TŌN DIŌNOS TOU KASSIOU TOU KOKKL·IANOU RŌMAIKŌN HISTORIŌN TA...

Dio Cassius, Fulvio Orsini, Johann Leunclavius, ...

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΤΟΥ ΚΑΣΣΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΚΚΗΙΑΝΟΥ

Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν τὰ διασωζόμενα.

DIONIS CASSII COCCEIANI HISTORIÆ

Romanæ Libri XLVI, partim integri, partim mutili, partim excerpti:

IOANNIS LEVNCLAVII

studio tam aucti quam expoliti.

Fragmenta priorum XXXIV amissorum, & posteriorum XX librorum.

Notæ LEVNCLAVII, *quibus Dionia plurima restituuntur.*

Accedunt & R. STEPHANI, G. XYLANDRI, FR. SYLBVRGII, H. STEPHANI, F. VRSINI, Notæ, quibus Dioni infinitis locis qua lux, qua medela, simul accedit.

Adiectus INDEX *copiosissimus.*

HANOVIÆ,

Typis Wechelianis, apud Claudium Marnium, & hæredes Ioan. Aubrii.

MDCVI.

Cum Sac. Cæsareæ Maiest. Priuilegio ad sexennium.

SVMMA PRIVILEGII.

CÆSAREÆ Maiestatis priuilegio cautum est Andreæ Wecheli heredibus, Claudio Marnio, & Ioan. Aubrio, ne quis hosce DIONIS CASSII COCCEIANI *historiæ Rom.* XLVI.*libros à* IO.LEVNCLAVIO *& auctos & expolitos*, intra S. Romani Imperii & omnium regnorum ac prouinciarum imperialium fines, eodem vel alio charactere excudere, aut vbicunq; recudenda dare, aut alibi impressa importare, vendere, vel distrahere palàm vel occultè ausit. Idem priuilegium eis concessum de aliis etiam auctoribus in philosophica, medica, & iuridica facultate aliisque disciplinis liberalibus, ad sex cuiusque editionis annos. Quod sacræ Maiestatis interdictum si quis neglexerit, non modo libris expressis, verum etiam insuper decem marchis auri puri, imperiali fisco, fraudis vindici & dictis Wecheli heredibus, ex æquo soluendis, mulctabitur, vt latius in Cæsareo diplomate declaratum est, dato Viennæ XXV. Mensis Maii, Anno Domini MDLXXXII.

Rudolphus.

V. Io. Bapt. Weber.

Ad mandatum sacræ Cæs. Maiest. proprium.

P. Obernburger.

IO. LEVNCLAVII

Ad Illustrem & Generosum Dominum,

PHILIPPUM LUDOVICUM,

COMITEM HANOVIANVM ET Rineccium, Mintzenbergæ dominum, de noua Dionis editione sua,

PRÆFATIO.

ANTE alios, Comes illustris, primo tibi se sistit historiæ Romanæ scriptor nobilis, Dio Cassius, non illo vultu nupero; sed integriore paullo forma, quam aliorum opera conspectus æuo nostro fuerit. Ea vero facie, in qua genuini oris ac membrorum lineamenta plenius adgnoscuntur, quum me producente nunc in publicum exeat: ostendendum hoc ad te breui proœmio putaui, quid esset a me studii collatum post alios ad eum vel redintegrandum, vel expoliendum: quando vix sperandum arbitror, vt toto Dione, qualis initio fuit, vmquam posthac potiamur. Quippe libris hunc constat octoginta, quæ librorum decades octo sunt, historiam populi Romani vniuersam complexum. Ita vero priores quatuor & triginta nobis perierunt, vt caussa non sit, cur de recuperandis iis cogitare debeamus. Certum est enim, hos describi propterea desiisse; quod iisdem de rebus exstarent aliorum monumenta, Polybii, Dionysii Halicarnasensis, Diodori Siculi, & Appiani Alexandrini, qui eadem tractarunt, & fusius quidem: quum Dio paucis antiquiora perstrinxerit, vti testatur veteres, qui libros eius priores legerant: in posterioribus, ad reipublicæ mutationem, & historiam Augustam spectantibus, omnes alios & superare conatus sit, & reabse lõgo post se spatio reliquerit. Hinc factum, vt ab illis triginta quatuor, proximos XXVI libros, qui C. Cæsaris, Augusti, Tiberii, Caligulæ, Claudii tempora continent, vel in solidum, vel maiori ex parte superstites habeamus Restant a sexagesimo, viginti posteriores, ad octogesimum: quorum amissionem præpostero Xiphilini consilio, vel ausui potius temerario debemus, qui dum suas obtrusit imperitis eclogas: occasionem præbuit, vt integri Dionis hi libri negligerentur. Idem quibus aliis auctoribus epitomatis acciderit, notum: eaque de caussa, quum tam erudito sæculo, tamque priscorum operibus eruendis curioso frustra Polybii, Trogi Pompeii, Liuii commentarios integros, post epitomas Flori, Iustini, aliorum, hactenus exspectentur: non est, quod de Dione, parem cum his calamitatem perpesso, melius aliquid nobis polliceamur. Quid igitur, inquiet fortasse quispiam, in re desperata tu nobis adfers; quod amissorum desiderium leniat, & vtcumq; pristinam Dionis imaginem repræsentet? Dicam, generose Comes, adiecta mentione casus acerbi,

qui me nihil antea tale cogitantem, ut in Dione nonnihil operæ ponerem, impulit. Qvum anno ſuperiori nuntius nec opinatus de morte sereniſsimi principis mei, Chriſtiani Saxonum Ducis, imperii Romani ſeptemuiri electoris, Coloniam Agrippinam adlatus eſſet: incredibile dictu, quantum e repentino & immaturo longiſsima vita digni principis obitu dolorem animo ceperim, & iis quidem ex cauſis, tum ad rempublicam, tum me priuatim ſpectantibus, quas oratione luculenta grauiſsimas in medium adferre poſſem, ſi vel locus hic ab eo inſtituto non eſſet alienus, vel paucis maxima complecti liceret. In eo mærore, quum præter alias rationes, ex iis etiam litteris, quas humaniores dicimus, & ab ætate prima coluiſſe me non infitior, ad obligandum illud altum animi vulnus, aliquid remedii quærerem: forte fortuna primus ſe mihi Dionis hiſtoriarum liber obtulit, qui Græca Latinaque lingua tunc, niſi fallor, in lucem recens exierat. Huius lectione dum reuocari me nonnihil a ſenſu doloris animaduerto, paulatim conſaneſcente meo vulnere, vt fit, non contentus eo, quem mihi propoſueram, fine; Dionis etiam editi vulneribus, quæ ſubinde notabam lectitans, aliquam adferre medicinam inſtituo: ne mihi ſoli, ſed aliis ſimul eadem opera prodeſſem. Id eo ſuſceptum a me lubentius, quod ab alio verbis talia promitti videbam, non exhiberi reabſe: ſecreto fortaſſis aſtu, ne quis, dum a primi nominis critico promiſſa exſpectantur, immittere falcem in eiuſmodi meſſem quantumuis publicam, auderet. Hoc modo profligatæ Dionis e libris a me vitiatæ ſcriptionis erratorum aliquot pæne chiliades, nec minus in recenſenda præſtitum interpretatione: ceu lector æquus ex adſcriptis margini paſsim, reiectiſque ad operis finem notis perſpicere poterit. Hinc repurgatis haud parum libris illis XXVI, qui tunc prodierant: etiam de ceteris XX, qui ſexageſimum ſequi, ad octogeſimum & vltimum vſque debebant, cogitare incipio. Diſplicebat aliorum expers iudicii conſilium, qui reliquias Dionis Xiphilinianas a ceteris eius monumentis ſegregaſſent. Nec minus ingratum lectoribus eruditis eſſe videbam, quod hiſtoriæ continua quadam ſerie progreſſi ad Neronis vſque tempora, Xiphilino perlegendo recurrere cum nauſea cogerentur ad eorum repetitionem, quæ Dionis e libris iam ante plenius percepiſſent. Itaque rationem magis aptam mihi ſequendam ratus, e prioribus libris excerpta prorſus omittenda ſtatui; congeſtis in notas meas iis, quæ alicubi libris illis vel augendis, vel emendandis prodeſſe poſſent: ac monachicis (ex hoc enim hominum genere Xiphilinum fuiſſe colligo) pleriſque nugis, & reprehenſionibus Xiphilinianis, quibus inepte Dionem pungit, exploſis. Deinde quo ſeries hiſtoriæ Dionia poſtliminio quaſi reuocaretur, ſtatim Claudio Neronem, Neroni ceteros ordine ſubieci Cæſares; ea librorum XX diſtinctione, quam Xiphilinus a Dionis inſtituto diſcedens temere mutarat, ex analogia totius operis Caſsiani ſollerter indagata. Nihil heic reprehendi iure poteſt, quum a Xiphilino repetita, quæ ille Dionis e libris vſurparat, ipſi bonæ fidei poſſeſſori Caſsio reſtituerim. Vtinam quidem Xiphilinus ab excerpendo manum abſtinuiſſet. fortaſſe libros Dionis de Cæſaribus integros legeremus. In iiſdem ab interprete Blanco male reddita notaui, & melius expreſſa marginibus adieci; Græcis etiam, poſt aliorum cenſuras, locis plurimis ad integritatem priſtinam reductis. Fragmenta quoque librorum Dionis, LXXVIII & LXXIX, ſuis locis repoſui: quæ Fuluio Vrſino Romano, V. C & bene de omni antiquitate litteraria merito, accepta referimus. Ne denique Dio noſter auctario quodam deſtitueretur, quo priores editiones ſuperaret; excerpta Theodoſij cuiuſdam Græci hominis e Dione, poſterioribus libris inſerui, quibus memorabilia nonnulla continentur: vnde colligere licet, quam inique monachus ille Xiphilinus Dionem quum aliis in partibus hiſtoriæ, tum in iis, quæ de Germanis rara prodiderat, tractarit. Fuiſſe vero nomen hoc illi collectori quodam in exemplari manu exarato, quod eſt eruditi viri, Frid Sylburgij, notatum his verbis reperitur: Θεοδόσιος ὁ μικρὸς, ὁ ἐ[illegible] ταῦτα: quib. ſignificatur, a Theodoſio, viro minime magno, (ſic ipſe de ſe,

modo-

modestiæ causa, locutus est. Vix n. puto, Theodosiū minorem Augustum intelligi) fuisse illa congesta. Cum his & ea coniungenda iudicaui, quæ de priorib. XXXIV Cassij libris excerpta cōtinentur iis voluminib. manu scriptis, quæ titulo de legationib. exstāt. Habes, amplissime Comes, explicatas rationes oēs, quib. equidē conatus sum aliquā Dioni Cassio pristinæ integritatis ideā restituere, qui libris his annorum CCC historiā nobis exhibet. Nūvero quoddā a me factū sit opera pretiū, nec ne; lubēs aliorū, sine felle iudicantiū, censuris æstimandum permitto. Rogatus quidem a nonnullis, qui hæc profutura publice putarent, communia fieri passus sum. Quumq; necessario prologus esset adhibendus, illustre nomē tuū heic præfigere velut in limine de causis illis volui, quas satis idoneas arbitror. Primum interpres is Dionis Cassij, qui maiorē eius partem ciuitate Romana donauit, excellenti vir ingenio, & omni doctrina sic excultus, vt paucos sibi pares in litteris Græcis, Latinis, Hebræis, Chaldaicis, in astronomicis, geometricis, physicis, arithmeticis, musicis, ceteris disciplinis philosophicis haberet, magnus inquā Guilelmus ille Xylāder, in ea docuit academia; cuius administratio tibi post serenissimū Palatinum principem Fridericū, nunc imperij Romani septemuirū electorem, delata fuit & cōmissa; quam quidē præfecturam hodieq;, cum eius ordinis hominū adplausu, & eximia laude tua geris. Eodē in loco & ipse magnam huius operis, ad Agrippinā Coloniam inchoati, partē exegi; quum post obitum laudatissimæ memoriæ principis mei huc arcessitus fuissem ab excelso fortissimoq; Ducē Io. Casimiro, Archipalatinatus administratore, sobrino tutoreq; tuo, belli & pacis artibus immortalem adepto gloriam; quem tamen prius, quam huc adpellere licuit, nouo cum dolore meo iam mors occuparat. Quapropter huic operi extra loci fines, in quo vixissent ii, per quos & natum, & quodammodo renatum videretur, aliunde quærendum patronū, cui laboris mei ratio redderetur, minime censui. Nec vero pertinet ad vllam Xylandri contumeliam, quod eius opus opera mea renatum aio. Non. n. a me quidquam heic agitur, quod eius ad viri laudes imminuendas spectet; cuius ego memoriam cum beneuolentia, velut amici sinceri & veteris, vsurpo. Nec cuiusdam alterius insolentiam probo, qui nuper absq; causa Xylandrum tetigit, & inuidiæ post mortem insimulauit; quasi viuus illū ex æmulatione doctrinæ fuerit odio prosecutus, quem eruditorum iudiciis a tergo Xylander interuallo post se magno relinquebat. Nihil in me profecto tale cadit. Testes meorum de Xylandro sermonum cottidianorum Hekelius iurisconsultus, hospes meus, vir integer: & æui nostri vatum princeps Melissus, imitator Pindari Thebani felicissimus, Romano Pindaro non impar. Si quid a Xylandro non animaduersum, ætati tribuo, quæ sane prima, primum hoc ingenij dedit opus; in quo recensendo, si per fata licuisset, id præstitisset ipse, quod a me diutius superstite, salua hominis amici existimatione, præstitum: ærumnis & inopiæ Xylandri, magis propitia fortuna digni, tribuo; quē dixisse non semel recordor, id temporis lucubrationem Dioniam, & alias, non a fama, sed fame, sibi extortas, ac præcipitatas fuisse. Accedit, Philippe Ludouice Comes, altera compellandi te causa; quod ea sit indoles tua, de his vt ferre iudicium possit. Id prouidentiæ tutorum, & industriæ præstantis viri, Io. Milleri debemus: qui vt te, cum Alberto fratre, nunc ad tuam & illustris familiæ laudem educat; ita superioribus annis de ipsa præclare meritus est republica, quum ad omnem virtutis gloriam formaret succrescens illud indies belli fulmen, Mauricium Comitem Nassouianum, propinquum tuum, filium Guilelmi, principis Aurasini, quo nullum e proceribus Europæu, vel pluribus animi, vel nobilioribus donis ornatum, cognouisse videor. Nec deest obligatio quædam, ex beneuolentia patris erga me tui: cuius beatis manibus, quod vnicum possum, hac saltim mentione nobilis animæ libo. Memini, quæ fuerint in eo Comite eximia: memini, quæ laus ei tributa fuerit in aula Emanuelis Philiberti Allobrogum Ducis, in qua deinceps ipse diu vixi: quum Italiam aditurus, illuc primum nomine Friderici Septemuiri, auunculi sui, se conferret; proque salute Comitis Entremontiæ, magni Franciæ Amiralii viduæ, intercederet.

Admirationi totius aulæ proceribus erat ipsius virtus, quæ nobilis, & illustri gente nati, Pauli à Welspergo, cura singulari sic creuerat; vt præmaturo Comitis obitu extincta, perpetuum bonis desiderium sui reliquerit. Grati denique animi significationem hanc tua flagitat erga me humanitas, qui hominem antea ignotum tibi, cum Alberto fratre, cum Eberuino Wirico, eiusque fratribus, Adolfo, & Arnoldo Iusto, Comitibus Benthemianis & Tekemburgicis, contubernalibus non ita pridem vestris, benigne toties inuitatum excepisti: quibus quidem omnibus communẽ tecum laborem hunc meum esse volo. Quod superest, in illam virtute ac fide præstantem dextram tuam, Philippe Ludouice Comes, & Dionem hunc, & ipsum me trado, nihil aliud quærentem, quam vti clementer in hactenus erga me concepta beneuolentia perseueres.

DIXI.

EIVS-

EIVSDEM LEVNCLAVII
DE VITA DIONIS, HISTORIÆ FIDE, IVDICII PRÆSTANTIA.

DIo Caſsius, cognomento Cocceius, aut potius exaliorum auctoritate Coccelanus, patria fuit Nicænus; profeſsione historicus. Vixit Alexandri Augusti, Mamææ filii, tempore. Historiam Romanam libris L X X X compoſuit, qui diuiſi ſunt in decades. Præterea ſcripſit hiſtoriam Perſicã, & Geticam, & Itineraria, reſq; geſtas Traiani, & Arriani philoſophi vitam. Hæc totidem fere verbis a Suida de Dione prodita. Dio ipſe Nicæã Bithyniæ, patriam ſibi tribuit. Patrem habuit Apronianum, virum conſularem, Dalmatiæ primum, poſt Ciliciæ præſidem. Eius conſulatus in faſtis conſularibus exſtat. Dio filius præturæ ſuæ mentionem in vita Didii Iuliani Aug. facit. Idem conſulatus geſſit duos; & alterum quidem Alexandro Aug. collega, velut extremo libro legitur. Etiam prouinciis, Africæ, Dalmatiæ, Pannoniæ ſuperiori præfuit, vt ipſe teſtatur. Quam hiſtoriæ ſcribendæ naƈtus occaſionem fuerit, in Commodi Auguſti vita expoſuit, quæ libro L X X I I legitur. Exorſus hiſtoriam ab vrbe condita, in Alexandro Seuero Aug. deſiit. Materiem operis decennio ſe collegiſſe tradit, operi condendo ad exitum vſque Seueri Pertinacis Aug. totos X I I annos, Caracalli, Macrini, Auiti, Alexandri temporibus ſequentes impendit. Vt ab aliis, fide dignis, priora ſe fatetur accepiſſe; ſic ab initio imperii Commodiani, ad finem operis, omnia ſibi vindicat ipſi: quod rebus, quum gererentur, interfuerit; & vti geſtas viderat, memoriæ mandarit. Hinc quantum eius hiſtoriæ tribuendum, cuiuis æſtimare licet. Nã quum eorum monumentis haud abs re maxima fides habeatur, qui vel αὐτόπται, vel αὐτήκοοι, (libet enim ipſius Caſſi verbis vti) res ab ſe viſas, aut ab iis, qui viderant, auditas litteris produnt: hauddubie plurimum apud omnes habere debent auctoritatis, quæ a Dione, viro conſulari, & ipſis Imperatoribus Auguſtis tum dignitate proximo, tum vſu cottidiano familiari, libros in hoſce relata fuerunt. Iudicii vero, quo præditus eximio fuit, & prudentiæ ciuilis quum alia licet opere toto ſparſa colligere argumenta ſane quã illuſtria; tum ex illis, quæ initio libri X L I I de admiſſis a Pompeio poſt cladem Pharſalicam variis erroribus; quæ libri hunc ſequentis initio, de populari ciuitatis Romanæ ſtatu in vnius imperium mutato; quæ deniq; libro X L V I I de dominatione vnius, ex comparatione triumuiratus, præ quo C. Cæſaris imperium fuerit aureum, ſapientiſſime diſſeruit. Ex his enim, quæ pauca producimus e multis, velut ex vngue leonem, quod aiunt; ita quanto Caſſius noſter vſu rerum valuerit, facile quiuis adgnoſcet.

AD IOANNEM LEON-
CLAIVM, VIRVM
NQB. ET CL.

OMnes per Europæ, atque Asiæ plagas
Fortuna duxit te variæ hospitem,
Acer LEONCLAI, tot annos,
Vt tibi ruga senectá crines
Ninguē albicanti sparserit, aureæ
Labis iuuentæ, tristeq; frontium
Damnum venustarum, malumq;,
Quo reor Idaliæ nec ullum
Odere Nymphæ peius, & integræ
Floris Napææ; nec pote quispiam,
Magis quod obsit consenenti,
Deterius reperire crimen.
Ast aula quæ non te sacra Cæsarum
Regumq; vidit? quæ tibi Principum
Potentiorum, quos adisti,
Non patuere libenter aures?
Thracum tyrannus sævior advenam
Tulit benignê, fœderis Austrii
Servator invitus, tametsi
Præstat amicitiam fidemque
Tenere pactis inviolabilem
Viciná in orâ, quam tot acinaces
Mortalium in cædem cruentam
Cotibus exacuisse diris.
Hæc inter, ecqueis non studiis vacas?
Quâ non satullas ambrosiâ iecur,
Interpres auctorum Pelasgûm
Optime, & historiæ vetustæ
Enucleator? Non nimis arduum,
Paucis nec impar viribus en opus
Me parva temptantem Camenâ
Adspicit. In vepribus latendo
Hamata ruspor spicula Cypridis,
Supplex, ut annis quam cecini quater
Effictor octonis, apisci
Me liceat niveam RHODAN-
THEN.
Vt inter istæc ludicra, quæ legant
Tantum sodales, & tua seria
Discrimen ingens! ut sequestra
Differitas utriusq; Martis!
Tu civitatem munere Romulam
Ditas opimo: tu spolia uberi
Ad occidentem fruge victor
Ex oriente refers Eoo.
Palmâ potitus iam modò triplici
Fas est triumphes. Sat meo ovatui,
Mustaceo si in rustico
Quærere laureolam cachinner.

Anno CIↃ IↃ XCII.

Paulus Melissus Francus, Comes sacri
Pal. & Eq. ciuis Roman.

ΤΩΝ

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ ΒΙΒΛΙΑ, ΛΕΙΠΟΝΤΩΝ τῶν προτέρων λδ΄.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI, QVI SVPERSVNT, prioribus XXXIIII amissis.

EX GVIL. XYLANDRI INTERPRETATIONE à Ioan. Leunclauio locis innumeris emendata.

ΤΟΥ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΥ ΠΕΜΠΤΟΥ ἀποσπασμάτιον.

καὶ ὅτι ἰσχυρᾷ τῇ τύχῃ ἐπ' ἀμφότερα ἐκέχρητο, ἐπέρρεψεν. ἡττηθείς τε γὰρ πολλὰ καὶ κρατήσας, † οὐκ ἐλάττων καὶ στρατηγικώτερος ἀπ' αὐτῶν ἐπεπίστευτο γεγενῆσθαι. αὖθίς τε οὖν ὡς καὶ τότε πρῶτον ἀρχόμενοι τοῦ πολέμου παρεσκευάζοντο, καὶ πρὸς τοὺς προσχώρους, τοῖς τε ἄλλοις, καὶ Ἀρσάκῃ τῷ Πάρθῳ, καίπερ ἐχθρὸν † αὐτῷ διὰ χώραν τινὰ ἀμφισβητήσιμον ὄντα, ἐπρεσβεύοντο· καὶ ταύτης τε αὐτῷ ἀφίσταντο, καὶ τοὺς Ῥωμαίους διέβαλλον, λέγοντες ὅτι, ἂν μονωθέντων σφῶν κρατήσωσι, καὶ ἐπ' ἐκεῖνον εὐθὺς ἐπιστρατεύσουσι. φύσει τε γὰρ πᾶν τὸ νικῶν ἄπληστον τῆς εὐπραγίας εἶναι, καὶ μηδένα ὅρον τῆς πλεονεξίας ποιεῖσθαι· καὶ τούτους, ἅτε καὶ ἐν κράτει πολλῶν δὴ γεγονότας, οὐκ ἐθελήσειν αὐτοῦ ἀποσχέσθαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἔπραττον. Λούκουλλος δὲ Τιγράνην μὲν οὐκ ἐπεδίωξεν, ἀλλὰ καὶ πάνυ κατὰ σχολὴν σωθῆναι εἴασε· καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ αἰτίαν, ὡς οὐκ ἐθελήσας τὸν πόλεμον, ὅπως ἐπὶ πλεῖον ἄρχῃ, καταλῦσαι, παρά τε τοῖς ἄλλοις καὶ παρὰ τοῖς πολίταις ἔσχε. καὶ διὰ τοῦτο τότε ἐς τοὺς στρατηγοὺς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀσίας ἐπανήγαγον· καὶ μετὰ ταῦθ', ὡς καὶ αὖθις τὸ αὐτὸ

† οὐκ ἐλάττων καὶ

† αὐτῶν

LIBRI TRIGESIMI-quinti fragmentum.

& quia fortuna in vtranq; partem valida vsus † erat, concessit.[a] Quum enim sæpenumero victus fuisset, sæpe etiam ipse vicisset, non modo non fractus, verum etiam rei militaris peritior euasisse existimabatur. Itaq;, tanquam tum primum bellum gerere inciperent, sese parauerũt, missis ad vicinos legatis, Arsacenq; in primis Parthum,[b] cum quo de regione quadã controuersia iã ante ipsis erat: qua tum ei cedentes, Romanos apud eum traduxere, eos, si victoriam obtinuissent contra se ab aliis destitutos, in ipsum quoque arma statim versuros, dicentes.[c] Ita enim ferre naturã, vt omnis victor inexatiabili rerum secundarum desiderio efferatur, neque finem vllum cupiditati statuat: atque Romanos quidem, qui iam multis mortalibus imperarent, ab ipso sibi non temperaturos. Hæc † tum Armenii agebant. Lucullus interea Tigranem non insequebatur, sed ei euadendi omnino otium concedebat: vnde nõ ab aliis tantũ, sed à suis quoq; ciuibus reprehẽsus est, quod debellare noluisset, quo diutius cũ imperio esset. Itaq; tum Romani imperium in Asia prætoribus assignauerũt: atq; deinde quũ iterũ eodem

† Mithridates scilicet.

a *Nam sæpe victus, sæpe victor, nihilominus etiã dux rei militaris peritior inde factus existimabatur.*

b *licet hostē ipsorum ob regionem quandam controuersam quæ.*

c *Sic enim à natura comparatos omnes esse victores, vt exaturari secundis rebus nequeant, nec vllã cupiditatis metam statuant.*

† *Hæc tum illi agebant.* Et è sequentibus patet, Tigranem ac Mithradatem, non Armenios intelligi.

modo se gessisse [a] Lucullum censerent, consulē illius anni, [successorem ei miserunt. Cæterum Tigranocerta vrbem Lucullus cepit. Eam inhabitabant peregrini quidam, quorum pars maior Cilices erant, ab Armeniis olim adsciti. hi, orta inter ipsos & Armenios seditione, Romanos noctu in oppidum introduxerunt. omnibus, præter ea quæ Ciliců erant, direptis, multas [b] optimatum cōiuges captas Lucullus ab omni iniuria custodiuit: eo facto maritos earum sibi coniunxit, [c] regemque Cōmagenæ regionis (hoc nomē est Syriç ad Euphratem fluuium & Taurum montem sitæ) Antiochum: præterea regulum quendam Arabiæ, Alchaudonium nomine, aliosque nonnullos per legatos secum paciscentes in fidē recepit. Per hos certior factus de legationibus Tigranis ac * Mithridatis ad Arsacem missis, ipse quoque nonnullos ex sociis ad eundē ablegauit, minas ei, si illos auxilio iuuare, promissiones autem, si Romanorum rebus [d] studere statuisset, proponentes. Arsaces, quod eo tempore Tigrani etiam num irascebatur, nullamque de Romanis adhuc sinistram opinionē animo cōceperat, missis ad Lucullum suis etiam legatis, amicitiam cū eo societatemque coniunxit. Verum postea temporis, quū Secilius ad eum veniret, suspicatus hominem bello clarum non tam pacti nuper initi causa, quam vt regionem copiasque suas exploraret, missum, Romanis auxilia nulla suppeditauit. ita tamen vt ne contra illos quicquam etiam moliretur, sed in medio sese partium contineret, quod (vt veri haud absimile est) neutrorū potentiā augeri volebat: sed, si bellū vtrinque æquis virib. gereretur, summç sibi id securitati futurū arbitrabatur. Hæc eo anno Lucullus egit, multis Armeniç partibus sibi adiunctis.

Insequenti anno [e] Q. Marcius consulatū solus gessit. Nam eius collega L. Metellus initio anni diem suū obierat: eoque [f] qui in eius locū subrogatus fuerat, antequā iniret magistratū, vita functo, nullus alius substitutus est. Eo anno Lucullus, media iam çstate (prius enim propter frigus in hostiū fines inuadere nequaquam potuerat) cum exercitu profectus, aliquam regionis partem vastauit, [g] vt barbaros ad eam defendēdam, pugnamque eliceret: quumq; nihil illi mouerent, ad ipsos contendit. [h] equites barbarorum, qui Romanis equitibus eo tempore robore prçstabãt,

[Margin: Lucullus ... esset. — potentissi- ... orum. — regemque ... mmage- ... [eu Syria ... sita est ... Euphra- ... Tau ...] — scribendū ... q; Mi- ... dates. — udere ... uisset. — Marci- ... et non ... desi- ... s, con- ... sse. ... o v.c. ... denuo ... fue- ... te- ... arba- ... de- ... ad ... eli- ... me- ... bo- ... ... um ... ... at, ... cum ... ma ... onse-]

A τοῦτο πεποιηκέναι ἔδοξε, τὸν ὕπατον αὐτοῖς τὸν κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὄντα διάδοχον ἔπεμψαν. τὰ δὲ δὴ Τιγρανόκερτα, στασιασάντων πρὸς τοὺς Ἀρμενίους τῶν ξένων τῶν συνοικούντων αὐτοῖς, εἷλε. Κίλικές τε γὰρ οἱ πλείους αὐτῶν ἦσαν, ἀνάσπαστοί ποτε γεγονότες, καὶ εἰσήγαγον εἴσω νυκτὸς τοὺς Ῥωμαίους. καὶ ἐκ τούτου τὰ μὲν ἄλλα διηρπάσθη, πλὴν τῶν ἐκείνοις ὑπαρχόντων· τὰς δὲ δὴ γυναῖκας τῶν δυνατωτάτων πολλὰς ἁλούσας ἀνυβρίστους
B ὁ Λούκουλλος ἐφύλαξε, καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ καὶ τοὺς ἄνδρας σφῶν προσεποιήσατο, τόν τε τῆς Κομμαγηνῆς βασιλέα Ἀντίοχον. ἡ δὲ δὴ χώρα αὕτη τῆς Συρίας πρός τε τῷ Εὐφράτῃ καὶ πρὸς τῷ Ταύρῳ ἐστί. καί τινα Ἀράβιον δυνάστην Ἀλχαυδόνιον, ἄλλους τε ἐπικηρυκευσαμένους οἱ ἐδέξατο· καὶ μαθὼν παρ᾽ αὐτῶν τὴν πρεσβείαν τήν τε τοῦ Τιγράνου καὶ τοῦ † Μιθριδάτου πρὸς τὸν Ἀρσάκην πεμφθεῖσαν, ἀντέπεμψε καὶ αὐτός τινας ἐκ τῶν συμμάχων, ἀπειλάς τε ἅμα αὐτῷ, ἂν ἐκείνοις ἐπικουρήσῃ, καὶ
C ὑποσχέσεις, ἂν τὰ σφέτερα αἱρῆται, φέροντας. ὁ οὖν Ἀρσάκης τότε μὲν (ἔτι γὰρ δή τι Τιγράνῃ ὀργὴν εἶχε, καὶ ἐς τοὺς Ῥωμαίους οὐδὲν ὑπώπτευε) πρέσβεις τέ οἱ ἀντέπεμψε, καὶ φιλίαν τε καὶ συμμαχίαν ἐσπείσατο· ὕστερον δὲ τὸν Σηκίλιον ἐλθόντα πρὸς ἑαυτὸν ἰδών, ὑπετόπησε κατάσκοπον τῆς χώρας καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ παρεῖναι. τούτου γὰρ εἵνεκα, ἀλλ᾽ οὐ τῆς ὁμολογίας ἤδη γεγενημένης, ἄνδρα ἐπιφανῆ τὰ πολεμικὰ πεμφθῆναι. καὶ οὐδεμίαν
D † ἐπ᾽ αὐτῷ βοήθειαν ἐποιήσατο, οὐ μὴν οὐδ᾽ ἠναντιώθη τι, ἀλλ᾽ ἐκ μέσου ἀμφοῖν ἔστη, μηδετέρους, ὥσπερ εἰκός, ἐθελήσας αὐξῆσαι. τὸν γὰρ πόλεμον αὐτὸν ἰσοπαλῆ ὄντα ἀσφάλειαν οἱ μεγίστην οἴσειν ἐνόμιζε. τούτῳ μὲν δὴ τῷ ἔτει ταῦθ᾽ ὁ Λούκουλλος ἔπραξε, καὶ τῆς Ἀρμενίας συχνὰ προσηγάγετο.

Ἐπὶ δὲ δὴ Κυΐντου Μαρκίου (οὗτος γάρ, καίπερ οὐ μόνος ἀποδειχθεὶς, μόνος ὑπάτευσεν. ὅ τε γὰρ σὺν αὐ-
E τῷ χειροτονηθεὶς Λούκιος Μέτελλος ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους ἀπέθανε, καὶ † ὁ ἀφισωθεὶς, πρὶν ἐπιβῆναι τῆς ἀρχῆς, μετήλλαξε, καὶ διὰ τοῦτ᾽ οὐδεὶς ἄλλος ἀπεδείχθη) ἐν οὖν τῷ ἔτει τούτῳ ὁ Λούκουλλος, μεσοῦντος ἤδη τοῦ θέρους (ὑπὸ γὰρ τοῦ ψύχους ἀδύνατος ἦν ἐς τὴν πολεμίαν ἐσβαλεῖν) στρατεύσας, τινά τε τῆς γῆς ἐπόρθησεν, ὅπως ἀμύνοντας αὐτῇ τοὺς βαρβάρους ἐς μάχην ὑπαγάγηται. καὶ ὡς οὐδὲν μᾶλλον ἐκινοῦντο, ἐπ᾽ αὐτοὺς ὥρμησε. κἀν τούτῳ τοῖς μὲν ἱππεῦσι τῶν Ῥωμαίων χαλεποὶ οἱ τῶν ἐναντίων ἱππεῖς ἐγίγνοντο, τῷ δὲ πεζῷ

[Margin: † Μιθριδάτου. — † ἐπ᾽ αὐτῷ. — † ὁ αὖθις αἱρεθεὶς.]

πεζῷ οὐδεὶς αὐτῶν ἐς χεῖρας ᾔει, ἀλλ' ὁπότε ἡ ἀσπὶς τοῦ Λουκούλλου τῇ ἵππῳ προσβοηθήσειεν, ἐξέτρεπον. οὐ μέντοι καὶ δεινόν τι ἔπασχον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπιδιώκοντας σφᾶς ἐς τοὐπίσω τοξεύοντες, πολλοὺς μὲν παραχρῆμα ἀπεκτίννυσαν, παμπληθεῖς δ' ἐτίτρωσκον. καὶ ἦν τὰ τραύματα χαλεπὰ καὶ δυσίατα. ταῖς τε γὰρ ἀκίσι διπλαῖς ἐχρῶντο, καὶ προσέτι καὶ ἐφήρμοττον αὐταῖς, ὥστε τὰ βέλη, εἴτε ἐμμένοιέ πη τοῖς σώμασιν, εἴτε καὶ ἐξέλκοιτο, τάχιστα αὐτὰ διαλλύναι. τὸ γὰρ ἕτερον τὸ δεύτερον σιδήριον ἔνδον, ἅτε μηδεμίαν ἀνθολκὴν ἔχον, ἐγκατελέλειπτο. ὁ οὖν Λούκουλλος, ἐπειδή τε πολλοὶ ἐτραυματίζοντο, καὶ οἱ μὲν ἔθνησκον, οἱ δὲ ἀνάπηροι γοῦν ἐγίγνοντο, καὶ ἅμα καὶ τὰ ἐπιτήδεια αὐτοὺς ἐπέλιπεν· ἐκεῖθέν τε ἀπεχώρησε, καὶ ἐπὶ Νίσιβιν ὥρμησεν. ἡ δὲ δὴ πόλις αὕτη ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ καλουμένῃ πεπόλισται. οὕτω γὰρ πᾶν τὸ μεταξὺ τοῦ τε Τίγριδος καὶ τοῦ Εὐφράτου ὀνομάζεται· καὶ νῦν μὲν ἡμετέρα ἐστὶ, καὶ ἄποικος ἡμῶν νομίζεται· τότε δὲ ὁ Τιγράνης τῶν Πάρθων αὐτὴν ἀφελόμενος, τούς τε θησαυροὺς ἐν αὐτῇ καὶ τὰ ἄλλα τὰ πλεῖστα τῶν λοιπῶν ἀπετέθειτο, φυλακά οἱ τὸν ἀδελφὸν προστάξας. πρὸς οὖν ταύτην ὁ Λούκουλλος ἐλθὼν, ἐν μὲν τῷ θέρει, καίπερ μὴ παρέργως τὰς προσβολὰς ποιησάμενος, οὐδὲν ἐπέρανε. τὰ γὰρ τείχη καὶ διπλᾶ καὶ πλίνθινα ὄντα, τήν τε παχύτητα πολλὴν ἔχοντα, καὶ τάφρῳ βαθείᾳ διειλημμένα, οὔτε κατασεισθῆναί πη, οὔτε διορυχθῆναι ἠδυνήθη· διόπερ οὐδὲ ὁ Τιγράνης ἐπήμυνε σφίσιν. ὡς δὲ ὅ, τε χειμὼν ἐνέστη, καὶ οἱ βάρβαροι † ἀθυμότεροι, ἅτε ἐπικρατοῦντες; τούς τε Ῥωμαίους ὅσον οὐκ ἀπαναστήσεσθαι προσδοκῶντες, διῆγον, ἐτήρησε νύκτα ἀσέληνον καὶ ὑετῷ λάβρῳ βρονταῖς τε χειμέριον· ὥστε μήτε τι προϊδέσθαι μήτε τι ἐπακοῦσαι αὐτοὺς ἔχοντας, τόν τε ἔξω περίβολον, πλὴν ὀλίγων, καὶ τὴν ἐν τῷ μέσῳ τάφρον ἐκλιπεῖν. καὶ προσέμιξε πολλαχῇ τῷ τείχει, καὶ ἐκείνου τε οὐ χαλεπῶς ἀπὸ τῶν χωμάτων ἐπέβη, καὶ τοὺς φρουροὺς τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ἐν αὐτῷ ῥᾳδίως, ἅτε μὴ πολλοὺς ὄντας, ἀπέκτεινε· καὶ οὕτω τῆς τε τάφρου μέρος τι (τὰς γὰρ γεφύρας οἱ βάρβαροι προκατέρρηξαν) συνέχωσεν· οὔτε γὰρ τῇ τοξείᾳ, οὔτε αὐτῷ πυρὶ λυπεῖσθαι ἐν τῷ πολλῷ ὑετῷ ἐδύνατο. καὶ διαβὰς αὐτὴν, τὰ μὲν ἄλλα, οὐ πάνυ ἰσχυροῦ τοῦ ἔνδον κύκλου; πίστει τῶν ἔξωθεν ἐν τοῦ † προσβεβλημένων, ὄντος, εὐθὺς εἷλε. τοὺς δὲ ἐς τὴν ἄκραν ἀναφυγόντας; ἄλλους τε καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Τιγράνου μετὰ τοῦτο καθ' ὁμολογίαν παρεστή-

H. Steph. † ἐθυμότεροι.

† περιβεβλημένων,

A omnem cum peditibus pugnam detrectabant: statimque vbi Lucullus scutatis suis equitatui succurrebat, terga ostendebant. neque tamē cladem vllam accipiebant, sed sagittis in insequentes à tergo emissis, [a] multos interimebāt, multos vulnerabant. Ea vulnera grauia difficiliaque sanatū erant. [b] nam duæ erant sagittis cuspides, eæque ita affixæ, vt semper altera in corpore remaneret, siue sagitta extraheretur, siue fixa maneret: quod nulla fibula eam arundini annectebat: itaq; præsens malum corporibus afferebant. B Lucullus, quum multi sauciarentur, atq; partim ex vulneribus morerentur, partim membris mutilarentur, ac iam penuria quoque annonæ tentaretur, castris inde motis ad Nisibim profect⁹ est. Vrbs ea in Mesopotamia (ita aūt omnis quę Tigrim & Euphratē fluuios interiacet regio appellatur) cōdita erat, atq; hoc tēpore nostrę est ditionis, coloniaq; nostra habet: ea vero tēpestate Parthis eā quū Tigranes ademisset, thesauros in ea suos cæteraq; multa reposuerat, custodia fratri suo C mandata. Eam vrbem quanquam haud segniter oppugnabat Lucullus, tamen per totam æstatem frustra [c] tentauit: (erat enim duplici muro, eoque latericio cincta, magnæ crassitiei: fossaq; magnæ altitudinis circundabatur, vt neq; concuti murus, neque subrui posset: atque ideo neque auxilio ipsis Tigranes veniebat) initio autem hiemis, quū barbari vicisse se, Romanosque iam iam decessuros existimantes, [d] securius nonnihil sese gererent: noctem Lucullus nactus, in qua neque luna fulgebat, D & imber ingens cum tonitribus coortus erat, vt neque cernere barbari, neque audire quicquam possent, atque ob id [e] exteriorem murum, fossamque in medio actam, paucis ibi relictis, deseferēt: ab omni parte murū aggressus est. Quumq; per aggeres in eum haud difficulter euasisset, obtruncatis nullo negotio custodibus, qui ibi pauci relicti fuerant, partem fossæ aliquam (antè enim barbari pontes deiecerant) ingesta terra æquauit, quum ab hostibus neque sagittis neque igne ob vim plu- E uiarum lædi posset. Fossa superata, vrbē ipsam statim cepit: neque enim erant interiora mœnia admodum valida, quod † exterioribus fidebāt. Eos autem qui in arcem confugerāt, cum quibus Tigranis quoque frater erat, fide data

a multos mox interimebant.

b Nam duplices erant sagittis cuspides, & ita quidem adfixæ, vt siue inhæreant in corporibus tela, siue extraherentur, interitum eo celerrimum adferrent. Intus enim ferrum alterum relinquebatur, quod nihil haberet, quo retraheretur. Lucull⁹;

c tentauit. Quippe quū muri duplices, & opere latericio, magnaque crassitudine essent, & alta fossa intercepti: neque concuti, neq; perfodi poterant, ideoq; nec Tigranes eis auxilio veniebat. Initio autem hiemis, quū barbari essent bellatores, Romanosque. d negligentius.

e exteriorem septum.

† exteriore obducta.

acceptaque recepit: multaque pecunia accepta, ibi hyberna habuit. Dum eo modo Nisibim Lucullus occupat, multa Armeniæ, earumque quæ circa Pontum sunt regionum loca amisit. Tigranes enim ad Nisibim, quam in expugnabilem esse existimabat, defendēdam se non conuertens, in prædictas regiones profectus est, siquas Lucullo Nisibi intento recipere posset. Igitur Mithridate [a] domum misso, ipse in Armeniam suam contendit. ibi L. Fannium resistentem sibi obsedit, tantisper dum Lucullus re cognita auxilio illi proficisceretur. Interea loci Mithridates alteram Armeniam cæterasque regiones inuadēs, multos Romanorū in iis regionibus vagantes ex improuiso adortus interficit, nonnullos prælio victos cædit, pleraque loca magna celeritate recipit. Beneuolētia enim illi homines erga Mithridatem affecti erant, cum quod suæ esset gentis, tum ob paternum eius regnum: iidemq; Romanos odio habebant, partim quod peregrini essent, partim quod à præfectis eorum male tractarentur: itaque Mithridati lubentes accesserunt. Iidem haud multo post M. Fabium, Romanorū in iis locis præfectum vicerunt: magnopere vsi auxilio Thracum, qui, quum antea sub Mithridate stipendia fecissent, tum cum Fabio militabant, itemq; seruorum qui in castris Romanorum erant. Primum Thraces à Fabio speculatum missi, quum nihil sani renuntiassent, isque incautius progressus, quū in Mithridatē inopinato incidisset, Thraces quoq; Romanos adorti sunt, libertatemque ipsis Mithridate deferente, ipsum in prælio iuuerunt. [b] * * *

haud dubie omnes periissēt, ni Mithridates, dū inter hostes versatur (natus enim plus quam septuaginta annos, tamen pugnabat) lapide ictus, metum barbaris, ne periret, incussisset: quibus pugnam idcirco inhibētibus, Fabio cū suis in tutum locum perfugiendi spaciū concessum est. Idem Fabius deinde [c] in Cabiris obsessus, oppugnatusque, à Triario seruatus est. [d] Is Triarius quū ex Asia eā ad Lucullū iter faciens rem gestā accepisset, coacta ex iis, qui aderant, quam maxima poterat manu, Mithridatem, totum exercitum Romanum aduersum se venire putantem, [e] terruit, vt is ante, quam in conspectum eius veniret, retrocederet. Triarius audacior factus, vsque in Cōmagenos fugiētem

A σαν· καὶ χρήματά τε πολλὰ ἔλαβε, καὶ ἐκεῖ διεχείμασε. τὴν μὲν οὖν Νίσιβιν οὕτως ἐχειρώσατο· τῆς δὲ Ἀρμενίας τῶν τε ἄλλων τῶν περὶ τὸν Πόντον συχνὰ ἀπέβαλεν. ὁ γὰρ Τιγράνης ἐκείνῃ μὲν, ὡς οὐκ ἂν ἁλούσῃ, οὐκ ἐπεκούρησε· πρὸς δὲ τὰ προειρημένα ὥρμησεν, εἴπως ἀσχόλου περὶ τὴν Νίσιβιν αὐτοῦ ὄντος, φθάσειεν αὐτὰ κομισάμενος. καὶ Μιθριδάτην μὲν πρὸς τὴν οἰκείαν ἀπέστειλεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν ἑαυτοῦ Ἀρμενίαν ἦλθε. κἀνταῦθα Λούκιον Φάννιον ἀντιστάντα οἱ ἀπολαβὼν ἐπολιόρ-

B κει, μέχρις οὗ ὁ Λούκουλλος αἰσθόμενος τοῦτο ἐπεβοήθησεν αὐτῷ. ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐγίγνετο, Μιθριδάτης ἔς τε τὴν ἑτέραν Ἀρμενίαν καὶ ἐς τὰ ἄλλα ἐσβαλών, πολλοὺς τῶν Ῥωμαίων τοὺς μὲν ἀνὰ τὴν χώραν πλανωμένους, ἀπροσδόκητος σφίσι προσπεσών, ἔφθειρε, τοὺς δὲ καὶ ἐν μάχῃ κατέκοψε. κἀκ τούτου καὶ τῶν χωρίων τὰ πλείω διὰ ταχέων ἀνεκτήσατο. οἱ γὰρ ἄνθρωποι ἐκείνῳ τε εὔνοιαν, ἔκ τε τοῦ ὁμοφύλου καὶ ἐκ τῆς πατρίου βασιλείας, καὶ τῶν Ῥωμαίων μῖσος, διά τε τὸ ἔθνος, καὶ διὰ τὸ ὑπὸ τῶν ἐφεστηκότων σφίσι κακουχεῖσθαι, ἔχον-

C τες, προσεχώρησάν τε αὐτῷ, καὶ μετὰ τοῦτο τὸν ἄρχοντα τῶν ἐκεῖ Ῥωμαίων Μάρκον Φάβιον ἐνίκησαν. οἵ τε γὰρ Θρᾷκες οἱ πρότερον μὲν τῷ Μιθριδάτῃ μισθοφορήσαντες, τότε δὲ τῷ Φαβίῳ συνόντες, καὶ οἱ δοῦλοι οἱ ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατοπέδῳ ὄντες, ἰσχυρῶς αὐτοῖς ἐβοήθησαν. οἵ τε Θρᾷκες ὑπὸ τοῦ Φαβίου ἐς προσκοπὴν πεμφθέντες, οὔτε τι ὑγιὲς ἀπήγγειλαν αὐτῷ, καὶ μετὰ τοῦτ' ἐκείνου τε ἀφυλακτότερον προϊόντος, καὶ τοῦ Μιθριδάτου ἐξαίφνης οἱ προσπεσόντος, συνεπέθεντο τοῖς Ῥωμαίοις. καὶ ἐν τούτῳ ἐλευθερίαν σφίσι τοῦ βαρβάρου κηρύ-

D ξαντος, συνεπελάβοντο τοῦ ἔργου. * * ἀναλῶσαι ἄν, εἰ μὴ ὁ Μιθριδάτης τοῖς πολεμίοις ἀναστρεφόμενος (καὶ γὰρ ὑπὲρ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη γεγονὼς ἐμάχετο) λίθῳ τε ἐπλήγη, καὶ δέος τοῖς βαρβάροις μὴ καὶ ἀποθάνῃ παρέσχεν. ἐπισχόντων γὰρ σφῶν διὰ τοῦτο τὴν μάχην, ἠδυνήθησαν ἄλλοι τε καὶ ὁ Φάβιος ἐς τὸ ἀσφαλὲς ἀποφυγεῖν. καὶ μετὰ τοῦτ' ἐς τὰ Κάβειρα κατακλεισθεὶς, ἐπολιορκήθη μὲν, ἐσώθη δὲ ὑπὸ τοῦ Τριαρίου. οὗτος γὰρ ἐκ τῆς Ἀσίας ταύτῃ πρὸς τὸν Λούκουλλον

E διιὼν, καὶ γνοὺς τὰ πεπραγμένα, δύναμίν τε ὅσην οἷόν τ' ἦν ἐκ τῶν παρόντων ἤθροισε, καὶ τὸν Μιθριδάτην, ὡς καὶ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ πλήθει προσιόντα, ἐξέπληξεν ὥστ' ἀναχωρῆσαι ποιῆσαι πρὶν καὶ ἐς ὄψιν αὐτοῦ ἐλθεῖν. κἀκ τούτου ἐπιθαρσήσας, καὶ μέχρι τῶν Κομμαγηνῶν ὑποφυγόντα αὐτὸν ἐπιδιω-

a propriā in ... gionem ... isso.

Romani ... idē haud ... bie oēs.

deinde Ca... ... enim ... ex,

adeo ter... ... quam in ... spectum ... veniret, ... ra moue... ... ceret. ... de Tria...

H. Steph. καὶ πάντας τοὺς ῥωμαίους ἀναλῶσαι ἄν. Xylander ἀναλωθῆναι ἄν. Ita procederet: καὶ πάντες οἱ ῥωμαῖοι.

ἐπεδίωξε, κἀνταῦθα ἐνίκησεν. ηὐλίζετο μὲν γὰρ Μιθριδάτης ἐπὶ θάτερα τοῦ ποταμοῦ, ᾗ οἱ Ῥωμαῖοι προσῄεσαν· βουληθεὶς δὲ σφίσι κεκμηκόσιν ἐκ τῆς πορείας συμμῖξαι, αὐτός τε προαπήντησε, καὶ ἑτέρους δι᾽ ἄλλης γεφύρας ἐν τῷ τῆς μάχης καιρῷ διαβάντας ἐπιθέσθαι προσέταξε. καὶ αὐτὸν ἀγχώμαλα ἐπὶ πλεῖστον ἀγωνιζόμενον ἡ γέφυρα, πολλῶν τε καὶ ἀθρόων ἅμα δι᾽ αὐτῆς ἐπειγομένων, τῆς τε ἐπικουρίας ἀπεστέρησε, καὶ προσδιετάραξε. καὶ οἱ μὲν μετὰ τοῦτ᾽ (ἤδη γὰρ χειμὼν ἦν) ἀπεχώρησαν ἐς τὰ ἑαυτῶν τείχη ἀμφότεροι, καὶ ἡσύχαζον. * τὰ δὲ δὴ Κόμανα τῆς τε νῦν Καππαδοκίας ἐστί, καὶ ἐδόκει τότε τῆς Ἀρτέμιδος τὸ Ταυρικὸν βρέτας, καὶ τὸ γένος τὸ Ἀγαμεμνόνειον δεῦρο ἀεὶ ἔχειν. καὶ ὅπως μὲν ἐς αὐτοὺς ταῦτα ἀφίκετο, ἢ ὅπως διέμεινεν, οὐ δύναμαι σαφές, πολλῶν λεγομένων, εὑρεῖν· ὃ δὲ ἀκριβῶς ἐπίσταμαι, φράσω. δύο αὗται πόλεις ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ ὁμώνυμοι, οὔτε πάνυ πόρρω ἀπ᾽ ἀλλήλων εἰσί, καὶ τῶν αὐτῶν † ἀντέχουσι. καὶ γὰρ μυθολογοῦσι καὶ δεικνύουσι τά τε ἄλλα πάντα ἐκ τοῦ ὁμοίου, καὶ τὸ ξίφος, ὡς αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ τῆς Ἰφιγενείας ὄν, ἀμφότεραι ἔχουσι. καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον εἰρήσθω.

H.Steph. † περιαυχοῦσι.

Τῷ δ᾽ ἐπιγιγνομένῳ ἔτει, ἐπί τε Μανίου Ἀκιλίου καὶ ἐπὶ Γαΐου Πείσωνος ὑπάτων, ὁ μὲν Μιθριδάτης τῷ Τριαρίῳ πρὸς Γαζιούροις ἀντεκάθητο· προεκαλεῖτό τε ἅμα αὐτὸν ἐς μάχην, καὶ ἐξώργιζεν. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ἐν τῇ ἐπόψει τῇ τῶν Ῥωμαίων αὐτός τε ἤσκει, καὶ τοὺς στρατιώτας † γυμνασίας ἐποιεῖτο, ὅπως πρὶν τὸν Λούκουλλον ἐπελθεῖν, ἐκείνῳ τε συμβαλὼν (ὥσπερ ἤλπιζε) κρατήσῃ, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἀρχῆς ἀνασώσηται. ἐπεὶ δ᾽ οὐκ ἐκινεῖτο, πέμπει τινὰς πρὸς Δάδασα φρούριον, ἐν ᾧ τὰ σκεύη τοῖς Ῥωμαίοις ἀπέκειτο, ἵν᾽ † ἐκείνοις τε ἐπαμύνοντα αὐτὸν ἐς χεῖρας ὑπαγάγηται. καὶ ἐγένετο οὕτως. ὁ γὰρ Τριάριος τέως μὲν τό τε πλῆθος τοῦ Μιθριδάτου φοβούμενος, καὶ τὸν Λούκουλλον (μετεπέμπετο γὰρ αὐτὸν) προσδεχόμενος, ἡσυχίαν εἶχεν· ὡς δὲ τά τε Δάδασα πολιορκούμενα ἐπύθετο, καὶ οἱ στρατιῶται δείσαντες περὶ αὐτοῖς ἐταράττοντο, καὶ ἐπηπείλουν εἰ σφᾶς μηδεὶς ἐξάγοι, καὶ αὐτοκέλευστοι βοηθήσειν σφίσι, καὶ ἄκων ἐξανέστη. † καὶ αὐτῷ οἱ βάρβαροι προσχωροῦντι ἤδη προσπεσόντες, τοὺς μὲν ἐν χερσὶ τῷ τε πλήθει σφῶν περιέσχον καὶ κατειργάσαντο, τοὺς δὲ καὶ ἐς τὸ πεδίον ἐκφυγόντας, ἀγνοίᾳ τοῦ τὸν ποταμὸν ἐς αὐτὸ ἐκτετράφθαι, περιελαύνοντες ἐκτεί-

H.Steph. † διὰ γυμνασίας. melius γυμνασίας ποιεῖτο.

† ἐκείνους γε.

† Xyl. καὶ αὐτοῖς οἱ βάρβαροι προσχωροῦντι male.

A insecutus, ibi vicit. Castra habebat Mithridates ex altera eius fluuii parte qua Romani accedebant. eos vt ex itinere fessos aggrederetur, [a] ille occurrit: reliquos inter prœlium per alium pontem [b] subsidio sibi venire iussit. Quum diu æquo marte certatum esset, pons abruptus, quod multi confertim per eum transire contenderent, Mithridatem subsidiis despoliauit, perturbauitque. Ab hoc conflictu vtrique (hiems enim iam appetierat) se in castella sua † receperunt. * Cæterùm Comana in ea, quæ nunc vocatur Cappado- B cia, sunt: creditumque est semper in hunc vsque diem ibi simulacrum Dianæ Tauricæ, genusque Agamemnonis fuisse. Quæ quomodo eo peruenerint, ibive manserint, [c] inter tot opiniones dicere non habeo: id quod exploratum mihi est, dicam. Duæ vrbes hæ sunt Cappadociæ, non procul inter se distantes, communiaque [d] omnia habentes. nam cum reliqua omnia similia vtrinque fabulantur ostentantque, C tum vtraque vrbs gladium habet, quem verum Iphigeniæ esse autumant. Atque hæc hactenus.

Anno [e] proximo, M'Acilio, & C. Pisone consulibus, Mithridates, ad Gaziura Triario oppositis castris, prouocare hominem ad prælium, atque irritare intendit, cum aliis rebus, [f] tum in cōspectu Romanorum milites suos seque in armis exercendo: vt cum eo congressus ante Luculli aduentum, superiorque factus (quod sperabat) reli- D quam etiam regni partem recuperaret. Quum Triarium non eliceret, ad castellum, cui Dadasa nomen erat, [g] [oppugnandum,] suorum aliquos mittit, in quo impedimenta Romanorum [h] asseruabantur: vt Romanos ei opitulaturos in manus suas perduceret. Neque id eum fefellit. Quum enim eatenus Triarius Mithridatis multitudinem reformidans, Lucullumque, quem accersierat, operiens, se cōtinuisset, postquam Dadasa oppugnari accepit, militesque rebus suis metu- E entes, tumultuantes, minati sunt se iniussu eius, nisi ipsos educeret, ad defendendum ituros, inuitus castris excessit. Barbari [i] iam castello appropinquantes adorti, circumfusique ob multitudinem suam, partim cciderunt: partim in campum compulsos, in quem Romani [k] fluuium excurrere ignorabant, circumuecti obtruncaue-

a ipse prior occurrit.

b inuadere iussit.

† receperunt, & quietis dederunt.

c quum variæ referantur, certum aliquid reperire non possum: quod exploratum.

d nomina habent, ac de iisdem gloriantur. Nam cum.

e sequenti proximo.

f tum quod ipse milites in oculis Romanorum exerceret, ac duces exercere subeeret.

g abest à Græco, quod inclusum est.

h depositæ erant: & sal tem illorum tuendorum causa hominem ad conferendas manus adduceret.

i iam progredientem adorti.

k fluuium deriuatum ignorabant.

runt. Ac, nisi quidam ex Romanis, se vnum ex Mithridatis commilitonibus (nam, quẽadmodũ ante dixi,[a] eius generis secum is haud paucos habebat) simulans, prope cõgressus, tanquam dicere quippiam cupiens, regi vulnus intulisset occidione deleri omnes fuiss ẽt. nunc ille huius facinoris autor [b]deprehensus, cęsus est: barbaris vero ea de re perturbatis, Romani multi effugerunt. Mithridates, curato [c] vulnere, suspicat[9] alios quoque præterea in suo exercitu hostes esse, militum delectum quasi alius rei causa instituit: iussisque singulis confestim in sua tabernacula se recipere, Romanos solos deprehensos occidit. Interim Lucullus aduenit: & quanquam eam de se opinionem præbebat, facile ipsum hic quoque superaturum, amissaque omnia non magno labore recepturum, nihil tum confecit. Nam & Mithridates ad Talaura loco eduto consederat: neque ad pugnandum educebat: & Medus Mithridates alter Tigranis gener, Romanos palantes repente adortus, magna clade affecerat: præterea ipse Tigranes aduentare ferebatur. Super hæc omnia in exercitu quoque Luculli seditio erat. nam [d] Valeriani milites, qui militia liberati prius, iterum stipendia faciebant, iam ante ad Nisibin tumultuati fuerant, victoria quieteq́;, & rerum copia luxuriantes, adhæc absente Lucullo (quippe is plerumque peregrè ibat) degentes: præcipuè vero commoti à P. quodam Clodio, (quẽ alii Claudium nominãt) homine innata quadam nouarum rerum cupiditate infecto, quanquam eius sororem Lucullus in matrimonio habebat. Tũ vero turbæ inter eos existebãt cũ aliis de causis, tũ quod auditũ, Aciliũ consulẽ, qui ob eas, quas memoraui, causas Lucullo successor missus erat, appropinquare, faciebat vt Lucullũ quasi priuatum iã contẽptui haberent. Quibus motus Lucullus, ac præterea, quod quum à Marcio (qui ante Acilium consul fuerat) in Ciliciam sibi mandatam adueniente subsidium petiisset, id non impetrauerat: [e] in magnam solicitudinem deuenit. nam & [nudatus militibus] decedere metuebat, & periculosum videbatur ibi locorum permanere. Itaq; in Tigranem proficisci decreuit: sperans fore, vt eum inopinantem simul, ac itinere fatigatum fundẽs, aliquo modo seditiones militum componeret. Quorum neutrum ipsi successit. etenim milites, aliquandiu secuti, quum in Cappa-

A καὶ πάντας δὲ ἂν σφᾶς διέφθειραν, εἰ μὴ τῶν Ῥωμαίων τις πλασάμενος ὡς καὶ ἐκ τῆς τοῦ Μιθριδάτου συμμαχίδος ὢν (ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ αὐτοῖς τρόπῳ συστρατευομένους, ὥσπερ εἶπον, οὐκ ὀλίγους εἶχε) προσῆλθέ τέ οἱ, ὡς καὶ εἰπεῖν τι βουλόμενος, καὶ ἔτρωσεν αὐτόν. οὗτος γὰρ ἐκεῖνος μὲν συλληφθεὶς ἀπεσφάγη· ταραχθέντων δὲ πρὸς τοῦτο τῶν βαρβάρων, συχνοὶ τῶν Ῥωμαίων διέφυγον. Μιθριδάτης μὲν δὴ τό, τε τραῦμα ἰᾶτο, καὶ προσυποπτεύσας καὶ ἄλλους τινὰς τῶν πολεμίων ἐν τῷ στρατοπέδῳ εἶναι,

B ἐξέτασιν τῶν στρατιωτῶν ὡς καὶ κατ' ἄλλο τι ἐποιήσατο. καὶ κελεύσας σφᾶς ἐς τὰς ἑαυτῶν σκηνὰς ὡς ἑκάστους κατὰ τάχος ἀναχωρῆσαι, κατεφώρασε, καὶ τοὺς Ῥωμαίους μονωθέντας διέφθειρε. κἂν τούτῳ ὁ Λούκουλλος ἐπελθὼν δόξαν μὲν τισὶ παρέσχεν ὡς καὶ ἐκεῖνα ῥᾳδίως κρατήσων, καὶ πάντα τὰ προειλημμένα δι' ὀλίγου κομιούμενος, οὐ μέντοι καὶ κατέπραξέ τι. ὅ, τε γὰρ Μιθριδάτης ἐς τὰ μετέωρα πρὸς Ταλαύροις ὄντα ἱδρυθεὶς, οὐκ ἀντεπῄει αὐτῷ· καὶ ὁ Μιθριδάτης ὁ ἕτερος ἐκ Μηδίας γαμβρὸς τοῦ Τιγράνου ἐσκεδασμένοις τοῖς Ῥωμαίοις ἐξαίφνης

C προσπεσὼν, συχνοὺς ἀπέκτεινεν. ὅ, τε Τιγράνης αὐτὸς προσιὼν ἠγγέλθη, καὶ τὸ στράτευμα ἐστασίασεν. οἱ γὰρ †Οὐαλέριοι οἱ τῆς τε στρατείας ἀφεθέντες, καὶ μετὰ τοῦτ' αὖθις στρατευσάμενοι, ἐκινήθησαν μὲν καὶ ἐν τῇ Νισίβῃ, ἔκ τε τῆς νίκης καὶ ἐκ τῆς ἡσυχίας, τοῦ τε τὰ ἐπιτήδεια ἄφθονα ἔχειν, καὶ ἄνευ τοῦ Λουκούλλου τὰ πολλὰ, διὰ τὸ πολλαχόσε ἐκδημεῖν αὐτὸν, διαιτᾶσθαι· καὶ μάλισθ' ὅτι Πούπλιός τις Κλώδιος (ὃν Κλαύδιον τινὲς ἐκάλεσαν) συνεστασίαζε σφᾶς ὑπ' ἐμφύτου νεωτεροποιΐας, καίπερ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ τῷ Λουκούλλῳ

D συνοικούσης. ἐταράχθησαν δὲ καὶ τότε ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ τὸν Ἀκίλιον τὸν ὕπατον, ὃς τῷ Λουκούλλῳ διάδοχος δι' ἅπερ εἶπον ἐξεπέμφθη, πλησιάζοντα ἐπύθοντο. ἐν γὰρ ὀλιγωρίᾳ αὐτὸν, ὡς καὶ ἰδιωτεύοντα ἤδη ἐποιοῦντο. ὁ οὖν Λούκουλλος ἔκ τε τούτων, καὶ ὅτι παρὰ τοῦ †Μάρκου τοῦ πρὸ τοῦ Ἀκιλίου ὑπατεύσαντος, ἐς Κιλικίαν, ἧς ἄρχειν ἔμελλε, παριόντος, ἐπικουρίας οὐκ ἔτυχεν, ἐν ἀπόρῳ ἐγένετο, καὶ ὀκνήσας μὲν διὰ κενῆς ἀναστῆναι, δείσας δὲ καὶ κατὰ χώραν μεῖναι, ἐπὶ τὸν Τιγράνην ὥρμησεν, εἴπως ἐκεῖνόν τε ἀπροσδόκητόν τε ἅμα καὶ

E κεκμηκότα ἐκ τῆς ὁδοῦ τρέψαιτο, καὶ τοὺς στρατιώτας τρόπον τινὰ διὰ τούτου παύσειε στασιάζοντας. οὐ μὴν καὶ ἐπιτυχὴς οὐδετέρου ἐγένετο. ἀκολουθῆσαν γὰρ αὐτῷ τὸ στράτευμα μέχρι που τινὸς, ὅθεν ἐς

Marginal notes: ore Re- / o nati- / ri secum / od. — reprehē- — vulnere / bat, & / catem. — aleris. / ranslo- / prius, / m. — † Οὐαλερι-ανοί. — † Μαρκίου. — n com- / ec te- / se mo- / oro. nec / n be- / ussus, / ranẽ / si forte / impe / m.

τὴν Καππαδοκίαν ἐκστρατεύσων ᾔει. ἐκεῖ δ' ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν, μηδὲ φθεγξάμενοί τι, ἀπετράποντο. καὶ οἵ γε Οὐαλέριοι, μαθόντες ὅτι τῆς στρατείας παρὰ τοῖς οἴκοι τέλεσιν ἀφεῖνται, παντελῶς ἀπεχώρησαν. καὶ θαυμάσῃ μηδεὶς ὅτι † στρατηγικώτερος ἀνδρῶν ὁ Λούκουλλος γενόμενος, καὶ πρῶτός τε Ῥωμαίων τὸν Ταῦρον σὺν στρατῷ καὶ ἐπὶ πολέμῳ διαβὰς, καὶ δύο βασιλέας οὐκ ἀσθενεῖς ἐπικρατήσας, (ἑλών τ' ἂν, εἴπερ ταχέως διαπολεμῆσαι ἐβεβούλητο) οὐκ ἐδύνατο τῶν συστρατευομένων οἱ ἄρχειν, ἀλλ' ἀεί τε ἐστασίαζον, καὶ τέλος κατέλιπον αὐτόν. πολλά τε γὰρ σφίσι προσέταττε· καὶ δυσπρόσοδος ἀκριβής τε ἐν ταῖς τῶν ἔργων ἀπαιτήσεσι, καὶ ἀπαραίτητος ἐν ταῖς τιμωρίαις ὢν, οὐκ ἠπίστατο οὔτε λόγῳ τινὶ προσαγαγέσθαι, οὔτε ἐπιεικείᾳ ἀναρτήσασθαι, οὐ τιμῆς, οὐ χρημάτων μεταδόσει προσεταιρίσασθαι. ὧν πάντων ἄλλως τε, καὶ ἐν πλήθει, καὶ μάλιστα στρατευομένῳ, δεῖ. καὶ διὰ τοῦθ' οἱ στρατιῶται, ἕως μὲν εὖ τε ἐφέροντο, καὶ τὰς ἁρπαγὰς ἀνταξίας τῶν κινδύνων εἶχον, ἠκροῶντο αὐτοῦ· ἐπεὶ δ' ἔπταισαν, καὶ ἐς φόβον ἀντὶ τῶν ἐλπίδων ἀντικατέστησαν, οὐδὲν ἔτι προσετίμησαν. τεκμήριον δὲ, ὅτι τοὺς αὐτοὺς τούτους ὁ Πομπήιος λαβὼν (καὶ γὰρ τοὺς Οὐαλερίους αὖθις κατελέξατο) οὐδ' ὁπωσοῦν στασιάζοντας ἔσχε. τοσοῦτον ἀνὴρ ἀνδρὸς διαφέρει. ὡς δ' οὖν τοῦθ' οἱ στρατιῶται ἔπραξαν, πᾶσάν τε ὀλίγου τὴν ἀρχὴν ὁ Μιθριδάτης ἀνεκτήσατο, καὶ τὴν Καππαδοκίαν ἰσχυρῶς ἐλυμήνατο· μήτε Λουκούλλου, προφάσει τοῦ τὸν Ἀκίλιον ἐγγὺς εἶναι, μήτε ἐκείνου προσαμύνοντος αὐτῇ. ἐπειγόμενος γὰρ πρότερον ὡς καὶ τὴν τοῦ Λουκούλλου νίκην ὑφαρπάσων, τότε, ἐπειδὴ τῶν γεγονότων ᾔσθετο, οὔτε πρὸς τὰ στρατόπεδα ἦλθε, καὶ ἐν τῇ Βιθυνίᾳ ἐχρόνισε. Μάρκιος δὲ Λουκούλλῳ μὲν οὐκ ἐπεκούρησε, πρόσχημα τοὺς στρατιώτας, ὡς οὐκ ἐθελήσαντάς οἱ ἀκολουθῆσαι, ποιησάμενος· ἐς δὲ τὴν Κιλικίαν ἀφικόμενος, Μενέμαχόν τινα ἀπαυτομολήσαντα τοῦ Τιγράνου ἐδέξατο· καὶ τὸν Κλώδιον ἀποστάντα ἀπὸ τοῦ Λουκούλλου, διὰ τῶν ἐν τῇ Νισίβει γενομένων, ἐπὶ τὸ ναυτικὸν ἐπέστησεν. ἀδελφὴν γάρ τινα αὐτοῦ καὶ ἐκεῖνος γυναῖκα εἶχε. καὶ ὁ μὲν ἁλούς τε ἐς καταποντιστὰς, καὶ ἀφεθεὶς ὑπ' αὐτῶν, πρὸς τὸν ἐκ τοῦ Πομπηίου φόβον, ἔς τε τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας ἦλθεν, ὡς καὶ πρὸς τοὺς Ἀραβίους, πρὸς οὓς τότε διεφέροντο, συμμαχήσων σφίσι, κἀνταῦθα στασιάζων τινὰς ὁμοίως, ὀλίγου διεφθάρη. *

† στρατηγικώτατος.

A Cappadociam iter flectendum esset, omnes vnanimiter, ne verbo quidem vllo facto, sese conuerterunt. Valeriani autem, quum sibi militiæ missionem factam à magistratibus Romæ audirēt, omnino à signis dilapsi sunt. Enimuero mirũ videri nemini debet, Lucullum, quum imperatoriæ artis peritissimus fuerit, primusq; Romanorum cũ exercitu belli gerendi causa Taurum transiuerit, ac duos reges, haud illos imbelles, deuicerit, (quos, si celeriter [a] patrare bellum voluisset, capere potuisset) nequiuisse ita suis militib. præesse, quin & B semper tumultuarentur, & ipsum tandem desererent. Multa enim ipsis iniũgere solebat, difficilis [b] erat in cõgressibus, operum exactor perquam attentus, in pœnis irrogandis inexorabilis: ita neque sermone, neque [c] æquitate sibi eos deuincire, neque honorum pecuniæve muneribus conciliare nouerat. [d] quæ profecto cum omnis multitudo, tum præsertim militaris requirit. Ita factum est vt quandiu ex sententia omnia succederent, prædasque laboribus pares adipiscerentur mi- C lites, dicto audientes Lucullo essent: postea quam aduersas res experti, pro spe metum propositum sibi viderunt, eius autoritatem defugerunt. Cuius rei certum est signum, quod quũ eosdem Pompeius accepisset (is enim Valerianos milites iterum conscripsit) citra omnem seditionem ipsis vsus est. adeò vir viro præstat. Hęc agentibus militibus prope totum regnũ suum Mithridates recepit, Cappadociæq; multum detrimenti intulit: neque Lucullo obstante, quod Acilium prope esse præ- D tenderet, neque ipso Acilio defendente. Is enim quum prius festinasset, vt victoriam Lucullo præriperet, vbi tum quæ acta essent resciuit, ne ad exercitum quidem venit, sed in Bithynia tẽpus traxit. Marcus vero Lucullo auxilium non tulit, causatus milites se nolle sequi. Ciliciam autem quum venisset, Menemachum quendam, qui à Tigrane defecerat, in suam fidem accepit: P. vero Clodiũ (cuius [e] sororem ipse quoq; cõiugem habebat) qui metu perpetra- E torum apud Nisibin, à Lucullo desciuerat, rei nauali præfecit. Atque is Clodius à maritimis prædonibus captus, ab iisque Pompeium reformidantibus dimissus, Antiochiam Syriæ se cõtulit, vt eos cum Arabiis disceptantes auxilio iuuaret. Ibi quũ simili modo nõnullos ad seditionem concitaret, parum abfuit quin periret. * *

[a] conficere bellum.

[b] erat aditu,

[c] leuitate.

[d] quibus omnibus quũ alia, tum in hominum multitudine, qui præsertim militant, opus est.

[e] sororem quandam ipse.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ
Liber trigesimus sextus.

* * *

parcit: dominádique cupiditate impulsus, Cretenses, quibuscum certis códitionibus pactus erat, inuasit: nulla habita fœderis, si quando id ei obtédebatur, ratione: adeo antequam Pompeius adueniret, damnum eis dare properabat. Nam Octauius quidé, qui sine exercitu aderat, (& erat eo non tanquam ad bellum obeundum, sed ad accipiendas in fidem populi Romani vrbes missus) nihil interpellabat. At vero Cornelius Sisenna Græciæ ea tempestate præfectus, comperta re in Cretá venit, Metellúmque, vt populis parceret, monuit: quem vbi ab instituto deducere non potuit, nihil quicquam ad eum coercédum egit. Itaque Metellus, multis afflictis, Eleutheræ vrbi per proditioné acceptæ (eius proditionis autores turrim lateritiam magnæ molis, expugnatuq; lóge omnium difficillimá, aliquot noctibus cótinenter ita aceto madefecerát vt perfringi posset) stipendiú imperauit: deinde Lappá vi cepit, nihil moratus Octauium, qui eam tum téporis tenebat; & ab Octauio quidem vim omnem abstinuit, Cilices autem, quos is secum habebat, interemit. Id vero indignum ratus Octauius, non iam vt ante quietem egit: sed primum accepto exercitu Sisennæ, qui tú forte morbo absumptus erat, oppressis opitulatus est: iis restitutis ad Aristionem se in vrbem Hierapydna contulit: ibique communi consilio bellum gesserunt. Is Aristió tum Cydonia excesserat: & deuicto L. Basso, † qui se ei opposuerat, Hierapydna occupauerat. Atquandiu quú perseuerassent, postquam aduersum se ire Metellum perceperunt, [a] muris relictis vela in altum dederút: ibi tum tempestate vexati, & in terram multis suorú amissis, eiecti sunt. Metellus totam exinde insulam subegit. Eo modo Creté sibus, qui ante id tempus in perpetua libertate vixerant, neque vnquá alienigenæ domino paruerant, seruitutis iugum impositum est: cognomentumq; [b] Cretici Metello dederunt. Is tamen neq; Panarem, neq; Lasthené (ná & hunc ceperat) in triúpho vt duceret, obtinuit: quos Pompeius auxilio cuius-

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
τὸ τριακοστὸν ἕκτον βιβλίον.

Λείπει ἴσως κῇ.

* * *

A ἐφείσατο· δυναστείας τε ἐρῶν, καὶ τοῖς Κρησὶ τοῖς ὁμολογήκασιν αὐτῷ προσέβαλλε· καὶ οὔτε τῶν σπονδῶν προτεινομένων σφῶν ἐφρόντιζε, κακῶσαί τε αὐτοὺς, πρὶν δὴ Πομπήιον ἐπελθεῖν, ἠπείγετο. ὅ,τι γὰρ Ὀκταούιος ἄνευ δυνάμεως παρὼν (οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐπὶ πολέμῳ τινὶ, ἀλλ' ἐπὶ παραλήψει τῶν πόλεων ἐπέπεμπτο) ἡσυχίαν ἦγε· καὶ Κορνήλιος Σισέννας ὁ τῆς Ἑλλάδος ἄρχων ἦλθε μὲν ἐς τὴν Κρήτην, ὡς ταῦτ' ἐπύθετο, καὶ παρῄνεσε τῷ Μετέλλῳ φείσασθαι τῶν δήμων, οὐ μέντοι καὶ αὐτὸς ἔπραξέ τι, μὴ πείσας. ἄλλοις τε οὖν πολλοῖς B ἐκεῖνος ἐλυμήνατο, καὶ Ἐλευθέρας τὴν πόλιν ἐκ προδοσίας ἑλὼν, ἠργυρολόγησε. πύργον γάρ τινα οἱ προδιδόντες ἔκ τε πλίνθων πεποιημένον καὶ μέγιστον δυσμαχώτατόν τε ὄντα, ὄξει συνεχῶς νυκτὸς διέβρεξαν, ὥστε θραυστὸν γενέσθαι. καὶ μετὰ τοῦτο Λαππαῖον, καίτοι τοῦ Ὀκταουίου αὐτὴν κατέχοντος, ἐκ προσβολῆς εἷλε· καὶ ἐκεῖνον μὲν οὐδὲν κακὸν εἰργάσατο, τοὺς δὲ δὴ Κίλικας τοὺς σὺν αὐτῷ ὄντας ἔφθειρεν. ἀγανακτήσας οὖν ἐπὶ τούτῳ ὁ Ὀκταούιος οὐκέθ' ἡσύχασεν, ἀλλὰ πρότερον μὲν τῷ τοῦ Σισέννου στρατῷ (νοσήσας γὰρ ἐκεῖνος ἐτεθνήκει) χρώμενος, C ἐπεβοήθει πῃ τοῖς κακουμένοις· ἔπειτα δὲ ἀναχωρησάντων αὐτῶν, πρός τε τὸν Ἀριστίωνα ἐς Ἱεράπυδνα ἦλθε, καὶ μετ' αὐτοῦ ἐπολέμει. † οὕτω γὰρ ὡς τό τε ἐκ τῆς Κυδωνίας ἀπεχώρησε, Λούκιόν τε τινὰ Βάσσον αὐτῷ ἀνταχθέντα οἱ ἐνίκησε, καὶ τὰ Ἱεράπυδνα κατέλαβε. καὶ χρόνον μέν τινα ἐκαρτέρησαν· τοῦ δὲ δὴ Μετέλλου ἐπιόντος σφίσι, τό, τε τεῖχος ἐξέλιπον, καὶ ἐξαναχθέντες, χειμῶνί τε ἐχρήσαντο, καὶ ἐς τὴν γῆν ἐκπεσόντες, συχνοὺς ἀπέβαλον. κἀκ τούτου ὁ Μέτελλος πᾶσαν τὴν νῆσον ἐχειρώσατο. Κρῆ- D τες μὲν οὖν οὕτως, ἐλεύθεροί τε πάντα τὸν ἔμπροσθεν χρόνον γενόμενοι, καὶ δεσπότην ὀθνεῖον μηδένα κτησάμενοι, κατεδουλώθησαν. Μέτελλος δὲ τὴν μὲν ἐπίκλησιν ἀπ' αὐτῶν ἔλαβε. τὸν δὲ δὴ Πανάρη, τόν τε Λασθένη (* καὶ γὰρ ἐκεῖνον εἷλεν) οὐκ ἠδυνήθη πέμψαι ἐν τοῖς ἐπινικίοις, ὁ γὰρ Πομπήιος, ἀναπείσας

† οὕτως

* ἐ γὰρ κἀκεῖνον.

τῶν δημάρχων τινά, παρεσπάσατο ἀφείλετο αὐτούς, ὡς καὶ ἑαυτῷ κατὰ τὴν ὁμολογίαν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ, προσχωρήσαντας.

† ἢ τὰ κατὰ τοῦτον.

Λέξω δὲ ἤδη † καὶ τὰ κατὰ τοῦτον πῶς ἐγένετο. οἱ καταποντισταὶ ἐλύπουν μὲν ἀεὶ τοὺς πλέοντας, ὥσπερ καὶ τοὺς ἐν τῇ γῇ οἰκοῦντας οἱ τὰς λῃστείας ποιούμενοι. οὐ γάρ ἐστιν ὅτε ταῦτ' οὐκ ἐγένετο, οὐδ' ἂν παύσαιτό ποτε, ἕως δ' ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων ᾖ. ἀλλὰ πρότερον μὲν ἔν τε τόποις τισὶ καὶ τῇ ὥρᾳ μόνῃ, κατ' ὀλίγους, καὶ ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐλῄστευον· τότε δέ, ἐξ οὗ πολλαχῇ τε ἅμα καὶ συνεχῶς ἐπολεμήθη, καὶ πολλαὶ μὲν πόλεις ἀνάστατοι ἐγένοντο, πᾶσι δὲ καὶ τοῖς διαφεύγουσιν αὐτῶν αἱ τιμωρίαι ἐπῃωροῦντο, καὶ ἀδεὲς οὐδενὶ οὐδὲν ἦν, πάμπολλοι πρὸς λῃστείαν ἐτράποντο. καὶ τὰ μὲν ἐν τῇ ἠπείρῳ λῃστικά, ἅτε καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν δήμων μᾶλλον ὄντα, καὶ τήν τε αἴσθησιν τῆς βλάβης ἐγγύθεν, καὶ τὴν σύλληψιν οὐ πάνυ χαλεπὴν ἔχοντα, ῥᾷόν πως κατελύετο· τὰ δ' ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἐπὶ πλεῖστον ἐπηυξήθη. τῶν γὰρ Ῥωμαίων πρὸς τοὺς ἀντιπολεμίους ἀσχολίαν ἀγόντων, ἐπὶ πολὺ ἤκμασαν. πολλαχόσε τε περιέπλεοντες, καὶ πάντας τοὺς ὁμοίους σφίσι προσεποιούμενοι, ὥστε τινὰς αὐτῶν καὶ ἐν συμμαχίας λόγῳ συχνοῖς ἐπικουρῆσαι. καὶ εἴρηται μὲν ὅσα μετὰ τῶν ἄλλων ἔπραξαν· ἐπεὶ δ' οὖν κἀκεῖνα διελύθη, οὐκ ἐπαύσαντο, ἀλλ' αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς πολλὰ καὶ δεινὰ τούς τε Ῥωμαίους καὶ τοὺς συμμάχους σφῶν ἐκακούργησαν. οὔτε γὰρ κατ' ὀλίγους ἔτι, ἀλλὰ στόλοις μεγάλοις ἔπλεον, καὶ στρατηγοὺς εἶχον, ὥστε καὶ ὄνομα αὐτοὺς μέγα κεκτῆσθαι. ἦγόν τε καὶ ἔφερον πρώτους μὲν καὶ μάλιστα τοὺς πλέοντας, (οὐδὲ γὰρ τῆς χειμερινῆς ὥρας ἀσφαλῆ αὐτοῖς παρεῖχον, ἀλλ' ὑπό τε τῆς τόλμης καὶ ὑπὸ τοῦ ἔθους, τῆς τε εὐπραγίας, καὶ τότ' ἐπ' ἀδείας τὰς ναυτιλίας ἐποιοῦντο) ἔπειτα καὶ τοὺς ἐν τοῖς λιμέσιν ὄντας. καὶ γὰρ εἴ τις ἀντανάγεσθαι σφίσιν ἐτόλμησε, μάλιστα μὲν ἡττηθεὶς ἀπώλετο· εἰ δὲ καὶ ἐνίκησεν, ἀλλ' ἑλεῖν γε αὐτῶν οὐδένα ὑπὸ τοῦ ταχυναυτεῖν σφᾶς ἐδύνατο. καὶ οὕτως ὑποστρέφοντες διὰ βραχέος, ὡς κεκρατηκότες, τὰ μὲν ἐπίμονα καὶ κατεπίμπρασαν, οὐχ ὅτι χωρία καὶ ἀγρούς, ἀλλὰ καὶ πόλεις ὅλας· τὰς δὲ καὶ ᾠκειοῦντο, ὥστε καὶ χειμάδια καὶ ὁρμητήρια καθάπερ ἐν φιλίᾳ γε ποιεῖσθαι. προχωρούντων δὲ αὐτοῖς τούτων, καὶ ἐς τὴν ἤπειρον ἀνέβαινον, καὶ πολλὰ καὶ ἐκείνους τοὺς μηδὲ χρωμένους τῇ θαλάσσῃ ἐλύπουν. καὶ ταῦτα οὐ τ

A cuiusdã tribuniplebis ad hoc persuasi Metello eripuit, quod sibi ex pacto eos, non Metello, accessisse diceret.

Et Pompeii quidem res gestas iam nunc exponam. Semper quidem nauigãtibus maritimi prædones infesti fuerunt, quomodo & terram habitantes ab iis, qui [in continenti] prædas agũt, subinde inuadebantur. atque id quidẽ semper contigit, neque finis vllus erit, quandiu eadem hominum natura manebit. B Enimuero superioribus temporibus, in certis tantum quibusdam locis, idque sola æstate, pauci quidam homines prædationibus cum terram tum etiam mare infestabant: eo autem tempore, quod variis in locis continentia bella fuissent, multæ vrbes euersæ essent, omnibus qui præsens periculum effugissent, supplicia imminerent, ac nihil vsquam tutum iis esset, horum maxima pars ad prædas exercendas animum adiecit. Quæ in continenti fiebant, C haud difficillimè sublata profligataque sunt. nam & in conspectum populorum incidebant, & ipsum damnum [a] citius sentiebatur, præterea comprehendi autores facilè poterant: contrà maritima subinde ad summum ingrauescebant. Occupato enim populo Romano in debellandis hostibus, vehementer increuerant piratæ: & multis locis circumnauigatis, sui omnes similes sibi adiunxerant, [b] ita vt nonnulli aliis frequentes admodũ ad suppetias D tanquam ex fœdere ferẽdas irent. Hoc modo quę egerint, iam ante dictum est. Postquã ea fœdera soluta sunt, iã non quiescere prædones, verũ [c] ipsi p se singulatim plurima ac grauia damna Romanis, eorumq; sociis dare: neq; iam, velut ante, [d] paucis nauigiis, sed magis classibus nauigare, imperatoribus ad id delectis [e]: ita eorum quoque nomẽ iam notum fieri. Principio in nauigantes pͥ sertim vis facta, quibus ne hieme quidẽ tutis esse cõcedebãt: adeo audacia sua, E vsu, atq; successu elati, etiã tunc temporis securi mare vsurpabant: postmodo & eos, qui in portib. essent, aggressi sunt. Qui ad nauale prælium aduersus eos tentandum exire ausi sunt, plerique victi perierũt. Neq; si quis superior factus fuit, eorum quempiã potuit comprehendere: tantũ velocitate nauigandi aliis præstabant. Itaq; [f] tanquam vicissent, paulo post reuersi, non villas tantum & agros, sed ipsas etiam vrbes vastabant, vel incendebant: nonnullas etiam sui iuris efficiebant, ac in his tanquam apud amicos sua hybernacula ædificabant, iisq; tanquam receptaculis ad bellum vtebantur. Quum ex animi sententia hæc succederent, egressi in continentem terram: ibiq; eos etiam quib. in mari nihil erat negotii, non Romanorum modo

a citius è propinquo sentiebatur.

b Vt nonnulli ex eo etiã fœderum prætextu multis auxiliũ ferrẽt. Et cum aliis quidem quę egerint.

c ipsi seorsũ multa grauiaque damna.

d paruo numero sed.

e magnumque adeo nomen cõsequuti.

f tanquam victores.

socios extra Italiam habitantes, verum ipsius quoq; Italiæ incolas multis modis afflixerunt. Rati. n. fore vt si ab hac quoq; regione se non abstinuissent, & quæstus vberiores ex ea adipiscerētur, & eo maiorē [a] aliis populis terrorē incuterent: cū ad alias Italiæ vrbes appulerunt, tū ipsa [b] etiā ostia classe intrauerunt. ibi nauib. combustis, direptis omnibus, tandem quum impune omnia ferrent, in terra diutius commorati, de mancipiis manubiisq;, haud minori cū securitate, quā si domi suæ essent, rationes inierunt. Alii autē aliis in locis prædas exercebant, (neque enim simul omnes partes maris iidem poterant infestare) tanta amicitia inter se iuncti, vt ignotis etiam non aliter, quam quibuscum familiarissime vixissent, pecuniam & auxilia [c] mitterent: quę res ad potentiam ipsis tantam obtinēdum haud parum attulit. Nam & siqui erant quorum in aliquos prædonum studium extaret, eos vniuersi in honore habebant: & siqui sui corporis ab aliis lęsi essent, eorum res ipsi omnes ferebant agebantque. Ad tantam tum molem prædonum res accreuerant, vt bellum [iam] & magnum, & continens, [d] præter opinionem omnium, & fidem gererent. Peruenerat iam tunc fama horum ad Romanos: quin & videbant aliquam partem, quum neque eorum quæ nauibus aduehi solebant, quicquam ad eos perueniret, & frumenti commeatus omnino interclusi essent: sed non magnam eius rei curam gesserant, quo tempore id ex vsu cumprimis esse poterat: tantum vt ad singulorum annuntiationem animo commouebātur, ita naues & imperatores miserant: nihil autem profectum erat, nisi quod adhuc magis socii ab his ipsis vexabantur. Tandem quum in summo discrimine versarētur, [e] concione conuocata multos dies deliberatum est, quidnam agendum esset. Parum, ac fere nihil spei erat, posse rem bene ac feliciter geri, cogitantibus cum quot continenter laboribus ac periculis essent attriti: tum quod id bellum contra prædones graue ac multiplex esset futurum, quo nec omnes simul occupari, neque singulos inuadi posse eos reputabant, qui & mutuis sese auxiliis sustentarent, & haudquaquam procliue futurum erat vndiquaque eos eodem temporis spatio coerceri. Hæc anxie dispicientibus, A. quidam Gabinius, tribunus plebis, (incertum summissusne in hoc ipsum à Pompeio, an studio gratiæ ab eo ineundæ adductus: vtique non eo animo, quod reipublicæ consultum vellet, vir ipse pessimus) sententiam tulit, vt ex iis qui consulatum gessissent, vnus quispiam deligeretur imperator contra prædones omnes cum plena potestate, imperiumque ei esset triennes, & vteretur copiis amplissimis, ac multis legatis.

Ipsum

[a] alii omnibus terrorē.

[b] etiam Ostia.

[c] mitterent. Etiam ex eo potentia plurimum ipsis accessit, quod eum officiosos erga quosdam e suis, vicissim ipsi omnes in pre... haberent; ... si qui nonnullos eorum offendissent, eorum vniuersi fortunas diriperent.

[d] & inexpectatum, ... suprasi... gererēt.

[e] congr... suis ... deliberarunt quid agendum ... Nam ... continui vexati ... periculo ... & ma... ac ... belliū hos fore ... debant, ... fieri posse putabant, arma vel ... vna, seorsum ... continua sibi auxilio, & vbique ... coercere possent: magis ... & diffi... per... feliciter ... spem ... bant a... ante, ... quidā Gabi...

A ἔξω συμμαχίδα αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἰταλίαν αὐτὴν ἐποίουν. τά τε γὰρ κέρδη τὰ αὐτόθεν μείζω γένεσθαι σφίσι, καὶ πάντας τοὺς λοιποὺς ἐπὶ πλέον ἐκφοβήσειν, εἰ μηδὲ ἐκείνης ἀπέχοιντο, νομίζοντες, ἔς τε τὰς ἄλλας τὰς ταύτῃ πόλεις, καὶ ἐς αὐτὰ τὰ † ὤστια ἐσέπλεον, καὶ τάς τε ναῦς ἔκαιον, καὶ πάντα ἥρπαζον. καὶ τέλος, ὡς οὐδεμία σφῶν ἐπιστροφὴ ἐγίνετο, τάς τε διατριβὰς ἐν τῇ γῇ ἐποιοῦντο, καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὅσους μὴ διώλλυον, τά τε σκῦλα ὅσα ἐλάμβανον, ἀδεῶς γε καὶ ὡς ἐν οἰκείᾳ διετίθεντο. καὶ ἐλῄστευον μὲν ἄλλοι ἄλλοθι (οὐ γάρ που ἐν πάσῃ ἅμα τῇ θαλάσσῃ οἱ αὐτοὶ κακουργεῖν ἐδύναντο) B τοσαύτῃ μέντοι φιλίᾳ πρὸς ἀλλήλους ἐχρῶντο, ὥστε σφᾶς καὶ χρήματα καὶ ἐπικουρίας καὶ τοῖς πάνυ ἀγνῶσιν, ὡς καὶ οἰκειοτάτοις, πέμπειν. καὶ διὰ τοῦτό γε οὐχ ἥκιστα ἴσχυσαν, ὅτι τούς τε θεραπεύοντάς τινας αὐτῶν πάντες ἐτίμων, καὶ τοὺς προσκρούσαντάς τισι πάντες ἐλεηλάτουν. ἐς τοσοῦτον μὲν δὴ τὰ τῶν καταποντιστῶν ἤρθη, ὥστε καὶ μέγαν καὶ συνεχῆ καὶ ἀπροφύλακτον καὶ ἄπιστον τὸν πόλεμον αὐτῶν γενέσθαι. οἱ δὲ δὴ Ῥωμαῖοι ἤκουον μὲν πού τι αὐτά, καὶ τινά γε καὶ ἑώρων (οὔτε γὰρ ἄλλο τι τῶν ἐπακτῶν ἐφοίτα σφίσι, καὶ ἡ σιτοπομπεία παντελῶς ἀποκέκλειστο) C οὐ μέντοι καὶ μεγάλην, ὅτε γε ἐχρῆν, φροντίδα αὐτῶν ἐποιήσαντο· ἀλλ' ἐξέπεμπον μὲν καὶ ναυτικὰ καὶ στρατηγούς, ὥς που καθ' ἕκαστον τῶν προσαγγελλομένων ἐκινοῦντο, ἔπραττον δὲ οὐδέν, ἀλλὰ καὶ πολὺ πλείω τοὺς συμμάχους δι' αὐτῶν ἐκείνων ἐταλαιπώρουν, † μέχρις οὗ ἐν παντὶ ἐγένοντο. τότε δὲ συνελθόντες, ἐβουλεύσαντο ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὅ, τι καὶ χρὴ πρᾶξαι. τῇ τε γὰρ συνεχείᾳ τῶν κινδύνων τετρυχωμένοι, καὶ μέγαν καὶ πολὺν ὄντα τὸν πρὸς αὐτοὺς πόλεμον ὁρῶντες ὄντα, D καὶ οὔθ' ἅμα πᾶσι σφίσιν, οὔτ' αὖ καθ' ἑκάστους προσπολεμῆσαι δυνατὸν εἶναι νομίζοντες (ἀλλήλοις τε γὰρ συνεβοήθουν, καὶ πανταχοῦ ἅμα ἀμήχανον ἦν αὐτοὺς ἀμύνασθαι) ἔν τε ἀπορίᾳ καὶ ἀνελπιστίᾳ τοῦ κατορθῶσαί τι πολλῇ ἐγίνοντο· πρὶν δὴ Αὖλός τις Γαβίνιος δήμαρχος γνώμην ἔδωκεν, (εἴτ' οὖν τοῦ Πομπηίου καθέντος αὐτόν, εἴτε καὶ ἄλλως χαρίσασθαί οἱ ἐθελήσας. οὐ γάρ που καὶ ὑπ' εὐνοίας αὐτὸ τοῦ κοινοῦ ἐποίησε· κάκιστος γὰρ ἀνὴρ ἦν) στρατηγὸν ἕνα αὐτοκράτορα ἐφ' ἅπαντας αὐτοὺς ἐκ τῶν ὑπατευκότων ἑλέσθαι, τρισί τε ἔτεσιν ἄρξοντα, καὶ δυνάμει παμπληθεῖ μεθ' ὑποστρατήγων πολλῶν χρησόμενον. E

† ὤσα

† μέχρι οὗ

ἄντικρυς μὲν γὰρ τὸ τοῦ Πομπηΐου ὄνομα οὐκ εἶπεν· εὔδηλον δὲ ἦν ὅτι ἂν ἅπαξ τι τοιοῦτον ὁ ὅμιλος ἀκούσῃ, ἐκεῖνον αἱρήσεται. καὶ ἔσχεν οὕτω· τήν τε γὰρ ἐσήγησιν αὐτοῦ ἀπεδέξαντο, καὶ πρὸς τὸν Πομπήϊον παραχρῆμα πάντες, πλὴν τῆς γερουσίας, ἀπέκλιναν. αὕτη γὰρ πᾶν ὁτιοῦν ὑπὸ τῶν λῃστῶν παθεῖν μᾶλλον, ἢ ἐκείνῳ τοσαύτην ἡγεμονίαν ἐγχειρίσαι ἠρεῖτο· καὶ ὀλίγου καὶ ἀπέκτειναν τὸν Γαουίνιον ἐν αὐτῷ τῷ συνεδρίῳ. ὑπεκδράντος δέ πως αὐτοῦ, μαθόντες οἱ πολλοὶ τὴν τῶν βουλευτῶν γνώμην, ἐθορύβησαν, ὥστε καὶ ἐπ᾽ αὐτοὺς συγκαθημένους ἐφορμῆσαι· καὶ εἴγε μὴ ὑπεξεχωρήκεσαν, πάντως ἂν αὐτοὺς διεφθάρκεσαν. οἱ μὲν δὴ οὖν ἄλλοι σκεδασθέντες διέλαθον· Πίσωνα δὲ τὸν Γάϊον τὸν ὕπατον (ἐπὶ γὰρ ἐκείνου, τοῦ τε Ἀκιλίου, ταῦτ᾽ ἐγίνετο) συλληφθέντα, καὶ μέλλοντα καὶ αὐτὸν ἀντὶ τῶν ἄλλων ἀπολεῖσθαι, ὁ Γαουίνιος ἐξῃτήσατο. ἐκ δὲ τούτου οἱ δυνατοὶ αὐτοὶ τὴν ἡσυχίαν ἦγον, ἀσμενίζοντες ἄν τις σφᾶς ζῆν ἐάσῃ· τοὺς δὲ δημάρχους τοὺς ἐννέα ἀνέπεισαν ἐναντιωθῆναι τῷ Γαουινίῳ. καὶ αὐτῶν οἱ μὲν ἄλλοι φοβηθέντες τὸ πλῆθος, οὐδὲν ἀντεῖπον· Λούκιος δὲ δή τις Τρεβέλλιος, καὶ Λούκιος Ῥώσκιος, ἐτόλμησαν μὲν, οὐκ ἠδυνήθησαν δὲ οὔτ᾽ εἰπεῖν τι ὧν ὑπέσχηντο, οὔτε πρᾶξαι. ἐπειδὴ γὰρ ἡ κυρία ἡμέρα, ἐν ᾗ τὴν γνώμην ἐπικυρωθῆναι ἔδει, ἐνέστη, τάδε ἐγένετο· ὁ Πομπήϊος, ἐπιθυμῶν μὲν πάνυ ἄρξαι, καὶ ἤδη γε ὑπό τε τῆς ἑαυτοῦ φιλοτιμίας, καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ δήμου σπουδῆς, οὐδὲ τιμὴν ἔτι τοῦτο, ἀλλὰ ἀτιμίαν, τὸ μὴ τυχεῖν αὐτοῦ, νομίζων εἶναι, τὴν δὲ ἀντίταξιν τῶν δυνατῶν ὁρῶν, ἠβουλήθη δοκεῖν ἀναγκάζεσθαι. ἦν μὲν γὰρ καὶ ἄλλως ὡς ἥκιστα προσποιούμενος ἐπιθυμεῖν ὧν ἤθελε· τότε δὲ καὶ μᾶλλον, διά τε τὸ ἐπίφθονον, ἄν γε ἑκὼν τῆς ἀρχῆς ἀντιποιήσηται, καὶ † διὰ [τοῦτο] τὸ εὐκλεές, ἄν γε καὶ ἄκων, ὥστε καὶ ἀξιοστρατηγότατος ὤν, ἀποδειχθῇ, ἐπλάττετο· καὶ παρελθὼν ἔφη, Χαίρω μὲν τιμώμενος ὑφ᾽ ὑμῶν, ὦ Κυιρῖται. φύσει τε γὰρ πάντες ἄνθρωποι καὶ ἐγκαλλωπίζονται ταῖς παρὰ τῶν πολιτῶν εὐεργεσίαις, καὶ ἐγώ, ἅτε δὴ πολλάκις τῆς παρ᾽ ὑμῶν τιμῆς ἀπολελαυκώς, οὐκ ἔχω πῶς κατ᾽ ἀξίαν ἥσθῶ τοῖς παροῦσιν. οὐ μέντοι οὔθ᾽ ὑμῖν νομίζω προσήκειν ἀπλήστως οὕτω πρός με διακεῖσθαι, οὔτε ἐμοὶ διὰ παντὸς ἔν τινι ἡγεμονίᾳ εἶναι. αὐτός τε γὰρ ἐκ παίδων κέκμηκα, καὶ ὑμᾶς δεῖ καὶ περὶ τοὺς ἄλλους σπουδάζειν. ἢ οὐ μέμνησθε ὅσα μὲν ἐν τῷ πρὸς τὸν Κίνναν πολέμῳ ἐταλαιπώρησα, καὶ

† καὶ διὰ τὸ εὐκλεές,

A Ipſum quidē Pompeiū nominatim nō dixit: atqui manifeſtum erat, vbi primū huius rei mentionem plebs percepiſſet, ipſum electuros. Neque ſecus ac cogitauit, res cecidit. nam & rogationem eam plebs [a] approbauit, & præter ſenatum omnes confeſtim ad Pompeium † declinauerunt. Senatus, potius quam ei tantum imperium mandaret, quæcunq; à piratis mala ferenda indicabat: proinde ipſum Gabinium parū abfuit quin ‡ in cōcilio perimerent. Quo ex B eorum manibus elapſo, quum patrum ſententia plebi innotuiſſet, tantus eſt coortus tumultus, vt ad eos adhuc [b] cōſultantes [opprimendos] ferint: haud dubiè occiſuri, niſi curia [illi ante plebis impetū] exiiſſent. Dilapſis reliquis, & ſeſe abdentibus, vnus C. Piſo, qui tū collega Acilio conſulatum gerebat, cōprehenſus, quū iā vel reliquorū nomine ad mortē raperetur, Gabinio deprecante dimiſſus eſt. Ab hoc facto potētiores quieuerunt, vitæ vſura ſibi conceſſa contenti: nouem autem tribunos C plebis eò adduxerūt, vt ſe Gabinio opponerent. Quum cæteri plebē timētes non intercederent, [ibi] L. quidā Trebellius, ac L. Roſcius auſi cōtradicere, neq; eloqui, quæ receperant [patribus] ſe dicturos, neq; perficere [rem] potuerunt. Nā quum præſtituta dies appetiiſſet, qua id decretum erat confirmandum, ita res acta eſt. Pompeium magna cupiditas huius imperii potiūdi inceſſerat, D quum iam partim ob [inſitā] ambitionem, partim ob ſtudium populi non tā eam rem honori, quàm, ſi non potiretur, ignominiæ ſibi duceret: interim quòd aduerſarii ſibi potētes animaduerteret, ſimulandum ſibi ſtatuit, inuitum ſe ad hanc rem adigi. [c] Solitum alias nequaquam palam ferre ſiquid cuperet, tunc præterea duæ cauſæ ad ſimulandū impellebant: vna, quòd inuidia graui laboraturum ſe videbat, ſi vltro imperiū ambiret: altera, quod magnę ſibi glorię eſſe futurum cogitabat, ſi [d] nec volenti E ſibi id imperium, nimirum [e] ante alios omnes digniſſimo, imponeretur. Igitur [ad hoc ſimulante compoſitus, tum] in cōcionem progreſſus, Gaudeo, inquit, Quirites, honorē mihi à vobis haberi. quippe & ſtatim à natura homines ciuiū ſuorum beneficiis ornati, ſeſe in his oſtentant: & ego, ſæpius iam à vobis honoribus affectus, [f] nullā tantā poſſū præ me ferre lætitiā, quæ dignitatē præſentis rei exæquet. Enimuero ego ſic exiſtimo, neq; eſſe veſtrū, vt tā inexplebili mei ornādi ſtudio teneamini: & in rē meā nō eſſe, ſēper vt ipſe cum imperio ſim. nam & à puero multos labores tuli, & vos par eſt etiā aliorū habere rationē. An excidit vobis memoria earū ærumnarū, quas in bello cōtra Cinnā

a ſciuit,

† inclinarunt.

‡ ipſo in ſenatu.

b conſidētes prmerent: haud dubie.

ANNO V.C. 687.

c Nam i[illegible] alias ſe [illegible] me præ ſe ferre ſolebat: & tunc magis cum duæ cauſæ.

d Vel inuito ſibi.

e numeraret imperatori ante alios [illegible]

f haud ſcio quonam modo percipere voluptatem è præſentis pro dignitate debeam. Enimuero ſic.

paruo ipse admodum natu, exhausi? Quibus negotiis defatigatus sim in Sicilia & Africa, nōdum vere inter ephebos numeratus? quae pericula in Hispania obierim, antequam in senatum essem lectus? propter quae omnia vt vos ingratitudinis incusem, longe id quidem à me abest. qui enim possim? Nā, vt caetera praeteream, quae in me exornando posuistis, commissum mihi aduersus Sertorium imperium, quo tempore id nemo neque volebat, [suscipere,] neq; poterat obire: tum triumphus praeter instituta ciuitatis cōcessus, summum mihi splendorem attulerunt. Atenim tot mihi curis confecto, tot laboribus exhausto, & corporis vires attenuatae, & animus defatigatus est. Neque est, quod me iuuenem adhuc esse putetis, [a] aut corpus meū pōderetis, annorūve numerū meorū ineatis. nā si quot obiui imperia, quot pericula subiui, numeretis; maiorē eorū summā reperietis, quàm sit annorū meorū: idq; maiorem fidem vobis faciet, deinceps me neque laboribus, neque curis perferēdis esse parem. Iam si quis aduersum hęc perdurare queat, tamen conspicuū vobis est, quantum [b] hae res inuidiae atque odii [gerenti eas] conflent. [c] quae vt vos rectè quidem nullo in discrimine ponitis, ita mihi tamen eadem molestissima sint futura: fateorq;, nullum in rebus bellicis tantum esse periculū, quod magis me, quam dictae res terrere, maiorive molestia afficere possit. Quis enim sanae mentis homo gratam sibi vitam iudicet apud homines aemulos? aut publicae rei sui administrationem expetat, vbi vel re male gesta iudicium, vel bene gesta inuidia sit subeūda? Quapropter mihi cum ob has, tum alias ob causas cōcedite, vt quiete fruar, ac res meas agam, familiaeque tandem meae curandae rationes ineam, ne ve tot laboribus consumptus peream. Contra praedones autem alium ducem constituite, magnus est enim eorū numerus apud natu maiores minoresque, qui & velint & possint rei nauali praeesse, vt ex tanta copia haud difficile vobis sit vnum aliquem deligere. Neque enim ego solus vos diligo, neque solus peritiam rerum bellicarum habeo: sed & is, & iste, quorū nomina taceo, ne eorum bonam gratiam quaesisse videar. In haec verba locutum Gabinius ita excepit. Rem suis consentaneam moribus, Quirites, facit Pompeius, neque expetēs imperium, neq; oblatū obuiis vlnis excipiens. Nemo enim bonus vir imperii cupiditate tenetur, sibive

[a] aut nunc annorum ineatis, quot ratione corporis annos sim natus. Quippe si expeditiones, quas suscepi, & pericula, quae subiui,

[b] haec omnia

[c] quae vt vos nihili facitis, ac ne curare quidem debetis; ita.

χομιδῇ νέος ὤν; ὅσα δὲ ἔν τε τῇ Σικελίᾳ, καὶ ἐν τῇ Ἀφρικῇ ἔκαμον, μηδέπω καθαρῶς ἐς ἐφήβους τελῶν; ὅσα δὲ ἐν τῇ Ἰβηρείᾳ ἐκινδύνευσα, μηδὲ βουλεύων πω; ἐφ' οἷς ἅπασιν οὐχ ὅτι ἀχάριστοι πρός με ἐγένεσθε, ἐρῶ. πόθεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις, ὧν πολλῶν καὶ μεγάλων παρ' ὑμῶν ἠξιώθην, καὶ αὐτὸ. τὸ πιστευθῆναί με τὴν ἐπὶ τὸν Σερτώριον στρατηγίαν, μηδενὸς ἄλλου μήτε ἐθελήσαντος μήτε δυνηθέντος αὐτὴν ὑποστῆναι· τό, τε ἐπινίκια καὶ ἐπ' ἐκείνῃ παρὰ τὸ νενομισμένον πέμψαι, μεγίστην μοι τιμὴν ἤνεγκεν. ἀλλ' ὅτι πολλὰς μὲν φροντίδας, πολλοὺς δὲ κινδύνους ὑπέμεινα, κατατέτριμμαι μὲν τὸ σῶμα, πεπόνημαι δὲ τὴν γνώμην. μὴ γὰρ ὅτι νέος ἔτ' εἰμὶ, λογίζεσθε. † μηδ' ὅτι τὸ σῶμα καὶ πόσα γέγονα, ἀριθμεῖσθε. ἂν γάρ τοι καὶ τὰς στρατείας, ἃς ἐστράτευμαι, καὶ τοὺς κινδύνους, οὓς κεκινδύνευκα, ἀναριθμήσητε, πολύ γε πλείους αὐτοὺς τῶν ἐτῶν εὑρήσετε· καὶ μᾶλλον οὕτω πιστεύσετε, ὅτι οὔτε πρὸς τοὺς πόνους, οὔτε πρὸς τὰς φροντίδας καρτερεῖν ἔτι δύναμαι. εἰ δ' οὖν τις καὶ πρὸς ταῦτα ἀντέχοι, ἀλλ' ὁρᾶτε ὅτι καὶ ἐπίφθονα καὶ μισητὰ πάντα τὰ τοιαῦτά ἐστιν· ἅπερ ὑμεῖς μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ τίθεσθε (οὐδὲ γὰρ καλῶς ἔχει προσποιεῖσθαι τι ὑμᾶς αὐτῶν) ἐμοὶ μέντοι βαρύτατα ἂν γένοιτο. καὶ ὁμολογῶ γε μὴ ὑφ' ἑνὸς οὕτω τῶν ἐν τοῖς πολέμοις δεινῶν μήτε ἐκταράττεσθαι, μήτε λυπεῖσθαι, ὡς ὑπὸ τοιούτων. τίς μὲν γὰρ ἂν εὖ φρονῶν ἡδέως παρ' ἀνθρώποις φθονοῦσιν αὐτῷ ζῴη; τίς δ' ἂν δημόσιόν τι διοικῆσαι προθυμηθείη, μέλλων, ἂν μὲν ἀποτύχῃ, δίκην ὑφέξειν· ἂν δὲ κατορθώσῃ, ζηλοτυπηθήσεσθαι; ἀλλ' ἐμοὶ μὲν καὶ διὰ ταῦτα καὶ διὰ τἆλλα συγχωρήσατε τήν τε ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ τὰ ἐμαυτοῦ πράττειν· ἵν' ἤδη ποτὲ καὶ τῶν οἰκείων ἐπιμεληθῶ, καὶ μὴ κατατριφθεὶς ἀπόλωμαι. ἐπὶ δὲ δὴ τοὺς καταποντιστὰς ἄλλον χειροτονήσατε. συχνοὶ δὲ εἰσὶ καὶ βουλόμενοι ναυαρχῆσαι καὶ δυνάμενοι, καὶ νεώτεροι καὶ πρεσβύτεροι· ὥστε τὴν αἵρεσιν ὑμῖν ῥᾳδίαν ἐκ πολλῶν γενέσθαι. οὐ γάρ πως ἐγὼ μόνος ὑμᾶς φιλῶ, ἢ καὶ μόνος ἐμπείρως τῶν πολεμικῶν ἔχω· ἀλλὰ καὶ ὁ δεῖνα, καὶ ὁ δεῖνα· ἵνα μὴ καὶ χαρίζεσθαι τισὶ δόξω, ὀνομαστὶ καταλέξας. Ταῦτα αὐτοῦ δημηγορήσαντος, ὁ Γαουίνιος ὑπολαβὼν εἶπε. Πομπήιος μὲν, ὦ Κυιρῖται, καὶ αὐτὸς τὸ ἄξιον τῶν ἑαυτοῦ ἠθῶν ποιεῖ, μήτε ἐφιέμενος τῆς ἀρχῆς, μήτε διδομένην οἱ αὐτὴν ἐξ ἐπιδρομῆς δεχόμενος. οὔτε γὰρ ἄλλως ἀγαθοῦ ἀνδρός ἐστιν, ἀρχῆς ἐπιθυμεῖν,

μηδ' ὅτι τὸ σῶμα ἢ πόσα γέγονα.

καὶ πράγματι ἔχειν ἐθέλειν· κἂν τούτῳ προσήκει πάντα τὰ προστιθέμενα μετ' ἐπισκέψεως ὑφίστασθαι, ἵν' αὐτὰ καὶ ἀσφαλῶς ὁμοίως πράξῃ. τὸ μὲν γὰρ προπετὲς ἐν ταῖς ὑποδέξεσιν, ὀξύτερον καὶ ἐν τῇ πράξει τοῦ καιροῦ γενόμενον, πολλοὺς σφάλλει· τὸ δὲ ἀκριβὲς ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις ὅμοιον διατελεῖ ὄν, καὶ πάντας ὀνίνησιν. ὑμᾶς δὲ δὴ χρὴ μὴ τὸ τούτῳ κεχαρισμένον, ἀλλὰ τὸ τῇ πόλει συμφέρον ἑλέσθαι. οὐ γάρ που τοὺς σπουδαρχοῦντας, ἀλλὰ τοὺς ἐπιτηδείους προστάττειν τοῖς πράγμασι προσήκει. ἐκείνους μὲν γὰρ πάνυ πολλούς, τοιοῦτον δὲ δή τινα ἄλλον οὐδένα εὑρήσετε. μέμνησθε δέ, ὅσα καὶ οἷα ἐπάθομεν ἐν τῷ πρὸς τὸν Σερτώριον πολέμῳ, στρατηγοῦ δεόμενοι· καὶ ὅτι οὐδένα ἕτερον οὔτε τῶν νεωτέρων, οὔτε τῶν πρεσβυτέρων ἁρμόζοντα αὐτῷ εὕρομεν. ἀλλὰ καὶ τοῦτον καὶ τότε μηδέπω μήθ' ἡλικίαν ἔχοντα, μήτε βουλεύοντα, καὶ ἀντὶ ἀμφοτέρων τῶν ὑπάτων ἐξεπέμψαμεν. βουλοίμην μὲν γὰρ ἂν πολλοὺς ἡμῖν ἀγαθοὺς ἄνδρας εἶναι, καί, εἴγε καὶ εὔξασθαι δεῖ, εὐξαίμην ἄν. ἐπεὶ δὲ οὐδ' *εὐχαῖς τὸ πρᾶγμα τοῦτό ἐστιν, οὔτ' αὐτόματόν που παραγίνεται, ἀλλὰ δεῖ καὶ φῦναι †τινὰ ἀσκῆσαι τὰ προσήκοντα, καὶ παρὰ πάντα ἀγαθῇ τύχῃ χρῆσθαι, (ἅπερ που σπανιώτατα ἂν τῷ αὐτῷ ἀνδρὶ συμβαίη) χρὴ πάντας ὑμᾶς ὁμοθυμαδόν, ὅταν τις τοιοῦτος εὑρεθῇ, καὶ σπουδάζειν αὐτόν, καὶ καταχρῆσθαι αὐτῷ κἂν μὴ βούληται. καλλίστη γὰρ ἡ τοιαύτη βία καὶ τῷ ποιήσαντί τι καὶ τῷ παθόντι γίνεται· τῷ μέν, ὅτι σωθείη ἂν ὑπ' αὐτῆς· τῷ δέ, ὅτι σώσειεν ἂν τοὺς πολίτας, ὑπὲρ ὧν καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ὅ γε χρηστὸς καὶ φιλόπολις ἑτοιμότατα ἂν ἐπιδοίη. ἢ οἴεσθε ὅτι Πομπήιος οὗτος ἐν μὲν μειρακίῳ καὶ στρατεύεσθαι, καὶ στρατηγεῖν, καὶ τὰ ἡμέτερα αὔξειν, καὶ τὰ τῶν συμμάχων σώζειν, τά τε τῶν ἀνθισταμένων προσκτᾶσθαι ἐδύνατο· νῦν καὶ ἀκμάζων, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ ὤν, ἐν ᾗ πᾶς τις ἄριστος αὐτὸς αὑτοῦ γίνεται, καὶ ἐμπειρίαν ἐκ τῶν πολέμων πλείστην ὅσην προσειληφώς, οὐκ ἂν ὑμῖν χρησιμώτατος γένοιτο; ἀλλ' ὃν ἔφηβον ὄντα ἄρχειν εἵλεσθε, τοῦτον ἄνδρα γεγονότα ἀποδοκιμάσετε; καὶ ᾧ ἱππεῖ ἔτ' ὄντι τοὺς πολέμους ἐκείνους ἐνεχειρίσατε, τούτῳ βουλῆς γεγονότι τὴν στρατείαν ταύτην οὐ πιστεύσετε; καὶ οὗ καὶ πρὶν ἀκριβῶς πειραθῆναι, μόνου πρὸς τὰ τότε κατεπείξαντα ὑμᾶς ἐδεήθητε, τούτῳ νῦν, ἱκανώτατα αὐτοῦ πεπειραμένοι, τὰ παρόντα οὐδὲν ἧττον ἐκείνων ἀναγκαῖα ὄντα οὐκ ἐπιτρέψετε; καὶ ὃν οὐδ' ἄρχειν ἔτι πω καὶ τότε

* εὐχῆς.

† τινά, καὶ ἀσκῆσαι.

A sibive grauium negotiorum curam exoptat: & in huiusmodi re expedit munus impositum considerate subire, vt tutò id ipsum liceat exequi. Multoties etenim temeritas in se aliquid recipientis præpropera in rebus agẽdis damnum affert: contra accurata cõsideratio ab initio adhibita,[a] in actionibus perdurat, omnibusque emolumento cedit. Vos autem æquum est, non id quod Pompeio gratum sit,[b] statuere, sed quod ciuitati conducat. B idoneos enim conuenit rebus gerendis præficere, non eos, qui magistratus ambiant: quos permultos quidem, idoneum vero præter hunc neminem reperietis. Meministis, quæ & quanta in bello contra Sertorium pertulerimus, imperatoris egentes: atque vt eo tempore neminem neque iuniorum, neque seniorum, ei parem inuenerimus, extra hũc Pompeium: quem, quum ætas eius nondum id ferret, necdum in senatu esset adscriptus, pro vtroque cõsule emisimus. Equidem velim C magnam nobis præstantium virorum esse copiam: idque, si ita facto opus sit, optauerim: at quando res hæc nõ votis cõficitur, neque forte fortuna hi obtingunt, sed[c] vt ad hoc natus quispiam, ita exercitatus sit, & in omnibus rebus prosperam fortunam expertus, (hæc vero vni viro omnia rarissime contingunt) necesse est: si quis talis vir repertus fuerit, eum oportet à vobis omnib. vnanimi fauore ad dignitatẽ istam euehi, estq; vobis eo vel inuito vtendũ. quæ vis & ei, qui infert, & ei q patitur, est honestissima: dum alter per D eam seruatur, alter hoc modo suos ciues asserit, in quos bonus ac ciuitatis amans vir corpus vitamque suam promptissime impenderit. An existimatis Pompeium, qui adolescentulus, ad militiam, ducendos exercitus, augendum nostras, sociorum res tutandas, & aduersariorum nostræ ditioni adiungendas valuit, cum nunc adultum, & in ea ætate constitutũ, in qua vnusquisque[e] sese plurimum præstat, præterea quam maxima rerum bel- E licarum peritia auctum, non longe commodissimũ vobis futurum? An, cui adolescenti imperium obtulistis, eũ virili ętate reiicietis? & cui equiti adhuc existenti tanta bella credidistis, ei senatori hoc imperium non committetis? Et quem, nullo sui edito specimine, vnicum ad incumbentia negotia desiderauistis, eum satis superque spectatum, iam rebus præsentibus, haud minus, quam istæ tum vrgebant, prementibus, non præficietis? Et quem ob ætatem imperio gerendo non

a etiam ipsis in actionib. sui similis manet.

b eligere sed.

c sed nasci ad hoc aliquem necesse est, & exercitiis sedulo re conuenientibus, & fortuna in primis vti prospera, quæ res vni viro rarissime contingunt: si quis talis repertus.

d seruat pro quibus vir bonus, & amans patria, corpus & animam promtissime.

e seipso præstantior euadit.

dum habilē aduersus Sertorium delegistis, hunc consularem iam nunc contra prædones non ablegabitis? Sed enim neque vobis aliter agēdum est:tuq;, ô Pompei, mihi patriæque concede, cui & natus es & educatus, teque eius commodis inseruire oportet, eorum causa nullos labores, nulla pericula subterfugere: sed, etiā si res ita ferat, vt moriendum pro ea tibi sit, quouis mortis genere fatum anteuertere. Ridiculus nimirum sum, qui hæc te adhortor, qui fortitudinem atque in patriam animum tuum in tot tantisque bellis demonstraueris. Ergo meis horumque vocibus flectere, neque certorum hominum inuidia terrere: quin tu potius ad maioris partis amicitiam respiciēs publicumque bonum, æmulos tuos contemne. quibus vt ægre facias, hanc ipsam ob causam imperium suscipe, vt contra eorū sententiam & imperium te obtinente, & gloriam reportante, molestia illi afficiantur. Hoc pacto & te dignum tuis prioribus actis finem imposueris, & nos multis magnisque malis liberaueris. [a] Hæc Gabinio disserente, cōtradicere conatus est Trebellius. [b] sed nemine animū aduertēte, obstitit, ne hac de re tribus in suffragia mitterentur. Id indigne ferens Gabinius, rogationem de Pompeio distulit, aliam vero de ipso Trebellio introduxit. A septem & decem tribubus, quæ priores sententiam dixerant, iudicatus est ir ique agere, tribunatuque mouendus esse: idem suffragium iam etiā decimaoctaua datura, vix tandem Trebellius loquendi finem fecit. Hoc viso Roscius, quum loqui non auderet, manu [c] prolata, duos esse deligēdos ostēdit, vt vel hoc modo potentiā Pōpeii accideret. Hæc eo gesticulatione manus significante, ita ingens atque minax à turba sublatus est clamor, vt coruus quidam, qui tunc forte supra volabat, cōsternatus, perinde ac si fulmine esset ictus deciderit. [d] secūdum hoc factum Roscius non linguam modo, sed & manus tenuit. Catulus interea silentium seruauerat. rogatus autem à Gabinio, vt sententiam & ipse diceret, (erat enim Catulus princeps senatus: videbanturque eius autoritatem secuti etiā reliqui adstipulaturi: spes autem erat, eum tribunorum periculo permotum, huic sententiæ accessurum) [e] quum dicturo populus animum aduerteret, quippe quem & omnes reuerenter haberēt, & quod semper ipsis optima quęque consuluisset egissetque, suspicerent, in hæc verba cōcionem habuit: Summe, Qui-

a Hic à Gabinio dictis.
b sed quū ei nulla dicendi copia fieret,
c sublata,
d Hoc facto, Roscius.
e facta sibi dicendi copia, quem & reuerenter oēs habuerant,

A δυνάμενοι ἐπὶ τὸν Σερτώριον ἐξεπέμψατε, τοῦτον νῦν καὶ ὑπατευκότα ἤδη, ἐπὶ τοὺς καταποντιστὰς οὐκ ἐκπέμψετε; ἀλλὰ μήθ' ὑμεῖς ἄλλως πως ποιήσατε· καὶ σύ, ὦ Πομπήιε, πείσθητι καὶ ἐμοὶ καὶ τῇ πατρίδι. ταύτῃ γὰρ γεγέννησαι, καὶ ταύτῃ τέθραψαι· καὶ δεῖ σε τοῖς τε συμφέρουσιν αὐτῇ δουλεύειν, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν μήτε πόνον τινά, μήτε κίνδυνον ἐξίστασθαι, ἀλλά, κἂν ἀποθανεῖν ἀναγκαῖον σοὶ γένηται, μὴ τὴν εἱμαρμένην ἀναμεῖναι,

B ἀλλὰ τῷ προστυχόντι θανάτῳ χρῆσθαι. γελοῖος δὲ δήπουθεν εἰμὶ ταῦτα ἐγὼ σοὶ παραινῶν, ὅστις ἐν τοσούτοις καὶ τηλικούτοις πολέμοις καὶ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα εὔνοιαν ἐπιδέδειξαι. πείσθητι οὖν καὶ ἐμοὶ καὶ τούτοις, μηδ', ὅτι τινὲς φθονοῦσι, φοβηθῇς, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον σπούδασον, ὥστε πρός τε τὴν παρὰ τῶν πλειόνων φιλίαν, καὶ πρὸς τὰ κοινῇ πᾶσιν ἡμῖν συμφέροντα, καὶ τῶν βασκαινόντων ἕνεκα καταφρονῆσαι, καὶ εἴγε καὶ λυπῆσαί τι αὐτοὺς ἐθέλεις, καὶ διὰ τοῦτο ἄρξον, ἵνα καὶ ἐκείνους ἀνιάσῃς, παρὰ γνώ-

C μην αὐτῶν καὶ ἡγεμονεύσας καὶ εὐδοκιμήσας· καὶ αὐτὸς ἄξιον σαυτοῦ τέλος τοῖς προκατειργασμένοις ἐπαγάγῃς, πολλῶν καὶ μεγάλων κακῶν ἡμᾶς ἀπαλλάξας. Τοιαῦτα δὴ τοῦ Γαβινίου εἰπόντος, ὁ Τρεβέλλιος ἐπεχείρησε μὲν ἀντειπεῖν, ὡς δ' οὐδενὸς λόγου ἔτυχεν, ἠναντιοῦτο τῷ μὴ τὴν ψῆφον δοθῆναι. ὁ οὖν Γαβίνιος ἀγανακτήσας, τὴν μὲν περὶ τοῦ Πομπηίου διαψήφισιν ἐπέσχεν, ἑτέραν δὲ περὶ αὐτοῦ ἐκείνου ἀντεισήγε· καὶ ἔδοξεν ἑπτακαίδεκα φυλαῖς ταῖς

D προτέραις χρηματισάσαις ἀδικεῖν τε αὐτόν, καὶ μηκέτι χρῆναι δημαρχεῖν. μελλούσης οὖν καὶ τῆς ὀκτωκαιδεκάτης τὰ αὐτὰ ψηφιεῖσθαι, μόλις ποτὲ ὁ Τρεβέλλιος ἐσιώπησεν. ἰδὼν δὲ τοῦτο ὁ Ῥώσκιος, φθέγξασθαι μὲν οὐδὲν ἐτόλμησε, τὴν δὲ δὴ χεῖρα ἀνατείνων, δύο ἄνδρας ἐκέλευε σφᾶς ἑλέσθαι, ὅπως ἐν γέ τι τῷ τῆς δυναστείας τοῦ Πομπηίου παρατέμοιτο. ταῦτ' οὖν αὐτοῦ χειρονομοῦντος, ὁ ὅμιλος μέγα καὶ ἀπειλητικὸν ἀνέκραγεν, ὥστε κόρακά τινα ὑπερπετόμενον σφῶν ἐκπλαγῆναι, καὶ πεσεῖν ὥσπερ ἐμ-

E βρόντητον. γενομένου δὲ τούτου, ἐκεῖνος μὲν τὴν ἡσυχίαν οὐ τῇ γλώττῃ ἔτι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ χειρὶ ἦγε. ὁ δὲ δὴ Κάτουλος ἄλλως μὲν ἐσιώπα· τοῦ δὲ Γαβινίου προσεπαναγκάζοντος τι αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι τά τε πρῶτα τῆς βουλῆς ἦν, καὶ ἐδόκει δι' ἐκείνου καὶ τοὺς ἄλλους ὁμογνωμονήσειν σφίσι (καὶ γὰρ ἤλπιζεν αὐτόν, ἐξ ὧν τοὺς δημάρχους πάσχοντας εἶδε, συνεπαινέσειν) λόγου τε ἔτυχεν, ἐπεὶ καὶ ᾐδοῦντο πάντες αὐτόν, καὶ ἐτίμων ὡς τὰ συμφέροντα σφίσι καὶ λέγοντα ἀεὶ καὶ πράττοντα, καὶ ἐδημηγόρησε τοιάδε. Ὅτι μὲν ἐς ὑπερβολήν, ὦ Κυιρῖ-

» Κυιρῖται, πρὸς τὸ πλῆθος ὑμῶν ἐσπούδακα,
» πάντως που σαφῶς ἐπίστασθε. τούτου δὲ δὴ οὕ-
» τως ἔχοντος, ἐμοὶ μὲν ἀναγκαῖόν ἐστι ταῦτα ἁ-
» πλῶς ἃ γινώσκω συμφέρειν τῇ πόλει, μετὰ παρ-
» ρησίας εἰπεῖν, καὶ ὑμῖν προσήκει ἀκοῦσαί τε μεθ'
» ἡσυχίας αὐτῶν, καὶ μετὰ τοῦτο βουλεύσασθαι. θο-
» ρυβήσαντες μὲν γὰρ, ἴσως τι καὶ χρήσιμον δυνηθέν-
» τες ἂν μαθεῖν οὐ λήψεσθε· προσέχοντες δὲ
» τοῖς λεγομένοις, πάντως τι τῶν συμφερόντων ὑ-
» μῖν ἀκριβῶς εὑρήσετε. ἐγὼ τοίνυν πρῶτον μὲν
» καὶ μάλιστα φημὶ δεῖν μηδενὶ ἀνδρὶ τοσαύτας
» κατὰ τὸ ἑξῆς ἀρχὰς ἐπιτρέπειν. τοῦτο γὰρ καὶ ἐν
» τοῖς νόμοις ἀπηγόρευται, καὶ τῇ πείρᾳ σφαλε-
» ρώτατον ὂν πεφώραται. οὔτε γὰρ τὸν Μάριον
» ἄλλο τι, ὡς εἰπεῖν, τοιοῦτον ἐποίησεν, ἢ ὅτι τοσού-
» τους τε ἐν ὀλιγίστῳ χρόνῳ πολέμους ἐνεχειρί-
» σθη, καὶ ὕπατος ἑξάκις ἐν βραχυτάτῳ ἐγέ-
» νετο· οὔτε τὸν Σύλλαν, ἢ ὅτι τοσούτοις ἐφεξῆς ἔτε-
» σι τὴν ἀρχὴν τῶν στρατοπέδων ἔσχε, καὶ μετὰ
» τοῦτο δικτάτωρ, εἶθ' ὕπατος ἀπεδείχθη. οὐ γάρ
» ἐστιν ἐν τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει ψυχὴν μὴ ὅτι
» νέαν, ἀλλὰ καὶ πρεσβυτέραν, ἐν ἐξουσίαις ἐπὶ
» πολὺν χρόνον ἐνδιατρίψασαν, τοῖς πατρίοις
» ἤθεσιν ἐθέλειν ἐμμένειν. καὶ τοῦτο μὲν οὐχ ὡς καὶ
» κατεγνωκώς τι τοῦ Πομπηίου λέγω, ἀλλ' ὅτι
» μήτ' ἄλλως συνενεγκὸν ποτὲ ὑμῖν φαίνεται,
» μήτε ἐκ τῶν νόμων ἐπιτέτραπται. καὶ γὰρ
» εἴτε τιμὴν τοῖς ἀξιουμένοις αὐτοῦ φέρει, πᾶσιν
» αὐτῆς οἷς γε ἐπιβάλλει, προσήκει τυγχάνειν·
» (τοῦτο γάρ ἐστιν ἡ δημοκρατία) εἴτε κάματον, καὶ
» τούτου πρὸς τὸ μέρος πάντας μεταλαμβάνειν
» δεῖ. τοῦτο γάρ ἐστιν ἡ ἰσομοιρία. ἔτι τοίνυν ἐν
» μὲν τῷ τοιούτῳ, πολλούς τε ἐν ταῖς πράξεσιν
» ἐγγυμνάζεσθαι, καὶ ῥᾳδίαν ὑμῖν τὴν αἵρεσιν
» τῶν πιστευθῆναι δυναμένων πρὸς πάντα
» τὰ πρακτέα ἀπὸ τῆς πείρας ὑπάρχειν
» συμβαίνει· ἐκείνως δὲ δὴ, πολλὴν τὴν σπάνιν
» καὶ τῶν ἀσκησόντων τὰ προσήκοντα καὶ τῶν ἐ-
» πιτραπησομένων ἀνάγκη πᾶσα γίνεσθαι. καὶ
» διὰ τοῦτο οὐχ ἥκιστα ἐν τῷ πρὸς τὸν Σερτώ-
» ριον πολέμῳ στρατηγοῦ ἠπορήσατε, ὅτι τὸν πρὸ
» τούτου χρόνον ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐπὶ πολὺ ἐχρῆσθε.
» ὥστ' εἰ καὶ κατὰ τἄλλα πάντα ἄξιός ἐστι Πομπήιος
» ἐπὶ τοὺς καταποντιστὰς χειροτονηθῆναι· ἀλλ' ὅτι γε
» παρά τε τὰ δέξατε τεταγμένα ἐν τοῖς νόμοις, καὶ παρὰ
» τὰ διεληλεγμένα ἐν τοῖς ἔργοις, αἱρεθείη ἄν, ἥκιστα καὶ
» ὑμῖν καὶ τούτῳ προσήκει αὐτὸ πραχθῆναι. πρῶ-

A Quirites, studiosum me multitudinis vestræ fuisse, constat omnibus vobis. quod quum ita sit, necesse est, vt ipse quidē simpliciter, quę prodesse reipublicę cognosco, libero ore eloquar: vos autē decet hęc placide audire, ac deinde consilium capere. Si quid enim in rem vestram proponi vobis potest, id tumultuantes nequaquā percipietis: sin attēte audieritis, haud dubie aliquid inuenietur, quod certo vobis conducat. Proinde primum hoc & præcipuū dico, non debere vni alicui viro tot imperia, vnum ex alio, committi; B quod & leges hoc prohibent, & experiētia deprehensum est, rē eam esse periculosissimam. Neque enim Mario alia causa fuit, cur talem sese gereret, quam quod breui admodum temporis spacio tot bellorum administratio ei credita; consulatus sexies intra paucissimos annos mandatus est: neque Syllæ, [a] quam quod posteaquam multis annis absque vlla intercapedine exercitibus pręfuisset, postea dictator, ac deinde consul creatus fuit. Ea quippe est natura animorum humanorum, vt non iuuenes modo, verum C etiam ætate prouectiore, postquam multum temporis in potestate transegerint, patriis moribus haudquaquam sibi viuēdum ducant. Quod ego non Pompeii culpandi causa commemoro, sed quoniam vobis hanc rem nullo modo cōducibilem existimo, neq; leges eam permittunt. Etenim si, quem hoc imperio dignabimur, id ei honori est futurum, par est eius omnes, ad quos honoris pertinet, potiri: (hoc enim popularis reipublicæ status requirit) sin laborem afferet, huius quoque omnes participes fieri conue- D nit: nam id æqualitas exigit. Præterea hoc quidem pacto fiet, [b] vt multi [reperiantur, qui] sese in rebus gerendis exerceāt, quorum virtus deinde spectata facilem nobis curam deligendi ex his aliquem, qui negotiis instantibus præficiatur, præbeat: illo autem modo fieri non potest, quin paucos admodum sitis habituri, qui conuenientibus studiis sese ita parauerint, vt res eis tuto committi queant. Ad bellum contra Sertorium dux vobis defuit, haud alia equidem magis de causa, quam quod prioribus temporibus diutius iisdem ho- E minibus vsi eratis. quo fit, vt si iam Pompeius contra piratas omnino deligendus sit; tamen, quia id & contra legum sententiam sit futurum, & ipse vsus rerum hoc institutum improbet, nequaquam vel vobis, vel ipsi id admittēdum sit. Hoc

[a] *quā quod multis annis continuo exercitibus præfuit, & postea dictator,*

[b] *Vt multi gerendis rebus exerceantur, vobisque facilius ex ipso sit vsu delectus eorum, quibus committi queant negotia peragenda possint: illo autem modo.*

primo loco, & præcipue commemorandum duxi: venio iam ad alterum. Quum nostri homines ordine à legibus præscripto & magistratus & imperia accipiant, itaque nos & duces habeamus, & qui eorum in locum subeant; iam hoc quoque parum & honestatis & vtilitatis sit habiturum, si his proiectis, nouum quoddam magistratus genus introducamus. Quid enim causæ est, cur annui à vobis magistratus eligantur, vbi eorum nullo in id genus negotiis vtendum videtur? An eo creantur, vt in prætextis purpura vestibus obambulent? solo magistratus nomine sint insignes, [a] effectu spoliati? iure profecto & horum, & aliorum, quicunq; rem aliquam publicam sibi capessendam proposuerunt, in odium incurretis, si patriis magistratibus [b] circũscriptis nulla re gerẽda iis, q. legitime magistratũ obtinuerunt, mandata, priuato homini imperium, quale nullum vnquam fuit, dederitis. Quod si enim prꝫter annuos magistratus [c] nouus aliquis est constituendus, habemus & huius rei exemplum à maioribus ad nos deductum: dictaturam inquã. Sed & dictatorẽ, quantus quantus ille sit, maiores nostri neq; cuiusuis rei causa dixerunt, & imperiũ ei non vltra sextũ mensem dederunt. Itaq; si omnino talis quispiam vobis opus est, licet vobis, salua legum maiestate, idque haud neglectim de republica consultantibus, vel Pompeium, vel aliquem alium vnum dictatorẽ creare: modo is ne vltra prꝫstitutum tempus, neue extra Italiam sit cum imperio. Nõ enim vos fugit, studiose id patres nostros cauisse: vt inuenire non sit, vllum vnquam dictatorem aliter cõstitutũ fuisse, vnico eo excepto, qui in Siciliã, nullã quidem rem gerẽs, profectus est. [d] Enimuero neque Italia tali imprꝫsentiarum indiget: & vos tantum abest vt imperium dictatoris admissuros credam, vt ne nomen quidem eius toleraturos putem. cuius argumentum est, indignatio contra Syllam vestra. [e] Quo minus rectum est, imperium vos iam, idque triennalem in omnes non Italiæ tantum sed & externarũ regionũ res potestatem habiturũ, constituere. Notum est enim vobis ex æquo omnibus, [f] quantæ iam ante ex hac re in ciuitates miseriæ exũdarint: quot extiterint, qui ob illegitimam imperandi cupiditatem, & plebem nostram seditionibus agitarint, & innumerorum nobis malorũ causꝫ fuerint. Itaque de his dicendi finem faciam. Ecquis enim est, qui nesciat, absque his etiam, neque honestum esse, neq; commodum,

[a] ipsa re caret.

[b] abrogatis,

[c] necessario ... alius ... sit.

[e] ... si tali ... indiget ... ia, nec ... vel no... dictato... ... nedum ... [illegible]

A τοι μὲν οὖν τοῦτο καὶ μάλιστα λέγω· δεύτερον δὲ ἐκεῖνο, ὅτι τεταγμένως ἐκ τῶν νόμων τάς τε ἀρχὰς καὶ τὰς ἡγεμονίας λαμβανόντων, καὶ ὄντων καὶ στρατηγῶν, καὶ τῶν ἀντὶ τούτων ἀρχόντων, οὔτ' ἄλλως καλῶς ὑμῖν ἔχει, παραδόντας αὐτοὺς καινήν τινα ἀρχὴν ἐπεισαγαγέσθαι, οὔτε συμφέρει. τίνος μὲν γὰρ ἕνεκα καὶ τοὺς ἐνιαυσίους ἄρχοντας χειροτονεῖτε, εἴγε μηδὲν αὐτοῖς πρὸς τὰ τοιαῦτα χρήσεσθε; ἵνα ἐν τοῖς περιπορφύροις ἱματίοις περινοστῶσιν; † οὐδ' ἵνα τὸ ὄνομα μόνον τῆς ἀρχῆς περιβεβλημένοι, τοῦ ἔρ- B γου αὐτῆς στέρωνται; πῶς δ' οὐχὶ καὶ τούτοις καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, τοῖς τι πράττειν τῶν πολιτικῶν προαιρουμένοις ἀπεχθήσεσθε, ἂν τὰς μὲν πατρίους ἀρχὰς καταλύητε, καὶ τοῖς ἐκ τῶν νόμων χειροτονουμένοις μηδὲν ἐπιτρέπητε, ξένην δέ τινα καὶ μήπω ποτὲ γεγενημένην ἡγεμονίαν ἰδιώτῃ προστάξητε; εἰ γάρ τοι καὶ παρὰ τὰς ἐτησίους ἀρχὰς ἀνάγκη τις εἴη ἑτέραν ἑλέσθαι, ἔστι καὶ τούτου παράδειγμα ἀρχαῖον. λέγω δὲ τὸν δικτάτωρα. καὶ τοῦτον μὲν τοιοῦτον ὄντα, οὔ- C τε ἐπὶ πᾶσι ποτὲ τοῖς πράγμασιν οἱ πατέρες ἡμῶν, οὔτε ἐπὶ πλείω χρόνον ἑξαμήνου κατεστήσαντο. ὥστ' εἰ μὲν τοιούτου τινὸς δεῖσθε, ἔξεστιν ὑμῖν, μήτε παρανομήσασι, μήτ' ὀλιγώρως ὑπὲρ τῶν κοινῶν βουλευσαμένοις, δικτάτωρα, εἴτε Πομπήιον, εἴτε καὶ ἄλλον τινὰ προχειρίσασθαι, ἐφ' ᾧ μήτε πλείω τοῦ τεταγμένου χρόνου, μήτε ἔξω τῆς Ἰταλίας ἄρξῃ. οὐ γάρ πω ἀγνοεῖτε, ὅτι καὶ τοῦτο δεινῶς οἱ πατέρες ἡμῶν ἐφυλάξαντο. καὶ οὐκ ἂν εὑρεθείη δικτάτωρ οὐδεὶς ἄλλος, πλὴν ἑνὸς ἐς Σικελίαν, D καὶ ταῦτα μηδὲν πράξαντος, αἱρεθείς. † ἢ οὔτε δεῖται ἡ Ἰταλία τοιούτου τινὸς, οὔτ' ἂν ὑμεῖς ὑπομείνητε ἔτι οὐχ ὅτι τὸ ἔργον τοῦ δικτάτωρος, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὄνομα. δῆλον δὲ ἐξ ὧν πρὸς τὸν Σύλλαν ἠγανακτήσατε. πῶς δ' ἂν ὀρθῶς ἔχοι καὶ νῦν ἡγεμονίαν, καὶ ταύτην ἐς ἔτη τρία, καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ὡς εἰπεῖν, καὶ τοῖς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τοῖς ἔξω πράγμασιν ἀποδειχθῆναι; ταῦτα γὰρ ἐκ τοῦ τοιούτου δεινὰ ταῖς πόλεσι συμβαίνει, καὶ ὅσοι διὰ τὰς παρανόμους φιλαρχίας τοὺς τε δήμους ἡμῶν πολλάκις ἐτάραξαν, καὶ αὑτοὶ μυρία E κακὰ εἰργάσαντο, πάντες ὁμοίως ἐπίστασθε. ὥστε περὶ μὲν τούτων παύομαι λέγων. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι οὔτ' ἄλλως καλῶς ἔχει, οὔτε συμ-

† ὅτι ἵνα τὸ

† ει ...

φέρει, ἑνί τινι τὰ πράγματα προστάσσεσθαι, καὶ ἕνα τινὰ πάντων τῶν ὑπαρχόντων ἡμῖν ἀγαθῶν κύριον γίνεσθαι, κἂν τὰ μάλιστα ἄριστός τις ᾖ· αἵ τε γὰρ μεγάλαι τιμαὶ, καὶ αἱ ὑπέρογκοι ἐξουσίαι, καὶ τοὺς τοιούτους ἐπαίρουσι καὶ διαφθείρουσιν. ἐκεῖνο δὲ δὴ σκοπεῖν ὑμᾶς ἀξιῶ, ὅτι οὐδὲ οἷόν τέ ἐστιν ἕνα ἄνδρα πάσης τῆς θαλάσσης ἐπάρξαι, καὶ πάντα τὸν πόλεμον τοῦτον ὀρθῶς διοικῆσαι. δεῖ μὲν γὰρ ὑμᾶς, εἴπερ τι τῶν δεόντων ποιήσετε, πανταχῇ ἅμα αὐτοῖς πολεμῆσαι, ἵνα μὴ συνιστάμενοι πρὸς ἀλλήλους, μήτ' αὖ τὰς ἀναφυγὰς πρὸς τοὺς οὐ πολεμουμένους ἔχοντες, δυσληπτότεροι γένωνται· τοῦτο δὲ οὐδένα ἂν τρόπον εἷς τις ἄρξας πρᾶξαι δυνηθείη. πῶς γὰρ ἂν ἀπὸ τὰς αὐτὰς ἡμέρας ἔν τε τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἐν τῇ Κιλικίᾳ, τῇ τε Αἰγύπτῳ καὶ τῇ Συρίᾳ, τῇ τε Ἑλλάδι καὶ τῇ Ἰβηρίᾳ, τῷ τε Ἰονίῳ καὶ ταῖς νήσοις, πολεμήσειε; πολλοὺς μὲν δὴ διὰ τοῦτο καὶ στρατιώτας καὶ στρατηγοὺς ἐπιστῆναι δεῖ τοῖς πράγμασιν, εἴπερ τι ὄφελος αὐτῶν ἔσται. εἰ δὲ δή τις ἐκεῖνο φησὶν, ὅτι κἂν ἑνί τῳ πάντα τὸν πόλεμον ἐπιτρέψητε, πάντως που καὶ ναυάρχους καὶ ὑπάρχους πολλοὺς ἕξει· πῶς οὐ πολὺ δικαιότερον καὶ συμφορώτερον εἶναι γὰρ ἂν εἴποιμι, καὶ τί κωλύει τούτους αὐτοὺς ὑπάρξειν ἐκείνῳ μέλλοντας, καὶ προχειρισθῆναι † ὑφ' ὑμῶν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ τὴν ἡγεμονίαν * παρ' ὑμῶν αὐτοτελῆ λαβεῖν; οὕτω μὲν γὰρ καὶ φροντιοῦσι τοῦ πολέμου μᾶλλον, ἅτε καὶ ἰδίαν ἕκαστος αὐτῶν μερίδα πεπιστευμένος, καὶ ἐς μηδένα ἕτερον τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἀμέλειαν ἀνενεγκεῖν δυνάμενος. καὶ φιλοτιμήσονται πρὸς ἀλλήλους ἀκριβέστερον, ἅτε καὶ αὐτοκράτορες ὄντες, καὶ τὴν δόξαν ὧν ἂν ἐργάσωνται αὐτοὶ κτησόμενοι. ἐκείνως δὲ, τίνα μὲν ὁμοίως οἴεσθε † ἄλλῳ τινὶ ὑποκείμενον, τίνα δ' ἀπροφασίστως ὁτιοῦν ποιήσειν, μέλλοντα μὴ ἑαυτῷ, ἀλλ' ἑτέρῳ κρατήσειν; ὥσθ' ὅτι μὲν εἷς οὐδ' ἂν δύναιτο τοσοῦτον ἅμα πόλεμον πολεμῆσαι, καὶ παρ' αὐτοῦ Γαβινίου ὡμολόγηται. πολλοὺς γοῦν τῷ χειροτονηθησομένῳ συνεργοὺς ἀξιοῖ δοθῆναι. λοιπὴ δὲ δὴ σκέψις ἐστί, πότερον ὡς ἄρχοντας αὐτοὺς, ἢ ὑπάρχοντας καὶ στρατηγοὺς, καὶ πρὸς τοῦ δήμου παντὸς ἐπ' αὐτοκράτορος τινὸς ἡγεμονίας, ἢ πρὸς ἐκείνου μόνου ἐφ' ὑπηρεσίᾳ αὐτοῦ πεμφθῆναι δεῖ. ἐκεῖνο οὖν ὅτι μὲν καὶ νομιμώτερον καὶ πρὸς τἆλλα πάντα καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς λῃστὰς τοῦθ' ὅπερ ἐγὼ λέγω ἐστὶ, πᾶς ἄν τις ὑμῶν ὁμολογήσειε. χωρὶς δὲ τούτου, καὶ ἐκεῖνο ὁρᾶτε οἷόν ἐστι, τὸ πάσας ὑμῶν τὰς ἄλλας ἀρχὰς ἐπὶ τῇ τῶν καταποντιστῶν προφάσει καταλυθῆναι, καὶ μηδεμίαν αὐτῶν μήτε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ μήτε ἐν τῇ ὑπηκόῳ τὸν χρόνον τοῦτον. * * τῆς δὲ Ἰταλίας ἀντιϋπάτου

Xyl. † ὑφ' ὑμῶν * ...αι ὑμῶν

† ἄλλῳ τινὶ ὑποκείμενον,

A modum, vt ad vnum aliquem summa rerum deferatur,[a] vnique in omnes nostras res dominium assignetur, quantumuis optimo illi? Magni enim honores, immodicęque potestates, etiam huiusmodi hominum animos ad fastum extollunt, atq; corrumpũt. Hoc vos dispicere [iã nunc] velim, vnum hominem nequaquã totius maris potiri posse, aut solum recte bellum hoc administrare. Nã si, quod facto opus est, agere volueritis, vndiq; prędonibus[b] bellũ est faciendum: ne vel inter se B coire, vel ii, quib. bellum fit, ad eos, qui à bello [c] sunt excepti, subterfugere possint, vt comprehendi nequeant. Hęc vnus homo nullo modo solus imperans perficiet. qui enim possit[d] eodẽ die in Italia & Cilicia, in Ægypto & Syria, in Græcia & Hispania, in Ionio & insulis, bellum gerere? Ergo vt operæpretium faciamus, multos non milites tantum, sed & duces huic negotio destinabimus. Ac si quis dicat, Si vni alicui totius belli summa credatur, habiturum[e] cum omnibus in locis multos nauium præfectos, multos legatos. longe cum iustiorem, tum vtiliorem C meum sermonem existimem, si dixerim, Quid ergo obstat, cur non illi ipsi, qui sub auspiciis vnius istius imperatoris sint cum imperio futuri,[f] à nobis ad id deligantur, plenumque[g] à nobis imperium accipiant? Eo enim pacto futurum est, vt & curam belli attentius gerant, cuius singulis certæ partes sint commissæ, neque habituri sint, in quem suæ negligentiæ culpam † refundant. quin & maiori inter se contentione atque æmulatione operã nauabunt, nimirũ & merũ D imperiũ obtinẽtes & sibi gloriam rerum gestarũ, [nõ alii,] paraturi. Contra, si priori rationi stetur,[h] quid horũ simile res habebit? aut quis rẽ vllã serio sibi sumet gerẽdam, cuius perfectæ gloria alii sit cessura? Verum ab vno bellũ hoc confici non posse, ipse etiam Gabinius fassus est, multos † delecto imperatori adiutores decerni petẽs. Reliqua est cõsideratio,[i] imperatoresne illi, an legati, itẽq; ducesne, & cum iusto imperio, an vt administri illius vnici imperatoris sint emittendi. Meã sentẽtiam magis cũ legib. cõgruere, cũ alias, tũ aduersus prædones belligeraturis, nemo E vestrum, nisi fallor, diffitebitur. Dempto tamẽ hoc, videtis pręterea quid rei sit, sub prætextu piratici belli, oẽs velle magistrat[9] alios abrogare, vt null[9] eo tẽpore sit neq; in Italia neq; in subditis nobis regionib.

* Et in Italia pro consule decreue-

a & vnus fit quispiam eorum omnium dominus fiat, quæ nostra sunt in potestate, licet idem vir optimus sit

b bellum simul est.

c sunt liberi,

d iisdẽ dieb.

e omnino multos nauium.

f à vobis.

g à vobis.

† conferre possint.

h quem alteri subiectũ existimatis pari studio, citraque recusationem aliquid facturum si nõ sibi, sed alii victoriam sit quæsiturus?

† deligendo imperatori.

i prætoresne illi an legati & duces, itemque an à plebe vniuersa pleno cum imperio quodam, an ab illo solo, vt operam ipsi nauent, sint emittendi.

Desunt finis huius orationis & initium decreti, quo Pompeio imperium est commissum.

runt ei [etiam] legatos quindecim, omnes item naues, & vt pecuniæ quātum vellet, itemque quot vellet legiones, acciperet. Hæc senatus etiam rata esse iussit, quanquam inuitus, itemque alia, quæ ad hoc negotium conducere intelligebant: idq; eo magis fecerunt, quod quum Piso in Gallia Narbonensi, sua prouincia, legatis Pompeii delectuum habendorum potestatē denegasset, vehementer eius rei ergo indignatus erat populus: confestimq; eum magistratu deiecisset, nisi Pompeius [a] deprecatus pro eo obtinuisset. Pōpeius quū se, vt res ipsa, viq; sui spiritus exposcebāt, cōparasset, vniuersū vno tēpore mare, in quo piratę grassabantur, partim ipse præsens, partim per suos legatos circumnauigauit, maioriq; id ex parte spatio vnius anni pacauit. Ad eam rem cū multo nautico, armatorumq; militū apparatu vsus est, (ita vt neq; in terra, neq; in mari esset, qui resistere posset) tum vero magna erga dedētes se humanitate; qua plurimos sibi conciliauit. Vi enim superati, postquam eius bonitatem senserunt, promptissime se vnusquisque eius fidei permisit. Ipse cum cæteris in rebus eis prospexit, tum, ne denuo paupertas eos ad flagitia impelleret, agros eis, quos desertos videbat, colendos, habitatasq; vrbes [b] colonis indigentes tradidit. itaq; & aliæ [c] vrbes habitari cœptę sūt, & quā [d] Pōpeiopolim nominār, Soli prius dicta, sita in Cilicię ora, q̄ Tigranes ante vastauerat.

Hæc ita gesta sunt, Acilio & Pisone coss. Lex præterea ab ipsis consulibus promulgata est de ambitu, vt qui eius conuicti essent, iis neque magistratum gerere, neque senatoribus esse liceret, sed pecuniaria insuper eis multa irrogaretur. Postea enim, quam tribunis suum antiquum ius restitutum est, † quum multi senatoria dignitate ante à censoribus moti, eam recuperare conarentur; de omnibus magistratibus frequentes omnino coitiones conspirationesque fiebant. Eam legem consules tulerunt, non quod ambitum odissent, (nam & ipsi [e] ad cōsulatum contentissima fauoris venatione peruenerant, diesq; dictus ob eā rē fuerat Pisoni: isque vnius atq; alterius cuiusdam intercessione, ne causā diceret, effecerat) sed coacti à senatu, idq; hac de causa. Qui ambitus rei essent, iis acerbissimas pœnas statuere C. quidam Cornelius tribunus plebis intenderat, approbāte idipsum populo. Senatus immodica supplicia denūtiando videbat quidem terrorem hominibus

A ἐπὶ τρία ἔτη προστάξαι αὐτῷ, ὑποστρατήγους πεντεκαίδεκα, καὶ τὰς ναῦς ἁπάσας, τά τε χρήματα καὶ τὰ στρατεύματα ὅσα ἂν ἐθελήσῃ, λαβεῖν ἐψηφίσαντο. καὶ ἐκεῖνά τε καὶ ἡ γερουσία καὶ ἄκουσα ἐπεκύρωσε, καὶ τἆλλα ὅσα πρόσφορα ἐς αὐτὰ εἶναι ἑκάστοτε ἐγίγνωσκεν· ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ τοῦ Πίσωνος μὴ ἐπιτρέψαντος τοῖς ὑπάρχοις καταλόγους ἐν τῇ Γαλατίᾳ τῇ Ναρβωνησίᾳ, ἧς ἦρχε, ποιήσασθαι, δεινῶς ὁ ὅμιλος ἠγανάκτησε. κἂν εὐθύς γ' ἂν αὐτὸν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐξήλασαν, εἰ μὴ ὁ Πομπήιος παρῃτήσατο. B παρασκευασάμενος οὖν ὥς τό, τε πρᾶγμα καὶ τὸ φρόνημα αὐτοῦ ἀπῄτει, πᾶσαν ἅμα τὴν θάλασσαν ὅσην οἱ καταποντισταὶ ἐλύπουν, τὰ μὲν αὐτός, τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν ὑποστρατήγων περιέπλευσε καὶ τὰ πλείω αὐτοετὲς ἡμέρωσε. πολλῇ μὲν γὰρ καὶ τῇ παρασκευῇ τῇ τε τοῦ ναυτικοῦ καὶ τῇ τῶν ὁπλιτῶν ἐχρῆτο, (ὥστε καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ ἐν τῇ γῇ ἀνυπόστατος εἶναι) πολλῇ δὲ καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ τῇ πρὸς τοὺς ὁμολογοῦντας· ὥστε καὶ ἀπὸ τοῦ τοιούτου C παμπόλλους προσποιήσασθαι. οἱ γὰρ ἄνθρωποι, τῇ τε δυνάμει αὐτοῦ ἡττώμενοι, καὶ τῆς χρηστότητος αὐτοῦ πειρώμενοι, προθυμότατα αὐτῷ προσεχώρουν. τά τε γὰρ ἄλλα αὐτῶν ἐπεμελεῖτο, καὶ, ὅπως μηδ' αὖθις ποτὲ ἐς ἀνάγκην πονηρῶν ἔργων ὑπὸ πενίας ἀφίκωνται, καὶ χώρας σφίσιν ὅσας ἐρήμους ἑώρα, καὶ πόλεις ὅσαι ἐποίκων ἐδέοντο, ἐδίδου. καὶ ἄλλαι τε † ἐκ τούτου συνῳκίσθησαν, καὶ ἡ Πομπηϊόπολις ἐπικληθεῖσα· ἔστι δὲ ἐν τῇ Κιλικίᾳ τῇ παραθαλασσίᾳ, καὶ ἐπεπόρθητο ὑπὸ τοῦ Τιγράνου, Σόλοι πρότερον D † ὀνομαζομένη.

Ἐπὶ μὲν δὴ τοῦ Ἀκιλίου τοῦ τε Πίσωνος ταῦτά τε οὕτως ἐγένετο, καὶ κατὰ τῶν δεκασμοῦ περὶ τὰς ἀρχὰς ἁλισκομένων ἐνομοθετήθη πρὸς αὐτῶν τῶν ὑπάτων, μήτ' ἄρχειν, μήτε βουλεύειν σφῶν μηδένα, ἀλλὰ καὶ χρήματα προσοφλισκάνειν. ἐπειδὴ γὰρ ἥ τε τῶν δημάρχων δυναστεία ἐς τὸ ἀρχαῖον ἐπανεληλύθει, † καὶ πολλοὶ ὑπὸ τῶν τιμητῶν † τῶν διαγεγραμμένων ἀναλαβεῖν πρότερον τινὰ τὴν βουλείαν ἐσπούδαζον, E συστάσεις καὶ παρακελευσμοὶ παμπληθεῖς ἐφ' ἁπάσαις ταῖς ἀρχαῖς ἐγίγνοντο. ἔπραξαν δὲ τοῦθ' οἱ ὕπατοι, οὐχ ὅτι καὶ ἤχθοντο τῷ πράγματι (αὐτοὶ γὰρ διασπουδάσαντες ἀπεδείχθησαν, καὶ ὅ γε Πίσων καὶ γραφεὶς ἐπὶ τούτῳ, καὶ παρ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἑτέρου τινὸς ἐξεπράξατο τὸ μὴ κατηγορηθῆναι) ἀλλ' ὅτι ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τῆς γερουσίας. αἴτιον δὲ, ὅτι Γαιός τις Κορνήλιος δημαρχῶν πικρότατα ἐπιτίμια τάξαι κατ' αὐτῶν ἐπεχείρησε, καὶ αὐτὰ ὁ ὅμιλος ᾕρητο. ἡ γὰρ βουλή, συνιδοῦσα ὅτι τὸ μὲν ὑπερ-

nibus

βάλλον

Margin notes: [a] pro ei de- / precatus es- / a. Hic vero ... — [b] inquilinis. — [c] Vrbes ex eo habitari. — [d] quam Pōpeiopolim ad- / pellarunt. / ... fita- / ... in Cili- / ... maritu- / ... quam / Tigranes. — † ac multis à cēsorib. ... motis, ... dere quidā senatū e- ... terentur, — [e] ad consu- ... am aper- ... versando ... venerāt. — † ἀπὸ τούτων. — † ὀνομα- σμένη. — † θ' πολλοὶ τῶν διαγεγραμμένων ὑπὸ τῶν τιμητῶν πρότερον, ἀναλαβεῖν τὴν βουλείαν ἐσπούδαζον,

μᾶλλον τῶν τιμωρημάτων ἐν μὲν ταῖς ἀπειλαῖς ἔκπληξίν τινα ἔχει, οὔτε δὲ τοὺς κατηγορήσοντας, οὔτε τοὺς καταψηφιουμένους τῶν ὑπαιτίων, ἅτε † καὶ αἰτίας ὄντων αὐτῶν ὄντων, ῥᾳδίως εὑρίσκει. τὸ δὲ δὴ μέτριον ἔς τε τὰς κατηγορίας συχνοὺς προσάγει, καὶ τὰς καταψηφίσεις οὐκ ἀποτρέπει· μεταρρυθμίσαι πη τὴν ἐσήγησιν αὐτοῦ, καὶ τοῖς ὑπάτοις νομοθετῆσαι αὐτὸν ἐκέλευσαν. ἐπειδὴ δὲ αἵ τε ἀρχαιρεσίαι προεπηγγελμέναι ἦσαν, καὶ κατὰ τοῦτ' οὐδὲν προενομοθετηθῆναι πρὸ αὐτῶν ἐξῆν, καὶ οἱ σπουδαρχιῶντες πολλὰ καὶ κακὰ ἐν τῷ διὰ μέσου χρόνῳ τούτῳ ἐποίουν, ὥστε καὶ σφαγὰς γίνεσθαι· τόν τε νόμον ἐψηφίσαντο καὶ πρὸς ἐκείνων ἐσενεχθῆναι, καὶ φρουρὰν τοῖς ὑπάτοις δοθῆναι. ἀγανακτήσας οὖν ἐπὶ τούτοις ὁ Κορνήλιος, γνώμην ἐποιήσατο, μὴ ἐξεῖναι τοῖς βουλευταῖς μήτε ἀρχήν τινι ἔξω τῶν νόμων αἰτήσαντι διδόναι, μήτ' ἄλλο μηδὲν τῶν τῷ δήμῳ προσηκόντων ψηφίζεσθαι. τοῦτο γὰρ ἐνενομοθέτητο μὲν ἐκ πάνυ ἀρχαίου, οὐ μέντοι καὶ τῷ ἔργῳ ἐτηρεῖτο. θορύβου τε ἐπ' αὐτῷ πολλοῦ συμβαίνοντος, * (οὐ γὰρ ὀλίγοι προσέκρουσαν τῶν τε ἄλλων τῶν ἐκ τῆς γερουσίας συχνοί, καὶ ὁ Πίσων) τάς τε ῥάβδους αὐτοῦ ὁ ὄχλος συνέτριψε, καὶ αὐτὸν διασπάσασθαι ἐπεχείρησεν. ἰδὼν οὖν τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ὁ Κορνήλιος, τότε μὲν πρὶν ἐπιψηφίσαι τι, διαφῆκε τὸν σύλλογον· ὕστερον δὲ προσέγραψε τῷ νόμῳ, τήν τε βουλὴν πάντως περὶ αὐτῶν προβουλεύειν, καὶ τὸν δῆμον ἐπάναγκες ἐπικυροῦν τὸ προβούλευμα. καὶ οὕτως ἐκεῖνόν τε ἐνομοθέτησε, καὶ ἕτερον τοιόνδε· οἱ στρατηγοὶ πάντες τὰ δίκαια καθ' ἃ δικάσειν ἔμελλον † αὐτοὶ συγγράφοντες ἐξετίθεσαν. οὐ γάρ πω πάντα τὰ δικαιώματα, τὰ περὶ τὰ συμβόλαια διετέτακτο, ἐποίουν. οὔτε ἐσάπαξ τοῦτ' ἐποίουν, οὔτε τὰ γραφέντα ἐτήρουν· ἀλλὰ πολλάκις αὐτὰ μετέγραφον, καὶ συχνὰ ἐν τούτῳ πρὸς χάριν ἢ καὶ κατ' ἔχθραν τινῶν, ὥσπερ εἰκός, ἐγίγνετο. * ἐσηγήσατο κατ' ἀρχάς τε εὐθὺς αὐτοὺς τὰ δίκαια, οἷς χρήσονται, προλέγειν, καὶ μηδὲν ἀπ' αὐτῶν παρατρέπειν. τό τε σύμπαν, οὕτως ἐπιμελὲς τοῖς Ῥωμαίοις κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον τὸ μηδὲν δωροδοκεῖσθαι ἐγένετο, ὥστε πρὸς τῷ τοὺς ἐλεγχομένους κολάζειν, καὶ τοὺς κατηγορήσαντας αὐτῶν ἐτίμων. τοῦ γοῦν Κόττου τοῦ Μάρκου τὸν μὲν ταμίαν Πούπλιον Ὄππιον ἐπί τε δώροις καὶ ἐπὶ ὑποψίᾳ ἐπιβουλῆς ἀποπέμψαντος, αὐτοῦ δὲ πολλὰ ἐκ τῆς Βιθυνίας χρηματισαμένου, Γάιον Κάρβωνα τὸν κατηγορήσαντα αὐτοῦ τιμαῖς ὑπατικαῖς, καίπερ δεδη-

† καὶ αἰτιῶν.

* καὶ γὰρ ...

† αὐτοὶ

* ἐσηγήσατο οὖν, κατ'

A nibus iniici, quod tamen ea extrema essent, neque accusatores reorum, neq; qui eos condemnarent, facile reperiri posse. Vbi verò mediocres pœnæ propositæ essent, ibi & frequentes accusationes fieri, neque à damnando reo iudices deterreri. His causis inducti patres, rogationem eam emendare, de eaque legem consules ferre iusserunt. Vbi dies comitiorum aduenit, quæ antequam [a] fierent, nulla lex sanciri poterat, quum interim hoc libero B tempore, qui dignitates ambiebant, multa facinora perpetrassent, & ne à cædibus quidem temperatum esset; decreuerunt, vt [b] contra hos etiam lex promulgaretur, & consulibus satellitium daretur. Eo cõmotus Cornelius sententiam tulit, ne senatoribus liceret aut magistratum alicui, qui non legitime peteret, conferre: aut vllam aliam rem, q̃ ad populum pertineret, sciscere. id multis ante seculis lege sancitum erat, re ipsa non obseruatum. Quum ea res tumultum excitaret ingentem, re- C clamantibus cum aliis patribus frequentibus, tum Pisone cõsule, fasces eius * turba perfregit, & ad ipsum quoque dilaniandum iam ibat: quum Cornelius plebis † conatus cernens, antequam latis suffragiis quicquam statueretur, concionem dimisit. Postea legi adiecit, debere omnino eius legis patres autores fieri, populumq; eorum autoritatem secutum, ratam eam vtique habere. Ita & hanc legem Cornelius perfecit, & alteram huiusmodi. [c] Prætores solebant iura ea, secun- D dum quæ essent iudicaturi, scripta edere. Neque enim prætores id ius, quod ad contractus dirigendos positum erat, obseruabant: neque id vnquam fecerant, neque scripto iuri steterant: sed sæpenumero ea variauerant, crebroq; per gratiã & odiũ certorum hominum veluti fieri assolet, multa gerebantur. Igitur rogationem tulit, vt & statim à principio ꝑtores prædicerent, quo iure essent vsuri, & de- E inde nequaquam ab eo deflecterent. Deniq; tanta cura tum temporis cauerunt, ne quis largitionib. se corrumpi sineret, vt præter pœnas, quas eius rei [d] manifestis infligebant, accusatoribus etiam honores haberent. Et M. quidem Cotta, quũ quæstorem suum P. Oppium, quem [e] donorũ acceptorum & insidiarum suspectum habebat, repudiasset, ipse autẽ magnam vim pecuniæ ex Bithynia corrasisset, à C. Carbone accusatus est. isque Carbo, etsi præter tribunatum plebis honorem alium nullum gesserat, ob id consularibus ho-

a haberetur, nulla lex.

b & ea ipsa lex ab eis promulgaretur, & consulib. præsidium daretur.

* plebs

† impetum

c Prætores omnes ea iura secundũ quæ tum ipsi dicturi essẽt, albo inscripta proponebant. Nec enim iura & leges omnes ad contractus pertinẽtes exprimebant, nec vno modo, eodem quo tempore faciebãt, aut ab scripta seruabant: sed albis scriptarum mutabant sæpius, & in hac re multa, cum facile crederetur, ad gratiam vel odium quorundam fiebant. Igitur.

d conuictis.

e peculatus & insidiarum.

noribus exornatus est. Atq; ipse deinde, quum Bithyniam prouinciam obtineret, [a] & quā Cotta moderatiorē se nō gereret, ab eius filio vice versa in iudicium tractus reusque peractus est. Longè [b] n. procliuius est alios reprehendere, quam sibi ipsi moderari: facillimeque fit, vt quarum rerum causa [homines] pœna dignos alios iudicant, has ipsi easdem admittant: vt argumento non sit, propter quas alios accusant, has ipsos odisse.

a & nihilo minus, quā Cotta, peccasset: ab eo

b Longe m. procliuius alios quidā reprehendūt, quam seipsos admoneant.

L. autem Lucullus vrbana quidem prætura defunctus est: sed quum postea in Sardiniam prætor vt iret, sorte obtinuisset, detrectauit, negotiumque auersatus est, hac de causa, quod pleriq; in prouinciis perperam omnia agerent. Ipse quidem [c] suam æquitatem satis superque demonstrauerat. quum enim Acilius sellam eius, de qua ius dabat, confringi iuberet, quod se prætereuntem aliquando cernēs non assurrexisse; nihil animo commotus [ille,] stans deinde, & propter eum collegæ etiam, de iure responderunt. Tulit & Roscius legem, & aliam C. Manilius tribunus plebis: ille quidem quod de gradibus equitum in theatris accurate ab aliis separandis lex eius esset, laudatus est: Manilio autem parum abfuit quin [d] causa dicenda fuisset. Extrema enim anni die, quū iā vesper appeteret, [e] paratis quibusdam ex libertorum gente, qui inter aliam plebem & ipsi sua suffragia ferrent, eos patronis suis adæquauit. Quod vbi mox postridie, iis ipsis calendis, quibus Lucius Tullius & Æmilius Lepidus consulatum inierunt, senatus comperit, legē eius antiquauit: ipse aūt territus vehementia plebis indignatione, primū autores huius suæ legis Crassū aliosq; quosdā iactauit: quū aūt nemini fidē faceret, Pōpeium etiā [f] nolentem adulatus est, præcipue quod Gabinium apud eum plurimum posse intelligeret. [g] Is itaque Manilius, Pompeio bellum contra Tigranem ac Mithridatem, tum Bithyniæ & Ciliciæ administrationem decreuit. [h] Erat tum quoque potentiorum indignatio, disceptatioque, cum aliis de causis, tum quod Marcius & Acilius, antequam magistratus sui tempus exiret, eo se abdicare iubebantur. Populus, quanquā paulo ante ablegauerat, qui captā ditionem [i] cōponerent, propterea quod Lucullus per literas debellatū esse innuerat: tamē adductus pręsertim à Cæsare, Marcoq; Cicerone, legē Maniliam confirmauit. Neuter eo, q̄d [k] optimo publico futurū arbitraretur, aut quod

c quam minus esset, satis superque demonstra-uit.

d quin pœnā lueret.

e subornatis quibusdam ... ... suffragio ... patro... ... concessit.

ANNO V.C. 688.

etiam ... ... Quippe ... bellum ... simul de...

Α μαρχηκότα μόνον, ἐσέμνυνε. καὶ Κόττα μὲν τῆς τε Βιθυνίας καὶ αὐτὸς ὕστερον ἄρξας, καὶ μετριώτερον τοῦ Κόττου πλημμελήσας, ἀντικατηγορήθη ὑπὸ τοῦ υἱέος αὐτοῦ, καὶ αὐθεάλω. πολλῷ γάρ που ῥᾷον ἄλλοις ἐπιτιμῶσί τινες, ἢ ἑαυτοὺς παραινοῦσι· καὶ προχειρότατά γε ἐφ' οἷς τιμωρίας ἀξίους τοὺς πέλας εἶναι νομίζουσιν, αὐτοὶ ποιοῦσιν. ὥστε μηδεμίαν πίστιν, ἐξ ὧν ἑτέροις ἐγκαλοῦσιν, ὅτι καὶ μισοῦσιν αὐτὰ, λαμβάνειν.

Λούκιος δὲ δὴ Λούκουλλος τὴν μὲν στρατηγίαν τὴν ἐν ἄστει διῆρξε· τῆς δὲ δὴ Σαρδοῦς ἄρξαι μετ' αὐτὴν λαχὼν, οὐκ ἠθέλησε, μισήσας τὸ πρᾶγμα, διὰ τοὺς πολλοὺς τοὺς οὐδὲν ὑγιὲς ἐν τοῖς ἔθνεσι δρῶντας. ὅτι γὰρ ἐπιεικὴς ἦν, ἱκανώτατα διέδειξε. τοῦ γὰρ Ἀκιλίου συντρίψαι τὸν δίφρον αὐτοῦ, ἐφ' οὗ ἐδίκαζε, κελεύσαντος, ὅτι παριόντα ποτὲ αὐτὸν ἰδὼν οὐκ ἐξανέστη, οὔτε ὀργῇ ἐχρήσατο, καὶ ὀρθοστάδην μετὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς καὶ οἱ συνάρχοντες αὐτοῦ δι' ἐκεῖνον ἐδίκαζον. ἐσήνεγκε μὲν οὖν καὶ ὁ Ῥώσκιος νόμον, ἐσήνεγκε δὲ καὶ ὁ Γάιος † Μάλλιος, ὅτε ἐδημάρχησεν. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν (τὰς γὰρ τῶν ἱππέων τὰς ἐν τοῖς θεάτροις ἕδρας ἀκριβῶς ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀφώρισε) καὶ ἔπαινον ἐπ' αὐτῷ ἔλαβεν. ὁ δὲ δὴ † Μάλλιος καὶ δίκην ὀλίγου ἐπέσχε. τῷ γὰρ ὁμίλῳ τῷ τῶν ἀπελευθέρων ἔν τε τῇ ἐσχάτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ, καὶ πρὸς ἑσπέραν, παρασκευάσας τινὰς ἐκ τοῦ ὁμίλου, ψηφίσασθαι μετὰ τῶν ἐξελευθερωσάντων σφᾶς ἔδωκεν. ἐπεὶ δὲ ἡ βουλὴ εὐθὺς τῇ ὑστεραίᾳ ἐν αὐτῇ τῇ νουμηνίᾳ ἐπύθετο, Λουκίου τε Τουλλίου καὶ Αἰμιλίου Λεπίδου ὑπατεύειν ἠρξαμένων, τὸν νόμον αὐτοῦ † ἀπεψηφίσατο φοβηθεὶς, ἐπειδὴ τὸ πλῆθος δεινῶς ἠγανάκτει, τὰ μὲν πρῶτα ἐς τε τὸν Κράσσον καὶ ἐς ἄλλους τινὰς τὴν γνώμην αὐτήν· ὡς δ' οὐδεὶς ἐπίστευέν οἱ, τὸν Πομπήιον καὶ ἀπόντα ἐκολάκευσεν, ἄλλως τε καὶ ὅτι τὸν Γαβίνιον πλεῖστον παρ' αὐτῷ δυνάμενον ᾔσθετο. τόν τε γὰρ τοῦ Τιγράνου καὶ τὸν τοῦ Μιθριδάτου πόλεμον, τήν τε Βιθυνίας καὶ τῆς Κιλικίας ἅμα ἀρχὴν αὐτῷ προσέταξεν. ἀγανάκτησις μὲν γὰρ καὶ ἀντιλογία καὶ τότε παρὰ τῶν δυνατῶν, διά τε τὰ ἄλλα, καὶ διότι ὅ, τε Μάρκιος καὶ ὁ † Ἀκίλιος, πρὶν τὸν χρόνον σφίσι τῆς ἀρχῆς ἐξήκειν κατελύοντο, ἐγένετο. ὁ δ' ὅμιλος, καίτοι μικρὸν ἔμπροσθεν τοὺς ἄνδρας τοὺς καταστησομένους τὰ ἑαλωκότα, ὡς καὶ διαπεπολεμηκὼς ἐξ ὧν σφίσιν ὁ Λούκουλλος ἐπεστάλκει, πέμψας, ὅμως ἐψηφίσατο αὐτά. ἐνῆγον δὲ αὐτοὺς ἐς τὰ μάλιστα ὅ τε Καῖσαρ καὶ ὁ Κικέρων ὁ Μάρκος. οὐ γάρ που αὐτοῖς συνηγωνίζοντο, οὐχ ὅτι καὶ συμφέρειν αὐτὰ τῇ πόλει ἐνόμιζον, οὐδ'

† Μανίλιος.

† Μανίλιος.

† ἀπεψηφίσατο φοβηθείς,

† Ἀκίλιος, πρὶν τὸν χρόνον.

ὅτι τῷ Πομπηίῳ χαριεῖσθαι ἤλπιζον· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ὡς γενήσεσθαι ἔμελλε, Καῖσαρ μὲν τόν τε ὄχλον ἅμα ἐθεράπευσεν, ἅτε καὶ ὁρῶν ὅσῳ τῆς βουλῆς ἐπικρατέστεροι ἦσαν, καὶ ἑαυτῷ τό τι τῶν ὁμοίων ψηφισθῆναί ποτε παρεσκεύαζε. καὶ τοῦτον Πομπήιον καὶ ἐπιφθονώτερον καὶ ἐπαχθέστερον ἐκ τῶν διδομένων οἱ ποιῆσαι, ὅπως σφίσι πρὸς κόρον θᾶσσον γένηται, ἤθελησε. Κικέρων δὲ τήν τε πολιτείαν ἄγειν ἠξίου, καὶ ἐνεδείκνυτο καὶ τῷ πλήθει καὶ τοῖς δυνατοῖς, ὅτι ὁποτέροις ἂν σφῶν προσθῆται, πάντως αὐτοὺς ἐπαυξήσει. ἐπημφοτέριζέ τε γάρ, καὶ ποτὲ μὲν τὰ τούτων, ἔστι δ' ὅτε καὶ τὰ ἐκείνων, †* ὃν ὑπ' ἀμφοτέρων σπουδάζηται πράττειν. τοὺς γοῦν βελτίους πρότερον προῃρῆσθαι λέγων, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀγορανομῆσαι μᾶλλον ἢ δημαρχῆσαι ἐθελήσας, τότε πρὸς τοὺς συρφετώδεις μετέστη. καὶ μετὰ τοῦτο δίκης τέ τινος τῷ †Μαλλίῳ πρὸς τῶν δυνατῶν παρασκευασθείσης, καὶ ἐκείνου χρόνον τινὰ ἐμποιῆσαι αὐτῇ σπουδάζοντος, τά τε ἄλλα *κατ' αὐτοῦ ἔμπραττε, καὶ μόλις αὐτὴν (ἐστρατήγει γάρ, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ δικαστηρίου εἶχεν) ἐς τὴν ὑστεραίαν ἀνεβάλετο, πρόφασιν ἐπ' ἐξόδῳ τὸ ἔτος εἶναι ποιησάμενος, κἀν τούτῳ δυσχεράναντος τοῦ ὁμίλου, ἐσῆλθέ τε ἐς τὸν σύλλογον αὐτῶν, ἀναγκασθεὶς δῆθεν ὑπὸ τῶν δημάρχων, καὶ κατά τε τῆς βουλῆς κατέδραμε, καὶ συναγορεύσειν τῷ Μαλλίῳ ὑπέσχετο. καὶ ὁ μὲν ἐκ τούτου τά τε ἄλλα κακῶς ἤκουε, καὶ αὐτόμολος ὠνομάζετο. τάραχος δέ τις εὐθὺς ἐπιγενόμενος ἐκώλυσε τὸ δικαστήριον συναχθῆναι. Πούπλιός τε γὰρ Παῖτος καὶ Κορνήλιος Σύλλας, ἀδελφιδοῦς ἐκείνου τοῦ πάνυ Σύλλου, ὕπατοί τε ἀποδειχθέντες, καὶ δεκασμοῦ ἁλόντες, ἐπεβούλευσαν τοὺς κατηγορήσαντας σφῶν Κότταν τε καὶ Τορκουᾶτον Λουκίους, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ †ἀνῃρέθησαν, ἀποκτεῖναι. καὶ παρεσκευάσθησαν μὲν ἄλλοι τε καὶ †Γναῖος Πίσων, καὶ Λούκιος Κατιλίνας, ἀνὴρ θρασύτατος, (ᾐτήκει δὲ καὶ αὐτὸς τὴν ἀρχήν, καὶ διὰ τοῦτο ὀργὴν ἐποιεῖτο) οὐ μέντοι καὶ ἠδυνήθησάν τι δρᾶσαι, διά τε τὴν ἐπιβουλὴν προμηνυθῆναι, καὶ φρουρὰν τῷ τε Κόττᾳ καὶ τῷ Τορκουάτῳ παρὰ τῆς βουλῆς δοθῆναι· *δόγμα τι κατ' αὐτῶν ἐγένετο, εἰ μὴ δήμαρχός τις ἠναντιώθη. ἐπεὶ δ' οὖν καὶ ὣς ὁ Πίσων ἐθρασύνετο, ἐφοβήθη τε ἡ γερουσία, μή τι συνταράξῃ, καὶ εὐθὺς αὐτὸν ἐς Ἰβηρίαν, πρόφασιν, ὡς καὶ ἐπ' ἀρχήν τινα, ἔπεμψε. καὶ ὁ μὲν ἐνταῦθα ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων, ἀδικήσας τι αὐτούς, ἐσφάγη.

H.Steph. †ὃν ὑπ' ἀμφοτέρων σπουδάζηται, ἔπραττεν.

†Μανιλίῳ

*κατ' αὐτοῦ ἔπραττε, καὶ μόλις αὐτήν

Xyl. †ἀνθῃρέθησαν.

†Γάϊος.

*δόγματι

A quod Pompeii gratiam sibi cōciliare vellet, populi tunc partes fouit: sed in ea re, quam nihilominus videbant effectam iri, Cæsar simul populum sibi demerendum statuebat, quem longe potētiorem patribus cōspiciebat: simul ad hoc se parabat, vt aliquando pro se quoque simile decretum fieret. Ad hęc Pompeium ex his, quę ei conferebantur ornamenta, & maiori inuidiæ expositum, & eo magis molestū populo efficere studebat, vt illius tanto B maturius satietas eum caperet. Cicero rēpublicam regere affectans, tam nobilitati, quam plebi ostendebat, vtri se parti adiunxisset, ei incrementum se additurum. *Igitur vtrisq; se applicabat, modo huius, modo alterius partis res fouendo, & vtriusque fauorem sibi concilians. Eo vero tempore ædilem se, quam tribunum plebis fieri malebat; quod optimos iam ante ad honores alios delectos diceret, atque hac de causa [a] turbæ accesserat. Etiam post hæc, quum Manilio iudicium à [b] se- C natu esset intentatum, isque ei moram iniicere cuperet; Cicero [c] & alias senatui repugnauit, & quia tum præturam principatumque in iudiciis gerebat multo labore obtinuit, vt res in sequentem diē extraheretur, causatus in extremo iam anni esse. Interim plebe Manilii casum indigne ferente, in concionem Cicero progressus, coactu (vt putatur) à tribunis, senatum verbis perstrinxit, Manilioque se patrocinaturum promisit. Cum aliis ob D id opprobriis impetitus est, tum transfuga quoque audiit: quominus autem iudicium rei fieret, coortus confestim tumultus impediit. P. Pætus, & Cornelius Sylla, magni illius Syllæ fratris filius, coss. designati, largitionis erant conuicti. Hi L. Cottæ, ac Lucio Torquato, à quibus accusati erant, vitæ periculū per insidias creabant: idque hoc magis, quod hi [d] in suum locum essent elati. Ad id facinus accinxerant se & alii quidam, & * Cn. etiam Piso, Luciusque Catilina, ho- E mo audacissimus, iratus ob repulsam, quā in petitione consulatus passus erat. Frustrati tamen sunt incepto, quod & maturius palam factæ erant insidiæ, & à senatu Cottæ Torquatoque additum præsidium, [e] idq; cōtra insidiatores fore edictū erat, nisi quis tribunus plebis intercessisset. Postquam nihil de ferocia Pisonem remittere senatus vidit, veritus ne tumultū concitaret, eum sub titulo imperii [f] in Hispaniam ablegauit: atque is ibi ob iniuriā quandam ab incolis trucidatus periit.

* Nam & vtrisque se dabat, & modo illis studebat, & ab vtrisque colebatur.

a ad plebeos accedebat.

b parentib. esset.

c quum aliis in rebus illis aduersatus est, tum quòd id temporis præturam.

d suo loco designati essent.

* Caius.

e & factum in eos senatusconsultum, nisi tribunus quidam.

f mox in Hispaniam.

Pompeius autem primum [a] se ad naualem in Cretam & aduersus Metellum expeditionem parabat: vbi quæ acta essent, accepit, ægre se eam rem ferre simulauit, quemadmodum & antea fecerat, & de aduersariis questus est, qui eum subinde negotiis obtruderent, sperantes fore, vt aliquando iis succumberet: ipse vero grauissimam eam rem habuit, neque vlla deinceps Cretæ, vel aliorum maritimorum negotiorum, si qua restabant nondum cōfecta, ratione habita, in barbarico bello adornando erat. interea ad tentandum Mithridatis animum, Metrophanem, ‡ qui cum eo de amicitia ineunda communicaret, misit. Mithridates Pompeium parui admodum eo tempore pendebat, quod recens vita defuncto Arsace Parthorum rege, eius se successorē Phraaten [b] familiaritate sibi deuincturum sperabat. Quem vbi Pompeii amicitia eiusdem rei ergo præoccupatum, eiusdēq; impulsu Armeniam Tigrani subditā inuadere percepit: animo collapsus, legatos extemplo ad Pompeium misit, qui de cōditionib. pacis agerent. Pompeius, vt arma deponeret, perfugasq; redderet, iubebat: Mithridati non integrū erat consiliū capere. Nā vbi id primū in exercitu eius auditum, transfugæ, quorū magnus erat numerus, ne traderentur veriti, atq; barbari, ne destituti auxilio horū bellare cogerentur, tumultuabantur: † iniecissentq; ipsi pene regi manus, qui eos ægre admodum inhibuit, nō pacis petendæ causa à se missos esse legatos prætendens, sed vt Romanorum apparatum specularentur. Pōpeius vbi bellum gerēdum esse cognouit, inter alia, quæ ad id moliendum parabat, Valerianas etiam legiones sibi adsciuit. Quum iam in Galatiam venisset L. ei Lucullus obuiam factus est, debellatum omnino esse affirmans, neq; expeditione quicquam opus esse militari: hac eadem de causa etiam viros, à senatu ad res componendas ablegatos, iam adesse. Pompeio quū vt retrocederet nō persuaderet, ad eum criminandum se conuertit: inter alia probra, [c] hominem multarū subinde rerum agendarum, bellique & imperii cupidū nominans. Pompeiū parū ea mouerunt. itaq; proposito edicto, nequis in posterum Lucullo obtemperaret, magna celeritate Mithridatem petiit, vt quamprimum cum eo congrederetur. Mithridates aliquādiu subterfugiebat, quod copiis esset minoribus instructus, vastabatq; obuiam quamq; regionem: hostemq;

a se velut in Cretam, & ad Metellū nauigaturum, parabat: sed vbi, quæ gesta illic essēt, accepit, molestiæ adfici se simulabat, vt etiā prius, & de aduersariis.

‡ qui amicas ei condiciones offerret,

b Phraatem adiūcturum sibi sperabat. Quem vbi fœdere, condicionib. pristinis oblato celeriter à Pompeio praeoccupatum, ad inuadendum Tigranis Armeniā impelli percepit:

† & admisissent aliquid in Mithradatem,

c & ardelionem, & auidum belli, & ambitiosum nominans.

Πομπήιος δὲ τὸ μὲν πρῶτον ὡς καὶ ἐπὶ τὴν Κρήτην τόν τε Μέτελλον πλευσόμενος ἡτοιμάζετο· μαθὼν δὲ τὰ δεδραμένα, προσεποιεῖτο μὲν ἄχθεσθαι, ὥσπερ καὶ πρότερον, καὶ τοῖς ἀντιστασιώταις, ὡς καὶ τὰ πράγματα ἀεί ποτε αὐτῷ, ὅ τι καὶ πταῖσαί τι, παρέχουσιν ἐπεκάλει· ἀσμενέστατα δὲ αὐτὰ ἀναδεξάμενος, Κρήτην μὲν, ἢ τἆλλα τὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ, εἴ πού τι ἀδιοίκητον καταλέλειπτο, παρ' οὐδὲν ἔτ' ἤγαγε· πρὸς δὲ δὴ τὸν τῶν βαρβάρων πόλεμον παρεσκευάζετο. καὶ τούτῳ βουληθεὶς τῆς τοῦ Μιθριδάτου διανοίας πειρᾶσθαι, πέμπει Μητροφάνην, φιλίους αὐτῷ λόγους φέροντα. καὶ ὃς τότε μὲν ἐν ὀλιγωρίᾳ αὐτὸν ἐποιήσατο· (τοῦ γὰρ Ἀρσάκου τοῦ τῶν Πάρθων βασιλέως ἀποθανόντος ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, Φραάτην τὸν διάδοχον αὐτοῦ προσεδόκησεν οἰκειώσεσθαι) ἐπεὶ δὲ ὁ Πομπήιος τὴν φιλίαν τῷ Φραάτῃ διὰ ταχέων ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς προσσυνέθετο, καὶ ἐς τὴν Ἀρμενίαν αὐτὸν τὴν τοῦ Τιγράνου προεσβαλεῖν ἀνέπεισε· πυθόμενος τοῦτο κατέδεισε, καὶ πρεσβευσάμενος εὐθὺς, σύμβασιν ἔπρασσε. κελευσαντός τε αὐτῷ τοῦ Πομπηίου τά τε ὅπλα καταθέσθαι, καὶ τοὺς αὐτομόλους ἐκδοῦναι· οὐκ ἔσχε καιρὸν βουλεύσασθαι. ἀκούσαντες γὰρ ταῦτα οἱ ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ ὄντες, καὶ φοβηθέντες οἵ τε αὐτόμολοι (πολλοὶ δὲ ἦσαν) μὴ ἐκδοθῶσι, καὶ οἱ βάρβαροι, μὴ ἄνευ ἐκείνων πολεμεῖν ἀναγκασθῶσιν, ἐθορυβήθησαν. κἂν ἐξειργάσαντό τι τὸν Μιθριδάτην, εἰ μὴ ψευσάμενος ὅτι οὐκ ἐπὶ σπονδαῖς, ἀλλ' ἐπὶ κατασκοπῇ τῆς τῶν Ῥωμαίων παρασκευῆς τοὺς πρέσβεις ἔπεμψε, μόλις αὐτοὺς κατέσχεν. ὁ οὖν Πομπήιος ἐπειδὴ πολεμητέα οἱ ἔγνω εἶναι, τά τε ἄλλα παρεσκευάσατο, καὶ τοὺς Οὐαλερείους προσκατελέξατο. καὶ αὐτῷ ἐν τῇ Γαλατίᾳ ἤδη ὄντι ὁ Λούκουλλος ἀπαντήσας, διαπεπολεμῆσθαί τε πάντα ἔφη, καὶ μηδὲν ἔτι στρατείας δεῖσθαι· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς ὑπὸ τῆς βουλῆς πρὸς τὴν διοίκησιν αὐτῶν πεμφθέντας, ἤδη παρεῖναι. ὡς δ' οὐκ ἐπείσθη ἐπαναχωρῆσαι, πρὸς λοιδορίας ἐτράπετο, τά τε ἄλλα καὶ πολυπράγμονα καὶ φιλοπόλεμον καὶ φιλάρχοντα αὐτὸν ἀποκαλῶν. ὁ οὖν Πομπήιος, βραχὺ αὐτοῦ φροντίσας, ἀπεῖπε μηδένα ἔτ' αὐτῷ πειθαρχῆσαι, καὶ ἐπὶ τὸν Μιθριδάτην ἠπείχθη, σπουδὴν ἔχων ὅτι τάχιστά οἱ συμμῖξαι. καὶ ὃς τέως μὲν ἔφευγε (ταῖς γὰρ δυνάμεσιν ἠλαττοῦτο, καὶ τήν τε ἐν ποσὶν ἀεὶ ἔκειρε, καὶ ἐπλάνα

γνωτόν πλάνᾳ † τε ἑαυτὸν ἅμα, καὶ ἐπιδεῖσθαι τῶν ἐπιτηδείων ἐποίει) ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος ἐς τὴν Ἀρμενίαν διά τε τοῦτο, καὶ ὡς ἐρήμην αὐτὴν αἱρήσων, ἐνέβαλεν, οὕτω δὴ δείσας μὴ προκαταληφθῇ, ἦλθέ τε ἐς αὐτήν, καὶ λόφον ἀντικαταλαβὼν ὀχυρόν, τῷ μὲν παντὶ στρατῷ ἡσύχαζεν, ἐλπίζων τοὺς μὲν Ῥωμαίους ἀπορίᾳ τῆς τροφῆς ἐκτρυχώσειν, (αὐτὸς γὰρ ἅτε ἐν ὑπηκόῳ χώρᾳ πολλαχόθεν αὐτῶν εὐπόρει) τῶν δὲ δὴ ἱππέων ἀεί τινας ἐς τὸ πεδίον ψιλὸν ὂν καταπέμπων, τούς τε προστυγχάνοντάς σφισιν ἐκάκου, καὶ ἐξαυτομολοῦντας ἐπὶ τούτῳ συχνοὺς ἐδέχετο. ὁ οὖν Πομπήιος ἐνταῦθα μὲν οὐκ ἐθάρσησεν αὖθις συμβαλεῖν· μεταστρατοπεδευσάμενος δὲ ἑτέρωσε, ὅθεν ὑλώδους τοῦ πέριξ χωρίου ὄντος, ἧττον ὑπό τε τοῦ ἱππικοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ τοξικοῦ τοῦ τῶν ἐναντίων λυπηθήσεσθαι ἔμελλεν, ἐλόχισεν ᾗ καιρὸς ἦν, καὶ ὀλίγοις τισὶν ἐκ τοῦ προφανοῦς τῷ στρατοπέδῳ τῶν βαρβάρων προσμίξας, ἐτάραξέ τε αὐτούς, καὶ ὑπαγαγὼν ἐς ὃ ἐβούλετο, πολλοὺς ἀπέκτεινε. θαρσήσας τε ἐκ τούτου, καὶ κατὰ τὴν χώραν ἄλλους ἄλλῃ ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔπεμπεν. ὁ οὖν Μιθριδάτης ἐπειδὴ ταῦτά τε ἀσφαλῶς ἐπορίζετο, καὶ τὴν Μαναίτιν χώραν, τῆς τε Ἀρμενίας οὖσαν, καὶ θεῷ τινὶ ἐπωνύμῳ ἀνακειμένην, διά τινων ἐχειρώσατο· κἀκ τούτου καὶ ἄλλοι συχνοὶ πρὸς αὐτὸν ἀπέκλινον, καὶ αὐτῷ καὶ οἱ τοῦ Μαρκίου στρατιῶται προσεστέλλοντο· ἐφοβήθη, καὶ οὐκέτι κατὰ χώραν ἔμεινεν, ἀλλ᾽ αὐτίκα τε τῆς νυκτὸς ἄρας ἔλαθε, καὶ μετὰ ταῦτα νυκτοπορῶν, ἐς τὴν τοῦ Τιγράνου Ἀρμενίαν προῄει. καὶ οἱ ὁ Πομπήιος ἐπηκολούθει μέν, ἐπιθυμῶν διὰ μάχης ἐλθεῖν. οὐ μέντοι καὶ πρότερον, οὔτε μεθ᾽ ἡμέραν (οὐ γὰρ ἐξῄεσαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου) οὔτε νύκτωρ ἐτόλμησε τοῦτο ποιῆσαι (τὴν γὰρ ἀγνωσίαν τῶν χωρίων ἐδεδίει) πρὶν σφᾶς πρὸς τῇ μεθορίᾳ γενέσθαι. τότε γὰρ εἰδὼς αὐτοὺς διαφεύξεσθαι μέλλοντας, ἠναγκάσθη νυκτομαχῆσαι. γνοὺς οὖν τοῦτο προαπῆρε, μεσημβριάζοντας τοὺς βαρβάρους λαθὼν ᾗ πορεύεσθαι ἔμελλον. καὶ ἐντυχὼν τινὶ χωρίῳ † καλῷ, μεταξὺ γηλόφων τινῶν ὄντι, ἐνταῦθα τό, τε στράτευμα ἐπὶ τὰ μετέωρα ἀνεβίβασε, καὶ τοὺς πολεμίους ὑπέμεινεν. ἐπειδή τε ἐκεῖνοι μετά τε ἀδείας, καὶ ἄνευ προφυλακῆς, (ἅτε μηδὲ ἔμπροσθεν δεινόν τι πεπονθότες, καὶ τότε ἐς τὸ ἀσφαλὲς ἤδη προχωροῦντες, ὥστε μηδὲ ἐφέψεσθαι σφίσιν ἔτι τοὺς Ῥωμαίους ἐλ-

† κοίλῳ

A stemque hinc inde circumducere, & commeatuum inopia affligere studebat. Vbi vero Pompeius Armeniam ingressus est, partim hac ipsa de causa, partim vt eam desertam occuparet, ibi demum veritus Mithridates, ne ea regio se absente in potestatem hostium veniret, eodem perrexit. Tumulum ex aduerso hostium tutum insedit, ipse cum toto exercitu quietem egit, penuria rerũ necessariarũ Romanos se confecturum sperans, quæ sibi in sua ditione commoranti vndiquaque affatim aduehebãtur. Erat sub eo tu- B mulo planities nuda posita: in eã subinde nonullos equitũ demittebat, qui obuios quosque læderent. quo effectum est, vt crebri ab hoste ad ipsum transfugerent. Põpeius quũ eo in loco hostem aggredi non auderet, alium castris locũ obtinuit, circa quẽ omnia syluis erant obsita, vt minus iã hostiũ equitatus sagittariiq; nocere possent. Ibi insidiis commodo loco positis, ipse cum paucis ad castra hostium palam accessit: tumultuque excitato, ad locũ, quẽ destinauerat, è castris eos pertraxit: ita magnam hostiũ cædẽ fecit. Ad- C didit ea res animum, ideoque alios ad alias regionis partes emisit, qui commeatus explicarent. Mithridates, vbi hostem tuto rerũ necessariarum commeatu auctum, Manaitin regionem Armeniæ, deo eiusdẽ nominis cõsecratã per aliquos cepisse, frequentesque alios ei se adiungere, Marcii quoq; exercitum ei accessisse percepit, territus, regionem hanc sibi relinquendã statuit. Igitur noctu [a] castra mouit, & nocturnis deinceps itineribus Armeniã Tigrani subditam petiit. Cedentẽ Põpeius insecutus est, pugnę conserendę cupidus: D neq; tamen id prius vel interdiu (tũ enim hostes castris se cõtinebant) vel nocturno tẽpore ausus est, q. ignorãtiã locorũ suspectam haberet: antequam in ipsos limites aduenerunt. ibi demũ quũ hostẽ effugiturum intelligeret, coactus est pugnam nocturnam tentare. Eo statuto, prior castra mouit, fefellitque barbaros meridie [b] cõquiescentes. Qua ituri erant hostes, ibi locum inter tumulos apte positum [occupauit,] in sublime milites eduxit, expectauitq; hostiũ aduentũ. Barbari, quib. nihil dum aduersi euenerat, & iã in loca tuta E se accedere credebãt, secure, neq; custodiæ etiã causa quoquã pmisso, ibant; sperãtes, ab insequẽdo iã Romanos [c] desti-

a castra se mouit.

b conquiescentes, eo pergens via, qua ipsi erãt ituri. nactusque locum idoneum inter colles situm, ibi milites eo educit, ... ra traduxit,

c desituros.

tisse. quum prædictam loci cauitatem attigissent, in tenebris eos Pompeius adortus est, quod & aliud lumen nullum haberent, nec sidus vllum fulgebat. Porro id prælium sic commissum est. Primò omnium ex cõposito omnes tibicines simul classicum cecinere: post & milites & cętera turba clamorem bellicum sustulerunt: tũ alii hastis scuta, alii saxis ærea vasa percusserunt. Montes circum caui acceptum sonitum quammaxime terribilem reddiderũt: quem vt repente barbari nocturnum in desertis locis accepere, vehementer animo deiecti sunt, se diuinitus immissum in malũ incidisse rati. Interim Romani vndique de sublimi lapidibus, sagittis telisq; iaculari: & ob tantã multitudinem nullum sine vulnere telum cadere: barbari in summũ discrimẽ adduci. (non enim ad prælium, sed ad iter se composuerant, obseruabanturq; eodem in loco equi camelique multiplices, tum viri mulieresque, partim equis, partim curru, couinis carrisq; promiscuè vectati) Alios accepta vulnera, alios expectata terrere. igitur tanto facilius, ipsi se in concursu prementes, perire. Hæc eminus icti mala tolerabant: Romani, quum iacula omnia consumpsissent, in barbaros decurrerunt, ibi extremorum cædes facta, (& erant plerique inermes, ita vt ad mortem vnus ictus sufficeret) quique in medio erant, vndiq; ob præsens periculum huc se recipientibus exterioribus, premebantur: mutuoq; sese trudentes conculcantesq; peribant, quum neq; seipsos tutari, neque hostem aggredi possent: quod maior pars equites ac sagittarii erant, quibus neque in tenebris prospectus, neque in tantis angustiis conatus vllus procedebat. Vbi luna effulsit, barbari vtique se in luce hostem depellere posse putãtes gaudebant, poteratque ipsis commodo esse, nisi eam à tergo Romani habuissent: modo hac, modo illac incidentes, visum conatusque eorum magnopere decepissent. Nam quia admodum frequentes erant, simul omnes vmbram perquam densam edebant, quæ barbaros, quum inuaderentur, decipiebat. Frustra enim inanem vmbram, acsi iam comminus starẽt, impetebant: quumque in vmbra[a] manus vellent conferere, nihil veriti vulnerabãtur. Eo modo & plurimi sunt interempti, & haud pauciores viui in potestatem hostiũ venerunt. Cũ multis aliis Mithridates ipse effugit: & ad Tigranem contendẽs, quum ab eo per legatos compellato

[a] propius adgrederentur, etiam præter expectationem vulnerabantur.

A πέζαν) ἐς τὸ κοῖλον ἐσῆλθον, ἐπέθετο αὐτοῖς ἐν τῷ σκότῳ. οὔτε γὰρ δή τι φῶς εἶχον, οὔτε ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τι ἔλαμπεν. ἐγένετο δὲ ἡ μάχη τοιάδε, πρῶτον μὲν οἱ σαλπικταὶ πάντες ἅμα τὸ πολεμικὸν ἀπὸ συνθήματος ἐβόησαν. ἔπειτα δὲ οἵ τε στρατιῶται καὶ ὁ λοιπὸς ὄχλος πᾶς ἐπηλάλαξε. καὶ οἱ μὲν τὰ δόρατα πρὸς τὰς ἀσπίδας, οἱ δὲ καὶ λίθους πρὸς τὰ χαλκᾶ σκεύη † προσεπέκρουσαν. καὶ σφῶν τὸν ἦχον τὰ ὄρη ἔγκοιλα ὄντα καὶ ὑπεδέξατο καὶ ἀνταπέδωκε φρικωδέστατον· ὥστε τοὺς βαρβάρους, ἐξαπιναίως ἔν τε τῇ νυκτὶ καὶ ἐν τῇ ἐρημίᾳ αὐτῶν ἀκούσαντας, δεινῶς B ἐκπλαγῆναι, ὡς καὶ δαιμονίῳ τινὶ πάθει περιπεπτωκότας. κἀν τούτῳ οἱ Ῥωμαῖοι πανταχόθεν ἀπὸ τῶν μετεώρων λίθοις, τοξεύμασιν, ἀκοντίοις βάλλοντες, πάντως γέ τινας ὑπὸ τοῦ πλήθους αὐτῶν ἐτίτρωσκον, καὶ ἐς πᾶν κακοῦ σφᾶς κατέστησαν. οὔτε γὰρ ἐς παράταξιν, ἀλλ' ἐς πορείαν ἐσταλμένοι, καὶ ἐν ταὐτῷ τοῖς τε ἵπποις καὶ ταῖς καμήλοις, καὶ παντοδαποῖς οὖσι, καὶ οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες ἀναστρεφόμενοι, καὶ οἱ μὲν ἐπὶ κελήτων, οἱ δὲ ἐφ' ἁρμάτων, τῶν τε καμαρῶν καὶ τῶν ἁρμαμαξῶν ἀναμὶξ ὀχούμενοι, καὶ οἱ μὲν ἤδη C τιτρωσκόμενοι, οἱ δὲ προσδεχόμενοι τρωθήσεσθαι, ἐταράσσοντο. κἀκ τούτου ῥᾷον, ἅτε καὶ ἀλλήλοις ἐμπλαζόμενοι, ἐφθείροντο. καὶ ταῦτα μὲν ἕως ἄποθεν ἐβάλλοντο, ἔπασχον. ἐπεὶ δὲ ἐξαναλώσαντες οἱ Ῥωμαῖοι τὴν πόρρωθεν ἀλκήν, † ἔπειτα καταδραμόντες σφίσιν, ἐφόνευον μὲν τὰ ἔσχατα (καὶ ἐξήρκει πρὸς τὸν θάνατον αὐτοῖς μία πληγή, ἅτε καὶ ψιλοῖς οὖσι τοῖς πλείοσι) συνεπιέζετο δὲ τὰ μέσα, πάντων † ἐπ' αὐτὰ ὑπὸ τοῦ πέριξ δέους χωρούντων. καὶ οὕτω καὶ ὑπ' ἀλλήλων ὠθούμενοι καὶ συμπατούμενοι διώλλυντο· οὐδὲν εἶχον οὐδὲν οὔτε ἑαυτοῖς ἐπαρκέσαι, οὔτε ἐς τοὺς πολε- D μίους τολμῆσαι. ἱππεῖς γὰρ καὶ τοξόται τὸ πλεῖστον ὄντες, ἄποροι μὲν ἐν τῷ σκότῳ προϊδέσθαι τι, ἄποροι δὲ ἐν τῇ στενοχωρίᾳ μηχανήσασθαι, ἐγίγνοντο. ἐπεὶ δὲ ἡ σελήνη ἀνέτειλεν, οἱ μὲν ἔχαιρον ὡς καὶ ἐν τῷ φωτὶ πάντως τινὰ ἀμυνούμενοι. κἂν ὠφελήθησάν τι, εἰ μὴ οἱ Ῥωμαῖοι κατόπιν αὐτὴν ἔχοντες, πολλὴν σφίσι πλάνην, τοτὲ μὲν τῇ, τοτὲ δὲ τῇ προσπίπτοντες, καὶ ἐν τῇ ὄψει καὶ ἐν τῷ ἔργῳ ἐνεποίουν. πάμπολλοί τε γὰρ ὄντες, καὶ ἐπὶ βαθύτατον κοινῇ πάντες ἀποσκιάζοντες, ἐσφάλλον αὐτούς, ἐν ᾧ τε οὔπω προσέμισγόν σφι- E σιν. ἐς γὰρ τὸ κενὸν οἱ βάρβαροι, ὡς καὶ ἐγγὺς αὐτῶν ὄντων, μάτην ἔπαιον, καὶ ὁμόσε χωρήσαντες ἐν τῇ σκιᾷ, μὴ προσδεχόμενοι, ἐτιτρώσκοντο, καὶ οὕτως ἀπέθανον αὐτῶν πολλοί, καὶ ἑάλωσαν οὐκ ἐλάττους. συχνοὶ δὲ καὶ διέφυγον, ἄλλοι τε καὶ ὁ Μιθριδάτης. καὶ τότε μὲν πρὸς τὸν Τιγράνην ἠπείγετο· ἐπεὶ δὲ προπέμψας παρ' αὐτὸν

† συνεπήχησαν.

† ἐπικατέδραμον.

† ἐπ' αὐτά.

αὐτῷ οὐδὲν φίλιον ἐβουλεύσατο, ὅτι τὸν υἱέος αὐτοῦ Τιγράνην στασιάσαντα, ἐκεῖνον μὲν πάππον αὐτοῦ ὄντα, αἴτιον τῆς διαφορᾶς ὑποτοπήσῃ γεγενῆσθαι, καὶ διὰ τοῦτο οὐχ ὅπως αὐτὸν ἐδέξατο, ἀλλὰ καὶ τοὺς προπεμφθέντας ὑπ᾽ αὐτοῦ συνέλαβε καὶ κατέδησε. διαμαρτὼν οὖν ὧν ἤλπισεν, ἐς τὴν Κολχίδα ἀπετράπετο, καὶ ἐκεῖθεν πεζῇ πρός τε τὴν Μαιῶτιν καὶ πρὸς τὸν Βόσπορον, τοὺς μὲν πείθων, τοὺς δὲ καὶ βιαζόμενος, ἀφίκετο. καὶ τήν τε χώραν ἐκομίσατο, τὸν Μαχάρην τὸν παῖδα ὄντα τὰ τῶν Ῥωμαίων † αἰθελόμενον, καὶ τότε αὐτῇ κρατοῦντα, καταπλήξας, ὥστε μηδὲ ἐς ὄψιν αὐτοῦ ἐλθεῖν· καὶ ἐκεῖνον διὰ τῶν συνόντων οἱ, τήν τε ἄδειαν σφίσι καὶ χρήματα δώσειν ὑπισχνούμενος, ἀπέκτεινεν. ἐν ᾧ δὲ ταῦτ᾽ ἐγίνετο, ὁ Πομπήιος ἔπεμψε τοὺς ἐπιδιώξοντας αὐτόν. ἐπεὶ δὲ ἔφθη ὑπὲρ τὸν Φᾶσιν ἐκδράς, πόλιν ἐν τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ ἐνενικήκει, συνῴκισε, τοῖς τραυματίαις καὶ τοῖς ἀφηλικεστέροις τῶν στρατιωτῶν † αὐτοῦ δύναμιν. καὶ σφίσι καὶ τῶν περιχώρων ἐθελονταὶ πολλοὶ συνῴκησαν· καὶ εἰσὶ καὶ νῦν, Νικοπολῖταί τε ὠνομασμένοι, καὶ ἐς Καππαδοκικὸν νομὸν συντελοῦντες. καὶ ὁ μὲν ταῦτ᾽ ἐποίει.

Xyland. Ὁ δὲ δὴ Τιγράνης, ὁ τοῦ Τιγράνου παῖς, παραλαβών τινας τῶν πρώτων, † ἐπειδὴ καθ᾽ ἡδονὴν αὐτοῖς ὁ γέρων ἦρχε, πρός τε τὸν Φραάτην κατέφυγε, καὶ φροντίζοντα αὐτὸν διὰ τὰς συνθήκας τὰς πρὸς τὸν Πομπήιον γενομένας, ὅ,τι χρὴ πρᾶξαι, ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἐμβαλεῖν ἀνέπεισε. καὶ ἦλθον μὲν μέχρι τῶν Ἀριαξάτων, πᾶν τὸ ἐν ποσὶ χειρούμενοι, καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις προσέβαλον (ὁ γὰρ Τιγράνης ὁ γέρων ἐς τὰ ὄρη, φοβηθεὶς σφᾶς, ἀνέφυγεν) ἐπεὶ μέντοι χρόνου τι ἡ προσεδρεία δεῖν ἔδοξε, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Φραάτης μέρος τι τῆς δυνάμεως τῷ παιδὶ αὐτοῦ καταλιπών, ἐς τὴν οἰκείαν ἀνεχώρησεν, ἀντεπῆλθέ τε ἐνταῦθα ὁ πατὴρ αὐτῷ μονωθέντι, καὶ ἐνίκησε. φυγὼν οὖν ἐκεῖνος, τὸ μὲν πρῶτον πρὸς τὸν Μιθριδάτην τὸν πάππον ὥρμησεν· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν αὐτὸν ἡττημένον, καὶ βοηθείας μᾶλλον δεόμενον, ἤ τινι ἐπικουρῆσαι δυνάμενον, προσεχώρησε τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ αὐτῷ ὁ Πομπήιος ἡγεμόνι χρησάμενος, ἔς τε τὴν Ἀρμενίαν καὶ ἐπὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἐστράτευσε. καὶ ὅς, μαθὼν τοῦτο, καὶ καταδείσας, ἐπεκηρυκεύσατό τε εὐθὺς αὐτῷ, καὶ τοὺς πρέσβεις τοῦ Μιθριδάτου ἐξέδωκεν. ἐπειδή τε ἐναντιωθέντος οἱ τοῦ υἱέος, οὐδενὸς μετρίου ἔτυχεν, ἀλλὰ καὶ ὣς ὁ Πομπήιος τόν τε Ἀράξην διέβη, καὶ τοῖς † Ἀριαξάτοις ἐπλησίασεν, οὕτω δὴ τήν τε πόλιν αὐτῷ παρέδωκε, καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἐθελοντὴς ἧκεν, ἐν μέσῳ ἑαυτὸν ὅτι μάλιστα τοῦ τε προτέρου ἀξιώματος καὶ τῆς τότε ταπεινότητος

† ἑλόμενον † ἀρταξάτοις

A lato nullum amicum responsum tulisset, quod is Mithridatem Tigrani filio suo (erat is nepos Mithridatis) contra se seditionis causam fuisse prætēderet: ac ob id, præterquam quod Mithridatem non suscipiebat, legatos etiam comprehensos in vincula coniecisset: ita spe sua frustratus, in Colchidem versus est: atque inde terrestri itinere partim conciliatis hominibus, partim vi adactis, ad Mæotin & Bosporum peruenit, regionemque suam fecit. Erat tum dominus eorum locorum B Machares Mithridatis huius filius, Romanorum rebus studens: eum ita territum, vt ne sub aspectum quidem patris venire auderet, per eius familiares, securitate & pecuniis missis ad facinus impulsos, interfecit. Quo tempore hæc agebantur, Pompeius, qui Mithridatem insequerentur, emittit. is vero Phasin flumen transgressus effugerat. itaque vrbem eo loco, quo vicerat Pompeius, condidit; [a] quam vulnerati, aut ætate confecti milites sui haberent. accesserunt his C multi vicinorum, hodieque etiam extant, Nicopolitæ nomine. viuunt autem moribus Cappadocum. Hæc Pompeius tum gerebat.

[a] quā vulnerati, aut emeriti militibus suis tribuit.

Tigranes iunior interim primoribus sibi adiunctis, senioris Tigranis imperio offensis, ad Phraatem confugerat: eumque circunspicientem pro ratione initi cum Pompeio fœderis, quid sibi agendū foret, vt in Armeniam iret, permouerat. Peruenerunt igitur vsque ad vrbem Artaxata: eam iam obuiis omnibus subactis D aggrediebantur: (nam eorum metu Tigranes senex in mōtes cōcesserat) Phraates, quū obsidionem diuturnam fore censeret, filio Tigranis partem copiarum reliquit, ipse domum se recepit. Tigranes pater in filium solum relictum profectus, prælio eum vicit, atque is in fuga primum ad Mithridatem auum se contulit. Eum autem victum esse quū intelligeret, atque ipsum auxilio aliorum magis indigere, quam alii posse opitulari, ad Romanos se adiunxit: eoque duce vsus Pompeius, E in Armeniam atque aduersum patrem eius exercitū duxit. Tigranes pater re cognita territus, statim præconem ad Pompeium misit, traditis etiam Mithridatis legatis. Quum filius impedimento esset, ne quicquam tolerabile posset impetrare, nihiloque minus Pompeius, transmisso Araxe fluuio, Artaxatis appropinquaret, ibi demum Tigranes vrbem ei dedit, ipseque sua sponte in castra Pompeii aduenit. Ita se, quo & reuerentia Pompeio

& misericordia dignus videretur, comparauerat, vt, quātum eius fieri poterat, maximè inter pristinam dignitatem, ac præsentem humilitatem, medium seruaret statum.[a] Togam namque, quam dimidia sui parte albam gerere solebat, & candyn (vestimenti hoc ipsis genus est) purpureum exuerat, tiarā autem cum fascia gerebat. Et Pompeius quidem misso lictore iusserat ei, vt equo descenderet, quo vectus patrio more ipsum etiam vallum intraturus fuerat. Pedibus ingressum, proiectoque diademate in terram prolapsum, adorantemque se intuitus Pompeius, misericordia commotus exiluit, subleuauitque, diademate velatum, in proximo subsellio collocauit: consolatusque est, cum aliis verbis, tum non eum Armeniæ regno excidisse, sed insuper Romanorum amicitia auctum esse dicēs. His dictis refectum ad cœnam inuitauit. Filius Tigranis, qui ab altera parte Pompeii consederat, neque assurrexit patri, neque alia vlla comitate erga eum vsus est: quin & ad cœnam vocatus non adfuit. quare in primis sibi Pompeium infensum reddidit. Postridie eorum controuersiis auditis, Pompeius omne auitum regnum patri restituit. Nam quæ præterea sua fecerat, haud illa exigua, (erant enim præter cætera, partes quædam Cappadociæ, Syriæque, item Phœnice, [b]Sopheneque regio Armeniæ finitima) ei ademit, atque insuper pecuniam imperauit. Filio solam [c] Sephenen attribuit, in qua thesauri repositi erant, de quibus cōtrouersia iuueni erat: & quum frustratus esset, (neque enim Pompeius alia ratione pactam sibi pecuniam habere poterat) indignatus, fugam cogitauit. Sensit id mature Pompeius: igitur eum in liberam custodiam dedit, [d]ad gazę seruatores missis, qui eam omnem Tigrani patri dari iuberent. Quum id recusarent, dicerentque non ab alio quam à Tigrane iuuene, cuius iam tum ea regio esse iudicabatur, debere imperari, is [e] circum castella missus est, quæ quum occlusa inueniret, proxime accessit; &, quamlibet inuitus, tamen vt reserarentur imperauit. Nihilo plus custodes obtemperabant, obtendentes haud sua voluntate, sed coactum Tigranem hoc iubere. Id vero grauiter ferens Pompeius, in vincula Tigranē cōiecit, atque sic demum senex thesaurum accepit. Pompeius, diuisis in tres partes copiis, in Tanaitica regione, & ad fluuiū Cyrnum hiberna habuit. A Tigrane & alia

[a] Togam namque semialbam & candyn totū purpureum exuerat.

[b] Sophanene

[c] Sophanenen.

[d] ad pecuniæ custodes missis,

[e] is ad castella.

A σκευάσας· ὅπως αἰδεσίμως τε καὶ ἐλέου ἅμα ἄξιος αὐτῷ φανείη. τὸν μὲν γὰρ χιτῶνα τὸν μεσόλευκον καὶ τὸν κάνδυν τὸν ὁλοπόρφυρον ἐξέδυ· τὴν δὲ δὴ τιάραν τό, τε διάδημα εἶχε. Πομπήιος δ' ἀπὸ μὲν τοῦ ἵππου κατεβίβασεν αὐτὸν, ῥαβδοῦχόν τινα πέμψας. προσήλαυνε γὰρ ὡς καὶ ἐς αὐτὸ τὸ ἔρυμα, κατὰ τὸ σφέτερον ἔθος, ἐσιππευσόμενος. ἐσελθόντα δ' αὐτοποδία, καὶ τό, τε διάδημα ἀπορρίψαντα, καὶ ἐς τὴν γῆν πεσόντα, προσκυνοῦντά τε ἰδὼν, ἠλέησε, καὶ ἀναπηδήσας, ἐξανέστησέ τε αὐτὸν, καὶ ταινιώσας τῷ † διαδήματι, ἔς τε τὴν πλησίον ἕδραν ἐκάθισε, καὶ B παρεμυθήσατο· εἰπὼν ἄλλα τε, καὶ ὅτι οὐ τὴν τῶν Ἀρμενίων βασιλείαν ἀπολωλεκὼς, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων φιλίαν προσειληφὼς εἴη. καὶ ὁ μὲν τούτοις τε αὐτὸν ἀνεκτήσατο, καὶ ἐπὶ δεῖπνον ἐκάλεσεν. ὁ δὲ υἱὸς (ἐκάθητο δὲ ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα τοῦ Πομπηίου) οὔτ' ὑπανέστη τῷ πατρὶ, οὔτ' ἄλλο τι αὐτὸν ἐδεξιώσατο· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ δεῖπνον κληθεὶς οὐκ ἀπήντησεν. ὅθεν ὑπό τε τοῦ Πομπηίου μάλιστα ἐμισήθη. τῇ γοῦν ὑστεραίᾳ διαγνοὺς αὐτῶν, τῷ μὲν πρεσβυτέρῳ τὴν πατρῴαν πᾶσαν ἀρχὴν ἀπέδωκε· C τὰ γὰρ προσκτηθέντα ὑπ' αὐτοῦ (ἦν δ' ἄλλα τε, καὶ τῆς Καππαδοκίας τῆς τε Συρίας μέρη, ἥ τε Φοινίκη καὶ ἡ Σωφανηνὴ χώρα, τοῖς Ἀρμενίοις πρόσορος) οὐ σμικρὰ, παρείλετο αὐτοῦ, καὶ προσέτι καὶ χρήματα αὐτὸν ᾔτησε· τῷ δὲ υἱεῖ [τῷ ἑτέρῳ] τὴν Σωφανηνὴν μόνην ἀπένειμε. καὶ ἔτυχον γὰρ οἱ θησαυροὶ ἐν αὐτῇ ὄντες· ἠμφισβήτησέ τε περὶ αὐτῶν ὁ νεανίσκος, καὶ ἁμαρτὼν (οὐ γὰρ εἶχεν ὁ Πομπήιος ὁπόθεν ἄλλοθεν τὰ ὡμολογημένα κομίσηται) ἠγανάκτησε, καὶ δρασμὸν ἐβουλεύσατο. ὁ οὖν Πομπήιος, D προμαθὼν τοῦτο, ἐκεῖνόν τε ἐν φυλακῇ ἀδέσμῳ ἐποιήσατο· καὶ πέμψας πρὸς τοὺς τὰ χρήματα φυλάττοντας, τῷ πατρὶ αὐτοῦ πάντα σφᾶς δοῦναι ἐκέλευσεν. ἐπειδή τε μὴ ὑπήκουσαν, λέγοντες, τὸν νεανίσκον, οὗπερ ἡ χώρα ἤδη ἐνομίζετο, χρῆναι σφίσι τοῦτο προστάξαι, ἔπεμψεν αὐτὸν πρὸς τὰ φρούρια. καὶ ὁ μὲν, κεκλεισμένα αὐτὰ εὑρὼν, προσῆλθέ τε ἐγγὺς, καὶ ἐκέλευσε καὶ ἄκων αὐτὰ ἀνοιχθῆναι. ὡς δ' οὐδὲν μᾶλλον ἐπείθοντο, προϊσχόμενοι, ὅτι μὴ ἑκούσιος, ἀλλὰ ἀναγκαστὸς τὴν πρόσταξιν ἐποιεῖτο, ἐχαλέπηνεν ὁ E Πομπήιος, καὶ ἔδησε τὸν Τιγράνην. καὶ οὕτως ὅ, τε γέρων τοὺς θησαυροὺς παρέλαβε, καὶ αὐτὸς ἔν τε τῇ χώρᾳ τῇ Ταναΐτιδι, καὶ πρὸς τῷ ποταμῷ τῷ Κύρνῳ, τριχῇ νείμας τὸν στρατὸν, παρεχείμασε· τά τε ἄλλα παρὰ τοῦ Τιγράνου συχνὰ,

† δίχα ὁ μα-

συχνά, καὶ χρήματα πολλῷ πλείω τῶν ὁμολογηθέντων λαβών. ἀφ' οὗπερ οὐχ ἥκιστα καὶ ἐκεῖνον ἔς τε τοὺς φίλους καὶ ἐς τοὺς συμμάχους πολλῷ ὕστερον ἐσέγραψε, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐς τὴν Ῥώμην μετὰ φρουρᾶς ἐσήγαγεν· οὐ μέντοι καὶ ἐν ἡσυχίᾳ διεχείμασεν. Ὀροίσης γάρ, Ἀλβανῶν τῶν ὑπὲρ τοῦ Κύρνου οἰκούντων βασιλεύς, τὸ μέν τι καὶ τῷ Τιγράνῃ τῷ νεωτέρῳ φίλῳ οἱ ὄντι χαρίσασθαι βουληθείς, τὸ δὲ δὴ πλεῖστον, δείσας μὴ καὶ ἐς τὴν Ἀλβανίδα οἱ Ῥωμαῖοι ἐσβάλωσι· καὶ νομίσας ὅτι, ἂν ἐν τῷ χειμῶνι ἀδοκήτοις σφίσι καὶ μὴ καθ' ἓν στρατοπεδευομένοις προσπέσῃ, πάντως τι ἐξεργάσεται· ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτοὺς παρ' αὐτὰ τὰ Κρόνια. καὶ αὐτὸς μὲν ἐπὶ Μέτελλον Κέλερα, παρ' ᾧ ὁ Τιγράνης ἦν, ἤλασεν· ἄλλους δὲ ἐπὶ τὸν Πομπήιον, καὶ ἄλλους ἐπὶ Λούκιον Φλάκκον, τὸν τῆς τριτημορίδος ἄρχοντα, ἔπεμψεν, ὅπως πάντες ἅμα ταραχθέντες μὴ συμβοηθήσωσιν ἀλλήλοις. οὐ μέντοι καὶ διεπράξατο οὐδαμόθι οὐδέν. ἐκεῖνόν τε γὰρ ὁ Κέλερ ἰσχυρῶς ἀπεκρούσατο, καὶ ὁ Φλάκκος, ἐπειδὴ πολὺν τὸν περίβολον τῆς ταφρείας ὄντα ἀδύνατος ἦν ὑπὸ τοῦ μεγέθους σῶσαι, ἑτέραν ἔνδοθεν ἐποιήσατο· καὶ δόξαν ἀπ' αὐτοῦ τοῖς ἐναντίοις, ὡς καὶ φοβηθείς, ἐμβαλών, ἐπεσπάσατο αὐτοὺς εἴσω τῆς ἔξωθεν τάφρου· κἀνταῦθα μὴ προσδεχομένοις σφίσιν ἐκδραμών, πολλοὺς μὲν ἐν χερσί, πολλοὺς δὲ καὶ φεύγοντας ἐφόνευσε. κἀν τούτῳ ὁ Πομπήιος, προμαθὼν τήν τε πεῖραν τῶν βαρβάρων, ἣν ἐπὶ τοὺς ἄλλους ἐπεποίηντο, προαπήντησε τοῖς ἐφ' ἑαυτὸν ἐπιοῦσιν ἀπροσδοκήτως· καὶ κρατήσας, ἐπὶ τὸν Ὀροίσην εὐθύς, ὥσπερ εἶχεν, ἠπείχθη· καὶ ἐκεῖνον μὲν οὐ κατέλαβεν (ἀπωσθείς τε γὰρ ὑπὸ τοῦ Κέλερος, καὶ μαθὼν καὶ τὰ τῶν ἄλλων πταίσματα, ἔφυγε) τῶν μέντοι Ἀλβανῶν συχνοὺς περὶ τὴν τοῦ Κύρνου διάβασιν συλλαβών, ἔφθειρε. κἀκ τούτου δεηθεῖσιν αὐτοῖς ἐσπείσατο. ἄλλως μὲν γὰρ καὶ σφόδρα ἐπεθύμει ἐς τὴν χώραν αὐτῶν ἀντεμβαλεῖν, διὰ δὲ δὴ τὸν χειμῶνα ἡδέως τὸν πόλεμον ἀνεβάλετο. τότε μὲν δὴ ταῦτ' ἔπραξε.

A alia plurima accepit, & vim pecuniæ longe maiorem, quam de qua conuentum erat. eam præsertim ob rem & hunc [a] inter suos amicos, bellique socios multo post tempore retulit, & filium eius Romam in custodia perduxit. Non tamen hiberna ei quieta fuerunt. Albanorum, qui supra Cyrnum flumen incolunt, regnum Orœses obtinebat: is nonnihil etiam vt Tigrani iuniori, amico suo, gratificaretur, sed B præcipuè quod verebatur, ne Albaniam quoque Romani inuaderent, ac sperans, si per hyemem improuidos & non vno in loco castra metatos adoriretur, haud dubie se operæpretium facturum, sub ipsa Saturnalia exercitum aduersus Romanos duxit: ita quidem, vt ipse Metellum Celerem, qui Tigranem secum habebat, aggrederetur: alii autem cōtra Pompeium, alii contra tertię partis pręfectum L. Flaccum irent: vt, quum singulis eodem temporis momento negotium facesseretur, mutuo sibi subuenire non possent. Nihil C omnino vlla in parte successit. nam Orœsem quidem Metellus vi profligauit: Flaccus, quum fossæ suorum castrorum ambitus tantus esset, vt defendi nequaquam posset, aliam interius egit: credentesque id pauoris causa factum hostes intra fossam exteriorem pertraxit: tum in nihil tale expectantes, impetu facto, multos in ipso conflictu, multos in fuga peremit. Pōpeius interea maturè de barbarorum [b] cōtra suos conatu resciuerat. itaque iis, qui contra ipsum ibant, [c] inopinato occurrit: D victisque iis, recta aduersum Orœsem ipsum contendit, neque tamen assecutus est. is enim à Celere depulsus, auditis & reliquorum cladibus, fuga se eripuit. Pōpeius, quum multos Albanorum in trāsitu Cyrni comprehensos peremisset, eorum deinde precibus concessit, pacemq; dedit. Habebat quidem in animo, in eorum [d] intrare fines, vt maleficium reponeret: sed propter hyemem tum haud grauatim bellum prolatauit. Hęc eo tempore à Pompeio gesta.

[a] Inter amicos sociosque Pop. Romani multo.

[b] contra ceteros.

[c] inopinato prior occurrit.

[d] vicissim intrare.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ Liber Trigesimus septimus.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ἕβδομον βιβλίον.

HÆC INSVNT LIBRO XXXVII. Romanæ historiæ Dionis.

ΤΑ'ΔΕ Ε'ΝΕΣΤΙΝ Ε'Ν ΤΩ τριακοστῷ ἑβδόμῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

ΧΡΟ'ΝΟΥ ΠΛΗ͂ΘΟΣ, Ε'ΤΗ Ε῝Ξ, Ε'Ν ΟἿΣ ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι οἵδε ἐγένοντο.

Λ. Αὐρήλιος Μ. υἱὸς, Κόττας, καὶ Λ. Μάλλιος Λ. υ.
Λ. Καῖσαρ, καὶ Γ. Μάρκιος Γ. υ. Φίγουλος.
Μ. Τούλλιος Μ. υ. Κικέρων, καὶ Γ. Ἀντώνιος Μ. υ.
Δέκιμος Ἰούνιος Μ. υ. Σιλανὸς, καὶ Λ. Λικίννιος Λ. υἱὸς, Μουρήνας.
Μ. Πούπιος Μ. υἱὸς, Πίσων, καὶ Μ. Οὐαλέριος Μ. υ. Μεσσάλας Νιγρός.
Λ. Ἀφράνιος Λ. υἱὸς, καὶ Κ. Καικίλιος Κ. υ. Μέτελλος Κέλερ.

TEMPORIS SPATIVM, ANNI SEX, in quibus hi consules recensentur.

ANNO V.C.
689. L. Aurelius M.F. Cotta, & L. Manlius L. F.
690. L. Cæsar, & C. Marcius C.F. Figulus.
691. M. Tullius M F. Cicero, & C. Antonius M.F.
692. Decimus Iunius M.F. Silanus, & L. Licinnius L.F Murena.
693. M. Pupius M.F. Piso, & M. Valerius M.F. Messala Niprus.
694. L. Afranius L.F. & Q. Cæcilius Q F. Metellus Celer.

ANNO V.C. 691.

SEQVENTI anno L. Cotta & L. Torquato consulibus, contra Albanos Iberosque bellum Pompeius gessit. Iberi ex vtraque Cyrni parte habitant, vna parte Albanis, alia Armeniis contermini. Cum his prius, etsi secus statuerat, coactus est congredi. rex enim eorum Artoces veritus, ne aduersum se iretur, ad Pompeium legatos, tanquam parandæ amicitiæ causa, miserat: interim quomodo ea re fretum inopinato adoriretur, parabat. Hoc

Τῷ δ' ἐπιγιγνομένῳ ἔτει, τοῦ τε Κόττου τοῦ Λουκίου καὶ τοῦ Τορκουάτου Λουκίου ὑπατευόντων, ἐπολέμησε μὲν καὶ τοῖς Ἀλβανοῖς, ἐπολέμησε δὲ καὶ τοῖς Ἴβηρσι. καὶ προτέροις γε τούτοις καὶ παρὰ γνώμην ἠναγκάσθη συνενεχθῆναι. Ἀρτώκης γὰρ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν (νέμονται δὲ ἐπ' ἀμφότερα τοῦ Κύρνου, τῇ μὲν, τοῖς Ἀλβανοῖς, τῇ δὲ, τοῖς Ἀρμενίοις πρόσοροι) φοβηθεὶς μὴ καὶ ἐφ' ἑαυτὸν ὁρμήσηται, πρέσβεις μὲν ὡς καὶ ἐπὶ φιλίᾳ πρὸς αὐτὸν ἔπεμψε· παρεσκευάζετο δὲ, ὅπως ἐν τῷ θαρσοῦντι, καὶ διὰ τοῦτο ἀνελπίστως, οἱ ἐπιθῆται.

προσμα-

προμαθὼν οὖν καὶ τοῦτο ὁ Πομπήιος, ἔς τε τὴν χώραν αὐτοῦ προενέβαλε, πρὶν ἱκανῶς τε αὐτὸν ἑτοιμάσασθαι, καὶ τὴν ἐσβολὴν δυσχερεστάτην οὖσαν προκαταλαβεῖν· καὶ ἔφθη καὶ πρὸς τὴν πόλιν τὴν Ἀκρόπολιν ὠνομασμένην προχωρήσας, πρὶν καὶ αἰσθέσθαι τὸν Ἀρτώκην ὅτι παρείη. ἦν δὲ ἐπ᾽ αὐτοῖς τοῖς στενοῖς, ἔνθεν μὲν τοῦ Καυκάσου παρατείνοντος, οὗ καὶ ἐπὶ τῇ φυλακῇ τῆς εἰσβολῆς ὠχύρωτο. ὅ, τι οὖν Ἀρτώκης ἐκπλαγείς, οὐδένα καιρὸν ὥστε συντάξασθαι ἔσχεν, ἀλλὰ διαβὰς τὸν ποταμὸν, τὴν γέφυραν κατέπρησε. καὶ οἱ ἐν τῷ τείχει, πρός † τε τὴν φυλακὴν αὐτοῦ, καὶ ἅμα καὶ μάχῃ νικηθέντες, ἐνέδοσαν. κρατήσας οὖν τῶν διόδων ὁ Πομπήιος, φρουράν τε ἐπ᾽ αὐταῖς κατεστήσατο, καὶ ἐκεῖθεν ὁρμώμενος, πᾶσαν τὴν ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ κατεστρέψατο. μέλλοντος δὲ αὐτοῦ καὶ τὸν Κύρνον διαβήσεσθαι, πέμπει πρὸς αὐτὸν ὁ Ἀρτώκης, εἰρήνην τε αἰτῶν, καὶ γέφυραν, τά τε ἐπιτήδεια ἑκών οἱ παρέξειν ὑπισχνούμενος. καὶ ἐποίησε μὲν ἑκάτερον, ὡς καὶ συμβησόμενος· δείσας δὲ, ἐπειδὴ εἶδεν αὐτὸν διαβεβηκότα, πρὸς τὸν Πέλωρον, ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ ἐκεῖνον τῇ αὐτοῦ ῥέοντα, ἀπέφυγεν. ὃν γὰρ ἐξῆν αὐτῷ κωλῦσαι διαβῆναι, τοῦτον ἐπισπασάμενος ἀπεδίδρασκε. ἰδὼν οὖν τοῦθ᾽ ὁ Πομπήιος ἐπεδίωξέ τε αὐτὸν, καὶ καταλαβὼν ἐνίκησε. δρόμῳ γὰρ, καὶ πρὶν τοὺς τοξότας αὐτοῦ τῇ σφετέρᾳ τέχνῃ χρήσασθαι, ὁμόσε σφίσιν ἐχώρησε, καὶ δι᾽ ἐλαχίστου αὐτοὺς ἐτρέψατο. γενομένου δὲ τούτου, Ἀρτώκης μὲν τόν τε Πέλωρον διαβὰς, καὶ τὴν γέφυραν καὶ τὴν ἐκείνου καύσας, ἔφυγε. τῶν δ᾽ ἄλλων οἱ μὲν ἐν χερσὶν, οἱ δὲ καὶ τὸν ποταμὸν πεζῇ περαιούμενοι, ἀπέθανον. συχνοὶ δὲ καὶ κατὰ τὰς ὕλας σκεδασθέντες, ἡμέρας μέν τινας ἀπὸ τῶν δένδρων ὑπερυψήλων ὄντων ἀποτοξεύοντες διεγένοντο· ἔπειτα δὲ καὶ αὐτοὶ, ὑποτμηθέντων τῶν δένδρων, ἐφθάρησαν. καὶ οὕτω καὶ ὁ Ἀρτώκης ἐπεκηρυκεύσατο μὲν αὖθις τῷ Πομπηίῳ, καὶ δῶρα ἔπεμψεν· ἐκεῖνος δὲ δὴ ταῦτα μὲν, ὅπως τὰς σπονδὰς ποιήσασθαι ἐλπίσας μὴ περαιτέρω ποι προχωρήσῃ, λαβόντος, τὴν δὲ εἰρήνην οὐχ ὁμολογήσαντος δώσειν, ἂν μὴ τούς τε παῖδας οἱ ὁμήρους προαποστείλῃ· χρόνον τινὰ ἐπέσχε, μέχρις οὗ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τὸν Πέλωρον διαβατόν πη τοῦ θέρους γενομένου χαλεπῶς, ἄλλως τε καὶ μηδενὸς κωλύοντος, ἐπεραιώθησαν. οὕτω δὲ δὴ τούς τε παῖδας αὐτῷ ἔπεμψε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ συνηλλάγη.

† πρός τι τὴν φυγὴν αὐτοῦ.

A Hoc præsentiens Pompeius, antequam is ad eam rem se satis instruxisset, aditumque regionis superatu difficillimum occupasset, regionem eius intrauit: priusque ad vrbem Acropolin peruenit, quam de eius præsentia Artoces cognosceret. Sita erat ad ipsas angustias, qua Caucasus procurrit, adque aditum custodiendum communita fuerat. Artoces territus, occasione se instruendi prærepta, fluuium transgressus, pontem † combussit. Pompeius autem, præsidio vrbis victo B depulsoque, transitu potitus, fauces eas custodia muniuit: inde progressus ipse omnem regionem intra fluuium positam subegit. Transituro iam Cyrnum Pompeio, Artoces per internuntios & pacem ab eo petit, & pontem omniaque necessaria se præbiturum pollicetur: & vtrunque obtinendæ pacis causa præstitit. Vbi Pompeius Cyrnum traiecit, rex ad Pelorum (is quoque fluuius Artocis regionem perlabitur) fuga se proripuit aufugitque ab eo, quem quum transitu posset prohibere, ad se attraxerat. Pompeius, re animaduersa fugienti instat: cursuque assecutus hostem congressusque, priusquam sagittarii arC te sua vti possent, haud multo labore fundit. His actis, Artoces, traiecto Peloro, atque huius etiam fluminis ponte cremato, aufugit: reliqui partim in conflictu, partim pedibus per flumen tentato transitu perierunt. Multi per siluas dispersi, ab arboribus præcelsis iaculando dies aliquot traxerunt: sed & hi postmodo arboribus succisis periere. Tum demum Artoces ad Pompeium de pace impetranda internuntios cum donis misit. Pompeius, donis *acceptis, vt à transactione non abhorD rere videretur, (nolebat enim rem diuitius extrahi (tamen pacem se daturum negabat, nisi prius filios Artocis obsides accepisset. Artoces aliquandiu rem suspensam tenuit: tandem, quum Romani vado fluminis per æstatem reperto nullo quidem repugnante, ægre tamen transiuissent, & filios obsides misit, & cum Pompeio pacem firmauit.

† *combussit. Qui erant in oppido, tum propter Artocis fugam, tum quod etiam pugna victi fuissent, se dediderunt. Potitus ergo faucib. illis Pompeius, præsidium eis imposuit: inde progressum.*

* *donis admissis, ne concepta spe transactionis vlterius progrederetur, tamen.*

Post hæc Pompeius, quum Phasin haud procul abesse didicisset, statuissetque præter eum in Colchidem proficisci, atque inde in Bosporum aduersum Mithridatem ire; ita vti decreuerat, iter ingresE sus, Colchos, conterminosque iis populos, partim verbis, partim terrendo sibi conciliatos, peragrauit. Ibi comperto,

Κἀκ τούτου μαθὼν ὁ Πομπήιος οὐ πόρρω τὸν Φᾶσιν ὄντα, καὶ νομίσας ἔς τε τὴν Κολχίδα παρ᾽ αὐτὸν καταβήσεσθαι, κἀκεῖθεν ἐπὶ τὸν Μιθριδάτην ἐς τὸν Βόσπορον πορεύσεσθαι, προεχώρει μὲν ᾗ διενοεῖτο, καὶ τούς τε Κόλχους καὶ τοὺς προσχώρους σφίσι, τὰ μὲν πείθων, τὰ δὲ καὶ ἐκφοβῶν, διῆλθεν.

iter terrestre per multas & ignotas bellicosasque gentes, difficile; maritimum, adhuc incommodius, propter importuosam regionem, incolasque eius, futurum: nauales copias in stationibus Mithridatem, ne quâ enauigare, ne ve ad eum cōmeatus peruehi posset, obseruare iussit. Ipse in Albanos profectionem conuertit, non directo itinere: sed, vt eos propter pactum securos, inopinato aduentu obrueret, in Armeniam regressus, Cyrnum pedestri itinere, quo loco eum vadosum æstas reddiderat, traiecit. Primo equites[a] in flumen demisit, deinde iumēta, postremo pedites, vt & vim aquæ exciperent infringerentque corporibus suis equites: &, si quod tamen iumentum vi aquæ impelleretur, in eos, qui [b] altera ex parte comitabantur, incideret, neque vlterius deferretur. Hinc ad Cambysen fluuium perrexit, nihil ab hostibus passus, æstu autem sitique toto exercitu vehementer afflicto, quamuis nocturnis plurimum itineribus vterentur. Duces itinerum ex captiuis acceperant, à quibus non id iter, quod commodissimum erat demonstrabatur. ipse etiam fluuius parum vtilitatis afferebat, cuius aqua frigidissima, affatim pota, multi admodum lædebantur. Quum ne hic quidem quisquam resisteret, ad Abantem (flumini id nomen est) accesserunt, præter aquam nihil secum portantes: reliqua omnia benigne ab incolis suppeditabantur: itaque & ab omni maleficio in eos temperatum est. Transgressis fluuium aduentare Orœsen affertur. Eum vt Pompeius, priusquam multitudinem tantam Romanorum adesse sentiret, retroque cederet, ad pugnam eliceret; equites primo loco constituit, mandatis prius, quæ agenda essent: post illos reliquam multitudinem in genua subsidentem, scutisque opertam collocat: his vti quiescant imperat. ita eorum præsentiam non ante animaduertit Orœses, quam ad manus ventum est. Igitur equites, quos solos esse putabant, contemnit, inuaditque: & leui momento in fugam, quam data opera faciebant, vertit, acriterque cedentibus instat. Tum repente pedites se erigentes, facto inter se spacio, vt securus suis per medios esset receptus, temere insequentes hostes excepere: magnamque eorum multitudinem circundederunt, in medioque deprehensos conciderunt.

a equites secundo flumine, hinc iumēta, postea pedites transire iussit; vt & vim fluminis diffinderent corporibus suis equi: & si quod.
b alterutra

αἰσθόμενος δὲ ἐνταῦθα, ὅτι ἥ τε ἐπὶ τῆς ἠπείρου κομιδὴ διά τε πολλῶν καὶ ἀγνώστων καὶ πολεμικῶν ἐθνῶν, καὶ διὰ τῆς θαλάσσης χαλεπωτέρα, διά τε τὸ ἀλίμενον τῆς χώρας, καὶ διὰ τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτήν, εἴη· τῷ μὲν Μιθριδάτῃ τὸ ναυτικὸν ἐφορμεῖν ἐκέλευσεν, ὥστε ἐκεῖνον τετηρῆσθαι μηδαμόσε ἐκπλεῦσαι, καὶ τὴν ἀπαγωγὴν αὐτοῦ τῶν ἐπιτηδείων ἀφελέσθαι, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοὺς Ἀλβανούς, οὐ τὴν συντομωτάτην, ὅπως σφᾶς καὶ ὑπὸ τούτου πρὸς ταῖς σπονδαῖς ἀνελπίστους καταλάβῃ, ἀλλ' ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἐπανελθὼν ἐτράπετο· καὶ τόν τε Κύρνον, ᾗ πορεύσιμος ὑπὸ τοῦ θέρους ἐγεγόνει, πεζῇ διέβη, τούς τε ἵππους κατὰ τοῦ ῥοῦ, καὶ τὰ σκευοφόρα ἑξῆς, εἶτα τοὺς πεζοὺς διιέναι κελεύσας, ἵν' οἵ τε ἵπποι τὸ σφοδρὸν αὐτοῦ τοῖς σώμασι σφῶν διαχέωσι, καὶ ἐκ τῶν σκευοφόρων, εἴ πού τι καὶ ὣς περιτραπείη, ἔς τε τοὺς ἐπὶ θάτερα παρακολουθοῦντας ἐμπίπτῃ, καὶ μὴ περαιτέρω καταφέρηται. κἀντεῦθεν πρὸς τὸν Καμβύσην πορευόμενος, ὑπὸ μὲν τῶν πολεμίων οὐδὲν δεινὸν ἔπαθεν· ὑπὸ δὲ δὴ τοῦ καύματος, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῦ δίψους, ἰσχυρῶς μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ (καίτοι νυκτὸς τὸ πολὺ τῆς ὁδοῦ διελθὼν) ἐταλαιπώρησεν. οἱ γὰρ ἀγωγοὶ σφῶν, ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ὄντες, οὐ τὴν ἐπιτηδειοτάτην αὐτοὺς ἤγαγον. οὐ μὴν οὐδ' ὁ ποταμὸς ἐν δέοντι σφίσιν ἐγένετο. ψυχρότατόν τε γὰρ τὸ ὕδωρ ὄν, καὶ ἀθρόον ὑπ' αὐτῶν ποθέν, συχνοὺς ἐλυμήνατο. ὡς δ' οὖν οὐδὲ ἐνταῦθα ἀντίπαλόν τι αὐτοῖς ὤφθη, πρὸς τὸν Ἄβαντα προσεχώρησαν, ὕδωρ μόνον ἐπιφερόμενοι. τὰ γὰρ ἄλλα παρ' ἑκόντων τῶν ἐπιχωρίων ἐλάμβανον, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐκακούργησαν οὐδέν. καὶ σφίσι διαβεβηκόσιν ἤδη τὸν ποταμὸν ὁ Ὀροίσης προσιὼν ἠγγέλθη. ὁ οὖν Πομπήιος, βουληθεὶς αὐτόν, πρὶν τὸ τῶν Ῥωμαίων πλῆθος γνῶναι, πρὸς μάχην ὑπαγαγέσθαι, † καὶ μὴ αἰσθόμενος αὐτοῦ ἀναχωρήσῃ· τούς τε ἱππέας προέταξε, προειπὼν σφίσιν ἃ ποιήσουσι, καὶ τοὺς λοιποὺς ὄπισθεν αὐτῶν ἔς τε τὰ γόνατα κεκλιμένους, καὶ ταῖς ἀσπίσι συγκεκαλυμμένους ἔχων, ἀτρεμεῖν ἐποίησεν. ὥστε τὸν Ὀροίσην μὴ πρότερον μαθεῖν αὐτοὺς παρόντας, πρὶν ἐν χερσὶ γενέσθαι. κἀκ τούτου ἐκείνους τε τῶν ἱππέων, ὡς καὶ μόνων ὄντων, καταφρονήσας, συνέμιξε σφίσι, καὶ δι' ὀλίγου τραπέντας ἐξεπίτηδες, ἀνὰ κράτος ἐπεδίωξε. καὶ οἱ πεζοί, ἀναστάντες ἐξαίφνης καὶ διαστάντες, τοῖς μὲν σφετέροις ἀσφαλῆ τὴν φυγὴν διὰ μέσου σφῶν παρέσχον· τοὺς δὲ πολεμίους ἀπερισκέπτως τῇ διώξει χρωμένους ἐσδεξάμενοι, συχνοὺς ἐκυ-

† ἵνα μὴ

ἐκυκλώσαντο. καὶ οὗτοί τε τοὺς ἔνδον ἔκτειναν, καὶ οἱ ἱππεῖς, οἱ μὲν ἐπὶ δεξιά, οἱ δ' ἐπὶ θάτερα αὐτῶν ἐξελθόντες κατὰ νώτου τοῖς ἔξω τῆς κυκλώσεως προσέπεσον. κἀνταῦθα πολλοὺς ἐφόνευσαν ἑκάτεροι, καὶ ἑκατέρους ἐς τὰς ὕλας καταφυγόντας κατέπρησαν, ὦ Κρόνια, Κρόνια, πρὸς τὴν ἐπίθεσιν σφῶν τὴν τότε γενομένην, † ἐπιλέγοντες. πράξας δὲ ταῦθ' ὁ Πομπήιος, καὶ τὴν χώραν ἐπιδραμών, τοῖς τε Ἀλβανοῖς εἰρήνην ἔδωκε, καὶ ἄλλοις τισὶ τῶν παρὰ τὸν Καύκασον, μέχρι τῆς Κασπίας θαλάσσης (ἐς ἣν ἀπὸ τοῦ Πόντου τὸ ὄρος ἀρξάμενον τελευτᾷ) κατοικούντων, ἐπικηρυκευσαμένοις ἐσπείσατο. Φραάτης δὲ ἔπεμψε μὲν πρὸς αὐτόν, ἀνανεώσασθαι τὰς συνθήκας ἐθέλων. ὡς γὰρ ἐκεῖνόν τε οὕτω φερόμενον ἑώρα, καὶ τῆς Ἀρμενίας τοῦ τε Πόντου ταύτῃ οἱ ὑποστράτηγοι αὐτοῦ τὰ λοιπὰ προσκατεστρέφοντο, ὅ, τε Γαβίνιος καὶ ὑπὲρ τὸν Εὐφράτην μέχρι τοῦ Τίγριδος προεχώρησεν, ἐφοβήθη * τε αὐτούς, καὶ τὴν σύμβασιν βεβαιώσασθαι ἐπεθύμησεν· οὐ μέντοι καὶ διεπράξατό τι. ὁ γὰρ Πομπήιος πρός τε τὰ παρόντα, καὶ πρὸς τὰς ἐξ αὐτῶν ἐλπίδας, κατεφρόνησεν αὐτοῦ· καὶ τά τε ἄλλα ὑπερηφάνως τοῖς πρέσβεσιν ἐλάλησε, καὶ τὴν χώραν τὴν † Κορδουηνήν, ὑπὲρ ἧς πρὸς τὸν Τιγράνην διεφέρετο, ἀπῄτησεν. ἐπειδή τε ἐκεῖνοι μηδέν, ἅτε μηδὲ ἐπεσταλμένοι τι περὶ αὐτῆς, ἀπεκρίναντο, ἔγραψε μέν τινα τῷ Φραάτῃ, οὐκ ἀνέμεινε δὲ ἀντιπεμφθῆναί τι· ἀλλ' ἐς τὴν χώραν τὸν Ἀφράνιον παραχρῆμα ἔστειλε, καὶ καταλαβὼν αὐτὴν ἀμαχεί, τῷ Τιγράνῃ ἔδωκε. καὶ ὁ μὲν Ἀφράνιος διὰ τῆς Μεσοποταμίας ἐς τὴν Συρίαν παρὰ τὰ συγκείμενα πρὸς τὸν Πάρθον κομιζόμενος ἐπλανήθη, καὶ πολλὰ ὑπό τε τοῦ χειμῶνος καὶ ὑπὸ τῆς ἀπορίας τῶν τροφῶν ἐκακώθη. κἂν ἀπώλοντο, εἰ μὴ Καρραῖοι, Μακεδόνων τε ἄποικοι ὄντες, καὶ ἐνταῦθά που οἰκοῦντες, ὑπέλαβόν τε αὐτόν, καὶ παρέπεμψαν. ταῦτά τε πρὸς τὸν Φραάτην ἀπὸ τῆς παρούσης οἱ δυνάμεως ἔπραξε, σαφέστατα τοῖς πλεονεκτεῖν βουλομένοις ἐπιδείξας, ὅτι πάντα ἐκ τῶν ὅπλων ἤρτηται, καὶ ὁ ἐν αὐτοῖς κρατῶν, νομοθέτης ὧν βούλεται ἀναγκαῖος γίγνεται· καὶ προσέτι καὶ πρὸς τὴν ἐπίκλησιν αὐτοῦ ὕβρισεν, ᾗπερ πρός τε τοὺς ἄλλους πάντας ἠγάλλετο, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ῥωμαίους· οὕτω τε αὖ πρὸς ἐκεῖνον ἀεί ποτε

† ἐπιλέγοντες.

* τι αὐτός.

† Κορδυηνήν

A runt. Qui circundati non erant, in eos eques partim ad dextram, partim ad læuam à tergo circũuectus, impetum fecit. ita vtrobique magna hostium cædes facta est: qui ab vtraque clade in siluas fuga se proripuerunt, his accensis periere: subinde acclamante Romano, Hem Saturnalia, hem Saturnalia. Sub id enim tempus ante Albani eos per insidias fuerant adorti. His gestis Pompeius, depopulataq; regione, Albanis pacẽ dedit, reliquisq; item aliquot Caucasum montem B vsque ad mare Caspium (nam eo vsque is mons a Ponto facto initio pertinet) accolentibus populis, per legatos eam petentibus. Phraates, quum tanto impetu Pompeium ferri videret, Armeniamque, & Ponti partes eo loci pertingentes, ab eius legatis captas esse, Gabinium quoque iam vltra Euphratem ad Tigrim vsque processisse, eorum terrore perculsus, vt fœdus initum cum Romano firmaret, in animum induxit, deque C pactis renouandis ad Pompeium legatos misit. nihil tamen ea legatione assecutus est. Pompeius enim [a] rerum successu, speque præsentium rerum fretus, eũ paruipendebat: & inter alia responsa, quæ superba legatis dabat, † Corduenem quoque regionem, de qua Phraati erat cum Tigrane controuersia, poscebat. Quum legati de hac re (neque enim quicquam habebant in mandatis) nihil responderent, nõnihil ad Phraaten scripsit: sed, non expectato responso, confestim Afranium in eam regionem ablegauit, eamque nullo labore occupatam Tigrani dedit. Afranius per Mesopotami- D am in Syriam, præter pactum cum Phraate initum, proficiscens, in itinere aberrauit, multumque, ob hyemem & penuriam victus, incommodi passus est: perijssetque cum suis, nisi eos Carrenses, qui Macedoniæ coloni esse feruntur, & circum ea loca incolunt, excepissent deduxissentque. Hæc Pompeius, sua confisus potentia, tum cum Phra- E ate egit: [b] iniuriam molientibus euidẽti admodum exhibito documento, quod ab armis omnia pendeant: quibus qui præualet, eius legibus omnes necessario obtemperent. Phraatis quoque titulos, quibus ille apud alios omnes, ipsosque etiam Romanos gaudebat, quibusque cum illi semper compellabant, ludibrio

[a] præsentium successu que futurarum inde rerum fretus.

† Cordynem.

[b] aliena inhiare volentibus ostendens.

habuit. Rex enim regum, Phraates audiebat: at Pompeius, regum vocabulo amputato, per literas ipsum regem simpliciter appellauit. quod nominis Tigrani [a] etiam præter morem Romanum tribuit, quum eum in triumpho duceret. Phraates, quamuis Pompeium & timeret, & demereri studeret, tamen indigne id tulit, vt qui regno etiam suo spoliaretur: itaque per legatos de acceptis iniuriis questus est, interdixitque ne Euphratem transiret. Vbi nihil moderati responsum est, verno tempore (consules tū Romæ erant L. Cæsar & C. Figulus) cōtra Tigranem, adhibito filio eius, suo genero, expeditionem fecit: ibi prælio victus, postea hosti prǣualuit. Quumq; Tigranes Pompeium in Syria agentem accerseret, denuo ad eum legatos Phraates misit: multa & Pōpeiū incusans, & Romanos insimulans: adeo vt & pudorem, & terrorem Pompeio iniiceret. Igitur neq; Tigrani auxilium tulit, & nihil deinceps hostile aduersus Phraatem exercuit: causas has edens, sibi neque hanc expeditionem à populo Romano esse demandatam, & Mithridatem in armis adhuc esse: ad hæc se rebus confectis contentū esse, neque velle alia aggredi; ne dum plura appeteret, in his aduersam fortunam, veluti Lucullus, experiatur. [b] Hæc enim tunc philosophica adducebat, auaritiamque rem esse perniciosam, & iniuste res alienas appeti tum demum dicebat, [c] quū pro se haud quicquam ea facerent. Potētiam enim Parthi metuebat: inconstantiamque rerum pertimescens, bellum illud, etsi multi ad id incitarent, non suscepit: barbari autem accusationes dictis eleuabat, non quidem refutans, verum ei litem cum Tigrane de limitibus quibusdam intercedere dicens: seque missurum tres viros, qui eam diiudicarent. Atque eos quidem misit: hisque reges tanquam re vera arbitris acceptis, omnem ipsi inter se controuersiam composuerunt. Tigranem ira stimulabat, quod suppetias non impetrasset. At Phraates Tigranem quoque saluum esse volebat, cuius olim, si res ita ferret, auxilio contra Romanos vti posset. Vtrique satis constabat, [d] vter ipsorum alterum superasset, quod is & Romanam rem sibi infensam redditurus, & ad resistendum imbecillior esset futurus. His itaque causis moti, in gratiam redierunt. Pompeius eo tempore Aspidi erat in hibernis, aduersantesque sibi etiamnum

[a] etiam captiuo præter morem.

ANNO V.C. 690.

[b] Hæc enim philosophice proferebat,

[c] quum eis amplius potiri non posset.

[d] Vter ipsorū alterum, & rerum potiturus esset, illum & negotium cum Romanis habiturum, & in ipsorum potestatem eo facilius venturum.

A ἐκέχρητο. βασιλέως γὰρ αὐτοῦ βασιλέων καλουμένου, τό, τε τῶν βασιλέων ὄνομα περιέκοψε, καὶ βασιλεῖ αὐτῷ μόνον, ἐπιστέλλων ἔγραψε· καίτοι τῷ Τιγράνῃ τῷ αἰχμαλώτῳ καὶ τοῦτο παρὰ τὸ νομιζόμενον αὐτοῖς δούς, ὅτε τὰ ἐπινίκια αὐτοῦ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἔπεμψεν. ὁ οὖν Φραάτης, καίπερ δεδιώς τι αὐτὸν καὶ θεραπεύων, ἠγανάκτησεν ἐπὶ τούτῳ, ὡς καὶ τῆς βασιλείας ἐστερημένος· καὶ πέμψας πρέσβεις, πάντα τε ὅσα ἠδίκητο ἐπεκάλει, καὶ τὸν Εὐφράτην ἀπηγόρευε μὴ διαβαίνειν. B ἐπειδή τε οὐδὲν μέτριον ἀπεκρίνατο, εὐθὺς ἐπὶ τὸν Τιγράνην μετὰ τοῦ υἱέος αὐτοῦ, ᾧ τὴν θυγατέρα ἐδεδώκει, ἐστράτευσεν, ἐν τῷ ἦρι, ἐν ᾧ Λούκιός τε Καῖσαρ καὶ Γάιος Φίγουλος ὑπάτευον· καὶ νικηθεὶς μάχῃ, ἔπειθ' ὕστερον ἀντεπεκράτησε. τοῦ τε Τιγράνου τὸν Πομπήιον ἐν Συρίᾳ ὄντα ἐπικαλεσαμένου, πρέσβεις τε αὖθις πρὸς αὐτὸν ἀπέστειλε, C καὶ πολλὰ μὲν ἐκείνου κατηγόρησε, πολλὰ δὲ καὶ ἐς τοὺς Ῥωμαίους ὑπεσήμηνεν· ὥστε τὸν Πομπήιον καὶ αἰσχυνθῆναι καὶ καταπλαγῆναι. οὔκουν οὔτε τῷ Τιγράνῃ ἐπεκούρησεν, οὔτε πρὸς τὸν Φραάτην πολέμιόν τι ἔτ' ἔπραξε, πρόφασιν ποιησάμενος, τὸ μήτε ἐκείνην οἱ τὴν στρατείαν προστετάχθαι, καὶ τὸν Μιθριδάτην ἐν ὅπλοις ἔτ' εἶναι. ἀρκεῖσθαί τε τοῖς κατειργασμένοις ἔφασκε, καὶ † οὐκ ἐβούλετο, μὴ πλειόνων ὀρεγόμενος, καὶ περὶ ἐκείνοις, ὥσπερ που καὶ ὁ Λούκουλλος, * πταίσῃ. D τοιαῦτα γὰρ ἐφιλοσόφει καὶ τό, τε πλεονεκτεῖν, δεινόν, καὶ τὸ τῶν ἀλλοτρίων ἐφίεσθαι, ἄδικον εἶναι τότε ἔλεγεν, ὅτ' οὐκέτ' αὐτοῖς χρῆσθαι ἐδύνατο. τάς τε γὰρ τοῦ Πάρθου δυνάμεις δείσας, καὶ τὸ ἀστάθμητον τῶν πραγμάτων φοβηθείς, οὔτε τὸν πόλεμον, καίτοι πολλῶν ἐναγόντων, ἀνείλετο, καὶ τὰ ἐγκλήματα τοῦ βαρβάρου ἐφαύλισεν· ἀντειπὼν μὲν οὐδέν, φήσας δὲ ὑπὲρ ὁρίων τινῶν τὴν διαφορὰν αὐτῷ πρὸς τὸν Τιγράνην εἶναι· περὶ ὧν δικάσειν σφίσιν ἄνδρας τρεῖς. οὓς καὶ ἔπεμψε· καὶ αὐτοὺς ὡς ἀληθῶς E ἐκεῖνοι διαιτητὰς † ἐπιγραψάμενοι, πάντα τὰ πρὸς ἀλλήλους ἐγκλήματα διελύσαντο· ὀργιζόμενος μὲν ὁ Τιγράνης, ὅτι τῆς ἐπικουρίας οὐκ ἔτυχε, βουλόμενος δὲ ὁ Φραάτης περιεῖναι τὸν Ἀρμένιον, ὅπως καὶ συμμάχῳ ποτὲ αὐτῷ, εἰ δεηθείη, κατὰ τῶν Ῥωμαίων χρήσαιτο. καὶ γὰρ εὖ ἠπίσταντο ἀμφότεροι, ὅτι ὁπότερος ἂν αὐτῶν τοῦ ἑτέρου κρατήσειε, τῶν τε πραγμάτων τοῖς Ῥωμαίοις προκόψει, καὶ αὐτὸς † εὐχειρότερος σφίσι γενήσοιτο. ἐκεῖνοι μὲν δὴ διὰ ταῦτα κατηλλάγησαν. Πομπήιος δὲ ἔν τε τῇ Ἀσπίδι καὶ τότε ἐχείμασε, καὶ

† οὐκ ἠθέλησε, πλειόνων

* πταίσαι.

Xiphil. † συνθέμενοι.

† ἐγχειρότερος

σε, καὶ τά τε ἄλλα ἔτ' αὐθις αὐτὰ προσηγάγετο, καὶ τὸ Συμφόριον τεῖχος, Στρατονίκης οἱ προδιδούσης, ἔλαβεν. αὕτη δὲ γυνή τε τοῦ Μιθριδάτου οὖσα, καὶ ὀργὴν αὐτῷ ὅτι ἐγκατελείφθη, ἔχουσα, τούς τε φρουροὺς ἐς παρασκευὴν δὴ τροφῆς ἐξέπεμψε, καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐδέξατο. καίτοι παιδὸς αὐτῆς *** παρὰ τοῦτο μόνον ἐν τῇ ἀγορανομίᾳ ἐπῃνέθη, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ Ῥωμαῖα καὶ τὰ Μεγαλήσια πολυτελέστατα ἐποίησεν, ἔπειτα καὶ μονομάχων ἀγῶνας ἐπὶ τῷ πατρὶ μεγαλοπρεπέστατα διέθηκεν. ἐγένετο μὲν γὰρ τῶν δαπανηθέντων ἐς αὐτὰ, τὰ μὲν, κοινῇ αὐτῷ πρὸς τὸν συνάρχοντα Μάρκον Βίβουλον, τὰ δὲ, καὶ ἰδίᾳ. τοσοῦτον δ' ὅμως ἐν τούτοις ὑπερῆρεν, ὥστε καὶ τὴν ἐπ' ἐκείνοις δόξαν σφετερίσασθαι, καὶ δοκεῖν ἅπαντα αὐτὸς ἀνηλωκέναι. ὁ γοῦν Βίβουλος αὐτὸς ἐπισκώπτων ἔλεγεν, ὅτι τὸ αὐτὸ τῷ Πολυδεύκει πεποιθὼς εἴη. τοῦ γάρ τοι ναοῦ κοινοῦ οἱ πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὸν Κάστορα ὄντος, ἐπ' ἐκείνου μόνου ἡ ἐπωνυμία αὐτοῦ γίνεται. ἐπὶ μὲν οὖν τούτοις ἔχαιρον οἱ Ῥωμαῖοι· τὰ δὲ δὴ τέρατα καὶ πάνυ αὐτοὺς ἐθορύβει. ἐν γὰρ τῷ Καπιτωλίῳ ἀνδριάντες τε πολλοὶ ὑπὸ κεραυνῶν συνεχωνεύθησαν, καὶ ἀγάλματα ἄλλα τε, καὶ Διὸς, ἐπὶ κίονος ἱδρυμένον· εἰκών τέ τις λυκαίνης σύν τε τῷ Ῥώμῳ καὶ σὺν τῷ Ῥωμύλῳ ἱδρυμένη ἔπεσε. τά τε γράμματα τῶν στηλῶν, ἐς ἃς οἱ νόμοι ἐσεγράφοντο, συνεχύθη καὶ ἀμυδρὰ ἐγένετο. τά τε οὖν ἄλλα ‡ ἐξεδύοντο, τοῖς μάντεσι πειθόμενοι, καὶ τῷ Διῒ ἄγαλμα μεῖζον, πρός τε τὰς ἀνατολὰς καὶ πρὸς τὴν ἀγορὰν βλέπον, ὅπως αἱ συνωμοσίαι ὑφ' ὧν ἐταράττοντο ἐκφανεῖεν, ἱδρυνθῆναι ἐψηφίσαντο. ταῦτά τε ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει συνέβη, καὶ οἱ τιμηταὶ περὶ τῶν ὑπὲρ τὸν Ἠριδανὸν οἰκούντων διενεχθέντες, (τῷ μὲν γὰρ ἐς τὴν πολιτείαν αὐτοὺς ἐσάγειν ἐδόκει, τῷ δ' οὔ) οὐδὲν οὐδὲ τῶν ἄλλων ἔπραξαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν ἀπεῖπον. καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν ἐν τῷ ὑστέρῳ ἔτει οὐδὲν ἐποίησαν, ἐμποδισάντων σφᾶς τῶν δημάρχων πρὸς τὸν τῆς βουλῆς κατάλογον, δέει τοῦ μὴ τῆς γερουσίας αὐτοὺς ἐκπεσεῖν. κἂν τούτῳ πάντες οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ διατρίβοντες, πλὴν τῶν τὴν νῦν Ἰταλίαν οἰκούντων, ἐξέπεσον, Γαΐου τινὸς Παππίου δημάρχου γνώμῃ, ἐπειδὴ ἐπεπόλαζον, καὶ οὐκ ἐδόκουν ἐπιτήδειοι σφίσιν εἶναι συνοικεῖν.

Τῷ δ' ἐχομένῳ ἔτει, τοῦ τε Φιγούλου καὶ τοῦ Καίσαρος τοῦ Λουκίου ἀρχόντων, βραχέα μὲν, μνήμης δ' οὖν ἄξια † πρὸς τὰς τῶν ἀνθρωπείων

‡ Xyland. ἐξεδύοντο,

† πρὸς τὰς τῶν ἀνθρ. πραγ. ἀνωμαλίας

num regionis partes recipiebat: inter alia castellum Symphorium, tradente Stratonice, accepit. Erat hæc Stratonice vxor Mithridatis: desertamq; se succensens, emisso ad commeatum parandum præsidio, Romanos acceperat, etsi filio eius * * *

Ob hoc solum, quum [Cæsar] ędilis esset, laudatus est: sed & quod ludos Romanos Megalensesque sumptuosissimos fecerat, defunctoque patri gladiatorium munus magnificentissime ediderat. Sumptus ad eas res partim ipse & collega eius M. Bibulus, in commune contulerant, partim ipse ‡ priuatim: verum, tantū ipse in his rebus eminuit, vt & alterius gloriā sibi propriam reddiderit, creditusque sit solus omnes impensas sustinuisse. Igitur Bibulus ipse per iocum dixit, idem sibi, quod Polluci, accidisse: cui quum templum cum fratre suo Castore commune esset, solius tamen Castoris dici consueuerit. Atque hæc quidem Romanis lætitiam afferebant: prodigiis vero vehementer terrebantur. In Capitolio enim multæ statuæ de cœlo tactæ liquefactæque fluxerant: [deiectaque erant] cum alia simulacra, tum Iouis, columnæ insistens: præterea imago lupæ, cum Remo ac Romulo consecrata, ceciderat: literæ etiam in columnis, quibus leges inscribebantur, confusæ atque obliteratæ erant. Reliqua prodigia secundum præcepta aruspicum procurata sunt. Ioui autem statua maior, ad orientem solem forumque respiciens, poni iussa est: vt cōiurationes, quæ rempub. perturbabant, detegerentur. Hæc eo anno gesta. Censores quoq; inter se de iis, qui trās Padum incolunt, dissidentes; quum alter eis [a] rēpublicam communicandam statueret, alter negaret, ne in aliis quidē rebus quicquam effecerunt, sed magistratu se abdicauerunt. Ob eam causam successores quoque eorum sequenti anno nihil egerunt, [b] impedientibus eos in legendo senatu tribunis plebis, timentibus ne senatu ipsi eiicerentur. Interim omnes, qui Romæ commorabantur peregrini, exceptis iis, qui eam, quæ nunc vocatur Italia, incolūt, ciuitate pulsi sunt: lata ad hoc lege à Caio quodam [c] Papio tribuno plebis, qui eos per vrbem vagari cernens, non idoneos esse iudicabat qui cum Romanis habitarent.

Proximo anno Figulo & L. Cæsare consulibus, † res non eæ quidem magnæ euenerunt, tamē ad incerta rerum huma-

‡ ἰδίᾳ

a eis ius ciuitatis dandum.

b à tribunis in legendo senatu impediti quod metuerant, ne.

c Pappio.

† pauca quidem, sed digna memoratu varios ad rerum humanarum casus accesserunt.

narum commemoratu non indignæ. Nam & is, qui ex mandato Syllæ Lucretium occiderat, & alius quidam multorum à Sylla proscriptorum percussor, homicidiorum causa in ius vocati, supplicioque affecti sunt, præsertim id Iulio Cæsare agente. Ita nimirum mutationes rerum eos, qui aliquando plurimũ potuerunt, omni potentia exuũt. Nõ ea res tantum præter opinionem vulgo cecidit, sed & quod Catilina eadẽ de causa accusatus, (nam & is proscriptorum multos interemerat) in iudicio absolutus est: isque ab eo longe deterior effectus, tandem hac ipsa de causa periit. Nam M. Cicerone, C. Antonio, consulibus, quo tempore à Mithridate nullum amplius Romanis periculum erat, sed is sibi ipsi mortem consciuerat, is quẽ dixi Catilina, immutandum reipub. statum sibi sumpsit: † adscitisque ad hoc cœptum sociis, terrorem haud mediocris belli Romanis attulit. Vtraque res hoc modo gesta est. Mithridates, acceptis cladibus nihildum animo fractus, verũ plus in cõsilio, quam viribus præsidii ponens, præsertim Pompeio in Syria commorante, ad Istrum per Scythas proficisci decreuerat, atque hinc in Italiam irrumpere. Erat is vir magnis agendis rebus natus, quique & aduersam sæpenumero, & secundam fortunam expertus, nihil non audendum sperandumve putabat: tum, si successus non respondisset cœptis, potius sibi cum regno, integro adhuc animo, pereundum; quam, si regno excidisset, in abiecto statu per ignominiam viuendum, ducebat. Ad hæc igitur animum obfirmabat, cui tantum virium creuerat, quantum roboris corpori decesserat: vt iam huius quoque infirmitatem animi consiliis foueret. Quos autem secum habebat, ii, quum res Romana subinde validior, Mithridatis debilior fieret, cui, præter cæteras calamitates, terræmotu etiam post hominum memoriam maximo multæ vrbes deiectæ erant, animos à rege auerterunt: tumultuatumque est inter milites, quidamque liberis aliquot regiis correptis, eos ad Pompeium adduxerunt. De horum facinorum autoribus nonnullis deprehensis supplicium Mithridates sumpsit: nonnullos quoque, ob suspicionem iratus, abripuit, neque iam vlli quicquam fidebat, adeo vt aliquot [a] ex suis etiam liberis ob simultatẽ trucidaret. Quib. perspectis Pharnaces, Mithridatis & ipse fili⁹, par-

A πραγμάτων παραλόγως συνηνέχθη. ὅ,τε γὰρ τὸν Λουκρήτιον ἐκ τῆς τοῦ Σύλλου προστάξεως ἀποκτείνας, καὶ ἕτερός τις, συχνοὺς τῶν ἐπικηρυχθέντων ὑπ' αὐτοῦ φονεύσας, καὶ κατηγορήθησαν ἐπὶ ταῖς σφαγαῖς, καὶ ἐκολάσθησαν, τοῦ Καίσαρος τοῦ Ἰουλίου τοῦθ' ὅτι μάλιστα παρασκευάσαντος. οὕτω καὶ τοὺς πάνυ ποτὲ δυνηθέντας, ἀσθενεστάτους αἱ μεταβολαὶ τῶν πραγμάτων πολλάκις ποιοῦσι. τοῦτό τε οὖν παρὰ B δόξαν τοῖς πολλοῖς ἐχώρησε, καὶ ὅτι καὶ ὁ Κατιλίνας ἐπὶ ταῖς αὐταῖς ἐκείνοις αἰτίαις (πολλοὺς γὰρ καὶ αὐτὸς τῶν ὁμοίων ἀπεκτόνει) λαβὼν, ἀπελύθη. καὶ δὴ καὶ ἐκ τούτου χείρων τε πολὺ ἐγένετο, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀπώλετο. τοῦ γὰρ δὴ Κικέρωνος τοῦ Μάρκου μετὰ Γαΐου Ἀντωνίου ὑπατεύσαντος, † ὅ,τε Μιθριδάτης οὐδὲν ἔτι δεινὸν τοὺς Ῥωμαίους εἰργάσατο, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν διέφθειρεν, ἐπεχείρησεν ἐκεῖνος τήν τε πολιτείαν νεωτερίζειν, καὶ τοὺς συμμάχους ἐπ' αὐ- C τῇ συνιστὰς, ἐς φόβον σφᾶς οὐ σμικροῦ πολέμου ἐνέβαλεν. ἐπράχθη δὲ ὧδε ἑκάτερον. ὁ Μιθριδάτης, αὐτὸς μὲν οὐχ ὑπεῖκε ταῖς συμφοραῖς, ἀλλὰ τῇ βουλήσει πλέον ἢ τῇ δυνάμει νέμων, ἐνενόει ἄλλως τε, καὶ ἐπειδὴ ὁ Πομπήϊος ἐν τῇ Συρίᾳ διέτριβε, πρός τε τὸν Ἴστρον διὰ τῶν Σκυθῶν ἐλθεῖν, κἀντεῦθεν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐσβαλεῖν· φύσει τε μεγαλοπράγμων ὢν, καὶ πολλῶν μὲν πταισμάτων, πολλῶν δὲ καὶ εὐτυχημά- D των πεπειραμένος, οὐδὲν οὔτε ἀτόλμητον οὔτε ἀνέλπιστον εἶναι ἐνόμιζεν. εἰ δὲ δὴ καὶ σφαλείη, συναπολέσθαι τῇ βασιλείᾳ μετ' ἀκεραίου τοῦ φρονήματος μᾶλλον, ἢ στερηθεὶς αὐτῆς, ἐν ταπεινότητι καὶ ἐν ἀδοξίᾳ ζῆν μᾶλλον ἤθελεν. αὐτὸς μὲν οὖν ἐπὶ τούτοις ἔρρωτο. ὅσῳ γὰρ τῇ τοῦ σώματος ἀσθενείᾳ ἀπεμαραίνετο, τοσούτῳ τῇ τῆς γνώμης ῥώμῃ ἰσχυρίζετο· ὥστε καὶ τὴν ἐκείνου ἀρρωστίαν τοῖς ταύτης λογισμοῖς ἀναλαμβάνειν. οἱ δ' ἄλλοι οἱ συνόντες αὐτῷ, ὡς τά τε τῶν Ῥωμαίων ἰσχυ- E ρότερα καὶ τὰ τοῦ Μιθριδάτου ἀσθενέστερα ἀεὶ ἐγίνετο, (τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ὁ σεισμὸς μέγιστος δὴ τῶν πώποτε συνενεχθεὶς αὐτοῖς, πολλὰς τῶν πόλεων ἔφθειρεν) ἠλλοιοῦντο· καὶ τά τε στρατιωτικὰ ἐκινεῖτο, καὶ παῖδάς τινας αὐτοῦ συναρπάσαντές τινες, πρὸς τὸν Πομπήϊον ἐκόμισαν. ἐπ' οὖν τούτοις τοὺς μὲν ἐφώρα καὶ ἐκόλαζε, τοὺς δὲ καὶ ἐξ ὑποψίας ὀργῇ προκατελάμβανε. καὶ ἦν πρὸς οὐδένα ἔτι πιστὸς, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν τέκνων ὑποτοπήσας τινὰ ἀπέσφαξεν. ἰδὼν οὖν ταῦτα υἱός τις αὐτοῦ Φαρνάκης,

ANNO V.C. 691.

† & sociis in eam concitatis,

† τότε ὁ Μιθριδάτης.

a ex reliquis etiam.

καὶ ἐκεῖνόν τι ἅμα φοβηθεὶς, καὶ παρὰ τῶν Ῥωμαίων τὴν βασιλείαν (καὶ γὰρ ἀνὴρ ἤδη ἦν) λήψεσθαι προσδοκήσας, ἐπεβούλευσεν αὐτῷ. φωραθεὶς δὲ (πολλοὶ γὰρ καὶ φανερῶς καὶ λάθρα πάντα τὰ πραττόμενα ὑπ' αὐτοῦ ἐπολυπραγμόνουν) δίκην ἂν εὐθὺς, εἴ γέ τι καὶ τὸ βραχύτατον εὐνοίας οἱ δορυφόροι πρὸς τὸν γέροντα εἶχον, ἐδεδώκει. νῦν δὲ, καίτοι σοφώτατος ὁ Μιθριδάτης ἐς πάντα τὰ βασιλικὰ γενόμενος, οὐκ ἔγνω ὅτι οὐδὲν οὐδὲν οὔτε τὰ ὅπλα οὔτε τὰ πλήθη τῶν ὑπηκόων, ἄνευ τῆς παρ' αὐτῶν φιλίας, ἰσχύει· ἀλλὰ καὶ ὅσῳ τις ἂν πλείω, μὴ μέντοι καὶ πιστὰ αὐτὰ ἔχῃ, χαλεπώτερα αὐτῷ γίγνεται. ὁ γοῦν Φαρνάκης μετά τε τῶν προπαρεσκευασμένων, καὶ μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τὴν σύλληψιν αὐτοῦ πεμφθέντων, (ῥᾷστα γὰρ αὐτοὺς ᾠκειώσατο) καὶ ἐπ' αὐτὸν ἄντικρυς τὸν πατέρα ἤχθη. πυθόμενος δὲ τοῦτο ὁ γέρων (ἦν δὲ ἐν Παντικαπαίῳ) στρατιώτας τινὰς ἐπὶ τὸν υἱὸν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐφεψόμενος σφίσι, προέπεμψε. καὶ τούτους τε ἐκεῖνος διὰ βραχέος, ἅτε μηδὲ αὐτοὺς φιλοῦντας τὸν Μιθριδάτην, ἐπεστρέψατο, καὶ τὴν πόλιν ἑκουσίαν ἔλαβε, τόν τε πατέρα ἐς τὸ βασίλειον καταφυγόντα ἀπέκτεινεν. ἐπεχείρησε μὲν γὰρ ἑαυτὸν διαχρήσασθαι, καὶ τάς τε γυναῖκας, καὶ τοὺς παῖδας λοιποὺς φαρμάκῳ προαπαλλάξας, τὸ λοιπὸν ἐξέπιεν· οὐ μέντοι οὐδὲ δι' ἐκείνου, οὔτε διὰ ξίφους αὐτοχειρίᾳ ἀποφθαρῆναι ἠδυνήθη. τό, τε γὰρ φάρμακον, καίτοι θανάσιμον ὂν, οὐ συνεῖλεν αὐτὸν, ἐπειδὴ πολλῇ καθ' ἑκάστην ἡμέραν προφυλακῇ ἀλεξιφαρμάκων ἐκεκράτητο· καὶ ἡ τοῦ ξίφους πληγὴ, διά τε τὴν τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἀπό τε τῆς ἡλικίας καὶ ἀπὸ τῶν παρεστηκότων ἀσθένειαν, καὶ διὰ τὴν τοῦ φαρμάκου ὁποιουδήποτε οὖν λῆψιν, ἀπημβλύνθη. ὡς οὖν οὔτε δι' ἑαυτοῦ ἀνηλίσκετο, καὶ πέρα τοῦ καιροῦ χρονίζειν ἐδόκει, προσέπεσον αὐτῷ ἐκεῖνοι, οὓς ἐπὶ τὸν υἱὸν ἐπεπόμφει, καὶ συνετάχυναν τοῖς ξίφεσι καὶ ταῖς λόγχαις τὸν ὄλεθρον. Μιθριδάτης μὲν δὴ, ποικιλωτάτῃ ἀεὶ καὶ μεγίστῃ τῇ τύχῃ χρησάμενος, οὐδὲ τὴν τελευτὴν τοῦ βίου ἁπλῆν ἔσχεν. ἐπεθύμησέ τε γὰρ ἀποθανεῖν, μὴ βουλόμενος, καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἀποκτεῖναι σπουδάσας, οὐκ ἠδυνήθη· ἀλλὰ τοῦτο μὲν, φαρμάκῳ, τοῦτο δὲ, καὶ ξίφει, αὐθέντης τε ἅμα ἐγένετο, καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀπεσφάγη. Φαρνάκης δὲ τό τε σῶμα αὐτοῦ τῷ Πομπηίῳ ταριχεύσας, ἔλεγχον τῶν πεπραγμένων, ἔπεμψε, καὶ ἑαυτὸν τήν τε ἀρχὴν παρέδωκε. καὶ ὃς τῷ μὲν Μιθριδάτῃ οὐδὲν ἐλυμήνατο, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πατρῴοις ἠρίοις αὐτὸν ταφῆναι ἐκέλευσε. τὸ γὰρ πολέμιον αὐτοῦ συναπεσβέσθαι τῇ ψυχῇ νομίζων, οὐδὲν ἔτι πρὸς τὸν νεκρὸν μάτην

[...]in illi [...]alem.

A partim sibi à patre timens, partim à Romanis regnum se accepturum sperans (erat enim iā ætate virili) parēti insidiatus est. Verum quod multi & palā & furtim omnia, quę ab eo agerētur, curiose inquirerent, non fefellit: dedissetq; statim pœnas, si vel minima beneuolētiæ pars satellitib. erga senem fuisset: nunc Mithridates, quamuis in omnibus regiis rebus sapientissimus, hoc tamen non animaduertit, nihil neque arma, neque multitudinem subditorum, sine eorumdē beneuolentia, conducere: quinimo hæc ipsa, si B fides absit, tanto minus tuta esse, quanto sunt plura. Pharnaces facillime sibi conciliatis, quos ad eum comprehēdendum pater miserat, cum his, iisque, quos iam ante parauerat, recta ad ipsum patrem contendit. Is tum Panticapæi degebat: auditaq; re, milites nonnullos aduersus filium emisit, ipse statim subsecuturus: sed hos quoq;, quippe qui Mithridatem ipsi etiam non amabant, Pharnaces leui momento conuertit: vrbeque haud inuita occupata, patrem, qui in regiam confugerat, interemit. Conatus C erat Mithridates seipsum vita exuere, ac vxoribus, reliquisque liberis ante se veneno necatis, reliquum ipse exhauserat: sed neque ei ad mortem venenum, neq; mucro, quo seipsum vulnerarat, satis fuerunt. Nam ne venenum, quantumuis id mortiferum, sibi letale esse posset; ipse quotidiano amuletorum vsu, quibus sibi cauebat, effecerat. Ictus autem gladii, quem sua sibi manu intulerat, cum propter ætatem, præsentesque, quæ circumstabant calamitates, imbecillior, fuit; tum veneni sumptione, [a] cuiuscun- D que tandem, debilitatus. Igitur quum neque seipsum confecisset, & diutius tēpus trahere videretur, ii quos in filium emiserat, irruentes gladiis ac lanceis, mortem ei accelerarunt. Ita Mithridates quammaxime varia per vitam fortuna, summisque eius vicissitudinibus vsus, ne morte quidem simplici absumptus est. Nam & inuitus mortem appetiit: quumque sibi ipsi mortem consciscere cuperet, idque & ferro & veneno tentaret, haud valuit. Itaque & à seipso, & ab hostibus cæsus oppetiit. Pharnaces E conditum muria corpus Mithridatis ad Pompeium misit, rei gestæ argumentum: simul & se & regnum ei dedens. Pompeius, cum vita Mithridatis etiam nomen hostile exinctum existimans, nullas in defunctum frustra iras

[a] cuiuscunque tandem id fuerit.

exercendas putauit: itaque, nihil eius cadaueri insultans, in patrio id sepulchro condi iussit: Pharnaci mercedem parricidii, Bospori regnum donauit;[a] eumque amicis sociisque suis adscripsit. Ita Mithridate de medio sublato, regnum quoque eius, paucis locis demptis, captū est. nam etiamnum quidam in præsidio castellorum aliquot extra Bosporum positi, non statim se dediderunt: haud resistendi quidem animo, sed veriti, ne cuius pecuniæ sibi tuendæ custodia esset data, eā alii diripientes, sibi culpam imponerent. quibus causis moti, expectandum Pompeium, eique omnia tradenda duxerunt. Pompeius, confectis earum regionum negotiis, Phraate quietem agente, constituta Syria atque Phœnice aduersus Aretam se conuertit. Obtinebat is regnum Arabiæ eius, quæ nunc Romanis seruit, vsque ad rubrum mare. quumque prioribus temporibus Syriam frequenter vexasset, essetque ob id à Romanis, qui ad Syriæ defendendas iniurias venerant, prælio victus, tamen adhuc bellum gerebat. Aduersus eum vicinosq; facta Pompeius expeditione,[b] ipsum sine labore cepit, præsidiumque eis addidit. inde in Syriam Palæstinā, quod huius incolæ Phœnicen infestassent, profectus est. Eam regebant Hyrcanus & Aristobulus fratres: ac tum forte propter pontificatum (regi enim nomen summi pontificis apud eos est) sui dei (quicunque is tandem est) dissidentes, vrbes seditionibus agitabant. Hyrcanum igitur Pompeius sine prælio (neque enim is copias, quibus resisteret, habebat) statim in potestatem suam redegit. Aristobulum autem in arce quadam circumsessum, ad conditiones pacis accipiendas compulit. quumque is neque pecunias, neque arcem traderet, in vincula coniecit: itaque etiam reliquos haud difficulter subegit. Hierosolymorum autem oppugnatio haud paruo ei labore stetit. Vrbem quidem ipsam, à fautoribus Hyrcani receptus, facile obtinuit: templū autem, quod alterius partis homines præoccupauerant, haud absque labore cepit. Situm erat loco edito, suis mœnibus munitum: nec, si ex æquo omnibus diebus id defendissent, expugnatum esset: verum, quod Saturni, quos vocant, diebus, propugnationē intermittentes (& his quidē ab omni opere vacāt) Romanis eo libero spatio occasionē muri subruēdi dederūt. Quippe vbi hūc hostiū morem animaduerterunt, nihil serio egerunt

a eumque Pop. Romani amicis & sociis adscripsit.

b sine labore in potestatem eos redegit, & custodias tradidit.

A ὠργίζετο. τὴν μέντοι βασιλείαν τοῦ Βοσπόρου μισθὸν τῷ Φαρνάκῃ τῆς μιαιφονίας ἐχαρίσατο, καὶ ἔς γε τοὺς φίλους τούς τε συμμάχους αὐτὸν ἀνέγραψεν. ὡς οὖν ἐκεῖνός τε ἀπολώλει, καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ πάντα, πλὴν ὀλίγων, κατέστραπτο· τείχη γὰρ τινὰ φρουροὶ ἔξω τοῦ Βοσπόρου ἔτι καὶ τότε ἔχοντες, οὐκ εὐθὺς ὡμολόγησαν, οὐχ ὅτι καὶ ἀνθίστασθαί οἱ διενοοῦντο, ἀλλ' ὅτι ἐφοβοῦντο, μὴ τὰ χρήματα, ἃ ἐφύλασσον, προδιαρπάσαντές τινες, ἐκείνοις τὴν αἰτίαν προσθῶσι· καὶ διὰ τοῦτο ἀνέμενον, αὐτῷ

B βουλόμενοι τῷ Πομπηΐῳ πάντα ἐπιδεῖξαι. ὡς οὖν τά τε ἐνταῦθα κατείργαστο, καὶ ὁ Φραάτης ἡσυχίαν ἦγεν, ἥ τε Συρία καὶ Φοινίκη καθειστήκει, τρέπεται πρὸς Ἀρέταν. οὗτος δὲ Ἀραβίων μὲν, τῶν νῦν τοῖς Ῥωμαίοις δουλευόντων, μέχρι τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐβασίλευε. πλεῖστα δὲ τὴν Συρίαν πρότερον λυπήσας, καὶ διὰ τοῦτο

C μάχῃ πρὸς τῶν Ῥωμαίων ἀμυνόντων αὐτῇ νικηθεὶς, ὅμως καὶ τότε ἔτ' ἐπολέμει. ἐπ' οὖν τοῦτον τούς τε πλησιοχώρους αὐτοῦ ὁ Πομπήιος ἐλάσας, ἀκονιτί τε αὐτοὺς προσηγάγετο, καὶ φρουρᾷ παρέδωκε. κἀντεῦθεν ἐπὶ τὴν Συρίαν τὴν Παλαιστίνην, ὡς καὶ Φοινίκην κακώσαντας, ὥρμησεν. ἦρχον δὲ αὐτῶν Ὑρκανός τε καὶ Ἀριστόβουλος ἀδελφοὶ, καὶ ἐτύγχανον ὑπὲρ τῆς τοῦ σφετέρου θεοῦ (ὅς τις ποτὲ οὗτός ἐστιν) ἱερωσύνης (οὕτω γὰρ τὴν βασιλείαν σφῶν ὠ-

D νόμαζον) αὐτοί τε διαφερόμενοι, καὶ τὰς πόλεις στασιάζοντες. ὁ οὖν Πομπήιος Ὑρκανὸν μὲν, οὐδεμίαν ἀξιόχρεων ἰσχὺν ἔχοντα, ἀμαχεὶ εὐθὺς προσέθετο· Ἀριστόβουλον δὲ ἐς χωρίον τι κατακλείσας, ὁμολογῆσαί οἱ ἠνάγκασε· καὶ ἐπειδὴ μήτε τὰ χρήματα, μήτε τὸ φρούριον παρεδίδου, ἔδησεν αὐτόν. κἀκ τούτου τοὺς μὲν ἄλλους ῥᾷον προσεποιήσατο· τὰ δὲ Ἱεροσόλυμα πολιορκῶν, πράγματα ἔσχε. τὴν μὲν γὰρ ἄλλην πόλιν, ἐσδεξαμένων αὐτὸν τῶν τὰ τοῦ Ὑρ-

E κανοῦ φρονούντων, ἀπραγμόνως ἔλαβεν· αὐτὸ δὲ τὸ ἱερὸν προκατασχόντων τῶν ἑτέρων, οὐκ ἀπόνως εἷλεν. ἐπί γε γὰρ μετεώρου ἦν, καὶ περιβόλῳ ἰδίῳ ὠχύρωτο. καὶ εἴγε ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις ὁμοίως ἠμύνοντο, οὐκ ἂν αὐτὸ ἐχειρώσατο· νῦν δὲ τὰς τοῦ Κρόνου δὴ ὠνομασμένας ἡμέρας διαλείποντες, καὶ οὐδὲν τὸ παράπαν ἐν αὐταῖς δρῶντες, παρέδωκαν τοῖς Ῥωμαίοις καιρὸν ἐν τῷ διακένῳ τούτῳ τὸ τεῖχος διασεῖσαι. μαθόντες γὰρ τὴν ἔμπτωσιν αὐτῶν ταύτην, τὸν μὲν ἄλλον χρόνον οὐδὲν σπουδῇ

ἔπραττ-

ἀργὰ τούτων, ταῖς δὴ ἡμέραις ἐκείναις, ὁπότε ἐκ τῆς περιτροπῆς ἐπέλθοιεν, ἐντονώτατα οἱ Ῥωμαῖοι προσέβαλλον. καὶ οὕτως ἑάλωσάν τε ἐν τῇ τοῦ Κρόνου ἡμέρᾳ, μηδ' ἀμυνόμενοι, καὶ πάντα τὰ χρήματα διηρπάσθη. ἥ τε βασιλεία τῷ Ὑρκανῷ ἐδόθη, καὶ ὁ Ἀριστόβουλος ἀπηνέχθη. ταῦτα μὲν τότε ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἐγένετο. οὕτω γὰρ τὸ σύμπαν ἔθνος, ὅσον ἀπὸ τῆς Φοινίκης μέχρι τῆς Αἰγύπτου παρὰ τὴν θάλασσαν τὴν ἔσω παρήκει, ‡ ἀπὸ παλαιοῦ κέκληται. ἔχουσι δὲ καὶ ἕτερον καὶ ὄνομα ἐπίκτητον· ἥ τε γὰρ χώρα, Ἰουδαία, καὶ αὐτοὶ Ἰουδαῖοι ὠνομάδαται. ἡ δὲ ἐπίκλησις αὕτη ἐκείνοις μὲν οὐκ οἶδ' ὅθεν ἤρξατο γενέσθαι, φέρει δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὅσοι τὰ νόμιμα αὐτῶν, καίπερ ἀλλοεθνεῖς ὄντες, ζηλοῦσι. καὶ ἔστι καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις τὸ γένος τοῦτο, κολουσθὲν μὲν πολλάκις, αὐξηθὲν δὲ ἐπὶ πλεῖστον, ὥστε † καὶ ἐς παρρησίαν τῆς νομίσεως ἐκνικῆσαι. κεχωρίδαται δὲ ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων ἔς τε τὰ ἄλλα τὰ περὶ τὴν δίαιταν πάνθ', ὡς εἰπεῖν, καὶ μάλισθ' ὅτι τῶν μὲν ἄλλων θεῶν οὐδένα τιμῶσιν, ἕνα δέ τινα ἰσχυρῶς σέβουσι. οὐδ' ἄγαλμα οὐδὲν ‡ ἐν αὐτοῖς † ποτὲ τοῖς Ἱεροσολύμοις ἔσχον· ἄρρητον δὲ δὴ καὶ ἀειδῆ αὐτὸν νομίζοντες εἶναι, περισσότατα ἀνθρώπων θρησκεύουσι. καὶ αὐτῷ νεών τε μέγιστον καὶ περικαλλέστατον, πλὴν καθ' ὅσον ἀχανής τε καὶ ἀνώροφος ἦν, ἐξεποίησαν. καὶ τὴν ἡμέραν τὴν τοῦ Κρόνου καλουμένην ἀνέθεσαν, καὶ ἄλλα τε ἐν αὐτῇ † ἰδιαίτατα οὐ ποιοῦσι, καὶ ἔργου οὐδενὸς σπουδαίου προσάπτονται. καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκεῖνον, τίς τέ ἐστι, καὶ ὅθεν οὕτως ἐτιμήθη, ὅπως τε περὶ αὐτὸν ἐπτόηνται, πολλοῖς τε εἴρηται, καὶ οὐδὲν τῇδε τῇ ἱστορίᾳ προσήκει. τὸ δὲ δὴ ἐς τοὺς ἑπτὰ, τοὺς πλανήτας ὠνομασμένους, τὰς ἡμέρας ἀνακεῖσθαι, κατέστη μὲν ὑπ' Αἰγυπτίων, πάρεστι δὲ καὶ ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους, οὐ πάλαι ποτὲ, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀρξάμενον. οἱ γοῦν ἀρχαῖοι Ἕλληνες οὐδαμῇ αὐτὸ (ὅσα γε ἐμὲ εἰδέναι) ἠπίσταντο. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ πάνυ νῦν τοῖς τε ἄλλοις ἅπασι καὶ αὐτοῖς [καὶ] τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιχωριάζει, καὶ ἤδη καὶ τοῦτο σφίσι πάτριον τρόπον τινὰ ἐστι, βραχύ τι περὶ αὐτοῦ διαλεχθῆναι βούλομαι, πῶς τε καὶ τίνα τρόπον οὕτω † τέτακται). ἤκουσα δὲ δύο λόγους, ἄλλως μὲν οὐ χαλεποὺς γνωσθῆναι, ‡ θεωρίας τινὸς ἐχομένους. εἰ γάρ τις τὴν ἁρμονίαν τὴν διὰ τεσσάρων καλουμένην (ἥπερ που καὶ τὸ κῦρος τῆς μουσικῆς συνέχειν πεπίστευται) καὶ ἐπὶ τοὺς ἀστέρας τούτους, ὑφ' ὧν ὁ πᾶς τοῦ οὐρανοῦ κόσμος διείληπται, κατὰ τὴν τάξιν

Marg.: † καὶ παρρησίαν τῆς — † Xiphil. οὐδ' αὐτοῖς — † ἐπὶ τοῖς sed male. — † ἰδιαίτατα πολλὰ ποιοῦσι, Xiph. ἰδιώτατα πολλὰ ποιοῦσι. — † Xiphil. τετάχαται. — ‡ θεωρίας δέ τινος

A egerunt reliquis diebus: quum vero circumacta septimana, Saturni dies rediisset, denuo aggressi, summa vi templum oppugnarunt. Atque ita tandem Iudæi, nihil quicquam propugnantes, in potestatem hostium venerunt. Ibi tum pecuniis direptis, regnum Hyrcano datū, Aristobulus abductus est. Hæc eo tempore in Palæstina gesta sunt. ita enim antiquitus vniuersa ea gens vocabatur, quæ se à Phœnicia ad AEgyptum vsque iuxta mare mediterraneum extendit. B Habent autem aliud præterea adscititium nomen. regio enim ipsa, Iudæa; gens Iudæi, appellantur. Id cognomenti vnde initium ceperit, haud scio. Quin & alii homines, qui secundum eorum statuta viuunt, id gerunt, quanquam alienigenæ. Est id genus hominum apud Romanos etiam: atque tametsi sæpenumero imminutum fuerit, ita tamen auctum est, [a] vt legum quoque potestatem vicerit. Diuersum a reliquis hominibus obtinent cum aliis in rebus, C vsuque vitæ quotidiano, tum eo præsertim, quod nullum ex cæteris diis colunt, vnum autem quendam summo studio venerantur. [b] Tum quoq; temporis nullum Hierosolymis simulacrum extabat. nimirum suum illum deum, ‡ ineffabilē inuisibilemq; existimantes, religioso eius cultu cæteros mortales superant: cui templum summæ molis, pulcherrimumque extruxerunt: hoc dempto, quod apertum, & nullo culmine tectum fuit. Diem, D quæ Saturni vocatur, religioni habent, [c] eamque ab omni opere actioneque feria vacantes ducunt. Atque is quidem deus eorum quis sit, vnde ita coli cœperit, quantopere ab iis timeatur, à multis dictum est, neque ad præsentem [d] narrationem facit. Quod autem dies ad septem sidera illa, quos planetas appellarūt, referuntur; id ab Ægyptiis haud ita dudum, vt paucis dicam, institutum ad omnes homines dimanauit. Nam priscis Græcis, quantum mihi constat, notus is mos non fuit: & quandoquidem is nunc E & apud omnes homines [vbiq; ,] & præsertim apud Romanos, [e] vsitatus est, paucis, qua ratione, & quo pacto ita institutus sit, disseram. [f] de quo duos sermones accepi, haud ita difficiles cognitu, contemplationi tamen cuidam innitentes. Nam si quis harmoniam eam, quæ diatessaron vocatur (quæ alioquin in musica primas obtinere creditur) etiam ad isthæc sidera, quibus omnis cœli ornatus constat, ita transferat, quemadmodum

Marg.: a Vt etiam condendi leges licentiam sibi vendicarit. — b Nec vllū simulacrum Hierosolymis vnquā habuerunt. — ‡ ineffabilē & forma carentem. — c & in ea quum alia maxime illi propria peragunt, tum opus serium nullum adtingunt. — d historiam. — e vsitatus est quasique modo quodā patrius: paucis. — f Rationes autem duas percepi,

ordo conuersionis vniuscuiusque eorum exigit; factoque ab extremo ambitu, quem Saturno tribuunt, initio, dein proxime sequentes duos motus præteriens, quarti dominum recenseat: iterumque ab eo, duobus proximis præteritis, ad septimam conuersionem deueniat: atque hoc modo diebus singulis eorum inspectores gubernatoresque deos in orbem rediens deligat assignetque: is inueniet, omnes dies musica quadam ratione cœlesti [a] administrationi congruere. Atque hæc prior fertur ratio. Altera hęc est. horas tam noctis quam diei numera, à prima incipiens: eamque Saturno tribue, sequentem Ioui, tertiam Marti, quartam Soli, quintam Veneri, Mercurio sextam, septimam Lunæ, secundum ordinem orbium, quem eo, quo perhibui, modo Ægyptii tradunt. hocque aliquoties facto, vbi per vigintiquatuor horas circumiueris, primam subsequentis diei horam inuenies Soli obtingere. Iam si huius quoque diei horas vigintiquatuor eodem modo tractes, ad Lunam referens primam tertiæ diei horam: sique eodem modo reliquos etiam dies percurreris, quæuis dies sibi cōgruentem deum accipiet. Atq; hæc quidem ita perhibentur.

[a] ordini elegantissimo congruere.

Pompeius vbi has quoque res expediuit, in Pontum reuersus est, receptisque castellis in Asiam, indeque per Græciam in Italiam aduectus est. Multis quidem ex præliis victoriam reportauit, multos principes regesque partim debellauit, partim conditionibus certis [sibi] adiunxit: octo vrbes regionesque colonis auxit: complures reditus populo Romano parauit: maiorem earum nationum partem quæ per continentem Asiam Romanorum erant, suis ipse legibus instruxit, eisque rempublicam composuit adornauitque, ita vt etiamnum hi eius statutis viuant. Verum hæc omnia, quantumuis magna, & quæ nullus ante ipsum Romanus effecerat, tamen fortunæ quispiam, commilitonibusque eius acceptum referat: id autem quod cum primis proprium Pompeii factum fuit, summaque admiratione dignum est, iam nunc referam. Is enim, quum summam in mari & in terra potentiam obtineret, maximam vim pecuniæ ex captiuis confecisset, principibus regibusque multis amicis vteretur, omnes etiam populos, in quos imperium habuerat, suis beneficiis sibi deuinctos,

A καθ' ἣν ἕκαστος αὐτῶν περιπορεύεται, ἐπαγάγοι, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς ἔξω περιφορᾶς τῆς τῷ Κρόνῳ † διδομένης, ἔπειτα διαλιπὼν δύο τὰς ἐχομένας, τὸν τῆς τετάρτης δεσπότην ὀνομάσειε· καὶ μετ' αὐτὸν δύο αὖ ἑτέρας ὑπερβὰς, ἐπὶ τὴν ἑβδόμην ἀφίκοιτο· κἀν τῷ αὐτῷ τούτῳ τρόπῳ † αὐτάς τε ἐπανιὼν ἐπιὼν, καὶ τοὺς ἐφόρους θεοὺς ἀνακυκλῶν ἐπιλέγοι ταῖς ἡμέραις· εὑρήσει πάσας αὐτὰς μουσικῶς πως τῇ τοῦ οὐρανοῦ διακοσμήσει προσηκούσας. εἷς μὲν δὴ οὗτος λέγεται λόγος. ἕτερος δὲ ὅδε. B τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρξάμενος ἀριθμεῖν, καὶ ἐκείνην μὲν τῷ Κρόνῳ διδοὺς, τὴν δὲ ἔπειτα τῷ Διῒ, καὶ τρίτην Ἄρει, τετάρτην Ἡλίῳ, πέμπτην Ἀφροδίτῃ, ἕκτην Ἑρμῇ, καὶ ἑβδόμην Σελήνῃ, κατὰ τὴν τάξιν τῶν κύκλων καθ' ἣν οἱ Αἰγύπτιοι αὐτὴν νομίζουσι, καὶ τοῦτο καὶ αὖθις ποιήσας· πάσας γὰρ οὕτως τὰς τέσσαρας καὶ εἴκοσιν ὥρας περιελθὼν, εὑρήσεις τὴν πρώτην τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ὥραν ἐς τὸν Ἥλιον ἀφικνουμένην. καὶ τοῦτο καὶ C ἐπ' ἐκείνων τῶν τεσσάρων καὶ εἴκοσιν ὡρῶν κατὰ τὸν αὐτὸν τοῖς πρόσθεν λόγον πράξας, τῇ Σελήνῃ τὴν πρώτην τῆς τρίτης ἡμέρας ὥραν ἀναθήσεις, κἂν οὕτω καὶ διὰ τῶν λοιπῶν πορεύῃ, τὸν προσήκοντα ἑαυτῇ θεὸν ἑκάστη ἡμέρα λήψεται. ταῦτα μὲν οὕτω παραδέδοται.

Πομπήιος δὲ ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνα κατέπραξε, πρός τε τὸν Πόντον αὖθις ἦλθε, καὶ παραλαβὼν τὰ τείχη, ἐς τὴν Ἀσίαν κἀντεῦθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα † τὴν Ἰταλίαν ἐκομίσθη. πολλὰς μὲν δὴ οὖν μάχας ἐνίκη-D σε· πολλοὺς δὲ καὶ δυνάστας καὶ βασιλέας, τοὺς μὲν προσεπολεμώσατο, τοὺς δὲ καὶ ὁμολογίᾳ προσεποιήσατο· πόλεις τε ὀκτὼ ἀπῴκισε καὶ χώρας προσόδους τε συχνὰς τοῖς Ῥωμαίοις ἀπέδειξε· τά τε πλείω ἔθνη τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ ἠπείρῳ τότε αὐτοῖς ὄντων, νόμοις τε ἰδίοις καὶ πολιτείαις κατεστήσατο καὶ διεκόσμησεν· ὥστε καὶ δεῦρο αὐτοὺς τοῖς ἀπ' ἐκείνου νομισθεῖσι χρῆσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, καίπερ μεγάλα τε ὄντα, καὶ μηδενὶ τῶν πρόσθεν E Ῥωμαίων πραχθέντα, καὶ τῇ τύχῃ καὶ τοῖς συστρατευσαμένοις οἱ ἀναθείη ἄν τις· Ὃ δὲ δὴ μάλιστα αὐτοῦ τε τοῦ Πομπηίου ἔργον ἐγένετο, καὶ θαυμάσαι διὰ πάντων ἄξιόν ἐστι, τοῦτο νῦν ἤδη φράσω. πλείστην μὲν γὰρ ἰσχὺν καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ ἐν τῇ ἠπείρῳ ἔχων, πλεῖστα δὲ χρήματα ἐκ τῶν αἰχμαλώτων πεπορισμένος, δυνάσταις τε καὶ βασιλεῦσι συχνοῖς ᾠκειωμένος, τούς τε δήμους ὧν ἦρξε πάντας, ὡς εἰπεῖν, δι' εὐνοίας εὐεργεσίαις κεκτημένος.

† διδομένοις.

† αὐτάς τε ἐπανιὼν, Xyl. αὐτὰς τε ἐπιὼν.

† καὶ τὴν.

κτημένος δυνηθείς τ' ἂν δι' αὐτῶν τήν τε Ἰταλίαν κατασχεῖν, καὶ τὸ τῶν Ῥωμαίων κράτος πᾶν περιποιήσασθαι, τῶν μὲν πλείστων ἐθελοντὶ ἂν αὐτὸν δεξαμένων, εἰ δὲ καὶ ἀντέστησάν τινες, ἀλλ' ὑπ' ἀσθενείας γε πάντως ἂν ὁμολογησάντων· οὐκ ἠβουλήθη τοῦτο ποιῆσαι, ἀλλ' εὐθύς, ἐπειδὴ τάχιστα ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐπεραιώθη, τὰς δυνάμεις πάσας αὐτεπάγγελτος, μήτε τῆς βουλῆς, μήτε τοῦ δήμου ψηφισαμένου τι περὶ αὐτῶν, ἀφῆκεν, οὐδὲν οὐδὲ τὰ ἐς τὰ νικητήρια αὐταῖς χρήσασθαι φροντίσας· ἐπειδὴ τά τε τοῦ Μαρίου καὶ τὰ τοῦ Σύλλου ἐν μίσει τοῖς ἀνθρώποις ἠπίστατο ὄντα, οὐκ ἠθέλησε φόβον τινὰ αὐτοῖς, οὐδ' ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας, ὅτι τῶν ὁμοίων πείσονται, παρασχεῖν. οὔκουν οὐδ' ὄνομα οὐδὲν, καίτοι πολλὰ ἀπὸ τῶν κατειργασμένων λαβεῖν ἂν δυνηθείς, προσεκτήσατο. τὰ μὲν γὰρ ἐπινίκια, λέγω δὴ τὰ μείζω νομιζόμενα, καίπερ οὐχ ὅσιον ὄν, ἔκ γε τῶν πάνυ πατρίων, ἄνευ τῶν συννικησάντων τινὶ πεμφθῆναι, ὅμως ψηφισθέντα ἐδέξατο. καὶ αὐτὰ μὲν ἅπαξ ἀπὸ πάντων τῶν πολέμων ἤγαγε· τρόπαια δὲ ἄλλα τε πολλά, καὶ καλῶς κεκοσμημένα καθ' ἕκαστον τῶν ἔργων καὶ τὸ βραχύτατον ἔπεμψε· καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἓν μέγα, ‡ πολυτελῶς κεκοσμημένον, καὶ γραφὴν ἔχον, ὅτι τῆς οἰκουμένης ἐστίν. οὐ μέντοι καὶ ἐπωνυμίαν τινὰ προσεπέθετο, ἀλλὰ καὶ μόνῃ τῇ τοῦ Μάγνου (ὥσπερ που καὶ πρὸ ἐκείνων τῶν ἔργων ἐκέκτητο) ἠρκέσθη. οὐ μὴν οὐδ' ἄλλην τινὰ τιμὴν ὑπέρογκον λαβεῖν διεπράξατο, ἢ ταῖς γε ψηφισθείσιν ἀπόντι οἱ, πλὴν ἅπαξ, ἐχρήσατο. ἦν δὲ ταῦτα, δαφνοφορεῖν τε αὐτὸν κατὰ πάσας ἀεὶ τὰς πανηγύρεις, καὶ τὴν στολήν, τὴν μὲν ἀρχικήν, ἐν πάσαις αὐταῖς, τὴν δὲ ἐπινίκιον, ἐν τοῖς τῶν ἵππων ἀγῶσιν ἐνδύνειν. ταῦτα γὰρ αὐτῷ, συμπράξαντος ἐς αὐτὰ τὰ μάλιστα τοῦ Καίσαρος, καὶ παρὰ τὴν τοῦ Κάτωνος τοῦ Μάρκου γνώμην ἐδόθη. καὶ περὶ μὲν ἐκείνου, ὅς τις τε ἦν, καὶ ὅτι τοὺς πολλοὺς ἐθεράπευε, τόν τε Πομπήιον ἄλλως τε καθῄρει, δι' ὧν δὲ δὴ τῷ τε ὁμίλῳ χαριεῖσθαι καὶ αὐτὸς ἰσχύσειν ἔμελλε προσεποιεῖτο, προείρηται. ὁ δὲ δὴ Κάτων οὗτος ἦν ἐκ τοῦ τῶν Πορκίων γένους, καὶ τὸν Κάτωνα τὸν πάνυ ἐζήλου, πλὴν καθ' ὅσον παιδείᾳ Ἑλληνικῇ μᾶλλον αὐτοῦ ἐκέχρητο. ἤσκει δὲ τὰ τοῦ πλήθους ἀκριβῶς, καὶ ἕνα μὲν ἄνθρωπον οὐδένα ἐθαύμαζε, τὸ δὲ δὴ κοινὸν ὑπερηγάπα· καὶ πᾶν μὲν τὸ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους πεφυκός, ὑποψίᾳ δυναστείας, ἐμίσει, πᾶν δὲ τὸ δημοτικόν, ἐλέῳ τῆς ἀσθενείας, ἐφί-

Xiphil. ‡ παντελῶς.

A ctos, suique studiosos haberet, itaque & Italiam sibi subiicere, potentiamque in omnes Romanos sibi parare posset, (quod & plerique eum vltro essent accepturi, & qui se opponerent, tamen vtique ob imbecillitatem concessuri essent) nihil horum sibi faciendum statuit: sed, vt primum [a] Brundusium est aduectus, ipse sua sponte, nemine iubente, copias omnes dimisit, quum neq; senatus, neq; populus quicquam de eis decreuisset: & ne in triumpho quidem eis vtendum putauit. Sciebat, quanto odio homines Ma-B rii Syllæque acta haberent. iis igitur ne paucorum quidem dierum timoris, dum se eadem passuros vererentur, præbere causam voluit. Idem etsi multa noua nomina de tot rebus gestis accipere posset, nullum tamen sibi assumpsit. [b] Triumphum decretum sibi accepit, quamuis maiorum institutis sancitum erat, ne cui is absque partæ victoriæ sociis offerretur. duxitque vnum de omnibus bellis triumphum, in quo multa [c] trophæa intulit, de singulis rebus gestis vnum aliquod perexiguum: vnum autem ma-C gnum, sumptu ingenti apparatum, quod de orbe terrarum inscriptionem habebat. Cognomentum autem nullum adsciuit, sed nomine Magni, quod ante hæc facinora nactus erat, contentus fuit. quin nec alium vllum nimium honorem sibi parauit: iisque, qui ei absenti decreti erant, semel omnino vsus est. Decretum autem erat, vt in omnibus festis solennibus lauream gestaret, in iisque omnibus paludamentum ferret, vestem autem triumphalem in equestribus cer-D taminibus indueret. hæc enim ei concedebantur, maxime Cæsare id contra M. etiam Catonis sententiam efficiente. De Cæsare, quis fuerit, quomodo plebi studuerit, quumque Pompeium alioquin euertendum sibi sumpsisset, ad ea tamen se composuerit quæ ad populi gratiam ineundam, suamque potentiam augendam facerent, iam ante dictum est. Cato autem iste ex gente Porciorum erat, magni illius Catonis in omnibus rebus imitator, nisi quod eum Græcarum literarum vsu superauit. Exercebat E autem se accurate in negotiis populi: neque vnum aliquem hominem admirabatur: rempublicam summo amore prosequebatur, odioque omne, quod super alia excelleret, ob suspicionem dominãdi, habebat; omne quod populare erat, cõmiseratione imbecillitatis motus, ama-

[a] *Brundisiũ traiecit.*

[b] *Triumphum, ex more maximum decretum.*

[c] *trophæa, eaque pulchre ornata, ratione cuiusque rei gesta, etiã minima, intulit.*

bat; populumque magis, quam quisquam alius, diligebat; libereque etiam cum periculo suo iustitiam protegebat. atque hæc omnia non potentiæ, non gloriæ, non honoris alicuius adipiscendi causa, sed solius vitæ liberæ atque à dominatione tutæ studio. His moribus præditus, [a] tum quoque in publicum progressus, decreto contradixerat, non quod vllã aduersus Pompeium inimicitiã gereret, sed quia id cõtra maiorum statuta erat. Igitur hęc Pompeio absenti data sunt, aduenienti nihil additum: quod facturi tamen haud dubie erant, si ipse voluisset. nam aliis qui potentia Pompeium non æquabant, sæpius ingentes honores tribuerant: quum liquido constet, id eos inuitos fecisse. Pompeius, haud ignarus, omnia ea, quæ potentibus, & in summo imperio constitutis à populo darentur, vt maxime libentes illi ea decernerent, tamen in eam suspicionem incurrere, quasi vi, ita iis, qui cum potestate sunt machinantibus, extorta sint, eademque nullam ei, cui conferuntur, gloriam afferre, quando non a volentibus, sed à coactis proficisci, non ob beneuolentiam, sed adulandi causa exhibita viderentur: initio statim nemini, vt de id genus rebus referret, concessit: longe id præstare dicẽs, quam si decretos iam honores repudiaret. Hoc enim cum odio eius magistratus, qui decretum fecisset, & cum fastu contemptuque coniunctum esse, vbi ea recusentur, quæ haud dubiè à melioribus, aut certè paribus offeruntur: alteri vero & nomen & rem popularis animi, neq; ostentatione, sed re vera, inesse. His cõsideratis Põpeius, qui magistratus atq; imperia omnia ferè secus, quam à patribus acceptæ leges ferrent, obtinerat, reliqua ista, quę, præterquam quod in iis neq; aliis neq; sibi ipsi prodesse posset, inuidiam etiam odiumq; aduersus se eorum, qui ea præstitissent, allatura esse sentiebat, non admisit. Atque hæc tum acta sunt.

[a] *tum primum in publicum.*

Annuo autem tunc spatio Romani bellis vacarunt, ita vt longo tempore intermissum augurium salutis repeterent. Est autem quoddam diuinationis genus, quo probatur, † concedantne ipsis dii, vt populo salutem postulent: quasi nefas esset eam, prius quam concedatur, petere. Ad id dies destinabatur singulis annis, ad quam diem nullus exercitus ad bellũ esset profectus, nullus hostis in aciem eduxisset, aut pugnatũ esset. Hanc ob causam in continentibus malis, maximeque intestinis, non celebrabatur.

† *concedatne ipsis numen,*

A λε. καὶ δήμου ἐραστής τε, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, ἐγένετο, καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ δικαίου παρρησίαν καὶ μετὰ κινδύνων ἐποιεῖτο. καὶ ταῦτα μέντοι πάντα οὔτε πρὸς ἰσχὺν, οὔτε πρὸς δόξαν, ἢ τιμήν τινα, ἀλλ᾽ αὐτῆς ἕνεκα τῆς τε αὐτονόμου καὶ τῆς ἀτυραννεύτου διαίτης, ἔπραττε. τοιοῦτος οὖν δή τις ὢν, ἔς τε τὸ κοινὸν τότε πρῶτον παρῆλθε, καὶ πρὸς τὰ ψηφιζόμενα, οὐχ ὑπὸ μηδεμίαν τὴν Πομπηΐου ἔχθραν ἔχων, ἀλλ᾽ ὅτι γε ἔξω τῶν πατρίων ἦν, ἀντεῖπε. ἀπόντι μὲν δὴ οὖν αὐτῷ ταῦτ᾽ ἐδόθη, ἐλθόντι δὲ B οὐδὲν πάντως ἄν που καὶ ἕτερα προστεθέντα, εἴπερ ἠθελήκει. ἄλλοις γοῦν τισὶν ἐν ἐλάττονι αὐτοῦ κράτει γενομένοις πολλὰ καὶ ὑπέρογκα πολλάκις ἔνειμαν. καὶ ὅτι γε καὶ ἐκεῖνα ἄκοντες ἔπραξαν, δῆλόν ἐστιν. ὁ οὖν Πομπήϊος, εὖ εἰδὼς, ὅτι πάνθ᾽ ὅσα ἐν ταῖς δυναστείαις τοῖς ἰσχύουσί τι παρὰ τῶν πολλῶν γίνεται, τήν τε ὑπόνοιαν, (κἂν τὰ μάλιστα ἐθελούσιοι ψηφίσωνται) ὡς καὶ κατὰ βίαν ἐκ τῆς τῶν κρατούντων παρασκευῆς διδόμενα, ἔχει, καὶ δόξαν οὐδεμίαν ὡς παραδοῦσιν αὐτὰ (ὡς καὶ μὴ παρ᾽ ἑκόντων, ἀλλ᾽ ἀναγκασθέντων, μηδ᾽ ἀπ᾽ C εὐνοίας, ἀλλ᾽ ἐκ κολακείας ὑπάρξαντα σφίσι) φέρει· οὐκ ἐπέτρεψεν ἀρχὴν οὐδενὶ οὐδὲν ἐσηγήσασθαι. καὶ πολύ γε τοῦτο βέλτιον εἶναι ἔλεγεν, ἢ ψηφισθέντα μὴ προσίεσθαι. ἐν μὲν γὰρ τῷ, μῖσός τε ἐπὶ τῇ δυναστείᾳ ὑφ᾽ ἧς ἐγνώσθη(?) καὶ ὑπερηφανίας καὶ ὕβριν τὸ μὴ δέχεσθαι τὰ διδόμενα παρὰ τῶν κρειττόνων δῆθεν, ἢ πάντως γε τῶν ὁμοίων, ἐνεῖναι· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ, τὸ δημοτικὸν ὄντως καὶ ὄνομα καὶ ἔργον οὐκ ἀπ᾽ ἐνδείξεως, ἀλλ᾽ ἐξ ἀληθείας ὑπάρχειν. τὰς γάρ τοι D ἀρχὰς καὶ τὰς ἡγεμονίας ἔξω τῶν πατρίων ὀλίγου πάσας λαβὼν, τὰ γοῦν ἄλλα τοιαῦτα, ἐξ ὧν μήτε ὠφελῶν τινὰ, μήτε ὠφελούμενος, φθόνον ἄλλως καὶ μῖσος καὶ πρὸς αὐτῶν τῶν διδόντων αὐτὰ λήψεσθαι ἔμελλεν, οὐκ ἐδέχετο. καὶ ταῦτα μὲν ἀνὰ χρόνον ἐγένετο.

Τότε δὲ οἱ Ῥωμαῖοι πολέμων ἀνάπαυσιν τὸν τοῦ ἔτους χρόνον ἔσχον· ὥστε καὶ τὸ οἰώνισμα τὸ τῆς ὑγιείας ὀνομασμένον διὰ πάνυ πολλοῦ ποιῆσαι. E τοῦτο δὲ μαντείας τις τρόπος ἐστὶ, πίστιν τινὰ ἔχων, εἰ ἐπιτρέπει σφίσιν ὁ θεὸς ὑγίειαν τῷ δήμῳ αἰτῆσαι· ὡς οὐχ ὅσιον οὐδὲ αἴτησιν αὐτῆς, πρὶν συγχωρηθῆναι, γενέσθαι. καὶ ἐπελεῖτο κατ᾽ ἔτος ἡμέρα, ἐν ᾗ μηδὲν στρατόπεδον μήτε ἐπὶ πόλεμον ἐξήει, μήτ᾽ ἀντιπαρετάττετό τις, μήτε ἐμάχετο. καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς συνεχέσι κινδύνοις, καὶ μάλιστα τοῖς ἐμφυλίοις, οὐκ ἐποιεῖτο.

εἶτο. ἄλλως τε γὰρ παγχάλεπον σφίσιν ἦν καθαρὰν ἀπὸ πάντων αὐτὴν ἡμέραν ἀκριβῶς τηρῆσαι, καὶ προσέτι καὶ ἀτοπώτατον, κακὰ αὐτοὺς ἐν ταῖς στάσεσιν ἑκουσίους ἀμύθητα ἀλλήλοις παρέχοντας, καὶ μέλλοντας, ἄν τε ἡττηθῶσιν, ἄν τε καὶ νικήσωσι, κακοῦσθαι, ἔπειτα σωτηρίαν παρὰ τοῦ θείου προσαιτεῖν. ἀμέλει καὶ τότε ἠδυνήθη μέν πως τὸ οἰώνισμα ἐκεῖνο ποιηθῆναι, οὐ μέντοι καὶ καθαρὸν ἐγένετο. ἔξεδροι γάρ τινες ὄρνιθες ἐπέπταντο, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἀνεμαντεύσαντο. καὶ ἄλλα δὲ αὐτοῖς σημεῖα οὐκ αἴσια συνηνέχθη. κεραυνοί τε γὰρ ἐν αἰθρίᾳ πολλοὶ ἔπεσον, καὶ ἡ γῆ ἰσχυρῶς ἐσείσθη εἴδωλά τε πολλαχόθι ἀνθρώπων ἐφαντάσθη, καὶ λαμπάδες αἰεκὰς ἐς τὸν οὐρανὸν ἀπὸ τῶν δυσμῶν ἀνέδραμον· ὥστε πάντα τινὰ καὶ ἰδιώτην τὰ σημαινόμενα ἀπ᾽ αὐτῶν προγνῶναι. οἱ γὰρ δήμαρχοι τὸν Ἀντώνιον τὸν ὕπατον ὁμοιοτροπώτατόν σφισιν ὄντα προσλαβόντες, ὁ μέν τις τοὺς παῖδας τῶν ὑπὸ τοῦ Σύλλου ἐκπεσόντων πρὸς τὰς ἀρχὰς ἦγεν· ὁ δὲ τῷ τε Παίτῳ † τῷ Ποπλίου, καὶ τῷ Σύλλᾳ τῷ Κορνηλίῳ τῷ μετ᾽ αὐτοῦ ἁλόντι, τό τε βουλεύειν καὶ τὸ ἀρχὰς ἐξεῖναι ἐδίδου. ἄλλος χρεῶν ἀποκοπάς, ἄλλος κληρουχίας καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἐν τῷ ὑπηκόῳ γενέσθαι ἐσηγεῖτο. καὶ ταῦτα μὲν πρός τε τοῦ Κικέρωνος καὶ πρὸς τῶν ἄλλων τῶν ὁμογνωμονούντων οἱ προκαταληφθέντα, πρὶν ἔργον τι ἀπ᾽ αὐτῶν συμβῆναι, ἐπαύθη. Τίτος δὲ δὴ Λαβιηνὸς Γάιον Ῥαβίριον ἐπὶ τῷ τοῦ Σατουρνίνου φόνῳ γραψάμενος, πλεῖστον σφίσι τάραχον παρέσχεν. ὅ, τε γὰρ Σατουρνῖνος πρὸ ἓξ που καὶ τριάκοντα ἐτῶν ἐτεθνήκει· καὶ τὰ κατὰ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς αὐτὸν οἱ ὕπατοι τότε παρὰ τῆς βουλῆς προσετετάχατο. ὥστε ἡ γερουσία ἄκυρος ἐκ τοῦ δικαστηρίου ἐκείνου τῶν ψηφισμάτων ἐγίνετο. κἀκ τούτου πᾶς ὁ κόσμος τῆς πολιτείας ἐταράττετο. ὁ μὲν γὰρ Ῥαβίριος οὐδ᾽ ὡμολόγει τὸν φόνον, ἀλλ᾽ ἄπαρνος ἦν. οἱ δὲ δήμαρχοι τήν τε ἰσχὺν καὶ τὴν ἀξίωσιν τῆς βουλῆς καταλῦσαι παντελῶς ἐσπούδαζον, καὶ ἐξουσίαν ἑαυτοῖς τοῦ πάνθ᾽ ὅσα βούλοιντο ποιεῖν, προπαρεσκεύαζον. † διὰ γὰρ δὴ τούτου τά τε τῷ συνεδρίῳ δόξαντα, καὶ τὰ περὶ τοσούτων ἐτῶν πραχθέντα εὐθύνεσθαι, τοῖς τέ τι τῶν ὁμοίων ἐπιχειροῦσιν ἄδεια ἐδίδοτο, καὶ αἱ τιμωρίαι αὐτῶν ἐκολούοντο. ἡ οὖν γερουσία δεινὸν μὲν καὶ ἄλλως ἐνόμιζεν εἶναι καὶ ἄνδρα βουλευτήν, μήτ᾽ ἀδικοῦντά τι, καὶ ἐς γῆρας ἤδη προεληλυθότα, ἀπο-

† τῷ Ποπλίῳ.

† διὰ γὰρ δὴ τοῦ τπ.

A tur. alioquin etiā difficillimum erat Romanis vt eam diem exacte ab his omnibus puram seruarent: & præterea absurdissimum, quod quum ipsi sese mutuo in seditionibus vltro malis infandis affligerent, vt siue vincerentur, siue adeo vincerent, in miseriis essent, ita salutem à deo flagitare vellent. Atqui tunc videbatur id augurium capi posse, non tamen purum peractum est. Nam & aues alienæ aduolarunt, auguriumq; sinistrum reddiderunt. præterea alia quoque B infesta signa euenerunt. multa enim fulmina per serenum delapsa sunt, terra ingenti motu concussa est, multis locis hominum simulacra apparuerunt, faces in sublime ab occasu ad cœlum recurrerunt: ita vt omnes etiam de populo homines iam ante præsagirent quid hæc portenderent. Tribuni enim plebis, adiuncto sibi Antonio consule, cui cum ipsorum ingeniis optime conueniebat, alius C filios eorum qui sub Sylla ciuitate pulsi erant, ad magistratus promouere: alius P. Pæto, Cornelioque Syllæ, qui cum eo ambitus reus peractus erat, senatorii ordinis magistratusque capessendi potestatem concedere: alius nouas tabulas, alius agrorum diuisiones in Italia & Romano nomini subditis regionibus moliri. Atque hæc quidem à Cicerone, aliisque, qui cum eo sentiebant, mature deprehensa, & antequam in rem D deducerentur, sedata sunt. Titus autem Labienus Rabirium propter cædem Saturnini in ius vocans magnum Romæ tumultum excitauit. Nam Saturninus sane ante annum trigesimum & sextum oppetierat, bellumque aduersus eum iussu senatus a consulibus susceptum fuerat. Itaque eo iudicio autoritas decernendi senatui omnis derogabatur, omnisque reipublicæ ordo conturbabatur. At vero Rabirius cædem eam nequaquam profitebatur, sed infitias E ibat. Tribuni hoc omnino agebant, vt omni dignitate potestateque senatus sublata, ipsi plenam pro sua libidine omnia agendi potentiam haberent.[a] ea de causa senatusconsulta, & ab eo ordine ante tot annos acta, in disquisitionem vocare: iis, qui huiusmodi rem tentassent, impunitatem proponere, eorumque pœnas diminuere. Senatus non id modo iniquum ducere, quod homo senatoriæ dignitatis, ob nullum facinus, tam magno natu pe-

[a] Nam eo ipso, quod nomine senatusconsultorum, & ab eo ordine ante tot annos actorum rationes exigerentur, tum iis, qui consimilia tentassent, impunitas concedebatur, tum eorundem pœna diminuebātur.

riret, sed multo vehementius indignari, quod reipublicæ præcipuus status ignominia afficeretur, rerumque potestas ad pessimos homines deuolueretur. Factiones igitur turbulentæ contentionesque vtriusque partis exstitere de iudicio: quum alteri, ne fieret; alteri, vt fieret, instarent. Vbi tandem ea pars, quæ iudicari rem volebat, potissimum per Cæsarem, aliosque nonnullos, obtinuit, ac de iudicio conuentum est, (erat enim ipse cum L. Cæsare iudex, neque leui crimine, sed perduellionis Rabirius arcessebatur) ipsum condemnauerũt, quamuis non à populo, vt quidem mores maiorum ferebant, sed à prætore, secus quam par erat, iudices constituti. Rabirius ad populum prouocauit: sed haud dubie ibi quoque causa cecidisset, ni Metellus Celer, qui tum augur prætorque erat, id impediuisset. Is enim, quum ei populus nihil obtemperaret, neque cum animis suis reputarent, iudicium id haud legitime factum esse; in Ianiculum citato cursu perrexit, antequam suffragiis populus quicquam decerneret, reuellitque signum militare: itaque populus nullius amplius decreti faciendi potestatem habebat. Quod de vexillo dixi, ita habet. Quum antiquitus multi hostes circum Romam habitarent, veriti Romani ne, dum ipsi comitia centuriata agerent, hostes per insidias vrbem aggrederentur, Ianiculumque occuparent: statuerunt, non omnes simul ire in suffragia, sed vt semper aliqui armati [a] per successionem eum locum custodirent. In Ianiculo igitur, quandiu concio durabat, custodiæ agebantur: quum autem soluenda iam erat concio, signum à Ianiculo remouebatur, custodesque discedebant. Non autem licebat, custodiis ab arce ea remotis, quicquam amplius statuere. Is autem mos solis centuriatis comitiis obseruabatur, [b] quum extra vrbem omnes in armis adesse res postulabat: & id hodieque religionis causa fieri solet. Eo tum modo concio dissipata, vexillo amoto, Rabriusque liberatus est. nam etsi denuo causam agendi potestas Labieno superabat, id tamen omsit.

[a] per vices

[b] quod ad eã tũ extra mænia, tum omnes, quibus essent arma, conuenire cogerẽtur, vt idem hodieque diem adhuc causa fieri solet.

Catilina vero hoc modo, hisque de causis periit. Quum eo quoque tempore consulatum peteret, eiusque obtinendi causa nihil intentatum relinqueret, statutum est à senatu, vt qui largitionis

A λέσθαι. πολλῷ δὲ δὴ μᾶλλον ἠγανάκτει, ὅτι τό τε πρόσχημα τῆς πολιτείας διεβάλλετο, καὶ τὰ πράγματα τοῖς φαυλοτάτοις ἐπετρέπετο. σπουδαί τε οὖν ταραχώδεις, καὶ φιλονεικίαι ἀφ᾽ ἑκατέρων περί τε τοῦ δικαστηρίου, τῶν μὲν, ὅπως μὴ συναχθῇ, τῶν δὲ, ἵνα καθιζήσῃ, διαγωνιούντων· καὶ ἐπειδὴ τοῦτο διά τε τὸν Καίσαρα καὶ δι᾽ ἄλλους τινὰς ἐνίκησε, περί τε τῆς κρίσεως αὖθις συνέβησαν, (καὶ ἦν γὰρ αὐτὸς ἐκεῖνος καὶ μετὰ τοῦ Καίσαρος τοῦ Λουκίου δι-

B κάζων· οὐ γὰρ ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸ δὴ λεγόμενον περδουελλίωνος ὁ Ῥαβίριος ἐκρίθη) κατεψηφίσαντο αὐτοῦ, καίτοι μὴ πρὸς τοῦ δήμου, κατὰ τὰ πάτρια, ἀλλὰ πρὸς αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ, οὐκ ἐξὸν, αἱρεθέντες. καὶ ἐφῆκε μὲν ὁ Ῥαβίριος, πάντως δ᾽ ἂν καὶ παρὰ τῷ δήμῳ ἑάλω. εἰ μὴ ὁ Μέτελλος ὁ Κέλερ, οἰωνιστής τε ὢν καὶ στρατηγῶν, ἐνεπόδισεν. ἐπειδὴ γὰρ οὔτε ἄλλως ἐπείθοντό οἱ, οὔθ᾽ ὅτι παρὰ τὰ νενομισμένα ἡ κρίσις ἐγεγόνει ἐνεθυμοῦντο, ἀνέδραμεν ἐς τὸ Ἰάνικλον, πρὶν καὶ ὁτιοῦν σφᾶς ψηφίσασθαι, καὶ τὸ σημεῖον

C τὸ στρατιωτικὸν κατέσπασεν· ὥστε μηδὲν ἔτ᾽ αὐτοῖς ἐξεῖναι διαγνῶναι. τοῦτο δὲ τὸ κατὰ τὸ σημεῖον, τοιόνδε τί ἐστι· πολλῶν τὸ ἀρχαῖον πολεμίων τῇ πόλει προσοικούντων, φοβούμενοι μὴ ποτὲ ἐκκλησιαζόντων σφῶν κατὰ τοὺς λόχους ἐπιθῶνταί τινες τῇ πόλει τὸ Ἰάνικλον καταλαβόντες, ἐνόμισαν μὴ πάντες ἅμα ψηφίσασθαι, ἀλλά τινας ἀεὶ ἐνόπλους τὸ χωρίον ἐκεῖνο ἐκ διαδοχῆς φυλάττειν. καὶ αὐτὸ ἕως μὲν ἡ ἐκκλησία ἦν, ἐφρούρουν· ὁπότε δὲ διαλυθή-

D σεσθαι ἔμελλε, τό, τε σημεῖον καθῃρεῖτο, καὶ οἱ φύλακες ἀπηλλάσσοντο. οὐ γὰρ ἐξῆν, μὴ φρουρουμένου τοῦ χωρίου ἐκείνου, οὐδὲν ἔτι χρηματισθῆναι. τοῦτο δὲ ἐν μόναις ταῖς κατὰ τοὺς λόχους ἀθροιζομέναις ἐκκλησίαις ἐγίνετο, ὅτι τε ἔξω τοῦ τείχους, καὶ ὅτι πάντες οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες, δι᾽ ἀνάγκην εἶχον ἐς αὐτὰς συνιέναι· καὶ ἔτι τε καὶ νῦν ὁσίας ἕνεκα ποιεῖται. οὕτω μὲν δὴ τότε ἥ τε ἐκκλησία, καθαιρεθέντος τοῦ σημείου, διελύθη, καὶ ὁ Ῥαβίριος ἐσώθη. ἐξῆν μὲν γὰρ τῷ Λαβιήνῳ καὶ αὖθις δικάσασθαι, οὐ μέντοι καὶ ἐποίησεν αὐτό.

E Ὁ δὲ δὴ Κατιλίνας ὧδέ τε καὶ διὰ τάδε ἀπώλετο· ἔδοξε τῇ βουλῇ, τήν τε ὑπατείαν καὶ τότε αἰτήσαντος, καὶ πάντα, ὅ, τι δήποτε ἐνεδέχετο, ὅπως ἀποδειχθῇ μηχανωμένου, δέκα ἐτῶν φυγὴν, τοῦ Κικέρωνος ἐς τὰ μάλιστα ἐνάγοντος, τοῖς ἐπιτιμίοις

τοῖς

τοῖς ἐπὶ τῷ δεκασμῷ ἐλεγχομένοις προσνομοθετῆσαι. τοῦτ' οὖν καὶ ἐκεῖνος δι' ἑαυτὸν (ὥσπερ που καὶ ἀληθὲς ἦν) ἐγνῶσθαι νομίσας, ἐπεχείρησε μὲν, χεῖρά τινα παρασκευάσας, τόν τε Κικέρωνα, καὶ ἄλλους τινὰς τῶν πρώτων ἐν αὐταῖς ταῖς ἀρχαιρεσίαις, ἵν' ὕπατος εὐθὺς χειροτονηθῇ, φονεῦσαι. οὐκ ἠδυνήθη δέ. ὁ γὰρ Κικέρων προμαθὼν τὸ ἐπιβούλευμα, τῇ τε γερουσίᾳ ἐμήνυσεν αὐτὸ, καὶ κατηγορίαν αὐτοῦ πολλὴν ἐποιήσατο. ἐπειδή τε οὐκ ἔπεισε σφᾶς ψηφίσασθαί τι ὧν ἠξίου (οὔτε γὰρ πιθανὰ ἐξηγγελκέναι, καὶ διὰ τὴν ἑαυτοῦ ἔχθραν καταψεύδεσθαι τῶν ἀνδρῶν ὑπωπτεύθη) ἐφοβήθη, ἅτε καὶ προσπαροξυγκὼς τὸν Κατιλίναν· καὶ οὐκ ἐτόλμησεν ἁπλῶς ἐς τὴν ἐκκλησίαν ἐσελθεῖν, ὥσπερ εἰώθει· ἀλλά τούς τε ἐπιτηδείους συνεπήγαγε παρεσκευασμένους ἀμῦναί οἱ, εἴ τι δεινὸν γένοιτο, καὶ θώρακα, τῆς τε ἑαυτοῦ ἀσφαλείας καὶ τῆς ἐκείνων διαβολῆς ἕνεκα, ὑπὸ μὲν τὴν ἐσθῆτα, † παραφαίνων δι' αὐτὸν ἐξεπίτηδες, ἐνεδύσατο. ἔκ τε οὖν τούτου, καὶ ὅτι ἄλλως φήμη τις ἐξεφέρετο, ὅτι ἐπιβουλεύεται, ὅ, τε δῆμος δεινῶς ἠγανάκτησε, καὶ οἱ συνομωμοκότες τῷ Κατιλίνᾳ φοβηθέντες αὐτὸν, ἡσύχασαν. καὶ οὕτως ὕπατοί τε ἕτεροι ᾑρέθησαν, καὶ ἐκεῖνος οὐκέτι λάθρᾳ, οὐδὲ ἐπὶ τὸν Κικέρωνα, τούς τε σὺν αὐτῷ μόνους, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πᾶν τὸ κοινὸν τὴν ἐπιβουλὴν συνίστη. ἔκ γὰρ τῆς Ῥώμης αὐτῆς τούς τε κακίστους, καὶ καινῶν ἀεί ποτε πραγμάτων ἐπιθυμητὰς, κἀκ τῶν συμμάχων ὡς ὅτι πλείστους, χρεῶν τε ἀποκοπὰς, καὶ γῆς ἀναδασμοὺς, ἄλλα τε, ἐξ ὧν μάλιστα δελεάσειν αὐτοὺς ἤμελλεν, ὑπισχνούμενος σφίσι, συνῆγε. καὶ τούς γε πρώτους † αὐτῶν δυνατωτάτους, (ἦσαν δὲ ἄλλοι τε, καὶ Ἀντώνιος ὁ ὕπατος) καὶ ἐς ἀθεμίτων ὁρκωμοσιῶν ἀνάγκην προσήγαγε. παῖδα γάρ τινα καταθύσας, καὶ ἐπὶ τῶν σπλάγχνων αὐτοῦ τὰ ὅρκια ποιήσας, ἔπειτα ἐσπλάγχνευσεν αὐτὰ μετὰ τῶν ἄλλων. συνέπραττον δὲ αὐτῷ τὰ μάλιστα, τὰ μὲν ἐν τῇ Ῥώμῃ, ὅ, τε ὕπατος καὶ ὁ Λεντοῦλος ὁ Πούπλιος, ὁ μετὰ τὴν ὑπατείαν ἐκ τῆς γερουσίας ἐκπεσών (ἐστρατήγει γὰρ ὅπως τὴν βουλείαν ἀναλάβῃ) τὰ δὲ ἐν ταῖς Φαισούλαις, ἐς ἃς οἱ στασιῶται αὐτοῦ συνελέγοντο, Γάϊός τις Μάλλιος, τῶν τε πολεμικῶν ἐμπειρότατος (μετὰ γὰρ τῶν τοῦ Σύλλου λοχαγῶν ἐστρατεύετο) καὶ πολυδαπανώτατος ὤν. συμπάντα γοῦν, ὅσα τότε ἐκτήσατο, καίπερ πάμπολλα ὄντα, κακῶς κατανα-

† παραφαίνων δὲ αὐτόν

† αὐτῶν, ἢ δυνατωτάτους.

A nis conuincerentur, ii præter constitutam mulctam, decennali insuper exilio plecterentur: Cicerone præcipue autore. Catilina hoc propter se, sicut erat, statutum existimans, conatus est parata ad id manu, Ciceronem, aliosque primores [viros,] in ipsis comitiis obtruncare, vt confestim consul crearetur. Neque tamen id efficere potuit. nam Cicero insidiis ante cognitis, eas senatui patefecit, ipsumque Catilinam grauiter accusauit. Quum non persuaderet, vt ea, quæ volebat, decernerent, (nam in suspicione erat, ac si haud probabilia retulisset, sed ob proprias inimicitias falso eos viros accusasset) timor eum incessit: quippe qui iam ante Catilinam irri-B tauerat. Igitur non amplius audere in concionem solus, vt alias consueuerat, sed cum familiaribus suis, qui ad defendendam vim parati aderant, progredi; loricamque sui tutandi, illisque inuidiam conciliandi causa [a] gestare, eamque icirco subinde data opera ostentare. Hanc ob rem, & quod alioquin rumor increbruerat, tendi insidias Ciceroni, populus vehementi indignatione commotus est: territique ii, qui cum Catilina coniurationem fecerant, [b] quietem egerunt. Ita C consulibus aliis designatis, Catilina non iam occultè, neque soli tum Ciceroni, eiusque sectatoribus, sed toti reipublicæ perniciem machinari, flagitiosissimum quemque Romæ, nouandarumque rerum studiosissimum, sibi adiungere: deinde ex sociis Romanorum etiam quamplurimos: eos nouarum tabularum, agrorumque diuisionis pollicitatione, aliisque, quæ plurimum apud eos possent, illecebris allicere. Erant inter D hos primarii viri potentissimique, ac præter alios, ipse etiam consul Antonius. Hos vt se nefando iureiurando adstringerent, adegit. puerum enim quendam mactauit, iuramentoque inito super eius visceribus, ea deinde ipse cum aliis comedit. Romæ negotium gerebat [c] per administros, consulem in primis, & P. Lentulum, qui post gestum consulatum senatu exciderat, ac senatoriæ dignitatis recuperandæ causa præturam tunc gerebat: Fæsulis (eo enim se-E ditionis socii confluebant) per Caium Manlium quendam, hominem militiæ peritissimum, qui sub Sylla ordines duxerat. is Manlius, apprimè prodigus homo, omnem rem familiarem, quam amplissimã effecerat, in malos vsus profude-

[a] sub veste sic gestare, ut eam data opera non nihil ostentaret.

[b] quieuerunt

[c] per hos potissimum complices,

rat: igitur similium rerum cupiditate tenebatur. [a] Quum instructa hæc iam essent, primo Cicero de iis, quæ in vrbe agitabantur, certior fit per literas, [b] quarum autor non extabat. erant autem ad Crassum aliosque nonnullos nobiles datę. Ob has decretum est, rem ad seditionem spectare, autorumque harum rerum conquisitionem debere fieri. Secundo loco quæ in Hetruria mouebantur, nunciata sunt. Igitur consulibus custodia vrbis & [c] reipublicæ mandata est, vt Romanæ erat consuetudinis. Huic enim [d] decreto adscriptum erat, darent operam coss. ne quid detrimenti respublica caperet. His actis, quum multis in locis custodiæ essent positæ, res in vrbe motæ amplius non sunt: adeo vt ob calumniam Cicero iam male audiret. Cæterum iis, quæ ab Hetruria nuntiabantur, effectum est; vt & fides rei haberetur, & Catilina de vi accusaretur. Catilina primum, tanquam sibi esset optime conscius, iudicium non detrectare: se ad causam dicendam parare, se Ciceroni ipsi custodiendum (ne scilicet effugere posset) tradere: eo abnuente, vltro cũ Metello prætore degere, ne innouandarum rerum studii suspectus haberetur, dum interim à coniurationis sociis aliquãtum roboris acciperet. Quum nihil procederet, (quod Antonius timore perculsus trepidabat, Lentulus autem minime ad agẽdum idoneus erat) edixit ipsis, vt in domum quandam noctu conuenirent. ibi eos clam Metello conuentos timiditatis mollitieiq; causa increpat: deinde exponit, quæ passuri sint, detecta re: ea verò bene gesta, quibus bonis potituri. ita eorum animos confirmat, irritatque: adeò vt duo quidam pollicerentur, se summo mane in domum Ciceronis introituros, ibique eum confossuros. Verum hac quoque re per indicium detecta, (Cicero enim pro sua, qua multum pollebat, potentia, vt qui multos causarum patrociniis [familiaritate] sibi adstrinxerat, alios terrore perculerat, multos, qui de his ad se referrent habebat) senatus Catilinam vrbe excedere iubet. Is [e] hac specie lætus, Roma Fæsulas profectus est: assumptoq; nomine & habitu consulis, iam ante collectas à Manlio copias instruxit. interea alios quosdam, liberos primum, dein seruos quoque, sibi adiunxit. His rebus permoti Romani, vi ipsum egisse iudicauerunt: Antoniumque consulem, ignari eum in par-

a Quum hæc illi instruerent,

b qua autore haud indicabant.

c & totius respubl.

d senatus consulto.

e per hanc occasionem lubens excessit, & Roma.

A λώσας, ἑτέρων ἔργων ὁμοίων ἐπεθύμει. τῶν δὲ παρασκευαζομένων οὕτω ταῦτα. αὐτῶν, μηνύεται τῷ Κικέρωνι πρῶτα μὲν τὰ ἐν τῷ ἄστει γιγνόμενα, διὰ γραμμάτων τινῶν, ἃ τὸν μὲν γράψαντα οὐκ ἐδήλου, τῷ δὲ δὴ Κράσσῳ καὶ ἄλλοις τισὶ τῶν δυνατῶν ἐδόθη. καὶ ἐπ' αὐτοῖς δόγμα ἐκυρώθη, ταραχήν τε εἶναι, καὶ ζήτησιν τῶν αἰτίων αὐτῆς γενέσθαι. δεύτερα δὲ τὰ ἀπὸ τῆς Τυρσηνίδος· καὶ προσεψηφίσαντο τοῖς ὑπάτοις τὴν φυλακὴν τῆς τε πόλεως καὶ τῶν
B ὅλων αὐτῆς πραγμάτων, καθάπερ εἰώθεσαν. καὶ γὰρ τούτῳ τῷ δόγματι προσεγράφη τὸ, διὰ φροντίδος αὐτοὺς σχεῖν, ὥστε μηδεμίαν ἀποτεύθην τῷ δημοσίῳ συμβῆναι. γενομένου δὲ τούτου, καὶ φρουρᾶς πολλαχόθι καταστάσης, τὰ μὲν ἐν τῷ ἄστει οὐκέτ' ἐνεωτερίσθη, ὥστε καὶ ἐπὶ συκοφαντίᾳ τὸν Κικέρωνα διαβληθῆναι. τὰ δὲ ἐκ τῶν Τυρσηνῶν ἀγγελλόμενα τήν τε αἰτίαν ἐπιστώσατο, καὶ βίας ἐπ' αὐτοῖς γραφὴν τῷ Κατιλίνᾳ παρεσκεύασε. καὶ ὃς τὰ μὲν πρῶτα καὶ πάνυ αὐτὴν ἑτοίμως, ὡς καὶ
C ἀπὸ χρηστοῦ τοῦ συνειδότος, ἐδέξατο· πρός τε τὴν δίκην δῆθεν ἡτοιμάζετο, καὶ τῷ Κικέρωνι αὐτῷ τηρεῖν ἑαυτὸν, ὅπως δὴ μὴ φύγῃ που, παρεδίδου· μὴ προσδεξαμένου δ' ἐκείνου τὴν φρουρὰν αὐτοῦ, παρὰ τῷ Μετέλλῳ τῷ στρατηγῷ τὴν δίαιταν ἑκουσίως ἐποιεῖτο, ἵν' ὡς ἥκιστα ὑποπτευθείη νεωτερίζων τι, μέχρις ἂν καὶ ἐκ τῶν αὐτόθι συνωμοτῶν ἰσχυρόν τι προσλάβῃ. ὡς δ' οὐδὲν οἱ προεχώρει (ὅ, τε γὰρ Ἀντώνιος φοβηθεὶς ὑπεστέλλετο, καὶ ὁ Λέντουλος ἥκιστα δραστήριος ἦν) προεῖπεν αὐτοῖς νυκτὸς ἐς οἰκίαν τινὰ συλλεγῆναι. καὶ λαθὼν τὸν Μέτελλον, ἦλθέ τε πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐπετίμησε
D σφίσιν ἐπί τε τῇ ἀτολμίᾳ καὶ ἐπὶ τῇ μαλακίᾳ. κἀκ τούτου διεξελθὼν ὅσα τε πείσονται φωραθέντες, καὶ ὅσων τεύξονται κατορθώσαντες, οὕτως αὐτοὺς καὶ ἐπέρρωσε καὶ παρώξυνεν, ὥσθ' ὑποστῆναι δύο τινὰς ἔς τε τὴν τοῦ Κικέρωνος οἰκίαν ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἐσπηδήσειν, κἀνταῦθα αὐτὸν φονεύσειν. ὡς δὲ καὶ τοῦτο προεμηνύθη, (ὁ γὰρ Κικέρων, πολὺ δυνάμενος, συχνούς τε ἐκ τῶν συνηγορημάτων τοὺς μὲν οἰκειούμενος, τοὺς
E δὲ ἐκφοβῶν, πολλοὺς τοὺς διαγγέλλοντας οἱ τὰ τοιαῦτα ἔσχε) μεταστῆναι ἡ γερουσία τὸν Κατιλίναν ἐψηφίσατο. καὶ ὃς ἀσμένως τε ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ ὑπεχώρησε, καὶ πρὸς τὰς Φαισούλας ἐλθὼν, τόν τε πόλεμον ἄντικρυς ἀνείλετο, καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὴν σκευὴν τὴν τῶν ὑπάτων λαβὼν, καὶ τοὺς προσυνειλεγμένους ὑπὸ τοῦ Μαλλίου συνεκρότει. κἀν τούτῳ καὶ ἄλλους τινὰς, πρῶτον μὲν ἐκ τῶν ἐλευθέρων, ἔπειτα δὲ καὶ ἐκ τῶν δούλων, προσεποιεῖτο. ὅθεν περ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τήν τε βίαν αὐτοῦ κατεψηφίσαντο, καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐς τὸν πόλεμον, ἀγνοοῦντές

που τῆς συνωμοσίας σφῶν, ἐς ἔλεγχον ἀφίκετο, τὴν ἐσθῆτα μετέβαλον. καὶ διὰ ταῦτα καὶ ὁ Κικέρων κατὰ χώραν ἔμεινεν. εἰλήχει γὰρ τῆς Μακεδονίας ἄρξαι. οὔτε δὲ ἐς ἐκείνην (τῷ γὰρ συνάρχοντι αὐτὴν διὰ τὴν περὶ τὰς δίκας σπουδὴν ἐξέστη) οὔτε ἐς τὴν Γαλατίαν τὴν πλησίον, ἣν ἀντέλαβε διὰ ταῦτα, ἐξῆλθεν. ἀλλ᾽ αὐτὸς μὲν τὴν πόλιν διὰ φυλακῆς ἐποιήσατο, ἐς δὲ τὴν Γαλατίαν τὸν Μέτελλον (ὅπως μὴ καὶ ὁ Κατιλίνας αὐτὴν σφετερίσηται) ἔπεμψε. καὶ ἐν καιρῷ γε ἐς τὰ μάλιστα τοῖς Ῥωμαίοις κατέμεινε. παρασκευαζομένου γὰρ τοῦ Λεντούλου καταπρῆσαί τε τινας, καὶ σφαγὰς ἐργάσασθαι, μετά τε τῶν ἄλλων τῶν συνωμοτῶν, καὶ μετὰ Ἀλλοβρίγων, οὓς κατὰ πρεσβείαν παρόντας ἀνέπεισε συμφρονῆσαί ἑαυτῷ. * * *

καὶ συλλαβὼν τοὺς ἐπ᾽ αὐτοὺς σταλέντας, ἔς τε τὸ βουλευτήριον μετὰ τῶν γραμμάτων ἐσήγαγε, καὶ ἄδειαν αὐτοῖς δοὺς πάσας, οὕτω τὴν συνωμοσίαν ἤλεγξε. κἀκ τούτου ὁ Λέντουλος ἀπειπεῖν τὴν στρατηγίαν ὑπὸ τῆς γερουσίας ἀναγκασθεὶς, ἐν φρουρᾷ μετὰ τῶν ἄλλων τῶν συλληφθέντων ἐγένετο, καὶ οἱ λοιποὶ ἀνεζητοῦντο. καὶ ταῦτα καὶ τῷ δήμῳ ὁμοίως ἤρεσε, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ τοῦ Κικέρωνος δημηγοροῦντός τι περὶ αὐτῶν, τὸ ἄγαλμα τὸ τοῦ Διὸς ἔς τε τὸ Καπιτώλιον παρ᾽ αὐτὸν τὸν καιρὸν τῆς ἐκκλησίας ἀνιδρύθη, καὶ κατὰ τὴν ὑφήγησιν τῶν μάντεων, πρός τε τὰς ἀνατολὰς καὶ πρὸς τὴν ἀγορὰν βλέπον ἀνετέθη. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνοί τε συνωμοσίαν τινὰ ἐξελεγχθήσεσθαι ἐκ τῆς τοῦ ἀγάλματος ἱδρύσεως εἰρήκεσαν, καὶ ἡ ἀνάθεσις αὐτοῦ τοῖς φωραθεῖσι συνέβαινε, τό, τε θεῖον ἐμεγάλυνον, καὶ τοὺς τὴν αἰτίαν λαβόντας δι᾽ ὀργῆς μᾶλλον ἐποιοῦντο. διῆλθε μὲν οὖν λόγος ὅτι καὶ ὁ Κράσσος ἐν αὐτοῖς εἴη, καί τις καὶ τῶν συλληφθέντων τοῦτ᾽ ἐμήνυσεν· οὐ μέντοι πολλοὶ ἐπίστευον. οἱ μὲν γὰρ ἀρχὴν οὐδ᾽ ἠξίουν τοιοῦτόν τι ἐς αὐτὸν ὑποτοπεῖν· οἱ δὲ καὶ ἐκ τῶν ὑπαιτίων ὑπελόπτευον αὐτὸ ὅπως βοηθείας τινὸς διὰ τοῦτο παρ᾽ αὐτοῦ (ὅτι πλεῖστον ἐδύνατο) τύχωσι, λογοποιηθῆναι. εἰ δ᾽ οὖν τισι καὶ πιστὸν ἐδόκει εἶναι, ἀλλ᾽ οὔτι γε ἐδικαίουν, ἄνδρα τε ἐν τοῖς πρώτοις σφῶν ὄντα ἀπολέσθαι, καὶ τὴν πόλιν ἐπὶ πλεῖον ἐκταράξαι. ὥστε τοῦτο μὲν παντελῶς διέπεσε. παρασκευαζομένων δὲ δὴ πολλῶν καὶ δούλων καὶ ἐλευθέρων, τῶν μὲν ὑπὸ δέους, τῶν δὲ καὶ οἴκτῳ τοῦ τε Λεντούλου καὶ τῶν ἄλλων, ἐξαρπάσαι πάντας αὐτούς, ὅπως μὴ ἀποθάνωσι· προπυθόμενος τοῦθ᾽ ὁ Κικέρων, τό, τε Καπιτώλιον καὶ τὴν ἀγορὰν τῆς νυκτὸς φρουρᾷ προκατέλαβε. καὶ τινα παρὰ τοῦ δαιμονίου χρηστὴν ἐλπίδα ἅμα τῇ ἕῳ λα-

A te conspirationis esse, ad bellum coniuratis faciendum emiserunt, ipsi vestem mutauerunt. Easdem ob causas Cicero etiam Romæ permansit. Obtigerat ei sorte Macedonia prouincia: sed eam collegæ concesserat, vt iudicus adesse posset: ipse [a] Galliam pro ea receperat. Sed ne in hanc quidem exiuit: verum, quod status rerum requirebat, vrbis custodiam gessit, misso in Galliam Metello, ne hanc etiam sui iuris Catilina faceret. Fuit hæc eius ad vrbem mansio Romanis in primis opportuna. Iam enim Lentulus B se ad vrbem quibusdam locis incendendam parauerat, adque cædes patrandas, auxilio cum aliorum coniuratorum, tum legatorũ Allobrogum, quos ad societatem impulerat, * * *

comprehensisque iis, qui [b] ad eum mittebantur, eos cum literis in senatum introduxit: impunitateque proposita, eo modo eos, qui in coniuratione erant, coarguit. Ad hæc Lentulus magistratu se abdicare a senatu coactus, cum aliis, qui comprehensi erant, in custodiam datus; reliquorum conquisitio facta est. C Ea populo etiam probabantur, potissimum quum Cicerone de his in concione verba faciente, sub tempus concionis statua Iouis in Capitolio dedicata, & ex præcepto aruspicum ad solem orientem forumque spectans posita est. Quum enim arioli conspirationem quandam ruina simulacri patefactum iri dixissent; eiusque statuæ collocatio in tempus deprehensionis coniuratorum incideret: ibi vero populus [c] numini grates agere; magis in- D fensus esse reis. Rumor ferebatur, Crassum quoque rei conscium: idque ex iis, qui capti erant, quidam indicabat: paucis tamen fides facta est. alii enim statim ne suspicionem quidem huiusmodi de tanto viro admittebant: alii id à reis confingi innuebant, quod ab eo viro summæ potentiæ nonnihil auxilii sperarent. Nec deerant qui quum fidem adhiberent, nolebant tamen virum primarium perire, aut in repub. plus turbarum fieri. Is igitur rumor penitus in- E tercidit. Quum iam multi & serui & liberi homines, partim metu, partim misericordia Lentuli & reliquorum moti, se ad eos eripiendos, ne morte plecterentur, [d] compararent; re ante cognita, Cicero Capitolium forumque noctu occupauit, præsidioque muniuit. Sub auroram, quum spem sibi à numine bonã

[a] Galliam vicinam, ob præsentem rerum statũ, pro ea receperat: in quã tamen non exiit, sed vrbis custodiã.

[b] ad eum.

[c] numinis maiestatẽ extollere.

[d] compararẽt.

esse extensam cerneret, quod domi suæ re sacra a Vestalibus pro salute populi facta, flamma longe solito altius sese extulisset; populo imperauit, vt sacramentum apud prætores dicerent, si forte militibus opus foret, se nomina daturos: ipse conuocato senatu, ei perturbato & territo autor fuit, vt de iis, qui in custodiis tenebantur, capite animaduertendum censerent. Discrepabant enim sententiis, & parum abfuit, quin hos missos fecerent. nam Cæsar, quum omnes, qui ante eum sententiam tulerant, eos morte multandos pronuntiassent; ita censuit, exutos bonis vinctosq; eos in vrbes hinc inde dedendos: ea conditione, ne quis in posterum de venia eis danda referret: siquis aufugisset, vrbem eam, ex qua euasisset, inter hostes habendam. In hanc sententiam cæteri, qui eum subsequebantur, omnes iuerunt; ita vt eorum quoque pars, qui ante Cæsarem dixerant, suas sententias reuocarent. At postquam Cato ipse morte eos condemnauit, reliquosque omnes in suam sententiam pertraxit, ibi tum illi ex ea sententia, quæ obtinuerat, supplicio affecti: sacrificiaque propter eos, & supplicatio, decreta. quod in tali re antea factum nunquam erat. Alii quoque, de quibus indicium factum erat, quæsiti: nonnulli etiam suspecti, quod se coniuratis essent adiuncturi, in iudicium pertracti sunt. atque hæc quidem per consules fiebant. Aulum vero Fuluium senatorem ipse pater necauit, non quidem (vt quibusdam videtur) solus hoc priuatus ipse agens. nam & alii multi, non tantum non consules, verum omnino priuati homines, suos filios interemerunt.

Ea tempestate præter hæc, quæ retulimus, quum Labienus de pontificibus creandis rogationem tulisset, Cæsar autem plebem demereretur; iterum plebs contra Syllæ legem, Domitii legem renouauit atque † introduxit. Metello enim Pio defuncto, Cæsar eius pontificatum petebat, iuuenis adhuc, & qui nondum præturam gesserat: sed in plebe plurimum spei reponebat, cum alias, tum quod Labienum in Rabiriana causa adiuuerat, sententiamque tulerat, ne Lentulus capite plecteretur. igitur cœptum suum perfecit, pontifexque maximus factus est, [a] multis id quidem viris præclaris, in primisque Catulo, competitoribus

† reduxit.

a quum alii multi eum honorem, tũ Catulo imprimis, ambientibus.

A λαβὼν, ὅτι ἱερῶν, ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἀειπαρθένων ὑπὲρ τοῦ δήμου ποιηθέντων, τὸ πῦρ ἐπὶ μακρότατον παρὰ τὸ εἰκὸς ἤρθη, τὸν μὲν δῆμον τοῖς στρατηγοῖς ὀρκῶσαι ἐς τὸν κατάλογον, εἰ δή τις χρεία στρατιωτῶν γένοιτο, ἐκέλευσεν. αὐτὸς δὲ ἐν τούτῳ τὴν βουλὴν ἤθροισε. καὶ σφᾶς συνταράξας τε καὶ ἐκφοβήσας, ἔπεισε θάνατον τῶν συνειλημμένων καταγνῶναι. ἐγένοντο μὲν γὰρ ἀμφίβολοι, καὶ παρ᾽ ὀλίγον αὐτοὺς ἀπέλυσαν. ὁ γὰρ Καῖσαρ, πάντων τῶν πρὸ αὐτοῦ ψηφισαμένων ἀποθανεῖν σφᾶς,
B γνώμην ἔδωκε δῆσαί τε αὐτοὺς, καὶ ἐς πόλεις ἄλλους ἄλλῃ καταθέσθαι, τῶν οὐσιῶν ἐστερημένους, ἐπὶ τῷ μήτε περὶ ἀδείας ἔτι αὐτῶν χρηματισθῆναί ποτε, κἂν διαδράσῃ τις, ἐν πολεμίων μοίρᾳ τὴν πόλιν, ἐξ ἧς ἂν φύγοι, εἶναι. καὶ τοῦτο πάντες οἱ μετὰ ταῦτα ἀποφηνάμενοι, μέχρι τοῦ Κάτωνος, ἐψηφίσαντο, ὥστε καὶ τῶν προτέρων τινὰς καταγνῶναι. ἐπεὶ δὲ ὁ Κάτων αὐτός τε τὸν θάνατον αὐτῶν κατεδίκασε, καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ὁμοψήφους ἐποιήσατο, οὕτω δὴ
C ἐκεῖνοί τε ἐκ τῆς νικώσης ἐκολάσθησαν, καὶ ἐπ᾽ αὐτοῖς καὶ θυσία καὶ ἱερομηνία ἐψηφίσθη (ὃ μή πώποτε ἐπὶ τοιούτῳ τινὶ ἐγεγόνει) καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μηνυθέντες ἐζητοῦντο· καὶ τινὲς καὶ ἐπὶ τῷ μελλῆσαι συμφρονήσειν αὐτοῖς ὑποπτευθέντες, ἐκρίνοντο. καὶ ταῦτα μὲν ἄλλα οἱ ὕπατοι διῴκουν· Αὖλον δὲ Φούλβιον, ἄνδρα βουλευτὴν, αὐτὸς ὁ πατὴρ ἀπέσφαξεν, οὔτι γε καὶ μόνος (ὥς γε τισὶ δοκεῖ) τοῦτ᾽ ἐν ἰδιωτείᾳ ποιήσας. συχνοὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλοι, οὐχ ὅτι ὕπατοι, ἀλλὰ καὶ ἰδιῶται, παῖδας σφῶν ἀπέκτειναν.

D

Τότε μὲν δὴ τάδε ἐγένετο· καὶ τὰς αἱρέσεις τῶν ἱερέων γράψαντος μὲν τοῦ Λαβιήνου, σπουδάσαντος δὲ τοῦ Καίσαρος ἐς τὸν δῆμον, αὖθις ὁ ὅμιλος παρὰ τὸν τοῦ Σύλλου νόμον, ἐπανήγαγεν, ἀνανεωσάμενος τὸν τοῦ Δομιτίου. ὁ γὰρ Καῖσαρ, τοῦ Μετέλλου τοῦ Εὐσεβοῦς τελευτήσαντος, τῆς τε ἱερωσύνης αὐτοῦ, καίτοι νέος καὶ μηδέπω ἐστρατηγηκὼς, ἐπεθύμησε, καὶ ἐν τῷ πλήθει τὴν ἐλπίδα αὐτῆς διά τε τἆλλα, καὶ ὅτι τῷ τε Λαβιήνῳ κατὰ τοῦ Ῥαβιρίου συνηγωνίσατο,
E καὶ τὸν Λέντουλον ἀποθανεῖν οὐκ ἐψήφιστο, λαβὼν, τοῦτό τε ἔπραξε, καὶ ἀρχιερεὺς τῶν ποντιφίκων, καίπερ ἄλλων τε τῆς τιμῆς πολλῶν, καὶ τοῦ Κατούλου μάλιστα, ἀντιποιουμένων, ἀπεδείχθη.

καὶ γὰρ

καὶ γὰρ θεραπεῦσαι καὶ κολακεῦσαι πάντα τινά, καὶ τῶν τυχόντων, ἑτοιμότατος ἐγίγνετο. καὶ οὔτε λόγου οὔτε ἔργου οὐδενὸς ἐς τὸ κατατυχεῖν ὧν ἐσπούδαζεν, ἐξίστατο· οὐδ' ἔμελέν οἱ τῆς αὐτίκα ταπεινότητος πρὸς τὴν ἐκ τοῦ ἔπειτα ἰσχύν, ἀλλ' ὧν ἐπεχείρει πρωτεῦσαι, τούτους ὡς καὶ κρείττων ὑπήρχετο. τῷ μὲν οὖν Καίσαρι διὰ ταῦτ' οἱ πολλοὶ προσφιλεῖς ἦσαν. τὸν δὲ δὴ Κικέρωνα ἐν ὀργῇ ἐπὶ τῷ τῶν πολιτῶν θανάτῳ ποιούμενοι, τά τε ἄλλα ἤχθαιρον, καὶ τέλος ἀπολογήσασθαί τι καὶ καταλέξαι πάνθ' ὅσα ἐν τῇ ὑπατείᾳ ἐπεποιήκει τῇ τελευταίᾳ τῆς ἀρχῆς ἡμέρᾳ ἐθελήσαντα (πάνυ γάρ που ἡδέως οὐχ ὅπως ὑφ' ἑτέρων ἐπῃνεῖτο, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐνεκωμίαζεν) ἐσίγασαν, οὐδ' ἐπέτρεψαν αὐτῷ ἔξω τι τοῦ ὅρκου φθέγξασθαι, συναγωνιστῇ Μετέλλῳ Νέπωτι δημαρχοῦντι χρησάμενοι. πλὴν καθ' ὅσον ἀντιφιλονεικήσας προσεπώμοσεν, ὅτι σέσωκε τὴν πόλιν εἴη. καὶ ὁ μὲν καὶ ἐκ τούτου πολὺ μᾶλλον ἐμισήθη. Κατιλίνας δὲ ἐν ἀρχῇ εὐθὺς τοῦ ἔτους, ἐν ᾧ † Ἰούλιός τε Σιλανὸς καὶ Λούκιος Λικίννιος ἦρξαν, ἀπεφθάρη. τέως μὲν γάρ, καίπερ δύναμιν οὐκ ὀλίγην ἔχων, ἐκαραδόκει τὰ τοῦ Λεντούλου· καὶ διέμελλεν, ἐλπίζων, ἂν φθάσωσιν ὅ, τε Κικέρων καὶ οἱ σὺν αὐτῷ σφαγέντες, ῥᾳδίως τὰ λοιπὰ προσκατεργάσασθαι· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνόν τε ἀπολωλότα ἐπύθετο, καὶ τῶν συνόντων οἱ συχνοὺς μεθισταμένους διὰ τοῦτ' ᾔσθετο, ὅ, τε Ἀντώνιος καὶ ὁ Μέτελλος ὁ Κέλερ πρὸς ταῖς Φαισούλαις προσεδρεύοντες, οὐδαμῇ † προσελθεῖν αὐτῷ ἐπέτρεπον· ἀποκινδυνεῦσαι ἠναγκάσθη, καὶ (ἦσαν γὰρ δίχα ἐστρατοπεδευμένοι) πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐτράπετο, καίπερ τῷ ἀξιώματι προέχοντα τοῦ Μετέλλου, καὶ δύναμιν πλείω προσβεβλημένον. αἴτιον δ' ὅτι ἐλπίδα αὐτοῦ κατὰ τὸ συνωμοσὸν ἐθελοκακήσειν ἔσχεν. ὑποπτεύσας οὖν τοῦτ' ἐκεῖνος, καὶ μήτε δι' εὐνοίας ἔτ' αὐτῷ ἅτε ἀσθενεῖ ὄντι ὤν, (πρός τε γὰρ τὰς δυνάμεις τινῶν, καὶ πρὸς τὰ ἑαυτῶν συμφέροντα, καὶ τὰς ἔχθρας, τάς τε φιλίας οἱ πολλοὶ ποιοῦνται) καὶ προσκαταδείσας μή πως προθύμως σφᾶς ἀγωνιζομένους ἰδὼν ἐξονειδίσῃ τι καὶ προσεξενέγκῃ οἱ τῶν ἀπορρήτων, αὐτὸς μὲν νόσον προεφασίσατο, Μάρκῳ δὲ Πετρείῳ τὴν μάχην ἐπέτρεψε. συμβαλὼν οὖν ἐκεῖνος σφίσι, τὸν Κατιλίναν καὶ ἄλλους τρισχιλίους προθυμότατα ἀγωνιζομένους οὐκ ἀναιμωτὶ κατέκοψεν. οὔτε γὰρ ἔ-

† Ἰούνιος.

† διεξελθεῖν.

A bus. Promptissimus erat ad vnum quemuis etiam vilissimum hominem demerendum adulandumque Cæsar: ac siquid instituerat, vt eo potiretur, nullum neque sermonem neque actionem intermittebat, parum solicitus de ea humilitate, in quam se in præsentia demittebat, dum ex ea potentiam postmodo adipisceretur. Igitur inter quos primus fieri moliebatur, his sese vltro insinuabat: ea propter [a] plebi charus acceptusque erat. B [b] Eadem Ciceronem, ob interfectos ciues [c] infensa, odio perpetuo [d] prosequebatur: denique quum postrema magistratus sui die recensere instituisset omnia, quæ in consulatu suo egisset, (erāt enim homini non alienæ tantum laudes iucundæ, sed ipse se quoq; libenter prędicabat) silentium ei indixerunt, neq; permiserunt, vt vllum, præter iuramentum, verbum faceret: ad quam rem Metello Nepote tribuno pl. adiutore vtebantur. Cæterum Cicero contendendi cum eis studio adductus, iuramento addidit, C vrbem à se seruatam esse: quo facto, maiora adhuc in se odia excitauit. Catilina vero initio statim eius anni, quo Iunius Silanus & L. Licinnius consulatum gessere, periit. Hactenus enim Lentulum operiebatur, quamuis ipse haud paruas haberet copias: cunctatus eo, quod sperabat, si Cicero prius cum suis occisus esset, reliquum se posse haud difficulter conficere. D Sed postquam Lentulum periisse accepit, eamque ob rem multos à se deficere sensit: Antonius autem & Metellus, Fæsulis circumsessis, nullam ei progrediendi copiam faciebāt: ibi demum in casum dimicationis venire coactus, ad Antonium (diuersis enim locis Romani castra habebant) se conuertit: quanquam is Metello & autoritate præstantior, & copiis instructior esset. Catilinam vero mouebat, quod eum participem coniurationis de victoria sibi dedita opera concessurum sperabat. Antonius suspicatus id agere Catilinam, cui E iam fracto non amplius bene cupiebat, (nam plerique cum aliis pro potentia eorum, aut suis ipsorum commodis, amicitias inimicitiasque suscipiunt) ad hæc veritus, ne quum se strenue certantem videret Catilina, conuitiis incesseret, proferretq; arcana, ipse quidē morbum simulauit: Marco autem Petreio pugnam commisit. Petreius conserto prælio Catilinam, cumque eo tria millia hominum, acerrime pugnantes, haud incruenta victoria cæcidit. nam neq; fu-

a multis ciuibus.

b Iidem

c infensi,

d prosequebantur:

ANNO V.C. 692.

git quispiam hostium, & omnes in eo loco, quem ceperant, occiderunt. Quæ res effecit, vt ipsi victores reipublicæ causa magno cum luctu deplorarent tales totque viros, etsi merito suo, ciues tamē atque socios certe, periisse. Antonius caput Catilinæ in vrbem misit, vt fidem eius cædi habentes, nihil præterea timerent. ipse huius victoriæ causa imperator, quanquam cæsorum numerus constituto minor esset, appellatus est. decretum ad hæc, vt sacrificaretur: vestesque à Romanis, tanquam omni malo liberatis, mutatæ sunt. At socii, qui Catilinæ rerum participes fuerant,[a] etiam tum obambulantes, quietem metu supplicii non agebant: sed eos dissipatos quodammodo, prætores aduersum singulos emissi anteuerterunt, pœnasque de iis sumpserunt. Alii autem qui nondum deprehensi erant, indicio L. Vettii equitis, qui consors eorum coniurationis, proposita impunitate iudicium professus erat, conuicti atque supplicio affecti sunt; donec nōnullis indicatis, eorumque nominibus in tabulam relatis, deinde multos etiam alios in eam adscribere voluit. Tum enim senatus eum mala fide agere[b] ratus, tabulam quidem ei non reddidit, ne quos expūgeret: ipsum autem eos, quos omissos dicebat,[c] nominatim percensere iusserunt. sic pudore & metu confusus, non multos præterea detulit. Quum nomina eorum, quos detulerat, ignota, in vrbe & apud socios tumultus occasionem præberent, aliique sibi ipsis frustra timerent, alii insontes alios suspicione grauarent: decreuit senatus, vt eorum nomina publice ederentur. ita demum innoxiis quies facta: rei in ius vocati, pars præsentes, pars, quum non apparuissent, cōdemnati sunt. Hæc igitur Catilina perpetrauit, eoque pacto euersus est:[d] cuius nomen, vt qui dignam suis factis mercedem tulisset, diu gloriæ Ciceronis, sermonibusque contra se habitis materiam exhibuit. Ciceroni autem parum abfuit quin confestim ob Lentulum reliquosque captos interfectos causa dicenda fuisset, ea accusatio ipsi quidem intendebatur, sed sub hoc prætextu, re vera senatus petebatur. Metellus ante alios Nepos eum ordinem grauiter dictis apud plebem inuadebat, iactās non licere patribus absque populo ciuem vllum morte damnare. Nihil tamen ea accusatio Ciceroni[e] obfuit. senatu enim omnibus, qui tum temporis res gessissent, impunitatem dante, ad-

a at tunc adhuc reliqui erant, non quiescebant, sed metu supplicii tumultuabantur. Verum eos.

b suspicatus.

c lingua proferre iusserunt.

d quum quidem maiorem, quam ab eo gesta merentur, propter gloriam Ciceronis, & propter habitas ab hoc in ipsum orationes, nomen haberet.

e illi obfuit.

A φυγὴν αὐτῶν οὐδείς, καὶ ἐν χώρᾳ πάντες ἔπεσον. ὥστε καὶ αὐτοὺς τοὺς κρατήσαντας πολὺ τὸ κοινὸν ὀδύρεσθαι, ὅτι καὶ τοιούτους καὶ τοσούτους, εἰ καὶ δικαίως, ἀλλὰ καὶ πολίτας τε καὶ συμμάχους ἀπολωλέκεσαν. ὁ δ' οὖν Ἀντώνιος, τήν τε κεφαλὴν αὐτοῦ ἐς τὸ ἄστυ, ὅπως πιστεύσαντες αὐτὸν τετελευτηκέναι, μηδὲν ἔτι δεδιῶσιν, ἔπεμψε· καὶ αὐτοκράτωρ ἐπὶ τῇ νίκῃ, καίτοι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πεφονευμένων ἐλάττονος παρὰ τὸ νενομισμένον B ὄντος, ἐπεκλήθη. βουθυτηθῆναί τε ἐψηφίσθη, καὶ τὴν ἐσθῆτα, ὡς καὶ πάντων τῶν δεινῶν ἀπηλλαγμένοι, μετέβαλον. οὐ μὴν οἵ γε σύμμαχοι οἱ μετασχόντες τῷ Κατιλίνᾳ τῶν πραγμάτων, καὶ τότε ἔτι † περιόντες, ἡσύχαζον, ἀλλὰ καὶ δέει τῆς τιμωρίας ἐπαρέττοντο. καὶ ἐκείνους μὲν στρατηγοὶ καθ' ἑκάστους πεμφθέντες προκατέλαβον ἔτι πῃ τινὰ ἐσκεδασμένους, καὶ ἐτιμωρήσαντο· ἑτέρους δὲ τῶν λανθανόντων, μηνύσει Λουκίου Οὐεττίου, ἀνδρὸς ἱππέως, συγκοινωνήσαντος μὲν σφίσι τῆς συνωμοσίας, τότε C δὲ ἐπ' ἀδείᾳ αὐτοὺς ἐκφαίνοντος, ἐλεγχόμενοι ἐδικαιοῦντο· μέχρις οὗ ἐσαγγείλας τινάς, τά τε ὀνόματα αὐτῶν ἐς δέλτον συγγράψας, ὕστερον καὶ ἄλλους συχνοὺς προσεγγράψαι ἠθέλησεν. ὑποπτεύσαντες γὰρ αὐτὸν οἱ βουλευταὶ μηδὲν ὑγιὲς πράττειν, τὸ μὲν γραμματεῖον οὐκέτ' αὐτῷ ἔδωκαν, μὴ καὶ ἀπαλείψῃ τινάς· εἰπεῖν δὲ ἀπὸ γλώσσης ἐκέλευσαν, ὅσους παραλελοιπέναι ἔφασκε. καὶ οὕτως αἰδεσθεὶς καὶ φοβηθείς, οὐκέτι πολλοὺς ἐνέδειξε. D θορύβου † δ' οὖν ὡς ἔν τε τῇ πόλει καὶ παρὰ τοῖς συμμάχοις, ἀγνοίᾳ τῶν ὠνομασμένων, ὄντος, καὶ τῶν μὲν περὶ σφίσιν αὐτοῖς μάτην θορυβουμένων, τῶν δὲ καὶ ἐς ἑτέρους οὐκ ὀρθῶς ὑποπτευόντων, ἔδοξε τῇ γερουσίᾳ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐκτεθῆναι. κἀκ τούτου οἵ τε ἀναίτιοι κατέστησαν, καὶ τοῖς ὑπευθύνοις δίκαι ἐγένοντο. καὶ αὐτῶν οἱ μέν, παρόντες, οἱ δὲ καὶ ἐρήμην ὦφλον. Κατιλίνας μὲν ταῦτ' ἐποίησε, καὶ οὕτω κατελύθη· καὶ ἐπὶ πλεῖόν τε τοῦ τῶν πραχθέντων ἀξίας ὄνομα, πρός τε τὴν τοῦ Κικέρωνος δόξαν, E καὶ πρὸς τοὺς λόγους τοὺς κατ' αὐτοῦ λεχθέντας, ἔσχε. Κικέρων δὲ ὀλίγου μὲν καὶ παραχρῆμα ἐπὶ τῇ τοῦ Λεντούλου τῇ τε ἄλλων τῶν δεθέντων σφαγῇ ἐκρίθη. τὸ δὲ ἔγκλημα τοῦτο, λόγῳ μὲν, ἐκείνῳ ἐπεφέρετο, ἔργῳ δέ, ἐπὶ τῇ βουλῇ κατεσκευάζετο. ὡς γὰρ οὐκ ἐξὸν σφίσιν ἄνευ τοῦ δήμου θάνατον πολίτου τινὸς καταψηφίσασθαι, πολλὴν καταβοὴν ἐν τῷ ὁμίλῳ παρὰ τοῦ Μετέλλου τοῦ Νέπωτος ὅτι μάλιστα εἶχον. οὐ μὴν καὶ ὦφλε τότε οὐδέν. τῆς γὰρ γερουσίας ἄδειαν πᾶσι τοῖς διαχειρίσασι τὰ τότε πραχθέντα δούσης,

καὶ

† [illegible], Xylan. sed male.

† δ' οὖν τι

καὶ προσέτι καὶ προσαπειλούσης, ὅτι κἂν αὖθις δικάσαι τινὰ αὐτῶν τολμήσῃ, ἔν τε ἐχθροῦ καὶ ἐν πολεμίου μοίρᾳ ἔσεσθαι, ἐφοβήθη τε ὁ Νέπως, καὶ οὐδὲν ἔτ' ἐκίνησεν. ἔν τε οὖν τούτῳ ἡ βουλὴ ἐπεκράτησε, καὶ ἐπ' ἐκείνῳ, ὅτι τὸν Πομπήιον τοῦ Νέπωτος μεταπεμφθῆναι σὺν τῷ στρατεύματι (ἐν γὰρ τῇ Ἀσίᾳ ἔτ' ἦν, προφάσει μὲν τοῦ τὰ παρόντα καταστήσασθαι, ἐλπίδι δὲ τοῦ δι' αὐτόν, ἅτε τὰ τοῦ πλήθους φρονοῦντος, ἰσχύσειν ἐν οἷς ἐπέρασεν) ἐσηγησαμένου, διεκώλυσαν αὐτὸ κυρωθῆναι. τὰ μὲν γὰρ πρῶτα ὅ, τε Κάτων καὶ Κύιντος Μινούκιος δημαρχοῦντες ἀντέλεγον τοῖς γραφεῖσι, καὶ τὸν γραμματέα τὸν ἀναγιγνώσκοντα τὴν γνώμην ἐπέσχον, καὶ τοῦ Νέπωτος τὸ γραμματεῖον, ὅπως αὐτὸς ἀναλέξῃ, λαβόντος, ἐξήρπασαν. ἐπειδή τε καὶ ὣς ἀπὸ γλώσσης τινὰ εἰπεῖν ἐπεχείρησε, τὸ στόμα αὐτοῦ ἐπέλαβον. μάχης δ' ἐκ τούτου (καὶ ἐκείνων, καὶ ἄλλων τινῶν ἑκατέροις βοηθησάντων) ξύλοις, καὶ λίθοις, ἔτι δὲ καὶ ξίφεσι, γενομένης, οἱ βουλευταὶ συνῆλθον αὐθημερὸν ἐς τὸ συνέδριον· καὶ τά τε ἱμάτια ἠλλάξαντο, καὶ τοῖς ὑπάτοις τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως, ὥστε μηδὲν ἀπ' αὐτῆς ἀποτελεσθῆναι, ἐπέτρεψαν. φοβηθεὶς οὖν καὶ τότε ὁ Νέπως, ἔκ τε τοῦ μέσου εὐθὺς ἐξεχώρησε, καὶ μετὰ τοῦτο γραφήν τινα κατὰ τῆς βουλῆς ἐκθείς, πρὸς τὸν Πομπήιον ἀφώρμησε· καίτοι μηδεμίαν αὐτῷ νύκτα ἀπολιπεῖν ἐκ τῆς πόλεως ἐξόν. γενομένου δὲ τούτου, οὐδ' ὁ Καῖσαρ (ἐστρατήγει γὰρ) οὐδὲν ἔτ' ἐνεωτέριζεν. ἐπεπράττε μὲν γάρ, ὅπως τὸ μὲν τοῦ Κατούλου ὄνομα ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς τοῦ † Καπιτωλίου ἀφαιρεθείη (κλοπῆς τε γὰρ αὐτὸν ηὔθυνε, καὶ τὸν λογισμὸν τῶν ἀνηλωμένων χρημάτων ἀπῄτει) τῷ δὲ δὴ Πομπηίῳ τὰ λοιπὰ προσεξεργάσασθαι ἐπιτραπείη. ἦν γὰρ οὖν ἄττα, ὡς ἐν τηλικούτῳ καὶ τοιούτῳ ἔργῳ, ἡμιτελέστερα· ἢ ἐκεῖνός γε ἐπλάττετο εἶναι, ὅπως ὁ Πομπήιος τήν τε δόξαν τῆς ἐκποιήσεως αὐτοῦ λάβῃ, καὶ τὸ αὐτοῦ ὄνομα ἀντεπιγράψῃ. ‡ οὐ μὴν οὕτω γε χαρίζεσθαι αὐτῷ ἤθελεν, ὥστε καὶ ἐφ' ἑαυτῷ διὰ τοῦτο ψηφισθῆναι * ἔτι τοιοῦτον, οἷόν τι ἐπὶ τῷ Νέπωτι δέδοκτο, ὑπομεῖναι. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐκείνου ἕνεκα ταῦτ' ἐποίει, ἀλλ' ἵνα αὐτὸς καὶ διὰ τούτων τὸ πλῆθος σφετερίσηται. καίτοι οὕτω πάντες τὸν Πομπήιον ἐδεδίεσαν, (οὐδέπω γὰρ τὰ στρατεύματα ἀφήσων δῆλος ἦν) ὥστε ἐπειδὴ Μάρκον Πίσωνα ὑποστράτηγον πρὸς αἴτησιν ὑπατείας προὔπεμψε, τάς τε ἀρχαιρεσίας, ὅπως ἀπαντήσῃ ἐς αὐτάς, ἀναβαλέσθαι, καὶ παρόντα αὐτὸν ὁμοθυμαδὸν ἀποδεῖξαι. καὶ γὰρ ἐκεί-

† Καπιτωλίνου

‡ Xyland. οὐ μὴν

* τι πιστὸν

A addenteque, siquis ex his aliquem ausus fuisset in ius ob eam causam vocare, eum se pro hoste habiturum; territus Nepos, quieuit. Id tum temporis senatus obtinuit: ac præterea hoc etiam, quod quum Nepos sententiam ferret, vt Pompeius cum exercitu ex Asia Romã vocaretur, (prætexebat autem Nepos, ab eo rempublicam constituendam esse: quum re vera spem in eo poneret, quod populo studeret, posse se per eum ea, quæ agitabat, B perficere) ei patres obstiterunt. Initio eidem M. Cato & Q. Minucius, tribuni plebis, contradixerunt, scribamque recitantem inhibuerunt: quumque tabulam Nepos ipse lecturus acciperet, ipsi de manibus extorserunt: quum nihilominus [a] verba facere conaretur, os ei compresserunt. Quum vtrique parti sui succurrerent, iamque fustibus, lapidibus, adeoque mucronibus etiam certaretur; eodem die patres in curiam conuenerunt, vestesque lugubres sumpserunt, & con- C sulibus custodiam vrbis mandauerunt: curarent, ne quid ea detrimenti acciperet. Igitur Nepos perterrefactus, statim se è medio subduxit: propositaq; rogatione contra senatum, ad Pompeium sese contulit: quanquam nullam noctem abesse ab vrbe legitime poterat. Post hæc facta, ne Cæsar quidem, qui tum præturam gerebat, quicquam innouauit. Hoc autem agebat, vt nomen Catuli à Iouis Capitolini templo tolleretur, D (eum enim peculatus postulabat, rationesque pecuniarum [b] insumptarum exigebat) Pompeio autem potestas fieret reliqua negotia exequendi. Superabant enim nonnulla, vt in [c] tanta tamque varia re fieri assolet, imperfecta adhuc: aut certe Cæsar ea comminiscebatur, fore existimans, vt Pompeius per Cæsarem stetisse existimans, quod hæ res conficerentur, ei has adscriberet. Neque vero tantopere Pompeio rem gratam facere Cæsar volebat, vt eius causa huiusmodi etiam decretum fieri contra se pateretur, quale aduersum Nepotem factum erat. [d] nam ne huius quidem gratia eum se gesserat, sed vt hoc pacto plebem suam efficeret. Enimuero tantus omnes Põpeii metus habebat, (nec dum enim videbatur exercitum dimissurus) vt quum is M. Pisonem legatum ad petitionem consulatus misisset, & comitia, donec ad ea perueniret, distulerint; & ipsum Pisonem præsentem omnes vnanimi consensu consulem designarint. Pom-

E

[a] à lingua proferre quadã.

[b] rationesq; expẽsarum.

[c] in tali tãtoque negotio, semiperfecta. Vel ita finxit labat Cæsar, vt ò-sum expediti gloria Pompeio cederet, ac pro Catuli nomine Pompeium suum reponeret.

[d] nam ne Pompeii quidem causa hæc agebat,

peii enim commendatio pro eo non apud amicos tantum, sed apud inimicos etiam, valebat. Interim P. Clodius Cæsaris coniugem, idque domi eius, pollutis etiam sacris, quæ Vestales, apud consules & prætores, pura, omnibus maribus seclusis, antiquitus celebrare solebant, vitiauit: Cæsar Clodium in iudicium non pertraxit, (nam compertum habebat, eum propter factionem non iri condemnatum) vxorem autem repudiauit, non se quidem credere, quæ de ea ferebantur, dicens, sed non posse eam coniugem habere, quæ semel adulterii commissi suspecta haberetur. Pudicæ enim esse, non modo vt ne quid peccet, sed ne suspicionem quidem vllam turpem de se præbeat. Præter hæc, quæ in id tempus inciderunt, pons quoque lapideus ad insulam, quæ in Tiberi extat, pertingens, extructus, Fabritiusque dictus est.

Anno v.c. 693.

Anno sequenti, M. Pisone, M. Messala, coss. optimates Clodium, quem iam ante odio habebant, tum vero scelus eius vt expiarent, (quum pontifices instaurationem sacrificiorum ob nefas Clodii non legitime perpetratorum decreuissent) in ius traxerunt: accusatusque est & ob adulterium, quantumuis Cæsare tacente, & ob defectionem Nisibiticam, præterea quod cum sorore rem habuisset. Absolutus autem est iudicum sententiis: quanquam ii præsidium à senatu petiissent, impetrassentque, ne vim à Clodio paterentur. Itaque Catulus dicteriis eos proscidit, præsidium ab iis postulatum inquiens, non vt citra periculum Clodium sententiis damnare possent, sed ne pecuniæ ipsis, quibus corrupti fuerant, eriperentur. Is Catulus haud longe post vita excessit, quum semper ante omnia rempublicam posuisset, eiusque studio omnibus suis æqualibus anteiuisset. Eodem anno à censoribus omnes ii, qui magistratus gesserant, in ordinem senatorum sunt relati etiam vltra definitum senatorũ numerum. Populus etiam, qui ante hæc tempora ludos gladiatorios nulla intercedente requie totos spectauerat, tum primum inter actionem surrexit, pransusque est. Isque mos tum cœptus, hodieque quoties imperator ludos exhibet, obseruatur. Eo modo in vrbe res sese habebant.

Allobrogibus autem Galliam Narbonensem populantibus, C. Põptinus ꝑtor legatos aduersum hostes emisit: ipse loco com-

A νος οὐχ ὅτι τοῖς φίλοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐχθροῖς συνέστησεν αὐτόν. κἀν τούτῳ ὁ Καῖσαρ, τοῦ Κλωδίου τοῦ Ποπλίου τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἔν τε τῇ οἰκίᾳ, καὶ παρὰ τὴν ποίησιν τῶν ἱερῶν, ἅπερ αἱ ἀειπάρθενοι παρά τε τοῖς ὑπάτοις καὶ παρὰ τοῖς στρατηγοῖς ἁγνῶς [τὰ] ἐκ τῶν πατρίων † ἐς πᾶν τὸ ἄρρεν ἐπετέλουν, αἰσχύναντος, ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν ἐνεκάλεσε, (καὶ γὰρ εὖ ἠπίστατο ὅτι οὐχ ἁλώσεται διὰ τὴν ἑταιρείαν) τὴν δὲ δὴ γυναῖκα ἀπεπέμψατο, εἰπών, ἄλλως μὲν μὴ πιστεύειν τοῖς λεγομένοις, μὴ μέντοι καὶ συνοικῆσαι ἔτ' αὐτῇ δύνασθαι, διότι καὶ ὑπω-
B πτεύθη ἀρχὴν μεμοιχεῦσθαι. τὴν γὰρ σώφρονα χρῆναι μὴ μόνον μηδὲν ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ μηδὲ εἰς ὑποψίαν αἰσχρὰν ἀφικνεῖσθαι. τότε μὲν ταῦτά τε ἐγένετο, καὶ ἡ γέφυρα ἡ λιθίνη ἐς τὸ νησίδιον † τό τε ἐν τῷ Τιβέριδι ὂν φέρουσα κατεσκευάσθη, Φαβρικία κληθεῖσα. τῷ δὲ ἑξῆς ἐπί τε Πίσωνος καὶ ἐπὶ Μάρκου Μεσσάλου ὑπάτων, μισοῦντές τε ἄλλως οἱ δυνατοὶ τὸν Κλώδιον, καὶ ἅμα καὶ τὸ μίασμα αὐτοῦ ἀποδιοπομπούμενοι, ἐπειδὴ οἱ ποντίφικες ἀνατεθῆναι τὰ ἱερὰ, ὡς οὐχ ὁσίως διὰ τοῦτο τελεσθέντα, ἔγνωσαν, δικαστη-
C ρίῳ αὐτὸν παρέδωκαν, καὶ κατηγορήθη μὲν τῆς τε μοιχείας, καίπερ τοῦ Καίσαρος σιωπῶντος, καὶ τῆς μεταστάσεως τῆς περὶ Νίσιβιν, καὶ προσέτι καὶ ὅτι τῇ ἀδελφῇ συγγίνοιτο. ἀφείθη δὲ, καίτοι τῶν δικαστῶν φρουρὰν παρὰ τῆς βουλῆς, ὅπως μηδὲν κακὸν ὑπ' αὐτοῦ πάθωσι, καὶ αἰτησάντων καὶ λαβόντων. ἐφ' ᾧπερ καὶ ὁ Κάτουλος ἐπισκώπτων ἔλεγεν, ὅτι τὴν φυλακὴν ᾔτησαν, οὐχ ἵνα ἀσφαλῶς τοῦ Κλωδίου καταψηφίσωνται, ἀλλ' ἵν' αὐτοὶ τὰ χρήματα ἃ δεδωροδοκήκεσαν διασώ-
D σωσι). καὶ ὁ μὲν διαφανέστατα τῶν πώποτε τὸ δημόσιον ἀεὶ περὶ πλείστου προτιμήσας, ἐτελεύτησεν οὐ πολλῷ ὕστερον. ἐν δὲ δὴ τῷ ἔτει ἐκείνῳ οἵ τε τιμηταὶ πάντας τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς γενομένους ἐς τὸ βουλευτικὸν καὶ ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν ἐσέγραψαν, καὶ ὁ δῆμος ἀπαυστὶ μέχρι τότε τὰς ὁπλομαχίας θεώμενος, ἐξανέστη τε μεταξὺ τοῦ ἔργου, καὶ ἄριστον εἵλετο. καὶ τοῦτ' ἐκεῖθεν ἀρξάμενον, καὶ νῦν ὁσάκις ἂν ὁ τὸ κράτος ἔχων ἀγωνοθετῇ, γίνεται. ἐν μὲν οὖν τῇ πόλει ταῦθ' οὕτως
E ἐπράχθη.

Inclusa vocula locum non habet.

† ταῖς ... ἄρρεσι.

† τὴν νῆσον.

Τῶν δὲ Ἀλλοβρίγων τὴν Γαλατίαν τὴν περὶ Νάρβωνα πορθούντων, Γάιος Πομπτῖνος ὁ ἄρχων αὐτῆς, τοὺς μὲν ὑποστρατήγους ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἔπεμψεν. αὐτὸς δὲ ἐν ἐπιτη-

δείῳ

δείῳ ἱδρυθεὶς, ἐπετήρει τὰ γινόμενα, ὅπως κατὰ καιρὸν πρός τε τὸ ἀεὶ χρήσιμον καὶ γνώμην σφίσι διδόναι καὶ ἐπαμύνειν δύνηται. καὶ Μάλλιος μὲν Λεντῖνος ἐπὶ Οὐεντίαν πόλιν στρατεύσας, οὕτως αὐτοὺς κατέπληξεν, ὥστε τοὺς πλείους ἐκδρᾶναι, τοὺς δὲ λοιποὺς ὑπὲρ εἰρήνης πρεσβεύσασθαι. κἀν τούτῳ συμβοηθησάντων τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς ὄντων, καὶ προσπεσόντων αἰφνιδίως, τοῦ μὲν τείχους ἀπώσθη, τὴν δὲ δὴ χώραν ἀδεῶς ἐλεηλάτει, μέχρις οὗ, ὅ τε Κατούγνατος, ὁ τοῦ παντὸς αὐτῶν ἔθνους στρατηγὸς, καὶ τινὲς ἄλλοι τῶν πρὸς τὸν † Ἴσαραν οἰκούντων, ἐπεκούρησαν σφίσι. τότε γὰρ οὐκ ἐτόλμησε μὲν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν πλοίων περαιωθῆναι κωλῦσαι, μὴ καὶ συστραφῶσιν, ἰδόντες σφᾶς ἀντιπαρατεταγμένους. ὑλώδους δὲ τοῦ χωρίου μετὰ τὸν ποταμὸν εὐθὺς ὄντος, ἐνέδρας ἐν αὐτῷ ἐποιήσατο, καὶ τοὺς ἀεὶ διαβαίνοντας ὑπολαμβάνων ἔφθειρε. φεύγουσί τέ τισιν ἐπισπώμενος, περιέπεσεν αὐτῷ Κατουγνάτῳ. κἂν πασσυδὶ διώλετο, εἰ μὴ χειμὼν σφοδρὸς ἐξαίφνης ἐπιγενόμενος ἐπέσχε τοὺς βαρβάρους τῆς διώξεως. καὶ ὁ μὲν μετὰ τοῦτο, τοῦ Κατουγνάτου πόρρω ποι ἀφορμήσαντος, τήν τε χώραν αὖθις κατέδραμε, καὶ τὸ τεῖχος παρ' ᾧ ἐδυστύχησεν, ἐξεῖλε. Λούκιος δὲ δὴ Μάριος καὶ † Σερούιος Γάλβας τόν τε Ῥοδανὸν ἐπεραιώθησαν, καὶ τὰ τῶν Ἀλλοβρίγων λυμηνάμενοι, τέλος πρὸς Σολώνιον πόλιν ἦλθον· καὶ χωρίον μέν τι ὑπὲρ αὐτῆς ἰσχυρὸν κατέλαβον, μάχῃ τε τοὺς ἀντιστάντας σφίσιν ἐνίκησαν, καὶ τινὰ καὶ τοῦ πολίσματος ξυλίνου πη ὄντος ἐνέπρησαν· οὐ μέντοι καὶ εἷλον αὐτό. ὁ γὰρ Κατούγνατος ἐπελθὼν ἐκώλυσε. μαθὼν οὖν τοῦτο ὁ Πομπτῖνος, ἐπεστράτευσέ τε ἐπ' αὐτῷ παντὶ τῷ στρατῷ, καὶ πολιορκήσας σφᾶς ἐχειρώσατο, πλὴν τοῦ Κατουγνάτου· καὶ ὁ μὲν καὶ τὰ λοιπὰ ῥᾷον ἐκ τούτου προσκατεστρέψατο.

† Σέργιος.

Πομπήιος δὲ ἦλθε μὲν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, καὶ τόν τε Ἀφράνιον τὸν Λούκιον καὶ τὸν Μέτελλον τὸν Κέλερα ὑπάτους ἀποδειχθῆναι ἐποίησεν, ἐλπίσας δι' αὐτῶν μάτην πάνθ' ὅσα ἐβούλετο καταπράξειν. ἤθελε μὲν γὰρ ἄλλα τε, καὶ ἐν τοῖς μάλιστα χώραν τέ τινα τοῖς συνεστρατευμένοις οἱ δοθῆναι, καὶ τὰ πεπραγμένα αὐτῷ πάντ' ἐπικυρωθῆναι· διήμαρτε δὲ σφῶν τότε. οἵ τε γὰρ δυνατοὶ, μηδὲ ἐκ τοῦ πρὶν αὐτῷ ἀρεσκόμενοι, διεκώλυσαν αὐτὰ ψηφισθῆναι, καὶ αὐτῶν τῶν ὑπάτων Ἀφράνιος μὲν (ὀρχεῖσθαι γὰρ βέλτιον,

A loco commodo castris positis, expectabat rerum euentum, vt pro quauis occasione suis & consulere, & subuenire, vt ex vsu esset, posset. Manlius Lentinus ad Ventiam vrbem castrametatus, ita hostium animos perculit, vt plerique ex vrbe aufugerent, reliqui pacem per legatos peterent. interea temporis agrestibus ad defendendum vrbem concurrentibus, atque ex improuiso irruentibus, muris quidem pulsus, agrum autem omnem tutò deprædatus est: tantisper dum Catugnatus dux eius gentis, cum B nonnullis aliis † Isaræ accolis, regioni subsidio venit. Lentinus quum eos transitu fluminis prohibere non auderet, quod plurimum nauium habebant: veritus, ne in vnum coirent barbari si ipsum in aciem educere viderent, in locis fluuio proximis, quæ syluis erant obsita, insidias collocat: ita vt quique fluuium traiecerant, eos excipit: dumque fugientes nonnullos insequitur, ab iis pertractus in ipsum Catugnatum incidit: occidioneque ibi tum occidisset, ni vehemens tempestas repente oborta barbaros ab C insequendo hoste auertisset. Posthæc, Catugnato in longinqua profecto, Manlius iterum incursionem in regionem eam fecit: oppidumque, apud quod aduersam prius fortunam expertus erat, vicepit. L. vero Marius, & Sergius Galba, transmisso Rhodano, Allobrogum ditione vastata, ad oppidum tandem Solonium peruenerunt, validumque supra ipsum positum castellum ceperunt, hostes obsistentes prælio vicerunt: psiusque oppidi, qua è ligno ædificatum erat, partem D aliquam incenderunt: ne autem totum caperent, aduentu Catugnati prohibiti sunt. Ea re cognita Pomptinus, toto exercitu in Catugnatum versus, eum obsedit: omnesque hostes, excepto Catugnato, manu cepit. his actis, reliqua deinde haud difficulter in suam potestatem redegit.

† Isaris accolis.

Interea temporis in Italiam aduenit Pompeius, effecitque, vt L. Afranius & Metellus Celer consules designarentur, sperans se per eos omnia, quæ in animo habebat, confecturum; (inter alia autem E præcipuè cupiebat suis commilitonibus agros tribui, suaque acta omnia ‡ confirmari) sed ea spes tum ab re fuit. Potentes enim, quibus iam ante parum probabatur, ne suffragiis eius acta stabilirentur, obstiterunt. Atque alter è consulibus, Afranius, nihil ei adiumento fuit: quippe saltationibus homo, quam

AD ANNVM V.C. 694.

‡ rata haberi

rebus gerendis aptior: Metellus vero Pompeio iratus, qui eius sorori, susceptis etiam ex ea liberis, nuntium remisisset, in omnibus ei actionibus obstitit. Praeterea L. Lucullus, quem secum in Galatia quondam congressum Pompeius per superbiam habuerat, magno conatu Pompeio resistebat: iubebatque, vt de singulis suis factis seorsum referret; neque peteret, vt simul omnia approbarentur. nam & alias iniquum esse, simpliciter eius omnia acta, quae qualia essent nemo ipsorum compertum haberet, tanquam à domino quodam patrata, rata haberi: & quum ipse ex Luculli actis quaedam rescidisset, postulabat, vt vtrisque in senatu expositis, is vtra approbatione digna visa forent, confirmaret. Lucullum Cato, Metellus, & alii, qui cum iis sentiebant, enixe defendebant. Proinde quum is tribunus plebis, qui de agro militibus Pompeianis diuidendo rogationem ferebat, etiam hoc ei addidisset, omnibus ciuibus suffragium esse dandum, quo & hoc facilius iuberetur, & acta Pompeii rata pronuntiarentur: Metellus tanta contentione id impugnauit, vt ab eo in carcerem duceretur. Quum senatus eò loci conuenire instituerer, L. Flauius (id enim ei tribuno nomen erat) sellam tribunitiam ad ingressum carceris collocauit: in eaque considens, impedimento fuit, ne quis ingrederetur: iussitque † murum carceris dirui, vt eo senatus introiret: ipse se, tanquam in eo loco esset pernoctaturus, cōposuit. Pompeius, his compertis, simul pudore suffusus, simul indignationem populi veritus, Flauio mandauit, vt recederet, dicēs id a se Metellum petiisse. Neque tamen ei creditum est, quod magnitudo animi Metelli omnibus esset notissima: nimirum qui, quum eum reliqui tribuni è carcere vellent eximere, id abnuerat. Ita que postea quoque Flauio minante, non passurum se, vt in prouinciam, quae sorte ei euenerat, exiret, nisi prius de legibus ferendis sibi concessisset; Metellus nihil omnino de sententia sua mutauit, sed haud aegre in vrbe remansit. Pompeius igitur, quum per Metellum & alios staret, ne quid consequeretur; inuideri sibi ab eis, seque rem eam ad populum delaturum dicens, veritus tamen, ne ibi quoque voti compos non factus, maius dedecus sibi pareret, à petitione destitit: ac tum demum cognoscens, nihil se eo modo posse, sed nomen quidem sibi

† parietem carceris perfringi.

ἤ τι διαπεπράχθαι ἠπίστατο) πρὸς οὐδὲν αὐτῷ συνήνεγκε. Μέτελλος δι' ὀργὴν ὅτι τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καίτοι παῖδας ἐξ αὐτῆς ἔχων, ἀπεπέμπετο, καὶ πάνυ πρὸς πάντα αὐτῷ ἀντέπραξεν. ὅ τε Λούκουλλος ὁ Λούκιος, ὅν ποτε ἐν τῇ Γαλατίᾳ ὁ Πομπήιος ἐντυχὼν ὑπερφρόνως ἐκέχρητο, πολύς τε αὐτῷ ἐνέκειτο, καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν ἰδίᾳ καὶ καθ' ἕκαστον ὧν ἔπραξεν ἐπεξελθεῖν, καὶ μὴ πᾶσιν ἅμα αὐτοῖς τὴν κύρωσιν αἰτεῖν. ἄλλως τε γὰρ δίκαιον εἶναι ἔλεγε μὴ πάντα ἁπλῶς ὅσα ἐπεποιήκει, καὶ ἃ μηδεὶς σφῶν ἠπίστατο ὁποῖα εἴη, βεβαιωθῆναι, ὥσπερ ὑπὸ δεσπότου τινὸς γεγενημένα· καὶ ἐπεὶ καὶ τῶν ἑαυτοῦ ἔργων κατελελύκει τινά, ἠξίου ἐξετασμὸν ἑκατέρων ἐν τῇ βουλῇ γενέσθαι, ἵν' ὁπότερα αὐτοῖς ἀρέσῃ κυρώσωσι. καὶ αὐτῷ καὶ ὁ Κάτων, ὅ, τε Μέτελλος, οἵ τε ἄλλοι οἱ τὰ αὐτὰ σφίσι βουλόμενοι, ἰσχυρῶς συνεμάχουν. τοῦ γοῦν δημάρχου τοῦ τὴν γῆν τοῖς τῷ Πομπηίῳ συνεξητασμένοις κατανεῖμαι ἐσηγουμένου, προσεγγράψαντος τῇ γνώμῃ δὲ καὶ πᾶσι τοῖς πολίταις, ὅπως τό τε αὐτὸ ῥᾷον ψηφίσωνται, καὶ τὰ πραχθέντα αὐτῷ βεβαιώσωσι, κλήρους τινὰς δοθῆναι, ἐπὶ πᾶν ὁ Μέτελλος ἀνθιστάμενος ἐπεξῆλθεν, ὥστε καὶ ἐς τὸ οἴκημα ὑπ' αὐτοῦ ἐμβληθῆναι, καὶ τὴν γερουσίαν ἐν ταὐτῷ ἀθροῖσαι ἐθελῆσαι. ἔπειτα ἐκεῖνος (Λούκιος δὲ δὴ Φλαούιος ὠνομάζετο) τό τε βάθρον τὸ δημαρχικὸν ἐν αὐτῇ τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ ἔθηκε, καὶ ἐπ' αὐτὸ καθεζόμενος, ἐμποδὼν ὥστε μηδένα ἐσιέναι ἐγίγνετο. τόν τε τοῖχον τοῦ δεσμωτηρίου διακοπῆναι ἐκέλευσεν, ὅπως δι' αὐτοῦ ἡ βουλὴ ἐσέλθῃ· καὶ ὡς νυκτερεύσων ἐκεῖ χώραν παρεσκευάζετο. μαθὼν οὖν τοῦθ' ὁ Πομπήιος, καὶ αἰσχυνθείς τε ἅμα καὶ δείσας, μὴ καὶ ὁ δῆμος ἀγανακτήσῃ, προσέταξε τῷ Φλαουίῳ ἀπαναστῆναι. ἔλεγε μὲν γὰρ ὡς ἐκ τοῦ Μετέλλου τοῦτ' ἀξιώσαντος, οὐ μὴν ἐπιστεύετο. τὸ γὰρ φρόνημα αὐτοῦ κατάδηλον πᾶσιν ἦν· ἀμέλει τῶν ἄλλων δημάρχων ἐξελέσθαι αὐτὸν βουληθέντων, οὐκ ἠθέλησεν. οὔκουν οὐδ' αὖθις ἀπειλήσαντι τῷ Φλαουίῳ, μηδὲ ἐς τὸ ἔθνος, ὃ ἐπεκεκλήρωτο, ἐπιτρέψειν αὐτῷ, εἰ μὴ συγχωρήσαιεν οἱ διανομοθετῆσαι, ἐξελθεῖν, ὑπῆξεν· ἀλλὰ καὶ πάνυ ἄσμενος ἐν τῇ πόλει κατέμεινεν. ὁ οὖν Πομπήιος, ἐπειδὴ μηδὲν διά τε τὸν Μέτελλον καὶ διὰ τοὺς ἄλλους διεπράξατο, ἔφη μὲν φθονεῖσθαί τε ὑπ' αὐτῶν, καὶ τῷ πλήθει τοῦτο δηλώσειν· φοβηθεὶς δὲ μὴ καὶ ἐκείνου διαμαρτών, μείζω αἰσχύνην ὀφλήσῃ, κατέβαλε τὴν ἀξίωσιν. καὶ ὁ μὲν οὕτω γνοὺς, ὅτι μηδὲν οὕτως ἴσχυεν, ἀλλὰ τὸ μὲν ὄνομα καὶ

τὸν

ὅτι φθόνον ἐν οἷς ἠδυνήθη ποτὲ εἶχεν, ἔργῳ δὲ οὐδὲν ἀπ' αὐτῆς ἀπώνητο, μετεμέλετο ὅτι τά τε στρατόπεδα προαφῆκε, καὶ ἑαυτὸν τοῖς ἐχθροῖς ἐξέδωκε. Κλώδιος δὲ ἐπεθύμησε μὲν διὰ τοὺς δυνατοὺς ἐπὶ τὴν δίκην δημαρχῆσαι, καὶ τινὰς τῶν δημαρχούντων προεκαθῆκεν † ἐσηγήσασθαί τι, καὶ τοῖς εὐπατρίδαις τῆς ἀρχῆς μεταδίδοσθαι· ὡς δ' οὐκ ἔπεισε, τήν τε εὐγένειαν ἐξωμόσατο, καὶ πρὸς τὰ τοῦ πλήθους δικαιώματα, ἐς αὐτὸν σφῶν τὸν σύλλογον ἐσελθών, μετέστη. καὶ ᾔτησε μὲν εὐθὺς τὴν δημαρχίαν, οὐκ ἀπεδείχθη δέ, ἐναντιωθέντος οἱ τοῦ Μετέλλου. ἐν γένει τε γὰρ αὐτῷ ἦν, καὶ τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτοῦ οὐκ ἤρεσκε. πρόφασιν δὲ ἐποιήσατο, ὅτι μὴ κατὰ τὰ πάτρια ἡ ἐκποίησις αὐτοῦ ἐγεγόνει. ἐν γὰρ τῇ εἰσφορᾷ τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου μόνως ἐξῆν γίνεσθαι. ταῦτά τε οὖν οὕτως ἐπράχθη, καὶ ἐπειδὴ τὰ τέλη δεινῶς τήν τε πόλιν καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν ἐλύπει, ὁ μὲν νόμος ὁ καταλύσας αὐτὰ, πᾶσιν ἀρεστὸς ἐγένετο· τῷ δὲ στρατηγῷ τῷ ἐσενεγκόντι αὐτὸν ἀχθόμενοι οἱ βουλευταί, (ὁ γὰρ Μέτελλος ὁ Νέπως ἦν) ἠθέλησαν τό γε ὄνομα αὐτοῦ ἀπαλεῖψαι ἀπὸ τοῦ νόμου, καὶ ἕτερον ἀντεγγράψαι. καὶ οὐκ ἐπράχθη μὲν τοῦτο. καταφανὲς μέντοι πᾶσιν ἐγένετο, ὅτι μηδὲ τὰς εὐεργεσίας παρὰ τῶν φαύλων ἀνδρῶν ἡδέως ἐδέχοντο. καὶ τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ Φαῦστος ὁ τοῦ Σύλλου παῖς ἀγῶνά τε μονομαχίας ἐπὶ τῷ πατρὶ ἐποίησε, καὶ τὸν δῆμον λαμπρῶς εἱστίασε· τά τε λουτρὰ καὶ ἔλαιον προῖκα αὐτοῖς παρέσχεν. ἐν μὲν δὴ τῇ πόλει ταῦτ' ἐγίνετο.

Ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ τῆς τε Λυσιτανίας μετὰ τὴν στρατηγίαν ἦρξε, καὶ δυνηθεὶς ἂν τὰ ληστικά, ἅπερ που ἀεὶ παρ' αὐτοῖς ἦν, ἄνευ μεγάλου τινὸς πόνου καθῆραι, ἡσυχίαν ἔχειν οὐκ ἠθέλησε. δόξης τε γὰρ ἐπιθυμῶν, καὶ τὸν Πομπήιον τούς τε ἄλλους τοὺς πρὸ αὐτοῦ μέγα ποτὲ δυνηθέντας ζηλῶν, οὐδὲν ὀλίγον ἐφρόνει· ἀλλ' ἤλπιζεν, ἄν τι τότε κατεργάσηται, ὕπατός τε εὐθὺς αἱρεθήσεσθαι, καὶ ὑπερφυᾶ ἔργα ἀποδείξεσθαι, διά τε τἆλλα, καὶ ὅτι ἐν τοῖς Γαδείροις, ὅτε ἐταμίευε, τῇ μητρὶ συγγίνεσθαι ὄναρ ἔδοξε· καὶ παρὰ τῶν μάντεων ἔμαθεν, ὅτι ἐν μεγάλῃ δυνάμει ἔσται. ὅθενπερ καὶ εἰκόνα Ἀλεξάνδρου ἐνταῦθα ἐν τῷ Ἡρακλέους ἀνακειμένην ἰδών, ἀνεστέναξε, καὶ κατωδύρατο, ὅτι μηδέν πω μέγα ἔργον ἐπεποιήκει. ἀπ' οὖν τούτων τότε ἐξὸν αὐτῷ εἰρηνεύειν, ὥσπερ εἶπον, πρὸς τὸ ὄρος τὸ Ἑρμίνιον ἐτράπετο. καὶ ἐκέ-

λευσε

† ἴ. ἐσηγήσασθαί τι [illegible]

A sibi inuidiamque ex ea, in qua olim fuerat, potentia partam: ipsa vero re nihil sibi ea conduxisse: pœnitudine captus est, quod dimissis exercitibus seipsum inimicorum iniuriis exposuisset. Clodius vero odio potentum, post iudicium suum tribunitiam dignitatem affectabat: summissisque aliquot tribunis, qui rogationem ferrent de tribunatu patriciis etiam communicando, quum non persuaderet, nobilitate abiurata, ad plebeios desciuit: in eorumque numerum B sese referens, eorum iuris participem se fecit: mox tribunitiam dignitatem ambiuit. Sed Metellus, qui Clodio affinitate iunctus, facinoribus eius minime delectabatur, ne ea potiretur, effecit; caussatus Clodium non secundum morem à maioribus acceptum, à nobilitate sese abalienasse: quod nisi promulgata lege militari, fieri non concedebatur. His eo modo actis, quum vectigalia & vrbi & reliquæ Italiæ magnopere molesta essent, lex de iis abolendis lata omnibus C perquam accepta fuit. At prætori, qui eam tulerat (is erat Metellus Nepos) infesti senatores, voluerunt & nomen eius legi detrahere, & aliud inscribere. Id non in rem quidem perductum: manifestum tamen omnibus factum est, ne beneficia quidem à malis hominibus profecta patres grata habere. Sub idē tēpus Faustus Syllæ F. ludos gladiatorios in honorē patris exhibuit, populumq; lauto conuiuio excepit, iisq; balnea & oleū [a] donauit. Hæc D tum in vrbe gerebantur.

[a] gratuito præbuit.

Cæsar autem post præturam, Lusitaniæ imperauit: & quum posset latrocinia, quæ ipsis in assiduo erant vsu, haud magno labore exscindere, noluit se quieti dare. Quippe homo gloriæ cupidus, Pompeiique & aliorum, qui se priores in magnam potestatem venissent, æmulus, nihil paruum animo capiebat: sed sperabat se, si [b] quid magnum perpetrasset, statim consulatu potiturum, atque ita immensa facinora [c] editurum. E Præter alia stimulabat eum, quod in questura sua Gadibus in somnis sibi cum matre sua coire [d] visus: idque vates ei magnam potentiam portendere interpretati erant. Igitur quum [e] idem in delubro Herculis statuam Alexandri positā vidisset, ingemuit, deplorauitque, se nihil dū egregii facinoris præstitisse. His caussis motus, quum pacis copia ei esset, (velut dixi) ad montem Herminium se vertit: eiusq; incolas in planitiem demigrare iuſ-

[b] si quid tū gessisset.
[c] editurum, quum aliis de causis, cū quod in questura.
[d] vel ut esset: & à vatib. accepisset, cū magna potestate futurum.
[e] ibidem.

sit: ne videlicet loco sua natura tuto ad prædas agendas abuterentur; (id enim prætendebat) [a] haud nescius, eos id recusaturos, atque ita se belli occasionem inuenturum. Neque eum opinio sua fefellit, & eos arma capiẽtes oppressit. Quare vicini nonnulli territi, ne aduersum se quoque iretur, liberos coniugesque suas, & alia, quæ habebant pretiosissima, vltra Dorium transtulerunt. Hæc parantes Cæsar præuertens, vrbes eorum occupauit: tum ad ipsos quoque contendit. Barbari greges ante se obiecere, vt ad eos diripiendos dispersos Romanos adorirentur: contra Cæsar exercitu emisso, ipse prælium deinde excipiens hostem fudit. Deinde cognito, incolas Herminii defecisse, eiusque reditum per insidias operiri; ea vice aliam viam ingressus, deinde rursus arma in eos conuertit, victorque ad Oceanum fugientes insecutus est. Quum continenti relicta, in insulam quandam traiecissent, ipse inopia nauium coactus, in terra permansit: deinde ratibus iunctis, partem copiarum traiecit, ibique multos suorum amisit. Dux enim eorum, terræ, quæ insulæ adiuncta erat, aduectus, ibique militibus expositis, tanquam terrestri deinceps itinere perrecturis, ipse mari ab æstu recurrente abreptus eos reliquit. Ibi cæteri fortiter pugnantes ceciderunt: P. autem Scæuius, solus inter hostes relictus, amisso scuto, multisque vulneribus saucius, in aquam insiluit, enatauitque. His ita peractis, Cæsar à Gadibus ad se aduehi curatis nauibus, omnibus cum copiis in insulam traiecit, hostesque penuria iam commeatus afflictos nullo labore subegit. Inde [‡] Brigantiam Calæciæ vrbem aduectus, eos, qui classem antehac nunquam vidissent, armamentis erectis territos in suam potestatem accepit. Hæc vbi perfecit, satis sibi iam aditus ad cõsulatum structum existimans, non expectato successore, qui mitteretur, magna celeritate ad comitia consularia profectus est. Statuerat eum petere, antequam triumphum duxisset, quod à pompa triumphi angustia temporis excludebatur. Quum Catonis potissimum intercessione id non obtineret, triumphi quidem curam deposuit, sperans se, si consul fieret, longe maiores res acturum, longeque splendidius triumphaturum. Nam præter ea, quæ retuli, (quæ animum eius inflauerant) equus ei quidam fissis in duas partes prioribus

[a] haud reipsa nescius.

[‡] Brigantiũ.

A λεῦσι τοὺς οἰκήτορας αὐτοῦ ἐς τὰ πεδινὰ μετοικισθῆναι, προφάσει μὲν, ὅπως μὴ ἀπὸ τῶν ἐρυμνῶν ὁρμώμενοι λῃστεύωσιν ἔργῳ δὲ, εὖ εἰδὼς, ὅτι οὐκ ἄν ποτε αὐτὸ ποιήσειαν κἀκ τούτου πολέμου τινὰ ἀφορμὴν λήψεται. ὃ καὶ ἐγένετο. τούτους τε οὖν ἐς ὅπλα ἐλθόντας ὑπηγάγετο· καὶ ἐπειδή τινες τῶν πλησιοχώρων τινὲς, δείσαντες μὴ καὶ ἐπὶ σφᾶς ὁρμήσῃ, τούς τε παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας, τά τε ἄλλα τιμιώτατα ὑπὲρ τὸν Δώριον ὑπεξέθεντο, τὰς B πόλεις σφῶν ἐν ᾧ τοῦτ' ἔπραττον, προκατέλαβε, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ ἐκείνοις προσέμιξε. προβαλλομένων τε τὰς ἀγέλας αὐτῶν, ὅπως σκεδασθεῖσι τοῖς Ῥωμαίοις πρὸς τὴν τῶν βοσκημάτων ἁρπαγὴν ἐπιθῶνται, τά τε στρατόπεδα παρῆκε, καὶ αὐτοὺς ὑπολαβὼν ἐνίκησε. κἀν τούτῳ μαθὼν τοὺς τὸ Ἑρμίνιον οἰκοῦντας ἀφεστηκέναι τε, καὶ ἐπανιόντα αὐτὸν ἐνεδρεύειν μέλλειν, τότε μὲν ἑτέραν ἀνεχώρησεν, αὖθις δ' ἐπεστράτευσε σφίσι, καὶ κρατήσας, πρὸς τὸν Ὠκεανὸν φεύγοντας αὐτοὺς κατεδίωξεν. ἐπειδή τε C τὴν ἤπειρον ἐκλιπόντες ἐς νῆσόν τινα ἐπεραιώθησαν (αὐτὸς μὲν γὰρ οὐ πλοίων εὐπόρει) κατὰ χώραν ἔμεινε σχεδίας δὲ συμπήξας, μέρος τι τοῦ στρατοῦ δι' αὐτῶν ἔπεμψε, καὶ συχνοὺς ἀπέβαλε. γῇ γάρ τινι πρὸς τῇ νήσῳ οὔσῃ προσσχὼν ὁ τὴν ἡγεμονίαν σφῶν ἔχων, καὶ ἅτε ὡς καὶ πεζῇ διαβαδιοῦντας αὐτοὺς ἐκβιβάσας, ἔπειτα αὐτὸς τῇ ἀπὸ τῆς ἀναρροίας ἐκβιασθεὶς ἐξανήχθη, καὶ ἐκεῖ σφᾶς κατέλιπε. καὶ αὐτοῦ οἱ μὲν ἄλλοι γενναίως ἀμυνόμενοι ἔπεσον· Πούπλιος δὲ D δὴ Σκαίουιος μόνος περιλειφθεὶς, καὶ τῆς ἀσπίδος στερηθεὶς, πολλά τε τραυματισθεὶς, ἐς τὸ ὕδωρ ἐσεπήδησε καὶ διενήξατο. τότε μὲν δὴ ταῦτ' ἐγένετο. ὕστερον δὲ ὁ Καῖσαρ πλοῖα ἀπὸ Γαδείρων μεταπεμψάμενος, ἐς τὴν νῆσον παντὶ τῷ στρατῷ ἐπεραιώθη, καὶ ἀκονιτὶ αὐτοὺς κακῶς ὑπὸ σιτοδείας ἔχοντας παρεστήσατο. κἀνθένδε ἐς Βριγάντιον πόλιν Καλαικίας παραπλεύσας, τῷ τε ῥοθίῳ σφᾶς τοῦ προσπλοῦ οὔπω πρότερον ναυτικὸν ἑωρακότας ἐξεφόβησε, καὶ κατεστρέψατο. πράξας δὲ ταῦτα, καὶ νομίσας ἱκανὴν ἀπ' αὐτῶν † ἐπὶ βασιλείαν πρὸς τὴν ὑπατείαν εἰληφέναι, σπουδῇ πρὸς τὰς ἀρχαιρεσίας, καὶ πρὶν τὸν E διάδοχον ἐλθεῖν, ὥρμησε· καὶ ἠξίου καὶ πρὸ τοῦ πέμψαι τὰ ἐπινίκια, ἐπειδὴ μὴ οἷά τε προδιεορτασθῆναι ἦν, αἰτῆσαι αὐτήν. μὴ τυχὼν δὲ, ἄλλως τε καὶ τοῦ Κάτωνος ὅτι μάλιστα ἐναντιωθέντος, ἐκεῖνα μὲν εἴασε. καὶ γὰρ ἤλπιζε πολὺ πλείω καὶ μείζω ὕπατος ἀποδειχθεὶς καὶ ἔργα πράξειν, καὶ ἐπινίκια πέμψειν. πρὸς γὰρ τοῖς εἰρημένοις, ἐφ' οἷς μέγα ἀεί ποτε ἐφρόνει, ἵππος τις αὐτῷ διφυὴς ἐν τοῖς τῶν προσθί-

† ἐπίβασιν πρὸς τὴν

ἐμπροσθίων ποδῶν ὁπλαῖς ἔχων ἐγεννήθη· καὶ ἐκεῖνον μὲν γαυρούμενος ἔφερεν, ἄλλον δὲ ἀναβάτην οὐδένα ἀνεδέχετο. ὥστε καὶ ἐκ τούτου μικρὸν οὐδὲν προσδοκῶν, τὰ μὲν νικητήρια ἑκὼν ἀφῆκεν· ἐς δὲ τὴν πόλιν ἐσελθών, καὶ ἐπαγγελλόμενος τὴν ἀρχήν, οὕτω τούς τε ἄλλους καὶ τὸν Πομπήιον τόν τε Κράσσον ἐξεθεράπευσεν, ὥστε δι' ἔχθρας ἀλλήλοις ἔτι καὶ τότε αὖθις ὄντας, καὶ τὰς ἑταιρείας ἔχοντας, καὶ πρὸς πάνθ' ὅσα ἑτέρους τὸν ἕτερον ἐθέλοντα αἴσθοιτο ἀντιστασιάζοντας, προσποιήσασθαι, καὶ ὑπὸ πάντων αὐτῶν ὁμοθυμαδὸν ἀποδειχθῆναι. καίτοι τοῦτο τὴν σοφίαν ἐστὶ μάλιστα αὐτοῦ τεκμήριον, ὅτι τόν τε καιρὸν καὶ τὸ μέτρον τῆς θεραπείας αὐτῶν καὶ ἔγνω καὶ διέθετο οὕτως, ὥστ' ἀμφοτέρους ἅμα, καθ' ἅπερ αὐτοὶ πράττοιντας σφίσι, προσθέσθαι. καὶ οὐδὲ τοῦτ' αὐτῷ ἀπέχρησεν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἐκείνους συνήλλαξεν· οὐχ ὅτι συνενεχθῆναι σφᾶς ἤθελεν, ἀλλ' ὅτι δυνατωτάτους τε ἑώρα ὄντας, καὶ εὖ ἠπίστατο, ὅτι οὔτε χωρὶς τῆς παρ' ἐκείνων ἀμφοτέρων ἢ καὶ θατέρου βοηθείας μέγα τι ἰσχύσει· κἂν τὸν ἕτερον ὁποτερονοῦν αὐτῶν προσεταιρίσηται, ἀνταγωνιστήν τε διὰ τοῦτο τὸν ἕτερον ἕξει, καὶ πλέον ὑπ' αὐτοῦ σφαλήσεται, ἢ ὑπὸ τοῦ συναιρομένου οἱ κατεργάσεται. τοῦτο μὲν γάρ, προθυμότερον ἐδόκουν αὐτῷ πάντες ἄνθρωποι τοῖς ἐχθροῖς ἀντιπράττειν, ἢ συναγωνίζεσθαι τοῖς ἐπιτηδείοις. οὐ κατ' ἐκεῖνο μόνον, ὅτι ἥ τε ὀργὴ καὶ τὸ μῖσος σφοδροτέρας τὰς σπουδὰς πάσης φιλίας ποιεῖ· ἀλλὰ καὶ ὅτι ὁ μὲν ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ὁ δὲ ὑπὲρ ἑτέρου πράττων, τήν τε ἡδονήν, κατορθώσας, καὶ τὴν λύπην, σφαλείς, οὐχ ὁμοίας ἔχουσι· τοῦτο δέ, προχειρότερον, ἐμποδίζειν τε † τινὰς καὶ κωλύειν μηδεμίαν αὔξησιν λαβεῖν, ἢ ἐπὶ μέγα προάγειν ἐθέλειν διά τε τἆλλα, καὶ μάλισθ' ὅτι ὁ μὲν οὐκ ἐῶν τινα αὐξηθῆναι, τοῖς τε ἄλλοις ἅμα καὶ ἑαυτῷ χαρίζεται· ὁ δὲ ἐξαίρων τινά, ἐπαχθῆ αὐτὸν ἀμφοτέροις σφίσι ποιεῖ. τούτων δὴ οὖν ἕνεκα καὶ ὁ Καῖσαρ τότε αὖθις ὑπῆλθε, καὶ μετὰ τοῦτο ἀλλήλοις κατήλλαξεν. οὔτε γὰρ δίχα τούτων δυνήσεσθαί τι ἀεί, καὶ οὐκ αὖ θατέρῳ ποτὲ αὐτῶν προσκρούσειν ἐνόμιζεν. οὔτ' αὖ ἐφοβήθη, μὴ καὶ συμφρονήσαντες, κρείττους αὐτοῦ γένωνται. πάνυ γὰρ εὖ ἠπίστατο, ὅτι τῶν μὲν ἄλλων εὐθὺς διὰ τῆς ἐκείνων φιλίας, αὐτῶν δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον δι' ἀλλήλων κρατήσοι. καὶ ἔσχεν οὕτω. τούτων μὲν οὖν ἕνεκα καὶ

† τινά, quod iterū sequitur.

A ribus vngulis natus erat: isque solum Cæsarem exultans ferebat, nullum alium sessorem admittebat. Quapropter Cæsar, nullam exiguam spem agitans, vltro triumphum omisit. Sed vbi Romam venit, in petitione consulatus eo modo & alios, & Pompeium in primis, Crassumq; demeruit, vt quum hi etiamnum aduersum se mutuas inimicitias exercerent, factionesq; fouerent, semperq; alterius conatus alter compertos reprimeret, tum ad se pertraxerit vtrumq;, itaq; ob omnibus B vnanimiter designatus sit. Hoc vero præcipue eius sapientiam demonstrat, quod & occasionem eorum demerendorum, & modum cognouit: eoque modo instituit, vt vterque dum alteri resistere cupit, ipsum adiuuarent. Neque hoc effecisse satis habuit, sed ipsos quoque in gratiam inter se reduxit: † non quod eorum ipsi concordia cordi esset, verum quod eos plurimum potentia præstare videbat: certoque sciebat, quod sine [a] vtriusque C eorum auxilio ad nullam magnam potestatem posset peruenire: atque, [b] vt maxime alterius ope niteretur, tamen alterum sibi aduersarium habiturum, plusque ab eo damni, quam ab suo adiutore emolumenti, accepturum. [c] Existimabat enim, omnes homines maiori studio inimicis aduersari, quam suis opitulari: non ob id tantum, quod ab ira odioque [d] vehementiores animi commotiones, quam à quauis amicitia, proficiscuntur, verum etiam quia altero sui causa quippiam agente, altero propter alium, ne-D que voluptas consequutos, neque molestia frustratos proposito, eadem [e] sequitur. Tum procliuius est impedire aliquem, eiusque incrementis obstare, quam eundem velle ad magnum fastigium promouere: idque cum alias ob causas, tum eo præsertim nomine, quod is, qui obstat alicuius incrementis, & ab aliis gratiam init, & sibi prospicit: contra, qui alium extollit, is eum & sibi & cæteris molestum efficit. Hæc tum Cæsa-E ri causæ fuerunt, cur & se illis insinuaret, & eosdem inter se in gratiam reduceret: quia neque sine iis se potentem futurum videbat, & consultum non putabat, vt alterutrum eorum offenderet. Neque vero metuebat, ne concordes illi sibi præualerent: quod exploratum habebat, se & alios, ipsorum amicitiæ auxilio, & ipsos, vnum per alterum, haud longe post posse superare. cui cogitationi euentus etiam respondit. Eapro-

† non quod eos ad concordiam redactos vellet.

a Vtriusque, vel alterius eorum.

b Vt maxime sibi horū alterutrum adiuuasset, tamen alterum propterea sibi.

c Nam partem existimabat, etc.

d Vehementiora studia, quam

e sequitur: partim etiā, procliuius esse, impedire.

pter Cæſar eos inter ſe reconciliatos ſibi adiunxit. Pompeius & Craſſus, [a] tanquam occaſione ſibi opportuna in manus data, ſtatim in gratiam redierunt, [b] Cæſaremque in partem rerum [ſuarum] receperunt. Pompeium mouebat, quod de ſua potentia diminutionem factam cernens, Craſſum vero multum valere, Cæſaris item res creſcere, veritus eſt ne omnino ab his opprimeretur. ſperabat præterea, ſi hoc tempore cum ipſis ſocietatem iniret, fore, vt per eos priſtinam potentiam recuperaret. Craſſus & genere, & diuitiis omnibus anteire cupiebat: quumque Pompeio eſſet longe inferior, ſentiretque Cæſarem pleno gradu ab ſublimia pergere, ſtatuit eos inter ſe tanquam in certamen committere, vt ea ratione neuter excelleret. Sperabat enim fore, vt his quaſi æquis viribus certantibus, ipſe interim fructus amicitiæ vtriuſque caperet, honoreſque ſibi, quam illis, ampliores tribuerentur. Ipſe quidem neque ad plebem omnino, neque ad ſenatum [c] ſeſe accommodabat; omnia propriæ potentiæ cauſa agebat. Igitur in vtriuſque ordinis beneuolentiam ex æquo ſeſe ingerere, vtriuſque inimicitias declinare, tantum vtriſque gratificari, vt & eorum cauſa fuiſſe videretur, quæ vtriſque eſſent acceptiſſima, & nulla pars rerum † difficiliorum ad ſe pertineret, inſtituerat. Eo itaque pacto, iiſque de cauſis tres prædicti viri amicitiam iunxerunt, eamque iureiurando firmauerunt, [d] ac inuicem in commune conſuluerunt: atque exinde ſibi mutuo ea tribuerunt, eaque alius ab alio acceperunt, quæ & ſuæ voluntati ſatisfacerent, & ad rem præſentem ipſis componendam videbantur conducere. Quum hi inter ſe conſpiraſſent, [e] ſectatores etiam eorum inter ſe pacta fecerunt: impuneque omnia pro ſuo arbitrio egerunt, freti iſtis ducibus. Itaque in ſolo adhuc Catone, & iis, qui ſe eiuſdem cum eo eſſe ſententiæ videri volebant, reliqua erat integritas. Nam reliqui quidem omnes (ſolo dempto Catone) nihil in republica pure, aut ſine auaritia agebant: quidam tamen, verecundia eorum, quæ agebantur, commoti, itemque nonnulli

[a] tanquam & ipſi, ea de cauſa ſtatim congreſſi, in gratiã.
[b] Cæſaremq; rerũ in ſocietatem admiſerunt. Pompeius enim ſe tantum deinceps potẽtia non habiturum putabat, qui & Craſſum in poteſtate cõſtitutum, & Cæſarem creſcentem videret: atq; etiam verebatur, ne omnino.
[c] in republica ſeſe accõmodabat; ſed omnia.
† minime iucundarum.
[d] ac rẽpublicã per ſe geſſerunt:
[e] factiones etiam.

ρος, ἔπραττεν. αἰσχυνόμενοι δὲ τινὲς

A συνεβίβασεν αὐτούς, καὶ προσεποιήσατο. καὶ γὰρ ὁ Πομπήιος ὅ, τε Κράσσος ὡς ἀπ᾽ οἰκείας καὶ αὐτοὶ αἰτίας πρός τε ἀλλήλους ἐπὶ τάχιστα ὥρμησαν, κατελύσαντο, καὶ ἐκεῖνον ἐς τὴν κοινωνίαν τῶν πραγμάτων προσέλαβον. ὁ Πομπήιος μὲν γὰρ οὔτ᾽ αὖ τοσοῦτον † ἤλπισεν ἰσχύειν, καὶ τὸν Κράσσον ἐν δυνάμει ὄντα, τόν τε Καίσαρα αὐξανόμενον ὁρῶν· καὶ ἔδεισε μὴ παντάπασιν ὑπ᾽ αὐτῶν καταλυ- B θῇ, καὶ ἐπήλπισε, προσκοινωνήσας σφίσι τῶν παρόντων, τὴν ἀρχαίαν δι᾽ αὐτῶν ἐξουσίαν ἀναλήψεσθαι. Κράσσος δὲ ἠξίου πάντων ἀπό τε τοῦ γένους καὶ ἀπὸ τοῦ πλούτου περιεῖναι· καὶ ἐπειδὴ τοῦ τε Πομπηίου παρὰ πολὺ ἠλαττοῦτο, καὶ τὸν Καίσαρα ἐπὶ μέγα ἀρθήσεσθαι ἐνόμιζεν, ἐς ἀντίπαλον αὐτοὺς ἀλλήλοις καταστῆσαι ἠθέλησεν, ὅπως μηδέτερος σφῶν ὑπάρχῃ· προσδοκήσας ἐκείνους τε ἀνταγωνιστὰς ἰσοκρατεῖς ἔσεσθαι, καὶ αὐ- C τὸς ἐν τούτῳ τήν τε ἑκατέρου φιλίαν ἐκκαρπώσεσθαι, καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρους τιμηθήσεσθαι. ἀκριβῶς μὲν γὰρ οὔτε τὰ τοῦ πλήθους οὔτε τὰ τῆς βουλῆς ἐπολίτευε, τῆς δὲ ἰδίας αὐτοῦ δυναστείας ἕνεκα πάντ᾽ ἔπραττε. καὶ διὰ τοῦθ᾽ ὑπήρχετό τε ἀμφοτέρους σφᾶς ὁμοίως, καὶ τὴν πρὸς ἑκατέρους ἔχθραν ἐξέκλινεν· ἐπὶ τοσοῦτον ἐν τῷ D μέρει κεχαρισμένα ἀμφοῖν σπουδάζων, ἐφ᾽ ὅσον ἤμελλε τοῦ μὲν καταθυμίου πάντως ἑκατέροις αἰτιαθήσεσθαι, τῶν δὲ δυστυχεστέρων μὴ μεταλήψεσθαι. οὕτω μὲν δή, καὶ διὰ ταῦτα οἱ τρεῖς τήν τε φιλίαν συνέθεντο, καὶ ὅρκοις αὐτὴν πιστωσάμενοι, τά τε κοινὰ δι᾽ ἑαυτῶν ἐποιήσαντο, κἀκ τούτου καὶ ἀντεδίδοσαν σφίσι καὶ ἀντελάμβανον παρ᾽ ἀλλήλων ὅσα ἔν τε ἐπιθυμίᾳ εἶχον, καὶ πρὸς τὰ παρόντα ἥρμοττεν αὐτοῖς διαπράττεσθαι. συμφρονησάντων δὲ ἐκείνων, καὶ τὰ ἑταιρικὰ E σφῶν ὡμολόγησαν· καὶ ἐποίουν καὶ οὗτοι μετ᾽ ἀδείας ὅσα ἤθελον, ἡγεμόσιν αὐτοῖς χρώμενοι. ὥστε τὸ σωφρονοῦν ὀλίγον ἔν τε τῷ Κάτωνι, καὶ εἰ δή τις ἄλλος τὰ αὐτὰ αὐτῷ φρονεῖν δοκεῖν ἐβούλετο, καταλειφθῆναι. καθαρῶς μὲν γὰρ καὶ ἄνευ τινὸς ἰδίας πλεονεξίας οὐδεὶς τῶν τότε τὰ κοινά, πλὴν τοῦ Κάτω- τοῖς δρωμένοις, καὶ ἕτεροι καὶ ζηλοῦν

† ἤλπισεν ἰσχύσειν.

αὐτὸν

αὐτοῦ ἐφιέμενοι, προσεποιοῦντο μέν πῃ τῶν A πραγμάτων, καί τι τῶν ὁμοίων οἱ διεδείκνυντο, οὐ μὴν καὶ διαρκεῖς (ἅτε ἐξ ἐπιτηδεύσεως, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ ἀρετῆς ἐμφύτου, ὁρμώμενοι) ἦσαν. ἐς τοῦτο μὲν δὴ τότε τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι προήγαγον, ἐπὶ πλεῖστον ὅσον τὴν συνωμοσίαν σφῶν ἀποκρυψάμενοι. ἐποίουν μὲν γὰρ ὅσα ἐδέδοκτο σφίσιν, ἐσχηματίζοντο δὲ καὶ προεβάλλοντο τὰ ἐναντιώτατα· ὅπως ἔτ' ἐπὶ μακρότατον διαλάθωσι, μέχρις ἂν ἱκα- B νῶς παρασκευάσωνται. οὐ μέντοι καὶ τὸ δαιμόνιον τὰ πραττόμενα ὑπ' αὐτῶν ἠγνόει, ἀλλὰ καὶ πάνυ τοῖς τι συνεῖναι τῶν τοιούτων δυναμένοις εὐθὺς τότε πάντα τὰ ἔπειτα ἀπ' αὐτῶν ἐσόμενα ἐξέφηνε. χειμών τε γὰρ τοιοῦτος ἐξαίφνης τήν τε πόλιν ὅλην, καὶ τὴν χώραν ἅπασαν κατέσχεν, ὥστε πάμπολλα μὲν δένδρα πρόρριζα ἀνατραπῆναι, πολλὰς δὲ οἰκίας καταρραγῆναι· τά τε πλοῖα τὰ ἐν τῷ Τιβέριδι, καὶ πρὸς τὸ ἄστυ καὶ πρὸς ταῖς ἐκβολαῖς αὐτοῦ ναυλο- C χοῦντα, βαπτισθῆναι· καὶ τὴν γέφυραν τὴν ξυλίνην διαφθαρῆναι. καί τι καὶ θέατρον πρὸς πανήγυριν τινὰ † ἐκ Σύρων ᾠκοδομημένον ἀνετράπη· καὶ ἄνθρωποι παρὰ πάντα ταῦτα παμπληθεῖς ἀπώλοντο. ἐκεῖνα μὲν δὴ οὖν, καθάπερ εἰκὼν τῶν μελλόντων σφίσι καὶ ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν τῷ ὕδατι συμβήσεσθαι, προεδείχθη.

† ἐκ ναρί-ων

studio imitandi Catonis, ipsi quoque rem tentarunt, & nonnulla Catonis actionum similia facta exhibuerunt. Neque tamen hi perseuerabant, quippe quia eorum facta [a] non à virtute, sed ab studio proficiscebantur. In eum locum res Romanæ eo tempore à tribus illis viris deductæ sunt, coniurationem suam, quantum eius fieri poterat, maxime occultam habentibus. Nam quum ex sua omnia sententia gererent, interim tamen obtendebant proponebantque in speciem maxime contraria: vt quam diutissime suum institutum clam esset, dum scilicet se satis ad omnia parassent. [b] Nec vero deos eorum facta latuerunt: sed quæ ab his expectanda in posterum essent, eorum indicia iam tum statim mortalibus, qui futura ex his prænoscere possent, ostenderunt. Tanta enim tempestas repente vrbem totam, omnemque circum regionem inuasit, vt multæ arbores radicitus conuulsæ, multa ædificia subuersa, naues in Tiberi ad vrbem, & ad ostia fluuii in statione locatæ, submersæ; pons ligneus disiectus sit. Ad hæc theatrum quoddam ad ludos ‡ de Syris extructum, corruit. atq; horum omnium nihil sine multorum hominum clade euenit. His igitur signis, quę Romanis terra marique essent euētura, quodammodo repræsentatū est.

a non ab insita virtute.

b Non tamē & numen ignorabat, quæ ab eis gererentur, sed.

‡ è manubiis exstructum.

DIO-

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER TRIGESIMUS OCTAVUS.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ τριακοστὸν ὄγδοον βιβλίον.

HÆC INSVNT LIBRO XXXVIII. Romanæ historiæ Dionis.

Quemadmodum inter Cæsarem & Bibulum discordiæ fuerint.
Vt Cicero in exilium ierit.
Quomodo Ciceronem exulem Philiscus consolatus sit.
Quomodo Cæsar bellum contra Heluetios & Ariouistum gesserit.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΩ τριακοστῷ ὀγδόῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

Ὡς ἐστασίασαν Καῖσαρ καὶ Βίβουλος.
Ὡς Κικέρων ἔφυγεν.
Ὡς Κικέρωνα ἐπὶ τῇ φυγῇ Φιλίσκος παρεμυθήσατο.
Ὡς Καῖσαρ Ἐλουηττίοις καὶ Ἀριοουΐστῳ ἐπολέμησεν.

ΧΡΟΝΟΥ ΠΛΗΘΟΣ, ΕΤΗ ΔΥΟ, ΕΝ ΟΙΣ ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι οἵδε ἐγένοντο.

Γ. Ἰούλιος Γ. υἱ. Καῖσαρ, καὶ * Μ. Βίβουλος.
† Μ. Καλπούρνιος Λ. υἱ. Πίσων, καὶ † ΑΥ. Α. Γαουΐνιος ΑΥ. Α. υἱός.

**Μ. Καλπούρνιος Βίβουλος. † Α Πίσων Α. υἱός. † ΑΥ. Γαουΐνιος ΑΥ. υἱός.*

TEMPORIS SPATIVM, ANNI DVO, *in quibus hi consules retensentur.*

ANNO V.C.
695. C. Iulius, C.F. Cæsar, & ‡ M. Bibulus.
696. † M Calpurnius, L.F. Piso & A. Gabinius † L. F.

‡ M. Calpurnius Bibulus. † L. Piso, L. F. † A. F.

CÆSAR in id incumbens, vt totius populi gratiam sibi conciliaret, cumque sibi arctius deuinciret, optimatum tamē quoque partibus se studere videri interim volebat, ne eos inimicos sibi haberet. igitur sæpenumero dicere solitus erat, nihil se, quod nō in ipsorum quoque rem foret, promulgaturum. Is anno insequenti legem tulit de agro toti populo diuidendo, ita quidem conscriptam, vt ne minimum quidem quicquam in ea reprehendendum extaret. atque hanc quoq; se, nisi nobilibus id fieret volentibus, non esse laturum præ se tulit. Et legis quidem eius causa culpari à nemine poterat. ciuium enim multitudo, quæ in immensum excreuerat, ac sæpius iam seditionibus materiam præbuerat, ad opus faciendum & agriculturam conuertebatur: solitudines autem, quæ tum erant per Italiam plurimæ, frequentabantur: vt iam non ii modo, qui militia confecti erant, sed & alii omnes victū sufficientē haberent: neq; [a] ciuitate quicquā in id erogāte, nec iacturā facientibus potentibus: quinimo ad multos eorū honor

a neque e publico de suo quidquam.

Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει ὁ Καῖσαρ τὸ σύμπαν θεραπεῦσαι πλῆθος ἠθέλησεν, ὅπως σφᾶς ἔτι καὶ μᾶλλον σφετερίσηται. βουληθεὶς δὲ καὶ τὰ τῶν δυνατῶν δοκεῖν (ἵνα μὴ καὶ δι' ἀπεχθείας αὐτῷ ὦσι) πράττειν, εἶπε σφίσι πολλάκις, ὅτι οὔτε γράψει τι ὃ μὴ καὶ ἐκείνοις συνοίσει. καὶ δὴ γνώμην τινὰ περὶ τῆς χώρας, ἣν παντὶ τῷ ὁμίλῳ κατένειμεν, οὕτω συνέγραψεν, ὥστε μηδὲ μικρὸν ἢ αὐτῆς αἰτιαθῆναι· καὶ οὐδὲ ταύτην μέντοι ἐσοίσειν, εἰ μὴ βουλομένοις σφίσιν εἴη, ἐπλάττετο. τοῦ μὲν δὴ οὖν νόμου ἕνεκα οὐδεὶς αὐτῷ οὐδὲν ἐπικαλέσαι ἐδύνατο· τό, τε γὰρ πλῆθος τῶν πολιτῶν ὑπέρογκον ὄν, (ἀφ' οὗπερ καὶ τὰ μάλιστα ἐστασίαζοι) πρός τε τὰ ἔργα καὶ πρὸς γεωργίας ἐτράπετο, καὶ τὰ πλεῖστα τῆς Ἰταλίας ἠρημωμένα αὖθις συνῳκίζετο. ὥστε μὴ μόνον τοὺς ἐν ταῖς στρατείαις τεταλαιπωρημένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας διαρκῆ τὴν τροφὴν ἔχειν· μήτε τῆς πόλεως οἴκοθεν τι δαπανωμένης, μήτε τῶν δυνατῶν ζημιουμένων, ἀλλὰ καὶ τιμὴν

καὶ ἀρχὴν πολλῶν προσλαμβανόντων. τήν τε χώραν τήν τε κοινὴν ἅπασαν, πλὴν τῆς Καμπανίδος, ἔνεμε (ταύτην γὰρ ἐν τῷ δημοσίῳ ἐξαίρετον διὰ τὴν ἀρετὴν συνεβουλεύσατο εἶναι) καὶ τὴν λοιπὴν οὔτε παρὰ ἄκοντός τινος, οὔτ᾽ αὖ ὅσου ἂν οἱ γεωνόμοι βουληθῶσιν· ἀλλὰ πρῶτον μὲν παρ᾽ ἑκόντων, ἔπειτα δὲ τοσούτου, ὅσου ἐν ταῖς ἀπογραφαῖς ἐτετίμητο, ἀγορασθῆναι ἐκέλευσε. χρήματά τε γὰρ πολλὰ ἀπό τε τῆς λείας, ἣν ὁ Πομπήιος εἰλήφει, καὶ ἀπὸ τῶν φόρων τῶν τε τελῶν τῶν προκατεστηκότων περιεῖναι σφίσιν ἔλεγε· καὶ χρῆναι αὐτά, ἅτε καὶ τοῖς τῶν πολιτῶν κινδύνοις πεπορισμένα, ἐς αὐτοὺς ἐκείνους ἀναλωθῆναι. καὶ μέντοι καὶ τοὺς γεωνόμους, μήτ᾽ ὀλίγους, ὥστε καὶ δυναστείᾳ τινὶ ἐοικέναι, οὔτ᾽ ἐξ ὑπευθύνων, ὥστε τινὰ δυσχεράναι, καθίστη· ἀλλὰ πρῶτον μὲν τοῦ στίχου τῆς τιμῆς εἴκοσι μετασχεῖν, ἔπειτα δὲ τοὺς ἐπιτηδειοτάτους, πλὴν ἑαυτοῦ. πάνυ γάρ τοι τοῦτο προδιωμολογήσατο, ὅπως μὴ δι᾽ ἑαυτόν τι γράφειν νομισθείη. αὐτὸς μὲν γὰρ τῇ τε εὑρήσει καὶ τῇ ἐσηγήσει τοῦ πράγματος ἠρκεῖτο, ὥς γε ἔλεγε· τῷ δὲ δὴ Πομπηίῳ καὶ τῷ Κράσσῳ τοῖς τε ἄλλοις φανερῶς ἐχαρίζετο. ἕνεκα μὲν οὖν τῶν γραφέντων ἀναίτιος ἦν, ὥστε μὴ διᾶραι τὸ στόμα ὑπεναντίον οἱ μηδένα τολμῆσαι. καὶ γὰρ προανέγνω αὐτὰ ἐν τῇ βουλῇ, καὶ ὀνομαστὶ ἕνα ἕκαστον αὐτῶν ἀνακαλῶν, ἐπηρώτησε μή τις αἰτιᾶται· μεταγράψειν, ἢ καὶ παντελῶς ἀπαλείψειν, εἴ γέ τῳ μὴ ἀρέσειέ τι, ὑποσχόμενος. τὸ δὲ δὴ σύμπαν, καὶ πάνυ πάντες οἱ δυνατοί, οἵ γε ἔξω τῆς συνωμοσίας ὄντες, ἐδυσχέραινον. καὶ αὐτό γε τοῦτο αὐτοὺς ἐς τὰ μάλιστα ἐλύπει, ὅτι τοιαῦτα συγγεγραφὼς ἦν, ὥστε μηδένα αἰτίαν δύνασθαι λαβεῖν, καὶ πάντας σφᾶς βαρύνειν. ὑπώπτευον γὰρ αὐτόν, ἐφ᾽ ὧπερ που καὶ ἐγίγνετο, τό, τε πλῆθος ἀπ᾽ αὐτῶν ἀναρτήσεσθαι, καὶ ὄνομα καὶ ἰσχὺν ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους ἕξειν, καὶ διὰ τοῦτο, εἰ καὶ μηδείς οἱ ἀντέλεγεν, ἀλλ᾽ οὔτοι καὶ συνεπῄνουν. τοῖς μὲν δὴ οὖν ἄλλοις ἐξήρκει τοῦτο, καὶ ἐπηγγέλλοντο μὲν ἀεὶ αὐτῷ προβουλεύσειν, ἐποίουν δὲ οὐδέν, ἀλλὰ διατριβαὶ καὶ ἀναβολαὶ τὴν ἄλλως ἐγίγνοντο. ὁ δὲ δὴ Κάτων ὁ Μάρκος (ἦν δὲ ἄλλως μὲν ἐπιεικής, καὶ οὐδενὶ νεοχμῷ ἀρεσκόμενος, οὐ μὴν καὶ ῥώμην τινὰ οὔτε ἐκ φύσεως

A honor ac dignitas inde redibant. Omnem autem regionem, quæ publica populo Romano erat, excepto agro Campano, (hunc reipubl. exemptum ob præstantiam censuit relinquendam) diuisit, reliquam nec inuitis dominis ademit, nec pretium arbitrio diuisorum constituit: sed emi eam primum à volentibus iussit: deinde tantum numerari pretium, [a] quantum in proscriptionibus iudicabatur. Magnam autem vim pecuniæ adesse dicebat, partim ex ea præda, quam Pompeius inuexerat, partim ex tributis & B vectigalibus iam ante constitutis, reliquam: quam impendi in ciues æquum iudicabat, quorum periculo esset parta. Præterea diuisores agrorum constituit, neque paucos numero, ne potentiæ cuiusdam speciem res ea exhiberet: neque eos, [b] qui criminibus erant obnoxii, ne quibus id molestum fieret: verum viginti viros ad id delegit, qui magistratus aliquoties gessissent, tum qui ad eam rem essent quam maxime idonei. ab eorum numero sese exemit, sicuti iam ante testatus abunde erat, ne quid C sui ipsius causa decernere iudicaretur. [c] Ipse enim & principem se eius rei, & autorem ferebat: aperte autem Pompeio, Crasso; aliisque gratificabatur. Legis igitur eius gratia non modo à nemine incusabatur: sed ne hiscere quidem contra eum quisquam audebat. recitauerat enim ante in senatu, atque vnumquenque nominatim compellauerat, si quid ab vllo improbaretur, id se vel emendaturum vel inducturum omnino promittens. Enimuero optimates omnes, quicunque extra conspiratio- D nem erant, maiorem in modum grauiter rem ferebant: hocque ipsum ante alia, quod legem, qua vniuersum eorum ordinem erat pressurus, ita composuerat, nulla vt eius inuadendæ ansa daretur. Suspicabantur enim [d] fore, vt Cæsar [in omnibus, quæ agitaret,] populum à primoribus alienatum ad se pertraheret, atque ‡ apud omnes homines autoritatem potentiamq; obtineret: [e] vt nemine ipsi contradicente, populus eius statuta vtique approbaret. His contenti cæteri, subinde se autores legi futuros pol- E licebantur, interim tamen [f] promissa exuebant, & alias ex aliis moras atque dilationes interiiciebant. At M. Cato (vir bonus quidem ille, & rebus nouis minime fauens, sed qui tamen nec à natura,

neque

a quanti æstimata fuisset, quum conferretur.

b neque eos, qui aliquo nomine conuenirentur, ne quem id grauiter ferret: sed primum voluit esse viginti viros, vt plures in honoris partem venirent: deinde quam maxime idoneos. Ab eorum.

c Nam sibi quidem sufficere dicebat, quod princeps & inuentor & auctor rei extitisset.

d fore, quemadmodum same res huc spectabat, vt Cæsar populum.

‡ in omnes

e ac propter ea nemine.

f nihil agebant sed sine fructu alias ex aliis.

neq; ab institutione vim in persuadendo haberet) etsi promulgationem eam ne ipse quidem reprehenderet , tamen vtendum præsenti rerum statu censebat , nihilque præterea mouendum. Hoc ita commouit Cæsarem , vt Catonem è senatu abreptum in carcerem [a] conjici iusserit. Quum promptissime Cato se abducendum traderet , multique eum sequerentur , atque inter eos † M. quidam Petreius , Cæsari obiurganti, quod senatu nondum misso abiret, malle se cum Catone in carcere esse respondisset , quam hîc cum Cæsare : ibi tum pudore suffusus Cæsar, Catonem liberauit, senatumque dimisit, hoc vno addito dicto : se senatoribus & iudicium de lege, & potestatem commisisse , vt ab iis si improbaretur , ne ad populum quidem referretur : nunc quia vos, inquit , autores fieri non vultis , ipse populus iubebit legem. Postea nihil quicquam Cæsar cum senatu [b] communicauit , sed rectà ad populum de iis, quæ vellet, retulit. Tamen vt nihilominus nonnullos primorum in concione sibi astipulantes haberet , (sperabat enim eos sententiam mutaturos , ac nonnihil populum reformidaturos) à collega suo exorsus , eum interrogauit, an aliquid in hac lege improbaret. Bibulo nihil aliud respondente , quam se in suo magistratu nullam nouationem admissurum , deprecari eum instituit, plebique , vt in exorando sibi adesset, persuasit : ita eos legem obtenturos dicens, si Bibulus concessisset. Bibulus magna voce ad populum hæc verba proclamauit , Ne si omnes quidem volueritis , legem hanc hoc anno obtinebitis. Atque his dictis , è medio abiit. Cæsar neminem vlterius eorum , qui magistratus gerebant , interrogauit ; veritus , ne & ex iis aliqui sibi resisterent: Pompeium vero , & Crassum , quamuis hi tum priuati erant, adductos , iussit de sua rogatione sententiam dicere : non quod ignoraret, quid ii sentirent : (quippe omnia in commune inter se agebant) sed vt & ipsis honorem adderet, [c] quos quum nullo magistratu degentes in consilium de lege hac adhiberet : & aliorum animos terrore occuparet , si eos, [d] qui & primi essent in ciuitate, & plurimum apud omnes possent, suę sententiæ astipulatores haberet: præterea, vt populo rem gratam faceret, euidenti signo cõmonstrans, tẽ ab iis neq; absurdã neq; iniustã pe-

a coniecturus esset.

† M. Petronius quidam.

b communicauit hoc cõsulatu suo.

c quos nullo magistratu fungentes.

d quos tunc in republica principes esse constaret, & qui plurimum supra omnes possent,

A οὔτε ἐκ παιδείας ἔχων) τοῖς μὲν γεγραμμένοις οὐδὲν οὐδ᾽ αὐτὸς ἐπεκάλει, τὸ δ᾽ ὅλον ἠξίου τῇ τε παρούσῃ σφᾶς καταστάσει χρῆσθαι, καὶ μηδὲν ἔξω αὐτῆς ποιεῖν. καὶ † ἐμέλλησε μὲν ἐπὶ τούτοις ὁ Καῖσαρ ἐς τὸ δεσμωτήριον τὸν Κάτωνα ἐξ αὐτοῦ τοῦ συνεδρίου ἐξελκύσας ἐμβαλεῖν· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνός τε ἑτοιμότατα ἑαυτὸν * ἐπάγεσθαι ἐπέδωκε, καὶ τῶν ἄλλων οὐκ ὀλίγοι οἱ ἐφέποντο· καί τις αὐτῶν † Μάρκος Πετρέιος ἐπιτιμηθεὶς ὑπ᾽ αὐτοῦ, ὅτι μηδέπω διαφειμένης τῆς βουλῆς B ἀπαλλάττοιτο, ἔφη, ὅτι μετὰ Κάτωνος ἐν τῷ οἰκήματι μᾶλλον, ἢ μετὰ σοῦ ἐνταῦθα εἶναι βούλομαι· κατῃδέσθη, καὶ τόν τε Κάτωνα ἀφῆκε, καὶ τὴν γερουσίαν ἀπήλλαξε· τοσοῦτον μόνον ὑπειπών, ὅτι ἐγὼ μὲν ὑμᾶς καὶ δικαστὰς τοῦ νόμου καὶ κυρίους ἐποιησάμην, ὅπως εἴ τι μὴ ἀρέσειεν ὑμᾶς, μηδὲ ἐς τὸν δῆμον ἐσενεχθείη· ἐπεὶ δ᾽ οὐκ ἠθέ- C λετε προβουλεῦσαι, ἐκεῖνος αὐτὸς αἱρήσεται. κἀκ τούτου οὐδ᾽ ἄλλο τι τῇ γερουσίᾳ ἐν τῇ ἀρχῇ ταύτῃ ἐπεκοινώνησεν, ἀλλ᾽ ἐς τὸν δῆμον ἄντικρυς πάνθ᾽ ὅσα ἐβούλετο ἐσέφερεν. ἐθελήσας δ᾽ οὖν καὶ ὣς ὁμογνώμονας τῶν πρώτων τινὰς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λαβεῖν, (καὶ γὰρ ἤλπιζε μετεγνωκέναι τε αὐτούς, καί πη καὶ τὸ πλῆθος φοβηθήσεσθαι) ἤρξατο ἀπὸ τοῦ συνάρχοντος, καὶ ἐπύθετο αὐτοῦ, εἰ τὰ τοῦ νόμου μέμφοιτο. ἐπεί τ᾽ ἐκεῖνος οὐδὲν ἀπεκρίνατο, πλὴν ὅτι οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο ἐν τῇ ἑαυ- D τοῦ ἀρχῇ νεωτερισθῆναί τι· αὐτός τε πρὸς ἱκετείαν αὐτοῦ ἐτράπετο, καὶ τὸν ὅμιλον συνδεηθῆναί οἱ ἔπεισεν, εἰπών, ὅτι ἕξετε τὸν νόμον, ἂν οὗτος ἐθελήσῃ. ὁ οὖν Βίβουλος, μέγα ἀναβοήσας, Οὐχ ἕξετε, ἔφη, τὸν νόμον τοῦτον ἐν τῷ ἔτει τούτῳ, οὐδ᾽ ἂν πάντες ἐθελήσητε. Καὶ ὁ μὲν ταῦτ᾽ εἰπὼν ἀπηλλάγη· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ τῶν μὲν ἄλλων τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντων οὐδένα ἔτι διήρετο, δείσας μὴ καὶ ἐκείνων τις ἐναντιωθῇ οἱ· τὸν γὰρ δὴ Πομπήιον τόν τε Κράσσον, καίπερ ἰδιωτεύοντας, παρα- E γαγὼν ἐκέλευσε γνώμην περὶ τῶν γεγραμμένων ἀποφήνασθαι· οὐχ ὅτι οὐκ ἠπίστατο τὴν διάνοιαν αὐτῶν, (σύμπαντα γὰρ κοινῇ ἔπραττον) ἀλλ᾽ ἵνα αὐτοῖς τε ἐκείνοις τιμὴν (ὅτι καίτοι μηδεμίαν ἀρχὴν ἔχουσι, συμβούλοις περὶ τοῦ νόμου χρῷτο) προσθείη· καὶ τοὺς ἄλλους προσκαταπλήξῃ, ὁμογνώμονας τούς τε πρώτους ὁμολογουμένως ἐν τῇ πόλει τότε ὄντας, καὶ μέγιστον παρὰ πάντας δυναμένους, λαβών· τῷ τε πλήθει καὶ κατ᾽ αὐτὸ τοῦτο χαρίσαιτο, τεκμηριῶν ὅτι μήτ᾽ ἀτόπου μήτ᾽ ἀδίκου τινὸς ὀρέγοιν-

† ἔμελλε. Xiphil. ἐμέλλησε. nõ recte.

* ἀπάγεσθαι

† Xiphil. Μάρκος Πετρώνιος.

ὀρέγοιντο, ἀλλ' ὧν καὶ ἐκεῖνοι καὶ δοκιμασταὶ καὶ ἐπαινέται γένοιντο. τοῦτο οὖν Πομπήιος μάλα ἀσμένως, Οὐκ ἐγὼ, ἔφη, μόνος, ὦ Κυιρῖται, τὰ γεγραμμένα δοκιμάζω, ἀλλὰ καὶ ἡ ἄλλη βουλὴ πᾶσα, δι' ὧν οὐχ ὅτι τοῖς μετ' ἐμοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῖς μετὰ τοῦ Μετέλλου συστρατευσαμένοις ποτὲ γῆν δοθῆναι ἐψηφίσατο. τότε μὲν οὖν (οὐ γὰρ εὐπόρει τὸ δημόσιον) εἰκότως ἡ δόσις αὐτῆς ἀνεβλήθη· ἐν δὲ δὴ τῷ παρόντι (παμπλούσιον γὰρ ὑπ' ἐμοῦ γέγονε) προσήκει καὶ ἐκείνοις τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ τοῖς ἄλλοις τὴν ἐπικαρπίαν τῶν κοινῶν πόνων ἀποδοθῆναι. ταῦτ' εἰπὼν, ἐπεξῆλθέ τε καθ' ἕκαστον τῶν γεγραμμένων, καὶ πάντα αὐτὰ ἐπῄνεσεν· ὥστε τὸν ὅμιλον ἰσχυρῶς ἡσθῆναι. ὁ οὖν Καῖσαρ, ἰδὼν τοῦτο, ἐκεῖνόν τε ἐπήρετο, εἰ βοηθήσοι οἱ προθύμως ἐπὶ τοὺς τἀναντία σφίσι πράττοντας, καὶ τὸ πλῆθος παρῄνεσε προσδεηθῆναι πρὸς τοῦτο αὐτοῦ. γενομένου δὲ τούτου, ἐπαρθεὶς ὁ Πομπήιος, ὅτι τῆς παρ' ἑαυτοῦ ἐπικουρίας, καίπερ μηδεμίαν ἡγεμονίαν ἔχοντος, ὅ τε ὕπατος καὶ ὁ ὅμιλος ἐχρῇζεν, ἄλλα τέ τινα πολλὰ, ἀναλαμβάνων καὶ ἀποσεμνύνων ἑαυτὸν, διελέξατο, καὶ τέλος εἶπεν ὅτι ἄν τις τολμήσῃ ξίφος ἀνελέσθαι, καὶ ἐγὼ τὴν ἀσπίδα ἀναλήψομαι. Ταῦθ' οὕτως ὑπὸ τοῦ Πομπηίου λεχθέντα καὶ ὁ Κράσσος ἐπῄνεσεν. ὥστ' εἰ καί τισι τῶν ἄλλων μὴ ἤρεσκεν, † οἱ δ' ὅμως τε ἄνδρες ἀγαθοὶ νομιζόμενοι, καὶ πρὸς τὸν Καίσαρα ἐχθρῶς, ὥς γε καὶ ἐδόκει σφίσιν, ἔχοντες, (οὐ γάρ πω καταλλαγὴ αὐτῶν ἔκδηλος ἦν) συνῄνουν οἷς ἐγεγράφει, πρόθυμοι πρὸς τὴν τοῦ νόμου κύρωσιν ἐγίγνοντο. οὐ μέντοι καὶ ὁ Βίβουλος ἐνεδίδου, ἀλλὰ τρεῖς δημάρχους συναγωνιστὰς προσθέμενος, ἐκώλυε τὸ νομοθέτημα. καὶ τέλος, ἐπειδὴ μηκέτ' αὐτῷ μηδεμία ἄλλη σκῆψις ἀναβολῆς ὑπελείπετο, ἱερομηνίαν ἐς πάσας ὁμοίως τὰς λοιπὰς τοῦ ἔτους ἡμέρας, ἐν αἷς οὐδ' εἰς ἐκκλησίαν ὁ δῆμος ἐκ τῶν νόμων συνελθεῖν ἐδύνατο, προηγόρευσε. καὶ ἐπειδὴ ὅ, τε Καῖσαρ, βραχὺ αὐτοῦ φροντίσας, ῥητήν τινα ἡμέραν προεῖπεν, ἵν' ἐν αὐτῇ νομοθετήσῃ, καὶ τὸ πλῆθος νυκτὸς τὴν ἀγορὰν προκατέλαβεν, ἐπῆλθε μετὰ τῶν παρεσκευασμένων καὶ πρὸς μὲν τὸ Διοσκούρειον, ἀφ' οὗπερ ἐκεῖνος ἐδημηγόρει, διέπεσε· τὰ μὲν, αἰδοῖ τῶν ἀνθρώπων ὑπεικόντων οἱ, τὰ δὲ, καὶ νομιζόντων αὐτὸν μὴ καὶ ἐναντιωθήσεσθαι σφίσιν. ὡς δὲ ἄνω τε ἐγένετο, καὶ ἀντιλέγειν ἐπειρᾶτο, αὐτός τε κατὰ τῶν † ἀναβασμῶν ἐώσθη, καὶ ῥάβδοι αὐτοῦ συνετρίβησαν· πληγάς τε καὶ τραύματα ἄλλοι τε, καὶ οἱ δήμαρχοι ἔλαβον.

ἡμῖν. Xiphil. ... τούτῳ. Xiphil. ...

† ὅμως ἐπὶ οἱ ἄλλοι.

† ἀναβαθμῶν.

A peti, quam ii viri & probarent, & laudarent. Ad hæc Pompeius, cui ea res perquam grata obtigerat; Non ego solus, inquit, hanc promulgationem, Quirites, probo, verum & vniuersus senatus eam approbauit, quo tempore non meis modo, sed etiam Metelli militibus agros diuidendos decreuit. Atque tunc quidem ob paupertatem, qua respublica laborabat, ea donatio haud iniuria dilata est: nunc quum eadem, mea opera, diuitiis abundet, æquum est & his promis-B sa perfici, & fructus communium laborum ad reliquos peruenire. His dictis, singula legis verba percurrens, collaudauit summa cum plebis delectatione. Quod vbi Cæsar vidit, percontatus eum est, velletne sibi prompte auxilium ferre contra aduersantes huic legi: simul & populum iussit precibus hoc ab eo contendere. Pompeius ea re animo elatus, quod suam priuati opem consul populusque implorasset, multis seipsum cohonestans, extollensque, tan-C dem in hæc verba erupit: Si quis gladium sumere ausurus esset, se scutum arrepturum. Id Pompeii dictum Crassus quoque laudauit. quo effectum est, vt alii etiam, quibus ea lex non placebat, tamen vel hoc ipso ad eam approbandam incitarentur, quod eam ab iis, qui & boni viri, & Cæsaris inimici iudicabantur, (nec dum enim eorum inter se reditus in gratiam innotuerat) suaderi vi-D debant. Bibulus autem ne sic quidem concessit, sed tribus sibi tribunisplebis adiutoribus adiunctis, ne lex perferretur, obstitit. ac postremo, quum nullam aliam rei extrahendæ causam haberet, in omnes reliquas eius anni dies ferias indixit: iis autem populo in concionem coire legibus permissum non est. Quum Cæsar, Bibulum nihil admodum moratus, certam diem præstituisset legi perferendæ, noctuque plebs forum occupasset; Bibulus cum suis, quos ad eam rem parauerat, eodem con-E tendit: & ad Castoris quidem templum vbi Cæsar concionem habebat, in forum peruenit, cedente populo partim ob verecundiam, partim quod eum sibi non aduersaturum existimarent. at postquam in superiori loco constitutus, contradicere legi aggressus est, & ipse per gradus deiectus, & fasces eius fracti: verberaque & vulnera cum aliis, tum tribunis plebis [a] imposita sunt.

[a] illatæ.

F

Ita lege perlata, Bibulus, qui tum contentus salute sua euaserat, postridie eius diei in senatu eam rescindere conatus est: sed id ab re fuit, quod omnes reliqui studio plebis mancipati quiescerent. Igitur domum suam se recepit, neque vnquam posthac ad extremum vsque anni diem in publicum progressus est: sed domi se continens, Cæsari, quotiescunque is aliquam nouam rem moliebatur, per lictores obnuntiauit, [a] dies esse festos. his igitur per leges fas non esse eum quippiam agere. Eapropter quidam tribunusplebis, P. Atinius nomine, Bibulum in carcerem includere aggressus est: verum id quidem, obstantibus collegis, omisit: Bibulus autem tribunique qui eum sequebantur, omni reipublicæ administratione abstinuerunt. Metellus vero Celer, & Cato, ac propter hunc ipsum M. etiam quidam Fauonius, qui Catonem summe imitabatur, etiamnum in legem non iurauerat, quod id semel factum, deinde in omnibus absurdis rebus requisitum iri perhiberent. Igitur serio assensionem abnuebant, præcipueque Metellus, qui id factum ad Metellum Numidicum referebat. At postquam dies appetiit, qua mulctam constitutam soluere opus habebant, iurauere: siue id humanæ conditioni adscribendum est, qua fit, vt sæpenumero promptiores in promittendo ac minando homines sint, quam in perficiendo: siue quod frustra se mulctam soluturos iudicarent, [b] vbi nullam suæ perseuerantiæ fructum respublica caperet. Sic tandem ea lex perlata est: prætereaque decretum, vt ager Campanus iis, qui ternos pluresve liberos haberent, diuideretur. atque ita tunc primum Capua inter Romanorum colonias relata est. Ob hæc acta Cæsar populum sibi [c] obstrictum fecit: equites vero, [d] tertiam eis partem vectigalium, quæ nomine redempturarum debebant, remittens. Ipsi enim omnibus vectigalibus præerant, & quum † sæpenumero remissionem à senatu flagitassent, obstantibus & aliis nonnullis, & Catone, nihil impetrauerant. Postquam igitur hunc quoque ordinem nemine contradicente sibi deuinxit, primum omnia Pompeii acta confirmauit, neque Lucullo, neque aliorum quoquam repugnante: postmodo alias quoque multas leges tulit, nemine se opponente, ne ipso quidem Catone. Quanquam hic in prætura sua, quam

a diem esse festum, nec per leges fas esse hoc eum quippiam agere.

b nec rempublicã Vllum ex pertinacia sua fructum percepturam.

c obstrinxit:

d tertia eis parte Vectigalium, qua conduxerat, remissa.

† sæpenumero, Vt sua ratio haberetur, à senatu.

καὶ ὁ μὲν νόμος οὕτως ἐκυρώθη. Βίβουλος δὲ τότε μὲν ἀγαπητῶς ἐσώθη· τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ ἐπιχειρήσας μὲν ἐν τῷ συνεδρίῳ αὐτὸν λῦσαι, ἔπραξε δὲ οὐδέν. τῇ γὰρ τοῦ πλήθους σπουδῇ δεδουλωμένοι πάντες ἡσύχαζον. ἀνεχώρησέ τε οὖν οἴκαδε, καὶ οὐκέτι τὸ παράπαν ἐς τὸ κοινὸν μέχρι τῆς τελευταίας τοῦ ἔτους ἡμέρας παρῆλθεν, ἀλλ᾽ ἐν τῇ οἰκίᾳ καταμένων, ἀεὶ τῷ Καίσαρι, ὁσάκις γε ἐνεωτέριζέ τι, ἐνετέλλετο διὰ τῶν ὑπηρετῶν, ὅτι ἱερομηνία τε εἴη, καὶ οὐδὲν ὁσίως ἐκ τῶν νόμων ἐν αὐτῇ δύναιτο δρᾶσθαι. ἐπεχείρησε μὲν γὰρ αὐτὸν ἐπὶ τούτοις Πούπλιός τις Ἀττίνιος δήμαρχος ἐς τὸ οἴκημα καταθέσθαι· τῶν δὲ συναρχόντων οἱ ἐναντιωθέντων, οὐκ ἐνέβαλεν· ἀλλ᾽ ἐκεῖνός τε οὕτω τῶν πολιτικῶν ἐξέστη, καὶ οἱ δήμαρχοι οἱ συνεξετασθέντες αὐτῷ οὐκέτ᾽ οὐδὲν δημόσιον ἔπραξαν. ὁ δ᾽ οὖν Μέτελλος ὁ Κέλερ, ὅ, τε Κάτων, καὶ Μάρκος τις δι᾽ αὐτὸν Φαουώνιος, ζηλωτὴς ἐς τὰ μάλιστα αὐτοῦ ὤν, τέως μὲν οὔτ᾽ ὤμοσαί τι † περὶ νόμου. τοῦτο γὰρ ἀρξάμενόν ποτε, ὥσπερ εἶπον, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀτόπων ἐγίνετο. καὶ ἀπισχυρίζοντο, ἄλλως τε καὶ ὁ Μέτελλος, ἐς τὸν Νουμιδικὸν ἀναφέρων, μηδέποτε αὐτὸν συνεπαινέσειν. † ὡς μέντοι ἡμέρα, ἐν ᾗ καὶ ἔμελλον τὰ ζημιεῖα ἐπιτίμια ὀφλήσειν, ὤμοσαν, ἤτοι κατὰ τὸ ἀνθρώπειον, ὑφ᾽ οὗ πολλοὶ ὑπισχνοῦνταί τε τι, καὶ ἀπειλοῦσι ῥᾷον, ἢ καὶ τῷ ἔργῳ ἐπεξίασιν· ἢ καὶ ὅτι μάτην ζημιωθήσεσθαι ἔμελλον, * μηδὲν ἐκ τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης σφῶν τὸ κοινὸν ὠφεληθήσεσθαι. ὅ, τε οὖν νόμος οὕτως ἐκυρώθη, καὶ προσέτι καὶ ἡ τῶν Καμπανῶν γῆ τοῖς τρία τε πλείω τε ἔτι τέκνα ἔχουσιν ἐδόθη. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἄποικος τῶν Ῥωμαίων ἡ Καπύη τότε πρῶτον ἐνομίσθη. τὸ μὲν οὖν πλῆθος ἐκ τούτων ὁ Καῖσαρ ἀνηρτήσατο· τοὺς δ᾽ ἱππέας, τὸ τριτημόριόν σφισι τῶν τελῶν, ἃ † ἐμεμίσθωντο, ἀφείς. πᾶσαί τε γὰρ τελωνίαι δι᾽ αὐτῶν ἐγίνοντο, καὶ πολλάκις τῆς βουλῆς δεηθέντες, ὅπως ἐκδικίας τινὸς τύχωσιν, οὐχ εὕροντο, ἄλλων τε καὶ τοῦ Κάτωνος ἀντιπραξάντων· ὡς δ᾽ οὖν καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος μηδ᾽ ἀντειπόντος τινὸς ᾠκειώσατο, πρῶτον μὲν τὰ † προσταχθέντα ὑπὸ τοῦ Πομπηίου πάντα, μήτε τοῦ Λουκούλλου, μήτ᾽ ἄλλου τινὸς ἀντιστάντος, ἐβεβαίωσεν· ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ διενομοθέτησε, μηδενὸς ἐναντιουμένου. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ὁ Κάτων ἀντεῖπέ τι, καίπερ ἐν τῇ στρατηγίᾳ, ἣν με-

† περὶ τοῦ νόμου.

† τῇ μέντοι ἡμέρᾳ,

* μηδὲ ἐν

† ἐμεμίσθωντο,

† πραχθέντα.

ἣν μετὰ ταῦτα οὐ πολλῷ ὕστερον ἔθετο, μηδαμοῦ τῆς τῶν νόμων αὐτοῦ προσρήσεως, ὡς καὶ Ἰουλίων ἐπικαλουμένων, ἐπιμνησθεὶς, (τὰ γὰρ δικαστήρια κατ' αὐτοὺς ἀπεκληροῦτο) τὸ ὄνομα αὐτῶν † γελοιότατον ἀπεκρύπτετο. τούτους μὲν οὖν, ὅτι πάμπολλοί τε εἰσὶ, καὶ οὐδὲν ὅπου τῇδε τῇ συγγραφῇ συμβάλλονται, παραλείψω. Κύϊντος δὲ δὴ Φούφιος Καληνὸς, ἀναμὶξ πάντων* τὰς ψήφους, ἔν τε ταῖς φιλονεικίαις, τά τε κρείττω πρὸς σφᾶς ὡς ἑκάστου τῶν γενῶν ἄγοντος, καὶ τὰ ἀτοπώτερα ἐς ἑτέρους † ἀπωθοῦντας, οὔσας ὁρῶν, ἐνομοθέτησε στρατηγῶν χωρὶς αὐτοὺς ὡς ἑκάστους ψηφίζεσθαι· ἵν' εἰ μὴ καὶ κατ' ἄνδρα, (τῷ κρύφα σφᾶς τοῦτο ποιεῖν) ἀλλὰ τά γε † ἔθνη αὐτῶν ἔκδηλα ὅπως φρονοῖεν γίνοιντο. τὰ μὲν οὖν ἄλλα αὐτὸς ὁ Καῖσαρ καὶ ἐσηγεῖτο καὶ συνεβούλευε, καὶ διετάττε πάντα καθάπαξ ἐν τῇ πόλει, ὡς καὶ μόνος αὐτῆς ἄρχων. ὅθεν περ χαριεντιζόμενοί τινες τὸ μὲν τοῦ Βιβούλου ὄνομα παντάπασιν ἀπεσιώπων· τὸν δὲ δὴ Καίσαρα, δύο καὶ ὠνόμαζον καὶ ἔγραφον, Γάϊόν τε Καίσαρα καὶ Ἰούλιον Καίσαρα ὑπατεύειν λέγοντες. τὰ δὲ δὴ καθ' ἑαυτὸν δι' ἑτέρων διῆγε. τοῦτο γὰρ δὴ καὶ πάνυ ἰσχυρῶς ἐφυλάξατο, μηδὲν αὐτὸς ἑαυτῷ δοῦναι· καὶ διὰ τοῦτο καὶ ῥᾶον πάνθ' ὅσων ἐπεθύμει κατειργάσατο. αὐτὸς μὲν γὰρ οὐδενὸς προσδεῖσθαι ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα τοῖς παροῦσιν ἀρκεῖσθαι ἐπλάττετο· ἕτεροι δὲ, ὡς καὶ ἀναγκαίου καὶ χρησίμου τοῖς πράγμασιν αὐτοῦ ὄντος, καὶ ἐσηγήσαντο ὅσα ἠθέλησε, καὶ κυρωθῆναι ἐποίησαν, οὐκ ἐν τῷ πλήθει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ γερουσίᾳ. ὅ, τε γὰρ ὅμιλος τοῦ τε Ἰλλυρικοῦ καὶ τῆς Γαλατίας τῆς ἐντὸς τῶν Ἄλπεων ἄρξαι αὐτῷ μετὰ τριῶν στρατοπέδων ἐπὶ ἔτη πέντε ἔδωκε, καὶ ἡ βουλὴ τήν τε Γαλατίαν τὴν ἐπέκεινα τῶν ὀρῶν, καὶ στρατόπεδον ἕτερον προσεπέτρεψε. φοβηθεὶς δ' οὖν ὡς καὶ μή τι ὁ Πομπήϊος ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ (ἐπειδὴ ὁ Γαβίνιος ὁ Αὖλος ὑπατεύσειν ἔμελλε) νεωτερίσῃ, ἐκεῖνόν τε ἅμα καὶ τὸν ἕτερον ὕπατον Λούκιον Πίσωνα συγγενείᾳ ἀνάγκῃ προσεποιήσατο. τῷ μὲν γὰρ Πομπηΐῳ τὴν θυγατέρα, καίπερ ἄλλῳ τινὶ ἠγγυηκὼς, συνῴκισε, καὶ αὐτὸς τὴν τοῦ Πίσωνος ἔγημε. καὶ ὁ μὲν οὕτω πανταχόθεν ἐκρατύνθη. Κικέρων δὲ καὶ Λεύκουλλος, οὐκ ἀρεσκόμενοι τούτοις, ἀποκτεῖναι τόν τε Καίσαρα καὶ τὸν Πομπήϊον διὰ Λουκίου τινὸς Ουεττίου ἐπεχείρησαν μὲν, οὐκ ἠδυνήθησαν δέ· ἀλλ' ὀλίγου καὶ αὐτοὶ προσαπώλοντο. προμηνυθεὶς γὰρ ἐκεῖνος καὶ συλληφθεὶς, πρίν τι

† γελοιότατα. * τὰς ψήφους ἐν ταῖς. † ἀπωθοῦντος. † ἴδια.

quam paulo post gessit, cognomenti harum Cæsaris legum (Iuliæ enim vocabātur) nullam mentionem fecit, secundum quas tum iudicia fiebant, verum id ridiculè omnino suppressit. Has ego leges, quia sunt & multæ admodum, neque ad nostrum opus quicquam conferunt, prætereo. Q. autem Fufius Calenus prætor, quum [a] in certaminibus forensibus promiscue ab omnibus suffragia ferri, & deinde quemuis meliora suo ordini adscribere, absurdiora aliis impingere videret: legem tulit, qua singulos seorsim sua suffragia ferre iussit, vt si non viritim, (nam occulte hoc fiebat) at certe tribus quæuis quid sentirent, manifestum redderetur. Cætera in vrbe Cæsar solus & introduxit & suasit, & decreuit in vniuersum omnia, haud aliter, quam si solus Romæ imperaret. Vnde faceti quidam Bibuli nomen omnino reticuerunt; Cæsarem autem pro duobus consulibus & nominauerunt, & scripserunt, C. Cæsarem & Iulium Cæsarem consules, dicentes. Suas autem res Cæsar per alios confecit. id enim magnopere cauebat, ne quid sibi ipsi tribuere videretur. quæ res effecit, vt facilius omnia, quæ vellet, consequeretur. Ipse igitur nihil se desiderare, sed abundè præsenti conditione contentum ferebat: at verò alii, [b] quod rebus eis necessarium ac conducibile fore videbatur, de omnibus, quæ is vellet, referebant: efficiebantque, vt decernerentur, non à populo tantum, sed ipso etiam senatu. Nam plebs quidem Cæsari Illyrium Galliamque cisalpinam decreuit, vt in eas quinquennio toto imperium obtineret, cum tribus legionibus; senatus autem Galliam trans Alpes positam, vnamque legionem adiecit. Veritus igitur Cæsar, ne se absente consulatum gesturo A. Gabinio Pompeius nouas res moliretur; necessarium duxit, eum, alterumque consulem L. Pisonem, affinitate sibi coniungere: itaque Pompeio suam filiam nuptum dedit, quanquam iam ante alii desponsatam: ipse vero Pisonis filiam duxit. Eo modo ab omni parte suam potentiam firmauit. Cicero autem, & Lucullus, quibus hæc minime placebant, Cæsari Pompeioque per quendam L. † Vectium necem parauerunt, neque tamen id successit: sed ipsis fere ea res perniciem attulisset. Vectius enim per indicium delatus, atque comprehensus antequam

a quum promiscue confunds omnium suffragia repperisset in certaminibus, qualibet tribu ad se meliora trahēte, in alios absurdiora reiiciente legem tulit,

b perinde ac si respublica Cæsar & necessarius, & vtilis esset, de omnibus, qua.

† Vettium.

facinus patraret, eius autores nominauit. Ac, nisi Bibulum quoque, tanquam insidiarum participem, nominasset; profectò ii infortunium habuissent. Nunc quum indicii vlciscendi causa eum, qui rem Pompeio aperuerat, crimine onerasset; in suspicionem venit, quasi ne de reliquis quidem vera retulisset, sed ex composito ad exponendos eos aduersariorum calumniæ, summissus esset. Igitur de his varii rumores ferebantur, nihil certi cognoscebatur. Vectius autem ad populū productus, quum eos tantum, quos dixi, nominasset; in carcerem conditus, ibique haud multo post clam necatus est. At Cicero, qui hac de causa Cæsari & Pompeio suspectus erat factus, eam suspicionem ipse in defensione Antonii confirmauit. Hic Antonius multa Macedoniæ, quæ Romanis parebat, cuique ipse præerat, multa ei, quæ ad Romanos non spectabat, damna intulerat, multa ipse receperat. Nam quum Dardanorum, iisque finitimorum agros popularetur, eos contra se venientes sustinere non ausus, sed, quasi aliud agens, cum equitatu aufugit: ita peditem illi circumuentum & exutum præda, regione sua vi eiecerunt. Eodem modo cum sociis Romanorum † in Mysia agens, ad ‡ Istrorum vrbem, à Bastarnis Scythis, qui auxilio Mysis venerant, superatus profugit. Neque tamen his de causis in iudicium pertractus, sed quum Catilinariæ coniurationis conscius accusaretur, ob prædictas res damnatus est: eueni tque ei, vt quorum arcessebatur, de iis non conuictus, eorum causa plecteretur, propter quæ ei dies dictus non fuerat. Et Antonius quidem eo modo pœnas dedit. Cicero autem, qui tum temporis pro eo (vtputa quem in suo consulatu collegam habuerat) dicebat, plurimis verbis Cæsarem huius iudicii autorem impetierat, ac nonnihil conuitiorum ei fecerat. Cæsar, qui haud dubiè id ægre ferebat, quanquam tum consulatum gerebat, tamen eo tempore neque verbo, neque re contumeliam Ciceroni retulit: quod diceret multos esse, qui dedita opera meliores crebris ac vanis dictis proscinderent, vt eos ad contentionem stimularent, vtque hi eiusmodi regerentes opprobria, ipsorum similes haberentur. eam ob rem se cum nullo in id genus certaminis descendendum sibi ducere. Atque hac de causa cum aliis, quorum contumeliis petebatur, tum

† *Mysiam incolentibus agens.*
‡ *Istrianorum.*

A δράσῃ κατεῖπεν αὐτῶν· καὶ εἴγε μὴ καὶ τὸν Βίβουλον, ὡς καὶ συνεπιβουλεύοντα σφίσιν, ἐσηγγέλκει, πάντως ἄν τι δεινὸν ἐπεπόνθεσαν· νῦν δέ, ὅτι τοῦτον Πομπηίῳ τὸ πραττόμενον δηλώσαντα ἀμειψάμενος ᾐτιᾶτο, ὑπωπτεύθη μηδὲ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀληθεύειν, ἀλλ' ἐκ κατασκευασμοῦ τινος πρὸς συκοφαντίαν τῶν ἀντιστασιωτῶν σφῶν παρεσκευάσθαι. καὶ περὶ μὲν τούτων ἄλλοι ἄλλα διεθρύλουν. οὐ γάρ που καὶ ‡ διελέγχθη τι· ἀλλ' ἐς τὸ πλῆθος ὁ Οὐέττιος ἐσαχθείς, καὶ μόνους οὓς εἶπον ὀνομάσας, ἔς τε τὸ οἴκημα ἐσέπεσε, κἀνταῦθα οὐ πολλῷ ὕστερον
B ἐδολοφονήθη. ὕποπτος τε ἐκ τούτων ὁ Κικέρων τῷ τε Καίσαρι καὶ τῷ Πομπηίῳ γενόμενος, ἐβεβαιώσατο τὴν ὑπόνοιαν ἐν τῇ ὑπὲρ τοῦ Ἀντωνίου ἀπολογίᾳ. οὗτος γὰρ πολλὰ μὲν καὶ δεινὰ καὶ τὸ ὑπήκοον τὸ ἐν Μακεδονίᾳ, ἄρξας αὐτῆς, καὶ τὸ ἔκσπονδον, εἰργάσατο· πολλὰ δὲ καὶ ἀντέπαθε. τά τε γὰρ τῶν Δαρδάνων καὶ τὰ τῶν πλησιοχώρων σφίσι πορθήσας,
C οὐκ ἐτόλμησεν ἐπιόντας αὐτοὺς ὑπομεῖναι, ἀλλ' ὡς καὶ ἐπ' ἄλλο τι μετὰ τῶν ἱππέων ὑποχωρήσας ἔφυγε. καὶ οὕτω τοὺς πεζοὺς ἐκεῖνοι περισχόντες, ἔκ τε τῆς χώρας βιαίως ἐξήλασαν, καὶ τὴν λείαν προσαφείλοντο. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ περὶ συμμάχους τοὺς ἐν τῇ Μυσίᾳ ποιήσας, ἡττήθη † τῇ τῶν Ἰστριανῶν πόλει πρὸς τῶν Σκυθῶν τῶν Βασταρνῶν, ἐπιβοηθησάντων αὐτοῖς· καὶ ἀπέδρα. οὐ μέντοι καὶ ἐπὶ τούτοις αἰτίαν ἔσχεν, ἀλλ' ἐγράφη
D μὲν ἐπὶ τῇ τοῦ Κατιλίνου συνωμοσίᾳ, ἑάλω δὲ δι' ἐκεῖνα· καὶ συνέβη αὐτῷ, ὧν μὲν ἐκρίνετο, μὴ ἐλεγχθῆναι, ὧν δ' οὐκ ᾐτιάζετο, κολασθῆναι. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἀπήλλαξεν. ὁ δὲ δὴ Κικέρων ὑπὲρ αὐτοῦ τότε, ἅτε καὶ συνάρχοντός οἱ, ὑπερδικῶν, πλεῖστα κατὰ τοῦ Καίσαρος, ὡς καὶ αἰτίου τῆς δίκης αὐτῷ γεγενημένου, καταδρομὴν ἐποιήσατο, καί τινα αὐτῶν καὶ προσελοιδόρησεν. ὁ δ' ἤχθετο μὲν ἐπ' αὐτοῖς, ὥσπερ εἰκὸς ἦν, οὐ μὴν οὔτ' εἶπεν οὔτ' ἔπραξεν ὑβριστικὸν
E ἐπ' αὐτὸν οὐδέν, καίπερ ὑπατεύων. τοὺς γὰρ πολλοὺς * ἔλεγε συχνὰ καὶ μάταια ἐξεπίτηδες ἐς τοὺς κρείττονας, ἐς φιλονεικίαν αὐτοὺς ὑπαγαγεῖν, ἵν' ἴσοι σφίσι καὶ ὅμοιοι, ἄν γέ τι ὁμοιότροπον ἀντακούσωσι, δόξωσιν εἶναι. καὶ οὐκ ἠξίου ἀντίπαλον ἐκ τούτου οὐδένα ἑαυτῷ ποιεῖν· καὶ διὰ τοῦτο τοῖς τε ἄλλοις τοῖς τι προπηλακίζουσιν αὐτὸν οὕτω προσεφέρετο, καὶ τότε τὸν

‡ διηλέγχθη.
† πρὸς τῇ
* λέγει [illegible] λέγε.

Κικέρωνα ὁρῶν οὐχ ἑαυτῷ τι τοσοῦτον λοιδορήσασθαι ἐθέλοντα, ὅσον ἀντακοῦσαί τι τῶν ὁμοίων, ὥστε καὶ παρισωθῆναί οἱ ἐπιθυμοῦντα, βραχύ τι αὐτοῦ ἐφρόντισε, καὶ οὐδὲν ὧν ἔλεγε προσεποιήσατο, ἀλλ' εἴα αὐτὸν ἀφθόνως, καθάπερ τισὶν ἐπαίνοις ἑαυτοῦ, ταῖς λοιδορίαις χρῆσθαι. οὐ μέντοι καὶ παντάπασιν ὀλιγώρως † αὐτοῦ ἔσχεν. ἐπιεικέστερον μὲν γὰρ ὄντως φύσει εἰλήχει, καὶ οὐ πάνυ ῥαδίως ἐθυμοῦτο. συχνοὺς δ' οὖν ἅτε καὶ ἐν τοσούτοις πράγμασιν ἐδικαίου· οὐ μέντοι ὥστε καὶ δι' ὀργῆς ἢ καὶ παραχρῆμα πάντως αὐτὸ ποιεῖν. θυμῷ μὲν δὴ οὐδὲν ἐχαρίζετο· τοῦ δὲ δὴ καιροῦ διεσκόπει, καὶ τούς γε πλείους οὐδὲ αἰσθανομένους μετῄει. οὐ γὰρ ὅπως δόξειεν ἀμύνασθαί τινας ἔπραττεν, ἀλλ' ὅπως ὅτι ἀνεπιφθονώτατα πρὸς τὸ συμφέρον ἑαυτῷ πάντα διοικήσειε. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀδήλως, καὶ ἐν οἷς ἥκιστα ἄν τις προσεδόκησε, τὰς τιμωρίας ἐπῆγε, τῆς τε φήμης ἕνεκα, τοῦ μὴ δοκεῖν ὀργίλως ἔχειν, καὶ τοῦ μή τινα προαισθανόμενον προφυλάξασθαι, ἢ καὶ προσποιῆσαί τι δεινὸν αὐτὸν, πρὶν παθεῖν, ἐπιχειρῆσαι. οὐ γὰρ τῶν ἤδη γεγονότων μᾶλλόν τι αὐτῷ ἔμελεν, † ἢ ἵνα καὶ λυθείη. κἀκ τούτου πολλοῖς μὲν καὶ τῶν μεγάλα αὐτὸν λυπησάντων συνεγίγνωσκεν, ἢ καὶ ἐπὶ βραχὺ ἐπεξῄει, ὅτι οὐδὲν ἔτι κακουργήσειν αὐτοὺς ἐπίστευε· πολλοὺς δὲ καὶ ἐπὶ πλεῖον τοῦ καθήκοντος ἐς ἀσφάλειαν ἐτιμωρεῖτο, λέγων † ὅτι τὸ μὲν οὐκ ἄν ποτε ἀγένητον, τῆς κολάσεως ὑπερβολῇ πάντως τι δεινὸν πείσεται. ἐξ οὖν τούτων τῶν λογισμῶν καὶ τότε αὐτὸς μὲν τὴν ἡσυχίαν ἦγε. τὸν δὲ δὴ Κλώδιον ἀντιχαρίσασθαί τι αὐτῷ, ὅτι τῆς μοιχείας αὐτοῦ οὐ κατηγόρησε, βουλόμενον αἰσθόμενος, παρεσκεύασε κρύφα κατὰ τοῦ Κικέρωνος· καὶ πρῶτον μὲν ἐς τὰ τοῦ πλήθους δικαιώματα αὖθις αὐτὸν, ὅπως νομίμως ἐκποιηθῇ, συμπράττοντος αὐτῷ καὶ τοῦ Πομπηίου, μετέστησεν· ἔπειτα δὲ δήμαρχον εὐθὺς ἀποδειχθῆναι διεπράξατο. οὗτος οὖν ὁ Κλώδιος ἐπεστόμισε μὲν καὶ τὸν Βίβουλον ἐσελθόντα τε ἐς τὴν ἀγορὰν ἐπ' ἐξόδῳ τῆς ἀρχῆς· καὶ διανοούμενον μετὰ τῆς τοῦ ὅρκου πιστώσεως καὶ περὶ τῶν παρόντων δημηγορῆσαι· ἐπέθετο δὲ καὶ τῷ Κικέρωνι. καὶ ἐπειδὴ μὴ ἐδόκει οἱ ῥᾴδιον εἶναι ἄνδρα πάμπολυ ἐν τῇ πολιτείᾳ διὰ τὴν τῶν λόγων δεινότητα δυνάμενον καταλῦσαι, τρέπεται πρὸς

† αὐτῷ

† ἢ ἵνα μὴ λυπηθείη.

† ὅτι τὸ μὲν γεγονὸς οὐκ ἄν ποτε ἀγένητον, τῆς δὲ κολάσεως ὑπερβολῇ πάντως τι δεινὸν πείσεται).

A Ciceroni talem se exhibuit: quem quum animaduerteret non tam in hoc laborare, vt ipsum traduceret, quam vt vicissim ab eo male audiens, similem sibi efficeret: nullam admodum eius rationem habuit, sed dissimulatis eius opprobriis, homini liberum vsum conuitiorum, tanquam laudum suarum, non inuidit: quanquam interim tamen non omnino ea paruipenderet. Erat enim natura placidus, & nequaquam iracundus: [a] nihilominus in simili causa pœnas à nonnullis ita exegit, vt nequaquam per iram, aut præpropere id ageret. Nihil enim iræ indulgebat, sed occasionem circumspiciebat, per eam B plerosque nec sentientes vlciscebatur: idque non tam vt pœnas sumere voluisse videretur, quàm vt, quantum eius fieri poterat, maxime tutus ab inuidia res suas omnes commode disponere posset. Igitur occulte, & eo modo, quo minime quispiam id expectaret, punire aduersarios solebat: partim vt famæ suæ consuleret, ne iracundus iudicaretur esse: partim ne hi præsentientes sibi cauendi locum, aut malum inferendi prius quam ipsi acciperent, locũ haberent. † Neque vero tam præter- C itorum curam gerebat, quam vt in posterum tutus esset. Itaque multis grauissimarum offensarum gratiam fecit, aut leui admodum vindicta contentus fuit, quod eos à maleficio deinceps sibi temperaturos crederet. Contra securitatis suæ causa multos acerbius, quam res ferebat, vltus est: † ab eo, quod infectum fieri iam nequiret, certe alios supplicij grauitate absterritum iri affirmans. His ergo cogitationibus Cæ- D sar motus, ipse quidem contra Ciceronem nihil molitus est: Clodium vero, quod eum ob adulterium non accusauerat, gratiam sibi referre cupere intelligens, occulte contra Ciceronem instruxit. Ac primo quidem eum cupientem plebeio iure vti, & legitime à patriciis transire, adiuuante etiam Pompeio, ad plebem [b] traduxit: deinde statim ei tribunatum plebis confecit. Is Clodius & Bibulum, quum consulatu fun- E ctus in concionem prodiret, [c] ac præter iuramentum decreuisset de præsenti rerum conditione verba facere, inhibuit: quum eum in republica ob eloquõtiam plurimum posse videret, ideoque haud ita facile posse opprimi, animum

a nihilominus tamen ob negotium pœnas a.

† Neque vero præterita magis ea aliud curabat causa, quam ne offenderetur amplius.

† quod diceret, infectum quidem fieri non posse, quod factũ esset: at omnino supplicii acerbitate consecuturum, ut quod sibi gratum in posterum accideret.

b iterum traduxit.

c Et eum iuramento decreuisset.

ad conciliandum sibi fauorem, non populi tantum, sed equitum etiam, ipsiusque senatus; adiecit, apud quos ordines Cicero primas obtinebat: fore sperans, vt iis sibi adiunctis, tanto facilius eum euerteret, qui metu magis, quam beneuolentia pollebat. Plurimos enim Cicero [a] dictis læserat, nec tantum apud eos, quibus profuerat, fauoris habebat; quantum eorum, quos offenderat, animos à se abalienauerat. [b] Equidem alioquin plerique mortalium procliuiores sunt ad suscipienda contra sibi iniquiores odia, quam ad gratias defensoribus suis habendas: atque iis quidem quorum patrocinio vsi sunt, mercedem se persoluisse existimant; ad uersarios autem quacunque ratione vlcisci [c] student. Sed præterea etiam Cicero acerbissimos sibi inimicos parauerat, dum semper præstantissimo cuique se præferre studeret, libertateque dicendi in omnes immodica ad satietatem vsque vteretur: [d] quippe qui magis facundi ac præ reliquis diserti, quam boni viri, nomen venabatur. Iis de causis, adhæc quod gloriando cæteros omnes excederet, neminem sibi parem duceret, sed cogitationibus suis, vt & in vita, omnes præ se contemneret, neque idem cum vllo vitæ institutum sequeretur, oneri plerisque & molestiæ erat: adeoque ii ipsi, quibus probabatur, inuidia & odio eius tenebantur. His de causis Clodius sperans, se eum facilè posse opprimere, si senatum prius, equitesque, & plebem sibi conciliasset, frumentum [e] ipsis gratuito distribuit. Nam, Gabinio iam & Pisone consulibus, de frumento pauperibus diuidendo retulit, [f] & collegia sociorum, ita inuidiæ vitandæ causa dicta, quæ antiquitus instituta, aliquandiu iam intercideerant, renouauit: interdixitque censoribus, ne quenquam magistratu mouerent, aut ignominia notarent, nisi quis apud vtrunque ordinem in iudicio conuictus esset. Quum ad eum modum eos inescasset, aliam legem tulit: quæ vt intelligi [g] melius posset, pluribus mihi verbis explicanda est. Quum auspicia publica Romani & de cœlo, & aliis quibusdam ex rebus caperent, quemadmodum iam ante dixi, plurimum ponderis cœlestia auguria habuerunt: ita vt quum reliqua in singulis actionibus peterentur, [h] id singulis tantum diebus semel obseruetur. Eius hoc præcipue proprium erat, quod præ

a suis oratio nibus læserat,

b Præterquã enim, quod pleriq; mortalium faciliùs propter offensas indignantur, quam benefi ciorum causa gratiam habeant; atque iis

c student: etiam acerbissimos sibi Cicero inimicos

d quippe qui eam gloriã, quasi tum intelligere, tum dicere posset, quæ nullus alius, ac videri potius, quã esse vir bonus, adfectaret. Quũ hac ergo de causa, tum quod gloriando.

e ipsis iterũ. ANNO V.C. 696.

f & societates, quæ lingua indigenarum Italia collegia vocantur, antiquitus institutas, sed aliquãdiu abolitas, renouauit:

g melius à plerisq; possit.

h hac quamuis die semel obseruarentur. Id igitur eis maximè proprium erat, & quod in aliis reb. omnibus, vel permittebat aliquid agi, quod quidẽ fiebat, nullo.

A οἰκείωσιν, οὐχ ὅτι τοῦ πλήθους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἱππέων, τῆς τε βουλῆς, παρ' οἷσπέρ που καὶ ὁ Κικέρων πλεῖστος ἐφέρετο· ἐλπίσας, ἂν τούτους σφετερίσηται, ῥᾳδίως αὐτὸν, ἅτε καὶ διὰ φόβον μᾶλλον ἢ δι' εὔνοιαν ἰσχύοντα, καθαιρήσειν. παμπληθεῖς γὰρ ἐκ τῶν λόγων ἐλύπει, καὶ οὐκ ἐς τοσοῦτον οἵ τι ὠφελούμενοι ὑπ' αὐτοῦ ᾠκειοῦντο, ἐς ὅσον οἱ βλαπτόμενοι ἠλλοτριοῦντο. πρὸς γάρ τοι τῷ τοὺς πλείους τῶν ἀνθρώπων προχειρότερον ἐπὶ τοῖς δυσχερέσιν B ἀγανακτεῖν, ἢ τῶν ἀμεινόνων χάριν τισὶν ἔχειν· καὶ τοῖς μὲν συναγορεύσασι σφίσιν ἀποδεδωκέναι τὸν μισθὸν νομίζειν, τοὺς δ' ἀντιδικήσαντας ἀμύνεσθαι τρόπον τινὰ προαιρεῖσθαι· πικροτάτας ἔχθρας ἑαυτῷ ἐσεποίει, περιεῖναί τε καὶ τῶν κρατίστων ἀεί ποτε ἐπιχειρῶν, καὶ τῇ παρρησίᾳ πρὸς πάντας ὁμοίως ἀ- C κράτῳ καὶ κατακορεῖ χρώμενος· ἅτε καὶ τὴν δόξαν τοῦ δεινὸς εἶναι † συνεῖναί τε καὶ εἰπεῖν ἃ μηδεὶς ἄλλος, καὶ πρὸ τοῦ χρηστὸς εἶναι, δοκεῖν θηρώμενος. ἔκ τε οὖν τούτου, καὶ διότι μέγιστόν τε ἀνθρώπων ηὔχει, καὶ οὐδένα ἐξ ἴσου ἑαυτῷ ἦγεν, ἀλλὰ ἔν τε τοῖς λογισμοῖς, ὡς καὶ ἐν τῷ βίῳ, πάντας τε ὑπερεφρόνει, καὶ ἰσοδίαιτος οὐδενὶ ἠξίου εἶναι· φορτικός τε καὶ ἐπαχθὴς ἦν. καὶ ἀπὸ τούτων καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων οἷς ἤρεσκε, καὶ ἐφθονεῖτο καὶ ἐμισεῖτο. ὁ D οὖν Κλώδιος, ἐλπίσας αὐτὸν διὰ ταῦτα, ἂν τήν τε βουλὴν καὶ τοὺς ἱππέας, τόν τε ὅμιλον προπαρασκευάσηται, ταχὺ κατεργάσασθαι· τόν τε σῖτον προῖκα αὖθις διένειμε, (τὸ γὰρ μετρεῖσθαι τοῖς ἀπόροις, τοῦτε Γαουινίου ἤδη καὶ τοῦ Πίσωνος ὑπατευόντων, ἐσηγήσατο) καὶ τὰ ἑταιρικὰ, κολλήγια * ἐπιχωρίως καλούμενα, ὄντα μὲν ἐκ τοῦ ἀρχαίου, καταλυθέντα δὲ χρόνον τινὰ, ἀνενεώσατο· τοῖς τε τιμηταῖς ἀπηγόρευσε, μήτ' ἀπαλείφειν ἔκ τινος τέλους, μήτ' E ἀτιμάζειν μηδένα, χωρὶς ἢ εἴ τις παρ' ἀμφοτέροις σφίσι κριθεὶς ἁλοίη. τούτοις οὖν αὐτοὺς δελεάσας, καὶ ἕτερόν τινα νόμον ἔγραψε, περὶ οὗ διὰ πλειόνων ἀναγκαῖόν ἐστιν εἰπεῖν, ὅπως σαφέστερος τοῖς πολλοῖς γένηται. τῆς γὰρ μαντείας τῆς δημοσίας ἔκ τε τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν (ὥσπερ εἶπον) ποιουμένης, τὸ μέγιστον κῦρος ἡ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἶχεν· οὕτως, ὥστε τὰ μὲν ἄλλα οἰωνίσματα πολλὰ καὶ καθ' ἑκάστην πρᾶξιν, ἐκεῖνο δὲ ἐσάπαξ ἐπὶ πάσῃ τῇ ἡμέρᾳ γίνεσθαι. τοῦτό τε οὖν ἰδιώτατον ἐν αὐτῷ ἦν, καὶ ὅτι ἐπὶ μὲν

† συνιέναι τι

* ἐπιχωρίως

ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ἁπάντων ἢ ἐπέτρεπε πραχθῆναί τινα, καὶ ἐγένετο, μηδενὸς ἔτι καθ' ἕκαστον οἰωνίσματος ἐπαγγελλομένου· ἢ ἐκώλυε, καὶ ἀνεχειρίζετό τι· περὶ δὲ δὴ τὰς τοῦ δήμου διαψηφίσεις πάντως ἐπισχεῖν. καὶ ἦν πρὸς αὐτὰς ἀεὶ διοσημία, εἴτε ἐναίσιον εἴ τι ἐξαίσιον ἐφαίνετο. καὶ τὸ μὲν αἴτιον τῆς νομίσεως ταύτης οὐκ ἔχω φράσαι, γράφω δὲ τὰ λεγόμενα. ἐπεὶ οὖν πολλοί, ἐμποδίζειν ἢ νόμων ἐσφοράς, ἢ ἀρχόντων καταστάσεις, ἐς τὸν δῆμον ἐσαγομένας, βουλόμενοι, προεπήγγελλον ὡς καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὴν ἡμέραν ἐκείνην † μαντευσόμενοι, ὥστε μηδεμίαν ἐν αὐτῇ κύρωσιν τὸν δῆμον σχεῖν. φοβηθεὶς δὲ ὁ Κλώδιος, μή, γραψαμένου αὐτοῦ τὸν Κικέρωνα, ἀναβολήν τε τινὲς ἐκ τοῦ τοιούτου καὶ διατριβὴν τῇ δίκῃ ἐμποιήσωσιν, ἐσήνεγκε μηδένα τῶν ἀρχόντων ἐν ταῖς ἡμέραις, ἐν αἷς ψηφίσασθαί τι τὸν δῆμον ἀναγκαῖον εἴη, τὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ γινόμενα παρατηρεῖν. τοιαῦτα μὲν τότε ἐπὶ τὸν Κικέρωνα συνέγραψε. καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνος συνεὶς τὸ γινόμενον, Λούκιον Νίννιον Κουαδρᾶτον δήμαρχον ἀντέταξεν ἐναντιωθῆναι πᾶσι σφίσιν ἀντιπαρεσκεύασεν, ἔδεισε μὴ καὶ θόρυβος ἐκ τούτου καὶ διατριβή τις γένηται· καὶ ὑπῆλθεν αὐτὸν ἀπατήσας. προομολογήσαμενος γὰρ αὐτῷ, μηδ' ὁπωσοῦν, ἂν μηδεὶς τῶν νομοθετουμένων ἐμποδίσῃ, κατ' αὐτοῦ γράψειν, ἔπειτα τὴν ἡσυχίαν καὶ ἐκείνου καὶ τοῦ Νιννίου ἄγοντος, διενομοθέτησεν αὐτά, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τῷ Κικέρωνι ἐπεχείρησε. καὶ ὁ μὲν οὕτω, καίτοι φρονιμώτατος ἀξιῶν εἶναι, τότε ὑπὸ τοῦ Κλωδίου (εἴγε ἐκείνου, ἀλλὰ μὴ τὸν Καίσαρα, τούς τε ἄλλους τοὺς μετ' αὐτῶν συνεστηκότας δεῖ λέγειν) ἠπατήθη. ὁ δὲ δὴ νόμος, ὃν μετὰ ταῦτα ὁ Κλώδιος ἐσήνεγκεν, ἄλλως μὲν οὐκ ἐδόκει ἐπ' αὐτῷ τίθεσθαι (οὐδὲ γὰρ τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶχεν) ἀλλὰ κατὰ πάντων ἁπλῶς, τῶν πολιτῶν τινα ἄνευ τῆς τοῦ δήμου καταγνώσεως ἀποκτενούντων ἢ καὶ ἀπεκτονότων συνεσήγετο· ἔργῳ δὲ ἐπ' αὐτὸν ὅτι μάλιστα συνεγράφετο. ἔφερε μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν βουλήν, ὅτι τοῖς τε ὑπάτοις τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως, δι' ἧσπερ καὶ τὰ τοιαῦτα σφίσι ποιεῖν ἐξὸν ἐγίγνετο, προσετετάχει, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τοῦ Λεντούλου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τότε θανατωθέντων κατεψήφιστο. οὐ μέντοι ἀλλ' ὁ Κικέρων, ἐπειδὴ καὶ ἐσηγγέλκει περὶ αὐτῶν, καὶ ἐσηγγέλλετο ἀεί, καὶ ἐπεψηφίκει, καὶ τέλος καὶ τὴν τιμωρίαν σφῶν διά γε τῶν τὰ τοιαῦτα ὑπηρετούντων ἐπεποίητο, καὶ τὴν

* ὥστε [δὴ] δεῖ.

† μαντευσόμενοι,

A præ cæteris omnibus, vel permittebat aliquid agi, nullo deinde amplius augurio obseruato: [a] aut prohibebat aliquam actionem, [b] impediebatque, ita vt populi suffragationes omnino [c] inhiberet. Porro quoties populus in suffragia ire de certa re vellet, de cœlo seruabatur, siue secundum id augurium, siue aduersum eueniret. Huius ego instituti causam non habeo quam cōmemorem: id quod communi sermone fertur, scribo. Enimuero multi, vt legum lationes, aut magistra- B tuum constitutiones, de quibus ad populum referebatur, impedirent, de cœlo se seruasse obnuntiare solebant: igitur fas non esse agi cum populo. Quamobrem Clodius metuens, ne, si Ciceronem in ius vocaret, eo modo moram iudicio nonnulli iniicerent; rogationem tulit, ne quis, qui cum magistratu esset, iis diebus quibus populus sciscere quicquam debebat, auspicia caperet. Hæc quum Clodius ita aduersum Ciceronem tulisset, Cicero re intel- C lecta, L. Ninnium Quadratum tribunumplebis subornauit, qui iis omnibus intercederet: at Clodius veritus, ne ex eo tumultus concitaretur, aut mora rei iniiceretur, Ciceroni occurrit, eumque dolo circumuenit, pollicitus se, si per eum has leges perferre sibi liceret, nullam ei actionem intentaturum. Ita Cicerone atque Ninnio quiescentibus, & leges eas pertulit, & postea ipsum etiam Ciceronem aggressus est: Ciceroque, quanquam prudentissimus haberi volebat, tunc a Clodio deceptus est; si modo id Clodio, ac D non Cæsari potius, aliisque, qui cum Clodio conspirauerant, adscribendum est. Cæterum ea lex, quam Clodius postmodo tulit, quanquam prima specie non videbatur contra Ciceronem introducta, tamen re vera eum maximè petebat. nam tacito Ciceronis nomine, contra omnes eos in vniuersum erat statuta, qui ciuem indemnatum à populo occiderent, aut occidissent. [d] Atqui ita totus etiam senatus impetebatur, qui & consulibus custodiam vrbis, quæ secum E eius rei potestatem [e] trahit, commiserant: & ipsi deinde Lentulum, aliosque, de quibus eo tempore supplicium capitis sumptum est, condemnauerant. At vero Cicero, qui & accusauerat eos, & de iis retulerat, quique decretum fecerat, denique per lictores supplicio eos affecerat, vel solus, vel præ reliquis

a Vel prohibebat
b impediebatque,
c inhiberet.
d Ac totum quidem etiam senatum
e trahebat,

ɫ culpam.

ɫ causam sustinebat. Igitur cum omni conatu Clodio restitit, tum senatoria veste abiecta, equitis habitu sumpto, circumiuit: potentem quemque, non modo sibi fauentem, sed etiam aduersarium, præcipue vero Pompeium ac Cæsarem, (quippe qui inimicitiam nequaquam præ se ferebant) interdiu noctuque [a] accedens orabat, vt sibi præsidio essent. Atque hi quidem, simulantes neque Clodium à se summissum, & leges eius sibi displicere, eam fraudem aduersus Ciceronem excogitauerunt, quæ & illum lateret, & sibi dedecori non esset. Nam Cæsar Ciceroni consilium dedit, vt se subduceret, ne ad vrbem manendo, in perniciem deueniret. id quo magis ex beneuolentia consulere videretur, legato se eo vsurum dixit, vt iam non tanquam reus cum ignominia, sed honeste & cum imperio Clodium subterfugeret. Contra Pompeius, id quidem aperte esse fugam dicebat: [b] idque consilii Cæsarem inimico animo insidiandique per occasionem causa dedisse innuebat: ipse autem suadebat, vt maneret ad vrbem, ac pro se & senatu [c] rectà propugnaret, Clodiumque vlcisceretur, qui eo præsente ac repugnante nihil assecuturus esset, [d] ad hoc suam quoque opem & auxilium pollicebatur. Hæc ita inter se diuersa Cæsar ac Pompeius consulebant, non quod sententiis ipsi dissiderent, sed vt Ciceronem nihil tale suspicantem in fraudem adducerent. Itque Pompeio accessit, quem in nulla suspicione habebat, & in quo certum sibi suæ salutis præsidium collocabat. quippe & plurimi eum in honore verecundiaque habebant, & multos in summo periculo versantes partim iudicibus, partim ipsis accusatoribus eripuerat. Ad hæc Clodium, Pompeio affinitate olim iunctum, quique sub eo [e] aliquantum temporis meruerat, nihil contra sententiam Pompeii acturum arbitrabatur. Iam Gabinium haud dubie in potestate Pompeii futurum sperabat, qui eo plurimum vtebatur: itemque Pisonem, cum propriæ humanitatis causa, tum verò propter affinitatem, quam is cum Cæsare coniunctam habebat. [f] Hæ cogitationes Ciceronem permouere, hominem alioquin plus satis confidentem, vt in spem erectus, se superiorem futurum, fugæ indicta causa faciendæ consilium repudiaret: veritus, ne male si-

a circumcur sitans, studiose colebat. Atque hi.

b Et obscure Cæsarem, qui animo inimico eis nō recte consuleret, notabat. ipse.

c audacter liberéque propugnaret.

d atque etiam de imperio re missurus, ipso Pompeio Ciceronem in hoc nonnihil adiuuante. Hæc ita.

e diu meruerat.

f His rationib⁹ Cicero, qui & temere confidens, & inconsiderate formidolosus esse solet, in victoria spem erectus, atque etiam veritus, ne male sibi cōscius alio cōcessisse videretur: adiit Cæsari gratias, Pōpeio.

A αἰτίαν μόνος, ἢ καὶ μάλιστα † ἔοικε. καὶ διὰ τοῦτο τά τε ἄλλα ἰσχυρῶς αὐτῷ ἀντιπρᾶξαι, καὶ τὴν βουλευτικὴν ἐσθῆτα ἀπορρίψας, ἐν τῇ ɫ ἱππάδι περιενόστει· πάντας τε τοὺς δυναμένους οὐχ ὅπως τῶν ἐπιτηδείων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀντιστασιωτῶν, καὶ μάλιστα τόν τε Πομπήιον καὶ τὸν Καίσαρα, (ἅτε μηδὲ τὴν ἔχθραν αὐτοῦ * προσποιούμενον) καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ὁμοίως περιιὼν ἐθεράπευε. καὶ (ἐβούλοντο γὰρ καὶ ἐκεῖνοι μήτε τὸν Κλώδιον αὐτοὶ παρεσκευακέναι, μήτε τοῖς γεγραμμένοις ὑπ' B αὐτοῦ ἀρέσκεσθαι δοκεῖν) τοιάνδε τινὰ ἐπὶ τὸν Κικέρωνα ἀπάτην, σφίσι μὲν εὐπρεπῆ, ἐκείνῳ δὲ δὴ ἀφανῆ, προσεξεῦρον. ὁ μὲν γὰρ Καῖσαρ ὑπεξελθεῖν αὐτῷ συνεβούλευε, μὴ καὶ κατὰ χώραν μείνας ἀπόληται. καὶ ἵνα γε μᾶλλον ὑπ' εὐνοίας τοῦτο ποιεῖν πιστευθῇ, ὑποστρατήγῳ οἱ χρήσασθαι ὑπισχνεῖτο, ὅπως μὴ μετ' ὀνείδους, ὡς καὶ ὑπεύθυνος ὤν, ἀλλ' ἐπί τε ἀρχῆς καὶ μετὰ τιμῆς ἐκποδὼν δὴ τῷ Κλωδίῳ γένηται. ὁ δὲ δὴ Πομπήιος τούτου C μὲν αὐτὸν (τό, τε πρᾶγμα ἀπόδρασιν ἀτεχνῶς ὀνομάζων, καὶ ἐς τὸν Καίσαρα, ὥστε καὶ κατ' ἔχθραν οὐκ ἐπιτηδείως οἱ συμβουλεύοντα, ὑποσημαίνων) ἀπέτρεπε· γνώμην δὲ ἐδίδου καταμεῖναι, καὶ ἑαυτῷ τε ἅμα καὶ τῇ βουλῇ μετὰ παρρησίας βοηθῆσαι, τόν τε Κλώδιον εὐθὺς ἀμύνασθαι. οὔτε γὰρ διαπράξασθαί τι αὐτὸν παρόντος τε ἐκείνου καὶ ἐναντιουμένου δυνήσεσθαι ἔλεγε, καὶ † προσέτι τι καὶ δώσειν καὶ ἑαυτοῦ τι πρὸς τοῦτο συμπράξαντος. τοιούτους αὐτῶν λόγους λεγόντων, οὐχ ὅτι ἐναντία ἀλλήλοις D ἐγνώκεσαν, ἀλλ' ἵν' ἐκεῖνον ἀνυπόπτως ἀπατήσωσι, τῷ Πομπηίῳ προσέθετο. οὔτε γὰρ προϋπώπτευέ τι ἐς αὐτὸν, καὶ ἐπίστευε πάντως ὑπ' αὐτοῦ σωθήσεσθαι. τῶν τε γὰρ ἄλλων πολλοὶ καὶ ᾐδοῦντο αὐτὸν καὶ ἐτίμων· ὥστε καὶ κινδυνεύοντας συχνοὺς, τοὺς μὲν παρὰ τῶν δικαστῶν, τοὺς δὲ καὶ παρ' αὐτῶν τῶν κατηγόρων ῥύεσθαι. καὶ ὁ Κλώδιος, ἅτε καὶ ἐν γένει ποτὲ αὐτῷ γενόμενος, καὶ συστρατευσάμενος ἐπὶ πολὺν χρόνον, οὐδὲν ὅ, τι οὐ κατὰ γνώμην αὐτοῦ ἐδόκει ποιήσειν. τόν τε Γαβίνιον ἀτεχνῶς, ἅτε καὶ πάνυ φίλον αὐτῷ ὄντα, E καὶ τὸν Πίσωνα, ἀπό τε τῆς ἐπιεικείας, καὶ διὰ τὴν τοῦ Καίσαρος συγγένειαν, ὑπάρξειν οἱ προσεδόκησε. τούτοις οὖν τοῖς λογισμοῖς κρατήσειν ἐλπίσας, (καὶ γὰρ ἐθάρσει παρὰ λόγον, ὥσπερ ἀνεξετάστως ἐδεδίει) καὶ φοβηθεὶς μὴ καὶ ἐκ πο-

[illegible]

† ἔοικε. θ [illegible]

Xyl. † τῇ ἱππάδι

** προσποιούμενον.*

† προσέτι ἐ[illegible] ἐκδώσειν, ε

περοῦ συνειδότος τὴν ἀποδημίαν πεποιῆσθαι δόξῃ, τῷ μὲν Καίσαρι χάριν δή τινα ἔχειν ἔλεγε· τῷ δὲ δὴ Πομπηΐῳ ἐπείσθη. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἀπατηθεὶς, παρεσκευάζετο ὡς καὶ πολὺ τῶν ἐχθρῶν † ὑπερέξων. πρὸς γὰρ δὴ τοῖς εἰρημένοις, οἵ τε ἱππεῖς συνελθόντες ἐς τὸ Καπιτώλιον, πρέσβεις ὑπὲρ αὐτοῦ πρός τε τοὺς ὑπάτους καὶ τὴν γερουσίαν, ἄλλους τέ τινας ἐκ σφῶν, καὶ βουλευτὰς, τόν τε Ὁρτήσιον τὸν Κύϊντον καὶ Γάϊον Κουρίωνα ἔπεμψαν· καὶ ὁ Νίννιος τά τε ἄλλα αὐτῷ συνῄρετο, καὶ τὴν ἐσθῆτα τῷ πλήθει, ὡς καὶ ἐπὶ κοινῇ συμφορᾷ, μεταβάλλειν παρῄνεσε. καὶ πολλοὶ τοῦτο καὶ τῶν † βουλευτῶν· καὶ οὐ πρότερόν γε μετεβάλλοντο, πρὶν τοὺς ὑπάτους σφίσι διὰ προγραφῆς ἐπιτιμῆσαι. ἀλλ' ἦν γὰρ τὰ τῶν ἀντιστασιωτῶν αὐτοῦ δυνατώτερα, οὔτε ὁ Κλώδιος χρηματίσασθαί τι ὑπὲρ αὐτοῦ † τῷ Νιννίου ἐπέτρεψεν, οὔτε Γαβίνιος τὴν πρόσοδον τοῖς ἱππεῦσιν ἐς τὴν βουλὴν ἔδωκεν· ἀλλὰ καὶ ἕνα τινὰ αὐτῶν, ὡς πολὺς ἐνέκειτο, καὶ ἐκ τῆς πολιτείας ἐξήλασε, τῷ τε Ὁρτησίῳ καὶ τῷ Κουρίωνι, ὅτι καὶ ἀθροισθεῖσι σφίσι συνεγένοντο, καὶ τὴν πρεσβείαν ὑπέστησαν, † ὑπενεκάλει. καὶ αὐτοὺς ὁ Κλώδιος ἐς τὸ πλῆθος ἐσαγαγὼν, πληγαῖς ἐπὶ τῇ πρεσβείᾳ διά τινων προπαρεσκευασμένων συνέκοψε. καὶ μετὰ ταῦτα ὅ, τε Πίσων, καίπερ εὐνοϊκῶς τῷ Κικέρωνι δοκῶν ἔχειν, καὶ συμβουλεύσας γε αὐτῷ, ὡς ἑώρα ἀδύνατον ὂν ἄλλως αὐτὸν σωθῆναι, προεξελθεῖν, ὅμως ἐπειδὴ διὰ τοῦτο ἐκεῖνος ὠργίσθη, παρῆλθεν ἐς τὴν ἐκκλησίαν, ὅτε πρῶτον ἠδυνήθη, (τὰ γὰρ πολλὰ ἠρρώστει) καὶ † πυθομένου τοῦ Κλωδίου, τίνα γνώμην περὶ τῶν γεγραμμένων ἔχοι, εἶπεν ὅτι οὐδέν μοι * οὔτω μόνον οὐδὲ σκυθρωπὸν ἔργον ἀρέσκει. καὶ ὁ Γαουΐνιος ἐρωτηθεὶς τὸ αὐτὸ τοῦτο, οὐχ ὅπως ἐκεῖνον ἐπῄνεσεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἱππέων τῆς βουλῆς προσκατηγόρησεν. ὁ μέντοι Καῖσαρ (ἔξω γὰρ τοῦ τείχους ὁ Κλώδιος δι' αὐτὸν, ἐπειδήπερ ἐξεστράτευτο, τὸν ὅμιλον συναγαγὼν, καὶ ἐκεῖνον ἐπιγνώμονα τῶν γεγραμμένων ἐποιήσατο) † τὴν μὲν γὰρ παρανομίαν τῶν περὶ τὸν Λέντουλον πραχθέντων κατεψηφίσατο: τὴν μέντοι τιμωρίαν τὴν ἐπ' αὐτοῖς γραφομένην οὐκ ἐδοκίμασεν. ὅσα μὲν γὰρ περὶ τῶν τότε γενομένων ἐφρόνησε, πάντας εἰδέναι ἔφη· τὴν γὰρ σώζουσαν σφᾶς ψῆφον δεδωκὼς ἦν) οὐ μὴν καὶ προσήκειν ἐπὶ τοῖς παρεληλυθόσι τοιοῦτόν τινα νόμον συγγράφεσθαι. Καῖσαρ μὲν ταῦτ'

Marginalia (Greek column): † ἐπειχθεὶς ὑπερέξων. — † Xyl. ἐκ τῶν βουλευτῶν ἐποίησαν. — † τῷ Νιννίῳ — † Xyl. ἐπικαλεῖ. — † πυθομένῳ * οὕτω ὠμὸν, Xyl. οὔτ' ὠμὸν, — † τὴν μὲν παρανομίαν.

le sibi conscius, alio concessisse existimaretur. Igitur Cæsari gratiis actis, Pompeii sententiam secutus est: atque in hanc coniectus fraudem, ita se comparauit, vt longe superiorem se † inimicis futurum consideret. Præterea equites etiam in Capitolium conuenerunt, ac † deprecatores pro Cicerone ad consules & senatum, cum alios ex suo ordine, tum Q. Hortensium & C. Curionem, senatorios viros, miserunt. Ninnius quoque Ciceroni cum aliàs astitit, tum populum quoque, vt vestem tanquam in publica calamitate mutarent, hortatus est. idq; multi etiam senatores fecerunt: neque prius destiterunt, quam edicto consulum probibiti sunt. Verumenimuero potentia aduersariorum Ciceronis maior fuit. nam neque Ninnio cum populo agendi de Cicerone Clodius potestatem permisit: & Gabinius equites ab accessu ad senatum impediuit: idemque vnum ex his, quod vehementius instaret, [a] reipublicæ administratione eiecit. Hortensium autem, & Curionem, quod coeuntibus equitibus affuissent, legationemque in se recepissent, criminatus est: eosque Clodius in plebem productos, per certos homines, quos ad id præparauerat, verberibus huius legationis causa concidit. Secundum hæc Piso, etsi bene erga Ciceroně affectus videbatur, eique consilium dederat, quoniam aliter saluus esse minime posset, vt suum ipsius interitum fuga euitaret; tamen ira commoto ob hæc Cicerone, vt primum per valetudinem (qua plerunque vtebatur infirma) potuit, in concionem progressus, interrogatusque à Clodio, quid de lege sentiret, respondit, nullum sibi adeo sæuum atque inhumanum factum probari. Similiter Gabinius interrogatus, non modo Ciceronem non laudauit, sed etiam [b] equites apud senatum accusauit. Iam Cæsar milites extra vrbem in expeditione habebat. igitur eius causa Clodius concionem extra mœnia conuocauerat, vt eum legis suæ approbatorem haberet. Is igitur Cæsar ea, quæ contra leges in Lentulum erant acta, damnauit: pœnam vero, quam lex ei actioni irrogabat, non probauit: & quæ de toto eo negotio sensisset, ea omnibus nota esse dicebat, (se enim sententiam pro eorum salute tum tulisse) interim tamen non conuenire, vt de rebus præteritis talis lex feratur. Atque hæc Cæsaris fuit sen-

Marginalia (Latin column): † inimicis. — † legatos. — a Vrbe expulit. — b equitum consilium accusauit.

tia. Crassus autem per filium suum Ciceroni opem tulit, ipse populi studium sectans. At vero Pompeius, qui auxilium promiserat, crebras excusationes afferens, deditaque opera crebras profectiones peregre suscipiens, Ciceronem destituit. Is itaque quum ea videret, atque in metu esset, ad arma sumenda se conuertit, [a] manifesto & aliis & ipso Pompeio per contumeliam traductis. Prohibitus autem à Catone & Hortēsio, ne bellum intestinum ea res concitaret, ita demum inuitus cum dedecore, neque sine infamia, (perinde acsi conscientia sua victus voluntarium exilium subiisset) vrbe excessit. Prius tamen, quam discederet, in Capitolium ascendens, simulacrum quoddam Mineruæ, quam custodem appellabat, consecrauit. Contulit autem se in Siciliam cuius aliquando patronus fuerat: multumque spei & in populis, & in priuatis hominibus, ipsoque † præfecto habebat, se ibi cum honore futurum. Profecto in exilium Cicerone, statim lex, non modo nemine iam resistente, sed summo omnium studio confirmata est: iique adeo, qui præcipue Ciceronis rebus fauere ante putabantur, vt primum is † è medio abiit, eam approbauerunt. Igitur facultates eius publicatæ, ædesque eius tanquam hostis solo æquatæ, & earum area templo Libertatis consecrata est. Cicero autem exilio damnatus est, mansioque in Sicilia abnegata: [b] iussusque abesse a Roma vltra CCCCLXVIII. millia passuum: prætereaque, edictum vt si intra eos fines veniret, & ipse, & qui eum suscepissent, impune à quouis occidi possent. Itaque Cicero in Macedoniam transiit, ibique in luctu vitam egit. Ibi cum eo Philiscus quidam congressus, qui etiam Athenis cum eo consuetudinem habuerat: Non te, ô Cicero, pudet (inquit) ita lamentari, ac muliebribus affectibus indulgere? Equidem nunquam te ad tantam animi molliciem redactum iri existimabam, qui multis ac variis disciplinis imbutus esses, multisque ipse consuluisses. Ad hæc Cicero, Atque longe aliud est, ô Philisce, pro aliis verba facere, quam sibi ipsi consulere. Nam quæ pro aliis dicimus, ea quum à recta atque integra ratione proficiscantur, vtique vim suam obtinent: verum animus, vbi quis eum morbus occupauit, obtunditur, caligoque ei offunditur, ita vt nihil idoneum excogitare pos-

[a] quum præter alia, cōuiciis etiam Pompeium palam proscinderet.

† pratori

† discessisset.

[b] iussusq; CCCCLXVIII. passuum millibus vltra Romam exsulare.

A εἶπε· Κράσσος δὲ διὰ μὲν τοῦ υἱέος βοήθειάν τινα τῷ Κικέρωνι ἐνεδείκνυτο, αὐτὸς δὲ τὰ τοῦ πλήθους ἔπραττε. καὶ ὁ Πομπήιος ὑπισχνεῖτο μὲν αὐτῷ τὴν ἐπικουρίαν· σκήψεις δέ τινας ἄλλοτε ἄλλας ποιούμενος, καὶ ἀποδημίας συχνὰς ἐπίτηδες στελλόμενος, οὐκ ἐπήμυνεν. ἰδὼν οὖν ταῦτα ὁ Κικέρων, καὶ φοβηθεὶς, αὖθις ἐπεχείρησε μὲν ὅπλα ἄρασθαι (τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τὸν Πομπήιον φανερῶς προεπηλάκιζε) κωλυθεὶς δὲ ὑπό τε τοῦ Κάτωνος καὶ τοῦ Ὁρτησίου, μὴ καὶ ἐμφύλιος ἐκ τούτου πόλεμος γένηται, τότε δὴ καὶ ἄκων, μετά τε αἰσχύνης καὶ μετὰ κακοδοξίας (ὡς καὶ ἐκ τοῦ
B συνειδότος ἐθελοντὴς πεφευγὼς) μετέστη. πρὶν δὲ δὴ ἀφορμῆσαι, ἔς τε τὸ Καπιτώλιον ἀνέβη, καὶ ἀγαλμάτιόν τι Ἀθηνᾶς ἀνέθηκε, φυλακίδα αὐτὴν ὀνομάσας. ὑπεξῆλθε δὲ ἐς Σικελίαν. προστάτης τε γὰρ αὐτῆς ἐγεγόνει, καὶ ἐλπίδα πολλὴν ἔν τε τοῖς δήμοις, καὶ ἐν τοῖς ἰδιώταις, τῷ τε ἄρχοντι αὐτῶν εἶχε, τιμηθήσεσθαι. φυγόντος δ' αὐτοῦ, ὁ νόμος τὸ κῦρος, οὐχ ὅπως οὐκ ἐναντιωθέντος τινὸς, ἀλλὰ καὶ σπουδασάντων ἄλλων τε, καὶ αὐτῶν ἐκεί-
C νων, οἳ ὑπὲρ τοῦ Κικέρωνος ἀνὰ πρώτους πράττειν ἐδόκουν, ἐπειδήπερ ἅπαξ ἐκποδὼν ἐγεγόνει, ἔλαβε· καὶ ἥτε οὐσία αὐτοῦ ἐδημεύθη, καὶ ἡ οἰκία, ὥσπερ τινὸς πολεμίου, κατεσκάφη· τό, τε ἔδαφος αὐτῆς ἐς νεὼν Ἐλευθερίας ἀνέθηκαν. αὐτῷ τε ἐκείνῳ ἥ τε φυγὴ ἐπετιμήθη, καὶ ἡ ἐν τῇ Σικελίᾳ διατριβὴ ἀπερρήθη. τρισχιλίους τε γὰρ καὶ ἑπτακοσίους καὶ πεντήκοντα σταδίους ὑπὲρ τὴν Ῥώμην ὑπερωρίσθη· καὶ προσεπεκηρύχθη, ἵν' εἰ δή ποτε ἐντὸς αὐτῶν φανείη, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ὑ-
D ποδεξάμενοι αὐτὸν † ἀνατὶ διόλλωνται. καὶ ὁ μὲν ἐς τὴν Μακεδονίαν διὰ τοῦτο μετέστη, καὶ ἐκεῖ διετέλει ὀδυρόμενος· ἐντυχὼν δ' αὐτῷ Φιλίσκος τὶς ἀνὴρ, ἔν τε ταῖς Ἀθήναις συγγεγονώς οἱ, καὶ τότε κατὰ τὴν τύχην συντυχὼν, Οὐκ αἰσχύνῃ (ἔφη) ὦ Κικέρων, θρηνῶν καὶ γυναικείως διακείμενος; ὡς ἔγωγε οὔποτ' ἄν σε προσεδόκησα οὕτω μαλακισθήσεσθαι, πολλῆς μὲν παιδείας καὶ πολυτοδαπῆς μετεσχηκότα, πολλοῖς δὲ καὶ συνηγορηκότα. Καὶ ὃς ὑπολαβὼν εἶπεν, Ἀλλ' οὐδέν τι ὅμοιόν ἐστιν, ὦ Φιλίσκε, ὑ-
E πέρ ἄλλων τε τινὰ λέγειν, καὶ ἑαυτῷ συμβουλεύειν. τὰ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων λεγόμενα, ἀπὸ ὀρθῆς καὶ ἀδιαφθόρου τῆς γνώμης προϊόντα, καιρὸν ἐς τὰ μάλιστα λαμβάνει· ὅταν δὲ δὴ πάθημά τι τὴν ψυχὴν καταλάβῃ, θολοῦται, καὶ σκοτοῦται, καὶ οὐδὲν δύναται καίριον ἐνοη-

† ἀνατίως. At Xylād. textus lectionem probat, vt ἀνατὶ sit ἄνευ τίσεως. Melius ἀνατεὶ, velut ἄνευ ἄτης.

„ ἐνόησαι. ὅτι που πάνυ καλῶς εἴρηται, ὅτι ῥᾷον „ παραινέσαι ἑτέροις ἐστὶν, ἢ αὐτὸν παθόντα καρτε- „ ρῆσαι. Λέγεις μὲν τι (ἔφη ὁ Φιλίσκος) ἀν- „ θρώπινον· οὐ μέντοι καὶ ἠξίουν σε, τοσαύτην μὲν „ φρόνησιν κεκτημένον, τοσαύτῃ δὲ σοφίᾳ ἠσκη- „ κότα, μὴ οὐ προπαρεσκευάσθαι πρὸς πάντα „ τὰ ἀνθρώπινα ἵν᾽ εἴ τι καὶ παράλογόν σοι προσ- „ πέσοι, μήτοιγε καὶ ἀφύλακτόν σε λάβοι. ἐπεὶ δ᾽ „ οὖν ἐν τούτῳ καθέστηκας, κἂν γὰρ τι ὠφελήσαι- „ μί σε, διαλεξάμενος τι τῶν προσφόρων· ἵν᾽ „ ὥσπερ οἱ τὰ φορτία συναιρόμενοι τισὶν, ἐπικουφί- „ ζουσιν αὐτοὺς, καὶ ἐγώ σοι τὸ πάθος τοῦτο ἐπελα- „ φρύναιμι· τοσούτῳ ῥᾷον ἐκείνων, ὅσῳ μηδὲ τὸ „ βραχύτατον αὐτοῦ μεταλήψομαι. οὐ γάρ που καὶ „ ἀπαξιώσεις παραμυθίας τινὸς παρ᾽ ἑτέρου τυχεῖν. „ εἰ μὲν γὰρ αὐτάρκης ἑαυτῷ ἦσθα, οὐδὲν ἂν ἡμῖν „ τῶν λόγων τούτων ἔδει· νῦν δὲ ὅμοιον πέπονθας „ ὥσπερ εἰ Ἱπποκράτης, ἢ Δημοκήδης, ἢ καὶ ἄλλος „ τις τῶν πάνυ ἰατρῶν, νοσήματι δυσιάτῳ περιπε- „ σὼν ἀλλοτρίας χειρὸς πρὸς τὴν ἄκεσιν αὐτοῦ „ προσδέοιτο. Ἀλλ᾽ εἴ γε τινὰ (ἔφη ὁ Κικέ- „ ρων) τοιοῦτον ἔχεις λόγον, ὥστε τὴν ἀχλὺν „ μου ταύτην ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἀφελεῖν, καὶ ἐς „ τὸ ἀρχαῖόν με φῶς ἐπαναγαγεῖν, ἑτοιμότα- „ τός εἰμι ἀκούειν. ὥσπερ γὰρ τῶν φαρμά- „ κων, οὕτω δὴ καὶ τῶν λόγων καὶ διαφοραὶ „ πολλαὶ καὶ δυνάμεις ποικίλαι εἰσίν. ὥστ᾽ „ οὐδὲν θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἐμὲ τὸν λαμπρὸν ἔν τε „ τῇ γερουσίᾳ καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, τοῖς τε „ δικαστηρίοις, σοφίᾳ τινὶ † καταιονήσειας. Φέ- „ ρε οὖν (εἶπεν ὁ Φιλίσκος) ἐπειδήπερ ἀκού- „ ειν ἕτοιμος εἶ, σκεψώμεθα πρῶτον μὲν, εἰ „ κακὰ ὡς ἀληθῶς ἐστὶ ταῦτα τὰ περιεστηκότα „ σε· ἔπειτα δὲ, τίνα τρόπον αὐτὰ ἀκεσόμε- „ θα. ἐγὼ τοίνυν πρῶτον μὲν ἁπάντων ὁρῶ σε „ ὑγιαίνοντα τῷ σώματι, καὶ εὖ μάλα ἐρρω- „ μένον (ὅπερ που πρῶτον κατὰ φύσιν ἀγα- „ θόν ἐστιν ἀνθρώποις.) ἔπειτα δὲ τὰ ἐπιτή- „ δεια αὐτάρκη κεκτημένον, ὥστε μήτε πεινῆν „ μήτε διψῆν, ἢ ῥιγοῦν, ἢ καὶ ἄλλο τι ἄτοπον „ ὑπ᾽ ἀπορίας ὑπομένειν. ὃ δὴ καὶ δεύτερον „ εἰκότως ἄν τις ἀγαθὸν ἀνθρώπῳ φύσει τιθείη. „ ὅταν γάρ τινι ἥ τε τοῦ σώματος σύστασις εὖ τε ἔχῃ, „ καὶ διαρκεῖν ἀφροντιστῶν δύνηται, πάντα τὰ πρὸς „ εὐδαιμονίαν ἐπιβάλλοντα καρποῦται. Ὁ οὖν „ Κικέρων ὑπολαβὼν ἔφη, Ἀλλ᾽ οὐδὲν τῶν „ τοιούτων ὄφελός ἐστιν, ὅταν που τὴν ψυχὴν λυπῇ

† καπνίσειας.

A possit. Itaque vetus illud rectissimè dictum est, Facilius esse alios adhortari, quam seipsum contra aduersas res obfirmare. Humanæ tu quidem (inquit Philiscus) naturæ consentanea dicis. atqui te tanta † intelligentia vsum, ita ad sapientiam exercitatum, ita imparatum ad humanos casus fore, nunquam sperabam; vt non, si quid inopinatum obtig isset, ad id præmunitus esses. Nunc quum in eum locum res tuæ deductæ sint, quid obstat, quin ego tecum ea, quæ ad rem faciant disputans, aliquid tibi vtilitatis afferam: ac quemadmodum B ii, qui alios in oneribus baiulandis adiuuant, eos leuant, ita ego quoque tuam tibi calamitatem leuiorem reddam? idque tanto minori labore, quod ne minimam quidem eius partem in me sum recepturus. Neque dedignaberis (vt opinor) aliorum consolationes. nam si ad hoc tu tibi ipse sufficeres, nihil profecto meo sermone opus esset: nunc perinde tibi euenit, ac si Hippocrates, aut Democedes, aliusve quispiam præstantissimorum medicorum, morbo ægre sanabili ‡ deprehensus, ad eum curandum C alieno auxilio egeat. Equidem, (inquit Cicero) si talem orationem habes, qua caliginem istam ab animo meo remoueas, ac me in pristinam lucem reducas, paratissimus sum ad eam audiendam. Quemadmodum enim medicamentorum, sic orationum etiam cum multæ sunt differentiæ, tum variæ vires: vt mirum non sit, me, qui in senatu, concionibus, iudiciisque præclarus fui, aliqua sapientia tamen ‡ à te imbui. Tum Philiscus, Agedum, quando ad audiendum paratus es, id primum consideremus, D sintne hæc vere mala, quæ te nunc circumstant: deinde videamus, quo pacto his mederi queamus. Primo omnium ego te (quod nimirum natura primum est bonum homini) sanum corpore, & firma valetudine præditum video. Deinde quæ ad vitam sustentandam faciunt, ea tibi affatim adsunt: vt neque famem propter penuriam perferre opus habeas, neque sitim, neque frigus, neque quicquam aliud mali: E quod sane secundum à naturæ donis bonum hominis merito quis dixerit. Nam si quis corpore bene sano vtatur, vitamque ducere sine curis possit, is omnium eorum, quæ ad felicitatem faciunt, fructus sentit. At vero (excipit Cicero) hæc omnia nihil prosunt, vbi animo

† prudentia vsum.

‡ correptus.

‡ à te imbutus.

ægrè est, isque re aliqua mordetur. Longe enim maiorem animi solicitudines miseriam, quam voluptates corporis delectationem homini afferunt. quomodo nunc ego nec corporis sanitatem magni æstimo, quum animo laborem: nec rerum necessariarum copiam, quum plurimis sim spoliatus. Hæccine (inquit Philiscus) tibi dolorem afferunt? Equidem si iis, quæ ad viuendum necessario requiruntur, carendum tibi in posterum esset, causam haberes, cur amissas res mœreres: at quoniam ea tibi omnia abunde suppetunt, quid est, quod tibi molestiam afferat? Omne enim id, quod præter ea, quæ necessaria habemus, possidetur; superfluum est, in nulloque discrimine, adsitne vel absit, ponendum. Ergo quoniam antehac etiam iis, quæ necessaria non erant, vsus non es; ea aut tunc quoque tibi non adfuisse, aut etiamnum talia esse, quibus non indigeas, existimare debes. Etenim pleraque non à maioribus tuis accepisti, vt eo nomine maior tibi ratio eorum habẽda sit: sed lingua tua, orationibusq; tibi parta, iisdemque amissa sunt. Itaque te indignari non decet, si quo modo ea quæsiuisti, eodem perdidisti. Ita enim nauicularii quoque, quum frequenter iacturam faciant, id nõ ægerrime ferunt: prudenter, vt arbitror, reputantes secum, à mari sibi ea eripi, quæ antea idem dedisset. Ac de his quidem satis. Ita enim statuo, homini ad felicitatem sufficere, vt quæ ad vsum vitæ opus sunt, omnia possideat; neque vllius rei, qua ad se sustentandum corpus indiget, destituatur: omne autem [a] superuacaneum, curas, negotia, & [multorum] inuidiam secum trahere existimo. Quoniam verò nullum fructum bonorum corporis esse dicis, nisi animo etiam bene sit, verum id ego esse sentio. namque fieri non potest, vt animo male affecto, non corpus etiam vna laboret. Verumtamen longe faciliorem esse rationem arbitror curandi, vt animo recte valeamus, quam vt corpore. Corpus enim, vt ex carne compactum, multis per se incommodis obuium est, multo autem numinis auxilio indiget: contra animus, cuius diuinior est natura, minori opera componi instituique potest. Videamus ergo, si lubet, quæ bona animi tibi adsint, aut [b] quid mali eum occupauerit. Equidem te inter omnes mortales prudentia præstare video. cuius rei argumenta habeo, quod ea quæ vel senatui, vel populo consuluisti, plerunque persuasisti: plurimum autem priuatos homines tuo patrocinio iuuisti.

a superflua.

b quid mali sit et adhæserit, vt à nobis abstergi nequeat. Equidem

A λυπῇ τι καὶ δάκνῃ. πολλῷ γὰρ πλείονα αἱ ἐκείνης φροντίδες ταλαιπωροῦσί τινα, ἢ αἱ τοῦ σώματος εὐπάθειαι τέρπουσιν. ὥσπερ καὶ ἐγὼ νῦν οὐδὲν οὔτε τῆς τοῦ σώματος ὑγιείας προτιμῶ, νοσῶν γε τὴν γνώμην, οὔτε τῆς τῶν ἐπιτηδείων εὐπορίας· πολλῶν γὰρ ἀπεστέρημαι. Καὶ ὅς, Καὶ τοῦτό σε (ἔφη) λυπεῖ; εἰ μὲν γὰρ ἐνδεήσεσθαι τῶν ἀναγκαίων ἔμελλες, λόγον ἄν τινα εἶχεν, ἄχθεσθαί σε τοῖς ἀπολωλόσιν· εἰ δὲ ἔκπλεα σοὶ πάντα τὰ ἐπιτήδεια ὑπάρχει, τί ἀνιᾷ ὅτι μὴ καὶ πλείω κέκτησαι; B πᾶν γὰρ τὸ ὑπὲρ τὴν χρείαν τινὶ ὂν, περιττόν ἐστι, καὶ ἐν τῷ ἴσῳ καὶ παρὸν καὶ ἀπὸν καθέστηκεν. ἐπεί τοι καὶ πρότερον οὐδὲν δή που τοῖς μὴ ἀναγκαίοις ἐχρῶ. ὥστε καὶ τότε μὴ εἶναι ὧν μὴ ἐχρῆζες, ἢ καὶ νῦν εἶναι ὧν μὴ δέῃ, νόμιζε. καὶ γὰρ οὐ πατρῷα σοὶ τὰ πολλὰ αὐτῶν γέγονεν, ὥστε σε σπουδὴν ἰδιωτέραν περὶ αὐτὰ ποιεῖσθαι, ἀλλὰ ὑπό τε τῆς γλώττης καὶ ὑπὸ τῶν λόγων σου πεπόρισται, δι' οὓς καὶ ἀπόλωλεν. οὐκοῦν ἀγανακτεῖν προσήκει, εἰ καθάπερ ἐκτήθη τινὰ, οὕτω καὶ C ἀπεβλήθη. οὐδὲ γὰρ οὐδ' οἱ ναύκληροι πάνυ χαλεπῶς φέρουσι πολλὰ ζημιούμενοι. λογίζεσθαι γὰρ, οἶμαι, φρονίμως ἐπίστανται, ὅτι ἡ θάλαττα ἡ διδοῦσα σφίσιν αὐτὰ, καὶ ἀφαιρεῖται. καὶ περὶ μὲν τούτων ἱκανά. † ἀπόχρη τε γὰρ ἀνθρώπῳ πρὸς εὐδαιμονίαν, τὸ τὰ ἀρκοῦντα κεκτῆσθαι, καὶ μηδενὸς ὧν τὸ σῶμα χρῄζει προσδεῖσθαι, νομίζω· καὶ πᾶν τὸ περιττὸν καὶ φροντίδας καὶ πράγματα καὶ φθόνους ἔχειν ἡγοῦμαι. ἐπεὶ δὲ ἔφησθα, ὅτι οὐδεμία ἀπόλαυσις τῶν τοῦ σώματος ἀγαθῶν ἐστιν, ἂν μὴ καὶ τὰ τῆς ψυχῆς προσυπάρχῃ τινὶ, D ἔστι μὲν ἀληθὴς ὁ λόγος (ἀδύνατον γὰρ, κακῶς αὐτῆς ἐχούσης, μὴ οὐ καὶ τοῦτ' αὐτῇ συννοσεῖν) ἐγὼ μέντοι πολλῷ ῥᾷον οἴομαι εἶναι τῆς εὐεξίας τῆς γνώμης ἐπιμεληθῆναί τινι, ἢ τῆς τοῦ σώματος. τοῦτο μὲν γὰρ, ἅτε καὶ σάρκινον ὂν, πολλὰ μὲν ἄτοπα ἐν ἑαυτῷ ἔχει, πολλῆς δ' ἐπικουρείας παρὰ τοῦ δαιμονίου δεῖται· ἐκείνη δὲ δὴ, οἷα θειοτέρας φύσεως οὖσα, καὶ ῥυθμίζεσθαι E καὶ νουθετεῖσθαι ῥᾳδίως δύναται. οὐκοῦν κἀνταῦθα ἴδωμεν, τί τε σοὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἀγαθῶν ἐπέστη, καὶ τί τῶν κακῶν προσεγλυμμένον οὐκ ἂν ἀποτεψαίμεθα. ὁρῶ τοίνυν ἔγωγε πρῶτον μὲν, φρονιμώτατόν σε ἀνθρώπων ὄντα. τεκμήριον δὲ, ὅτι πλεῖστα μὲν καὶ τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον, ἐν οἷς συνεβούλευσάς τι αὐτοῖς, ἔπεισας· πλεῖστα δὲ καὶ τοὺς ἰδιώτας, ἐν οἷς συνηγόρησάς σφισιν, ὠφέλησας.

† ἀποχρῆναι γρ.

De-

» ἔπειτα δὲ καὶ δικαιότατον. πολλαχοῦ γοῦν ὑπέρ τε τῆς πατρίδος καὶ τῶν φίλων ἀγωνιζόμενος τοῖς ἐπιβουλεύουσιν αὐτοῖς ἐξήτασαι. καὶ αὐτά γε ταῦτα, ἃ νῦν πέπονθας, οὐ δι' ἄλλο τι συμβέβηκέ σοι, ἢ ὅτι πάνθ' ὑπὲρ τῶν νόμων, καὶ τῆς πολιτείας καὶ λέγων καὶ πράττων διετέλεις. καὶ μὴν ὅτι καὶ σωφροσύνης ἐς τὰ μάλιστα ἀνήκεις, αὐτὸ τὸ ἐπιτήδευμά σου δηλοῖ. οὐ γὰρ οἷόν τε ἐστὶ δουλεύοντά τινα ταῖς τοῦ σώματος ἡδοναῖς, ἐν μέσῳ τε ἀεὶ φαίνεσθαι, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀναστρέφεσθαι, μαρτύρια τὰ ἡμερινὰ ἔργα τῶν νυκτερινῶν ποιούμενον. οὕτω δὴ τούτων ἐχόντων, ἐγὼ μέν σε καὶ ἀνδρειότατον ᾤμην εἶναι, τοσαύτῃ μὲν ῥώμῃ διανοίας, τοσαύτῃ δὲ καὶ ἰσχύϊ λόγων χρώμενον· σὺ δέ, ὡς ἔοικας, αὐτὸς ἑαυτοῦ, ἐκπλαγεὶς ὅτι παρά τε τὴν ἐλπίδα καὶ παρὰ ἀξίαν ἔπταισας, παρῄρησαί τι τοῦ σφόδρα ἀνδρείου. ἀλλὰ τοῦτο μὲν εὐθὺς ἀπολήψῃ. τοιούτων δὲ τῶν κατά σε ὄντων, καὶ εὖ μὲν ἥκοντος τοῦ σώματος, εὖ δὲ καὶ τῆς ψυχῆς, οὐχ ὁρῶ τί τὸ λυποῦν ἐστί σε. Ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ὁ Κικέρων ἔφη, Οὐ δοκεῖ οὖν σοι μέγα κακὸν εἶναι ἡ ἀτιμία καὶ φυγὴ, καὶ τὸ μήτ' οἴκοι διατρίβειν, καὶ μετὰ τῶν φίλων εἶναι, ἀλλὰ ἐκ τῆς πατρίδος μεθ' ὕβρεως ἐκπεπτωκότα ζῆν ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ, καὶ ἀλᾶσθαι, φυγάδα προσαγορευόμενον; καὶ γέλωτα μὲν τοῖς ἐχθροῖς, αἶσχος δὲ τοῖς οἰκείοις παρέχοντα; Οὐδαμῇ ἔμοιγε, εἶπεν ὁ Φιλίσκος. δύο γὰρ ὄντων, ἐξ ὧν συνεστήκαμεν, ψυχῆς τε καὶ σώματος, καὶ ῥητῶν ἑκατέρῳ παρ' αὐτῆς τῆς φύσεως καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν † διδομένων, εἰ μέν τι περὶ ταῦθ' ἁμαρτάνοιτο, καὶ βλαβερὸν ἂν εἰκότως καὶ αἰσχρὸν νομίζοιτο· εἰ δ' ὀρθῶς ἔχοι, καὶ μᾶλλον ἂν ὠφέλιμον εἴη. ὃ καὶ σοὶ νῦν ὑπάρχει. τὰ γὰρ δὴ ἄλλ' ἐκεῖνα, καὶ αἱ ἀτιμίαι, καὶ εἰ δή τι τοιοῦτον ἕτερον, νόμῳ τε καὶ δοκήσει τινὶ καὶ αἰσχρὰ καὶ κακά ἐστι· καὶ οὐδὲν οὔτε τῷ σώματι, οὔτε τῇ ψυχῇ λυμαίνεται. ποῖον μὲν γὰρ σῶμα εἰπεῖν ἔχοις νενοσηκὸς, ἢ καὶ ἀπολωλὸς, ποίαν δὲ ψυχὴν ἀδικωτέραν ἢ καὶ ἀμαθεστέραν γεγενημένην ὑπ' ἀτιμίας καὶ φυγῆς, ἢ καὶ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων; ἐγὼ γὰρ οὐχ ὁρῶ. τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι οὐδὲν σφῶν φύσει κακόν ἐστιν. ὥσπερ οὐθ' ἡ ἐπιτιμία, οὐδ' ἐν τῇ πατρίδι δια-

* διδομένων.

A Deinde iustissimum te esse censeo: quippe qui semper pro patria & amicis propugnans, in certamen aduersus eos qui iis insidias struerent, descendisti. Hæcque adeo ipsa, quæ nunc passus es, non alia de causa tibi obtigêre, quam quod pro legibus & republica dicere & facere omnia perseuerauisti. Iam temperantia quoque summa te præditum esse, documento est ipsum tuum vitæ institutum. [a]Impossibile est enim, eum, qui se seruitio B voluptatum corporis obstrinxerit, in publico subinde versari, & in foro agere, nisi eorum quæ noctu fecisset, de die testimonia proferre velit. His ita habentibus, ego te fortissimum quoque esse iudicaui, qui & tantis viribus animi, & tanto sermonis robore vtebaris:[b] verum videris mihi ipse de statu animi deiectus infortunio, quod te preter & spem & meritum tuum perculit, nonnihil de summa fortitudine detraxisse: quod tamen statim sis recuperaturus. Quãobrem quum C tuæ res eo loco sint constitutæ, vt & corpus incolume, & animum integrum habeas; haud equidem video, quidnam id sit, quod te dolore afficiat. Ad hæc verba Cicero, Itane tibi ergo non ingens esse malum, ignominia & exilium, videtur? & domo amicorumque conuersatione carere? patria per contumeliam eiectum, in aliena terra viuere, oberrareque, nomen extorris ferentem? risum inimicis, dedecus vero suis præbentem? Mihi vero nullo modo, inquit Philiscus. D Quum enim duo sint, ex quibus constamus, animus atque corpus, quumque vtrique horum certa tam bona, quam mala † præscripta sint à natura, [c] si quod vitium alteri horum incidat, id necessariò & perniciosum & turpe est putandum: sin eadem recte sese habeant, potius † bene nobiscum agi arbitremur. [d] Porro is planè tuarum nunc est rerum status. nam cætera ista ignominiæ, & si qua sunt id genus alia, [e]tantum hominum arbitrio atque opinione turpia sunt, & E mala: ita vt nullum neque corpori, neque animo detrimentum afferant. Quod enim corpus mihi in morbum incidisse, aut interiisse, aut quem animum † iustitiæ scientiæve damnum tulisse propter ignominiam, vel exilium, vel aliud quippiam eius generis, dicere potes? ego quidem id plane non video. atque in causa est, quod nihil horũ natura sua malũ est: sicut nec honores, aut vita in patria

[a] Quippe fieri nequit, vt qui corporis voluptatibus seruit, in publico semper conspiciatur, & in foro versetur, actionesque diurnas nocturnarum testes exhibeat.

[b] verum hoc ipso perculsus, quod præter spem ac meritum impegeris, ipse mihi tibi de summa fortitudine nõnihil detraxisse videris, quod tamen statim

† data sint.

[c] si quid in his aberretur, id haud abs re noxium & turpe putari possit.

† potius ex vsu nostro nobiscum.

[d] Id etiam tibi nunc vsu venit. nã cetera.

[e] tantum consuetudine & opinione.

† iniustiorẽ vel imperitiorem factã fuisse propter

acta, suapte natura bona sunt: verum omnia eiusmodi, qualia ea vnusquisque nostrum esse iudicat. [a] Iam nec honores, neque ignominiæ apud omnes homines eadem habentur: quinimo quæ apud alios culpantur, eadem alii laudant: & quæ alii honore prosequuntur, ea alii supplicio afficiunt. Sunt qui omnino neque nomen neque rem ipsam, quæ honor vel dedecus dicitur, norint: idque optimo iure.[b] quæ enim humanam naturam non attingunt, ea isti ne spectare quidem ad hominem censent. Itaque vt procul dubio perridiculum sit, si quod iudicium aut decretum fiat, quod certum hominem ægrotare, [c] aut inhonestum esse iubeat: eodem modo de ignominia res habet. Atque eandem rationem ego exilii esse video. Est enim exilium, peregrinatio quædam cum ignominia coniuncta. vnde fit, vt quando ipsa ignominia per se malum non est, [d] ne exilio quidem malum quippiam conciliare possit. Siquidem alioquin etiā magnus eorum est numerus, qui plurimum temporis, alij inuiti, alii sponte sua peregrinantur: nec desunt, qui hinc inde obambulando totum vitæ spatium insumant, tanquam subinde omnibus locis expulsi, nec tamen id sibi damno cedere existiment. Neque vero interest quicquam, sponte [e] aut inuitus quippiam facias. nec enim is, qui nolens corporis exercitationi sese dedit, minus roboris eo acquiret, qui vltro hoc facit: nec, qui inuitus nauicularium agit, minorem hinc fructum capit, quam qui volens. Quanquam non intelligo, quomodo fieri possit, vt vir prudens quicquam inuitus faciat. Itaque si in eo discrimen positum est, bene ne vel male nobis sit, quod ea, quæ volumus, libenter; quæ nolumus, inuiti faciamus; in promptu huius rei est medela. Nam, si omnia, quæ aliter fieri nequeunt, volentes subeamus, neque vlli necessariæ rei succumbamus; iam illa etiam, quæ inuitis nobis obuenire putantur, sub his comprehensa erunt. Itaque vetus illud recte admodum se habet, debere nos non ea petere vt fiant, [f] quæ volentibus nobis euenirent: sed ea velle, quæ ex necessitate quadam eueniunt. Neque enim vitam nostro ipsorum arbitrio ducimus, neque nostra potestate [g] ea sita est, sed vt visum fuerit fortunæ, ita viuendum est: & quale

a Iam nec infamiam, nec honorem eadem omnino ratione mortales æstimant: sed qua apud alios.

b Namque quæcunque natura hominis, velut ad eam pertinentia, nō adhærent: ea istis.

c aut deformem esse statuat:

d nec exsilio malum vt aliquod adhæreat, efficere possit.

e an inuitus hoc quippiā facias.

f quæ volumus: sed ea velle,

g potestate sumus: sed vt fortuna visum, & qualis cunque nostrū generi da? fuerit, qui destinata nobis impleat: talem & ipsi vitā agamus, necesse est.

A τριβὴ φύσει χρηστή, ἀλλ' ὁποῖα ποτ' ἄν τις ἕκαστος ἡμῶν περὶ αὐτὰ δοξάσῃ, τοιαῦτα καὶ δοκεῖ εἶναι. αὐτίκα τὴν ἀτιμίαν οὐκ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς πάντως ἄνθρωποι † νομίζουσιν ἐπιτιμίαν· ἀλλ' ἔστιν ἃ τῶν ἔργων ἐπαίτια παρ' ἑτέροις ὄντα, παρ' ἄλλοις ἐπαινεῖται, καὶ ἕτερα πρὸς τινῶν τιμώμενα, πρὸς ἑτέρων κολάζεται. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ τὴν ἀρχὴν οὔτε τὸ ὄνομα οὔτε τὸ ἔργον αὐτῆς ἴσασι. καὶ πάνυ εἰκότως· ὅσα γὰρ μὴ προσάπτεται τῇ B φύσει τοῦ ἀνθρώπου * προσηκόντων, οὐδὲ ἀνήκειν ἐς αὐτὸν νομίζεται. ὥσπερ ἂν οὖν εἰ κρίσις τις, ἢ καὶ ψήφισμά τι ἐγένετο, τὸν δεῖνα νοσεῖν, ἢ τὸν δεῖνα αἰσχρὸν εἶναι, γελοιότατον ἂν δήπουθεν ἦν· οὕτω καὶ περὶ τῆς ἀτιμίας ἔχει. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ περὶ τὴν φυγὴν ἔγωγε ὁρῶ ὄν. ἀποδημία γάρ τις ἄτιμός ἐστιν. ὥστ' εἴπερ αὐτὴ καθ' αὑτὴν ἡ ἀτιμία μηδεμίαν κακίαν ἔχει, οὐδὲ τῇ φυγῇ δήπου προστρίψασθαί τι C κακὸν δύναται. † ἐπεὶ τήν γε ἄλλως συχνοὶ πλεῖστον ὅσον χρόνον, οἱ μὲν ἄκοντες, οἱ δὲ καὶ ἑκόντες ἀποδημοῦσι, καὶ τινὲς καὶ πάντα τὸν βίον καταναλίσκουσι περινοστοῦντες, ὥσπερ ἀεὶ πανταχόθεν ἐξελαυνόμενοι· καὶ οὐδὲν μέντοι παρὰ τοῦτο βλάπτεσθαι νομίζουσιν. οὐ μὴν οὐδὲ διαφέρει τι, ἑκούσιόν τινα, ἢ μὴ, τοῦτο ποιεῖν. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὁ ἄκων σωμασκῶν, ἧττόν τι ἔρρωται τοῦ ἐθελοντὶ αὐτὸ δρῶντος· οὐδ' ὁ ἄκων ναυτιλλόμενος, ἥττονά D τινὰ ὠφέλειαν τοῦ ἑτέρου κτᾶται. καὶ αὐτό γε τοῦτο τὸ ἀκούσιον οὐχ ὁρῶ δυνάμενον ἀνδρὶ φρονίμῳ συμβῆναι. ὥστ' εἴπερ ἐν τούτῳ τὸ διαφορεῖν τοῦ τε εὖ καὶ τοῦ κακῶς πράττειν ἐστί, † τὰ μὲν ἐθελονταὶ ἑτοίμως, τὰ δ' ἄκοντες χαλεπῶς ποιοῦμεν, εὐθεράπευτον. ἐὰν γάρ τοι πάντα τὰ ἀναγκαῖα ἑκούσιοι ὑπομένωμεν, καὶ πρὸς μηδὲν αὐτῶν ἡττώμεθα, συναιρήσεται πάντα κἀκεῖνα, ὅσα ἂν ἐν τῷ ἀκουσίῳ δή τις εἶναι. καὶ γάρ που καὶ ἀρχαῖος λόγος καὶ μάλα εὖ ἔχων ἐστίν, ὅτι δεῖ ἡμᾶς μὴ E ὅσα ἂν βουλώμεθα ἀξιοῦν γίνεσθαι, ἀλλ' ὅσα ἂν ἔκ τινος ἀνάγκης γίνηται, βούλεσθαι. οὔτε γὰρ αὐθαίρετον τὸν τοῦ βίου τρόπον ἔχομεν, οὔθ' αὐτῶν ἐσμέν· ἀλλ' ὅπως ἂν τῇ τύχῃ δόξῃ, καὶ ὁποῖος

† νομίζουσιν, ἢ ἐπιτιμίαν.

* προσηκόντως.

† ἐπεί τι γε

† ὅτι τὰ μὲν

A " ὁποῖος ἂν ἑκάστῳ ἡμῶν ὁ δαίμων ὁ ἐκπληρωτὴς τοῦ τεταγμένου δοθῇ, τοιοῦτον ἀνάγκη καὶ ἐκεῖνον ἡμᾶς ποιεῖσθαι. ταῦτα μὲν δὴ τοιαῦτά ἐστιν, ἄν τε θέλωμεν, ἄν τε καὶ μή. Εἰ δέ σε οὐχὶ ἡ ἀτιμία αὐτή, οὐδ' ἡ φυγὴ αὐτὴ λυπεῖ, ἀλλ' ὅτι μὴ μόνον μηδὲν ἠδικηκὼς τὴν πατρίδα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ εὐεργετηκὼς ἠτίμωσαί τε καὶ ἐξήλασαι· λόγισαι τοῦθ', ὅτι ἐπειδήπερ ἅπαξ ἐπέπρωτό σοι τοιοῦτόν τι παθεῖν, κάλλιστον δήπου καὶ ἄριστον συμβέβηκε τό, μηδὲν ἀδικήσαντά σε ἐπηρεάζεσθαι. B καὶ σὺ μὲν γὰρ πάντα τὰ καθήκοντα τοῖς πολίταις συνεβούλευσας καὶ ἔπραξας, οὐκ ἰδιωτεύων, ἀλλ' ὑπατεύων· οὐδ' ἰδίᾳ τι πολυπραγμονῶν, ἀλλὰ τοῖς τῆς βουλῆς δόγμασι πειθόμενος· οὐ κατὰ στάσιν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ βελτίστῳ γνώμενος. ὁ δεῖνα δὲ καὶ ὁ δεῖνα ἐκ δυναστείας καὶ ἐπηρείας πάντα κατὰ σοῦ συνεσκευάσαντο. ὥστε ἐκείνοις μὲν καὶ ἄχθεσθαι καὶ λυπεῖσθαι ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ προσήκει. σοὶ δὲ δή, ἀνδρείως φέρειν τὰ δόξαντα τῷ δαίμονι, καὶ καλὸν καὶ ἀναγκαῖόν ἐστιν. οὐ γάρ που μᾶλλον ἂν ἐθελήσαις τῷ τε Κατιλίνᾳ συμπράξας, καὶ τῷ C Λεντύλῳ † συνομόσας, καὶ πάντα μὲν ἐναντία τῶν συμφερόντων τῇ πατρίδι παραινέσας, μηδὲν δὲ τῶν προσταχθέντων σοι ὑπ' αὐτῆς ποιήσας, οἴκοι μένειν ἀδικήσας; † κατορθώσας φυγεῖν. οὐκοῦν εἰ καὶ τῆς δόξης σοὶ μέλει, πολλῷ που αἱρετώτερόν ἐστι, μηδὲν ἀδικήσαντά σε ἐκπεπτωκέναι, ἢ κακουργήσαντά τι, οἴκοι μεμενηκέναι. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ἡ αἰσχύνη, τοῖς ἀδίκως ἐκβάλλουσί τινα, ἀλλ' οὐ τῷ κατ' ἐπήρειαν ἐξελαθέντι, προσγίγνεται. καίτοι ἔγωγε ἀκούω τοῦθ', ὅτι D οὐκ ἄκων οὐδ' ἁλοὺς μετέστησας, ἀλλ' ἐθελοντὴς ἐμίσησας τὸν μετ' αὐτῶν βίον· ἅτε μήτε βελτίους σφᾶς ποιῆσαι δυνάμενος, μήτε συναπολέσθαι σφίσιν ὑπομένων· καὶ ἔφυγες οὐ τὴν πατρίδα, ἀλλὰ τοὺς ἐπιβουλεύοντας αὐτῇ. ὥστ' ἐκεῖνοι μὲν καὶ ἐξόριστοι εἶεν ἂν καὶ ἄτιμοι, πάντα ἀγαθὰ ἐκ τῶν ψυχῶν ἐκβεβληκότες· σὺ δὲ ἐπίτιμος καὶ εὐδαίμων, μήτ' ἀτόπως τινὶ δουλεύων, καὶ πάντα τὰ προσήκοντα ἔχων· ἄν τε ἐν Μακεδονίᾳ, ἄν τε καὶ ἄλλοθί που τῆς οἰκουμένης ζῆν ἐθελήσῃς. οὐ γὰρ δήπου τὰ χωρία E οὔτε εὐτυχίαν οὔτε κακοδαιμονίαν τινὰ δίδωσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἕκαστος αὐτῷ καὶ πατρίδα καὶ εὐδαιμονίαν ἀεὶ καὶ πανταχοῦ ποιεῖ. καὶ ταῦθ'

† συνομόσαις.

† ἢ κατορθώσας.

quale fatum nostro vitæ curriculo destinatum, talem nostram quoque vitam esse necessum est. Atque hæc ita sunt, siue nos velimus, siue nolimus. Quod si te non ignominia hæc, neq; ipsum exilium affligit, sed quod nontantum nulla tua in patriam iniuria, verum etiam summis tuis in eam beneficiis extantibus, ignominia affectus, & eiectus ea es: hoc tibi reputandum est, quandoquidem ita omnino in fatis tibi fuit, vt hæc patereris, hoc tibi pulcherrimum & optimum accidisse, quod nullo tuo merito in hanc deueneris calamitatem. Etenim tu pro tuo officio omnia & consuluisti ciuibus tuis, & egisti: neque ea priuatus, sed consul: nec ipse per te negotium aliquod curiose suscipiens, sed senatusconsultum secutus: non seditionis causa, sed vt quam optime reipublicæ consuleres: contra, certi quidam homines potentia sua, & lædendi studio adducti, omnia hæc in te machinati sunt. Quo fit, vt illos quidem suæ iniustitiæ causa dolere & lugere conueniat: tibi autem & † pulchrum necessarium est, ea fortiter perferre,[a] quæ fortuna tibi tua imposuit. Neque vero malles Catilinæ & Lentulo consceleratæ coniurationis socius, atque omnia contra reipublicæ incolumitatem molitus, nihil quod ea tibi iussisset, secutus, domi manere iniustitię obnoxius; quam, quum officio tuo satisfecisses, solum vertere. Iam si existimationis etiam rationem habes, longe præstat, te nullo flagitio admisso patria excidisse, quam perpetrato malo aliquo facinore in ea remansisse. Nam, vt cætera omittam, dedecus profecto non in eum, qui inique in exilium mittitur; sed in eos, qui contra ius eū eiiciunt, redundat. Quanquam ego te accepi, non inuitum, aut iudicio damnatum, sed vltro abiisse: quod apud eos viuendum diutius tibi nequaquam duceres, quum neque meliores reddere posses, neque cum ipsis perire velles. Itaque non patriam, sed eius insidiatores reliquisti: qui profecto extorres, & ignominia notati sunt, quod omnia bona ex animis suis profligauerint. Tu vero honoratus felixque es, neque cum dedecore [b] seruire opus habens, & rebus necessariis ad vitam affluens: siue in Macedonia, siue alibi terrarum viuere statueris. Neq; enim loca ipsa [c] felicitatem beatitatemve vllam afferunt homini, sed vnusquisque nostrum ipse sibi & patriam & vitam beatam, omni tempore, vbicunq; locorum efficit. Hæc

† honestissimum.

a quæ numē ipsum decreuit.

b cuiquam seruiens, & rebus.

c beatitatē aut infelicitatē vllam.

intelligens Camillus, haud grauatim Ardeæ habitauit: hæc Scipio reputans, absque molestia Literni vitam exegit. Quid enim Aristidem referam, quid Themistoclem? quorum gloria exilio aucta est? quid † Annium? quid Solonem? qui consulto decennium a patria abfuit. Et tu igitur, ne quid horum, quæ neque ad corpus, neque ad animum pertinent, graue iudica, neque indignè tuos casus fer: quandoquidem nulla nobis optio viuendi nostro arbitrio proposita est, vt dixi; sed necesse omnino habemus omnia tolerare, quæ de nobis [a] fortuna statuerit. Quod si hoc sponte nostra fecerimus, dolore vacabimus: sin [b] nolucrimus, neque ea, quæ fatum nobis destinauit, effugiemus: & inanes præterea in dolores, summum illud malum, incidemus. Cuius euidens indicium est, quod alii mortales etiam res aduersissimas leuiter ferunt, seque nullo malo conflictari censent: alii [c] leuissimis oppressos se arbitrantes, nullum à se malū quod in hominem cadere possit, abesse putant: itemque alii prosperos euentus male, alii duros recte accipiunt; efficiuntque, vt res istæ tales aliis esse iudicentur, quales illi ferendo eas esse ostenderunt. Hæc cum animo tuo cogitans, neque præsentem statum iniquo fer animo; neque, si eos, qui te profligauere, fortuna secunda vti audies, id tibi molestiam afferat. Ea est enim humanarum felicitatum alioquin conditio, [d] vt momentaneæ sint, inque diem durent: ac quanto quis maiora ab his incrementa accipit, tanto facilius auræ instar concidit: idque præcipue in seditionibus. Quippe homines, qui in perturbatis fluctuantibusque rebus versantur, parum aut nihil potius ab iis differunt, qui tempestate iactantur. eodem enim modo ‡ sus deque, & in omnes partes abripiuntur: ac si quid eos vel minimum fefellerit, prorsus submerguntur. Ac, ne tibi vel Drusi, vel Scipionis, vel Gracchorum, aliorumve exempla commemorem; memoria tenes, quomodo Camillus quondam exul, deinceps post seruatum à se Capitolium vita functus sit: meministi, quantum Aristides ab exilio suo Themistocli præstiterit. Igitur tu quoque sperare quidem in primis debes, futurum, vt in patriam reducaris: (neque enim ob aliquod tuum facinus iniustum eā pulsus es: atque audio, ab iis ipsis, quorum opera eiectus es, te requi-

[Margin notes: † Æneam? — a ipsum numen. — b inuiti, neque. — c dum leuissimis grauantur, nullum esse. — d leues sint, — ‡ sursum deorsum, huc illuc impelluntur:]

A ὁ Κάμιλλος εὖ νοήσας, ἡδέως ἐν Ἀρδίᾳ κατῴκησε· ταῦθ' ὁ Σκιπίων λογισάμενος, ἀλύπως ἐν Λιτέρνῳ κατεβίω. τί γὰρ δεῖ τὸν Ἀριστείδην, τί δὲ τὸν Θεμιστοκλέα λέγειν; οὓς ἐνδοξοτέρους ἡ φυγὴ ἐποίησε. τί δὲ τὸν † Ἄννιον; τί δὲ τὸν Σόλωνα; ὃς ἑκὼν ἔτη δέκα ἀπεξενώθη. μὴ οὖν μηδὲ σὺ μήτι χαλεπόν τι τῶν τοιούτων, ἃ ‡ μήτε τοῦ σώματος μήτε τῆς τῆς ψυχῆς ἡμῶν φύσει προσήκει, νόμιζε εἶναι, μήτ' ἀγανάκτει τοῖς προσπεπτωκόσιν. οὐδὲ γὰρ οὐδ' αἵρεσίς τις ἐστὶν ἡμῖν τοῦ ζῆν ὅπως ἂν ἐθελήσωμεν, ὥσπερ εἶπον· ἀλλ' ἀνάγκη πᾶσα ὑπομένειν ἡμᾶς τὰ δοκοῦντα τῷ δαιμονίῳ. τοῦτο δὲ ἂν μὲν ἐθελονταὶ ποιῶμεν, οὐ λυπησόμεθα· ἂν δὲ ἀκόντως, οὐδὲ ἐκφευξόμεθά τι τῶν πεπρωμένων, καὶ τὸ μέγιστον τῶν κακῶν προσεπικτησόμεθα, τὸ μάτην ἀνιᾶσθαι. τεκμήριον δὲ, ὅτι οἱ μὲν καὶ τὰ ἀτοπώτατα εὐκόλως φέροντες, ἐν οὐδενὶ δεινῷ καθεστηκέναι νομίζουσιν· οἱ δὲ καὶ τοῖς ἐλαφροτάτοις βαρυνό- C μενοι, πάντα τὰ ἐξ ἀνθρώπων κακὰ ἔχειν ὑποπτεύουσι. καὶ ἕτεροι, οἱ μὲν τὰ ἀμείνω κακῶς, οἱ δὲ καὶ τὰ χείρω καλῶς μεταχειριζόμενοι, τοιαῦτα καὶ † τοῖς ἑκάτερα δοκεῖν εἶναι ποιοῦσιν, οἷα αὐτοῖς εἶναι παρασκευάζουσι. καὶ σὺ οὖν, ταῦτα λογιζόμενος, μήτε τοῖς παροῦσιν ἄχθου, μήτ', ἂν τοὺς ἐκβαλόντας σε εὐτυχοῦντας πυνθάνῃ, λυποῦ. * κωφαὶ μὲν γὰρ, καὶ ἐφήμεροι καὶ ἄλλως αἱ τῶν ἀνθρώπων D εὐπραγίαι εἰσί· καὶ ὅσῳ ἂν μᾶλλον τις ἀπ' αὐτῶν ἐπαυξηθῇ, ῥᾷον ὥσπερ πνεῦμα πίπτει, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς στάσεσιν. ἅτε γὰρ ἐν τεταραγμένοις καὶ ἀκαταστάτοις πράγμασι φερόμενοι, μικρὸν, μᾶλλον δὲ οὐδὲν τῶν χειμαζομένων διαφέρουσιν, ἀλλ' ἄνω τε καὶ κάτω, ποτὲ μὲν δεῦρο, ποτὲ δὲ ‡ ἐκεῖσε κἂν ἄρα τι καὶ τὸ βραχύτατον σφαλῶσι, παντελῶς βαπτίζονται. καὶ ἵνα γε μήτε τὸν Δροῦσον, μήτε τὸν Σκιπίωνα, μήτε τοὺς Γράκχους, ἢ καὶ ἄλλους τινὰς εἴπω, E † μέμνησθε μὲν, ὅπως ὁ Κάμιλλος ὁ φυγὰς * ἄμεινον τοῦ Καπιτωλίου, μετὰ ταῦτα ἀπήλλαξε· ‡ μέμνησθε δὲ, ὅσον Ἀριστείδης τοῦ Θεμιστοκλέους ὕστερον διήνεγκεν. ὥστε καὶ σὺ μάλιστα μὲν ἔλπιζε καὶ καταχθήσεσθαι· (οὔτε γὰρ ἐξ ἀδικίας ἐξελήλασαι· καὶ ἐπιζητήσουσι μέν σε, ὡς πυνθάνομαι, καὶ αὐτοὶ οἱ ἐκβεβληκότες,

[Margin notes: † Αἰνείαν; — ‡ μήτε τῇ τῆς — † καὶ ἑτέροις — * κοῦφαι — ‡ Xyland. ὅπως ἂν φέρονται· rectius φέρονται. — † μέμνησαι μὲν, — * ἀμύνων τῷ Καπιτωλίῳ. — ‡ μέμνησαι δὲ]

πειθήσουσι δὲ πάντες) σὺ δὲ δὴ τοῖς παροῦσιν ἐμμείνῃς, μήτ' ἴσχε καὶ ἀνιαθῇς περὶ τοῦτο μηδέν. ἂν μὲν γάρ μοι πιθῇ, καὶ πάνυ ἀγαπήσεις χωρίον τέ τι παραθαλάσσιον ἔξω πάτου ἐκλεξάμενος, καὶ ἐν αὐτῷ γεωργῶν τε ἅμα καὶ συγγράφων τι, ὡς Ξενοφῶν, ὡς Θουκυδίδης. τό, τε γὰρ εἶδος τοῦτο τῆς σοφίας διαρκέστατόν ἐστι, καὶ παντὶ μὲν ἀνδρὶ, πάσῃ δὲ πολιτείᾳ ἁρμοδιώτατον· καὶ ἡ φυγὴ φέρει τινὰ σχολὴν γονιμωτέραν. ὥστ' εἴπερ ὄντως ἀθάνατος, καθάπερ ἐκεῖνοι, γενέσθαι ἐθέλεις, ζήλωσον αὐτούς. τά τε γὰρ ἐπιτήδεια ἀρκοῦντα ἔχεις, καὶ οὔτ' ἀξιώματός τινος προσδέῃ. εἰ γάρ τι καὶ ἐν τούτοις ἀγαθόν ἐστιν, ὑπατεύκας· καὶ πλέον οὐδὲν τοῖς καὶ B δεύτερον καὶ τρίτον ἢ καὶ τέταρτον ἄρξασι, πλὴν γραμμάτων ἀριθμοῦ κενῶν, ὑπάρχει, ἃ μήτε ζῶντα μήτε ἀποθανόντα τινὰ ὠφελεῖ. οὔκουν ἂν ἕλοιο οὔτε Κορουΐνος, οὔτε Μάριος, ὁ ἑπτάκις ὑπατεύσας, μᾶλλον ἢ Κικέρων εἶναι. οὔτ' αὖ ἡγεμονίας τινὸς ἐπιθυμεῖς, ὅς γε καὶ τὴν δοθεῖσάν σοι ἐξέστης, καταφρονήσας μὲν τῶν ἀπ' αὐτῆς κερδῶν, καταφρονήσας δὲ καὶ τῆς ὀλιγοχρονίου τε καὶ ὑπευθύνου πᾶσι τοῖς συκοφαντεῖν ἐθέλουσιν ἐξουσίας. καὶ ταῦτ' C εἶπον, † οὐχ ὅτι καὶ ἀναγκαῖον αὐτῶν πρὸς εὐδαιμονίαν ἐστὶν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν τοῖς πολιτικοῖς, ἐπείπερ ἐχρῆν, ἱκανῶς ἐξήτασαι, ἵνα καὶ ἐξ ἐκείνων τὸ διάφορον τῶν βίων μαθὼν, τὰ μὲν ἕλῃ, τὰ δὲ ἀπώσῃ· καὶ τὰ μὲν διώξῃς, τὰ δὲ φύγῃς. σμικρὸς γὰρ ὁ βίος ἡμῶν * καὶ δεῖ σε, ὅσον ἥ τε ἡσυχία τῆς ταραχῆς, καὶ ἡ εὐ-ρεια τῶν θορύβων, ἥ τε ἐλευθερία τῆς δουλείας, καὶ ἡ ἀσφάλεια τῶν κινδύνων διαφέρει· ἵν' ἐπιθυμήσῃς ζῆσαι, ὡς ἐγώ σοι παραινῶ. οὕτω μὲν D γὰρ εὐδαιμονήσεις, καὶ σοῦ μέγα ὄνομα, καὶ τοῦτο ἀεὶ καὶ ζῶντος ἐπὶ τούτῳ καὶ τελευτήσαντος ἔσται. ἂν δὲ δὴ τὴν κάθοδον σπουδάσῃς, καὶ τὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ λαμπρότητα ζηλώσῃς, δυσχερὲς μὲν οὐδὲν εἰπεῖν βούλομαι, φοβοῦμαι δὲ, ἔς τε τὰ πράγματα ἀποβλέπων, καὶ τὴν σὴν παρρησίαν ἐννοῶν, τήν τε δύναμιν καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀντιστασιωτῶν σου θεωρῶν, μή ποτέ τι καὶ αὖθις σφαλῇς. καὶ εἰ μὲν ἐν φυγῇ γένοιο, E μεταγνώσῃ μόνον· εἰ δέ τι ἕτερον αἴσχιον πάθοις, οὐδὲ μετανοῆσαι δυνήσῃ. καίτοι πῶς μὲν οὐ-

† οὐχ ὅτι καὶ ἀναγκαῖον αὐτῶν.

* καὶ δεῖ ἰδεῖν σε. Xyl. δεῖ σε σκοπεῖν.

A requisitum iri, desideratum autem ab omnibus:) sin præsens tibi status habendus est, ne ob hunc quidem quicquam te affligere debes. Verum, si meo consilio obtemperaueris, aliquod tibi prædium maritimum deliges, ab hominum frequentia remotum: ibi agriculturæ vacabis, & te ad scribendum, exemplo Xenophontis Thucydidisque, conferes. Ea enim pars [a] philosophiæ diutissime permanet, ac omni homini, omni administrationi reipublicæ [b] conuenit: ad quam otium [c] magis idoneum exilium confert. Itaque si immortalitatem consequi cupis, quemadmodum & isti cōsecuti sunt, imitare eos. Etenim nulla re necessaria cares, neq; vllius honoris indiges, ac si quid etiam in illis boni est, consulatum gessisti: atqui iterum, tertium, vel quartum in magistratu fuisse, nihil aliud secum fert, quam inanes literas, quæ neque viuo, neque mortuo quicquam conducunt: vt non Coruinus potius, aut Marius, septem consulatibus nobilis, quam Cicero, esse velle debeas. Cæterum te magistratum expetere non arbitror, qui oblatum tibi repudiaris, contempto quod ex eo habetur emolumento, spretaque breui illa potentia, quæ omnibus calumniari volentibus exposita est. Quæ ego non eo recensui, ‡ quasi ad beatitatem necessario requirerentur; sed vt videres, si omnino ita opus fuisset, tamen te in republica etiam satis diu versatum: vt ex iis [quæ dixi] animaduerso institutorum vitæ discrimine, alterum deligeres, alterum abiiceres: hoc persequereris, illud fugeres. Exigua enim est vitæ nostræ portio: itaque tibi opus est, quanto tranquillitatem perturbatione, quietem tumultu, libertatem seruitute, securitatem periculis potiorem [d] cognoueris; tanto magis id vitæ genus amplecti, ad quod te adhortor. Sic enim cum tu beatus, tum tuum & viuentis & mortui nomen magnum erit. Quod si in reditum & splendorem in republica incumbas, nolo equidem grauius quicquam dicere: sed tamen in rem ipsam intuens, tuamque in dicendo libertatem considerans, præterea multitudinem potentiamque tuorum aduersariorum cernens, vereor ne denuo in periculum adducaris: ac tum quidem, si exulandum tibi fuerit, pœnitentia corripiere: sin vero extrema patieris, ne pœnitentiæ quidem locus erit. Enimuero quis non rē

[a] sapientiæ.
[b] maxime conuenit:
[c] magis secundum hoc ipsum tibi exsilium.
‡ quasi quid illorum ad beatitatem necessario te quæreretur, sed
[d] perspexeris.

horrendam atque turpem esse iudicet, caput hominis amputari, inque foro poni, atque ita ei & viros & mulieres insultare? Ac ne tu me [a] vana tibi prædicentem oderis, sed ea, quæ cœlestibus auguriis comperta prædico, caue. Neque vero te id decipiat, quod nonnullos ex potentibus tibi amicos habes. nihil enim tibi eorum quæ nunc videtur amicitia, aduersum inimicos auxilii affert: quod iam nunc expertus es. Quicunque enim potentiam affectant, cætera omnia cupiditati suæ postponunt; ita vt amicissimos etiam, genereque proximos, inimicissimorum loco habeant. His auditis Cicero nonnihil dolore leuatus est. Non autem diu exulauit, sed ab ipso Pompeio, cuius opera præcipue pulsus erat, reductus est. In causa fuere Clodii facinora, qui Tigranem iuniorem, qui etiamnum in vinculis apud L. Flauium detinebatur, corruptus pecunia eripuerat & dimiserat, indignatosque eius facti causa Pompeium Gabiniumque contumeliis consectatus erat, eorumque asseclas verberibus & vulneribus mulctauerat, consulis fasces confregerat, facultatesque eius sacras esse iusserat. Ob hæc iratus Pompeius, eoq; potissimum, quod quum ipse tribunis plebis potestatem suam reddidisset, eam contra ipsum Clodius vsurparet; Ciceronem reuocandum sibi statuit, confestimque eius reditum agitare per Ninnium cœpit. Is, obseruato tempore quo Clodius non aderat, in senatu de Cicerone retulit: intercedente autem alio tribuno plebis, suam rogationem, vt de qua cum populo acturus esset, publice proposuit: atque in omnibus prorsum se rebus Clodio opposuit, vnde & contentiones, & conflictus vtrinque aliquot exorti sunt. Antequam hæc fierent, Clodius suorum consiliorum tanto facilius exequendorum causa, Catonem è medio remouere cupiens, atque vt Ptolemæum Cypri regem vlcisceretur, à quo, quum à piratis esset captus, redemptus non erat, insulam Cyprũ publicam pop. Rom. esse iussit, & ad eam [b] constituendam Catonem perinuitum quidem eum, amandauit. Hæc ita ad vrbem gesta.

Interim Cæsar, quum nullum in Gallia bellum, omnia quietissima inuenisset: tamen, ne in pace degendum esset, vt primum forte fortuna sese bellum obtulit, aliud ex eo tractum est: ita vt quod maxime in votis habuerat, omnia & bello con-

[a] eo male tibi vaticinantem.

[b] administrandam.

A δεινόν, πῶς δ' οὐκ αἰσχρόν, ἀποτμηθῆναί τινος τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐς τὴν ἀγορὰν τεθῆναι· κἂν οὕτω τύχῃ, καὶ ἄνδρα τινὰ αὐτῇ, καὶ γυναῖκα ἐνυβρίσαι; καί με μὴ ὡς φαῦλα σοὶ οἰωνιζόμενον μισήσῃς, ἀλλ' ὡς διοσημείας τινὰ προδεικνύντα φύλαξαι. μηδέ σε ἐξαπατάτω τοῦθ', ὅτι καὶ φίλους τινὰς τῶν δυνατῶν ἔχεις. οὐδὲν γάρ σε ὠφελήσουσιν οἱ δοκοῦντες φιλεῖν, πρὸς τοὺς ἐχθροὺς διακειμένους· ὥσπερ που καὶ πεπείρασαι. οἱ γὰρ δυναστείας ἐρῶντες, παρ' οὐδὲν πάντα τἄλλα πρὸς τὸ τυχεῖν ὧν βούλονται, τίθενται·
B ἀλλὰ καὶ τοὺς φιλτάτους καὶ τοὺς συγγενεστάτους ἀντὶ τῶν ἐχθίστων αὐτίκα καταλλάσσονται. Κικέρων μὲν ταῦτα ἀκούσας, ῥαδίως πως ἐγένετο. οὐ μέντοι καὶ ἐπὶ πολὺ ἔφυγεν, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πομπηΐου τοῦ μάλιστα αὐτὸν ἐκβαλόντος κατήχθη. αἴτιον δὲ, ὅτι ὁ Κλώδιος τόν τε Τιγράνην τὸν νεώτερον ἐν δεσμοῖς ἔτι καὶ τότε παρὰ Λουκίῳ Φλαουΐῳ ὄντα, πεισθεὶς ὑπὸ χρημάτων, ἐξήρπασε καὶ ἀ-
C φῆκε. καὶ τὸν Πομπήϊον τόν τε Γαβίνιον, ἀγανακτήσαντας ἐπὶ τούτῳ, περιύβρισε, τοῖς τε ἀμφ' αὐτοὺς οὖσι καὶ πληγὰς καὶ τραύματα ἔδωκε· καὶ τοῦ ὑπάτου τάς τε ῥάβδους συνέτριψε, καὶ τὴν οὐσίαν καθιέρωσεν. ὀργισθεὶς γὰρ διὰ ταῦθ' ὁ Πομπήϊος, ἄλλως τε καὶ † ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ, ἣν αὐτὸς τοῖς δημάρχοις ἀπεδεδώκει, κατ' αὐτοῦ ὁ Κλώδιος ἐκέχρητο, ἀνακαλέσασθαι τὸν Κικέρωνα ἠθέλησε, καὶ αὐτῷ τὴν κάθοδον εὐθὺς διὰ τοῦ † Νιννίου πράττειν ἤρξατο. καὶ ὃς ἐσήνεγκε μὲν ἐς τὸ βουλευτή-
D ριον τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ γνώμην, ἀπόντα τὸν Κλώδιον τηρήσας· ἀντιστάντος δὲ οἱ ἑτέρου τινὸς δημάρχου, ἐκείνην τε, ὡς καὶ τῷ πλήθει κοινώσων, ἐξέθηκε, καὶ τῷ Κλωδίῳ πρὸς πάντα καθάπαξ ἠναντιοῦτο. κἀκ τούτου καὶ φιλονεικίαι καὶ τραύματα ἀπ' αὐτῶν πολλὰ ἑκατέροις ἐγίγνετο. πρὶν δὲ ἢ εἰς τοῦτο ἀφικέσθαι, βουληθεὶς Κλώδιος τόν τε Κάτωνα ἐκ ποδῶν (ὅπως ῥᾷον ὅσα ἔπραττε κατορθώσῃ) ποιήσασθαι, καὶ τὸν Πτολεμαῖον τότε τὴν Κύπρον ἔχοντα ἀμύ-
E νασθαι, ὅτι αὐτὸν παρὰ τῶν καταποντιστῶν οὐκ ἐλύσατο, τήν τε νῆσον ἐδημοσίευσε, καὶ πρὸς τὴν διοίκησιν αὐτῆς τὸν Κάτωνα καὶ μάλα ἄκοντα ἀπέστειλε. ταῦτα μὲν ἐν τῇ πόλει ἐγίγνετο.

Καῖσαρ δὲ εὗρε μὲν οὐδὲν ἐν τῇ Γαλατίᾳ πολέμιον, ἀλλὰ ἀκριβῶς πάντα ἡσύχαζεν. οὐ μέντοι καὶ ἐν εἰρήνῃ διεγένετο, ἀλλὰ καὶ αὐτομάτου τὸ πρῶτον πολέμου τινὸς αὐτῷ συμβάντος, ἕτερος συνήχθη· ὥστ' αὐτὸν, ὥσπερ ἐς τὰ μάλιστα ἐπεθύμει, πάντα καὶ πολεμεῖ-

† ἐν τῇ ἐξουσίᾳ.

† Ἀννίου Xyl. vt Milo intelligatur.

πολεμῆσαι καὶ κατορθῶσαι. Ἐλουήττιοι γὰρ, πλήθει τε ἀκμάζοντες, καὶ χώραν οὐκ αὐτάρκη τῇ πολυανθρωπίᾳ σφῶν ἔχοντες, μέρος μὲν τι ἐκπέμψαι ἐς ἀποικίαν οὐκ ἠθέλησαν, μὴ καὶ † διασπασθέντες εὐεπιβουλευτότεροι τοῖς λυπηθεῖσί ποτε ὑπ' αὐτῶν γένωνται· πάντες δὲ δὴ ἀπανας-ῆναι βουληθέντες, ὡς καὶ ἐς ἑτέραν τινὰ καὶ πλείω καὶ βελτίω χώραν μετοικισθησόμενοι, τάς τε κώμας καὶ τὰς πόλεις σφῶν ἁπάσας ἔκαυσαν, ὥστε μηδένα μεταμέλον τῆς ἀναστάσεως ποιήσασθαι· καί τινας μὲν καὶ ἑτέρους τῶν αὐτῶν δεομένους προσλαβόντες, Ὀργετόριγος σφίσιν ἡγουμένου· † ἔχοντες τόν τε Ῥοδανὸν διαβῆναι, καὶ περὶ τὰς Ἄλπεις που κατοικισθῆναι. καὶ ἐπειδὴ ὁ Καῖσαρ τήν τε γέφυραν διέκοψε, καὶ τἆλλα, ὡς κωλύσων αὐτοὺς διαβῆναι, ἡτοιμάζετο, ἔπεμψαν πρὸς αὐτὸν, δίοδόν τε αἰτούμενοι, καὶ προσυπισχνούμενοι μηδὲν τὴν τῶν Ῥωμαίων γῆν κακώσειν. καίτοι, εἰ καὶ τὰ μάλιστα μήτε ἐπίστευεν αὐτοῖς, μήτε προχωρῆσαί ποι ἐπιτρέψειν ἔμελλεν, ἀλλ' ὅτι γε οὐδέπω καλῶς παρεσκεύαστο, βουλεύσασθαί τε ὑπὲρ ὧν ἠξίουν μετὰ τῶν ὑποστρατήγων ἔφη, καὶ τὴν ἀπόκρισιν ἐν ῥητῇ τινι ἡμέρᾳ δώσειν. καί τι καὶ ἐλπίδος, ὡς καὶ ἐπιτρέψων σφίσι τὴν δίοδον, ὑπετείνατο. κἀν τούτῳ τὰ ἐπικαιριώτατα διετάφρευσε καὶ ἀπετείχισεν, ὥστ' ἄπορον αὐτοῖς τὴν ὁδὸν γενέσθαι. οἱ οὖν βάρβαροι χρόνον μέν τινα ἐπέσχον, ἔπειτ' ἐπειδὴ μηδὲν ἤκουσαν κατὰ τὸ συγκείμενον, ἄραντες, τὸ μὲν πρῶτον διὰ τῶν Ἀλλοβρίγων ἐπορεύοντο ᾗπερ ὥρμηντο· ἔπειτ' ἐντυχόντες τοῖς κωλύμασιν, ἐς Σηκουανοὺς ἀπετράποντο· καὶ διά τε τούτων καὶ διὰ τῶν Αἰδούων ἐθελοντί σφισι τὴν δίοδον, ἐφ' ᾧ μηδὲν ἀδικηθῶσι, παρεχόντων, διιόντες, οὐκ ἐνέμειναν τοῖς ὁμολογουμένοις, ἀλλὰ τὴν χώραν αὐτῶν ἐλεηλάτουν. πέμψαντες οὖν οἵ τε Σηκουανοὶ καὶ οἱ Αἴδουοι πρὸς τὸν Καίσαρα, ἐπικουρίας τε παρ' αὐτοῦ ἤτουν, καὶ ἐδέοντο, τὸ μὴ σφᾶς περιιδεῖν ἀπολλυμένους. καὶ ἔλεγον μὲν οὐδὲν ὅμοια οἷς ἔπραξαν, ἔτυχον δ' οὖν ὧν ἠξίουν. ὁ γὰρ Καῖσαρ, φοβηθεὶς μὴ καὶ ἐπὶ τὴν Τολῶσαν οἱ Ἐλουήττιοι τράπωνται, εἵλετο μετ' ἐκείνων αὐτοὺς ἀμύνασθαι μᾶλλον, ἢ συμφρονήσασί σφισιν (ὅπερ εὔδηλον

† διασπασθέντες. Xyl. διασπαρέντες

† Steph. ἔχοντες γνώμην, rectius νοῦν ἔχοντες, vel ἐν νῷ ἔχοντες.

A conficeret, & victoriam obtineret. Nam Heluetii, quum magnopere excreuissent, ac pro multitudine hominũ parum sufficientem terram possiderent, partem quidem aliquam suorum alio in coloniam quandam dimittere consultum non putabant, ne à sese inuicem diuulsi, insidiis eorum, quos aliquando læserant, opportuniores fierent. Igitur postquam omnes domo sua exire statuerunt, ac in meliorem aliquam, atque ampliorem regionem transire, omnes suos vicos oppidaque incendunt, ne quis spem de reditu in patriam habere in posterum posset: ipsi, duce Orgetorige ascitis nonnullis aliis etiam populis, quos eædem B causæ ad mutandum solum compulerant, Rhodanum transire, regionemque aliquam ad Alpes sitam occupare instituunt. Cæsar ponte rescisso, alia etiam, quæ ad eorum transitu prohibendos facerent, parabat: ad eum Heluetii legatos mittunt, rogantes vt sibi eius voluntate liceret transire: promittentesque, se sine vllo maleficio per agrum Romanorum iter facturos. Quanquam minime ipsis fidem haberet Cæsar, neque concessurus erat, vt aliquo progrederentur: tamen quod nondum satis pa- C ratus erat, deliberaturum se cum suis legatis de eorum postulatis respondit: diemque ipsis constituit, qua responsum acciperent: nonnullam quoque eis spem obtinendi transitus, ostendit. Interim opportunissima quæque loca fossis ductis murisque communiit, vt iter ipsis obstrueret. Barbari, quum ad tempus expectassent, postquam nihil eorum de quibus conuenerat, præstari sibi audiunt, iter ingressi, primum per Allobro- D ges, eo quo instituerant, contenderunt: post, quum ad [a] munitiones peruenêre, in Sequanos conuersi sunt, per eos & Heduos, transitum ipsis, quod se ab omni maleficio temperaturos pollicerentur, haud inuite concedentes, iter facientes. Verum quum pactis non starent, sed eorum regionem popularentur, Sequani & Hædui legatos ad Cæsarem mittunt rogatum auxilium: petuntque, ne in cõspectu eius sibi pereundum sit. Et quã- E quam eorum oratio cum reipsa parum conueniret, tamen id, quod petebant, impetrauerunt. Cæsar enim veritus, ne ad Tolosam Heluetii proficiscerentur, statuit potius iunctis sibi Hæduis Sequanisque, eis resistere; quam, si cum Heluetiis ii conspirassent, (quod haud du-

[a] obstacula.

hic futurum erat) bellum aduersum omnes simul suscipere. Itaque Heluetios trāseuntes Ararim flumen adortus, nouissimos in ipso fluminis transitu concidit: qui vero progressi iam erant, eos repentina ac celerrima insecutione, cladeque suorum ita terruit, vt cum Cæsare agere de regione aliqua, quam ipsis assignaret, cuperent. Id tamen frustra fuit. quum enim obsides ab ipsis peterentur, indignati, non tam fidem sibi non haberi, quam quod obsides dare se indignum existimarent, pactionum nullam posthac rationem habuerunt: sed progressi vlterius, equitatum Cæsaris, qui a peditibus procul procurrerat, ac iam præter postremi agminis custodes prouectus erat, suo equitatu exceperunt, viceruntque. Eo prælio sublati Heluetii, Cæsaremque fugere (quia inferior discessisset, præsertimque quod ob penuriam commeatuum ad vrbem quādam, extra iter propositū sitam, se conuerterat) putantes, non iam ipsi procedere, sed eum insequi cœperunt. Cæsar eo animaduerso, hostium impetum & multitudinem veritus, peditatum in locum quendam editum subducit, equites autem primo loco exponit, qui cum hoste manus consererent: donec ipse ‡ castra loco idoneo collocasset. Heluetii, quum iterum equitatum Romanum reiecissent, iamque ad ipsum locum, quem editiorē occupatum à Cæsare diximus, animo ē contenderent: Cæsar repente cum suis in eos decurrit, & agmine ordinato hostes nullo ordine obuiam euntes superiori ex loco aggressus, leui certamine repulit. Quos quum fugientes Romani persequerentur, eos alii nonnulli Heluetii qui prælio, partim ob multitudinem, partim ob festinationem reliquorum, non interfuerant, a tergo repēte adorti sunt, perturbaruntq;. neq; tamen magnam rem vllā cōfecerunt: quia Cæsar equitib. insecutione fugientium mandata, cum armatis hostem aggressus fudit; & vtramque eorum partem vsque ad carros victor fugientem insecutus, ibi denuo fortiter sese defendentes superauit. Hac clade accepta, barbari in duas se partes disiunxerunt: quarū altera, conditionibus à Cæsare acceptis, in[a] domum suam, vnde profecti erant, regressi sunt, ibique vrbes suas restitutas incoluerunt: reliqui, arma tradere abnuentes, ad Rhenum, quo loco antiquitus habitassent, reuerti se posse rati, iter susceperunt. eos Romanorum socii, per quos iter faciebant, & paucos, & iam ante superatos, nullo negotio pessumdederunt. Eo modo Cæsar primum bellum patrauit.

‡ aciem

a in regionem suam.

ἂν ἐσόμενοι) πολεμῆσαι. προεπιστὰς οὖν διὰ ταῦτα τοῖς Ἐλουητίοις τὸν Ἄραρα διαβαίνουσι, τοὺς μὲν τελευταίους ἐπακολουθοῦντας, ἐν αὐτῷ τῷ πόρῳ διέφθειρε· τοὺς δὲ προκεχωρηκότας, ἐς τοσοῦτον ἔκ τε τοῦ αἰφνιδίου καὶ ἐκ τοῦ τάχους τῆς διώξεως, καὶ τῆς πισώσεως τῶν ἀπολωλότων, ἐξέπληξεν, ὥστε ἐς ὁμολογίαν ἐπὶ χώρᾳ τινὶ ἐθελῆσαι ἐλθεῖν. οὐ μέντοι καὶ συνέβησαν. ἐπειδὴ γὰρ ὁμήρους ᾐτήθησαν, ἠγανάκτησαν· οὐχ ὅτι ἠπιστοῦντο, ἀλλ' ὅτι ἀπηξίουν ὁμήρους τισὶ δοῦναι. καὶ τὴν μὲν σπονδὴν κατεφρόνησαν· προχωρήσαντες δὲ αὖθις, τήν τε ἵππον τοῦ Καίσαρος ἀπό τε τοῦ πεζοῦ πολὺ προδραμοῦσαν, καὶ τοὺς ὀπισθοφύλακας αὐτῶν παραλιποῦσαν, ὑπὸ τῆς αὐτῶν ἱππικῆς ἐνίκησαν. κἀκ τούτου αὐτοί τε φρόνημα λαβόντες, καὶ ἐκεῖνον φυγεῖν (διά τε τὸ ἐλαττωθῆναι, καὶ ὅτι ἀπανίσας τῶν ἐπιτηδείων πρὸς πόλιν τινὰ ἔξω τῆς ὁδοῦ οὖσαν ἐξετετράπετο) νομίσαντες, τοῦ τε πρόσω ἀφεῖντο, καὶ ἐπεδίωξαν αὐτόν. ἰδὼν οὖν τοῦτο ὁ Καῖσαρ, καὶ φοβηθεὶς τήν τε ὁρμὴν αὐτῶν καὶ τὸ πλῆθος, τὸ μὲν πεζὸν πρὸς μετέωρόν τι ὥρμησε, τοὺς δὲ ἱππέας προεβάλετο προαγωνίζεσθαι σφίσιν, ἕως ἐν ἐπιτηδείῳ παρατάξει. τρεψαμένων τε αὖθις αὐτοὺς ἐκείνων, καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ὄρθιον θυμῷ φερομένων, ἐπικατέδραμε σφίσιν ἐξαίφνης, καὶ ἅτε συντεταγμένος ἀσυντάκτοις ἐξ ὑπερδεξίων οὐ χαλεπῶς ἀπεώσατο. τραπομένων δὲ τούτων, ἄλλοι τινὲς τῶν μὴ μαχομένων (ὑπό τε γὰρ τοῦ πλήθους, καὶ ὑπὸ τῆς σπουδῆς, οὐ πάντες ἅμα παρεγένοντο) προσέμιξαν ἐξαίφνης κατὰ νώτου τοῖς ἐπιδιώκουσι σφᾶς. καὶ ἐθορύβησαν μὲν αὐτούς, πλέον δὲ οὐδὲν ἔσχον. ὁ γὰρ Καῖσαρ τοῖς ἱππεῦσι τοὺς φεύγοντας προστάξας, αὐτὸς τῷ ὁπλιτικῷ πρὸς ἐκείνους ἐτράπετο, καὶ κρατήσας, πρός τε τὰς ἁμάξας ἀμφοτέρους σφίσι συγκαταφυγόντας ἐτρέψατο, κἀνταῦθα αὖθις ἰσχυρῶς ἐπ' αὐτῶν ἀμυνομένους σφᾶς ἐνίκησε. παθόντες δὲ ταῦτα οἱ βάρβαροι, δίχα διῃρέθησαν. οἱ μὲν γὰρ ὡμολόγησαν αὐτῷ, καὶ ἐς τε τὴν οἰκείαν, ὅθεν ἐξανέστησαν, ἐπανῆλθον, κἀνταῦθα τὰς πόλεις ἀνορθώσαντες ᾤκησαν· οἱ δὲ, οὐκ ἐθελήσαντες τὰ ὅπλα παραδοῦναι, πρὸς τὸν Ῥῆνον, ὡς καὶ ἐς τὴν ἀρχαίαν σφῶν γῆν ἐπανελθεῖν δυνάμενοι, ὥρμησαν· καὶ αὐτοὺς οἱ σύμμαχοι τῶν Ῥωμαίων, δι' ὧν διῄεσαν, ῥᾳδίως, ἅτε καὶ ὀλίγους καὶ νενικημένους, ἔφθειραν. οὕτω μὲν δὴ τὸν πρῶτον πόλεμον ὁ Καῖσαρ ἐπολέμησεν.

Hoc

Ἀρξάμενος δὲ ἐκεῖθεν, οὐχ ἡσύχασεν, ἀλλ' αὐτός τε τὸ ἑαυτοῦ βούλημα ἅμα ἀπεπλήρωσε, καὶ τοῖς συμμάχοις ἐχαρίσατο. οἵ τε γὰρ Σηκουανοὶ καὶ οἱ Αἴδουοι, τήν τε ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἰδόντες, καὶ τὰ ἔργα ὁμολογοῦντα ταῖς ἐλπίσιν ἀγαθόμενοι, ἐκεῖνόν τι εὐεργεσίαν ἅμα καταθέσθαι, * * * καὶ τοὺς Κελτοὺς τοὺς ὁμοχώρους αὐτῶν τινὰ παρετετμημένο, καὶ ἑαυτοῖς ὑποτελεῖς ἐπεποίηντο, ὁμήρους σφῶν ἔχοντες· καὶ (ἐτύγχανον γὰρ δεόμενοι ὧν ὠρέγετο) ῥᾳδίως αὐτὸν ἀνέπεισαν ἐπικουρῆσαι σφίσιν. ἦρχε μὲν γὰρ Ἀριόουιστος τῶν Κελτῶν ἐκείνων, καὶ τήν τε κύρωσιν τῆς βασιλείας παρὰ τῶν Ῥωμαίων εἰλήφει, καὶ ἐς τοὺς φίλους τούς τε συμμάχους αὐτῶν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος ὑπατεύοντος ἐγέγραπτο. πρὸς δὲ δὴ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου δόξαν, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῶν ἰσχὺν, οὐδὲν τούτων ἐφρόντισε· πλὴν καθ' ὅσον παρὰ τοῦ βαρβάρου πρόφασιν τῆς διαφορᾶς, μὴ καὶ προϋπάρχειν τι ἐς αὐτὸν νομισθῇ, λαβεῖν ἠθέλησε. καὶ διὰ τοῦτο μετεπέμψατο αὐτὸν, ὡς καὶ διαλεχθῆναί τι αὐτῷ δεόμενος. ἐπειδή τε οὐχ ὑπήκουσεν, ἀλλὰ καὶ ἔφη ὅτι, Εἴ τι μοι βούλεται Καῖσαρ εἰπεῖν, αὐτὸς πρὸς ἐμὲ ἐλθέτω. οὔτε γὰρ ἄλλως καταδεέστερος αὐτοῦ εἰμι, † τὸν χρείαν τινὸς ἔχοντα, αὐτὸν πρὸς ἐκεῖνον ἀφικνεῖσθαι δεῖ. ὀργήν τε, ὡς καὶ πάντας τοὺς Ῥωμαίους προπεπηλακικότος αὐτοῦ, ἐν τούτῳ ἐποιήσατο, καὶ παραχρῆμα τούς τε ὁμήρους τῶν συμμάχων ἀπῄτησεν αὐτόν, καὶ προσαπηγόρευσεν αὐτῷ μήτε τῆς χώρας σφῶν ἐπιβαίνειν, μήτ' ἐπικουρίας οἴκοθεν ἐπάγεσθαι. ταῦτα δ' ἔπραξεν οὐχ ὅτι καὶ καταπλήξειν αὐτὸν, ἀλλ' ὅτι ἐξοργιεῖν, κἀκ τούτου πρόφασιν τοῦ πολέμου καὶ μεγάλην καὶ εὐπρεπῆ λήψεσθαι ἤλπιζεν. ὅπερ ἐγένετο. ἀχθεσθεὶς γὰρ ὁ βάρβαρος τοῖς ἐπιτάγμασι, πολλὰ καὶ δεινὰ ἀπεκρίνατο, ὥστε τὸν Καίσαρα λόγους μὲν μηκέτ' αὐτῷ ἀντιπέμψαι, τὸν δὲ δὴ Οὐεσοντίωνα, τὴν τῶν Σηκουανῶν πόλιν, εὐθὺς, καὶ πρὶν* αἰσθέσθαι τινὰ, προκαταλαβεῖν. κἀν τούτῳ οἱ στρατιῶται, ἀγγελίας ἐλθούσης, ὅτι τε ὁ Ἀριόουιστος ἰσχυρῶς παρασκευάζεται, καὶ ὅτι καὶ ἕτεροι τῶν Κελτῶν πολλοὶ, οἱ μὲν διαβεβήκασιν ἤδη τὸν Ῥῆνον ὡς ἐπὶ βοήθειαν αὐτοῦ, οἱ δὲ ἐπ' αὐτῷ τῷ ποταμῷ συνειλέχαται, ὅπως ἐξαίφνης σφίσιν ἐπίθωνται, δεινῶς ἠθύμησαν. τά τε γὰρ μεγέθη αὐτῶν, καὶ τὸ πλῆθος, τό τε θράσος, καὶ τὰς ἀπ' αὐτοῦ προχείρους ἀπειλὰς ἐκπλαγέντες, οὕτω διετέθησαν ὡς μηδὲ πρὸς ἀνθρώπους τινάς, ἀλλὰ πρὸς θηρία ‡ ἄπορα καὶ ἄγρια προσοισόμενοι. καὶ ἐθρύλουν, ὅτι πόλεμον

† καὶ τὸν

* αἰσθέσθαι τινά

‡ ἄμαχα

A Hoc vero principio facto, nequaquam quieuit: sed & ipse suum institutum perfecit, & sociis gratificatus est † Sequani enim Hæduique, quum eius cupiditatem viderent, atq; res ipsas spei eius responderc, vt & ipsi beneficium offerrent. * * * partemque regionis aliquam [a] Germanis finitimis ademerant, eosque sibi stipendiarios, acceptis obsidibus, fecerant. [b] Facile autem obtinuerunt à Cæsare, vt auxilio ipsis veniret. Germanis illis B Ariouistus imperabat, cuius regnum Romani confirmauerant: ipsumque Cæsar in consulatu suo inter amicos sociosque Romanorum adscripserat.* Cæsar, quod Ariouistus bello clarus potensque haberetur, parui pendebat: id tantum agebat, vt ab eo occasionem dissidii acciperet, neque prior eum inuadere videretur. Itaque Ariouistum ad se vocat, habere se, de quibus cum eo communicaret, indicans. Ariouistus non obtemperauit: &, si quid si C bi vellet Cæsar dicere, ad se venire iussit: non tantum quia Cæsare ipse inferiorem se non diceret, sed etiam quia qui ab alio quid velit, ad eum venire par est. Quo responso commotus Cæsar, quod ad contumeliam nominis Romani spectare videbatur, confestim ab eo sociorum obsides poposcit: edixitque præterea, ne in eorum regionem ingrederetur, néve ex patria sua accerseret: neque id spe terrendi, sed irritandi Ariouisti faciebat: existimabatque se ita magnam atque dignam D belli ansam accepturum. Neque eum hæc spes fefellit. nam iniquissimo animo imperata hæc Ariouistus tulit, atque perquam ferociter respōdit. Igitur Cæsar per legatos minime respōdit, sed extemplo Vesontionem, vrbem Sequanorum, priusquam id quisquam sentiret, occupauit. Interim milites, quum nuntiatum esset, Ariouistum magno conatu se ad bellum parare, multitudoq; alia ‡ Germanorum ei auxilio venientium, partim iam Rhenum transiuisse, partim ad ipsum fluuium in insidiis consedisse diceretur, à E quibus repente inuaderentur, ingens tristitia occupauit. Ita enim eos magnitudo corporum, multitudoque, tum audacia, [c] minæq; hostiū ab ea profectæ terruerāt, vt sibi non cū hominibus, † sed immanibus ac sæuis belluis rem futuram putarent. Itaq; sermonem spargebant, bellum

† Sequani enim & Hedui, quum Cæsarem alacritatem perspexissent, & iacta spei sua respondere animaduerterent: simul & in ipsum conferre beneficium, & accolas suos Celtas vlcisci voluerũt. Illi in transgressu Rheno, quandam regionis partē ipsis ademerant, eosque sibi tributarios, acceptis.

a Celtis.

b Facile autē persuasere Cæsari, vt opem ipsis ferret: quod ea rogarent, qua ipse adpetebat. Celtis illis Ariouistus.

* Cæsar ob gloriam e bello potentiamque de Celtis hisce parandam nihili eos faciebat: id tantum agebat, vt à barbaro dissidii occasionem acciperet.

‡ Celtarum

c minæque prompta hostium.

† sed insatiabilibus ac feris.

à se susceptum esse neque iustum, neque decretum, ob ambitionem tantum Cæsaris: minitabanturque etiam, nisi is sententiam mutaturus esset, se eum deserturos. Ea re cognita Cæsar, vt eius gratia milites vniuersos compellaret, consilium non putauit. neque enim censebat commodum esse, huiusmodi orationem ad multitudinem habere, quæ ad hostes deinde enuntiaretur: verebaturque, ne dicto non audientes milites tumultuarentur, atque malam aliquam rem perpetrarēt. Igitur legatos suos, reliquosq; minores magistratus cōuocauit, atq; in hæc verba eos allocutus est.

Idem ego vos, amici, de propriis atque publicis rebus consiliū sequi debere, minime existimo. Neque enim idem est, quod quiuis pro se sequitur, cum eo, quod communiter omnibus propositum est. nam nos quidem ea quærere, quæ quammaxime commoda, tutissima vnicuiq; nostrûm sint, conuenit: populo autem, ea & suscipere, & agere, quæ ei sint optima. Ac quamuis tranquillus status ne priuatim quidem sine industria conseruari potest, tamen cui minimum sit negotiorum, is maxime tutus habetur. Ciuitas autem, præsertim si quem obtinet dominatum, hac ratione absque mora pessum iuerit. Quod non ab homine ita institutum, sed ab ipsa naturæ lege sancitum, ita semper se habuit, habetque adhuc, & habebit etiam, quandiu genus humanum durauerit. Hæc quum ita sint, minime conuenit aliquem vestrum in præsentia maiorem suæ voluptatis atque incolumitatis prouidentiam facere, quam quod vniuersis Romanis & decorum sit, & expediat. Existimare enim debetis, præter cætera, quæ par est à vobis expendi, hoc in primis, nos tot tantosque viros senatoriæ equestrisque dignitatis, qui magnam militum copiam sub nobis habemus, magnamque pecuniæ † vim, non ea de causa huc venisse, vt otio indulgeremus, aut neglectim viueremus: sed vt subditorum res recte constitueremus, facultates confœderatorum tutas præstaremus, vim iis facere conantes propulsaremus, res nostras augeremus. Etenim nisi hæ causæ nobis fuerunt, quid fuit, cur initio expeditionē faceremus, ac non potius domi apud nostras res maneremus? ac prēstiterat quidē, nunq̄ omnino suscipere bellū quā susceptū ° pdere. Quod si adsumus, alii ea necessitate huc cōpulsi, qua patriæ imperata

† Vim accepimus.

° à deserere.

οὔτε προσήκοντα, οὔτε ἐψηφισμένον, διὰ τὴν ἰδίαν τοῦ Καίσαρος φιλοτιμίαν, ἀναιρούμενοι· καὶ προσεπηπείλουν ἐγκαταλείψειν αὐτὸν, ἂν μὴ μεταβάλληται. μαθὼν οὖν ταῦτ' ἐκεῖνος, τῷ μὲν πλήθει τῶν στρατιωτῶν οὐδὲν διελέξατο, (οὔτε γὰρ καλὸν ἐνόμιζεν εἶναι, τοιαῦτα πρὸς πολλοὺς λέγειν, καὶ ταῦτ', ἐς τοὺς πολεμίους μέλλοντα ἐκφοιτήσειν· καὶ ἔδεισε μή πως ἀπειθήσαντες θορυβήσωσι, καὶ κακόν τι ἐξεργάσωνται) τοὺς δὲ δὴ ὑπάρχους, καὶ τοὺς ὑπομείονας ἀθροίσας, τοιάδε ἐν αὐτοῖς ἔλεξεν. ΟΥ τὸν αὐτὸν, ὦ ἄνδρες φίλοι, τρόπον ἡγοῦμαι δεῖν ἡμᾶς περί τε τῶν ἰδίων καὶ περὶ τῶν κοινῶν βουλεύεσθαι. οὐδὲ γὰρ τὸν αὐτὸν ὁρῶ σκοπὸν ἰδίᾳ τε ἑκάστῳ καὶ δημοσίᾳ ἅπασιν ὄντα. ἡμῖν μὲν γὰρ τὰ ἐπιεικέστατα καὶ ἀσφαλέστατα, τῷ δὲ δήμῳ τὰ κράτιστα, καὶ προαιρεῖσθαι καὶ πράττειν προσήκει. δεῖ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἰδίως δραστηρίοις εἶναι. τὸ γὰρ ἐπιεικὲς οὐκ ἐθέλει μὴ καὶ ἐκ τούτου σώζεσθαι. οὐ μὴν ἀλλὰ ἀνὴρ μὲν, ὅστις ἀπραγμονέστατός ἐστι, καὶ ἀσφαλέστατος εἶναι δοκεῖ· πόλις δὲ, ἄλλως τε καὶ ἀρχὴν ἔχουσα, τάχιστα ἂν ὑπὸ τοῦ τοιούτου καταλυθείη. ταῦτα γὰρ οὕτως οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων ταχθέντα, ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως νομοθετηθέντα; καὶ ἦν ἀεὶ, καὶ ἔστι, καὶ ἔσται, μέχρις ἂν καὶ τὸ θνητὸν γένος συνεστήκῃ. τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, οὐδ' ὑμῶν οὐδένα χρὴ τὸ ἴδιον ἡδὺ καὶ ἀσφαλὲς ἐν τῷ παρόντι μᾶλλον ἢ τὸ τοῖς πᾶσι Ῥωμαίοις καὶ εὐπρεπὲς καὶ συμφέρον προσκοπεῖν. λογίζεσθε γάρ τά τε ἄλλα, ὅσα εἰκός ἐστι, καὶ μάλισθ' ὅτι δεῦρ' ἤλθομεν αὐτοί τε τοσοῦτοι καὶ τοιοῦτοι, ἔκ τε τῆς βουλῆς καὶ ἐκ τῶν ἱππέων ὄντες, καὶ πλῆθος πολὺ στρατιωτῶν, χρήματά τε ἄφθονα λαβόντες· οὐχ ἵνα ῥᾳθυμῶμεν; οὐδ' ἵνα ἀμελῶμεν, ἀλλ' ὅπως τά τε τῶν ὑπηκόων ὀρθῶς διοικήσωμεν, καὶ τὰ τῶν ἐνσπόνδων ἀσφαλῶς διασώσωμεν· τούς τε ἀδικεῖν ἐπιχειροῦντας σφᾶς ἀμυνώμεθα, καὶ τὰ ἡμέτερα ἐπαυξήσωμεν. ὡς εἴγε μὴ ταῦθ' οὕτω φρονοῦντες ἤλθομεν, τί ποτε καὶ ἀρχὴν ἐξεστρατεύσαμεν, ἀλλ' οὐ τρόπον τινὰ οἴκοι καὶ ἐπὶ τοῖς ἰδίοις κατεμείναμεν; καὶ γάρ που καὶ ἄμεινον ἦν μηδ' ὑπομεῖναι τὴν στρατείαν, ἢ προσταχθέντας αὐτὴν, προδοῦναι. εἰ δ' οἱ μὲν ὑπὸ τῶν νόμων ἀναγκαζόμενοι τὸ προσταττόμενοι ὑπὸ τῆς πατρίδος

τέλος πράττειν, οἱ δὲ δὴ πλείους ἐθελονταὶ, διά τε τὰς τιμὰς καὶ διὰ τὰς ὠφελείας τὰς ἀπὸ τῶν πολέμων ἐκγιγνομένας πάρεσμεν, πῶς ἂν ἢ καλῶς ἢ ὁσίως ἡμῖν ἔχοι ψεύσασθαι καὶ τὰς τῶν ἐκπεμψάντων ἡμᾶς ἅμα καὶ τὰς ἡμετέρας αὐτῶν ἐλπίδας; ἰδίᾳ μὲν γὰρ οὐδεὶς ἂν εἰς οὕτως εὖ πράξειεν, ὥστε μὴ οὐ τῷ κοινῷ πταίσαντι συναπολέσθαι· τὸ δὲ δημόσιον εὐτυχοῦν πάσας καὶ τὰς ἑκάστου συμφορὰς ἀναφέρει.

Λέγω δὲ ταῦτα οὐ πρὸς ὑμᾶς, ἄνδρες ἑταῖροί τε καὶ φίλοι, τοὺς ἐνταῦθ' ὄντας (οὔτε γὰρ ἄλλως ἀγνοεῖτε αὐτὰ, ὥστε καὶ μαθεῖν δεῖσθαι· οὔτ' ὀλιγώρως αὐτῶν ἔχετε, ὥστε καὶ προτροπῆς χρῄζειν) ἀλλ' ὅτι τινὰς τῶν στρατιωτῶν ἤσθημαι αὐτούς τε θρυλλοῦντας, ὡς οὐ προσήκοντα τόνδε τὸν πόλεμον ἀνῃρήμεθα, καὶ τοὺς ἄλλους προσστασιάζοντας· ἵν' αὐτοί τε βεβαιοτέραν ἐκ τῶν παρ' ἐμοῦ λόγων τὴν ὑπὲρ τῆς πατρίδος προθυμίαν ποιήσησθε, καὶ ἐκείνους πάνθ' ἃ προσήκει διδάξητε. πλείω γὰρ ἂν παρ' ὑμῶν ἰδίᾳ καὶ πολλάκις ἀκούοντες αὐτὰ ὠφεληθεῖεν, ἢ παρ' ἐμοῦ ἅπαξ πυθόμενοι. λέγετε τοίνυν αὐτοῖς, ὅτι οἱ πρόγονοι ἡμῶν, οὐκ οἴκοι μένοντες, οὐδὲ τὰς στρατείας ὀκνοῦντες, οὐδὲ τοὺς πολέμους φεύγοντες, οὐδὲ τὰς ῥᾳθυμίας διώκοντες, τηλικαύτην τὴν πόλιν ἐποίησαν· ἀλλὰ ταῖς γνώμαις πάντα τὰ προσήκοντα προχείρως τολμῶντες, καὶ τοῖς σώμασι πάντα τὰ ἀρέσαντά σφισι προθύμως ἐκπονοῦντες· καὶ τὰ μὲν ἴδια, ὡς ἀλλότρια, ἀεί ποτε παραβαλλόμενοι· τὰ δὲ τῶν πέλας, ὡς καὶ οἰκεῖα ἑτοίμως κτώμενοι· καὶ μήτε εὐδαιμονίαν ἄλλο τι ἢ τὸ τὰ δέοντα πράττειν, νομίζοντες· μήτε δυστυχίαν ἄλλο τι, ἢ τὸ μετ' εὐπραξίας ἡσυχάζειν ἡγούμενοι. τοιγαροῦν ἐκ τούτων τῶν πολιτευμάτων αὐτοί τε, ὀλίγιστοι τὸ κατ' ἀρχὰς γενόμενοι, καὶ πόλιν οὐδεμιᾶς ἧς οὐκ ἐλάττω τὸ πρῶτον νεμόμενοι, Λατίνους ἐκράτησαν, Σαβίνους ἐνίκησαν, Τυρσηνοὺς, Οὐολούσκους, Ὀπικοὺς, Λευκανοὺς, † Σαυνίτας ἐχειρώσαντο, πᾶσαν ἐν ὀλίγῳ τὴν ἐντὸς τῶν Ἄλπεων γῆν κατεστρέψαντο, πάντας τοὺς ἀλλοφύλους τοὺς ἐπελθόντας σφίσιν ἀπεώσαντο. καὶ αὐτοὺς καὶ οἱ μετὰ ταῦτα Ῥωμαῖοι, οἵ τε πατέρες ἡμῶν, ζηλώσαντες, οὐκ ἠρκέσθησαν τοῖς παροῦσιν, οὐδ' ἠγάπησαν οἷς παρέλαβον, ἀλλ' ὄλεθρον μὲν αὐτῶν σαφῆ, τὴν ῥᾳστώνην, σωτηρίαν δ' ἀκειβῆ, τὴν ταλαιπωρίαν νομίσαντες εἶναι· καὶ φοβηθέντες μὲν, μὴ μείναντα αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν καταλειφθείη καὶ

† Σαννίτας, aut Σαμνίτας potius.

A ta exequi tenemur, maior vero pars vltro, honorum emolumentique causa, quæ militia quæruntur: quanam ratione vel honestum vel pium videatur, spes nos & eorũ, qui nos huc miserunt, & nostras ipsorum, vanas reddere? Ac priuatim quidem nemo omnium ita potest lætis rebus vti, vt non idem cum republica corruente pereat: at respublica, si prospero successu vtatur, etiam priuatorum omnes calamitates potest subleuare.

Hæc non aduersus vos, amici commilitonesque, à me dicuntur, qui adestis, B quosque ego nec ob ignorantiam doctrina, neque ob negligentiam admonitione opus habere noui: sed quia animaduerti esse nonnullos ex militibus, qui rumorem diuulgent, bellum nos [a] inconuenienter suscepisse, quique aliis seditionis autores sint: volui vos ex mea ratione, & studii in patriam vestri confirmandi, & illos de officio suo docendi rationes accipere. Plus enim vtilitatis capere possunt, priuatim ex vobis & sæpius hæc audientes, quam de me semel. Hoc C igitur illis dicite, maiores nostros non domi residentes, non militiam detrectantes, non bella fugientes, non ignauiæ studentes, tantam vrbem nostram effecisse: sed quum & animos ad audenda omnia se digna paratos, & corpora prompta ad elaborandum in iis, quæ decreuissent, haberent: quum suas fortunas, tanquam alienam possessionem, semper periculis obiicerent, aliorum autem ditionem, tanquam ad se pertinentem, haud cunctanter suam facerent: quum felicitatem in nulla alia re, quam sibi honestis actionibus ponerent, in otio D autem degere, infelicitatem putarent. Hæc illi consilia secuti, quum ab initio tenuissimæ eorum res essent, vrbemque omnium vrbium infimam haberent, Latinos in suam potestatem redegerunt, Sabinos vicerunt, Tyrrhenos, Volscos, Opicos, Lucanos, Samnitas subegerunt, modico temporis spatio omnem regionem intra Alpes iacentem debellauerunt: omnes alienas nationes, à quibus inuadebantur, repulerunt. Quorum imitatione posteriores Romani, patresque E nostri, adducti; non contenti sua conditione, neque satis habentes ea, quæ à suis maioribus acceperant; sed otium, suam certam perniciem, labores autem haud dubiam salutem esse existimantes: ad hæc veriti, ne res ipsorum suis finibus contentæ detrimentum paterentur, ac

[a] nihil ad nos pertinens suscepisse.

senectute quasi conficerentur; dedecorique sibi ducentes, si, quibus tanta à suis præcessorib. relicta erāt, ipsi nihil acquisiuissent; longe plura maioraq; prioribus adiecerunt. Quid enim opus est singulatim commemorare Sardiniam, Siciliam, Macedoniam, Illyrium, Græciam, [a] Asiam minorem, Bithyniam, Hispaniam, Africā? Sane plurimum illis pecuniæ Carthaginēses dedissent, ne ad eas partes terrę nauigarent: plurimū Philippus ac Perseus, ne ab iis bello peterentur: multum Antiochus, eiusq; filii & posteri, ne Europæ fines exirēt. Verùm neq; illi otium sine decore, diuitiasve ab omni periculo liberas, ante gloriam magnitudinemq; imperii posuerunt: neq; ii etiam, qui apud nos ætate sunt prouectiores, qui etiamnū in viuis sunt: sed hi quoq;, quum ignorarent, iisdem artibus & quæri bona, & retineri, multa ex iis, quæ iam ante parta erant, cōfirmarunt, multa autem alia parauerunt. Nam hęc quoque quid attinet singula recensere? Cretam, Pontum, Cyprum, Iberiam, Asiam, † Albaniam, Syriam vtramque, Armenias duas, Arabiam, Palæstinā, quæ regiones ne nomine quidem prius satis notæ, nunc partim nostro imperio subiacent, partim aliis muneri à nobis concessæ sunt, ita vt ex iis reditus, copiæ, honores, ac societates ad nos peruenerint. His igitur exemplis vsi, nolite aut maiorum res gestas dedecorare; aut imperium, quod nunc maximum est, destituere. Non enim nobis eadem quæ iis, qui nihil eorū, q̃ recensui, possidēt, cōsilia capienda sunt. His .n. otio contentis esse, aliisq; sine suo periculo subditis esse satis est: nobis autem necesse est laborare, militare, ac subeundis etiā periculis præsentē felicitatem tueri, cui multi sunt intēti. Omne enim id, quod communem sortem excellit, æmulationi inuidiæque aliorum obnoxium est. hinc illud eorum, quorum conditio est inferior, contra se superiores bellum perpetuum existit. Proinde aut hoc nobis exoptandum erat, vt ne ab initio quidem tantum supra communem hominum conditionem excreuissemus: aut, quandoquidem ad tantum fastigium dominiumque euecti sumus, atque ita fatum nostrum fert, vt vel in alios imperium summa vi retinendum, vel ipsis contra funditus pereundum sit: (qui enim ad tantam potentiam peruenerunt, eos vitam priuatam sine periculo agere possibile non est) agedum, fortunæ nos committamus,

a Asiam Ioniæ circumiectam,

† Alb. etiam ibidem sitā.

A καταγηράσῃ· ἐπαισχυνθέντες δ' εἴ τι ταῦτα παραδεξάμενοι, μηδὲν ἐπικτήσαιντο, πολλῷ πλείω καὶ μείζω προσκατειργάσαντο. τί γὰρ ἄν τις καθ' ἕκαστον λέγοι, τὴν Σαρδώ, τὴν Σικελίαν, τοὺς Μακεδόνας, τοὺς Ἰλλυριούς, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἀσίαν τὴν περὶ τὴν Ἰωνίαν, Βιθυνούς, Ἴβηρας, Ἄφρους· καίτοι συχνὰ μὲν ἂν χρήματα ἔδοσαν αὐτοῖς Καρχηδόνιοι, ὥστε μὴ ἐκεῖσε ἐκπλεῦσαι· συχνὰ δὲ Φίλιππος καὶ Περσεύς, ὥστε μὴ ἐπ' αὐτοὺς στρατεῦσαι· πολλὰ Ἀντίοχος, πολ- B λὰ οἱ παῖδες αὐτοῦ καὶ ἔγγονοι, ὥστε ἐπὶ τῆς Εὐρώπης καταμεῖναι. ἀλλ' οὔτε ἐκεῖνοι πρό τε τῆς δόξης καὶ πρὸ τοῦ μεγέθους τῆς ἀρχῆς, ἀργεῖν τε ἀκλεῶς καὶ πλουτεῖν ἀδεῶς εἵλοντο, οὔτ' αὐτῶν ἡμῶν οἱ πρεσβύτεροι, οἱ καὶ νῦν ἔτ' ὄντες· ἀλλά γε εὖ εἰδότες, ὅτι διά τε τῶν αὐτῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ κτᾶται τὰ ἀγαθὰ καὶ σώζεται, πολλὰ μὲν ἐβεβαιώσαντο τῶν προϋπαρχόντων, πολλὰ δὲ καὶ προσεκτήσαντο. τί γὰρ δεῖ κἀνταῦθα καθ' ἕκαστον ἐπεξιέναι τὴν Κρήτην, τὸν Πόν- C τον, τὴν Κύπρον, τὴν Ἰβηρίαν, τὴν Ἀσίαν, τὴν Ἀλβανίαν τὴν ἐκεῖ, Σύρους ἀμφοτέρους, Ἀρμενίους ἑκατέρους, Ἀραβίους, Παλαιστίνους; ὧν οὐδὲ τὰ ὀνόματα πρότερον ἀκριβῶς εἰδότες, νῦν τῶν μὲν αὐτοὶ δεσπόζομεν, τὰ δὲ ἑτέροις ἐχαρισάμεθα. ὥστε ἐξ αὐτῶν καὶ προσόδους, καὶ δυνάμεις, καὶ τιμάς, καὶ συμμαχίας προσειληφέναι. τοιαῦτα οὖν ἔχοντες παραδείγματα, μήτε τὰ τῶν πατέρων ἔργα καταισχύνοιτε, μή- D τε τὴν ἀρχὴν μεγίστην ἤδη οὖσαν προέσθε. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἀπ' ἴσης ἡμῖν τε καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μηδὲν τῶν ὁμοίων κεκτημένοις βουλευτέον ἐστίν. ἐκείνοις μὲν γὰρ ἐξαρκεῖ ῥᾳστωνεύειν, καὶ μετ' ἀσφαλείας ἄλλοις ὑποπεπτωκέναι· ἡμῖν δ' ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ πονεῖν, καὶ στρατεύεσθαι, καὶ μετὰ κινδύνων τὴν παροῦσαν εὐδαιμονίαν φυλάττειν. πολλοί τε γὰρ ἐπιθυμοῦσιν † αὐτῇ. πᾶν γὰρ τὸ ὑπεραῖρον τινάς, καὶ ζηλοῦται, καὶ φθονεῖται, κἀκ τούτου πόλεμος ἀΐδιός ἐστιν ἅπασι τοῖς καταδεεστέροις πρὸς τοὺς ἔν τινι αὐτῶν ὑπερέχον- E τας. μὴ οὖν ἀπὸ πρώτης ἐχρῆν μηδὲν διαφερόντως ἡμᾶς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ηὐξῆσθαι· ἤ, ἐπείπερ τηλικοῦτοι γεγόναμεν, καὶ τοσαῦτα κεκτήμεθα, πέπρωταί τε ἢ ἄρχειν τῶν ἄλλων ἐγκρατῶς, ἢ καὶ αὐτοὺς παντελῶς ἀπολέσθαι· (τοῖς γὰρ ἔς τε ἀξίωμα τοσοῦτον καὶ ἐς δύναμιν τηλικαύτην προκεχωρηκόσιν, ἀδύνατόν ἐστιν ἀκινδύνως ἰδιωτεῦσαι) πειθώμεθα τῇ τύχῃ,

† Steph. αὐτῆς.

τύχῃ, μηδὲ ἑκοῦσαν αὐτὴν καὶ αὐτεπάγγελτον τοῖς τε πατράσιν ἡμῶν προσαρξαμένην, καὶ ἡμῖν παραμένουσαν, ἀπωσώμεθα. ἔσται δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν τὰ ὅπλα ῥίψωμεν, οὐδ᾽ ἂν τὰς τάξεις ἐκλείψωμεν, οὐδ᾽ ἂν διὰ κενῆς οἴκοι καθήμεθα, ἢ παρὰ τοῖς συμμάχοις πλανώμεθα· ἀλλ᾽ ἂν τά τε ὅπλα διὰ χειρὸς ἀεὶ ἔχωμεν, (οὕτω γὰρ μόνως εἰρήνη σώζεται) καὶ τὰ ἔργα τοῦ πολέμου διὰ κινδύνων ἀσκῶμεν, (οὕτω γὰρ μόνως οὐκ ἀεὶ πολεμήσομεν) τοῖς τε δεομένοις τῶν συμμάχων ἀπροφασίστως ἐπικουρῶμεν· (οὕτω γὰρ πολὺ πλείους ἕξομεν) καὶ τοῖς ἀεί τι παρακινοῦσι ‡ τῶν πολέμων μὴ ἐπιτρέπωμεν. οὕτω γὰρ οὐδεὶς ἔθ᾽ ἡμᾶς ἀδικεῖν ἐθελήσει. εἰ μὲν γάρ τις τῶν θεῶν ἐγγυητὴς ἡμῖν ἐγένετο, ὅτι κἂν † ταῦτα ποιῶμεν, οὔτε τις ἡμῖν ἐπιβουλεύσει, καὶ πάνθ᾽ ὅσα κεκτήμεθα, ἀσφαλῶς ἀεὶ καρπωσόμεθα· αἰσχρὸν μὲν ἂν εἰπεῖν, ὅτι τὴν ἡσυχίαν ἄγειν ἐχρῆν, ὅμως δ᾽ οὖν εἶχον ἄν τινα σκῆψιν εὐπρεπῆ οἱ μηδὲν τῶν δεόντων πράττειν βουλόμενοι. εἰ δ᾽ ἀνάγκη τε τοὺς κεκτημένους τινὰ ὑπὸ πολλῶν ἐπιβουλεύεσθαι, καὶ προσήκει τὰς ἐπιθέσεις αὐτῶν προκαταλαμβάνεσθαι· καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τοῖς οἰκείοις ἡσυχάζοντες, καὶ περὶ τούτοις κινδυνεύουσιν, οἱ δὲ ἐκ περιουσίας τῷ πολέμῳ καὶ κατὰ τῶν * Ἀλλοβρίγων χρώμενοι, καὶ ἐκεῖνα φυλάσσουσιν. οὐδεὶς γὰρ περὶ τοῖς ἑαυτοῦ δεδιὼς, τῶν τοῦ πέλας ἐφίεται. ὁ γὰρ περὶ τῶν ὑπαρχόντων οἱ φόβος ἰσχυρῶς τοῦ πολυπραγμονεῖν τὰ μὴ προσήκοντα αὐτὸν ἀποτρέπει.* τί τοῦτο λέγεις τις, ὡς οὐ χρὴ ἡμᾶς ἀεί τι προσκτᾶσθαι; οὐ μέμνησθε, τὰ μὲν, ἀκηκοότες, τὰ δὲ, ἑωρακότες, ὅτι οὔτε τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ γενῶν οὐδὲν πρότερον ἀπέσχετο τοῦ τῇ πατρίδι ἡμῶν ἐπιβουλεύειν, πρὶν τοὺς πολέμους ἐν τῇ ἐκείνων χώρᾳ τοὺς προγόνους ἡμῶν ποιήσασθαι; οὔτε οἱ Ἠπειρῶται, πρὶν ἐς τὴν Ἑλλάδα αὐτοὺς διαβαθῆναι, οὐ Φίλιππος μελλήσας καὶ ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν στρατεύειν, πρὶν φθάσαντας τὴν ἐκείνου κακῶς ποιῆσαι; οὐ Περσεύς; οὐκ Ἀντίοχος; οὐ Μιθριδάτης, πρὶν τὰ αὐτὰ αὐτοὺς ἐργάσασθαι; καὶ τί τἄλλα λέγοι τις ἄν, ἀλλ᾽ οἱ Καρχηδόνιοι τέως μὲν οὐδὲν δεινὸν ἀφ᾽ ἡμῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ εἶχον, ἔς τε τὴν Ἰταλίαν διέπλεον, καὶ τὴν χώραν κατέτρεχον τάς τε πόλεις ἐπόρθουν, καὶ παρ᾽ ὀλί-

‡ Xyland. τῶν πολεμί-ων

† τοῦτο μὴ ποιῶμεν,

* ἀλλοτρί-ων

* ἀ τοῦτο, ὃ λέγει τις,

A mus: neque eam, quum vltro suaque sponte maioribus nostris adfuerit, nobiscumque permanserit, à nobis reiiciamus. Quam vt retineamus, non arma nobis abiicienda sunt, non ordines deserendi, non tempus inane domi desidendo trāsigendum, non apud socios Romani nominis oberrandum est: sed arma semper in manibus habenda sunt. hac enim solū ratione pax conseruatur. militaria opera prælijs exercenda: hoc enim vnico efficiemus, ne semper bellandum nobis sit. B Sociis auxilio nostro indigentibus absq; excusatione opitulandum; (ita enim longe plures nobis adiungemus) hostibus subinde aliquid mouere non concedendum: hoc enim pacto fiet, ne quis nos in posterum sibi iniuria lacessendos putet. Enimuero si quis deus nobis spondeat, etiam absque hac nostra opera esset, tamen fore, vt nequis nobis insidias paret, vtque omnibus nostris bonis tuto semper perfruamur: etsi ne sic quidem ho- C neste diceremus, quietis nobis viuendum esse: tamen aliquam rationem ii afferre possent, qui officium suum detrectant. Sin autem necessario fit, vt qui aliquid possident, aliorum insidiis impetantur; profecto operam illos dare conuenit, vt conatus horum anteuertant. Ad hæc, qui sua otiosè tenent, in periculum de his ipsis plerunque veniunt: at quibus tantum superest facultatis à suis rebus, vt aliena quoque bello inuadant, facile hi sua tuentur. Neque enim quisquam suis rebus D metuens, ad aliena animum adiicit: quod is timor, quem de propriis habet, ab omni eum prorsus alienorum cura auertit. Proinde quorsum attinet hoc, quod nonnulli vestrum dicunt, non opus nobis esse, vt subinde aliquid nobis acquiramus? Effluxeruntne ex animo vestro ea, quæ partim vidistis, partim audiuistis? quemadmodum nulla natio earum, quæ in Italia fuerant, ante patriæ nostræ perniciem struere cessarit, quam in eorum ipsorum terras bellum maiores nostri intu- E lerunt? Nec Epirotæ ante finem iniuriis fecere, quam nostri in Græciam transmiserunt: nec Philippus, (qui iam animo agitabat Italicam expeditionem) antequam eius regionem nostri inuaserunt: neque Perseus, neque Antiochus, neque Mithridates, priusquam idem passi sunt. Ac, ne alia persequar, Carthaginenses profecto; antequam à nobis hostile in Africa quicquam experti essēt, in Italiam traiecerunt, regionem populati sunt, vrbes vastauerunt: parumque abfuit,

quin ipsam Romam caperent: vbi primum maiores nostri bellum in ipsos conuerterunt, omnino ex nostra terra illi aufugerunt. Quod idem de Gallis Celtisque dicere licet. quandiu enim Romani intra Alpes se continuerũt, Galli multoties eas transcenderunt, multisque Italiæ partibus vastitatem intulerunt: at postquam ausi sumus aliquando arma extra nostros fines efferre, eosque bello aggredi, partem aliquam regionis suæ ipsis ademimus, vnicumque tantum posthac in Italia Gallicum bellum vidimus. Quæ quum ita sint, si quis dicat, belligerandum nobis non esse; is aliud nihil dicit, quam non debere nos diuites esse, aliis imperare, libertate frui, denique, Romanos esse. Quare, sicut talia dicentē nullo modo ferretis, ô socii, sed manibus potius discerperetis; ita nunc quoq; de his sentire debetis, quorũ sententiam non ex verbis, sed actionibus eorum colligere potestis. Enimuero neminem vestrûm ego esse arbitror, qui secus, quam dixi, sentiendum putet.

Quod si quis est, qui propterea minori alacritate bellum hoc gerendum existimet, quod de eo neque in senatu deliberatum, neque à populo decretum quicquam est: is consideret, quotquot bella à nobis gesta sunt, partim ita obtigisse, vt ad ea præparari possemus, vtq; indicerentur; partim ex tempore incidisse. Itaque si domi nobis in otio versantibus aliquod mouetur bellum, ita vt querelæ initio per legationes fiant; vtique tunc necesse est de eo & deliberari & sciscì, deinde consules ‡ imperatoresque ad id destinari, exercitusque emitti: sed quę iam egressis nobis, eductisq; copiis, bella exoriuntur, ea iam non in [a] disceptationem adducenda, sed tanquam ipsa necessitas ea approbauerit iusseritque, antequam ingrauescant, præoccupanda sunt. Aut quæ tandem populo Romano causa fuit, cur vos amandaret, me statim à consulatu meo cum quinquennali imperio, (quod nunc primum post hominum memoriam factum est) quatuor etiam legionibus instructum emitteret, si non bellandum nobis esse omnino censuit? Neque enim puto esse quenquam, qui dicat, id eo consilio factum, vt frustra alamur, vt per sociorum vrbes regionesque subditas vagemur, molestioresq; simus iis, quam hostes [b] ipsi. Hoc igitur facto nobis & præsens bellum, & quæcunq; alia, commissa iniunctaque sunt. Qua in re prudenter admo-

‡ consules aut praetores addid.

a consultationem.

b ipsi. sed vt ditioni nostræ præsidio simus, hostilē depopulemur, adeoq; dignum aliquid tū multitudine nostra, tū belli sumtibus geramus. Hoc igitur facto

A γῆν καὶ τὸ ἄστυ αὐτὸ εἷλον· ἐπεὶ δ' ἀντιπολεμῆσαι ἤρξαντο, παντάπασιν ἐκ τῆς γῆς ἡμῶν ἐξέδρασαν. τὰ δὲ αὐτὰ ταῦτα καὶ περὶ τῶν Γαλατῶν καὶ Κελτῶν ἄν τις εἰπεῖν ἔχοι. καὶ γὰρ οὗτοι μέχρι μὲν ἐντὸς τῶν Ἄλπεων ἐμένομεν, πολλάκις αὐτὰς ὑπερέβησαν, καὶ πολλὰ τῆς Ἰταλίας ἐπόρθησαν· ἐπεὶ δὲ ἐτολμήσαμέν ποτε ἔξω τι τῶν ὅρων ἐκστρατεύσασθαι, καὶ ἐν πολέμοις σφίσι περιέστημεν, καί τινα καὶ τῆς χώρας αὐτῶν ἀπετεμόμεθα, οὐκέτ' οὐδένα πόλεμον ἀπ' αὐτῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, πλὴν ἅπαξ, εἴδομεν. ὅταν οὖν, τούτων οὕτως ἐχόντων, λέγῃ τις, ὅτι οὐ χρὴ πολεμεῖν ἡμᾶς, οὐδὲν B ἄλλο φησὶν, ἢ ὅτι οὐ χρὴ πλουτεῖν, οὐ χρὴ ἑτέρων ἄρχειν, οὐκ ἐλευθέρους, οὐ Ῥωμαίους εἶναι. ὥσπερ οὖν ἄν, εἴπερ τι τούτων εἴποι τις, οὐκ ἂν ἠνέσχεσθε, ἀλλὰ κἂν ἐν χερσὶν αὐτὸν ἀπεκτείνατε· οὕτω καὶ νῦν, ὦ ἄνδρες ἑταῖροι, πρὸς τοὺς ἐκεῖνα λέγοντας διάκεισθε, μὴ τοῖς ῥήμασι σφῶν, ἀλλὰ τοῖς ἔργοις ὧν νῦν τεκμαιρόμενοι. οὐκοῦν ὅτι μὲν οὕτω χρὴ φρονεῖν, οὐδένα αἰτιᾶσθαι ὑμῶν νομίζω.

Εἰ δὲ ὅτι μήτε ἐξήτασται περὶ τοῦ πολέμου τούτου παρὰ τῇ βουλῇ, καὶ παρὰ τῷ δήμῳ μὴ ἐψήφισται, διὰ τοῦτό τις ἧττον οἴεται δεῖν ἡμᾶς προθυμη- C θῆναι· λογισάσθω ταῦτα, ὅτι πάντες οἱ πόλεμοι ὅσοι πώποτε γεγόνασιν ἡμῖν, οἱ μὲν ἐκ παρασκευῆς καὶ προεπαγγέλσεως, οἱ δὲ καὶ ἐπὶ καιροῦ συμβεβήκασι. καὶ διὰ τοῦτο ὅσα μὲν οἴκοι τε μενόντων ἡμῶν καὶ τὴν ἡσυχίαν ἀγόντων κινεῖται, καὶ ἐκ πρεσβείας τινὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐγκλήματος λαμβάνει, καὶ σκέψιν περὶ αὐτῶν καὶ δεῖ καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι γίγνεσθαι, καὶ ψῆφον ἐπάγεσθαι, καὶ μετὰ τοῦτο τούς τε ὑπάτους ἢ καὶ στρατηγοὺς προστάττεσθαι σφίσι, καὶ τὰς δυνάμεις ἐκπέμπεσθαι· ὅσα δὲ ἂν διεξεληλυθότων ἤδη καὶ ἐξεστρατευμένων τινῶν D ἐκφανῇ, ταῦτ' οὐκέτ' ἐς διαγνώμην ἄγεσθαι χρή, ἀλλ' ὡς καὶ δεδογμένα καὶ κεκυρωμένα ὑπ' αὐτῆς τῆς χρείας, προκαταλαμβάνεσθαι, πρὶν αὐξηθῆναι. ἢ τίνος μὲν ἕνεκα ὑμᾶς ἐνταῦθα ὁ δῆμος διέπεμψε; τίνος δὲ ἕνεκα ἐμὲ μετὰ τὴν ὑπατείαν εὐθὺς ἔστελλε, τοῦτο μὲν, ἐπὶ πέντε ἔτη καθάπαξ (ὃ μήπω πρότερον ἐγεγόνει) ἄρχειν ἑλόμενος, τοῦτο δὲ, τέσσαρσι στρατοπέδοις ὁπλίσας, εἰ μὴ καὶ πολεμῆσαι πάντως ἡμᾶς δεήσειν ἐνόμιζεν; οὐ γάρ που, ἵνα μάτην τρεφώμεθα, οὐδ' ἵνα τάς τε πόλεις τὰς συμμαχί- E δας καὶ τὴν χώραν τὴν ὑπήκοον περιιόντες, χαλεπώτεροι καὶ τῶν πολεμίων αὐτοῖς γιγνώμεθα. οὐδ' ἂν εἰς ταῦτα φήσειεν· ἀλλ' ἵνα τὴν οἰκείαν φυλάξωμεν, τὴν τῶν πολεμίων πορθήσωμεν, ἵν' ἄξιόν τι καὶ τοῦ πλήθους καὶ τῶν ἀναλωμάτων κατεργασώμεθα. οὐκοῦν ἐν τούτῳ καὶ ὅδε ὁ πόλεμος, καὶ πᾶς ὅστις οὖν ἄλλος, καὶ ἐπιτέτραπται ἡμῖν, καὶ ἐγκεχείρισται. καὶ πάνυ γε φρονίμως

ἐπι-

ἐποίησαν, ἐφ' ἡμῖν ὅτῳ τινὶ † πολεμητέον εἴη διαγνῶναι καταλιπόντες, καὶ μὴ αὐτοὶ τὸν πόλεμον ψηφισάμενοι. οἱ μὲν γὰρ οὔτ' ἀκριβοῦσι τὰ τῶν συμμάχων, καὶ τοσοῦτον αὐτῶν ἀφεστηκότες, ἠδυνήθησαν ἄν, καὶ πρὸς εἰδότας καὶ πρὸς παρεσκευασμένους τοὺς πολεμίους οὐκ ἂν ὁμοίως ἐπιτηδείως προσηνέχθησαν. ἡμεῖς δὲ δὴ κριταὶ ἅμα καὶ λειτουργοὶ τοῦ πολέμου γιγνόμενοι, καὶ προσέτι καὶ ἐπ' αὐτοφώροις ἐχθροὺς τὰ ὅπλα αὐτοὺς ἐπιφέροντας, οὔτ' ἀνεξετάστως, οὔτ' ἀδίκως, οὔτ' ἀπροφυλάκτως αὐτὸν ποιησόμεθα.

† πολεμητέον εἴη, διαγνῶναι

Καί μοι εἴ τις ὑμῶν ἐκεῖνο ὑπολαμβάνει, τί δὴ τηλικοῦτον ὁ Ἀριοΐϊστος πεπλημμέληκεν, ὥστ' ἀντὶ φίλου καὶ συμμάχου πολέμιος ἡμῖν γενέσθαι· σκοπείτω τοῦθ', ὅτι τοὺς ἀδικεῖν τι ἐπιχειροῦντας, οὐκ ἐφ' οἷς ποιοῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐφ' οἷς φρονοῦσιν, ἀμύνασθαι δεῖ, καὶ τὴν τι αὔξησιν αὐτῶν, πρὶν καὶ βλαβῆναί τι, προκαταλαμβάνειν, καὶ μὴ περιμείναντας κακῶς ἔργῳ παθεῖν, τότε τιμωρεῖσθαι. ὅτι πάνυ καὶ ἐχθρὸς καὶ ἔχθιστός ἐστιν ἡμῖν, πῶς ἂν ἄλλως μᾶλλον ἐλεγχθείη, ἢ ἐξ ὧν ἐποίησε; πέμψαντος γάρ μου πρὸς αὐτὸν φιλικῶς, ὅπως ἔλθῃ τε πρὸς ἡμᾶς, καὶ κοινῇ μεθ' ἡμῶν βουλεύσηται περὶ τῶν παρόντων, οὔτ' ἦλθεν, οὔτ' ἥξειν ὑπέσχετο. καίτοι τί μὲν ἐγὼ ἄδικον, ἢ ἀνεπιεικές, ἢ φορτικὸν ἐποίησα, μεταπεμψάμενος αὐτὸν ὡς φίλον καὶ σύμμαχον; τί δὲ ἐκεῖνος ὕβρεως καὶ ἀσελγείας, οὐκ ἐθελήσας ἐλθεῖν, ἐκλέλοιπεν; ἆρ' οὐ δυοῖν ἀνάγκη θάτερον, ἤτοι ὑποπτεύσαντα αὐτὸν τι κακὸν πείσεσθαι, ἢ ὑπερπεφρονηκότα ἡμᾶς, τοῦτο πεποιηκέναι; οὐκοῦν εἴτε τι ὑποτετόπηκε, σαφέστατα αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξελέγχει ἐπιβουλεύοντα ἡμῖν· (οὐδεὶς γὰρ ἡμῖν, μηδὲν δεινὸν παθών, ὕποπτός ἐστιν· οὐδ' ἀπ' ὀρθῆς καὶ ἀδόλου τῆς γνώμης γίγνεται, ἀλλ' οἱ προπαρεσκευασμένοι τινὰς ἀδικῆσαι, ἑτοίμην τὴν ὑποψίαν κατ' αὐτῶν ἐκ τοῦ συνειδότος σφῶν ἔχουσι) εἴτ' αὖ μηδενὸς τοιούτου ὑπόντος, ὑπερεώρακέ τε ἡμᾶς, καὶ λόγοις ὑπερηφάνοις ὕβρικε, τίνα χρὴ τοῦτον, ἐπειδὰν ἔργου τινὸς ἐπιλάβηται, προσδοκῆσαι πράξειν; ὁ γὰρ ἐν οἷς μηδὲν κερδανεῖν ἔμελλε, τοσαύτῃ ὑπεροψίᾳ κεχρημένος, πῶς οὐ πόρρωθεν ἐξελήλεγκται μηδὲν δίκαιον μήτε φρονῶν μήτε πράττων; οὐ τοίνυν ἀπέχρησεν αὐτῷ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσεν, εἴ πέρ τι αὐτοῦ δεοίμην. καὶ μή μοι μικρὰν τὴν προσθήκην ταύτην εἶναι νομίσητε. μεγάλη γάρ ἐστιν ἐπίδειξις τῆς διανοίας αὐ-

A admodum S. P. Q. R. nobis eam deliberationem liberam fecit, contra quos esset militandum, nullo certo bello decreto. Longius enim absunt, quam vt aut accuratè res sociorum inspicere, aut eadē, qua nos, facilitate certos paratosq; hostes aggredi possent. Nos aūt, qui & iudices & ministri huius belli fact. sumus, ad hæc arma in hostes manifesto in re ipsa deprehensos, inferentes, bellum hoc neque sine deliberatione, neque iniustè, neque [a] inopinato susceptum administrabimus.

a inc[illegible] susceptum.

B Ac si quis vestrûm est, qui secum quærat, quodnam tantum Ariouisti delictum potuerit intercedere, vt ex socio & amico hostis nobis factus sit: is cogitet, non facta modo eorum, qui iniuriam nobis inferre conantur, sed consilia quoque nobis [b] defendenda; & præueniendum antequam cum nostro damno crescant: neque acceptum demum maleficium vlciscendum esse. Atqui Ariouistum quam maxime hostiliter in nos esse affectum, non aliunde rectius, quam ex factis eius demonstrari potest. Quum enim amice ad eum misissem, petens, vt ad nos veniret, deque rebus præsentibus [c] coram deliberaret: neque venit, neque vēturum se promisit. An vero inique, iniustè, aut superbe à me factum est, quod eum tanquam amicum sociumq; ad me vocaui? An vero, quum venire is recusauit, contumeliæ petulantiæque sibi quicquam reliquum fecit? An dubium est, ipsum, vel quod suspicaretur se aliquid a nobis mali accepturum, vel quod nos contemptui haberet, id fecisse? Proinde si quam sinistram de nobis opinionem habuit, euidentissime indicat, se nobis insidiari: (nemo enim nobis suspectus est, quem non læserimus: neque suspicari est animi recti sincerique: sed qui se ad inferendam alicui iniuriam præparauerunt, statim eorum conscientia facit, vt se haberi ab illis in suspicione putent:) sin vero nihil eiusmodi in animo suo habens, tamen nos contempsit, superbisque dictis incessit, qualem eum fore putandum est, si [d] rem aliquam aggressus fuerit? Qui enim in ea re, vnde nihil lucri erat sperandum, tanto fastu vsus est: profecto is liquido demonstrauit, iamdudum se nihil iusti neque animo agitare, neque re præstare. Atqui non contentus eo fuit: sed me, si quid vellem, ad se venire iussit. Nolite putare exiguum esse, quod hoc addidit. magnam enim vim habet ad animum eius

b repellēda;

c communi cōsultatione deliberaret:

d si [illegible] aliquod.

declarandum. Quod enim ipse ad nos venire noluit, id, si quis pro eo dicere vellet, ignauiæ, inualetudini, timori ve tribuere posset: at quod me accersit, id nullam excusationem admittit, sed arguit, non alia id eum ratione fecisse, quam quod ita sese comparauerit, vt neque nobis vnquam dicto audiens esse, & ipse contra nobis imperare velit. Hoc vero ipsum quantæ contumeliæ, quantæ ignominiæ plenum est? Proconsul Romanus aliquem ad se vocat, is non venit: barbarus autem Romanum proconsulem ad se venire iubet. Neque vero paruum id, aut nullius momenti ducere debetis, quod mihi Cæsari non obtemperauit, quodque me Cæsarem vocauit. Neque enim ego ipsum ad me venire iussi, sed Romanus, proconsul, fasces, autoritas, exercitus: iterumque non ego ab illo euocatus sum, sed isthæc omnia. Mihi enim priuatim cum isto nullum intercedit negotium: in communi omnes & locuti sumus, & egimus, & responsum tulimus, & iniuriam. Quinimo quo [a] magis se inter amicos sociosque nostros adscriptum [b] dicit, tanto magis odio se dignum demonstrat. quid ita? quia quod nemo vnquam eorũ fecit, qui se summos nostros esse hostes professi sunt, id ille sub nominibus amicitiæ societatisque perpetrauit: quasi vero sibi hæc eo parauerit, vt impune nos lædere possit. Verum neque eo tempore nos cum eo fœdus inimus in hunc finem, vt ab eo contumeliis insidiisque peteremur: neque nunc fœdus nos soluemus. nam nos quidem ad eum, tanquã amicum adhuc, sociumq; nostrum, legatos misimus: ipse autem qualem sese nobis exhibuerit, videtis. Quamobrem sicut, quum de nobis bene mereri [c] vellet, iure ea nomina, quæ à nobis postulabat obtinuit: ita nunc, quũ omnia his contraria agat, iustissimũ est, hostis loco vt habeatur. Neque mirum vobis debet esse, me, qui aliquando in senatu, & apud populum, pro eo locutus sum, hæc nunc dicere. eandem enim tunc sententiam secutus sum, in qua nunc sum, neque quicquam muto. Ea vero quænam est? Vt bonos [d] fidelesque honore afficerem, gratiãque eis referrem: malos autem, [e] infidelesque, vt ignominia vindictaque prosequerer. Iste autem mutatus est, qui neque bene, neque conuenienter nostris donis vtitur. Optimo igitur iure bellum à nobis aduersus eum suscipi, dubiũ nemini vestrum esse iudico. Quod autem

a quo magis eum aliquis inter,
b dicet, eo magis odio dignum demonstrabit.

c vellet, ac si essem adfici à nobis beneficio cuperet, mereat.

d bonos ac fidos.
e perfidosq;.

A τὸ μὲν γὰρ αὐτὸν μὴ ἐθελῆσαι πρὸς ἡμᾶς ἀφικέσθαι, τάχ' ἄν τις καὶ ὄκνῳ, καὶ ἀρρωστίᾳ, καὶ φόβῳ, ἀπολογούμενος ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀνέθηκε· τὸ δὲ δὴ καὶ ἐμὲ μεταπέμψασθαι, οὔτε σκῆψιν οὐδεμίαν ἐνδέχεται, καὶ προσεξελέγχει καὶ ἐκεῖνο, ὅτι οὐ κατ' ἄλλο τι πεποιηκότα, ἢ ὅτι οὐθ' ὑπακούει ἐς οὐδὲν ἡμῖν, καὶ προσέτι καὶ προσαντεπιτάττειν πάντως παρεσκεύασται. καίτοι καὶ αὐτὸ τοῦτο πόσης ὕβρεως, καὶ πόσου προπηλακισμοῦ μεστόν ἐστι; μεταπέμπεταί τινα ὁ ἀνθύπατος ὁ Ῥωμαίων, καὶ ἐκεῖνος οὐκ ἔρχεται· μεταπέμπεταί τις τὸν ἀνθύπατον τῶν Ῥωμαίων * Ἀλλόβριξ ὤν. μὴ γὰρ ὅτι ἐμοῦ τοῦ Καίσαρος οὐκ ἐπείσθη, μηδ' ὅτι B ἐμὲ τὸν Καίσαρα ἐκάλεσε, σμικρόν τι τοῦτο καὶ φαῦλον εἶναι νομίσητε. οὔτε γὰρ ἐγὼ αὐτὸν μετεπεμψάμην, ἀλλ' ὁ Ῥωμαῖος, ὁ ἀνθύπατος, αἱ ῥάβδοι, τὸ ἀξίωμα, τὰ στρατόπεδα· οὔτε ἐγὼ μετεπέμφθην ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ ταῦτα πάντα. ἰδίᾳ μὲν γὰρ ἐμοὶ πρὸς αὐτὸν οὐδέν ἐστι συμβόλαιον· κοινῇ δὲ δὴ πάντες καὶ εἴπομέν τι, καὶ ἐποιήσαμεν, καὶ ἀντηκούσαμεν, καὶ ἐπάθομεν. ὥσθ' ὅσῳ τις ἂν αὐτὸν ἔν τε τοῖς φίλοις καὶ ἐν τοῖς συμμάχοις ἡμῶν ἀναγεγράφθαι φήσῃ, τοσούτῳ μᾶλλον ἀξιομίσητον C ὄντα ἀποδείξει διὰ τι. ὅτι οἷα μηδεὶς τῶν ἐχθίστων τις ὁμολογουμένων ἡμῖν εἶναι ἐτόλμησέ ποτε ποιῆσαι, ταῦτ' ἐκεῖνος ἔν τε τοῖς τῆς φιλίας καὶ ἐν τοῖς τῆς συμμαχίας ὀνόμασιν ἐξείργασται, καθάπερ ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεποιημένος αὐτάς, ἵν' ἡμᾶς ἀδικεῖν ἀδεῶς ἔχῃ. ἀλλ' οὔτε τότε ἐπὶ τῷ προπηλακίζεσθαι καὶ ἐπιβουλεύεσθαι ἐσπεισάμεθα αὐτῷ, οὔτε νῦν αὐτοὶ τὰς σπονδὰς λύσομεν. ἡμεῖς μὲν γὰρ ὡς πρὸς φίλον καὶ σύμμαχον ἔτ' αὐτὸν ὄντα ἐπρεσβευσάμεθα· ὁ δ' ὁρᾶτε ὅπως ἡμῖν κέχρηται. ὥσπερ οὖν ἡνίκα D εὐεργετεῖν τι ἡμᾶς ἐβούλετο, κἄν τι εὖ πάσχειν ἠξίου, δικαίως ἐκείνων ἐτύγχανεν· οὕτω καὶ νῦν, ἐπειδὴ τἀναντία αὐτῶν πάντα ποιεῖ, δικαιότατ' ἂν ἐν ἐχθροῦ μέρει νομισθείη. καὶ μὴ θαυμάσητε, εἰ αὐτὸς ἐγώ, πρότερόν ποτε καὶ ἐν τῇ βουλῇ καὶ ἐν τῷ δήμῳ χρηματίσας τινὰ ὑπὲρ αὐτοῦ, εἶτα ταυτὶ νῦν λέγω. ἐγὼ μὲν γὰρ καὶ τότε καὶ νῦν τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχω, καὶ οὐ μεταβάλλομαι. τίς δ' ἐστὶν αὕτη; τοὺς μὲν ἀγαθοὺς καὶ πιστοὺς καὶ τιμᾶν καὶ E ἀμείβεσθαι, τοὺς δὲ κακοὺς καὶ ἀπίστους καὶ ἀτιμάζειν καὶ ἀμύνεσθαι. ἐκεῖνος δέ ἐστιν ὁ μεταβαλλόμενος, ὁ μήτε καλῶς μήτε δεόντως τοῖς δοθεῖσιν αὐτῷ παρ' ἡμῶν χρώμενος. ὥσθ' ὅτι μὲν δικαιότατα ἂν αὐτῷ πολεμήσαιμεν, οὐδένα ἀμφισβητήσειν οἴομαι. Ὅτι δὲ οὔτε ἀ-

* ἀπὸ ἄν.

» οὔτε ἄμαχος οὔτε δυσπολέμητός ἐστιν, ὁρᾶτε
» μὲν καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ, οὓς
» πολλάκις μὲν καὶ πρότερον, ῥᾷστα δὲ καὶ νῦν
» ἐνικήσαμεν· λογίζεσθε δὲ καὶ ἐξ ὧν περὶ αὐτοῦ
» ἐκείνου πυνθανόμεθα. οὔτε γὰρ ἄλλως δύναμιν
» τινὰ οἰκείαν συνεστηκυῖαν καὶ συγκεκροτημένην
» ἔχει· νῦν δὲ, ἅτε μηδὲν δεινὸν προσδοκῶν, καὶ
» παντελῶς ἀπαράσκευός ἐστιν. οὐ μὴν οὐ-
» δὲ ἐκ τῶν ὁμοχώρων ἄν τις αὐτῷ προθύμως,
» οὐδ' εἰ πάνυ ἐπαγγέλλεται, βοηθήσειε. τίς μὲν
» γὰρ ἂν ἕλοιτο, ἐκείνῳ συμμαχήσας, πολεμῆ-
» σαι ἡμῖν, μηδὲν ὑφ' ἡμῶν λελυπημένος; πῶς
» δ' οὐκ ἂν μᾶλλον ἡμῖν πάντες ἢ ἐκείνῳ συν-
» αράμενοι, τήν τε τυραννίδα αὐτοῦ ὅμορον σφί-
» σιν οὖσαν καταλύσαι, καὶ τῆς χώρας μέρος τι
» παρ' ἡμῶν προσλαβεῖν ἐθελήσαιεν; εἰ δὲ δὴ καὶ
» συσταῖέν τινες, οὔτι γε καὶ κρείττους ἂν ἡμῶν γένοιν-
» το. ἵνα γὰρ τἆλλα ἐάσω, τὸ πλῆθος ἡμῶν, τὴν
» ἡλικίαν, τὴν ἐμπειρίαν, τὰ ἔργα· ἐκεῖνό γε
» τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι ἡμεῖς μὲν κατὰ πάνθ' ὁμοίως
» τὸ σῶμα ὡπλίσμεθα, ἐκεῖνοι δὲ δὴ γυμνοὶ τὸ
» πλεῖστον εἰσί; καὶ ἡμεῖς μὲν καὶ λογισμῷ καὶ τάξει
» χρώμεθα, ἐκεῖνοι δὲ δὴ θυμῷ πρὸς πάντα
» ἀσυντάκτῳ φέρονται; μὴ γάρ τοι μήτε τὴν ὁρ-
» μὴν αὐτῶν, μήτε τὸ μέγεθος ἢ τῶν σωμάτων ἢ
» τῆς βοῆς φοβηθῆτε. φωνή τε γὰρ οὐδένα πώ-
» ποτε ἀνθρώπων ἀπέκτεινε· καὶ τὰ σώματα αὐ-
» τῶν δρᾶν μὲν οὐδὲν πλέον, ἅτε τὰς αὐτὰς ἡμῖν
» χεῖρας ἔχοντα, πάσχειν δὲ πολὺ πλείω, ἅτε
» καὶ μεγάλα καὶ γυμνὰ ὄντα, δυνήσεται. ἥ τε ὁρ-
» μὴ ἄμετρος καὶ προπετὴς τὸ κατ' ἀρχὰς οὖσα,
» καὶ ἐκκενοῦται ῥᾳδίως, καὶ ἐπ' ὀλίγον ἀκμάζει. πε-
» πειραμένοις δέ που ὧν λέγω, καὶ νενικηκόσιν ὑμῖν
» τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς, ταυτὶ παραινῶ· ὥσθ' ὑμᾶς
» μήτε τῷ λόγῳ δοκεῖν ὑπ' ἐμοῦ παράγεσθαι;
» καὶ τῷ ἔργῳ ἐχυρωτάτην τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης
» ἐκ τῶν προκατειργασμένων ποιεῖσθαι. καὶ μέν-
» τοι καὶ τῶν Γαλατῶν αὐτῶν τῶν ὁμοίων σφίσι
» συχνοὶ ἡμῖν συμμαχήσουσιν· ὥστ' εἰ καί τι φο-
» βερὸν τὰ ἔθνη ταῦτα εἶχε, τοῦτο καὶ ἡμῖν καὶ ἐκεί-
» νοις ὑπάρχει. ταῦτ' οὖν αὐτοί τε οὕτω λογίζε-
» σθε, καὶ τοὺς ἄλλους διδάσκετε· ὡς εἴγε καὶ ὑ-
» μῶν τινὲς ἄλλως πως φρονοῦσιν, ἀλλ' ἔγωγε καὶ
» ὣς πολεμήσω, οὐδ' ἐγκαταλείψω ποτὲ τὴν τά-
» ξιν ἣν ἐτάχθην ὑπὸ τῆς πατρίδος. καί μοι τὸ δέ-
» κατον στρατόπεδον ἀρκέσει· καὶ γὰρ εὖ οἶδ' ὅτι κἂν
» διὰ πυρὸς δέῃ, καὶ γυμνοὶ χωρήσουσι προθύμως.
» οἱ δὲ δὴ ἄλλοι τὴν ταχίστην ἀπαγάγετε· μηδέ μοι

A tem neque inexpugnabilis sit, neque bello insuperabilis, id cum exemplo aliorum eiusdem nationis hominum intelligere potestis, quos cum antehac sæpius, tum nuper admodum facillimè deuicimus; tum ex iis, quæ de eo afferuntur, colligere licet. Quum enim alioquin copias domesticas ordinatas exercitatasque nullas habeat, nunc id quoque accedit, quod nihil hostile expectās, omnino imparatus est. Ad hæc neque vicini eum vlli, quantumuis polliceantur,
B adiuuare volent. Quis enim propter eius societatem contra nos bellum suscipere cupiat, nullo a nobis accepto maleficio? aut qui non omnes potius nobis, quam illi sese adiungentes, tyrannidem istius finitimam dissoluere, partemque à nobis aliquam eius regionis accipere velint? Atque vt reperiantur aliqui, qui se ei coniungant, haud equidem nobis superiores erunt. Vt enim cætera omittam, multitudinem nostri exercitus, ætatem, experientiam,
C res gestas: quis nescit nos totum corpus armis tegere, illos maiore sui parte nudos esse? nos ratione & ordine vti, illos incompositos ira ad omnia ferri? Neque enim vel impetum eorum, vel magnitudinem corporum, [a] clamoremque reformidare debetis. Nunquam enim vox hominem interfecit: corpora autem illorum ad agendum minime nostris sunt habiliora: (totidem enim manus, quot nos etiam, habent) ad patiendum longe opportuniora, ob molem & nudita-
D tem, erunt. Cæterum impetus immodicus temerariusque ab initio, facile euanescit, parumque temporis viget. Hæc ego vobis adhortandi causa commemoro, quæ iam ante, quum eiusdem generis hostem vinceretis, experti estis: ne vos sermone meo in errorem deduci putetis, vtque [b] spem victoriæ firmissimam ex [rebus] anteactis accipiatis. Sane magna multitudo Gallorum, qui hostium similes sint, no-
E biscum in prælio erunt: vt iam si quid horribile eæ gentes habent, id nobis cum ipsis sit futurum commune. Proinde hæc ita vobiscum reputate, aliosque ea docete: ac, si qui vestrûm à me dissentiunt, ipse tamen nihilominus pugnabo, neque deseram eum ordinem, in quo me patria collocauit; contentus decima legione, quam scio per ignem etiam, si ita necessitas postulet, nudam ituram. Vos autem reliqui quamcelerrime vos hinc auferte, neque me

[a] clamorisq;
[b] vel, re- absq; spem.

frustra hic molestate, inanes reipublicæ sumptus facientes, aliorumque labores vobis vindicantes,[a] prædamque ab aliis partam inuadentes.

a prædamque ac terram ab aliis partam intercipientes.

Quum hæc Cæsar dixisset, quanquam nonnulli diuersum omnino sentirent, tamen non modo contradixit nemo, sed assensi sunt omnes: iique in primis, qui Cæsari suspecti erant, quasi rumorum illorum, quos ipsis obiecerat, autores essent. Milites vt dicto audientes forent, haud difficulter effecit, quod alii reliquis prælati, alacriores facti erant; alii alacritatem eorum contentione quadam æmulabantur. [b] Decimam autem legionem (sic enim secundum ordinem delectuum Romanæ legiones nominabantur, hodieque eadem ratione cognomenta sua sortiuntur) Cæsar cohortem prætoriam sibi delegit, quod illorum beneuolentiam peculiarem quandam semper senserat. Vbi satis alacritatis suis addidit, non ratus sibi in eo loco diutius manendum, ne diem ducendo suorum animi languescerent, continuo motis castris in Ariouistum profectus est; eumque ita repentino aduentu terruit, vt denuo in colloquium de pace venire cogeret. Quum Cæsar omnia imperare, Ariouistus nihil obtemperare vellet, pax composita non est, sed bellum commissum, suspensique erant animi non ipsorum tantum, sed sociorum quoque, hostiumque vtriusque partis. prælio enim eos quamprimum certaturos, eique, qui semel vicisset, reliqua quoque seruitura putabant. Barbari multitudine magnitudineque corporum præcellebant; Romani vero vsu militiæ, armaturaque. Germanorum quoque furori, inconsideratoque & temerario impetui, magnitudo animi Cæsaris ex æquo respondebat. Ita vtræque partes æquali pondere libratæ, spem alacritatemque æquatis quasi lancibus appendebāt. Quū castra iam castris opposuissent, barbaris suæ mulieres vaticinia exercentes interdixerunt, ne prælium ante nouam Lunā committerent. Mouit hoc Ariouistum; qui in huiusmodi reb. plurimum illis tribuebat. itaque etsi Romani eum ad pugnam prouocarent, non tamen statim totis viribus congressus est: sed emisso solum equitatu, peditibusque, qui illis additi erant, Romanos magnopere afflixit: iisque contemptis, locum quendam [munitum] supra eorum vallum occupare aggressus, eoque potitus est. Quum contra Romani alium similem locum occu-

b Decimam vero legionem eximiam ducebat Cæsar, quod eam semper sui studiosam habuisset. Et solebant ita qua ciuibus constabant legiones, secundum ordinem delectuum adpellari. Vnde fit, vt etiam hodiernæ legiones eodem modo cognominentur. Vbi satis

A μάτην ἐνταῦθα ἐντεύχεσθε, τά τε κοινὰ εἰκῆ ἀναλίσκοντες, καὶ τῶν ἀλλοτρίων πόνων μεταποιούμενοι, τήν τε λείαν † καὶ τὴν ὑφ' ἑτέρων κτωμένην σφετεριζόμενοι.

† λείαν τὴν.

Ταῦτα τοῦ Καίσαρος εἰπόντος, οὐ μόνον οὐδεὶς ἀντεῖπεν, (εἰ καὶ τὰ μάλιστα τινὲς ἐς τἀναντία σφίσιν ἐγίγνωσκον) ἀλλὰ καὶ συνῄνεσαν πάντες, καὶ οὐχ ἥκιστα οἱ δι' ὑποψίας αὐτῷ ὄντες λογοποιεῖν ἃ ἤκουσαν· καὶ τούς τε στρατιώτας οὐ χαλεπῶς ἔπεισε πειθαρχῆσαι, τοὺς μὲν, ἐκ τοῦ προ-B κείας προθυμουμένους, τοὺς δ' ἄλλους, δι' ἐκείνους φιλοτιμουμένους. ἐξαίρετον γὰρ δὴ τὸ δέκατον στράτευμα ἐποιήσατο, ὅτι εὔνοιάν πως ἀεὶ αὐτοῦ εἶχεν. οὕτω γὰρ δὴ τὰ πολιτικὰ στρατόπεδα πρὸς τὴν τῶν καταλόγων τάξιν ὠνομάζετο· ὅθεν περ καὶ νῦν ὁμοίως τὰ νῦν ὄντα τὰς ἐπικλήσεις ἔχει. ὡρμημένων οὖν αὐτῶν, ὁ Καῖσαρ οὐκέτι κατὰ χώραν ἔμεινε, μὴ καὶ χρονίσαντες, ἀμβλύτεροι αὖθις γένωνται, ἀλλ' εὐθὺς ἄρας ἐπὶ τὸν Ἀριόβιστον ἤλασε· καὶ οὕτω γε αὐτὸν τῇ αἰφνιδίῳ τῆς ἐφόδου κατέπληξεν, ὥστε καὶ ἐς λόγους οἱ περὶ εἰρήνης ἐλθεῖν κατηνάγκασεν. C οὐ μέντοι καὶ συνέβησαν. αὐτός τε γὰρ πάντα προστάξαι, καὶ ἐκεῖνος οὐδὲν ὑπακοῦσαι ἠθέλησεν. ὅ,τε οὖν πόλεμος συνερρώγει, καὶ μετέωροι οὐ μόνον αὐτοὶ ἑκάτεροι, ἀλλὰ καὶ οἱ σύμμαχοι οἵ τε πολέμιοι σφῶν οἱ ἐκεῖνοι πάντες ἦσαν· τήν τε μάχην αὐτῶν ὅτι τάχιστα ἔσεσθαι, καὶ τοῖς ἅπαξ κρατήσασι καὶ τἆλλα δουλεύσειν νομίζοντες. προεῖχον δὲ οἱ μὲν βάρβαροι τῷ τε πλήθει καὶ τοῖς μεγέθεσιν, οἱ δὲ δὴ Ῥωμαῖοι τῇ τε ἐμπειρίᾳ καὶ τῇ ὁπλίσει· D καί πως καὶ πρὸς τὸν θυμὸν τῶν Κελτῶν, τήν τε ἄκριτον καὶ προπετῆ αὐτῶν ὁρμὴν, ἀντίρροπον τὸ τοῦ Καίσαρος φρόνημα ἐξείσκετο· ὥστε ἰσοπαλεῖς ἐκ τούτων ὄντες, καὶ τὰς ἐλπίδας, τήν τε ἐπ' αὐταῖς προθυμίαν, ἰσοστασίας ἐποιοῦντο. ἀντικαθημένων δὲ αὐτῶν ἀλλήλοις, αἱ γυναῖκες αὐτῶν βαρβάρων ἀπηγόρευσαν σφίσι θεάσασαι, μηδεμίαν πρὸ τῆς νέας σελήνης μάχην συνάψαι. καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀριόβιστος (πάνυ γὰρ αὐταῖς προσεῖχεν, ὁπότε τοιοῦτόν τι ποιήσειαν) οὐχ ἁπάσῃ εὐθὺς τῇ δυνάμει, καίτοι τῶν Ῥωμαίων προκαλουμένων σφᾶς, συνέμιξεν, ἀλλὰ τοὺς ἱππέας μετὰ τῶν συντεταγμένων σφίσι πεζῶν μόνους ἐκ-E πέμπων, ἰσχυρῶς αὐτοὺς ἐλύπει. κἀκ τούτου καταφρονήσας, χωρίον τι ὑπὲρ τοῦ ταφρεύματος σφῶν καταλαβεῖν ἐπεχείρησε· καὶ κατέσχε μὲν αὐτό· ἀντικαταλαβόντων δὲ καὶ ἐκείνων

ἕτερον

ἔπειθον, ἐς μὲν μάχην, καίπερ καὶ μέχρι τῆς μεσημβρίας τὸν στρατὸν ἔξω τοῦ Καίσαρος παρατάξαντος, οὐχ ὥρμησεν· ἐπαναχωρήσαντος δὲ αὐτοῦ πρὸς ἑσπέραν, ἐπῆλθέ τε ἐξαπιναίως σφίσι, καὶ ὀλίγου καὶ τὸ χαράκωμα αὐτῶν εἷλε. προχωρούντων οὖν οὕτως οἱ τῶν πραγμάτων, σμικρόν τι ἐπὶ τῶν γυναικῶν ἐφρόντισε· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ παραταξαμένων τῶν Ῥωμαίων (ὥσπερ που καθ' ἡμέραν ἐποίουν) ἀντεπεξήγαγε. καὶ αὐτοὺς ἐκεῖνοι προϊόντας ἐκ τῶν σκηνωμάτων ἰδόντες, οὐχ ἡσύχασαν, ἀλλ' ἐξάξαντες, οὔτε συντάξασθαι σφίσιν ἀκριβῶς ἐπέτρεψαν, καὶ τὴν ἀκόντισιν αὐτῶν, ἐφ' ἧς ἐς τὰ μάλιστα ἐθάρσουν, δρόμῳ μετὰ βοῆς προσπεσόντες, ὑπετέμοντο. καὶ οὕτω γε ὁμόσε αὐτοῖς ἐχώρησαν, ὥστε σφᾶς μήτε τοῖς κοντοῖς μήτε τοῖς ξίφεσι τοῖς μακροτέροις χρήσασθαι. ὠθίζοντό τε οὖν, καὶ τοῖς σώμασι τὸ πλέον ἢ τοῖς ὅπλοις ἐμάχοντο, ἀνατρέψαι τε τὸν προσκείμενον, καὶ καταβαλεῖν τὸν ἀνθεστηκότα, ἀγῶνα ποιούμενοι. καὶ πολλοὶ καὶ τῆς τῶν βραχυτέρων ξιφῶν χρήσεως στερηθέντες, ταῖς τε χερσὶ καὶ τοῖς στόμασιν ἀντ' ἐκείνων ἠγωνίζοντο, κατασπῶντες † τοὺς ἀντιπάλους, δάκνοντες, σπαράττοντες, ἅτε καὶ τῷ μεγέθει τοῦ σώματος πολὺ αὐτῶν ὑπερέχοντες. οὐ μέντοι καὶ μεγάλα τινὰ ἐκ τούτου σφᾶς ἔβλαψαν. συμπλεκόμενοι γὰρ αὐτοῖς οἱ Ῥωμαῖοι, ἰσορροπώτως τῇ τε ὁπλίσει καὶ τῇ τέχνῃ ἐγίγνοντο· καὶ τέλος ἐπὶ μακρότατον τοιούτῳ τρόπῳ μάχῃ χρησάμενοι, ὀψέ ποτε ἐπεκράτησαν. τά τε γὰρ ξιφίδια καὶ σμικρότερα τῶν Γαλατικῶν ὄντα, καὶ τὰς προσβολὰς † χαλυβδικὰς ἔχοντα, χρησιμώτατα σφίσιν ἐγένετο. καὶ αὐτοὶ ἐν αὐτῷ πονοῦντες ἐπὶ πλεῖον συνεθισθέντες, μᾶλλον τῶν βαρβάρων ἀντήρκεσαν, ἅτε οὐχ ὅμοιον ταῖς ὀξύτησι τῶν ἐφόδων τὸ διαρκὲς σφῶν ἐχόντων. ἐκ δὲ οὖν τούτων ἡττήθησαν ἐκεῖνοι· οὐ μέντοι καὶ ἐτράποντο· οὐχ ὅτι οὐκ ἠθέλησαν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν φυγεῖν, ὑπ' ἀπειρίας τι ἅμα καὶ ἐκλύσεως. συστρεφόμενοι οὖν κατὰ τριακοσίους, καὶ πλείους καὶ ἐλάττους, τάς τε ἀσπίδας ἁπανταχόθεν σφῶν προεβάλλοντο, καὶ ὀρθοὶ ἱστάμενοι, * προσμικτοι μὲν ὑπὸ τῆς συγκλείσεως, δυσκίνητοι δὲ ὑπὸ τῆς πυκνότητος ἐγίγνοντο· καὶ οὔτε ἔδρων οὐδὲν, οὔτε ἔπασχον. οἱ οὖν Ῥωμαῖοι, ἐπειδὴ μήτε ἐκεῖνοι ἀντεπῄεσαν σφίσιν, ἢ καὶ ἔφευγον, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ μένοντες, ὥσπερ ἐν πύργοις εἱστήκεσαν, καὶ αὐτοὶ τά τε δοράτια κατὰ πρώτας εὐθὺς, ἅτε μηδεμίαν χρῆσιν ἔχοντα, ἀπετέθειντο, καὶ τοῖς ξίφεσιν οὐκ ἐδύναντο οὔτε συστάδην μάχεσθαι, οὔτε τῶν κεφαλῶν αὐτῶν (ᾗπερ καὶ μόνον ἁλωτοὶ, οἷά τε γυμναῖς αὐταῖς μαχόμενοι,

† τοὺς ἀντιπάλους, δάκνοντες, σπαράττοντες,

† χαλυβικάς. Xyl. χαλυβδικὰς male.

* ἀπρόσμικτοι μὲν ὑπὸ τῆς συγκλείσεως,

A occupassent, Cæsarque suos in acie constitutos vsq; ad meridiē extra castra habuisset, tamen Ariouistus ad dimicationem nō venit: sed Romanos sub vesperū decedentes repēte adortus, propemodū vallū eorū cepit. Eo rerū successu Ariouistus elatus, parum deinceps mulieribus animum aduertit, sed postridie, quum Romani in aciem (quod singulis diebus faciebant) exissent, suos quoque ipse eduxit. Quos quum tabernaculis suis progredi Romani viderunt, non amplius se continuerunt, B sed in eos, priusquam ordines instruerent, incursum cum clamore fecerunt: iaculationemque eorum, qua maxime barbari fidebant, anteuerterunt. itaque congressi sunt, vt neque contis, neque [a] gladiis vti possent. Igitur barbari iactare sua corpora, trudereque, iisque magis quam armis, vti: obuio quoque euertendo, deiiciendoque, pugnam facere. Multi pugionum quoque vsu interclusi, eorum loco manibus atque ore pugnare, aduersariosque, quos C mole corporum longe excedebant, [b] arreptos calcitrantesque dentibus impetere. Nil tamen magnum damnū hoc pugnandi genere Romanis intulerunt: verum hi comminus congressi, armatura atque arte vim barbarorum adæquabant: eosque, postquam diu admodum eo modo certatum esset, [c] vicerunt. Pugiones Romanorum, qui Gallicis minores erant, habebantque mucrones ex chalybe factos, summo ipsis vsui fuerunt. Ad hæc constantia & tolerantia laboris, [d] barbaris priores erant, qui acriores in primo incursu, quā perseuerātiores sunt. D Germani inferiores facti, non tamē fugæ sese mandarunt, non quidem eo, quod id nollent; sed quia consilii inopia ac lassitudo impediebat. Igitur [e] treceni quique agmine facto, aliquando plures, aliquando [f] minores, scutis vndiquaque sese sepientes, erectique stantes, neque inuadi, quod erant [g] conferti, neque disturbari ob [h] multitudinem poterant: itaque neque agebant quicquam, neque patiebantur. Romani vt eos neque ad pugnam E prodire, neque terga obuertere viderunt, sed stipatos vno loco turris instar consistere, quum primo congressu pila ipsi, quorum vsus nullus tunc esse poterat, abiecissent; neque gladiis etiam comminus pugnare, capitaque hostium (quibus quum nudis pugnarent, ea parte potissimum vulneribus expositi erant)

[a] gladiis longioribus vti.

[b] arreptos prosternere, mordere, discerpere.

[c] sero tamdem vicerunt.

[d] barbaros in resistendo superabant, qui.

[e] trecenteni quique

[f] pauciores,

[g] conclusi

[h] densitatem.

impetere posset, proiectis scutis, partim cum cursu in barbaros irruerunt, partim eos ex propinquo aggressi sunt, magnamque cædem eorum ediderunt. Itaque eorum[a] multi ceciderunt, quod omnes neci erant expositi: complures, antequam caderent, mortui sunt, qui propter densitatem agminis in orbem glomerati, etiam confossi, recto corpore extabant. Eo modo maior pars peditum [b]ibi periit: alii propter carros, ad quos compulsi erant, cum coniugibus liberisque obtruncati sunt. Ariouistus autem confestim cũ equitatu ea regione excessit, [c]iterque ad Rhenum conuertit: insequentesque Romanos, nauiculam nactus, effugit. Reliquos partim Romani flumen ingressos interfecerunt, partim ipse ad se receptos abduxit. Ad hunc modum igitur ista bella confecta sunt.

a multi mox ceciderunt quod omnes cædi essent expositi: complures

b ibi propter carros, quotquot ad eos compulsi erant, cum coniugibus liberisque perierunt. Ariouistus

c ac versus Rhenũ mox properans, persecutores quidẽ habuit, at comprehensus non fuit; quod ope nauis iam ante fugiens euasisset. Reliquos

ῆσαι) ἐφικέσθαι, τάς τε ἀσπίδας ἀπέρριψαν καὶ προσπίπτοντες σφίσιν, οἱ μὲν, ἐξ ἐπιδρομῆς, οἱ δὲ, καὶ ἐγγύθεν, ἀνείλοντο φόνον τινὰ καὶ ἔκοπτον αὐτούς. κἀκ τούτου πολλοὶ μὲν εὐθὺς, ἅτε καὶ † μιᾶς ἐπισχέσεως ὄντες, ἔπιπτον· πολλοὶ δὲ καὶ πρὶν πεσεῖν, ἀπέθνησκον. ὑπὸ γὰρ τῆς πυκνότητος τῆς συστάσεως καὶ τεθνηκότες ὀρθοὶ ἀνείχοντο. τῶν μὲν οὖν πεζῶν τὸ πλεῖστον οὕτω καὶ ἐκεῖ πρὸς ταῖς ἁμάξαις, ὅσον γε καὶ ἐξωσθὲν ἐς αὐτὰς ἐτύγχανε, σύν τε ταῖς γυναιξὶ καὶ σὺν τοῖς παισὶν αὐτῶν ἐφθάρησαν. ὁ δὲ Ἀριόουιστος μετὰ ἱππέων τήν τε χώραν παραχρῆμα ἐξέλιπε, καὶ πρὸς τὸν Ῥῆνον παραχρῆμα ὁρμήσας, ἐπεδιώχθη μὲν, οὐ κατελήφθη δέ. ἀλλ' ὁ μὲν ἐπὶ πλοίου προεξέφυγε, τῶν δ' ἄλλων τοὺς μὲν οἱ Ῥωμαῖοι ἐς τὸν ποταμὸν ἐσβαίνοντας ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ὑπολαβὼν ἀπενήνοχεν. οὕτω μὲν δὴ καὶ ἐκεῖνα διεπολεμήθη.

† μιᾶς ἐπιστάσεως.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER TRIGESIMUS NONUS.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΪΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ τὸ τριακοστὸν ἔνατον βιβλίον.

HÆC INSVNT LIBRO XXXIX. Romanæ historiæ Dionis.

ΤΑ'ΔΕ Ε'ΝΕΣΤΙΝ Ε'Ν ΤΩ τριακοστῷ ἐνάτῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

† Βελγικοῖς.

ΧΡΟ'ΝΟΥ ΠΛΗ'ΘΟΣ, Ε'ΤΗ Δ', Ε'Ν ΟΙ'Σ ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι οἵδε ἐγένοντο.

Π. Κορνήλιος Π. υἱ. Λεντοῦλος Σπινθὴρ, καὶ † Καικίλιος Κ. υἱ. Μέτελλος Νέπως.
Γν. Κορνήλιος Γ. υἱ. Λεντοῦλος Μαρκελλῖνος, καὶ Λ. Μάρκιος Λ. υἱ. Φίλιππος.

† Κ. Καικίλιος.

Γν. Πομ-

Γν. Πομπήιος Γν. υἱ. Μάγνος, τὸ β', καὶ Μ. Λικίνιος Π. υἱ. Κράσσος, τὸ β'.
Λ. Δομίτιος Γν. υἱ. Ἀἠνόβαρβος, καὶ Ἄππιος Κλαύδιος Ἀππ. υἱ. Πούλχρος.

TEMPORIS SPATIVM, ANNI QVATVOR,
in quibus hi consules recensentur.

ANNO V.C. 697. P. Cornelius P.F. Lentulus Spinther, & Q. Cæcilius Q.F. Metellus Nepos.
† Cn. 698. † C. Cornelius P.F. Lentulus Marcellinus, & L. Marcius L.F. Philippus.
699. Cn. Pompeius Cn.F. Magnus II. & M. Licinius P.F. Crassus, II.
700. L. Domitius Cn.F. Aenobarbus, & Appius Claudius App. F. Pulcher.

Μετὰ δὲ ταῦτα, τοῦ χειμῶνος, ἐν ᾧ Κορνήλιός τε Σπινθὴρ καὶ ὁ Μέτελλος ὁ Νέπως ὑπατεύειν ἤρξαντο, διελθόντος, τρίτος τις πόλεμος αὐτοῖς ἐγένετο. οἱ γὰρ † Κελτικοὶ τῷ τε Ῥήνῳ πολλοῖς καὶ συμμίκτοις γένεσι προσοικοῦντες, καὶ ἐπὶ τὸν Ὠκεανὸν τὸν κατὰ Βρεττανίαν καθήκοντες, ἐν μὲν τῷ πρὶν, οἱ μὲν, ἔνσπονδοι τοῖς Ῥωμαίοις ἦσαν, οἱ δὲ ἐφρόντιζον αὐτῶν οὐδὲν· τότε δὲ τὸν Καίσαρα εὖ φερόμενον ἰδόντες, καὶ δείσαντες μὴ καὶ ἐπὶ σφᾶς ὁρμήσῃ, συνεστράφησαν· καὶ κοινῷ, πλὴν Ῥημῶν, λόγῳ χρησάμενοι, συνεβουλεύσαντό τε ἐπὶ τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ συνωμόσαντο, Ἄδραν προστησάμενοι. ταῦθ' οὖν ὁ Καῖσαρ παρὰ τῶν Ῥημῶν μαθὼν, ἐν φρουρᾷ τε αὐτοὺς ἐποιήσατο, καὶ ταῦτα πρὸς † τῷ Αὐξόνῳ ποταμῷ στρατοπεδευσάμενος, ἤθροιζέ τε ἅμα τοὺς στρατιώτας, καὶ ἐξήσκει. οὐδ' ἐτόλμησε πρότερον τοῖς πολεμίοις, καίτοι τὴν χώραν σφῶν καταδέχουσιν, ἐς χεῖρας ἐλθεῖν, πρὶν ὡς καὶ δεδιότος αὐτοῦ καταφρονήσαντες, ἐπεχείρησαν τήν τε γέφυραν καταλαβεῖν, καὶ τὴν σιτοπομπίαν, ἣν δι' αὐτῆς παρὰ τῶν συμμάχων ἐποιεῖτο, ἀφελέσθαι. τοῦτο γὰρ ἐξ αὐτομόλων προγνοὺς ἐσόμενον, ἔπεμψεν ἐπ' αὐτοὺς νυκτὸς τούς τε ψιλοὺς καὶ τοὺς ἱππέας. καὶ οἱ μὲν, προσπεσόντες τοῖς βαρβάροις ἀπροσδοκήτοις, πολλοὺς ἀπέκτειναν· ὥστε πάντας τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἐς τὴν οἰκείαν, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ οἱ Αἴδουοι ἐσβεβληκότες ἐς αὐτὴν ἠγγέλλοντο, ἀπαναστῆναι. Καῖσαρ δὲ ᾔσθετο μὲν τὸ γιγνόμενον, οὐκ ἐτόλμησε δὲ σφᾶς εὐθὺς, ἀγνοίᾳ τῶν χωρίων, ἐπιδιώξαι· ἀλλ' ἅμα τήν τε ἵππον λαβὼν, καὶ τοὺς πεζοὺς ἐπακολουθεῖν κελεύσας, κατέλαβεν αὐτούς. καὶ ὑποστάντας ἐς μάχην (ἐνομίζετο γὰρ σὺν μόνῃ τῇ ἵππῳ εἶναι) διέτριψε μέχρις οὗ καὶ ὁ πεζὸς ἦλθε. καὶ οὕτω παντὶ τῷ στρατῷ περισχὼν, τούς τε πλείους κατέκοψε, καὶ τοὺς περιλοίπους ὁμολογίᾳ παρεστήσατο. κἀκ τούτου καὶ τῶν δήμων τοὺς μὲν ἀμαχὶ προσηγάγετο, τοὺς δὲ πολέμῳ. Νερούιοι δὲ τῆς μὲν πεδιάδος (οὐ γὰρ ἀξιόμαχοι) ἑκόντες αὐτῷ ἐξέστησαν ἐς δὲ δὴ τὰ ὄρη τὰ ὑλώ-

AD exitum vero eius hyemis in qua Cornelius Spinther & Metellus Nepos cõsulatum inierunt, tertium ibi bellum exortum est. Variæ atque inter se permixtæ Belgarum gentes propter Rhenum habitabant, ac se vsque ad Oceanum Britannicum extendebãt. Hæ prioribus temporibus partim fœdere Romanis iunctæ fuerant, partim nullam eorum rationem habuerãt: tunc autem Cæsarem læto successu rerum ferri videntes, metuentesque ne ad ipsos quoque proficisceretur, coniurationem fecerunt: vnanimique consensu, solis exceptis Rhemis, omnes contra Romanos consilia inierunt, Adra summæ belli præfecto. De hac re per Rhemos certior factus Cæsar, præsidia cõtra eos statuit: castrisque ad Axonam flumen collocatis, milites suos in vnum locum conduxit, exercuitque: neque prius est ausus in dimicationem cum hostibus venire, quanquam Rhemorum agros populabantur, quam ii contempto Cæsare pontem occupare, commeatibusque, quos per eum à sociis accipiebat, intercludere ipsum aggressi sunt. Cæsar à transfugis hoc ita futurum edoctus, leuem armaturam, equitesque noctu hostibus immisit: qui ex improuiso barbaros inuadentes, magnã eorum cædem fecerunt. itaque postridie omnes domum suam regredi cœperunt, præcipue quod in suam regionem Hæduos irrupisse nuntiabatur. Non fefellit eorum discessus Cæsarem, sed propter inscitiam locorum insequi eos veritus est: tamen ipse assumpto equitatu omni, peditibusque imperato, vt sequerentur, hostes assecutus est, congredique ausos (soli.n. equites cum Cæsare esse putabantur) detinuit, donec peditatus quoque aduenit. ibi tum omni exercitu circumiecto, plerosque hostium occidit, reliquis pacis cõditiones dedit: deinceps multos populos, alios citra præliũ, alios bello sibi adiũxit: Neruii autẽ, quia ad pugnã pares nõ erãt, vltro planis locis Cæsari cesserunt, ac se in montes siluis densissimis consi-

tos receperunt: hinc in Cæsaris copias nihil tale expectantes decurrerunt: pulsique ea parte fugatique, in qua Cæsar aderat, maiori altera sui exercitus parte superiores facti, ipsa extemplo Romanorum castra ceperunt. Cæsar, qui fugientibus instabat, eo animaduerso ab insecutione reuersus, ad castra se contulit: in iis hostes prædæ intentos deprehendens, circumdedit atque interfecit. ab hoc facto in subigendis cæteris Neruiis nullam difficultatē sensit. Interim Aduatici, qui & genere & animis Cimbri erant, Neruiis vicinis suis opitulatum profecti, postquam de iis iam actum esse senserunt, domum reuerterunt: cunctisque oppidis desertis, sua omnia in vnum castellum, quod ipsis fortissimum erat, contulerunt: oppugnantemque id Cæsarem per multos dies, reiecerunt, donec [a] ad machinationes se ille conuertit. Quandiu Romanos materiam cædere, machinasque construere viderunt, ignari quis earum vsus foret, eos irriserunt: postquam opera perfecta sunt, atque vndiquaque armati milites illis oppido admouebantur, noua atque inusitata specie commoti Aduatici, legatos ad Cæsarem de pace miserunt, militibus necessarias res suppeditauerunt, nonnihilque armorum de muro proiecerunt. Post, vbi opera ista viris iterum nudata, Romanos propter victoriam animo esse hilari viderunt, pœnitudine ducti, audaciaque recepta, de nocte oppido egressi sunt, vt eos inopinato obtruncarent: verum quum in excubitores incidissent, (accurate enim omnia Cæsar semper curabat) proposito frustrati sunt: [b] ac ne reliquis vllus locus fuit, sed omnes sub hastam missi sunt. His ita gestis, Cæsar, quum alios plurimos populos partim ipse, partim per suos legatos subegisset, iamque hiems instaret, in hiberna profectus est. Romani, re cognita, mirati, tot populos, quorum ne nomina quidem satis cognita ante fuerant, eum domuisse; supplicationem xv. dierum decreuerunt, quod ante id tempus acciderat nunquam. Eodem tempore Sergius Galba, Cæsaris legatus, per æstatem, ac priusquam exercitum in hyberna dimitteret, Veragros, qui ad lacum Lemanum, iuxta Allobroges, vsque ad Alpes incolunt, partim vi, partim conditionibus pacis datis, receperat; ita vt hiemare quoque ibi locorum constitueret. Sed postquam militum alii cum eo man-

a ad machinarum fabricationem se conuertit.

b ac ne quidem reliquorum quisquam veniā consecutus est, sed omnes venditi sunt. Et quoniam hic sub iugū missit, etiam alios complures Cæsar partim ipse.

A δέξασθαι ἀναχωρισθέντες, ἔπειτ' ἐπηγάγοντο καὶ ἐκφθεὶς ἐπικατέδραμον ἀνέλπιστοι, καὶ καθ' ὃ μὲν αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἦν, ἐτράποντο καὶ ἔφυγον· τῷ δὲ δὴ πλείονι τοῦ στρατοῦ καθυπέρτεροί τε ἐγένοντο, καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτοβοεὶ εἷλον. αἰσθόμενος δὲ τοῦτ' ἐκεῖνος προκεχωρηκότα, ἐπί τε τοὺς τὸ χάρακα ἔχοντας διώκων, ἀνέστρεψε· καὶ καταλαβὼν αὐτοὺς ἐν τῷ ἐρύματι ἁρπαγὴν ποιουμένους, περιεστοιχίσατο καὶ κατεφόνευσε. πράξας δὲ ταῦτα, οὐδὲν † ὅτι μέγα ἔργον τοὺς λοιποὺς Νερουίους χειρούμενος ἔσχε. καὶ τούτῳ Ἀτουατικοί, πλησιόχωροί τε αὐτοῖς ὄντες, καὶ τὸ γένος τό, τε φρόνημα τὸ τῶν Κίμβρων ἔχοντες, ὥρμησαν μὲν ὡς καὶ βοηθήσοντες σφίσιν. ἐπεὶ δὲ ἔφθησαν

B προαλόντες, ἀνεχώρησαν, καὶ πάντα τἄλλα χωρία ἐκλιπόντες, ἐς ἓν τεῖχος τὸ κράτιστον ἀνεσκευάσαντο, καὶ αὐτῷ τὸν Καίσαρα προσβαλόντα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἀπεκρούσαντο, μέχρις οὗ πρὸς μηχανῶν ποίησιν ἐτράπετο. τότε γὰρ τέως μὲν τήν τε ὕλην τέμνοντας καὶ τὰ μηχανήματα συμπηγνύντας τοὺς Ῥωμαίους ἑώρων, γέλωτα τῇ ἀπειρίᾳ τῶν γινομένων ἐποιοῦντο. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνά τε ἐξειργάσθη, καὶ ὁπλῖται σφίσι πανταχόθεν ἅμα ἐπ' αὐτῶν προσήγοντο, κατεπλάγησαν, ἅτε μὴ πώποτε

C τοιοῦτόν τι ἑωρακότες· καὶ ἐκηρυκεύσαντο, τά τε ἐπιτήδεια τοῖς στρατιώταις πέμψαντες, καὶ ὅπλα τινὰ ἀπὸ τοῦ τείχους ῥίψαντες. ὡς μέντοι τά τε μηχανήματα τῶν ἀνδρῶν γυμνωθέντα αὖθις εἶδον, καὶ ἐκείνους πρὸς θυμηδίᾳ διανοίᾳ ἐπὶ νίκῃ τετραμμένους ᾔσθοντο, μετέγνωσαν· καὶ ἀναθαρσήσαντες, τῆς νυκτὸς ἐπεξῆλθον, ὡς καὶ ἀνελπίστους σφᾶς κατακόψοντες, ἐποιήσαντο. περιπεσόντες δὲ τοῖς προφύλαξιν (ὁ γὰρ Καῖσαρ ἀκριβῶς πάντα ἀεὶ διῴκει) ἐσφάλησαν· καὶ οὐδὲ τῶν λοιπῶν οὐδεὶς ἔτι συγγνώ-

D μης ἔτυχεν, ἀλλὰ πάντες ἐπράθησαν. ἐπεὶ † δὲ οὗτοί τ' ἐστράφησαν, καὶ ἄλλοι, οἱ μὲν ὑπ' αὐτοῦ, οἱ δὲ καὶ διὰ τῶν ὑποστρατήγων, συχνοὶ ἐκεχείρωντο, ὅ, τε χειμὼν ἐνέστη, ἀνεχώρησαν ἐς τὰ χειμάδια. μαθόντες δὲ ταῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι, ἐθαύμαζον ὅτι ἔθνη τοσαῦτα, ὧν οὐδὲ τὰ ὀνόματα πρότερον ἠκρίβουν, ᾑρήκει· καὶ ἐψηφίσαντο πεντεκαίδεκα ἐπ' αὐτοῖς ἡμέρας θῦσαι· ὅπερ οὔπω πρότερον ἐγεγόνει. Καὶ τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ † Γάρβας ὁ Σερούιος, ὑποστρατη-

E γῶν αὐτῷ, μέχρι μὲν ἥ τε ὡραία καὶ τὸ στράτευμα συνεστὸς εἶχεν, * Οὐεράγρους παρά τε τῇ ‡ Λεμαβαίᾳ λίμνῃ, καὶ πρὸς τοῖς Ἀλλόβριξι, μέχρι τῶν Ἄλπεων, οἰκοῦντας, τοὺς μὲν βίᾳ, τοὺς δὲ καὶ ὁμολογίᾳ παρεστήσατο· ὥστε καὶ χειμάσαι κατὰ χώραν παρεσκευάσατο. ἐπεὶ μέντοι οἱ πλείους τῶν στρατιωτῶν, οἱ

† ἴσ.

† δὲ οὕτω κατεστράφησαν,

† Γάλβας ὁ Σέργιος,

* Οὐισάχους

‡ Λεμανῷ.

πόῤῥω τῆς Ἰταλίας ὄντες, οἱ δὲ καὶ ἐφ᾽ ἑαυτῶν ἄλλοσε ἀπεχώρησαν, καὶ αὐτῷ ἀπροσδόκητοι κατὰ τοῦτο οἱ ἐπιχώριοι ἐπέθεντο· πρὸς ἀπόνοιαν ὑπ᾽ ἀπογνώσεως προήχθη· καὶ ἐκπηδήσας ἐκ τοῦ χειμαδίου ἄφνω, τούς τε προσκειμένους οἱ τῷ παραδόξῳ τοῦ τολμήματος ἐξέπληξε, καὶ δι᾽ αὐτῶν πρὸς τὰ μετέωρα διέπεσε. γενόμενος δὲ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ, ἠμύνατο μὲν αὐτοὺς, καὶ μετὰ τοῦτο, καὶ ἐδουλώσατο, οὐ μὴν καὶ ἐχείμασεν αὐτόθι, ἀλλὰ καὶ ἐς τὴν τῶν Ἀλλοβρίγων μετέστη. ταῦτα μὲν ἐν τῇ Γαλατίᾳ ἐγένετο.

Πομπήιος δὲ ἐν τούτῳ τὴν κάθοδον τῷ Κικέρωνι ψηφισθῆναι διεπράξατο. ὃν γὰρ διὰ τοῦ Κλωδίου ἐξεληλάκει, τοῦτον ἐπ᾽ αὐτὸν ἐκεῖνον ἐπανήγαγεν. οὕτω που τὸ ἀνθρώπειον δι᾽ ὀλίγου τε ἔστιν ὅτε μεταβάλλεται, καὶ ἀφ᾽ ὧν ὠφεληθήσεσθαί τινες ἢ καὶ βλαβήσεσθαι νομίζουσι, τὰ ἐναντιώτατα ἀντιλαμβάνουσι. συνέπραττον δὲ ἀπὸ τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν δημάρχων ἄλλοι τε καὶ Τίτος Ἄννιος Μίλων, οἵπερ που καὶ τὴν γνώμην ἐς τὸ πλῆθος ἐσήνεγκαν †. ὁ γὰρ Σπινθὴρ ὁ ὕπατος τὸ μέν τι καὶ τῷ Πομπηίῳ χαριζόμενος, τὸ δὲ, καὶ ἐξ ἰδίας ἔχθρας τὸν Κλώδιον ἀμυνόμενος, ὑφ᾽ ἧς καὶ τὴν μοιχείαν αὐτοῦ δικάζων κατεγνώκει. καὶ ἐκείνῳ δὲ ἄλλοι τε τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντων ὑπῆρχον, καὶ ὁ ἀδελφὸς Ἄππιος Κλαύδιος στρατηγῶν, ὅ, τε Νέπως ὁ ὕπατος, ἀπ᾽ οἰκείας τινὸς ἔχθρας τὸν Κικέρωνα μισῶν. οὗτοί τε οὖν ἐπὶ πλεῖον ἢ πρὶν, ἅτε καὶ ἡγεμόνας τοὺς ὑπάτους ἔχοντες, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐν τῇ πόλει, διαστάντες πρὸς ἑκατέρους, ἐθορύβουν. καὶ ἄλλα τε ἐκ τούτου οὐκ ἐν κόσμῳ πολλὰ ἐγίγνετο, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ διαψηφίσει ὁ Κλώδιος γνοὺς τὸ πλῆθος πρὸς τοῦ Κικέρωνος ἐσόμενον, τοὺς μονομάχους, οὓς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ πρὸς ἀγῶνας ἐπιταφίους ἐπὶ τῷ Μάρκῳ τῷ συγγενεῖ προπαρεσκευάσατο, λαβὼν, ἐσεπήδησεν ἐς τὸν σύλλογον· καὶ πολλοὺς μὲν ἔτρωσε, πολλοὺς δὲ ἔκτεινεν. οὔτ᾽ οὖν ἡ γνώμη ἐκυρώθη, καὶ ἐκείνοις ὡς δορυφόροις συνών, φοβερὸς καὶ ἐς τὰ ἄλλα πᾶσιν ἦν. ἀγορανομίαν τε ᾔτει, ὡς καὶ τὴν δίκην τῆς βίας, ἂν ἀποδειχθῇ, διαφευξούμενος. ἐγράψατο γὰρ αὐτὸν ὁ Μίλων, καὶ οὐκ ἐσήγαγεν. οὔτε γὰρ οἱ ταμίαι, δι᾽ ὧν τὴν ἀποκλήρωσιν τῶν δικαστῶν γενέσθαι ἐχρῆν, ᾕρηντο· καὶ ὁ Νέπως ἀπεῖπε τῷ στρατηγῷ μηδεμίαν πρὸ τῆς κληρώσεως αὐτῶν, δίκην προσέσθαι. ἔδει δὲ ἄρα τοὺς ἀγορανόμους πρὸ τῶν ταμιῶν καταστῆναι, καὶ διὰ τοῦτο ὅτι μάλιστα ἡ διατριβὴ ἐγένετο. μαχόμενος δὲ καὶ περὶ αὐτοῦ τούτου, πολλὰ ἐτα-

manserunt, quippe haud lõge ab Italia se abesse rati, plerique vero in alia loca discesserunt, incolæ autem eius regionis, eo intellecto, inopinatis ipsum inuaserunt: tum ex desperatione in furorem versus, repente hibernaculis exiliĳ incredibilique audacia hostibus, qui eum obsederant, cõsternatis, per eos in locum sublimem euasit: atq; in tuto constitutus, vltus id facinus, hostes in seruitutem redegit: hyberna autem ipso eo loco vlterius nõ habuit, sed ad Allobroges trãstulit.

B Dum hæc in Gallia geruntur, interea Pompeius effecit, vt reditus Ciceroni decerneretur. Quem enim Clodii causa expulerat, eum contra eundem reduxit. Ita nimirum facillimo momento mutantur animi hominum: vsuq; venit, vt à quibus se vel adiutum, vel læsum iri quis existimet, eos longe alios experiatur. Pompeium ea in re prætores nonnulli, tribunique plebis, atque inter eos in primis Titus Annius Milo, adiuuabant; qui etiam ea de re ad populum C retulerunt: ac præter hoc Spinther etiam consul, partim studio Pompeio gratificandi incitatus, partim odio Clodii impulsus, propter quod eum quoque in iudicio de adulterio damnauerat. Clodio contra, cum alii, qui magistratus gerebant, aderant; tum frater suus Appius Claudius, prætor eo tempore, consulque Nepos, qui ob peculiarem inimicitiam Ciceroni infensus erat. [a] Maiores, quam ante, tumultus inter has fa- D ctiones coorti sunt, quod dissidiis ciuilibus ipsi consules præerant: multaq; cum alia parum decora perpetrata sunt, tum in ipsa suffragatione Clodius, cognito, multitudinem pro Cicerone futuram, acceptis gladiatoribus, quos frater suus parauerat ad ludos funebres, quos Marco propinquo suo instituerat, in concionem insiluit: multisque sauciatis, multis occisis, legis lationem impediuit. Ipse deinde his stipatoribus vsus, omnibus iam formidini erat, ædilitatemque petebat: quod eam adeptus, iudicium de vi subterfugitu- E rum se cogitaret. Detulerat enim nomen eius Milo, non tamen accusauit. nondum enim constituti erant quæstores, à quibus sortitionem iudicum fieri oportebat: Nepósq; prætori edixerat, ne quod iudiciũ, antequã iudices sorte deligerentur, admitteret. Oportebat aũt prius ædiles, quã quęstores cõstitui: eiusq; rei causa potissimũ hãc morã iniiciebat. Milo quũ hoc ipsum impugnaret, multæque turbæ

† in

‡ Xyland. , τι Σπινθὴρ

a Igitur & hi multo magis, quã ante, cum cõsules ipsos nancti duces, & cæteri ciues, alterutram in factionẽ distracti, tumultuabantur: multaque

fierent, tandem ipse quoque coacta manu gladiatorum, aliorumque suæ sententiæ hominum, cum Clodio aliquoties conflixit: fereque per totam [eam] vrbem cædes grassabantur. Itaque Nepos sibi à collega, Pompeioque, cæterisque optimatibus metuens, sententiam mutauit. Hoc facto, referente Lentulo, senatus autor factus est, vt Cicero reduceretur: idque populus, quum videret vtrumq; consulem autorem esse, ita iussit. Ac, quanquam Clodius iis reclamabat, tamen Milone se ei opponente, ita vt vim facere nullam posset, Pompeio quoque, & aliis legi huic astipulantibus, ea factio longe superior euasit.

Reuersus igitur est Romam Cicero, factaque sibi à consulibus potestate, senatui in curia, populoque in concione gratias egit: Pompeioque inimicitia, quam propter exilium suum susceperat, condonata, in gratiam rediit; statimque eius beneficium compensauit. Quum enim ingens vrbem fames affligeret, plebsque vniuersa in theatrum primo (quo tunc temporis vnico ad ludos vtebantur) deinde in Capitolium aduersum senatum, qui tum in concilio erat, impetum faceret, ac modo cædem ipsis, modo se eos [a]cum templo combusturum minaretur: Cicero senatui persuasit, vt Pompeio annonæ procurationem mandarent, eique imperium proconsulare ad quinquennium in [b]Italia omnibusque terris darent. Ita futurum erat vt, sicut ante contra prædones, ita nunc caritatis incumbentis caussa, iterum in omnes terræ partes, quæ sub ditione Romana essent, imperium obtineret. At Cæsar & Crassus, etsi Ciceronem odio habebant, tamen quia eũ rediturum constabat, curam eius aliquã sibi assumpserunt: ipseque Cæsar absens beneuolentiam erga Ciceronem aliquã ostentauit: nulla tamen ipsis à Cicerone relata est gratia. Quia enim hoc eos non ex animo facere sciebat, existimabatque per eos se præcipue exterminatum fuisse, aperte contra ipsos quippiam tentare non ausus (quod immodicæ in dicendo libertatis fructus nuper iam sensisset) librum quendam occultum conscripsit, cuius erat inscriptio, De suorum consiliorum rationibus. In eum multa acerba contra Cæsarem Crassumque, aliosque nonnullos dicta congessit: metuensque ne se viuo emanaret, obsignatum filio tradidit, cum mandato, ne eum se superstite aut legeret, aut ederet. Cicero igitur denuo reuiguit, ac nõ modo cæteras suas

[a] cum ipsis templis.

[b] in Italia, & extra Italiam darent.

A ἐξέτρεφε· καὶ τέλος, μονομάχους τινὰς καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλους τῶν τὰ αὐτά οἱ βουλομένων ἀθροίσας, ἐς χεῖρας τῷ Κλωδίῳ συνεχῶς ἤει· καὶ σφαγαὶ κατὰ πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, τὴν πόλιν ἐγίγνοντο. ὁ οὖν Νέπως φοβηθεὶς πρός τε τοῦ συνάρχοντος, καὶ πρὸς τοῦ Πομπηΐου, τῶν τε ἄλλων τῶν πρώτων, μετεβάλλετο. καὶ οὕτως ἥ τε γερουσία κατελθεῖν τὸν Κικέρωνα, τοῦ Σπινθῆρος ἐσηγησαμένου, προεβούλευσε· καὶ ὁ δῆμος, ἀμφοτέρων τῶν ὑπάτων ἐσενεγκόντων, ἐψηφίσατο. ἀντέλεγε μὲν γὰρ πρὸς αὐτοὺς Κλώδιος, ἀλλ' ἐκείνῳ τε ὁ Μίλων ἀντέκειτο, ὥστε B μηδὲν βίαιον δρᾶσαι· καὶ τῷ νόμῳ ἄλλοι τε, καὶ ὁ Πομπήϊος συνέστησαν, ὥστε πολὺ κρείττους αὐτοὺς γενέσθαι.

Κατῆλθέ τε οὖν ὁ Κικέρων, καὶ χάριν τῇ τε βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, παρασχόντων αὐτῷ τῶν ὑπάτων καὶ κατὰ τὸ συνέδριον καὶ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ἔγνω· τῷ τε Πομπηΐῳ τὴν ἔχθραν τὴν ἐπὶ τῇ φυγῇ μεθεὶς, συνηλλάγη. καὶ τήν γε εὐεργεσίαν παραχρῆμα ἀπέδωκε. λιμοῦ γὰρ ἐν τῇ πόλει ἰσχυροῦ γενομένου, καὶ τοῦ ὁμίλου παντὸς ἔς τε τὸ θέατρον (οἷα δὴ καὶ τότε ἐπὶ C θεάτρῳ ἐς τὰς πανηγύρεις ἐχρῶντο) καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἐς τὸ Καπιτώλιον ἐπὶ τοὺς βουλευτὰς συνεδρεύοντας ἐσπηδήσαντος, καὶ τοτὲ μὲν ἐν χερσὶν αὐτοὺς ἀποσφάξειν, τοτὲ δὲ καὶ καταπρήσειν σὺν αὐτοῖς τοῖς ναοῖς ἀπειλοῦντος, ἔπεισε σφᾶς ἐπιμελητὴν τοῦ σίτου τὸν Πομπήϊον προχειρίσασθαι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀρχὴν αὐτῷ ἀνθυπάτου καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἔξω ἐπὶ πέντε ἔτη δοῦναι. καὶ ὁ μὲν, ὥσπερ ἐπὶ τοῖς καταποντισταῖς πρότερον, οὕτω καὶ τότε † ἐπὶ τῷ [σίτῳ] πάσης αὖθις τῆς οἰκουμένης τῆς ὑπὸ τοῖς Ῥωμαίοις τότε οὔσης D ἄρξειν ἔμελλε. Καῖσαρ δὲ καὶ Κράσσος ἄλλως τε ἤχθοντο τῷ Κικέρωνι, σπουδὴν δ' οὖν τινὰ αὐτοῦ ἔσχον, ἐπειδὴ πάντως καθήξοντα αὐτὸν ᾔσθοντο (καὶ γὰρ ὁ Καῖσαρ καὶ ἀπὼν εὔνοιάν τινα αὐτῷ ἐνεδείξατο) οὐ μέντοι καὶ χάριν οὐδεμίαν ἀντέλαβον. ἐκεῖνος γὰρ τό τε οὐκ ἀπὸ γνώμης σφᾶς πεποιηκότας εἰδὼς, καὶ τῆς φυγῆς αἰτιωτάτους γεγονέναι νομίζων, ἐκ μὲν τοῦ προφανοῦς οὐ πάνυ πρὸς αὐτοὺς ἐθρασύνετο, ἅτε καὶ τῶν τῆς ἀκράτου παρρησίας ἐπικαρπιῶν νεωστὶ πεπειραμένος· βιβλίον μέντοι τι ἀπόρρητον E συνέθηκε· † καὶ ἐπεὶ ἐπέγραψεν αὐτῷ, ὡς καὶ περὶ τῶν ἑαυτοῦ βουλευμάτων ἀπολογισμόν τινα ἔχοντι. πολλὰ δὲ δὴ καὶ δεινὰ ἐς αὐτὸ καὶ περὶ ἐκείνων καὶ περὶ ἄλλων τινῶν * συνήνεσε, καὶ διὰ τοῦτο φοβηθεὶς μὴ καὶ ζῶντος αὐτοῦ ἐκφοιτήσῃ, κατεσημήνατό τε αὐτὸ καὶ παρέδωκε τῷ παιδὶ, προστάξας οἱ μήτ' ἀναγνῶναι μήτε δημοσιεῦσαι τὰ γεγραμμένα, πρὶν ἂν μεταλλάξῃ. Κικέρων μὲν οὖν αὖθις ἀνεβλάστανε, καὶ

τήν τε

† ἐπὶ τῷ λ

† ὃ ἐπιγρά- φειν.

* συνέθηκεν

οὐσίαν, καὶ τὸ ἔδαφος τῆς οἰκίας, καίτοι τῇ Ἐλευθερίᾳ ἀνειμένον, καὶ τοῦ Κλωδίου καὶ ἐπιθειάζοντος, † καὶ ἐς ἐνθύμιον αὐτὸ προβάλλοντος, ἐκομίσατο. τὴν γὰρ ἐσφορὰν τοῦ φρατριατικοῦ νόμου, παρ' ἣν ἐκ τῶν εὐπατριδῶν ἐς τὸ πλῆθος ἐπεποίητο, διαβάλλων, ὡς οὐκ ἐν τοῖς ὡρισμένοις ἐκ τῶν πατρίων χρόνοις ἐκτεθέντος αὐτοῦ, τὴν δημαρχίαν τοῦ Κλωδίου πᾶσαν, ἐν ᾗ καὶ τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν ἐδέδοκτο, κατέλυε· λέγων οὐχ οἷόν τε εἶναι, τῆς μεταστάσεως αὐτοῦ τῆς ἐς τὸν ὅμιλον παρανόμως γεγενημένης, ὑγιές τι τῶν ἐν αὐτῇ πραχθέντων νομίζεσθαι. καὶ ἔπεισε διὰ τούτου τοὺς ποντίφικας τὸ ἔδαφός οἱ, ‡ ὡς καὶ ὅσιον καὶ βέβηλον ὄν, ἀποδοῦναι. καὶ οὕτω καὶ ἐκεῖνο, καὶ χρήματα ἔς τε τὴν τῆς οἰκίας κατασκευήν, καὶ εἰ δή τι ἄλλο τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἐλελύμαντο, ἔλαβε.

† Θ ἐνθυμίου ἐς αὐτὸ προβάλλοντος,

‡ ὡς καὶ ἀνόσιον Θ

A suas facultates, sed solum etiam ædium suarum recuperauit: quanquam id Libertati dedicatum, à Clodioque consecratum, & religioni obligatum erat. Cicero ‡ autem lationem legis Curiatæ, per quam Clodius à patriciis ad plebem traductus erat, [a] improbans, eumque non eo tempore, quod præscriptum legibus maiorum fuerat, adoptandum datum dicẽs, totum eius tribunatum, in quo etiam de B domo sua decretum fuerat, euertit: indicauitque, quia contra, quam leges ferrẽt, is ad plebem transiisset, nihil quoque eorum, quæ egisset, ratum esse habendum: eoque pontifices permouit, vt aream sibi, quæ nimirum non sacra, sed profana esset, restituerent. Hac ratione Cicero & superficiem ædium suarum, & pecunias instaurandis ædibus, cæterisque suis facultatibus, quæ iniuriam aliquam acceperant, reficiendis adeptus est.

‡ enim.

a reprehendens,

Μετὰ δὲ δὴ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως ἕνεκα αὖθις ἐκινήθησαν. ἐπειδὴ γὰρ πολλὰ ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων χρήματα, τὰ μὲν οἴκοθεν, τὰ δὲ καὶ δανεισάμενος, ὅπως τήν τε ἀρχὴν βεβαιώσηται, καὶ φίλος καὶ σύμμαχος ὀνομασθῇ, κατηναλώκει, καὶ αὐτὰ παρὰ τῶν Αἰγυπτίων βιαίως ἠργυρολόγει, καὶ διά τε τοῦτο ἐχαλεπαίνετο, καὶ ὅτι τὴν Κύπρον ἀπαιτῆσαι παρὰ τῶν Ῥωμαίων, ἢ καὶ τὴν φιλίαν τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀπειπεῖν κελευόντων αὐτῶν, οὐκ ἠθέλησε, καὶ οὔτε πεῖσαί σφας ἡσυχάζειν, οὔτ' αὖ βιάσασθαι (ξενικὸν γὰρ οὐκ εἶχεν) ἠδυνήθη· διέδρα τε ἐκ τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐς τὴν Ῥώμην ἐλθών, κατηγόρησέ τε αὐτῶν, ὡς καὶ ἐκ τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐκβεβληκότων. † καὶ ἔτυχεν ὥστε ὑπὸ τοῦ Σπινθῆρος, ᾧ ἡ Κιλικία ἐπετέτραπτο, καταχθῆναι. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα, οἱ Ἀλεξανδρεῖς τέως μὲν ἀγνοήσαντες, ὅτι ἐς τὴν Ἰταλίαν † ἀπηρκὼς εἴη, ἢ τεθνηκέναι αὐτὸν νομίσαντες, Βερενίκην τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐς τὴν βασιλείαν ἀντικατέστησαν· ἔπειτα δὲ τἀληθὲς μαθόντες, ἄνδρας ἑκατὸν ἐς τὴν Ῥώμην ἔπεμψαν, πρός τε τὰ ἐγκλήματα αὐτοῦ ἀπολογησομένους, καὶ ἀντικατηγορήσοντας ὅσα ἠδίκηντο. προμαθὼν δὲ ταῦτ' ἐκεῖνος (ἔτι δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ἦν) ἐνήδρευσε τοὺς πρέσβεις, πρὶν ἐλθεῖν, ἄλλους ἄλλῃ διαπέμψας. καὶ τοὺς μὲν πλείους αὐτῶν κατὰ τὴν ὁδὸν ἔφθειρε· τῶν δὲ λοιπῶν, τοὺς μὲν ἐν τῷ ἄστει αὐτῷ ἀπέκτεινε· τοὺς δὲ καὶ καταφοβήσας ἐκ τούτων, ἢ χρήμασι διαφθείρας, ἔπεισε μήτε ταῖς ἀρχαῖς ὑπὲρ ὧν ἐστείλαντο ἐντυχεῖν, μήθ' ὅλως μνείαν τινὰ περὶ τῶν ἀπολωλότων ποιήσασθαι. καίτοι τὸ πρᾶ-

† Θ ἀντέτυχεν, ὥστε ὑπὸ ὑπάτου.

† ἀπηρκὼς

C Alii postea temporis motus propter regem Ptolemæum exorti sunt. Quum enim magnam pecuniæ summam, partim [b] domesticam, partim mutuo acceptam, in [c] Romanos impendisset, vt ab illis regnum sibi confirmaretur, vtque amicus ac socius appellaretur, eamque pecuniam vi ab Ægyptiis exigeret, in odia eorum incurrit cum hanc ob rem, tum quod Cyprum à Romanis poscere iussus ab ipsis, [d] aut amicitiæ eorum renuntiare, non parebat. Itaque quum neque persuadere eis, vt quiescerent, neque vi eos D adigere posset, (conductitios enim milites nullos habebat) ex Ægypto aufugit, Romamque se contulit. Ibi se à suis regno eiectum questus est: petiitque, vt à Spinthere Consule, cui prouincia Cilicia mandata erat, restitueretur. Interim Alexandrini, quum eius profectionem in Italiam ignorarent, mortem oppetiisse arbitrati, filiam eius Berenicen regno p̄fecerunt. postquam rem ipsam compererunt, centum viros Romam ablegauerunt, qui & contra eius accusationes ipsos E defenderent, & vicissim ipsum de illatis iniuriis accusarẽt. Ptolemæus (quippe adhuc Romæ tum erat) eo cognito, emissis in omnes partes certis hominibus, legatis insidias posuit, ac plerosque in ipso itinere interfecit: cæteros partim in ipsa vrbe occidit, partim iniecto terrore, aut pecuniis corruptos, eo perduxit; ne causam, cuius gratia missi erant, apud magistratus agerẽt, vllamue interemptorũ mentionem facerent. Cæterum ea res

b partim de suo, partim

c Romanos quosdam.

d & amicitia.

in tantum rumoribus vulgo iactabatur, A vt senatus vehementer indignaretur, præsertim mouente ‡ eos Marco Fauonio, quod multi sociorum legati Romam missi, per vim vita spoliati essent: magnusque eo tempore Romanorum numerus erat, ª qui [iudicandi causa] pecunias accepissent. Igitur principem legationis Dionem ad se vocauerũt, vt ab eo de veritate rei certiores fierent: sed adhuc tantũ pecunia poterat Ptolemęus, vt neq; Dio in senatũ venerit, neq; vlla de cæde interemptorũ mentio, quãdiu ipse Romę fuit, fieret. quinimo ne Dione quidẽ posthac per dolũ necato, vllas pœnas Ptolemęus dedit. nã Põpeius & domi suæ regem accipiebat, ‡ & magnopere ei studebat. Ad hæc multi, quod se muneribus corrumpi passi essent, insequenti tempore in iudicium pertracti: pauci tamen conuicti sunt: quod cuum essent complures eidem crimini obnoxii, vnusquisque sibi metuens, alteri auxilium ferebat. Ea tum mortales pecuniæ studio perpetrabant. Cæterum initio statim sequentis anni, statua Iouis in Albano monte, cœlitus tacta, restitutioni Ptolemæi aliquantum moræ iniecit. Quum enim Romani libros Sibyllinos adirent, ita scriptum in iis inuenerunt, Si rex Ægypti auxilii alicuius indigens venerit, amicitiam ei ne denegaueritis, nullis autem copiis eum adiuueritis: sin secus feceritis, labores & pericula habebitis. Admirati igitur id carmen ita ad rem præsentẽ congruere, omnia quæ de eo decreta fuerant facta, antiquauerunt, C. Catonem tribunum plebis secuti. Atque id ipsum oraculum in populum euulgatum est Catonis opera. non enim licebat Sibyllinum vllum carmen populo enunciare, nisi id senatus decreuisset. nam vt primum oraculi sententia (quod fieri assolet) vulgo innotuit, veritus Cato ne id supprimeretur, ‡ sacerdotes ad plebem produxit: ac priusquam senatus quicquam statueret, eos coegit oraculum exponere. Quanto enim minus id eis licere videbatur, † tanto magis id populus vrgebat. Igitur ea sententia fuit oraculi, redditumque Latine, enunciatum est. Quum deinde sententiæ dicerentur, aliique a Spinthere sine exercitu iuberent Ptolemæum reducii, alii id à Pompeio duobus cum lictoribus fieri vellent (nã Ptolemæus oraculo intellecto id ita fieri petebat, eiusq; literas A. Plautius

‡ vel singulatim Marco.

ª qui munere iam se corrumpi siuissent.

‡ & enixe iuuabat.

‡ pontifices.

† tanto plebs agrius rem ferebat.

γμα οὕτω περιβόητον ἐγένετο, ὥστε καὶ τὴν βουλὴν ἀγανακτῆσαι δεινῶς, ἐναγόντων σφᾶς ὅτι μάλιστα Φαωνίου τοῦ Μάρκου, ‡ καθ' ἕτερον, ὅτι τε πολλοὶ τῶν συμμάχων πρέσβεις πεμφθέντες βιαίως ἀπολώλεσαν, καὶ ὅτι συχνοὶ καὶ τότε τῶν Ῥωμαίων ἐδεδωροδοκήκεσαν· καὶ τὸν Δίωνα τὸν τῆς πρεσβείας αὐτοκράτορα (ἐπεπέπαυτο γὰρ) μετεπέμψαντο, ὡς καὶ τὴν ἀλήθειαν παρ' αὐτοῦ μαθησόμενοι. οὕτω δ' ἄρα καὶ τότε ὁ Πτολεμαῖος τοῖς χρήμασι κατεκράτησεν, ὥστε μήτε τὸν Δίωνα ἐς τὸ συνέδριον ἐσελθεῖν, μήτε μνήμην τινὰ τοῦ φόνου τῶν τεθνηκότων, ἕως γε καὶ αὐτὸς παρῆν, γενέσθαι. καὶ μέντοι τοῦ Δίωνος μετὰ ταῦτα δολοφονηθέντος, οὐδεμίαν οὐδ' ἐπ' ἐκείνῳ δίκην δέδωκε. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ὁ Πομπήιος τῇ τε οἰκίᾳ αὐτὸν ὑπεδέδεκτο, καὶ † ἰσχυρῶς ἐβοήθει. τῶν γε μὴν ἄλλων τῶν ἀδικημάτων ἐνεκλήθησαν μὲν συχνοὶ ὕστερον, ἑάλωσαν δ' ὀλίγοι. τό τε γὰρ δεδωροδοκηκὸς πολὺ ἦν, καὶ ἀλλήλοις διὰ τὸ ἴδιον ἕκαστος δέος συνεμάχουν. οἱ μὲν οὖν ἄνθρωποι τοιαῦτα ὑπὸ τῶν χρημάτων ἐποίουν· τὸ δὲ θεῖον κεραυνῷ κατὰ τὴν ἀρχὴν εὐθὺς τοῦ ἐχομένου ἔτους τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς τὸ ἐν τῷ Ἀλβανῷ ἱδρυμένον βαλὸν, τὴν κάθοδον τοῦ Πτολεμαίου χρόνον τινὰ ἐπέσχε. τοῖς γὰρ Σιβυλλείοις ἔπεσιν ἐντυχόντες, εὗρον ἐν αὐτοῖς γεγραμμένον αὐτὸ τοῦτο, ἂν ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς βοηθείας τινὸς δεόμενος ἔλθῃ, τὴν μὲν φιλίαν οἱ μὴ ἀπαρνήσασθε, μὴ μέντοι καὶ πλήθει τινὶ ἐπικουρήσητε. εἰ δὲ μὴ, καὶ πόνους καὶ κινδύνους ἕξετε. κἀκ τούτου τὴν συντυχίαν τῶν ἐπῶν πρὸς τὰ τότε γιγνόμενα θαυμάσαντες, ἀπεψηφίσαντο πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ ἐγνωσμένα, Γαΐῳ Κάτωνι πεισθέντες δημάρχῳ. ταῦτα δ' ἐχρήσθη μὲν οὕτως, ἐδημοσιεύθη δέ. οὐ γὰρ ἐξῆν οὐδὲν τῶν Σιβυλλείων, εἰ μὴ ἡ βουλὴ ψηφίσαιτο, ἐς τὸ πλῆθος ἐξαγγέλλεσθαι, διὰ τοῦ Κάτωνος. ἐπειδὴ γὰρ τάχιστα ἡ γνώμη τῶν ἐπῶν διεθρυλήθη, ὥσπερ εἴωθε γίγνεσθαι, ἔδεισε μὴ συγκρυφθείη, καὶ ἔς τε τὸ ὅμιλον τοὺς ἱερέας ἐσήγαγε, κἀνταῦθα, πρὶν ὁτιοῦν τὴν γερουσίαν ἐπ' αὐτοῖς χρηματίσαι, ἐξεβιάσατο σφᾶς ἐκλαλῆσαι τὸ λόγιον. ὅσῳ γάρ τι μᾶλλον οὐκ ἐδόκει σφίσιν ἐξεῖναι, † τοῦτο τὸ πλῆθος ἦγε. καὶ ἐκεῖνο μὲν ἔχει οὕτως, καὶ ἐς τὴν τῶν Λατίνων γλῶσσαν μεταγραφὲν ἀνεκηρύχθη. γνώμας δὲ αὐτῶν μετὰ τοῦτο ποιουμένων, καὶ τῶν μὲν, ἄνευ στρατοῦ τῷ Σπινθῆρι τὴν τοῦ Πτολεμαίου κάθοδον προστασσόντων, τῶν δὲ δὴ, καὶ τὸν Πομπήιον μετὰ ῥαβδούχων δύο καταγαγεῖν αὐτὸν κελευόντων, (ὅ τε γὰρ Πτολεμαῖος μαθὼν τὸ χρησθὲν, ἠξίωσε τοῦτο τυχεῖν, καὶ τὰ γράμματα αὐτοῦ Αὖλος * Πλαυτίος

‡ καθ' ἑκάστην,

† ἰσχυρῶς αὐτῷ συνῆρ-το.

† τὸ πλῆθος τὸ πλεῖον ἐπεῖχε.

* Πλαύτιος

τοῖος ἐς τὸ κοινὸν δημαρχῶν ἀνέγνω) δείσαντες οἱ βουλευταὶ μὴ μείζων ἔτι ὁ Πομπήιος καὶ ἀπ' ἐκείνου γένηται, ἀντεπράξαν αὐτῷ, τῇ τοῦ σίτου προφάσει χρησάμενοι. ταῦτα μὲν ἐπί τε Λουκίου Φιλίππου καὶ ἐπὶ Γναίου Μαρκελλίνου ὑπάτων ἐγένετο· καὶ αὐτὰ ὁ Πτολεμαῖος μαθών, τήν τε κάθοδον ἀπέγνω, καὶ ἐς Ἔφεσον ἐλθών, παρὰ τῇ θεῷ διῃτᾶτο.

Τῷ δὲ δὴ προτέρῳ ἔτει καὶ τοιόνδε τι, ἴδιον μέν, φέρον δέ πως ἐς τὴν συγγραφήν, ἐπράχθη. τοῦ γὰρ νόμου διαρρήδην ἀπαγορεύοντος, † μηδένα δύο ἅμα ἐκ τῆς αὐτῆς συγγενείας τὴν αὐτὴν ἱερατείαν ἔχειν, ὁ Σπινθὴρ ὁ ὕπατος ἐπιθυμήσας Κορνήλιον Σπινθῆρα τὸν υἱὸν ἐς τοὺς οἰωνιστὰς ἐσαγαγεῖν, ἔπειτ' ἐπειδὴ ὁ Φαῦστος ὁ τοῦ Σύλλου παῖς ἐκ τοῦ † τῶν Κορνηλίων φύλου ὢν προενεγέγραπτο, ἐξεποίησεν αὐτὸν ἐς τὸ τοῦ Μαλλίου Τορκουάτου γένος. καὶ οὕτως ὁ νόμος, ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ῥήμασι μείνας, ἔργῳ κατελύθη. μετὰ δὲ δὴ τοῦτο ὁ Κλώδιος ἐπειδὴ τάχιστα ἐς τὴν ἀγορανομίαν ἐπί τε τοῦ Φιλίππου καὶ ἐπὶ τοῦ Μαρκελλίνου παρελήλυθε, (πρὸς γὰρ τὴν ἀπόδρασιν τῆς δίκης παρακελευστὸς ᾑρέθη) γραφὴν † καὶ τοῦ Μίλωνος τῆς τῶν μονομάχων παρασκευῆς ἀπήνεγκεν. ἃ γὰρ αὐτὸς ἔπραττε, καὶ ἐφ' οἷς ἐκρίνετο, ταῦτ' ἐκείνῳ ἀντενεκάλει. ἐποίει δὲ τοῦτο, * οὐχ ὅτι τὸν Μίλωνα προσδοκῶν αἱρήσειν, (ἅτε καὶ συναγωνιστὰς ἰσχυρούς, ἄλλους τε καὶ τὸν Κικέρωνα καὶ τὸν Πομπήιον, ἔχοντα) ἀλλ' ἵνα ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ τῷ τε Μίλωνι προσπολεμοίη, καὶ ἐκείνους ὑβρίζοι. πρὸς γοῦν τοῖς ἄλλοις τοιόνδε τι ἐμεμηχάνητο· παρασκευάσας τοὺς ἑταίρους, ἵν' ὁπότε πύθοιτο αὐτῶν ἐν τοῖς συλλόγοις, † τί ποιῶν ἢ καταλέγων ποιός δέ τις ὤν, συνεκβοῶσιν ὅτι Πομπήιος· ἐπηρώτα πολλάκις ἐξαίφνης πάνθ' ὅσα ἐπαίτια περὶ αὐτὸν ἢ κατὰ τὸ σῶμα, ἢ κατ' ἄλλο τι ἦν, ἰδίᾳ καὶ καθ' ἕκαστον, ὡς οὐ περὶ ἐκείνου δὴ λέγων· κἀκ τούτου τῶν μὲν ἐξαρχόντων, τῶν δὲ συνεπηχούντων σφίσιν, (οἷα φιλεῖ ἐν τοῖς τοιούτοις γίγνεσθαι) καὶ λεγόντων ὅτι Πομπήιος, χλευασία πολλὴ συνέβαινεν· ὥστε ἐκεῖνον, μήτε τὴν ἡσυχίαν ἄγειν καρτεροῦντα, μήθ' ὅμοιόν τι ποιεῖν αὐτῷ ὑπομένοντα, περιοργῆ τε γίγνεσθαι. καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ καθίστασθαι· καὶ λόγῳ μὲν τὸν Μίλωνα κατακρίνεσθαι, ἔργῳ δὲ αὐτὸν μηδ' ἀπολογούμενον ἁλίσκεσθαι. ὁ γὰρ Κλώδιος ὅπως ἐπὶ πλεῖον ποιοίη, οὐκ εἴα τὸν φρατριατικὸν νόμον ἐσενεχθῆναι· οὔτε

[Marginalia: † μὴ δεῖν δύο — † τῶν Κορνηλίων — † κατὰ τοῦ. — * οὐχ οἷον τόν — † τί ποιοίη ἢ λέγοι.]

A tius tribunus plebis publicè recitauit) veriti senatores, ne hæc ipsa res Pompeium adhuc maiorem efficeret, sub prætextu mandatæ annonæ ei obstiterunt. Atque hæc quidem L. Philippo & Cn. Marcellino coss. acta sunt: cognitisque iis Ptolemæus de reditu desperauit, Ephesumque profectus, apud deam commoratus est.

Verum anno præcedente † inusitata quædam res, à nostro tamen opere non B aliena, euenit. Lex quædam apertè prohibebat, ne duo quidam ex vna gente idem sacerdotium haberent. Spinther autem consul filium suum Cornelium Spintherem inter pontifices referre cupiens, quum in eum ordinem iam ante Faustum Syllæ filium, qui ex gente itidem Cornelia erat, adscriptum videret, suum filium in Manlii Torquati genus adoptandum dedit: [a] eoque modo legis verba obseruata, ipsa autem res dissoluta est. Clodius, vt primum Philip- C po & Marcellino consulibus ædilitatem adeptus est, (collata ei autem hæc vltro erat, vt iudicium effugere posset) Miloni diem dixit, quod gladiatorum manum coegisset. quæ enim ipse fecerat, & quorum causa accusabatur, de his contra Milonis nomen deferebat: non quod Milonem se vincere posse expectaret, (qui defensores potentes, inque his præcipuos, Pompeium & Ciceronem habebat) sed vt eo obtentu & Miloni negotium exhiberet, & illos conuitiis agitaret. Præter D cætera hoc quoque in illos parauit. † socios suos instruxit, vt quum ipse in concionibus interrogaret, quisnam huiusmodi (certum autem aliquod vitium nominabat) in factis dictisque suis esset, hi Pompeium omnes exclamarent: Clodius quæ vel corporis, vel aliarum rerum causa Pompeio vitio verti poterant, sæpenumero subitò de singulis iis percontatus est, non tanquam Pompeium notaret. tum [b] aliis incipientibus Pompeium nominare, aliis (vt fieri solet) ac- E clamantibus, subsannatio in Pompeium tanta exorta est, vt neque quietus eam perferre posset, neque ei simile ludibrium reponere vellet, sed vehementi ira ac confusione afficeretur. Ita verbo quidem Milo [c] accusabatur, re autem Pompeius citra responsionem [d] coarguebatur. Clodius, quo magis propositum suum exequi posset, non passus est etiam rogationem legis curiatæ fieri: itaque

[Marginalia: ANNO V.C. 698. — † priuatum quidem hoc [illegible] negotiū, ab historia tamē non alienū. — a coss. modo suis verbis seruata lex, re tamen ipsa violata fuit. — † amicos. — b aliis præeuntibus in nominando Pompeio, aliis vna cum his, vt fieri solet, Pompeii nomen repetentibus, — c condemnabatur. — d redarguebatur.]

ne de causa quidem vlla cognosci in iudicio licebat. [a] ac tantisper quidem Milonis causa ea conuitia & cædes fieri videbantur. Interea temporis prodigia quædam euenerūt. nam sacellum quoddam Iunonis exiguum, quod in Albano super mensa dedicatum orientem solem spectabat, ad septentrionem conuersum erat: faxque à meridie erumpens ad aquilonem perrexerat: lupusque in vrbem intrauerat, terræmotus acciderat, aliquot ciues de cœlo tacti, tumultusque sub terra in monte Latino exauditus erat. Hæc quum vates expiare instituerent, numen aliquod populo irasci dixerunt, quod in locis quibusdam sacris atque religiosis ædes extruerentur. Ibi Clodius in Ciceronem inuadendi ansam nactus, quod is in area Libertati consecrata ædificaret, verbis vehementer insectatus est: semelque eo se contulit, vt domum à fundamentis iterum dirueret: sed id facere à Milone prohibitus est. Cicero haud secus, quam si eam rem Clodius perfecisset, in iram versus, [b] ac multa de eo questus, tandem assumptis Milone tribunisque plebis aliquot, in Capitolium ascendit, [c] tabulasque, in quibus legem de eius exilio Clodius posuerat, deiecit. hæ tamen tunc ei à Clodio cum Caio fratre prætore superueniente ademptæ sunt. Posthæc, tempore quo Clodius peregre profectus erat, obseruato, iterum Cicero in Capitolium ascendit, tabulasque eas secum domum suam deportauit. Ab hoc facto nihil iam alteri aduersus alterum nec dictu nec factu fœdū videri, sed se inuicem totis viribus opprobriis proscindere, ne ab extrema quidem turpitudine se continere. Cicero tribunatum Clodii, quasi eum contra leges gessisset, actaque eius tanquam irrita exagitare: Clodius Ciceroni exilium exprobrare: in id iustè eum missum, redituinque ei inique decretum, dicere. In hac contentione quum Clodius esset longe inferior, M. Cato reuersus ad vrbem eum restituit: quippe Ciceroni infensus, prætereaque veritus ne quæ in Cypro egisset, (ea vero magni faciebat, rataque ea esse quammaxime volebat) rescinderentur, quod eò erat à Clodio tribuno plebis missus, ei promptè admodum adfuit.

[d] Porro Ptolemæus, qui insulam Cyprum eo tempore habuerat, quum quid de se decretum esset, percepisset, [e] & neq; Romanis resistere posset, neq; regno exutus

[a] Et habebatur quidem ipse Milo cōuiciorum & cadium prætextus erat.

[b] Et accusationibus institutis, tandem

[c] pilasque (siue quadratas columnas) de suo exilio a Clodio fixas detraxit.

[d] Ptolemæus enim, qui eā insulam possidebat, quum.

[e] neque arma sumere aduersus Romanos auderet, neq;

δίκην οὐδεμίαν ἐσαχθῆναι ἐξῆν. τέως μὲν οὖν ὁ Μίλων τῶν λοιδοριῶν καὶ τῶν σφαγῶν πρόσχημα αὐτοῖς ἦν. τεράτων δέ τινων ἐν τούτῳ γενομένων (ἔν τε γὰρ τῷ Ἀλβανῷ νεὼς Ἥρας βραχὺς ἐπὶ τραπέζης τινὸς πρὸς ἀνατολὴν ἱδρυμένος, πρὸς τὴν ἄρκτον μετεστράφη, καὶ λαμπὰς ἀπὸ τῆς μεσημβρίας ὁρμηθεῖσα, πρὸς βορέαν διῆξε· λύκος τε ἐς τὴν πόλιν ἐσῆλθε, καὶ σεισμὸς ἐγένετο· τῶν τε πολιτῶν τινὲς κεραυνοῖς ἐφθάρησαν, καὶ θόρυβος ἐν τῷ Λατίνῳ ὑπὸ γῆς ἐξηκούσθη. καὶ αὐτὰ οἱ μάντεις † ἀκούσασθαι θελήσαντες, ὀργίζεσθαι σφίσι δαιμόνιόν τι, ὡς καὶ ἱερῶν τινῶν ἢ χωρίων οὐχ ὁσίων ἐποικοδομουμένων, ἔφασαν. ἐνταῦθα ὁ Κλώδιος τὸν Κικέρωνα μεταλαβὼν, τῷ τε λόγῳ πολὺ ἐνέκειτο, ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς οἰκίας ἱερωμένον τῇ Ἐλευθερίᾳ, κατῳκοδόμησε. καὶ ἐπῆλθέ ποτε ἐπ' αὐτὸ, ὡς καὶ ἐκ θεμελίων αὖθις αὐτὴν ἀναιρήσων. καὶ οὐκ ἐποίησε μὲν τοῦτο (ὁ γὰρ Μίλων ἐκώλυσεν) ὁ δ' οὖν Κικέρων, ὡς καὶ παθὼν αὐτὸ, ὀργήν τε εἶχεν, καὶ κατηγορίας ἐποιεῖτο. καὶ τέλος τόν τε Μίλωνα καὶ δημάρχους τινὰς παραλαβὼν, ἀνῆλθέ τε ἐς τὸ Καπιτώλιον, καὶ τὰς στήλας ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ φυγῇ † ἐπὶ τοῦ Κλωδίου σταθείσας καθεῖλε· καὶ τότε μὲν αὐτὰς, ἐκείνου σὺν Γαΐῳ ἀδελφῷ στρατηγοῦντι ἐπελθόντος, ἀφῃρέθη. μετὰ δὲ τοῦτο φυλάξας ἐκδημοῦντα τὸν Κλώδιον, ἀνέβη τε αὖθις ἐς τὸ Καπιτώλιον, καὶ λαβὼν αὐτὰς, οἴκαδε ἀπεκόμισε. γενομένου δὲ τούτου, οὐδὲν ἔτ' ἀπώμοτον οὐδετέρῳ αὐτῶν ἦν, ἀλλὰ ἐλοιδόρουν ἀλλήλους, καὶ διέβαλλον ἄλλα τε ὅσα ἐδύναντο, μηδενὸς τῶν αἰσχίστων ἀπεχόμενοι· καὶ ὁ μὲν, τήν τε δημαρχίαν τὴν τοῦ Κλωδίου, ὡς καὶ παρὰ τοὺς νόμους γενομένην, καὶ τὰ πραχθέντα ἐν αὐτῇ ὑπ' αὐτοῦ, ὡς καὶ ἄκυρα ὄντα· ὁ δὲ, τήν τε φυγὴν τὴν τοῦ Κικέρωνος, ὡς καὶ δικαίως ἐγνωσμένην, καὶ τὴν κάθοδον αὐτοῦ, ὡς καὶ παρανόμως ἐψηφισμένην. μαχομένων δὲ αὐτῶν, καὶ τοῦ Κλωδίου πολὺ τῇ στάσει ἐλαττουμένου, ὁ Κάτων ὁ Μάρκος ἐπελθὼν ἀνέσωσεν † αὐτούς. τῷ τε γὰρ Κικέρωνι ἀχθόμενος, καὶ φοβηθεὶς ἅμα, μὴ καὶ ὅσα αὐτὸς ἐν τῇ Κύπρῳ ἐπεποιήκει, καταλυθείη, ὅτι πρὸς τοῦ Κλωδίου δημαρχοῦντος ἐπέμπετο, προθύμως αὐτῷ συνήρατο. μέγα γὰρ ἐπ' αὐτοῖς ἐφρόνει, καὶ περὶ παντὸς τὸ βεβαιωθῆναι αὐτὰ ἐποιεῖτο.

Ὁ γὰρ Πτολεμαῖος, ὁ τὴν νῆσον τότε κατέχων, ἐπειδὴ τά τε ἐψηφισμένα ᾔσθετο, καὶ μήτ' ἀνταραι τοῖς Ῥωμαίοις ἐτόλμησε, μήτ' αὖ στερηθεὶς τῆς ἀρ-

† ἀκέσασθαι

† ὑπὸ τοῦ

† αὐτόν

χῆς ζῆν ὑπέμεινε, φάρμακον πιὼν ἀπέθανε· καὶ οἱ Κύπριοι τὸν Κάτωνα οὐκ ἀκουσίως, ἅτε καὶ φίλοι καὶ σύμμαχοι τῶν Ῥωμαίων ἀντὶ δούλων ἔσεσθαι προσδοκήσαντες, ἐσεδέξαντο. ὁ δὲ Κάτων ἐπὶ μὲν τούτοις οὐδὲν εἶχε σεμνύνεσθαι· ὅτι δὲ δὴ τά τε ἄλλα ἄριστα διῴκησε, καὶ δούλους καὶ χρήματα πολλὰ ἐκ τῶν βασιλικῶν ἀθροίσας, οὐδὲν ἠπιάθη, ἀλλὰ * ἀνεπικλήτως πάντα ἀπέδειξεν, ἀνδραγαθίας οὐδὲν ἧττον † ἢ πολέμῳ τινὶ ἐνενικήκει, μετεποιεῖτο. ὑπὸ γὰρ τοῦ πολλοὺς δωροδοκεῖν; σπανιώτερον τὸ τῶν χρημάτων καταφρονεῖν τινα, τοῦ τῶν πολεμίων κρατεῖν, ἐνόμιζε. [a] τότε οὖν ὁ Κάτων ἐν δόξῃ τινὶ ἐπινικίων διὰ ταῦτ᾽ ἀξίαν ἐγένετο· καὶ οἱ ὕπατοι γνώμην ἐν τῷ συνεδρίῳ ἐποιήσαντο, στρατηγίαν αὐτῷ δοθῆναι, καίπερ μηδέπω ἐκ τῶν νόμων προσήκουσαν. καὶ οὐκ ἀπεδείχθη μὲν, (αὐτὸς γὰρ ἀντεῖπε) τὴν δὲ δὴ εὔκλειαν καὶ ἐκ τούτου μείζονα ἔσχε. Κλώδιος δὲ ἐπεχείρησε μὲν τοὺς οἰκέτας τοὺς ἐκ τῆς Κύπρου ἀχθέντας, Κλωδίους, ὅτι αὐτὸς τὸν Κάτωνα ἐκεῖσε ἐπεπόμφει, ὀνομάσαι· οὐκ ἠδυνήθη δὲ, ἐναντιωθέντος αὐτοῦ. καὶ οἱ μὲν, Κύπριοι ἐπεκλήθησαν, καίτοι τινῶν Πορκίους σφᾶς προσειπεῖν ἐθελησάντων. ὁ γὰρ Κάτων καὶ τοῦτο ἐκώλυσεν. ὀργῇ δ᾽ οὖν ὁ Κλώδιος τὴν ἐναντίωσιν αὐτοῦ φέρων, τά τε διῳκηθέντα ὑπ᾽ αὐτοῦ διέβαλλε, καὶ τοὺς λογισμοὺς τῶν πεπραγμένων ἀπῄτει· οὐχ ὅτι καὶ διελέγξαι τι αὐτὸν ἀδικοῦντα ἐδύνατο, ἀλλ᾽ ὅτι ὑπὸ ναυαγίου τὰ γράμματα σχεδόν τι πάντα διέφθαρτο. καὶ ἐδόκει κατὰ τοῦτο τι ἰσχύσειν. ἐβοήθει δὲ καὶ τότε τῷ Κλωδίῳ ὁ Καῖσαρ, καίτοι μὴ παρὼν, καὶ τάς γε κατηγορίας αὐτῷ τὰς κατὰ τοῦ Κάτωνος ἐπιστολιμαίους (ὥς γε φασί τινες) ἔπεμπεν. ἐπεφέρετο δὲ τῷ Κάτωνι ἄλλα τε, καὶ ὅτι τὴν στρατηγίαν οἱ αὐτὸς τοὺς ὑπάτους πείσας (ὥς γε ἔλεγον) ἐσηγήσασθαι, προσεποιήσατο ἐθελοντὴς (ἵνα μὴ καὶ ἄκων ἀποτετυχηκέναι αὐτῆς δόξῃ) παρεῖσθαι. οὗτοί τε οὖν ἐμάχοντο. καὶ ὁ Πομπήιος ἔσχε μὲν ἐν τῇ τοῦ σίτου διαδόσει τριβήν τινα. πολλῶν γὰρ πρὸς τὰς ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐλπίδας ἐλευθερωθέντων; ἀπογραφὴν σφῶν; ὅπως ἔν τε κόσμῳ καὶ ἐν τάξει τινὶ σιτοδοτηθῶσιν; ‡ ἐθελῆσαι ποιήσασθαι. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτο μὲν τῇ τε ἑαυτοῦ σοφίᾳ, καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τοῦ σί-

* ἀνεγκλήτως

† τοῦ

‡ ἠθέλησε

tus vitam sibi ferendam duceret, hausto veneno oppetierat. Cyprii Catonem haud grauatim acceperunt, pro seruis se iam deinceps amicos sociosque populi Romani futuros sperantes. Atque eius quidem rei causa nihil Cato, quod se extolleret, habebat: cæterum quia & reliqua negotia optime constituerat, ac multis mancipiis pecuniisque ex facultatibus regiis collectis nulli in se repetundarum accusationi locum dederat, sed ab omni crimine liber cuncta Romanis tradiderat; laudem rei bene gestæ non minorem, quam si victor e bello rediisset, adeptus fuit. Quod enim complures muneribus se corrumpi paterentur, id effecerat, vt pecunias despicere, quam hostes superare, rarior virtus haberetur. Igitur Cato eam de se tum opinionem præbuit, vt honoribus, qui victorib. habentur, dignus existimaretur: consulesque in senatu præturam ei decernerent, quam ei leges nondum concedebant. Eam Cato respuit, neque gessit: hocque ipse suam sibi gloriam auxit. Clodius seruos ex Cypro aduectos, Clodios nominare intendit, quod ipse Catonem eo amandasset: sed quia Cato obstabat, non obtinuit.[a] Igitur Cypriis cognomentum impositum est. nam ne Porcios quidem eos appellari, (quod nonnulli instituerant,) Cato passus est. At Clodius Catoni, quod sibi se opposuisset, succensens, administrationem eius calumniis impetiit, rationesque eum actorum suorum postulauit: non quod putaret se eum alicuius iniusti facti posse arguere, sed quia naufragio commentarii Catonis fere omnes perierant; id pro se nonnihil facturum Clodius arbitrabatur. Adiuuit in hoc etiam negotio Cæsar Clodium, quanquam absens: & (vt quidã referunt) accusationes ei cõtra Catonem per literas misit. Crimini dabatur Catoni inter alia, quod quum de prætura sibi conferenda ipse consulibus persuasisset vt referrent, consulto se eam omisisse simulasset, ne repulsam passus videri posset. Ita hi inter se contendebant. Pompeio autem in diuidendo frumento aliquantum temporis insumendum fuit. ‡ quum enim multi propter spem, quam in eo ponebant, ad liberalitatem excitarentur, intendit eorum descriptionem facere Pompeius; vt cum decore & ordine aliquo annonam hi largirentur. Atque id quidem ipse negotium, cum sua sapientia, tum copia fru-

a Igitur eo Cypriorum cognomen datum.

‡ Quippe quũ multi, spe frumenti distribuẽdi, essent manumissi; censũ eorum, vt citra confusionem, & ordine quodã frumenti distributio fieret, agere constituit. Ab quo id.

menti adiutus, non ita difficulter exsecutus est: * in petendo autem consulatu plus negotii habuit, incurritque in reprehensiones. Molestiam ei afferebant actiones Clodianæ, ac præsertim quod ab aliis quoque se despici videbat, quos dignitate expectationeque ipse anteiret: contumeliisque ab iis impetebatur, quibus priuatus etiam se honoratiorem fore sperauerat. Atque horum quidem nonnunquam tamen nullam rationem habendam cogitabat: (indigne enim ferre [a] solebat impræsentiarum, si quis sibi obtrectaret: [b] post digressus, secumque suas virtutes & vitia aduersariorum ratiocinatus, pro nihilo eorum conuitia ducebat) sed hoc moleste admodum ferebat, Cæsarem ita augeri, populoque eius res gestas tantæ admirationi esse, vt [c] iam senatores ad Gallos, tanquam iam prorsus in seruitutem redactos, mitterent: in tantamque spem de Cæsare populum erigi, vt vim pecuniæ magnam ei decernerent. Itaque Pompeius consulibus persuadere conabatur, ne Cæsaris epistolas statim recitarent: [d] sed omnino tantisper occultas haberent, donec ipsa rerum gestarum fama eodem pertingeret: vtque successorem Cæsari, etiam ante constitutum tempus, mitterent. Tanta erat in eo homine ambitio, vt hæc quoque, in quibus adipiscendis Cæsarem ipse adiuuerat, inuideret, euersaque vellet: cumque sibi molestum haberet, quem magnopere ornatum à se, ad suas res cōstituendas [e] adhibuerat. Quamobrem populum [secum] incusabat, quod se neglecto, iam Cæsari studerent. Iam aliàs quoque indignabatur, quum populum videret, tantisper eum, qui aliquid ipsis ‡ parauisset, in memoria habere, dum nulla accessio recens superueniret: semperque ad id, quod [f] de nouo partum esset, (quantumuis id priore minus foret) [g] consuetam suam ob satietatē, nouarumque rerum cupiditatem, summa promptitudine se inclinare: inuidiaque adductam plebem id omne, quod prius magna in existimatione fuisset, euertere; propterque spes suas id, quod se recens ostentaret, euehere. [h] Id ægre Pompeius ferens, quum neque per consules quicquam obtinere posset, Cæsaremque maiorem iam factum intelligeret quam vt si bi aduersus eum fides haberetur, nō exiguam sibi huius rei curā habendā duxit. Ita vero existimabat, duas esse res, quæ amicitias confunderent; metū scilicet, & inuidiā: idq; ibi demū fieri, quum vel de gloria vel de

* at vero suspecta ei pleraque res erant & suspecandi causam ex ipsismet rebus sumebat. Molestiam

a solebat statim, si quis

b intersecto autem quodam interuallo, sibi virtutē suā & aduersariorum ignauiam ad animum reuocabat pro nihilo

c iam quosdam è senatu ad Gallos

d sed diutissime occultas haberent, donec earum quas gerebat, rerum gloria id fieri cogeret: vtque

e adhibuerat: ac populum incusaret, quòd se negligeret, Cæsari studeret.

‡ adquisiuisset,

f de nouo semper extiterit,

g ob satietatem rerum visitatarum, & nouarū delectationem.

h Hac igitur ægre Pompeius.

i maiorem fieri videret.

A του, ῥᾶον πως διῴκησε· † τὴν δὲ δὴ ὑπατείαν τῶν πραγμάτων ἔσχε, καὶ αἰτίας ἀπ' αὐτῶν ἔλαβεν. ἐλύπει μὲν γὰρ αὐτὸν καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Κλωδίου γιγνόμενα, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ὑπερεωρᾶτο, ὧν διέφερε διά τε τὸ ἀξίωμα καὶ διὰ τὰς ἐλπίδας· ἀφ' ὧν καὶ ἰδιωτεύων ὑπὲρ πάντας αὐτοὺς τιμηθήσεσθαι προσεδόκησεν, ὑβριζόμενος. ἀλλὰ τούτων μὲν ἔσθ' ὅτε καὶ κατεφρόνει. παραχρῆμα μὲν γὰρ κακῶς ἀκούων ἐδυσχέραινε· διαλιπὼν δὲ, καὶ ἐς ἀναλογισμὸν τῆς τε ἑαυτοῦ ἀρετῆς

B καὶ τῆς τῶν ἐναντίων κακίας ἀφικνούμενος, οὐκέτ' αὐτῶν προσετίμα. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ αὐξανόμενος, καὶ ὁ δῆμος τά τε κατειργασμένα αὐτῷ θαυμάζων, ὥστε καὶ ἐκ τῆς βουλῆς ἄνδρας, ὡς καὶ ἐπὶ δεδουλωμένοις παντελῶς τοῖς Γαλάταις ἀποστεῖλαι, καὶ πρὸς τὰς ἀπ' αὐτοῦ ἐλπίδας ἐπαιρόμενος, ὥστε καὶ χρήματά οἱ πολλὰ ψηφίσασθαι, δεινῶς αὐτὸν ἠνία. ἐπεχείρησε μὲν γὰρ τοὺς ὑπάτους ἀναπεῖσαι, μήτε τὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ εὐθὺς ἀναγινώσκειν, ἀλλὰ καὶ

C ἐπὶ πλεῖστον, μέχρις ἂν αὐτόματος ἡ δόξα τῶν πραττομένων ἐκνικήσῃ, συγκρύπτειν· καὶ διάδοχόν τινα αὐτῷ καὶ πρὸ τοῦ καθήκοντος χρόνου πέμψαι. τοσαύτη γὰρ φιλοτιμία ἐχρῆτο, ὥσθ' ὅσα αὐτὸς τῷ Καίσαρι συνέπραξε, καὶ βασκαίνειν καὶ καταλύειν· καὶ ἐκείνῳ γε ἄλλως τι μεγάλως † ταινιουμένῳ, καὶ τὰ ἑαυτοῦ συσκευάζοντι, ἄχθεσθαι· καὶ τῷ δήμῳ ἐγκαλεῖν, ὅτι αὐτόν τε ἐν ὀλιγωρίᾳ ἐποιεῖτο, καὶ τὸν

D Καίσαρα ὑπερεσπούδαζε. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ ἠγανάκτει, ὁρῶν αὐτοὺς τῶν τε προεξεπιτηδευκότων τινὰ ἐπὶ τοσοῦτον μνημονεύοντας, ἐφ' ὅσον μηδὲν ἄλλο ἐπιγίγνοιτο· καὶ πρὸς τὸ ἀεὶ καθιστάμενον, κἂν ἔλαττον τοῦ προτέρου ᾖ, προχειρότατα, τῷ τε τοῦ συνήθους κόρῳ καὶ τῇ τοῦ ξένου ἡδονῇ, φερομένους· καὶ τὸ μὲν προευδοκιμοῦν πᾶν καταλύοντας ὑπὸ τοῦ φθόνου, τὸ δ' ἄρτι προφαινόμενον συνεπαύξοντας ὑπὸ τῶν ἐλπίδων. δι' οὖν ταῦτα δυσ-

E χεραίνων, καὶ μήτε τι διὰ τῶν ὑπάτων διαπράξασθαι δυνηθεὶς, καὶ τὸν Καίσαρα μείζω τῆς πρὸς ἑαυτὸν πιστώσεως γιγνόμενον ὁρῶν, οὐκ ἐν ἐλαφρῷ τὸ πρᾶγμα ἐποιήσατο. καὶ γὰρ ἐνόμιζε δύο τε εἶναι τὰ τὰς φιλίας τινῶν συγχέοντα, τό, τε δέος καὶ τὸν φθόνον· καὶ ταῦτα ἀπ' ἀντιπάλου καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς

† τὴν δὲ δὴ ὑπατείαν ἐπιτείνων

† τιμώμενῳ

ἰσχύος μόνους συμβαίνειν. ἕως μὲν γὰρ ἂν ἰσομοιρῶσί τινες αὐτῶν, καὶ ἐκεῖνα ἔρρωται· ἐπειδὰν δ' ὑπεραρῶσί τι οἱ ἕτεροι, ἐνταῦθα τό, τε ἐλαττούμενον, φθονῆσαν, μισεῖ τὸ κρεῖττον, καὶ τὸ κρατοῦν, καταφρονῆσαν, ἐξυβρίζει ἐς τὸ χεῖρον· καὶ οὕτως ἀπ' ἀμφοτέρων, τὸ μὲν, τῇ ἐλαττώσει ἀγανακτοῦντα, τὸ δὲ τῇ πλεονεξίᾳ ἐπαιρόμενον, πρός τε διαφορὰς καὶ πρὸς πολέμους, ἐκ τῆς πρὶν φιλίας, ἀφικνεῖσθαι. τοιούτοις οὖν δή τισι λογισμοῖς ὁ Πομπήιος ἐπὶ τὸν Καίσαρα ὡπλίζετο. καὶ (ἐδόκει γὰρ οὐκ ἂν ῥᾳδίως μόνος αὐτὸν καταλῦσαι) τὸν Κράσσον, ὡς καὶ μετ' αὐτοῦ ποιήσων, ἔτι καὶ μᾶλλον ἀνηρτήσατο. συμφρονήσαντες οὖν, ἄλλως μὲν οὐδὲν ἂν ἰδιωτεύοντες πράξειν ἤλπισαν· ἂν δ' ὑπατεύσωσι, κἀκ τούτου καὶ αὐτοὶ τὰ πράγματα τῇ ἐκείνου ζηλώσει διαλάβωσι, καὶ ἀντίρροποί οἱ ἔσεσθαι, καὶ ταχὺ αὐτοῦ, ἅτε καὶ δύο ἑνός, περιγενήσεσθαι προσεδόκησαν. καὶ οὕτω πᾶσαν τὴν προσποίησιν σφίσι, *** καί τις τῶν ἑταίρων σφῶν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοὺς προῆγεν, ἀπηρνοῦντο μηκέτι βούλεσθαι ὑπατεῦσαι, ἀποθέμενοι ἄντικρυς αὐτήν, καίπερ ἑτέροις τισὶ πρότερον συναγωνιζομένοις μετεποιήσαντο. ἐπειδή τε ἔξω τῶν χρόνων τῶν ἐν τοῖς νόμοις διηρημένων ἐπήγγελλον αὐτήν, καὶ δῆλοι ἦσαν ἄλλοι τε, καὶ αὐτοὶ οἱ ὕπατοι (καὶ γάρ τι καὶ ῥώμης ὁ Μαρκελλῖνος εἶχεν) οὐκ ἐπιτρέψοντες σφίσιν ἀποδειχθῆναι, διεπράξαντο τὰς ἀρχαιρεσίας ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ μὴ γενέσθαι· ἄλλους τε καὶ τὸν Κάτωνα τὸν Γάιον ἐνιέντες, ἵνα μεσοβασιλέως αἱρεθέντος, καὶ αἰτήσωσι κατὰ τοὺς νόμους τὴν ἀρχήν, καὶ λάβωσι. καὶ (ἐγίνετο γὰρ λόγῳ τοῦτο μέν, τῶν ὑπάτων παρεσκευασμένων ἄλλοτε κατ' ἄλλην πρόφασιν, ἔργῳ δέ, ὑπ' αὐτῶν ἐκείνοις τοῖς γοῦν ἐναντιουμένοις σφίσι φανερῶς ἤχθοντο) δεινῶς ἡ γερουσία ἠγανάκτησεν, ὥστε ποτὲ μαχομένων αὐτῶν ἐξαναστῆναι. καὶ τότε μὲν οὕτω διελύθησαν· αὖθις δ' ἐπειδὴ τὰ αὐτὰ ἐγένετο, τὰς στολάς, καθάπερ ἐν συμφορᾷ τινι, μετενδῦναι ἐψηφίσαντο· καίτοι τοῦ Κάτωνος ἔκ τε τοῦ συνεδρίου, ἐπειδήπερ ἀντιλέγων οὐδὲν ἤνυσεν, ἐκπηδήσαντος, ὅπως μηδὲν τελεσθείη. εἰ γάρ τις † τῶν μὴ βουλευόντων ἔνδον ἦν, οὐδεμία ψῆφος αὐτοῖς ἐδίδοτο.* ἐκείνοις τε γὰρ προαπαντήσαντες ἕτεροι δήμαρχοι ἐκώλυσαν ἐσελθεῖν· καὶ οὕτω τοῦτό τε τὸ δόγμα ἐκυρώθη, καὶ ἐχρηματίζετο, ὅπως καὶ ἐς τὴν πανήγυριν τὴν τότε οὖσαν οἱ βουλευταὶ θεωρήσωσιν. ἐπεὶ δὲ

† εἰ γάρ τις τῶν βουλευόντων μὴ ἔνδον ἦν,

A de potentia certamen initur. Nam quandiu ea vtrinque æqualia sint, amicitiam quoque valere: vbi alter alterum excellat, ibi & inferiorem inuidia permotum, odio superiorem prosequi: & potentiorem contemptu imbecillioris elatum, contumeliam ei inferre. Ita accidere, vt quum alter indignetur [a] se inferiores ferre, alter præstantia sua sese extollat, ex pristina amicitia ad discordias ac bella deueniatur. Huiusmodi cogitationibus Pompeius contra Cæsarem quum sese armauisset, quod se solum ei B deiiciendo sufficere posse non censeret, Crassum sibi coniunctiorem [magis] adhuc reddidit, cuius auxilio niteretur. Quum inter se conspirassent, eas rationes iniuerunt: se si priuati manerent, nullius rei conficiẽdę spem habere: sin consulatũ cepissent, atq; Cæsarẽ æmulati, ipsi quoq; sese reb. gerendis dedissent, posse & eum adæquare, & [b] ipsi coniunctis viribus vnicum [eum] quamprimum superare. Eo modo omnia, quæ præ se tulissent,

* * *

atque ex sociis quidam eos ad magi- C stratum produceret, negauerunt se consulatum posthac gerere velle, [c] quem palam deposuissent: etsi nonnullis, qui se antea in contentionibus adiuuissent, eum acquirere cuperent. Quoniam vero consulatum extra id tempus, quod legibus præfinitum est, petebant; satisque constabat, cum alios, tum consules (etenim nonnihil virium etiam Marcellinus habebat) obstituros, ne consules ipsi declararentur: id effecerunt, ne eo anno comitia haberentur: summisso in hoc inter alios C. Catone, vt interrege prodito, secundum leges & petere magistratum ipsi, & capere possent. Et (fiebat enim hoc sub prætextu quidem, consulibus aliàs alio sub obtentu adornatis, re vera autem ab ipsis: igitur apertè infensi erant suis aduersariis) vehementer indignatus est senatus, adeo [d] vt res ad pugnam quoque deuenerit. & tunc quidem ita dirempti sunt. Quum eadem denuo euenissent, decreuerunt, vt vestes mutarentur, quod in calamitatibus fieri solet: quamuis Catone ex cõcilio, quum frustra verbis contendisset, prosiliente, ne quid statui posset. [e] Nam si quis eorum qui dissentiunt, intus sit, nihil decerni licet. * Eos enim occurrentes cæteri tribunipl. introitu prohibuerunt, eoque modo id [f] decretum perlatum est: ac præterea, vt solennes quoque ludos, qui tum exhibebantur, senatores inspicerent. Quum hoc

a se inferiorem esse, alter ob vires maiores efferatur.

b coniunctos duos vnum quamprimum.

c depositione coram magistratu facta: nisi

d adeo quidem, vt aliquando pugnantibus eis, surgens discederet. Et tunc

e Nam si quis senatorum in concilio non adesset, nihil decerni poterat.

f senatus consultum.

quoque Cato impugnaret, frequentes exiluerunt, mutatisque vestibus redierunt, vt vel hoc modo eum deterrerent. Vbi ne sic quidem moderatiorem se exhibuit, in forum omnes prodierũt, populumque, qui ad hoc confluxerat, in summam mœstitiam adduxerunt: [a] dicente Marcellino, præsentemque statum deplorante: illacrymantibus autem reliquis ingementibusque: ita vt nemo quicquam contradiceret. His actis in curiam reuersi sunt, quum statuissent iram suam in autores malorum conuertere. Interim Clodius ad Pompeium se iterum coniecit, eiusque partes sibi sequendas sumpsit: sperans fore, vt si Pompeio in iis, quæ tum machinabatur, consequendis auxilio fuisset, eum omnino suum deinceps haberet. Igitur ad plebem progressus in cõueniente sibi amictu, nihilque eo secundum decretum factum mutato, contra Marcellinum & alios concionem habuit. Quum magna ex eo senatus indignatio cooriretur, Clodius abrupto sermone plebem reliquit: contendensque in curiam, parum abfuit quin periret. Obuii enim facti senatores ingressu eum arcuerunt: interimque ab equitibus circundatus, discerptus vtique fuisset, nisi plebem inclamasset. ibi multis cum igne accurrentibus, ipsos, siquam vim Clodio fecissent, cum curia combusturis: Clodius, quum minimum ab interitu abfuisset, seruatus est. Pompeius, nihil his territus, in senatum [b] aliquando irrupit: decretoque, quod iam fieri debebat, se opposuit, idque decerni prohibuit. Deinde Marcellino interroganti ipsum in publico, numnam re vera consulatum expeteret, sperantique ipsum haud facile confessurum, se magistratibus adipiscendis studere: Bonorum (inquit) virorum causa magistratu mihi nihil opus est, sed propter turbulentos eum vel maxime peto. Itaque quum Pompeius aperte in hoc esset, Crassusque idem rogatus, non quidem similiter confiteretur, sed ne inficias quoque iret, ac more suo mediam viam ingressus, omnia se, quæ ex vsu reipublicæ futura crederet, facturum diceret: territus Marcellinus, quique eum sequebantur, horum apparatu, atque aduersatione, in posterum curia abstinuerunt. Quum autem non conueniret is numerus, quem ad decretum faciendum leges præscribunt. * * *

initio de ipsis potuit, sed ipse † adoptionem ita transiuit. Non tamen aut vestem

[a] concionē habente Marcellino,

[b] denique irrupit:

† per adoptionem,

A καὶ πρὸς ἐκεῖνο ὁ Κάτων ἀνθίστατο, ἐξεπήδησαν ἀθρόοι, καὶ τὰ ἐσθήματα ἀλλαξάμενοι ἐπανῆλθον, ὡς καὶ διὰ τούτου αὐτὸν καταπλήξοντες. καὶ ἐπειδὴ μηδ' ὣς ἐμετρίαζε, προσῆλθον ἐς τὴν ἀγορὰν ἅμα πάντες· καὶ συνδραμόντος ἐπὶ τούτῳ τοῦ πλήθους, ἐς πολὺ κατηφείας αὐτοὺς κατέστησαν, δημηγορῶν μὲν ὁ Μαρκελλῖνος, καὶ τὰ παρόντα σφίσιν ὀδυρόμενος· ἐπιδακρύοντες δὲ οἱ ἄλλοι, καὶ ἐπιστένοντες, ὥστε μηδένα μηδὲν ἀντιφθέγξασθαι. καὶ οἱ μὲν, τοῦτο πράξαντες, ἐς τὸ βουλευτήριον εὐθὺς ἐσῆλθον, γνώμην ἔχοντες ἐς τοὺς ὑπαιτίους τὴν ὀργὴν ἀφεῖναι. B Κλώδιος δὲ ἐν τούτῳ μεταπηδήσας αὖθις πρὸς τὸν Πομπήιον, καὶ τὰ ἐκείνου πάλιν ἀνθελόμενος, ἐλπίδι τοῦ, εἴ τι οἱ τῶν τότε πραττομένων συγκατεργάσαιτο, πάνυ αὐτὸν ἰδιώσασθαι, παρῆλθέ τε ἐς τὸν ὅμιλον ἐν τῇ καθηκούσῃ στολῇ, μηδὲν αὐτῆς πρὸς τὸ δόγμα μεταλλάξας, καὶ κατά τε τοῦ Μαρκελλίνου καὶ κατὰ τῶν ἄλλων ἐδημηγόρει. πολλῆς οὖν καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀγαιακτήσεως ὑπὸ τῶν βουλευτῶν γενομένης, τὸ μὲν πλῆθος μεταξὺ λέγων ἐγκατέλιπε· C πρὸς δὲ δὴ τὸ συνέδριον * ἄρξας, ὀλίγου διεφθάρη. τῆς γὰρ γερουσίας ἀπαντησάσης αὐτῷ, εἴσω τε ἐσελθεῖν ἐκωλύθη. κἀν τούτῳ ὑπὸ ἱππέων περιστοιχισθεὶς, διεσπάσθη ἄν, εἰ μὴ ἀνακεκραγότος αὐτοῦ, καὶ τὸν ὅμιλον ἐπιβοησαμένου, προσέδραμον πολλοὶ πῦρ φέροντες, ὡς καὶ μετὰ τοῦ βουλευτηρίου σφᾶς καταπρήσοντες, εἴ τι αὐτὸν ἐξεργάσαιντο. καὶ ὁ μὲν, παρὰ τοσοῦτον ἐλθὼν ἀπολέσθαι, οὕτως ἐσώθη. Πομπήιος δὲ, οὐδὲν τούτοις ἐκπλαγεὶς, ἔς τε τὸ D συνέδριον ποτὲ ἐσεπήδησεν, ὑπεναντιούμενος αὐτῷ ψηφίσασθαι μέλλοντι, καὶ ἐκεῖνό τε κυρωθῆναι ἐκώλυσε, καὶ τοῦ Μαρκελλίνου μετὰ τοῦτο πυνθανομένου δημοσίᾳ αὐτοῦ, εἰ ὄντως ἐπιθυμεῖ ὑπατεῦσαι, ἐλπίδι τοῦ κατοκνήσειν αὐτὸν σπουδαρχεῖν ὁμολογῆσαι· τῶν μὲν δικαίων ἀνδρῶν ἕνεκα οὐδὲν τῆς ἀρχῆς δεῖσθαι ἔφη, διὰ δὲ δὴ τοὺς ταραχώδεις, καὶ σφόδρα αὐτῆς ἀντιποιεῖσθαι. ὡς οὖν τούτῳ φανερῶς ἐνέκειτο, καὶ ὁ Κεάσσος ἐρωτηθεὶς καὶ αὐτὸς, τὰ αὐτὰ οὐχ ὡμολόγησε μὲν, οὐ μὴν οὐδ' ἀπηρνήσατο, E ἀλλ', ὥσπερ εἰώθει, διὰ μέσου ἐχώρησεν, εἰπὼν ὅτι πάνθ' ὅσα τῷ κοινῷ συμφέρει πράξει, κατέδεισαν ὅ,τι Μαρκελλῖνος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τήν τε παρασκευὴν αὐτῶν καὶ τὴν ἀντίταξιν, καὶ οὐδὲ ἀπήντων ἔτι ἐς τὸ βουλευτήριον. μὴ συλλεγομένου δὲ τοῦ καθήκοντος ἐκ τῶν νομίμων ἀριθμοῦ πρὸς τὸ ψηφισθῆναί τι * * * ἀρχὴν περὶ αὐτῶν ἠδυνήθη, ἀλλὰ θέσει αὐτὸς οὔπω διέβη. οὐ μέντοι οὔτε τὴν ἐ-

* ὁρμήσας

τὴν ἐσθῆτα μετημπίσχοντο, οὔτε ἐς τὰς πανηγύρεις ἐφοίτων, οὐκ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τῇ τοῦ Διὸς ἑορτῇ εἱστιάθησαν, οὐκ ἐπὶ τὰς ἀνοχὰς τὰς Λατίνας, διὰ ἱερόν τι τότε ὑπό τινος οὐκ ὀρθῶς πραχθέντος ποιουμένας, ἐς τὸ Ἀλβανὸν ἀφίκοντο· ἀλλ' ὥσπερ δεδουλωμένοι, καὶ μήτ' ἀρχὰς ἑλέσθαι, μήτ' ἄλλο τι πολιτικὸν πρᾶξαι ἐξουσίαν ἔχοντες, τὸ λοιπὸν τοῦ ἔτους διήγαγον.

Καὶ μετὰ τοῦτο ὅ, τε Πομπήιος καὶ ὁ Κράσσος ὕπατοι ἐκ μεσοβασιλείας ἀπεδείχθησαν, οὔτ' ἄλλου τινὸς τῶν προεπηγγελκότων ἀπαντήσαντος. καὶ Λουκίου Δομιτίου (ὃς μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας ἐσπουδαρχήκει) ὁρμήσαντος μὲν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν οἴκοθεν ὑπὸ νύκτα· ἐπεὶ δ' ὁ παῖς ὁ τὸν λύχνον οἱ † προσφέρων ἐσφάγη, δείσαντος, καὶ μηκέτι περαιτέρω προχωρήσαντος. οὔτ' οὖν ἀντιστάντος τινὸς τὴν ἀρχήν, καὶ προσέτι τοῦ Ποπλίου Κράσσου, ὃς υἱός τε τοῦ Μάρκου ἦν, καὶ τότε τῷ Καίσαρι ὑπεστρατήγει, στρατιώτας ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἐς τὴν Ῥώμην ἀγαγόντος, οὐ χαλεπῶς ᾑρέθησαν. παραλαβόντες οὕτω τὴν ἡγεμονίαν, τὰς λοιπὰς ἀρχὰς τοῖς ἐπιτηδείως σφίσιν ἔχουσι δοθῆναι ἐποίησαν, τὸν Κάτωνα τὸν Μάρκον κωλύσαντες στρατηγὸν ἀποδειχθῆναι. ὑπώπτευον γὰρ αὐτὸν οὐκ ἀνέξεσθαι τὰ γιγνόμενα, καὶ οὐκ ἠθέλησαν ἰσχὺν αὐτῷ ἔννομον πρὸς τὰς ἀντιλογίας προσθεῖναι. καὶ ἡ μὲν τῶν στρατηγῶν κατάστασις (ὁ γὰρ Κάτων οὐδὲν βίαιον πρᾶξαι ἠξίωσε) εἰρηναία ἐγένετο. περὶ δὲ τοὺς ἀγορανόμους τοὺς κουρουλίους σφαγαὶ συνέβησαν, ὥστε καὶ τὸν Πομπήιον πολλοῦ αἵματος ἀναπλησθῆναι. οὐ μὴν ἀλλ' * ἐκείνους μέν, τούς τε ἄλλους τοὺς ὑπὸ τοῦ δήμου αἱρουμένους, προσηκόντους σφίσιν, (αὐτοὶ γὰρ τὰς ἀρχαιρεσίας ἐποίουν) ἀπέδειξαν· τούς τε ἀγορανόμους τοὺς ἑτέρους, καὶ τῶν δημάρχων τοὺς πλείους προσεποιήσαντο· δύο δὲ † δημοσίᾳ, Γάιός τε † Ἄτιος Καπίτων, καὶ Πούπλιος Ἀκουίλιος Γάλλος, οὐχ ὡμολόγησαν αὐτοῖς. ὡς οὖν αἱ ἀρχαὶ κατέστησαν, εἴχοντο ὧν ἐφίεντο. καὶ αὐτοὶ μὲν οὐδένα οὔτε ἐν τῇ βουλῇ οὔτε ἐν τῷ δήμῳ λόγον ὑπὲρ αὐτῶν ἐποιήσαντο, ἀλλὰ καὶ πάνυ ἐπλάττοντο μηδενὸς σφᾶς προσδεῖσθαι. Γάιος δὲ δὴ Τρεβώνιος δημαρχῶν, ἔγραψε τῷ μὲν, τήν τε Συρίαν καὶ τὰ πλησιόχωρα αὐτῆς, τῷ δέ, ‡ τὰς Ἰβηρίας (καὶ γὰρ ἐκεῖ τι καὶ ἔναγχος ἐκεκίνητο) ἄρχειν ἐπὶ πέντε ἔτη δοθῆναι· στρατιώταις τε ὅσοις ἂν ἐθελήσωσι, καὶ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν συμμάχων, χρωμένοις, καὶ πόλεμον καὶ εἰρήνην πρὸς οὓς ἂν βουληθῶσι, ποιουμένοις. χαλεπῶς οὖν ἐπὶ τούτῳ πολλῶν,

† προφέρων

* ἐκείνους μὲν

† Xyl. δήμαρχοι. male.

† Ἄτιος

‡ τῆς Ἰβηρίας sequitur ἄρχειν

A vestem lugubrem posuerunt, aut ad solennes cœtus prodierunt, non in Capitolio Iouis sacrificio interfuerunt, non ad ferias Latinas (quæ tum [a] de nouo ob nō recte peractum quiddam celebrabantur) in montem Albanum venerunt: sed quasi in seruitutem redacti, & neque magistratuum capessendorū, neque ciuilium actionum obeundarum potestatem habentes, ita reliquam anni partem exegerunt.

Post hæc Pompeius & Crassus ex interregno consules creati sunt, quum nemo eorum, qui ante eundem magistra- B tum ambiuerant, [b] obnuntiaret. Et L. quidem Domitius, qui in petitione ad vltimam vsque diem perseuerauerat tum quoque sub noctem domo egressus, in concionem contendebat: at puero suo, qui laternam præferebat, occiso territus, vltra progressus non est. Ita quum nemo plane illis resisteret, atque ad hæc P. Crassus, M. Crassi filius, Cæsarisque eo tempore legatus, eiusdem rei causa milites Romam adduceret, facile consules C creati sunt. Quum eo modo principatum cepissent, reliquos quoque magistratus iis conferri curauerunt, quos [c] sibi idoneos intelligebant: Catonemque, ne præturam obtineret, impediuerunt: quē [d] videbant ea, quæ agebantur, non toleraturum: nolebantq; ei ad contradicendū vires legitimas accedere. Ac prætorum quidem, quod Cato nihil vi agendum sibi ducebat, comitia pacata fuerunt: in ædilibus autem curulibus creandis ita res ad cædem deuoluta est, vt Pompeius multo sanguine aspergeretur. Qui à populo de- D lecti erant, [e] eos sibi supplices factos Pōpeius & Crassus (ipsi enim comitia habebant) ad ædilitatem admiserunt: cæteros autem ædiles, ac plerosque tribunosplebis, societate sibi coniunxerunt: soli duo tribuni plebis, C. [f] Atius Capito, & P. Aquilius Gallus, [g] non astipulati sunt. Creatis magistratibus, Pōpeius & Crassus iis, quæ expetebant, agendis animum intēderunt. Atq; ipsi quidem neq; in senatu, neque apud populum de his verba fecerunt, nulliusq; se rei indigere, plane præ se E tulerunt: C. vero Trebonius tribunusplebis legem cōscripsit, qua alteri Syria cum vicinis regionibus, alteri ‡ Hispaniæ (nam ibi quoque nuper motus quidam exorti erant) ad quinquennium assignabantur: vtque sumerent sibi quantum vellent militum ex ciuibus & sociis, bellumque & pacem cum quibus ipsis videretur, contraherēt. Grauiter hoc multi,

a denuo.

ANNO V.C. 699.

b in medium prodiret.

c sui studiosos

d suspicabantur eo,

e eo iis, quoscunque adhiberent ac placerent sibi, Pompeius &c.

f Atrium

g publicitus ab eis dissenserunt.

‡ Hispaniis imperium

atque in primis amici Cæsaris, tulerunt; quod futurum erat, vt si hi ea, quæ intendebant, obtinuissent; Cæsar, cui imperii tempus fere exierat, in arctam redigeretur. Hac de causa quum se ad impugnandum rogationem eam nonnulli pararent, veriti consules, ne is quæ moliebantur, excluderent; Cæsari quoq; se imperium ad triennium (ita enim re vera inuenitur) prorogaturos dixerunt: eoque modo illos in suam sententiam perduxerunt. Neq; tamen ante de eo ad populum retulerunt, quam suæ ipsis res essent cōfirmatæ. Nam qui Cæsari cupiebant, eo modo præoccupati quiescebant: cæteri, plerique metu capti se continebant, satis habentes si vel ita incolumibus esse liceret. M. autē Cato & Fauonius omnia, quæ ab istis agebantur, impugnabant, inter alios adiutores, duos tribunos plebis habentes: sed eos libertate sua vtentes id potissimum conatu suo frustratum est, quod pauci multis repugnarent. Et Fauonius sane, quum ad contradicendum vnica hora à Trebonio concessa ei esset, eā frustra, de ipsa temporis angustia clamando, consumpsit: Catoni aūt duæ ad concionē horæ obtigerāt: [a] is eo, in quo res vertebatur, totoq; negotio omisso, tēpus more suo cōsumpsit, antequā quic quā † de eo, quod in manibus erat, diceret: non quod oratio ipsum, quā de causa haberet, deficeret; sed vt silentio sibi à Trebonio indicto, dū adhuc superessent quæ diceret, eundē hac ipsa de causa incusare posset. Satis enim cōpertū habebat Cato, se, ne si tota quidem die perorraret, effecturum; vt quæ vellet ipse, decernerentur. Itaq; iussus tacere, nō statim dicendi finē fecit, sed ex concilio etiā extrusus raptatusque, reuersus est. tandēque in carcerem etiam iussus abduci, nihil remisit. Ea igitur dies ita extracta est, vt ne dicendi quidem copia tribunis vnquam fieret. Nam in omnibus comitiis, vbi quid cum populo agendū erat, prius priuatis hominibus concio dabatur, quā magistratum tenentibus: ne quis nimirum potentioris, (vt fieri assolet) sententia præuentus, suam ipse supprimeret, sed summa cum libertate, quod sentiret, exponeret. Quamobrem Gallus timens, ne postridie foro intercluderetur, aut maiorem etiam iniuriam aliquam acciperet, sub vesperum in curiam ingressus, in ea pernoctauit: cum quod eo in loco se tutum crederet, tum vt summo mane in

καὶ μάλιστα τῶν τοῦ Καίσαρος φίλων, ἐχόντων, ὅτι ἤμελλον ἐκεῖνοι τυχόντες ὧν διεσπούδαζον, τὸν Καίσαρα μηκέτ' ἐπὶ πολὺ τὴν ἀρχὴν ἕξοντα καθείρξειν, καὶ παρεσκευαζομένων διὰ τοῦτο ἀντειπεῖν τινῶν τοῖς γεγραμμένοις· φοβηθέντες οἱ ὕπατοι, μὴ διαμάρτωσιν ὧν ἔπραττον, προσεποιήσαντο αὐτούς, ὥστε τὴν ἡγεμονίαν καὶ ἐκείνῳ τρία ἔτη πλείω (ὥς γε τἀληθὲς εὑρίσκεται) μηκῦναι. οὐ μέντοι καὶ ἐς τὸν δῆμον ὑπὲρ αὐτοῦ πρότερον ἐσήνεγκαν, πρὶν τὰ σφέτερα βεβαιώσασθαι. οἵ τε γὰρ τοῦ Καίσαρος ἐπιτήδειοι προκαταληφθέντες οὕτως, ἡσύχαζον· καὶ τῶν ἄλλων τὸ μὲν πολύ, δουλωθὲν ὑπὸ τοῦ φόβου, ἡσυχίαν ἦγαγον, ἀγαπῶντες εἰ καὶ ὡς περισωθεῖεν. Ὁ δὲ δὴ Κάτων καὶ ὁ Φαουώνιος ἠναντιοῦντο μὲν πᾶσι τοῖς πρασσομένοις ὑπ' αὐτῶν, συνεργούς τε τινὰς ἄλλους, καὶ τοὺς δύο δημάρχους ἔχοντες· ἅτε δὲ ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἀγωνιζόμενοι, μάτην ἐπαρρησιάζοντο. καὶ ὁ μὲν Φαουώνιος, μίαν ὥραν μόνην παρὰ τοῦ Τρεβωνίου πρὸς ἀντιλογίαν λαβών, κατέτριψεν αὐτὴν, ὑπὲρ αὐτῆς τῆς τοῦ καιροῦ στενοχωρίας εἰκῇ βοῶν· ὁ δὲ δὴ Κάτων ἔτυχε μὲν ἐν δύο ὥραις δημηγορῆσαι· τραπόμενος δὲ πρὸς δημηγορίαν τῶν τε ἐν χερσὶ καὶ τῆς ὅλης καταστάσεως, ὥσπερ εἰώθει, κατανάλωσε τὸν καιρὸν, πρὶν καὶ ὁτιοῦν † τῶν ἐσπουδασμένων, οὐχ ὅτι οὐκ ἐνεδέχετό τι καὶ περὶ ἐκείνων λεχθῆναι, ἀλλ' ἵν' ἔτι τι δημηγορῆσαι δοκῶν ἔχειν, ὑπό τε τοῦ Τρεβωνίου σιγασθῇ, καὶ αὐτῷ καὶ τοῦτ' αὐτὸ ἐγκαλῇ. ἐπεὶ εὖ γε ἠπίστατο, ὅτι οὐδ' εἰ πάσῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐξέτεινε, πεῖσαί τι ὧν ἐβούλετο ψηφίσασθαι, σφᾶς ἐδύνατο. οὔκουν οὐδὲ παραχρῆμα σιωπῆσαι κελευσθεὶς ἐπαύσατο· ἀλλὰ καὶ ἐξωσθεὶς καὶ ἑλκυσθεὶς ἐκ τοῦ συλλόγου, ἐπανῆλθε· καὶ τὸ τελευταῖον καὶ ἐς τὸ οἴκημα ἐσαχθῆναι προσταχθεὶς, οὐκ ἐμετρίασε. καὶ ἐκείνη μὲν ἡ ἡμέρα οὕτω κατετρίβη, ὥστε μηδ' εἰπεῖν ἀρχὴν μηδὲν τοῖς δημάρχοις δυνηθῆναι. ἐν γάρ τοι ταῖς συνόδοις [καὶ] ταῖς τοῦ δήμου, ἐν αἷς γε καὶ ἐβουλεύοντο, † πάσαις, πρὸς τοῖς ἰδιώταις πρὸ τῶν τὰς ἀρχὰς ἐχόντων ὁ λόγος ἐδίδοτο· τοῦ μηδένα αὐτῶν, ὡς ἔοικε, τῇ τοῦ κρείττονος γνώμῃ προκαταλαμβανόμενον, ὑποστέλλεσθαί τι ὧν φρονοίη, ἀλλ' ἐπὶ πάσης παρρησίας τὰ δοκοῦντα αὐτῷ λέγειν. φοβηθεὶς οὖν ὁ Γάλλος, μή τις αὐτὸν ἐκ τῆς ἀγορᾶς τῇ ὑστεραίᾳ ἐξείρξῃ, ἢ καὶ δεινότερόν τι ἐργάσηται, ἔς τε τὸ συνέδριον ἀφ' ἑσπέρας ἐπῆλθε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐνυκτέρευσε, τῆς τε ἀσφαλείας ἕνεκα τῆς παρὰ τοῦ χωρίου, καὶ ὅπως ἐκεῖθεν ἅμα ἕῳ πρὸς τὸ πλῆθος

[a] sed quum ad dicendū de præsentibus, totoq; rei statu, se conuerteret; tēpus more † eorum, qua par erat, diceret: non quod

† τὸ εἰπεῖν λέγων· οὐχ

† πάσαις, τοῖς ἰδιώταις

πλῆθος ἐσῆλθεν. καὶ τοῦτον μὲν ὁ Τρεβώνιος μάτην ἐσέωσε, καὶ τὴν νύκτα καὶ τῆς ἡμέρας τὸ πλεῖον ἐνδιατρῖψαι ἐποίησε, πάσας τὰς θύρας τοῦ βουλευτηρίου κλείσας· τὸν δὲ † Ἄλιον, τόν τε Κάτωνα καὶ τὸν Φαώνιον, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μετ' αὐτῶν ὄντας, ἑτέρωθι προκαταλαβόντας τῆς νυκτὸς, * τὸ τοῦ συλλόγου χωρίον ἐξεῖρξεν. καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν Φαώνιος καὶ ὁ Νίννιος λαθόντες πως ἔνδον ἐγένοντο, ὁ δὲ δὴ Κάτων καὶ ὁ † Ἄλιος, ἐπαναβάντες ἐπί τινων τῶν περιεστηκότων, καὶ μετεωρισθέντες ὑπ' αὐτῶν, διοσημείαν, ὡς καὶ διαλύσοντες σφᾶς, ἐψηφίζοντο, τούτους μὲν ἑκατέρους οἱ ὑπηρέται τῶν δημάρχων ἐξήλασαν, τοὺς δ' ἄλλους τοὺς σὺν αὐτοῖς ὄντας κατετραυμάτισαν, καί τινας καὶ ἀπέκτειναν. κυρωθέντος δ' οὕτω τοῦ νόμου, καὶ τοῦ πλήθους ἀπαλλαττομένου ἤδη ἐκ τοῦ συλλόγου, παραλαβὼν ὁ † Ἄλιος τὸν Γάλλον αἵματος ἀνάπλεων (ἐκβιαζόμενος γὰρ ἐκ τοῦ συνεδρίου ἐπλήγη) παρήγαγέ τε ἐς τοὺς ἐπὶ παρόδῳ [illegible], καὶ ἐπιδείξας αὐτὸν, [illegible] εἰκὸς ἦν, διαθρήσας σφᾶς ἐπήγειρεν. αἰσθόμενοι οὖν τοῦτο οἱ ὕπατοι, ἦλθόν τε διὰ ταχέων (ἐτύγχανε γὰρ πόρρω τοῖς πραττομένοις ἐφεδρεύοντες) καὶ καταφοβήσαντες αὐτοὺς, ἅτε καὶ χεῖρα οὐκ ὀλίγην ἔχοντες, εὐθύς τε ἐκκλησίαν συνήγαγον, καὶ τὰ κατὰ τὸν Καίσαρα ἐπεψήφισαν αἰτήσει μὲν καὶ πρὸς ἐκεῖνα τὴν αὐτοῦ πειρασθέντων, οὐ μέντοι καὶ δυνηθέντων τι πρᾶξαι. ταῦτά τε οὖν κυρωθῆναι ἐποίησαν, καὶ μετὰ τοῦτο τι φορτικώτερα ἐπιτίμια τοῖς δεκάζουσί τισιν ἐπέταξαν· † ὥσπερ τοι αὐτοὶ ἔλαττον, ὅτι οὐ χρήμασιν, ἀλλὰ βίᾳ τὴν ἀρχὴν εἰλήφεσαν, ἁμαρτόντες. ἐπεχείρησαν μὲν γὰρ καὶ τὰ ἀναλώματα * τὴν δίαιτάν ἐπὶ μακρότατον † προεστηκμένα συστεῖλαι, καίτοι ἐς πᾶν αὐτοὶ καὶ τρυφῆς καὶ ἀβρότητος προκεχωρηκότες· ἐκωλύθησαν δ' ὑπ' αὐτοῦ τούτου, τὸ διαγομοθετῆσαι. ὁ γὰρ Ὁρτήσιος, φιλαναλωτὸς ἐν τοῖς μάλιστα ὢν, ἔπεισεν αὐτοὺς, τό τε μέγεθος τῆς πόλεως ἐπεξιὼν, † καὶ ἐπί τε τῇ οἰκείᾳ πολυτελείᾳ καὶ ἐπὶ τῇ ἐς τοὺς ἄλλους μεγαλοψυχίᾳ ἐπαινῶν, † καταλαβόντος τὴν γνώμην ἅτε καὶ συναγωνιστῇ τῶν λόγων τῷ βίῳ σφῶν χρώμενος. τὴν γὰρ ἀντιλογίαν αἰδεσθέντες, καὶ προσέτι καὶ καλῶς κινήσαντες, φθόνῳ περὶ τοὺς ἄλλους, ὧν αὐτοὶ ἐποίουν, δοκεῖν ἀπείργειν, ἑκόντες ἀφῆκαν τὴν ἐσήγησιν.

Κἀν ταῖς αὐταῖς ἡμέραις ὁ Πομπήιος τὸ θέατρον, ᾧ καὶ νῦν λαμπρυνόμεθα, καθιέρωσεν· καὶ ἐν αὐτῷ καὶ θέαν καὶ μουσικῆς καὶ ἀγῶνος γυμνικοῦ, κἀν τῷ ἱπποδρόμῳ καὶ ἵππων ἁμίλλας, καὶ θηρίων πολλῶν καὶ παντοδαπῶν

A concionem prodire posset. At Trebonius, omnibus curiæ ianuis occlusis effecit, vt is & noctem, & diei maiorem partem frustra ibi exigeret. ‡ Atium, Catonem, Fauoniumque, & cæteros, qui cum his erant, aiunt quidam de nocte occupato loco, concionis aditu prohibuerunt. Quumque Fauonius & Ninnius occulte eo intro issent, Cato autem & ‡ Atius alijs quibusdam insistentes, ab iisque in sublime euecti, concionis soluendæ causa de cælo seruatum esse dicerent; B vterq; horum [a] a famulis tribunorum expulsus est: illos autem cæsis quoq; nonnullis, iidem famuli vulnerauerunt. Perlata lege, populoque iam a concione digrediente, ‡ Atius Gallum sanguine perfusum (vi enim ex concione pulsus is vulnus acceperat) ad eos, qui adhuc aderant, produxit, iisque ostendit dictisque iis, quæ ad causam faciebant, magnum motum excitauit. Eo consules percepto, qui haud procul a de rebus [suis] euentu stationes agebant, magna C celeritate superuenerunt cum manu suorum, quam haud exiguam secum habebant: territisque omnibus, concionem iterum conuocarunt: ib. q̃ de rebus Cæsaris decretũ fecerunt frustra iisdem, qui ante quoq; restiterãt, reclamare aggressis. His confirmatis pœnam priore adhuc grauiorem contra eos, qui largitiones fecissent, constituerunt: quasi vero ipsorum delicta haud palã essent, qui non pecuniis sed vi magistratũ occupassent. Sumptuariã quoq; legem (quã in quotidiano victu D sumptus ad summũ exs reuerãt) promulgare intenderunt, quanquã ipsi ad extremũ luxus molliciẽq; processissent: quod ipsũ quoq; in causa fuit, quominus ea perferretur. Hortensius.n. [b] qui ex iis, qui maximos sumptus facerẽt, erat; vrbis magnitudine verbis explicata, cõsulibusq; sumptuositatis domesticæ magnificentiæque ergô collaudatis, eorũq; vita suæ orationi tanq̃ in subsidiũ adhibita, vt a proposito discederent, effecit. Nã disceptationis eãde re moti verecundia, quodq; ii videri nollẽt, q. quæ ipsi vsurparent, eadẽ aliis inuiderent, vltro rogationẽ istam omiserũt.

E Iisdem diebus id quod etiamnum insigne habetur, theatrum Pompeius dedicauit; in eodemque spectacula cum musica ludosque gymnicos exhibuit: atque in circo equorum certamen, multorumque & varii generis beluarum

---

† Ἄττιον

‡ ἐκ τοῦ συλλόγου

† Ἄττιος

‡ Ἄττιος

† ὥσπερ οἱ αὐτοὶ ἔλαθον

* κατὰ τὴν δίαιταν

‡ προεξημένα

† ὧν αὐτοὺς ἐπῄνει

† Xyl. καταλαβών. Sic supra, f. 53. E. 8. κατέβαλε * ἀξίωσιν

‡ Attium.

‡ Attium.

a a tribunorũ apparitorib. expulsus est: cæteros vero qui cum eis erant, iidem apparitores vulnerarũt, ac nonnullos etiam occiderunt.

‡ Attius.

b qui maxime faciendis sumptib. gestiebat,

c adversatio nis huius mo

vexationes præbuit. Quinque enim dierum spatio quingenti leones cõfecti sunt, elephantique octodecim cum armatis depugnauerunt: partim in ipsa pugna mortui, partim paulo post. nam populus aliquos, etiam inuito Pompeio, miseratus est; quum vulnerati à pugna destitissent, circumeuntesque † ad cœlum proboscidibus lamentati sunt: ita vt sermoni occasionem præberent, non id ab ipsis temere aut casu [a] fieri, sed iusiurandum, quo persuasi, ex Africa traducti erant, implorantibus, suique vindictam deos poscentibus. Fertur enim, haud prius eos in naues ingressos esse, quam à ducentibus iuramento sibi cautum esset de omni iniuria. Id verum sit, necne, non scio: certe hoc quoque memoriæ proditum est, præter [quam] quod elephanti sermonem patrium percipiant, [b] rerum quoq; eos cœlestium intelligentia esse præditos. Hinc in nouiluniis, antequam in conspectum hominibus luna perueniat, eos ad ‡ aquam perennem accedere, eaque sese lustrare. Ego & hæc ita accepi: & hoc præterea, id theatrum non à Pompeio extructum esse, sed Demetrium libertum eius id ex pecuniis, quas, dum miles sub eo esset, parauerat, condidisse. Isque rectissime [c] nomen eius facti ad Pompeium retulit: ne male audiret, quod libertus tantum pecuniæ collegisset, vnde tantos sumptus facere posset. Enimuero his muneribus Pompeius haud vilem à populo gratiam iniuit: cæterum in conscribendo exercitu cum Crasso, quo ad ea, quæ ipsis decreta erant, vterētur, magnopere eos offendit: [d] multitudoque pœnitentia correpta Catonem reliquosque laudauit. Qua re consules moti, præterea que quod nonnulli tribunisplebis iudicium, quod verbis quidem contra legatos illorum, re autem vera aduersum ipsos consules & eorum acta instituebatur, parabant, vestem (neque enim vi quicquam agere audebant) tanquam in calamitate aliqua, lugubrem sumpserunt. quod idem à senatoribus quoque factum est, qui consulibus studebant. quam tamen mox, mutata sententia, nulla alia etiam occasione accepta, posuerunt. Quum vero tribuniplebis obstarent, ne milites conscribere consulibus liceret, iisque decretas expeditiones rescindere conarentur; Pompeius id ægre non tulit. Statim enim suos emiserat legatos, ipseque haud inuitus ad vrbem manebat, tanquã ea egredi pro-

† promuscidibus ad cœlum erectis ita lamentati sunt, vt.

a fieri, sed eo iuramenta, quibus persuasi è Libya trãsmisissēt, clamore suo testari, & vindictã numinis implorare.

b etiam eos illa scire, quæ in cœlo fiunt.

‡ ad aquam limpidam.

c cognomen operum ad Pōpeium.

d multique tunc pœnitētia ducti, Catonem & alios laudabant: adeo quidem, vt & illi tum hac de causa, tum quod iudiciũ quoddam verbo sane in legatos eorum, reuera in ipsos propter ea, quæ tunc fiebāt, constitutũ esset, violenti nihil adgredi ausi, vestem tamen, vt in aliqua calamitate, cum factiosis in senatu mutarent: quã quidē mox, mutata

σφαγὰς ἐποίησε. λέοντές τε γὰρ πεντακόσιοι ἐν πέντε ἡμέραις ἀνηλώθησαν, καὶ ἐλέφαντες ὀκτωκαίδεκα πρὸς ὁπλίτας ἐμαχέσαντο· καὶ αὐτῶν οἱ μὲν παραχρῆμα ἀπέθανον, οἱ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον. ἠλεήθησαν γάρ τινες ὑπὸ τοῦ δήμου, παρὰ τὴν τοῦ Πομπηΐου γνώμην, ἐπειδὴ τετρωματισθέντες τῆς μάχης ἐπαύσαντο, καὶ περιιόντες, τάς τε προβοσκίδας ἐς τὸν οὐρανὸν ἀνέτεινον καὶ ὠλοφύροντο οὕτως, ὥστε καὶ λόγον παρασχεῖν, ὅτι οὐκ ἄλλως ἐκ συντυχίας αὐτὸ ἐποίησαν, ἀλλὰ τούς τε ὅρκους, οἷς πιστεύσαντες ἐκ τῆς Λιβύης ἐπεπεραίωντο, βοώμενοι, καὶ τὸ δαιμόνιον πρὸς τιμωρίαν σφῶν ἐπικαλούμενοι. λέγεται γὰρ, ὅτι οὐ πρότερον τῶν νεῶν ἐπέβησαν, πρὶν πίστιν παρὰ τῶν ἀγόντων σφᾶς ἔνορκον λαβεῖν, ἦ μὴν μηδὲν κακὸν πείσεσθαι. καὶ τοῦτο μὲν εἴτ' ὄντως οὕτως, εἴτε καὶ ἄλλως πως ἔχει, οὐκ οἶδα. ἤδη γάρ τινες καὶ ἐκεῖνο εἶπον, ὅτι πρός τε τῷ τῆς φωνῆς τῆς πατριώτιδος αὐτοὺς ἐπαΐειν, καὶ τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ γιγνομένων συνιᾶσιν. ὥστε καὶ ἐν ταῖς νουμηνίαις, πρὶν ἐς ὄψιν τοῖς ἀνθρώποις τὴν σελήνην ἐλθεῖν, πρὸς τὸ ὕδωρ † ἀένιον ἀφικνεῖσθαι, κἀνταῦθα καθαρμόν τινα σφῶν ποιεῖσθαι. ἤκουσα μὲν δὴ ταῦτα. ἤκουσα δὲ καὶ ἐκεῖνο, ὅτι τὸ θέατρον τοῦτο οὐχ ὁ Πομπήϊος ἐποίησεν, ἀλλά τις Δημήτριός τις, ἀπελεύθερος αὐτοῦ, ἐκ τῶν χρημάτων, ὧν συστρατευόμενός οἱ ἐπεπόριστο. ὅθεν περ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ ἔργου δικαιότατα αὐτῷ ἀνέθηκεν, ‡ ἵνα μήτι κακῶς ἀκούῃ, ὅτι ἐξελεύθερος † αὐτοῦ ἠργυρολόγησεν, ὥστε καὶ ἐς τηλικοῦτον ἀνάλωμα ἐξικέσθαι. οὐ μὴν ἀλλ' ἐν μὲν τούτοις οὐ σμικρὰ τὸν δῆμον ὁ Πομπήϊος ἐχαρίσατο· τοῖς δὲ δὴ καταλόγοις μετὰ τοῦ Κράσσου πρὸς τὰ ἐψηφισμένα σφίσι ποιούμενος, πλεῖστον αὐτοὺς ἐλύπησε. καὶ τότε δὴ οἱ πολλοὶ μετεμέλοντο, καὶ τόν τε Κάτωνα καὶ τοὺς ἄλλους ἐπῄνουν· ὥστε καὶ ἐκείνους διά τε τοῦτο, καὶ ὅτι δίκη τις λόγῳ μὲν, τοῖς ὑποστρατήγοις σφῶν, ἔργῳ δὲ, αὐτοῖς πρὸς τὰ γιγνόμενα παρὰ δημάρχων τινῶν ἐπήχθη, βίαιον μὲν μηδὲν τολμῆσαι, τὴν δὲ ἐσθῆτα, ὡς ἐπὶ συμφορᾷ, μετὰ τῶν ἐκ τῆς βουλῆς στασιωτῶν, ἀλλάξασθαι. καὶ ταύτην μὲν εὐθὺς, μεταγνόντες, καὶ μηδὲ προφάσεως τινὸς ἐπιλαβόμενοι, μετεσκεύασαν. τῶν δὲ δημάρχων τούς τε καταλόγους διαλῦσαι, καὶ τὰς στρατείας αὐτῶν ἀναψηφίσαι ἐπιχειρούντων, ὁ μὲν Πομπήϊος οὐκ ἠγανάκτει· τούς τε γὰρ ὑπάρχους παραχρῆμα ἐξεπεπόμφει, καὶ αὐτὸς κατὰ χώραν, ὡς καὶ κωλυόμενος

† Xiphilinus habet ϑαένιον. alterum potius esset ἀενάῳ vel ἀέναον.

‡ ἵνα μή τι κακῶς.

† [illegible]

λυόμενος ἐξελθεῖν ἄλλως, δι᾽ ὅτι τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ σίτου παρ᾽ ἔθνος ὀφείλων, ἡδέως ἔμενεν, ἵνα † τὰ Ἰβηρικὰ ἅμα δι᾽ ἐκείνων κατάσχῃ, καὶ τὰ ἐν τῇ Ῥώμῃ τῇ τε ἄλλῃ Ἰταλίᾳ δι᾽ ἑαυτοῦ ποιήσηται. ὁ δὲ δὴ Κράσσος, ἐπειδὴ μηδέτερον αὐτῷ τούτων ὑπῆρχεν, ἐπὶ τὴν ἐκ τῶν ὅπλων ἰσχὺν ἐτράπετο. οἱ οὖν δήμαρχοι, ἰδόντες ὅτι ἡ παρρησία αὐτῶν ἄοπλος οὖσα, ἀσθενὴς πρὸς τὸ κωλῦσαι τι πραχθῆναι, ἄλλως μὲν ἐσιώπων, ἐπεφήμιζον δὲ αὐτῷ πολλὰ καὶ ἄτοπα, ὥσπερ † οὐκ ἐν τῷ δημοσίῳ δι᾽ ἐκείνου καταρώμενοι. καὶ τοῦτο μὲν, ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τὰς εὐχὰς αὐτοῦ τὰς νομιζομένας ἐπὶ τῇ στρατείᾳ † ποιουμένου, καὶ διοσημείας τινὰς καὶ τέρατα ὀλέθρια· τοῦτο δὲ, ἐξορμωμένῳ οἱ πολλὰ καὶ δεινὰ ἐπηράσαντο. ἐπεχείρησε μὲν γὰρ ὁ † Ἄτιος καὶ ἐς τὸ δεσμωτήριον αὐτὸν ἐμβαλεῖν· ἀντιστάντων δὲ ἑτέρων δημάρχων, μάχη τε αὐτῶν καὶ διατριβὴ ἐγένετο. κἀν τούτῳ ὁ Κράσσος ἔξω τοῦ πωμηρίου ἐξῆλθε. καὶ ὁ μὲν, εἴτε ἐκ συντυχίας, εἴτε καὶ ἐκ τῶν ἀρῶν αὐτῶν, οὐκ ἐς μακρὰν ἐσφάλη.

† πάντ' Ἰβηρικά.

† ὡς τῷ δημοσίῳ.

† ποιουμένου.

† Ἀτήϊος.

Ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ ἐν τῇ τοῦ Μαρκελλίνου τῇ τε Φιλίππου ὑπατείᾳ ἐπὶ Οὐενετοὺς ἐστράτευσεν. οἰκοῦσι δὲ πρὸς τῷ ὠκεανῷ, καὶ στρατιώτας τινὰς Ῥωμαίους πεμφθέντας ἐπὶ σῖτον, ἔλαβον· καὶ μετὰ τοῦτο τοὺς πρέσβεις τοὺς παρ᾽ ἐκείνων ἐλθόντας κατέσχον, ὅπως ἀντ᾽ αὐτῶν τοὺς ὁμήρους σφῶν ἀπολάβωσιν. ὁ οὖν Καῖσαρ τούτοις μὲν οὐκ ἀπέδωκε· διαπέμψας δὲ ἄλλους ἄλλῃ, τοὺς μὲν, τὰ τῶν συναφεστηκότων αὐτοῖς πορθεῖν, ἵνα μὴ συμβοηθήσωσιν ἀλλήλοις· τοὺς δὲ, καὶ τὰ τῶν ἐνσπόνδων, μὴ καὶ αὐτοί τι νεωτερίσωσι, φρουρεῖν, αὐτὸς ἐπὶ τοὺς Οὐενετοὺς ἤλασε· καὶ πλοῖα ἐν τῇ μεσογείᾳ, ἃ ἤκουεν ἐπιτήδεια πρὸς τὴν τοῦ ὠκεανοῦ παλίρροιαν εἶναι, κατασκευάσας, διά τε τοῦ † Λίγερος ποταμοῦ κατεκόμισε, καὶ πάντα σχεδὸν ὀλίγου τὸν ὡραῖον μάτην ἀνάλωσεν. αἵ τε γὰρ πόλεις ἐπ᾽ ἐρυμνῶν χωρίων ἱδρυμέναι, ἀπρόσιτοι ἦσαν, καὶ ὁ ὠκεανὸς πάσας, ὡς εἰπεῖν, αὐτὰς περικλύζων, ἄπορον μὲν τῷ πεζῷ, ἄπορον δὲ καὶ τῷ ναυτικῷ τὴν προσβολὴν, καὶ πλημμυρῶν καὶ ἀναρρέων, ἔν τε τῇ ἀμπώτιδι καὶ ἐν τῇ ῥαχίᾳ ἐποίει. ὥστε ἐν πάντι τὸν Καίσαρα γενέσθαι, μέχρις οὗ Δέκιμος Βροῦτος ταχείαις ναυσὶν ἐκ τῆς ἔνδοθεν θαλάσσης ἦλθεν. αὐτὸς μὲν γὰρ, ὡς οὐδὲ ἐκείναις τι πράξων, γνώμην εἶχεν· οἱ δὲ βάρβαροι, καταφρονήσαντες τῆς τε σμικρότητος καὶ τῆς ἀσθενείας τῶν σκαφῶν, ἡττήθησαν. ταῦτα μὲν γὰρ πρὸς τὸ κουφότερον ὑπὸ τοῦ ταχυναυτεῖν ἐς τὸν τῆς παρ᾽ ἡμῖν ναυτιλίας

† Λίγηρος.

A prohibitus ob procurationem rei frumẽtariæ: vt & Hispanicas res per legatos curaret, & ipse p se cætera in Italia Romaq; administraret. Crassus vero, cui neutrum horum aderat, ad arma se cõuertit. tribuniplebis, quia suam libertatem armis destitutam, in actionibus eius prohibendis infirmam esse videbant, à reclamãdo destiterunt:[a] sed multis eum asperisq; dictis jactauerunt, ipsumque diris deuouerunt: quasi vero non in rempub. ea execratio esset redundatura. Nam & in Capitolio consuetas ei expeditionis causa precationes B obeunti, auspicia infesta prodigiaque obnũtiauerunt, & proficiscentem multis imprecationibus prosecuti sunt. † Atius quoq; in carcerem eũ abducere aggressus est: sed intercedẽtibus reliquis tribunisplebis, pugna moram reiniecit, atque inter eam Crassus pomœrio egressus est: isque seu casu, seu vi imprecationum; haud ita diu post periit.

[a] sed damnum, [illegible] itabant et multa, eaq; fœda, velut ipsi reipubli cam per eum diris deuouentes.

† Ateius.

Cæsar, Marcellino Philippoq; coss. in Venetos expeditionem suscepit. Habitãt hi ad Oceanum: missosque ad se frumẽti petendi causa Romanos milites cõpre C henderant: legatosque deinde ad liberãdũ eos missos retinuerant, spe per eos suos obsides recuperandi. At Cæsar obsides minime quidem reddidit: sed dimissis hinc inde suis, aliis, vt eorum qui Venetos in defectione adiuuissent, regiones inuaderent, ne coniungi eorum inter se auxilia possent: aliis ad eos, qui sub fide erant Romanorum, qui cauerent, ne quid ab his moueretur; ipse in Venetos profectus est, præparatis in mediterraneis regionibus id genus nauigiis, quæ ad æstum maris ferendum essent idonea. His per Ligerim fluuium deductis, totam prope D modum æstatem frustra absumpsit. Erant enim Venetorum vrbes in locis natura munitis sitæ, vt [pedibus] adiri non possent: ac fere omnes Oceano alluebantur, vt neque pedestri itinere adiri facile possent, neque nauibus, ob æstum maris subinde incitatum minuentemque, † littorisque difficultatem. Itaque Cæsar summam difficultatẽ pertulit, donec ab interiori mari Decimus Brutus cum celeribus nauibus eõdem peruenit. E Ac ne ea quidem classe sibi pugnandum existimabat: sed barbari, dum nauium exiguitatem atque infirmitatem contemptui habent, superati sunt. Erant enim Romanorum nau..s ad morem nostræ nauigationis comparatæ, vt & leues

† nam in eius reciprocatione, quam litoris asperitate.

essent, & celeres: barbarorum vero, vt quæ propter continuum æstum maris sæpius in sicco destituendæ, atque ad perferendam vim affluxus refluxusque accommodatæ essent, mole ac velocitate longe iis præstabant. Inde factum est, vt barbari, qui eiusmodi [a] naualis prælii periculum nunquam ante fecissent, conspectas Romanorum naues, earumq; vsum despicati primo intuitu, confestim suas ex portu contra educerent: minimi rem negotii fore putantes, vt eas contis sub mare detruderent. Incitabantur autẽ vento multo, eoq; vehementi; quod † velis ex alutis confectis vterentur, quæ omnem venti impetum affatim exciperẽt. Brutus, quamdiu ventus eorum velis incumberet, veritus & copiam & magnitudinem nauium hostilium, ventiq; impetum, cum eorum conatu facientem, [b] aduersam suam classem hostibus constituere non est ausus: sed ad hoc se composuit, vt relictis omnino nauibus, insultus hostium in terra depelleret. Cęterum quum subito ventus cecidit, tranquillitasque in mari extitit, iamque hostium naues ne remis quidem incitari potuerunt, sed immotæ quodammodo propter pondus suum constiterunt: ibi demum recepto animo, suas naues aduersum hostem eduxit, consertoque prælio, in summum barbaros periculum redegit. nam & circumnauigabat citra discrimẽ, & per medios exibat: ac modo adoriendo, modo se recipiẽdo, quemadmodum singulis momentis ex vsu fore putabat: ac iam multis vnam nauem circumsistẽdo, iam æquali numero, aliquando etiam minori [c] congressus depugnabat. Vbi se superiorem posse fieri sentiebat, hostem vrgebat, nauesque eius aut † abreptas submergebat, aut transcensu [d] in eas facto, classicorum militum cædem faciebat: sin aliqua in re inferior foret, facillime recedebat. ita semper meliore conditione certabat. Barbari, neque sagittarum, neque saxorum iaculatione opus fore rati, nihil horum parauerant: [e] inde fiebat, vt aliquam comminus congredientes propugnandi sui rationem haberent: sin quis vel modico intercedente spatio eminus pugnaret, ei resistere nullo modo possent. Itaque omni spe defendendi exclusa, vel vulnerabantur, vel moriebantur: nauiumque aliæ [f] ab hostibus discerpebantur, aliæ incensæ conflagrabant, [g] quædam viris nudatę trahebantur. Quo viso reliqui [h] milites classici partim seipsos, ne viui in potestatem

a eiusmodi naualis adparatus.

† velis scorteis siue coriaceis vterentur,

b in aduersos prouehi non est ausus:

c minori, cum plurib. tamen congressus

† ruptas.

d in eas vndique facto, manũ cum vectoribus conserebat, & multos occidebat: sin

e modo fiebat, vt si quis ad ipsos propius accederet, cum aliquo modo repellerent: at vt eos qui ab eis interuallo dissiti, quod facerent, non habebant.

f alia nauium hostilium impulsu rumpebantur,

g quædam sursum fluitantes, ceu viris vacuæ, trahebantur.

h vectores.

A τρόποι ἐσκεύαστο· τὰ δὲ δὴ τῶν βαρβάρων, ἅτε ἐν τῇ συνεχείᾳ τῆς τοῦ ὠκεανοῦ παλιρροίας ἐπί τε τοῦ ξηροῦ πολλάκις ἱστάμενα, καὶ πρὸς τὴν ἄνω καὶ κάτω αὐτοῦ διαρροὴν ἀντικαρτερεῖν ὀφείλοντα, πλεῖστον σφῶν καὶ τοῖς μεγέθεσι καὶ τῇ παχύτητι προεῖχον. δι' οὖν ταῦθ' οἱ βάρβαροι, οἷα μήπω πρότερον τοιούτου ναυτικοῦ πεπειραμένοι, πρός τε τὴν ὄψιν τῶν νεῶν, καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσαντο, καὶ εὐθὺς ἀνάγουσαι σφίσιν ἐπανήχθησαν, ὡς καὶ δι' ἐλαχίστου τοῖς κοντοῖς αὐτὰς καταποντώσοντες. ἐφέροντο δὲ ἀνέμῳ καὶ πολλῷ καὶ σφοδρῷ· B καὶ γὰρ ἱστία δερμάτινα εἶχον, ὥστε πᾶσαν τὴν τοῦ πνεύματος ἰσχὺν ἀπλήστως εἰσδέχεσθαι. ὁ μὲν οὖν Βροῦτος, τέως μὲν † ἐκεῖνος ἐπέσπερχεν, οὐδ' ἀνταναχθῆναι αὐτοῖς, διά τε τὸ πλῆθος καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῶν νεῶν, τήν τε ἐκ τοῦ πνεύματος φορὰν, καὶ τὴν ἐπιβουλὴν σφῶν, ἐτόλμησε. ἀλλὰ παρεσκευάζετο ὡς καὶ πρὸς τῇ γῇ τὰς προσβολὰς αὐτῶν ἀμυνούμενος, καὶ τὰ σκάφη παντελῶς ἐκλείψων. ἐπεὶ δ' ὅ, τε ἄνεμος ἐξαπιναίως ἔπεσε, καὶ τὸ κῦμα ἐστορέσθη, C τά τε πλοῖα οὐκέθ' ὁμοίως ὑπὸ τῶν κωπῶν ἐκινεῖτο, ἀλλ' ἅτε καὶ καταβαρῆ ὄντα, κατὰ χώραν τρόπον τινὰ εἱστήκει· τότε δὴ θαρσήσας ἀντανήχθη, καὶ προσπεσὼν αὐτοῖς, πολλὰ σφᾶς καὶ δεινὰ ἀδεῶς καὶ περιπλέων καὶ διαπλέων, καὶ τότε μὲν ἐμβάλλων τινὶ, τοτὲ δὲ ἀνακρουόμενος, ὅπῃ τε καὶ ἐφ' ὅσον ἤθελεν, εἰργάσατο· πολλαῖς τε πρὸς μίαν, καὶ ἑτέρωθι ἴσαις, ἔστι δ' ᾗ καὶ ἐλάσσοσι πρὸς πλείονας ἀσφαλῶς προσφερόμενος. D ὅπου μὲν γὰρ † κρεῖττον αὐτῶν, ἐν τῇ προσήρτο σφίσι· καὶ τὰς μὲν κατέδυεν ἀναρρηγνύς, ἐς δὲ τὰς πολλαχόθεν μετεκβαίνων, ἔς τε χεῖρας τοῖς ἐπιβάταις ᾔει, καὶ πολλοὺς ἐφόνευεν. εἰ δὲ καὶ καθ' ὁτιοῦν ἐλαττοῖτο, ῥᾷστα ἀνεχώρει· ὥστε ἐπ' αὐτῷ τὴν πλεονεξίαν εἶναι ἀεί. οἱ γὰρ βάρβαροι μήτε τοξείᾳ χρώμενοι, μήτε λίθους, ὡς οὐδὲν αὐτῶν δεησόμενοι, προπαρασκευάσαντες, εἰ μέν τις σφίσιν ὁμόσε ἐχώρησε, τρόπον τινὰ ἀπεμάχοντο, E τοὺς δ' ὀλίγον σφῶν ἀφεστηκότας οὐκ εἶχον ὅ, τι ποιήσωσιν. αὐτοί τε οὖν ἐτιτρώσκοντο, καὶ ἀπέθνησκον, † καὶ οἱ μηδὲ ἀμύνασθαί τινα δυνάμενοι· καὶ τὰ σκάφη τὰ μὲν ἀνερρήγνυτο ἐμβαλλόμενα, τὰ δὲ κατεπίμπρατο ὑφαπτόμενα· ἄλλα ἀναδυόμενα, ὥσπερ κενὰ ἀνδρῶν, εἵλκετο. ὁρῶντες δὲ ταῦτα οἱ λοιποὶ ἐπιβάται, οἱ μὲν ἀπέκτειναν σφᾶς, μὴ καὶ ζῶντες ἁλῶσιν·

† [illegible]

† κρείττων αὐτῶν ἦν, ὁμόσε προσεχώρει σφίσι.

† [illegible]

ἄλλοσέ ποι οἱ δὲ ἐς τὴν θάλασσαν ἐξεπήδων, ὡς καὶ δι' ἐκείνης,* εἴ πη τῶν πολεμίων νεῶν ἐπιβησόμενοι, ἢ πάντως γε ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀπολούμενοι. προθυμίᾳ μὲν γὰρ καὶ τόλμῃ οὐδὲν αὐτῶν διέφερον, τῷ δὲ δὴ σταδίῳ τῶν σκαφῶν προδιδόμενοι, δεινῶς ἤσχαλλον. ὅπως γὰρ δὴ μηδ' αὖθις ποτὲ πνεῦμά τι ταῖς ναυσὶν ἐπιγενόμενον κινήσειεν αὐτὰς, δορυδρέπανα πόρρωθεν σφίσιν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπέφερον, καὶ τά τε σχοινία αὐτῶν διέτεμνον, καὶ τὰ ἱστία διέσχιζον. πεζομαχεῖν δ' ἐν τρόπον τινὰ ἐν πλοίοις πρὸς ναυμαχοῦντας ἀναγκαζόμενοι, πάμπολλοι μὲν αὐτοῦ ταύτῃ ἐφθάρησαν· πάντες δ' οἱ περίλοιποι ἑάλωσαν. καὶ αὐτῶν τοὺς λογιμωτάτους ὁ Καῖσαρ ἀποσφάξας, τοὺς ἄλλους ἐπώλησε.

Καὶ μετὰ τοῦτο ἐπί τε ‡ Μωρίνους καὶ ἐπὶ Μεναπίους ὁμόρους σφίσιν ὄντας ἐστράτευσε, προκαταπλήξειν τε αὐτοὺς ἐκ τῶν προκατειργασμένων, καὶ ῥᾳδίως αἱρήσειν ἐλπίσας. οὐ μέντοι καὶ ἐχειρώσατο τινάς. οὔτε γὰρ πόλεις ἔχοντες, ἀλλ' ἐν καλύβαις διαιτώμενοι, καὶ τὰ τιμιώτατα ἐς τὰ λασιώτατα τῶν ὀρῶν ἀνασκευασάμενοι, πολὺ πλείω τοὺς προσμίξαντας σφίσι τῶν Ῥωμαίων ἐκάκωσαν, ἢ αὐτοὶ ἔπαθον. ἐπεχείρησε μὲν γὰρ ὁ Καῖσαρ καὶ ἐς αὐτὰ τὰ ὄρη τὴν ὕλην τέμνων προχωρῆσαι. ἀπειπὼν δὲ διά τε τὸ μέγεθος αὐτῶν καὶ διὰ τὸ πρὸς χειμῶνα εἶναι, ἀπανέστη. ἔτι δ' αὐτοῦ ἐν τῇ Οὐενετίᾳ ὄντος, Κύιντος Τιτούριος Σαβῖνος ὑποστράτηγος ἐστάλη ἐπὶ † Οὐενελλίους, ὧν ἡγεῖτο ‡ Οὐιρίδοιξ. καὶ τὰ μὲν πρῶτα καὶ πάνυ τὸ πλῆθος αὐτῶν κατεπλάγη,* ὥστε τὸ πάρυμα τοῖς ἔρημα διασώσηται. ἔπειτα δ' αἰσθόμενος σφᾶς θρασυτέρους μὲν ἀπὸ τούτου διακειμένους, οὐ μὴν καὶ τῷ ἔργῳ δεινοὺς ὄντας, (οἷά που οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἐν ταῖς ἀπειλαῖς πᾶν τὸ φοβερὸν διακενῆς ἐπικομπεῦσιν) ἀνεθάρσησε· καὶ ἐκ μὲν τοῦ προφανοῦς οὐδ' οὕτως ἐτόλμησε σφίσι συνενεχθῆναι· (τῷ γὰρ πλήθει πολὺ κατείργετο) πρὸς δὲ δὴ τὸ πάρερυμα τὸ ἑαυτοῦ [ἢ] μετεώρου τοῦ χωρίου ὄντος, ὑπηγάγετο αὐτοὺς ἀπερισκέπτως προσβαλεῖν. τῶν γὰρ συμμάχων τινὰ ὁμοφωνοῦντα σφίσιν ὑπὸ τὴν ἑσπέραν, ὡς αὐτόμολον πέμψας ἔπεισεν αὐτούς, ὅτι ὅ τε Καῖσαρ ἐπταικὼς εἴη· καὶ οὕτω πιστεύσαντες ἀπερισκέπτως ἐκεῖνοι (πάνυ γάρ τοι διακορεῖς καὶ τῆς τροφῆς καὶ τοῦ ποτοῦ ἦσαν) εὐθὺς ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους, μὴ καὶ φθάσωσι σφᾶς φυγόντες, ὥρμησαν, καὶ (ἔδει γὰρ μηδὲ πυρφόρον, τῷ λόγῳ αὐτῶν, σωθῆναι) φρύ-

* ἐπὶ τῇ

† Μεναπίους.

† Οὐενελλίους ‡ Οὐιρίδοιξ.

* ἀγαπητῶς, ἵνα τὸ ῥῦμα διασώσηται.

tem hostium veniret, interemere: passim in mare se abiecerunt, vt vel sic in naues hostium conscenderent, vel à Romanis omnino interirent: quibus animo atque audacia nequaquam posteriores, nauium stabilitate circumuenti, in summã perniciem deuenerant. Quinetiam, ne quo fortassis denuo vento incumbente moueri eæ possent, falces longuriis affixas e longinquo Romani intentabant; quibus & [a] funes prærumpebant, & vela B scindebãt. Ita Veneti, quasi terrestre [b] prælium, contra Romanos de nauibus pugnantes, coacti sustinere, plerique in ipso prælio perierunt: reliqui omnes capti sũt. Cæsar, præcipuis eorum necatis, cæteros vendidit.

Ipse in Morinos, eorumque finitimos Menapios, arma conuertit: quos & [c] hoc facto terrore se occupaturũ, & non magno cum negotio debellaturum arbitrabatur. Nullam tamen eorum partem subegit. Habitant ii populi non in vrbibus sed in tuguriis: itaque in montes densissimis C sylvis obsitos conuasatis iis, quæ in summo pretio habebant, plus damni Romanis, qui eò accesserant, dederunt; quã ab iis acceperunt. Intendit quidem Cæsar ad ipsos montes, sylua incisa, subire: sed ob eorum magnitudinem, ac quod hiems iam suberat, desperata re abstitit. Quũ adhuc in Venetis esset Cæsar, Q. Titurium Sabinũ legatũ in ‡ Vnellos miserat, quibus præerat * Viridouix. Eum Titurium initio vehemens timor ob multitudinem eius gentis incesserat, ita vt sua caD stra defendere satis superque putaret. Posteaquam vero animaduertit, animorum quidem illis plus hinc accessisse, ipsa tamen re non esse formidabiles (quæ fere barbarorum est natura, vt vanis comminationibus omne id, cuius causa terribiles haberi velint, effundant) animum recollegit. Confligere quidem aperto marte cum hoste, vt qui numero longe præualeret, ne sic ausus est: verum eo illexit, vt castra eius loco edito posita oppugnanda sibi imprudenter statuerent barbari. Cum quodam ex iis [Gallis], quos auxilii causa secum [d] habebat, rem componit, vt iis ad hostes perfugæ loco transiE ret sub vesperum, barbarisque persuaderet, Cæsarem magna clade affectum esse. Creditum hoc a barbaris est, qui cibo potuq; repleti, nihil considerationis adhibebant. Itaque ad opprimendos Romanos, ne ex suis manibus elaberẽtur, statim cõtenderunt; apportatis etiam secum sar-

[a] funes earum discindebant, & vela dilacerabant.

[b] prælium in nauibus contra pugnantes maris Romanos coacti.

[c] rerum antea gestarum terrore.

‡ Venetiorum hi Vannetes qui nunc Vannes.

* Iduix.

[d] habebat, & qui eadem cum ipsis lingua vtebatur, eã componit.

Ῥῆνον διέβησαν, καὶ ἐς τὴν τῶν † Τενήρων ἐσέβαλον. κἀνταῦθα τὸν Καίσαρα εὑρόντες, καὶ φοβηθέντες, ἔπεμψαν πρὸς αὐτὸν, σπονδάς τε ποιούμενοι, καὶ χώραν αἰτοῦντες, ἤ σφίσι γε ἐπιτραπῆναί τινα ἀξιοῦντες λαβεῖν. ὡς δ' οὐδενὸς ἔτυχον, τὸ μὲν πρῶτον ἐπ' οἴκου ἀναχωρήσειν ὑπέσχοντο, καὶ ἀνοχὰς ᾔτησαν· ἔπειτα δὲ τοὺς ἱππέας αὐτοῦ ὀλίγους προσιόντας ἰδόντες οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ σφῶν ὄντες, κατεφρόνησάν τε αὐτῶν, καὶ μετέγνωσαν. † καὶ τῆς που ἐπισχόντες τῆς πορείας, ἐκείνους τε μὴ προσδεχομένους ἐκάκωσαν. καὶ ἐπαρθέντες ἐπὶ τούτῳ, εἴχοντο τοῦ πολέμου. καὶ αὐτῶν οἱ πρεσβύτεροι καταγνόντες, πρός τε τὸν Καίσαρα καὶ παρὰ τὴν γνώμην σφῶν ἦλθον, καὶ ἐδέοντο αὐτοῦ συγγνῶναί σφισι, τὴν αἰτίαν ἐς ὀλίγους τρέποντες. ὁ δὲ τούτους μὲν, ὡς καὶ ἀπόκρισίν τινα αὐτοῖς οὐκ ἐς μακρὰν δώσων, κατέσχεν· ὁρμήσας δ' ἐπὶ τοὺς ἄλλους ἐν ταῖς σκηναῖς ὄντας, ἐπέστη τε σφίσι μεσημβριάζουσι, καὶ μηδὲν πολέμιον, ἅτε ἐκείνων παρ' αὐτῷ ὄντων, ὑποτοπουμένοις· καὶ ἐσπηδήσας ἐς αὐτοὺς, παμπληθεῖς τῶν πεζῶν, οὐδὲ τὰ ὅπλα ἀνελέσθαι φθάσαντας, ἀλλὰ *καὶ παρὰ τὰς ἁμάξας ὑπό τε τῶν γυναικῶν καὶ ὑπὸ τῶν παίδων ἀναμὶξ ὄντων ταραττομένους, κατεφόνευσε. τούς τε ἱππέας ἀπόντας τότε, καὶ παραχρῆμα, ὡς ἐπύθοντο τὸ γεγονὸς, πρός τε τὰ οἰκεῖα ἤδη ὁρμήσαντας, καὶ πρὸς † Συγάμβρους ἀποχωρήσαντας, πέμψας ἐξῄτησεν οὐχ ὅτι καὶ ἐκδοθήσεσθαι σφᾶς προσεδόκησε (οὐ γάρ που οὕτως οἱ πέραν τοῦ Ῥήνου τοὺς Ῥωμαίους ἐφοβοῦντο, ὥστε καὶ τοιαῦτα αὐτῶν ἀκούειν) ἀλλ' ὅπως ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ καὶ ἐκεῖνον διαβαίη. αὐτός τε γὰρ, ὃ μηδείς πω πρότερον τῶν ὁμοίων ἐπεποιήκει, δεινῶς πρᾶξαι ἐγλίχετο· καὶ τοὺς Κελτοὺς πόρρωθεν ἐκ τῆς Γαλατίας ἀνείρξειν, ἅτε καὶ ἐς τὴν οἰκείαν αὐτῶν † ἐσβαλεῖν, προσεδόκησεν. ὡς οὖν οὔτε οἱ ἱππεῖς ἐξεδίδοντο, καὶ † Εὐούβιοι, ὅμοροί τε τοῖς † Συγάμβροις οἰκοῦντες, καὶ διάφοροι αὐτοῖς ὄντες, ἐπεκαλέσαντο αὐτὸν, διέβη μὲν τὸν ποταμὸν, γεφυρώσας. εὑρὼν δὲ τούς τε † Συγάμβρους ἐς τὰ ἐρυμνὰ ἀνακεκομισμένους, καὶ τοὺς Σουήβους συστρεφομένους, ὡς καὶ βοηθήσοντας σφίσιν, ἀνεχώρησεν ἐντὸς ἡμερῶν εἴκοσιν. ὁ δὲ δὴ Ῥῆνος ἀναδίδωσι μὲν ἐκ τῶν Ἄλπεων τῶν † Κελτιβήρων, ὀλίγον ἔξω τῆς Ῥαιτίας· προχωρῶν δὲ ἐπὶ δυσμῶν, ἐν ἀριστερᾷ μὲν, τήν τε Γαλατίαν, καὶ τοὺς ἐποικοῦντας αὐτήν· ἐν δεξιᾷ δὲ, τοὺς Κελτοὺς ἀποτέμνεται, καὶ τελευτῶν ἐς τὸν Ὠκεανὸν ἐμβάλλει. οὗτος γὰρ ὁ ὅρος

† τριβήρων & τρηουήρων.
† τῆς που ἐπισχόντες τὸν πρέσβεις
b καὶ ἀμφὶ τὰς ἁμάξας.
† Σιγάμβρους
† ἐσβαλών.
† οἱ Οὔβιοι.
† Σιγάμβροις
† Σιγάμβρους
† Κελτικῶν.

Rhenum transgressi in Treuirorum fines peruenerunt. Ibi quum Cæsarem inuenissent, metu eius adducti, legationem ad eum mittunt, qui & fœdus icerent, & vel attribui sibi aliquam regionem peterent, vel concedi, vt occuparent ipsi. Quum nihil horum impetrauissent, primum polliciti sunt, se libenter domum regressuros, petieruntque inducias: sed quum postea paucos Cæsaris equites ad se accedere viderent, qui ætate erant validiore, iis contemptis, pœnitentia actorum correpti, omissaque profectione, equites Romanos nihil timentes violauerunt: sublatisque exinde animis, bello vtendū sibi statuerunt. Maioribus natu ea res probata minime est: iique inuitis iunioribus ad Cæsarem profecti, caula maleficii in paucos coniecta, veniam implorarunt. Eos Cæsar, tanquam haud multo post responsum laturos, retinuit: ipse ad reliquos in castris commorantes contendit: eosque meridiantes, neque hostile quicquam expectantes, quod sui cum Cæsare essent, aggressus, facta irruptione peditum ingentem cædem edidit: qui nullo arma capiendi spatio sibi relicto, [a]inter carros promiscuè cum coniugibus & liberis perturbati versabantur. Equitatus cum forte aberat, qui vt hac de re certior est factus, domum è vestigio contendit, atque in Sicambros iam recesserat. Cæsar eo missis suis, eos sibi dedi postulauit, non quod id se impetraturum speraret, (neque enim tum tantus Romanorū terror eos, qui trans Rhenum incolunt, habebat, vt id genus iussis eorum obtemperarent) sed vt hanc occasionem Rheni transeundi haberet. [b] Maiori enim, quā vllus vnquam ante Romanus imperator, rerum gerendarum cupiditate flagrabat: habebatque in animo, non modo Germanos longe Galliarum finibus arcere, sed in ipsorum quoque terras proficisci. Itaque quum equites non dederentur, atque ipse ab Vbiis, qui Sicambrorum vicini, iidemque hostes erant, vocaretur, Rhenum ponte transiit. Sed quum Sicambros in loca munita se recepisse inueniret, Sueuos autem ad auxilium his ferendum coire, intra vigesimum diem regressus est. Rhenus ex Alpibus Germaniæ, paulo supra Rhætos oritur, inde versus occidentem profluens, ad sinistram, Galliam eiusque incolas, ad dextram Germanos diuidit, tādemque in Oceanum exit. Hic enim limes in hunc vsque diem earum regio-

a etiam inter plaustra tam à mulieribus, quam pueris inter se permistis, turbabantur. Equitatus
b Etenim ipse vehementer id agere cupiebat, quod nemo suis similium prius fecisset: futurum quoque sperabat, vt longe à Gallia Celtas arceret, vbi eorum ipse regionem inuasisset.

num habetur, ab eo tempore, quo diuersa nomina adeptæ sunt. siquidem [a] antiquitus populi, qui ex vtraque parte Rheni habitabant, Celtæ vno nomine appellati sunt.

Cæsar, quum primus Romanorum [b] Rhenum transmisisset, deinde in Britanniam profectus est, Pompeio Crassoque coss. Britannia millibus passuum ad minimum L V I, † à Galliæ parte ea, quam Morini habitant, distat. vergit autem præter cæteram Galliam, fereque totam Hispaniam, in mare sese extendens. Primis Græcorum Romanorumque, ne esse quidem eam, compertum fuit: posteriores in controuersiam adduxerunt, continensne ea terra, an vero insula esset. multaque de vtraque opinione conscripta sunt ab iis, qui certi quidem nihil nouerant (quippe qui nec vidissent, nec ab indigenis, qualis esset, accepissen)sed coniecturis tantum, quãtum vel otii vel studii singulis aderat, niterentur. Successu temporis, prius quidem sub Agricola proprætore, nostris autem temporibus sub Seuero imperatore, liquido deprehensum est, esse insulam. In eam traiiciendi cupiditas Cæsarem incessit, quum Gallias pacasset, Morinosque etiam in suam potestatem redegisset. † Nauigatio ei cum peditatu ex animi quidem sententia successit: non tamen eo loci appulit classem, quo ex vsu erat. Etenim Britanni, fama aduentus [c] eius accepta, omnes ad egrediendum idoneos locos [d] anteceperant. Itaque Cæsar promontorium quoddam in mare procurrens circumuectus, ex altera parte [terræ] accessit. Ibi hostes in paludibus exercitum deponenti occurrentes fudit: ac priusquam ad auxilia amplius concurreretur, terram occupauit: inde Britannos quoq; impetum facientes repulit. Ac quanquam paucos illi suorum amiserant, (nam essedarii & equites ferè erant: itaque Romanis, quibus equitatus nondum venerat, facilè fuga sese eripiebant) tamen perculsi fama eorum, quæ in continente a Romanis gesta audiebant, maximeq; quod ad se nauigare ausi fuissent, egredique in terram potuissent, Morinorum quosdam amicitia sibi iunctos ad Cæsarem mittunt, pacemque petunt, obsidesque postulanti, daturos se pollicentur. Verùm quum interim Romanorum naues, & quæ aderant, & quæ iam aduehebantur, tempestate afflig erẽtur, sententiam mutauerunt. Aggredi Romanos, quia custodiis vtebãtur exquisitis,

[a] antiquitus admodũ populi,

[b] id tẽporis Rhenum

† à Belgica parte

† At licet cũ peditatu, quã maxime id fieri oportebat, traiicerent: non tamen [c] præcepta, [d] occupauerant.

A ἀφ' οὗ γε καὶ ἐς τὸ διάφορον τὴν ἐπίκλησιν ἀφίκοντο, δόξα ἀεὶ νομίζεται. ἐπεὶ τό γε πάνυ ἀρχαῖον Κελτοὶ ἑκάτεροι οἱ ἐπ' ἀμφότερα τοῦ ποταμοῦ οἰκοῦντες, ὠνομάζοντο.

Ὁ οὖν Καῖσαρ τόν τε Ῥῆνον πρῶτος τότε Ῥωμαίων διέβη, καὶ ἐς Βρεττανίαν μετὰ ταῦτα, τοῦ τε Πομπηΐου καὶ τοῦ Κράσσου ὑπατευόντων, ἐπεραιώθη. ἡ δὲ δὴ χώρα αὕτη † ἔχει μὲν τῆς ἠπείρου † τῆς Κελτικῆς κατὰ Μορίνους σταδίους πεντήκοντα καὶ τετρακοσίους, τὸ συντομώτατον· παρήκει δὲ παρά τε τὴν λοιπὴν Γαλατίαν, καὶ παρὰ τὴν Ἰβηρίαν ὀλίγου πᾶσαν, † ἔς τε τὸ πέλαγος ἀνατείνουσα. καὶ τοῖς μὲν πάνυ * πρώτοις καὶ Ἑλλήνων B καὶ Ῥωμαίων οὐδ' ὅτι ἔστιν, ἐγιγνώσκετο· τοῖς δὲ ὕστερα, ἐς ἀμφισβήτησιν εἴτε ἤπειρος, εἴτε καὶ νῆσος εἴη, ἀφίκετο· καὶ πολλοῖς ἐφ' ἑκάτερον εἰδόσι μὲν οὐδὲν, ἅτε μήτ' αὐτόπταις μήτ' αὐτηκόοις τῶν ἐπιχωρίων γενομένοις, τεκμηριουμένοις δέ, ὡς ἕκαστοι σχολῆς ἢ καὶ φιλοτιμίας εἶχον, συγγέγραπται. προϊόντος δὲ δὴ τοῦ χρόνου, πρότερον μὲν ἐπ' Ἀγρικόλου ἀντιστρατήγου, καὶ νῦν ἐπὶ Σεβήρου αὐτοκράτορος, νῆσος οὖσα σαφῶς ἐλήλεγκται. ἐς ταύτην οὖν τότε ὁ Καῖσαρ, ἐπειδὴ τά τε C ἄλλα τὰ τῶν Γαλατῶν ἡσύχαζε, καὶ τοὺς Μορίνους προσεποιήσατο, ἐπεθύμησε διαβῆναι. καὶ τὸν μὲν διάπλουν, καθ' ὃ μάλιστα ἐχρῆν, μετὰ τῶν πεζῶν ἐποιήσατο· οὐ μέντοι καὶ ᾗ ἔδει, προσέσχεν. οἱ γὰρ Βρεττανοὶ τὸν ἐπίπλουν αὐτοῦ προπυθόμενοι, τὰς κατάρσεις ἁπάσας τὰς πρὸς τῆς ἠπείρου οὔσας προκατέλαβον. ἄκραν οὖν τινα προέχουσαν περιπλεύσας, ἑτέρωσε παρεκομίσθη· κἀνταῦθα τοὺς προσμίξαντάς οἱ ἐς τὰ τενάγη ἀποβαίνοντι νικήσας, ἔφθη τῆς γῆς κρατήσας D πρὶν τὴν πλείω συμβοήθειαν ἐλθεῖν, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ ἐκείνους προσβαλόντας ἀπεώσατο. καὶ ἔπεσον μὲν οὐ πολλοὶ τῶν βαρβάρων, (ἁρματηλάται τε γὰρ ὄντες καὶ ἱππεῖς, ῥᾳδίως τοὺς Ῥωμαίους μηδέπω τοῦ ἱππικοῦ αὐτοῖς παρόντος, διέφυγον) ἐκπλαγέντες δὲ πρός τε τὰ ἐκ τῆς ἠπείρου περὶ αὐτῶν ἀγγελλόμενα, καὶ ὅτι περαιωθῆναί τε ὅλως ἐτόλμησαν, καὶ ἐπιβῆναι τῆς χώρας ἠδυνήθησαν· πέμπουσι πρὸς τὸν Καίσαρα E τῶν Μορίνων τινάς, φίλων σφίσιν ὄντων, ἐπικηρυκευόμενοι. καὶ τότε μὲν ὁμήρους αἰτήσαντι αὐτῷ δοῦναι ἠθέλησαν· πονησάντων δὲ ἐν τούτῳ τῶν Ῥωμαίων ὑπὸ χειμῶνος, καὶ τῷ παρόντι ναυτικῷ, καὶ τῷ ἀφικνουμένῳ, καὶ μεταγνώσαντες, καὶ ἐκ μὲν τοῦ προφανοῦς οὐκ ἐπι-

† ἀπέχει

† τῆς ἠπειρωτικῆς κατὰ Μορίνους

† ἐς τὸ πέλαγος

* πάνυ παλαιοῖς. &c.

ἐπέθεντο αὐτοῖς (τὸ γὰρ στρατόπεδον ἰσχυρῶς ἐφυλάσσετο) δεξάμενοι δέ τινας, ὡς καὶ ἐς φιλίαν τῆς χώρας σφῶν πρὸς κομιδὴν τῶν ἐπιτηδείων πεμφθέντας, † τούς τε πλείους ὀλίγων ἔφθειραν, (ὁ γὰρ Καῖσαρ διὰ ταχέων τοῖς λοιποῖς ἐπήμυνε) καὶ μετὰ τοῦτο καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ἔρυμα αὐτῶν προσέβαλον. καὶ ἔπραξαν μὲν οὐδέν, ἀλλὰ καὶ κακῶς ἀπήλλαξαν. οὐ μέντοι καὶ ἐς ὁμολογίαν ἦλθον, πρὶν πολλάκις σφαλῆναι. καὶ γὰρ ὁ Καῖσαρ ἄλλως μὲν οὐκ εἶχε γνώμην σπείσασθαι σφίσιν· ἐπειδὴ δὲ ὅ, τε χειμὼν προσεστήκει, καὶ οὐχ ἱκανὴν τὴν παροῦσαν δύναμιν περιεβέβλητο, ὥστε καὶ ἐν αὐτῷ πολεμῆσαι, ἥ τε χειμαζομένη ἔσφαλτο, καὶ οἱ Γαλάται πρὸς τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ ἐνεωτέριζον· καὶ ἄκων αὖθις συνηλλάγη, ὁμήρους καὶ τότε πλείους αἰτήσας μέν, λαβὼν δὲ ὀλίγους. καὶ ὁ μὲν ἐς τὴν ἤπειρον ἀναπλεύσας, τὰ ταραχθέντα κατεστήσατο, † μηδὲν μήτε ἐκ τῆς Βρεττανίας μήτε ἑαυτῷ μήτε τῇ πόλει προσκτησάμενος, πλὴν τοῦ ἐστρατευκέναι ἐπ † αὐτὰς δόξαι. τούτῳ γὰρ καὶ αὐτὸς ἰσχυρῶς ἐσεμνύνετο, καὶ οἱ οἴκοι Ῥωμαῖοι θαυμαστῶς ἐμεγαλύνοντο. ἐμφανῆ τε γὰρ τὰ πρὶν ἄγνωστα, καὶ ἐπιβατὰ τὰ πρὶν ἀνήκουστα ὁρῶντες σφίσι γεγονότα, τήν τε μέλλουσαν ἐξ αὐτῶν ἐλπίδα, ὡς καὶ παροῦσαν ἔργῳ, ἐλάμβανον, καὶ πάνθ᾽ ὅσα καταπράξειν προσεδέχοντο, ὡς καὶ ἔχοντες ἤδη, ἠγάλλοντο. καὶ οἱ μὲν διὰ ταῦτα ἱερομηνίας ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας ἀγαγεῖν ἐψηφίσαντο.

† μηδὲν ἐκ τῆς Βρεττανίας

ἐπ᾽ αὐτήν, vel ἐπ᾽ αὐτούς

Ἐν ᾧ δὲ ἐκεῖνα ἐγίγνετο, καὶ ἡ Ἰβηρία ἐκινήθη· διὸ καὶ τῷ Πομπηίῳ προσετάχθη. προσαναστάντες γάρ τινες, καὶ Οὐακκαίους προστησάμενοι, μάχῃ μὲν ὑπὸ τοῦ Νέπωτος τοῦ Μετέλλου, ἀπαράσκευοι ἔτ᾽ ὄντες, ἡττήθησαν· πολιορκοῦντι δ᾽ αὐτῷ Κλουνίαν ἐπελθόντες, ἀμείνους ἐγένοντο· καὶ ἐκείνην μὲν περιεποιήσαντο, ἑτέρωθι δ᾽ ἐσφάλησαν, οὐ μὴν ὥστε καὶ δι᾽ ὀλίγου δουλωθῆναι. τῷ γὰρ πλήθει πολὺ τῶν ἐναντίων περιῆσαν· ὥστε καὶ τὸν Νέπωτα ἀγαπᾶν, ἂν τὴν ἡσυχίαν ἀκινδύνως ἄγῃ.

Κατὰ δὲ δὴ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον καὶ ὁ Πτολεμαῖος, καίτοι τῶν Ῥωμαίων τήν τε ἐπικουρίαν ἀποψηφισαμένων, καὶ πρὸς τὰς δωροδοκίας τὰς ἀπ᾽ αὐτοῦ γινομένας δεινῶς ἔτι καὶ τότε διακειμένων, κατήχθη, καὶ τὴν βασιλείαν ἐκομίσατο. ἔπραξαν δὲ τοῦτο ὅ, τε Πομπήιος καὶ ὁ Γαβίνιος. τοσοῦτον γὰρ αἵ τε δυναστεῖαι καὶ αἱ τῶν χρημάτων περιουσίαι καὶ παρὰ τὰ ψηφίσματα τά τε τοῦ δήμου καὶ τὰ τῆς βουλῆς ἴσχυσαν, ὥστε ἐπιστείλαντος μὲν ὁ Πομπήιος τῷ Γαβινίῳ τῆς Συρίας τότε ἄρχοντι, στρατεύσαντος δ᾽ ἐκείνου, ὁ μέν, τὴν χάριν, ὁ

A tis, palam non ausi quosdam ad petendos commeatus tanquam in amicorum regionem missos, exceperunt: paucisque demptis (nam celeriter reliquis a Cæsare subuentum est) interfecerunt. Ipsa deinde castra oppugnare aggressi, re infecta, non sine sua clade depulsi, non tamen ante pacem acceperunt, quam sæpius aduersam fortunam experti sunt. Pacem iis dare Cæsar nequaquam in animo habuerat: sed ingruente hyeme, quum nec satis copiarum secum haberet [a] ad bellum ibi locorum gerendum, parsque reliqua exercitus tempestate disiecta cursum non tenuisset, præterea ob suam absentiam noui in Gallia motus coorti essent; contra animi sui sententiam bellum composuit, postulatis adhuc pluribus obsidibus, quorum tamen exiguam partem accepit. Ita in continentem Cæsar reuectus est, & quæ concitata se absente fuerant, sedauit: [b] nihil neque sibi, neque Romæ ex Britannia adeptus, præter gloriam expeditionis in eam susceptæ: quod cum ipse magnopere verbis exornabat, tum ad vrbem Romani mirifice extollebant. Ea quippe, quæ ignota ante fuissent, sibi cognita: accessaque, quorum prius nec fama ad se peruenisset, videntes; futurorum spem animo iam præcipiebant, [c] tanquam præsentem: & si qua se consecuturos sperabant, iis quasi iam partis exultabant. Itaq; harum rerum gestarũ caussa supplicationẽ dierũ xx. decreuerũt.

a *ad bellum per eam hiemem gerendum,*

b *quum nihil neque sibi, neq; reipublicæ adquisitum esset a Brittannia, quam quod eam bello petisse visus esset.*

c *tanquam reipsa præsentem:*

Quo tempore hæc gerebantur, Hispania quoque concitata fuit, ac propter eos motus Pompeio decreta. Quidam enim, rebellione facta, Vaccæos duces sibi seditionis delegerant: eosque imparatos etiamnum Metellus Nepos prælio fudit. Eundem ipsi Cluniam oppugnantem aggressi superarunt, Cluniamq; ceperũt: atq; alibi vice versa victi, non tamẽ eò redacti sunt, vt subigi facile possẽt. multitudine.n. Romanis lõge pstabãt: itaq; Nepos satis habuit, si citra piculũ qete frui posset.

Eodem tempore Ptolemæus reductus est, regnumque recepit, quamuis decreto facto omne ei auxilium Romani abnuissent, atque adhuc largitionibus eius infensi admodum essent: ea tamen res à Pompeio & Gabinio perfecta est. Tantum potentiæ diuitiisque, contra cum populi tum senatus decreta, vis erat; vt quum Pompeius [d] Gabinio Syriæ tum p̄fecto mandaret, Gabinius autem expeditionem faceret, quorum alter gratiæ, al-

d *ad Gabinium Syriæ tum proconsulem litteras daret,*

ter largitioni concedebat, inuita republica, & tum ea, tum oraculo neglecto, tamen is reduceretur. Dies quidem eius causa Gabinio dicta est, sed partim Pompeii opera, partim pecuniis effectum est, ne damnaretur. Ea tum temporis confusio Romæ erat, vt quum Gabinius exiguam earum pecuniarum, quibus ipse corruptus fuerat, partem magistratibus quibusdam iudicibusque largiretur, [a] nō modo illi debita pœna non irrogata sit, sed reliqui quoque docti sint pecuniæ causæ [b] delinquere: quippe quum se ea facile à supplicio redimere possent. Atque Gabinio quidem ea tum, vt absolueretur, auxilio fuerunt. Idem post eum ob alias nonnullas causas, tum quod ex prouincia quater millies sestertiūm, eoque amplius, compilasset, in iudicium pertractus, damnatusque est. Duæ res Gabinio cum primis mirandæ euenerūt: altera, quod quum priori iudicio pecuniæ ergo absolutus esset, posteriori eiusdem causa potissimum damnatus est: altera, quod quum priore iudicio Pompeius longe remotus Gabinium per socios eripuisset, tunc in suburbano, fereque ad ipsum tribunal præsens, nihil profuit. Porro omnis ea res ita habet. Gabinius quū multis maleficiis Syriā afflixisset, adeoq; plus dāni, quā prędones, qui tū maxime vigebāt, dedisset prouinciæ; omnē quæstū, quem inde ceperat, pro minimo ducens, primū ad expeditionē in Parthos faciendā, quod prædiuites erāt, animum adiecit, atq; ad eā se parauit. Phraati .n. à filiis per scelus sublato, Orodes in regno successerat, fratre suo Mithridate ex Media, cui imperabat, eiecto: isque ad Gabiniū confugiens permouit, vt se in reditu conficiendo adiuuaret. Sed simul Ptolemæus cū literis Pōpeii aduenit, magnāq; pecuniam cum Gabinio, tum exercitui se, partim illico, partim postquā restitutus esset, daturū pollicitus est: statim Gabinius, Parthico negotio omisso, in Ægyptū [c] contendit. Lege cautū erat primum, ne quis præfectus extra prouinciæ fines proficisceretur, deinde ne quod suo arbitrio bellum susciperet: ad hæc & populus & Sibylla interdixerant, ne Ptolemæus reduceretur. sed Gabinius quanto magis id vetitum sciebat, tanto maiorem inde quæstum faciebat. Itaque relicto in Syria filio Sisenna, admodum paruo natu, cum perpaucis militibus, atque ita prouincia, [d] quę sibi obtigerat, prędonum in-

[a] non modo nullam offi cii rationem illi habuerint, sed reliqui

[b] improbe agere:

[c] contendit: tametsi lex vetaret, vt neque præsides prouinciarum finibus excederent, neq; arbitrio suo bella susciperent: atq; etiam tum Sibylla, tum populus interdixissent,

[d] cui præfectus fuerat,

A δὲ, τῇ δωροληψίᾳ, καὶ ἄκοντος αὐτὸν τοῦ κοινοῦ κατήγαγον, μηδὲν μήτε ἐκείνου, μήτε τῶν τῆς Σιβύλλης χρησμῶν φροντίσαντες. καὶ ἐκρίθη μὲν ὕστερον ἐπὶ τούτῳ ὁ Γαουίνιος, οὐχ ἑάλω δὲ, διά τε τὸν Πομπήϊον, καὶ διὰ τὰ χρήματα. οὕτω γάρ που τὰ πράγματα τοῖς τε Ῥωμαίοις συνέχυτο, ὥστε ἀπὸ πολλῶν ὧν ἐδωροδόκησε, σμικρὰ ἄττα τῶν τε ἀρχόντων τινὲς καὶ τῶν δικαστῶν παρ᾽ αὐτοῦ λαβόντες, οὔτε τοῦ προσήκοντος τι προσετίμησαν, καὶ προσέτι καὶ τοὺς ἄλλους κακουργεῖν ὑπὸ χρημάτων ἐξεδίδαξαν, ὡς καὶ τὴν τιμωρίαν ῥᾳδίως ἐξωνεῖσθαι B δυνασθησομένους. τότε μὲν οὖν διὰ ταῦτα ἀφείθη· αὖθις δὲ ἐπί τε ἑτέροις τισὶ, καὶ ὅτι πλέον ἢ μυρίας ἐκ τῆς ἀρχῆς μυριάδας ἥρπασε, κριθεὶς ἑάλω. καὶ ἐκείνῳ τε τοῦτο παραδοξότατον συνέβη· τῆς τε γὰρ προτέρας δίκης διὰ τὰ χρήματα ἀπελύθη, καὶ ἐπὶ τούτοις δι᾽ ἐκείνην ὅτι μάλιστα ἐδικάσθη· καὶ τῷ Πομπηΐῳ, ὅτι τότε μὲν πρότερον, καίτοι πόῤῥω που ὢν, ἐῤῥύσατο C τὸν Γαουίνιον διὰ τῶν ἑταίρων· τότε δὲ ἔν τε προαστείῳ ὢν, καὶ τρόπον τινὰ καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ αὐτῷ παρὼν, οὐδὲν ὤνησεν. ἔσχε δὲ ὧδε. ὁ Γαουίνιος πολλὰ μὲν καὶ τὴν Συρίαν ἐκάκωσεν, ὥστε καὶ τῶν λῃστικῶν, ἃ καὶ τότε ἤκμαζε, πολὺ πλείω σφίσι λυμήνασθαι. πάντα δὲ δὴ τὰ αὐτόθεν λήμματα ἐλάχιστα εἶναι νομίσας, τὸ μὲν πρῶτον † ἐνόσει, καὶ παρεσκευάζετο, ὡς καὶ ἐπὶ τοὺς Πάρθους τόν τε πλοῦτον αὐτῶν στρατεύσων. τοῦ γὰρ Φραάτου ὑπὸ τῶν παίδων δολοφονηθέντος, Ὀρώδης τήν τε βασιλείαν D αὐτοῦ διεδέξατο, καὶ Μιθριδάτην τὸν ἀδελφὸν ἐκ τῆς Μηδίας, ἧς ἦρχεν, ἐξέβαλε. καὶ ὃς καταφυγὼν πρὸς τὸν Γαουίνιον, ἀνέπεισεν αὐτὸν συμπρᾶξαί οἱ τὴν κάθοδον. ἐπεὶ μέντοι ὁ Πτολεμαῖος μετὰ τῶν τοῦ Πομπηΐου γραμμάτων ἦλθε, καὶ πολλὰ μὲν αὐτῷ, πολλὰ δὲ καὶ τῷ στρατῷ χρήματα, τὰ μὲν ἤδη παρέξειν, τὰ δ᾽ ἂν καταχθῇ, δώσειν ὑπέσχετο, τά τε τῶν Πάρθων εἴασε, καὶ ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἠπείχθη· καίτοι ἀπαγορευόντος μὲν τοῦ νόμου μήτε ἐς τὴν ὑπερορίαν E τοὺς ἄρχοντάς τινων ἀποδημεῖν, μήτε πολέμους ἀφ᾽ ἑαυτῶν ἀναιρεῖσθαι· ἀπειρηκότος δὲ καὶ τοῦ δήμου, τῆς τε Σιβύλλης, μὴ καταχθῆναι τὸν ἄνδρα. ἀλλ᾽ ὅσῳ γὰρ ἐκωλύετο ταῦτα, τόσῳ πλείονος αὐτὰ ἀπημπόλησε. καταλιπὼν οὖν ἐν τῇ Συρίᾳ Σισένναν τε τὸν υἱὸν, κομιδῇ νέον ὄντα, καὶ στρατιώτας μετ᾽ αὐτοῦ πάνυ ὀλίγους, τὴν μὲν ἀρχὴν ἐφ᾽ ἧς † ἐτετάχατο, τοῖς λῃσταῖς ἔτι καὶ μᾶλ-

† ἐνόσει
† ἐτέτακτο

καὶ μᾶλλον ἐξέδωκεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Παλαιστίνην ἐλθὼν, τόν τε Ἀριστόβουλον (διαδρὰς γὰρ ἐκ τῆς Ῥώμης ὑπετάραττέ τι) συνέλαβε, καὶ τῷ Πομπηίῳ ἔπεμψε· καὶ φόρον τοῖς Ἰουδαίοις ἐπέταξε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἐσέβαλεν. ἦρχε δὲ τότε τῶν Αἰγυπτίων ἡ ‡ Βερενίκη· καὶ ἐπιεικὲς μὲν οὐδὲν † πρὸς ὃν, καίτοι φοβουμένη τοὺς Ῥωμαίους, ἔπραξε· Σέλευκον δέ τινα, ὡς καὶ ἐκ τοῦ βασιλείου γένους τοῦ ποτὲ ἐν τῇ Συρίᾳ ἀνθήσαντος ὄντα, μεταπεμψαμένη, ἄνδρα τε ἐπεγράψατο, καὶ κοινωνὸν τῆς τε βασιλείας καὶ τοῦ πολέμου ἐποιήσατο. ὡς δ' ἐκεῖνος ἐν οὐδενὸς μοίρᾳ ἀνεωρᾶτο, τοῦτον μὲν ἀπέκτεινεν· Ἀρχέλαον δὲ τὸν τοῦ Ἀρχελάου τοῦ πρὸς τὸν Σύλλαν αὐτομολήσαντος, δραστήριόν τε ὄντα, καὶ ἐν τῇ Συρίᾳ τὴν δίαιταν ἔχοντα, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὑπηγάγετο. ‡ ὁ γὰρ Γαβίνιος ἠδύνατο μὲν ἀρχόμενον τὸ δεινὸν παῦσαι· (τὸν γὰρ Ἀρχέλαον † προϋποτοπήσας συνέλαβε, καὶ ἔμελλεν ἐκ τούτου μηδὲν ἔτι ἔργον ἕξειν.) φοβηθεὶς δὲ μὴ καὶ ἔλαττον δῆτα τοῦτο παρὰ τοῦ Πτολεμαίου τῶν ὡμολογημένων οἱ χρημάτων, ὡς οὐδὲν ἀξιόλογον πεποιηκὼς, λάβοι, καὶ ἐλπίσας ἔτι καὶ πλείω πρός τε τὴν δεινότητα καὶ πρὸς τὴν δόξαν τὴν τοῦ Ἀρχελάου χρηματιεῖσθαι, καὶ προσέτι καὶ ἄλλα παρ' αὐτοῦ ἐκείνου συχνὰ λαβὼν, ἐθελοντὴς αὐτὸν, ὡς καὶ διαδράντα ἀφῆκε. *** καὶ οὕτως ὡς μὲν τὸ Πηλούσιον ἀφίκετο, μηδενὸς ἐναντιουμένου· προϊὼν δὲ ἐντεῦθεν δίχα διῃρημένῳ τῷ στρατῷ, τοὺς Αἰγυπτίους ἀπαντήσαντάς οἱ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐνίκησε. καὶ μετὰ τοῦτ' αὖθις ἔν τε τῷ ποταμῷ ναυσὶ κἀν τῇ γῇ ἐκράτησεν. οἱ γὰρ Ἀλεξανδρεῖς θρασύνασθαι μὲν πρὸς πάντα ἱκανώτατοι, καὶ ἐκλαλῆσαι πᾶν ὅ,τι ποτ' ἂν ἐπέλθῃ σφίσι, προπετέστατοι πεφύκασι, πρὸς δὲ δὴ πόλεμον τά τε δεινὰ αὐτοῦ φλαυρότατοι εἰσί· καίτοι ἐν ταῖς στάσεσι πλείσταις δὴ καὶ μεγίσταις παρ' αὐτοῖς γιγνομέναις, διὰ φόνων τε ἀεὶ χωροῦντες, καὶ τὸ ζῆν παρ' οὐδὲν πρὸς τὴν αὐτίκα φιλονεικίαν τιθέμενοι, ἀλλὰ καὶ ὥσπερ τι τῶν ἀρίστων ἀναγκαιότατον ὂν ἐν αὐτῇ ὄλεθρον διώκοντες. νικήσας οὖν αὐτοὺς ὁ Γαβίνιος, καὶ ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν Ἀρχέλαον φονεύσας, ἐγκρατής τε τῆς Αἰγύπτου πάσης παραχρῆμα ἐγένετο, καὶ τῷ Πτολεμαίῳ αὐτὴν παρέδωκε. καὶ ὁ μὲν τήν τε θυγατέρα, καὶ τῶν ἄλλων τοὺς πρώτους καὶ πλουσιωτάτους, ἅτε καὶ χρημάτων πολλῶν δεόμενος, ἀπέκτεινε.

Γαβίνιος δὲ ἐκεῖνον μὲν οὕτω κατήγαγεν· οὐ μέντοι καὶ οἴκαδε περὶ τῶν πραχθέντων ἐπέστειλεν, ἵνα μὴ ‡ καὶ αὐτὰ γέλως (φίσιν ὧν παρηνομήκει, γένηται). ἀλλ' (οὐ γὰρ οἷόν τε ἦν τηλικοῦτον πρᾶγμα κρυφθῆναι) εὐθύς τε αὐτὸ ὁ δῆμος ἐπύθετο·

‡ Βερενίκη. † πρὸς αὐτόν. ‡ ὁ γρ. † προσυποπτεύσας. ‡ καὶ αὐτάγγελος.

iuriis adhuc magis exposita, ipse in Palæstinam profectus, Aristobulum (qui Roma profugus, tumultus aliquos ciebat) comprehensum Pompeio misit: imperatoque Iudæis stipendio, in Ægyptum profectus est. Regnum Ægyptiorum ea tempestate obtinebat † Berenice. Ea quanquam Romanos metuebat, nihil tamen mansueti ‡ Ptolemæo exhibuit, sed accersito quodam Seleuco, qui regiæ eius stirpis, quæ in Syria quondam floruerat, esset, eum & maritum appellauit, & regni bellique consortem fecit. Vbi nullius pretii hominem videt, occiso eo, Archelaum, Archelai filium illius, qui ad Syllam defecerat, virum rebus gerendis aptum, qui tum in Syria degebat, eisdem conditionibus ad se pertraxit. Poterat statim initio nascens malum opprimere Gabinius: [a](nã id quod [rei] erat suspicatus, Archelaum ceperat: vt iam nihil negotii restaret) sed veritus ne, quasi nulla magna re gesta, minus pecuniæ, quam conuenerat, à Ptolemæo acciperet; ad hæc sperãs, propterea quod acris ac magni nominis Archelaus haberetur, maiorẽ sibi pecuniæ summã futurã: insuper ab ipso Archelao magna vi nummorũ accepta, hominem, quasi is aufugisset, dimisit. *** Eo modo Gabinius, nemine obsistente, Pelusium peruenit: hinc duplici acie instructa progressus, eadẽ die Ægyptios occurrentes fudit. [b]mox & flumẽ classe, & terrã armis obtinuit. Nã Alexãdrinis quidẽ ad audienda omnia satis est animorũ, naturaq; sunt [c] ad temerè verbis exequenda, quæcunq; sibi proposuerint, prõptissimi: iidẽ ad bellũ, eiusq; labores omniũ ineptissimi: quanquã in seditionib. (quæ apud eos & frequentissimæ & maximæ eueniunt) ad cædes subinde deueniant, contendendique [de re proposita] studio vitam maxime contemnant; in iisque perire, bonum quoddam in primis expetendum existimẽt. Iis igitur victis Gabinius, occisisque præter alios etiam Archelao, è vestigio omni Ægypto potitus est, eamque Ptolemæo reddidit: isque filiam, reliquosque, primum ac locupletissimum quemq;, vt qui plurima pecunia opus haberet, interemit.

Gabinius, quum ad hunc modum Ptolemæum restituisset, nihil de his actis Romã per litteras nuntiauit, ne ipse suorum [d] delictorum delator existeret. Cæterum occultum esse tantum facinus non potuit, statimque id populus comperit.

† Veronica. ‡ Gabinio.

a nam Archelaum, opinione citius occurrẽs, ceperat: & iam ab eo nihil.

b Inde rursus & in flumine nauibus, & terra fit pugna victoriam obtinuit.

c ad efferendum lingua quidem, quod eis ad animũ acciderit, maxime præcipites ac temerarii: & iidem

d facinorum

Quum Syri plurimum de Gabinio quererentur, idque & aliis de causis, & quod per absentiam eius à prædonibus infestati vehementer essent: quum item crebræ accederent publicanorum querelæ, qui quod per eos impediti vectigalia [a] comportare nequissent, magnum æs alienum conflauerant, irati Romani, [b] rem eam iudicandam statuerunt, parati Gabinium condemnare: Ciceroque quum alias [c] magnopere aduersum Gabinium contenderet, tum consilium quoque dedit, vt denuo Sibyllina carmina [d] recitarentur: sperans contra violatorem eorum pœnam esse adscriptam. Gerebant adhuc consulatum Pompeius Crassusque. eorum alter Gabinio vltro studebat, alter, vt collegæ gratam rem faceret, simul etiã pecuniis, quas Gabinius miserat, acceptis. quare vterque aperte eum defendens, nihil decerni patiebantur, inter alia Ciceroni quoque exilium exprobrantes. Postquam illi magistratum deposuerunt, successêreque in eorum locum L. Domitius & Appius Claudius, iterum dictæ sunt sententiæ, earumque pleræque Gabinio aduersę fuerunt. Nam & Domitius ob contentionem in petitione consulatus inimicus Pompeio erat, & quod eo inuito magistratum cepisset: & Appius, quanquam affinis Pompeii esset, tamen quia studio permulcendæ plebis ducebatur, sperabatq; fore, vt si quid nunc tumultus iniecisset, pecunia deinceps à Gabinio corrumperetur, omnes suas actiones eo dirigebat. Gabinium ‡ hoc in summam inuidiam vocauit, quod legatum à Crasso, sibi qui succederet, missum non admiserat; sed magistratum, quasi perennem eum accepisset, retinuerat. Decretum ergo est, vt Sibyllina carmina [e] pronuntiarentur, quantumuis Pompeius reclamaret. Interim Tiberis, siue pluuiis supra vrbem immensis delatis, siue vento ex mari violento effluxũ eius repellente, siue deo id quodam potius (ita enim creditum est) efficiente, [incertũ est: certè] ita ex improuiso inũdauit; vt omnes in vrbe planities stagnarent, multaque etiam editiora loca aqua comprehenderet. Inde ædes, vt lateritiæ [illæ]; madefactæ, ruinaque prostratæ, omniaque iumenta submersa: itemque homines, qui non in sublimiora euasissent, pars intra domos, pars in compitis deprehensi perierunt: reliquæ etiam ædes, vi inundationis, quæ multas dies durabat, vitiatæ, collapsæque; aliæ confestim, aliæ, tempore interiecto

[a] exigere. [b] sententias concipiebãt, [c] vehementer Gabiniũ accusaret, tũ consiliũ. [d] legerẽtur: persuadens sibi pœnam aliquam ad scriptam, vbi violata fuissent. ‡ hoc quoq; grauiter pressit, quod legatum. [e] relegerentur,

ANNO V.C. 700.

A καὶ ἐπειδὴ καὶ οἱ Σύροι πολλὰ τοῦ Γαβινίου (ἄλλως τε καὶ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ δεινῶς ὑπὸ τῶν λῃστῶν κακωθέντες) κατεβόων, οἵ τε τελῶναι μὴ δυνηθέντες τὰ τέλη δι' αὐτοὺς εἰσπράξαι, συχνὰ † ἐπωφείλησαν, ὠργίζοντο, καὶ γνώμας τε ἐποιοῦντο, καὶ ἑτοίμως εἶχον καταψηφίσασθαι αὐτοῦ. καὶ γὰρ ὁ Κικέρων τά τε ἄλλα ἰσχυρῶς ἐνέκειτο, καὶ συνεβούλευσε σφίσι τὰ Σιβύλλεια ἔπη αὖθις ἀναγνῶναι, προσδοκῶν ἐγγεγράφθαι τινὰ ἐν αὐτοῖς τιμωρίαν, † ὅτι παρεβάθη. ὁ οὖν Πομπήϊος ὅ, τε Κράσσος ὑπατεύοντες ἔτι, καὶ ὁ μὲν † ἑαυτῷ βοηθῶν, ὁ δὲ τήν τε ἐκείνου χάριν, καὶ ἅμα καὶ χρήματα παρὰ τοῦ Γαβινίου πεμφθέντα οἱ λαβὼν, ἔκ τε τοῦ B προφανοῦς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐδικαίουν, καὶ ἄλλα τε καὶ φυγάδα τὸν Κικέρωνα ἀποκαλοῦντες, οὐδὲν ἐπεψήφισαν. Ὡς μέντοι ἐκεῖνοί τε ἐκ τῆς ἀρχῆς ἀπηλλάγησαν, ‡ καὶ αὐτὸς ὅ, τε Δομίτιος ὁ Λούκιος καὶ Ἄππιος Κλαύδιος διεδέξαντο, γνῶμαι αὖθις πολλαὶ ἐλέχθησαν, καὶ κατὰ τοῦ Γαβινίου αἱ πλείους ἐγίγνοντο. ὅ, τε γὰρ Δομίτιος ἐχθρὸς τῷ C Πομπηΐῳ, διά τε τὸ σπουδαρχῆσαι, καὶ διὰ τὸ παρὰ γνώμην αὐτοῦ ἀποδειχθῆναι, ὤν, καὶ ὁ Κλαύδιος, καίπερ προσήκων οἱ, ὅμως τοῖς τε πολλοῖς χαρίσασθαί τι ὑπὸ δημαγωγίας θελήσας, καὶ παρὰ τοῦ Γαβινίου δωροδοκήσειν, ἄν γέ τι συνταράξῃ, προσδοκήσας, πᾶν αὐτῷ ἔπραξε. καὶ αὐτὸν καὶ ἐκεῖνο δεινῶς † ἔπεισεν, ὅτι προπεμφθέντα τινὰ ὑπὸ τοῦ Κράσσου ὑποστράτηγον ἐπὶ τῇ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ διαδοχῇ, οὐκ ἐδέξατο, ἀλλ' ὥσπερ ἀθάνατον τὴν ἡγεμονίαν εἰληφὼς, κατεῖχεν αὐτήν. ἔδοξεν οὖν σφίσι τὰ τῆς Σιβύλ- D λης ἔπη † ἀναγνωσθῆναι· διὰ καίπερ ἀντισπῶντος τοῦ Πομπηΐου. κἂν τούτῳ ὁ Τίβερις εἴτ' οὖν ὄμβρων ἄνω που ὑπὲρ τὴν πόλιν ἐξαισίων γενομένων, εἴτε καὶ σφοδροῦ πνεύματος ἐκ τῆς θαλάσσης τὴν ἐκροὴν αὐτοῦ ἀνακόψαντος, εἴτε καὶ μᾶλλον (ὡς ὑπετοπεῖτο) ἐκ παρασκευῆς δαιμονίου τινὸς, τοσοῦτον ἐξαπιναίως ἐρρύη, ὥστ' ἐν πᾶσι μὲν τοῖς πεδίοις τοῖς ἐν τῷ ἄστει οὖσι πελαγίσαι, πολλὰ δὲ καὶ τῶν μετεωροτέρων καταλαβεῖν. * αἵ τε οὖν (ἐκ πλίνθων γὰρ συνῳκοδομημέναι ἦσαν) διάβροχοί E τε ἐγένοντο, καὶ κατερράγησαν, καὶ τὰ ὑποζύγια πάντα ὑποβρύχια ἐφθάρη. τῶν τε ἀνθρώπων ὅσοι μὴ ἔφθησαν πρὸς τὰ πάνυ ὑψηλὰ ἀναφυγόντες, ‡ οἱ μὲν ταῖς στέγαις, οἱ δὲ καὶ ἐν ὁδοῖς ἐγκαταληφθέντες ἐξώλοντο. καὶ γὰρ αἱ λοιπαὶ οἰκίαι, ἅτε ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τοῦ δεινοῦ συμβάντος, σαθραί τε ἐγένοντο, καὶ † πολλοὶ τοῖς μὲν εὐθὺς, τοῖς δὲ καὶ μετὰ †

τοῦ

† ἐπώφειλον. † ἂν † αὐτῷ ‡ ὁ αὐτὸς, † ἐπίεσεν, † ἀναγνωσθῆναι, καίπερ ἀντιπίπτοντος. * αἱ οἰκίαι ‡ οἱ μὲν ἐν στέγαις. † πολλαὶ

τοῦτ' ἐλυμήναντο. Οἱ δ' οὖν Ῥωμαῖοι ἐπί τ' ἐκείνοις τοῖς παθήμασι λυπούμενοι, καὶ ἕτερα χαλεπώτερα (ὡς καὶ διὰ τὴν τοῦ Πτολεμαίου κάθοδον ὀργὴν σφίσι τοῦ δαιμονίου πεποιημένου) προσδεχόμενοι, ἠπείγοντο καὶ ἀπόντα τὸν Γαβίνιον (ὡς καὶ ἧττόν τι, ἂν φθάσωσιν αὐτὸν ἀπολέσαντες, κακωθησόμενοι) θανατῶσαι. καὶ οὕτω γε ἐντόνως ἔσχον, ὥστε, καίτοι μηδενὸς τοιούτου ἐν τοῖς Σιβυλλείοις χρησμοῖς εὑρεθέντος, ὅμως τὴν γερουσίαν πικρότατα καὶ τραχύτατα τούς τε ἄρχοντας καὶ τὸν δῆμον αὐτῷ χρήσασθαι, προβουλεῦσαι. ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐγίγνετο, χρήματα ὑπὸ τοῦ Γαβινίου προπεμφθέντα, οὐχ ὅπως ἀπόντα, οὐδὲ ἐπελθόντα δεινόν τι παθεῖν αὐτὸν ἐπί γε ἐκείνοις † ποιῆσαι. καὶ οὕτω καὶ αὐτὸς αἰσχρῶς καὶ κακῶς ὑπὸ τοῦ συνειδότος διετέθη, ὥστε καὶ χρόνιος ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀφικέσθαι, καὶ νυκτὸς ἐς τὴν πόλιν ἐσκομισθῆναι, ἔξω † τε τῆς Ἰταλίας συχναῖς πάνυ ἡμέραις μὴ τολμῆσαι φανῆναι. τὰ μὲν οὖν ἐγκλήματα πολλὰ ἦν, καὶ κατηγόρους οὐκ ὀλίγους εἶχε. πρῶτον δ' οὖν περὶ τῆς τοῦ Πτολεμαίου καθόδου, ἅτε καὶ μεγίστου, ἐδικάσθη. καὶ ὅ γε δῆμος σύμπας, ὡς εἰπεῖν, πρός τε τὸ δικαστήριον συνερρύη, καὶ διασπάσασθαι πολλάκις αὐτὸν ἠθέλησεν· ἄλλως τε καὶ ὅτι οὔθ' ὁ Πομπήιος παρῆν, καὶ ὁ Κικέρων δεινότατα αὐτοῦ κατηγόρησεν. οὕτω δὲ αὐτῶν διακειμένων, ἀφείθη. αὐτός τε γάρ, ἅτε ἐπὶ τηλικούτοις κρινόμενος, παμπληθῆ χρήματα ἀνάλωσε, καὶ οἱ τοῦ Πομπηίου τοῦ τε Καίσαρος ἑταῖροι προθυμότατα αὐτῷ συνῄραντο· λέγοντες ἄλλον τινὰ καιρὸν καὶ ἄλλον βασιλέα πρὸς τῆς Σιβύλλης εἰρῆσθαι· καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι μηδεμία τῶν πραχθέντων τιμωρία ἐν τοῖς ἔπεσιν αὐτῆς ἐνεγέγραπτο. ὁ δ' οὖν δῆμος ὀλίγου μὲν καὶ τοὺς δικαστὰς ἀπέκτεινε· διαφυγόντων δὲ αὐτῶν, ἐπετήρει τὰ λοιπὰ αὐτοῦ ἐγκλήματα, καὶ ἐποίησεν ἐπ' ἐκείνοις γοῦν αὐτὸν ἁλῶναι. † οἱ γὰρ λαχόντες περὶ αὐτῶν κρῖναι, τό, τε πλῆθος ἅμα φοβηθέντες, καὶ μηδὲν μέγα παρὰ τοῦ Γαβινίου εὑράμενοι, (ὁ γὰρ ἐπί τε βραχυτέροις εὐθυνόμενος, καὶ προσδοκῶν καὶ τότε κρατήσειν, οὐ πολλὰ ἐδαπάνησε) κατεψηφίσαντο αὐτοῦ, καίτοι τοῦ Πομπηίου πλησίον ὄντος, καὶ τοῦ Κικέρωνος * ἀγορεύοντος αὐτῷ. ὁ γὰρ Πομπήιος κατὰ τὴν τοῦ σίτου πρόνοιαν, ἐπειδὴ πολὺς ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ διέφθαρτο, ἐκδημήσας, ὥρμησε μὲν ὡς καὶ ἐς τὸ πρότερον δικαστήριον ἀπαντήσων, (ἐν γὰρ τῇ Ἰταλίᾳ ἦν) ὑστερήσας δὲ αὐτοῦ, οὐκ ἀπεχώρησεν ἐκ τοῦ προ-

† ἐποίησαν. † ἐξ οἰκίας. † οἱ γὰρ λαχόντες. * συναγορεύοντος.

A cto hominibus damnum attulerunt. Ea mala Romani ægre ferẽtes, & (quia ob restitutũ Ptolemæũ deos sibi iratos esse arbitrabantur) maiora alia timentes, Gabiniũ absentẽ etiam tum vt morte multarẽt, properabant; minorib. se malis afflictum iri sperantes, si quamprimũ eum peremissent. Ac quamuis nihil eiusmodi in Sibyllino oraculo inueniebatur, tanta tamen cõtentione in id incubuerunt, vt acerbissimum in Gabinium simplicium statuendi magistratibus ac populo senatus autor factus sit. Enimuero interea temporis pe- B cuniæ à Gabinio præmissæ Romam venerunt: eæ, nõ modo absens, sed ne pñsens quidẽ grauius quicquã vt pateretur, effecerũt. Ipse quidẽ conscientia tã turpium facinorum ita vrgebatur, vt & sero in Italiam aduenerit & noctu in vrbem inuectus sit: multisq; diebus extra [a] Italiam cõspici se, ferre non potuerit. Accusationes in eum multæ, & actores haud pauci extabãt: primum autem de Ptolemęi reductione, vt maximo crimine, cognitũ est. In ea actione vniuersus fere populus ad tribunal confluxit: sæpiusque illis eum C discerpere animus fuit, presertim q, nec Pompeius aderat, & Cicero eum summa dicendi vi accusabat. [b] Nihilo tamen minus absolutus est. ipse enim, vt qui de tantis criminibus iudicium sustineret, immensam pecuniæ vim elargitus fuerat: sociique Pompeii & Cæsaris promptissime ei opitulabantur, aliud tempus à Sibylla aliumque regem indicatum dicentes: eoque maxime nitebantur, quod nulla in eo carmine rei perpetratæ pœna erat assignata. Parum abfuit, quin ipsos iudices populus interfecisset: iis elapsis, cætera crimina [c] collegit, effecitque, vt D propter ea tamen perageretur. [d] Quibus enim forte obtigerat id iudiciũ, ii simul populum timentes, simul quod nullum à Gabinio [e] munus acceperant, (is enim leuioribus de causis in ius vocatus, nullos sumptus iam faciebat, haud dubius causa se tum quoq; staturum) reum damnauerunt quamus & Pompeius prope adesset, & Cicero pro Gabinio diceret, Pompeius, qui ad rem frumentariam explicandam profectus vrbe erat (nam frumenti permultum exundatione Tibe- E ris corruptum fuerat) ac tum in Italia versabatur, ad hoc quoque iudicium vt veniret, sicuti in priore adfuerat, properauit. Sed quum serius venisset, ex sub-

a extra domum suam prodire non ausus fuerit.

b Ita locis adflictis eorum animis tamen absolutus est.

c obseruauit.

d Itaq; quibus forte.

e magnum munus.

urbanis non ante recessit, quam id consummatum esset. Idemque populo extra pomœrium congregato, quia ipsi proconsulare imperium iam gerenti in vrbem venire non licebat, multa pro Gabinio verba fecit, recitatis etiam literis, ad se pro Gabinii salute à Cæsare missis: iudicesque deprecatus est: Ciceronemque non modo à Gabinio accusando auertit, sed vt eiusdem causam ageret, effecit: atque hinc Ciceroni nomen crimenque perfugæ auctum vehementius est. Nihil tamen ea Gabinio profuerunt: sed exilio damnatus tum est, eumque Cæsar postea temporis reduxit. Sub idem tempus Pompeii coniunx filiolam enixa obiit: eamque nonnulli, siue ad hoc à Pompeii Cæsarisque amicis inducti, [a] siue vt eorum bonam gratiam captarent, postquam in foro funebri laudatione ornata fuit, in campo Martio sepeliuerunt: quantumuis Domitio resistente, atque inter alia dicente, non fas esse eam in loco sacro sine decreto sepeliri.

[a] siue quod aliqui rem eis gratam facere vellent, corripuerunt: & in foro sine mora laudatam, in campo

Tum quoque temporis C. Pomptinus de Gallis triumphum duxit: cuius quum ei nemo ad id tempus potestatem fecisset, extra pomœrium manserat: ac, ne tum quidem obtinuisset, nisi Sergius Galba, qui eius in ea militia socius fuerat, tunc prætor, suffragia quibusdam sub auroram (etsi lege cautum erat, ne quid cum populo ante primam horam ageretur) dedisset. Itaque tribuni plebis aliquot, [b] concione relicta, inuehenti cum pompa negotium exhibuerunt, ita vt ad cædes quoque deueniretur.

[b] populi cœtu destituto, in ipsa pompa negotium ei exhibuerunt.

A ἀστείου περὶ καὶ ἐκεῖνο πληρωθῆναι. καὶ μέντοι καὶ τοῦ δήμου ἔξω τοῦ πωμηρίου (τὴν γὰρ ἀρχὴν ἤδη τὴν τοῦ ἀνθυπάτου ἔχων, οὐκ ἠδυνήθη ἐς τὴν πόλιν ἐσελθεῖν) ἀθροισθέντος, πολλὰ ὑπὲρ τοῦ Γαβινίου ἐδημηγόρησε· καὶ γράμματά τε τινὰ παρὰ τοῦ Καίσαρος πρὸς ἑαυτὸν ὑπὲρ αὐτοῦ πεμφθέντα ἀνέγνω, καὶ τοὺς δικαστὰς ἱκέτευσε· τόν τε Κικέρωνα οὐχ ὅπως κατηγορῆσαι ἔτι αὐτοῦ ἐκώλυσεν, ἀλλὰ καὶ ὑπερ- B δικῆσαι. καὶ ἔπεισεν· ὥστε καὶ ἐκ τούτου τὸ τοῦ αὐτομόλου ἔγκλημα καὶ ὄνομα ἐπὶ πλεῖον οἱ αὐξηθῆναι. οὐ μέντοι καὶ ὠφέλησέ τι τὸν Γαβίνιον, ἀλλὰ τότε μὲν ἔφυγεν ἁλούς, ὥσπερ εἶπον, ὕστερον δ' ὑπὸ τοῦ Καίσαρος κατήχθη. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ καὶ ἡ τοῦ Πομπηΐου γυνή, θυγάτριόν τι τεκοῦσα, ἀπέθανε· καὶ αὐτήν, εἴτε διαπραξαμένων τῶν τε ἐκείνου καὶ τῶν τοῦ Καίσαρος φίλων, ἢ καὶ ἄλλως πως C χαρίσασθαί τινες αὐτοῖς ἐθελήσαντες, συνήρπασαν, † ἐπειδὴ τάχιστα τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐπαίνων † ἔτυχε, καὶ ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ ἔθαψαν· καίτοι τοῦ Δομιτίου ἀνθισταμένου, καὶ λέγοντος ἄλλα τε, καὶ ὅτι οὐχ ὁσίως ἐν τῷ ἱερῷ τόπῳ ἄνευ τινὸς ψηφίσματος θάπτοιτο.

† καὶ ἐπαίνων † ἤνεγκον, ἐν τῷ

Καὶ τούτῳ καὶ ὁ Πομπτῖνος ὁ Γάϊος τὰ ἐπινίκια τὰ τῶν Γαλατῶν ἔπεμψεν. ἐς γὰρ ἐκεῖνο τοῦ χρόνου μηδενός οἱ διδόντος αὐτά, ἔξω τοῦ πωμηρίου διέμεινε. καὶ τότε δ' ἂν αὐτῶν ἥμαρτεν, εἰ D μὴ ὁ Γάλβας ὁ † Σερούιος συστρατευσάμενος αὐτῷ, κρύφα καὶ ὑπὸ τὴν ἕω στρατηγῶν τὴν ψῆφον ποι (καίπερ οὐκ ἐξὸν ἐκ τῶν νόμων, πρὶν πρὸ τὴν ὥραν γενέσθαι, ἐν τῷ δήμῳ τι χρηματισθῆναι) ἔδωκε. καὶ διὰ τοῦτο τῶν δημάρχων τινὲς ἀπολειφθέντες τῆς ἐκκλησίας, ἐν γοῦν τῇ πομπῇ πράγματα αὐτῷ παρέσχον, ὥστε καὶ σφαγὰς συμβῆναι.

† Σέργιος

ΤΩΝ

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ τεσσαρακοστὸν βιβλίον.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVADRAGESIMUS.

ΤΑ'ΔΕ Ε'ΝΕΣΤΙΝ Ε'Ν ΤΩ τεσσαρακοστῷ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

HÆC INSVNT LIBRO XL. Romanæ historiæ Dionis.

† facere cœperit.

ΧΡΟ'ΝΟΥ ΠΛΗ͂ΘΟΣ, ΤΑ' ΛΟΙΠΑ' ΤΗ͂Σ ΔΟμιτίου καὶ Ἀππίου Κλαυδίου ὑπατείας καὶ ἄλλα ἔτη δ' ἐν οἷς ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι, οἵδε ἐγένοντο.

Γν. Δομίτιος Μ. υἱ. Καλουῖνος,	καὶ Μ. Οὐαλέριος Μεσσάλας.
Γν. Πομπήϊος Γν. υἱ. τὸ γ',	καὶ Καικίλιος Μέτελλος Σκιπίων, Νασικοῦ υἱ.
Σερούϊος Σουλπίκιος Κ. υἱ. Ῥοῦφος,	καὶ Μ. Κλαύδιος Μ. υἱ. Μάρκελλος.
Λ. Αἰμίλιος Μ. υἱ. Παῦλος,	καὶ Γ. Κλαύδιος Μάρκελλος.

TEMPVS HOC LIBRO CONTINETVR; QVOD RELIQUUM erat de consulatus Domitii & Appii Claudii anno: ac praeterea anni quatuor, in quibus hi consules recensentur.

ANNO V.C

701. Cn: Domitius M.F. Caluinus,	& M. Valerius Messala.
702. Cn. Pompeius Cn.F. III,	& Cæcilius Metellus Scipio, Nasicæ F.
703. Seruius Sulpicius Q. F. Rufus,	& M. Claudius M F. Marcellus.
704. L. Æmilius M F. Paulus,	& C. Claudius Marcellus.

Ἐν μὲν δὴ τῇ Ῥώμῃ ταῦτά τότε ἑπτακόσια ἔτη ἀγούσῃ ἐγένετο. ἐν δὲ δὴ τῇ Γαλατίᾳ ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐκείνων, τοῦ Δομιτίου αὖ τοῦ Λουκίου καὶ τοῦ Κλαυδίου Ἀππίου ὑπάτων, τά τε ἄλλα, καὶ ναῦς, ἐν μέσῳ τῶν τε σφετέρων τῶν ταχειῶν, καὶ τῶν αὐτόθεν τῶν φορτίδων, ὅπως ὡς μάλιστα καὶ κουφίζωσι, καὶ πρὸς τὸ κῦμα ἀντέχωσιν, ἐπί τε ξηροῦ ἱστάμεναι μὴ λυμαίνωνται, παρεσκευάσατο. καὶ ἐπειδὴ πλώϊμα ἐγένετο, ἐς τὴν Βρεττανίαν αὖθις ἐπεραιώθη, πρόφασιν μὲν, ὅτι μὴ πάντας τοὺς ὁμήρους οὓς ὑπέσχοντο, ἐπεπόμφεσαν, (νο-

ANNO V.C DCC

HÆC ita Romæ agebantur, anno ab vrbe condita septingentesimo. In Gallia Cæsar, iisdem L. Domitio & Appio Claudio consulibus, præter reliquum bellicū apparatum, naues ædificandas curauit, mediæ inter eas, quas secum celeres adduxerat, atque onerarias, quas ibi acceperat, [a] naturę: vt & quam maxime agiles essent, & vim fluctuum tolerare possent, inque sicco destitutæ iniuriam nullam acciperent. His paratis, vbi primū tēpus nauigationi cōmodū incidit, iterū in Britanniam traiecit, eo obtento, quod obsides ad se, quos promiserāt Britanni, non omnes missi fuerant (nāque illi, quod re infecta Cæsar

a [illegible]

discessisset, nunquam fore putabant vt ad bellum sibi inferendum rediret.) ᵃ Cæsar re vera insulæ potiundæ ingenti cupiditatē tenebatur; haud dubie, si obsidum non missorum prætextus defuisset, aliam causam inuenturus. † Is vbi ad insulam classem appulit, nemine resistere auso, propterea quod multitudine nauium, quæ vndiquaque terræ accedebant, terrebantur, confestim statione occupauit. Barbari, quum ei, ne adnauigaret, obstare his de causis nō potuissent; magis etiam, quam ante, sibi veriti, quod maiorem, quam prius, exercitum Cæsar adduxerat, in obsita siluis quammaxime ᵇ oppida, quæcunq; pretiosa habebant, contulerunt. Ea quum incisis circumcirca arboribus, aliisque insuper congestis sepiissent, vt haud absimilem vallo speciem præberent, pabulatores deinde Romanorum infestauere: semelque pugna in aperto loco victi, in fuga se eò recepere: inde impetu facto Romanorum plurimos ceciderunt. Post hæc quum Romanorum classem vis tempestatis denuo afflixisset, Britanni euocatis sociis, summaque rei ad † Suellam, qui inter eius insulæ regulos plurimum poterat, delata, ad ipsam nauium Romanorum stationem contenderunt. Quibus obuiam facti Romani, primo essedorum occursu perturbati sunt: deinde intercapedine inter ordines facta, euitatisque essedis, atque ex obliquo in hostem incurrentem iaculati, pugnam restituerunt. Post eam pugnam vtrique eodem in loco perstiterunt: alio autem conflictu barbari quum peditatum Romanorum vicissent, ab equitatu afflicti, ad † Tamesin flumen sese receperunt: vadoque sudibus, aliis ex aqua extantibus, aliis infra eā delitescentibus, præmunito, ipsi eo loci consederunt. Postquam in eos Cæsar violento facto impetu, à transitu, quem obstruxerant, repulit; oppugnatoque, etiam castris, quæ munita habebant, eiecit; aliaque parte ᶜ naualia castra aggressos Romani profligauerūt: tū demū metu perculsi, datis obsidibus, constitutoq;, q̄ Romanis in singulos annos penderent, tributo, pacē acceperūt.

His actis Cæsar ex insula prorsus decessit, nulla ibi exercitus parte relicta. nā & eam fore in periculo, si in aliena terra hiemaret, existimabat: neque consilium videbatur, vt à Gallia diutius abesset. itaque præsentem rerum statum satis habendum duxit, ne maiora expetendo, de hoc ipso in periculum veniret. Re ipsa demon-

ᵃ re autem ipsa, quod insula potiūda

† Igitur ibidem, vbi prius etiam adpulit; nemine tum ob nauium multitudinem, tū quod pluribus locis litus tenuissent, resistere auso: confestimq; stationem occupauit.

ᵇ loca vicina, quæcūq; pretiosa

† Cassiuelaunum,

† Tamesam

ᶜ nauium stationem adgressos

A μίζοντες αὐτόν, ὅτι διὰ κενῆς τότε ἀνεχώρησε, μηκέτ' αὖθις σφῶν πειράσειν) ποιησάμενος· ἔργῳ δέ, δεινῶς τῆς νήσου ἐφιέμενος. ὥστε εἰ μὴ καὶ τοῦτ' ἦν, πάντως ἂν ἄλλην τινὰ σκῆψιν εὑρεῖν. κατῆρέ τε οὖν ἔνθα καὶ πρότερον, μηδενὸς ὑπό τε τοῦ πλήθους τῶν νεῶν, καὶ ὑπὸ τοῦ πολλαχόσε ἅμα † αὐτὰς καταχθῆναι, τολμήσαντος ἀντιστῆναι, καὶ τὸν ναύσταθμον εὐθὺς ἐκρατύνατο. οἱ οὖν βάρβαροι τὸν μὲν πρόσπλουν αὐτοῦ οὐκ ἠδυνήθησαν διὰ ταῦτα κωλῦσαι· δείσαντες δὲ

B μᾶλλον ἢ πρότερον, ἅτε καὶ στρατῷ πλείονι αὐτοῦ ἐλθόντος, ἐς τὸ λασιώτατον καὶ ἐς τὸ λοχμωδέστατον τῶν ἐγγὺς χωρίων πάντα τὰ τιμιώτατα συνεφόρησαν· καὶ αὐτὰ ἐν ἀσφαλεῖ ποιησάμενοι, (τά τε γὰρ πέριξ ξύλα ἐκκόψαι, καὶ ἕτερα ἐπ' αὐτοῖς στοιχηδὸν † ἐπισυνένησαν, ὥστε ἐν χαρακώματί σφισι τρόπον τινὰ εἶναι) ἔπειτα τοὺς προνομεύοντας τῶν Ῥωμαίων ἐλύπουν. καὶ δὴ καὶ μάχῃ τινὶ ἐν τῷ ψιλῷ ἡττηθέντες, ὑπήγαγον σφᾶς ἐκεῖσε κατὰ τὴν δίωξιν, καὶ συχνοὺς ἀντἀπέκτειναν.

C καὶ μετὰ τοῦτο χειμῶνος αὖθις τὰς ναῦς αὐτῶν λυμηναμένου, συμμάχους τε προσμετεπέμψαντο, καὶ ἐπ' αὐτὸ τὸ νεώριον σφῶν † ὥρμησαν, καὶ Σουελλαν τὸν τῶν τὰ πρῶτα ἐν τῇ νήσῳ δυναστῶν φερόμενον προστησάμενοι. καὶ αὐτοῖς ἀπαντήσαντες οἱ Ῥωμαῖοι, τὸ μὲν πρῶτον ἐταράχθησαν τῇ τῶν ἁρμάτων προσμίξει· ἔπειτα δὲ διιστάμενοι, καὶ ἐκ πλαγίου τε παρεξιόντες, καὶ τοὺς παραθέοντας ἐς τὰ πλάγια βάλλοντες, ἀνισώσαντο τὴν μάχην. καὶ τότε μὲν κατὰ χώραν ἀμφότεροι ἔμειναν· αὖθις δὲ οἱ βάρβαροι, τῶν μὲν

D πεζῶν κρείττους γενόμενοι, ὑπὸ δὲ τῆς ἵππου κακωθέντες, πρός τε τὸν Ταμέσαν ἀνεχώρησαν, καὶ τὸν πόρον αὐτοῦ σταυροῖς, τοῖς μὲν ἐμφανέσι, τοῖς δὲ καὶ ὑφύδροις, διαλαβόντες, ηὐλίσαντο. ἐπειδή τε ἐκείνους τε ὁ Καῖσαρ τό, τε σταύρωμα προσβολῇ βιαίᾳ ἐκλιπεῖν ἠνάγκασε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ ἐρύματος προσεδρείᾳ ἐξήλασε, καὶ τοὺς προσβάλλοντας σφῶν τῷ ναυστάθμῳ ἕτεροι ἀπεώσαντο· καὶ κατέδεισαν, καὶ κατελύσαντο, ὁμήρους τε δόντες, καὶ φόρον ἐτήσιον ταξάμενοι.

E Καὶ οὕτως ὁ Καῖσαρ ἀπῆρε παντάπασιν ἐκ τῆς νήσου, καὶ οὐδὲν ἐγκατέλιπε στράτευμα ἐν αὐτῇ. ἐκεῖνό τε γὰρ κινδυνεύσειν ἐν ἀλλοτρίᾳ χειμάζον, καὶ αὐτὸς οὐκ ἂν ἐν καλῷ ἐπὶ πλεῖον ἀπὸ τῆς Γαλατίας ἀποδημῆσαι νομίζων, ἠγάπησε τοῖς παροῦσι, μὴ καὶ μειζόνων ὀρεγόμενος, καὶ περὶ ἐκείνοις σφαλῇ. καὶ ἔδοξε καὶ τοῦτο ὀρθῶς πεποιηκέναι, ὥσπερ που καὶ τῷ ἔργῳ διεδεί-

† αὐτὰς

† ἐπισυνένησαν,

† ὥρμησαν καὶ Κασσίβελαυνόν τινα τῶν τὰ πρῶτα τῶν ἐν τῇ νήσῳ

† Γαλατίαν

ἐδείχθη· ἐπεὶ γὰρ ἐς † Ἰταλίαν ὥρμησεν, ὡς καὶ ἐκεῖ παραχειμάσων, οἱ Γαλάται, καίτοι φρουρὰς ὡς ἕκαστοι πολλὰς ἔχοντες, ὅμως ἐνεόχμωσαν, καί τινες αὐτῶν καὶ φανερῶς ἐπανέστησαν. ὅθεν εἰ ἐν τῇ Βρεττανίᾳ καταμείναντος αὐτοῦ παρὰ τὸν χειμῶνα ἐγεγόνει, πάντα ἂν τὰ τῇδε ἐτετάρακτο. ἦρξαν δὲ τοῦ πολέμου τούτου * Ἐβούρωνες, οἱ ἡγούμενοι σφίσιν Ἀμβιόριγος· καὶ ἔλεγον μὲν τῇ παρουσίᾳ τῶν † Ῥωμαίων, ὅτι Σαβῖνος καὶ ὁ Λούκιος Κόττας ὑποστράτηγοι ἦρχον, ἀχθόμενοι κεκινῆσθαι· τὸ δ' ἀληθές, ἐκείνων τε καταφρονήσαντες, ὡς οὐχ ἱκανῶν ἀμῦναι σφᾶς ἐσομένων, καὶ τὸν Καίσαρα οὐκ ἐλπίσαντες διὰ ταχέων σφίσιν ἐπιστρατεύσειν. ἐπῆλθόν τε οὖν αὐτοῖς μὴ προσδεχομένοις, ὡς καὶ αὐτοβοεὶ τὸ στρατόπεδον αἱρήσοντες, καὶ ἐπειδὴ διήμαρτον αὐτοῦ, πρὸς ἀπάτην ἐτράποντο. τῶν γὰρ χωρίων τὰ ἐπιτηδειότατα ὁ Ἀμβιόριξ προλοχίσας, ἦλθεν ἐξ ἐπικηρυκείας πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, ὡς οὐχ ἑκὼν δὴ πολεμήσας. καὶ αὐτὸς μὲν μεταγιγνώσκειν ἔφη, τοὺς δ' ἄλλους φυλάττεσθαι σφίσι παρῄνεσεν. οὔτε γὰρ αὐτοῦ πειθαρχεῖν αὐτούς, καὶ ἐκείνοις μέλλειν τῆς νυκτὸς ἐπιθήσεσθαι. κἀκ τούτου καὶ γνώμην αὐτοῖς ἔδωκε, τὴν μὲν Ἐβουρωνίαν, ὡς καὶ κινδυνεύσουσιν ἂν καταμείνωσι, καταλιπεῖν, πρὸς δὲ στρατιώτας τινὰς πέλας που χειμάζοντας ὡς τάχιστα μεταστῆναι. ἀκούσαντες δὲ ταῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι ἐπείσθησαν, (ἄλλως τε καὶ ὅτι εὐηργέτητο πολλὰ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, καὶ χάριν αὐτῷ τὰ ὑπεναντία διδόναι ἐδόκει) συσκευασάμενοί τε σπουδῇ, εὐθὺς ἀφ' ἑσπέρας ἀφώρμησαν, καὶ ἐμπεσόντες ἐς τὰ λελοχισμένα, δεινῶς ἐσφάλησαν. ὅ τε γὰρ Κόττας παραχρῆμα μετὰ πολλῶν ἀπώλετο, καὶ τὸν Σαβῖνον ὁ Ἀμβιόριξ μετεπέμψατο μὲν ὡς καὶ σώσων (οὔτε γὰρ τοῖς γιγνομένοις παρῆν, καὶ πιστὸς αὐτῷ καὶ τότε ἔτ' ἐδόκει εἶναι) συλλαβὼν δὲ δή, καὶ ἀποδύσας καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὴν ἐσθῆτα, κατηκόντισεν, ἐπιλέγων ἄλλα τε, καὶ ὅτι, Τοιοίδε μέντοι ὄντες πῶς τηλικούτων ἡμῶν ὄντων ἄρχειν ἐθέλετε; Οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἔπαθον· οἱ δὲ λοιποὶ διέπεσον μὲν ἐς τὸ χαράκωμα, ὅθεν ἀπανέστησαν· ἐπεὶ δὲ οἵ τε βάρβαροι καὶ ἐκεῖ προσέμιξαν, καὶ οὔτ' ἀμύνασθαι αὐτοὺς οὔτε διαφυγεῖν ἠδυνήθησαν, ἀλλήλους ἀπέκτειναν.

Γενομένου δὲ τούτου, ἄλλοι τέ τινες τῶν πλησιοχώρων ἀπέστησαν, καὶ Νερούιοι, καίτοι Κοΐντου Κικέρωνος παρ' αὐτοῖς χειμάζοντος, (ἀδελφὸς δὲ τοῦ Κικέρωνος τοῦ Μάρκου ἦν, ὑποστρατηγῶν τῷ Καίσαρι) καὶ αὐτοὺς ὁ Ἀμ-

* Ἐβούρωνες, ἡγουμένου σφίσιν Ἀμβιόριγος.
† Ῥωμαίων, ὅτι, ...

A demonstratum est, Cæsarem recte eas rationes iniuisse. Nam posteaquã is in [a] Italiam proficisci, vt ibi in hibernis esset, instituit; Galli, quamquam plerisque præsidia essent imposita, tamen tumultus excitauerunt nouos, rebellionemque nonnulli palam fecerunt. Quod si eo in Britãnia hiemãte euenisset, omnem haud dubie Galliam ii motus concitauissent. Bellum ab Eburonibus exortum est, duce ‡ Ambiorige; causam motus prætendentibus eam, quod se præsentia Romanorum B grauatos (aderãt enim ibi in hibernis Sabinus ac L. Cotta legati) dicerent: at re vera contemptui eos habebant, ad defensionem ipsis non satis roboris fore existimantes: tum Cæsarem non posse celeriter aduersum se armis contendere. His constitutis, inopinato Romanos aggressi sunt, primo incursu castris eorũ sese potituros confisi: quod vbi non successit, ad dolum se conuerterunt. Ambiorix, collocatis locis opportunissimis insidiis, impetrato per caduceatorem colloquio, ad C Romanos venit, inuitũ se bellũ ipsis facere dicens: atque se quidẽ mutasse sententiam, ipsis tamen à reliquis cauendum esse. neque enim eos sibi dicto audientes esse, & instituisse ipsos nocte proxima adoriri: suadere se, vt Eburoniam, in qua cum suo periculo sint futuri, relinquant; ad milites autem suos in proxima hiberna quam celerrime commigrent. His dictis adducti Romani, eoq; magis, quod Ambiorigem summis à Cæsare beneficiis affectum hanc ei [bonam] gratiam referre D velle arbitrabantur, collectis vasis magna cum festinatione, statim sub vesperum ꝓfecti sunt, ac in insidias illapsi, magnam cladem pertulerunt, Cotta cum multis aliis extemplo interfectis. At Sabinum Ambiorix, tanquam seruaturus, ad se euocatum (& quia neque facinori huic interfuerat, in fide eum adhuc manere Sabinus existimabat,) comprehensumque, armis ac veste exutum, iaculis confixit, hæc verba inter alia addens; Quidnam, quum tales sitis, tantis nobis hominibus E imperare ‡ volebatis? Qui huic cladi elapsi sunt, ii in castra, vnde exierant, redierunt. ibi quum à barbaris oppugnarentur, neque aut defendendi sui, aut effugiendi facultatem haberent, sese inuicem ipsi interfecêre.

Secundum hæc [facta], alii quoque finitimi populi defecerunt, ac Neruii præcipue: quanquam apud eos Q. Cicero, M. Ciceronis frater, Cæsaris legatus, in hibernis esset. His sibi adiunctis, Am-

a Galliam
‡ Ambiorigi
‡ Galli

biorix eum Cicerone conflixit, atque æquo Marte d[i]ce sit, captis nonnullis Romanorum. Deinde huc quoque in fraudem adducere conatus, vbi id frustra fuit, obsedit; castraque eius extemplo vallo fossaque cinxit. Eam ad rem & multitudo ei hominum, & peritia, quam sibi, dum Romanorum esset militiæ socius, parauerat, ex vsu fuerunt; [a] præterea singula à captiuis docebatur. Dimicatum quoq; [b] aliquoties est, quod in eiusmodi re fieri solet: & quanquam de barbaris multo plures caderent (quippe & numero præstabant) tamen ii ob abundantiam suorum ne sentiebant quidem, si quos amisissent: contra Romani, quorũ & ante numerus non ita magnus fuerat, & tunc subinde idem decrescebat, facilè obsidione coercebantur. Quũ iã periculũ esset, ne in potestatẽ hostiũ venirẽt, quia neque ad vulnera curanda quibus opus erat habebãt, & insperata obsidione obrutis re frumentariæ parum aderat, ac nemo suorũ quãuis multi haud procul inde hiberna haberent, auxilio veniret, (quippe barbari omnibus viis accuratè obsessis omnes ab his emissos excipiebant, atque in eorum conspectu interimebant) Neruius quidam, qui ob acceptum beneficium Romanis bene volebat, ac tum vna cum Cicerone obsidebatur, seruum quendam nuntium ei obtulit. [c] is habitu linguaque cum hostibus eadem vtens, quũ in eos incidisset, facile eos suum institutum celabat, vnusq; ex ipsis habebatur: deinde ab illis recedebat. Ia Cæsar, quum nondum Italiam attigisset, adhuc in itinere comperta re, assumptis militib. ex hibernis, per quæ ibat, magnis [ad suos liberandos] itineribus contendit. Interim veritus, ne auxilio desperato Cicero [d] aut extrema pateretur, aut cum hoste pacisceretur, equitem quendam ex sociis (neque vero fidendum amplius Neruij seruo putabat, quanquam eius animum re ipsa perspexisset, veritus ne is misericordia suorum gentilium adductus, magnum Romanis malum daret) qui & lingua & vestitu hostium vteretur, [e] delegit. Ei verbis nihil mandauit, ne [f] vel consulto, vel imprudens enuntiare quicquam posset; se i Græcas [g] ad Ciceronem literas dedit: vt si vel interciperentur eæ à barbaris, tamen ab iis non intellectæ, consilium suum hosti non proderent. Consueuerat alioquin, si quid secreti per literas cuiquam significaret, quarum semper ele-

a percepit etiam nonnullis ex singulis captiuis.

b frequenter

c Nam is & habitu & lingua inde genus vsitata caute latere poterat, siue ad hostes accessisset, velut & non ex ipsis, siue rursus ab eo discessisset.

d primo aut extrema

e misit.

f vel sponte, vel inuitus

g ad Ciceronem de omnibus, quæ vellet, literas

A βιόριξ προσλαβών, συνέβαλε τῷ Κικέρωνι καὶ ἀγχώμαλα ἀγωνισάμενος, καί τινας καὶ ζωγρήσας ἑλών, ἀπατῆσαι μέν πῃ καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ἐπεχείρησε· μὴ δυνηθεὶς δέ, ἔς τε πολιορκίαν αὐτὸν κατέστησε, καὶ διὰ ταχέων ὑπό τε τῆς πολυχειρίας, καὶ ὑπὸ τῆς ἐμπειρίας ἣν ἐκ τῆς συστρατείας, ἣν μετὰ τῶν Ῥωμαίων ἐπεποίητο, ἐκέκτητο, καί τινα καὶ παρὰ τῶν αἰχμαλώτων αὖ ἕκαστα μαθών, καὶ ἀπεσταύρωσε καὶ ἀπετάφρευσε. ἐγίγνοντο μὲν γὰρ καὶ μά- B χαι, οἷα ἐν τῷ τοιούτῳ εἰκὸς ἦν, συχναί· καὶ ἀπώλλυντο πολὺ πλείους τῶν βαρβάρων, ἅτε καὶ πλείους ὄντες· οὐ μὴν ἀλλὰ αὐτοὶ μὲν † περὶ τῆς † περιουσίας τοῦ στρατοῦ, οὐδὲ ἐν αἰσθήσει τοῦ φθειρομένου σφῶν ἦσαν. οἱ δὲ δὴ Ῥωμαῖοι μήτ᾽ ἄλλως πολλοὶ ὄντες, καὶ ἐλάττους ἀεὶ γιγνόμενοι, ῥᾳδίως περιεστοιχίσθησαν. κινδυνευόντων οὖν αὐτῶν ἁλῶναι (οὔτε γὰρ τὰ τραύματα θεραπεύειν ὑπ᾽ ἀπορίας τῶν ἐπιτηδείων ἐδύναντο, οὔτε τὴν τροφὴν ἀφθόνως, ἅτε ἐν ἀπροσδοκήτῳ πολιορκίᾳ, εἶχον· οὐδὲ C ἐπήμυνέ τις αὐτοῖς, καίτοι πολλῶν οὐκ ἄπωθεν χειμαζόντων. οἱ γὰρ βάρβαροι, τὰς ὁδοὺς ἀκριβῶς φυλάσσοντες, πάντας τοὺς ἐκπεμπομένους σφῶν συνελάμβανον, κἀν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν ἐφόνευον) Νερούιος [δέ] τις εὐνοϊκῶς σφίσιν ἐξ εὐεργεσίας ἔχων, καὶ τότε σὺν τῷ Κικέρωνι πολιορκούμενος, δοῦλόν τινα ἑαυτοῦ διάγγελον αὐτῷ παρέσχεν. ἔκ τε γὰρ τῆς σκευῆς καὶ ἐκ τῆς φωνῆς τῆς ἐπιχωρίας ἠδυνήθη λαθεῖν συγγινόμενος τοῖς πολεμί- D οις, ὡς καὶ ἐξ αὐτῶν ὤν, καὶ μετὰ τοῦτο ἀποχωρήσας. μαθὼν οὖν ὁ Καῖσαρ τὸ γιγνόμενον (οὐδέπω δὲ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀπεληλύθει, ἀλλ᾽ ἔτ᾽ ἐν ὁδῷ ἦν) ἀνέστρεψε, καὶ τοὺς ἐν τοῖς χειμαδίοις, δι᾽ ὧν διῄει, στρατιώτας παραλαμβάνων, ἠπείγετο. κἀν τούτῳ φοβηθεὶς, μὴ καὶ φθάσῃ ὁ Κικέρων, ἀπογνοὺς τῆς βοηθείας, δεινόν τι παθὼν, ἢ καὶ συνθέμενος, προέπεμψεν ἱππέα. τῷ μὲν γὰρ οἰκέτῃ τοῦ Νερουίου, καίτοι πεῖραν ἔργῳ τῆς εὐνοίας αὐτοῦ λαβών, οὐκ ἐπίστευσε, μὴ καὶ τοὺς E πατριώτας ἐλεήσας, μέγα τι κακὸν σφᾶς ἐξεργάσηται· ἐκ δὲ δὴ τῶν συμμάχων ἱππέα, τήν τε διάλεκτον αὐτῶν εἰδότα, καὶ τῇ στολῇ τῇ ἐκείνων σκευασθέντα, ἔπεμψε. καὶ ὅπως γε μηδ᾽ αὐτός τι μήθ᾽ ἑκὼν ἐθελοντὴς μήτ᾽ ἄκων ἐξείπῃ, οὔτε τι αὐτῷ ἐξελάλησε, καὶ τῷ Κικέρωνι πάνθ᾽ ὅσα ἠβουλήθη, ἑλληνιστὶ ἐπέστειλεν· ἵνα ἂν καὶ τὰ γράμματα ἁλῷ, ἀλλ᾽ ἀσύνετά γε καὶ τότε τοῖς βαρβάροις ὄντα, μηδὲν σφᾶς ἐκδιδάξῃ. εἰώθει δὲ καὶ ἄλλως, ὁπότε τι δι᾽ ἀπορρήτων τινὶ ἐπέστελλε, τὸ τέταρτον ἀεὶ στοι-

† περὶ τῆς [illegible]

χεῖον αἰ-

χεῖον αὐτῇ τοῦ καθήκοντος ἀντεγράφη, ὅπως ἀ-
ναγνωσθῇ τοῖς πολλοῖς ἢ τὰ γραφόμενα. ὁ δ' οὖν
ἱππεὺς ἦλθε μὲν πρὸς τὸ τῶν Ῥωμαίων στρατό-
πεδον, μὴ δυνηθεὶς δὲ ἐγγύθεν αὐτῷ προσμίξαι,
συνέδησε τὰ γράμματα ἀκοντίῳ, καὶ ὤσας αὐτὸ
ἐς τοὺς πολεμίους, πρὸς πύργον ἐξεπίτηδες προσ-
έπηξε, καὶ ὁ μὲν Κικέρων οὕτω τὴν πρόσοδον τοῦ
Καίσαρος μαθὼν, ἀνεθάρσησε, καὶ προθυμότερον δι-
εκαρτέρησεν. οἱ δὲ δὴ βάρβαροι ἐπὶ πολὺ μὲν τὴν
ἐπικουρίαν αὐτοῦ ἠγνόησαν, (νυκτοπορῶν γὰρ, ἔ-
πειτα τὰς ἡμέρας ἐν ἀφανεστάτοις χωρίοις ηὐ-
λίζετο, ὅπως ἀπροσδοκήτοις ὅτι μάλιστα αὐτοῖς
προσμίξῃ) ὀψὲ δ' ποτὲ ἐκ τῆς τῶν πολιορκουμέ-
νων περιχαρείας ὑποτοπήσαντες αὐτὴν, προ-
σκόπους ἔπεμψαν· καὶ μαθόντες παρ' αὐτῶν πλησι-
άζοντα ἤδη τὸν Καίσαρα, ὥρμησαν ἐπ' αὐτὸν, ὡς
καὶ ἀνελπίστῳ οἱ προσπεσούμενοι. προμαθὼν οὖν
τοῦτ' ἐκεῖνος, τήν τε νύκτα κατὰ χώραν ἔμεινε, καὶ
ὑπὸ τὴν ἕω χωρίον τι ἐρυμνὸν προκαταλαβὼν,
ἐνταῦθα ὡς ἐν βραχυτάτῳ ἐστρατοπεδεύσατο·
τοῦ καὶ μετ' ὀλίγων εἶναι δοκεῖν, καὶ ἐκ τῆς πορείας
πεπονῆσθαι, τήν τε ἔφοδον σφῶν δεδιέναι, κἀκ
τούτου καὶ ἐς αὐτὸ τὸ μετέωρον αὐτοὺς ἀπαγαγέ-
σθαι. καὶ ἔσχεν οὕτω· καταφρονήσαντες γὰρ αὐτοῦ
διὰ ταῦτα, πρός τε τὸ ὄρθιον προσέβαλον, καὶ
μεγάλως ἔπταισαν, ὥστε μηκέτ' ἀντιπολεμῆ-
σαι. οὕτω μὲν οὖν τότε καὶ † ἐκεῖνος καὶ οἱ ἄλλοι
πάντες ἐχειρώθησαν· οὐ μέντοι καὶ δι' εὐνοίας τοῖς
Ῥωμαίοις ἦσαν. οἱ οὖν † Τρηούηροι φοβηθέντες, ἐ-
πειδὴ πρὸς τοὺς παρ' ἑκάστοις ὁ Καῖσαρ μεταπέμ-
πων ἐκόλαζε, μὴ καὶ αὐτοὶ δίκην δῶσιν, ἐξεπολε-
μώθησαν αὖθις αὐτοῖς, † Ἰνδουτιομάρου σφᾶς ἀ-
ναπείσαντος. καὶ συναποστήσαντες καὶ ἄλλους
τινὰς τῶν τὰ αὐτὰ δεδιότων, ἐπεστράτευσαν ἐπὶ
τὸν Λαβιῆνον τὸν Τίτον ἐν Ῥημοῖς ὄντα· καὶ ἐπ-
εξελθόντων σφίσι παρὰ δόξαν τῶν Ῥωμαίων,
ἐφθάρησαν. ταῦτα μὲν ἐν τῇ Γαλατίᾳ ἐγένε-
το· καὶ ἐν αὐτῇ καὶ ὁ Καῖσαρ ἐχείμασεν, ὡς καὶ
ἀκριβῶς σφᾶς καταστήσασθαι δυνησόμε-
νος.

Ὁ δ' δὴ Κράσσος, ἐπιθυμήσας τι καὶ αὐτὸς
δόξης τε ἅμα καὶ κέρδους ἐχόμενον πρᾶξαι, ἔπειτ'
ἐπειδὴ μηδὲν ἐν τῇ Συρίᾳ τοιοῦτόν τι εἶδεν ὂν, (αὐ-
τοί τε γὰρ ἡσύχαζον, καὶ οἱ πρόσθεν προσπο-
λεμήσαντες σφίσιν, οὐδὲν ὑπὸ δυναστείας
παρεκίνουν) ἐπὶ τοὺς Πάρθους ἐπεστρά-
τευσε, μήτε ἔγκλημά τι αὐτοῖς ἐπιφέ-
ρων, μήτε τοῦ πολέμου οἱ ἐψηφισμένου. αὐ-

† ὀκεῖνοι Xyl. male.

† Τρήουροι

† Ἰνδουτιομάρου.

A mentum in ſcribendo pro eo, quod ſcribi debebat, ſumere; ne obuia literarum lectio cuiuis eſſet. Is igitur eques ad caſtra Romanorum venit: ac quum propius accedere non poſſet, literis iaculo alligatis, id tanquam in hoſtes coniecturus, dedita opera turri infixit. Eo pacto de aduentu Cæſaris Cicero certior redditus, animum reſumpſit, maiorīq; cum alacritate perſeuerauit. Barbaros Cæſar, ad auxilium ſuis ferendum adueniens, diu fefellit. nam & noctu iter faciebat, B & interdiu in obſcuris omnino locis ſubſidebat, quo vel maxime inopinantibus hoſtibus ſuperueniret. tandem re ex ſummo obſeſſorum gaudio per coniecturam deprehenſa, exploratoribus emiſſis, quum iam appropinquare Cæſarem intelligerent, aduerſus eum ire inſtituerunt, vt inopinatò eum aggrederētur. Cæſar maturè eo cognito, noctem in quo loco tum erat, exegit; ſummo mane alio quodam ſua natura tuto caſtra poſuit, quàm potuit maxime in anguſtum con- C tracta, vt & paucos ſecum habere hoſtibus putaretur, & ex itinere feſſus, & vereri ne ab ipſis inuaderetur, itaque eos ad editum ſuorum caſtrorum locum pertraheret. Neque aliter quidem accidit. Etenim Galli, Cæſare has ipſas ob cauſas contempto, impetum in ſublime fecerūt: tantaque ſunt affecti clade, vt rebellandū in poſterum ſibi nunquam putarent. Ita [a] & Neruii & alii [populi] debellati ſunt. neque tamen vt bene Romanæ rei vellent, effectum eſt. Nam Treuiri, quum D Cæſar in autores defectionis ſingulos ad ſe accerſitos ſupplicia ſtatueret, veriti ne à ſeſe quoque pœnæ exigerentur, ab Indutiomaro perſuaſi, denuo contra Romanos bellum ſuſceperunt: pertractiſque ad defectionis ſocietatem nonnullis etiam [b] aliis ciuitatibus, quæ idem metuebant, aduerſus Titum Labienum, qui in Rhemis tum erat, profecti, à Romanis ſubitò erumpentibus cæſi ſunt. His rebus in Gallia peractis, Cæſar vt pacare omnia rectius poſſet, ibidem in hybernis permanſit.

E Craſſus autem, quum & ipſe aliquid agere cuperet, quod gloriæ ſibi iuxta, atque lucro eſſet futurum, poſteaquam in Syria nihil huiuſmodi eſſe prę manib. videt. (nam & Syri quieti erant, & qui prius Syriam bellis vexarant, tum potentia Craſſi perterriti, nihil mouebant) in Parthos expeditionem ſuſcepit, quum neque vllam belli cauſam contra ipſos afferret, neque id [à ſenatu] decretum eſſet, e-

a & ipſe Ambiorix, & omnes alii tunc

b alii, qui idem.

nimuero & Parthos prædiuites esse acceperat: & Orodem, qui nuper rex factus esset, superatu facilem sperabat. Tum igitur Euphrate fluuio transmisso, magnam Mesopotamiæ partem populando peragrauit, [nemine resistente,] quod eius transitus inexspectato barbaris acciderat: [a] itaque nulla exquisita regni sui custodia vtebantur. Ac Talymenus Ilaces quidam, eius tum regionis præfectus regius, paucis equitibus ad † Ichniā (id castello cuidam nomen est) congressus, victusque, accepto vulnere ipse ad regem sese recepit, eumq; [b] de expeditione hac certiorem fecit. Interim Crassus & castella & vrbes recepit, Græcas potissimū, atq; in his Nicephoriū. [c] Nam quia Macedonum, aliorumq; Græcorum qui militiæ Romanis adfuerant, coloni erant, vim Parthorum grauiter ferentes, atq; in Romanis, à quibus Græcos amari sciebant, multum spei collocantes, haud grauatim ad eos defecerūt: ‡ Soli Zenodotiæ ciues accersitis Romanis aliquot militibus, quasi so in fidem [eorum] daturi, eos quum intra muros accepissent, obtruncauerunt: quæ ipsis causa, vt vrbs euerteretur, fuit. Præter hoc vnum ‡ nihil nequefecit, neque passus est hostile Crassus. Ac profecto omnia, quæ intra Tigrim sunt posita castella cepisset, si eodem impetu barbarorumque terrore vsus fuisset: ac præterea hybernis suis in ea regione habitis, omnia diligenti custodia continuisset: nunc, captis iis locis, quos primo incursu capere poterat, neque reliquorum, neque horum ipsorum, quæ ceperat, vllam rationem habendo, dum in Mesopotamia commorari grauatur, [d] Syriæque amœnitatem desiderat; Parthis se ad bellum parandi spatium, relictosque in Mesopotamia Romanos milites opprimendi occasionem præbuit. Hoc initium belli Romanorū aduersum Parthos fuit.

Habitant autem trans Tigrim fluuium, in arcibus ac castellis, adeoque vrbibus etiam, cum aliis, tum Ctesiphonte; quæ regia eorum est. Etiam inter antiquos barbaros genus eorum fuit. nam nomen Parthorum etiam sub Persico regno gesserant. Cæterum eo tempore ‡ & regionem haud magnam obtinuerant, neque extra fines suos imperium suum extulerant. posteaquam autem & Persicum regnum euersum est, & Macedonum res floruerunt, successoresque Alexandri inter se dissidentes, aliique aliis regiones certas vi adimentes

a ideoque nullum in Mesopotamia præsidium alicuius momenti constitutum fuerat. Ac Talymenum Silaces

† ad Ichnias

b de Crassi expeditione certiorem

c Etenim Macedonū, aliorumque Græcorum, quos bellorū socios aliquando Macedones habuerant, cōplures coloni vim Parthorum grauiter

‡ Soli ciues Zenodotii

‡ nihil tunc neque

d & quietē otiumque in Syria desiderat,

‡ & exiguā regionis Persicæ partem incolebant,

A ποίς τε γὰρ παμπλουσίους ἤκουεν αὐτὰς, καὶ τὸν Ὀρώδην δυσάλωτον, ἅτε καὶ νεωστὶ καταστάντα, εἶναι προσεδόκησε. τόν τε οὖν Εὐφράτην ἐπεραιώθη, καὶ προσῆλθεν ἐπὶ πολὺ τῆς Μεσοποταμίας, φέρων τε αὐτὴν καὶ πορθῶν. τῆς γὰρ διαβάσεως αὐτοῦ ἀδοκήτου τοῖς βαρβάροις γενομένης, οὐδεμία ἀκριβὴς φυλακὴ αὐτῆς καθεστήκει. ὥστε Ταλύμενος ‡ Εἰλάκης, ὁ τότε τῆς χώρας ἐκείνης στρατηγῶν, ἡττήθη τε περὶ Ἰχνίας, τεῖχός τι οὕτω καλούμενον, ἱππεῦσιν ὀλίγοις μαχεσάμενος, καὶ τρωθεὶς, ἀπεχώρησεν, † αὐτὸς ἄγγελος τῷ βασιλεῖ τῆς ἐπιστρατείας αὐτοῦ γενησόμενος. ταχὺ δὲ καὶ ὁ Κράσσος τά τε φρούρια καὶ τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας μάλιστα, τάς τε ἄλλας καὶ τὸ Νικηφόριον ὠνομασμένον, προσεποιήσατο. τῶν γὰρ Μακεδόνων καὶ τῶν ἄλλων τῶν συστρατευσάντων σφίσιν Ἑλλήνων ἄποικοι πολλοὶ, βίᾳ ἀχθόμενοι, καὶ ἐς τοὺς Ῥωμαίους, ὡς καὶ φιλέλληνας, πολλὰ ἐλπίζοντες, οὐκ ἀκουσίως μεθίσταντο. † πλήν τοί γε Ζηνοδοτίου οἰκήτορες μεταπεμψάμενοί τινας αὐτῶν, ὡς καὶ μεταστησόμενοι· ἐπειδὴ δὲ ἔνδον ἐγένοντο, ἀπέλαβόν τε αὐτοὺς καὶ διέφθειραν· * καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀνεστάθησαν. οὐδὲν δ' ἄλλο δεινὸν οὔτε ἔπραξε τότε Κράσσος, οὔτε ἔπαθε. πάντως δ' ἂν καὶ τὰ λοιπὰ χωρία τὰ ἐντὸς τοῦ Τίγριδος ὄντα ἐκεχείρωτο, εἴ τῇ τε αὐτοῦ ὁρμῇ καὶ τῇ τῶν βαρβάρων ἐκπλήξει πρὸς πάντα ὁμοίως ἐκέχρητο, καὶ προσέτι καὶ κατὰ χώραν χειμάσας, ἐν φρουρᾷ αὐτὰ ἀκριβεῖ ἐπεποίητο· νῦν δ', ἑλὼν ὅσα ἐξ ἐπιδρομῆς ἠδυνήθη λαβεῖν, οὔτε τι τῶν λοιπῶν οὔτ' αὐτῶν ἐκείνων ἐπεφρόντισεν, ἀλλὰ τῇ τε ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ διατριβῇ ἀχθεσθεὶς, καὶ τῆς ἐν τῇ Συρίᾳ ῥᾳστώνης ἐπιθυμήσας, παρέσχε τοῖς Πάρθοις καιρὸν παρασκευάσασθαι, καὶ τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ἐν τῇ χώρᾳ στρατιώτας κακῶσαι. αὕτη μὲν ἡ ἀρχὴ τοῖς Ῥωμαίοις τοῦ πρὸς αὐτοὺς πολέμου ἐγένετο.

Οἰκοῦσι δὲ ὑπὲρ Τίγριδος, τὸ μὲν πολὺ, τείχη καὶ φρούρια, ἤδη δὲ καὶ πόλεις, ἄλλας τε καὶ Κτησιφῶντα· ἐν ᾗ καὶ † βασιλεῖα ἔχουσι. τὸ γὰρ γένος σφῶν ἦν μέν που καὶ παρὰ τοῖς πάλαι βαρβάροις, καὶ τό γε ὄνομα τοῦτο καὶ ὑπὸ τὴν Περσικὴν βασιλείαν εἶχον· ἀλλὰ τότε μὲν αὐτοί τε ἐν μέρει χώρας βραχεῖ ᾤκουν, καὶ δυναστείαν ὑπερόριον οὐκ ἐκέκτηντο· ‡ ἐπεὶ δ' ἥ τε τῶν Περσῶν ἀρχὴ καθῃρέθη, καὶ τὰ τῶν Μακεδόνων ἤκμασεν, οἵ τε τοῦ Ἀλεξάνδρου διάδοχοι * στασιάσαντες, ἄλλοις ἄλλοι ἀπ-

ὀτε-

‡ Σιλάκης & Σινάκης Plutar. & Appiano.

† [illegible]

† [illegible] Ζηνοδοτίου

* καὶ διὰ τοῦτο αὐτοὶ [illegible]

† βασίλεια

‡ [illegible]

* Xiphil. [illegible]

ἐτίμων τε, καὶ βασιλείας ἰδίας κατεστήσαντο, τότε τε ἐν μέσῳ τότε πρῶτον ὑπ' Ἀρσάκου τινὸς ἀφίκοντο (ὅθεν περ καὶ οἱ ἔπειτα βασιλεύσαντες αὐτῶν, Ἀρσακίδαι ἐπωνομάσθησαν) καὶ εὐτυχήσαντες, τήν τε πλησιόχωρον ἐκτήσαντο πᾶσαν, καὶ τὴν Μεσοποταμίαν σατραπείαις κατέσχον. τελευτῶντες δὲ, ἐπὶ τοσοῦτο καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς δυνάμεως ἐχώρησαν, ὥστε καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τότε ἀντιπολεμῆσαι, καὶ δεῦρο ἀεὶ ἀντίπαλοι νομίζεσθαι. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως ἰσχυροὶ τὰ πολέμια, μεῖζον δ' ὅμως ὄνομα (καίτοι μήτε τῶν Ῥωμαίων τι παρῃρημένοι, καὶ προσέτι καὶ τῆς † ἑαυτῶν ἀπεστερημένοι) ἔχουσιν, ὅτι μηδέπω δεδούλωνται. ἀλλὰ καὶ νῦν ἐπὶ τοὺς πολέμους τοὺς πρὸς ἡμᾶς ὁσάκις ἂν συνενεχθῶσι, διαφέρουσι. περὶ μὲν οὖν τοῦ τε γένους καὶ τῆς χώρας, τῆς τε ἰδιότητος τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν, πολλοῖς τε εἴρηται, καὶ ἐγὼ οὐκ ἐν γνώμῃ ποιοῦμαι συγγράψαι. τῇ δὲ δὴ ὁπλίσει, καὶ τῇ τῶν πολέμων διαχειρίσει (τούτων γὰρ ὁ ἐξετασμὸς τῷ δὲ τῷ λόγῳ, ὅτι καὶ ἐς χρείαν αὐτῶν ἀφικνεῖται, προσήκει) τοιᾷδε χρῶνται. ἀσπίδι μὲν οὐδὲν νομίζουσιν· ἱπποτοξόται δὲ καὶ κοντοφόροι, τὰ πολλὰ κατάφρακτοι στρατεύονται· πεζοί τε, ὀλίγοι μὲν, καὶ οἱ ἀσθενέστεροι τοξόται· δ' οὖν καὶ ἐκεῖνοι πάντες εἰσίν. ἔκ τε γὰρ παίδων ἀσκοῦνται, καὶ ὁ οὐρανὸς ἥ τε χώρα αὐτοῖς συναίρεται πρὸς ἀμφότερα. αὕτη τε γὰρ πεδιὰς ὡς πλῆθει οὖσα, ῥᾷστη τε ἵπποις τρέφειν ἐστὶ, καὶ ἐπιτηδειοτάτη καθιππεύεσθαι. ἀγέλας γοῦν ὅλας καὶ ἐν τοῖς πολέμοις, ὥστ' ἄλλοτε ἄλλοις ἵπποις χρῆσθαι, καὶ πόρρωθέν τε ἐξαπιναίως ἐπελαύνειν, καὶ μακράν ποι ἐξ αἰφνιδίου ἀποχωρεῖν, ἐπάγονται. καὶ ὁ οὐρανὸς ὁ ὑπὲρ αὐτῶν, ξηρότατός τε ὢν, καὶ ἰκμάδα οὐδὲ ἐλαχίστην ἔχων, εὐτονωτάτας σφίσι τὰς τοξείας, πλὴν τοῦ πάνυ χειμῶνος, παρέχεται· καὶ διὰ τοῦτο τὴν ὥραν ἐκείνην οὐδαμῇ στρατεύονται. τὸν δὲ δὴ λοιπὸν ἔτει δυσμαχώτατοι ἔν τε τῇ σφετέρᾳ καὶ ἐν τῇ ὁμοιοτρόπῳ εἰσί. τόν τε γὰρ ἥλιον φλογωδέστατον ὄντα ἀνέχονται τῇ συνηθείᾳ, καὶ τῆς ὀλιγότητος τῆς τε δυσχερείας τοῦ ποτοῦ πολλὰ ἀλεξιφάρμακα ἀνευρήκασιν· ὥστε καὶ ἐκ τούτου μὴ χαλεπῶς τοὺς ἐς τὴν χώραν αὐτῶν ἐσβάλλοντας ἀμύνεσθαι. ἔξω γὰρ ἐκείνης ὑπὲρ τὸν Εὐφράτην, μάχαις μὲν ποσὶ καὶ καταδρομαῖς αἰφνιδίοις ἤδη ποτὲ ἴσχυσάν τι, πολεμῆσαι δὲ ποιν ἀπαυτίκα διαρκῶς οὐ δύναιντ᾽), καὶ ἐς ἀλλοτριωτάτην σφίσι καὶ τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ κατάστασιν ἀπαρτῶνται, καὶ μήτε σίτου

† ἑαυτῶν ἰ-τα

A tes, regna sibi singuli constituerunt, tum primum sub Arsace quodam Parthi quoque innotuerunt: [a] vnde & posteri eorum reges Arsacidarum cognomentum habuere. Deinde rebus secundis vsi, omnes circum se positas regiones occupauerunt: Mesopotamiamque, quæ prius à præfecto regebatur, sui iuris fecerunt. Tandem ad id gloriæ ac potentiæ euecti sunt, vt & tum temporis contra Romanos belligerarent, & in hũc vsq; d em aduersarii iis habeantur. Sane bello B multum possunt, [b] nomen tamen re ipsa maius adepti sunt: non quod Romanis ipsi quicquam ademerint (nam de suis quoque finibus nonnihil concesserunt) sed quia in seruitutem redacti nondum sunt: atque etiamnum in bello cum nostris congressi, [c] superiores euadere solent. Ac de populo quidem isto, regioneque, tum quæ propria ipsorum vitæ instituta sint, multi scripserunt: neque mihi ea persequi consilium est. Armatura eorum, vsusque armorum (huius enim C rei expositio sermoni nostro coniunctior est, isque ea opus habet) talis est. Scuto [d] nihil tribuunt, sed sagittis iaculisque ipsi equites [e] vtuntur armatiq; maiori ex parte. Pedites inter eos pauci sunt, iique infirmiores: sed & † ipsi sagittarii, ad quod à pueritia exercentur; cœlo ipsis suo, ac regione, ad vtrunque conducente. Regio enim plana vt plurimum est, & cum ad alendos equos, tum ad equitandum aptissima. Itaque armenta tota equorum D in bellis ducunt, vt subinde mutatis equis, subito ex longinquo adequitare, rursusque repente procul referre pedem possint. Iam aer apud ipsos est siccissimus, humoremque ne minimum quidem cõtinet: itaque sagittarum vsum ipsis intentissimum præbet, excepto eo tempore, quo summa est hyems: ideoque ea tempestate nusquam in bellum proficiscuntur. Reliquis anni partibus si vel in sua, vel in similis naturæ terra bellum gerant, pugna superari vix possunt. Consuetudine enim hoc habent, vt solis æstum acerrimum ferant. Aduersum potus E defectum multa remedia inuenta ipsis sunt: quæ res ipsis ad propulsandam vim, si quis fines eorum ingrediatur, haud parum prodest. Extra suos fines trans Euphratem aliquando pugnis atque excursionibus repentinis nonnihil quidem egerunt, tamen iustum bellum gerere, nisi domi suæ, non valent: quippe qui in alienam sibi & terræ & aeris constitutionem deueniant, ac commeatui

[a] Vnde & qui deinceps apud eos regnarunt, Arsacidarum

[b] & nomen inde maius habent, (licet Romanis nihil ademerint, atque etiã de sua regione quadã amiserint) quod nunquam in seruitutem redacti sint.

[c] cum laude rem gerunt.

[d] Scuto non vtuntur.

[e] militant,

† illi ipsi omnes sagittarii,

impedimentisque militum ferendis sarcinas nullas vsurpent. Ita Parthorum res habent. Quum Crassus in Mesopotamiam ingressus fuisset, quemadmodum memorauimus, in Syriam ad eum legatos Orodes misit, qui & expostularent cum eo, quod eam regionem inuasisset, & causas belli exquirerent. misit præterea Surenam cum exercitu ad recipienda ea, quæ vel capta fuerant, vel defecerant: ipse expeditionem in Armeniam, quæ Tigranis quondam fuerat, instituit; ne Artabazes Tigranis filius, qui tum ibi regnabat, ipse de suo regno sollicitus, vllum Romanis auxilium mittere posset. Crassus legatis respondit, Seleuciæ se (vrbs est Mesopotamiæ, in qua nostro quoq; tépore multi Græci sunt) caussas belli editurum. Tum quidam ex Parthis sinistram manum dextræ digitis percutiens, Ante, inquit, hinc pili enascētur, quam tu Seleuciam peruenias.

ANNO V.C. 701.

EA hieme, qua Cn. Caluinus & Valerius Messala consules extiterunt, multa ad ipsam quoque vrbem Romam prodigia euenerunt. ‡ Bubo enim, lupique apparuerunt, canesque oberrantes[a] vlulauerunt: simulacra, alia sudauerunt, alia de cœlo tacta sunt: magistratusque, nonnihil quidem propter contentiones, magis tamen etiam auspiciorum atque ostentorum causa, vix tandem septimo mense creati sunt. Cæterum hæc quidem quid portenderent, palam non fiebat: quia & ad vrbem tumultus, & in Gallia noui motus existebant: & cum Parthis bellum contractum erat, [b] incertum Romanis quo euentu. Crasso autem Euphratem apud Zeugma (ita loco isti nomen est ab expeditione Alexandri, quod ibi trans fluuium profectus est) transeunti, manifesta, ac quæ quid designarent, intelligi facile posset, signa euenerunt. Aquila, exigua quædam est facelli effigies, inque ea, aquila aurea est collocata: ‡ constituitur autem in omnibus legionibus Romanis: neque prius hibernaculis effertur, quam vniuersus exercitus egrediatur. Eam aquilam [c] hastæ impositam vnus quidam vir portat, cuius hastæ pars infima † præacuta est, vt in solum defigi possit. Huiusmodi ex aquilis vna noluit cum Crasso Euphratem transire, sed perinde ac si terræ adnata esset, ita infixa hæsit, donec tandem à multis circumstantibus vi euulsa fuit, inuitaque comitata est suos. Vexillum præterea quoddam ex eorum numero, quæ magna velorumque similia sunt,

‡ in-

‡ Bubones

a damna in tulerunt.

b ipsi ignorantib. quonam id modo decidisset.

‡ erigitur autem in omnibus per delectum conscriptis legionibus, neque

c hasta sublime

† in acutam cuspidem desinit, vt in

A μήτε μισθοφόρου σκευὴν ποιούμενοι. τοιαῦτα μὲν τὰ τῶν Πάρθων ἐστίν. ἐσβαλόντος δὲ ἐς τὴν Μεσοποταμίαν τοῦ Κράσσου, ὥσπερ εἴρηται, ὁ Ὀρώδης ἔπεμψε μὲν καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἐς τὴν Συρίαν πρέσβεις, τήν τε ἐσβολὴν αἰτιώμενος, καὶ τὰς αἰτίας τοῦ πολέμου πυνθανόμενος· † ἔπεμψε πρός τε ἑαλωκότα, πάντα μεθεστηκότα, Σουρήναν σὺν στρατῷ. αὐτὸς γὰρ τῇ Ἀρμενίᾳ τῇ τοῦ Τιγράνου ποτὲ γενομένῃ διενοεῖτο ἐπιστρατεῦσαι, ὅπως ὁ Ἀρταβάζης ὁ τοῦ Τιγράνου παῖς, ὁ τότε αὐτῆς βασιλεύων, μηδεμίαν τοῖς Ῥωμαίοις, ἅτε καὶ περὶ τῇ οἰκείᾳ

B δεδιώς, βοήθειαν πέμψῃ. ὁ οὖν Κράσσος ἐκείνοις τε ἐν Σελευκείᾳ (ἔστι δὲ πόλις ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, πλεῖστον τὸ Ἑλληνικὸν καὶ νῦν ἔχουσα) τὰς αἰτίας τοῦ πολέμου ἐρεῖν ἔφη. καί τις αὐτῷ τῶν Πάρθων τῆς ἐς τὴν χεῖρα τὴν ἀριστερὰν τοῖς τῆς ἑτέρας δακτύλοις κρούσας, εἶπεν ὅτι, Θᾶσσον ἐνθένδε τρίχες ἀναφύσουσιν, ἢ σὺ ἐν Σελευκείᾳ γενήσῃ.

Καὶ ‡ ἐπὶ τοῦ χειμῶνος, ἐν ᾧ Γναῖός τε Καλουῖνος καὶ Οὐαλέριος Μεσσάλας ὑπάτευσαν, πολ-

C λὰ μὲν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ τέρατα τότε ἐγένετο. καὶ γὰρ † βύαι καὶ λύκοι ὤφθησαν, οἵ τε κύνες περιφοιτῶντες ἠκίζοντο. καὶ ἀγάλματα, τὰ μὲν ἴδρωσε, τὰ δὲ ἐκεραυνώθη. τάς τε ἀρχὰς τὸ μέν τι, ‡ φιλονεικίᾳ, τὸ δὲ πλεῖστον, ὑπό τε τῶν ὀρνίθων καὶ ὑπὸ διοσημειῶν μόλις ποτὲ τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ ἀπέδειξαν. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν οὐδέν τι σαφὲς ἐδήλου ἐς ὅ, τι τελευτήσει· τά τε γὰρ ἐν τῷ ἄστει ἐταράττετο, καὶ οἱ Γαλάται ἐκινήθησαν αὖθις· πρός

D τε τοὺς Πάρθους, οὐδ' εἰδότες πῶς, συνερρώγεσαν. τῷ δὲ δὴ Κράσσῳ, ἐν Εὐφράτην κατὰ τὸ Ζεῦγμα (οὕτω γὰρ ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου στρατείας τὸ χωρίον ἐκεῖνο, ὅτι ταύτῃ ἐπεραιώθη, κέκληται) διαβαίνοντι καὶ προφανῆ καὶ δύσβολα συνηνέχθη. ὁ γὰρ ἀετὸς ὠνομασμένος, (ἔστι δὲ νεὼς μικρὸς, καὶ ἐν αὐτῷ ἀετὸς χρυσοῦς ἐνίδρυται· καθίσταταί τε ἐν πᾶσι τοῖς ἐκ τοῦ καταλόγου στρατοπέδοις, καὶ οὐδαμόσε ἐκ τῶν χειμαδίων, πλὴν εἴ ποι σύμπας ὁ στρατὸς ἐξίοι, κι-

E νεῖται· καὶ αὐτὸν εἷς ἀνὴρ ἐπὶ † δόρατος μικροῦ ἐς ὀξὺ τὸ στύρακα ἀπηγμένου, ὥστε καὶ ἐς τὸ δάπεδον καταπήγνυσθαι, φέρει.) τούτων οὖν τῶν ἀετῶν εἷς οὐκ ἠθέλησε τὸν Εὐφράτην αὐτῷ τότε συνδιαβῆναι, ἀλλὰ ἐν τῇ γῇ ἐνέσχετο, ὥσπερ ἐμπεφυκώς· πρὶν δὴ πολλοὶ περιστάντες βίᾳ αὐτὸν ἀνέσπασαν. καὶ ὁ μὲν καὶ ἄκων ἐπηκολούθησε· σημεῖον δέ τι τῶν μεγάλων τοῖς ἱστίοις ἐοικότων,

καὶ

† ἔπεμψε δὲ πρός τε τὰ

‡ ἐπὶ δὲ τοῦ χειμῶνος, ἐν

† βύαι

‡ Xyland. φιλονεικίᾳ,

† ἐπὶ δόρατος μακροῦ. Sic & Xiphil.

καὶ φοινικᾶ γράμματα ἐπ' αὐτῆς πρὸς δήλωσιν τοῦ τε στρατοῦ καὶ τοῦ στρατηγοῦ σφῶν τοῦ αὐτοκράτορος ἔχοντα, ἐς τὸν ποταμὸν ἀπὸ τῆς γεφύρας περιτραπὲν ἐνέπεσε. καὶ τοῦτο μὲν ὑπὸ πνεύματος ὄντος σφοδροῦ ἐγένετο· ὁ δὲ δὴ Κράσσος καὶ τἆλλα τὰ ἰσομήκη οἱ συντεμών, ὅπως βραχύτερα καὶ ἐκ τούτου καὶ βεβαιότερα φέρειν εἴη, προσεπηύξησε τὰ τέρατα. καὶ γὰρ ὁμίχλη ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ ποταμοῦ διαβάσει τοσαύτη τοῖς στρατιώταις περιεχύθη, ὥστε περί τε ἀλλήλοις αὐτοὺς σφαλῆναι, καὶ μηδὲν τῆς πολεμίας, πρὶν ἐπιβῆναι αὐτῆς, ἰδεῖν. καὶ τὰ διαβατήρια τά τε ἀποβατήρια σφίσι δυσχερέστατα ἐγένετο. καὶ τούτῳ ἄνεμός τε πολὺς ἐπέπεσε, καὶ κεραυνοὶ κατέσκηψαν, ἥ τε γέφυρα, πρὶν πάντας αὐτοὺς διελθεῖν, διελύθη, καὶ (ἦν γὰρ τὰ γιγνόμενα οἷα καὶ πάνυ τινὰ καὶ τὸν ἀγνωμόνων τε καὶ ἀσυνέτων ἐκδιδάξαι ὅτι κακῶς ἀπαλλάξουσι, καὶ οὐκ ἀνακομισθήσονται) φόβος καὶ κατήφεια ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐγένετο δεινή. ὁ οὖν Κράσσος, παραμυθούμενος

„ αὐτοὺς εἶπεν ὅτι, Μὴ καταπλήττεσθε ἄνδρες στρα-
„ τιῶται, εἰ ἡ γέφυρα διέφθαρται· μηδὲ οἴεσθε ἐκ
„ τούτου χαλεπόν τι ἐπισημαίνεσθαι. ἐγὼ γὰρ ὑμῖν
„ αὐτὸς ἐπόμνυμι λέγω, ὅτι δι' Ἀρμενίας τὴν ἐπάνοδον ποιήσασθαι ἔγνωκα. ἐκ μὲν δὴ οὖν τούτου ἐθάρσυνε. νῦν δὲ προσεπειπών τινά, ἔφη, μέγα ἀ-
„ ναβοήσας, θαρσεῖτε. οὐδεὶς γὰρ † ἡμῶν ἐνθένδε
„ ἐπανήξει. ἀκούσαντες γὰρ τοῦτ' οἱ στρατιῶται, οἰωνόν τε σφίσιν οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἧττον γεγενῆσθαι νομίσαντες, καὶ ἐς ἀθυμίαν πλείω κατέπεσον· ὥστε μηδὲν ἔτι μηδὲ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ παραινέσεων φροντίσαι, δι' ὧν τούς τε βαρβάρους ἐφαύλιζε, καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων ἐνεγκωμίαζε, χρήματά τε αὐτοῖς ἐδίδου, καὶ γέρα ἐπηγγέλλετο. ἀλλ' ἠκολούθουν, καὶ οὔτε αὐτ' εἶπεν οὐδείς, οὔτε ἀντέπραξε. τάχα μὲν καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου, ἤδη δὲ καὶ ἐκπεπληγμένοι, καὶ μήτι τι βουλεύσασθαι μήτε πρᾶξαι σωτήριον δυνάμενοι. πολλαχῇ γοῦν καὶ τὰ ἄλλα, καθάπερ ὑπὸ δαιμονίου τινὸς κατακεκλειμένοι, καὶ ταῖς γνώμαις καὶ τοῖς σώμασιν ἐσφάλλοντο. μέγιστον δ' ὅμως αὐτοὺς ὁ Αὔγαρος ὁ ‡ Ὀρροηνὸς ἐλυμήνατο. ἔνσπονδος γὰρ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπὶ τοῦ Πομπηίου γενόμενος ᾑρεῖτο τὰ τῶν βαρβάρων. καὶ τοῦτο μὲν καὶ ὁ Ἀλχαύδονιος ὁ Ἀράβιος ἐποίησε· πρὸς γὰρ τὸ ἰσχυρὸν ἀεὶ μεθίστατο. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἐκ τοῦ προφανοῦς ἀπέστη, καὶ κατὰ τοῦτο οὐ δυσφύλακτος ἦν· ὁ δ' Αὔγαρος ἐφρόνει μὲν τὰ τοῦ Πάρθου, ἐπλάττετο δὲ

† ἡμῶν

‡ Ὀσροηνὸς

A † inſcriptum puniceis literis, ad notitiam exercitus imperatoriſque faciendam, inuerſum vi vehementis venti, à ponte in flumen decidit. At Craſſus, reliquis vexillis, quæ eiuſdem erant longitudinis, præciſis, vt breuiora, atque ad ferendum aptiora eſſent, numerum prodigiorum auxit. Tanta enim in ipſo fluminis tranſitu [a] coorta eſt nebula, vt & ipſi inuicem impingentes corruerent: nec prius terram hoſtilem cernerent, quam in ea pedem poſuiſſent. Itaque & tranſ-B greſſi Euphratem ſunt ſumma cum difficultate, & de ponte in terram perquam difficulter deſcenderunt. Sub hæc ventus incubuit validus, fulminaque deciderunt: ponſque ante, quam omnes tranſiuiſſent, diſiectus eſt. Quæ quum ita eueniſſent, vt facile ſtupidum etiam, atque imperitum quemque docere poſſent, calamitatem ipſis prædici, reditumque abnui, metus ac mœſtitia ingens militum animos occupauêre. Quos vt C conſolaretur Craſſus, exercitum allocutus, non perterri eos debere dixit propterea, quod pons deiectus eſſet, neque id pro [b] portento accipiendum: iuramentoque confirmauit, ſtatuiſſe ſe per Armeniam copias reducere. His dictis quum animum ſuis reddidiſſet, addidit, magna voce exclamans, Bono animo eſte milites: [c] hac enim nemo noſtrûm reuertetur. Quo audito [dicto] milites, idque non minorem reliquis vim ominis habere arbitrati, in maiorem prolapſi ſunt triſtitiam: vt iam neque cæteris eius D cohortationibus animum aduerterent, barbaros verbis eleuantis, remque Romanam prædicantis, adhæc pecuniam exercitui diſtribuentis, præmiaque promittentis. Nihilominus ſequebantur: neque aut verbo aut re quiſpiam reſiſtebat, ſiue (vt videri poteſt) legi in hoc parentes, ſiue quod iam animis conſternati, † neque conſilium ſuæ ſalutis capere, neque agere quicquam ſalutare poterant. itaq; deinceps omnia, quæ vel animo, vel corpore moliebantur, ad perniciem ipſis ſpectabant, quaſi iam tum ab E aduerſo fato damnatis. Maximam autem calamitatis partem Augarus ipſis Osroenus attulit. Is Romanis ante fœdere iunctus, ſub Pompeio, barbarorum partes tum potiores habuit. quod idem Alchaudonius quoque Arabs fecit, ſemper potentiori ſe ſolitus adiungere. Cæterum hic, quia manifeſto defecerat à Romanis, caueri facile potuit: Augarus autem, quum Partho ſtuderet, ſimulauit

† inſcripta.

a circumfuſé ſa militibus nebula.

b pro triſpro ſto portento.

c hinc enim nemo noſtrûm.

† nihil ſalutare nec deliberare, nec agere poterant. Quinetiam ceteris in rebus omnibus, velut à numine quodam cõdemnati, & mentib. & corporibus titubabant.

se Crassi amicum, liberaliterque ei pecuniam suam impendens, & explorauit omnia eius consilia, & Partho enunciauit. Idem, si quod vtile consilium Crassus cepisset, dehortatus hominem est: sin damnosum, confirmauit, ac tandem huiusmodi rem confecit. Crassus Seleuciam contendere decreuerat, quo setutò cum exercitu ac commeatu præter Euphratem ac trans eundem peruenire posse cogitabat: à Seleucia (quam, vt a Græcis hominibus habitatam, facile sperabat in suam potestatem venturam) ad Ctesiphontem vrbem haud difficulter se traiecturum. Id consilium, tanquam multo tempore opus habiturum, vt repudiaret, ac potius aduersum Surenam, qui prope cum parua manu esset iret, Augarus persuasit. Quibus constitutis, quum Crassum, vt periret, Surenam (cum quo sub speculandi prætextu frequenter congrediebatur) vt superare posset, parauisset; Romanos nihil solicitos, ac tanquam ad certam iam victoriam proficiscentes, eduxit; [a] in eisque tum per insidias opprimendis Parthum adiuuit. Res tota ita acta est. Parthi maiore suarum copiarum parte abscondita, (erat enim regio aliquibus locis inæqualis, arboribusque consita) Romanis occurrerunt. Quos quum Crassus, imperatoris filius, qui ex Gallia ad patrem peruenerat, conspicatus esset, [b] atque eos solos hostes esse putaret, cum equitatu iis obuiam venit: fugæque sese dedita opera dantes, victos ratus, insecutus tantisper est, dum procul à suorum acie subductus, deinde circumuentus ab hostibus interiit. Hoc facto, in fugam tamen pedites Romani dati nequaquam, sed Crassi vlciscendi causa acriter cum Parthis congressi sunt: verum nihil suo nomine dignum efficere potuerunt, cum ob multitudinem hostium, tum ob genus pugnæ: præsertim insidiis insuper Augari circumuenti. Nam sicubi orbem voluere intendebant, vt propter densitatem † ordinum sagittas hostium euitarent, Parthorum hastati equites magno impetu irruentes, [c] aut confodiebant Romanum peditem, aut agmen vtique dissipabant: sin eius vitandi causa sese disiungebant, sagittis Parthorum expositi erant. Ita multi ipso hastatorum incursu consternati peribant, alii ab equitibus deprehensi interficiebantur, alii contis [d] proturbabātur, cōfigebanturue. [Quod si qui denuo pugnam tentarent,] iacula quam-

a Et ipse eos in opere cū hostibus adortus est.

b ac solos eos contemsisset, cum equitatu.

† aciei

c aut prosternebant

d euertebantur, aut trāsfixi trahebantur. Iacula quoque quamplurima

A τῷ Κράσσῳ φιλικῶς ἔχειν· καὶ χρήματά τε ἀφειδῶς αὐτῷ ἀνήλισκε, καὶ τά τε βουλεύματα αὐτοῦ πάντα καὶ ἐμάνθανε καὶ ἐκείνῳ διήγγελλε· καὶ προσέτι εἰ μέν τι χρηστὸν σφῶν ἦν, ἀπέτρεπεν αὐτόν· εἰ δ' ἀσύμφορον, ἐπέσπερχε. καὶ δὴ καὶ τοιόνδε τι τελευτῶν ἔπραξε. τοῦ γὰρ Κράσσου πρὸς Σελευκίαν ὁρμῆσαι διανοουμένου, ὥστε ἐκεῖσέ τε ἀσφαλῶς παρά τε τὸν Εὐφράτην καὶ δι' αὐτοῦ τόν τε στρατὸν καὶ τοῖς ἐπιτηδείοις κομισθῆναι, καὶ μετ' B αὐτῶν (προσποιήσασθαι γὰρ σφᾶς, ἅτε καὶ Ἕλληνας, ῥᾳδίως ἤλπιζεν) ἐπὶ Κτησιφῶντα μὴ χαλεπῶς περαιωθῆναι· τούτου μέν, ὡς καὶ χρονίου ἐσομένου, ἀμελῆσαι αὐτὸν ἐποίησε, τῷ δὲ δὴ Σουρήνᾳ, ὡς καὶ ἐγγὺς καὶ μετ' ὀλίγων ὄντι, συμμῖξαι ἔπεισε. καὶ μετὰ τοῦτο παρασκευάσας τὸν μέν, ὅπως ἀπόληται, τὸν δέ, ὅπως κρατήσῃ, (συνεχῶς γὰρ προφάσει κατασκοπῆς τῷ Σουρήνᾳ συνεγίγνετο) ἐξήγαγε τοὺς Ῥωμαίους ἀφροντιστοῦντας ὡς ἐπὶ νίκην C ἕτοιμον, καὶ αὖθις ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ συνεπέθετο. ἐπράχθη δὲ ὧδε· οἱ Πάρθοι τὸ πλεῖον τοῦ στρατοῦ σφῶν ἀποκρύψαντες, (ἥ τε χώρα ἀνώμαλός τέ πῃ ἦν καὶ δένδρα εἶχεν) ἀπήντησαν τοῖς Ῥωμαίοις. ἰδὼν οὖν αὐτοὺς ὁ Κράσσος, οὐκ ἐκεῖνος, ἀλλ' ὁ νεώτερος, (πρὸς γὰρ τὸν πατέρα ἐκ τῆς Γαλατίας παρῆν) καὶ καταφρονήσας σφῶν ὡς καὶ μόνων, ἀντεξήγαγε τὸ ἱππικόν· καὶ τραπομένους ἐξεπίτηδες αὐτοὺς ἐπιδιώκων, D ὡς καὶ κρατῶν, ὑπήχθη πολὺ † ὑπὸ τῆς φάλαγγος· καὶ ταύτῃ περιστοιχισθεὶς κατεκόπη. γενομένου δὲ τούτου, οἱ πεζοὶ τῶν Ῥωμαίων οὐκ ἐπετράποντο μέν, ἀλλὰ καὶ προθύμως τοῖς Πάρθοις, ὡς καὶ τιμωρήσοντες αὐτῷ, συνέμιξαν· οὐ μέντοι καὶ ἄξιον σφῶν οὐδὲν ἔκ τε τοῦ πλήθους καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς μάχης αὐτῶν, ἄλλως τε καὶ ὑπὸ τοῦ Αὐγάρου ἐπιβουλευθέντες, ἐποίησαν. εἴτε γὰρ συνασπίσαι ἔγνωσαν, ὡς καὶ τῇ πυκνότητι τῆς τάξεως σφῶν τὰ τοξεύματα αὐτῶν ἐκ- E φευξόμενοι, προσπίπτοντες σφίσιν οἱ κοντοφόροι ῥύμῃ τοὺς μὲν κατέβαλλον, τοὺς δὲ πάντως γοῦν ἐσκεδάννυσαν· εἴτε καὶ διασταῖεν, ὅπως τοῦτό γε ἐκκλίνοιεν, ἐτοξεύοντο. καὶ τούτῳ πολλοὶ μὲν καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς προσελάσεως τῶν κοντοφόρων ἐκπληττόμενοι ἔθνησκον, πολλοὶ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἱππέων ἐγκαταλαμβανόμενοι ἐφθείροντο· ἄλλοι τοῖς κοντοῖς ἀνετρέποντο, ἢ καὶ ἀναπειρόμενοι ἐφέροντο. τά τε βέλη

† Xyland. ἀπὸ τῆς

καὶ πυκνά, καὶ πανταχόθεν ἅμα αὐτοῖς ἐμπίπτοντα, συχνοὺς μὲν † κεραίᾳ πληγῇ * ἀπέβαλλε, συχνοὺς δὲ ἀπομάχους εἰργάζετο· πᾶσι δὲ ἀσχολίαν ἐνεποίει, ἔς τε τοὺς ὀφθαλμοὺς σφῶν ἐσπετόμενα, καὶ πρὸς τὰς χεῖρας, τό, τε ἄλλο σῶμα πᾶν· καὶ διὰ τῶν ὅπλων χωροῦντα, τήν τε προφυλακὴν αὐτῶν ἀφῃρεῖτο, καὶ † γυμνούς τε σφᾶς πρὸς τὸ ἀεὶ τιτρωσκόμενον ἠνάγκαζεν. ὥστε ἐν ᾧ τις τόξευμα ἐφυλάττετο, ἢ καὶ ἐμπαγὲν ἐξῄρει, πλείω τραύματα ἄλλα ἐν πολλοῖς ἐλάμβανε. κἀκ τούτου ἄπορον μὲν σφίσι κινηθῆναι, ἄπορον δὲ καὶ ἀτρεμίζειν ἦν. οὔτε γὰρ ἀσφάλειαν οὐδέτερον αὐτοῖς εἶχε, καὶ τὸν ὄλεθρον ἀμφότερα ἐπέφερε· τὸ μέν, ὅτι οὐκ ἠδύναντο, τὸ δέ, ὅτι ῥᾷον ἐτιτρώσκοντο. καὶ ταῦτα μὲν † ὡς ἐπὶ προσμόνοις τοὺς ἐμφανεῖς πολεμίους ἐμάχοντο, ἔπαθον. ὁ γὰρ Αὔγαρος οὐκ εὐθὺς αὐτοῖς ἐπεχείρησεν· ἐπεὶ δὲ καὶ ἐκεῖνος ἐπέθετο, ἐνταῦθα οἱ Ὀσροηνοί, αὐτοί τε ὄπισθεν † ἐς τὰ ἐπεστραμμένους αὐτοὺς ἔπαιον, καὶ τοῖς ἄλλοις ῥᾷον φονεύειν παρεῖχον. τὴν γὰρ τάξιν, ὅπως ἀντιπρόσωποι αὐτοῖς γένωνται, ἐξελίξαντες, ὄπισθεν σφῶν τοὺς Πάρθους ἐποιήσαντο. αὖθίς τε οὖν πρὸς αὐτοὺς μετεστράφησαν, καὶ πάλιν αὖθις πρὸς ἐκείνους, εἶτα πρὸς τούτους. κἀκ τοῦ τοιούτου μᾶλλον ἐπιταραχθέντες, ἅτε καὶ συνεχῶς, δεῦρο κἀκεῖσε μεθιστάμενοι, καὶ πρὸς τὸ ἀεὶ τιτρῶσκον ἀποβλέπειν ἀναγκαζόμενοι, τοῖς τε ξίφεσι τοῖς σφετέροις περιέπιπτον, καὶ πολλοὶ καὶ ὑπ' ἀλλήλων ἀπώλλυντο. τέλος δὲ ἐς στενὸν οὕτω κατεκλείσθησαν, ἀναγκαζόμενοι, τῶν πολεμίων ἀεὶ σφίσι πανταχόθεν ἅμα προσπιπτόντων, τοῖς τῶν παρασπιστῶν ἀσπίσι τὰ γυμνὰ σφῶν † περιστέλλειν, ὥστε μηδὲ κινηθῆναι ἔτι δύνασθαι. οὐ μὴν οὐδὲ τὴν στάσιν βεβαίαν ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν νεκρῶν εἶχον, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνοις ἀνέπιπτον. τό, τε καῦμα καὶ τὸ δίψος (μεσοῦντός τε γὰρ τοῦ θέρους καὶ ἐν μεσημβρίᾳ ταῦτ' ἐγίγνετο) καὶ ὁ κονιορτὸς (ὅπως γὰρ ὅτι πλεῖστος αἴροιτο, † πάντα σφᾶς οἱ βάρβαροι περιίππευον) δεινῶς τοὺς λοιποὺς συνῄρει. καὶ συχνοὶ καὶ ὑπὸ τούτων ἄτρωτοι ἔπεσον. κἂν πασσυδὶ ἀπώλοντο, εἰ μὴ οἵ τε κοντοὶ τῶν βαρβάρων, οἱ μὲν ἀπεστράφησαν, οἱ δὲ ἐκλάσθησαν, καὶ αἱ νευραὶ τῇ συνεχείᾳ τῆς βολῆς ἐρράγησαν, τά τε βέλη ἐξανηλώθη, καὶ τὰ ξίφη πάντα ἀπημβλύνθη· τό, τε μέγιστον, οἱ ἄνδρες αὐτοὶ φονεύοντες ἐξέκαμον. ὕστερον γὰρ δὴ καὶ νυκτὸς ἐ-

† Xyl. καιρίᾳ
* κατέβαλλε
† γυμνοῦσθαι σφᾶς
† ὡς ἐπὶ προσμένοις τοῖς ἐμφανέσι πολεμίοις
† ἐς τὰ ἀπεστραμμένα αὐτῶν
† Steph. περιστέλλειν
† πάντῃ

A quamplurima vndiquaque incidētia plerosque eorum letali vulnere sternebant, reliquos pugnæ inutiles reddebant. Denique omnibus [sagittæ iaculaque] negotium facessebant, in oculos, manusque, & vniuersum omnino corpus aduolantia, perque ipsa arma transeuntia: eademque nec caueri a Romanis poterant, [a] & inermes eos crebros ictus expectare cogebant. Nam dum quis aut à iaculo [adueniente] sibi cauebat, aut infixum corpori suo euellebat, [b] aliis super alia vulneribus sauciabatur. Itaq; B nec locóne sese mouerent Romani, satis scire poterāt; an fixo potius vestigio quisque persisteret. quorum neutrum satis tutum ipsis relinquebatur, sed vtrumque cum pernicie ipsorum coniunctum erat: quod alterum non licebat per hostes; alterum, vt vulneribus opportuniores essent, efficiebat. [c] Hoc modo pugnam adiersus hostes apertè congressos Romani sustinebant. Postquam Augarus quoque (nam is aliquandiu se continuerat) [ex insidiis] eos aggressus est, ibi & Osroeni conuersos in Parthum à tergo C ceciderunt, & vt a Parthis facilius cædi possent, fecerunt. Romani enim coacti aciem conuertere in Osroenos, à tergo sibi Parthos habuerunt: rursum in Parthos conuersi, atque iterum in alteros, tum denuo alteris sese opponentes, [d] crebris conuersionibus maiorem sui [quam antè] perturbationem attulerunt: ac quia semper ad eam partem, vnde [e] tela ingruebant, sese obuertere necesse habebant, propriis se gladiis confixerunt, multique inuicem sese occiderunt. Denique adeo in arctum ab hoste vndi- D quaque irrumpente coacti sunt, [f] vt quisque quod inerme in suo corpore erat, scuto proxime assistentis tegendo in vniuersum ne mouere quidem iam sese possent. [g] Sed ob tantam cadauerum multitudinem fiebat, vt ne stare quidem firmis vestigiis possent; [h] ac collaberentur: tum æstus sitisque (quippe media æstate, atque in meridie pugnabatur) puluisque, quem vndique circumequitando barbari immensum concitauerant, reliquos affligebat ita, vt multi his confecti sine vulnere caderent. Ac procul dubio occidione omnes occisi tum E essent, nisi barbarorum hastæ partim retusæ, partim fractæ, neruique arcuum continenti iaculatione rupti, sagittæ consumptæ, omnesque gladii hebetati, & (quod erat maximum) ipsi viri cædendo defatigati fuissent. Ita, quum nox su-

a & eosdem nudare se cogebant, vbi vulnerabantur. Adeoq; dum quis
b aliis pluribus aliis vulneribus
c Et his quidem cū malis Romani confictabātur, dum ad hunc solos in apertos hostes pugnabant. Augarus enim nō statim eos adgressus est. At postquam ipsos & is inuasit, ibi & Osroeni à tergo partes eorū auersas cædebant, & vt à Parthis facilius occidi possent, efficiebant.
d crebris hinc inde conuersionibus.
e Vnde vulnera accipiebant.
f Vt quisque necessario quod nudū in suo
g Quinetiā ob cadauerū multitudinē
h ac propterea collaberentur:

peruenisset, Parthi, quia procul ipsis ab hoste recedēdum erat, equis auecti sunt. sic enim mos eorum fert, vt prope hostē, ne maximè quidem imbecillum, castra non ponant, quod nec munitione castrorum vtuntur: &, si quis eos in tenebris adoriatur, neque equis neque sagittis quicquam præstare possunt. Nemo ea pugna Romanus ab hostibus captus est: sed quum omnes eos Parthi stātes in armis conspicarentur, neque vllum aut ea proiicientem, aut fugę se committentem; adesse iis adhuc roboris aliquid putauerunt, neque aggredi ausi sunt. Post hanc cladem Crassus & cæteri, quicunque poterant, Carras sese receperunt: quæ vrbs tuta ipsis à relictis in ea Romanis asseruata fuerat: multi ex iis, qui vulnerati fuerant, quum neque pedibus viam carpere possent, neque vehicula iis præsto essent, neque ductores (optime enim reliqui contenti erant, si semetipsos hinc auferre possent) in ipso pugnæ loco remanserunt. Eorum pars ex vulneribus mortui sunt, pars sibi ipsis mortem consciuerunt, reliqui postridie capti sunt: quorum magna pars in via sese vita exuerunt: multi deinceps quoque [sauciorum] perierunt, quū ab initio, qui ipsos curaret diligenter, haberent neminem. Crassus animo deiectus, ne in oppido quidem diutius manere se posse existimans, statim, quomodo inde fuga se eriperet, rationes inibat. †Quia impossibile erat, vt interdiu discedens lateret, noctem ad id delegit: sed proditus à luna, quæ tum plena luce fulgebat, non fefellit. Itaque [a] eas noctes opertus, in quibus luna non luceret, cum suis profectus est: tum eos in tenebris, atque aliena in regione iter facientes, eadēque hostili, ingens metus disiecit: ac pars capti sub diem, perierunt: pars in Syriam cum Cassio Longino quæstore incolumes peruenerunt. Crassus cum reliquis in montes euasit: ibiq; ita se parauerunt, tanquam per eos in Armeniam aufugituri. Surenas, eo cognito, metuens ne si id successisset, bellum contra Parthos deinde renouarent, quum Romanos in sublimi loco, & equitatui alieno, aggredi nō auderet, (armati enim erant, pugnaturique ex loco edito: tum quod ex desperatione ‡ ad insaniā iam aliquam redacti essent, haud citra periculum videbat se eos aggressurum) misit ad eos ex suis qui cōditiones pacis offerrent, si omni intra Euphratem posita terra excederēt. [b] Crassus nihil in dubium vocatam rem credidit.

nam

‡ Et quia fieri non poterat, vt

a Itaque noctibus iis exspectatis, quæ illunes essent, etiam ita profectione suscepta. Velut in tenebris, in aliena, eaque hostili regione, grauiq; metu, dispersi fuerunt, ac pars capti, quum dies adpetiisset, perierunt; pars

‡ errorem animi iam aliquem

b Crassus nihil veritus, ei fidem habuit.

A γίγνεται, καὶ πόρρω † που ἀφιππεύσαντες αὐτοὺς ἐχθρῶν, ἀπεχώρησαν. οὐδέποτε γὰρ πλησίοι οὐδὲ τοῖς ἀσθενεστάτοις στρατοπεδεύονται, διὰ τὸ μηδεμιᾷ ταφρείᾳ χρῆσθαι· καὶ διὰ τοῦτο, ἄν τις ἐπέλθῃ σφίσιν ἐν τῷ ‡ σκότῳ, ἀδύνατοι μὲν τῇ ἵππῳ, ἀδύνατοι δὲ καὶ τῇ τοξείᾳ ἰσχυρίσασθαί εἰσι. οὐ μέντοι καὶ ζῶντά τινα τῶν Ῥωμαίων τότε εἷλον. ἑστῶτάς τε γὰρ αὐτοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις ὁρῶντες, καὶ μήτε τινὰ ἐκεῖνα ἀπορριπτοῦντα, μήτ' ‡ αὖ δὴ φεύγοντα αἰσθανόμενοι, ἰσχύν τε ἔτι σφᾶς ἐνόμισαν, καὶ ἐφοβήθησαν αὐτῶν ἐπιλαβέσθαι. οὕτως, ὅ, τε
B Κράσσος καὶ ἄλλοι ὅσοιγε ἠδυνήθησαν, ἐς τὰς † Κάρρας ὥρμησαν, βεβαίους σφίσιν ὑπὸ τῶν καταμεινάντων ἔνδον Ῥωμαίων τηρηθείσας. πολλοὶ γὰρ δὴ τῶν τετρωμένων, μήτε βαδίσαι οἷοί τε ὄντες, μήτ' ὀχημάτων εὐποροῦντες, ἢ καὶ ποδηγέτας ἔχοντες (ἀγαπητῶς γὰρ οἱ λοιποὶ ἑαυτοὺς ἀνέφερον) κατὰ χώραν ἔμειναν. καὶ ἐκείνων τε οἱ μὲν ἀπέθανον ἐκ τῶν τραυμάτων, οἱ καὶ ἑαυτοὺς καταχρησάμενοι· οἱ δ' ἑάλωσαν τῇ ἑτέρᾳ. καὶ τῶν ἑαλωκότων συχνοὶ μὲν ἐν τῇ ὁδῷ προεξέλιπον σφᾶς τῶν σωμάτων,
C συχνοὶ δὲ καὶ μετὰ τοῦτ' ἐφθάρησαν, θεραπείας παραχρῆμα ἀκριβοῦς μὴ δυνηθέντες τυχεῖν. ὁ γὰρ Κράσσος ἀθυμήσας, οὐδὲ ἐν τῇ πόλει ἀσφαλῶς ἔθ' ὑπομεῖναι δυνήσεσθαι ἐνόμισεν, ἀλλὰ δρασμὸν εὐθὺς ἐβουλεύσατο. καὶ ἐπειδὴ οὐχ οἷόν τε ἦν αὐτῷ μεθ' ἡμέραν ἐξιόντι μὴ οὐ καταφώρῳ γενέσθαι, ἐπεχείρησε μὲν νυκτὸς ἀποδρᾶναι· προδοθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς σελήνης πανσελήνου οὔσης, οὐκ ἔλαθε. προσέμειναί τε οὖν μέχρι τῶν ἀσελήνων νυκτῶν, καὶ οὕτως ἄραντες δὲ,
D οἷα ἐν σκότῳ, καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ καὶ προσέτι καὶ πολεμίᾳ γῇ, φόβῳ τε ἰσχυρῷ, ἐσκεδάσθησαν. καὶ αὐτῶν οἱ μὲν ἁλόντες, ἡμέρας γενομένης ἀπώλοντο· οἱ δὲ ἐς τὴν Συρίαν μετὰ Κασσίου Λογγίνου τοῦ ταμίου διεσώθησαν. ἄλλοι τῶν ὀρῶν μετ' αὐτοῦ τοῦ Κράσσου λαβόμενοι, παρεσκευάζοντο ὡς καὶ δι' ἐκείνων ἐς τὴν Ἀρμενίαν φευξούμενοι. γνοὺς δὲ τοῦτο ὁ Σουρήνας, καὶ φοβηθεὶς μὴ μεταστάντες ποι, αὖθις σφίσι προσπολεμῶσι, προσβαλεῖν μὲν πρὸς τὰ μετέωρα ἄβατα ὄντα οὐκ ἠθέλησεν (ὁπλῖταί τε γὰρ ὄντες, καὶ ἐξ ὑπερδεξίων μαχόμενοι, ‡ καί τι καὶ δι' ἀπόνοιαν
E ὑπ' ἀπογνώσεως ἔχοντες, οὐ ῥᾴδιοι προσμῖξαι οἱ ἐγίγνοντο) πέμπει δὲ πρὸς αὐτοὺς, ἐς σπονδὰς δῆθεν σφᾶς προσκαλούμενος, ἐφ' ᾧ τὴν ἐντὸς τοῦ Εὐφράτου πᾶσαν ἐκλείπωσι. καὶ αὐτῷ ὁ Κράσσος, οὐδὲν ἐνδοιάσας, ἐπίστευσεν,

ἔν τε

† ὑπὸ

† αὐτῷ

‡ αὐτὸ Xyl. male

† Κάρρας

‡ καί = καὶ δι' Xyl.

ἔν τε γὰρ ἀκμῇ τοῦ δέους ὤν, καὶ ὑπὸ ἐκπλήξεως τῆς τε ἰδίας ἅμα καὶ τῆς δημοσίας συμφορᾶς τεθολωμένος, καὶ προσέτι καὶ τοὺς στρατιώτας τὴν τε ὁδὸν, ὡς πολλὴν καὶ τραχεῖαν, ὀκνοῦντας, καὶ τὸν Ὀρώδην φοβουμένους ὁρῶν, οὐδὲν τῶν δεόντων προϊδέσθαι ἠδυνήθη. ἑτοίμου οὖν αὐτοῦ πρὸς τὰς σπονδὰς γενομένου, ὁ Σουρήνας οὐκ ἠθέλησε δι' ἑτέρων ποιήσασθαι, ἀλλ' ὅπως αὐτὸν μετ' ὀλίγων ἀπολαβὼν συλλάβῃ, αὐτὸς ἐκείνῳ ἔφη βούλεσθαι ἐς λόγους ἐλθεῖν. κἀκ τούτου δόξαν σφίσιν ἐν τῷ μεταιχμίῳ, μετ' ἴσων ἀνδρῶν ἑκατέρωθεν, συμβαλεῖν ἀλλήλοις, ὅ, τε Κράσσος ἐς τὸ ὁμαλὸν ὑποκατέβη, καὶ ὁ Σουρήνας ἵππον αὐτῷ δῶρον, ἵνα δὴ θᾶσσον πρὸς αὐτὸν ἀφίκηται, ἔπεμψε. καὶ οὕτω διαμέλλοντα τὸν Κράσσον καὶ βουλευόμενον ὅ, τι ποιήσῃ, συναρπάσαντες οἱ βάρβαροι βίᾳ ἐπὶ τὸν ἵππον † ἀνέλαβον. κἀν τούτῳ ἀντιλαμβανομένων αὐτοῦ τῶν Ῥωμαίων, ἐς τὰς χεῖρας σφίσιν ἦλθον· καὶ τέως μὲν ἰσοπαλεῖς ἐγίγνοντο, ἔπειτα δὲ προσβοηθησάντων τινῶν αὐτοῖς, ἐπεκράτησαν. οἱ γὰρ βάρβαροι ἔν τε τῷ πεδίῳ ὄντες, καὶ προπαρεσκευασμένοι, ἔφθησαν τοὺς ἄνω Ῥωμαίους ἀμύναντες σφίσι· καὶ οἵ τε ἄλλοι ἔπεσον, καὶ ὁ Κράσσος· εἴτ' οὖν ὑπὸ τῶν σφετέρων τινὸς, ὅπως μὴ ζωγρηθῇ, εἴτε καὶ ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἐπειδὴ κακῶς ἐτέτρωτο, ἐσφάγη. καὶ ἐκεῖνος μὲν τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο· καὶ αὐτοῦ χρυσὸν ἐς τὸ στόμα οἱ Πάρθοι (ὥς γέ τινες λέγουσι) ἐνέτηξαν, ἐπισκώπτοντες. ὅτι γὰρ δὴ περὶ τὰ χρήματα, καίτοι πολυχρήματος ὤν, ἐσπουδάκει, † ὡς πενίας οἰκτείρειν τοὺς μὴ δυναμένους στρατόπεδον ‡ καταλόγου οἰκοθεν θρέψαι. τῶν δὲ δὴ στρατιωτῶν τὸ μὲν πλεῖον διὰ τῶν ὀρῶν ἐς τὴν φιλίαν ἀπέφυγε, τὸ δέ τι ἐς τοὺς πολεμίους ἑάλω.

Οἱ δὲ δὴ Πάρθοι τότε μὲν οὐ προσωτέρω τοῦ Εὐφράτου προεχώρησαν, ἀλλὰ τὴν ἐντὸς πᾶσαν ἀνεκτήσαντο· μετὰ δὲ τοῦτο καὶ ἐς τὴν Συρίαν, οὐ μέντοι καὶ ἐν πλήθει τινὶ, ὡς μήτε στρατηγὸν μήτε στρατιώτας ἐχούσαν, ἐνέβαλον· ἀφ' οὗπερ Κάσσιος ῥᾳδίως αὐτοὺς, ἅτε μὴ πολλοὺς ὄντας, ἀπεώσατο. ἐπεὶ γὰρ ἐν μὲν ταῖς Κάρραις τῶν τε στρατιωτῶν τὴν αὐτοκράτορα αὐτῷ ἡγεμονίαν μίσει τοῦ Κράσσου, διδόντων, καὶ προσέτι καὶ παρ' αὐτοῦ ἐκείνου ἐθελοντί, διὰ τὸ τῆς συμφορᾶς μέγεθος, ἐπιτρέποντος, οὐκ ἐδέξατο· τότε δὲ καὶ ἀνάγκῃ τῆς Συρίας ἔν τε τῷ παρόντι καὶ μετὰ ταῦτα προέστη. οἱ γὰρ βάρβαροι οὐκ ἀπέσχοντο αὐτῆς, ἀλλὰ χειρὶ αὖθις μείζονι, Πακόρου μὲν

---

nam in summo metu constitutus, ac tum suæ tum publicæ calamitatis terrore animo perturbato, ad hæc milites iter longum asperumque reformidare, & ab Orode sibi timere sentiens, nihil eorũ, quæ opus erant, præuidere poterat. Quem vbi ad transactionem paratum Surenas animaduertit, quum nollet id negotium per alios confici, sed ipsum Crassum cum paucis in suam potestatẽ accipere: ostendit, se cum eo ipso velle in colloquium venire. Conuenit igitur, vt in medio inter vtriusque stationem loco cum æquali virorum numero vtrinque, congrederẽtur. Ita Crassus in planiciem descendit, eique à Surena, quo celerius ad eum perueniret, equus dono missus est. Dum hæsitat Crassus, secumque quidnam ageret deliberat, correptus à barbaris, vi in equũ ‡ impositus est. Ad hoc repugnantibus Romanis, res ad manus peruenit: quo in certamine quum aliquandiu pares fuissent Romani, tandem succurrentibus alteri parti nonnullis, (nam & in plano loco barbari erant, & ad eam rem se composuerant, atque ita [a] Romanos suis auxilio veniẽtes anteuertebant) superati sunt. Ibi quum nonnulli [suorum] cecidissent, Crassus quoque (neque constat an à suorũ aliquo, ne viuus in hostiũ manus veniret, an vero ab host.b. post graue acceptũ vulnus occisus est. Hic ei vitæ exitus: in eiusque os, vt quidã referũt, Parthi aurũ liquefactum, verbis insuper insultantes, infuderunt. Tantum enim fuerat in eo homine pecuniæ acquirendę studium, quãquam esset ditissimus, vt quasi pauperem eum miseraretur, qui non ex suis facultatibus exercitum alere posset. Militum plerique per montes in amicorum fines perfugerunt, nonnulli ab hostibus capti sunt.

Cæterum Parthi eo tempore omni ditione intra Euphratem recuperata, eum transgressi nõ sunt postmodo Syriã quoque inuaserunt, non magno tamen exercitu, quod in ea neque milites, neque imperatorem ab Romanis esse putabant: itaque Cassius eos non magno negotio repulit. [b] Huic Cassio quum Carris à militibus odio Crassi adductis imperium esset delatum, atque ipse etiam Crassus ob magnitudinem calamitatis vltro id concederet, non acceperat: tunc autem, necessitate rerum adductus, [c] Syriam administrauit, idque deinde etiam. Barbari enim [d] ab incepto non destiterunt, sed maiori cum manu, nomen ducis

M

Marginalia: † ἀνέβαλον (Greek margin) ‡ sublatus est. Ibi tum opitulantib. eo Romanis, res — † ἀντὶ τοῦ τύπτειν — ‡ ἐκ καταλόγου — [a] Romanos de sublimi suis — [b] Hic Cassius quum ei Carris — [c] Syria tam praesente in casu, quam deinceps quoque praefuit — [d] ab ea non abstinuerunt.

men ducis Pacoro Orodis filio gerente, re vera autem Osace (nondum enim ex ephebis Pacorus excesserat) duce iterum in Syriam profecti, atque in itinere positis locis omnibus in suam potestatem redactis, ad Antiochiam vsque progressi sunt, cum spe reliquorum etiam potiundorũ. nam neque Romani iustis copiis eam prouinciam tenebant: & populi, Romanorũ dominationem moleste ferentes, ad Parthos,[a] tanquam vicinos cognatosque suos, inclinabant. Verumenimuero quum Antiochiæ capiendæ spe deiecti essent, Cassio magna vi eos repellente, (ipsi autem ad oppugnationem locorum ineptissimi erant) Antigoniam contenderunt: cuius vrbis suburbana quum essent arboribus consita, atque eo ipsi accedere neq; auderent neque possent: arbores succidere, locumque sylua despoliare instituerunt, vt audacter tutoque vrbem [eã] aggredi possent. Quum ne hoc succederet, quia & magni laboris negotium erat, & tempus incassum terebatur, & Cassius palantes ab ipsis affligebat; alio arma versuri, Antigonia discesserunt. Interea Cassius collocatis in via, qua transituri erant, insidiis; se iis cum paucis ostendit, atque ad insequendum pertraxit: tum suos circumiecit, Parthorumque cum alios, cum ipsum Osacen occidit. Eo interfecto, Pacorus tota Syria excessit, neque ab eo tempore vnquam in eam intrauit. Pacoro regresso, Bibulus in Syriam, vt ei regioni præesset, aduenit: quanquam senatusconsulto cautum fuerat, ne quis consul, neve quis prætor, neque statim, neque ante quintum annum, in prouincias exteras exiret: ne videlicet à prouincias ambientibus turbæ existerent. Bibulus quiete ea, quæ Romanis parebant, administrauit: ipsos autem Parthos contra sese inuicem concitauit, Ornodapante quodam præfecto, qui Orodi infensus erat, sibi adiuncto, persuasoque per internuntios, vt Pacorum regem constitueret, atque eius auxilio Orodi bellum faceret. Eo modo bellum Romanorum contra Parthos, quarto quã inceperat anno, desiit; M. Marcello, & Sulpicio Ruffo consulibus.

[a] tanquam sibi vicinos, & moribus affines,

Parthici belli tempore Cæsar Galliæ partes nouis motibus concitatas armis recepit, multa ipse per se, multa per suos legatos gerendo. ex iis ea tantum, quæ memoratu mihi maxime digna videbuntur, referam. Ambiorix Treuiris, qui mortem Indutiomari moleste

A ὀνόματι, τοῦ υἱέος τοῦ Ὀρώδου, ἔργῳ δὲ (παῖς γὰρ ἔτι ἐκεῖνος ἦν) Ὠσάκου ἡγουμένου σφίσιν, ἐστράτευσαν· καὶ μέχρι τῆς Ἀντιοχείας ἦλθον, πᾶσαν τὴν ἐν ποσὶ χειρούμενοι. καὶ ἐλπίδα εἶχον καὶ τὰ λοιπὰ καταστρέψασθαι, μήτε τῶν Ῥωμαίων ἀξιομάχῳ τινὶ δυνάμει παρόντων, καὶ τῶν δήμων τῇ τ' ἐκείνων δεσποτείᾳ ἀχθομένων, καὶ πρὸς αὑτούς, ἅτε καὶ γείτονας καὶ συνήθεις σφίσιν ὄντας, ἀποκλινόντων. ἁμαρτόντες δὲ τῆς Ἀντιοχείας (ὅ, τε γὰρ Κάσσιος ἰσχυρῶς αὐτοὺς ἀπεκρούσατο, καὶ ἐκεῖνοι ἀδύνατοι πολιορκῆσαί τι ἦσαν) B ἐπ' Ἀντιγονείαν ἐτράποντο. καὶ ἐπειδὴ τό, τε προάστειον αὐτῆς σύμφυτον ἦν, καὶ οὐκ ἐθάρρησαν, ἀλλ' οὐκ ἐδυνήθησαν ἐς αὐτὸ ἐσελάσαι, ἐνενόησαν μὲν τά τε δένδρα κόψαι, καὶ τὸ χωρίον πᾶν ψιλῶσαι, ὅπως καὶ θαρσούντως καὶ ἀσφαλῶς τῇ πόλει προσμίξωσι· μὴ δυνηθέντες δὲ (ὅ, τε γὰρ πόνος πολὺς ἐγίγνετο, καὶ ὁ χρόνος ἄλλως ἀνηλοῦτο, ὅ, τε Κάσσιος τοὺς ἀποσκεδαννυμένους σφῶν ἐλύπει) ἀπανέστησαν, ὡς καὶ ἐπ' ἄλλο τι ἐπιστρατεύσοντες. C κἂν τούτῳ ὁ Κάσσιος ἔς τε τὴν ὁδόν, δι' ἧς ἀποπορεύεσθαι ἔμελλον, ἐλόχισε· καὶ ταύτῃ ἐπιφανεὶς σφίσι μετ' ὀλίγων, ἔς τε δίωξιν αὐτοὺς ὑπηγάγετο, καὶ περισχισάμενος, ἄλλους τε καὶ τὸν Ὠσάκην ἀπέκτεινε. τελευτήσαντος δὲ ἐκείνου, πᾶσαν τὴν Συρίαν ὁ Πάκορος ἐξέλιπε, καὶ οὐδὲ αὖθις ποτὲ ἐς αὐτὴν ἐσέβαλεν. ἅμα δὲ τούτου ἀνακεχωρηκότος, καὶ ὁ Βίβουλος ἄρξων τῆς Συρίας ἀφίκετο· καίτοι ἐψηφισμένου, μηδένα μήτε στρατηγὸν μήτε ὕπατον, μήτε αὐθις, μήτε D πρὸ πεμπτοῦ ἔτους ἐς τὰς ἔξω ἡγεμονίας ἐξιέναι· ἵνα μὴ διὰ τοῦτο σπουδαρχοῦντες στασιάζωσι. καὶ αὐτὸς μὲν ἐν ἡσυχίᾳ τὸ ὑπήκοον διήγαγε, τοὺς δὲ δὴ Πάρθους ἐπ' ἀλλήλους ἔτρεψεν. Ὀρνοδαπάντην γάρ τινα σατράπην, ἀχθόμενον τῷ Ὀρώδῃ, προσποιησάμενος, ἀνέπεισε διαγγέλλων τόν τε Πάκορον βασιλέα στήσασθαι, καὶ ἐπ' ἐκεῖνον μετ' αὐτοῦ στρατεῦσαι. ὁ μὲν οὖν πόλεμος οὗτος ὅ, τε Ῥωμαίων καὶ ὁ τῶν Πάρθων, τῷ τετάρτῳ ἔτει ἀφ' οὗ ἤρξατο, ἐπί τε Μάρ- E κου † Μαρκελλίνου, καὶ ἐπὶ Σουλπικίου Ῥούφου ὑπάτων ἐπαύσατο.

† Μαρκέλλου.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἐκείνῳ χρόνῳ καὶ ὁ Καῖσαρ, τὰ ἐν τῇ Γαλατίᾳ ταραχθέντα αὖθις μάχαις κατέλαβε, πολλὰ μὲν αὐτός, τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν ὑποστρατήγων πράξας· ὧν ἐγὼ τὰ ἀξιολογώτατα διηγήσομαι μόνα. ὁ γὰρ Ἀμβιόριξ τοὺς Τριουήρους χαλεπῶς ἔτι καὶ τότε ἐπὶ τῷ τοῦ Ἰνδουτιομάρου θανά-

τῳ

τῷ ἔχειν τοὺς περιλαβὼν, τά τε αὐτόθεν ἐπὶ πλεῖον συνέστησε, καὶ παρὰ τῶν Κελτῶν μισθοφορικὸν μετεπέμψατο. βουληθεὶς οὖν ὁ Λαβιῆνος, πρὶν ἐκείνους ἐπελθεῖν, συμμῖξαι σφίσι, προενέβαλεν ἐς τὴν τῶν Τρηουήρων χώραν· καὶ ἐπεὶ μὴ ἠμύνοντο, τὴν ἐπικουρίαν ἀναμένοντες, ἀλλὰ ποταμόν τινα διὰ μέσου ποιησάμενοι ἡσύχαζον, συνεκάλεσε τοὺς στρατιώτας, καὶ ἐδημηγόρησε τοιάδε, ἀφ' ὧν † τούς τε σφετέρους καταπλήξειν καὶ ἐκείνους ἔμελλε. χρῆναί τε σφᾶς ἔλεγε, πρὶν τοὺς Κελτοὺς αὖθις ἐπαμῦναι, πρός τε τὸν Καίσαρα καὶ ἐς τὸ ἀσφαλὲς ἀποχωρῆσαι, σημῆναί τε ἀθρόους συσκευάσασθαι. καὶ ἐξανέστη οὐ πολλῷ ὕστερον, προσδοκήσας ἔσεσθαι τοῦτο, ὃ καὶ ἐγένετο. οἱ γὰρ βάρβαροι ἀκούσαντες ταῦτα, (ἦν γὰρ αὐτοῖς ἐπιμελὲς, καὶ δι' αὐτό γε τοῦτο καὶ φανερῶς ἐλέχθη) διιέναι τε αὐτὸν οὕτω, καὶ φυγὴν ὡς ἀληθῶς ποιεῖσθαι ἐπίστευσαν. καὶ τὸν ποταμὸν σπουδῇ διαβάντες, θυμῷ ἐπ' αὐτοὺς ἐχώρουν, ὡς τάχους ἕκαστος εἶχε. καὶ οὕτως ὁ Λαβιῆνος ὑπέστη τε σφᾶς ἐσκεδασμένους, καὶ τοὺς πρώτους ἐκπλήξας, ῥᾳδίως καὶ τοὺς λοιποὺς δι' αὐτῶν ἐκείνων ἐτρέψατο. κἀκ τούτου φευγόντων τε σφῶν τεταραγμένων, καὶ ἀλλήλοις ἐμπιπτόντων, καὶ πρὸς τὸν ποταμὸν ὠθουμένων, πολλοὺς ἀπέκτεινε. διαφυγόντων τε καὶ ὡς συχνῶν, ὁ Καῖσαρ τῶν μὲν ἄλλων οὐδένα λόγον ἐποιεῖτο, τὸν δὲ Ἀμβειόριγα, διαδιδράσκοντα ἄλλοτε ἄλλῃ, καὶ πολλὰ κακουργοῦντα, καὶ ζητῶν καὶ διώκων, πράγματα εἶχε. καὶ ἐκεῖνον μὲν οὐδένα τρόπον λαβεῖν ἠδυνήθη· ἐπὶ δὲ δὴ τοὺς Κελτοὺς, ὡς καὶ τοῖς Τρηουήροις βοηθῆσαι ἐθελήσαντας, ἐστράτευσε· καὶ ἔπραξε μὲν οὐδὲ τότε οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ διὰ ταχέων φόβῳ τῶν Σουήβων ἐπανεχώρησεν. ἔδοξεν οὖν αὖθις τὸν Ῥῆνον διαβεβηκέναι, καὶ τῆς τε γεφύρας μόνα τὰ προσεχῆ τοῖς βαρβάροις ἔλυσε, καὶ φρούριον ἐπ' αὐτῆς, ὡς καὶ ἀεὶ διαβασείων, ᾠκοδόμησε. καὶ μετὰ τοῦτο ὀργῇ τὴν τοῦ Ἀμβειόριγος διαφυγὴν φέρων, τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καίτοι μηδὲν νεωτερίσασαν, διαρπάσαι τοῖς βουλομένοις ἐπέτρεψε, προεπαγγείλας σφίσιν αὐτὸ τοῦτο, ὅπως ὅτι πλεῖστοι συνέλθωσιν. ὅθενπερ πολλοὶ μὲν Γαλάται, πολλοὶ δὲ καὶ † Σύγαμβροι πρὸς τὰς ἁρπαγὰς ἦλθον. οὐ μέντοι καὶ ἀπέχρησε τοῖς † Συγάμβροις τὰ ἐκείνων λῄσασθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέθεντο. τηρήσαντες γὰρ σφᾶς πρὸς σίτου κομιδὴν ἀπιόντας, ἐπεχείρησαν τῷ στρατοπέδῳ αὐτῶν· κἀν τούτῳ προσβοηθησάντων σφῶν, ἐπειδὴ ᾔσθοντο,

† τούς τε σφετέρους καταπλήξειν, ἐκείνους θαρσύνειν ἔμελλε.

† Σύγαμβροι

† Συγάμβροις

A molestè etiamnum ferebant, adſcitis, magnam ſibi manum in iis locis parauerat, à Germanis quoque milites ſtipendio conductos acceſſiuerat. Cum eo Labienus vt ante, quam iis copiis augeretur, dimicaret; Treuirorum fines ingredi occupauit. Quum ad defendendam regionem Treuiri non exirent, quia adhuc auxilia expectabant, ſed præſidio fluminis, quod inter ipſos ac Romanos labebatur, contenti quieſcerent; Labienus conuocato exercitu concionem habuit, † qua hoſtibus terroris de ſe ac ſuis opinionē præbuit: priuſquam Germanorum auxilia B Treuiris aduenirent, ad Cæſarem & in tuta loca recedendum eſſe ſibi videri: ſtatimque ſe ſignum vaſa colligendi daturum. Nec multa interiecta mora, caſtra mouit, id quod accidit fore ſuſpicatus. Barbari enim eo percepto (quibus Romanorum conſilia cognoſcendi multa cura erat, atque eo fine palam Labienus id dixerat) ſerio ipſum abire, fugamque capere crediderunt: itaque e veſtigio flumen tranſgreſſi, [a] quanta maxima potuerunt celeritate Romanos C inſecuti ſunt. In eos palantes Labienus conuerſus, primis perterritis, totum agmen in fugam dedit: [b] fugienteſque ſparſim, ac ſeſe inuicem impedientes, compulſoſque ad flumium, [conſectatus,] [c] magnum eorum numerum interfecit, complures fuga ſeſe eripuerunt. De iis Cæſar nihil ſolicitus in Ambiorige, qui multorum maleficiorum autor erat, modo hac modo illac diffugiente, inſequendo negotium habuit. Poſtquam eum D nulla ratione comprehendi poſſe vidit: in Germanos, quod Treuiris ſuppetias ferre voluiſsent, arma conuertit: * inde quoque mature metu Sueuorum ſe recepit, nulla re perfecta, quam quod gloriam Rheni altera vice traiecti reportauit: ponti, ea parte, quæ ad barbaros pertinebat, reſciſſa, caſtellum impoſuit, vt crebro ea tranſiturus videretur. Secundum hæc, † ira effugii Ambiorigis permotus, eius patriam, quanquam nihil tum mouiſſet, omnibus qui vellent [d] diripiendam palam propoſuit, eo conſilio E vt quamplurimi [ad hoc] conuenirent. itaque multi cum Galli, tum Sicambri ad prædam confluxêre. Cæterum Sicambris non ſatis fuit ex Eburonibus prædam egiſse, ſed ipſos quoque Romanos petierunt: quos quum frumentatum digreſſos animaduertiſsent, caſtra eorum aggreſſi ſunt: Romanorumque, re percepta, ad defendendum caſtra concurren-

† qua ſui metum, hoſtibus terrorem adiecturus erat: quod diceret prius, quam Germanorũ

a animoſe quanta

b fugientesq; perturbatos ordinibus.

c multos interficit. Quumque nihilo minus plurimi euaſiſſent, de aliis Cæſar haud ſolicitus,

* ac non modo nihil tunc quoq; geſſit, verumetiam celeriter Sueuorum metu pedem retulit. Duntaxat iterũ viſus eſt traiecisse Rhenum.

† ira propter effugium

d diripiendā conceſſit, hoc ipſo eis denũciato, vt quã plurimi conuenirent.

tium multos occiderunt: ab hoc facto Cæsarem timentes summa cum festinatione domum redierunt. Cæsar, quia & hiems prope, & Romæ tumultus erant, nullam vindictam exigere quum posset, milites in hiberna dimisit, ipse in Italiam profectus est: verbo quidem, vt Galliæ citerioris curam haberet, re ipsa autem, vt haud procul ab vrbe remotus, intentus iis, quæ ibi agebantur, esse posset.

Interim noui Gallorum motus coorti sunt. Aruerni duce Vercingetorige defecerunt: omnesque Romanos, quos in oppidis finibusque suis inuenissent, trucidauerunt: profectique in regiones Romanis amicas, quoscunque ad societatem defectionis pertrahere potuerunt, ‡ iis pepercerunt; cæteros maleficiis infestauere. Quibus cognitis, Cæsar in Galliam regressus, quum hostes in Biturigũ fines intrasse deprehenderet, neq; eis opitulari posset, (nondum enim omnis ad eũ exercitus conuenerat) in Aruernorum ipse contra profectus est regionem, atque ita hostes domum retraxit: ipse tamen, quod satis virium sibi ad pugnam nõ adesset, ante aduentum eorum discessit. Aruerni denuo in Bituriges profecti, Auarico oppido occupato, diu se in eo sustinuerunt. Difficulter murus adiri poterat, altera parte paludibus imperuiis, altera flumine rapido cinctus. Itaque quum Romani oppugnarent, barbari, quorum immẽsus erat numerus, facile eorum conatus repellebant: factisq; eruptionibus, crebro molesti ipsi erant. Tandem non agros modo vicisque, sed oppidis quoque, vnde Romanos commeatus auxilia posse habere existimabant, incensis, omnem rem frumentariam, quę Romanis à sociis supportabatur, diripiebant: ita vt Romani obsidẽtes, ipsi iis incommodis premerentur, quibus obsessi solent. Accidit vt, Romanis muro succedẽtibus, effusus imber cum magna venti vi cooriretur, (hæc enim hieme iam instante yerebantur) ac primum ipsos ab oppugnatione in castra compelleret, deinde Gallos quoque intra domos suas coerceret. Quibus a propugnaculis digressis, Romani confestim ea viris nudata aggressi; turrim, priusquam de eorum aduentu quisquam cognouisset, ceperunt: reliquisque iam partibus etiam haud magno labore occupatis, totam vrbem diripuerunt: [a] atque ira oppugnationis, toleratorumque in ea laborum concitati, omnes in ea homines occiderunt.

‡ fouerunt, ceteros

[a] atq; ira propter obsidionem & ærumnas cõcitati,

A συχνοὺς ἐφόνευσαν. καὶ οἱ μὲν, φοβηθέντες διὰ τοῦτο τὸν Καίσαρα, οἴκαδε σπουδῇ ἀνεχώρησαν· ἐκείνοις δὲ τούτων μὲν οὐδὲν, διά τε τὸν χειμῶνα, καὶ διὰ τὸ τὰ ἐν τῇ Ῥώμῃ στασιάζεσθαι, οὐδεμίαν τιμωρίαν ἐποιήσατο. τοὺς δὲ δὴ στρατιώτας πρὸς τὰ χειμάδια πέμψας, αὐτός τε ἐς τὴν Ἰταλίαν, πρόφασιν μὲν, τῆς ἐκεῖ Γαλατίας ἕνεκα, τὸ δ' ἀληθὲς, ὅπως ἐγγύθεν τοῖς ἐν τῇ πόλει δρωμένοις ἐφεδρεύῃ, ἀπῆλθεν.

Κἀν τούτῳ οἱ Γαλάται αὖθις ἐνεόχμωσαν. B Ἀρουερνοὶ γὰρ, ἡγουμένου σφῶν Οὐερκιγγετόριγος, ἀπέστησαν, καὶ τούς γε Ῥωμαίους ὅσους ἔν τε ταῖς πόλεσιν ἔν τε τῇ χώρᾳ σφῶν εὗρον, πάντας ἀπέκτειναν· καὶ ἐπὶ τὴν συμμαχίδα αὐτῶν χωρήσαντες, τοὺς μὲν συναποστῆναι σφίσιν ἐθελήσαντας, ‡ ἐφείδοντο, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκακούργουν. μαθὼν οὖν ταῦθ' ὁ Καῖσαρ ἐκομίσθη, καὶ καταλαβὼν αὐτοὺς ἐς ‡ Γουρπούειγας ἐμβεβληκότας, ἐκείνοις μὲν (οὐ γάρ πω πάντες οἱ στρατιῶται αὐτῷ παρῆσαν) οὐκ ἐπήμυνεν· ἐς C δὲ δὴ τὴν Ἀρουερνίδα ἀντεμβαλὼν, ἐπανήγαγεν οἴκαδε τοὺς πολεμίους· καὶ (οὐ γὰρ ἐδόκει πω ἀξιόμαχος αὐτοῖς εἶναι) προαπεχώρησεν. αὖθις οὖν ἐκεῖνοι πρός τε τοὺς ‡ Γουρτούειγας ἐπανῆλθον, καὶ πόλιν αὐτῶν † Εὐακὸν ἑλόντες, ἐπὶ πλεῖστον ἐν αὐτῇ ἀντέσχον. ὕστερον δὲ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων πολιορκούμενοι (τό, τε γὰρ τεῖχος δυσπρόσιτον ἦν, τῇ μὲν, ἑλῶν δυσδιαβάτων, τῇ δὲ, ποταμοῦ ῥοώδους αὐτῷ παρεχόντων) καὶ αὐτοὶ παμπληθεῖς ὄντες, D τάς τε προσβολὰς σφῶν ῥᾳδίως ἀπεκρούοντο, καὶ ἐπεξιόντες, πολλὰ αὐτοὺς ἐλύπουν. καὶ τέλος τά τε πέριξ πάντα, οὐχ ὅπως ἀγροὺς, ἢ κώμας, ἀλλὰ καὶ πόλεις ἀφ' ὧν ὠφέλειαν τινὰ ἔσεσθαι σφίσι προσεδόκων, κατέφλεξαν· εἴ τέ τι παρὰ τῶν πόρρωθεν συμμάχων ἐκομίζετο αὐτοῖς, διήρπαζον· ὥστε πολιορκεῖν τὴν πόλιν τοὺς Ῥωμαίους δοκοῦντας, τὰ τῶν πολιορκουμένων πάσχειν. μέχρι δὴ ὑετός τε λάβρος καὶ πνεῦμα μέγα προσβάλλουσί ποτε αὐτοῖς ἐπιγενόμενον, (ὅ, τε γὰρ χειμὼν ἐνειστήκει) πρώτους μὲν ἐκείνους ἀπήλασε, καὶ ἐς τὰς σκηνὰς ἐπανήγαγεν, E ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς βαρβάρους εἰς τὰς οἰκίας κατέκλεισεν. ἀπελθόντων ‡ γὰρ αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων, οἱ Ῥωμαῖοι προσέβαλον ἐξαίφνης αὖθις αὐταῖς ἐρήμοις ἀνδρῶν οὔσαις· καὶ πύργον τινὰ παραχρῆμα, πρὶν καὶ αἰσθέσθαι τοὺς πολεμίους τῆς παρουσίας σφῶν, ἑλόντες, ἔπειτα καὶ τὰ λοιπὰ οὐ χαλεπῶς ἐχειρώσαντο· καὶ τήν τε πόλιν πᾶσαν διήρπασαν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους πάντας, ὀργῇ τῆς τε προσεδρείας καὶ τῆς ταλαιπωρίας, ἔσφαξαν.

‡ Οὐιτούριγας

‡ Οὐιτύριγας

† Ἀ.κα-κόν

‡ γοῦν

ξαι. πράξας δὲ ταῦτα ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐπεστράτευσε. καὶ ἐπειδὴ πολεμούμενοι τὰς γεφύρας οἱ λοιποὶ Ἀρουερνοὶ προκατεκεκρατήκεσαν, δι' ὧν διαβῆναι αὐτὸν ἐχρῆν, ἀπορήσας ὅπως περαιωθῇ, ἐπιπαρῆλθεν ἐπὶ πολὺ παρὰ τὴν ὄχθην, εἴ πως ἐπιτηδείου τινὸς χωρίου, ὥστε πεζῇ δι' αὐτοῦ τοῦ ὕδατος διελθεῖν, λάβοιτο. κἀκ τούτου ἔν τε ὑλώδει τινὶ καὶ ἐν συσκίῳ τόπῳ γενόμενος, τὰ μὲν σκευοφόρα καὶ τοῦ στρατοῦ τὸ πλεῖον προέπεμψε, μακρᾷ ἐκτεταμένῃ τάξει κελεύσας αὐτοὺς προϊέναι, ὥστε καὶ πάντας σφᾶς ἐνταῦθα εἶναι δοκεῖν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ἐρρωμενεστάτων ὑπέμεινε, καὶ ξύλα τε ἔτεμε, καὶ σχεδίας ἐποίησε, καὶ ἐπ' αὐτῶν διέβη τὸ ῥεῦμα· τῶν βαρβάρων πρός τε τοὺς ἐν τῷ πρόσθεν πορευομένους τὸν νοῦν ἐχόντων, καὶ τὸν Καίσαρα μετ' αὐτῶν εἶναι λογιζομένων. καὶ μετὰ τοῦτο τούς τε προεληλυθότας νυκτὸς ἀνεκαλέσατο, καὶ διαβιβάσας αὐτοὺς ὁμοίως, τῆς μὲν χώρας ἐκράτησε, τῶν δ' ἀνθρώπων ἐς ‡ Γοργοβίναν συγκαταφυγόντων, καὶ ἐκεῖσε πάντα τὰ τιμιώτατα σφίσι συγκομισάντων, πλεῖστον πόνον μάτην αὐτοῖς προσεδρεύων ἔσχε. τό, τε γὰρ φρούριον ἐπί τε λόφου καρτεροῦ ἦν, καὶ τείχεσιν ἰσχυρῶς ἐκεκράτυντο· καὶ οἱ βάρβαροι πέριξ αὐτοῦ πάντα τὰ μετέωρα κατειληφότες προσεφήδρευον· ὥστε καὶ μένειν αὐτοῖς κατὰ χώραν ἀσφαλῶς ὑπάρχειν, καὶ ἐπικαταθέουσι πλεονεκτεῖν τὰ πλείω. ἔν τε γὰρ πεδίῳ ὁ Καῖσαρ ηὐλίζετο· οὐ γὰρ ηὐπόρησεν ἐχυροῦ χωρίου. καὶ αὐτὸς μὲν οὔτε † προεπεγίγνωσκεν· οἱ δὲ δὴ βάρβαροι, ὡς καὶ ‡ ὑπερδέξιοι ὄντες, τό, τε στρατόπεδον αὐτοῦ † κατεθέοντο, καὶ ταῖς καταδρομαῖς ἐπικαιρίαις ἐχρῶντο· εἴ τέ πη περαιτέρω τοῦ καιροῦ προχωρήσαντες ἀνέκοπτον, δι' ὀλίγου αὖθις ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας σφῶν ἐγίγνοντο. οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι οὐδένα τρόπον ἐφ' ὅσον οἵ τε λίθοι καὶ τὰ ἀκόντια ἐξικνεῖτο, πελάσαι τοῖς χωρίοις ἐδύναντο. ὁ οὖν Καῖσαρ, ἐπειδὴ ὅ, τε χρόνος ἄλλως ἀνηλοῦτο, καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ὄρθιον, ἐφ' οὗ τὸ πόλισμα ἦν, προσβαλών, μέρους μέν τινος ἐκράτησεν αὐτοῦ, ὥστε καὶ ἐντειχίσασθαί τι, ῥᾷόν τε ἐκεῖθεν τὴν ἐπὶ τἆλλα ἔφοδον ποιεῖσθαι· τὸ δ' ὅλον ἀπεκρούετο, καὶ τῶν γε στρατιωτῶν συχνοὺς ἀπέβαλλε, καὶ ἐκεῖνος ἀλήπτους ἑώρα ὄντας· τά τε τῶν Αἰδούων ἐν τούτῳ ἐκινήθη, καὶ προσέτι καὶ πρὸς τούτους ἀπελθόντος αὐτοῦ, κακῶς οἱ καταλειφθέντες ἀπήλλαξαν· ἀνέστη. οἱ γὰρ Αἴδουοι κατ' ἀρχὰς μὲν τῇ τε ὁμολογίᾳ ἐνέμειναν, καὶ ἐπικουρίας αὐτῷ ἔπεμπον· ἔπειτα δὲ καὶ

[Marginalia, Greek column:]
† ἰσχῦ[?]
‡ Steph. καὶ ἐκτεταμένῃ
‡ Γεργοβί-αν. alii re-ctius Γερ-γουΐαν
† οὔτε τι προσεγίγνωσκεν·
‡ Xyland. οὐχ ὑπερδέξιοι
† κατηθέοντο,

A ciderunt. Secundum hanc rem gestam Cæsar in Aruernorum fines cum exercitu profectus, quum ab hostib. omnes pontes, qua transeundum ipsi erat, præoccupati essent; dubius, ad ripam fluminis aliquandiu itinere facto, vadum, quo pedibus exercitus traduci posset, quærebat. postquam in syluestrem atque vmbrosum locum peruenit, præmissis impedimentis cum copiarum maiori parte, iussisque in longum quammaxime explicato ordine proficisci, vt totius exercitus speciem præberent, ipse cum robu- B stissimis substitit, ligna cædit, ratesque compegit: iis ipse fluuium transiuit, dum barbari progressis intenti, ipsum quoque vna iis adesse Cæsarem existimant. Hoc facto, reliquos, qui progressi erant, noctu reuocatos, eadem traduxit, [totam] regionem occupauit: sed Aruerni Gergobiam sese vniuersi, collatis eodem iis, quæ chara habebant, omnibus, contulerant. In eo oppido obsidendo plurimum frustra Cæsar laborauit. erat enim situm in egregie munito colle, murisque defendebatur validis. Galli quoque o- C mnia circum edita loca præoccupauerant, præsidiisque tenebant: ita ‡ vt & ipsi in suis locis essent, & decurrentibus plerumque superiora omnia euenirent. Cæsar enim castra loco plano habebat, quum editum nihil ad manum esset: [a] itaque oppugnandi ne cogitationem quidem vllam habebat: contra barbari, vt qui loco sublimiori consisterent, in eius castra cum impetu deferebantur, eæque decursiones ipsis opportunæ erant: ac, si quando vlterius, quam expediret, [b] pro- D currebant, paruo momento in tutum se recipiebant. neque enim Romani [c] ad castra eorum intra tantum spatium, quãtum lapide aut iaculo penetrari potest, accedere ‡ tutò poterant. itaque Cæsar, quum tempus sine fructu absumeretur, ac tametsi ipsum collem, cui oppidum impositum erat, sæpenumero aggressus, aliqua eius parte potitus esset, vt iam eo communito facilius oppugnare cætera posset: quia tamen in vniuersum repellebatur non sine plurimorum iactura militum: postquam vrbem capi non posse vi- E det, Hęduique interim nouos motus excitauerant, ad quos sedandos ipso profecto, in summum periculum ad Gergobiam relictus exercitus ab hostibus adductus erat: iis omnibus causis permotus, castra ab oppido mouere statuit. Porro Hædui, quum ab initio fidem seruassent, Cæsarique auxilia misissent, eo tempore

[Marginalia, Latin column:]
‡ vt & manere suis in locis tuto possent,
a ac ipse quidem nihil hostile præuidebat. Contra barbari, qui sublimioribus in locis essent, in eius castra despectabant, & decursionibus opportunis vtebãtur: ac si
b progressi pedem referrent: paruo
c ad ipsorũ loca ex eo interuallo, quo saxis aut iaculis pertingeretur, accedere
‡ Vllo modo

contra suam animi sententiam ad rebellionem faciendam pertracti sunt, fraude cum aliorum, tum Litauici in primis. Nam is quum nullis ‡ eos rationibus ad fidem violādam impellere posset, id obtinuit, vt quos Hædui auxilio Cæsari tū mittebant, ipse ad eum perduceret. Ea occasione profectus, præmisso equitatu, quibusdam ex iis iussit, vt reuersi dicerēt, cæteris secum præmissis, ac iis, qui præterea ex Hæduorum ciuitate apud Cæsarem fuissent, Romanos manus iniecisse, atque interfecisse. His ita annuntiatis, cōcionem [a] ad milites huiusmodi nuntio conuenientē habuit: qua effecit, vt & ipsi à Romanis deficerent, & cęteros ad idem faciendum permouerent. Simulatque id Cæsar resciuit, Hæduos quos secum habebat, quique interfecti ab eo crediti erant, ad Hæduos præmisit, vt viui ab omnibus consp cerentur: ipse cum equitatu subsecutus est. Ita euenit, vt Hædui pœnitentia admissi correpti, cum eo in gratiam tum redierint. Haud multo post, quum Romani Cæsare absente ab Gergobiam male accepti essent, ac secūdum id detrimentum acceptum ab obsidione omnino recederent, veriti ii, qui defectionis autores fuerant, [b] aliique, qui nouis semper rebus studebant, ne pœnas admissorum penderent, nouos motus excitauerunt. Quod vbi ii, qui cum Cæsare militabant, cognouerunt; petierunt ab eo, sibi domum eundi potestatem faceret, polliciti omnia sese composituros. Impetrato commeatu, Nouiodunum, quo in oppido pecuniam, frumentum, obsidesque plerosque Romani deposuerant, venerunt: vsique auxilio Nouiodunensium, custodibus de improuiso necatis, omnia obtinuerunt: ipsum oppidum loco opportuno situm, ne id Romani receptaculum belli haberent, incenderūt: ac reliquam Hæduorum partem in rebellionis societatem pertraxerunt. Cæsar confestim in Hæduos suscepta expeditione, fluuio Ligeri obstāte, ab incepto hoc quoque desistere coactus est, nulla re perfecta. Sed Labienus insulam in Sequana flumine occupauit, deuictis iis, qui in terra ad arcendum ab ea ipsum confluxerant: traductisque variè cum secundo tum aduerso flumine copiis, ne, si vno loco id conaretur, prohiberi ab hostibus posset.

Id priusquam fieret, Vercingetorix, Cæsare despecto ob detrimenta, quæ is acceperat, Allobrogibus bellum inferre intendit: Cæsarem iis auxilio proficiscentem

‡ eos aliis

a ad milites exacerbatos ab se, huiusmodi

b Et qui rerum nouarum semper cupidi vacabant,

A ἄκοντες ἐπολέμησαν, ἀπατηθέντες ὑπό τε ἄλλων τε καὶ Λιταουίκου. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔπειθεν αὐτοὺς ἄλλως τοῦτο ποιῆσαι, διεπράξατο προσταχθῆναί οἱ, πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπαγαγεῖν τινας ἐπὶ συμμαχίᾳ δῆθεν αὐτοῦ· καὶ ὥρμησε μὲν ὡς καὶ τοῦτο ποιήσων, προπέμψας δὲ ἱππέας, καὶ κελεύσας τισὶν αὐτῶν ἐπανελθοῦσιν εἰπεῖν, † ὅτι συμπεμφθέντες σφίσι καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις σφῶν ὄντες, συνειλημμένοι τε ὑπ' αὐτῶν εἰσὶ, καὶ ἀπολώλασι, προσπαρώξυνε τοὺς B στρατιώτας, δημηγορήσας ἀκόλουθα τοῖς ἀγγέλοις. καὶ οὕτως αὐτοί τε ἐπολέμησαν, καὶ τοὺς ἄλλους συμμετέστησαν. καὶ τότε μὲν (ὁ γὰρ Καῖσαρ ὡς τάχιστα τοῦτ' ᾔσθετο, τούς τε Αἰδούους οὓς εἶχε καὶ ἐδόκει πεφονευκέναι, ἔπεμψεν αὐτοῖς, ὥστε φανεροὺς πᾶσι ζῶντας γενέσθαι, καὶ τῷ ἱππικῷ ἐφείπετο) μετενόησαν, καὶ συνηλλάγησαν. αὖθις δὲ τῶν Ῥωμαίων ‡ πρός τε τῷ Καίσαρος ἀπουσίᾳ πταισάντων, καὶ μετὰ τοῦτο παντάπασιν ἀπ' αὐτῆς ἀποχωρησάντων, ἐφοβήθησαν οἵ τε τὴν ἐπανάστασιν πράξαντες, καὶ νεωτέρων ἀεὶ πραγμά- C των ἐφιέμενοι κολάζοντες, † * ποιήσωνται, καὶ † ἐνεόχμωσαν. μαθόντες δὲ ταῦθ' οἱ στρατεύοντες αὐτῶν τῷ Καίσαρι, ᾐτήσαντο ἐπιτραπῆναι σφίσιν οἴκαδε ἀπελθεῖν, ὑποσχόμενοι πάντα καταστήσειν. καὶ οὕτως ἀφεθέντες, πρός τε Νουιόδουνον, ἔνθα τά τε χρήματα καὶ τὸν σῖτον, ὁμήρους τε πολλοὺς οἱ Ῥωμαῖοι κατέθεντο, ἦλθον, καὶ τούς τε φρουροὺς αὐτῶν, συναιρομένων σφίσι τῶν ἐπιχωρίων, μὴ προσδεχομένους ἔφθασαν, καὶ ἐν κράτει πάντων αὐτῶν ἐγένοντο. D καὶ ἐκείνην τε τὴν πόλιν, ἐπικαίρως οὖσαν, κατέπρησαν, ὅπως μὴ οἱ Ῥωμαῖοι ὁρμητήριον αὐτὴν τοῦ πολέμου ποιήσωνται, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν Αἰδούων προσαπέστησαν. ὁ οὖν Καῖσαρ ἐπεχείρησε μὲν παραχρῆμα ἐπ' αὐτοὺς στρατεῦσαι, μὴ δυνηθεὶς δὲ, διὰ τὸν ποταμὸν τὸν ‡ Αἴγρον, ἐτράπετο. καὶ ὁ μὲν οὐδὲν ἐκεῖ κατώρθωσεν. Ὁ δὲ δὴ Λαβιῆνος τὴν νῆσον τὴν ἐν τῷ Σηκουανῷ ποταμῷ οὖσαν, τούς τε προκινδυνεύσαντας τῇ ἠπείρῳ κρατήσας, καὶ τὴν διάβασιν πολλαχῇ ἅμα κατά τε τὸν ῥοῦν, καὶ ἀνάπαλιν, ὅπως μὴ E καθ' ἓν περαιούμενος κωλυθῇ, ποιησάμενος, κατέσχε.

Πρὶν δὲ τοῦτο γενέσθαι, καταφρονήσας ὁ Οὐερκιγγετόριξ τοῦ Καίσαρος, ἐξ ὧν ἐπταίκει, ἐπ' Ἀλλόβριγας ἐστράτευσε. κἀν τούτῳ ὁρμήσαντα αὐτὸν ὡς καὶ βοηθήσοντα σφίσιν, ἀπολαβεῖν

† ἐπεὶ συμπ.

‡ πρὸς τῇ Γεργοουίᾳ τοῦ Καίσαρος ἀπουσίᾳ

† μὴ κολασθῶσιν,

‡ Λίγηρα.

λαβεν ἐν Σηκουανοῖς γενόμενον, καὶ ἐνεκυκλώσατο. οὐ μέντοι κακόν τι εἰργάσατο, ἀλλὰ καὶ πᾶν τοὐναντίον, τούς τε Ῥωμαίους ἠνάγκασεν ἀγαθοὺς εἶναι, ἀπογνώσει τῆς σωτηρίας, καὶ αὐτὸς ὑπό τε τοῦ πλήθους καὶ ὑπὸ τοῦ θράσους ἔπταισε· καί τι καὶ ὑπὸ τῶν Κελτῶν τῶν τοῖς Ῥωμαίοις συμμαχούντων ἐσφάλη. ταῖς τε γὰρ ὁρμαῖς ἀπλήστοις σώμασι τὴν τόλμαν προσεπισχυρίσαντες, διέρρηξαν τὴν παράταξιν. ἀφορμὴν δὲ δὴ τὸ εὕρημα τοῦτο ὁ Καῖσαρ, οὐκ ἀνῆκεν, † ἀλλ' ἐς Σαλεσίαν τοὺς διαφυγόντας αὐτῶν κατακλείσας, ἐπολιόρκει. κἀν τούτῳ ὁ Οὐερκιγγετόριξ τοὺς μὲν πρῶτον τοὺς ἱππέας, πρὶν παντελῶς ἀποτειχισθῆναι, ἐξέπεμψε, τῆς τε τροφῆς τῶν ἵππων ἕνεκα, (οὐ γὰρ ἦν) καὶ ὅπως ἐς τὰς πατρίδας ἕκαστοι σφῶν κομισθέντες, τά τε ἐπιτήδεια καὶ ἐπικουρίαν αὐτοῖς ἀγάγωσιν. ἐπεὶ δὲ οὗτοί τε ἐχρόνιζον, καὶ τὰ σιτία σφᾶς ἐπιλείπειν ἤρξατο, τούς τε παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας, ‡ τῶν ἄλλων τοὺς ἀχρειοτάτους ἐξέβαλεν, ἐλπίσας μάτην, ὅτι ἢ καὶ ἐκεῖνοι παρὰ τῶν Ῥωμαίων τῆς λείας ἕνεκα σωθήσονται, ἢ οἵ γε λοιποὶ τῆς τροφῆς αὐτῶν ἐπὶ πλεῖον χρησάμενοι περιγενήσονται. ὁ γὰρ Καῖσαρ ἄλλως μὲν οὐδὲ αὐτὸς τῶν ἐπιτηδείων, ὥστε καὶ ἑτέρους τρέφειν, εὐπόρει· τοῖς γοῦν πολεμίοις ἰσχυροτέραν τὴν σιτοδείαν, ἐπανελθόντων αὐτῶν ἐλπίδι τοῦ πάντως σφᾶς καταδεχθήσεσθαι, ποιήσειν νομίσας, πάντας αὖθις ἀπεώσατο. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως καὶ τοῦ στρατοπέδου, μηδετέρων σφᾶς δεχομένων, οἴκτιστα ἀπώλοντο. ἡ δὲ ἐπικουρία τῶν τε ἱππέων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὑπ' αὐτῶν ἀχθέντων, ἐπῆλθε μὲν οὐκ ἐς μακρὰν τοῖς βαρβάροις, ἱππομαχίᾳ † ὑπὸ δὴ τῶν Ῥωμαίων τῇ βοηθείᾳ. καὶ μετὰ τοῦτο πειράσαντες νυκτὸς διὰ τῶν ἐπιτειχισμάτων ἐς τὴν πόλιν ἐσελθεῖν, ἰσχυρῶς * ἐπόνησαν. τάφρους τε γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι κρυπτὰς ἐν τοῖς ἱππασίμοις ἐπεποιήκεσαν, καὶ σκόλοπας ἐς αὐτὰς ἐμπεπήγεσαν, πάντα ἐπιπολῆς τῷ ἄλλῳ τῷ πέριξ χωρίῳ ὁμοιώσαντες, ὥστε καὶ τοὺς ἄνδρας καὶ τοὺς ἵππους ὅτι μάλιστα ἐς αὐτὰς ἀπροσκέπτως ἐμπεσόντας σφαλῆναι. οὐ μέντοι καὶ ἐνέδοσαν, πρὶν ἐκ παρατάξεως ἡττηθέντες πρὸς αὐτοῖς τοῖς τειχίσμασιν, αὐτοί τε ἅμα καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως ἐπεξελθόντες, ἔπταισαν. ὁ δὲ δὴ Οὐερκιγγετόριξ ἠδυνήθη μὲν ἐκφυγεῖν (οὔτε γὰρ ἑάλω, καὶ ἄτρωτος ἦν) ἐλπίσας δέ, ὅτι ἐν

† ἀλλ' ἐς Ἀλεσίαν vel Ἀλεξίαν

‡ καὶ τῶν

† δὲ ἡττήθη, τῶν Γερμανῶν τῇ βοηθείᾳ.

* Xyl. ἐπταισαν.

A tem in Sequanis deprehenſum circundat. Verùm id Vercingetorigi longe ſecus, quam inſtituerat, cecidit. Nam non modo cladem Romanis nullam intulit, verum eos deſperatione ſalutis ad fortitudinem compulit: ipſeque temeritate ſua, quia multitudini ſuorum fidebat, ſuccubuit. Haud parum ad eam victoriam Germani, quos Cæſar ad auxilium euocauerat, Romanis contulerunt: qui audaciam ſuam ingenti corporum mole ac robore confirmantes, circumiectorum hoſtium ordinem perruperant. B Ab ea victoria ſibi oblata Cæſar nihil remittendum ratus, hoſtes Alexiam perfugientes oppido incluſit, ac in obſidione habuit. Vercingetorix, antequam munitiones Cæſaris omni ex parte abſoluerentur, equitatum à ſe dimiſit, quia pabulum equis non ſuppetebat, vtque in ſuas quique ciuitates profecti, commeatus ſuppetiaſq; Alexiam adferrent. Quum ea res extraheretur, ac iam res frumentaria ipſos deficere inciperet, liberos atque C mulieres, atque reliquos bello inutiles oppido expulit: fruſtra ſperans alterutrum fore, vt aut hæc multitudo à Romanis prædæ cauſa recepta ſeruaretur: [a] aut ipſi certè diutius victum vnde vitam tolerarent, haberent. Cæſar enim, qui non adeo re frumentaria affluebat, vt aliis quoque alendis ſufficeret, quod eam multitudinem, ad ſuos reuerſam, haud dubiè receptam iri putabat, [b] atque ita hoſtes ad maiorem peruenturos D penuriam, omnino repulit. Itaq; ea turba [c] in medio vrbis caſtrorumque, neutris ipſam accipientibus, miſerrimâ morte periit. Cæterum auxilia [d] equitũ, reliquaque à barbaris non multò poſt quum aduenirent, equeſtri prælio à Romanis repulſi ſunt, maxime Germanis auxiliaribus tum quoque victoriam adiuuantibus. Deinde conati noctu per munitiones Romanorum in vrbem peruenire, magnum detrimentum paſſi ſunt. In iis enim locis, quæ equitatu acE cedi poterant, occultas foſſas Romani duxerant: defixiſque in eas ſtipitibus, ſuperficie tenus texerant, vt æquales reliquo circumpoſito ſolo eſſent: in eas foſſas equi viriq; imprudentes delapſi peribant. Neque tamen ante Galli quicquam de inſtituto remiſerunt, quã ad ipſas munitiones commiſſo prælio, quum & ipſi, & qui vrbem tenebant, Romanos aggrederentur, ſuccubuerunt. Ea clade accepta, Vercingetorix, [e] quum integro etiãnũ corpore, effugere poſſet; ſperans, quia

[a] aut reliquã diutius horũ alimẽtis vescentes, succubituris sua consulerent.

[b] atque ita se facturũ, vt hostes copiosius annonã expenderẽt, oẽs repulit.

[c] inter oppidũ & castra, neutris

[d] equitũ, & aliorũ ab eis adductorũ, venere quidem illa non multo post barbaris: sed equestri prælio, Germanorum ope victa fuerũt.

[e] quum non captus, & integro

aliquando Cæsaris amicitia vsus esset, posse se veniam ab eo impetrare: ad eum, non implorata ante per vllum internuntium pace, se contulit; sedentique pro tribunali repente in conspectum venit. quæ res animos quoque nonnullorum terruit. Erat enim Vercingetorix staturæ proceræ, [a] magnamque armorum gloriam habebat. Facto silentio, nihil locutus, in genua concidit, manusque tendens supplicis gestum exhibuit. Erant, quibus ea res misericordiam moueret, pristinam hominis fortunam cogitantibus, præsentemque calamitatem ante oculos cernentibus. At Cæsar, id quod maxime ad suam salutem ille facturum sperauerat, amicitiæ prioris coniunctionem, cum bello illato contulit: ostensoque, quibus eum meritis affecisset, quæque ab eo accipere ipsum par fuisset, delicti grauitatē auxit: eamq; causam habuit cur neque misericordia tum prosequeretur Vercingetorigem, & statim in vincula conderet: quem post in triumpho ductū necauit. [b] Porro reliquos Cæsar partim conditionibus pacis impositis recepit, partim prælio superatos subegit. Belgæ enim finitimi, ad Commium quēdam Atrebatem summa rerum delata, diu restiterunt, duobusque equestribus præliis cum Romanis incerta victoria certauerunt. Tertio pedestri prælio congressi, quum incerto adhuc euentu pugnaretur, inuadentibus ex improuiso terga ipsorum equitibus, fusi sunt. Ita victi, qui à pugna supererant, noctu desertis castris in siluam quandam se contulerunt: ea incensa, carrisque solis relictis, sperauerunt se, dum hostibus ignis carrique moram inicerent, in tuta loca posse euadere. verum hæc spes frustra fuit. Nam Romani, vt primùm fugam hostiū compererunt, insecuti sunt: quumque ad ignem peruenissent, eo restincto, disiectisque carris, nonnullis etiam per medium ignem currentibus, hostes inopinatos assecuti, ingenti cæde affecerunt. Hoc factum deditio multorum excepit. Commius autem elapsus, ne sic quidem quieuit, quin Labienum per insidias aggredi institueret: atque tum superatus prælio in colloquium vt veniret, persuasus est. Ibi à quodā Romano vulneratus, priusquam de vlla re conueniret, quod nunquam certam pacem † initurus videbatur, aufugit; iterumque Romanis molestus fuit: tandem desperatis rebus, iis, † qui ipsum secuti erant, impunitatem actorum impetrauit: sibique, ne in Ro-

[a] Et inarmis speciem mirifice decoram habebat.

[b] Atq; hoc sane deinceps contigit. Tunc autē reliquos Cæsar

† habiturus

† quos secū habebat,

A φιλίᾳ ποτὲ τῷ Καίσαρι ἐγεγόνει, συγγνώμης παρ' αὐτοῦ τεύξεσθαι, ἦλθε πρὸς αὐτὸν μὴ ἐπικηρυκευσάμενος· καὶ καθημένῳ οἱ ἐπὶ βήματος ἐξαίφνης ὤφθη, ὥστε καὶ ταραχθῆναί τινας ἄλλως γὰρ περιμήκης ἦν, καὶ ἐν τοῖς ὅπλοις δεινῶς ἐνέπρεπεν. ἡσυχίας δ' οὖν γενομένης, εἶπε μὲν οὐδέν, πεσὼν δὲ ἐς γόνυ, τώ τε χεῖρε † ποιήσας ἐδέετο. ταῦτα τοῖς μὲν ἄλλοις οἶκτον, τῆς τε προτέρας αὐτοῦ τύχης ἀναμνήσει, καὶ τῇ τῆς παρούσης ὄψεως περιπαθείᾳ, ἐνέβαλεν· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ B αὐτό τι αὐτῷ τοῦτο, δι' ὃ μάλιστα σωθήσεσθαι προσεδόκησεν, ἐπεκάλεσε. τῆς γὰρ φιλίας τὴν ἀντίταξιν ἀντιθείς, χαλεπωτέραν τὴν ἀδικίαν αὐτοῦ ἀπέφηνε. καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἐν τῷ παραχρῆμα αὐτὸν ἠλέησεν, ἀλλ' εὐθὺς ἐν δεσμοῖς ἔδησε, καὶ ἐς τὰ ἐπινίκια μετὰ τοῦτο πέμψας ἀπέκτεινε. τοῦτο μὲν οὖν ὕστερον ἐγένετο. τότε δὲ τοὺς μὲν ὁμολογίᾳ τῶν λοιπῶν προσεθέτο, τοὺς δὲ καὶ μάχῃ κρατήσας ἐδουλώσατο. οἵ τε γὰρ † Κελτικοὶ οἱ πλησιόχωροι, Κόμμιόν τινα Ἀτρέβαν C προστησάμενοι σφῶν, ἐπὶ πλεῖστον ἀντέσχον, καὶ δύο τε ἱππομαχίαις ἀγχωμάλως τε ἠγωνίσαντο, καὶ τρίτῃ πεζομαχίᾳ ἰσοπάλῳ τὸ πρῶτον συμπενεχθέντες, ἔπειτα ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ κατὰ νώτου σφίσιν ἀνελπίστως προσπεσόντος ἐτράπησαν. κἀκ τούτου τό, τε στρατόπεδον τῆς νυκτὸς οἱ περιλιπεῖς ἐξέλιπον· καὶ διελθόντες ὕλην τινά, ἐκείνην τε ἐνεπρήσαντο, καὶ τὰς ἁμάξας μόνας ὑπελείποντο· ὅπως τῶν πολεμίων διά τε D ταύτας καὶ διὰ τὸ πῦρ χρονισάντων, φθάσωσιν ἐς τὸ ἀσφαλὲς ἀποχωρήσαντες. οὐ μέντοι καὶ ἐπιτυχεῖς τῆς ἐλπίδος ἐγένοντο. καὶ γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι, ὡς τάχιστα τῆς φυγῆς αὐτῶν ᾔσθοντο, ἐπεδίωξαν σφᾶς, καὶ ἐντυχόντες τῷ πυρί, τὰ μὲν κατέσβεσαν, τὰ δὲ καὶ διέκοψαν. καὶ τινὲς καὶ διὰ μέσης τῆς φλογὸς δραμόντες, κατέλαβον αὐτοὺς ἀπροσδοκήτους, καὶ παμπληθεῖς ἐφόνευσαν. ἐκ δὲ τούτου τῶν μὲν ἄλλων τινὲς ὡμολόγησαν· ὁ δὲ Ἀτρέβας διαφυγὼν, οὐδ' ὣς ἡσύχασεν, ἀλλὰ καὶ τὴν Λα- E βιήνου ἐπιχείρησιν ἐνεδρεῦσαι ποτέ. ἡττηθεὶς δὲ μάχῃ, ἀνεπείσθη μὲν ἐς λόγους αὐτῷ ἐλθεῖν· πρὶν δὲ ὁτιοῦν συμβῆναι, τρωθεὶς ὑπό τινος τῶν Ῥωμαίων, ἀπιστίᾳ τοῦ μὴ ἂν ἀκριβῶς εἰρηνεῦσαι, διέφυγε, καὶ χαλεπὸς αὖθις αὐτοῖς ἐγένετο· μέχρις οὗ ἀπογνοὺς τὰ πράγματα, τοῖς μὲν ἄλλοις τοῖς † συνιοῦσιν οἱ ἀκέραιον τὴν ἄδειαν ἐπὶ πᾶσι τοῖς σφετέροις ἐπράξεν· αὐτὸς δὲ ἑαυτῷ τὸ μηδέποτε, ὥς γε τινές, ἐς ὄψιν

† συνάψας

† Βελγαὶ

† συνιοῦσι

ὄψιν μηδενὸς Ῥωμαίου ἐλθεῖν. ἐκεῖνοί τε οὖν οὕτω κατελύσαντο. καὶ οἱ λοιποὶ μετὰ τοῦτο, οἱ μὲν, ἑκούσιοι, οἱ δὲ, καὶ καταπολεμηθέντες, ἐχειρώθησαν. καὶ αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ καὶ φρουραῖς καὶ δικαιώσεσι χρημάτων τε ἐσπράξεσι, καὶ φόρων ἐπιτάξεσι, τοὺς μὲν ἐταπείνωσε, τοὺς δὲ ἡμέρωσε. Ταῦτα μὲν οὕτως ἐπί τε Λουκίου Παύλου καὶ ἐπὶ Γαΐου Μαρκέλλου ὑπάτων ἐτελευτήθη.

A Romani vllius conspectum vnquam veniret. ita enim quidam referunt. Hoc pacto & hi,& siqui reliqui erāt. deinceps pars volētes, pars bello victi, in Romanorū potestatē redacti sunt. ac Cæsar præsidiis conditionibusque impositis, pecuniaq; & tributis annuis imperatis, alios fregit,alios mansuetos reddidit. Atque hęc eo modo consummata sunt L. Paulo, & C. Marcello consulibus.

Ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ, τῶν μὲν Γαλατῶν ἕνεκα, καὶ τοῦ χρόνου τοῦ πρὸς τὴν ἡγεμονίαν αὐτῷ δοθέντος, ἔκ τε τῆς Γαλατίας ἀπαλλαγῆναι, καὶ ἐς τὴν Ῥώμην ἐπανακομισθῆναι ὤφειλεν * (εἰκός τε γὰρ ἦν ἐπ' ἐξόδῳ, καὶ ὁ πόλεμος ἐπέπαυτο· καὶ οὐδεμίαν ἔτ' εὐπρεπῆ σκῆψιν πρὸς τὸ μὴ οὐ τά τε στρατόπεδα ἀφεῖναι, καὶ ἰδιωτεῦσαι, εἶχεν) ἐπεὶ δὲ τά τε ἐν τῷ ἄστει ἐστασιάζετο, καὶ ὁ Κράσσος ἐτεθνήκει, ὅ, τε Πομπήιος ἔν τε δυνάμει αὖθις, ἅτε τρίτον ὑπατευκώς, καὶ τὴν ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ ἀρχὴν ἐπὶ πέντε ἄλλα ἔτη δοθῆναί οἱ διαπεπραγμένος, ἐγένετο, καὶ αὐτῷ οὐκέτ' † οἰκείως, (ἄλλως τε καὶ τοῦ παιδίου, ὅπερ που καὶ μόνον ἐν τῇ φιλίᾳ αὐτοὺς κατεῖχε [τε, καὶ] τελευτηκότος) ἐφοβήθη μὴ, τῶν στρατιωτῶν ψιλωθεὶς, ἐπί τε ἐκείνῳ καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἐχθροῖς γένηται· καὶ οὐ διῆκεν αὐτούς. ἐν γὰρ δὴ τοῖς αὐτοῖς τούτοις ἔτεσιν ἄλλα τε ἐν τῇ πόλει στασιώδη πολλὰ, καὶ ταῖς ἀρχαιρεσίαις μάλιστα ἐγένετο· ὥστε μόλις ἑβδόμῳ μηνὶ τόν τε Καλουῖνον καὶ τὸν Μεσσάλαν ὑπάτους ἀποδειχθῆναι· καὶ οὐδ' ἂν τότε ᾑρέθησαν, εἰ μὴ Κύιντός γε Πομπήιος ὁ Ῥοῦφος ἐς τὸ δεσμωτήριον ὑπὸ τῆς βουλῆς, καίτοι τοῦ Σύλλου θυγατριδοῦς ὢν, καὶ δημαρχῶν, ἐνεβλήθη· καὶ τοῦτο καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς κακουργῆσαί τι ἐθελήσουσιν ἐψηφίσθη, τῷ γε Πομπηίῳ ἡ πρὸς αὐτοὺς βοήθεια ἐνεχειρίσθη. ἔστι μὲν γὰρ ὅτε καὶ οἱ ὄρνιθες τὰς ἀρχαιρεσίας ἐπέσχον, οὐ βουλόμενοι τοῖς μεσοβασιλεῦσι γενέσθαι· μάλιστα δ' οἱ δήμαρχοι τὰ πράγματα τὰ ἐν τῇ πόλει διέποντες, ὥστε καὶ τὰς πανηγύρεις καὶ ἀντὶ τῶν στρατηγῶν ποιεῖν, ἐκώλυον τὰς ἀρχὰς αἱρεθῆναι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ῥοῦφος ἐς τὸ οἴκημα ἐσέπεσε. καὶ αὐτὸς μὲν τὸν Φαουώνιον ἀγορανομοῦντα ἐς αὐτὸ ὕστερον, ἀπὸ μικρᾶς τινος αἰτίας (ἵνα δὴ κοινωνὸν τῆς ἀτιμίας λάβῃ) κατέθετο. πάντες δὲ οἱ δήμαρχοι ἄλλας τε σκήψεις ἐμποδίους ἐνέφερον, καὶ χιλιάρχους ἀντὶ

* (οἰκεῖόν τε γὰρ ἦν ἐπ' ἐξόδῳ,

† οἰκείως.

Cæsari iam ex Gallia Romam redeūdum erat, [a] quod & eam omnem subegerat,& temporis ad quod ei imperium cōcessum fuerat, ratio sic postulabat. Etenim quū id exiisset iam, bellumque confectum esset, nullam prætèrea honestam causam, cur exercitum non dimitteret, priuatusque deposito imperio viueret, habebat. Enimuero quandoquidem & B Romæ seditiones erant & Crassus interierat, Pompeius autem rursus ad potentiam pristinam peruenerat, (quippe & consul ter ium fuerat, & in quinque alios annos vt sibi Hispania decerneretur, C effecerat) animoque iam a Cæsare alieniore (mortua præsertim iam filia, quæ sola eorum amicitiam continuerat) esse incipiebat: ea Cæsarem, veritum ne legionibus nudatus in Pompeii inimicorumque potestate esset, mouerunt, vt exercitum retineret. [b] Proinde his iisdem annis multi tumultus in vrbe grassati fuerant, potissimum vero in comitiis: ita vt Caluinus atque Messala consules vix septimo tandem mense creati sint. ac ne tum quidem id confectum fuisset, nisi D Q. Pompeius Rufus tribunusplebis, † Syllæque sorori filius, in carcerem à senatu coniectus esset. quæ eadem pœna omnibus, qui mali alicuius facinoris existere autores vellent, constituta; potestasque in eos animaduertendi, Pompeio mandata est. Vsuveniebat quidem aliquo ies, vt quia aues interregibus non ad]hix [?]ent, comitia auspiciorum causa impedirentur: sed maxime omnium tribunúplebis, ne magistratus crearentur, obstabant: qui ita omnibus vrbanis rebus sese admiscebant, vt ludos quoque [populi] loco prætorum ipsi peragerent: atque hanc ob causam Rufus in E carcerem abductus fuerat. Idem post Fauonium ædilem non magnæ rei causa in eundem carcerem coniecit, vt ignominiæ nimirum consortem aliquem haberet. Iniiciebant autem tribuni comitiis tum alia impedimenta, tum hoc agebant, vt in locum consulum

a tum ipsorum Gallorum causa, tum eius temporis, quod ei concessum ad imperium fuerat. Etenim,

b Etenim his iisdem

ANNO V.C. 701.

† Syllæ nepos ex filia,

tribuni militum (quo per plures respublica regeretur, quemadmodum olim institutum fuerat) subrogarentur. quum nemini id persuaderent, Pompeium vtique dictatorem dicendum esse contenderunt, in eaque sententia diu perseuerauerunt. Nam & aberat Roma Pompeius, & nemo vel decernere ei hunc honorẽ (quippe odio Syllæ crudelitatis[a] cõsilium id omnibus inuisum erat) vel metu potentiæ eius, denegare satis audebat. Tãdem vbi ipse aduenit, dictaturam, quæ non obscure iam ei offerebatur, repudiauit: atque vt consules crearentur, curauit. consules ob tumultus eorum, qui cædes edebant, neque successores sibi cõstituerunt, & tanquam in magno luctu, senatoria veste posita, senatum in vestitu equestri † congregauerunt: tum senatusconsultum fecerunt, ne quisquam ex iis, qui consulatum aut præturam gessissent, exteriorem aliquam prouinciam ante elapsum quintum annum [b] acciperet: sperantes vel hac ratione certamina de occupandis magistratibus tolli posse, si pateret, eum qui obtinuisset, non statim cũ potentia aliqua futurum. Nihil enim sani moderatiue agebatur, sed cum largitionibus acriter contendebant, tum plus etiam dimicationibus: ita vt consul quoque Caluinus aliquando vulnus acceperit. Ita factum est, vt neque consulibus, neque prætoribus, neque vrbanis aliis magistratibus succederetur; sed prima anni parte sine omni magistratu Romæ viueretur. Ea res cum aliis malis ansam præbuit, & nundinæ, quæ nono quoquis die celebrabantur, vt ipsis Kalendis Ianuariis agerentur, effecit. Quum hoc, quasi non forte fortuna ita accidisset, sed prodigii rationem haberet, Romanos terruit: tum quod bubo [c] etiam visus erat, totoque triduo simulacrum quoddam sudauerat, faxque a cœli parte, quæ meridiem spectat, ad orientem trãscurrerat: multa quoque fulmina deciderant: sæpius glebis, lapidibusque & [d] testis pluerat. Ac mihi quidem id quoque decretum, quod prioris anni exitu de Serapi Isideque factum erat, inter prodigia non extremum videtur locum obtinuisse. Eorum diuorum fana, quæ priuatim nonnulli extruxerant, senatus demoliri iussit: quod eos non magnopere inter numina numerabat. [e] vt ea sententia obtinuit, vt publice iam coli inciperent, extra pomœrium eos deos collocauerunt.

Quum is Romæ status esset, ac summæ

[a] ea forma reipublicæ administrandæ omnibus erat inuisa)

† habuerũt:

[b] acciperet: si forte vel ea de causa magistratus ambire desinerent quod non statim cum potestate futuri essent.

[c] etiam in Vrbe visus

[d] & testis, & sanguine pluerat.

[e] Et qua sic obtinuisset, vt

τῶν ὑπάτων (ὅπως πλείους ἄρχοντες, ὥσπερ ποτὲ, ἀποδεικνύωνται) καθιστάναι ἐσηγουμένων. ἐπειδή τε οὐδένας αὐτῶν ἔπειθον, δικτάτορα γοῦν τὸν Πομπήιον λεχθῆναι δεῖν ἔφασκον· καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ διετρίψαν. ἐκεῖνός τε γὰρ ἀπεδήμει, καὶ ἐκ τῶν παρόντων οὔτε ψηφίσασθαί τις αὐτὸ, (πρὸς γὰρ τὴν τοῦ Σύλλου ὠμότητα ἐμίσουν πάντες τὸ πολίτευμα) οὔτ' αὖ μὴ ἑλέσθαι, διὰ τὸν τοῦ Πομπηίου φόβον, ὑπέμεινε. τέλος δὲ, ὀψέ ποτε αὖθις ἐλθὼν, τὴν μὲν δικτατορείαν διδομένην οἱ δῆθεν οὐκ ἐδέξατο, τοὺς δὲ ὑπάτους ἀποδειχθῆναι παρεσκεύασεν. οὐ μέντοι οὐδὲ ἐκεῖνοι διαδόχους σφίσι, διὰ τὰς ἐκ τῶν σφαγῶν ταραχὰς, κατέστησαν· ἀλλὰ καὶ τὴν βουλευτικὴν ἐσθῆτα καταθέμενοι, καὶ τῇ ἱππάδι τὴν γερουσίαν ὥσπερ ἐπὶ μεγάλῳ τινὶ πένθει συναγαγόντες, δόγμα τε ἐποιήσαντο, μηδένα μήτε στρατηγήσαντα, μήθ' ὑπατεύσαντα, τὰς ἔξω ἡγεμονίας, πρὶν ἂν πέντε ἔτη διέλθῃ, λαμβάνειν· εἴ πως ὑπὸ τοῦ μὴ παραυτίκα ἐν δυνάμει τινὶ αὐτοὺς γίγνεσθαι παύσαιντο ἀρχαιρεσιάζοντες. οὔτε γὰρ ἐμετρίαζον, οὐδ' ὑγιὲς οὐδὲν ἐποίουν· ἀλλ' ἐπ' ἀλλήλους παρωρμημένοι, πολλὰ μὲν δαπανώμενοι, πολλῷ δ' ἔτι πλείω μαχόμενοι, ὥστε καὶ τὸν ὕπατόν ποτε τὸν Καλουῖνον τρωθῆναι. οὐκ οὖν οὐδ' ὕπατος, οὔτε στρατηγὸς, οὔτε πολίαρχός τις σφᾶς διεδέξατο, ἀλλ' ἄναρκτοι κατὰ τοῦτο παντελῶς οἱ Ῥωμαῖοι τὰ πρῶτα τοῦ ἔτους ἐγένοντο. κἀκ τούτου οὔτε τι ἄλλο χρηστὸν συνέβη, καὶ ἡ ἀγορὰ ἡ διὰ τῶν ἐννέα ἀεὶ ἡμερῶν ἀγομένη, ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ Ἰανουαρίου νουμηνίᾳ ἤχθη. καὶ τοῦτό τε αὐτοὺς, ὡς οὐκ ἀπὸ ταὐτομάτου συμβὰν, ἀλλ' ἐν τέρατος λόγῳ γενόμενον, ἐθορύβει· καὶ ὅτι βύας ἐν τῇ πόλει καὶ ὤφθη, ἄγαλμά τέ τι ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἵδρωσε· καὶ λαμπὰς ἐκ τῶν νοτίων πρὸς ἀνατολὰς διέδραμε· καὶ πολλοὶ μὲν κεραυνοὶ, πολλοὶ δὲ καὶ βῶλοι, λίθοι τε καὶ ὄστρακα, καὶ αἷμα διὰ τοῦ ἀέρος ἠνέχθη. δοκεῖ δ' ἔμοιγε καὶ ἐκεῖνο τὸ τῷ προτέρῳ ἔτει ἐξόδῳ αὐτοῦ περί τε τὸν Σάραπιν καὶ περὶ τὴν Ἶσιν ψηφισθὲν, τέρας οὐδενὸς ἧττον γενέσθαι. τοὺς γὰρ ναοὺς † αὐτῶν, οὓς ἰδίᾳ τινὲς ἐπεποίηντο, καθελεῖν τῇ βουλῇ ἔδοξεν. οὐ γὰρ δὴ τοὺς θεοὺς τούτους ἐπὶ πολὺ ἐνόμιζον· καὶ ὅτι γε καὶ ἐξενίκησεν, ὥστε καὶ δημοσίᾳ αὐτοὺς σέβεσθαι, ἔξω τοῦ πωμηρίου σφᾶς ἱδρύσαντο.

Τοιαύτης οὖν ἔτι τῆς ἐν τῷ ἄστει καταστάσεως οὔσης, καὶ μηδενὸς τοῖς πράγμασιν ἐπι-

† αὐτῶν

σιν ἐπιτεταγμένου, σφαγαὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὡς εἰπεῖν, ἐγίγνοντο· τάς τε ἀρχαιρεσίας, καίτοι σπεύδοντες ἐπὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ δεκασμοῖς καὶ φόνοις δι' αὐτὰς χρώμενοι, οὐκ ἐπετέλεσαν. ὁ γοῦν Μίλων ὑπατείαν αἰτῶν, τὸν Κλώδιον ἐν τῇ Ἀππίᾳ ὁδῷ συντυχόντα οἱ, τὸ μὲν πρῶτον ἁπλῶς πως ἔτρωσεν· ἔπειτα δὲ φοβηθεὶς * μὴ ἐπεξέλθῃ τῷ γεγονότι, κατέσφαξεν, ἐλπίσας, ἐπειδὴ πάντας τοὺς οἰκέτας τοὺς τὸ ἔργον ποιήσαντας εὐθὺς † ἠλευθέρωσε, ῥᾷον ἐκ τοῦ φόνου, τελευτήσαντος αὐτοῦ, ἢ τοῦ τραύματος, εἰ περιεγένετο, ἀφεθήσεσθαι. ἀκούσαντες οὖν τοῦθ' οἱ ἐν τῇ πόλει περὶ ἑσπέραν, δεινῶς ἐταράχθησαν· τοῖς τε γὰρ στασιώταις ἀφορμὴ πολέμου καὶ κακῶν ἐγένετο, καὶ οἱ διὰ μέσου, εἰ καὶ ἐμίσουν τὸν Κλώδιον, ὅμως διά τε τὸ ἀνθρώπινον, καὶ ὅτι καὶ τοῦ Μίλωνος στερηθῆναι ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ ἤθελον, ἠγανάκτουν. παραλαβόντες δ' αὐτοὺς οὕτως ἔχοντας ὅ τε Ῥοῦφος καὶ Τίτος Μουνάτιος Πλάγκος, προσπαρώξυναν. δημαρχοῦντες γὰρ ἔς τε τὴν ἀγορὰν ὑπὸ τὴν ἕω τὸν νεκρὸν ἐσεκόμισαν, καὶ ἐπὶ τὸ βῆμα ἐπέθεσαν, πᾶσί τε ἐπιδεικνύντες, καὶ ἐπιλέγοντες οἷα εἰκὸς ἦν, ὀδυρόμενοι. ὥστε τὸν ὅμιλον, καὶ ἐξ ὧν ἑώρων καὶ ἐξ ὧν ἤκουον, συνταραχθῆναι, καὶ μήτε τοῦ ὁσίου ἔτι φροντίσαι, ἀλλὰ πάντα μὲν τὰ περὶ τὰς ταφὰς νόμιμα συγχέαι, πᾶσαν δ' ὀλίγου τὴν πόλιν καταπρῆσαι. τὸ γὰρ σῶμα τοῦ Κλωδίου ἀράμενοι, ἔς τε τὸ βουλευτήριον ἐσήνεγκαν καὶ διέθεσαν· καὶ μετὰ τοῦτο πυρὰν ἐκ τῶν βάθρων νήσαντες, ἔκαυσαν καὶ ἐκεῖνο καὶ τὸ συνέδριον. οὔτε γε ὑπ' ὁρμῆς τινος (οἷα που τοὺς ὄχλους ἐξαπιναία καταλαμβάνει) ἀλλ' ἐκ προαιρέσεως αὐτὸ ἔπραξαν· ὥστε καὶ τὴν ἐνάτην τὸ περίδειπνον ἐν αὐτῇ τῇ ἀγορᾷ, τυφομένου ἔτι τοῦ βουλευτηρίου, ποιῆσαι, καὶ προσέτι καὶ τὴν οἰκίαν τὴν τοῦ Μίλωνος καταφλέξαι ἐπιχειρῆσαι. ἐκείνη μὲν οὖν, πολλῶν αὐτὴν ἀμυνάντων, οὐκ ἐκαύθη· ὁ δὲ δὴ Μίλων, τέως μὲν περίφοβος ἐπὶ τῷ φόνῳ ὤν, ἐκρύπτετο, καὶ οὐχ ὑπὸ ἰδιωτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἱππέων, βουλευτῶν τέ τινων δορυφορούμενος· ἐπεὶ δὲ τὸ ἔργον τε ἐγένετο, καὶ τὴν ὀργὴν τῆς γερουσίας ἐς τὸ τῶν αἰτιασαμένων μίασμα περιχωρήσειν ἤλπισεν, εὐθὺς γοῦν τῆς δείλης ἐς τὸ Παλάτιον δι' αὐτὸ τοῦτο συνελθόντες, τόν τε μεσοβασιλέα προχειρισθῆναι, καὶ τῆς φυλακῆς τῆς πόλεως καὶ ἐκεῖνον καὶ τοὺς δημάρχους καὶ προσέτι καὶ τὸν Πομπήιον ἐπιμεληθῆναι, ὥστε μηδὲν ἀπ' αὐτῆς ἀποτριβῆναι, ἐψηφίσαντο. προῆλθε ἐς μέσον, καὶ τῆς ἀρχῆς ὁμοίως ἢ καὶ μᾶλλον ἀντεποιεῖτο. μάχαι τε οὖν ἐκ τούτου πολλαὶ καὶ σφαγαὶ αὖθις ἐγίγνοντο· ὥστε τὴν

* μὴ ἐπεξέλθοι.

† ἐλευθερώσαι.

A mæ rerum nemo præesset, singulis ferme diebus cædes perpetrabantur: ac quanquam ad magistratus capiendos plurimi contenderent, eaque de causa & largitiones & cædes fierent, tamen comitia non perficiebantur. Milo consulatus cādidatus, Clodium in via Appia sibi obuiam factum, initio leuiter vulnerauit: post veritus, ne is eam rem vindicaret, interfecit: [a] sperans, si omnes seruos, qui eam cędem fecissent, statim manumitteret, facilius se de cæde, mortuo Clodio, quam vulneris, eodem superstite, absolutum iri. B Ea re sub vesperam Romam perlata, vehemens perturbatio coorta est, oblata factionibus ansa belli ac maleficiorum: atque hi quoque, qui neutrarum erāt [b] partium, tamen humanæ sortis memores, rē indigne ferebant: idque eo amplius, quod hac occasione Milonem [c] quoque de medio tolli cupiebant. Populum ita affectū nacti Rufus ac T. Munatius Plancus, qui tum tribuniplebis erant, magis etiā accenderunt, cadauere prima luce in foC rū prolato, pro rostrisq; exposito, & omnib. ostentui exhibito: iisque lugubri gesto add itis vocibus, quæ ad rem præsentē cōpetebant. Ita plebs iis, quæ viderat, quæque audiuerat, perturbata est, vt ne religionis quidē iā rationem haberet: sed omnib. sepulturæ ritibus temeratis, propemodum totam vrbem incendio misceret. Nā corpus Clodii sublatum ad curiā honesto cum funere portauere: idq;, rogo ex subselliis constructo, cum ipsa curia D cōbussere. Quod non repentino quodā impetu, quales plebē multi solent incesse re sed cōsulto fecere: itidemq; hora demū nona in ipso foro comessati sunt, fumante etiamnum curia. Milonis quoque domū succendere conati, ab incepto multis eā propugnantib. repulsi sunt. Milo eatenus propter cædem sibi metuens, sese abdiderat; ac non plebeiorū modo, sed equitū quoque, senatorumq; e se quorundā præsidio sepierat: tum vero iram senatus in aduersæ factionis homines ob hoc abipsis admissum flagitiū cōuersum iri spe-E rans, quum senatus statim huius rei causa vesperi in palatio cōuenisset, interregēq; nominari, eique ac tribunis quoq; plebis, Pōpeioq; mandari, vt curā † vrbis susciperent, ne quid ea detrimenti pateretur, iussissent: ipse quoq; in mediū pgressus, pari aut maiori etiā, quā prius, cōtetione magistratum petiit. Hinc iterum ad pugnam cædesque res deuoluta est: ita vt sena-

[a] sperans eo ipso, quod omnes serui cædis auctores statim manumisisset faciliùs

[b] partium, licet Clodium oderāt, tamen

[c] Milonem quoque amissum irent Populum

† Vrbis tuendæ.

tus decretum id confirmarit, Pompeiumque Romam euocauerit, ei † nouorum scribendorum militum potestatem concesserit: ipsique sordidam vestem sumpserint. Pompeius paulo post ad vrbem venit: tum eius munito præsidio extra pomœrium ad theatrum senatus habitus est: decretumque, vt Clodii ossa colligerentur, curiamque Faustus Syllæ F. restitueret. Curia enim, quæ incendio perierat, Hostilia fuerat, sed a Sylla aliter ædificata. itaque statuerant vt is reficeret, nomenque curiæ mutaretur. Quum omnium animi suspensi expectarent, quinam ipsis magistratus præficerentur, rumoremque alii spargerent, Pompeium esse dictatorem creandum; alii, Cæsari (qui tum in tanto erat ob res gestas honore, vt supplicationes in sexaginta dies earum caussa indixerint) consulatum deferendum: senatus, atque Bibulus præcipue, qui primus sententiam erat dicturus, quum horum vtrumque metuerent, studiis plebis anteuerterunt, Pompeio consulatum, ne dictator fieret, tribuentes; eumque soli ipsi, ne Cæsar collega eius fieret. Id inusitatum, neque vlli ante Romanorum contigerat: haud absurde alioquin factum est. Quia enim Pompeius minus plebi, quam Cæsar, studebat; omnino se ab ea ipsum diuellere, a suique iuris efficere se posse sperabant. Neque falsi hac sunt expectatione. nouo enim & inopinato honore elatus, nihil iam amplius in plebis gratiam agebat, sed omnia plane ex animo sena us gerebat. Cæterum solus magistratum gerere haud voluit; satique gloriæ in eo sibi obtigisse existimans, quod ita decretum esset, inuidiam eius rei declinandam duxit: & quod verebatur ne, regione armis † vacante, Cæsar sibi studio militum atque multitudinis collega daretur: ne is omnino neglectus videri, iustamque iræ causam habere posset, per tribunos effecit, vt Cæsari permitteretur legitimo tempore etiam absenti consulatum petere. Ipse Q. Scipionem, socerum suum ambitusque tum reum, collegam sibi assumpsit. Is Scipio, quum Nasicæ esset filius, testamento in genus hæreditatemque Metelli Pii adoptatus, atque hinc cognomentum Metelli ferens, filiam Pompeio in matrimonium dederat: ab eo contra consulatum, ac, ne

† nouorum delectuum faciundorum

a atque ad se traducere posse sperabant.

† vacua;

A βουλὴν τά τε προεψηφισμένα ἐπικυρῶσαι, καὶ τὸν Πομπήιον μεταπέμψασθαι, καταλόγους τε αὐτῷ καινοὺς ποιήσασθαι ἐπιτρέψαι, καὶ τὰ ἐσθήματα ἀλλάξασθαι. ἐλθόντος τε αὐτοῦ οὐ πολλῷ ὕστερον, ἔξω τε τοῦ πωμηρίου πρὸς τῷ θεάτρῳ αὐτοῦ σὺν φρουρᾷ ἠθροίσαν, καὶ τὰ τοῦ Κλωδίου ὀστᾶ ἀνελέσθαι ἔγνωσαν, τό τε βουλευτήριον τῷ Φαύστῳ τῷ τοῦ Σύλλου υἱεῖ ἀνοικοδομῆσαι προσέταξαν. ἦν μὲν γὰρ τὸ Ὁστίλιον, μετεσκεύαστο δὲ ὑπὸ τοῦ Σύλλου· διὰ τοῦτό τε † πάλιν αὐτὸ ἔδοξε, καὶ † ὅπως ἐξοικοδομηθὲν τὸ ἐκείνου ὄνομα ἀπολάβῃ. B μετεώρου δὲ τῆς πόλεως οὔσης ἐπὶ τοῖς ἄρξουσι σφῶν, καὶ διαθροούντων, τῶν μὲν, ὡς δικτάτορα τὸν Πομπήιον, τῶν δὲ, ὡς ὕπατον τὸν Καίσαρα αἱρεθῆναι (οὕτω γάρ που ἐκ προαιρέσεως ἐπὶ τοῖς κατειργασμένοις αὐτὸν ἐτίμων, ὥστε καὶ ἑξήκονθ' ἡμέρας θῦσαι ἐπ' αὐτοῖς ψηφίσασθαι) φοβηθέντες ἑκάτερον οἵ τε ἄλλοι βουλευταὶ καὶ Βίβουλος, ὅσπερ που τὴν γνώμην πρῶτος ἐρωτηθεὶς ποιήσεσθαι ἔμελλε, προκατέλαβον τὴν τοῦ C πλήθους ὁρμήν, τῷ Πομπηίῳ τὴν ὑπατείαν, ὥστε μὴ δικτάτορα αὐτὸν λεχθῆναι, καὶ μόνῳ γε, ἵνα μὴ ὁ Καῖσαρ αὐτῷ συνάρξῃ, δόντες. ξένον μὲν δὴ τοῦτο καὶ ἐπὶ μηδενὸς ἄλλου γενόμενον ἔπραξαν, καὶ ὀρθῶς αὐτὸ πεποιηκέναι ἔδοξαν. ἐπειδὴ γὰρ ἧττον τοῦ Καίσαρος τῷ ὁμίλῳ προσέκειτο, ἀπορρήξειν τε αὐτὸν ἀπ' ἐκείνου παντάπασι καὶ σφετεριεῖσθαι ἤλπισαν. καὶ ἔσχεν οὕτω· τῷ τε γὰρ καινῷ καὶ τῷ παραδόξῳ τῆς τιμῆς ἐπαρθεὶς, οὐκέτι οὐδὲν ἐς τὴν τῶν πολλῶν χάριν ἐβούλευσεν, ἀλλ' ἀκριβῶς πάντα τὰ τῇ βουλῇ ἀ- D ρέσκοντα ἔπραξεν. οὐ μέντοι καὶ μόνος ἄρξαι ἠθέλησε· τὴν γὰρ εὔκλειαν ἐν τῷ δεδόχθαι τοῦτ' ἔχων, τὸν φθόνον τὸν ἐπ' αὐτῷ ἐξέκλινε. καὶ φοβηθεὶς μή ποτε κενῆς τῆς χώρας οὔσης, ὁ Καῖσαρ ἔκ τε τῶν δυνάμεων καὶ ἐκ τῆς τοῦ πλήθους σπουδῆς συνάρχων αὐτῷ δοθῇ, † ἐκείνῳ μὲν, ἵνα μὴ καὶ παντελῶς παρημελῆσθαι νομισθῇ, κἀκ τούτου τινὰ ὀργὴν δικαίαν ποιήσηται, παρεσκεύασε διὰ τῶν δημάρχων ἐπιτραπῆναι, καὶ ἀπόντι τὴν ἀρχὴν, ὅταν ἐκ τῶν νόμων καθήκῃ, αἰτῆ- E σαι. αὐτὸς δὲ Κύιντον Σκιπίωνα πενθερόν τέ οἱ ὄντα, καὶ δεκασμοῦ αἰτίαν ἔχοντα, προσείλετο. οὗτος γὰρ γόνῳ μὲν υἱὸς τοῦ Νασικοῦ ὤν, ἐκ δὲ δὴ κλήρου διαδοχῆς, ἐς τὸ τοῦ Μετέλλου τοῦ Εὐσεβοῦς γένος ποιηθεὶς, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐπίκλησιν αὐτοῦ φέρων, τήν τε θυγατέρα τῷ Πομπηίῳ ἐξέδωκε, καὶ παρ' αὐτοῦ τήν τε στρατείαν καὶ τὸ μὴ κατη-

† διὰ δ

Xyl.

† ἐκείνῳ.

κατηγορηθῆναι ἀντελάβετο. πάνυ γὰρ πολλοὶ ἐπὶ τῷ ἐγκλήματι τούτῳ εὐθύνθησαν, καὶ μάλιστα ὅτι τὰ δικαστήρια ἀκριβέστερον ἐκ τῶν τοῦ Πομπηίου νόμων συνήγετο. πάντας τε γὰρ τοὺς ἄνδρας, ἐξ ὧν τοὺς δικάσοντας ἀποκληροῦσθαι ἔδοξε, αὐτὸς ἐπελέγετο· καὶ ὅν τινα τῶν συναγορευόντων ἑκατέρῳ τῷ μέρει ἀριθμὸν ὥρισεν, ὥστε μὴ ὑπὸ πλήθους αὐτῶν τοὺς δικαστὰς θορυβουμένους ἐκταράττεσθαι. χρόνον τε τῷ μὲν διώκοντι δύο ὥρας, τῷ δὲ φεύγοντι τρεῖς δίδοσθαι ἐκέλευσε. καὶ ὃ δὴ μάλιστα πλείστοις ἐλυμαίνετο, τινὰς ἐπαινέτας ὑπὸ τῶν κρινομένων δίδοσθαι, (πάμπολλοι γὰρ ὑπὸ τῶν ἀξιοπίστων ἐπαινούμενοι ἐξηρπάζοντο) ἐπηνώρθωσε, νομοθετήσας μηδένα ἔτι τὸ παράπαν ἐξεῖναι ἐν τοῖς τοιούτοις γίγνεσθαι. καὶ ταῦτα μὲν ἄλλα τέ τινα κατὰ πάντων ὁμοίως τῶν δικαστηρίων ἐτάχθη. τοῖς δὲ δὴ τὰς ἀρχὰς δεκάζουσι καὶ τοὺς προεαλωκότας ἐπὶ τούτῳ τινὶ κατηγόρους ἐπέστησεν, ἆθλον σφίσιν οὐκ ἐλάχιστον προθείς. εἰ γάρ τις ἤτοι δύο τῶν ὁμοίων, τῶν τε ἐλαττόνων, ἢ καὶ ἕνα τῶν μειζόνων, ἢ τῆς καθ' ἑαυτὸν αἰτίας, εἷλεν, ἄδειαν εὑρίσκετο. ἄλλοι τε οὖν ἐκ τούτου πολλοὶ καὶ ἑάλωσαν, καὶ Πλαύτιος Ὑψαῖος, ἀνταιτήσας τῷ τε Μίλωνι καὶ τῷ Σκιπίωνι τὴν ὑπατείαν. τῶν γὰρ δὴ τριῶν δωροδοκησάντων, μόνος ἐκεῖνος κατεδικάσθη. ὅ, τε γὰρ Σκιπίων ἐγράφη μὲν καὶ ὑπὸ δυοῖν γε, οὐκ ἐκρίθη δὲ, διὰ τὸν Πομπήιον. καὶ ὁ Μίλων ἐπὶ μὲν τούτου οὐκ ἐσήχθη· τὸ γὰρ τοῦ φόνου ἔγκλημα μεῖζον εἶχεν· ὑπαχθεὶς δ' ἐπ' ἐκείνῳ ἑάλω, μηδὲν δυνηθεὶς βίαιον δρᾶσαι. ὁ γὰρ Πομπήιος τήν τε ἄλλην πόλιν διὰ φυλακῆς ἐποιήσατο, καὶ ἐς τὸ δικαστήριον σὺν ὁπλίταις ἐσῆλθε. θορυβησάντων δ' ἐπὶ τούτῳ τινῶν, προσέταξε τοῖς στρατιώταις ἐκδιῶξαι αὐτοὺς ἐκ τῆς ἀγορᾶς, πλαγίοις καὶ πλατέσι τοῖς ξίφεσι παίοντας. ἐπειδή τε οὐχ ὑπεῖκον, ἀλλὰ καὶ, καθάπερ ἐν παιδιᾷ τινὶ πλαγιαζόμενοι ὕβριζον, καὶ ἐτρώθησάν τινες αὐτῶν, καὶ ἀπέθανον.

Τά τε οὖν δικαστήρια ἡσύχως ἐκ τούτων συνήγετο, καὶ ἐδικαιώθησαν ἐπί τε ἑτέροις πολλοί, καὶ ἐπὶ τῷ τοῦ Κλωδίου φόνῳ ἄλλοι τε καὶ ὁ Μίλων, καίτοι τὸν Κικέρωνα συναγωνιστὴν ἔχων. ὁ γὰρ ῥήτωρ ἐκεῖνος, τόν τε Πομπήιον καὶ τοὺς στρατιώτας

causam diceret, acceperat. Erant omnino multi quibus ambitus causa dies dictus esset, maxime quia Pompeii legibus effectum erat, vt iudicia accuratius, quam ante, haberentur. Nam is omnes ipse delegerat eos, ex quibus iudices sorte duci deberent: certumque vtrique parti in iudicio certantium aduocatorum numerum finiuerat, ne à multitudine horum iudices confusi perturbarentur. Ad causam vero dicendam actori duas, reo tres horas concedi iusserat. Id quoque quod plerunque iudicia corrumpebat, correxerat; interdicto, ᵃ ne qui reorum laudatores haberentur, aut pro accusatis deprecarentur. Complures enim eorum, qui rei facti erant, eo modo, viris fide atque autoritate præclaris intercedentibus, iudiciis erepti fuerant. Hæc aliaque horum similia de omnibus iudiciis constituta erant. Qui vero largitiones magistratuum adipiscendorum causa fecissent, ad eos in iudicium pertrahendos cum alios accusatores constituit, tum eos quoque, qui simili ante de causa damnati fuerant, magno proposito ipsis [delationis] præmio. Nam quicunque duos eadem de causa, aut minori etiam, quam cuius ipse damnatus erat, reos peregisset, aut vnum maioris criminis conuicisset, ei impunitas sui peccati dabatur. Hinc factum est, vt multi rei fierent, ac Plautius quoque Hypsæus, qui in petitione consulatus cum Milone & Scipione certauerat. Nam ex tribus his ambitus reis, solus Hypsæus damnatus est. Scipioni quidem dies dicta erat à duobus, sed propter Pompeium iudicium effugit. Milo in iudicium ob hoc crimen pertractus non est, quia cædis culpa, in qua erat, maior extabat. Quum de cæde Milonis iudicaretur, iudicum sententiis damnatus est. neque enim vim vllam facere poterat: siquidem Pompeius præsidiis per totam vrbem dispositis, armatis cum militibus ad iudicium venerat: ⟊ ac quum Milonis causa nonnulli tumultuarentur, militibus imperarat, vt eos foro depellerent, ⟊ transuersis planitiei gladiorum ictibus pulsatos. non cessantibus illis, sed in percutientes tanquam in re ludicra conuitia conii cientibus, vulnerati etiam aliqui sunt, ac nonnulli cæsi.

Ita iudicum sine turba consessu facto, alii aliis de causis: Milo autem, cũ quibusdã aliis, propter cædẽ Clodii damnatus est: quanq̃ Cicerone patrocinãte. Quũ enim orator ille Pompeiũ armatis militib. p̃ter consuetudinẽ

ᵃ ne qui laudatores à reis darentur.

⟊ ac quum ea de causa nonnulli

⟊ ac obliqua lataque gladiorum parte ferirent. Quum illi non cederet, atq, etiam quasi per ludum transuersi gladiis percussi conuicia Vererentur: Vulnera ti aliqui sũt,

in iudicio adesse videret, animo collapsus, ac ita terrore perculsus est, vt nihil eorum, quæ præmeditata erant ipsi, diceret; sed [a] breui ac languida oratione contentus, finem dicendi fecit. Quæ enim nunc Ciceronis, quasi tum pro Milone habita, extat oratio, eam postea temporis Cicero animo collecto per otium scripsit. Ferturque Milo, in exilium actus, missam hanc sibi à Cicerone or tionem quum legisset, Ciceroni rescripsisse; bene sibi euenisse, quod eam is in iudicio non pronuntiasset. nunquam enim futurum fuisse, si hoc modo pro se dictum fuisset, tantos vt mullos Massiliæ (eo enim exul se contulerat) ederet. Quod Milo non eo animo scripsit, quasi delectaretur præsenti statu, (quippe multa imp trandi reditus sui causa molitus est) sed Ciceronem verbis exagitans, quod quum defensionis tempore nihil causæ conducibile dixisset, deinde inutiles orationes componeret, sibique mitteret, ‡ quasi vero tū aliquid ab his iuuari posset. Milo itaque ita damnatus est, ac Rufus quoque Plancusque, vt primum magistratu perfuncti sunt, multique præterea alii, propter incendiū curiæ. Nec profuit Plāco Pompeium habuisse sui studiosum, neque liber ab eodem ad iudices missus, quo & laudatio & deprecatio Planci causa continebatur: M. Catone (is enim de causa cogniturus erat) dicente, se laudatorem contra illius ipsius leges non admissurum. Et quāuis Cato suffragium de ea causa non tulit, (permittebatur enim lege eiusdem Pompeii cum actori, tum reo, vt quinque ex iudicum numero eximeret, quos contra se aperte sententiam dicturos opinione præciperet: idque de Catone sentiens Plancus, ex iudicibus eū exemerat) tamen reliquorum sententiis Plancus damnatus est. Nam & iniquum videbatur, Rufo dānato, Plancum, cuius eadem erat causa, absolui: & quia Pompeius pro Planco gratia certabat, opponere se ei volebant, ne serui eius potius, quam iudices esse existimarentur. Etenim Cicero tum quoque nihilo dexterius Plancum accusauit, quam defenderat Milonem: quia & iudicii eadem erat, quæ tum fuerat, facies; & in vtraq; causa Pompeium habebat voluntate atq; reipsa sibi resistentem: eumque non mediocriter tum iterum offendebat.

Accessit his illius temporis actis Pompeii, vt legem quoque de comitiis, (hæc magistratum aliquem ambientes, ad ipsa

[a] breui minimeque viua oratione difficulter pronuntiata, trepide finē

† quasi tum aliquid eum ‡ iuuare posset.

A ἐν τῷ δικαστηρίῳ παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἰδὼν, ἐξεπλάγη καὶ κατέδεισεν· ὥστε τῶν μὲν παρεσκευασμένων μηδὲν εἰπεῖν, βραχὺ δέ τι καὶ τεθνηκὸς χαλεπῶς φθεγξάμενος, ἀγαπητῶς μεταστῆναι. τοῦτον γὰρ τὸν νῦν φερόμενον ὡς καὶ ὑπὲρ τοῦ Μίλωνος τότε λεχθέντα, χρόνῳ ποθ' ὕστερον καὶ κατὰ σχολὴν ἀναθαρσήσας ἔγραψε. καὶ δὴ καὶ τοιόνδε τι περὶ αὐτοῦ παραδέδοται· ὁ Μίλων τῷ λόγῳ πεμφθέντι οἱ ὑπ' αὐτοῦ ἐντυχὼν, (ἐπεφυγάδευτο γὰρ) ἀντεπέστειλε, λέγων B ὅτι ἐν τύχῃ αὐτῷ ἐγένετο τὸ μὴ ταῦθ' οὕτω καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ λεχθῆναι. οὐ γὰρ ἂν τοιαύτας ἐν τῇ Μασσαλίᾳ (ἐν ᾗ κατὰ φυγὴν ἦν) τρίγλας ἐσθίειν, εἴπερ τι τοιοῦτον ἀπελελόγητο. τοῦτο δὲ ἔγραψεν οὐχ ὅτι τοῖς παροῦσιν ἠρέσκετο, (πολλὰ γὰρ ἐπὶ τῇ καθόδῳ ἐπετόλμησεν) ἀλλ' ἐς τὸν Κικέρωνα ἀποσκώπτων, ὅτι μηδὲν χρηστὸν ἐν τῷ τῆς ἀπολογίας καιρῷ εἰπὼν, ἔπειτα ἀκάρπους λόγους καὶ ἐμελέτα καὶ † εἶπεν αὐτῷ, ὥσπερ τι ὠφελῆσαί ποτε αὐτὸν ‡ δυνάμενος. ὅ, τε οὖν C Μίλων οὕτως ἑάλω, καὶ ὁ Ῥοῦφος ὅ, τε Πλάγκος, ἐπειδὴ τάχιστα ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐξῆλθον, ἄλλοι τε σὺν αὐτοῖς συχνοὶ, διά τε τὴν τοῦ βουλευτηρίου ἔμπρησιν· καίτοι τῷ Πλάγκῳ καὶ τοῦ Πομπηίου συσπουδάσαντος, ὥστε καὶ βιβλίον ἔπαινόν τε ἅμα αὐτοῦ καὶ ἱκετείαν ἔχον ἐς τὸ δικαστήριον ἔπεμψεν. ὁ γὰρ Κάτων ὁ Μάρκος (δικάζειν δὲ ἔμελλεν) οὐκ ἔφη τὸν ἐπαινέτην ἐπὶ τῇ τῶν ἑαυτοῦ νόμων καταλύσει προσήσεσθαι. καὶ ὁ μὲν οὐκ ἔτι τὴν ψῆφον ἔδωκεν· ὁ γὰρ Πλάγκος ὥσ- D τε καὶ τὴν καθαιρήσουσαν αὐτὸν οἴσοντα, ἐξέκρινεν (ἐξῆν γὰρ, ἐκ τοῦ Πομπηίου νόμου, πέντε ἑκατέρῳ τῶν διαδικαζομένων, ἐκ τῶν δικάσειν σφίσι μελλόντων, ἀπολέγειν) οἱ μέντοι ἄλλοι δικασταὶ κατεψηφίσαντο αὐτοῦ. οὔτε γὰρ ἄλλως ὀρθῶς ἔχειν ἔδοξε σφίσι, τοῦ Ῥούφου κατεγνωκόσιν, ἐκεῖνον ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς κρινόμενον ἀφεῖναι· καὶ ἐπειδὴ τὸν Πομπήιον συναιρόμενόν οἱ εἶδον, ἀντεσπούδασαν αὐτῷ μὴ καὶ δοῦλοί τινες ἄντικρυς αὐτοῦ μᾶλλον ἢ δικασταὶ νομισθῶσιν εἶναι. καί- E περ καὶ τότε ὁ Κικέρων οὐδὲν βέλτιον τοῦ Πλάγκου κατηγόρησεν, ἢ ὑπὲρ τοῦ Μίλωνος ἀπελογήσατο. ἥ τε γὰρ τοῦ δικαστηρίου ὄψις ἡ αὐτὴ ἦν, καὶ ὁ Πομπήιος ἐν ἑκατέρῳ τἀναντία οἱ καὶ ἐβούλετο καὶ ἔπραττεν· ὅθεν οὐχ ἥκιστα αὖθις αὐτῷ προσέκρουσε. ταῦτά τε οὖν ἅμα διῴκει, καὶ τὸν περὶ τῶν ἀρχαιρεσιῶν νόμον, τὸν κελεύοντα τοὺς ἀρχήν τινα ἐπαγγέλλοντας, ἐς τὴν ἐκκλη-

† ἔπεμπε. ‡ δυνάμενον.

ἐκκλησίας πάντως ἀπαντᾶν, ὥστε μηδένα ἀπόντα αἱρεῖσθαι, παρημελημένον πως ἀνενεώσατο· τό, τε δόγμα τὸ μικρὸν ἔμπροσθεν γενόμενον, ὥστε τοὺς ἄρξαντας ἐν τῇ πόλει, μὴ πρότερον [ἐς] τὰς ἔξω ἡγεμονίας, πρὶν πέντε ἔτη παρελθεῖν, κληροῦσθαι, ἐπεκύρωσεν. οὐδ' ᾐσχύνθη μὲν τότε τοιαῦτα γράψας, ὕστερον δὲ οὐ πολλῷ αὐτός τε τὴν Ἰβηρίαν ἐς πέντε ἄλλα ἔτη λαβών, καὶ τῷ Καίσαρι καὶ ἀπόντι (οἱ γὰρ φίλοι αὐτοῦ δεινῶς ἠγανάκτουν) αἰτῆσαι τὴν ὑπατείαν, ὥσπερ ἐψήφιστο, δούς. προσέγραψε μὲν γὰρ τῷ νόμῳ τὸ μόνοις αὐτὸ ἐξεῖναι ποιεῖν, οἷς ἂν ὀνομαστί τε καὶ ἄντικρυς ἐπιτραπῇ. διέφερε δ' οὐδὲν τοῦτο τοῦ μηδ' ἀρχὴν κεκωλῦσθαι. πάντως γὰρ † ὅτι δυνάμενοι, καὶ ἐκεῖνο ψηφισθῆναί σφισι διαπράξασθαι ἔμελλον. ὁ μὲν οὖν Πομπήιος τοιαῦτα ἐπολίτευτο.

† Xyl. οἱ δυνάμενοι,

Ὁ δὲ δὴ Σκιπίων οὔτε ἐνομοθέτησέ τι, καὶ τὰ πρὸς τοῦ Κλωδίου περὶ τῶν τιμητῶν γραφέντα κατέλυσε. καὶ ἔδοξε μὲν τὴν ἐκείνων χάριν τοῦτο πεποιηκέναι, ἐπειδὴ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῖς, ἣν καὶ πρὶν εἶχον, ἀπέδωκε· περιέστη δὲ ἐς τοὐναντίον. † ὑπὸ γὰρ τοὺς πολλοὺς ἔν τε τῇ ἱππάδι καὶ ἐν τῷ βουλευτικῷ † φλαύρους αὐτοὺς εἶναι, τέως μὲν μηδένα μήτε κατηγορηθέντα μήθ' ἁλόντα διαγράψαι σφίσιν ἐξῆν, οὐδεμίαν τῶν οὐκ ἀπαλειφομένων αἰτίαν εἶχον. ἀπολαβόντες δὲ τὴν ἀρχαίαν ἰσχύν, (ὑφ' ἧς αὖθις καὶ καθ' ἑαυτοὺς τὸν ἑκάστου βίον ἐξετάζουσι τοῦτο ποιεῖν ἐξέδοτο) οὔτε πολλοῖς προσκρούειν ὑπέμενον, οὔτ' αὖ ἐν μέμψει τινὶ, ὡς μὴ διαγράφοντες τοὺς οὐκ ἐπιτηδείους, γίγνεσθαι ἤθελον. καὶ διὰ τοῦτο οὐδεὶς ἐφίετο ἔτι τῆς ἀρχῆς τῶν ἐμφρόνων οὐδὲ εἷς. περὶ μὲν δὴ τοὺς τιμητὰς ταῦτ' ἐψηφίσθη.

† ὑπὸ γὰρ τοῦ πολλοὺς
† Xyl. φλαύρους

Ὁ δὲ δὴ Κάτων ἄλλως μὲν οὐδεμιᾶς ἀρχῆς ἐδεῖτο· ἰδὼν δὲ τόν τε Καίσαρα καὶ τὸν Πομπήιον ὑπὲρ τὴν κατάστασιν τῆς πολιτείας αὐξανομένους, καὶ ὑποτοπήσας ἤτοι καὶ ἀμφοτέρους σφᾶς τὰ πράγματα ἕξειν, ἢ καὶ διενεχθέντας ἀλλήλοις, στάσιν τε μεγίστην ποιήσειν, καὶ τὸν κρατήσαντα αὐτῶν μοναρχήσειν· ἠθέλησε μὲν σφᾶς, πρὶν ἀνταγωνιστὰς γενέσθαι, καταλῦσαι, καὶ τὴν ὑπατείαν ἐπ' αὐτοῖς ᾔτησεν, ἐπειδή περ ἰδιωτεύων οὐδὲν ἰσχύσειν ἔμελλεν. ὑποτοπηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν τὰ ἐκείνων πραττόντων τοιοῦτόν τι δράσειν, οὐκ ἀπεδείχθη.

A ipsa omnino comitia præsto, neque vllius absentis rationem haberi iubebat) quæ iam neglecta quodammodo erat, renouaret: decretumque paulo prius factum, vt qui in vrbe magistratus gessissent, exteras prouincias ante quinti anni exitum ne sortirentur, confirmaret. Nec puduit Pompeium, qui tum ea promulgabat, ipsum Hispaniæ imperium in aliud quinquennium accipere: Cæsari autem (cuius amici indignissime legem ferebant) absenti quoque consulatus petendi potestatem B eodem decreto concedere. Adiecerat enim hoc legi, absentibus petere solis iis licere, quibus nominatim atque aperte id permitteretur. id nihil aliud erat, quam ne prohibitum quidem omnino esse: quod hi, qui potentiam obtinerent, haud dubie effecturi erant, vt sibi hoc decreto indulgeretur. Atque hæc tum Pompeii erant actiones.

Scipio neque legem vllam tulit, & ea quæ de censoribus erant à Clodio statuta, abrogauit; iisque pristinam potesta- C tem reddidit. quod quum in eorum gratiam factum videretur, tamen in contrariam partem vertit. Quum enim & in equestri, & in senatorio ordine, multi nullius pretii homines essent, quandiu censoribus nullum ex his neque accusatum, neque damnatum loco mouere permissum erat, vitio quoque ipsis dari non potuit, si homines improbi ignominia non notarentur. At postquam censores pristinam suam potentiã (qua priuatim quoque in vniuscuiusque vitam inquirendi, D meritosque infamia notandi ius habebant) recuperauerunt: neque offendere multos, neque in reprehensionem [aliorum] incurrere, [a] quasi immeritos sua dignitate despoliassent, volebant. Itaque nemo prudens vir censuram [b] petiit.

a *quasi non idoneos loco non mouerent,*
b *petiit. Et hæc quidem de censoribus fuere decreta. Cæterum*

Cæterum Cato, quanuis nullum alioquin ipse magistratum desiderabat, quia tamen Cæsarem Pompeiumque auctos supra, quàm è Republica esset, videbat: coniecturaq; colligebat fore, vt aut simul summam rerum inuaderent, aut inter se E dissidentes maximam seditionem excitarent, quique ex iis vicisset, solus rerum potiretur: statuit, potentiam eorum, antequam ad certamen deuenirent, destruere: idque vt efficere posset, quum priuatum se nihil obtenturum videret, consulatum petiit. Quia vero à Cæsaris Pompeiique fautoribus animaduertebatur, hoc eum moliri, consul factus non est:

Anno V.C. 703.

sed M. Marcellus & Sulpicius Rufus coss. creati sunt, alter ob legum peritiam, alter ob eloquentiam : idque eo magis, quod non largitionibus aut vi, sed demulcendis omnibus compellandisque eam dignitatem petierunt. Cato neque vllum demereri voluit, & in posterum petitione consulatus abstinuit; quod diceret, viri boni esse, administrationem reipublicæ, siqui ipso vti vellent, non subterfugere; neque tamen eam vltrà, quam conueniret, expetere. At Marcellus, qui Pompeii partes sequebatur, confestim omnia ad deprimendum Cæsarem agitabat: ac cum de aliis contra eum multis ad senatum referebat, tum vt ante legitimum tempus ei successor mitteretur. Marcello & Sulpicius & tribuni nonnulli resistebant: hi, quia Cæsari cupiebant: ille, tum hac ipsa de causa, tum quia plerisque non probabatur, imperium cuiquam abrogari, antequam eius tempus exisset, nullo eius extante delicto. Hæc vbi Pompeius cognouit, (qui Roma profectus erat, tanquam in Hispaniam cum exercitu iturus, necdum tamen Italia excesserat, sed legatis omni re Hispaniensi commissa, ipse iis quæ Romæ agerentur, intentus substiterat) simulauit sibi quoque non probari, vt imperio Cæsar despoliaretur. Hoc autem egit, vt Cæsar, simulatque tempus ei constitutum exiuisset, (id statim insequenti futurum erat anno) depositis armis, priuatus domum redire iuberetur. Id vt efficeret, C. Marcellũ† sobrinũ, siue (vtrumq; enim fertur) fratrẽ M. Marcelli, Cæsaris (quanquam cum eo ipsi affinitas intercedebat) inimicum, ad consulatum euexit : itemque C. Curionem, qui iampridem Cæsarem oderat, ad tribunatum promouit. Cæsar, alioquin difficulter passurus, vt ex tanto tamque diuturno imperio redigeretur ad priuatam vitam, quum præterea vereretur ne, eo facto, in inimicorum potestate esset futurus; ita se comparauit, vt vel inuitis illis imperium retineret. Itaque & nouos milites scripsit, & pecunias [a] confecit, vtque suum imperium omnibus quammaxime acceptum esset, curauit. Interea res vrbanas quoq; aliquo modo sibi constituendas putans, ita vt ne vi omnia, sed persuadendo etiam agere videri posset, cum Curione in gratiam redire statuit, qui ex [nobili] Curionum genere ortus, animo perspicaci, viquę dicendi præditus magna, atque ad persuadendam multitudinem peridoneus : idemque vt vel

† consobrinum,

a confecit, & arma parauit, vtq;

A ἀλλ' ὅ, τε Μάρκελλος ὁ Μάρκος, καὶ ὁ Ροῦφος ὁ Σουλπίκιος, ὁ μὲν, διὰ τὴν τῶν νόμων ἐμπειρίαν, ὁ δὲ, διὰ τὴν τῶν λόγων δύναμιν, † ᾐρέθησαν· ἄλλως τε καὶ ὅτι αὐτοὶ μὲν † εἰ καὶ χρήμασιν, ἢ βιαίῳ τινὶ ἔργῳ, ἀλλὰ τῇ τε θεραπείᾳ καὶ τῇ παρακλήσει πολλῇ πρὸς πάντας ἐχρήσαντο. ὁ δὲ δὴ Κάτων οὐδένα αὐτῶν ἐθεράπευσε. καὶ ὁ μὲν οὐκέτ' αὖθις τῆς ἀρχῆς ἀντεποιήσατο, λέγων ἀγαθοῦ ἀνδρὸς εἶναι ἔργον, μήτ' ἀποδιδράσκειν τὴν προστασίαν τῶν κοινῶν, ἄν γέ τινες χρῆσθαι αὐτῷ ἐθελήσωσι, μήθ' ὑπὲρ τὸ προσῆκον αὐτῆς ἐφίεσθαι. Μάρκελλος δὲ πάντ' εὐθὺς ἐπὶ B τῇ τοῦ Καίσαρος καταλύσει (τῆς γὰρ τοῦ Πομπηίου μερίδος ἦν) ἔπραττε· καὶ ἄλλα τε ἐπ' αὐτῷ πολλὰ, καὶ ὥστε καὶ διάδοχόν οἱ ἤδη πρὸ τοῦ καθήκοντος χρόνου πεμφθῆναι, ἐσηγήσατο. καὶ αὐτῷ ὅ, τε Σουλπίκιος καὶ τῶν δημάρχων τινὲς ἀντέπραξαν· οὗτοι μὲν, τῇ πρὸς τὸν Καίσαρα χάριτι· ἐκεῖνος δὲ αὖθις ἐκοινώσατο, καὶ ὅτι τοῖς πολλοῖς οὐκ ἤρεσκέ τινα μεταξὺ ἄρχοντα C μηδὲν ἠδικηκότα παυθῆναι. μαθὼν οὖν ταῦθ' ὁ Πομπήιος (ἀπῆρε μὲν γὰρ ἐκ τοῦ ἄστεος ὡς καὶ ἐς τὴν Ἰβηρίαν στρατεύσων, οὐ μὴν οὐδὲ τότε ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐξεχώρησεν, ἀλλὰ τοῖς ὑποστρατήγοις πάντα τὰ ἐκεῖ προστάξας, αὐτὸς τῇ πόλει ἐφήδρευε) τὸ μὲν δὴ τὸν Καίσαρα τῆς ἡγεμονίας παραλυθῆναι, οὐδὲ ἑαυτῷ ἀρέσκειν ἐπλάττετο· ἔπραττε δὲ ὅπως ὅταν τὸν δεδομένον οἱ χρόνον διαπράξῃ (τοῦτο δ' οὐκ ἐς μακρὰν, ἀλλ' εὐ- D θὺς ἐν τῷ ὑστέρῳ ἔτει γενήσεσθαι ἔμελλε) τά τε ὅπλα κατάθηται, καὶ ἰδιωτεύσων οἴκαδε ἐπανέλθῃ. καὶ διὰ τοῦτο Γάιόν τε † Μάρκελλον, ἀνεψιόν, ἢ καὶ ἀδελφὸν (λέγεται γὰρ ἑκάτερον) ὑπατεῦσαι, ἐπειδὴ τῷ Καίσαρι, καίπερ ἐξ ἐπιγαμίας προσήκων, ἐχθρὸς ἦν, καὶ τὸν Κουρίωνα τὸν Γάιον, διὰ ἔχθρας καὶ αὐτὸν ἐκ παλαιοῦ οἱ ὄντα, δημαρχῆσαι ἐποίησεν. ὁ οὖν Καῖσαρ μήτ' ἄλλως ὑπομένων ἐκ τε τηλικαύτης καὶ ἐκ χρονίου ἡγεμονίας ἰδιωτεῦσαι, καὶ φοβηθεὶς μὴ καὶ ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς γένηται, παρεσκευά- E ζετο ὡς καὶ ἀκόντων αὐτῶν ἐν τῇ ἀρχῇ ἐμμενῶν· καὶ στρατιώτας προσκατελέγετο, καὶ χρήματα ἤθροιζεν, ὅπλα τε ἐποίει, καὶ καθ' ἡδονὴν πᾶσιν ἦγετο. κἀν τούτῳ καὶ τὰ οἴκοι τρόπον τινὰ, τοῦ μὴ πάντη βίᾳ, ἀλλὰ καὶ πειθοῖ πράττειν δοκεῖν, προδιοικήσασθαι ἐθελήσας, ἔγνω συναλλαγῆναι τῷ Κουρίωνι. τοῦ τε γὰρ τῶν Κουριώνων γένους ἦν, καὶ τὴν γνώμην ὀξὺς, εἰπεῖν τε δεινὸς, τῷ τε πλήθει πιθανώτατος, καὶ χρημάτων ἐς τὰ πάντα ἁπλῶς, ἐξ ὧν ἢ αὐτός τι πλεο-

† Xyl. ἐρέθησαν.

† ὅτι χρήμασιν,

† Μάρκελλον, Μάρκου ἀνεψιόν,

πλεονεκτήσειν, ἢ καὶ ἑτέρῳ διαπράξειν ἤλπιζεν, ἀφειδέστατος ἦν· καὶ αὐτὸν πολλὰ ἐπελπίσας, πάντων τε τῶν ὀφλημάτων, συχνῶν διὰ τὸ πολλὰ δεδαπανῆσθαι ὄντων, ἀπαλλάξας, ἀνηρτήσατο. πρός τε γὰρ τὴν παροῦσαν ὧν ἔπραττε σπουδὴν, οὔτε [γὰρ] ἀργυρίου, ἅτε καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἀργυρολογῶν, ἐφείδετο, καὶ προσυπισχνεῖτο πᾶσι παμπληθῆ, ὧν οὐδὲ πολλοστὸν μέρος δώσειν ἔμελλε. καὶ οὐ μόνον γε τοὺς ἐλευθέρους, ἀλλὰ καὶ τοὺς δούλους τοὺς τι καὶ ὁπωσοῦν παρὰ τοῖς δεσπόταις σφῶν δυναμένους ἐθεράπευε· καὶ συχνοὶ αὐτῷ καὶ ἐκ τούτου καὶ τῶν ἱππέων καὶ τῶν βουλευτῶν ὑπῆρξαν. ὁ δ' οὖν Κουρίων ἐφρόνησε μὲν τὰ τοῦ Καίσαρος, οὐ μέντοι καὶ παραχρῆμα φανερῶς αὐτὰ πράττειν ἤρξατο. πρόφασίν τε γὰρ εὐπρεπῆ τοῦ μὴ καὶ ἑκὼν, ἀλλ' ἀναγκασθεὶς δὴ μεθεστηκέναι δόξαι, ἐζήτει· καὶ ἐνόμιζεν, ὡς ἂν ἐπὶ πλεῖον τοῖς ἐχθίστοις αὐτοῦ, ὡς καὶ φίλος σφῶν, συγγένηται, καὶ πλείω καὶ μείζω τῶν ἀπορρήτων αὐτῶν μαθήσεσθαι. διὰ οὖν ταῦτα ἐπὶ μακρότατόν τε ἐπεκρύψατο, καὶ ὅπως μηδένα ὑποψίαν ὑπό του ἐσέλθῃ μεταβεβλῆσθαί τι, καὶ σὺν αὐτοῖς πρῶτος καὶ πάντα τὰ ἐναντία τῷ Καίσαρι καὶ τό τι ἔπραττε καὶ ἔλεγε, καὶ ἐδημηγόρει κατ' αὐτοῦ, ἀφ' οὗ γε καὶ δημαρχεῖν ἤρξατο, καὶ ἐσηγεῖτο πολλὰ καὶ ἄτοπα. καί τινα καὶ ἐπὶ τῇ βουλῇ,

| †Xyl. ταῦ

τοῖς τε δυνατωτάτοις σφῶν, οἵπερ που † καὶ τὰ τοῦ Πομπηίου μάλιστα ἔπραττον, ἔγραφεν· οὐχ ὅτι καὶ ἤθελεν, ἢ καὶ ἤλπιζέ τι αὐτῶν γενέσθαι, ἀλλ' ἵνα μὴ προσδεξαμένων, μήτε κατὰ τοῦ Καίσαρος τι ψηφισθείη, (πολλὰ γὰρ ἐπ' αὐτῷ ὑπὸ πολλῶν ἐγράφετο) καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ μεταστῇ. συχνὸν οὖν ἐκ τούτου χρόνον ἄλλοτε ἄλλαις σκήψεσιν, ὥστε μηδὲν αὐτῶν κυρωθῆναι, κατατρίψας, ἀγανακτεῖν τε προσεποιεῖτο, καὶ ἠξίου μῆνα ἄλλον πρὸς τὰς [ἀπ'] αὐτῶν δὴ νομοθεσίας ἐπεμβληθῆναι. τοῦτο δὲ ἐγίγνετο μὲν ὁσάκις γε καὶ καθῆκον ἦν, οὐ μέντοι † καὶ ἐκεῖνο συνέβαινεν, ὥσπερ που καὶ αὐτὸς, ἅτε ποντίφιξ ὤν, ἠπίστατο. † ὅμως δ' οὖν, δεῖν τε τοῦτο γενέσθαι ἔλεγε, καὶ τοὺς συνιερέας ὅσον ἀπὸ βοῆς ἐξεβιάζετο· καὶ τέλος, μὴ δυνηθεὶς αὐτοὺς πεῖσαι συγκαταθέσθαι οἱ, (ὥσπερ οὐδὲ ἐβούλετο) οὐδ' ἄλλο τι διὰ τοῦτο ψηφισθῆναι ἐπέτρεψεν· ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ ἤδη τὰ τοῦ Καίσαρος δικαιοῦν, ἐπειδὴ μηδὲν κατ' αὐτοῦ ἔτι ἐδυνήθη ποιῆσαι, πάνθ' ὅ,τι ποτὲ ἀνεδέχετο οὐ δεχθῆναι

† Xyl. κατ' ἐκεῖνο
† ὅμως δ' οὖν δεῖν τι

A vel ipse primas in aliqua re obtineret, vel alios in simili causa iuuaret, nullis pecuniarum profusionibus pepercerat. Eum ad magnas spes erectum Cæsar, omnique ære alieno, quo ingenti ob magnam prodigalitatem obstrictus erat, liberatum sibi adiunxit. Nulli omnino pecuniæ impensæ, vt quod animo conceperat obtineret, Cæsar parcebat: quippe ex ea re confecta satis ad se argenti rediturum sciens. multisque plurima pollicebatur, quorum ne minimam quidem partem præstare cogitabat. Itaque non ingenuos tantum, sed seruos quoque, si

B quos aliquid apud dominos suos posse intelligebat, demerebatur: eoque modo plurimos equestris senatoriæque dignitatis viros sibi conciliabat. Curio, etsi Cæsaris iam rebus studebat, non tamen confestim id præ se tulit: occasionē quandam † probabilem quærens, vt non vltro, sed coactus ad eum transiuisse videretur. hoc quoque existimabat, quanto diutius Cæsaris inimicis, quorum ipse amicus habebatur, adesset; tanto se & plura & maiora eorum secreta posse per-

C discere. His de causis diutissime sua consilia texit: ac, ne quam de se suspicionem animi immutati præberet, [a] inter eos primas sibi tum quoque vindicauit, qui omnia contra Cæsarem & sentirent & dicerent: ac iam inde ab initio sui tribunatus concionabatur in eum, multasque iniquas rogationes ferebat, nonnullas etiam contra senatum, [b] potentissimosque, qui Pompeio maximè studebant: non quod aut vellet, aut putaret aliquā harum ratam futuram, [c] sed vt ipsis repudiatis, ne

D contra Cæsarem quidem decerneretur quicquam, (multa enim contra eum iam conscripta erant) ipseque hanc transeundi occasionem haberet. Ab eo tempore, quum multum temporis aliis atque aliis obtentis causis, ne quid horum omnium decerneretur, consumpsisset; indigne se id ferre simulans, petiit vt alius mensis ad eas leges tandem perferendas intercalaretur. Ea intercalatio vsurpabatur, quotiescunq; id res exigebat, tum ve-

E rò non competebat: quod Curionem ipsum, quippe pontificem, minime fugiebat: veruntamen opus esse intercalatione contendebat, [d] collegasq; pōtificii clamoribus exagitans, quum vt assentirentur sibi persuadere non posset, (ac ne volebat quidē) ne aliam quidem vllam rem quoq; decerni passus est: iamque aperte Cæsaris causam defendens, quod diu contra eum frustra cōtendisset, omnia ea, quæ appro-

† speciosam

[a] quasiq; nō inter primos omnia Cæsari contraria tunc quoque sentiret ac diceret, tam inde

[b] & in senatu potentissimos,

[c] sed vt ipsis nihil tale exspectantibus, neq; cōtra Cæsarē quicquam decerneretur. (multa enim

[d] collegasq; pontifices

batum iri nequaquam putabat, obtendit: idque præcipue voluit, vt aut omnes, qui in armis essent, iis positis, exercitus dimitterent: aut ne Cæsar quidem suis copiis nudatus, aduersariorum potentiæ obiiceretur. Id non eo animo pronuntiabat, quod vellet Cæsarem ab armis discedere: sed quod satis compertum habebat, Pompeium huic sententiæ non obtemperaturum: vnde Cæsar quoque non dimittendi exercitus [a] causam esset habiturus. Enimuero Pompeius, quum aliis rationib. nihil effecisset, apertè iam exasperatus, omnia palam contra Cæsarem & dixit & fecit: neque tamen obtinuit quicquam, defendentibus Cæsarem cum multis aliis, tum L. Paulo, qui Marcelli in consulatu collega erat, Lucióque Pisone Cæsaris socero, qui tum censuram gerebat. Erant eo tempore censores constituti, Appius Claudius atque Piso: inuitus quidem hic, quem affinitas Cæsari fauere iubebat. Appius Cæsari inimicus, ac Pompeio cupiens, præter animi sui sententiam Cæsari multum profuit. Multos enim equites, senatoresque quum notaret, inuito collega; effecit, vt hi omnes deinceps Cæsarianas partes sequerentur. Etenim Piso, quum alioquin quieti studeret, ac propter generi quoque amicitiã multos obseruaret, ipse notandum sibi neminem duxit: collegæ tamen, omnes libertinos, multos etiam nobilium, atque inter eos Crispum etiam Salustiũ, eum, qui historiã conscripsit, senatu eiicięti non repugnauit: Curionem tamen, cui iam eadem quoque fortuna impendebat, ipse cum Paulo, eius cognato, deprecando eripuit. Cæterum sententiam de Curione Appius ne sic quidem immutauit, sed eam publicè in senatu edidit. [b] Cuius facti indignitate [Paulus] commotus, vestem suam proscidit: Marcellus, arrepto Curione, sperans fore, vt odio cum ipsius tum Cæsaris, senatus graue quippiam in eum statueret, sententias rogauit de eo. Curio primo contendere cœpit, non esse de se sententias ferendas: mox cognito, multos ex senatoribus, qui tum aderant, partim omnino Cæsaris rebus studere, partim eum magnopere timere; vt de se cognosceret, senatui permisit: hoc præfatus, ita se sibi conscium, ea se egisse, quæ optima, atque ex vsu patriæ essent. Proinde vobis (inquit) corpus vitamq; meã dedo: de iis vt visum fuerit, ita statuite. Quũ Marcellus ita eum accu-

[a] causam hi pectam esset

[b] Cuius ille facti indignitate commotus

A προσίετο· καὶ μάλισθ', ὅτι πάντας τοὺς τὰ ὅπλα ἔχοντας, ταῦτά τε καταθέσθαι, καὶ τὰ στρατόπεδα διαλῦσαι χρῆν, ἢ μηδ' ἐκεῖνον ψιλώσαντας † αὐτὸν ταῖς δυνάμεσι ταῖς τῶν ἀντιστασιωτῶν ἐκδοῦναι. ἔλεγε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι καὶ τὸν Καίσαρα ποιῆσαι αὐτὸ ἤθελεν, ἀλλ' ὅτι τὸν Πομπήιον εὖ ἠπίστατο μὴ πειθαρχήσοντα αὐτῷ. κἀκ τούτου καὶ ἐκείνῳ πρόφασις εὔλογος τοῦ μὴ διεῖναι τοὺς στρατιώτας ἐδίδοτο. ὁ οὖν Πομπήιος, ἐπεὶ μηδὲν ἄλλως πράττων ἤνυτε, πρός τε τὸ τραχὺ ἀπαρακαλύπτως ὥρμησε, καὶ ἐκ τοῦ προφανοῦς πάντα καὶ ἔλεγε καὶ B ἐποίει κατὰ τοῦ Καίσαρος. οὐ μέντοι καὶ κατέπραξέ τι. ἄλλοι τε γὰρ ἐκείνῳ πολλοί, καὶ Λούκιος Παῦλος ὁ τοῦ Μαρκέλλου συνάρχων, ὅ, τε Πίσων ὁ Λούκιος, πενθερὸς αὐτοῦ, τιμητὴς ὤν, συνηγωνίζοντο. καίτοι τιμηταὶ τὸν χρόνον τοῦτον ὅ, τε Κλαύδιος ὁ Ἄππιος καὶ ὁ Πίσων, καίτοι μὴ βουληθείς, ἐγένοντο. καὶ οὗτος μὲν διὰ τὴν συγγένειαν ὑπῆρχε τῷ Καίσαρι· ὁ δὲ δὴ Κλαύδιος ἠναντιοῦτο μὲν αὐτῷ, (τὰ γὰρ τοῦ Πομπηίου ᾑρεῖτο) οὐκ ἐλάχιστα δὲ καὶ ἄκων ὠφέλησε. πλείστους γὰρ καὶ τῶν ἱπ-C πέων καὶ τῶν βουλευτῶν διέγραψεν, ἐκβιασάμενος τὸν συνάρχοντα· κἀκ τούτου πάντας αὐτοὺς τὰ τοῦ Καίσαρος φρονεῖν ἐποίησεν. ὁ γὰρ Πίσων οὔτ' ἄλλως πρᾶγμα ἔχειν ἐθέλων, καὶ πρὸς τὴν τοῦ γαμβροῦ φιλίαν πολλοὺς θεραπεύων, αὐτὸς μὲν οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίησεν, ἐκείνῳ δὲ οὐκ ἀντέπραξε, πάντας μὲν τοὺς ἐκ τῶν ἀπελευθέρων, συχνοὺς δὲ καὶ τῶν πάνυ γενναίων, ἄλλους τε καὶ τὸν Κρίσπον τὸν Σαλούστιον, τὸν τὴν ἱστορίαν συγγράψαντα, ἀπελάσαντι ἐκ τοῦ συνεδρίου. τὸν μέντοι Κουρίωνα, μελλήσαντα καὶ αὐτὸν ἀπαλειφθήσεσθαι, D ἐξῃτήσατο μετὰ τοῦ Παύλου, οὗπερ συγγενὴς ἦν. καὶ ὃς οὐ διήλλαξε μὲν αὐτὸν διὰ τοῦτο, τὴν μέντοι γνώμην ἣν περὶ αὐτοῦ εἶχεν, ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ· ὥστε ἐκεῖνον ἀγανακτήσαντα τὴν ἐσθῆτα αὐτοῦ περιρρῆξαι. παραλαβὼν οὖν τοῦτον ὁ Μάρκελλος, καὶ νομίσας ἐπί τε τῷ Κουρίωνι καὶ δι' αὐτὸν καὶ ἐπὶ τῷ Καίσαρι δεινόν τι τὴν γερουσίαν ψηφιεῖσθαι, γνώμας περὶ αὐτοῦ προέθηκεν. ὁ οὖν Κουρίων τὸ μὲν πρῶτον ἠναντιοῦτο, μηδεμίαν περὶ αὐτοῦ γνώμην δοθῆναι· γνοὺς δὲ τὸ πολὺ τῶν βουλευ-E τῶν τῶν τότε παρόντων, τοὺς μὲν καὶ φρονοῦντας ὄντως τὰ τοῦ Καίσαρος, τοὺς δὲ πάνυ αὐτὸν δεδιότας, ἐπέτρεψέ σφισι διαγνῶναι, τοσοῦτον ὑπειπών, ὅτι, " Σύνοιδα μὲν ἐμαυτῷ τά τε ἄριστα καὶ τὰ συμφέροντα τῇ πατρίδι πράττοντι, ὑμῖν μέντοι τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν παραδίδωμι χρήσασθαι ὅ, τι βούλεσθε. κατηγορήσας οὖν αὐτοῦ ὁ Μάρκελλος, ὡς καὶ πάντως ἀ-

† αὐτῷ,

τοὺς ἀλωσομένου, ἔπειτ' ἐπειδὴ πρὸς τῶν πλειόνων ἀφείθη, δεινόν τε ἐποιήσατο, καὶ ἐκπηδήσας ἐκ τοῦ συνεδρίου, πρὸς τὸν Πομπήιον ἐν τῷ προαστείῳ ὄντα ἦλθε· καὶ τήν τε φυλακὴν αὐτῷ τῆς πόλεως, καὶ δύο στρατόπεδα πολιτικὰ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν, μηδενὸς ἐψηφισμένου ἔδωκεν. οἱ δὲ δὴ στρατιῶται οὗτοι ὧδέ τε καὶ † ἐπὶ τῷ συνειλεγμένοι, καὶ παρόντες τότε ἦσαν. ὁ Πομπήιος πρότερον μὲν, ἕως ἔτι τὸν Καίσαρα διὰ φιλίας εἶχε, στράτευμα ἓν τῶν ἐκ τοῦ καταλόγου † αὐτῶν στρατευομένων δεδώκει· οὔτε γὰρ αὐτὸς πόλεμόν τινα διεχείριζε, καὶ ἐκείνῳ χρεία στρατιωτῶν ἐγίγνετο. ἐπεὶ δὲ διηνέχθησαν, ἐθελήσας τοῦτό τε ἀπολαβεῖν παρ' αὐτοῦ, καὶ ἔτι καὶ ἄλλο αὐτὸν προσαφελέσθαι, ἐλογοποίησεν ὡς τοῦ Βιβούλου στρατιωτῶν πρὸς τοὺς Πάρθους δεομένου· καὶ ἵνα γε μὴ καινοὶ δή τινες καταλεγῶσι, (τό, τε γὰρ πρᾶγμα κατεπείγειν, καὶ περιουσίαν σφίσι στρατοπέδων εἶναι ἔλεγε) ψηφισθῆναι ἐποίησεν, ὥστε ἑκατέρους σφῶν, ἑαυτόν τε καὶ τὸν Καίσαρα, δεῖν αὐτῷ πέμψαι. κἀκ τούτου τῶν μὲν συστρατευομένων οἱ οὐδένα ἀπέστειλε. τὸ δὲ δὴ στράτευμα ἐκεῖνο, ὅπερ τῷ Καίσαρι ἐδεδώκει, ἐκέλευσε τοῖς ἐπὶ τοῦτο ταχθεῖσιν αἰτῆσαι. καὶ οὕτω τῷ μὲν λόγῳ, ἀμφότεροι, τὸ δὲ ἀληθὲς, ὁ Καῖσαρ μόνος τὰ δύο ἔπεμψεν. ᾔδει μὲν γὰρ τὸ γιγνόμενον, ἐπεθάρχησε δὲ, μὴ βουληθεὶς αἰτίαν ὡς καὶ ἀνηκουστηκὼς λαβεῖν· ἄλλως τε καὶ μέλλων ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ πολλῷ πλείους στρατιώτας αὐτίκα καταλέξειν. ταῦτα οὖν τὰ στρατόπεδα παρεσκευάσθη μὲν, ὡς καὶ ἐπὶ τοὺς Πάρθους πεμφθησόμενα· ἐπεὶ δὲ οὐδὲν αὐτῶν ἐδέησεν, (οὐδὲ γὰρ χρεία σφῶν ἦν) ὁ Μάρκελλος, πρότερον μὲν φοβηθεὶς μὴ τῷ Καίσαρι ἀποδοθῇ, ἐν τῇ Ἰταλίᾳ δεῖν εἶναι ἔλεγε· τότε δὲ τῷ Πομπηίῳ, ὥσπερ εἶπον, ἐνεχείρισε, καὶ (ἦν γὰρ ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ἔτους τὰ γιγνόμενα, καὶ ἔμελλεν οὐκ ἐπὶ πολὺ, ἅτε μήτε τῇ βουλῇ μήτε τῷ δήμῳ δόξαντα, ἰσχύσειν) † ἠπείγετο πρὸς τὸν Πομπήιον, Κορνήλιόν τε Λέντουλον, καὶ Γάιον Κλαύδιον, τοὺς τῷ ὑστέρῳ ἔτει ὑπατεύσειν μέλλοντας· καὶ ἐποίησε καὶ ἐκείνους τὰ αὐτὰ προστάξαι. ἐπειδὴ γὰρ καὶ γράμματα τοῖς ἀποδεδειγμένοις ἐς τὰς ἀρχὰς ἐκτίθενται, καὶ ἄλλα τινὰ τῶν τῇ ἡγεμονίᾳ σφῶν προσηκόντων, καὶ πρὶν ἐνίστασθαι αὐτὴν, πράττειν ἔτι καὶ τότε ἐξῆν, καὶ τούτου † κύριοι ἐνόμιζον εἶναι. καὶ ὁ Πομπήιος, καίπερ ἐς πάντα τἆλλα ἀκριβὴς ὢν, ὅμως οὐδὲν διὰ † τὴν στρατιωτῶν χρείαν ἐπολυπραγμόνησεν, οὔτε ἀφ' ὧν, οὔθ' ὅπως αὐτοὺς λαμβάνοι, ἀλλὰ καὶ πάνυ ἀσμένως αὐτοὺς ἐδέξατο. οὐ μέντοι καὶ ἐπράχθη τι ὅ τι ἄν τις ἐπὶ τηλικούτῳ τολμήματι γενήσεσθαι προσεδόκησεν· ἀλλὰ τῆς ἔχθρας μόνον τῆς πρὸς τὸν Καίσαρα ἐν-

† ἐπὶ τῷδε
† αὐτῷ
† εἰσήγετο
† κυρίους ἐνόμιζον
† τὴν τῶν

A sasset, vt damnatum iri nihil dubitaret; postquam pluribus sententiis absolutum vidit, rem indignam iudicans, senatu exiluit: & ad Pompeium in suburbium procurrens, eiq; ipse per se, nullo facto decreto, custodiam vrbis mandauit, vtq; † duas vrbanas legiones haberet. Aderāt iā tum milites isti, † incerti cuiusdā negotii causa collecti. [ea res sic habebat.] Pompeius, quum adhuc amicitiam cum Cæsare seruaret, vnam ei legionem ex suis vtendam dederat, quū is militibus indigeret, ac Pōpeius nullum bellum gereret. B Postquam inter se dissidere, Pompeius vt & suam legionem repeteret, & aliam insuper Cæsari adimeret, Bibulo in Parthos militibus opus esse commentus est: ac ne noui delectus haberentur, quod & celeritatē requiri in hac re, & magnam esse copiā exercituum dicebat; effecit, vt decretū fieret, quod iuberet ab vtroq; Pompeio & Cæsare, singulas legiones Bibulo mitti. Pompeius ex iis, quas tum secū habebat, legionibus nullam dedit: sed qui huic negotio erant præfecti, eos iussit legionem, quam Cæsari ipse dederat, à Cæsare petere. C Ita quum vterq; videretur vnam legionem suppeditare, re ipsa Cæsar ambas p̄buit. Quod tametsi Cęsar intellexerat, tamen ne locū crimini daret, quasi non obtemperasset imperatis, paruit: præsertim q̄ hac occasione futurū videbat, vt multo maiorem militum numerum contra deligeret. Hæ igitur duæ legiones, vt in Parthos mittendæ, adornabantur: quū verò nullus eorum ad id bellum vsus esset, veritus iam ante Marcellus, ne Cæsari redderentur, in Italia retineri iussit: tunc aūt D Pompeio (quemadmodum dixi) eas tribuit. Et quia hæc exitu anni agebantur, futurumque videbat Marcellus, vt non diu rata haberentur, quum neque senatus, neque populus iussisset; Cornelium Lentulum, Caiumque Claudium coss. designatos secum ad Pompeium perduxit, iique vt eadem mandarent, effecit. [a] Quia enim literæ designatis consulibus traduntur, atque alia quædam ad magistratum eorum pertinentia, antequā eum ineant, agere licet, huius quoque rei potestatem habere videbantur. E Pompeius, homo in omnib. aliis rebus [b] diligens, legiones animo libenti accepit; nihil neq; à quibus, neq; qua ratione ex offerrentur, solicitus. Nihil tamen, quale quis tam audaci ex facto expectasset, subsecutum est: sed inimicitia tantum in Cæsarē ma-

† duas ciuium legiones

† hoc modo, & hac de causa collecti. Pompeius

a Quia enim & mandata designatis à magistratib. proponebantur, & eisdē alia quoq; nonnulla ipsorum ad imperiū pertinentia, prius quam id inirēt, peragere licebat: etiam hoc in ipsorum potestate positum existimabat.

b accurata diligentia, tamen nec visum militū curiose ad animum reuocauit, nec à quibus, nec quomodo eos acceperet, sed oblatos perlubēter admisit.

nifestatâ, ipsi vim præterea nullam parauerunt: Cæsari autem non absurdum prætextum retinendarum suarum legionum obtulerunt. Etenim Curio, quum multus apud populum in consulibus, ac Pompeio accusandis fuisset, [a] postquam satis sibi id fecisse arbitratus est, rectè ad Cæsarem contendit.

[a] magistratu perfuncto, recta

A διεξάρμενοι, αὐτοὶ μὲν οὐδὲν ἄλλο ἰσχυρὸν παρεσκευάσαντο, ἐκείνῳ δὲ καὶ ἐκ τούτου πρόφασιν εὔλογον ἐς τὸ τὰ στρατόπεδα τὰ συνόντα οἱ κατέχειν παρέσχον. ὁ γὰρ Κουρίων ἐπί τε τούτοις πολλὴν ἐν τῷ πλήθει κατηγορίαν κατά τε τῶν ὑπάτων καὶ κατὰ τοῦ Πομπηίου ἐποιήσατο· καὶ ἐπειδὴ διῆρξε, πρὸς τὸν Καίσαρα εὐθὺς ἀφωρμήθη.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVADRAGESIMUSPRIMUS.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ τὸ τεσσαρακοστὸν πρῶτον βιβλίον.

HÆC INSVNT LIBRO XL. Romanæ historiæ Dionis.

Quomodo Cæsar in Italiam venerit, vtque Pompeius ea relicta in Macedoniam traiecerit.

Vt Cæsar Hispaniam subegerit.

Vt in Macedoniam aduersum Pompeium traiecerit.

Conflictus Cæsaris cum Pompeio apud Dyrrhachium.

Quomodo Pompeium Cæsar ad Pharsalum vicerit.

ΤΑ'ΔΕ Ε'ΝΕΣΤΙΝ Ε'Ν ΤΩ͂ τεσσαρακοστῷ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

Ὡς Καῖσαρ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἦλθε· καὶ Πομπήϊος ἐκλιπὼν αὐτὴν, ἐς Μακεδονίαν διέπλευσεν.

Ὡς Καῖσαρ Ἰβηρίαν παρεστήσατο.

Ὡς Καῖσαρ ἐς Μακεδονίαν ἐπὶ Πομπήϊον διέπλευσεν.

Ὡς Καῖσαρ καὶ Πομπήϊος περὶ Δυρράχιον ἐπολέμησαν.

Ὡς Καῖσαρ Πομπήϊον περὶ Φάρσαλον ἐνίκησεν.

ΧΡΟ'ΝΟΥ ΠΛΗ͂ΘΟΣ, Ε'ΤΗ Β', Ε'Ν ΟἿΣ ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι, οἵδε ἐγένοντο.

Λ. Κορνήλιος Π. υἱ. Λέντουλος, καὶ Γ. Κλ. Μ. υἱ. Μάρκελλος.
Γ. Ἰούλιος Γ. υἱ. Καῖσαρ, τὸ β, καὶ Π. Σερουΐλιος Π. υἱ. Ισαυρικός.

TEMPORIS SPATIVM, ANNI DVO, *in quibus hi consules recensentur.*

ANNO V. C.
705. L. Cornelius P.F. Lentulus, & C. Claudius M.F. Marcellus.
706. C. Iulius C. F. Cæsar, II. & P. Seruilius P.F. Isauricus.

SECVNDVM [b] hęc Curio literis à Cæsare ad senatum acceptis Romam venit, ad ipsas Kalendas, quib. Cornelius Lentulus & C. Claudius cōsulatum inibant. Eas ne foris acceptas supprimerent consules, non ante ipsis exhibuit, quam in senatum ventum est. Nihilominus [c] diu cunctatos, demum Q. Cassius Longinus, & M. Antonius, tribuniplebis, vt publice recitarent eas, adegerũt.

[b] At tunc quidem hic actis, deinceps Curio litteras

ANNO V. C. 705.

[c] diu cunctatos, quod eas legere nollent, demum

E Ὅτε μὲν δὴ ταῦτ' ἔπραξε· μετὰ δὲ τοῦτο γράμματα παρὰ τοῦ Καίσαρος πρὸς τὴν βουλὴν λαβών, ἦλθέ τε ἐς τὴν Ῥώμην ἐν αὐτῇ τῇ νουμηνίᾳ ἐν ᾗ ὅ, τε Λέντουλος ὁ Κορνήλιος καὶ ὁ Κλαύδιος ὁ Γάιος τὴν ἀρχὴν ἐνεστήσαντο· καὶ οὐ πρότερον τοῖς ὑπάτοις αὐτὰ ἀπέδωκε, πρὶν ἐς τὸ συνέδριον σφᾶς ἀφικέσθαι· μὴ καὶ ἔξω που λαβόντες αὐτὰ ἀποκρύψωνται. ἐπὶ πολὺ μὲν γὰρ καὶ ὡς ἐπέσχον, οὐκ ἐθελήσαντες σφᾶς ἀναλέξασθαι· τέλος δὲ ὑπό τε Κυΐντου Κασσίου Λογγίνου καὶ ὑπὸ Μάρκου Ἀντωνίου δημαρχούντων ἠναγκάσθησαν αὐτὰ δημοσιεῦσαι.

Αἰτώ-

Ἀντώνιος μὲν οὖν ἐν τούτῳ τότε τὸν Καίσαρα εὐεργετήσας, ἀντιλήψεσθαί τε πολλά, καὶ ἐπὶ μεγάλων καὶ αὐτὸς αἰωρηθήσεσθαι ἔμελλεν. ἐν δὲ τῇ ἐπιστολῇ τά τε ἄλλα, ὅσα ποτὲ καλῶς τὸ κοινὸν ὁ Καῖσαρ ἐπεποιήκει, ἐνεγέγραπτο, καὶ ἀπολογισμὸς ὑπὲρ ὧν ᾐτιάζετο. καταλύσειν τε τὰ στρατόπεδα, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκστήσεσθαι ὑπισχνεῖτο, ἂν καὶ ὁ Πομπήιος τὰ αὐτά οἱ ποιήσῃ. ἐκείνου γὰρ τὰ ὅπλα ἔχοντος, οὐδὲ ἑαυτὸν δίκαιον εἶναι ἀναγκασθῆναι αὐτὰ ἀφεῖναι ἔλεγεν, ἵνα μὴ καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐκδοθῇ. διαψηφίσεως δὲ ἐπὶ τούτοις οὐ κατ᾽ ἄνδρα, (μὴ καὶ δι᾽ αἰδῶ ἢ καὶ φόβον τινὰ παρὰ τὰ δοκοῦντα σφίσιν ἀποφήνωνται) ἀλλ᾽ ἐπὶ τάδε καὶ ἐπ᾽ ἐκεῖνα τοῦ βουλευτηρίου μεθισταμένων γενομένης, τὸν μὲν Πομπήιον οὐδεὶς ἀπαλλαγῆναι ἐκ τῶν ὅπλων ἐψηφίσατο (ἐν γὰρ τῷ προαστείῳ τὰς δυνάμεις εἶχε) τὸν δὲ δὴ Καίσαρα πάντες, πλὴν Μάρκου τέ τινος Καιλίου, καὶ τοῦ Κουρίωνος τοῦ τὰ γράμματα αὐτοῦ κομίσαντος. περὶ γὰρ τῶν δημάρχων οὐδὲν λέγω, ὅτι μήτε ἐν ἀνάγκῃ τινὶ μεταστῆναι ἐποιήσαντο, ἅτε καὶ ἐξουσίαν ἔχοντες, εἴτε ἐβούλοντο τινὰ γνώμην συμβαλέσθαι, εἴτε καὶ μή. ἔδοξε μὲν οὖν ταῦτα. οὐ μὴν καὶ κυρωθῆναί τι αὐτῶν οὔτε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ οὔτε ἐν τῇ ὑστεραίᾳ ὅ, τε Ἀντώνιος καὶ ὁ Λογγῖνος ἐπέτρεψαν. ἀγανακτησάντων δὲ ἐπὶ τούτῳ τῶν ἄλλων, καὶ ψηφισαμένων τὴν ἐσθῆτα ἀλλάξασθαι, κῦρος μὲν οὐδὲ τοῦθ᾽ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἔλαβεν, ἡ μέντοι γνώμη συνεγράφη, καὶ τὸ ἔργον τὸ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐγένετο. πάντες γὰρ παραχρῆμα ἐξελθόντες ἐκ τοῦ συνεδρίου, καὶ τὴν στολὴν μεταβαλόντες, ἐσῆλθον αὖθις, καὶ περὶ τιμωρίας αὐτῶν ἐβουλεύοντο. ἰδόντες δὲ τοῦτ᾽ ἐκεῖνοι, τὰ μὲν πρῶτα ἀντέπραττον, ἔπειτα δὲ φοβηθέντες, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ὁ Λέντουλος ὑπεξελθεῖν σφίσι, πρὶν τὰς ψήφους διενεχθῆναι, παρῄνεσεν, εἶπόν τε πολλὰ καὶ ἐμαρτύραντο. κἀκ τούτου μετὰ τοῦ Κουρίωνος καὶ μετὰ τοῦ Καιλίου ἀπῆραν πρὸς τὸν Καίσαρα, βραχὺ φροντίσαντες ὅτι ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ διεγράφησαν. τότε μὲν οὖν ταῦτ᾽ ἐγνώσθη· καὶ τοῖς ὑπάτοις ταῖς τε ἄλλαις ἀρχαῖς ἡ φυλακὴ τῆς πόλεως (ὥσπερ που εἰώθει γίγνεσθαι) ἐπετράπη. ὕστερον δὲ ἔξω τοῦ πωμηρίου πρὸς αὐτὸν τὸν Πομπήιον ἐλθόντες, ταραχήν τε εἶναι ἔγνωσαν· καὶ ἐκείνῳ μὲν καὶ τὰ χρήματα καὶ στρατιώτας ἔδωκαν. τὸν δὲ δὴ Καίσαρα τήν τε ἀρχὴν τοῖς διαδόχοις παραδοῦναι, καὶ τὰ στρατεύματα ἐντὸς ῥητῆς ἡμέρας ἀφεῖναι, ἢ πολέμιον, ὡς καὶ τἀναντία τῇ πατρίδι ποιοῦντα, εἶναι ἐψηφίσαντο.

A Antonius quidem pro beneficio hoc, quod tum Cæsari præstabat, postea temporis ab ipso magnam gratiam reportauit, & ad summam dignitatem euectus est. In literis Cæsaris cum enumeratio meritorum eius in rempublicam inerat, tum purgatio eorum, quæ obiiciebantur, criminum: promittebatque se exercitus dimissurum, à magistratuque decessurum, si quidem Pompeius idem fecisset. qui dum in armis esset, iniquum fore, se cogi, vt ea deponeret: quippe B qui sic hostibus traderetur. Quum sententiæ essent ferendæ, eæ non a singulis pronuntiatæ sunt: [metuebant enim] ne quis verecundia timoreve compulsus secus, quam sentiret, diceret: sed in diuersas curiæ partes discessum est: ibi qui Pompeium (is tum in suburbanis cum exercitu erat) ab armis iuberet discedere, repertus est nemo: Cæsarem vero vniuersi, præter M. quendam Cæcilium & Curionem, eum, qui literas attulerat. De tribunis enim plebis nihil dico, C [a] quod non vel vi intercesserunt: quippe eam potestatem obtinent, siue quid ita tuere velint, siue infirmare. His ita decretis, tamen per Longinum Antoniumque effectum est, vt neque ea die, neque postridie eius diei quicquam ratum esse iuberetur. Id reliquis indigne ferentibus, [b] lugubremque vestem sumentibus, quum ne sic quidem ratum fieret decretum, tamen ea sententia perscripta est. Confestim ad rem ipsam inde peruentum, quique eius decreti autores fue- D rant, statim curia egressi, mutataque veste reuersi, de suppliciis eorum, qui sese opposuerant, deliberauere. Qui quum re percepta, primo restitissent, post territi, cum aliis de causis, tum quod Lentulus suasisset, vt vrbe exirent priusquam sententiæ perferrentur, multis verbis factis, [c] obtestatique, cum Curione ac Cæcilio ad Cæsarem abiere: non iam magni pendentes, [d] quod essent ex senatorum albo sublati. Secundum hoc decretum, consulibus porro, reliquisque ma- E gistratibus, vrbis custodia de more mandata est: deinde extra pomerium ad ipsum Pompeium progressi, tumultum esse eam rem, quæ tum agebatur, censuerunt; ipsiq; pecunias & milites tribuerunt. Decreuerunt præterea, vti Cæsar imperium successoribus traderet, & ante certam diem exercitus dimitteret: si non fecisset, hostem habendum, [e] ac contra patriam egisse iudicandum.

a quod ii se cogi non sinerent ad huiusmodi discessionem: quippe qui pro arbitrio suo vel approbandi, vel improbandi alicuius decreti potestatem haberent. His igitur ita statutis, tamen.

b & decernentibus, vt vestem mutarent: quumque per eosdem staret, quo minus id quoque ratum esset, tamen

c ac protestatione interposita,

d quod senatu moti fuissent.

e contra rempublicam

Cæsar, quum hæc cognouisset, Ariminum perrexit, tunc primum suæ prouinciæ fines egressus: ibi conductis in vnum locum militibus, Curionem, quique cum eo aduenerant, iussit coram illis, quæ acta essent, narrare. Quo facto, ipse insuper quæ præsens negotium requirebat, adiiciens; adhuc magis suorum animos accendit: motisque castris recta Romam versus exercitum duxit, receptis citra pugnam omnibus, in quæ in itinere incidebat, oppidis; præsidiis, aliis, quod hosti imparia essent, diffugientibus, aliis Cæsari sese coniungentibus. Ea percepta Pompeio terrorem incusserūt, iuxta omnia, quæ animo Cæsar agitarat, ex Labieno discenti. Is enim à Cæsare perfugerat, omniaque eius arcana Pompeio enuntiabat. Mirum videri alicui possit, quid Labieno in mentem venerit, vt à Cæsare deficeret; à quo in summo semper honore habitus, omnibusq́ue, quæ erant trans Alpes copiis ab eo, dum in Italia ipse moraretur, præfectus fuerat: sed in causa fuit, quod Labienus ipse, quum esset diuitiis ac gloria auctus, maiori cum fastu, quam pro imperio, sese gerebat: eumque Cæsar [a] sibi exæquari videns, minus iam diligebat. Eam mutationem voluntatis Cæsaris Labienus non ferens, simulque sibi metuens, defectionem fecerat. Pompeius iis, quæ de Cæsare perceperat, adductus; præterea, quod haud pœnitendam manum ille iam coegisset: adhæc qui in vrbe erant, eosque in primis, qui partibus studebant, memoria Marii Syllæque facinorum territos, bellum reformidare, cupereque ab eo citra periculum liberari videns; sententia mutata, legatos ad Cæsarem, L. Cæsarem eius agnatum, & L. Roscium prætorem, qui vltro eam prouinciam ceperant, mittit; si quà eius impetum effugiens, mediocribus conditionibus pacem componere posset. Quum Cæsar eadem, quæ prius per literas significauerat, respondisset; ac præterea, velle seipsum cum Pompeio colloqui; etsi plerisq; hoc minime acceptum erat, quod timerent, ne contra se aliquid illi componerent: tamen posteaquam legati multas laudes Cæsaris retulerunt, idque adeo, fore, vt nemo quisquam ab eo vllam acciperet iniuriam; vtique exercitus statim dimitterentur, polliciti sunt: permulsi iis promissis, eosdem legatos ad Cæsarem remiserunt: magnaque semper & vbiq; locorum ab iis voce postulauerunt, efficerent, vt vterque simul ab armis discederet.

[a] sibi exæquantem se videns.

A Πυθόμενος οὖν ταῦτ' ἐκεῖνος ἔς τε Ἀρίμινον ἦλθεν, ἔξω τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς τότε πρῶτον προχωρήσας· καὶ συναγαγὼν τοὺς στρατιώτας, ἐκέλευσε τόν τε Κουρίωνα καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐλθόντας, σφίσι τὰ πραχθέντα διηγήσασθαι. γενομένου δὲ τούτου, προσπαρώξυνεν αὐτοὺς, ἐπειπὼν ὅσα ὁ καιρὸς ἀπῄτει. καὶ μετὰ τοῦτο ἄρας, ἐπ' αὐτὴν ἄντικρυς τὴν Ῥώμην ἤλασε, πάσας τὰς ἐν ποσὶ πόλεις ἀμαχεὶ προσποιούμενος, τῶν φρουρῶν τῶν μὲν,
B ἐκλιπόντων αὐτὰς ἀσθενείᾳ, τῶν δὲ, τὰ ἐκείνου αἱρουμένων. αἰσθόμενος δὲ τοῦτο ὁ Πομπήϊος, καὶ ἅμα καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ πᾶσαν παρὰ τοῦ Λαβιήνου μαθὼν, ἔδεισεν. οὗτος γὰρ, ἐγκαταλιπὼν τὸν Καίσαρα, ἐξηυτομόλησε, καὶ πάντα οἱ τὰ ἀπόρρητα αὐτοῦ ἐξήγγελλε. θαυμάσειε μὲν οὖν ἄν τις, ὅτι ἐς τὰ πρῶτα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἀεί ποτε τιμηθεὶς, ὥστε καὶ πάντων τῶν ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις στρατοπέδων, ὁπότε ἐκεῖνος ἐν τῇ Ἰταλίᾳ εἴη, ἄρχειν ἐποίησε τοῦτον. αἴτιον δὲ, ὅτι αὐτός τε καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν περι-
C βαλόμενος, ὀγκηρότερον τῆς ἡγεμονίας διάγειν ἤρξατο. καὶ ὁ Καῖσαρ παρισούμενόν οἱ αὐτὸν ἰδὼν, οὐκέθ' ὁμοίως ἠγάπα. τήν τε οὖν μεταβολὴν μὴ φέρων, καὶ φοβηθεὶς ἅμα μὴ πάθῃ τι, μετέστη. ὁ οὖν Πομπήϊος, ἔκ τε τῶν περὶ τοῦ Καίσαρος αὐτῷ λεχθέντων, καὶ ὅτι ἰσχὺν ἀξιόμαχον αὐτῷ παρεσκεύαστο, καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει, τούς τε ἄλλους καὶ αὐτοὺς μάλιστα τοὺς στασιώτας, τόν τε πόλεμον ὀκνοῦντας, μνήμῃ τῶν τε τοῦ Μαρίου καὶ τῶν τοῦ Σύλλου ἔργων, καὶ ἀπαλλαγῆναι ἀ-
D σφαλῶς αὐτοῦ βουλομένους εἶδε, μετεβάλλετο· καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν Καίσαρα, Λούκιόν τε Καίσαρα, συγγενῆ αὐτῷ ὄντα, καὶ Λούκιον Ῥώσκιον στρατηγοῦντα, αὐτεπαγγέλτους ἀπέστειλεν, εἴπως τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ ἐκφυγὼν, ἔπειτ' ἐπὶ μετρίοις τισὶ συμβαίη. ἀποκριναμένου δὲ ἐκείνου τά τε ἄλλα, ἅπερ ἐπεστάλκει, καὶ ὅτι αὐτὸς τῷ Πομπηΐῳ διαλεχθῆναι ἐθέλει, τοῦτο μὲν οὐχ ἡδέως οἱ πολλοὶ ἤκουσαν, δείσαντες μὴ καὶ κατὰ σφῶν τι συνθῶνται· ἐπεὶ μέντοι οἱ πρέσβεις ἄλλα τε πολλὰ ἐ-
E παινοῦντες τὸν Καίσαρα ἔλεγον, καὶ τέλος οὐ τι κακὸν ὑπ' αὐτοῦ πείσεσθαι τινὰ, καὶ τὰ στρατεύματα αὐτίκα ἀφεθήσεσθαι προϋπισχνοῦντο, ἥσθησαν, καὶ πρός τε ἐκεῖνον τοὺς αὐτοὺς πρέσβεις ἔπεμψαν, καὶ ἠξίουν, ἐπιβοῶντες ἀεὶ καὶ πανταχοῦ, καὶ ἀμφοτέρους ἅμα αὐτοὺς τὰ ὅπλα κα-

ταθέ-

ταχθῆναι. φοβηθεὶς οὖν διὰ ταῦθ' ὁ Πομπήιος (καὶ γὰρ εὖ ἠπίστατο, ὅτι πολὺ τοῦ Καίσαρος, ἄν γε ἐπὶ τοῦ δήμου κρίνωνται, ἐλαττωθήσεται) αὐτός τε ἐς Καμπανίαν, πρὶν τοὺς πρέσβεις ἐπανελθεῖν, ὡς καὶ ῥᾷον ἐκεῖ πολεμήσων, προαπῆρε, καὶ τὴν βουλὴν ἅπασαν μετὰ τῶν τὰς ἀρχὰς ἐχόντων ἀκολουθῆσαί οἱ ἐκέλευσεν· ἄδειάν τε σφίσι δόγματι τῆς ἐκδημίας δούς, καὶ προειπὼν ὅτι τὸν ὑπομείναντα ἔν τε τῷ ἴσῳ καὶ ἐν τῷ ὁμοίῳ τοῖς τὰ ἐναντία σφίσι πράττουσιν ἕξοι. προσέτι δὲ καὶ τὰ χρήματα τά τε δημόσια, τά τε ἀναθήματα, τὰ ἐν τῇ πόλει πάντα, ἀναιρεθῆναι προσέταξεν αὐτοῖς ψηφίσασθαι· ἐλπίζων παμπληθεῖς ἀπ' αὐτῶν στρατιώτας ἀθροίσειν. τοσαύτην γὰρ εὔνοιαν αὐτοῦ πᾶσαι ὡς εἰπεῖν αἱ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πόλεις εἶχον, ὥστε ἐπειδὴ ἤκουσαν αὐτὸν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐπικινδύνως νοσοῦντα, ‡ σωτηρια αὐτοῦ δημοσίᾳ θύσειν εὔξασθαι. καὶ ὅτι μὲν μέγα καὶ λαμπρὸν τοῦτ' αὐτῷ ἔδοσαν, οὐδ' ἂν εἷς ἀντιλέξειεν. οὐ γάρ ἐστιν ὅτῳ ποτὲ ἄλλῳ, ἔξω τῶν μετὰ ταῦτα τὸ πᾶν κράτος λαβόντων, τοιοῦτόν τι ἐψηφίσθη. οὐ μὴν καὶ ἀκριβῆ πίστιν τοῦ μὴ οὐκ ἐγκαταλείψειν αὐτὸν πρὸς τὸν ἐκ τοῦ κρείττονος φόβον εἶχον. ἐγνώσθη μὲν δὴ ταῦτα περί τε τῶν χρημάτων καὶ περὶ τῶν ἀναθημάτων, οὐκ ἐκινήθη δὲ οὐδέτερα. πυθόμενοι γὰρ ἐν τούτῳ, τόν τε Καίσαρα ‡ μηκέτι εἰρηναῖον ἐν τοῖς πρέσβεσιν ἀποκεκρίσθαι, καὶ προσεγκαλεῖν σφίσιν, ὡς καὶ καταψευσαμένοις τι αὐτοῦ· καὶ τοὺς στρατιώτας πολλούς τε καὶ θρασεῖς εἶναι, καὶ πάνθ' ὁτιοῦν (οἷα που φιλεῖ περὶ τῶν τοιούτων ἐπὶ τὸ φοβερώτερον ἀγγέλλεσθαι) [καὶ] κακουργήσειν, ἐφοβήθησαν, καὶ σπουδῇ τὴν ἔξοδον, πρὶν ἅψασθαι τινὸς αὐτῶν, ἐποιήσαντο.

‡Xyland. σωτήρια

‡ μηδὲν εἰρηναῖον τοῖς

Κἀκ τούτου καὶ ἐς τὰ ἄλλα ὁμοίως πάντα θορυβώδης σφῶν καὶ ταραχώδης ἡ ἀνάστασις ἐγένετο. οἵ τε γὰρ ἐξιόντες (ἦσαν δὲ πάντες ὡς εἰπεῖν οἱ πρῶτοι καὶ τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἱππάδος, καὶ προσέτι καὶ τοῦ ὁμίλου) λόγῳ μὲν, ἐπὶ πολέμῳ ἀφωρμῶντο, ἔργῳ δὲ, τὰ τῶν ἑαλωκότων ἔπασχον. τήν τε γὰρ πατρίδα καὶ τὰς ἐν αὐτῇ διατριβὰς ἐκλιπεῖν, καὶ τὰ ἀλλότρια τείχη οἰκειότερα τῶν σφετέρων νομίζειν ἀναγκαζόμενοι, δεινῶς ἐλυποῦντο. οἵ τε γὰρ πανοικησίᾳ ἀνιστάμενοι, τὰ ἱερὰ καὶ τοὺς οἴκους τό, τε ἔδαφος τὸ πατρῷον, ὡς καὶ τῶν ἀντιστασιωτῶν εὐθὺς ἐσόμενα, ἀπέλειπον. καὶ αὐτοὶ οὕτω τῇ γνώμῃ, ἄν γε καὶ περισωθῶσιν, εἶχον, ‡ ὡς καὶ τῇ Μακεδονίᾳ τῇ τε Θρᾴκῃ

‡Xyland. ὡς ἐν τῇ

A cederet. Metum ea res Pompeio iniecit, satis certo, se apud populum Cæsare longe inferiorem futurum, [quando vtrique priuato viuendum esset.] Itaque priusquã legati redirent, in Campaniam abiit, ibi se facilius bellum administrare posse ratus: iussitque, vt vniuersus senatus, omnesque se magistratus sequerentur: proposito senatusconsulto, quo impunitatem eius demigrationis ostendebat: prædictoque, se eum, qui ad vrbem remansisset, eodem cum hostibus habiturum loco. Iussit etiam decerni, vt secum pecunias publicas, omniaque, quæ ad vrbem erant diuis dedicata dona, auferrent: sperans inde se magnam vim militum posse conducere. Tanta erat vniuersis propemodum Italiæ vrbibus beneuolentia in Pompeium, vt haud multo ante, quũ audiuissent eũ periculoso morbo conflictari, pro incolumitate eius publica sacra vouerint. Quod sanè magnum fuisse, ac splendidum munus, nemo hominum negauerit; nimirum nulli vnquã alii, præter eos, qui post ea tempora summam in omnia potestatem obtinuere, decretum. non tamen id satis firmum argumentum fuit, nunquam eos Pompeium metu potentioris derelicturos. Porro etsi de pecuniis donariisque factum fuit decretum, neutra tamen loco mota sunt. Vbi enim acceperunt,[a] Cæsarem legatis iam nihil pacati respondisse, sed insuper vitio eis dedisse, quod de se mendacia retulissent: tum milites ei multos esse, eosque audaces, &[b] ad maleficium [omnibus rebus] inferendum [animo] paratos: (quemadmodum ferè in id genus negotiis omnia magis terribilia referri solent, quam res ipsa ferat) his nuntiis perterriti, priusquam pecuniam donariave attingerent, magna cum celeritate Romam reliquerunt.

a Cæsarem neq; legatis pacati quicquam respondisse, atq; ipsos etiam accusare, quasi de se falsa quædam prodiderint: tum milites b ad quoduis maleficium

Fuit omnino ea fuga alioquin etiam turbarum ac tumultuum plena. Qui enim vrbe exibant, (ii erant ordinis senatorii equestrisque fere primarii omnes, itemque permulti de plebe) etsi videbãtur ad bellum proficisci, tamen re vera ea patiebantur, quæ captiuis vsu veniunt. Summum ipsis afferebat dolorem, quod patriam relinquere, vitamque alibi locorum ducere; murosque extraneos suis[c] magis sibi aptos habere cogebantur. Nam qui cum tota familia emigrabant, ita delubra, ædes suas, solumque patriæ relinquebãt, vt ea statim aduersariorum futura scirent: satisque ipsis constabat, Macedoniam, Thraciamve sibi, si

c suis magis caros habere

belli periculum euasissent, habitandam fore, non ignaris sententiæ Pompeii. Qui vero ad vrbem liberos vxoresque suas, & pretiosissima quæque reliquissent, videbantur quidem illi spem redeundi in patriam habere aliquam: verum longe, quàm cæteris, difficilior ipsis discessus erat, ab iis, quæ homines charissima habent, diuulsis; duplicique, & inter se quammaxime contrariæ fortunæ expositis. Quia enim cōiunctissimos suos in potestatem hostis dedissent, videbāt se, si in bello parum strenuos sese gessissent, in periculo vitæ futuros: sin strenui fuissent, illis priuatum iri: adhæc neutrum se amicum, vtrumque infensum habituros: Cæsarem, quod non ipsi quoque Romæ mansissent: Pompeium, quod non omnia sua secum adduxissent. Ita hi sententiis votisque & spe alternantes, corporibus à suis summè necessariis diuulsi, animis in duas partes distrahebantur. ᵃ Qui Romæ remanebant, diuersis ab iis, sed tamen & ipsis inuicem pugnantibus affectibus percellebantur. quippe à suis seiuncti, ac quasi patronis orbati, quum ad sese defendendos satis virium nequaquam haberent, bello expositi, futurique in potestate eius, qui vrbem obtinuisset; ipsi quoque metu iniuriarū ac cædium, quas iam tum ante oculos suos repræsentabant, affligebantur: illisque ii, qui discedebant, [alii] tanquam desertoribus † ea imprecabantur; alii, veniam necessitati dantes, euentura tamen hæc verebantur. Reliqua omnis multitudo, vt maxime discedentibus genere propinqui non essent, tamen eorum causa dolebant: alius vicinos, alius socios procul à se profecturos, multaque & facturos & perpessuros indigna existimantes. Suam vero ipsorum sortem longe maxime lugebant. quum enim viderent, à magistratibus senatuque, & omnibus aliis, quorum aliqua esset potentia, (neque vero constabat, vllusne eorum esset Romę perseueraturus) & patriam & se deseri, quos nequaquam excessuros vrbe censerent, nisi multa ei horrendaque mala imminerent; iam magistratibus † sociisque destituti, plane orborum parentibus puerorum, viduarumque mulierum similes erant. Iam quum iras cupiditatesq; eorum, qui Romam petebant, | secum expendebant, memoriaque repetebant mala superiorū temporum quæ partim ipsi senserant, partim ex aliis † audiuerant [cogitantes] † quæ & quanta Marius ac Sylla edidissent facinora, nihil de Cæsare moderati sibi

a Et hæc quidem accidebant iis, qui domo proficiscebantur. Qui vero remanebant,

† eadem illa

† & omnibus destituti,

sintuebātur, memoriaq;

† audiebāt. † qua nimirum & quāta

A καλοικήσοντες· τὴν γὰρ τοῦ Πομπηίου διάνοιαν οὐκ ἠγνόουν. καὶ οἱ κατὰ χώραν τούς τε παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας, τά τε ἄλλα τὰ τιμιώτατα καταλιπόντες, ἔχειν μέν τινα ἐλπίδα τῆς πατρίδος ἐδόκουν, πολὺ δὲ δὴ τῶν ἑτέρων, ἅτε καὶ ἀπὸ τῶν φιλτάτων ἀπαρτώμενοι, διττῇ τε τῇ τύχῃ καὶ ἐναντιωτάτῃ περιβαλλόμενοι, χαλεπωτέρως ἀπηλλάσσοντο. τὰ γὰρ οἰκειότατα τῷ πολεμιωτάτῳ σφῶν ἐκδόντες, ἔμελλον ἐθελοκακοῦντες μὲν αὐτοὶ κινδυνεύσειν, προθυμούμενοι δὲ, ἐκείνων στερηθήσεσθαι· καὶ προσέτι φίλον μὲν μηδέτερον, ἐχθροὺς δὲ ἀμφοτέρους ἕξειν· Καίσαρα μὲν, ὅτι μὴ καὶ αὐτοὶ κατέμειναν· Πομπήιον δὲ, ὅτι μὴ καὶ ἐκεῖνα συνεπηγάγοντο. ὥστε καὶ ἐς ἀμφίβολον καὶ ταῖς γνώμαις καὶ ταῖς εὐχαῖς ταῖς τε ἐλπίσι καθιστάμενοι, τοῖς τε σώμασιν ἅμα ἀπὸ τῶν οἰκειοτάτων σφίσιν ἀπεσπῶντο, καὶ τὰς ψυχὰς δίχα διῃροῦντο. ταῦτα μὲν οὕτως οἱ ἐξορμώμενοι ἔπασχον. οἱ δὲ ὑπολειπόμενοι, διαφόροις μὲν, ἀντιπάλοις δέ τισι καὶ αὐτοὶ παθήμασι συνεφέροντο. οὔτε γὰρ ἀπὸ τῶν προσηκόντων σφίσιν ἀποζευγνύμενοι, οἷα τῶν τε προστατῶν στερισκόμενοι, καὶ ἐπαμῦναι † αὐτοῖς ἥκιστα δυνάμενοι, τῷ τε πολέμῳ ἐκδιδόμενοι, καὶ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ τῆς πόλεως κρατήσοντος ἐσόμενοι, αὐτοί τε ὑπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς ὕβρεως καὶ τῶν σφαγῶν, ὡς καὶ γιγνομένων ἤδη, ἐταλαιπώρουν· καὶ περὶ ἐκείνων οἱ τε ὀργὴν σφίσιν ὅτι ἐγκατελείφθησαν ἔχοντες, τὰ αὐτὰ ἐπηρῶντο· καὶ οἱ συγγνώμην τῆς ἀνάγκης ποιούμενοι, τὰ αὐτὰ ἐδεδίεσαν. καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος σύμπαν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα μηδεμία αὐτοῖς συγγένεια πρὸς τοὺς ἀφορμωμένους ἦν, ὅμως ἐλυποῦντο μὲν καὶ ἐπ' ἐκείνους, οἱ μὲν γείτονας, οἱ δὲ ἑταίρους πολύ τε ἀπὸ σφῶν ἀφήξειν, καὶ πολλὰ καὶ ἄτοπα καὶ δράσειν καὶ πείσεσθαι ἐλπίζοντες. πολλῷ δὲ μάλιστα ἑαυτοὺς ὠλοφύροντο· τάς τε γὰρ ἀρχὰς καὶ τὴν βουλὴν τούς τε ἄλλους τοὺς τι δυναμένους πάντας (οὐ γάρ που εἴ γε τις αὐτῶν ὑπολειφθήσεται ᾔδεσαν) τῆς τε πατρίδος ἅμα καὶ σφᾶς ἐξισταμένους ὁρῶντες, καὶ μήτ' ἂν ἐκείνους, εἰ μὴ πάνυ πολλὰ καὶ δεινὰ αὐτῇ ἐπήρτητο, φυγεῖν ποτε ἐθελῆσαι λογιζόμενοι, καὶ αὐτοὶ ἔρημοι μὲν ἀρχόντων, ἔρημοι δὲ συμμάχων γιγνόμενοι, πρός τε τὰ ἄλλα πάντα παισί τισιν ὀρφανοῖς καὶ γυναιξὶ χήραις ἐῴκεσαν. καὶ τὰς ὀργὰς τάς τε ἐπιθυμίας † τῶν ἐπιόντων. καὶ προσέτι τῆς τῶν προτέρων παθημάτων μνήμης οἱ μὲν αὐτοὶ πειραθέντες, οἱ δὲ καὶ ἐκείνων ἀκούοντες, ὅσα καὶ οἷα ὅ, τε Μάριος καὶ ὁ Σύλλας ἐξειργάσαντο, μέτριον οὐδὲν οὐδὲ ἐς τὸν Καίσαρα ὑπώ-

† αὐτοῖς

† τῶν ἐπιόντων καθορῶντες τῆς τῶν προτέρων

ὑπώπτευον· ἀλλὰ καὶ πολὺ πλείω καὶ δεινότερα, ἅτε βαρβαρικοῦ τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ὄντος, πείσεσθαι προσεδόκων. οὕτως οὖν δὴ πάντων αὐτῶν διακειμένων, καὶ μηδενός, ἔξω τῶν προσφιλῶν πῃ τῷ Καίσαρι δοκούντων εἶ), ἐν ἐλαφρῷ τὸ πρᾶγμα † ποιουμένων, καὶ ἐκείνων δὲ πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν τρόπων (ἃς οἱ πλείους πρὸς τὰ παρόντα σφῶν λαμβάνουσιν) οὐ φερεγγύῳ πίστει θαρσούντων· οὔτ᾿ ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον ὅση μὲν ταραχή, ὅσον δὲ καὶ πένθος ἐν τῇ τῶν τε ὑπάτων καὶ τῶν ἄλλων τῶν συνεξορμωμένων σφίσιν ἐξόδῳ ἐγένετο. τήν τε γὰρ νύκτα πᾶσαν † ἀναγκαζόμενοι καὶ περιφοιτῶντες ἐθορύβουν· καὶ ἐπὶ τὴν ἕω πολὺς μὲν οἶκτος (καὶ γὰρ πρὸς τοῖς ἱεροῖς ἑκασταχόθι περιιόντες εὐχὰς ἐποιοῦντο) πάντας αὐτοὺς ἐλάμβανε. τούς τε γὰρ θεοὺς ἀνεκάλουν, καὶ τὰ δάπεδα κατεφίλουν· ὁσάκις τε ἐξ οἵων περιεγένοντο ἀναριθμούμενοι, καὶ ὅτι τὴν πατρίδα (ὃ μὴ πώποτε ἐτετόλμητο σφίσιν) ἐξελίποιεν, ὠδύροντο. πολὺς δὲ καὶ περὶ τὰς πύλας θρῆνος ἦν. οἱ μὲν γὰρ ἀλλήλους τε ἅμα καὶ ἐκείνην, ὡς καὶ τελευταῖον ὁρῶντες, ἠσπάζοντο· οἱ δὲ ἑαυτούς τε ἐθρήνουν, καὶ τοῖς ἐξιοῦσι συνηύχοντο· καὶ οἵ γε πλείους ὡς καὶ προδιδόμενοι κατηρῶντο. πάντες γὰρ καὶ οἱ ὑπομένοντες πανπαιδὶ καὶ πανγυναικὶ παρῆσαν. καὶ μετὰ τοῦτο οἱ μὲν ἐξωρμῶντο, οἱ δὲ προέπεμπον σφᾶς· ἔνιοι τε ἐχρόνιζον, καὶ πρὸς τῶν γνωρίμων κατείχοντο· καί τινες περιβάλλοντες ἀλλήλους ἐπὶ πλεῖστον συνηρτῶντο. ἀκολουθοῦντές τε τοῖς ἐξορμωμένοις οἱ ὑπομένοντες ἐπὶ μακρότατον, ἐπεβοῶντό τε ἅμα αὐτοὺς καὶ κατῴκτιζον, ἄγειν τε σφᾶς ἢ καὶ ἐκείνους οἴκοι μένειν ἀξιοῦντες, ἐπεθείαζον. κἀν τούτῳ ὀλολυγὴ ἐφ᾿ ἑκάστῳ αὐτῶν πολλὴ καὶ παρὰ τῶν ἄλλων, καὶ δάκρυα ἄπλετα ἐγίγνετο. τὴν μὲν γὰρ τοῦ κρείττονος ἐλπίδα ἥκιστα, ἅτε ἐν τοῖς τοιούτοις, τὰ δὲ δὴ πάθη πρότερον μὲν οἱ καταλειπόμενοι, ἔπειτα δὲ καὶ οἱ ἀφορμώμενοι προσεδέχοντο. εἴκασε δ᾿ ἄν τις, αὐτοὺς ἰδών, δύο τε δήμους καὶ δύο πόλεις ἐκ μιᾶς γίγνεσθαι· καὶ τὴν μὲν ἀνίστασθαί τε καὶ φεύγειν, τὴν δὲ ἐγκαταλείπεσθαί τε καὶ ἁλίσκεσθαι. Πομπήιος μὲν οὖν οὕτω τὸ ἄστυ ἐξέλιπε συχνοὺς τῶν βουλευτῶν ἐπαγόμενος. ὑπελείφθησαν γάρ τινες, οἱ μέν, τὰ τοῦ Καίσαρος φρονοῦντες, οἱ δέ, καὶ ἐκ μέσου ἀμφοῖν ἱστάμενοι. καὶ καταλόγους τε ἐκ τῶν πόλεων σπουδῇ ἐποιεῖτο, καὶ χρήματα ἐξέλεγε, φρουράς τε ὡς ἑκασταχόσε ἔπεμπε.

† τιθεμένων

† ἀνακαζόμενοι

A sibi pollicebantur: sed longe plura atque atrociora metuebant, quod eius milites maiori ex parte barbari erant. Eo modo affectis, omnib. nemineque ᵃrē hāc securo animo accipiente, exceptis iis, qui Cæsari amicitia iuncti videbantur, ᵇcametsi iis quoque ipsis non firma fiducia aderat, sed mutatione morum, quos plerique pro rerum statu conuertunt, fidebant) ne cogitari quidem facile potest, quantum in profectione consulum, reliquorumque, qui eos comitabantur, turbæ atque luctus extiterit. † Totam noctē obambulantes, tumultum excitauere. sub diluculum, quum circumeuntes ad singula fana, vota concepissent, deos inuocassent, solum exosculati essent, quib. B & quot ex periculis erepti, nunc (quod nunquam ante tentatum ab ipsis esset) patriam relinquerent, deplorassent, ingens omnium commiseratio coorta est: Iam ad portas vrbis eiulatus plurimus extitit: ibi alius alium, tanquam postremum hoc & ipsum & vrbem visurus, salutare: alii suam ipsorum sortem lugere, abeuntibus bene optare, plurimi tanquam a suis proditi, eis imprecari. aderant enim omnes, quotquot in vrbe remanere statuerant, cum omnibus liberis C vxoribusque suis. Post hæc illi quidem vrbe excesserunt; hi vero eos deduxerunt: ac nonnulli dum à † notis [suis] detinentur, moras fecerunt; alii in mutuis complexibus diutius hæserunt. Qui in vrbe permanere decreuerant, abeuntes quam longissime comitantes, clamore & commiseratione prosequuti sunt: ac quasi furore diuino conciti, vt aut se vna abducerent, aut ipsi quoque in patria remanerent, D obtestati sunt. Ad horum vnumquodque vlulatus magnus, lacrymæque adstantium immensæ erumpebant. In hoc enim statu spes melioris conditionis menti minime accidebat, sed miseriæ primo ad vrbem manentium, deinde etiam proficiscentium animis obuersabantur. Poterat tota res [haud iniuria] si quis eam coram inspexisset, comparari duobus populis, duabusque ciuitatibus, quæ ex vno populo vnaque ciuitate E existerent; quarum altera in exilium abiret, altera deserta caperetur. Ad hunc igitur modum Pompeius, plurimis secum abductis senatorum, (nonnulli enim ibi permāserunt, quorum alii Cæsaris reb. alii neutri studebāt) vrbe excessit, delectᶜ mihtū ᶜex oppidis instituit, pecunias coegit, & præsidia in omnes partes misit.

a rem hanc pro leui ducente, præter eos, qui Cæsare

b atque etiam hos ipsis nihil sibi certa fiducia de morum mutationibus, qua in plerisque pro ratione rerū præsentium existere solent, spondere audentib. ne cogitari quidem

† Totam noctem quiritantes & discurrentes,

† à notis sibi

c ex oppidis celeriter instituit,

Cæsar, posteaquam hoc comperit, Romam quidem non contendit (nam eam in præmium victori propositam nouerat, dicebatque se bello non Romam, *a* tanquam hostem, sed propter eam aduersarios impetere) cæterum literas per totam Italiam circummisit, quibus & Pompeium ad disceptationem causæ prouocabat; & alios, vt bono essent animo, seque domi continerent, multis annexis pollicitationibus, cohortabatur. Ipse Corfinium, quod oppidum à L. Domitio tenebatur, & necdum deditionem fecerat, profectus est: obuiaque sibi manu prælio superata, reliquos obsidione cinxit. Igitur Pompeius, vbi eos obsideri, reliquorum vero complures ad Cæsarem transire sensit, quod iam Italiæ obtinendæ nulla spes restaret, in Macedoniam, Græciáque, & Asiam traiicere statuit. nam & in memoria rerum ibi à se gestarum, & in populorum regumque amicitia multum fiduciæ collocabat. Et quamuis omnem Hispaniam sub se habebat, tamen tuto proficisci eò non poterat, Cæsare Gallias obtinente. Præterea reputabat, si abnauigasset, neminem futurum, qui se persequeretur, cum ob nauium defectum, tum ob anni tempus. iam enim autumnus exierat. interim se ex regionibus populi Romani imperio subditis, atque è sociorum ditionibus, magnam & pecuniæ & militum vim *b* cogere posse. His consiliis adductus, † Brundusium perrexit: Domitioque mãdauit, vt Corfinio relicto, eodem se conferret. Domitius, etsi virium nonnihil habebat, speque bona vtebatur, (nam cum aliis rebus milites, tum promissione agrorum sibi deuinxerat: ipse enim Syllanas partes ante secutus, ad magnas opes inde peruenerat) tamen Pompeio parendum ratus, qua ratione tuto Corfinio excedere posset, circumspiciebat. Quod vbi qui cum eo erant, animaduertêre; discessionem eam, quæ à fuga nihil differret, aspernati, Cæsari se coniunxerunt, eiusque signa secuti sunt. Domitius, cæterique senatores à Cæsare verbis increpati, quod sese ei opposuissent, dimissique, ad Pompeium se receperunt. Magnopere cupiebat Cæsar cum Pompeio congredi antequem enauigaret, bellumque in ipsa Italia conficere, atque ipsum Brundusii adhuc morantem comprehendere: (quia enim ad transportandum exercitum naues non sufficiebant, Pompeius consules cum aliis quibusdam præmiserat, ne in Italia subsistentes noui quid

a Velut infestam sibi, sed Roma tuendæ causa seditiosos impetere)

b cogere per eam posse.

† Brundisium

Καῖσαρ δέ, ἐπειδὴ ταῦτα ἔμαθε, πρὸς μὲν τὴν Ῥώμην οὐκ ἠπείχθη (ἆθλόν τε γὰρ αὐτὴν ἤδη τοῖς κρατήσουσι προκειμένην, καὶ οὐκ ἐπ' ἐκείνην ὡς καὶ πολεμίαν οἱ οὖσαν, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς στασιώτας ὑπὲρ αὐτῆς δῆθεν ἐπιστρατεύειν ἔλεγε) γράμματα δὲ ἐς πᾶσαν τὴν Ἰταλίαν πέμψας, δι' ὧν τόν τε Πομπήιον ἐς δίκην τινὰ προεκαλεῖτο, καὶ τοῖς ἄλλοις θαρσεῖν παρῄνει, κατὰ χώραν τε αὐτοὺς μένειν ἐκέλευε, καὶ ὑπισχνεῖτο πολλὰ αὐτοῖς· καὶ ἐπὶ Κορφίνιον, ἐπειδὴ οἱ ὑπὸ Λουκίου Δομιτίου κατεχόμενον οὐ προσεχώρει, ὥρμησε. καὶ τινὰς ἀπαντήσαντάς οἱ μάχῃ κρατήσας, ἐς πολιορκίαν τοὺς λοιποὺς κατέκλεισεν. ὁ οὖν Πομπήιος, ἐπειδὴ οὗτοί τε ἐπολιορκοῦντο, καὶ τῶν ἄλλων πολλοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπέκλινον, τῆς μὲν Ἰταλίας οὐδεμίαν ἔτ' ἐλπίδα εἶχεν, ἐς δὲ δὴ τὴν Μακεδονίαν τήν τε Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσίαν περαιωθῆναι ἔγνω. τῇ τε γὰρ μνήμῃ ὧν ἐκεῖ ἐπεπράχει, καὶ τῇ τῶν δήμων τῇ τε τῶν βασιλέων φιλίᾳ πολὺ ἐθάρσει. ἦν μὲν γὰρ καὶ ἡ Ἰβηρία αὐτῷ πᾶσα οἰκεία· οὐκ ἠδύνατο δὲ ἐς αὐτὴν ἀσφαλῶς, ἅτε καὶ τοῦ Καίσαρος τὰς Γαλατίας ἔχοντος, κομισθῆναι. πρὸς δ' ἔτι καὶ ἐλογίζετο, ὅτι ἂν ἀποπλεύσῃ, οὔτε ἐπιδιώξει τις αὐτόν, διά τε τὴν τῶν πλοίων ἀπορίαν, καὶ διὰ τὸν χειμῶνα (ἤδη γὰρ ἐκ μετοπώρου ἦν) καὶ τούτῳ κατὰ σχολὴν πολλὰ μὲν ἐκ τοῦ ὑπηκόου, πολλὰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ συμμαχικοῦ καὶ χρήματα καὶ στρατεύματα ἀθροίσει. αὐτός τε οὖν ἐπὶ τούτοις ἐς τὸ † Βρεντέσιον ἀφωρμήθη, καὶ τὸν Δομίτιον, ἐκλιπόντα τὸ Κορφίνιον, ἀκολουθῆσαί οἱ ἐκέλευσε· καὶ ὅς, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἰσχύν τε τινὰ εἶχε, καὶ ἐπ' αὐτῇ ἐπήλπιζε, (καὶ γὰρ τοὺς στρατιώτας τά τε ἄλλα ἐτεθεραπεύκει, καὶ χώρας ὑποσχέσει ὑπήγετο. τῶν τε γὰρ Συλλείων ἐγεγόνει, καὶ πολλὴν ἐκ τῆς δυναστείας ἐκείνης ἐκέκτητο) ὅμως ἐπειθάρχησε· καὶ ὁ μὲν παρεσκευάζετο, ὅπως δι' ἀσφαλείας τινὸς ἐκχωρήσῃ. μαθόντες οὖν τοῦθ' οἱ συνόντες οἱ, καὶ κατοκνήσαντες ἐς τὴν ἄφοδον, ὡς καὶ φυγὴν οὖσαν, προσέθεντο τῷ Καίσαρι. καὶ οἱ μὲν συνεστρατεύοντο αὐτῷ· Δομίτιος δὲ καὶ οἱ ἄλλοι βουλευταὶ ᾐτιάθησαν μὲν ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀντιτάξει, ἀπελύθησαν δέ, καὶ πρὸς τὸν Πομπήιον ἀπῆλθον. ὁ δ' οὖν Καῖσαρ σπουδὴν μὲν εἶχε συμμῖξαί τε αὐτῷ, πρὶν ἐκπλεῦσαι, κἀν τῇ Ἰταλίᾳ διαπολεμῆσαι, καταλαβεῖν τε αὐτὸν ἐν τῷ Βρεντεσίῳ ἔτ' ὄντα· ἐπειδὴ γὰρ τὰ πλοῖα οὐκ ἐξήρκεσε σφίσι, προέπεμψεν ἄλλους τε καὶ τοὺς ὑπάτους, μὴ καὶ νεοχμώσωσί τι, κατὰ

† Βρεντέσιον,

σί τι, κατὰ χώραν ὑπομείναντες) ἰδὼν δὲ τὸ δυσά-
λωτον τοῦ χωρίου, προσεκαλέσατο αὐτὸν ἐς συν-
θήκας, ὡς καὶ τὴν εἰρήνην τήν τε φιλίαν ἀπο-
ληψόμενον. ἀποκρινομένου τε αὐτοῦ οὐδὲν ἄλλο,
ἢ ὅτι τοῖς ὑπάτοις ἃ λέγει κοινώσεται, ἐπειδὴ ἐδε-
δόκτο σφίσι μηδένα τῶν πολιτῶν τῶν ἐν τοῖς ὅπλοις
ὄντων ἐς λόγους δέχεσθαι, προσέβαλε τῇ πόλει. καὶ
αὐτὸν ὁ Πομπήιος ἡμέρας μέν τινας ἠμύνατο, μέ-
χρις οὗ τὰ πλοῖα ἐπανῆλθε· † διοικοδομήσας δὲ ἐν
τούτῳ ἐκπλέουσι, ἔπειτα νυκτὸς ἐξανήχθη. καὶ
ὁ μὲν ἀσφαλῶς ἐς τὴν Μακεδονίαν ἐπεραιώθη·
τὸ δὲ δὴ Βρεντέσιον, δύο τε ἐν αὐτῷ πλοῖα μεστὰ
ἀνδρῶν ἑάλω. Πομπήιος μὲν οὖν τήν τε πατρί-
δα καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν οὕτως ἐξέλιπε, πάν-
τα τὰ ἐναντιώτατα τοῖς πρόσθεν, ὅτε ἐς αὐτὴν
ἐκ τῆς Ἀσίας κατέπλευσε, καὶ ἑλόμενος καὶ πρά-
ξας· ἀφ' ὧνπερ καὶ τὴν τύχην καὶ τὴν δόξαν ἀντίπα-
λον ἐκτήσατο. τά τε γὰρ στρατόπεδα πρότερον
εὐθὺς ἐν τῷ Βρεντεσίῳ, ἵνα μή τι τοὺς πολίτας
λυπήσῃ, ἀφεὶς, ἕτερα δι' αὐτοῦ τότε ἐκ τῆς Ἰταλίας
ἐπ' αὐτοὺς ἐξήγαγε· καὶ τοὺς πλούτους τῶν βαρβάρων
ἐς τὴν Ῥώμην ἀγαγὼν, πάνθ' ὅσα ἠδυνήθη τότε
ἐξ αὐτῆς ἑτέρωσε ἐκόμισε· καὶ τῶν μὲν οἴκοι πάντων
ἀπέγνω, τοῖς δὲ ἀλλοφύλοις καὶ τοῖς γε ὑφ' ἑαυτοῦ ποτε
δουλωθεῖσι, συμμάχοις κατὰ τῆς πατρίδος χρήσασθαι
ἐνόει· καὶ ἐν αὐτοῖς πολὺ πλείω ἐλπίδα καὶ τῆς σωτη-
ρίας καὶ τῆς δυναστείας, ἢ τοῖς εὐεργετηθεῖσιν, ἐποιεῖτο.
καὶ διὰ ταῦτα ἀντὶ μὲν τῆς λαμπρότητος, ἣν ἐκ τῶν
πολέμων ἐκείνων κεκτημένος ἀφίκετο, ταπεινότη-
τα πρὸς τὸν παρὰ τοῦ Καίσαρος φόβον ἀντιλαβὼν
ἀπῆρεν· ἀντὶ δὲ τῆς εὐκλείας ἣν ἐκ τοῦ τὴν πατρίδα αὐ-
ξῆσαι εἶχε, δυσκλεέστατος ἐπὶ τῇ τότε ἐκλείψει αὐτῆς
ἐγένετο. καὶ εὐθύς γε καταίρων ἐς τὸ Δυρράχιον, ἔ-
μαθεν ὅτι οὐκ αἰσίως ἀπαλλάξει. στρατιώτας τε γὰρ
κεραυνοὶ ἐν αὐτῷ τῷ προσπλῷ ἔφθειραν, καὶ τὰ
σημεῖα τὰ στρατιωτικὰ ἀράχναι κατέσχον. ἐκβάν-
τος τε ἐκ τῆς νεὼς αὐτοῦ, ὄφεις τὸν στίβον ἐπισπώμενοι
συνέχεον. ἐκείνῳ μὲν δὴ ταῦτα τὰ τέρατα ἐγένετο·
συνεβεβήκει δὲ καὶ πάσῃ τῇ πόλει τούτῳ τε τῷ ἔτει
καὶ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἕτερα. οὕτως γάρ που ἀμφο-
τέρωθεν ἐν ταῖς στάσεσι τὸ κοινὸν βλάπτεται· καὶ διὰ τοῦτο
λύκοι τε καὶ βύαι πολλοὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἄστει ὤφθησαν,
καὶ σεισμοὶ συνεχεῖς μετὰ μυκηθμῶν ἐγένοντο· πῦρ
τε ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς διῇξε, καὶ ἕτερον ἄλλα
τε καὶ τὸν τοῦ Κυρίνου ναὸν κατέφλεξεν· ὅ, τε ἥλιος σύμ-
πας ἐξέλιπε· καὶ κεραυνοὶ σκῆπτρόν τε Διὸς καὶ ἀσπί-
δα, κράνος τε Ἄρεως, ἐν τῷ Καπιτωλίῳ ἀνακείμε-
να, καὶ προσέτι καὶ τὰς στήλας τὰς τοὺς νόμους ἐ-

† διῳκοδομημένας δὲ ἐν τούτῳ τοὺς ἐκπλόους,

A ui quid molirentur) verum locum expugnatu difficilem esse cernens, ad conditiones pacis Pompeium prouocauit, cum pace amicitiam offerens. Quum aliud nihil is responderet, quam se ea de re cum consulibus communicaturum, hi vero iam ante decreuissent, neminem armatum ciuem in colloquium admittere, oppugnationem vrbis Cæsar aggressus est: quam per aliquot dies Pompeius defendit, donec nauigia redirent. †[Quæ simul accepit] inædificata vrbe, [quo tutius auehi posset,] noctu [naues] soluit, incolumisq; in Macedoniam B transmisit: Brundusium, duæque ibi naues viris refertæ, in potestatem Cæsaris venerunt. Hoc modo Pompeius patriam omnemque Italiam reliquit, omnibus & deliberatis & actis modo contrario ei, quem prius tenuerat, quum in eam ex Asia adueheretur: itaque & fortunam & existimationem priori contrariam nactus est. Nam qui prius Brundusii suos ‡ milites, ne quam ciuibus molestiam afferret, [a] dimiserat; [b] tum aduersum eos suis auspiciis alios inde auexit: quiq; ante diuitias barbarorum Romam aduexerat, tunc omnia, quæcunque poterat, C inde alio asportauit: [c] deque rebus patriæ omni spe proiecta, auxiliis alienigenarum, eorumque, quos olim in seruitutem redegerat, contra patriam vti statuit: maiusq; in illis salutis ac potētiæ suæ præsidium, quam in iis, de quibus erat bene meritus, posuit. Itaque ita abiit, vt pro splēdore, quem bellis istis sibi parauerat, pusillanimitatem ob metum Cæsaris; pro gloria auctæ patriæ, summam eius a se derelictæ [ergò] infamiam adeptus fuerit. Enimuero vt primum Dyrrhachium D appulit, [d] statim malo omine se patria excessisse didicit. nam in ipsa adnauigatione fulminibus aliquot milites exanimati sūt, signaque militaria araneæ insederunt: ipsiusq; Pompeii è naui egressi vestigium serpentes aduoluti confuderunt. Hæc portenta Pompeio euenerunt. cæterum alia toti vrbi eo anno, ac paulo ante, data sunt. nam in ciuilibus discordiis haud dubiè ab vtraque parte respublica detrimentum capit. Igitur in ipsa vrbe lupi noctuæque frequentes apparuere, terræmotusque crebri cum mugitibus editi E sunt: ignis ab occidua cœli parte in orientalem perlatus est: alius ignis cum alia ædificia, tū Quirini ædem exussit: sol totus deliquium pertulit. [e] Sceptrum Iouis, galeaque Martis, in Capitolio reposita, itemque columnæ, in quibus leges exta-

† Interea cō nostro ad dissessū rebus, deinceps noctu soluit,

‡ suos exercitus,

a statim demiserat:

b tunc alios ex italia per eadem Brundusium aduersus eos abduxit:

c desperatis domi omnibus, auxiliis

d statim non recte se patria

e Sceptrum Iouis, & scutum galeaq;

bant, de cœlo tacta sunt. Multa item animalia partus monstrosos ediderunt, oraculaque quasi Sibyllina[a] cecinere, multi furore diuino correpti futura prædixerunt. Adhæc nullus præfectus vrbis, qui feriis celebrandis præesset, eo anno constitutus (vt more erat receptum) fuit: sed (quæ nonnullorum est sententia) omnia, quæ eius officii erant, Prætores administrauerunt. quod tamen insequenti anno factum, alii memoriæ prodiderunt. Et illud quidem denuo quoque euenit: [b] hoc vero Perpenna quoq; fecit, qui censor olim cum Philippo quum esset, diē suum clausit, quemadmodū à me relatum ante est, nouissimus omnium eorum, qui in censura eius senatores fuissēt. quod ipsum quoq; nouum ille fecisse creditus est. Proinde quāquam his prodigiis perturbabantur (ceu par erat) Romani tamen quod vtraq; factio ea, quæ iis denūtiabantur, mala in aduersariam partem decubitura speraret, omnis expiatio ab iis omissa fuit.

[a] cauebantur, multi

[b] hoc vero anno Perperna mortuus est, qui censor olim cum Philippo fuerat, ceu dictum, postremus omnium, quotquot ipsius durante censura dignitatem senatoriam obtinuerāt. quod ipsum quoq; visum est nouum quidpiam secum adlaturum.

Cæterum Cæsar ne consilium quidem in Macedoniam nauiganti eo tempore cepit, quum & nauibus destitueretur, & de Italia solicitus esset, ne eā Pompeiani legati ex Hispania superuenientes occuparent. Itaque Brundusio præsidium imposuit, ne quis eorum, qui abnauigassent, reuehi eo posset: ipse Romam profectus, ad senatum, qui extra pomerium ab Antonio & Cassio (ita qui prius senatu eiecti fuerant, tunc eundem conuocabant) erat conductus, concionem habuit longam, humanitatisque plenam, qua & eorum sibi voluntates ipse conciliaret in præsentia, & bonam spem de futuris ostenderet. Quum.n. eos [hæc] [c] quæ acta erāt ægre ferre, sinistrasq; de se opiniones ob militū multitudinē concipere intelligeret, consolandos eos sibi demulcendosq; aliquo modo duxit: vt donec debellaret, quietē agerent. Itaq; neq; culpauit quenquā, neq; minas vlli proposuit: quinimo in eos, qui ciuibus suis bellum facere cuperent, non sine imprecationibus, inuectus est: denique autor fuit, vt confestim legati de pace & concordia ad consules & Pompeium mitterentur. In eandem sententiam ad populum quoq;, qui & ipse extra vrbem confluxerat, locutus, frumentum ex insulis aduehi iussit, & viritim se ccc. sestertios nummos largiturum recepit: eo modo se eos illectur ū sperans. At vero homines illi, cum animis suis reputātes, diuersas plane & sententias esse & actiones eorum, qui rē aliquam ex petunt:

[c] quæ agebantur

χούσας ἐλυμήναντο. ζῶά τε πολλὰ ἔξω τῆς ἑαυτῶν φύσεως ἐγεννήθη τινά· καὶ λόγια τινὰ ὡς καὶ τῆς Σιβύλλης ὄντα ᾔδετο· κάτοχοί τε τινὲς γιγνόμενοι, συχνὰ ἐθείαζον. καὶ πολίαρχος οὐδεὶς ἐς τὰς ἀνοχάς, ὥσπερ εἴθιστο, ᾑρέθη, ἀλλ' οἱ στρατηγοὶ πάντα τὰ ἐπιβάλλοντα αὐτῷ (ὥς γέ τισι δοκεῖ) διῴκησαν. ἕτεροι γὰρ ἐν τῷ ὑστέρῳ ἔτει φασὶν αὐτὰς τοῦτο ποιῆσαι. καὶ ἐκεῖνο μὲν καὶ αὖθις ἐγένετο· τοῦτο δὲ καὶ ὁ Περπέρνας ὁ μετὰ Φιλίππου ποτὲ τιμητεύσας ἀπέθανεν, ὡς ἔφην, τελευταῖος πάντων τῶν ἐν τῇ τιμητείᾳ αὐτοῦ βουλευσάντων· καὶ ἔδοξε καὶ τοῦτο νεοχμῶσαι. ἐταράττοντο μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς τέρασιν, ὥσπερ εἰκὸς ἦν· οἰόμενοι δὲ δὴ καὶ ἐλπίζοντες ἑκάτεροι ἐς τοὺς ἀντιστασιώτας σφῶν πάντα αὐτὰ ἀποσκήψειν, οὐδὲν ἐξεθύσαντο.

Ὁ δ' οὖν Καῖσαρ ἐς μὲν τὴν Μακεδονίαν οὐδὲ ἐπείρασε τότε πλεῦσαι· (πλοίων τε γὰρ ἠπόρει ἅμα, καὶ περὶ τὴν Ἰταλίαν ἐδεδίει, μὴ αὐτὴν ἐκ τῆς Ἰβηρίας οἱ τοῦ Πομπηίου ὑποστράτηγοι ἐπελθόντες κατάσχωσι) τὸ δὲ δὴ Βρεντέσιον διὰ φυλακῆς, τοῦ μή τινα τῶν ἀπηρκότων ἀναπλεῦσαι, ποιησάμενος, πρός τε τὴν Ῥώμην ἦλθε, καὶ τῆς γερουσίας οἱ ἔξω τοῦ πωμηρίου ὑπό τε τοῦ Ἀντωνίου καὶ ὑπὸ τοῦ Λογγίνου παρασκευασθείσης, (ἐκπεσόντες γὰρ ἐξ αὐτῆς, τότε αὐτὴν ἤθροιζον) ἐδημηγόρησε πολλὰ καὶ ἐπιεικῆ, ὅπως πρός τε τὸ παρὸν εὔνοιαν αὐτῷ καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἐλπίδα χρηστὴν λάβωσιν. ἐπειδὴ γὰρ τοῖς τε γιγνομένοις ἀχθομένους, καὶ ἐς τὸ στρατιωτικὸν πλῆθος ὑποπτεύοντας αὐτοὺς ἑώρα, παραμυθήσασθαι καὶ τιθασσεῦσαι σφᾶς τρόπον τινὰ ἠθέλησεν, ἵνα τά γε ἐκείνων, ἕως ἂν διαπολεμήσῃ, ἐν ἡσυχίᾳ μείνῃ. καὶ διὰ τοῦτ' οὔτ' ᾐτιάσατό τινα, οὔτ' ἠπείλησέ τινι οὐδέν, ἀλλὰ καὶ καταδρομὴν κατὰ τῶν πολεμεῖν πολίταις ἐθελόντων οὐκ ἄνευ ἀρῶν ἐποιήσατο. καὶ τὸ τελευταῖον πρέσβεις ὑπέρ τε τῆς εἰρήνης καὶ περὶ τῆς ὁμονοίας σφῶν παραχρῆμα πρός τε τοὺς ὑπάτους καὶ πρὸς τὸν Πομπήιον πεμφθῆναι ἐσηγήσατο. τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ πρὸς τὸν δῆμον, καὶ αὐτὸν ἔξω τοῦ πωμηρίου συνελθόντα, εἰπών, σῖτόν τε ἐκ τῶν νήσων μετεπέμψατο, καὶ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα δραχμὰς ἑκάστῳ δώσειν ὑπέσχετο. καὶ ὁ μὲν τούτοις αὐτοὺς δελεάσειν ἤλπιζεν· οἱ δ' ἄνθρωποι λογιζόμενοι, ὅτι οὔτε φρονοῦσιν οὔτε πράττουσι τὰ αὐτὰ οἵ τε ἐφιέμενοί τινων, καὶ

ὧν, καὶ οἱ τυχόντες· ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς ἀρχαῖς τῶν ἔργων πάντα τὰ ἥδιστα προβάλλουσι τοῖς αὐτοῖς προσπράξαι τι δυναμένοις, ἐπειδὰν δὲ κατορθώσωσιν ὅσα βούλονται, οὔτε τινὸς αὐτῶν μνημονεύουσι, καὶ ἐπ' αὐτοὺς ἐκείνους ταῖς δυνάμεσιν, ἃς παρ' αὐτῶν ἔλαβον, χρῶνται. μεμνημένοι δὲ καὶ τὸν Μάριον τόν τε Σύλλαν, ὡς πολλὰ καὶ φιλάνθρωπα πολλάκις σφίσιν εἰπόντες, οἷα αὖθ' οἷα ἔδρασαν· καὶ προσέτι καὶ τὴν τοῦ Καίσαρος χρείαν αἰσθόμενοι, τά τε ὅπλα αὐτοῦ πολλὰ καὶ πανταχοῦ τῆς πόλεως ὁρῶντες ὄντα· οὔτε πιστεύειν τοῖς λεγομένοις, οὔτε θαρρεῖν ἐδύναντο, ἀλλ' ἔναυλον τὸν ἐκ τοῦ πρὶν φόβον ἔχοντες, καὶ ἐκεῖνον ὑπετόπουν· καὶ μάλισθ' ὅτι οἱ πρέσβεις οἱ περὶ καταλλαγὰς δῆθεν θρυλήσαντες, ᾑρέθησαν μὲν, οὐκ ἐξῆλθον δέ· ἀλλ' ὅτι καὶ ἐμνήσθη ποτὲ περὶ αὐτῶν ὁ Πίσων ὁ πενθερὸς αὐτοῦ, αἰτίαν ἔσχε. τοσούτου τε ἐδέησαν τὰ χρήματα, ἃ ὑπέσχετο σφίσι, τότε γε λαβεῖν, ὥστε καὶ τἆλλα πάντα, ὅσα ἐν τῷ δημοσίῳ ἦν, πρὸς τὴν τῶν στρατιωτῶν, οὓς ἐφοβοῦντο, τροφὴν ἔδοσαν. καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, ὡς καὶ ἀγαθοῖς, τὴν ἐσθῆτα τὴν εἰρηνικὴν μετημπίσχοντο. οὐδέπω γὰρ αὐτὴν μετειλήφεσαν. αὐτῷ τε μὲν οὖν πρὸς τὴν περὶ τῶν χρημάτων ἐσήγησιν Λεύκιός τις Μέτελλος δήμαρχος· καὶ ἐπειδὴ μηδὲν ἐπέραινε, πρός τε τοὺς θησαυροὺς ἦλθε, καὶ τὰς θύρας αὐτῶν ἐν τηρήσει ἐποιήσατο. σμικρὸν δὲ δὴ καὶ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, ὥσπερ που καὶ τῆς παρρησίας, οἱ στρατιῶται φροντίσαντες, τήν τε βαλανάγραν διέκοψαν (τὴν γὰρ κλεῖν οἱ ὕπατοι εἶχον, ὥσπερ οὐκ ἐξὸν πελέκεσιν ἀντ' αὐτῆς χρήσασθαι) καὶ πάντα τὰ χρήματα ἐξεφόρησαν. καὶ μέντοι καὶ τὰ ἄλλα τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥς μοι πολλαχόθι εἴρηται, ὀνόματι μὲν ἰσονομίας (καὶ γὰρ διὰ τοῦ Ἀντωνίου τὰ πλείω αὐτῶν ἐσεφέρετο) ἔργῳ δὲ δυναστείας, καὶ ἐψηφίζετο καὶ ἐπράττετο. τούς τε γὰρ ἀντιστασιάζοντας σφίσι, πολεμίους ἑκάτεροι τῆς πατρίδος ὀνομάζοντες, καὶ ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῶν κοινῶν πολεμεῖν λέγοντες, τά τε ἴδια μόνα ηὖξον, κἀκεῖνα ὁμοίως ἀμφότεροι ἔφθειρον.

Ὁ δ' οὖν Καῖσαρ ταῦτά τε οὕτως ἐποίησε, καὶ τὴν Σαρδὼ τήν τε Σικελίαν ἀμαχεὶ κατέσχεν, ἐκχωρησάντων τῶν τότε ἐν αὐταῖς ἀρχόντων· τόν τε Ἀριστόβουλον οἴκαδε ἐς τὴν Παλαιστίνην, ὅπως τῷ Πομπηΐῳ τι ἀντιπράξῃ, ἔστειλε· καὶ τοῖς παισὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Σύλλου ἐπικηρυχθέντων ἀρχὰς αἰτεῖν ἐφῆκε, τά τε ἄλλα πάντα, καὶ τὰ ἐν τῇ

A petunt; eorumque, qui ea potiti iam sunt; quando initio iis, qui resistere inceptis eorum possunt, acceptissima quæq; promittentes, re quam consequendam proposuerant, perfecta, neque pollicitorum meminerunt, & suis viribus contra eos ipsos, à quibus eas accepere, vtuntur: memoria quoque repetentes, vt quondam Marius Syllaque humanissima quæque [a] polliciti fuissent, vtque contraria omnia præstassent: ‡ ad hæc, quid affectaret Cæsar sentientes, eiusque arma plurima per totam passim vrbem conspicientes, neque eius dictis fidem habere, neque animo securo esse poterant: sed obuersante adhuc animis suis pristino B terrore, iam tum de impendente malo coniecturam faciebant. Augebat metũ, quod legati pacis componendæ causa delecti quidem, non autem profecti fuerant: sed & socero Cæsaris Pisoni crimini dabatur, quod aliquando mentionem eorum fecisset. Iam, pecuniam promissam vti tum acciperent, tantum aberat; vt reliquæ insuper omnes, quæ in ærario habebantur pecuniæ, ad sustentãdos milites, quorũ ipsi metu vrgebantur, dandæ fuerint. Inter hæc omnia, tanquam res lętæ obtigissent, vestem, qua in pace vti C solebant, quamque eatenus posuerant, resumpsere. Cæterum rogationi de pecuniis L. Metellus tribunusplebis intercessit: quumq; nihil obtineret, ad ęrarium se cõtulit, eiusque ianuas custodiuit. Non pluris eius custodiam, quam in dicẽdo libertatem, milites fecere: seraque effracta (claues enim secum consules abstulerãt, perinde acsi non earum loco securi liceret vti) omnem pecuniam abstulerunt. Ad eundem modum, quemadmodum D sæpius [b] demonstraui, decreta quoq; alia multa facta sunt, sub titulo quidẽ æqualitatis, (de plerisque enim Antonius referebat) re ipsa autem, dominationis firmandæ causa. Vtrique enim aduersarios suos, patriæ hostes appellabant, seq; pro republica bellum gerere dicebant: suas tantum vtrique res priuatas augebant, remque ex æquo publicam corrumpebant.

Præterea Cæsar Sardiniam Siciliamque insulas, excedentibus præfectis earum, absque pugna occupauit: Aristobulumque in patriam eius Palæstinam dimisit, vt contra Pompeium is aliquid moueret: filiis eorum, qui à Sylla fuerant proscripti, magistratuum petendorum potestatem fecit: denique omnia non Ro-

[a] Verbis promisissent, vtque

‡ Ad hæc, ægrè ferentes quoque Cæsaris animaduertentes consilia, atque arma.

[b] demonstraui, alia quoque tum decreta fuere, tum acta, sub titulo

mæ modo, [a] per omnem Italiam, ita constituit, vt sibi ad præsentem rem essent quam maxime commoda. Quarum rerum cura Antonio commissa, ipse in Hispaniam ire intendit; quæ & impense Pompeio fauebat, & metum ei iniecerat, ne Galliam quoque ad defectionem permoueret. Interim Cicero, quum Cæsaris in conspectum nequaquam venisset, cumque eo alii quidam senatores, ad Pompeium profecti sunt: [b] quem & iustiorem se gerere, & bello victurum existimabant. Iusserant enim & consules ante suum discessum, & ipse Cicero tum proconsul, vt omnes se Thessalonicam sequerentur, [c] Roma ab hoste occupata. Ipsi vero senatus facile principes erant, secumque, quocunque deuenissent, speciem reipublicæ perlaturi. itaque eis sese maior pars senatorum equitumque, alii è vestigio, alii postmodo coniunxerunt, itemque omnes eæ vrbes, quæ Cæsaris armis non coercebantur. Enimuero soli ex omnibus Galliæ incolis Massilienses, neque Cæsaris partes sequuti sunt, neque in vrbem eum receperunt: & memorabile ei responsum dederunt, Esse se socios populi Romani, cæterum [in præsentia] neque curiose inquirere, neque sufficere ad dignoscendum, vtrius eorum causa sit iniusta. proinde si quis amici more ad se venire vellet, vtrunque se absque armis venientem accepturos: ‡ sin bello veniant, neutrum. Iidem obsidione cincti à Cæsare, cum vim eius propulsauerunt, tum Trebonium & D. Brutum obsidentes diu admodum sustinuerunt. Etenim Cæsar aliquantum temporis in oppugnanda Massilia, quam captu facilem putárat, perseuerauit; indignum ratus, se, qui Romam ipsam nullo cum certamine cepisset, à Massiliensibus excludi: posteaquam vero eos resistendo esse sensit, oppugnatione aliis mandata, ipse in Hispaniam properauit. Eo C. Fabium præmiserat: sed veritus, ne is prælio propriis auspiciis commisso superaretur, ipse quoque eò se contulit. [d] Hispaniæ ea tempestate præerant Afranius, ac Petreius, iidemque saltum quoque Pyrenæum præsidio firmauerant: omnes autem copias suas ad Ilerdam conducêtes, ibi hostium aduentum operiebantur. Fabium quoq;, qui deiecto Pyrenæi saltus præsidio Sicorim fluuium transibat, repente adorti, multos eorum, qui ponte in transitu rupto à suis relicti erant, occiderant. Paucis post diebus Cæsar superuenit, alioque

a sed etiam per reliquam Italiam, ex vsu maxime suo, pro fortuna præsenti, constituit.

b quasi & causam ille iustiorem tueretur, & bello superior futurus esset.

c quandoquidem vrbs ab hostibus quibusdam teneretur: ipsi vero & senatus essent, & reipublicæ nomen obtenturi, vbicunque tamdem locorum degerent. Quas ob causas eos sese

‡ sin ad bellum, neutrum.

d Reb. apud Hispanos tunc præerant

A πόλεις καὶ τὰ ἐν τῇ λοιπῇ Ἰταλίᾳ, πρὸς τὸ ἐπιτηδειότατον ἑαυτῷ ἐκ τῶν παρόντων κατέστησε. καὶ ἐκεῖνα μὲν τῷ Ἀντωνίῳ ἐπέτρεψεν· αὐτὸς δὲ † ἐς τὴν Ἰταλίαν, τά τε τοῦ Πομπηίου ἰσχυρῶς αἱρουμένην, καὶ ἐς δέος αὐτὸν μὴ καὶ τὰς Γαλατίας προσαποστήσῃ, † καθιστάντας, ὥρμησε. καὶ τούτῳ ἄλλοι τε βουλευταὶ καὶ ὁ Κικέρων, μηδὲ ἐς ὄψιν τῷ Καίσαρι ἐλθὼν, πρὸς τὸν Πομπήιον, ὥς γε τά τε δικαιότερα πράττοντα, καὶ τῷ πολέμῳ κρατήσοντα, ἀπεχώρησεν. οἵ τε γὰρ ὕπατοι, πρὶν ἐκπλεῦσαι, καὶ ἐκεῖνος, ἅτε ἀντὶ ὑπάτου ἄρχων, πάντας B αὐτοὺς ἐκέλευσαν ἐς Θεσσαλονίκην ἀκολουθῆσαι, ὡς τοῦ μὲν ἄστεος πρὸς πολεμίων τινῶν ἐχομένου, αὐτοὶ δὲ, ἥ τε γερουσία ὄντες, καὶ τὸ τῆς πολιτείας πρόσχημα, ὅπου ποτ᾽ ἂν ὦσιν, ἕξοντες. καὶ σφίσι διὰ ταῦτα τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων οἱ πλείους, οἱ μὲν εὐθὺς τότε, οἱ δὲ καὶ ὕστερον, καὶ αἱ πόλεις πᾶσαι, ὅσαι μὴ ὑπὸ τῶν τοῦ Καίσαρος ὅπλων κατείργοντο, προσεχώρησαν. οἱ μέντοι Μασσαλιῶται, μόνοι τῶν ἐν τῇ Γαλατίᾳ οἰκούντων, οὔτε συνήραντο τῷ Καίσαρι, οὔτε ἐς τὴν πόλιν ἐσεδέξαντο· ἀλλὰ καὶ ἀπόκρισιν αὐτῷ ἀξιομνημόνευτόν τινα ἔδοσαν. τῷ τε γὰρ δήμῳ τῷ Ῥωμαίων συμμαχεῖν, καὶ μήτε πολυπρα- C γμονεῖν, μήθ᾽ ἱκανοὶ διαγνῶναι ποτέρως αὐτῶν ἀδικεῖ, εἶναι ἔφασαν. ὥστε εἰ μέν τις ὡς φίλος ἐθέλοι πρὸς σφᾶς ἐλθεῖν, καὶ ἀμφοτέρους αὐτοὺς ἄνευ τῶν ὅπλων δέξεσθαι ἔλεγον· ἐπὶ πολέμῳ δὲ, οὐδέτερον. καταστάντες ἐς πολιορκίαν, αὐτόν τε ἐκεῖνον ἀπεκρούσαντο, καὶ τῷ Τριβωνίῳ τῷ τε Βρούτῳ τῷ † Δεκίῳ, προσεδρεύσασι σφίσιν, ἐπὶ πλεῖστον ἀντέσχον. ὁ γὰρ Καῖσαρ χρόνον μέν τινα, ὡς καὶ ῥᾳδίως αὐτοὺς αἱρήσων, προσεκαρτέρησε (καὶ γὰρ αὐτῷ δεινὸν ἐδόκει εἶναι, ὅτι καὶ τὴν Ῥώμην ἀμαχεὶ κρατήσας, ὑπὸ D Μασσαλιωτῶν οὐκ ἐδέχετο) ἔπειτα ἐπειδὴ ἀντεῖχον, ἐκείνους μὲν ἑτέροις προσέταξεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Ἰβηρίαν ἠπείχθη. ἐπεπόμφει μὲν γὰρ ἐς αὐτὴν Γάιον Φάβιον· δείσας δὲ μὴ καθ᾽ ἑαυτὸν ἀγωνισάμενος πταίσῃ, καὶ αὐτὸς ἐστράτευσεν. εἶχον δὲ τότε τὰ πράγματα † τὰ περὶ τὴν Ἰβηρίαν ὅ τε Ἀφράνιος καὶ ὁ Πετρήιος. καὶ φυλακὴν μὲν καὶ τῆς ὑπερβολῆς τῶν ὀρῶν ἐπεποίηντο, τὸ δ᾽ ὅλον ἐς Εἰλέρδην τὰς δυνάμεις ἀθροίσαντες, ἐνταῦθα τοὺς ἐπιόντας ὑπέμενον. καὶ τῷ μὲν Φαβίῳ τήν τε ἐπὶ τοῦ Πυρηναίου E φρουρὰν ‡ ποιησαμένῳ, καὶ τὸν ποταμὸν τὸν Σίκοριν διαβαίνοντι προσπεσόντες ἐξαίφνης, πολλοὺς ἀπέκτειναν ἀπολειφθέντας. ἡ γὰρ γέφυρα πρὶν διελθεῖν αὐτοὺς καταρραγεῖσα, πλεῖστον σφίσι συνήρατο. τῷ δὲ δὴ Καίσαρι ἐπελθόντι τε οὐ πολλῷ ὕστερον,

† ἐς τὴν Ἰβηρίαν

† καθιστάσης [illegible]

† Δεκίμῳ

† τὰ περὶ τὴν Ἰβηρίαν

‡ ἀπωσαμένῳ

στρον, καὶ τὸν ποταμὸν καθ' ἑτέραν γέφυραν διαβαίη, προκαλουμένῳ τε αὐτοὺς ἐς μάχην, οὐκ ἐτόλμησαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας συμβαλεῖν, ἀλλ' ἀντιστρατοπεδευσάμενοι αὐτῷ ἡσύχαζον. θαρσήσας οὖν ἐκ τούτου καταλαβεῖν τὸ χωρίον τὸ μεταξὺ τοῦ τε ταφρεύματος σφῶν καὶ τῆς πόλεως, καρτερὸν ὄν, ἐπεχείρησεν, ὡς καὶ τῶν τειχῶν αὐτοὺς ἀποκλείσων. αἰσθόμενοι δὲ τοῦτο οἱ περὶ τὸν Ἀφράνιον προκατέσχον αὐτὸ, καὶ τούς τε προσβάλλοντας σφίσιν ἀπεώσαντο, καὶ φεύγουσιν αὖθις ἐπισπώμενοι, τοὺς ἀντεπεξελθόντας ἐκ τοῦ ἐρύματος ὑπέστησαν· ἐνδόντες τε ἐξεπίτηδες, ὑπήγαγον σφᾶς ἐς χωρία ἑαυτοῖς ἐπιτήδεια, κἀνταῦθα πολλῷ πλείους ἐφόνευσαν. κἀκ τούτων ἐπιθαρσήσαντες, τοῖς τε προνομεύουσιν αὐτῶν ἐπετίθεντο, καὶ τοὺς ἀποσκεδαννυμένους ἐλύπουν. καὶ ποτὲ διαβάντων τινῶν ἐς τὰ ἐπέκεινα τοῦ ποταμοῦ, κἀν τούτῳ χειμῶνός τε πολλοῦ γενομένου καὶ τῆς γεφύρας, ἣ ἐκεχρῆντο, διαφθαρείσης, ἐπιδιέβησαν κατὰ τὴν ἑτέραν γέφυραν τὴν πρὸς τῇ πόλει οὖσαν· καὶ πάντας αὐτοὺς ἀνάλωσαν, μηδενὸς σφίσιν ἐπαμῦναι δυνηθέντος. ὁ οὖν Καῖσαρ, ὡς ταῦτ' ἐγίγνετο, καὶ οὔτε τῶν συμμάχων τις ἐπεκούρει οἱ († ἐκδεχόμενοι γὰρ αὐτοὺς οἱ ἐναντίοι, ὡς ἑκάστους αἴσθοιντο προσιόντας) τὰ ἐπιτήδειά τε ἔν τε ἀλλοτρίᾳ ὢν καὶ πλείων, χαλεπῶς ἐπορίζετο, ἐν πολυπ... ἐγένετο. πυνθανόμενοι δὲ ταῦθ' οἱ ἐν οἴκῳ Ῥωμαῖοι, ἐκεῖνόν τε, ὡς οὐκέτι πλείω χρόνον † προοισόμενον, ἀπέγνωσαν, καὶ πρὸς τὸν Πομπήιον ἀπέκλιναν· καί τινες καὶ τότε πρὸς αὐτὸν ἄλλοι τε καὶ βουλευταὶ ἀπῆραν. κἂν εἰ μὴ οἱ Μασσαλιῶται ἐν τούτῳ ναυμαχίᾳ πρὸς τοῦ Βρούτου τῷ τε μεγέθει τῶν νεῶν αὐτοῦ καὶ τῇ ῥώμῃ τῶν ἐπιβατῶν, καίπερ καὶ τῷ Δομιτίῳ συμμάχῳ χρώμενοι, καὶ τῇ ἐμπειρίᾳ τῶν ναυτικῶν προέχοντες, ἡττήθησαν, κἀν τούτῳ παντελῶς ἀπεκλείσθησαν, οὐδὲν ἂν ἐκώλυσε πάντα τὰ πράγματα αὐτοῦ φθαρῆναι· νῦν δὲ ἐπὶ τὸ μεῖζον ἐκ παρασκευῆς τοῖς Ἴβηρσιν ἀγγελθέντα ταῦτα, οὕτως ἠλλοίωσέ τινας αὐτῶν, ὥστε καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος φρονῆσαι.

* καὶ αὐτοὺς παραλαβὼν ἀπώλεσεν. ὁ οὖν Ἀφράνιος, ἀθυμήσας ἐπὶ τούτοις, καὶ τὰ ἐν Ἰλέρδᾳ οὔτε ἀσφαλῆ οὔτε ἐπιτήδεια πρὸς χρόνιον διατριβὴν ἰδὼν ὄντα, ἀναχωρῆσαι πρός τε τὸν Ἴβηρα καὶ πρὸς τὰς ἐκεῖ πόλεις ἔγνω· καὶ νυκτὸς, ὡς λήσων, ἢ φθάσων τοὺς ἐναντίους, ἄρας, ἐπορεύετο· καὶ οὐκ ἔλαθε μὲν αὐτὸς ...

† (ἐξελέγχον)

† ὑπερισόμενος,

A que ponte flumen transgressus, ad pugnam eos prouocauit: ipsi per multos dies quum prælio congredi non auderent, castris contra Cæsaris castra positis quieuerunt. Qua re Cæsari animus ita auctus est, vt locum natura munitum, qui erat inter eorum castra atque oppidum positus, occupare instituerет, ea ratione muris hostes interclusurus. Cæterum Afranius cum suis, eo Cæsaris proposito præuiso, ipse locum eum antecepit, congressosque secum repulit: quos dum insequitur fugientes, ab ipsis ad castra hostium pertractus, eorum qui inde B procurrebant, impetum sustinuit: consultoque prelium remittens, in loca sibi idonea pertraxit. ibi cædem eorum priore maiorem edidit. His factus audacior, pabulatores hostium agressus est, palantesque damnis affecit. Forte Cæsariani quidam fluuium transgressi fuerant, interim tempestas vehemens coorta pontem, quo vtebantur, interruperat. Itaque qui cum Afranio erant, per alterum pontem, qui erat prope vrbem, transeuntes; hostes, quibus nemo suorum auxilio venire C poterat, vniuersos deleuerunt. Hæ res Cæsarem, quum præterea neque sociorum quisquam suppetias ferret, (quippe Pompeiani si quos accedere sentirent, eos statim intercipiebãt) & ipse in aliena terra rebus aduersis vtens, difficultate commeatuum laboraret: in summam anxietatem coniecerunt. Quibus auditis ii, qui Romæ erant, desperatis Cæsaris rebus, quem haud diutius * superstitem futurum existimabant, ad Pompeii sese partes inclinauere: multique ad eum D tunc cum alii, tum senatores quoque profecti sunt. Eodem tempore D. Brutus magnitudine nauigiorum, classiariorumque robore fretus, Massilienses auxilio Domitii, vsuque rei naualis præstantes, nauali prælio victos in vrbem penitus compulit: quod nisi euenisset, vtique de rebus omnibus Cæsaris tum actum fuisset. Nunc id factum dedita opera inflatius, quàm re vera contigerat, Hispanis annunciatum, ita eorum nonnullos affecit, vt mutata sententia Cæsaris partes sequerentur * acceptosque E perdidit. Afranius quũ hæc molestè ferret, Ilerdamque ad diuturnum bellum sibi neque tutam neque idoneam esse animaduerteret, ad Iberum fluuium, vrbesque propter eum sitas discedere intẽdit: noctuque, siue latendi, siue anteuertẽdi hostem causa, castris motis profectus est. Cæsar, quanquam ea profectio ipsum

* hoste superstitem futurum existimabant,

non fallebat, non tamen illico insecutus hostes est, quod non tutum censebat per tenebras cum regionum ignaris hostem locorum peritū consectari. Vt vero dies illuxit, magna celeritate vsus, in medio itineris Pompeianos deprehendit,[a] usque exercitū è longinquo vndiquaq; circunfudit. ad quam rem ei & multitudo, qua hostibus longe [b] anteibat, & locorum cōcauitas conducebat. Manum vero conserere minime statuerat: partim quod timebat, ne ad insaniam versi hostes, atrox aliquod ederēt facinus, partim quod eos se sine vi subactur ū sperabat. Ea spes Cæsarem nequaquam decepit. posteaquā enim [c] sæpius conati perrumpere, nusquā id consequi valuerunt: iamq; & ea re, & vigilia insuper, itinereque defatigati, ad hæc neq; cibum habuere (neq; enim secū quicquam tulerant, quia vnicis castris se, quo statuerant, peruenturos sperauerant) neque potum: (est autem iis locis summa aquarum penuria) pacti, vt & vis omnis à se abstineretur, neque contra Pompeium cum Cæsare militare cogerentur, ei sese dediderunt. Vtramque conditionem summa fide Cæsar præstauit. nam & neminem ex iis, quos eo bello cepit, occidit (quanquam Afraniani aliquando ‡ induciarum tēpore nōnullos de Cæsarianis incautos interemerant) neque ad militiam contra Pompeium quenquam adegit: sed dimissis præcipuis ipsorum, reliqui lucri honorumque causa vltro eius signa sunt secuti. Hoc factum Cæsari haud paruum cum ad gloriam, tum ad rem gerendam momentum attulit. Omnes enim Hispaniæ ciuitates, omnesque qui in ea erant milites, quorum præter eos, qui in Bætica erant, magnam secum M. Terentius Varro Pompeii legatus numerum habebat, sibi adiunxit. Quibus receptis, constitutisque rebus, ad Gades vsque decurrit, nemine vlla alia re læso, præterquam imperata pecunia. eam enim plurimam exigebat vndiquaque. Honores quoque priuatim publiceque multis habuit, & Gaditanum populum ciuitate Romana donauit: quam donationem deinde populus ratam esse iussit. Ita eos insomnii ergo remunerauit, quod quæstor ibi per somnum visus erat cum matre sua rem habuisse. atque inde (vt supra diximus) spem solus rerum potiundi conceperat. His actis, ei genti Q. Cassium Longinum præfecit, qui mores Hispaniæ sub Pompeio quæstor didicerat. Ipse nauibus Tarraconem vsque subuectus,

[a] usq; subito

[b] superior erat,

[c] e pluribus in locis conati

‡ feriarum quarundā tempore,

A μένος, οὐ μέντοι καὶ εὐθὺς ἐπεδιώχθη. ὁ γὰρ Καῖσαρ οὐχ ἡγήσατο ἀσφαλὲς εἶναι, σκότῳ πολεμίοις ἐμπείροις τῆς χώρας μετ᾽ ἀπείρων ἐπακολουθῆσαι. ὡς μέντοι καὶ ἡ ἡμέρα διέλαμψεν, ἐπείχθη. καὶ αὐτοὺς μὲν ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ καταλαβὼν, παντάχόθεν ἐξαπίνης πόρρωθεν περιεστοιχίσατο. τῷ τε γὰρ πλήθει πολὺ προεῖχε, καὶ τὸ χωρίον κοῖλον ὂν συμμαχοῦν εἶχεν. ὁμόσε γὰρ οὐκ ἠθέλησε σφίσι χωρῆσαι, τὸ μέν τι, φοβηθεὶς μὴ καὶ ἐς ἀπόνοιαν καταστάντες ἐξεργάσωνταί τι δεινόν· τὸ δὲ, καὶ ἄλλως ἀκονιτὶ σφᾶς παραστήσασθαι ἐλπίσας. ὃ καὶ

B ἐγένετο· ὡς γὰρ πολλαχῇ πειράσαντες, οὐδαμῇ διαπεσεῖν ἠδυνήθησαν, καὶ ἔκ τε τούτου καὶ ἐκ τῆς ἀγρυπνίας τῆς τε πορείας ἐκεκμήκεσαν, καὶ προσέτι οὔτε τροφὴν εἶχον, (αὐθημερὸν γὰρ τὸν σταθμὸν διατελέσειν προσδοκήσαντες, οὐδὲν ἐπηνέγκαντο) οὔθ᾽ ὕδατος εὐπόρουν, (τὰ γὰρ χωρία ἐκεῖνα δεινῶς ἐστὶν ἄνυδρα) παρέδοσαν σφᾶς, ἐφ᾽ ᾧ μήτε τι δεινὸν πάθωσι, μήτε ἐπὶ τὸν Πομπήιον ἀναγκασθῶσιν οἱ συστρατεῦσαι. καὶ αὐτοῖς ἀκριβῶς ἑκάτερον ὁ Καῖσαρ ἐφύλαξεν. οὔτε γὰρ

C ἀπέκτεινε τοτὲ παραπόδα τῶν ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ ἁλόντων οὐδένα, (καίτοι ἐκείνων ποτὲ ἐν ἀνοχῇ τινὶ ἀφυλάκτως εἶναί τινας τῶν ἑαυτοῦ ἔχοντας φθειράντων) οὔτε τῷ Πομπηίῳ ἀντιπολεμῆσαι ἐξεβιάσατο· ἀλλὰ τοὺς μὲν λογιμωτάτους ἠφίει, τοῖς δ᾽ ἄλλοις ἐθελονταῖς συμμάχοις διά τε τὰ κέρδη καὶ διὰ τὰς τιμὰς ἐχρῆτο· καὶ οὐκ ἐλάχιστά γε ἐκ τούτων οὔτε ἐς τὴν δόξαν οὔτε ἐς τὰ πράγματα ἀπώνατο. τάς τε γὰρ πόλεις τὰς ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ πάσας, καὶ τοὺς στρατιώτας τοὺς ἐκεῖ πάντας

D (ἦσαν δὲ ἄλλοι τε ἐν τῇ Βαιτικῇ, καὶ μετὰ Μάρκου Τερεντίου Οὐάρρωνος ὑποστρατήγου συχνοὶ) προσεποιήσατο. παραλαμβάνων τε οὖν ἅμα αὐτοὺς καὶ καθιστάμενος, διέδραμε μέχρι Γαδείρων. καὶ ἐλύπησε μὲν οὐδένα οὐδὲν, πλὴν τῶν χρημάτων ἐκλογῆς, (πάμπολλα γὰρ καὶ παμπληθῆ εἰσέπραξεν) ἐτίμησέ τε καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ πολλούς· καὶ τοῖς γε Γαδειρεῦσι πολιτείαν ἅπασιν ἔδωκεν, ἣν καὶ ὁ δῆμος σφίσιν ὕστερον ἐπεκύρωσε. τοῦτο δὲ ἐποίησεν, ἀμειβόμενος σφᾶς τῆς τοῦ ὀνείρου ὄ-

E ψεως, δι᾽ ἧς ἐνταῦθα ὅτε ἐταμίευσε, συγγεγονέναι τῇ μητρὶ ἔδοξε· καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς μοναρχίας, ὥσπερ εἶπον, ἔλαβε. πράξας δὲ ταῦτα, τὸ μὲν ἔθνος ἐκεῖνο τῷ Λογγίνῳ τῷ Κασσίῳ προσέταξεν, ἐπειδὴ συνήθης αὐτοῖς ἐκ τῆς ταμιείας τῆς ὑπὸ τῷ Πομπηίῳ ἐπεταμιεύκει· αὐτὸς δὲ μέχρι Ταρράκωνος πλοίοις

ἐκομί-

ἐκομίσθη. ἐντεῦθεν δὲ διὰ τῶν Πυρηναίων προχωρῶν, τρόπαιον μὲν οὐδὲν ἐπ' αὐτοῖς ἔστησεν, ὅτι μήτε τὸν Πομπήιον καλῶς ἀκούσαντα ἐπὶ τούτῳ ᾔσθετο· βωμὸν δὲ δὴ λίθων ξεστῶν συνῳκοδομημένον μέγαν οὐ πόρρω τῶν ἐκείνου τροπαίων ἱδρύσατο.

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐγίγνετο, οἱ Μασσαλιῶται, νεῶν σφίσι παρὰ τοῦ Πομπηίου αὖθις πεμφθεισῶν, ἀνεκινδύνευσαν. καὶ ἡττήθησαν μὲν καὶ τότε· διεκαρτέρουν δὲ (καίτοι τὴν Ἰβηρίαν ἤδη τὸν Καίσαρα ἔχοντα πυνθανόμενοι) καὶ τάς τε προσβολὰς ἰσχυρῶς ἀπεκρούοντο, καὶ διακωχήν τινα, ὡς καὶ τῷ Καίσαρι, ἐπειδὰν ἔλθῃ, προσχωρήσοντες, ποιησάμενοι τόν τε Δομίτιον ὑπεξέπεμψαν, καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπιθεμένους σφίσιν ἐν ταῖς σπονδαῖς νυκτὸς, οὕτω διέθεσαν, ὥστε μηδὲν ἔτι τολμῆσαι. τῷ μέντοι Καίσαρι αὐτῷ ἐλθόντι ὡμολόγησαν· καὶ ὃς ἐκείνων τότε μὲν τά τε ὅπλα καὶ τὰς ναῦς, τά τε χρήματα ἀφείλετο· ὕστερον δὲ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, πλὴν τοῦ τῆς ἐλευθερίας ὀνόματος, ἀνθ' ὧν ἡ Φώκαια μητρόπολις σφῶν ἐλευθέρα ὑπὸ τοῦ Πομπηίου ἀφείθη. καὶ στρατιωτῶν τινων ἐν Πλακεντίᾳ στασιασάντων, καὶ μηκέτ' ἀκολουθῆσαί οἱ ἐθελόντων, πρόφασιν μὲν, ὡς τεταλαιπωρημένων, τὸ δ' ἀληθὲς, ὅτι μήτε τὴν χώραν διαρπάζειν, μήτε τἆλλα ὅσα ἐπεθύμουν, ποιεῖν αὐτοῖς ἐπέτρεπε, (καὶ γὰρ ἤλπιζον οὐδενὸς ὁπουοῦν τεύξεσθαι παρ' αὐτοῦ, ἅτε καὶ ἐν χρείᾳ τοσαύτῃ σφῶν ὄντος) οὐχ ὑπεῖξεν, ἀλλὰ συγκαλέσας καὶ ἐκείνους καὶ τοὺς ἄλλους, τῆς τε παρ' αὐτῶν ἀσφαλείας ἕνεκα, καὶ ἵνα τῶν τε λεγομένων ἀκούσαντες, καὶ τοὺς κολαζομένους ἰδόντες, μηδὲν ἔξω τῶν καθηκόντων ἐθελήσωσι πρᾶξαι, ἔλεξε τάδε. Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, βούλομαι μὲν φιλεῖσθαι ὑφ' ὑμῶν, οὐ μέντοι καὶ συνεξαμαρτάνειν ἂν ὑμῖν διὰ τοῦθ' ἑλοίμην. ἀγαπῶ τε γὰρ ὑμᾶς, καὶ ἐθέλοιμ' ἂν, ὡς πατὴρ παῖδας, καὶ σώζεσθαι καὶ εὐθενεῖν καὶ εὐδοξεῖν. μὴ γάρ τοι νομίσητε φιλοῦντος ἔργον εἶναι, τὸ συγχωρεῖν τισὶν ἃ μὴ προσήκει πράττειν, ἐξ ὧν καὶ κινδύνους καὶ ἀδοξίας ἀνάγκη πᾶσα αὐτοῖς συμβαίνειν· ἀλλὰ τό, τε τὰ ἀμείνω αὐτοὺς διδάσκειν, καὶ τὸ τῶν χειρόνων ἀπείργειν, καὶ νουθετοῦντα καὶ σωφρονίζοντα. γνώσεσθε δὲ ὅτι τἀληθῆ λέγω, ἂν μήτε πρὸς τὸ αὐτίκα ἡδὺ τὸ συμφέρον κρίνητε μᾶλλον, ἢ πρὸς τὸ ἀεὶ ὠφέλιμον· μήτε τὸ τὰς ἐπιθυμίας ἐκπιμπλάναι, γενναῖον μᾶλλον, ἢ τὸ κρα-

uectus, inde per Pyrenæos montes progressus, trophæum ibi nullum constituit: quoniam ob eam rem Pompeio iam ante obtrectatum fuisse nouerat: aram autem magnæ molis ex lapidibus politis constructã haud procul à trophæis Pompeianis posuit.

Quo tempore hæc gesta sunt, eodem Massilienses nauibus aliis à Pompeio acceptis, denuo prælio contenderunt. Iterum superati, quanquam Cæsarem Hispania iam potitum audirent, tamen perseuerauêre, oppugnantesq; vi repulerunt. Deinde inducias pacti, dum Cæsar veniret, in cuius sese potestatem dedituros ferebant, Domitium clam † ablegauerunt, militesque tempore induciarum noctu se adorientes ita acceperunt, vt in posterum nihil mouere illi auderent. Ipsi vero Cæsari vltro se dediderunt: isque tum quidem arma, nauesque, & pecuniam omnem eis ademit: post vero reliqua etiam omnia, solo relicto ipsis libertatis nomine: quia Pompeius Phocæam quoq; vnde Massilienses oriundi erant, liberam reliquerat. At Placentiæ Cæsariani quidam milites tumultuabantur, imperiumque detrectabant, obtendentes se iam confectos laboribus esse: re autem vera indigne ferebant, quod ipsis diripiendæ regionis, cæterarumque suarum cupiditatum exsequendarum potestatem Cæsar non faciebat. etenim nihil putabant fore, quod ab eo impetrare non possent, adeo ipsorum opera indigente. At vero Cæsar nequaquam † concessit: sed conuocatis eis in vnum, adhibitisque etiam reliquis suis militibus, partim quo à seditiosis tutior esset, [a] partim vt hi, quemadmodum in istos animaduerteret, cernentes, discerent nihil sese indignum admittere: VELIM quidem (inquit) milites, me à vobis diligi: sed eius amoris causa in partem vestrorum peccatorum venire nolim. etenim vos amo, quodque pater liberis suis cupit, velim vos & saluos esse, & secundis rebus affluere, gloriaque florere. Enimuero existimare non debetis, hoc esse amantis suos officium, [b] vt hæc eos committere patiatur, vnde necessario pericula infamiamque consequantur: sed vt eos optima quæque doceat, à malis admonendo castigandoque coerceat. Vera autem me loqui ita cognoscetis, si non id quod in præsentia iucundum est, sed id quod in perpetuum prodest, vtile iudicaueritis: neque implere suas cupiditates potius, quã mode-

† emiserunt ex vrbe.

† non cessit.

a Vt hi quã discerent animaduertentes, & quemadmodum

b Vt eos quæ non decent, committere

rari iisdem, egregium consueritis. Turpe est enim, modo ea voluptate duci, cuius post pœniteat: indignumque est eos, qui hostibus suis superiores euaserint, voluptatibus succumbere. Quæ eo à me dicuntur, quia vos (dicam enim libero ore, neque quicquam supprimam) rebus omnibus necessariis abundantes, tamen contenti non estis; quum & stipendia integra legitimo tempore accipiatis, ciboque semper & vbique locorum affatim saturemini: neque laborem vllum inhonestum, neque periculum vllum inutile subeatis: præterea virtutis vestræ fructus, multa & magna præmia feratis, pro delictis vix verbis increpemini. Atque hæc mea oratio nō ad vniuersos pertinet, (neque enim omnes hoc animo estis) sed † ad illos, qui sua cupiditate reliquos etiā [a] deprauant. nam plerique vos accuratè admodum pulchreque meis iussis obtemperatis, moresque patrios obseruatis: quo effectum est, vt in possessionem [b] tot regionum, tantarumque diuitiarum & gloriæ, perueneritis. Pauci quidam ingens dedecus infamiamque vniuersis nobis [c] conciliant: quos etsi iam ante quales essent cognoueram, (nihil enim vestrum meam curam effugit) tamen id dissimulaui, fore putans, vt qui peccasset, seque id clam me fore arbitraretur, is in posterum melius sese gereret: ne peccata augendo, etiam eorum, quæ condonata iam fuerant, pœnam sibi excitaret. Nunc, quoniam, perinde acsi suppliciorum remissionem licentiam omnia pro libidine sua agendi adepti essent; audacia efferuntur, reliquosque etiam innocentes ad seditionem concitare conantur, mederi huic malo, & animaduertere in autores opus vtique habeo. Nimirum alioquin cœtus hominum omnino consistere atque saluus esse potest nullus, vbi non mali castigantur: quod pars ægrota, nisi medicina conuenienti sanetur, in reliquas etiam omnes morbum diffundat; vt in corporibus certissimus. Verum in exercitibus præsertim contingit. nam milites, quum virium aliquid habent, eo magis fiunt audaces, atque in corruptelam, bonos etiam adducunt: [d] mœstitia eorum animos implentes, dum se nullum iustitiæ suæ præmium manere putant. Vbi enim audacia priores partes habet, ibi probitatem laborare necesse est: & apud quos iniustitiam pœna non sequitur, ibi modestia quoque suo honore spoliatur.

† ad illos solos, qui sua a infames reddunt

b tot agrorum,

c adspergūt.

d dum eos segniores reddunt, veluti fructū inde nullum percepturos si recte integreque se gesserint. Vbi enim

e Quid enim vos adpellabitis recte agere, si nullū hi malū perpetrant?

A πρὶν ἀπὸ τῶν, νομίσητε εἶναι. αἰσχρὸν μὲν γάρ, πρᾶγμά τι ἡσθέντας, ὕστερον μεταγνῶναι· δεινὸν δέ, τοὺς τῶν πολεμίων κρατοῦντας, ἡδονῶν τινων ἡττᾶσθαι. πρὸς οὖν τί ταῦτα λέγω; ὅτι τὰ ἐπιτήδεια ἀφθόνως ἔχοντες, (λέξω γὰρ μετὰ παρρησίας, μηδὲν ὑποστειλάμενος) τόν τε [γὰρ] μισθοφορὰν ἐντελῆ καὶ κατὰ καιρὸν λαμβάνετε, καὶ τῆς τροφῆς ἀεὶ καὶ πανταχοῦ πολλῆς ἐμπίπλασθε· καὶ μήτε πόνον τινὰ ἄδοξον, μήτε κίνδυνον ἀνωφελῆ ὑπομένοντες, καὶ προσέτι τῆς μὲν ἀνδραγαθίας B πολλὰ καὶ μεγάλα γέρα καρπούμενοι, τῶν δὲ ἁμαρτημάτων σμικρὸν οὐδὲ ἐπιτιμώμενοι, οὐκ ἀξιοῦτε τούτοις ἀρκεῖσθαι. λέγω δὲ ταῦτα οὐ πρὸς πάντας ὑμᾶς, (οὐδὲ γὰρ τοιοῦτοί ἐστε) ἀλλὰ πρὸς ἐκείνους μόνους, οἵτινες τῇ ἑαυτῶν πλεονεξίᾳ καὶ τοὺς ἄλλους διαβάλλουσιν. ὑμεῖς μὲν γὰρ οἱ πολλοὶ καὶ πάνυ ἀκριβῶς καὶ καλῶς τοῖς τε παραγγέλμασι τοῖς ἐμοῖς πείθεσθε, καὶ τοῖς ἤθεσι τοῖς πατρῴοις ἐμμένετε. καὶ διὰ τοῦτο καὶ χώραν τοσαύτην καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν ἐκτήσασθε. C ὀλίγοι δέ τινες πολλὴν αἰσχύνην καὶ ἀδοξίαν ἅπασιν ἡμῖν προστρίβονται. καίτοι ἔγωγε πρότερον σαφῶς ἐπιστάμενος ποῖοί τινες αὐτοὺς οἶδας, (οὐδὲν γάρ μοι τῶν ὑμετέρων ἀμελές ἐστιν) οὐ προσεποιούμην εἰδέναι, νομίζων σφᾶς ἀμείνους ἐκ τοῦ λαθεῖν ἂν δοκῆ ἁμαρτάνοντας τινά, γενήσεσθαι, τοῦ μὴ πλεονάσαντας ποτὲ καὶ ἐφ' οἷς συνεγνώσθησαν κολασθῆναι· ἐπεὶ μέντοι αὐτοί τε καὶ ὡς ἐξὸν σφίσι πάνθ' ὅσα βούλονται πράττειν, (ὅτι μὴ κατὰ πρᾶξας εὐθὺς ἐδικαιώθησαν) ὑπερθρα- D σύνονται, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μηδὲν πλημμελοῦντας προστασιάζειν ἐπιχειροῦσιν· ἀναγκαῖόν ἐστί μοι θεραπείαν τε τινὰ καὶ ἐπιστροφὴν αὐτῶν ποιήσασθαι. οὔτε γὰρ ἄλλο ὅτι σύστημα ἀνθρώπων συμμεῖναι καὶ σωθῆναι δύναται, ἂν μὴ τὸ κακουργοῦν σωφρονίζηται. τὸ γάρ τοι νοσοῦν, ἂν μὴ τὴν προσήκουσαν ἴασιν λάβῃ, συγκάμνειν καὶ τὸ λοιπὸν πᾶν, ὥσπερ ἐν τοῖς σώμασι ποιεῖ. ἐν δὲ δὴ ταῖς στρατιαῖς οὐχ ἥκιστα· διότι αὐτοί τε ἰσχὺν ἔχοντες, τολμηρότεροι γίγνονται, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς προσδιαφθεί- E ρουσιν, † ἀθυμοτέρους ποιοῦντες, ὡς οὐδὲν ὄφελος ἐκ τοῦ δικαιοπραγεῖν ἕξοντας. παρ' οἷς γὰρ ἂν τὸ θρασυνόμενον πλεονεκτῇ, παρὰ τούτοις ἀνάγκη τὸ ἐπιεικὲς ἐλαττοῦσθαι· καὶ ἐν οἷς ἀδικία ἀτιμώρητος ᾖ, καὶ τὸ σωφρονοῦν ἀγέραστον γίγνεται. τί μὲν γὰρ ἂν ὑμεῖς ἀγαθὸν ποιεῖν φήσετε, εἰ μηδὲν οὗ-

† ῥαθυμοτέρους

e Quid enim vos boni speretis, si nullum hi malum

† Xyl. ὑπερον.

τι κακὸν † δρῶσι· πῶς δ' ἂν εἰκότως τιμᾶσθαι
„ ἐθελήσητε, ἂν μὴ τὴν δικαίαν οὗτοι τιμωρίαν
„ ὑπόσχωσιν; ἢ ἀγνοεῖτε τοῦθ', ὅτι ἂν τὸ μὲν τῶν
„ φόβων τῆς δίκης ἐλευθερωθῇ, τὸ δὲ τῆς ἐλπίδος
„ τῶν ἄθλων στερηθῇ, ἀγαθὸν μὲν οὐδέν, κακὰ δὲ
„ μυρία ἀπεργάζεται; ὥστ' εἴπερ ἀρετὴν ὄντως
„ ἀσκεῖτε, μισήσατε μὲν τούτους ὡς πολεμίους. οὐ
„ γάρ πω φύσει τινὶ τὸ φίλιον ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ διακέκριται,
„ ἀλλὰ τοῖς τε τρόποις καὶ ταῖς πράξεσι
„ διορίζεται. ὧν ἀγαθῶν μὲν ὄντων, πάνυ καὶ τὸ
„ ἀλλότριον οἰκειοῦται· πονηρῶν δέ, πάνυ καὶ τὸ συγγενὲς
„ ἀλλοτριοῦται. ἀπολογήσασθε δὲ ὑπὲρ ὑμῶν
„ αὐτῶν. ἀνάγκη γάρ τις πυνθανόμενος τό, τε
„ πλῆθος ἡμῶν καὶ τὴν ὁρμήν, ἐς πάντας ἡμᾶς καὶ
„ τὰ τοῖς ὀλίγοις πλημμελούμενα ἀναφέρει. καὶ
„ οὕτω τῶν πλεονεξιῶν οὐ συμμετέχοντες αὐτοῖς,
„ τῶν ἐγκλημάτων τὸ ἴσον φερόμεθα. τίς γὰρ ἂν
„ οὐκ ἀγανακτήσειεν, ἀκούων ὄνομα μὲν ἡμᾶς
„ Ῥωμαίων ἔχοντας, ἔργα δὲ Κελτῶν δρῶντας;
„ τίς δ' οὐκ ἂν ὁρῶν ὀδύραιτο τὴν Ἰταλίαν ὁμοίως
„ τῇ Βρεττανίᾳ πορθουμένην; πῶς δ' οὐ δεινόν,
„ τὰ μὲν τῶν Γαλατῶν τῶν καταπολεμηθέντων
„ μηκέθ' ἡμᾶς λυπεῖν, τὰ δ' ἐντὸς τῶν Ἄλπεων,
„ ὡς Ἠπειρώτας, ἢ Καρχηδονίους, ἢ Κίμβρους
„ πορθεῖν; πῶς δ' οὐκ αἰσχρόν, σεμνύνεσθαι μὲν

† ὑμᾶς

† ἡμᾶς, καὶ λέγειν, ὅτι ἡμεῖς πρῶτοι Ῥωμαίων
„ καὶ τὸν Ῥῆνον διέβημεν, καὶ τὸν Ὠκεανὸν ἐπλεύσαμεν,
„ τὴν δὲ οἰκείαν, ἀπαθῆ κακῶν ἀπὸ τῶν
„ πολεμίων οὖσαν, διαρπάσαι; καὶ ἀντὶ μὲν ἐπαίνου
„ μέμψιν, ἀντὶ δὲ τιμῆς ἀτιμίαν, ἀντὶ δὲ κερδῶν
„ ζημίας, ἀντὶ δὲ ἄθλων τιμωρίας λαβεῖν; μὴ
„ γὰρ οἰ νομίσητε μηθ' ὅτι στρατεύεσθε, κρείττους
„ παρὰ τοῦτο τῶν οἴκοι πολιτῶν εἶναι. Ῥωμαῖοι
„ γὰρ ἐστὲ ἀμφότεροι· † καὶ ὁμοίως ὑμῖν κακουργεῖν.

† Ἐ ὁμοίως ἐκ ἔξεστιν ὑμῖν κακουργεῖν.

οὔτε γὰρ νόμοι κυριώτεροι ὑμῶν εἰσί. καὶ πάντως
ποτὲ καὶ ταῦτα καταθήσεσθε. μὴ μέντοι
„ μηδὲ τῷ πλήθει θαρσεῖτε. πολὺ γὰρ πλείους
„ ὑμῶν οἱ ἀδικούμενοι, ἄν γε καὶ συστραφῶσιν, εἰσί.
„ συστραφήσονται δέ, ἐὰν τοιαῦτα ποιῆτε.
„ μηδ' ὅτι τοὺς βαρβάρους ἐνικήσατε, καὶ τούτων
„ καταφρονεῖτε· ὧν οὐδὲν κατὰ γένος, οὔτε κατὰ
„ παιδείαν, οὐκ ἐκ τῆς τροφῆς, οὐκ ἐκ τῶν ἐπιτηδευμάτων,
„ διαφέρετε· ἀλλ' ὥσπερ που
„ καὶ προσήκει καὶ συμφέρει ἐστὶν ὑμῖν, μήτε βιάζεσθε
„ τινὰ αὐτῶν, μήτ' ἀδικεῖτε· ἀλλὰ τὰ
„ μὲν ἐπιτήδεια παρ' ἑκουσίων σφῶν λαμβάνετε,
„ καὶ τὰ γέρα παρ' ἑκόντων προσδέχεσθε. πρὸς
„ γὰρ δὴ τοῖς εἰρημένοις τοῖς τε ἄλλοις, ὅσα

A malum inueniant? aut quî conſentaneum ſit, vos honorem expectare, niſi hi meritas pœnas luant? An ignoratis, [a] vbi metus ſuppliciorum auſertur, vbi ſpes præmiorum præciditur, ibi nihil boni, mala autem innumera exiſtere? Proinde ſi vere virtutem colitis, [b] hos iuxta hoſtibus odiſſe debetis. Non enim natura inter amicum & hoſtem diſtinxit: ſed mores actioneſque, ea ſunt, quæ hoc diſcrimen faciunt. ac ſi bona ſint, etiam peregrinos nobis omnes familiaritate iungunt: B ſin mala, etiam cognatos à nobis abalienant. [c] Reputate etiam hoc vobiſcum, quod veſtra refert: omnino neceſſe eſt, vt qui de noſtra multitudine ac propoſito quicquam perceperit, is crimine paucorum vniuerſos nos oneret. ita quibus nihil cum horum libidine commune eſt, eandem cum ipſis culpam ſuſtinemus. Etenim quis non indignetur, ſi audiat, [d] nos nomen quidem Romanorum ferre, Gallos vero actionibus noſtris repræſentare? aut quis non lamentetur, C ſi videat, Italiam perinde ac Britanniam vaſtari? Nonne indignum eſt, quum à Gallorum debellatorum bonis maleficia iam abſtineamus, nos eas, quæ ſunt cis Alpes regiones, Epirotarū, Carthaginenſiumve, aut Cimbrorum more populari? Iam illud quomodo tandem turpitudine vacet, iactantes vos, quod primi Romanorum & Rhenum traieceritis, & Oceanum nauigaueritis, patriam veſtram ab hoſtibus incolumem diripere? ac pro laudem vituperium, pro honore ignominiam, pro lucris damna, D pro præmiis ſupplicia reportare? Neque vero præferre vos ciuibus, qui domi ſunt, debetis ob id, quia ſtipēdia meretis. Romani enim vtrique eſtis, & leges (quæ maiorem veſtra poteſtatem obtinent) ex æquo maleficiis vos prohibent. Deinde tempus haud dubie veniet quū vos quoque arma deponetis. Iam ne multitudini quidem confidere vobis conuenit. longe enim plures ſunt ii, quos lędetis, ſi quidem coitionem facere velint: quod facient, E ſi in propoſito veſtro perrexeritis. Nec, quia barbaros deuiciſtis, hos quoque contemnendos putate: quibus & genus, & inſtitutio, & victus ratio, & ſtudia vobiſcum ſunt eadem. Itaque, vt vobis & conueniens eſt, & conducibile, neque vim, neque iniuriam in eos vllam facite, ſed à volentibus ipſis res neceſſarias accipite, [e] honoreſque à non inuitis expectate. Nam præter hæc, quæ à me commemorata ſunt, eaque quæ,

a ſiquidem pars vna ſuppliciorum metu liberetur, altera præmiorum ſpe adimatur, nihil boni.

b hos inſtar hoſtium

c Cauſam ipſi veſtrā agite. Nam omnino neceſſe eſt

d nos ſi audiat nomine Romanos eſſe factos Celtas?

e munera[illegible]

si quis longam orationem instituere vellit, proponi possent, hoc vos etiam expendere oportet: in hunc nos modo finem huc aduenisse, vt patriæ iniurias propulsaremus, in eosque, qui eam male habuissent, vindicaremus. Etenim nisi ea in mediis versaretur, neque nobis in Italiam cum armis proficiscendum fuisset, (quum id alioquin licitum non sit) neque res [a] Gallicas Britannicasque imperfectas reliquissemus, quum eis extremam manum [interim] imponere licuisset. Qui ergo absurdum non sit, nos, qui ad aliorum vlciscenda flagitia huc nos contulerimus, nihil illis lædendi studio inferiores inueniri? quî non miserandũ sit, qui ad opitulandum patriæ venerimus, ei hanc nos necessitatem imponere, vt alios auxiliarios contra nos desideret? Equidem tanto meam Pompeii causa iustiorem esse censeo, vt sæpenumero eum ad disceptationem iuris inuitauerim: ac, quoniam is conscientia sua victus pacatam [b] transactionem renuit, spero me causæ meæ bonitate totum populum Romanum omnesque socios in partem meam pertracturum. At vero si quid eiusmodi nos committamus, neque iustã ipse excusationem, neque quod iure aduersarios culpem, quicquam habuero. Proinde omnino summa nobis iustitiæ est habenda cura, cum qua etiam de armorum potentia spes bona proposita est, sine ea [c] nihil perpetuum extat, vt maxime in præsentia quis victoriam obtineat. Hęc vera esse, plerique compertum habetis: atque ideo, nemine etiam iubente, officio vestro satisfacitis. quæ mihi causa fuit, vt [d] vos tanquam testes coram iis, quæ à me dicuntur aguntúrque, adhiberem: [e] vosque probitatis vestræ causa laudarem. Sed videtis, quemadmodũ pauci quidam, non contenti sæpius iam impune deliquisse, insuper nobis minentur. Ego sane neque alias rectum esse arbitror, vt qui magistratum gerit, subditis suis sit inferior: neque salutare quicquam agi posse censeo, vbi ii, quibus iniunctum est, vt dicto sint audientes, imperare ipsi velint. Intelligitis enim, [f] quam probe ornata sit futura ea domus, in qua natu minoribus ætate grandiores despectui sint: [g] aut ludus literarius, vbi discipuli magistros contemnant: quæ spes sanitatis ægrotis, si non per omnia medicis obtemperent: quam tuta nauigatio, si nautæ gubernatorum iussis non pareant. Ita natura duas necessarias res, easdemque salutares comparauit in humano

ἄν τις μηκύνων περὶ τῶν τοιούτων διεξέλθοι, καὶ ἐκεῖνο δ' ὑμᾶς προσλογίζεσθαι, ὅτι νῦν ἡμεῖς ἐνταῦθ' ἥκομεν, ἵνα τῇ τε πατρίδι ἀδικουμένῃ βοηθήσωμεν, καὶ τοὺς κακουργοῦντας αὐτὴν ἀμυνώμεθα. ἐπεὶ εἴγε ἐν μηδενὶ δεινῷ ἦν, οὔτ' ἂν ἐς τὴν Ἰταλίαν μετὰ τῶν ὅπλων ἤλθομεν, (* οὐ γὰρ ἔτ' ἔστι.) οὔτ' ἂν τά τε τῶν Κελτῶν καὶ τὰ τῶν Βρεταννῶν ἀτέλεστα κατελίπομεν, δυνηθέντες ἂν καὶ ἐκεῖνα προσκατεργάσασθαι. οὐκοῦν πῶς μὲν οὐκ ἄτοπον, ἐπὶ τῇ τῶν ἀδικούντων τιμωρίᾳ παρόντας ἡμᾶς, μηδὲν ἧττον πλεονεκτοῦντας ἐκείνων φανῆναι; πῶς δ' οὐ σχέτλιον, πρὸς ἐπικουρίαν τῆς πατρίδος ἀφιγμένους, συμμάχων αὐτὴν ἑτέρων ἀναγκάσαι καθ' ἡμῶν δεηθῆναι; καίτοι ἔγωγε τοσοῦτον προέχειν τοῖς δικαιώμασι τοῦ Πομπηίου νομίζω, ὥστε καὶ ἐς δίκην πολλάκις αὐτὸν προκαλέσασθαι· καὶ ἐπειδή γε μὴ ἠθέλησεν εἰρηνικῶς ὑπὸ τοῦ συνειδότος διακριθῆναι, πάντα μὲν τὸν δῆμον, πάντας δὲ τοὺς συμμάχους ἐλπίσαι διὰ τοῦτο προσθήσεσθαι. ἀλλὰ νῦν, ἄν γε καὶ τἀναντία ποιῶμεν, οὔτ' αὐτὸς ἐπιτήδειόν τι ἕξω προτείνεσθαι, οὔτ' ἐκείνοις ἂν ἐπιεικὲς ἐγκαλέσαι. δεῖ οὖν δὴ καὶ τοῦ δικαίου πᾶσαν ἡμᾶς πρόνοιαν ποιεῖσθαι. μετὰ μὲν γὰρ τούτου καὶ ἡ παρὰ τῶν ὅπλων ἰσχὺς εὔελπίς ἐστιν. ἄνευ δ' ἐκείνου βέβαιον οὐδὲν, κἂν παραυτίκα τις κατορθώσῃ τι, ἔχει. καὶ ὅτι ταῦθ' οὕτω πέφυκε, καὶ ὑμῶν οἱ πλείους ἐπίστανται. πάντες γοῦν τὰ προσήκοντα ἀπαρακλήτως πράττετε. ὅθεν που καὶ ἐγὼ συνεκάλεσα ὑμᾶς, ἵνα καὶ μάρτυρας καὶ ἐπόπτας τῶν τε λεγομένων καὶ πραττομένων ποιήσωμαι. ἀλλ' ὑμεῖς οὐ τοιοῦτοί ἐστε, καὶ διὰ ταῦτα καὶ ἐπαινεῖσθε. ὀλίγοι δὲ δή τινες ὁρᾶτε ὅπως, πρὸς τῷ πολλάκις κεκακουργηκέναι, καὶ μηδεμίαν δίκην δεδωκέναι, καὶ προσεπαπειλοῦσιν ἡμῖν. οὐ μέντοι καὶ ἐγὼ οὔτ' ἄλλως καλὸν εἶναι νομίζω, ἄρχοντά τινα τῶν ἀρχομένων ἡττᾶσθαι, οὔτ' ἂν σωτήριόν τι γενέσθαι ποτὲ, εἰ τὸ ταχθὲν ὑπηρετεῖν τινι, κρατεῖν αὐτοῦ ἐπιχειρήσειε. σκέψασθε δὲ ποῖος μὲν κόσμος οἰκίας γένοιτο, ἂν οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ ὄντες τῶν πρεσβυτέρων καταφρονήσωσι· ποῖος δὲ τῶν διδασκαλείων, ἂν οἱ φοιτῶντες τῶν παιδευτῶν ἀμελήσωσι· τίς ὑγίεια νοσοῦσιν, ἂν μὴ πάντα τοῖς ἰατροῖς οἱ κάμνοντες πειθαρχῶσι· τίς δὲ ἀσφάλεια ναυτιλλομένοις, ἂν οἱ ναῦται τῶν κυβερνητῶν ἀνηκουστῶσι. φύσει τε γὰρ ἀναγκαῖα τινὰ καὶ σωτήρια, τὸ μὲν, ἄρχειν ἐν τοῖς ἀν-

θρώ-

* (ὅπερ οὐκ ἔξεστι) vel (οὐ γὰρ ἔξεστι)

[a] Celticas

[b] cognitionem

[c] nihil habet firmum ac stabile,

[d] Vos conuocatos tanquam testes & inspectores eorum, quæ

[e] vosque dissimiles illis probitate.

[f] quale decus hoc domui futurũ sit, si natu

[g] quale ludo vnum litterariorum, si discipulo

» χειν ἐν τοῖς ἀνθρώποις, τοὺς δὲ, ἄρχεσθαι τέτακ-
» ται. καὶ ἀδύνατόν ἐστιν ἄνευ αὐτῶν καὶ ὁποιουοῦν καὶ ἐφ'
» ὁποσονοῦν διαγενέσθαι. προσήκει τε τοὺς μὲν
» ἐπισταμένους τινὸς, ἐκφροντίζειν τε τὰ δέοντα καὶ
» ἐπιτάττειν· τοὺς δ' ὑποτεταγμένους, πειθαρχεῖν
» ἀπροφασίστως, καὶ ἐκπονεῖν τὸ κελευόμενον. ἐξ
» οὗ καὶ μάλιστα τὸ, τι ἔμφρον τοῦ ἄφρονος, καὶ τὸ
» ἐπιστῆμον τοῦ ἀνεπιστήμονος ἐν παντὶ προτετί-
» μηται. οὕτω δὴ οὖν τούτων ἐχόντων, οὐκ ἄν πο-
» τε οὔτε συγχωρήσαιμί τι τούτοις τοῖς θορυβήσα-
» σιν, ἀναγκασθεὶς, οὔτ' ἂν ἐπιτρέψαιμι, βιασθείς.
» ἢ τί μὲν ἀπό τε τοῦ Αἰνείου καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰούλου γέ-
» γονα; τί δὲ ἐστρατήγησα; τί ὑπάτευσα; ἐπὶ
» τί δὲ ὑμᾶς, τοὺς μὲν, οἴκοθεν ἐξήγαγον, τοὺς δ' ὕ-
» στερον προσκατέλεξα; ἐπὶ τί τοσοῦτον ἤδη χρόνον
» τὴν ἐξουσίαν τὴν ἀνθύπατον ἔχω λαβὼν, ἄν γε
» δουλεύσω τινὶ ὑμῶν, καὶ νικηθῶ τινὸς ὑμῶν ἐν-
» ταῦθα ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, πρὸς τῇ Ῥώμῃ, δι' ὧν
» καὶ Γαλάτας ἐχειρώσασθε, καὶ Βρεττανοὺς ἐκρα-
» τήσατε; τί δείσας, καὶ τί φοβηθείς; μή με τις ὑ-
» μῶν ἀποκτείνῃ; ἀλλ' εἰ μὲν πάντες τοῦτ' ἐφρο-
» νεῖτε, ἑκὼν ἂν ἀποθανεῖν εἱλόμην, ἢ τὸ, τι ἀξίωμα
» τῆς ἡγεμονίας καταλῦσαι, καὶ τὸ φρόνημα τὸ τῇ
» προστασίᾳ προσῆκον ἀπολέσαι. πολὺ γάρ που
» πλείω πολλῷ κινδυνεύεται τὸ ἕνα ἄνδρα ἀδίκως
» ἀποθανεῖν, ἂν ἐθισθῶσιν οἱ στρατιῶται τοῖς τε στρα-
» τηγοῖς σφῶν προστάττειν τινὰ, καὶ τὰ δίκαια τὰ
» τῶν νόμων ἐν ταῖς χερσὶ ποιεῖσθαι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν
» οὐδεὶς ἐπηπείληκέ τις αὐτῶν (καὶ γὰρ ἂν καὶ παρα-
» χρῆμα εὖ οἶδ' ὅτι πρὸς ὑμῶν τῶν ἄλλων ἀπέσφα-
» κτο) τὴν δὲ δὴ στρατείαν ὡς κεκμηκότες ἐξίστανται,
» καὶ τὰ ὅπλα ὡς καὶ πεπονηκότες καταθήσονται· καὶ
» πάντως, ἄν γε μὴ παρ' ἑκόντος μου τούτου τύχω-
» σι, καὶ τὴν τάξιν ἐκλείψουσι, καὶ πρὸς τὸν Πομπήιον
» μεταστήσονται. ἅπερ που καὶ παραδηλοῦσί τινες.
» καὶ τίς μὲν οὐκ ἂν ἐθελήσειε τοιούτων ἀνθρώπων στε-
» ρηθῆναι; τίς δ' οὐκ ἂν εὔξαιτο τοιούτους ἐκείνῳ
» στρατιώτας ὑπάρξαι, οἵ τινες μήτε τοῖς διδο-
» μένοις ἀρκοῦνται, μήτε τοῖς προστασσομένοις
» πείθονται, ἀλλ' ἐν ἡλικίᾳ γῆρας, καὶ ἐν ἰσχύϊ ἀ-
» σθένειαν προβαλλόμενοι, δεσπόζειν τε τῶν ἀρ-
» χόντων, καὶ τυραννεῖν τῶν ἡγουμένων σφῶν
» ἀξιοῦσιν; ἐγὼ γὰρ μυριάκις ἂν καὶ πρὸς
» τὸν Πομπήιον ὁπωσδήποτε καταλλαγῆναι,
» καὶ ἄλλο ὁτιοῦν παθεῖν ἑλοίμην, ἢ τι ἀνά-
» ξιον τοῦ τε πατρίου φρονήματος καὶ τῆς ἐμαυ-
» τοῦ προαιρέσεως πρᾶξαι. ἀγνοεῖτε ὅτι οὔτε δυ-
» ναστείας οὔτε πλεονεξίας ἐπιθυμῶ; οὐδέ μοι πρό-

A mano genere, vt alii cum imperio essent, alii ei subiicerentur: nihilque est, quod, absque hæc essent, ne minimo quidem perdurare spatio queat. Proinde decet eum, qui alii præfectus est, excogitare quæ vsui sint, eaque mandare: qui verò subditus est, absque omni excusatione obtemperare, inque exequendo mandato elaborare. qua in re præcipuè prudentiam imprudentiæ, scientiamque ignorantiæ præferri videmus. Quæ quum ita sint, profecto neque necessitate eò vnquam compellar, vt his tumultuan- B tibus quicquam condonem; neque vi adigar, vt concedam. [a] Quid enim attinebat ab Ænea & Iulo ortum esse? quid, præturam gessisse? quid, consulatum? quid, vos partim domo mecum eduxisse, partim pòst sacramento rogasse? quid, tam longo iam tempore proconsularem magistratum obtinuisse? si cui vestrûm seruiuo, succumbamque hîc in Italia prope Romam alicui eorum cum quibus Gallos subegi, Britannosque vici? Quo terrore? cuius metu rei adductus id fecero? an, ne quis me vestrum interficiat? Atqui, si vna esset omnibus vobis sententia, mortem oppetere malim, quam ma- C iestatem imperii euertere, animique magnitudinem eam, quam † hæc præstantia requirit, deperdere. Longe enim profecto, longe maius periculum imminet, quam vnius viri iniusta sit cædes, vbi milites consueuerint suis ducibus imperare, iusque legum in manibus suis ponere. Cæterum nemo quidem eorum hoc minatus est, (nam, satis noui, talem è vestigio vos reliqui necassetis) at militiã, tanquam exhausti iam laboribus, detre- D ctant; armaque, vt defatigati, deponunt: omninoque, nisi missionem à me bona venia impetrent, ordinibus desertis ad Pompeium desciscent: id enim nonnulli præ se ferunt. Enimuero quisnam est, qui non peruelit huiusmodi homines à se abesse? aut quis non optet aduersario suo tales milites, qui nec datis contenti, nec iusso audientes sunt, sed validæ ætati senectutem, robori imbecillitatem prætexentes, dominium in magistratus, tyrannidemque in duces suos sibi postulant? Ego quidem infinitis modis malim vel cum Pompeio quibuscun- E que conditionibus redire in gratiam, vel quæcunque alia perpeti, quam vt indignum quicquam patria animi altitudine, meoque instituto, committam. An vos latet, me neque dominationem, neque opes affectare? nec propositum mihi

[a] *Quorsum enim ab Ænea & Iulo sum ortus? quorsum prætura gessi? quorsum cõsulatum? quorsum vos partim domo mecum eduxi, partim post allegi? quorsum tam longo iã tempore potestatem pro consularem obtineo, si vestrum alicui seruiendum mihi sit, si cedendum alicui vestrum heic in Italia, ad Vrbẽ Romam, adque propterea, quod Gallos redegeritis in potestatem, Britannos viceritis.*

† *hæc magistratus*

esse, ita quacunque ratione cœptum meum conficere, vt & mentiendum mihi, & assentandum, & adulandum sit alis? Agedum igitur vos, quos quo nomine compellem digno, non habeo, missos ab ista mea militia facio: non tamen eo, [a] quem vos decreuistis ac exposuistis, modo; sed vt reipublicæ mihique fore bono arbitror. Hæc locutus, sorte eos ad mortem delegit, audacissimisque (ita enim composuerat, vt illi sorte notarentur) † vita multatis; reliquos, quod sibi nulli vsui essent futuri, dimisit: verum hi postea pœnitentia delicti correpti, iterum sub signa Cæsaris recepti sunt. Dum Cæsar adhuc in itinere moratur, Marcus AEmilius Lepidus, is qui postmodo triumuir factus est, prætor eo tempore, populo consuluit, vt Cæsarem dictatorem [b] dicerent: idque more patrio statim factum est. Cæsar simulatque Romam peruenit, dictaturam iniuit: nihil tamen asperum in ea gessit: sed & exulibus omnibus, Milone excepto, reditum liberum fecit, & ad sequentem annum magistratus constituit, [c] (hactenus enim in locum eorum, qui abierant, nullos alios subrogauerant: quumque nullus ædilis ad vrbē esset, tribuniplebis eorū munia obiuerant) pontificesque defunctis suffecit, non quidem omnibus eorum legibus in ea re obseruatis: Gallis, qui cis Alpes trans Padum incolebant, quod sub suo imperio fuissent, ciuitatis ius dedit. His peractis Cæsar dictaturæ nomen deposuit, quum nihilo secius omnem eius [d] potestatem semper in manibus teneret. nam [e] & armis vtebatur, & legitimam insuper potestatem ab eo, qui cum Romæ erat, senatu accipiebat; concedēte, vt quæcunque vellet, libere agere posset. Hæc adeptus, statim rem magnam necessariamque [eam] perfecit. quum enim creditores acerbissimè a debitoribus suis pecunias (quibus ipsi ob seditiones ac bellum multis opus habebant) exigerent, eorumque plerique, etsi maxime vellent, [f] soluendo non essent, (quippe ea tempestate nec reddere mutuo acceptum, nec mutuo sumere procliue erat) itaque multa mala fide inter eos, ac per fraudem agerentur, metusque esset, ne ea res ad summum malum deueniret: quanquam rei fœnebri iam ante quo que tribuniplebis quidam modū posuerant, tamen ne sic quidem æris alieni dissoluendi ratio cōstabat, quum debitores rebus oppignoratis cederent, creditores [g] nihilominus argento sibi de summa satis-

a quo vos vultis ac dicitis, modo;

† vita expulsis, reliquos;

b dictatorē crearent: eamque mox dictatorem præter instituta maiorum, dixit.

c (nam eo quidem anno in locum

d potestatē, ipsamque rem semper

e & armorum robore nitebatur, &

f per ipsos tamen creditores impeditis soluere non possent,

g nihilominus pecunia debitum verus exigerant:

A καὶ πάντως τι ἐκ παντὸς τρόπου καταπρᾶξαι, ὥστε τι ἐπὶ τούτῳ καὶ ψεύσασθαι, καὶ θωπεῦσαι, καὶ κολακεῦσαί τινας; παύσασθε μὲν δὴ διὰ ταῦτα τῆς στρατείας, ὦ, τί ἂν ὑμᾶς ὀνομάσαιμι; οὐ μέντοι ὡς καὶ αὐτοὶ καὶ βούλεσθε καὶ φατὲ, ἀλλ' ὡς τῷ κοινῷ καὶ ἐμοὶ συμφέρει. Ταῦτα εἰπὼν, ἐπεκλήρωσεν αὐτοὺς ἐπὶ θανάτῳ· καὶ τοὺς μὲν θρασυτάτους (οὗτοι γὰρ ἐκ παρασκευῆς ἔλαχον) ἐδίωξε, τοὺς δ' ἄλλους, ὡς οὐδὲν σφῶν δεόμενος, διῆκε· καὶ ἐκεῖνοι μὲν, μεταγνόντες B ἐφ' οἷς ἔπραξαν, ἀναστρατεύεσθαι ἔμελλον. ἐν ᾧ δὲ ἔτ' ὢν ὁδοὺς αὐτὸς, Μᾶρκος Αἰμίλιος Λέπιδος, οὗτος ὁ καὶ ἐν τῇ † τετραρχίᾳ ὕστερον γενόμενος, τῷ τε δήμῳ συνεβούλευσε στρατηγῶν δικτάτορα τὸν Καίσαρα προχειρίσασθαι, καὶ εὐθὺς εἶπεν αὐτὸν παρὰ τὰ πάτρια. καὶ ὃς ὑπέστη μὲν τὴν ἀρχὴν, ἐπειδὴ πρῶτον μὲν ἐς τὴν πόλιν εἰσῆλθεν· οὐ μέντοι καὶ φοβερόν τι οὐδὲν ἐν αὐτῇ ἔπραξεν, ἀλλὰ τοῖς τε ἐκπεπτωκόσι καθόδον πᾶσι, πλὴν τοῦ Μίλωνος, ἔδωκε, ‡ καὶ τὰς ἐς νέωτα ἀρχὰς C ἀπέδειξεν, (ἐς γὰρ τὸ παρὸν τέως οὐδένα ἀντὶ τῶν ἀπόντων αἱρεῖσθαι καίτοι μηδενὸς ἀγορανόμου ἐπιδημοῦντος, οἱ δήμαρχοι πάντα τὰ ἐπιβάλλοντα αὐτοῖς διῆγον) ἱερέας τε ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ἀντικατέστησεν, οὐ πάντα τὰ κατ' αὐτοὺς ἐν τῷ τοιούτῳ νενομισμένα τηρήσας· καὶ τοῖς Γαλάταις τοῖς ἐντὸς τῶν Ἄλπεων ὑπὲρ τὸν Ἠριδανὸν οἰκοῦσι τὴν πολιτείαν, ἅτε καὶ ἄρξας αὐτῶν, ἀπέδωκε. ποιήσας δὲ ταῦτα, καὶ τὸ ὄνομα τὸ τῆς δικτατορείας ἀπεῖπε. τὴν γὰρ δύναμιν τό τε ἔργον αὐ- D τῆς καὶ πάνυ ἀεὶ διὰ χειρὸς εἶχε· τῇ τε γὰρ παρὰ τῶν ὅπλων ἰσχύϊ ἐχρῆτο, καὶ προσέτι καὶ ἐξουσίαν ἔννομον δή τινα παρὰ τῆς ἐκ βουλῆς προσέλαβε. πάντα γὰρ μετ' ἀδείας, ὅσα ἂν βουληθῇ, πράττειν οἱ ἐπετράπη. τυχὼν δὲ τούτου, μέγα εὐθὺς καὶ ἀναγκαῖον πρᾶγμα διώρθωσεν. ἐπεὶ γὰρ οἵ τε δεδανεικότες πικρότατα τὰς εἰσπράξεις, ἅτε καὶ πολλῶν χρημάτων διά τε τὰς στάσεις καὶ διὰ τοὺς πολέμους προσδεόμενοι, ἐποιοῦντο, καὶ τῶν ὀφειλόντων συχνοὶ οὐδ' ἐθέλοντες ἀποδοῦναί τι ὑπὸ τῶν αὐ- E τῶν ἐδύναντο, (οὔτε γὰρ ἀποδόσθαι τι, οὔτε δανείσασθαι ῥᾴδιον αὐτοῖς ἐγίγνετο) κἀκ τούτου πολλὰ μὲν ἄπιστα, πολλὰ δὲ καὶ δολερὰ πρὸς ἀλλήλους ἐπράττετο. καὶ δέος ἦν μὴ καὶ ἐς ἀνήκεστόν τι κακὸν προχωρήσωσιν· ἐμετριάσθη μὲν καὶ πρὸ τούτου πρὸς δημάρχων τινῶν τὰ κατὰ τοὺς τόκους· ἐπεὶ δ' οὐδ' ὡς ἀπεδίδοντο, ἀλλ' οἱ μὲν τῶν ἐνεχύρων ἐξίσταντο, οἱ δὲ καὶ τὸ ἀρχαῖον

† τριαρχίᾳ

‡ θ τὰς

ἀρχαῖον ἐν ἀργυρείῳ ἀπῄτουν· ἀμφοτέροις τότε ὁ Καῖσαρ ὡς οἷόν τε ἦν ἐπικουρῶν. τά τε γὰρ ἐνέχυρα πρὸς τὴν ἀξίαν διατιμηθῆναι ἐκέλευσε, καὶ δικαστὰς † αὐτοῖς τοῖς ἀμφισβητοῦσιν ἀποκληροῦσθαι προσέταξεν. ἐπειδή τε συχνοὶ πολλὰ χρήματα ἔχειν καὶ πάντα αὐτὰ ἀποκρύπτειν ἐλέγοντο, ἀπηγόρευσε μηδένα πλέον πεντακισχιλίων καὶ μυρίων δραχμῶν ἐν ἀργυρίῳ ἢ καὶ χρυσίῳ κεκτῆσθαι· οὐχ ὡς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον τοῦτον τιθεὶς, ἀλλ' ὡς καὶ πρότερόν ποτε ἐσενεχθέντα ἀνανεούμενος· εἴτ' οὖν ἵνα τοῖς τε δανεισταῖς οἱ ὀφείλοντές τι ἐκτίνωσι, καὶ τοῖς δεομένοις οἱ ἄλλοι δανείζωσιν· εἴτε καὶ ὅπως οἵ τε εὔποροι ἔκδηλοι γένωνται, καὶ χρήματα αὐτῶν μηδεὶς ἀθρόα ἔχῃ, μὴ καὶ ἀπόντος τι νεωτερισθῇ. ἐπαρθέντος δὲ ἐπὶ τούτῳ τοῦ πλήθους, καὶ ἀξιοῦντος καὶ τοῖς οἰκέταις μήνυτρα ἐπ' αὐτοῖς κατὰ τῶν δεσποτῶν προτεθῆναι, οὔτε προσέγραψέ τι αὐτὸ τῷ νόμῳ, καὶ προσέτι καὶ ἐξώλειαν ἑαυτῷ προσεπηράσατο, ἄν ποτέ τι δούλῳ κατὰ δεσπότου εἰπόντι πιστεύσῃ. Καῖσαρ μὲν δὴ ταῦτα πράξας, καὶ τὰ ἀναθήματα, τά τε ἄλλα καὶ † τὰ ἐκ τοῦ Καπιτωλίου πάντα ἀνελόμενος, ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ἔτους, καὶ πρὶν ἐς τὴν ὑπατείαν, ἐς ἣν ἐκεχειροτόνητο, ἐσελθεῖν, ἐξώρμησε. καὶ αὐτοῦ τὰ τῆς ἐκστρατείας ποιουμένου, ἴκτινος ἐν τῇ ἀγορᾷ κλωνίον δάφνης ἑνὶ τῶν συμπαρεστώτων οἱ ἐπέρριψε. καὶ μετὰ τοῦτο τῇ Τύχῃ θύοντος, ὁ ταῦρος ἐκφυγὼν, πρίν τι παρασκευασθῆναι, ἔξω τῆς πόλεως ἐξεχώρησε, καὶ πρὸς λίμνην τινὰ ἐλθὼν, διενήξατο αὐτήν. κἀκ τούτου ἐπὶ πλέον θαρσήσας ἠπείχθη, καὶ μάλισθ', ὅτι οἱ μάντεις μένοντι μὲν αὐτῷ οἴκοι, ὄλεθρον, περαιωθέντι δὲ τὴν θάλασσαν, καὶ σωτηρίαν καὶ νίκην ἔσεσθαι ἔφασαν. ἀφορμηθέντος δὲ αὐτοῦ, οἱ παῖδες οἱ ἐν τῇ πόλει ὄντες δίχῃ τε ἐνεμήθησαν αὐτοκέλευστοι, καὶ οἱ μὲν, Πομπηΐους σφᾶς, οἱ δὲ, Καισαρείους ὀνομάσαντες, ἐμαχέσαντο τρόπον τινὰ ἄνευ ὅπλων ἀλλήλοις, καὶ ἐπεκράτησαν ὅσοι τῇ τοῦ Καίσαρος προσωνυμίᾳ † χρώμενοι. ἐν ᾧ δὲ δὴ ταῦτα ἔν τε τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ ἐγίγνετο, Μάρκος μὲν Ὀκταούιος καὶ Λούκιος Σκριβώνιος Λίβων, Πούπλιον Κορνήλιον Δολοβέλλαν, τά τε τοῦ Καίσαρος πράττοντα, καὶ ἐν τῇ Δαλματίᾳ ὄντα, ἐξήλασαν ἐξ αὐτῆς, τῷ τοῦ Πομπηΐου ναυτικῷ χρώμενοι. καὶ μετὰ τοῦτο Γάϊον Ἀντώνιον ἐπαμῦναί οἱ ἐθελήσαντα, ἔς τε νησίδιόν τι κατέκλεισαν. κἀνταῦθα πρός τε τῶν ἐπιχωρίων ἐγκαταλειφθέντα, καὶ λιμῷ πιεσθέντα, πλὴν ὀλίγων εἷλον. ἔς τε γὰρ τὴν ἤπειρον ἔφθησάν τινες αὐτῶν διαφυγόντες· καὶ ἕτεροι ἐν σχεδίαις

† αὐτοῖς

† Xiphil. ἐν τῷ Καπιτωλίῳ

† Xiphil. ἐχρῶντο.

A satisfieri antiquo more postularent. His vtrisque Cæsar pro viribus vt succurreret, pignorum pretium æstimari iussit, vtque iudices sorte deligerentur ad huiusmodi controuersias explicandas. Ac quia complures multam vim pecuniæ habere, eamque omnem supprimere dicebãtur; edixit ne quis vel in argento, vel in auro etiam possideret plus pecuniæ, quã LX. sestertia. quam quidem ipse legem non tulit, sed iam ante latam tunc renouauit, siue vt creditoribus debitores aliquid pendere opus haberent, indigentibusque alii mutuo darent: siue vt locupletes qui essent, manifestum fieret: neve quis immodicam pecuniam haberet, ne se absente noui motus aliqui existerent. B Hac lege populo animis elato, postulanteque, vt seruis quoque dominos deferentibus indicii præmium proponeretur, non modo legi nihil ea de re adiecit; sed sibi ipsi insuper perniciem imprecatus est, si quid vnquam seruo contra dominum dicenti crederet. His confectis Cæsar, & [a] ornamentis omnibus, cum ex aliis locis, tum ex Capitolio sublatis, sub exitum anni, ac priusquam consulatum (erat enim consul designatus) iniret, Brundusium contendit. C Expeditionem eo iam moliente, miluus in foro frondem oleæ vni assistentium ei iniecit: deinde quum Fortunæ sacra faceret, taurus ante, quam feriretur, elapsus, vrbe exiuit: quumque ad paludem quandam peruenisset, eam tranauit. Hæc Cæsarem mouerunt, vt magis etiam iter maturaret: idque in primis, quod arioli dixissent, ipsi, si domi maneret, interitum, sin mare transmisisset, salutem ac victoriam obuenturam. Posteaquam Roma D discessit Cæsar, pueri vrbani, nemine id iubente, in duas partes sese distribuerũt, alterique Pompeianorum, alteri Cæsarianorum nomen sibi sumpsere: tum absque armis cõmisso in speciem prælio, qui se Cæsarianos vocauerãt, superiores discesserũt. Quo tẽpore hæc Romæ ac in Hispania gesta sunt, eodem M. Octauius & L. Scribonius Libo, P. Corneliũ Dolobellã, [b] Cæsaris administrũ, ex Dalmatia, in qua tum forte erat, profligauerunt, classe E Pompeii vsi. Dehinc C. Antonium, subuenire ei volentem, in insulam quandam exiguam cõcluserunt: ibique ab incolis desertum, fameque pressum, paucis demptis, cum omni manu, quam secum habuerat, ceperunt. Nonnulli .n. in cõtinentẽ effugerũt: aliiq; quidam, ratibus

a *donariis.*

b *Cæsaris partes sequentem.*

ἐς τὰ πλοῖα ἐσβάσει ὑπὸ τοῦ ὠθισμοῦ σφαλέντες, οἱ δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς σκάφεσιν ὑπὸ τοῦ βάρους αὐτῶν βαπτισθέντες γιγνομένων δὲ τούτων, φοβηθέντες τινὲς μὴ τὰ αὐτὰ αὐτοῖς πάθωσι, προσεχώρησαν μὲν τῷ Οὐάρῳ, ὡς καὶ σωθησόμενοι, εὕροντο δ' οὐδὲν ἐπιεικές. ὁ γὰρ Ἰόβας, προφασιζόμενος ὅτι αὐτὸς σφᾶς ἐνενικήκει, καὶ ἐκείνους πλὴν ὀλίγων ἐφόνευσε. Κουρίων μὲν δή, πλεῖστά τε τῷ Καίσαρι συναράμενος, καὶ πάμπολλα ἐπ' αὐτὸν ἐπελπίσας, οὕτως ἀπώλετο. Ἰόβας δὲ παρὰ μὲν τοῦ Πομπηίου τῶν τε ἄλλων τῶν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ βουλευτῶν τιμάς τε εὕρετο, καὶ βασιλεὺς προσηγορεύθη· παρὰ δὲ δὴ τοῦ Καίσαρος, τῶν τε ἐν τῇ πόλει, αἰτίαν εἶχε, καὶ πολέμιος ἀπεδείχθη· ὅ, τε Βόκχος καὶ ὁ Βογούας, † βασιλεῖς, ὅτι ἐχθροὶ αὐτῷ, αἰτονομάσθησαν.

Τῷ δ' ἐχομένῳ ἔτει διττοί τε τοῖς Ῥωμαίοις ἄρχοντες παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἐγένοντο, καὶ μάχη μεγίστη δὴ συνηνέχθη. οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ ἄστει καὶ ὑπάτους τόν τε Καίσαρα καὶ Πούπλιον Σερουίλιον, καὶ στρατηγούς, τά τε ἄλλα τὰ ἐκ τῶν νόμων ἠρῆντο· οἱ δὲ ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ, τοιοῦτον μὲν οὐδὲν παρεσκευάσαντο, καίτοι τῆς τε ἄλλης βουλῆς (ὥς φασί τινες) ἐς διακοσίους καὶ τοὺς ὑπάτους ἔχοντες· καί τι καὶ χωρίον ἐς τὰ οἰωνίσματα (τοῦ δὴ καὶ ἐν νόμῳ δή τινι αὐτὰ δοκεῖν γίγνεσθαι) δημοσιώσαντες, ὥστε καὶ τὸν δῆμον δι' αὐτῶν, τήν τε πόλιν ἅπασαν ἐνταῦθα εἶναι νομίζεσθαι. αἴτιον δ', ὅτι νόμον οἱ ὕπατοι τὸν φρατριατικὸν οὐκ ἐσενηνόχεσαν· τοῖς δὲ δὴ αὐτοῖς ἐκείνοις, οἷσπερ καὶ πρόσθεν, ἐχρήσαντο, τὰς ἐπωνυμίας σφῶν μόνας μεταβαλόντες, καὶ τοὺς μὲν, ἀνθυπάτους, τοὺς δ', ἀντιστρατήγους, τοὺς δ', ἀντιταμίας ὀνομάσαντες. πάνυ γάρ που τῶν πατρίων αὐτοῖς ἔμελλε, τά τε ὅπλα ἀνταιρομένοις, καὶ τὴν πατρίδα ἐκλελοιπόσιν, ὥστε μὴ πάντα τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὴν τῶν παρόντων ἀπαίτησιν, καὶ παρὰ τὴν τῶν τεταγμένων ἀκρίβειαν, ποιεῖν. οὐ μὴν ἀλλὰ τῷ μὲν ὀνόματι ἑκάτεροι οὕτω σφίσιν ἑκατέροις ἦρχον· ἔργῳ δ', ὁ Πομπήιος καὶ ὁ Καῖσαρ, τὸ μὲν φήμης ἕνεκα τὸ ἐκ τῶν νόμων, καὶ ἐπίκλησιν ὁ μὲν τὴν τοῦ ὑπάτου, ὁ δὲ τὴν τοῦ ἀνθυπάτου ἔχοντες, ἔπραττον δ' οὐχ ὅσα ἐκεῖνοι ἐπέτρεπον, ἀλλ' ὅσα αὐτοὶ ἤθελον. τοιούτων δὲ δὴ τούτων ὄντων, καὶ δίχα τῆς ἀρχῆς μεμερισμένης, Πομπήιος μὲν δὴ ἔν τε τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐχείμαζε, καὶ φυλακὴν οὐκ ἀκριβῆ τῆς παραθαλασσίου ἐποιεῖτο (οὔτε γὰρ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἤδη τὸν Καίσαρα ἐκ τῆς Ἰβηρίας ἀφῖχθαι ἐνόμιζεν,

A ne propter conscensionem nauium ‡ pulsati, collapsique, partim in ipsis nauigiis nimio pondere desidentibus, perierunt. Quibus ita euenientibus, veriti nonnulli, ne eandem fortunam experirentur, spe salutis suæ Varo sese dediderunt: sed ne hi quidem humanitatem vllam experti, fere omnes à Iuba, qui per se victoriam stetisse obtendebat, occisi sunt. Sic Curio, quum plurimis in rebus Cæsarem adiuuisset, maximaque sibi de eo polliceretur, periit. Iuba autem à Pompeio, reliquisque, qui in Macedonia erant, se-B natoribus, honoribus affectus, rexque appellatus: à Cæsare vero, iisque, qui ad vrbem erant, incusatus, hostisque iudicatus est. [a] Bocchus & Bogud, [b] quod hostes Pompeii essent, reges dicti sunt.

Anno insequẽti Roma duplices magistratus, contra quã leges ferrent, habuit: eodemq; anno prælium ingens cõmissum est. Romæ duo cõsules, Cæsar & P. Seruilius, prætores quoq; & alii legitimi magistratus delecti erãt. Qui vero Thessalonicæ degebãt, nihil horũ cõstituerunt: quãuis (vt quidam autores sunt) ibi cum cõ-C sulibus, CC. senatores agerent, [c] & ad præscriptum legis locum ad auspicia capienda publicum fecissent: vt iam & populus vniuersus ibi, & vrbs ipsa esse videri posset. In causa tamen fuit, quominus nouos magistratus crearent, quod lex curiata à consulibus lata non erat. Itaque iisdem, quibus ante, vsi sunt magistratibus: appellationibusque tantum mutatis, eos proconsules, proprætores, proquæstores dixere. Morum enim patriorum magnam adhuc curam gerebãt, quamuis armis captis, patriaque relicta, non omnia, quæ ad rem præsentem re-D quirebantur, neque omnino secundum instituta patriæ perficere possent. Verumenimuero quum hi vtraque ex parte nomen magistratus gererent, ipsa tamen summa rerum vere penes Pompeium & Cæsarem erat: qui vt legum à se obseruatarum famam reportarent, hic consulis, ille proconsulis nomen ferebat: neq; tamen ex magistratuum præscripto, sed suo arbitrio cuncta administrabant. Ad hunc modum imperio in duas distracto partes, Pompeius quidem Thes-E salonicæ hiemabat, neque custodiæ oræ maritimæ diligenter intentus erat, quod neque rediisse [d] adhuc ex Hispania Cæsarem putabat; atque, vt maxime reuersus esset, minime tamen suspi-

εἴτε καὶ παρείη, ἀλλ' ἔν γε τῷ χειμῶνι οὐχ

‡ impulsi.

a contraque, Bocchus

b quod hostes illorum essent,

ANNO V.C. 706.

c & ibidem locum quemdam ad auspicia, quo legitime geri plerraque viderentur, publicum fecissent: Vsq.

d adhuc in Italiam ex Hispania

† *Ioniū sinum*

cabatur eum hieme † Ionium mare traiicere ausurum. at Cæsar Brundusii veris aduentum præstolabatur: quumq; Pompeium longe abesse, parum accuratè [a] oppositam continentem custodiri percepisset; occasione belli gerendi arrepta, [b] cursum ibi expectauit: mediaque iam hyeme cum parte exercitus (neque enim satis nauium habebat ad vniuersas copias simul traiiciendas) vela dedit: ac non obseruatas à M. Bibulo, cui maris custodia mandata fuerat, [c] ad promontorium appulit, quæ Ceraunia vocantur, & ab Epiri extremis partibus ad fauces Ionii maris pertinent. Eò quum prius peruenisset, quàm fama, nauigaturum esse, afferretur; naues Brundusium, ad reliquos etiam transuehendos, remisit: quibus in altum prouectis Bibulus damnum intulit, ac nonnullas submersit: vt Cæsar ab euentu disceret, fortunam magis, quam consilium suæ nauigationi adfuisse. In hac mora Cæsar Oricum Apolloniamque, & alia item eo loci oppida, à præsidiis Pompeii derelicta, occupat. [d] Apollonia, Corinthiorum colonia, loco peroportuno sita est: siue terram, siue mare, siue flumina respicias. Idque præ reliquis maximam mihi admirationem mouit, quod ad fluuium Anam ignis multus [e] editur, qui tamen neque in adiacentem tellurem sese exerit, neque eam, in qua ex stit, inflammat aut arefacit: sed ea herbas arboresq; etiam pone ignē germinantes edit, quæ imbribus superfusis adolescunt, & in altitudinem excrescunt: vnde ei loco Nymphæum nomen inditum. Ibi & oraculum editur, idque hoc modo: Thure accepto, precibusq; eius rei ergo, quam volunt, factis; ipsum thus, vt secum eas preces deferat, [ad ignem] proiiciūt: tum, si ratum sit futurū votum, ab igni thus e uestigio corripitur: ac, si thus extra ignē forte deciderit, accurrens ignis id abripit & consumit: sin irritum erit votum, [f] neque accipitur ab igni thus; &, si in ipsam flammam coniiciatur, recedit ab ea, atq; effugit. ita in vtranq; partem [g] ignis futura prædicit, morte nuptiisq; exceptis. de his enim non licet cuiquam oraculum id consulere. Atque ea est istius oraculi ratio.

Cæsar Antonio, qui [h] reliquis militibus à Brundusio transuehendis præpositus erat, moras faciente, ac ne nuntio quidem [i] ab illis, hieme ac Bibulo prohibentibus, adueniente; suspicatus eos, medio inter vtranque partem seruato, velle euen-

a oppositam Epirum custodiri

b Ventū illic

c ad Acra, qua Vocant, Ceraunia transmisit. Ea sunt Epiri partes extrema, ad ipsum os Ionii sinus

d Hæc Apollonia Corinthia, loco

e exhalat, qui tamen neque longū ad interuallum in finitima regione se diffundit, neque

f neq; ignis ad thus accedit; &, si

g ignis de rebus omnibus futura

h reliquis Brundisii militibus transuehendis

i de illis,

A ὑπώπτευσεν αὐτὸν τολμήσειν δι' Ἰονίου διαβαλεῖν. Καῖσαρ δὲ ἦν ἐν Βρεντεσίῳ τὸ ἔαρ ἀναμένων. πυθόμενος δὲ ἐκεῖνόν τε πόῤῥω τε ὄντα, καὶ τὴν καταντιπέρας † ἤπειρον ἀμελῶς τηρουμένην, τόν τε καιρὸν τοῦ πολέμου ἥρπασε, καὶ τῷ ἀνέμῳ αὐτοῦ ἐπέθετο. μεσοῦντος γοῦν τοῦ χειμῶνος, μέρει τοῦ στρατοῦ ἀπῆρεν, (οὐ γὰρ ἦσαν ἱκαναὶ νῆες, ὥστε πάντας ἅμα αὐτοὺς περαιώσαι) καὶ λαθὼν δὲ Βίβουλον δὲ Μάρκον, ᾧ ἡ θάλασσα φρουρεῖσθαι προσετέτακτο, ἐπεραιώθη πρὸς τὰ ἄκρα τὰ Κεραύνια ὠνομασμένα. ἔστι δὲ καὶ ἔσχατα τῆς ἠπείρου, πρὸς

B τῷ στόματι τοῦ Ἰονίου κόλπου. καὶ ἐλθὼν ἐνταῦθα, πρὶν ἔκπυστος ὅτι καὶ πλεύσει γενέσθαι, τὰς ναῦς ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐπὶ τοὺς λοιποὺς ἔστειλε· καὶ αὐτὰς ὁ Βίβουλος ἀναγομένας ἐκάκωσε, καὶ τινὰς καὶ ἀνεδύσατο· ὥστε τὸν Καίσαρα ἔργῳ μαθεῖν, ὅτι εὐτυχέστερον τὸν πλοῦν, ἢ εὐβουλότερον ἐπεποίητο. ἐν δὲ οὖν τῇ διατριβῇ ταύτῃ τό, τε Ὠρικὸν καὶ τὴν Ἀπολλωνίαν, ἄλλα τε † τῶν ἐκείνῃ χωρίων, ἐκλειφθέντα ὑπὸ τῶν τοῦ Πομπηίου φρουρῶν, παρεστήσατο. ἡ δὲ Ἀπολλωνία αὕτη Κορινθία, ἐν καλῷ

C μὲν τῆς γῆς, ἐν καλῷ δὲ καὶ τῆς θαλάσσης, ποταμῶν τε ἄριστα, κεῖται. ὅ, τε μάλιστα διὰ πάντων ἐθαύμασα, πῦρ πολὺ πρὸς τῷ Ἀνᾳ ποταμῷ ἀναδίδοται· καὶ οὔτε ἐπὶ πλεῖστον τῆς πέριξ γῆς ἐπεξέρχεται, οὔτ' αὐτὴν ἐκείνην ἐν ᾗ διαιτᾶται ἐκπυροῖ, † ἢ καὶ ξηροτέραν πῃ ποιεῖ· ἀλλὰ καὶ πόας καὶ δένδρα καὶ πάνυ πλησίον θάλλοντα ἔχει. πρός τε τὰς ἐπιχύσεις τῶν ὄμβρων ἐπαύξει, καὶ ἐς ὕψος ἐξαίρεται. καὶ διὰ τοῦτο αὐτό τε Νυμφαῖον ὀνομάζεται· καὶ δὴ καὶ μαντεῖον τοιόνδε τι παρέχεται. λιβανωτὸν δὴ λαβών, καὶ προσευξάμενος ὅ, τι ποτὲ καὶ βούλει, ῥίπτεις αὐτὸν τὴν εὐχὴν φέροντα. καὶ τούτῳ τὸ πῦρ, ἂν μέν τι ἐπιτε-

D λὲς εἴη ἐσόμενον, δέχεται αὐτὸν ἑτοιμότατα· κἂν ἄρα καὶ ἔξω που προσπέσῃ, προσδραμὸν ἥρπασε καὶ κατηνάλωσεν· ἂν δὲ ἀτέλεστον ᾖ, οὔτ' ἄλλως αὐτῷ προσέρχεται, κἂν ἐς αὐτὴν τὴν φλόγα φέρηται, ἐξαναχωρεῖ τε καὶ ἐκφεύγει. καὶ ταῦθ' οὕτως ἑκάτερα περὶ πάντων ὁμοίως, πλὴν θανάτου τε καὶ γάμου, ποιεῖ. περὶ γὰρ τούτων οὐδ' ἔξεστί τινι ἀρχὴν αὐτοῦ πυθέσθαι τι. τοῦτο μὲν τοιοῦτόν ἐστιν.

E Ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ, βραδύνοντος τοῦ Ἀντωνίου, ᾧ τοὺς ὑπομείναντας ἐν τῷ Βρεντεσίῳ κομίσαι ἐπετετάχει, καὶ οὐδ' ἀγγελίας τινὸς περὶ αὐτῶν, διά τε τὸν χειμῶνα καὶ διὰ τὸν Βίβουλον, φοιτώσης, ὑπώπτευσεν σφᾶς μεσεύειν τε καὶ ἐφε-

† *Ἤπειρον*

† *τῶν ἐκεῖ, vel ἐκεῖ, cum Xiphil.*

† *Xiphil. ὃ καὶ ξηροτέραν ποιεῖ.*

ἐπεθρυλήθη τοῖς πράγμασιν· (οἷά που ἐν ταῖς στάσεσι φιλεῖ γίγνεσθαι) καὶ διὰ τοῦτο βουληθεὶς αὐτὸς καὶ μόνος γε ἐς τὴν Ἰταλίαν πλεῦσαι, ἐπέβη μὲν ἀκατίου τινός, ὥς τις ἄλλως λέγων ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πεπέμφθαι, καὶ τὸν κυβερνήτην αὐτοῦ, καίπερ πνεύματος ὄντος, ἐξεβιάσατο διαχθῆναι· ὡς μέντοι ἀπὸ τῆς γῆς ἐγένοντο, καὶ ὅ τε ἄνεμος ἰσχυρῶς κατέσπερχε, καὶ ὁ κλύδων σφᾶς ἐτάραττεν, ὥστε τὸν κυβερνήτην, μηδ᾽ ἀναγκαζόμενον, ἔτι τολμῆσαι περαιτέρω πλεῦσαι, ἀλλὰ καὶ ἄκοντος αὐτοῦ ἐπανιέναι [b] ἐπεχείρησεν, ἐξέφηνεν ἑαυτόν, καθάπερ ἐκ τούτου καὶ τὸν χειμῶνα παύσων, καὶ ἔφη, Θάρσει· Καίσαρα γὰρ ἄγεις. τοιοῦτον μὲν δὴ φρόνημα, καὶ τοιαύτην ἐλπίδα, [†] εἴτ᾽ οὖν αὐτόθεν [illegible] ἄλλως, εἴτε καὶ ἐκ μαντείας τινός, εἶχεν· ὥστε καὶ παρὰ τὰ φαινόμενα πίστιν τῆς σωτηρίας ἐχέγγυον ποιεῖσθαι. οὐ μέντοι καὶ ἐπεραιώθη· ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ πολὺ μάτην πονήσας ἀνέπλευσε. καὶ μετὰ τοῦτο τοῦ Πομπηίου πρὸς τὸν Ἄψον αὐτὸς ἀντεστρατοπεδεύσατο. ἐκεῖνος γάρ, ἐπειδὴ πρῶτον τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ ᾔσθετο, οὐκ ἀνεβάλετο, ἀλλ᾽ ἐλπίσας ῥᾳδίως αὐτόν, πρὶν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μετὰ τοῦ Ἀντωνίου ὄντας προσλαβεῖν, κατεργάσασθαι, σπουδῇ πρὸς τὴν Ἀπολλωνίαν [*] δυνάμει τινὶ ἤλασεν. ὁ οὖν Καῖσαρ μέχρι μὲν τοῦ ποταμοῦ ἀπήντησέν οἱ, νομίσας ἀξιόμαχος ἐς ὡς τοῖς τότε παροῦσι γενήσεσθαι· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν ὅτι πολὺ τῷ πλήθει ἠλαττοῦτο, ἡσύχασε. καὶ ὅπως γε μήθ᾽ ὑπὸ δέους τοῦτο ποιεῖν, μήτε ἐξάρχειν τοῦ πολέμου νομισθείη, λόγους τέ τινας συμβατηρίους σφίσι καθίει, καὶ κατὰ τοῦτο διῆγε. γνοὺς δὲ τοῦθ᾽ ὁ Πομπήιος, συμβαλεῖν μὲν αὐτῷ ὡς ὅτι τάχιστα ἠθέλησε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν ποταμὸν ἐπιδιαβῆναι ἐπεχείρησεν· ὡς δὲ ἡ γέφυρα ἀθρόα λυθεῖσα διελύθη, καὶ τινὲς τῶν προδιαβεβηκότων μονωθέντες ἀπώλοντο, ἐπέσχεν, ἀθυμήσας ὅτι πρώτου τῶν τοῦ πολέμου ἔργων ἀτυχῶς ἐπταίκει. κἀν τούτῳ καὶ τοῦ Ἀντωνίου ἐπελθόντος, φοβηθεὶς, ἀπεχώρησε πρὸς τὸ Δυρράχιον. [‡] τέως μὲν γὰρ ὁ Βίβουλος ἔζη, οὐδ᾽ ἆραι ἐκεῖνος ἐκ τοῦ Βρεντεσίου ἐτόλμησε (τοσαύτη που φυλακὴ αὐτοῦ ἐγίγνετο)· ἐπεὶ δὲ αὐτός τε ἐκ καμάτου ὑπὸ τῆς ταλαιπωρίας ἐτελεύτησε, καὶ τὴν ναυαρχίαν ὁ Λίβων διεδέξατο, κατεφρόνησεν αὐτοῦ, καὶ ἀνηγάγετο ὡς καὶ βιασόμενος τὸν ἔκπλουν. καταχθεὶς τε ἐς τὴν γῆν, ἠμύνατό τε αὐτὸν ἰσχυρῶς προσβάλλοντά οἱ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐπεκβαίνειν

[b] ἐπιχειρῆσαι. Xiph.

[†] [illegible]

[*] Xiphil. μετὰ τῆς δυνάμεως

[‡] ἕως Xiphil. recte.

A euentum rerum operiri, (quod in bellis ciuilibus fere vsu venit) statuit vnicus ipse in Italiam nauigare: itaque conscenso lembo, seque alium quendam à Cæsare missum prædicans, gubernatorem, vt proueheretur, quanquam ventus incumberet, coegit. Postquam à terra prouectos ventus vehementer oppugnauit, procellaque admodum conturbauit, ita vt ne coactus quidem [a] nauis magister vlterius nauigare auderet, sed eo inuito retro vertere cursum aggrederetur: ibi Cæsar se cognoscendum præbuit, quasi ea re tempestatem sedaturus, dixitque, B Bono animo es: Cæsarem enim vehis. Tanti spiritus illi, tantaque spes erat, siue ea aliunde, siue ex oraculo concepta, vt certissimam sibi salutis fiduciam, etiam quum contraria omnia apparerent, propositam teneret. Non tamen transmissum tunc ei mare est, sed multo incassum exhausto labore, ad terram rediit. Secundum id [factum] Cæsar ad Apsum fluuium contra Pompeium castra posuit. Is enim vbi primum de aduentu Cæsaris certior est factus, nulla C interposita cunctatione, quod eo se facilè superiorem futurum, antequam is Antonianas copias acciperet, sperabat, magna festinatione cum exercitus parte ad Apolloniam profectus est. Ei Cæsar, quum satis virium sibi esse aduersum eos, qui tum aduenissent, putaret, vsque ad fluuium obuiam iuit: ibique quum intellexisset, se multitudine hostibus longe imparem esse, substitit: ac ne vel timore adductus id agere, vel belli ipse initium velle facere existimari posset, de cōpositione ad Pompeium qui loquerētur, misit: ipse D interim tempus, ei rei intentus, extraxit. Quib. cognitis, Pompeius dimicandum quamprimum statuens, fluuiū trāsire instituit: sed ponte sub pōdere interrupto, amissis aliquot suorū, qui præ cæteris, quū transiuissent, à suis defecti occidebantur, dolens primū hunc sibi belli conatū male cecidisse, restitit: territusq; interim aduētu Antonii, ad Dyrrhachiū recessit. Etenim quādiu Bibulus in viuis fuit, ne Brūdusio quidem auehi Antonius ausus erat: E tantam ille [b] in maritimo officio diligentiam adhibebat: postea vero, quam Bibulus tot laboribus miseriisq; absumptus obiit, reique naualis administratio ad Libonem deuenit; eo despecto Antonius, vel vi nauigationis sibi potestatem paraturus, profectus est: quumque terram attigisset, Libonem se aggressum vi repulit: eundemque, quū ex nauib. egredi dein-

[a] gubernator

[b] maris in custodia diligentiam

de vellet, ea continente, quam tenuerat, prohibuit. Ita Libo & portus & aquæ egens, (insula enim exigua, quæ ante portum sita erat, & ad quam vnicam ei naues appellere licebat, aqua portuq; carebat) procul auectus est eo, vbi vtrūq; se habere posse nouerat. Post eum Antonius quoq; naues soluit, nihilq; à Libone (quanquam is in alto eum adoriri instituerat) detrimenti accepit. nam vehemens coorta tēpestas & Libonis conatū impediuit, & vtriq; dānum intulit. Militib. incolumibus in terram aduectis, Pōpeius, quemadmodum demonstratum est, Dyrrhachium se recepit; eumque [a] Cæsar audacter insecutus est, quod accessione ad suum exercitum tanta facta, multitudine Pompeiū anteibat. Dyrrhachium in terra Illyriorum Parthinorum (ita enim primum vocabatur, nūc, vt isto quoq; tempore, Macedoniæ annumeratur) positū est, admodum opportuno situ: siue ea Epidamnus, vrbsq; Corcyrensium sit, siue alia quędā. [b] Qui enim Dyrrhachium ab Epidamno diuersum faciunt vrbem, ii [illam] conditam, nomenq; duxisse à Dyrrhacho quodam heroe asserunt: alii autores sunt, mutato nomine hanc vrbē à Romanis Dyrrhachium esse vocatam, quod ibi difficilia sint littora: (Rachia enim littus Græcis est) quia ipsis Epidamni vocabulum, quum detrimentum adeoque damnum ipsorum lingua significet, eo trajicientibus sinistro omini fore visum sit. Ad eam igitur tum Pompeius vrbem cōfugiens, castra extra vrbem posuit, eaque actis fossis altis, defixisque trabibus præsepiit. Cæsar castris ei oppositis, postquam à castrorum Pompeianorum oppugnatione, quæ se ob multitudinem militum facile expugnaturum confisus erat, reiectus est, ea operibus claudere instituit. Quo in opere dum versatur, interim Pompeius alias partes trabibus præfixis firmauit, alias munitionibus fossisque cinxit, in locis editis turres & præsidia constituit, ita vt & circuitus operum infinitus esset, neque hostes, etiamsi viribus præualerent, irruere eo possent. Interim crebra prælia, ea tamen parua fiebant; instabili ferè, ac modo in hanc, modo in illam partem inclinante victoria, ita vt propemodum idem militum numerus vtrinque desideraretur. Verum vbi Cæsar ipsum Dyrrhachium, qua inter paludes atque mare positum est, spe eius per proditionem [eorum, qui ibi prę sidio relicti erant] occupandi, [c] aggressus est, atq; in angustias locorum deuenit: ibi multis

a eumq; Cæsar insecutus est, ex iis factus audacior, quæ antea contigissent: quod scilicet illas etiam cum copias, quas prius secum habuerat, hoste superior extitisset. Dyrrachiū situm est in terra, quæ Illyriorum quondam Parthinorū erat, nunc, velut id quoque tēpore, pro Macedonia ducitur. Situ admodum est opportuno, siue Epidamnus.

b Qui n. hoc scripserūt, ÿ conditā esse, nomenq; duxisse

c desunt forsit. etiā tentatum, nostro adgressus est.

A ποι βουληθέντα, οὐδαμῇ τῆς ταύτῃ ἠπείρου προσορμισθῆναι εἴασεν. ἀπορήσας οὖν ὁ Λίβων καὶ ὅρμου καὶ ὕδατος, (τὸ γὰρ νησίδιον τὸ πρὸ τοῦ λιμένος ὄν, ἐς ὅπερ μόνον προσέχειν ἠδύνατο, καὶ ἄνυδρον καὶ ἀλίμενόν ἐστιν) ἀπέπλευσε πόρρω ποι, ὅπου ἀμφοτέρων εὐπορήσειν ἔμελλε. καὶ οὕτως ὁ Ἀντώνιος ἐξαναχθεὶς ὕστερον, πρὸς μὲν ἐκείνου, καίπερ μετεώροις σφίσιν ἐπιχειρῆσαι θελήσαντος, οὐδὲν ἔπαθε· χειμὼν γὰρ σφοδρὸς ἐπιγενόμενος ἐκώλυσε τὴν ἐπίθεσιν. πρὸς δὲ δὴ

B αὐτοῦ τούτου ἀμφότεροι ἐκακοπάθησαν. διασωθέντων οὖν τῶν στρατιωτῶν, ὅ, τι Πομπήιος ἐς τὸ Δυρράχιον (ὥσπερ εἶπον) ἀνεχώρησε, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπηκολούθησεν αὐτῷ, θαρσήσας, ὅτι τῷ πλήθει τῶν τότε συνόντων οἱ προεῖχεν, ἐκ τῶν † προκεχειρισμένων. τὸ δὲ Δυρράχιον ἐν τῇ γῇ τῇ πρότερον μὲν Ἰλλυριῶν τῶν Παρθινῶν, νῦν δὲ, † καὶ τότε γε, ἤδη Μακεδονίᾳ νενομισμένῃ κεῖται· καὶ ἐστιν ἐπικαιρότατον, εἴτ᾽ οὖν ἡ Ἐπίδαμνος [καὶ] ἡ τῶν Κερκυραίων, εἴτε καὶ ἑτέρα τις οὖσα. καὶ οἱ

C μὲν τοῦτο γράψαντες, τήν τε κτίσιν αὐτῆς καὶ τὸ ὄνομα ἐς Δυρράχιον ἥρωα ἀναφέρουσιν· οἱ δ᾽ ἕτεροι Δυρράχιον ἀντονομασθῆναι τὸ χωρίον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων πρὸς τὴν τῆς ῥαχίας δυσχέρειαν, ἔφασαν· ὅτι ἡ τῆς Ἐπιδάμνου πρόσρησις ζημιώδη δήλωσιν ἐν τῇ τῶν Λατίνων γλώσσῃ ἔχουσα, δυσοιώνιστος σφίσι † ἐν τῷ περαιοῦσθαι ἐς αὐτὴν ἔδοξεν εἶ(ναι). πρὸς οὖν τοῦτο τὸ Δυρράχιον ὁ Πομπήιος καταφυγὼν, στρατόπεδόν τε ἔξω τῆς πόλεως ἐποιήσατο, καὶ τάφρους βαθείας σταυρώ-

D ματά τε ἰσχυρὰ περιεβάλετο. καὶ αὐτῷ ὁ Καῖσαρ ἐπιστρατοπεδεύσας, προσέμιξε μὲν ὡς καὶ δι᾽ ὀλίγου τὸ χαράκωμα τῷ πλήθει τῶν στρατιωτῶν αἱρήσων· ἐπεὶ δὲ ἀπεκρούσθη, ἐπεχείρησεν αὐτὸ ἀποτειχίσαι. κἀκεῖνός τε ἅμα τοῦτ᾽ εἰργάζετο· καὶ ὁ Πομπήιος τὰ μὲν διεσταύρου, τὰ δὲ ὑπετείχιζε καὶ διετάφρευε. πύργους τε ἐπὶ τῶν μετεώρων καὶ φυλακὰς ἐπικαθίστη, ὥς τήν τε περίοδον τοῦ περιτειχίσματος ἀπέραντον, καὶ τὴν ἔφοδον καὶ κρατοῦσι τοῖς ἐναντίοις ἄπορον ποιῆσαι. πολλαὶ μὲν οὖν

E καὶ ἐν τούτῳ μάχαι αὐτῶν, βραχεῖαι δ᾽ οὖν [αὐτῶν] ἐγίγνοντο· καὶ ἐν ταύταις τοτὲ μὲν οὗτοι, τοτὲ δὲ ἐκεῖνοι καὶ ἐνίκων καὶ ἐνικῶντο· ὥστε καὶ θνήσκειν τινὰς ἀμφοτέρων ὁμοίως. αὐτοῦ δὲ δὴ τοῦ Δυρραχίου ὁ Καῖσαρ, μεταξὺ τῶν τε ἑλῶν καὶ τῆς θαλάσσης, νυκτὸς, ὡς καὶ προδοθησομένου, τῶν τε ἀμυνομένων πειράσας, εἴσω μὲν τῶν στενῶν παρῆλθε· προσπεσόντων δὲ οἱ ἐνταῦθα πολλῶν

‡ Xyland. προκεχειρισμένων.

† Θ ὅπη ἤδη, Macedonia νενομισμένη, κεῖται·

† ἐς τὸ. recte.

μὲν κατὰ πρόσωπον, πολλῶν δὲ καὶ κατόπιν, ἐν πλοίοις περικομισθέντες, ἐξαίφνης αὐτῷ ἐπέθεντο· καὶ συχνοὺς ἀπέβαλε, καὶ ὀλίγου καὶ αὐτὸς ἐφθάρη. γενομένου δὲ τούτου ὁ Πομπήιος ἐπιθαρσήσας, ἐπεβούλευσε νυκτὸς τῷ περιτειχίσματι· καὶ ἐκείνου τέ τι ἀπροσδόκητος προσπεσὼν εἷλε, καὶ φόνον τῶν αὐλιζομένων πρὸς αὐτῷ πολὺν εἰργάσατο. ὁ οὖν Καῖσαρ, ὡς ταῦτά τε συνεβεβήκει, καὶ ὁ σῖτος αὐτὸν ἐπελελοίπει, (ἥ τε γὰρ θάλασσα καὶ ἡ γῆ πᾶσα ἡ πλησία ἀλλοτρία αὐτῷ ἦν,) καὶ τινὲς διὰ ταῦτα καὶ ἀπηυτομολήκεσαν· δείσας μήτοι προσεδρεύων καταπολεμηθῇ, ἢ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐγκαταλειφθῇ, πάντα μὲν τὰ ᾠκοδομημένα κατέστρεψε, πάντα δὲ τὰ παραβεβλημένα προσδιέφθειρε. καὶ μετὰ τοῦτο ἐξαίφνης ἄρας ἐς Θεσσαλίαν ὥρμησεν. ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ τούτῳ † χρόνῳ τὸ Δυρράχιον ἐπολιορκεῖτο, Λούκιός τε Κάσσιος Λογγῖνος, καὶ Γναῖος Δομίτιος Καλουῖνος ἔς τε τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐς τὴν Θεσσαλίαν ὑπ' αὐτοῦ πεμφθέντες· Λογγῖνος μὲν ἐνταῦθα ὑπό τε τοῦ Σκιπίωνος καὶ † ὑπὸ Σαδάλου Θρᾳκὸς ἰσχυρῶς ἐσφάλη· Καλουῖνος δὲ τῆς μὲν Μακεδονίας ὑπὸ τοῦ Φαύστου ἀπεώσθη· Λοκρῶν δὲ δὴ καὶ Αἰτωλῶν προσχωρησάντων οἱ, ἔς τε τὴν Θεσσαλίαν μετ' αὐτῶν ἐσέβαλε, καὶ τὸν Σκιπίωνα μάχαις, τῇ μὲν λοχισθείς, τῇ δ' ἀντενεδρεύσας ‡ ἐνέδρευσε· καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ πόλεις τινὰς προσεποιήσατο. ἐνταῦθα οὖν ὁ Καῖσαρ, ὡς καὶ ῥᾷον σὺν ἐκείνοις τῆς τε τροφῆς εὐπορήσων, καὶ τὸν πόλεμον διοίσων, ἠπείχθη. καὶ ἐπειδὴ οὐδεὶς αὐτόν, ἅτε κακῶς πεπραγότα, ἐδέχετο, τῶν μὲν ἄλλων καὶ ἄκων ἀπείχετο, Γόμφοις δὲ δή, πολίχνῃ τινὶ Θεσσαλικῇ προσπεσὼν, καὶ κρατήσας, πολλούς τε ἔκτεινε, καὶ ‡ πάντας διήρπασεν· ὅπως καὶ τοὺς ἄλλους ἐκ τούτου καταφοβήσῃ. αὐτίκα γοῦν Μητρόπολις, ἕτερόν τι πόλισμα, οὐδ' ἐς χεῖρας αὐτῷ ἦλθεν, ἀλλ' ἀμαχεὶ ὡμολόγησε· καὶ σφᾶς κακὸν οὐδὲν δράσας, ῥᾷον καὶ ἄλλους τινὰς ἀφ' ἑκατέρου προσεποιήσατο. καὶ ὁ μέν, ἰσχυρὸς αὖθις ἐγίγνετο· Πομπήιος δὲ οὐκ ἐπεδίωξε μὲν αὐτόν (νυκτός τε γὰρ ἐξαπιναίως ἀπανέστη, καὶ τὸν ποταμὸν τὸν Γενουσὸν σπουδῇ διέβη) οὕτω μέντοι τὴν γνώμην εἶχεν, ὡς καὶ διαπεπολεμηκώς. κἀκ τούτου τὸ μὲν τοῦ αὐτοκράτορος ὄνομα ἔλαβεν, οὐ μέντοι καὶ ἐμεγαληγόρει τι, ἢ καὶ δάφνην τινὰ ταῖς ῥάβδοις περιῆψε, δυσχεραίνων ἐπὶ πολίταις τοιοῦτόν τι ποιῆσαι. ἐκ δὲ δὴ τῆς αὐτῆς ταύτης διανοίας, οὐδ' ἐς τὴν Ἰταλίαν οὔτ' αὐτὸς

† χρόνῳ, ᾧ τὸ

† ὑπὸ Σαδάλου

‡ ἐνίκησε

‡ αὐτὰ

A multis ex aduerso irruentibus hostibus, multis à tergo adorientibus, qui nauibus in hunc vsum [a] subuecti erant, permultis suorum amissis, ipse quoque in summo periculo fuit. Quare Pompeius animo confirmato, munitiones Cæsarianas contra se ædificatas noctu aggressus, partem earum inopinato aduentu occupauit, [b] multis excubitorum eo loco occisis. Cæsar hoc euentu motus, quodque frumenti penuria laboraret, (nam & mare vicinum, & terræ propinquæ a Cæsare alienæ erant) eiusque rei causa non- B nulli transfugissent: metuens ne, se Pōpeium obsidente debellaretur, aut ipse ab aliis desereretur; omnibus castellis, quæ exædificauerat, deiectis, omnibus munitionibus euersis, subito vasis conclamatis in Thessaliam contendit. Nam quo tempore Dyrrhachium obsessum est, eodem L. Cassius Longinus, ac Cn. Domitius Caluinus, qui à Cæsare in Macedoniam & Thessaliam missi fuerant, alter quidem à Scipione & ‡ Sadalo Thrace magna clade affectus erat: Caluinus autem, quum eum Faustus C Macedonia pepulisset, acceptis Locrensibus Ætolisque, eorum auxilio in Thessaliam profectus est: Scipioneque duobus præliis profligato, quorum altero cū per insidias adortus fuerat, altero, eius insidias vt vitaret, ipse quoque occultè per dolum hostem petierat, vrbes nonnullas in suam potestatem redegerat. Eo Cæsar properauit, quod & cōmeatum se facilius cum iis parare posse, & bellum gerere sperabat. Quum ob aduersam fortunam, quam ad Dyrrhachium expertus erat, à nemine reciperetur; omissis reliquis vrbibus etiam contra animi sui sen- D tentiam, Gomphos oppidum Thessaliæ oppugnauit: eoque vi potitus, magna edita cæde, omnia diripuit, vt eo facto aliis quoque terrorem iniiceret. Itaque confestim Metropolis, oppidum & ipsum Thessaliæ antequā ad manus deueniretur, sese ei dedidit: quibus quum nihil omnino nocuisset, vtroque exēplo plures sibi adiunxit, viresque suas reparauit. Pompeius Cæsarem, quia is & repente de nocte discesserat, & flumen Genusum magna celeritate transiuerat, E insecutus non est: debellasse autem iam se persuasum habebat, imperatorisque nomen ea ex re acceperat: quamuis neque orationem vllam inflatam habuit: neque fasces lauro inuoluit, de ciuib. victis hoc ferre indignum iudicans. Eadem causa ipsi fuit, cur neque in Italiam ipse

[a] subuecti fuero cum innauerant, pluribus suorum amissis.

[b] magna vrique silorum, qui sua propter eas habebant sentoria, caaeab dedere.

‡ Sadalo

nauigaret, neque alios eo mitteret: quamuis perfacile ei erat, vniuersam regionem occupare, quum ex omnibus locis eodem momēto naues eo appellere posset: quumq; alioquin is esset in Italia rerum status, vt animi hominum à Pompeio non essent alieni: atque, vt maximè fuissent, tamen ad resistēdum virium nequaquam satis habebant. Cæterum Pōpeius eo procul ab Italia abesse, vt pro ea bellum gerere videretur, neque vllum metum iis, qui tum Romæ erant, obiicere volebat. itaq; Italiam tunc intentatam reliquit, ac ne literis quidem ad rempublicam missis de rebus à se gestis, Cæsarem in Thessaliam insecutus est.

Quum castra castris opposita essent, speciem ea res belli quandam exhibuit: vsus tamen armorum, perinde ac in pace intermissus est. Vt cunctarentur, [a] & magnitudo periculi expensa faciebat, & verecundia mouebantur, quod eiusdem nationis, adeoque cognati, prælio dimicaturi essent. Interim de componenda amicitia per internuntios vtrinque actum est: nec defuerunt, qui posse rem ad compositionem perduci opinarentur. sed ea spes ab re fuit. Quippe solus imperium obtinere summum vterque cupiebat: quumque & cupiditate honorum naturali, & studio contendendi, quod sibi ipsi adsciuerant; (ægerrimè enim homines tolerant sibi à suis æqualibus ac familiaribus anteiri) ambo ingenti flagrarent; neque concedere de vlla re alter alteri volebat, quum vterque victoriam speraret; neque, si inter eos conuentum fuisset, persuadere sibi alter de altero poterat, eum non & plus iusto semper appetiturum, & denuo propter summam rerum [b] dissidium erupturum. Hoc enim animorum inter eos discrimen extabat, vt neque posterior vllo mortalium Pompeius, & omnium primus Cæsar esse vellet. Pompeius id quærebat, vt à volentibus in honore haberetur, vltroque parentibus præesset, atque [à subditis] diligeretur: Cæsar in nullo discrimine id ponebat, etiā si inuitos regeret, infensisque sibi imperaret, ipseque sibi honorum suorum autor esset. Cæterum facta, quibus ea, quæ affectarent, consecuturos se sperabant, necessario eadem apud vtrunque edebantur. Vt enim, quæ proposuerant sibi, efficerent; [c] contra suos bellum gerere, extraneorum arma in gentiles suos [2] excitare, multas pecunias iniquis rationibus [3] cogere, multos suorum necessariorum iniustè

[a] & magnitudo periculi expensa, rerumque ipsarum incertitudo ac instabilitas præuisa faciebat: & verecundia

[b] dissidio causam præbiturum. Nam indolis hoc inter eos discrimen erat, quod Pompeius nulli mortalium secundus, Cæsar etiam omnium primus esse adfectaret.

[c] quia contra suos bellum gererēt, [2] excitarent [3] raperent.

A ἔπλευσεν, οὔτ' ἄλλους τινὰς ἔπεμψε, καίτοι ῥᾳδίως ἂν πᾶσαν αὐτὴν κατασχών, ὥστε πανταχόσε ἅμα καταραι· καὶ τὰ ἐκεῖ οὔτ' ἄλλως ἀπηλλοτρίωτο, οὔτε, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἠλλοτρίωτο, ἀξιόμαχά γε ἀντιπολεμῆσαι ἦν. πορρωτέρω γὰρ τοῦ περὶ αὐτῆς δόξαι πολεμεῖν ἀφεστηκέναι ἐβούλετο, καὶ φόβον οὐδένα τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ τότε οὖσι παρασχεῖν ἠξίου. τῆς μὲν οὖν Ἰταλίας διὰ ταῦτ' οὐκ ἐπείρασεν· οὐ μὴν οὐδὲ ἐπέστειλε τῷ κοινῷ περὶ τῶν πραχθέντων οὐδέν. ἐπεὶ δὲ δὴ τὸν Καίσαρα μετὰ τοῦθ' ὁρμήσας, ἐς τὴν Θετταλίαν B ἀφίκετο.

Ἀντικαθημένων δὲ αὐτῶν ἀλλήλοις, ἡ μὲν ὄψις τῶν στρατοπέδων πολέμου τινὰ εἰκόνα ἔφερεν· ἡ δὲ δὴ χρεία τῶν ὅπλων ὡς καὶ ἐν εἰρήνῃ ἡσύχαζε. τό, τε γὰρ μέγεθος τοῦ κινδύνου διασκοποῦντες, καὶ τὸ ἄδηλον τό, τε ἀστάθμητον τῶν πραγμάτων προορώμενοι, καί τινα καὶ αἰδῶ τοῦ τε ὁμοφύλου καὶ τῆς συγγενείας ἔτι ποιούμενοι, διέμελλον· κἂν τούτῳ καὶ λόγους C περὶ φιλίας σφίσιν ἀντέπεμπον, καί τισι καὶ συναλλαγήσεσθαι διὰ ταῦτα ἔδοξαν. αἴτιον δὲ, ὅτι τοῦ τε παντὸς κράτους ἀμφότεροι ἐφιέμενοι, καὶ πολλῇ μὲν φιλοτιμίᾳ ἐμφύτῳ, πολλῇ δὲ καὶ φιλονεικίᾳ ἐπικτήτῳ χρώμενοι, (πρός τε γὰρ τῶν ἴσων καὶ πρὸς τῶν οἰκειοτάτων ἥκιστά τινες ἐλαττούμενοι φέρουσιν) οὔτέ τι συγχωρῆσαι ἀλλήλοις ἤθελον, ὥσπερ καὶ ἀμφότεροι κρατῆσαι δυνάμενοι· οὔτε πιστεῦσαι, κἂν συμβαίνῃ τι, ἐδύναντο, μὴ οὐ τοῦ D πλείονός τε ἀεὶ σφᾶς ὀριγνήσεσθαι, καὶ ὑπὲρ τοῦ παντὸς αὖθις στασιάσειν. γνώμῃ μὲν γὰρ τοσοῦτον ἀλλήλων διέφερον, ὅσον Πομπήιος μὲν, οὐδενὸς ἀνθρώπων δεύτερος, Καῖσαρ δὲ, καὶ πρῶτος πάντων εἶναι ἐπεθύμει· καὶ ὁ μὲν, παρ' ἑκόντων τε τιμᾶσθαι, καὶ ἐθελόντων προστατεῖν, φιλεῖσθαί τε ἐσπούδαζε· τῷ δὲ οὐδὲν ἔμελεν εἰ καὶ ἀκόντων ἄρχοι, καὶ μισοῦσιν ἐπιτάσσοι, τάς τε τιμὰς αὐ- E τὸς ἑαυτῷ διδοίη. τὰ μὲν δὴ ἔργα, δι' ὧν ἤλπιζον πάνθ' ὅσα ἐβούλοντο καταπράξειν ἀμφότεροι, ὁμοίως καὶ ἀνάγκῃ ἐποίουν. ἀδύνατον γὰρ ἦν αὐτῶν κατατυχεῖν τινὶ μὴ οὐ τοῖς τε οἰκείοις πολεμοῦντι, καὶ τοὺς ὀθνείους ἐπὶ τοὺς ὁμοφύλους ἄγοντι, καὶ πολλὰ μὲν χρήματα ἀδίκως συλῶντι, πολλοὺς δὲ καὶ τῶν φιλτάτων αἰο-

μὲν κτείνωσι. ὥστε εἰ καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις διήλλαττον, ἀλλὰ ταῖς γε πράξεσι, δι' ὧν ἀποπληρώσειν αὐτὰς ἤλπιζον, ὡμοιοῦντο. καὶ †διὰ τοῦθ' ὑφίεντο πρὸς ἀλλήλοις, καίπερ πολλὰς δικαιώσεις προτεινάμενοι, καὶ ἐς χεῖρας τελευτῶντες ἦλθον. ἐγένετο δὲ ὁ ἀγὼν μέγας, καὶ οἷος οὐχ ἕτερος. αὐτοί τε γὰρ ἄριστοι πρὸς πάντα τὰ πολέμια καὶ εὐδοκιμώτατοι διαφανῶς, οὐχ ὅτι τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων τῶν τότε ἀνθρώπων ἠξιοῦντο εἶναι. οἱ γὰρ ἐκ παίδων τε ἐν αὐτοῖς ἠσκημένοι, καὶ διὰ παντὸς αὐτοῖς ὡμιληκότες, ἔργα τε ἀξιόλογα ἀποδεδειγμένοι· καὶ πολλῇ μὲν ἀρετῇ, πολλῇ δὲ καὶ τύχῃ κεχρημένοι, καὶ ἀξιοστρατηγικώτατοι καὶ ἀξιονικότατοι ἦσαν. καὶ δυνάμεις Καῖσαρ μὲν, τοῦ τε πολιτικοῦ τὸ πλεῖστον καὶ καθαρώτατον, καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Ἰταλίας τῆς τε Ἰβηρίας καὶ τῆς Γαλατίας πάσης, τῶν τε νήσων ὧν ἐκράτει, τοὺς μαχιμωτάτους εἶχε· Πομπήιος δὲ συχνοὺς μὲν καὶ ἐκ τῆς βουλῆς τῆς τε ἱππάδος, κἀκ τῶν καταλόγων, ἐπῆκτο· παμπληθεῖς δὲ, παρά τε τῶν λοιπῶν ὑπηκόων, καὶ παρὰ τῶν ἐνσπόνδων καὶ δήμων καὶ βασιλέων ἠθροίκει. δίχα γὰρ δὴ τοῦ τε Φαρνάκου καὶ τοῦ Ὀρώδου, (καὶ γὰρ τοῦτον, καίτοι πολέμιον ἀφ' οὗ τοὺς Κράσσους ἀπέκτεινεν, ὄντα, προσποιεῖσθαι ἐπεχείρησε) πάντες οἱ ἄλλοι, οἱ καὶ ἐφ' ὁσονοῦν οἰκειωθέντες ποτὲ αὐτῷ, καὶ χρήματά οἱ ἔδωκαν· καὶ βοηθείας οἱ μὲν ἔπεμψαν, οἱ δὲ ἤγαγον. ὁ δὲ δὴ Πάρθος ὑπέσχετο μὲν αὐτῷ, ἂν τὴν Συρίαν λάβῃ, συμμαχήσειν· μὴ τυχὼν δὲ αὐτῆς, οὐκ ἐπήμυνε. προέχοντος δ' οὖν πολὺ τοῦ Πομπηίου τῷ πλήθει, ἐξισοῦντο σφίσιν οἱ τοῦ Καίσαρος τῇ ῥώμῃ· καὶ οὕτως ἀπ' ἀντιπάλου πλεονεξίας, καὶ ἰσόρροποι ἀλλήλοις καὶ ἰσοκίνδυνοι ἐγίγνοντο. ἔκ τε οὖν τούτων, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς αἰτίας, τῆς τε ὑποθέσεως τοῦ πολέμου, ἀξιολογώτατος ἀγὼν συνηνέχθη. ἥ τε γὰρ πόλις ἡ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς ἅπασα, καὶ πολλὴ καὶ μεγάλη ἤδη οὖσα, ἆθλον σφίσι προὔκειτο. εὔδηλον γάρ που πᾶσιν ἦν, ὅτι τῷ τότε κρατήσαντι δουλωθήσεται. τοῦτό τε οὖν ἐκλογιζόμενοι, καὶ προσέτι καὶ τῶν προτέρων ἔργων, Πομπήιος μὲν, τῆς τε Ἀφρικῆς καὶ τοῦ Σερτωρίου, τοῦ τε Μιθριδάτου, καὶ τοῦ Τιγράνου, καὶ τῆς θαλάσσης· Καῖσαρ δὲ, τῆς τε Γαλατίας καὶ τῆς Ἰβηρίας, τοῦ τε Ῥήνου καὶ τῆς Βρεττανίας, ἀναμιμνη-

† διὰ τοῦτ' οὐχ ὑφίεντο.

A iuste[a] interficere opus habebant. Ita in ea cupiditatum diuersitate, tamen actionibus, quib. expleturi eas erãt, inter se conueniebant. Vnde factum est, vt quamuis multa inuicem postulata proponerent, neuter tamen neutri quicquam cõcederent, ac demum rem prælio committerent. Fuit ea pugna ita magna, vt ei comparari nulla alia posset. Primum enim ipsi duces rei militaris vsu ac gloria longe non Romanis modo omnibus, sed vniuersis ea tempestate mortalibus præstabant. nimirum à puero in armis exercitatus vterque omnem ætatem militiæ impenderat, res memorabiles gesserat: magna virtute multaque fortuna vsus, B cum imperio, tum victoria erat dignissimus. Iam copias Cæsar habebat, [b]ex plurimis iisque optimis ciuibus constantes, tum ex reliqua Italia, ac ex Hispania, omnique Gallia, insulisque vniuersis, quibus imperabat, bellicosissimum quemque. In Pompeii castris erant complures senatorii equestrisque ordinis, quosque habitis delectibus secum adduxerat: adhæc magnam multitudinem ex iis, qui populo Romano parent, conflatã; itemque ex confœderatis populis ac regibus magnum numerũ collegerat. Nã C præter Pharnacem atque Orodem (quem ipsum quoque, etsi post Crassorum cædem hostium [c]in numero habitum, ad societatem [suam] pertrahere tentauerat) omnes alii, quos quocũque ante modo amicos habuisset, tum pecuniam ei suppeditauerant, auxilia partim miserãt, partim ipsi adduxerant. Orodes, si Syria sibi concederetur, auxilium promiserat; Syriam non adeptus, suppetias non tulit. Sed quum Pompeius multitudine D longe superior esset, Cæsariani vt pares ei essent, robore suo effecerunt. ita quũ vtrinque esset, quo altera pars alteram præstaret, quasi æquo libramento ad casum dimicationis descendebatur.[d] Hæc, & ipsa præterea causa belli, finisque ei destinatus, pugnam memoratu dignissimam commiserunt. nimirum vbi ipsa vrbs Roma, cum suo vniuerso imperio, eo iam tempore longe lateque prorogato, victoriæ præmium proponebatur, E seruitura haud dubio victori. Id ambo duces tunc cum animis suis, ac præterea suas vterque res ante præclare gestas, reputabant: Põpeius Africam, Sertoriũ, Mithridatẽ, Tigranẽ, mareq; pacatũ memoria repetebat: Cæsar Gallias, Hispaniasque, Rhenũq; & Britanniã reuocabat. Hæc eorum animos excitabant, cogitã-

a interficerent, fieri nullo modo poterat.

b tum ciuilium legionũ partem maximam selectissimamque, tum ex reliqua

c cædem hostis fuerat, ad societatẽ

d Itaq; quũ ob hac, tum ob ipsam belli causam, & materiã, pugna memoratu dignissima commissa fuit.

te vtroque, se & hæc omnia sua in periculum adducturum, & per victoriam alterius quoque gloriam suam effecturum. [a] Nam cum in aliorum victi bonorum possessionem victor venit, tum vero præsertim nominis eius splendorem in se transfert: quantoque potentiorem quis aduersarium deiecerit, tanto altius ipse ad fastigium extollitur. Itaque suos vterque milites multis verbis cohortatus est, omnibus, quæ ad præsentis pugnæ sortem, ex eaque euentura attinebant, in medium adductis. Similis tamen vtriusque fuit oratio. * etenim idem vterque propositum sibi habentes, ac de iisdem rebus verba facientes, quod vterque aduersarium suum, tyrannum, se vindicem libertatis nominabat, nullam diuersa disserendi materiam habebant. Ergo ex altera parte mortem, captiuitatem, omnium rerum amissionem; ex altera salutem, dominium, omnium rerum possessionem proponebant: denique extrema mala aut inferenda hostibus, aut ab iis accipienda esse docebant. His dictis animos ciuium cohortati, subditis quoque & sociis spe melioris, ac metu deterioris conditionis, ostenso: inter se prælio homines gentiles inuicem contubernales, eodem victu, iisdemque fœderibus vsos commiserunt. Quorsum vero attinet sortem reliquorum deplorare, quum ipsi duces ante summa inter se necessitudine deuincti, quique multa inter se arcana communicauerant, multas res communi consilio confecerant, affinitatem olim contraxerant, eundemque infantem alter vt pater, alter vt auus dilexerant, tum pugnam nihilominus conseruerint? [b] atque id vinculum consanguinitatis, quo eos natura adstrinxerat, inexatiabili dominandi cupiditate tunc dissoluere, diuulsere, dirupere. quo effectum est, vt Roma de seipsa, ac contra seipsam pugnare, ac vincendo vinci cogeretur. [c] Postquam directæ sunt acies, non extemplo concursum est: sed quia eadem ex patria, iisdemq; à penatib. profecti essent, armaturaq; & ordinibus similibus vterentur, initium pugnæ facere, mutuasque cædes edere verebantur. Erat vtrinque altum silentium, ingensque mœstitia: neq; aut progrediebatur quisquam, aut sese commouebat, sed exanimorum instar, oculis in terram defixis constiterant. Ibi Cæsar & Pompeius veriti ne, si diutius ea quies militum durasset, languidior eorum vis fieret, aut in gratiam copiæ inter se redirent; confestim

a Nam quũ alia superatorum victoribus cadũt, tum imprimis & ipsa gloria celebritas:

** etenim ex eadem erti republica, & de iisdem*

b Quippe id vinculum

c Huiusmodi ergo pugna congressi fuere. Non tamen extemplo concursum fuit, sed quia

A σχόμενοι, καὶ κινδυνεύσειν τε καὶ περὶ ἐκείνοις ἡγούμενοι, καὶ προσκτήσασθαι τὴν ἀλλήλων δόξαν σπουδὴν ποιούμενοι, ὤργων. τά τε γὰρ ἄλλα τῶν ἡττημένων τοῖς κρατοῦσι προσγίγνεται, καὶ ἡ εὔκλεια ὅτι μάλιστα. ὅσῳ γὰρ μείζω καὶ δυνατώτερον τις ἀνταγωνιστὴν καθέλῃ, τοσούτῳ καὶ αὐτὸς ἐπὶ μεῖζον αἴρεται. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς στρατιώταις πολλὰ μὲν, παραπλήσια δ' οὖν ἀλλήλοις παρήνεσαν, εἰπόντες πάνθ' ὅσα ἐν τῷ τοιούτῳ πρός τε τὸ αὐτίκα τοῦ κινδύνου καὶ πρὸς τὸ ἔπειτα πρέπει λέγεσθαι. ἔκ τε γὰρ τῆς αὐτῆς πολιτείας ὁρμώμενοι, καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν λόγους ποιούμενοι, καὶ ἀλλήλους τε τυράννους, καὶ αὐτοὺς ἐλευθερωτὰς B αὐτῶν ὀνομάζοντες, οὐδὲν σφίσι διάφορον εἰπεῖν ἔσχον. ἀλλ' ὅτι τοῖς μὲν ἀποθανεῖν, τοῖς δὲ σωθῆναι, καὶ τοῖς μὲν, αἰχμαλώτοις, τοῖς δὲ, ἐν δεσπότου μοίρᾳ πάντα τε ἔχειν, ἢ πάντων στερηθῆναι, καὶ παθεῖν ἢ ποιῆσαι δεινότατα, ὑπάρξει. τοιαύτας οὖν δή τινας παραινέσεις τοῖς πολίταις ποιησάμενοι, καὶ προσέτι καὶ τὰ τῶν ὑπηκόων, τῶν τε συμμάχων, πρός τε τὰς ἐλπίδας τῶν κρειττόνων καὶ πρὸς τοὺς φόβους τῶν χειρόνων προαγαγόντες, συνέβαλον ἀλλήλοις τοὺς ὁμοφύλους, τοὺς C συσκήνους, τοὺς συσσίτους, τοὺς ὁμοσπόνδους. καὶ τί ἄν τις τὰ τῶν ἄλλων ὀδύραιτο, ὁπότε καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι πάντα τε ταῦτα ἀλλήλοις ὄντες, καὶ προσέτι πολλῶν μὲν λόγων ἀπορρήτων, πολλῶν δὲ καὶ ἔργων ὁμοίων κεκοινωνηκότες, κῆδός τε συναψάμενοι, καὶ τὸ αὐτὸ παιδίον, ὁ μὲν, ὡς πατὴρ, ὁ δὲ, ὡς πάππος, ἀγαπήσαντες, ὅμως ἐμάχοντο; ὅσα γὰρ ἡ φύσις τὸ αἷμα αὐτῶν μίξασα συνέδησε, τότε ταῦτα τῇ ἀπληστίᾳ τῆς δυναστείας ἐπιθυμίᾳ διέλυον καὶ διέσπων καὶ D διερρήγνυσαν. καὶ δι' ἐκείνου καὶ ἡ Ῥώμη περί τε ἑαυτῇ καὶ πρὸς ἑαυτὴν κινδυνεύειν ἠναγκάζετο, ὥστε καὶ νικήσασα ἡττηθῆναι. τοιούτῳ μὲν ἀγῶνι συνηνέχθησαν· οὐ μέντοι καὶ εὐθὺς συνέμιξαν, ἀλλ' οἷα ἔκ τε τῆς αὐτῆς πατρίδος καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς ἑστίας ὁρμώμενοι, καὶ τά τε ὅπλα παραπλήσια καὶ τὰς τάξεις ὁμοίας ἔχοντες, ὤκνουν μὲν ἄρξαι τῆς μάχης, ὤκνουν δὲ καὶ φονεῦσαί τινας ἑκάτεροι. σιγή τε οὖν ἀμφοτέρων καὶ E κατήφεια πολλὴ ἦν. καὶ οὔτε τις αὐτῶν † ἐς τὰς πρόσω προσῄει, οὔθ' ὅλως ἐκινεῖτο, ἀλλ' ἐγκύψαντες ἠτρέμιζον, ὥσπερ ἄψυχοι. φοβηθέντες οὖν ὅ, τε Καῖσαρ καὶ ὁ Πομπήιος μὴ καὶ ἐπὶ πλεῖον ἡσυχάσαντες, ἀμβλύτεροί πως γένωνται, ἢ καὶ συναλλαγῶσι, προσέταξεν σπουδῇ τοῖς

† ἐς τὸ πρόσω

δὴ τοῖς τε σαλπιγκταῖς σημῆναι, καὶ ἐκείνοις συμβοῆσαι οἱ πολέμιοι. καὶ ἐταράχθη μὲν ἑκάτερον· τοσοῦτον δὲ ἐδέησαν ἐπιρρωσθῆναι, ὥστε καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἔκ τε τῆς τῶν σαλπίγγων ἠχῆς ὁμοφώνου οὔσης, καὶ ἐκ τῆς ἑαυτῶν βοῆς ὁμογλώσσου οὔσης, τό τι ὁμόφυλον σφῶν ἐξέφηναν, καὶ τὸ ὁμογενὲς ἐξήλεγξαν. κἀκ τούτου καὶ ἐς δάκρυα καὶ θρήνους ἔπεσον. ὀψὲ δ' οὖν ποτε τῶν συμμαχικῶν προκαταρξάντων, καὶ ἐκεῖνοι συνέμιξαν, ἔκφρονες ἐπ' αὐτοῖς γιγνόμενοι. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις οἷς πόρρωθεν ἡ ἀλκὴ ἦν, ἧττον τὸ δεινὸν συνέβαινεν (οὐδὲ γὰρ εἰδότες οὓς ἔβαλλον, ἐτόξευον, ἠκόντιζον, ἐσφενδόνων) οἱ δὲ δὴ ὁπλῖται οἵ τε ἱππεῖς χαλεπώτατα ἀπήλλασσον, ἅτε καὶ ἐγγὺς ἀλλήλων ὄντες, καί τι καὶ λαλεῖν σφίσι δυνάμενοι. ἐγνώριζόν τε ἅμα τοὺς αὐτοὺς παρατεταγμένους, καὶ ἐτίτρωσκον, ἀνεκαλοῦντο, καὶ ἐφόνευον· τῶν πατρίδων ἐμέμνηντο, καὶ ἐσκύλευον. ταῦτα μὲν οἵ τε Ῥωμαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐκ τῆς Ἰταλίας συστρατευόμενοι σφίσιν, ὅπου ποτὲ περιέτυχον ἀλλήλοις, καὶ ἔπραττον καὶ ἔπασχον· καὶ πολλοὶ πολλὰ καὶ οἴκαδε δι' αὐτῶν τῶν σφαγέων ἐπεστέλλοντο. τὸ δὲ ὑπήκοον καὶ προθύμως καὶ ἀφειδῶς ἐμάχετο, πολλὴν σπουδὴν ὥσπερ ποτὲ ὑπὲρ τῆς σφετέρας ἐλευθερίας, οὕτω τότε κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων δουλείας ποιούμενοι, ἐπιθυμίᾳ τε ἐν πᾶσιν αὐτῶν ἐλαττούμενοι, ὁμοδούλους σφᾶς ἔχειν. μεγίστη τε οὖν μάχη καὶ πολυειδεστάτη διά τε ταῦτα καὶ διὰ τὸ πλῆθος, τό τε πολυειδὲς τῆς παρασκευῆς, ἐγένετο. πάμπολλοι μὲν γὰρ ὁπλῖται, πάμπολλοι δὲ καὶ ἱππεῖς, τοξόται τε ἕτεροι, καὶ σφενδονῆται ἄλλοι ὄντες, τό τε πεδίον πᾶν κατέλαβον· καὶ σκεδασθέντες πολλαχῇ μὲν ἀλλήλοις, οἷα ὁμόσκευοι, πολλαχῇ δὲ καὶ ἑτέροις, ἀναμὶξ ἐμάχοντο. προέσχον δ' οἱ Πομπήιοι τῇ ἱππείᾳ καὶ τῇ τοξείᾳ, καὶ διὰ τοῦτο πόρρωθέν τε ἐκκυκλούμενοί τινας, προσβολαῖς αἰφνιδίοις ἐχρῶντο, καὶ συνταράξαντες αὖθις ἐξανεχώρουν· εἶτ' αὖθις καὶ μάλ' αὖθις ἐπετίθεντο σφίσι, ποτὲ μὲν ἐνταῦθα, ποτὲ δὲ ἐκεῖσε μεθιστάμενοι. οἱ οὖν Καισάρειοι ταῦτά τε ἐφυλάσσοντο, καὶ τὰς τάξεις σφῶν ἐξελίσσοντες, ἀντιπρόσωποί τε ἀεὶ τοῖς προσβάλλουσιν ἐγίγνοντο· καὶ ὁμόσε αὐτοῖς χωροῦντες, τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τῶν ἵππων ἀντελαμβάνοντο, προθύμως ἀγωνιζόμενοι. καὶ γὰρ πεζοὶ τοῖς ἱππεῦσιν αὐτῶν κοῦφοι ἐπ' αὐτὸ τοῦτο συνετετάχατο. καὶ ταῦτα οὐ καθ' ἕνα, (ὥσπερ εἶπον) ἀλλὰ πολλαχῇ ἅμα σποράδην ἐγίγνετο· ὥστε τῶν μὲν πόρρωθεν μαχομένων, τῶν δὲ συστάδην ἀγωνιζομένων, καὶ τῶν μὲν παιόντων τινάς, τῶν δὲ παιομένων,

A festim classicum cani, clamoremque militarem tolli iusserunt [a] Tantum abfuit, vt animos militum hoc accenderet; vt quum tubas eundem vtrinque [b] cantum sonare, suosque clamore & lingua inter se conuenire audissent, eo magis se eiusdem gentis generisque esse cognoscerent. itaque lacrymæ luctusque eos occupauêre. Tandem ab auxiliariis initio pugnæ facto, ipsi quoque [c] congressi sunt. Qui eminus pugnabant, quia quos sagittis, iaculis, fundisque suis peterent, ignorabant, minori malo conflictabantur: at legionarii miltes, equitesque, pugnam acerbissimam depugnauere: quia comminus concurrentes, ita vt exaudiri etiam voces mutuæ possent, hostes agnitos vulnerare, nominatimque compellatos trucidare, interque recordationem communis patriæ spolia legere opus habebant. [d] Hæc conditio Romanorum, reliquorumque Italorum erat, sicubi in se mutuo incidissent: multique eorum suis percussoribus mandata domum perferenda iniungebant. Qui verò alias Romanæ reipublicæ subditi erāt, † ii magna contentione prœliabantur, neque sanguini parcebant: vtque olim pro sua libertate, ita tunc aduersus seruitutem Romanam enixe laborabant: [e] id secum cogitantes, fore vt eandem cum victis seruitutem subirent. Fuit hæc pugna & maxima, & perquam multiplex, [f] cum ob multitudinem, tum ob rei bellicæ apparatum varium. Vniuersus enim campus legionariis [g] militibus, equitibus, sagittariis, funditoribusque opplebatur: iique passim diffusi modo cum similis, modo cum diuersæ armaturæ hostibus promiscue confligebant. Pompeiani equitatu, sagittariorumque vsu priores erant: itaque si quibus se e longinquo circunfudissent, eos subito inuadebant, perturbatisq; iisdem recedebant; mox iterū iterumq; eosdem adoriebantur, in aliam subinde aliamque partem conuersi. Id vt cauerent Cæsariani, explicatis ordinibus hosti irruenti [h] aduersam aciem opponere, in congressu viros equosque inuadere, acriter prælio contendere, pedites secum velites habere, qui inter equitatum præliari consueuerant. Hæc non vno, sed multis simul in locis fiebant passim. Sic aliis eminus, comminus aliis pugnantibus; aliis ferientibus, aliis ictis; aliis fugientibus, aliis insectantibus;

[a] Ac sedatum quidem vtrumq; sed tantum abfuit.
[b] sonitum edere.
[c] congressi sunt eorum exemplo ad furorē acti.
[d] Hæc & perpetrabāt, & patiebantur Romani, ceteriq; commilitones eorum itali sicubi
† alacriter & absq; intermissione præliabantur, vtq; olim
[e] idq; studio consequendi, vt ipsi rebus omnibus inferiores, eos seruitutis participes haberent.
[f] quū ob ea, quæ dicta sunt, tum ob multitudinē hominum, & adparatus varietatem.
[g] militibus plurimis equitibus,
[h] vultum ad uersos opponere.

multa & pedestria & equestria certamina cernere erat: multaque insolita præter opinionem [a] eueniebant. [qui modò aliũ in fugã dederat, iã ipse tergũ vertebat: qui modo fugerat insequẽtem, eundẽ cõuersus impetebat: q alii vulnus imposuerat, ipse sauciabatur: alius collapsus, stantẽ interficiebat: alii nullo vulnere accepto peribãt, alii semimortui cędes edebant: hi gaudebant, † lætumque clamorem tollebant; illi dolebant, ac eiulabant: denique omnia clamoris erant, gemitusque plena, hocque ipsum plurimorum animis perturbationem afferebat. Nam externorum etiam, linguaque peregrina vtentium hominum voces ignotæ, terrorem afferebant: ac si qui mutuo intelligerent: iis malum multipliciter augebatur. nam præter suas miserias, etiam proximorum ærumnas conspiciebant, audiebantque. Quum diu admodum, ancipiti esset euẽtu dimicatum, multique vtrinq; ex æquo cecidissent, aut vulnerati essent; demum Pompeius, cuius exercitus maiori parte ex Asianis, nullumque belli vsum habentibus constiterat, victus est: quod ei iam ante, quam prælio decerneret, proditum fuerat. Fulmina enim in castra eius deciderant: ignis in aere supra vallum Cæsaris visus, in castra Pompeii decubuerat: signis eius militaribus apes insederant: victimæ multæ, quum iam ad altaria adducerentur, aufugerant. Adeo se huius pugnæ prædictiones ad reliquos quoque homines [b] extulerant, vt multis in locis eo ipso die, quo ea commissa fuit, exercituum conflictus, armorumque strepitus exauditi sint. Pergami tympanorum cymbalorumque sonitus à fano Bacchi ortus, totam vrbem peragrauit. Trallibus in templo Victoriæ palma enata est, ipsaque dea ad simulacrum Cæsaris, cui ex obliquo collocata fuerat, sese obuertit. Syris duo iuuenes pugnæ huius exitum annuntiantes, nusquam postea apparuere. Patauii, (quæ nunc Italiæ vrbs est, eo tempore Galliæ fuit) aues quædam non indicia modo huius euenti exhibuerunt, sed quodammodo rem ipsam demonstrauêre. nam C. Cornelius quidam omnia, quæ euenêre eo prælio, perfecte ab iis notauit; iisque qui cum ipso erant, exposuit. Hæc, & his plura, ipso adeo pugnæ die ostenta acciderũt: [c] quũque in præsentia fides eis non haberetur, rei gestæ nuntio allato, admirationi fuerũt. Cęterum Pompeiani, pars in prælio occubuêre, pars fuga, quò quisque valebat, dilapsi sunt: [d] reliqui [in potestatem Cæsaris post pugnam venerunt.] Ex his Cæsar eos, qui ex delectu militarant, con-

[a] sæpius eueniebant.

† ac pæanem canebãt; illi

[b] extendebant,

[c] quumque statim fides eis

[d] reliqui ad hostem transierunt. Ex his Cæsar, quotquot gregarii erant, absolutis iniuriis, legionibus suis adscripsit.

A φευγόντων ἑτέρων, διωκόντων † ἑτέρων, πολλὰς μὲν πεζομαχίας, πολλὰς δὲ καὶ ἱππομαχίας ὁρᾶσθαι. κἀν τούτῳ καὶ παρὰ * δόξαν τι συχνὰ συνέβαινε. καὶ γὰρ τρέψας τις τινὰ, ἐτρέπετο, καὶ ἄλλος ἐκκλίνας τινὰ, ἀντεπέθετο αὐτῷ. πλήξας τις ἕτερον, αὐτὸς ἐτιτρώσκετο, καὶ πεπτωκὼς ἄλλος, τὸν ἑστηκότα ἀπεκτίννυε. καὶ πολλοὶ μὲν καὶ ἄτρωτοι ἔθνησκον, πολλοὶ δὲ καὶ ἡμιθνῆτες ἐφόνευον. καὶ οἱ μὲν ἔχαιρον, καὶ † ἐπαιώνιζον· οἱ δὲ ἐλυποῦντο, καὶ ὠλοφύροντο· ὥστε βοῆς καὶ στεναγμῶν πάντα πληρωθῆναι, καὶ τοῖς πλείοσι B καὶ ἐκ τούτου ταραχὴν ἐγγενέσθαι. τὰ γὰρ λεγόμενα, ἄσημα σφίσι διά τε τὸ ἀλλοεθνὲς καὶ διὰ τὸ ἀλλόθροον ὄντα, δεινῶς αὐτοὺς ἐξέπλησσε. τοῖς δὲ δὴ συνιεῖσιν ἀλλήλων, πολλαπλάσιον τὸ κακὸν * συμβῆναι. πρὸς γὰρ τοῖς ἰδίοις σφῶν παθήμασι, καὶ τὰ τῶν πέλας καὶ ἑώρων ἅμα καὶ ἤκουον. τέλος δὲ, ἰσορρόπως αὐτῶν ἐπὶ μακρότατον ἀγωνισαμένων, καὶ πολλῶν ἀμφοτέρωθεν ὁμοίως καὶ πεσόντων καὶ τρωθέντων, ὁ Πομπήιος, ἅτε καὶ Ἀσιανὸν καὶ ἀγύμναστον τὸ πλεῖον τοῦ στρατοῦ ἔχων, ἡττήθη. ὥσπερ C που καὶ πρὸ τοῦ ἔργου οἱ ἐδεδήλωτο. κεραυνοί τε γὰρ ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ † ἐσέπεσον, καὶ πῦρ ἀέριον ὑπὲρ τοῦ τοῦ Καίσαρος ταφρείας φανὲν, ἐς τὴν ἐκείνου κατέσκηψε· τά τε σημεῖα αὐτοῦ τὰ στρατιωτικὰ μέλισσαι περιέσχον, καὶ πολλὰ τῶν ἱερείων αὐτοῖς ἤδη τοῖς βωμοῖς προσαγόμενα ἐξέδρα. καὶ οὕτω γε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὁ ἀγὼν ἐκεῖνος ἔτεινεν, ὥστε πολλαχόθεν αὐτῇ τῇ τῆς μάχης ἡμέρᾳ, καὶ στρατοπέδων συνόδους, καὶ ὅπλων κτύπους συμβῆναι. ἔν τε D Περγάμῳ τυμπάνων τέ τινα καὶ κυμβάλων ψόφον ἐκ τοῦ Διονυσίου ἀρθέντα, διὰ πάσης τῆς πόλεως χωρῆσαι· καὶ ἐν Τράλλεσι φοίνικά τε ἐν τῷ τῆς Νίκης ναῷ ἀναφῦναι, καὶ τὴν θεὸν αὐτὴν πρὸς εἰκόνα τοῦ Καίσαρος, ἐν πλαγίῳ που κειμένην, μεταστραφῆναι· τοῖς τε Σύροις δύο τινὰς νεανίσκους τὸ τέλος τῆς μάχης ἀγγείλαντας, ἀφανεῖς γενέσθαι· καὶ ἐν Παταουΐῳ τῷ νῦν Ἰταλίας, τότε δὲ ἔτι Γαλατίας, ὄρνιθάς τινας οὐχ ὅτι διαγγεῖλαι αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ δεῖξαι τρόπον τινά. Γάιος γάρ τις Κορνήλιος πάντα τὰ γενόμενα E ἀκριβῶς τε ἐξ αὐτῶν ἐτεκμήρατο, καὶ τοῖς παροῦσιν ἐξηγήσατο. ταῦτα μὲν ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὡς ἥκιστα συνηνέχθη, καὶ παραχρῆμα μὲν ἠπιστεῖτο, (ὥσπερ εἰκὸς ἦν) ἀγγελθέντων δὲ τῶν πραχθέντων, ἐθαυμάζετο. Τῶν δὲ δὴ Πομπηιείων τῶν μὲν ἐν χερσὶ φθαρέντων, οἱ μὲν ἔφυγον ὅπῃ ποτὲ ἠδυνήθησαν, οἱ δὲ καὶ † μετὰ τοῦτο. καὶ αὐτῶν ὁ Καῖσαρ τοὺς μὲν ἐν τῷ τεταγμένῳ στρα-

† ἄλλοι; Xiphil. recte.

* δόξαι τι συχνά

† ἐπαιάνιζον.

* συνέβαινε

† Xiphil. ἐνέσκηψε,

† Xyland. μετὰ τοῦτο ἐάλωσαν. Rectius, οἱ δὲ καὶ μετὰ τοῦτο ἡλίσκοντο. καὶ αὐτῶν

A τευομένους, ἐς τὰ ἑαυτοῦ στρατόπεδα ἐσέγραψε, μηδὲν σφίσι μνησικακήσας· τῶν δὲ δὴ βουλευτῶν τῶν τε ἱππέων ὅσους μὲν καὶ πρότερόν ποτε ᾑρηκὼς ἠλεήκει, ἀπέκτεινε, πλὴν εἴ τινας οἱ φίλοι αὐτοῦ ἐξῃτήσαντο (τούτοις γὰρ ἕνα ἑκάστῳ τότε σῶσαι συνεχώρησε) τοὺς δὲ λοιπούς, τοὺς τότε πρῶτον ἀντιπολεμήσαντας αὐτῷ ἀφῆκεν εἰπών, ὅτι οὐδέν με ἠδικήκασιν οἱ τὰ τοῦ Πομπηίου φίλου σφίσιν ὄντος ἐσπουδακότες, μηδεμίαν εὐεργεσίαν παρ' ἐμοῦ ἔχοντες. ὃ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ πρὸς τοὺς δυνάστας, τούς τε δήμους τοὺς συναραμένους οἱ, ἐποίησε. B πᾶσι γὰρ αὐτοῖς συνέγνω, ἐννοῶν ὅτι αὐτὸς μὲν ἢ οὐδένα ἢ τινὰ αὐτῶν ἠπίστατο, παρ' ἐκείνου δὲ δὴ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ προπεπόνθεσαν. καὶ πολύ γε τούτους μᾶλλον ἐπῄνει, τῶν εὐεργεσίας μέν τινας παρὰ τοῦ Πομπηίου προλαβόντων, ἐν δὲ δὴ τοῖς κινδύνοις αὐτὸν ἐγκαταλιπόντων. τοὺς μὲν γὰρ καὶ ἑαυτῷ δι' εὐνοίας ἔσεσθαι ἤλπιζε· τοὺς δέ, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἔδοξάν τι οἱ χαρίσασθαι, ἀλλὰ προδόντας γε τὸν ἴδιον φίλον γενομένους, οὐδ' ἑαυτοῦ ποτε φείσεσθαι ἐνόμιζε. τεκμήριον δέ, ὅτι Σαδάλου μὲν τοῦ C Θρᾳκός, καὶ Δηιοτάρου τοῦ Γαλάτου, καίτοι καὶ ἐν τῇ μάχῃ γενομένων, Ταρκονδιμότου τε ἐν μέρει μέν τινι τῆς Κιλικίας δυναστεύοντος, πλεῖστον δὲ αὐτῷ πρὸς τὰ ναυτικὰ βοηθήσαντος, ἐφείσατο· τί γὰρ δεῖ τοὺς ἄλλους τοὺς τὰς συμμαχίας πέμψαντας καταλέγειν, οἷς καὶ αὐτοῖς συγγνώμην ἔνειμε, χρήματα μόνον παρ' αὐτῶν λαβών; ἄλλο γὰρ οὐδὲν οὔτε ἔδρασε σφᾶς, οὔτ' ἀφείλετο καίτοι πολλῶν πολλὰ καὶ μεγάλα, τὰ μὲν πάλαι, τὰ δὲ καὶ τότε, παρὰ τοῦ Πομπηίου εἰληφότων. μέρος μὲν D γάρ τι τῆς Ἀρμενίας τῆς τοῦ Δηιοτάρου γενομένης, Ἀριοβαρζάνῃ τῷ τῆς Καππαδοκίας βασιλεῖ ἔδωκεν. οὐ μέντοι καὶ τὸν Δηιόταρον ἐν τούτῳ τι ἔβλαψεν, ἀλλὰ καὶ προσευεργέτησεν. οὐ γὰρ ἐκείνου τὴν χώραν ἀπετέμετο, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Φαρνάκου πᾶσαν τὴν Ἀρμενίαν κατειληφθεῖσαν καταλαβών, τὸ μέν τι αὐτῆς τῷ Ἀριοβαρζάνῃ, τὸ δὲ δὴ τῷ Δηιοτάρῳ ἐχαρίσατο. καὶ τούτοις μὲν οὕτως ἐχρήσατο· τῷ δὲ δὴ Φαρνάκῃ, * προβαλλομένῳ ὅτι μὴ προσαμύναι τῷ Πομπηίῳ, κἀκ τούτου συγγνώμης, ἐφ' οἷς E ἐπεποιήκει, τυχεῖν ἀξιοῦντι, οὔτε εἶπεν ἐπιεικὲς οὐδέν, καὶ προσέτι καὶ αὐτὸ τοῦτ' ἐνεκάλεσεν, ὅτι καὶ πονηρὸς καὶ ἀνόσιος περὶ τὸν εὐεργέτην ἐγένετο. τοσαύτῃ μὲν καὶ φιλανθρωπίᾳ καὶ ἀρετῇ πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀντιπολεμήσαντάς οἱ ἔπειτα ἐχρῆτο. ἀμέλει καὶ τὰ γράμματα τὰ ἀπόρρητα τὰ ἐν τοῖς τοῦ Πομπηίου κιβωτίοις εὑρεθέντα, ὅσα τινῶν τε πρὸς ἐκεῖνον

* προβαλλομένῳ ὅτι

condonatis omnibus iniuriis, inter suos milites adscripsit. Ex senatoribus vero, equitibusque, quos ante etiam captos misericordia prosecutus fuerat, omnes morte multauit: exceptis iis, quos amici eius (singulis enim vnius salutem donauerat) à supplicio exemerunt. Reliquos, qui tum primum contra ipsum arma tulissent, dimisit; nihil eos contra se deliquisse addens, qui nullo suo beneficio affecti, Pompeii, cuius amicitia vsi essent, rebus studuissent. Eundem se regulis etiam, populisque, qui auxilia Pompeio tulerant, exhibuit; omnibusque delicti gratiam fecit. Etenim cogitabat apud animũ suum, nullã sibi, aut certe exiguã cum iis intercessisse notitiam; quum Põpeii multa magnaq; in eos cõstituisset merita. Itaq; lõge plus laudis, eis tribuebat, quam illis, qui quum à Põmpeio beneficiis essent affecti, in periculo eundem destituissent: atque alteros quidem illos sibi quoque fidos fore sperabat: hos autem, vt maximam nunc sibi beneuolentiam ostentarent, quia suum tum amicum proiecissent, ne sui quidem olim rationem habituros. Argumento autem huic, quod diximus, est: quod † Sadalo Thraci, & Deiotaro Gallogræco, qui in ipso prælio adfuerant, ac Tarcondimoto, qui Ciliciæ partem ‡ sub se habuerat, re autem naual Pompeium plurimum iuuerat, pepercit. Ne cæteros colligam, quibus, quum Põpeio auxilia misissent, tantum imperata pecunia, neque vllo alio supplicio imposito, aut vlla alia re multatis, veniam dedit: quamuis eorum quidã multa ac magna præmia à Pompeio partim iam ante, partim tum accepissent. Partem Armeniæ Cæsar, q̃ Deiotaro parebat, Ariobarzani Cappadotiæ regi attribuit. Qua in re non modo damnum nullum Deiotaro dedit, sed beneficium adiecit. non enim ei partem regni ademit, sed omnem Armeniam, quæ sub Pharnacis imperio restabat, occupatam, partim Ariobarzani, partim Deiotaro donauit. Hac in eos clementia vsus, [a] Pharnacem [postmodo] se purgantem, quia Pompeio non esset opitulatus, ideoque ignosci suis actionibus postulantem, non modo nulla humanitate prosecutus est, sed id quoque vitio ei dedit, [b] quod impius in benefactorem suum fuisset. Ea Cæsar mansuetudine atque virtute in omnes, qui contra ipsum in bello stete rant, deinde [quoque] vsus est. Quinetiam, quum secretę literę in scriniis Põpeii essent repertæ, [c] ex quibus multorum

† Sadali

‡ sibi subiectam habebat,

a Pharnacē etiam prætendentem, quod Pompeio

b quod & improbus & impius

c qua beneuolentiam quorundam erga Pompeium, animi acerbitatem aduersus Cæsarem prodebant, neque legit

animos, quomodo fuissent & erga Pompeium & contra se affecti, Cæsar deprehendere potuisset, neque legit eas, neque descripsit, sed extẽplo cremauit: ne quid grauius in quenquam statuere ex literis cogeretur. [a]Itaq; merito quis odio eos habere possit, qui insidias deinde vitæ Cæsaris struxerunt. quod eo minus temere à me dictum accipiendum est, quando M. Brutus Capio, qui eum postea interfecit, ab eo tũ & captus fuit, & salute donatus.

a Ex quo factum, vt a dignè odio habuerunt, eos qui deinde vitæ Cæsaris insidias struxerunt. Quod aliter a me non dicitur, quã quod etiam M. Brutus Capio,

A εὔνοιαν καὶ τὴν πρὸς † ἑαυτὸν δύσνοιαν ἤλεγχεν, οὔτ' ἀνέγνω, οὔτ' ἐξεγράψατο· ἀλλ' εὐθὺς κατέφλεξεν, ὅπως μηδὲν ἀπ' αὐτῶν δεινὸν ἀναγκασθῇ δρᾶσαι. ὥστε † τινὰ καὶ διὰ ταῦτα τοὺς ἐπιβουλεύσαντας † αὐτῷ μισῆσαι. τοῦτο δὲ οὐκ ἄλλως εἶπον, ἀλλ' ὅτι καὶ † ὁ Καπίων ὁ Βροῦτος ὁ Μάρκος, ὁ μετὰ τοῦτο αὐτὸν ἀποκτείνας, καὶ ἑάλω τότε ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐσώθη.

† αὐτόν; Xiph. † καί † ὁ Καιπίων

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVADRAGESIMUSSECUNDUS.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ τὸ τεσσαρακοστὸν δεύτερον βιβλίον.

HÆC INSVNT LIBRO XLII. Romanæ historiæ Dionis.

Vt Pompeius in Thessalia victus, fugerit, in Ægyptoque perierit.

Quomodo Cæsar Pompeium insequendo in Ægyptum venerit.

Quemadmodum Romæ res inter Cæsarem & Pompeium gestæ, annuntiatæ: ac quæ in honorem Cæsaris decreta sint.

De seditione Romanorum per absentiam Cæsaris.

Vt Cæsar Ægyptios bello subegerit, Cleopatræque gratificatus sit.

Vt Pharnacem idem deuicerit.

De Cæsaris reditu ad vrbem, ac quemadmodũ res vrbanas constituerit.

De eiusdem expeditione in Africam.

ΤΑ'ΔΕ Ε'ΝΕΣΤΙΝ Ε'Ν ΤΩ τεσσαρακοστῷ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

Ὡς Πομπήϊος ἡττηθεὶς ἐν Θεσσαλίᾳ, ἔφυγε, καὶ ἀπέθανεν ἐν Αἰγύπτῳ.

Ὡς Καῖσαρ, Πομπήϊον ἐπιδιώκων, εἰς Αἴγυπτον ἦλθεν.

Ὡς ἠγγέλθη τὰ κατὰ Καίσαρα καὶ Πομπήϊον εἰς Ῥώμην· καὶ ἃ ἐψηφίσαντο τῷ Καίσαρι.

Ὡς Καῖσαρ Αἰγυπτίοις πολεμήσας, κατεστρέψατο αὐτοὺς, καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ ἐχαρίσατο.

Ὡς Καῖσαρ Φαρνάκην ἐνίκησεν.

Ὡς Καῖσαρ ἐς Ῥώμην ἐπανῆλθε, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ κατεστήσατο.

Ὡς Καῖσαρ ἐς Ἀφρικὴν ἐστράτευσεν.

ΧΡΟ'ΝΟΥ ΠΛΗ'ΘΟΣ, ΤΑ' ΛΟΙΠΑ' Ε'ΤΗ Γ, Ἰουλίου Καίσαρος τὸ β', καὶ Πουπλίου Σερουϊλίου Ἰσαυρικοῦ ὑπατείας. καὶ ἄλλο ἔτος ά, ἐν ᾧ ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι, οἵδε ἐγένοντο.

Ἰούλιος Γ. υ. Καῖσαρ, δικτάτωρ τὸ β', καὶ Μ. Ἀντώνιος, Μ. υ'. ἵππαρχος.

ὕπατοι δὲ,

Κ. Φούφιος Κ. υ'. Καλῆνος, καὶ Π. Οὐατίνιος, Π. υ.

HAEC GESTA SVNT PARTIM RELIQVA Eius anni parte, quo consules fuerunt Iulius Cæsar, II, & P. Seruilius Isauricus: partim insequenti anno, in quo Iulius C.F. Cæsar dictaturam iterum gessit, magistro equitum M. Antonio, M.F.

Consules autem fuerunt.

ANNO V.C. 707.

Q. Fufius Q.F. Calenus, & P. Vatinius, P. filius.

Ἡ ΜΕΝ

Η μὲν οὖν μάχη τοιάδε τις ἐγένετο· καὶ ἀπ' αὐτῆς ὁ Πομπήιος πάντων τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων παραχρῆμα ἀπέγνω· καὶ οὐκέτ' οὐδὲ τῆς ἰδίας ἀρετῆς, οὔτε τοῦ τῶν λοιπῶν στρατιωτῶν πλήθους, οὔθ' ὅτι πολλάκις ἡ τύχη δι' ἐλαχίστου τοὺς πταίσαντας ἀναλαμβάνει, λογισμόν τινα ἐποιήσατο· καίτοι ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ πλεῖστον τὸ εὔθυμον, πλεῖστον δὲ τὸ εὔελπι παρὰ πάντα ὅσα ἐσφάλη, ἀεί ποτε σχών. αἴτιον δὲ, ὅτι ἐν μὲν ἐκείνοις ἀντίπαλος ὡς πλήθει τοῖς ἐναντίοις ὢν, οὐ προελάμβανε τῇ γνώμῃ τὴν νίκην, ἀλλ' ἐπ' ἀμφότερα τὴν ἔκβασιν τῶν πραγμάτων, ἔν τε τῷ θαρσοῦντι, καὶ πρὶν ἐς κατάπληξίν τινα ἀφικέσθαι, προσκοπῶν, οὐκ ἠμέλει τῆς τοῦ χείρονος θεραπείας· καὶ διὰ τοῦτ' οὔθ' ὑπείκειν ταῖς συμφοραῖς ἠναγκάζετο, καὶ ἀναμάχεσθαι ῥαδίως ἐδύνατο· τότε δὲ, πολλῷ τοῦ Καίσαρος περισχήσειν δοκῶν, οὐδὲν προεῖδετο. οὐκοῦν οὐδὲ τὸ στρατόπεδον ἐν ἐπιτηδείῳ ἐποιήσατο, οὐδ' ἀναφυγὴν οὐδεμίαν ἡττηθέντι οἱ παρεσκεύασε. † τρίψαι τε δυνηθεὶς ἂν τὰ πράγματα, κἂν τούτῳ ἀμαχεὶ κρατῆσαι, (στρατός τε γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐτῷ προσεγίγνετο, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἄφθονα, ἅτε ἔν τε φιλίᾳ τῇ πλείστῃ χώρᾳ ὤν, καὶ ναυκρατῶν, εἶχεν) ὅμως, εἴτε ἐθελοντὴς, ὡς καὶ πάντως νικήσων, εἴτε καὶ ὑπὸ τῶν συνόντων ἐκβιασθεὶς, ‡ συνέβαλλε. καὶ διὰ τοῦτ' ἐπειδὴ τάχιστα ἐνικήθη, δεινῶς ἐξεπλάγη· καὶ † οὔτε ἐπιβούλευμα χρεῖον, οὔτε ἐλπίδα βεβαίαν ἐς τὸ ἀνακινδυνεῦσαι ἔσχεν. ὅταν γάρ τι ἀπροσδοκήτως τινὶ καὶ μετὰ πλείστου παραλόγου προσπέσῃ, τό, τε φρόνημα αὐτοῦ ταπεινοῖ, καὶ τὸ λογιζόμενον ἐκπλήσσει, ὥστ' αὐτὸν κάκιστόν τε καὶ ἀσθενέστατον τῶν πρακτέων κριτὴν γίνεσθαι. οὐ γὰρ ἐθέλουσιν οἱ λογισμοὶ τοῖς φόβοις συνεῖναι, ἀλλ', ἂν μὲν προκατάσχωσί τινα, καὶ μάλα γενναίως αὐτοὺς ἀπωθοῦνται· ἂν δ' ὑστερήσωσιν, ἡττῶνται. διὰ μὲν δὴ ταῦτα καὶ ὁ Πομπήιος, ὡς οὐδὲν αὐτῶν προειδόησε, καὶ γυμνὸς καὶ ἄφρακτος ἐγένετο· τάχ' ἂν μὴ χαλεπῶς, εἴπερ τι προεώρατο, πάντα διὰ ταχέων ἀνακτησάμενος. τῶν τε γὰρ μεμαχημένων

† τρίψαι Xiphil.

‡ Xiphil. συνέβαλε.

† διὰ ταῦτ' ἐπειδή τι

Prælio ad hunc, quem exposui, modū confecto; Pompeius neque suæ virtutis, neque multitudinis eorum, qui pugnę supererant, militum memor, neque eo secum expenso, quod sæpe leuissimo momento fortuna eos, quorum res sunt afflictæ, in integrum restituit, omnem de rebus suis spem proiecit: quum prioribus temporibus summo animi robore constanter vsus fuisset, ac bene semper in rebus aduersis sperare consuesset. Enimuero in causa hoc fuit, quod superioribus illis temporibus æquo marte sibi cum aduersæ partis hominibus contendendum existimans, non præceperat certam animo victoriam, sed euentu in vtranque partem pręuiso, priusquam vel fiducia efferretur, vel in terrorē perueniret, curam emendandorū aduersariorū (si qua accidissent) non omittebat: itaq; neque cedere infortuniis opus habebat, & detrimentum acceptum sarcire facile poterat: tunc verò, quod multis partibus se Cæsare superiorē futurum persuasum haberet, nihil eiusmodi præuidit. nam neq; idoneo loco castra posuit, neq; refugium sibi, si superatus foret, vllum comparauit: quumque rem extrahere, atque ita victoriam sine prælio obtinere potuisset, (nam & singulis diebus copiæ eius augebantur, & rerum necessariarū commeatu, vt in amica sibi ferè regione versans, ac classe præualens, abundabat) tamen siue sponte sua, quasi haud dubia victoria, siue à suis coactus, signa contulit. Vnde factum est, vt simulatque prælio victus fuit, mirum in modum attonitus, neq; consilium commodum, neque spem firmam fortunę denuo periclitandæ capere potuerit. Quæ enim hominibus præter expectationem ac quammaximè inopinatò accidunt, ea & animos horum deiiciunt, & rationem conturbant: vt ad ferendam de eo, quod agendum sit, sententiam minimè omnium valeant. Neque enim consiliis iuxta metum locus est, sed vbi animum consilia anteceperunt, strenue admodum timores exturbant: sin anteueniantur ab his, succumbunt. Sic Pompeius eo tempore, quia euentum cum animo suo non iam ante considerauerat, nudus inermisque inuentus est: quod si futura præuidisset, videbatur facile omnia potuisse recuperare. Nam & ex pugna permulti e-

uaserant, & alias non exiguas copias etiā-num habebat: ac (quod præcipuum est) magnam vim pecuniæ possidebat, mareque vniuersum obtinebat: prǽterea vrbes cum in ea regione, tū Asianæ quoque ipsum, etiam aduersa passum, diligebant. Nunc, vbi id, quo maxime cōfisus fuerat, male ei cecidit: præsenti terrore ita percussus, vt reliquis istis vti non cogitaret, extemplo castris relictis, Larissam paucis comitātib. profugit. vrbē ipsam, quanquā inuitantib. ciuibus ingressus non est: ne se recepto, culpā Larissæi sustinendā haberent: sed postquam eos ad victoris amicitiā accedere iussit, ipse, reb. necessariis acceptis, ad mare progressus, naui oneraria in Lesbum aduectus est: vbi vxorem suā Corneliam Sextumque filium habebat. His ad se acceptis, ac ne † Mitylenas quidem intrans, in Ægyptum nauigare instituit, spe auxilii à rege Ptolemæo impetrādi. erat enim is, Ptolemæi eius filius, quem Pompeius per Gabiniū in regnum restituerat: itaque naues quoque auxilio Pōpeio miserat. Accepi quidem, habuisse in animo Pompeiū, vt ad Parthos confugeret; sed credere id nequeo. tanto. n. post Crassi expeditionem Romanos odio Parthi habebāt, Pompeiumque in primis, tāquam Crassi necessarium: vt legatū quoque eius, suppetiarum petendarum causā missum, iure gentium violato, in vincula coniecerint. Neque vero Pompeius sustinuisset, supplex reb. euersis ad inimicissimos sibi homines confugere; à quibus, saluis etiamnū rebus, nihil impetrauerat. Cæterum Pompeius, ob eas, quas demōstraui, causas in Ægyptum contendens, propter cōtinētem ad Ciliciam vsque vect⁹, inde ad Pelusiū traiecit: vbi Ptolemæ⁹ bellum contra sororem Cleopatrā gerēs, castra habebat. Ibi nauiū cursu inhibito, quia egredi in terrā, nisi tuto sibi id licere cōperisset, non audebat; ad regē aliquos de suis misit, qui reuocato ei in memoriā suo in patrē eius beneficio peterēt, vt certis firmisq; conditionib. cōcederetur naues appellere. Ipse rex (puer enim ætate adhuc erat) nihil respondit. Ast Ægyptii quidā, ac L. Septimius, homo Romanus, qui aliquando sub Pōpeio stipendia fecerat, & cū Gabinio fuerat, ab eoque[a] Ptolemęi satelles relictus erat, tanquā amici ad Pōpeium venere, sed impie necem ei machinati sunt: vnde piaculo & sese & ‡ Ægyptū obstrinxerunt. nam & paulo post ipsos

† Mitylenen

a ab eoque relictus Ptolemaeo, ad præsidium & custodiā ipsius erat.

‡ Ægyptum Graeci [illegible]

A συχνοὶ προσεγεγένηντο, καὶ ἑτέρας δυνάμεις οὐ σμικρὰς εἶχε· τό, τε μέγιστον, καὶ χρήματα πολλὰ ἐκέκτητο, καὶ τῆς θαλάσσης ἁπάσης ἐκράτει. αἵ τε πόλεις καὶ αἱ αὐτόθι, καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καὶ δυστυχήσαντα αὐτὸν ἠγάπων. νῦν δ' ἐπειδὴ ἀπὸ ἐφ' ᾧ μάλιστα ἐθάρσει, κακῶς ἀπήλλαξεν, οὐδὲ ἐκείνων οὐδενὶ ὑπὸ τῆς αὐτίκα τοῦ φόβου προσβολῆς ἐχρήσατο· ἀλλὰ τό, τε ἔρυμα εὐθὺς ἐξέλιπε, καὶ πρὸς Λάρισσαν μετ' ὀλίγων ἔφυγε. καὶ ἐς μὲν τὴν πόλιν οὐκ ἐσῆλθε (καίτοι τῶν Λαρισσαίων ἐσκαλούντων) B φοβηθεὶς μή τινα ἐκ τούτου αἰτίαν ὄφλωσιν· ἀλλ' ἐκείνους μὲν τῷ κρατοῦντι προσχωρῆσαι ἐκέλευσεν· αὐτὸς δὲ τά τε ἐπιτήδεια λαβὼν, καὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν καταβὰς, ἐς Λέσβον ὁλκάδι πρός τε τὴν γυναῖκα τὴν Κορνηλίαν καὶ πρὸς τὸν υἱὸν τὸν ‡ Σέξτον ἔπλευσε. καὶ αὐτοὺς παραλαβὼν, καὶ μηδὲ ἐς τὴν Μιτυλήνην ἐσελθὼν, ἐς Αἴγυπτον ἀπῆρε, συμμαχίας παρὰ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ βασιλεύοντος αὐτῆς σχήσειν ἐλπίσας. τοῦ τε γὰρ Πτολεμαίου τοῦ διὰ τοῦ Γαβινίου τὴν βασιλείαν παρ' αὐτοῦ ἀ- C πολαβόντος υἱὸς ἦν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ ναυτικὸν ἐς ἐπικουρίαν οἱ ἐπεπόμφει. ἤκουσα μὲν γάρ, ὅτι καὶ ἐς Πάρθους φυγεῖν ἐβουλεύσατο, οὐ μέντοι καὶ πιστεύειν ἔχω. ἐκεῖνοί τε γὰρ τούς τε Ῥωμαίους πάντας, ἀφ' οὗ σφίσιν ὁ Κράσσος ἐπεστράτευσε, καὶ τὸν Πομπήιον μάλιστα, ἅτε καὶ προσήκοντα αὐτῷ, οὕτως ἐμίσουν, ὥστε καὶ τὸν πρεσβευτὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν αἴτησιν τῆς βοηθείας ἐλθόντα δῆσαι, καίπερ πρεσβευτὴν ὄντα. καὶ ὁ Πομπήιος οὐκ ἄν ποτε τοὺς πολεμιωτάτους, ὅτε εὖ D παρ' ἄλλων οὐκ ἐτετυχήκει, ἱκέτης ὑπέμεινε δυστυχήσας γενέσθαι. ἀλλ' ἐς τὴν Αἴγυπτον δι' ἅπερ εἶπον ὥρμησε· καὶ παρὰ τὴν ἤπειρον μέχρι Κιλικίας κομισθεὶς, ἐκεῖθεν πρὸς τὸ Πηλούσιον ἐπεραιώθη, ὅπου ὁ Πτολεμαῖος τῇ ἀδελφῇ Κλεοπάτρᾳ πολεμῶν ἐστρατοπεδεύετο. ταῖς τε ναυσὶν ἀνακωχεύσας, ἔπεμψέ τινας, τῆς τε πατρῴας αὐτὸν εὐεργεσίας ἀναμιμνήσκων, καὶ δεόμενος ἐπὶ ῥητοῖς τέ τισι καὶ βεβαίοις καταχθῆναι. ἐκβῆναι γὰρ, πρὶν ἀσφάλειάν τινα λαβεῖν, οὐκ ἐθάρρησε. καὶ αὐτῷ ὁ E μὲν Πτολεμαῖος οὐδὲν (παῖς γὰρ ἔτι κομιδῇ ἦν) ἀπεκρίνατο· τῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων τινὲς, καὶ Λούκιος Σεπτίμιος, ἀνὴρ Ῥωμαῖος, συνεστρατευκὼς μὲν ποτε τῷ Πομπηίῳ, συγγεγονὼς δὲ τῷ Γαβινίῳ, καὶ πρὸς ἐκείνου τῷ Πτολεμαίῳ ἐς φυλακὴν αὐτοῦ καταλειφθείς, ἦλθον μὲν ὡς φίλοι, ἐπεβούλευσαν δὲ αὐτῷ ἀνοσίως· καὶ ἐκ τούτου προστρόπαιον καὶ ἑαυτοῖς καὶ τῇ Αἰγύπτῳ πάσῃ προσετίθεντο. αὐτοί τε γὰρ

‡ Σέξτιον

ἐν ἐς μάχην ἀπώλοντο, καὶ οἱ Αἰγύπτιοι τὸ μὲν πρῶτον τῇ Κλεοπάτρᾳ δουλεύειν (ὅπερ ἥκιστα ἐβούλοντο) παρεδόθησαν, ἔπειτα δὲ καὶ ἐς τὸ τῶν Ῥωμαίων ὑπήκοον † ἐσεγράφοντο. ἐν δ' οὖν τῷ τότε Σεπτίμιος καὶ Ἀχιλλᾶς ὁ στρατίαρχος, ἄλλοι τε μετ' αὐτῶν ὄντες, ἑτοίμως ἔφασαν ἐσδέξασθαι τὸν Πομπήιον, ὅπως ὡς ῥᾷστα ἀπατηθεὶς ἁλῷ· καὶ τούς τε ἐλθόντας παρ' αὐτοῦ προσέπεμψαν, θαρσεῖν † σφᾶς ἐνίοι κελεύσαντες· καὶ αὐτοὶ μετὰ τοῦτο ἀκατίων ἐπιβάντες, προσέπλευσαν αὐτῷ καὶ τά τε ἄλλα ἐφιλοφρονήσαντο αὐτόν, καὶ ἠξίωσαν πρὸς ἑαυτοὺς μετεκβῆναι, λέγοντες μήτε τινὰ δύνασθαι ὑπὸ τοῦ μεγέθους, διὰ τὰ βράχη, πρὸς τὴν γῆν προσάγειν, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ εἶναι θᾶσσον αὐτὸν ἰδεῖν. καὶ ὁ μὲν οὕτω, καίτοι πάντων οἱ τῶν συμπλόων ἀπαγορευόντων, πιστεύσας αὐτοῖς ἐξῆλθε· τοσοῦτον μόνον εἰπών,

† Xiphil. ἐνεγράφησαν. recte.

† σφᾶς ἐγκελεύσαντες.

Ὅστις γὰρ ὡς τύραννον ἐμπορεύεται,
Κείνου 'στὶ δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ.

οἱ δέ, ἐπειδὴ ἐγγὺς ἐγένοντο τῆς γῆς, φοβηθέντες μὴ καὶ ἐντυχὼν τῷ Πτολεμαίῳ σωθῇ, ἢ καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου, ἢ καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τῶν συνόντων αὐτοῖς, ἢ καὶ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων (καὶ γὰρ εὔνοιαν μεγάλην εἶχον) ἀπέκτειναν αὐτόν, πρὶν καταπλεῦσαι, μηδὲν μήτ' εἰπόντα, μήτ' ὀδυρόμενον. ὡς γὰρ τάχιστα τῆς γε ἐπιβουλῆς ᾔσθετο, καὶ ἔγνω ὅτι οὔτ' ἀμύνασθαι σφᾶς, οὔτε διαφυγεῖν δυνήσεται, συνεκαλύψατο.

Τοιοῦτον μὲν τότε τῷ Πομπηίῳ ἐκείνῳ τῷ Μεγάλῳ τὸ τέλος ἐγένετο. ὥστε καὶ διὰ τούτου τήν τε ἀσθένειαν καὶ τὴν ἀτοπίαν τοῦ ἀνθρωπείου γένους ἐλεγχθῆναι. προμηθείας τε γὰρ οὐδὲν ἐλλείπων, ἀλλὰ πρὸς τὸ κακουργῆσαί τι δυνάμενον ἀσφαλέστατα ἀεί ποτε διαγενόμενος, ἠπατήθη· καὶ νίκας πολλὰς μὲν ἐν τῇ Ἀφρικῇ, πολλὰς δὲ καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ τε Εὐρώπῃ, παραδόξους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἐκ μειρακίου ἀνελόμενος, ἡττήθη παραλόγως, ὀκτώ τε καὶ πεντηκοντούτης ὤν. τήν τε θάλασσαν τὴν τῶν Ῥωμαίων πᾶσαν ἡμερώσας, ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ διώλετο· καὶ χιλίων ποτὲ νεῶν (ὡς ὁ λόγος ἔχει) ἄρξας, ἐν πλοιαρίῳ τινί, πρός τε τῇ Αἰγύπτῳ, καὶ πρὸς τοῦ Πτολεμαίου τρόπον τινά, οὗ ποτε τὸν πατέρα ἔς τε ἐκείνην ἅμα καὶ ἐς τὴν βασιλείαν κατήγαγε, διεφθάρη. ὃν γάρ τοι καὶ τότε ἔτι στρατιῶται Ῥωμαῖοι, διὰ τὴν τοῦ Πομπηίου χάριν ὑπὸ τοῦ Γαουινίου διὰ τὸ τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὸν πατέρα αὐτοῦ μῖσος καταλειφθέντες, ἐφρούρουν, τοῦτον αὐτὸν δι' αὐτῶν ἐκείνων

A perniciẽs consecuta est, & Ægyptii primũ Cleopatræ (q minime expectauerant) in seruitutẽ traditi, ac deinceps inter subditos Romanorũ relati sunt. Is igitur Septimius, atq; Achillas pfectus militiæ regiæ, quiq; cum his alii erant, quo Pompeium deceptum minori labore interficerẽt, libenter se eum recipere dixerũt, legatosq; eius, bono animo vt essent monitos, deduxerunt. Ipsi lẽbis exiguis conscensis ad Pompeiũ prouecti, multa comitate ei exhibita, vt ad se sua ex naui transiret, hortati sunt. B nam & nauẽ ipsius propter magnitudinẽ, quodq; ibi vadosũ esset mare, ad terram eiici non posse, & cupere regẽ, ipsum quamprimũ videre. Pompeius ita persuasus, quamuis qui vna nauigabant, omnes contradicebant, ex naui sua ad eos transiit: his tantum verbis recitatis,

† Etenim tyranni siquis intrat in domũ,
Fit seruus eius, liber etsi venerit.

† Nam certè tyranno si cuis negotiũ est,

Postquam terrę appropinquatum est, Põpeium illi, ne cum Ptolemæo congressus, C vel ab ipso rege, [a] vel à Romanis, vel ab Ægyptiis (horum enim magna in ipsum erat beneuolentia) incolumitati assereretur, veriti, antequam ad littus appellerent, interfecerunt, neq; verbum vllum, neq; eiulatum edentem. Nam, simulatq; insidias esse, & se neq; defendẽdi sui, neq; effugiendi facultatem [b] habere vidit, toga capite velato cædi se præbuit.

a Vel à Romanis, quos secum habebant, vel

b habere vidit, semet obuelauit. Hic exitus

Hic exitus vitæ Pompeio illi Magno fuit: euidenti argumento imbecillitatis atque incertorum casuum humanæ sortis. D Qui enim prudentiæ nihil sibi ante reliquum fecerat, atque ab omnibus malis, quæ inferri posse videbantur, tutissimum se cauendo semper præstiterat, tum fraude circumuentus est: qui à puero multis per Africam Asiamq; & Europam, fidem excedentibus, terrestrib. maritimisq, victoriis potitus fuerat, annum agens duodesexagesimũ inopinata clade fractus est: q mare vniuersũ, q, Romanis parebat, pacauerat, in eo ipso periit: qui olim mille nauib: [c] (tot enim ferũtur) pfuerat. E tunc in nauicula prope Ægyptũ occisus est, idq; ab eo Ptolemæo quodammodo, cuius patrẽ ipse in eam regionem ac regnum reduxerat. Qui enim etiamnũ à militib. Romanis, quos [d] per gratiam Põpeii Gabinius ei præsidii loco aduersus odia Ægyptiorũ in patrẽ istius reliquerat, custodiebatur, is Pompeium videbatur

c (Vti quidē fertur)

d in gratiam

tam horum militum, quàm Ægyptiorum ministerio vsus interfecisse. [a] Sic Pompeius, inter Romanos quondam potentia primus habitus, adeo vt Agamemnonis quoque cognomentum inde inuenerit, tunc quasi vnus de extremæ sortis Ægyptiis, ad montem Cassium interiit, ea ipsa die, qua quondam de Mithridate & piratis triumphum duxerat: vt ne in his quidem extrema cum primis conuenerint. Quam enim diem olim summo cum splendore celebrauerat, ea tunc extremas miserias pertulit: quumque omnes ciues de gente Cassia ex oraculo quondam suspectos habuisset, à nemine Cassio insidiis petitus est, sed ad montem Cassium & cæsus est, & tumulatus. Qui cum Pompeio adnauigauerãt, partim capti sunt, partim fuga sese eripuerunt: inter quos Pompeii quoque vxor filiusque fuêre. Cornelia postea temporis Romam proposita impunitate incolumis red it, Sextus autem in Africam ad fratrem Cnæum (his enim prænominibus differebant hi, quum ambobus Pompeii nomen esset commune) peruenit.

a Sic Pompeius, inter Romanos antea potentissimus, vt Agamemnõ etiam cognominaretur, quod mille nauibus & ipse cum imperio præfuisset, tunc quasi vnus

Cæsar, compositis omnibus, quæ post pugnam opus erant, suorum nonnullis Græciæ recipiendæ constituendæq; cura iniuncta, ipse Pompeium insecutus est: quumque ad Asiam vsque, quænam loca is petisset inquirendo, perrexisset, quia nemo certo referre potuit, quorsum Pompeius cursum instituisset, ibi commoratus aliquandiu est. Tam prospera Cæsar in omnibus rebus fortuna vtebatur, vt quum ‡ lembo Hellespontum traiiceret, inque classem ibi Pompeianam, cui † C. Cassius præerat, ibidem vela dantem, incideret; non modo læsus ab his non fuerit, sed insuper territos in potestatem suam acceperit. A quo facto, quũ iam se ei nemo opponeret, ea quoque, quæ restabant in Asia, occupauit atque constituit, tantum pecunia (quod supra etiam à nobis est relatum) imperata: ac non modo nullo præterea maleficio iniuncto, sed, quantum eius fieri poterat, beneficiis in omnes collatis. Asiam enim à publicanis, qui eam acerbissime habuerant, liberauit: [b] vectigaliaque in tributi formam redegit. Interim audito, Pompeium Ægyptum petere, veritus ne is eo regno præoccupato vires recolligeret, celeriter naues soluit: quumque Pompeium, quippe iam vita defunctum, non deprehendisset, reliquis suis à tergo relictis, cum paucis ipse Alexandriam aduectus est, antequam à Pelusio Prole-

‡ pontone quodã Hellespontum
† C. Cassius Longinus

b partemq; vectigalium conuenientẽ in tributi col lationem cõuerterit.

A ἑκατέρων ἀπεκτονέναι ἔδοξε. Πομπήιος μὲν δή, κράτιστος πρότερον Ῥωμαίων νομισθείς, † ὥστε καὶ Ἀγαμέμνονα αὐτὸν ἐπικαλεῖσθαι, τότε καθάπερ τις καὶ ἄλλος τῶν Αἰγυπτίων ἔσχατος, πρός τε τῷ Κασίῳ ὄρει, καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ ποτε τά τε τοῦ Μιθριδάτου καὶ τὰ τῶν καταποντιστῶν ἐπινίκια ἤγαγεν, ἐσφάγη· ὥστε μηδὲν μηδὲ ἐν τούτῳ ὁμολογηθῆναι. ἔν τε γὰρ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὰ λαμπρότατα πρὶν πράξας, τότε ἀλγεινότατα ἔπαθε· καὶ ἐς πάντας τοὺς πολίτας τοὺς Κασίους, B ἐκ χρησμοῦ τινος, ὑποπτεύσας, πρὸς μὲν † ἀνδρῶν Κασσίου οὐδενὸς ἐπεβουλεύθη, παρὰ δὲ δὴ τῷ ὄρει τῷ τὴν ἐπίκλησιν ταύτην ἔχοντι καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη. τῶν δὲ δὴ συμπλεόντων αὐτῷ οἱ μὲν αὐτίκα ἑάλωσαν· οἱ δὲ ἔφυγον, ἄλλοι τε καὶ ὁ παῖς ἥ τε γυνὴ αὐτοῦ. καὶ ἡ μὲν ἐς τὴν Ῥώμην μετὰ ταῦτα ἀδείας τυχοῦσα ἀνεσώθη· ὁ δὲ δὴ ‡ Σέξστος ἐς τὴν Ἀφρικὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὸν Γναῖον ἐκομίσθη. τούτοις γὰρ δὴ τοῖς ὀνόμασι διακεκρίδαται, ἐπειδὴ τὴν τοῦ Πομπηίου πρόσρησιν ἀμφότεροι εἶχον.

‡ Xiphili ὥστε καὶ Ἀγαμέμνονα ἐπικαλεῖσθαι, ἅτε καὶ χιλίων ἄρξας ναῶν, ἦν
† Xiphil. recte ἀνδρὸς.
‡ Σέξτος

C Καῖσαρ δέ, ὡς τότε μετὰ τὴν μάχην τὰ κατεπείγοντα διῳκήσατο, τὴν μὲν Ἑλλάδα τά τε λοιπὰ τὰ ταύτῃ ἄλλοις τισὶ καὶ προσποιεῖσθαι καὶ καθίστασθαι προσέταξεν· αὐτὸς δὲ τὸν Πομπήιον ἐπεδίωξε, καὶ μέχρι μὲν τῆς Ἀσίας κατὰ πύστιν αὐτοῦ † προσιὼν ἠπείχθη· ἐνταῦθα δέ, ἐπειδὴ μηδεὶς ὅπῃ πεπλευκὼς ἦν ἠπίστατο, ἐνδιέτριψεν. οὕτω δ' οὖν ἐν τύχῃ πάντα αὐτῷ προὐχώρει, ὥστε καὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἐν πορθμείῳ τινὶ περαιούμενος, ἐνέτυχε μὲν τῷ τοῦ Πομπηίου ναυτι- D κῷ μετὰ τοῦ Κασσίου τοῦ † Λουκίου πλέοντι· οὐ μόνον δὲ οὐδὲν δεινὸν ὑπ' αὐτῶν ἔπαθεν, ἀλλὰ καὶ προσκαταπλήξας σφᾶς προσεποιήσατο. κἀκ τούτου καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐκείνῃ, μηδενὸς ἔτ' ἀνταίροντος, παρελάμβανε καὶ διῴκει, χρημάτων μὲν ἐκλογὴν (ὥσπερ εἶπον) ποιούμενος, ἄλλο δὲ μηδὲν μηδένα λυπῶν, ἀλλὰ καὶ εὐεργετῶν πάντας ὅσα ἐνεδέχετο. τοὺς γοῦν τελώνας πικρότατά σφισι χρωμένους ἀπαλλάξας, ἐς φόρου συντέλειαν τὸ συμβαῖνον ἐκ τῶν τελῶν κατεστήσατο. E κἂν τούτῳ πυθόμενος τὸν Πομπήιον πρὸς τὴν Αἴγυπτον πλέοντα, καὶ δείσας μὴ προκατασχὼν αὐτὴν αὖθις ἰσχύσῃ, ἀφωρμήθη κατὰ τάχος· καὶ ἐκεῖνον μὲν οὐκέτι περιόντα κατέλαβε· τῇ δ' Ἀλεξανδρείᾳ αὐτῇ μετ' ὀλίγων, πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων, πρὶν τὸν Πτολεμαῖον ἐκ τοῦ Πηλουσίου

† προσιὼν
† τοῦ Λογγίνου

λυσὶν ἐλθεῖν, προσπλεύσας, καὶ τοὺς Ἀλεξανδρέας θορυβουμένους ἐπὶ τῷ τοῦ Πομπηίου θανάτῳ εὑρών, οὐκ ἐθάρσησεν εὐθὺς ἐς τὴν γῆν ἐκβῆναι· ἀλλ' ὁρμισάμενος διεῖχε, μέχρις οὗ τήν τε κεφαλὴν καὶ τὸν δακτύλιον αὐτοῦ πεμφθέντα οἱ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου εἶδεν. οὕτω δὴ ἐς μὲν τὴν ἤπειρον θαρσούντως προσέσχεν, ἀγανακτήσεως δὲ ἐπὶ τοῖς ῥαβδούχοις αὐτοῦ παρὰ τοῦ πλήθους γενομένης, αὐτὸς μὲν ἀγαπητῶς ἐς τὰ βασίλεια προκατέφυγε· τῶν δὲ δὴ στρατιωτῶν τινὲς τὰ ὅπλα ἀφῃρέθησαν, καὶ διὰ τοῦθ' οἱ λοιποὶ ἀνωρμίσαντο αὖθις, ἕως πᾶσαι αἱ νῆες ἐπικατήχθησαν. ὁ δ' οὖν Καῖσαρ, τὴν τοῦ Πομπηίου κεφαλὴν ἰδών, κατεδάκρυσε καὶ κατωλοφύρατο, πολίτην τε αὐτὸν καὶ γαμβρὸν ὀνομάζων, καὶ πάνθ' ὅσα ποτὲ ἀλλήλοις αὐθυπηρετήκεσαν ἀναριθμούμενος. τοῖς τε ἀποκτείνασιν αὐτὸν οὐχ ὅπως εὐεργεσίαν τινὰ ὀφείλειν ἔφη, ἀλλὰ καὶ ἐπεκάλει. καὶ ἐκείνην κοσμῆσαί τε καὶ εὐθετῆσαι καὶ θάψαι τισὶν ἐκέλευσε. καὶ ἐπὶ μὲν τούτῳ ἔπαινον ἔσχεν, ἐπὶ δὲ δὴ τῇ προσποιήσει γέλωτα ὦφλισκε. τῆς γὰρ δυναστείας δεινῶς ἐφιέμενος, καὶ ἐκεῖνον καὶ ὡς ἀνταγωνιστὴν καὶ ὡς ἀντίπαλον ἀεί ποτε μισήσας, καὶ τά τε ἄλλα ἐπ' αὐτὸν πράξας ἅπαντα, καὶ τὸν πόλεμον τόνδε οὐκ ἐπ' ἄλλο τι παρασκευάσας, ἢ ἵνα ἀπολομένου αὐτοῦ παραλάβῃ, τότε τε ἐς Αἴγυπτον οὐδ' ἄλλο τι † ἐπαχθείς, ἢ ἵνα αὐτόν, εἰ περιείη, προσκατεργάσηται, ποθεῖν αὐτὸν ἐπλάττετο, καὶ ἀγανακτεῖν ἐπὶ τῷ ὀλέθρῳ αὐτοῦ ἐσκήπτετο. καὶ ὁ μὲν μηδὲν ἔτι πολέμιον, ὑπεξῃρημένου ἐκείνου, καταλιπέσθαι νομίζων, καὶ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἐνεχρόνισε χρηματολογῶν, καὶ τὰ τοῦ Πτολεμαίου καὶ τὰ τῆς Κλεοπάτρας διάφορα διακρίνων· πόλεμοι δὲ ἐν τούτῳ ἕτεροι αὐτῷ παρεσκευάσθησαν. ἥ τε γὰρ Αἴγυπτος ἐνεόχμωσε, καὶ ὁ Φαρνάκης ἤρξατο μὲν εὐθύς, ἐπειδὴ πρῶτον τὸν Πομπήιον καὶ τὸν Καίσαρα ἐκπεπολεμῶσθαι ἔμαθε, τῆς [τε] πατρῴας ἀρχῆς ἀντιποιεῖσθαι. χρονιεῖν τε γὰρ αὐτοὺς ἐν † τῇ συστάσει, καὶ τὰς δυνάμεις τὰς τῶν Ῥωμαίων αὐτὰς περὶ αὑτὰς ἀναλώσειν ἤλπισεν. εἴχετο δὲ καὶ τότε τῶν προκειμένων, ὅτι τε ἅπαξ ἐκεκίνητο, καὶ ὅτι πόρρω τὸν Καίσαρα ὄντα ἐπύθετο, καὶ πολλά γε χωρία προκατέλαβε. κἀν τούτῳ καὶ ὁ Κάτων καὶ ὁ Σκιπίων, οἵ τε ἄλλοι οἱ τὴν αὐτὴν σφίσι γνώμην ἔχοντες, καὶ ἐμφύλιον καὶ ὀθνεῖον ἐν τῇ Ἀφρικῇ πόλεμον ἤγειραν. εἶχε γὰρ οὕτως· ὁ Κάτων ἐν τῷ Δυρραχίῳ πρὸς τοῦ Πομπηίου τά τε ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐπιτηρεῖν, ἄν τις διαβαίνῃ, καὶ τοὺς Παρθηνοὺς κατείργειν, ἄν τι παρακινῶσι, καταλειφθείς, τὸ μὲν πρῶτον ἐκείνοις ἐπολέμει· ἡττηθέντος δὲ τοῦ Πομπηίου, τὴν μὲν ἠπεί-

† Xiph. ἐπειχθεὶς. recte.

† Xyl. ἐν τῇ συστάσει,

A Ptolemæus rediret. Ibi quum tumultuantes ob cædem Pompeii Alexandrinos reperisset, non ausus statim in terram egredi, [a] ad anchoras substitit aliquandiu: tandem, misso sibi à Ptolemæo Pompeii capite annuloque, in continentem posito metu exiuit. Quumque multitudo Ægyptiorum indigne ferret fasces ei præferri, [b] non eum pœnituit in regiam confugisse, militibus autem eius aliquibus arma adempta sunt: reliqui, dum omnes naues ad littus peruenirent, retro auecti sunt. Cæsar Pompeii capite viso, illacrymauit, lamentatusq; est: eum ciuem

B generumque suum nominans, & commemorans, quot quantisque in rebus mutuas quondam sibi operas præstitissent. Percussoribus tantum abfuit, vt se gratiam debere fateretur; vt & facinus culpauerit, & caput honeste funerādum humandumque aliis dederit. Cuius facti causa vt laudatus est, ita simulatione sua risum meruit. Quum enim summopere dominationem affectasset, Pompeiumque aduersarium suum propterea

C semper odio habuisset, contraque eum cum alia omnia machinatus, tum hoc ipsum bellum nulla alia de causa molitus fuisset, quam vt eo de medio sublato, ipse principatum obtineret; quumque aliam nullam ob rem in Ægyptum † aduenisset, quam vt eum, si adhuc superstes esset, conficeret: tum se eum desiderare, eiusque interitum ægre ferre videri volebat. Enimuero Cæsar deleto Pompeio, nihil iam hostile superesse existimans, in Ægypto cogendis pecuniis, diiudicandaque

D lite inter Ptolemæum & Cleopatram, tempus trahebat: interim alia contra ipsum bella conflabantur. nam & Ægyptus ad defectionem cōsurrexit: & Pharnaces, quum primum inter Pompeium ac Cæsarem bellum coortum esse acceperat, ad regnum paternum recuperandū se contulerat. Spes eum ceperat; fore hoc ciuile bellum diuturnum; ipsasque inter se Romanorum vires consumptum iri. Igitur vbi semel id negotii occepit, quum præterea procul abesse Cæsarem

E audisset, in incepto perrexit; multaq; loca antecepit. Interim Cato etiam, Scipioq;, & qui cum his alii consentiebant, cum ciuile, tum extraneum bellum in Africa excitarunt, idque hoc modo. Catonem Dyrrhachii Pompeius reliquerat; cum vt traiectum ex Italia custodiret, tum vt Parthinos, si quid mouerent, coerceret; isque primum quidem bellum eis fecerat, cæterum Pompeio victo,

[a] à portu relicto subsistens aliquandiu, donec missi sibi à Ptolemæo ...

[b] ...

† properasset.

victo, ex Epiro sese cum iis, quibus eadẽ sententia placebat, Corcyram contulerat: ibique reliquos quoque, qui ex prælio effugerant, aut alioquin easdem partes sequebantur, ad se acceperat. Nam Cicero quidem aliique nonnulli senatores, recta Romam contenderant: plerique vero cum Labieno & Afranio (quorum neuter spem salutis suæ vllam in Cæsare positam habebat; alter, quod ab eo perfugerat; alter, quod salute à Cæsare donatus, iterum contra eum arma cepisset) ad Catonem venerant, eoq; summæ rerum præposito bellum gerebant. Paulo post se Octauius etiam iis adiunxit. [a] Is Ionium mare tenuerat, C. Antonium ceperat: multisque oppidis potitus, tamen Salonas diu frustra oppugnauit, à ciuibus Gabinii auxilio adiutis vi repulsus. Iidem Salonenses ad extremum vna cum mulieribus erumpentes, magnum facinus ediderunt. Mulieres, demissis capillis, vestitu nigro indutæ, acceptis facibus, denique quammaxime terribili habitu compositæ, media nocte ad castra oppugnantium accesserunt: metuque exanimatis [b] excubitoribus (quippe dæmonum speciem illis exhibebant) omnibus simul locis castrorum ignem iniecerunt: eas subsequuti viri, multos eo tumultu excitatos, multos etiam dormientes occiderunt: ita & castra, & stationem nauium, quam Octauius tenebat, confestim occupauêre. Sed ne sic quidem quieta ipsis omnia fuerunt. elapsus enim Octauius, nouis coactis copiis, prælio victos denuo obsedit. interea temporis Gabinio morbo absumpto, omne ea regione pelagus quum obtinuisset, egressus in terram, multa ipsis detrimenta intulit. Sed post commissam ad Pharsalum pugnam, quum milites ipsius ad eos, qui Brundusio contra ipsos aduecti erant, ne tentato quidem prælio defecissent: ibi tum destitutus à sociis, Corcyram se contulit. At Cn. Põpeius prius quidem classe Ægyptia circumuectus, in Epirũ incursiones fecerat: nec multum abfuit quin Oricum caperet. Id oppidum M. † Acilius præsidio tenebat, introitumque portus nauibus lapidibus refertis obstruxerat; turresq; [c] ex vtraque faucium parte in continenti, ac super naues onerarias, exædificauerat. Cnæus vrinatores immisit, qui lapides scaphis impositos disiicerent: [d] tum nauibus exoneratis, abductis, portus introitum aperuit: deinde expositis in vtrunq;

a Is quũ nauigans hinc inde per sinum Ionium id temporis vagatus esset, Caiumq; Antonium cepisset: aliis quibusdam locis potitus, tamen

b primis excubitoribus,

† Aquilius

c turresque ad os portus vtrimque tã in continenti, quã super onerarias excitauerat. Cnaeus

d tum scaphas ipsas leuiores factas extrahens, portus

A τὴν μὲν ἤπειρον ἐξέλιπεν, ἐς δὲ τὴν Κέρκυραν μετὰ τῶν ὁμογνωμονούντων οἱ κομισθεὶς, ἐνταῦθα τούς τε ἐκ τῆς μάχης διαφυγόντας, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς τὰ αὐτὰ φρονοῦντας ἐδέχετο. Κικέρων μὲν γὰρ καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν βουλευτῶν ἐς τὴν Ῥώμην παραυτίκα ἀπῆραν· οἱ δὲ δὴ πλείους μετά τε τοῦ Λαβιήνου καὶ μετὰ τοῦ Ἀφρανίου, ἅτε μηδεμίαν ἐν τῷ Καίσαρι † ἐλπίδα [ἔχοντες] ὁ μὲν, ὅτι ηὐτομολήκει, ὁ δὲ, ὅτι σωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, αὖθις οἱ ἐπεπολεμήκει, ἐχόντων, πρός τε τὸν Κάτωνα ἦλθον, καὶ ἐκεῖνον προστησάμενοι B ἐπολέμουν. καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ὁ Ὀκταούιος σφίσι προσεστέλλετο. ὡς γὰρ τότε τὸν Ἰόνιον † προσέπλευσε, καὶ τὸν Ἀντώνιον τὸν Γάιον συνέλαβεν, ἄλλων μὲν τινῶν χωρίων ἐκράτησε, τὴν δὲ δὴ Σάλωνα, καίπερ ἐπὶ πλεῖστον αὐτὴν πολιορκήσας, οὐχ εἷλε. τά τε γὰρ ἄλλα ἰσχυρῶς αὐτὸν ἀπεκρούοντο, βοηθοῦντα σφίσι τὸν Γαβίνιον ἔχοντες· καὶ τέλος μετὰ τῶν γυναικῶν ἐπεκδραμόντες, μέγα ἔργον εἰργάσαντο. ἐκεῖναί τε γὰρ τάς τε κόμας καθεῖσαι, καὶ στολὰς μελαίνας ἐνδυσάμεναι, λαμπάδας τε λαβοῦσαι, καὶ τὸ σύμπαν πρὸς τὸ φοβερώτατον C σχηματισάμεναι, τῷ τε στρατοπέδῳ τῷ πολιορκοῦντι σφᾶς, νυκτὸς μέσης προσέμιξαν, καὶ τοὺς προφύλακας, ὡς καὶ δαίμονές τινες, ἐκπλήξασαι, τὸ πῦρ ἐς τὸ χαράκωμα ἀπανταχόθεν ἅμα ἐνέβαλον· καὶ αὐτοὶ ἐπισπόμενοι σφίσι, πολλοὺς μὲν ταραττομένους, πολλοὺς δὲ καὶ καθεύδοντας ἐφόνευον. καὶ ἐκεῖνό τε εὐθὺς κατέσχον, καὶ τὸν ναύσταθμον, ἐν ᾧ ὁ Ὀκταούιος ηὐλίζετο, αὐτοβοεὶ εἷλον. οὐ μέντοι καὶ ἐν ῥᾳστώνῃ τινὶ ἐγένοντο. διαφυγὼν γάρ πως αὐτοὺς, δύναμίν τε αὖθις ἤθροισε, καὶ μάχῃ νικήσας προσήδρευε σφίσι. καὶ τούτῳ τοῦ Γαβινίου D νόσῳ τελευτήσαντος, τῆς τε θαλάσσης τῆς ἐκεῖ πάσης ἐκράτησε, καὶ ἐς τὴν γῆν ἐκβαίνων, πολλὰ † αὐτοὺς ἐκακούργει· μέχρις οὗ ἥ τε πρὸς τῷ Φαρσάλῳ μάχη ἐγένετο, καὶ οἱ στρατιῶται αὐτοῦ, ἐπιπλευσάντων τινῶν ἐκ τοῦ Βρεντεσίου σφίσι, μετέστησαν, μηδὲ ἐς χεῖρας αὐτοῖς ἐλθόντες. τότε γὰρ ἐρημωθεὶς τῶν συμμάχων, ἐς τὴν Κέρκυραν ἀπεχώρησε. καὶ ὁ Πομπήιος δὲ ὁ Γναῖος πρότερον μὲν τῷ τῶν Αἰγυπτίων ναυτικῷ περιπλέων, τήν τε Ἤπειρον κακουμένην κατέτρεχε, καὶ † Νάειχον ὀλίγου εἷλε, Μάρκου Ἀκιλίου αὐτὸ κατέχοντος, καὶ τόν E τε ἔσπλουν τὸν ἐς τὸν λιμένα πλοίοις λίθων γέμουσι χώσαντος, καὶ περὶ τὸ στόμα αὐτοῦ πύργους ἑκατέρωθεν ἐπί τε τῆς ἠπείρου καὶ ἐφ' ὁλκάδων ἐγείραντος. τούς τε γὰρ λίθους τοὺς ἐν τοῖς σκάφεσι συγκειμένους κολυμβηταῖς † ἐφύδροις διασκεδάσας, καὶ αὐτὰ ἐκεῖνα κουφισθέντα ἑλκύσας, τόν τε ἔσπλουν ἠλευθέρωσε, καὶ μετὰ τοῦτο σίδηρον

ὠνί-

† ἐλπίδα, ὁ μὲν, ὅτι

† ἐξέπλευσε.

† Xyl. αὐτούς.

† Ὠρικὸν

Ἀκιλίου

† Xyl. ὑ-

ὁπλίτας ἐφ' ἑκάτερα τῆς χηλῆς ἐκβιβάσας, A ‡ ἐπεισε πλεῦσαι, καὶ τά τε πλοῖα πάντα, καὶ τῆς πόλεως τὸ πολὺ κατέκαυσεν. εἷλε δ' ἂν καὶ τὴν λοιπὴν, εἰ μὴ τρωθεὶς, δέος τοῖς Αἰγυπτίοις μὴ καὶ ἀποθάνῃ παρέσχε. θεραπευθεὶς δ' οὖν, † Νωρείκῳ μὲν οὐκέτι προσέβαλε, τὰ δ' ἄλλα περιφοιτῶν ἐπόρθει. καὶ ποτὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ Βρεντεσίου μάτην, ὥσπερ που καὶ ἄλλοι τινὲς, ἐπείρασε. τέως μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίει· ἐπεὶ δὲ ὅ, τε πατὴρ αὐτοῦ ἡττήθη, καὶ οἱ Αἰγύπτιοι πυθόμενοι τοῦτο οἴκαδε ἀπέπλευσαν, οὕτω δὴ πρὸς τὸν Κάτωνα B ἀφίκετο. καὶ αὐτὸν Κάσσιος ὁ Γάιος ἐμιμήσατο, πλεῖστα μὲν καὶ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἰταλίας λυπήσας, πολλαῖς δὲ μάχαις ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ ἐν τῇ ἠπείρῳ συχνοὺς νικήσας. περιόντα μέντοι τὸν Κάτωνα ἀρετῇ σφῶν ἰδόντες πολλοὶ πρὸς αὐτὸν συγκατέφυγον· καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις συναγωνισταῖς καὶ συμβούλοις πάντα χρώμενος, ἐς Πελοπόννησον, ὡς καὶ καταληψόμενος αὐτὴν ἔπλευσεν. οὐ γάρ πω τὸν Πομπήιον τεθνεῶτα ἠκηκόει. καὶ Πάτρας μὲν κατέσχον, κἀνταῦθα ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν Πετρεῖον * Πομπήιόν τε τὸν Φαῦστον προσέλαβον. C Κυίντου δὲ δὴ Φουφίου Καλήνου μετὰ τοῦτο ἐπιστρατεύσαντος σφίσιν, ἐξανήχθησαν· καὶ ἐς Κυρήνην ἐλθόντες, καὶ ἐκεῖ τὸν Πομπηίου θάνατον μαθόντες, οὐκέτι συνεφρόνησαν· ἀλλ' ὁ μὲν Κάτων, δι' ἀχθηδόνα τῆς τοῦ Καίσαρος δυναστείας, καὶ ἄλλοι τινὲς δι' ἀπόγνωσιν τῆς παρ' αὐτοῦ συγγνώμης, ἐς τὴν Ἀφρικὴν μετὰ τοῦ στρατοῦ ἔπλευσαν, καὶ τὸν Σκιπίωνα προσλαβόντες, πάντα ἐπὶ τῷ Καίσαρι ἔπραττον. οἱ δὲ δὴ πλείους ἐσκεδάσθησαν· καὶ αὐτῶν οἱ μὲν ἄλλοι ἀποχωρήσαντες, D ἀπήλλαξαν, ὥς που καὶ συνέτυχε σφίσιν· οἱ δὲ καὶ πρὸς τὸν Καίσαρα παραχρῆμα ἐλθόντες, ἄλλοι τε καὶ Γάιος Κάσσιος, ἀδείας ἔτυχον.

‡ ἐπεισέπλευσε,

† Ὠρικῷ

* τόν τε Πομπηίου γαμβρὸν τὸν Φαῦστον

Ὁ δὲ δὴ Καλῆνος ἐπέμφθη ἐς τὴν Ἑλλάδα πρὸ τῆς μάχης ὑπὸ τοῦ Καίσαρος· καὶ εἷλεν ἄλλα τε καὶ τὸν Πειραιᾶ, ἅτε καὶ ἀτείχιστον ὄντα. τὰς γὰρ Ἀθήνας, καίπερ πλεῖστα τὴν χώραν αὐτῶν κακώσας, οὐκ ἠδυνήθη πρὸ τῆς τοῦ Πομπηίου ἥττης λαβεῖν. τότε γὰρ ἐθελονταὶ αὐτῷ προσεχώρησαν, καὶ αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ, μηδὲν μνησικακήσας, ἀθῴους ἀφῆκε· τοσοῦτον μόνον εἰπὼν, ὅτι πολλὰ ἁμαρτάνοντες ὑπὸ τῶν νεκρῶν σῴζοιντο. τὸ δὲ δὴ ἔπος τοῦτο E ἐδήλου, ὅτι σφῶν διά τε τοὺς προγόνους, καὶ διὰ τὴν δόξαν τήν τε ἀρετὴν αὐτῶν ἐφείσατο. Ἀθῆναι μὲν οὖν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πλείω τῆς Ἑλλάδος, εὐθὺς τότε ὡμολόγησαν αὐτῷ· Μεγαρῆς δὲ καὶ ὣς ἀντέσχον. πολλῷ γὰρ ὕστερον

littus legionariis militibus, ipse intro nauigauit: sicque & naues omnes, & magnam vrbis partem incendio consumpsit. Quod nisi vulnus accepisset, ac AEgyptiis metum, ne ex eo decederet, intulisset: reliquam etiam vrbis partem cepisset. Postquam vulnus sanatum est, oppugnatione Orici in posterum abstinens, reliquas regionis partes circumuagando vastauit. Ipsum quoque Brundusium aliquando aggressus est, sed frustra is ei, sicut & aliis quibusdam, conatus fuit. His[a] rebus intentus, postquam pater eius pugna superatus est, AEgyptiique re comperta domum auecti sunt; ad Catonem ipse concessit. Huius factũ C. quoq; Cassius imitatus est, qui multas Siciliæ Italiæq; partes vexarat, multa mari ac terra secũda prælia fecerat. complures præterea alii ad Catonem perfugerũt, quem virtute cæteris præstare animaduertebant. His Cato belli consiliorumque sociis vbique vsus, in Peloponnesum, spe eius occupandæ regionis, traiecit; quia de morte Pompeii nondum resciuerat. Ibi Patris receptis, multos alios sibi adiunxerunt, atque inter eos Petreium Faustumque, Cn. Pompeii generum. Cæterum post Q. Fusio Caleno exercitum aduersus eos ducente, naues soluerunt: Cyrenenque delati, vbi de Pompeii morte certiores facti sunt, [b] sententiis variatum inter ipsos est. Catonem, qui Cæsaris dominationem ferre nullo modo poterat, alii quidam, quibus spes veniæ consequendæ nulla supererat, in Africam cum exercitu[c] secuti, ibique aduersus Cæsarem omnia conati sunt. Reliqui autem dissipati plerique, alii quò quemque casus deferebat, discessione facta se contulerunt: alii recta ad Cæsarem profecti, impunitatem adepti sunt, atque inter hos C. quoque Cassius.

a His rebus hactenus intentus,

b sententiis inter se variarunt.

c secuti adiuncto sibi Scipione, aduersus

Calenus ante pugnam Pharsalicam à Cæsare in Græciam missus fuerat. quũq; Piræeum, nullo muro munitum, cepisset; Athenis tamen, quamquam omnis generis maleficiis eorum agros infestasset, ante cladem Pompeii potiri non potuit: ea audita, vltro ea ciuitas in deditionem venit, eique Cæsar nulla mulcta imposita, omnes iniurias remisit: id modo dicens, ipsos, qui magnopere deliquissẽt, à mortuis seruari. Id vero hac oratione innuebat, parcere se ipsis[d] propter maiorum gloriam virtutemque.[e] Ad eundem modum pleraq; Græciæ oppida cũ Cæsare in gratiam redierunt. Megarẽses autem etiamnum restiterunt, ac mul-

d propter maiores. vel maiorum

e Et Athenæ quidem, aliaq; complura Græciæ oppida, tunc statim cum Cæsare.

to pòst partim vi, partim proditione in potestatem Cæsaris venerunt, eorum Fufius, quo meritum de eis supplicium sumpsisse existimaretur, magna cæde edita, reliquos vendidit: veritus tamen, ne id interitu totius vrbis staret, ciues cum necessariis eorũ, tũ minimo pretio vendidit, vt libertati restituerentur. His confectis, Patras bellum conuertit, eamque vrbem sine prælio, terrore iam ante Catoni, iisque, qui cum eo erant, incusso recepit.

Dum hæc singula geruntur, interim in Hispania, quæ tum pacata fuerat, motus coorti sunt. Nam quum in ipsa pace Q. Cassius Longinus prouinciam diuexaret, primo pauci quidam coitionem eius interficiendi causa fecerũt: sed quum saucius eorum manus effugisset, atque exinde longe maiores iniurias exerceret, permulti Cordubenses, compluresque milites, qui ante sub Pompeio militauerant, duce sibi electo M. Marcello Æsernino, quæstore, contra eum seditionem mouerunt. Marcellus, instabilitate rerum considerata, & ad euentum in vtranque partem sese accommodare studens, non toto animo id munus in se recipiebat, sed in vtranque partem inclinabat, atque in omnibus dictis factisque medium obseruabat; vt siue Cæsar, siue Pompeius vicisset, [a] victori suam operam nauasse videri posset. Pompeii quidem gratiã eo captabat, quod milites ad eum deficientes suscipiebat, quodq; Lõgino qui Cæsaris partes se tueri dicebat, bellum faciebat: contra Cæsari inseruiebat, quod Cassio nouas res affectante, ipse milites acceptos Cæsari conseruabat, nec eum bello peti permittebat: quodque nomen Pompeii scutis suis quum inscriberent milites, id ipse delebat. Ita † quum alteri vsum armorum, alteri nomen obtenderet, quumq; ea, quæ pro victore gesta essent, sibi assignaret, contraria vero necessitati aliisque adscriberet, tutum se fore sperabat. Igitur quanquam propter suorum multitudinem Longinum facilè poterat superare, tamẽ satius ei visum est, rem eo deducere; vt, quemadmodum animo agitarat, talem se ostenderet, atq; ad eum, quem dixi, modum sese cõpararet, † remq; dubiã certas ob causas relinqueret. ita & sicubi succubuisset, & sicubi superior factus fuisset, facultatẽ vel ad se, vel ad alios ea, quę acta fuerant, referendi habebat. [b] Hac ratione rem vsque ad victoriæ tempus extraxit: quumq; Cęsar ei succensuisset, eumque relegasset, post reuocatum

a Vtrique, suã operam

† quum alteri arma reabse, alteri in speciem opponeret, quumq; ea,

† Et in alios ambigua facta cõferret.
b Et hic quidem hoc modo vsq; ad tempus victoriæ Cæsarianæ cõtinuo se gessit. quumque tandem Cæsar ei

A χρόνῳ, τὰ μὲν βίᾳ, τὰ δὲ καὶ προδοσίᾳ ἥλωσαν· ὅθεν περ φόνος τε αὐτῶν πολὺς ἐγένετο, καὶ οἱ λοιποὶ ἐπεράθησαν. ὁ μέντοι Καλῆνος, τοῦτο μὲν, ἵνα δὴ καὶ ἀξίαν αὐτοὺς τετιμωρῆσθαι δόξῃ, ἐποίησε· φοβηθεὶς δὲ μὴ καὶ παντελῶς ἡ πόλις ἀπόληται, πρῶτα μὲν τοῖς ἐπιτηδείοις σφᾶς, ἔπειτα δὲ καὶ ἐλαχίστου ἀπέδοτο, ἵν᾽ ἐλευθερωθῶσι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα πράξας, ἐπί τε τὰς Πάτρας ἐπεστράτευσε, καὶ ἀμαχεὶ αὐτὰς, τόν τε Κάτωνα καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ † προεκφοβήσας, κατέσχεν.

† συμφοβήσας,

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτά τε ὡς ἕκαστα ἐπράττετο, καὶ ἡ

B Ἰβηρία, καίπερ εἰρηνεύσασα, ἐκινήθη. ἐπειδὴ γὰρ ὁ Λογγῖνος ὁ Κύϊντος πολλὰ καὶ τότε αὐτοὺς ἐλυμαίνετο, τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγοι τινὲς συνέστησαν, ὡς ἀποκτενοῦντες αὐτόν· ἐπεὶ δὲ δὴ τρωθεὶς διέφυγε, κἀκ τούτου πολλῷ μείζω σφᾶς ἠδίκει, συχνοὶ μὲν † Κορδουκήσιοι, συχνοὶ δὲ καὶ στρατιῶται, ἅτε καὶ τοῦ Πομπηΐου γεγονότες, ἐπανέστησαν αὐτῷ, Μάρκον Μάρκελλον Αἰσερνῖνον τὸν ταμίαν προστησάμενοι. οὐ μὴν καὶ ὅλῃ τῇ γνώμῃ αὐτοὺς προσεδέξατο, ἀλλὰ τό, τε ἀστάθμητον τῶν πραγμάτων ὁρῶν, καὶ τὴν ἔκβασιν σφῶν ἐφ᾽ ἑκάτερα προσδεχόμενος, ἐπημφοτέριζε,

† Κορδουβήσιοι

C καὶ διὰ μέσου πάντα καὶ ἔλεγε καὶ ἔπραττεν· ὥστε, ἄν τε ὁ Καῖσαρ, ἄν τε καὶ ὁ Πομπήϊος κρατήσῃ, ἀμφοτέροις σφίσι συνηγωνίσθαι δόξαι. Πομπηΐῳ μὲν γὰρ, ὅτι τοὺς μεταστάντας πρὸς αὐτὸν ἐδέξατο, καὶ τῷ Λογγίνῳ τὰ τοῦ Καίσαρος πράττειν λέγοντι ἀντεπολέμησεν, ἐχαρίσατο· Καίσαρι δὲ, ὅτι καὶ τοὺς στρατιώτας, ὡς καὶ τοῦ Λογγίνου νεωτερίζοντός τι, παραλαβὼν, τούτους τε αὐτῷ ἐτήρησε, καὶ ἐκεῖνον οὐκ εἴασε πολεμωθῆναι· καὶ

D τό γε ὄνομα τὸ τοῦ Πομπηΐου τῶν στρατιωτῶν ταῖς ἀσπίσιν ἐπιγραψάντων, ἀπήλειψεν· ὅπως καὶ ἐκ τούτου τῷ μὲν, τὰ ἔργα τῶν ὅπλων, τῷ δὲ, τὴν δόκησιν προβάλλων, καὶ τῶν μὲν ὑπὲρ τοῦ κρατήσαντος γενομένων προσποιούμενος, τὰ δὲ ἐναντία ἔς τε τὴν ἀνάγκην καὶ ἐς ἄλλους τινὰς ἀναφέρων, ἀσφαλὴς εἴη. καὶ διὰ τοῦτο, καίτοι προσὸν αὐτῷ παντελῶς τοῦ Λογγίνου τῷ πλήθει κρατῆσαι, οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ᾽ ἔς τε ἔνδειξιν καὶ ἐς παρασκευὴν ὧν ἐβούλετο, προάγων τὰ πράγματα, ἐπ᾽ ἄλλοις τισὶ τὰ ἀμφίλογα αὐτοῦ ἐποιήσατο. ὥστε καὶ ἐν οἷς ἠλαττώθη, καὶ ἐν οἷς ἐπλεονέκ-

E τησέ τι, ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως, τὰ μὲν ὡς αὐτὸς καὶ ἐποίησε καὶ οὐκ ἐποίησε, τὰ δὲ ὡς ἕτεροι, προστείνασθαι δυνηθῆναι. καὶ ὁ μὲν οὕτω διαγαγὼν μέχρις οὗ καὶ ὁ Καῖσαρ ἐνίκησε, παραχρῆμα μὲν ἐς ὀργὴν † αὐτῷ ἦλθε, καὶ ὑπερωρίσθη, ἔπειτα δὲ † αὐτοῦ

κατηλ-

κατῆλθε καὶ ἐτιμήθη. Λογγῖνος δέ, καταβοησάντων αὐτοῦ διὰ πρεσβείας τῶν Ἰβήρων, τῆς τε ἀρχῆς ἐξέπεσε, καὶ οἴκαδε ἀνακομιζόμενος, ἐφθάρη πρὸς ταῖς τοῦ Ἴβηρος ἐκβολαῖς. ταῦτα μὲν ἔξω ἐγίγνετο.

Οἱ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ, τέως μὲν ἐν τῷ ἀμφιλόγῳ καὶ ἐν μετεώρῳ τά τε τοῦ Καίσαρος καὶ τὰ τοῦ Πομπηίου πράγματα ἦν, ἐκ μὲν τοῦ προφανοῦς πάντες τὰ τοῦ Καίσαρος, ὑπό τε τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τῆς συνούσης σφίσι, καὶ ὑπὸ τοῦ Σερουιλίου τοῦ συνάρχοντος, ἐσπούδαζον· καὶ εἴ τί που κρατήσας ἠγγέλθη, ἔχαιρον· εἴτε καὶ πταίσας, ἐλυποῦντο· οἱ μέν, ἀληθῶς, οἱ δέ, πλαστῶς. καὶ γὰρ κατάσκοποι σφῶν καὶ κατήκοοι πάνθ᾽ ὅσα ἐπ᾽ αὐτοῖς καὶ ἐλέγετο καὶ ἐγίγνετο, παρατηροῦντες πολλοὶ περιενόστουν. ἰδίᾳ δὲ τὰ ἐναντιώτατα τῶν φανερῶν, οἱ τῷ τε Καίσαρι ἀχθόμενοι, καὶ τὰ τοῦ Πομπηίου προαιρούμενοι, καὶ ἔλεγον καὶ ἐποίουν. κἀκ τούτου τά τε † ἀπολελεγμένα κατὰ τὸ πρόσφορον σφίσιν ἀμφότεροι λαμβάνοντες, τοῖς μὲν ‡ δεδιότες, τοῖς δὲ θαρσούντως ἐχρῶντο· καί, οἷα πολλῶν καὶ ποικίλων ἔν τε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ τῇ αὐτῇ ὥρᾳ πολλάκις λογοποιουμένων, χαλεπώτατα διετίθεντο. καὶ γὰρ ἥδοντο καὶ ἐλυποῦντο, καὶ ἐθάρσουν καὶ ἐφοβοῦντο διὰ βραχυτάτου. ἀγγελθείσης δὲ τῆς περὶ Φάρσαλα μάχης, ἐπὶ πολὺ μὲν ἠπίστουν. οὔτε γὰρ ὁ Καῖσαρ τῷ κοινῷ τι ἐπεστάλκει, ὀκνήσας δημοσίᾳ χαίρων ἐπὶ τοιαύτῃ νίκῃ φανῆναι, (διόπερ οὐδὲ ἐπινίκια αὐτῆς ἔπεμψε,) καὶ ὁ παράλογος πρός τε τὴν παρασκευὴν αὐτῶν καὶ πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα πολὺς ἐφαίνετο. ὡς δ᾽ οὖν ἐπίστευσάν ποτε, τὰς μὲν εἰκόνας τοῦ τε Πομπηίου καὶ τοῦ Σύλλου τὰς ἐπὶ τῷ βήματι ἑστώσας αἶρον, ἄλλο δ᾽ οὐδὲν τότε ἔπραξαν· συχνοὶ μὲν γὰρ οὐδὲ τοῦτο βουλόμενοι ποιῆσαι, συχνοὶ δὲ καὶ τὸν Πομπήιον, μήπως ἀναμαχέσηται, φοβούμενοι, τῷ τε Καίσαρι καὶ ∴ ἐκείνῳ ἱκανῶς ἔχειν ἐνόμιζον, καὶ τὸν Πομπήιον ἀπαραίτητον σφίσι προσεδόκων. ἐπεὶ μέντοι καὶ ἀπέθανεν, ὀψὲ μὲν καὶ τοῦτο, καὶ οὐ πρότερον, πρὶν τὸν δακτύλιον αὐτοῦ πεμφθέντα ἰδεῖν, ἐπίστευσαν. ἐνεγέγλυπτο δὲ ἐν αὐτῷ τρόπαια τρία, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ τοῦ Σύλλου. ὡς δ᾽ οὖν ἐτεθνήκει, φανερῶς τε ἤδη τὸν μὲν ἐπῄνουν, τὸν δὲ ἐλοιδόρουν, καὶ πᾶν ὅ,τι ποτὲ ἐξευρεῖν ἐδύναντο, ἐσηγοῦντο δοθῆναι τῷ Καίσαρι. καὶ ἔν τε τούτῳ πολλὴ παρὰ πάντων ὡς εἰπεῖν τῶν πρώτων ἅμιλλα, ὑπερβαλεῖν σφῶν ἀλλήλους τῇ κολακείᾳ σπουδαζόντων, καὶ ἐν τῇ ἐπιχει-

† ἀγγελλόμενα

‡ Steph. δεδιότως,

∴ Xyland. [illegible]

A catum honoribus affecit. Longinus autem à legatis Hispanorum delatus, magistratu excidit, domumque reuertens, in ostiis Iberi fluuii periit. Hęc extra Italiam gesta sunt.

Romæ autem quamdiu res Cæsaris Pompeiique ambiguæ erant, incertoque euentu pendebant, nemo erat, qui nō palam Cæsaris rebus cuperet; metu copiarum, quas is Romæ habebat, collegæque eius Seruilii, impendente. Proinde siue is vicisse nuntiabatur, gaudebant: siue aduersam fortunam sensisse, dolebant. idque alii ex animo faciebant, alii simulabant: (multi enim oberrabant B inspectores, auscultatoresque, quorum erat omnia, quę de his rebus vel dicebantur vel agebantur, obseruare) contra qui Cæsari infensi, Pompeianas partes potiores habebant, diuersissima ab iis, quæ palam fiebant, [a] & loquebantur & agebant. Itaque pro vt noui nuntii acciderant, vtrique eos suis commodis metientes, vel concidebant animis, vel efferebātur: quumque (vt fieri assolet) multi ac varii rumores sæpius vna die, ac non rarò vnius horæ spatio afferrentur, animi eorum maxima affectuum vicissitudine laborabant, minimo momento ex lætitia C in mœstitiam, ex spe in metum conie-cti. Vbi de Pharsalica pugna fama aduenit, diu ei fides habita non est: nam neque Cæsar de eo (quod lætari de huiusmodi victoria videri nolebat: quapropter triumphum quoque eius omisit) ad rempublicā literas dederat: & incredibilem admodū rem eam apparatus vtriusque, spesque de eis conceptæ, efficiebant. Posteaquam tandem creditum est, id tantum egerunt, quod imagines D Pompeii Syllæque, quæ pro rostris stabant, deiecêre. nam erant complures, qui ne hoc quidem faciendum putarent: nec deerant, qui ne Pompeius acceptam cladem sarciret, verentes, satisfactum eo modo Cæsari putarent, Pompeium vero implacabilem sibi fore metuerent. Ne mortem quidem eius crediderunt ante, quam missum Romam annulum eius (in quo tria erant trophæa insculpta: quod Sylla quoque vsurpauerat) viderent. tum vero iam aper-E te Pompeio conuitiis exagitato, Cæsarem laudarunt; ac quæcunque excogitare ad honorem eius potuere, decreuerūt. Qua in re magnum erat inter primos vrbis homines certamen, inuicem se adulando Cæsare superare laborantium; [b] magnaq; à populo suffragia contentione fereban-

a & loquebantur priuatim, & agebant.

b itemque quum suffragia de his o-rant ferenda. Nam & in acclamationibus & gestibus oēs, veluti præsente & inspiciente Cæsare, studium longe maximum declarabāt: putabantq; pro se, quasi aliquid ipsi

tur, quum singuli tanquam præsente atque inspiciente Cæsare acclamationes & gestus omnes magno studio composuissent, sperãtes pro iis (quasi vero aliquid ipsi largirẽtur, ac nõ necessariò id agerẽt) alii se magistratũ, alii sacerdotiũ, [a] alii pecuniã ab eo recepturos. Atq; ego sane eos honores Cæsari tũ decretos, qui vel aliis quoque iam ante concessi fuerant, vt statuas, coronas, primum in consessibus locum, quæque id genus sunt alia; tum eos quoque, quos nouos, ac tum primũ delatos ipse Cæsar repudiauit, omittere statui: ‡ ne negotium mihi ab aliis exhibeatur, non singulos percensenti. Quod idem in sequentibus etiam faciam, idque tanto magis, quanto & plures subinde, & absurdiores sunt honores constituti: ex quibus eos tantum cõmemorabo, qui quum peculiare atq; eximium quiddam haberent, [ab ipso Cæsare] sunt * approbati. Tunc igitur potestatem Cæsari dederunt, (non quod is eam nõ sibi ipse parasset, sed vt iã nunc secundũ leges agere videri posset) de Pompeianis arbitratu suo statuendi: [b] deinde, vt belli pacisque dominus in omnes homines esset, etsi neque ad senatum, neque ad populum de iis retulisset, [c] cuius rei species erat bellum quod aduersus ipsum in Africa parabatur. Hoc ipsum quoque iam ante Cæsari aderat, [d] tantis copiis instructo, quique bella [quidem] quæ gesserat omnia, fere suo iudicio † confecerat. Enimuero Romani, vt adhuc ciues, suiq; iuris esse viderentur, [e] hæc Cæsari decernebant, quæ vel inuitis ipsis obtinere poterat. Quippe hoc etiam accepit, vt quinque continuis annis consulatum gereret: vt dictator non ad semestre tantum spatium, sed in integrum annum diceretur: ad hæc tribunitiam potestatem per omnem vitam suam haberet. Inter eos enim [f] assidere, atque omnia eorum officia gerere reperiebatur: quod permissum alias erat nemini. Itaque omnibus comitiis (præter ea quæ plebis sunt) ipse præfuit: atque ob hanc causam in aduentum eius dilata comitia sub finem anni habita sunt. Iidem [g] quum prouincias sorte consulibus tradidissent, decretum fecerunt, vt extra sortem Cæsar eas prætoribus assignaret. ita cõtra quam statutũ ab ipsis fuerat, iterũ ad consules ac prætores redierant. Aliud quoque fuit, quod Cæsari decernerent, ‡ vsu quidẽ illud receptũ, † sed ob tẽporis anticipationem inuidiæ reprehensionibusq; obnoxium. Triumphare enim eũ de Iuba, Romanisque

a alii opes ab eo

‡ ne molestus sim. recensendis singulis.

* rati sunt habiti.

b deinde decreuerunt, vt es belli pacisq; ius in omnes

c Et decreto præbita occasio ab iis, qui se in Africa contrahebant. Ac licet hoc ipsũ

d qui tantã potestatem habebat,

† susceperat: tamen, vt adhuc ciues

e & hæc, & alia Cæsari omnia decernebant,

f vt iisdem in sellis adsideret, deque rebus vna cum ipsis statueret, quod alioqui nemini licebat, adeptus est. Itaque

g quum prouincias quas dam imperio subditas consulibus, ipsi sortito ne interueniente darent, decreto sanxerunt, vt prætorias Cæsar absq; sorte prætoribus tribueret. Quippe contra, quã

‡ vsu iam quidem

† sed in illa corruptela temporis, & inuidia, & odiis hominum obnoxium.

A ἐρωτονίαν αὐτῶν. πάντες τε γὰρ ἐπιβοήσεσι καὶ τοῖς σχήμασι πάντες, ὡς καὶ παρόντος καὶ ὁρῶντος τοῦ Καίσαρος, πολὺ πλείστην σπουδὴν ἐνεδείκνυντο, καὶ ἐνόμιζον εὐθὺς αὐτ' αὐτοῦ, (ὥσπερ τι αὐτοὶ χαριζόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης αὐτὸ ποιοῦντες) ὁ μὲν ἀρχὴν, ὁ δὲ ἱερωσύνην, ὁ δὲ καὶ χρήματα ἀπολήψεσθαι. ἐγὼ οὖν τὰ μὲν ἄλλα, ὅσα ἤδη καὶ ἑτέροις τισὶ πρότερον ἐψήφισται, εἰκόνας τε καὶ στεφάνους καὶ προεδρίας, τά τε τοιουτότροπα, ἢ καινὰ μὲν, ‡ καὶ τότε ἐσηνέχθη τὰ πρῶτον, οὐ μέντοι καὶ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐβεβαιώθη, παραλείψω μὴ καὶ δι' ὄχλου γένωμαι, ‡ εἰ μὴ πάντα αὐτὰ ἐπεξίοιμι. ὃ δὴ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἔπειτα, καὶ μᾶλλόν γε ὅσῳ καὶ πλείω καὶ ἀτοπώτερα ἀεὶ εἰσήγετο, ποιήσω· μόνα δὲ ὅσα ἴδιόν τέ τι καὶ ἐξαίρετον ἔχοντα ἐκυρώθη, καταλέξω. τούς τε γὰρ τὰ τοῦ Πομπηίου φρονήσαντας ἐπέτρεψαν αὐτῷ πλὴν ὅ,τι ποτ' ἂν ἐθελήσῃ δρᾶσαι· (οὐχ ὅτι καὶ αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ οὐ τοῦτο λαβὼν εἶχεν, ἀλλ' ἵνα καὶ ἐν νόμῳ ἤδη τινὶ αὐτὸ ποιεῖν δόξῃ) καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης κύριον, προφάσει τῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ συνισταμένων, πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ἀπέδειξαν αὐτὸν, κἂν μηδὲν μήτε τῷ δήμῳ μήτε τῇ βουλῇ περὶ αὐτῶν κοινώσηται. καὶ ἦν μέν που καὶ τοῦτο καὶ πρὶν ἐπ' ἐκείνῳ, ἅτε καὶ δύναμιν τηλικαύτην ἔχοντι· (τοὺς γοῦν πολέμους οὓς ἐπολέμησε πάντας, ὀλίγου καθ' ἑαυτὸν ἀνείλετο) ὅμως δ' οὖν αὐτοί (πολῖταί τε γὰρ καὶ αὐτοτελεῖς ἔτι δοκεῖν εἶναι ἤθελον) ταῦτά τε οὕτως ἐψηφίσαντο, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἃ καὶ ἀκόντων αὐτῶν ἔχειν ἐδύνατο. ὕπατός τε γὰρ ἔτη πέντε ἐφεξῆς γενέσθαι, καὶ δικτάτωρ οὐκ εἰς † ἕκμηνον, ἀλλ' εἰς ἐνιαυτὸν ὅλον λεχθῆναι ἔλαβε· τήν τε ἐξουσίαν τῶν δημάρχων διὰ βίου, ὡς εἰπεῖν, προσέθετο. συγκαθίζεσθαί τε γὰρ ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάθρων, καὶ ἐς τἆλλα συνεξετάζεσθαί σφισιν (ὃ μηδενὶ ἐξῆν) εὕρετο. αἵ τε γὰρ ἀρχαιρεσίαι πᾶσαι, πλὴν τῶν τοῦ πλήθους, ἐπ' αὐτῷ ἐγίγνοντο. καὶ διὰ τοῦτο ἐς τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ἀναβληθεῖσαι, ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ἔτους ἐπετελέσθησαν. τάς τε ἡγεμονίας τὰς ἐν τῷ ὑπηκόῳ τοῖς μὲν ὑπάτοις αὐτοὶ δῆθεν ἐκλήρωσαν, τοῖς δὲ δὴ στρατηγοῖς τὸν Καίσαρα ἀκληρωτὶ δοῦναι ἐψηφίσαντο· ἔς τε γὰρ τοὺς ὑπάτους καὶ ἐς τοὺς στρατηγοὺς αὖθις παρὰ τὰ δεδογμένα σφίσιν ἐπανῆλθον. καὶ ἕτερον δέ τι, εἰθισμένον μὲν γίγνεσθαι, ἐν δὲ δὴ τῇ τοῦ καιροῦ διαφορᾷ καὶ ἐπίφθονον καὶ νεμεσητὸν ὂν, ἔγνωσαν. τοῦ γὰρ πολέμου τοῦ πρός τε τὸν Ἰόβαν καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους

‡ ἢ ἃ ἐ τῶν

‡ εἰ μὴ ταῦτα

† ἑξάμηνον

μαχίοις τοὺς μετ' αὐτοῦ πολεμήσαντας, ὃν ὁ Καῖσαρ οὐδέπω τότε, οὐδ' ὅτι γενήσοιτο, ἠπίστατο, πέμψαι τινὰ αὐτῷ νικητήρια, ὡς κεκρατηκότι, προσέταξαν. ταῦτ' οὖν οὕτω καὶ ἐψηφίσθη καὶ ἐκυρώθη· καὶ ὅ τε Καῖσαρ τὴν δικτατωρείαν παραχρῆμα (καίπερ ἔξω τῆς Ἰταλίας ὢν) ὑπέστη, καὶ τὸν Ἀντώνιον, μηδὲ ἐστρατηγηκότα, ἵππαρχον προσειλόμενος. καὶ εἵπετο τούτῳ † ὁ ὕπατος, καίτοι τῶν οἰωνιστῶν σφοδρότατα ἀντειπόντων μηδενὶ ἐξεῖναι πλείω τοῦ ἑξαμήνου χρόνον ἱππαρχῆσαι. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν γέλωτα ἐπὶ τούτῳ πολὺν ὠφλίσκανον, αὐτὸν μὲν τὸν δικτάτωρα εἰς ἐνιαυτὸν παρὰ πάντα τὰ πάτρια λεχθῆναι γνόντες, περὶ δὲ δὴ τοῦ ἱππάρχου ἀκριβολογούμενοι.

† ἢ ὕπατος,

Ὁ δὲ δὴ † Κεκίλιος ὁ Μάρκος καὶ ἀπώλετο, τολμήσας τὰ περὶ τῶν δανεισμάτων ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ὁρισθέντα, καθάπερ ἡττημένου τε αὐτοῦ καὶ ἐφθαρμένου, λῦσαι· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν Ῥώμην καὶ τὴν Καμπανίαν ἐκταράξαι. οὗτος γὰρ ἀντέπραξε πρῶτος τοῖς τοῦ Καίσαρος, δι' ἃ καὶ στρατηγὸς ἀπεδείχθη. ὀργισθεὶς δὲ ὅτι τε μὴ ἀστυνόμησε, καὶ ὅτι καὶ ὁ Τρεβώνιος ὁ συνάρχων αὐτοῦ οὐ κληρωτὸς, (ὥσπερ εἴθιστο) ἀλλ' αἱρετὸς ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐς τὴν ἀστυνομίαν προεκρίθη, ἠναντιοῦτο πρὸς πάντα τῷ συνάρχοντι· καὶ οὔτ' ἄλλο τι τῶν ἐπιβαλλόντων οἱ ποιῆσαι ἐπέτρεπεν, οὔτε τὰς δίκας κατὰ τοὺς τοῦ Καίσαρος νόμους τελέσαι συνεχώρει· καὶ προσέτι τοῖς ὀφείλουσί τι βοηθήσειν ἐπὶ τοὺς δεδανεικότας καὶ τοῖς ἐν ἀλλοτρείων οἰκοῦσι τὸ ἐνοίκιον ἀφήσειν ἐπηγγέλλετο. προσθέμενος δὲ ἐκ τούτου συχνοὺς, ἐπῆλθε μετ' αὐτῶν τῷ Τρεβωνίῳ· καὶ ἀπέκτεινεν ἂν αὐτὸν, εἰ μὴ τὴν ἐσθῆτα ἠλλάξατο, καὶ διέφυγε σφᾶς ἐν τῷ ὄχλῳ. διαμαρτὼν δὲ τούτου, νόμον ἰδίᾳ ἐξέθηκε, προῖκά τε τὰς οἰκήσεις διδοὺς, καὶ τὰ χρέα ἀποκόπτων. ὁ οὖν Σερουίλιος στρατιώτας τέ τινας ἐς Γαλατίαν κατὰ τύχην παριόντας μετεπέμψατο, καὶ τὴν βουλὴν τῇ παρ' αὐτῶν φρουρᾷ συναγαγὼν, προέθηκε γνώμην περὶ τῶν παρόντων· καὶ κυρωθέντος μὲν μηδενὸς (οἱ δήμαρχοι γὰρ ἐκώλυσαν) συγγραφέντος δὲ τοῦ δόξαντος, ἐκέλευσε τοῖς ὑπηρέταις καθελεῖν τὰ πινάκια· ἐπειδή τε ὁ Κεκίλιος ἐκείνους τε ἀπήλασε, καὶ αὐτὸν τὸν ὕπατον ἐς θόρυβον κατέστησε, συνῆλθον αὖθις φραξάμενοι τοῖς στρατιώταις, καὶ τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως τῷ Σερουιλίῳ (ὥσπερ ἄνω μοι πολλάκις εἴρηται) παρέδοσαν. καὶ ὁ μὲν οὐδὲν ἐκ τούτου τῷ Κεκιλίῳ, ὡς καὶ στρατηγοῦντι, πρᾶξαι ἐφῆκεν, ἀλλὰ τά τε προσήκοντα τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ ἄλλῳ τῷ τῶν στρατηγῶν προσέταξε, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνόν τε τοῦ συνεδρίου εἶρξε, καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος καταβοῶντά τι κατέσπασε, τόν τε δίφρον αὐτοῦ συνέτρι-

† Κίλιος, aut Καίλιος

A manisq; , qui cum eo militabant, iusserũt quasi iam parta victoria: quum ne futurum quidem tunc id bellum sciret Cæsar. His ita decretis approbatisq; , Cæsar, quãuis extra Italiam erat, statim dictaturam occepit, magistro equitum assumpto Antonio, qui prætor nondum fuerat. Isq; ab hoc magistratu consul deinde factus est, summopere reclamantibus auguribus, non licere magistro equitum vltra sextum mẽsem magistratum tenere. Verum hi multo risu excepti sunt, quod quũ contra omnia maiorũ instituta dictatori B annuum imperium statuissent, de magistro equitum accuratam rationem inire vellent.

At M. ‡ Cæcilius, ausus ea, quæ de pecuniis creditis Cæsar constituerat, tanquam eo victo atque mortuo, rescindere, huiusque rei ergò Roma Campaniaque concitata, periit. Is primus Cæsaris actionib. ‡ resistere ausus est, eratq; ob id prætor creatus. Indigne autem ferens, præturam vrbanam sibi [a] non obtigisse, sed C collegam Trebonium (qui nõ electus de more, sed à Cæsare constitutus erat) sibi prælatum esse, omnibus ei se in rebus opposuit: [b] & cum alia eius officia impediuit, tum non passus est, vt secundum Cæsaris leges ius diceret. Ipse præterea auxilia debitorib. aduersum creditores, mercedesq; habitationum annuas se conductoribus ‡ donaturũ pollicebatur. Ita magna sibi multitudine adiuncta, impetũ in Treboniũ fecit: sed is mutata veste inter turbã elapsus, vitæ periculũ euitauit. Vbi D is conatus irritus fuit, legẽ per se promulgauit, qua merces habitationũ omnis cõductoribus remittebatur, tabulæq; nouæ proponebantur. Forte tũ milites in Galliã ibant, eos Seruilius cõsul ad se vocauit, senatumq; hoc præsidio circũfuso habens, de re præsenti retulit. Quũ tribunis plebis intercedentibus senatusconsultũ non fieret, tamen autoritas senatus perscripta est: iussitq; , lictores vt legis tabulas tollerent. Eos Cæcilius quũ repulisset, ac cõtra ipsũ consulem tumultum concitasset; iterũ seE natus militib. septus conuenit, Seruilioq; custodiã vrbis (quod qua ratione fieret, supra non semel demonstrauimus) mandauit. Itaq; consul, secundũ hoc mandatum, omni prætoria administratione Cæcilium prohibuit, eiusque munus alii prætori attribuit, ipsum senatu exclusit, concionarique intendentem de rostris detraxit, eiusque sellam confregit.

‡ Cælius

‡ restitit, eratq;

a non obtigisse, collegamque Trebonium non sorte promo-re prisco, sed electione Cæsaris in præturam sibi prælatum Vrbanam, omnib. ei

b & cum alia ipsius ad officium spectantia impediuit,

‡ remissurũ

Quæ singula etsi magnã Cęcilio iram mo-
uebant, tamen quod satis virium in vrbe
non habebat, veritus ne pœnas insuper
daret, in Campaniã ad Milonẽ proficisci
instituit, ipsum quoque nouas res co-
nantem. Quum enim Milo solus exu-
lum à Cæsare in patriam reductus non
esset, in Italiam aduenit: ibi magna ho-
minum vi coacta, qui vel egestate, vel
metu supplicii tenebantur, regionem ma-
leficiis vrgebat, vrbesque cum alias, tum
Capuam ipsam tentabat. [a] Cum eo se
coniungendi consilium, eiusque auxilio
Cæsarem quibuscunque posset modis lę-
dendi Cæcilius vbi cœpit, quum nec pa-
lam ab vrbe proficisci posset, (obserua-
batur enim) [b] & consilium non videretur
vt clam profugeret, præsertim quia sub
habitu & nomine prætoris longe plura,
quam sine his, consequi se posse sperabat;
ad consulem accessit, ab eoque commea-
tum ad Cæsarem proficiscendi orauit.
Seruilius, etsi suspicabatur, quid ei in ani-
mo esset, tamẽ vehementius instanti, no-
menq; Cæsaris inuocanti, & ad purgatio-
nem sui properare simulãti, profectionis
facultatem dedit: adiuncto tribuno ple-
bis, qui eum, si quid noui moliri vellet,
coerceret. Cæcilius postquam in Campa-
niam aduenien offendit, Milonẽ re infe-
liciter ad Capuam gesta, in Tifata (montis
id Capuæ imminentis nomen est) confu-
gisse, substitit. Itaq; [c] veritus tribunus ple-
bis [nequid mali agitaret,] domũ eum re-
ducere voluit. At Seruilius re mature co-
gnita, contra Milonem bello in senatu
decreto, Cæcilium in suburbio manere
iussit, ne quid turbæ daret: accurata tamẽ
custodia, vt qui prætor esset, non obserua-
uit. [Qua occasione vsus] Cæcilius aufu-
git, ad Milonemq; magnis itineribus cõ-
tendit: quẽ si superstitem inuenisset, haud
dubie aliquos tumultus concitasset: nunc
Milone Campania eiecto, atque in Apu-
lia perempto, in Brutios se contulit, quód
uel in iis locis se consequi quicquam pos-
se speraret. Cęterum ab iis, qui Cæsarianis
rebus studebãt, coitione facta, priusq̃ vllã
rẽ cõmemoratu dignam conficeret, cæsus
est. Hic Miloni ac Cæcilio fuit vitæ finis.

Cæterum ne sic quidem Roma quie-
ta fuit, sed multa ac magna mala ei eue-
nerunt, quemadmodum id prodigia por-
tenderant. [d] Circumacto enim iam eo
anno, inter alia ostenta, apes quoque in
Capitolio iuxta Herculis statuam sedem
occupauere, quum Isidi sacra fierent. Ita-
que [e] aruspices omnia templa Isidis Sera-
pidisq; demoliri iusserunt: quod dum fit,
Bello-

a Ad eum excurrendi consilium,

b & clã profugere non auderet,

c metu correptus,

d Nam in eius anni fine

e aruspices iterũ omnia

A ψεν. ὁ δὲ ὀργὴν μὲν πολλὴν καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐ-
ποιεῖτο, δεδιὼς δὲ μὴ καὶ κολασθῇ (δύναμιν γὰρ ἀξιό-
μαχον ἐν τῇ πόλει οὐκ εἶχεν) ἐς Καμπανίαν
πρὸς Μίλωνα νεωτερίζοντά τι ἀπαίρειν ἔγνω.
ἐκεῖνος γὰρ, ἐπειδὴ μόνος τῶν φυγάδων οὐ κατή-
χθη πρὸς τοῦ Καίσαρος, ἔς τε τὴν Ἰταλίαν ἀφίκε-
το, καὶ πολλοὺς ἀνθρώπους, τοὺς μὲν, βίου δεομένους,
τοὺς δὲ, καὶ τιμωρίαν τινὰ δεδιότας, συλλέξας, τήν τε
χώραν ἐκακούργει, καὶ ταῖς πόλεσι ταῖς τε ἄλλαις καὶ τῇ
Καπύῃ προσέβαλε. πρὸς οὖν τοῦτον ὁ Κεκίλι-
ος ἀφορμῆσαι θελήσας, ὥστε μετ' αὐτοῦ πᾶν ὅ, τι
B δύναιτο τὸν Καίσαρα λυπῆσαι, ἐπειδὴ μήτε ἐκ
τοῦ προφανοῦς ἐκδημῆσαι ἐδύνατο, (παρετηρεῖτο
γὰρ) μήτ' αὖ ἐκδρᾶναι ἐτόλμα, διά τε τἆλλα, καὶ
ὅτι πολλῷ πλείω ἔν τε τῷ σχήματι καὶ ἐν τῷ ὀνόματι
τῷ τῆς στρατηγίας ὢν καταπράξειν ἤλπιζε, τῷ τε
ὑπάτῳ προσῆλθε, καὶ παρῃτεῖτο αὐτὸν, λέγων
πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπελθεῖν βούλεσθαι. ὑποτοπή-
σας οὖν ἐκεῖνος τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, ἐπέτρεψε μὲν
οἱ τοῦτο ποιῆσαι, ἄλλως τε καὶ ὅτι πολὺ ἐνέκειτο
τό, τε τοῦ Καίσαρος ὄνομα ἐπικαλούμενος, καὶ πρὸς
C τὴν ἀπολογίαν δὴ ἐπείγεσθαι σκηπτόμενος. συνέπεμ-
ψε δὲ αὐτῷ δήμαρχόν τινα, ἵν' εἴ τι νεοχμῶσαι τολ-
μήσειε, κωλυθείη. ὡς δ' ἐν τῇ Καμπανίᾳ ἐγένον-
το, καὶ ὅ, τε Μίλων πταίσας πρὸς τῇ Καπύῃ ἐς τὰ
† Τιφατῖνα ὄρη κατεπεφεύγει, καὶ ὁ Κεκίλιος
οὐκέτι περαιτέρω προεχώρει, δείσας ὁ δήμαρ-
χος οἴκαδε ἐπαναγαγεῖν αὐτὸν ἠθέλησε. προπυ-
θόμενος οὖν ταῦθ' ὁ Σερουΐλιος, τῷ μὲν Μίλωνι
πόλεμον ἐν τῇ βουλῇ ἐπήγγειλε, τὸν δὲ δὴ Κεκί-
λιον ὑπομεῖναι μὲν ἐν τῷ προαστείῳ, μὴ καὶ τα-
D ράξῃ τι, ἐκέλευσεν, οὐ μέντοι διὰ φυλακῆς ἀ-
κριβοῦς, ἅτε καὶ στρατηγοῦντα, ἐποιήσατο· ἀπέδρα
τε οὖν, καὶ πρὸς τὸν Μίλωνα ἠπείγετο. κἂν ἐτάρα-
ξέ τι ταραχῶδες, εἰ ζῶντα αὐτὸν εὑρήκει· νῦν δ',
ἐκ τῆς Καμπανίας ἐκπεσόντος αὐτοῦ, καὶ ἐν Ἀπυ-
λίᾳ φθαρέντος, ἔς τε τὴν † Βρεττανίαν ἦλθεν, ὡς ἐν-
ταῦθά γέ τι συστήσων, καὶ ἐκεῖ, πρὶν ποιῆσαι λόγου
τι ἄξιον, ἀπώλετο. συστραφέντες γὰρ οἱ τὰ τοῦ Καί-
σαρος πράττοντες ἀπέκτειναν αὐτόν· καὶ οἱ μὲν οὕ-
τως ἀπέθανον.

Οὐ μέντοι καὶ ἡσυχία παρὰ τοῦτο ἐν τῇ Ῥώμῃ
ἐγένετο, ἀλλὰ πολλὰ καὶ δεινὰ συνηνέχθη, ὥσπερ που
καὶ τὰ τέρατα προεδήλωσεν. ἐκείνῳ τε γὰρ τῷ ἔτει
E τελευτῶντι ἄλλα, τε συνέβη, καὶ μέλισσαι ἐν τῷ
Καπιτωλίῳ παρὰ τὸν Ἡρακλέα ἱδρύθησαν. ἐτύγχα-
νε γὰρ ἱερὰ Ἴσιδι τότε γιγνόμενα. ἔδοξε γνώμη τῶν
μάντεων πάντα αὖθις τά τε ἐκείνης καὶ τὰ τοῦ Σαράπι-
δος τεμενίσματα κατασκάψαι. γιγνομένου δὲ τούτου, καὶ

† Xyl. φατινά

† Βρετίαν

Ἐνυοῦς τι λαθὸν σφᾶς προσκαθῃρέθη· καὶ ἐν αὐτῷ κεράμια ἀνθρωπείων σαρκῶν μεστὰ εὑρέθη. τῷ τε ἐχομένῳ σεισμὸς ἰσχυρὸς ἐγένετο· καὶ βύας ὤφθη· κεραυνοί τε ἔς τε τὸ Καπιτώλιον καὶ ἐς τὸν Τύχης τῆς δημοσίας καλουμένης ναόν, ἔς τε τοὺς τοῦ Καίσαρος κήπους κατέσκηψαν. κἀνταῦθα ἵππος τις τῶν οὐκ ἠμελημένων ἀπέθανεν ὑπ᾽ αὐτῶν, καὶ τὸ Τυχαῖον αὐτόματον ἀνεῴχθη. πρὸς δὲ τούτοις, αἷμά τε ἐξ ἐργαστηρίου σιτοποιοῦ προχυθὲν ἀφίκετο πρὸς νεὼν ἕτερον Τύχης, ἣν ἐκ τοῦ πάντα τά τε ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τὰ κατόπιν καὶ ἐφορᾶν καὶ ἐκλογίζεσθαι χρῆναί τινα, μηδὲ ἐπιλανθάνεσθαι ἐξ οἵων οἷος ἐγένετο, καὶ ἱδρύσαντο καὶ ἐπεκάλεσαν, τρόπον τινὰ οὐκ εὐδιαφήγητον Ἕλλησι. καὶ βρέφη τινὰ τὰς ἀριστερὰς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς χεῖρας ἔχοντα ἐγεννήθη. ὥστε ἔκ τε τῶν ἄλλων μηδὲν ὑγιὲς ὑποπτεύεσθαι, καὶ ἐκ τούτων μάλιστα τὴν τῶν ὑποδεεστέρων κατὰ τῶν προτετιμημένων ἐπανάστασιν, τούς τε μάντεις προειπεῖν, καὶ τὸν δῆμον προσδέχεσθαι. ταῦτα μὲν οὕτως ὑπὸ τοῦ δαιμονίου προδειχθέντα ἐτάραττεν αὖθις· συνεπελάβετο δὲ σφίσι τοῦ φόβου καὶ ἡ ὄψις αὐτὴ τῆς πόλεως δεινὴ καὶ ἀήθης, ἔν τε τῇ νουμηνίᾳ, καὶ ἔπειτα ἐπὶ πολὺ γενομένη. ὕπατος μὲν γὰρ οὐδείς, οὐδὲ στρατηγὸς οὐδέπω ἦν. ὁ δὲ δὴ Ἀντώνιος † οὐδέπω μέν, ἐσθῆτος εἵνεκα, (τῇ γὰρ περιπορφύρῳ ἐχρῆτο) καὶ ῥαβδούχων, (τοὺς γὰρ ἓξ μόνους εἶχε) τοῦ τε τὴν βουλὴν ἀθροίζειν, εἰκόνα τινὰ τῆς δημοκρατίας παρείχετο· τῷ δὲ δὴ ξίφει ᾧ παρέζωστο, καὶ τῷ πλήθει τῶν συνόντων οἱ στρατιωτῶν, τοῖς τε ἔργοις αὐτοῖς ὅτι μάλιστα τὴν μοναρχίαν ἐνεδείκνυτο. καὶ ἦν οὐ τὸ παρὸν μόνον τοῖς Ῥωμαίοις χαλεπώτατον, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ ἐς τὸν Καίσαρα πολὺ πλείω καὶ δεινότερα ὑπωπτεύετο. ὅπου γὰρ ὁ ἵππαρχος οὐδὲ ἐν ταῖς πανηγύρεσι τὸ ξίφος κατετίθετο, (τὰς γὰρ πλείους ταῖς τοῦ Καίσαρος παρασκευαῖς ἐπετέλεσεν. ὀλίγας γάρ τινας καὶ οἱ δήμαρχοι ἐποίησαν) τίς οὐκ ἂν αὐτὸν τὸν δικτάτορα ὑπετόπησεν; εἰ γάρ τις καὶ τὴν χρηστότητα αὐτοῦ, ὑφ᾽ ἧς πολλῶν καὶ ἀντιπολεμησάντων οἱ ἐπεφείσατο, ἐνενόει, ἀλλ᾽ οὔτοι καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων τοὺς περιελθόντας ἀρχῆς καὶ τοὺς κατακρατήσαντας αὐτῆς, μένοντας ἰδόντες, καὶ ἐκεῖνον ἀλλοιωθήσεσθαι προσεδόκων. ἐλυποῦντό τε οὖν, καὶ πολλὰ πρὸς ἀλλήλους, οἷς γε καὶ ἀσφάλειά τις ἦν, διελάλουν. οὐ γάρ που καὶ πᾶσιν ἀδεῶς συγγενέσθαι ἐδύναντο. κἂν γὰρ πάνυ φίλοι ἐδόκουν τισὶν εἶναι, συγγενεῖς τε

† οὐκ ὕπατος ὤν, ἐσθῆτος ἕνεκα

A Bellonæ quoque ædes inscientibus illis deiecta est, in eaque vasa figulina carnibus humanis plena reperta sunt. Anno † insequenti terræmotus ingens accidit, buboq; visus est, fulminibusq; Capitoliũ & fanum Fortunæ publicæ, hortiq; Cæsaris tacti: equus inter pretiosos habitus iis exanimatus: delubrum Fortunæ sponte sua apertum est. Præterea sanguis ex pistrino effusus ad alterius Fortunæ templum profluxit, [a] quam (quod omnia quæ ante oculos ac post se posita sint, cernat, atque expendat, moneatque debere vnũ B quemque meminisse à quibus maioribus ortus, qualisque ipse sit) nomine Græcis explicatu difficili [Primigeniam] Latini vocant, infantes etiam nonnulli, sinistras capitib. impositas habentes, nati sunt. Quum alia prodigia metum rerum parum faustarũ obtulissent, tũ præsertim [postremo] † hoc significari, inferioris gradus homines contra nobiliores insurrecturos, & vates prædixerunt, & populus opinatus est. Ita animos Romanorum quum dii his ostentis conturbassent, auxit metum ipsa forma vrbis, quæ C misera ac insolens cum ipsis kalendis Ianuariis, tum multo post etiam tempore videbatur. Neq; enim vel consul vllus, vel prætor aderat. [b] Antonius quidẽ veste (eam purpura prætextam habebat) & lictoribus, (quibus sex tantum vtebatur) & quia senatum conuocabat, speciem quandam popularis reipublicæ status exhibebat: gladio autem, quo accingebatur, multitudineque stipantium ipsum militum, ipsisque præcipue actionibus, penes vnum esse totam summam rerum demonstrabat. Ac non præsens modo conditio Romanis erat molestissima, sed D longe plura atque atrociora à Cæsare ipso expectabant. Quum enim magister equitum ne ludis quidem (quos plerosque ipse Cæsaris sumptibus curabat, paucos vero nonnullos tribuni plebis administrabant) gladium deponeret, quid facturum ipsum dictatorem existimarent? Atque si quibus in mentem de eius clementia veniebat, qua multis, qui contra ipsum arma tulerant, pepercerat: [c] tamen quod diuersos esse animi sensus eorum, qui imperium affectant, & E eorum, qui eo iam potiti sunt, ipsum quoque immutatum iri censebant. [d] Itaque ægre rem ferentes, varios inter sese, si qui tuto id poterant, sermones conferebant. Neque vero tutum erat cum omnibus communicare. nam qui vel amicissimi esse videbantur, aut etiam genere

† proximo

a quam ea de causa, quod omnia & ante oculos & retro posita, tum respicere, tũ expendere quisq; deberet, atque obliuisci, ex qua lib. qualis ortus ipse sit, & consecrarunt Romani, & ab [eo] nominarunt, modo quodam Græcis inexplicabili;

† hic

b Antonius licet consul non esset, veste

c tamẽ quod eos, qui adfectant imperium, & qui tam eo potiti sunt, non iisdem manere moribus viderent, ipsum quoq;

d Itaq; mœstiebant, & variae

propinqui, iis suos deferebant, vt male deroitis eorum dictis, vel mendaciis omnino in eos confictis. Quod plerisque mœstitiam augebat, quum neque luctum suum, neque sensum animi sui aliis communicandi facultatem habentes, ea liberari nullo modo possent. Nam ipsa conuersatio cum iis, qui in iisdem erant malis, alleuationem quandam afferebat: quumque quis tuto & quæ ipse pateretur, retulisset, & alterius miserias vicissim exaudisset, sui oneris partem abiecisse sibi videbatur: contra infidelitas eorum, quibuscum erat viuendum, vt mœror pectore conclusus teneretur, idque magis magisque vreret, efficiebat: vbi nec arcanum proferre, neque vllam eius requiem inuenire dabatur. Huc accedebat, quod non [a]affectus tantum suos occultos in corde suo quisque seruare cogebatur, sed præsentem insuper conditionem laudare, admirationi ducere, dies festos agere, sacra facere hilaremque, sese [b] ostendere opus habebat.

[Ac] perinde vero atque si non satis malorum ab Antonio haberent, L. præterea Trebellius, & P. Cornelius † Dolobella tribuniplebis, seditione vrbē agitarunt: hic debitoribus opitulabatur, (nam ipse quoque in eorum numero erat, ac ea de causa, vt posset tribunusplebis fieri, à patriciis ad plebem transiuerat) [c]Trebellius auxilio se nobilitati fore præ se ferebat: cæterum leges promulgare, cædesque exercere, ambobus erat commune. Hinc tumultus ingens existebat, armaque omnibus locis frequentia conspiciebantur: quanquam senatusconsultum factum fuerat, nequis nouam vllam rem ante Cæsaris aduentum tentaret: Antoniusque priuatis gestatione armorum in vrbe interdixerat. Quum nemo obtemperaret, sed seditiosi omnia & aduersum se mutuo, & contra senatum Antoniumque molirentur? tertia factio contra vtrumque Antonii ac senatus fuit, quum Antonio, vt arma potestatemque eam, qua ante occupata vtebatur, à senatu videretur accepisse, patres permitterent; vt intra vrbem exercitum haberet, ipseque cum reliquis tribunisplebis custodiam vrbis susciperet. Itaque Antonius ex lege omnia, quæ vellet, agebat: Dolobella autem, Trebelliusque, quum per vim agere dicerentur, freti tamen audacia sua, apparatuq;, & se inuicem & Antonium oppugnabant, tanquā ipsi quoq; imperiū aliquod à senatu accepissent.

a dolores

b ostendere cogebatur. Et hoc quidem modo adfecti erant Romani, qui tunc in vrbe degebant. Ferunde vero, atque

† Dolabella

c Trebellius optimatum partes tueri se ferebat, praeterque vt alter vitae, & libellos publice proponebat, & cædes exercebat. Hinc tumultus

A ἑτέροις διέβαλλον σφᾶς, τὰ μὲν παραφέροντες, τὰ δὲ καὶ παντάπασι καταψευδόμενοι. ὅθεν οἱ λοιποὶ καὶ κατὰ τοῦτο οὐχ ἥκιστα ἐκακοπάθουν, ὅτι μήτε προσολοφύρασθαι μήτ' ἐπικοινώσασθαί τινι ἔχοντες, οὔτ' ἀπαλλαγῆναί ποτε αὐτοῦ ἐδύναντο. ἡ μὲν γὰρ πρὸς τοὺς ὁμοιοπαθεῖς συνουσία ἔφερέ τινα αὐτοῖς κούφισιν. καί τις ἀσφαλῶς ἐκλαλήσας τέ τι, καὶ ἀντακούσας οἷα ἔπαθον, ῥᾴων ἐγίγνετο. ἡ δὲ πρὸς τοὺς ὁμοίους ἀπιστία καθεῖργνυ τε ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τὴν ἀνίαν, καὶ ἐπὶ πλεῖον αὐτὰς ἐξέκαε, μήτε τὰ ἀπόρρητα λεγούσας, μήτ' B ἀνάπαυσίν τινα λαμβανούσας. πρὸς γὰρ τῷ κατέχοντα ἔνδον τὰ παθήματα σφᾶς τηρεῖν, καὶ εὐλογεῖν αὐτὰ καὶ θαυμάζειν, ἑορτάζειν τε καὶ βουθυτεῖν, † ἐνθυμεῖσθαί τε ἐπ' αὐτοῖς ἠναγκάζοντο. οὕτω μὲν οἱ Ῥωμαῖοι οἱ ἐν τῇ πόλει τότε ὄντες διετέθειντο.

† εὐθυμεῖσθαί τε

Ὥσπερ δὲ οὐκ ἀποχρῶν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου κακοῦσθαι, Λούκιός τέ τις Τρεβέλλιος καὶ Πούπλιος Κορνήλιος † Δολοβέλλας δήμαρχοι ἐστασίαζον. ὁ μὲν γὰρ τοῖς ὀφείλουσιν (ἐξ ὧν καὶ αὐτὸς ἦν, καὶ διὰ καὶ ἐκ τῶν εὐπατριδῶν ἐς τὸ πλῆθος ἐπὶ τῇ δημαρχίᾳ μετέστη) C συνηγωνίζετο· ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε μὲν τῶν ἀμεινόνων προΐστασθαι, ἐκ δὲ δὴ τοῦ ὁμοίου αὐτῷ καὶ γράμματα ἐξετίθει, καὶ σφαγαὶ ἐγίγνοντο. ταραχή τε οὖν καὶ ἐκ τούτων πολλὴ ἐγίγνετο, καὶ ὅπλα πολλὰ καὶ πανταχοῦ ἑωρᾶτο· καίτοι τῶν βουλευτῶν ἀπαγορευσάντων μηδὲν πρὸ τῆς τοῦ Καίσαρος ἀφίξεως νεοχμωθῆναι, καὶ τοῦ Ἀντωνίου, μηδένα ἐν τῷ ἄστει ἰδιώτην ὁπλοφορεῖν. καὶ (οὐ γὰρ ἐσήκουον, ἀλλὰ πάντα D δὴ πάντως καὶ ἐπ' ἀλλήλοις καὶ ἐπ' ἐκείνοις ἔπραττον) τρίτη στάσις τοῦ τε Ἀντωνίου καὶ τῆς γερουσίας ἐγένετο. ἵνα γὰρ καὶ παρ' αὐτῆς τὰ ὅπλα καὶ τὴν ἐξουσίαν τὴν ἐπ' αὐτοῖς, ᾗ φθάσας ἐχρῆτο, προστεθεῖσθαι νομισθείη, στρατιώτας τε ἐντὸς τοῦ τείχους τρέφειν, καὶ τὴν πόλιν διὰ φυλακῆς μετὰ τῶν ἄλλων δημάρχων ποιεῖσθαι ἔλαβε. κἀκ τούτου Ἀντώνιος μὲν ἐννόμως δή τινι πάνθ' ὅσα ἐπεθύμει ἔδρα· Δολοβέλλας δὲ καὶ Τρεβέλλιος ὄνομα μὲν βιαίου πράξεως εἶχον, E ἀντηγωνίζοντο δέ, ὑπό τε τῆς θρασύτητος καὶ ὑπὸ τῆς παρασκευῆς, καὶ ἀλλήλοις καὶ ἐκείνῳ, ὥσπερ τινὰ καὶ αὐτοὶ ἡγεμονίαν παρὰ τῆς βουλῆς εἰληφότες. κἀν τούτῳ Ἀντώνιος, πυθό-

† Δολαβέλλας

Interim

μενος, τὰ στρατόπεδα ἃ μετὰ τὴν μάχην ὁ Καῖσαρ ἐς τὴν Ἰταλίαν, ὡς καὶ ἐφεψόμενος σφίσι, προεπεπόμφει μηδὲν ὑγιὲς δρᾶν, καὶ φοβηθεὶς μὴ νεωτερίσωσι, τὸ μὲν ἄστυ τῷ Καίσαρι τῷ Λουκίῳ ἐπέτρεψε, πολίαρχον αὐτὸν ἀποδείξας, (ὃ μὴ πώποτε τῷ ἱππάρχῳ ἐξουσία ποιῆσαι ἦν) αὐτὸς δὲ πρὸς τοὺς στρατιώτας ἐξώρμησεν. οἱ οὖν δήμαρχοι οἱ διαστασιάζοντες σφίσι, τοῦ τε Λουκίου διὰ τὸ γῆρας καταφρονήσαντες, καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ, μέχρις οὗ τὸν Καίσαρα τά τε ἐν τῇ Αἰγύπτῳ διαπεπραχότα καὶ ἐς τὴν Ῥώμην ὡρμηκότα ἐπύθοντο, καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ἐξειργάσαντο. ὡς γὰρ οὐκέτ' αὐτοῦ ἐπανήξοντος, ἀλλ' ἐκεῖ που πρὸς τῶν Αἰγυπτίων, ὥσπερ που ἤκουον, ἀπολωλότος διεφέροντο. τότε δὲ χρόνον μέν τινα ἐμετρίαζον, ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τὸν Φαρνάκην ἐκεῖνος πρότερον ἐπεστράτευσεν, ἐστασίασαν αὖθις. ὁ οὖν Ἀντώνιος μήτ' ἐπισχεῖν αὐτοὺς δυνάμενος, καὶ τῷ πλήθει διὰ τὴν πρὸς τὸν Δολοβέλλαν ἐναντίωσιν προσκεκρουκὼς, τὰ μὲν πρῶτα τούτῳ προσέθετο, καὶ τὸν Τρεβέλλιον ἄλλα τε ἐπῃτιᾶτο, καὶ ὅτι τοὺς στρατιώτας σφετερίζοιτο· ἔπειτα δὲ αἰσθόμενος τὸν ὅμιλον αὐτοῦ μὲν μηδὲν προτιμῶντα, τῷ δὲ δὴ Δολοβέλλᾳ μόνῳ προσκείμενον, ἤχθετο, καὶ μετεβάλλετο, ἄλλως τε καὶ ὅτι τῆς μὲν παρὰ τοῦ πλήθους χάριτος ἐκοινώνει, τῆς δὲ παρὰ τῆς βουλῆς αἰτίας τὸ πλεῖστον μετελάμβανε· καὶ τῷ μὲν λόγῳ, μέσον ἀμφοῖν ἕστηκε· τῷ δὲ ἔργῳ, τὸν Τρεβέλλιον κρύφα ἀνθείλετο, καὶ τά τε ἄλλα αὐτῷ συνηγωνίζετο, καὶ στρατιώτας λαβεῖν ἐπέτρεψε. καὶ ὁ μὲν, θεατὴς ἐκ τούτου καὶ ἀγωνοθέτης αὐτῶν ἐγίγνετο· ἐκεῖνοι δὲ ἐμάχοντο, καὶ τῆς τε πόλεως τὰ ἐπικαιρότατα ἀντικατελάμβανον, καὶ φόνους καὶ ἐμπρήσεις ἐποίουν· ὥστε καὶ τὰ ἱερά ποτε ἐκ τοῦ Ἑστιαίου ὑπὸ τῶν ἀειπαρθένων ἐκκομισθῆναι. αὖθίς τε οὖν φυλακὴν οἱ βουλευταὶ τῆς πόλεως ἀκριβεστέραν τῷ ἱππάρχῳ ἐψηφίσαντο, καὶ στρατιωτῶν ἅπασα, ὡς εἰπεῖν, ἡ πόλις ἐπληρώθη. οὐ μέντοι καὶ παῦλά τις ἐγένετο. ὁ γὰρ Δολοβέλλας ἀπογνοὺς συγγνώμης τινὸς παρὰ τοῦ Καίσαρος τεύξεσθαι, μέγα τι κακὸν ἐπεθύμει δράσας ἀπολέσθαι, ὡς καὶ ὄνομα ἐκ τούτου ἀεὶ σχήσων, (ἤδη γάρ τινες καὶ τῶν κακίστων ἔργων ἐρασταὶ ἐπὶ τῇ φήμῃ γίγνονται) ὑφ' οὗπερ καὶ ἐκεῖνος τά τε ἄλλα ἔπραττε, καὶ τοὺς νόμους,

A Interim Antonius, quum audiuisset, milites, quos à pugna Pharsalica Cæsar in Italiam præmiserat, ipse statim subsequi in animo habens, mala consilia agitare: vereretur que, ne quos nouos motus hi excitarent: vrbis cura L. Cæsari mandata, eoque (quam potestatem nemo vnquam magister equitum habuerat) præfecto vrbis relicto, ipse ad eum exercitum contendit. Tribuni plebis, qui factionum duces erant, contempto ob senectutem L. Cæsare, multa atrocia facinora & contra se inuicem, & in alios perpetrauerunt. idque tantisper, dum Cæsarem rebus in Ægypto confectis Romam aduentare fama attulit. Ante enim, eum nunquam rediturum, B sed in Ægypto (is enim rumor fuerat) periisse credentes, factionibus vrbem agitarant: aduentus eius fama audita, aliquandiu sese continuere. Sed quum Cæsar, antequam Romam rediret, in Pharnacem expeditionem susciperet, seditiones renouarunt. Antonius quum neque compescere eos valeret, & in Dolobella plebem offendisset, primum Dolobellæ se adiunxit; Trebelliumque, cum aliis nominibus, tum quod milites ad se pertraheret, criminatus est. Sed quum C deinde se apud multitudinem nullo eximio honore affici, eamque soli Dolobellæ intentam esse sentiret; ægre id ferens, sententiam mutauit. quo accedebat, quod fauorem populi sibi cum Dolobella communem esse videbat, culpam vero à senatu maiori ex parte sibi attribui. Itaque post, quum neutri se cupere videri vellet, † clam Trebellium fouit; eumq; cum aliis rebus iuuit, tum militem ad se accipiendi copiam fecit. atque ita quasi [a] inspector certaminis huius, iudexque D sedit: illi vero pugnauere, ac loca vrbis opportunissima, alter alterius profligandi causa, occupauerunt. inde cædibus ac incendiis eo modo grassatum est, vt sacra aliquando à Vestalibus [b] templo efferrentur. Quibus incommodis permotus senatus, iterum Antonio custodiam vrbis, idque accuratius, quam ante, mandauerunt. Quum iam tota fere vrbs militibus esset referta, non tamen hi motus conciderunt. Dolobella enim, despera- E tione veniæ à Cæsare impetrandæ adductus, id iam agebat, vt magno quodam facinore exhibito periret, ex quo sempiternam sui memoriam relinqueret. quippe reperti sunt nonnulli, qui famæ cupiditate pessimas res agere animum inducerent. [c] Is igitur, quemadmodum nominis sui illustrandi causa omnia ante egerat, ita

† re absit Trebellium clā prætulit;

a spectator

b è templo Vestæ

c Eadem ipse causa impulsus, quum alias turbaret, tum diem constituebat, qua desse pollicebatur se leges

nunc quoque diem constituit, qua die pollicitus est leges de tabulis nouis, mercedeque, quæ conductionis nomine solui solet, [abroganda] perlaturum. Quæ quum recepisset, plebsque aditibus fori obstructis, nonnullisque in locis ligneis turribus erectis, parata esset ad profligandos eos, qui iis legibus resistere vellent: Antonius, vt primum illuxit, magna militum manu de Capitolio deducta, tabulas legum discidit: nonnullosque, ne sic quidem tumultuandi finem facientes, de Capitolio præcipitauit. Neque tamen ita seditionibus modus factus est, sed quo plures ex seditiosis perierunt, tāto maiori contentione reliqui tumultuati sunt, Cæsarem maximo difficillimoque bello distineri arbitrātes. Neque ante destiterunt, quam is ex improuiso Romam peruenit. tum demum vel inuiti conquieuerunt, ita quidem, vt extrema supplicia sibi ab eo impendere putarent: deque ipsis per totam vrbem plurimus sermo haberetur, aliis aliter de causa eorum statuentibus. Verum Cæsar hîc quoque suum morem obtinuit, contentusque in præsentia omnia esse sedata, nullam de præteritis inquisitionem instituit: sed omnibus pepercit; aliquosque ex iis honoribus insuper affecit, Dolobellam in primis. Quoniam enim merito eius obstrictus: eius memoriam sibi abiiciendam; aut, quia læsus ab eodem esset, ideo acceptum quoque beneficium paruipendendum esse non existimauit: sed eius habita ratione, peccati gratiam Dolobellæ fecit, eumque cum alias in honore habuit, tum paulo post consulem creauit, quamuis præturā is nunquā gessisset.

Atque hæc Romæ acta sunt per absentiam Cæsaris; inter cuius ad vrbem reditum, mortemque Pompeii, vt aliquantum temporis intercederet, hæ causæ fuerunt. Ægyptii exactionem pecuniæ moleste ferentes, idque adeo indignum ducentes, † quod nec à sacris [Cæsar] abstineret. (ipsi enim multitudine eorum, quę venerantur numinum, omnibus mortalibus præpollent: ac, quia non vna est ipsis religio vniuersis, sed inter se diuersissimi cultus, bellis quoque eius rei causa mutuis se impetunt) ad hæc metuentes, ne Cleopatræ, quæ plurimum apud Cæsarē poterat, traderentur, tumultū concitauere. Nam Cleopatra, quū hactenus per alios causam suam contra fratrem apud Cæsarem egisset, simulatque naturam eius cognouit, (erat autem Cæsar amoribus quā maxime obnoxius, remque cum multis a-

† quod nec ab illa re sacra abstineret.

A τόν τε περὶ τῶν χρεῶν καὶ τὸν περὶ τῶν ἐνοικίων, ἐν ῥητῇ τινὶ ἡμέρᾳ θήσειν ὑπέσχετο. ὡς δ' οὖν τοῦτό τε προεπηγγέλλετο, καὶ ὁ ὄχλος τάς τε περὶ τὴν ἀγορὰν ἀποφράξας, καὶ πύργους ἔς τινα ξυλίνους ἀποκαταστήσας, ἕτοιμος πρὸς τὸ τῷ ἐναντιωθησομένῳ σφίσι ἐγένετο, ἐνταῦθ' ὁ Ἀντώνιος στρατιώτας ἅμα τῇ ἡμέρᾳ πολλοὺς ἐκ τοῦ Καπιτωλίου καταγαγὼν, τάς τε σανίδας τῶν νόμων κατέκοψε, καί τινας καὶ μετὰ τοῦτο ταραχώδεις ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Καπιτωλίου κατεκρήμνισε.

B οὐ μέντοι καὶ ἐπαύσαντο διὰ τοῦτο στασιάζοντες, ἀλλ' ὅσῳ πλείους ἀπώλλυντο τούτων, τόσῳ μᾶλλον οἱ περιλιπεῖς ἐθορύβουν, νομίζοντες τὸν Καίσαρα μεγίστῳ καὶ δυσχερεστάτῳ πολέμῳ συμπεπλέχθαι. οὐδ' ἐπέσχον, πρὶν αὐτὸν ἐκεῖνον ἐξαπιναίως σφίσιν ὀφθῆναι. οὕτω δὲ καὶ ἄκοντες ἡσύχασαν. καὶ οἱ μὲν πρὸς ὅ, τι ποτὲ ἐνεδέχετο, πείσεσθαι προσεδόκων· λόγοι τε ἐπ' αὐτοῖς κατὰ πᾶσαν ὁμοίως τὴν † πόλιν, τῶν μὲν τὰ, τῶν δὲ, τὰ δικαιούντων. ὁ δὲ δὴ

† εἶχοι

C Καῖσαρ, τῷ συνήθει οἱ τρόπῳ καὶ τότε ἐχρήσατο. τῇ τε γὰρ παρούσῃ αὐτῶν καταστάσει ἠρκέσθη, καὶ οὐδὲν τῶν προγενομένων ἐπολυπραγμόνησεν, ἀλλὰ πάντων, τε ἐφείσατο, καί τινας αὐτῶν ἐτίμησεν, ἄλλους τε καὶ τὸν Δολοβέλλαν. εὐεργεσίαν γάρ τινα αὐτῷ ὀφείλων, οὐκ ἠξίωσεν αὐτῆς ἐκλαθέσθαι. οὐ γὰρ ὅτι ἠδικήθη, διὰ τοῦτο καὶ ἐκείνης ὠλιγώρησεν, ἀλλ' ἐξ ὧν εὖ ἐπεπόνθει, καὶ ἐπὶ τούτῳ οἱ συνέγνω· καὶ τά τε ἄλλα αὐτὸν ἐν τιμῇ ἦγαγε, καὶ ὕπατον οὐ πολλῷ ὕστερον, μηδὲ στρατηγήσαντα, ἀπέδειξε.

D Ταῦτα μὲν ἐν τῇ Ῥώμῃ παρὰ τὴν τοῦ Καίσαρος ἀπουσίαν ἐγένετο. χρόνιος δὲ ἐπ' αὐτὴν, καὶ οὐκ εὐθὺς ἐπὶ τῷ τοῦ Πομπηΐου θανάτῳ, ἦλθε, διὰ τάδε· οἱ Αἰγύπτιοι, ταῖς τῶν χρημάτων εἰσπράξεσι βαρυνόμενοι, καὶ δεινῶς φέροντες, ὅτι μηδὲ τῶν ἱερῶν † τις ἀπείχετο· (θρησκεύουσί τε γὰρ πολλὰ, περισσότατα ἀνθρώπων, καὶ πολέμους ὑπὲρ αὐτῶν καὶ πρὸς ἀλλήλους, ἅτε μὴ καθ' ἓν ἀλλὰ καὶ ἐκ

† τῶν

E τοῦ ἐναντιωτάτου καὶ αὐτοῖς τιμῶντες τινὰ, αἱροῦνται.) τούτοις τε οὖν ἀγανακτήσαντες, καὶ προσέτι φοβηθέντες, μὴ τῇ Κλεοπάτρᾳ, ἅτε μέγα παρὰ τῷ Καίσαρι δυναμένῃ, παραδοθῶσιν, ἐταράχθησαν. ἐκείνη τε γὰρ τέως μὲν δι' ἑτέρων παρ' αὐτῷ διὰ τὸν ἀδελφὸν ἐδικάζετο· ἐπεὶ δὲ ὡς τάχιστα τὴν φύσιν αὐτοῦ κατέμαθεν, (ἦν γὰρ ἐρωτικώτατος, καὶ πλείσταις καὶ ἄλλαις,

ἄλλαις, ὅσαις που προσετύχοι, συνεγίγνετο) πέμψασα πρὸς αὐτὸν, [καὶ] προδίδοσθαί τε ὑπὸ τῶν φίλων λέγουσα, καὶ ἀξιοῦσα αὐτὴ δι' ἑαυτῆς ἀγωνίσασθαι. ἄλλως τε γὰρ περικαλλεστάτη γυναικῶν ἐγένετο, καὶ τότε τῇ ὥρας ἀκμῇ πολὺ διέπρεπε· τό, τε φθέγμα ἀστειότατον εἶχε, προσομιλῆσαι παντί τῳ διὰ χαρίτων ἠπίστατο· ὥστε λαμπρά τε ἰδεῖν καὶ ἀκουσθῆναι οὖσα, κἂν τοῦτον πάντα τινὰ καὶ δυσέρωτα καὶ ἀφηλικέστερον ἐξεργάσασθαι δυναμένη, πρὸς τρόπου τι ἐνόμισε τῷ Καίσαρι ἐντεύξεσθαι, καὶ πάντα ἐν τῷ κάλλει τὰ δικαιώματα ἔθετο. ᾐτήσατό τε οὖν ἐς ὄψιν αὐτοῦ ἐλθεῖν· καὶ τυχοῦσα, κατεκόσμησέ τε ἑαυτὴν καὶ ἐξήσκησεν, ὥστε σεμνοπρεπεστάτη καὶ οἰκτροτάτη αὐτῷ ὀφθῆναι. καὶ ἡ μὲν, ταῦτα μηχανησαμένη, ἔς τε τὴν πόλιν ἅμα, (ἔξω γὰρ ἐκείνη ἦν) καὶ ἐς τὰ βασίλεια λάθρα τοῦ Πτολεμαίου νυκτὸς ἐσῆλθεν. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ, ἰδών τε αὐτὴν, καί τι φθεγξαμένης ἀκούσας, οὕτως εὐθὺς ἐδουλώθη, ὥστε αὐτίκα ὑπό τε τὴν ἕω τόν τε Πτολεμαῖον μεταπέμψασθαι, καὶ συναλλάξαι σφᾶς ἐπιχειρῆσαι. ἧς γὰρ δικαστὴς πρότερον ἠξιοῦτο εἶναι, τότε ταύτῃ συνεδίκει. ὁ οὖν παῖς, διά τε τοῦτο, καὶ ὅτι τὴν ἀδελφὴν αἰφνιδίως εἶδεν ἔνδον οὖσαν, ὀργῆς τε ἐπληρώθη, καὶ ἐκπηδήσας ἐς τὸ πλῆθος, ἐβόα, λέγων προδεδόσθαι· καὶ τέλος τὸ διάδημα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς περισπάσας ἔρριψε. θορύβου δὲ ἐπὶ τούτῳ μεγάλου συμβάντος, ἐκεῖνον μὲν οἱ Καισάρειοι στρατιῶται συνήρπασαν· τὸ δὲ δὴ Αἰγύπτιον ἐταράσσετο· κἂν αὐτοβοεὶ τὰ βασίλεια, καὶ ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης ἅμα προσβάλλοντες, εἷλον (τοῖς γὰρ Ῥωμαίοις οὐδὲν ἀξιόμαχον, ἅτε καὶ φίλων σφίσι δοκούντων εἶναι, παρῆν) εἰ μὴ φοβηθεὶς ὁ Καῖσαρ προσῆλθέ τε ἐς αὐτοὺς, καὶ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ στὰς, πάντα σφίσιν ὅσα ἂν ἐθελήσωσι, πράξειν ὑπέσχετο. καὶ μετὰ τοῦτο ἐς ἐκκλησίαν ἐσελθὼν, τόν τε Πτολεμαῖον καὶ τὴν Κλεοπάτραν παρεστήσατο. καὶ τὰς διαθήκας τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἀνέγνω, ἐν αἷς ἐκείνοις μὲν συνοικῆσαι ἀλλήλοις, κατὰ τῶν Αἰγυπτίων τὰ πάτρια, καὶ βασιλεύειν, ἀλλὰ τοῖσδε δὴ τῶν Ῥωμαίων δῆμον τὴν ἐπιτροπείαν σφῶν ἔχειν ἐγέγραπτο. προσάξας δὲ τοῦτο, καὶ ἐπειπὼν ὅτι ἑαυτῷ, δικτάτωρι ὄντι, καὶ πᾶν τὸ τοῦ δήμου κράτος ἔχοντι, τήν τε ἐπιμέλειαν τῶν παίδων ποιεῖσθαι, καὶ τὰ δόξαντα τῷ πατρὶ αὐτῶν ἐπιτελεῖν προσήκει, ἐκείνοις τε τὴν βασιλείαν ἀμφοτέροις ἔδωκε, καὶ τῇ Ἀρσινόῃ τῷ τε Πτολεμαίῳ τῷ νεω-

A tis aliis feminis, vt ei fortuitò eæ oblatæ fuerāt, habuerat) per internuntios Cæsari questa est, † se proiectam ab amicis, cupereque ipsam per se apud eum litem suam prosequi. Ipsa vero alias omnibus mulieribus formæ elegantia præstabat, tum flore ætatis admodum erat conspicua: ineratque ei in voce summus lepos, ita vt, cum quocunque homine colloqueretur, gratia eum demulceret: denique tanta eius aspectum orationemque vis comitabatur, vt allicere etiam ab a-
B more vel natura vel ætate alienissimum quenque hominem ad sui amorem valeret. Quibus rebus instructa, in rem suam existimabat fore, si ad Cæsaris colloquiū admitteretur: inque sua venustate præsidium causæ omne reponebat. Impetrato à Cæsare, vt sub eius aspectum veniret, ita sese exornauit ac composuit; vt simul quam maximam dignitatem præ se ferret, simul misericordiam Cæsari † moueret. His adornatis, noctu in vrbem, (degebat enim tum foris) atque [a] in regiā Pto-
C lemæi clam peruenit. Quam vbi Cæsar vidit, loquentemq; nonnihil audiuit, ita confestim mancipium eius factus est; vt statim sub auroram Ptolemæum accersierit, pacificationemque tentauerit. Cleopatræ enim, cuius ante iudex esse voluerat, tunc aduocatum agebat. Quæ res, quodque improuiso suam sororem intus esse videbat, ita pueri animū ira inflammauit, vt prosiliēs ad populum, proditum se clamaret, ac denique diadema capite detractum abiiceret. Magno in-
D de tumultu coorto, Ptolemęum Cæsariani milites intro abripuerunt. Ægyptii autem commoti sunt: ac, nisi Cæsar metu perculsus ad eos prodiisset, deque loco tuto omnia se, quę vellent, facturum promisisset; ipso primo impetu regiam, quam terra marique iam inuadebant, occupassent. neque enim Romanis, qui se apud amicos versari credebant, vllæ ad resistendum aderant vires. Posthæc Cæsar in concionem cum Ptolemæo & Cleopatra progressus, patris eorum testamentum de scripto recitauit. quo præcipie-
E batur, vt more maiorum apud Ægyptios, [b] Ptolemæo coniux Cleopatra esset, regnumque tenerent: eiusque testamenti procuratio populo Romano ibidem assignabatur. His addēs Cæsar, suū, qui dictaturā gereret, omnemq; populi potestatem obtineret, esse; vt & liberos curaret, & patris voluntatem exequeretur: Ptolemæo & Cleopatræ regnū Ægypti dedit, Arsinoæ autem Ptolemæoque iuniori,

† se prodi ad

† maximam moueret.

[a] in regiam ignorante Ptolemæo

[b] inter se quidem illi matrimonio iungerētur, regnumque tenerent, ita tamē, vt sub tutela populi Romani essent.

‡ *largitus est* germanis horum, Cyprum ‡ concessit. In eum enim tunc terrorem peruenerat, vt his quoq; de suo aliquid concederet, nedum ipse ex reb. Ægypti quicquam adipisceretur.

Ad hunc modum is tumultus sedatus fuit. sed haud multo post nouus motus coortus est, adeo vt ad bellum quoq; res deueniret. † Photinus enim eunuchus, cui Ptolemæi pecuniarũ procuratio cõmissa fuerat, quod seditionem Ægyptiorum præcipue concitauerat, veritus ne eius rei causa ad supplicium deposceretur; clam ad Achillam, qui etiamnũ apud Pelusium morabatur, misit; eumque, terroribus ac spe propositis, in societatem suorum consiliorum pertraxit: deinde reliquos quoque, qui in armis erant, sibi conciliauit: iniecta suspicione Cæsarem quidem componendæ turbæ causa regnũ vtrisque simul dedisse, sed progressu temporis soli Cleopatræ id attributurũ. Videbatur autem ex æquo omnibus res indigna, sub imperio esse fœminæ. Erant [a] tum Achillæ ex copiæ, quibus se Cæsarianis ‡ parem esse confidebat: cum his recta Alexandriam [b] contendit. Cæsare, re cognita, hostiumq; multitudine ac audacia territus, ad Achillam misit, qui ei Ptolemæi nomine, vt quiesceret, diceret. Achillas, quia non regis, sed Cæsaris mãdatum ferri intelligebat, non modo non paruit; sed insuper eum, tanquam sibi timentem, contemptui habens, conuocatis militibus, postquam multa pro Ptolemæo, ac contra Cæsarem & Cleopatram verba fecit, tandem eos ad cædem internuntiorum, etsi ii Ægyptii erant, incitauit: vt sanguine eorum repleti bellum nullius pacificationis capax gerere opus haberent. Quibus perceptis Cęsar milites ex Syria euocat, regiam vicinaque ædificia vsque ad mare fossa muroque communit. Interim Achillas cum Romanis, reliquisq;, quos cum Septimio Gabinius Ptolemæo præsidii loco reliquerat, (ii ex mora, quam in Ægypto fecerant, mores quoque incolarum iam assumpserant) Alexandriam aduenit, ciuium maximam partem confestim ad se pertrahit; loca commodissima [c] occupat. Exinde multa prælia interdiu noctuque committuntur, multa incendia fiunt, inter quæ nauale etiam, penusque frumentaria, bibliothecaque plurimis (vt fertur) optimisque referta libris conflagrauit. Continentem omnem terram, iis locis demptis, quæ Cæsar munitionibus clauserat, Achillas tenebat: Cęsar mari omni potiebatur,

a tum ipsis ex copiis, *‡ pares esse confidebant.* *b contendēres, ac defensionem se separabant.* *c obtinuit.*

A τέρῳ, τοῖς ἀδελφοῖς σφῶν, τὴν Κύπρον ἐχαρίσατο. τοσοῦτον γὰρ πᾶσι δέος αὐτοῦ ἔχει, ὥστε μὴ μόνον μηδὲν τῆς Αἰγύπτου προσλαβεῖν, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκείων τι αὐτοῖς προσδοῦναι.

Καὶ τότε μὲν οὕτως ἐπαύσαντο· αὖθις δ' οὐ πολλῷ ὕστερον ἐκινήθησαν, ὥστε καὶ πολεμῆσαι. ὁ γὰρ Ποθεινὸς ὁ τὴν διοίκησιν τῶν τοῦ Πτολεμαίου χρημάτων προστεταγμένος, (εὐνοῦχός τε ἦν, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους μάλιστα συνετετάραχει) δείσας μὴ καὶ δίκην ποτὲ ἐπὶ τούτῳ δῷ, πέμπει κρύφα πρὸς τὸν Ἀχιλλᾶν, ἔτι τὸ Πηλούσιον ἔτι καὶ τότε ὄντα, καὶ αὐτὸν ἐκφοβήσας τε
B ἅμα καὶ ἐπελπίσας προσεταιρίσατο· καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς τὰ ὅπλα ἔχοντας ᾠκειώσατο. πᾶσι γὰρ ὁμοίως δεινὸν ἐδόκει εἶναι ὑπὸ γυναικὸς ἄρχεσθαι, ὑπετόπουν δὲ τὸν Καίσαρα τότε μὲν, ἐπὶ τῇ καταστάσει σφῶν, ἀμφοτέροις δῆθεν αὐτοῖς τὴν βασιλείαν δεδωκέναι, προϊόντος δὲ δὴ τοῦ χρόνου, μόνῃ τῇ Κλεοπάτρᾳ αὐτὴν προσθήσειν, καὶ ἀντίπαλοι τῷ τότε παρόντι αὐτοῦ στρατῷ ἐνόμιζον εἶναι. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν εὐθὺς ἄραντες ἠπείγοντο. πυθόμενος δὲ τοῦτο ὁ Καῖσαρ, καὶ καταδείσας τό, τε πλῆθος αὐτῶν καὶ τὰς
C τόλμας, ἔπεμψέ τινας πρὸς τὸν Ἀχιλλᾶν, οὔτι γε ὡς αὐτοῦ ἀλλὰ ὡς τοῦ Πτολεμαίου ὀνόματι, κελεύοντας αὐτὸν τὴν ἡσυχίαν ἄγειν. καὶ ὅς, συνιεὶς ὅτι οὐ τοῦ παιδὸς, ἀλλ' ἐκείνου ἡ πρόσταξις ἦν, οὐχ ὅπως οὐκ ἐπήκουσεν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ προσκαταφρονήσας ὡς καὶ φοβουμένου, τούς τε στρατιώτας συνήγαγε, καὶ πολλὰ μὲν ὑπὲρ τοῦ Πτολεμαίου, πολλὰ δὲ καὶ κατὰ τοῦ Καίσαρος τῆς τε Κλεοπάτρας εἰπὼν, τέλος καὶ ἐπὶ τοὺς πεμφθέντας, καίπερ Αἰγυπτίους ὄντας, παρώξυνεν αὐτούς, ὅπως τοῦ τε φόνου σφῶν ἀναπλησθῶσι, καὶ ἐς ἀνάγ-
D κην ἀσπόνδου πολέμου καταστῶσι. μαθὼν οὖν ταῦτα ὁ Καῖσαρ, τούς τε ἐκ τῆς Συρίας στρατιώτας μετεπέμψατο, καὶ τὰ βασίλεια, τά τε ἄλλα τὰ πλησίον αὐτῶν οἰκοδομήματα, διετάφρευσε καὶ ἀπετείχισε μέχρι τῆς θαλάσσης. κἂν τούτῳ καὶ ὁ Ἀχιλλᾶς, μετά τε τῶν Ῥωμαίων, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων τῶν ὑπὸ τοῦ Γαβινίου σὺν τῷ Σεπτιμίῳ πρὸς τὴν τοῦ Πτολεμαίου φρουρὰν καταλειφθέντων ἐπῆλθεν. (ἐκ γὰρ τῆς ἐνδιατρίψεως καὶ τοὺς τρόπους ἐς τὸ ἐπιχώριον μετεβεβλήκεσαν) τῶν τε Ἀλεξανδρέων τὸ πλεῖστον εὐθὺς προσεποιήσατο, καὶ τὰ
E ἐπικαιρότατα ἐκρατύνατο. κἀκ τούτου πολλαὶ μὲν μάχαι καὶ καθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ αὐτοῖς ἐγίγνοντο, πολλὰ δὲ καὶ κατεπίμπρατο· ὥστε ἄλλα τε καὶ τὸ νεώριον, τάς τε ἀποθήκας καὶ τοῦ σίτου καὶ τῶν βίβλων (πλείστων δὴ καὶ ἀρίστων, ὥς φασι, γενομένων) καυθῆναι. ἐκράτει δὲ τῆς μὲν ἠπείρου ὁ Ἀχιλλᾶς, χωρὶς ὧν ὁ Καῖσαρ ἀπετετείχιστο· τῆς δὲ δὴ θαλάσσης ἐκεῖνος, αὐθ

θος, αὐτὸν τοῦ λιμένος. καὶ ναυμαχίᾳ τε ἐνίκησε, καὶ ἐπειδὴ διὰ τοῦτο φοβηθέντες οἱ Αἰγύπτιοι μὴ ἐς τὸν λιμένα σφῶν ἐπιπλεύσῃ, τὸ στόμα αὐτοῦ, πλὴν βραχέος, ἔχωσαν, καὶ ἐκεῖνο ‡ προσαπέφραξαι, ὁλκάδας λίθων πλήρεις † προσκαταποντώσαντες, ὥστ' αὐτοὺς, μηδ' εἰ πάνυ τι βούλοιντο ἐκπλεῦσαι, δυνηθῆναί ποι ἀπᾶραι. ποιήσας δὲ τοῦτο, ῥᾷον τὰ ἐπιτήδεια τά τε ἄλλα καὶ ὕδωρ ἐπήγετο. τὴν γὰρ αὐτόθεν ὑδρείαν ὁ Ἀχιλλᾶς σφᾶς ἀφῄρητο, τοὺς ὀχετοὺς διακόψας.

‡ προσαπέφραξεν, † προσκαταποντώσας,

Τούτων δὲ οὕτω πραττομένων, Γανυμήδης τις εὐνοῦχος τὴν Ἀρσινόην οὐ πάνυ φρουρουμένην ἐς τοὺς Αἰγυπτίους ὑπεξήγαγε· καὶ ταύτην ἐκεῖνοι βασιλίδα ἀποδείξαντες, προθυμότερον τοῦ πολέμου, ὡς καὶ προστάτην τινὰ ἐκ τοῦ τῶν Πτολεμαίων γένους ἔχοντες, ἀντελάβοντο. ὁ οὖν Καῖσαρ, φοβηθεὶς μὴ καὶ ὁ Ποθεινὸς τὸν Πτολεμαῖον † ἐκκλέψῃ, τὸν μὲν ἀπέκτεινε, τὸν δὲ, οὐκέτ' ἐπικρυπτόμενος, ἀκριβῶς ἐφρούρει. παροξυνθέντων δὲ καὶ ἐπὶ τούτοις τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ἐκείνοις μὲν πλειόνων ἀεὶ προσγιγνομένων, τοῖς δὲ δὴ Ῥωμαίοις μηδέπω τῶν στρατιωτῶν ἐκ τῆς Συρίας παρόντων, ἐς φιλίαν αὐτοὺς ὑπαγαγέσθαι ἠθέλησε. καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἀναβιβάσας που, ὅθεν ἐξακουσθήσεσθαι ἔμελλεν, εἰπεῖν σφίσιν ἐκέλευσεν, ὅτι οὔτε τι κακὸν ἔχοι, οὔτε πολεμεῖν δέοιτο· πρός τε τὰς σπονδὰς αὐτοὺς παρεκάλει, καὶ προσυπισχνεῖτο διαπράξειν αὐτάς. καὶ, εἴγε ἑκὼν ταῦτα οὕτω διείλεκτο, ἔπεισεν ἂν σφᾶς καταλύσασθαι· νῦν δ' ὑποτοπήσαντες αὐτὰ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος κατεσκευάσθαι, οὐκ ἐνέδοσαν. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου στάσις τοῖς περὶ τὴν Ἀρσινόην οὖσιν ἐνέπεσε· καὶ αὐτὴν ὁ Γανυμήδης ἔπεισε τὸν Ἀχιλλᾶν, ὡς καὶ τὸ ναυτικὸν ‡ προδοῦναι, ἀποκτεῖναι. γενομένου δὲ τούτου, τήν τε ἡγεμονίαν τῶν στρατιωτῶν παρέλαβε, καὶ τὰ πλοῖα, ὅσα ἐν τῷ ποταμῷ καὶ ἐν τῇ λίμνῃ ἦν, συνήγαγεν· ἄλλα τε προσκατεσκεύασε, καὶ πάντα αὐτὰ ἐς τὴν θάλασσαν διὰ τῶν διωρύχων κομίσας, τοῖς τε Ῥωμαίοις μὴ προσδεχομένοις προσέβαλε, καὶ τὰς μὲν κατέπρησε τῶν ὁλκάδων αὐτῶν, τὰς δὲ ἀνεδήσατο· καὶ μετὰ τοῦτο τόν τε εἴσπλουν τοῦ λιμένος ἐξεκάθηρε, κἀνταῦθα ναυλοχῶν, πολλὰ σφᾶς ἐλύπει. τηρήσας οὖν ποτε αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ ἀμελῶς ὑπὸ τοῦ κρατεῖν ἔχοντας, ἔς τε τὸν λιμένα αἰφνιδίως ἐπεσέπλευσε, καὶ συχνὰ πλοῖα καύσας, ἔς τε τὴν Φάρον ἀπέβη, καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν αὐτῇ ἐφόνευσεν. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ ἐν τῇ ἠπείρῳ

† κλέψῃ, Xyl. ἐκκλέψῃ,

‡ προδόντα

A batur, excepto portu. Quumque nauali certamine vicisset, Ægyptiique metuentes, ne iam in portum quoque nauigare intenderet, introitum eius, paruo relicto spatio, aggere iniecto obstruxissent: ipse illud quoque spatium, onerariis nauibus lapidum plenis eo demersis, obturauit; omnemque è portu exeundi facultatem nauibus hostium interclusit. Vnde effectum est, vt minori negotio res necessarias, aquamque (nam aquationem ex continenti Achillas, intercisis aquæ ductibus, ei ademerat) petere posset.

B Dum hæc geruntur, Ganymedes quidam, eunuchus, Arsinoen negligentius custoditam, furtim ad Ægyptios traduxit: eaque illi regina constituta, iam eo maiori studio bello incubuerunt, quod ducem ex Ptolemæorum prosapia nacti essent. Eapropter Cæsar † Photinum, veritus ne is quoque Ptolemæum furtim [a] auferret, interfecit; ac palam deinceps regem diligenti custodia asseruauit. Quo facto magis etiam exasperatis Ægyptio-

C rum animis, quum eorum subinde numerus augeretur, Romani vero milites ex Syria nondum aduenissent, Cæsar ad amicitiam hostes perducendi consilium cepit: Ptolemæumque eo in loco, vnde ab illis exaudiri posset, constitutum, Ægyptiis dicere iussit, neque se quicquam aduersi pati, neque bello opus esse: proinde pacem componerent. se curaturum, vt conditiones conuenirent. Quæ si ipse sua sponte ita pronuntiasset, vtique vt bellum pace mutaretur, effecis-

D set: nunc suspicati, ad hoc eum à Cæsare subornatum esse, nihil à proposito deflexere. Progressu temporis dissidium iis, qui cum Arsinoa erant, incidit: interimendique Achillæ, quasi [vero] rem naualem is prodidisset, autor ei Ganymedes fuit. Quo facto, ipse dux militum constitutus, naues omnes quotquot in flumine ac palude erant, in vnum locum conduxit: aliisque præterea ædificatis, vniuersas per fossas ad mare deduxit: Romanosque inopinato adortus, onerarias

E eorum naues partim combussit, partim remulco alligatas abduxit: apertoque portus introitu, ibi nauibus suis in statione locatis, multum Romanis negotii exhibuit. Cæsar, vbi eos animaduertit aliquanto negligentiores, quod mari potirentur, subito in portum aduectus, compluribus nauigiis exustis, in Pharum naues suos eiecit, incolasque eius loci occidit. Id videntes Ægyptii, qui in con-

† Pothinum,

[a] deferret,

tinenti versabantur, per pontes auxilio Phariis venerunt: vicissimque multis Romanorum cæsis, reliquos in naues compulerunt. Hi quum confertim in eas vrgentibus hostibus præcipitarent, euenit, vt multi in mare exciderẽt; inter quos Cæsar ipse fuit. isque in summo vitæ discrimine constitutus, quum & veste grauaretur, & ab Ægyptiis, imperatorem esse ex purpura colligentibus, iaculis peteretur: proiecta veste, ad scaphā enatauit, atque ita præsens periculum effugit, ne madefactis quidem inter natandū, quos sinistra manu tenuerat, libellis. At paludamēto potiti Ægyptii, trophæo id, quod de fugatis tum hostibus statuerant, appenderunt, tanquam ipsum ducem cepissent. Iidem, quia euocati ex Syria milites Cæsaris iam appropinquabant, omnia littora, ad quæ appellere naues possent, custodierunt; multumque iis copiis detrimenti attulerunt. Atque iis quidem, qui ipsi Africæ naues aduertebant, aliquam Cæsar opem tulit; sed apud ostia Nili multos Ægyptii ignibus editis, perinde acsi Romani ea loca obtinerent, deceptos comprehenderunt, ita vt reliqui eò naues obuertere non auderent: donec Tiberius Claudius Nero in ipsum fluuium subuectus, hostibus prœlio victis, vt sui tuto terræ adnauigare possent, effecit.

Eodem tempore Mithridates [a] Pergamenus conatus per exitus Nili Pelusium peruenire, quum nauigiis introitum Ægyptii obstruxissent noctu, ad fossam aduectus est: in eamque nauibus transportatis, (neque enim pertinet in mare) in Nilum nauibus successit: deinde eos, qui ostia Nili custodiebant, subitò è mari fluuioque [b] adortus, ostia ipsa liberauit; Pelusiumque classe, terrestribusque copiis aggressus, in potestatem suam redegit. Inde ad Alexādriam procedens, quum Dioscoridem quendam obuiam sibi ire audisset, cum positis insidiis interfecit.

[c] Ne hæc quidem damna Ægyptios, vt à bello desisterent, permouêre: quia tamen eunuchi mulierisque imperium moleste ferebant, arbitrabanturque, si Ptolemæum sibi ducem cepissent, Romanis se superiores fieri posse, quum eum nulla ratione possent eripere, (attentissime enim custodiebatur) fractos se calamitatibus, pacemq; concupiscere simulauerunt: miseruntque ad Cæsarem, qui & de pace agerent, & Ptolemæum peterent,

a cognomēto Pergamenus, conatus in ostiū Nili, quod ad Pelusium est, aduerso flumine contendere quum nauigiis

b simul adortus,

c Hæc quum audiret Ægyptii, ne sic quidē bello finem imposuere.

A Αἰγύπτιοι, κατά τε τὰς γεφύρας ἐπεβοήθησαν αὐτοῖς, καὶ συχνοὺς τῶν Ῥωμαίων ἀναποκτείναντες, τοὺς λοιποὺς ἐς τὰς ναῦς ἐσήραξαν. καὶ αὐτῶν ὁπουδήποτε καὶ ἀθρόως † ἐσβιαζομένους ἐς αὐτάς, ἄλλοι τε πολλοὶ ἐς τὴν θάλασσαν ἐξέπεσον, καὶ ὁ Καῖσαρ. κἂν διέφθαρτο κακῶς ὑπό τε τῶν ἱματίων βαρυνόμενος, καὶ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων βαλλόμενος, (ἁλουργῶν γὰρ αὐτῶν ὄντων † ἐστοχάζοντο) εἰ μὴ καὶ ἐκεῖνα ἀπέρριψε, καὶ μετὰ τοῦτο διανηξάμενός πη, ἐς ἀκάτιον ἐσεβεβήκει. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐσώθη, μηδὲν τῶν γραμμάτων βρέξας, ἃ πολλὰ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ ἀνέχων ἐνήξατο· τὴν δ' ἐσθῆτα αὐτοῦ οἱ Αἰγύπτιοι λαβόντες, πρὸς τὸ τρόπαιον, ὃ ἔστησαν τῆς τροπῆς ταύτης, ἀνεκρέμασαν, ὡς καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ᾑρηκότες. καὶ (ἤδη γὰρ καὶ τὰ στρατεύματα, ἃ ἀπὸ τῆς Συρίας μετεπέμψατο, ἐπλησίαζε) τάς τε καταίρσεις ἐτήρουν, καὶ πολλὰ αὐτοὺς ἔβλαπτον. τοῖς μὲν πρὸς τὴν Λιβύην σφῶν προσπλέουσιν ὁ Καῖσαρ τρόπον τινὰ ἤμυνε· συχνοὺς δὲ δὴ περὶ τὰς τοῦ Νείλου ἐκβολὰς πυρσοῖς, ὡς καὶ Ῥωμαῖοι ὄντες, ἐξηπάτων τε καὶ συνελάμβανον· ὥστε καὶ τοὺς λοιποὺς μηκέτι τολμᾶν προσκομίζεσθαι· μέχρις οὗ Τιβέριος Κλαύδιος ὁ Νέρων ἐς αὐτὸν τότε τὸν ποταμὸν ἀναπλεύσας, ἐκείνους τε μάχῃ ἐκράτησε, καὶ τοῖς σφετέροις ἀδεέστερον τὸν πρόσπλουν ἐποίησε. C

Κἀν τούτῳ Μιθριδάτης ὁ Περγαμηνὸς ἐπικληθεὶς ἐπεχείρησε μὲν ἐς τὸ στόμα τοῦ Νείλου τὸ κατὰ Πηλούσιον ἀναβῆναι, ἀποφραξάντων δὲ τῶν Αἰγυπτίων τὸν ἔσπλουν τοῖς πλοίοις, προσεκομίσθη νυκτὸς ἐπὶ τὴν διώρυχα· καὶ ναῦς ἐς αὐτὴν ὑπερενεγκὼν (οὐ γὰρ ἐξήκει ἐς τὴν θάλασσαν) οὕτω διὰ ταύτης ἐς τὸν Νεῖλον ἀνέπλευσε. καὶ μετὰ τοῦτο αἰφνίδιον ἔκ τε τῆς θαλάσσης καὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἅμα τοῖς φρουροῖς D τὸ στόμα αὐτοῦ προσμίξας, τήν τε ἀπόκλεισιν σφῶν ἔλυσε, καὶ τὸ Πηλούσιον τῷ τε πεζῷ ἅμα καὶ τῷ ναυτικῷ προσβαλὼν εἷλε. προχωρῶν δὲ ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ πυθόμενος Διοσκουρίδην τινὰ ἀπαντήσειν σφίσιν, ἐνήδρευσέ τε αὐτὸν καὶ κατειργάσατο.

Αἰσθόμενοι δὲ ταῦθ' οἱ Αἰγύπτιοι, τὸν πόλεμον οὐδ' ὣς κατελύσαντο· ἀχθεσθέντες δὲ ἐπὶ τῇ τοῦ εὐνούχου καὶ τῆς γυναικὸς ἀρχῇ, καὶ νομίσαντες, ἂν τὸν Πτολεμαῖον προστήσωνται, καθυπέρτεροι E τῶν Ῥωμαίων ἔσεσθαι, ἐπειδὴ ἐπ' οὐδένα τρόπον ἐξαρπάσαι αὐτὸν ἠδυνήθησαν, (δεινῶς γὰρ ἐφυλάσσετο) ἐπλάσαντο ταῖς τε συμφοραῖς πεπονῆσθαι, καὶ τῆς εἰρήνης ἐπιθυμεῖν· καὶ ἔπεμψαν πρὸς τὸν Καίσαρα, ἐπικηρυκευόμενοί τε, καὶ τὸν Πτολε-

† ἰσβιαζόμενοι

† Xiphil. κατηχέζοντο

μαῖοι αἰτιῶντες, ὅπως δὴ σὺν αὐτῷ περὶ τῶν σπονδῶν, ἐφ᾽ οἷς γένοιντο, βουλεύσωνται. ὁ οὖν Καῖσαρ ἐνόμισε μὲν καὶ ὡς ἀληθῶς αὐτοὺς μεταβεβλῆσθαι· (ἄλλως τε γὰρ καὶ δειλοὺς καὶ ὀξυῤῥόπους ὄντας ἤκουε, καὶ τότε πρὸς τὰ πταίσματα καταπεπληγμένους ᾔσθετο) εἰ δὲ δὴ καὶ τεχνάζοιντό τι, ἀλλ᾽ ὅπως μὴ διὰ τοῦτ᾽ ἐμποδίζων τὴν εἰρήνην νομισθῇ, συνεπαινεῖν τε σφίσιν ἔφη, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἔπεμψεν. οὐδὲ γὰρ ἐν ἐκείνῳ τι ἰσχυρὸν ἔκ τε τῆς ἡλικίας καὶ ἐκ τῆς ἀπαιδευσίας ἑωρα ὄν, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἤτοι συναλλαγήσεσθαί οἱ ἐφ᾽ οἷς ἐβούλετο, ἢ δικαιότερον καὶ καταπολεμηθήσεσθαι καὶ καταστραφήσεσθαι ἤλπισεν, ὥστε ἀπ᾽ εὐλόγου δή τινος προφάσεως τῇ Κλεοπάτρᾳ παραδοθῆναι. οὐ γὰρ ἡττηθήσεσθαί ποτε ὑπ᾽ αὐτῶν, ἄλλως τε καὶ τῆς δυνάμεως προσγεγενημένης, προσεδόκησε. παραλαβόντες δὲ τὸν παῖδα ἐκεῖνον οἱ Αἰγύπτιοι, τῶν μὲν σπονδῶν οὐδὲν ἐφρόντισαν, ἐπὶ δὲ τὸν Μιθριδάτην παραχρῆμα ὥρμησαν, ὡς καὶ δὴ μέγα τι ἔν τε τῷ ὀνόματι καὶ ἐν τῷ γένει τοῦ Πτολεμαίου κατορθώσοντος· καὶ αὐτὸν πρὸς τῇ λίμνῃ ἐν μέσῳ τοῦ τε ποταμοῦ καὶ τῶν ἑλῶν ἀπολαβόντες, ἐθορύβουν. ὁ οὖν Καῖσαρ ἐκείνους μὲν οὐκ ἐπεδίωξε, δεδιὼς μὴ σχεθείη· ἀναχθεὶς δὲ νυκτὸς, ὡς πρὸς ἐκβολήν τινα τοῦ Νείλου ἐπειγόμενος, καὶ φῶς, ὅπως ἐπὶ πλεῖστον ταύτῃ προσιέναι νομισθῇ, πάμπολυ καθ᾽ ἑκάστην ναῦν ἀνάψας, τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ πλεῖον ὡρμήθη, ἔπειτα δὲ ἀποσβέσας αὐτὸ, ἀνεκομίσθη. καὶ παραπλεύσας τὴν πόλιν, πρός τε τὴν † Χερρόνησον τὴν πρὸς τῇ Λιβύῃ οὖσαν κατῆρε, κἀνταῦθα τοὺς στρατιώτας ἐκβιβάσας, περιῆλθε τὴν λίμνην· καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις ἀπροσδοκήτως ἐπὶ τὴν ἕω προσπεσὼν, εὐθύς τε αὐτοὺς κατέπληξεν, ὥστε καὶ ἐπικηρυκεύσασθαι, καὶ μετὰ τοῦτο (τὴν γὰρ ἱκετείαν αὐτῶν οὐκ ἐδέξατο) μάχῃ τε ὀξείᾳ κατεκράτησε, καὶ παμπληθεῖς ἐφόνευσε· καὶ τινὲς καὶ ἐν τῷ ποταμῷ μετὰ τοῦ Πτολεμαίου σπουδῇ δι᾽ αὐτοῦ φυγόντες ἐφθάρησαν. οὕτω μὲν τὴν Αἴγυπτον ὁ Καῖσαρ ἐχειρώσατο· οὐ μέντοι καὶ Ῥωμαίοις, ἀλλὰ τῇ Κλεοπάτρᾳ, ἧς περ ἕνεκα καὶ ἐπεπολεμήκει, ἐχαρίσατο. φοβηθεὶς μέντοι μὴ Αἰγύπτιοι νεωτερίσωσιν αὖθις, γυναικὶ ἄρχειν παραδοθέντες, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι διά τε τοῦτο καὶ ὅτι συνῆν αὐτῇ, χαλεπήνωσι, τῷ τε ἑτέρῳ ἀδελφῷ συνοικῆσαι δῆθεν αὐτὴν ἐκέλευσε, καὶ τὴν βασιλείαν ἀμφοτέροις σφίσιν, ὥς γε καὶ λόγῳ εἰπεῖν, ἔδωκε. τῷ γὰρ ἔργῳ, ἡ Κλεο-

Marg.: † χείλησιν

A rent, vt cum eo de conditionibus componendæ pacis consilia inire possent. Cęsar re vera [a] eos sentētiam mutasse, (quippe [b] audierat homines esse timidos, leuique momento mutabiles) acceptis cladibus consternatos, censebat: ac, si vel dolo agerent, tamen assentiendum sibi esse, ne pacem impedire videretur, ducebat: itaque postulatis approbatis, Ptolemęum ipsis misit. Nam nihil [c] in eo præsidii cum ob ætatem, tum ob sinistram institutionem, [collocandum] videbat: ita vero fore, vt aut quibus sibi probaretur cōditionibus pacem cum Ægyptiis faceret, B aut eos debellandi subigendique iustiorem vtique causam, regnique Cleopatræ tradendi probabiliorem rationem haberet. Neque vero, ne ab ipsis vinceretur, ipse verebatur, præsertim iam auctus exercitu. Ægyptii, allato sibi puero, nulla iam pacis habita ratione, statim in Mithridatem se conuerterunt, quasi magnam quandam propter nomen ac genus Ptolemæi victoriam reportaturi: [d] eoque [rege] apud paludem inter fluuium ac lacus acccepto, [denuo] tumul- C tuati sunt. Quos Cæsar, metuens ne exercitus suus diuideretur, tum insecutus non est: noctu autem nauibus solutis, tāquam ad [e] exitum Nili properaret, accensisque per omnes naues [f] facibus, quo magis eò contendere videretur, initio nauibus est prouectus, post luminibus extinctis retro nauigauit: circumuectusque vrbem, [g] ad Cherrhonesum, qui locus ad Africam pertinet, peruenit. Ibi expositis militibus, paludem circumiuit: summoque mane Ægyptios inopinantes ador- D tus, tantum eis confestim incussit terrorem, vt statim legatos de impetranda pace miserint. Eorum supplicationem Cæsar non admisit, sed acri deinde prælio superauit, edita maxima hostium cæde. à qua nonnulli magna celeritate per fluuium fugam facientes, in eo perierunt: inter quos ipse etiam Ptolemæus obiit. Ita Cæsar Ægyptum subegit: neque tamen eam Romanorum dominio subiecit, sed Cleopatræ concessit, cuius gratia totum bellum gesserat. Metuens ta- E men, ne Ægyptii, mulieris imperio addicti, denuo tumultuarentur, neue Romanorum in se animos cum huius rei, tum suæ cum Cleopatra consuetudinis causa commoueret; coniugem eam fratris superstitis esse iussit, regnumque vtrisque commune fecit. Id quidem in speciem agebat, re ipsa totum Cleopatræ

Marg.: a eos existimabat sententiam

b audierat quum alias homines esse timidos, leuique momento mutabiles, tum id temporis ob clades acceptas consternatos censerat) ac, si vel dolo

c in eo firmi

d quumque ad lacū medio inter amnem paludesque loco, eū intercepissēt, tumultuariorem gerebāt.

e ostiū quoddam

f plurimis facibus,

g ad peninsulā Africā adhærentem adpulit.

regnum deferebatur. quippe eius maritus puer ætate erat, ipsa autem apud Cæsarem gratia nihil non poterat. Itaque sub prætextu coniugii, quo fratri iungebatur, regnique cum eo ex æquo obtinendi, ipsa sola rerum potiebatur, ac Cæsaris consuetudine vtebatur.

Ac cum vel diutius in Ægypto detinuisset, vel Romam proficiscentem comitata fuisset, nisi Pharnaces & Ægypto Cæsarem inuitum detraxisset, & in Italiam properare vetuisset. Is Pharnaces Mithridatis filius, rex Bospori Cimmerii erat, vti supra ostensum est: cæterum cupiditate regni [a] paterni recuperandi impulsus, quo tempore Pompeius & Cæsar armis contendebant, rebellionem fecerat: Romanisque, primum ciuili bello, deinde Ægyptio occupatis, Colchidem nullo certamine, itemque omnem Armeniam Deiotaro absente, adhæc vrbes aliquot Cappadociæ, Pontique, quæ Bithyniæ iurisdictioni subiacebant, in suam potestatem redegerat. Hæc eo agente, [b] Cæsar, rebus in Ægypto nondum compositis, quum per alios eum se debellare posse speraret; [c] Cn. Domitium Caluinum ad id bellum misit, iussum vt Asiam, quique ibi erant exercitus, ad sese reciperet. Caluinus, Deiotaro ac Ariobarzane sibi adiuncto, rectà aduersum Pharnacem, qui tum Nicopoli iam ante occupata à se degebat, profectus est. quumque Pharnaces aduentu eius territus inducias peteret, vt per legatos res componeretur, Caluinus, hoste contempto, negatis induciis, conflixit prælio, superatusque est: quodque satis virium non haberet, appetente iam hyeme, in Asiam rediit. Pharnaces iam animo elatus, reliquas Ponti partes recepit: Amisumq; vrbem, quum diu restitisset, vi expugnatam diripuit, omnibus puberib. interfectis: ac in Bithyniam, Asiamque, cum spe eiusdem successus, quo pater eius vsus fuerat, contendit: verum audito, Asandrum, cui tutelam Bospori crediderat, nouas res molitum substitit. Is enim, simulatque annuntiatum ei fuit, Pharnacem longe iam progressum, eumque censuit, si vel maxime in præsentia Romanos lateret, tamen in posterum, id haud impunè laturum, bonæ gratiæ à Romanis ineundæ causa, speque regni Bosporani ab eis accipiendi, contra dominum suum insurrexit. Cuius rei allato nuntio, Pharnaces in eum ire instituit. quanquam id frustra fuit. [d] Cæsaris enim aduentu

[a] paterni totius

[b] Cæsar ipse nō se mouit, rebus

[c] Cn. vero Domitium

[d] Quippe quum esset in via Cæsarē, atque in Armeniam properare audiret.

A πᾶσαν μόνη τὴν τοῦ κράτους ὄνησιν ἔμελλεν. ὅ,τε γὰρ ἀνὴρ αὐτῆς παιδίον ἔτι ἦν, καὶ ἐκείνη πρὸς τὴν τοῦ Καίσαρος εὔνοιαν οὐδὲν ὅ,τι οὐκ ἐδύνατο. ὥστε πρόσχημα μὲν, ὡς καὶ τῷ ἀδελφῷ συνοικοῦσα, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐπίκοινον αὐτῷ ἔχουσα, ἐκέκτητο· τὸ δ' ἀληθὲς, μόνη τε ἐβασίλευε, καὶ τῷ Καίσαρι συνδιητᾶτο.

Καὶ αὐτὸν ἔτι πλεῖον ἂν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ κατέσχεν ἢ καὶ ἐς τὴν Ῥώμην εὐθὺς αὐτῷ συναπῆρεν, εἰ μήπερ ὁ Φαρνάκης καὶ ἐκεῖνον ἄκοντα τὸν Καίσαρα B ἐξήγαγε καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐπειχθῆναι ἐκώλυσεν. οὗτος μὲν γὰρ παῖς τοῦ Μιθριδάτου ἦν, καὶ τοῦ Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου ἦρχεν, ὥσπερ εἴρηται· ἐπιθυμήσας δὲ πᾶσαν τὴν πατρῴαν βασιλείαν ἀνακτήσασθαι, ἐπανέστη κατ' αὐτὴν τήν τε τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπηίου στάσιν. καὶ, οἷα τῶν Ῥωμαίων τότε μὲν πρὸς ἀλλήλους ἀσχόλων γενομένων, αὖθις δὲ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καταληφθέντων, τήν τε Κολχίδα ἀκονιτὶ προσηγάγετο, καὶ τὴν Ἀρμενίαν ἀπόντος τοῦ Δηιοτάρου πᾶσαν. τῆς τε Καππαδοκίας καὶ τῆς τοῦ Πόντου C πόλεων τινάς, αἳ τῷ τῆς Βιθυνίας νομῷ προσετετάχατο, κατεστρέψατο. πράσσοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, ὁ Καῖσαρ, αὐτὸς μὲν οὐκ ἐκινήθη (οὔτε γὰρ ἡ Αἴγυπτός πω καθειστήκει, καὶ ἐλπίδα τε εἶχε δι' ἑτέρων αὐτὸν χειρώσασθαι) Γναῖον δὲ Δομίτιον Καλουῖνον ἔπεμψε, τήν τε Ἀσίαν οἱ καὶ τὰ ἐκεῖ στρατόπεδα προστάξας λαβεῖν. καὶ ὃς τόν τε Δηιόταρον καὶ τὸν Ἀριοβαρζάνην προσλαβὼν, ἤλασεν εὐθὺς ἐπὶ τὸν Φαρνάκην ἐν τῇ Νικοπόλει ὄντα. καὶ γὰρ ταύτην προκατειλήφει· καὶ καταφρονήσας, ἐπειδὴ ἐκεῖνος τὴν D παρουσίαν αὐτοῦ φοβηθεὶς, ἀνοχὴν ἐπὶ πρεσβεύσει ἑτοίμως εἶχε ποιήσασθαι, οὔτε ἐσπείσατο αὐτῷ, καὶ συμβαλὼν ἡττήθη. καὶ ὁ μὲν ἐκ τούτου ἐς τὴν Ἀσίαν, ἐπειδὴ μήτε ἀξιόμαχος ἔτι ἦν, καὶ ὁ χειμὼν προσῄει, ἀνεχώρησε· Φαρνάκης δὲ, μεγάλα δὴ φρονῶν, τά τε ἄλλα τὰ ἐν τῷ Πόντῳ προσκατεστήσατο, καὶ † Ἀμισὸν, καίπερ ἐπὶ πλεῖστον ἀντισχοῦσαν, εἷλέ τε καὶ διήρπασε, τούς τε ἡβῶντας ἐν αὐτῇ πάντας ἀπέκτεινε, καὶ ἐς τὴν Βιθυνίαν, τήν τε Ἀσίαν ἐπὶ ταῖς αὐταῖς τῷ πατρὶ ἐλπίσιν ἠπείγετο. κἂν τούτῳ μαθὼν τὸν Ἄσανδρον, ὃν ἐπί- E τροπον τοῦ Βοσπόρου καταλελοίπει, νεωχμοῦντα, οὐκέτι περαιτέρω προεχώρησεν. ἐκεῖνος γὰρ, ἐπειδὴ τάχιστα πόρρω τε ὁ Φαρνάκης ἀπ' αὐτοῦ προϊὼν ἠγγέλθη, καὶ ἐδόκει, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἔν γε τῷ παρόντι ἂν λάθοι, ἀλλ' οὔτι γε καὶ ἔπειτα καλῶς ἀπαλλάξειν, ἐπανέστη αὐτῷ, ὡς καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τι χαριούμενος, τήν τε δυναστείαν τοῦ Βοσπόρου παρ' αὐτῶν ληψόμενος. ταῦτ' οὖν ὁ Φαρνάκης ἀκούσας, ὥρμησεν ἐπ' αὐτὸν μάτην. τὸν γὰρ Καίσαρα ἐν τῇ

† ἀμισὸν

[illegible]), καὶ ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἐπείγεσθαι πυθόμενος, ἀνέστρεψε. καὶ ταῦτα αὐτῷ περὶ Ζέλαν συνέτυχεν. ὁ γὰρ Καῖσαρ, τοῦ τε Πτολεμαίου τελευτήσαντος, καὶ τοῦ Δομιτίου νικηθέντος, οὔτε εὐπρεπῆ οὔτε λυσιτελῆ οἱ τὴν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ διατριβὴν ἐσόμενον εἶναι· ἀλλ' ἀφωρμήθη, καὶ τάχει πολλῷ χρησάμενος, ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἀφίκετο. ἐκπλαγεὶς οὖν ὁ βάρβαρος, καὶ πολὺ μᾶλλον τὴν ὁρμὴν ἢ τὸν στρατὸν αὐτοῦ καταδείσας, προσέπεμψεν αὐτῷ, πρὶν πλησιάσαι, πολλάκις, προκηρυκευόμενος, εἴπως τὸ παρὸν ἐφ' ὁτῳδὴ συνθέμενος ἐκφύγοι. προεΐσχετο δ' ἄλλα τε, καὶ ἐν τοῖς μάλιστα, ὅτι οὐ συνήρατο τῷ Πομπηΐῳ. καὶ ἤλπιζεν ὑπάξεσθαί τε αὐτὸν ἐς σπονδάς, ἅτε καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν τήν τε Ἀφρικὴν ἐπειγόμενον, καὶ † ἐπελθόντος αὐτοῦ, ῥᾳδίως αὖθις πολεμήσειν. ὑποτοπήσας οὖν τοῦθ' ὁ Καῖσαρ, τοὺς μὲν πρώτους καὶ τοὺς δευτέρους πρέσβεις ἐφιλοφρονήσατο, ὅπως ὅτι μάλιστα ἀπροσδοκήτῳ οἱ τῇ τῆς εἰρήνης ἐλπίδι προσπέσῃ· τῶν δὲ τρίτων ἐλθόντων, τά τε ἄλλα ἐπεκάλεσεν αὐτῷ, καὶ ὅτι τὸν Πομπήϊον τὸν εὐεργέτην ἐγκατέλιπε· καὶ οὐκ ἀνεβάλετο, ἀλλ' εὐθὺς αὐθημερόν, ὥσπερ εἶχεν, ἐκ τῆς ὁδοῦ συνέμιξε. καί τινα χρόνον ὑπό τε τῆς ἵππου καὶ ὑπὸ τῶν δρεπανηφόρων ἐκταραχθείς, ἔπειτα τοῖς ὁπλίταις ἐκράτησε· καὶ ἐκεῖνον ἐκφυγόντα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἐπὶ τὸν Βόσπορον μετὰ τοῦτο ἐσβιαζόμενον, ὁ Ἄσανδρος εἶρξέ τε καὶ ἀπέκτεινε. Καῖσαρ δὲ ἐπὶ τῇ νίκῃ, καίτοι οὐ πάνυ διαπρεπεῖ γενομένῃ, πολὺ καὶ ὅσον ἐπ' οὐδεμιᾷ ἄλλῃ ἐφρόνησεν, ὅτι ἔν τε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ὥρᾳ καὶ ἦλθε πρὸς τὸν πολέμιον, καὶ εἶδεν αὐτόν, καὶ ἐνίκησε. καὶ τά τε λάφυρα πάντα, καίτοι πλεῖστα γενόμενα, τοῖς στρατιώταις ἐδωρήσατο, καὶ τὸ τρόπαιον ἐπειδήπερ ὁ Μιθριδάτης ἀπὸ τοῦ Τριαρίου αὐτόθι που ἐγηγέρκει, ἀντανέστησε. καθελεῖν μὲν γὰρ τὸ τοῦ βαρβάρου οὐκ ἐτόλμησεν, ὡς καὶ τοῖς ἐμπολεμίοις θεοῖς ἱερωμένον· τῇ δὲ δὴ τοῦ ἰδίου παραστάσει καὶ ἐκεῖνο συνεσκίασε, καὶ τρόπον τινὰ καὶ κατέστρεψε. καὶ μετὰ τοῦτο τήν τε χώραν ὅσην τῶν τε Ῥωμαίων καὶ τῶν ἐνσπόνδων σφίσιν ἀποτεμόμενος ὁ Φαρνάκης ἦν, ἐκομίσατο· καὶ αὐτὴν πᾶσαν [ὡς] ἑκάστοις τοῖς ἀπολέσασιν ἔδωκε· πλὴν μέρους τινὸς τῆς Ἀρμενίας, ὃ τῷ Ἀριοβαρζάνῃ ἐχαρίσατο. τούς τε † Ἀμισηνοὺς ἐλευθερίᾳ ἠμείψατο· καὶ τῷ Μιθριδάτῃ τῷ Περγαμηνῷ τετραρχίαν τε ἐν Γαλατίᾳ καὶ βασιλείας ὄνομα ἔδωκε, πρός τε τὸν Ἄσανδρον πολεμῆσαι ἐπέτρεψεν, ὅπως καὶ τὸν Βόσπορον κρατήσας αὐτὸν λάβῃ, ὅτι πονηρὸς ἐς τὸν φίλον ἐγένετο. πράξας δὲ ταῦτα, καὶ τὰ λοιπὰ τῷ Δομιτίῳ καταστήσασθαι κελεύσας, ἐς τὴν Βιθυνίαν ἦλθε κἀνταῦθεν ἔς τε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἔπλευσε, πολλὰ καὶ ἐπὶ πάσῃ προφάσει χρήματα παρὰ

† ἀπελθόντος.

† Ἀμισηνοὺς

A aduentu in Armeniam cognito, conuerso itinere, ei ad † Zelam occurrit. Etenim Cæsar, Ptolemæo mortuo, superatoque Domitio, neque honestam sibi, neque ex vsu futuram moram in Ægypto iudicans, magnis inde itineribus in Armeniã peruenit. Barbarus perterritus, magisque ab impetu, quam exercitu eius sibi timẽs) multos ad eũ, antequam propius accederet, legatos de pace misit, si quacunq; tãdẽ ratione præsens discrimẽ euitare posset. Idque in primis obtendebat, se Põpeiũ nullo auxilio iuuisse: sperabatq; se Cæsarẽ, in Italiã Africãq; properantẽ, ad pacificationẽ adducturum, à cuius discessu bellũ renouare facile posset. B Sed Cæsar idipsum suspicatus, comiter acceptis primis ac secũdis eius legatis, vt spe pacis q̃ maxime incautũ inuadere posset: tertiis legatis cum alia crimina obiecit, tũ desertũ ab eo Põpeiũ benefactorem. Ipse, omni mora præcisa, eadem die, qua ad hostẽ peruenerat, ex itinere ad dimicationẽ descendit: aliquãdiuq; ab equitatu, curribusq; falcatis hostiũ conturbatus, tandẽ legionariis militibus victoriam obtinuit. Pharnacẽ, ad mare confugientẽ, atq; inde in Bosporũ vi intrare conatũ, Asander [a] repulit, atque interemit.

C Ea victoria, quamuis non splendidissima, Cæsar magnopere sese iactauit, vt nulla alia magis: quod eadẽ die, & peruenisset ad hostem, & vidisset eum, & vicisset. Manubias omnes, quãuis plurimæ erant, militib. donauit: quũq; trophæũ eo in loco Mithridates de Triario statuisset, quia id consecratũ belli deis euertere fas non erat, ipse de Pharnace suũ opposuit, atq; ita Mithridaticũ obscurauit, quodãque modo deiecit. D Postea receptis omnibus, q̃ vel Romanis, vel eorũ sociis Pharnaces ademerat, singula, iis qui amiserãt restituit; parte quadã Armeniæ, quã Ariobarzani dono dedit, excepta. [b] Amisenorũ [calamitatẽ] libertate [eis data] cõpensauit. Mithridati Pergameno tetrarchiã Galatiæ, cum regio nomine tribuit: eiq; bellum contra Asandrũ mandauit, quo & eius in amicũ perfidia plecteretur, & E Mithridates Bospori dominus fieret. His actis, & reliquis reb. constituendis Domitio præfecto, in Bithyniam venit: hinc in Græciam Italiãq; [deinde] nauigauit, magna vi pecuniæ vndiq; quibuscunq;

† Zelam

a in carcerem coniecit,

b Amisenos libertate compensauit.

titulis confecta, veluti ante ab ipso quoque factum fuerat. Partim enim eam pecuniã, quæ Pompeio prius promissa fuerat, exigebat; partim, aliis obtentis caussis, alias imperabat. Tyri omnia Herculis donaria sustulit, quod coniugem & filiũ Pompeii in fuga recepissent. multas quoque à principibus regibusque aureas coronas accepit, partarum victoriarum ergò. Quæ omnia non improbitate quadam Cæsar fecit, sed quia ingentes sumptus faciebat, longeque maiores in exercitus, triumphumque, cæterasque res quibus suam magnificentiam ostentaret, collaturus erat. Vtque summatim dicam, [a] adeo pecuniis conficiendis intentus erat, quod duas res esse prædicaret, quibus & quæreretur, & conseruaretur, & augeretur potentia, milites nimirum, ac pecuniam. nam & suppeditatione rerum necessarium exercitus contineri, & eam armis parari: atque alterutro deficiente, reliquum simul concidere. Hac de re ita & sentire & loqui subinde solebat.

a pecuniarũ coactor erat Cæsar, ac duas esse res prædicabat, quibus rebus & pararentur, & conseruarentur, & augerentur imperia; milites & pecunias. Earũ alteram per alteram cõsistere. Nam & annona contineri exercitus, & eam armis

Proinde Africa omissa, quamuis ea ad bellum contra ipsum erat excitata, in Italiam Cæsar properauit; quod res ad vrbẽ seditionibus agitatas accepisset, timebatque, ne eę ad extrema mala statum ciuitatis adducerent. Sed ne Romæ quidem seuerius in quenquam quicquã statuit: tantũ ibi quoq; magna coacta pecunia, quã [b] partim sub ratione muneris, (quod genus erant coronæ, imagines, reliquaq; eiusmodi, quæ offerebantur) partim etiam mutuo, idq; non à priuatis tantum, sed ab ipsis adeo vrbib[9], accipiebat. Mutui enim nomen ei pecuniæ, cuius exigendæ probabilis alia ratio nulla extabat, prætexebat: quanquam alioquin vi eas quoq; non secus atque debitas sibi poscebat, neque redditurus vnquam erat. Dicere enim solebat, suas se facultates reipublicę impendisse, ideoque nunc nomina facere [opus habere.] Vnde quum plebs nouas tabulas postularet, tenuit; se quoque obæratum esse, dicens. Palam vero potentia sua res alienas ita sibi vendicabat, vt non modò reliquos, sed suos etiam ‡ socios offenderet. Ea enim bona, quæ publicauerat ipse, permulta ab ipsis nimio etiam pretio empta erant, sperãtibus, pretium sibi persoluendum non fore: quod tamen omne pendere coacti ab eo sunt. Quorum indignationem etsi Cæsar nihili faciebat, tamen ipsos quoque certa ratione [c] singulos demeruit, dum in gratiam multitudinis vsuram, quę ab eo tempore, quo in Põpeium

b partim nomine munerum,

‡ amicos

c sicut & singulos, demeruit. Nã & in gratiã

A πάντων, ὥσπερ καὶ πρὶν, ἐκλέγων. τοῦτο μὲν γὰρ ὅσα τινὲς τῷ Πομπηΐῳ προϋπέσχηντο, ἐπράξατο· τοῦτο δὲ, καὶ ἄλλα ἔξωθεν, προσεπικαλῶν τινὰ, ᾔτει. τά τε ἀναθήματα τὰ ἐν τῇ Τύρῳ Ἡρακλέους πάντα ἀνείλετο, ὅτι τήν τε γυναῖκα καὶ τὸν παῖδα τοῦ Πομπηΐου ὑπεδέξαντο, ὅτε ἔφυγον. καὶ στεφάνους ἐπὶ ταῖς νίκαις συχνοὺς καὶ παρὰ τῶν δυναστῶν ‡ τῶν βασιλέων χρυσοῦς ἔλαβε. τοῦτο δ᾽ οὐχ ὑπὸ κακίας ἐποίει, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ ἐδαπάνα παμπληθῆ, καὶ ἀνάλωσιν πολὺ πλείω B ἔς τε τὰ στρατόπεδα καὶ ἐς τὰ ἐπινίκια, τά τε ἄλλα ὅσα ἐλαμπρύνετο, ποιήσειν ἔμελλε. τό, τε σύμπαν εἰπεῖν, χρηματοποιὸς ἀνὴρ ἐγένετο, δύο τε εἶναι λέγων τὰ τὰς δυναστείας παρασκευάζοντα καὶ φυλάσσοντα ἐπαύξοντα, καὶ στρατιώτας καὶ χρήματα· καὶ ταῦτα δι᾽ ἀλλήλων συνεστηκέναι. τῇ τε γὰρ τροφῇ τὰ στρατεύματα συνέχεσθαι, καὶ ἐκείνην ἐκ τῶν ὅπλων συλλέγεσθαι· κἂν θάτερον ὁποτερονοῦν αὐτῶν ἐνδεὲς ᾖ, καὶ τὸ ἕτερον συγκαταλυθήσεσθαι. περὶ μὲν οὖν τούτων οὕτω C καὶ ἐφρόνει καὶ ἔλεγεν ἀεί.

‡ τῶν τε βασιλείων

Ἐς δὲ τὴν Ἰταλίαν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐς τὴν Ἀφρικὴν, καίπερ πεπολεμωμένην οἱ, ἠπείχθη, ὅτι ταραττόμενα τὰ ἐν τῷ ἄστει πυθόμενος, ἐφοβήθη μὴ καὶ ἐς ἀνήκεστον προχωρήσῃ· οὐ μέντοι καὶ κακὸν οὐδὲν οὐδὲν (ὥσπερ εἶπον) εἰργάσατο, πλὴν ὅτι κἀνταῦθα πολλὰ ἠργυρολόγει, τὰ μὲν τινὰ ἐν δωρεᾶς μέρει, στεφάνους καὶ ἀγάλματα, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, λαμβάνων· τὰ δὲ καὶ δανειζόμενος δῆθεν, οὐχ ὅτι παρὰ τῶν ἰδιωτῶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ D τῶν πόλεων. τοῦτο γὰρ τὸ ὄνομα ταῖς ἐκλογαῖς τῶν χρημάτων, ἐφ᾽ αἷς μηδεμία ἄλλη πρόφασις εὔλογος ἦν, ἐτίθετο. ἐπεὶ τήν γε ἄλλως καὶ βιαίως οὐδὲν ἧττον τῶν ὀφειλομένων καὶ ἐκεῖνα ἐπράττετο, καὶ ἔμελλε μηδέποτε ἀποδοθήσεσθαι. ἔλεγε μὲν γὰρ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου τὰ οἰκεῖα δεδαπανηκέναι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ δανείζεσθαι· ὅθενπερ καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς ἀξιοῦντος τοῦ πλήθους γενέσθαι, οὐκ ἐποίησεν, εἰπὼν ὅτι καὶ αὐτὸς πολλὰ ὀφείλω. εὔδηλος δὲ ἐγίγνετο καὶ τὰ ἀλλότρια τῇ δυναστείᾳ παρασπώμενος. οἵ τε οὖν ἄλλοι διὰ τοῦτο ἤχθοντο αὐτῷ, καὶ οἱ ἑταῖροι. τῶν γὰρ δεδημευμένων συχνὰ, καὶ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν γε ἐστὶν ἃ, ἐλπίδι τοῦ προῖκα αὐτὰ ἕξειν, ἀγοράσαντες, πᾶσαν τὴν τιμὴν ἀποτίνειν ἠναγκάζοντο. ἀλλὰ ‡ τούτους μὲν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιεῖτο· καίτοι καὶ ἐκείνους τρόπον τινὰ ὡς ἑκάστους ἐθεράπευσε. τοῖς τε γὰρ πολλοῖς ἐξαιρεῖται τοὺς τόκους τοὺς ἐποφειλομένους σφίσιν, ἐξ οὗ πρὸς τὸν Πομπήϊον

‡ Xyland. τούτους ἀντὶ ... Reitius, μὲν οὐδενί

πήιον ἐξεπολεμώθη πάντα, καὶ τὸ ἐνοίκιον ὅσον ἐς πεντακοσίας δραχμὰς ἦν, ἐνιαυτοῦ ἑνὸς ἀφεὶς, καὶ προσέτι καὶ τὰς τιμήσεις τῶν κτημάτων, ἐν οἷς τὴν ἀπόδοσιν τῶν δανεισμάτων κατὰ τοὺς νόμους γίγνεσθαι ἔδει, πρὸς τὴν ἐν τῷ χρόνῳ ἀξίαν ἐπαναγαγών. ἐπὶ δὲ τῷ πλήθει τῶν δεδημοσιωμένων πολὺ πάντα ἐπευώνισε. τούτοις τε οὖν ταῦτα πράξας ἀνηρτήσατο, καὶ τῶν προστατευσάντων τῶν τε συναγωνιστῶν τοὺς μὲν βουλευτὰς ἱερωσύναις τε καὶ ἀρχαῖς, ταῖς τε ἐς τὸ λοιπὸν τοῦ ἔτους ἐκείνου χρόνον, καὶ ταῖς ἐς νέωτα. ἵνα γὰρ πλείους αὐτῶν ἀμείψηται, στρατηγούς τε δέκα ἐς τὸ ἐπιὸν ἔτος ἀπέδειξε, καὶ ἱερέας † ὑπὲρ τὸ νενομισμένον. τοῖς τε γὰρ ποντίφιξι, καὶ τοῖς οἰωνισταῖς (ὧν καὶ αὐτὸς ἦν) τοῖς τε πεντεκαίδεκα καλουμένοις, ἕνα ἑκάστοις προσένειμε· καίπερ αὐτὸς βουληθεὶς πάσας τὰς ἱερωσύνας λαβεῖν, ὥσπερ ἐψήφιστο. τοὺς δὲ ἱππέας τοῦ τέλους, τούς τε ἑκατοντάρχους, καὶ τοὺς ὑπομείονας, ἄλλοις τε τισὶ, καὶ τῷ ἐς τὸ συνέδριόν τινας ἀπ' αὐτῶν ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων καταλέξαι. τὰ δὲ δὴ στρατόπεδα οὐχ ἡσυχῇ αὐτὸν ἐτάραξε. πολλὰ γὰρ λήψεσθαι ἐλπίσαντες, καὶ λαβόντες τῆς μὲν ἀξίας οὐκ ἐλάττω, τῆς δὲ προσδοκίας καταδεέστερα, ἐθορυβήθησαν. ἐν Καμπανίᾳ δὲ οἱ πλείους αὐτῶν, ὡς καὶ ἐς τὴν Ἀφρικὴν προπλευσούμενοι, ἦσαν. οὗτοί τε οὖν τὸν Σαλούστιον παρ' ὀλίγον ἀπέκτειναν, (στρατηγὸς γὰρ ἐπὶ τῷ τὴν βουλὴν ἀναλαβεῖν ἀπεδέδεικτο) καὶ ἐπεὶ καὶ ἐκεῖνος διαφυγὼν αὐτοὺς, πρὸς τὸν Καίσαρα ἐς τὴν Ῥώμην ὥρμησε, τὰ γιγνόμενά οἱ δηλώσων, ἐφέποντό τε αὐτῷ συχνοὶ μηδενὸς φειδόμενοι, καὶ ἄλλους τε τῶν ἐντυχόντων σφίσι, καὶ βουλευτὰς δύο ἔσφαξαν. ὁ οὖν Καῖσαρ ὡς τάχιστα τῆς προσόδου αὐτῶν ᾔσθετο, ἠθέλησε μὲν τὸ δορυφορικὸν ἐπ' αὐτοὺς ἀποπέμψαι· φοβηθεὶς δὲ μὴ καὶ ἐκεῖνοι συστασιάσωσι σφίσιν, ἡσύχασε, μέχρις οὗ ἐς τὸ προάστειον ἀφίκοντο. ἐνταῦθα δὲ δὴ οὖσιν αὐτοῖς προσέπεμψε, καὶ ἐπύθετο τί βουλόμενοι, καὶ τίνος χρῄζοντες ἥκοιεν. ἀποκριναμένων τε σφῶν ὅτι αὐτῷ ἐκείνῳ ἐροῦσιν, ἐπέτρεψε μὲν αὐτοῖς ἐς τὴν πόλιν ἄνευ τῶν ὅπλων, πλὴν τῶν ξιφῶν, ἐσελθεῖν (ταῦτα γὰρ καὶ ἐν τῷ ἄστει ἄλλως φορεῖν εἰώθεσαν, καὶ τότε οὐκ ἂν ὑπέμειναν καταθέσθαι) εἰ-

† Xyl. ὑπὲρ τὸ νενομισμένον.

A ium expeditionem fecerat, debebatur, omnem remisit: nec non & mercedem conductarum habitationum, cuius summa duo millia nummûm attingeret; [a] condonauit: ad hæc, æstimationes possessionum, secundum quas iuxta leges debitoribus creditores satisfacere iubebantur, ad instantis temporis rationem accommodauit: ac propter multitudinem eorum, quæ publicata erant, magnā omnium vilitatem parauit. Hoc modo multitudine sibi conciliata, socios B quoque suos, ad iutoresque, qui senatorii ordinis erant, [b] sacrificiis & magistratibus, partim in reliquā anni partem, partim insequentē annum collatis sibi deuinxit. Vt enim pluribus gratiam posset referre, decem prætores ad insequentem annum designauit; & numerum eorum, qui rebus sacris præessent, supra præscriptum à legibus auxit. nam & pontificum, & [c] augurum, & quindecimuirorum collegium, vno addito in singula collegia, ampliauit: quamuis ipse, vt decretum erat, omnia sacerdotia habere statuerat. [d] Equites autem C sui exercitus, centurionesque, & qui his minores magistratus obibant, cum aliis præmiis affecit, tum nonnullos eorum in senatum, in locum defunctorum, subrogauit. Cæterum milites non mediocriter eum perturbauerunt. Hi enim sperauerant plurima se adepturos: ac tametsi meritis suis nequaquam inferiora præmia acceperant, tamen quod expectationi suæ ea non satisfacerent, tumultus concitauêre. Erat eorum maior pars in Cam- D pania, quos in Africam Cæsar præmissurus erat. ab his Sallustius (qui vt senatoriam dignitatem recuperaret, tum prætor factus erat) propemodum occisus. quum Romam ad Cæsarem contenderet, vt eum hac de re certiorem faceret, insecuti eum complures militum, à nemine manus cohibentes, obuios quosque, atque inter hos, duos senatores occiderunt. [e] Cæsar simulatque id cognouit, immittere eis [f] suas prætorias cohortes statuit: mox E veritus, ne hi quoque in seditionis societatem concederent, conquieuit tantisper, dum milites in suburbana aduenirent. Ibi quum essent, misit ad eos, qui percontarentur, quid nam peterent, aut cuius rei gratia adessent. Quum ipsi Cæsari se id exponere velle respondissent, vt sine armis, solosque gladios gestantes (eos enim alias in vrbe gestare consueuerant, neq; tunc eos deponere sustinuissent) in vrbem venirent, Cæsar eis liberū fecit.

[a] in annum Vnum remisit: ad hæc æstimationes prædiorum, in quibus iuxta leges satisfieri creditoribus debebat, ad id pretium reduxit, quo pro tempore æstimabantur:

[b] sacerdotiis

[c] & augurum, in quibus erat etiam ipse.

[d] Equites autem in aliquo constitutos officii gradu,

[e] Cæsar vbi primum de aduentu eorum cognouit,

[f] suas obuiā prætorias

Quum [milites Romæ apud Cæsarem] multis verbis commemorarent, quot labores pertulissent, quæ pericula subiissẽt, quæ præmia cum sperassent, tum meruissent; ac proinde in posterum missionem sibi militiæ fieri peterent, eamque vehementius vrgerent, (non quod cupiditate vitæ in pace agendæ id facerent, homines iamdiu belli lucris assueti, sed quod Cæsarem ita se perterrituros existimabant, bello Africano subito occupatum) Cæsar hæc tantum verba locutus; Enimuero, ô Quirites, recte dicitis: nã & laboribus, & vulnerib. exhausti estis: nullo alio responso dato, confestim omnib. sacramentũ militare remisit, quasi ad nullã iis rem indigeret, pollicitus se eis, qui legitimũ tempus meruissent, [& stipẽdia, &] [a]præmia persoluturum. Quibus eis dictis [illi] in magnũ terrorem peruenerunt, cũ ob reliquã eius sententiam, tum eo maxime quod Quirites eos, nõ milites, appellasset. Itaq; animis collapsi, veritique, ne quid grauius de se consuleretur; mutato proposito, multis supplices precib. multisque promissionibus contenderunt, vt se & lubentissimo animo eius signa secututos, bellumq; hoc solos confecturos, reciperet. [b] Hæc illis agentibus, intercedẽteq; etiam tribuno quodã militum precibus pro eis: (incertũ, [c]eorúmne mandato, an demerendi Cæsaris causa id sua spõte fecerit) Missos, inquit Cæsar, facio & vos, qui adestis coram, & reliquos oẽs, [d]quorũ militiæ tempus exactum iam est. neque enim vobis mihi quicquam opus est. Cæterum præmia nihilominus vobis persoluam: ne quis vestrum dixerit, me vobis vsum in periculis, ingratũ deinde me pręstitisse: quantumuis ad reliquias quoque belli conficiendas, neque corporis viribus, neque alia vlla re destituti, militiam meam recusaueritis. Hæc astute simulata Cæsar (etenim magnopere iis indigebat) locutus, vniuersis agros, partim publicos, partim suos, assignauit; aliis aliò collocatis, longissimeque à se inuicem distractis: ne, si vnum locum occupassent, vel finitimis terrori, vel ad nouas denuo res conandas parati esse possent. Debitas vero pecunias, quas fere ad singula [egregia] facta daturum se promiserat, partim iam nunc se numeraturum, partim paulo post cum fœnore persoluturum recepit. Postquam his verbis animos eorũ ita obnoxios fecit, vt non modo non fremerẽt iam, sed gratias ipsi insuper haberent; Accepistis, inquit, iam à me omnia: neque ego quẽquam vestrum ad militiam posthac

a præmia quoque integra daturum.

b Ea locis redactis militibus, intercedenteque

c eorumne de sententia, an

d quorum militia anni exierunt.

A πάντων δὲ αὐτῶν πολλὰ μὲν περὶ ὧν ἐποίησαν καὶ ἐκινδύνευσαν, πολλὰ δὲ καὶ περὶ ὧν ἤλπισαν, ἀξίοις τι σφᾶς τυχεῖν ἔφασκον εἶναι· καὶ μετὰ τοῦτο ἀφεθῆναί τι τῆς στρατείας ἀξιούντων, καὶ δεινῶς διὰ τοῦτ' αὐτῷ ἐγκειμένων, οὐχ ὅτι καὶ ἰδιωτεῦσαι ἐβούλοντο, (ἥκιστα γὰρ, ἅτε καὶ συνήθεις ταῖς πλεονεξίαις ἐκ πολλοῦ γεγονότες, τοῦτ' ἤθελον) ἀλλ' ὅτι καταπλήξειν, ἅτε καὶ ὑπογύου τῆς ἐς τὴν Ἀφρικὴν στρατείας οὔσης, ἐνόμιζον· περὶ μὲν τῶν ἄλλων οὐδὲν σφίσι διαρρήδην ἀ-B πεκρίνατο, αὐτὰ δὲ ταῦτα εἰπὼν μόνα, ἀλλ' ὀρθῶς γε, ὦ Κυιρῖται, λέγετε· καὶ γὰρ κεκμήκατε, καὶ κατατέτρωσθε· πάντας αὐτοὺς παραχρῆμα, ὡς μηδὲν δῆθεν αὐτῶν δεόμενος, ἀφῆκε· καὶ τοῖς τὸν τεταγμένον χρόνον ἐστρατευμένοις καὶ τὰ γέρα ἐντελῆ δώσειν ὑπέσχετο. λεχθέντων δὲ τούτων, κατεπλάγησαν ἔκ τε τῆς ἄλλης αὐτοῦ διανοίας, καὶ μάλιστα ὅτι Κυιρίτας, ἀλλ' οὐ στρατιώτας αὐτοὺς ὠνόμασε. καὶ ταπεινωθέντες, φοβηθέντες τε μὴ πάθωσι τι δεινὸν, μετεβάλλον-C το· καὶ πολλὰ μὲν ἱκετεύοντες αὐτὸν, πολλὰ δὲ καὶ ἐπαγγελλόμενοι, καὶ συστρατεύσειν οἱ ἐθελονταὶ, καὶ τὸν πόλεμον μόνοι διαπολεμήσειν ὑπέσχοιντο. ὡς δ' οὖν ἐνταῦθα ἦσαν, καί τις τῶν στρατιαρχῶν † ἐν τοσούτῳ, ἢ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης χαριζόμενος τῷ Καίσαρι, διελέχθη τε τινὰ ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ἐδεήθη· Ἀφίημι μὲν (ἔφη) καὶ ὑμᾶς τοὺς παρόντας καὶ τοὺς ἄλλους πάντας, ὅσοις τὰ τῆς στρατείας ἔτη ἐξήκει· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ δέομαί τι ὑμῶν. τὰ μέντοι γέρα καὶ ὣς ὑμῖν ἀπο-D δώσω· ἵνα μήποτέ τις εἴπῃ ὅτι ἐγὼ χρησάμενος ὑμῖν ἐν τοῖς κινδύνοις, ἔπειτα ἀχάριστος ἐγενόμην· εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ τοῖς σώμασιν ἐρρωμένοι, καὶ πάντα καὶ τὰ λοιπὰ προσδιαπολεμῆσαι δυνάμενοι, οὐκ ἠθελήσατέ μοι συστρατεῦσαι. Καὶ ὁ μὲν ταῦτά τε σοφιζόμενος εἶπε, (πάνυ γὰρ αὐτῶν ἐχρῄζε) καὶ χώραν ἔκ τε τῆς δημοσίας, καὶ ἐκ τῆς ἑαυτοῦ δὴ πᾶσι σφίσιν ἔνειμεν, ἄλλους ἄλλῃ, καὶ πάνυ πόρρω ἀπ' ἀλλήλων ἀπαρτήσας· ὥστε μήτε τοῖς ὁμοχώροις σφᾶς φοβεροὺς, E μήτ' αὖ πρὸς νεωτερισμὸν ἑτοίμους, καθ' ἕν που συνοικοῦντας, γενέσθαι. τῶν τε ἐποφειλομένων σφίσι χρημάτων, ἃ πολλὰ καὶ καθ' ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, πρᾶξιν ὑπέσχετο δώσειν, τὰ μὲν εὐθὺς ἀπαλλάξειν, τὰ δ' οὐκ ἐς μακρὰν καὶ σὺν τόκῳ διαλύσειν ἐπηγγείλατο. εἰπὼν δὲ ταῦτα, καὶ δουλωσάμενος αὐτοὺς, ὥστε μήτι τι θρασύνεσθαι, καὶ προσέτι καὶ χάριν εἰδέναι, προσεπεῖπεν, Ἀπέχετε μὲν παρ' ἐμοῦ πάντα, καὶ οὐδένα

† ἢ πάντως γνώμῃ, ἢ ἀφ' ἑαυτοῦ χαριζόμενος

„ δένα ἔθ' ὑμῶν ἀναγκάσω στρατεύσασθαι· εἰ μέντοι τις ἑκούσιος ἐθέλει καὶ τὰ λοιπά μοι συγκατεργάσασθαι, ἡδέως αὐτὸν δέξομαι. Ἀκούσαντες δὲ τοῦτο ἐκεῖνοι, ὑπερήσθησαν, καὶ πάντες ὁμοίως ἀναστρατεύσασθαι ἠθέλησαν. ὁ οὖν Καῖσαρ τοὺς ταραχώδεις αὐτῶν, οὐ πάντας, ἀλλ' ὅσοι μετρίως πως ὄντες γεωργίαις ζῆν ἐδύναντο, ἀπολέξας, τοῖς λοιποῖς ἐχρήσατο· καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ἐποίησε. τοὺς γὰρ πάνυ τε θρασεῖς, καὶ ἰσχυροὺς μέγα τι κακὸν δρᾶσαι, ἐκ μὲν τῆς Ἰταλίας ἐξήγαγεν, ὅπως μηδὲν ἐκεῖ καταλειφθέντες νεωχμώσωσιν· ἐν δὲ δὴ τῇ Ἀφρικῇ καὶ μάλα ἡδέως ἄλλοις καὶ ἄλλην πρόφασιν ἀνάλωσε. τούς τε γὰρ ἐναντίους ἅμα δι' αὐτῶν κατειργάζετο, καὶ ἐκείνων ἀπηλλάττετο. φιλανθρωπότατός τε γὰρ ὤν, καὶ πολλὰ κεχαρισμένα τοῖς τε ἄλλοις καὶ τοῖς στρατιώταις μάλιστα ποιῶν, δεινῶς τοὺς στασιάζοντας σφῶν ἐμίσει, καὶ ἰσχυρότατα αὐτοὺς ἐκόλαζε. ταῦτα ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει, ἐν ᾧ δικτάτωρ μὲν ὄντως αὐτὸς τὸ δεύτερον ἦρξεν, ὕπατοι δὲ ἐπ' ἐξόδῳ ἀποδειχθέντες ὅ, τε Καλῆνος καὶ ὁ Οὐατίνιος ἐλέγοντο εἶναι, ἐποίησε.

Καὶ ἐς τὴν Ἀφρικήν, καίτοι τοῦ χειμῶνος μεσοῦντος, ἐπεραιώθη. καὶ οὐκ ὀλίγα δι' αὐτὸ τοῦτο, ἀνέλπιστος τοῖς ἐναντίοις προσπεσών, κατώρθωσε. πλεῖστον γὰρ παρὰ πάντα καὶ τῷ τάχει καὶ ταῖς τοῦ ἀπροσδοκήτου στρατείαις κατέπραττεν· ὥστ' εἴ τις ἐκλογίζοιτο, ὅτῳ τοσοῦτον τῶν καθ' ἑαυτὸν ἐν τοῖς πολέμοις ὑπερῆρκει, οὐδὲν ἄλλο τούτου μᾶλλον ὂν ἔμπροσθεν παραβαλὼν εὕροι. ἡ δὲ δὴ Ἀφρικὴ ἦν μὲν οὐδὲ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ φίλη τῷ Καίσαρι, μετὰ δὲ δὴ τὸν τοῦ Κουρίωνος θάνατον καὶ πάνυ ἐχθρὰ ἐγένετο. ὅ, τε γὰρ Οὐᾶρος καὶ ὁ Ἰόβας τὰ πράγματα εἶχον, καὶ προσέτι καὶ ὁ Κάτων καὶ ὁ Σκιπίων, οἵ τε ἄλλοι οἱ μετ' αὐτῶν ὄντες, ἐκεῖσε (ὥσπερ εἶπον) συγκατέφυγον. κἀκ τούτου κοινωσάμενοι τὸν πόλεμον, τά τε ἐν τῇ ἠπείρῳ ἐξηρτύσαντο, καὶ τῇ τε Σικελίᾳ καὶ τῇ Σαρδοῖ ἐπίπλους ἐποιοῦντο· καὶ τάς τε πόλεις ἐλύπουν, καὶ τὰ πλοῖα † κατῆγον, καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ ὅπλα, τόν τε * σίδηρον τὸν ἄλλον, οὗπερ που καὶ μόνον ἐχρῆζον. τελευτῶντες ἐς τοῦτο καὶ τῆς παρασκευῆς καὶ τῆς διανοίας (οἷα μήτε στρατοῦ σφίσιν ἐναντιουμένου, καὶ τοῦ Καίσαρος ἔν τε τῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν τῷ ἄστει χρονίζοντος) ἀφίκοντο, ὥστε καὶ ἐς τὴν Ἰβηρίαν τὸν Πομπήιον ἀποστεῖλαι. στασιάζειν τε γὰρ αὐτὴν πυνθανόμενοι, καὶ ἐκεῖνον ἑτοίμως, ἅτε τοῦ Πομπηίου τοῦ Μάγνου παῖδα ὄντα, δέξασθαι νομίσαντες, παρεσκευάζοντο, ὁ μέν, ὥς τε τὴν Ἰβηρίαν

† ἀπῆγον, * σίδηρον ἔλαβον,

A hac compellam. si quibus tamen me in iis, quæ restant, absoluendis adiuuare volentibus est, eos ego lubens recepero. Ea voce audita, summa omnes voluptate sunt affecti, neque fuit quisquam, [a] qui non daret nomen. Cæsar, selectis iis, qui miscendis inter alios seditionibus apti erant, non quidem omnibus, sed iis qui ex agricultura vitam mediocriter sustinere valebant, reliquis militibus vsus est. ad eundemque modum aliorum etiam militum delectum fecit. Ferociores B enim, & malis facinoribus edendis idoneos, ex Italia secum, ne quid ibi tumultuum concitare possent, abduxit; eosque in Africa, alios aliis occasionibus, haud iniquo animo passus est perire. nam & hostibus per eos cladem inferebat, & malis ipse hominibus leuabatur. vtque erat animo mansuetissimo, militibusque præ cæteris mortalibus gratificandi studiosus; ita seditiosos tamen ex his maximè oderat, seuerissimisque pœnis coercebat. Hæc à Cæsare eo anno gesta sunt, C quo re ipsa dictaturam iterum gessit: quum consulum nomen Calenus & Vatinius extremo anno constituti ferrent.

a qui non iterum militare vellet. Itaque Cæsar ex eis turbulentos, non omnes quidem illos, sed quotquot mediocre ex agricultura victitare poterant, selegit, reliquis ad militiam vsus est.

ANNO V.C. 707.

Idem Cæsar media hieme in Africam transmisit: quo ipso effectum est, vt hostibus insperato superueniens, [b] sæpius rem præclare gesserit. nam in omnibus negotiis celeritate, atq; improuisis expeditionibus plurimum consecutus est. [c] neq; vlla alia causa fuit, cur omnes ea tempestate duces tantum rei bellicæ gloria præcelleret. Cæterum Africa ne prioribus quiD dem temporibus Cæsar amica vsus, secūdum Curionis interitum eam plane hostilem habuit. quippe & Varus Iubaq; rerum ibi potiebantur, & Cato Scipioq; cū iis qui ipsos sequebātur, eodem (quemadmodum supra dictum est) confugerāt: communicatoq; inter se bello, non continentem modo terram ad id ac cōmodauerant, sed Siciliam quoque Sardiniamq; classe infestabant, [d] naues abducebāt, ita & arma & ferrū (quo maxime indigebāt) inde parabant. Deniq; quum neq; exercitus illis oppositus vllus esset, & Cæsar in Ægypto Romæq; moras traheret, tantū apparatum contraxerant, eoque consiliis progressi erant, vt quum Hispaniam seditionibus agitari audiuissent, eo Cn. Pompeium probe instructū amandarint. Fore .n. iudicabāt, vt is propter patrem suū, nimirum Magnum Pōpeium, ab Hispanis

b non pari felicitate rem gesserit.

c Itaque si quis expendere velit, quanam re tantum sui temporis ducibus in bellis præstiterit, nihil in ea comparatione reperiet, quod huic sit præferendum.

d ac tum oppida vexabant, tum naues abducebant, & ex eis arma cum ferrum præsertim sumebant, quo solo plurimum eis opus erat.

prompte acciperetur: rebusque breui temporis spatio ibi compositis, inde Romam peteret, ipsi vero vna in Italiam classe adueherentur. Iniecerat eorum consiliis moram ab initio Vari cum Scipione de imperio disceptatio, [a] quum Varus propterea, quod diutius iis regionibus præfuisset, Iubæ insuper victoria elatus, summam sibi rerum vendicaret. Sed Catonis ac Scipionis eadem erat sententia: quorum hic dignitate, ille sapientia reliquis longe anteibant: quorum autoritatem reliqui etiam secuti, Scipioni imperium detulerunt. Cato enim, quũ posset aut æquata cum Scipione potestate, aut etiam solus rem administrare, vtrunq; recusauit: quia & illud summo in bellis incommodo cedere existimabat, & hoc plurimum in re militari valere nouerat, vt dux reliquis legum quoque autoritate præstaret: ipse vero in republica ad tantam, quantam Scipio, dignitatem nũquam peruenerat. Igitur Cato sponte sua de summa rerum Scipioni cessit, & ei exercitum, quem secum adduxerat, attribuit. deinde quum Vtica in suspicionem venisset, quod Cæsaris rebus cuperet, parumque abesset, quin reliqui eam ob id euerterent; Cato vrbem precibus suis ab interitu liberauit, eiusque ac præterea omnis circum regionis marisque custodiam sibi iniunctam suscepit. Reliquorum dux fuit Scipio: ipsumque Scipionis nomen animos eorũ, qui in eadem erant causa, magnopere confirmabat, absurda quadam persuasione, nullum Scipionem in Africa infeliciter rem gerere posse opinantium. Eo animaduerso Cæsar quum suos etiam milites id pro certo habere, ob idque sibi metuere intelligeret, quendam ex Scipionum genere ortum, idque nomen ferentem (cognomentum verò Salattonis habebat) secum accepit, atque ita, ignorantibus hostibus (neq; enim eius aduentum hyeme expectabant) ad Adrumetũ mari transmisso peruenit: quũ Vticã (quæ firmo præsidio asseruabatur) appellere naues non liceret. E naui egredienti Cæsari huiusmodi casus obtigit, vt quamuis aduersam fortunam dii portenderent, tamẽ ipse id omẽ lætum reddiderit. Quum enim simulatque pedibus terram attigit, † corruisset, eumque in faciem prolapsum vidẽtes milites mœrore ac solicitudine caperentur; ipse nihil hæsitans, manu extensa terram, quasi dedita opera ad eam concidisset, attrectauit, exosculatusque est, inclamans; Teneo te Africa.

[a] quũ Varus diutius iis in locis imperasset: itemque Iuba ob victoriam elatus, qui propter hanc sibi rerũ summam vindicaret.

† impegisset,

Indo

A διαβεβρεχέων καταστήσων, καὶ πρὸς τὸ ἄστυ ἐκεῖθεν ὁρμήσων· οἱ δὲ, ὡς τὸν πλοῦν ἅμα τὸν ἐς τὴν Ἰταλίαν ποιησόμενοι. κατ' ἀρχὰς μὲν γὰρ διατριβή τις αὐτοῖς ἐγένετο, τοῦ τε Οὐάρου † τῷ τε Σκιπίωνι τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητήσαντος, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐκ πλείονος ἐν τοῖς ταύτῃ χωρίοις ἦρχε, καὶ τοῦ Ἰόβου τῇ νίκῃ † ἐπαιρομένου, καὶ τὰ πρῶτα δι' αὐτὴν ἀξιοῦντος φέρεσθαι. συμφρονήσαντες † γὰρ ὅ, τε Σκιπίων καὶ ὁ Κάτων, οἷα ὁ μὲν, τῇ ἀξιώσει, ὁ δὲ, τῇ συνέσει πολὺ πάντων σφῶν προήκοντες, τούς τε ἄλλους προσεποιήσαντο, καὶ ἐκείνους ἔπεισαν τῷ Σκιπίωνι πάντα ἐπιτρέψαι. B ὁ γὰρ Κάτων δυνηθεὶς ἂν ἐξ ἴσου αὐτῷ ἢ καὶ μόνος ἄρξαι, οὐκ ἠθέλησε· τὸ μὲν, ὅτι βλαβερώτατον τοῖς τοιούτοις ἡγεῖτο εἶναι· τὸ δὲ, ὅτι ἐν πολιτικῷ ἀξιώματι ἠλαττοῦτο αὐτοῦ. πολὺ γὰρ ἄλλως τε καὶ ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς ἑώρα δυνάμενον τὸ, τὸν ἄρχοντα καὶ νόμῳ δή τινι τῶν ἄλλων προκεκρίσθαι· καὶ διὰ τοῦτο τῆς τε ἀρχῆς ἑκὼν αὐτῷ παρεχώρησε, καὶ προσέτι καὶ τὰ στρατεύματα, ἃ ἐπηγάγετο, παρέδωκε· καὶ ὁ μὲν ἐκ τούτου τήν τε Οὐτικὴν, ὑποπτευθεῖσαν τὰ τοῦ Καίσαρος φρονεῖν, καὶ ὀλίγου καὶ ἀνάστατον C ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐπὶ τούτῳ γενομένην, ἐξαιτησάμενος, ἐς φυλακὴν ὑπεδέξατο, καὶ τὴν χώραν τήν τε θάλασσαν τὴν ταύτῃ παρὰ φρουρὰν ἐπετράπη. τῶν δὲ ἄλλων ὁ Σκιπίων αὐτοκράτωρ ἦρχε· καὶ αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα πολὺ πάντας τοὺς ὁμογνωμονοῦντάς οἱ ἐπερρώννυε, νομίζοντας οὐκ εἶναι ὅπως ἀλόγῳ τινὶ πίστει, μηδένα ἂν Σκιπίωνα ἐν τῇ Ἀφρικῇ κακῶς πρᾶξαι. μαθὼν οὖν τοῦτο ὁ Καῖσαρ, καὶ ἰδὼν ὅτι καὶ οἱ μεθ' ἑαυτοῦ στρατευόμενοι πεπεισμένοι τε αὐτὸ οὕτως D ἔχειν εἰσὶ, καὶ φοβοῦνται, προσπαρέλαβέ τινα ἔκ τε τοῦ γένους τοῦ τῶν Σκιπιώνων ὄντα, καὶ τὴν προσηγορίαν ταύτην φέροντα, (ἐπεκαλεῖτο δὲ Σαλάττων) καὶ οὕτω τόν τε πλοῦν πρὸς Ἀδρύμητον ἐποιήσατο, (τὰ γὰρ ἐν τῇ Οὐτικῇ ἰσχυρῶς ἐφρουρεῖτο) καὶ ἔλαθεν αὐτοὺς ἀνελπίστως ὑπὸ τοῦ χειμῶνος περαιωθείς. ἐκβάντι δὲ αὐτῷ τῆς νεὼς συντυχία τοιάδε ἐγένετο, ὑφ' ἧς εἰ καί τι φοβερὸν ὑπὸ τοῦ δαιμονίου σφίσιν ἐσημαίνετο, ἀλλὰ καὶ αὐτό γε ἐκεῖνο ἐς ἀγαθὸν ἔτρεψεν. ἐπει- E δὴ γὰρ ἅμα τῷ τῆς γῆς ἐπιβῆναι, προσέπταισε, καὶ αὐτὸν πεσόντα ἐπὶ στόμα οἱ στρατιῶται ἰδόντες ἠθύμησαν, καὶ δυσαναχετήσαντες ἐθορύβησαν· οὐ διηπορήθη, ἀλλ' ἐκτείνας τὴν χεῖρα, τήν τε γῆν, ὡς καὶ ἑκὼν δὴ πεσὼν, περιέλαβε καὶ κατεφίλησε· καὶ ἀναβοήσας εἶπεν, ἔχω σε Ἀφρική.

† τῷ Σκιπίωνι

† ἐπαιρομένου,

† γοῦν ὅ, τε

ἐκ δὲ

ἐκ δὲ τούτου προσέβαλε μὲν τῷ Ἀδρυμήτῳ· ἀποκρουσθεὶς δὲ, καὶ προσέτι καὶ ἐκ τοῦ στρατοπέδου βιαίως ἐκβληθεὶς, μετέστη πρὸς πόλιν ἑτέραν Ῥούσπινα. καὶ δεχθεὶς ὑπ᾽ αὐτῶν, χειμάδιόν τε ἐν αὐτῇ κατεσκευάσατο, καὶ ἐκεῖθεν ὁρμώμενος ἐπολέμει. τότε μὲν ταῦτ᾽ ἔπραξεν.

A

Inde Adrumetum oppugnatione tentauit, repulsusque, & castris exutus per vim hostium, ad oppidum aliud, Ruspina dictum, se contulit. Hic intromissus, hyberna parauit, ex eaque vrbe ad bellum deinde exiuit. Quæ priori anno Cæsar gesserit, exposuimus.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
τὸ τεσσαρακοστὸν τρίτον βιβλίον.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVADRAgesimustertius.

ΤΑ͂ΔΕ ἘΝΕΣΤΙΝ ἘΝ Τῼ͂ τεσσαρακοστῷ τρίτῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

Ὡς Καῖσαρ Σκιπίωνα καὶ Ἰόβαν ἐνίκησεν.

Ὡς Νουμιδίαν οἱ Ῥωμαῖοι ἔσχον.

Ὡς Κάτων ἑαυτὸν ἀπέκτεινεν.

Ὡς Καῖσαρ ἐς Ῥώμην ἐπανῆλθε, καὶ τὰ ἐπινίκια ἔπεμψε, καὶ τἆλλα κατεστήσατο.

Ὡς ἡ ἀγορὰ Καίσαρος καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης καθιερώθη.

Ὡς Καῖσαρ τὸν ἐνιαυτὸν ἐς τὸν νῦν τρόπον κατεστήσατο.

Ὡς Καῖσαρ Γναῖον Πομπήϊον τὸν τοῦ Πομπηΐου υἱὸν ἐν Ἰβηρίᾳ ἐνίκησεν.

Ὡς πρῶτον ὕπατοι εἰς οὐχ ὅλον τὸ ἔτος ἀπεδείχθησαν.

Ὡς Καρχηδὼν καὶ Κόρινθος ἀπῳκίσθη.

Ὡς οἱ Κερεάλιοι ἀγορανόμοι κατεστάθησαν.

HÆC INSVNT LIBRO XLIII. Romanæ historiæ Dionis.

Quomodo Cæsar Scipionem & Iubam vicerit.

Vt Numidiam Romani occupauerint.

Quemadmodum Cato mortem sibi consciuerit.

De Cæsaris reditu ad vrbem, triumphoque: & quomodo reliquas res composuerit.

De dedicatione fori Cæsaris, ac templi Veneris.

Vt Cæsar annum ad hunc modum, quo nunc vtimur, constituerit.

De victoria Cæsaris in Hispania aduersus Cn. Pompeium Magni F.

Quomodo primum consules non ad integrum annum creati sint.

De coloniis Carthaginem Corinthumque deductis.

Quemadmodum ædiles Cereales instituti sint.

ΧΡΟ͂ΝΟΥ ΜΗ͂ΚΟΣ ἜΤΗ ΤΡΙ͂Α, ἘΝ ΟἿΣ ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι, οἵδε ἐγένοντο,

Ἰούλιος Γ. υἱ. Καῖσαρ δικτάτωρ, μετὰ Αἰμιλίου Λεπίδου ἱππάρχου, καὶ ὕπατος τὸ γ᾽, μετὰ τοῦ αὐτοῦ.
Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ δικτάτωρ τὸ δ᾽, μετὰ Αἰμιλίου ἱππάρχου, καὶ ὕπατος τὸ δ᾽, μόνος.
Ἰούλιος Καῖσαρ δικτάτωρ τὸ ε᾽, μετὰ Αἰμιλίου Λεπίδου ἱππάρχου, καὶ ὕπατος τὸ ε᾽, μετὰ Ἀντωνίου,

TEMPORIS SPATIVM, ANNI TRES, in quibus hi magistratus recensentur.

ANNO V.C.

708. Iulius C. F. Cæsar, dictator, Æmilio Lepido magistro equitum, & consul III. cum eodem.
709. C. Iulius Cæsar dictator IIII, Æmilio Lepido magistro equitum, & consul IIII, solus.
710. Iulius Cæsar dictator V, Æmilio Lepido magistro equitum, & consul V, cum Antonio.

SEQVENTI anno dictaturam consulatumque, tertio vtrūque magistratū, collegaq; † Lepido, gessit. Vt enim primum ab eo dictator proditus fuit, statim eum ex praetura in Hispaniam citeriorem misit: reuersoque triumphum, quum neque vicisset quemquam, neque omnino signis collatis dimicasset, concessit: ª ea praescriptione vsus, quod is Longini & Marcelli actionibus interfuisset. Caeterum in triumpho suo nihil intulit, praeter eas pecunias, quibus socios despoliauerat. His rebus Lepido quum gratiam retulisset, collegam eūdem sibi vtriusque magistratus adsciuit. Qui quum iam iniuissent magistratum, haec prodigia Romanos perturbauerunt: lupus in vrbe visus, sus foetum elephanti praeter [quam] pedes caetera similem edidit. In Africa Petreius & Labienus, quū Caesarem frumentariae rei explicandae causa in pagos digressum animaduertissent, equitatumque eius nondum à iactatione maris satis reualuisse, Numidis peditatum eius aggressi sunt: ordinibusque legionum conturbatis, multos eorum in praelio interfecerunt: ac reliquos etiam, qui in orbem se recipiētes, in locum editum euaserant, expugnassent; nisi vulneribus, quae plurima acceperant, impediti fuissent. Quū tamen nihilominus in obsidendis iis perseuerarent, Caesar in magnum metum deuenit: qui cogitans, q̃ à paucis incommodum accepisset, quum annuntiatum esset, Scipionē etiam ac Iubam cum omnibus copiis appropinquare, in magna consilii inopia haerebat; nec quid ageret, [pensi quicquam] habebat. Videbat .n. se neq; diutius bellum id trahere posse, omnemq; eius morā, vt ab hostibus etiam non inuaderetur, tamen ob penuriam victus difficilē fore: porro autē discedere se nullo modo posse hostib. terra marique sibi imminentibus. In hac anxietate constituto Caesari P. quidem Sittius (si modo id ei, non † Fortunae potius adscribendum est) & salutem & victoriā attulit. Is Italia pulsus, exulibus quibusdā sibi adiunctis, quum in Mauritaniam ᵇ traiecisset, manu militum à Boccho rege impetrata, Caesarem in hoc bello conficiendo adiuuare statuit: quū neque beneficio eius ante affectus, neque ei ᶜ notus fuisset. Quia vero Caesarem longe abesse à se

† collega in vtroq; Lepido,

a ea causa praetexta, quod is & à Longino, & à Marcello gestis adfuisset.

† nō numini

b traiecisset, imperiumq; militare apud Bocchū obtinuisset; manum militum ab eo petiit, & Caesarem in hoc c notus fuisset. Non tamen ei statim auxilio venit, quod ipsum abesse longius audiebat, parumq; suis copiis, quas non magnas habebat, iuuari posse existimabat; sed obseruato

Τῷ δὲ ἐχομένῳ ἔτει καὶ ἐδικτατόρευσεν ἅμα καὶ ὑπάτευσε, τρίτον ἑκάτερον, τοῦ Λεπίδου οἱ ἀμφοτέροις συνάρξαντος. ἐπεὶ γὰρ Δικτάτωρ ὑπ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἐλέχθη, παραχρῆμά τε αὐτὸν μετὰ τὴν στρατηγίαν ἐς τὴν Ἰβηρίαν τὴν πλησιαιτέραν ἔστειλε, καὶ ἐπανελθόντα, ἐπινικίοις, μήτε τινὰς νικήσαντα, μήτ' ἀρχὴν μαχεσάμενον ποιν, ἐτίμησε· * πρόφασιν, ὅτι τοῖς ὑπό τε τοῦ Λογγίνου καὶ ὑπὸ τοῦ Μαρκέλλου πραχθεῖσι παρεγένετο. οὔκουν οὐδὲ ἔπεμψέ τι ἐπ' ἀληθείας, πλὴν τῶν χρημάτων, ἃ τοὺς συμμάχους ἐσεσυλήκει. τούτοις τε οὖν αὐτὸν † ἤγγελε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ συνάρχοντα ἑκατέρωθι προσείλετο. καὶ αὐτῶν ἀρχόντων ἤδη, οἵ τε ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐταράχθησαν ὑπὸ σημείων. λύκος τε γὰρ ἐν αὐτῇ ὤφθη, καὶ χοῖρος ἐλέφαντι, πλὴν τῶν ποδῶν, ὅμοιος ἐγεννήθη. καὶ τῇ Ἀφρικῇ ὅ, τε Πετρέιος καὶ ὁ Λαβιῆνος, τηρήσαντες τὸν Καίσαρα πρὸς κώμας ἐπὶ σῖτον ἐξεληλυθότα, τήν τε ἵππον αὐτοῦ, μηδέπω καλῶς ἐκ τῆς θαλάσσης ἐρρωμένην, ἐς τοὺς πεζοὺς τοῖς Νομάσι κατῆξαν· καὶ ταραχθείσης πρὸς τοῦτο τῆς ἀσπίδος, πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἐν χερσὶν ἀπέκτειναν· πάντας δ' ἂν καὶ τοὺς λοιπούς, ἀναληφθέντας ἐπὶ μετέωρόν τι, ἐξέκοψαν, εἰ μὴ ἰσχυρῶς ἐτρώθησαν. ἐπὶ πλεῖον δ' οὖν καὶ ὡς τούτου συμβεβηκότος, τὸν Καίσαρα κατέπληξαν. λογιζόμενος μὲν γὰρ ὡς ὑπὸ ὀλίγων ἔπταισε, προσδεχόμενος δὲ καὶ τὸν Σκιπίωνα τόν τε Ἰόβαν πάσαις (ὥσπερ ἠγγέλλοντο) ταῖς δυνάμεσιν εὐθὺς ἀφίξεσθαι, διηπόρει, καὶ οὐκ εἶχεν ὅ,τι πράξει. τόν τε γὰρ πόλεμον μηδέπω καλῶς διενεγκεῖν δυνάμενος, καὶ τὴν ἐν ταὐτῷ μονὴν χαλεπὴν (κἂν οἱ πολέμιοι σφῶν ἀπέχωσι) διὰ τὴν τῆς τροφῆς ἀπορίαν, τήν τε ἀνάστασιν ἀδύνατον, (τῶν πολεμίων καὶ ἐκ τῆς ἠπείρου καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης ἐπικειμένων οἱ) ὁρῶν οὖσαν, ἠθύμει. ἐν τούτῳ οὖν αὐτῷ ὄντι Πούπλιός τις Σίττιος (εἴγε ἐκεῖνον, ἀλλὰ μὴ τὸ δαιμόνιον δεῖ λέγειν) τήν τε σωτηρίαν ἅμα καὶ τὴν ἐπικράτησιν ἔδωκεν. οὗτος γὰρ ἐξέπεσε μὲν ἐκ τῆς Ἰταλίας, παραλαβὼν δὲ συμφυγάδας τινάς, καὶ περαιωθεὶς † ἐς Μαυριτανίαν, χεῖρά τε ἤθροισε, καὶ παρὰ τῷ Βόκχῳ στρατηγήσας, ἐπεχείρησε τῷ Καίσαρι, μήτε τινὰ εὐεργεσίαν προέχων, μήτ' ἄλλως οἱ γνώριμος ὤν, τόν τε πόλεμον συνάρασθαι, καὶ τὰ παρόντα συγκατεργάσασθαι. κἀκ τούτου αὐτῷ μὲν ἐκείνῳ οὐκ ἐπήμυνε. πόρρω τε γὰρ αὐτοῦ ἤκουεν ὄντα,

* προφάσει,

† ἤγαγε

† ἐς Μαυριτανίαν, θ παρὰ τῷ Βόκχῳ στρατηγήσας, χεῖρά τ' ἤθροισε, θ ἐπιχείρησε

ὅτι καὶ βραχύ τι ἐφ' ἑαυτοῦ (οὐ γάρ που μεγάλην ἰσχὺν εἶχε) ὠφελήσειν ἐνόμιζε. ἐπεὶ δὲ ὁ Ἰόβας ἐκστρατεύσαντα αὐτὸν ἐπιτηρήσας, ἔς τε τὴν Νουμιδίαν ἐνέβαλε, καὶ ταύτην καὶ τὴν Γαιτουλίαν, μέρος τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ οὖσαν, ἐλυμήνατο· ὥστε τὸν βασιλέα τήν τε ἐν χερσὶν ἀφεῖναι, καὶ ἐκ μέσης τῆς ὁδοῦ μετὰ τοῦ πλείονος στρατοῦ ἀναστρέψαι. †ἔστι γὰρ ὅτι καὶ τὸ Σκιπίωνι ἀπ' αὐτοῦ συχνὸν ἔπεμψεν ἐξ οὗ ἂν καὶ μάλιστα διεφάνη, ὅτι εἰ καὶ ἐκεῖνος ἐληλύθει, οὐκ ἄν ποτε αὐτοῖς ὁ Καῖσαρ ἀντῆρκεν. οὔκουν οὐδὲ μόνῳ τῷ Σκιπίωνι συμβαλεῖν αὖθις ἐτόλμησε. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τοὺς ἐλέφαντας, τὸ μέν τι καὶ ἐπὶ τῇ μάχῃ, τὸ δὲ δὴ πλεῖον, ὅτι τὸ ἱππικὸν αὐτοῦ ἐταράσσοντο, δεινῶς ἐδεδίει. ἐν φυλακῇ οὖν τὸ στρατόπεδον ἐς ὅσον ἐδύνατο ποιῶν ὁ Καῖσαρ, στρατιώτας τε ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ ἐλέφαντας μετεπέμπετο, οὐχ ὡς καὶ ἀξιόμαχόν τι δι' αὐτῶν δράσων (οὐδὲ γὰρ πολλοὶ ἦσαν) ἀλλ' ἵνα οἱ ἵπποι πρός τε τὴν ὄψιν καὶ πρὸς τὴν φωνὴν αὐτῶν ἐκμελετήσωσιν οὐδὲν ἔτι τοὺς τῶν πολεμίων φοβεῖσθαι. κἀν τούτῳ οἵ τε Γαιτουλοί που προσεχώρησαν αὐτῷ, καὶ ἕτεροί τινες τῶν πλησιοχώρων, τὰ μὲν δι' ἐκείνους, ἐπειδὴ σφᾶς μεγάλως τιμηθέντας ἠκούσαντο, τὰ δὲ καὶ τῇ τοῦ Μαρίου μνήμῃ, ὅτι προσήκων αὐτῷ ἦν. ὡς δὲ ταῦτά τε ἐγένετο, καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἰταλίας βραδέως μὲν καὶ ἐπικινδύνως, ὑπό τε τοῦ χειμῶνος καὶ ὑπὸ τῶν πολεμίων, ταλαιπωρηθέντες, ὅμως δ' οὖν ἦλθόν ποτε, οὐκέτ' ἡσύχαζεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο ἠπείχθη πρὸς τὴν μάχην ὅπως πρὶν τὸν Ἰόβαν ἐπελθεῖν, φθάσῃ τὸν Σκιπίωνα προκατεργασάμενος. καὶ προχωρήσας ἐπ' αὐτὸν πρὸς πόλιν Οὔζιττα, ἐπὶ λόφου τινός, ὑπέρ τε ἐκείνης καὶ ὑπὲρ τοῦ στρατοπέδου ἅμα αὐτῶν ὄντος, ἱδρύθη, προεκκρούσας τοὺς κατέχοντας αὐτόν. καὶ μετὰ τοῦτο προσπεσόντας οἱ τὸν Σκιπίωνα ἀπό τε τοῦ μετεώρου ἀπεδίωξε, καὶ τοῖς ἱππεῦσιν ἐπικαταδραμὼν ἐκάκωσε. τοῦτό τε οὖν τὸ χωρίον κατέσχε καὶ ἐνετειχίσατο, καὶ ἕτερον ἐπὶ θάτερα τῆς πόλεως, τὸν Λαβιηνὸν ἀπ' αὐτοῦ κρατήσας. ἔλαβε δὲ κἀκ τούτου καὶ πᾶσαν αὐτὴν ἀπετείχισε. ὁ γὰρ Σκιπίων, δείσας μὴ προκαταληφθῇ, ἐς μάχην μὲν οὐκέτ' αὐτῷ ᾔει· τὸν δὲ δὴ Ἰόβαν μετεπέμπετο, καὶ αὐτῷ, ἐπὶ τῷ μὴ ὑπακούειν οἱ, πάντα τὰ ἐν τῇ Ἀφρικῇ τοῖς Ῥωμαίοις ὄντα χαρίσασθαι ὑπέσχετο. καὶ ὁ μὲν ἐκ τούτου τῷ μὲν Σιττίῳ ἄλλους ἀντιτάξεν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὸν Καίσαρα αὖθις ὥρμησεν. ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐγίγνετο, ὁ Καῖσαρ ἐπειρᾶτο μὲν πάντα τρόπον ἐς τὰς χεῖρας τὸν Σκιπίωνα ὑπαγαγέσθαι, μὴ δυνηθεὶς δὲ λόγους τε φιλίους ἐς τοὺς στρατιώτας καθῆκε, καὶ βιβλία βραχέα διέρριψεν, ὑπισχνούμενος δι' αὐτῶν, τοῖς μὲν ἐπιχωρίοις τά τε οἰκεῖα ἀκέραια

† ἴσως ὅτι τὸ εἶ.

A à se audiuerat, neq; magnopere suis copiis (quas non magnas habebat) iuuari posse existimabat: obseruato tempore, quo Iuba regno suo exercitum eduxisset, in Numidiam irrupit, eamque, & Gætuliam, quæ pars regni Iubæ est, vastauit: qua re Iuba, vt instituto suo omisso, medio ex itinere cum maiori parte exercitus reuerteretur, motus est. [a] Nā partem suarū copiarum Iuba Scipioni aliquando miserat: vt satis vel hinc constaret, si se ei cōiunxisset, Cæsarem eos sustinere nequaquam potuisse. Quanquam ne quidem solum Scipionem Cæsar aggredi ausus fuit, B in primis metu elephantorum, quos non tam pugnæ causa, quam quod ab iis equitatus suus conturbabatur, summopere timebat. Itaque milites, quantum eius fieri poterat, castris cōtinens, ex Italia, milites elephantosq; euocabat, [b] nō quod his magnopere in prælio fideret, (erat enim non magnus eorum numerus) sed vt equi sui eorum visui atque voci assuefacti, hostium quoque elephantos timere desinerent. Interea & Gætuli ad Cæsaris amicitiam accesserunt, & nonnulli alii finitimi populi, partim propter Gætulos, quos magnis honoribus ab eo affectos audierant, C partim Marii memoria adducti, cui Cæsar genere propinquus erat. Iam & ex Italia euocati, quamuis tarde, multaque pericula à tempestatibus ac hostibus passi, [c] aduenerant. Itaque Cæsar, non amplius cessandum ratus, [d] in Scipionem exercitum duxit, vt eum ante aduentum Iubæ prælio opprimeret. Vbi ad oppidum Vzitta peruenit, in colle, qui oppido hostiumque castris imminebat, deiecto eius præsidio, castra posuit, Scipionemque D oppugnandi sui causa venientem ab alto repulit, immissisque equitibus damnum ei intulit. Eum collem Cæsar postquam communiuit, alium quoque ex altera oppidi parte, pulso inde Labieno, occupauit: atque ita totam vrbem munitionib. clausit. Etenim Scipio in prælium aduersus Cæsarem non educebat, veritus ne ante Iubæ aduentum, [e] cladem acciperet: qui quum euocatus tamen non pareret, omnē Africam, quæ Romanis subdita esset, se ei dono daturū Scipio pollicitus est. Ea pollicitatione adductus Iuba, alios Sittio opposuit, ipse recta aduersus Cæsarem E cōtendit. Interim Cæsar, vt ad pugnā Scipionē eliceret, nihil intētatū reliquerat. quum non succederet, amicos sermones inter milites ei[*] vulgauit, [f] literasq; sparsit, quib. [g] promittebat Afris, qui ad se transiissent, omnē rem familiarem integram

[a] Nihilo enim minus etiam quoque Scipioni copiarum suarum partem misit. Vnde liquido constitit, si se hic ei coniunxisset,

[b] non quasi magnum aliquid eo pacto per eos effecturus: (erat enim

[c] mari traiecti aduenerant.

[d] sed e contrario potius ad pugnā properans, in Scipionem.

[e] absumeretur.

[f] litterasque minutas sparsit.

[g] promittebat indigenarum res suas integras se conseruaturum ipsosque liberos relicturum.

se conseruaturum, seque ipsos libertati confirmaturum: Romanis autem impunitatem, præmiaque, & alia, quæ suis debebat, stipulabatur: eaque ratione multos ad se pertrahebat. Idem Scipio etiam [a] conatus efficere, etsi non deerāt, qui res eius Cæsaris rebus prætulissent: (si quidem similia promissa eius fuissent) tamen, quia præmium nullum pollicebatur, libertatem tantum S. P. Q. Romani vt defenderent, eos hortabatur; dum honestiora, quam præsenti negotio commodiora, proponit; neminem Cæsarianorum sibi adiecit. Hæc Scipio, tantisper dum Iuba veniret, agebat: eius aduentu institutum mutauit. nam tum [coniunctis viribus] hostem ad pugnā prouocabant, detrectantemque dimicationē lædebant, equitatuque suo palantes ab eius exercitu [b] intercipiebant. Cæsar neque in aciem [c] exire decreuerat, & munitiones omittens, commeatus si rapere posset, satis habebat; aliumque exercitum ex Italia euocabat. Qui quum ægre tandem aduenisset, (quippe non confertim sed † paulatim conscriptus erat, neque satis nauium erat, vt simul omnes traiicerent) recepto eo animum cōfirmauit, extraque vallum copiis eductis, aciem instruxit. Hostes, eo perspecto, ipsi quoq; in acie suos locarunt: neque tamen signa contulerunt: idque aliquot diebus factitatum est. [d] ita vt post leue equitum prælium, vtrique nulla re magna tentata in castra reducerent. Cæsar vbi intellexit, non posse se eo hostem adigere, vt relictis locis munitis manus consereret, ad Thapsum se conuertit: vt vel cum hoste, vrbi ei auxilio veniente, facultatem confligendi adipisceretur, vel etiā destitutam caperet. [e] Thapsus sita est in [eo] loco, qui ab altera parte mari, ab altera, palude alluitur, peninsulæque similis est. [e] cæterū inter mare ac paludē arctus admodū isthmus ad vrbē ptinet, in eoq; lacus est: ita vt ex vtraq; eius lacus parte propter ipsū littus angustus omnino transitus pateat. Ad eā vrbē Cæsar intra angustias pgressus, fossā ac munitiones circunduxit, nō obstantib. Thapsitanis: neq;.n. ad dimicationē satis erat eis roboris. Scipio aūt ac Iuba, conati sunt fauces ei⁹ isthmi, quà is in continentē terrā desinit, cōtra vallo fossaq; [f] clausas cōmunire. In eo opere quū versarentur, ac singulis dieb. magnā eius partē absoluerēt, quoq; celerius munitiones perficerēt, † iis in locis, q nondū ob-

a conatus spargendis in aduersos libellis & promissis efficere,

b grauibus damnis adficiebant.

c lubens exibat, & ne circumdaretur impediebat, & commeatu rapiendo contentus erat,

† minutim

d præterquā enim, quod equitatu paulū inter se commisso, pedem referebant: nihil admodū magni cum periculo neutri tentabant.

e Thapsus sita est in peninsula quodam modo, propter quā hinc mare, illinc lacus se se protendit. Angustum vero, palustremq; isthmum sic habet in medio, vt duplici quidem via, sed perexigua, ex vtraque parte paludis propter ipsum litus vtrimque transitus pateat.

f geminis operibus clausas

† ante locu, qua nondū erant obiiru ... [illegible]

A τηρήσειν, καὶ αὐτοῖς ἐλευθερίαν ἀφήσειν· τοῖς δὲ Ῥωμαίοις, τήν τε ἄδειαν, καὶ τὰ γέρα, καὶ τἆλλα, ἃ καὶ τοῖς συνοῦσίν οἱ ὤφειλε, δώσειν· καὶ συχνούς γε ἐκ τούτου προσεποιήσατο. Σκιπίων δὲ ἐπεχείρησε μὲν καὶ αὐτὸς καὶ βιβλία καὶ λόγους ἐς τοὺς ἐναντίους ἐσβαλεῖν, ὥστε καὶ σφετερισάμενός τινας, οὐ μέντοι καὶ μεταστῆσαι αὐτοὺς ἠδυνήθη· οὐχ ὅτι οὐκ ἂν καὶ τὰ ἐκείνου τι ἐς αἰεὶ εἵλοντο, εἴπερ τι τῶν ὁμοίων ἐπηγγέλλετο· ἀλλ' ὅτι ἆθλον μὲν σφίσιν οὐδὲν ὑπισχνεῖτο, τὸν δὲ δὴ δῆμον τὸν Ῥωμαίων τήν τε γερουσίαν ἄλλως ἐλευθερῶσαι αὐτοὺς παρεκάλει· καὶ οὕτως ἐν ᾧ δὴ τὰ B εὐπρεπέστερα τῷ λόγῳ μᾶλλον, ἢ τὰ χρησιμώτερα τοῖς παροῦσιν ᾑρεῖτο, οὐδένα αὐτῶν ᾠκειώσατο. μέχρι μὲν οὖν μόνος ὁ Σκιπίων ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἦν, ταῦθ' οὕτως ἐγίγνετο· ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Ἰόβας ἐπῆλθεν, ἠλλοιώθη. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ προεκαλοῦντο τοὺς ἐναντίους ἐς μάχην, καὶ μὴ βουλομένους συμβαλεῖν ἐκάκουν, τῷ τε ἱππικῷ τοὺς ἀποσκεδαννυμένους σφῶν ἰσχυρῶς ἔβλαπτον· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ οὐδὲ ἐς χεῖρας αὐτοῖς ἑκὼν ᾔει, καὶ τοῦ περιτειχισμοῦ ἐπέσχε, καὶ τὴν τροφὴν ἀγαπητῶς ἥρπαζε, καὶ δυνάμεις ἄλλας οἴκοθεν προσμετεπέμπετο. καὶ ὀψὲ μὲν καὶ χαλεπῶς ἐλθούσας αὐτὰς, (οὔτε γὰρ ἀθρόαι ἦσαν, ἀλλὰ C καὶ κατὰ βραχὺ συνελέγοντο, καὶ πλοίων ὥσθ' ἅμα περαιωθῆναι ἠπόρουν) ἐλθούσας δ' οὖν ποτὲ προσλαβὼν, ἀνεθάρσησέ τε αὖθις, καὶ ἐπεξαγαγὼν παρετάξατο πρὸ τῆς ταφρείας. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ ἐναντίοι ἀντιπαρετάξαντο μὲν, οὐ μὴν καὶ συνέβαλον σφίσι. καὶ τοῦτο ἐπὶ πλείους ἡμέρας ἐγίγνετο. πλὴν γὰρ ὅτι τοῖς ἱππεῦσιν ἐπὶ βραχὺ συμμιγνύντες ἀνεχώρουν, οὐδὲν οὐδέτεροι μέγα παρέβαλον. ὁ οὖν Καῖσαρ, ἐννοήσας ὅτι οὐκ ἂν δύναιτο D ἄκοντας αὐτοὺς † ἀπὸ τῶν χωρίων ἐς χεῖρας † καὶ τῶν ἐλθεῖν ἀναγκάσαι, πρὸς Θάψον ὥρμησεν, ἵν' ἢ προσβοηθησάντων αὐτῶν τῇ πόλει, συμβάλῃ σφίσιν, ἢ περιιδόντων, ἐκείνην γε ἕλῃ. ἡ δὲ δὴ Θάψος κεῖται μὲν ἐν χερρονήσῳ τρόπον τινὰ, ἔνθεν μὲν τῆς θαλάσσης, ἔνθεν δὲ λίμνης παρηκούσης· στενὸν δὲ δὴ τὸν ἰσθμὸν καὶ ἑλώδη διὰ μέσου οὕτως ἔχει, ὥστε διχῇ μὲν, δι' ἐλαχίστου δὲ, ἐφ' ἑκάτερα τοῦ ἕλους παρ' αὐτοῦ τοῦ ῥαχίας ἀμφοτέρωθεν παριέναι. πρὸς ταύτην οὖν τὴν πόλιν ὁ Καῖσαρ εἴσω τῶν στενῶν χωρήσας, ἐτάφρευε καὶ ἐσταύρου. καὶ ἐκεῖνοι μὲν οὐδὲν πρᾶγμα αὐ-E τῷ παρεῖχον, (οὐ γὰρ ἦσαν ἀξιόμαχοι) ὁ δὲ δὴ Σκιπίων καὶ ὁ Ἰόβας ἐπεχείρησαν τὸ στόμα τοῦ ἰσθμοῦ, καθ' ὃ πρὸς τὴν ἤπειρον τελευτᾷ, σταυρώμασι καὶ ταφρεύμασι διχῇ διαλαβόντες ἀποτειχίσαι. ἐν ἔργῳ δὲ αὐτῶν ὄντων, καὶ πολὺ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀνυόντων, (ὅπως γάρ τι θᾶσσον δια-

τειχί-

τειχίσωσι, τούς τε ἐλέφαντας καθ' ὃ μηδέπω διεπέφρακτο, ἀλλ' εὐέφοδόν τι τοῖς πολεμίοις ἦν, † προσέταξαν, καὶ τὰ λοιπὰ πάντες εἰργάζοντο) ἐπέθετο ὁ Καῖσαρ αἰφνιδίως τοῖς ἑτέροις περὶ τὸν Σκιπίωνα, καὶ τοὺς ἐλέφαντας πόῤῥωθεν σφενδόναις καὶ τοξεύμασιν ἐκταράξας, ἐφέπετό τε αὐτοῖς ἀναχωρήσασι· καὶ παρὰ δόξαν τοῖς ἐργαζομένοις προσμίξας, καὶ ἐκείνους ἐτρέψατο, καὶ σφίσι φυγοῦσιν ἐς τὸ ἔρυμα συνεσπεσὼν, αὐτοβοεὶ εἷλεν. ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ Ἰόβας, οὕτως ἐξεπλάγη, καὶ ἔδεισεν, ὡς μήτε ἐς χεῖρας τινὶ ὑπομεῖναι ἐλθεῖν, μήτε τὸ στρατόπεδον διὰ φυλακῆς ποιήσασθαι. ἐκεῖνος μὲν οὖν, φυγὼν, καὶ οἴκαδε ἐπειχθεὶς, ἔπειτ' ἐπειδὴ μηδεὶς αὐτὸν, ἄλλως τε καὶ τοῦ Σιττίου τοὺς ἀντικαταστάντας οἱ προνενικηκότος, ἐδέξατο, ἀπέγνω τε τὴν σωτηρίαν, καὶ τῷ Πετρείῳ, μηδεμίαν μηδ' αὐτῷ ἐλπίδα ἀδείας ἔχοντι, ἐμονομάχησε καὶ συναπέθανε.

† προσέταξαν,

Καῖσαρ δὲ τό, τε σταύρωμα εὐθὺς μετὰ τὴν φυγὴν αὐτοῦ ἔλαβε, καὶ φόνον πλεῖστον τῶν προστυχόντων ἀπαραίτητον σφίσιν ἐποίησεν· οὐδὲ γὰρ τῶν μεθισταμένων ἐφείσατο· κἀκ τούτου τάς τε ἄλλας πόλεις, μηδενὸς αὐθις ἀντιστάντος, παρεστήσατο, καὶ τοὺς Νομάδας λαβὼν, ἔς τε τὸ ὑπήκοον ἐπήγαγε, καὶ τῷ Σαλουστίῳ, λόγῳ μὲν ἄρχειν, ἔργῳ δὲ, ἄγειν τε καὶ φέρειν ἐπέτρεψε. ἀμέλει καὶ ἐδωροδόκησε πολλὰ, καὶ ἥρπασεν· ὥστε καὶ κατηγορηθῆναι † αἰσχύνην αἰσχίστην ὀφλῆσαι, ὅτι τοιαῦτα συγγράμματα συγγράψας, καὶ πολλὰ καὶ πικρὰ περὶ τῶν ἐκκαρπουμένων τινὰς εἰπὼν, οὐκ ἐμιμήσατο τῷ ἔργῳ τοὺς λόγους. ὅθεν εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἀφείθη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' αὐτός γε τῇ γραφῇ ἑαυτοῦ καὶ πάνυ ἐστηλοκόπησε. τοῦτό τε οὖν οὕτως ἐγένετο, καὶ τὰ ἐν τῇ Λιβύῃ ἔθνη ταῦτα, τὸ μὲν περὶ τὴν Καρχηδόνα, (ὃ δὴ καὶ Ἀφρικὴν καλοῦμεν) παλαιὸν, ὅτι οὐκ πολλοῦ κατείργαστο· τὸ δὲ δὴ τῶν Νομάδων, νέον, ὅτι νεωστὶ εἴληπτο, ἐπωνομάσθη. Σκιπίων δὲ ἐκ μὲν τῆς μάχης ἔφυγε, καὶ πλοίου ἐπιτυχὼν, ἐς τὴν Ἰβηρίαν πρός τε τὸν Πομπήιον ἀπῇρε· ἐκπεσὼν δὲ ἐς τὴν Μαυριτανίαν, καὶ τὸν Σίττιον φοβηθεὶς, ἑαυτὸν διεχρήσατο.

† αἰσχύνην.

Ὁ, τε Κάτων, τὸ μὲν πρῶτον συγκαταφυγόντων πρὸς αὐτὸν πολλῶν, παρεσκευάζετο τῶν τε πραγμάτων ἀντιλαβέσθαι, καὶ τὸν Καίσαρα τρόπον τινὰ ἀμύνεσθαι. ὡς δὲ οἵ τε Οὐτικήσιοι, ἅτε μηδὲ ἐν τῷ πρὶν ἐχθρωδῶς τῷ Καίσαρι ἔχοντες, καὶ τότε νενικηκότα αὐτὸν ὁρῶντες, οὐκ ἐπείθοντο αὐτῷ· καὶ οἱ ἐκ τῆς γερουσίας τῶν τε ἱππέων παρόντες, ἐφοβήθησαν μὴ συλληφθῶσιν

A structi erant, quaque hostibus aditus patebat, elephantos constituerent, reliqui omnes labori intenti essent; Cæsar subito eos, qui sub Scipione erant, adortus est: quumque eminus fundis ac sagittis elephantos conturbasset, eos cedentes insecutus, ex improuiso operantibus superuenit, inque fugam eos dedit, & cum fugientibus in castra incidit, eaque confestim cepit. Qua re conspecta, in tantum Iuba terrorem metumque peruenit, vt neque congredi prælio, neque custodire castra curaret. Itaque fuga B domum properatò quum peruenisset, & à nemine suorum reciperetur, idque eò magis, quod Sittius iam sibi obiectos prælio vicerat: desperata salute, cum Petreio, qui ipse quoque veniæ nullam spem habebat, singulari certamine congressus, cumq; eo vita functus est.

Cæsar extemplò munitionibus, Iuba fugiente, potitus; maximam omnium, in quos incidisset, cædem fecit; ne his quidem, qui sese dedebant, parcens: deinde receptis, nemine resistente, cæ- C teris vrbibus, Numidas [a] quoque in suam potestatem accepit: iisque Sallustium, verbo quidem, regendæ; re autem ipsa, diripiendæ regionis causa, præfecit. Enimuero Sallustius, & pecuniæ captæ, & compilatæ prouinciæ accusatus, summam infamiam reportauit; quod quum eiusmodi libros composuisset, in quibus multis acerbisque verbis eos, qui ex prouinciis quæstum facerent, notasset, nequaquam suis scriptis in agendo stetisset. Itaque etsi à Cæsare absolutus D fuit, tamē suis ipsius verbis proprium crimen abunde quasi in tabula propositum diuulgauit. His ita peractis, eã pars Libyę, quæ circa Carthaginem sita, à Romanis Africa dicebatur, vetus prouincia dicta est, quod iam olim subacta esset: Numidiæ autem, quia recens debellata fuit, nouæ prouinciæ nomen inditum est. Scipio ex pugna profugus, nauim nactus, ea conscensa in Hispaniam ad Pompeium cursum instituit: sed eiectus in Mauritaniam, Sittium metuens, necem sibi manu propria attulit.

[a] quoq; Getulos subditorum in numerum retulit: iisque

Cato, quum multi ad ipsum confu- E gissent, initio rem gerere, & se à Cæsare defendere aliqua ratione intendebat: sed quum Vticenses ei non obtemperarent, qui neque ante animis à Cæsare alienis fuerant, & iam de victoria insuper eius cognouerant: quumque senatores equitesque, qui aderant, de fuga cogi-

tarent, quod verebantur, ne ab Vticensibus comprehenderentur; ipse, quum resistere Cæsari non posset, ne dedere quidem se ei statuit: non quod periculum aliquod metueret, (id enim summo studio agere Cæsarem, satis pro certo sciebat, vt, quo clementiæ opinionem suæ conseruaret, sibi parceret) sed quia libertatis vehementi amore tenebatur, neque cuiquam quicquam concedere volebat, misericordiamque Cæsaris morte sibi longe grauiorem existimabat esse. Itaque ciuibus suis, qui tum Vticæ aderãt, conuocatis; percontatus, quorsum vnusquisque eorum iter instituisset, viatico singulos instructos dimisit: filium ad Cæsarem proficisci iussit: eique, cur non ipse idem hoc faceret, interroganti, ita respondit; Ego quidem in libertate vitæ dicendique educatus, non possum nunc, immutata vitæ ratione, senex seruituti me adsuefacere: te vero, qui in huiusmodi rerum statu & natus es & educatus, *a* eam fortunam, quæ tibi obtigit, amplecti decet. His actis, rationes Vticensibus suæ administrationis exhibuit, reliquoque pecuniæ eorum, quod apud se habebat, restituto: moriendum sibi ante Cæsaris aduentum decreuit. Id quominus interdiu conaretur, filius aliique, qui eum obseruabant, effecerunt: quum aduesperasset, pugione furtim sub puluinari reposito, Platonis librum de animo * [cui Phædoni titulus est] poposcit, siue eo consilio, vt præsentes quam longissime à suspicione inferendæ sibi mortis abduceret, ac quamminime ab eis obseruaretur: siue vt eius libri lectione nonnihil consolationis ad mortem obeundam quæreret. Libro lecto, media iam nocte, pugione arrepto vulnus sibi in vterum ingessit: ex eoque ictu exanguis factus, animam statim egisset, nisi à grabato delapsus, strepitu edito eos, qui ante id conclaue dormiebant, excitasset. Tum intro se coniicientes filius cæterique, repositis in ventrem intestinis, medicinaque adhibita, sublato pugione, ianuas clauserunt, vt somnum Cato caperet. neque enim ex hoc vulnere decessurum putabant. Sed Cato, iniectis vulneri manibus, diruptisque suturis, expirauit. Ita Cato, inter omnes suæ ætatis viros popularis status studiosissimus, animoque firmissimus, constantissimusque, etiam morte sua magnam gloriam obtinuit, Vticensisque cognomentum tulit, quod & Vticæ mortem eam oppetiisset, & publi-

a eum genitũ, qui te nactus est, colere decet.

* hoc abest a Græco.

A ὑπ' αὐτῶν, καὶ δρασμὸν ἐβουλεύσατο. αὐτὸς μὲν οὔτ' ἀντιπολεμῆσαι (οὔτε γὰρ οἷός τε ἦν) οὔτ' αὖ παραχωρῆσαι τῷ Καίσαρι ἔγνω, οὐχ ὅτι τι ἐδεδίει, (καὶ γὰρ εὖ ἠπίστατο καὶ πάνυ ἂν σπουδάσαντα αὐτὸν ἑαυτοῦ, τῆς ἐπὶ φιλανθρωπίᾳ δόξης ἕνεκα, φείσασθαι) ἀλλ' ὅτι τῆς ἐλευθερίας ἰσχυρῶς ἤρα, καὶ ἡττᾶσθαι οὐδενὸς ἐς οὐδὲν ἐβούλετο· τοῦ τε θανάτου πολὺ τὸν παρὰ τοῦ Καίσαρος ἔλεον χαλεπώτερον ἡγεῖτο εἶναι). συγκαλέσας δὲ τοὺς παρόντας τῶν πολιτῶν, καὶ διερωτήσας ὅπῃ ἕκαστος αὐτῶν ὁρμηται, ἐκείνους μὲν μετ' ἐφοδίων ἐξέπεμψε, τῷ δ' B υἱεῖ πρὸς τὸν Καίσαρα ἐλθεῖν ἐκέλευσε. πυθομένου τε τοῦ νεανίσκου, διὰ τί οὖν οὐχὶ καὶ σὺ τοῦτο ποιεῖς; ἀπεκρίνατο αὐτῷ, ὅτι ἐγὼ μὲν ἔν τε ἐλευθερίᾳ καὶ παρρησίᾳ τραφεὶς, οὐ δύναμαι τὴν δουλείαν ἐκ μεταβολῆς ἐπὶ γήρως μαθεῖν· σοὶ δὲ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει καὶ γεννηθέντι καὶ τραφέντι, τὸν δαίμονα τὸν λαχόντα σε θεραπεύειν προσήκει. ταῦτ' οὖν πράξας, καὶ τοῖς Οὐτικησίοις τήν τε διοίκησιν ἀπολογησάμενος, καὶ τὰ λοιπὰ, χρήματά τε ἄλλα, ὅσα αὐτῶν εἶχεν ἀποδοὺς, προαπ- C αλλαγῆναι πρὸ τῆς Καίσαρος ἀφίξεως ἠθέλησε. καὶ μεθ' ἡμέραν μὲν, οὐκ ἐπεχείρησε τοῦτο ποιῆσαι· (ὅ, τε γὰρ υἱὸς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ αὐτὸν ὄντες φυλακὴν αὐτοῦ εἶχον) ἐπεὶ δ' ἑσπέρα ἐγένετο, ξιφίδιόν τέ τι κρύφα ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον ὑπέθηκε, καὶ τὸ τοῦ Πλάτωνος βιβλίον τὸ περὶ ψυχῆς αὐτῷ γεγραμμένον ᾔτησεν· εἴτ' οὖν πόρρω τῆς ὑποψίας τοῦ τι τοιοῦτον βουλεύσασθαι, τοὺς παρόντας ἀπαγαγεῖν σπουδάσας, ὅπως ὡς ἥκιστα D παρατηρηθῇ· εἴτε καὶ παραμύθιόν τι πρὸς τὸν θάνατον ἐκ τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ λαβεῖν ἐπιθυμήσας. ὡς δ' ἐκεῖνό τε διήξατο, καὶ ἡ νὺξ ἐμεσοῦτο, τό, τε ἐγχειρίδιον ἐφείλκυσε, καὶ ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γαστέρα παίσας, εὐθὺς ἂν ἐτελεύτησεν, ἔξαιμος γενόμενος, εἰ μὴ καταπεσὼν ἐκ τοῦ σκίμποδος, ψόφον τε ἐποίησε, καὶ τοὺς προκοίτου. ταχὺ δὲ ἤγειρε καὶ οὕτως ὅ, τε υἱὸς καὶ ἄλλοι τινὲς ἐσπεσόντες, τά τε ἔντερα αὐτοῦ ἐς τὴν γαστέρα αὖθις κατέταξαν, καὶ θεραπείαν αὐτῷ προσήγαγον. καὶ οἱ μὲν τό, τε ξιφίδιον ἦραν, καὶ τὰς θύρας ἀπέκλεισαν, ὅπως ὕ- E πνου λάχῃ (οὐ γὰρ δὴ καὶ ἄλλως πως ἀποθανεῖν αὐτὸν προσεδόκησαν) ἐκεῖνος δ' ἔς τε τὸ τραῦμα τὰς χεῖρας ἐνέβαλε, καὶ τὰς ῥαφὰς αὐτοῦ διαρρήξας ἀπέψυξεν. ὁ μὲν οὖν Κάτων, καὶ δημοτικώτατος καὶ ἰσχυρέστατος καὶ ἰσχυρογνωμονέστατος πάντων τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπων γενόμενος, μεγάλην δόξαν καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ θανάτου ἔλαβεν· ὥστε καὶ ἐπωνυμίαν Οὐτικήσιος, ὅτι ἔν τε τῇ Οὐτικῇ οὕτως ἐτελεύτησεν, ὅτι τε δημοσίᾳ

δημοσίᾳ ὑπ' αὐτῶν ἐτάφη, κτήσασθαι. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ ἐκείνῳ μὲν ὀργίζεσθαι ἔφη, ὅτι οἱ τῆς ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ αὐτοῦ εὐκλείας ἐφθόνησε. τὸν δὲ υἱὸν καὶ τῶν ἄλλων τοὺς πλείους ἀφῆκεν, ὥσπερ εἰώθει. οἱ μὲν γὰρ εὐθύς, οἱ δὲ καὶ ὕστερον, ὅπως ἀμεμπτότερον αὐτῷ ὑπὸ τοῦ χρόνου γενομένου προσέλθωσιν, ἐθελονταὶ προσεχώρησαν. καὶ οἱ μὲν ἐσώθησαν. Ἀφράνιος δὲ καὶ Φαῦστος, ἑκόντες μὲν οὐκ ἦλθον πρὸς αὐτόν (καὶ γὰρ εὖ ᾔδεσαν ἀπολούμενοι) φυγόντες δὲ ἐς Μαυριτανίαν, συνελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Σιττίου. καὶ ἐκείνους μὲν ἀκρίτους ὁ Καῖσαρ, ὡς καὶ αἰχμαλώτους, ἀπέσφαξε· τὸν δὲ δὴ Καίσαρα τὸν Λούκιον, καίπερ ἐν γένει οἱ ὄντα, καὶ ἐθελούσιον ἱκετεύσαντα, ὅμως ἐπειδὴ διαπαντὸς προσεπεπολεμήκει, τὸ μὲν πρῶτον ἀποδικῆσαι ἐκέλευσεν, ὥστε ἐν δίκῃ τινὶ καταψηφίσασθαι αὐτοῦ δόξαι· ἔπειτα δὲ ὀκνήσας αὐτὸν τῇ ἑαυτοῦ φωνῇ θανατῶσαι, τότε μὲν ἀνεβάλετο, ὕστερον δὲ καὶ κρύφα ἀπέκτεινε. καὶ γὰρ τῶν συνόντων οἱ τοὺς οὐκ ἐπιτηδείους, τοὺς μὲν πρὸς τῶν ἐναντίων οὐκ ἀκουσίως ἀπέβαλλε· τοὺς δὲ καὶ δι' ἑαυτῶν, τῶν σφετέρων ἐξ ἐπιβουλῆς, ἐν αὐταῖς ταῖς μάχαις ἀπόλλυσθαι ἐποίει. οὐ γάρ τοι καὶ φανερῶς πᾶσι τοῖς λυπήσασί τι αὐτὸν (ὥσπερ εἶπον) ἐπεξῄει, ἀλλ' ὅσοις μηδενὶ ἀξιόχρεῳ ἐγκλήματι μετελθεῖν ἐδύνατο, ἐν τρόπῳ δή τινι ἀφανεῖ ὑπεξῄρει· καίτοι τότε τὰ γράμματα, ὅσα ἐν τοῖς ἀπορρήτοις τοῦ Σκιπίωνος κιβωτίοις εὑρέθη, πάντα καύσας πρὶν ἀναγνῶναι· καὶ τῶν ἀντιπολεμησάντων οἱ πολλοὺς μὲν δι' αὐτοὺς ἐκείνους, πολλοὺς δὲ καὶ διὰ τοὺς φίλους σώσας. τῶν τε γὰρ συναγωνιστῶν καὶ τῶν ἑταίρων ἑκάστῳ ἕνα ἐξαιτεῖσθαι (ὥσπερ εἴρηται) ἐπέτρεπε. καίτοι καὶ τὸν Κάτωνα ἔσωσεν ἄν· οὕτω γὰρ † ἀνατεθαυμάκει, ὥστε τοῦ Κικέρωνος ἐγκώμιον μετὰ ταῦτα αὐτοῦ γράψαντος, ἀγανακτῆσαι μὲν μηδέν, καίπερ καὶ ἐκείνου οἱ προσπολεμήσαντος, βιβλίον δέ τι γράψαι, ὃ καὶ † Ἀντικάτωνα ἐκάλεσε.

† αὐτὸν ἐπεθαυμάκει.

† Ἀντικάτωνα

Καῖσαρ μὲν ταῦτά τε πράξας, καὶ τοὺς ἀφηλικεστέρους τῶν στρατιωτῶν παραχρῆμα, καὶ πρὶν ἐς τὴν Ἰταλίαν περαιωθῆναι, μὴ καὶ στασιάσωσιν αὖθις, ἀπαλλάξας, τά τε ἄλλα τὰ ἐν τῇ Ἀφρικῇ διὰ βραχέων ὡς ἐνῆν μάλιστα καταστήσας, μέχρι μὲν τῆς Σαρδοῦς παντὶ τῷ ναυτικῷ ἔπλευσεν· ἐντεῦθεν δὲ ἐκείνους μὲν ἔς τε τὴν Ἰβηρίαν καὶ ἐπὶ τὸν Πομπήιον μετὰ Γαΐου

A publicis eius ciuitatis sumptibus sepultus esset. Cæsar, quum se Catoni irasci dixisset, quod gloriam salutis suæ sibi inuidisset; filium eius more suo, sicut reliquos etiam complures, qui se ei, pars statim, pars interposita mora (quod eum de ira interim remissurum aliquid sperabant) vltro dediderunt, incolumem dimisit. Afranius autem & Faustus Sylla, fuga in Mauritaniam perlati, etenim Cæsaris se potestati permittere nolebant, (satis certi, id sibi suo exitio staturum) B ibi à Sittio comprehēsi sunt: eosque indicta causa Cæsar tanquam captiuos occidit. L. autem Cæsarem, cognatum suum, vltroque sibi supplicem factum, tamen quod toto bello contra se stetisset, primum causam dicere iussit, eo consilio, vt iudicio victum condemnasse videretur: verum, quum eum sua voce morti addicere vereretur, iudicio suspenso, post paulo † per insidias hominem interemit. Si quos enim Cæsar secum habebat, quorum consuetudine C non capiebatur, eos partim ab aduersarius interfici haud ægre passus est, partim per suæ ipsorum partis homines [a] inter prœliandum occidi iussit. [b] Neque enim aperte de omnibus, qui ipsum læsissent, vindictam exigebat. sed siqui erant, quibus nullum satis magnum crimen obiicere, vt pœnas de iis sumeret, poterat; eos latenter è medio tollebat. Nihilominus [tamen secundum eam victoriam] omnes literas, quæ in secretis Scipionis scriniis continebantur, non D lectas, combussit: multis quoque eorum, qui contra ipsum arma tulerant, aliis sui ipsorum causa, aliis in gratiam amicorum salutem concessit. Nam, vt supra quoque diximus, vnicuique commilitonum atque sociorum suorum vnum vt pœnæ eximeret, potestatem fecit. Ipsum quoque Catonem quin incolumitate fuerit donaturus, non dubium mihi videtur. In tanta enim admiratione eum habuerat, vt quum postmodum Cicero de Catonis laude librum composuisset, id ægre non tulerit, quanquam ipse etiam libri autor E in bello contra se fuisset: sed librum tantum condiderit, cui Anticato nomen fuit.

† clam hominem

a ex insidiis inter

b Neque enim, vt etiā ante dixi, aperte

Cæsar, his confectis rebus, dimissisq; à se confestim ætate confectis militibus, antequam in Italiam traiiceret, ne denuo seditionem mouerent, rebusque in Africa quam potuit breuissimo temporis spatio constitutis, ad Sardiniam vsque tota classe prouectus, inde copiis in Hispaniam aduersus Pompeium cum C.

Didio missis, ipse Romam petiit, animo A cum ob rerum gestarum splendorem, tum nonnihil etiam ob senatusconsulta de se facta, elato. Decreuerat enim senatus, vt propter victoriam eius, quadraginta diebus sacrificaretur: vtque in triumpho iam ante concesso, equis albis, apparitoribusque cum iis, quos secum habebat, tum iis, quos in prima, quosque in secunda dictatura habuerat, vteretur. Præterea morum eum magistrum (ita enim vocabant, quasi non satis digno censoris nomine) ad tres annos, dictatorem in decennium deinceps constituerunt: B [a] vtque semper consulibus in sella curuli in † consilio assideret, semper primus omnium sententiam diceret: in [b] omnibus equestribus certaminibus præmia diuideret: magistratus, reliquosque honores, quos alias populus tribuere consueuerat, ipse conferret: currusque ipsi aduersum Iouem spectãs in Capitolio collocaretur. Ipse quoque super imaginem orbis terrarum [positus] [c] statueretur; cum [ea] inscriptione, SEMIDEVS EST. vtq; deleto Catuli nomine, Cæsaris Capitolio inscriberetur: quasi [verò] Cæsar id templũ, C de cuius perfectione Catulũ [d] ad disquisitionẽ vocare intenderat, perfecisset. Hæc ego sola recensui, [e] quamuis multa alia & decreta, & approbata fuerunt: quia hæc tantum, reliquis repudiatis, admisit.

Cæsar, [f] postquam Romam aduenit, suamque [g] potentiam Romanis, & animi altitudinem suspectam esse, eosque sibi de ipso non minora, quam olim perpessi fuerant, mala polliceri; itaque non beneuolentia erga ipsum motos, sed adulandi causa immodicos istos honores D decreuisse: consolandi eos, inque spem adducendi gratia, hæc in senatu verba fecit. NEMO vestrũm, P. C. existimare debet, me propterea, quod victoria potitus, loquendi quæ volo, agendique liberam ac nulli iudicio obnoxiam potestatem habeo, vel verbis idcirco, vel actionibus grauem vobis futurum. Nec, quoniam Marius, Cinna, Syllaque, & reliqui fere omnes, qui aduersarios suos superauerunt, dum rem aggrederentur, plurima E in dicendo agendoque humanitate vsi, (quare præsertim multos sibi conciliauẽre, vt vel adiutores se ipsis præberent, vel certe non repugnarent) posteaquam victoria parta id, quod concupiuerant, adepti sunt, longè à priorib. diuersum & sermone & re ipsa ostenderũt; ideo me quoque horum similem futurũ, quisq̃ suspicetur. Neque enim aut dissimulata mea natura

a ἑτέ, cuiusque temporis consulibus
† senatu
b omnibus ludis Circensibus
c ex ære statueretur,
d in ius vocare conatus olim fuerat,
e non quod sola decreta fuerint, quũ & de pluribus referretur, & rata eadem haberentur: sed quia tãtum hæc, reliquis
f postquam factis hisce senatusconsultis Romã aduenit,
g potentiam formidinis mortalibus,

A Διδίου ἐπιπέμψας, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Ῥώμην ἐκομίσθη, τὸ μὲν πλεῖστον, τῇ τῶν ἔργων λαμπρότητι, ἤδη δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς τῆς βουλῆς δόγμασι μεγαλοφρονούμενος. τεσσαράκοντά τε γὰρ ἡμέρας ἐπὶ τῇ νίκῃ αὐτοῦ θῦσαι ἔγνωσαν, καὶ τὰ ἐπινίκια τὰ προεψηφισμένα, ἐπί τε λευκῶν ἵππων, καὶ μετὰ ῥαβδούχων τῶν τότε αὐτῷ συνόντων, καὶ ἑτέρων, ὅσοις ἐν τῇ προτέρῃ δικτατορείᾳ ἐκέχρητο, ἄλλων τε αὖ, ὅσοις ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐχρῆτο, πέμψαι οἱ ἔδωσαν. τῶν τε τρόπων τῶν ἑκάστου ἐπιστάτην, (οὕτω γάρ πως ὠνομάσθη, ὥσπερ οὐκ ἀξίας αὐτοῦ τῆς τοῦ τιμητοῦ προσρήσεως οὔσης) ἐς τρία αὐτὸν ἔτη, καὶ δικτάτωρα ἐς δέκα B ἐφεξῆς εἵλοντο. καὶ προσέτι ἐπί τε ἀρχικοῦ δίφρου μετὰ τῶν ἀεὶ ὑπάτων ἐν τῷ συνεδρίῳ καθίζειν, καὶ γνώμην ἀεὶ πρῶτον ἀποφαίνεσθαι· ἔν τε ταῖς ἱπποδρομίαις ἁπάσαις ἀποσημαίνειν, καὶ τάς τε ἀρχάς τά τε ἄλλα, ὅσα τισὶν ὁ δῆμος πρότερον ἔνεμεν, ἀποδεικνύναι ἐψηφίσαντο. ἅρμα τέ τι αὐτοῦ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ ἀντιπρόσωπον τῷ Διῒ ἱδρυθῆναι, καὶ ἐπὶ εἰκόνα αὐτὸν τῆς οἰκουμένης χαλκοῦν ἐπιβιβασθῆναι, γράμμα ἔχοντα, ὅτι, ΗΜΙΘΕΟΣ ΕΣΤΙ. τό, C τε ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ Καπιτώλιον † ἀντὶ τοῦ Κατούλου γραφῆναι, ὡς καὶ τὸν νεὼν, ἐφ' οὗ τῇ ἐκποιήσει τὸν εὐθύνειν ἐκεῖνον ἐπεχείρησεν, ἐκτελέσαντος, ἀντιγραφῆναι ἐκέλευσαν. ταῦτα δὲ μόνα κατέλεξα, οὐχ ὅτι καὶ μόνα ἐψηφίσαντο (παμπληθῆ τε γὰρ ἐσεφέρετο, καὶ δῆλον ὅτι καὶ ἐκυροῦτο) ἀλλ' ὅτι τὰ μὲν ἄλλα παρῄτητο, ταῦτα δὲ προσεδέξατο.

† ἀντὶ τοῦ Κατούλου ἐς ἐκεῖνο

Δεδογμένων δὲ ἤδη αὐτῶν, ἦλθέ τε ἐς τὴν Ῥώμην καὶ ἰδὼν τοὺς ἀνθρώπους τήν τε δύναμιν αὐτοῦ φοβουμένους, καὶ τὸ φρόνημα ὑποτοπάζοντας, κακὰ τούτου πολλὰ καὶ δεινὰ (οἷά που καὶ πρὶν ἐγεγόνει) D πείσεσθαι προσδοκῶντας καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑπερόχους οἱ τιμὰς κολακείᾳ, ἀλλ' οὐκ εὐνοίᾳ ἐψηφισμένους· παρεμυθήσατό τε αὐτοὺς, καὶ ἐπήλπισεν, εἰπὼν ἐν τῇ βουλῇ τοιάδε. ΜΗΔΕΙΣ ὑμῶν, ὦ πατέρες, προσ- « δοκήσῃ μήτε εἰπεῖν με χαλεπὸν μηδὲν μήτε πρᾶ- « ξαι, ὅτι καὶ νενίκηκα, καὶ δύναμαι πᾶν μὲν ὅ,τι ἂν ἐθε- « λήσω ἀδεῶς εἰπεῖν, πᾶν δὲ ὅ,τι ἂν βουληθῶ, « μετ' ἐξουσίας εἰπεῖν τε καὶ δρᾶσαι. μὴ μέντοι μηδ' « ὅτι καὶ Μάριος καὶ Κίννας καὶ Σύλλας, οἵ τε ἄλλοι πάν- « E τες ὡς εἰπεῖν, ὅσοι ποτὲ τοὺς ἀντιστασιάσαντας « σφίσιν ἐκράτησαν, ἐν μὲν ταῖς ἐπιχειρήσεσι τῶν πρα- « γμάτων, πολλὰ καὶ φιλάνθρωπα καὶ εἶπον καὶ ἔπρα- « ξαν, δι' ὧν οὐχ ἥκιστα προσεταιρισάμενοί τινας, μάλι- « στα μὲν συμμάχοις αὐτοῖς, εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἀνταγω- « νισταῖς γε ἐχρήσαντο· νικήσαντες δὲ καὶ ἐγκρατεῖς « ὧν ἐπεθύμουν γενόμενοι, πολλὰ τἀναντία ἐκείνων « καὶ λόγῳ † καὶ ἔπραξαν. καὶ ἐμέ τις ὑπολά- βῃ τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιήσειν. οὔτε γὰρ ἄλλως πως

† εἶπον καὶ ἔπραξαν.

„ πεφυκώς, ἔπειτα τὸν μὲν ἔμπροσθεν χρόνον
„ προσποιητῶς ὑμῖν ἐνωμίλησα, νῦν δέ, ὅτι
„ ἔξεστιν, ἀσφαλῶς θρασυνόμαι· οὔτ' αὖ ὑ-
„ πὸ τῆς πολλῆς εὐπραγίας ἐξῆρμαι, καὶ τετύ-
„ φωμαι, ὥστε καὶ τυραννῆσαι ὑμῶν ἐπιθυμῆ-
„ σαι· (ταῦτα γὰρ ἔμοιγε ἀμφότερα, ἢ τό γε
„ ἕτερον αὐτῶν ἐκεῖνοι παθεῖν δοκοῦσιν) ἀλλ' εἰ-
„ μί τε τῇ φύσει τοιοῦτος, ὁποίου μου ἀεὶ πεπεί-
„ ρασθε· (τί γὰρ δεῖ με καθ' ἕκαστον ἐπεξιόντα,
„ ἐπαχθῆ, ὡς καὶ ἐμαυτὸν ἐπαινοῦντα, γενέσθαι;)
„ καὶ τὴν τύχην οὐκ αὖ παραπληκτίσαιμι,
„ ἀλλ' ὅσῳ μᾶλλον ἀγαθῆς αὐτῆς πεπείραμαι,
„ τόσῳ μᾶλλον πρὸς πάντα κρείττονι αὐτῇ χρή-
„ σομαι. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐπ' ἄλλο τι τοσοῦτόν τι
„ ἰσχῦσαι, καὶ τηλικοῦτον αὐξηθῆναι ἐσπούδα-
„ σα, ὥστε πάντας μὲν τοὺς ἀντιπολεμήσαντας
„ κολάσασθαι, πάντας δὲ τοὺς ἀντιστασιάσαν-
„ τας νουθετῆσαι, ἢ ἵνα καὶ ἀνδραγαθίζεσθαι ἀ-
„ σφαλῶς, καὶ εὐτυχεῖν εὐκλεῶς δυνώμαι.
† ἄπ „ οὔτε γὰρ ἄλλως † ἢ ἔννομον, ὅσα τις τοῖς διχογνω-
„ μονήσασιν ἐπικαλέσει, ταῦτα αὐτὸν ποιοῦντα
„ ἐξελεγχθῆναι· οὔτ' αὖ ἔγωγε ἀξιώσαιμι πο-
„ τὲ, τῇ τῶν ἔργων ζηλώσει ὁμοιωθεὶς αὐτοῖς,
„ μόνῃ τῇ τῆς παντελοῦς νίκης φήμῃ διαλλά-
„ ξαι. τίς μὲν γὰρ πλείω καὶ μείζω τινὰς εὖ
„ ποιεῖν ὀφείλει, τοῦ μάλιστα δυναμένου; τίς δὲ
„ ἧττον ἐξαμαρτάνειν, τοῦ πλεῖστον ἰσχύοντος; τίς
„ εὐβουλότερον τοῖς ἐκ τοῦ δαιμονίου χρῆσθαι δο-
„ θεῖσι, τοῦ τὰ μέγιστα παρ' αὐτοῦ λαβόντος; τίς ὀρ-
„ θότερον τὰ παρόντα ἀγαθὰ μεταχειρίζεσθαι,
„ τοῦ πλεῖστά τε ἔχοντος, καὶ μάλιστα περὶ αὐτῶν
„ μὴ καὶ ἀπόληται φοβουμένου; ἡ μὲν γὰρ εὐ-
„ πραγία, σωφροσύνην λαβοῦσα, διαμένει·
„ καὶ ἡ ἐξουσία μετριάσασα, πάντα τὰ κτηθέν-
„ τα τηρεῖ. τό, τι μέγιστον, καὶ ὅπερ ἥκιστα τοῖς
„ οὐ χωρὶς ἀρετῆς φερομένοις ὑπάρχει, καὶ
„ ζῶσιν ἀδόλως φιλεῖσθαι, καὶ τελευτήσασιν
„ ἀληθῶς ἐπαινεῖσθαι δίδωσιν. ὁ δ' ἀναίδην ἐς
„ πάντα ἁπλῶς τῇ δυνάμει καταχρώμενος,
„ οὔτε εὔνοιαν ἀληθῆ, οὔτ' ἀσφάλειαν ἀκρι-
„ βῆ εὑρίσκεται, ἀλλ' ἐν μὲν τῷ φανερῷ πλα-
„ στῶς κολακεύεται. ἐν δὲ τῆς ἑαυτοῦ ἐξουσίας
„ αὐτοκράτορα οἵ τε ἄλλοι πάντες, καὶ οἱ μάλι-
„ στα αὐτῷ χρώμενοι, καὶ ὑποπτεύουσι καὶ φο-
„ βοῦνται. ταῦτα δὲ οὐκ ἄλλως ἐφιλοσόφησα,
„ ἀλλ' ἵνα εἰδῆτε, ὅτι οὐκ ἐς ἐπίδειξιν, οὐδ'
„ ἀπὸ ταὐτομάτου νῦν προσπεσόντα αὐτὰ,
„ ἀλλὰ ἀπ' ἀρχῆς καὶ πρέπειν μοι καὶ συμ-

A natura superioribus temporibus, fictis apud vos moribus vsus sum, vt nunc licentiam adeptus, audacter meo ingenio efferat: neque rursus rerum secundarum copia ita elatus, fastuve inflatus sum, vt tyrannidem in vos affectem: quorum alterutrum, vt mihi videtur, si non vtrumque, iis quos commemoraui, viris inerat. Ego vero & ea sum natura, qua me esse experti ipsi estis, (quid enim refert, singula recensentem, me ipso laudando vobis molestum esse?) neque fortunam contumelia afficiendam mihi existimo, sed quando ea se mihi benigniorem præ-
B stitit, tanto minus ea abuti in omnibus rebus decreui. Quippe cur tantam obtinere potentiam, ad tantumque peruenire fastigium contenderem, vt & pœnas sumere de omnibus, qui bello se mihi opposuissent, & ad sanam mentem omnes consiliorum meorum impugnatores reducere possem, nulla mihi alia causa fuit, quam vt tutò meam virtutem mihi exercere, meaque fortuna cum gloria vti liceret.[a] Quanquam aliàs mihi iniquus is videatur, qui quæ aduersariis suis
C vitia obiecerit, eorundem ipse coargui[b] potest. neque velim sane quibus actionum similitudine componi merear, iis solius victoriæ gloria præstare. Iam cuius partes potius sunt, vt plurimum cæteris prosit, quam eius, qui plurimum potest? quis contra minorem delinquendi causam habet? Cuius potius est, prudentissime muneribus ‡ deorum vti, quam eius,[c] in quem illi summa contulerunt? Quis præsentia bona rectius administranda
D curabit, atque is, qui plurima possidet, præq; reliquis, ne ea amittat, timet? Etenim res secundæ, vbi animus continens iis moderatur, perdurant: potentiaque mediocriter vsurpata,[d] omnia bona conseruat; ac (quod potissimum est, minimeque iis obtingit, qui sine virtute viuũt) tum viuentes sincero amore diligi, tum defunctos veris laudibus ornari facit. Contra qui immodice suam in omnibus rebus potestatem abutitur, is neque beneuolentiam veram, neque securitatem
E certam inuenit, quantumuis palam ficto eum studio homines adulentur. ab omnibus enim is, qui in eos summam potentiam obtinet, iisque præsertim, quibus cum eo negotium est, in suspicione habetur, timeturque. Quæ ego vos à me non ostentationis gratia, aut quod casu ad mentẽ meam accidissent,[e] tractata existimare velim; sed ita intelligere, me iam inde ab initio, quoniam & conuenire mi-

[a] Non enim alium æquũ fuerit, si quis quæ aduersariis
[b] possit: nec vnquam equidem velim, quibus
‡ hominibus vti
[c] qui ab eo maxim. cõsecutus est
[d] omnia per ea bona
[e] sapienter expensa

hi ea, & conducere iudicabam, ita sensisse, locutumque fuisse. Proinde non in præsentia tantum bono vos esse animo hortor, sed de futuris quoque bene sperare: id cogitantes, quod si quid hactenus simulassem, iam nunc tamen hac ipsa die, quid serio vellem, omni sublata mora me declaraturum fuisse. Sed neque aliter vnquam ante sensi, (quod ipsa mea acta ostendere possunt) [a] & nunc multo maiori cura id agam; non profectò vt dominium in vos, sed vt tutelam vestrûm geram: neque tyrannus, sed dux vt sim: ita vt in omnibus iis, quæ vestra causa sunt agenda, & consul, dictatorque; in lædendo autem quopiam, (nihil enim grauius dicendum censeo) priuati loco sim. Qui enim aliquem ex vobis morte afficiam, qui me nulla iniuria læsistis? quum neminem eorum, qui in acie contra me steterunt, etiam eorum, qui in me oppugnando alios summo studio adiuuerunt, occiderim; sed misericordia omnes, qui semel arma contra me tulissent, prosecutus; nonnullis etiam, qui denuo contra me dimicassent, salutem concesserim? Qui vero iniuriarum acceptarum [b] meminerim? quum arcanas Pompeii Scipionisque literas, neque lectas, neque descriptas, extemplo combusserim? Proinde [c] confirmatis animis, P. C. in gratiam redeamus, omniumque quæ necessitas quædam diuinitus imposita attulit, recordatione proiecta, [agedum] omni suspicione omissa, mutuo amore [d] nos inuicem, tanquam nouos ciues, complectamur: vt & vos me tãquam patris loco accipientes, metu tristiorũ pulso [e] meæ prudẽtiæ procurationisq; vestrûm fructus capiatis; egoq; vos liberorum instar paterna cura tuear: id quidem in votis habens, vt omnia semper † quam rectissime à vobis agantur: si quid tamen secus accidat, ferendam esse necessario humanam sortem sciens. Cæterum, milites ne vobis timorem offerant. neque [enim] aliter, quam mei vestrique imperii custodes eos esse, existimare debetis. quos quidem ali necesse est, [f] propter multitudinem: alentur tamen non contra vos, sed vobis vti præsidio sint: contentique iis, quæ suppeditantur, eos à quibus accipiunt, amabũt. Atque hanc ob causam pecuniæ etiam plus solito exactum est, vt & seditiosi [g] placarẽtur, & ne victores ob rerum necessariarũ defectum materiam seditiones mouendi haberent. Ego quidem de his pecuniis nihil in meam rem verti: quin imo

a & nunc multo magis cupidus ero, & omni cum moderatione non (ita me Iupiter amet) dominus sim vester, sed patronus;

b aduersus aliquos meminerim,

c confidenter P. C. mutuam in amicitiam coalescamus.

d nos inuicem complexi, tanquã nouos ciues, incipiamus:

e mea prouidentia curaq; fructum percepturi, & ego de vobis, ceu liberis meis, sollicitus sim: id quidem.

† semper optima vobis eueniant:

f multis de causis

g ad modestiam reuocarẽtur; & victores, annonæ abunde accepta, seditionẽ nõ mouerent.

A φέρειν ἐκείνας, καὶ φρονῶ καὶ λέγω. ὥσθ' ὑμᾶς μὴ πρὸς τὸ παρὸν μόνον θαρσεῖν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μέλλον εὐέλπιδας εἶναι, ἐνθυμουμένους ὅτι εἴπερ τι ἐπλαττόμην, οὐκ ἂν ἀνεβαλλόμην, ἀλλ' ἤδη καὶ τήμερον ἐξέφηνα. ἀλλ' οὔτε πρότερον ἄλλως πως ἐφρόνησα, (ὥσπερ που καὶ αὐτὰ τὰ ἔργα τεκμήρια) νῦν τε πολὺ μᾶλλον προθυμήσομαι μετὰ πάσης ἐπιεικείας, μὰ Δί' οὐ δεσπόζειν ὑμῶν, ἀλλὰ προστατεῖν· οὐδὲ τυραννεύειν, ἀλλ' ἡγεμονεύειν· πρὸς μὲν τἆλλα πάντα, ὅσα ὑπὲρ ὑμῶν δεῖ πράττειν, καὶ ὕπατος καὶ δι- B κτάτωρ· πρὸς δὲ τὸ κακῶς ποιῆσαί τινα, ἰδιώτης ὤν. τοῦτο γὰρ μόνον † οὐ ῥηθῆναι καλὸν εἶναι νομίζω. πῶς μὲν γὰρ ἀποκτείναιμι τινὰ ὑμῶν τῶν μηδὲν με ἠδικηκότων, ὁ μηδένα μὲν τῶν ἀντιταξαμένων μοι φθείρας, εἰ καὶ τὰ μάλιστα προθύμως τἆλλα πάντα κατ' ἐμοῦ προσηνέγκαντο· πάντας δὲ καὶ τοὺς † ἐς ἅπαξ αἰχμαλωτισθέντας μοι ἐλεήσας, καὶ πολλοὺς καὶ τῶν δεύτερον ἀντιπολεμησαμένων μοι σώσας; πῶς δ' ἂν μνησικακήσαιμι τινί, ὁ καὶ τὰ γράμματα, ὅσα ἐν τοῖς τοῦ C Πομπηΐου καὶ τοῖς τοῦ Σκιπίωνος ἀπόρρητα εὑρέθη, μήτ' ἀναγνούς, μήτε † γραψάμενος, ἀλλ' εὐθὺς κατακαύσας; ὥστε θαρσοῦντες, ὦ πατέρες, οἰκειωθῶμεν, ἐκλαθόμενοι μὲν πάντων τῶν συμβεβηκότων, ὡς καὶ ἀνάγκῃ τινὶ δαιμονίᾳ γεγονότων· ἀρξάμενοι δὲ ἀνυπόπτως ἀλλήλους, καθάπερ τινὰς καινοὺς πολίτας, φιλεῖν, ἵν' ὑμεῖς τε ὡς πρὸς πατέρα με προσφέρησθε, τὴν μὲν πρόνοιαν τήν τε κηδεμονίαν τὴν παρ' ἐμοῦ καρπούμενοι, τῶν δὲ δυσχερεστέρων μηδὲν D φοβούμενοι· καὶ ἐγὼ ὡς παίδων ὑμῶν ἐπιμελῶμαι, πάντα μὲν τὰ κάλλιστα ἀεὶ γίγνεσθαι ἐφ' ὑμῖν εὐχόμενος, † φέρω δὲ ἀναγκαίως τὰ ἀνθρώπινα· καὶ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ταῖς προσηκούσαις τιμαῖς ἀγάλλων, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐπανορθῶν καθόσον ἐνδέχεται. μὴ μέντοι μηδὲ τοὺς στρατιώτας δείσητε, μηδ' ἄλλο τι αὐτοὺς ἢ φύλακας τῆς τε ἐμῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ὑμετέρας ἅμα νομίσητε εἶναι. τρέφεσθαι μὲν γὰρ σφᾶς ἀνάγκη, πολλῶν ἕνεκα· τραφήσονται δὲ οὐκ ἐφ' ὑμᾶς, ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν, τοῖς τε διδομένοις ἀρκούμενοι, καὶ τοὺς διδόντας αὐτὰ ἀγαπῶντες. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὰ χρήματα ἐπὶ πλεῖον τοῦ συνήθους ἐσπέπρακται, ἵνα τό, τι στασιάσαι ἅμα σωφρονισθῇ, καὶ τὸ κεκρατηκός, αὐτάρκη τροφὴν λαβόν, μὴ στασιάσῃ. οὐ γάρ που καὶ ἰδίᾳ τι αὐτῶν ἀποκεκέρδακα, ὅς γε πάντα μὲν τὰ ὑπάρχοντά μοι, πολλὰ δὲ καὶ δανει-

† μὴ ἐπιτ.

† Xyl. ἐς ἅπαξ aut ἰσάπαξ

† Xyl. ἀγραψάμενος, quod vix probũ

† φέρειν

„ δεδανεισάμενος, προσανάλωκα ὑμῖν. ἀλλ' ὁρᾶτε, ὅτι τὰ μὲν τινὰ αὐτῶν ἐς τοὺς πολέμους δεδαπάνηται, τὰ δὲ καὶ ὑμῖν τετήρηται· ὥστε τὸ μὲν ἐπίφθονον τῆς εἰσπράξεως αὐτὸς ἀνεδεξάμην, τῆς δ' ὠφελείας κοινῇ πάντες ἀπολαύσετε, τά τε ἄλλα καὶ ἐν ταῖς στρατείαις. τῶν τε γὰρ ὅπλων ἀεὶ ὑμῖν δεῖ· ἐπεὶ μὴ οἷόν τε ἐστὶν ἄνευ αὐτῶν, πόλιν τε τηλικαύτην οἰκοῦντας, καὶ ἀρχὴν τοσαύτην ἔχοντας, ἀσφαλῶς ζῆσαι· καὶ ἡ περιουσία τῶν χρημάτων καὶ ἐς ταῦτα ἰσχυρῶς ὠφελεῖ. μὴ μέντοι καὶ ὑποπτεύσῃ τις ὑμῶν, ὅτι ἢ τῶν πλουσίων τινὰ λυπήσω, καὶ τέλη τινὰ καινὰ καταστήσω. τοῖς τε γὰρ παροῦσιν ἀρκεσθήσομαι, καὶ προθυμήσομαι συμπορῆσαί τι μᾶλλον ὑμῖν, ἢ διὰ χρήματα τινὰ ἀδικῆσαι. Τοιαῦτα ὁ Καῖσαρ ἔν τε τῷ συνεδρίῳ, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ δήμῳ εἰπών, ἐπεκούφισε μέν πως αὐτοὺς τοῦ δέους· οὐ μέντοι καὶ ἠδυνήθη πεῖσαι παντάπασι θαρσῆσαι, πρὶν καὶ τοῖς ἔργοις τὰς ἐπαγγελίας βεβαιῶσαι.

Μετὰ δὲ τοῦτο τά τε ἄλλα λαμπρῶς (ὥσπερ εἰκὸς ἐπί τε τοσαύταις καὶ τηλικαύταις νίκαις ἅμα ὢν) ἐποίει, καὶ τὰ ἐπινίκια τῶν τε Γαλατῶν καὶ τοῦ Αἰγύπτου, τοῦ τε Φαρνάκου καὶ τοῦ Ἰόβα, τετραχῇ χωρὶς ἐν τέσσαρσιν ἡμέραις ἔπεμψε. καὶ τὰ μὲν ἄλλα εὔφρανέ που τοὺς ὁρῶντας· ἡ δὲ Ἀρσινόη ἡ Αἰγυπτία (καὶ γὰρ ἐκείνην ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις παρήγαγε) καὶ τὸ πλῆθος τῶν ῥαβδούχων, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν πολιτῶν τῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ ἀπολωλότων πομπεῖα δεινῶς αὐτοὺς ἐλύπησεν. ὅ, τε γὰρ ἀριθμὸς ὁ τῶν ῥαβδούχων, ἐπαχθέστατον σφίσιν ὄχλον, ἅτε μήπω πρότερον τοσούτους ἅμα ἑωρακόσι, παρέσχε· καὶ Ἀρσινόη, γυνή τε οὖσα, καὶ βασιλὶς ‡ τότε νομισθεῖσα, † ἔν τε δήμοις (ὃ μήποτε εἴγε τῇ Ῥώμῃ ἐγεγόνει) ὀφθεῖσα, πάμπολυν οἶκτον ἐνέβαλε. κἀκ τούτου ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ καὶ τὰ οἰκεῖα πάθη παρωδύραντο. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκείνη μὲν διὰ τοὺς ἀδελφοὺς ἀφείθη, ἄλλοι δὲ καὶ ὁ Οὐερκιγγετόριξ ἐθανατώθησαν. δυσχερῶς μὲν οὖν διὰ ταῦθ' ἅπερ εἶπον διετέθησαν. ἐλάχιστα δ' αὐτά, πρός γε τὸ πλῆθος τῶν ἑαλωκότων, καὶ πρὸς τὸ μέγεθος τῶν κατειργασμένων, ἐνόμιζον εἶναι. τούτων γε οὖν ἕνεκα καὶ ὑπερεθαύμασαν αὐτόν, καὶ ὅτι καὶ παρρησίαν τοῦ στρατοῦ πρᾳότατα ἤνεγκε. τούς τε γὰρ ἐς τὸ συνέδριον σφῶν ὑπ' αὐτοῦ καταλεχθέντας ἐπώθασαν, καὶ τά τε ἄλλα, καὶ μάλιστα τόν γε τῆς Κλεοπάτρας αὐτοῦ ἔρωτα, καὶ τὴν παρὰ τῷ Νικομήδει τῷ τῆς Βιθυνίας

‡ Xyl. ποτὲ
† ἐμπε-δημένοις

A imo omnes meas facultates', contracto insuper magno ære alieno, vestris rebus impendi. Ipsi vero cernitis, pecuniæ exactæ partem in bella insumptam, reliquum vobis adseruatum esse. ita ipse quidem inuidiam imperatæ pecuniæ in me solum recepi: eius autem fructus, sicut & omnis meæ militiæ, in vos publice redundat. semper enim vobis armis opus est, sine quibus tantam vrbem, tantumque imperium tenentibus tuto viuere non licet: ad ea autem plurimum conducit pecuniæ abundantia. [Quod reliquum est,] nemo suspicetur, me vel B diuiti vlli iniuriam facturũ, vel noua vectigalia constituturũ. nam & præsentibus contentus ero, & maiorem curam geram rem vniuscuiusq; vestrum augẽdi, quàm vt contra quenquam pecuniæ causa iniuste agam. Hæc Cæsar in senatu primum, deinde apud populũ locutus, aliqua eos timoris parte leuauit: vt vero omnino confiderent, [id] persuadere priusquam promissa repræsentaret, non potuit.

Post hæc [a] cæteris omnibus rebus magnifice, sicuti par erat, tot tantisque simul partis victoriis, [b] adornatis; quatuor continuis diebus de Gallis, Ægypto, C Pharnace, & Iuba, triumphos singulos duxit. Reliquus triumphi apparatus spectatores delectabat: sed Arsinoe Ægyptia, quæ ipsa quoque inter captiuos ducebatur, & lictorum multitudo, deque ciuibus, qui in Africa perierant, ‡ pompa instituta, magnum ipsis dolorem afferebant. Nam & lictorum tantum numerum, quantum prius viderant nunquam, moleste ferebant: [c] & Arsinoe quondam regina dicta, quum tunc (quod Romæ ante conspectum fuerat nunquam) in turba D captiuorum cerneretur, multam commiserationem mouebat: faciebatque, vt quum eius in speciem lugerent vicem, quisque proprias calamitates deplorarent. Cæterum Arsinoe in germanorum gratiam dimissa, Vercingentorix cum aliis necatus est. Porro, quanuis Romanis ea, quæ retuli, indignationem mouerant; tamen iudicabant, ne conferenda quidem hæc esse cum captiuorum multitudine, rerumque gestarum magnitudine. itaque in summa apud eos Cæsar admiratione. Eam augebat E maxima eius in militum dicacitate ferenda lenitas: qui & allectos ab eo in senatum dictis mordebant, & ipsi Cæsari inter alia conuitia, Cleopatræ præsertim amorem, consuetudinemque quam is adolescentulus cum Bithyniæ rege

[a] Et alia splendide sicuti par
[b] peregit: & quatuor
‡ spolia siue caluaq; magnum
[c] & Arsinoe, fæmina ipsa mulieribus, & habita tũc pro regina, & inter vinctos (quod nunquã Romæ contigerat) conspecta plurimum commiserationis iniecit, vt quum eius hac occasione lugerent vicem,

Nicomede habuerat, exprobrabant: adeo vt dicerent, Gallos a Cæsare, Cæsarem vero a Nicomede subactū. quibus deniq; † singulis vnā voce acclamabant, Si rectè egeris, plectêre: sin male, regnabis. Iis verò verbis hoc significabant, si (quod æquū esse arbitrabantur) Cæsar populo † liberū suarū legū vsum redderet, fore vt eorū, quæ præter leges egisset, iudiciū sustinendum haberet: sin (quod iniustè eū facturū censebant) suā potentiam retineret, regē eum futurum. His ita iactatis, tantū ab indignitate abfuit Cæsar; vt gauisus etiam sit, ea suos dicendi libertate vti, quòd ipsum nūquam succensurū certò crederent. Consuetudinē autē cum Nicomede vitio sibi verti ægrius tulit, palāq; se molestia hinc affici ostendit: sed excusare ausus, atq; iuramēto adhibito se purgare, risu exceptus est. Cęterum prima triumphi die omen ei aduersum obtigit, axe currus triūphalis apud fanū Fortunę, a Lucullo ędificatū, ita confracto, vt ad reliquā partem triumphi perficiendā alio curru opus fuerit. Cæsar vero tunc gradus in Capitolio genib. ingressus conscendit, nulla neq; currus, qui ex aduerso Iouis positus fuerat, neq; imaginis orbis terrarū pedibus suis subiectæ, neq; inscriptionis eius habita ratione. post semidei quoq; nomen de illo titulo sustulit. Ad hūc modū peracto triūpho, magnificū populo epulū dedit, addito extra ordinē frumento oleoq;. Distributo frumēto in populū viritim, insuper trecentenos numos distribuit, quos promiserat, adiectis alus centenis: militib. aūt binaiū singulos sestertia diuisit. Nec sola munificētia contentus, cætera quoq; accurate inspexit: quūq; numerus eorū, qi ex publico frumentū accipiebāt, nō legitime, sed eo modo, quo in seditionib. fieri assolet, excreuisset; † instituta recensione, dimidiā circiter partē eius amputauit. Cæteris triumphi dieb. è more trāsactis, vltima post cœnā soleis indutus, omnifariisque floribus coronatus in forum suum prodiit: atque inde domum vectus est, comitante ipsum toto fere populo, multisque elephātis faces præferentibus. Forū enim Cæsar extruxerat, quod ab ipso nomē obtinuit, Romano pulchrius: sed tamen Romani ex eo dignitas aucta est, vt forum magnū diceretur. Forum vero, & templum Ve-

† omnibus

† libertatem redderet,

† & recensuit eos. & praterea dimidiam partem eorum expunxit.

A βασιλεύσαντι διατριβὴν, ὅτι μειράκιον ποτὲ παρ' αὐτῷ ἐγεγόνει, διεκερτόμησαν· ὥστε καὶ εἰπεῖν ὅτι, Καῖσαρ μὲν Γαλάτας ἐδουλώσατο, Καίσαρα δὲ Νικομήδης. τέλος δὲ ἐφ' ἅπασιν αὖθις ἀθρόοι ἀναβοήσαντες εἶπον ὅτι, Ἂν μὲν καλῶς ποιήσῃς, κολασθήσῃ, ἂν δὲ κακῶς, βασιλεύσεις. τοῦτο δὲ αὐτοῖς ἐβούλετο δηλοῦν, ὅτι ἂν μὲν † ἀποδῷ ἤτοι τῷ δήμῳ τὴν αὐτονομίαν, (ὅπερ που δίκαιον ἐνόμιζον εἶναι) καὶ κριθήσεται ἐφ' οἷς ἔξω τῶν νόμων εἰργάσατο, καὶ δίκην ὑφέξει. ἂν δὲ τῇ δυναστείᾳ ἐμμείνῃ, (ὅπερ που ἀδικοῦντος ἔργον ἦν) μοναρχήσει. οὐ μέντοι καὶ B ἐκεῖνος ἤχθετο ταῦτα αὐτῶν λεγόντων, ἀλλὰ καὶ πάνυ ἔχαιρεν, ὅτι τοσαύτῃ πρὸς αὐτὸν παρρησίᾳ, πιστεύοντες μὴ ἂν ὀργισθῆναί ποτε ἐπ' αὐτῇ, ἐχρῶντο, πλὴν καθ' ὅσον τὴν συνουσίαν τὴν πρὸς τὸν Νικομήδην διέβαλλον. ἐπὶ γὰρ τούτῳ πάνυ τε ἐδυσχέραινε, καὶ ἔνδηλος ἦν λυπούμενος· ἀπολογεῖσθαί τι ἐπεχείρει, καὶ κατώμνυε. κἀκ τούτου καὶ γέλωτα προσεπωφλίσκανεν. ἐν δὲ οὖν τῇ πρώτῃ τῶν νικητηρίων τέρας οὐκ ἀγαθὸν ἐγένετο. ὁ γὰρ ἄξων τοῦ ἅρματος τοῦ πομπικοῦ παρ' αὐτῷ τῷ Τυχαίῳ τῷ C ὑπὸ τοῦ Λουκούλλου οἰκοδομηθέντι συνετρίβη, ὥστε ἐφ' ἑτέρου αὐτὸν τὰ λοιπὰ ἐπιτελέσαι. καὶ τότε μὲν καὶ τοὺς ἀναβασμοὺς τοὺς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τοῖς γόνασιν ἀνερριχήσατο, μηδὲν μήτε πρὸς τὸ ἅρμα τὸ πρὸς τὸν Δία ἀνιδρυθὲν αὐτῷ, μήτε τὴν εἰκόνα τῆς οἰκουμένης τὴν ὑπὸ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ κειμένην, μήτε τὸ ἐπίγραμμα αὐτοῦ, ὑπολογισάμενος· ὕστερον δὲ τὸ τοῦ ἡμιθέου ὄνομα ἀπ' αὐτοῦ ἀπήλειψεν. οὕτω μὲν δὴ τὰ ἐπινίκια ἔπεμψε· καὶ ἐπ' αὖθις τόν τε δῆμον λαμπρῶς εἱστίασε, καὶ σῖτον ἔξω τοῦ τεταγμένου καὶ ἔλαιον προσέδωκεν αὐτῷ. καὶ τῷ μὲν σιτοδοτουμένῳ ὄχλῳ τάς τε ἑβδομήκοντα καὶ D πέντε δραχμὰς ἃς προϋπέσχετο, καὶ ἑτέρας πέντε καὶ εἴκοσι, τοῖς δὲ δὴ στρατιώταις, † πεντακισχιλίας ὅλας ἔνειμεν. οὐ μέντοι καὶ ἁπλῶς ἐμεγαλοφρονεῖτο, ἀλλὰ τά τε ἄλλα διηκριβοῦτο, καὶ τοῦ πλήθους τοῦ τὸν σῖτον φέροντος, ἐπὶ μακρότατον, οὐ κατὰ δίκην, ἀλλ' ὥσπου ἐν ταῖς στάσεσιν εἴωθε γίγνεσθαι, ἐπηυξημένου, ἐξέτασιν ἐποιήσατο καὶ τούς γε ἡμίσεις ὁμοῦ [τι] αὐτῶν † προσαπήλειψε. τὰς μὲν δὴ οὖν ἄλλας τῶν νικητηρίων ἡμέρας, ὥσπου ἐνενόμιστο, διήγαγε· τῇ δὲ τελευταίᾳ ἐπειδὴ ἐκ τοῦ δείπνου † ἐγένοντο, ἔς τε E τὴν ἑαυτοῦ ἀγορὰν ἐσῆλθε, βλαύτας ὑποδεδεμένος, καὶ ἄνθεσι παντοδαποῖς ἐστεφανωμένος· καὶ ἐκεῖθεν οἴκαδε, παντὸς μὲν ὡς εἰπεῖν τοῦ δήμου προπέμποντος αὐτὸν, πολλῶν δὲ ἐλεφάντων λαμπάδας φερόντων ἐκομίσθη. τὴν γὰρ ἀγορὰν τὴν ἀπ' αὐτοῦ κεκλημένην κατεσκευάσατο· καὶ ἔστι μὲν περικαλλεστέρα τῆς Ῥωμαίας, τὸ δὲ ἀξίωμα τὸ ἐκείνης ἐπηύξησεν, ὥστε καὶ μεγάλην αὐτὴν ὀνομάζεσθαι. ταύτην τε οὖν,

† ἐκείνοι Xiph.

† Xyl πεντακοσίας, ex Suetonio.

† προσαπήλειψε.

† ἐγένετο Xiphil.

τὸ φόρον, καὶ τὸν νεὼν τὸν τῆς Ἀφροδίτης, ὡς καὶ ἀρχηγέτιδος τοῦ γένους αὐτοῦ οὔσης, ποιήσας, καθιέρωσεν εὐθὺς τότε· καὶ πολλούς γε ἐπ' αὐτοῖς καὶ παντοδαποὺς ἀγῶνας ἔθηκε, θέατρόν τι κυνηγετικὸν ἰκριώσας, ὃ καὶ ἀμφιθέατρον, ἐκ τοῦ πέριξ πανταχόθεν ἕδρας ἄνευ σκηνῆς ἔχειν, προσερρήθη. καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ καὶ θηρίων σφαγὰς καὶ ἀνδρῶν ὁπλομαχίας ἐποίησεν. ὧν ἐάν τις τὸν ἀριθμὸν γράψαι ἐθελήσῃ, ὄχλον αὐτῇ τῇ συγγραφῇ οὐδ' ἀληθινῶς παρέξει. πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐπὶ τὸ μεῖζον ἀεὶ κομποῦται. τοῦτο μὲν οὖν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίων τῶν ἔπειτα γιγνομένων ἐάσω, πλὴν εἰ μή τι πάνυ μοι δόξειεν ἀναγκαῖον εἰπεῖν εἶναι.

Περὶ δὲ δὴ τῆς † καμηλοπαρδάλεως ὠνομασμένης ἐρῶ, ὅτι τότε πρῶτον ἔς τε τὴν Ῥώμην ὑπ' αὐτοῦ ἐσήχθη, καὶ πᾶσιν ὑπεδείχθη. τὸ γὰρ ζῷον τοῦτο τὰ μὲν ἄλλα κάμηλός ἐστι, πλὴν καθ' ὅσον οὐκ ἐκ τοῦ ἴσου τὰ κῶλα ἔχει. τὰ μὲν γὰρ ὀπίσθια αὐτοῦ χθαμαλώτερά ἐστιν· ἀρχόμενον δὲ ἀπὸ τῶν γλουτῶν ὑψοῦται κατὰ βραχὺ, ὥστ' ἀναβαίνοντί ποι ἐοικέναι· καὶ μετέωρον ἐπὶ πλεῖστον, τὸ μὲν ἄλλο σῶμα ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων σκελῶν, τὸν δ' αὐχένα ἐς ὕψος αὖ ἴδιον ἀνατείνει. τὴν δὲ δὴ † χροιὰν κατέστικται, ὥσπερ πάρδαλις· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὄνομα ἐπίκοινον ἀμφοτέρων φέρει. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτόν ἐστι. τοὺς δ' ἄνδρας συνέβαλλε μὲν καὶ ἕνα ἑνὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὥσπερ εἰώθει· συνέβαλλε δὲ καὶ ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ πλείους, καὶ ἱππέας ἱππεῦσι, καὶ πεζοὺς πεζοῖς, ἄλλους τε ἀναμὶξ ἀλλήλοις ἴσους. καὶ τινὲς καὶ ἀπ' ἐλεφάντων τεσσαράκοντα ἐμαχέσαντο. καὶ τέλος ναυμαχίαν οὐκ ἐν τῇ θαλάσσῃ οὐδὲ ἐν λίμνῃ τινὶ, ἀλλ' ἐν τῇ ἠπείρῳ ἐποίησε. χωρίον γάρ τι ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ κοιλάνας, ὕδωρ τε ἐς αὐτὸ † ἐσῆκε, καὶ ναῦς † ἐπήγαγεν. ἐμάχοντο δὲ ἐν πᾶσι τοῖς ἀγῶσιν οἵ τε αἰχμάλωτοι, καὶ οἱ θάνατον ὠφληκότες· καὶ τινὲς καὶ τῶν ἱππέων, οὐχ ὅτι τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ ἐστρατηγηκότος τινὸς υἱὸς, ἐμονομάχησαν. καὶ βουλευτὴς δέ τις Φουλούιος Σέτινος ἠθέλησε μὲν ὁπλομαχῆσαι, ἐκωλύθη δέ. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἀπηύξατο ὁ Καῖσαρ μὴ πολὺ συμβῆναι, τοὺς δ' ἱππέας περιεῖδε μαχομένους. τήν τε ἱππασίαν τὴν Τροίαν καλουμένην οἱ παῖδες οἱ εὐπατρίδαι κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐποιήσαντο· καὶ ἐφ' ἁρμάτων οἱ νεανίσκοι οἱ ὁμότιμοι αὐτοῖς ἡμιλλήσαντο. ἔσχε μὲν οὖν καὶ ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν φονευομένων αἰτίαν, ὅτι μήτ' αὐτὸς διακορὴς σφαγῶν ἐγεγόνει, καὶ τῷ δήμῳ τὰς τῶν οἰκείων κακῶν εἰκόνας ἐπεδείκνυε. πολὺ δὲ δὴ μείζω,

† καμηλοπαρδάλεως

† χροιὰν

† Xiph. ἐσῆκε ἐπήγαγεν

A neris, (quam sui generis autorem ferebat) à se condita Cæsar statim tunc consecrauit, multaque ibidem & varia spectacula edidit. Theatrum quoque ad venationes aptum † ædificauit: quod quia vndiquaque habet sedes, scenaque caret, Amphitheatrum cognominatum est. Deinde in honorem filiæ suæ venationes ludosque gladiatorios exhibuit. Quæ si singula enumerare intendam, fortasse non probabili aceruo opus institutum confundetur, quum id genus res inflatius B soleant referri. Itaque hic, & in sequentibus ea omittam, nisi quid omnino dictu necessarium occurrerit.

† forte ac tabulatis construxit:

Id nunc commemorabo, animal, id quod Camelopardalis nominatur, tunc primum à Cæsare Romam adductum, publiceque ostensum fuisse. Est autem cameli omnino simile animal, nisi quod membrorum non eandem vbique proportionem seruat. Nam partes eius posteriores humiliores sunt, à clunibus paulatim erigitur, videturque quasi ascendere: C quumque diu iam altius subinde factum est, reliquam corporis partem prioribus pedibus eleuat. collo vero sua peculiaris altitudo adest. colore, vt pardalis, variegato est: vnde nomen ex camelo & pardali compositum habet. Viros alios [a] singularibus certaminibus, vt Romanæ erat consuetudinis, committit: alios plures simul in circo, equites equitibus, peditibusque pedites, aliosque promiscue, æquali vtrinque numero. erant etiam XL viri, qui ab elephantis pugnarent. Deniq; D prælium nauale non in mari, neq; in palude, sed in terra exhibuit: effosso ad id loco, in campo Martio, eoque aqua repleto, inductisque nauibus. In omnibus his certaminibus depugnabant captiui, quiq; erant capitis damnati: quidam etiã equitum filii, adeoq; cuiusdam, qui præturam gesserat, filius, singularia certamina obibant. Quinetiam senator quidam Fuluius Setinus in armis pugnare volebat, sed Cæsar, nunquam se id concessurũ asseuerans, hominem prohibuit: equiti- E bus vero id concessit. Etiam Troiam antiquo more patriciorum filii luserunt: iuuenesque, qui dignitate æquales erant, curribus certauerunt. [b] Etenim cædes [in iis spectaculis Cæsari] vitio versæ sunt, quod nondum ipsis satiatus esset, quodque populo malorũ suorũ imagines ante oculos repræsentaret. hoc vero lõge maiorẽ ei in-

[a] alios in singulis, cum singulis singulos pro more commisit:

[b] Etiam ob multitudinem cæsorũ reprehensus fuit, quod nec ipse satiatus his fuisset, & populo

inuidiam conflauit, quod in hæc sumptus immensos fecisset; itaque ad singula spectacula acclamabant,[a] eum iniusta de causa maiorem pecuniarum partem ⟊ exegisse, quibus in huiusmodi res abuteretur. Vnum commemorabo sumptuositatis, quæ tunc à Cæsare adhibita est exemplum; ex quo reliqua omnia deprehendi possunt. Ne quis enim spectantium à sole molestaretur, sericeas cortinas, vt quidam autores sunt, super eos extendit. Est autem sericum textura barbaricæ luxuriæ, ab iisque ad[b] luxum mulierum nobilium [c] inuecta. Hæc quum alii necessario silentio transmitterent, tumultus a militibus coortus est: quos non tam inutiles sumptus mouebant, quam quod ea pecunia non in ipsos erat collata. neque prius finem turbarum fecerunt, quam Cæsar vnum ex iis, subito superueniens, sua ipse manu correptum, ad supplicium tradidit. Sed præter hunc alii quoque duo viri [d] sub sacrificii præscriptione iugulati sunt. neque mihi constat, qua id de causa factum fuerit: [certe] quum neque Sibylla hoc præcepisset, nec aliud in hanc sententiam oraculum extaret: tamen in campo Martio a pontificibus & Salio immolati sunt.

a eum iniuste maiorē pecuniarum ⟊ collegisse, & in ad huiusmodi res abuti.

b ad superfluum luxum

c ad nos quoque peruenit.

d Velut in sacrificio iugulati sunt.

Leges præterea multæ ab ea sancitæ sunt, ex quibus paucas commemoratu maxime dignas, omissis reliquis, recitabo. Iudicia solis senatoribus equitibusque mandauit, [e] vt ea quam iustissime fierent: quum ante iis in dicendo iure nonnulli quoque plebeii affuissent. Quū locupletiores nullum sumptibus suis modum statuerent, eos non legibus tantum temperauit, sed re ipsa attente obseruauit. Et quia exhausta vehementer erat vrbis frequentia, propter eorum, qui decesserant, multitudinem; quod ex [f] recensione (eam autem, & reliqua ei affinia munera, tanquam censor, peragebat) ipsoque etiam conspectu liquebat: iis, qui multos liberos procreassent, præmia proposuit. [g] Et quoniam se ipsum nouerat propterea, quod multis continenter annis contra Gallos cum imperio fuisset, inde ad dominandi cupiditatem prouectum fuisse, seque ad confirmandam suam potestatem parauisse: lege cauit, ne quis omnino prætor, anno, aut consul, biennio amplius a suo magistratu continuo imperaret. Iam, quum annorum dies inuicem sibi non satis congruerent, (eo enim tempore etiamnum lunæ reuolutionibus menses æstimabant) annum

e Vt semper purissimique que de causis cognoscerēt.

f lustris, (ea vero, & alia, tamquam censor

g Et quoniā ipse pluribus annis continuis Galliæ cum imperio præfuerat, eoque ipso magis excitatus fuerat ad cupiditatem dominatus, sumto inde dem ad parandas vires incremento: lege sic ista coercuit, vt qui præturā gessissent anno, qui consulatum, biennio continuo prouinciis præessent; nec vlli omnino diutius imperium tenere liceret.

A ὅτι ἀμύθητα χρήματα ἐς πάντα ἐκεῖνα ἀνάλωσεν· ὡς καὶ καθ' † ἑκάτερον ἐπεκβοᾶσθαι, ὅτι ἀδίκως αὐτῶν τὰ πλείω συνελέξατο, καὶ ὅτι καὶ ἐς τὰ τοιαῦτα αὐτοῖς κατεχρήσατο. ἓν γάρ τι τῆς πολυτελείας τῆς τότε γενομένης ἐχόμενον εἰπὼν, καὶ τἆλλα δι' αὐτοῦ πάντα σημανῶ. ἵνα γὰρ μηδένα τῶν θεωμένων ὁ ἥλιος λυπήσῃ, παραπετάσματα ὑπὲρ αὐτῶν σηρικὰ, ὥς γε τινές φασιν, ὑπερεπέτασε. τοῦτο δὲ τὸ ὕφασμα χλιδῆς βαρβάρου ἐστὶν ἔργον, καὶ παρ' ἐκείνων καὶ πρὸς ἡμᾶς B ἐς τρυφὴν τῶν πάνυ γυναικῶν περιττὴν ἐσπεφοίτηκεν. ἐπὶ μὲν οὖν τούτοις οἱ ἄλλοι ἀνάγκῃ τὴν ἡσυχίαν ἦγον· οἱ δὲ δὴ στρατιῶται ἐθορύβησαν, οὐχ ὅτι ἔμελε σφίσι τῶν εἰκῇ δαπανωμένων, ἀλλ' ὅτι οὐκ αὐτοὶ καὶ τὰ ἐκείνων ἔλαβον. καὶ οὐ πρότερόν γε ἐπαύσαντο ταραττόμενοι, πρὶν τὸν Καίσαρά τε ἄφνω αὐτοῖς ἐπελθεῖν, καὶ κρατήσαντά τινα αὐτοχειρίᾳ, πρὸς τιμωρίαν παραδοῦναι. οὗτος μὲν οὖν διὰ ταῦτα ἐδικαιώθη. ἄλλοι δὲ δύο ἄνδρες ἐν τρόπῳ τινὶ ἱερουργίας ἐσφάγησαν. καὶ τὸ μὲν αἴτιον οὐκ ἔχω εἰπεῖν (οὔτε γὰρ ἡ Σίβυλλα ἔχρησεν, οὔτ' ἄλλο τι τοιοῦτον λόγιον ἐγένετο) ἐν δ' οὖν C τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ πρός τε τῶν ποντιφίκων καὶ πρὸς τοῦ ἱερέως τοῦ Ἄρεως ἐτύθησαν.]

† ἑκα

Ταῦτά τε ἅμα ἐπράττετο, καὶ ἐνομοθετεῖτο πολλά· ὧν ἐγὼ τὰ μὲν ἄλλα παραλείψω, τῶν δὲ δὴ λόγου μάλιστα ἀξίων μνησθήσομαι. τά τε γὰρ δικαστήρια τοῖς τε βουλευταῖς καὶ τοῖς ἱππεῦσι μόνοις ἐπέτρεψεν, ὅπως τὸ καθαρώτατον ὅτι μάλιστα ἀεὶ δικάζοι. πρότερον γὰρ καὶ ἐκ τοῦ ὁμίλου τινὲς συνδιεγίνωσκον αὐτοῖς. καὶ τὰ ἀναλώματα D τῶν τι ἐχόντων, ἐπὶ πλεῖστον ὑπ' ἀσωτίας ἐξηγμένα, οὐκ ἐν νόμῳ μόνον ἐμετρίασεν, ἀλλὰ τῷ ἔργῳ ἰσχυρῶς ἐν φυλακῇ ἐποιήσατο. ἐπειδή τε δεινὴ ὀλιγανθρωπία, διά τε τὸ τῶν ἀπολωλότων πλῆθος, ὡς ἔκ τε τῶν ἀπογραφῶν, (καὶ γὰρ ἐκείνας, τά τε ἄλλα, ὥσπερ τις τιμητὴς, ἐποίησε) καὶ ἐκ τῆς ὄψεως αὐτῆς ἠλέγχετο, ἦν· πολυπαιδίας ἆθλα ἐπέθηκεν. ὅτι τε αὐτὸς πολλοῖς τῶν Γαλατῶν ἐφεξῆς ἔτεσιν ἄρξας, ἔς τε τὴν ἐπιθυμίαν ἀπ' αὐτοῦ τῆς δυναστείας μᾶλλον προήχθη, καὶ ἐς τὴν παρασκευὴν τῆς ἰσχύος ἐπηυξήθη, κατέκλεισε νόμῳ, τοὺς μὲν ἐστρατηγηκότας, ἐπ' ἐνιαυτὸν, τοὺς E δὲ ὑπατευκότας, ἐπὶ δύο ἔτη κατὰ τὸ ἑξῆς ἄρχειν· καὶ μηδενὶ τὸ παράπαν ἐπὶ πλεῖον ἡγεμονείαν τινὰ ἔχειν ἐξεῖναι. ταῦτά τε ἐνομοθέτησε, καὶ τὰς ἡμέρας τῶν ἐτῶν οὐ πάντῃ ὁμολογούσας σφίσι (πρὸς γὰρ τὰς τῆς σελήνης περιόδους ἔτι καὶ τότε τοὺς μῆνας ἦγον) κατεστήσατο

ἐς ὃν νῦν ἄγεται, ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα ἡμέρας ἐμβαλὼν, ὅσαιπερ ἐς τὴν ἀπαρτιλογίαν παρέφερον. ἤδη μὲν γὰρ τινὲς καὶ πλείους ἔφασαν ἐμβληθῆναι, τὸ δ' ἀληθὲς οὕτως ἔχει. τοῦτο δὲ ἐκ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διατριβῆς ἔλαβε, πλὴν καθόσον ἐκεῖνοι μὲν τριακονθημέρους τοὺς μῆνας λογίζονται, ἔπειτα ἐπὶ παντὶ τῷ ἔτει τὰς πέντε ἡμέρας ἐπάγουσιν. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ ἐς μῆνάς τε ταύτας τε καὶ τὰς ἑτέρας δύο, ἃς ἑνὸς μηνὸς ἀφεῖλεν, ἐνήρμοσε· τὴν μέντοι μίαν τὴν ἐκ τῶν τεταρτημορίων συμπληρουμένην, διὰ τεσσάρων καὶ αὐτὸς ἐτῶν ἐσήγαγεν· ὥστε μηδὲν ἔτι τὰς ὥρας αὐτῶν, πλὴν ἐλαχίστου, παραλλάττειν. ἐν γοῦν χιλίοις καὶ τετρακοσίοις καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑνὶ ἔτει, μιᾶς ἄλλης ἡμέρας ἐμβολίμου δέονται. καὶ ταῦτα μέντοι, τά τε ἄλλα ὅσα ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἐβουλεύετο, οὔτ' ἰδιογνωμόνων οὔτ' ἰδιοβουλῶν ἔπραττεν, ἀλλὰ πάντα δὴ πάντως τοῖς πρώτοις τῆς βουλῆς, ἔστι δ' ὅτε καὶ πάσῃ αὐτῇ, ἐπεκοίνου. καὶ διὰ τοῦτο οὐχ ἥκιστα, καίτοι τραχύτερόν τινα νομοθετήσας, ὅμως ἤρεσε σφίσι. καὶ ἐπὶ μὲν τούτοις καὶ ἔπαινον ἐλάμβανεν. ὅτι δὲ δὴ τῶν φευγόντων ἐκ δικαστηρίου πολλοὺς διὰ δημάρχων δή τινων κατήγαγε, καὶ ὅτι τοῖς δεκασμοῖς ἐπ' ἀρχῆς ἀποδείξει ἁλοῦσιν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ διαιτᾶσθαι ἐπέτρεψεν, ἔτι τε ἐς τὴν βουλὴν αὖθις οὐκ ἀξίους τινὰς αὐτοῖς ἐγκατέλεξε, πολλὰ καὶ παντοδαπὰ ἐθρυλλεῖτο· πλείστην δ' οὖν ὅμως αἰτίαν ἐπὶ τῷ τῆς Κλεοπάτρας ἔρωτι, οὐ τῷ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ (ἔτι γὰρ ἐκεῖνος ἠγνοεῖτο) ἀλλὰ τῷ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ, παρὰ πάντων εἶχεν. ἦλθε τε γὰρ ἐς τὸ ἄστυ μετὰ τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἐς αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος ἐσῳκίσθη· ὥστε καὶ ἐκεῖνον ἐπ' ἀμφοτέροις σφίσι κακῶς ἀκοῦσαι. οὐ μὴν καὶ ἐμέλεν οἱ οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ ἐς τοὺς φίλους σφᾶς τούς τε συμμάχους τοὺς τῶν Ῥωμαίων ἐσέγραψε. κἀκ τούτου ἐμάνθανε μὲν πάντα καθ' ἕκαστον ὧν ὁ Πομπήιος ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ ἐποίει· καὶ μέντοι καὶ δυσνίκητον αὐτὸν εἶναι νομίζων, πρότερον μὲν τὸ ναυτικὸν ἐκ τῆς Σαρδοῦς ἐπ' αὐτὸν ἀπέστειλεν, ὕστερον δὲ καὶ τὰ στρατεύματα ἐκ καταλόγου ἔπεμψεν, ὡς καὶ δι' ἑτέρων διαπολεμήσων. ἐπεὶ δ' ᾔσθετο ἐκεῖνόν τε ἐπὶ μέγα προχωροῦντα, καὶ τοὺς πεμφθέντας οὐχ ἱκανοὺς ἀνταπολεμεῖν αὐτῷ ὄντας, οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς ἐξεστράτευσεν, ἐπιτρέψας τὴν πόλιν τῷ Λεπίδῳ,

A num Cæsar ad eum, qui hodieque obseruatur, modum constituit; intercalatis septem ac sexaginta, (quamuis alii falso plures perhibuerint) qui ad summam exactam requirebantur, diebus. Eam rationem ipse, dum Alexandriæ versaretur, addidicerat: quamuis hoc variat, quod Alexandrinis vnusquisque mensis triginta diebus constat, deinde in singulos annos quinque dies adduntur. Cæsar vero & eos quinque dies, & duos insuper alios, quos vni mensium detraxerat, reliquis mensibus coaptauit: B diem quoque illam, quæ ex dierum quadrantibus conficitur, ad quartum quenque annum [tribus in medio annis omissis] apposuit: vt iam ne in horis quidem annorum error, nisi perquam exiguus, incidere possit: qui tantus est, vt intercalatione vnius diei MCCCCLXI quoque anno indigeat. Hæc omnia Cæsar, quæque alia de republica statuit, non proprio consilio, sed semper communicata prius re cum primoribus senatus, aut toto aliquando ordine, decreuit. quo fiebat, vt quamuis non- C nullas leges asperiores aliquantum promulgasset, tamen senatui se probauerit, laudatusque fuerit. Enimuero quod eorum, qui auxilio iudicum vocibus damnati fuerant, multis per tribunos plebis reditum conficiebat; quodq; iis, qui ambitus condemnati fuerant, in Italia versari permittebat; nonnullosq; parum dignos in senatum adscribebat; multis ac variis de se rumoribus occasionem præbuit: Cleopatræ vero amor, neque is iam, cui in Ægypto seruierat, (quippe eius D fama tantum Romam venerat) sed cui in ipsa vrbe deditus erat, magnopere ei ab omnibus vitio versus fuit. Venit enim Romam cum marito suo Cleopatra, domiciliumque ei in ædibus ipsius Cæsaris designatum fuit, vt iam vtriusque rei nomine male audiret. ipse infamiam eam nihil curans, eos inter amicos sociosque Romanorum [reges] adscripsit. Iam quę in Hispania Pompeius agitaret, omnia Cæsar percipiebat: & quamuis eum hostem superatu haud facilem esse censeret, tamen primò E classem à Sardinia aduersum eum emisit: deinde exercitum quoque habito delectu: sperans se * horum opera id belli patraturum. Sed posteaquam Pompeii vires augeri, suos ad bellum ei faciendum non sufficere animaduertit, ipse Romę custodia Lepido, octoque, vt nonnullis videtur, vel (quod magis creditum

* a alterum opera

est) sex † vrbis præfectis iniuncta, in Hispaniam expeditionem suscepit. Enimuero exercitus in Hispania sub Longino & Marcello tumultuati fuerant, nonnullæque vrbes ad res nouas consurrexerant: verum hi motus Longino mortuo, succedenteque ei Trebonio, [a] conquieuerant. post paulo iidem animaduersum in se à Cæsare iri timentes, clanculum ad Scipionem legatis missis, ei se dediderant: isque cum alios, tum Cn. Pompeium ad eos miserat. Pompeius insulas Baleares aggressus, reliquas sine prælio, Ebusum ⊥ vi cepit: ibique morbo correptus, cum militibus suis aliquandiu remansit. Quum tempus tereretur, milites qui in Hispania erant, audito Scipionẽ periisse, Didium aduersum se classe proficisci; veriti ne, si Pompeium præstolarentur, ante eius aduentum opprimerentur, ducibus electis, T. Scapula ac Q. Aponio, equestris ⊥ dignitatis viris, Trebonio eiecto omnem Bæticam ad defectionis societatem perduxerant. Interim Põpeius alleuato corpore in oppositam Hispaniam traiicit: nonnullisque vrbibus (quæ se vltro ei dediderant, præfectorum imperiis grauatæ, spemque in Pompeio, patris eius memoria renouata, haud exiguam habentes) receptis, Carthaginem, quia pacificationem repudiauerat, oppugnat. Quod vbi Scapula cum suis cognouit, ad Pompeium se contulerunt, eum imperatorem sibi delegerunt, omni cura studioq; eius iussib. paruerũt, commoda periculaq; cum eo sua cõmunicarunt, vnanimiterq; se & ad vitanda mala, & ad consectandum feliciorem statum confirmauerunt, Pompeio nihil non ad gratiã ab iis bonam ineundam (quem morem in eiusmodi imperiis, rerumque statu seruare omnes homines solẽt) & loquente & faciente: idq; eo magis, quod à se nonnulli Allobroges, quos in bello cõtra Curionem Iuba captos dono ipsi dederat, transfugerant. Ita Pompeius effecit, vt non hos modo iam lõge alacriores haberet, sed multi etiam contrariæ partis, præsertimque ii, qui sub Afranio militauerant, accederent. ex Africa etiam præter alios, Sextus frater, Varusq; & Labienus cũ classe ad Pompeium venerũt. Itaque multitudine studioq; militum elatus, regionem peruagatus, vrbes partim deditione, partim vi suam in potestatem redegit, [b] vt iam plus ipso Cæsare posse videretur.

† paullo post adiles vertit.

a ad aliquot dies conquieuerant.

⊥ non absque labore

⊥ ordinis

b Vt iam maiores ipso etiam patre (Pompeio) vires habere videretur.

A καὶ πολιανόμοις ποιν ὀκτὼ, ὡς ποι δοκεῖ, ⊥ μὴ ἕξ, ⊥ ἢ ἕξ ὡς μᾶλλον πεπίστευται). ἐπειδὴ γὰρ ἐπί τε τοῦ Λογγίνου καὶ ἐπὶ τοῦ Μαρκέλλου τὰ στρατόπεδα τὰ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ ἐκινήθη, καί τινες καὶ τῶν πόλεων ἐνεωτέρισαν, ἡμέρας μὲν τινάς, τοῦ τε Λογγίνου ἀποθανόντος, καὶ τοῦ Τρεβωνίου τὴν διαδοχὴν αὐτοῦ λαβόντος, ἡσύχασαν· ἔπειτα δὲ δείσαντες τὴν ἐκ τοῦ Καίσαρος τιμωρίαν, ἐπρεσβεύσαντο κρύφα πρὸς τὸν Σκιπίωνα, μεταστῆναι βουλόμενοι· καὶ ὃς ἄλλους τέ σφισι καὶ τὸν Πομπήιον τὸν Γναῖον ἀπέστειλε. προσσχὼν δὲ ἐκεῖνος ταῖς Γυμνασίαις νήσοις, τὰς μὲν B ἄλλας ἀμαχεί, τὴν δὲ Ἔβεσον σὺν πόνῳ παρεστήσατο. κἀνταῦθα νοσήσας, μετὰ τῶν στρατιωτῶν διέτριψε. χρονίζοντος δ' αὐτοῦ, πυθόμενοι οἱ στρατιῶται οἱ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ τόν τε Σκιπίωνα ἀπολωλότα, καὶ τὸν Δίδιον ἐπιπλέοντα σφίσι, καὶ φοβηθέντες μὴ διαφθαρῶσι πρὶν τὸν Πομπήιον ἐλθεῖν, οὐκ ἔμειναι αὐτὸν, ἀλλὰ Τίτον [Κόιντον] Σκάπουλαν, καὶ Κόιντον Ἀπώνιον, ἄνδρας ἱππέας, προστησάμενοι, τόν τε Τρεβώνιον ἐξέβαλον, καὶ C τὸ ἔθνος τὸ Βαιτικὸν πᾶν συναπέστησαν. πραχθέντων δ' αὐτῶν τούτων, Πομπήιος ἄρας ἐς τὴν ἤπειρον τὴν κατ' ἀντιπέρας διέπλευσε. καὶ ἄλλας μέν τινας πόλεις εὐθὺς ἑκουσίας προσεποιήσατο (ταῖς τε γὰρ ἐπιτάξεσι τῶν ἐφεστηκότων σφίσιν ἀχθόμενοι, καὶ ἐς ἐκεῖνον οὐκ ὀλίγα ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μνήμης ἐλπίζοντες, ἑτοίμως αὐτὸν ἐδέξαντο) Καρχηδόνα δὲ, οὐκ ἐθελήσασαν ὁμολογῆσαι, ἐπολιόρκει. μαθόντες δὲ τοῦτο οἱ περὶ τὸν Σκάπουλαν, ἦλθόν τε ἐς αὐτὸν, καὶ στρατηγὸν αὐτοκράτορα αὐτὸν ἑλόμενοι, προσεῖχόν D τε αὐτῷ τὰ μάλιστα, καὶ προεθυμοῦντο ἰσχυρότατα, τὰ κέρδη, τὰ οἰκεῖα οὐκ ἴδια, καὶ τὰς συμφορὰς, οἰκείας ποιούμενοι· ὥστ' ἀφ' ἑκατέρου, τὰ μὲν ὅπως λάβωσι, τὰ δὲ ὅπως μὴ πάθωσιν, ἐρρῶσθαι. καὶ γὰρ ὁ Πομπήιος (οἷα ἐν τοιαύταις ἀρχαῖς καὶ καταστάσεσι πάντες εἰώθασι ποιεῖν), καὶ μάλιστ' ἐπειδή τινες τῶν Ἀλλοβρίγων, οὓς ὁ Ἰόβας ἐκ τοῦ πρὸς τὸν Κουρίωνα πολέμου ζωγρήσας ἐδεδώκει, ηὐτομόλησαν) οὐδὲν ὅ,τι οὐχὶ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τοῖς λοιποῖς ἐχαρίζετο. οὕτω τε οὖν αὐτῷ καὶ διὰ ταῦτα E πολὺ προθυμότεροι ἐγίγνοντο· καὶ τῶν ἐναντίων συχνοὶ, καὶ μάλιστα ὅσοι σὺν τῷ Ἀφρανίῳ ποτὲ ἐστρατεύοντο, προσεχώρησαν. ἔτι τε ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἄλλοι τε, καὶ ὁ ἀδελφὸς ⊥ Σέξτος, ὅ, τι Οὐᾶρος καὶ ὁ Λαβιῆνος σὺν τῷ ναυτικῷ πρὸς αὐτὸν ἦλθον. κἀκ τούτου τῷ τε πλήθει τοῦ στρατοπέδου καὶ τῇ προθυμίᾳ ἐπαρθεὶς, τήν τε χώραν διεπορεύετο, καὶ πόλεις, τὰς μὲν, ἑκούσας, τὰς δὲ, ἀκούσας προσεποιεῖτο· καὶ ἐδόκει καὶ ὑπὲρ τὸν † πατέρα ἰσχύειν.

⊥ Σέξτος

† κάπερ Xyl. male ἰσχύει.

ἰσχύειν. ἦσαν μὲν γὰρ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ καὶ τοῦ Καίσαρος στρατηγοὶ Κόιντός τε Φάβιος Μάξιμος, καὶ Κόιντος Πέδιος. οὐ μέντοι καὶ ἀξιόμαχοί οἱ νομίζοντες εἶναι, αὐτοί τε ἡσύχαζον, καὶ ἐκεῖνον σπουδῇ μετεπέμποντο. τέως μὲν δὴ ταῦτ᾽ ἐγίγνετο. ἐπεὶ δὲ τῶν προπεμφθέντων τινὲς ἐκ τῆς Ῥώμης ἀφίκοντο, καὶ προσεδοκήθη καὶ ὁ Καῖσαρ ἥξειν, φοβηθεὶς ὁ Πομπήιος, καὶ νομίσας οὐχ ἱκανὸς εἶναι πᾶσαν τὴν Ἰβηρίαν κατασχεῖν, οὐκ ἀνέμεινε πταίσας γε μεταγνῶναι, ἀλλ᾽ εὐθύς, πρὶν πειραθῆναι καὶ τῶν ἐναντίων, ἐς τὴν Βαιτικὴν ἀνεχώρησε. καὶ αὐτῷ ἡ μὲν θάλασσα παραυτίκα ἠλλοτριώθη· Οὔαρος δὲ ὑπὸ τοῦ Διδίου περὶ Καρτηίαν ἐναυκρατήθη. καί, εἴγε μὴ προκαταφυγὼν ἐς τὴν γῆν, ἀγκύρας ἐς τὸ στόμα τοῦ λιμένος ἄλλας πρὸς ἄλλαις προσενεβεβλήκει, καὶ περιέπταισαν οἱ πρῶτοι τῶν διωκόντων σφᾶς, ὥσπερ περὶ ἕρμα, ἐπταίκεσαν, πᾶν ἂν τὸ ναυτικὸν ἀπολωλέκει. ἡ δὲ δὴ ἤπειρος ἡ ἐκεῖ πᾶσα, πλὴν † Οὐλίας πόλεως, συνεμάχει. ταύτην γὰρ μὴ ἐθελήσασαν οἱ προσχωρῆσαι, ἐπολιόρκει. κἂν τούτῳ καὶ ὁ Καῖσαρ μετ᾽ ὀλίγων ἐξαίφνης ἀδοκήτοις, οὐχ ὅτι τοῖς περὶ τὸν Πομπήιον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις ἐπῆλθε. τοσούτῳ γὰρ τῷ τῆς πορείας τάχει ἐχρήσατο, ὥστε καὶ τοῖς οἰκείοις ἅμα καὶ τοῖς ἐναντίοις ὀφθῆναι, πρὶν ὅτι καὶ ὅλως ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ γένοιτο ἀκουσθῆναι. καὶ ὁ μὲν καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ τούτου, τῆς τε παρουσίας αὐτοῦ μόνης, καὶ ἐς τὰ ἄλλα καταπλήξειν τὸν Πομπήιον, καὶ ἀπὸ τῆς πολιορκίας ἀπαλλάξειν ἤλπισε. τὸ γὰρ πλεῖον στράτευμα κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπολελοίπει. ἐκεῖνος δ᾽ ἕνα τε ἄνδρα ἑνὸς † πολὺ διαφέρειν νομίζων, καὶ τῇ ἰσχύι ἑαυτοῦ πάνυ θαρσῶν, οὐκ ἐξεπλάγη πρὸς τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ προσήδρευε τῇ πόλει, καὶ τὰς προσβολὰς ὁμοίως ὥσπερ καὶ πρὶν ἐποιεῖτο. ὁ οὖν Καῖσαρ ἐκεῖ μὲν ὀλίγους στρατιώτας ἐκ τῶν προαφιγμένων κατέλιπεν· αὐτὸς δ᾽ ἐπὶ Κορδούβαν ὥρμησε, τὸ μέν τι καὶ αἱρήσειν αὐτὴν ἐκ προδοσίας ἐλπίσας, τὸ δ᾽ ἤδη πλεῖστον, ἀπάξειν ἀπὸ τῆς Οὐλίας τὸν Πομπήιον τῷ περὶ αὐτῆς φόβῳ προσδοκήσας. καὶ ἔσχεν οὕτω· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ‡ μέρος τε τοῦ στρατοῦ κατὰ χώραν ἐάσας, ἐς τὴν Κορδούβαν ἦλθε, καὶ κρατυνάμενος αὐτήν, οὐχ ὑπομείναντος σφᾶς τοῦ Καίσαρος, τῷ ἀδελφῷ τῷ ‡ Σέξτῳ προσέταξεν. ἔπειτα δ᾽ ὡς οὔτε τι πρὸς τῇ Οὐλίᾳ ἐπέραινεν, ἀλλὰ καὶ πύργου τινός, καὶ τούτου οὐχ ὑπὸ σφῶν ἀλλ᾽ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἀμυνομένων καταρραγέντος, ἐσῆλθον μέν τινες, οὐ μὴν καὶ καλῶς ἀπήλλαξαν·

† Οὐλλίας — † οὐ πολὺ — ‡ μέρος τι τῶν — ‡ Σέξτῳ

A tur. Qui enim Cæsaris in Hispania erant legati, Q. Fabius Maximus, & Q. Pedius, quum se satis instructos ad confligendum cum Pompeio non putarent, [a] nihil aliud agebant quam quod Cæsarem, vt aduentum suum maturaret, hortabantur. Quum is rerum iam in Hispania status esset, præmissique Roma à Cæsare nonnulli aduenissent, ipsiusque iam Cæsaris aduentus expectaretur; territus Pompeius, cogitansque, ad totam Hispaniam obtinendam sibi non esse satis virium, ne accepto damno demum [b] consilium B capere opus haberet, mature, antequam cum hoste manum conseruisset, in Bæticam se recepit: eiusque discessu statim omnis ora maritima defecit. Varus vero à Didio apud Crantiam nauali prælio superatus, in terram euasit: coniectisque in introitum portus ancoris, ita vt vna ab alia teneretur, cum ad eas tanquam ad septum quoddam primæ insequentium naues offendissent, periculum totius classis amittendæ declinauit. Mediterranea vero Hispania omnis ista Pompeio se coniunxerat, excepta † Vlla vrbe. C eam, quod noluerat ad amicitiam suam accedere, oppugnabat. Interim Cæsar cum paucis Hispaniam attigit, præter expectationem nō Pompeianorum modo, sed suorum quoque militum. Tanta enim itineris vsus erat celeritate, vt antequam audiretur ipsum in Hispaniam aduenisse, à suis, hostibusque, ibi conspiceretur. Proinde (maximam enim militum partem in itinere post se reliquerat) sperabat se ea celeritate, soloque suo aduentu tantum Pompeio terrorem D iniecturum, vt & ab vrbis obsidione desisteret, & de tota re trepidaret. Pompeius vero, [c] virum viro longe præstantiorem esse existimans, fretusque suis viribus, nihil eius aduentu consternatus, [d] in oppugnatione vrbis haud secus, quam ante, pergebat. Cæsar paucis ibi locorum militibus, qui cæteros præuenerant, relictis, ad Cordubam se conuertit, cum spe eius per proditionem potiundæ, tum vero in primis, vt ei metuentem Pompeium ab Vlla auerteret. Respon ditque huic consilio euentus. initio enim Cneus relicta ad Vllam parte exercitus, Cordubam venit: [e] eamque E occupatam; Cæsare cedente; Sexto fratri custodiendam tradidit. deinde quum ad Vllam nihil proficeret, quumque vrbis turri [f] ob multitudinem propugnatorum collapsa, eã milites irrumpentes; male accepti essent:

a tum ipsi quiescebant, tum omni studio Cæsarem arcessebant.

b consilium mutare

† Vllia

c virum solum a solo nō multum differre existimans,

d tū in obsidione, tum oppugnatione

e eamque munitam,

f non vi suorum, sed ob

ac interim Cæsar noctu suppetiis in vrbẽ missis, ad Cordubam iterũ castra posuisset, obsidioneque eam cinxisset: ibi demum Cneus Vlla omnino relicta, omnique exercitu ad Cordubam conuersus, tantum profecit, vt Cæsar, qui tunc morbo conflictabatur, eius aduentu audito recesserit. Verum Cæsar recepta sanitate, militibusque qui subsecuti erant, ad se acceptis, coactus est hieme bellum gerere. † nam & tabernaculis exercitus incommodis vtens laborabat, & cibaria deerant. quibus rebus Cæsar (eo autem tempore dictaturam gerebat, & sub exitum demum anni consul creatus fuit, conuocato eius rei gratia populo per Lepidum, qui tum magister equitum erat, cumque titulum sibi consul contra maiorum instituta sumpserat) ad bellum hiberna tempestate exequendum adactus, Cordubæ oppugnatione, quod eam valido præsidio teneri norat, abstinens; ad Atteguam [a] vrbem, vbi magnam vim frumenti repositam esse audierat, se conuertit; sperans se multitudine militum suorum, repentinoque aduentu perterritis hostibus, facile eam in suam potestatem redacturum, eamque munitionibus clausit. Pompeius, naturæ loci fidens, ratusque, Cæsarem propter anni tempus obsidionem trahere non posse, simul quod milites suos frigore affligere nolebat; vrbem defendendam sibi primum non arbitratus est: postquam vero ea vallo circunclusa à Cæsare, & circunsessa est, ad propugnandum eam timore adductus, noctem nactus nubilam, reperte excubitores inuasit: compluribusque horum cæsis, quum eos qui in oppido erant, duce carere intelligeret, ‡ Munatium Flaccum ad eos intromisit. Cæterum is hoc artificio in oppidum peruenit. noctu solus custodes aliquot adiit, tanquam ad inspiciendas excubias à Cæsare missus,) tesseramque eos sibi dicere iussit. qua percepta (neque enim quis esset, illi norant: solusque quum esset, non aliunde videbatur ad eos, quam ab amicis venisse, digressus, extra munitiones alibi circumiuit: quũq; venisset ad alios excubitores, tesseram eis nominauit: simulansq; se ad recipiendum per proditionem oppidum à Cæsare venire, [b] ab iis deductus introiit: quanquam spes quidem retinendi oppidi eum decepit. Nam & alia incommoda nonnulla euenerunt, & quum operibus Romanorum aliquando ignem oppida-

† Itaque & exiguis tabernaculis, iisque incommodis vtens exercitus ad fligebatur, & annona carebat. Cæsar igitur (eo autem

a Vrbem ceteroqui munitam,

‡ Minatiũ

b per eos non inuitos, atque etiam deducentes intrauit

A καὶ ὁ Καῖσαρ πλησιάσας σφίσιν, ἐκείνοις τε βοήθειαν νυκτὸς λαθὼν ἐσέπεμψε, καὶ αὐτὸς πρός τε τὴν Κορδούβαν αὖθις ἐστράτευσε, καὶ ἐς πολιορκίαν αὐτὴν ἀντικατέστησεν· οὕτω δὴ τῆς Οὐλίας παντελῶς ἀπανέστη, καὶ ἐκεῖσε παντὶ τῷ στρατῷ οὐ μάτην ἠπείχθη. προπυθόμενος γὰρ τοῦτο ὁ Καῖσαρ ἀπεχώρησε· νοσῶν γὰρ ἐτύγχανε· μετὰ δὲ ταῦτα αὐτός τε ἀναρρωσθείς, καὶ τὰ στρατεύματα ἐπακολουθήσαντά οἱ προσλαβών, ἠναγκάσθη καὶ ἐν τῷ χειμῶνι πολεμῆσαι. ἔν τε † γὰρ σκηνιδίοις † γνα-

B φάλοις αὐλιζόμενοι ἐκακοπάθουν, καὶ τῆς τροφῆς ἐνελείποντο. ἐδικτατώρευε δὲ δὴ τότε, καὶ ὕπατος ὀψέ ποτε καὶ ἐπ᾽ ἐξόδῳ τοῦ ἔτους ἀπεδείχθη, τοῦ Λεπίδου ἐν τῇ ἱππαρχίᾳ τὸν δῆμον ἐς τοῦτο συναγαγόντος. ἱππάρχησε γὰρ καὶ τότε αὐτὸς, ἑαυτὸν ἐν τῇ ὑπατείᾳ ἐπειπὼν ἵππαρχον, παρὰ τὰ πάτρια. ἀναγκασθεὶς οὖν ὁ Καῖσαρ (ὥσπερ εἶπον) καὶ ἐν τῷ χειμῶνι πολεμῆσαι, τῇ μὲν Κορδούβῃ οὐ προσέβαλεν, (ἰσχυρῶς γὰρ ἐφυλάττετο) πυθόμενος δὲ Ἀτεγούᾳ πόλει σῖτον πο-

C λὺν εἶναι, πρὸς ἐκείνην, καίτοι καρτερὰν οὖσαν, ἀπετράπετο· ἐλπίσας, τῷ τε πλήθει τοῦ στρατοῦ καὶ τῇ παρ᾽ ἑαυτοῦ αἰφνιδίῳ ἐκπλήξει καταφοβήσας σφᾶς, αἱρήσειν καὶ αὐτὴν διὰ βραχέος· καὶ ἀπεσταύρωσε καὶ περιετάφρευσεν. ὁ γὰρ Πομπήιος, τῇ φύσει τοῦ χωρίου θαρσῶν, καὶ τὸν Καίσαρα οὐκ ἐπὶ πολὺ διὰ τὸν χειμῶνα προσεδρεύσειν αὐτῷ νομίζων, τοὺς αὑτοῦ στρατιώτας μὴ βουληθεὶς ἐν τῷ ῥίγει κακῶσαι, παρεῖδε καὶ οὐκ ἐπήμυνεν αὐτοῖς τήν γε πρώτην· ὕστερον γὰρ,

D ὡς τό, τε πόλισμα ἀποτετείχιστο, καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτῷ προσεκάθητο, δείσας ἐπεβοήθησε σφίσι, καὶ νυκτὸς ἐξαίφνης ὁμιχλώδους τοῖς προφύλαξι προσμίξας, συχνοὺς ἔφθειρεν. ἐπειδή τε ἀστρατήγητοι οἱ ἔνδον ἦσαν, † Μινουάτιον αὐτοῖς † Μουνάτιον Φλάκκον ἐσέπεμψεν. ἠδυνήθη γὰρ ἐκεῖνος ὧδε εἴσω παρελθεῖν· νύκτωρ τῶν φυλάκων τινὰς μόνος, ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐς ἐφοδείαν ἀπεσταλμένος, αἰτήσατο τὸ σύνθημα· καὶ μαθὼν (οὔτε γὰρ ἐγιγνώσκετο, καὶ καταμόνας οὐκ ἄν ποτε ὑπ-

E ωπτεύθη μὴ φίλος σφίσιν ὢν τοῦτο ποιῆσαι) ἐκείνους μὲν εἴασεν· ἐκπεριελθὼν δὲ ἑτέρωσε τοῦ περιτειχίσματος, ἄλλοις τισὶ φύλαξιν ἐνέτυχε, καὶ τό, τε σύνθημα αὖθις εἰπὼν, καὶ ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως ἥκειν πλασάμενος, δι᾽ ἐχόντων τε αὐτῶν καὶ παραπεμπόντων γε ἐσῆλθεν. οὐ μέντοι καὶ περιεποιήσατο αὐτήν. τά τε γὰρ ἄλλα πολλὰ, καὶ ποτὲ πῦρ ἔς τε τὰς μηχανὰς καὶ

ἐς τὰ

ἐς τὰ σταυρώματα τῶν Ῥωμαίων ἐμβαλόντες, ἐκείνους μὲν οὐδὲν, ὅ τι καὶ ἀξιόλογον, οὐδὲν ἔβλαψαν· αὐτοὶ δὲ, ἀνέμου σφίσιν ἐξ ἐναντίας ἐν τούτῳ σφοδροῦ περιπεσόντος, κακῶς ἀπήλλαξαν. τά τε γὰρ οἰκοδομήματα ἐπεφλέχθη, καὶ ἄνθρωποι συχνοὶ, τοῖς τε λίθοις καὶ τοῖς βέλεσι, μὴ προϊδέσθαι τι ὑπὸ τοῦ καπνοῦ δυνηθέντες, ἀπώλοντο. ὡς δ' οὖν τοῦτό τε αὐτοῖς συνεβεβήκει, καὶ ἡ γῆ ἐπορθεῖτο, τοῦ τε τειχίσματός τι ἐξ ὑπονόμων ἔπεσεν, ἐστασίασαν· καὶ πρότερος μὲν ὁ Φλάκκος ἐπ' ἀδείᾳ αὐτοῦ καὶ τῶν συνόντων οἱ πρὸς τὸν Καίσαρα διεκηρυκεύσατο· ἔπειτα δὲ οὐ τυχὼν μὲν (οὐ γὰρ ἠθέλησε τὰ ὅπλα παραδοῦναι) διήμαρτεν αὐτῆς· οἱ δὲ ἄλλοι ἐπιχώριοι μετὰ τοῦτο καὶ ἐπρέσβευσαν, καὶ συνέβησαν ἐφ' οἷς ἐκελεύοντο. ἐκείνης δὲ τῆς πόλεως ἁλούσης, οὐκέτ' οὐδὲν οἱ ἄλλοι ἠτρέμιζον· ἀλλ' οἱ πολλοὶ μὲν, αὐτοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα μεθίσταντο, πρεσβευσάμενοι, πολλοὶ δὲ καὶ ἐπιόντα αὐτὸν τούς τε ὑποστρατήγους αὐτοῦ ἐδέχοντο. ὥστε τὸν Πομπήιον ἀπορήσαντα ὅ, τι ἂν πράξαι, τὸ μὲν πρῶτον ἄλλοτε ἄλλῃ τῆς χώρας μεθιστάμενον πλανᾶσθαι, ἔπειτα δὲ, φοβηθέντα μὴ καὶ ἐξ αὐτοῦ τούτου καὶ οἱ λοιποὶ αὐτὸν ἐγκαταλίπωσι, διακινδυνεῦσαι ἐθελῆσαι· καίτοι τοῦ δαιμονίου τὴν ἧτταν ἐναργέστατα προσημήναντος. οἵ τε γὰρ ἱδρῶτες τῶν ἀγαλμάτων, καὶ αἱ ἠχαὶ τῶν στρατοπέδων, τά τε ζῷα ἃ πολλὰ παρὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἐγεννήθη, καὶ αἱ δᾶδες πρὸς τὰς δυσμὰς ἐκ τῆς ἀνατολῆς ᾄττουσαι (ταῦτα γὰρ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ τότε ἅμα συνηνέχθη) σαφὲς οὐδὲν ὁποτέροις σφῶν προφαίνοιτο, διεδήλου· οἱ δὲ δὴ αἰετοὶ τῶν στρατοπέδων αὐτοῦ, τάς τε πτέρυγας σείσαντες, καὶ τοὺς κεραυνοὺς, οὓς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν τινὲς χρυσοῦς ἔφερον, ἐκβαλόντες, ἐκείνῳ τε τὸ κακὸν ἄντικρυς ἐνέσκηπτον, καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπεπέτοντο. ἀλλ' ὅ γε Πομπήιος ἔν τε ὀλιγωρίᾳ τὸ δαιμόνιον ἐποιήσατο, καὶ ὁ πόλεμος πρὸς μάχην δὴ κατέστη. εἶχον μὲν δὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῖς τε πολιτικοῖς καὶ τοῖς ξενικοῖς στρατεύμασι, πολλοὺς μὲν τῶν ἐπιχωρίων, πολλοὺς δὲ καὶ Μαύρων ἀμφότεροι. Βόκχος μὲν γὰρ τοὺς υἱεῖς τῷ Πομπηίῳ ἔπεμψε, Βογούας δὲ αὐτὸς τῷ Καίσαρι συνεστράτευσεν. ὁ δὲ ἀγὼν οὐχ ὡς τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὡς αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων ἐγένετο. οἵ τε γὰρ Καισάρειοι στρατιῶται τῷ τε πλήθει καὶ τῇ ἐμπειρίᾳ, καὶ παρὰ πάντα τῇ αὐτοῦ ἐκείνου παρουσίᾳ θαρσοῦντες, ἀπαλλαγῆναί ποτε τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ κακῶν ἐσπούδαζον· καὶ οἱ Πομπήιοι, τούτοις μὲν ἐλαττούμενοι, τῇ δ' ἀπογνώσει τῆς σωτηρίας, ἂν μὴ κρατή-

A pidani iniecissent, non modo nullum iis memorabile detrimentum attulerunt, sed ipsi maximum damnum inde reportarunt. Coortus enim vehemens ex aduerso oppidi ventus, ædificia oppidi incendio miscuit: multique inter fumū, prospectu omni adempto, lapidibus ac iaculis percussi perierunt. Eo incommodo accepto, quum agri vastarentur, murique pars cuniculis actis corruisset, dissentire cœperunt: ac prior Flaccus ad Cæsarem, pacis impunitatisque sibi & suis impetrandæ causa misit. quum B eam non obtinuisset, quod arma tradere nolebat, oppidani à Cæsare pacem [a] acceperunt, quum imperata fecissent. Attegua capta, [b] reliquæ etiam vrbes aut, ad Cæsarem; legatis ad eum missis, desciuerunt; aut ipsum, legatosve eius aduenientes receperunt. Itaque Pompeius consilii inops, quum aliquandiu hinc inde passim vagatus esset, veritus ne ea re moti cæteri quoque a se deficerent, in discrimen summæ rerum pugnare statuit: quanquam cladem [c] ei haud dubiè dii portendebant. C Nam simulacrorum quidem sudores, sonitus in aere exercituum, multi animalium monstrosi partus, [d] faces à cœli facie in occiduam partem percurrentes, quæ eo tempore per Hispaniam prodigia edebantur, non apertè, vtri minarentur perniciem, sciri poterat: verum aquilæ exercitus Pompeiani, alas suas concutientes, fulminaque, quæ aurea nonnullæ pedibus gestabant, proiicientes, Pompeio exitium palam obnuntiabant, ipsæque ad Cæsarem a- D uolabant. Sed Pompeius [e] ea ostenta nihil curabat: iamque bellum eo deductum erat, vt signis collatis decernendum esset. In vtriusque ducis exercitu, præter Romanos sociosque, multi Hispani Maurique erant. nam Bocchus filios suos Pompeio auxilio miserat; Bogud vero ipse cum Cæsare militabat: ipsum nihilominus prælium non per alios sed solos Romanos, factum est. Milites enim Cæsariani cum multitudine & vsu rei bellicæ, tum vero præcipue præsentia Cæsaris freti, hoc omni stu- E dio agebant, vt iam nunc militiæ miseriarumque, quas in ea diu iam tulissent, finem imponerent: Pompeiani his quidem rebus inferiores, tamen quia spem salutis nullam, nisi in victoria, sibi restare videbant, (plerique enim eorum

[a] per internuntios acceperunt.
[b] nihil morâ et ceteri, aut ad Cæsarem,
[c] ei numen euidentissime portenderet.
[d] faces ab orientali in occiduam cœli partem
[e] ea numinis ostenta

ante cum Afranio † & Varrone à Cæsare superati vitaque donati fuerant, cosque desperatio veniæ ad furorem quendam incitârat, vt vel fortiter vincendum, vel pereundum omnino sibi statuerent) animis ad pugnam parati erant. Itaque ad conserendum manus nulla ipsis adhortatione opus fuit, quum toties iam bello congressi, omnem verecundiam proiecissent. Primo conflictu sociorum auxilia vtraque ex parte terga ostenderunt, fugæque se commiserunt: ipsæ vero Romanorum acies comminus congressæ, diuturnum summa contentione prælium fecerunt. nam neque loco suo excedebat quisquam, sed aut cædens, aut cadens [a] eũ tegebat: & quisq; in se totius victoriæ aut cladis summam [b] collocatam ducebat. Itaque nullam pugnæ suorum auxiliariorum rationem habere, ipsi in prælium totis animi viribus incumbere. neque clamor militaris: neq; gemitus exaudiri: id tantum [c] vociferari, feri, cæde: [ipsi] manibus linguæ officium longe anteuenire. Cæsar & Pompeius, eques vterque, ab edito loco pugnam conspiciebant: [d] neq; quid statuerent habebant, sed ambiguis sententiis alternantes, metu fiduciaq; ex æquo conflictabantur. erat enim aspectu res difficilis, quũ æquo Marte [e] depugnãtes vidẽtes, vterq; suos superiores cernere cuperet, metueretque ne pellerentur: & simul vota mente, simul deprecationem agitaret: simul confirmaret animum, simul trepidaret. Neque vero continere sese diutius vterque potuit, quin equo desiliens, in prælium ad suos descenderet: adeo corporis sui labore ac periculo potius, quam animi † anxietate suis adesse, & vel momentum pugnæ suis [f] militibus præsentia sua afferre, vel certe amissa victoria vna occumbere decreuerant: eamq; ob causam ipsi quoq; pugnam obibant. Neutris sui ducis præsentia [g] victoriam attulit, sed quum eos vna periculum subire viderent, ad longe maiorem mortis contemptum, inferendæq; aduersæ parti cędis cupiditatem, excitati vtrique sunt. itaque neutri fugere, sed quia † idem animus vtrisque erat, pugnam quoque [h] æquis virib. sustinebant. Quod nisi Bogud, qui extra aciem cum suis constiterat, se ad castra Pompeii capienda conuertisset; profecto aut vniuersi in acie cecidissent, aut nox incerta victoria præliũ diremisset. Nunc, quũ Labienus animaduerso Bogudis instituto, ordine † relicto aduersum eum contenderet; Pompeiani eum fugere opinati, animis ceciderunt. Et

† & Varr.
a in eo manebat.
b ceteris etiã omnibus collocatam
c tantum vtrique
d ac ne quidem desperandæ rationem habebant, sed ambiguis
e depugnari
† contentione sua adesse malebãt;
f militibus vterq; præsentia
g meliorem aliquam cõditionem adtulit,
† par animus
h æquis corporum virib.
† ordine deserto

A σωσιν, ἐρρωμένοι, προεθυμοῦντο. οἵ τε γὰρ μετὰ τοῦ Ἀφρανίου καὶ μετὰ † τοῦ Οὐάρρωνος οἱ πλείους αὐτῶν καὶ ἁλόντες καὶ σωθέντες εἶχον, κἀκ τούτου πρὸς ἀπόνοιαν, ὡς καὶ θαρσήσαντες ποτὲ, ἢ πάντως γε ἀπολέσθαι δεόμενοι, προήχθησαν. συμμίξαντες οὖν ἐμάχοντο· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ αἰδῶ τινα ἀλλήλων εἶχον ἔτι, ποσάκις αὐτοὶ πεπολεμηκότες, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ παραινέσεως τινὸς δεόμενοι. καὶ τούτῳ τὰ μὲν συμμαχικὰ ταχέως ἑκατέρωθεν ἐτράπη καὶ ἔφυγεν, αὐτοὶ δὲ ἐκεῖνοι, συστάδην ἀποκόπτοντες ἀλλήλους, ἐπὶ πλεῖστον ἠγωνίσαντο. οὐδὲ γὰρ ἐνέδωκεν αὐτῶν οὐδεὶς, ἀλλ' ἐν χώρᾳ μένοντες, ἔσφαζον, ἔθνησκόν θ' ὡς καὶ αὐτὸς ἕκαστος ἢ τῆς νίκης ἢ τῆς ἥττης καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αἴτιος ἐσόμενος. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ἔμελλεν αὐτοῖς ὁρᾶν, ὅπως οἱ σύμμαχοι σφῶν ἐμάχοντο, ἀλλ' ὡς καὶ μόνοι κινδυνεύοντες προεθυμοῦντο. καὶ οὔτε ἐπαιανίζετό τις αὐτῶν, οὔτε ἔστενεν· ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον ἑκάτεροι βοῶντες, παῖσον, ἀπόκτεινον, πολὺ τῷ ἔργῳ τὰς γλώσσας σφῶν ἔφθανον. ὁρῶντες οὖν ταῦτα ἀπό C τε ἵππων καὶ ἀπὸ μετεώρων τινῶν χωρίων ὅ, τε Καῖσαρ καὶ ὁ Πομπήιος, οὐκ εἶχον οὐδ' ὅπως ἀπογνῶσιν· ἀλλ' ἀμφίβολοι ταῖς γνώμαις γιγνόμενοι, δι' ἴσου καὶ τῷ δέει καὶ τῷ θάρσει ἐκακοπάθουν. αὐτιπάλου γὰρ τῆς μάχης οὔσης, τῇ τε ὄψει δεινῶς ἔκαμνον, ἐπιθυμοῦντες τι ἰδεῖν πλεονέκτημα, καὶ ὀκνοῦντές τι ἰδεῖν ἐλάττωμα· καὶ ταῖς ψυχαῖς, εὐχόμενοί τι ἅμα καὶ ἀπευχόμενοι, καὶ ῥωννύμενοι καὶ φοβούμενοι, οὐδ' ἠδυνήθησαν ἐπὶ πολὺ καρτερῆσαι, ἀλλὰ καὶ πηδήσαντες ἀπὸ τῶν ἵππων, συμμετέσχον αὐτοῖς. οὕτω που τῷ τοῦ σώματος καὶ πόνῳ καὶ κινδύνῳ μᾶλλον, ἢ τῇ τῆς ψυχῆς συντάσει D † συνεῖναι εἵλοντο, ῥοπήν τινα τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις ἑκάτερος τῇ τῆς μάχης κοινωνίᾳ παρέξειν ἐλπίσαντες· ἢ, εἴγε ἐκείνης ἁμάρτοιεν, συντελευτῆσαί γε αὐτοῖς ἐθέλοντες. καὶ οἱ μὲν, καὶ αὐτοὶ ἐμάχοντο· τοῖς δὲ δὴ στρατοπέδοις πλεονεξία μὲν οὐδεμία οὐδετέροις ἐκ τούτου ἐγένετο· μακρῷ δὲ δὴ πλείων, ὡς ἐκείνους συγκινδυνεύοντάς σφισιν εἶδον, ἥ τε τοῦ σφετέρου θανάτου καταφρόνησις καὶ ἡ τῶν ἐναντίων ὀλέθρου ἔφεσις ἀμφοτέροις ὁμοίως ἐνέπεσε. καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἔφυγόν ποτε γε οὐδέτεροι, ἀλλ' ἰσοπαλεῖς ταῖς γνώμαις ὄντες, E ἰσοκρατεῖς καὶ τοῖς σώμασιν ἐγίγνοντο. κἂν πάντες ἀπέθανον, ἢ καὶ ὑπὸ τῆς νυκτὸς ἀγχώμαλοι διεκρίθησαν, εἰ μὴ ὅ, τε γε Βογούας ἔξωθέν που τῶν συνεστηκότων ὢν, ἐπὶ τὸ Πομπηίου στρατόπεδον ὥρμησε· καὶ ὁ Λαβιῆνος, ὡς τοῦτο εἶδε, τήν τε τάξιν ἐξέλιπε, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἐτράπετο. φεύγειν γὰρ αὐτὸν οἱ Πομπήιοι νομίσαντες ἠθύμησαν· καὶ ἐμα-

† τοῦ Οὐάρρωνος οἱ πλείους
† [illegible]

καὶ ἔμαθον μὲν που τὸ ἀληθὲς ὕστερον, οὐ μέντοι καὶ ἀναλαβεῖν αὐτοὺς ἔτ' ἠδυνήθησαν· ἀλλ' οἱ μὲν ἐς τὴν πόλιν, οἱ δὲ ἐς τὸ ταφρεῦμα ἀποφυγόντες· οὗτοί τε τοὺς προσμίξαντας σφίσιν ἰσχυρῶς ἀπεμαχέσαντο, καὶ οὐ πρότερόν γε ἔπεσον, πρὶν ἀμφίβολοι γενέσθαι· καὶ ἐκεῖνοι τὸ τεῖχος ἐπὶ πολὺ διέσωσαν, ὥστε μὴ πρότερον αὐτὸ ἁλῶναι, πρὶν πάντας σφᾶς ἐν ταῖς ἐκδρομαῖς ἀπολέσθαι. τοσοῦτον δ' οὖν τὸ συνόλον τῶν Ῥωμαίων πάθος ἑκατέρωθεν ἐγένετο, ὥστε ἀπορήσαντες ὅπως τὴν πόλιν, μὴ καὶ νυκτὸς ἀποδράσωσι τινὲς, ἀποτειχίσωσιν, αὐτὰ τὰ σώματα τῶν νεκρῶν αὐτῇ ἐπαμήσαι.

Κρατήσας δ' οὕτως ὁ Καῖσαρ, καὶ τὴν Κορδούβαν εὐθὺς ἔλαβεν. ὅ, τε γὰρ † Σέξτος οἱ προεξεχώρησε, καὶ οἱ ἐπιχώριοι, καίτοι τῶν δούλων ἀνθισταμένων σφίσιν, ἐπειδήπερ ἠλευθέρωντο, προσεχώρησαν αὐτῷ. καὶ ὃς τοὺς μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις ὄντας ἀπέσφαξε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐξηργυρίσατο. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ τοὺς τὴν Ἵσπαλιν ἔχοντας ἔδρασε· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὡς καὶ ἑκούσιοι φρουρὰν παρ' αὐτοῦ ἐσεδέξαντο, ἔπειτα δὲ διαφθείραντες τοὺς ἐλθόντας ἐπολέμησαν. ἐπιστρατεύσαντι τε οὖν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἀμελέστερον δῆθεν προσεδρεύων, ἐλπίδα σφίσιν ὡς καὶ διαφυγεῖν δυνησομένοις παρέσχε. κἀκ τούτου προλοχίσας δὴ τοὺς ἐκ τοῦ τείχους ἐξιόντας, ἐκείνους τε ἐλόχιζε καὶ ἀπώλλυε, καὶ τὴν πόλιν οὕτως ἀνδρῶν κατὰ βραχὺ ἐρημωθεῖσαν εἷλε· καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τὴν Μοῦνδαν, καὶ τἄλλα, τὰ μὲν ἀκούσια, σὺν πολλῷ φόνῳ, τὰ δὲ καὶ ἐθελούσια παρέλαβε· καὶ ἠργυρολόγησεν, ὥστε μηδὲ τῶν τοῦ Ἡρακλέους ἀναθημάτων τῶν ἐν τοῖς Γαδείροις ἀνακειμένων φείσασθαι· χώρας τε τινῶν ἀπετέμετο, καὶ ἑτέροις τὸν φόρον προσεπηύξησε. ταῦτα μὲν τοὺς ἀντιπολεμήσαντάς οἱ ἔδρασε. τοῖς δ' εὔνοιάν τινα αὐτῷ σχοῦσιν ἔδωκε μὲν χωρία καὶ ἀτέλειαν, πολιτείαν τε τισὶ, καὶ ἄλλοις, ἀποίκοις τῶν Ῥωμαίων νομίζεσθαι. οὐ μέντοι καὶ προῖκα αὐτὰ ἐχαρίσατο. Καῖσαρ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραττε.

Πομπήιος δὲ διαφυγὼν πως ἐν τῇ τροπῇ, ἦλθε μὲν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ὡς καὶ τῷ ναυτικῷ τῷ ἐν τῇ † Βαρτίᾳ ὁρμοῦντι χρησόμενος· εὑρὼν δὲ αὐτοὺς πρὸς τὸν κρατοῦντα ἀποκεκλικότας, ἐπέβη μὲν πλοίου τινὸς, προσδοκήσας ἐπ' αὐτοῦ διαδρᾶσαι· πληγεὶς δ' ἐν τούτῳ, καὶ ἀθυμήσας, τῇ τε γῇ αὖθις προσέσχε, κἀνταῦθα συνελθόντας τινὰς παραλαβὼν πρὸς τὴν μεσόγειαν ὥρμησε. καὶ αὐτός τε Καισεννίῳ Λέντωνι περιπεσὼν ἡττήθη, καὶ ἐς ὕλην τινὰ καταφυγὼν ἐφθάρη· καὶ ὁ Δίδιος ἀγνοῶν τε τοῦτο, καὶ πλανώμενος, ὡς καὶ συμμίξων που

† Σέξτος

† Καρτία vel Καρπία.

A Et quanquam eius consilium postea cognouerunt, tamen rem in integrum restituere non valuere: sed partim in vrbem Mundam, partim in castra fuga se proripuerunt. Qui in castra confugerant, hostem inuadentem fortiter repulerunt; nec prius occubuerunt, quam parem hostibus cladem reposuissent: qui vero in oppidum se receperant, diu id aduersus hostem obtinuerunt, nec nisi ipsis omnibus inter excursiones, quas crebras faciebant, oppressis, id in hostium potestatem B venit. Enimuero tanta vtrinque Romanorum cædes eo prælio facta est, vt Cæsariani, quum dubitarent, quanam ratione vrbem circumuallarēt, ne quis noctu euaderet, ex ipsis cadaueribus aggerem comportarint. Cæsar victoria ad hunc modum potitus, Cordubam confestim, quia vrbe Sextus ante eius aduentum excesserat, oppidanis deditionem facientibus, cepit; quanquam serui manumissi resisterent: quorum Cæsar iis, qui armati fuere, interfectis, reliquos vendidit: eo- C demque modo Hispali egit. Qui eam vrbem tenebant, quum non ægre passi essent præsidium sibi à Cæsare imponi, post eo occiso bellum susceperunt. Cęsar cum exercitu eo profectus remissiorem aliquanto obsidionem instituit, ita vt effugiendi spem oppidanis ostentaret: quumq; vrbe eos egredi passus esset, per insidias interceptos occidit, atq; ita vrbem quoq; sensim viris nudatam cepit. Post hæc Mundam quoq;, & cętera oppida, partim vi & ingenti resistentiū cæde, partim de- D ditione recepit: pecuniisque conficiēdis ita intentum se præbuit, [a] vt ne à monumentis Herculi Gadib. consecratis abstineret. agros etiā quibusdā ademit; [b] stipēdiaq; imperata auxit. Hæc in eos statuebat, qui rebellassēt: quorū vero beneuolētia vsus erat, eos agris alios, alios immunitate, ciuitate nōnullos, [c] aut iure municipali donauit: quamuis hęc ipsa etiam non gratuitò.

Cæterum Pōpeius fuga cladi elapsus, ad mare peruenit, spe classis, quæ † Carteiæ stabat, vtendæ: sed quum eam ad vi- E ctorem defecisse offenderet, conscendit scaphā, vt ea profugeret. Sed ex vulnere, ibi forte accepto æger, iterū ad cōtinentē appulit: quosdamq;, qui eo confluxerant, ad se recipiens; ad loca mediterranea contendit. ibi quum in Cesennium Lentonem incidisset, superatus; quum in siluam confugisset, [ibi] periit. Didius autem, eius rei ignarus, quū hinc inde vagaretur, vt Pompeium alicubi deprehen-

[a] Vt ne quidem à donariis

[b] aliis tributum auxit.

[c] aut iure colonarum Romanorū

† Bartia, nō rectè.

deret; in alios quosdam incidit, ab iisque occisus est.

Ac profectò Cæsar, si quis ei optionem dedisset, maluisset ibi ab hostibus suis in bello cum gloria vitam suam amittere; quam in patria, atque in curia, ab amicissimis suis occidi: id quod ei non multo post euenit. Hoc enim postremum bellum ab eo confectum est, hancque vltimam victoriam reportauit: quanquam quasuis res maximas se perfecturum speraret, cum aliis de causis, tum quod in eo loco, quo pugnatum fuerat, statim à victoria germen ‡ palmæ enatum esset. Id vero non Cæsari quidem, sed Octauio, sororis Cæsaris nepoti, faustum ostentum fuit, qui tunc cum Cæsare militabat: eratque futurum, vt ex suis laboribus periculisque magnum splendorem consequeretur. Quod nesciēs Cæsar, sibi de seipso multa ac præclara pollicitus est: ac tametsi, quasi immortalis si esset, ita animo efferebatur; nihil tamen eorum, quæ sibi proposuerat, peregit. Proinde triumphum (quum non modo de extraneo hoste nullo victoriam reportasset, sed tantum etiam ciuium numerum perdidisset) non ipse tantum duxit, exhibito iterum populo prandio, tanquam in communi quadam felicitate; sed Fabio etiam, Pedioque, legatis suis, quique nihil propriis auspiciis gesserant, triumphandi potestatem fecit. Qua in re id risum multum excitauit, quod ii imaginibus, ferculisque nonnullis non eburneis, sed ligneis vtebantur. Nihilominus tamen aperte triplex triumphus, triplexque ‡ pompa Romæ de victoria Hispaniensi habita est: feriæque insuper quinquaginta dierum actæ. Præterea institutum, vt Parilibus, (quo festo die equorum certamen celebrabatur) diis immortalibus sacra fierent: non eam ob causam, quod is dies natalis vrbis erat, sed quod nuntius de hac victoria Cæsaris pridie eius diei sub vesperā allatus fuerat.[a] Hæc vrbi Cæsar quū dedisset, ipse ex decreto vestem triumphalem omnibus ludis gestauit, semperque & vbique laurea corona vsus est:[b] cuius quidem præscriptione hac vtebatur, quia recaluaster esset. Etiam occasionem de se obtrectatoribus eo præbebat, quod licet maiore iam natu, formæ studeret: quippe semper laxiori veste delicate vtebatur, & cinctura fluxiore:[c] aliquando etiam veste sublimiori ac rubea vtebatur, more regum, qui Albæ quondam imperauerant, quum a Iulio id ad i-

‡ ὁ palma

‡ pompa Romanorum de suis ipsis & supplicationes ad L. dies habita. Quinetiam Palilia Circensibus ludis perennibus cohonestata fuere, non eam ob causam,

a Et hoc quidem Romæ Cæsar dedit, ipse ex senatusconsulto

b quod ex eo factum ab ipso causa, quia

c aliquando deinceps etiam

A αὐτῷ, συνέτυχεν ἑτέροις τισὶ, καὶ ἀπώλετο.

Εἵλετο δ' ἂν καὶ ὁ Καῖσαρ ἐκεῖ πρός γε τῶν ἐπιανεστηκότων, καὶ ἐν τῇ τοῦ πολέμου δόξῃ τετελευτηκέναι μᾶλλον ἢ ὅσπερ οὐκ ἐς μακρὰν ἔπαθεν, ἔν τε τῇ πατρίδι, καὶ ἐν τῷ συνεδρίῳ, πρὸς τῶν φιλτάτων σφαγῆναι. τοῦτον γὰρ δὴ τὸν πόλεμον τελευταῖον κατώρθωσε, καὶ ταύτην τὴν νίκην ἐσχάτην ἀνείλετο· καίπερ οὐδὲν ὅ, τι οὐχὶ καὶ τῶν ἄλλων τῶν μεγίστων καταπράξειν ἐλπίσας, διά τε τἆλλα, καὶ οὐχ ἥκιστα ὅτι βλαστός τις ἐκ φοίνικος B ἐν τῷ τῆς μάχης χωρίῳ ὄντος εὐθὺς ἐπὶ τῇ νίκῃ ἐξέφυ. καὶ οὐ λέγω μὲν ὅτι συνέφερέ πη τούτῳ, ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ γε ἔτι, ἀλλὰ τῷ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ † ἐγγόνῳ τῷ Ὀκταουίῳ. συνεστρατεύετο γὰρ αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν πόνων τῶν τε κινδύνων αὐτοῦ ἐκλάμψειν ἔμελλεν. ἀγνοῶν δ' οὖν τοῦτο, καὶ ἐφ' ἑαυτῷ ἐπὶ πολλὰ καὶ μεγάλα ἐλπίζων, οὐδὲν ἐπεστάτει, ἀλλ' ὡς καὶ ἀθάνατος ὢν ὑπερεφρόνησε. τά τε γὰρ ἐπινίκια (καίτοι μηδενὸς ἀλλοτρίου κρατήσας, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον πλῆθος C πολιτῶν ἀπολέσας) οὐ μόνον αὐτὸς ἔπεμψεν, ἐν αὖθις πάντα τὸν δῆμον, ὡς καὶ ἐπὶ κοιναῖς τισὶν ἀγαθοῖς, αὖθις ἑστιάσας, ἀλλὰ καὶ τῷ Φαβίῳ, τῷ τε Κοΐντῳ, καίτοι ὑποστρατηγήσασιν αὐτῷ, καὶ μηδὲν ἰδίᾳ κατορθώσασι, διεορτάσαι ἐπέτρεψε. καὶ ἦν μέν που γέλως ἐπί τε τούτῳ, καὶ ὅτι ξυλίναις, ἀλλ' οὐκ ἐλεφαντίναις ἔργων τε τινῶν εἰκόσιν, ἄλλοις τε τοιούτοις πομπείοις ἐχρήσαντο· οὐ μὴν ἀλλ' ἐμφανέστατα τρία τά τε νικητήρια καὶ τρεῖς αἱ πομπαὶ τῶν Ῥωμαίων ἐπ' αὐτῶν D ἐκείνων ἐποιήθησαν, καὶ προσέτι καὶ ἱερομηνίαι ἐπὶ πεντήκοντα ἡμέρας ἤχθησαν. τά τε † γὰρ παρίλια ἱπποδρόμια ἀθανάτων, οὔτοι γε καὶ διὰ τὴν πόλιν, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐκτίσθη, ἀλλὰ διὰ ἰδίαν τοῦ Καίσαρος νίκην, ὅτι ἡ ἀγγελία αὐτῆς τῇ προτεραίᾳ πρὸς ἑσπέραν ἀφίκετο, ἐτιμήθη. τοῦτο μὲν δὴ τῇ Ῥώμῃ ἔδωκεν· αὐτὸς δὲ τήν τε στολὴν τὴν ἐπινίκιον ἐν πάσαις πανηγύρεσι κατὰ δόγμα ἐνεδύετο, καὶ τῷ στεφάνῳ τῷ δαφνίνῳ ἀεὶ καὶ πανταχοῦ ὁμοίως ἐκοσμεῖ- E το· καὶ πρόφασιν μὲν ἐποιεῖτο τοῦτο, ὅτι ἀναφαλαντίας ἦν· παρεῖχε δὲ καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐκείνου λόγον τινὰ, † καί τοι ἔτι, καίπερ παρηβηκὼς, ἐς κάλλος ἤσκει. τῇ τε γὰρ ἐσθῆτι χαυνοτέρᾳ ἐν πᾶσιν ἐνεβρύνετο, καὶ τῇ ὑποδέσει. καὶ μετὰ ταῦτα ἐνίοτε καὶ ὑψηλῇ καὶ ἐρυθροχρόῳ, κατὰ τοὺς βασιλέας τοὺς ἐν τῇ Ἄλβῃ ποτὲ γενομένους, ὡς καὶ προσῆκόν σφισι διὰ † τὸν Ἴουλον, ἐχρῆτο.

† ἐγγόνῳ

† γυμνικὰ παλιλια ἱπποδρομικὰ νίκη

† ἔτι ἐπὶ τὸ καίπερ

† τὸν Ἴουλον

ἐχρῆτο. τό, τε ὅλον τῇ γε Ἀφροδίτῃ πᾶς ἀνέκειτο· καὶ πείθειν πάντας ἤθελεν, ὅτι καὶ ἄνθος τι ὥρας ἀπ' αὐτῆς ἔχοι· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ γλύμμα αὐτῆς ἔνοπλον ἐφόρει, καὶ σύνθημα αὐτὴν ἐν τοῖς πλείστοις καὶ μεγίστοις ἐποιεῖτο. τὸ δ' οὖν χαῦνον τοῦ ζώματος αὐτοῦ ὁ μὲν Σύλλας ὑπετετόπησεν, ὥστε καὶ ἀποκτεῖναι αὐτὸν ἐθελῆσαι, τοῖς τε ἐξαιτησαμένοις † εἶπεν ὅτι, „Ἐγὼ μὲν χαρίζομαι τοῦτον ὑμῖν, ὑμεῖς μέντοι καὶ πάνυ τοῦτον τὸν κακῶς ζωννύμενον φυλάττεσθε. Ὁ δὲ Κικέρων οὐ συνενόησεν, ἀλλὰ καὶ σφαλεὶς ἔφη ὅτι, Οὐκ ἄν ποτε προσεδόκησα τὸν κακῶς οὕτω ζωννύμενον Πομπηΐου κρατήσειν. τοῦτο μὲν οὖν ἐν ἐκβολῇ τοῦ λόγου, ὥστε μηδένα μηδὲν τῶν περὶ τοῦ Καίσαρος λεγομένων ἀγνοῆσαι, διέγραψα.

† εἶπεν, recte.

Ἔτι δὲ ἐπὶ τῇ νίκῃ ἐκεῖνά τε, ὅσα εἶπον, ἡ γερουσία ἔγνω, καὶ προσέτι αὐτόν τε ἐλευθερωτὴν [καὶ] ἐκάλεσαν καὶ ἐς τὰ γραμματεῖα ἀνέγραψαν, καὶ νεὼν Ἐλευθερίας δημοσίᾳ ἐψηφίσαντο. τό, τε τοῦ αὐτοκράτορος ὄνομα, οὐ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔτι μόνον, ὥσπερ ἄλλοι τε † καὶ ἐκεῖνος ὡς πολλάκις ἐκ τῶν πολέμων ἐπεκλήθησαν, οὐδ' ὡς οἵ τινα αὐτοτελῆ ἡγεμονίαν ἢ καὶ ἄλλην τινὰ ἐξουσίαν λαβόντες, ὠνομάζοντο, ἀλλὰ καθάπαξ τοῦτο δὴ τὸ καὶ νῦν τοῖς τὸ κράτος ἔχουσι διδόμενον, ἐκείνῳ τότε πρώτῳ τε καὶ πρῶτον, ὥσπερ τι κύριον, προσέθεσαν. καὶ τοσαύτῃ γε ὑπερβολῇ κολακείας ἐχρήσαντο, ὥστε καὶ τοὺς παῖδας τούς τε † ἐγγόνους αὐτοῦ οὕτω καλεῖσθαι ψηφίσασθαι, μήτε τέκνον τι αὐτοῦ ἔχοντος, καὶ γέροντος ἤδη ὄντος. ὅθεν περ καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς μετὰ ταῦτα αὐτοκράτορας † τῇ ἐπικλήσει αὐτῇ, ὥσπερ τις ἰδία τῆς ἀρχῆς αὐτῶν οὖσα, καθάπερ καὶ ἡ τοῦ Καίσαρος, ἀφίκετο. οὐ μέντοι καὶ τὸ ἀρχαῖον ἐκ τούτου κατελύθη, ἀλλ' ἔστιν ἑκάτερον· καὶ διὰ τοῦτο καὶ δεύτερον ἐπ' αὐτῶν ἐπάγεται, ὅταν νίκην τινὰ τοιαύτην ἀνέλωνται. οἱ μὲν γὰρ αὐτὸ τοῦτο αὐτοκράτορες, ἅπαξ τῇ προσηγορίᾳ ταύτῃ, ὥσπερ † ἐν ταῖς ἄλλαις, καὶ πρώτῃ γε χρῶνται· οἷς δ' ἂν καὶ διὰ πολέμων ἄξιόν τι αὐτοῦ κατορθωθῇ, οὗτοι δὴ καὶ ἐκείνην τὴν ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου προσλαμβάνουσι. κἀκ τούτου καὶ δεύτερόν τις καὶ τρίτον, πλεονάκις τε, ὁσάκις ἂν παράσχῃ οἱ, αὐτοκράτωρ ἐπονομάζεται. ταῦτά τε οὖν τότε τῷ Καίσαρι, καὶ οἰκίαν, ὥστε ἐν τῷ δημοσίῳ οἰκεῖν, ἱερομηνίαν τε ἐξαίρετον, ὁσάκις ἂν νίκη τε τις συμβῇ, καὶ θυσίας ἐπ' αὐτῇ γίγνεσθαι, καὶ μήτε συστρατεῦσαί τινα, μήθ' ὅλως ἐπικοινωνῆσαι τῶν καταπραχθέντων, ἔδοξεν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν εἰ καὶ ὑπέρ-

† ὡς ἀκη-τος πολλάκις, ἐκ

† ἐγγόνους

† ἡ ἐπίκλησις αὕτη

A ad ipsos peruenisset. Omnino verò Venerem † colebat, à qua se etiam formæ quandam venustatem habere, persuadere omnibus nitebatur. Igitur Venerem armatam annulo insculptam gestabat, eaque tessera in rebus summis plerunque vtebatur. Certe laxam eius cincturam Sylla quoque notauit, qui quum neci Cæsarem destinasset, deprecantibus pro eo respondit; se quidem cum ipsis concedere, verum ipsi ab isto male præcincto sibi cauerent. Quod quum Cicero B non intellexisset, post, accepta clade; Nũquam, inquit, putabam fore, vt ab hoc, ita male cincto, Pompeius vinceretur. Id obiter commemorandum duxi, ne quid eorum, quæ de Cæsare feruntur, ignoraretur.

† toto colebat.

Porro senatus non hæc modo, quæ recensui, propter victoriam Cæsaris decreta fecit, sed nomen ei præterea Liberatoris tribuit, atque ita in fastos retulit: præterea decreuit, vt libertati ædes publice extrueretur. Imperatoris quoque C nomen, non antiqua tantum pro consuetudine, qua id cum alii, tum ipse quoque sæpius, ex bello reportauerant, neque ea ratione, quod ei merum imperium absolutãq; potestatem deferrent, Cæsari tribuerunt; sed eo modo, quo nunc iis, qui summum imperium obtinent, tum primo Cæsari primum imposuerunt, tanquam ipsi proprium. Eo etiam adulationis progressi sunt, vt filios quoque eius, nepotesque, ita nominari iuberent, quum neque filium ipse vllum haberet, & iam senex esset. Id vero nomen D imperatoris à Iulio, quemadmodum etiam Cæsaris nomen, tanquam peculiare summi imperii cognomentum, ad omnes deinceps imperatores dimanauit: non tamen sublata antiqua huius nominis ratione, sed vtraque integra. [a] itaque denuo imperatoris nomen adsciscit, qui victoriam eo dignam obtinuit. Imperatoris igitur nomen, vt & reliqua, omnibus ex æquo imperatoribus primum tribuitur: qui vero in bello rem eo cognomento dignam gessit, is antiqua E consuetudine imperator denuo salutatur: vnde fit vt quis secundo, tertio, ac toties omnino quoties id mereatur, imperator nuncupetur. Ædes præterea publicæ Cæsari ex decreto concessę sunt: vtque dies quibus vicisset, festi essent, sacrificareturque iis: ac, ne quis militiæ imperium cum Cæsare habere, aut rei confectæ partem sibi vendicare auderet. Enimuero hæc omnia, etsi nimia ac in-

[a] Itaque iterum etiam attribuitur, qui victoriam aliquam obtinuerunt. Nam qui sunt imperatores, semel hac adpellatione, sicut & aliis, adeoque prima vtuntur. Qui vero bellis hac adpellatione dignum aliquid gesserunt, ipsi quoque nomen illud sibi adsciscunt. Vnde fit, vt qui eorum iterum, & tertium, & pluries, [illegible] rum quoties ad meritum sit, imperator nominatur.

solentia esse videbantur, tamen à statu populari reipublicæ non abhorrebant: alia autem decreta sunt ei, [a] quæ regem ipsum palam facerent. Quippe omnes magistratus eius potestati, etiam plebeios permiserunt; ipsumq; consulem ad decennium continuum, sicut ante dictatorē, constituerunt: vtque solus milites haberet, solus publicas pecunias curaret, iusserunt: ac, ne cui alterutro horū ipsius iniussu vti liceret. Statuam quoque tunc eburneam Cæsaris, ac post thensam in Circēsibus pompis cum deorum simulacris vehi iusserunt: aliamque imaginem cū inscriptione Dei inuicti, in fano Quirini posuerunt: aliamq; iterū in Capitolio, iuxta reges, qui quondā Romæ regnauerant. Ac mihi fortuitū istū casum admirari subit, quod quū essent octo statuæ, septem positæ regibus, & vna Bruto ei, qui Tarquinios euertit, iuxta Bruti huius statuam, Cæsaris tunc statua reposita sit. nimirum hæc quoq; res in primis M. Brutū ad insidias Cæsari faciendas incitauit.

a quibus solum rerum dominum palam declarauere.

Hæc igitur (neque tamen omnia, sed quæ digna relatu videbātur, enumeraui) ob victoriam Cæsaris decreta facta, & aliis alia diebus comprobata sunt. Cæsar aliis statim vti cepit, aliis in posterum vsurus erat, quantumuis tum ea omitteret. Consulatum † continuo ante etiā, quàm vrbem intraret, occepit: non autem toto anno gessit: sed postquam in vrbem venit, eo se abdicauit: consulesque fecit, Q. Fabium, ac C. Trebonium. Fabioque extrema magistratus sui die mortuo, statim in residuas horas C. Caniniū substituit. Hac in re dupliciter præuaricatum est à Cæsare, contra instituta maiorum: quod consulatus non toto anno, neque omni reliquo anni tempore gestus est, sed ipse viuus, ac neque legibus patriæ, † neque edicto quodam iussus, eo se abdicauit, aliūq; subrogauit: deinde, quod is Caninius simul & consul creatus est, & gessit magistratum, & deposuit. Quod Cicero cauillatus, [b] tanta fortitudine ac cura consulem eum in suo magistratu vsum dixit, vt ne breuissimum quidem in eo somnum admiserit. Verum ab eo tempore cœptum est, vt perpauci toto anno consulatum gererent, sed alii pauciores, alii plures menses diesque, prout casus tulisset, eo magistratu fungerentur. Ac nostro quidem tempore nemo neque ad integrum annum, neque [c] amplius duob.

† mox ante etiam, ANNO V. C. 709.

† neque ob aliquam culpam, eo se abdicauit.

b tanta virtute ac vigilantia

c amplius, vel plurimum,

A ὄγκα ἔξω τι τῶν καθεστηκότων σφίσιν ἐδόκει εἶναι, οὔτι γε καὶ ἀδημοκράτητα ἦν· ἕτερα δὲ δὴ τοιάδε ἐψηφίσαντο, δι' ὧν καὶ μόναρχον αὐτὸν ἄντικρυς ἀπέδειξαν. τάς τε γὰρ ἀρχὰς αὐτῷ καὶ τὰς τοῦ πλήθους ἀνέθεσαν, καὶ ὕπατον αὐτὸν ἐπὶ δέκα ἔτη, ὥσπερ καὶ δικτάτωρα πρότερον, προεχειρίσαντο· στρατιώτας τε μόνον ἔχειν, καὶ τὰ δημόσια χρήματα μόνον διοικεῖν ἐκέλευσαν· ὥστε μηδενὶ ἄλλῳ μηδετέρῳ αὐτῶν, ὅτῳ μὴ ἐκεῖνος ἐπιτρέψειεν, ἐξεῖναι χρῆσθαι. καὶ τότε μὲν ἀνδριάντα αὐτοῦ ἐλεφάντινον, ὕστερον δὲ καὶ ἅρμα ὅλον ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις B μετὰ τῶν θείων ἀγαλμάτων πέμπεσθαι ἔγνωσαν. ἄλλον τέ τινα εἰκόνα ἐς τὸν τοῦ Κυρίνου ναὸν θεῷ ἀνικήτῳ ἐπιγράψαντες, καὶ ἄλλον ἐς τὸ Καπιτώλιον παρὰ τοὺς βασιλεύσαντάς ποτε ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἀνέθεσαν. καί μοι θαυμάσαι τῆς συντυχίας ἐπέρχεται. ὀκτὼ γὰρ ἅμα αὐτῶν (ἑπτὰ μὲν ἐκείνοις, ὀγδόῳ δὲ τῷ γε Βρούτῳ τῷ τοὺς Ταρκυνίους καταλύσαντι) οὐσῶν, παρὰ ταύτην τότε τὸν τοῦ Καίσαρος ἔστησαν. καὶ δὴ καὶ ἐκ τούτου ἐπὶ μάλιστα ὁ C Βροῦτος ὁ Μᾶρκος κινηθεὶς ἐπεβούλευσεν αὐτῷ.

Ταῦτ' ἐπὶ νίκῃ (λέγω δὲ οὐ πάντα, ἀλλ' ὅσα ἀξιόλογα εἶναι μοι ἔδοξεν,) οὐκ ἐν μιᾷ γε ἡμέρᾳ, ἀλλ', ὥς που καὶ ἔτυχεν, ἄλλο ἄλλῃ ἐκυρώθη· καὶ σφῶν ὁ Καῖσαρ τοῖς μὲν χρῆσθαι ἤρξατο, τοῖς δὲ ἔμελλεν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα τινὰ αὐτῶν παρῄτει. τὸ δ' οὖν ἀρχὴν τὴν ὕπατον παραχρῆμα μὲν, καὶ πρὶν ἐς τὴν πόλιν ἐσελθεῖν, ἀνέλαβεν· οὐ μέντοι καὶ διὰ παντὸς εἶχεν, ἀλλ' ἐν τῇ Ῥώμῃ γενόμενος, ἀπεῖπέ τε αὐτὴν, καὶ τῷ Φαβίῳ τῷ Κοΐντῳ, τῷ τε Τρεβωνίῳ τῷ Γαΐῳ ἐνεχείρι- D σε. καὶ ἐπειδή γε ὁ Φάβιος τῇ τελευταίᾳ τῆς ὑπατείας ἡμέρᾳ ἀπέθανεν, εὐθὺς αὐτ' αὐτοῦ ἕτερον πρὸς τὰς περιλοίπους ὥρας Γάιον Κανίνιον ἀνθείλετο. πρῶτον μὲν δὴ τότε τοῦτο παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἐγένετο, τὸ μήτε ἐτησίαν μήτε ἐς πάντα τὸν λοιπὸν χρόνον τοῦ ἔτους τὸν τὴν ἀρχὴν ἐκείνην τὸν αὐτὸν ἔχειν, ἀλλὰ ζῶντά τινα αὐτῆς, καὶ μὴ ἀναγκασθέντα μήτε ἐκ πατρῴων, μήτε ἐξ ἐπηρείας τινὸς, ἐκστῆναι, καὶ ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ ἀντικαταστῆναι. δεύτερον δὲ, ὅτι E ἀπεδείχθη τε ἅμα ὕπατος, καὶ ὑπάτευσε, καὶ ἐπαύσατο. ὅθεν καὶ ὁ Κικέρων διασκώπτων, τοιαύτῃ ἔφη τὸν ὕπατον καὶ ἀνδρείᾳ καὶ φροντίδι ἐν τῇ ἀρχῇ κεχρῆσθαι, ὥστε μηδὲ τὸ βραχύτατον ἐν αὐτῇ κεκοιμῆσθαι. ἐκ δ' οὖν τοῦ χρόνου ἐκείνου οὐκέτι οἱ αὐτοὶ διὰ παντὸς τοῦ ἔτους,

πλὴν ὀλίγων πάνυ γε, ὑπάτευσαν ἀλλ' ὥς που καὶ ἔτυχον, οἱ μὲν ἐπὶ πλείους, οἱ δ' ἐπ' ἐλάττους, οἱ μὲν μῆνας, οἱ δὲ ἡμέρας. ἐπεὶ νῦν γε οὐδεὶς ἔτι ἐπ' ἐνιαυτὸν, οὐδ' ἐς πλείω διμήνου

μένου χρόνον, ὡς πλήθει, σὺν ἑτέρῳ τινὶ ἄρχει. A καὶ τὰ μὲν ἄλλα οὐδὲν διαφέρομεν ἀλλήλων· τὴν δὲ ἐξαρίθμησιν τῶν ἐτῶν οἱ κατὰ πρώτας αὐτῶν ὑπατεύοντες καρποῦνται. καὶ ἐγὼ μὲν οὖν τῶν ἄλλων τοὺς τοῖς πράγμασιν ἀναγκαίους ὀνομάσω· πρὸς δ' ἤδη τὴν τῶν ἀεὶ πραττομένων δήλωσιν, τοὺς πρώτους † πράξαντας, κἂν μηδὲν ἔργον ἐς αὐτὰ παράσχωνται. περὶ μὲν οὖν τοὺς ὑπάτους ταῦθ' οὕτως ἐγένετο. οἱ δὲ δὴ ἄλλοι ἄρχοντες, λόγῳ μὲν, ὑπό τε τοῦ πλήθους καὶ ὑπὸ τοῦ δήμου, κατὰ τὰ πάτρια (τὴν γὰρ ἀπόδειξιν αὐτῶν ὁ Καῖσαρ οὐκ ἐδέξατο,) ἔργῳ δὲ ὑπ' ἐκείνου B κατέστησαν, καὶ ἔς γε τὰ ἔθνη ἀκληρωτὶ ἐξεπέμφθησαν. ἀριθμὸν δὲ οἱ μὲν ἄλλοι ὅσοιπερ καὶ πρότερον, στρατηγοὶ δὲ τεσσαρεσκαίδεκα, ταμίαι τε τεσσαράκοντα ἀπεδείχθησαν. πολλοῖς γὰρ δὴ πολλὰ ὑπεσχημένος, οὐκ εἶχεν ὅπως σφᾶς ἄλλως ἀμείψεται· καὶ διὰ τοῦτο ταῦτ' ἐποίει. καὶ προσέτι παμπληθεῖς μὲν ἐπὶ τὴν γερουσίαν, μηδὲν διακρίνων, μήτ' εἴ τις στρατιώτης, μήτ' εἴ τις ἀπελευθέρου παῖς ἦν, ἐσέγραψεν· ὥστε καὶ ἐνακοσίους τὸ κεφάλαιον αὐτῶν γενέσθαι. πολλοὺς C δὲ καὶ ἐς τοὺς εὐπατρίδας, τούς τε ὑπατευκότας, ἢ καὶ ἀρχήν τινα ἄρξαντας, ἐγκατέλεξεν. εὐθυνομένους τε ἐπὶ δωροδοκίαις τινὰς καὶ ἐξελεγχομένους γε ἀπέλυσεν, ὥστε καὶ αἰτίαν δωροδοκίας ἔχειν. προσσυνελάβετο γὰρ τοῦ λόγου τούτου, ὅτι καὶ τοὺς ἐγχωρίους † τοὺς δημοσίους, οὐχ ὅτι τοὺς βεβήλους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱεροὺς πάντας † τε * πρατήριον, καὶ ἀπεκήρυξε τοὺς πλείονας. συχνὰ δὲ οὖν ὅμως καὶ ἐν ἀργυρίῳ τῇ τε πράσει τῶν χωρίων ἔστιν οἷς ἔνειμε· καὶ Λουκίῳ τινὶ Βακίλῳ ἡγεμονίαν μὲν ἔθνους οὐδεμίαν, καίτοι στρατηγοῦντί τι, ἐπέτρεψε, χρήματα δ' ἀντ' αὐτῆς πάμπολλα ἐχαρίσατο· ὥστε καὶ ἐπιβοώντων αὐτὸν ἔν γε τούτῳ γενέσθαι· καὶ ὅτι προπηλακισθεὶς ἐν τῇ στρατηγίᾳ ὑπ' αὐτοῦ, ἀπεκαρτέρησε. ταῦτα δὴ πάντα τοῖς μὲν λαμβάνουσί τι, ἢ καὶ προσδοκῶσι λήψεσθαι, ἀρεστὰ ἐγίγνετο, μηδὲν τοῦ κοινοῦ προτιμῶσι πρὸς τὸ ἀεὶ δι' αὐτῶν αὔξεσθαι· οἱ δ' ἤδη ἄλλοι δεινῶς ἔφερον, καὶ πολλά γε ἐλογοποίουν πρός τε ἀλλήλους, καὶ ὅσοις γε ἀσφαλές τι ἦν, παρρησιαζόμενοι, καὶ βιβλία τε ἀνώνυμα ἐκτιθέντες.

Ἐν δ' οὖν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἐκεῖνά τε ἐπράχθη, καὶ ἐπὶ τῆς διοικήσεως δύο τῶν πολιανομούντων, ἐπειδὴ ταμίας οὐδεὶς προκεχειροτόνητο, ἐγένοντο. ὥσπερ γάρ ποτε πρότερον, καὶ τότε ἐν τῇ ἀποδημίᾳ τῇ τοῦ Καίσαρος, οἱ πολιανόμοι πάντα τὰ ἐν τῷ ἄστει

† ἄρξαντας,

† ἤπου δημοσίους

† πίθηκεν ἐπὶ τὸ πρατήριον,

A mensibus cum collega aliquo consul est: in cæteris ab antiquo more nihil discrepamus. Annorum autem numerus iis, qui initio consules fuerunt, adscribitur. [a] Ego itaque in singularum rerum gestarum expositione, [ordinis causa] eos consules ponam, qui initio anni magistratum gesserunt: etsi nihil hi egerint: reliquorum autem consulum, quoties id res ipsæ exigent, mentionem faciam. De consulibus dictum iam est: reliqui magistratus in speciem quidem à plebe & populo secundum instituta maiorum deligebantur, recusante Cæ- B sare id muneris; vt ipse eos constitueret: attamen re vera per ipsum creabantur, ac sine sorte in prouincias ibant. Numerus autem magistratuum in reliquis idem, qui ante, obseruabatur: sed prætores quatuordecim, quadraginta quæstores facti sunt. Aliam enim Cæsar rationem præstandi ea, quæ multis multa promiserat, nullam [b] habebat: adscripsit etiam complures in senatum; nullo in discrimine ponens; siue quis miles C esset, siue libertinus: adeo, vt summa senatorum DCCCC fuerit. Multos quoque in patriciorum, consularium, eorumque, qui alios magistratus gessissent, numerum retulit: quinetiam quosdam in ius vocatos, ob donis corrupta iudicia, conuictosque, absoluit; non sine suspicione acceptæ [ob rem iudicandam] pecuniæ. Quam suspicionem auxit, quod loca publica, nec profana modo, sed sacra etiam sub hasta proposuit, ac pleraque vendidit. Porro autem amicis suis D partim pecunia donanda, partim vendẽdis prædiis, multa largitus est. L. cuidam Bacilo, præturam tum gerenti, nullam prouinciam concessit, magnam autẽ pecuniam eius loco donauit: Bacilusque & eo nomine, & quod ea cõtumelia, qua prætor à Cæsare affectus esset, permotus, vitam reliquisset, in ore omnium habitus est. Erant huiusmodi Cæsaris actiones iis, qui vel accipiebant, vel [c] expectabãt munera; quiq; reipublicæ suam [d] vtilitatem anteferebant, admodum gratæ: cæteri ægre ferebant, variosq; inter se sermones E conferebant, &, quibus id tuto licebat, libera voce libellisq; sine autore diuulgatis reprehendebant.

Hæc eo anno gesta, ærariiq; procuratio à duobus † ædilibus administrata est, quia nullus quæstor creatus fuerat. eo enim tempore, sicut [e] & ante per absentiam Cæsaris factum, præfecti vrbis, cum Lepido magistro equitũ, omniũ [f] re-

a Atq; equidem ex aliis eos nominabo, quorum mentio facienda necessario propter res ipsas erit. Ad historiã vero seriem explicandã, consules illos ponam, qui primi magistratum obtinuerunt, tametsi nihil ad historiam conferant. Et consules quidẽ quod attinet, hæc in hunc modum euenerunt. Reliqui

b habebat: ideoq; sibi hæc ita putabat agenda. Adscripsit

c exspectabãt aliquid,

d suam vtilitatem & incrementa

† Præfectos vrbis supra vertit, hoc libro; & statim heic iterum.

e & ante, & tunc per

f rerum in vrbe curam

rum curam gesserunt: accusatique, quod A lictoribus, vesteq; ac sede curuli, haud aliter atq; magister equitum, vsi essent, lege se defenderunt, qua vsus earũ rerũ iis permittitur, quib. magistratus à dictatore est commissus: atq; ita absoluti sunt. Cæterum [publicæ pecuniæ] administratio à quæstoribus [a] tunc [ad ædiles] translata, postmodo ad quæstores nõ rediit, sed tãdem prætoriis viris mãdata est. Sed, vt dixi, eo anno duo ædiles thesauris publicis præfuerunt: alterq; horum Cæsaris sumptibus ludos ‡ Apollini fecit: atq; ex senatusconsulto Megalenses ludi ab ædilibus plebis celebrati sunt. Præterea ędilis feriis B constitutus, aliũ in suũ locũ postridie subrogauit, isq; rursus alium. quod neq; ante, neq; post id tempus vnquam factum est.

a tunc ob indicatas causas translata.

‡ Apollinares

Anno v.c. 710.

Anno sequenti Cæsar dictator quintum fuit, collega assumpto M. Antonio. [eo anno] ‡ sedecim prætores fuerunt, idque in multos annos. tribunal quoq; quũ ante medio in foro constitisset, in eũ locum, quo nunc est, translatum fuit: restitutæq; sunt iuxta illud Syllæ ac Põpeii statuæ. qua re laudẽ Cæsar inuenit: sicut & C eo, quod gloriam huius operis, inscriptionemq; Antonio concessit. Theatrũ quoque exemplo Pompeii ædificare instituit: [b] sed id ne absolueret, morte præuentus est: idq; Augustus postea perfecit, ac M. Marcelli sororis suæ filii nomine inscripsit. Cæsari autem hoc vitio datum est, quod demolitus domos, templaque quæ in eo loco erant; simulacra, quæ fere omnia lignea fuerant, combussisset; magnosque pecuniæ thesaros repertos sibi reseruasset. Leges præterea Cæsar tulit, pomeri- D umque amplius extendit. In his, & aliis id genus actionibus, Syllam videbantur imitari: sed quod omnem [c] culpam iis, qui contra se in bello stetissent, remittebat; [d] impunitatemque ex æque omnibus proponebat, filiisque partem facultatum donabat, magnopere Syllæ crudelitatẽ redarguebat; ac non ‡ fortitudinis tantum, sed etiam clementiæ summam gloriam reportabat. quamuis arduum omnino sit, posse eundem apud populum, & belli & pacis laudibus clarere. Addidit E etiã suis præclaris factis, quod Carthaginem Corinthumq; instaurauit. Quod enim multas alias vrbes per Italiam, atque extra eam, partim refecit, partim nouas condidit, id cum aliis quibusdam ei fuit commune: Corinthum vero, Carthagi-

‡ sexdecem

b ac fundamenta quidẽ eius iecit, sed non absoluit. Augustus vero postea

c culpam superstitib. iis

d impunitatemque tum in pari, tum simili causa concedebat.

‡ virtutis

πράγματα μετὰ τοῦ Λεπίδου ἱππαρχοῦντος ἔσχον· καὶ αἰτιαθέντες ὅτι καὶ ῥαβδούχοις, καὶ τῇ ἐσθῆτι, τῷ τε δίφρῳ, τοῖς ἀρχικοῖς, ὥσπερ καὶ ὁ ἵππαρχος, ἐκέχρηντο, ἀφείθησαν· νόμον τινὰ προβαλλόμενοι, δι' οὗ πᾶσι τοῖς παρὰ δικτάτωρος ἀρχήν τινα λαβοῦσι χρῆσθαι αὐτοῖς ἐδίδοτο. ἡ δ' οὖν κατὰ τὴν διοίκησιν ἐξ ἐκείνου δι' ἅπερ εἶπον παραβαπτὲν, οὐκέτι τοῖς ταμίαις ἀεὶ ἐπετράπη, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον τοῖς ἐστρατηγηκόσι προσετάχθη. τούς τε οὖν θησαυροὺς τοὺς δημοσίους δύο τότε τῶν πολιαιονομούντων διῴκησαν, καὶ τὰ † Ἀπολλώνια ὁ ἕτερος αὐτῶν τῇ τοῦ Καίσαρος παρασκευῇ ἐπετέλεσε. καὶ οἱ ἀγορανόμοι οἱ ἐκ τοῦ πλήθους τὰ Μεγαλήσια κατὰ δόγμα ἐποίησαν. πολίαρχός τέ τις ἐν ταῖς ἀνοχαῖς καταστὰς, ἕτερον αὐτὸς τῆς ὑστεραίας ἀνθείλετο, καὶ ἐκεῖνος ἄλλον. ὃ μήτε πρότερον μήθ' ὕστερον ποτὲ ἐγένετο. ταῦτα μὲν τότε ἐπράχθη.

† Ἀπολλώνια

Τῷ δ' ἐχομένῳ ἔτει, ἐν ᾧ ὁ Καῖσαρ ἐδικτατόρευσέ τε ἅμα τὸ πέμπτον, συνάρχοντα τὸν Ἀντώνιον προσελόμενος, στρατηγοί τε ἑκκαίδεκα ἦσαν, καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη· καὶ τὸ βῆμα, ἐν μέσῳ που πρότερον τῆς ἀγορᾶς ὂν, ἐς τὸν νῦν τόπον ἀνεχωρίσθη· καὶ αὖθις ὁ τοῦ Σύλλου τοῦ τε Πομπηίου εἰκὼν ἀπεδόθη. καὶ ἐπὶ τούτῳ εὔκλειαν ὁ Καῖσαρ ἔσχε· καὶ ὅτι τῷ Ἀντωνίῳ καὶ τῆς δόξης † τοῦ ἔργου καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ ἐπιγραφῆς παρεχώρησε. θέατρόν τέ τι κατὰ τὸν Πομπήιον οἰκοδομῆσαι ἐθελήσας, * προκατεβάλετο μὲν, οὐκ ἐξετέλεσε δέ. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὁ Αὔγουστος μετὰ ταῦτα ἐκποιήσας, ἀπὸ Μάρκου Μαρκέλλου τοῦ ἀδελφιδοῦ ἐπωνόμασε. τὰς δ' οἰκίας τούς τε ναοὺς τοὺς ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ ὄντας ὁ Καῖσαρ καθελὼν, αἰτίαν ἔλαβεν, ὅτι τε τὰ ἀγάλματα, ξύλινα, πλὴν ὀλίγων, ὄντα, κατέκαυσε, καὶ θησαυροὺς χρημάτων συχνοὺς εὑρὼν, πάντας αὐτὸς ἐσφετερίσατο. ταῦτά τε ἐποίει, καὶ νόμους ἐσέφερε· τό, τε πωμήριον ἐπὶ πλεῖον ἐπεξήγαγε. καὶ ἐν μὲν τούτοις, ἄλλοις τε τισὶν, ὅμοια τῷ Σύλλᾳ πρᾶξαι ἔδοξεν· ἐκ δὲ τοῦ, τοῖς τε περιλειφθεῖσι τῶν ἀντιπολεμησάντων οἱ τάς τε αἰτίας ἀφεῖναι, καὶ ἄδειαν ἐπί τε τῇ ἴσῃ καὶ ἐπὶ τῇ ὁμοίᾳ δοῦναι, τοῖς τε παισὶν αὐτῶν μέρη τῶν οὐσιῶν χαρίσασθαι, τήν τε τοῦ Σύλλου μιαιφονίαν μεγάλως ἤλεγξε, καὶ αὐτὸς οὐκ ἐπ' ἀνδρείᾳ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐπὶ χρηστότητι ἰσχυρῶς εὐδοκίμησε· καίτοι χαλεπὸν ὂν ἐν πλήθει τὸν αὐτὸν καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ διαπρέψαι. τούτοις τε οὖν ἐσεμνύνετο, καὶ ὅτι καὶ τὴν Καρχηδόνα τήν τε Κόρινθον ἀνέστησε. πολλὰς μὲν γὰρ καὶ ἄλλας ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἔξω πόλεις, τὰς μὲν ἀνῳκοδόμησε, τὰς δὲ καὶ ἐκ καινῆς κατεστήσατο. ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ ἄλλοις τισὶν ἐπέπρακτο· τὴν δὲ Κόρινθον τήν τε Καρχηδόνα,

† τῆς ἐπ' αὐτῷ

* κατεβάλετο

ἔδνα, πόλεις ἀρχαίας, λαμπρὰς, ἐπισήμους, ἀπολωλυίας, ἣν μὲν ἀποικίας † Ῥωμαίων ἐνόμισε δεῖν, ἀπῴκισεν· ἣν δὲ τοῖς ἀρχαίοις ἐπήμησεν ὀνόμασιν, ἀπέδωκε τῇ μνήμῃ τῶν ἐνοικησάντων ποτὲ αὐτὰς, μηδὲν διὰ τὴν ἐκείνων ἔχθραν τοῖς χωρίοις τοῖς μηδὲν σφᾶς ἀδικήσασι μνησικακήσας. καὶ αἱ μὲν, ὥσπερ ἅμα πρότερον καθῃρέθησαν, οὕτω καὶ τότε ἅμα ἀνεβιώσκοντο, καὶ ἔμελλον καὶ αὖθις αὐθήσειν.

† Ῥωμαίων ἐνόμισεν δεῖν,

Πράττοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, ἐπιθυμία τε πᾶσι τοῖς Ῥωμαίοις ὁμοίως ἐσῆλθε τιμωρῆσαι τῷ τε Κράσσῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ φθαρεῖσι, καὶ ἐλπίς τε, εἴπερ ποτὲ, τοὺς Πάρθους καταστρέψασθαι. τόν τε οὖν πόλεμον τῷ Καίσαρι ὁμοθυμαδὸν ἐψηφίσαντο, καὶ τὴν παρασκευὴν ἐποιοῦντο. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ὅπως ἐκεῖνος πλείοσιν ὑπηρέταις χρῆσθαι ἔχῃ, καὶ ἡ πόλις μήτ' ἄνευ ἀρχόντων ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ λίπηται, μήτ' αὖ καθ' ἑαυτὴν αἱρουμένη τινὰς στασιάσῃ, διενοοῦντο μὲν καὶ ἐς τρία ἔτη αὐτοὺς προκαταστῆσαι (τοσούτου γὰρ χρόνου πρὸς τὴν στρατείαν χρῄζειν ἐδόκουν) οὐ μέντοι καὶ πάντας προαπέδειξαν. ἤρξατο μὲν γὰρ τῷ λόγῳ τοὺς ἡμίσεις ὁ Καῖσαρ, (ἐν νόμῳ δή τινι τοῦτο ποιησάμενος) ἔργῳ δὲ, πάντας. καὶ ἐς μὲν τὸ πρῶτον ἔτος, πρός τε ἄλλοις † καὶ ἀγορανόμοι, τότε πρῶτον, δύο μὲν καὶ ἐξ εὐπατριδῶν, τέσσαρες δὲ ἐκ τοῦ πλήθους· ὧν οἱ δύο τὴν ἀπὸ τῆς Δήμητρος ἐπίκλησιν φέρουσιν (ὅπερ που καὶ ἐς τόδε ἐξ ἐκείνου καταδεχθὲν ἐμμεμένηκε) στρατηγοὶ δὲ ἀπεδείχθησαν μὲν ἑκκαίδεκα· ἀλλ' οὐ τοῦτο * γράφω. καὶ προσέθεν ἐγεγράφεσαν. ἄλλοι τε, καὶ ὁ Πούπλιος ὁ Οὐεντίδιος ἐν αὐτοῖς ᾑρέθη· ἐστὶ γὰρ τὸ μὲν ἀρχαῖον ἐκ τοῦ Πικήνου, ὡς εἴρηταί μοι, ἀντιπολεμήσας δὲ τοῖς Ῥωμαίοις, ὅτε οἱ σύμμαχοι σφίσιν ἐπολεμώθησαν, ἥλω τε ὑπὸ τοῦ Πομπηΐου τοῦ Στράβωνος, καὶ ἐν τοῖς νικητηρίοις αὐτοῦ δεδεμένος ἐπόμπευσε· καὶ μετὰ τοῦτο ἀφεθεὶς, ἔς τε τὸ συνέδριον χρόνῳ ὕστερον ἐνεγράφη, καὶ στρατηγὸς τότε ἐπὶ τοῦ Καίσαρος ἀπεδείχθη. καὶ ἐς τοσοῦτόν γε προϊὼν ἐπηυξήθη, ὥστε καὶ τοὺς Πάρθους νικῆσαι, καὶ ἐπινίκια αὐτῶν πέμψαι. ὁ μὲν οὖν τῷ πρώτῳ μετ' ἐκεῖνο ἔτει † ἄρξαντες, πάντες προκατέστησαν· ἐς δὲ δὴ τὸ δεύτερον, εἴτε ὕπατοι καὶ οἱ δήμαρχοι μόνοι· τοσοῦτον ἐδέησε καὶ ἐς τὸ τρίτον τινὰ ἀποδειχθῆναι. καὶ ἔμελλε καὶ αὐτὸς δικτάτωρ ἐν ἀμφοτέροις αὖθις ἄρξειν. † τοῦ τε ἱππαρχήσαντας ἄλλον τινὰ, καὶ τὸν Ὀκταούιον, καίπερ μειράκιον ἔτι καὶ τότε ὄντα, προεχειρίσατο. ἔς τε τὸ παρὸν, ἐν ᾧ ταῦτα ἐγίγνετο, ὕπατον ἀνθ' ἑαυτοῦ τὸν * Δο-

† ἐξ ἀγορανόμοι.

* γράφω, ὅτι καί

† ἄρξοντες,

† τοὺς τε ἱππαρχήσοντας, καὶ ἄλλον τινὰ,

* τὸν Δολαβέλλαν

A nemque, vrbes antiquas, ſplendidas, illuſtres, quæ iam [a] perierant, colonias Romanorum deduxit: quod ex vſu fore cenſebat: eaſque priſtinis ſuis nominibus decorauit, reſtituitque eas memoriæ eorum qui olim eas habitauerant: vt oſtenderet, ſe nullum aduerſus loca, nihil † de ſe male merita, ob inimicitias habitatorũ, odium exercere. Ita Carthago & Corinthus, quę vrbes prius vno tempore deletæ fuerant, tunc ſimul quaſi reuiuiſcere cœperunt, olim claræ rurſus futuræ.

B Hæc Cæſare peragente, magna populum R. cupiditas, Craſſum, amiſſumque cum eo exercitum vlciſcendi, ſpeſque debellandi Parthos, inceſſit. Id igitur bellum Cæſari vnanimi conſenſu decreuerunt, ſummoq; ad id ſtudio ſeſe comparauerunt. Ac præter cætera, quæ eius belli cauſa agebant, vt & adminiſtrorum copia Cæſari eſſet, & eo abſente neque ſine magiſtratibus vrbs eſſet, neq; ſi ipſa eos delegiſſet [ciuitas,] res ad motus inteſtinos rediret, magiſtratus iam ante ad totum trienniũ (tantum enim tẽporis Parthicæ expeditioni impendendum exiſtimabant) conſtituere intenderunt. qui tamen non omnes tum ordinati ſunt. Herũ

C dimidiam partem Cæſar, quod lege quadam ei conceſſum fuerat, reipſa autem omnes deſignabat. [b] Eodem anno primum ſex ædiles ſunt conſtituti, duo patricii, qui [c] Cereris ædiles vocarentur, quatuor plebeii. iſque mos ad noſtram vſque ætatem exinde perductus eſt. Prætores autẽ creati ſunt ſedecim: ne hi quidem ſecundum inſtituta maiorum. Inter hos prætura P. Ventidio etiam obtigit. Is Vẽtidius, vt ſupra demonſtraui, ex agro Piceno oriũdus

D erat, in belloque, quod à ſociis cõtra Romanos geſtum eſt, ipſe quoque aduerſus eos arma tulerat: eumq; captum Pompeius Strabo in triumpho vinctum duxerat. Poſt dimiſſus, ſucceſſu temporis in ſenatum allectus, ac [d] tum à Cæſare prætor creatus fuit: ac tantos progreſſus fecit, vt Parthos deinde ſuperauerit, ac de iis triumphauerit. Ac magiſtratus quidem, qui primo proximo anno rempublicam [e] adminiſtrarent, omnes tum deſignati ſunt: in ſecundum autem annum cõſules tantum, & tribuni plebis. tantum abfuit, vt tertii quoque anni magiſtratus ordina-

E rentur. Cæſar autem his iiſdem duobus annis dictator futurus, magiſtros equitum [f] ſibi alios, atq; horũ alterũ Octauiũ, adoleſcentulũ etiamnũ delegit: ipſe Do-

a perierant, quatenus Romanorũ colonias eſſe debere ſtatuit, deduxit illuc colonos condendas: quatenus vero memoriis priſcis cohoneſtauit, illorũ eas memoriæ reſtituit, qui olim

† de Romanis

b Ac primũ quidem, in annum primum. adeoque primo tunc ſex ædiles

c qui Cereales vocarentur:

d ac tũ Cæſare rerum potiente

e adminiſtraturi eſſent.

f magiſtros equitum futuros, tum alium quẽdam, tum Octauiũ, licet id temporis adhuc adoleſcentulum, delegit: ipſe Dolabellam

lobellam pro se consulem esse iussit, Antonio consulatum ad finem vsque eius anni † gerente. Lepido Galliam Narbonensem, Hispaniamq; finitimam ei prouinciæ mandauit. Ita in Antonii Lepidique locum ‡ duos alios magistros equitum suffecit. quum enim plurimis beneficia † deberet, his magistratibus ac sacerdotiis collatis, eis satisfaciebat: itaq, * xv. sacerdotibus vnum, collegio septenario tres addidit.

† pestifero ‡ duos alios, quemlibet seorsum, magistros † deberet, &c dictum, hu * xv viris vnum, vii viris tres alios adiunxit.

A λεβέλλαν ἀντικατέστησε, καίτοι τοῦ Ἀντωνίου πάντα τὸν ἐνιαυτὸν μέλλοντος ἄρξειν· καὶ τῷ Λεπίδῳ τήν τε Γαλατίαν τὴν περὶ Νάρβωνα, καὶ τὴν Ἰβηρίαν τὴν πλησιόχωρον προστάξας, δύο ἀντ' αὐτῶν ἑτέρους, ἰδίᾳ γε ἑκάτερον, ἱππαρχῆσαι ἐποίησεν. ὡς γὰρ εἴρηται, πολλοῖς † εὐεργεσίαν ὀφείλων, διά τε τῶν τοιούτων αὐτάς, καὶ διὰ τῶν ἱερωσυνῶν ἀπεδίδου· ἔς τε τοὺς πεντεκαίδεκα ἕνα, καὶ ἐς τοὺς ἑπτὰ αὖ καλουμένους, τρεῖς ἑτέρους προσαποδείξας.

† εὐεργεσίας

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVADRAGESIMVSQUARTUS.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ τὸ τεσσαρακοστὸν τέταρτον βιβλίον.

HÆC INSVNT LIBRO XLIIII. Romanæ historiæ Dionis.

De decretis in honorem Cæsaris factis.
De conspiratione in mortem Cæsaris inita.
Vt Cæsar interfectus sit.
Vt senatusconsulto mutuarum iniuriarum memoria sit prohibita.
Quomodo Cæsar sepultus fuerit: oratioque in eius funere habita.

ΤΑ'ΔΕ Ε'ΝΕΣΤΙΝ Ε'Ν ΤΩ' τεσσαρακοστῷ τετάρτῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

Περὶ τῶν τῷ Καίσαρι ψηφισθέντων.
Περὶ τῆς ἐπιβουλῆς τῆς ἐπ' αὐτὸν συστάσης.
Ὡς Καῖσαρ ἐσφάγη.
Ὡς δόγμα ἐγένετο, μὴ μνησικακεῖν αὐτοὺς ἀλλήλοις.

Περὶ τῆς τοῦ Καίσαρος ταφῆς, καὶ τοῦ λεχθέντος ἐπ' αὐτῷ λόγου.

ΧΡΟ'ΝΟΥ ΠΛΗ͂ΘΟΣ ΜΕ'ΧΡΙ ΤΗ͂Σ Ι'ΟΥλίου Καίσαρος δικτατωρείας τὸ πέμπτον, μετὰ Μάρκου Ἀντωνίου ἱππάρχου.

CONTINENTVR HAEC OMNIA EO ADHVC anno, quo Cæsar dictator V. fuit, M. Antonio magistro equitum.

ITAQVE Cæsar [a] ad bellum aduersus Parthos se hoc modo parabat. Enimuero ‡ sceleratus furor certos quosdā homines inuasit, [b] qui & suos Cæsari honores inuidebant, & eum sibi prælatum ægre ferebant, vt eum iniusta cæde perimerent. idque facinus & nouum nomen ‡ peruersa hominum opinione inuenit, & decreta [populi Romani] inuertit, iterūq; ex concordia seditiones, ciuiliaq; bella Romæ intulit. quippe etsi ea illi præscriptione vsi sint, se Cæ-

a bellum Parthicum illaturus, hac in hūc modum disposuit. ‡ pestilens furor
b qui & inuidebant ante excellenti Cæsari, & in honore maiores constitutum oderant.
‡ impia
c dissipauit.

Ὁ μὲν οὖν Καῖσαρ ταῦθ' οὕτως ὡς καὶ ἐπὶ τοὺς Πάρθους στρατεύσων ἔπραξεν· οἶστρος δέ τις ἀλιτηριώδης, φθόνῳ τε τοῦ † προσήκοντος, καὶ μίσει τοῦ προτετιμημένου σφῶν, προσπεσὼν, ἐκεῖνόν τε ἀνόμως ἀπέκτεινε, καινὸν ἀνοσίου δόξης ὄνομα προσλαβών, καὶ τὰ ψηφισθέντα διεσκέδασε· στάσεις τε αὖθις ἐξ ὁμονοίας, καὶ πολέμους ἐμφυλίους τοῖς Ῥωμαίοις παρεσκεύασεν. ἔλεγον μὲν γὰρ, καθαιρέται

† προύχον-τος,

ρέται τε τοῦ Καίσαρος καὶ ἐλευθερωταὶ τοῦ δήμου γεγονέναι· τὸ δ᾽ ἀληθὲς, ἐκείνῳ τε ἀσεβῶς ἐπιβουλεύσαι, καὶ τὴν πόλιν ὀρθῶς ἤδη πολιτευομένην ἐστασίασαν. δημοκρατία γὰρ ὄνομα μὲν εὐπρεπὲς ἔχει, καὶ τινὰ ἰσομοιρίαν πᾶσιν ἐκ τῆς ἰσονομίας φέρειν δοκεῖ, ἐν δὲ δὴ τοῖς ἔργοις ἐλέγχεται μηδὲν ὁμολογοῦσα τῷ προσρήματι· καὶ τοὐναντίον ἡ μοναρχία, δυσχερὲς μὲν ἀκοῦσαι, χρησιμώτατον δὲ ἐμπολιτεύσασθαι ἐστί. ῥᾷόν τε γὰρ ἕνα τινὰ χρηστὸν ἢ πολλοὺς εὑρεῖν. εἰ γὰρ καὶ τοῦτο χαλεπόν τισιν εἶναι δοκεῖ, πᾶσα ἀνάγκη ἐκεῖνό γε ἀδύνατον ὁμολογηθῆναι εἶναι. οὐ γὰρ προσήκει τοῖς πολλοῖς ἀρετὴν κτήσασθαι. εἰ δ᾽ οὖν καὶ φαῦλός τις ὢν ἀρχὴν σχοίη, ἀλλὰ τοῦ γε πλήθους τῶν ὁμοίων αἱρετώτερός ἐστιν· ὥσπερ που καὶ τὰ ἔργα τά τε τῶν Ἑλλήνων καὶ τὰ τῶν βαρβάρων, τῶν τε Ῥωμαίων αὐτῶν, τεκμήριοι. τά τε γὰρ ἀμείνω, πολὺ μείζω καὶ πλείω, καὶ πόλεσι καὶ ἰδιώταις, ἐκ βασιλέων, ἢ δήμων, ἀεί ποτε ἐγένετο· καὶ † τὰ δυσχερέστερα ἐν ταῖς μοναρχίαις ἢ ταῖς ὀχλοκρατίαις συμβαίνει. εἰ γάρ που καὶ δημοκρατία τις ἤνθησεν, ἀλλ᾽ ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἤκμασε, μέχρις οὗ μήτε μέγεθος, μήτε ἰσχὺν ἔσχον, ὥστε ἢ ὕβρεις σφίσιν ἐξ εὐπραγίας, ἢ φθόνους ἐκ φιλοτιμίας ἐγγενέσθαι. πόλιν τε αὐτὴν τηλικαύτην οὖσαν, καὶ τοῦ τε καλλίστου τοῦ τε πλείστου τῆς οἰκουμένης τῆς ἐμφανοῦς ἄρχουσαν, καὶ πολλὰ μὲν ἀνθρώπων † ἤθη καὶ διάφορα κεκτημένην, πολλοὺς δὲ καὶ μεγάλους πλούτους ἔχουσαν, ταῖς τε πράξεσι καὶ ταῖς τύχαις παντοδαπαῖς καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ χρωμένην, ἀδύνατον μὲν ἐν δημοκρατίᾳ σωφρονῆσαι, ἀδυνατώτερον δὲ, μὴ σωφρονοῦσαν ὁμονοῆσαι. ὥστ᾽ εἴπερ ταῦτα οὕτως ὅ, τε Βροῦτος ὁ Μᾶρκος καὶ ὁ Κάσσιος ὁ Γάϊος ἐξελογίσαντο, οὐκ ἄν ποτε τόν τε προστάτην καὶ τὸν κηδεμόνα αὐτῆς ἀπέκτειναν, οὐδ᾽ ἂν μυρίων αἴτιοι κακῶν καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τότε ἀνθρώποις ἐγένοντο. ἔσχε δὲ ὧδε, καὶ αἰτίαν τήνδε ὁ θάνατος αὐτοῦ ἔλαβεν. οὐ γὰρ δὴ καὶ ἀναίτιον πάντη τὸ ἐπίφθονον ἐκτήσατο, πλὴν καθ᾽ ὅσον αὐτοὶ οἱ βουλευταὶ ταῖς τε καινότησι καὶ ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν τιμῶν ἐξάραντές τε αὐτὸν καὶ φυσήσαντες, ἔπειτα ἐπ᾽ αὐταῖς ἐκείναις καὶ ἐμέμφοντο καὶ

A sare sublato, populũ in libertatẽ asseruisse, re vera tamen & impie perniciem ei machinati sunt, & vrbem recta iam reipublicæ administratione vti incipientem in seditiones coniecerunt. [a] Equidem populi in republ. principatus nomen speciosum habet, videturq; ex legum æqualitate non plus vni, quam alteri tribuere: verum ipsa re comprobatur, nihil [b] ei cum sua appellatione conuenire. Contra monarchiæ nomen auditu difficile: penes vnũ tamen summam esse reipublicæ, cõducibile omnium maxime est. B Facilius enim vnus quispiã vir bonus, quam multi, reperitur. ac si hũc inueniri difficulter quidam existimant, omnino fateri [illi] coguntur, impossibile esse, vt multi boni inueniantur. [c] quando virtuosos esse multos consentaneum non est. Quo fit, vt si quis summæ rerum vitiosus præsit, tamen satius id sit, quam à sui similium multitudine rempublicam administrari. Cuius rei fidem facere possunt res gestæ Græcorũ, barbarorumque, & ipsorum etiam Ro- C manorum. [d] nimirum quum semper & præstantiora longe, & plura sub regibus, quam sub populari gubernatione, vrbes ac priuati ciues beneficia adepti fuerint, longeq; minus rerum aduersarum sub vnius, quam sub multitudinis imperio sustinuerint. Ac si qua aliquando respublica sub populari administratione floruit, id tantisper durauit, dum neque ad magnitudinem, neq; ad vires altiores peruenissent. tum enim ex rebus secundis libidõ, inuidia ex contentionibus apud eas exortæ sunt. Proinde in vrbe Roma, quæ eo tẽpore tanta erat, præstantissimas par- D tes orbis terrarum, quæ quidẽ notæ essẽt, fere oẽs possidebat, multis variisq;, inter se diuersis moribus, gentibus imperabat; diuitias immensas habebat, omnis generis rerũ gestarũ successu publice priuatimque vsa fuerat, in populari reipublicæ statu impossibile erat ciues animis suis moderari: atqui cõtinentia sublata vt cõcordes permanerẽt, id adhuc minus fieri poterat. Quæ si cũ animis suis M. Brutus & C. Cassius reputassent, nunquam [e] præsidẽ procuratoremq; reipublicę necassẽt: E neq; sibi, aliisq;, qui ea tẽpestate viuebãt, hominibus, [ita] infinitorũ malorum autores fuissẽt. Cæterũ res ita [f] acta est. Quã-quã Cæsarẽ in inuidiã (q̃ ei causa mortis fuit) ipsi præsertim senatores adduxerũt, primo nouis immodicisq; honoribus hominẽ erigentes, inflantesq;, deinde eorundẽ causa reprehé-

† θεὶ καὶ δυσχερέστερα ἔλαττον ἐν ταῖς

† ἔθνη

Romanũ peperit. Nã verbis quidẽ illi se percussores Cæsaris, & liberatores populi ferebant: sed reuera & impie

a Popularis enim status nomen quidem honestum habet, videturq; ex æqualitate iuris nõ plus

b nihil ei cũ hoc nomine conuenire. Contra, dominatus vnius nomen graue quidẽ auditu quiddam est; sed insunt tali rerum administratione vtilitates lõge maximæ.

c Virtutis enim possessionem in multos cadere... At si quis etiam vitiosus imperium solus teneat, tamẽ pluribus sui similib. multo ferẽdus [d] vnus. Cui rei fidẽ facere possũt actiones ipsa Græcorum,

d Nam & prosperitates longe maiores frequentioresque tã ipsis vrbibus, quã in priuatis hominibus obtigere semper à regibus, quam à populari statu. & aduersa minus sub dominatum vnius, quam in plebem cadunt imperia. Quippe si qua etiam popularis aliquando floruit respublica, saltem exiguum ad tempus viguit; quamdiu nec amplitudo, nec vires eius adtrans, vt vel ex secundis rebus insolentia, vel inuidia ex ambitione in ipsis existerent. Fieri certe non poterat, vt vrbi tanta, quæ pulcherrimam maximamque partem orbis, quem cernimus, suo continebat imperio, quæ plura variaque hominum genera sibi subiecerat, quæ multas & magnas opes possidebat, quæ rebus ab se gestis & omnigenis successibus priuatim publiceque fruebatur, in statu populari moderationem conseruaret; at fieri poterat etiam minus, vt amissa moderatione, concordiam retineret. Quæ si cum e patronum ac tutorem eius occidissent;

f acta est, atque hanc mortis eius causam habuit. Nõ enim omnino culpa caruit inuidia, quam sibi cõciliauit; quatenus ipsi senatores nouis ac immodicis honoribus eum extollentes & inflantes, eorundẽ deinde causa reprehendebant & calumniabantur, quasi libenter eos admitteret, ac magis fastosum ab eo se gereret. Quippe licet etiam Cæsar nonnunquam peccauit, dum quosdam sibi decretos acciperet, seque reuera dignum eis iudicaret crederet: maior tamen senatorum

dentes obtrectarentque, quod promptius æquo eos accepisset, maiorique ab iis fastu vteretur: tamen ipse etiam inuidiæ eius causam aliquam præbuit, quod nonnullos admisisset, dignumque se iis re vera iudicari credidisset. Maior tamen senatorum culpa fuit, qui dum eos honores Cæsari tanquam digno deferrent, decretis suis crimini eum obiiciebant: quum nec renuere omnia auderet, ne contemptui habere ea videretur; nec, si admisisset, tutus esse posset. Nam immoderati honores laudesque, leuitatem animi etiā modestissimo cuique afferunt, vt se iam tales esse, quales prædicantur, existimēt.

Porro autem decretos Cæsari honores, præter eos, quos supra recensuimus, hoc loco simul commemorabo: quanquam non omnes eodem tempore neque decreti, neque approbati fuerint. Primū ei datum est, * vt semper vteretur veste triumphali, etiam intra vrbem: deinde, vt semper curuli sella sederet, exceptis ludis. tum enim ei sessio in tribunitio subsellio cum iis, qui quoque tempore tribunatum plebis gererent, concedebatur. Præterea, vt opima spolia in templo Iouis Feretrii suspenderet, quasi sua manu imperatorem hostium aliquem occidisset: ᵃ vt eius lictores semper laureas coronas gestarent: vt ipse feriis Latinis peractis, ex Albano in vrbem curru inueheretur. Ad hæc nomen patris patriæ ei composuerunt: ipsius imagine pecuniam signauerunt: sacra publice fieri natali eius die iusserunt: vtque in omnibus vrbibus, omnibusque Romæ tēplis eius statua poneretur: in ipsis rostris duas ei statuas collocarunt, ciuica vnam, alteram obsidionali corona insignem: quasi & ciues ab interitu, & vrbem obsidione liberasset. insuper Concordiæ nouæ templum ædificari, annumque ibi festum celebrari iusserunt, quod Cæsar ipsis pacem restituisset. Eos honores quū Cæsar accepisset, vt Pontinas paludes iniecto aggere complanaret, isthmumque Peloponesiacum perfoderet, ei mandatum est, vtque nouam curiam extrueret. Erat enim curia Hostilia, quum refecta fuisset, denuo destructa; eo verbo, quod ibi templum Felicitatis ponere instituissent: quod Lepidus quum magister equitum esset, absoluit: sed re ipsa ob hanc causam, vt ne in eo quidem loco Syllæ nomen superesset, ac noua curia, Iulia vocaretur: sicut & mensem, in quem Cæsaris natalis competebat, Iulium; vnamque tribum, sorte ad hoc ipsum

* Vt semper, etiam ipsa in vrbe, veste triumphali cinctus vectaretur.

a Vt lictorib. laureatis semper vteretur: (id est, qui fasces laureatos ei præferrent)

A διέβαλλον, ὡς ἡδέως τε σφᾶς λαμβάνοντα, καὶ ὀγκηρότερον ἀπ᾽ αὐτῶν ζῶντα. ἔστι μὲν γὰρ ὅτι καὶ ὁ Καῖσαρ ἥμαρτε, δεξάμενός τέ τινα τῶν ψηφισθέντων οἱ, καὶ πιστεύσας ὄντως αὐτῶν ἀξιοῦσθαι· πλεῖον δ᾽ ὅμως ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀρξάμενοι τιμᾶν αὐτὸν ὡς καὶ ἄξιον, προήγαγον ἐς αἰτίαν οἷς ἐψηφίζοντο. οὐ γὰρ διωθεῖσθαι πάντα αὐτὰ ἐτόλμα, μὴ καὶ ὑπερφρονεῖν νομισθείη· οὔτ᾽ αὖ, λαμβάνων, ἀσφαλὴς εἶναι ἠδύνατο. τὸ γὰρ ὑπερβάλλον τῶν τε τιμῶν καὶ τῶν ἐπαίνων χαυνοτέρους πως καὶ τοὺς πάνυ σώφρονας, ὥστε κἂν τῶν ἐπαίνων ἀ-
B ληθῶς γίγνεσθαι δοκῶσι, ποιεῖ.

Ἐγένετο δὲ τὰ δοθέντα αὐτῷ μετ᾽ ἐκεῖνα, ὅσα εἴρηται, τοσάδε καὶ τοιάδε. καθ᾽ ἓν γὰρ, εἰ καὶ μὴ πάντα ἅμα † μήτε ἐκυρώθη, λελέξεται. τὰ μὲν γὰρ πρῶτα φέρεσθαί τε αὐτὸν ἀεί, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει τὴν στολὴν τὴν ἐπινίκιον ἐνδεδυκότα, καὶ καθέζεσθαι ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ δίφρου πανταχῇ, πλὴν ἐν ταῖς πανηγύρεσιν, ἐψηφίσαντο. τότε γὰρ ἐπί τε τοῦ δημαρχικοῦ βάθρου καὶ μετὰ τῶν ἀεὶ δημαρχούντων θεάσασθαι ἔλαβε. σκῦλά τε τινὰ ὀπῖμα ἐς τὸν τοῦ Διὸς
C τοῦ Φερετρίου νεὼν ἀναθεῖναί οἱ, ὥσπερ τινὰ πολέμιον αὐτοστράτηγον αὐτοχειρίᾳ ποι πεφονευκότι, καὶ τοῖς ῥαβδούχοις δαφνηφοροῦσιν ἀεὶ χρῆσθαι· μετά τε τὰς ἀνοχὰς, τὰς Λατίνας ἐπίκλησιν, ἐς τὴν πόλιν ἐκ τοῦ Ἀλβανοῦ ἐσελαύνειν ἔδοσαν. πρός τε τούτοις τοιούτοις οὖσι, πατέρα τε αὐτὸν τῆς πατρίδος ἐπωνόμασαν, καὶ ἐς τὰ νομίσματα ἐνεχάραξαν. τά τε γενέθλια αὐτοῦ δημοσίᾳ θύειν ἐψηφίσαντο· καὶ ἐν ταῖς πόλεσι, τοῖς τε ναοῖς τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ πᾶσιν ἀνδριάντα τινὰ αὐτοῦ εἶναι ἐκέλευσε.
D καὶ ἐπί γε τοῦ βήματος δύο, τὸν μὲν, ὡς τοὺς πολίτας σεσωκότος, τὸν δὲ, ὡς τὴν πόλιν ἐκ πολιορκίας ἐξῃρημένου, μετὰ τῶν στεφάνων τῶν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις νενομισμένων ἱδρύσαντο. νεών τε Ὁμονοίας καινῆς, ὡς καὶ δι᾽ αὐτοῦ εἰρηνοῦντες, οἰκοδομῆσαι, καὶ πανήγυριν ‡ αὐτῇ ἐτησίαν ἄγειν ἔγνωσαν. ὥς τε ταῦτα ἐδέξατο, τά τε ἕλη οἱ τὰ Πόντινα χῶσαι, καὶ τὸν ἰσθμὸν τὸν τῆς Πελοποννήσου διορύξαι, βουλευτήριόν τέ τι καινὸν ποιῆσαι προσέταξαν, ἐπειδὴ τὸ Ὁστίλιον, καίπερ ἀνοικοδομηθὲν, καθῃρέθη. πρόφασιν μὲν τοῦ ναὸν Εὐ-
E τυχίας ἐνταῦθα οἰκοδομηθῆναι, ὃν καὶ ὁ Λέπιδος ἱππαρχήσας ἐξεποίησεν· ἔργῳ δὲ, ὅπως μήτε ἐν ἐκείνῳ τὸ τοῦ Σύλλου ὄνομα σώζοιτο, καὶ ἕτερον ἐκ καινῆς κατασκευασθὲν, Ἰούλιον ὀνομασθείη· ὥσπερ που καὶ τόν τε μῆνα ἐν ᾧ ἐγεγένητο, κἂν ταῖς φυλαῖς μίαν τὴν κλήρῳ

† μήπω ἐκυρώθη, μήτε [illegible]

‡ αὐτῇ

ἀγορεῦσαι, Ἰουλίαν ἐπικαλέσαι. καὶ αὐτὸν μὲν
τιμητὴν καὶ μόνον διὰ βίου εἶναι· τά τε τοῖς δη-
μάρχοις δεδομένα καρποῦσθαι· ὅπως αἴ τις ἢ ἔρ-
γῳ ἢ λόγῳ αὐτὸν ὑβρίσῃ, ἱερόσυλός τε ἐν τῷ ἄ-
γει ἐνέχηται· τὸν δὲ δὴ υἱόν (ἄν τινα γεννήσῃ, ἢ
καὶ ἐκποιήσηται) ἀρχιερέα ἀποδειχθῆναι ἐ-
ψηφίσαντο. ὡς δὲ καὶ τούτοις ἔχαιρε, δίφρος τέ
οἱ ἐπίχρυσος καὶ στολή, ᾗ ποτε οἱ βασιλεῖς ἐκέ-
χρηντο, φρουρά τε ἐκ τῶν ἱππέων καὶ ἐκ τῶν
βουλευτῶν ἐδόθη· καὶ προσέτι καὶ εὔχεσθαι
ὑπὲρ αὐτοῦ δημοσίᾳ κατ' ἔτος ἕκαστον. τήν
τε τύχην αὐτοῦ ὀμνύναι, καὶ τὰ πραχθησόμενα
αὐτῷ πάντα, *κύρια ἕξειν ἐνόμισαν. κἀκ τού-
του καὶ πενταετηρίδα οἱ, ὡς ἥρωϊ, ἱεροποιούς τε ἐς
τὰς τοῦ Πανὸς γυμνοπαιδίας, τρίτην τινὰ ἑται-
ρίαν, ἣν Ἰουλίαν ὠνόμασαν· κἂν ταῖς ὁπλομα-
χίαις μίαν τινὰ ἀεὶ ἡμέραν, καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐν
τῇ ἄλλῃ Ἰταλίᾳ, ἀνέθεσαν· καὶ, ἐπειδὴ καὶ τούτοις ἠ-
ρέσκετο, οὕτω δὴ ἔς τε τὰ θέατρα τόν τε δίφρον
αὐτοῦ τὸν ἐπίχρυσον, καὶ τὸν στέφανον τὸν διάλιθον
καὶ διάχρυσον, ἐξ ἴσου τοῖς τῶν θεῶν, ἐσκομίζε-
σθαι· κἂν ταῖς ἱπποδρομίαις ὄχλον ἐσάγεσθαι
ἐψηφίσαντο. καὶ τέλος Δία τε αὐτὸν ἄντικρυς
Ἰούλιον προσηγόρευσαν, καὶ ναὸν αὐτῷ τῇ τ' ἐπι-
εικείᾳ αὐτοῦ τεμενισθῆναι ἔγνωσαν, ‡ ἱερέα σφί-
σι τὸν Ἀντώνιον, ὥσπερ τινὰ διάλιον, προχειρι-
σάμενοι.

*κύρια ἕξειν

‡ ἱερέα τε τὸν. Xiph.

Καί (ὅ γε μάλιστα τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐξέ-
φηνεν) ἅμα τε ταῦτα ἐψηφίζοντο, καὶ τάφον αὐ-
τῷ ἐντὸς τοῦ πωμηρίου ποιήσασθαι ἔδοσαν· τά
τε δόγματα τὰ περὶ τούτων γιγνόμενα ἐς μὲν στή-
λας ἀργυρᾶς χρυσοῖς γράμμασιν ἐνέγραψαν,
ὑπὸ δὲ δὴ τοὺς πόδας τοῦ Διὸς † τοῦ Καπιτωλίου
ὑπέθεσαν· δηλοῦντές οἱ καὶ μάλιστα ἐναργῶς, ὅτι
ἄνθρωπος εἴη. ἤρξαντο μὲν γὰρ τιμᾶν αὐτόν, ὡς
καὶ μετριάσοντα· προχωροῦντες δὲ, ἐπειδὴ χαί-
ροντα τοῖς ψηφιζομένοις ἑώρων, (πλὴν γὰρ ὀλί-
γων τινῶν, πάντα αὐτὰ ἐδέξατο) ἀεί τι μεῖζον ἄλ-
λος ἄλλο καθ' ὑπερβολὴν ἐσέφερον, οἱ μὲν, ὑ-
περκολακεύοντες αὐτόν, οἱ δὲ καὶ διασκώπτον-
τες. ἀμέλει καὶ γυναιξὶν ὅσαις ἂν ἐθελήσῃ συνεῖναι
οἱ ἐτόλμησάν τινες ἐπιτρέψαι, ὅτι πολλαῖς καὶ τό-
τε ἔτι, καίπερ πεντηκοντούτης ὤν, ἐχρῆτο. ἕτεροι
δὲ, καὶ οἵ γε πλείους, ἔς τε τὸ ἐπίφθονον καὶ ἐς τὸ νε-
μεσητὸν προάγειν αὐτὸν ὅτι τάχιστα βουλόμενοι,
τοῦτ' † ἐποίουν, ἵνα θᾶσσον ἀπόληται· ὅπερ
που ἐγένετο. καίτοι τοῦ Καίσαρος καὶ δι' αὐ-

† τοῦ Καπιτωλίνου

† Xiphil. ἐποίησαν

A ipsum delectam, Iuliam cognominaue-
runt. quinetiam decretum, vt censor
solus, idque quandiu viueret, esset: vtque
eodem, quo tribuni plebis, beneficio vte-
retur: [nimirũ] vt qui ei vel verbo, vel re
iniuriã intulisset, [is vt] sacrilegio ac pia-
culo sese obligasse existimaretur: [a] vt si fi-
lius Cæsari nasceretur, is summus ponti-
fex constitueretur. His, quum ea Cæsar
læto animo accepisset, additum est, vt
sella aurata vteretur: statuaque ei posita
est, qualis regibus quondam. Additum
quoque ex equitibus & senatoribus sa-
tellitium; item, vt quotannis vota pro sa-
B lute eius publicè fierent; vt per fortunam
eius iusiurandum conciperetur; vt o-
mnia, quæ acturus esset, rata haberentur;
vt quinquennalia ei, tanquam heroi, fe-
sta agerentur. tertium item quoddam
collegium sacerdotum, qui Lupercalia
celebrarent, institutum: ‡ iique Iulii vo-
cati sunt: vnusque ei ludorum gladiato-
riorum singulorum, siue ii Romæ, siue a-
libi in Italia ederentur, dies consecratus
est. Quum hæc etiam Cæsari placuissent,
iam in theatra etiam sellam eius auream,
C coronamque gemmis auroque [b] insi-
gnem (qui honor alias diis tribui solebat)
inferri, atque in circum etiam introduci
à multitudine iusserunt, denique [c] Iouis
cognomentum ipsi palam imposuerunt,
[d] templumque ei Clementiæ dedicari
iusserunt, sacerdotioque eius Antonium,
quasi flaminem dialẽ aliquẽ, præfecerũt.

Enimuero hoc potissimum animi eo-
rum sententiam declarauit, quod dũ hęc
decernerent, etiam sepulchrum ei ‡ intra
mœnia vti fieret, permiserunt: decreta
D hæc in argenteis columniis, literis aureis
perscripserunt: easque sub pedibus Iouis
Capitolini collocauerunt. quo satis i-
psum aperte admonebant, vt se hominẽ
esse intelligeret. Initio enim honores ei
detulerant, quum animo moderato iis v-
surum existimarent: post quum his eum
gaudere (perpaucos enim non admise-
rat) sentirent, identidem alios aliosque
vltra modum accumulauerunt: alii, stu-
dio adulandi eum nimio, alii, † vt eum
obtrectationibus exponerent. Quip-
E pe inuenti sunt, qui potestatem ipsi cum
quibuscunque vellet fœminis rem ha-
bendi, ‡ permitterent. nam pluribus et-
iam tum, quinquagenario maior, vteba-
tur. Maior tamen pars hæc eo age-
bant, vt ipsi in maiorem inuidiam [e] repre-
hensionemque adducto perniciem ma-
turarent: idque consilium euentus pro-
bauit. Quamquam ipse Cæsar insidia-

a vt si quem filium Cæsar vel procrearet, vel adoptaret.

‡ idque Iulianum vocatũ fuit.

b insignem Deum coronæ parem, inferri,

c Iouis Iulii, vel Diui (seu Diuini) Iulii cognomentum

d templũq; Clementiæ Iuliæ ipsi dedicari

† intra pomœrium

† vt eum irriderent:

‡ permittere auderent

e odiumque

rū securū sese existimabat, quod nec ab illis eas, qui hos ipsi honores decreuissent, neque ab aliis etiam, hos nimirū metuentibus, structum iri [a] putabat. quæ causa ei fuit, cur satellitio senatorum ac equitum recusato, etiam corporis sui stipatores à se remoueret. * * *

a putabat: indeque factum quod corporis stipatoribus non amplius vtebatur. Nā quum verbis missam se facere senatorum equitumq; custodiam testatus esset, etiam id satellitiū, quo vsus antea fuerat, sustulit.

Quum enim quadam die in senatu de summis ac multis Cæsari deferendis honoribus sententiæ ferrentur, eosque vnanimi consensu, præter Cassium, quosdamque alios, ([b] de quibus iam tum quod ei minus cuperent, fama increbruerat, idque, euidentissimo Cæsaris clementiæ argumento, impune faciebant) omnes decreuissent, ad eumque in vestibulo templi Veneris sedentem, vt decreta hæc ei annuntiarent, (absente enim ipso huiusmodi res agebantur, vt nō à coactis, sed vltro volentibus agi viderentur) accessissent; [non assurrexit, sed] sedens senatum ad se venire passus est. Id siue † fatali quodam errore, siue nimio gaudio correptus admiserit, non cōstat: certe tantam ea res non senatorum modo, sed reliquorum etiam iram aduersus ipsum excitauit, vt [c] excusationem percussoribus eius vel præcipuam præbuerit. Quod enim non nulli purgandi Cæsaris causa postea attulerunt, profluuio eū ventris laborasse, veritūq; ne inter assurgendum aluum deiiceret, consedisse; id propterea creditū non est, quod paulo post pedibus ipse domum redjuerit: sed fastu elatum hoc fecisse suspicabantur, eumq; superbiæ nomine odio prosequebantur, quē immodicos honores deferēdo ipsi superbum reddiderant. Accessit hoc etiam ad augendam suspicionē, quod deinde dictatorem se perpetuum creari passus erat,

b (qui huius ipsius aduersationis causa tum in ore omnibus esse ceperūt, nihil mali tamen propterea passi, qua re clementia Cæsaris imprimis enituit) omnes

† siue numinis vt mente læsa siue præ gaudii magnitudine admiserit,

c vt prætextu insidiandi percussoribus eius vel præcipuum

[d] Itaque Cæsare talem sese gerente, iam ei ab inimicis haud dubiè insidiæ parabantur, qui vt etiam amicissimorum ei hominum odia aduersus eum excitarent, cum aliis calumniis eum petiuerunt, tum regem quoque vocauerunt, [e] idque nomen diuulgarunt. Id nomen quum Cæsar recusaret, ac qui ita se salutassent aliquando increpuisset, neque tamen quicquam ageret, quo se id nomē verè ægre ferre probaret; illi clam imagini ipsius, quæ pro rostris stabat, diadema imposuerunt. Id à C. Epidio, & L. Cesitio Flacco tribunis plebis; detractum quum esset, quanuis ii neque ignominiosum quicquam dixissent, & ipsum apud

d Itaq; quū hoc essent res Cæsaris loco, tamen

e idque nomen inter se diuulgarūt. Quum autē Cæsar hoc recusaret.

τὰ τοιαῦτα θαρσήσαντος, (ὡς οὐκ ἄν ποτε οὔθ᾽ ὑπ᾽ ἐκείνων, τοιαῦτά γε ψηφιζομένων, οὔθ᾽ ὑπ᾽ ἄλλου τινὸς δι᾽ αὐτοὺς ἐπιβουλευθησομένου) κἀκ τούτου καὶ σωματοφύλαξιν οὐκέτι χρησαμένου. τῷ γὰρ δὴ λόγῳ, † τῷ πρός τε τῶν βουλευτῶν καὶ πρὸς τῶν ἱππέων τηρεῖσθαι προϊέμενος, καὶ τὴν ἐκ τοῦ πρὶν φρουρὰν προσκατέλυσεν. * * *

† τὸ ποῖ
π

ἐπειδὴ γὰρ ἐν μιᾷ ποτε ἡμέρᾳ τά τε πλείω καὶ τὰ μείζω σφῶν ψηφισάμενοι (πλὴν γὰρ τοῦ Κασσίου, καὶ τινῶν ἄλλων, οἳ περιβόητοι ἐπὶ τούτῳ ἐγένοντο, οὐ μέντοι καὶ ἔπαθόν τι, ἐξ οὗπερ καὶ τὰ μάλιστα ἡ ἐπιείκεια αὐτοῦ διεφάνη, τοῖς γε ἄλλοις ὁμοθυμαδὸν ἐγνώσθη) προσῆλθον αὐτῷ ἐν τῷ τοῦ Ἀφροδισίου προνάῳ καθημένῳ, ὡς καὶ πάντες ἅμα τὰ δεδογμένα σφίσιν ἀπαγγελοῦντες, (ἀπόντος γὰρ αὐτοῦ τὰ τοιαῦτα, τοῦ μὴ δοκεῖν ἀναγκαστοί, ἀλλ᾽ ἐθελονταὶ αὐτὰ ποιεῖν, ἐχρημάτιζον) καθήμενος σφᾶς, εἴτ᾽ οὖν † θεοβλαβείᾳ τινὶ, εἴτε καὶ περιχαρείᾳ, προσεδέξατο· καὶ ὀργὴν ἐκ τούτου πᾶσιν οὐχ ὅτι τοῖς βουλευταῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις τοσαύτην ἐνέβαλεν, ὥστ᾽ ἐν τοῖς μάλιστα πρόφασιν τῆς ἐπιβουλῆς τοῖς ἀποκτείνασιν αὐτὸν παρασχεῖν. ἔλεγον μὲν γὰρ ἀπολογούμενοι τινὲς ὑπὲρ αὐτοῦ μετὰ ταῦτα, ὅτι τῆς τε κοιλίας ἀκρατὴς ὑπὸ διαρροίας ἐγεγόνει, καὶ διὰ τοῦτο, ἵνα μὴ ἐξοιδήσῃ, κατέμεινεν. οὐ μέντοι καὶ πείθειν τοὺς πολλοὺς ἐδύναντο, διὰ τὸ μετ᾽ οὐ πολὺ ἐξεγερθέντα αὐτὸν αὐτοποδίᾳ οἴκαδε κομισθῆναι· ἀλλ᾽ ὑπετόπουν γε αὐτὸν ὑπεραυχεῖν, καὶ ἐμίσουν ὡς ὑπερήφανον, ὃν αὐτοὶ ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν τιμῶν ὑπέρφρονα ἐπεποιήκεσαν. τούτου δὴ τοιούτου γενομένου, προσεπηύξησε τὴν ὑποψίαν, ὅτι καὶ δικτάτωρ διὰ βίου μετὰ ταῦτα ἀποδειχθεὶς ἠνέσχετο.

† θεοβλα-βείᾳ

Ἐνταῦθα δ᾽ οὖν αὐτοῦ ὄντος, οὐδὲν ἔτι ἐνδοιαστῶς οἱ ἐπιβουλεύοντές οἱ ἔπραττον, ἀλλ᾽ ὅπως δὴ καὶ τοῖς πάνυ φίλοις ἐν μίσει γένηται, ἄλλα τε ἐπὶ διαβολῇ αὐτοῦ ἐποίουν, καὶ τέλος βασιλέα αὐτὸν προσηγόρευον· καὶ πολὺ τοῦτο τοὔνομα καὶ κατὰ σφᾶς διεθρύλλουν. ἐπειδή τε ἐξίστατο μὲν αὐτοῦ, καὶ ἐπετίμα πῃ τοῖς οὕτως αὐτὸν ἐπικαλοῦσιν, οὐ μέντοι καὶ ἔπραξέ τι δι᾽ οὗ ἂν ἀχθεσθεὶς τῷ προσρήματι ὡς ἀληθῶς ἐπιστεύθη, τὴν εἰκόνα αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τοῦ βήματος ἑστῶσαν διαδήματι λάθρα ἀνέδησαν. καὶ αὐτὸ Γαΐου τε Ἐπιδίου καὶ Λουκίου Κεσιτίου Φλάκκου δημάρχων καθελόντων, ἰσχυρῶς ἐχαλέπηνε, καίτοι μήτε τι ὑβριστικὸν αὐτῶν εἰπόντων, καὶ προσέτι καὶ ἐπαιν-

ἐπαινεσάντων αὐτὸν ἐν τῷ πλήθει, ὡς μηδενὸς τοιούτου δεομένου. καὶ τότε μὲν, καίπερ ἀγανακτῶν, ἡσύχασεν· ὡς μέντοι μετὰ τοῦτο ἐσιππεύοντα αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ἀλβανοῦ βασιλέα αὖθις τινὲς ὠνόμαζον, καὶ αὐτὸς μὲν οὐκ ἔφη βασιλεὺς, ἀλλὰ Καῖσαρ καλεῖσθαι, οἱ δήμαρχοι ἐκεῖνοι καὶ δίκην τῷ πρώτῳ αὐτὸν εἰπόντι ἔλαχον, οὐκέτι τὴν ὀργὴν κατέσχεν, ἀλλ' ὡς καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων προστασιαζόμενος, ὑπερηγανάκτησε. καὶ ἐν μὲν τῷ παρόντι οὐδὲν δεινὸν αὐτοὺς ἔδρασεν, ὕστερον δὲ σφῶν προγραφὴν ἐκθέντων, ὡς οὔτε ἐλευθέραν οὔτ' ἀσφαλῆ τὴν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ παρρησίαν ἐχόντων, περιοργὴς ἐγένετο, καὶ παραγαγὼν σφᾶς ἐς τὸ βουλευτήριον, κατηγορίας τε αὐτῶν ἐποιήσατο, καὶ ψῆφον ἐπήγαγε. καὶ οὐκ ἀπέκτεινε μὲν αὐτούς (καίτοι † καὶ τούτου τινῶν τιμησάντων σφίσι) προαπαλλάξας δὲ ἐκ τῆς δημαρχίας διὰ Ἑλουίου Κίννου συνάρχοντος † αὐτοῖς, ἀπήλειψεν ἐκ τοῦ συνεδρίου. καὶ οἱ μὲν ἔχαιρόν τε ἐπὶ τούτῳ, ἢ καὶ ἐπλάττοντο, ὡς οὐδεμίαν ἀνάγκην ἕξοντες παρρησιαζόμενοι κινδυνεῦσαι· καὶ ἔξω τῶν πραγμάτων ὄντες, τὰ γιγνόμενα ὥσπερ ἀπὸ σκιᾶς καθεώρων. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ καὶ ἐκ τούτου διεβλήθη, ὅτι δέον αὐτὸν τοὺς τὸ ὄνομα οἱ τοῦ βασιλέως προστιθέντας μισεῖν, ὁ δὲ ἐκείνους ἀφεὶς, τοῖς δημάρχοις ἀντ' αὐτῶν ἐνεκάλει. τούτων δ' οὖν οὕτω γιγνομένων τοιόνδε τι ἕτερον οὐκ ἐς μακρὰν συνενεχθὲν, ἐπὶ πλέον ἐξήλεγξεν, ὅτι λόγῳ μὲν διεκρούετο τὴν ἐπίκλησιν, ἔργῳ δὲ, λαβεῖν ἐπεθύμει. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ τῶν Λυκαίων γυμνοπαιδίᾳ ἔς τε τὴν † βασιλείαν ἐσῆλθε, καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος, τῇ τε ἐσθῆτι τῇ βασιλικῇ κεκοσμημένος, καὶ τῷ στεφάνῳ τῷ διαχρύσῳ λαμπρυνόμενος, ἐπὶ τὸν δίφρον τὸν κεχρυσωμένον ἐκαθίζετο, καὶ αὐτὸν ὁ Ἀντώνιος βασιλέα μετὰ τῶν συνιερέων προσηγόρευσε, καὶ διάδημά τι ἀνέδησεν, εἰπὼν ὅτι τοῦτό σοι ὁ δῆμος δι' ἐμοῦ δίδωσιν, ἀπεκρίνατο μὲν, ὅτι Ζεὺς μόνος τῶν Ῥωμαίων βασιλεὺς εἴη, καὶ τὸ διάδημα αὐτῷ ἐς τὸ Καπιτώλιον ἔπεμψεν. οὐ μέντοι καὶ ὀργὴν ἔσχεν, ἀλλὰ καὶ ἐς τὰ ὑπομνήματα ἐγγραφῆναι ἐποίησεν, ὅτι τὴν βασιλείαν παρὰ τοῦ δήμου διὰ τοῦ ὑπάτου διδομένην οὐκ ἐδέξατο. ὑπωπτεύθη τε οὖν ἐκ συγκειμένου τινὸς αὐτὸ πεποιηκέναι, καὶ ἐφίεσθαι μὲν τοῦ ὀνόματος, βούλεσθαι δὲ ἐκβιασθῆναί πως λαβεῖν αὐτὸ, καὶ δεινῶς ἐμισήθη· κἀκ τούτου τούς τε ἄλλους τοὺς † φρονηματώδεις * ἰδίᾳ προσιόντες ἀνέπειθον, καὶ δημοσίᾳ προσπαρώξυνον. γράμματά τε γὰρ, τῇ ὁμωνυμίᾳ αὐτοῦ τῇ πρὸς τὸν πάνυ Βροῦτον τὸν τοὺς Ταρκυνίους καταλύσαντα κα-

† ὃ τοῦ τε τινῶν ἐπιτιμησάντων σφίσι
† αὐτῷ,
† βουλείαν ἐσῆλθε,
† φρονηματώδεις, καὶ τὸν Βροῦτον ἰδίᾳ

A apud plebem laudassent, quod huiusmodi honores non desideraret; molestissime tulit, ægreque se, quin in eos aliquid statueret, continuit. Sed post, quum ab Albano in vrbem equo aduehentem, nonnulli [a] regem salutassent, atque ipse quidem non regem se, sed Cæsarem esse respondisset, iidem vero tribuni plebis ei, qui primus regis nomine Cæsarem appellasset, diem dixissent; iam ab ira superatus, ac tanquam ab illis aduersum se tumultus excitarentur, ingenti indignatione eam ob rem commotus, tamen vltionem aliquandiu distulit. B Quum vero tribuni illi post paulo † promulgationem ederent, neque licere sibi, neque tutum esse de republica libere agere, querentes; summo dolore affectus, in curiam eos adduxit, accusauitque, & sententias de eorum pœna rogauit. Ac tametsi non deerant, qui capite plectendos eos censebant, tamen vitæ eorum parcens, opera Heluii Cinnæ [b] collegæ sui tribunatu spoliatos senatu mouit. C Idque ii gratum habebāt, aut certe simulabant gratum sibi euenisse, [c] quod iam nihil opus habentes subeundorum libertatis [in republica curanda] retinendæ causa periculorum, tuto quæ agerentur inspicere possent. Cæsari vero vitio datum est, quod quum odio prosequi deberet eos, qui ipsi regis nomen obtulissent; iis omissis, tribunos plebis accusasset. Hæc quum ad hunc modum euenissent, alia insuper res [d] incidit, quæ euidentius argueret, ipsum regium nomen verbis respuere, re vero ipsa affectare. D Lupercalib. enim, [e] quum pro rostris aurea in sella consedisset, regia veste, aureaque corona exornatus, Antonius eum cum collegis sacerdotibus, regem salutauit: diademaque imponens, Hoc, inquit, populus tibi per me exhibet: Cæsar responso dato, solum Iouem Romanorum regem esse, missoque in Capitolium diademate, nihil alioqui succensuit: quinetiam in acta publica referri iussit, regnum se, à populo sibi per consulem oblatum, non accepisse. E [f] Hinc suspicio insinuauit, id ita [ex composito actum esse: ac Cæsarem, regis nomen expetentem, vt id susciperet, coactum videri velle. Itaque odiis aduersum Cæsarem iam multorum flagrantibus, magnanimus quisque. *

Brutumque & priuatim accedentes hortabantur, & publice incitabant. Quia enim idem cum nobili illo Bruto, qui Tarquinios quondam euerterat, nomen

a regem rursum
† scriptum publice proponerent,
b collega ipsorum
c quasi deinceps nullam sensuri necessitatem in pericula pro libertatis causa conicienda: & extra negotia positi, velut ex vmbra, quæ agerentur, spectabant.
d non multo post incidit,
e quum in senatum venisset, ac pro tribunali, regia veste ornatus, coronaque aurea resplendens, in sella sederet inaurata, & Antonius eum cum collegis sacerdotibus regem salutasset, diademate cinxisset, hisque compellasset verbis; Hoc te populus Romanus per me donat: Cæsar responso dato,
f Hinc in suspicionem venit, quasi ex composito id fecisset, regisque nomen appeteret, sed ita vt cogi ad accipiendum id quodam modo vellet; adeoque propterea graue hominum odium incurreret. Vnde factum, vt quum alios audaciores, tum Brutum quoque primatim adeuntes persuadendo impellerent, ac publice irritando exacerbarent.

gerebat, (quanquam hic quidem Brutus nullam progeniem reliquerat, sed quos solos habebat duos filios, adolescentulos etiamnum, ipse interfecerat) ea nominis communitate [a] abusi, M. Brutum ab illo Bruto ortum ferebant, vt ad simile facinus, quasi id generi suo conueniens, hominem excitarent: subiectis eius rei causa crebris literis, subindeque acclamantes, O Brute, Brute, dictitantesque Bruto aliquo sibi opus esse. Ipsiusque adeo prisci illius Bruti statuæ subscripserunt, VTINAM VIVERES. [b] Tribunali etiam M. Bruti (præturam enim gerebat) inscripserunt, DORMIS BRVTE, AC NON ES BRVTVS. Hæc igitur Brutum ad insidias Cæsari faciendas incitauerunt. quo faciebat, quod iam ante ab initio contra Cæsarem arma tulerat: quanquam post ab eo beneficiis affectus: quodque Catonis eius, qui Vticensis (vti suprà ostendi) cognomentum inuenit, & sororis filius, & gener erat. Atque coniugem eius Porciam, solam ex omnibus mulieribus perhibent consciam insidiarum fuisse. Ea quum maritum hac ipsa de re cum animo suo deliberantem offendisset, percontata, ecquid solicitus esset: posteaquam nullum responsum tulit, suspicata à Bruto sibi fidem non haberi propter infirmitatem corporis, ne quid forte quæstioni subiecta, [c] eique perferendæ impar, enuntiaret, magnam rem ausa est. Vt enim periculum sui ipsius faceret, possetne aduersum tormenta perdurare, vulnus clam femori suo ipsa inflixit: [d] quumque dolori non succumberet, contempto vulnere, ad Brutum progressa; Tu quidē, inquit, mi vir, quamuis animum meum arcani satis fidum custodem credebas, tamen communem hominum opinionem secutus, diffidebas corpori meo: ego autem hoc quoque taciturnitatem seruare posse deprehendi. His dictis, femur ei ostendit, causamque vulneris exposuit: proinde, inquit, audacter mihi occulta tua consilia aperi. neque enim adeo muliebri sum natura, vt me ad efferendum arcanum vel flamma, vel flagra, vel stimuli adigere possint. Quod si fidem mihi non habueris, nemo iam me vel Catonis esse filiam, vel tuam vxorem existimare debet, nisi mortem vitæ prætulero.

Quibus auditis Brutus, [f] virtutem mulieris admiratus, ipse quoque animo [inde]

a abutentes, libellos multos publice proponebant, quibus hunc Brutum non vere ab illo Bruti posteris ortum ferebant. Neque tantum hoc ex composito fiebat a pluribus, vt tamquam Brutum origine generis adtingens, ad consimilia quoque facinora excitaretur: sed etiam frequenter eum adpellabant, quum O Brute Brute exclamarent, & adicerent, Bruto sibi opus esse.
b Adscripserunt etiam ad tribunal eius (nam prætor erat. Et tribunal adpellatur, in quo quis sedens ius dicit) hæc verba: Dormis
c Vel inuita enuntiaret,
d quumque dolor non esset nimius,
f mulierem admiratus est, nec quidquam amplius eam celauit: sed ipse quoque animo confirmatus,

ταλαιπωρούμενοι, πολλὰ ἐξετίθεσαν, φημίζοντες αὐτὸν ψευδῶς ἀπόγονον ἐκείνου εἶναι· ἀμφοτέρους γὰρ τοὺς παῖδας τοὺς μόνους οἱ γενομένους μειράκια ἔτι ὄντας ἀπέκτεινε, καὶ οὐδὲ ἔγγονον ὑπελίπετο. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτό τε οἱ πολλοὶ, ὅπως ὡς καὶ γένει † προσήκοι αὐτῷ, ἐς ὁμοιότροπα ἔργα προαχθείη, ἐπλάττοντο· καὶ συνεχῶς ἀνεκάλουν αὐτὸν, ὦ Βροῦτε Βροῦτε ἐκβοῶντες· καὶ προσεπιλέγοντες, ὅτι Βρούτου χρῄζομεν. καὶ τέλος, τῇ τε παλαιοῦ Βρούτου εἰκόνι ἐπέγραψαν, ΕΙΘΕ ΕΖΗΣ· καὶ τῷ τούτου βήματι † ἐπέρριψαν, (ἐστρατήγει γὰρ † καὶ βῆμα καὶ τὸ τοιοῦτον ὀνομάζεται, ἐφ' οὗ τις † ἑζόμενος δικάζει) ὅτι ΚΑΘΕΥΔΕΙΣ Ω ΒΡΟΥΤΕ, ΚΑΙ ΒΡΟΥΤΟΣ ΟΥΚ ΕΙ. Ταῦτά τε οὖν αὐτὸν, ἄλλως τε καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἀντιπολεμήσαντα τῷ Καίσαρι, ἀνέπεισεν ἐπιθέσθαι οἱ, καίπερ εὐεργέτην μετὰ τοῦτο γενόμενον· καὶ ὅτι τοῦ Κάτωνος τοῦ Οὐτικησίου κληθέντος, (ὥσπερ εἶπον,) καὶ ἀδελφιδοῦς καὶ γαμβρὸς ἦν. καὶ μόνη γυναικῶν ἡ γαμετὴ αὐτοῦ ἡ Πορκία τὴν ἐπιβουλὴν, ὥς φασι, συνέγνω. Φροντίζοντι γάρ τι αὐτῷ περὶ αὐτῶν τούτων, ἐπιστᾶσα ἀνεπύθετο ὅ, τι συννοοῖτο· καὶ ἐπειδὴ μηδὲν ἀπεκρίνατο, ὑπώπτευσέ τε διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν ἀπιστεῖσθαι, μὴ ἄκουσά τι ἐκ βασάνων ἐξείπῃ· καὶ πρᾶγμα μέγα ἐτόλμησε· ὃν γὰρ μηρὸν ἑαυτῆς κρύφα κατέτρωσεν, ὅπως πειραθείη εἰ δύναιτο πρὸς αἰκισμοὺς ἀντικαρτερῆσαι· καὶ ἐπειδὴ μὴ περιήλγησε, κατεφρόνησε τοῦ τραύματος· καὶ προσελθοῦσα αὐτῷ ἔφη, Σὺ μὲν, ὦ ἄνερ, καίτοι τῇ ψυχῇ μου πιστεύων, ὅτι οὐδὲν ἐκλαλήσει, ὅμως ἠπίστεις τῷ σώματι· καὶ ἔπαθές γέ τι ἀνθρώπινον· ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο εὑρίσκω σιωπᾶν δυνάμενον. Ταῦτα εἰποῦσα, τόν τε μηρὸν ἐπέδειξεν οἱ, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ γεγονότος ἐκφήνασα, ἔφη, Λέγε νῦν θαρσῶν πάνθ' ὅσα συγκρύπτεις. ἐμὲ γὰρ οὐ πῦρ, οὐ μάστιγες, οὐ κέντρα ἀναγκάσει τι ἐκλαλῆσαι· οὐχ οὕτω γυνὴ γεγένημαι. ὥς, ἄν γε ἀπιστήσῃς μοι ἔτι, καλῶς ἔχει μοι τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν· ἢ μηκέτι με μηδεὶς μήτε Κάτωνος θυγατέρα, μήτε σὴν γυναῖκα νομιζέτω.

Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Βροῦτος ἐθαύμασε, καὶ οὐδὲν ἔτ' αὐτὴν ἀπεκρύψατο, ἀλλ' αὐτός τε ἐπὶ

† φοιτᾶν † ἐπέγραψαν † ἑζόμενος

ἐπὶ μᾶλλον ἐρρώσθη, καὶ ἐκείνῃ πάντα διηγήσατο. καὶ μετὰ τοῦτο τὸν Κάσσιον τὸν Γάιον, σωθέντα μὲν καὶ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, καὶ προσέτι καὶ στρατηγίᾳ τιμηθέντα, τῆς τε ἀδελφῆς αὐτοῦ ἄνδρα ὄντα, προσέλαβε· κἀκ τούτου καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς τὰ αὐτὰ σφίσι βουλομένους ἤθροιζον. καὶ ἐγένοντο μὲν οὐκ ὀλίγοι· ἐγὼ δὲ τὰ μὲν τῶν ἄλλων ὀνόματα οὐδὲν δέομαι καταλέγειν, ἵνα μὴ καὶ δι᾽ ὄχλου γένωμαι· τὸν δὲ δὴ Τρεβώνιον, τόν τε Βροῦτον τὸν † Δέκιον, ὃν καὶ Ἰούνιον ‡ Ἄλβιόν τε ἐπεκάλουν, οὐ δύναμαι παραλιπεῖν. πλεῖστα γὰρ καὶ οὗτοι εὐεργετηθέντες ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, καὶ (ὅ γε † Δέκιος καὶ ὕπατος ἐς τὸ δεύτερον ἔτος ἀποδεδειγμένος, καὶ τῇ Γαλατίᾳ τῇ πλησιοχώρῳ * προστεταγμένος) ἐπεβούλευσαν αὐτῷ. καὶ ὀλίγου γε ἐφωράθησαν, ὑπό τε τοῦ πλήθους τῶν συνειδότων, (καίτοι τοῦ Καίσαρος μήτε λόγον τινὰ περὶ τοιούτου τινὸς προσδεχομένου, καὶ πάνυ ἰσχυρῶς τοὺς ἐσαγγέλλοντάς τι τοιοῦτό τε που κολάζοντος) καὶ ὑπὸ τοῦ διαμέλλειν· αἰδοῦντό τε γὰρ αὐτὸν καὶ ὣς ἔχοντες, καὶ φοβούμενοι, καίπερ μηδεμιᾷ ἔτι φρουρᾷ χρωμένου, μὴ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων τῶν περὶ αὐτὸν ἀεί ποτε ὄντων φωραθῶσι, διῆγον· ὥστε καὶ κινδυνεῦσαι ἐλεγχθέντες ἀπολέσθαι. καὶ ἔπαθον ἂν τοῦτο, εἰ μὴ συνταχῦναι τὸ ἐπιβούλευμα καὶ ἄκοντες ἠναγκάσθησαν. λόγου γάρ τινος, εἴτ᾽ οὖν ἀληθοῦς εἴτε καὶ ψευδοῦς (οἷά που φιλεῖ λογοποιεῖσθαι) διελθόντος, ὡς τῶν ἱερέων τῶν πεντεκαίδεκα καλουμένων διαθροούντων, ὅτι ἡ Σίβυλλα εἰρηκυῖα εἴη, μήποτ᾽ ἂν τοὺς Πάρθους ἄλλως πως, πλὴν ὑπὸ βασιλέως, ἁλῶναι, καὶ μελλόντων διὰ τοῦτο αὐτῶν τὴν ἐπίκλησιν ταύτην τῷ Καίσαρι δοθῆναι ἐσηγήσασθαι· τοῦτό τε πιστεύσαντες ἀληθὲς εἶναι, καὶ ὅτι καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ὧνπερ καὶ ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος ἦν, ἡ ψῆφος, ἅτε καὶ περὶ τηλικούτου βουλεύματος, ἐπαχθήσοιτο, καὶ οὔτ᾽ ἀντειπεῖν τολμῶντες, οὔτε σιωπῆσαι ὑπομένοντες, ἔσπευσαν τὴν ἐπιβουλὴν, πρὶν καὶ ὁτιοῦν περὶ αὐτοῦ χρηματισθῆναι. ἐδέδοκτο δὲ αὐτοῖς, ἐν τῷ συνεδρίῳ τὴν ἐπιχείρησιν ποιήσασθαι. τόν τε γὰρ Καίσαρα, ἥκιστα ἐνταῦθ᾽ ὑποτοποῦντά τι πείσεσθαι, εὐαλωτότερον ἔσεσθαι, καὶ σφίσιν εὐπορίαν ἀσφαλῆ ξιφῶν ἐν κιβωτίοις ἀντὶ γραμματείων τινῶν ἐσκομισθέντων ὑπάρξειν· τούς τε ἄλλους οὐ δυνήσεσθαι, οἷά που καὶ ἀόπλους ὄντας, ἀμῦναι, προσεδόκων· εἰ δ᾽ οὖν τις καὶ τολμήσειέ που, ἀλλὰ τούς γε μονομάχους (οὓς πολλοὺς ἐν τῷ Πομπηίου θεάτρῳ,

† Δέκιμον · ‡ Ἀλβῖνόν τε · † Δέκιμος · * προστεταγμένος,

A de] magis confirmatus, totam rem cõiugi enarrauit: Caiumque postea Cassiũ, sororis suæ maritum, quem ipsum quoque Cæsar salute donatum prætura insuper ornauerat, aliosque nõnullos idem sentiẽtes sibi adiunxit: vt iam eorum, qui in Cæsaris necem cõspirassent, haud exiguus esset numerus. Ego autem cur cæterorum nominibus recensendis molestus esse debeam, non video: Trebonium tamen, ac D. Brutum, quem Iunium quoque, & Albinum vocauerunt, B silentio præterire non possum: qui summis à Cæsare affecti beneficiis, ac D. quidem Brutus consul etiam in ‡ secundum annum constitutus, tamen ei vitæ periculum crearunt. Parum abfuit, quin ipsorum consilia manifesta fierent, cum ob multitudinem consciorum, (quanquam Cæsar nullum de huiusmodi re indiciũ admittebat, deferentesque ad se id genus sermones magnis pœnis coercebat) tum ob cunctationem. quippe reuerebantur adhuc [tamen] Cæsarem: C ac tametsi nullis stipatoribus vtebatur, tamen metuentes [a] sibi ab iis, qui Cæsari semper aderant, rem extrahebant: vt iam discrimẽ ipsis impenderet, [b] ne manifesti [insidiarum] facti perirent. neque id effugissent, nisi præter animi sui sententiam coacti fuissent institutum accelerare. [c] Enimuero sparsus fuerat rumor, siue is verus fuit, siue (vti fieri plerũq; solet) confictus; sacerdotes, quos quindecim viros vocabãt, perhibere [ita] Sibyllæ vaticinio prædictũ esse, Parthos nisi à rege D subigi non posse: eos igitur quindecimviros de appellatione regis Cæsari tribuenda relaturos, quoniam id oraculum verum esse iudicarent: atque etiam magistratibus dicendam fore sententiam in tanta rei deliberatione. Itaque Brutus & Cassius (quia ipsi quoque magistratum gerebant) quum neque contradicere, neque tacere sibi integrum fore cernerent, insidias ante, quam de eo negotio quidquam statueretur, maturare decreuerunt. Proinde E curiam ad eam rem peragendam delegerunt. nam & Cæsarem, quim eo quidem loco minime aduersi quicquam metueret, insidiis opportuniorem futurum: & gladios [d] se facile habituros, qui in scriniis loco libellorum collocati importarentur: tum cæteros inermes non posse succurrere Cæsari sperabant: ac, si quis omnino id conatus esset, habituros se auxilium gladiatorum, quos multos in Pompeii theatro, [e] (à quo non

‡ in alterũ annum designatus, Galliaque propiori præfectus,

a sibi, ne de medio tollerentur ab iis, qui

b ne proditi perirent.

c Nam quum rumor quidam, siue verus, siue falsus, (vt fabula nonnunquam confingi solent) passim emanaret, quasi pontifices illi, dicti quindecimviri, palam perhiberent, Sybillam dixisse, nunquam Parthos aliter, quam à rege superari posse, quasi qui propterea de adpellatione regis Cæsari tribuenda relaturi essent: cũ hoc ipsum verũ esse persuasi, tũ etiam magistratibus, in quorũ numero Brutus & Cassius erant, impositũ iri necessitatem dicendæ in consultatione tã grauis sententiæ, tamque nec audentes contradicere, nec tacere sustinentes: insidias ante, quam de negotio quidquam statueretur, maturarunt. Proinde

d se tuto ac facile

e (illic enim degebant) tamquam in armis dimicaturos adornauerant. Et hi quidẽ, quum dies fatalis adpetiisset, in curiam

procul curia aberat) tanquam ad spectaculum exhibendum adornauerant. His constitutis, postquam dies rei destinata appetiit, in curiam conuenerunt, Cæsaremq; ad se vocauerunt. Cæsari insidias & vates denuntiabant, & insomnia. Ea enim nocte, quæ cædis eius diem præcessit, vxor eius domum suam corruisse, virumque à quibusdam confossum, in sinum suum confugere, [secundum quietem] [a] putauit. Cæsar in somnis sibi supra nubes sublimis ferri, ac Iouis dextram tangere visus est. præterea arma Martis, quę tunc secundum instituta maiorum apud ipsum, summum pōtificem, asseruabantur, noctu sonitum magnum ediderunt: foresque [b] cubiculi, sponte patuerunt. [c] hostiis, quæ eorum causa fiebant, litatum non est: aues etiam domo eum exire prohibuerunt. Id quoque post peractam cædem [d] in omen tractum est, quod sellam eius auream, quum venire cunctaretur ipse, [e] famulus curia extulit, existimans ea [f] posthac opus non futurum. His de causis moras faciente Cæsare, veriti conspiratores, ne dilato negotio (iam enim domi eam diem mansurus Cæsar ferebatur) insidiæ patefierent, ipsique deprehenderentur, [g] Decium Brutum, qui Cæsaris summus amicus habebatur, mittunt, qui eum in curiam adduceret. Is, eleuatis omnibus, quas Cæsar prætendebat, caussis, senatumque dicens magnopere eum cupere videre; Cæsarem, vt prodiret, permouit. Domo exeunte eo, statua quædam ipsius, in vestibulo posita, sponte decidit, ac comminuta est. Etenim erat omnino Cæsari ea die moriendum. Igitur neque hoc omine motus est, [h] neque insidias sibi has indicanti animum aduertit: oblatumque [i] sibi libellum, in quo omnia, quæ in ipsius perniciem erant præparata, accurate cōsignata erant, non legit; [k] rem non necessariam eo contineri putās. Erat omnino tanta animi fiducia, vt vati quoq;, qui iam ante ipsum, vt hanc diem caueret, monuerat, per [l] iocum diceret; Vbi ergo tuæ prædictiones? annon diem hanc, quam tu metuebas, me viuo adesse vides? isque aliud nihil [m] respondit, quam adesse quidem eam diem, non tamen prẹteriisse.

Vbi demū in curiam venit Cæsar, Antonium Trebonius extra curiā detinuit. Etsi enim statuerant, Antoniū quoq; Lepidumq; simul occidere; tamen, ne multitudine cæsorum calumniæ de se locum præ-

a videre visa est.
b cubiculi, in quo dormiebat, sponte
c hostia, quæ prodigiorum causa mactauit, nihil fauste portenderunt. Aues etiam, quibus auspicia captabat domo
d ad animum nonnulli accidit,
e adparitor
f ea non amplius opus fore.
g Decimū
h neque cuiquam insidias
i sibi à quodam libellū
k aliud quidpiam negotii non vrgentis eo contineri putāt. Ad summam, tanta erat animi fiducia.
l per irrisionem
m respondisse fertur,

A πρόφασιν ὡς καὶ ὁπλομαχίας τινὰς προπαρεσκευάσαντο) βοηθήσειν σφίσιν ἤλπιζον· ἐκεῖ γάρ που ηὐλίζοντο. καὶ οἱ μὲν, ἐπειδὴ ἡ κυρία ἧκεν, ἐς τὸ βουλευτήριον ἅμα [ὡς] συνελέγησαν, καὶ τὸν Καίσαρα παρεκάλουν. ἐκείνῳ δὲ προέλεγον μὲν καὶ μάντεις τὴν ἐπιβουλὴν, προέλεγε δὲ καὶ ὀνείρατα. ἐν γὰρ τῇ νυκτὶ, * ἐν ᾗ ἐσφάγη, ἥ τε γυνὴ αὐτοῦ τὴν οἰκίαν σφῶν συμπεπτωκέναι, καὶ τὸν ἄνδρα συντετρῶσθαί τε ὑπό τινων, καὶ ἐς τὸν κόλπον αὐτῆς † καταφυγεῖν ἔδοξε· καὶ ὁ Καῖσαρ, ἐπί τε τῶν νεφῶν μετέωρος αἰωρεῖσθαι, καὶ τοῦ B Διὸς χειρὸς ἅπτεσθαι. † πρὸς γὰρ, ὅπλα τὰ Ἄρεια παρ' αὐτῷ ποτε, ὡς καὶ παρὰ ἀρχιερεῖ, κατά τι πάτριον, κείμενα, ψόφον τῆς νυκτὸς πολὺν ἐπεποίησε· καὶ αἱ θύραι τοῦ δωματίου, ἐν ᾧ ἐκάθευδεν, αὐτόμαται ἀνεῴχθησαν. τά τε ἱερὰ, ἃ ἐπ' αὐτοῖς ἐθύσατο, οὐδὲν αἴσιον ἀπέφηνε. καὶ οἱ ὄρνιθες δι' ὧν ἐμαντεύετο, οὐκ ἐπέτρεπον αὐτῷ ἐκ τῆς οἰκίας ἀπελθεῖν. ἤδη δέ πως καὶ τὸ τοῦ δίφρου τοῦ ἐπιχρύσου, ἐνθύμιον μετά γε τὴν σφαγὴν ἐγένετο, ὅτι αὐτὸν ὁ ὑπηρέτης, βραδύνοντος τοῦ Καίσαρος, ἐξεκό- C μισεν ἐκ τοῦ συνεδρίου, νομίσας μηκέτ' αὐτοῦ χρείαν ἔσεσθαι. χρονίζοντος δ' οὖν διὰ ταῦτα τοῦ Καίσαρος, δείσαντες οἱ συνωμόται, μὴ ἀναβολῆς γενομένης (θρύλος γάρ τις διῆλθεν, ὅτι οἴκοι τὴν ἡμέραν ἐκείνην μενεῖ) τό, τε ἐπιβούλευμα σφίσι διαπέσῃ, καὶ αὐτοὶ φωραθῶσι, πέμπουσι τὸν Βροῦτον τὸν † Δέκιον, ὅπως (ὡς καὶ πάνυ φίλος αὐτῷ δοκῶν εἶναι), ποιήσῃ αὐτὸν ἀφικέσθαι. καὶ ὃς, τά τε προτεθέντα ὑπ' αὐτοῦ φαυλίσας, καὶ τὴν γερουσίαν σφόδρα ἐπιθυμεῖν ἰδεῖν αὐτὸν εἰπὼν, ἔπεισε προελθεῖν. καὶ τούτῳ εἰκὼν D αὐτοῦ τις, ἣν ἐν τοῖς προθύροις ἀνακειμένην εἶχε, κατέπεσεν ἀπὸ αὐτομάτου, καὶ συνεθραύσθη. ἀλλ' (ἔδει γὰρ αὐτὸν τότε μεταλλάξαι) οὐδὲν οὐδὲ τούτου ἐφρόντισεν· οὔτε τινὸς τὴν ἐπιβουλὴν οἱ μηνύοντος ἤκουσε. καὶ βιβλίον τι * παρ' αὐτοῦ λαβὼν, ἐν ᾧ πάντα τὰ πρὸς τὴν ἐπίθεσιν παρεσκευασμένα ἀκριβῶς ἐνεγέγραπτο, οὐκ ἀνέγνω· νομίσας ἄλλο τι αὐτὸ τῶν οὐκ ἐπειγόντων ἔχειν. τό, τε σύμπαν, οὕτως ἐθάρσει, ὥστε καὶ πρὸς τὸν μάντιν, τὸν τὴν ἡμέραν ἐκείνην φυλάξασθαί ποτε αὐτῷ προαγορεύσαντα, εἰπεῖν, † ἐπισκώπτων, Ποῦ δῆτα σοῦ τὰ μαν- E τεύματα; ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅτι ἡ ἡμέρα, ἣν ἐδεδίεις, πάρεστι, καὶ ἐγὼ ζῶ; κἀκεῖνος τοσοῦτον (ὥς φασι) μόνον ἀπεκρίνατο, ὅτι πάρεστιν, οὐδέπω δὲ παρελήλυθεν.

Ὡς δ' οὖν ἀφίκετό ποτε πρὸς τὸ συνέδριον, Τρεβώνιος μὲν Ἀντώνιον ἔξω που ‡ ἀπεδιέτριψεν· ἐβουλεύσαντο γὰρ καὶ τοῦτον, καὶ τὸν Λέπιδον ἀποκτεῖναι· φοβηθέντες δὲ μὴ καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀπολλυμένων διαβολη-

* ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ
† καταφυγὼν, ἰδεῖν ἔδοξε.
† ὅπλα, ἃ ἦσαν
† Δέκιμον,
† ἄλλου
† ἐπισκώπτων
‡ ἀπολαβὼν

ἐληλύθασιν, ὡς καὶ ἐπὶ δυναστείᾳ, ἀλλ' οὐκ ἐπ' ἐλευθερώσει τῆς πόλεως, ἣν προεβάλλοντο, τὸν Καίσαρα πεφονευκότες, οὐδὲ παρεῖναι τὸν Ἀντώνιον τῇ σφαγῇ αὐτοῦ ἠθέλησαν. ἐπεί γε Λέπιδος ἐξεστράτευτο, καὶ ἐν τῷ προαστείῳ ἦν. ἐκεῖνον μὲν δὴ Τρεβώνιος διελέγετο· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι τὸν Καίσαρα ἐν τούτῳ ἀθρόοι περιστάντες (εὐπρόσοδός τε γὰρ καὶ φιλοπροσήγορος ἐν τοῖς μάλιστα ἦν) οἱ μὲν ἐμυθολόγουν, οἱ δὲ ἱκέτευον δῆθεν αὐτὸν, ὅπως ἥκιστά τι ὑποτοπήσῃ. ἐπεί τε ὁ καιρὸς ἐλάμβανε, προσῆλθέ τις αὐτῷ, ὡς καὶ χάριν τινὰ γινώσκων, καὶ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὤμου καθείλκυσε, σημεῖόν τι τοῦτο κατὰ τὸ συγκείμενον τοῖς συνωμόταις αἴρων· κἀκ τούτου προσπεσόντες αὐτῷ ἐκεῖνοι πολλαχόθεν ἅμα, κατέτρωσαν αὐτὸν ὥσθ' ὑπὸ τοῦ πλήθους αὐτῶν μήτ' εἰπεῖν μήτε πρᾶξαί τι τὸν Καίσαρα δυνηθῆναι, ἀλλὰ συγκαλυψάμενον, σφαγῆναι πολλοῖς τραύμασι. ταῦτα μὲν τἀληθέστατα· ἤδη δέ τινες καὶ ἐκεῖνο εἶπον, ὅτι πρὸς τὸν Βροῦτον τὸν ἰσχυρῶς πατάξαντα ἔφη, καὶ σὺ τέκνον; θορύβου γενομένου πολλοῦ παρά τε τῶν ἄλλων τῶν τε ἔνδον ὄντων, καὶ τῶν ἔξωθεν † προσεστηκότων (πρός τε τὸ αἰφνίδιον τοῦ πάθους, καὶ ὅτι ἠγνόουν τούς τε σφαγέας καὶ τὸ πλῆθος, τήν τε διάνοιαν αὐτῶν) θορυβούμενοι, πάντες ὡς καὶ κινδυνεύσοντες ἐταράσσοντο, καὶ τοὺς προστυγχάνοντας σφίσιν ἐξεπλήσσον· σαφὲς μὲν οὐδὲν λέγοντες, αὐτὰ δὲ ταῦτα μόνον βοῶντες, φεῦγε, κλεῖε· φεῦγε, κλεῖε. καὶ αὐτὰ καὶ οἱ λοιποὶ παραλαμβάνοντες παρ' ἀλλήλων ὡς ἕκαστος διεβόων, καὶ τήν τε πόλιν θρήνων ἐπλήρουν, καὶ αὐτοὶ ἔς τε τὰ ἐργαστήρια καὶ ἐς τὰς οἰκίας ἐσπίπτοντες ἐκρύπτοντο. καίτοι τῶν σφαγέων ἔς τε τὴν ἀγορὰν, ὥσπερ εἶχον ὁρμησάντων, καὶ τοῖς τε σχήμασιν ἐνδεικνυμένων, καὶ προσεκβοώντων μὴ φοβεῖσθαι. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τοῦτό τε ἅμα ἔλεγον, καὶ τὸν Κικέρωνα συνεχῶς ἀνεκάλουν. ὁ δὲ ὅμιλος οὐδ' ἄλλως ἐπίστευε σφίσιν ἀληθεύειν, οὔτε ῥᾳδίως καθίστατο· ὀψὲ δ' οὖν ποτε καὶ μόλις, ὡς οὔτε τις ἐφονεύετο, οὔτε συνελαμβάνετο, θαρσήσαντες ἡσύχασαν. καὶ συνελθόντων αὐτῶν ἐς ἐκκλησίαν, πολλὰ μὲν κατὰ τοῦ Καίσαρος, πολλὰ δὲ καὶ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας οἱ σφαγεῖς εἶπον, θαρσεῖν τε σφᾶς, καὶ μηδὲν δεινὸν προσδέχεσθαι ἐκέλευον. οὔτε γὰρ ἐπὶ δυναστείᾳ, οὔτ' ἐπ' ἄλλῃ πλεονεξίᾳ οὐδεμιᾷ ἀπεκτονέναι αὐτὸν ἔφασαν, ἀλλ' ἵνα ἐλεύθεροί τε καὶ αὐτόνομοι ὄντες, ὀρθῶς πολιτεύωνται. τοιαῦτα ἄττα εἰπόντες, τοὺς μὲν πολλοὺς κατέστησαν, καὶ

† περιεστηκότων

A præberent, quasi non liberandæ vrbis, quod præ se ferebant, sed dominationis parandæ causa [a] negotium suscepissent, cōsiliū solius Cæsaris necandi prætulerūt, Antoniumque ei neci interesse noluerūt. Lepidus .n. apud exercitum in suburbio erat. reliqui Cæsari confertim circumfusi, (quippe is homo ad congressus colloquiaque facilis, vt quisquam alius, [natura] erat) omnis suspicionis tollendæ causa, alii confabulari, alii deprecari cœperunt. Postquam vero tempus rei a-B gendæ venit, quidam gratiarum agendarum causa accedens, togam Cæsari ab humero detraxit: (id enim signum conuenerat [a] inter eos vt daretur) cæteri vndique impetu facto [multis] [b] vulneribus confecerunt, propter instantem multitudinem neque loqui, neque agere quicquam valentem, sed veste capiti obducta ictibus se præbentem. Ita enim rei veritas habet. quanquam non desint, qui C Bruto violentam plagam inferenti dixisse ferant, Tu ne etiam fili? Ingenti autem tumultu [c] eorum, qui in curia erant, eorumque, qui extra eam stabant, quod ea cædes subito nemine expectante edita, & neque de percussoribus, neque de eorum numero consilioque constabat: omnes quasi in periculo futuros trepidatio incessit, obuiosque sibi iidem perterruerunt; nihil certi dicentes, atque hoc tantum clamantes, Fuge, claude; fuge, claude. Eum clamorem, alii ab aliis acceptum propagarunt: vrbeque luctu repleta, ipsi in officinas domosque confugientes, sese D abdiderunt: quanquam Cæsaris percussores recta in forum contenderant; & satis [c] cum habitu, tum vociferando ostendebant, nihil esse timendum: subindeque Ciceronem nomine vocabant. Cæterum plebs, quæ neque credebat vera eos loqui, neque sedari facile poterat, vix tandem, idque ægre admodum, quum neminem cædi, nemini manus iniici videret, animo recepto, [trepidandi tumultuandique fine facto,] conquieuit. Populo in concio-E nem congregato, cædis autores multis contra Cæsarem, ac pro statu reipublicæ populari verbis factis, bono animo ciues esse iusserunt, nihilque mali metuere. non enim Cæsarem à se ideo occisum, vt vel dominationem, vel commodum aliquod aliud proprium inde haberēt: sed vt libertate, legumque vsu restituto, respublica recte administrari posset. His verbis, eoque in primis, quod neminem

a Cæsarem occidissent, ne quidem eius cædi Antonium adesse voluerunt. Nam Lepidus quidem apud

a inter coniuratos

b ita vulnerarunt, vt præ ipsorum multitudine nec dicere, nec agere quidquam posset Cæsar, sed obuolutus multis vulnerib. iugularetur.

c tumultu ab aliis qui in curia erant, & ab iis, qui ante curiam foris stabant, certe; quod ea

c cum ipsi gestibus;

[quemquam] lædebant, multitudine pacauerunt: ipsi, ne vicissim aliorum insidiis impeterentur, in Capitolium, tanquam deos comprecaturi, concesserunt: ibique diem istam, noctemque, exegerunt. Sub vesperam alii quidā etiā, primarii viri, eodem se contulerunt: qui etsi † negotii huius participes minime fuerant, quia tamen laudari id factum videbant, in partem gloriæ & præmiorum, quę sperabantur, venire cupiebant. Sed iustissime euenit, vt in contrarium eis hoc consilium verteret. nam neque nomen huius facinoris,[a] à cuius communicatione omnino abfuerant, adepti sunt; & in eadem pericula, quæ percussores Cæsaris post sustinuerunt, ipsi quoque, vt insidiarum socii, peruenerunt. Hæc cernens Dolobella, ipse quoque cessandum sibi minime ratus, consulatum, quanquam is nondum ad ipsum pertinebat, inuasit: habitaque oratione quadam de re præsenti, in Capitolium ipse quoque adscendit.[b] Interim Lepidus iis, quæ acta essent, cognitis, noctu forum militibus occupauit, concionemque contra percussores Cæsaris sub auroram habuit. Antonius autem quanquam statim Cæsare occiso fugerat, proiectaque, quo facilius lateret, veste consulari, sese occuluerat ea nocte: tamen vbi percussores in Capitolio, Lepidum in foro esse intellexit, senatu in Telluris templum conuocato, de statu rerum præsenti retulit. ibi quum variæ, varie affectorum, sententiæ dicerentur; Cicero, cuius etiam autoritati obtemperatum est, in hæc verba disseruit.

In omnibvs ego, P. C. consultationibus neque gratiam spectandam, neque odia esse existimo; sed eam vnumquenque sententiam debere dicere, quam ipse optimam esse censeat. Quippe iniquum fuerit, quum prætores consulesque nostros omnia ex pręscripto rectæ rationis agere iubeamus,[c] iisque etiam fortuna præstanda sit, si quid minus recte gesserint; nos in deliberando, vbi suam quilibet sententiam in sua potestate omnino habet, priuatarum cupiditatum causa commodum reipublicæ prodere. His ego de causis, quum arbitrer semper nobis in consilio capiendo æquitatis rationem habēdam esse, id eo magis in præsenti negotio nobis faciendum cēseo: in quo video nos, si omissis non necessariis rebus concordiam seruemus, saluti nostræ consulere, aliosq; etiam nolētes nobis coniungere posse. * vereor aūt, ne

† insidiarū participes

a in cuius societatem ipsi non venerant,

b Hoc rerum statu Lepidus iis,

c & ab iis etiam successuum rationem exigamus; nos iis

A μάλισθ' ὅτι οὐδένα ἠδίκησαν· αὐτοὶ δὲ δή, φοβούμενοι καὶ ὥς, μή τις σφίσιν ἀντεπιβουλεύσῃ, ἀνῆλθον ἐς τὸ Καπιτώλιον, ὡς καὶ τοῖς θεοῖς προσευξόμενοι, καὶ ἐκεῖ τήν τε ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἐνδιέτριψαν. καὶ αὖθις καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν πρώτων, ἀφ' ἑσπέρας, τῆς μὲν ἐπιβουλῆς οὐ συμμετασχόντες, τῆς δὲ ἀπ' αὐτῆς δόξης, ὡς καὶ ἐπαινουμένους σφᾶς ἑώρων, καὶ τῶν ἄθλων ἃ προσεδέχοντο, μεταποιησόμενοι, συνεγένοντο. καὶ συνέβη γε αὖθις ἐς τοὐναντίον τὸ πρᾶγμα δικαιότατα προχωρῆσαι. οὔτε γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ ἔργου (ἅτε καὶ μηδὲν αὐτοῦ προσκοινωνήσαντες) ἔλαβον, καὶ τοῦ κινδύνου τοῦ τοῖς δράσασιν αὐτὸ συμβαίνοντος, ὡς καὶ † ἐπιβουλεύσαντες σφίσι, μετέσχον. ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ Δολοβέλλας, οὐδ' αὐτὸς ἠξίου τὴν ἡσυχίαν ἄγειν· ἀλλ' ἔς τε τὴν ὕπατον ἀρχὴν, καίπερ μηδέπω οἱ προσήκουσαν, ἐσῆλθε, καὶ δημηγορήσας τι περὶ τῶν παρόντων, ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀνέβη. τούτων δὲ ἐνταῦθα ὄντων, ὁ Λέπιδος, μαθὼν τὰ γεγενημένα, τήν τε ἀγορὰν μετὰ τῶν στρατιωτῶν τῆς νυκτὸς κατέλαβε, καὶ κατὰ τῶν σφαγέων ἅμα C ἕῳ ἐδημηγόρει. ὁ δὲ οὖν Ἀντώνιος, καίτοι παραχρῆμα μετὰ τὸν τοῦ Καίσαρος θάνατον φυγὼν, καὶ τήν τε ἐσθῆτα τὴν ἀρχικὴν, ὅπως διαλάθῃ, ῥίψας, καὶ τὴν νύκτα κρυφθεὶς, ὅμως ἐπειδὴ τούς τε σφαγέας ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, καὶ τὸν Λέπιδον ἐν τῇ ἀγορᾷ ὄντα ᾔσθετο, τήν τε γερουσίαν ἐς τὸ τῆς Γῆς τέμενος ἤθροισε, καὶ γνώμας περὶ τῶν παρόντων προετίθηκε. καὶ εἶπον ἄλλοι τε ἄλλα, ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἐγίνωσκε, καὶ ὁ Κικέρων τάδε· οἷσπερ καὶ ἐπείσθησαν.

D

" Ἀεὶ μὲν ἔγωγε οἶμαι χρῆναι μηδένα μηδενὸς χάριν, μήτε πρὸς φιλονεικίαν λέγειν, ἀλλ' ὃ βέλτιστον ἕκαστος εἶναι νομίζει, τοῦτ' ἀποφαίνεσθαι. δεινὸν γάρ, εἰ τοὺς μὲν στρατηγοῦντας τούς θ' ὑπατεύοντας πάντα ἀπ' ὀρθῆς τῆς διανοίας ποιεῖν ἀξιώσομεν, κἂν ἄρα πως σφαλῶσιν, εὐθύνας παρ' αὐτῶν καὶ τῆς τύχης ἀπαιτήσομεν· ἐν E δὲ δὴ τῷ βουλεύεσθαι, ἐν ᾧ κυριώτατοι τῆς ἡμετέρας αὐτῶν γνώμης ἐσμὲν, τὰ κοινῇ συμφέροντα τῶν ἰδίων ἕνεκα πλεονεξιῶν προησόμεθα. ἀεὶ μὲν δὴ διὰ ταῦτα, ὦ πατέρες, πάντα ἁπλῶς καὶ δικαίως ἡγοῦμαι δεῖν ἡμᾶς συμβουλεύειν ὑμῖν· μάλιστα δὲ ἐν τοῖς παροῦσι πράγμασιν, ἐν οἷς ἂν μηδὲν πολυπραγμονήσαντες ὁμονοήσωμεν, αὐτοί τε σωθησόμεθα, καὶ τοὺς ἄλλους ἄκοντας περιποιήσομεν. * * δέδοικα δέ, μὴ κα-

† συνεπιβουλεύσαντες

„ μὴ κακῶς· δυσχερὲς δ' οὐδὲν, ἀρχόμενος τῶν λόγων, εἰπεῖν βούλομαι. πρότερον μὲν γὰρ οὐκ ὀλίγον ἐξ οὗ χρόνου οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες, καὶ τῆς πολιτείας ἐγκρατεῖς ὡς τὸ πολὺ ἐγίγνοντο, ὥστ' αὐτοὶ ὅ, τι δεῖ βουλεύεσθαι ὑμῖν ἐπιτάττειν, ἀλλ' οὐχ ὑμᾶς ὅ, τι χρὴ πράττειν ἐκείνους, προσκοπεῖν· νῦν δ' ἐς τοῦτο καιροῦ πάνθ' ὡς εἰπεῖν τὰ πράγματα πάρεστιν, ὥστε ἐφ' ὑμῖν τε αὐτὰ εἶναι, καὶ ἐς ὑμᾶς ἀνακεῖσθαι· καὶ παρ' ὑμῶν ἤτοι τὴν ὁμόνοιαν, καὶ μετὰ ταύτης τὴν ἐλευθερίαν, ἢ στάσεις καὶ πολέμους ἐμφυλίους αὖθις, καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ δεσπότην λαβεῖν. ὅ, τι γὰρ ἂν τήμερον ψηφίσησθε, τούτῳ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἀκολουθήσουσι. τούτων οὖν οὕτως (ὥς γε ἐμαυτὸν πείθω) ἐχόντων, φημὶ δεῖν ἡμᾶς τὰς μὲν πρὸς ἀλλήλους ἔχθρας, ἢ φιλονεικίας, ἢ ὅπως ἄν τις αὐτὰς ὀνομάσῃ, καταλύσασθαι, πρὸς δὲ δὴ τὴν παλαιὰν ἐκείνην εἰρήνην καὶ φιλίαν καὶ ὁμόνοιαν ἐπανελθεῖν· ἐνθυμηθέντας τοῦτό γε, εἰ μηδὲν ἄλλο, ὅτι τέως μὲν ἐκείνως ἐπολιτευόμεθα, καὶ χώρας καὶ πλούτους καὶ δόξας καὶ συμμάχους ἐκτησάμεθα· ἀφ' οὗ δὲ ἐς τὰ πρὸς ἀλλήλους κακὰ προήχθημεν, οὐχ ὅσον οὐκ ἀμείνους, ἀλλὰ καὶ πολὺ χείρους ἐγενόμεθα. καὶ ἔγωγε τοσοῦτον δέω νομίζειν ἄλλο τι σῶσαι ἂν ἔν γε τῷ παρόντι τὴν πόλιν, ὥστ' ἂν μή τι τήμερον, καὶ ἤδη γε ὅτι τάχιστα προβουλεύσωμεν, οὐδ' ἀναλαβεῖν δυνησόμεθα. σκοπεῖτε δὲ ὡς ἀληθῆ λέγω, πρός τε τὰ παρόντα ἀπιδόντες, καὶ τὰ ἀρχαῖα ἀναλογισάμενοι. ἢ οὐχ ὁρᾶτε μὲν τὰ γιγνόμενα, καὶ ὅτι διαιρεῖταί τε καὶ διέσπασται ὁ δῆμος αὖθις; καὶ οἱ μὲν ταῦτα, οἱ δὲ ἐκεῖνα προαιρούμενοι, διχῇ τε ἤδη νενέμηνται, καὶ διχῇ στρατοπεδεύονται· καὶ οἱ μὲν τὸ Καπιτώλιον προκατειλήφασιν, ὥσπερ τινὰς Γαλάτας φοβούμενοι· οἱ δὲ ἐκ τῆς ἀγορᾶς πολιορκεῖν αὐτοὺς παρασκευάζονται, καθάπερ Καρχηδόνιοί τινες, ἀλλ' οὐ Ῥωμαῖοι καὶ αὐτοὶ ὄντες; οὐκ ἀκούετε δὲ, ὅτι καὶ πρότερον πολλάκις, διχογνωμονησάντων τινῶν, ὥστε καὶ τὸν Ἀβεντῖνον ποτὲ, καὶ τὸ Καπιτώλιον, ἔστι δ' οὓς αὐτῶν καὶ τὸ ἱερὸν ὄρος καταλαβεῖν, ὁσάκις μὲν ἐπὶ τοῖς ἴσοις, ἢ καὶ βραχύ τι συγχωρήσαντες οἱ ἕτεροι τοῖς ἑτέροις κατηλλάγησαν, μισοῦντές τε ἀλλήλους εὐθὺς ἐπαύσαντο, καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ τὸ λοιπὸν τοῦ χρόνου διήγαγον οὕτως, ὥστε καὶ πολλοὺς καὶ μεγάλους πολέμους κοινῇ κατορθῶσαι; ὁσάκις δὲ δὴ πρὸς φόνους καὶ σφαγὰς ἐχώρησαν, (οἱ μὲν δικαιώσει τοῦ ἀμύνεσθαι τοὺς προϋπάρξαντας, οἱ δὲ καὶ φιλονεικίᾳ τοῦ μηδενὸς ἐλαττοῦσθαι δοκεῖν, ἀπατηθέντες)

A ne male: sed initio orationis nolo quicquam durius dicere. Superioribus quidem temporibus aliquandiu is fuit reipublicæ status, vt eam ii, qui plurimum armis possent, obtinerent: ipsi nobis, quid decernendum esset, præscriberent; non nos, quid ipsis agendum esset, prospiceremus. Nunc eo res redierunt, vt in nostra sint omnia potestate, penesque nos sit arbitrium, aut concordiam, cumque ea libertatem; aut dissensiones iterum, ac ciuilia bella, dominumque exin- B de deligendi. Id enim senatusconsultum, quod hodie facietis, omnes etiam alii sequentur. Quæ quum, vt quidem mea fert sententia, ita sese habeant; censeo nobis omnibus inuicem, inimicitiis ac contentionibus, aut quicquid id tandem mali est, omissis ad pristinam illam pacem, amicitiam, concordiamque redeundum esse: id certe, si nihil aliud præterea, expendentibus, quod quandiu his C vsi sumus in republica procuranda, regiones, diuitias, gloriam, sociosque nobis parauimus: postquam ad intestinas clades deuenimus, non modo nihil nostris rebus accessisse, sed longe omnia deteriora facta. Tantum vero abest, vt ego aliquid aliud esse existimem, quod in præsentia salutem vrbi afferre possit; vt, nisi nos concordiæ autores cito, adeoque iamiam fiamus, restitui vrbem in integrum non posse iudicem. Vera autẽ esse, quæ dico, ita cognoscetis; si & præsentem cõditionem inspexeritis, & antiqua memoria repetieritis. Nonne enim [a] videtis, populum iterum diuidi, diuelli- D que; aliosq; hæc, alios diuersa sentientes, in duas iam diuisos partes, bina castra habere? atque hos quidem Capitolium occupasse, quasi terrore à Gallis impendẽte: alios in foro se ad oppugnandum Capitolium parare, quasi Carthaginenses [ipsi,] ac non etiam Romani essent? Nõne audistis, vt prius quoque sæpius dissensionibus coortis, alii Auentinum, ac Capitolium, alii Sacrum mõtem tenuerint? ‡ Atqui hi, quoties æquis conditionibus, E aut alteri alteris modicum quicquam de suo iure concedentes in gratiam rediissent, statim odiorum fine facto, reliquum temporis in pace & concordia [b] exegerunt: ita vt multa magnaque bella communi opera feliciter [c] confecerint: quoties autem ad cædes peruenissent, alteri, acceptas iniurias vlciscendi cupiditate: alteri, ne qua in re inferiores fuisse viderentur, contendendi studio decepti,

[a] Videtis, quid agatur, & populum
‡ Utique &
[b] exegerint.
[c] confecerint.

a nihil vnquam boni secutum fuerit.

[a] nihil vnquam commodum ipsis euenit. A Quorsum enim attinet Valerium, Horatium, Saturninum, Glauciam, Gracchosque vobis, ex æquo hæc mecum cognoscentibus, pluribus verbis commemorare? Quæ quum exempla non peregrina, sed domestica habeatis; ne cunctemini ista quidem imitari, hæc vero vitare: sed quum res ipsa euentum consiliorum vestrorum comprobatum vobis exhibeat, non iam orationem meam, quasi nuda verba, considerate; sed ita accipite, vt quæ reipublicæ ex vsu sint, ac ipsa iam re se probent. B neque enim spem incertam cogitatione quadam dubia consectandam, sed certitudinem consiliorum, fidei quodam quasi vadimonio confirmatam, animo præcipiendam habetis. Ac tametsi quid vobis in deliberando sit sequendum, à domesticis maiorum nostrorum (quemadmodum dixi) exemplis petere potestis, vt mihi † extraneis documentis vtendum esse non ducam: tamen quum infinita in medium possim adducere, vnum commemorabo optimæ antiquissimæque vrbis, a qua C etiam petere leges certas maiores nostri non dedignati sunt: quod turpe vtique sit futurum, nos, qui tantum viribus atque iudicio Athenienses præstamus, in capiendo consilio ab iis superari. Hi vero (de re nota loquor) olim dissidiis ciuilibus agitati, atque in bello a Lacedæmoniis attriti, subque ciuium potentiorum tyrannidem redacti, non ante exitum suis calamitatibus inuenerunt; quam pacificatione composita, memoriam omnium malorum, quæ D passi erant plurima à se inuicem, ac grauissima, abolerent: ita vt iniuriam acceptam non modo iure persequi, sed ne reminisci quidem vlli liceret. Postquam ita resipuerunt, non a tyrannide modo & discordiis liberati sunt, sed cæteris etiam rebus secundis vsi, vrbem suam [b] recuperarunt, denique sæpenumero salutem perniciemque ipsorum Lacedæmoniorum, Thebanorumque, E in sua manu positam habuerunt. Quod si ii, qui custodibus captis ex Piræo in vrbem venerunt, de vrbis habitatoribus vindictam sumere voluissent ob acceptas iniurias, facinus fortassis causam satis honestam habens perpetrassent, mala tamen & intulissent multa, & accepissent. Nam quemadmodum iis præter suam spem superiores facti fuerant, ita fieri poterat, vt rursus inopinato succumberent. Nam in id quidem genus rebus nul-

† peregrinis

b recuperarunt, Græcorum principatum sibi vindicarunt, ac denique

A οὐδὲν πώποτε χρηστὸν ἐγένετο; τί γὰρ δεῖ πρὸς ὑμᾶς ἤδη ἧττον † ὑμᾶς εἰδότας, τὸν Οὐαλλέριον, τὸν Ὁράτιον, τὸν Σατορνῖνον, τὸν * Γλαυκίαν, τοὺς Γράκχους λέγοντα διατρίβειν; τοιαῦτ' οὖν παραδείγματα, καὶ ταῦτα οὐκ ἀλλότρια, ἀλλ' οἰκεῖα ἔχοντες, μὴ μελλήσητε τὰ μὲν ζηλῶσαι, τὰ δὲ φυλάξασθαι· ἀλλ' ἅτε ἀπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὴν πεῖραν τῆς ἐκβάσεως ὧν βουλεύεσθε, παρειληφότες, μηκέτι τοὺς ἐμοὺς λόγους, ὡς καὶ ῥήματα, διασκοπεῖτε, ἀλλὰ τῷ κοινῷ διαφέροντα, ὡς καὶ ἐν τῷ ἔργῳ ἤδη ὄντα, θεωρεῖτε. B οὐδὲ γὰρ ἀσαφεῖ τινὶ ἐνθυμήσει τὰ φανὲς τῆς ἐλπίδος ἀναρρίψετε, ἀλλ' ἐχεγγύῳ πίστει τὸ βέβαιον τοῦ λογισμοῦ περιποιήσετε. ὑπάρχει μὲν οὖν ὑμῖν τοῦθ' ὅπερ εἶπον, οἴκοθεν καὶ παρὰ τῶν προγόνων λαβοῦσιν, ὀρθῶς βουλεύσασθαι. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ξενικοῖς παραδείγμασι χρῆσθαι ἠθέλησα, μυρία ἂν εἰπεῖν ἔχων· ἓν δ' οὖν ὅμως τῆς ἀρίστης καὶ ἀρχαιοτάτης πόλεως, παρ' ἧς οὐδ' οἱ πατέρες ἡμῶν ἐπαγαγέσθαι τινὰς νόμους ἀπηξίωσαν, παρέξομαι. καὶ γὰρ αἰσχρὸν ἂν εἴη τοσοῦτον ἡμᾶς καὶ τῇ ῥώμῃ καὶ τῇ γνώμῃ τῶν C Ἀθηναίων ὑπερέχοντας, χεῖρον αὐτῶν βουλεύσασθαι. ἐκεῖνοι τοίνυν (λέγω δὲ ὃ πάντες ἴστε) στασιάσαντές ποτε, καὶ ἐκ τούτου καὶ ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων καταπολεμηθέντες, καὶ ὑπὸ τῶν δυνατωτέρων πολιτῶν τυραννηθέντες, οὐ πρότερον ἀπηλλάγησαν τῶν κακῶν, πρὶν συνθέσθαι καὶ διομολογήσασθαι, τῶν τε συμβεβηκότων σφίσι, πολλῶν που καὶ δεινῶν ὄντων, ἐπιλήσεσθαι, καὶ μηδὲν τὸ παράπαν ὑπὲρ αὐτῶν μήτε ἐγκαλέσειν ποτέ, μήτε μνησικακήσειν τινί. D τοιγάρτοι συμφρονήσαντες οὕτως, οὐχ ὅτι τυραννούμενοι καὶ στασιάζοντες ἐπαύσαντο, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν εὐθηνήσαν· καὶ τὴν πόλιν ἀνεκτήσαντο· καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀρχῆς ἀντεποιήσαντο· καὶ τέλος, κύριοι καὶ σῶσαι καὶ ἀπολέσαι καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους αὐτοὺς καὶ τοὺς Θηβαίους πολλάκις ἐγένοντο. καίτοι εἰ ἐτεθελήκεσαν ἐκεῖνοι οἱ τὴν Φυλὴν E καταλαβόντες, καὶ ἐκ τοῦ Πειραιῶς κατελθόντες, τιμωρήσασθαι τοὺς ἐκ τοῦ ἄστεος ὑφ' ὧν ἠδίκηντο, εὔλογον μὲν ἂν πρᾶγμα πεποιηκέναι ἐδεδόκεσαν, πολλὰ δ' ἂν καὶ ἐδεδράκεσαν κακά, καὶ ἐπεπόνθεσαν. ὥσπερ γὰρ κρείττους αὐτῶν παρὰ τὴν ἐλπίδα ἐγένοντο, τάχ' ἂν τι καὶ ἠλαττώθησαν αὖθις. οὐ γάρ ἐστιν ἐν τοῖς

† ἄδεται ὑμᾶς

* Γλαυκίαν

» τοῖς τοιούτοις βέβαιον οὐδέν, οὔτε ἐξ ὧν ἰσχύει τις, προσ-
» επεκράτησεν· ἀλλὰ πάμπολλοι μὲν θαρσοῦντες
» ἐσφάλησαν, πάμπολλοι δὲ ζητοῦντες ἀμύνασθαί τι-
» να, προσαπώλοντο. οὔτε γὰρ τὸ πλεονεκτούμε-
» νον ἔν τινι, πάντως ἀτυχεῖ, διότι καὶ ἀδικεῖται· οὔ-
» τε τὸ δυνάμει προέχον, πάντως κατορθοῖ, διό-
» τι καὶ † προσοίκει. ἀλλ' ἀμφότερα ἀπὸ τῆς ἴσης
» καὶ τῷ παραλόγῳ τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ τῷ ἀστα-
» θμήτῳ τῆς τύχης ὑποκείμενα, καὶ τὴν ῥοπὴν
» πολλάκις οὐ πρὸς τὸ σφέτερον ἐλπὶ, ἀλλὰ
» πρὸς τὸ ἀδόκητον ἐκείνων λαμβάνει. ὅθεν ἔκ τε
» τούτων καὶ ἐκ τῆς φιλονεικίας, (δεινὸν γάρ ἐστιν
» ἄνθρωπος ἀδικηθεὶς, ἢ νομίσας γε ἀδικεῖσθαι)
» ὑπὲρ δύναμιν θρασύνεσθαι. καὶ πολλοὶ πολ-
» λάκις καὶ παρὰ τὴν ἰσχὺν ἐπαίρονται διακιν-
» δυνεύειν, ὡς καὶ κρατήσοντες, ἢ οὔτι γε καὶ ἀναι-
» μωτὶ διαλλούμενοι. καὶ οὗτοι τὰ μὲν, νικῶντες,
» τὰ δὲ, ἡττώμενοι, καὶ ‡ ποτὲ μὲν ἀντεπικρατοῦντες,
† ποτὲ δὲ ἀντελαττούμενοι, οἱ μὲν πασσυδὶ συναπ-
» όλλυνται, οἱ δὲ τὴν Καδμείαν λεγομένην νίκην
» νικῶντες τυγχάνουσι· καὶ ἐν τῷ χρόνῳ, ὅτ' οὐδὲν
» ὄφελός ἐστιν, αἰσθάνονται ὅτι κακῶς ἐβουλεύσαν-
» το. καὶ ὅτι ταῦθ' οὕτως ἔχει, καὶ ὑμεῖς ἔργῳ μεμα-
» θήκατε. σκοπεῖτε δέ. ἴσχυσέ τινα χρόνον ἐν τοῖς στα-
» σιωτικοῖς ὁ Μάριος, εἶτ' ἐκπεσὼν, καὶ δύναμιν
» ἀθροίσας, ἴστε οἷα εἰργάσατο. ὁμοίως ὁ Σύλλας
» (ἵνα μὴ τὸν Κίνναν, μηδὲ τὸν Κάρβωνα, μηδὲ τοὺς
» ἄλλους τοὺς διὰ μέσου καταλέγω) δυνηθεὶς τὴν
» προτέραν, εἶτ' ἐλαττωθεὶς ἔπειτα δυναστεύσας,
» οὐδὲν ὅ, τι οὐχὶ τῶν δεινοτάτων ἔπραξε. τί γὰρ
» δεῖ τὸν Μάριον τὸν δεύτερον, ἢ τὸν Κίνναν αὖ τὸν, ἢ
» τὸν Κάρβωνα ὀνομάζειν; μετὰ ταῦτα Λέπιδος ἰδίαν
» τε τινὰ, ὡς δὴ καὶ τούτοις ἐπεξιὼν, στάσιν ἤγειρε, καὶ
» πᾶσαν ὀλίγου τὴν Ἰταλίαν ἐτάραξεν. ὡς δ' ἀ-
» πηλλάγημεν ποτὲ καὶ τούτου, μέμνησθε ὅσα αὖ καὶ
» οἷα τε τοῦ Σερτωρίου, καὶ πρὸς τῶν ἄλλων τῶν
» μετ' αὐτοῦ φυγόντων ἐπάθομεν. τί δ' ὁ Πομπή-
» ιος, τί δ' ὁ Καῖσαρ αὐτὸς οὗτος; (ἵνα μηδὲν ἐνταῦ-
» θα μήτε τοῦ Κατιλίνου, μήτε τοῦ Κλωδίου μνη-
» μονεύσω) οὐ πρότερον ἐπολέμησαν ἀλλήλοις, καὶ
» ταῦτα συγγενεῖς ὄντες; ἔπειτα μυρίων κακῶν οὐ
» μόνον τὴν πόλιν ἡμῶν, ἢ καὶ τὴν λοιπὴν Ἰτα-
» λίαν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, τὴν οἰκουμένην
» ἐνέπλησαν; ἆρ' οὖν μετά τε τὸν Πομπηΐου θά-
» νατον, καὶ τὸν πολὺν ἐκεῖνον τῶν πολιτῶν ὄλε-
» θρον, ἡσυχία τις ἐγένετο; πόθεν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ.
» οἶδε δὲ ἡ Ἀφρικὴ, οἶδεν ἡ Ἰβηρία τὸ πλῆθος τῶν ἑ-
» κατέρωθι ἀπολομένων. τί οὖν; ἐπί γε τούτοις
εἰρήνη-

Margin: † σοίκω; ‡ ποτὶ; †, ποτὶ

A bus nulla inest constantia: nec qui semel præualuit, victoria omnino potitus est: sed multi, quum suis rebus confiderent, in calamitatem inciderunt: multi vlcisci alios cupientes, ipsi vna perierunt. Neque enim [a] qui rebus aduersis premuntur, quantumuis iniuriis aliorum sint expositi, semper eam sortem perferunt: [b] neque potentia, vtcunque aliquandiu perduret, semper prospero successu vtitur: sed vtrunque inopinatæ humanarum rerum vicissitudini, fortunæque inconstantiæ obnoxium, sæpenumero non pro sua spe, sed improuisa horum B mutatione, momenta accipit. His igitur de causis, atque ex studio contendendi, (vehemens enim est omnis homo, quum vel affectus est iniuria, vel affectum se esse putat) quidam supra vires suas audacia efferūtur, [c] & vltra quàm robore suo possint, decertandi studio flagrant: aut superaturos se sperantes, aut certe nō sine clade inimici perituros. Atque hi quidem modo vincentes, modo victi, [d] alternisque clades accipientes edentesque, partim penitus pereunt, par- C tim [misera, atque] (vt prouerbio dicitur) Cadmea victoria potiuntur; tuncque demum sentiunt se male de rebus suis statuisse, quum id nihil iam prodest. Quod ita se habere, res ipsa vos etiam docuit. atque agedum considerate. Aliquandiu in ciuilibus seditionibus Marius præualuit: deinde profligatus, copiis iterum coactis quid egerit, satis vobis liquet. Similiter Sylla, (vt Cinnam, Carbonemque, & reliquos, qui in medio fuerunt, præteream) quum primo potentia præstaret, post su- D peratus, iterum dominatione potitus, nihil crudelitatis sibi reliquum fecit. ne quid iam de Mario iuniore, Cinna, Carboneve dicam. Post hos Lepidus quasi vindictam de his sumpturus, peculiarem ipse seditionem excitauit, vniuersamque propemodum Italiam conturbauit. Postquam hoc quoque exonerati sumus, nostis quot quantisque nos incommodis Sertorius, reliquique exules cum eo affecerint. Iam, vt Catilinam Clodiumque taceam, nonne Pompeius, ipseque Cæsar E primo bellum alter alteri fecerunt, ne affinitate quidem eos inhibente? deinde innumeris miseriis non vrbem modo, reliquamue Italiā sed totum fere orbē terrarū impleuerunt? Mortēne igitur Pōpeii, ingentemque ciuium istam cladem, quies [e] excepit? minime vero: quum & Africa, & Hispania consciæ sint multitudinis eorum, ‡ qui ibi occubuerūt. Quid

Margin notes:
[a] qui conditione deteriori sunt in aliquare. propterea quod iniuriis
[b] neq; qui potestate supra ceteros eminent propterea semper successib. prosperis vtuntur, q alios antecellant: sed ex æquo vtrumque
[c] multique multoties et iam vltra sumet robur semet extollunt in adeundis periculis, tanquā victoria potituri, vel saltem non sine sanguine parituri.
[d] ac nonnunquam vicissim superiores, vicissimque inferiores partim
[e] quies excepit? vndenā minime vero:
‡ qui vtrimque occubuerunt. Quid igitur? an secundū hāc pacē manifestimus: at quomodo? quum ipse Cæsar ita ne catus taceat, occupatū sit Capitolium, forum armis, vrbs vniuersa terrore repleta sit.

quod ne sic quidem pacatæ sunt res? Iacet enim Cæsar ita interfectus, occupatum est Capitolium, forum armis repletum est, terror vrbem occupauit. Ita vbi ciues seditiones mouere inceperunt, vimque vi vlcisci student, neque æquitate humanitateve vindictam, sed cupiditate armorumque licentia metiuntur, necessario calamitates quasi orbe quodam semper reuoluuntur, continentique successione mala malis redduntur. [a] Res enim secundæ in libidinem mortalibus exundant, vt nullum cupiditatibus modum statuant: contra, calamitatibus pressos ira malorum exagitat, vt quum non confestim perierint, vlcisci eos, à quibus afflicti sunt, concupiscant; donec animum suum exsatient. Reliqua multitudo, [b] etiamsi nullam rerum societatem cum his contraxerit, tamen oppressorum misericordia, metuque eiusdem sortis, odioq; eius, quæ præualuit, ac spe eiusdem licentiæ adipiscendæ, miseris opitulatur. Ita fit, vt ii quoque ciues, qui neutram partem ante sequebantur, in seditionis partem ipsi quoque [c] alliciantur; aliique subinde aliis, sub specie vltionis, (quam semper ii, qui oppressi sunt, exigunt) in vindicandis iniuriis succedant; idque malum, quasi legitimum iam in orbem recurrat. quibus vicibus quum alii alias priuati pereant, ipsam interim rempublicam omnes ex æquo pessundant. Annon videtis, quanto temporis spatio nos inuicem bello ciuili attriuerimus, quot & quanta [d] mala exhauserimus? aut quod tandem indignum facinus à nobis prætermissum est? Quis enim numerum inire possit eius pecuniarum multitudinis, quã quum sociis ademissemus, deos despoliassemus, ipsi supra quam facultates nostræ ferrent, contulissemus, contra nos inuicem impendimus? Quis rationem subducere queat eius virorum multitudinis, quæ periit, non quidem reliquorum istorum, quorum summa inuestigabilis est, sed equitũ senatorumque quorum, vnusquisq; bellis exteris vel viuens vel moriens vniuersam ciuitatem seruare potuisset? Quot enim Curtii Decii, Fabii, † Marcelli, Scipiones occubuerunt? non profecto vt Samnites, Latinos, Hispanos, Carthaginenses ve, profligarent, ‡ sed vt ipsi [pariterque victores] interirent. Ac quanuis vel maxime lugendi sunt nobis ii, qui in armis ceciderunt; tamen est, cur æquiore animo eorum sit ferendus interitus. volentes enim (si quidem is velle dici debet, qui

[a] Nam qui secundis vsi sunt rebus, nimis insolentes & iniurii sunt, nec vllum cupiditati modum statuunt: contra, fortunã expertus aduersam concepta de miseriis ira sic exagitat, vt si statim non pereant, vlciscі eos.
[b] licet hæc minime particeps facta sit rerum; tamen & inferioris commiseratione, & erga victorem inuidia, metuq; ferendæ sortis eiusdem & eadem perpetrandi spe, patrocinium causæ suscepit.
[c] allicitatur; aliiq; post alios hoc malum sub prætextu vltionis eorũ, qui singulis temporibus opprimuntur, cum vim legitimã & visitatam, vindicandorum aliorum causa excipiant. Et ipsi quidem singulatim pereunt, rẽ vero publicam modis omnibus euertũt.
[d] mala perpessi fuimus? immo, quod grauius est, perpetrauerimus? Et quis numerum inire possit eius pecuniarum summæ, quam
† Gracchi, Marcelli,
‡ sed vt ipsi cum aliis interirent.

εἰρηνήσαμεν; καὶ πῶς; ὁπότε κεῖται μὲν αὐτὸς ὁ Καῖσαρ οὕτω σφαγείς, κατέχεται δὲ τὸ Καπιτώλιον· καὶ πεπλήρωται μὲν ἡ ἀγορὰ τῶν ὅπλων, πεπλήρωται δὲ καὶ πᾶσα ἡ πόλις τοῦ φόβου. οὕτως ἐπειδὰν ἄρξωνταί τινες στασιάζειν, καὶ τὰ βίαια ἀεὶ τοῖς βιαίοις ἀμύνεσθαι ζητῶσι, καὶ τὰς τιμωρίας μήτε πρὸς τὸ ἐπιεικὲς, μήτε πρὸς τὸ ἀνθρώπινον, ἀλλὰ πρός τε τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἐξουσίαν τὴν ἐκ τῶν ὅπλων ποιῶνται, κύκλος τις ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ τῶν κακῶν γίγνεται, καὶ ἀνταπόδοσις ἐκ διαδοχῆς τῶν δεινῶν συμβαίνει. τό, τε γὰρ εὐτυχῆσαν ὕβρει τε πλεονάζει, καὶ οὐδένα ὅρον τῆς πλεονεξίας ποιεῖται, καὶ τὸ πταῖσαν, ὀργῇ τῆς συμφορᾶς, ἄν γε μὴ παραχρῆμα ἀπόληται, ἀντιτιμωρήσασθαι τὸν ἀδικήσαντα ἐπιθυμεῖ, μέχρις ἂν τὸν θυμὸν ἐκπλήσῃ· καὶ αὐτοῖς καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος, κἂν μὴ συμμετάσχῃ τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ τῷ τε ἐλέῳ τοῦ νενικημένου, καὶ τῷ φθόνῳ τοῦ κεκρατηκότος, δείσαν τε ἅμα μὴ καὶ τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ πάθῃ, καὶ ἐλπίσαν τὰ αὐτὰ τούτῳ δράσειν, συναίρεται. καὶ οὕτω καὶ τὰ μέσα τῶν πολιτῶν στασιάζειν προάγεται· καὶ ἄλλοι τε ἐπ' ἄλλοις τὸ κακὸν, προφάσει τιμωρίας τῶν ἀεὶ ἐλαττουμένων, ὥσπερ τι ἔννομον καὶ ἐγκύκλιον πρᾶγμα, ἀνταμυνόμενοι διαδέχονται. καὶ αὐτοὶ μὲν ὡς ἕκαστοι ἀπαλλάσσονται, τὸ δὲ δὴ κοινὸν ἐξ ἅπαντος τρόπου φθείρουσιν. ἢ οὐχ ὁρᾶτε, πόσον μὲν χρόνον καταπετρίμμεθα πολεμοῦντες ἀλλήλοις, ὅσα δὲ καὶ οἷα ἐν αὐτῷ πεπόνθαμεν; † καίτοι τί τούτου δεινότερόν ἐστι, καὶ δεδράκαμεν; * καὶ τίς ἂν ἐξαριθμῆσαι δύναιτο τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων, ἃ τούς τε συμμάχους ἐκδύοντες, καὶ τοὺς θεοὺς περισυλῶντες, καὶ προσέτι καὶ αὐτοὶ ἐξ ὧν οὐκ εἴχομεν συνεσφέροντες, ἐπ' ἀλλήλοις δεδαπανήκαμεν; τίς δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀπολωλότων, οὐχ ὅτι τῶν ἄλλων (ἐπεὶ τοῦτό γ' ἀνεξεύρετόν ἐστι) ἀλλὰ καὶ τῶν ἱππέων καὶ τῶν βουλευτῶν, ὧν εἷς ἕκαστος καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐν τοῖς ὀθνείοις πολέμοις σῶσαι καὶ ζῶν καὶ ἀποθανὼν ἐδύνατο; πόσοι μὲν γὰρ Κούρτιοι, πόσοι δὲ Δέκιοι, Φάβιοι, Γράκχοι, Μάρκελλοι, Σκιπίωνες τεθνήκασιν; οὐ μὰ Δί' οὐχ ἵνα ‡ Σαυνίτας, ἢ Λατίνους, ἢ Ἴβηρας, ἢ Καρχηδονίους ἀμύνωνται, ἀλλ' ἵνα καὶ αὐτοὶ προσαπόλωνται. καὶ τῶν μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις τετελευτηκότων (εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ ἐκείνων ὀδύρεταί τις) ἀλλ' ἧττόν γε ἄξιόν ἐστιν ὀλοφύρασθαι. ἑκόντες τε γὰρ τὰς μάχας ἐθελονταί (εἴ γε ἐθελοντὰς τοὺς ἀναγ-

† καίτοι τούτου
* ἐξαριθμῆσαι
‡ Σαμνίτας

" ἀναγκασθέντας φόβῳ καλεῖν δεῖ) ἦλθον, καὶ θά-
" νατον εἰ καὶ ἄδικον, ἀλλὰ ἀνδρεῖόν γε ὑπέμειναν·
" ἔν τε ἀγῶνι ἰσοπαλεῖ, καὶ ἐν ἐλπίδι τοῦ κἂν περιγε-
νέσθαι καὶ κρατῆσαι, † ἔπαιον ἀναισθήτως. τοὺς
" δ' ἐν ταῖς οἰκίαις καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς, τῇ τε ἀγορᾷ,
" τῷ τε βουλευτηρίῳ αὐτῷ, τῷ τε Καπιτωλίῳ
" αὐτῷ βιαίως, οὐχ ὅπως ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ γυναῖ-
" κας, οὐχ ὅπως ἀκμάζοντας, ἀλλὰ καὶ γέροντας
" καὶ παῖδας, οἰκτρῶς ἐξολωλότας, πῶς ἄν τις κατ'
" ἀξίαν θρηνήσειε; καὶ ταῦτα μέντοι τοιαῦτα, οἷα
" καὶ ὅσα οὔτ' αὐτοί ποτε πρὸς πάντων ἅμα τῶν
" πολεμίων ἐπάθομεν, οὔτε ἐκείνους ἐδράσαμεν,
" διαθέντες ἀλλήλους, οὐχ ὅσον οὐκ ἀχθόμεθα,
" οὔτ' ἀπαλλαγῆναί ποτε αὐτῶν ἀνδρικῶς ἐθέλο-
" μεν, ἀλλὰ καὶ χαίρομεν, καὶ ἑορτάζομεν, καὶ εὐεργέ-
" τας τοὺς ποιοῦντας αὐτὰ ὀνομάζομεν. καίτοι ἔγω-
" γε οὐδὲ ἀνθρώπινον τινὰ βίον ἡγοῦμαι τοῦτον ἡμᾶς
" βεβιωκέναι, ἀλλὰ τινῶν θηρίων, ἃ δι' ἀλλήλων
" φθείρεται· καὶ τὰ μὲν ἤδη συμβεβηκότα τί ἂν ἐπὶ
" πλέον ὀδυραίμεθα (οὐ γάρ που καὶ ἀγένητα αὐ-
" τὰ ποιησαίμεθα) τῶν δὲ δὴ μελλόντων προϊδώ-
" μεθα. διὰ γὰρ ταῦτα καὶ ἐκείνων ἐμνημόνευ-
" σα, οὐχ ἵνα τὰς κοινὰς συμφορὰς, ἅς γε μηδὲ
" γενέσθαι ὤφελε, καταλέξω, ἀλλ' ἵνα ὑμᾶς ἐξ
" αὐτῶν ἀναπείσω, τὰ γοῦν λοιπὰ διασῶσαι. τοῦτο
" γάρ τις μόνον τῶν κακῶν ἀπόναιτο, τὸ μηδὲν αὖ-
" θις ὅμοιον σφίσι παθεῖν φυλάξασθαι. ἔξεστι δ' τοῦθ'
" ὑμῖν ἐν τῷ παρόντι μάλιστα ποιῆσαι, ἕως ἔτι τὸ
" δεινὸν ἄρχεται, καὶ οὔτε πολλοί που συνεστήκασιν,
† οὔτε κεκινημένοι ὡς τῇ ἐλπίδι τοῦ κρείττονος,
ὀργῇ τοῦ καταδεεστέρου, καὶ παρὰ τὸ συμφέρον *
σφίσιν ἀπερισκέπτως κινδυνεῦσαι προαχθῶσι.
καὶ τοῦτο μέντοι τηλικοῦτον κατορθώσετε, μήτε πό-
" νον τινὰ ποιήσαντες, μήτε κινδυνεύσαντες, μήτε
" χρήματα ἀναλώσαντες, μὴ σφαγὰς ποιήσαν-
" τες· ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο μόνον ψηφισάμενοι, μὴ μνη-
" σικακεῖν ἀλλήλοις. εἰ γάρ τοι τινὰ καὶ ἡμάρτηται
" τισὶν, ἀλλ' οὔτι γε καιρός ἐστιν οὔτε πολυπραγ-
" μονῆσαι αὐτὰ, οὔτε ἐξελέγξαι, οὔτε τιμωρήσα-
σθαι. οὐδὲ γὰρ ‡ δικάζεται τισὶν [ἂν] ἐν
τῷ παρόντι, ὡς † τότε πάνυ ἀκριβὲς δίκαιον
" ζητηθῆναι δεῖν, ἀλλὰ βουλεύεσθαι περὶ τῶν
" ἐνεστηκότων, ὅπως ὡς ἀσφαλέστατα καταστῇ. τοῦ-
" το δὲ οὐκ ἂν ἀπαρξέλθοι ὑμῖν, εἰ μή τι παρίδοι-
" τε· ὥσπερ που καὶ ἐπὶ τῶν παίδων ποιεῖν εἰώθα-
" μεν. οὔτε γὰρ πάντα ἀκριβῶς ἐπ' αὐτῶν ἐκ-
" λογιζόμεθα, καὶ πολλὰ καὶ παρορῶμεν ἀναγ-
" καίως. τῶν γὰρ μετρίων ἁμαρτημάτων ἕνεκα οὐδὲν

A qui metu cogitur) in pugnam progressi sunt: mortemque indignam quidem, sed viro certe dignam oppetierunt; interque spem victoriæ, sine sensu mortis, occubuerunt. Qui vero in domibus, in viis, in foro, in ipsa curia, Capitolioque, nec viri tantum, sed mulieres, neque valida ætate solum, sed senes etiam puerique, misere sunt trucidati; eorum exitium quis satis deplorare posset? Quæ quum eiusmodi sint, vt neque nos [prioribus temporibus] vnquam ab B vniuersis hostibus nostris tantam perniciem acceperimus, neque illis intulerimus, quanta nos inuicem affecimus: [a] tamen ab ægre ferendo hæc, curaque finem iis nobis dignum statuendi, ita absumus, vt gaudeamus insuper, ac dies festos ducamus, horumque malorum autoribus benefactorum nomen tribuamus. Ego quidem non hominum nos vitam hanc, sed ferarum quarundam, [b] quibus se inuicem perdere natura est, vixisse arbitror. Verumenim vero quid præterita C luctu prosequi attinet, quæ infecta quidē nunquam reddemus? quin præsentibus potius rebus prospicimus, quarum ego causa prçteritorum mentionem feci, non vt communes calamitates (quæ vtinam nobis non accidissent) commemorem: sed vt vobis, earum ratione habita, persuadeam; vt saltem quod reliquum est adhuc, conseruetis. Ad id enim solum recordatio acceptorum malorum conducit, vt nos ad cauenda similia incommoda adhortetur. In præsenti autem re id vobis facere maxime licet, [c] initio adhuc huius mali, ac à paucis etiam D num facta coitione, priusquam alteri sperantes se superiores futuros, alteri indigne ferentes se abiectos esse, inconsiderate ad rem armis decernendam contra suum ipsorum commodum efferantur. Ei malo occurrere potestis sine labore, sine periculo, sine impensa, sine cædibus: si hoc vnum decretum feceritis, vt iniuriarū mutuo omnis aboleatur memoria. Non enim id nunc est tempus, vt siquid à certis hominibus peccatum E est, id in disquisitionem vocare, arguere, vindicareque expediat. Neque enim de causa nunc aliqua cognoscitis, [d] vt exquisite ius dicendum sit, sed deliberatis quanam ratione pręsens rerum status tutissime componi possit. quod fieri nō potest, nisi ad nonnulla conniueatis. quēadmodū etiam in puerorū vitā non exacte inquirimus, sed multa dissimulare opus habemus: quippe quū mediocria delicta

† Xyl. ἔπαιον

† οὔπω τοὺς κεκινημένους τῇ ἐλπίδι

* σφίσι συνιδεῖν ἀπερισκέπτως

‡ δικάζετε

† τόχα

[a] tamen nō modo non ea moleste ferimus, nec iis aliquando liberari viriliter volumus: sed etiam gaudemus, & festos agimus dies, & autores eorū bene de nobis meritos dicimus. Atqui ego non hominum

[b] qua se inuicem inter imunt.

[c] donec adhuc in exordio mali sumus, ac neque multorum coitio facta est, neque adhuc contigit vt qui spe potiundi victoria fortiuna deterioris indignitate cōmouētur, etiam præter suum ipsorū commodum ad rem cum periculo tentandam inconsiderate progressi sint. Et perfectio rem tantam potestis sine labore.

[d] Vt accurate ius sum-mum quærendum sit: sed consultandum potius de statu rerum præsentis, quo tutissimo esse loco possint.

non extremis sint plectenda suppliciis, sed leniter castiganda: ita nos etiam, qui patres ‡ populi, non tantum nomine, sed re vera sumus [omnes,] non expedit in omnia curiose inquirere, ne id nostra stet omnium pernicie. Multa quidem sunt, quæ Cæsari vitio verti possunt, ita vt iure cæsus videri possit: multa etiam crimina obiici eius interfectoribus possunt, vt pœna digni existimari queant. Verum hoc agere, hominum est nouas seditiones expetentium: qui autem recte consultum rebus volunt, non summum ius persequendo incommodare vrbi, sed eam æquitate adhibita conseruare decet. Itaque quæ iam ante euenerunt, eo modo, quo grandines diluuiaque accidere solent, nobis obtigisse rati, obliuioni mandate; & iam nunc agnoscentes vos inuicem [a] gentiles esse, ac ciues, ad concordiam redite. Neque vero suspicari quisquam vestrûm debet, me propterea Cæsaris percussoribus gratificari, quod ipse quoque Pompeii partes secutus fuerim. quid enim verbis opus est? quum censeam persuasum vobis esse omnibus, me neque amicitiã, neque inimicitiam [b] vllam mei ipsius causa suscepisse; sed semper in amore odioq; vestrum omnium commodum, publicamque libertatem concordiamque spectauisse. Igitur de mea quidem voluntate dicere supersedebo, pauca quædam in rem vestram loquar. Ego, tantum abest, vt priuatæ beneuolentiæ causa, ac non cura communis salutis hanc sententiam tulerim; vt etiam reliquis omnibus, qui Cæsare adhuc rerum potiente contra leges ac consuetudinem patriæ deliquerunt, pœnam omnem remittendam censeam: neque id solum, sed vt honores magistratus, donaque ab eo sibi data retineant, [c] quanquam in iis sunt, cum quibus mihi non conueniat. Nam vt autor vobis ego nequaquam esse velim huiusmodi aliquid agendi, huiusmodique magistratus deligendi: ita quum acta hæc iam sint, nihil mouendum vobis statuo. Neque enim tantum ad vos redire detrimentum potest, si certi quidam, contra leges, indignique ipsi, ea habeant: quantum profuerit, quod potentioribus nullum metum conturbationemve offertis. Hæc mihi in præsentia dicta sint, quæ res ipsa postulauit: postmodo rebus constitutis, etiam de reliquis consilium capiemus.

Hac oratione Cicero senatum permouit, vt senatusconsultum facerent, ne quis acceptæ

‡ totius

a populares, ciues, cognatos esse, ad concordiam redite. Ac ne quis vestrũ suspicetur, velle me Cæsaris percussoribus aliquid gratiæ facere ne permas dẽt, idq; propterea, quod etiam ipse Pompeii partes secutus fuerim: vnum hoc vobis duntaxat dicam, existimare me certo persuasum vobis esse omnibus.

b vllam aduersus vllũ hominẽ vnquam mei ipsius

c quamquã in iis sunt, qua mihi nõ probentur.

A αἰκιζέσθω δὲ κολάζειν; ἀλλὰ πράως σωφρονίζειν. καὶ νῦν οὖν, ἅτε καὶ κοινοὶ πάντως τοῦ δήμου πατέρες οὐ μόνον ὀνομαζόμενοι, ἀλλὰ καὶ ἀληθῶς ὄντες, μὴ καὶ πάντα διακριβολογώμεθα, ἵνα μὴ καὶ πάντες ἀπολώμεθα· ἐπεί τοι πολλὰ μὲν ἄν τις καὶ αὐτῷ τῷ Καίσαρι ἐγκαλέσειεν, ὥστε καὶ δικαίως αὐτὸν πεφονεῦσθαι δόξαι· πολλὰ δὲ καὶ τοὺς ἀποκτείναντας αὐτὸν αἰτιάσαιτο, ὥστε καὶ τιμωρίας αὖθις ἀξίους εἶναι νομισθῆναι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀνδρῶν ἔργον ἐστὶ στασιάσαι αὖθις ἐ-

B πιθυμούντων. δεῖ δὲ τοὺς ὀρθῶς βουλευομένους, μὴ τὸ πάντη δίκαιον ἐξακριβοῦντας βλάπτεσθαι, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐπιεικεῖ προσχρωμένους σώζεσθαι. ὥστε τὰ μὲν γεγενημένα ταῦτα χαλάζης τε τινὸς καὶ κατακλυσμοῦ τρόπον συμβεβηκέναι νομίσαντες, λήθη παράδοτε· γνωρίσαντες δὲ νῦν γε ἀλλήλους, ἅτε καὶ ὁμόφυλοι, καὶ πολῖται, συγγενεῖς τε ὄντες, ὁμονοήσατε· καὶ

C ὅπως γε μηδεὶς ὑμῶν ὑποτοπεύσῃ με χαρίσασθαί τι τοῖς τὸν Καίσαρα ἀποκτείνασιν, ἵνα μὴ δίκην δῶσιν, ὅτι ποτὲ ἐν τῇ τοῦ Πομπηίου μερίδι ἐγενόμην, † βούλεσθε ἕν τι ὑμῖν ἐρῶ; καὶ γὰρ τοι καὶ νομίζω πάντας ὑμᾶς πεπεῖσθαι σαφῶς, ὅτι οὔτε φιλίαν, οὔτε ἔχθραν πρὸς οὐδένα πώποτε δι' ἐμαυτὸν ἀνειλόμην, ἀλλ' ἀεὶ πάντας ὑμῶν ἕνεκα, καὶ τῆς κοινῆς καὶ ἐλευθερίας καὶ ὁμονοίας, τοὺς μὲν ἐμίσησα, τοὺς δὲ ἠγάπησα. δι' οὖν ταῦτα, τὰ μὲν ἄλλα ἐάσω, βραχὺ δέ τι ὑμῖν μόνον φράσω. τοσούτου γὰρ δέω τοῦτο εἰπεῖν, καὶ μὴ τῆς κοινῆς σωτηρί-

D ας προσκοπεῖν, ὥστε καὶ τοῖς ἑτέροις οὐχ ὅτι τὴν ἄδειαν ἁπάντων, ὧν ἐπιπολάσαντες ἐπὶ τοῦ Καίσαρος ἔξω τοῦ καθεστηκότος ἐποίησαν δοθῆναι φημὶ χρῆναι, ἀλλὰ καὶ τὰς τιμὰς, καὶ ἀρχὰς, καὶ τὰς δωρεὰς, ὅσας ἔλαβον παρ' αὐτοῦ (καίπερ οὐκ ἀρεσκόμενος τισὶν αὐτῶν) φυλαχθῆναι. πρᾶξαι μὲν γάρ τι, καὶ προχειρίσασθαί τι τοιοῦτο, οὐκ ἂν ὑμῖν συμβουλεύσαιμι· ἐπεὶ δὲ γέγονεν, οὐδὲ οὐδὲ ἐκείνων οἶμαι δεῖν ὑμᾶς πολυπραγμονῆσαι. τί γὰρ ἂν καὶ ζημιωθείητε τοσοῦτον,

E ἂν ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα ἔξω τοῦ δικαίου καὶ παρὰ τὴν ἀξίαν λαβών ἔχῃ, ὅσον ὠφεληθείητε μήτε φόβον μήτε ταραχὴν τοῖς γε δυνηθεῖσί τι παρασχόντες; ταῦτα μὲν ἐν τῷ παρόντι πρὸς τὸ κατεπεῖγον λέγω· ἐπειδὰν δὲ καταστῇ τὰ πράγματα, τότε καὶ περὶ τῶν λοιπῶν σκεψόμεθα.

Κικέρων μὲν, ταῦτ' εἰπὼν, ἔπεισε τὴν γερουσίαν, μηδένα

† βούλεσθε ἕν τι ὑμῖν ἐρῶ; καὶ

μηδενὶ

μηδενὶ μνησικακῆσαι ἐψηφίσαντο. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίγνετο, καὶ οἱ σφαγεῖς ὑπέσχοντο τοῖς στρατιώταις, μηδὲν τῶν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πραχθέντων καταλύσειν. ἐπειδὴ γὰρ δεινῶς αὐτοὺς ἀγανακτοῦντας ᾔσθοντο μὴ καὶ τῶν δοθέντων ὑπ' αὐτοῦ σφίσι στερηθῶσιν, ἐσπούδασαν, πρὶν καὶ ὁτιοῦν τὴν βουλὴν διαγνῶναι, προκαταλαβεῖν αὐτούς. κἀκ τούτου τούς τε παρόντας αὐτοῦ κάτω προσκαλοῦντες, ἐς ἐπήκοον διελέγοντο σφίσι τὰ προσήκοντα· καὶ ἐς τὴν ἀγορὰν γράμματα καταπέμποντες, ἐπηγγέλλοντο μηδ' ἀφαιρεθήσεσθαί τινα μηδὲν, μήτ' ἄλλως λυπήσειν, τό τε κῦρος συμπᾶσι τοῖς πραχθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐκβεβαιοῦν. καὶ ἐς τὴν ὁμόνοιαν αὐτοὺς προετρέποντο, ὅρκοις τοῖς μεγίστοις, ἢ μὴν ἀψευδήσειν πάντα, πιστούμενοι. ὡς οὖν καὶ τῇ βουλῇ δόξαντα διηγγέλθη, οὔτε οἱ στρατιῶται ἔτι τῷ Λεπίδῳ προσεῖχον, οὔτε ἐκεῖνοι δέος τι αὐτοῦ εἶχον, ἀλλ' ἐς τὰς καταλλαγάς, τοῦ Ἀντωνίου τὰ μάλιστα ἐνάγοντος σφᾶς, καὶ παρὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ, ὥρμησαν. ὁ μὲν γὰρ Λέπιδος, πρόσχημα τὴν τοῦ Καίσαρος τιμωρίαν ποιούμενος, νεωτέρων πραγμάτων ἐπεθύμει· καί, ἅτε καὶ στρατεύματα ἔχων, τήν τε δυναστείαν αὐτοῦ διαδέξεσθαι, καὶ ἐν κράτει γενήσεσθαι προσεδόκα· καὶ διὰ ταῦτ' ἐπολεμοποίει. ὁ δὲ Ἀντώνιος τά τε ἐκείνου τοιαῦθ' ὁρῶν ὄντα, καὶ αὐτὸς μηδεμίαν ἰσχὺν περιβεβλημένος, οὔτε τι ἐτόλμησε τότε γε νεοχμῶσαι, καὶ τὸν Λέπιδον ἡττηθῆναι τοῦ πλείονος, ἵνα μὴ μείζων γένηται, προσανέπεισε. συνέβησαν μὲν οὖν ἐφ' οἷσπερ ἐψήφιστο· οὐ μέντοι καὶ πρότερον οἱ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ ὄντες κατέβησαν, πρὶν τόν τε τοῦ Λεπίδου υἱόν, καὶ τὸν τοῦ Ἀντωνίου ἐν ὁμήρων λόγῳ λαβεῖν. καὶ Βροῦτος μὲν πρὸς τὸν Λέπιδον (καὶ γὰρ ἐν γένει αὐτῷ ἦν) κάτεισι, Κάσσιος δὲ πρὸς τὸν Ἀντώνιον, ἐπ' ἀσφαλείᾳ. συνδειπνούντων δὲ αὐτῶν, ἄλλα τε, ὥσπερ εἰκὸς ἐν τῷ τοιούτῳ, πολλὰ ἐλέγετο, καὶ ἐπήρετο τὸν Κάσσιον ὁ Ἀντώνιος, ἆρά γε καὶ νῦν ξιφίδιόν τι ὑπὸ μασχάλης ἔχοι· καὶ ὅς, μάλα, ἔφη, μέγα, ἄν γε καὶ σὺ τυραννῆσαι ἐπιθυμήσῃς. τότε μὲν δὴ τοσοῦθ' οὕτως ἐπράχθη. καὶ δεινὸν οὐδὲν οὔτε ἐγίγνετο, οὔτε ἠλπίζετο· ἀλλ' οἵ τε πολλοὶ ἔχαιρον, τῆς τε δυναστείας τοῦ Καίσαρος ἀπηλλαγμένοι. καί τινες καὶ ἄταφον τὸ σῶμα αὐτοῦ ῥῖψαι ἐνενόουν. καὶ ἐκεῖνοι εὐθυμοῦντο, μήτε προσπεριεργαζόμενοί τι, καὶ ἐλευθερωταί, τυραννοφόνοι τε ὀνομαζόμενοι. τῆς δὲ διαθήκης αὐτοῦ μετὰ ταῦτα ἀναγνωσθείσης, μαθὼν ὁ δῆμος, ὅτι τὸν Οκταούιον υἱὸν πεποίηται,

A acceptæ ab alio iniuriæ in posterum meminisset. Interim percussores Cæsaris militibus etiam promiserant, nihil se eorum, quæ Cæsar egisset, rescissuros. Quũ n. eos vehementer indignari animaduertisset, verẽ. es, ne iis, q̃ ipsis largitus fuerat Cæsar, spoliarentur; præoccupandos sibi eos ante, quam senatus quicquam decerneret, statuerunt: euocausque iis, qui subter Capitolium aderant, in locum, vnde exaudiri ipsi possent, quæ ad institutum suum faciebant, apud eos locuti, literis in forum missis, polliciti sunt, se neque adé- B pturos quicquã cuiquã, neq; alia vlla re læsuros: vniuersasque Cæsaris actiones res ratas esse iussuros. summisque sese iuramentis obstringentes, vere se hæc præstaturos, [1] ad assensum eorum animos impulerunt. Ita, postquam etiam senatusconsultum annuntiatum est, quum milites iam Lepido dediti amplius non essent, cumque exinde percussores non metuerent, ad pacificationem vtrinque concessum est, maxime Antonii opera, quanquam is longe aliud animo suo conceptum habebat. Nam Lepidus vlcisci C velle Cæsarem præ se ferens, nouas res affectabat: ac quoniam exercitum habebat, succedere in Cæsaris posse potentiã sperabat, eiusque rei causa bellum adornabat. Sed Antonius [a] quum hoc eius propositum perspiceret, ipse autem nullis suffultus viribus ad nouas res consurgere non auderet, Lepido, ne is præualeret, persuasit, vt maiori parti concederet. Itaque pacificatum est iis, quæ decretæ fuerant, conditionibus. neque tamen ante ii, qui in Capitolio erant, descende- D runt; quam Lepidi Antoniique filios obsides acceperunt. Ita Brutus ad Lepidum propinquum suum descendit, Cassius ad Antonium, [b] proposita securitate. Inter cœnandũ, quũ (vt solet fieri) varii sermones incidissent, Cassium Antonius, ecquem adhuc pugionem sub ala gestaret, percontatus est. Nimirum (inquit ille) magnum admodum, si tu quoque tyrannidem occupare cupiueris. His ita tum peractis, neque actum quicquam grauius præterea est, neque expectatum, [c] gaudebat populus à dominatione Cæsaris libe- E ratus nec defuerunt, qui eius cadauer inhumatum proiicere in animo haberent. Percussores otioso animo, nulli præterea rei intenti, libertatis restitutores & tyrannicidæ cognominabantur. Cæterum post, recitato Cæsaris testamento, quum populi cognouisset, Octauium à Cæsare adoptatum; Antoni-

[1] ad concordiam

[a] quam Lepidi res ita constitutas videret, ac ipse nulla præditus esset potentia, non innouaretur quidquam cautum est. & Lepido.

[b] securitatis causa.

[c] Gaudebat plerique, se dominatu Cæsaris liberatos esse

um vero, D. Brutum, aliosque percussorum quosdam, [a] secundos hæredes institutos, munera alia aliis, populo autem hortos ad Tiberim, ac virítim centenos vicenos, vt Octauius ipse autor est, vt alii, trecentenos sestertios legatos; animi eorum commoti sunt. eosque Antonius vehementius adhuc irritauit, † corpore in forum (consilio profecto perquam væcordi) illato propositoque, sicut erat à cæde sanguinolentum, vulneribusque exstantibus; & habita insuper oratione, (eleganti sane ea, splendidaque, sed præsenti rerum statui minime conducibili) in hanc sententiam.

[a] Octauii tutores, & Cæsaris bonorum heredes, si ad Octauium ea non peruenissent, instituto; itemque alia alia, populo autem † cadauere

SI ME priuato, Quirites, Cæsar etiam ipse priuatus diem clausisset, longo sermone mihi vsus non fuisset, neque singulas eius res gestas enumerandas habuissem; sed paucis de genere, educatione, moribusque eius, dictis, mentioneque aliqua eorum, quæ reipublicæ causa gessisset, facta, perorassem; ne molestiam iis aliquam, qui Cæsari necessitate nulla iuncti essent, afferrem. Nunc, quum is summum gerens apud nos magistratum perierit, ego autem proximum ab eo magistratum administrem; necessario duplici mihi sermone, qui & hæres ab eo sũ dictus, & cum magistratu sum, vtendum est, nihilque eorum, quæ dici par est, omittendum: sed quæ vniuersus populus, si vno ore loqui posset, in laudẽ eius [b] viri prædicaturus erat, ea omnia edisserere. Equidem non me fugit, quam difficile sit, eam orationẽ instituere, quæ animis vestris satisfaciat: quum alioquin etiam non procliue sit, [c] huiusmodi rem tentare, quoniam nulla omnino oratio res magnas adæquare potest, [d] & vos ob conscientiam vitæ Cæsaris inexsatiabili volũtate erga eum affectos, grauissimos ego iudices orationis meæ sũ habiturus. Quod si apud ignaros verba essent facienda, facile erat eos magnitudine rerũ [e] territos adducere: nunc, loquenti mihi apud eos, quibus res eæ notæ sunt omnino quæcunque dicentur, rebus ipsis inferiora videbuntur. Nam sicubi apud extraneos inuidia obstat, quominus fidem verba inueniant: attamen ea ipsa efficit, vt suffecisse hæc, quæ dicta sunt, videantur: vobis autem necesse est satisfieri nullo modo posse, propter beneuolentiam, qua erga Cæsarem estis affecti: cuius ipsi virtutum vsi fructibus præcipue, laudes eius non cum inuidia, tanquam nihil ad vos pertinentes, sed summo cum studio, tanquam vobis proprias, audire vul-

[b] Viri vna lingua prædicaturus erat, ea omnia etiam edisserenda. Neque vero me fugit [c] talia tantaque, consequi, quando nulla omnino [d] & vos ob ea, quæ scitu nota sunt, insatiabilibus animis praditos, graues ego iudices [e] territos persuadere. Nunc quum dicendum sit apud eos,

καὶ τὸν Ἀντώνιον, τόν τε Δέκιμον, καί τινας ἄλλους τῶν σφαγέων ἐπιτρόπους αὐτοῦ καὶ κληρονόμους τῆς οὐσίας, ἄν γε μὴ ἐς ἐκεῖνον ἔλθοι, καταλελοίπει· καὶ προσέτι καὶ δωρεὰς ἄλλοις, καὶ τῇ πόλει τούς τε κήπους τοὺς παρὰ τὸν Τίβεριν, καὶ δραχμὰς, ὡς μὲν αὐτὸς ὁ Ὀκταούιος γράφει, τετρακοσίας, ὡς δ' ἕτεροι, πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ἑκάστῳ σφῶν δοθῆναι κεκελεύκει, ἐταράχθησαν. καὶ αὐτοὺς ὁ Ἀντώνιος ἐπιπαρώξυνε, τόν τε νεκρὸν ἐς τὴν ἀγορὰν ἀνοητότατα κομίσας, καὶ προθέμενος ᾑματωμένον τε, ὥσπερ εἶχε, καὶ τραύματα ἐκφαίνοντα· καί τινα λόγον ἐπ' αὐτῷ ἄλλως τε περικαλλῆ καὶ λαμπρὸν, οὐ μέντοι καὶ συμφέροντα τοῖς τότε παροῦσιν, εἰπών. ἔλεξε γὰρ τοιάδε.

Εἰ μὲν οὗτος ἰδιωτεύων ἐτεθνήκει, κἀγὼ ἐν ἰδιωτείᾳ ὢν ἐτύγχανον, οὔτ' ἂν πολλῶν, ὦ Κυρῖται, λόγων ἐδεήθην, οὔτ' ἂν πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένοις ἐπεξῆλθον, ἀλλ' ὀλίγα ἂν περί τε τοῦ γένους, καὶ περὶ τῆς παιδείας, τῶν τε τρόπων αὐτοῦ εἰπὼν, καί πῃ καὶ τῶν ἐς τὸ κοινὸν αὐτῷ πεπολιτευμένων μνησθεὶς, ἠρκέσθην ἂν, ἵνα μὴ καὶ δι' ὄχλου τοῖς οὐδέν οἱ προσήκουσι γένωμαι. ἐπεὶ δὲ οὗτός τε τὴν μεγίστην ἐν ὑμῖν ἡγεμονίαν ἔχων ἀπόλωλε, κἀγὼ τὴν δευτέραν ἀρχὴν λαβὼν, τόν τε λόγον ἀνάγκη μοι διπλοῦν, τὸν μὲν ὡς κληρονόμῳ γεγραμμένῳ, τὸν δὲ, ὡς ἄρχοντί τι, ποιήσασθαι, καὶ μηδὲν ὁτιοῦν τῶν λεχθῆναι ὀφειλόντων παραλιπεῖν, ἀλλ' ἅπερ ἂν ὁ σύμπας δῆμος ἀπὸ μιᾶς γλώσσης (εἴγε μίαν φωνὴν ἠδύνατο λαβεῖν) ὕμνησεν, εἰπεῖν. εὖ μὲν γὰρ οἶδα τοῦθ', ὅτι χαλεπόν ἐστι τῆς ἀξίας ὑμῶν τυχεῖν· ἄλλως τε γὰρ οὐ ῥᾴδιον τῶν τηλικούτων ἐφικέσθαι (πῶς γὰρ ἂν λόγος ἔργοις μεγάλοις ἐξισωθείη;) καὶ ὑμεῖς τὰ βουλήματα ἄπληστα ἐξ ὧν συνίστε ἔχοντες, οὐκ εὐχερεῖς αὐτῶν κριταὶ γενήσεσθε. εἰ μὲν γὰρ ἐν ἀγνῶσί ποι οἱ λόγοι ἐγίγνοντο, ῥᾷστον ἂν ἦν αὐτοὺς τῷ τε μεγέθει τῶν ἔργων ἐκπλήξαντα πεῖσαι· νῦν δὲ ὑπὸ τῆς συνηθείας, ἔλαττον ἀνάγκη ἐστὶ πᾶν τὸ λεχθησόμενον τοῦ πεπραγμένου νομισθῆναι. οἱ μὲν γὰρ ἀλλότριοι κἂν ἀπιστήσωσιν αὐτοῖς διὰ φθόνον, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ γε ἐκείνου πᾶν τὸ ἀκουσθὲν αὔταρκες ἡγοῦνται· τὸ δὲ ὑμέτερον, ἀκόρεστον ὑπὸ τῆς εὐνοίας ἐξ ἀνάγκης γίγνεται. τὴν γὰρ ἀρετὴν τὴν τοῦ Καίσαρος αὐτοὶ πλεῖστον ἀπολελαυκότες, καὶ τὸν ἔπαινον οὐ φθονερῶς, ὡς οὐδὲν προσήκοντα, ἀλλ' εὐμενῶς, ὡς οἰκεῖον,

» ἀπαιτεῖτε. σπουδάσω δ᾽ οὖν ἐπὶ μακρό-
» τατον τὰς βουλήσεις ὑμῶν ἀποπληρῶσαι· εὖ εἰ-
» δὼς, ὅτι οὐ πρὸς τὴν δύναμίν μου τῶν λόγων
» καὶ τὴν προαίρεσιν ἐξετάσετε, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς
» προθυμίας καὶ ὃ κατ᾽ ἐκείνην ἐνδεὲς ἀνασώ-
» σετε.

» Λέξω δὲ περὶ τοῦ γένους αὐτοῦ πρῶτον, οὐχ ὅ-
» τι λαμπρότατόν ἐστι· καίτοι καὶ τοῦτο οὐ σμικρὸν
» ἐς ἀρετῆς φύσιν φέρει, τὸ μήτοι ἀπὸ ταὐτομάτου
» τινὰ, ἀλλ᾽ ἐκ παρασκευῆς συγγενοῦς ἀγαθὸν
» γενέσθαι. οἱ μὲν γὰρ ἐκ τῶν δυσγενῶν ὄντες, δύ-
» ναιντο μὲν ἂν καὶ προσποιητῶς ἀνδραγαθίζε-
» σθαι, δύναιντο δ᾽ ἂν καὶ ἐλεγχθῆναί ποτε ἐς τὸ κα-
» κογενὲς ὑπὸ τοῦ συμφύτου· ὅσοις δὲ ἄνωθεν ἐκ
» πολλοῦ σπέρμα ἀνδραγαθίας ὑπάρχει, πᾶσα
» ἀνάγκη αὐτοὺς καὶ αὐτόφυτον καὶ διαρκῆ τὴν ἀ-
» ρετὴν ἔχειν. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἔγωγε οὐ τοῦτο μάλιστα
» νῦν ἐπαινῶ τοῦ Καίσαρος, ὅτι τὰ μὲν νεώτατα,
» ἐκ πολλῶν [καὶ] γενναίων ἀνδρῶν ἔφυ, τὰ δὲ ἀρ-
» χαιότατα, ἐκ βασιλέων καὶ θεῶν ἐγίγνετο· ἀλλ᾽
» ὅτι πρῶτον μὲν τῆς πόλεως ἡμῶν ὅλης συγγενής
» ἐστιν (ἐκ γὰρ ὧν οὗτος ἐγεννήθη, πρὸς τούτων ἡμεῖς
» ᾠκίσθημεν) ἔπειθ᾽ ὅτι τῶν προπατόρων αὐτοῦ ἐς τὸ
» θεῖον διὰ ἀρετὴν ἀνήκειν νομισθέντων, οὐχ ὅπως ἐπ-
» ηλήθευσε τὴν φήμην, ἀλλὰ καὶ ἐπηύξησεν· ὥστ᾽ εἰ
» καί τις ἠμφισβήτει πρότερον, μήποτ᾽ ἂν ἐκ τῆς
» Ἀφροδίτης τὸν Αἰνείαν γενέσθαι, νῦν δὴ πιστευσά-
» τω. θεοῖς μὲν γὰρ ἤδη τινὲς οὐκ ἄξιοι παῖδες ἐπ-
» ευφημίσθησαν. τοῦτον δὲ οὐδ᾽ ἂν εἷς ἀπαξιώ-
» σειε θεοὺς τοὺς προγόνους γεγονέναι. ἐβασίλευσε μὲν
» γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ Αἰνείας, καὶ τῶν ἐγγόνων αὐτοῦ τινές· το-
» σούτῳ δὲ οὗτος ἀμείνων ἐκείνων ἐγένετο, ὅσῳ οἱ μὲν
» Λαβινίου καὶ Ἄλβης ἐμονάρχησαν, οὗτος δὲ τῆς
» Ῥώμης οὐκ ἠθέλησε βασιλεῦσαι· καὶ οἱ μὲν τὴν κρη-
» πῖδα τῆς πόλεως ἡμῶν προκατεβάλοντο, οὗτος δὲ
» ἐς τοσοῦτον αὐτὴν ἐπῆρεν, ὥστε τά τε ἄλλα, καὶ
» ἀποικίας μείζους ὧν ἐκεῖνοι πόλεων ἐβασίλευ-
» σαν, καταστήσασθαι. τὰ μὲν οὖν τοῦ γένους οὕτως
» αὐτῷ ἔχει. ὅτι δὲ δὴ τήν τε τροφὴν καὶ τὴν παι-
» δείαν ἀκόλουθον τῷ τῆς εὐγενείας ὄγκῳ ἔλαβε,
» πῶς ἄν τις μᾶλλον κατανοήσειεν, ἢ οἷς τὰ ἔργα
» πίστιν ἀναγκαίαν αὐτῷ παρέχεται; ᾧ γάρ τοι τό τε
» σῶμα διαρκέστατον, καὶ ἡ ψυχὴ πολυαρκε-
» στάτη πρὸς πάνθ᾽ ὁμοίως καὶ τὰ εἰρηναῖα καὶ
» τὰ πολέμια διαφανὲς ὑπῆρξε, πῶς οὐκ ἀ-
» νάγκη τοῦτον καὶ τετράφθαι ἄριστα; καίτοι χαλε-
» πὸν μὲν, περικαλλέστατόν τινα ἀνδρῶν ὄντα,

A vultis. Itaque vestræ voluntati satisfacere omni ego vi conabor, id persuasum mihi habens, vos non voluntatem meam orationis facultate æstimaturos: sed studii mei habita ratione, id quoque, in quo oratio mea deficiet, suppleturos.

Dicam autem primum de genere Cæsaris, non quidem id propterea, quod splendidissimum est: quanquam id quoque ad virtutem haud parum facit, non forte fortuna, sed cognata quadam præparatione bonum fieri. B Qui enim obscuro loco nati sunt, possunt quidem ii hoc sibi adsciscere, vt viri boni sint: attamen eorundem ignobilitatem etiam innata quædam vitia aliquando † arguunt. Quibus vero semina virtutis a maioribus per multum tempus ducta adsunt, fieri non potest, quin & ingenita, & perpetua virtute sint præditi. Ego autem non id nũc potissimum in Cæsare laudo,ᵃ quod si quis nouissimam progeniei eius partẽ spectet, à multis nobilibus viris; si antiquissimam, à regibus & diis immortalib. C prognatus est: sed primum, quod totius vrbis nostræ cognatus est: (quos enim ille generis sui autores, eos Roma conditores habet) deinde quod, quum primi eius patres propter virtutes suas deorum progenies existimati sint, hic non modo confirmauit eam famam, sed auxit etiam, vt si quis ante in dubiũ vocauerit, filiusne Veneris fuerit Æneas, nunc certe credere cogatur. Sane deorum filii quidam immerito nominati sunt: Cæsarem vero nemo indignum diuina origine iudicauerit. Æneas quidem, eiusque aliquot D nepotes posterique, reges fuerunt ipsi quoque; Cæsar vero in tantum ipsos excelluit, vt quum illi Lauinii Albæque regnassent, ipse regnum Romæ aspernatus sit: quumque illi fundamenta vrbis nostræ iecerint, ipse tantum ad fastigium eã erexit, vt præter reliqua sua facta, colonias etiam maiores iis vrbibus, quarum illi reges fuerant, deduxerit. Dixi de genere Cæsaris: consequens est, vt de educatione institutioneque dicam: quã nobilitatis magnitudini cõsentaneam fuisse, non aliunde melius, quam ex E actis ipsius demonstrari potest. Nõ .n. fieri potest, vt non optime educatus fuerit is, cuius & corpus & animus ad omnia pacis bellique opera abunde suffecerunt. † Equidem difficile est, eundem virũ & pulchritudine corporis, & tolerantia cæteris præstare; eundemque & corpore esse validissimo, & animo pru-

† arguere possunt.

a quod ratione maxime recentiũ, ex multis nobilibus viris ortus: ratione vetustissimorum, à regibus

† Atqui difficile est.

dentissimo: difficilius etiam, eundem [a] & sermone, & actionibus pollere: at vero Cæsar noster, (loquor autem apud conscios, vt neque mentiendum mihi sit, quum confestim coargutum iri me sciam: neque inflatius quicquam prædicandum. ita enim in contrariam proposito meo partem deferrer. nam & optimo iure † loquacitatis insimularer, virtutemque eius minorem ea, quam vos de ipso habetis, opinione efficere velle iudicarer. Omnis enim, quæ * de huiusmodi re instituitur oratio, si vel exiguam mendacii partem assumpserit, [b] non laudi, sed culpæ [oratori] datur. quum enim auditoribus res ipsa, de qua dicitur, nota sit, ea notitia cum mendacio non conueniens, ad veritatem fertur: eaque contenta, [c] qualis oratio fuisse debuerit, intelligit; eaque collatione vitium deprehendit.) enimuero Cæsar, quod vere possum affirmare, & corpore firmissimo fuit, & animo promptissimo. Erat in ipso vis quædam naturæ admirabilis, [d] sed eam exercitatione omnis generis ita confirmauerat, vt non immerito omnes res & cognoscere celerrime, & exponere [e] summa cum fide, & administrare prudentissime posset. Nunquam ipsum aut repentinum temporis momentum præuertit, aut occultata dilatio fefellit: [ita] omnia priusquam acciderent, iam ante cognita habebat; [f] atque ad ea se comparauerat: in indagandis occultis, dissimulandisque iis, quæ cognita habebat, plurimum valebat: arcana se cognoscere, cognita sibi ignorare simulandi: iis occasiones temporis accommodãdi, rationesque de iis ineundi, singulaque ad finẽ perducendi artem mire callebat. Cuius rei certum est signum * In curanda re familiari attentus, iuxtaque liberalis fuit. Nam & facultates suas, vt sibi sufficerent, conseruare studebat; & sumptus, vbi res id exigebat, amplos faciebat. Propinquos suos, nisi qui essent sceleribus extremis polluti, summopere dilexit: neque aut vllum ex iis afflictum aduersis rebus neglexit, [g] aut felicitatem inuidit: sed & his sua bona auxit, & illis quæ deerant suffecit, aliis pecunias, aliis prædia, magistratusque & sacerdotia aliis largiens. Amicis etiam, familiaribusque suis mirifice vsus est, ita vt neminem horum contemneret, neminem contumelia afficeret: omnibus se, in colloquiis, facilem præberet: quorum ini-

[a] & verbis, & factis pollere. At vero
† loquacitatis adrogantis
* in huiusmodi argumento
[b] non modo nullam ei laudem, sed etiam reprehensionem adfert.
[c] qualis esse quispiam debuerit, cognoscit: & vera quæ inter se comparans, vbi defectus sit, deprehendit.
[d] & institutione omnigena tam accurate fuerat exercitatus: vt non abs re quid unicuique facto esset opus & cognoscere
[e] summa cum similitudine vere,
[f] & ad omnia, quæ alicui contingere possent, iam ante paratus erat. Indagare, quidquid admodum esset occultum: quodque palam esset, credibiliter velut ignotum sibi dissimulare: præ se ferre quasi sciret, quod eum latebat: quodque norat, occulta re item ac commodare temporis occasiones, & rationes eorundem reddere: itemque omnia denique, quæ singula eum perficere cum exsequi præclare norat. Cuius rei certum
[g] aut prospere vtentis fortuna inuidit:

καρτερικώτατον γενέσθαι. χαλεπὸν δὲ, ἰσχυρότατόν τι τῷ σώματι, φρονιμώτατον ἐκβῆναι· παγχάλεπον δὲ, τὸν αὐτὸν καὶ ἐν τοῖς λόγοις, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις διαπρέψαι. οὗτος γε μήν (λέγω δὲ ἐν εἰδόσιν, ὥστε μήτε τι ἀρχὴν ψεύσασθαι. καὶ γὰρ αὖ αὐτόφωρος ἁλισκοίμην· μήτε ἐπὶ τὸ μεῖζον ὀγκῶσαι· καὶ γὰρ ἐς τοὐναντίον οὐ βούλομαι καθιςαίμην. αὐτός τε γὰρ ἀλαζονεύεσθαι δικαιότατα, ἄν γέ τι τοιοῦτον ποιήσω, ὑποπτευθήσομαι, καὶ τὴν τούτου ἀρετὴν ἐλάσσω τῆς ὑπαρχούσης αὐτῷ παρ' ὑμῖν δόξης φαίνεσθαι ποιεῖν ὁμολογηθήσομαι. πᾶς γὰρ λόγος ἐν τῷ τοιῷδε λεγόμενος, κἂν τὸ βραχὺ τοῦ ψεύδους προσλάβῃ, οὐχ ὅσον οὐκ ἔπαινον αὐτῷ φέρει, ἀλλὰ καὶ ἔλεγχον αὐτοῦ ἔχει. τὸ γὰρ συνειδὸς τῶν ἀκροωμένων, οὐχ ὁμολογοῦν τῷ πεπλασμένῳ, πρός τε τὴν ἀλήθειαν φέρεται, καὶ τάχα ἀρκεσθὲν αὐτῇ, μαθεῖν τε ἅμα ὁποῖόν τινα ἐχρῆν εἶναι, καὶ παραβάλλον ἑκάτερα, καταφωρᾷ τὸ λεῖπον) ἀληθεύων οὖν λέγω τοῦθ', ὅτι ὁ Καῖσαρ οὗτος τό, τε σῶμα ἅμα ἱκανώτατος, καὶ τὴν ψυχὴν εὐκολώτατος ἐγένετο. τῇ τε γὰρ τῆς φύσεως ἰσχύϊ θαυμαστῇ ἐκέχρητο, καὶ παιδείᾳ παντοδαπῇ ἀκριβῶς ἤσκητο· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀπεικότως καὶ γνῶναι πᾶν τὸ δέον ὀξύτατα, καὶ ἑρμηνεῦσαι πιθανώτατα, διαθέσθαι τε καὶ διοικῆσαι φρονιμώτατα ἀεὶ ἠδυνήθη· καὶ οὔτε τις † αὐτοῦ καιροῦ ῥοπὴ αἰφνιδίως οἱ προσπεσοῦσα προκατέλαβεν, οὔτ' ἀπόρρητος μέλλησις χρονίσασα διελάθετο· πάντα ἀεὶ πρὶν ἀπαρτηθῆναι καὶ προδιεγίνωσκε, καὶ πρὸς πάντα τὰ συμβῆναί τινι δυνάμενα προπαρεσκεύαστο. τό, τε κρυπτόμενον ἰσχυρῶς ἀνευρεῖν, καὶ τὸ φαινόμενον πιθανῶς ψευδαγορεῖν, τό, τε † λανθάνειν, εἰδέναι προσποιήσασθαι, καὶ τὸ γινωσκόμενον ἀποκρύψασθαι, τούς τε καιροὺς σφίσιν ἐφαρμόσαι, καὶ τοὺς λογισμοὺς ὑπὲρ αὐτῶν ἀποδοῦναι, καὶ προσέτι καὶ ἐπιτελέσαι καὶ ἐπεξελθεῖν πάνθ' ὡς ἕκαστα καλῶς ἠπίστατο. τεκμήριον δὲ, τά τε ἴδια εὐοικονομώτατος ἅμα, καὶ εὐδαπανώτατος ἐγένετο· ἀκριβὴς μὲν ὢν ἐς τὸ τὰ ὑπάρχοντα διαρκῶς φυλάξαι, δαψιλὴς δὲ ἐς τὸ τὰ προσήκοντα ἀφειδῶς ἀναλῶσαι· καὶ τοὺς συγγενεῖς πάντας, πλὴν τῶν ἀνοσιωτάτων, ἰσχυρῶς ἠγάπησεν· οὔτε γὰρ δυστυχήσαντά τινα αὐτῶν ὑπερεῖδεν, οὔτε εὐτυχήσαντί τινι ἐφθόνησεν, ἀλλὰ καὶ τούτοις τὰ προϋπάρχοντα συνεπηύξατο, καὶ ἐκείνοις τὰ ἐλλείποντα ἀνεπλήρωσε· τοῖς μὲν, χρήματα, τοῖς δὲ χωρία, τοῖς δὲ ἀρχὰς, τοῖς δὲ ἱερωσύνας δούς. καὶ μέντοι πρὸς τοὺς φίλους, τούς τε ἄλλους τοὺς προσομιλοῦντάς οἱ, θαυμαστῶς προσεφέρετο. οὔτε γὰρ ὑπερεφρόνει τινὰ αὐτῶν, οὔθ' ὕβριζεν, ἀλλ' εὐπροσήγορος πᾶσιν ὁμοίως ὤν, τούς τε ὑπερ-

† αὐτῷ
† λανθάνειν

τε ὑπουργημάτων τί πολλαπλασίως ἠμείβετο, καὶ τοὺς λοιποὺς εὐεργεσίαις ἀνηρτᾶτο. καὶ οὔτε λαμπρυνόμενόν τινα ἐβάσκηνέ ποτε, οὔτ᾽ αὐξανόμενον ἐταπείνωσεν· ἀλλ᾽ ὡς καὶ αὐτὸς διὰ πάντων σφῶν καὶ μεγαλυνόμενος, καὶ ἰσχὺν καὶ κόσμον προσκτώμενος, ἔχαιρε πλείστους ἑαυτῷ παρισουμένους. τοιοῦτος μέντοι περὶ τοὺς φίλους καὶ περὶ τοὺς γνωρίμους ὤν, οὐδὲ ἐς τοὺς ἐχθροὺς ὠμὸς οὐδ᾽ ἀπαραίτητος ἐγένετο· ἀλλὰ πολλοὺς μὲν καὶ τῶν ἰδίᾳ τι προσκρουσάντων οἱ ἀθώους ἀφῆκε, πολλοὺς δὲ καὶ τῶν προσπολεμησάντων ἀπέλυσε, καὶ τισὶν αὐτῶν καὶ τιμὰς καὶ ἀρχὰς ἔδωκεν. οὕτω που πᾶς πρὸς ἀρετὴν ἐπεφύκει, καὶ κακίαν οὐ μόνον αὐτὸς οὐκ εἶχεν, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐν ἄλλῳ τινὶ ἐνεῖναι ἐπίστευεν.

Ἐπεὶ δ᾽ εἰς τούτους τοὺς λόγους ἀφικόμην, ἄρξομαι περὶ τῶν κοινῶν αὐτοῦ πολιτευμάτων λέγειν. καὶ γὰρ εἰ μὲν ἐν ἡσυχίᾳ ἐβεβιώκει, τάχ᾽ ἂν ἀνέλεγκτον τὴν ἀρετὴν ἔσχε· νῦν δ᾽, ἐπὶ πλεῖστον αὐξηθεὶς, καὶ μέγιστος οὐχ ὅτι τῶν καθ᾽ ἑαυτὸν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν τι δυνηθέντων γενόμενος, ἐκπρεπεστέραν αὐτὴν ἀπεδείξατο. ἐκείνους μὲν γὰρ σχεδόν τι πάντας αὕτη ἡ ἐξουσία διήλεγξε, τοῦτον δ᾽ ἐπὶ μᾶλλον ἐξέφηνε. τῷ γὰρ μεγέθει τῆς ἀρετῆς ἀντιπάλους πράξεις λαβὼν, ἰσοστάσιος αὐταῖς εὑρέθη· καὶ μόνος ἀνθρώπων τηλικαύτην αὐτοῦ τύχην ἐξ ἀνδραγαθίας κτησάμενος, οὔτε διέβαλεν αὐτὴν, οὔθ᾽ ὕβρισεν. ὅσα μὲν οὖν ἄλλως στρατευόμενος ἐλαμπρύνετο, ἢ ὅσα ἐν ταῖς ἐγκυκλίοις λειτουργίαις ἐμεγαλοφρονήσατο, παραλείψω· καίτοι τοσαῦτα ὄντα, ὥστ᾽ ἄλλῳ τινὶ καὶ πάνυ ἂν ἐς ἔπαινον ἐξαρκέσαι. πρὸς γὰρ τοι τὴν ἐπιφάνειαν τῶν μετὰ ταῦτα αὐτοῦ ἔργων, σμικρολογεῖσθαι δόξω, ἂν καὶ ἐκεῖνα ἀκριβῶς ἐπεξίω. ὅσα δὴ ἄρχων ὑμῶν ἔπραξε, ταῦτ᾽ ἐρῶ μόνα· καὶ οὐδὲ ταῦτα μέντοι πάντα καθ᾽ ἕκαστον ἀκριβῶς διηγήσομαι. οὔτε γὰρ ἐξικέσθαι πως ἂν αὐτῶν δυνηθείην, καὶ πάμπολυν ἂν ὑμῖν ὄχλον ἄλλως τε καὶ εἰδόσι παράσχοιμι. ὁ γὰρ ἀνὴρ οὗτος πρῶτον μὲν πάντων στρατηγήσας ἐν Ἰβηρίᾳ, καὶ ὕπουλον αὐτὴν εὑρὼν, οὐ περιεῖδε σφᾶς ὑπὸ τῷ τῆς εἰρήνης ὀνόματι ἀνταγωνιστὰς γινομένους, οὐδ᾽ εἵλετο αὐτὸς ἐν ἡσυχίᾳ τὸν τῆς ἀρχῆς χρόνον διαγενέσθαι μᾶλλον, ἢ τὰ κοινῇ συμφέροντα πρᾶξαι· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ παρ᾽ ἑκόντες οὐ μετεμέλοντο, καὶ ἄκοντας σφᾶς ἐσωφρόνισεν· ὥστε καὶ τοὺς πρότερον ποτὲ εὐδοκιμήσαντας κατ᾽ αὐτῶν, τοσοῦτον ὑπερβαλέσθαι, ὅσον τὸ φυλάξαι τι τοῦ κτήσασθαι χαλεπώτερόν ἐστι, καὶ τὸ μηδ᾽ αὖθις ποτὲ νεωτερίσαι

A ipsum extarent officia, eos multipliciter remunerarer, reliquos beneficiis sibi deuinciret. Neq; vero splendori vllius inuidit, augescentemve depressit; sed gauisus est, si quamplurimos sibi æquaret: quod eorum dignitatem, potentiam, decusque etiam ad se aliqua ex parte redire existimabat. [a] Iam inimicis quoque non crudelem se, non inexorabilem præbuit; sed multis priuatarum offensarum vindictã remisit, multos qui bellũ ipsi intulissent, indemnes dimisit: honores etiam, magi- B stratusq; quibusdam detulit. Adeo totus ad virtutem natus fuerat, vt non modo ipse vitio nullo laboraret, sed ne aliis quidem ea in esse crederet.

a *Talẽ quidem amicos & familiares se gereret inimicis quoq;*

Sed quia hactenus dicendo progressus sum, incipiã nunc de eius in republica actionibus verba facere. Nam si in otio vixisset, suam quidem virtutem minus manifestam habuisset: nunc adeo euectus, vt non sui modo temporis homines, sed omnes, qui potentia aliquid vnquam valuissent, superauerit, longe clariorem virtutem suam effecit: vtque illos fere omnes potentia declarauit, quales essent, C ita Cæsarem eadem iam ante notum, illustriorem fecit. Quum enim eas res agendas suscepisset, [b] quæ virtutem ipsius adæquarent, parẽ se esse iis ostendit: solusq; inter homines quum tantã fortunam sua sibi virtute parasset, eam neq; calumniis aliorum exposuit, neque contumelia affecit. Ego autem quæ Cæsar in militia sua muneribusque inferioribus ordinatim susceptis † gessit, silentio præteribo: quanquam ea tanta sunt, vt alii cuidam ad laudem abunde satis futura sint: D sed minuta quædam consectari videri possim, [c] ea enumerans, si quis ad splendorem subsequentium eius actorũ [d] respiciat. quæ ipsa tamen quoq; non singulatim accurata narratione prosequar: quod & exponere omnia non possum, & vobis omnium consciis molestus potius sim futurus. Itaq; primo omnium [e] Cæsar ex pretura in Hispaniam profectus, quum eam non satis fidam offendisset, minime concedendum putauit, vt sub nominẽ pacis ii aduersarios se gererent: maluitque ea agere; quæ ex vsu reipublicæ forent, E quam per otium tempus magistratus sui exigere. Igitur quũ vltro resipiscere Hispani nollent, vi eos castigauit: tantumque ea re eos, qui gloriam prius ab Hispania reportassent, superauit, quanto difficilius est conseruare res quam parare: aut id efficere, vti ne quos nouos motus sub-

b *qua magnitudinem virtutis ipsius aquarent,*

† *magno animo gessit,*

c *ea exquisitius enumerans,*

d *respiciat. Nempe illa duntaxat exponam, quæ dum nobis præesset, gessit. Et ea tamen ipsa quoque non omnia singulatim*

e *Cæsar Hispania prætor, quũ eam*

[a] *excitent, vtilius esse, quam eos*

diti [a] excitent, quam eos ab initio integris adhuc rebus vtentes subigere. Eapropter & triumphum Cæsari vos decreuistis, & statim consulatum commisistis. Vnde liquido constat, cum non suæ cupiditatis, gloriæque studii causa id bellum gessisse, sed ad reliqua se comparasse: quum triumpho omisso, ita rebus vrgentibus, actisq; vobis pro eo honore, quem satis ad gloriam sibi esse ducebat, gratiis, consulatum occepit: in quo quæ in vrbe gesserit, infinita commemorari poterant. Sed postquam consulatu perfunctus, ad bellum Gallicum missus fuit, quot quantasque res gesserit, mihi considerate. Sociis non modo oneri non fuit: sed quum eos infidelitatis nullius suspectos haberet, videretque ab hostibus detrimenta accipere, auxilio etiam iuuit. Hostes igitur, neque eos tātum, qui sociorū erant vicini, sed alios omnes Galliam incolentes subegit: regionemque permagnam, vrbesque innumeras, ante ne nomine quidem nobis notas, ditioni nostræ adiecit. Hæc omnia, quamuis neque iustis copiis, neque sufficienti pecunia à nobis instructus, tanta celeritate confecit; vt prius eum vicisse, quam bellum gerere compererimus: tam vero tuta omnia cōstituit, † vt in posterū in Germaniam, adeoq; Britanniā, [per Galliā] transitus patuerit. Itaque tunc omnis ista Gallia, quæ quondā Ambrones Cimbrosque nobis immisit, in seruitutem redacta, † agricultarum, sicut ipsa Italia, exercet. Nauigatur non Rhodanus tantum, Ararisq; sed & Mosa, & Ligeris, & ipse Rhen⁹, ipseq; adeo Oceanus. quorū .n. prius vix nomina ad nos puenerāt, queq; an essēt, dubitabam⁹; hęc ille nobis ex ignotis accessa, ex inexploratis nauigabilia, sua altitudine animi magnificētiaq; effecit. Ac nisi quidā ei, aut nobis verius, hūc successū inuidentes, seditionibus motis eum ante constitutum tempus huc redire coegissent; vtique totam Britanniam, cum omnibus circumiacentibus insulis, omnēque [b] Germaniam, ad Oceanum vsque septentrionalem, subegisset: vt imperii nostri limites non amplius populi terræve, sed aer & mare exterius ambiens fuissent. Cuius rei causa vos, quum magnanimitatem eius resque gestas, ac fortunam animaduerteretis, cum quam diu-

† *Vt ab ipsis Gallis in Belgicam, adeoque in*

† *eandem agrorum, quā Italia, culturam habet.*

[b] *Belgicam,*

A τινὰς δυνηθῆναι ἐξεργάσασθαι, τοῦ τὴν ἀρχὴν ὑπηκόοις αὐτοῖς, ἀκεραίου τῆς δυνάμεως σφίσιν οὔσης, ποιήσασθαι, λυσιτελέστερον. τοιγάρτοι καὶ τὰ ἐπινίκια αὐτῷ διὰ τοῦτ' ἐψηφίσασθε, καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν ὕπατον εὐθὺς ἐδώκατε. ἐξ οὗ δὴ καὶ τὰ μάλιστα διεφάνη τοῦθ', ὅτι οὔτε ἐπιθυμίας οὔτε εὐκλείας οἰκείας ἕνεκα τόν τε πόλεμον ἐκεῖνον ἐποιήσατο, καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ παρεσκευάζετο. παριδὼν οὖν τὴν πέμψιν τῶν νικητηρίων, διὰ τὸ τὰ πράγματα κατεπείγειν, καὶ χαίρειν μὲν ὑμῖν τῆς τιμῆς γνούς, ἀρκεσθεὶς B δὲ αὐτῇ ἐκείνῃ πρὸς τὴν δόξαν, ὑπατεύσε. καὶ ὅσα μὲν διὰ τὴν ἀρχὴν ἐν τῇ πόλει διῴκησεν, ἡ μυρία ἂν εἴη λέγειν· ἀλλ' ἐπειδὴ τάχιστα ἔκ τε ἐκείνης ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν Γαλατικὸν πόλεμον ἐστάλη, θεωρήσατε ὅσα αὖ καὶ ἡλίκα ἐνταῦθα κατειργάσατο· τοῖς μὲν γὰρ συμμάχοις οὐχ ὅπως βαρὺς ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ προσεβοήθησεν· ἐπειδὴ μήτε τι αὐτοὺς ὑπώπτευσε, καὶ προσέτι καὶ ἀδικουμένους εἶδε. τοὺς δὲ δὴ πολεμίους, οὐχ ὅτι τοὺς προσοικοῦντας αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους πάντας τοὺς τὴν Γαλατίαν νεμομένους κατεστρέψατο. καὶ τοῦτο μὲν, χώραν παμπληC θῆ, τοῦτο δὲ, καὶ πόλεις ἀναριθμήτους, ὧν οὐδὲ τὰ ὀνόματα πρότερον ᾔδειμεν, προσεκτήσατο. καὶ ταῦτα μέντοι πάντα, μήτε δύναμιν ἀξιόχρεων, μηδὲ χρήματα αὐτάρκη παρ' ἡμῶν λαβών, οὕτω μὲν ταχέως κατέπραξεν, ὥστε καὶ πρὶν αἰσθέσθαι τινὰ ἡμῶν ὅτι πολεμεῖ, νενικηκέναι· οὕτω δὲ ἀσφαλῶς κατεστήσατο, ὥστε καὶ ἐπιβατὴν ἀπ' αὐτῶν καὶ τὴν † Κελτικὴν καὶ τὴν Βρεττανίαν ποιῆσαι. καὶ νῦν δεδούλωD ται μὲν Γαλατία ἡ τούς τε Ἄμβρωνας καὶ τοὺς Κίμβρους ἐφ' ἡμᾶς στείλασα, καὶ γεωργεῖται πᾶσα, ὥσπερ αὐτὴ ἡ Ἰταλία· πλεῖται δὲ οὐ Ῥοδανὸς ἔτι μόνος, οὐδὲ Ἄραρις, ἀλλὰ καὶ Μόσας, καὶ † Λίγηρος, καὶ Ῥῆνος αὐτὸς, καὶ Ὠκεανὸς αὐτός. ὧν γὰρ οὐδὲ τὰς ἐπικλήσεις ἀκούοντες ἐπιστεύομεν αὐτὰ εἶναι, ταῦθ' ἡμῖν προσκατείργασται· ἐμβατὰ μὲν τὰ πρὶν ἄγνωστα, πλωτὰ δὲ τὰ πρὶν ἀδιερεύνητα, ἀπό τε τῆς μεγαλοπρεπείας καὶ ἀπὸ τῆς μεγαλογνωμοσύνης ποιήσας. καὶ, εἴγε μὴ φθονήσαντες αὐτῷ τινὲς, E μᾶλλον δὲ ἡμῖν, ἐστασιάκεσαν, καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸν πρὸ τοῦ προσήκοντος καιροῦ ἐπανελθεῖν ἠνάγκασαν, πάντως ἂν καὶ τὴν Βρεττανίαν ὅλην μετὰ τῶν ἄλλων νήσων τῶν περικειμένων αὐτῇ, καὶ τὴν † Κελτικὴν πᾶσαν μέχρι τοῦ ἀρκτικοῦ Ὠκεανοῦ ἐκεχείρωτο. ὥσθ' ἡμᾶς ὅρους μὴ γῆν, μηδὲ ἀνθρώπους τὸ λοιπὸν, ἀλλ' ἀέρα καὶ τὴν ἔξω θάλασσαν ἔχειν. διὰ γὰρ ταῦτα καὶ ὑμεῖς, ὁρῶντες τό, τε μέγεθος τῆς διανοίας αὐτοῦ, καὶ τὰ ἔργα, καὶ τὴν τύχην ἐπὶ πλεῖστον ἀρ-

† *Βελγικὴν*

† *Λίγη-*

† *Βελγικὴν*

„ συνεχῶς ἄρξαι αὐτῷ προσετάξατε. ὅπερ ἀφ' οὗ ἐδημοκρατήθημεν, οὐδενὶ ἄλλῳ ὑπῆρξε· λέγω δὲ τὸ ὀκτὼ ἔτεσιν ἐφεξῆς ἡγεμονεῦσαι. οὕτως αὐτὸν πάντα ἐκεῖνα ὑμῖν ὄντως προσκτήσασθαι ἐνομίσατε, καὶ οὐδὲ πώποτε ἐφ' ὑμᾶς αὐξηθήσεσθαι ὑπωπτεύσατε. ἀλλ' ὑμεῖς μὲν ἐπὶ μακρότατον αὐτὸν ἐγχρονίσαι τοῖς χωρίοις ἐκείνοις ἐπεθυμήσατε· συμβάντι καὶ ἐπιτρέψαι οἱ τῆς πολιτείας οὐκέτι κοινὴν, ἀλλ' ἰδίαν αὐτὴν νομίζοντες εἶναι, οὔτε τούτῳ τὰ λοιπὰ προσκαταστρέψασθαι, οὔθ' ὑμῖν πάντων αὐτῶν κυριεῦσαι· ἀλλὰ τῇ ἀσχολίᾳ αὐτοῦ ἀποχρησάμενοι, καὶ πολλὰ ἀνόσια ἐτόλμησαν· ὥσθ' ὑμᾶς τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας δεηθῆναι. καὶ διὰ τοῦτο καταλιπὼν τὰ προκείμενα, ταχέως ὑμῖν ἐπεκούρησε, καὶ πᾶσαν τὴν Ἰταλίαν ἐκ τῶν ἐπαρτηθέντων αὐτῇ κινδύνων ἠλευθέρωσε· καὶ προσέτι τήν τε Ἰβηρίαν ἀλλοτριουμένην ἐκομίσατο, καὶ τὸν Πομπήιον, τήν τε πατρίδα καταλιπόντα καὶ βασιλείαν ἰδίαν ἐν Μακεδονίᾳ κατασκευάζοντα, καὶ ἐκεῖσε πάντα τὰ ἡμέτερα ἀγαθὰ μεταφέροντα, τούς τε ὑπηκόους ὑμῶν ἐφ' ὑμᾶς συσκευαζόμενον, καὶ τοῖς χρήμασιν ὑμῶν ἐφ' ὑμᾶς χρώμενον ἰδὼν, τὸ μὲν πρῶτον πεῖσαί πως ἠθέλησε, καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ προσπέμπων, παύσασθαι, καὶ μεταθέσθαι, πίστεις λαβόντα μεγίστας, ἦ μὴν ἐν τοῖς ἴσοις ὁμοίως αὖθις αὐτῷ χρήσασθαι· ἐπεὶ δ' οὐδένα τρόπον ἠδυνήθη τοῦτο ποιῆσαι, ἀλλ' ἐκεῖνος τά τε ἄλλα καὶ τὴν συγγένειαν τὴν πρὸς τὸν Καίσαρα αὐτῷ ὑπάρξασαν ὑπερφρονήσας αὐτῷ πολεμεῖν ὑμῖν εἵλετο· οὕτω δὴ καταναγκασθεὶς τοῦ ἐμφυλίου πολέμου προσάψασθαι, τί μὲν δεῖ λέγειν, ὡς εὐτόλμως ἐπ' αὐτὸν, καὶ ταῦτα χειμερινὸς ὄντος, ἔπλευσε; τί δὲ, ὡς εὐθαρσῶς αὐτῷ, καίτοι πάντα τὰ ἐπιχώρια ἔχοντι, συνέμιξε; τί δὲ, ὡς ἀνδρικῶς αὐτὸν, καίτοι πολὺ τῷ πλήθει τῶν στρατιωτῶν ἐλαττούμενος, ἐκράτησεν; ἂν γάρ τις καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐπεξελθεῖν ἐθελήσῃ, παῖδα ἂν ἀποδείξειε τὸν θαυμαστὸν ἐκεῖνον τὸν Πομπήιον· οὕτως ἐν πᾶσιν αὐτὸν κατεστρατήγησεν.

„ Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐάσω (οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐσεμνύνετό ποτε ἐπ' αὐτοῖς, μισῶν αὐτὰ τῆς ἀνάγκης)· ἐπεὶ δὲ τὸ δαιμόνιον δικαιότατα τὴν μάχην ἔκρινε, τίνα μὲν τῶν τότε πρῶτον ἁλόντων ἀπέκτεινε; τίνα δὲ οὐκ ἐτίμησεν, οὐχ ὅτι τῶν βουλευτῶν, ἢ τῶν ἱππέων, ἢ καὶ ὅλως τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν συμμάχων, τῶν τε ὑπηκόων; οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐκείνων τις οὔτ' ἀπέθανε βιαίως, οὔτε αἰ-

A tiſſime cum imperio eſſe iuſſiſtis, octo nimirum continuis annis: quod ab eo tempore, quo per populum reſpublica geri cœpit, nulli vnquam conceſſum fuit. Sed nō dubitabatis, quin omnia ea vobis pararet: neque ſuſpicabamini fore vnquam, vti is aduerſum vos creſceret. Quum igitur cuperetis, vt plurimo temporis ſpatio in iis regionibus abeſſet; ii, qui ſibi ſolis reipublicæ adminiſtrationem, quaſi non amplius communem vendicabant, neque eum reliqua [a] conficere, neque veſtrum ſub dominium ea omnia venire paſſi, ſed multa ne- B faria, abuſi eius occupationibus, auſi ſunt; ita vt Cæſaris vobis auxilio opus eſſet. Itaque Cæſar, inſtitutis negotiis intermiſſis, celeriter vobis auxilium tulit, vniuerſamque Italiam ab impendentibus periculis liberauit, Hiſpaniam abalienatam recuperauit. Quumque videret Pompeium, relicta patria, proprium ſibi in Macedonia regnum parare, eo veſtra bona omnia transferre, ſubditos veſtros contra vos armare, veſtriſque vos pecuniis oppugnare: primum priuatim C publiceq; miſſis ad eum legatis conatus eſt perſuadere, vt ab incepto deſiſteret, ſententiamque mutaret: ſummaque ei ſe fide obſtrinxit, velle ſe cū eo iterum pari conditione vti: poſtquam nullo modo Pompeium à propoſito deducere potuit, iſque non reliquo modo iure, ſed affinitate etiam, quæ ipſi cum Cæſare intercedebat, violata, bellum contra vos ſuſcepit: tum demum [Cæſar] coactus eſt bellū ciuile attingere. In qua quà audacia aduerſus Pompeium hiberno tempore naui- D bus prouectus ſit, quam confidenter cum eo, quantumuis vniuerſam regionem obtinente, congreſſus ſit, quam fortiter eum militum numero longe ſuperiorem vicerit, quid dicam? quæ ſi quis ſingulatim exponere velit, Pompeium illum, cuius tanta fuit admiratio, puerum fuiſſe oſtendet, adeo artibus imperatoriis omnibus à Cæſare ſuperatū.

Verum hæc quidem miſſa facio, de quibus neque Cæſar ipſe gloriari ſolebat, [b] odioque neceſſitatem iſtam proſeque- E batur. Poſtquam iuſtiſſimo arbitrio belli controuerſia à diis immortalibus eſt diiudicata, quemnam ille tum, qui quidem nunc primum in poteſtatem eius [hoſtis] veniſſet, occidit? quem [c] ſenatorem, aut equitem, aut deniq; ciuem, quinimo quem etiam ſociorum, ſubditorumve P.R. non honore affecit? Certe horum nemo necatus, eſt neq; cul-

[a] pariter in poteſtatem redigere.

[b] odioq; proſequebatur, velut à neceſſitate profecta.

[c] non dico ſenatorem.

patus ab eo; neque priuatus, neque rex, neque populus, neque vrbs: sed alii eius sunt deinde castra secuti, alii honestam impunitatem adepti; ita vt ab omnibus hi, qui perierant, deplorati sint. Tantum enim Cæsaris clementia abundauit, vt non modo eos, qui Pompeium adiuuissent, laudauerit, omniaque iis ab eo tributa conseruauerit: sed Pharnacē etiam Orodemque odio habuerit, quod amico ipsorum Pōpeio opem non tulissent: quorum alteri paulo post bellum intulit, in alterū vero expeditionem cogitabat. Ipsum quidem Pompeium [si quidē voluisset] viuū capere facile potuisset: quod ex eo constat, quia eum non statim insecutus est, sed aufugiendi liberum tempus concessit, mortemque eius non sine dolore cognouit: tantum que à laudādo eius occisores abfuit, vt eorum paulo post cæde hanc necem compensarit. ipsum quoque Ptolemæum, quod ad benefactoris sui interitum conniuere sustinuisset, quamuis puerum adhuc, interemit. Quemadmodum autem secundum has res gestas Ægyptum constituerit, quantamq; vim pecuniæ inde attulerit, superfluum fuerit dicere. Pharnacem bello inuadēs, qui iam haud exiguam Ponti Armeniæq; partem occupauerat, simul & annuntiatus est venire, & visus est adesse, & collatis signis vicit, vna omnia die. Quod nō minimo esse potuit argumēto, nihilo ipsum Alexandriæ deteriorē reddtū, neq; luxurię causa ibi commoratum fuisse. nūquam.n. eā rē, [a] nisi multa prouidentia multoq; robore vsus, peregisset. Pharnace fugiēte, quū se ad conuertēda confestim in Parthos arma cōparasset, iterū quorūdā in vrbe seditionib. coortis, contra animi sui sentētiam huc aduenit: resque omnes ita pacauit, vt nunquā cōturbatæ fuisse videri potuerint. Nemo enim horum motuū causa, aut morte, aut exilio, aut ignominia vlla affectus fuit: nō quod non optimo iure multis pœnæ luēdæ fuerint, sed quod hostes affatim delendos, ciues autē, etiam si qui improbi sint, seruandos Cæsar existimabat. Ita fortitudine extraneos debellauit, humanitate autē salutē ciuibus tumultuātib. [b] quamuis eā sæpenumero indignis, conseruauit. Idem hoc in Africa quoque, Hispaniaq; rursus egit; dimissis omnibus, quos non ante quoq; captos misericordia prosequutus fuerat, [aduersariis.] Sic enim statuebat, stultitiæ esse, non mansuetudinis; eos; qui sæpius ipsi insidias struxissent, conseruare: primi vero delicti gratiam facere, neque iram implacabilem gerere,

[a] nisi multa præparatione mentis, & eiusdem multo robore vsus,

[b] quamuis salutem eorum causa sæpenumero ea indignis.

παρέλαβεν· οὐκ ἰδιώτης, οὐ βασιλεύς, οὐκ ἔθνος, οὐ πόλις· ἀλλ' οἱ μὲν καὶ συνηνέχθησαν αὐτῷ, οἱ δὲ τὴν γοῦν ἄδειαν ἔντιμον ἔσχον, ὥστε δὴ τότε καὶ πάντας ὀδύρεσθαι τὸν ἀπολωλότα. τοσαύτῃ γὰρ ὑπερβολῇ φιλανθρωπίας ἐχρήσατο, ὥστε τοὺς μὲν συναραμένους τῷ Πομπηΐῳ ἐπαινέσαι, καὶ πάντα σφίσι τὰ δοθέντα ὑπ' αὐτοῦ φυλάξαι· τὸν δὲ δὴ Φαρνάκην καὶ τὸν Ὀρώδην μισῆσαι, ὅτι οὐκ ἐπεκούρησαν, φίλοι αὐτοῦ ὄντες. καὶ διὰ τοῦτο γοῦν οὐχ ἥκιστα τῷ μὲν οὐκ ἐς μακρὰν ἐπολέμησε, τῷ δὲ ἐπιστρατεύσειν ἔμελλε· πάντως δ' ἂν καὶ † ζῶντα εἰλήφει. τεκμήριον δέ, ὅτι μήτε εὐθὺς αὐτὸν ἐπεδίωξεν, ἀλλὰ κατὰ σχολὴν εἴασε φυγεῖν, καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἀηδῶς ἤκουσε. τούς τε φονεύσαντας αὐτὸν οὐκ ἐπῄνεσεν, ἀλλὰ καὶ ἀνταπέκτεινεν οὐ πολλῷ ὕστερον. καὶ αὐτόν γε τὸν Πτολεμαῖον, ἐν καίτοι παῖς ὤν, τὸν εὐεργέτην ἀπολόμενον περιεῖδε, προσδιέφθειρε. μετὰ ταῦτα πλείω ὅπως μὲν τὴν Αἴγυπτον κατεστήσατο, καὶ ὅσα χρήματα ἐκεῖθεν ὑμῖν ἐκόμισε, περιττὸν ἂν εἴη λέγειν· στρατεύσας δὲ ἐπὶ τὸν Φαρνάκην, οὐκ ὀλίγα ἤδη τοῦ τε Πόντου καὶ τῆς Ἀρμενίας ἔχοντα, προσηγγέλθη τε ἅμα αὐτῷ προσιών, καὶ ὤφθη παρών, καὶ συνέβαλεν αὐθημερόν, καὶ ἐνίκησεν. ἀφ' ὧνπερ οὐχ ἥκιστα διέδειξεν ὅτι οὐδὲν χεῖρον ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἐγένετο, οὐδ' ὑπὸ τρυφῆς ἐν αὐτῇ ἐνεχρόνισε. πῶς γὰρ ἂν ῥᾳδίως ἐκεῖνα ἔπραξε, μὴ πολλῇ μὲν τῇ παρασκευῇ διανοίας, πολλῇ δὲ καὶ ῥώμῃ χρώμενος; ὡς δ' οὕτω καὶ ὁ Φαρνάκης ἔφυγε, παρεσκευάζετο μὲν εὐθὺς ἐπὶ τὸν Πάρθον στρατεύεσθαι· στασιασάντων δὲ αὖθις ἐνταῦθα ὑμῶν, ἐκομίσθη τε ἄκων, καὶ οὕτως αὖ καὶ ταῦτα διέθετο, ὥστε μηδ' ὅτι ἀρχὴν ἐταράχθη πιστευθῆναι. οὔτε γὰρ ἀπέθανεν, οὔτε ἔφυγεν, ἀλλ' οὐδ' ἠτιμώθη τότε ἁπλῶς ἐξ ἐκείνων τῶν πραγμάτων οὐδείς· οὐχ ὅτι οὐ δίκῃ, ὁτιοῦν ἂν πολλοὶ ἐκολάσθησαν, ἀλλ' ὅτι τοὺς μὲν πολεμίους ἀφειδῶς ἀπολλύναι, τοὺς δὲ δὴ πολίτας σώζειν, κἂν φαῦλοί τινες ὦσιν, ἡγεῖτο δεῖν. καὶ διὰ τοῦτο τῇ μὲν ἀνδρείᾳ τοὺς ἀλλοφύλους κατηγωνίζετο, τῇ δὲ φιλανθρωπίᾳ καὶ τοὺς στασιάζοντας τῶν πολιτῶν, (καίτοι καὶ ἀναξίους πολλάκις τούτου γενομένους, ἀφ' ὧν ἔπραττον) διετήρει. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐν τῇ Ἀφρικῇ, τῇ τε Ἰβηρίᾳ αὖθις ἔπραξε, πάντας ὅσοι μὴ καὶ πρότεροι ποτὲ ἀλόντες ὑπ' αὐτοῦ ἠλέηντο ἀφείς. τὸ μὲν γὰρ τοὺς πολλάκις ἐπιβουλεύοντάς οἱ ἀεὶ περιποιεῖσθαι, μωρίαν, οὐ φιλανθρωπίαν ἐνόμιζε· τὸ δὲ ἐν τοῖς πρώτοις ἁμαρτήμασι, συγγνώσκειν τισί, καὶ μὴ ἀκαταλλάκτοις

† ζῶντα τὸν Πομπήϊον εἰλήφει.

ὀργὴν ἔχειν, καὶ προσέτι καὶ τιμὰς νέμειν· ἂν δ' ἐν
τοῖς αὐτοῖς ἐμμείνωσιν, ἀπαλλάξειν αὐτῶν ποιεῖ-
σθαι, καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἔργον ἡγεῖτο εἶ). καίτοι τί
τοῦτο εἶπον; πολλοὺς γάρ τοι καὶ ἐκείνων ἔσωσε, οὐδὲ
τοῖς τε ἑταίροις ἅπασι, καὶ τοῖς συναγωνισαμένοις αὐ-
τῷ, †ἵνα ἕκαστος τῶν ἁλόντων σωτηρίαν ποιήσηται. καὶ
μέντοι καὶ ὅτι ταῦτα πάντα ἀπ' ἐμφύτου χρηστό-
τητος, καὶ οὔτε προσποιητῶς, οὔτε ἐπὶ κατα-
σκευῇ πλεονεξίας τινὸς (ὥσπερ ἕτεροι συχνοὶ ἐ-
φιλανθρωπίαν αὐτὸ †τινὰ) ἔπραξε, μέγιστον
μὲν καὶ ἐκεῖνο μαρτύριόν ἐστιν, ὅτι πανταχοῦ καὶ διὰ
πάντων ὅμοιος ἐγένετο· καὶ οὔτ' ὀργή τις αὐτὸν ἠ-
γρίανεν, οὔτε εὐπραγία διέφθειρεν, ἢ τὸ κράτος
ἠλλοίωσεν, οὐχ ἡ ἐξουσία μετέβαλε. καίτοι χα-
λεπώτατον, ἐν τοῖς τοσούτοις καὶ τοιούτοις καὶ προσ-
έτι καὶ ἐπαλλήλοις πράγμασιν ἐξετασθέντα,
καὶ τὰ μὲν κατωρθωκότα, τὰ δὲ ἐν χερσὶν ἔχοντα,
χρηστόν τε ἀεὶ δι' ἴσου γενέσθαι, καὶ μηδὲν τρα-
χὺ, μηδὲ δεινὸν, εἰ καὶ μὴ πρὸς τιμωρίαν τῶν
παρεληλυθότων, ἀλλὰ πρός γε φυλακὴν τῶν
μελλόντων, ἐθελῆσαι ποιῆσαι. ἱκανὰ μὲν καὶ
ταῦτα τὴν γενναιότητα αὐτοῦ τεκμηριῶσαι ἐ-
στίν. οὕτω γὰρ ἐκ θεῶν ὄντως ἔφυ, ὥστε ἓν μόνον
ἠπίστατο, σώζειν τούς γε σώζεσθαι δυναμένους.
προσέτι δὲ καὶ ἐκεῖνα, ὅτι τοῖς τε αὐτῷ πολεμή-
σασι, τὸ μηδ' ὑπ' ἄλλου τινὸς κολασθῆναι παρ-
εσκεύασε, καὶ τοὺς ἐν τῷ πρὶν ἐπταικότας ἀνε-
κτήσατο. πᾶσι μὲν γὰρ τοῖς μετὰ τοῦ Λεπίδου καὶ τοῦ
Σερτωρίου γενομένοις ἄδειαν δοθῆναι ἐποίησε,
πᾶσι δὲ ἐκ τούτου τοῖς ἐκ τῶν ἐπικηρυχθέντων
ὑπὸ τοῦ Σύλλου περιλειφθεῖσι τὴν σωτηρίαν
ὑπάρξαι παρεσκεύασε, καὶ αὖθις μετὰ τοῦτο
κατήγαγε· τούς τε παῖδας ἁπάντων τῶν ὑπ'
ἐκείνου θανατωθέντων, καὶ τιμῶν καὶ ἀρχῶν
ἠξίωσε. καὶ τὸ μέγιστον, πάντα ἁπλῶς τὰ
γράμματα, ὅσα ἢ παρὰ τῷ Πομπηΐῳ ἢ παρὰ
τῷ Σκιπίωνι ἀπόρρητα εὑρέθη, καὶ κατέ-
καυσε, μήτ' ἀναγνούς τι αὐτῶν, μήτε τηρήσας·
ἵνα μήτ' ἄλλῳ τινὶ πονηρευθῆναί τι δι' αὐτὰ
ἐγγένηται. ὅτι δὲ ταῦθ' οὕτως οὐκ εἶπε μό-
νον, ἀλλὰ καὶ ἔπραξε, δηλοῖ τὰ ἔργα· οὐδεὶς
γοῦν ἐκ τῶν γραμμάτων ἐκείνων οὐχ ὅσον
οὐκ ἔπαθέ τι δεινὸν, ἀλλ' οὐδ' ἐφοβήθη. οὐκ-
οῦν οὔτ' οἶδεν οὐδεὶς τοὺς ἐξ αὐτῶν †περιγενομένους
πλὴν αὐτῶν ἐκείνων. τοῦτο γάρ ἐστι παραδοξό-
τατον, καὶ μηδεμίαν ὑπερβολὴν ἔχον, ὅτι τε ἀ-
φείθησαν πρὶν αἰτιαθῆναι, καὶ ὅτι ἐσώθησαν
πρὶν κινδυνεῦσαι· καὶ οὐδ' αὐτὸς ὁ σώσας

†ἵνα ἱκέτευ τῶν ἁλόντων σωτηρίαν ποιή-σωνται

†τινάς)

†συνεγνωσμένους.

gerere, honoribusque etiam huiusmodi homines afficere; sin autem in malitia sua perseuerassent, è medio eos tollere, id sui officii esse. Quanquam hoc quoq; cur ego dixi? quum multos etiam ex iis salute donauerit, amicis suis, victoriæque sociis, singulis vnius horum captiuorum supplicio eximendi potestate concessa. Quæ cum innata quadā bonitate, non simulata, aut spe emolumenti alicuius assumpta (qua complures alii in alios vsi sunt) fecisse; hoc ipsum satis testatur, [a] quod perpetuo talis fuit: neque eum vel ira exasperauit, neque res secundæ corruperunt, neque alium potentia fecit, neque licentia mutauit: quum tamen difficillimum sit, hominem [in] tot tantisque, atque iis continentibus negotiis occupatum, quorum partem confecerit; partem præ manibus habeat, quædam adhuc expectet, eādem semper bonitatem retinere, ac non aliquando durius grauiusque aliquid statuere, si non vlciscendorum præteritorum, at certe sibi in posterum cauendi causa. Hæc nimirum ad bonitatem eius demonstrandam sufficiunt. Sic etenim vere à diis prognatus fuit, qui vnum hoc norat, salutem iis, qui quidē salui esse possent, donare. Huc accedunt hæc quoque, quod neque de iis, qui contra ipsum arma tulissent, supplicia aliorum ministerio vsus sumpsit: [b] & eos, quorum ante res corruerant, restituit. Effecit enim, vt omnibus iis, qui cum Lepido Sertorioque fuerant, impunitas daretur: omnibus, qui à Sylla proscripti supererant, incolumitatem parauit, eosque postea reduxit: omnium eorum filios, qui à Sylla necati fuerant, honoribus & magistratibus dignatus est: & (quod vel summum est) omnes in vniuersum literas arcanas Pompeii Scipionisque repertas, non lectas à se, combussit; ne adseruandas quidem ratus, ne qua aliis maleficiorum exercendorum inde occasio suppeteret. Quod cum sic egisse etiam, ac non tantum verbis præ se tulisse, res ipsa declarauit. nemo enim his ex literis non modo in periculum, sed ne in metum quidem peruenit: [c] ac nemo cognouit, quidnā iis in literis continere-tur, præter hos ipsos, qui scripsissent. Id vero ita admirabile hac in re est, vt magis esse nullo modo possit, quod * [quicunque erant consiliorū istorum literarumque conscii,] & dimissi prius, quam accusati sunt; & salutē prius, quā periclitarentur, acceperūt: ipseq; qui saluos eos

a quod vbique ac in omnibus similem se gessit:

b & quod eos, qui prius etiam perierant, nobis recuperauit. Effecit enim,

c Nemo quidem certe nouit eos, qui crematis hisce literis incolumes euaserunt, præter illos ipsos incolumitatem adeptos. Id vero ita

* Inclusa notis [] aliena sunt ab authoris mente, nec exstant in Græcis.

voluit, quorum misereretur ignorauit. His ob eius res gestas, ac ob cætera quoque, legibus ferendis, emendandoq; reipublicæ statu præstita, quæ singula commemorare non est opus, magna* quidem per se, sed prædictorum respectu nõ multi ponderis, vos eum tanquam patrem amastis, dilexistis vt benefactorem: illisque honoribus exornastis, quos alii nulli vnquam obtuleratis: ‡ præfectum [eum] vrbis imperiique habere perpetuum cupiuistis, nihil de nominibus anxii, quæ omnia velut ipso inferiora, ei attribuistis: vt quod vnicuique eorum secundum instituta maiorum vsurpato, ad perfectionem honoris potentiæque exprimendam deficeret, id reliquorum additione suppleretur. Ea de causa pontifex maximus, deorum respectu; nostrum, cõsul; militum, imperator; hostium, dictator est creatus. Quãquam hęc ipsa cur enumero? quum paulo post eum patrẽ patriæ appellaueritis, vt reliqua cognomenta reticeã.

* magna quidem illa per se, sed pro vndecumque [?] leuiora [?] momenti, vos eum

‡ præsidem vrbis imperiique totius habere

Cæterum is pater, is pontifex maximus, is sacrosanctus, is heros, is deus, mortem obiit. obiit (proh dolor) non morbo confectus, non senio absumptus, non foris in bello vulneratus, non cœlitus immisso aliquo casu abreptus, sed hic intra mœnia dolo circumuentus [periit,] qui tuto in Britanniam exercitum duxerat: in vrbe ea per insidias extinctus est, cuius vrbis ipse pomerium protulerat: in curia, quum ipse aliam ædificasset, occisus est. vir bello clarus, inermis: nudus, qui pacem constituerat: ad tribunalia, qui iudex fuerat: ‡ a magistratibus, ipse magistratum gerens: à ciuibus, quem etiam in mare excidentem hostium nemo interficere ‡ ausus fuerat: à sociis, quos non semel misericordia prosecutus fuerat, necatus est. Quid tibi tandem, ô Cæsar, profuerunt clementia, sacra & inuiolabilis potestas, legesque? At tu, qui lege etiam sæpius cauisti, ne quis ‡ ab hostibus trucidaretur, misere ab amicis tuis cæsus es: nunque iugulatus iaces in eo foro, per quod sæpenumero coronatus ‡ pompam duxisti: vulneribus concisus * pro rostris positus es, vnde ad populum sæpe concionẽ habuisti. Eheu mihi, canos tuos sanguine fœdatos: heu vestem tuam laniatã, quam (vti videtur) in hoc solum acceperas, vt in ea confodereris.

‡ apud magistratus, ipse

‡ potuerat: ab amicis, quos

‡ ab inimicis

‡ triumphũ egisti:

* ad rostra protectus es,

Hæc Antonio perorante; populus primo irritatus est: deinde ira commotus: tandem ita exarsit, vt percussores Cæsaris quæsitum irent, senatoresque

A ἤσας σφᾶς ἔμαθεν οὐκ ἠλέησε. καὶ γὰρ τοι διά τε ταῦτα, καὶ διὰ τἆλλα, ὅσα ἐνομοθέτησέ τε ‡ ἐπηνώρθωσε, μεγάλα μὲν αὐτὰ καθ᾽ ἑαυτὰ ὄντα, παρὰ μικρὸν † δ᾽ αὖ πρὸς ἐκεῖνα, ἃ οὐ χρὴ ἀκριβῶς ἐπεξιέναι, καὶ ἐφιλήσατε αὐτὸν ὡς πατέρα, καὶ ἠγαπήσατε ὡς εὐεργέτην, τιμαῖς τε οἵαις οὐδένα ἄλλον ἠγήλατε· καὶ προστάτην διὰ τέλους τῆς τε πόλεως καὶ τῆς ἀρχῆς ἁπάσης ἔχειν ἐπεθυμήσατε, μηδὲν περὶ τῶν ὀνομάτων διενεχθέντες, ἀλλὰ καὶ πάντα αὐτῷ ὡς καὶ ἐλάττονα αὐτοῦ προσθέντες· ἵν᾽ ὅσον καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν ἐκ τοῦ νομιζομένου πρὸς

B τὸ τελειότατον καὶ τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐξουσίας ἐνέδει, τοῦτο ἐκ τῆς παρὰ τῶν ἄλλων συντελείας ἀντανεπληρώθη. διὰ γὰρ τοῦτο ἀρχιερεὺς μὲν πρὸς τοὺς θεούς, ὕπατος δὲ πρὸς ἡμᾶς, αὐτοκράτωρ δὲ πρὸς τοὺς στρατιώτας, δικτάτωρ δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους ἀπεδείχθη. καὶ τί ταῦτ᾽ ἐξαριθμοῦμαι, ὁπότε καὶ πατέρα αὐτὸν ἐν ὀλίγῳ τῆς πατρίδος ἐπεκαλέσατε; ἵνα μὴ τὰς ἄλλας αὐτοῦ προσηγορίας καταλέγω.

Ἀλλ᾽ οὗτος ὁ πατήρ, οὗτος ὁ ἀρχιερεύς, ὁ ἄ-

C συλος, ὁ ἥρως, ὁ θεός, τέθνηκεν. οἴμοι τέθνηκεν, οὐ νόσῳ βιασθείς, οὐδὲ γήρᾳ μαρανθείς, οὐδὲ ἔξω που ἐν πολέμῳ τινὶ τρωθείς, οὐδὲ ἐκ δαιμονίου τινὸς αὐτομάτως ἁρπαχθείς· ἀλλὰ ἐνταῦθα ἐντὸς τοῦ τείχους ἐπιβουλευθείς, ὁ καὶ ἐς Βρεττανίαν ἀσφαλῶς στρατεύσας· ἐν τῇ πόλει ἐνεδρευθείς, ὁ καὶ τὸ πωμήριον αὐτῆς ἐπαυξήσας· ἐν τῷ βουλευτηρίῳ κατασφαγείς, ὁ καὶ ἴδιον ἄλλο κατασκευάσας· ἄοπλος, ὁ εὐπόλεμος· γυμνός, ὁ εἰρηνοποιός· πρὸς τοῖς δικαστηρίοις, ὁ δικαστής· πρὸς ταῖς ἀρχαῖς,

D ὁ ἄρχων· [ὁ] ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ὃν μηδεὶς τῶν πολεμίων μηδ᾽ ἐς τὴν θάλασσαν ἐκπεσόντα ἀποκτεῖναι ἠδυνήθη· ὑπὸ τῶν ἑταίρων, ὁ πολλάκις αὐτοὺς ἐλεήσας. ποῦ δῆτα σοί, Καῖσαρ, ἡ φιλανθρωπία, ποῦ δὲ ἡ ἀσυλία, ποῦ δὲ οἱ νόμοι; ἀλλὰ σὺ μέν, ὅπως μηδ᾽ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τις φονεύηται, πολλὰ ἐνομοθέτησας, σὲ δὲ οὕτως οἰκτρῶς ἀπέκτειναν οἱ φίλοι, καὶ νῦν ἐν τῇ ἀγορᾷ πρόκεισαι ἐσφαγμένος, δι᾽ ἧς πολλάκις ἐπόμπευσας ἐστεφανωμένος· καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος ἔρριψαι κατατετρωμένος, ἀφ᾽ οὗ πολλάκις ἐδημηγόρησας. οἴμοι πολιῶν ᾑματωμέ-

E νων· ὢ στολῆς ἐσπαραγμένης, ἣν ἐπὶ τούτῳ μόνον, ὡς ἔοικεν, ἔλαβες, ἵν᾽ ἐν ταύτῃ σφαγῇς.

Τοιαῦτα τοῦ Ἀντωνίου λέγοντος, ὁ δῆμος τὰ μὲν πρῶτα ἠρεθίζετο, ἔπειτα δὲ ὠργίζετο· καὶ τέλος οὕτως ἐφλέγμηνεν, ὥστε τοὺς μὲν φονέας αὐτοῦ ζητεῖν, καὶ τοῖς ἄλλοις βουλευ-

ταῖς

‡ ἐνομοθέτησε, † δ᾽ αὖ πρὸς ἐκεῖνα

πᾶσιν ἐγκαλεῖν ὅτι οἱ μὲν ἀπέκτειναν, οἱ δὲ ἐπεῖδον ἀποθνήσκοντα ἄνδρα ὑπὲρ οὗ δημοσίᾳ κατ' ἔτος εὔχεσθαι ἐψηφίσαντο, καὶ οὗ τήν τε ὑγείαν τήν τε τύχην ὤμνυσαν, καὶ ὃν ἐξ ἴσου τοῖς δημάρχοις ἄσυλον ἐπεποιήκεσαν. κἀκ τούτου τό, τε σῶμα αὐτοῦ ἁρπάσαντες, οἱ μὲν ἐς τὸ οἴκημα ἐν ᾧ ἀπέσφακτο, οἱ δὲ ἐς τὸ Καπιτώλιον κομίσαι τε ἐβούλοντο, καὶ ἐκεῖ καῦσαι. κωλυθέντες δὲ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, φόβῳ τοῦ μὴ καὶ τὸ θέατρον τούς τε ναοὺς συγκαταφλεχθῆναι αὐτῷ, ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὥσπερ εἶχον, ἐπὶ πυρὰν ἐπέθηκαν. πολλὰ δ' ἂν καὶ ὣς τῶν πέριξ οἰκοδομημάτων ἐφθάρη, εἰ μή γε στρατιῶται ἐμποδὼν ἐγένοντο, καὶ τινὰς τῶν θρασυτέρων οἱ ὕπατοι κατὰ τοῦ Καπιτωλίου κατεβίβασαν. οὐ μέντοι καὶ ἐπαύσαντο διὰ τοῦτο οἱ λοιποὶ † παραταττόμενοι, ἀλλ' ἐπί τε τὰς οἰκίας τῶν σφαγέων ὥρμησαν, καὶ ἄλλους τε ἐν τούτῳ, καὶ Ἑλούιον Κίνναν δημαρχοῦντα μάτην ἀπέκτειναν. οὐ γὰρ ὅπως ἐπεβούλευσε τῷ Καίσαρι, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς μάλιστα αὐτὸν ἠγάπα. ἐπλανήθησαν δέ, ὅτι Κορνήλιος Κίννας ὁ στρατηγὸς συμμετέσχε τῆς ἐπιθέσεως. καὶ μετὰ τοῦτο ἀπειπόντων τῶν ὑπάτων μηδένα ἔξω τῶν στρατιωτῶν ἔνοπλον εἶναι, τῶν μὲν φόνων ἀπέσχοντο· βωμὸν δέ τινα ἐν τῷ τῆς πυρᾶς χωρίῳ ἱδρυσάμενοι (τὰ γὰρ ὀστᾶ αὐτοῦ οἱ ἐξελεύθεροι προανείλοντο, καὶ ἐς τὸ πατρῷον μνημεῖον κατέθεντο) θύειν τε ἐπ' αὐτῷ, καὶ κατάρχεσθαι τῷ Καίσαρι, ὡς καὶ θεῷ, ἐπεχείρουν. οἱ οὖν ὕπατοι ἐκεῖνόν τε ἀνέτρεψαν, καὶ τινὰς ἀγανακτήσαντας ἐπὶ τούτῳ ἐκόλασαν· καὶ νόμον ἐπέθηκαν, μηδένα αὖθις δικτάτωρα γενέσθαι· ἀράς τε ποιησάμενοι, καὶ θάνατον προειπόντες, ἄν τις ἐσηγήσηται τοῦτο, ἄν θ' ὑποστῇ, καὶ προσέτι καὶ χρήματα αὐτοῖς ἄντικρυς ἐπικηρύξαντες. ταῦτα μέν, ἐς τὸ ἔπειτα προϊδόντες· ὥσπερ ἐν τοῖς ὀνόμασι τῆς τῶν ἔργων δεινότητος οὔσης, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν ὅπλων καὶ ἐκ τῶν ἑκάστου τρόπων καὶ γιγνομένων αὐτῶν, καὶ ǂ τὰ τῆς ἐξουσίας, ἐν ᾗ ποτ' ἂν τύχῃ δρώμενα † προσρήσει διαβαλλόντων. ἐν δὲ τῷ τότε παρόντι τούς τε κληρούχους τοὺς ὑπὸ τοῦ Καίσαρος προκεχειρισμένους, ἐς τὰς ἀποικίας εὐθύς, μὴ καὶ νεοχμώσωσί τι, ἔστειλαν, καὶ τῶν σφαγέων τοὺς μὲν ἄρξαι τινῶν εἰληχότας, ἐς τὰ ἔθνη, τοὺς δὲ λοιπούς, ἄλλον ἄλλοσε ἐπὶ προφάσει τινὶ ἐξέπεμψαν. καὶ αὐτοὺς ὡς καὶ εὐεργέτας σφῶν πολλοὶ

† [illegible]

ǂ τὰς

† προσρήσεις

A resque etiam reliquos incusarent; [a] quod passi essent eum virum interfici, pro quo vti quotannis publice vota conciperentur, decreuissent: perque cuius [b] valetudinem fortunamque iurabant: quem iuxta tribunis inuiolabilem esse iussissent. Post corpus Cæsaris ǂ acceptum, alii in eam curiam, in qua occisus fuerat, alii in Capitolium ferre, vt ibi comburerent, intenderunt: sed à militibus prohibiti, metuentibus ne simul theatrum quoque, & templa conflagrarent, in foro [c] rogum extruxerunt, eique cadauer B imposuerunt. Verum sic quoque multa vicina foro ædificia incendio absumpta fuissent, nisi milites obstitissent, nonnullique audaciorum, consulum iussu de [d] rupe Tarpeia præcipitati fuissent. Quanquam ne sic quidem reliqui tumultuandi finem fecerunt, sed ad ædes percussorum tetenderunt: obuiosque cum alios, tum Eluium Cinnam, tribunumplebis, obtruncauerunt, idque immerito. neque enim ex insidiatoribus, sed iis, qui maxime Cæsarem C diligebant, vnus is fuit. verum errore nominis ea cædes facta est, quod Cornelius Cinna, prætor, Cæsarianæ necis socius fuerat. Consules armorum gestatione quum omnibus, præter milites, interdixissent, à cædibus cessatum est. Aram autem ǂ multitudo eo in loco, quo rogus fuerat, extruxit; (nam cremati reliquias, liberti eius sublatas, [e] in monimento eius reposuerant) sacrificareque apud eam; & ǂ immolare Cæsari, tanquam deo, instituit. Consules aram eam subuerterunt, quosdamque indigne ferentes D supplicio affecerunt: legem etiam tulerunt, ne quis in posterum dictator crearetur: execrationesque addiderunt; ac mortem ei, qui [f] mentionem dictaturæ fecisset, aut eum magistratum in se recepisset; pecuniamque ei, qui talem occidisset, constituerunt. Hæc tum, vt secuturis temporibus consulerent, decreuerunt: [g] quasi vero in vocabulis vis rei ac non in armis posita esset, quæ vnusquisque suo more & sumit & vsurpat: iisque eum magistratum, in quo iis vtitur, vtcunque is nominetur, polluit. Eos etiam E tum, quibus ager à Cæsare adsignatus fuerat, statim in colonias emiserunt, ne quid nouarum rerum molirentur. Percussores, quibus prouinciæ sorte contigerant, in eas amandarunt: reliquos diuersa in loca, alia alium sub præscriptione, ablegauerunt: multique eos benefactorum suorũ numero censentes ho-

a quod illi necassent, hi pereunte inspexissent eum virum, pro quo

b salutem fortunamque iurassent:

ǂ abreptum,

c rogum tumultuarium

d de Capitolii rupibus

ǂ plebs

e primum in monumentum deposuerunt)

ǂ libare Cæsari

f qui de hoc retulisset, quiue conatus aliquid esset; denuntiarunt; pecuniis præterea per præcones in eos palam constitutis.

g quasi in vocabulis factorum vis consistat, ac non ex armis & cuiusque moribus ea proueniant, infamesque magistratus, in quo committuntur, adpellationes reddant.

no rauerũt. Ita Cęsar vitã suam clausit: ac, quoniam in curia à Pompeio ędificata, ac pone statuam eius ibi positã occisus fuit, visus est ei pœnas aliquomodo persoluisse: quo accessit etiam, quod ingentia tonitrua, & effusus imber, id facinus subsecuta sunt. Porro in eo tumultu res commemoratu non indigna accidit. C. quidam [a] Casca quum Heluio Cinnæ causam interitus fuisse animaduertisset, quod idem cum Cornelio Cinna prætore nomen gesserat: veritus ne ipse quoque periret, quum P. Seruilius Casca vnus & ex tribunis, & ex percussoribus Cæsaris esset, literas publice proposuit, quibus & nominis vnius communionem, & diuersitatem sententiarum vtriusque exponebat. ac neuter quidem in periculum venit, quod Seruilius custodia valida vtebatur: C. tamen Cascæ factum id memorabile esse iudicatum fuit. Huiusmodi erãt, quæ eo tempore & ab aliis, & ab ipsis coss. agebantur. Nam Dolobellam Antonius, etsi initio statuerat ad consulatum non admittere, nondum ad eum pertinentem, tamen collegam sibi esse, ne seditionem moueret, passus fuit. Porro sedato tumultu Antonius, postquam ei acta Cæsaris inspicere, exequique, quæ is fieri iussisset, mandatum fuit, continentiam animi exuit: atque vt primum ‡ tabulas in suam potestatem accepit, multa deleuit, multa vicissim [b] in eas retulit, leges etiam alias supponens, pecunias magistratusq; aliis ademit, aliis tribuit, quasi ex † Cæsaris mandatis ea agens: pecuniam etiam multam hac ratione coegit, multa priuatos homines, populosque expilauit: regibusque ‡ aliis terram, aliis libertatem, aliis ius ciuitatis, aliis immunitatem [c] vendidit. Hæc omnia in columnas æneas incîdit, quanquam senatus edicto cauisset, ne qua statua de legibus à Cæsare factis poneretur: quinetiam quũ vehementius instaret Antonius, atq; Cæsarem multarum ac necessariarum rerũ autorem fieri dixisset, senatui iubenti vt eorum disquisitionem cum optimatibus communicaret, non paruit. Octauium porro, adolescentem adhuc, rerumque imperitum, hæreditatemque, vt difficilem, ac quæ teneri facile non posset, à se remouẽtem, prorsus despexit: atque ipse ita omnia gessit, quasi hæres non facultatum modo Cæsaris, sed etiam potentiæ relictus esset. Inter alia, quæ egit, exules etiam nonnullos ‡ restituit: quumque Lepidus multum potentia valeret, eũq; Antonius magnopere metueret, &-

[a] Casca, tribunus tum plebis, quam Heluio

‡ libellos

[b] in eos retulit, & in his quã alia, tum etiam leges. Præterea pecunias & magistratus aliis

† ex Cæsaris præscriptis agens:

‡ aliis agrũ,

[c] vendidit: licet mitio senatus consultum factum fuisset, ne qua columna sub eo prætextu figeretur, quasi Cæsar aliquam legem tulisset: (quippe omnia eiusmodi columnis aheneis inscribi solebãt) ac deinde, quũ instaret Antoni⁹, Cæsaremq; diceret multarum ac necessariarum rerum fieri auctorẽ, senatus idem iussisset, vt ciuitatis ea viri quique principes cõmunibus sententiis diiudicarent. Sed neq; horũ vllã rationẽ habuit, & Octauiũ, velut adolescentulum, & rerum imperitum, qui que hereditatem ceu grauem & adeo tractatuq; difficilẽ repudiaret, omnino contempsit:

‡ reduxit:

A ἐτίμησαν. οὕτω μὲν ὁ Καῖσαρ μετήλλαξε· καὶ ἐπειδὴ ἔν τε τῷ τοῦ Πομπηίου οἰκοδομήματι, καὶ παρὰ τῷ ἀνδριάντι αὐτοῦ τῷ τότε ἐκεῖ ἑστῶτι ἐσφάγη, ἔδοξε τινὰ τιμωρίαν αὐτοῦ δεδωκέναι, ἄλλως τε ὅτι καὶ βρονταὶ ἄπλετοι, καὶ ὑετὸς λάβρος ἐπεγένετο. ἐν δὲ οὖν τῷ θορύβῳ ἐκείνῳ καὶ τοιόνδε τι οὐκ ἀπάξιον μνήμης, συνηνέχθη. Γάιος γάρ τις Κάσκας δημαρχῶν, καὶ ἰδὼν ὅτι Κίννας ἐκ τῆς πρὸς τὸν στρατηγὸν ὁμωνυμίας ἀπώλετο, ἐφοβήθη μὴ καὶ αὐτὸς ἀποθάνῃ· ὅτι Πούπλιος Σερουίλιος Κά-

B σκας ἔκ τε τῶν δημάρχων καὶ ἐκ τῶν σφαγέων ἦν· καὶ γράμματα ἐξέθηκε, τήν τε κοινωνίαν σφῶν ἐκ τῆς μιᾶς προσηγορίας, καὶ τὴν διαφορὰν τῆς γνώμης δηλῶν. καὶ ἔπαθε μὲν οὐδέτερος οὐδὲν δεινόν (καὶ γὰρ ὁ Σερουίλιος ἰσχυρῶς ἐφυλάσσετο) λόγον δὲ δή τινα ὁ Γάιος, ὥστε καὶ μνημονευθῆναι, ἔσχε. τότε μὲν δὴ ταῦτα πρός τε τῶν ἄλλων καὶ πρὸς τῶν ὑπάτων ἐγένετο. καὶ γὰρ τὸν Δολοβέλλαν ὁ Ἀντώνιος,

C καίτοι † μὴ φοβηθεὶς τὰ πρῶτα ἐς τὴν ἀρχὴν, ὡς οὐδέ πω καθήκουσάν οἱ προσλαβεῖν, ὅμως προσέθετο, δείσας μὴ στασιάσῃ. ὡς μέντοι ὅ, τι θόρυβος κατέστη, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀντώνιος τό, τε ἐξετάσαι τὰ διοικηθέντα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, καὶ τὸ πάντα τὰ δόξαντα αὐτῷ ποιῆσαι ἐπετράπη, οὐκέτ' ἐσωφρόνησεν· ἀλλ' ἐπεὶ τάχιστα ἐγκρατὴς τῶν γραμμάτων αὐτοῦ ἐγένετο, πολλὰ μὲν ἀπήλειψε, πολλὰ δὲ ἀντενέγραψεν, ἄλλα τε καὶ νόμους. καὶ προσέτι καὶ χρήματα καὶ ἀρχὰς, τὰς μὲν ἀφείλετό τινων, τὰς δὲ ἔδωκεν ἄλλοις, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἐκείνου διαγραμμάτων αὐτὰ ποιῶν. κἀκ τούτου συχνὰ μὲν αὐτόθεν

D ἥρπασε, συχνὰ δὲ ἠργυρολόγησε παρ' ἰδιωτῶν τε καὶ δήμων· καὶ τῶν βασιλέων τοῖς μὲν χώρας, τοῖς δὲ ἐλευθερίας, ἄλλοις πολιτείας, ἄλλοις ἀτελείας πωλῶν· καίτοι τῆς βουλῆς τὸ μὲν πρῶτον ψηφισαμένης μηδεμίαν στήλην, ὡς καὶ τοῦ Καίσαρος συγγεγραφότος τι, ἀνατεθῆναι· (ἐς γὰρ στήλας χαλκᾶς πάντα τὰ τοιαῦτα ἐσεγράφετο) ἔπειτα δὲ, ὡς ἐκεῖνος ἐνέκειτο, λέγων πολλὰ καὶ ἀναγκαῖα ὑπ' αὐτοῦ προβεβουλεῦσθαι, κελευσάσης πάντας τοὺς πρώτους κοινῇ αὐτὰ διακρῖναι. ὧν οὔτε τι τούτων ἐφρόν-

E τισε, καὶ τὸν σύμπαν τοῦ Ὀκταουίου, ἅτε καὶ μειρακίου καὶ πραγμάτων ἀπείρου, τήν τε κληρονομίαν, ὡς καὶ χαλεπὴν καὶ δυσμεταχείριστον οὖσαν, ἀπωθουμένου, κατεφρόνησεν. αὐτὸς δὲ, ὡς καὶ κληρονόμος οὐ μόνον τῆς οὐσίας, ἀλλὰ καὶ τῆς δυναστείας τῆς τοῦ Καίσαρος ὢν, πάντα διεχείριζε. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ φυγάδας τινὰς κατήγαγεν. ἐπειδή τε ὁ Λέπιδος ἰσχὺν ἐν μεσολάβῳ εἶχε, καὶ φόβον αὐτῷ πολὺν ἐπήρτα, τὴν

† μὴ βουληθεὶς

τήν τε θυγατέρα τῷ υἱεῖ αὐτοῦ συνῴκισε, καὶ ἀρχιερέα αὐτὸν ἀποδειχθῆναι παρεσκεύασεν, ἵνα μηδὲν ὧν ἔπραττε πολυπραγμονοίη. ὅπως γὰρ δὴ ῥᾳδίως αὐτὸ ποιήσῃ, ἔς τε τοὺς ἱερέας αὖθις ἀπὸ τοῦ δήμου τὴν αἵρεσιν τοῦ ἀρχιερέως ἐπανήγαγε· καὶ τούτοις αὐτὸν, οὐδὲν ἢ ὀλίγα τῶν νενομισμένων πράξας, ἐτέλεσε, δυνηθεὶς ἂν αὐτὸς ἱερώσασθαι. Ἀντώνιος μὲν δὴ ταῦτ᾽ ἐποίει.

A ret, filiam suam Lepidi filio nuptum dedit. ipsumq; patrem Lepidum pontificem maximum, ne in ipsius actiones inquireret, constituit. Quod vt facilius efficeret, pontificis maximi electionem à populo ad pontifices iterum transtulit, per eosq; Lepidum, omnibus fere maiorum institutis neglectis, initiauit: quum ipse id sacerdotium obtinere potuisset. Hęc erant, quæ tum Antonius agebat.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ τὸ τεσσαρακοστὸν πέμπτον βιβλίον.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVADRAgesimusquintus.

ΤΑ ΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΩ τεσσαρακοστῷ πέμπτῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

Περὶ Γαΐου Ὀκταουίου τοῦ μετὰ ταῦτα Αὐγούστου ἐπικληθέντος.

Περὶ † Σίξτου τοῦ Πομπηΐου υἱέος. († Σίξτου)

Ὡς Καῖσαρ καὶ Ἀντώνιος στασιάζειν ἤρξαντο.

Ὡς Κικέρων κατὰ Ἀντωνίου ἐδημηγόρησε.

HÆC INSVNT LIBRO XLV. Romanæ historiæ Dionis.

De C. Octauio, qui postea Augustus cognominatus est.

De Sexto Pompeio, Pompeii filio.

Quomodo discordiæ inter Cæsarem & Antonium obortæ sint.

Vt Cicero ‡ aduersus Antonium concionem habuerit. (‡ in Antonium concionibus fuerit.)

ΧΡΟΝΟΥ ΠΛΗΘΟΣ, ΤΑ ΛΟΙΠΑ ΕΤΙ ΤΗΣ ΙΟΥλίου Καίσαρος δικτατωρίας τὸ ε΄, μετὰ Μάρκου Αἰμιλίου Λεπίδου ἱππάρχου, καὶ ὑπατείας τὸ ε΄ μετὰ Μάρκου Ἀντωνίου.

HAEC ACTA SVNT RELIQVA PARTE eius anni quo Iulius Cæsar fuit dictator V, M. AEmilio Lepido magistro equitum: & consul V, cum Marco Antonio.

O Δὲ δὴ Γάϊος ὁ Ὀκταούιος Καιπίας (οὕτω γὰρ ὁ τῆς Ἀττίας τῆς τοῦ Καίσαρος ἀδελφιδῆς υἱὸς ὠνομάζετο) ἦν μὲν ἐξ Οὐελίτρων τῶν Οὐολσκίδων· ὀρφανὸς δὲ ὑπὸ τοῦ Ὀκταουίου τοῦ πατρὸς καταλειφθείς, ἐτράφη μὲν παρά τε τῇ μητρὶ καὶ παρὰ ‡ τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς Λουκίῳ Φιλίππῳ. αὐξηθεὶς δὲ, συνδιετέλεσε τῷ Καίσαρι. ἄπαις τε γὰρ ἐκεῖνος ὤν, καὶ μεγάλας ἐπ᾽ αὐτῷ ἐλπίδας ἔχων, ἠγάπα τε καὶ περιέπεν αὐτὸν, ὡς καὶ τοῦ ὀνόματος, καὶ τῆς οὐσίας, τῆς τε μοναρχίας διάδοχον καταλείψων· ἄλλως τε καὶ ὅτι ἡ Ἀττία δεινῶς

(‡ τῷ ἀνδρὶ δευτέρῳ αὐτῆς)

C. OCTAVIVS ‡ Cæpias (hoc enim nomē fuit Attiæ filio, quæ sororis Cæsaris filia erat) Velitris Volscorū oppido oriundus fuit: pupillus autem à patre suo Octauio relictus, apud matrem, ‡ & vitricum suum L. Philippum, educatus est. Postquam adoleuit, cum C. Cæsare vixit: qui liberis ipse carens, magnāque de eo adolescente spem habens, summo eum amore complexus est atque fouit: eumque sibi nominis, fortunarum, † regnique hæredem constituerat. Quod quo magis faceret, Attia etiam mouit:

(‡ Cepias) (‡ & alterum matris maritum) († ac dominatus)

quæ etiam atque etiam affirmabat, Octauium hunc ex Apolline conceptum fuisse: quod quum in eius dei templo quodam tempore obdormiuisset, visa sibi esset cum dracone coire, ac tempore ad eum conceptum competenti, Octauium peperisset. præterea, antequam eum partum edidisset, per quietem sibi visum esse, quasi intestina sua in cœlum efferrentur, atque hinc supra vniuersam extenderentur terram. eademque nocte Octauius ex coniugis pudendis solem exoriri imaginatus fuit. Infanti recens edito Nigidius Figulus senator statim imperium vaticinatus est, qui ea tempestate omnem cœli descriptionem, siderumque differentias, & eorum proprias, quasque coituum interuallorumve suorum ratione effectiones ea edunt, præ cæteris adeo callebat, vt ‡ prohibitis quibusdam studiis eum vti crederetur. Is Figulus Octauium, qui ob filii natiuitatem in senatum [tum forte conuocatum] tardius veniebat, [obuiam factus] interrogauit, cur cunctatus fuisset: cognitaque causa exclamauit, Dominum nobis genuisti. Eo sermone conturbatum Octauium, ac necare infantem volentem inhibuit, quod ei infanti tale quid euenire impossibile foret. Hæc ea die, qua in lucem natus est C. Octauius, acta sunt. Quum in agro is educaretur, aquila panem ei è manibus eripuit, ac in sublime euolauit; post se iterum demisit, panemque ei reddidit. Puer adhuc quum Romæ ageret, in somnis Cicero vidit eum aurea catena è cœlo in Capitolium demitti, flagellaque à Ioue accepisse: quumque ignoraret, quemnam eum vidisset, postridie in eum forte fortuna in ipso Capitolio incidit, agnouitque, & iis, qui aderant, quæ sibi apparuissent, exposuit. Catulus autem, qui ipse quoque Octauium nunquam viderat, per quietem putauit omnes nobiles pueros ad Iouem in Capitolio accedere, eumque imaginem Romæ in Octauii sinum iniecisse. Eo insomnio territus, Capitolium adorandi Iouis causa ascendit: quumque ibi Octauium, qui ipse quoq; forte eodem se contulerat, offendisset, formam eius cum ea, quæ in somnis oblata sibi fuerat, contulit, veritatemq; insomnii apud sese confirmauit. Postquã Octauius ætate adultior factus, virilem togam assumpsit; toga ea vtrinque ab humeris rupta ad pedes ei decidit. ᵃ id per se non in præsagium bonæ alicuius rei tractum est, sed dolorem præsentibus attulit,

‡ arcanis

a Id per somnõ modo nullã indicium boni omnibus adferebat, sed etiam molestum præsentib. erat.

ἰσχυρίζετο ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος αὐτὸν κεκυηκέναι, ὅτι καταδαρθοῦσά ποτε ἐν ναῷ αὐτοῦ, δράκοντί τινι μίγνυσθαι ἐνόμισε, καὶ διὰ τοῦτο τῷ ἱκνουμένῳ χρόνῳ ἔτεκε. πρίν τε ἢ εἰς φῶς ἐξιέναι, ἔδοξεν ὄναρ τὰ σπλάγχνα ἑαυτῆς ἐς τὸν οὐρανὸν ἀναφέρεσθαι, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἐπεκτείνεσθαι· καὶ τῇ αὐτῇ νυκτὶ καὶ ὁ Ὀκταούιος ἐκ τοῦ αἰδοίου αὐτῆς τὸν ἥλιον ἀνατεῖλαι ἐνόμισεν. ἄρτι τε ὁ παῖς ἐγεγέννητο, καὶ Νιγίδιος Φίγουλος βουλευτὴς παραχρῆμα αὐτῷ τὴν αὐταρχίαν ἐμαντεύσατο. ἄριστα † γὰρ καθ' ἑαυτὸν τήν τε τοῦ πόλου διακόσμησιν, καὶ τὰς τῶν ἀστέρων διαφοράς, ὅσα τε καθ' ἑαυτοὺς γιγνόμενοι, καὶ ὅσα συμμιγνύντες ἀλλήλοις ἔν τε ταῖς ὁμιλίαις καὶ ἐν ταῖς διαστάσεσιν ἀποτελοῦσι, διέγνω· καὶ κατὰ τοῦτο καὶ αἰτίαν, ὡς τινὰς ἀπορρήτους διατριβὰς ποιούμενος, ἔσχεν. οὗτος οὖν τότε τὸν Ὀκταούιον βραδύτερον ἐς τὸ συνέδριον διὰ τὸν τοῦ παιδὸς τόκον (ἔτυχε γὰρ βουλὴ οὖσα) ‡ ἀπαντήσας ἀνήρετο, διὰ τί ἐβράδυνε· καὶ μαθὼν τὴν αἰτίαν, ἀνεβόησεν ὅτι, Δεσπότην ἡμῖν † ἐγέννησας. καὶ αὐτὸν ἐκταραχθέντα ἐπὶ τούτῳ, καὶ διαφθεῖραι τὸ παιδίον ἐθελήσαντα, ἐπέσχεν, εἰπὼν ὅτι ἀδύνατόν ἐστι τοιοῦτόν τι αὐτὸ παθεῖν. τότε μὲν δὴ ταῦτ' ἐλέχθη. τρεφομένου δὲ ἐν ἀγρῷ αὐτοῦ, ἀετὸς ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐξαρπάσας ἄρτον, ἐμετεωρίσθη· καὶ μετὰ τοῦτο καταπτάμενος, ἀπέδωκεν αὐτόν. παιδίσκου τε αὐτοῦ ὄντος, καὶ τὴν διατριβὴν ἐν τῇ Ῥώμῃ ποιουμένου, ἔδοξέ ποτε ὁ Κικέρων ὄναρ ἁλύσει τε αὐτὸν χρυσῇ ἐς τὸ Καπιτώλιον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καθιμᾶσθαι, καὶ μάστιγας παρὰ τοῦ Διὸς εἰληφέναι· καὶ (οὐ γὰρ ἠπίστατο ὅστις ἦν) περιέτυχέ τε αὐτῷ τῇ ὑστεραίᾳ ἐν αὐτῷ τῷ Καπιτωλίῳ, καὶ γνωρίσας αὐτὸν, διηγήσατο τοῖς παροῦσι τὴν ὄψιν. ὅ, τε † Κάτουλος, οὐδ' αὐτός που ἑωρακὼς τὸν Ὀκταούιον, ἐνόμισε τοὺς παῖδας ἐν τοῖς ὕπνοις τοὺς εὐγενεῖς πάντας ἐν τῷ Καπιτωλίῳ πρόσοδον πρὸς τὸν Δία πεποιῆσθαι, καὶ ἐν αὐτῇ τὸν θεὸν εἰκόνα τινὰ τῆς Ῥώμης ἐς τὸν ἐκείνου κόλπον ἐμβεβληκέναι. ἐκπλαγεὶς δὲ ἐπὶ τούτῳ, ἀνῆλθεν ἐς τὸ Καπιτώλιον προσευξόμενος τῷ θεῷ· καὶ ἐκεῖ τὸν Ὀκταούιον εὑρὼν ἄλλως ἀναβεβηκότα, τό, τε εἶδος αὐτοῦ πρὸς τὸ ἐνύπνιον προσεσήμησε, καὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς ὄψεως ἐβεβαιώσατο. μειρακιωθέντος δὲ μετὰ τοῦτο αὐτοῦ, καὶ ἐς τοὺς ἐφήβους ἐσιόντος, τήν τε ἐσθῆτα τὴν ἀνδρικὴν ἐνδυομένου, ὁ χιτὼν περιερράγη τε ἑκατέρωθεν ἀπὸ τῶν ἐπωμίδων, καὶ μέχρι τῶν ποδῶν κατερρύη. τοῦτο αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ οὐχ ὅπως τεκμήριόν τινα ὡς καὶ ἀγαθόν τι προσημαίνοι ἔφερεν, ἀλλὰ καὶ ἐλύπησε τοὺς

παρόν-

† γὰρ τῶν

‡ ἀπαντήσας αὐτῷ

† ἐγέννησας

† Κάτλος

παρόντας, ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ ἀνδρικοῦ χιτῶνος ἐνδύσει συμβεβήκει· ἐπελθὸν δὲ τῷ Ὀκταουίῳ † εἰπεῖν ὅτι, Τὸ ἀξίωμα τὸ βουλευτικὸν πᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας μου θήσω· ἔκβασιν πρὸς τὸ λεχθὲν ἔλαβεν. ἐξ οὖν τούτων ὁ Καῖσαρ † μεγάλα ἐπ' αὐτῷ ἐλπίσας, ἔς τε τοὺς εὐπατρίδας αὐτὸν ἐσήγαγε, καὶ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἤσκει, καὶ πάνθ' ὅσα προσῆκει τῷ μέλλοντι καλῶς καὶ κατ' ἀξίαν τηλικοῦτον κράτος διοικήσειν, ὑπάρχειν, ἀκριβῶς ἐξεπαίδευσε. λόγοις τε γὰρ ῥητορικοῖς οὐχ ὅτι τῇ τῶν Λατίνων, ἀλλὰ καὶ τῇδε τῇ γλώττῃ ἠσκεῖτο· καὶ ἐν ταῖς στρατείαις ἐρρωμένως ἐξεπονεῖτο, τά τε πολιτικὰ καὶ τὰ ἀρχικὰ ἰσχυρῶς ἐδιδάσκετο.

Οὗτος οὖν ὁ Ὀκταούιος ἔτυχε μὲν τότε, ὅτι ὁ Καῖσαρ ἐσφάγη, ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ ἔπι πρὸς τῷ Ἰονίῳ ὢν κόλπῳ, ἐπὶ παιδείᾳ (κατὰ γὰρ τὴν στρατείαν αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τοὺς Πάρθους ἐκεῖσε † προσεπέπεμπτο) πυθόμενος δὲ τὸ συμβεβηκός, ἤλγησε μέν, ὥσπερ εἰκὸς ἦν· οὐ μέντοι καὶ νεωτερίσαι τι εὐθὺς ἐτόλμησεν. οὔτε γὰρ ὅτι υἱός, οὔθ' ὅτι κληρονόμος κατελέλειπτο, ἠκηκόει. καὶ προσέτι καὶ ὁ δῆμος ὁμονοεῖν ἐπὶ τῷ γεγονότι ἠγγέλλετο τὴν πρώτην. περαιωθεὶς δὲ ἐς τὸ Βρεντήσιον, καὶ τάς τε διαθήκας ἅμα καὶ τὴν γνώμην τοῦ δήμου τὴν δευτέραν μαθών, οὐκέτ' ἀναβολὰς ἐποιήσατο· καὶ μάλισθ' ὅτι καὶ χρήματα πολλὰ καὶ στρατιώτας συχνοὺς συμπροπεμφθέντας εἶχεν, ἀλλὰ τό, τε ὄνομα τοῦ Καίσαρος παραχρῆμα ἀνέλαβε, καὶ τοῦ κλήρου † αὐτὸν διεδέξατο, τῶν τε πραγμάτων εἴχετο. καὶ τότε μὲν προπετῶς τε τισὶ τοῦτο καὶ τολμηρῶς πεποιηκέναι ἔδοξεν· ὕστερον δὲ ἔκ τε τῆς εὐτυχίας καὶ ἐξ ὧν ἐπικατώρθωσε, καὶ ἀνδρείας ὄνομα προσεκτήσατο. πολλοὶ γὰρ ἤδη τινὲς οὐκ ὀρθῶς ἐπιχειρήσαντες, δόξαν, ὅτι ἐπιτυχεῖς αὐτῶν ἐγένοντο, εὐβουλίας ἔσχον· καὶ ἕτεροι ἄριστά τινα προελόμενοι, μωρίαν, ὅτι μὴ κατέτυχον αὐτῶν, † ὦφλον. καὶ ἐκεῖνος σφαλερῶς μὲν καὶ ἐπικινδύνως ἐποίησεν, ὅτι τήν τε ἡλικίαν τὴν ἄρτι ἐκ παίδων ἄγων (ὀκτωκαιδεκέτης γὰρ ἦν) καὶ τὴν διαδοχὴν καὶ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ γένους καὶ ἐπίφθονον καὶ ἐπαίτιον ὁρῶν οὖσαν, ἔπειτ' ἐπὶ τὰ τοιαῦτα ὥρμησεν, ἐφ' οἷς ὅ, τε Καῖσαρ ἐπεφόνευτο, καὶ τιμωρία οὐδεμία αὐτοῦ ἐγίγνετο· καὶ οὔτε τοὺς σφαγέας, οὔτε τὸν Λέπιδον, τόν τε Ἀντώνιον, ἔδεισεν· καὶ μέντοι καὶ κακῶς βουλεύσασθαι ἔδοξεν, ὅτι καὶ κατώρ-

† εἰπεῖν
† μέγα
† Xiphil. προεπέπεμπτο
† αὐτοῦ
† ὦφλεν

A tulit, quod in assumptione prima vestis virilis accidisset: sed Octauius, Dignitatem, inquit, senatoriam omnem sub meis pedibus habeo: idque ab eo tum temere, vt in buccam venerat, prolatum, euentus comprobauit. Hæc Cæsarem in magnam de Octauio spem adduxerāt, ideoque eum † ad patricios reduxerat, adque gerendum magistratum erudiebat: in omnibusq; iis, quæ in eo requiruntur, qui tanto imperio recte, ac vt dignū est, præesse debet, accurate instituebat. Oratoria etiam arte, non in Latina tātum, sed Græ- B ca quoq; lingua, instruebatur: in militiæ laboribus magnopere exercebatur: omnes reipublicæ gerendæ, magistratuumque administrandorum artes discebat.

† retulerat inter patricios, & ad imperiū erudiebat; & in omnibus iis,

Proinde is Octauius, quo tempore Cæsar occisus fuit, Apolloniæ (quæ vrbs est ad Ionium mare) disciplinæ capiendæ ergô morabatur: missus eo à Cæsare, Parthicam expeditionem parante. Cæsaris morte audita, quanquam, vt par erat, ægre eam ferret, tamen noui quicquam conari non audebat: cum quod nondum audierat se filium hæredemque ab eo institutum fuisse, tum quod initio C populi consensu ea cædes approbata nūtiaretur. Quum vero Brundusium transmisisset, ibique de testamento Cæsaris, posterioreque populi sententia, certior factus esset: omni mora præcisa, idque eo magis, quod secum magnam vim pecuniæ militumque, à Cęsare præmissam habebat, statim nomen Cæsaris assumpsit, hæreditatemque iniit, & ad negotium exequendum se contulit. Videbatur eo tempore temerarie nonnullis, nimisque D audacter agere: sed post, quia fortuna prospera vsus, rem præclare gesserat, fortitudinis titulum inuenit. Iam enim vsu receptum est, vt qui rem aliquam non recte aggressi, tamen feliciter perficiunt, optimo consilio vsi existimentur: alii contra stultitiæ culpentur, quum re optime deliberata, voti compotes facti non sunt. Quem ad modū Octauius quoque rem periculosissimam conatus est; quod quum iam primum ex pueris excessisset, annum agēs decimumoctauum, quumque videret successionē E in hæreditatem ac genus, plenam inuidię criminumque esse, tamen ea ausus fuit suscipere, quæ Cæsari inultæ cædis caussam attulissent: idque, neque percussores eius, neque Lepidum, neque Antonium metuens: iudicatus tamen est, non mala consilia secutus fuisse, postquam rem feli-

citer confecit. Cæterum diuinitus quoque haud obscure significatum est, qui tumultus eam rem essent comitaturi. Ingrediente enim Romam Octauio, iris ingens, eaque varia, solem ambiuit. Proinde Cæsar, qui ante Octauius, post Augustus dictus fuit, sic rem aggressus est: ita vero confecit, vt viros omnes † audacia, senes omnes prudentia superasse videatur. Primum in vrbem, tanquam solius hæreditatis adeundæ causa, priuatorum habitu cum paucis, absque omni apparatu, intrauit; neque aut minatus est vlli, aut se ea, quæ acta essent, moleste ferre, pœnasve exacturum ostendit: deinde tantum à repetendis ab Antonio, quas ille interceperat, pecuniis abfuit: vt eum demereri contra, quanquam contumeliis ab eo iniuriisque affectus, instituerit. Antonius enim, præterquam quod re verbisque Octauium alias lædere solebat, promulgationem legis curiatæ, (secundum quam eum in familiam Cæsaris adoptari oportebat) quanquam se eam ferre simulabat, per tribunos plebis quosdam extraxit: vt Octauius, quum nondum secundum leges filius Cæsaris esset, neque de facultatibus eius inquirendi potestatem haberet, & in reliquis quoque rebus infirmior esset. Quæ etsi erant Cæsari molesta, tamen quod tuto sibi libere agere non licebat, tantisper tolerauit; dum † multitudinem, cuius opera patrem suum eo incrementi peruenisse nouerat, sibi conciliaret. Eam quum iratam propter huius cædem animaduerteret, sibique, vt eius filio, cupituram speraret, esseque cum Antonio propterea, quod magister equitum fuisset, quodque in percussores Iulii Cæsaris non vindicasset, infensam cerneret; tribunatum plebis affectauit, vt & populum demulcendi, & tribunitia potestate vtendi facultatem haberet. Itaque Cinnæ in locum, cui successum nondum erat, vt substitueretur, contendit: quumque id ne fieret, Antonius effecisset, ne sic quidem quieuit, quin † Tiberio Cannutio tribuno plebis persuaderet, vt se ad populum produceret, eius muneris nomine, quod populo Cæsar legauerat. Itaque Octauius, ad populum habita oratione, quæ instituto suo negotio conueniret, numeraturum se statim eam, quam Cæsar iussisset, pecuniam pollicitus est, iniecta etiam multorum aliorum donorum spe. Deinde ludos institutos ob perfectionẽ fani Veneris,[a] quos viuo adhuc Cæsare quidã sese celebraturos receperant, sed tum

† iuuenili audacia,

† plebem,

† Tito Canutio, sic infra, lib. 48.

a quod viuo adhuc Cæsare quidam absoluturos se receperant.

A θωσι. τὸ μέντοι δαιμόνιον πᾶσαν ἐκ τοῦ ἀσαφοῦς τὴν αὐτόθεν μέλλουσαν σφίσι ταραχὴν ἔσεσθαι προεσήμηνεν. ἐς γὰρ τὴν Ῥώμην ἐσιόντος αὐτοῦ, ἶρις πάντα τὸν ἥλιον πολλὴ καὶ ποικίλη περιέσχεν. οὕτω μὲν ὁ πρότερον Ὀκταουίος, τότε δὲ ἤδη Καῖσαρ, μετὰ δὲ τοῦτο Αὔγουστος ἐπικληθεὶς, ἥψατο τῶν πραγμάτων· καὶ αὐτὰ καὶ κατέπραξε καὶ κατειργάσατο, πάντων μὲν ἀνδρῶν νεανικώτερον, πάντων δὲ † πρεσβυτέρων φρονιμώτερον. πρῶτον μὲν γὰρ, ὡς καὶ ἐπὶ μόνῃ τῇ τοῦ κλήρου διαδοχῇ, καὶ ἰδιωτικῶς καὶ μετ' ὀλίγων ἄνευ ὄγκου τινὸς ἐς τὴν πόλιν ἐσῆλθεν· B ἔπειτ' οὐδ' ἠπείλει οὐδενὶ οὐδὲν, οὔτ' ἐνεδείκνυτο ὅτι ἄχθοιτό τε τοῖς γεγονόσι, καὶ τιμωρίαν αὐτῶν ποιήσοιτο. τόν τε Ἀντώνιον οὐχ ὅσον οὐκ ἀπῄτει τι τῶν χρημάτων ὧν προηρπάκει, ἀλλὰ καὶ ἐθεράπευε, καίτοι καὶ προπηλακιζόμενος ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀδικούμενος. τά τε γὰρ ἄλλα ἐκεῖνος καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ αὐτὸν ἐκάκου, καὶ τὸν νόμον τὸν φρατριατικὸν ἐσφερόμενον, καθ' ὃν τὴν ἐσποίησιν αὐτοῦ τὴν ἐς τὰ τοῦ Καίσαρος γενέσθαι ἔδει, αὐτὸς μὲν ἐσπούδαζε δῆθεν ἐσενεγκεῖν, διὰ δὲ δημάρχων τινῶν ἀνεβάλλετο· ὅπως, ὡς μηδέπω παῖς αὐτοῦ C ἐκ τῶν νόμων ὢν, μήτε τι τῆς οὐσίας πολυπραγμονοίη, καὶ πρὸς τἄλλα ἀσθενέστερος εἴη. ἐπ' οὖν τούτοις ὁ Καῖσαρ ἤσχαλλε μὲν, οὐ μέντοι καὶ ἀσφαλῶς παρρησιάσασθαί τι δυνάμενος, ἠνείχετο μέχρις οὗ τὸ πλῆθος, ὑφ' οὗ τὸν πατέρα αὐξηθέντα ἠπίστατο, προσεποιήσατο. ὀργήν τε γὰρ αὐτοὺς ἐπὶ τῷ ἐκείνου θανάτῳ ἔχοντας εἰδὼς, καὶ ἑαυτὸν ὡς καὶ παῖδα αὐτοῦ σπουδάσειν ἐλπίζοντας, τόν τε Ἀντώνιον, διά τε τὴν ἱππαρχίαν, καὶ διὰ τὴν D τῶν σφαγέων οὐ τιμωρίαν, μισοῦντας αἰσθόμενος, ἐπεχείρησε μὲν δημαρχῆσαι, πρός τε τὴν τῆς δημαγωγίας ἀφορμὴν, καὶ πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς ἐξ αὐτῆς δυναστείας· καὶ διὰ τοῦτο τῆς τοῦ Κίννου χώρας κενῆς οὔσης ἀντεποιήσατο· κωλυθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀντώνιον, οὐχ ἡσύχασεν, ἀλλὰ † Τιβέριον Καννούτιον δημαρχοῦντα ἀναπείσας, ἔς τε τὸν ὅμιλον ὑπ' αὐτοῦ ἐσήχθη, πρόφασιν τὴν δωρεὰν τὴν καταλειφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ποιησάμενος· καὶ δημηγορήσας ὅσα ἥρμοζε, ταύτην τε εὐθὺς ἐκτί- E σειν σφίσιν ὑπέσχετο, καὶ ἄλλα αὐτοῖς πολλὰ προσεπήλπισε· καὶ μετὰ τοῦτο τὴν πανήγυριν τὴν ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀφροδισίου ἐκποιήσει καταδειχθεῖσαν, ἣν ὑποδεξάμενοί τινες ζῶντος ἔτι τοῦ Καίσαρος ἐπιτελέσειν, ἐν ὀλιγωρίᾳ, ὥσ-

περ που

† Xiphil. γέροντος

† Τίτον

πέρ που καὶ τὴν τῶν Παριλίων ἱπποδρομίαν, ἐποιοῦντο, αὐτὸς ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους θεραπείᾳ, ὡς καὶ προσήκουσαν διὰ τὸ γένος, τοῖς οἰκείοις τέλεσι διέθηκε. καὶ τότε μὲν οὔτε τὸν δίφρον τὸν τοῦ Καίσαρος τὸν ἐπίχρυσον, οὔτε τὸν στέφανον τὸν διάλιθον, ἐς τὸ θέατρον ἐσήγαγεν, ὥσπερ ἐψήφιστο, φοβηθεὶς τὸν Ἀντώνιον. ἐπεὶ μέντοι ἄστρον τι παρὰ πάσας τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐκ τῆς ἄρκτου πρὸς ἑσπέραν ἀνεφάνη, καὶ αὐτὸ κομήτην τέ τινων καλούντων, καὶ προσημαίνειν οἷά που εἴωθε λεγόντων, οἱ πολλοὶ τοῦτο μὲν ἐπίστευον· τῷ δὲ δὴ Καίσαρι αὐτὸ, ὡς καὶ ἀπαθανατισθέντι, καὶ ἐς τὸν τῶν ἄστρων ἀριθμὸν συγκατειλεγμένῳ, ἀνετίθεσαν· θαρσήσας, χαλκοῦν αὐτὸν ἐς τὸ Ἀφροδίσιον, ἀστέρα ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἔχοντα, ἔστησεν. ἐπειδή τε οὔτε τοῦτό τις, φόβῳ τοῦ ὁμίλου, ἐκώλυσεν, οὕτω δὴ καὶ ἄλλα τινὰ τῶν ἐς τὴν τοῦ Καίσαρος τιμὴν προδεδογμένων ἐγένετο. τόν τε γὰρ μῆνα τὸν Ἰούλιον ὁμοίως ἐκάλεσαν, καὶ ἱερομηνίαις τισὶν ἐπινικίοις ἰδίαν ἡμέραν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἐβουθύτησαν. καὶ διὰ ταῦτα καὶ οἱ στρατιῶται ἑτοίμως, ἄλλως τε καὶ χρήμασι θεραπευθέντων τινῶν, συνίσαντο πρὸς τὸν Καίσαρα. θροῦς τε οὖν ἐγίγνετο, καὶ ἐδόκει τι νεόν ἔσεσθαι· καὶ μάλιστα ὅτι ὁ Ἀντώνιος αὐτὸν ἐν τῷ δικαστηρίῳ ἀπὸ μετεώρου καὶ ἀπὸ περιόπτου τινὸς, καθάπερ ἐπὶ τοῦ πατρὸς εἰώθει ποιεῖν, ἐντυχεῖν τι ἐθελήσαντα οὐ προσεδέξατο, ἀλλὰ καὶ κατέσπασε καὶ ἐξήλασε διὰ τῶν ῥαβδούχων. δεινῶς γὰρ δὴ πάντες ἠγανάκτησαν, καὶ οὐχ ἥκιστα, ὅτι ὁ Καῖσαρ οὐδὲ ἐς τὴν ἀγορὰν ἔτι, πρός τε τὸ ἐκείνου ἐπίφθονον καὶ πρὸς τὸ τοῦ πλήθους ἐπαγωγὸν, ἐφοίτησε. φοβηθεὶς οὖν ὁ Ἀντώνιος διελέξατό ποτε τοῖς παροῦσιν, ὅτι οὔτε τινὰ ὀργὴν τῷ Καίσαρι ἔχοι, ἀλλὰ καὶ εὔνοιαν αὐτῷ ὀφείλει, καὶ ἕτοιμος εἴη πᾶσαν τὴν ὑποψίαν ἀπολύσασθαι. ἀγγελθέντων δὲ τούτων ἐκείνῳ, συνῆλθον μὲν ἐς λόγους, καὶ καταλλάχθαι τισὶν ἔδοξαν (τάς τε γὰρ γνώμας σφῶν ἀκριβῶς εἰδότες, καὶ ἐξελέγξαι τότε αὐτὰς ἄκαιρον εἶναι νομίσαντες, ἀνθυπεῖξαί τινα ἀλλήλοις συμβιβαζόμενοι) καὶ ἡμέρας μὲν τινὰς ἡσύχασαν, ἔπειτα δὲ ἀνθυποπτεύσαντες ἀλλήλοις, εἴτ᾽ ἐξ ἀληθοῦς ἐπιβουλῆς, εἴτε καὶ ἐκ ψευδοῦς διαβολῆς (οἷα ἐν τῷ τοιούτῳ φιλεῖ γίγνεσθαι) διηνέχθησαν αὖθις. ὅταν γὰρ τινὲς ἐκ μεγάλης ἔχθρας συνενεχθῶσι, πολλὰ μὲν μηδὲν δεινὸν ἔχοντα, πολλὰ δὲ καὶ ἐκ συντυχίας λαμβάνοντες ὑποτοποῦσι. πᾶν γὰρ

A tum, sicut & equestre certamẽ Parilibus, negligebant; ipse suis sumptibus, tanquã ad se ratione generis pertinens, ad captãdam populi gratiam, fecit. Sellam tamen Cæsaris auream, coronamque gemmis ornatam, in theatrum (quamuis ita fuerat constitutum) Antonii metu non intulit. Cæterum stella quædam quotidie [a] inter septẽtrionem & occasum apparauit, eamque cometen vocantes nonnulli, ea portendere dicebant, quæ alias huiusmodi signum sequi consueuissent. creditum quidem hoc a plebe est, sed tamen B Cæsari eam, immortalitatem nimirum iam adepto, inque siderum numerum allecto, sacram esse dixerunt. Ea re Cæsar animo confirmato, statuam patris æream, cum stella supra caput, in Veneris templo posuit. Quum id metu plebis nemo prohiberet, reliqua etiam, quæ iam ante in honorem Cæsaris decreta fuerãt, facta sunt. quippe & mensis Iulius nominatus, [b] & propter victorias eius feriæ institutæ, sacrificatumque est. Has ob causas milites etiam prompte Cæsari sese ad- C iunxerunt, præsertim nonnullis pecunia conciliatis. iamque murmura suboriebantur, videbanturque nouæ res impendere. Quam opinionem vel maxime cõfirmabat, [c] quod Cæsarem in prætorio conantem de sublimi conspicuoque loco, vt patre superstite consueuerat, verba facere, Antonius prohibuerat, detractumque per lictores exturbarat. id magnam apud omnes indignationem mouebat, ac præcipue, quia exinde Cæsar foro se omnino abstinebat, vt Anto- D nio inuidiam augeret, animosque multitudinis ad se pertraheret. Quapropter metu perfusus Antonius, iis qui [sibi] aderant, dixit; se neque iratum Cæsari esse, & beneuolentiam ei se debere fateri, paratumq; esse ad omnem simultatem abolendam. Quæ quum Cæsari essent annuntiata, congressus est cum Antonio, visique sunt in gratiam mutuo rediisse. Vterque enim, etsi satis certus suæ sententiæ erat, tamen nunc eam exponere intempestiuum existimabat. itaque alter alteri nonnihil concedebant. Quum ali- E quot deinde dies quieuissent, post nouæ suspiciones insinuauerunt, inimicitiasque instaurauerunt; siue illæ metu verarum insidiarum, siue falsis ex calumniis (vti fieri in huiusmodi rebus assolet) obortæ fuerunt. Qui enim post vehementes inimicitias in gratiam redeunt, multa leuiuscula ac temere accidentia in suspicionem rapiunt, atque in vni-

[a] ex septentrione versus occasum

[b] Et supplicationibus quibusdam ob victorias die peculiari sacrificatum ipsius nomine.

[c] quod Cæsarem Antonius se pro tribunali, excelso conspicuoque loco, quo etiã Cæsare patre viuo accedere solebat, conuenire volentem nõ modo non admiserat sed etiam detractum per

uersum omnia tamquam consulto, & malam in partem facta, ad conceptũ ante odium apponunt. Hanc ad rem illi, qui inter hos obuersantur, haud parũ conferunt; dum beneuolentiæ prætextu, subinde aliquid annuntiantes, animos iam ante irritatos magis exasperãt. [a] Plurimi enim sunt, qui potentiorum inimicitiis gaudent, quorum animi quum sint etiã ante simultatibus inuicem correpti, facile eorum in hoc ipsum paratis sermonibus decipiuntur, qui odio ipsorum delectati, insidias ipsis sub amicitiæ, nullius doli suspectæ, specie struunt. Quo sane modo Cæsar quoq; & Antonius, quum neuter alteri iã ante crederet, magis etiã animis à se inuicem abalienati sunt. Antonius ergo, quum augeri potentiam Cæsaris perspiceret, ad inescandam plebem, si qua eam ratione à Cæsare auellere, sibiq; adiungere posset, animum adiecit. igitur per L. Antonium, fratrem suum, tribunũ plebis, promulgationem tulit de multis agris, iisque etiam, qui essent in paludib. Pontinis, [b](quum tamen eæ nondũ complanatæ, nedum agriculturæ aptæ essent) populo diuidendis. Erant eo tempore tres fratres Antonii, gerebatque quilibet eorũ aliquem magistratum: Marcus cõsulatum, Lucius tribunatum plebis, Caius præturam. itaque facile etiam poterant eos, qui sociis subditisque P.R. præerant, † percussoribus tantum Cæsaris, hisque qui iis fidi erant, exceptis [c] præfectura deponere; & alios in eorum locum substituere; aliisque contra imperium vltra, quam Iulius Cæsar constituisset, prorogare. Proinde hoc agebant, vt Macedoniam, [d] quæ M. [Bruto] sorte obtigerat prouincia, C. Antonius sibi vindicaret: Galliam vero cisalpinam, D. Bruto assignatam, quod & militibus & pecuniis instructissima esset, ipse M. Antonius, cum eo exercitu, qui Apolloniam fuerat [e] præmissus. Hæc igitur decernebant. Præterea Sexto Pompeio, qui iam magnas copias contraxerat, impunitas, quæ ei Cæsare cum multis aliis data fuerat, confirmata est: decretumq;, vt pecuniæ, quæ in argento aurove ex paternis eius bonis in ærarium essent repositæ, restituerentur, prędiorum autem maiorem partem Antonius habebat, neque quicquam reddebat.

Sed iam res ipsius quoque Sexti exponendæ sunt. Is quum [à] Corduba profugisset, primum in Lacetanis se abdens, persecutores latuit, quod patris memoria eum is populus beneuolentia prosequeba-

a Nam plurimi sunt, qui cupiunt omnes potẽtes inter se discordes esse: quique propter eos, quotquot ex inimicitiis illorum voluptatem capiunt, etiã suas ad insidiandum ipsis operas adiungunt. Iisdem animis tam ante simultatib. exacerbatis, facillime verbis ad hoc ipsum paratis ex amicitia suspicionis experte decipiũtur Quo sane

b veluti iam desiccatis, & aptis ad culturam, populo diuidẽdis.

† maioritãtum parte percussorum Cæsaris,

c magistratu summouere,

d quã Marcus [Antonius] sortitus fuerat frater eius Gaius sibi retineret: at pro ea Galliam Cisalpinam

e præmissus, successim acciperet.

A ἑνὶ λόγῳ ὡς καὶ ἐξεπίτηδες καὶ ἐπὶ κακῷ τινὶ γιγνόμενον, πρὸς τὸ ὑπάρξαν ἔχθος λαμβάνουσι. καὶ αὐτοῖς ἐν τούτῳ καὶ οἱ διὰ μέσου ὄντες συνεπιτίθενται· διαγγέλλοντες γάρ τινα, προσποιήσει εὐνοίας, ἐπιπαροξύνουσιν αὐτούς. πλεῖστοι τε γάρ εἰσι τῶν βουλομένων πάντας τοὺς δυναμένους ἀλλήλοις διαφέρεσθαι, καὶ διὰ τοὺς ἐπιχαίροντας ἐπὶ τῇ ἔχθρᾳ αὐτῶν, καὶ συνεπιβουλεύοντας σφίσι· καὶ ῥᾷστον ἀπατηθῆναι λόγοις ἐπιτετηδευμένοις ἐκ φιλίας ἀνυπόπτου τὸ προδιαβεβλημένον. ἐκ μὲν

B οὖν τούτου καὶ ἐκεῖνοι, οὐδὲ ἐν τῷ πρὶν πιστεύοντες ἀλλήλοις, ἐπὶ πλέον ἠλλοτριώθησαν. ὁρῶν οὖν ὁ Ἀντώνιος τὸν Καίσαρα αὐξανόμενον, ἐπεχείρησε δελεάσαι τὸ πλῆθος, εἴπως ἐκείνου τε αὐτοὺς ἀποσπάσειε, καὶ ἑαυτῷ προσποιήσειε. καὶ χώραν ἄλλην τε πολλὴν, καὶ τὴν ἐν τοῖς ἕλεσι τοῖς Ποντίνοις, ὡς κεχωσμένοις ἤδη, καίτοι γεωργεῖσθαι δυναμένοις, κληρουχηθῆναι διὰ Λουκίου Ἀντωνίου ἀδελφοῦ δημαρχοῦντος, ἐσηγήσατο· τρεῖς γὰρ

C οἱ ἀδελφοὶ οἱ Ἀντώνιοι οὗτοι ὄντες ἀρχὰς ἅμα πάντες εἶχον. ὁ μὲν γὰρ Μάρκος, ὑπατεύων· ὁ δὲ Λούκιος, δημαρχῶν· ὁ δὲ Γάϊος, στρατηγῶν. ὅθεν οὐχ ἥκιστα ἐδυνήθησαν τοὺς μὲν τότε τῶν συμμάχων καὶ τῶν ὑπηκόων ἄρχοντας, πλὴν τῶν σφαγέων τῶν πλειόνων, ἄλλων τέ τινων, οὓς πιστούς σφίσιν εἶναι ἐνόμιζον, παῦσαι, ἑτέροις δὲ ἀντ' αὐτῶν αἱρεθῆναι· καί τισιν ἐπὶ μακρότερον, παρὰ τὰ νενομοθετημένα παρὰ τοῦ Καίσαρος, ἀρχὴν ἐπιτρέψαι· καὶ τὴν Μακεδονίαν † τὴν τῷ Μάρκῳ ἐκ τοῦ κλήρου δεδομένην, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γάϊος σφετερίσασθαι·

D τὴν δὲ Γαλατίαν τὴν ἐντὸς τῶν Ἄλπεων, ᾗ ὁ Βροῦτος ὁ * Δέκιος προσετέτακτο, αὐτὸς ἐκεῖνος, μετὰ τῶν στρατιωτῶν μετὰ τῶν ἐς τὴν Ἀπολλωνίαν προπεμφθέντων (ὡς καὶ ἰσχυροτάτην καὶ τοῖς στρατιώταις καὶ τοῖς χρήμασιν οὖσαν) ἀντιλαβεῖν. ταῦτά τε οὖν ἐψηφίσθη· καὶ τῷ Πομπηΐῳ τῷ † Σέξτῳ, δύναμιν ἤδη πολλὴν ἔχοντι, ἥτε ἄδεια, καίτοι ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις, δοθεῖσα, ἐβεβαιώθη· καὶ τὰ χρήματα, ὅσα ἐν τῷ ἀργυρείῳ καὶ ἐν χρυσίῳ τὸ δημόσιον ἐκ τῆς πατρῴας αὐτοῦ οὐ-

E σίας εἰλήφει, ἀποδοθῆναι ἐγνώσθη. τῶν γὰρ χωρίων αὐτῆς τὰ πλείω Ἀντώνιος ἔχων, οὐδεμίαν ἀπόδοσιν ἐποιήσατο. ἐκεῖνοι μὲν δὴ ταῦτ' ἔπραττον.

Διηγήσομαι δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν Σέξτον γενόμενα. ὡς γὰρ τότε ἀπὸ τῆς Κορδούβης ἔφυγε, τὸ μὲν πρῶτον ἐς Λακητανίαν ἐλθὼν ἐκρύφθη· ἐπεδιώχθη μὲν γὰρ, διέλαθε δὲ, εὐνοϊκῶς τῶν ἐπιχωρίων οἱ, διὰ τὴν τοῦ πατρὸς μνήμην ἐχόν-

† Xyl. τῷ Μάρκῳ τῷ Βρούτῳ

* Δέκιμος

† Σέξτῳ

ἐχόντων. ἐπειδὴ δὲ ἐπύθετο ὅ, τε Καῖσαρ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀπῆρε, καὶ ἐν τῇ Βαιτικῇ στράτευμα οὐ πολὺ ὑπελείφθη, συνέστησαν πρὸς αὐτὸν καὶ Λακκητανοὶ, καὶ οἱ ἐκ τῆς μάχης διασωθέντες. καὶ οὕτω μετ᾽ αὐτῶν ἔς τε τὴν Βαιτικὴν, ὡς καὶ ἐπιτηδειοτέραν οὖσαν, αὖθις ἀφίκετο. κἀνταῦθα καὶ στρατιώτας καὶ πόλεις, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ὁ Καῖσαρ ἀπέθανε, τὰς μὲν ἑκούσας, τὰς δὲ καὶ βίᾳ προσλαβὼν, (ὁ γὰρ ἄρχων αὐτῶν Γάϊος Ἀσίνιος † Πολίων οὐδὲν ἰσχυρὸν εἶχεν) ὥρμησε μὲν ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα τὴν Ἰβηρικήν. ἐπιθεμένου δὲ ἐν τούτῳ τοῦ Πολίωνος, τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ κακώσαντός τινα, ἐπανῆλθε χειρὶ πολλῇ. καὶ συμβαλὼν, αὐτόν τε ἐτρέψατο, καὶ τοὺς λοιποὺς ἰσχυρῶς ἀγωνιζομένους, ἐπειδὴ ἐκ συντυχίας τοιᾶσδε ἐξέπληξε καὶ ἐνίκησεν. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος μὲν τὴν χλαμύδα τὴν στρατιωτικὴν ἀπέρριψεν, ὥστε ῥᾷον τῇ φυγῇ λαθεῖν, ἕτερος δέ τις ὁμώνυμός τε αὐτῷ καὶ ἐπιφανὴς ἱππεὺς ἔπεσε, καὶ ὁ μὲν ἐκεῖτο, ἡ δὲ ἐσκυλεύθη (τὸ μὲν ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται), τὸ δὲ ἰδόντες, ἠπατήθησαν ὡς καὶ τοῦ στρατηγοῦ σφῶν ἀπολωλότος, καὶ ἐνέδοσαν. καὶ οὕτως ὁ Σέξτος νικήσας, πάντα ὀλίγου τὰ ταύτῃ κατέσχε. δυνατοῦ δὲ ἤδη αὐτοῦ ὄντος, ὁ Λέπιδος τῆς τε ὁμόρου Ἰβηρίας ἄρξων ἀφίκετο, καὶ ἔπεισεν αὐτὸν ἐς ὁμολογίαν ἐλθεῖν, ἐπὶ τῷ τὰ πατρῷα κομίσασθαι. καὶ οὕτω καὶ ὁ Ἀντώνιος, διά τε τὴν τοῦ Λεπίδου φιλίαν, καὶ διὰ τὴν τοῦ Καίσαρος ἔχθραν, ψηφισθῆναι ἐποίησε. καὶ ὁ μὲν οὕτω τε καὶ ἐπὶ τούτοις ἐκ τῆς Ἰβηρίας ἀπηλλάγη.

Καῖσαρ δὲ καὶ Ἀντώνιος πάντα μὲν ἐπ᾽ ἀλλήλοις ἔπραττον, οὐ μέντοι καὶ φανερῶς πω συνερρώγεσαν. ἀλλὰ καίπερ τῷ ἔργῳ ἐκπεπολεμωμένοι, τῇ γοῦν δοκήσει ἐπεκρύπτοντο. κἀκ τούτου καὶ τἆλλα τὰ ἐν τῇ πόλει πάντα ἔν τε † ἀκρασίᾳ πολλῇ ἦν, καὶ συνεκέχυτο. εἰρήνευον ἔτι, καὶ ἐπολέμουν ἤδη. τό, τε τῆς ἐλευθερίας σχῆμα ἐφαντάζετο, καὶ τὰ τῆς δυναστείας ἔργα * ἐγίνετο. καὶ ἐν μὲν † τῷ ἀφανεῖ ὁ Ἀντώνιος, ἅτε καὶ ὑπατεύων, ἐπλεονέκτει. ἡ δὲ δὴ σπουδὴ τῶν ἀνθρώπων ἐς τὸν Καίσαρα ἔρρεπε. τὸ μὲν, διὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ, τὸ δὲ, καὶ διὰ τὰς ἐλπίδας ὧν ὑπισχνεῖτο. μέγιστόν τε, ὅτι τῷ τε Ἀντωνίῳ πολὺ δυναμένῳ ἤχθοντο, καὶ τῷ Καίσαρι μηδέπω ἰσχύοντι συνήροντο. ἐφίλουν μὲν γὰρ οὐδετέρους. νεωτέρων δὲ δὴ ἀεὶ πραγμάτων ἐπιθυμοῦντες, καὶ τὸ μὲν κρατοῦν ἀεὶ καθαιρεῖν, τῷ δὲ πιεζομένῳ βοηθεῖν πεφυκότες, ἀπεχρῶντο αὐτοῖς πρὸς τὰ σφέτερα ἐπιθυμήματα. ταπεινώσαντες οὖν τότε διὰ τοῦ Καίσαρος τὸν Ἀντώνιον, ἔπειτα κἀκεῖνον καταλῦσαι ἐπεχείρησαν. τοῖς γὰρ αἰεὶ δυναμένοις βαρυνόμενοι, τοὺς τε ἀσθενεστέρους προσλάμβανον, ἔπειτα διὰ τούτων αὖθις καθῄρουν, ἔπειτα καὶ ἐκείνοις ἠλλοτριοῦντο. κἀκ τούτου ἀντικαθιστάντες σφᾶς ἐς τὸν ἐπίφθονον, τοὺς αὐτοὺς καὶ ἐφίλουν καὶ ἐμί-

quebatur. post, quũ Cæsar in Italiã se recepisset, exercitu in Bętica nõ magno relicto Lacetani atq; ii, qui ex prælio superfuerant, Sexto sese cõiunxerũt. Cũ his Põpeius in Bæticã, quod eã suis reb. cõmodiorẽ iudicabat esse, regressus: † multis vrbibus, aliis deditione, aliis vi receptis, idque eo facilius, q. iã Cęsar mortẽ oppetierat, nihilq; viriũ præfectus eius, C. Asini⁹ Pollio, habebat; ad Carthaginẽ, eã quæ in Hispania sita est, arma conuertit. Quũq; Asinius per absentiã eius, sociis ipsius maleficiũ inferret, reuersus valida cum manu Sextus, & prælio cõgressus cũ Pollione, in fugã eum cõuertit: reliquos fortiter pugnantes, casu quodã hui⁹modi accidẽte, terruit ac vicit: Asinius, quo facilius in fuga lateret, paludamẽtũ abiecerat: alius quidã inter equites præcipuus, cognominis Pollioni, ceciderat: ita quũ alterius paludamentũ in hostium potestatem venisset, alter occubuisset, milites q; alterũ vidissent, alterũ audiissent; in eũ errorẽ delapsi sunt, vt ducẽ suũ cæsũ crederẽt: itaq; cesserũt. Sextus ea victoria potitus, totam fere eã regionẽ obtinuit. Quũ iam potentia ipsius aucta esset, Lepidus finitimę Hispaniæ pfuturus aduenit, psuasitq; ei vt redditis sibi bonis paternis pacificationem admitteret: idque Antonius, amicitia Lepidi, odioq; Cęsaris, ita vti decerneretur, perfecit. quibus conditionib. acceptis, Sextus Hispania excessit.

Interim Cæsar & Antonius quanq̃ aperte inter se bellum nõ cõmiserãt, tamẽ ita cõtra se mutuo omnia agebãt; vt quãtũuis id occultarẽt, [tamẽ] res ipsæ omnia hostilia arguerent. Erãt eo tẽpore omnia Romæ incõposita atq; cõfusa: a in pace.n. bellũ gerebãt, imago quædã libertatis proponebatur, atqui ex potẽtia omnia agebantur. palã Antonius, nimirum consul, prævalebat; cæterũ fauor populi ad Cæsarem inclinabat, partim ob spem sibi ab hoc promissorũ. b verum præcipue hac de causa, q. Antonii magnã iã potentiã moleste ferebant, Cæsarẽ vero minus validũ adhuc, adiuuabant. Nam neutrũ quidem diligebant, sed homines semper nouarũ rerũ appetẽtes, quorũq; ita natura, † vt demoliri potẽtissimũ quemq;, oppressũ aũt adiuuare studerent, Antonio Cæsareq; ad suas cupiditates explendas vtebãtur. itaq; quum tunc per Cæsarem, Antonium deiecissent; post Cæsarem quoque euertere conati sunt. Quippe sẽper infensi potẽtioribus, infirmioribus opẽ præstare, iisq; in superiorib. deprimendis vsi, ipsos quoq; deinde odio habere consueuerant, quum ad statum inuidiæ expositum euexissent. quo fiebat, vt eosdem amore odioque prosequerẽ

Marginalia: † Πολίων: Πωλίων. † ἀκρασίᾳ: ἀκρισίᾳ Xiphil. * ἐγίνετο: ἐγίγνετο. † τῷ ἀφανεῖ: τῷ ἐμφανεῖ. † & militibus illic, & vrbibus, aliis vorum. a Pacem ad hoc colebãt, & gerebant tamen bellum: libertatis species a quibus obseruabatur, & qua fieri solent in dominatu potentium reabse committebantur. Ac palam quidem Antonius. b adeoque maximum hoc erat, quod Antoni ... † vt euertere.

tur, eosdem exaltarent atque humilia- rent. Ita Romanis erga Cæsarē Antoniū- que affectis, bellū tali ex principio coortū est. Antonio Brundusiū ad milites, qui eo ex Macedonia trāsmiserant, profecto; Cæsar eodem suos cū pecuniis, qui sibi illos milites conducerent, præmisit: ipse in Cāpaniam vsq; progressus, magnā manum, ex Capua præsertim, contraxit: qui,[a] a patre ipsius eam vrbem agrosq; acceperant. iis multa pollicitus est, deditq; confestim singulis duo millia nummum. [b] Hæc legio Euocatorum appellata fuit, quod missi facti a militia, rursus ad eam conuocarētur. His ad se receptis, Cæsar, antequam Romā rediret Antonius, in vrbē ‡ reuersus, ad plebē, sibi in hoc a Cannutio paratam, progressus; memoriā patris sui multis apud eos verbis renouauit, res ab eo egregie gestas recensuit: de se quoq; multa modeste dixit, Antoniū accusauit; milites, qui se essent secuti laudauit; quod ad auxilium vrbi ferendū adessent, seq; ad id delegissent, [c] ac per se id populo exponerent. Ob hæc verba laude, vt compositū fuerat, plebis, multitudinisque quā secū habebat, exceptus, in Hetruriā profect⁹ est, militū ibi quoq; cogēdorū causa. Antoniū autem milites, qui Brūdusii erāt, primo amice acceperūt; sperātes se plura iis, quæ a Cæsare promissa fuerant, accepturos. nam & longe locupletiorē eū esse credebant. postquā quadringenos tantū singulis sestertios pollicitus est, ortoq; tumultu eā ob rem, ante oculos suos vxorisq; cędi ‡ centuriones quosdem iussit, eo quidem tempore quieuerunt: sed euntes in Galliā, quū non procul ab vrbe abessēt, tumultuati sunt: spretisq; [d] tribunis militum sibi præfectis, cōplures ad Cæsarē transiuerunt: legioque Martia tota, & legio quarta ei se adiunxerunt. His Cęsar acceptis quū, sicut prioribus, argentū diuisisset, multos etiam reliquorū ad se pertraxit: elephantisq; Antonii subito omnib. potitus est, quū ‡ in eos præteruehentes incidisset. Postquā vero Antonius Romam reuersus, constitutisq; ibi rebus, & militibus reliquis, senatoribusq; qui cum iis erant sacramento adactis, in Galliā, ne in hac quoq; motus aliqui existerent, properauit; Cæsar nulla mora interposita, eum insecutus

a a patre ipsius, quem vlcisci se ferebat, eam vrbem

b Et his à Cęsare tunc Euocatorū, aut Vocatorum appellata legio, quos Anacletos Græce quis dixerit, quod impetrata missione militia, rursus ad eā vocati fuerant, in vsu esse cepit

‡ propere reuersus,

c ac per se ... vniuersis hæc significarēt. Laudatus bene, partim propter aliū adparatum, partim etiā propter militem illū numerosum, quem secū habebat: in Hetruriam

‡ quum alios, tū etiā centuriones

d legatis sibi præfectis,

‡ in eos, dū præteragerentur, incidisset. Et quoniam Antonius quum alias Roma dispositis rebus sū etiam militibus reliquis,

A σουσι, καὶ ηὔξον καὶ ἐλαπείνουν. οὕτως οὖν αὐτῶν τά τε πρὸς τὸν Καίσαρα καὶ πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐχόντων, ἀρχὴν τήνδε ὁ πόλεμος ἔλαβεν. ὁ Καῖσαρ (τοῦ Ἀντωνίου ἐς τὸ Βρεντήσιον πρὸς τοὺς στρατιώτας τοὺς ἐκ τῆς Μακεδονίας περαιωθέντας ἀφορμήσαντος) ἐκεῖσε μὲν ἐπέμψε τινὰς μετὰ χρημάτων, ὅπως σφᾶς σφετερίσωσι, προσαπέστελλεν· αὐτὸς δὲ μέχρι Καμπανίας ἐλθὼν, πλῆθος ἀνθρώπων ἐκ τῆς Καπύης μάλιστα, ἅτε καὶ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὃν τιμωρήσειν ἔλεγε, τήν τε χώραν καὶ τὴν πόλιν εἰληφότων, ἤθροισεν. ὑπέσχετό τε σφίσι πολλὰ, καὶ ἔδωκεν B εὐθὺς τότε κατὰ πεντακοσίας δραχμάς. ἐκ τούτων δὲ δὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ τῶν Ἠουοκάτων ἢ Οὐοκάτων σύστημα (οὓς Ἀνακλήτους ἄν τις ἑλληνίσας, ὅτι πεπαυμένοι τῆς στρατείας, ἐπ' αὐτὴν αὖθις ἀνεκλήθησαν, ὀνομάσειεν) ἐνομίσθη. καὶ αὐτοὺς παραλαβὼν ὁ Καῖσαρ ἠπείχθη τε ἐς τὴν Ῥώμην, πρὶν τὸν Ἀντώνιον ἀνακομισθῆναι, καὶ ἐς τὸν ὅμιλον ὑπὸ τοῦ Καννουτίου παρασκευασθέντα αὐτῷ ἐσελθὼν, πολλὰ μὲν τοῦ πατρὸς αὐτοὺς ἀνέμνησεν, ἐπεξιὼν C ὅσα καλῶς ἐπεποιήκει, πολλὰ δὲ καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ μέτρια διελέχθη· τοῦ τε Ἀντωνίου κατηγόρησε, καὶ τοὺς στρατιώτας τοὺς ἀκολουθήσαντας οἱ ἐπῄνεσεν, ὡς καὶ ἐθελοντὶ πρὸς ἐπικουρίαν τῆς πόλεως παρόντας, καὶ ἑαυτόν τε ἐπ' αὐτῇ προκεχειρισμένους, καὶ δι' ἑαυτοῦ πᾶσι ταῦτα δηλοῦντας. ἐπαίνων τε ἐπὶ τούτοις, ἔκ τε τῆς ἄλλης παρασκευῆς καὶ ἐκ τοῦ συνόντος αὐτῷ πλήθους τυχὼν, ἀπῆρέ τε ἐς τὴν Τυρσηνίαν ὅπως καὶ ἐκεῖθεν δύναμίν τινα προσλάβῃ. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἔπραττεν. Ἀντώνιον δὲ τὴν μὲν D ἀρχὴν φιλοφρόνως οἱ στρατιῶται ἐν τῷ Βρεντησίῳ ἐδέξαντο, προσδοκήσαντες πλείω παρ' αὐτοῦ τῶν προτεινομένων σφίσιν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος λήψεσθαι. (ἐπειδὴ καὶ πολλῷ πλείω κεκτῆσθαι αὐτὸν ἐκείνου ἐνόμιζον) ὡς μέντοι ἑκατόν τε ἑκάστῳ δραχμὰς δώσειν ὑπέσχετο, καὶ αὐτῶν ἐπὶ τούτῳ θορυβησάντων, σφαγῆναι ἄλλους τε † ἑκατοντάρχους ἔν τισι τοῖς ἑαυτοῦ καὶ ἐν τοῖς τῆς γυναικὸς ὀφθαλμοῖς ἐκέλευσε, τότε μὲν ἡσύχασαν, πορευόμενοι δὲ ἐς τὴν Γαλατίαν, καὶ κατὰ τὸ ἄστυ γενόμενοι, ἐνεωτέρισαν· E καὶ καταφρονήσαντες τῶν ὑποστρατήγων τῶν ἐπιτεταγμένων σφίσι, συχνοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα μετέστησαν. καὶ τό γε Ἄρειον καὶ τὸ τέταρτον στρατόπεδον ὠνομασμένον ὅλον αὐτῷ προσεχώρησε. παραλαβὼν οὖν αὐτοὺς, καὶ ἀργύριον καὶ ἐκείνοις ὁμοίως δοὺς, προσεθέτο καὶ ἄλλους ἐκ τούτου πολλούς· καὶ τούς τε ἐλέφαντας τοὺς τοῦ Ἀντωνίου πάντας ἔλαβεν ἐξαπίνης, παρακομιζομένοις σφίσιν ἐντυχών. ἐπειδή τε ἐκεῖνος ἄλλα τέ τινα [καὶ] ἐν τῇ Ῥώμῃ διοικήσας, καὶ τοὺς στρατιώτας τοὺς λοιπούς, τούς τε βουλευτὰς τοὺς σὺν αὐτοῖς ὄντας ὁρκώσας, ἐς τὴν Γαλατίαν † ἐφώρμησε, φοβηθεὶς μὴ καὶ αὐτῇ τι νεοχμώσῃ, οὐδ' ὁ Καῖσαρ ἀνεβάλλετο, ἀλλ' ἐπηκολου-

† ἑκατοντάρχας

† ἐξώρμησε

κελεύσῃ αὐτῷ. ἦρχε μὲν δὴ τότε τῆς χώρας ἐκείνης ὁ Βροῦτος ὁ † Δέκιος, καὶ αὐτοῦ ὁ Ἀντώνιος ἐλπίδα πολλὴν εἶχεν, ἅτε καὶ τὸν Καίσαρα ἀπεκτονότος. ἐπεὶ δ᾽ οὐδὲ ὁ † Δέκιος οὔτε πίστεως Καίσαρι ὑποπτεύων, (οὐδὲ γὰρ ἐπηπείλει τι τοῖς σφαγεῦσι) καὶ τὸν Ἀντώνιον οὐδὲν μᾶλλον ἐκείνου πολέμιον, καὶ ἑαυτοῦ τε ἄλλων τῶν τι δυναμένων, ὑπὸ ἐμφύτου πλεονεξίας ὁρῶν ὄντα, οὐχ ὑπῆξεν αὐτῷ. μαθὼν οὖν τοῦτο ὁ Καῖσαρ, ἐπὶ πολὺ μὲν ἠπόρησεν ὅ,τι πράξῃ. ἐμίσει μὲν γὰρ ἀμφοτέρους αὐτούς, οὐ μέντοι καὶ εἶχεν ὅπως ἂν ἑκατέρῳ ἅμα μάχοιτο· οὐδὲ γὰρ τῷ ἑτέρῳ σφῶν ὁποτερῳοῦν ἀντίπαλος ἤδη ἦν· πρὸς δὲ καὶ ἐδεδίει μὴ τοῦτο τολμήσας συστήσῃ τε αὖθις ἀλλήλοις, καὶ καθ᾽ ἓν ἀμφοτέροις πολεμήσῃ. λογισάμενος οὖν, ὅτι ὁ μὲν πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀγὼν ἤδη τε ἐνέστηκε καὶ ἐπείγει, τὸ δὲ τιμωρεῖν τῇ τοῦ πατρὸς σφαγῇ οὐδέπω καιρὸς εἴη, τὸν † Δέκιον προσεποιήσατο. καὶ γὰρ εὖ ἠπίστατο, ὅτι τοῦτον μέν, ἂν τὸν καθεστηκότα δι᾽ αὐτοῦ κρατήσῃ, οὐδὲν μέγα ἔργον μετὰ τοῦτο εἰ προσπολεμήσας ἕξει, † ἐκεῖνον δὲ ἰσχυρὸν αὖθις πολέμιον σχήσοι· τοσοῦτον που ἀλλήλων διέφερον. πέμψας οὖν πρὸς τὸν † Δέκιον, φιλίαν τε αὐτῷ ἐπηγγείλατο, καὶ συμμαχίαν, ἂν μὴ τὸν Ἀντώνιον δέξηται, προσυπισχνεῖτο. κἀκ τούτου † καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστει τὴν χάριν τὴν τοῦ Καίσαρος συνῄροντο. τότε μὲν οὖν (ἤδη γὰρ ὅ,τε ἐνιαυτὸς ἐξῄει, καὶ ὕπατος οὐδεὶς παρῆν· ὁ γὰρ Δολοβέλλας ἐς τὴν Συρίαν ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου προεξεπέμπετο) ἔπαινοί τε ἐν τῇ βουλῇ αὐτοῖς τε ἐκείνοις καὶ τοῖς στρατιώταις τοῖς τὸν Ἀντώνιον ἐγκαταλιποῦσι, τῶν δημάρχων ἐπιψηφισάντων, ἐγένοντο· καὶ ὅπως γε μετ᾽ ἀδείας τῷ νέῳ ἔτει ἐνστάντες βουλεύσωνται περὶ τῶν παρόντων, φρουρᾷ στρατιωτῶν ἐν τῷ συνεδρίῳ χρῆσθαι ἔδοξε. ταῦτα γὰρ ἤρεσε μὲν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς πλείοσι τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ τότε ὄντων, (τὸν γὰρ Ἀντώνιον δεινῶς ἐμίσουν) μάλιστα δ᾽ ἤδη τῷ Κικέρωνι. διὰ γὰρ τὸ πρὸς αὐτὸν ἔχθος, σφοδρότατον ὑπάρχον, τόν τε Καίσαρα ἐθεράπευε, καὶ τὸν ὅσον ἐδύνατο καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τούτῳ τε ἐβοήθει, καὶ ἐκεῖνον ἐκάκου. καὶ διὰ τοῦτο, καίτοι ἐκχωρήσας ἐκ τῆς πόλεως, ὡς καὶ τὸν υἱὸν Ἀθήναζε ἐπὶ παιδείᾳ προπέμψων, ἐπανῆλθεν, ἐπειδὴ σφᾶς ἐκπεπολεμωμένους ᾔσθετο.

Ἐκείνῳ μὲν οὖν τῷ ἔτει ταῦτ᾽ ἐπράχθη, καὶ ὁ Σερουίλιος ὁ Ἰσαυρικὸς ὑπεργήρως ἀπέθανε. διά τε οὖν τοῦτο ἐμνημόνευσα αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὕτως οἱ τότε Ῥωμαῖοι τούς τε τῷ ἀξι-

† Δίκιμος. † Δίκιμος. † Δίκιμον. † ἐκεῖνον δὲ ἰσχυρὸν αὖ vel ἐκεῖνον αὖθις πολέμιον ἕξειν. † Δίκιμον. † ἐν τῷ ἄστει.

A est. Præerat eo tempore Galliæ D. Brutus: in quo, quia Cæsaris cædis particeps fuisset, haud parum spei sibi Antonius ponebat. Verum Brutus, quum neque Cæsarem vlla in suspicione haberet, (nihil enim is patris sui percussoribus minatus fuerat) & Antonium non minus suum aliorumque omnium, qui potestatem aliquam haberent, quam Cæsaris hostē, ex insita hominis cupiditate, cognosceret: Antonio non cessit. Cæsarem ea res diu suspensum tenuit. nam vtrunque oderat, neque tamen vtrunq; simul oppugnandi facultatem habebat, quod vix dum B aduersus alterutrum satis virium haberet. Verebatur etiam ne, si hoc conaretur, ipsos inter se coniungeret, bellumque aduersus ambos gerendum haberet. atque cogitans, impræsentia sibi aduersus Antonium certandum esse, vltionis autem cædis paternæ tempus nondum adesse: cum Decimo sibi societatem iungendam statuit, haud ignarus se eum, si nunc eius auxilio præsens negotium obtinuisset, in posterū facile debellare posse: fore au- C tem, vt hoc pacto Antonii summum hostem statim secum haberet. nam inter Brutū ac Antonium summa erat dissensio. Itaque ad Brutum misit, qui ei suam amicitiam bellique societatem offerrent, si quidem Antonium non recepisset: eoque effectū est, * vt oppidani etiam Cæsaris rebus studerent. Tunc igitur in senatu (iā enim erat in exitu annus, ac neuter consulum ad vrbem erat, Dolobella etiam ab Antonio in Syriam præmisso) † decretæ sunt laudes Mutinēsibus, [eam D enim D. Brutus vrbem tenebat] militibusque qui Antonium dereliquerant: tribunis etiam plebis suffragantibus. Vtque initio noui anni tutius possent in rē præsentem consulere, militum præsidio curiam munire statuerunt: idq; cum reliquis, qui tum Romæ erant, plerisque, magno Antonii odio flagrantibus, placuit: tum vero in primis Ciceroni, qui quum infensissimus esset Antonio, Cæsari studebat, omniq; & oratione & actione pro viribus Cæsarem iuuabat, Anto- E nioq; incommodabat: eiusque rei causa, quum esset vrbe profectus, filium suum, quē Athenas disciplinæ capiendæ gratia mittebat, comitaturus; postquam bellum inter eos coortū audiuit, Romā se recepit.

Hæc eo anno acta sunt. præterea Seruilius Isauricus extrema senectute diem clausit. Cuius hac de causa mentionem feci, vt ostenderem, quanta eo tempore Romani reuerentia erga eos, qui di-

* Et etiam ii, qui erant Hastæ, Cæsaris grati communem causam susceperunt.

† decreta sūt in senatu laudes tum illis ipsis [Hastensibus,] tū militibus, qui Antonium deseruerant.

gnitate aliqua præstarent, vsi; quantoque odio impudentes, etiam minimis in rebus; prosecuti fuerint. Is enim Isauricus, quum sibi pedibus ingredienti quidam equo vehens, obuiam factus, equo non desiliisset, [a] sed recta præteruectus esset, vbi eum forte in iudicio vadimonium habentem agnouit, rem eam iudicibus narrauit: ‡ iique [tanta indignatione correpti sunt vt] indicta causa hominem ‡ condemnarint. A. Hirtio, † C. Pansa (nam is quoque tum erat consul creatus, quanquam pater ipsius [b] in tabula proscriptionis Syllanæ signatus fuerat) consulibus, kalendis Ianuariis senatus est ‡ conuocatus, perque dies continuos [c] tres deliberatum. ita enim perturbati erant instante bello, prodigiisque, quæ multa & terribilia acciderant, [d] vt ne religiosis quidem diebus consultationem de salute sua intermitterent. Fulmina nanque permulta deciderant, quibusdamque cella Iouis Capitolini, quæ erat in templo Victoriæ, tacta fuerat: ventus vehemens coortus columnas, quæ positæ erant circa fanum Saturni & Fidei, euulserat ac dissipauerat. Statuam quoque Mineruæ custodis, quam ante exilium suum Cicero in Capitolio collocauerat, deiecerat ac confregerat; quo ipsi Ciceroni pernicies portendebatur. Ad terrorem autem reliquis iniiciendum accesserant, terræmotus ingens, & quod taurus in templo Vestæ [e] mactatus, post rem sacram exsiluerat: ‡ fax per cœlum ab ortu ad occasum percurrerat: stella quædam ante non visa, per multas dies apparuerat: solis lumen aliquãdo diminui extinguiq;, aliquãdo intra tres circulos effulgere, quorum vnum corona spicarum ignita circundaret, visum fuerat. quo id, quod futurum erat, euidentissime fuit demonstratum; nempe triumuirorum, Cæsaris, Lepidi, Antoniique potestas: è quibus Cæsar deinde rerum potitus est. Quinetiam vaticinia, quæ status reipublicæ popularis euersionem prædicerent, ‡ euenerũt. [Nam] corui in Castoris templum inuolauerunt, nominaque coss. Antonii & Dolabellæ in tabella quadam scripta, rostris exciderunt. Canes multi noctu vrbem totam peruagati, ac maxime ad Lepidi, pontificis maximi, ædes cõcursu facto, vlulauerunt. Padus quum in adiacentes terras admodum exundasset, repẽte retrocessit, magnamq; serpentium multitudinum in sicco destituit: pisces innumerabiles ex mari ‡ p ostia Tiberis in

a sed contento cursu præteruectus esset, vbi eum deinceps in ius vocatum pro tribunali agnouit,
‡ iiq; indicta
‡ cõdemnarunt.
ANNO. V. C. 711.
† C. Vibio
b albis Syllanis inscriptus fuerat)
‡ habitus,
c tres, facto à kalendis initio, deliberatum.
d vt ne quidem atris diebus
e prodigiorũ causa mactatus,
‡ fax prætereà ab ortu ad occasum procurrerat:
‡ decantabantur. Etiã corui
‡ propter ostia

A ὥμαπι † προσήκοντας ἠδοῦντο, καὶ τοὺς ἀναιδείᾳ τινὶ χρωμένους, καὶ ἐπὶ τοῖς ἐλαχίστοις, ἐμίσουν. ὥστε ἐπειδὴ ἐκεῖνός τινα ἐν ὁδῷ ἀπαντήσαντά οἱ βαδίζοντι ἱππεύοντα, καὶ μήτε ἀποπηδήσαντα, καὶ προσέτι ἰσχυρῶς * προσεξελάσαντα, ἐγνώρισε ποτε μετὰ τοῦτο ἐν δικαστηρίῳ κρινόμενον, καὶ εἶπον τοῖς δικασταῖς τὸ γενόμενον, οὔτε λόγον ἔτ' αὐτῷ ἔδοσαν, καὶ κατεψηφίσαντο πάντες. Αὔλου δὲ Ἱρτίου μετὰ Γαΐου Οὐιβίου ὑπατεύσαντος, (ἐκεῖνος γὰρ, καίτοι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐς τὰ λευκώματα τὰ Σύλλεια ἐγγραφέντος, ὕπατος τότε ἀπεδείχθη) βουλή τε ἐγένετο, καὶ γνῶμαι ἐπὶ τρεῖς ἐφεξῆς ἡμέρας, ἀπ' αὐτῆς τῆς νουμηνίας ἀρξάμεναι, προετίθησαν. ἔκ τε γὰρ τοῦ πολέμου ἐν χερσὶν ὄντος, καὶ ἐκ τεράτων, ἃ πλεῖστα καὶ ἐξαισιώτατα ἐγεγόνει, ταρασσόμενοι, οὐδὲ τῆς ἀποφράδος, τὸ μὴ ἐν ἐκείναις βουλεύσασθαί τι τῶν συμφερόντων σφίσιν, ἀπέσχοντο. κεραυνοί τε γὰρ παμπληθεῖς ἔπεσον, καί τινες αὐτῶν καὶ ἐς τὸν νεὼν τὸν τῷ Διὶ τῷ Καπιτωλίνῳ ἐν τῷ Νικαίῳ ὄντα κατέσκηψαν. καὶ πνεῦμα μέγα ἐπιγενόμενον τάς τε στήλας τὰς περὶ τὸ Κρόνιον καὶ περὶ τὸν τῆς Πίστεως νεὼν προσπεπηγυίας ἀπέρρηξε καὶ διεσκέδασε, καὶ τὸ ἄγαλμα τὸ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς φυλακίδος, ὃ πρὸ τῆς φυγῆς ὁ Κικέρων ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀνετεθείκει, κατέβαλε καὶ κατέθραυσε. καὶ τοῦτο μὲν καὶ αὐτῷ τῷ Κικέρωνι τὸν ὄλεθρον προεδήλωσε· τοὺς δ' ἄλλους ἐκεῖνά τε ἐτάραττε, καὶ σεισμὸς μέγας γενόμενος· ταῦρός τέ τις † τυθείς τε δι' αὐτὰ ἐν τῷ Ἑστιαίῳ, καὶ ἀναπηδήσας μετὰ τὴν ἱερουργίαν. πρὸς δ' ἔτι τούτοις, τοιούτοις οὖσι, λαμπὰς ἀπ' ἀνίσχοντος ἡλίου πρὸς δυσμὰς διέδραμε, καί τις ἀστὴρ καινὸς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὤφθη. τό, τε φῶς τοῦ ἡλίου ἐλαττοῦσθαί τε καὶ σβέννυσθαι, ‡ τοτὲ δὲ ἐν τρισὶ κύκλοις φαντάζεσθαι ἐδόκει· καὶ ἕνα γε αὐτῶν στέφανος σταχύων πυρώδης περιεῖχεν, ὥσπερ τι ἄλλο, καὶ τοῦτο ἐναργέστατα αὖθις ἐκβῆναι· οἵ τε γὰρ ἄνδρες οἱ τρεῖς ἐδυνάστευον, (λέγω δὲ τὸν Καίσαρα, καὶ τὸν Λέπιδον, καὶ τὸν Ἀντώνιον) καὶ ἐξ αὐτῶν ὁ Καῖσαρ μετὰ τοῦτο τὴν νίκην ἔλαβε. τότε δ' οὖν ταῦτά τε ἐγένετο, καὶ λόγια πρὸς κατάλυσιν τῆς δημοκρατίας φέροντα παντοῖα ᾔδετο. κόρακές τε ἐς τὸ Διοσκούρειον ἐσπτάμενοι, τὰ τῶν ὑπάτων τοῦ τε Ἀντωνίου καὶ τοῦ Δολαβέλλου ὀνόματα ἐνταῦθα ἐν πινακίῳ ἐγγεγραμμένα διεκόλαψαν· καὶ κύνες πολλοὶ νυκτὸς ‡ κατὰ τὴν ἄλλην πόλιν, καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἀρχιερέως τοῦ Λεπίδου οἰκίαν μάλιστα συστρεφόμενοι ὠρύοντο. ὅ, τε Ἠριδανὸς ἐπὶ πολὺ τῆς περιξ γῆς πελαγίσας, ἐξαίφνης ἀνεχώρησε, καὶ παμπληθεῖς ἐν τῷ ξηρῷ ὄφεις ἐγκατέλιπε· καὶ ἰχθύες ἐκ τῆς θαλάσσης ἀμύθητοι κατὰ τὰς τοῦ Τιβέριδος ἐκβο-

† προσιόντας
* προσελάσαντα, ἐγνώρισέ ποτε μετὰ τοῦτο ἐν δικαστηρίῳ κρινόμενον, ὑπὸ τῶν δικαστῶν
† θυθείς δι' αὐτὰ ἐν τῷ
‡ ποτὲ
‡ κατά τε τὴν

λας ἐς τὴν ἤπειρον ἐξέπεσον. ἐπεγένετο μὲν οὖν καὶ ὁ λοιμὸς ἐπ' αὖθις πάσῃ, ὡς εἰπεῖν, τῇ Ἰταλίᾳ ἰσχυρός· καὶ διὰ τοῦτο τό, τε βουλευτήριον τὸ Ὁστίλιον ἀνοικοδομηθῆναι, καὶ τὸ χωρίον, ἐν ᾧ ἡ ναυμαχία ἐγεγόνει, συγχωσθῆναι ἐψηφίσθη. οὐ μέντοι καὶ ἐνταῦθα ἐπαύσατο τὸ δεινὸν ἐδόκει, ἄλλως τε καὶ ἐπεὶ † τοῦ Ἰουλίου τὰ ἐσιτήρια τῇ νουμηνίᾳ θύοντος, ῥαβδοῦχός τις αὐτοῦ ἔπεσεν ἐξαίφνης, καὶ ἀπέθανε. διὰ μὲν οὖν ταῦτα καὶ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἐβουλεύσαντό τε, καὶ εἶπον ἄλλοι τε ἐφ' ἑκάτερα πολλοί, καὶ ὁ Κικέρων ὧδε.

ὯΝ ΜΕ'Ν ἕνεκα τὴν ἀποδημίαν, ὡς καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἐκδημήσων, ἐστειλάμην, καὶ διὰ σπουδῆς τ' ἐπανῆλθον, ὡς καὶ πολλὰ ὑμᾶς ὠφελήσων, ἐποιησάμην, ἠκούσατε πρῴην, ὦ πατέρες, ὅτε ὑμῖν περὶ αὐτῶν τούτων ἀπελογησάμην. οὔτε γὰρ δυναστείᾳ καὶ τυραννίδι ζῆν ὑπομείναιμ' ἄν, ἐν ᾗ μήτε πολιτεύσασθαι, μήτε παρρησιάσασθαι ἀσφαλῶς, μήτε τελευτῆσαι χρησίμως ὑμῖν δυναίμην· οὔτ' αὖ παρὸν τῶν δεόντων τι πρᾶξαι, κατοκνήσαιμ' ἂν καὶ μετὰ κινδύνου τοῦτο ποιῆσαι. νομίζω γὰρ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ὁμοίως ἔργον εἶναι, τοῖς τε τῆς πατρίδος συμφέρουσι τηρεῖν ἑαυτόν, φυλαττόμενον μὴ μάτην ἀπόληται, καὶ τούτῳ μηδὲν ἐλλείπειν τῶν προσηκόντων μήτε λέγοντα μήτε πράττοντα· κἂν ἄρα τι καὶ παθεῖν σώζοντα αὐτὴν ἀναγκαῖον ᾖ. οὕτω δὴ τούτων ἐχόντων, νῦν μέν που πολλὴ καὶ παρὰ τοῦ Καίσαρος καὶ ἐμοὶ καὶ ὑμῖν ἀσφάλεια πρὸς τὸ τὰ δέοντα βουλεύσασθαι· ἐπεὶ δὲ καὶ μετὰ φρουρᾶς συνελθεῖν ἐψηφίσασθε, πάνθ' ἡμᾶς οὕτω δεῖ καὶ εἰπεῖν καὶ πρᾶξαι τήμερον, ὥστε καὶ τὰ παρόντα καταστήσασθαι, καὶ τοῦ μέλλοντος προϊδέσθαι· ὥστε μὴ καὶ αὖθις ἀναγκασθῆναι ὁμοίως ὑπὲρ αὐτῶν διαγνῶναι. ὅτι μὲν χαλεπὰ καὶ δεινά, καὶ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ φροντίδος δεόμενα τὰ πράγματα ἡμῶν ἐστί, καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ δῆλον, εἰ καὶ ἐκ μηδενὸς ἄλλου, ἀλλ' οὖν ἐκ τούτου γε πεποιήκατε. οὐ γὰρ ἐψηφίσασθε φυλακὴν τοῦ βουλευτηρίου σχεῖν, εἴγε ἐξῆν ὑμῖν ἔν γε τῷ εἰωθότι κόσμῳ καὶ ἐν ἡσυχίᾳ ἀδεῶς τι βουλεύσασθαι. δεῖ δὲ ἡμᾶς καὶ διὰ τοὺς στρατιώτας τοὺς παρόντας ἀξιόλογόν τι πρᾶξαι· ἵνα μὴ καὶ αἰσχύνην ὀφλωμεν, αἰτήσαντες μὲν αὐτούς, ὡς καὶ φοβούμενοί τινας, ἀμελήσαντες δὲ τῶν πραγμάτων, ὡς ἐν οὐδενὶ δεινῷ καθεστηκότες. * ὥσπερ δέον αὐτόν, πρὸς τοῖς ἄλλοις στρατεύμασιν, ἃ κατὰ τῆς πατρίδος συγκροτεῖ, καὶ αὐτοὺς τούτους προσλαβεῖν, ἵνα μηδὲν μηδὲ τήμερον κατ' αὐτοῦ ψηφίσω-

A beris in continentem eiecti sunt. Hæc omnia pestis vehemens excepit pertotam fere Italiam, atque eius causa decretum est, vt curia Hostilia reficeretur, isque locus, in quo naualis prælii specimen exhibitum fuerat, terra iniecta compleretur. Neque tamen hæc finis malorum fuit: [a] quinetiam altero consulum sacra Kalend. Ianuariis faciente, qui tum magistratum inibat, subito lictor concidit atque expirauit. Igitur istis diebus cōsultatum est, multisque in vtranque partem sententiis dictis, hanc Cicero orationem habuit.

B CVR profectionem ab vrbe, P.C. quasi diu abfuturus, instituerim; curque celeriter in vrbem redierim, spe plurimum vobis commodi adferendi, [b] ante vobis exposui; quod nimirum neque in dominatione tyrannideque viuere possem, vbi neque rem publ cam curare, neque libere sine periculo sententiam dicere, neque mortem adeo meam, vestra cum vtilitate contingere possem: quodque vicissim nullum mihi periculum subterfugiendum esse existimarem, si quid in rem vestram efficere possem. Tā enim viri boni officium esse iudico, se ipsum patriæ vsibus conseruare, cauereque, ne temere pereat; quam officio suo neque dicendo deesse, neque agendo, C [c] neque mortem etiam pro salute eius detrectare. Quæ quum sic se habeant, etsi Cæsaris opera effectum videbatur, vt satis tuto possemus consilium de rebus vrgentibus inire: tamen quoniam decreuistis, vt præsidio adhibito senatus coiret, [d] omnino in hoc nobis incumbendum est, vt & impræsentiarum ita rem constituamus, & futuris ita prospiciamus, ne D pari ratione deinde de iisdem deliberandi nobis necessitas imponatur. Enimuero rem difficilem atque arduam esse, ac quæ diligentia curaque magna indigeat, vos ipsi si nulla alia re, certe præsidio curiæ circumfuso, declarauistis. quod nunquam instituissetis, [e] si quidem solito ornatu atque securitate consultare vos posse iudicassetis. Quare etiam propter milites, qui adsunt, necesse habemus aliquid operæpretium statuere; ne dedecus aliquod nobis contrahamus, E qui tanquam aliorum metu militibus adsciuis, ita deinde negligenter rem agamus, quasi nullo impendente terrore. * † Quasi [vero] opus sit eum vltra reliquos exercitus, quos contra patriam contrahit, hos etiam accipere, ne quid vel hodie aduersus ipsum

[a] quinetiam Vibio sacra aditialia Kalend. Ianuariis faciente, subito

[b] nuper intellexistis, quum hoc ā vobis ratio-nem reddo-rem: quod nimirum

[c] licet etiam perpeti pro salute eius aliquid necesse sit.

[d] ita nobis omnia tum dicenda sunt hodie, tum agenda, vt & præsentia constituamus, & futuris

[e] siquidem ordine solito, & sine metu experte tranquillitate consultare vos

† at si necesse sit eum vltra

decernatis. Quamquam eo impudentiæ quidam progressi sunt, vt dicere audeāt, eum non aduersus vrbem bellum ‡ parare: adeoque stultos nos esse existimant, [a] vt putent ipsorum nos vocibus potius, quam Antonii actionibus fidem habituros. Quis igitur est qui potius, quā consideret actiones eius, ‡ exercitus quos contra socios nostros, senatus populique iniussu [b] conduxit, incursiones in agros, obsidiones vrbium, minas quas contra nos omnes iacit, spes, quibus fretus hæc omnia agit; horum verbis, [c] commentis, & vanis prætextibus animum cum sua pernicie aduertere malit? Ego certe tantum abest, vt hæc eum legitime ac recte facere censeam, vt propter hæc eius facta, ac quod Macedoniam sibi sorte traditam reliquit, quod loco eius Galliam nihil ad se pertinentem inuasit, quod exercitus, quos Cæsar aduersum Parthos præmiserat, assumptos secum habet, nullo belli terrore in Italia exstante, quod tempore sui consulatus vrbe excessit, populationibus ac maleficiis hinc inde vagatur; iam dudum hostem eum omnium nostrum esse pronuntiem. Quod si vos non statim initio sensistis, neque singula hæc facinora indignatione prosecuti estis, tanto is maiori odio dignus est, quod vos, tāta homines bonitate, iniuriis lædere non desinit: & quum primorum suorum peccatorū veniam fortassis impetrare posset, eò nō intermissa sua improbitate perrexit, vt priorum etiam delictorum pœnas luere opus habeat. Quo magis longe maximam curam huic negotio impendere vos expedit, quum perspiciatis eum, qui tantis in rebus toties vos contemptui habuerit, nullo modo vestra æquanimitate ac clemētia posse ad voluntariam resipiscentiam adduci: sed necesse esse, vt armis, quoniam quidem id ante omissum est, vel inuitus coerceatur. Neque vero quod partim persuadendo, partim cogendo, vobis decreta pro se quædam extorsit, ideo minus iniuste eum egisse, aut minori supplicio dignum esse, iudicare debetis: quinimo hoc ipsum vel maxime in eo plectendum est, quod quum statuisset multa ac grauia facinora edere, etiam à vobis traditis occasionibus (quum vos nihil de ipsius animo compertum habentes, aut prouidentes, ad certa decreta facienda compulit) contra vos ipsos vsus est. Qui enim vos, nisi inuiti, præfecturas à Cæsare, vel sorte certis hominibus assignatas immutauissetis?

‡ gerere a vi persuasuros se nobis putant, ipsorum verba potius, quam Antonii facta spectanda. Et quis nam est, qui potius, ‡ expeditionem quam contra suscepit, c & commentis, quibus nos distinent, dum prætextus vanos in speciem proferunt, animum cum sua

A ψηφίσησθε. καίτοι τινὲς ἐς τοῦτ' ἀναιδείας ἐληλύθασιν, ὥστε τολμᾶν λέγειν, ὡς οὐ πολεμεῖ τῇ πόλει· καὶ τοσαύτην γε εὐήθειαν ἡμῶν κατεγνώκασιν, ὥστε καὶ νομίζειν τοῖς λόγοις ἑαυτῶν πείσειν ἡμᾶς προσέχειν μᾶλλον, ἢ τοῖς ἔργοις τοῖς ἐκείνου. καὶ τίς ἂν, ἀφεὶς τὸ τὰς πράξεις αὐτοῦ σκοπεῖν, καὶ τὴν στρατείαν ἣν ἐπὶ τοὺς συμμάχους ἡμῶν, μήτε τῆς βουλῆς, μήτε τοῦ δήμου προστάξαντος, πεποίηται, καὶ τὰς χώρας ἃς κατατρέχει, καὶ τὰς πόλεις ἃς πολιορκεῖ, καὶ τὰς ἀπειλὰς, ἃς πᾶσιν ἡμῖν ἀπειλεῖ, καὶ τὰς ἐλπίδας ἐφ' αἷς ἅπαντα ταῦτα ποιεῖ, B τοῖς τε ῥήμασι τούτων, καὶ ταῖς ψευδολογίαις αἷς ἀναβάλλουσιν ἡμᾶς, σκήψεις καὶ προφάσεις λέγοντες, ἐθελήσειε πεισθεὶς ἀπολέσθαι; ἐγὼ μὲν γὰρ τοσούτου δέω, ταῦτα ποιοῦντα αὐτὸν, ἔννομόν τι καὶ † πάντη καλὸν πρᾶγμα φαίνεσθαι πράττειν, ὥστε καὶ ὅτι τὴν τῆς Μακεδονίας ἀρχὴν ἐκ τοῦ κλήρου προσταχθεῖσαν αὐτῷ καταλέλοιπε, καὶ ὅτι τὴν τῆς Γαλατίας ἀρχὴν τὴν μηδὲν αὐτῷ προσήκουσαν ἀνθείλετο, καὶ ὅτι στρατεύματα, ἃ ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τοὺς Πάρθους προὔπεμψε, συλλαβὼν, περὶ αὑτὸν, μηδενὸς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ δεινοῦ ὄντος, ἔχει, καὶ ὅτι τὴν πόλιν ἐν τῷ τῆς ὑπατείας χρόνῳ C ἐκλιπὼν, ἐκπεριέρχεται τὴν χώραν πορθῶν καὶ λυμαινόμενος, πάλαι φημὶ πολέμιον αὐτὸν ἀπο-[illegible] ἡμῖν εἶναι. εἰ δὲ μὴ παραχρῆμα τότε ᾐσθάνεσθε, μηδὲ ἐφ' ἑκάστῳ αὐτῶν ἠγανακτεῖτε, ἐκεῖνος μὲν δὴ καὶ διὰ ταῦτα ἔτι μᾶλλον μισεῖν ἄξιός ἐστιν, ὅτι τοιούτους ὄντας ὑμᾶς ἀδικῶν οὐ παύεται· καὶ δυνηθεὶς ἂν ἴσως συγγνώμης ἐφ' οἷς τὸ πρῶτον ἥμαρτε τυχεῖν, ἐς τοσοῦτον τῇ συνεχείᾳ τῆς πονηρίας προελήλυθεν, ὥστε καὶ ὑπὲρ ἐκείνων χρῆναι δίκην ὑποσχεῖν. ὑμῖν δὲ ἐς ὑπερβολὴν ἐπιμελητέον ἐστὶ D τῶν πραγμάτων, ὁρῶσι καὶ λογιζομένοις τοῦθ', ὅτι τὸν τοσαυτάκις ὑμῶν ἐν τοσούτοις πράγμασι καταπεφρονηκότα, ἀδύνατόν ἐστιν, ἑκούσιον ὑπό τε τῆς αὐτῶν ἐπιεικείας καὶ τῆς αὐτῶν φιλανθρωπίας ὑμῶν σωφρονισθῆναι· ἀλλ' ἀνάγκη καὶ ἄκοντα νῦν, εἰ καὶ μὴ πρότερον, τοῖς ὅπλοις κολασθῆναι. μὴ γὰρ ὅτι καὶ ψηφίσασθαί τινα αὐτῷ τὰ μὲν ἀνέπεισεν ὑμᾶς, τὰ δὲ ἐξεβιάσατο, ἧττόν τι παρὰ τοῦτο ἀδικεῖν αὐτὸν, καὶ ἐλάττονος διὰ τοῦτο ἄξιον τιμωρίας εἶναι νομίσητε. πᾶν γὰρ τοὐναντίον, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου μάλιστα E δίκην ὀφείλει δοῦναι, ὅτι πολλὰ καὶ δεινὰ προῃρημένος δρᾶσαι, δι' ὑμῶν τε τινὰ αὐτῶν ἐποιήσατο, καὶ ταῖς παρ' ὑμῶν ἀφορμαῖς, ἃς οὔτε προορωμένους τι τοιοῦτον ἐξαπατήσας, ἢ ἀναγκάσας αὐτῷ ψηφίσασθαι, ἐφ' ὑμᾶς ἀπεχρήσατο. ποῦ γὰρ ἔχοντες ὑμεῖς τὰς μὲν παρὰ τοῦ Καίσαρος ἢ καὶ τοῦ κλήρου δοθείσας ἑκάστοις ἡγεμονίας κατα-

† τάν Xyl. vel πάν

λύσατε, τούτῳ δ' ἐπιτρέψατε τά τε ἄλλα πολλὰ
τοῖς φίλοις καὶ τοῖς ἑταίροις διαδοῦναι; καὶ ἐς μὲν
τὴν Μακεδονίαν τὸν ἀδελφὸν τὸν Γάιον πέμψαι,
τὴν δὲ δὴ Γαλατίαν ἑαυτῷ μετὰ τῶν στρατευμάτων, οἷς
οὐδὲν ὑπὲρ ὑμῶν χρήσασθαι εἶχε, προστάξαι;
ἢ οὐ μέμνησθε, ὅπως ταραττομένους ὑμᾶς ἐπὶ τῇ
τοῦ Καίσαρος τελευτῇ λαβών, πάνθ' ὅσα ἠβουλήθη
διεπράξατο τὰ μὲν ἐπικοινῶν ὑμῖν ὑπούλως
καὶ ἀκαίρως, τὰ δ' αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ προσκακουργῶν;
πάντα δὲ βιαζόμενος; στρατιώταις γοῦν, καὶ τούτοις
βαρβάροις, καθ' ὑμῶν ἐχρήσατο. † καὶ τοῦτο θαυ-
μάσειεν ἄν τις, εἰ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐψη-
φίσθη τι οἷον οὐκ ἐχρῆν, ὁπότε μηδὲ νῦν παρρησί-
ᾳ ἄλλως εἰπεῖν τι καὶ πρᾶξαι τῶν δεόντων, εἰ μὴ με-
τὰ φρουρᾶς, ἐδυνάμεθα. κἂν εἰ τότε προσεβεβλη-
μένοι ἦμεν, οὐκ ἂν ἐκεῖνος ὢν † φήσει τις αὐτοῦ τυχεῖν,
ἔτυχεν· οὔτ' ἂν μετὰ ταῦτα αὐξηθεὶς δι' αὐτῶν, ἔ-
πραξεν ὅσα δὴ ταῦτα καὶ ἔπραξε. μὴ οὖν ὅσα κελευ-
όμενοι καὶ καταναγκαζόμενοι καὶ θρηνοῦντες δε-
δωκέναι αὐτῷ ἐδόξαμεν, ταῦτά τις ὡς καὶ νομίμως
καὶ δικαίως γεγονότα προβαλλέσθω. οὐδὲ γὰρ ἐν τοῖς
ἰδίοις, ὅσα ἄν τις ἕτερος ὑφ' ἑτέρου βιασθεὶς πρά-
ξῃ, κύρια ταῦτα τηρεῖται. καίτοι ταῦτα μέν, ὅσα γε
† ἐψηφίσασθε δοκεῖ τε καὶ βραχέα, καὶ οὐ πάνυ ἔξω
τοῦ καθεστηκότος † ὄντος εὑρήσετε. τί γὰρ δεινόν, εἰ ἕτε-
ρος ἀνθ' ἑτέρου Μακεδονίας ἢ Γαλατίας ἄρξειν ἔ-
μελλεν; ἢ τί χαλεπόν, εἴ τις στρατιώτας ὑπατεύων
ἔλαβεν; ἀλλ' ἐκεῖνα χαλεπὰ καὶ σχέτλια, τὸ τὴν χώ-
ραν ἡμῶν κακουργεῖσθαι, τὸ τὰς πόλεις τὰς συμμα-
χίδας πολιορκεῖσθαι, τὸ τοὺς στρατιώτας τοὺς ὑμετέ-
ρους ἐφ' ἡμᾶς ὁπλίζεσθαι, τὸ τὰ ἡμέτερα καθ' ὑ-
μῶν ἀναλίσκεσθαι· ἃ μήτε ἐψηφίσασθε, † μήτε ἐ-
μελλήσατε. μὴ τοίνυν, ὅτι ἐδώκατέ αὐτῷ, διὰ τοῦ-
το αὐτὸν ἐᾶτε καὶ τὰ μὴ δοθέντα πράττειν· μηδ' ὅ-
τι τινὰ συνεχωρήσατε, διὰ τοῦτο οἴεσθε δεῖν καὶ
τὰ μὴ συγχωρηθέντα αὐτῷ ποιεῖν ἐξεῖναι. πᾶν γὰρ
τοὐναντίον, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ μισεῖν καὶ τιμωρεῖσθαι αὐ-
τὸν ὀφείλετε, ὅτι καὶ τῇ τιμῇ καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ τῇ
παρ' ὑμῶν οὐκ ἐν τούτοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀλ-
λοις ἅπασι καθ' ὑμῶν ἐτόλμησε χρήσασθαι. σκοπεῖ-
τε δέ· ἐψηφίσασθε τήν τε εἰρήνην καὶ τὴν ὁμόνοιαν τὴν
πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐμοὶ πεισθέντες. ταύτην οὖν αὐτὸν
πρυτανεῦσαι κελευσθείς, οὕτω διῆγε, πρόφασιν
τὴν τοῦ Καίσαρος ταφὴν ποιησάμενος, ὥστε πᾶσαν μὲν
τὴν πόλιν ὀλίγου κατεμπρησθῆναι, παμπόλλους δὲ
αὖθις φονευθῆναι. ἐβεβαιώσατε πάντα τὰ δοθέν-
τα τισὶ καὶ νομοθετηθέντα πρὸς τοῦ Καίσαρος, οὐχ
ὡς καλῶς πάντα ἔχοντα, (πολλοῦ γε καὶ δεῖ)
ἀλλ' ὅτι μηδὲν αὐτῶν μετακινηθῆναι συνέφε-

Marginalia (Greek): † αὐτῷ — † φήσαι τις — * ψηφίσασθε δοκεῖτε — † ὄντα — † ἐμελλήσατε.

A fectis? Antonioque eam potestatem concessistis, vt reliquas sociis amicisq; suis conferret, Caium fratrem suum in Macedoniam mitteret, ipse Galliam cum exercitibus, quibus pro vobis vti opus non habebat obtineret? Annon meministis, quemadmodum vos ob necem Cæsaris turbatos aggressus, omnia ex animi sui sententia consecutus sit, quum de quibusdam subdole & † ex tempore vobiscum communicaret, quædam ipse per se mala fide adderet, omnia autem vi ageret, militibus, iisque adeo barbaris, aduersus vos vsus? Neque vero mirari quisquam debet, aliquid eo tempore secus, B quam conueniebat, decretū fuisse: quandoquidem ne nunc quidem libere quicquam loqui, aut agere, quod res flagitaret, potuissemus, nisi prę̨sidio firmati: quo si tunc muniti fuissemus, neque ea is, quæ obtinuisse dici potest, tunc obtinuisset; neque ex his auctus, ea egisset, quæ egit. Proinde nemo vobis ea, quæ iussi, coacti, cum luctuque ei dare visi sumus, tanquam legitime ac iure concessa ei, quisquam obiiciat; quum ne in priuatis C quidem rebus ea rata sint, quæ quis vi ab alio adactus fecit. Quanquam hæc ipsa vestra decreta si expendatis, neque magni momenti, neque magnopere à consuetudine nostra aliena inuenietis. Quid enim tandem mali est, si alii in alius locum Macedonia aut Gallia habenda data est? † aut si consul milites assumpsit? Verum hæc demum grauia ac misera sunt, regionem nostram infestari, socias vrbes oppugnari, nostros milites contra nos armari, nostris nos sumptibus peti: D quorum à vobis nihil vnquam decretū, nihil cogitatum est. Non itaque propterea, quod nonnulla ei [a] concessistis, ideo etiam vt inconcessa agat, ei permittere: sed contra odisse eum, ac supplicio afficere debetis, quod honorib. clementiaq; vestra, non in his quidē tantum, sed reliquis etiam omnibus in rebus, contra vos abuti [b] ausus fuit. [Quod vt intelligatis,] considerate ipsius omnes actiones. Pacem ac concordiam, me autore, mutuam decreuistis: cui gubernandæ quum E Antonium præfecissetis, talem [c] se is, arrepta orationis in Cæsarem funebris occasione, gessit, vt tota propemodum vrbs incendiis mixta, cædes ingens hominum edita sit. Omnia, quæ Cæsar vel dederat quibusdam, vel legibus sanxerat, confirmauistis; non quasi ea probaretis, à quo longissime abestis; sed † quod videbatis expedire, ne quicquam eorū im-

Marginalia (Latin): † extra tempus — † aut quod grauis res, si consul — a concessistis, etiam eum agere non concessa sinite: neque propterea quod quædā permisistis, etiam cætera facere non permissa existimetis: sed contra, odisse — b ausus fuit. Considerate vero hæc. Pacem — c se is, arrepta ex funere Cæsaris occasione, gessit, — † quod expederet, ne

mutaretur, quo facilius sine suspicionibus & offensis vna degere possemus. Ei negotio Antonius exequendo præfectus, multa Cæsaris acta euertit, multa in eius commentarios vicissim intulit; agros, ciuitatem immunitates, aliosque id genus honores iis, quibus Cæsar ea dederat, priuatis, regibus, vrbibus ademit: aliis ea tribuit, corruptis ob hanc rẽ Cæsaris cõmentariis: iis, qui eius postulatis non satisfaciebant, ea eripiens, aliis, qui quod petiisset dabant, ea atq; alia vendens. Quod ipsum quũ vos prouidissetis futurũ, edicto cauistis, ne post Cæsaris exitũ columna aliqua figeretur vllius eius beneficii: tamẽ is post hoc edictũ sępius eas fixit, quod diceret necessarium esse, vt quædam in libellis Cæsaris extantia & ederentur & agerentur. Vos vt hæc cũ principibus ciuitatis conferret, iussistis: is vero † adeo scilicet vestrã autoritatẽ sequi instituit, vt nihilominus solus omnia, quę ad leges, exules, cæteraq;, quæ modo recensui, spectarent, [a] peregerit. At vero in his tantũ rebus talis fuit, reliqua [b] recte administrauit? nõ ita est P. C. nonne .n. pecunias publicas à Cæsare relictas cõquirere & proferre iussus, ad se rapuit? earũq; partem creditoribus suis reddidit, partem luxu consumsit, vt nulla iã earũ portio superet? [c] Quũ nomen dictaturæ odio Cæsaris potentiæ protinus ex republica sustulissetis nonne eo quidẽ is [d] nomine (quasi ipsa p se se vocabula nocerẽt) abstinuit, sub cõsulari aũt nomine, dictaturæ actiones & potestatẽ exeruit? Nõne vos eũ Cõcordiæ pfectum esse voluistis, is vero suo arbitrio tãtũ bellũ, neq; iustũ, neq; à vobis decretũ, cõtra Cæsarẽ ac D. Brutũ, quos vos laudauistis, suscepit? Deniq;, si quis singula psequi velit, innumera pferri possũt, q̃ sibi vt cõsuli ille à vobis iniuncta, nullo modo vt par erat, gessit: sed in omnib. diuersũ secutus, potentiã sibi à vobis cõcessam, aduersum vos cõuertit. Numnã igitur hæc quoque male ab ipso acta in vos recipietis, vobisq, causã eorũ omniũ adscribetis, propterea q administrationẽ executionemq; earũ rerũ ipsi cõmisistis? id vero absurdũ fuerit. Neq; vero si quis dux, aut legatus cõstitutus a vobis, nihil recte gerat, eã culpã vobis sustinendam [e] vos existimabitis. Indignũ enim fuerit, ab iis, qui reb. gerendis pficiuntur, emolumenta honoresq; capi,

† adeo nullam horum rationẽ habuit, vt solus omnia.
a peregerit. Adeo scilicet in omnibus autoritatẽ vestram sequi instituit.
At vero b recte administrauit. Vbi? Vnde hoc? Nonne pecunias
c Quum nomen dictatoris exosum vobis ob potentiam Cæsaris, omnino ex republica
d nomine, quasi hoc per se nocere posset, abstinuit.
e Vos, qui misistis, existimabitis.

A ρεν, ὅπως αὐτοπόλως χωρὶς ὑπούλου τινὸς ἀλλήλοις συνῶμεν. τούτων ἐξεταστὴς οὗτος γενόμενος, πολλὰ μὲν τῶν πραχθέντων ὑπ' αὐτοῦ καταλέλυκε, πολλὰ δὲ ἕτερα ἀντενέγραψε. καὶ γὰρ χώρας καὶ πολιτείας καὶ ἀτελείας καὶ ἄλλας τινὰς τιμὰς τούς τε ἔχοντας ἀφῄρηται, καὶ ἰδιώτας καὶ βασιλέας καὶ πόλεις, καὶ τοῖς μὴ λαβοῦσι δέδωκε, παραποιησάμενος τὰ τοῦ Καίσαρος ὑπομνήματα· καὶ τοὺς μὲν μηδὲν ἐθελήσαντας αὐτῷ παρέχεσθαι, καὶ τὰ δοθέντα αὐτοῖς ἀφελόμενος· τοῖς δ' ὧν αἰτήσας ἔλαβε, καὶ ἐκεῖνα καὶ τἆλλα πάντα πωλήσας. B καίτοι ὑμεῖς αὐτὰ ταῦτα προορώμενοι, ἐψηφίσασθε μηδεμίαν στήλην μετὰ τὸν τοῦ Καίσαρος θάνατον, ὡς καὶ παρ' ἐκείνου τῳ δεδομένον τι ἔχουσαν, στῆναι. καὶ μέντοι καὶ μετὰ ταῦτα οὕτω πολὺ τοῦτ' ἐγίγνετο· καὶ ἔλεγεν ἀναγκαῖον εἶναι τινὰ τῶν ἐν τοῖς γράμμασι † τῶν τοῦ Καίσαρος εὑρεθέντων ἐκλεχθῆναί τε καὶ πραχθῆναι. ὑμεῖς μὲν οὖν μετὰ τῶν πρώτων ἀνδρῶν προσετάξατε αὐτῷ ταῦτα διαλέξασθαι· ἐκεῖνος δὲ, οὐδὲν αὐτῶν φροντίσας, πάνθ' ὅσα ἐβούλετο, C μόνος καὶ περὶ τοὺς νόμους, καὶ περὶ τοὺς φυγάδας καὶ περὶ τἆλλα, ἃ μικρῷ πρόσθεν εἶπον, ἐξηρτήσατο. οὕτω πάντα τὰ δοκοῦντα ὑμῖν ποιεῖν βούλεται. ἆρ' οὖν ἐν τούτοις μόνοις τοιοῦτος γέγονε, τὰ δ' ἄλλα ὀρθῶς διῴκηκε; ποῦ; πόθεν; οὐ τὰ χρήματα τὰ κοινὰ καταλειφθέντα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐπιζητῆσαι καὶ ἀποδεῖξαι κελευσθεὶς, ἥρπακε; καὶ τὰ μὲν τοῖς δανεισταῖς ἀποδέδωκε, τὰ δὲ εἰς τρυφὴν καταναλωκεν, ὥστε μηκέτ' αὐτῷ μηδὲ ἴχνος τι περιεῖναι; οὐ τὸ ὄνομα τοῦ δικτάτωρος μισησάντων ὑμῶν, διὰ τὴν ἐκείνου D δυναστείαν, καὶ παντελῶς ἐκ τῆς πολιτείας ἐκβαλόντων, τοῦτο μὲν, ὥσπερ τι αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ ἀδικῆσαι δυνάμενον, οὐκ ἐπιτίθεται, τὰ δ' ἔργα αὐτοῦ καὶ τὴν πλεονεξίαν ἐν τῷ τῆς ὑπατείας προσρήματι ἐπιδέδεικται; οὐχ ὑμεῖς μὲν πρύτανιν † αὐτὸν ἐκ τῆς ὁμονοίας ἀπεδείξατε, οὗτος δὲ πόλεμον αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ τηλικοῦτον, οὔτε προσήκοντα, οὔτε ἐγνωσμένον, αἴρηται πρὸς Καίσαρα καὶ † Δέκιον, οὓς ὑμεῖς ἐπῃνέσατε; μυρία δ' ἂν εἴη λέγειν, εἴ τις ἐπεξιέναι καθ' ἕκαστον ἐθελήσειεν, ὧν ὑμεῖς μὲν ἐπετρέψατε αὐτῷ ὡς ὑπάτῳ διοικῆσαι, ἐκεῖνος δ' οὐδὲν ἐπιεικῶς E εἰς δέον ἔπραξεν· ἀλλὰ καὶ πάντα τἀναντία καθ' ὑμῶν τῇ παρ' ὑμῶν ἐξουσίᾳ δοθείσῃ χρώμενος πεποίηκεν. ἆρ' οὖν ἐς ὑμᾶς αὐτοὺς ἀναδέξεσθε καὶ ταῦτα κακῶς ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα, καὶ αὐτοὶ πάντων σφᾶς αἰτίοι γεγονέναι φήσετε, ὅτι τὴν διοίκησιν αὐτῶν καὶ τὸν ἐξετασμὸν αὐτῷ προσετάξατε; ἀλλ' ἄτοπον. οὐδὲ γὰρ, ἂν στρατηγὸς ἢ καὶ πρεσβευτής τις αἱρεθεὶς μηδὲν τῶν δεόντων δράσῃ, τούτου τὴν αἰτίαν ὑμεῖς οἱ πέμψαντες αὐτοὺς ἕξετε. καὶ γὰρ ἂν εἴη δεινὸν, εἰ πάντες οἱ προχειριζόμενοι τι πρᾶξαι, τὰ μὲν κέρδη καὶ τὰς τιμὰς αὐτοὶ λαμβάνοιεν, τὰ δὲ

† τῆ
† αὐτοῦ ὑμῖν
† Δέκιμον

» τὰ δὲ ἐγκλήματα καὶ τὰς αἰτίας ἐφ' ὑμᾶς ἀναφέρειν. οὔκουν οὐδὲ τούτῳ προσέχειν προσήκει, λέγοντι ὑμεῖς γὰρ τὴν Γαλατίαν ἄρχειν ἐπετρέψατε, ὑμεῖς τὰ χρήματα τὰ κοινὰ διοικῆσαι ἐκελεύσατε, ὑμεῖς τὰ στρατεύματα ἐκ τῆς Μακεδονίας ἐδώκατε. ἐψηφίσθη μὲν γὰρ ταῦτα οὕτως, (εἴ γε δεῖ τοῦτο εἰπεῖν, ἀλλὰ μὴ καὶ ὑπὲρ τούτου δίκην παρ' αὐτοῦ λαβεῖν δεῖ, ὅτι ταῦθ' ὑμᾶς ἠνάγκασε γνῶναι) οὐ μέντοι καὶ τοὺς φυγάδας κατάγειν, οὐδὲ τοὺς νόμους παρεγγράφειν, οὐδὲ τὰς πολιτείας καὶ τὰς ἀτελείας πωλεῖν, οὐδὲ τὰ κοινὰ κλέπτειν, οὐδὲ τὰ τῶν συμμάχων ἁρπάζειν, οὐδὲ τὰς πόλεις κακουργεῖν, οὐδὲ τῆς πατρίδος τυραννεῖν ἐπιχειρεῖν, ἐδώκατέ ποτε αὐτῷ. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἄλλῳ τινὶ (καίτοι πολλὰ πολλοῖς ψηφισάμενοι) συνεχωρήσατε ὅσα ἐβούλοντο, ἀλλὰ καὶ δίκην ἀεὶ παρὰ τῶν τοιούτων, ὅσοι γε καὶ ἐδυνήθητε, ἐλάβετε ὥσπερ που καὶ παρ' αὐτοῦ τούτου λήψεσθε, ἄν γε ἐμοὶ νῦν πεισθῆτε. καὶ γὰρ οὐδὲ ἐπὶ τούτων μόνον τοιοῦτος γέγονεν, ὁποῖον αὐτὸν ἴστε καὶ ἑωράκατε, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων ἁπλῶς ὅσα πώποτε πρὸς τὰ κοινὰ προσελθὼν πέπραχε. τὸν γὰρ δὴ ἴδιον αὐτοῦ βίον, τάς τε ἰδίας ἀσελγείας καὶ πλεονεξίας, ἑκὼν παραλείψω, οὐχ ὅτι οὐχὶ πολλὰ καὶ δεινὰ καὶ ἐν ἐκείνοις εὕροι τις αὐτὸν πεποιηκότα, ἀλλ' ὅτι αἰδοῦμαι, νὴ τὸν Ἡρακλέα, ἀκριβῶς καθ' ἕκαστον, ἄλλως τε πρὸς οὐδὲν ἧττον εἰδότας ὑμᾶς, λέγειν· ὅπως μὲν τὴν ὥραν τὴν ἐν παισὶν ὑμῖν διέθετο, ὅπως δὲ τὴν ἀκμὴν τὴν ἐφ' ἥβη ἀπεκήρυξε, τὰς ἑταιρήσεις αὐτοῦ τὰς λαθραίας, τὰς πορνείας τὰς ἐμφανεῖς· ὅσα ἔπαθεν ὡς ἐνεδέχετο, ὅσα ἔδρασεν ὡς ἠδυνήθη, τοὺς κώμους, τὰς μέθας, τἆλλα πάντα τὰ τούτοις ἑπόμενα. ἀδύνατον γάρ ἐστιν ἄνθρωπον ἔν τε ἀσελγείᾳ καὶ ἐν αἰσχυντίᾳ τοσαύτῃ τραφέντα, μὴ οὐ πάντα τὸν ἑαυτοῦ βίον μιᾶναι. ὅθεν περ καὶ ἐπὶ τὰ κοινὰ ἀπὸ τῶν ἰδίων καὶ τὴν κιναιδίαν καὶ τὴν πλεονεξίαν προσήγαγε. ταῦτα μὲν οὖν ἐάσω, καὶ νὴ Δία καὶ τὴν ἐς Αἴγυπτον αὐτοῦ πρὸς Γαβίνιον ἀποδημίαν, τήν τε ἐς Γαλατίαν πρὸς Καίσαρα ἀπόδρασιν, ἵνα μή με τις φῇ πάντα ἀκριβολογεῖσθαι, αἰσχυνθεὶς ὑπὲρ ὑμῶν, ὅτι τοιοῦτον αὐτὸν ὄντα εἰδότες, καὶ δήμαρχον, καὶ ἵππαρχον, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ὕπατον ἀπεδείξατε· ἃ δὲ ἐπ' αὐτοῖς τούτοις παρῄνησε, καὶ ἐκακούργησε, μόνα νῦν ἐρῶ. οὗτος τοίνυν δημαρχήσας, πρῶτον μὲν ἁπάντων ἐκώλυσεν ὑμᾶς τὰ τότε συμφέροντα πράγματα εὖ θέσθαι, βοῶν καὶ κεκραγώς, καὶ μόνος

crimina & culpam vobis impingi. Quãobrem ne Antonius quidem audiendus est, si dicat, Vos tamen Galliam mihi concessistis, vos pecuniæ publicæ procurationem mihi mandauistis, vos mihi exercitum, qui ex Macedonia veniebat, dedistis. nam hæc quidem ita decreta sunt, (si quidẽ ita loquendũ est, ac nõ potius ab ipso pœna exigenda, quod vos ea decernere coegerit) non tamen hæc etiam, vt exules restitueret, vt alias leges subrogaret, vt ciuitatis ius, remissionesque vectigalium diuenderet, vt publicam pecuniam popularetur, vt res sociorum diriperet, vt vrbes maleficiis infestaret, vt tyrãnidem in patriã [a] affectaret. Eam enim potestatem neque Antonio, neque vlli alii, [b] quantumuis ei multa decreuissetis, vnquam dedistis, vt pro sua libidine omnia ageret: sed supplicia iis, qui hoc conarẽtur, imposuistis potius: quo hunc etiam modo tractabitis, si quid mea oratio apud vos valebit. Quippe is nõ in his modo rebus talem se præbuit, qualem vos eum nostis, & experti estis; sed in omnibus omnino suis actionibus, quandiu ipse in republica versatus est. Nam de ea quidem eius vita, quam priuatus egit, eiusque libidinibus ac cupiditatibus, data opera nihil dicam: non quod nõ multa possint eius grauia flagitia referri, sed quod pudeat mehercle apud vos quibus mecum hæc nota sunt, commemorare; quomodo pueritiam suam instituerit: quomodo adolescentiam prostituerit: quomodo clam meretrix, palam scortator fuerit: quomodo pro viribus suis omnia & passus sit, & fecerit turpia: quomodo lustris ac temulentia, aliisque horum vitiorum comitibus vitiis deditus vixerit. Quippe impossibile est, hominẽ in ea libidine atque impudentia educatum, non omnem suam vitam contaminare: ita vt ille à rebus priuatis obscœnas voluptates & auaritiam ad publicas attulit. Hæc igitur omittam, † eiusque etiã in Ægyptum ad Gabinium profectionẽ, & in Galliam ad Cæsarẽ fugam: [c] ne, si singula accurate persequar, pudorem vobis iniicere velle videar, qui eum, quum talem esse cognitum haberetis, tamen tribunũ plebis, magistrum equitum, consulemq; etiam creauistis. hæc tantum in medium adducam, quibus his ipsis in magistratibus per temulentiam & petulantiam flagitiis debacchatus est. Tribunusplebis primo omnium [d] obstitit nobis; quominus res instantes bono in statu ‡ collocarẽm, clamitãs vociferansq;, & solus o-

[a] adfectaret, vnquam ei concessistis. Eam enim

[b] quantumuis multa multis decreueritis,

† eiusque profecto etiam in Ægyptum

[c] ne quis omnia me accurate persequi bella dicat. vestra causa pudore adfectus, qui eũ, quũ talem esse

[d] obstitit vobis,

‡ collocaretis,

a propter ipsum decreuistis, quæ tunc decreta fuerunt: non tantum

mniũ communi vrbis paci ſeſe opponẽs. Poſtquam vos indigne id ferentes, [a] decretum propter ipſum illud feciſtis, non tantum relicto magiſtratu ſuo, vrbe profugit, à qua ei vnam noctem abeſſe per leges non licebat: ſed ad Cæſaris arma cõfugiens, eũ contra patriã adduxit: noſque Roma & tota ex Italia exturbauit, ac fere omnium eorũ malorũ, quæ poſtea in bellis ciuilibus pertulimus, cauſa præcipua fuit. Niſi enim ſe is noſtris conſiliis oppoſuiſſet, nunquam Cæſar belli cauſam aliquam inuenire potuiſſet: aut, ſi vel ad extremam impudentiam progreſſus, prꝑter noſtra decreta copias iuſtas contraxiſſet; tamen aut vltro, aut vi coactus, ab armis ad ſanam mentem rediiſſet. At vero Antonius occaſiones ei ſuppeditauit, ſenatus dignitatem euertit, militum audaciam auxit: is ſemina eorum, quæ poſt pullulauerunt, malorum iecit: is, communis non noſtrum modo, ſed totius prope orbis terrarum peſtis fuit. Quod ipſum etiam diuinitus euidentiſſime demonſtratum eſt. Quũ enim admirabiles illas ſuas rogationes ferret, omnia tonitribus ac fulguribus repleta ſunt. quæ ſceleratus ille, quamuis ſe augurem eſſe diceret, pro nihilo habẽs, multis (vt dixi) ac magnis malis non vrbem ſolam, ſed omnes terras repleuit. Quid dicam, quemadmodũ poſtea toto anno fuerit magiſter equitum? quod ante ipſum fecit nemo. Quid, quod vobis † per ebrietatem deinceps illuſit, inque concionibus pro ipſis roſtris inter concionandum crapulam euomuit? quid, quod exoletos, ac ſcorta, & [b] ioculatores, mimaſque cum lictoribus laurum geſtãtibus ſecum ducens, Italiam circumiuit? quid, quod ſolus omnium hominum Põpeii bona emere auſus eſt, neque ſuam dignitatem, neque illius memoriam reueritus? eaque cum voluptate rapuit, quæ nobis etiamnum luctũ mouebãt? Quippe & in ea bona, & in multa alia inuaſit, ſperans ſibi pretium nunquam fore perſoluendum: quanquam id non ſine ſumma contumelia ab eo Cæſar vi exegit. [c] tanti ſcilicet ipſum faciebat. Cæterum Antonius tot tantaſque poſſeſſiones, pecuniãque omni ratione compilatam, Charybdis cuiuſdam in morẽ, alea, ſcortis, helluando, compotandoq; abſorbuit. Verum hæc quoque mitto.

† etiam per ebrietatem aliquando illuſit,

b ioculatores, non viros modo, sed etiam feminas, cum lictoribus laureatis ſecum ducens,

c ſic enim & ille condemnabat.

Contumelias autem eius in rempublicã, cædeſq; per vniuerſam vrbẽ ab eo edi-

A δὲ ἁπάντων ἐναντιούμενος τῇ κοινῇ τῆς πόλεως εἰρήνῃ. ἔπειτα δὲ ἐπειδὴ ἀγανακτήσαντες ἐψηφίσασθε δι' αὐτὸν ἅπερ ἐψηφίσασθε, τοῦτο μὲν, ἐκ τῆς πόλεως ἐξέδρα, τὴν ἀρχὴν ἐγκαταλιπὼν, ᾧ μηδεμίαν νύκτα ἐκ τῶν νόμων ἀποδημοῦσαι ἐξῆν· τοῦτο δὲ, ἐς τὰ τοῦ Καίσαρος ὅπλα αὐτομολήσας, ἐκεῖνόν τε ἐπὶ τὴν πατρίδα ἐπήγαγε, καὶ ὑμᾶς ἔκ τε τῆς Ῥώμης καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Ἰταλίας ὅλης ἐξήλασε· καὶ ἐν ὀλίγῳ πάντων τῶν κακῶν τῶν ἐμφυλίων τῶν μετὰ ταῦθ' ὑμῖν συμβάντων αἰτιώτατος ἐγένετο. εἰ γὰρ μή τότε B τοῖς βουλήμασιν ὑμῶν ἀντιπεπράχει, οὐκ ἄν ποτε ὁ Καῖσαρ οὔτε σκῆψιν οὐδεμίαν τοῦ πολέμου εὑρήκει· οὔτε εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἀπηναισχυντήκει, δύναμίν τινα ἀξιόχρεων παρὰ τὰ δόγματα ὑμῶν ἠθροίκει· ἀλλ' ἤτοι ἑκὼν ἐκ τῶν ὅπλων, ἢ καὶ ἄκων ἐσεσωφρόνιστο. νῦν δὲ οὗτός ἐστιν ὁ καὶ ἐκείνῳ τὰς προφάσεις ἐνδοὺς, καὶ τὸ τῆς βουλῆς ἀξίωμα καταλύσας, τό, τε θράσος τῶν στρατιωτῶν ἐπαυξήσας· οὗτος ὁ τὸ σπέρμα τῶν κακῶν τῶν μετὰ ταῦτα ἐκφυέντων ἐμβαλὼν, C οὗτος ὁ κοινὸς ἀλιτήριος οὐχ ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκουμένης ὀλίγου πάσης γενόμενος· ὥς που καὶ τὸ δαιμόνιον ἐναργέστατα ἐσήμηνεν. ὅτι γοῦν τοὺς θαυμαστοὺς ἐκείνους νόμους εἰσέφερε, βροντῶν πάντα καὶ ἀστραπῶν ἐπληρώθη. ὧν οὐδὲν ὁ μιαρὸς οὗτος, καίπερ οἰωνιστὴς εἶναι λέγων, φροντίσας, μεγάλων κακῶν καὶ πολλῶν (ὥσπερ εἶπον) οὐ τὴν πόλιν μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκουμένην ἐπλήρωσε. μετὰ ταῦτα πίνειν τί μὲν δεῖ λέγειν ὡς ἐπ' ἐνιαυτὸν ὅλον ἱππάρχησεν, ὃ μήπω πρότερον ἐγεγόνει; τί δὲ, ὅτι † καὶ τότε μεθ' ὑμῶν τε ἐπαρῴνει, καὶ ταῖς ἐκκλησίαις τὴν κραι- D πάλην ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βήματος μεταξὺ δημηγορῶν ἐξήμει; τί δ' ὅτι καὶ πόρνους καὶ πόρνας, καὶ γελωτοποιοὺς, οὐχ ὅτι ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας, μετὰ τῶν ῥαβδούχων δαφνηφορούντων ἐπαγόμενος, τὴν Ἰταλίαν περιῄει; τί δ' ὅτι τὴν Πομπηΐου οὐσίαν μόνος ἀνθρώπων ἀγοράσαι ἐτόλμησε, μήτε τὸ ἑαυτοῦ ἀξίωμα, μήτε τὴν ἐκείνου μνήμην αἰδεσθεὶς, ἀλλ' ἐφ' οἷς πάντες ἔτι καὶ τότε ἐθρηνοῦμεν, ταῦτα μεθ' ἡδονῆς ἁρπάσας; καὶ γὰρ ἐπ' ἐκεῖνα καὶ ἐπ' ἄλλα πολλὰ ἐπεπηδήκει, ὡς μηδεμίαν αὐτῶν τιμὴν ἀποδώσων. ἀλλὰ καὶ ταύτην μετὰ πάσης ὕβρεως καὶ βίας εἰσεπράχθη· οὕτως αὐτοῦ καὶ ὁ Καῖσαρ κατέγνω. καὶ πάνθ' ὅσαπερ ἐκτήσατο, παμπληθῆ τε γενόμενα, καὶ ἐκ παντὸς τρόπου ἀργυρολογηθέντα, καταχεκύβευκε, καὶ καταπεπόρνευκε, καὶ καταβέβρωκε, καὶ καταπέπωκεν, ὥσπερ ἡ Χάρυβδις. E ταῦτα μὲν ἐάσω.

† καὶ

Τὰς δὲ δὴ ὕβρεις, ἃς τὸ κοινὸν ὕβρισε, καὶ τὰς σφαγὰς ἃς κατὰ πᾶσαν ὁμοίως τὴν πόλιν εἰργάσατο, πῶς

ἄν τις

" ἄν τις σιωπήσειεν; ἢ οὐ μέμνησθε πῶς μὲν βαρὺς A
" ὑμῖν καὶ αὐτῇ τῇ ὄψει, βαρύτατος δὲ τοῖς ἔργοις ἐγέ-
" νετο, ὅς γε (ὦ γῆ καὶ θεοὶ) πρῶτον μὲν ἐτόλμησεν
" ἐνταῦθα, ἐντὸς τοῦ τείχους, ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἐν τῷ
" βουλευτηρίῳ, καὶ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, τό, τε ἔσθημα
" ἅμα τὸ περιπόρφυρον ἐνδύεσθαι, καὶ ξίφος παρα-
" ζώννυσθαι, ῥαβδούχοις τε χρῆσθαι, καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν
" δορυφορεῖσθαι· ἔπειτα, δυνηθεὶς ἂν καὶ τοὺς τῶν ἄλλων
" θορύβους καταπαῦσαι, οὐ μόνον οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἀλ-
" λὰ καὶ ὁμονοοῦντας ὑμᾶς ἐστασίασε, τῇ μὲν αὐτός, τῇ
" δὲ καὶ δι' ἑτέρων. καὶ μέντοι καὶ αὖθις ἐκείνοις ἐν τῷ μέ- B
" ρει προσλαμβάνων, καὶ τότε μὲν συναιρόμενος, αἰ-
" τιώτατος μὲν ἐγένετο παμπληθεῖς σφῶν σφαγῆ-
" ναι, αἰτιώτατος δὲ τοῦ μὴ πάντα τὰ τοῦ Πόντου τά τε
" Πάρθων εὐθὺς τότε ἐπὶ τῇ κατὰ τοῦ Φαρνάκου νίκῃ
" χειρωθῆναι. πρὸς γάρ τοι τὰ πραττόμενα ὑπ'
" αὐτοῦ δεῦρο διὰ ταχέων ὁ Καῖσαρ ἐπειχθείς, οὐδὲν
" ἐκείνων ὥστε καὶ ἠδυνήθη παντελῶς κατειργάσα-
" το. καὶ οὐδὲ ταῦτα μέντοι αὐτὸν ἐσωφρόνισεν· ἀλλ' ὑ- C
" πατεύσας, γυμνός, ὦ πατέρες, γυμνὸς καὶ μεμυ-
" ρισμένος ἔς τε τὴν ἀγορὰν εἰσῆλθε, προφάσει τὰ
" Λυκαῖα ποιησάμενος· καὶ ταῦτα πρὸς τὸ βῆμα
" μετὰ τῶν ῥαβδούχων προσῆλθε, καὶ ἐκ τοῦ κάτωθεν ἐδη-
" μηγόρησεν. ὅπερ, ἀφ' οὗ γέγονεν ἡ πόλις, οὐδεὶς ἄλ
" λος οὐχ ὅτι ὕπατον, ἀλλ' οὐδὲ στρατηγόν, οὐδὲ δήμαρ-
" χον, οὐδ' ἀγορανόμον οὐδεὶς ἴδε πεποιηκότα. τὰ γὰρ
" Λυκαῖα ἦν, ἐπὶ τοῦ ἐπανεικοῦ τοῦ Ἰουλίου ἐπιτέτα-
" κτο ταῦτα γὰρ ὁ † Σέξστος αὐτὸν ὁ Κλώδιος τῶν δι-
" σχιλίων πλέθρων τῶν ἐν τῇ Λεοντίνων γῇ δοθέντων
" ἐξεπαίδευσεν. ἀλλὰ καὶ ὑπατεύων, ὦ χρηστέ, (ἐρῶ
" γὰρ ὡς πρὸς παρόντα σε) | καὶ ὅτε ἔπρεπέ σοι, οὔτε D
ἐξῆν τοιούτῳ ὄντι, † τῇ ἀγορᾷ πρὸς τῷ βήματι,
πάντων ἡμῶν παρόντων τοιαῦτ' εἰπεῖν, ἵνα ἅμα
τε τὸ θαυμαστὸν σου σῶμα καὶ εὔσαρκον καὶ † βδελυρὸν
" θεωρῶμεν, καὶ τῆς μιαρᾶς σου φωνῆς τῆς μεμυρισμέ-
" νης τὰ δεινὰ ἐκεῖνα λέξεις ἀκούωμεν. τοῦτο γὰρ περὶ
" τοῦ στόματός σου μᾶλλον, ἢ τι ἕτερον εἰπεῖν βούλομαι.
" τὰ μὲν γὰρ Λυκαῖα καὶ ἄλλως ἂν τῆς προσηκούσης θρη-
" σκείας † οὐκ ἔτυχε, σὺ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν πόλιν κατῄ-
σχυνας· ἵνα μηδὲν μηδέπω περὶ τῶν τότε λεχθέν-
των εἴπω. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι ἡ ὑπατεία, δημοσία E
τοῦ δήμου παντός ἐστι, καὶ δεῖ τὸ ἀξίωμα αὐτῆς παν-
ταχοῦ σώζεσθαι, καὶ μηδαμοῦ μήτε γυμνοῦσθαι,
μήθ' ὑβρίζεσθαι; τάχα γ' ἂν ἐκεῖνον ἢ τὸν Ὀράτιον
τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον, ἢ καὶ τὴν Κλοιλίαν τὴν ἀρ-
χαίαν ἐμιμήσατο· ὧν ἡ μὲν τὴν ἐσθῆτα ταύτας ἐν-
δεδυκυῖα, τὸν ποταμὸν διενήξατο· ὁ δὲ καὶ μετὰ τῶν
ὅπλων ἐς τὸ ῥεῦμα ἑαυτὸν ἐνέβαλεν. * ἄξιόν
γε σὺ γὰρ καὶ τούτου τινὰ εἰκόνα στῆσαι· ἵν' ὁ μὲν

† Σίξτος
‡ Θ ὄντι † ὡς τῇ ἀγορᾷ, πρὸς
† τρυφερὸν
† οὐκ ἔτυχεν, εἰ μὴ σὺ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν πόλιν κατῄσχυνας τῷ σχήματι τούτῳ· ἵνα
* ἄξιον γ' οὖν ἄρα.

tas, quis silentio prætereat? Meministis vero, vt aspectu vobis grauis, longe molestissimus actis suis fuerit? qui, proh deos, proh terram, primum ausus fuit hoc in loco, intra mœnia, in foro, in curia, in Capitolio, vestem purpura prætextam gestare, ac simul gladio se accingere, idem lictoribus iuxta & militum præsidio vti. deinde quum posset etiam reliquos tumultuantes sedare, non modo id omisit: sed partim sua ipsius, partim aliorum opera, nos concordes ad dissidia concitauit. Ipse quidem alteri sese factioni adiungens, eamque adiuuans, vnica causa fuit, vt ex ea complures occiderentur. Ne autem Ponti reliquæ partes Parthique, statim post obtentam de Pharnace victoriam in nostram redigerentur potestatem, per solum Antonium stetit. Nam propter res ab eo commotas, coactus Cæsar huc celeriter aduenire, à perfectione istarum rerum prohibitus fuit. Sed ne hæc quidem Antonio resipiscendi causam attulerunt. [a] Consul enimuero, P. C. nudus, vnguentisque delibutus, in forum aenit, sub specie Lupercalium peragendorum: progressusque cum lictoribus ad rostra, inde concionem habuit. Quod post vrbem conditam, à nemine, non modo consule, sed ne prætore quidem aut tribuno plebis, aut ædili, factum est. Nimirum agenda ei erant Lupercalia, vni ex collegio Iulio, sic enim Sextus Clodius eum loqui docuit, accepta mercede, duobus milibus iugerum agri Leontini. At vero consulatum gerebas, vir bone, (loquar enim tanquam ad præsentem) [b] & quum minime decebat, aut licebat tibi in ea conditione [c] constituto, voluisti in foro apud rostra omnibus nobis præsentibus [d] perorare: nimirum vti corpus tuum admirabile, obesum illud, & delicatum videremus: vnctamque tuam impurā vocē grauibus istis in verbis audiremus. hæc enim de tuo ore dicere, quam alterum illud, malo. Nimirum Lupercalia debita sua cerimonia caruissent, nisi tu totam vrbem eo gestu, ne quid dicam de oratione, dedecorasses. Quis enim ignorat, consulatum totius populi publicum esse, cuius maiestatem vbiq; conseruare, nullo modo aūt denudare, turpitudineve afficere oporteat? Sed fortassis Horatiū illū priscū Antonius imitatus est, aut antiquā illā Clœliā: quorū hęc omni vestitu induta, fluuiū tranauit: ille, etiam armatus, se in flumen abiecit. Dignum profecto Antonium, cui ipsi quoque statua ponatur, vt

a Consul enimuero nudus, P. C. nudus, vnguentisque
b & nisi me decebat,
c constituto, in foro, apud rostra, omnibus
d talia perorare: nimirum vti simul corpus

Horatius [quum] armatus in Tiberi conspiciatur, hic nudus in foro a cernatur. quippe isti nos seruarunt, ac in libertatem asseruerunt: hic vero, quantum in ipso fuit, omni libertate nos spoliauit, popularem reipublicæ statum omnem dissoluit, dominatum pro consule, tyrannum pro dictatore nobis † dedit. Etenim memoria tenetis, quæ progressus ad rostra dixerit, quæ conscensis rostris egerit. Qui vero is, qui quum esset Romanus, ac præterea, consul, ausus est aliquem in foro Romano, apud rostra Libertati sacra, omni populo, vniuerso senatu præsente, regem nominare, diademaque capiti eius recta imponere, addereque hoc nobis omnibus exaudientibus mendaciũ, à nobis sibi iniunctum esse, vt hæc diceret faceretque? qui inquam is non extrema quæuis ausus sit, qua re, etiam difficillimá, se continere possit? Nosne igitur tibi M. Antoni, nos hæc mandauimus, qui Tarquinios eiecimus, Brutum amplexi sum°, † Manlium de saxo deiecimus, Spurium occidimus? nos te regem aliquem salutare iussimus, qui illud nomen, atque huius causa etiam dictatoris appellationem diris execrationibus deuouimus? nos tibi tyranni alicuius constituendi potestatem dedimus, qui Pyrrhum ex Italia profligauimus, Antiochum vltra Taurum montem repulimus? non ita, non per fasces Valerii, per legem Porcii, per crus Horatii, per manum Mucii, per hastam Decii, per gladium Bruti. Tu autem, hominum sceleratissime, supplex factus orauisti, vti seruires: scilicet exéplo Postumii, vt Samnitibus dedereris: Reguliue, vt Carthaginiensibus redderéris: aut Curtii, vt in hiatum præcipitare tibi liceret. Vbi vero id scriptum inuenisti? quemadmodum hoc quoque, vt Cretenses † à Bruti præfectura liberi forent, † quibus nos vti imperaremus, post Cæsaris mortem decreuimus. Proinde quum in tot, tantisque rebus, sceleratam eius sententiam deprehenderitis; agite, pœnas ab eo non exigite, sed expectate, dum re ipsa quoque experiamini, quidnam hic armatus sit acturus, qui nudus hæc edidit. † Nisi creditis hunc ad tyrannidem b non aspirare, sed eam cupiditatem ex animo suo eiecturum, quæ semel insedit? aut eum spem regni depositurum, cuius causa quum tot dictis factisque rempublicam violasset, impune id tulerit? Aut quisnam hominum est, qui quum in regno obtinendo alium voce adeo sua (quam solam in sua potestate ha-

a cernatur: itaque propterea, quod isti nos

† substituit.

† Manlium Capitolinum [illegible]

† post Bruti præfecturam † quibus vos imperares, post Cæsaris mortem nos decreuimus.

† An creditis b non adspirare, non optare, vt aliquando ea potiatur: sed eam

A καὶ ἐν τῷ Τιβέριδι ὡπλισμένος, ὁ δὲ καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ γυμνὸς ὁρῷτο. καὶ γάρ τοι ἐκεῖνοι μὲν ταῦτα ἐκ σώζειν ἡμᾶς καὶ ἐσώζειν καὶ ἠλευθέρουν. οὗτος δὲ πᾶσαν μὲν τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν, ὅσον ἐπ' αὐτῷ ἦν, ἀφείλετο, πᾶσαν δὲ τὴν δημοκρατίαν κατέλυσε· καὶ δεσπότην μὲν ἀντὶ ὑπάτου, τύραννον δὲ ἀντὶ δικτάτωρος ἡμῖν ἀντικατέστησε. μέμνησθε γὰρ οἷα μὲν προσελθὼν πρὸς τὸ βῆμα εἶπεν, οἷα δὲ ἀναβὰς ἐπ' αὐτὸ ἔπραξε. καίτοι ὅστις ἐτόλμησε, Ῥωμαῖός τε ὢν καὶ ὑπατεύων, βασιλέα τινὰ Ῥωμαίων, ἔν τε τῇ ἀγορᾷ τῇ Ῥωμαίᾳ, καὶ πρὸς
B τῷ βήματι τῷ Ἐλευθερίῳ, παρόντος μὲν τοῦ δήμου πάσης δὲ τῆς βουλῆς παρούσης, ὀνομάσαι, καὶ τὸ, τε διάδημα εὐθὺς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπιθεῖναι, καὶ προσκαταψεύσασθαι πάντων ἡμῶν ἀκουόντων, ὅτι αὐτοὶ ταῦτα αὐτῷ καὶ εἰπεῖν καὶ πρᾶξαι ἐπεσκήψαμεν. τί μὲν οὐκ ἂν τῶν δεινοτάτων τολμήσειε, τίνος δ' ἂν τῶν χαλεπωτάτων ἀπόσχοιτο; ἡμεῖς, ὦ Ἀντώνιε, ἡμεῖς σοὶ ταῦτ' ἐνετειλάμεθα, οἱ τοὺς Ταρκυνίους ἐξελάσαντες, οἱ τὸν Βροῦτον ἀγαπήσαντες, οἱ τὸν Καπιτωλῖνον κατακρημνίσαντες, οἱ τὸν Σπούριον ἀποκτείναντες; ἡμεῖς βασιλέα τινὰ ἀσπάσασθαί σε προσετάξαμεν, οἱ καὶ αὐτὸ τὸ
C ὄνομα τῆς ἐπωνυμίας αὐτοῦ, καὶ προσέτι καὶ τὴν δικτάτωρος διὰ ἐκείνην, ἐπαράτους ποιησάμενοι; ἡμεῖς τύραννόν τινα ἀποδεῖξαί σοι ἐκελεύσαμεν, οἱ τὸν Πύρρον ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐκβαλόντες, οἱ τὸν Ἀντίοχον ὑπὲρ τὸν Ταῦρον ἀπελάσαντες; οὐ μὰ τὰς ῥάβδους τὰς Οὐαλερίου, καὶ τὸν νόμον τοῦ Πορκίου· οὐ μὰ τὸ σκέλος τὸ Ὁρατίου, καὶ τὴν χεῖρα τὴν Μουκίου· οὐ μὰ τὸ δόρυ τὸ Δεκίου, καὶ τὸ ξίφος τὸ Βρούτου. σὺ δέ, ὦ παγκάκιστε, καὶ ἐδέου καὶ ἱκέτευες ἵνα δουλεύσῃς· ὡς Ποστούμιος, ὅπως Σαυνίταις ἐκδοθῇς· ὡς Ῥήγουλος, ὅπως
D Καρχηδονίοις ἀποδοθῇς· ὡς Κούρτιος, ἵνα ἐς τὸ χάσμα ἐμπέσῃς. καὶ ποῦ τοῦτο γεγραμμένον εὗρες; ὥσπερ καὶ τὸ τοὺς Κρῆτας ἐλευθέρους μετὰ τὴν τοῦ Βρούτου ἀρχὴν γενέσθαι, ὧν ἡμεῖς μετὰ τὸν τοῦ Καίσαρος θάνατον ἄρξαι ἐψηφισάμεθα. εἶτ' ἐν τοσούτοις καὶ τηλικούτοις πράγμασι τὴν ἀλιτηριώδη γνώμην αὐτοῦ πεφωρακότες, οὐ τιμωρήσεσθε αὐτόν, ἀλλὰ ἀναμένετε καὶ τῷ ἔργῳ μαθεῖν, τί ἂν δράσειεν ὑμᾶς ὡπλισμένος, ὁ τοιαῦτα γυμνὸς εἰργασμένος. ἢ οἴεσθε ὅτι οὐκ ἐπιθυμεῖ τῆς τυραννίδος, ὅτι οὐκ
E εὔχεται ποτὲ αὐτῆς τυχεῖν, ἀλλ' ἐκβαλεῖ ποτὲ ἐκ τῆς διανοίας τὴν ἔφεσιν ταύτην, ἣν ἅπαξ ἐς τὴν ψυχὴν ἐγκατέθετο, καὶ καταβαλεῖ ποτὲ τὴν ἐλπίδα τῆς μοναρχίας, ὑπὲρ ἧς τοιαῦτα καὶ εἰπὼν καὶ ποιήσας, ἀτιμώρητος ἐγένετο; καὶ τίς † ἀνθρώπων ἄλλῳ τῳ συμπρᾶξαι, τῆς φωνῆς τῆς αὑτοῦ μόνης κυριεύων,

† ἀνθρώπων ἂν ἄλλῳ

„ λύων, ἐπιχειρήσειε; * ταῦτ' οὐκ ἂν αὐτὸς ἑαυ-
τῷ δυνηθεὶς † κατειργάσατο; τίς δ' ἂν ἕτερον,
τύραννον καὶ ἐπὶ τὴν πατρίδα καὶ ἐφ' ἑαυτὸν ἅ-
„ μα ἀποδεῖξαι τολμήσας, οὐκ ἂν αὐτὸς μοναρ-
„ χῆσαι θελήσειεν; ὥστε εἰ καὶ τότε αὐτοῦ ἐφείσασθε,
„ ἀλλὰ νῦν δὲ καὶ δι' ἐκεῖνα αὐτὸν μισήσατε· μηδ'
„ ἐθελήσητε μαθεῖν, τί κατορθώσας οἷα βούλεται
„ δράσει· ἀλλ' ἐκ τῶν ἤδη προτετολμημένων
„ αὐτῷ, τὸ μηδὲν ἔτι παθεῖν δεινὸν προνοήσατε.
† καὶ γάρ τοι τί καὶ φήσειεν ἄν τις, ὀρθῶς τότε τὸν
Καίσαρα ποιῆσαι, μὴ προσδεξάμενον μήτε τὸ
ὄνομα τοῦ βασιλέως, μήτε τὸ διάδημα, (οὐκοῦν
„ οὗτος κακῶς ταῦτα αὐτῷ προὔτεινεν, ἃ μηδ'
„ ἐκεῖνον ἤρεσεν) ἀλλ' ἁμαρτεῖν, ὅτι καὶ τὴν ἀρ-
„ χὴν τοιοῦτόν τι ἀκούσας καὶ ἰδὼν, ἠνέσχετο. οὐκ-
„ οῦν εἴπερ ἐκεῖνος εἰκότως ἐπὶ τούτοις τέθνηκε,
„ πῶς οὐ καὶ οὗτος, ὁμολογῶν γέ που τινὰ τυραννῆσαι
„ ἐπιθυμεῖν, δικαιότατος ἐστὶν ἀπολέσθαι; ὅτι γὰρ
„ ταῦθ' οὕτως ἔχει, δῆλον μέν ἐστι καὶ ἐκ τούτων ὧν
„ προείρηκα, φανερώτατα δὲ ἐξ αὐτῶν ὧν μετὰ
„ ταῦτ' ἔπραξεν, ἐλέγχεται. τίνος μὲν γὰρ ἄλλου
„ ἕνεκα (ἐξὸν αὐτῷ τὴν ἡσυχίαν ἀσφαλῶς ἄγειν)
„ ταράττει τὰ πράγματα, καὶ πολυπραγμονεῖν
„ ἐπικεχείρηκε, τίνος δὲ, (παρὸν αὐτῷ ἀκινδύ-
„ νως οἴκοι μένειν) στρατεύεσθαι καὶ πολεμεῖν ἐπανή-
„ ρηται; διὰ τί πολλῶν μηδὲ ἐς τὰς ἐπιβαλλού-
„ σας αὐτοῖς ἀρχὰς βουληθέντων ἐξελθεῖν, οὗτος
„ οὐχ ὅτι τῆς Γαλατίας οὐδὲν αὐτῷ προσηκού-
„ σης ἀντιποιεῖται, ἀλλὰ καὶ ἄκουσαν αὐτὴν βιά-
„ ζεται; διὰ τί τοῦ Βρούτου τοῦ † Δεκίου καὶ ἑαυ-
„ τὸν καὶ τοὺς στρατιώτας καὶ τὰς πόλεις ἡμῖν παρα-
„ διδόντος, οὗτος οὐχ ὅπως οὐκ ἐμιμήσατο αὐτὸν,
„ ἀλλὰ καὶ πολιορκεῖ κατακλείσας; οὐκ ἔστιν ὅπως
„ [οὐκ] * ἐπ' ἄλλο τι, καὶ ἐφ' ἡμᾶς κἀκεῖνα καὶ
„ τἆλλα πάντα παρασκευάζεται. ταῦτ' οὖν ὁ-
„ ρῶντες, μέλλομεν καὶ μαλακιζόμεθα, καὶ τη-
„ λικοῦτον ἐφ' ἡμᾶς αὐτοὺς τύραννον ἀσκοῦμεν, καὶ
„ πῶς οὐκ αἰσχρὸν, τοὺς μὲν προγόνους ἡμῶν ἐν δου-
„ λείᾳ τραφέντας, ἐπιθυμῆσαι ἐλευθερίας· ἡ-
„ μᾶς δὲ ἐν αὐτονομίᾳ πολιτευθέντας, ἐθελοδουλῆ-
„ σαι, καὶ τῆς μὲν μοναρχίας τῆς τοῦ Καίσαρος ἡδέως,
„ καίπερ πολλὰ [καὶ] ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀγαθὰ πεπον-
„ θότας, ἀπαλλαγῆναι, τοῦτον δὲ δεσπότην αὐ-
„ θαίρετον ἀνελέσθαι, ὃς τοσοῦτον ἐκείνου χείρων ἐ-
„ στὶν, ὅσον ὁ μὲν ἐν τοῖς πολέμοις κρατήσας, πολ-
„ λῶν ἐφείσατο· οὗτος δὲ, πρὶν καὶ δυνηθῆναί τι,
„ τριακοσίους στρατιώτας, καὶ ἐν αὐτοῖς καὶ ἑκατοντάρ-
„ χους τινὰς μηδὲν ἀδικήσαντας, οἴκοι παρ' ἑαυτῷ

* ταῦτα οὐκ
† κατεργάσατο
† ἢ γάρ τοι, εἰ ἢ φήσειεν ἄν τις,
† Δεκίμου
* Xyl. in ἄλλο τι ἢ οὐκ ἐφ' ἡμᾶς,

A te habuisset) adiuuerit, non idem sibi ipsi, si eius facultas offerretur, paraturus sit? Quis, quum alium quendam, tyrannum patriæ sibique ipsi imponere ausus fuerit, non ipse ‡ eandem expetat? Quare si tum ei pepercistis, at nunc certe ob ista facinora odio ipsum habere debetis; neque expectare, quid obtenta victoria conaturus sit: verum consideratis iis, quæ iam ante ausus est, prouidere, ne quid in posterum damni accipiatis. † Equidem ne id quidem Cæsaris B factum laudem meretur, quod neque nomen regis, neque diadema accepit, (quãquam iis Antonium offerendis male egisse satis patet, quum ne Cæsari quidem probata fuerint) sed culpari debet, quod initio huiusmodi aliquid audiens ac videns sustinuisset. Quod si id Cæsari iustam necis causam attulit, quid est, cur Antonio, qui confessus quodam modo est, se tyrannidem expetere, non optimo iure pereundum sit? Tentatam vero ab Antonio esse tyrannidem, satis quidem ex his, quæ commemoraui, liquet; sed C euidentissime ex sequentibus eius actionibus arguitur. Cuius enim rei causa, quum tuto posset quiescere, turbas mouere, adque res nouas cõsurgere aggressus est? Cur exercitum educere, ac bellũ gerere statuit, quum citra periculum domi posset manere? Cur, quum multi ne in suas quidem prouincias exire voluerint, ipse non modo Galliam nullo iure ad se pertinentem inuadit, sed inuitam etiam armis cogit? Cur D. Bruto se militesque & vrbes nobis dedente, ipse D non modo hoc eius factum non imitatur, sed cum obsidione cinctum oppugnat? quæ omnia alio consilio nullo, quã contra nos ille molitur. Hæc nos cernentes, tamen cunctamur, & ignauia nostra tantum aduersus nos tyrannum armamus? ª Id vero cum summa turpitudine coniunctum est, quum maiores nostri in seruitute educati, libertatem affectauerint; nos qui in libera hactenus republica viximus, spontaneam seruitutem subire? quumque magno nostro cum gaudio regno Cæsaris libertati fuerimus: E cuius tamen in nos multa constabant beneficia: nunc Antonium vltro dominum nobis adsciscere? qui quanto deterior Cæsare sit, satis vel ex hoc vno constat, quod Cæsar multis à se bello victis pepercit: Antonius, quum nihil etiamnum potentiæ adeptus esset, trecentos milites, inque iis centuriones aliquot, insontes omnes, domi suæ trucidauit;

‡ eandem dominationem expetat?
† Quippe si quis dixerit, recte tunc fecisse Cæsarem, qui neque nomen regis, neque diadema acceperit; (quæ quidẽ constat, hũc et male obtulisse, quæ Cæsar ipse nõ probarit) at in eo peccasse, quod prorsus aliquid eiusmodi tum audire, tum videre sustinuerit: ergo si Cæsari iustam necis hac causam adtulerunt, quid est, cur
ª Quomodo vero non sit

præſente vxore ſua, ita vt illa cruore oppleta fuerit. Qui quum tanta in hos crudelitate vſus ſit, eoque ipſo tempore, quo demerendi ipſi potius fuerant, quid ſæuitiæ putatis eum in nos ſibi reliquum, ſiquidem vicerit, facturum? aut, quum hactenus ſummam per laſciuiam vitam ſuā traxerit, quam tandem libidinem tantam eſſe iudicatis, à qua is, poteſtate armis parta, temperaturus ſibi ſit? [a] Quare ſatius eſt, vt antequam aduerſi quid patiamini, vobis caueatis, quam re ipſa hæc mala expertos, ſententiam mutare. miſerum enim eſt, quum anteuertere incommodum poſſitis, admittere, vt id vobis eueniat, ac deinde pœnitentia corripi. Neque vero rem eo deduci ſinite, vt Caſſiis demum, Brutiſque ea indigeat. ridiculum enim fuerit, quum liceat iam nobis ipſis mature reipublicæ opem ferre, velle poſtmodo eos quærere, qui libertatem nobis reſtituant. quanquam periculum eſt, ne ii inueniri nequeant, præſertim vbi nos eo modo de re præſenti ſtatuerimus. Quis enim pro populari ciuitatis ſtatu ſuam ſibi ſalutem in diſcrimen coniiciendam exiſtimet, quū publice animos noſtros ad ſeruiendum propenſos videat? Verum enimuero Antonium nullum poſthac ſuis cœptis finem facturum eſſe, ſed in remotis locis, ac minoribus in rebus, ſibi aduerſum nos vires parare, ſatis in promptu omnibus eſt. Non enim aliam ob rem D. Bruto bellum facit, Mutinamque oppugnat, quam [b] vt eo victo, acceptiſque iis copiis, contra nos parare ſe poſſit. neq; enim [c] vlla à Decimo eſt affectus iniuria, vt eam vlciſci videri poſſit: neque adeo iſtorum bona appetit, vt quum eorum cauſa pericula laboreſque perferat, à noſtris facultatibus, quibus & iſtorum res, & aliæ plurimæ continentur, vltro ſibi abſtinendum putet. Idne igitur operiemur, dum iis aliiſque ſuam in poteſtatem redactis, grauis nobis hoſtis euadat? fidemque ei habebimus decipienti nos, ac ſe non cōtra vrbem bellum gerere dictitanti? Quanquam quis eo ſtultitiæ peruenit, qui ex verbis potius, quam actis eius iudicandum putet, an id bellum contra nos geratur? Ego ſane non nunc [d] primum ex eo quod ex vrbe profugit, bellū ſociis intulit, Brutum oppugnat, vrbeſq; obſidet, mala eum conſilia agitare ſtatui: ſed ex iis etiam, quæ prius non modo poſt exitum Cæſaris, ſed viuo etiamtum eo, improbe ac flagitioſe egit, hoſtem inſidiatoremque reipublicæ, libertatiſq; noſtræ, eum eſſe definio. Quis enim vnquam patriæ amans, aut tyrannidi infenſus, eorum quicquam egit, quæ hic mul-

[a] Non igitur exſpectate, dum aliquid tale perpeſſi, ſententiam mutetis: ſed ante, quam accidat, vobis ipſi cauete.

[b] Vt iis victis, & in poteſtatem redactis,

[c] Vlla ab ipſis eſt adfectus

[d] primū, ex quo ex Vrbe

A παρούσης τῆς γυναικὸς καὶ βλεπούσης, ἐφόνευσεν, ὥστε καὶ τῷ αἵματος αὐτὴν ἀναπλῆσαι. καίτοι δὲ οὕτως ὠμῶς ἐκείνοις, ὅτε καὶ θεραπεύειν αὐτοὺς ὤφειλε, χρησάμενον, τί οὐκ οἴεσθε τὴν δεινοτάτων πείσεσθαι ἡμᾶς, ἂν καὶ νικήσῃ, ποιήσειν; καὶ δὲ ἀσελγῶς οὕτω μέχρι νῦν βεβιωκότα, πῶς οὐκ ἐπὶ πᾶν ὕβρεως, ἂν καὶ τὴν ἐκ τῶν ὅπλων ἐξουσίαν προσλάβῃ, χωρήσειν νομίζετε; μὴ τοίνυν ἀναμείνητε, παθόντες τι τοιοῦτον, μεταγνῶναι· ἀλλὰ πρὶν παθεῖν, φυλάξασθε. σχέτλιον γάρ, ἐξὸν B προκαταλαβεῖν τὰ δεινά, εἶτα περιιδόντας αὐτὰ γενόμενα, μεταγνῶναι. μηδὲ ἐθελήσητε, προέμενοι τὰ παρόντα, Κασσίου τινὸς αὖθις ἄλλου καὶ Βρούτων τινῶν ἄλλων δεηθῆναι. ἠλίθιοι γάρ, ἐξὸν αὐτοὺς ἑαυτοῖς τὰ κατὰ καιρὸν βοηθῆσαι, ζητεῖν μετὰ ταῦτα τοὺς ἐλευθερώσοντας ἡμᾶς. οὓς ἴσως οὐδὲ εὑρήσομεν, ἄλλως τε κἂν οὕτω τοῖς παροῦσι χρησώμεθα. τίς γὰρ ἂν ἰδίᾳ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας κινδυνεῦσαι ἐθελήσειεν, ὁρῶν ἡμᾶς δημοσίᾳ πρὸς τὴν δουλείαν ἔχοντας; καὶ C μὴν ὅτι γε οὐ στήσεται ποτὲ ταῦτα ποιῶν, ἀλλ' ἐν τοῖς πόρρω καὶ ἐλάττοσιν ἐφ' ἡμᾶς αὐξάνεται, παντὶ δῆλόν ἐστιν. οὐ γάρ που † Δεκίῳ δι' ἄλλο τι πολεμεῖ, καὶ Μουτίναν πολιορκεῖ, ἢ ἵνα νικήσας αὐτοὺς καὶ λαβών, ἐφ' ἡμᾶς συσκευάσηται. οὔτε γὰρ ἠδίκηταί τι ὑπ' αὐτῶν, ὥστ' ἀμύνεσθαι δοκεῖν· οὔτ' αὖ τὰ μὲν ἀγαθὰ τὰ παρ' ἐκείνοις ἐπιθυμεῖ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ πόνους καὶ κινδύνους ὑπομένει, τῶν δὲ ἡμετέρων, οἷς καὶ ἐκεῖνα καὶ ἄλλα πολλὰ κεκτήμεθα, ἐθελοντὴς ἀφέξεται. D τοῦτ' οὖν ἀναμενοῦμεν, ἵνα καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα ἄττα προσλαβών, δυσπολέμητος γένηται; καὶ πιστεύσομεν ἐξαπατῶντι αὐτῷ, καὶ λέγοντι οὐ πολεμεῖν τῇ πόλει; καὶ τίς οὕτως εὐήθης ἐστίν, ὥστε τοῖς ῥήμασι μᾶλλον, ἢ τοῖς ἔργοις δὲ πολεμοῦντα ἡμῖν, ἢ μή, σκοπεῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ νῦν πρῶτον, ὅτι ἐκ τῆς πόλεως ἐκδέδρακε, καὶ ἐπὶ τοὺς συμμάχους ἐστράτευκε, καὶ Βρούτῳ προσβάλλει, καὶ τὰς πόλεις πολιορκεῖ, κακόνουν αὐτὸν εἶναι φημί· ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν πρότερον ποτέ, οὐχ ὅτι τελευτήσαντος τοῦ Καίσαρος, ἀλλὰ καὶ ζῶντος E ἔτι, καὶ κακῶς καὶ ἀσελγῶς ἔπραξε, καὶ ἐχθρὸν καὶ ἐπίβουλον καὶ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν γεγονέναι διορίζομαι. τίς γὰρ ἂν τὴν πατρίδα φιλῶν, ἢ τίς τυραννίδα μισῶν ἕν γέ τι τούτων ἐποίησεν, ἃ

† Δεκίμῳ

πολλὰ καὶ παντοδαπὰ ἐνταῦθα δέδρακε; πολέμιος μὲν δὴ πάλαι καὶ πανταχόθεν ὢν ἡμῖν ἐλέγχεται. ἔχει δ' οὕτως· ἂν μὲν ἤδη καὶ τὸ τάχιστον ἀμυνώμεθα αὐτόν, πάντα καὶ τὰ προειμένα ἀναληψόμεθα· ἂν δ' ἀμελήσαντες τοῦ τὸ ποιεῖν, περιμένωμεν ἕως ἡμῖν αὐτὸς ἐκεῖνος ἐπιβουλεύειν ὁμολογήσῃ, πάντων ἁμαρτησόμεθα. τοῦτο μὲν γάρ, οὐδ' ἂν πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν στρατὸν ἐλαύνῃ, ποιήσει· ὥσπερ οὐδ' ὁ Μάριος, οὐδ' ὁ Κίννας, οὐδ' ὁ Σύλλας· ἂν δ' ἐν τῷ κράτει τῶν πραγμάτων γένηται, οὐκ ἔστιν ὅ, τι οὐ δράσει τῶν αὐτῶν ἐκείνοις, ἢ καὶ χαλεπώτερον. ἄλλα γὰρ λέγειν οἱ πρᾶξαι γλιχόμενοι, καὶ ἄλλα ποιεῖν οἱ κατορθώσαντες εἰώθασι· πρὸς μὲν γὰρ τὸ κρατῆσαι τούτου, πάντα πλάττονται· τυχόντες δ' αὐτοῦ, οὐδενὸς ὧν ἐπιθυμοῦσιν ἀπέχονται. καὶ προσέτι καὶ τὰ τετολμημένα τισὶν οἱ ἐπιγιγνόμενοι νικᾶν ἀεὶ ἐθέλουσι· τὸ μὲν ὅμοιον, ὡς καὶ σμικρόν, ἐκ τοῦ προπεπρᾶχθαι, νομίζοντες· τὸ δ' ἄτοπον, ὡς καὶ μόνων σφῶν ἄξιον, ἐκ τοῦ παραδόξου προαιρούμενοι.

Ταῦτ' οὖν ὁρῶντες, ὦ πατέρες, μηκέτι μέλλωμεν, μηδ' ὑπὸ τῆς ἐν τῷ παρόντι ῥᾳστώνης δελεαζώμεθα, ἀλλὰ τῆς πρὸς τὸ μέλλον ἀσφαλείας προειδώμεθα. πῶς γὰρ οὐκ αἰσχρόν, Καίσαρα μέν, † ἄρτι δ' ἐκ παίδων προεληλυθότα καὶ οὐ πολὺ ἐξ οὗ χρόνος ἐς τοὺς ἐφήβους ἐγγεγραμμένον, τοσαύτην τοῦ κοινοῦ πρόνοιαν ποιήσασθαι, ὥστε καὶ τὰ χρήματα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ ἀναλίσκειν, καὶ στρατιώτας ἀθροίζειν· ἡμᾶς δὲ μήτ' αὐτούς τι τῶν δεόντων πρᾶξαι, μήτε ἐκείνῳ συναίρεσθαι προελέσθαι, καίτοι πεῖραν ἔργῳ τῆς εὐνοίας αὐτοῦ εἰληφότας; τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὡς εἰ μὴ μετὰ τῶν ἐκ τῆς Καμπανίας στρατιωτῶν ἐνταῦθ' ἀφίκετο, πάντως ἂν Ἀντώνιος ἐκ τοῦ Βρεντεσίου εὐθύς, ὥσπερ εἶχεν, ἐς τὴν πόλιν ἡμῶν μετὰ πάντων τῶν στρατευμάτων, ὥσπερ τις χείμαρρος, ἐσπεπτώκει; καὶ μὴν καὶ ἐκεῖνο δεινόν, τοὺς μὲν πάλαι ἐστρατευμένους, ἑκουσίους ἑαυτοὺς ἡμῖν πρὸς τὰ παρόντα πράγματα ἐπιδεδωκέναι, μήτε τὴν ἡλικίαν, μήτε τὰ τραύματα, ἃ πρότερον ποτὲ πολεμοῦντες ὑπὲρ ἡμῶν ἔλαβον, ὑπολογισαμένους· ἡμᾶς δὲ μηδὲ ἐπικυρῶσαι τὸν πόλεμον ἐθελῆσαι, τὸν ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων προκεχειροτονημένον· ἀλλὰ τοσούτῳ χείρους καὶ τῶν κινδυνευόντων αὐτῶν γίγνεσθαι, ὥστε ἐπαινεῖν μὲν τοὺς στρατιώτας τούς τε μιαρίαν τοῦ Ἀντωνίου κατιδόντας, καὶ ἐκείνου μὲν καὶ ὑπατεύοντος ἀποστάντας, τῷ δὲ δὴ Καίσαρι, τοῦτ' ἔστιν ἡμῖν, δι' αὐτοῦ προσθεμένους· ἃ δ' ὀρθῶς αὐτοὺς πεποιηκέναι φατέ, ταῦτ' ὀκνεῖτε ψηφίσασθαι; καὶ μέντοι καὶ τῷ Βρούτῳ χάριν ἴσ-

hic multa ac varia perpetrauit? Porro, quoniam iamdudum omni ex parte Antonius hostis noster esse conuincitur, ita res habet, vt si statim in eum vindicemus, etiam eorum, quæ prius amisimus, recuperandorum locum simus habituri: sin hanc occasionem neglexerimus, idque præstolati fuerimus, dum is insidias se nobis facere palam fateatur, omnia perdemus. Nam ne si ad ipsam quidem vrbem exercitum adducat, hostiliter se agere cõfitebitur: sicut neq; Marius id confessus fuit, neque Cinna, neque Sylla: sed vbi omnia in sua potestate habuerit, omnia eorum crudelia facta aut æquabit aut superabit. Nam à verbis eorum, qui rem aliquam peragere cupiunt, hæc, quæ ea re confecta ab ipsis aguntur, discrepare solent. Eius enim rei consequendę causa, nihil non simulant: consecuti, nihil quod libido suaserit, omittunt. Accedit huc, quod semper posteriores priorum conatus excedere cupiũt, ac similia priorum facinoribus facinora, vilia iam, propterea quod iam ante visa sint, esse censent: inaudita autem, tãquam sola ipsis digna, propter nouitatem sibi proponunt.

Quæ quum perspiciamus, P. C. agedum cũctandi finem faciamus: nec tranquillitate præsenti inducamur potius, quam vitæ in posterum quoque tuto agendæ prospiciamus. Qui enim turpe non sit, Cæsarem, qui nuper admodum ex pueris excessit, interque puberes adscriptus est, tantam reipublicæ curam gerere, vt & saluti eius pecunias impenderit, & milites contraxerit: nos neque agere quicquam, quod ex vsu sit, neque eum adiuuandum nobis ducere, cuius studium nostri res ipsa testatum iam fecit? [a] qui nisi cum militibus ex Campania collectis huc aduenisset, proculdubio Antonius rectà cum omnibus copiis à Brundusio torrentis instar in vrbem † irruisset. Iam id quoque indignum est, veteranos milites, neque ætatis suæ, neque vulnerum ob patriam ante acceptorum, ratione habita, vltro sese nobis ad præsentem rem gerendam obtulisse; nos bellum, iam nunc ipsorum suffragiis decretum, nolle comprobare. Tanto enim inferiores iis, quorum periculo id bellum agetur, sumus virtute; vt quum milites collaudauerimus, quod flagitiis Antonii cognitis, ab eo quantumuis consulatum gerente, ad Cæsarem, id est, ad nos, per eum signa transtulerint: tamen ea, quæ rectè ab ipsis facta dicimus, decreto confirmare trepidemus. Bruto gratias ha-

[a] Quis enim ignorat futurum fuisse. Vt nisi cum militibus
† transisset

bemus, quod Antonium neque admisit initio in Galliam, & nunc bellum inferentem repellit: cur igitur non idem nos agimus? cur non, quos tanquam recte de rebus statuentes laudamus, eos imitamur? Quanquam alterutrum horum faciamus oportet: † aut Cæsarem, Brutum, veteranos, legionesque male egisse dicamus, supplicioque afficiendos, quod iniussu nostro populique ausi quidem sunt hi a consule desciscere, illi vero ad signa confluentes bellum cōtra ipsum gerere: aut fateamur, Antonium iamdudum à vobis re ipsa hostem esse iudicatum, ac de communi sententia esse in ipsum exemplum statuendum. Quod posterius, cum iustius, tum magis è re vestra fore, nemo est qui ignoret. At enim Antonius neq; ipse rebus gerendis idoneus est, (qua enim ratione possit, homo per ebrietatem aleasque omnem vitam ducens?) neque vllum secum habet, qui in aliquo sit numero habendus. Sui enim similes is tantum diligit, sociosque omnium manifestorum occultorumq; consiliorum habet. In magnis autem periculis timidissimus est: idemq; angustissimæ fidei in summos suos amicos. quorum neutrum imperatori belloque conuenit. Quis autem ignorat, ipsum, quum omnia ciuilia mala nobis conflasset, in minimam periculi partem venisse? qui Brundusii tanto temporis spatio ob timiditatem substitit, vt parum abfuerit, quin Cæsar desertus ab eo periisset: qui ab omnibus deinde bellis, † Alexandrino, Pharnacio, Africo, Hispano, abfuit. Quis nescit eum cum Clodio familiaritatem contraxisse, eiusque tribunitia potestate in rebus pessimis abusum, sua tamen eum voluisse manu occidere, [idque transegisset,] siquidem ego, quū id mihi deferret, promissionem eam approbassem? Cæsarem vero, cui & quæstor proprætori in Hispania [a] adfuerat, & tribunus plebis [ei] contra omnium sententiam adstipulatus, immensam pecuniæ vim honoresque immoderatos acceperat, [b] de affectato regno suspectum reddere, calumniisque exponere ausus est. quæ necis causa Cæsari potissimum fuit. Tamen ei interfectores à me esse subornatos, aliquando dixit. adeo nimirum stupidus est, vt falso mihi tribuere tantam laudem non vereatur. Ego vero ipsum Cæsaris parricidam esse haudquaquam dixerim, non quod voluntas, sed quia audacia defuerit: cæteris re ipsa Cæsari

† aut omnes hos, Cæsarē inquam, Brutum,

† Ægyptio,

a rebus exsequendis adfuerat,

b ad regni adfectationē impellere, ac de adfectato regno suspectum reddere,

A μὲν, ὅτι μήτε τὸ κατ' ἀρχὰς ἐσεδέξατο τὸν Ἀντώνιον ἐς τὴν Γαλατίαν, καὶ νῦν ἐπιστρατεύσαντα ἀπωθεῖται. τί ποτ' οὖν οὐχὶ καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ ποιοῦμεν; † τί δ' οὐ τοὺς ἄλλους, οὓς ὀρθῶς φρονῆσαι ἐπαινοῦμεν, οὐ μιμούμεθα; καίτοι δυοῖν ἡμᾶς ἀνάγκη θάτερον· ἢ τοὺς πάντας, τόν Καίσαρα λέγω, τὸν Βροῦτον, τοὺς πάλαι στρατιώτας, τὰ στρατόπεδα, αὐτὰ κακῶς τε βεβουλεῦσθαι φάναι, καὶ τιμωρίας δώσειν ὑπολαμβάνειν, ὅτι μήθ' ἡμῶν μήτε τοῦ δήμου ψηφισαμένων, ἐτόλμησαν οἱ μὲν, τὸν ὕπατον σφῶν καταλιπόντες, οἱ δὲ, ἐπ' αὐτὸν ἀθροισθέντες προσπολεμῆσαι αὐτῷ· ἢ τὸν Ἀντώνιον πάλαι τε καὶ ὑφ' ὑμῶν τοῖς ἔργοις αὐτοῖς πολέμιον ὁμολογεῖν εἶναι κεκρῖσθαι, καὶ χρῆναι καὶ κοινῇ γνώμῃ πρὸς πάντων ἡμῶν κολασθῆναι. καὶ μὴν ὅτι τοῦτο οὐ μόνον δικαιότερον, ἀλλὰ καὶ λυσιτελέστερον ὑμῖν ἐστιν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. ὁ μὲν γὰρ οὔτ' αὐτὸς χρήσασθαι πράγμασιν ἐπίσταται, (πῶς γὰρ, ἢ πόθεν, ἄνθρωπος ἐν μέθαις καὶ κύβοις ζῶν;) οὔτε τῶν συνόντων οὐδένα οἷόν τε ἄξιον εἶναι λόγου ἔχει. τοὺς γάρ τοι ὁμοίους ἑαυτῷ μόνους καὶ ἀγαπᾷ, καὶ κοινωνοὺς ἁπάντων καὶ ῥητῶν καὶ ἀπορρήτων ἔχει. καὶ μέντοι καὶ δειλότατος ἐν τοῖς μεγίστοις τῶν κινδύνων, καὶ ἀπιστότατος καὶ πρὸς τοὺς πάνυ

C φίλους ἐστίν· ὧν οὐδέτερον στρατηγίᾳ καὶ πολέμῳ προσήκει. τίς μὲν γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι αὐτὸς ὑμῖν πάντα τὰ ἐμφύλια κακὰ παρασκευάσας, ἔπειτ' ἐπ' ἐλάχιστον τῶν κινδύνων μετέσχε; ἐπὶ πολὺ μὲν ἐν τῷ Βρεντεσίῳ καταμείνας ὑπὸ δειλίας, ὥστ' ὀλίγου τὸν Καίσαρα μονωθέντα δι' αὐτὸν πταῖσαι· πάντας δὲ τοὺς μετὰ ταῦτα πολέμους, τὸν πρὸς Αἰγυπτίους, τὸν πρὸς Φαρνάκην, τὸν ἐν Ἀφρικῇ, τὸν ἐν Ἰβηρίᾳ ἐκστάς. τίς δ' οὐκ οἶδεν, ὅτι πρίν τε Κλώδιον προσποιήσασθαι, καὶ τῇ δημαρχίᾳ αὐτοῦ πρὸς πάντα τὰ δεινότατα ἀποχρήσασθαι, κἂν ἀπέκτεινεν αὐτοχειρίᾳ, εἴ γε ἐγὼ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ ταύτην ἐδεδέγμην; καὶ τῷ Καίσαρι τοῦτο μὲν, ταμιεύων στρατηγοῦντι ἐν Ἰβηρίᾳ συνεξετασθεὶς, τοῦτο δὲ, ἐν τῇ δημαρχίᾳ παρὰ τὴν ἁπάντων γνώμην προσθέμενος, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ χρήματα παρ' αὐτοῦ ἀμύθητα καὶ τιμὰς ὑπερόγκους λαβὼν, ἐπεχείρησεν αὐτὸν ἔς τε μοναρχίας ἐπιθυμίαν, καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐς διαβολὴν ἐμβαλεῖν· ὑφ' ὧνπερ καὶ τὰ μάλιστα ἀπέθανε. καίτοι εἶπε ποτὲ, ὅτι ἐγὼ τοὺς σφαγέας ἐπ' αὐτὸν παρεσκεύασα. οὕτω γὰρ ἀνόητός ἐστιν, ὥστε

E καὶ καταψεύδεσθαι τολμᾶν τηλικούτους ἐπαίνους. ἐγὼ δὲ αὐτόχειρα μὲν αὐτὸν οὐ λέγω γεγονέναι τοῦ Καίσαρος, (οὐχ ὅτι οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦτο κατέδεισε) τοῖς μέντοι πράγμασιν αὐτοῖς

φημὶ

† Xyl. τις

φημὶ ἐκεῖνον ὑπ' αὐτοῦ ἀπολωλέναι. ὁ γὰρ τὴν αἰτίαν αὐτῷ τοῦ δικαίως ἐπιβεβουλεῦσθαι δοκεῖν παρασχών, οὗτός ἐστιν· ὁ βασιλέα αὐτὸν προσαγορεύων, ὁ τὸ διάδημα αὐτῷ δούς, ὁ καὶ τοῖς φιλοῦσιν αὐτὸν προέτερον διαβαλών. ἢ ἐγὼ μὲν χαίρω τῷ θανάτῳ τοῦ Καίσαρος, ὁ μηδὲν ἔξω τῆς ἐλευθερίας ὑπ' αὐτοῦ ἀπολαύσας; Ἀντώνιος δὲ ἄχθεται, ὁ πᾶσαν μὲν τὴν ἐκείνου οὐσίαν διαρπάσας, πάμπολλα δὲ ἐπὶ τῇ τῶν γραμμάτων προφάσει κακουργήσας, καὶ τέλος πρὸς τὴν διαδοχὴν τῆς δυναστείας αὐτοῦ ἐπειγόμενος; ἀλλ' ἐκεῖσε ἐπάνειμι, ὅτι οὔτ' αὐτὸς ἀξιοστράτηγόν τι ἢ ἀξιόνικον ἔχει, οὔτε στρατεύματα πολλά, ἢ ἀξιόμαχα κέκτηται. οἱ μὲν γὰρ πλεῖστοι οἵ τε ἄριστοι τῶν στρατιωτῶν ἐγκαταλελοίπασιν αὐτόν, καὶ νὴ Δία καὶ τῶν ἐλεφάντων ἐστέρηται· οἱ δὲ δὴ λοιποὶ ὑβρίζειν καὶ ἁρπάζειν τὰ τῶν συμμάχων μᾶλλον, ἢ πολεμεῖν μεμελετήκασι. τεκμήριον δὲ τοῦ μὲν γέ που τῆς προαιρέσεως αὐτῶν, ὅτι καὶ νῦν αὐτῷ συστρατεύονται· τῆς δὲ ἀνανδρίας, ὅτι Μουτίναν, τοσοῦτον ἤδη χρόνον πολιορκοῦντες, οὐχ ᾑρήκασι. καὶ τὰ μὲν τοῦ Ἀντωνίου, τῶν τε συνόντων αὐτῷ, τοιαῦτα ὄντα εὑρίσκεται· τὰ δὲ † δὴ Καίσαρος, τοῦ τε Βρούτου, καὶ τῶν συνεξεταζομένων σφίσι, δύσμαχα μὲν καὶ καθ' ἑαυτά εἰσιν (ἀμέλει Καῖσαρ μὲν καὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ συχνοὺς ἐσφετερίσατο, Βροῦτος δὲ ἐκ τῆς Γαλατίας αὐτὸν ἐξείργει) ἂν δὲ δὴ καὶ ὑμεῖς ἐπικουρήσητε αὐτοῖς, πρῶτον μὲν ἐπαινέσαντες σφᾶς ἐφ' οἷς ἰδιογνωμονήσαντες ἐποίησαν, ἔπειτα δὲ τὰ πραχθέντα ὑπ' αὐτῶν βεβαιώσαντες, πρὸς τὸ μέλλον ἐξουσίαν ἔννομον αὐτοῖς δόντες, ἔπειτα τοὺς ὑπάτους ἀμφοτέρους ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐκπέμψαντες, οὐκ ἔστιν ὅπως βοηθήσωσί τινες αὐτῷ τῶν νῦν συνόντων. οὐ μὴν οὐδ' ἂν τὰ μάλιστα συμμείνωσιν, ἀντισχεῖν γε πρὸς πάντας ἅμα τοὺς ἄλλους δυνήσονται· ἀλλ' ἤτοι ἑκών, ἐπειδὰν πρῶτον πύθηται ταῦθ' ὑμᾶς ἐψηφισμένους, τά τε ὅπλα καταθήσεται, καὶ ἐφ' ὑμῖν ἑαυτὸν ποιήσεται, ἢ καὶ ἄκων ἐκ μιᾶς μάχης ἁλώσεται. ἐγὼ μὲν δὴ ταῦθ' ὑμῖν παραινῶ, καὶ εἴγε ὑπατεύων ἐτύχον, πάντως ἂν καὶ ἐποίησα, καθάπερ καὶ πρότερον, ὅτε καὶ τὸν Κατιλίναν, καὶ τὸν Λεντοῦλον αὐτῷ τούτῳ προσήκοντα, ἐπιβουλεύσαντας ὑμῖν ἠμυνάμην.

Εἰ δέ τις ὑμῶν ταῦτα μὲν ὀρθῶς ἡγεῖται λέγεσθαι, πρέσβεις δὲ πρότερον ἡμᾶς πρὸς αὐτὸν ἀποστέλλαι δεῖν οἴεται, κἄπειτα μαθόντας τὴν γνώμην αὐτοῦ, ἂν μὲν ἑκὼν ἀπαλλάττηται τῶν ὅπλων,

† δι' τοῦ Καίσαρος

A Cæsari ab Antonio perniciem esse paratam affirmo. Hic enim eum eo crimine grauauit, vt iure insidiis absumptus videatur, dum regem eum nominauit, dũ diadema obtulit, dum eum [a] suis amicis inuisum reddidit. Egone autẽ gaudeo morte Cæsaris, ad quem præter libertatem nihil inde rediit? Antonius autem eam dolet, qui omnes eius fortunas diripuit, multa ex eius commentariis mala fide egit, denique qui succedere ei in potentia contẽdit? Sed, vt eo redeam, vnde digressus B sum, Antonius neque ipse in se imperatoriam vllam laudem, aut victoriæ iustam spem positam, neque copias magnas, aut prælio suffecturas habet. Militum enim maior ac melior pars eum deseruit, elephantis profecto spoliatus est: reliqui ad maleficia, adq; sociorum res prædandas, quam ad bellum gerendum sunt exercitatiores. Quorum mores ac sensus vel ex eo satis intelligi possunt, quales sint, quod etiamnum Antonii signa sequũtur: ignauiæ autem, quod Mutinam tanto tempo- C re iam à se oppugnatam nondum ceperunt. Huiusmodi status est Antonii, ac eorum, quos ille secum habet. Cæsar autem, D. Brutus, quiq; iis adsunt, ea sunt conditione; vt per se quidem vinci haud facile possint, quum Antonianos cõplures milites Cæsar sibi adiunxerit, Brutus vero Antoniũ Gallia arceat. Quod si vero vos etiã auxilium iis tuleritis, primum ea collaudando quæ priuatis ipsi consiliis egerunt, deinde acta eorum confirmando, ac in posterum legitimã potestatem eis tribuendo, præterea ad bellum vtrunq; cõ- D sulem emittendo; nemo iam posthac eorum qui cum Antonio sunt, eum defendet: aut, si quis omnino cum eo permaneat, cæterorum tamen omnium vim sustinere non poterit Antonius: sed vel sponte sua, vbi primum de vestro hoc decreto certior fiet, armis depositis potestati sese vestrę permittet, ‡ vel vnico prẹlio in potestatem vestram veniet. Hæc ego vobis suadeo. Quod si consulatum hoc tempore gererem, vtique ipse ea transigerem, sicut ante etiam, quum in Catilinam ac Lẽtulum, Antonii huius necessarium, [b] vindicatum à me est.

E Quod si quis vestrum recte hæc dici existimat, legatos tamen prius à nobis ad eum mittendos censet, ac deinde cognita eius sententia vel quiescendum, si is quidem sponte sua ab armis discedat;

[a] pro ci amicis inuisum reddidit.

‡ Vel omnino vnico

[b] nobis insidiantes, vindicatum

ac se vestræ potestati permittat; sin in incepto perseueret, tum bellum contra eum decernendum esse: (audio autem esse quosdam, qui vos ad hoc cohortari velint) is oppido speciosam verbis, re autem & turpem & periculosam vrbi actionem suadet. Est enim omnino turpe, præconibus nos & legatis vti ad ciues. nam cum extraneis quidem rectum ac necessarium est, prius per internuntios & legatione, quam vi agi: ciuibus autem iniustis supplicia infligenda sunt confestim: iudicio quidem, si sententias de eis ferre liceat: sin ad arma confugerint, bello persequendi sunt. Huiusmodi enim homines omnes serui sunt vestri, & populi, & legum, siue velint, siue nolint: neque blandiri eis, aut ita, vt cum hominibus summa in libertate constitutis agere decet; sed in eos, tanquam in fugitiuos seruos inquirendum, animaduertendumque in eorum insolentiam est. Quomodo autem inique comparatum non sit, cum in exercendis † contra nos iniuriis haud cunctari, † nos autem vltionem morari? ipsum arma in manibus iamdudum habentem, hostiliter omnia agere, † nos decretis faciendis ac legatis mittendis tempus consumere? cuiusque iniurias longe ante re ipsa comperimus, cum solis voculis ac verbis à nobis tractari? Quanam spe? num fore putamus, vt aliquando verecundia correptus nobis obtemperet? Equidem fieri id nullo modo potest: quum eo iam progressus sit, vt ne, si velit quidem, populari in statu reipublicæ nobiscum degere possit: qui si vnquam æquo sibi iure nobiscum viuendum statuisset, ne initio quidem eas res conatus fuisset; quas si errore quodam animi, aut temeritate tentasset, certe ab iisdem vltro statim destitisset. Nunc postquam semel sua sponte legum & reipublicæ limites egressus est, potentiamque inde & licentiam sibi aliquam parauit, næ is nunquam volens institutum mutabit, decretaque nostra obseruabit: sed necesse est eum iis ipsis armis puniri, quibus nos lædere ausus fuit. Ac nunc mihi hoc eius dictum cum primis velim memoria repetatis, quum aliquando dixit, saluos vos esse, nisi victoria obtenta, non posse. Ideo qui legatos mitti iubent, nihil aliud hi volunt, nisi vt vobis moras nectentibus, sociorum vestrorum res remissiores ac lãguidiores fiant: iste autem per quietem omnia, quæ instituit, conficere, Decimum capere, Mutinam expugnare,

† contra vos
† vos autem
† vos

A καὶ ὑμῖν αὐτὸν ἐπιτρέψῃ, τὴν ἡσυχίαν ἄγειν· ἂν δὲ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐπιμένῃ, τότε καὶ τὸν πόλεμον αὐτῷ ψηφισθῆναι· (ταῦτα γὰρ πυνθάνομαι τινὰς παραινέσαι ὑμῖν ἐθέλειν) λόγῳ μὲν † εὐπρεπεστάτῳ, τῷ δὲ ἔργῳ καὶ αἰσχρὸν καὶ ἐπικίνδυνον τῇ πόλει πρᾶγμα ποιεῖ. πῶς μὲν γὰρ οὐκ αἰσχρὸν κήρυξιν ὑμῖν καὶ πρεσβείαις πρὸς τοὺς πολίτας χρῆσθαι; τοῖς μὲν γὰρ ἀλλοφύλοις καὶ ἐπικηρυκεύεσθαι καὶ διαπρεσβεύεσθαι δεῖ πρότερον, καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι· τοῖς δὲ δὴ πολίταις τοῖς ἀδικοῦσί τι, B παραχρῆμα τὴν τιμωρίαν ἐπάγειν, ἂν μὲν ὑπὸ ταῖς ψήφοις αὐτοὺς λάβητε, δικάζοντας· ἂν δὲ τοῖς ὅπλοις, πολεμοῦντας. δοῦλοι γὰρ εἰσὶ πάντες οἱ τοιοῦτοι καὶ ὑμῶν καὶ τοῦ δήμου καὶ τῶν νόμων, ἄν τε ἐθελωσιν, ἄν τε καὶ μή· καὶ οὔτε θρύπτειν αὐτούς, οὔτε ἐξ ἴσου τοῖς ἐλευθερωτάτοις ἄγειν προσῆκόν ἐστιν, ἀλλ' ὥσπερ τοὺς οἰκέτας τοὺς ἀποδιδράσκοντας, καὶ μετιέναι καὶ κολάζειν [ἐκ] τοῦ ὑπερηφανοῦς. πῶς δὲ οὐ δεινόν, ἐκεῖνον μὲν μὴ μελλῆσαι † ὑμᾶς ἀδικεῖν, ὑμᾶς δὲ δὴ μέλλειν ἀμύνασθαι; καὶ ἐκεῖνον μέν, ἐκ πολλοῦ τὰ ὅπλα ἐν χερσὶν ἔχοντα, πάντα C τὰ τοῦ πολέμου πράττειν, ὑμᾶς δὲ ἐν ψηφίσμασι καὶ πρεσβείαις τοὺς χρόνους κατατρίβειν; καὶ ὃν ἐκ τῶν ἔργων ἀδικοῦντα πάλαι πεφωράκαμεν, τοῦτον συλλαβαῖς καὶ ῥήμασι μόνοις μεταχειρίζεσθαι; τί προσδοκῶντας; ἢ ὅτι ὑπακούσει ποτὲ ὑμῖν, καὶ αἰδεσθήσεταί ποτε ὑμᾶς; καὶ πῶς; ὅσγε ἐς τοῦτ' ἤδη προκεχώρηκεν, ὥστε μηδ' ἂν βούληται, δύνασθαι δημοκρατικῶς ὑμῖν συμπολιτεύσασθαι. εἰ μὲν γὰρ ἴσως καὶ κοινῶς ζῆν ἠβούλετο, οὐδ' ἂν ἀπ' ἀρχῆς τοιούτοις πράγμασιν ἐπεχείρησεν· εἴτε D καὶ ὑπ' ἀγνοίας, ἢ καὶ προπετείας τοῦτ' ἐποίησε, πάντως ἂν ἑκὼν εὐθὺς τούτων ἀπηλλάγη. νῦν δ' ἅπαξ ἐκ τῶν νόμων καὶ ἐκ τῆς πολιτείας ἐκβάς, καὶ τινὰ καὶ δύναμιν ἐκ τούτου καὶ ἐξουσίαν προσλαβών, οὐκ ἔστιν ὅπως ἂν ἐθελούσιος μεταβάλοιτο, καὶ τῶν δογμάτων τι τῶν ὑμετέρων προτιμήσειεν· ἀλλ' ἀνάγκη τὸν τοιοῦτον αὐτοῖς τοῖς ὅπλοις, οἷσπερ ὑμᾶς ἀδικεῖν ἐτόλμησε, καὶ κολασθῆναι. καί μοι νῦν μάλιστα τὸ λεχθέν ποτε ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου μνημονεύσατε, ὅτι οὐχ οἷόν τέ ἐστιν ὑμῖν, ἂν μὴ κρατήσητε, σωθῆναι. E οὐδὲν οὖν ἄλλο ποιοῦσιν οἱ κελεύοντες ὑμᾶς πρεσβεύσασθαι, ἢ ὅπως ὑμεῖς μὲν βραδύνητε, κἀκ τούτου καὶ τὰ τῶν συμμαχούντων ὑμῖν ἀργότερα † καὶ ἀθυμότερα γίγνηται· ἐκεῖνος δὲ ἐν τούτῳ καθ' ἡσυχίαν πάνθ' ὅσ' ἂν βούληται πράξῃ, καὶ * Δέκιον ἐξέλῃ, καὶ τὴν Μουτίναν ἐκπολιορ-

† Xyl. εὐφημότατα,
† ὑμᾶς. & sic deinceps quoque legit Dio.
† καὶ ἰασιμώτερα
* Δέκιμον

πολιορκήσῃ, τήν τε Γαλατίαν πᾶσαν λάβῃ· ὥστε μηκέθ' ἡμᾶς ὅπως αὐτῷ χρησώμεθα εὑρεῖν δυνηθῆναι, ἀλλ' ὑποδεδιέναι τε, καὶ θεραπεύειν αὐτὸν, καὶ προσκυνεῖν ἀνάγκην ἔχειν. ἓν δ' ἔτι τοῦτο περὶ τῆς πρεσβείας εἰπὼν, παύσομαι· ὅτι οὐδὲ ὁ Ἀντώνιος λόγον τινὰ ὑμῖν ἔδωκε περὶ ὧν πράττειν ἔμελλεν, ἵνα καὶ ὑμεῖς τοῦτο ποιήσητε. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ διὰ ταῦτα, καὶ διὰ τἆλλα πάντα συμβουλεύω ὑμῖν μὴ μέλλειν, μηδὲ διατρίβειν, ἀλλ' ὅτι τάχιστα αὐτῷ πολεμῆσαι· λογιζομένοις, ὅτι τὰ πλείω τῶν πραγμάτων τοῖς καιροῖς, ἢ ταῖς δυνάμεσι κατορθοῦται· καὶ πάντως που καὶ ἐκ τούτου συνιεῖσαι, ὅτι οὐκ ἄν ποτε τὴν εἰρήνην, ἐν ᾗ καὶ πλεῖστον ἰσχύω, καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν ἐκτησάμην, ἀφεὶς (εἴγε καὶ τῷ ἔργῳ εἰρήνη) πολεμεῖν ὑμῖν, εἰ μή γε καὶ συμφέρειν ἡγούμην, παραινέσαιμι.

Καὶ σοὶ δὲ, ὦ Καλῆνε, τοῖς τε ἄλλοις τοῖς ταὐτά σοι φρονοῦσι συμβουλεύω καθ' ἡσυχίαν ἐπιτρέψαι τῇ τε γερουσίᾳ τὰ προσήκοντα ψηφίσασθαι, καὶ μὴ τῆς ἰδίας ὑμῶν πρὸς Ἀντώνιον χάριτος εἵνεκα τὰ κοινῇ πᾶσιν ἡμῖν συμφέροντα καταπροδοῦναι. ὡς ἔγωγε οὕτω γνώμης, ὦ πατέρες, ἔχω, ὥστ', ἂν μὲν πεισθῆτέ μοι, καὶ πάνυ ἂν ἡδέως καὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς σωτηρίας μεθ' ὑμῶν ἀπολαῦσαι· ἂν δ' ἄλλο τι ψηφίσησθε, τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν ἑλέσθαι. οὔτε γὰρ ἄλλως τὸν θάνατόν ποτε τὸν ἐκ τῆς παρρησίας ἐφοβήθην, (καὶ διὰ τοῦτο καὶ κατώρθωσα πλεῖστον· τεκμήριον δὲ, ὅτι καὶ θυσίας καὶ ἑορτὰς ἐφ' οἷς ὑπατεύων ἐποίησα, ἐψηφίσασθε· ὅπερ οὐδενὶ πώποτε ἄλλῳ μὴ οὐκ ἐν πολέμῳ γέ τι κατὰ πράξαντι ἐγένετο) νῦν δὲ καὶ ἥκιστα· καὶ ὁ μὲν γὰρ θάνατος οὐκ ἂν ἄωρος, ἄλλως τε καὶ πρὸ τοσούτων ἐτῶν ὑπατευκότι μοι, γένοιτο· καίτοι μνημονεύετε, ὅτι τοῦτο καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὑπατείᾳ ὑμῖν εἶπον, ἵνα μοι πρὸς πάντα ὡς καταφρονοῦντι αὐτοῦ προσέχητε· τὸ δὲ δὴ φοβηθῆναί τινα καθ' ὑμῶν, καὶ τὸ δουλεῦσαί τινι μεθ' ὑμῶν, καὶ πάνυ ἄν μοι δεινότατον συμβαίη. ὅλον γὰρ τοῦτο μὲν καὶ συμφορὰν καὶ ὄλεθρον οὐ τοῦ σώματος μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς, τῆς τε δόξης, ὑφ' ἧς που καὶ μόνης ἀΐδιοι τρόπον τινὰ γιγνόμεθα, εἶναι νομίζω· τὸ δὲ δὴ λέγοντά τε καὶ πράττοντα ὑπὲρ ὑμῶν ἀποθανεῖν, ἰσοστάσιον † ἀθανασίαν ἄγω. καὶ εἴγε καὶ Ἀντώνιος ταῦτ' ἐγίνω-

† ἀθανασίᾳ ἄγω

A pugnare, Galliam vniuersam occupare possit: vt nos, quum rationem nullam ei resistẽdi inuenire possimus, fracti animis, demereri eum, ac adorare cogamur. Vnũ hoc de legatis mittẽdis addam, post dicẽdi finem faciam. Antonius nihil de iis, quæ acturus fuerat, ad vos retulit: itaque ne vobis quidem id faciendum est. His aliisque omnibus de causis consulo vobis ego, ne cunctemini, aut rem extrahatis, sed bellum ei quamprimum inferatis; id cogitantes, plura negotia oportunitate occasionum, quã viribus esse recte † cõ- B fecta. Qua occasione vobis vtendum esse, vel maxime ex hoc ipso intelligere potestis, quod nunquam ego belli vobis suscipiendi autor fuissem, pace (si tamen hic rerum status pacis nomen meretur) neg'ecta, in qua & plurimũ valeo, & honores diuitiasq; sum adeptus, nisi id vobis ex vsu futurum censuissem.

† confectas: Quaque omnino vel hinc intelligatis, me nunquã pace (si re ab se pax esset) neglecta, in qua & plurimum valeo, & honores diuitiasque sum adeptus, belli suscipiendi auctorem vobis futurũ fuisse, nisi id vobis

Tibi vero, Q. Fusi Calene, reliquisque, qui idem quod tu sentiunt, suaserim; vt quieti ea, quæ oportet, decreta faciendi facultatem senatui concedatis: C neque vestræ priuatæ gratiæ, qua Antonium prosequimini, causa, communem omnium nostrum vtilitatem prodatis. Ego quidem, P. C. ita sum animo affectus, vt, si meam sententiam secuti fueritis, fructus libertatis incolumitatisque vobiscum libentissime percepturus: sin diuersum statueritis, vitæ mortem sim prælaturus. Quumque in libertate dicendi seruanda nunquam mortem reformidauerim, quod mihi causa fuit, vt res præclarissimas gererem, (quam vero egregia sint mea facta, D inde patet, quod ob acta consulatus mei sacrificia ac ferias decreuistis: id quod ante me contigit, qui quidem togatus rem gessisset, nemini) iam minime eam extimesco, non immaturam mihi, qui ante tot annos consul fui, futuram. quanquam memoria tenetis, me hoc vobis in ipso meo consulatu dixisse, vt mihi mortem contemnenti, eo facilius in omnibus obsequeremini. nulla vero mihi grauior accidere res possit, quam si hostes vestri mihi timendi, seruiendumque vobiscum alicui sit. Quorum ego E hoc quidem calamitatem esse perniciẽque, non corporis tantum, sed animi quoque, gloriæque, quæ sola nos aliquo modo sempiternos efficit, esse iudico: illud vero, mori inquam, pro vobis omnia & dicentẽ & loquentem, immortalitati cõparo. Quæ si Antonius sen-

tiret, nũquam huiusmodi ad res sese contulisset; sed mori, quemadmodum auus ipsius, maluisset; quam quicquam facinoribus Cinnæ, a quo is interfectus, simile perpetrare: quum quidem Cinna paulo post ab aliis ipse quoque huius aliorumque flagitiorum causa, occisus fuerit. Quare hoc quoque in Antonio demiror, quod eius acta imitã, non eundẽ metuit exitum: præsertim quum existimationem aliquam hæreditariò ab auo suo acceperit. sed enim iam indignus est, qui propter cognatos suos conseruetur, quũ neque auum imitatus fuerit, neque patris sui hæreditatem adierit. Id vero neminem latet, quod quum multos in exilium missos, non Cæsare modo superstite, sed defuncto etiam, ex libellis scilicet eius, in vrbem reduxerit, patruo suo non subuenerit, sed Lenticulum, quicum aleam ludere solebat, propter vitæ nequitiam patria exterminatum restituerit: Bambalionem, etiam ipsius cognomenti ratione infamem, diligit: sibi autẽ genere proximis † ita vtitur, quasi illis si succenseat, quod talibus natalibus sit ortus. Itaq; eorum facultatum quidẽ hæres factus non est, in aliorum autem permultorum bona, quorum partim neque viderat faciem, neq; nomen audierat, partim vero adhuc viuunt, hæres successit. Hos enim ita omnibus rebus exuit ac deprædatus est, vt à mortuis nihil differant.

† ita (ceu dictum) vtitur

A σχεν, οὐκ ἄν ποτε ἐς τοιαῦτα πράγματα προεχώρησεν, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν ἄν, ὥσπερ ὁ πάππος αὐτοῦ, μᾶλλον ἤ τι τῶν ὁμοίων τῷ Κίννᾳ τῷ ἐκεῖνον ἀποκτείναντι ποιῆσαι προείλετο. πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις ὁ μὲν Κίννας οὐ πολλῷ ὕστερον αὐτεσφάγη διά τε τοῦτο, καὶ διὰ τἆλλα ἃ κακῶς ἔπραξε. θαυμάζω δὲ καὶ τοῦτο τοῦ Ἀντωνίου πυνθανόμενος, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ μιμούμενος, οὐ φοβεῖται μή ποτε ὁμοίᾳ καταστροφῇ περιπέσῃ. ἐκεῖνος δὲ καὶ αὐτῷ τούτῳ δοκεῖν τινὰ κατέλιπεν. B ἀλλ' οὔτι γε καὶ σώζεσθαι διὰ τοὺς συγγενεῖς ἔτι δίκαιός ἐστι, μήτε δὴ πάππον αὐτοῦ ζηλώσας, μήτε δὴ πατέρα τῆς οὐσίας κληρονομήσας. τίς γὰρ οὐκ οἶδε τοῦθ', ὅτι πολλοὺς φυγάδας καὶ ἐπὶ τοῦ Καίσαρος, καὶ μετὰ ταῦτα, ἐκ τῶν γραμμάτων δὴ τῶν ἐκείνου † ἀγαγὼν, οὐκ ἐπεκούρησε τῷ θείῳ. ἀλλὰ δὴ μὲν συγκυβευτὴν δὴ Λευτίκυλον, δι' ἐπὶ τῇ τοῦ βίου ῥᾳδιουργίᾳ φυγόντα, ἀπήγαγε· C καὶ δὴ Βαμβαλίωνα, δυ καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐπωνυμίας ἐπιβόωντο, ἀγαπᾷ· τοῖς δὲ δὴ συγγενεστάτοις οὕτως ὡς προσήκει χρῆται, καθάπερ τινὰ ὀργὴν αὐτοῖς ἔχων, ὅτι τοιοῦτο. ἐστερήθη τοιγαροῦν τῶν μὲν ἐκείνων χρημάτων οὐκ ἐκληρονόμησεν, ἄλλων δὲ δὴ † καὶ πάνυ πολλοὺς, τοὺς μὲν μήτ' ἰδὼν μήτ' ἀκούσας πώποτε, τοὺς δὲ καὶ νῦν ἔτι ζῶντας. οὕτω γὰρ αὐτοὺς ἀποδέδυκε καὶ σεσύληκεν, ὥστε μηδὲ σφᾶς νεκρῶν διαφέρειν.

† αἰσχρῶς

† ἐκ τῶν πολλῶν,

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVADRAGESIMUSSEXTUS.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

τεσσαρακοστὸν ἕκτον βιβλίον.

HÆC INSVNT LIBRO XLVI. Romanæ historiæ Dionis.

Quæ pro Antonio Ciceroni Q. Fufius Calenus responderit.

Vt Antonium Cæsar & consules apud Mutinam vicerint.

Quomodo Cæsar Romam venerit, ac consul creatus fuerit.

De coniuratione Cæsaris, Antonii, & Lepidi.

ΤΑ'ΔΕ Ε'ΝΕΣΤΙΝ Ε'Ν ΤΩ͂ τεσσαρακοστῷ ἕκτῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

α΄ ς Καλῆνος ὑπὲρ Ἀντωνίου Κικέρωνι ἀντεῖπεν.

β΄ ς Ἀντώνιος ὑπὸ Καίσαρος καὶ τῶν ὑπάτων περὶ Μουτίναν ἡττήθη.

γ΄ ς Καῖσαρ ἐς Ῥώμην ἦλθε, καὶ ὕπατος ἀπεδείχθη.

δ΄ ς Καῖσαρ καὶ Ἀντώνιος καὶ Λέπιδος συνώμοσαν.

ΧΡΟΝΟΥ ΠΛΗΘΟΣ, ΕΤΟΣ ΕΝ, ΕΝ Ω ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι, οἵδε ἐγένοντο.

Γ. Οὐίβιος [ὕπατος] ὁ Πάνσας Καπρωνιανός, καὶ Αὖλος Ἵρτιος, Αὔλου υἱός.

VNICO ANNO HAEC GESTA SVNT, quo hi consules recensentur.

ANNO V.C. 711 C. Vibius Pansa Capronianus, & Aulus Hirtius A. F.

ΤΟΙΑΥΤΑ μὲν τοῦ Κικέρωνος εἰπόντος, ὁ Καλῆνος ὁ Κύιντος Φούφιος ἀνέστη, καὶ ἔλεξεν.

Ἄλλως μὲν οὐδὲν οὔθ᾽ ὑπὲρ Ἀντωνίου τι ἀπολογήσασθαι, οὔτε Κικέρωνος καθάψασθαι ἐβουλόμην. οὐδὲ γὰρ ἡγοῦμαι δεῖν ἐν ταῖς τοιαύταις σκέψεσιν, οἵα ἡ παροῦσά ἐστιν, οὐδέτερον αὐτῶν ποιεῖν, ἀλλ᾽ ἁπλῶς ἅ τις φρονεῖ ἀποφαίνεσθαι· ἐκεῖνα μὲν γὰρ δικαστηρίου, ταῦτα δὲ συμβουλίας ἔργα ἐστίν. ἐπεὶ δ᾽ οὗτος τόν τε Ἀντώνιον κακῶς, διὰ τὴν ἔχθραν τὴν ὑπάρχουσαν σφίσι, λέγειν ἐπεχείρησεν, ὃν ἐχρῆν, εἴπερ τι ἠδικήκει, εἰσηγγελκέναι· καὶ προσέτι καὶ ἐμοῦ διαβόλως ἐμνημόνευσεν, ὡς οὐκ ἂν ἄλλως τὴν ἑαυτοῦ δεινότητα διαδείξας, εἰ μή τινας ἀναιδῶς προπηλακίσειε· προσήκει καὶ ἐμοὶ τὰ μὲν ἀπολύσασθαι, τὰ δὲ αἰτιάσασθαι· ἵνα μήτε τοῦτον ἥ τε οἰκεία θρασύτης, ἀντιλογίας ἁμαρτοῦσα, καὶ ἡ ἐμὴ σιωπή, ποιήσασθαι συνειδότος ὑποψίαν λαβοῦσα, ὠφελήσῃ· μήθ᾽ ὑμεῖς ἀπατηθέντες ὑφ᾽ ὧν εἶπε, χεῖρον βουλεύσησθε, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀντώνιον ὀργὴν ἀντὶ τῆς κοινῆς συμφερόντων ἀντικαταλλαξάμενοι. οὐδὲ γὰρ ἄλλο γε οὐδὲν διαπρᾶξαι βούλεται, ἢ ἵνα ἡμεῖς τὰ ἀσφαλέστατα τῷ κοινῷ ἀφέντες προϊδεῖν, στασιάσωμεν αὖθις. τοῦτο γὰρ οὐ νῦν πρῶτον ποιεῖ, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἀφ᾽ οὗπερ πρὸς τὴν πολιτείαν προσῆλθεν, ἄνω καὶ κάτω ταράττων διατετέλεκεν. ἢ γὰρ οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τόν τε Καίσαρα τῷ Πομπηΐῳ συγκρούσας, καὶ τὸν Πομπήιον τῷ Καίσαρι καταλλαγῆναι κωλύσας; ὁ πείσας μὲν ὑμᾶς ἐκεῖνα κατὰ Ἀντωνίου ψηφίσασθαι, δι᾽ ὧν παρώξυνε τὸν Καίσαρα· πείσας δὲ τὸν Πομπήιον τήν τε Ἰταλίαν ἐκλιπεῖν, καὶ ἐς τὴν Μακεδονίαν μετοικῆσαι· ὅσπερ που αἰτιώτατον πάντων τῶν μετὰ ταῦτα συμβάντων ἡμῖν κακῶν ἐγένετο. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τόν τε Κλώδιον διὰ Μίλωνος ἀποκτείνας, καὶ τὸν Καίσαρα διὰ Βρούτου φονεύσας; ὁ τόν τε Κατιλίναν ἐκπολεμώσας ἡμῖν, καὶ τὸν Λέντουλον ἄκριτον ἀπο-

POstquam finem orationi suæ Cicero imposuit, Q. Fufius Calenus surrexit, & in hæc verba locutus est.

[a] QVANQVAM neque Antonium defendere, neq; contra Ciceronem dicere statueram, vt qui in huiusmodi, qualis præsens est, deliberationibus simpliciter suam vnicuique sententiam dicendam, non disputandũ, iudicarem; (quorum alterum in consultatione, alterum in iudicio requiritur) tamen quoniam Antonium Cicero mutua inimicitia impulsus maledictis incessit, (quem, si quid is deliquisset, in ius potius postulare debuisset) ac præterea me quoque perstrinxit, quasi suam in dicendo vim aliter, quam impudenter aliis traducendis ostendere non posset: mearum quoque partium esse existimo, vt partim ab eo obiecta crimina refutẽ, partim [b] sua ipsi obiiciam, ne audacia ei sua [c] verbis à nemine inhibita, silentiumque meum cum aliqua malæ conscientiæ suspicione coniunctum prosint: neve vos eius [d] oratione inducti, odium eius in Antonium pro communi vtilitate accipientes, deterius quicquã statuatis. Neq; vero aliud hac oratione ei quæritur, quã vt nos omissa cura de incolumitate reipublicæ prospiciendi, iterũ seditionib. agitemur. Neque id nunc primũ agit, sed ab eo tempore, quo rempublicã attigit, omnia sursum deorsumq; conturbare nõ destitit. Nonne .n. is est, qui Cæsarem Pompeio inimicum reddidit? qui ne in gratiam redirent, impediuit? qui vobis persuasit, vt in Antoniũ ea statueretis, quibus irritatus Cæsar fuit? qui Põpeio Italia excedẽdi, ac in Macedoniam commigrandi (quæ omnium eorum malorum, quibus deinceps afflicti sumus, vnica causa fuit) consilium dedit? [e] Qui Milonis opera Clodiũ occidit, Bruti manu Cæsarem interfecit? qui Catilinam ad bellum contra nos gerendum impulit? Lentulum indemnatum ne-

[a] Equidem hac oratione meã nec Antonii causam agere, nec Ciceronem tangere debebam: quum in eiusmodi deliberationibus, qualis hæc est, neutrum illorum faciendum existimetur, sed suam cuique sententiam simpliciter exponendã. Vt enim ad tribunal illa pertinent, ita posteriora hoc in consultatione requiruntur. Sed quoniã Antonium

[b] sua vitia ipsi

[c] sua nemini responso inhibita,

[d] oratione decepti,

[e] Non hic est, qui Milonem.

cauit? Quare magnopere mirum mihi videbitur, si quem ante pœnitentia, quod ei obtemperauissetis, correptum supplicio affecistis, ei nunc eadem dicenti agentique parebitis. Videtisne, vt post Cæsaris obitum, rebus ab Antonio (quod ne ipse quidem negare potest) potissimum constitutis, alienum ac periculosum sibi fore existimans, vt inter nos, qui ad concordiam redieramus, viueret, peregre abiuerit? mox vbi conturbatas iterum res intellexit, multa salute filio Athenisque dicta, redierit? Atque is Antonium, quem amauisse hactenus dicit, contumeliis opprobriisque incessit: Cæsaris vero, cuius patrem interemit, ipsi quoque per occasionem paulo post insidiaturus, partes fouet: homo natura infidelis ac turbulentus, cuiusque animus nullis repagulis continetur: qui omnia miscet ac conturbat, pluribus ipse vicibus, quam id, ad quod confugit fretum, agitatus: vt recte nomen transfugæ inde inuenerit: isque suo ex arbitrio quosuis vos amicos hostesque iudicare poscit. Eum hominem vobis cauendum has ob causas existimo. est enim impostor ac præstigiator, qui ex malis aliorum diuitias remque suam auget, calumniando, ‡ diripiendo, ac more canum lacerando innoxios: idemque communi in concordia diffluit ac tabescit. neque enim huiusmodi orator amicitia beneuolentiaque nostrum mutua alere se potest. nam quibus aliis artibus eum ad diuitias, præstantiamque eam peruenisse censetis? Neque enim pater ei genus opesve reliquit, fullo, operasque in colendis vineis ac oleis locans: eoque quæstu, & eluendis pannis, abunde contentus vitam sustentare: sordidissimo victu interdiu noctuque se explens. Inter quæ noster hic educatus, haud absurde ad meliores se conculcandos & eluendos accedit, conuitiis ex officinis sedentariisque triuiisque depromptis instructus. Ergo talis quum sis, qui nudus inter nudos adoleueris, sordes lanarum, fimumque, & merdas colligens, ausus es homo impurissime, primum Antonii adolescentiam obtrectare, qui, vt suo genere dignum erat, pædagogis præceptoribusque vsus est? deinde id vitio vertere, quod Lupercalia, festum à maioribus ad nos deductum, faciens, nudus in forum venit? Quid autem, (ô semper secundum paternum artificium vestibus alienis vse, atque ab obuiis, easque cognoscentibus, iis exute,) fecisset aliud homo non modo sacer-

‡ trahendo,

A λεύσαι; ὅθεν ἔγωγε καὶ πάνυ ἂν ὑμῶν θαυμάσαιμι, εἴ ποτε τοῖς ἐκείνοις μεταγνόντες, καὶ δίκην παρ' αὐτῶν λαβόντες, εἶτα καὶ νῦν ὅμοια αὐτῷ καὶ λέγοντι καὶ πράττοντι πεισθήσεσθε. ἢ οὐχ ὁρᾶτε, ὅτι καὶ μετὰ τὸν τοῦ Καίσαρος θάνατον, ὅτε μὲν τὰ πράγματα ὑμῶν δι' Ἀντώνιον ‡ ἔτι μάλιστα (ὡς οὐδ' αὐτὸς ἀρνήσασθαι δύναται) κατέστη, ἀπεδήμησε, καὶ ἀλλότριον καὶ ἐπικίνδυνον ἑαυτῷ τὸν τῆς ὁμονοίας ἡμῶν βίον εἶναι νομίζων· ἐπειδὴ δὲ τεταραγμένα αὖθις αὐτὰ ᾔσθετο, μακρὰν χαίρειν τῷ τε υἱεῖ καὶ ταῖς Ἀθήναις φράσας, ἐπανῆλθε· καὶ τὸν μὲν Ἀντώνιον, ὃν τέως ἀγαπᾶν ἔλεγεν, ὑβρίζει καὶ λοιδορεῖ· τῷ δὲ δὴ Καίσαρι, οὗ καὶ τὸν πατέρα ἀπέκτεινε, συναίρεται· κἂν οὕτω τύχῃ, κἀκείνῳ οὐκ ἐς μακρὰν ἐπιθήσεται. ἄπιστός τε γὰρ φύσει καὶ ταραχώδης ἐστί, καὶ οὔτε τι ἕρμα ἐν τῇ ψυχῇ ἔχει, καὶ πάντα ἀεὶ κυκᾷ καὶ στρέφει, πλείονας μὲν ἐμπαὶς τρεπόμενος τοῦ πορθμοῦ, πρὸς ὃν ἔφυγεν, (ἐφ' ᾧ περ καὶ αὐτόμολος ἐπωνομάσθη) πάντας δὲ ὑμᾶς ἀξιῶν καὶ φίλον καὶ ἐχθρὸν νομίζειν, ὃν ἂν αὐτὸς κελεύσῃ. διὰ μὲν δὴ ταῦτα φυλάττεσθε τὸν ἄνθρωπον. γόης γάρ ἐστι, καὶ μάγος, καὶ ἐκ μὲν τῶν κακῶν τῶν ἀλλοτρίων καὶ πλουτεῖ καὶ αὔξει, συκοφαντῶν, ἕλκων, σπαράττων τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας, ὥσπερ οἱ κύνες· ἐν δὲ δὴ τῇ κοινῇ ὁμονοίᾳ ἀπορρεῖ καὶ φθίνει. οὔτε γὰρ ἡ φιλία οὔθ' ἡ εὔνοια ἡμῶν ἡ πρὸς ἀλλήλους τὸν τοιοῦτον δύναται τρέφειν ῥήτορα. ἐπεὶ πόθεν ἄλλοθεν πεπλουτηκέναι αὐτὸν οἴεσθε; πόθεν μέγαν γεγονέναι; οὐ γάρ που καὶ ὁ πατὴρ αὐτῷ κναφεύς, ὁ τάς τε σταφυλὰς καὶ τὰς ἐλαίας ἀεί ποτε ἐργολαβῶν, ἢ γένος ἢ πλοῦτον κατέλιπεν, ἄνθρωπος ἀγαπητῶς ἔκ τε τούτων καὶ ἐκ τῶν πλυνῶν διαφερόμενος, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα τῶν αἰσχίστων ἀναπιμπλάμενος. ἐν οἷς αὐτὸς τραφείς, οὐκ ἀπεικότως τοὺς κρείσσονας αὐτοῦ καὶ πατεῖ καὶ πλύνει, λοιδορίαις τισὶν ἐξ ἐργαστηρείων καὶ τριόδων ἐπιτετηδευμένως χρώμενος. εἶτα τοιοῦτος αὐτὸς ὤν, καὶ γυμνὸς ἐν γυμνοῖς αὐξηθείς, καὶ οἰσύπας καὶ ὑσπελέθους καὶ σπατίλας συλλέγων, ἐτόλμησας, ὦ μιαρώτατε, πρῶτον μὲν τὴν Ἀντωνίου ὥραν διαβάλλειν, αἰδεστάτοις καὶ παιδαγωγοῖς καὶ διδασκάλοις κατὰ τὴν τοῦ γένους ἀξίαν κεχρημένου· ἔπειτα δὲ κατηγορῆσαι, ὅτι τὰ Λυκαῖα τὴν πάτριον ἑορτὴν ποιῶν, γυμνὸς ἐς τὴν ἀγορὰν ἐσῆλθεν; ἀλλὰ τί (ὦ πάσαις μὲν ταῖς ἀλλοτρίαις ἐσθῆσι, διὰ τὴν πατρῴαν τέχνην ἀεὶ χρησάμενος, ὑφ' ἁπάντων δὲ τῶν ἀπαντώντων καὶ γνωριζόντων αὐτὰς ἀποδυθείς) ἐχρῆν ποιῆσαι ἄνθρωπον μὲν μόνον ἱερέα,

‡ Χυλιο μάνα

ρέα, ἀλλὰ καὶ ἡγεμόνα τῶν συνιερέων ὄντα; μὴ πέμψαι τὴν πομπήν; μὴ ἑορτάσαι τὴν ἑορτήν; μὴ θῦσαι κατὰ τὰ πάτρια; μὴ γυμνωθῆναι; μὴ ἀλείψασθαι; ἀλλ' οὐ τοῦτ' αὐτῷ (φησὶν) ἐγκαλῶ, ἀλλ' ὅτι γυμνὸς ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ ὅτι τοιαῦτα ἐδημηγόρησε. πάνυ γὰρ πάντα τὰ προσήκοντα ἀκριβῶς ἐν τῷ κναφείῳ μεμάθηκεν, ἵνα καὶ ἁμαρτήματος τινὸς ἀληθινοῦ αἰσθάνηται, καὶ ἐπιτιμᾶν αὐτῷ δικαίως δύνηται.

Ἐγὼ δὲ ὑπὲρ μὲν ἐκείνων μετὰ ταῦτα ἃ προσήκει πάντα ἐρῶ· τουτὶ δὲ ἐν τῷ παρόντι ἀνερέσθαι τι βούλομαι· οὐ σὺ μέντοι ἔν τε τοῖς ἀλλοτρίοις κακοῖς ἐντεθράφθαι, καὶ ἐν ταῖς τῶν πέλας συμφοραῖς ἐκπεπαιδεῦσθαι; καὶ διὰ τοῦτο ἐλευθέριον μὲν μάθημα οὐδὲν ἐπίστασαι, συνέδριον δέ τι κατασκευάσας ἐνταῦθα, ὥσπερ αἱ πόρναι, τὸν διδόντα τι ἀεὶ ἀναμένεις; καὶ προαγωγείας τῶν λημμάτων ἀεὶ ἔχων, πολυπραγμονεῖς τίς τινα ἠδίκηκεν, ἢ δοκεῖ γε ἠδικηκέναι· τίς τινα μισεῖ· τίς τινι ἐπιβουλεύει; καὶ τούτοις συναίρῃ, καὶ διὰ τούτων τρέφῃ· πωλεῖν μὲν αὐτοῖς τὰς παρὰ τῆς τύχης ἐλπίδας, ἐργολαβῶν δὲ καὶ τὰς τῶν δικαστῶν ἀποφάσεις· καὶ φίλον μὲν μόνον τὸν τὸ πλέον ἀεὶ διδόντα, ἐχθροὺς δὲ δὴ πάντας τοὺς ἀπράγμονας, ἢ καὶ ἄλλῳ τινὶ συνηγόρῳ χρωμένους νομίζων, καὶ τοὺς μὲν ἐν χερσὶν ἤδη ὄντας οὐδ' εἰδέναι δοκῶν, ἀλλὰ καὶ δι' ὄχλου ποιούμενος, τοὺς δ' ἄρτι προσιόντας σαίνων καὶ γελῶν, ὥσπερ αἱ πανδοκεύτριαι. καὶ πόσῳ κρεῖττον ἦν καὶ σὲ Βαμβαλίωνα γεγονέναι, (εἴγε τις ὁ Βαμβαλίων οὗτός ἐστιν) ἢ τοιοῦτον ἐπανηρῆσθαι βίον, ἐν ᾧ πᾶσα ἀνάγκη ἤτοι τὸν ὑπὲρ τοῦ δικαίου λόγον πωλεῖν, ἢ καὶ τοὺς ἀδικοῦντας σώζειν. καίτοι οὐδὲ ταῦτα καλῶς ποιεῖς, καίπερ τρία ἐν Ἀθήναις ἔτη κατατρίψας· δύνασαι πού; πόθεν; ὅστις ὑποτρέμων ἀεὶ πρὸς τὰ δικαστήρια προσέρχῃ, καθάπερ ὁπλομαχεῖν μέλλων, καὶ φθεγξάμενος ταπεινόν τι καὶ τεθνηκὸς, ἀπαλλάττῃ· μήθ' ὧν οἴκοθεν ἐσκεμμένος ἥκεις μνημονεύων, μήτε ἐκ τοῦ παραχρῆμα τι εἰπεῖν εὑρίσκων. ἐς μὲν γὰρ τὸ φῆσαι καὶ ὑποσχέσθαι τι, θρασύτητι πάντας ἀνθρώπους ὑπερβάλλεις, ἐν δὲ δὴ τοῖς ἀγῶσιν αὐτοῖς, ἔξω τοῦ λοιδορῆσαί τινα καὶ κακῶς εἰπεῖν, καὶ ἀσθενέστατος καὶ δειλότατος εἶ. ἢ οἴει τινὰ ἀγνοεῖν, ὅτι μηδένα τῶν θαυμαστῶν σου τούτων λόγων οὓς ἐκδέδω-

cerdos, sed & collegii eius princeps? nonne ducenda ea pompa, peragendum id festum, sacrificandum ritu à maioribus instituto fuit? nonne denudandum corpus? nonne inungendum? Non hæc, inquies, criminor: sed quod nudus in foro conspectus est, quod concionem talem habuit. Quippe in fullonia taberna ita accurate quidquenque deceret, didicit; vt quid peccatum esset, vere intelligere, eiusque causa obiurgare ‡ alios posset.

‡ alios vere posset.

Verum ego pro his omnia, quæ ad rem pertinent, [a] commemorabo; nunc percontari ab eo quædam libet. Nonne tu inter aliorum damna educatus, inter vicinorũ calamitates institutus es, ideoque liberalem disciplinam tenes nullam: hoc vero loco collegium parauisti, vbi meretricis in morem semper eum, qui det aliquid, expectas: ac quasi lenones tuorũ emolumentorum certos semper ‡ habes? ideo curiose inquiris; quis quem iniuria affecerit, aut affecisse videatur; quis quem odio habeat, quis cui insidias struat? His ades, hinc te alis, his spem fortunæ obnoxiam venditas, his in suffragiis iudicum obtinendis mercede conductus operam nauas. Amicum hunc [b] solum quouis tempore habes, qui plurimum dat; inimicos vero omnes, quibus nihil est negotiorum, aut qui alium quam te patronum deligunt: quos iam in manibus tuis habes, quasi ignorans negligis: qui vero iam primum ad te accedunt, eis adblandiris ac irrides, [c] quemadmodum mulierculæ tabernarum meritoriarum solent. Quanto autem melius fuerat tecum actum, si Bãbalio ipse fuisses; (si quis omnino est Bambalio) quam id vitæ genus assumpsisse, in quo necessarium omnino est, aut sermonem pro iusta causa venalem habere, aut ‡ malos conseruare. quanquam ne hæc quidem recte præstas, etsi triennium totum Athenis commoratus. Ita enim tremebundus ad tribunal accedere soles, ac si de vita dimicaturus sis: locutusque humile quid, & exanimum, discedis; neque eorum memor, quæ domi præmeditatus fueras; neque quod ex tempore dicas, inueniens quicquam. Audacia enim in affirmando, & promittendo, omnes homines excedis: in ipsis autem certaminibus, conuitiis ac maledictis exceptis, infirmissimus es timidissimusque. Putasne esse quenquam, qui ignoret, nullam admirabilium earum orationum tuarum, quas edidi-

[a] deinceps commemorabo

‡ habens, curiose inquiris, quis

[b] solum habes, qui plurimum quouis tempore das.

[c] quemadmodum stabulariæ solent.

‡ iniustos

sti, à te dictam esse; sed omnes deinde conscriptas, quemadmodum alii duces ac magistros equitum ex luto fingunt? Quod si negas, recordare quomodo Verrem accusaueris;[a] quanquam ex arte paterna ei aliquid adhibebas, tamen minxisse te. Enimuero metuo ne, dum de te accurate ita, vt mereris, loquor; videar orationem meipso parum dignam haberi. Itaq; ea missa faciã, ac Gabinii quoq; mehercle causam: cui quũ accusatores subornasses, deinde ita pro eo dixisti, vt dãnatus fuerit. omittã etiã libros, quos contra amicos conscribis; in quib. adeo tibi ipsi improbitatis cõscius es, vt in publicũ emittere eos non audeas. Certe miserrimũ est, ea non posse negare, quæ fateri sit turpissimum.

Sed his missis, ad reliqua pergo. Nos sane, qui bis mille iugera agri Leontini (q̃ tu dicis) magistro dedimus, nihil iis dignũ didicimus: tuas vero artes quis nõ miretur? Quæ sunt autem eæ? semper meliori inuidere, excellẽtiorib. æmulari, calumniari eos qui honore præstãt, obtrectare potentib. omnes ex æquo bonos odisse, simulare se amicũ iis tantum, per quos malũ aliquod facinus editurum te speres: eiusq; rei causa subinde minores natu aduersus seniores cõcitare: fidẽ tibi habentes, postquã in periculum adduxeris, deserere. Quod ita esse, satis ex hoc constat, quod nullã illustri viro dignã rẽ neq; in pace, neq;[b] in bello cõfecisti. Quo n. in bello vicimus te duce, aut quã regionẽ consule te populus Romanus acquisiuit? Verum tu primores semper fraude circunueniẽs, ac tibi adiungens,[c] priuata tua negotia per eos consequeris ex animi tui omnia sententia: publice autem magna voce proclamas impuros istos tuos sermones, Ego solus vos amo, & (si res ita ferat) is, atq; iste: reliqui omnes vos odio[d] habent. Ego solus bene vobis cupio, reliqui omnes insidiantur. His & huiusmodi aliis verbis nonnullos inflatos ac elatos † proiicis, alios territos tibi adiũgis. Tum si quid boni eorum aliquis peregit, id tibi sumis, tibiq; adscribis,[e] dictitans te dicente referenteq; ista acta esse: sin aliquid secus cecidit, teipsum eximis, reliquos oẽs culpas. Nũnã ego, dicis, ego p̃tor, aut legatus, aut consul fui? Ita vbiq; omnib. conuitia facere soles,[f] audaciisq; in dicendo libertatis opinionẽ magis stu-

a licet etiam ex arte paterna nonnihil adhibueris, quũ immingeres.

b in bello vnquam confecisti.

c priuatim per eos res agis, & quæ vis, omnia conficis: publice vero longe aliter vociferaris, edito clamore tibi iactans impuras illas voces tuas: Ego solus

d habent. item, Ego

† prodis

e exclamãs: Ego dixi ego subscripsi, per me sic, illa gesta sunt. Sin aliquid sequius cecidit,

f pluris eam vim orationis æstimãs, vt ex audacia liber in dicendo videaris: quã vt aliquid eorum quæ ex vsu sint, proferas: nec specimen oratoris vllum exhibes, quod aliquo haberi numero possis.

A κας, εἴρηκας, ἀλλὰ πάντας αὐτοὺς μετὰ ταῦτα συγγέγραφας, ὥσπερ οἱ τούς τε στρατηγοὺς καὶ τοὺς ἱππάρχους τοὺς πηλίνους πλάττοντες; εἰ δ' ἀπιστεῖς, ἀναμνήσθητι πῶς μὲν τοῦ Οὐέρρου κατηγόρησας, καίπερ καὶ ἐκ τῆς τέχνης τι τῆς πατρῴας αὐτῷ παραχών, ὅτε ἐνούρησας. ἀλλὰ γὰρ ὀκνῶ, μὴ τὰ προσόντα σοι ἀκριβῶς λέγων, αὐτὸς οὐ προσήκοντας ἐμαυτῷ λόγους ποιεῖσθαι δόξω. ταῦτα μὲν οὖν ἐάσω, καὶ νὴ Δία καὶ τὸν Γαουίνιον, ᾧ τοὺς κατηγόρους παρασκευάσας, ἔπειτα οὕτω συνεῖπες, ὥστ' B αὐτὸν καταδικασθῆναι· τά τε συγγράμματα, ἃ κατὰ τῶν φίλων συγγράφεις, ἐφ' οἷς οὕτως αὐτῷ ἀδικοῦντι συνοίδας, ὥστε μηδὲ δημοσιεύειν αὐτὰ τολμᾶν. καίτοι καὶ σχετλιώτατον καὶ ἐλεεινότατόν ἐστι, μὴ δύνασθαι ταῦτα ἀρνήσασθαι ἃ πάντων αἴσχιστόν ἐστιν ὁμολογῆσαι.

Ἀλλ' ἐγὼ ταῦτα μὲν παραλείψω, τὰ δὲ δὴ λοιπὰ ἐπεξάξω. ἡμεῖς μὲν γὰρ, καίπερ δισχίλια τῷ C διδασκάλῳ πλέθρα τῆς Λεοντίνων γῆς, ὡς φής, δεδωκότες, οὐδὲν ἄξιον αὐτῶν ἐμάθομεν. τὰ δὲ δὴ σὰ παιδεύματα τίς οὐκ ἂν θαυμάσειεν; τίνα δ' ἐστὶ ταῦτα; φθονεῖς ἀεὶ τῷ κρείττονι, βασκαίνεις ἀεὶ τοῖς † προσήκοντα, διαβάλλεις τὸν προτιμώμενον, συκοφαντεῖς τὸν δεδυνημένον, καὶ μισεῖς μὲν τοὺς ἀγαθοὺς ὁμοίως πάντας, προσποιῇ δὲ δὴ φίλος ἐκείνους μόνους, δι' ὧν ἂν κακουργήσειν τι προσδοκήσῃς. καὶ διὰ τοῦτο τούς τε νεωτέρους ἐπὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀεὶ παροξύνεις, καὶ τοὺς πιστεύοντάς σοι καὶ ὁτιοῦν, ἐς κινδύνους προάγων, προλείπεις. τεκμήριον δέ· πρᾶξιν μὲν οὐδεμίαν πώποτε ἐλλογίμου ἀνδρὸς ἀξίαν οὔτ' D ἐν πολέμῳ, οὔτ' ἐν εἰρήνῃ πέπραχας· ποῖον μὲν γὰρ πόλεμον ἐνικήσαμεν σοῦ στρατηγοῦντος; ποίαν δὲ χώραν ἐκτησάμεθα σοῦ ὑπατεύοντος; ἐξαπατῶν δὲ ἀεί τινας τῶν πρώτων καὶ σφετεριζόμενος, ἰδίᾳ μὲν διὰ τούτων πολιτεύῃ, καὶ πάνθ' ὅσα βούλει διοικεῖς, δημοσίᾳ δὲ βοᾷς ἄλλως, κεκραγὼς τοὺς μιαροὺς ἐκείνους λόγους, Ἐγὼ μόνος ὑμᾶς φιλῶ, (καὶ, εἰ οὕτω τύχοι) καὶ ὁ δεῖνα· οἱ δ' ἄλλοι πάντες μισοῦσι. καὶ, Ἐγὼ μόνος εὐνοῶ ὑμῖν, οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐπιβουλεύουσι. καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, δι' ὧν E τοὺς μὲν ἐπαίρων καὶ φυσῶν προδίδως, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐκπλήττων προστίθεσαι. κἂν μέν τι χρηστὸν ὑφ' ὁτουδὴ τῶν πάντων γένηται, αὐτοποιῇ τε αὐτό, καὶ σαυτὸν ἐπ' αὐτῷ ἐπιγράφεις, θρυλλῶν· Ἐγὼ γὰρ εἶπον, ἐγὼ γὰρ ἐπέγραψα· καὶ δι' ἐμὲ ταῦτα πέπρακται οὕτω. ἂν δέ τι συμβῇ οἷον οὐκ ἔδει, σαυτὸν μὲν ἐξαίρεις, τοὺς δὲ δὴ ἄλλους πάντας αἰτιᾷ, λέγων· Μὴ γὰρ ἐστρατήγησα ἐγώ; μὴ γὰρ ἐπρέσβευον; μὴ γὰρ ὑπάτευον; καὶ λοιδορεῖς μὲν † ἀεὶ πάντας πανταχοῦ, † τὴν ἐκ τοῦ θρασέως παρρησιάζεσθαι δοκεῖν δύναμιν

† τά τι θρασέως

† ἀεὶ

† περὶ πλείονος τι τῶν δεόντων εἰπεῖν ποιούμενος, ἔργον δὲ δὴ ῥήτορος οὐδὲν ἄξιον λόγου παρέχῃ. τί γὰρ τῶν κοινῶν ἢ σέσωσται ἢ ἐπηνώρθωται διὰ σέ; τίνα δὲ ἀδικοῦντα ὅλως τὴν πόλιν ἐσήγγελκας; τίνα ἐπιβουλεύοντα ἀληθῶς ἡμῖν ἐπιδέδειχας; ἵνα γὰρ τἆλλα ἐάσω, αὐτὰ ταῦθ' ἃ τῷ Ἀντωνίῳ νῦν ἐγκαλεῖς, τοιαῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστιν, ὥστε μηδεμίαν ἂν δίκην ἀξίαν αὐτῶν ὑποσχεῖν. τί ποτ' οὖν ὁρῶν ἡμᾶς ἀπ' ἀρχῆς ὑπ' αὐτοῦ (ὥς γε καὶ φῄς) ἀδικουμένους, οὐδέ ποτε ἐπεξῆλθες αὐτῷ παραχρῆμα, οὐδὲ κατηγόρησας; ἀλλὰ νῦν ἡμῖν λέγεις ὅσα δημαρχήσας παρηνόμησε, καὶ ὅσα ἱππαρχήσας ἐπλημμέλησε, καὶ ὅσα ὑπατεύσας ἐκακούργησεν, ἐξόν σοι τότε εὐθὺς καθ' ἕκαστον αὐτῶν τὴν προσήκουσαν παρ' αὐτοῦ δίκην εἰληφέναι, ἵνα αὐτός τε φιλόπολις ὡς ἀληθῶς ὢν ἐπεφήνεις, καὶ ἡμεῖς καὶ ἀβλαβῆ καὶ ἀσφαλῆ τὴν τιμωρίαν παρ' αὐτὰ τὰ ἀδικήματα ἐπεποιήμεθα. καὶ μὴν ἀνάγκη δυοῖν θάτερον, ἢ πεπιστευκότα σε τότε ταῦθ' οὕτως ἔχειν, καθυφεικέναι τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν ἀγῶνας, ἢ μὴ δυνηθέντα τι καὶ αὐτῶν ἐξελέγξαι, μάτην νῦν συκοφαντεῖν.

Ὅτι γὰρ ταῦθ' οὕτως ἔχει, καθ' ἕκαστον ὑμῖν, ὦ πατέρες, διεξιὼν ἐπιδείξω. ἔλεγέ τινα ἐν τῇ δημαρχίᾳ Ἀντώνιος ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος; καὶ γὰρ Κικέρων καὶ ἄλλοι τινὲς ὑπὲρ τοῦ Πομπηίου. τί ποτ' οὖν τοῦτον μὲν αἰτιᾶται, ὅτι τὴν φιλίαν τὴν ἐκείνου προείλετο, ἑαυτὸν δὲ, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς τἀναντία αὐτῷ σπουδάσαντας, ἀφίησιν; ἐκώλυσέ τινα ἐκεῖνος ψηφισθῆναι τότε κατὰ τοῦ Καίσαρος; καὶ γὰρ οὗτος πάνθ', ὡς εἰπεῖν, ὅσα ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος ἐγιγνώσκετο. ἀλλ' ἐμποδὼν (φησί) ἐγίγνετο τῇ κοινῇ τῆς βουλῆς γνώμῃ. καὶ πρῶτον μὲν, πῶς ἂν εἷς ἀνὴρ τοσοῦτον ἴσχυσεν; ἔπειτα δέ, εἰ καὶ κατεψηφίσθη διὰ τοῦθ', ὥσπερ λέγει, πῶς οὐκ ἂν καὶ ἐκολάσθη; ἔφυγε γάρ, ἔφυγε πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπελθών. οὐκοῦν καὶ σύ, ὦ Κικέρων, οὐκ ἀπεδήμησας νῦν, ἀλλ' ἔφυγες, ὥσπερ καὶ πρότερον. ἀλλὰ μή τοι γε καὶ ἐπὶ πάντας ἡμᾶς τὰ σεαυτοῦ ὀνείδη προσπετάσας οὕτως ἄγε. φυγεῖν μὲν γὰρ ἔστι τοῦτο, ὃ σὺ πεποίηκας, τό τε δικαστήριον φοβηθεὶς, καὶ τὴν τιμωρίαν αὐτὸς ἑαυτοῦ προκαταγνούς. ἀμέλει καὶ ἐγράφη σοι κάθοδος· πῶς μὲν, καὶ διὰ τίνα, οὐ λέγω, ἐγράφη δ' οὖν· καὶ οὐ πρίν γε ἐπέβης τῆς Ἰταλίας, πρὶν ἐκείνην σοι δοθῆναι. Ἀντώνιος δὲ καὶ ἀπῆλθε πρὸς τὸν Καί-

† περὶ πλείονος ἤ τι τῶν δεόντων εἰπεῖν, ποιούμενος ἔργα

A des, quam iis dicendis, quæ ex vsu sint: nihilque oratoris nomine dignum ostendis. Quæ enim res à te publica conseruata, aut in meliorem statum posita est? quem in patriam iniurium in ius pertraxisti? quem te vera nobis insidiantem indicauisti? Nam vt reliqua prætercam, [a] ita nunc Antonium accusas, vt nulla quidem ei iusta pœna propterea irrogari possit. Quid enim causæ fuit, cur, quum ab initio videres nos ab eo iniuriis premi, (id enim tu affirmas) non statim

B in eum vindicandum duceres? aut eum accusares? Nunc nobis recenses, quæ is tribunus plebis contra leges fecerit, quæ magister equitum peccata admiserit, quæ consul † deliquerit: quum in promptu fuerit tibi, statim de singulis pœnam meritam ab eo iure exigere: atque ita [b] & tu amore ciuitatis egisse videri poteras, & nos citra damnum ac periculum in eius facinora animaduertere potuissemus. Profecto alterutrum horum necessario constat, aut te tum Anto-

C nii acta pro sceleratis habuisse, tamē certamina pro nobis suscipere noluisse: aut, quum scias te nullius eum maleficii conuincere potuisse, nunc frustra cauillari.

Quod sic esse, per singula Antonii facta vobis, P. C. iam nunc ostendam. Dixit in tribunatu suo quædam pro Cæsare Antonius? nimirum dicentibus Cicerone & aliis pro Pompeio. quorsum ergo huic vitio dat, quod Cæsaris amicitiam obseruauit, ac se & alios,

D qui contrariæ parti fauerunt, non attingit? Obstitit tum Antonius quibusdam decretis, quæ contra Cæsarem parabantur? nempe Cicero omnia, quæ pro eo decernebantur, impediebat. Atqui communi, inquit, sententiæ senatus repugnauit. Qui vero potuit id vnus vir, aut si eius rei causa damnatus fuit deinde, vt hic refert, cur non supplicium ei impositum est? Quia fugit, aufugit ad Cæsarem. † Atqui tu Cicero nuper non peregre abiisti, sed sicut prius quoque, profugisti. [c] Quare noli tua ipsius crimina ita temere nobis omni-

E bus impingere. Fuga enim ea est, qualem tu fecisti, quum iudicium metueres, ac ipse te supplicio dignum esse præiudicauisses. [d] At vero reditus decretus est tibi, quo modo, aut cuius opera, omitto [quidem id] dicere [e] sit sane decretum de reditu tuo factū, neq; tu prius, quam id consecutus es, pedem in Italia posuisti. Antonius autem & abiit ad Cæ-

a ea ipsa, de quibus nunc Antonium accusas, talia & tanta sunt, vt nulla eo facto digna statui pœna possit.

† maleficia perpetrauerit:

b & tu reuera te amantem patriæ ciuem declarasses, & nos citra

† Ergo etiā tu, Cicero,

c Noli vero tua ipsius probra ita temere nobis omnibus ingerere.

d Quum & reditus e decretus tamen: neque tu prius,

sarem, quæ acta essent, annuntiaturus; ac nullo ad id opus habens decreto, rediit: denique [totam] etiam pacem amicitiamque omnibus, quos in Italia tum offendisset, cum Cæsare ipse composuit. cuius reliqui quoque participes facti essent, nisi te autore profugissent. Quæ quum ita sint, tamen audes dicere, Cæsarem ab Antonio contra patriam adductum, ab eo bellum ciuile excitatum, eum vnicam omnium, quæ subsecuta sunt, causam malorum nobis fuisse? Nequaquam ille quidem, sed tu, qui Pompeio alienas legiones & imperium tribuisti, Cæsari ea, quæ ipsi fuerant concessa, adimere aggressus es: consilium Pompeio & consulibus dedisti, ne conditiones a Cæsare † latas acciperent, vrbem Italiamque vti relinquerent: qui Cæsarem Romam aduenientem non aspexisti, sed in Macedoniam ad Pompeium transfugisti: neque ei quidem auxilium tulisti, † sed ad ea, quæ agebantur, conniuens, post infortunio afflictum deseruisti. Itaque ne initio quidem ei tanquam iustiorem causam agenti opitulatus es, sed seditione [a] concitata, rebusque conturbatis, ex securo loco certamen eorum spectauisti: ab eo, qui succubuit, [b] quasi iniq; is quicquam egisset, statim discessisti; ad victorem, tanquam iustiorem, inclinauisti. Accedit ad reliqua tua vitia tāta ingratitudo, vt non contentus salute ab eo donata, indigne etiam feras, te non esse magistrum equitum factum. Horum tibi conscius, tamen audes dicere, non fuisse Antonio magisterium equitum toto anno gerendum, neq; enim Cæsarem toto anno dictaturam gessisse. Sed hæc siue recte, siue necessario ita acta sunt, certe vtrunque ita decretum fuit, placuitque vobis, placuit populo. hi tibi accusandi sunt, Cicero, [c] non ii, quibus is honor habitus est, quique se tales gesserunt, vt eo digni essent. Quapropter si is tum rerum status fuit, vt etiam contra, quam aliàs deceret, [d] ea fierent; cur nunc in Antonium ea cōfers? cur non tum potius (si quidem poteras) contradixisti? Quia mehercle metuebas. Ergo tuæ timiditati ignoscendum est, quod tum tacuisti: Antonio qui tibi prælatus fuit, crimini sua virtus danda est? Quonam loco hoc ius & has leges [e] didicisti? At vero abusus est magisterio equitum. Quid ita? Quia, inquit, bona Pompeii emit. Quot præter eum sunt, qui aliorum facultates emerint: neque vlli horum vitio id vertitur? In hunc

† oblatas

† sed quidquid agere-tur, sulq; deque ferens, aduersa sui fortuna deseruisti.

a per te concitata, rebusque per te conturbatis,

b quasi hoc ipso aliquid iniq; designasset, statim

c si quidē cōtra leges admisere: non uero profecto, quibus ab his honor habitus est, quod tales se gessissent, vt tantis præmiis digni essent.

d ea facere coacti fueritis.

e didicisti? Vbi legisti?

Καίσαρα, μηνύσων αὐτῷ τὰ πεπραγμένα, καὶ ἐπανῆλθε, μηδενὸς ψηφίσματος δεηθείς. καὶ τέλος τήν τε εἰρήνην, τήν τε φιλίαν τὴν πρὸς αὐτὸν πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τότε εὑρεθεῖσιν ἐπρυτάνευσεν· ἧς καὶ οἱ λοιποὶ ἂν μετεσχήκεσαν, εἰ μή σοι πεισθέντες ἐπεφεύγεσαν. εἶτα τούτων οὕτως ἐχόντων, τολμᾷς λέγειν, ὅτι τόν τε Καίσαρα ἐπὶ τὴν πατρίδα ἐπήγαγε, καὶ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἐκίνησε, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα κακῶν αἰτιώτατος ἡμῖν ἐγένετο; οὐ μὲν οὖν· ἀλλὰ σύ, ὅστις Πομπηΐῳ μὲν καὶ στρατεύματα ἀλλότρια καὶ ἡγεμονίαν ἔδωκας, Καίσαρα δὲ καὶ τὰ δεδομένα ἀποστερῆσαι ἐπεχείρησας· ὅστις ἐκείνῳ τε Πομπηΐῳ καὶ τοῖς ὑπάτοις συνεβούλευσας τὰ μὲν προτεινόμενα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος μὴ προσδέξασθαι, τὴν δὲ δὴ πόλιν τήν τε Ἰταλίαν ὅλην ἐκλιπεῖν· ὅστις Καίσαρα οὐδὲ ἐς Ῥώμην ἐλθόντα εἶδες, πρὸς δὲ τὸν Πομπήϊον καὶ ἐς τὴν Μακεδονίαν ἀπέδρας· καὶ οὐδὲ ἐκείνῳ μέντοι οὐδὲν συνήρω, ἀλλὰ περιιδὼν τὰ γιγνόμενα, ἔπειτ' ἐπειδὴ ἐδυστύχησεν, ἐγκατέλιπες αὐτόν. οὕτως οὐδὲ ἀπ' ἀρχῆς ὡς δικαιότερα αὐτῷ πράττοντι ἐβοήθησας· ἀλλὰ τήν τε στάσιν κινήσας, καὶ τὰ πράγματα ταράξας, εἶτ' ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς αὐτοῖς ἐφήδρευσας· καὶ τοῦ μὲν πταίσαντος, ὡς καὶ ἀδικοῦντός τι διὰ τοῦτ', εὐθὺς ἀπέστης· πρὸς δὲ τὸν κρατήσαντα, ὡς καὶ δικαιότερον, ἀπέκλινας. καὶ οὕτω γε πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς, καὶ ἀχάριστος εἶ, ὥστε οὐ μόνον οὐκ ἀγαπᾷς, ὅτι ἐσώθης ὑπ' αὐτοῦ, † ἀγανακτεῖς, ὅτι μὴ καὶ ἱππάρχησας. εἶτα ταῦτα σαυτῷ συνειδώς, τολμᾷς λέγειν, ὅτι οὐκ ἐχρῆν τὸν Ἀντώνιον δι' ἔτους ἱππαρχῆσαι; οὐδὲ γὰρ τὸν Καίσαρα δι' ἔτους δικτατορεῦσαι. ἀλλ' εἴτε καλῶς, εἴτε καὶ ἀναγκαίως ταῦτ' ἐγένετο, ἐψηφίσθη τε ὁμοίως ἀμφότερα, καὶ ἤρεσε καὶ ὑμῖν καὶ τῷ δήμῳ. τούτοις οὖν ὦ Κικέρων ἔγκαλει, εἴ τι παρηνόμησαν, μὴ μὰ Δία μὴ τοῖς ὑπ' αὐτῶν τετιμημένοις, ὅτι ἀξίους ἑαυτοὺς καὶ τῶν τηλικούτων παρέσχον τυχεῖν· ὡς εἴγε ὑπὸ τῶν πραγμάτων τῶν τότε ἡμᾶς περιεστώτων ἠναγκάσθητε αὐτὰ οὕτω καὶ παρὰ τὸ προσῆκον ποιῆσαι, τί τοῦτο Ἀντωνίῳ νῦν ἐπιφέρεις, ἀλλ' οὐ τότε ἀντέλεγες, εἴπερ ἐδύνασο; ὅτι ἐφοβοῦ, μὰ Δία. εἶτα, σὺ μὲν τότε σιωπήσας, συγγνώμης διὰ τὴν δειλίαν τεύξῃ, οὗτος δὲ ὅστις σοῦ προετιμήθη, δίκην διὰ τὴν ἀρετὴν ὑφέξει; καὶ ποῦ ταῦτα καὶ δίκαια ἔμαθες; ἢ ποῦ ταῦτα τὰ νόμιμα ἀνέγνως; ἀλλ' οὐκ ὀρθῶς τῇ ἱππαρχίᾳ ἐχρήσατο. διὰ τί; ὅτι τὰ ὑπάρχοντα (φησὶ) τὰ τοῦ Πομπηΐου ἠγόρασε. πόσοι δὲ ἄλλοι πόσα ἄλλα ἐπρίαντο, ὧν οὐδεὶς αἰτίαν ἔχει; καὶ

† ἀλλὰ ἀγανακτεῖς

» γάρ που διὰ τοῦτο καὶ ἐδημεύθη τινά, καὶ ἐς τὸ
» στρατήγιον ἐξετέθη, καὶ τῇ τοῦ κοινοῦ κήρυκος φω-
» νῇ ἀπεκηρύχθη, ἵνα τις αὐτὰ ἀγοράσῃ. ἀλλ' οὐκ
» ἐχρῆν τὰ τοῦ Πομπηίου κτήματα πεπρᾶσθαι.
» οὐκοῦν ἡμεῖς ἡμάρτομεν, καὶ κακῶς ἐποιήσα-
» μεν δημεύσαντες αὐτά· ἤ, ἵνα σε καὶ ἡμᾶς τις ἀ-
» πολύσῃ, πάντως που ὁ Καῖσαρ ἐπλημμέλησεν, ὁ
» τοῦτο γενέσθαι κελεύσας· ᾧ οὐδὲν ἐπεκάλεσας.
» ἀλλ' ἐν μὲν τούτῳ καὶ πάνυ μωραίνων ἐξελέγχε-
» ται. δύο γοῦν ἐναντιώτατα τοῦ Ἀντωνίου κατη-
» γόρηκεν· ἓν μέν, ὅτι πλεῖστα τῷ Καίσαρι συμπρά-
» ξας, καὶ πάμπολλα διὰ τοῦτο παρ' αὐτοῦ λαβών,
» ἔπειτα τὴν τιμὴν αὐτῶν βιαίως ἀπῃτήθη· ἕτε-
» ρον δέ, ὅτι μήτε τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κληρονομήσας, καὶ
† ὡς ἐβού- πάνθ' † ὅσα ἐβούλετο καταναλώσας, ὥσπερ ἡ
λετο Χάρυβδις, (ἀεὶ γάρ τι ἡμῖν ἐκ τῆς Σικελίας,
» καθάπερ ἐπιλελησμένοις ὅτι ἐς αὐτὴν ἔφυγε,
» προφέρει) τὴν τιμὴν πάντων ὧν ἐπρίατο ἀπέ-
» δωκεν. ἐν μὲν οὖν τούτοις * οὕτω τὰ ἐναντιώτατα

* Xyl. ὑπὸ, male.

» αὐτὸς ἑαυτῷ λέγων ὁ θαυμαστὸς οὗτος ἐλέγχεται,
» καὶ νὴ Δία καὶ ἐν ἐκείνοις, ὅτι τοτὲ μέν, πάντα τὰ
» τῷ Καίσαρι πραχθέντα συνδιαπρᾶξαι, καὶ πάν-
» των διὰ τοῦτο τῶν ἐμφυλίων κακῶν αἰτιώτατον
» γεγονέναι λέγει· τοτὲ δὲ ἐγκαλεῖ αὐτῷ, δειλίαν ὀ-
» νειδίζων, ὅτι μηδενὸς ἄλλου πλὴν τῶν ἐν τῇ
» Θετταλίᾳ πραχθέντων μετέσχε. καὶ ἐν ἐγκλή-
» ματι αὐτοῦ ποιεῖται, λέγων, ὅτι τῶν φευγόντων τι-
» νὰς κατήγαγε· καὶ μέμφεται αὐτόν, ὅτι μὴ καὶ τῷ
» θείῳ τὴν κάθοδον ἔδωκεν. ὥσπερ τινὸς πιστεύοντος,
» ὅτι οὐκ ἂν ἐκεῖνον πρῶτον, εἴπερ γε καὶ ὁντιναοῦν ἐ-
» δυνήθη καταγαγεῖν, ἐπανήγαγε· μήτε τι ἐγκα-
» λῶν αὐτῷ, μήτε ἐγκαλούμενος, ὡς καὶ αὐτὸς
» οὗτος οἶδεν. ἀμέλει πολλάκις σχέτλια αὐτοῦ καταψευ-
» σάμενος, οὐδὲν τοιοῦτον εἰπεῖν ἐτόλμησεν.
» οὕτω μὲν οὖν οὐδὲν ὅ,τι οὖν αὐτῷ διαφέρει παντὸς,
» τί ποτ' ἂν ἐπὶ τὴν γλῶτταν αὐτοῦ ἐπέλθῃ, καθά-
» περ τι πνεῦμα, ἐκχέαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τί ἄν
» τις ἐπὶ πλεῖον ἐπεξίοι; ἐπειδὲ ῥαψῳδεῖ περιιών,
» καὶ νῦν γε εἶπέ που λέγων, ὅτι βαρυτάτην τῆς ἱπ-
» παρχίας ὄψιν παρέσχετο, πανταχοῦ καὶ διὰ πάν-
» των τῷ τε ξίφει ἅμα καὶ τῇ πορφύρᾳ, τοῖς τε ῥαβ-
» δούχοις καὶ τοῖς στρατιώταις χρώμενος· εἰπάτω μοι
» σαφῶς, καὶ τί ἐκ τούτων ἠδικήμεθα. ἀλλ' οὐδὲν
» ἂν εἰπεῖν ἔχοι. εἰ γὰρ εἶχεν, οὐδὲν ἂν τούτου πρό-
» τερον ἐξελάλησε. πᾶν γὰρ τοὐναντίον, οἱ μὲν στα-
» σιάσαντες τότε, καὶ πάντα τὰ κακὰ ἐργασάμε-
» νοι, Τρεβέλλιός τε καὶ Δολοβέλλας ἦσαν· Ἀντώ-
» νιος δὲ καὶ οὕτως οὔτε τι ἠδίκησε, καὶ πάνθ' ὅσαπερ

A hunc enim finē proscribuntur ea, ‡ & sub hasta ponuntur, publicique præconis voce † proclamantur, vt ab alio emantur. Atqui Pompeii bona venire non debuerunt. nos igitur peccauimus, & male egimus, qui ea prostituimus, aut (vt nos ac te culpa leuemus) Cæsar vtique deliquit, qui id fieri iussit, quem tamen tu non incusauisti. Sed stultitiæ in hac re palam coargui potest Cicero, qui duo inter se diuersissima crimina Antonio obiecerit: vnum, quod quum Cęsarem in plerisque rebus adiuuisset, multaque idcirco ab eo recepisset, tamen deinde pretium bonorum Pompeii ab ipso Cæsar vi exegit: B alterum, quod quum ne in paternas quidem possessiones successerit Antonius, omniaque bona pro sua libidine dilapidauerit, Charybdis instar, (semper enim aliquid Siciliense nobis Cicero profert, quasi memoria nobis exciderit, exulem ipsum eo profugisse) [a] nihilominus id pretium omne persoluit. Neque hic tantum egregius ille orator quammaxime contraria inuicem locutus deprehenditur: C sed, per Iouem, in hoc etiam quod modo eum omnes Cæsaris actiones adiuuisse, ideoque omnium intestinorum malorū potissimam causam fuisse dicit: modo timiditatem exprobrat, qui nulli rei, præter quę in Thessalia gesta sunt, adfuerit. Id quoq; est inter obiecta Antonio crimina, reductos esse ab eo exules: culpaturque, quod non † auunculum etiam suum restituerit. Quasi vero quispiam credat, si is vllius restituendi potestatem habuisset, non primo omnium hunc fuisse restituturum, D quum nullæ inter ipsos vnquā intercesserint lites, quod ipse nouit Cicero; qui quanquam sæpius ‡ turpissimis mendaciis eum traduxerit, tamen hoc dicere non est ausus. Adeo in nullo discrimine hic ponit omne id, quod in buccam venerit, tāquam spiritum, effundere. quæ quis tandem possit omnia persequi? Iam [b] quod obambulans rem verbis exaggerat, perhibetq; [c] Antoniū magistrum equitum, eum magistratum molestissimum omnibus reddidisse, vbique E & semper cum gladio simul ac purpura, lictoribusque iuxta & militibus obuersatum: respōdeat mihi diserte velim, quidnam ad nos inde damni redierit. certe nullum dicere poterit: ac, si potuisset, nihil prius sibi dicēdum putasset. Secus habent omnia. Trebellius erat & Dolabella, qui seditiones excitarent, ac omnia mala perpetrarent: Antonius neque mali quicquam facinoris exhibuit, & omnia pro

‡ hasta subiiciuntur.
† prostituuntur.

a nihilo minus emtorū omnium pretium persoluit. Sic mirabilis orator ille sibi maxime contraria dixisse conuincitur, ac profecto in hoc etiā.

† Supra, pa. 294 B. patruū dixit, recte. Nam C. Antonius intelligitur. Cicero Philippica 11. De auunculo L. Cæsare, infra l. 47

‡ misere mēdaciis

b quod circumeundo rem verbis
c Antonium grauissimū aspectu reddidisse magisterium equitum, & vbique & semper

nobis egit: adeo vt custodia quoque vrbis ei [a] cõtra facinorosos mandata fuerit: non modo non contradicente hoc admirabili oratore, (aderat enim) sed etiam adstipulante. [b] Nullum enim potest verbum commemorare à se tum editum, quum videret impurum istum ac flagitiosum (sic enim contumeliose eum nominat) ad id, quod nihil recte ageret, hanc etiam potestatem à vobis [c] accipere. Sic magnus ille orator, ac ciuitatis amator, qui nunquã non id in ore suo habet, Ego solus pro libertate certo: Me neque amicorum gratia, neque inimicorum terror à commodis vestris prospiciendis depellit: Ego, si mihi pro vobis verba facienti moriendum sit, eum ipsum vitæ exitum gratissimum habuero: is ergo tum nihil horum, quæ nunc magna voce iactat, mussare ausus est. Neque id iniuria. reputabat enim secum, adesse ex instituto maiorum, magistro equitum Antonio lictores & [d] purpuram: vsum autem esse eidem gladii ac militum contra seditiosos, qui nullum certe ne extremorum quidem facinorum sibi reliquũ facturi erant, nisi is munitus istis fuisset, quando sic quoque nonnulli eum contemptui habuerunt. Hæc omnia, ac reliqua quoque recte, ac omnino ex sententia Cæsaris, acta esse, res ipsæ ostendunt. nam neque seditio vlterius progressa est, & Antonius non modo eorum causa mulctatus non est, sed consul quoque deinde creatus. Quem magistratum vt gesserit, agedum mecum considerate. inuenietis enim, si attente inspexeritis, eum vrbi magnopere vtilem fuisse. Quod quum ipse Cicero perspectum haberet, liuore victus, ea reprehendere ausus est in Antonio, quæ vellet à seipso acta fuisse. itaque denudationem, vnctionem, ac veteres illas fabulas protulit; [e] non quod nunc eorum vsum esse aliquem putaret, sed vt externarum rerum vituperatione luminibus ipsius consulatus, scienter ac præclare gesti, obstrueret; eius viri, qui, proh deum atque hominum fidem, (altius enim, quam tu exclamabo; ac iustiore de causa eos obtestabor) quum tyrannide captam vrbem re ipsa esse videret, quod & [f] exercitus Cæsari parebant, & S. P. Q. R. eidem concedebant, ita vt ei quandiu in viuis esset, dictaturam darent, vtque apparatu regio vti posset permitterent; ipse & [g] manifestissime eam tyrannidem detexit, & tutissima ratione inhibuit: ita vt Cæsar verecundia correptus,

a contra hos ipsos mãdata

b Aut ostendat, quam vocem ediderit, quum videret

c accipere. Sed nullum ostendere verbum potest. Sic orator ille magnus & amans reipublica, qui nũquam non

d vestem purpura pratexta: eundẽ necessario cõtra seditiosos & gladio, & militibus vti:

e non quod eis nunc esset opus, sed vt facinus Antonii artificiosũ ac praclarum nebulis offusis obscuraret: eius viri, qui proh Tellus & Dii, (altius enim

f legiones oẽs Casari

g sapientissime

A ἡμῶν ἔπραττεν, ὥστε καὶ τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως παρ' ὑμῶν ἐπ' αὐτοὺς ἐκείνους, οὐχ ὅπως ἀντιλέγοντος τοῦ θαυμαστοῦ τούτου ῥήτορος, (παρῆν γὰρ) ἀλλὰ καὶ συναινοῦντος, ἐπετράπη. ἢ δειξάτω τινὰ φωνὴν ἔρρηξεν, ὁρῶν τὸν ἀσελγῆ καὶ μιαρὸν (ὡς αὐτὸς λοιδορεῖ) πρὸς τῷ μηδὲν αὐτὸν τῶν δεόντων ποιεῖν, καὶ ἐξουσίαν τοσαύτην παρ' ὑμῶν προσλαμβάνοντα. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι δεῖξαι. οὕτω που ὁ μέγας οὗτος καὶ φιλόπολις ῥήτωρ, ὁ πολλαχοῦ καὶ ἀεὶ θρυλλῶν καὶ λέγων, Ἐγὼ μόνος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνίζομαι, Ἐμὲ B οὔτε χάρις φίλων, οὔτε φόβος ἐχθρῶν ἀπείργει τοῦ μὴ οὐ τὰ συμφέροντα ὑμῖν προσκοπεῖν, Ἐγὼ, κἂν ἀποθανεῖν ἐν τοῖς ὑπὲρ ὑμῶν λόγοις δεήσῃ, καὶ μάλα ἡδέως τελευτήσω. οὐδ' ὁτιοῦν τούτων ὧν νῦν βοᾷ, τότε εἰπεῖν ἐτόλμησε. καὶ μάλα εἰκότως. λογίζεσθαι γὰρ αὐτῷ ἐπῄει τοῦτο, ὅτι τοὺς μὲν ῥαβδούχους καὶ τὸ ἔσθημα τὸ περιπόρφυρον, κατὰ τὰ πάτρια τὰ περὶ τῶν ἱππάρχων νενομισμένα, εἶχε, τῷ δὲ δὴ ξίφει καὶ τοῖς στρατιώταις κατὰ τῶν στασιαζόντων ἀναγκαίως ἐχρῆτο. τί C γὰρ οὐκ ἂν τῶν δεινοτάτων ἐποίησαν, εἰ μὴ τούτοις ἐκεῖνος ἐπέφρακτο, ὁπότε καὶ οὕτως αὐτοῦ κατεφρόνησαν τινές; ὅτι μὲν οὖν καὶ ταῦτα καὶ τἆλλα πάντα ὀρθῶς καὶ κατὰ τὴν γνώμην ὅτι μάλιστα τὴν τοῦ Καίσαρος ἐγένετο, δηλοῖ τὰ ἔργα· ἥ τε γὰρ στάσις οὐ περαιτέρω προεχώρησε, καὶ ὁ Ἀντώνιος οὐχ ὅσον οὐ δίκην ἐπ' αὐτοῖς ἔδωκεν, ἀλλὰ καὶ ὕπατος μετὰ ταῦτα ἀπεδείχθη. καί μοι καὶ ταύτην αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν θεάσασθε ὡς διέθετο. εὑρήσετε γὰρ αὐ- D τὴν, ἂν ἀκριβῶς σκοπῆτε, πάνυ πολλοῦ ἀξίαν ἐν τῇ πόλει γεγενημένην. ὅπερ που καὶ αὐτὸς εἰδὼς, οὐκ ἤνεγκε τὸν φθόνον, ἀλλ' ἐτόλμησεν ἐπὶ τούτοις αὐτὸν διαβάλλειν, ἃ καὶ αὐτὸς ἂν πεποιηκέναι εὔξαιτο. καὶ διὰ τοῦτό γε καὶ τὴν γύμνωσιν αὐτοῦ, τήν τε ἀλοιφὴν, τούς τε μύθους τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους ἐπεσήγαγεν, οὐχ ὅτι τι προσεδεῖτο † αὐτῷ, ἀλλ' ἵνα τήν τε ἐπιτέχνησιν αὐτοῦ καὶ τὴν κατόρθωσιν τοῖς ἔξωθεν ‡ ψόφοις συσκιάσῃ. ὅστις, ὦ γῆ καὶ θεοί, (μεῖζον γάρ σου βοήσομαι καὶ δικαιότερον αὐτοὺς ἐπικαλέσομαι) τυραννουμένην ἤδη τῷ ἔργῳ τὴν πόλιν ἰδὼν, τῷ πάντα μὲν τὰ στρατόπεδα ἀκούειν τοῦ Καίσαρος, πάντα δὲ αὐτῷ τὸν δῆμον μετὰ τῆς βουλῆς εἴκειν, οὕτως ὥστε τά τε ἄλλα καὶ δικτάτορα αὐτὸν διὰ βίου εἶναι, τῇ τε σκευῇ τῇ τῶν βασιλέων χρῆσθαι ψηφίσασθαι, καὶ ἐξήλεγξε σοφώτατα, καὶ ἐπέσχεν ἀσφαλέστατα· ὥστε καὶ αἰδε-

† [illegible] ‡ [illegible]

ptus,

σθέντα

„ δείσαντα καὶ φοβηθέντα μήτε τὸ ὄνομα τὸ τοῦ βασι-
„ λέως, μήτε τὸ διάδημα (ἃ καὶ ἀκόντων ἡμῶν αὐ-
„ τὸς ἑαυτῷ δώσειν ἔμελλε) λαβεῖν. ἄλλος μὲν γὰρ
„ τις ὑπό τε ἐκείνου ταῦτ' ἐφηποιῆσαι κεκελεῦ-
„ σθαι, καὶ τήν τε ἀνάγκην ἂν προὐτείνατο, καὶ συγ-
„ γνώμης ἐπ' αὐτῇ ἔτυχε. πῶς γὰρ οὔ; τοιαῦτά τε ἡ-
„ μῶν τότε ἐψηφισμένων, καὶ τοσοῦτον τῶν στρατιωτῶν
„ δεδυνημένων. Ἀντώνιος δὲ, ἅτε καὶ τῆς διανοίας τῆς
„ τοῦ Καίσαρος διαπεφοιτηκὼς, καὶ πάντα ἀκριβῶς
„ ὅσα παρεσκευάζετο συνειδὼς, φρονιμώτατα αὐ-
„ τὸν καὶ ἀπέστρεψεν ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀπίασεν. τεκ-
„ μήριον δὲ, ὅτι οὐδὲν ἔτι τὸ παράπαν ὡς καὶ δυνα-
„ στεύων ἔπραξε, καὶ προσέτι καὶ κοινῶς καὶ ἀφυλά-
„ κτως πᾶσιν ἡμῖν συνῆν. ἀφ' οὗ περ καὶ τὰ μάλιστα
„ ἠδυνήθη παθεῖν ἃ ἔπαθε. ταῦθ' οὕτως, ὦ Κικέρων,
„ ἢ Κικέρκυλε, ἢ † Κικεράκιε, ἢ Κικέριθε, ἢ Γραί-
„ κυλε, ἢ ὅ, τι ποτὲ καὶ χαίρεις ὀνομαζόμενος. ἔ-
„ πραξεν ὁ ἀπαίδευτος, ὁ γυμνὸς, ὁ μεμυρισμένος·
„ ὧν οὐδὲν σὺ ἐποίησας, ὁ δεινὸς, ὁ σοφὸς, ὁ πολὺ
„ πλείονι τῷ ἐλαίῳ τοῦ οἴνου χρώμενος· ὁ καὶ μέ-
„ χρι τῶν σφυρῶν τὴν ἐσθῆτα σύρων, οὐ μὰ Δί' οὐχ ὥσ-
„ περ οἱ ὀρχησταὶ, οἱ τὰς ποικιλίας τῶν ἐνθυμημάτων
„ διδάσκοντες τοῖς σχήμασιν, ἀλλ' ἵνα τὰ αἴσχη σου
„ τῶν σκελῶν συγκρύπτῃς. οὐ γάρ που καὶ ὑπὸ
„ σωφροσύνης ποιεῖς, ὁ τὰ πολλὰ ἐκεῖνα περὶ τῆς
„ τοῦ Ἀντωνίου διαίτης εἰρηκώς. τίς μὲν γὰρ οὐχ ὁρᾷ
„ σου τὰ λεπτὰ ταῦτα χλανίδια; τίς δὲ οὐκ ὀσ-
„ φραίνεται τῶν πολιῶν σου τῶν κατεκτενισμένων;
„ τίς δὲ οὐκ οἶδεν ὅτι τὴν μὲν γυναῖκα τὴν προτέραν
„ τὴν τεκοῦσάν σοι δύο τέκνα ἐξέβαλες, ἑτέραν δὲ ἐπ-
„ εισηγάγου παρθένον, ὑπέργηρως ὢν, ἵν' ἐκ τῆς οὐ-
„ σίας αὐτῆς τὰ δανείσματα ἀποτίσῃς; καὶ οὐδὲ ἐκεί-
„ νην μέντοι κατέσχες, ἵνα Κερελλίαν ἐπ' ἀδείας ἔ-
„ χῃς, ἣν τοσούτῳ πρεσβυτέραν σαυτοῦ οὖσαν ἐμοί-
„ χευσας, ὅσῳ νεωτέραν τὴν κόρην ἔγημας. πρὸς ἣν
„ καὶ αὐτὴν τοιαύτας ἐπιστολὰς γράφεις, οἵας
„ ἂν γράψειεν ἀνὴρ σκωπτόλης, ἀθυρόγλωσ-
„ σος, πρὸς γυναῖκα ἑβδομηκοντοῦτιν πληκτιζόμε-
„ νος. καὶ ταῦτα μὲν ἄλλως ἐξήχθην, ὦ πατέρες, εἰ-
„ πεῖν, ἵνα μηδὲ ἐν τούτοις ἔλαττόν τι ἔχων ἀπέλθῃ.
„ καίτοι καὶ συμπόσιόν τε ἐτόλμησε τῷ Ἀν-
„ τωνίῳ προσενεγκεῖν, αὐτὸς μὲν ὕδωρ (ὥς φησι) πί-
„ νων, ἵνα τοὺς καθ' ὑμῶν λόγους νυκτερεύων συγγρά-
„ φῃ, τὸν δὲ υἱὸν ἐν τοσαύτῃ μέθῃ τρέφων, ὥστε μήτε
„ νύκτωρ μήτε μεθ' ἡμέραν σωφρονεῖν. καὶ προσέτι καὶ τὸ
„ στόμα αὐτοῦ διαβάλλειν ἐπεχείρησε, τοσαύτῃ ἀσελ-
„ γείᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ παρὰ πάντα τὸν βίον χρώμε-
„ νος, ὥστε μηδὲ τῶν συγγενεστάτων ἀπέχεσθαι,
ἀλλὰ τήν τε γυναῖκα προαγωγεύειν, καὶ

† Κικερίκιε.

A ptus, ac territus, neque nomen regis, neque diadema (quæ erat ſibi ipſi nobis inuitis daturus) acciperet. Si quis alius id feciſſet, quod tum Antonius fecit, iuſſum ſe à Cæſare hoc feciſſe diceret, neceſſitatemque prætenderet, & veniam haud dubie conſequeretur, factis iam tot noſtris decretis, & in tanta militum potentia: ſed Antonius, cui animus Cæſaris exploratus penitus erat, quique omnia, quæ is parabat, cognita exacte habebat, prudentiſſime eum auertit ab in- B ſtituto, & retinuit. Cuius ſignum euidens eſt, quod Cæſar prorſus nihil deinde pro potentia egit, ſed promiſcue præterea, ac ſine ſatellitio inter nos omnes verſatus eſt. Quo factum eſt præcipue, vt ea, quæ pertulit, accidere ipſi poſſent. Hæc ita egit, ô Cicero, ſiue tu Cicerculus, aut * Ciceracius, aut Cicerithus, aut Græculus, aut quocunque tandem nomine gaudes, ille male inſtitutus, nudus, & vnctus: quorum nihil tu præſtitiſti, qui C diſertus, qui ſapiens es, qui plus olei, quam vini [a] vſurpas: qui veſtem vſque ad talos dependentem trahis, [b] non quidem hiſtrionum more, qui ſuis perſonis te varietatem motuum animi docent; ſed vt turpitudinem tuorum crurum tegas. Neque enim id ſtudio [c] modeſtiæ à te fit, qui tam multa [impudice] de vita Antonii dixiſti. Quis enim non videt tenues iſtas tuas lænulas? Quis non canorum tuorum pectinibus comptorum odorem percipit? Quis neſcit, quemadmodum priore tua coniuge, quæ duos D tibi natos pepererat, eiecta, aliam virginem duxeris, ipſe ætate decrepita, vt ex eius facultatibus æs alienum diſſoluere poſſes? Sed ne eam quidem retinuiſti, nimirum vt libere Cerelliam habere poſſes, quam tanto te ætate ſuperiorem, quanto inferior ea puella fuit, quam duxeras, ⊥ ſtuprauiſti. ad quam ipſam eiuſmodi literas ſcribis, quales ſcribi par eſt à ſcurra, linguæque incontinentis viro, cum muliere ſeptuagenaria decertante. Hæc vt dicerem, P.C. euagatus ſum obiter, ⊥ ne non hac etiam in parte æquũ auferret. Conuiuium etiam quoddam ex- E probrare Antonio auſus fuit, ipſe aquam, vt quidem refert, bibens, vt [d] ſermones contra nos elucubrare poſſit: filium vero in tanta temulentia educat, vt ſobrius neque interdiu ſit, neque noctu. Os etiam Antonii turpitudinis inſimulare inſtituit, ipſe per omnem vitam tanta libidine ac impuritate vſus, vt ne à propinquiſſimis ſibi abſtinuerit, vxorem proſtituerit,

* Ciceracius.
[a] abſumis quo
[b] non profeſſo non hiſtrionum more, qui ſuis geſtib. te
[c] pudicitia
⊥ adulterio polluiſti.
⊥ ne minus in his quoque ferens abiret.
[d] orationes

cum filia incestum commiserit. Sed his missis, ad institutum reuertar. Antonius, quem iste insectatus est, quum videret Cæsarem sese supra rempublicam efferre; ea re, qua maxime gratiam Cæsaris captare visus est, effecit; ne is ea, quæ animo iam destinauerat, [re] perageret. Qui enim rem aliquam semel haud recte expetitam consequi omnino cupiunt, eos nihil magis ab instituto reuocat; quam si ii, [a] qui aliquid mali ab iis expectant, præ se ferant, sibi id volentibus euenturum: quod etsi illi conscientia suæ iniustitiæ nequaquam credunt, tamen propositum suum innotuisse opinantes, verecundia metuq; corripiuntur, [b] quúque alioquin sermonem, tanquam adulationem quandã, nõ nisi cum inquisitione accipiant, tamen ea quæ euentura sint, cum pudore coniiciunt. Quæ quum essent perspecta Antonio, primum Lupercalia sibi delegit, vt Cæsar inter hilaritatem ac ludicram actionem absque periculo posset castigari: deinde forum, rostraque, vt ipsa loca pudorem Cæsari obiicerent: affinxit etiam populi mandatum, vt Cæsar eo audito [re]putaret, non quid dixisset Antonius, sed quid populus Romanus eum dicere iussurus fuisset. quî enim crederet populi hoc esse mandatum, quum sciret neq; decretum sibi esse tale quicquam, & non acclamare populum sentiret? Enimuero debuit hæc audire Cæsar in foro Romano; [c] quo loco sæpenumero pro libertate à nobis deliberatum est apud rostra, propter quæ infinitæ pro statu populari sunt consultationes peractæ: Lupercalibus, vt Romuli recordaretur: à consule, vt in memoriam priscorum consulum acta reuocaret: [sub] nomine populi, vt ei in mentem veniret, non in Afros ipsum, neque Gallos, Ægyptiosve, sed in Romanos tyrannidem moliri. Hæ voces illum [d] conuerterunt, hæ deiecerunt. Hæc est, ô Cicero, Antonii actio, quum neque crus [in fuga] fregisset, vt ipse effugere posset, neq; manum exussisset, vt Porsenam terreret: sed Cęsaris tyrãnidem sapientia atq; calliditate compesceret, artificio supra hastã Decii, & gladium Bruti, laudando.

Tu vero, Cicero, quid in tuo consulatu, non dico sapienter, aut bene; sed quid egisti, quod non extremum meruerit supplicium? Nonne tu vrbem quietam ac vnanimem perturbauisti, ac seditionibus agitauisti? forum & Capitolium cum aliis hominibus, tum seruis etiam

a qui metuunt, ne id se tendũ sibi sit sponte se toleraturos pra se ferãt. Quod etsi

b & Verba quidem hominũ, velut adsentationem, cum reprehensione sua accipiũt; euenta vero deinceps ex his secutura, velut insidias, cum pudore reformidant. Quæ quum probe perspecta essent Antonio.

c Vbi sæpenumero capta pro libertate à nobis erãt consilia apud rostra, vnde infinita pro republica statu populari dicta erãt à nobis, & acta: Lupercalibus,

d conuerterunt, elatũ ba deiecerunt. Qui deniquè oblatum ab alio sibi diadema recusasset, ni & deminutus esset, idẽ causa fuit, & exhorruit, & sibi metuit. Habes Antonii facinora tibi, Cicero, qui neque crus alteri fregit, vt ipse aufugeret: neque manũ exussit, vt Porsenæ terrorem incuteret: sed tyrannidem Cæsaris sapientia compescuit, & artificio supra hastam

A καὶ τῇ θυγατρὶ ἐμοιχεύθη. ταῦτα μὲν οὖν ἐάσω, ἐπάνειμι δὲ ὅθεν ἐξέβην. ὁ γὰρ Ἀντώνιος ἐκεῖνος, οὗ οὗτος καταδεδράμηκεν, ἰδὼν τὸν Καίσαρα ὑπὲρ τὴν πολιτείαν ἡμῶν αἰρόμενον, ἐποίησεν αὐτὸν μηδὲν ὧν ἐνενόει πρᾶξαι, δι' αὐτῶν ὧν χαρίζεσθαι αὐτῷ ἐδόκει. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀποτρέπει τινὰς ὧν ἂν μὴ ὀρθῶς ἐπιθυμοῦντες τυχεῖν διαπράσσωνται, ὡς τὸ τοὺς φοβουμένους αὐτὰ μὴ πάθωσιν ἐθελοντὰς δὴ δοκεῖν ὑπομένειν. τοῦτο μὲν γάρ, ἐξ ὧν ἀδικοῦσιν ἑαυτοῖς συνίσασιν, οὐ πιστεύουσι· πεφωρᾶσθαι δὲ νομίζοντες, καὶ αἰσχύνονται καὶ φοβοῦνται, τὰ μὲν λε-
B γόμενα ἄλλως, ὡς καὶ κολακείαν μετ' ἐλέγχου λαμβάνοντες, τὰ δὲ ἐξ αὐτῶν ἀποβησόμενα, ὡς καὶ ἐπιβουλὴν μετ' αἰσχύνης ὑποπτεύοντες. ἅπερ που καὶ ὁ Ἀντώνιος ἀκριβῶς εἰδώς, πρῶτον μὲν τά τε Λύκαια τῆς πομπῆς ἐκείνης ἐπελέξατο, ἵν' ὁ Καῖσαρ ἔν τε τῷ ἀνειμένῳ τῆς γνώμης καὶ ἐν τῷ παιγνιώδει τῶν γιγνομένων ἀσφαλῶς σωφρονισθῇ· ἔπειτα δὲ καὶ τὴν ἀγοράν, καὶ τὸ βῆμα, ἵνα ἐξ αὐτῶν τῶν χωρίων αἰσχυνθῇ· τάς τε ἐντολὰς τὰς παρὰ τοῦ δήμου συνέπλασεν, ἵν' αὐτὰς λογίσηται ἀκούσας, οὐχ ὅσα ποτὲ Ἀντώνιος ἔλεγεν, ἀλλ' ὅσα ἂν ὁ δῆμος ὁ Ῥωμαῖος εἰπεῖν τινι ἐνετείλατο. πόθεν γὰρ ἂν ἐπίστευσε τὸν δῆ-
C μον ταῦτ' ἐπεσταλκέναι, μήτε ἐψηφισμένον τι τοιοῦτον αὐτὸν εἰδώς, μήτε ἐπιβοῶντα αἰσθόμενος; ἀλλ' ἔδει γὰρ αὐτὸν καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ Ῥωμαίᾳ, ἐν ᾗ πολλὰ πολλάκις ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐβουλευσάμεθα· καὶ παρὰ τῷ βήματι, ἀφ' οὗ μυρία ἐπὶ μυρίοις ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας ἐπολιτευσάμεθα· ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν Λυκαίων, ἵνα ἀναμνησθῇ τοῦ Ῥωμύλου· καὶ ὑπὸ τοῦ ὑπάτου, ἵνα ἐννοήσῃ τὰ τῶν ἀρχαίων ὑπάτων ἔργα· καὶ ἐπὶ τῷ τοῦ δήμου ὀνόματι, ταῦτα ἀκοῦσαι,
D ἵν' ἐνθυμηθῇ τοῦθ' ὅτι οὐκ Ἄφρων, οὐδὲ Γαλατῶν, οὐδὲ Αἰγυπτίων, ἀλλ' αὐτῶν Ῥωμαίων τυραννεῖν ἐπεχείρει. ταῦτα αὐτὸν τὰ ῥήματα ἐπέστρεψε, ταῦτ' ἐταπείνωσε. [† εἶτα] καὶ τάχα ἂν τὸ διάδημα, εἴπερ τις ἄλλος αὐτῷ προσιὼν εἰλκε, [* δι' αὐτίαν] δηλῶν, ἔπειτα δι' ὀκνίαν καὶ ὀκολάσθη, καὶ ἔφριξε καὶ κατέδεισε. τὰ μὲν οὖν Ἀντωνίου ἔργα σοί ταῦτά ἐστιν, οὐ σκέλος [‡ ἄλλου] ἄλλως κατάξαντος, ἵνα αὐτὸς φύγῃ, οὐδὲ χεῖρα καταπαύσαντος, ἵνα Πορσίναν φοβήσῃ· ἀλλὰ τὴν τυραννίδα τὴν τοῦ Καίσαρος, σοφίᾳ καὶ τεχνῇ παρελέγχουσα, καὶ ὑπὲρ τὸ δόρυ τὸ Δεκίου, καὶ ὑπὲρ τὸ ξίφος τοῦ Βρούτου, παύσαντος.
E Σὺ δ', ὦ Κικέρων, τί ἐν τῇ ὑπατείᾳ σου οὐχ ὅτι σοφόν, ἢ ἀγαθόν, ἀλλὰ καὶ τιμωρίας τῆς μεγίστης οὐκ ἄξιον ἔπραξας; οὐχ ἡσυχάζουσαν μὲν καὶ ὁμονοοῦσαν τὴν πόλιν ἡμῖν καὶ ἐτάραξας καὶ ἐστασίασας, τὴν ἀγορὰν καὶ τὸ Καπιτώλιον ἄλλων τε τινῶν, καὶ δούλων πολλῶν.

παρακλήτων πληρώσας; οὐ τὸν Κατιλίναν, σπουδαρχήσαντα μόνον, ἄλλο δὲ μηδὲν δεινὸν ποιήσαντα, κακῶς ἀπώλεσας; οὐ τὸν Λέντουλον, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, μήτ' ἀδικήσαντάς τι, μήτε κριθέντας, μήτε ἐλεγχθέντας, οἰκτρῶς διέφθειρας; καίτοι πολλὰ μὲν περὶ τῶν νόμων, πολλὰ δὲ καὶ περὶ τῶν δικαστηρίων ἀεὶ καὶ πανταχοῦ θρυλλῶν; ἃ εἴ τις ἀφέλοιτο τῶν σῶν λόγων, τὸ λοιπὸν οὐδέν ἐστι. Πομπηίῳ μὲν γὰρ ἐνεκάλεις, ὅτι τῷ Μίλωνι παρὰ τὰ νενομισμένα τὴν κρίσιν ἐποίησε· σὺ δὲ οὔτε μικρὸν οὔτε μεῖζον οὐδὲν ἐκ τῶν περὶ ταῦτα τεταγμένων Λεντούλῳ παρέσχες, ἀλλ' ἄνευ λόγου καὶ κρίσεως ἐνέβαλες ἐς τὸ δεσμωτήριον ἄνδρα ἐπιεικῆ, γέροντα, πολλὰ μὲν καὶ μεγάλα παρὰ τῶν προγόνων ἐνέχυρα φιλίας ἔχοντα· μηδὲν δὲ μήθ' ὑπὸ τῆς ἡλικίας, μήθ' ὑπὸ τῶν τρόπων νεωτερίσαι δυνάμενον. τί μὲν γὰρ αὐτῷ κακὸν παρῆν, ὃ τῇ μεταβολῇ τῶν πραγμάτων ἐξιάσατο; τί δὲ οὐκ ἀγαθὸν εἶχε, περὶ οὗ πάντως ἂν νεοχμώσας τι ἐκινδύνευσε; ποῖα ὅπλα ἢ θεραπεία; ποίους συμμάχους παρεσκευάσατο; ἵν' οὕτως οἰκτρῶς καὶ ἀνοσίως, ἀνὴρ ὑπατευκὼς, στρατηγῶν, μήτε τι εἰπὼν, μήτ' ἀκούσας, ἔς τε τὸ οἴκημα ἐμπέσῃ, καὶ ἐκεῖ ὥσπερ οἱ κακοῦργοι φθαρῇ; τοῦτο γάρ ἐστιν, ὃ μάλιστα ὁ καλὸς οὗτος Τούλλιος ἐπεθύμησεν, ἵν' ἐν τῷ ὁμωνύμῳ αὐτοῦ χωρίῳ τῷ Τουλλιείῳ τὸν ἔγγονον τοῦ Λεντούλου ἐκείνου τοῦ προκρίτου ποτὲ τῆς βουλῆς γενομένου ἀποκτείνῃ. καίτοι τί ποτ' ἂν ἐποίησεν ἐνοπλίου ἐξουσίας λαβόμενος, ὁ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἐκ μόνων τῶν λόγων εἰργασμένος; ταῦτα γάρ σου τὰ λαμπρὰ ἔργα ἐστὶ, ταῦτα τὰ μεγάλα στρατηγήματα· ἐφ' οἷς οὕτως οὐχ ὅπως ὑπὸ τῶν ἄλλων κατεγνώσθης, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ κατεψηφίσω, ὥστε καὶ πρὶν κριθῆναι φυγεῖν. καίτοι τίς ἂν ἑτέρα μείζων ἀπόδειξις τῆς σῆς μιαιφονίας γένοιτο, ἢ ὅτι καὶ ἐκινδύνευσας ἀπολέσθαι ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων, ὑπὲρ ὧν ἐσκήπτου ταῦτα πεποιηκέναι; καὶ ἐφοβήθης αὐτοὺς ἐκείνους, οὓς ἔλεγες ἐκ τούτων εὐεργετηκέναι; καὶ οὐχ ὑπέμεινας οὔτ' ἀκοῦσαί τι αὐτῶν, οὔτ' εἰπεῖν τι αὖθις, ὁ δεινὸς, ὁ περιττὸς, ὁ καὶ τοῖς ἄλλοις βοηθῶν, ἀλλὰ φυγῇ τὴν σωτηρίαν, ὥσπερ ἐκ μάχης, ἐπορίσω. καὶ οὕτω γε ἀναίσχυντος εἶ, ὥστε καὶ συγγράψαι ταῦτα τοιαῦτα ὄντα ἐπεχείρησας· ἃ ἐχρῆν εὔχεσθαι μηδὲ τῶν ἄλλων τινὰ αὐτὰ συνειδέναι· ἵνα ἀλλὰ τοῦτό γε κερ-

A iam euocatis repleuisti? nonne Catilinam magistratum tantum ambientem, nihil præterea mali agentem, impie perdidisti? nonne Lentulum, eiusque socios, nullo ipsorum facinore extante, neque accusatos in iudicio, neque conuictos, miseranda morte affecisti? quanquam tam frequens vbique à te fiat legum ac iudiciorum mentio, vt si quis eam orationibus tuis subtrahat, reliquum nihil sit futurum. Tu quidem Pompeio vitio dedisti, quod Milonis iudicium præter instituta maiorum fecisset: ipse autem B nihil, ne minimum quidem eorum, quæ legibus constituta sunt, in causa Lentuli adhibuisti; sed citra defensionem ac iudicium virum bonum ac senem in vincula condidisti, qui à maioribus suis multa amoris in patriam pignora habebat; neque ei vel per ætatem, vel per mores licebat quicquam noui moliri. Quod enim ei adfuit incommodum, quod rerum mutatione sanare cuperet? quæ autem ei non adfuerunt bona, de quibus ‡ omnibus, si quid noui aggredi C voluisset, in periculum ei erat veniẽdum? Quæ arma † parauit? quos socios * collegit? vt ita misere ac impie homo consularis, ‡ prætor, nullo neque dicto, neque audito, [quod esset contra patriã] in carcerem poneretur; ibique, tanquam flagitiosissimus aliquis, capite plecteretur? Hoc enim potissimum [a] egregius iste Tullius expetiit, vt in Tulliano, loco sibi cognomini, Lentuli istius, qui quondam princeps senatus fuerat, nepotem occideret. Quid vero acturum fuisse D eum censemus, si armatam potestatem adeptus fuisset, qui [b] hæc tanta atque huiusmodi solo sermone perfecit? Scilicet hæc tua sunt splendida ista facinora, hæ magnæ illæ tuæ artes ac consilia imperatoria, propter quæ non ab aliis tantum damnatus es; sed ipse proprio suffragio ita iudicium de iis fecisti, vt antequam de re cognosceretur, profugeris. Quæ vero alia maior tui parricidii potest adduci demonstratio, quam quod fere ab his ipsis pereundum tibi fuit, quorum te causa ea fecisse præ te tuleras? metuistique istos, quos beneficio ea te affectos dicebas? E neq; vel audire aliquid ex iis vel aliquid ipsis dicere sustinuisti, qui disertus, qui animi bonis abundans, qui aliorum adiutor haberi vis, sed fuga salutem tanquam ex prælio quæsiuisti. Tamen eo impudentiæ processisti, vt hæc talia conscribere institueris, quæ ne ab vllo alio memoriæ traderentur, in votis tibi habendum fuit: quo hoc saltem commodi ad te re-

‡ omnino.

† collegit? * parauit?

‡ imperatore cum potestate, nullo neque

a bonus iste

b hæc talia & tanta vi sola oratione perfecit?

diret, vt tecũ res tuæ gestæ perirent, neve vlla eorum ad posteritatem mentio transmitteretur. Sed, vt ridere possitis, attendite hominis sapientiam. Quum proposuisset sibi omnium [a] huius vrbis rerũ historiam scribendam, (nam & † disputatorem, & poetam, & philosophum, & oratorem, & historicum se † profitetur) nõ ab vrbe condita initium [b] duxit, quod alii fecerunt, sed à consulatu suo: vt retro procedendo, initium commentarii sui, consulatum eum; finem vero, regnum Romuli faciat. [c] Agedum responde mihi, qui ea scribis ac præcipis, quæ viro bono & dicenda sunt, & facienda, (facilius enim aliis, quæ recta sunt, consulere, quam ipse ea agere potes: faciliusque alios culpas, quam teipsum emendas) quãto præstabat te tui animi corporisque molliciem deponere, quam Antonio timiditatem obiicere? te neque infidum quid facere, neque transfugam esse, quã ei infidelitatem exprobrare? te benefactores tuos potius non afficere iniuria, quam eum ingratitudinis accusare? Est enim in hoc homine insitorum vitiorum id quoque in numero, quod omnium maxime eos odit, à quibus beneficium accepit: quumque cæterorum semper aliquos demereatur, his nunquam non insidias struit. Nam, vt cætera transiliam, misericordia saluteque à Cæsare affectus, atque in patriciorum numerum relatus, eum occidit; non quidem sua manu, (qui enim id faceret homo meticulosus & effœminatus?) [d] sed subornatis, qui id facerent. Id autem me vere loqui, ipsi percussores Cæsaris declarauerunt, quum in forum nudis cum gladiis procurrentes, Ciceronem vobis audientibus nominatim subinde vocauerunt. Eum igitur, suum benefactorem, necauit; ac præterea Antonio, à quo & sacerdos est factus, & Brundusii, quum ei periculum vitæ à militibus impenderet, conseruatus, eam gratiam refert; vt hæc, quæ neque ipse, neque alius quisquam vllo tempore culpauit, tanquam crimina ei obtrectet, eaque † exprobret, quæ in aliis laudare solet. Etenim Cæsarem, qui neque per ætatem adhuc ad magistratum capessendum, gerendamve rem aliquam publicam aptus est, neque ad id a nobis delectus, quum videat copias contraxisse, ac bellum neque decretum a nobis, neque mandatum sibi, suscepisse; non modo non accusat, verum etiam laudat. adeo neque iusti-

a omnium ab hac vrbe gestarum rerum

† profiteri, † fingit)

b duxit, vt alii conditores historia,

c Dic mihi, quaso, qui talia scribis, & agis talia, quidnam viro bono censes & verbis ad alios differendum, & facto præstandum? Melius enim aliis aliquid præcipis, quam ipse, quæ recta sunt, agas: plusque reprehendendis aliis, quã teipso corrigendo vales. Sed quanto præstabat,

d sed persuasis & subornatis,

† invectiuis exagitet,

A δαίτης, ὅν συναπολέσαι σοὶ τὰ πεπραγμένα, καὶ μηδεμίαν αὐτῶν μνήμην τοῖς ἔπειτα παραδοθῆναι. καὶ ὅπως γε καὶ γελάσητε, ἀκούσατε τὴν σοφίαν αὐτοῦ. προθέμενος γὰρ πάντα τῇ πόλει πεπραγμένα συγγράψαι, (καὶ γὰρ σοφιστὴς, καὶ ποιητὴς, καὶ φιλόσοφος, καὶ ῥήτωρ, καὶ συγγραφεὺς εἶναι πλάττεται) ἔπειτ' οὐκ ἀπὸ τῆς κτίσεως αὐτῆς, ὥσπερ οἱ ἄλλοι οἱ τοῦτο ποιοῦντες, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὑπατείας τῆς ἑαυτοῦ ἤρξατο· ἵνα ἀνάπαλιν προχωρῶν, ἀρχὴν μὲν τοῦ λόγου ἐκείνην, τελευτὴν δὲ τὴν τοῦ Ῥωμύλου βασιλείαν B ποιήσῃ). λέγε † τοίνυν τοιαῦτα γράφων καὶ τοιαῦτα † πράττων, οἷα δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ λόγῳ δημηγορεῖν, καὶ ἔργῳ ποιεῖν; ἄμεινον γὰρ εἶ ἑτέροις τινὰ ἐπιεικῶς παραινεῖν, ἢ αὐτὸς τὰ προσήκοντα πράττειν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτιμᾶν, ἢ σεαυτὸν ἐπανορθοῦν. καίτοι πόσῳ σοι κρεῖττον ἦν ἀντὶ μὲν τῆς δειλίας, ἣν Ἀντωνίῳ ὀνειδίζεις, αὐτὸν τὴν μαλακίαν καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἀποθέσθαι· ἀντὶ δὲ τῆς ἀπιστίας, ἣν ἐκείνῳ προσφέρεις, αὐτὸν μήτ' ἄπιστόν τι ποιεῖν, μήτ' αὐτομολεῖν· ἀντὶ δὲ τῆς ἀχαριστίας, ἣν ἐκείνου κατηγορεῖς, αὐτὸν μὴ ἀδικεῖν τοὺς εὐεργέτας. ἐν C γάρ τοι καὶ τοῦτο τῶν κακῶν τῶν ἐμφύτων αὐτῷ ἐστιν, ὅτι μισεῖ μάλιστα πάντων τοὺς τι αὐτὸν εὖ πεποιηκότας· καὶ τῶν μὲν ἄλλων ἀεί τινας θεραπεύει, τούτοις δὲ ἐπιβουλεύει. ἵνα γοῦν τἄλλα ἐάσω, ἐλεηθεὶς ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, καὶ σωθεὶς, ἔς τε τοὺς εὐπατρίδας ἐγγραφεὶς, ἀπέκτεινεν οὐκ αὐτοχειρίᾳ, (πόθεν; δειλός τε οὕτω, καὶ † γυνὶς ὤν;) ἀλλ' ἀναπείσας καὶ παρασκευάσας τοὺς τοῦτο ποιήσαντας. καὶ ὅτι ταῦτα ἀληθῆ D λέγω, αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἐδήλωσαν. ὅτε γοῦν γυμνοῖς τοῖς ξίφεσιν ἐς τὴν ἀγορὰν ἐσέδραμον, ὀνομαστὶ αὐτὸν ἀνεκάλεσαν συνεχῶς, εἰπόντες, ὦ Κικέρων, ὥσπερ πάντες ἠκούσατε. ἐκεῖνόν τε οὖν εὐεργέτην ὄντα ἐφόνευσε, καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς σωτηρίας, ὅτ' ἀπολέσθαι ἐν τῷ Βρεντεσίῳ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐκινδύνευσε, τυχὼν, τοιαύτας αὐτῷ χάριτας ἀνταποδίδωσι κατηγορεῖν τε αὐτοῦ ἐπὶ τούτοις, ἃ μήτ' αὐτὸς, μήτ' ἄλλος τις πώποτε ἐμέμψατο, καὶ κατατρέχειν ἐφ' οἷς ἄλλους ἐπαινεῖ. τὸν γοῦν Καίσαρα τοῦτον μήθ' E ἡλικίαν † ἀρχὴν ἤ τι τῶν πολιτικῶν πράττειν ἔχοντα, μήθ' ὑφ' ἡμῶν προκεχειρισμένον ὁρῶν, καὶ δύναμιν πεποριζόμενον, καὶ πόλεμον, μήτε ἐψηφισμένον ἡμῖν, μήτε προστεταχότων αὐτῷ, αἰρούμενον, οὐ μόνον οὐκ αἰτιᾶταί τι, ἀλλὰ καὶ ἐγκωμιάζει. οὕτως οὔτε τὰ

† πάνυ ποιεῖν

† Xyland. συναίτια

† γυνίς

† ἐς ἀρχὴν vel ἀρχὴν

τε τὰ δίκαια, πρὸς τοὺς νόμους, οὔτε τὰ συμφέροντα πρὸς τὸ τῷ κοινῷ χρήσιμον ἐξετάζει, ἀλλὰ πάντα ἁπλῶς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν διάγει· καὶ ἐφ' οἷς ἄλλους ἀποσεμνύνει, ταῦθ' ἑτέροις ἐγκαλεῖ, καὶ καταψεύδεται μὲν ὑμῶν, καὶ προσδιαβάλλει ὑμᾶς. σύμπαντα γὰρ τὰ μετὰ τὴν τοῦ Καίσαρος τελευτὴν ὑπ' Ἀντωνίου πεπραγμένα, εὑρήσετε ὑφ' ὑμῶν κεκελευσμένα. καὶ τὸ μὲν περί τε τῆς τῶν χρημάτων διοικήσεως, καὶ περὶ τῆς τῶν γραμμάτων ἐξετάσεως λέγειν, περιττὸν εἶναι νομίζω. διὰ τί; ὅτι τῷ μὲν κληρονομοῦντι αὐτοῦ τῆς οὐσίας προσῆκον ἂν εἴη πολυπραγμονεῖν· τὸ δὲ, εἴπερ τινὰ ἀλήθειαν κακουργίας εἶχε, τότε ἐχρῆν παραχρῆμα κεκωλῦσθαι. οὔτε γὰρ ὑπὸ μάλης τι αὐτῶν, ὦ Κικέρων, ἐπράχθη, ἀλλ' ἐς στήλας, ὡς καὶ αὐτὸς φῄς, πάντ' ἀνεγράφη. εἰ δ' ἐκεῖνος φανερῶς οὕτω καὶ ἀναισχύντως τά τε ἄλλα ἐκακούργησεν, ὡς λέγεις, καὶ τὴν Κρήτην ὅλην ἥρπασεν, ὡς καὶ ἐκ τῶν τοῦ Καίσαρος γραμμάτων ἐλευθέραν μετὰ τὴν τοῦ Βρούτου ἀρχὴν ἀφειμένην, ἣν ὕστερον ἐκεῖνος παρ' ἡμῶν ἐπετέτραπτο, πῶς μὲν ἂν ἐσιώπησας; πῶς δ' ἂν τῶν ἄλλων τις ἠνέσχετο; ἀλλὰ ταῦτα μὲν (ὥσπερ εἶπον) παραλείψω. οὔτε γὰρ ὀνομαστὶ τὰ πολλὰ αὐτῶν εἴρηται, οὔτ' Ἀντώνιος, ὁ δυνάμενος ὑμᾶς ἀκριβῶς καθ' ἕκαστον ὧν πεποίηκε διδάξαι, πάρεστι. περὶ δὲ δὴ τῆς Μακεδονίας, τῆς τε Γαλατίας, καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, τῶν τε στρατοπέδων, ὑμέτερα ἐστίν, ὦ πατέρες, ψηφίσματα, † καθὰ τοῖς τε ἄλλοις ὡς ἕκαστα προσετάξατε, καὶ ἐκείνῳ τὴν Γαλατίαν μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἐνεχειρίσατε. καὶ τοῦτο καὶ Κικέρων οἶδε. παρῆν γὰρ, καὶ πάντα γε αὐτὰ ὁμοίως ὑμῖν ἐψηφίζετο. καίτοι πόσῳ κρεῖττον ἦν τότε αὐτὸν ἀντειπεῖν, εἴπερ τι αὐτῶν μὴ δεόντως ἐγίγνετο, καὶ διδάξαι ὑμᾶς ταῦτα ἃ νῦν προΐσχεται, ἢ παραχρῆμα μὲν σιωπῆσαι, καὶ περιιδεῖν ὑμᾶς ἁμαρτάνοντας, νῦν δὲ λόγῳ μὲν Ἀντωνίῳ ἐγκαλεῖν, ἔργῳ δὲ τῆς βουλῆς κατηγορεῖν; οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο δύναιτ' ἄν τις σωφρονῶν εἰπεῖν, ὅτι ἐκεῖνος ταῦθ' ὑμᾶς ψηφίσασθαι ἐβιάσατο. οὔτε γὰρ αὐτὸς ἰσχύν τινα στρατιωτῶν εἶχεν, ὥστε παρὰ γνώμην ὑμᾶς ποιῆσαί τι καταναγκάσαι· καὶ τὸ πρᾶγμα ὑπὲρ τῆς πόλεως πέπρακται. ἐπεὶ γὰρ † προὔπεμπε τὰ στρατεύματα καὶ συνειστήκει, (δέος γὰρ ἦν μὴ πυθόμενα περὶ τῆς τοῦ Καίσαρος σφαγῆς, στασιάσῃ, καὶ τινὰ φλαῦρον προστησάμενα αὖθις, πολεμήσῃ) ἔδοξεν ὑμῖν, ὀρθῶς καὶ καλῶς

† καθ' ἃ

† προὔπεμπε τά

A que iustitiam ad leges, neque vtilitatem ad commodum reipublicæ exigit, sed sua pro voluntate omnia † iudicat: & quæ in aliis prædicat, in aliis eadem reprehendit: idque & mendacia de vobis confingendo, & vos præterea quoque calumniando. Quæ enim post obitum Cæsaris acta sunt ab Antonio, omnia iussu vestro acta esse reperietis. Ac de pecuniæ quidem administratione, deque iis, quæ ex libellis Cæsaris acta sunt, dicere superuacaneum existimo. Nam de priori cum potius inquirere conuenit, qui hæres est Cæsaris: in posteriori autem si quid omnino fuit mala fide B actum, tunc statim fuit impediendum. Non enim sub axilla, Cicero, furtim quicquam actum est: sed te ipso teste, [a] in tabulis omnia edita fuêre. Quod si Antonius adeo palam ac impudenter (quod tu dicis) dolo malo egit, vt præter reliqua, [b] Cretam totam [reipublicæ] eripuerit, ac post exitum præfecturæ Bruti liberam esse iusserit, tanquam ex Cæsaris literis, quum tamen C Bruto ea prouincia post mortem demum Cæsaris fuerit mandata: hæc si sunt, inquam, qui fiebat, vt tu taceres, ac reliqui etiam id admitterent? Sed, vt dixi, hæc relinquam, [c] quod minor pars eorum nominatim est commemorata: quodque Antonius abest, qui accurate vos singulatim de suis actis docere posset. Verum de Macedonia, Gallia, reliquisque gentibus & exercitibus, vestra extant, P. C. senatusconsulta, quibus quum alia aliis mandaueritis, Gal- D liam cum exercitibus Antonio dedistis, idque Cicero etiam nouit. interfuit enim, [d] quum hæc decernerentur, suamque vobiscum sententiam dixit. At quanto melius fuisset, tunc ipsum, si quid non recte ageretur, contradixisse; eaque, quæ nunc obtendit, vos docuisse, quam tum quidem silentem ad erratum vestrum conniuere, nunc autem verbis [quidem] Antonium accusare, re ipsa senatum? Neque enim sanæ mentis quisquam dicere potest, Antonium vos, vt hæc sta- E tueretis, vi adegisse. nam neque militibus tum erat instructus, vt vos contra sententiam animi vestri decernere quicquam cogere posset: & ipsa res pro republica acta est. Quippe † quum [Cæsar] legiones præmisisset, eæque iam conuenissent; (metus autem erat, ne audita Cæsaris nece tumultuarentur, hominemque aliquem nequam sibi ducem constituentes bellum mouerent) recte & præclare

† peragit.

a columnis inscripta fuerunt omnia.

b Cretam totam rapuerit, velut ex libellis Cæsaris post præfecturā Bruti liberam esse iussam, quum tamē a nobis ea prouincia Bruto post mortem

c quod eorū pleraq; nominatim expressa non sunt: quodq;

d & omnia perinde ac vos quoque decreuit.

† quum præmissæ legiones essent,

à vobis decretum est, vt Antonius iis legionibus præficeretur, qui & consul esset, & concordiæ constituendæ † præfuisset, & dictaturam prorsus de republica sustulisset. Ei igitur pro Macedonia Galliam tribuistis, vt in Italia manens neque mala quid fide agere posset; & continuo ea, quæ vos iussissetis, exequeretur. Hæc eo ad vos verba feci, vt intelligeretis, recte vos tum rebus consuluisse. Ad Ciceronem autem hoc quoque satis fuerat dixisse, quod & adfuerit his omnibus, & vobiscum ea decreuerit, quum neque vllos haberet Antonius milites, neque vllum nobis terrorem offerre posset, quo ad publicam vtilitatem negligendam compelleremur. At verò, quando tum silentium tenuisti, vel nunc expone, quid faciendum nobis [eo tempore,] eo [que] rerum statu, fuit? Exercitusne sine duce dimittendi? quî vero non innumerabilibus malis Macedoniam Italiamque repleturi fuissēt? † Atqui alii cuidam committendi fuerunt? Quem vero vel oportuit potius iis præficere, [a] vel quis fuit ad eam rem magis idoneus, quam Antonius? qui consul erat, qui omnes res vrbis administrabat, qui tanta concordiam in custodia habuerat, qui infinita suæ in rempublicam voluntatis documenta dederat. Quem percussorem Cæsaris huic negotio præposuissemus, quum esse eis ad vrbem alioquin tutum non esset? Quem aduersariorum? quum omnibus ii essent suspecti? Quis præter Antonium autoritate tum, quis peritia excellebat? Sed nimirum indigne fers, quod non te delegimus. Quem vero tu magistratum gerebas? Quid vero non egisses, armis militibusque assumptis, [b] qui in consulatu tuo, [sola] dicēdi arte, studiisque tuis (quæ sola in tua erant potestate) fretus, tantos motus concitaueris? Sed eo [c] reuertor, [vnde digressus sum.] Adfuisti igitur quum hæc Antonio decernerentur, neq; contra quicquam dixisti, sed tanquam optimis ac necessariis consiliis assensisti. Neque vero libertas dicendi tibi deerat, solito sæpius ab te oblatrare. Neque metuebas etiam quenquam. tu enim eum nudum vt exhorruisses, quem armatum non times? aut solum, quem nunc non reformidas tot militibus cinctum? quanquam hoc ipso te iactas, quod mortem (ita.n.refers) [d] contemnas. Quæ quum ad hũc modũ se habeāt, vter tādē horũ vobis P.C. iniuste agere videtur? Antonius, qui copiis à vobis sibi creditis fest, an Cæsar, qui priuatim

† præesset.

† An alii

a Vel innuerissemus Antonio magis idoneus? qui consul

b qui in consulatu tuo, quum opposita tibi essēt arma, studiis illis dicendi tuis (quæ sola

c reuertor, quod adfuisti, quũ hæc

d oppido contemnas.

A ποιοῦσι, τὸν Ἀντώνιον ἐπ' αὐτὰ ἐπιστῆσαι, τὸν ὕπατον, τὸν τὴν ὁμόνοιαν πρυτανεύοντα, τὸν τὴν δικτατωρείαν παντελῶς ἐκ τῆς πολιτείας ἐκκεκοφότα. καὶ διὰ τοῦτό γε καὶ τὴν Γαλατίαν αὐτῷ ἀντὶ τῆς Μακεδονίας ἀντεδώκατε, ἵν' ἐνταῦθα ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὤν, μήτε τι κακουργήσῃ, καὶ τὸ προσταχθὲν εὐθὺς ὑφ' ὑμῶν ποιήσῃ. ταῦτα μὲν οὖν πρὸς ὑμᾶς εἶπον, ἵν' εἰδῆτε ὀρθῶς βουλευσάμενοι. πρὸς δὲ Κικέρωνα καὶ ἐκεῖνος μοι ὁ λόγος ἐξήρκει, ὅτι καὶ παρῆν πᾶσι τούτοις, B ὅτε ἐγίγνετο, καὶ μεθ' ὑμῶν αὐτὰ ἐψηφίσατο, μήτε στρατιώτην τινὰ Ἀντωνίου ἔχοντος, μήθ' ὅλως ἐνδείξασθαι τι φοβερὸν ἡμῖν δυναμένου, δι' ὃ καὶ τῶν συμφερόντων ἄν τι παρείδομεν. ἀλλ' εἰ καὶ τότε ἐσιώπησας, νῦν γε εἰπέ, τί ἐχρῆν ἡμᾶς ποιῆσαι, τούτων οὕτως ἐχόντων; ἀφεῖναι τὰ στρατεύματα ἄναρχα; καὶ πῶς οὐκ ἂν μυρίων κακῶν καὶ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν ἐνέπλησαν; ἀλλ' ἑτέρῳ τινὶ προστάξαι; καὶ τίνα ἂν ἀναγκαιότερον καὶ ἐπιτηδειότερον τοῦ Ἀντωνίου C εὕρομεν; τοῦ ὑπάτου, τοῦ πάντα τὰ τῆς πόλεως διοικοῦντος, τοῦ τοσαύτην φυλακὴν τῆς ὁμονοίας ἡμῶν πεποιημένου, τοῦ μυρία ἐπιδείγματα τῆς πρὸς τὸ κοινὸν εὐνοίας παρεσχημένου; τίνα τῶν σφαγέων; οἷς οὐδ' ἄλλως ἐν τῇ πόλει διατρίβειν ἀσφαλὲς ἐγίγνετο. τίνα τῶν τἀναντία αὐτοῖς φρονούντων; οὓς πάντες ὑπωπτεύομεν; τίς ἀξιώσει προέχων, τίς ἐμπειρίᾳ προφέρων παρὰ τοῦτον ἄλλος ἦν; ἀλλ' ἀγανακτεῖς, ὅτι μή σε προειλόμεθα. καὶ τίνα μὲν ἀρχὴν εἶχες; τί δ' οὐκ ἂν D ἔδρασας, ὅπλα καὶ στρατιώτας λαβών, ὁ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἐν τῇ ὑπατείᾳ ταράξας ἐκ τῶν ἐπιτετηδευμένων † σου, τούτων ἀντιπεσόντων, ὧν μόνων εἶ κύριος; ἀλλ' οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι καὶ παρῆς τούτοις, ὅτε ἐψηφίζετο, καὶ οὐδὲν ἀντεῖπες, ἀλλὰ καὶ συγκατέθου πᾶσιν αὐτοῖς, ὡς καὶ ἀρίστοις καὶ ἀναγκαίοις δηλονότι οὖσιν. οὐ γάρ που καὶ παρρησίας ἐνδεὴς ἦσθα· πολλὰ γοῦν καὶ μάτην ὑλακτεῖς. οὐ μὴν οὐδὲ ἐφοβήθης τινά· πῶς γὰρ ἂν ἔδεισας τὸν γυμνόν, ὁ μὴ φοβούμενος τὸν ὡπλισμένον; πῶς τὸν μόνον, ὁ μὴ φοβούμενος τὸν τοσού-E τους στρατιώτας ἔχοντα; καίτοι σύ γε καὶ ἐπὶ τούτῳ σεμνύνῃ, ὅτι πάνυ τοῦ θανάτου, ὥς γε καὶ φῄς, καταφρονεῖς. οὕτω δὴ τούτων ἐχόντων, πότερος ὑμῖν ἀδικεῖν δοκεῖ; Ἀντώνιος, ὁ τὰς δυνάμεις τὰς δοθείσας αὐτῷ παρ' ὑμῶν διοικῶν; ἢ Καῖσαρ, ὁ τοσαύτην

† ἐπιτηδευμάτων σου, τούτων ἀντιπεσόντων;

ἰδίᾳ

tim

ἰσχὺν ἰδίαν περιβέβληται; ὁ πρὸς τὴν ἐπιτραπεῖσαν αὐτῷ παρ' ὑμῶν ἀρχὴν ἀπεληλυθώς, ἢ Βροῦτος, ὁ κωλύων αὐτὸν τῆς χώρας ἐπιβῆναι; Ἀντώνιος, ὁ τοὺς συμμάχους ὑμῶν ἀναγκάσαι θέλων τοῖς ψηφίσμασιν ὑμῶν πείθεσθαι, ἢ ἐκεῖνοι, οἱ τὸν μὲν πεμφθέντα ὑφ' ὑμῶν ἄρχοντα μὴ προσδεδεγμένοι, τῷ δ' ἀπεψηφισμένῳ προστιθέμενοι; Ἀντώνιος, ὁ τοὺς στρατιώτας τοὺς ὑμετέρους συνέχων, ἢ οἱ στρατιῶται, οἱ τὸν ἄρχοντα αὐτῶν ἐγκαταλελοιπότες; Ἀντώνιος, ὁ μηδένα τούτων τῶν στρατιωτῶν τῶν ὑφ' ὑμῶν αὐτῷ δοθέντων ἐς τὴν πόλιν ἐσαγαγών, ἢ Καῖσαρ ὁ τοὺς πάλαι ἐστρατευμένους ἀναπείσας χρήμασι δεῦρο ἐλθεῖν; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδὲ λόγου τινὸς ἔτι δεῖν ἡγοῦμαι, πρὸς τὸ μὴ οὐκ ἐκεῖνον μὲν πάντα τὰ προσταχθέντα αὐτῷ ὑφ' ὑμῶν ὀρθῶς δοκεῖν διῳκηκέναι, τούτους δὲ καὶ δίκην ὧν ἰδίᾳ καθ' αὑτοὺς ἐτόλμησαν, ὑποσχεῖν ὀφείλειν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὴν παρὰ τῶν στρατιωτῶν φυλακὴν ἐλάβετε, ἵν' ἀσφαλῶς ὑπὲρ τῶν παρόντων (οὐκ Ἀντωνίου ἕνεκα, τοῦ μήτε ἰδίᾳ τι πεποιηκότος, μήτ' ἐν τινὶ ὑμᾶς πεφοβηκότος, ἀλλ' ἐκείνου τοῦ καὶ δύναμιν ἐπ' αὐτὸν συνειληχότος, καὶ πολλοὺς στρατιώτας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει πολλάκις ἐσχηκότος) βουλεύσησθε. Ταῦτα μὲν οὖν διὰ Κικέρωνα εἶπον, ἐπειδή περ † ἀδίκως ἐς ἡμᾶς λέγων † ἐπῆρξεν. οὔτε γὰρ ἄλλως φιλαπεχθήμων εἰμί, ὥσπερ οὗτος, οὔτ' ἐμοὶ μέλει τἀλλότρια πολυπραγμονεῖν, ὅπερ οὗτος ἀεὶ ποιῶν σεμνύνεται. ἃ δὴ ὑμῖν παραινῶ, μήτ' Ἀντωνίῳ τι χαριζόμενος, μήτε Καίσαρα ἢ Βροῦτον διαβάλλων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων, ὥσπερ που προσήκει, βουλεύων, νῦν ἤδη φράσω. Φημὶ γὰρ δεῖν μήτε ἐχθρόν πω μηδένα τούτων τῶν τὰ ὅπλα ἐχόντων ποιήσασθαι, μήτ' ἀκριβῶς ἐξετάζειν, τί καὶ πῶς ὑπ' αὐτῶν πέπρακται. οὔτε γὰρ ὁ παρὼν καιρὸς ἐπιτήδειός ἐστι πρὸς τοῦτο, καὶ πολιτῶν αὐτῶν ἡμετέρων πάντων ὁμοίως ὄντων, ἄν τε τις πταίσῃ σφῶν, ἡμῖν ἀπολεῖται· ἄν τε κατορθώσῃ, ἐφ' ἡμᾶς αὐξηθήσεται. δι' οὖν ταῦτα καὶ πολιτικῶς καὶ φιλικῶς αὐτοῖς ἡγοῦμαι χρῆναι μεταχειρίσασθαι, καὶ πέμψαι μὲν πρὸς πάντας ὁμοίως, κελεύοντας αὐτοῖς ἔκ τε τῶν ὅπλων ἀπαλλαγῆναι, καὶ ἐφ' ἡμῖν καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὰ στρατόπεδα ποιήσασθαι· πόλεμον δὲ μηδέπω πρὸς μηδένα αὐτῶν ἐξενεγκεῖν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀπαγγελθησομένων, τοὺς μὲν θελήσαντας ἡμῖν πειθαρχῆσαι, ἐπαινέσαι, τοῖς δ' ἀπειθήσασι πολεμῆσαι. τοῦτο γὰρ καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον ἡμῖν ἐστι, μήτε ἐπειχθῆναι, μήτε προπετῶς τι πρᾶξαι, ἀλλ' ἐπισχεῖν, καὶ καιρόν τινα καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις καὶ τοῖς

† ἀδίκων
† ὑπῆρξεν.

A tim tantas copias [a] secum habet? [Iterumque] Antoniusne, qui ad prouinciam sibi à vobis mandatam profectus est, an D. Brutus, qui eum ista regione prohibet? Antoniusne, qui socios vestros cogere vult, vt decretis vestris obtemperēt, an illi, qui præfectum à vobis missum nō recipiūt; eum vero, cui abrogatus est magistratus, adiuuant? Antoniusne, qui milites vestros retinet, an milites, qui ducem suum reliquerunt? Antoniusne qui nullū ex his militib. quos ei vos dedistis, in vr- B bem adduxit, an Cæsar, qui pecunia allectis veteranis, huc vt venirent persuasit? Ego quidem ne verbis quidem rē opus habere existimo, quin ita iudicetis, Antonium omnia sibi à vobis imposita recte administrare: illis vero aliis supplicium esse subeūdum eorum nomine, quę suo iudicio aggressi sunt. Qua de causa etiam præsidium militum accepistis, vt tuto de impendentib. negotiis cōsultare C possitis: non quidē Antonii causa, qui neque priuato consilio egit quicquam, neq; vllum ‡ vrbi terrorem ostendit: sed propter eum, qui contra Antonium exercitū conduxit, qui aliquoties intra mœnia ipsa ‡ suos milites habuit. Hæc propter Ciceronē à me dicta sunt, qui iniquis nos sermonibus prior inuasit: quum alias neq; litigator sim, quemadmodū iste; neq; curiosus de alienis rebus, quo se iste studio vsq; quaq; iactat. Nunc quod vobis consilium dem, idq; neq; Antonii gratia neq; Cæsaris aut Bruti obtrectandi, sed (sicuti cōuenit) publici commodi studio motus, D exponā. Ego ita iudico, neminem eorum, qui in armis nunc sunt, hostem à vobis esse iudicandū, neque accurate de eorū actis inquirendū: (nam neque præsens tēpus id fert, & quum ciues nostri illi oēs ex æquo sint, siue quis eorum succumbet, is nobis peribit; siue superior euadet, aduersum nos vires acquiret) sed esse eos ciuiliter ac ‡ mansuete tractandos: mittendosque ad vnūquemque eorū, qui ab armis eum discedere, [b] ac sese militesque in nostra potestate esse iubeat: bellum autem nondum vlli eorum inferendum, sed re- E sponsa expectanda: tum demum eos, qui paruerint iussis nostris, laudandos; non obedientes autem, bello nobis persequendos esse. Id enim & iustum & conducibile vobis est, ne festinetis, aut temere quicquā agatis: sed paulisper expectantes, tempus mutandi propositi i-

a *sibi circumfusas habet? sine, qui ad prouinciam*

‡ *vobis*

‡ *multos milites*

‡ *ac amicè*

b *ac semetipsosque nobis permisisse iubeant*

ipsis, militibusque concedatis: deinde bellum, si eo opus sit futurum, consulibus mandetis. Te autem, ô Cicero, adhortor, ne mulierũ more exaspereris, neve Bambalionem imiteris: neu bellum excites, ac priuati in Antonium odii causa publice totam ciuitatem denuo in periculum adducas. Bene egeris, si cum eo in gratiam redeas, cum quo multa amice sæpius egisti: sin cum eo reconciliari nullo modo vis, at nobis tamen parce: neque concordiam eam, cuius nobis autor fuisti, conturba: sed reminiscere istius diei, orationisque, à te in templo Telluris habitæ: aliquidque concordiæ etiam huic, de qua nunc deliberamus, gratificare; ne istius quoque prioris tuæ orationis existimationi detrahas, tanquam non ex recta ratione, sed alio quodam ab affectu profectæ. id & ciuitati vtile, & tibi ‡ gloriosum est futurum. Neque existimare debes, & ferociam istam aut laudabilem esse, aut tutam: neque mortem à te contemni, gloriari debes, aut laudem inde aliquam sperare. Qui enim vitam suam proiiciunt, eos tanquam ‡ ex insania quadam rem aliquam magnam tentaturos, reliqui omnes suspectos, odioq; habent: quos autem plurimam salutis propriæ rationem habere vident, eos laudant & prædicant, tanquam [a] nihil morte dignum commissuros. Proinde tu etiam, si vere incolumitatem patriæ curas, ea dic, eaque age, quibus tuam ipsius quoque salutem tuearis; [b] non ea, quæ nobis vna tecum exitium afferant.

‡ maxime gloriosum

‡ ex errore quodam animi

a sponte sua nihil morte

b non ea profecto, quæ nobis

Hæc postquam Calenus dixit, Cicero (qui vt libertate dicendi in omnes intemperanti ac nimia vti consueuerat, ita eandem aliorum aduersum se minime ferre poterat) se non continuit, quin omissa consultatione de republica, ad conuitia Fufio facienda prorueret. quæ non minima causa fuit, cur ea dies frustra consumeretur. Postridie eorum, qui Cæsaris causam agebant, factio obtinuit. Itaque decretum est, [c] vt Cæsari statua poneretur: vt inter quæstorios esset senator: vt reliquos magistratus maturius, quam ‡ legibus præcipiebatur, petendi ius haberet: vt pecunias, quas militibus dederat, ex ærario (quia pro republica eos, priuato licet consilio, conduxisset) [d] reciperet. Præterea decretum, vt militibus, qui à Cæsare conducti fuerant, ac iis, qui ab Antonio discesserant, perfecto hoc bello vacatio militiæ daretur, statimque agri diuiderentur. Ad

c partim vt Cæsari ‡ legibus permissum esset, d reciperet: partim vero vt iis Cæsaris milites, quam qui Antonium deseruerant, nec alio posthac in bello contra se arma gererent, & iisdem vt agri statim diuiderentur.

στρατιώταις εἰς τὸ μετανοῆσαι δόντας, ἔπειθ' οὕτως, ἂν τοῦ πολέμου δεήσῃ, τοῖς ὑπάτοις αὐτὸν προστάξαι. καί σοι δὲ, ὦ Κικέρων, παραινῶ, μήτε γυναικείως θρασύνεσθαι, μήτε τὸν Βαμβαλίωνα μιμεῖσθαι, μηδὲ πολεμοποιεῖν, μήτε διὰ τὴν ἰδίαν πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἔχθραν δημοσίᾳ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐς κίνδυνον αὖθις καθιστάναι. καλῶς μὲν γὰρ ποιήσεις, ἂν καὶ ἐκείνῳ συναλλαγῇς, μεθ' οὗ πολλὰ δὴ πολλάκις φιλικὰ ἔπραξας· εἰ δ' οὖν ἀκαταλλάκτως αὐτῷ ἔχεις, ἀλλ' ἡμῶν γε φείσαι, μηδὲ εἰσηγητὴς ἡμῖν τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλίας γενόμενος, νῦν αὐτὴν καταλύσῃς· ἀλλ' ἀναμνησθεὶς τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καὶ τῶν λόγων οὓς ἐν τῷ τῆς Γῆς τεμένει ἐποιήσω, χάρισαί τι καὶ τῇ ὁμονοίᾳ ταύτῃ περὶ ἧς νῦν βουλευόμεθα· ἵνα μὴ καὶ ἐκεῖνα διαβάλλῃς, ὡς οὐκ ἀπ' ὀρθῆς διανοίας, ἀλλ' ὑπό τινος ἄλλου λεχθέντα. τοῦτο γὰρ καὶ τῇ πόλει συμφέρει, καὶ σοὶ πλείστην δόξαν οἴσει. μὴ γάρτοι νομίσῃς ὅτι τὸ θρασύνεσθαι, ἢ εὐκλεές ἐστιν, ἢ ἀσφαλές· μηδ' ἂν εἴπῃς, ὅτι τοῦ θανάτου καταφρονεῖς, καὶ ἐπαινεῖσθαι ἐπὶ τούτῳ πιστεύσῃς. τοὺς μὲν γὰρ τοιούτους ὡς καὶ ‡ καλόν τι ὑπ' ἀνοίας † τολμήσοντας, καὶ ὑποπτεύουσι πάντες, καὶ μισοῦσιν· οὓς δ' ἂν ἴδωσι περὶ πλείστου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν ποιουμένους, καὶ ἐπαινοῦσι καὶ ἐγκωμιάζουσιν, ὡς μηδὲν ἂν ἑκόντας ἄξιον θανάτου ‡ ποιήσοντας. καὶ σὺ οὖν, εἴπερ ὄντως σώζεσθαι τὴν πατρίδα θέλεις, τοιαῦτα καὶ λέγε καὶ πρᾶττε, ἐξ ὧν καὶ αὐτὸς σωθήσῃ, μὴ μὰ Δί' ἐξ ὧν καὶ ἡμᾶς συναπολέσεις.

‡ Xyl. καλόν τι

† τολμήσαντας,

‡ ποιήσαντας.

Τοιαῦτα τοῦ Καλήνου εἰπόντος, ὁ Κικέρων οὐκ ἤνεγκεν. αὐτὸς μὲν γὰρ καὶ ἀκράτῳ καὶ κατακόρῳ τῇ παρρησίᾳ ἀεὶ πρὸς πάντας ὁμοίως ἐχρῆτο, παρὰ δὲ δὴ τῶν ἄλλων οὐκ ἠξίου τὴν ὁμοίαν ἀντιλαμβάνειν. καὶ τότε οὖν, ἀφεὶς τὸ τὰ δημόσια διασκοπεῖν, ἐς λοιδορίας αὐτῷ κατέστη· ὥστε τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ διὰ τοῦτο οὐχ ἥκιστα μάτην κατατριβῆναι. τῇ δ' οὖν ὑστεραίᾳ ἐκράτησαν οἱ τὰ τοῦ Καίσαρος πράττοντες. καὶ τοῦτο μὲν, αὐτῷ ἐκείνῳ καὶ εἰκόνα καὶ τὸ βουλεύειν ἐν τοῖς τεταμιευκόσι, τό, τε τὰς ἄλλας ἀρχὰς θᾶσσον παρὰ τὸ νενομισμένον αἰτῆσαι, καὶ τὸ τὰ χρήματα, ἃ τοῖς στρατιώταις ἐδεδώκει, παρὰ τῆς πόλεως (ὅτι δὴ καθ' ἑαυτὸν ὑπὲρ αὐτῆς δὴ παρεσκευάσει σφᾶς) λαβεῖν· τοῦτο δὲ, καὶ † τοῖς στρατιώταις καὶ ἐκείνοις καὶ τοῖς τὸν Ἀντώνιον ἐγκαταλιποῦσι, τὸ μήτ' ἄλλον τινὰ πόλεμον ἀντιπολεμῆσαι, καὶ χώραν εὐθὺς δοθῆναι, ἐψηφίσαντο, πρὸς

† τοῖς στρατιώταις αὐτοῦ, τοῖς μὴ θ' τοῖς

πρός τε τὸν Ἀντώνιον πρεσβείαν ἔπεμψαν, κελεύσαντες οἱ τά τε στρατόπεδα καὶ τὴν Γαλατίαν ἀφεῖναι, καὶ ἐς τὴν Μακεδονίαν ἀπελθεῖν. καὶ τοῖς στρατευομένοις αὐτῷ προεῖπον, οἴκαδε ἐντὸς ῥητῆς ἡμέρας ἀναχωρῆσαι, ἢ εἰδέναι, ὅτι ἐν πολεμίων μοίρᾳ γενήσονται. καὶ προσέτι καὶ τοὺς βουλευτὰς τοὺς ἀρχὰς τῶν ἐθνῶν παρ' αὐτοῦ λαβόντας καταλύσαντες, ἑτέρους ἀντ' αὐτῶν ἀντιπεμφθῆναι ἔγνωσαν. τότε μὲν ταῦτ' ἐκυρώθη. ὕστερον δ' οὐ πολλῷ, πρὶν καὶ τὴν γνώμην αὐτοῦ μαθεῖν, ταραχήν τε εἶναι ἐψηφίσαντο, καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν βουλευτικὴν ἀπεδύσαντο. τόν τε πόλεμον τὸν πρὸς αὐτὸν τοῖς ὑπάτοις καὶ τῷ Καίσαρι, στρατηγοῦ τινα ἀρχὴν δόντες, προσέταξαν καὶ σφίσι καὶ τὸν Λέπιδον, Λούκιόν τε Μουνάτιον Πλάγκον ἐν μέρει τῆς ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις Γαλατίας ἄρχοντα βοηθῆσαι ἐκέλευσαν.

Οὕτω μὲν τῷ Ἀντωνίῳ, καὶ ἄλλως πολεμησείοντι αὐτοὶ τὴν πρόφασιν τῆς ἔχθρας παρέσχον. ἀσμένος γὰρ τῶν ἐψηφισμένων λαβόμενος, αὐτίκα τε τοῖς πρέσβεσιν ἐξωνείδισεν, ὡς οὔτ' ὀρθῶς οὔτ' ἴσως οἱ πρὸς τὸ μειράκιον (τὸν Καίσαρα λέγων) ἐχρήσαντο, καὶ ἀντιπέμψας ἑτέρους, ὅπως ἐς ἐκείνους τὴν αἰτίαν περιστήσῃ τοῦ πολέμου, προσετείνατό τινα, ἃ αὐτῷ μὲν εὐπρέπειαν ἔφερεν, ἀδύνατα δὲ ἦν καὶ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων τῶν συναιρομένων οἱ πραχθῆναι. ἔμελλε μὲν γὰρ οὐδὲν τῶν προσταχθέντων ποιήσειν, εὖ δ' ἐπιστάμενος ὅτι οὐδ' ἐκεῖνοί τι τῶν προσβληθέντων ὑπ' αὐτοῦ πράξουσιν, ὑπισχνεῖται δῆθεν πάντα τὰ δεδογμένα σφίσι ποιήσειν, ὅπως αὐτός τε αἰτίαν φύγῃ, ὡς ἂν πράξας αὐτά, ἔχῃ καὶ τὰ τῶν ἐναντίων, ἀρνησαμένων ἃ ἐπήγγελλεν, αἴτια τοῦ πολέμου φθάσῃ γενόμενα. τήν τε γὰρ Γαλατίαν ἐκλείψειν, καὶ τὰ στρατόπεδα ἀφήσειν ἔλεγεν, ἂν τούτοις τε τὰ αὐτά, ἅπερ τοῖς τοῦ Καίσαρος ἐψηφίσαντο, δῶσι, καὶ τὸν Κάσσιον τόν τε Βροῦτον ὑπάτους ἕλωνται. καὶ γὰρ τοῦτ' ᾔτησε, προσποιούμενος τοὺς ἄνδρας, ἵνα μηδεμίαν αὐτῷ ὀργὴν τῆς πρὸς τὸν Δέκιμον τὸν συνωμότην † αὐτῷ πραχθησομένων ἔχοιεν. Ἀντώνιος μὲν ταῦτα προΐσχετο, σαφῶς εἰδὼς μηδέτερον αὐτῶν ἐσόμενον. ὁ γὰρ Καῖσαρ οὐκ ἄν ποτε ὑπέμεινεν οὔτε τοὺς σφαγέας τοὺς τοῦ πατρὸς ὑπατεῦσαι, οὔτε τοὺς στρατιώτας τοὺς Ἀντωνίου τὰ αὐτὰ τοῖς αὐτοῦ λαβόντας, προσφιλεστέρους αὐτῷ μᾶλλον γενέσθαι. οὔκουν οὐδὲ ἐκυρώθη τι αὐτῶν, ἀλλὰ τότε μᾶλλον Ἀντωνίῳ τὸν πόλεμον πάλιν ἐπήγγειλαν, καὶ τοῖς συνοῦσιν οἱ προηγόρευσαν αὖθις ἐγκαταλιπεῖν αὐτόν, ἐπέταν τινὰ ἡμέραν τά-

† αὐτῷ. πραχθησομένων

A Ad Antonium autem missi legati sunt; qui eum iuberent, Gallia exercitibusque dimissis, in Macedoniam proficisci: militibus eius dicerent, vt ante certam diem domum discederent: ni fecissent, hostium loco futuros. Senatores etiam, quibus Antonius prouincias assignarat, [a] deposuerunt; reliquosque eorum loco amandandos statuerunt. Hæc tum decreta sunt. paulo post, priusquam de Antonii sententia fierent certiores, tumultum vrbi impendere censuerunt, vestem senatoriam exuerunt: B bellum contra Antonium consulibus & Cæsari, cui prætoriam potestatem tribuebant, iniunxerunt: iisque Lepidum & L. Munatium Plancum, qui parti alicui Galliæ transalpinæ præerat, auxilio esse iusserunt.

[a] loco mouerunt: & alios in eorum loca vicissim mittendos statuerunt.

Ea ratione Antonio, iam tum bellum expetenti, ab ipso senatu occasio hostiliter agendi præbita fuit. Is enim læto animo ea, quæ decreta essent, arripuit: statimque legatis exprobrauit, quod secum respectu adolescentis, (Cæsarem notabat) neque recte, neque æquo iure egissent. missisque ipse aliis vicissim legatis, C quo causam belli in senatum reiiceret, eas conditiones obtulit, quæ ipsi honestam aliquam speciem afferebant: fieri tamen nullo modo poterat, vt à Cæsare eiusque adiutoribus, iis staretur. Quum enim in animo haberet, nihil eorum, quæ ei senatus præcipiebat, facere, satis compertum habens, nec illos postulatorum ipsius vlli satisfacturos: pollicitus est, se omnia, quæ decreuissent, facturum; vt excusationem, quasi eorum autoritati paruisset, haberet: [b] vtque illi, D quum conditiones ab ipso latas respuerent, [c] causam bello præbuisse viderentur. Igitur pollicitus est, Gallia se discessurum, exercitumque dimissurum, si senatus suis militibus eadem, quæ Cæsarianis essent decreta, præmia conferret: ac si Cassius & Brutus consules (id enim eo petebat, vt viros sibi istos conciliaret, ne succenserent ipsi propter ea quę contra D. Brutum [d] coniuratum cum ipsis egerat) crearētur. Hæc duo Antonius petebat, quorum neutrum nouerat futurū. Neq;.n. Cæsar passurus erat, vt vel patris E sui parricidæ consules fierent, vel milites Antoniani eadē cū suis p̄mia accipiētes Antoniū adhuc magis diligerent. Igitur neutra cōditio approbata est, sed bellū potius iterū Antonio indictū, milites
q; [e] iussi eum deserere, aliaque dies con-

[b] Vel, aduersaru, quum

[c] priores causam bello

[d] coniuratū nes secum secimus.

[e] iussi riursus eum

stituta: saga autem omnes Romani, etiam ii, qui non proficiscebantur in bellum, sumpserunt: consulibusque custodia vrbis mandata, ac [a] senatusconsultum pro consuetudine additum, darent operam, ne quid respublica detrimenti caperet. Ac quoniam multa ad bellum gerendum pecunia opus habebant, vnusquisque vigesimam quintam suorum bonorum partem in commune cōtulit: senatores præterea quaternos obolos in singulas regulas earum ædium, quas in vrbe vel suas, vel cōductitias habebant, persoluerunt: ad hæc multa alia locupletissimus quisque ‡ suppeditauerunt: arma, & alia ad vsum belli necessaria, multæ vrbes, multi etiam priuati homines [b] vltro donauerunt. Tanta enim tum ærarium laborabat inopia, vt ne ludi quidem, qui eo tempore fieri debebant, peragerentur: paucis quibusdam [c] exceptis, qui ad soluendam religione vrbem celebrabantur. Hæc ii, qui studebant Cæsari, quique Antonium odio habebant, prompte agebant. [d] cæterum plerique bellis iuxta, pensionibusque iam defatigati, id bellum ægre ferebant: tantoque magis, quod incerta partium victoria, certum erat ei, qui vicisset, seruiendum esse. Itaque complures, qui Antonio cupiebant, partim ad eum [e] profecti sunt, quo in numero etiam tribuni plebis quidam, prætoresque fuere: partim Romæ manentes, omnia quæ poterant, vel clam, vel aperte ea defendentes, pro Antonio agebant. inter quos Fufius etiam Calenus vnus fuit. Hi vestem non statim mutauerunt, sed senatui persuaserunt, vt denuo ad Antonium legatos mitteret, atque inter eos Ciceronem: verbo quidem, vt eum ad pacificationem impelleret, re ipsa, vt eo liberarentur. sed Cicero re intellecta, ac veritus se Antonii armis permittere, legationem eam non obiit: quo factum est, vt ne reliqui etiam proficiscerentur. Interim prodigia non † vilia vrbi, ipsique consuli Vibio Pansæ euenerunt. In vltima enim concione, à qua in bellum profectus est, vir quidam [f] morbo comitiali laborans concidit, orante ad populum consule: eaque die eaque ipsa hora, qua is ad bellum profectus est, statua ærea in vestibulo domus eius collocata, sponte sua euersa est. ac in sacris, q̄ initio belli haberi cōsueuerant, exta ab aruspicibus propter multitudinē sanguinis diiudicari nequiuêre: interimq; puniceam ei quidā vestē affe-

a senatusconsulto

‡ contulerunt:

b gratuito instruxerunt.

c exceptis, quos dicis causa celebrarunt.

d Maior vero pars, vel ut qui expeditionibus pariter, & collationibus grauarentur, rem molestia ferebant:

e palam profecti sunt,

† lenia

f morbo, quē sacrū dicūt, laborans

A ξαντες. τάς τε χλαμύδας τὰς στρατιωτικὰς πάντες, καὶ οἱ μὴ ἐκστρατεύσαντες, ἠμπίσχοντο· καὶ τοῖς † ὑπάτοις τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως ἐπέτρεψαν, † ἐκεῖνο δὲ τὸ εἰθισμένον τῷ δόγματι προσεγγράψαντες, τὸ μηδὲν ἀπ' αὐτῆς ἀποτριβῆναι. ἐπειδή τε πολλῶν χρημάτων ἐς τὸν πόλεμον ἐδέοντο, πάντες μὲν τὸ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν τῆς ὑπαρχούσης σφίσιν οὐσίας ἐπέδωκαν· οἱ δὲ δὴ βουλευταὶ καὶ τέσσαρας ὀβολοὺς καθ' ἑκάστην κεραμίδα τῶν ἐν τῇ πόλει οἰκιῶν, ὅσας ἢ αὐτοὶ ἐκέκτηντο, ἢ ἄλλων οὔσας ᾤκουν. καὶ χωρὶς
B ἕτερα οὐκ ὀλίγα οἱ πάνυ πλούσιοι συνετέλεσαν· τά τε ὅπλα, καὶ τὰ ἄλλα, τὰ πρὸς τὴν στρατείαν ἀναγκαῖα, συχναὶ μὲν πόλεις, συχνοὶ δὲ καὶ ἰδιῶται προῖκα ἐξεποίησαν. τοσαύτη γὰρ ἀχρηματία τὸ δημόσιον τότε εἶχεν, ὥστε μηδὲ τὰς πανηγύρεις ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὀφειλούσας γίγνεσθαι, ἐπιτελεσθῆναι, ἔξω βραχέων τινῶν, ὁσίας ἕνεκα. ταῦτα δὲ ὅσοι μὲν τῷ Καίσαρι ἐχαρίζοντο, καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐμίσουν, προθύμως ἔπραττον· οἱ δὲ πλείους, ἅτε καὶ ταῖς στρατείαις ἅμα καὶ ταῖς εἰσφοραῖς βαρούμενοι, ἐδυσχέραινον· καὶ μάλισθ' ὅτι ἄδηλον
C μὲν ἦν ὁπότερος αὐτῶν κρατήσει, πρόδηλον δὲ ὅτι τῷ νικήσαντι δουλεύσουσι. συχνοὶ δ' οὖν καὶ τὰ Ἀντωνίου βουλόμενοι, οἱ μὲν, ἄντικρυς πρὸς αὐτὸν, ἄλλοι δὲ καὶ δήμαρχοι στρατηγοί τε τινὲς, ἀπῆλθον· οἱ δὲ, καὶ κατὰ χώραν μείναντες, (ὧν ὁ Καλῆνος ἦν) ἔπραττον ὑπὲρ αὐτοῦ πάνθ' ὅσα ἐδύναντο· τὰ μὲν ἐπικρυπτόμενοι, τὰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ διαδικαιοῦντες. οὔκουν οὐδὲ τὴν ἐσθῆτα εὐθὺς ἠλλάξαντο, ἀλλὰ καὶ ἔπεισαν αὖθις τὴν γερουσίαν πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἄλλους τε τινὰς, καὶ τὸν Κικέρωνα πέμ-
D ψαι· πρόφασιν μὲν, ὡς καὶ πείσοντα αὐτὸν ὁμολογῆσαι, ἔργῳ δὲ, ἵν' ὑπεξαιρεθῇ σφίσι. συννοήσας οὖν τοῦτ' ἐκεῖνος ἐφοβήθη μὲν, καὶ οὐκ ἐτόλμησεν ἑαυτὸν ἐς τὰ τοῦ Ἀντωνίου ὅπλα ἐκδοῦναι. κἀκ τούτου οὐδ' ἄλλος τις τῶν πρεσβευτῶν ἀπῆρεν. ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτ' ἐπράττετο, τέρατα αὖθις οὐ σμικρὰ καὶ τῇ πόλει, καὶ αὐτῷ τῷ ὑπάτῳ τῷ † Οὐιβίῳ ἐγένετο. ἐν γὰρ τῇ ἐσχάτῃ ἐκκλησίᾳ, μεθ' ἣν ἐς τὸν πόλεμον ἐξώρμησεν, ἄνθρωπός τις τὴν νόσον που τὴν ἱερὰν καλουμένην ἔ-
E χων, δημηγοροῦντός τι αὐτοῦ κατέπεσε· καὶ ἀνδριὰς αὐτοῦ χαλκοῦς ἐν τῷ τῆς οἰκίας προθύρῳ ἑστὼς, ἀνετράπη αὐτόματος τῇ ἡμέρᾳ, τῇ τε ὥρᾳ, ᾗ ἐξεστράτευσε. τά τε ἱερὰ τὰ προπολέμια οἱ μάντεις οὐκ ἠδυνήθησαν ὑπὸ τοῦ πλήθους τοῦ αἵματος διαγνῶναι. καί τις ἐν τούτῳ φοίνικα αὐτῷ προσφέρων,

† ἀκὼν δ'

† οὐιβ

φέρων, ἔν τε τῷ αἵματι τῷ προεκκεχυμένῳ ὤλισθε, καὶ πεσὼν τὸν φοίνικα ἐμίανεν. ἐκείνῳ μὲν δὴ ταῦτα ἐγένετο. ἀλλ' εἰ μὲν ἰδιώτῃ ὄντι οἱ συνεβεβήκει, ἐς μόνον ἂν αὐτὸν ἔτεινεν· ἐπεὶ δ' ὑπάτευε, καὶ ἐς πάντας ὁμοίως ἤνεγκεν. ὥσπερ τό, τε τῆς μητρὸς τῶν θεῶν ἄγαλμα τὸ ἐν τῷ Παλατίῳ ὄν, πρὸς γάρ τοι τὰς τοῦ ἡλίου ἀνατολὰς πρότερον βλέπον, πρὸς δυσμὰς ἀπὸ ταὐτομάτου μετεστράφη· καὶ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς τὸ πρὸς τῇ Μουτίνῃ, παρ' ᾗ καὶ τὰ μάλιστα ἐμαχέσαντο, τιμώμενον, αἷμά τε πολὺ, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ γάλα ἀνῆκε. καὶ προσέτι καὶ τὸ τοὺς ὑπάτους τὴν ἔξοδον πρὸ τῶν Λατινῶν αἰσχρὰν ποιήσασθαι. οὐ γάρ ἐστιν, ὁπότε τούτου γενομένου, καλῶς ἀπήλλαξαν. ἀμέλει καὶ τότε οἱ ὕπατοι ἀμφότεροι, καὶ ἐκ τοῦ ὁμίλου πάμπολυ πλῆθος, τὸ μὲν ἐν τῷ παρόντι, τὸ δὲ καὶ μετὰ ταῦτα, τῶν ἱππέων καὶ τῶν βουλευτῶν πολλοί, καὶ οἱ μάλιστα ἀνὰ τοὺς πρώτους ὄντες, ἀπώλοντο· τοῦτο μὲν γὰρ αἱ μάχαι, τοῦτο δὲ καὶ αἱ οἴκοι σφαγαὶ τὸν Συλλάνειον τρόπον αὖθις γενόμεναι, πᾶν ὅ,τι περ ἐξαίρετον ἄνθος αὐτῶν, ἔξω τῶν δρώντων σφᾶς, ἔφθειραν. αἴτιοι δὲ τῶν κακῶν τούτων αὐτοὶ ἑαυτοῖς οἱ βουλευταὶ ἐγένοντο. δέον γὰρ αὐτοὺς ἕνα τινὰ τὸν τὰ ἀμείνω φρονοῦντα προστήσασθαι, καὶ ἐκείνῳ διὰ παντὸς συναίρεσθαι, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησαν, ὑπολαβόντες δὲ δή τινας, καὶ ἐπὶ τοὺς ἑτέρους ἐπαυξήσαντες, ἔπειτα καὶ ἐκείνους ἀντικαθελεῖν ἐπεχείρησαν. κἀκ τούτου φίλον μὲν οὐδένα, ἐχθροὺς δὲ πάντας ἔσχον. οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν τρόπον πρός τε τοὺς λυπήσαντάς τινες, καὶ πρὸς τοὺς εὐεργετήσαντας διατίθενται, ἀλλὰ τῆς μὲν ὀργῆς καὶ ἄκοντες μνημονεύουσι, τῆς δὲ δὴ χάριτος καὶ ἑκόντες ἐπιλανθάνονται· τὸ μέν τι ἀπαξιοῦντες εὖ πεπονθέναι δοκεῖν ὑπό τινων, ὡς καὶ ἀσθενέστεροι σφῶν δόξαντες εἶναι· τὸ δέ, ἀγανακτοῦντες, εἴπερ ἀντικεκακῶσθαι νομισθήσονται πρός τινος, ὡς καὶ ἀνανδρείας ὀφλήσοντες. καὶ ἐκεῖνοι οὔθ' ἕνα μὲν μηδένα προσδεξάμενοι, ἄλλῳ δὲ καὶ ἄλλῳ ἐν μέρει προστιθέμενοι, καὶ τὰ μὲν ὑπὲρ αὐτῶν, τὰ δὲ καὶ κατ' αὐτῶν ψηφισάμενοι καὶ πράξαντες, πολλὰ μὲν δι' αὐτούς, πολλὰ δὲ καὶ ὑπ' αὐτῶν ἔπαθον. ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσις τοῦ πολέμου μία πᾶσι σφίσιν ἦν, τόν τε δῆμον καταλυθῆναι, καὶ δυναστείαν τινὰ γενέσθαι· μαχόμενοι δέ, οἱ μέν, ὅτῳ δουλεύσουσιν, οἱ δέ, ὅστις αὐτῶν δεσπόσει, τὰ μὲν πράγματα αὐτῶν ὁμοίως ἔφθειρον, πρὸς δὲ δὴ τὴν τύχην διάφορον ἑκάτεροι δόξαν ἐκτήσαντο. οἱ μὲν γὰρ εὖ πράξαντες, καὶ εὔβουλοι καὶ φιλοπόλιδες ἐνομίσθησαν· οἱ δὲ δὴ πταίσαν-

A afferens in effuso cruore lapsus, casu suo vestem contaminauit. Hæc ei ostenta acciderunt, quæ si priuato oblata fuissent, ad solum ipsum pertinuissent: quia vero consulatum eo tempore gerebat, ad omnes ex æquo pertinebant. Iam matris etiam deum simulacrum in palatio, quum ante solis ad ortum spectasset, tunc sponte sua in occasum conuersum fuit: & Dianæ simulacrum, quod Mutinæ (apud quam vrbem præcipue bellatum est) colebatur multum B sanguinis, ac deinde lactis effudit. Consules quoque ante ferias Latinas vrbe profecti sunt. quod quotiescunque factum fuit, pernicie ipsorum stetit: sicut tum quoque ambo consules, ac magna multitudo [a] de plebe, ac post paulo multi equestris senatoriæque dignitatis viri, potissimumque præstantissimi, interierunt: ac partim prælius, partim [b] cædibus Syllano exemplo iterum editis, omnis flos populi Romani, qui ad ea tempora superstites manserat, iis, qui eas peregerunt cædes, exceptis, absumptus est. C Eius calamitatis sibi ipsis autores ipsi senatores fuerunt, qui quum vnum aliquem, qui optime de republica sentiret, præficere rebus, eumque per omnia adiuuare [c] deberent: contra, certos homines quosdam ad opprimendos alios instruxerunt, ac deinde hos quoque † euertere aggressi sunt: quo factum est, vt amicum neminem, inimicos omnes haberent. Diuerso enim modo à plerisque mortalium iniuriæ atque beneficia accipiuntur. D nam iræ quidem vel inuiti memoriam retinent, memoriam autem beneficiorum vltro proiiciunt: hoc, quod ii videri nolunt, qui tanquam imbecilliores ab aliis sint adiuti: illud, quia nolunt suspicionem timiditatis de se præbere, si quidem iniurias sibi illatas non vlciscantur. Quæ causa senatui Romano fuit, vt quum neminem vnum fouerent, sed modo hunc, [d] modo alterum [certis in negotiis] adiuuarent, ac modo pro eis, mox aduersus eos statuta facerent: multa mala propter eos toleranda haberent, multa quoque ab iis ipsis paterentur. E Erat enim istis omnibus vnus hic belli scopus, vt populi potestate deleta, [e] regnum stabilirent. Ita dum vtraque pars armis de domino, cui seruiat, disceptaret; vtriq; suam incolumitatem perdebāt, & pro fortuna belli diuersam existimationem adipiscebantur. Quibus enim prosperæ erant res, ii bene consuluisse, ac ciuitatis amatores esse dicebantur: quibus aduersa euenie-

a de plebe vel illo statim tempore, vel secundū hoc, & multi equestres [b] cædibus denuo Syllano

c deberent: hoc omisso, quosdam ob mores sibi reddiderūt, & auctos viribus in alios armarunt, ac demum † vicissim euertere

d modo alterū vicissim adiuuarēt,

e regnum cōstitueretur. Dum vero pugnaretur ab his, cui nā ferendum esset ab illis, quis eorum dominus esset futurus: ambo res suas æque perdiderunt, & pro fortuna, diuersam viri quæ mortalium opinionē de se retulere. Nam qui fortuna sunt vsi prospera, tū recti homines consilii, tum reipublicæ amantes habiti fuere: quibus aduersa euenisset, ii non hostes modo patriæ, sed pestes etiam fuere nominati. ad eas

bant, ii patriæ hostes & scelerati nominabantur. Ad eum statum res tum Romanæ deuenerant.

Sed iam singula vti acta fuerint, explicabo. id enim ad instituendam vitam apprime conducere iudico, vt actiones cum consiliis conferantur: & cum quales eæ sint, ex his deprehendatur, tum consilia ipsa † ex euentu, cuiusmodi fuerint, existimetur. Antonius Mutinæ D. Brutum obsidebat, quod is vnus ex percussoribus Cæsaris esset. hoc enim prætexebat. ‡ vera autem causa erat, quod Gallia Brutus ei cedere nolebat. sed quia [a] eam causam parum honestam esse intelligebat, videbatque in oculis populi esse Cæsarem, quod vlturum cædem patris sui sperabat; eum belli, quem dixi, prætextum obtendebat: quum obtinendæ Galliæ causa id se egisse satis ipse ostenderit, quum peteret, vti Cassius & M. Brutus consules designarentur: sui commodi causa res inter se duas diuersissimas simulans. Cæsar ante etiam, quam ei id bellum senatus mandato iniunctum esset, in armis fuerat; neque tamen vllam rem memoratu dignam gesserat. Vbi quæ decreta essent [b] comperit, gauisus est: idque eo magis, quod quum habitum ac potestatem prætoriam acciperet, sacrificanti omnium hostiarum (erant autem duodecim) iocinora gemina inueniebantur. Id vero ægre ferebat, quod & legati & mandata ad Antonium mittebantur, ac non potius recta ei bellum, nulla per internuncios tentata pacificatione, indicebatur: idque adhuc magis, quod animaduerterat consules seorsum ad Antonium de concordia scripsisse, literasque eius ad senatores quosdam scriptas, interceptasque, à consulibus clam se illis redditas esse: quodque hiemis prætextu bellum neque serio, neque statim à consulibus gerebatur. Quæ proferendi quum nullam rationem haberet, quia neque alienos eorum à se animos reddere volebat, nec persuadere eos, aut vi adigere ad rem gerendam poterat: ipse quoque ForoCornelii in otio hiematus est, donec [c] Decimo metuens, [ad subueniendum ei proficisceretur]. Is [Brutus] quum prius Antonium vi repulisset, post in suspicionem venit, nonnullos in vrbem submissos esse ad corrumpendos milites. eos vt deprehenderet, conuocauit omnes, qui intra muros aderant: paucisq; verbis factis, locum commonstrauit: ad eius alteram partem milites, ad alteram

† ex actionū eis respondentium testimonio, existimetur.

‡ accuratius autem prodita causa erat,

a eā alioqui veram belli causam

b comperit, & honores oblatos accepit, & gauisus est:

c Decimo metuit. Is quū prius Antonium

A τες, καὶ πολέμιοι τῆς πατρίδος, καὶ ἀλιτήριοι ὠνομάσθησαν. ἐς τοῦτο μὲν δὴ τότε τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα προήχθη.

Λέξω δὲ καὶ καθ' ἕκαστον τῶν γενομένων. καὶ γὰρ καὶ παίδευσις ἐν τούτῳ τὰ μάλιστα εἶναί μοι δοκεῖ, ὅταν τις τὰ ἔργα τοῖς λογισμοῖς ἐπεξελέγχων, τήν τε ἐκείνων φύσιν ἐκ τούτων ἐλέγχῃ, καὶ τούτους ἐκ τῆς ἐκείνων ὁμολογίας τεκμηριοῖ. ἐπολιόρκει μὲν ὁ Ἀντώνιος τὸν Δέκιμον ἐν τῇ Μουτίνῃ ὄντα, ὡς μὲν τἀκριβὲς εἰπεῖν, ὅτι οὐ παρίει αὐτῷ τὴν Γαλατίαν· ὡς δ' αὐτὸς ἐπλάττετο, ὅτι τῶν τοῦ Καίσαρος σφαγέων ἐγεγόνει. ἐπεὶ B γὰρ οὔ τι κόσμον ἡ ἀληθὴς τοῦ πολέμου αἰτία ἔφερε, καὶ ἅμα καὶ τὰ τοῦ δήμου πρὸς τὸν Καίσαρα ἐπὶ τῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τιμωρίᾳ ἀποβλέποντα ἑώρα, τοῦτο πρόσχημα τοῦ πολέμου † προεβάλλετο. ὅτι γὰρ ἐσκήπτετο αὐτό, ἵνα τὴν Γαλατίαν κατάσχῃ, καὶ αὐτὸς ἐδήλωσε, τόν τε Κάσσιον καὶ τὸν Βροῦτον τὸν Μάρκον ὑπάτους ἀποδειχθῆναι αἰτήσας. πρὸς γάρ τι τὰ ἑαυτοῦ συμ- C φέροντα, ἑκάτερον ἐκ τοῦ ἐναντιωτάτου προσεποιεῖτο. Καῖσαρ δὲ ἐστρατεύετο μὲν ἐπ' αὐτόν, πρὶν καὶ ψηφισθῆναί οἱ τὸν πόλεμον, οὐ μὴν καὶ ἐπεποιήκει λόγου ἄξιον οὐδέν. μαθὼν δὲ δὴ τὰ δεδογμένα, τὰς μὲν τιμὰς ἀπεδέχετο, καὶ ἔχαιρεν, ἄλλως τε καὶ ὅτι θύοντι αὐτῷ, ὅτε τὸν κόσμον καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ στρατηγοῦ ἔλαβε, διπλᾶ τὰ ἥπατα ἐν πᾶσι τοῖς ἱερείοις δώδεκα οὖσιν εὑρέθη. τῷ δὲ καὶ πρὸς τὸν Ἀντώνιον καὶ πρέσβεις καὶ λόγους πεμ- D φθῆναι, ἀλλὰ μὴ οὐχ ἀκήρυκτον εὐθὺς αὐτῷ τὸν πόλεμον ἐπαγγελθῆναι, ἤχθετο· καὶ μάλισθ', ὅτι καὶ τοὺς ὑπάτους ἐκείνῳ τε ἰδίᾳ τι περὶ τῆς ὁμονοίας ἐπεσταλκότας, καὶ γράμματα παρ' αὐτοῦ πρός τινας τῶν βουλευτῶν πεμφθέντα καὶ ἁλόντα, τούτοις τε ἀποδόντας, καὶ ἑαυτὸν ἀποκρυψαμένους, τόν τε πόλεμον μήτε σπουδῇ, μήτε παραχρῆμα τῇ τοῦ χειμῶνος προφάσει ποιουμένους ᾔσθετο. οὐ μέντοι ἔχων ὅπως ἐκφήνειεν αὐτά (οὔτε γὰρ ἀλλοτριῶσαι σφᾶς ἤθελεν, οὔτ' αὖ πεῖσαί τι ἢ καὶ βι- E άσασθαι ἐδύνατο) ἡσυχίαν καὶ αὐτὸς ἐν τῇ Κορνηλίου ἀγορᾷ χειμάζων ἦγε, μέχρις οὗ τῷ Δεκίμῳ ‡ ἐφοβήθη. ἐκεῖνος γὰρ ἰσχυρῶς † πρότερον μὲν τὸν Ἀντώνιον ἠμύνετο, καὶ ποτὲ ὑποτοπήσας τινὰς ἐς τὴν πόλιν ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ διαφθορᾷ τῶν στρατιωτῶν ἐσπεπέμφθαι, συνεκάλεσε μὲν τοὺς παρόντας, καὶ βραχέα ἄττα ὑπειπών, ἐκήρυξεν (δείξας τι χωρίον) τοὺς μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις ἐπὶ τάδε, τοὺς δὲ ἰδιώ-

† [illegible]

† Xyl. [illegible]

τε ἰδίᾳ ταῖς ἐπὶ θάτερα αὐτοὺς ἀπελθεῖν. καὶ οὕτως ἀπορήσαντας τοὺς τοῦ Ἀντωνίου ὅπη τράπωνται, καὶ μονωθέντας, κατεφώρασε καὶ συνέλαβεν. ἔπειτα παντελῶς ἀπετειχίσθη. δείσας οὖν ὁ Καῖσαρ μὴ καὶ βίᾳ ἁλῷ, ἢ καὶ ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτηδείων ὁμολογήσῃ, ἠνάγκασε τὸν Ἵρτιον συνεπιστρατεῦσαι. ὁ γὰρ † Οὐίουιος ἐν τῇ Ῥώμῃ ἔτι τούς τε καταλόγους ἐποιεῖτο, καὶ τοὺς νόμους † τῷ Ἀντωνίῳ κατέλυεν. ὁρμήσαντες οὖν, Βονωνίαν μὲν, ἐκλειφθεῖσαν ὑπὸ τῶν φρουρῶν, ἀμαχεὶ παρέλαβον, καὶ τοὺς ἱππέας τοὺς μετὰ τοῦτο ἀπαντήσαντας σφίσιν ἐτρέψαντο· ὑπὸ δὲ τοῦ πρὸς τῇ Μουτίνῃ ποταμοῦ, τῆς τε ἐπ᾽ αὐτῷ φυλακῆς, οὐχ οἷοί τε ἐγένοντο περαιτέρω χωρῆσαι. βουλόμενοι οὖν καὶ ὣς τήν τε παρουσίαν σφῶν τῷ Δεκίμῳ, μὴ καὶ φθάσῃ τι συμβὰς, δηλῶσαι, τὸ μὲν πρῶτον ἀπὸ τῶν ὑψηλοτάτων δένδρων ἐφρυκτώρουν· ἐπεὶ δ᾽ οὐ συνίει, ἐς ἐλασμὸν μολίβδου λεπτὸν ἐγγράψαντές τινα, ἀπείλιξαν αὐτὸν, ὥσπερ τι χαρτίον, καὶ κολυμβητῇ νυκτὸς ὑφύδρῳ διενεγκεῖν ἔδωκαν. καὶ οὕτως ὁ Δέκιμος τήν τε παρουσίαν ἅμα αὐτῶν καὶ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς ἐπικουρίας μαθὼν, ἀντεπέστειλε σφίσι τὸν αὐτὸν τρόπον· κἀκ τούτου συνεχῶς ἤδη πάντα ἀλλήλοις διεδήλουν. ὁ οὖν Ἀντώνιος, ἰδὼν ὅτι ὁ Δέκιμος οὐκ ἐνδώσει, ἐν ἐκείνῳ μὲν Λούκιον τὸν ἀδελφὸν παρακατέλιπεν, αὐτὸς δὲ ἐπί τε τὸν Καίσαρα καὶ ἐπὶ τὸν Ἵρτιον ἐχώρησε. καὶ αὐτῶν ἀντιστρατοπεδευομένων, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἱππομαχίαι τινὲς βραχεῖαι καὶ ἰσοπαλεῖς ἐγίγνοντο, μέχρις οὗ οἱ Κελτοὶ ἱππῆς, οὓς μετὰ τῶν ἐλεφάντων ὁ Καῖσαρ προσπεποίητο, πρός τε τὸν Ἀντώνιον ἀπέκλιναν, κἀκ τοῦ στρατοπέδου μετὰ τῶν ἄλλων ἐξελθόντες, προεξώρμησαν μὲν ὡς καὶ καθ᾽ ἑαυτοὺς τοῖς ἀντιπροσπελάσουσι προσμίξοντες, ὑπέστρεψαν δὲ δι᾽ ὀλίγου, καὶ παρὰ δόξαν μὴ προσδεχομένοις τοῖς ἐφεπομένοις σφίσι προσπεσόντες, συχνοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. καὶ μετὰ ταῦτα προνομεύοντές τινες ἀπ᾽ ἀμφοτέρων ἐς χεῖρας ἦλθον. κἀκ τούτου καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιβοηθησάντων ἑκατέροις, μάχη τε ὀξεῖα ἐγένετο, καὶ ἐκράτησεν ὁ Ἀντώνιος. τούτοις τε οὖν ἐπαιρόμενος, καὶ τὸν † Οὐίβιον πλησιάζοντα αἰσθόμενος, προσέβαλε πρὸς τὸ ἔρυμα τῶν ἀντικαθεστηκότων, εἴ πως προεξελὼν αὐτὸ, ῥᾷον τῷ λοιπῷ πολεμήσειε. καὶ ἐπειδὴ τά τε ἄλλα πρός τε τὰς συμφορὰς καὶ πρὸς τὴν ἐλπίδα τὴν παρὰ τοῦ † Οὐϊουίου διὰ φυλακῆς ἐποιοῦντο, καὶ οὐκ ἀντεπεξῄεσαν, κατέλιπε καὶ ἐκεῖ μέρος τι τοῦ

† Οὐίβιος — † τῷ Ἀντωνίου — † Οὐίβιον — † Οὐιβίου

A ram oppidanos [a] secedere iussit; eaque ratione eos, qui ab Antonio venerant, dubios vtram in partem se reciperent, solosque in medio relictos deprehendit, ac in vinculis habuit. secundum hoc factum vndiquaque munitionibus circundatus ab Antonio fuit. Itaque metuens Cæsar, ne aut vi expugnaretur, aut [b] penuria ad deditionẽ cõpelleretur: Hirtiũ, vt secum expeditionem ad liberandum eum faceret, compulit. nam Vibius adhuc Romæ delectus habebat, & leges Antonii antiquabat. itaque profecti B coniunctis copiis Cæsar & Hirtius, Bononiam à præsidio destitutam, citra certamen receperunt, equitesque obuiam factos in fugam dederunt: sed à fluuio, qui Mutinam præterfluit, custodiamque ad eum positam, progredi vlterius prohibiti sunt. vt tamen de præsentia sua Decimum certiorem redderent, ne is pactionem aliquam faceret, primum a celsissimis arboribus ignes ediderunt, postquam id Brutus non intellexit, in tenuem ex plumbo ductam laminam quędam verba inscripserunt: eam chartæ in- C star conuolutam vrinatori cuidam noctu ad Decimum perferendam tradiderunt. Ita Brutus præsentia eorum, auxiliique promissione cognita, ad eundẽ modum rescripsit: ac deinde cõtinẽter mutuis literis, quæ ex vsu essent, significabant. Antonius quũ deditionem à Bruto iã nõ amplius speraret, relicto in obsidione vrbis curanda L. Antonio fratre suo, in Cęsarem & Hirtiũ profectus est. Quum castra castris essent opposita, per aliquot dies equestria prælia leuia & dubia victoria D cõmissa sunt; † deinde Germani equites, quos cũ elephantis Cæsar adeptus fuerat, iterum ad Antonium defecerunt: egressique castris cum reliquis Cæsarianis, & progressi ante reliquos, tanquam soli cum hostib. † occurrentibus conflicturi, mox conuersi in Cæsarianos, qui nihil sinistri suspicantes, eos subsequebantur, magnam stragem ediderunt. post hæc quum vtriusque partis pabulatores congressi essent, ac auxilia suis vtrinque venirent, acri coorto prælio Antonius superior discessit. Quib. rebus elatus, quum E appropinquare Pansam sentiret, hostium castra oppugnare aggressus est, sperans se iis captis facilius dein bellum posse ducere. Quum Cæsar Hirtiusque partim memoria acceptæ cladis, partim spe auxilii à Pansa, castris suos continerent, eaque custodirent: Antonius, relicta ibi parte suarum copia-

a secedere per praeconem iussit;

b annonae penuria

† donec equites Celtae, quos cum

† occursurio

rum, qui castra oppugnarent, vt & ipse adesse omnino crederetur, & nemo eum à tergo adoriri posset, clam de nocte in Pansam Bononia tum procedentem profectus est: eumque insidiis exceptum vulnerauit, milites eius occidit, reliquos intra vallum inclusit: cepissetque, si obsidionem vel minimo temporis spatio ducendam putasset: nunc, postquam prima oppugnatio frustra fuit, veritus ne tẽpus traheret, atque interim à Cæsare & reliquis aliquid detrimenti acciperet, aduersum eos contendit. Quam rem quum Cæsar Hirtiusque intellexissent, Hirtius ex itinere vtroque pugnaque defatigato Antonio occurrit, Cæsare ad castra defendenda relicto. eumque insigni victoria superauit. Antonio victo, non Hirtius tantum, sed Pansa quoque, qui aduersum prælium fecerat, & Cæsar, qui pugnæ non interfuerat, à militibus senatuque imperatores nominati sunt: decretumque vt ii, qui eo in prælio ex consulum parte cecidissent, publice sepelirentur: liberisque & parentibus eorum ea præmia darentur, quæ ipsi, si vixissent, accepturi fuerant. Eodem fere tempore T. Munatium Plancum Põtius Aquila, legatus D. Bruti, atque ipse quoque vnus ex occisoribus Cæsaris, prælijs aliquot vicit. Brutus senatoris cuiusdam qui ad Antonium transfugerat, non modo non ira prosecutus est facinus, sed omnem etiam ei supellectilem, quam Mutinæ reliquerat, remisit. quo facto animi militum Antonianorum à duce suo abalienati sunt: quidamque e populo, qui cum Antonio prius senserant, ab eo dissentire cœperunt. His successibus accessit animus Cæsari Hirtioque, ita vt ad castra Antonii progressi eum ad pugnam prouocarent. Antonius aliquandiu metu perculsus quieuit, sed copiis à Lepido sibi auxilio missis auctus, animum recollegit. [a] Nam is quidem Lepidus Antonium necessarium suum amabat, a senatu autem contra eum euocatus erat, ita que vt receptum ad vtranque partem sibi pararet, M. Silano tribuno militum exercitum suum ducendum dederat, ita vt expresse ei non mandaret. vtri parti eum adiungeret, neque manifestum fecerat, vtri auxilium id mitteret: sed Silanus sententiam Lepidi satis exploratam habens, ad Antonium sua sponte sese adiunxerat. His suppetiis confisus Antonius, quum subito eruptionem fecisset, magna vtrinque edita cæde, suis fusis aufugit.

[a] Clar⁹ quidem Lepidus ipse non expresserat, vtri parti militem mitteret. Antonium sane necessarium suum, diligebat: & in hunc tamen a senatu aruersus fuerat. Tum has igitur ob causas, tum vt receptum ad vtrosque sibi pararet, nihil expresse M. Silano tribuno militum in mandatis dederat. Sed Silanus, qui mentem eius accurate norat, ad Antonium suomet se iussu contulit. His suppetiis

στρατοῦ, καὶ προσμιγνύναι τι σφίσι κελεύσας, ὅπως καὶ αὐτὸς ὅτι μάλιστα παρεῖναι δοκοίη, καὶ φυλάττειν ἅμα μή τινες κατὰ νώτου οἱ προσπέσωσι· διατάξας τε ταῦτα, ἀπῆρε νυκτὸς λαθὼν ἐπὶ τὸν † Οὐίβιον ἀπὸ Βονωνίας προσιόντα· καὶ αὐτόν τε ἐνεδρεύσας κατέτρωσε καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπέκτεινε, τινὰς δὲ καὶ ἐς τὰ περιφράγματα κατέκλεισε. καὶ αὖ ἐξεῖλεν αὐτούς, εἰ καὶ ἐφ᾽ ὁσονοῦν προσεταλαιπώρησε σφίσι· νῦν δὲ ἐπειδὴ τῇ πρώτῃ προσβολῇ οὐδὲν ἐπέρανεν, ἐφοβήθη μὴ καὶ χρονίσῃ, κἀν τούτῳ πρός τε τοῦ Καίσαρος καὶ πρὸς τῶν ἄλλων πλεονεκτηθῇ· καὶ ἐπ᾽ ἐκείνους αὖθις ἐτράπετο. καὶ αὐτῷ ὁ Ἵρτιος ἔκ τε τῆς πορείας ἑκατέρας καὶ ἐκ τῆς μάχης πεπονηκότι οἱ ἀπαντήσας, πολὺ ἐκράτησεν. ὡς γὰρ ἔγνωσαν τὸ γιγνόμενον, Καῖσαρ μὲν ἐπὶ τῇ τοῦ στρατοπέδου φυλακῇ κατέμεινεν, ἐκεῖνος δὲ ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον ὥρμησεν. νικηθέντος δὲ αὐτοῦ, αὐτοκράτορες, οὐ μόνον ὁ Ἵρτιος, ἀλλὰ καὶ ὁ † Οὐίβιος, καίτοι κακῶς ἀπαλλάξας, ὅ, τε Καῖσαρ, καίτοι μηδὲ μαχεσάμενος, καὶ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καὶ ὑπὸ τῆς βουλῆς ὠνομάσθησαν. τοῖς τε συναγωνισαμένοις σφίσι καὶ τελευτήσασι, ταφή τε δημοσία, καὶ τὸ τοῖς παισὶ τοῖς τε πατράσιν αὐτῶν πάντα τὰ γέρα, ὅσα ἂν αὐτοὶ ἐκεῖνοι ζῶντες ἔλαβον, ἀποδοθῆναι ἐψηφίσθη. ὡς δ᾽ οὖν ταῦτ᾽ ἐγίγνετο, καὶ Πόντιος Ἀκύλας, ἔκ τε τῶν σφαγέων ὤν, καὶ τῷ Δεκίμῳ ὑποστρατηγῶν, Τίτον Μουνάτιον Πλάγκον ἀντιπολεμοῦντα αὐτῷ μάχαις ἐνίκησεν· ὅ, τε Δέκιμος, βουλευτοῦ τινὸς αὐτομολήσαντος πρὸς τὸν Ἀντώνιον, οὐχ ὅσον οὐκ ὀργὴν αὐτῷ ἔσχεν, ἀλλὰ καὶ τὰ σκεύη τά τε ἄλλα, ὅσα ἐν τῇ Μουτίνῃ ὑπελέλειπτο, πάντα ἀπέπεμψε, κἀκ τούτου οἵ τε στρατιῶται οἱ Ἀντωνίου ἠλλοτριοῦντο, καὶ τοῦ δήμου τινὲς τῶν ὁμοφρονούντων οἱ πρότερον, ἐστασίαζον· ὅ μὲν Καῖσαρ ὅ, τε Ἵρτιος ἐπήρθησάν τε ἐπὶ τούτοις, καὶ πρὸς τὸ ἔρυμα τοῦ Ἀντωνίου προσιόντες προεκαλοῦντο αὐτὸν ἐς χεῖρας. ἐκεῖνος δὲ τέως μὲν, κατεπέπληκτο καὶ ἡσύχαζεν· ἔπειτα ἐπειδὴ δύναμίς γε αὐτῷ παρὰ τοῦ Λεπίδου πεμφθεῖσα ἦλθεν, ἀνεθάρσησεν. αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ Λέπιδος οὐκ ἀπεσάφησεν, ὁποτέροις τὸ στράτευμα πέμψειε. τόν τε γὰρ Ἀντώνιον συγγενῆ ὄντα ἠγάπα, καὶ ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐπ᾽ αὐτὸν ἐκέκλητο· καὶ διὰ τε ταῦτα, καὶ ἅμα ἀναχώρησιν ἑαυτῷ πρὸς ἀμφοτέρους σφᾶς παρασκευάζων, οὐδὲν σαφὲς Μάρκῳ Σιλανῷ τῷ στρατιάρχῳ ἐνετείλατο. ἐκεῖνος δὲ, ἀκριβῶς που τὴν γνώμην αὐτοῦ εἰδὼς, πρὸς τὸν Ἀντώνιον αὐτοκέλευστος ἀφίκετο. τούτου οὖν ἐπικουρήσαντος αὐτῷ, θαρσήσας, ἐπεκδρομὴν αἰφνιδίαν ἐποιήσατο, καὶ φόνου παρ᾽ ἀμφοτέρων πολλοῦ γενομένου, ἡττηθεὶς ἔφυγε.

† Οὐίβιον

† Οὐίβιος

Μό-

Μέχρι μὲν οὖν τούτων ὁ Καῖσαρ καὶ πρὸς τοῦ δήμου καὶ πρὸς τῆς βουλῆς ηὔξετο· καὶ καίτοι τά τε ἄλλα τιμηθήσεσθαι, καὶ ὕπατος ἀποδειχθήσεσθαι προσεδόκα. συνέβη γὰρ τόν τε Ἵρτιον ἐν τῷ τοῦ Ἀντωνίου στρατοπέδῳ καταληφθῆναι, καὶ τὸν † Οὐίβιον ἐκ τοῦ τραύματος οὐ πολλῷ ὕστερον φθαρῆναι· ὅθεν αἰτίαν τοῦ θανάτου αὐτῶν πρὸς τὴν τῆς ἀρχῆς διαδοχὴν ἔσχε. ἡ δὲ γερουσία πρῶτον μὲν, ἕως ἔτι ἄδηλοι ἦν, ὁπότερος σφῶν κρατήσει, πάνθ' ὅσα ἐν τῇ πρὶν δυναστείας τισὶν ἔξω τῶν πατρίων δοθέντα παρεσκευάκει, προκατέλυσαν· ἐπ' ἀμφοτέροις μὲν που ταῦτα ψηφισάμενοι, ὡς καὶ προκαταληψόμενοι δι' αὐτῶν τὸν νικήσαντα, τὴν δὲ αἰτίαν ἐς τὸν ἕτερον τὸν ἡττηθησόμενον μέλλοντες ἀναφέρειν. τοῦτο μὲν γὰρ, ἀπεῖπον, μηδένα ἐπὶ πλείω χρόνον ἐνιαυτοῦ ἄρχειν· τοῦτο δὲ, ἀπηγόρευσαν, μήτε τινὰ σίτου ἐπιμελητὴν, μήτε τροφῶν ἐπιστάτην ἕνα αἱρεθῆναι. ἐπειδὴ δὲ τὰ πραχθέντα ἔμαθον, τῇ μὲν τοῦ Ἀντωνίου ἥττῃ ἔχαιρον, καὶ τάς τε στολὰς μετενέδυσαν, καὶ ἱερομηνίας ἐπὶ ἑξήκοντα ἡμέρας ἤγαγον· τούς τε συνεξετασθέντας αὐτῷ πάντας ἐν τῇ πολεμίων μοίρᾳ ἐνόμισαν, καὶ τὰς οὐσίας, ὥσπερ που καὶ τὴν αὐτοῦ ἐκείνου, ἀφείλοντο. τὸν δὲ δὴ Καίσαρα οὐχ ὅτι μεγάλου τινὸς ἔτ' ἠξίωσαν, ἀλλὰ καὶ καταλύειν ἐπεχείρησαν, πάνθ' ὅσα ἐκεῖνος ἤλπιζε λήψεσθαι, τῷ Δεκίμῳ δόντες. οὐ γὰρ ὅτι βουθυσίας, ἀλλὰ καὶ ἐπινίκια αὐτῷ ἐψηφίσαντο. τά τε λοιπὰ τοῦ πολέμου, καὶ τὰ στρατόπεδα, ἄλλα τε καὶ τὰ † Οὐιβίου προσέταξαν· τοῖς στρατιώταις τοῖς συμπολιορκηθεῖσιν οἱ, καὶ ἐπαίνους καὶ ὅσα τοῖς τοῦ Καίσαρος πρότερον προεπήγγελτο, καίπερ μηδὲν ἐς τὴν νίκην συμβαλομένοις, ἀλλ' ἀπὸ τῶν τειχῶν αὐτὴν ἰδοῦσι, δοθῆναι ἔγνωσαν. καὶ τὸν Ἀκύλαν ἀποθανόντα ἐν τῇ μάχῃ εἰκόνι ἐτίμησαν· τά τε χρήματα, ἃ ἐς τὴν παρασκευὴν τῶν τοῦ Δεκίμου στρατιωτῶν οἴκοθεν ἀνηλώκει, τοῖς κληρονόμοις αὐτοῦ ἀπέδωκαν. τό, τε σύμπαν, ὡς εἰπεῖν, ὅσα τῷ Καίσαρι ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον ἐδεδώκει, ταῦτα ἐπ' αὐτὸν ἐκεῖνον † δῆθεν ἐψηφίσαντο. καὶ ὅπως γε αὖ, μηδ' ἂν τὰ μάλιστα βουληθῇ, δυνηθῇ, πάντας αὐτῷ τοὺς ἐχθροὺς ἐπήσκησε. τῷ τε γὰρ Πομπηίῳ τῷ † Σέξτῳ τὸ ναυτικὸν, καὶ τῷ Βρούτῳ τῷ Μάρκῳ τὴν Μακεδονίαν, τῷ τε Κασσίῳ τήν τε Συρίαν καὶ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Δολοβέλλαν ἐνεχείρισε. πάντως δ' ἂν καὶ τὰς δυνάμεις ἃς εἶχε † προσπαρείλοντο, εἰ μὴ γὰρ ἐφοβήθησαν φανερῶς ψηφίσασθαι, διὰ τὸ εὔνους οἱ τοὺς στρατιώτας ἐπίστασθαι ὄντας. στασιάσαι δ' οὖν σφᾶς καὶ ὡς καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἐπεχείρησαν. οὔτε

† Οὐίβιον

† Οὐιβίου

† αὖθις

† Σέξτῳ

† προσπαρείλοντο,

Hactenus Cæsar à populo senatuque auctus fuit, ita vt cum alios sibi honores, tum consulatum speraret. nam Hirtius in capiendis Antonii castris, Pansa non multo post, ex vulneribus perierat: ita vt eorum mortis culpa Cæsari, tanquam successionis cupido, impingeretur. Senatus, quũ nondum constaret, ad vtram partem victoria esset inclinatura, omnem potestatem, quæ superioribus temporibus certis quibusdam hominibus erat præter maiorum instituta concessa, antiquarat. quæ etsi aduersus vtrosque statuebantur, vt victoris cupiditas ea ratione anteuerteretur: tamen in causa, vt hæc decernerent, is erat futurus, qui succubuisset. Itaque edictum fecerant, ne quis diutius anno cum imperio esset: itemque ne quis solus annonæ procurator, reive frumentariæ præfectus esset. Sed postquam, quæ res gesta esset, acceperunt, Antonii clade læti, vestem mutauerunt, supplicationesque dierum LX. habuerunt: omnes, qui cum eo militassent, hostes iudicarunt: [a] iisque, sicut ipsi quoque Antonio, facultates ipsorum ademerunt. Vt vero Cæsari magnum aliquid iam præterea tribuerent, tantum abfuit, vt conati sint etiam detrahere de eius dignitate, omniaque quæ is se accepturũ sperauerat, Decimo tribuerint: cui non sacrificia tantum pro re bene gesta, sed triumphum etiam decreuerunt: [b] eique belli reliquias mandauerunt: militibus Decimi, qui cum eo in obsidione [habiti] fuerant, cum alias, tum Pansæ legiones addiderunt: iisdemque Bruti militibus collaudationes, & ea præmia, quæ ante Cæsaris militibus promissa fuerãt, tribuerũt: quum tamen ii nihil ad victoriam contulissent, sed prælium de muro spectauissent. Aquilã, qui in pugna perierat, statua honorauerunt; pecuniamque, quam is ex suis bonis D. Bruti militibus impenderat conducendis, hæredibus eius reddiderunt. Denique omnia, quæ prius cõtra Antoniũ Cæsari dederãt, tunc aduersus hũc ipsũ ↓ decreuerũt: ac, ne is vlla ratione ad aliquã posset peruenire potentiã, [d] oẽs eius inimicos instruxerũt, re nauali Sexto Põpeio commissa, M. Bruto Macedonia, Cassio Syria & bello contra Dolobellam. [e] Quod nisi militum erga Cæsarẽ beneuolentiã cognitã habuissent, haud dubie eos quoque ipsi ademissent: quia tamen palã hoc decernere non audebãt, id tamen conati sunt efficere, vt & inter sceipsos dissentirent, & à Cæsare. Neque

a eorumque bona, sicut & ipsius Antonii proscripserunt.

b etiam imperium ei abrogare,

c eidẽ belli reliquias, & legiones quũ alias, tũ etiam Vibii commiserũt: militibus, qui obsessi cum eo fuerant, & laudes, & ea præmia,

↓ denuo decreuerunt.

d oẽs inimicos in eum armarunt,

e Haud dubie legiones quoq; ipsi, quas habebat, ademissent: nisi veriti fuissent de hoc palã decernere, quod studia militum in Cæsarem nõ ignorarent. Nihilominus efficere conati sunt, vt & inter

enim omnes laudibus honoribusque affecerunt, veriti ne animis magis adhuc erigerentur: neque rursus omnes præterire ac inhonoratos relinquere voluere, ne eos à se abalienatos, ad mutuam inter sese concordiam compellerent. Itaque mediam viam ingressi, quosdam collaudarunt, quosdam prætericrunt; quibusdam oleaginam coronam ludis gestandam dederunt, quibusdam negauerunt: aliis bis mille quingentos denarios, aliis ne æreolum quidem dare decreuerunt: ea ratione ipsos inter se commissum iri, vimque suam amissuros, sperantes. Hæc etiam qui militibus annuntiarent, non ad Cæsarem, sed ad ipsos milites miserunt. Cæsar magno dolore ea ex re affectus, permisit quidem legatis, vt se absente cum exercitu loquerentur: [a] prædixit tamen, eos nullum prius responsum accepturos, [prius] quam ipse quoque accersitus esset. Ita postquam ad exercitum venit, ac vna percepit, quæ Roma ad ipsos mandata missa erant, longe adhuc arctius sibi ‡ ex iis militum suorum animos deuinxit. Nam quibus præ reliquis honor habebatur, ii non tam ea prærogatiua gaudebant; quam suspicabantur, quorsum id ageretur, Cæsaris præsertim instinctu: quibus ‡ nullus honor deferebatur, ii non suis sibi prælatis succensebant, sed decreti sententiam calumniati, ignominiam eam ad vniuersos pertinere ostendebant, omnesque ad iram concitabant. Quod vbi Romæ intellectum est, territus senatus, ne sic quidem consulem Cæsarem designauit, (id vero potissimum expetebat) honoribus tamen consularibus ornauit, vt sententiæ etiam inter consulares dicendæ ius haberet. quæ quum is parui admodum faceret, decreuerunt; vt proxime prætor, ac deinde consul crearetur: existimantes se ad hunc modum cum Cæsare † adolescente, aut puero etiam, [b] (ita enim vulgo vocabant) sapienter plane egisse. Cæterum is cum alia indigne ferens, tum id indignissimè, quod puer vocaretur; [c] omni dilatione amputata, ad arma & vim animum adiecit, clam cum Antonio per internuntios egit, & eos, qui ex prælio profugissêt, victos à se, ac à senatu hostes iudicatos, collegit; & apud eos frequenter senatum populumque accusauit. Quæ Romæ audita etsi aliquandiu negligebantur tamen postquam Antonium cum Lepido societatem coiisse senatus sensit, Cæsarem

a sed ante suis denuntiauit, ne responsum aliquod eis darent, & se confestim arcesserent.
‡ per ea
‡ nullus honor habitus, et non
† reabse adolescente.
b (hæc enim verba de ipso vulgo iactabant)
c nullas amplius dilationes ac moras nexuit, sed ad arma, vimque armorum se convertit. Simul cum Antonio clam per

A γὰρ ἐπαινέσαι τε καὶ τιμῆσαι πάντας αὐτοὺς ἤθελησαι, μὴ καὶ τὸ φρόνημα αὐτῶν ἐπὶ μεῖζον ἀρῶσιν· οὔτ᾽ ἀτιμάσαι καὶ παριδεῖν πάντας, μὴ καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἀλλοτριώσωσι, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ συμφρονῆσαι ἀναγκάσωσι. διὰ μέσου οὖν ἐποίησαν, καὶ τοὺς μὲν ἐπαινέσαντες αὐτῶν, τοὺς δ᾽ οὔ· καὶ τοῖς μὲν στέφανον ἐλαίας ἐν ταῖς πανηγύρεσι φορεῖν δόντες, τοῖς δ᾽ οὔ· καὶ τὰ ἐς τὰ χρήματα, τοῖς μὲν δισχιλίας καὶ πεντακοσίας δραχμὰς, τοῖς δὲ οὐδὲ χαλκοῦν ψηφισάμενοι, συγκρούσειν τε αὐτοὺς ἀλλήλοις, κἀκ τούτου καὶ ἀσθενώσειν ἤλπισαν.
B καὶ τούς γε διαγγελοῦντας σφίσι ταῦτα, οὐ πρὸς τὸν Καίσαρα, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνους ἔπεμψαν. περιαλγὴς οὖν καὶ ἐπὶ τούτοις γενόμενος, ἐπέτρεψε μὲν τῷ λόγῳ τοῖς πρεσβευταῖς ἄνευ ἑαυτοῦ τῷ στρατεύματι συμμῖξαι, προεπαγγείλας μήτ᾽ ἀπόκρισιν τινὰ αὐτοῖς δοθῆναι, καὶ ἑαυτὸν παραχρῆμα μεταπεμφθῆναι· ἐλθὼν δὲ ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ συνακούσας σφίσι τὰ ἐπεσταλμένα, πολὺ μᾶλλον αὐτοὺς ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ᾠκειώσατο. οἵ τε γὰρ προτετιμημένοι, οὐ τοσοῦτον τῇ πλεονεξίᾳ ἔχαιρον, ὅσον ὑπώπτευον τὸ γιγνόμενον, τοῦ Καίσαρος σφᾶς ὅτι μάλιστα ἐνά-
C γοντος· καὶ οἱ ἠτιμασμένοι ἐκείνοις μὲν οὐδὲν ὠργίζοντο, προσδιαβάλλοντες δὲ τὴν διάνοιαν τῶν ἐψηφισμένων, τήν τε ἀτιμίαν σφῶν ἐπὶ πάντας ἦγον, καὶ τὴν ὀργὴν αὐτοῖς ἐκίνουν. μαθόντες οὖν ταῦτ᾽ οἱ ἐν τῇ πόλει, καὶ φοβηθέντες, ὕπατον μὲν οὐδ᾽ ὡς αὐτὸν ἀπέδειξαν (ὅπερ που μάλιστα ἐγλίχετο) ταῖς δὲ δὴ τιμαῖς ταῖς ὑπατικαῖς ἐκόσμησαν, ὥστε καὶ γνώμην ἐν τοῖς ὑπατευκόσιν ἤδη τίθεσθαι. ἐπειδή τε ἐν
D οὐδενὶ λόγῳ τοῦτ᾽ ἦγε, στρατηγόν τε αὐτὸν ἐν τοῖς πρώτοις, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ὕπατον αἱρεθῆναι ἐψηφίσαντο· καὶ οἱ μὲν οὕτω τὸν Καίσαρα, ὥσπερ ὡς ἀληθῶς μειράκιόν τε τι, καὶ παῖδα (ὥσπερ που διεθρύλλουν) ὄντα, σοφῶς μετακεχειρίσθαι ἐδόξαν· ἐκεῖνος δὲ ἐπί τε τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ τούτῳ ὅτι παῖς ἤκουε, δεινῶς ἀγανακτῶν, οὐκέτ᾽ † ἀναβολὰς ἐποιήσατο, ἀλλ᾽ ἐπί τε τὰ ὅπλα καὶ ἐπὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν ἐτράπετο· καὶ πρός τε τὸν Ἀντώνιον κρύφα διεκηρυκεύσατο. καὶ τοὺς διαφυγόντας ἐκ τῆς μάχης, οὓς αὐτὸς ἐνενικήκει, καὶ
E ἡ βουλὴ πολεμίους ἐψηφίσατο, συνήθροιζε· καὶ κατηγορίας παρ᾽ αὐτοῖς καὶ κατὰ τῆς γερουσίας, καὶ κατὰ τοῦ δήμου πολλὰς ἐποιεῖτο. ἀκούοντες δὲ ταῦτα οἱ ἐν τῷ ἄστει, τέως μὲν ἐν ὀλιγωρίᾳ αὐτὸν εἶχον· ἐπεὶ δὲ τόν τε Ἀντώνιον καὶ τὸν Λέπιδον συμπεφρονηκέναι

† ἀναβολάς

ἤχθοντο, θεραπεύειν τε ἤρξαντο αὖθις, ἀγνοοῦντες
τοὺς λόγους οὓς πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐπεποίητο, καὶ
τὸν πόλεμον τὸν πρὸς ἐκείνους προσέταξαν. ὁ οὖν Καῖ-
σαρ καὶ τοῦτον μὲν, ὅπως δι' αὐτοῦ ὕπατος ἀποδειχθείη,
ὑπεδέξατο. πάνυ γάρ τοι ἔπρασσε διά τε ἄλ-
λων, καὶ διὰ τοῦ Κικέρωνος, ὅπως χειροτονηθείη, οὕ-
τως ὥστε καὶ συνύπατον ὑποσχέσθαι οἱ ποιῆσαι. ἐπεὶ
δὲ οὐδ' οὕτως ᾑρέθη, ἡτοιμάζετο μὲν ὡς καὶ πολε-
μήσων, καθάπερ ἐδέδοκτο· παρασκευάσας δὲ ἐν
τούτῳ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ ἐφ' ἑαυτῶν δῆθεν ὀμό-
σαι αἰφνιδίως πρὸς μηδὲν τῶν στρατοπέδων τῶν τοῦ
Καίσαρος γενομένων πολεμήσειν, (ὅπερ που πρὸς
τὸν Λέπιδον καὶ πρὸς τὸν Ἀντώνιον † ἔφερεν. τὸ γὰρ
πλεῖστον τῶν στρατευομένων σφίσιν ἐξ ἐκείνων ἦν)
ἀνέσχε· καὶ πρέσβεις ἐπὶ τούτῳ πρὸς τὴν βουλὴν
ἐξ αὐτῶν τῶν στρατιωτῶν τετρακοσίους ἔπεμψε.
τοῦτο μὲν δὴ πρόσχημα τῆς πρεσβείας αὐτοῖς ἦν· τὸ
δ' ὅλον, τά τε χρήματα ἐψηφισμένα σφίσιν ἀπ-
ῄτουν, καὶ ὕπατον Καίσαρα ἀποδειχθῆναι ἐκέ-
λευον. ἀναβαλλομένων δὲ αὐτῶν τὴν ἀπόκρισιν, ὡς
καὶ σκέψεως δεομένην, ἄδειάν τινα τῶν τὰ τοῦ Ἀν-
τωνίου πραξάντων ἐκ τῆς τοῦ Καίσαρος ἐντολῆς
ᾔτησαν, ὥσπερ εἰκὸς ἦν· οὐχ ὅτι καὶ ἐβούλοντο αὐτῆς
τυχεῖν, ἀλλ' ἵνα ἀποπειραθῶσί τε αὐτῶν, εἰ ταύτην
γε δώσουσι σφίσιν, ἢ καὶ ἀφορμὴν ὀργῆς λάβωσι, τὸ καὶ
δι' ἐκείνην δοκεῖν χαλεπαίνειν. ἀποτυχόντες γοῦν αὐτῆς,
(αἴτησιν μὲν γὰρ οὐδεὶς, πολλῶν δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο παρ'
ἑτέρων ἅμα ἀξιωσάντων, καὶ τὸ καὶ ἐκείνους ὡς πο-
λὺ ἐγίγνετο, εὐπρεπῶς διεκρούσθησαν) οὔτε ἄλλοι φα-
νερῶς ὠργίζοντο, καὶ εἷς τις αὐτῶν ἐξῆλθέ τε ἐκ τοῦ βου-
λευτηρίου, καὶ τὸ ξίφος λαβὼν, (ἄοπλοι γὰρ εἰσεληλύ-
θεσαν) ἥψατό τε αὐτοῦ, καὶ εἶπεν, ὅτι ἂν ὑμεῖς τὴν ὑπα-
τείαν μὴ δῶτε τῷ Καίσαρι, τοῦτο δώσει. καὶ αὐτῷ ὁ Κι-
κέρων ὑπολαβὼν, ἂν οὕτως (ἔφη) παρακαλῆτε,
λήψεται αὐτήν. ἐκείνῳ μὲν καὶ τοῦτο τὸν ὄλεθρον
παρεσκεύασεν. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ στρα-
τιώτου πραχθὲν οὐκ ἐμέμψατο· ὅτι δὲ τά τε ὅπλα
ἐς τὸ συνέδριον ἐσιόντες ἀποθέσθαι ἠναγκάσθη-
σαν, καί τις αὐτῶν ἐπύθετο πότερον παρὰ τῶν
στρατοπέδων ἢ παρὰ τοῦ Καίσαρος ἐπέμφθησαν,
ἔγκλημα ἐποιεῖτο, καὶ τόν τε Ἀντώνιον καὶ τὸν Λέ-
πιδον (καὶ γὰρ ἐκεῖνον κατὰ τὴν φιλίαν αὐτοῦ τὴν πρὸς
τὸν Ἀντώνιον προσετίθετο) σπουδῇ μετεπέμ-
ψατο, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὴν Ῥώμην, ἐκβιασθεὶς δῆ-
θεν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, μετὰ πάντων αὐτῶν
ὥρμησε. καὶ τῶν τε ἱππέων τινὰ καὶ ἄλλους
ὑποτοπήσαντες ἐπὶ κατασκοπῇ σφῶν παρεῖναι,
ἔσφαξαν, καὶ τὰ χωρία τῶν ἀντιγνωμονούντων

† Xyland. ἔφερε. τὸ

A sarem demereri iterum instituerunt, ei-
que bellũ cõtra illos mãdauerunt: ignari
eorũ, quæ is cũ Antonio egerat. Id bellum
Cæsar suscepit, spe cõsulatus obtinẽdi: id-
que omni studio cũ per alios agebat, vt cõ-
sul designaretur, tũ per Ciceronẽ, quem
sibi collegã assumpturũ pollicebatur. Sed
quum ne sic quidem consul crearetur, se
ad bellum quod ei senatus iniunxerat,
gerendum parare simulans, interim ef-
fecit, vt milites [a] inuicem sese iura-
mento obstringerent, contra nullum se
B exercitum, qui Cæsaris fuisset, pugna-
turos. Id vero ad Lepidi Antoniique
exercitus pertinebat, qui maiori parte ex
Cæsarianis militibus constabant. [Huius
sacramenti inter milites suos dati causa]
Cæsar suspenso [interim] negotio, le-
gatos Romam quadringentos ex his i-
psis militibus misit. Verum ea quidem
species erat legationis, [b] re autem pecu-
niam promissam, consulatumque Cæ-
C sari vt poscerent, adueniebant. Quum
responsum dare, vt in re deliberatio-
ne opus habente, senatus [c] differret,
legati iussu Cæsaris impunitatem iis, qui
Antonii partes secuti essent, petiuerunt,
quemadmodum consentaneum erat:
quod faciebant, non quod eam impe-
trare cuperent, sed vt senatorum animos
[d] explorarent, ac irascendi occasionem,
si negaretur, eam haberent. quum non
impetrassent, nemine quidem contra-
dicente, sed ita multis hoc idẽ [e] aliis quo-
que postulantibus, vt negandi hone-
stem excusationem senatus haberet: ibi
aperte iratis legatis, vnus eorum curia
D egressus, gladioque resumpto, (inermes
enim ad senatum introiuerant) manu
eum tangens: Si vos, inquit, Cæsari
consulatum non datis, [atqui] hic da-
bit. Responditque ad ea verba Cicero,
si ad hunc modum petierint, fore vt con-
sulatum Cæsar obtineat. [f] Sed ea quidem
petitio Ciceroni ipsi exitium attulit. Id
militis dictum Cæsar non reprehendit:
quod autem [legati] sui in curiam intro-
euntes arma [g] deponere iussi sunt, interro
gatiq; à quodam, ab exercitu ne an à Cæ-
E sare missi essent, in eo sibi à senatu factam
iniuriam duxit: celeriterque [h] iussis ad se
propius accedere Antonio ac Lepido,
quem ipsum quoque, pro eius cum An-
tonio necessitudine, sibi adiunxerat, ipse
coactus à suis militibus, Romam cum iis
contendit. Eodem tempore equitem
quendam, quem exploratum res ipsorum
venisse suspicabantur, interfecerunt: a-
gros eorum, quorum diuersa erat sen-

a Velut compulsi propriè se subito iuramento
b at summa res, vt pecuniam sibi decretam poscerent, Cæsaremque consulem designari iuberent.
c differret: impunitatẽ aliquam iis, qui Antonii partes secuti essent, mandato Cæsaris, vt consentaneum erat, petierunt: non quod eam
d explorarẽt; an eam concessuri essent, vel etiam irascendi occasionem caperent, vt hinc habere viderentur, quod ægre ferrent. Quũ
e aliorum quoque causa eodem tẽpore postulantibus, vt grauis eorum petitio videretur, sub honesto prætextu repulsam tulerunt. Ibi inum iratus aperte cæteris, etiã vnus
f Et Ciceroni quidam hoc quoq; ad perniciem vsam struxit. Cæsar vero quod actum erat à milite, non reprehendit:
g deponere coacti fuissent,
h arcessitis Antonio & Lepido, quẽ ipsum quoque, pro eius cum Antonio necessitudine, sibi adiunxerat, ipse velut coactus.

tentia, infestauerunt; multaque alia maleficia eo prætextu ediderunt. Senatores, aduentu eorũ intellecto, pecunias ipsis ante, quam vrbi appropinquarẽt, miserunt: iis acceptis, eos recessuros sperantes: quũ vero nihilominus pergerent, Cæsarẽ cõsulem designauerunt. Sed ne hoc quidẽ profuit, quod quæ non vltro sed vi coacti faciebant, pro iis gratias agendas milites non putarent: sed asperos inde magis se aduersum hos, quibus terrorem se iniecisse videbãt, exhiberent. Senatus igitur, eo animaduerso, sententiã mutauit: iisq; interdixit, † ne ad vrbem accederent, sed vt vltra XCIII. millia passuum ab ea abessent. Ipsi vestem denuo mutauerunt, prætoribus custodiam vrbis pro more imposuerunt, custodias certis locis vrbis collocauerunt, Ianiculum militum præsidio, quos ad vrbem habebant, iisque qui ex Africa aduenerant, occupauerũt. Hæc agebantur, dũ adhuc in itinere Cæsar erat: vnoq; animo oẽs, quotquot Romæ erant, iis intenti erant: quemadmodum solent plerique ante, quam in conspectum atq; experientiam periculi perueniant, audaces esse. Postquam autem in suburbana Cæsar aduenit, animos timori submiserunt: ac primo senatorum nonnulli, deinde etiam complures ex populo ad eum transierunt. Inde prætores etiã à Ianiculo descenderunt, seq; & milites Cæsari dediderunt. [a] Ita Cæsar Romam nullo certamine occupauit: ac quia comitiis habẽdis interrex, in tanta temporis angustia, plerisque etiam, qui patricios magistratus gerebant, absentibus, prodi non poterat, duo proconsules (consultius autem ipsis visum, vt de his deligẽdis prætor vrbanus decretum faceret, quam vt ipse consules crearet, quod hi duo tantum comitia peracturi, ac nihilo potentiorem deinde magistratũ habituri videbantur) qui comitiis præessent, delecti sunt, Cæsarque à populo consul factus. Quod etsi metu armorũ fiebat, tamen Cæsar, ne vim intulisse populo existimaretur, comitiis non interfuit: quasi vero præsentia eius, ac non potentia reliquis terrori esset. Ita consul creatus est, collega (si quidem is collega, ac non potius legatus dicendus est) addito, Q. Pedio. Magnos id spiritus Cæsari addidit, quod ea ætate, qua nemo vnquã ante

† ne propius ad vrbem

a Ita sine prælio Cæsar Vrbem obtenuit, & consul à populo creatus fuit, duobus ad habenda comitia proconsulibus delectis: quod fieri non poterat, vt interrex comitiorũ causa in tanta temporis angustia, pro more maiorum proderetur, absentibus etiam multis, qui magistratus patricios gerebant. Potius enim ferendum putabant, vt de duobus illis à prætore vrbano decerneretur, quã vt consules ab eo crearentur: quod dicti duo nihil acturi aliud, quam comitia tantũ habituri erant: indeque futurũ, vt minime potentiore cũ imperio fuisse videretur. Quod etsi armorum vi fiebat, tamen

A σφίσιν ἐλυμήναντο· ἐπί τε τῇ προφάσει ταύτῃ καὶ ἄλλα πολλὰ ἐκακούργουν. πυθόμενοι οὖν οἱ βουλευταὶ τὴν ἔφοδον αὐτῶν, τά τε χρήματα αὐτοῖς, πρὶν πλησιάσαι σφᾶς, ἔπεμψαν, εἴ πως λαβόντες αὐτὰ ἀναχωρήσειαν· καὶ ἐπειδὴ καὶ ὣς ἠπείγοντο, ὕπατον δὴ Καίσαρα ἀπέδειξαν. καὶ οὐδὲν μέντοι οὐδ᾽ ἐκ τούτου ἀπώναντο. ὧν γὰρ οὐχ ἑκόντες ἀλλ᾽ ἀναγκασθέντες ἔπραξαν, οὐδεμίαν σφίσι χάριν οἱ στρατιῶται ἔσχον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλεῖον, ἅτε καὶ ἐκπεφοβηκότες αὐτούς, ἐθρασύνοντο. B μαθοῦσα οὖν ταῦθ᾽ ἡ γερουσία μετεβάλλετο, καὶ ἐκείνοις τε ἀπηγόρευσε μὴ πελάσαι τῇ πόλει, ἀλλ᾽ ὑπὲρ πεντήκοντα καὶ ἑπτακοσίους σταδίους ἀπ᾽ αὐτῆς ἀπελθεῖν· καὶ αὐτοὶ τήν τε ἐσθῆτα αὖθις ἤλλαξαν, καὶ τοῖς στρατηγοῖς τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως ἐνεχείρισαν, ὥσπερ εἴθιστο. καὶ τά τε ἄλλα ἐν φρουρᾷ ἐποιήσαντο, καὶ τὸ Ἰανίκουλον μετά τε τῶν αὐτόθι στρατιωτῶν καὶ μετὰ τῶν ἑτέρων τῶν ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἐπελθόντων προκατέλαβον. C ἕως μὲν δὴ ἐν ὁδῷ ἔθ᾽ ὁ Καῖσαρ ἦν, ταῦτά τε οὕτως ἐγίγνετο, καὶ ὁμοθυμαδὸν αὐτῶν πάντες οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ τότε ὄντες ἀντελαμβάνοντο· ὥσπερ που φιλοῦσιν οἱ πολλοί, πρίν ἐς τε τὴν ὄψιν καὶ ἐς τὴν πεῖραν τῶν δεινῶν ἀφικέσθαι, θρασύνεσθαι. ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ προαστείῳ ἐγένετο, ἐφοβήθησαν· καὶ πρῶτον μὲν τῶν βουλευτῶν τινές, ἔπειτα δὲ καὶ τοῦ δήμου συχνοὶ πρὸς αὐτὸν μετέστησαν. κἀκ τούτου καὶ οἱ στρατηγοὶ ἔκ τε τοῦ Ἰανικούλου κατέβησαν, D καὶ τούς τε στρατιώτας καὶ ἑαυτοὺς αὐτῷ παρέδωκαν. τήν τε οὖν πόλιν οὕτως ὁ Καῖσαρ ἀμαχεὶ κατέσχε, καὶ ὕπατος καὶ πρὸς τοῦ δήμου ἀπεδείχθη, δύο τινῶν ἀνθυπάτων πρὸς τὰς ἀρχαιρεσίας αἱρεθέντων, ἐπεὶ ἀδύνατον ἦν μεσοβασιλέα δι᾽ ὀλίγου οὕτως ἐπ᾽ αὐτὰς κατὰ τὰ πάτρια λεχθῆναι, πολλῶν τῶν τὰς εὐπατρίδας ἀρχὰς ἐχόντων ἀποδημούντων. τοῦτο γὰρ τὴν δύο ἀνδρῶν διὰ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ ἀστυνόμου ψηφισθῆναι μᾶλλον, ἢ τοὺς ὑπάτους δι᾽ αὐτοῦ χειροτονηθῆναι προέμενοι· ὅτι μηδὲν πλέον τῶν E ἀρχαιρεσιῶν ποιήσειν ἔμελλον, καὶ κατὰ τοῦτο μηδεμίαν ἀρχήν τινα ἰσχυροτέραν ἐσχηκέναι δόξειν. καὶ ἐγίγνετο μέν που ταῦθ᾽ ὑπὸ τῶν ὅπλων· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ, ἵνα δὴ μὴ βεβιάσθαι τι αὐτοὺς δόξῃ, οὐκ ἀπελώτησεν ἐς τὴν ἐκκλησίαν, ὥσπερ τινῶν τὴν παρουσίαν, ἀλλ᾽ οὐ τὴν δύναμιν αὐτοῦ φοβουμένων. οὕτω μὲν οὖν ὕπατος ᾑρέθη, καὶ αὐτῷ καὶ συνάρχων (εἴγε τοῦτο δεῖ, ἀλλὰ μὴ ὕπαρχον αὐτοῦ εἰπεῖν) ὁ Πέδιος ὁ Κύιντος ἐδόθη. καὶ ἐπί τε τούτῳ μέγιστον ἐφρόνει, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡλικίᾳ (ὃ μὴ πώποτέ τις ἐγ-

τι ἐγεγόνει) ὑπατεύσειν ἔμελλε, καὶ * ὅτι πρώτῃ τῇ ἀρχαιρεσιῶν ἐς τὸ πεδίον τὸ Ἄρειον ἐσελθὼν, γῦπας ἕξ, καὶ μετὰ ταῦτα δημηγορῶν τι πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἄλλους δώδεκα εἶδε. πρός τε γὰρ τὸν Ῥωμύλον, καὶ † πρὸς τὸ οἰώνισμα τὸ ἐκείνῳ γενόμενον ἀναφέρων, καὶ τὴν μοναρχίαν αὐτὸν λήψεσθαι ‡ προσεδόκησεν. οὐ μέντοι ὡς καὶ δεύτερον ὑπατεύων, ὅτι τὰς τιμὰς τὰς ὑπατικὰς ἐκέκτητο, ἐσεμνύνατο. καὶ τοῦτο καὶ ἔπειτα ἐπὶ πάντων τῶν ὁμοίων μέχρι ἡμῶν ἐτηρήθη. Σεουῆρος γὰρ αὐτοκράτωρ πρῶτος ‡ Πλατιανὸν ὑπατικαῖς τιμαῖς τιμήσας, καὶ μετὰ τοῦτο ἔς τε τὸ βουλευτικὸν ἐσαγαγὼν, καὶ ὕπατον ἀποδείξας, ὡς καὶ δεύτερον ὑπατεύσαντα ἀνεκήρυξε. καὶ ἀπ' ἐκείνου καὶ ἐφ' ἑτέρων τὸ αὐτὸ ἐγένετο. ὁ δ' οὖν Καῖσαρ τά τε ἄλλα τὰ ἐν τῇ πόλει πρὸς τὸ δοκοῦν αὐτῷ κατεστήσατο, καὶ χρήματα τοῖς στρατιώταις, τοῖς μὲν ὅσα τε καὶ ὅτε ἐψήφιστο, τοῖς δὲ λοιποῖς ὡς ἑκάστοις, λόγῳ μὲν οἴκοθεν, ἔργῳ δὲ ἐκ τῶν κοινῶν ἔδωκε. τότε μὲν οὕτω τε καὶ ἐκ τοιαύτης αἰτίας οἱ στρατιῶται τὸ ἀργύριον ἔλαβον· παραχύσαντες δὲ τινὲς τοῦτο, ἔδοξαν ἀεὶ πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς πολιτικοῖς στρατοπέδοις, ὅσα ἂν ἐς τὴν Ῥώμην μεθ' ὅπλων ἀφίκηται, τὰς δισχιλίας καὶ πεντακοσίας δραχμὰς ἀναγκαῖον εἶναι διδόναι. καὶ διὰ ταῦτα καὶ οἱ μετὰ τοῦ Σεουήρου ἐπὶ τῇ τοῦ Ἰουλιανοῦ καθαιρέσει ἐς τὸ ἄστυ ἐλθόντες, φοβερώτατοι αὐτῷ τε ἐκείνῳ καὶ ἡμῖν ἐγένοντο, ἀπαιτοῦντες αὐτάς· καὶ σφᾶς, οὐδ' εἰδότων τῶν ἄλλων ὅ,τι ποτὲ ἠξίουν, ἐθεράπευσεν ὁ Σεουῆρος πεντήκοντα καὶ διακοσίαις δραχμαῖς. ὁ δ' οὖν Καῖσαρ τοῖς μὲν στρατιώταις τά τε χρήματα ἔδωκε, καὶ χάριν καὶ πλείστην καὶ ἀληθεστάτην ᾔδει. ἄνευ γὰρ τῆς παρ' αὐτῶν φρουρᾶς, οὐδ' ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσφοιτᾶν ἐτόλμα· τῇ δὲ γερουσίᾳ χάριν μέν πως, πλαστῶς δὲ δὴ καὶ προσποιητῶς εἶχεν. ἃ γὰρ βιασάμενος σφᾶς εὕρητο, ταῦθ' ὡς καὶ παρ' ἑκόντων αὐτῶν εἰληφὼς, ἐν εὐεργεσίας μέρει δῆθεν ἐτίθετο. καὶ ἐκεῖνοι οὖν ἐπί τε τούτοις, ὡς καὶ ἐθελονταὶ αὐτὰ δεδωκότες, ἐσεμνύνοντο· καὶ προσέτι ὃν οὐδ' ὕπατον ἑλέσθαι πρότερον ἠθελήκεσαν, τούτῳ καὶ μετὰ τὴν ἀρχὴν πάντων ἀεὶ τῶν ὑπατευόντων, ὁσάκις ἂν ἐν στρατοπέδῳ ᾖ, προτιμᾶσθαι ἔδοσαν· ᾧ τε δίκας ἐπάξειν, ὅτι δυνάμεις καθ' ἑαυτὸν μηδενὸς ψηφισαμένου συνέστησεν, ἠπειλήκεσαν, τούτῳ καὶ ἑτέρας προσκαταλέξαι προσέταξαν· καὶ ἐφ' οὗ τῇ τε ἀτιμίᾳ καὶ τῇ καταλύσει τῷ Δεκίμῳ πρὸς τὸν Ἀντώνιον πολεμῆσαι ἐκεκελεύκεσαν, τούτῳ καὶ τὰ ἐκείνου στρατόπεδα προσέθεσαν· καὶ τέλος τήν τε φυλακὴν τῆς πόλεως, † ὥστε πάνθ' ὅσα βούλοιτο, καὶ † ἐκ τῶν νόμων ποιεῖν ἔχειν, παρέλαβε. καὶ ἐς τὸ τοῦ Καίσαρος γένος κατὰ τὰ νομιζόμενα ἐσεποιήθη, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐπίκλησιν μετέθετο. ὠνόμαζε μὲν γὰρ καὶ πρότερον αὐτὸς ἑαυτὸν, ὥς γέ τισι δοκεῖν,

* ἔπειτα τοῦτο

† πρὸς τὸ οἰώνισμα ἐκείνου τὸ γενόμενον ‡ προσεδόκησεν.

† Πλαυτιανὸν

† ἐδόκει † Xyl. ἐκ τῶν νόμων. quod vix admittendum videtur.

A ante se mortaliũ, cõsulatũ esset gesturus: præterea, q prima comitiorũ die in cãpũ Martiũ progressus, sex vultures: [a] ac pòst concionẽ ad milites habẽs, alios duodecim vidisset. id. n. ad Romulũ auguriũque eidẽ oblatũ referẽs, regnũ quoq; eius sibi sperabat. ‡ Ac tametsi iã ante cõsularibus ornamẽtis decoratus fuerat, nõ tamẽ hũc suũ consulatũ, secundũ nuncupauit. Idq; ‡ in simili re ab omnibus deinceps vsq; ad nostra tempora obseruatũ est. Primus enim omnium Seuerus imperator, quum Plautiano honores consulares tribuisset, eumque deinde in senatum adscri- B ptum, consulem faceret, iterum consulem esse dixit. idque exemplum alii deinde sunt secuti. Cæsar, rebus vrbanis arbitrio suo constitutis, [b] militibus pecunias diuisit, non iis tantum quibus senatus decreuerat, sed reliquis etiàm singulis: vt ipse quidem præ se ferebat, suis ex facultatibus: re autem ipsa ex publicis. Quam pecuniæ distributionem alii deinde ita interpretati sunt, vt omnibus vrbanis exercitibus, qui cum armis Romã C aduenissent, necessario viritim dena ista sestertia diuidenda iudicarent. Igitur hi quoque milites, qui ad euertendum Iulianum cum Seuero in vrbem venerunt, ‡ eas postulantes, ingentem ei nobisque terrorem incusserunt: eosque Seuerus, ignorantibus reliquis quid peterent, [c] millenis nummis placauit. Enimuero Cæsar militibus eo dato congiario gratias egit, idque ex animo: quippe quum sine eorum præsidio ne in curiam ire auderet: senatui autem gratiam se habere simulauit, ac quæ iis vi adactis adeptus fu- D erat, ea quasi ab ipsis vltro sibi oblata, beneficium se putare fingebat. Senatores vero gloriabantur, quod ea ipsi sua sponte contulissent: ac eidem præterea, quem paulo ante consulatu non dignabantur, id dederunt, vt etiam peracto consulatu, quo iescunque apud exercitum esset, consulibus ‡ quoque tempore, honore anteiret: ac cui iudicia & pœnam minati fuerant, quod priuato consilio copias contraxisset, eum alios etiam [iam] exer- E citus parare iusserũt: & cuius ignominia affi ciendi opprimendique causa, bellum D. Bruto contra Antonium mandauerant, ei Bruti quoque legiones adiecerunt: denique & vrbis ei custodia commissa est, [d] vt agere pro suo arbitrio etiam præter legum præscripta posset omnia. Deinde secundum instituta maiorum in Cæsaris familiam adoptatus est, nomenque mutauit, (quanquam enim iam ante, vt fert quorundam sententia,

[a] ac deinceps in ipsa concione ad milites, alios

‡ Ac quia iã ante

‡ in similib. omnino deinceps

[b] pecunias in milites erogauit; tantas quidem, in aliquos, & unde, quantas & vnde senatus decreuerat: in reliquos vero singulos verbo suo, de suo: re autem ipsa, de publico. At tum quidem hoc modo, & ex huiusmodi causa milites hanc pecuniam acceperunt. Quum autem hoc male quidam accepissent, statuerunt semper omnibus simpliciter ciuicis legionibus, quot quot armatæ Romam venirent, necessario bis mille quingentos denarios dari esse numerandos. Eaque de causa & illi milites, qui ad

‡ tãtundẽ postulantes,

[c] ducenis quinquagenis denariis placauit.

‡ cuiusq; temporis.

[d] atque ex legum etiã auctoritate facultatem haberet agendi omnia, quæ vellet, concessum. Deinde

Cæsaris nomẽ sibi cum hæreditate assũpserat: tamen neq; id nomen constanter, neq; apud oẽs gerebat, priusquam more Romano id cõfirmasset) ac C. Iulius Cæsar Octauianus dictus est. Sic enim institutum est, vt qui adoptatur, ab adoptante appellationem accipiat: nomen tamen aliquod eorũ, quæ prius gessit, aliter paulò formatũ, seruet. Ego autem non Octauianum eum, sed Cæsarẽ nominabo; quod ita vsus obtinuit, vt nomẽ id omnib. Romanorum summis imperatorib. tribuatur. Cognomentum etiam Augusti adeptus est idem, quo ipso posteriores quoque imperatores vtuntur: sed de eo cognomine, ‡ suo loco dicam: interim Cæsaris nomen satis sit de Octauiano hoc intellexisse.

‡ quum in historia se offeret dicetur: ad illud tempus vsque, nomen Cæsaris ad indicandum Octauianũ hunc, sufficiet.

Is igitur Cæsar, vt primum milites sibi deuinctos, senatum seruitute quadã oppressum habuit, statim ad vlciscendã patris cædem se contulit: veritusq;, ne populi aliquis inde tumultus existeret, non ante suum consilium patefecit, quam legata iis à patre † reddidisset. ita demũ plebe etiam pecunia (quanquam ea publica fuerat, ac belli nomine cõgesta) sibi cõciliata, patris sui interfectores aggressus est. Qua in re, ne vi, sed iure agere existimaretur; legem tulit de quæstionib. in eos habendis, iudiciaq; de absentib. constituit: (aberant enim pleriq;, eorumq; nõnulli prouinciis præerant: qui vero tum Romæ erant, ii metu iudicii furtim vrbe discedebant) damnatique sunt absentes non ii modo, qui Cæsari manus attulissent, aut cum iis coniurassent, sed multi alii, Cæsari non modo non insidiati, sed ne eo quidem tempore Romæ versati. Id autem præsertim in Sextum Pompeium parabatur, qui facinoris istius minime omnium particeps, tamen quod hostis ei⁹ erat, damnabatur. Damnatis autem, aqua & igne interdicebatur, eorũq; bona publicabantur: omnes autem ‡ præfecturæ, non eæ modo, quæ tum ab istis tenebantur, sed reliquæ etiam cunctæ amicis Cęsaris tradebãtur. Fuit inter istos reos etiã P. Seruilius Casca, tribunus plebis: isq; cõiecturã de Cæsaris animo mature faciẽs, ante aduentũ eius Roma discesserat. Aduersus eũ P. Titius collega, populo in vnũ cõgregato, magistratu eũ, ꝙ contra leges vrbe excessisset, deposuit, reũq; peregit. Verũ is Titius haud multo post diẽ suum

† præstasset

‡ prouincias

A Καίσαρα, ἐξ οὗ τὸ ὄνομα αὐτῷ τοῦτο μετὰ τοῦ κλήρου κατελείφθη· οὐ μέντοι οὔτ᾽ ἀκριβῆ τὴν προσηγορίαν, οὔτε ἐπὶ πάντας εἶχε, πρὶν δὴ καὶ ἐκ τῶν πατρίων αὐτὴν τότε ἐβεβαιώσατο, καὶ οὕτως ἐξ ἐκείνου Γάϊος Ἰούλιος Καῖσαρ Ὀκταουϊανὸς ἐπεκλήθη. νενόμισται γὰρ, αὖτις εἰσποιηθῇ, τὴν μὲν ἄλλην αὐτὸν πρόσρησιν ἀπὸ τοῦ † εἰσποιησαμένου λαμβάνειν, ἓν δέ τι τῶν προτέρων ὀνομάτων σχηματισθέν πως τηρεῖν. † Xiphilinus ποιησάμενος

B τοῦτο μὲν οὖν οὕτως ἔχει. ἐγὼ δὲ οὐκ Ὀκταουϊανὸν, ἀλλὰ Καίσαρα αὐτὸν, ὅτι πᾶσι τοῖς τῶν Ῥωμαίων κράτος λαμβάνουσιν ἡ προσηγορία αὕτη ἐκνενίκηκεν, ὀνομάσω. προσεκτήσατο μὲν γὰρ καὶ ἑτέραν τὴν τοῦ Αὐγούστου, καὶ αὐτὴν διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἔπειτα αὐτοκράτορες τίθενται. ἀλλ᾽ ἐκείνη μὲν ὅταν ἐς τὴν συγγραφὴν ἔλθῃ, λελέξεται· μέχρι δὲ δὴ τότε ἀρκούντως ἡ τοῦ Καίσαρος ἐπίκλησις τὴν τοῦ Ὀκταουϊανοῦ δήλωσιν ἀποπληρώσει.

Οὗτος οὖν ὁ Καῖσαρ ἐπειδὴ τάχιστα τούς τε στρατιώτας ᾠκειώσατο, καὶ τὴν βουλὴν ἐδουλώσατο, πρός

C τε τὴν τοῦ πατρὸς τιμωρίαν ἐτράπετο, καὶ φοβηθεὶς μή πη τὸν ὅμιλον διὰ τῶν τ᾽ ἐκταράξῃ, οὐ πρότερον τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἐξέφηνε, πρὶν τὴν ἀπόδοσιν τῶν καταλειφθέντων σφίσι ποιήσασθαι. ὡς δὲ καὶ ἐκεῖνοι τοῖς χρήμασι, καίπερ ἔκ τε τῶν κοινῶν οὖσι, καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ πολέμου προφάσει συναχθεῖσι, ‡ κατελείφθησαν, οὕτω δὴ τοὺς σφαγέας μετῆλθε. καὶ ἵνα γε μὴ βιαίως, ἀλλ᾽ ἐν δίκῃ τινὶ ποιεῖν αὐτὸ δόξῃ, νόμον τέ τινα περὶ τῆς κρίσεως αὐτῶν ἐσήνεγκε, καὶ δικαστήρια καὶ ἀποῦσι σφίσιν ἐκάθισεν. οἵ τε γὰρ πλείους αὐτῶν ‡ κατῳκειώσατο?

D ἀπεδήμουν, καὶ τινὲς καὶ ἡγεμονίας ἐθνῶν εἶχον· καὶ οἱ παρόντες οὐκ ἀπήντησαν, ὑπὸ τοῦ δέους, καὶ προσέτι καὶ διαλαθόντες ὑπεχώρησαν. ἐρήμην οὖν οὐχ ὅπως οἵ τε αὐτόχειρες τοῦ Καίσαρος γενόμενοι, καὶ οἱ συνομόσαντες σφίσιν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πολλοὶ, οὐχ ὅτι μὴ ἐπιβουλεύσαντες τῷ Καίσαρι, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐν τῇ πόλει τότε ὄντες, ἥλωσαν. τοῦτο δὲ ἐπὶ τὸν Πομπήϊον τὸν ‡ Σέξτον μάλιστα κατεσκευάσθη· καὶ γὰρ ἐκεῖνος, ἥκιστα τῆς ἐπιθέσεως μετασχὼν, ὅμως κατὰ τὸ πολέμιον αὐτοῦ καταψηφίσθη. καὶ αὐτοί τε πυρὸς καὶ ὕδατος

E ος εἴρχθησαν, καὶ αἱ οὐσίαι αὐτῶν ἐδημεύθησαν· τά τε ἔθνη οὐκ ἐκεῖνα μόνον, ὧν τινὲς αὐτῶν ἦρχον, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα τοῖς τοῦ Καίσαρος φίλοις ἐπετράπη. ἐν τούτοις δὲ τοῖς ὑπαιτίοις καὶ ὁ Κάσκας ὁ Πούπλιος ὁ Σερουΐλιος ὁ δήμαρχος ἐγένετο· καὶ ἐπειδὴ προϋποτοπήσας τὸν Καίσαρα, ὑπεξῆλθε πρὶν καὶ ἐς τὴν πόλιν αὐτὸν ἐσελθεῖν, τῆς τε ἀρχῆς, ὡς καὶ παρὰ τὰ πάτρια ἀποδημήσας, ἐπαύθη, τοῦ πλήθους ὑπὸ Πουπλίου Τιτίου συνάρχοντος αὐτῷ ἀθροισθέντος· καὶ οὕτως ἑάλω. ἐπειδή τε ὁ Τίτιος οὐκ ἐς μακρὰν ἐτελεύτησεν,

σιν, ἐβεβαιώθη τὸ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου τετηρημένον. οὐδεὶς γὰρ ἐς ἐκεῖνο τοῦ χρόνου συνάρχοντά τινα καταλύσας ἀπενιαύτισεν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ὁ Βροῦτος ἐπὶ τῇ τοῦ Κολλατίνου καταπαύσει ἐπαπέθανε· τοῦτο δὲ, ὁ Γράκχος ἐπὶ τῇ τοῦ Ὀκταουΐου καταλύσει ἀπεσφάγη. ὅ, τε Κίννας ὁ τόν τε Μάρυλλον καὶ τὸν Φλαούιον ἀπαλλάξας, οὐκ ἐς μακρὰν ἀπεφθάρη. ταῦτα μὲν οὕτω τετήρηται. τῶν δὲ δὴ τοῦ Καίσαρος φονέων συχνοὶ μὲν, ἐς τὴν τοῦ παιδὸς αὐτοῦ χάριν, συχνοὶ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων προσαναπειθόμενοι κατηγόρουν· χρήματά τε γὰρ ἐκ τῆς τοῦ ἁλόντος οὐσίας, καὶ τιμὴν, τὴν ἀρχὴν τὴν ἐκείνου, εἴ τινα ἄρα ἔχων ἦν, τό, τε μηκέτι μήτ᾽ αὐτὸν, τούς τε υἱεῖς τούς τε ἐγγόνους αὐτοῦ στρατεύεσθαι, ἐλάμβανον. τῶν γε μὴν δικαστῶν σφίσιν οἱ μὲν πλείους τῇ τε χάριτι καὶ τῷ δέει τῷ τοῦ Καίσαρος κατεψηφίζοντο αὐτῶν, ἐνδεικνύμενοί πῃ ὡς δικαίως αὐτὸ ποιοῦντες. εἰσὶ δ᾽ οἱ περὶ τὴν ψῆφον, οἱ μὲν τῷ νόμῳ τῷ περὶ τῆς τιμωρίας σφῶν γεγραμμένῳ, οἱ δὲ καὶ τοῖς ὅπλοις τοῖς τοῦ Καίσαρος ἔδοσαν. καί τις Σικίλιος Κορωνᾶς βουλευτὴς ἄντικρυς τὸν Βροῦτον τὸν Μάρκον ἀπέλυσε. καὶ τότε μὲν αὐτός τε ἐπὶ τούτῳ μέγα ηὔχει, καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ἐπαίνους κρύφα ἐλάμβανε· τῷ τε Καίσαρι, ὅτι μὴ εὐθὺς ἀπέθανε, δόξαν ἐπιεικείας παρέσχεν. ὕστερον δὲ ἐκ προγραφῆς ἐθανατώθη.

Ταῦτ᾽ οὖν πράξας ὁ Καῖσαρ ἐπί τε τὸν Λέπιδον καὶ ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον δῆθεν ἐστράτευσεν. ὁ γὰρ Ἀντώνιος, ὡς τότε ἐκ τῆς μάχης ἔφυγε, καὶ αὐτὸν οὔτ᾽ ὁ Καῖσαρ, διὰ τὸ τῷ Δεκίμῳ τὸν πόλεμον ἐγκεχειρίσθαι, οὔτε ἐκεῖνος, διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι τὸν ἀντίπαλον τῷ Καίσαρι ὑπεξαιρεθῆναι, ἐπεδίωξε, συνελέξατο ὅσους ἠδυνήθη τῶν ἐκ τῆς μάχης περισωθέντων, καὶ πρὸς τὸν Λέπιδον ἀφίκετο, παρεσκευασμένον μὲν ὡς καὶ αὐτὸν ἐς τὴν Ἰταλίαν κατὰ τὰ δόγματα στρατεύσοντα, προσταχθέντα δ᾽ αὖθις κατὰ χώραν μένειν. οἱ γὰρ βουλευταὶ ἐπειδὴ ἐπύθοντο τὸν Σιλανὸν τὰ τοῦ Ἀντωνίου πράξαντα, ἐφοβήθησαν τόν τε Λέπιδον, καὶ τὸν † Πλάγκον καὶ τὸν Λούκιον, μὴ καὶ ἐκεῖνος αὐτῷ συνάρηται· καὶ πέμψαντες πρὸς αὐτοὺς οὐδὲν ἔτι δεῖσθαι σφῶν ἔφασαν. ἵνα τε μηδὲν ὑποτοπήσωσι, κἀκ τούτου τι κακουργήσωσιν, ἐκέλευσαν αὐτοῖς τοὺς ἐκ Οὐιέννης τῆς Ναρβωνησίας ὑπὸ τῶν Ἀλλοβρίγων ποτὲ ἐκπεσόντας, καὶ ἐς τὸ μεταξὺ τοῦ τε Ῥοδανοῦ καὶ τοῦ Ἀράριδος, ᾗ συμμίγνυνται ἀλλήλοις, ἱδρυθέντας συνοικίσαι. καὶ οὕτως ἐκεῖνοι ὑπομείναντες, τὸ Λουγούδουνον μὲν ὀνομασθὲν, νῦν δὲ Λούγδουνον καλούμενον, ἔκτισαν, οὐχ

† Πλάγκον τὸν Λούκιον,

obiit: idque, quod antiquitus iam notatum fuerat, suo exemplo firmauit. Animaduersum enim est, neminem, [ab initio vrbis] ad ea vsque tempora, qui collegam suum magistratu deiecisset; ipsum annum superuixisse. Sic Brutus, quum Collatino consulatum abrogasset, statim occidit: Gracchus quum Octauiū deposuisset, cæsus est. Cinna Heluius quum Marullū Flauiumque magistratu exturbasset, mox ipse interiit. Porro qui Cæsaris percussores postularent, multi fuerint, partim Cæsaris filii studio adducti, partim ab aliis eo permoti. præmium enim accusationis accipiebant, pecuniā ex bonis, & honorem magistratumve (si quem is gerebat) accusati, vacationemque à militia pro se filiisque & nepotibus suis. Iudicum autem plerique reos fauore ac metu Cæsaris impulsi damnauerunt, iure se id facere aliqua ratione ostendentes. Eorumdem alii secundum legem de supplicio hoc latam iudicabant, alii armis Cæsaris suam sententiam adscribebant. Inuentus est etiam Sicilius † Coronas senator, qui M. Brutum aperte absoluit: eoque iudicio tum gloriatus est, occulteque ab aliis laudatus: ac de Cæsare opinioni clementiæ occasionem præbuit, quod non statim morte plecteretur: sed is post inter proscriptos necatus est.

† Coronā

His ita actis, Cæsar expeditionem, tāquam contra Lepidum Antoniumque, fecit. Nam Antonius, quum è pugna profugisset, eumq; neq; Cæsar, quippe Decimo bellum erat mandatum, neq; D. Brutus insequeretur, quod inimicum Cæsaris delere nollet; collectis iis, qui ex pugna superarant, ad Lepidum aduenerat: qui ipse quoque quum se parauisset, tanquam in Italiam [a] exercitus ducturus, iussus id senatusconsulto, iterum mandatum acceperat, vt eo in loco, in quo tum erat, maneret. Senatores enim, quum audiuissent, Silanum Antonii rebus fauere, [b] Lepidum ac L. Plancum, timentes, ne hi quoque se Antonio adiungerent, miserunt ad eos, qui dicerent, nihil iam eorū rempublicam opus habere. Ac ne quid sinistri suspicarentur, facinusque aliquod perpetrarent, iussi sunt à senatu iis, qui quondam Vienna (quod est prouinciæ Narbonensis oppidum) ab Allobrogibus expulsi, ad confluentes Rhodani Ararisque fluuiorum consederant, vrbem condere. Itaque illi subsistentes, Lugdunum (quod olim Lugudunum vocatum fuit) ædificauerunt;

[a] exercitus de senatusconsultorum sententia ducturus, iterū mandatum

[b] non modo Lepidū sed etiā L. Plancum veriti, ne is quoque Antonium adiuuaret, miserunt ad eos,

non quod, si quidem voluissent, non possent cum exercitibus in Italiam proficisci, quum eo tempore nihil senatusconsultis ii tribuerent, qui exercitus habebāt: sed exitum belli Antoniani expectātes, interim senatui obtemperantes videri, suasque res confirmare volebant. Certe Silanum Lepidus, ob initam cum Antonio societatem, culpauit: neque eum ad se venientem cōtinuo ad colloquium admisit, quinimo apud senatum quoque per literas eum accusauit: ita vt laudatus ob hæc, bellumque ei contra Silanum iniunctum sit. Reliquo tempore, iisdem de causis, neque recepit Antonium, neque repulit: sed passus in vicinia agere, ac cum militibus suis eum conuersari, ipse tamen cum eo collocutus non est: vbi vero eum cum Cæsare pactionem fecisse percepit, ipse quoque vtrisque sese adiunxit. M. Iuuentius autem, legatus Lepidi, primo eum conatus ab hoc consilio auertere, quum nihil efficeret, in conspectu militum seipsum interfecit. Itaque huic senatus laudationem, statuamque, & publicum funus decreuit: Lepidi autem statuam in rostris positam remouerunt, hostem eum iudicauerunt, bellumque iis, qui cum eo erant, minati sunt, nisi intra dictam diem ab eo discessissent: præterea vestem (* nam consulatu Cæsaris eam, quam læto rerum statu gerunt, resumpserant) mutauerunt: ac M. Brutum & Cassium, Sextumque Pompeium accersierunt, qui bellum iis facerent: [a] hisque cunctantibus, Cæsari (quem coniurasse cum iis nesciebant) id bellum commiserunt. Proinde Cæsar id bellum, quanquam ea, quæ supra demōstraui, vt inter se sibi sacramento confirmarent milites effecerat, quum gerendum recepisset, nihil quod ad id pertineret, egit: neque id eo, quod pactionem cum Antonio, Lepidoque, per eundem factam, magnifaceret; sed quod potentiam Antonii Lepidique videbat, eosque ob propinquitatem generis consentire, nec vi à se posse superari: quodque sperabat, eorum se auxilio Cassium Brutumque, qui iam ad magnam potentiam peruenerant, confecturū; ipsoque deinde, vnum alterius opera, posse se opprimere. His de causis etiam inuitus conuentis stabat, Antonioque & Lepido veniam à senatu populoque impetrare intendebat. Ne vero suspicioni alicui de his, quæ inter ipsos composita erant, locum daret, ipse de venia non retulit:

* nā propter consulatum Cæsaris, ei stată resumserant.)

[a] & quoniā hi tardius adfuturi videbantur, Cæsari

A ὅτι οὐ καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν σὺν τοῖς ὅπλοις ἠδυνήθησαν † ἀνελθεῖν, εἴπερ ἠθελήκεσαν, (ἀθετήσαντα † γὰρ ἤδη τὰ ψηφίσματα πρὸς τοὺς τὰς δυνάμεις ἔχοντας ἤγετο) ἀλλ' ὅτι τὴν ἔκβασιν τοῦ Ἀντωνίου πολέμου προσκοποῦντες, τῇ τε βουλῇ πειθαρχηκέναι δόξαι, καὶ τὰ σφέτερα ἅμα κρατύνασθαι ἐβούλοντο. ἀμέλει τόν τε Σιλανὸν ὁ Λέπιδος ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀντωνίου συμμαχίᾳ διεμέμψατο· καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ ἐλθόντι οὐκ εὐθὺς ἐς λόγους ἀφίκετο, ἀλλὰ καὶ τῇ γερουσίᾳ προσκατηγορῶν αὐτοῦ ἐπέστειλεν· B ὥστε καὶ ἐπαίνους ἐκ τούτου, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ πρὸς αὐτὸν πολέμου λαβεῖν. τὸν μὲν δὴ ἄλλον χρόνον διὰ ταῦτα οὔτε προσίετο τὸν Ἀντώνιον, οὔτε ἀπεωθεῖτο, ἀλλὰ περιεώρα μὲν ἐγγὺς ὄντα, καὶ τοῖς συστρατευομένοις οἱ προσομιλοῦντα, οὐ μέντοι καὶ ἐς λόγους αὐτῷ ἤει· ἐπειδὴ δὲ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸν Καίσαρα ἐπύθετο, τότε καὶ αὐτὸς ἀμφοτέροις σφίσι συνηνέχθη. μαθὼν δὲ τὸ γιγνόμενον Μάρκος † Οὐιβέντιος ὑποστράτηγος αὐτοῦ, τὰ μὲν πρῶτα ἀποτρέπειν αὐτὸν ἐπειρᾶτο· ὡς C δ' οὐκ ἔπειθεν, αὐτὸς ἑαυτὸν, τῶν στρατιωτῶν ὁρώντων, κατεχρήσατο. καὶ ἐκείνῳ μὲν ἐπαίνους τε ἐπὶ τούτῳ ἡ βουλή, καὶ ἀνδριάντα, τήν τε ταφὴν τὴν δημοσίαν ἐψηφίσατο· τὸν δὲ δὴ Λέπιδον, τήν τε εἰκόνα τὴν ἐν τῷ βήματι ἱδρυμένην ἀφείλαντο, καὶ πολέμιον ἐποιήσαντο· καί τινα καὶ ἡμέραν τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ † προσέθεντο, πόλεμον σφίσιν ἀπειλήσαντες, ἂν μὴ ἐντὸς ἐκείνης ἐγκαταλείπωσιν αὐτόν. πρὸς δ' ἔτι τήν τε ἐσθῆτα αὖθις μετεβάλοντο, (ἐπὶ γὰρ τῇ τοῦ Καίσαρος ὑπατείᾳ τὴν ἀσκητικὴν ἀπειλήφεσαν) καὶ D τὸν Βροῦτον τὸν Μάρκον, τόν τε Κάσσιον, καὶ τὸν † Σέξτον ἐπ' αὐτοὺς μετεπέμψαντο. ἐπειδή τε ἐκεῖνοι χρονιεῖν ἐδόκουν, τῷ Καίσαρι, ἀγνοίᾳ τῆς συνωμοσίας αὐτοῦ, τὸν πόλεμον ἐπιτρέψαι. καὶ ὃς τῷ μὲν λόγῳ ὑπεδέξατο αὐτὸν, καίτοι τοὺς στρατιώτας συμβόλους ποιήσας, ὥσπερ εἴρηται· ἔργῳ δ' οὐδὲν ἐχόμενον αὐτοῦ ἔπραξεν, οὐχ ὅτι καὶ ἐκεκοινολόγητο τῷ τε Ἀντωνίῳ, καὶ δι' ἐκείνου † καὶ τῷ Λεπίδῳ (βραχύ τι γὰρ τούτου ἐφρόντιζεν) ἀλλ' ὅτι ἰσχυρούς τε αὐτοὺς ἑώρα ὄντας, καὶ συμφερομένους E ὑπὸ τῆς συγγενείας ᾐσθάνετο· καὶ οὔτε βιάσασθαι σφᾶς ἐδύνατο, καὶ † ἤλπισε τόν τε Κάσσιον καὶ τὸν Βροῦτον, μέγα ἤδη δυναμένους, δι' αὐτῶν καθαιρήσεσθαι, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἐκείνους δι' ἀλλήλων χειρώσασθαι. διὰ μὲν δὴ ταῦτα καὶ ἄκων τὰς συνθήκας πρὸς αὐτοὺς ἐφύλαξε, καὶ σφίσι καὶ καταλλαγὰς πρός τε τὴν βουλὴν καὶ πρὸς τὸν δῆμον ἐπρυτάνευσεν, οὐκ αὐτὸς ἐσηγησάμενος, (ἵνα μὴ καὶ ὑποπτευθείη τι τῶν γεγονό-

† ἀθετήσαντας † ἀ... † Iuuen. † προσέθεντο † Σέξτον † καὶ τῷ † Xiphil. ἤλπισε

γεγονότων) ἀλλ' ὁ μὲν ἐξεστράτευσεν, ὡς καὶ πολεμήσων αὐτοῖς· ὁ δὲ δὴ Κύϊντος τήν τε ἄδειαν καὶ τὴν κάθοδον σφίσιν, ὡς καὶ † ἐφ' ἑαυτοῦ γνώμης, δοθῆναι συνεβούλευσεν. οὐ μέντοι καὶ ἔλαβον αὐτήν, πρὶν τῷ τε Καίσαρι τὴν γερουσίαν, ὡς καὶ ἀγνοοῦντι δὴ γιγνόμενον, κοινώσασθαι, καὶ ἐκεῖνον ἄκοντα δῆθεν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀναγκασθῆναι συγκαταθέσθαι. ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐπράττετο, ὁ Δέκιμος τὸ μὲν πρῶτον ὡς καὶ πολεμήσων αὐτοῖς ὥρμησε, καὶ τόν τε Πλάγκον τὸν Λούκιον, ἐπεὶ καὶ συνύπατός οἱ ἐς τὸ ἐπιὸν ἔτος προαπεδέδεικτο, προσεποιήσατο· μαθὼν δὲ δὴ τήν τε ἑαυτοῦ καταψήφισιν καὶ τὴν ἐκείνων συναλλαγήν, ἠθέλησε μὲν ἐπὶ τὸν Καίσαρα ἐπιστρατεῦσαι, ἐγκαταλειφθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Πλάγκου, τά τε τοῦ Λεπίδου καὶ τὰ τοῦ Ἀντωνίου φρονήσαντος, τήν τε Γαλατίαν ἐξέλιπε, καὶ ἐς τὴν Μακεδονίαν πρὸς τὸν Βροῦτον πεζῇ διὰ Ἰλλυριῶν ἐπειχθῆναι ἔγνω· καὶ τινὰς στρατιώτας, ἐν ᾧ δὴ τὰ ἐν χερσὶ καθίστατο, προέπεμψεν. ὡς δ' ἐκεῖνοί τε τὰ τοῦ Καίσαρος εἵλοντο, καὶ τοὺς λοιποὺς ὅ, τε Λέπιδος καὶ ὁ Ἀντώνιος ἐπιδιώξαντες διὰ ἑτέρων προσεθεῖτο, συνελήφθη τε μονωθεὶς ὑπ' ἐχθροῦ τινός, καὶ μέλλων σφαγήσεσθαι, ἐδεινοπάθει καὶ ὠδύρετο· μέχρις οὗ Ἕλουιός τις Βλασίων, οἰκείως οἱ ἐκ συστρατείας ἔχων, ἑαυτὸν ἑκὼν ὁρῶντος αὐτοῦ προαπέκτεινε. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἀπέθανεν.

† Xyl. ἀφ' ἑαυτῶ

Ὁ δὲ δὴ Ἀντώνιος ὅ, τε Λέπιδος ἐν μὲν τῇ Γαλατίᾳ ὑποστρατήγους κατέλιπον, αὐτοὶ δὲ ἐς τὴν Ἰταλίαν πρὸς τὸν Καίσαρα ὥρμησαν, τό, τε πλεῖστον καὶ τὸ κράτιστον τοῦ στρατοῦ ἐπαγόμενοι. οὔτε γὰρ ἀκριβῶς πως ἐπίστευον αὐτῷ, οὔτε εὐεργεσίαν τινὰ ὀφείλειν ἤθελον, ὡς καὶ δι' αὐτούς, τήν τε σφετέραν ἰσχύν, ἀλλ' οὐ δι' ἐκεῖνον, καὶ τῆς ἀδείας καὶ τῆς καθόδου τετυχηκότες· καὶ προσέτι καὶ ἤλπιζον πάνθ' ὅσα ἐβούλοντο, καὶ τὸν Καίσαρα καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν τῷ ἄστει τῇ τῶν στρατοπέδων σφῶν παρουσίᾳ ἐξεργάσασθαι. τοιαύτῃ μὲν οὖν γνώμῃ ὡς καὶ διὰ φιλίας τῆς χώρας ᾔεσαν. ἐκακουργεῖτο δὲ ὑπὸ τοῦ πλήθους, τῆς τε θρασύτητος αὐτῶν, οὐδενὸς πολέμου βραχύτερα. καὶ αὐτοῖς καὶ ὁ Καῖσαρ μετὰ πολλῶν στρατιωτῶν ἀπήντησε περὶ Βονωνίαν, μάλα εὖ παρεσκευασμένος ἀμύνασθαι σφᾶς, ἄν τι βίαιον πάσχῃ. οὐ μέντοι καὶ ἐδεήθη τότε τῶν ὅπλων ἐπ' αὐτοὺς οὐδέν. ἐμίσουν μὲν γὰρ δεινῶς ἀλλήλους, τῷ δὲ δὴ ἴσαι τε δυνάμεις ἀντιπάλους πως ἔχειν, καὶ τοὺς ἄλλους ἐχθροὺς προτιμωρήσασθαι δι'

A tulit: sed cum exercitu profectus vrbe est, tanquam bellum ipsis facturus. Q. autem Pedius quasi propria ex sententia retulit, vt impunitas iis, reditusque concederetur: neque tamen ante iis ea data sunt, quam senatus cum Cæsare eã rem, tanquam inscio, communicauit. isque inuitus, militumque (vt ferebat) vi adactus assensit. Dum hæc aguntur, interim D. Brutus initio, vt bellum contra Antonium Lepidumque gereret, profectus; L. Plancum, quicum consul ad sequentem annum designatus fuerat, socium sibi adsciuerat; sed [a] vbi se damnatum, eos inter se coniunctos resciuit, quum aduersus Cæsarem vellet exercitum ducere, à Planco, qui Lepidi & Antonii partes prætulerat destitutus, relicta Gallia, per Illyricum pedestri itinere in Macedoniam proficisci ad M. Brutum instituit; præmisitque milites quosdam, dum cæteras res quas præ manibus habebat, constitueret. Iis ad Cæsarem deficientibus, quum reliquos etiam Antonius Lepidusque per suos consectati ad se pertraxissent; desertus à suis, in manus inimici cuiusdam peruenit: quumque iam iugulandus iniquo animo suum casum ferret, ac deploraret, suo eum exemplo Heluius Blasio quidam, qui propter communem militiam eum amore prosequebatur, seipsum eo inspiciente interficiens, ad tolerandam necem animauit.

[a] Vbi decretū contra se factū, & eos inter se conciliatos resciuit,

Ad hunc autem modum sublato D. Bruto, Antonius ac Lepidus, relictis in Gallia legatis, in Italiam ad Cæsarem cõtenderunt, secum maxima atque optima exercitus parte abducta. nam neq; satis fidebant Cæsari, neq; eius beneficio suam impunitatem ac reditum debere, sed ea per se, suisque viribus, sibi parauisse videri volebant. adhæc sperabant, propter suorum militum præsentiam, Cæsarem reliquosque Romanos omnia, quæ ipsi voluissent, facturos. Eo animo per prouinciã, tanquã amicam sibi, profecti sunt: quanquam ob multitudinem ac ferociam militum ei non minus, quam in bello, damni ‡ iniunctum fuit. His Cæsar cum valida militum manu prope Bononiam occurrit, satis paratus ad vim propulsandam, si quam ii inferre voluissent. Sed armis contra se inuicem tum quidem opus ipsis non fuit. Etsi enim summis mutuo se odiis prosequebantur, tamen quod æquis viribus erant instructi, quodque mutuis prius operis vlcisci suos alios inimicos

‡ inuectum fuit.

volebant, pacem ac concordiam fictam A compofuerunt. Congreffi funt autem ad colloquium in infula parua quadam eius fluuii, qui præter Bononiam labitur, cum æquo numero militum, nemine præterea præfente: proculque ab iis, quos fecum eo adduxerant, digreffi; poftquam vnus alterum excuffiffet, ne quam fub ala ficam portaret, fummiffa quadam voce collocuti funt: quorum fumma erat de dominatione fibi confirmanda, ac inimicis delendis, coniuratio. Ne vero palam rerum fummam ad paucos fe omnem reducere velle viderentur, ideoq; aliorum B inuidiæ, ac fuorum cœptorum impugnationi locum darent: ita inter eos conuenit, vt publice quidem ipfi tres conftituendis adminiftrandifque reb. præficerentur, idque non in perpetuum, fed in quinquennium: ita vt omnia ex animi fui fententia, etfi neque ad fenatum, neque ad populum de his retuliffent, agere; magiftratus, aliofque honores, quibus ipfi vellent, tribuere poffent: priuatim autem, ne viderentur omnes prouincias fibi ipfas arrogare velle, Cæfari Africa vtraq; Sardinia & Sicilia: Lepido Hifpania omnis, ac Gallia Narbonenfis: Antonio reliqua omnis Gallia, quæ cis ac trans Alpes ia- C cet, tribueretur. Vocabatur autem, vti fupra oftendi, altera quidem Gallia Togata, quod reliquis videretur effe pacatior, quodq; iam tum vrbanũ Romanorũ veftitum vfurparet: altera Comata, quod Galli ifti comam gerebant promiffiffimam, eoque à reliquis dignofcebantur. Hæc ita inter fe fortiebantur, vt & ipfi prouincias validiffimas haberent, & aliis opinionem de fe præberent, quafi non omnia appeterent. Præterea com- D pofitum inter ipfos eft, vt inimicos fuos cæderent, vtque Lepidus in locum D. Bruti conful fieret, Romamq; & totã Italiã in cuftodia haberet: Antonius vero & Cæfar cõtra Brutũ & Caffiũ bellũ mouerent. Hæc quũ iuramento fanxiffent, conuocatis militib. vt ii & cõfcii & teftes pactorũ effent, eam ad ipfos orationẽ habuerũt, quæ honefta in fpeciẽ effet, ac tuto haberi poterat. Eodẽ tempore[a] milites Antonii, filiam Fuluiæ, vxoris Antonii, q̃ Clodio pepererat, Cæfari, inftinctu haud dubie Antonii, in matrimoniũ dederunt: quãuis is aliã iã tũ duxerat. Neq; id Cæfar E detrectauit, q; arbitrabat' eas nuptias nullo fibi obftaculo futuras in ea re, quã cõtra

[a] milites Antonii, vt filia Fuluiæ, vxoris eius, quã Clodio pepererat, Cæfari nuberet, auctores fuerũt, inftinctu haud dubie Antonii: quamuis aliam Cæfar fibi iam defpondiffet.

ἀλλήλων βούλεσθαι, προσποιητὴν ὁμολογίαν ἐποιήσαντο. συνῆλθον δὲ ἐς τοὺς λόγους οὐ μόνοι, ἀλλὰ στρατιώτας ἰσαρίθμους ἔχοντες, ἐν νησιδίῳ τινὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ παρὰ τὴν Βονωνίαν παραρρέοντος, ὥστε μηδένα ἄλλον μηδ' ἐπὶ... παραγενέσθαι· καὶ οὕτω πολὺ ἀπὸ τῶν παρόντων σφίσιν ἀποστάντες, ἀλλήλους τε διηρεύνησαν, μὴ καὶ ξιφίδιόν τις ὑπὸ μάλης ἔχοι· καὶ διαλεξάμενοί τινα ἡσυχῇ, τὸ μὲν σύμπαν ἐπί τε τῇ δυναστείᾳ, καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν συνώμοσαν. ἵνα δὲ δὴ μὴ καὶ τῆς ὀλιγαρχίας ἄντικρυς ἐφίεσθαι δόξωσι, καί τις αὐτοῖς φθόνος, κἀκ τούτου καὶ ἐναντίωσις παρὰ τῶν ἄλλων γένηται, τάδε διωμολογήσαντο· κοινῇ μὲν τοὺς τρεῖς, πρός τε διοίκησιν καὶ πρὸς κατάστασιν τῶν πραγμάτων, ἐπιμελητάς τε τινὰς καὶ διορθωτάς, καὶ τοῦτο οὐκ ἐς ἀεὶ δῆθεν, ἀλλ' ἐς ἔτη πέντε, αἱρεθῆναι. ὥστε τἆλλα πάντα, κἂν μηδὲν ὑπὲρ αὐτῶν μήτε τῷ δήμῳ μήτε τῇ βουλῇ κοινώσωσι, διοικεῖν· καὶ τὰς ἀρχάς, τάς τε ἄλλας τιμὰς οἷς ἂν ἐθελήσωσι διδόναι. ἰδίᾳ δὲ δὴ (ὅπως μὴ καὶ πάσας τὴν ἀρχὴν σφετερίζεσθαι νομισθῶσι) Καίσαρι μὲν τήν τε Λιβύην ἑκατέραν, καὶ Σαρδώ, καὶ Σικελίαν· Λεπίδῳ δὲ τὴν Ἰβηρίαν πᾶσαν, καὶ τὴν Γαλατίαν τὴν Ναρβωνησίαν· Ἀντωνίῳ δὲ τὴν λοιπὴν Γαλατίαν, τήν τε ἐντὸς τῶν Ἄλπεων καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτὰς οὖσαν, ἄρχειν δοθῆναι. ἐκαλεῖτο δὲ ἐκείνη μέν, Τογᾶτα, (ὥσπερ εἶπον) ὅτι εἰρηνικωτέρα παρὰ τὰς ἄλλας ἐδόκει εἶναι, καὶ ὅτι καὶ τῇ ἐσθῆτι τῇ Ῥωμαϊκῇ τῇ ἀστικῇ ἐχρῶντο ἤδη· † αὕτη δὲ δή, † Κομᾶτα, ὅτι οἱ Γαλάται οἱ ταύτῃ ἐς κόμην τὸ πλεῖστον τὰς τρίχας ἀνιέντες, ἐπίσημοι κατὰ τοῦτο παρὰ τοὺς ἄλλους ἦσαν. ταῦτά τε οὖν οὕτω διέλαχον, ἵνα αὐτοί τε τὰ ἰσχυρότατα λάβωσι, καὶ τοῖς ἄλλοις δόξαν οὐ μὴ καὶ τῶν πάντων ὀρέγεσθαι παράσχωσι. καὶ προσσυνέθεντο, τῶν τε ἐχθρῶν σφῶν σφαγὰς ποιήσασθαι, καὶ Λέπιδον μὲν ἐς τὴν τοῦ Δεκίμου χώραν ὕπατον ἀποδειχθέντα, τήν τε Ῥώμην καὶ τὴν λοιπὴν Ἰταλίαν διὰ φυλακῆς ἔχειν· ἐκείνους δὲ ἐπί τε τὸν Βροῦτον καὶ ἐπὶ τὸν Κάσσιον στρατεῦσαι. καὶ αὐτὰ καὶ ὅρκοις ἐπιστώσαντο. καὶ μετὰ τοῦτο τοὺς στρατιώτας, ὅπως καὶ ἐπήκοοι δῆθεν καὶ μάρτυρες τῶν ὡμολογημένων σφίσι γένωνται, συγκαλέσαντες, ἐδημηγόρησαν ὅσα καὶ εὐπρεπῆ καὶ ἀσφαλῆ ἦν αὐτοῖς εἰπεῖν. κἀν τούτῳ οἱ τοῦ Ἀντωνίου στρατιῶται τὴν θυγατέρα τὴν τῆς Φουλουίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἣν ἐκ τοῦ Κλωδίου εἶχε, τῷ Καίσαρι, καίπερ ἑτέραν ἐγγεγυημένῳ, προεξένησαν, Ἀντωνίου δηλονότι τοῦτο κατασκευάσαντος. καὶ ὃς οὐκ ἀπηρνήσατο. οὐδὲ γὰρ ἐμποδιεῖσθαί τι ἐκ τῆς ἐπιγαμίας πρὸς ἃ κατὰ τοῦ Ἀντω-

Ἀντωνίου πράξειν ἤμελλεν, ἐνόμισε. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ τὸν πατέρα τὸν Καίσαρα οὐδέν τι ἧττον ἐκ τῆς πρὸς τὸν Πομπήιον συγγενείας πολλὰ θ' ὅσα ἠθέλησε κατ' αὐτοῦ πράξαντα ἠπίστατο.

Antonium animo iam præceperat: quum alioquin Iulium Cæsarem patrem suum cognouisset nihil moratum affinitatem, cum Pompeio initam, in suis contra eum actionibus fuisse.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

τὸ τεσσαρακοστὸν ἕβδομον βιβλίον.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ

LIBER QVADRAGESIMVSSEPTIMVS.

ΤΑ'ΔΕ Ε'ΝΕΣΤΙΝ Ε'Ν ΤΩ͂ τεσσαρακοστῷ ἑβδόμῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

Ὡς Καῖσαρ καὶ Ἀντώνιος καὶ Λέπιδος ἐς Ῥώμην ἐλθόντες, σφαγὰς εἰργάσαντο.

Περὶ Βρούτου καὶ Κασσίου, καὶ ὧν ἔπραξαν πρὸ τῆς πρὸς Φιλίπποις μάχης.

Ὡς Βροῦτος καὶ Κάσσιος ὑπὸ Καίσαρος ἡττήθησαν, καὶ ἀπέθανον.

HÆC INSVNT LIBRO XLVII. Romanæ historiæ Dionis.

Quemadmodum Cæsar, Antonius, & Lepidus, Romam reuersi, cædes fecerint.

De Bruto & Cassio, ac quæ ante pugnam Philippensem egerint.

Vt Brutus & Cassius à Cæsare victi obierint.

ΧΡΟ'ΝΟΥ ΠΛΗ͂ΘΟΣ, ΤΑ' ΛΟΙΠΑ' ΤΗ͂Σ Γαΐου Οὐϊβίου Πάνσου καὶ Αὔλου Ἱρτίου ὑπατείας καὶ ἄλλο ἔτος ἕν, ἐν οἷς ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι, οἵδε ἐγένοντο.

Μάρκος Αἰμίλιος Λέπιδος τὸ β', καὶ Λούκιος Μουνάτιος Λ. υ'. Πλάγκος.

HAEC GESTA SVNT RELIQVO TEMPORE eius anni, quo C. Vibius Pansa, & A. Hirtius consules fuerunt: annoque sequenti, quo consulatum gesserunt,

M. Æmilius Lepidus, II, & L. Munatius † Plancus. († L.F.)

ANNO V.C. 712.

Ταῦτ' οὖν συνθέμενοι καὶ συνομόσαντες, ἐς τὴν Ῥώμην, δόξῃ μὲν ὡς καὶ πάντες ἀπὸ τῆς ἴσης ἄρξοντες, γνώμῃ δὲ, ὡς καὶ αὐτὸς ἕκαστος πᾶν τὸ κράτος ἕξων, ἠπείγοντο· καίτοι ἐναργέστατα μὲν καὶ πρότερον, σαφέστατα δ' οὖν καὶ τότε τὸ μέλλον ἔσεσθαι προμαθόντες. τῷ μὲν γὰρ Λεπίδῳ ὄφις τε τῷ ξίφει ἑκατοντάρχου περιπλακείς, καὶ λύκος ἔς τε τὸ στρατόπεδον καὶ ἐς τὴν σκηνὴν δειπνοποιουμένου αὐτοῦ ἐσελθὼν, καὶ τὴν τράπεζαν καταβαλὼν, τήν τε ἰσχὺν ἅμα καὶ τὴν δυσχέρειαν τὴν ἐν τῇ αὐλῇ προσημαίνειν ἔδοξε. τῷ δ' Ἀντωνίῳ γάλα τε πέριξ † περί τι τάφρευμα περιερρύη, καὶ συνῳδία τις περιηχήσασα, τάς τε θυμηδίας καὶ τὸν ὄλεθρον

† περὶ τὸ Xiphil.

DIs illi ad eum modũ inter se compositis, initaque coniuratione, Romam contenderunt; quum ex æquo omnes tres summæ rerum præfuturi viderentur priuatim vero sibi vnusquisque eam destinaret animo. Euidentissime autem cum ante, tum eo ipso tempore eorum, quæ ipsis euentura essẽt, indicia acceperunt. Serpens enim gladio cẽturionis Lepidi circunuolutus fuerat: lupusque in castra tentoriumque Lepidi cœnantis ingressus, mensam euerterat. quo ostento & potentia Lepido, & difficultates in ea significari videbantur. Circum castra Antonii lac circunfluxerat, concentusque exauditus fuerat: quibus & voluptates, & pernicies eas conse-

cutura, ipsi portendebantur. Hæc antequam in Italiam ii venirent, euenerunt. Cæsari autem inter ipsam pactionē aquila, quæ tabernaculo eius insederat, duosq; coruos aduolantes, alasq; sibi cōuellere conatos occiderat, victoriam de vtroq; eorum addicebat. Hi itaq; eo modo, primo Cæsar, deinde reliqui duo, Romam seorsum vnusquisq; cum suis omnibus militibus ingressi; statim, quæ constituerant, legibus opera tribunorum sanxerunt. [a] nam quæ dolo ac vi sibi consequebantur, ea & legis nomen ferebāt, & consolationi erant Romanis, quum essēt summis precibus ad ea singula admittenda triumuiri adigendi. Itaq; & sacrificia [b] eorum nomine, tanquam felici rerum conditione oblata, decreta sunt: & vestis ea q̄ lætis reb. gestari cōsueuit, resumpta; quanuis multum terroris cum ex ipsis, quæ tum agebantur, rebus; tum vero magis à prodigiis etiam impenderet. Signa enim eius, qui vrbem custodiebat, exercitus araneis sunt repleta: arma è terra cœlū versus adscendere visa: multus eorū sonitus auditus: in culmen ædis Æsculapii multæ apes confluxerant: vultures complures in templo † Genii P. [R] ac Concordię insederant. Quibus adhuc eodē in loco commorantibus, cædes illæ, quales olim Sylla, proscriptione vsus, fecerat, editæ sūt; ac tota vrbs cadaueribus impleta. Nā multi intra domos, multi in cōpitis, in foris, in locis sacris promiscue necati sunt: eorumque capita pro rostris † tum quoque posita, trunci abiecti, & a canib. volucribusque vorati, aut in fluuium proiecti sunt: omniaq; exemplo Syllanæ calamitatis acta, nisi quod duæ tabulæ peculiares, vna senatorum, alia reliquorum hominum, † propositæ sunt. Quod qua de causa sit factum, neque ex alio discere, neque ipse excogitare potui. [c] falsum enim fuerit, si quis ex eo, quod numerus occisorum, quam sub Sylla, minor fuit, coniicere velit, vnicam tantum tabulam proscriptionis editā fuisse. lōge .n. plures, quippe à multis, inscripti sunt, quāquam numerus cæsorum priorē tamen non excessit, quod nomina optimatium nō promiscue inter vulgares, sed seorsum relata, multum erroris circa eos qui ob similitudinem nominis occidendi fuissent, attulerant: verum in locū multitudinis perēptorum, alia non pauca acerbissima tum successerunt mala: quantumuis Syllana

[a] Nam quid quid facerēt, quidquid extorquerent, tum legis nomen adipiscebatur, tum etiam hoc eis adferebat, vt rogarentur. Summis enim precibus obtinendum erat, vt ea facerent.

[b] ob hac velut ob res prosperas, decreta

† Genii populi, & Concordia

† statim posita, trunci ibidem abiecti,

† seorsum singula proposita sunt.

[c] Quippe quod solum alicui venire in mentē posset, propterea factū, vt pauciores occiderentur, minime verum est. Nam longe plurium nomina, quod etiam plures essent, qui proscriberēt, inscripta tabulis hisce fuerunt. Nec in eo discrimē aliquod fuit inter has & superiorum temporū cædes. Nam quod optimatium nomina non promiscue inter plebeos relata, sed exposita seorsum fuerunt, id multū in errorem adduxit, qui trucidandi consimiles ob causas erāt. Eius autem hominum segregationis loco, alia nō pauca

A δεῖ τὸ ἀπ' αὐτῶν προεδείξεν ἐκείνοις μὲν οὖν ταῦτα, πρὶν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐλθεῖν, ἐγένετο. τῷ δὲ δὴ Καίσαρι τότε εὐθὺς ἐπὶ ταῖς συνθήκαις ἀετός, ὑπέρ τε τῆς σκηνῆς αὐτοῦ ἱδρυθείς, καὶ δύο κόρακας προσπεσόντας οἱ, τίλλειν τε τὰ πτερὰ πειρωμένους ἀποκτείνας, τὴν νίκην κατ' ἀμφοτέρων αὐτῷ ἔδωκε. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἐς τὴν Ῥώμην, πρότερος μὲν ὁ Καῖσαρ, ἔπειτα δὲ καὶ ἐκεῖνοι, χωρὶς ἑκάτερος, μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἁπάντων ἦλθον. καὶ παραχρῆμα τὰ δόξαντα σφίσι διὰ τῶν δημάρχων ἐνομοθέτησαν. ἃ γὰρ ἐπεράττον B καὶ ἐβιάζοντο, τό, τε ὄνομα τὸ τοῦ νόμου ἐλάμβανε, καὶ προσέτι καὶ παράκλησιν αὐτοῖς ἔφερε. πάνυ γὰρ ἱκετεῦσαι σφᾶς ἔδει, ἵνα αὐτὰ ποιήσωσι· καὶ διὰ τοῦτο καὶ θυσίαι ἐπ' αὐτοῖς, ὡς καὶ ἐπ' εὐτυχήμασί τισιν, ἐψηφίσθησαν. καὶ ἡ ἐσθής, ὡς καὶ εὐδαιμονούντων σφῶν, μετεβλήθη· καίπερ πολλοῦ μὲν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν πραττομένων, πολλῷ δὲ ἐπὶ πλείονος ἐκ τεράτων δέους αὐτοῖς ὄντος. τά τε γὰρ σημεῖα τοῦ στρατεύματος τοῦ τὴν πόλιν φυλάττοντος, ἀραχνίων ἀνεπλήσθη, καὶ ὅπλα ἐκ τῆς γῆς ἐς τὸν οὐρανὸν ἀνιόντα ὤφθη, κτύπος τε ἀπ' αὐτῶν πολὺς ἠκούσθη· καὶ ἐν τοῖς Ἀσκληπιείοις μέλισσαι C ἐς τὴν ἄκραν πολλαὶ συνεστράφησαν. γῦπές τε ἐπί τε τοῦ νεὼ τοῦ Γενίου τοῦ δήμου, καὶ ἐπὶ τῆς Ὁμονοίας παμπληθεῖς ἱδρύθησαν. καὶ αὐτοῦ ἐνταῦθα ἔτι, ὡς εἰπεῖν, ὄντων, αἵ τε σφαγαὶ ἐκεῖναι, αἷς ποτὲ ὁ Σύλλας ἐκ τῶν προγραφῶν ἐκέχρητο, ἐποιήθησαν, καὶ ἡ πόλις ἅπασα νεκρῶν ἐπληρώθη. πολλοὶ μὲν γὰρ ἐν ταῖς οἰκίαις, πολλοὶ δὲ ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἔν τε ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρὸς τοῖς ἱεροῖς συνεχῶς ἀπεκτίννυντο. καὶ αἵ τε κεφαλαὶ αὐτῶν ἐπὶ D τὸ βῆμα † αὖθις ἀνετίθεντο, καὶ τὰ λοιπὰ σώματα, τὰ μὲν αὐτοῦ τε ἐρριπτεῖτο, καὶ ὑπὸ κυνῶν ὀρνίθων τε ἠσθίετο, τὰ δὲ ἐς τὸν ποταμὸν ἐνεβάλλετο. τά τε ἄλλα τὰ ἐπὶ τοῦ Σύλλου πρότερον ἐπέπρακτο, καὶ τότε συνεφέρετο· πλὴν ὅτι δύο μόνα λευκώματα, χωρὶς μὲν τοῦ βουλευτοῦ, χωρὶς δὲ τοῦ δήμου, ἐξετέθη. καὶ τὸ μὲν αἴτιον, δι' ὃ τοῦτ' ἐγένετο, οὔτε παρ' ἑτέρου τινὸς μαθεῖν, οὔτ' αὐτὸς εὑρεῖν ἠδυνήθην. ὃ γὰρ εἰκὸς μόνον ἄν τις, τό γε ἐλάττους θανατωθῆναι, † συννοήσειεν, ἥκιστα ἀληθές ἐστι. πολλῷ γὰρ πλείους, ἅτε καὶ ὑπὸ πλειόνων, ἐσεγράφησαν. τοῦτο δ' οὖν παρὰ τὰς σφαγάς, τὰ E ἐν τῷ πρὶν γενομένας, παρήλλαξεν. ἐπεὶ ὅτι γε οὐκ ἀναμὶξ τὰ ὀνόματα τῶν πρώτων τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ χωρὶς ἐξετέθη, λῆρόν τινα πολὺν † τοῖς τε ἐκ τοῦ ὁμοίου σφαλησομένοις ἔφερεν. ἀντὶ δ' ἐκείνου δὴ ἕτερα καὶ πάνυ δυσχερῆ, καίπερ μηδεμίαν τῶν προτέρων ὑπερβολὴν (ὥς γε καὶ ἐδόκει) λιπόν-

† τιθέ[illegible]

† ὑπονοήσειεν

† πᾶν

λιπόντων, οὐκ ὀλίγα αὖθις συνηνέχθη. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ Σύλλου οἵ τε τι δρῶντες, † τάς τε τόλμας προέχοντα, ἅτε καὶ πρῶτον τοῦ τοιούτου πειρώμενοι, καὶ οὐκ ἐκ προβουλῆς, ἐποιοῦντο· καὶ διὰ τοῦθ' ἧττον τὰ πλείω κακῶς ἔπραξαν, οἷα οὐκ ἐκ προνοίας, ἀλλ' ἐκ συντυχίας, ἔπραττον· καὶ οἱ πάσχοντες, ἐξαπιναίοις τε καὶ ἀνηκούστοις συμφοραῖς περιπίπτοντες, ῥαστώνην τινὰ ἐκ τοῦ ἀνελπίστου τῶν παθῶν ἐλάμβανον. τότε δὲ πάντα μὲν τὰ προτολμηθέντα, οἱ μὲν, αὐτοὶ χειρουργήσαντες, οἱ δὲ, ἰδόντες, οἱ δὲ ἀκοῇ γοῦν ὑπογύῳ ἀκριβοῦντες, πολλὰ γοῦν ἐν τῷ διὰ μέσου, τῇ προσδοκίᾳ τῶν ὁμοίων, οἱ μὲν, ὡς δράσουσι προσεπινοήσαντες, οἱ δ', ὡς πείσονται προσδείσαντες· ἐκεῖνοί τε πλείστην ἀτοπίαν τῇ τε ζηλώσει τῶν προτέρων ἔργων, καὶ τῇ ἀπ' αὐτῶν, ἐς τὸ καινῶσαί πως τὰ ἐπιβουλεύματα διὰ ἐπιτεχνήσεως, παρέσχον, καὶ οἱ ἕτεροι πάνθ' ὅσα παθεῖν ἐδύναντο λογιζόμενοι, πολὺ ταῖς ψυχαῖς καὶ πρὸ τῶν σωμάτων, ὡς καὶ ἐν αὐτοῖς ἤδη ὄντες, διεκναίοντο. κἀν τούτῳ χαλεπωτέρως ἢ πρὶν * ἀπήλλασσον, καὶ διότι τότε μὲν μόνοι οἱ τοῦ Σύλλου, τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων οὐδεὶς, ἐκείνου γε κελεύσαντος, ἐφθάρη· ὥστε ἔξω τῶν πάνυ πλουσίων, (τούτοις γὰρ οὐκ ἔστιν ὅτε εἰρήνη πρὸς τὸν ἰσχυρότερον ἐν τοῖς τοιούτοις γίγνεται) οἵ γε λοιποὶ ἐθάρσουν· ἐν δὲ δὴ ταῖς δευτέραις ταύταις σφαγαῖς, οὐχ ὅπως οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν, ἢ καὶ οἱ πλούσιοι, ἀλλὰ καὶ οἱ πάνυ φίλοι καὶ παρὰ δόξαν ἐκτείνοντο. ἄλλως μὲν γὰρ ἢ τις ἢ οὐδεὶς ἐς ἔχθραν ἀπ' ἰδίας τινὸς αἰτίας τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις, ὡς καὶ σφαγῆναι πρὸς αὐτῶν, ἐληλύθει· τὰ δὲ δὴ κοινὰ πράγματα, καὶ αἱ τῶν δυναστειῶν διαλλαγαὶ καὶ τὰς φιλίας τάς τε ἔχθρας τὰς σφοδρὰς αὐτοῖς ἐπεποιήκεσαν. πάντας γὰρ τοὺς τῷ πέλας συνηραμένους τε τι καὶ συμπράξαντας, ἐν πολεμίου μοίρᾳ οἱ ἕτεροι ἐτίθεντο· καὶ οὕτω συνέβαινε τοὺς αὐτοὺς καὶ φίλους τινὶ αὐτῶν καὶ ἐχθροὺς πάντως γεγονέναι· ὥστε ἐν ᾧ ἰδίᾳ ἕκαστος τοὺς ἐπιβουλεύσαντάς οἱ ἠμύνετο, καὶ τοὺς φιλτάτους κοινῇ συναπόλλυσθαι. ἐκ γὰρ τῶν πρὸς ἀλλήλους πραγμάτων τό, τε οἰκειωθὲν σφίσι καὶ τὸ ἀλλοτριωθὲν ἐν λόγῳ τινὶ τιθέμενοι, οὔτε τὸν ἑαυτοῦ τὶς ἐχθρὸν τιμωρήσασθαι, φίλον ἑτέρου ὄντα, ἐδύνατο, μὴ ἀντιδιδοὺς ἄλλον· καὶ ἐκ τῆς τῶν γεγονότων ὀργῆς, τῆς τε ἔπειτα ὑποψίας, παρ' οὐδὲν τὴν τοῦ ἑταιρικοῦ σωτηρίαν πρὸς τὴν τοῦ διαφόρου τιμωρίαν ποιούμενοι, ῥαδίως σφᾶς

† τῆς τε τόλμας προέχοντα,

* ἀπήλλασσον, διότι τότε μὲν μόνοι οἱ τοῦ Σύλλου ἐχθροί, τῶν τε

A tanta fuisse viderentur, vt addi posset nihil. Verum qui sub Sylla eas cædes peragebant, excusare se aliquo modo prætextu audaciæ, quam in nouo, ac non ante aut perpetrato aut præmeditato facinore adhibebant, poterant: ac pleraque minus malitiose ab his fiebant, nimirum non tam consulto, quam fortuito agentibus: qui vero interficiebantur, ii repentinis [a] ac inauditis miseriis obruti, tolerabiliorem aliquo modo calamitatem eam habebant, quod ex insperato incidisset. B Hoc autem tempore, quum Syllanæ tempestatis facinora alii ipsi peregissent, alii vidissent, alii recens audita memoria repeterent; ac expectatione similium rerum eo, quod intercesserat, tempore alii quæ additturi essent prioribus illis, excogitassent, alii nouorum malorum in metum deuenissent: illi quidem æmulatione superioris ætatis facinorum; studioque eadem nouitate quadam superandi, plurima fœda opera exercebant: hi autem, quum reputassent omnia, quæ sibi euenire possent, maxi-C mos animo dolores, illæsis etiamnum corporibus, tanquam iam in iis malis constituti, percipiebant. Iam id quoque præsentia mala augebat,[b] quod sub Sylla nemo, nisi eo iubente, cædebatur: solis exceptis, qui maximas diuitias possidebant. iis enim in huiusmodi casu nihil contra vim potentiorum tuti est.[c] tum vero non inimici modo, aut diuites; sed etiam amicissimi, præter opinionem peribant. Quippe [& si] perpauci priuatis de causis triumuiris D inuisi erant, vt iis ea res necem afferret; [tamen] publicæ res, & dominationum permutationes in causa vehementibus illis cum amicitiis, tum odiis erant. quicunque enim ‡ vnum ex his vel studio, vel facto suo adiuuisset; statim inimici loco reliquis habebatur. [d] ita idem homo alicui ipsorum amicus erat, & inimicus omnium: effectumque,[e] vt dum quis suos inimicos vlcisceretur, iuxta illis quoque summos suos amicos pessundaret. E Etenim quum propter ea, quæ ipsi contra se inuicem egerant, tam eorum qui suis rebus fauissent, quã qui repugnassent, vnusquisq; rationem aliquam haberet; nullus tamen ipsorum aut pœnas de inimico suo, qui alii amicitia erat iunctus, sumere poterat, nisi de alio contra ei concessisset. Sed id facile fiebat, quum ira præteritorum, ac suspicio futurorum efficeret, vt præ vlciscendi cupiditate salus sociorũ pror-

a ac non præceptis auditu

b quod sub Sylla duntaxat eius hostes, aliorũque hominũ nemo, ipsius sane iussu cadebantur; adeo quidẽ, vt reliqui bene essent animo, solis exceptis,

c At vero secundis in hisce cædib⁹, non inimici modo triumvirũm, aut diuites;

‡ proximum sibi vel similiso

d Ita vsuueniebat, vt iidem homines & amici alicuius eorum, & hostes vtique essent:

e vt dum eorum quisq; suos inimicos vlcisceratur, etiam communes amicos eximios de medio tollerent.

sus negligeretur. Itaque inter se amicissimos suos pro iis, quorum odio flagrabant, & summos inimicos pro sociis coniunctissimis, modo æquali numero, modo plures pro vno, [a] vicissimque permutauerunt: vendentes, auctionantesque tanquam sub hasta positos. sicubi vnus alii pretio par esse existimaretur, simplex fiebat permutatio: qui vero ob virtutem aliquam, aut dignitatem, aut propinquitatem, maioris pretii censebantur, eorum interitus plurium nece compensabatur. Id enim quoque, nimirum in bellis ciuilibus, quæ longo tempore per varias actiones se extendissent, euenerat; vt complures etiam inter genere proximos inuicem offensæ in factionibus incidissent. Sic Antonii L. Cæsar, auunculus eius, Lepidi frater L. Paulus hostis fuerat. Verum hi quidem incolumes euaserunt: reliquorum multi ab amicis suis ac necessariis necati sunt, à quibus vel maxime ‡ seruarieos oportuerat * de præmiis metuens, quod M. Cato quæstor quum esset, & à nonnullis, qui Syllæ cædes executi fuerant, [b] omnia bona eorum repetiisset. * cur eum occiderent, prædixerunt; se nullum eorum in publicas tabulas inscripsisse. Propterea cum in aliis necandis fuerunt promptiores, tum vero in locupletibus, etsi nequaquam eos odissent. Quia enim multæ ipsis admodum pecuniæ opus erant, neque aliter militum desideria explere valebant, communiter omnibus diuitibus inimicitiam indixerunt. Ea ratione inter multa alia, quæ contra legum præscripta, sunt acta, puerum etiam quendam togam sumere virilem iusserunt: vt, quasi vir iam esset, interfici ab ipsis posset. Hæc præcipue agebantur ab Antonio & Lepido, q̃ diutissime à superiori Cæsare in honore habiti, ac in multis magistratibus prouinciisque † versati inimicos habebant multos. Videbantur tamen [c] p communione dominationis etiam à Cæsare agi: qui ipse quidem sui causa multos occidendos non existimabat, homo natura nequaquam crudeli, ac patrios mores à puero edoctus: iuuenisque adhuc, & recens ad res gerendas progressus, neque opus habebat, [d] vt odisset multos, & amari ipse cupiebat. Id hinc constat etiam, quod postquam eos collegas habere dominationis desiit, ac solus rerum summam obtinuit, nihil in posterum huiusmodi egit: quinimo eo ipso tempore non modo paucos inter-

[a] Vicissimq; pro pluribus paucos permutauerũt: quum alia more fori agentes, tum etiam auctionantes, vt fieri sub hasta solet.

‡ seruari & honore adfici eos oportuerat.

[b] omniaque sic fuissent adepti. actionem, itτta repetiisset.

† longo tempore versati.

[c] ratione societatis in dominatu etiã à Cæsare fieri: cum tamen ei, quum nõ erat opus, vt multos occideret. quod esset natura nequaquam

[d] vt multos odio graui prosequeretur,

A ἀντεδίδοσαν. κἀκ τούτου τούς τε φιλτάτους ἀντὶ τῶν ἐχθίστων ἀλλήλοις προσέβαλλον, καὶ τοὺς πολεμιωτάτους ἀντὶ τῶν ἑταιροτάτων, τοῦτο μὲν, ἴσους πρὸς ἴσους, τοῦτο δὲ, ἀνθ' ἑνὸς πλείονας, ἢ καὶ ἀντὶ πλεόνων ἐλάττονας ἠλλάττοντο· τά τε ἄλλα ἐν ἀγορᾶς τρόπῳ ποιούμενοι, καὶ ὑπερβάλλοντες, ὥσπερ ἐν πρατηρίῳ. εἰ μὲν εἷς τις ἑνὸς ἀντάξιος, ὥστ' ἰσομοιρεῖν, εὑρίσκετο, ἁπλῆ ἡ ἀντίδοσις ἐγίγνετο· ὅσους δὲ δὴ ἀρετή τις, ἢ ἀξίωσις, ἢ καὶ συγγένεια αὖ ἐτίμα, ἀντὶ πλειόνων ἀπώλλυντο. ἅτε B γὰρ ἐν ἐμφυλίοις πολέμοις, καὶ πολλῷ μὲν χρόνῳ, πολλαῖς δὲ καὶ πράξεσι γενομέναις, συχνοὶ καὶ τοῖς πάνυ συγγενέσι κατὰ τὸ στασιωτικὸν προσεκεκρούκεσαν. ἀμέλει τῷ τε Ἀντωνίῳ ὁ θεῖος † Λούκιος [Ἀντώνιος] Καῖσαρ, καὶ τῷ Λεπίδῳ ὁ ἀδελφὸς Λούκιος Παῦλος, ἐπεπολέμωτο· ἀλλ' οὗτοι μὲν ἐσώθησαν, τῶν δὲ δὴ ἄλλων πολλοὶ καὶ παρ' αὐτοῖς τε φίλοις καὶ τοῖς ἀναγκαίοις, ὑφ' ὧν περ καὶ τὰ μάλιστα σωθῆναι καὶ τιμηθῆναι * τῶν ἄθλων φοβηθείς, ὅτι τοὺς ἐπὶ τοῦ Σύλλου φονεύ- C σαντάς τινας ὁ Κάτων ὁ Μάρκος ταμιεύσας, ἀπῄτησε πάνθ' ὅσα ἐπ' αὐτοῖς εἰλήφεσαν, * ἢ ἴδιόν τινα ἀποκτείνῃ, προηγόρευσαν ὅτι οὐδένα αὐτῶν ἐς τὰ δημόσια γράμματα ἐσγράφουσι. τούς τε οὖν ἄλλους ἑτοιμότερον διὰ τοῦτ' ἔσφαζον, καὶ τοὺς εὐπόρους, εἰ καὶ μηδενὶ αὐτῶν ἀπήχθοντο. παμπόλλων τε γὰρ χρημάτων δεόμενοι, καὶ οὐκ ἔχοντες ὁπόθεν ἄλλοθεν τὰς ἐπιθυμίας τῶν στρατιωτῶν ἀποπληρώσωσι, κοινήν τινα κατὰ τῶν πλουσίων ἔχθραν προσέθεντο. καὶ ἄλλα D τε διὰ τοῦτο πολλὰ παρανομηθῆναι, καὶ παιδίσκον τινὰ ἐς ἐφήβους ἐσήγαγον, ἵν' ὡς εἰς ἄνδρας ἤδη τελῶν ἀποθάνῃ. ταῦτα δὲ ἐπράττετο μὲν ὑπό τε τοῦ Λεπίδου καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου μάλιστα (πρός τε γὰρ τοῦ Καίσαρος τοῦ προτέρου ἐπὶ μακρότατον τιμηθέντες, καὶ ἐν ταῖς ἀρχαῖς τε ἡγεμονίαις ἐπὶ πλεῖστον γενόμενοι, πολλοὺς ἐχθροὺς εἶχον) ἐδόκει δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, κατὰ τὴν τῆς δυναστείας κοινωνίαν, γίγνεσθαι· ἐπεὶ αὐτός γε οὐδέν τι συχνοὺς ἀποκτεῖναι ἐδεήθη. τῇ τε γὰρ φύσει οὐκ E ὠμὸς ἦν, καὶ ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς ἤθεσιν ἐντεθράπτο. πρὸς δ' ἔτι νέος τε ὤν, καὶ ἄρτι ἐς τὰ πράγματα παριών, οὔτ' ἄλλως δὴ ἀνάγκην πολλοὺς σφοδρῶς μισεῖν εἶχε καὶ φιλεῖσθαι ἤθελε. σημεῖον δὲ, ὅτι ἀφ' οὗ τῆς τε πρὸς ἐκείνους συναρχίας ἀπηλλάγη, καὶ τὸ κράτος μόνος ἔσχεν, οὐδὲν ἔτι τοιοῦτον ἔπραξε. καὶ τότε δὲ οὐχ ὅσον πολλοὺς

† Ἀντώνιος καὶ …

οὐκ ἔφθειρεν, ἀλλὰ καὶ ἔσωσε πλείστους· τοῖς τε προδοῦσι τοὺς δεσπότας ἢ τοὺς φίλους, χαλεπώτατα, καὶ τοῖς συναραμένοις σφίσιν, ἐπιεικέστατα ἐχρήσατο. τεκμήριον δέ· Τανουσία, γυνὴ ἐπιφανής, τὸν ἄνδρα Τίτον † Οὐίνιον ἐπικηρυχθέντα, τὸ μὲν πρῶτον ἐς κιβωτὸν παρὰ ἀπελευθέρῳ τινὶ Φιλοποίμενι κατέκρυψεν, ὥστε καὶ πίστιν τοῦ τεθνηκέναι αὐτὸν παρασχεῖν· μετὰ δὲ τοῦτο δημοτελῆ ἑορτήν, ἣν συγγενής τις αὐτῆς ποιήσειν ἔμελλε, τηρήσασα, τόν τε Καίσαρα διὰ τῆς Ὀκταουίας τῆς ἀδελφῆς ἐς τὸ θέατρον μόνον τῶν τριῶν ἐσελθεῖν διεπράξατο· κἀνταῦθα ἐκπηδήσασα, τό, τε πραχθὲν ἀγνοοῦντί οἱ ἐμήνυσε, καὶ τὴν κιβωτὸν αὐτὴν ἐσκομίσασα, ἐκεῖθεν τὸν ἄνδρα ἐξήγαγεν. ὥστε τὸν Καίσαρα θαυμάσαντα, πάντας μὲν αὐτοὺς ἀφεῖναι (καὶ γὰρ τοῖς συγκρύψασί τινα θάνατος προείρητο) τὸν δὲ δὴ Φιλοποίμενα καὶ ἐς τὴν ἱππάδα κατατάξαι. ἐκεῖνος μὲν οὖν πολλούς, ὅσους γε καὶ ἐδυνήθη, διεσώσατο· ὅ, τε Λέπιδος τῷ τε ἀδελφῷ τῷ Παύλῳ ἐς Μίλητον ἐκδρᾶναι ἐπέτρεψε, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους οὐκ ἀπαραίτητος ἦν. ὁ δὲ Ἀντώνιος ὠμῶς καὶ ἀνηλεῶς οὐχ ὅτι τοὺς ἐκτεθέντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπικουρῆσαί τινι αὐτῶν ἐπιχειρήσαντας ἔκτεινε. τάς τε κεφαλὰς σφῶν, εἰ καὶ σιτούμενος ἐτύγχανεν, ἐπεσκόπει, καὶ ἐπὶ πλεῖστον τῆς τε ἀνοσιωτάτης καὶ τῆς οἰκτροτάτης αὐτῶν ὄψεως ἐνεπίμπλατο. καὶ ἥ τε Φουλουία πολλοὺς μὲν καὶ αὐτὴ καὶ κατ᾽ ἔχθραν, καὶ διὰ χρήματα, καὶ ἔστιν οὓς οὐδὲ γινωσκομένους ὑπὸ τοῦ ἀνδρός, ἐθανάτωσεν. ἑνὸς γοῦν τινὸς κεφαλὴν ἰδών, εἶπεν, ὅτι τοῦτον οὐκ ἠπιστάμην. ὡς δ᾽ οὖν καὶ ἡ τοῦ Κικέρωνος ποτὲ ἐκομίσθη σφίσι, (φεύγων γάρ, καὶ καταληφθεὶς ἐσφάγη) ὁ μὲν Ἀντώνιος πολλὰ αὐτῷ καὶ δυσχερῆ ἐξονειδίσας, ἔπειτ᾽ ἐκέλευσεν αὐτὴν ἐκφανέστερον τῶν ἄλλων ἐν τῷ βήματι προστεθῆναι· ἵν᾽ ὅθεν κατ᾽ αὐτοῦ δημηγορῶν ἠκούετο, ἐνταῦθα μετὰ τῆς δεξιᾶς, ὥσπερ ἀπετέτμητο, ὁρῷτο. ἡ δὲ δὴ Φουλουία ἔς τε τὰς χεῖρας αὐτήν, πρὶν ἀποκομισθῆναι, ἐδέξατο, καὶ ἐμπικρανναμένη οἱ καὶ ἐμπτύσασα, ἐπί τε τὰ γόνατα ἐπέθηκε, καὶ τὸ στόμα αὐτῆς διοίξασα, τήν τε γλῶσσαν ἐξείλκυσε, καὶ ταῖς βελόναις, αἷς ἐς τὴν κεφαλὴν ἐχρῆτο, κατεκέντησε, πολλὰ ἅμα καὶ μιαρὰ προσεπισκώπτουσα. καὶ οὗτοι δ᾽ οὖν ὅμως ἔσωσάν τινας, παρ᾽ ὧν γε καὶ πλείω χρήματα ἔλαβον, ἢ τελευτησάντων

† Οὐίνιον

interfecit, sed plurimos potius conseruauit: grauissime in eos statuens, qui dominos, aut amicos prodidissent suos: summa autem benignitate vtens in illos, qui eosdem adiuuissent. Cuius exemplum euidens est, quod adducam. Tanusia, mulier illustris, † T. Vinium proscriptum, maritum suum, primo in arca quadam apud Philopœmenem libertum deposuit occultatum, ita vt fidem fecerit, eũ mortem obiisse: post obseruato tempore, quo ludi publici à quodam suo cognato erant faciendi, opera Octauiæ, sororis Cæsaris, effecit, vt ex triumuiris solus Cæsar in theatrum iret. eo ipsa insiliens, rem Cæsari inscio aperuit: arcam inferri iussit, virumque extraxit: itaque Cæsar miraculo rem habens, omnibus ipsis veniam dedit: (nam iis quoque, qui occultassent aliquem proscriptum, mors proposita erat) Philopœmenem vero etiam inter equites retulit. Neque tantum Cæsar, quam potuit, multos conseruauit; sed Lepidus quoque fratri suo Paulo concessit, vt Miletum aufugeret; ‡ & de reliquis non inexorabilem se se præbuit. Sed Antonius crudeliter, ac citra omnem misericordiam, non proscriptos modo, sed eos quoque, qui opem ferre alicui horum ausi fuissent, trucidauit: eorumque inter cibum capiendum etiam capita inspexit, ac se diutissime nefario isto, ac miserrimo spectaculo exsatiauit. Fuluia vero multos ipsa quoque morte affecit, alios inimicitia impulsa, alios propter pecunias, nonnullos etiam viro suo nunquam cognitos. Qui quum vnius aliquando eorum caput vidisset; Hunc quidem, inquit, ego non noueram. Quum tandem Ciceronis quoque illatum caput esset, (is enim in fuga deprehensus, ac iugulatus fuerat) Antonius multis in eum atrocibus conuitiis inuectus, caput pro rostris poni iussit, magis conspicuo, quam cætera, loco: vt quo de loco contra ipsum concionans Cicero auditus fuisset, ibi caput eius cum dextra (nam hæc quoque amputata fuit) conspiceretur. Fuluia autem id caput [a] arreptum priusquam auferretur, insultans amarulentis verbis, & conspuens, genibus suis imposuit: oreq; eius aperto, linguam extractam acubus (quales secum comendi capitis causa mulieres ferunt) compunxit, additis crebris ac turpibus opprobriis. Ea tamen, maritusque eius, salutem nonnullis dederunt, accepta maiori ab ipsis pecunia, quam quantam cæsis i-

† T. Oninium

‡ & erga reliquos

[a] manibus arreptum priusquam illinc deportaretur,

psis reperturos se sperauerant, in eorumque locum, ne vacua nominum horum spatia essent, alios proscripserunt. Hoc vnicum ab Antonio est bene actum, quod auunculum suum, matre sua Iulia summis id precibus efflagitante, dimisit.

Interim variis modis & iugulati sunt multi, & seruati multi ab amicis cæsi, multi ab inimicis erepti: multi seipsos occiderunt, multos percussores immissi, tanquam occisos, incolumes dimiserunt. qui prodidissent dominos, aut amicos suos, alii supplicio, alii honoribus affecti: itemque qui salutis † iisdem autores fuissent. videlicet quum non vnus aliquis, sed tres viri omnia, sua propria quilibet ex cupiditate, proque suo commodo agerent, ac nec amicos, nec inimicos hi eosdem haberent; ac sæpenumero eum saluum esse, quem alii perire, vellent; sæpe eum perdere, quem superstitem esse reliqui cupiebant: sicut varie illi vel bene, vel male certis hominibus volebant, ita varios quoque casus eorum euenire necesse fuit.

† *aliquibus auctores fuissent. partim pœnas dedere, partim præmiis adfecti fuerunt. Videlicet quum*

[a] Quorum ego singulos accurate scribendo persequi omittam, rem & operosam, & nihil magnopere huic historiæ conducentem: quæ vero memoratu potissimum digna arbitror, ea recensebo. Herum quidam suum in cauernam abstruserat, quem quum indicio alieno iamiam periturum animaduerteret, vestem cum eo suam permutauit, herilique cum habitu percussoribus † occurrit, ac pro suo ipse hero occisus est: herus autem, diuersis iis, quum se eum, quem voluissent, interfecisse crederent, alio effugit. Alius quidam similiter omni habitu cum domino suo permutato, ipse in lecticam opertam se coniecit, in eaque ab suo domino vectus est. in hos quum emissarii incidissent, seruus ne visus quidem ab iis iugulatus est: dominus autem, tanquam famulus aliquis esset, dimissus. Hi duo benefactoribus [b] suis gratiam retulerunt. Cæterum quidā seruus stigmaticus, tantum à domino suo prodendo, qui eum notis compunxerat, abfuit; vt eum paratissimo potius animo periculo eripuerit. Quum enim eum aliquo euehens, deprehensus esset, persequerenturque eum sicarii, quendam obuium sibi forte factum obtruncauit, amictuque huius domino suo tradito, cadauer rogo imposuit: ipse indutus vestem annulumque herilem, persecutoribus obuiam dedit, commentusque est, herum fugien-

a Quos certe ego singulatim & accurata

† prior occurrit,

b suis, ob præcedentia quadam in se merita, gratiam

A εὑρήσειν ἤλπισαν. καὶ ἵνα γε μὴ κεναὶ ἐν τοῖς λευκώμασι χῶραι τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ὦσιν, ἑτέρους ἀντενέγραψαν. πλὴν γε ὅτι τὸν θεῖον ὁ Ἀντώνιος, πολλὰ τῆς μητρὸς τῆς ἑαυτοῦ τῆς Ἰουλίας ἱκετευσάσης ἀφῆκεν, οὐδὲν ἄλλο χρηστὸν εἰργάσατο.

Πολύτροποι μὲν οὖν διὰ ταῦτα αἱ σφαγαί, πολυειδεῖς δὲ καὶ σωτηρίαι τισὶν ἐγένετο· συχνοὶ δὲ καὶ πρὸς τῶν φιλτάτων ἀπώλοντο, καὶ συχνοὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐσώθησαν. ἄλλοι σφᾶς αὐτοὺς ἀπέκτειναν, ἄλλους αὐτοὶ οἱ ἐπελθόντες, ὡς καὶ φονεύσαντες, ἀπέλυσαν· προδόντες δὲ τινὲς δε-

B σπότας, ἢ καὶ φίλους, ἐκολάσθησαν· καὶ ἕτεροι δι' αὐτὸ τοῦτο ἐτιμήθησαν. οἵ τε περιποιήσαντές τινας, οἱ μὲν δίκην ἔδοσαν, οἱ δὲ καὶ γέρα ἔλαβον. οἷα γὰρ οὐχ ἑνὸς ἀνδρός, ἀλλὰ τριῶν, πρός τε τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ἑαυτοῦ ἑκάστου, καὶ πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον πάντα ποιούντων, καὶ μήτε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς ἢ φίλους ἡγουμένων, σωθῆναι πολλάκις γε ὃν ὁ ἕτερος ἀπολέσθαι, καὶ φθαρῆναι αὖ ὃν ὁ ἕτερος περιγενέσθαι ἤθελε, σπουδαζόντων, πολ-

C λὰ καὶ ποικίλα συνέβαινεν, ὥς πού καὶ εὐνοίας ἢ μίσους πρός τινα ἔχοντες ἦσαν. ἐγὼ οὖν τὸ μὲν πάντα αὐτὰ ἀκριβῶς καθ' ἕκαστον ἐπεξελθεῖν, παραλείψω (πάμπολύ τε γὰρ ἔργον ἂν εἴη, καὶ οὐδὲν μέγα τῇ συγγραφῇ παρέξεται) ἃ δὲ ἀξιομνημόνευτα μάλιστα εἶναι νομίζω, διηγήσομαι. τοῦτο μὲν γάρ, ἐς σπήλαιόν τις τὸν δεσπότην κατακρύψας, εἶτ' ἐπειδὴ ὡς καθ' ἑτέρου τινὸς μήνυσιν ἀπολεῖσθαι ἔμελλε, τήν τε ἐσθῆτα πρὸς αὐτὸν ἠλλάξατο, καὶ μετ' αὐτῆς τοῖς ἐπιοῦσιν, ὡς

D καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ὤν, περιαπήντησε, καὶ ἐσφάγη· καὶ οὕτως οἱ μὲν ἀπετράποντο, νομίσαντες ὃν ἐβούλοντο πεφονευκέναι· ὁ δέ, ἀπελθόντων αὐτῶν, ἑτέρωσε διέφυγε. τοῦτο δέ, ἄλλος τις τὴν σκευὴν ὁμοίως ἅπασαν πρὸς τὸν δεσπότην διαλλάξας, αὐτός τε ἐς φορεῖον κατάστεγον ἐσῆλθε, καὶ ἐκεῖνον διφροφορεῖν ἐποίησε· κἀκ τούτου καταληφθέντες, ὁ μὲν οὐδ' ὀφθεὶς ἐφονεύθη, ὁ δέ, ὥστις σκευοφόρος, διεσώθη. καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι, εὐεργεσίας τινὸς προϋπαρχούσης σφίσι, τοῖς

E εὖ ποιήσασιν ἀνταπέδοσαν. στιγματίας δέ τις οὐχ ὅσον οὐ προέδωκε τὸν στίξαντα, ἀλλὰ καὶ πάνυ προθύμως ἔσωσεν· ὡς γοῦν ὑπεκκομίζων ποι αὐτὸν ἐφωράθη, καὶ ἐδιώκετο, ἀπέκτεινέ τε τινὰ ἐντυχόντα οἱ κατὰ τύχην, καὶ τὴν στολὴν αὐτοῦ τῷ δεσπότῃ δούς, τὸν μὲν ἐπὶ πυρὰν ἐπέθηκεν, αὐτὸς δὲ τήν τε ἐσθῆτα καὶ τὸν δακτύλιον τοῦ δεσπότου λαβών, ἀπήντησε τοῖς διώκουσι· καὶ πλασάμενος ὡς καὶ φεύγοντα αὐ-

τὰ αὐτὸν ἀπεκτονὼς, ἐπιστεύθη ἔκ τε τῶν σκύλων καὶ ἐκ τῶν στιγμάτων· καὶ ἐκεῖνόν τε ἅμα ἔσωσε, καὶ αὐτὸς ἐτιμήθη. Ταῦτα μὲν οὖν ἐς οὐδεμίαν ὀνόματος μνήμην ἀνήκει. Ὁσταῖον δὲ δὴ Γέταν ὁ υἱὸς, ἐκφορὰν δή τινα αὐτοῦ ὡς καὶ τεθνηκότος σκευάσας, ἐξέσωσε. καὶ Κύιντον Κικέρωνα τὸν τοῦ Μάρκου ἀδελφὸν ὁ παῖς ἐξέκλεψε, καὶ ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ ἔσωσεν. αὐτὸς μὲν γὰρ καὶ κατέκρυψε τὸν πατέρα, ὥστε μὴ εὑρεθῆναι, καὶ στρεβλωθεὶς ἐπὶ τούτῳ πάσαις βασάνοις, οὐδὲν ἐξελάλησε. μαθὼν δ' ἐκεῖνος τὸ γιγνόμενον, καὶ θαυμάσας τε ἅμα τὸν παῖδα καὶ ἐλεήσας, ἦλθεν ἐθελοντὴς ἐς τὸ ἐμφανὲς, καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν τοῖς σφαγεῦσι παρέδωκεν. ἀρετῆς μὲν δὴ καὶ εὐσεβείας τοσαῦτα τότε ἐπιφανῆ ἔργα ἐγένετο. †[† Ποπίλιος] Πόπλιος δὲ δὴ Λαινᾶς τὸν Κικέρωνα τὸν Μάρκον ἀπέκτεινε, καίπερ εὐεργέτην αὐτοῦ ἐκ συνηγορήματός ὄντα. καὶ ἵνα γε μὴ ἀκουόμενος μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁρώμενος, πίστιν τοῦ πεφονευκέναι αὐτὸν λάβῃ, εἰκόνα ἑαυτοῦ πλησίον τῆς ἐκείνου κεφαλῆς ἐστεφανωμένην ἔθηκε, καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένον ἔχουσαν. καὶ οὕτω γε καὶ τῷ Ἀντωνίῳ διὰ τοῦτ' ἤρεσεν, ὥστε καὶ χρήματα πλείω τῶν ἐπηγγελμένων λαβεῖν. Μάρκος δὲ Τερέντιος Οὐάρρων ἠδίκησε μὲν οὐδὲν, ὁμώνυμος δὲ δή τινι τῶν ἐπικεκηρυγμένων, πλὴν μιᾶς προσηγορίας, ὢν, καὶ δείσας μή τι κατὰ τοῦτο, οἷα καὶ ὁ Κίννας, πάθῃ, ἐξέθηκε γράμμα αὐτὸ τοῦτο δηλοῦν (ἐδημάρχει δὲ) καὶ ὁ μὲν διὰ τε τοῦτο καὶ γέλωτα ἐπὶ τούτῳ ὠφλίσκανε. τὸ δὲ δὴ ἀστάθμητον τοῦ βίου καὶ ἐξ ἐκείνου ἐτεκμηριώθη, ὅτι Λούκιος μὲν Φιλούσκιος ὑπό τε τοῦ Σύλλου πρότερον ἐπικηρυχθεὶς, καὶ διαφυγὼν, ἔς τε τὸ λεύκωμα αὖθις τότε ἐσεγράφη, καὶ ἀπέθανε. Μάρκος δὲ Οὐαλέριος Μεσσάλας † [† ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου θανατωθεῖσιν ὤν,] ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου θανατωθεὶς μὲν, οὐχ ὅπως ἐν ἀσφαλείᾳ διεβίω, ἀλλὰ καὶ ὕπατος ἀντ' ἐκείνου αὐτοῦ ὕστερον ἀπεδείχθη. οὕτως ἔκ τε τῶν ἀπορωτάτων πολλοὶ περιγίγνονται, καὶ ἐκ τῶν θαρσούντως ἐχόντων οὐκ ἐλάττους ἀπόλλυνται. καὶ διὰ τοῦτο χρὴ μήτε ἐς τὸ ἀνέλπιστον † [† πρὸς τὰς αὐτίκα] πρὸς αὐτίκα συμφορὰς ἐκπλήττεσθαί τινα, μήτε ἐς τὸ ἀφρόντιστον ὑπὸ τοῦ παραχρῆμα περιχαροῦς ἐπαίρεσθαι, ἀλλ' ἐς τὸ μέσον ἐπ' ἀμφότερα τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος τιθέμενον, ἀσφαλῶς ἐφ' ἑκάτερα τοὺς λογισμοὺς ποιεῖσθαι. καὶ τότε οὖν ταῦτά τε οὕτως ἐγένετο, καὶ πλεῖστοι μὲν τῶν μὴ προγραφέντων διά τε ἔχθραν καὶ διὰ χρήματα προσαπώλοντο, πλεῖστοι δὲ τῶν ἐπικηρυχθέντων οὐχ ὅτι περιεγένοντο, ἀλλὰ καὶ κατῆλθον αὖθις, καί τινες αὐτῶν

A fugientem à se occisum: creditumque id ei ob exuuias & stigmata fuit. itaque & hero vitam, & sibi honores confecit. Sed horum quidem nomina non extant. Hosixum autem Getam filius, funere eius, tanquam defuncti, parato, neci subtraxit. Q. Ciceronem, Marci fratrem, filius occuluit: ac quantum in ipso fuit, seruauit. nam & occultauit patrem, ne inueniri is posset: & quum in quæstionem adductus, omnibus tormentis interrogaretur, nihil enuntiauit: sed pater re cognita, miratus simul ac miseratus filium, vltro in publicum prodiit, ac B se occisoribus exhibuit. Hæc sunt virtutis & pietatis illustria opera. Popilius contra Lænas Marcum Tullium Ciceronem occidit; quanquam eius beneficio, causam pro se dicentis, vsus. itque, vt Ciceronem occidisse non ex sermone tantum, sed visibili etiam aliqua re crederetur, suam ipsius imaginem prope caput Ciceronis coronatam collocauit, inscripto suo nomine ac facinore. Quod adeo gratiam Antonii ei conciliC auit, vt maiorem ab eo promissa pecuniam acceperit. M. Terentius Varro, tribunus plebis tum temporis, eandem cum quodam proscripto appellationem gerens, quum vno excepto cognomento, alioquin nihil contra triumuiros deliquisset; veritus, ne idem sibi, quod Cinnæ accideret, edito scripto eam rem declarauit: hocque eo nactus est facto, vt iocis risuque agitaretur. Incertitudinem autem vitæ humanæ L. Philuscius demonstrauit, qui ante à Sylla proscriD ptus, quum periculum euasisset, tum denuo proscriptus, & occisus est. At M. Valerius Messala, * quum morti ipsum Antonius destinasset, non modo tuto superuixit, sed etiam in ipsius locum postmodum consul est creatus. Adeo multi ex summis periculis euadunt incolumes, & non pauciores, quum maxime suo statui fidant, intereunt. Quamobrem consentaneum est, neque nos ad subitas calamitates animo ita corruere, vt omnem spem proiiciamus; neque lætis in E præsentia rebus vsque adeo efferri, [a] vt prouidentiam etiam perdamus: sed spem futuri in medio vtriusque fortunæ collocatam habere, & tuto in vtranque partem consilium [b] capere. Præterea vero multi eorum, qui proscripti non fuerunt, propter diuitias suas, inimicitiasve perierunt: multi ex proscriptis non modo necem euitauêre, sed post etiam in patriam reuersi sunt, ac nonnulli

* *quum esset inter eos, quos morti Antonius addixerat, non modo*

a *Vt curam omnem deponamus: sed exspectationem futuri*

b *capere. Hæc ita tum euenere. Præterea*

magistratus quoque gesserunt. Hi autem se fere ad Brutum Cassiumque, aut ad Sextum Pompeium, recipiebant. ad Sextum vero plerique. ei enim prius classis imperium fuerat commissum. quumque aliquandiu [a] mare obtinuisset, etsi post à Cæsare erat ea præfectura spoliatus, tamen proprias sibi vires parauerat: Siciliaque occupata, quum proscriptus ipse quoque inter reliquos esset, cædesque istæ fierent, multum hominibus eiusdem fortunæ profuit. Quippe haud procul ab Italia classem tenens in statione, & Romam, & alias ad ciuitates mittebat, [b] qui duplum eius mercedis, quæ erat occisoribus proposita, ei qui aliquem proscriptorum saluti asseruisset, suo nomine pollicerentur; hospitiumque proscriptis, auxilium, pecuniã, & honores à se promitterent. Itaq; multi ad eum [omnino] peruenerunt, quorum ego numerum omisi, sicut & proscriptorum, & occisorum, & elapsorum. nam multi primò in isto albo propositi, deinde deleti sunt: quorum complures mortem effugerunt, multi autem alii etiam occiderunt. Occisos ne lugere quidem cuiquam licebat, sed multi ob eam quoque rem perierunt. Denique quum calamitatibus omnis simulatio esset victa, ac ne fortissimi quidem iam iis resistere possent, sed mœstitiam [c] in omnibus sermonibus actionibusque præferrent, initio anni, quum esset festum de more celebrandum: [d] edictum est vt læto essent omnes animo, quique id non fecissent, ei mors supplicium esset constitutũ. itaque coacti sunt in communibus malis, quasi rebus in lætis, gaudere. Quanquam quid hoc referre oportuit? quum triumuiris istis, & alios honores, veluti benefactoribus ac seruatoribus vrbis, & coronas quoque ciuicas decreuerint. Neque enim ii culpari volebant, quod interfecisent aliquos; sed insuper laudandi, quod nõ plures occidisent, sibi videbantur: aperteque tum ad populum dicebant, se neque Marii Syllæque crudelitatem imitari voluisse, ne odio haberentur: neq; Cæsaris clementiam, ne in contemptum adducti, exinde insidiis peterentur.

Hunc ad modum peractis cædibus, multa etiam circa reliquorum facultates turpiter acta sunt. Nam quamuis vxoribus interfectorum dotem, liberis autem eorum masculis decimam, vicesimam fœmellis partem bonorum reddituros promiserant, vt & iusti & clemen-

[a] *potentiam in mari obtinuisset,*

[b] *qui tum alia, tum duplum eius præmii, quod occisoribus erat propositum,*

[c] *tum in aliis omnibus dictis & factis praeferrent, tum in anni etiam ipsius initio, quum esset*

[d] *pro edictum iussi sũt læto esse omnes*

A καὶ ἀρχὰς ἔσχον. ἡ δ' ἀναχώρησις σφίσι πρός τε τὸν Βροῦτον, καὶ πρὸς τὸν Κάσσιον, τόν τε † Σέξστον ἐγίγνετο· καὶ οἵ γε πλείους πρὸς τοῦτον συγκατέφυγον. ναυαρχεῖν τε γὰρ πρότερον αἱρεθεὶς, καὶ χρόνον τινὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ δυνηθεὶς, ἰσχύν τε οἰκείαν, καίπερ τῆς ἀρχῆς μετὰ τοῦθ' ὑπὸ τοῦ Καίσαρος στερηθεὶς, περιεβάλετο. καὶ τὴν Σικελίαν κατασχὼν, ἔπειθ' ὡς καὶ † ἐκείνῳ ἐπεκηρύχθη, αἵ τε ἄλλαι σφαγαὶ ἐγίγνοντο, πλεῖστον τοῖς ὁμοίοις συνήρατο. τῇ γὰρ Ἰταλίᾳ ἐγγύθεν ἐφορμῶν, διέπεμπεν ἔς τε τὴν Ῥώμην καὶ ἐς τὰς ἄλλας πόλεις, τά τε ἄλλα

B τοῖς τινὰ περισώσασι † διπλάσια τῶν τοῖς φονεύσασι προκειμένων ἐπαγγελλόμενος, καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις καὶ ὑποδοχὴν καὶ ἐπικουρίαν καὶ χρήματα καὶ τιμὰς ὑπισχνούμενος. ὅθεν περ συχνοὶ πρὸς αὐτὸν ἦλθον. ἀριθμὸν γὰρ οὔτε τῶν προγραφέντων, οὔτε τῶν φονευθέντων, ἢ καὶ διαφυγόντων, οὐδένα ἔγραψα· ὅτι πολλοὶ μὲν τῶν τὸ πρῶτον ἐς τὰ λευκώματα ἐγγραφέντων, ἀπηλείφθησαν· καὶ τούτων γε οὐκ ὀλίγοι διεσώθησαν, καὶ ἄλλοι συχνοὶ διεφθάρησαν. καὶ αὐτοὺς οὐδὲ πενθεῖν τισὶν ἐξουσία ἦν, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ ἐκ τούτου προσαπώλοντο. καὶ τέλος, ὥς τό, τε πεπλασμένον αὐτῶν

C πᾶν αἱ συμφοραὶ ἐξενίκων, καὶ οὐδεὶς οὐδὲ τῶν πάνυ ἀνδρικῶν ἀντικαρτερεῖν πρὸς αὐτὰς ἐδύνατο, ἀλλ' ἔν τε τοῖς ἄλλοις πᾶσι καὶ ἔργοις ἐσκυθρώπαζον, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔτους, οὗ ἤμελλον (ὥσπερ εἰώθασιν) ἑορτάσειν, ἐκελεύσθησαν διὰ προγραφῆς εὐθυμεῖσθαι, θάνατον ὀφλήσοντες ἂν μὴ πειθαρχήσωσιν· οὕτω που ὡς καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς, τοῖς κοινοῖς κακοῖς χαίρειν ἠναγκάζοντο. καὶ τί τοῦτο εἴποι ἄν τις, ὁπότε καὶ ἐκείνοις (τοῖς τρισὶν ἀνδράσι λέγω) ἄλλα τε, ὡς εὐεργέταις καὶ σωτῆρσι

D τῆς πόλεως γεγονόσι, καὶ τοὺς στεφάνους τοὺς πολιτικοὺς ἐψηφίσαντο; οὐ γὰρ ὅτι τινὰς ἐφόνευον, αἰτίαν ἔχειν ἠξίουν, ἀλλ' ὅτι μὴ πλείονας, προσεπαινεῖσθαι ἤθελον. καὶ πρός γε τὸν δῆμον φανερῶς τότε εἶπον, ὅτι οὔτε τὴν τοῦ Μαρίου τοῦ τε Σύλλου ὠμότητα, ὥστε καὶ μισηθῆναι, οὔτ' αὖ τὴν τοῦ Καίσαρος ἐπιείκειαν, ὥστε καὶ καταφρονηθῆναι, καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἐπιβουλευθῆναι, ἐζηλώκασι. τοιαῦτα μὲν περὶ τὰς σφαγὰς ἐγίγνετο.

E Πολλὰ δὲ δὴ καὶ ἄτοπα καὶ περὶ τὰς τῶν ἄλλων οὐσίας συνέβαινε. καίτοι τῶν ταῖς γυναιξὶ τῶν τῶν φονευομένων τὰς προῖκας, καὶ τοῖς τέκνοις τοῖς μὲν ἄρρεσι τὸ δέκατον, ταῖς δὲ θηλείαις τὸ εἰκοστὸν τῆς ἑκάστου πατρῴας οὐσίας δώσειν, ὡς καὶ δὴ δίκαιοι φιλάνθρωποί

† Σέξτον

† αὐτῷ

† εἶναι ἐπῆν

θέντες ποιοί τε ὄντες, ἐπηγγείλαντο. ἀλλ' οὔτι ταῦτα πλὴν ὀλίγων ἐνεδόθη, τά τε τῶν λοιπῶν καὶ πάντα ἀδεῶς ἐπορθεῖτο. τοῦτο μὲν γὰρ, ἐνοίκιον ἐνιαύσιον πασῶν τῶν τε ἐν τῷ ἄστει καὶ τῶν ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰταλίᾳ οἰκιῶν, ὧν μὲν ἐμεμισθώκεσάν τινες, ὅλον, ὧν δὲ αὐτοὶ ᾤκουν, ἐξ ἡμισείας, πρὸς τὴν τῆς κατασκευῆς ἀξίαν, ἐσέπραξαν· τοῦτο δὲ, τοὺς τὰ χωρία ἔχοντας, τὸ ἥμισυ τῶν προσόδων αὐτῶν ἀφείλοντο. καὶ προσέτι καὶ τοὺς στρατιώτας τήν τε τροφὴν παρὰ τῶν πόλεων, ἐν αἷς ἐχείμαζον, προῖκα λαμβάνειν ἐποίησαν. καὶ κατὰ τὴν χώραν, ὡς ἐπὶ τὰ δεδημευμένα, τά τε τῶν αἰθισαμένων ἔτι διαπέμποντες, (καὶ γὰρ ἐκείνους, ὅτι μὴ ἐντὸς τῆς προρρηθείσης σφίσιν ἡμέρας μετέστησαν, πολεμίους ἐποιήσαντο) πάντα καὶ τὰ λοιπὰ προσδιήρπαζον. ἵνα γὰρ καὶ πρὸ τῶν ἔργων τοὺς μισθοὺς ἔχοντες, πάνυ δὲ πρόθυμον σφίσι παρέχωσι, ταῦτά τε αὐτοῖς πράττειν ἐπέτρεπον, καὶ πόλεις χώρας τε δώσειν ὑπισχνοῦντο· καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ γεωνόμους ὁμοῦ καὶ οἰκιστὰς † αὐτοὺς προσαπέδειξαν, τὸ μὲν οὖν πλῆθος τῶν στρατιωτῶν τούτοις ἀνηρτῶντο. τῶν δὲ δὴ λογιμωτέρων τοὺς μὲν τοῖς κτήμασι τοῖς τῶν ἀπολλυμένων ἐδελέαζον, τὰ μὲν ἐπευωνίζοντες, τὰ δὲ καὶ προῖκα σφίσι χαριζόμενοι, τοὺς δὲ καὶ ταῖς ἀρχαῖς ταῖς τε ἱερωσύναις αὐτῶν ἐτίμων. ὅπως γὰρ ἀδεῶς αὐτοί τε τὰ κάλλιστα καὶ τῶν χωρίων καὶ τῶν οἰκοδομημάτων λαμβάνωσι, καὶ ἐκείνοις ὅσα βούλονται διδῶσι, προεῖπον, μηδένα τῶν ἄλλων μὴ ὠνησείοντα ἐς τὸ στρατήγιον ἀπαντᾶν· εἰ δὲ μή γε, θνήσκειν τὸν τοῦτο ποιήσαντα. καὶ ἐκείνοις γε οὕτω μετεχειρίζοντο, ὥστε τὴν καταφορὰν καὶ πλείστου ὅσου ἀγοράζειν, ὧν ἔχρηζον, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν ὠνιᾷν ἔτι. περὶ μὲν οὖν τὰ κτήματα ταῦθ' οὕτως ἐγίγνετο. † τάς τε ἀρχὰς τάς τε ἱερωσύνας τῶν θανατωθέντων, οὐ πρὸς τὸ νομιζόμενον ἐκ τῶν νόμων, ἀλλ' ὥς που καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς, ἔδοσαν. καὶ ὑπάτους, τοῦ μὲν Καίσαρος τὴν ἀρχὴν ἀπειπόντος, (ἧς γὰρ οὕτως ἐπεθύμησεν, ὥστε καὶ πολεμῆσαι διὰ ταύτην, ταύτης ἑκὼν ἐξέστη) τοῦ δὲ συνάρχοντος αὐτοῦ μεταλλάξαντος, ἄλλον τε τινὰ, καὶ τὸν Οὐεντίδιον τὸν Πούπλιον, καίπερ στρατηγοῦντα, ἀπέδειξαν· ἔς τε τὴν στρατηγίαν αὐτοῦ τῶν ἀγορανομούντων τινὰ ἐσήγαγον. καὶ πάντας μετὰ τοῦτο τοὺς στρατηγοὺς πέντε ἡμέρας ἔτι † ἄρχοντας παύσαντες, ἐκείνους μὲν ἐς τὰς ἡγεμονείας τῶν ἐθνῶν ἔστειλαν, ἑτέρους δὲ ἀντ' αὐτῶν ἀντικατέστησαν· νόμους τε τοὺς μὲν ἀπήλειψαν, τοὺς δὲ ἀντενέγραψαν· καὶ συνελόντι εἰπεῖν, καὶ τἆλλα πάντα ὅπως ποτὲ ἐδόκει αὐτοῖς

† αὐτοῖς

† τὰς δ' ἀρχάς

† ἄρξοντας

A mentes videri possent: tamen neque hoc, nisi paucis quibusdam, repræsentatum est, & in reliquorum etiam bona impetus impune factus. Primum eam mercedem domorum, quæ inhabitationis nomine annua pendebatur, ab iis, qui conductitias ædes habitarent, totam; ab iis, qui proprias possiderent, [a] dimidiam, non Romæ modo, sed per totam Italiam, exegerunt. Deinde [b] alteram partem redituum iis, quibus prædia essent, ademerunt. [c] Præterea milites, ac alimenta ab iis vrbibus in quibus hiemabatur, B sine pretio sibi suppeditari iusserunt. Iam dimissis suis per vniuersam regionem, qui bona aduersariorum (qui etiamnum supererant, ac quod intra prædictum diem non destitissent ab incepto, hostes iudicati fuerant) inuaderent, etiam reliqua direpta sunt ab iis omnia. Suis enim, quo paratiores ad omnia eos haberent, si [d] mercedem ante labores accepissent, hæc agere permittebant: iisdemque vrbes & agros se daturos recipiebant: quique agris diuidendis, & C condendis vrbibus præessent, viros constituebant: eaque ratione vulgus militum sibi deuinciebant. Cæterum primores partim † possessionibus occisorum inescabant, vel eas vili pretio, vel gratis omnino tribuentes; partim magistratibus sacerdotiisque honorabant. Vt autem † tuto præstantissima prædia atque ædificia ipsi occupare, [e] ac quibus vellent, dare possent; edixerunt, ne quis eorum, qui nihil empturus esset, in forum veniret: qui secus fecisset, morte mulctatum D iri. qui vero venissent, eos ita tractabant, † vt quum ea, quæ licitati essent, plurimi emere cogerentur, nemo deinde emendum sibi quicquam statueret. Proinde interfectorum magistratus ac sacerdotia, non ex præscripto legum, sed suo arbitrio aliis tribuerunt. Quum Cæsar consulatu (quem adeo appetitum, vt bellum eius adipiscendi causa susciperet, vltro deponebat) sese abdicasset, eiusque collega decessisset, P. Ventidium prætorem, cum alio quodam, consulem creauerunt, præturamque eius ædili cuidam tradiderunt: omnibusque E post prætoribus magistratum, quem quinque adhuc dies † gesserant, abrogauerunt: iisque in prouincias emissis, alios in eorum locum substituerunt: leges alias antiquârunt, alias pro iis statuerunt: vtque vno verbo dicam, omnia ex animi sui sententia [f] egerunt, adeoque omnia suo pro arbitrio ac cupiditate

a dimidiam, pro aduerso æstimatione, non Romæ b semissem reditum etc. c Eos præterea deducta ab ipsis, vt etiam milites ab illis vrbibus, in quibus hibernabant gratuito annonam acciperent: ac eosdem milites in agros, velut in bona proscriptorū, & aduersis sibi resistentium (quod enim intra diem præstitutum adesse non contulissent, hostes iudicati fuerāt) hinc inde dimittentes, etiam quidquid reliquū erat, diripiebant. Suis enim, d salaria ante labores † pradus † liberè pulcherrima e & quantum vellent, soluere possent; prædici iusserunt, ne quis aliorū, qui cupidus emendi non esset, ad hastam accederet: qui secus † vt aliquid cerū inuenirēt, quib ipsis opus esset; idque pretio illo maximo compararēt, atq; ita, non amplius emerent. Et circa prædia quidem hæc fiebant. At interfectorū magistratus † gesturi erant, f egerant. Ab omnibus sis enim, & abrogatis propterea omnibus abstinentes rerū summā pro nutu libidineq; sua administrabant: adeo quidem, vt regnū Cæsaris aureum fuisse paruores.

administrarunt, vt regnum Cæsaris (cuius regni nomen inuidiæ obnoxium, ac propter eam deletum, non accipiebant) aureum fuisse ostenderint. Hæc igitur eo anno gesserunt, ac præterea templum Serapidi Isidique decreuerunt.

ANNO. V. C. 712.

M. Lepido [iterum], L. Planco coss. iterum tabulæ proscriptionis propositæ sunt, nemini mortem imponentes, sed viuis facultates adimentes. Quum enim opus haberent pecuniis, nimirum [a] multum militibus debentes, magnosque sumptus ipsi in iis rebus, quas agebāt, facientes; maioresque adhuc impensas bella, quæ erant præ manibus, requisitura existimantes; [hac] eas [ratione cogebant. Enimuero vectigalia, quæ partim prius abrogata, [b] tum renouabantur, partim noua constituebantur, pensionesque, quas multas de agris, mancipusque, exigebant, mediocrem tantum hominibus molestiam afferebant: id potius vehementer omnes dolebant, quod qui diuites adhuc vtcunque essent, non senatores tantum, equitesve, sed liberti etiam, tam mulieres quam viri, albo inscriberentur; quodq; nouæ quædam decimæ iis imperarentur. nam verbo quidem decima pars bonorum ab vnoquoque eorum exigebatur, quū re ipsa nemini ne decima quidem pars suorum relinqueretur: quod non certa quædam pecuniæ summa pro ratione facultatum pendi iuberetur, sed cuiuis suarum ipsi æstimandarum necessitas incumberet: ac deinde quasi non vere suum censum professi essent, delati etiam reliquum perderent. Quod malum siqui effugissent, [c] tamen tributis his in arctum redacti, quum argenti magna esset apud eos penuria, sic etiam quodammodo omnibus suis rebus spoliabantur. Erat & aliud quoddam, [d] auditu difficile, difficillimum re ipsa inuentum. Concedebatur ei, qui [vltro] bonis suis omnibus cessisset, [e] vt deinde eorum trientem repetere posset. id vero erat, neque accipere quicquam, & inane negotium suscipere. Qui enim vi aperte besse suorum bonorum spoliati erant, quonam modo ii trientem recepissent, præsertim quum ea tam vili pretio venderentur? quod fiebat partim ex ea causa quia multorum facultatibus simul venum propositis, ac plerisque auro argentoque carentibus, cæteris emere nihil audentibus, (ne, si quid possidere adhuc viderentur, id quoque amitterent) pretia omnium rerum imminu-

[a] multas multis militib. iam ante debentes,
[b] tum denuo in vsum reducebantur, partim noua prioribus ad secta instituebantur, itemq; collationes quas multas
[c] tamen per ipsas exactiones in arctum redacti,
[d] auditu graue, re ipsa grauissimū inuentum.
[e] vt actionē deinceps in quadrantē eorum haberet.

A ἐπέσχον. τῆς μὲν γὰρ ἐπικλήσεως τῆς [illegible]νων, καὶ διὰ τοῦτο καταλυθείσης, οὐκ ἀντεποιήσαντο, τὰ δὲ δὴ πράγματα πρός τε τὸ βούλημα καὶ πρὸς τὸ ἐπιθύμημα τὸ ἑαυτῶν διῆγον, ὥστε † χρυσοῦν τὴν τοῦ Καίσαρος μοναρχίαν φανῆναι. ἐν μὲν οὖν ἐκείνῳ τῷ ἔτει ταῦτά τε οὕτως ἐποίησαν, καὶ νεὼν τῷ τε Σαράπιδι καὶ τῇ Ἴσιδι ἐψηφίσαντο.

Τῷ δὲ δὴ Λεπίδου τοῦ Μάρκου, τοῦ τε Πλάγκου τοῦ Λουκίου ὑπατευσάντων, λευκώματα αὖθις ἐξετέθη, θάνατον μὲν μηδενὶ ἐπιφέροντα, τὰς δ' οὐσίας τῶν ζώντων ἀποσυλῶντα. προσδεόμενοι γὰρ B χρημάτων, ἅτε πολλὰ μὲν καὶ πολλοῖς στρατιώταις † προσοφλήσαντες, πολλὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις δι' αὐτῶν δαπανῶντες, πολλῷ δ' ἔτι πλείω ἐς τοὺς προσδοκωμένους πολέμους ἀναλώσειν νομίζοντες, ἠργυρολόγουν. οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ τῶν τελῶν τῶν πρότερον μὲν ποτὲ καταλυθέντων, τότε δ' αὖθις ἐπαναχθέντων, ἢ καὶ ἐκ καινῆς προσκαταστάντων, τό, τε τῶν συντελειῶν, ἃς πολλὰς μὲν ἐπὶ τῇ γῇ, πολλὰς δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς οἰκέταις ἐπράτC τοντο, μετρίως πως τοὺς ἀνθρώπους ἐλύπει· τὸ δὲ δὴ τοὺς καὶ ἐφ' ὁποσονοῦν ἔτι εὐπορουμένους, οὐ μόνον τῶν βουλευτῶν ἢ καὶ τῶν ἱππέων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐξελευθέρων, καὶ ἀνδρῶν ὁμοίως καὶ γυναικῶν, ἀπογράφεσθαι, ἐς λευκώματα ἐγγραφῆναι, καὶ δεκατείαν τινὰ καινὴν δεκατευθῆναι, σφόδρα πάντας ἠνίασε. τῷ μὲν γὰρ λόγῳ τὸ δέκατον τῆς οὐσίας παρ' ἑκάστου σφῶν ἐπράχθη, ἔργῳ δ' οὐδὲ τὸ δέκατον τινὶ κατελείφθη. ἐπειδὴ γὰρ οὐ ῥητόν τι ἀργύριον πρὸς τὴν D τῶν κτημάτων ἀξίαν ἐσενεγκεῖν ἐκελεύσθησαν, ἀλλ' ἐπ' αὐτοῖς, αἱ τιμήσεις τῶν σφετέρων ἐγένοντο, κἀκ τούτου ὡς οὐκ ὀρθῶς αὐτὰ τετιμημένοι διεβάλλοντο, καὶ τὰ λοιπὰ προσαπώλλυσαν. εἰ δέ τινες τοῦτο πως διέφυγον, ἀλλ' ὑπό τε τῶν τάξεων ἐς στενὸν κατακλειόμενοι, καὶ ἀργυρίου δεινῶς σπανίζοντες, πάντων καὶ αὐτοὶ τρόπον τινὰ ἀπεστεροῦντο. καὶ μέντοι καὶ ἕτερόν τι τοιόνδε, βαρὺ μὲν καὶ ἀκοῦσαι, βαρύτατον δὲ πραχθῆναι, ἐγένετο. τῷ γὰρ βουλομένῳ σφῶν ἐδόθη, πάσης τῆς οὐσίας E ἐκστάντι, τὸ τρίτον μετὰ ταῦτα αὐτῆς ἀπαιτῆσαι. τουτέστι μήτε τι λαβεῖν, καὶ πράγματα ἔχειν. ὁπότε γὰρ βίᾳ τὰ δύο μέρη φανερῶς ἐσυλῶντο, πῶς ἂν τὸ τρίτον ἀπέλαβον, ἄλλως τε καὶ ἐλαχίστου αὐτῶν πωλουμένων; τοῦτο μὲν γάρ, πολλῶν ἅμα ἀποκηρυττομένων, καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν πλειόνων καὶ ἀχρύσων καὶ ἀνἀργύρων ὄντων, τῶν δὲ λοιπῶν μὴ τολμώντων, ὡς καὶ ἐχόντων τι, ἀγοράσαι, ἵνα μὴ καὶ ἐκεῖνο προσαπολέσωσιν, αἱ τιμαὶ αὐτῶν...

† χρυσῆν
† συνοφλήσαντες.

ἀπέδοντο· τοῦτο δὲ, τοῖς στρατιώταις πολὺ παρὰ τὴν ἀξίαν πάντα ἐπιπράσκετο. ὥστε τῶν μὲν ἰδιωτῶν οὐδεὶς οὐδὲν ὅ, τι καὶ ἄξιον εἰπεῖν, διεσώσατο. πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις, ἔς τε τὸ ναυτικὸν οἰκέτας, εἰ καὶ μὴ εἶχόν τινες, ὠνούμενοί γε ἐδίδοσαν, καὶ τὰς ὁδοὺς οἰκείοις οἱ βουλευταὶ δαπανήμασιν ἐπεσκεύαζον. μόνοι δὲ δὴ οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες ὑπερεπλούτησαν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐξήρκει σφίσιν ἥ τε μισθοφορία, καὶ ὑπερεντελὴς οὖσα· οὔτε αἱ ἔξωθεν ἐπιφοραί, καίτοι παμπληθεῖς γιγνόμεναι· οὐ τὰ ἆθλα τῶν φόνων, μέγιστα δὴ δοθέντα· οὐχ αἱ κτήσεις τῶν χωρίων, προῖκα μὲν τρόπον τινὰ αὐτοῖς ὑπάρξασαι· ἀλλὰ προσέτι οἱ μὲν τὰς οὐσίας τῶν τελευτώντων ὅλας καὶ ᾔτουν καὶ ἐλάμβανον, οἱ δὲ καὶ ἐς τὰ τῶν ζώντων ἐπὶ γερόντων τε καὶ ἀτέκνων γένη ἐσεβιάζοντο. ἐς τοσοῦτον γὰρ τῆς τε ἀπληστίας καὶ τῆς ἀναισχυντίας ἐχώρησαν, ὥστε τινὰ καὶ τὴν τῆς Ἀττίας τῆς τοῦ Καίσαρος μητρὸς οὐσίαν, ἀποθανούσης τότε, δημοσίᾳ τε ταφῇ τιμηθείσης, παρ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος αἰτῆσαι.

Ταῦτά τε οὖν οὕτως οἱ τρεῖς ἄνδρες ἐκεῖνοι ἐποίουν, καὶ ἅμα καὶ τὸν Καίσαρα τὸν πρότερον ἐσεμνυνον ἐπὶ πλεῖστον. ἅτε γὰρ τῆς μοναρχίας ἐφιέμενοι, καὶ πρὸς αὐτὴν ἐπειγόμενοι, τούς τε σφαγέας αὐτοῦ τοὺς λοιποὺς ὀργῇ μετῄεσαν, ὡς καὶ ἐκ τούτου τήν τε ἄδειαν σφίσιν ἂν ἐποίουν καὶ τὴν ἀσφάλειαν πόρρωθεν προπαρασκευάσοντες, καὶ πάνθ' ὅσα ἐς τιμὴν αὐτοῦ ἔφερε, προθύμως ἔπραττον, ἐς ὑποδοχὴν τοῦ καὶ αὐτοί ποτε τῶν ὁμοίων ἀξιωθῆναι· καὶ διὰ τοῦτο τοῖς τε ἐψηφισμένοις ἤγαλλον αὐτὸν, καὶ ἑτέροις αὐτὸν προσεσέμνυσαν. ἔν τε γὰρ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ αὐτοί τε ὤμοσαν, καὶ τοὺς ἄλλους ὥρκωσαν, βέβαια νομιεῖν πάντα τὰ ὑπ' ἐκείνου γιγνόμενα· καὶ τοῦτο καὶ νῦν ἐπὶ πᾶσι τοῖς τὸ κράτος ἴσχουσιν, ἢ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ποτε γενομένοις, καὶ μὴ ἀτιμωθεῖσι, γίγνεται. καὶ ἡρῷον οἱ ἔν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἐκέκαυτο, προκατεβάλοντο· καί τι καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις μεθ' ἑτέρου Ἀφροδισίου ἔπεμπον. εἴ τε νίκη τις ἠγγέλθη ποθὲν, χωρὶς μὲν τῷ κρατήσαντι, χωρὶς δὲ ἐκείνῳ καὶ τεθνεῶτι τιμὴν ἱερομηνίας ἔνεμον. τά τε γενέσια αὐτοῦ δαφνηφοροῦντας καὶ εὐθυμουμένους πάντας ἑορτάζειν ἠνάγκασαν, νομοθετήσαντες, τοὺς μὲν ἄλλους τοὺς ἀμελήσαντας αὐτῶν, ἐπαράτους τῷ τε Διὶ καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ εἶναι, τοὺς δὲ δὴ βουλευτὰς, τούς τε υἱεῖς σφῶν, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας ὀφλισκάνειν. καὶ (συνέβαινε γὰρ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ τὰ Ἀπολλώνια γίγνεσθαι) ἐψηφίσαντο, τῇ προτεραίᾳ τὰ γενέσια ἀγάγεσθαι, ὡς καὶ λογίου τινὸς Σιβυλλείου ἀπαγορεύοντος

A minuta erant: partim [a] quod milites omnia quammaximo vendebant. Itaque nemo ciuis, qui à militia vacabat, quicquam alicuius pretii ex suis bonis retinere poterat: quum ad onera cætera hoc quoque accederet, quod seruos ad classem, etiam emptos sua pecunia, si cui mancipia non essent, dare; ac senatores vias suis sumptibus curare cogebantur. Soli autem ii, qui arma gerebant, diuitiis abundabant. Hi neque contenti stipendio suo, quantumuis plus quam sufficienti; neque [b] auctariis, B plurimis quanquam illis; neque cædium præmiis amplissimis; neque prædiis, quorum ipsis possessiones gratuito propemodum obtigerant: insuper alii bona defunctorum omnia petierunt atque impetrarunt, alii vi sese in senum, quibusque liberi non essent, † genera intulerunt. Adeoque auaritiæ impudentiæq; progressi iam erant, vt quidam Attiæ, quæ Cæsaris mater, tum diem clauserat, publicaq; sepultura honorata fuerat, ab ipso Cæsare bona posceret.

C Præter has actiones triumuiri Cæsarem quoque superiorem summis honoribus affecerunt. Nam & ipsi ad regnum adspirantes, percussores eius (vt impunitatem [c] sibi ipsis quoque pararent) reliquos vlciscebantur, & quæ ad eius honorem spectarent, prompte admodum [d] agebant, quod iisdem quoque se aliquando dignos iudicatum iri sperarent. itaque non modo decretis honoribus eum adornauerũt, sed alia ipsi quoque adiecerunt. Igitur Kalendis Ianuariis D iuramento sese, aliosque obstrinxerunt, omnes eius actiones se ratas habituros: quod nostro* tempore fit pro omnibus summis imperatoribus, siue viuis, siue iam defunctis, ac non per ignominiam eo fastigio deturbatis. sacellum ei in foro, eo in loco, vbi crematus fuit, erexerunt. [e] statuam eius in equestribus certaminibus quandam, cum alia Veneris statua, inuexerũt. si qua † esset victoria nuntiata, supplicationes seorsum pro victore, seorsum ipsi iam mortuo decreuerunt. [f] Imperauerunt, vt natalis ab omnibus animo læto, lauroque coronatis celebraretur: qui E id neglexissent, execrationibus Iouis Cæsarisque ipsius haberentur obnoxii: si senator, aut filius senatoris, in eo deliquisset, is multam decies sestertium penderet. Ac, quoniam die Cæsaris natali Apollinares ludi fiebant, pridie eius diei natalitia Cæsaris peragi iusserunt: quod Sibyllino oraculo interdictum es-

[a] quod militibus omnia longe præter æstimationem ipsis pretiis distraherentur.

[b] auctariis externis,

† familias ingesserunt. Eo denique insatiabilis auaritiæ

[c] sibi ipsis in actionib. & securitatem quoque multo ante pararent) superstites infestis animis persequebantur,

[d] curabant,

* etiam tempore contingit omnibus imperium obtinentib. vel eo aliquando potitis, ac non infamia notatis: sacellũ et tamquam heroi in foro, & statuam eius quandam Circensibus, cum alia

† esset alicunde

[f] coegerunt omnes, ut natalem eius laureati & hilares celebrarent: eo quoque sancito, ut qui natalem ipsius neglexissent,

ſet, ne ea dies alii cuidam deo, præter A Apollinem, feſta eſſet. His ei honoribus tributis, diem cædis eius, [a] qua ſtatutum erat, vt ſemper ſenatus ageretur, atram eſſe pronuntiarunt: ‡ domumque in qua cæſus fuerat, ſtatim obſtruxerunt: curiam, Iuliam ab eo dictam, ex decreto prius facto ædificauerunt, [b] propter comitium. Edixerunt porro, ne in funeribus eorum, qui Cæſari ſanguine iuncti fuiſſent, Cæſaris, nimirum qui vere deus eſſet, vlla imago (ſicut tum adhuc pro antiquiſſima conſuetudine fiebat) ge- B ſtaretur. ac ne quis impunitatis cauſa in eius ſacellum confugiens, inde eiiceretur aut abriperetur. quod nemini ne deo quidem tribuerant antea, iis quæ ſub Romulo acta ſunt, exceptis. [c] quanquam id Romuli aſylum etiam, poſtquam is multitudinem virorum eius nomine collegit, deinde titulum tantum loci ſancti inuiolatique habuit, non rem: ita obſeptum vt nemo omnino in id poſſet intrare. Virginibus porro Veſtali- C bus dederunt, vt ſingulis lictoribus vterentur: eo quod quædam ex iis à cœna ſub veſperam domum reuertens, quum quæ eſſet, ignoraretur, vim paſſa fuerat. Magiſtratus autem vrbanos in multos annos iam tum ante deſignauerunt, vt & neceſſarios ſuos iis honorarent, [d] & ſucceſſione magiſtratuum eorum adiuti, rerum ipſi quam diutiſſime potirentur.

a qua ſenatus alioquin haberi quouis tempore poterat, atrã ‡ & occlaue, in quo iugulatus fuerat, ſtatim clauſerunt:

b propter locum, cui nomen Comitio.

c quamquã is locus Aſyli nomen ſine re, poſt homines collectos, habuit. Sic enim obſtructus fuit, vt omnino nullus illuc amplius intrare poſſet. Hæc conceſſa fuere Cæſari. Virginibus autẽ Veſtalibus, vt ſingula ſingulis

d & futurorum quoque magiſtratuũ ſucceſſione diutius res ſuas ſtabilirent.

His ita confectis, Lepidus Romæ permanſit, vrbem (ſicuti ſupra demonſtrauimus) Italiamque omnem guber- D naturus: Cæſar autem, & Antonius, ad bellum profecti ſunt. Brutus enim & Caſſius primo, ſecundum pactionem cum Antonio ac reliquis compoſitam, in forum prodierant, eodemque quo prius ordine præturas ſuas geſſerant; poſtquam vero nonnulli mortem Cæſaris indigne ferre cœpiſſent, profecti fuerant vrbe, in prouincias ſibi mandatas properantes. erat quidem tum prætor vrbanus Caſſius, nec dum Apollinares ludos curauerat: verum eos per colle- E gam Antonium, abſens etiam, ſplendidiſſime peregit. Nec relicta ſtatim Italia, in Cãpania ſubſiſtẽtes obſeruarãt, quæ agerentur; Romam interim aliquoties ad populũ, tanquam ſi præturam adhuc adminiſtrarent, miſſis literis. Cæterum vbi Cæſar Octauianus ad res gerendas acceſſit, plebemque ſibi deuincire inſtituit, ibi ſimul ſpe popularis reipublicæ ſtatus tenendi abiecta, ſimul Cæſarem me-

A τος, μηδενὶ θεῶν τότε, πλὴν τῷ Ἀπόλλωνι, ἑορτάζεσθαι. ταῦτα μὲν οὕτω αὐτῷ ἔδωκαν· καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἐφονεύθη, κυρίαν ἀεί ποτε ἕδρας βουλῆς ἔχουσαν, ἀποφράδα ἐνόμισαν. τό, τε οἴκημα ἐν ᾧ ἐσφάγη, παραχρῆμά τι ἔκλεισαν, καὶ τὸ βουλευτήριον τὸ Ἰούλιον ἀπ' αὐτοῦ κληθέν, παρὰ τῷ κομιτίῳ ὠνομασμένῳ ᾠκοδόμουν, ὥσπερ ἐψήφιστο. πρὸς δὲ τούτοις, ἀπεῖπον μὲν μηδεμίαν εἰκόνα αὐτοῦ, καθάπερ θεοῦ τινος ὡς ἀληθῶς ὄντος, ἐν ταῖς τῶν συγγενῶν αὐτοῦ B ἐκφοραῖς πέμπεσθαι. ὅπερ ἐκ τοῦ πάνυ ἀρχαίου καὶ τότε ἔτι ἐγίγνετο. ἀπηγόρευσαν δέ, μηδένα ἐς τὸ ἡρῷον αὐτοῦ καταφυγόντα ἐπ' ἀδείᾳ, μήτε ἀνδρηλατεῖσθαι, μήτε συλᾶσθαι. ὅπερ οὐδενὶ οὐδὲ τῶν θεῶν, πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ Ῥωμύλου γενομένων, ἐδεδώκεσαν. καίτοι καὶ ἐκεῖνο τὸ χωρίον † ὀνόματι τὴν ἀσυλίαν, μετὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἄθροισιν, ἀλλ' οὐ τοῦ ἔργου αὐτῆς, ἔσχεν. οὕτω γὰρ περιεφράχθη, ὥστε μηδένα ἔτι τὸ παράπαν ἐσελθεῖν ἐς αὐτὸ δυνηθῆναι. τῷ μὲν δὴ Καίσαρι C ταῦτ' ἔδωκαν. ταῖς δὲ ἀειπαρθένοις, ῥαβδούχῳ ἑνὶ ἑκάστῃ χρῆσθαι· ὅτι τις αὐτῶν ἀπὸ δείπνου πρὸς ἑσπέραν οἴκαδε ἐπανιοῦσα ἠγνοήθη τε καὶ ὑβρίσθη. τάς τε ἀρχὰς τὰς ἐν τῇ πόλει ἐπὶ πλείω ἔτη προαπέδειξαν, τούς τε ἐπιτηδείους σφίσιν ἅμα δι' αὐτῶν τιμῶντες, καὶ τὰ πράγματα ἐπὶ μακρότερον ταῖς τῶν ἀρξόντων διαδοχαῖς κρατυνόμενοι.

† inuit

Πράξαντες δὲ ταῦτα, Λέπιδος μὲν αὐτοῦ, τήν τε πόλιν καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν διάξων, (ὥσπερ D εἶπον) ὑπέμενε· Καῖσαρ δὲ καὶ Ἀντώνιος ἐξεστράτευσαν. ὅ, τε γὰρ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος τὸ μὲν πρῶτον μετὰ τὴν ὁμολογίαν τὴν πρὸς τὸν Ἀντώνιον τούς τε ἄλλους σφίσι γενομένην, καὶ ἐς τὴν ἀγορὰν ἐσῄεσαν, καὶ τὰς στρατηγίας ἐν τῷ αὐτῷ, ᾧ καὶ πρίν, κόσμῳ διῆγον· ἐπεὶ δ' ἤρξαντό τινες ἐπὶ τῇ τοῦ Καίσαρος σφαγῇ χαλεπαίνειν, ἐξεχώρησαν, ὡς ἐπὶ τὰς ἔξω ἀρχάς, ἃς προσετετάχατο, ἐπειγόμενοι. καίτοι καὶ ἀστυνόμος ὁ Κάσσιος ἦν, τά τε Ἀπολλώνια οὐδέπω διεωρτάκει· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν διὰ Ἀντωνίου τοῦ συστρατηγοῦ καὶ ἀπὼν ἐκ- E προπεστάτα διετέλεσεν, αὐτὸς δὲ οὐκ εὐθὺς ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀπέπλευσεν, ἀλλ' ἐν τῇ Καμπανίᾳ μετὰ τοῦ Βρούτου χρονίσας, ἐπετήρει τὰ γιγνόμενα. καί τινα καὶ γράμματα ἐς τὴν Ῥώμην, ἅτε καὶ στρατηγῶν τις, πρὸς τὸν δῆμον ἔπεμπον· μέχρις ὁ Καῖσαρ ὁ Ὀκταουιανὸς τῶν τε πραγμάτων ἀντιλαμβάνεσθαι, καὶ τὸ πλῆθος σφετερίζεσθαι ἤρξατο. τότε γὰρ τῆς τε δημοκρατίας ἅμα ἀπογνόντες, καὶ ἐκεῖνον φοβη-

φοβηθέντες, ἀπῆραν. καὶ αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι λαμπρῶς ὑπεδέξαντο. ἐτιμῶντο μὲν γὰρ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων σχεδὸν πάντων ἐφ' οἷς ἐποίησαν, ἐκεῖνοι δὲ καὶ εἰκόνας σφίσι χαλκᾶς παρά τε τὴν τοῦ Ἁρμοδίου καὶ παρὰ τὴν τοῦ Ἀριστογείτονος, ὡς καὶ ζηλωταῖς αὐτῶν γενομένοις, ἐψηφίσαντο. κἀν τούτῳ πυθόμενοι δὲ Καίσαρα ἐπὶ μεῖζον αἴρεσθαι, Κρήτην μὲν καὶ Βιθυνίαν, ἐφ' ἃς ἐστέλλοντο, ἠμέλησαν, οὐδεμίαν ἐν αὐταῖς ἀξιόλογον ὠφέλειαν ὁρῶντες οὖσαν· πρὸς δὲ δὴ τήν τε Συρίαν καὶ τὴν Μακεδονίαν, καίπερ μηδὲν σφίσι προσηκούσας, ἀλλ' ὅτι † τῷ καιρῷ καὶ τοῖς χρήμασι ταῖς τε δυνάμεσιν ἤκμαζον, ἐτράποντο. καὶ Κάσσιος μὲν πρὸς τοὺς Σύρους, ὡς καὶ συνήθεις οἱ καὶ φίλους ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Κράσσου στρατείας ὄντας, ὥρμησε· Βροῦτος δὲ τήν τε Ἑλλάδα καὶ τὴν Μακεδονίαν συνίστη. ἄλλως τε γὰρ ἔκ τε τῆς δόξης τῶν πεπραγμένων, καὶ ἐπὶ ταῖς ἐλπίσι τῶν ὁμοίων προσεῖχον αὐτῷ, καὶ διότι καὶ στρατιώτας συχνούς, τοὺς μὲν ἐκ τῆς πρὸς Φαρσάλῳ μάχης ἐκλιπόντας που καὶ τότε ἔτι περιπλανωμένους, τοὺς δὲ καὶ ἐκ τῶν τοῦ Δολοβέλλα συνεξελθόντων ὑπολειφθέντας ἢ διὰ … ταξίαν, προσλαβὼν εἶχε. καί οἱ καὶ … τῆς Ἀσίας παρὰ τοῦ Τρεβωνίου ἦλ-… ὺ Ἑλλάδα ἀπονητότατα ἐκ τού-… δὲ δύναμίν τινα ἀξιόλογον εἶχον, … ατο· ἐς δὲ δὴ τὴν Μακεδονίαν ἦλθε … τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ὅ, τε Ἀντώνιος ὁ … ἀφῖκτο, καὶ Κύιντος Ὁρτήσιος ὁ προ-… ἀπαλλαγήσεσθαι ἔμελλεν· οὐ μέν-… πρᾶγμά τι ἔσχεν. εὐθὺς γὰρ αὐτῷ … σε, καὶ ὁ Ἀντώνιος κωλυθείς, κατὰ τὴν … ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπικράτησιν, πράσ-… τῇ ἀρχῇ προσηκόντων, ἀσθενὴς ἦν. … ίνιος ἦρχε μὲν Ἰλλυριῶν τῶν πλησιο-… τό τε Δυρράχιον ἐκεῖθεν ἐπελθὼν προκατέλαβε, καὶ ἦν αὐτῷ κατὰ τὸ στασιωτικὸν διάφορος· οὐ μὴν ἠδυνήθη τι αὐτὸν βλάψαι. οἱ γὰρ στρατιῶται, ἀχθόμενοί τε αὐτῷ, καὶ προσκαταφρονήσαντες αὐτοῦ διὰ νόσον, μετέστησαν. καὶ λαβὼν οὕτω καὶ τούτους, ἐπί τε τὸν Ἀντώνιον ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ ὄντα ἐστράτευσε, καὶ προαπαντήσαντάς οἱ αὐτοῦ τοὺς στρατιώτας ὑπηγάγετο, καὶ ἐκεῖνον ἐς τὸ τεῖχος προκαταφυγόντα ἀπετείχισε μέν, καὶ ἐζώγρησεν ἐκ προδοσίας, κακὸν δὲ οὐδὲν εἰργάσατο. πράξας δὲ ταῦτα, καὶ τήν τε Μακεδονίαν μετὰ τοῦτο πᾶσαν καὶ τὴν Ἤπειρον προσλαβών, ἐπέστειλε τῇ γερουσίᾳ, τά τε ἔθνη καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπ' αὐτῇ ποιούμενος. οἱ δὲ

† τῷ τότε καιρῷ

A metuentes, ex Italia soluerant: Athenasque delati, magnifice fuerant accepti. Quumque essent etiam fere vbique locorum propter factum suum honorati, ab Atheniensibus etiam æreæ statuæ eis iuxta Harmodium ac Aristogitonem, tanquam horum imitatoribus, poni iussæ fuerant. Interim Brutus ac Cassius, quum audirent Cæsarem augeri, Creta ac Bithynia (eo enim missi erant) neglecta, quod eas sibi prouincias non magnopere profuturas iudicarent, ad occupan- B das Syriam ac Macedoniam animum adiecerunt, nihil quidem ad eos pertinentes, sed quod eo tempore pecunia copiisque florebant. Itaque Cassius ad Syros, notos sibi, & amicos à Crassi expeditione, concendit: Brutus Græciam Macedoniamque sibi adiunxit. Id quo facilius posset, eo fiebat, quod alioquin ob gloriam rei gestæ, spemque similis facti, ab iis populis colebatur; quodque multos secum milites habebat, quos partim C etiam tunc à Pharsalica pugna ibi vagantes, partim cum Dolobella ex Italia profectos, ac vel ob morbum relictos, vel ab ordinibus dilapsos, ad se receperat; accepta etiam ex Asia à Trebonio pecunia. His instructus, nullo omnino labore Græciam, in qua nihil admodum militum erat, occupauit. In Macedoniam autem venit eo ipso tempore, quo C. Antonius eodem recens peruenerat, ac Q. Hortensius, qui ante præfuerat ei regioni, discessum parabat: neque tamen laboris quicquam ibi sustinuit, quum & Hortensius statim se cum eo coniungeret, & Antonius prohibitus, Romæ tum rerum potiente Cæsare, quicquam eorũ agere quæ summi essent magistratus, nihil virium habebat. Vatinius autem, qui Illyriis finitimis præerat, inde profectus, Dyrrhachium prior occupauit, Bruto in tota dissensione ciuili aduersarius: veruntamen ei nihil detrimenti valuit iniungere, quum à militibus in odio haberetur, ac propter morbum contemptus, iis ad Brutum transeuntibus E deseretur. His quoque Brutus assumptis [ad Dyrrhachium] aduersus a Antonium profectus, obuiam sibi euntes milites ad se vt transferrent signa, effecit; eumque intra muros confugientem obsedit: per proditionem autem in suam potestatem redacto pepercit. His rebus gestis, quum totam Macedoniam Epirumque cepisset, literis ad senatum datis, quæ gessisset exposuit seque, & milites, ac prouincias in eius potestatem tradidit. Sena-

a *Antonium Apolloniæ degentem profectus, eo sibi obuiam prodeuntes, milites ad se*

sus negligeretur. Itaque inter se amicissimos suos pro iis, quorum odio flagrabant, & summos inimicos pro sociis coniunctissimis, modo æquali numero, modo plures pro vno, [a] vicissimque permutauerunt: vendentes, auctionantesque tanquam sub hasta positos. sicubi vnus alii pretio par esse existimaretur, simplex fiebat permutatio: qui vero ob virtutem aliquam, aut dignitatem, aut propinquitatem, maioris pretii censebantur, eorum interitus plurium nece compensabatur. Id enim quoque, nimirum in bellis ciuilibus, quæ longo tempore per varias actiones se extendissent, euenerat; vt complures etiam inter genere proximos inuicem offensæ in factionibus incidissent. Sic Antonii L. Cæsar, auunculus eius, Lepidi frater L. Paulus hostis fuerat. Verum hi quidem incolumes euaserunt: reliquorum multi ab amicis suis ac necessariis necati sunt, à quibus vel maxime ‡ seruari eos oportuerat * de præmiis metuens, quod M. Cato quæstor quum esset, & à nonnullis, qui Syllæ cædes exsecuti fuerant, [b] omnia bona eorum repetiisset. * cur eum occiderent, prædixerunt; se nullum eorum in publicas tabulas inscripsisse. Propterea cum in aliis necandis fuerunt promptiores, tum vero in locupletibus, etsi nequaquam eos odissent. Quia enim multæ ipsis admodum pecuniæ opus erant, neque aliter militum desideria explere valebant, communiter omnibus diuitibus inimicitiam indixerunt. Ea ratione inter multa alia, quæ contra legum præscripta, sunt acta, puerum etiam quendam togam sumere virilem iusserunt: vt, quasi vir iam esset, interfici ab ipsis posset. Hæc præcipue agebantur ab Antonio & Lepido, q. diutissime à superiori Cæsare in honore habiti, ac in multis magistratibus prouinciisque † versati inimicos habebant multos. Videbantur tamen [c] p communione dominationis etiam à Cæsare agi: qui ipse quidem sui causa multos occidendos non existimabat, homo natura nequaquam crudeli, ac patrios mores à puero edoctus: iuuenisque adhuc, & recens ad res gerendas progressus, neque opus habebat, [d] vt odisset multos, & amari ipse cupiebat. Id hinc constat etiam, quod postquam eos collegas habere dominationis desiit, ac solus rerum summam obtinuit, nihilinposterum huiusmodi egit: quinimo eo ipso tempore non modo paucos inter-

Marginalia:

a Vicissimque, pro pluribus paucos permutauerūt: quum alia more fori agentes, tum etiam auctionantes, vt fieri sub hasta solet.

‡ seruari & honore adfici eos oportuerat.

b omniaque sic fuissent adepti. actionem, litem, repetiisset.

† longo tempore versati, c ratione societatis in dominatu etiā à Cæsare fieri: cum tamen quum nō erat opus, vt multos occideret, quod esset natura nequaquam

d Vt multos odio graui prosequeretur.

A ἀντεδίδοσαν. κἀκ τούτου τούς τε φιλτάτους ἀντὶ τῶν ἐχθίστων ἀλλήλοις προέβαλλον, καὶ τοὺς πολεμιωτάτους ἀντὶ τῶν ἑταιροτάτων, τοῦτο μὲν, ἴσους πρὸς ἴσους, τοῦτο δὲ, ἀνθ' ἑνὸς πλείονας, ἢ καὶ ἀντὶ πλειόνων ἐλάττονας ἠλλάττοντο· τά τε ἄλλα ἐν ἀγορᾶς τρόπῳ ποιούμενοι, καὶ ὑπερβάλλοντες, ὥσπερ ἐν πρατηρίῳ. εἰ μὲν εἷς τις ἑνὸς ἀντάξιος, ὥστ' ἰσομοιρεῖν, εὑρίσκετο, ἁπλῆ ἡ ἀντίδοσις ἐγίγνετο· ὅσους δὲ δὴ ἀρετή τις, ἢ ἀξίωσις, ἢ καὶ συγγένεια ἀνετίμα, ἀντὶ πλειόνων ἀπώλλυντο. ἅτε B γὰρ ἐν ἐμφυλίοις πολέμοις, καὶ πολλῷ μὲν χρόνῳ, πολλαῖς δὲ καὶ πράξεσι γενομένοις, συχνοὶ καὶ τοῖς πάνυ συγγενέσι κατὰ τὰς στασιωτικὰς προσκεκρούκεσαν. ἀμέλει τῷ τε Ἀντωνίῳ ὁ θεῖος † Λούκιος [Ἀντώνιος] Καῖσαρ, καὶ τῷ Λεπίδῳ ὁ ἀδελφὸς Λούκιος Παῦλος, ἐπεπολέμωτο· ἀλλ' οὗτοι μὲν ἐσώθησαν, τῶν δὲ δὴ ἄλλων πολλοὶ καὶ παρ' αὐτοῖς τε φίλοις καὶ τοῖς ἀναγκαίοις, ὑφ' ὧν περ καὶ τὰ μάλιστα σωθῆναι καὶ τιμηθῆναι * τῶν ἄθλων φοβηθεὶς, ὅτι τοὺς ἐπὶ τοῦ Σύλλου φονεύ- C σαντάς τινας ὁ Κάτων ὁ Μάρκος ταμιεύσας, ἀπῄτησε πάνθ' ὅσα ἐπ' αὐτοῖς εἰλήφεσαν, * ἢ ἴδιόν τινα ἀποκτείνῃ, προηγόρευσαν ὅτι οὐδένα αὐτῶν ἐς τὰ δημόσια γράμματα ἐσγράφουσι. τούς τε οὖν ἄλλους ἑτοιμότερον διὰ τοῦτ' ἔσφαζον, καὶ τοὺς εὐπόρους, εἰ καὶ μηδὲν αὐτῶν ἀπήχθοντο. παμπόλλων τε γὰρ χρημάτων δεόμενοι, καὶ οὐκ ἔχοντες ὁπόθεν ἄλλοθεν τὰς ἐπιθυμίας τῶν στρατιωτῶν ἀποπληρώσωσι, κοινήν τινα κατὰ τῶν πλουσίων ἔχθραν προεθέθειτο. καὶ ἄλλα D τε διὰ τοῦτο πολλὰ παρηνομήθη, καὶ παιδίσκον τινὰ ἐς ἐφήβους ἐσήγαγον, ἵν' ὡς εἰς ἄνδρας ἤδη τελῶν ἀποθάνῃ. ταῦτα δὲ ἐπράττετο μὲν ὑπό τε τοῦ Λεπίδου καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου μάλιστα. (πρός τε γὰρ τοῦ Καίσαρος τοῦ προτέρου ἐπὶ μακρότατον τιμηθέντες, καὶ ἐν ταῖς ἀρχαῖς τε ἡγεμονίαις ἐπὶ πλεῖστον γενόμενοι, πολλοὺς ἐχθροὺς εἶχον) ἐδόκει δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, κατὰ τὴν τῆς δυναστείας κοινωνίαν, γίγνεσθαι· ἐπεὶ αὐτός γε οὐδέν τι συχνοὺς ἀποκτεῖναι ἐδεήθη. τῇ τε γὰρ φύσει οὐκ E ὠμὸς ἦν, καὶ ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς ἤθεσιν ἐνετέθραπτο. πρὸς δ' ἔτι νέος τε ὤν, καὶ ἄρτι ἐς τὰ πράγματα παριὼν, οὔτ' ἄλλως δὴ ἀνάγκην πολλοὺς σφοδρῶς μισεῖν εἶχε, καὶ φιλεῖσθαι ἤθελε. σημεῖον δὲ, ὅτι ἀφ' οὗ τῆς τε πρὸς ἐκείνους συναρχίας ἀπηλλάγη, καὶ τὸ κράτος μόνος ἔσχεν, οὐδὲν ἔτι τοιοῦτον ἔπραξε. καὶ τότε δὲ οὐχ ὅσον πολλοὺς

οὐκ

† Λίαν Καῖσαρ

οὐκ ἔφθειρεν, ἀλλὰ καὶ ἔσωσε πλείστους· τοῖς τε προδοῦσι τοὺς δεσπότας ἢ τοὺς φίλους, χαλεπώτατα, καὶ τοῖς συναραμένοις σφίσιν, ἐπιεικέστατα ἐχρήσατο. τεκμήριον δέ· Ταιουσία γυνὴ ἐπιφανὴς, τὸν ἄνδρα Τίτον † Οὐίνιον ἐπικηρυχθέντα, τὸ μὲν πρῶτον ἐς κιβωτὸν παρὰ ἀπελευθέρῳ τινὶ Φιλοποίμενι κατέκρυψεν, ὥστε καὶ πίστιν τοῦ τεθνηκέναι αὐτὸν παρέχειν· μετὰ δὲ τοῦτο δημοτελῆ ἑορτὴν, ἣν συγγενής τις αὐτῆς ποιήσειν ἔμελλε, τηρήσασα, τόν τε Καίσαρα διὰ τῆς Ὀκταουίας τῆς ἀδελφῆς ἐς τὸ θέατρον μόνον τῶν τριῶν ἐσελθεῖν διεπράξατο· κἀνταῦθα ἐκπηδήσασα, τό, τε πραχθὲν ἀγνοοῦντί οἱ ἐμήνυσε, καὶ τὴν κιβωτὸν αὐτὴν ἐσκομίσασα, ἐκεῖθεν τὸν ἄνδρα ἐξήγαγεν. ὥστε τὸν Καίσαρα θαυμάσαντα, πάντας μὲν αὐτοὺς ἀφεῖναι (καὶ γὰρ τοῖς συγκρύψασί τινα θάνατος προείρητο) τὸν δὲ δὴ Φιλοποίμενα καὶ ἐς τὴν ἱππάδα καταλέξαι. ἐκεῖνος μὲν οὖν πολλοὺς, ὅσους γε καὶ ἐδυνήθη, διεσώσατο· ὅ, τε Λέπιδος τῷ τε ἀδελφῷ τῷ Παύλῳ ἐς Μίλητον ἐκδρᾶναι ἐπέτρεψε, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους οὐκ ἀπαραίτητος ἦν. ὁ δὲ Ἀντώνιος ὠμῶς καὶ ἀνηλεῶς οὐχ ὅτι τοὺς ἐκτεθέντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπικουρῆσαί τινι αὐτῶν ἐπιχειρήσαντας ἔκτεινε. τάς τε κεφαλὰς σφῶν, εἰ καὶ σιτούμενος ἐτύγχανεν, ἐπεσκόπει, καὶ ἐπὶ πλεῖστον τῆς τε ἀνοσιωτάτης καὶ τῆς οἰκτροτάτης αὐτῶν ὄψεως ἐνεπίμπλατο. καὶ ἥ γε Φουλουία πολλοὺς μὲν καὶ αὐτὴ καὶ κατ' ἔχθραν, καὶ διὰ χρήματα, καὶ ἔστιν οὓς οὐδὲ γινωσκομένους ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς, ἐθανάτωσεν. ἑνὸς γοῦν τινος κεφαλὴν ἰδὼν, εἶπεν, ὅτι τοῦτον οὐκ ἠπιστάμην. ὡς δ' οὖν καὶ ἡ τοῦ Κικέρωνος ποτὲ ἐκομίσθη σφίσι, (φεύγων γὰρ, καὶ καταληφθεὶς ἐσφάγη) ὁ μὲν Ἀντώνιος πολλὰ αὐτῷ καὶ δυσχερῆ ἐξονειδίσας, ἔπειτ' ἐκέλευσεν αὐτὴν ἐκφανέστερον τῶν ἄλλων ἐν τῷ βήματι προστεθῆναι· ἵν' ὅθεν κατ' αὐτοῦ δημηγορῶν ἠκούετο, ἐνταῦθα μετὰ τῆς δεξιᾶς, ὥσπερ ἀπετέτμητο, ὁρῷτο. ἡ δὲ δὴ Φουλουία ἔς τε τὰς χεῖρας αὐτὴν, πρὶν ἀποκομισθῆναι, ἐδέξατο, καὶ ἐμπικρανθεῖσά οἱ καὶ ἐμπτύσασα, ἐπί τε τὰ γόνατα ἐπέθηκε, καὶ τὸ στόμα αὐτῆς διανοίξασα, τήν τε γλῶσσαν ἐξείλκυσε, καὶ ταῖς βελόναις, αἷς ἐς τὴν κεφαλὴν ἐχρῆτο, κατεκέντησε, πολλὰ ἅμα καὶ μιαρὰ προσεπισκώπτουσα. καὶ οὗτοι δ' οὖν ὅμως ἔσωσάν τινας, παρ' ὧν γε καὶ πλείω χρήματα ἔλαβον, ἢ τελευτησάντων

† Ὀυίνιον

interfecit, sed plurimos potius conseruauit: grauissime in eos statuens, qui dominos, aut amicos prodidissent suos: summa autem benignitate vtens in illos, qui eosdem adiuuissent. Cuius exemplum euidens est, quod adducam. Tanusia, mulier illustris, † T. Vinium proscriptum, maritum suum, primo in arca quadam apud Philopœmenem libertum deposuit occultatum, ita vt fidem fecerit, eū mortem obiisse: post obseruato tempore, quo ludi publici à quodam suo cognato erant faciendi, opera Octauiæ, sororis Cæsaris, effecit, vt ex triumuiris solus Cæsar in theatrum iret. eo ipsa insiliens, rem Cæsari inscio aperuit: arcam inferri iussit, virumque extraxit: itaque Cæsar miraculo rem habens, omnibus ipsis veniam dedit: (nam iis quoque, qui occultassent aliquem proscriptum, mors proposita erat) Philopœmenem vero etiam inter equites retulit. Neque tantum Cæsar, quam potuit, multos conseruauit; sed Lepidus quoque fratri suo Paulo concessit, vt Miletum aufugeret; ‡ & de reliquis non inexorabilem sese præbuit. Sed Antonius crudeliter, ac citra omnem misericordiam, non proscriptos modo, sed eos quoque, qui opem ferre alicui horum ausi fuissent, trucidauit: eorumque inter cibum capiendum etiam capita inspexit, ac se diutissime nefario isto, ac miserrimo spectaculo exsatiauit. Fuluia vero multos ipsa quoque morte affecit, alios inimicitia impulsa, alios propter pecunias, nonnullos etiam viro suo nunquam cognitos. Qui quum vnius aliquando eorum caput vidisset; Hunc quidem, inquit, ego non noueram. Quum tandem Ciceronis quoque illatum caput esset, (is enim in fuga deprehensus, ac iugulatus fuerat) Antonius multis in eum atrocibus conuitiis inuectus, caput pro rostris poni iussit, magis conspicuo, quam cætera, loco: vt quo de loco contra ipsum concionans Cicero auditus fuisset, ibi caput eius cum dextra (nam hæc quoque amputata fuit) conspiceretur. Fuluia autem id caput [a] arreptum priusquam auferretur, insultans amarulentis verbis, & conspuens, genibus suis imposuit: oreq; eius aperto, linguam extractam acubus (quales secum comendi capitis causa mulieres ferunt) compunxit, additis crebris ac turpibus opprobriis. Ea tamen, maritusque eius, salutem nonnullis dederunt, accepta maiori ab ipsis pecunia, quam quantam cæsis i-

† T. Oninium

‡ & erga reliquos

a manibus arreptum prius, quam illuc deportaretur,

pſis reperturos ſe ſperauerant, in eorumque locum, ne vacua nominum horum ſpatia eſſent, alios proſcripſerunt. Hoc vnicum ab Antonio eſt bene actum, quod auunculum ſuum, matre ſua Iulia ſummis id precibus efflagitante, dimiſit.

Interim variis modis & iugulati ſunt multi, & ſeruati multi ab amicis cæſi, multi ab inimicis erepti: multi ſeipſos occiderunt, multos percuſſores immiſſi, tanquam occiſos, incolumes dimiſerunt. qui prodidiſſent dominos, aut amicos ſuos, alii ſupplicio, alii honoribus affecti: itemque qui ſalutis ‡ iiſdem autores fuiſſent. videlicet quum non vnus aliquis, ſed tres viri omnia, ſua propria quilibet ex cupiditate, proque ſuo commodo agerent, ac neo amicos, nec inimicos hi eoſdem haberent; ac ſæpenumero eum ſaluum eſſe, quem alii perire, vellent; ſæpe eum perdere, quem ſuperſtitem eſſe reliqui cupiebant: ſicut varie illi vel bene, vel male certis hominibus volebant, ita varios quoque caſus eorum euenire neceſſe fuit.

‡ aliquibus auctores fuiſſent, partim pœnas dedere, partim præmiis adfecti fuerunt. Videlicet quum

a Quorum ego ſingulos accurate ſcribendo perſequi omittam, rem & operoſam, & nihil magnopere huic hiſtoriæ conducentem: quæ vero memoratu potiſſimum digna arbitror, ea recenſebo. Herum quidam ſuum in cauernam abſtruſerat, quem quum indicio alieno iamiam periturum animaduerteret, veſtem cum eo ſuam permutauit, herilique cum habitu percuſſoribus ‡ occurrit, ac pro ſuo ipſe hero occiſus eſt: herus autem, diuerſis iis, quum ſe eum, quem voluiſſent, interfeciſſe crederent, alio effugit. Alius quidam ſimiliter omni habitu cum domino ſuo permutato, ipſe in lecticam opertam ſe coniecit, in eaque ab ſuo domino vectus eſt. in hos quum emiſſarii incidiſſent, ſeruus ne viſus quidem ab iis iugulatus eſt: dominus autem, tanquam famulus aliquis eſſet, dimiſſus. Hi duo benefactoribus [b] ſuis gratiam retulerunt. Cæterorum quidā ſeruus ſtigmaticus, tantum à domino ſuo prodendo, qui eum notis compunxerat, abfuit; vt eum paratiſſimo potius animo periculo eripuerit. Quum enim eum aliquo euehens, deprehenſus eſſet, perſequerenturque eum ſicarii, quendam obuium ſibi forte factum obtruncauit, amictuque huius domino ſuo tradito, cadauer rogo impoſuit: ipſe indutus veſtem annulumque herilem, perſecutoribus obuiam dedit, commentuſque eſt, herum fugien-

a Quorum ego ſingulatim & accurata

‡ prior occurrit,

b ſuis, ob præcedentia quædam in ſe merita, gratiam

A εὑρήσειν ἤλπισαν. καὶ ἵνα γε μὴ κεναὶ ἐν τοῖς λευκώμασι χῶραι τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ὦσιν, ἑτέρους ἀντενέγραψαν. πλήν γε ὅτι τὸν θεῖον ὁ Ἀντώνιος, πολλὰ τῆς μητρὸς τῆς ἑαυτοῦ τῆς Ἰουλίας ἱκετευσάσης ἀφῆκεν, οὐδὲν ἄλλο χρηστὸν εἰργάσατο.

Πολύτροποι μὲν οὖν διὰ ταῦτα αἱ σφαγαί, πολυειδεῖς δὲ καὶ σωτηρίαι τισὶν ἐγίγνοντο· συχνοὶ δὲ καὶ πρὸς τῶν φιλτάτων ἀπώλοντο, καὶ συχνοὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐσώθησαν. ἄλλοι σφᾶς αὐτοὺς ἀπέκτειναν, ἄλλους αὐτοὶ οἱ ἐπελθόντες, ὡς καὶ φονεύσαντες, ἀπέλυσαν· προδόντες δέ τινες δεσπότας, ἢ καὶ φίλους, ἐκολάσθησαν· B καὶ ἕτεροι δι᾽ αὐτὸ τοῦτο ἐτιμήθησαν. οἵ τε περιποιήσαντές τινας, οἱ μὲν δίκην ἔδοσαν, οἱ δὲ καὶ γέρα ἔλαβον. οἷα γὰρ οὐχ ἑνὸς ἀνδρός, ἀλλὰ τριῶν, πρός τε τὴν ἐπιθυμίαν τὴν ἑαυτοῦ ἑκάστου, καὶ πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον πάντα ποιούντων, καὶ μήτε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς ἢ φίλους ἡγουμένων, σωθῆναι πολλάκις γε ὃν ὁ ἕτερος ἀπολέσθαι, καὶ φθαρῆναι αὖ ὃν ὁ ἕτερος περιγενέσθαι ἤθελε, σπουδαζόντων, πολλὰ καὶ ποικίλα συνέβαινεν, ὥς που καὶ εὐνοίας ἢ C μίσους πρός τινα ἔχοντες ἦσαν. ἐγὼ οὖν τὸ μὲν πάντα αὐτὰ ἀκριβῶς καθ᾽ ἕκαστον ἐπεξελθεῖν, παραλείψω (πάμπολύ τε γὰρ ἔργον ἂν εἴη, καὶ οὐδὲν μέγα τῇ συγγραφῇ παρέξεται) ἃ δὲ ἀξιομνημόνευτα μάλιστα εἶναι νομίζω, διηγήσομαι. τοῦτο μὲν γάρ, ἐς σπήλαιόν τις τὸν δεσπότην καταχρύψας, εἶτ᾽ ἐπειδὴ ὡς καθ᾽ ἑτέρου τινὸς μήνυσιν ἀπολεῖσθαι ἔμελλε, τήν τε ἐσθῆτα πρὸς αὐτὸν ἠλλάξατο, καὶ μετ᾽ αὐτῆς τοῖς ἐπιοῦσιν, ὡς D καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ὤν, περιαπήντησε, καὶ ἐσφάγη· καὶ οὕτως οἱ μὲν ἀπετράποντο, νομίσαντες ὃν ἐβούλοντο πεφονευκέναι· ὁ δέ, ἀπελθόντων αὐτῶν, ἑτέρωσε διέφυγε. τοῦτο δέ, ἄλλος τις τὴν σκευὴν ὁμοίως ἅπασαν πρὸς τὸν δεσπότην διαλλάξας, αὐτός τε ἐς φορεῖον κατάστεγον ἐσῆλθε, καὶ ἐκεῖνον διφροφορεῖν ἐποίησε· κἀκ τούτου καταληφθέντες, ὁ μὲν οὐδ᾽ ὀφθεὶς ἐφονεύθη, ὁ δέ, ὥστις σκευοφόρος, διεσώθη. καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι, εὐεργεσίας τινὸς προϋπαρχούσης σφίσι, τοῖς E εὐποιήσασιν ἀνταπέδοσαν. στιγματίας δέ τις οὐχ ὅσον οὐ προέδωκε τὸν στίξαντα, ἀλλὰ καὶ πάνυ προθύμως ἔσωσεν· ὡς γὰρ ὑπεκκομίζων ποι αὐτὸν ἐφωράθη, καὶ ἐδιώκετο, ἀπέκτεινέ τέ τινα ἐντυχόντα οἱ κατὰ τύχην, καὶ τὴν στολὴν αὐτοῦ τῷ δεσπότῃ δούς, τὸν μὲν ἐπὶ πυρὰν ἐπέθηκεν, αὐτὸς δὲ τήν τε ἐσθῆτα καὶ τὸν δακτύλιον τοῦ δεσπότου λαβών, ἀπήντησε τοῖς διώκουσι· καὶ πλασάμενος ὡς καὶ φεύγοντα αὐ-

τὸν αὐτὸν ἀπεκτονὼς, ἐπιστεύθη ἔκ τε τῶν σκύλων καὶ ἐκ τῶν στιγμάτων, καὶ ἐκεῖνόν τε ἅμα ἔσωσε, καὶ αὐτὸς ἐτιμήθη. ταῦτα μὲν οὖν ἐς οὐδεμίαν ὀνόματος μνήμην ἀφίκετο. Ὁσταῖον δὲ δὴ Γέταν ὁ υἱὸς, ἐκφορὰν δή τινα αὐτοῦ ὡς καὶ τεθνηκότος σκευάσας, ἐξέσωσε. καὶ Κόϊντον Κικέρωνα τὸν τοῦ Μάρκου ἀδελφὸν ὁ παῖς ἐξέκλεψε, καὶ ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῷ ἔσωσεν. αὐτὸς μὲν γὰρ καὶ κατέκρυψε τὸν πατέρα, ὥστε μὴ εὑρεθῆναι, καὶ στρεβλωθεὶς ἐπὶ τούτῳ πάσαις βασάνοις, οὐδὲν ἐξελάλησε. μαθὼν δ᾽ ἐκεῖνος τὸ γιγνόμενον, καὶ θαυμάσας τε ἅμα τὸν παῖδα καὶ ἐλεήσας, ἦλθεν ἐθελοντὴς ἐς τὸ ἐμφανὲς, καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν τοῖς σφαγεῦσι παρέδωκεν. ἀρετῆς μὲν δὴ καὶ εὐσεβείας τοσαῦτα τότε ἐπιφανῆ ἔργα ἐγένετο. † Πόπλιος δὲ δὴ Λαινᾶς τὸν Κικέρωνα τὸν Μάρκον ἀπέκτεινε, καίπερ εὐεργέτην αὐτοῦ ἐκ συνηγορήματος ὄντα. καὶ ἵνα γε μὴ ἀκουόμενος μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁρώμενος, πίστιν τοῦ πεφονευκέναι αὐτὸν λάβῃ, εἰκόνα ἑαυτοῦ πλησίον τῆς ἐκείνου κεφαλῆς ἐστεφανωμένην ἔθηκε, καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένον ἔχουσαν. καὶ οὕτω γε καὶ τῷ Ἀντωνίῳ διὰ τοῦτ᾽ ἤρεσεν, ὥστε καὶ χρήματα πλείω τῶν ἐπηγγελμένων λαβεῖν. Μάρκος δὲ Τερέντιος Οὐάρρων ἠδίκησε μὲν οὐδὲν, ὁμώνυμος δὲ δή τινι τῶν ἐπικεκηρυγμένων, πλὴν μιᾶς προσηγορίας, ὢν, καὶ δείσας μή τι κατὰ τοῦτο, οἷα καὶ ὁ Κίννας, πάθῃ, ἐξέθηκε γράμμα αὐτὸ τοῦτο δηλοῦν (ἐδημάρχει δὲ) καὶ ὁ μὲν διατελεῖν καὶ γέλωτα ἐπὶ τούτῳ ὠφλίσκανε. τὸ δ᾽ δὴ ἀστάθμητον τοῦ βίου καὶ ἐξ ἐκείνου ἐτεκμηριώθη, ὅτι Λούκιος μὲν Φιλούσκιος ὑπό τε τοῦ Σύλλου πρότερον ἐπικηρυχθεὶς, καὶ διαφυγὼν, ἔς τι τὸ λεύκωμα αὖθις τότε ἐσεγράφη, καὶ ἀπέθανε. Μάρκος δ᾽ Οὐαλέριος Μεσσάλας † ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου θανατωθεὶς μὲν, οὐχ ὅπως ἐν ἀσφαλείᾳ διεβίω, ἀλλὰ καὶ ὕπατος ἀντ᾽ ἐκείνου αὐτοῦ ὕστερον ἀπεδείχθη. οὕτως ἔκ τε τῶν ἀπορωτάτων πολλοὶ περιγίγνονται, καὶ ἐκ τῶν θαρσούντως ἐχόντων οὐκ ἐλάττους ἀπόλλυνται. καὶ διὰ τοῦτο χρὴ μήτε ἐς τὸ ἀνέλπιστον † πρὸς αὐτίκα συμφορὰς ἐκπλήττεσθαί τινα, μήτε ἐς τὸ ἀφρόντιστον ὑπὸ τοῦ παραχρῆμα περιχαροῦς ἐπαίρεσθαι, ἀλλ᾽ ἐς τὸ μέσον ἐπ᾽ ἀμφότερα τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος τιθέμενον, ἀσφαλῶς ἐφ᾽ ἑκάτερα τοὺς λογισμοὺς ποιεῖσθαι. καὶ τότε οὖν ταῦτά τε οὕτως ἐγένετο, καὶ πλεῖστοι μὲν τῶν μὴ προγραφέντων διά τε ἔχθραν καὶ διὰ χρήματα προσαπώλοντο, πλεῖστοι δὲ τῶν ἐπικηρυχθέντων οὐχ ὅτι περιεγένοντο, ἀλλὰ καὶ κατῆλθον αὖθις, καί τινες αὐτῶν

† Ποπίλιος

† ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου θανατωθεῖσιν ὤν,

† πρὸς τὰς αὐτίκα

A fugientem à se occisum: creditumque id ei ob exuuias & stigmata fuit. itaque & hero vitam, & sibi honores confecit. Sed horum quidem nomina non extant. Hosiæum autem Getam filius, funere eius, tanquam defuncti, parato, neci subtraxit. Q. Ciceronem, Marci fratrem, filius occuluit: ac quantum in ipso fuit, seruauit. nam & occultauit patrem, ne inueniri is posset: & quum in quæstionem adductus, omnibus tormentis interrogaretur, nihil enuntiauit: sed pater re cognita, miratus simul ac miseratus filium, vltro in publicum prodiit, ac B se occisoribus exhibuit. Hæc sunt virtutis & pietatis illustria opera. Popilius Lænas Marcum Tullium Ciceronem occidit; quanquam eius beneficio, causam pro se dicentis, vsus. isque, vt Ciceronem occidisse non ex sermone tantum, sed visibili etiam aliqua re crederetur, suam ipsius imaginem prope caput Ciceronis coronatam collocauit, inscripto suo nomine ac facinore. Quod adeo gratiam Antonii ei concilia-C uit, vt maiorem ab eo promissa pecuniam acceperit. M. Terentius Varro, tribunus plebis tum temporis, eandem cum quodam proscripto appellationem gerens, quum vno excepto cognomento, alioquin nihil contra triumuiros deliquisset; veritus, ne idem sibi, quod Cinnæ accideret, edito scripto eam rem declarauit: hocque eo nactus est facto, vt iocis risuque agitaretur. Incertitudinem autem vitæ humanæ L. Philuscius demonstrauit, qui ante à Sylla proscri-D ptus, quum periculum euasisset, tum denuo proscriptus, & occisus est. At M. Valerius Messala, * quum morti ipsum Antonius destinasset, non modo tuto superuixit, sed etiam in ipsius locum postmodum consul est creatus. Adeo multi ex summis periculis euadunt incolumes, & non pauciores, quum maxime suo statui fidant, intereunt. Quamobrem consentaneum est, neque nos ad subitas calamitates animo ita corruere, vt omnem spem proiiciamus; neque lætis in E præsentia rebus vsque adeo efferri, [a] vt prouidentiam etiam perdamus: sed spem futuri in medio vtriusque fortunæ collocatam habere, & tuto in vtramque partem consilium [b] capere. Præterea vero multi eorum, qui proscripti non fuerunt, propter diuitias suas, inimicitiasve perierunt: multi ex proscriptis non modo necem euitauêre, sed post etiam in patriam reuersi sunt, ac nonnulli

* *quum esset inter eos, quos morti Antonius addixerat, non modo*

a *vt earum omnem deponamus: sed exspectationem futuri*

b *capere. Hæc ita tum euenere. Præterea*

magistratus quoque gesserunt. Hi autem se fere ad Brutum Cassiumque, aut ad Sextum Pompeium, recipiebant. ad Sextum vero plerique. ei enim prius classis imperium fuerat commissum. quumque aliquandiu [a] mare obtinuisset, etsi post à Cæsare erat ea præfectura spoliatus, tamen proprias sibi vires parauerat: Siciliaque occupata, quum proscriptus ipse quoque inter reliquos esset, cædesque istæ fierent, multum hominibus eiusdem fortunæ profuit. Quippe haud procul ab Italia classem tenens in statione, & Romam, & alias ad ciuitates mittebat, [b] qui duplum eius mercedis, quæ erat occisoribus proposita, ei qui aliquem proscriptorum saluti asseruisset, suo nomine pollicerentur; hospitiumque proscriptis, auxilium, pecuniã, & honores à se promitterent. Itaq; multi ad eum [omnino] peruenerunt, quorum ego numerum omisi, sicut & proscriptorum, & occisorum, & elapsorum. nam multi primò in isto albo propositi, deinde deleti sunt: quorum complures mortem effugerunt, multi autem alii etiam occiderunt. Occisos ne lugere quidem cuiquam licebat, sed multi ob eam quoque rem perierunt. Denique quum calamitatibus omnis simulatio esset victa, ac ne fortissimi quidem iam iis resistere possent, sed mœstitiam [c] in omnibus sermonibus actionibusque præferrent, initio anni, quum esset festum de more celebrandum: [d] edictum est vt læto essent omnes animo, quique id non fecissent, ei mors supplicium est constitutũ. itaque coacti sunt in communibus malis, quasi rebus in lætis, gaudere. Quanquam quid hoc referre oportuit? quum triumuiris istis, & alios honores, veluti benefactoribus ac seruatoribus vrbis, & coronas quoque ciuicas decreuerint. Neque enim ii culpari volebant, quod interfecissent aliquos; sed insuper laudandi, quod nõ plures occidissent, sibi videbantur: aperteque tum ad populum dicebant, se neque Marii Syllæque crudelitatem imitari voluisse, ne odio haberentur: neq; Cæsaris clementiam, ne in contemptum adducti, exinde insidiis peterentur.

Hunc ad modum peractis cædibus, multa etiam circa reliquorum facultates turpiter acta sunt. Nam quamuis vxoribus interfectorum dotem, liberis autem eorum masculis decimam, vicesimam fœmellis partem bonorum reddituros promiserant, vt & iusti & clemen-

a potentiam in mari obtinuisset,

b qui tum alia, tum duplum eius præmii, quod occisoribus erat propositum,

c tum in aliis omnibus dictis & factis præferrent, tum in anni etiam ipsius initio, quum esset

d per edictum iussi sũt læto esse omnes

A καὶ ἀρχὰς ἔσχον. ἡ δ' ἀναχώρησις σφίσι πρός τε τὸν Βροῦτον, καὶ πρὸς τὸν Κάσσιον, τόν τε † Σέξτον ἐγίγνετο· καὶ οἵ γε πλείους πρὸς τοῦτον συγκατέφυγον. ναυαρχεῖν τε γὰρ πρότερον αἱρεθεὶς, καὶ χρόνον τινὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ δυνηθεὶς, ἰσχύν τε οἰκείαν, καίπερ τῆς ἀρχῆς μετὰ τοῦθ' ὑπὸ τοῦ Καίσαρος στερηθεὶς, περιεβάλετο. καὶ τὴν Σικελίαν κατασχὼν, ἐπειδὴ ὡς καὶ † ἐκεῖνος ἐπεκηρύχθη, αἵ τε ἄλλαι σφαγαὶ ἐγίγνοντο, πλεῖστον τοῖς ὁμοίοις συνήρατο. τῇ γὰρ Ἰταλίᾳ ἐγγύθεν ἐφορμῶν, διέπεμπεν ἐς τὴν Ῥώμην καὶ ἐς τὰς ἄλλας πόλεις, τά τε ἄλλα B τοῖς τινὰ περισώσασι † διπλάσια τῶν τοῖς φονεύσασι προκειμένων ἐπαγγελλόμενος, καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις καὶ ὑποδοχὴν καὶ ἐπικουρίαν καὶ χρήματα καὶ τιμὰς ὑπισχνούμενος. ὅθεν περ συχνοὶ πρὸς αὐτὸν ἦλθον. ἀριθμὸν γὰρ οὔτε τῶν προγραφέντων, οὔτε τῶν φονευθέντων, ἢ καὶ διαφυγόντων, οὐδένα ἔγραψα· ὅτι πολλοὶ μὲν τῶν τὸ πρῶτον ἐς τὰ λευκώματα ἐγγραφέντων, ἀπηλείφθησαν· καὶ τούτων γε οὐκ ὀλίγοι διεσώθησαν, καὶ ἄλλοι συχνοὶ διεφθάρησαν. καὶ αὖθις οὐδὲ πενθεῖν τισὶν ἐξουσία ἦν, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ ἐκ τούτου προσαπώλοντο. καὶ τέλος, ὡς τό, τε πεπλασμένον αὐτῶν C πάνυ αἱ συμφοραὶ ἐξενίκων, καὶ οὐδεὶς οὐδὲ τῶν πάνυ ἀνδρικῶν αὐτίκα φέρειν πρὸς αὐτὰς ἐδύνατο, ἀλλ' ἔν τε τοῖς ἄλλοις πᾶσι καὶ ἔργοις ἐσκυθρώπαζον, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἔτους, οὗ ἤμελλον (ὥσπερ εἰώθασιν) ἑορτάσειν, ἐκελεύσθησαν διὰ προγραφῆς εὐθυμεῖσθαι, θάνατον ὀφλήσοντες ἂν μὴ πειθαρχήσωσιν· οὕτω που ὡς καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς, τοῖς κοινοῖς κακοῖς χαίρειν ἠναγκάζοντο. καὶ τί τοῦτο εἴποι; ὁπότε καὶ ἐκείνοις (τοῖς τρισὶν ἀν- D δράσι λέγω) ἄλλα τε, ὡς εὐεργέταις καὶ σωτῆρσι τῆς πόλεως γεγονόσι, καὶ τοὺς στεφάνους τοὺς πολιτικοὺς ἐψηφίσαντο; οὐ γὰρ ὅτι τινὰς ἐφόνευον, αἰτίαν ἔχειν ἠξίουν, ἀλλ' ὅτι μὴ πλείονας, προσεπαινεῖσθαι ἤθελον. καὶ πρός γε τὸν δῆμον φανερῶς τότε εἶπον, ὅτι οὔτε τὴν τοῦ Μαρίου τοῦ τε Σύλλου ὠμότητα, ὥστε καὶ μισηθῆναι, οὔτ' αὖ τὴν τοῦ Καίσαρος ἐπιείκειαν, ὥστε καὶ καταφρονηθῆναι, καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἐπιβουλευθῆναι, ἐζηλώκασι. τοιαῦτα μὲν περὶ τὰς σφαγὰς ἐγίγνετο.

E Πολλὰ δὲ δὴ καὶ ἄτοπα καὶ περὶ τὰς τῶν ἄλλων οὐσίας συνέβαινε. καίτοι ταῖς γυναιξὶ τῶν φονευομένων τὰς προῖκας, καὶ τοῖς τέκνοις τοῖς μὲν ἄρρεσι τὸ δέκατον, ταῖς δὲ θηλείαις τὸ εἰκοστὸν τῆς ἑκάστου σφῶν οὐσίας δώσειν, ὥς καὶ δὴ δίκαιοι φιλάνθρωποί

† Σέξτῳ

† αἰτία

† ἐλαία

δεσπόται τε ὄντες, ἐπηγγείλαντο. ἀλλ' οὔτε ταῦτα πλὴν ὀλίγων ἐδόθη, τά τε τῶν λοιπῶν καὶ πάνυ ἀδεῶς ἐπορθεῖτο. τοῦτο μὲν γάρ, ἐνοίκιον ἐνιαύσιον πασῶν τῶν τε ἐν τῷ ἄστει καὶ τῶν ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰταλίᾳ οἰκιῶν, ὧν μὲν ἐμεμισθώκεσάν τινες, ὅλον, ὧν δὲ αὐτοὶ ᾤκουν, ἐξ ἡμισείας, πρὸς τὴν τῆς καταγωγῆς ἀξίαν, ἐσέπραξαν· τοῦτο δέ, τοὺς τὰ χωρία ἔχοντας, τὸ ἥμισυ τῶν προσόδων αὐτῶν ἀφείλοντο. καὶ προσέτι καὶ τοὺς στρατιώτας τήν τε τροφὴν παρὰ τῶν πόλεων, ἐν αἷς ἐχείμαζον, προῖκα λαμβάνειν ἐποίησαν. καὶ κατὰ τὴν χώραν, ὡς ἐπὶ τὰ δεδημευμένα, τά τε τῶν ἀνθισταμένων ἔτι διαπέμποντες, (καὶ γὰρ ἐκείνους, ὅτι μὴ ἐντὸς τῆς προρρηθείσης σφίσιν ἡμέρας μετέστησαν, πολεμίους ἐποιήσαντο) πάντα καὶ τὰ λοιπὰ προσδιήρπαζον. ἵνα γὰρ καὶ πρὸ τῶν ἔργων τοὺς μισθοὺς ἔχοντες, πάνυ τὸ πρόθυμον σφίσι παρέχωσι), ταῦτά τε αὐτοῖς ἀπαιτεῖν ἐπέτρεπον, καὶ πόλεις χώρας τε δώσειν ὑπισχνοῦντο· καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ γεωνόμους ὁμοῦ, καὶ οἰκιστὰς † αὐθις προσαπέδειξαν. τὸ μὲν οὖν πλῆθος τῶν στρατιωτῶν τούτοις ἀνηρτῶντο. τῶν δὲ δὴ λογιμωτέρων τοὺς μὲν τοῖς κτήμασι τοῖς τῶν ἀπολλυμένων ἐδελέαζον, τὰ μὲν ἐπευωνίζοντες, τὰ δὲ καὶ προῖκα σφίσι χαριζόμενοι, τοὺς δὲ καὶ ταῖς ἀρχαῖς ταῖς τε ἱερωσύναις αὐτῶν ἐτίμων. ὅπως γὰρ ἀδεῶς αὐτοί τε τὰ κάλλιστα καὶ τῶν χωρίων καὶ τῶν οἰκοδομημάτων λαμβάνωσι, καὶ ἐκείνοις ὅσα βούλονται διδῶσι, προεῖπον, μηδένα τῶν ἄλλων μὴ ὠνησείοντα ἐς τὸ πρατήριον ἀπαντᾶν· εἰ δὲ μή γε, θνήσκειν τὸν τοῦτο ποιήσαντα. καὶ ἐκείνοις γε οὕτω μετεχειρίζοντο, ὥστε τινὰ καταφορᾶν καὶ πλείστου ὅσου ἀγοράζειν, ὧν ἐχρῄζον, καὶ διὰ τοῦτο μηδένα ὠνητιᾶν ἔτι. περὶ μὲν οὖν τὰ κτήματα ταῦθ' οὕτως ἐγίγνετο. † τάς τε ἀρχὰς τάς τε ἱερωσύνας τῶν θανατωθέντων, οὐ πρὸς τὸ νομιζόμενον ἐκ τῶν νόμων, ἀλλ' ὥς που καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς, ἔδοσαν. καὶ ὑπάτους, τοῦ μὲν Καίσαρος τὴν ἀρχὴν ἀπειπόντος, (ἧς γὰρ οὕτως ἐπεθύμησεν, ὥστε καὶ πολεμῆσαι διὰ ταύτην, ταύτης ἑκὼν ἐξέστη) τοῦ δὲ συνάρχοντος αὐτοῦ μεταλλάξαντος, ἄλλον τέ τινα, καὶ τὸν Οὐεντίδιον τὸν Πούπλιον, καίτοι στρατηγοῦντα, ἀπέδειξαν· ἔς τε τὴν στρατηγίαν αὐτοῦ τῶν ἀγορανομούντων τινὰ ἐσήγαγον. καὶ πάντας μετὰ τοῦτο τοὺς στρατηγοὺς πέντε ἡμέρας ἔτι † ἄρχοντας παύσαντες, ἐκείνους μὲν ἐς τὰς ἡγεμονείας τῶν ἐθνῶν ἔστειλαν, ἑτέρους δὲ ἀντ' αὐτῶν ἀντικατέστησαν· νόμους τε τοὺς μὲν ἀπηλεῖψαι, τοὺς δὲ ἀντεγγράψαι· καὶ συνελόντι εἰπεῖν, καὶ τἆλλα πάντα ὅπως ποτὲ ἐδόκει αὐτοῖς

† αὐτοῖς

† τὰς δὲ ἀρχάς

† ἄρξοντας

mentes videri possent: tamen neque hoc, nisi paucis quibusdam, repræsentatum est, & in reliquorum etiam bona impetus impune factus. Primum eam mercedem domorum, quæ inhabitationis nomine annua pendebatur, ab iis, qui conductitias ædes habitarent, totam; ab iis, qui proprias possiderent, [a] dimidiam, non Romæ modo, sed per totam Italiam, exegerunt. Deinde [b] alteram partem redituum iis, quibus prædia essent, ademerunt. [c] Præterea milites, ac alimenta ab iis vrbibus in quibus hiemabatur, sine pretio sibi suppeditari iusserunt. Iam dimissis suis per vniuersam regionem, qui bona aduersariorum (qui etiamnum supererant, ac quod intra prædictum diem non destitissent ab incepto, hostes iudicati fuerant) inuaderent, etiam reliqua direpta sunt ab iis omnia. Suis enim, quo paratiores ad omnia eos haberent, si [d] mercedem ante labores accepissent, hæc agere permittebant: iisdemque vrbes & agros se daturos recipiebant: quique agris diuidendis, & condendis vrbibus præessent, viros constituebant: eaque ratione vulgus militum sibi deuinciebant. Cæterum primores partim † possessionibus occisorum inescabant, vel eas vili pretio, vel gratis omnino tribuentes; partim magistratibus sacerdotiisque honorabant. Vt autem † tuto præstantissima prædia atque ædificia ipsi occupare, [e] ac quibus vellent, dare possent; edixerunt, ne quis eorum, qui nihil empturus esset, in forum veniret: qui secus fecisset, morte mulctatum iri. qui vero venissent, eos ita tractabant, † vt quum ea, quæ licitati essent, plurimi emere cogerentur, nemo deinde emendum sibi quicquam statueret. Proinde interfectorum magistratus ac sacerdotia, non ex præscripto legum, sed suo arbitrio aliis tribuerunt. Quum Cæsar consulatu (quem adeo appetitum, vt bellum eius adipiscendi causa susciperet, vltro deponebat) sese abdicasset, eiusque collega decessisset, P. Ventidium prætorem, cum alio quodam, consulem creauerunt, præturamque eius ædili cuidam tradiderunt: omnibusque post prætoribus magistratum, quem quinque adhuc dies † gesserant, abrogauerunt: iisque in prouincias emissis, alios in eorum locum substituerunt: leges alias antiquarunt, alias pro iis statuerunt: vtque vno verbo dicam, omnia ex animi sui sententia [f] egerunt, adeoque omnia suo pro arbitrio ac cupiditate

a dimidiam, pro autem æstimatione, non Romæ

b semissem redituum iis,

c Eo res præterea deuenta ab ipsis, vt etiam milites ab illis vrbibus, in quibus hibernabant gratuito annonam acciperent: ac eosdem milites in agros, velut in bona proscriptorum, & adhuc sibi resistentium (quod enim intra diem præstitutum ad ipsos hi se non contulissent, hostes iudicati fuerant) hinc inde dimittentes, etiam quidquid reliquum erat, diripiebant. Suis. n.

d salaria ante labores

† prædiis

† liberè pulcherrima

e & quantum vellent, soluere possent: prædici iusserunt, ne quis alterius, qui cupidus emendi non esset, ad hastam accederet: qui secus

† vt aliquid certum inuenirent, quib. ipsis opus esset; id que pretio illo maximo compararent, atque ita non amplius emturirent. Et circa prædia quidem hæc fiebant. At interfectorum magistratus

† gesturi erant,

f egerunt. Ab innuedis fis enim, & abrogatis pro pterea nominibus absistentes verum summam pro motu libidineque sua administrabant: adeo quidem, vt regnum Cæsaris aureum fuisse paruarit.

administrarunt, vt regnum Cæsaris (cuius regni nomen inuidiæ obnoxium, ac propter eam deletum, non accipiebant) aureum fuisse ostenderint. Hæc igitur eo anno gesserunt, ac præterea templum Serapidi Isidique decreuerunt.

ANNO V.C. 712.

M. Lepido [iterum], L. Planco coss. iterum tabulæ proscriptionis propositæ sunt, nemini mortem imponentes, sed viuis facultates adimentes. Quum enim opus haberent pecuniis, nimirum [a] multum militibus debentes, magnosque sumptus ipsi in iis rebus, quas agebāt, facientes; maioresque adhuc impensas bella, quæ erant præ manibus, requisitura existimantes; [hac] eas [ratione cogebant. Enimuero vectigalia, quæ partim prius abrogata, [b] tum renouabantur, partim noua constituebantur, pensionesque, quas multas de agris, mancipusque, exigebant, mediocrem tantum hominibus molestiam afferebant: id potius vehementer omnes dolebant, quod qui diuites adhuc vtcunque essent, non senatores tantum, equitesve, sed liberti etiam, tam mulieres quam viri, albo inscriberentur; quodq; nouæ quædam decimæ iis imperarentur. nam verbo quidem decima pars bonorum ab vnoquoque eorum exigebatur, quū re ipsa nemini ne decima quidem pars suorum relinqueretur: quod non certa quædam pecuniæ summa pro ratione facultatum pendi iuberetur, sed cuiuis suarum ipsi æstimandarum necessitas incumberet: ac deinde quasi non vere suum censum professi essent, delati etiam reliquum perderent. Quod malum siqui effugissent, [c] tamen tributis his in arctum redacti, quum argenti magna esset apud eos penuria, sic etiam quodammodo omnibus suis rebus spoliabantur. Erat & aliud quoddam, [d] auditu difficile, difficillimum re ipsa inuentum. Concedebatur ei, qui [vltro] bonis suis omnibus cessisset, [e] vt deinde eorum trientem repetere posset. id vero erat, neque accipere quicquam, & inane negotium suscipere. Qui enim vi aperte bellé suorum bonorum spoliati erant, quonam modo ii trientem recepissent, præsertim quum ea tam vili pretio venderentur? quod fiebat partim ex ea causa quia multorum facultatibus simul venum propositis, ac plerisque auro argentoque carentibus, cæteris emere nihil audentibus, (ne, si quid possidere adhuc viderentur, id quoque amitterent) pretia omnium rerum imminu-

[a] multas multis militib. tam ante debentes,

[b] tum denuo in vsum reducebantur, partim noua pro rebus ad vectigalia instituebantur, itemq; collectiones quas multas

[c] tamen per ipsas exactiones in arctum redacti,

[d] auditu graue, re ipsa grauissimum inuentum.

[e] vt actionē deinceps in quadrantē eorum haberet.

ἐπεπράχεσαν. τὴν μὲν γὰρ ἐπίκλησιν τὴν ἐπίφθονον, καὶ διὰ τοῦτο καταλυθεῖσαν, οὐκ ἀνεποιήσαντο, τὰ δὲ δὴ πράγματα πρός τε τὸ βούλημα καὶ πρὸς ἐπιθύμημα τὸ ἑαυτῶν διῆγον· ὥστε † χρυσοῦν τὴν τοῦ Καίσαρος μοναρχίαν φανῆναι. τὸν μὲν οὖν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον ταῦτά τε οὕτως ἐποίησαν, καὶ νεὼν τῷ τε Σαράπιδι καὶ τῇ Ἴσιδι ἐψηφίσαντο.

† χρυσίω

Τῷ δὲ δὴ Λεπίδου τοῦ Μάρκου, τοῦ τε Πλάγκου τοῦ Λουκίου ὑπατευσάντων, λευκώματα αὖθις ἐξετέθη, θάνατον μὲν μηδενὶ ἐπιφέροντα, τὰς δὲ οὐσίας τῶν ζώντων ἀποσυλῶντα. προσδεόμενοι γὰρ χρημάτων, ἅτε πολλὰ μὲν καὶ πολλοῖς στρατιώταις † προσοφειλήσαντες, πολλὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις δι' αὐτῶν δαπανῶντες, πολλῷ δὲ ἔτι πλείω ἐς τοὺς προσδοκωμένους πολέμους ἀναλώσειν νομίζοντες, ἠργυρολόγουν. οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ τῶν τελῶν τῶν πρότερον μέν ποτε καταλυθέντων, τότε δὲ αὖθις ἐπαναχθέντων, ἢ καὶ ἐκ καινῆς προσκαταστάντων, τό τε τῶν συντελειῶν, ἃς πολλὰς μὲν ἐπὶ τῇ γῇ, πολλὰς δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς οἰκέταις ἐπράττοντο, μετρίως πως τοὺς ἀνθρώπους ἐλύπει· τὸ δὲ δὴ τοὺς καὶ ἐφ' ὁποσονοῦν ἔτι οὐ μόνον τῶν βουλευτῶν ἢ καὶ τῶν ἱππέων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐξελευθέρων, καὶ ἀνδρῶν ὁμοίως καὶ γυναικῶν, εὐποροῦντας, ἐς λευκώματα ἐγγραφῆναι, καὶ δεκατείαν τινὰ καινὴν δεκατευθῆναι, σφόδρα πάντας ἠνίασε. τῷ μὲν γὰρ λόγῳ τὸ δέκατον τῆς οὐσίας παρ' ἑκάστου σφῶν ἐπράχθη, ἔργῳ δὲ οὐδὲ τὸ δέκατόν τινι κατελείφθη. ἐπειδὴ γὰρ οὐ ῥητόν τι ἀργύριον πρὸς τὴν τῶν κτημάτων ἀξίαν ἐσενεγκεῖν ἐκελεύσθησαν, ἀλλ' ἐπ' αὐτοῖς αἱ τιμήσεις τῶν σφετέρων ἐγένοντο, κἀκ τούτου ὡς οὐκ ὀρθῶς αὐτὰ τετιμημένοι διεβάλλοντο, καὶ τὰ λοιπὰ προσαπώλλυσαν. εἰ δ' οὖν τινες τοῦτό πως διέφυγον, ἀλλ' ὑπό τε τῶν πράξεων ἐς στενὸν κατακλειόμενοι, καὶ ἀργυρίου δεινῶς σπανίζοντες, πάντων καὶ αὐτοὶ τρόπον τινὰ ἀπεστεροῦντο. καὶ μέντοι καὶ ἕτερόν τι τοιόνδε, βαρὺ μὲν καὶ ἀκοῦσαι, βαρύτατον δὲ πραχθῆναι, ἐγένετο. τῷ γὰρ βουλομένῳ σφῶν ἐδόθη, πάσης τῆς οὐσίας ἐκστάντι, τὸ τρίτον μετὰ ταῦτα αὐτῆς ἀπαιτῆσαι. τουτέστι μήτε τι λαβεῖν, καὶ πράγματα ἔχειν. ὁπότε γὰρ βίᾳ τὰ δύο μέρη φανερῶς ἐσυλῶντο, πῶς ἂν τὸ τρίτον ἀπέλαβον, ἄλλως τε καὶ ἐλαχίστου αὐτῶν πωλουμένων; τοῦτο μὲν γάρ, πολλῶν ἅμα ἀποκηρυττομένων, καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν πλειόνων καὶ ἀχρύσων καὶ ἀνεργύρων ὄντων, τῶν δὲ λοιπῶν μὴ τολμώντων, ὡς καὶ ἐχόντων τι, ἀγοράσαι, ἵνα μὴ καὶ ἐκεῖνο προσαπολέσωσιν, αἱ τιμαὶ αὐτῶν·

† προσοφειλήσαντες

ἀνέστο· τοῦτο δέ, τοῖς στρατιώταις πολὺ παρὰ τὴν ἀξίαν πάντα ἐπιπράσκετο. ὥστε τῶν μὲν ἰδιωτῶν οὐδεὶς οὐδὲν ὅ,τι καὶ ἄξιον εἰπεῖν, διεσώσατο. πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις, ἔς τε τὸ ναυτικὸν οἰκέτας, εἰ καὶ μὴ εἶχόν τινες, ὠνούμενοί γε ἐδίδοσαν, καὶ τὰς ὁδοὺς οἰκείοις οἱ βουλευταὶ δαπανήμασιν ἐπεσκεύαζον. μόνοι δὲ δὴ οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες ὑπερεπλούτησαν. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐξήρκει σφίσιν οὔτε ἡ μισθοφορία, καὶ ὑπερεντελὴς οὖσα· οὔτε αἱ ἔξωθεν ἐπιφοραί, καίτοι παμπληθεῖς γιγνόμεναι· οὐ τὰ ἆθλα τῶν φόνων, μέγιστα δὴ δοθέντα· οὐχ αἱ κτήσεις τῶν χωρίων, προικιμαῖαι τρόπον τινὰ αὐτοῖς ὑπάρξασαι· ἀλλὰ προσέτι οἱ μὲν τὰς οὐσίας τῶν τελευτώντων ὅλας καὶ ᾔτουν καὶ ἐλάμβανον, οἱ δὲ καὶ ἐς τὰ τῶν ζώντων ἐπὶ γερόντων τε καὶ ἀτέκνων γένη ἐσεβιάζοντο. ἐς τοσοῦτον γὰρ τῆς τε ἀπληστίας καὶ τῆς ἀναισχυντίας ἐχώρησαν, ὥστε τινὰ καὶ τὴν τῆς Ἀττίας τῆς τοῦ Καίσαρος μητρὸς οὐσίαν, ἀποθανούσης τότε, δημοσίᾳ τε ταφῇ τιμηθείσης, παρ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος αἰτῆσαι.

Ταῦτά τε οὖν οὕτως οἱ τρεῖς ἄνδρες ἐκεῖνοι ἐποίουν, καὶ ἅμα καὶ τὸν Καίσαρα τὸν πρότερον ἐσεμνυνον ἐπὶ πλεῖστον. ἅτε γὰρ τῆς μοναρχίας ἐφιέμενοι, καὶ πρὸς αὐτὴν ἐπειγόμενοι, τούς τε σφαγέας αὐτοῦ τοὺς λοιποὺς ὀργῇ μετῄεσαν, ὡς καὶ ἐκ τούτου τήν τε ἄδειαν σφίσιν ὧν ἐποίουν καὶ τὴν ἀσφάλειαν πόρρωθεν παρασκευάσοντες, καὶ πάνθ' ὅσα ἐς τιμὴν αὐτῷ ἔφερε, προθύμως ἔπραττον, ἐς ὑποδοχὴν τοῦ καὶ αὐτοί ποτε τῶν ὁμοίων ἀξιωθῆναι· καὶ διὰ τοῦτο τοῖς τε ἐψηφισμένοις ἤγαλλον αὐτόν, καὶ ἑτέροις αὐτὸν προσεθήκαν. ἔν τε γὰρ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ αὐτοί τε ὤμοσαν, καὶ τοὺς ἄλλους ὥρκωσαν, βέβαια νομιεῖν πάντα τὰ ὑπ' ἐκείνου γιγνόμενα· καὶ τοῦτο καὶ νῦν ἐπὶ πᾶσι τοῖς τὸ κράτος ἴσχουσιν, ἢ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ποτε γενομένοις, καὶ μὴ ἀτιμωθεῖσι, γίγνεται. καὶ ἡρῷόν οἱ ἔν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἐκέκαυτο, προκατεβάλλοντο· καί τι καὶ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις μεθ' ἑτέρου Ἀφροδισίου ἔπεμπον. εἴ τε νίκη τις ἠγγέλθη ποθέν, χωρὶς μὲν τῷ κρατήσαντι, χωρὶς δὲ ἐκείνῳ καὶ τεθνεῶτι τιμὴν ἱερομηνίας ἔνεμον. τά τε γενέσια αὐτοῦ δαφνηφοροῦντας καὶ εὐθυμουμένους πάντας ἑορτάζειν ἠνάγκασαν· νομοθετήσαντες, τοὺς μὲν ἄλλους τοὺς ἀμελήσαντας αὐτῶν, ἐπαράτους τῷ τε Διὶ καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ εἶναι· τοὺς δὲ δὴ βουλευτάς, τούς τε υἱεῖς σφῶν, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας ὀφλισκάνειν. καὶ (συνέβαινε γὰρ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ τὰ Ἀπολλώνια γίγνεσθαι) ἐψηφίσαντο, τῇ προτεραίᾳ τὰ γενέσια ἄγεσθαι· ὡς καὶ λογίου τινὸς Σιβυλλείου ἀπαγορεύοντος

A minuta erant: partim [a] quod milites omnia quammaximo vendebant. Itaque nemo ciuis, qui à militia vacabat, quicquam alicuius pretii ex suis bonis retinere poterat: quum ad onera cætera hoc quoque accederet, quod seruos ad classem, etiam emptos sua pecunia, si cui mancipia non essent, dare; ac senatores vias suis sumptibus curare cogebantur. Soli autem ii, qui arma gerebant, diuitiis abundabant. Hi neque contenti stipendio suo, quantumuis plus quam sufficienti; neque [b] auctariis, plurimis quanquam illis; neque cædium B præmiis amplissimis; neque prædiis, quorum ipsis possessiones gratuito propemodum obtigerant: insuper alii bona defunctorum omnia petierunt atque impetrarunt, alii vi sese in senum, quibusque liberi non essent, ‡ genera intulerunt. Adeoque auaritiæ impudentiæq; progressi iam erant, vt quidam Attiæ, quæ Cæsaris mater, tum diem clauserat, publicaq; sepultura honorata fuerat, ab ipso Cæsare bona posceret.

C Præter has actiones triumuiri Cæsarem quoque superiorem summis honoribus affecerunt. Nam & ipsi ad regnum adspirantes, percussores eius (vt impunitatem [c] sibi ipsis quoque pararent) reliquos vlciscebantur, & quæ ad eius honorem spectarent, prompte admodum [d] agebant, quod iisdem quoque se aliquando dignos iudicatum iri sperarent. Itaque non modo decretis honoribus eum adornauerũt, sed alia ipsi quoque adiecerunt. Igitur Kalendis Ianuariis D iuramento sese, aliosque obstrinxerunt, omnes eius actiones se ratas habituros: q̃ nostro* tempore fit pro omnibus summis imperatoribus, siue viuis, siue iam defunctis, ac non per ignominiam eo fastigio deturbatis. sacellum ei in foro, eo in loco, vbi crematus fuit, erexerunt. [e] statuam eius in equestribus certaminibus quandam, cum alia Veneris statua, inuexerũt. si qua ‡ esset victoria nunciata, supplicationes seorsum pro victore, seorsum ipsi iam mortuo decreuerunt. [f] Imperauerunt, vt natalis ab omnibus animo læto, lauroque coronatis celebraretur: qui id neglexissent, execrationibus Iouis Cæsarisque ipsius haberentur obnoxii: si senator, aut filius senatoris, in eo deliquisset, is multam decies sestertium penderet. Ac, quoniam die Cæsaris natali Apollinares ludi fiebant, pridie eius diei natalitia Cæsaris peragi iusserunt: quod Sibyllino oraculo interdictum es-

a quod militibus omnia longe præter æstimationem iustis pretiis distraherentur.

b auctariis externis,

‡ familiæ ingesserunt. Eo denique insatiabilis auaritiæ

c sibi ipsis impunitatem actionib⁹, & securitatem quoque multo ante pararent) superstites infestis animis persequebantur.

d curabant.

** etiam tempore contingit omnibus imperium obtinentib⁹, vel eo aliquando potitis, ac non infamia notatis: sacellũ ei tamquam heroi in foro,*

e statuã eius quamdam Circensibus, cum alia

‡ esset alicunde.

f coegerunt omnes, vt natalem eius laureati & hilares celebrarent: eo quoque sancito, vt qui natalem ipsius neglexissent,

set, ne ea dies alii cuidam deo, præter Apollinem, festa esset. His ei honoribus tributis, diem cædis eius, [a] qua statutum erat, vt semper senatus ageretur, atram esse pronuntiarunt: † domumque in qua cæsus fuerat, statim obstruxerunt: curiam, Iuliam ab eo dictam, ex decreto prius facto ædificauerunt, [b] propter comitium. Edixerunt porro, ne in funeribus eorum, qui Cæsari sanguine iuncti fuissent, Cæsaris, nimirum qui vere deus esset, vlla imago (sicut tum adhuc pro antiquissima consuetudine fiebat) gestaretur. ac ne quis impunitatis causa in eius sacellum confugiens, inde eiiceretur aut abriperetur. quod nemini ne deo quidem tribuerant antea, iis quæ sub Romulo acta sunt, exceptis. [c] quanquam id Romuli asylum etiam, postquam is multitudinem virorum eius nomine collegit, deinde titulum tantum loci sancti inuiolatique habuit, non rem: ita obseptum vt nemo omnino in id posset intrare. Virginibus porro Vestalibus dederunt, vt singulis lictoribus vterentur: eo quod quædam ex iis à cœna sub vesperam domum reuertens, quum quæ esset, ignoraretur, vim passa fuerat. Magistratus autem vrbanos in multos annos iam tum ante designauerunt, vt & necessarios suos iis honorarent, [d] & successione magistratuum eorum adiuti, rerum ipsi quam diutissime potirentur.

His ita confectis, Lepidus Romæ permansit, vrbem (sicuti supra demonstrauimus) Italiamque omnem gubernaturus: Cæsar autem, & Antonius, ad bellum profecti sunt. Brutus enim & Cassius primo, secundum pactionem cum Antonio ac reliquis compositam, in forum prodierant, eodemque quo prius ordine præturas suas gesserant; postquam vero nonnulli mortem Cæsaris indigne ferre cœpissent, profecti fuerant vrbe, in prouincias sibi mandatas properantes. erat quidem tum prætor vrbanus Cassius, nec dum Apollinares ludos curauerat: verum eos per collegam Antonium, absens etiam, splendidissime peregit. Nec relicta statim Italia, in Cāpania subsistētes obseruarāt, quæ agerentur; Romam interim aliquoties ad populū, tanquam si præturam adhuc administrarent, missis literis. Cæterum vbi Cæsar Octauianus ad res gerendas accessit, plebemque sibi deuincire instituit, ibi simul spe popularis reipublicæ status tenendi abiecta, simul Cæsarem me-

[a] qua senatus alioquin haberi quouis tempore poterat, atrā † Et ibi curiam, in qua iugulatus fuerat, statim clauserunt:

[b] propter locum, cui nomen Comitium.

[c] quamquā is locus Asyli nomen sine re, post homines collectos, habuit. Sic enim obstructus fuit, vt omnino nullus illuc amplius intrare posset. Haec concessa fuere Cæsari. Virginibus autē Vestalibus, vt singula singulis

[d] & futurorum quoque magistratuū successione diutius res suas stabilirent.

τος· μηδενὶ θεῶν τότε, πλὴν τῷ Ἀπόλλωνι, ἑορτάζεσθαι. ταῦτα μὲν οὕτως αὐτῷ ἔδωκαν· καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἐφονεύθη, κυρίαν ἀεί ποτε ἕδραν βουλῆς ἔχουσαν, ἀποφράδα ἐνόμισαν. τό, τε οἴκημα ἐν ᾧ ἐσφάγη, παραχρῆμά τε ἔκλεισαν, καὶ τὸ βουλευτήριον τὸ Ἰούλιον ἀπ' αὐτοῦ κληθὲν, παρὰ τῷ κομιτίῳ ὠνομασμένῳ ᾠκοδόμουν, ὥσπερ ἐψήφιστο. πρὸς δὲ τούτοις, ἀπεῖπον μὲν μηδεμίαν εἰκόνα αὐτοῦ, καθάπερ θεοῦ τινὸς ὡς ἀληθῶς ὄντος, ἐν ταῖς τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐκφοραῖς πέμπεσθαι. ὅπερ ἐκ τοῦ πάνυ ἀρχαίου καὶ τότε ἔτι ἐγίγνετο. ἀπηγόρευσαν δὲ, μηδένα ἐς τὸ ἡρῷον αὐτοῦ καταφυγόντα ἐπ' ἀδείᾳ, μήτε ἀνδρηλατεῖσθαι, μήτε συλᾶσθαι. ὅπερ οὐδενὶ οὐδὲ τῶν θεῶν, πλὴν τῶν ἐπὶ τοῦ Ῥωμύλου γενομένων, ἐδεδώκεσαν. καίτοι καὶ ἐκεῖνο τὸ χωρίον † ὀνόματι τὴν ἀσυλίαν, μετὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἄθροισιν, ἀλλ' οὐ τοῦ ἔργου αὐτῆς, ἔσχεν. οὕτω γὰρ περιεφράχθη, ὥστε μηδένα ἔτι τὸ παράπαν ἐσελθεῖν ἐς αὐτὸ δυνηθῆναι. τῷ μὲν δὴ Καίσαρι ταῦτ' ἔδωκαν. ταῖς δὲ ἀειπαρθένοις, ῥαβδούχῳ ἑνὶ ἑκάστῃ χρῆσθαι· ὅτι τις αὐτῶν ἀπὸ δείπνου πρὸς ἑσπέραν οἴκαδε ἐπανιοῦσα ἠγνοήθη τε καὶ ὑβρίσθη. τάς τε ἀρχὰς τὰς ἐν τῇ πόλει ἐπὶ πλείω ἔτη προαπέδειξαν, τούς τε ἐπιτηδείους σφίσιν ἅμα δι' αὐτῶν τιμῶντες, καὶ τὰ πράγματα ἐπὶ μακρότερον ταῖς τῶν ἀρξόντων διαδοχαῖς κρατυνόμενοι.

† ἴσως ἐπὶ

Πράξαντες δὲ ταῦτα, Λέπιδος μὲν αὐτοῦ, τήν τε πόλιν καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν διοικῶν, (ὥσπερ εἶπον) ὑπέμενε· Καῖσαρ δὲ καὶ Ἀντώνιος ἐξεστράτευσαν. ὅ, τε γὰρ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος τὸ μὲν πρῶτον μετὰ τὴν ὁμολογίαν τὴν πρὸς τὸν Ἀντώνιον τούς τε ἄλλους σφίσι γενομένην, καὶ ἐς τὴν ἀγορὰν ἐσῄεσαν, καὶ τὰς στρατηγίας ἐν τῷ αὐτῷ ᾧ καὶ πρίν, κόσμῳ διῴκουν· ἐπεὶ δ' ἤρξαντο τινὲς ἐπὶ τῇ τοῦ Καίσαρος σφαγῇ χαλεπαίνειν, ἐξεχώρησαν, ὡς ἐπὶ τὰς ἔξω ἀρχὰς, ἃς προσετετάχατο, ἐπειγόμενοι. καίτοι καὶ ἀστυνόμος ὁ Κάσσιος ἦν, τά τε Ἀπολλώνια οὐδέπω διεωρτάκει· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν διὰ Ἀντωνίου τοῦ συστρατήγου καὶ ἀπὼν ἐκπρεπέστατα διετέλεσεν, αὐτὸς δὲ οὐκ εὐθὺς ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀπέπλευσεν, ἀλλ' ἐν τῇ Καμπανίᾳ, μετὰ τοῦ Βρούτου χρονίσας, ἐπετήρει τὰ γιγνόμενα. καί τινα καὶ γράμματα ἐς τὴν Ῥώμην, ἅτε καὶ στρατηγοῦντες, πρὸς τὸν δῆμον ἔπεμπον· μέχρις ὁ Καῖσαρ ὁ Ὀκταουιανὸς τῶν τε πραγμάτων ἀντιλαμβάνεσθαι, καὶ τὸ πλῆθος σφετερίζεσθαι ἤρξατο. τότε γὰρ τῆς τε δημοκρατίας ἅμα ἀπογνόντες, καὶ ἐκεῖνον φοβη-

φοβηθέντες, ἀπῆραν· καὶ αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι λαμ- A
πρῶς ὑπεδέξαντο. ἐτιμῶντο μὲν γὰρ καὶ ὑπὸ τῶν
ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων ἐφ' οἷς ἐποίησαν, ἐκεῖνοι δὲ
καὶ εἰκόνας σφίσι χαλκᾶς παρά τε τὴν τοῦ Ἁρμο-
δίου καὶ παρὰ τὴν τοῦ Ἀριστογείτονος, ὡς καὶ ζηλω-
ταῖς αὐτῶν γενομένοις, ἐψηφίσαντο. κἀν τούτῳ
πυθόμενοι τὸν Καίσαρα ἐπὶ μεῖζον αἴρεσθαι, Κρη-
τῶν μὲν καὶ Βιθυνῶν, ἐφ' οὓς ἐστέλλοντο, ἠμέλησαν,
οὐδεμίαν ἐν αὐτοῖς ἀξιόχρεων ὠφέλειαν ὁρῶντες
οὖσαν· πρὸς δὲ δὴ τήν τε Συρίαν καὶ τὴν Μακε- B
δονίαν, καίπερ μηδὲν σφίσι προσηκούσας, ἀλλ'
ὅτι † τῷ καιρῷ καὶ τοῖς χρήμασι ταῖς τε δυνάμεσιν
ἤκμαζον, ἐτράποντο. καὶ Κάσσιος μὲν πρὸς
τοὺς Σύρους, ὡς καὶ συνήθεις οἱ καὶ φίλους ἐκ τῆς
μετὰ τοῦ Κράσσου στρατείας ὄντας, ὥρμησε· Βροῦ-
τος δὲ τήν τε Ἑλλάδα καὶ τὴν Μακεδονίαν συν-
ίστη. ἄλλως τε γὰρ ἔκ τε τῆς δόξης τῶν πεπραγ-
μένων, καὶ ἐπὶ ταῖς ἐλπίσι τῶν ὁμοίων προσεῖχον
αὐτῷ, καὶ διότι καὶ στρατιώτας συχνούς, τοὺς μὲν ἐκ
τῆς περὶ Φαρσάλῳ μάχης ἐκεῖ που καὶ τότε ἔτι C
περιπλανωμένους, τοὺς δὲ καὶ ἐκ τῶν τῷ Δολο-
βέλλᾳ συνεξελθόντων ὑπολειφθέντας ἢ διὰ
νόσον, ἢ δι' ἀταξίαν, προσλαβὼν εἶχε. καί οἱ καὶ
χρήματα ἐκ τῆς Ἀσίας παρὰ τοῦ Τρεβωνίου ἦλ-
θε. τὸ μὲν οὖν Ἑλληνικὸν ἀπονητότατα ἐκ τού-
των, ἅτε μηδὲ δύναμιν τινὰ ἀξιόλογον ἔχον,
προσεποιήσατο· ἐς δὲ δὴ τὴν Μακεδονίαν ἦλθε
μὲν ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ὅ, τε Ἀντώνιος ὁ
Γάιος ἄρτι ἀφῖκτο, καὶ Κύιντος Ὁρτήσιος ὁ προ-
άρξας αὐτῆς, ἀπαλλαγήσεσθαι ἔμελλεν· οὐ μέν-
τοι καὶ πρᾶγμά τι ἔσχεν. ὅ τε γὰρ Ὁρτήσιος εὐθὺς αὐτῷ C
προσεχώρησε, καὶ ὁ Ἀντώνιος κωλυθείς, κατὰ τὴν
τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπικράτησιν, πρᾶξαί
τι τῶν τῇ ἀρχῇ προσηκόντων, ἀσθενὴς ἦν.
ὅ, τε Οὐατίνιος ἦρχε μὲν Ἰλλυριῶν τῶν πλησιο-
χώρων, καὶ τό, τε Δυρράχιον ἐκεῖθεν ἐπελθὼν προ-
κατέλαβε, καὶ ἦν αὐτῷ κατὰ τὸ στασιωτικὸν διάφορος·
οὐ μὴν ἠδυνήθη τι αὐτὸν βλάψαι. οἱ γὰρ στρατιῶται,
ἀχθόμενοί τε αὐτῷ, καὶ προσκαταφρονήσαντες αὐτοῦ
διὰ νόσον, μετέστησαν. καὶ λαβὼν οὖν καὶ τούτους, ἐπί E
τε τὸν Ἀντώνιον ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ ὄντα ἐστράτευσε,
καὶ προαπαντήσαντάς οἱ αὐτοῦ, τούς τε στρατιώτας ᾠκειώ-
σατο, καὶ ἐκεῖνον ἐς τὸ τεῖχος προκαταφυγόντα ἀπε-
τείχισε μέν, καὶ ἐζώγρησεν ἐκ προδοσίας, κακὸν δὲ
οὐδὲν εἰργάσατο. πράξας δὲ ταῦτα, καὶ τήν τε Μακεδο-
νίαν μετὰ τοῦτο πᾶσαν καὶ τὴν Ἤπειρον προσλαβών, ἐπέ-
στειλε τῇ γερουσίᾳ, τά τε πραχθέντα οἱ δηλῶν, καὶ ἑαυτόν,
τά τε ἔθνη καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπ' αὐτῇ ποιούμενος. οἱ δὲ

A metuentes, ex Italia soluerant: Athenasque delati, magnifice fuerant accepti. Quumque essent etiam fere vbique locorum propter factum suum honorati, ab Atheniensibus etiam æreæ statuæ eis iuxta Harmodium ac Aristogitonem, tanquam horum imitatoribus, poni iussæ fuerant. Interim Brutus ac Cassius, quum audirent Cæsarem augeri, Creta ac Bithynia (eo enim missi erant) neglecta, quod eas sibi prouincias non magnopere profuturas iudicarent, ad occupan- B das Syriam ac Macedoniam animum adiecerunt, nihil quidem ad eos pertinentes, sed quod eo tempore pecunia copiisque florebant. Itaque Cassius ad Syros, notos sibi, & amicos à Crassi expeditione, contendit: Brutus Græciam Macedoniamque sibi adiunxit. Id quo facilius posset, eo fiebat, quod alioquin ob gloriam rei gestæ, spemque similis facti, ab iis populis colebatur; quodque multos secum milites habebat, quos partim etiam tunc à Pharsalica pugna ibi vagantes, partim cum Dolobella ex Italia profectos, ac vel ob morbum relictos, vel ab ordinibus dilapsos, ad se receperat; accepta etiam ex Asia à Trebonio pecunia. His instructus, nullo omnino labore Græciam, in qua nihil admodum militum erat, occupauit. In Macedoniam autem venit eo ipso tempore, quo C. Antonius eôdem recens peruenerat, ac Q. Hortensius, qui ante præfuerat ei regioni, discessum parabat: neque tamen laboris quicquam ibi sustinuit, quum & Hortensius statim se cum eo coniungeret, & Antonius prohibitus, Romæ tum rerum potiente Cæsare, quicquam eorũ agere quæ summi essent magistratus, nihil virium haberet. Vatinius autem, qui Illyriis finitimis præerat, inde profectus, Dyrrhachium prior occupauit, Bruto in tota dissensione ciuili aduersarius: veruntamen ei nihil detrimenti valuit iniungere, quum à militibus in odio haberetur, ac propter morbum contemptus, iis ad Brutum transeuntibus deseretur. His quoque Brutus assumptis [ad Dyrrhachium] aduersus [a] Antonium profectus, obuiam sibi euntes milites ad se vt transferrent signa, effecit; eumque intra muros confugientem obsedit: per proditionem autem in suam potestatem redacto pepercit. His rebus gestis, quum totam Macedoniam Epirumque cepisset, literis ad senatum datis, quæ gessisset exposuit; seque, & milites, ac prouincias in eius potestatem tradidit. Sena-

† τῷ τότε καιρῷ

a Antoniũ Apolloniæ degentem profectus, eo sibi obuiam prodeuntes milites ad se

tus, quod iam tum ſuſpectum habebat Cæſarem, ſummopere eum laudatum, omnibus illis regionibus præeſſe iuſſit. Quo ſenatuſconſulto, confirmato ſibi imperio, Brutus maiora iam conari cœpit, ſubditis ſibi ad hoc per omnia iam obtemperantibus: ac Cæſari per epiſtolas, vt Antonio (adhuc enim eum à Cæſare oppugnari putabat) reſiſteret, ac ſecum in gratiam rediret, ſuaſit: ipſe autem ſe ita comparabat, vt ſi ſenatus euocaret, in Italiam traiiceret. Sed poſteaquam Cęſar rerum Romę protinus potitus, aperte de ſui patris interfectoribus ſupplicium ſtatuit: Brutus ſuo loco remanens, id conſiderate ª intendit, quomodo aduenientem eum profligare poſſet. His intentus, cum alia per Macedoniam negotia optimè curauit, tum exercitum ad ſeditionem à C. Antonio concitatum pacauit. Is Antonius, quanquam prætoriis quidem etiam ornamentis à Bruto ipſi relictis, tamen non contentus otio cum incolumitate adeoque honore frui, ad defectionem Bruti milites ſolicitabat: ſed mature deprehenſus, priuſquam aliquod malum dare poſſet, inſignibus prætoriis priuatus, ac in liberam cuſtodiam, ne quid noui mouere poſſet, traditus; ne ſic quidem quieuit, ſed magis etiam quam ante, nouas res molitus eſt: ita vt milites inter ſe quoque ad dimicationem venirent, ac nonnulli ad eripiendum ipſum Apolloniam contenderent. Brutus, re per interceptas quaſdam eorum literas præcognita, eorum conatum irritum fecit, Antonio tanquam ægroto quodam in currum opertum coniecto, atque ex vrbe elato. Igitur milites quum neque inuenire Antonium poſſent, & Brutum metuerent; collem quendam vrbi imminentem occupauerunt. Eos Brutus ad deditionem perduxit, paucoſque audaciſſimorum vel interficiens, vel ab exercitu remouens, ita animos militum mouit; vt relegatos, tanquam cauſam præcipuam ſeditionis, apprehenderint necauerintque: quæſtorem autem, & legatos Antonii, dedi ſibi ad necē poſtularint. Sed Brutus neque eos dedidit ipſis, ſed iniectos in naues, tanquam ſubmerſurus, in tuta loca amandauit: & veritus ne, ſi ea quæ Romæ ‡ acta fuiſſent, terribilius quā res ferret, annuntiata audiuiſſent, iterum à ſe defectionem cogitarent: relicto Apolloniæ Antonio, eiuſque cuſtodia C. cuidā Clodio mādata, ipſe cū maxima ac validiſſima exercitus parte in ſuperiorem Ma-

ª circumſpiciebat,

‡ agerentur,

A (ἐπυνθάνοντο γὰρ ὑπόπτως ἤδη πρὸς τὸν Καίσαρα ἔχοντες) ἰσχυρῶς τι αὐτὸν ἐπῄνεσαν, καὶ πάντων τῶν ἐκεῖ χωρίων ἄρχειν ἐκέλευσαν. ὡς οὖν καὶ ἐκ τοῦ δόγματος τὴν ἡγεμονίαν ἐβεβαιώσατο, αὐτός τε ἐπὶ πλεῖον προεθυμήθη, καὶ τὸ ὑπήκοον ἀπροφασίστως συναιρόμενον εἶχε. καὶ τέως μὲν τῷ τε Καίσαρι πέμπων, ὅτε ἐδόκει τῷ Ἀντωνίῳ πολεμεῖν, παρῄνει ἐκείνῳ τε ἀνθίστασθαι, καὶ ἑαυτῷ συναλλαγῆναι. καὶ αὐτὸς ἐς τὴν Ἰταλίαν πλεῦσαι παρεσκευάζετο, ‡ ὅθεν ἡ γερουσία μετεπέμψατο B αὐτόν. ἐπεὶ δὲ ὁ Καῖσαρ τά τε ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀκριβῶς κατεῖχε, καὶ τοὺς τοῦ πατρὸς φονέας φανερῶς ἐτιμωρεῖτο, κατὰ χώραν ἔμεινε, καὶ διεσκόπει ὅπῃ ποτὲ ἐπιόντα αὐτὸν καλῶς ἀμύναιτο, καὶ τά τε ἄλλα ἄριστα δὴ τὴν τε Μακεδονίαν διῆγαγε, καὶ τὰ στρατεύματα στασιασθέντα οἱ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου κατεστήσατο. ἐκεῖνος γάρ, καίτοι † ὑπὸ τοῦ στρατηγικοῦ κόσμου στερηθείς, οὐκ ἠγάπησε τὴν ἡσυχίαν ἔν τε ἀδείᾳ καὶ ἐν τιμῇ ἔχων, ἀλλ' ἐς τοὺς τοῦ Βρούτου στρατιώτας ἐστράτευεν ἀπόστασιν, φω- C ραθείς τι ἐπὶ τούτῳ, πρὶν μέγα τι κακὸν δρᾶσαι, καὶ τήν τε ἐπίσημον τῆς στρατηγίας ἀφαιρεθείς, καὶ φυλακῇ τινι ἀδέσμῳ, ἵνα μηδὲν νεοχμώσῃ, παραδοθείς, οὐδ' ὡς ἡσύχασεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἢ πρὶν ἐνεωτέριζεν· ὥστε καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς μὲν ἀλλήλοις ἐς χεῖρας ἐλθεῖν, τοὺς δὲ καὶ ἐπ' ἐκεῖνον ἐς τὴν Ἀπολλωνίαν, ὅπως ἐξαρπάσωσιν αὐτόν, ὁρμῆσαι. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἠδυνήθησαν ποιῆσαι. ὁ γὰρ Βροῦτος, ἐκ γραμμάτων τινῶν ἁλόντων D προμαθὼν τὸ γενησόμενον, ὑπεξήγαγεν αὐτόν, ὡς καὶ νοσοῦντά τινα ἐς δίφρον κατάστεγον ἐμβαλών. οὔτε δὲ ἐκεῖνον εὑρεῖν δυνάμενοι, καὶ τὸν Βροῦτον φοβούμενοι, λόφον ὑπὲρ τῆς πόλεως κατέλαβον. καὶ αὐτοὺς ὁ Βροῦτος ἔς τε ὁμολογίαν ὑπαγαγόμενος, καὶ ὀλίγους τῶν θρασυτάτων, τοὺς μὲν θανατώσας, τοὺς δὲ ἀπαλλάξας ἐκ τῆς στρατείας, οὕτω διέθηκεν, ὥστε σφᾶς τούς τε ἀποπεμφθέντας, ὡς καὶ τῆς στάσεως αἰτιωτάτους, συλλαβεῖν καὶ ἀποκτεῖναι, καὶ τὸν ταμίαν τούς τε E ὑποστρατήγους τοῦ Ἀντωνίου ἐξαιτῆσαι. ὁ οὖν Βροῦτος ἐκείνων μὲν οὐδένα σφίσιν ἐξέδωκεν, ἀλλ' ἐς πλοῖα αὐτοὺς ἐμβαλών, ὡς καὶ καταποντώσων, ἐς τὸ ἀσφαλὲς ἀπέπεμψε· φοβηθεὶς δὲ μὴ καὶ αὖθις τὰ ἐν τῇ Ῥώμῃ πραττόμενα ἐπὶ τὸ φοβερώτερον ἀγγελλομένων πυνθανόμενοι μεταβάλωνται, τὸν μὲν Ἀντώνιον ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ κατέλιπε, Γαΐῳ τινὶ Κλωδίῳ παραδοὺς φυλάσσειν αὐτόν, αὐτὸς δὲ τό τε πλεῖστον καὶ τὸ ἰσχυρότατον τοῦ στρατοῦ λαβών, ἔς τε τὴν ἄνω Μακε-

‡ ἵν' αὖ ἡ γερουσία μεταπέμψῃ αὐτόν.

† ὑπὸ τοῦ Βρούτου τοῦ στρατηγικοῦ κόσμου οὐ στερηθείς,

Μακεδονίας ἀνεχώρησε, κἀντεῦθεν ἐς τὴν Ἀσίαν ὕστερον ἔπλευσεν, ὅπως σφᾶς ὅτι τε πορρωτάτω τῆς Ἰταλίας ἀπαγάγῃ, κἀκ τῶν ἐκεῖ ὑπηκόων διατρέφῃ. καὶ ἄλλους τε ἐν τούτῳ συμμάχους προσεποιήσατο, καὶ τὸν Δηιόταρον, καίπερ ὑπεργήρων τε ὄντα, καὶ τῷ Κασσίῳ ἀπειπόντα τὴν βοήθειαν. Διατρίβοντος δὲ αὐτοῦ ταύτῃ, ἐκείνῳ τε Γέλλιος Ποπλικόλας ἐπεβούλευσε, καὶ τὸν Ἀντώνιον ὁ ἀδελφὸς ὁ Μάρκος ἐξαρπάσαι, πέμψας τινὰς, ἐπεχείρησε. καὶ τοῦτον μὲν ὁ Κλώδιος, ὡς οὐκ ἠδυνήθη σῶον φυλάξαι, ἀπέκτεινεν· εἴτ' αὐτογνωμονήσας, εἴτε καὶ ἐξ ἐντολῆς τοῦ Βρούτου. καὶ γὰρ λόγος ἔχει, ὅτι πρότερον μὲν ἐν πολυτὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ ἐποιεῖτο, ὕστερον δὲ, μαθὼν τὸν Δέκιμον ἀπολωλότα, παρ' οὐδὲν αὐτὴν ἤγαγεν. ὁ δὲ δὴ Γέλλιος ἐφωράθη μὲν, ἔπαθε δὲ δεινὸν οὐδέν· ὁ γὰρ Βροῦτος ἐκεῖνόν τε ἐν τοῖς φιλτάτοις ἀεὶ νομίσας εἶναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μάρκον Μεσσάλαν πάνυ τῷ Κασσίῳ προσκείμενον εἰδὼς, ἀφῆκεν αὐτόν. καὶ ὃς ἐπεβούλευσε μὲν καὶ τῷ Κασσίῳ, οὐδὲν † δὲ τότε κακὸν ἔπαθεν. αἴτιον δὲ, ὅτι ἡ μήτηρ αὐτοῦ Πάλλα προμαθοῦσα τὴν ἐπιβουλὴν, δείσασα περί τε τῷ Κασσίῳ, μὴ προκαταληφθῇ, (σφόδρα γὰρ αὐτὸν ἠγάπα) καὶ περὶ τῷ υἱῷ, μὴ καταφωραθῇ, τό, τε ἐπιβούλευμα αὐτὴ ἐκοῦσα τῷ Κασσίῳ προεμήνυσε, καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ παιδὸς ἀντέλαβεν. οὐ μέντοι καὶ βελτίω αὐτὸν ἐποίησε. πρός τε γὰρ τὸν Καίσαρα καὶ πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀπὸ τῶν εὐεργετῶν ἀπηυτομόλησεν. ὁ δ' οὖν Βροῦτος ὡς τάχιστα τήν τε τοῦ Ἀντωνίου τοῦ Μάρκου πεῖραν, καὶ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ σφαγὴν ἔμαθεν, ἔδεισε μὴ καὶ ἄλλο τι ἐν τῇ Μακεδονίᾳ παρὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ νεωτερισθῇ. καὶ εὐθὺς ἐς τὴν Εὐρώπην ἐπειχθεὶς, τήν τε χώραν τὴν τοῦ Σαδάλου γενομένην παρέλαβεν, (ἄπαις γὰρ τελευτῶν, τοῖς Ῥωμαίοις αὐτὴν κατέλιπε) καὶ ἐς Βησσοὺς ἐμβαλὼν, εἴπως ἀμύναιτό τε ἅμα αὐτοὺς ὧν ἐκακούργουν, καὶ ὄνομα ἀξίωμά τε αὐτοκράτορος, ὡς καὶ πολεμήσων ῥᾷον ἐκ τούτου τῷ τε Καίσαρι καὶ τῷ Ἀντωνίῳ, περιβάλλοιτο, ἀμφότερα διεπράξατο, † Ῥασκυπόλιδος οἱ δυνάστου τινὸς ἐς τὰ μάλιστα βοηθήσαντος. ἐντεῦθεν δὲ ἐς τὴν Μακεδονίαν ἐλθὼν, καὶ πάντα τὰ ἐκεῖ κρατυνάμενος, ἐς τὴν Ἀσίαν αὖθις ἀνεκομίσθη. Βροῦτος μὲν ταῦτά τε ἔπραξε, καὶ ἐς τὰ νομίσματα, ἃ ἐκόπτετο, εἰκόνα τε αὐτοῦ καὶ πῖλον, ξιφίδιά τε δύο ἐνετύπου· δηλῶν ἔκ τε τούτου καὶ διὰ τῶν γραμμάτων, ὅτι τὴν πατρίδα μετὰ τοῦ Κασσίου ἠλευθερωκὼς εἴη.

† δὲ τότε

† Ῥασκυπόλιδος, correctius scriptũ esse, colligitur ex Lucani verbis: gelida dominum Rhascupolin ora.

A Macedoniam abiit: ac deinde hinc in Asiam transmisit, vt suos milites quam longissime ab Italia seductos, ibi † ex subditorum opibus aleret. In Asia cum alios auxiliarios sibi parauit, tum Deiotarum, quanquam & extrema senectute virum, & qui prius auxilium Cassio denegauerat. Dum in Asia Brutus agit, Gellius ei Poplicola insidiatur: Antonium autem Marcus frater, missis ad hoc negotium nonnullis, eripere conatur. Itaque C. Antonium Clodius, B quum saluum retinere nequiret, necauit; siue proprio vsus consilio, siue Bruti iussu. fertur enim, Brutum quum prius summam salutis C. Antonii curam habuisset, pòst intellecta D. Bruti nece, eam abiecisse. Gellius autem insidiarum conuictus, nullo supplicio est affectus. nam quũ eum semper inter primos amicum sibi Brutus duxisset, ac M. Messalam, fratrem eius, Cassio coniunctissimum † videret, missum fecit. Sed idem Gellius C post Cassio quoque perniciem machinatus est, iterum quidem impune; quum mater eius Palla, mature cognitis insidiis, Cassio metuens, ne iis opprimeretur, (vehementer autem eum diligebat) filio vero, ne deprehenderetur, ipsa vltro insidias Cassio detexisset. Ac filii salutem præmium habuit, ne sic quidem meliorem factum, quin à suis benefactoribus ad Cæsarem & Antonium transfugeret. Brutus vbi primum M. Antonii conatum, ac mortem C. Antonii cognouit, veritus ne qui etiam alii se absente D noui motus in Macedonia existerent, in Europam festinato se recepit: regioneque † Sadali, qui sine liberis decedens, eam P. R. reliquerat, recepta; in Bessorum ingressus regionem, eo animo, vt & in eorum maleficia vindicaret, & nomen [a] sibi imperatoris (quo facilius contra Cæsarem & Antonium bellum gerere posset) adipisceretur; vtrunque, [b] Rhascipolide regulo magnopere adiuuante, perfecit. Hinc in Macedoniam progressus, [c] omnibusque suam in potestatem redactis, in Asiam reuectus est. E Hæc Brutus egit, qui etiam numismati, quod faciebat, imaginem suam cum pileo ac duobus pugionibus incîdit, eo ipso, & inscriptione declarans, patriam à se & Cassio esse in libertatẽ vindicatam.

† ex prouincialium

† sciret,

† Sadalis,

a sibi dignitatemq́; imperatoriam

b Rhascupolide

c & omnibus illuc stabilitis,

[a] *iisdē annis hisce Cassius in Asiam, anticipato Dolabella,*

[a] Eodem tempore Cassius in Asiam, anteuerso Dolobella, ad Trebonium traiecit: acceptaque ab eo pecunia, permultos sibi equites, ex iis, qui à Dolobella in Syriam præmissi fuerant, multosque item alios [b] Syrios ac Cilices adiunxit; tum Tarcondimotum ac Tarsenses ad societatem secum ineundam compulit, & hos quidem inuitos. nam adeo Cæsari priori, ac eius gratia etiam posteriori fauebant, vt vrbem suam pro Tarso Iuliopolin vocauerint. his actis, in Syriam venit, ibique & populum, & exercitus omnes, nullo certamine suos fecit. Erat tum is status Syriæ. Cæcilius Bassus, equestris ordinis vir, quum sub Pompeio militasset, Tyrum deinde se receperat: ibique in eo loco, vbi mercatorum negotiationes exerceri solent, latitarat. Nam Syriæ tum Sextus Iulius præerat, quem quæstorem ac propinquum suum Cæsar, in sua ex Ægypto contra Pharnacem expeditione, omnibus iis regionibus præfecerat. Bassus igitur primum vitæ vsuram admodum satis habens, quieuerat: post, sui similibus nonnullis ad se receptis, [c] sibique militibus Sexti, diuersis temporibus, [aliquibus] ad custodiam vrbis venientibus, conciliatis; quum multæ res aduersæ Cæsaris in Africa nuntiarentur: non contentus iam [d] priori sorte, siue vt Scipionem, Catonémque, & Pompeios adiuuaret, siue vt sibi ipsi potentiam aliquam pararet, ad nouas res consurrexit: deprehensusque in hoc à Sexto, antequam sese parauisset, auxiliū se Mithridati Pergameno ad occupandum Bosporum parare dixit: habitaque sibi fide, dimissus est. Deinde ex literis, quas à Scipione sibi missas fingebat, retulit; Cæsarem in Africa victum interiisse, sibique imperium Syriæ mandatum. Itaque cum iis, quos ad hoc instruxerat, militibus Tyrum occupauit: hincque ad Sexti copias procedens, ab obuio sibi facto eo victus, vulnus accepit. Secundum id acceptum incommodum vi quidem agere quicquam in posterum non conatus est: sed missis suis ad milites, qui certas spes ipsis proponerent, adeo eorum quosdam sibi adsociauit, vt Sextum ipsi trucidarent. Sexto mortuo, Bassus omnem exercitum, præter paucos, qui Apameæ hyemauerant, quos inde ante suum aduentum egressos, in Ciliciam vsque insecutus frustra fuit, ad se pertraxit: reuersusque in Syriam, prætor nominatus est, [e] Apameamque occupauit, vt eam domicilium quasi belli haberet:

[b] *alios Asianos & Cilicas*

[c] *sibiq; modo hu, modo illis militib. Sexti,*

[d] *præsenti sorte,*

[e] *muniuit,*

A Ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις ἐκείνοις ὁ Κάσσιος ἔς τε τὴν Ἀσίαν πρὸς τὸν Τρεβώνιον, φθάσας τὸν † Δολοβέλλαν, ἐπεραιώθη· καὶ λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρήματα, τῶν τε ἱππέων συχνοὺς, οὓς ὁ Δολοβέλλας ἐς τὴν Συρίαν προεπεπόμφει, καὶ ἑτέρους πολλοὺς τῶν τε Ἀσιανῶν καὶ τῶν Κιλίκων προσέθετο· κἀκ τούτου καὶ τὸν Ταρκονδίμοτον, τούς τε Ταρσέας καὶ ἄκοντας ἐς τὸ συμμαχικὸν προσηγάγετο. οὕτω γὰρ προσφιλῶς τῷ Καίσαρι τῷ προτέρῳ, καὶ δι' ἐκεῖνον καὶ τῷ δευτέρῳ οἱ Ταρσεῖς εἶχον, ὥστε καὶ Ἰουλιόπολιν σφᾶς ἀπ' αὐτοῦ B μετονομάσαι. ταῦτ' οὖν ὁ Κάσσιος πράξας, ἐς τὴν Συρίαν ἦλθε, καὶ ἀμαχεὶ πάντα τά τε τῶν δήμων καὶ τὰ τῶν στρατευμάτων προσεποιήσατο. ἡ δὲ δὴ κατάστασις ἡ ἐν τῇ Συρίᾳ τότε τοιάδε ἦν· Καικίλιος Βάσσος ἱππεὺς, στρατεύσας τε τῷ Πομπηΐῳ, καὶ ἀναχωρήσας ἐς Τύρον, ἐκεῖ ἐν τῷ ἐμπορείῳ τὰς διατριβὰς λανθάνων ἐποιεῖτο. ἦρχε δὲ τῶν Σύρων ‡ Σέξστος. τούτῳ γὰρ καὶ ταμίᾳ καὶ συγγενεῖ αὐτοῦ ὄντι ὁ Καῖσαρ πάντα τὰ ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἐκ τῆς Αἰγύπτου κατὰ τοῦ Φαρνάκου ἔλασιν ἐπετετρέψει. ὁ οὖν Βάσσος τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχίαν C ἦγεν, ἀγαπῶν εἴ τις αὐτὸν ζῆν ἐάσειεν· ὡς δὲ τῶν τε ὁμοίων τινὲς πρὸς αὐτὸν συνῄεσαν, καὶ τῶν τοῦ ‡ Σέξστου στρατιωτῶν ἄλλοτε ἄλλους ἐς φυλακὴν τῆς πόλεως φοιτῶντας ᾠκειώσατο, περί τε τοῦ Καίσαρος πολλὰ καὶ δεινὰ ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἠγγέλετο, οὐκέτι τοῖς παροῦσιν ἔστερξεν, ἀλλ' ἢ τοῖς ἀμφὶ τὸν Σκιπίωνα, τόν τε Κάτωνα, καὶ τοὺς Πομπηΐους συναιρόμενος, ἢ καὶ ἑαυτῷ δυναστείαν τινὰ παρασκευαζόμενος, ἐνεωχμου. φωραθείς τε ὑπὸ τοῦ † Σέξστου, πρὶν παρασκευάσασθαι, ἔφη τε τῷ Μιθριδάτῃ τῷ Περγαμηνῷ τὴν ἐπιχείρησιν D ἐπὶ τὸν Βόσπορον ἀθροίζειν, καὶ πιστευθεὶς ἀπελύθη· καὶ ὕστερον μετὰ ταῦτα γράμματά τινα συνέπλασεν, ὡς καὶ παρὰ τοῦ Σκιπίωνος οἱ πεμφθέντα. καὶ ἐξ αὐτῶν τόν τε Καίσαρα ἐν τῇ Ἀφρικῇ ἡττῆσθαι καὶ ἀπολωλέναι διήγγελλε, καὶ ἑαυτῷ τὴν ἀρχὴν τῆς Συρίας προστετάχθαι ἔλεγε. κἀκ τούτου τήν τε Τύρον μετὰ τῶν προπαρεσκευασμένων κατέλαβε. κἀντεῦθεν πρὸς τὰ τοῦ † Σέξστου στρατόπεδα προχωρῶν, περιέπεσεν αὐτῷ, καὶ πληγεὶς ἐσώθη. παθὼν δὲ τοῦτο, κατὰ μὲν τὸ ἰσχυρὸν οὐκέτ' αὐτοὺς ἐπείρασε, τοῖς δὲ δὴ στρατιώταις E προσπέμπων τινὰς ἔμπορον, οὕτω τινὰς αὐτῶν ἐσφετερίσατο, ὥστε καὶ αὐτοχειρίᾳ τοῦ ‡ Σέξστου φονεῦσαι. ἀποθανόντος δ' ἐκείνου, τό, τε στράτευμα πᾶν, πλὴν ὀλίγων προσεταιρίσατο. (τοὺς γὰρ ἐν Ἀπαμείᾳ χειμάζοντας ἐπεδίωξε μὲν, ἐς Κιλικίαν προαποχωρήσαντας, οὐ μὴν καὶ προσεποιήσατο) καὶ ἐς τὴν Συρίαν ἐπανελθὼν, στρατηγός τε ὠνομάσθη, καὶ τὴν Ἀπάμειαν ἐκρατύνατο, ὅπως ὁρμητήριόν οἱ τοῦ πολέμου γένηται.

† *Δολαβέλλαν,*

‡ *Xyl. Σέξτος Ἰούλιος.*

‡ *Σέξτου*

† *Σέξτου,*

† *Σέξτου στρατόπεδα προχωρῶν,*

‡ *Σέξτου*

ται. τήν τε ἡλικίαν οὐχ ὅπως τὴν ἐλευθέραν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν δούλων κατέλεγε, καὶ χρήματα ἠθροίζε, καὶ ὅπλα παρεσκευάζετο. πράσσοντα δὲ αὐτὸν ταῦτα Γάιός τις Ἀντίστιος ἐς πολιορκίαν κατέκλεισε. καὶ μετὰ τοῦτο ἀγχώμαλα ἀγωνιζόμενοι, καὶ μηδέτεροι ἰσχυρόν τι περιλαβεῖν δυνάμενοι, ἀσπόνδως διὰ κωχῆς πρὸς συμμάχων ἐπαγωγὴν διελύθησαν. καὶ Ἀντιστίῳ μὲν ἔκ τε τῶν περιχώρων οἱ τὰ τοῦ Καίσαρος φρονοῦντες, καὶ ἐκ τῆς Ῥώμης στρατιῶται ὑπ' αὐτοῦ πεμφθέντες προσεγένοντο· τῷ δὲ δὴ Βάσσῳ ὁ Ἀλχαυδόνιος ὁ Ἀράβιος. οὗτος γὰρ τῷ τε Λουκούλλῳ πρότερον (ὥσπερ εἴρηταί μοι) ὁμολογήσας, καὶ τοῖς Πάρθοις μετὰ τοῦτο κατὰ τοῦ Κράσσου συναράμενος, τότε παρεκλήθη μὲν ὑπ' ἀμφοτέρων, ἐλθὼν δὲ ἐς τὸ μέσον τοῦ τε πόλεως καὶ τῶν στρατοπέδων, πρίν τι ἀποκρίνασθαι σφίσι, τήν τε συμμαχίαν ἀπεκήρυξε, καὶ ἐπεὶ ὁ Βάσσος ὑπερέβαλλε τοῖς χρήμασιν, ἐπεκούρησέ τε αὐτῷ, καὶ ἐν τῇ μάχῃ πολὺ τοῖς τοξεύμασιν ἐπεκράτησεν. οἱ δὲ δὴ Πάρθοι ἦλθον μὲν καὶ αὐτοὶ τῷ Βάσσῳ ἐπίκλητοι, οὐ μέντοι καὶ ἐπὶ πολὺ αὐτῷ διὰ τὸν χειμῶνα συνεγένοντο· καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν ἔπραξάν τι ἀξιόλογον. καὶ ὁ μὲν δυνηθείς τινα χρόνον, ἔπειτα ὑπό τε Μάρκου Κείσσου καὶ ὑπὸ Λουκίου Στατίου Μούρκου αὖθις κατείρχθη. τοιούτων δὲ δὴ τῶν πραγμάτων αὐτόθι ὄντων, ὁ Κάσσιος ἐπελθὼν, τάς τε πόλεις πάσας εὐθὺς πρός τε τὴν δόξαν ὧν ἐν τῇ ταμιείᾳ ἐπεποιήκει, καὶ πρὸς τὴν λοιπὴν εὔκλειαν ᾠκειώσατο, καὶ τὰ στρατόπεδα τά τε τοῦ Βάσσου καὶ τὰ τῶν ἑτέρων οὐδὲν ἐπιποιήσας προσεθέτο. καὶ αὐτῷ καθ' ἓν μετὰ πάντων αὐτῶν αὐλιζομένῳ ὕδωρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ αἰφνιδίως πολὺ ἐπεγένετο· κἀν τούτῳ σύες ἄζειοι ἐς τὸ στρατόπεδον κατὰ πάσας ἅμα τὰς πύλας ἐσπεσόντες πάντα τὰ ἐν αὐτῷ ὄντα συνέχεαν καὶ συνετάραξαν· ὥστε τινὰς ἐκ τούτων τῆς τε ἰσχύος αὐτοῦ τῆς αὐτίκα, καὶ τῆς μετὰ ταῦτα καταστροφῆς τεκμήρασθαι. περιλαβὼν οὖν τὴν Συρίαν, ἐς τὴν Ἰουδαίαν ὥρμησε, πυθόμενος τοὺς στρατιώτας τοὺς ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καταλειφθέντας προσιέναι· καὶ ἐκείνους τε ἀκονιτὶ καὶ τοὺς Ἰουδαίους προσεποιήσατο. καὶ μετὰ τοῦτο τὸν μὲν Βάσσον καὶ τὸν Κείσσον, τούς τε ἄλλους τοὺς οὐκ ἐθελήσαντάς οἱ συστρατεῦσαι, ἀπέπεμψε, μηδὲν ἀδικήσας. τῷ δὲ δὴ Στατίῳ τό, τε ἀξίωμα, μεθ' οὗ ἀφῖκτο, ἐτήρησε, καὶ προσέτι καὶ τὸ ναυτικὸν ἐπέτρεψεν. οὕτω μὲν καὶ ὁ Κάσσιος ἰσχυρὸς διὰ ταχέων ἐγένετο, καὶ τῷ τε Καίσαρι περὶ τῆς συναλλαγῆς, καὶ τῇ γερουσίᾳ περὶ τῶν παρόντων ὅμοια τῷ Βρούτῳ ἐπέστειλε. καὶ αὐτῷ διὰ ταῦτα ἡ βουλὴ τήν τε ἀρχὴν τῆς Συρίας ἐβεβαίωσε, καὶ τὸν † Δολοβέλλου πόλεμον ἐψηφίσατο. οὗτος γὰρ ἐπετέτακτο μὲν τῆς Συρίας ἄρχειν, καὶ τὴν ἔξοδον ὑπατεύων

A ret: omnes, qui valida essent ætate, non liberos tantum, sed seruos etiam, ad militiam delegit, pecuniam confecit, arma fabricauit. Hæc cum agentem, C. Antistius quidam obsidione circunclusit: ac, quum aliquandiu æquis viribus certassent, neuterque præualere alteri posset, induciis nullo pacto firmatis, ad auxilia paranda bellum suspenderunt. Antistio finitimi, qui Cæsaris rebus studebant, missique Roma milites à Cæsare accesserunt: Basso autem, Alchaudonius Arabs. B Is quum (vt supra retuli) ante cum Lucullo pactum icisset, deinde vero Parthis contra Crassum suppetias tulisset; tum ab vtroque aduocatus, quum in medium intra vrbem ac [a] castra locum aduenisset, ac priusquam alterutri quicquam responderet, auxilium suum venale proposuisset: Basso plura danti se coniunxit, ac in pugna sagittis longe superior hostibus fuit. Parthi quoque à Basso euocati aduenerant: sed ob hyemem non diu adfuerunt, neque memorabile quicquam egerunt. C Bassus vero quum aliquandiu præualuisset, postea à M. Crispo & L. Statio Murco iterum est in obsidione habitus. Ad hunc statum rebus Syriæ perductis, Cassius superuenit, ac continuo omnes vrbes gloria rerum in quæstura à se gestarum, [b] reliquoque eius nomine adductas, in suam potestatem, exercitusque item Bassi ac aliorum sine vllo labore redegit. Quum vno loco cum his omnibus castra Cassius locasset, repente magna vis aquæ de cœlo decidit, aprique omnibus portis simul D in castra irruentes, omnia quæ in ipsis erant confuderunt ac conturbarunt: adeo vt quidam ex iis [c] potentiam eius mox futuram, ac paulo post interitum aduenturum præsagierint. Syria occupata, Cassius in Iudæam contendit, quod eo progredi Cæsarianos milites, in Ægypto relictos, audiret: eos, Iudæosque nullo cum negotio sui iuris fecit: secundum hæc Bassum, & Crispum, reliquosq; qui sub se militare nollent, nulla iniuria affectos dimisit: Statio autem & eam dignitatem, cum qua ad se venerat, integrā reliquit, & classem prætere E a cōmisit. Sic vires paruo tēporis spatio Cassius nactus, Cæsari de reditu in gratiā, senatui de p̄senti statui rerū eadē, quæ Brutus, scripsit: eiq; his de causis senat⁹ imperiū Syriæ cōfirmauit, ac bellū cōtra † Dolobellam decreuit. Dolobellæ Syria prouincia fuerat decreta, consulq; Roma ad

[a] ac legionis locum

[b] caeteraque nominis claritate adductas.

[c] potentiam eius subitā.

† Dolabellā

eam capeſſendam profectus, in itinere per Macedoniam ac Thraciam [a] anno fere circumacto in Aſiam venit. Ibi commoratus, vt de ſenatuſconſulto ei annunciatū eſt, in Syriam progrediendum non exiſtimans, in Aſia remanſit: ac Trebonio ita vſus eſt, vt is ſummam ſibi Dolobellæ beneuolentiam polliceretur, eius militibus alimenta vltro daret, ac cum eo citra omnem metum conuictum haberet. Quam ad confidentiam poſtquam Trebonius deuenit, ac nulla ſui ipſius cuſtodia vſus eſt, Smyrnam (ibi enim degebāt) repēte noctu Dolobella occupauit, Trebonium interfecit, eiuſque caput ad Cæſaris ſtatuam proiecit, omni ipſe Aſia deinde potitus eſt. Hæc quum Romani in vrbe audiuiſſent, Dolobellam hoſtem iudicauerunt: (nondum enim Cæſar neque Antonium vicerat, neque res vrbis ſuæ poteſtatis fecerat) iis, qui cum eo erant, diem nominauerunt, ante quam diem ab eius amicitia diſcederent, aut ipſi quoque hoſtium loco eſſent: bellum contra eum conſulibus omnino, ſi præſentia negotia confeciſſent, mandauerunt; (neque enim ſciebant iam à Caſſio Syriam obtineri) ac, ne interim Dolobellæ vires augerentur, finitimarum nationum præfectis negotium dederunt: poſt de Caſſii rebus certiores facti, ei bellum id mandauerunt, quum nihil dum à præfectis iſtis actum eſſet. Proinde Dolobella, ad hunc modum Aſia occupata, in Ciliciam venit, (erat tum in Palæſtina Caſſius) Tarſoque per ſpontaneam deditionem recepta, quædam præſidia Caſſii, quæ Ægis erant, vicit, ac in Syriam inuaſit: reiectuſque ab Antiochia, præſidio vrbem defendente, Laodiceam abſque omni oppugnatione cepit, oppidanis ſe ob fauorem, quo priorem Cæſarem proſecuti fuerant, dedentibus. Ibi locorum quum aliquot dies [b] potentia obtinuiſſet, præſertim claſſe eum ſua celeriter ex Aſia ſubſecuta, ad Aradū traiecit; ab his quoq; pecuniam, & naues accepturus. quo in loco deprehenſus cum paucis, [c] ac in periculo conſtitutus, fuga elapſus, Caſſio iā exercitum adducenti obuiam dedit: victuſq; ab eo pugna, ac Laodiceæ circunſeſſus oppugnatuſque eſt. A terra quidem omnino excludebatur, quum Caſſius & aliis, & Parthorum auxiliis vteretur: nauibus tamen Aſianis, Ægyptiiſque à Cleopatra, pecuniaq;, quam eadē miſerat, va-

[a] tardius in Aſiam prouinciam venit. Ibique quoque diu commoratus,

[b] Viribus potior fuiſſet,

[c] ſalutem in diſcrimen coniecit. Quū que fugam iniiſſet, Caſſio iam

A ἐποιεῖτο, χρόνιος δὲ διά τε τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης ἐς τὴν Ἀσίαν τὸ ἔθνος κομισθεὶς, καὶ ἐκεῖ ἐνδιέτριψεν. ἐπειδή τε ἐνταῦθα ἔτι ὄντι αὐτῷ τὸ δόγμα ἠγγέλθη, πρὸς μὲν τὴν Συρίαν οὐ προεχώρησεν, αὐτοῦ δὲ δὴ καταμείνας, τὸν Τρεβώνιον οὕτω μετεχειρίσατο, ὥστε δόξαν οἱ εὐνοίας πλείστης παρασχεῖν, καὶ τήν τε τροφὴν τοῖς στρατιώταις παρ' ἑκόντος αὐτοῦ λαβεῖν, καὶ τὴν δίαιταν ἀδεῶς σὺν αὐτῷ ποιεῖσθαι. ἐπειδή τε ἔν τε τῷ θαρσοῦντι διὰ ταῦτ' ἐγένετο, καὶ φυλακὴν οὐδεμίαν ἑαυτοῦ ἐποιεῖτο, τήν τε Σμύρναν, B ἐν ᾗ ἦσαν, νυκτὸς ἐξαπιναίως κατέλαβε, καὶ ἐκεῖνον ἀποκτείνας τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ Καίσαρος εἰκόνα ἔρριψε· κἀκ τούτου πᾶσαν τὴν Ἀσίαν κατέσχε. πυθόμενοι δὲ ταῦτα οἱ ἐν οἴκῳ Ῥωμαῖοι, πόλεμον αὐτῷ ἐπήγγειλαν· οὐδέπω γὰρ ὁ Καῖσαρ οὔτε τὸν Ἀντώνιον ἐνενικήκει, οὔτε τὰ ἐν τῷ ἄστει διὰ χειρὸς ἐπεποίητο· καὶ τοῖς τε συνοῦσίν οἱ ῥητὴν ἡμέραν ἐς ἔκλειψιν τῆς φιλίας αὐτοῦ προεῖπον, ἵνα μὴ καὶ ἐκεῖνοι ἐν ἐχθρῶν μοίρᾳ γένωνται, καὶ τὴν ἀντίταξιν τόν τε πόλεμον τὸν πρὸς C αὐτὸν τοῖς μὲν σύμπασι τοῖς ὑπάτοις προσέταξαν, ἐπειδὰν τὰ παρόντα κατορθώσωσι, ποιήσασθαι· (τὸν γὰρ Κάσσιον οὐδέπω τὴν Συρίαν ἔχοντα ᾔδεσαν) ἵνα δὲ ἐπὶ μεῖζον ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ μὴ αὐξηθῇ, τοῖς τῶν προσόρων ἐθνῶν ἄρχουσιν ἐνεχείρισαν· καὶ μετὰ τοῦτο μαθόντες τὰ κατὰ τὸν Κάσσιον, πρὶν καὶ ὁτιοῦν ὑπ' ἐκείνων πραχθῆναι, ταῦθ' ἅπερ εἶπον ἐψηφίσαντο. ὁ δ' οὖν Δολοβέλλας, ἐγκρατὴς οὕτω τῆς Ἀσίας γενόμενος, ἐς τὴν Κιλικίαν ἦλθε, τοῦ Κασσίου ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὄντος· D καὶ τοὺς Ταρσέας ἑκουσίους προσλαβὼν, φρουρούς τινας αὐτοῦ ἐν †Αἰγέαις οὔσας ἐνίκησε, καὶ ἐς τὴν Συρίαν ἐνέβαλε. καὶ τῆς μὲν Ἀντιοχείας ὑπὸ τῶν ἐμφρουρούντων αὐτὴν ἀπεκρούσθη, τὴν δὲ Λαοδίκειαν ἀμαχεὶ, διὰ τὴν φιλίαν αὐτῶν, ἣν πρὸς τὸν Καίσαρα τὸν πρότερον εἶχον, προσεποιήσατο. κἀκ τούτων ἡμέρας τινὰς ἰσχύσας (τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τὸ ναυτικὸν αὐτῷ διὰ ταχέων ἐκ τῆς Ἀσίας ἐπῆλθε) διέβαλεν ἐς Ἄραδον, ὅπως καὶ παρ' ἐκείνων καὶ χρήματα καὶ ναῦς λάβῃ. E κἀνταῦθα ἀποληφθεὶς μετ' ὀλίγων ἐκινδύνευσε. διαφυγὼν δ' οὖν, ἀπήντησέ τε τῷ Κασσίῳ προσελαύνοντι, καὶ συμβαλὼν αὐτῷ ἡττήθη. κατακλεισθείς τε ἐς τὴν Λαοδίκειαν ἐπορθεῖτο, τῆς μὲν ἠπείρου παντελῶς εἰργόμενος, (ἄλλοι τε γὰρ τῷ Κασσίῳ, καὶ Πάρθοι τινὲς ἐβοήθησαν) ταῖς δὲ δὴ ναυσὶ ταῖς τε Ἀσιαναῖς, καὶ ταῖς Αἰγυπτίαις, ἃς ἡ Κλεοπάτρα αὐτῷ ἔπεμψε, καὶ προσέτι καὶ τοῖς χρήμασι τοῖς παρ' αὐτῆς ἐλθοῦσιν

† Αἴγαις Xyland.

ἰσχύων

ἰχθύων μέχρις οὗ ὁ Στάτιος τό, τε ναυτικὸν συνεκρότησε, καὶ ἐς τὸν Λαοδικέων λιμένα ἐσπλεύσας, τούς τε ἀνταναχθέντας ἐκράτησε, καὶ ἀπέκλεισεν οἱ καὶ τὴν θάλασσαν. τότε γὰρ ἀμφοτέρωθεν τῆς ἐπαγωγῆς τῶν ἐπιτηδείων εἰρχθεὶς, ἐπεκδρομὴν μὲν ἀσαιῆ τῶν ἀναγκαίων ἐποιήσατο, καταρραχθεὶς δὲ διὰ ταχέων ἐς τὸ τεῖχος, καὶ προδιδόμενος † αὐτὸς ἰδὼν, ἐφοβήθη μὴ ζῶν ἁλῷη καὶ ἑαυτὸν κατεχρήσατο. ὅπερ που καὶ Μάρκος Ὀκταούιος ὑποστράτηγος αὐτοῦ ἔπραξε. καὶ οἱ μὲν ταφῆς ὑπὸ Κασσίου, καίπερ τὸν Τρεβώνιον ἄταφον ῥίψαντες, ἠξιώθησαν· οἵ τε συστρατεύσαντες σφίσι, καὶ προσεξεταζόμενοι, καὶ σωτηρίας καὶ ἀδείας, καίτοι πολέμιοι ὑπὸ τῶν οἴκοι Ῥωμαίων νομισθέντες, ἔτυχον. οὐ μέντοι οὐδ᾽ οἱ Λαοδικεῖς κακόν τι, πλὴν συντελείας χρημάτων, ἔπαθον. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἄλλος οὐδεὶς συχνῶν μετὰ τοῦτο τῷ Κασσίῳ ἐπιβουλευσάντων ἐκολάσθη. ἐν ᾧ δὲ ταῦτ᾽ ἐγίγνετο, οἱ Ταρσεῖς Τύλλιον Κίμβρον, φονέα τε τοῦ Καίσαρος ὄντα, καὶ τότε Βιθυνῶν ἄρχοντα, πρός τε τὴν τοῦ Κασσίου ἐπικουρίαν ἐπειγόμενον ἐπεχείρησαν τῆς τοῦ Ταύρου διόδου εἶρξαι· προεκλιπόντες τε αὐτὰς ὑπὸ δέους, τὸ διαχώρημα μὲν ἐσπείσαντο αὐτῷ, νομίσαντες ἰσχυρὸν αὐτὸν εἶναι· μετὰ δὲ τοῦτο τὴν ὀλιγότητα τῶν στρατιωτῶν καταγνόντες, οὔτε τῇ πόλει αὐτὸν ἐδέξαντο, οὔτε τὰ ἐπιτήδεια οἱ παρέσχον. ἐπεὶ δὲ φρούριόν τι ἐπιτειχίσας σφίσιν, ἐς τὴν Συρίαν ἀπῆρε, προτιμότερον τὸ τῷ Κασσίῳ βοηθῆσαι τοῦ τὴν πόλιν αὐτὸς ἐξελεῖν, ποιησάμενος· τοῦτό τε ἐπιστρατεύσαντες αὐτῷ παρεστήσαντο, καὶ πρὸς τὰ Ἄδανα, ὅμορά τε σφίσι καὶ διάφορα ἀεὶ ὄντα, ὥρμησαν· πρόφασιν, ὡς καὶ τὰ τοῦ Κασσίου πράσσοντα, ποιησάμενοι. πυθόμενος δὲ ταῦτα ἐκεῖνος, πρότερον μὲν ὡς ἔτι ὁ Δολοβέλλας ἔζη, Λούκιον Ῥοῦφον ἐπ᾽ αὐτοὺς ἔπεμψεν· ὕστερον δὲ καὶ αὐτὸς ἦλθε, καὶ (ἤδη γὰρ ἀμαχεὶ τῷ Ῥούφῳ προσκεχωρήκεσαν) ἄλλο μὲν σφᾶς οὐδὲν δεινὸν εἰργάσατο, τὰ δὲ δὴ χρήματα τά τε ἴδια καὶ τὰ δημόσια πάντα ἀφείλετο. κἀκ τούτου Ταρσεῖς ἐπαίνους τε παρὰ τῶν τριῶν ἀνδρῶν (ἐκεῖνοι γὰρ τὰ πράγματα ἤδη τὰ ἐν τῇ Ῥώμῃ εἶχον) καὶ ἐλπίδα ἀντιλήψεσθαί τι ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ἔλαβον· ἥ τε Κλεοπάτρα διὰ τὴν συμμαχίαν, ἣν τῷ Δολοβέλλᾳ ἔπεμψεν, εὕρετο, τὸν υἱὸν, ὃν Πτολεμαῖον μὲν ὠνόμαζεν, ἐπλάττετο δὲ ἐκ τοῦ Καίσαρος τετοκέναι, καὶ κατὰ τοῦτο Καισαρίωνα προσηγόρευε, βασιλέα τῆς Αἰγύπτου κληθῆναι.

Κάσσιος δὲ, ἐπειδὴ τά τε ἐν τῇ Συρίᾳ καὶ τὰ ἐν τῇ Κιλικίᾳ κατεστήσατο, ἐς τὴν Ἀσίαν πρὸς τὸν Βροῦτον ἀφίκετο. ὡς γὰρ τήν τε συνωμοσίαν τῶν

lebat. Verum postquam Statius classe collecta, in Laodicensem portum nauibus † ingressus, occurrentes sibi prælio nauali superauit, ac mare etiam ei obstruxit; ibi tandem vtraque ex parte subuectione necessariarum rerum interclusus, quum ob penuriam excursione tentata, in vrbem statim compulsus esset: [a] videns se destitutum, metuensque ne viuus in hostium manus perueniret, seipsum interfecit: idemque M. Octauins, legatus eius, fecit. Eos, quanquam Trebonium inhumatum proiecissent, tamen sepultura dignatus est Cassius: quique eorum castra secuti supererant, quanquam erant ab iis, qui Romæ erant, hostes iudicati, nihilominus salute eos donauit impunitateque. neque Laodicenses, præter impositam [b] pensionem, vlla multa affecit: atque idem compluribus ipsi perniciem postea struentibus, etiam supplicia remisit. Interim Tarsenses Tullium Cimbrum, qui Bithyniæ tunc præerat, ipse quoque vnus ex Cæsaris percussoribus, ad opem Cassio ferendam properantem, Tauri transitu prohibere conati sunt: mox eius claustra metu correpti deserentes, quod multas cum Cimbro esse copias putabant, pactionem cum eo fecerunt: post intellecta militum eius paucitate, neque vrbe eum receperunt, neque commeatum ei suppeditarunt. Itaq; Cimber auxilium Cassio ferre quam Tarsum expugnare potius existimans, castello ipsis obiecto, in Syriam abiit. Tarsenses eo cum armatis profecti, castello occupato, aduersum vrbem Adana, (quæ vrbs vicina ipsis, semper controuersiam cum ipsis habuerat) quod eam Cassii partibus fauere dicebant, arma verterunt. Cassius de hoc certior factus, dum adhuc viueret Dolobella, L. Rufum contra Tarsenses misit: deinde vero ipse quoq; aduenit, ac quum Tarsenses iam Rufo deditionem fecissent, omni eos publica priuataq; pecunia mulctatos, alio supplicio nullo affecit. Tarsenses autem à triumuiris, qui iam Romæ rerum potiebantur, laudati sunt: spesque eis facta, fore vt pro iis, quæ amiserant, aliquid reciperent. [c] Iidem triumuiri Cleopatræ, propter auxilium Dolobellę subministratum, dederunt; vt eius filius Ptolemæus, cui tanquã ex Cæsare nato, Cæsarionis cognomentum dederat, rex Ægypti diceretur.

Cassius rebus in Syria ac Cilicia cõstituris, in Asiã ad Brutũ profectus est. Eo .n.

† *inuectus,*

[a] *Videns eã prodi, metuensque*

[b] *pecunia collationem, vlla pœna adfecit:*

[c] *Ab iisdem triumuiris Cleopatra, propter auxilia Dolobella summissa, impetrauit; vt eius filius, Ptolemæus nomen gerens, quem è Cæsare se peperisse fingebat, & propterea Cæsarionem cognominarat, Ægypti rex diceretur.*

conueniebant, quum iam de coniuratione triumuirorum comperissent, ac de iis, quæ contra se ab illis acta essent: arctioremque adhuc rerum omnium societatem inibant. itaque eandē causam belli habentes, idemque periculum timentes, sententiamque de tuenda populi Romani libertate adhuc in animis suis retinentes, istosq; triūuiros, quorum huiusmodi essent facta, tollere, sicut ante Cæsarem, cupientes; summa cum alacritate in medium consulebant, eandemque causam agebant. Conuenit autē inter eos, vt in Macedoniam se cōferrent, ac vel eo transire hostem prohiberent, vel ipsi in Italiam traiicere occuparent: verum posteaquam eos adhuc rebus Romæ componendis intentos esse acceperunt, Sexto etiam in propinquo aduersum eos stationem seruante, occupatos fore iudicantes, id quidem suum propositum distulerunt: ipsi vero circūeuntes, aut legatos suos emittentes, eos qui nondum ‡ secum amicitiam iūxisset, sui iuris fecerunt, pecuniam & milites contraxerunt. Hoc agētibus alii omnes, qui in istis terræ partib. agebant, ac prius de societate compellati non fuerant, statim accesserunt. Ariobarzanes tantum, & Rhodii Lyciique, etsi non resistebant, societatem tamē detrectauere. Eos Brutus ac Cassius suspicati aduersæ parti cupere, quod essent beneficiis à superiore Cæsare affecti, veritique ne quid se absentib. mouerent, ac reliquos etiā ad mutandam fidem concitarent, primo omnium sibi aggrediendos esse statuerunt: sperantes se eos, quibus & armis longe essent superiores, & beneficia liberaliter conferrent, facile aut suadendo aut vi ad suam amicitiam perducturos. Cassius igitur Rhodios nauali pugna (quanquam ii tantum re nautica fidebant, vt ad Cassium in continentem quoque [a] adnauigauerint, eique compedes ostenderint, quas secum attulerant, tanquam multos hostium viuos capturi) primo apud Myndum, deinde Statii opera ad ipsam insulam Rhodum superauit, magnitudine ac numero nauium ipsorum peritiam vincens. Ab his pugnis ipse in Rhodum aduectus, quum neq; resisteret iam, & ipse insulam, in ea disciplinæ causa aliquādo versatus diligeret, nauibus Rhodios & pecunia spoliatos, sacra etiam, & donariis omnibus, præter currum Solis, cætera indemnes reliquit: Ariobarzanem deinde comprehensum occidit. Brutus autem

‡ secum in eamdem sententiam venissent, suas in partes traduxerant,

a priores adnauigauerant,

τερων ἀνδρῶν ἔμαθον, καὶ τὰ πραττόμενα ὑπ' αὐτῶν κατὰ σφῶν ᾔσθοντο, συνῆλθόν τε ἐκεῖ, καὶ τὰ πράγματα ἔτι καὶ μᾶλλον ἐκοινώσαντο. τήν τε γὰρ αἰτίαν τὴν τοῦ πολέμου τὴν αὐτὴν ἔχοντες, καὶ τὸν κίνδυνον τὸν αὐτὸν προσδεχόμενοι, τήν τε ὑπὲρ τῆς τοῦ δήμου ἐλευθερίας γνώμην μηδέποτε ἐξιστάμενοι, καὶ ἐκείνους, ἅτε καὶ τρεῖς ὄντας καὶ τοιαῦτα δρῶντας, προσκαταλῦσαι γλιχόμενοι, πολλῷ προθυμότερον κοινῇ πάντα καὶ ἐβουλεύοντο καὶ ἐποίουν. καὶ τὸ μὲν σύμπαν, ἔγνωσαν ἐς τὴν Μακεδονίαν ἐλθεῖν, καὶ περαιωθῆναι αὐτοὺς ἐκεῖσε κωλῦσαι, ἢ καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν προδιαβῆναι· ἐπειδὴ δὲ τά τε ἐν τῇ Ῥώμῃ καθίστασθαι ἔτ' ἐλέγετο, καὶ πρὸς τὸν † Σέξτον, ἅτε καὶ ἐγγύθεν ἐφεδρεύοντα σφίσιν, ἀσχολίαν ἕξειν ἐνομίζοντο· οὐκ εὐθὺς ταῦτ' ἐποίησαν, ἀλλ' αὐτοί τε περιιόντες, καὶ ἑτέρους διαπέμποντες, τούς τε μηδέπω ὁμοφρονοῦντας σφίσι προσεκτῶντο, καὶ χρήματα καὶ στρατιώτας ἤθροιζον. καὶ αὐτοῖς οἱ μὲν ἄλλοι ταύτῃ πάντες, καὶ οἱ πρόσθεν περιορώμενοι, παραχρῆμα ὡμολόγησαν. ὁ δὲ δὴ Ἀριοβαρζάνης, οἵ τε Ῥόδιοι καὶ οἱ Λύκιοι, ἄλλως μὲν οὐκ ἀνθίσταντο, οὐ μέντοι καὶ συμμαχῆσαι ἤθελον. ὑποπτεύσαντες οὖν αὐτοὺς τὰ τῶν ἐναντίων, ἐπειδὴ εὖ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος τοῦ προτέρου ἐπεπόνθεσαν, φρονεῖν, καὶ φοβηθέντες μὴ αὐτοί τε ἀπελθόντων σφῶν πράξωσί τι, καὶ τοὺς ἄλλους συναποστήσωσι, γνώμην ἐποιήσαντο ἐπ' ἐκείνους πρῶτον τρέπεσθαι, ἐλπίσαντες σφᾶς, ἅτε καὶ τοῖς ὅπλοις πολὺ αὐτῶν ὑπερέχοντες, καὶ ταῖς εὐεργεσίαις ἀφθόνως χρώμενοι, διὰ βραχέος πείσειν, ἢ καὶ βιάσεσθαι. καὶ Κάσσιος μὲν Ῥοδίους (καίτοι τοσοῦτον ἐπὶ τῷ ναυτικῷ φρονοῦντας, ὥστε ἔς τε τὴν ἤπειρον ἐπ' αὐτὸν προδιαπλεῦσαι, καὶ τὰς πέδας ἃς ἐκόμιζον, ὡς καὶ ζῶντας πολλοὺς αἱρήσοντες, ἐπιδεικνύναι σφίσι) ναυμαχίᾳ πρότερον μὲν περὶ Μύνδον, ἔπειτα δὲ πρὸς αὐτῇ τῇ Ῥόδῳ, διὰ τοῦ Στατίου, τῷ τε πλήθει καὶ τῷ μεγέθει τῶν νεῶν τὴν ἐμπειρίαν σφῶν κρατήσας, ἐνίκησε· καὶ μετὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐς τὴν νῆσον περαιωθεὶς, ἄλλο μὲν οὐδὲν κακὸν αὐτοὺς ἔδρασεν, (οὔτε γὰρ ἀντέστησάν οἱ, καὶ εὔνοιαν αὐτῶν, ἐκ τῆς διατριβῆς ἣν ἐκεῖ κατὰ παιδείαν ἐπεποίητο, εἶχε) τὰς δὲ δὴ ναῦς καὶ τὰ χρήματα, καὶ τὰ ὅσια καὶ τὰ ἱερά, πλὴν τοῦ ἅρματος τοῦ ἡλίου, παρεσπάσατο· καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τὸν Ἀριοβαρζάνην συλλαβὼν ἀπέκτεινε. Βροῦτος δὲ

† Σίξτ

Lycio-

τό, τε κοινὸν τῶν Λυκίων στράτευμα ἀπαντῆσαν αὐτῷ πρὸς τὰ μεθόρια μάχῃ τε ἐκράτησε, καὶ συγκαταφυγὼν ἐς τὸ ἔρυμα, αὐτοβοεὶ εἷλε· καὶ τῶν πόλεων τὰς μὲν πλείους ἀμαχὶ προσηγάγετο, Ξάνθιοι δὲ ἐς πολιορκίαν κατέστησαν· καὶ αὐτῶν ἐξαίφνης ἐκδραμόντων, καὶ πῦρ ἐς τὰς μηχανὰς ἐμβαλόντων, τά τε τοξεύματα καὶ ἀκόντια ἅμα βαλόντων, ἐς πάνυ κίνδυνον ἀφίκετο· κἂν πᾶς συνδιαπώλετο, εἰ μὴ δι' αὐτοῦ τοῦ πυρὸς ὠσάμενοι οἱ στρατιῶται προσέμιξαν αὐτοῖς ἀπροσδόκητοι γυμνητεύουσι, καὶ ἐκείνους τε ἐς τὸ τεῖχος κατήραξαν, καὶ αὐτοὶ συνεσπεσόντες σφίσι, τοῦ τε πυρὸς ἐς οἰκίας τινὰς ἐνέβαλον· καὶ τοὺς μὲν ὁρῶντας τὸ γιγνόμενον προσκατέπληξαν, τοῖς δ' ἄποθεν οὖσι, δόξαν ὡς καὶ πάντα ἄρδην ᾑρηκότες παρέσχον. ἐκ γὰρ τούτου καὶ οἱ ἐπιχώριοι τὰ λοιπὰ ἐθελονταὶ συγκατέπρησαν, καὶ ἀλλήλους οἱ πλείους ἀνεχρήσαντο. μετὰ δὲ τοῦτο πρὸς τὰ Πάταρα ὁ Βροῦτος ἦλθε· καὶ προσεκαλέσατο μὲν αὐτοὺς ἐς φιλίαν· ὡς δ' οὐχ ὑπήκουσαν, (οἵ τε γὰρ δοῦλοι καὶ τῶν ἐλευθέρων οἱ πένητες, ὁ μὲν, ἐλευθερίας, οἱ δὲ, χρεῶν ἀποκοπῆς προτετυχηκότες, ἐκώλυον σφᾶς συμβῆναι) τὸ μὲν πρῶτον τοὺς αἰχμαλώτους τῶν Ξανθίων (καὶ γὰρ ἐν γένει αὐτοῖς καὶ ἐπιγαμίαι πολλοὶ ἦσαν) ἔπεμψε σφίσιν, ἐλπίδα ἔχων δι' ἐκείνων αὐτοὺς προσάξασθαι· ἐπεὶ δ' οὐδὲν μᾶλλον ἐνέδοσαν, καίπερ προῖκα αὐτοῦ τοὺς ἀναγκαίους ἑκάστῳ διδόντος, παρατήρειόν τι ὑπ' αὐτὸ τὸ τεῖχος ἐν ἀσφαλεῖ κατεστήσατο, καὶ παράγων ἕνα ἕκαστον τῶν πρώτων ἀπεκήρυττεν, εἴπως διά γε τοῦτο τοὺς Παταρέας ὑπαγάγοιτο. ὡς δ' οὐδὲ τότε αὐτῷ προσεχώρησαν, ὀλίγους ἀποδόμενος, τοὺς λοιποὺς ἀφῆκεν. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ ἔνδον οὐκέτ' ἀντῆραν, ἀλλ' εὐθὺς αὐτῷ, ὡς καὶ ἀρετὴν ἔχοντι, προσέθεντο, μηδὲν ἔξω τῶν χρημάτων ζημιωθέντες. καὶ τοῦτο καὶ οἱ Μυρεῖς ἐποίησαν, ἐπειδὴ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν ἐν τῷ ἐπινείῳ λαβὼν ἀπέλυσε. καὶ οὕτω καὶ τἄλλα δι' ὀλίγου κατεστήσατο.

Ταῦτ' οὖν ἀμφότεροι πράξαντες, ἔς τε τὴν Ἀσίαν αὖθις ἦλθον, καὶ πάνθ' ὅσα ἐκ διαβολῶν (οἷα ἐν τοῖς τοιούτοις συμβαίνειν φιλεῖ) ὕποπτα πρὸς ἀλλήλους εἶχον, ἔς τε τὸ μέσον καὶ καταμόνας προενεγκόντες, καὶ διαλυσάμενοι, ἐς τὴν Μακεδονίαν ἠπείγοντο. καὶ αὐτοῖς Γάιός τε Νωρβανὸς καὶ Δεκίδιος † Σέξας ἔφθησαν τόν τε Ἰόνιον, πρὶν τὸν Στάτιον ἐλθεῖν, περαιωθέντες, καὶ πᾶσαν τὴν μέχρι τοῦ Παγγαίου γῆν προκατασχόντες, καὶ πρὸς τοῖς Φιλίπποις στρατοπεδευσάμενοι. τὸ δὲ δὴ ἄστυ τοῦτο παρά τε τῷ Παγγαίῳ καὶ παρὰ τῷ Συμβόλῳ κεῖται·

† Σάξας

A [a] Lyciorum exercitum, in finibus eius regionis sibi oblatum, prælio vicit, ac cum fugientibus in castra irrumpens, eodem momento iis potitus est: vrbes plerasque deditione accepit. Xanthum oppugnans, oppidanis repente excursionem facientibus, ignemque in machinas inicientibus, simulque tela & sagittas iaculantibus, in summum discrimen adductus est: actumque omnino de ipso fuisset, nisi milites per ipsum ignem impetum in hostem fecissent. Quippe B Xanthios nudos de improuiso adorti, in vrbem repulerunt: vnaque irruentes intro, ignem domibus nonnullis immiserunt. [b] id incendium & perterruit proximos, & eis qui longius aberant, captæ prorsus vrbis opinionem præbuit. itaque vicini suis quoque vltro reliquis domibus inflammatis, maior pars se inuicem interfecerunt. Xantho ad hunc modum capta, Brutus ad Patara venit: ciuibusque ad amicitiam vocatis, quum non parerent, (serui enim libertatem, C pauperes liberi nouas tabulas nuper consecuti, pacificationi obstabant) captiuos Xanthios, quod plerisque horum cum Patarensibus affinitas intercedebat, iis misit, sperans horum opera se eos ad amicitiam adducturum. quum nihilo magis à proposito deducerentur, quanuis vnicuique eorum suos necessarios dono dedisset, castam sub ipso muro, in tuto loco, constituit: primoresque singillatim productos vendidit, si forte hoc Patarenses commouere posset. quum ne sic se dederent, paucis venditis, cæteros missos fecit. D Eo viso oppidani, miratique hominis virtutem, [c] deditionem tandem fecerunt, ac præter pecuniam actam nihil damni passi sunt. Idem Myrii fecerunt, quum eorum prætorem in [d] nauali captum Brutus dimisisset. eodemq; modo reliqua etiam paruo temporis spatio confecit.

Hæc postquam Brutus & Cassius peregerunt, in Asiam reuersi sunt: omnibusque suspicionibus, quas ex aliorum calumniis alter contra alterum conceperat, (quod in huiusmodi rebus fieri fre- E quens est) priuato colloquio propositis; ac sublatis, in Macedoniam festinauere. Iam C. Norbanus ac Decidius Saxa, antequã Statius cum classe aduenisset, Ionium † mare transmiserant, ac ante Bruti Cassiique in Macedoniã aduentũ, omni ea regione vsq; ad Pangæũ occupata, apud Philippos castra posuerãt. Philippi, oppidũ est, Pãgæo & Symbolo adiacẽs.

[a] communis totius gentis Lyciorum exercitum

[b] Id incendium primos perterruit coram querentibus, sed circa eos qui procul erant, vrbe capta videbatur; & ceteri, &c.

[c] non amplius resistere, sed statim deditionem fecerunt,

[d] in suburbano portu captum

† sinum

Symbolum autem vocatur iste locus à Græcis, quia is mons alii in mediam terram se extendenti committitur: estque is locus intra Neapolim & Philippos. quorum oppidorum illud quidem ad mare, è regione Thasi, situm † est: hoc vero, in campo, inter montes. Quamobrem, quum compendiosissimos eorũ montium saltus Saxa & Norbanus antecepissent, ea transire ne conati quidem Brutus & Cassius, ad alium transitum longiorem, iuxta Crenidas, circumierunt: ibique etiam præsidio inuento, intra montes, eo pulso, peruenerunt: ac locis editis ad vrbem accedentes, castrametati sunt: seorsum quidem, vt videbatur, vterq;: sed reipsa cõiũctim. Erant enim castra, quo facilius in officio retineri milites possent, inter se diuisa: sed [a] interuallum fossa erat valloque munitum, ac vtraq; castra vno ambitu comprehendebantur, cuius munitionibus ex æquo vtraque defendebantur. Erant autẽ à copiis longe, quam qui tum aderant hostes, paratiores: ideoq; eis Symbolo deiectis, ipsi locum occupauerunt: iamq; facilius à mari commeatus ipsis hac subuehebantur, & ex campis, facta decursione, petebantur. Norbanus autem & Saxa, nõ ausi in discrimen pugnæ rem adducere, sed emissis, quoties videbatur commodum, equitibus, quum nihil proficerent, ac custodiæ magis, quam pugnæ milites adhiberent: Cæsarẽ Antoniumq;, vt celeriter venirent, hortabantur. Hi enim, quandiu Brutum & Cassiũ Rhodiis Lyciisq; subigendis occupatos audiebant, fore vt bellũ extraheretur in multum tẽpus, crediderant; ideoq; nihil festinãtes, Norbanum cum Saxa in Macedoniam præmiserant. Cæterũm audito, Rhodios ac Lycios in potestatem hostium venisse; iis collaudatis, muneribusque promissis, ipsi statim vrbe egressi sunt. [b] iterumque Antonius Brũdusii à Statio inclusus, Cæsar autem Rhegii à Sexto Põpeio impeditus, qui Siciliam obtinens, Italiam quoque attentabat, moras traxerunt.

Sed quũ Sextus haud facile vinci posse videretur, Cassii autẽ & Bruti bellũ magis eos vrgeret; parte exercitus ad custodiendam Italiam relicta, maiori parte Ionium traiecerunt: Cæsareq; ægrotante Dyrrhachii relicto, ad Philippos Antoni-

† erat:

a sed quia totum etiam intersectum vtrisq; castris spatium fossa valloq; continebatur, amborũ vniuersus ambitus erat vnus, vnaque munitio, quæ ex æquo vtraq; defendebantur.

b Diutius autem hærẽtes, Antonius quidẽ ad Brundusiũ, quod à Statio arceretur, Cæsar ad Rhegiũ, quo se conuerterat in Sextum Põpeium Siciliam tenentem, & adtentantem Italiam, moras traxerũt.

A Σύμβολον γὰρ τὸ χωρίον ὀνομάζουσι, καθ' ὃ τὸ ὄρος ἐκεῖνο ἑτέρῳ τινὶ ἐς μεσόγειαν ἀνατείνοντι συμβάλλει· καὶ ἔστι μεταξὺ Νέας πόλεως καὶ τῶν Φιλίππων. ἡ μὲν γὰρ πρὸς τῇ θαλάσσῃ, κατ' ἀντιπέρας Θάσου ἦν· ἡ δὲ ἐντὸς τῶν ὀρῶν, ἐπὶ τῷ πεδίῳ πεπόλισται. καὶ (ἔτυχον γὰρ τὴν συντομωτάτην αὐτοῦ ὑπερβολὴν ὅ, τι Σέξας καὶ ὁ Νωρβανὸς προκαταλαβόντες) ταύτῃ μὲν ὁ Βροῦτος ὅ, τε Κάσσιος οὐδὲ ἐπείρασαν διαβῆναι, ἑτέραν δὲ τινὰ μακροτέραν κατὰ τὰς Κρηνίδας ὀνομασμένας B περιελθόντες, φυλακῇ μὲν καὶ ἐκεῖ ἐνέτυχον, βιασάμενοι δὲ αὐτὴν, εἴσω τε τῶν ὀρῶν ἐγένοντο, καὶ πρὸς τὴν πόλιν κατὰ τὰ μετέωρα ἐπιπαρελθόντες, ἐνταῦθα χωρὶς ἑκάτεροι, ὥς γε τῷ λόγῳ εἰπεῖν, ἐστρατοπεδεύσαντο· τῷ γὰρ ἔργῳ καθ' ἓν ηὐλίσαντο. τὰ μὲν γὰρ στρατόπεδα, ὡς καὶ εὐτακτότεροι οἱ στρατιῶται καὶ ῥᾷους ἄρχειν ὦσι, δίχῃ κατέστη. παντὸς δὲ δὴ καὶ τοῦ διὰ μέσου αὐτῶν καὶ τάφρῳ καὶ σταυρώματι περιληφθέντος, εἷς τις ὁ πᾶς περίβολος ἀμφοτέρων ἐγένετο, καὶ ἐν κοινῷ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀσφάλειαν εἶχον. ἦσαν δὲ πολὺ τῷ πλήθει τῶν C ἐναντίων τῶν τότε παρόντων κατυπέρτεροι· καὶ διὰ τοῦτο τὸ Σύμβολον, ἐκκρούσαντες αὐτοὺς, κατέλαβον· καὶ τὰ ἐπιτήδεια ταύτῃ τε δι' ἐλάττονος ἐκ τῆς θαλάσσης ἐπήγοντο, καὶ ἐκ τοῦ πεδίου καταθέοντες ἐλάμβανον. ὁ γὰρ Νωρβανὸς ὅ, τε Σέξας πανστρατιᾷ μὲν οὐδὲ ἐτόλμησαν αὐτοῖς προσμίξαι, ἐκπέμποντες δὲ ἱππέας ἐκδρομὰς ὅπῃ παρείκοι, οὐδὲν ἐπέραινον· ἀλλ' αὐτοί τε διὰ φυλακῆς μᾶλλον ἢ διὰ κινδύνων τὸ στρατόπεδον ἐποιοῦντο, καὶ τὸν Καίσαρα τόν τε Ἀντώνιον σπουδῇ μετεπέμποντο. οὗτοι γὰρ τέως μὲν περί τε τοὺς Ῥοδίους D καὶ τοὺς Λυκίους τόν τε Κάσσιον καὶ τὸν Βροῦτον ἀσχόλους ὄντας ἐπυνθάνοντο, ἐπὶ πλεῖον τε αὐτοὺς ἔδοξαν σφίσι προσπολεμήσειν, καὶ οὐκ ἠπείχθησαν, ἀλλὰ τόν τε Σέξαν καὶ τὸν Νωρβανὸν ἐς τὴν Μακεδονίαν προέπεμψαν. αἰσθόμενοι δὲ αὐτοὺς ἑαλωκότας, τοῖς μὲν Λυκίοις καὶ τοῖς Ῥοδίοις ἐπαίνους τε ἔδοσαν, καὶ χρήματα χαριεῖσθαι ὑπέσχοντο, αὐτοὶ δὲ ἐκ μὲν τῆς πόλεως εὐθὺς ἐξώρμησαν· ἐγχρονίσαντες δὲ, Ἀντώνιος μὲν περὶ Βρεντέσιον, (ὑπὸ γὰρ τοῦ Στατίου κατείργετο) Καῖσαρ δὲ περὶ Ῥήγιον (πρὸς E γὰρ τὸν † Σέξτον τήν τε Σικελίαν ἔχοντα, καὶ τῆς Ἰταλίας πειρῶντα, προσαπετετράπετο) διετείβησαν.

† Σέξτον

Ὡς δ' οὖν οὗτός τε οὐκ εὐκαθαίρετος ἔδοξεν εἶναι σφίσι, καὶ τὰ τοῦ Κασσίου τοῦ τε Βρούτου μᾶλλον αὐτοὺς ἤπειξε, μέρος μέν τι τοῦ στρατοῦ πρὸς φρουρὰν τῆς Ἰταλίας κατέλιπον, τῷ δὲ δὴ πλείονι τὸν Ἰόνιον ἀσφαλῶς ἐπεραιώθησαν, καὶ Καῖσαρ μὲν ἐν Δυρραχίῳ νοσήσας ὑπελείφθη, Ἀντώνιος δὲ πρὸς

δὲ πρὸς τοὺς Φιλίππους ἤλασε· καὶ παραυτίκα μὲν ῥώμην τινὰ τοῖς σφετέροις παρέσχεν· ἐνεδρεύσας δέ τινας τῶν ἐναντίων σιταγωγοῦντας, καὶ σφαλεὶς, οὐκέτ' οὐδ' αὐτὸς ἐθάρσει. ὁ οὖν Καῖσαρ, πυθόμενος τοῦτο, καὶ δείσας ἑκάτερον, εἴ τι ἢ ἐλαττωθείη κατὰ μόνας συμβαλὼν, εἴτε καὶ κρατήσειεν, (ἐκ μὲν γὰρ τοῦ, τόν τε Βροῦτον καὶ τὸν Κάσσιον, ἐκ δὲ τοῦ, τὸν Ἀντώνιον πάντως ἐφ' ἑαυτὸν ἰσχύσειν ἐνόμισεν) ἠπείχθη, καίτοι καὶ τότε ἔτι ἀρρωστῶν. κἀκ τούτου ἀναθαρσῆσαι μὲν οἱ περὶ τὸν Ἀντώνιον· ἐπεὶ δ' οὐκ ἀσφαλὲς ἐφαίνετο τὸ μὴ οὐχ ἅμα πάντας αὐτοὺς αὐλίζεσθαι, ἔς τε χωρίον ἓν καὶ ἔρυμα ἓν τὰ τρία στρατεύματα συνήγαγον. ἀντικαθημένων δὲ αὐτῶν ἀλλήλοις, ἐκδρομαὶ μὲν καὶ ἀντεπέξοδοι παρ' ἀμφοτέρων ὡς ἔτυχεν ἐγίγνοντο· μάχη δ' ἐκ παρατάξεως οὐδεμία χρόνον τινὰ συνηνέχθη, καίτοι καὶ τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Ἀντωνίου πάνυ συμβαλεῖν σπουδαζόντων. ταῖς τε γὰρ δυνάμεσι μᾶλλον τῶν ἐναντίων ἔρρωντο, καὶ τῶν ἐπιτηδείων οὐχ ὁμοίως ηὐπόρουν, διά τε τὸ τῆς θαλάσσης (ἅτε τοῦ ναυτικοῦ σφῶν τοῦ † Σέξτου προσπολεμοῦντος) μὴ κρατεῖν. οὗτοι μὲν οὖν διά τε ταῦτα, καὶ διὰ τὸν † Σέξτον, τήν τε Σικελίαν ἔχοντα, καὶ τῆς Ἰταλίας πειρῶντα, † καὶ μὴ χρονισάντων αὐτῶν τήν τε Ἰταλίαν καταλάβῃ, καὶ ἐς τὴν Μακεδονίαν ἔλθῃ, ὤργων. ὁ δὲ δὴ Κάσσιος ὅ, τε Βροῦτος ἄλλως μὲν οὐκ ὤκνουν τὴν μάχην· (ὅσον γὰρ τῇ ῥώμῃ τῶν στρατιωτῶν ἠλαττοῦντο, τοσοῦτον τῷ πλήθει ἐπλεονέκτουν) ἐκλογιζόμενοι δὲ τά τε ἐκείνων καὶ τὰ σφέτερα, (σύμμαχοί τε γὰρ αὐτοῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσεγίγνοντο, καὶ τὴν τροφὴν ἄφθονον ἀπὸ τῶν νεῶν εἶχον) † ἐνεβάλλοντο, εἴπως ἄνευ κινδύνου καὶ φθόρου τινῶν ἐπικρατήσειαν. ἅτε γὰρ δημεραστ αί τε ἀκριβῶς ὄντες, καὶ πρὸς πολίτας ἀγωνιζόμενοι, † ἐκείνων τε οὐδὲν ἧττον ἢ τῶν συνόντων σφίσι διεσκόπουν, καὶ ἐπεθύμουν ἑκατέροις ὁμοίως καὶ τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν παρασχεῖν. χρόνον μὲν οὖν τινὰ διὰ ταῦτα ἀνεῖχον, οὐκ ἐθέλοντες σφίσιν ἐς χεῖρας ἐλθεῖν· ὡς μέντοι τὰ στρατεύματα, ἅτε ἐκ τοῦ ὑπηκόου τὸ πλεῖστον ὄντα, τῇ τε τριβῇ βαρυνόμενα, καὶ τῶν ἀντιπολεμούντων καταφρονήσαντα, ὅτι τὸ καθάρσιον τὸ πρὸ τῶν ἀγώνων γιγνόμενον, ἐντὸς τοῦ ἐρύματος, ὡς καὶ δεδιότες ἐποιήσαντο, ἔς τε τὴν μάχην ὥρμησαν, καὶ διελάλουν ὅτι ἂν ἐπὶ πλεῖον διατρίψωσι, τό, τε στρατόπεδον, ἐκλείψουσι, καὶ διασκεδασθήσονται

A us accessit. Ibi quum statim suorum animos auxisset, hostium quosdam frumentatores ex insidiis adortus, re inseliciter gesta, ipse quoque animum demisit. Cæsar hoc audito, ac vtrunque veritus, ne se absente aut vinceretur Antonius, aut vinceret: quorum alterum si euenisset, Cassium & Brutum contra se viribus auctum iri, sin alterum, Antonium contra se inualiturum certo putabat: etsi nondum alleuato corpore, tamen festinato ad Antonium perrexit, B Antonianisque animum reddidit. Ac quoniam diuersis locis habere castra parum videbatur tutum, vno in loco, ac intra vnas munitiones, tres exercitus conduxerunt. Quum castra castris iam essent opposita, quanquam excursiones vtrinque & leuia certamina promiscue fiebant: tamen nonnihil temporis consumptum est ita, vt nunquam collatis signis acie decertaretur: quanquam Cæsar Antoniusque pugnam magnopere expetebant, copiis quam hostes robustioribus instru- C cti, ac non tam explicatis commeatibus vtentes, quod classe ipsorum Sextum oppugnante, mare in sua potestate non habebant. His de causis, ac quia metus erat, ne Sextus, qui Siciliam tenens Italiam, affectabat, se cunctantibus Italia occupata, in Macedoniam adueniret, prælium committere quam primum cupiebant. Contra Cassius ac Brutus, etsi ne ipsi quidem dimicationem reformidabant, vt qui virtutem hostilis exercitus suorum militum mul- D titudine æquarent: tamen & hostium & suis † occasionibus consideratis, quum ipsis auxilia singulis diebus affluerent, ac à nauibus alimenta abunde supportarentur, † id agebant, vt sine periculo & interitu hominum victoriam consequerētur. Quippe viri † summo populi amore affecti, ac contra ciues bellum gerentes, non minus pro aduersariis, quam pro suis solliciti erant, ac vtrorunque salutem pariter & libertatem quærebant. Igitur aliquantum hi temporis, ne manum E consererent, se continuerunt. Verum vbi exercitus, cuius maior pars ex Romanorum subditis constabat, [a] & moram ægre ferre, & hostem contemnere, quod lustrationem exercitus (quæ antequam prælium committatur, fieri solet) intra castra, metu videlicet adducti, fecissent; & pugnam poscere; ac si res diutius extraheretur, se ex castris alium alio discessuros minitari cœpit: inuiti etiam ad tentandam pugnę fortunam Cas-

† rebus

† consilia pugna differebant, si forte sine periculo

† summopere populi studiosi,

a & moram grauari

sius Brutusque compulsi sunt.

Omnium quæ ciuilibus bellis depugnata sint, præliorum, id prælium decertatum fuisse maximũ, haud iniuria dicere quispiam poterit: non quod omnia alia vel multitudine, vel virtute etiam pugnantium excesserit; (sæpe enim & à pluribus & à melioribus conflictum fuit) sed quod non vllo magis prælio, quam isto, de libertate & statu reip. populari actum fuit. Nam etsi ante & post hanc pugnam, ciuilibus bellis etiam in acie dimicatum est: tamen iis pugnis quæsitum est, cuinam P. R. pareret; hic vero alteri populum Romanum subiicere suæ dominationi, alteri libertati eum asserere conabantur. Itaque ab hoc prælio nunquam ad libertatem P. R. oculos sustulit, quanquam à nullo extero hoste superatus, (quippe subditorum ac sociorum quæ aderant manus, quasi auctaria tantum Romanorum exercituum erant) sed ipse & sui ipsius victor, & à seipso superatus, sibi ipsi & cladem attulit & accepit: extinctoque populi principatu, regia potestas vires assumpsit. Neque ego hoc dico, non fuisse tum in rem ipsorum, vt succumberent, (quid enim aliud dici potest de his, qui ex vtraque parte tum bello congressi sunt, quam victos esse Romanos, vicisse Cæsarem?) quum in eo reipublicæ statu, qui tum Romæ erat, diutius ipsos in concordia persistere fuerit impossibile. Neque enim fieri potest, [a] vt in eo reipublicæ statu, vbi penes populum est imperium, si is ad summum fastigium, ac tantam, quanta fuit tum Romanorum, potentiam erectus fuerit, animis suis ciues moderari queant. ita euenturum erat, vt multa multis de causis alia huiusmodi bella contra se inuicem ineuntes, omnino aut in seruitutem ad extremum redigerentur, aut penitus exscinderentur. Etiam ex ostentis, quæ tum temporis visa ab eis sunt, colligere licet, ad maximum proculdubio id certamen ipsos descendisse: quum diuinitus (quemadmodum res maxime omnium admirandas dii prædicere fere solent) omnia, quæ id certamen secutura essent, diligentissime sint & Romæ & in Macedonia prædicta. Romæ enim sol aliquando diminutus, & minimus visu apparuit; aliquando maximus, cum duobus aliis conspectus est; aliquando etiam noctu effulsit: fulminibus cum alia multa hinc

[a] Vt ciuitatis statu in re populari, tantam ad imperii molem euectus, intra moderationis fines contineatur.

A ται· οὕτω δὴ καὶ ἄκοντες συνέμιξαν.

Μέγιστον δὴ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, καὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς ἐμφυλίους τοὺς τοῖς Ῥωμαίοις γεγονότας οὐκ ἀπεικότως ἄν τις συμβῆναι νομίσειεν· οὐχ ὅτι καὶ τοῖς πλήθεσιν ἢ καὶ ταῖς ἀρεταῖς τῶν μαχεσαμένων † διώεγκεν αὐτῶν, (πολλῷ γὰρ καὶ πλείους καὶ ἀμείνους σφῶν πολλαχόθι ἠγωνίσαντο) ἀλλ' ὅτι περί τε τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δημοκρατίας τότε, ὡς οὔπωποτε, ἐπολέμησαν. συνέπεσον B μὲν γὰρ καὶ αὖθις ἀλλήλοις, ὥσπερ καὶ πρότερον· ἀλλ' ἐκείνους μὲν τοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τοῦ τίνος ὑπακούσωσιν, ἐποιήσαντο· τότε δὲ οἱ μὲν ἐς δυναστείαν αὐτοὺς ἦγον, οἱ δὲ ἐς αὐτονομίαν ἐξῃροῦντο. ὅθεν οὐδ' ἀνέκυψεν ἔτι πρὸς ἀκριβῆ παρρησίαν ὁ δῆμος, καίπερ ὑπ' ἀλλοτρίου οὐδενὸς ἡττηθείς· (τὸ γάρ τι ὑπήκοον, τό, τε συμμαχικὸν τὸ τότε αὐτοῖς παραγενόμενον, ἐν προσθήκης μέρει τοῦ πολιτικοῦ ἦν) ἀλλ' αὐ- C τός τε ἑαυτοῦ κρείττων τε ἅμα καὶ ἥττων γενόμενος, καὶ ἔσφηλεν ἑαυτὸν καὶ ἐσφάλη. κἀκ τούτου τό, τε δημοκρατικὸν συμπαρανάλωσε, καὶ τὸ μοναρχικὸν ἐκράτυνε. καὶ οὐ λέγω ὡς οὐ συνήνεγκεν αὐτοῖς ἡττηθῆναι τότε. τί γὰρ ἄν τις ἄλλο περὶ αὐτῶν ἀμφοτέρωθεν μαχεσαμένων εἴποι, ἢ ὅτι Ῥωμαῖοι μὲν ἐνικήθησαν, Καῖσαρ δὲ ἐκράτησεν; ὁμοφρονῆσαι μὲν γὰρ ἐν τῷ καθεστῶτι τρόπῳ τῆς πολιτείας οὐκέθ' οἷοί τε ἦσαν. οὐ γὰρ ἔστιν ὅπως δημοκρατία ἄκρα- D τος, ἐς τοσοῦτον ἀρχῆς ὄγκον προχωρήσασα, σωφρονῆσαι δύναται. πολλοὺς δ' ἂν ἐπὶ πολλοῖς καὶ αὖθις ἀγῶνας ὁμοίους ἀνελόμενοι, πάντως ἄν ποτε ἐδουλώθησαν, ἢ καὶ ἐφθάρησαν. πάρεστι δὲ καὶ ἐκ τῶν σημείων τῶν τότε συμβάντων σφίσι τεκμήρασθαι ὅτι μέγιστος διαφανῶς ὁ ἀγὼν αὐτοῖς ἐγένετο. τὸ γὰρ δαιμόνιον, ὥσπερ που καὶ ἀεὶ περὶ τῶν ἀτοπωτάτων φιλεῖ προσημαίνειν, πάντα σφί- E σιν ἀκριβῶς καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐν τῇ Μακεδονίᾳ τὰ ἐκβάντα ἀπ' αὐτοῦ προεμαντεύσατο. ἐν γὰρ τῷ ἄστει ὅ, τε ἥλιος ποτὲ μὲν ἠλαττοῦτο, καὶ ἐλάχιστος ἐγίγνετο, ποτὲ καὶ μέγας καὶ τριττὸς ἐξεφαίνετο· καὶ ποτὲ καὶ νυκτὸς ἐξέλαμψε· καὶ κεραυνοὶ ἄλλοσέ τε πολλα-

† διήνεγκε

χόσε

χόσι καὶ ἐς τὸν τοῦ Νικαίου Διὸς βωμὸν ἐφέροντο· λαμπάδες τε ἐνταῦθα καὶ ἀκάσοι ἦπλον, καὶ σαλπίγγων ἠχαί, ὅπλων τε κτύποι, καὶ στρατοπέδων βοαὶ νυκτὸς ἔκ τε τῶν τοῦ Καίσαρος καὶ ἐκ τῶν τοῦ Ἀντωνίου κήπων ὁμοχώρων ἀλλήλοις παρὰ τῷ Τιβέριδι ὄντων ἠκούοντο. καὶ προσέτι καὶ κύων κυνὸς σῶμα πρὸς τὸ Δημήτριον προσελκύσας, γῆν τε τοῖς ποσὶν ὤρυξε, καὶ κατέχωσεν αὐτό. καί τι παιδάριον δεκαδάκτυλος χεῖρας ἔχον ἐγεννήθη. ἡμίονός τε διφυὲς τέρας ἔτεκε· τὰ μὲν γὰρ πρόσθια ἵππῳ, τὰ δὲ λοιπὰ ἡμιόνῳ ἐῴκει. καὶ ὁ τῆς Ἀθηνᾶς ὄχος πρὸς τὸ Καπιτώλιον ἐξ ἱπποδρομίας τινὸς ἐπανιὼν συνετρίβη· τό, τε ἄγαλμα τὸ τοῦ Διὸς τὸ ἐν τῷ Ἀλβανῷ ὄρει, αἷμα παρ' αὐτὰς τὰς ἀνοχὰς ἔκ τε τοῦ δεξιοῦ ὤμου καὶ ἐκ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἀνέδωκε. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τοῦ δαιμονίου σφίσι προεδείχθη. ποταμοί τε ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, οἱ μὲν παντάπασιν ἐξέλιπον, οἱ δὲ ἀνάπαλιν ῥεῖν ἤρξαντο. συνηνέχθαι δέ πως ἐς ταῦτα καὶ ὅσα παρὰ τῶν ἀνθρώπων κατὰ συντυχίαν ἐπράχθη, ἔδοξεν. ἔν τε γὰρ ταῖς ἀνοχαῖς ὁ πολίαρχος τὰ Λατιάρια οὔτ' ἄλλως προσήκοντα αὐτῷ, οὔτ' ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ γίγνεσθαι εἰωθότα, ἐποίησε· καὶ οἱ ἀγορανόμοι τοῦ πλήθους ὁπλομαχίας ἀγῶνας ἀντὶ τῆς ἱπποδρομίας τῇ Δήμητρι ἐπετέλεσαν. ἐν μὲν οὖν τῇ Ῥώμῃ ταῦτ' ἐγίγνετο, καί τινα καὶ λοιπὰ καὶ πρὸ αὐτῶν, καὶ ἔπειτ' αὖθις, ἐς τὴν κατάλυσιν τῆς δημοκρατίας συμβαίνοντα ἤδετο. ἐν δὲ δὴ τῇ Μακεδονίᾳ (ταύτης γάρ τό, τε Πάγγαιον καὶ ἡ περὶ αὐτὸ γῆ νομίζεται) μέλισσαί τε πολλαὶ τὸ τοῦ Κασσίου στρατόπεδον περιέσχον, καὶ ἐν τῷ καθαρσίῳ αὐτοῦ τὸν στέφανόν τις τραπέντα πάλιν αὐτῷ ἐπέθηκε· παῖς τε ἐν πομπῇ τινι, οἵας οἱ στρατιῶται ἄγουσι, νίκην φέρων, ἔπεσε. καὶ ὅ γε μάλιστα τὸν ὄλεθρον σφίσιν ἐσήμαινεν, ὥστε καὶ τοῖς ἐναντίοις ἔκδηλον γενέσθαι, πολλοὶ μὲν γῦπες, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι ὄρνιθες νεκροφάγοι, ὑπέρ τε ἐκείνων μόνων διεφοίτων, καὶ ἐς αὐτοὺς κατέβλεπον, δεινόν τε τι καὶ φρικῶδες κλάζοντές τε καὶ τρίζοντες. τούτοις μὲν δὴ ταῦτα τὸ κακὸν ἔφερε· τοῖς δὲ δὴ ἑτέροις τέρας μὲν οὐδὲν (ὅσα γε ἡμεῖς ἴσμεν) ἐγένετο, ὄψεις δὲ δὴ ὀνείρων τοιαίδε ἐφάνησαν· ἀνήρ Θεσσαλὸς ἔδοξέν οἱ τὸν Καίσαρα τὸν πρότερον κεκελευκέναι εἰπεῖν τῷ Καίσαρι, ὅτι τε ἐς εὖ ἡ μάχη γενήσοιτο, καὶ ἵνα ἀναλάβῃ τι τῶν δικτατορικῶν ὧν αὐτὸς ἐφόρει. καὶ διὰ τοῦτο τὸν δακτύλιον αὐτοῦ τότε τε εὐθὺς περιέθετο, καὶ ἔπειτα πολλάκις ἔφερεν. ἐκεῖνος μὲν δὴ τοῦτο εἶδεν. ὁ δ' ἰατρὸς ὁ συνὼν τῷ Καίσαρι ἐνόμισέν οἱ τὴν Ἀθηνᾶν προστάζειν, ἔκ τε τῆς σκηνῆς αὐτὸν, καίτοι καὶ τότε ἔτι κακῶς ἀρρωστοῦντα, ἐξαγαγεῖν, καὶ ἐς τὴν παράταξιν καταστῆσαι. ὑφ' οὗ περ

A hinc inde loca, tum ara Iouis Victoris tacta est: faces multis locis accensæ, clãgor tubarum, strepitus armorum, clamores exercituum † sub noctem, ex Cæsaris Antoniique hortis, qui ad Tiberim siti, interque se vicini erant, exauditi sunt. canis caninum cadauer ad Cereris proripuit, terraque pedibus effossa, ibi sepeliit. infans denos in vtraque manu digitos habens, natus est: mula monstrum biforme peperit, anteriori parte equo, † posteriori, mulo simile: currus Mi-B neruæ ad Capitolium ex equestri quodam certamine reuectus, confractus est: simulacrum Iouis, [a] quod Albæ fuit, ipsis feriis ex humero dextro, & manu dextra sanguinem [b] stillauit. quidam fluuii in agro Romano aut plane defecerunt, aut retro fluere cœperunt. [c] His deorum ostentis videntur hæc quoque adiungenda, quæ fortuito homines [prodigii vim habentia] fecerunt. Nam quum essent feriæ, præfectus vrbis † Ioui Latiali solenne sacrum fecit, quum ne-C que sui muneris id esset, neque eo tempore fieri consueuisset. Ædiles plebis Cereri, loco ludorum equestrium, gladiatorios exhibuerunt. [d] Hæc & alia nonnulla tum & ante euenerunt, quæ statum reipublicæ popularem euersum iri significarent. In Macedonia vero, (Macedoniæ enim Pangæum etiam cum circumiacente regione adscribitur) apes multæ Cassii castra circundederunt: [e] in lustralibus eius sacrificiis coronam ei quidam inuersam denuo imposuit: puer victoriam in pom-D pa, quales à militibus ducuntur, gestans concidit: & (quod maxime perniciem eis significauit, ita vt hostes quoque id animaduerterent) multi vultures aliæque aues, quæ cadaueribus pascuntur, super solos ipsos volauêre, † in eos intuiti sunt, terribileque clangorem & stridorem [f] ediderunt. Ab altera parte prodigia nulla euenerunt, quod quidem nos sciamus: insomnia autem huiusmodi: [g] Vir quidam Thessalus visus est in somnis iubere sibi Iulium Cæsarem, diceret Cæsari E [Octauiano,] fore eam pugnam omnino ipsi prosperam: iuberetque aliquid eorum ad se accipere, quæ ipse dictator gestasset. Igitur statim annulum patris Cæsar induit, ac post etiam frequenter gestauit. Medicus autem Cæsaris imaginatus est per quietem, sibi à Minerua mandari; vt Cæsarem, quantumuis afflicta adhuc valetudine, educeret tentorio, ac in acie collocaret. attulitque ea

† noctu

† cetera mulo

a. quod est in Albano.

b stillauit. Et hæc quidem eis ostēsa fuere diuinitus. Fluuii quoque in agro Romano

c Eodem pertinuisse quodam modo visa sunt & illa, quæ a nonnullis fortuito fuerunt acta.

† Latialia peregit, quū

d Et Romæ quidem hæc acciderunt. Oracula quoque non nulla tum ante, tū post hac, ad euersionem popularis imperii & ipsa tendentia, vulgo decantabantur.

e in exercitus lustratione

† in eos despexerunt.

f ediderunt. Hac malum ipsis portendebant. Ab altera

g Viro Thessalo visus est mandare Cæsar maior, vt Cæsari diceret, fore victoriā ipsius in eo prælio; iuberetque

res Cæsari salutem. Quod enim alii in A castris, ac intra munitiones remanentes seruantur, ad arma vero & prælium euntes, in periculum salutis veniunt; id in Cæsare permutatum est, qui euidentissimè eo incolumis euasit, quod vallo egressus, cum pugnantibus, quanquam difficulter, idque inermis, propter imbecillitatem, in acie tamen stetit. Res ita gesta est. Diem prælii inter se nullum certam dixerant, nihilominus tanquam ex composito omnes sub auroram suos armatos in aciem eduxerunt. [a] Ordini- B bus instructis, ad exercitum vtriusq; partis cohortationes, aliæque ad singulos milites habitæ sunt, ab ipsis imperatoribus, à legatis, [b] à centurionibus, quales de instanti pugnæ discrimine, deque pugnam subsecuturis rebus dici ab iis par est, qui iam casum dimicationis subituri sunt, quiq; de futuris laborant. Erant pleraq; apud vtrosq; similima, quæ dicebantur, quoniam vtrorumq; copiæ ex Romanis & sociis Romanorum erant conflatæ: C veruntamen hoc inter eas orationes intererat, [c] quod Brutus suis libertatem, reipublicæ administrationem popularem, vitam tyranno dominoque nulli addictam proponebat: commemoratisque iis, quæ in æqualitate bona, in tyrannide mala contingerent, quæ vel ipsi experti essent, vel ex aliis audiuissent; singulisque his expositis, ad appetenda diligendaque bona, declinanda autem † fugiendaque mala, eos summa cum obtestatione hortabatur. Diuersæ partis duces milites C suos ad exigendum de parricidis supplicium, ad occupanda aduersariorum bona, ad imperium in omnes suos gentiles parandum, verbis excitabant: & (quod maxime militibus animum addebat) viritim vicena sestertia daturos se promittebant. Tessera deinde militaris (ea Bruto erat libertas. nam de alterius partis signo non constat) data est. Secundum hæc vnus vtrinq; buccinator classicum intonuit, deinde reliqui etiam concinuerunt: priores quidem ii, qui loco rotundo quodam constituti, certum genus mo- E dulationis tuba canebant, quo vt in ordine starent, & arma expedirent, milites monebantur: deinde autem reliqui, qui animos militum concitarent, & ad congressum instigarent. Posthæc subito altum est coortum silentium, paulisperque eo seruato, ipsi mox alta voce cecinerunt simul classicum, ac clamor vtriusque exercitus est sublatus. Tum vero legionarii milites, pila scutis collidere, eademq;

[a] Postquam alteri alteris ex aduerso cõstiterunt, ad exercitũ

[b] a ceteris minoribus militum præfectis, quales

[c] quod à Bruti parte dux quisque suis libertatẽ

† cauendaq;

καὶ ἐσώθη. ὃ γάρ τοι τοῖς ἄλλοις, ἐν μὲν τῷ στρατοπέδῳ τῷ τε ἐρύματι αὐτῶν μένουσι, σωτηρίαν, ἐς δὲ δὴ τὰ ὅπλα τάς τε μάχας ἰοῦσι κίνδυνον φέρει, τοῦτο ἐπὶ τοῦ Καίσαρος διηλλάγη. ἔκ τε γὰρ τῆς ἐξόδου τῆς ἐκ τοῦ ταφρεύματος, καὶ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς μαχομένους ὁμιλίας, περιφανέστατα (καίπερ χαλεπῶς καὶ ἄνευ τῶν ὅπλων ὑπὸ τῆς ἀσθενείας ἑστὼς) περιεγένετο. ἐπράχθη δὲ ὧδε· οὐχ ὡμολόγησαν μὲν ὁπότε τὴν μάχην ποιήσονται, ὥσπερ δὲ ἀπὸ συγκειμένου τινὸς πάντες ἅμα ἕῳ ἐξωπλίσαντο. ὡς δ᾽ ἀντιπαρατέστησαν, παραινέσεις τοῦτο μὲν ἀθρόοις, τοῦτο δὲ καθ᾽ ἑκάστους ἀμφοτέροις ἀπό τε τῶν στρατηγῶν καὶ ἀπὸ τῶν ὑποστρατήγων, τῶν θ᾽ ὑπομειόνων ἐγένοντο, πολλὰ μὲν πρὸς τὸ αὐτίκα τοῦ κινδύνου ἀναγκαῖα, πολλὰ δὲ καὶ ἐς τὸ ἔπειτα ἁρμόζοντα αὐτῶν λεγόντων, οἷα ἂν τινὲς ἔν τε τῷ παραχρῆμα κινδυνεύσοντες, καὶ τῷ μέλλοντι προκεκμηκότες, εἴποιεν. καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὁμοιοτροπώτατα, ἅτε καὶ Ῥωμαίων ἀμφοτέρωθεν ὁμοίως μετὰ τῶν συμμάχων σφισὶν ὄντων, ἐρρέθη· διήλλαξε δέ, ὅτι οἱ μὲν περὶ τὸν Βροῦτον, τήν τε ἐλευθερίαν καὶ τὴν δημοκρατίαν, τό, τε ἀτύραννον καὶ τὸ ἀδέσποτον τοῖς σφετέροις προεβάλλοντο, καὶ τά τε ἐν ἰσονομίᾳ χρηστά, καὶ τὰ ἐν μοναρχίᾳ ἄτοπα, ὅσα αὐτοί ποτέ γε ἐπεπόνθεσαν, καὶ περὶ ἑτέρων ἀκηκόεσαν, προέφερον· παραδεικνύντες τε καθ᾽ ἓν ἕκαστον ἑκάτερα, καὶ ἱκέτευον σφᾶς τῶν μὲν ὀριγνήσασθαι, τὰ δὲ ἐκκλῖναι, καὶ τῶν μὲν ἔρωτα λαβεῖν, τὰ δὲ μὴ παθεῖν φυλάξασθαι· οἱ δὲ ἕτεροι, τῷ σφετέρῳ στρατῷ, τούς τε σφαγέας τιμωρήσασθαι, καὶ τὰ τῶν ἀντικαθεστώτων ἔχειν, ἄρξαι τε πάντων τῶν ὁμοφύλων ἐπιθυμῆσαι, παρῄνουν· καί, (ὅγε μάλιστα αὐτοὺς ἐπέρρωσε,) καὶ κατὰ πεντακισχιλίας σφίσι δραχμὰς δώσειν ὑπέσχοντο. κἀκ τούτου πρῶτον μὲν τὰ συνθήματα αὐτοῖς διῆλθεν, (ἦν δὲ τοῖς μὲν ἀμφὶ τὸν Βροῦτον ἐλευθερία, τοῖς δὲ ἑτέροις ὅ, τι ποτὲ καὶ ἐδόθη) ἔπειτα σαλπικτὴς εἷς ἑκατέρωθεν ὑπεσήμηνε· καὶ οὕτω καὶ οἱ λοιποὶ ἐπήχησαν, πρῶτον μὲν οἱ τό, τε στάσιμον καὶ τὸ παρασκευαστικὸν ἐν τόπῳ τινὶ κυκλοτερεῖ διὰ σαλπίγγων μελῳδοῦντες· ἔπειτα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ, τόν τε θυμὸν τῶν στρατιωτῶν ἐπεγείροντες, καὶ ἐπὶ τὴν σύνοδον αὐτοὺς ἐξορμῶντες. καὶ μετὰ τοῦτο σιωπή τε ἐξαπίνης πολλὴ ἐγένετο, καὶ μικρὸν ἐπισχόντες, αὐτοί τε διάτορον ἐξεφώνησαν, καὶ αἱ τάξεις ἑκατέρωθεν συνεβόησαν. κἀκ τούτου ἀλαλάξαντες οἱ ὁπλῖται, τάς τε ἀσπίδας τοῖς δορατίοις ἔκρουσαν, καὶ ἐ-

καὶ ἐκεῖνα ἐπ' ἀλλήλους ἐξηκόντισαν· καὶ οἱ σφενδονῆταί τε οἱ τοξόται βέλη καὶ λίθους ἧκαν. καὶ μετὰ τοῦτο, τό τε ἱππικὸν ἀντεξήλασαν, καὶ τὸ θωρακοφόρον συνεπισπώμενοι σφίσιν ἐν χερσὶν ἐγένετο. καὶ πολλῷ μὲν ὠθισμῷ, πολλῷ δὲ καὶ ξιφισμῷ ἐχρήσαντο, τὰ μὲν πρῶτα περισκοποῦντες ὅπως τε τρώσωσί τινας, καὶ ὅπως αὐτοὶ μὴ τρωθῶσι. τούς τε γὰρ ἀνθεστηκότας ἅμα ἀποκτεῖναι, καὶ ἑαυτοὺς σῶσαι ἐβούλοντο. ἔπειτα δὲ ὡς ἥ τε ὁρμὴ σφῶν ηὐξήθη, καὶ ὁ θυμὸς ἐφλέγμηνεν, εἰκῇ ἀπερισκέπτως χωροῦντες, καὶ μηδεμίαν ἔτ' ἀσφάλειαν ἑαυτῶν ποιούμενοι, ἀλλ' ἐπιθυμίᾳ τοῦ τοὺς ἀντιπάλους ἀπολέσαι, καὶ ἑαυτοὺς προϊέμενοι. καί τινες τάς τε ἀσπίδας ἀπερρίπτουν, καὶ ἀντιλαμβανόμενοι τῶν ἀντιτεταγμένων, οἱ μὲν ἐκ τε τῶν κρανῶν αὐτοὺς εἷλκον, καὶ κατὰ νώτου ἔπαιον, οἱ δὲ τά τε προβλήματα ἀπέσπων, καὶ ἐς τὰ στήθη ἔτυπτον· ἄλλοι τῶν ξιφῶν αὐτῶν λαμβανόμενοι, τὰ σφέτερα ὡς καὶ ἀόπλους σφᾶς ἐώθουν· καὶ ἕτεροι, τρωθῆναί τι μέρος τοῦ σώματος σφῶν προβάλλοντες, ἑτοιμότερον τῷ λοιπῷ ἐχρῶντο. συμπλεκόμενοί τε τινές, τὸ μὲν παίειν ἀλλήλους ἀφῃροῦντο, τῇ δὲ δὴ συμμίξει καὶ τῶν ξιφῶν καὶ τῶν σωμάτων διώλλυντο. καὶ οἱ μὲν μιᾷ πληγῇ, οἱ δὲ πολλαῖς ἔθνησκον· καὶ οὔτε τὴν τραυμάτων αἴσθησιν εἶχον, (ὁ γὰρ ἀλγῆσαι ὁ θάνατος προελάμβανεν) οὔτε τοῦ ὀλέθρου σφῶν ὀλοφυρμὸν ἐποιοῦντο· ἐς γὰρ τὸ λυπῆσαι οὐκ ἐξικνοῦντο. ἄλλος τις, ἀποκτείνας τινά, οὐδ' ἀποθανεῖσθαι ποτὲ ὑπὸ τῆς αὐτίκα περιχαρείας ἤλπιζε. καὶ ὁ ἀεὶ πίπτων, ἔς τε τὸ ἀναίσθητον καθίστατο, καὶ σύνεσιν τοῦ πάθους οὐκ ἐλάμβανεν. ἔμενον δὲ κατὰ χώραν ἀκριβῶς ἀμφότεροι, καὶ οὐθ' ὑπαγωγαῖς οὔτε διώξεσιν οὐδέτεροι ἐχρήσαντο, ἀλλ' αὐτοῦ, ὥσπερ εἶχον, ἐτίτρωσκον, ἐτιτρώσκοντο, ἐφόνευον, ἐφονεύοντο, μέχρι πόρρω τῆς ἡμέρας. καὶ εἴγε πάντες πᾶσιν (οἷα ἐν τοῖς τοιούτοις συμβαίνει) συνεμεμίχεσαν, ἢ Βροῦτος μὲν κατὰ Ἀντώνιον, Κάσσιος δὲ κατὰ Καίσαρα ἀντετέτακτο, ἰσοπαλεῖς ἂν ἐγεγόνεσαν. νῦν δὲ ὅ,τε Βροῦτος τὸν Καίσαρος δι' ἀρρωστίαν ἐξεβιάσατο, καὶ ὁ Ἀντώνιος τὸν Κάσσιον οὐδὲν ὅμοιον τὰ πολέμια ὄντα ἐξενίκησε. καὶ τότε δὲ τὸ μὴ πάντας ἅμα τοὺς ἑταίρους, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει ἀμφοτέρους καὶ ἡττηθῆναι καὶ κρατῆσαι, ταὐτόν, ὡς εἰπεῖν, ἐγένετο. καὶ γὰρ ἐνίκησαν ἀμφότεροι, καὶ ἡττήθησαν. ἔτρεψαί τε τοὺς ἀντιτεταγμένους σφίσιν ἑκάτεροι, καὶ ἐτρέποντο, καὶ αἵ τε διώξεις καὶ αἱ φυγαὶ ἀμφοῖν ὁμοίως συνέβησαν, καὶ τὰ στρατόπεδα ἀμφοτέρωθεν ἑάλω. τοῦ τε γὰρ πεδίου ἐπὶ πλεῖστον, ἅτε καὶ πολλοὶ ὄντες, ἐπέσχον, ὥστε μὴ καθορᾶν ἀλλήλους· καὶ οὔτε ἐν τῇ μάχῃ πλέον τὸ καθ' ἑαυτὸν

A eademque in hostem coniicere: funditores ac sagittarii, lapides ac tela emittere: tum equites confligere, ac loricati milites, eos subsecuti, manus conserere. Primo res, multa corporum iactatione, multa gladiorum dimicatione agi, dum vnus quilibet alterum vulnerandi, sibi vero ab ictu cauendi, ac iuxta hostem feriendi, & sui protegendi curam ageret: deinde vbi feruor animorum creuit, ac ira exarsit, inconsiderate iam cum hoste hostis congredi, nullam sibi cauendi rationem habere, sed cupiditate sternendi hostis vsque ad sui quoque corporis neglectum efferri. B Ibi alii scutis proiectis eum, quicum congressi fuissent, arripere, & vel galea tracti tergum ferire, vel armis nudatum pectus percutere: alii gladiis aduersariorum comprehensis, [a] eos tanquam inermes confodere: alii partem corporis vulneri hostis exponere, vt reliquo in eum expeditius vti possent. nec deerant, qui se mutuo complexi, inferendi vulneris adempta facultate, [b] gladiorum ac corporum suorum confractu perirent. C alii vn[o] vulnere, alii multis concidebant: ac nec sensum vulnerum, nec lamentandi sui interitus spatium habebant, morte vtrunque præueniente. quique alios cædebant, gaudio elati similem perniciem non prouidebant: & qui cadebant, sensu priuati miseriam suam non intelligebant. Vtraque autem acies suum locū omnino tuebatur, & ex eo neque pedem referendo, neque hostem insequendo, excedebat: D verum vbi quisque constiterat, ibi aut vulnerabat hostem, aut sauciabatur, aut sternebat, aut cadebat: pugnamque in multam diem hoc modo protrahebant. Quod si aut omnes vtrinque copiæ simul cōflixissent, quemadmodum in huiusmodi casu euenire solet, aut Brutus Antonio, Cassius Cæsari oppositus fuisset, æquo Marte à pugna discessum profecto [ea die] fuisset: nunc & Brutus Cæsarem infirmum loco expulit, & Cassium Antonius, re bellica sibi nequaquam parem, vicit. ac eo E factum est, vt non tota alterutra pars vel vinceret vel vinceretur, sed propemodū eadem vtrinque fortuna esset, vtrisque & superioribus factis & superatis, pulso vtrinque hoste, vtrinque fuga, vtrinque insecutione facta, vtrorumque castris captis. Campus enim pugnantium multitudine, maiore sui parte repletus, prospectum vtrisque adimebat, nisi quantum in prælio quisque

[a] suos in eos velut armis destitutos adigere:

[b] in illa promiscua collisione gladiorum & corporum perirent.

circa se cernebat. Igitur fuga inita, vtrique contrario cursu ad sua castra continenter contenderunt. atque hâc ob caussam, tum propter immensum puluerem, exitum pugnæ non cognouerunt: sed qui vicissent sibi oppositos, totam suorum esse victoriam; qui fugissent, omnes suos victos putauere. Neque prius res ipsa vt haberet cognitum est, quam castra direpta, victoresque in sua vtrique castra redeuntes, obuiam sibi inuicem facti sunt. Itaque quod ad pugnam attinet, vtraque pars & vicit & victa est. neque enim prætereà tum ad manus venerunt, sed quum in discessu se mutuo vidissent, ac quid actum esset, sensissent; nihil amplius conati, inuicem sibi via excesserunt. Quod autem dixi, vtrinque & victoriam partam fuisse, & cladem acceptam, sic patet. Castra Cæsaris Antoniique prorsus cũ omnibus, quæ in iis erant, capta fuerunt. quo maximè [a] somnium verum esse comprobatum fuit. Si enim in castris Cæsar mansisset, haud dubie cum reliquis perierat. [b] Cassius autem prælio superstes, castris suis exutus, quum alio diffugisset; Brutũ quoque succubuisse, victoresque iam ad se tendere [c] suspicatus, centurionem quẽdam suum emisit, qui rem exploraret, ac nuntiaret, vbinam Brutus esset, quidque is ageret. is centurio in equites à Bruto, vt Cassium quærerent, emissos incidit. proinde [d] quasi nemine vrgente, ac nullo periculo impendente, cum iis lento gressu rediit. eosque Cassius procul cõspectos quum hostes esse opinaretur, Pindaro liberto suo interficiendum se præbuit. Centurio, quum se ei sua tarditate caussam mortis dedisse intelligeret, ipse quoque sibi mortem consciuit. Brutus Cassii corpus statim clam in Thasum misit, veritus id eo in loco sepelire, [e] ne ea res militibus luctum afferret, animosque deiiceret. Reliquis autem militum ad se receptis, eos verbis consolatus est: donataque pecunia loco eorum, quæ amiserant, refecit: ac in castra Cassiana, quod opportuniora suis essent, commigrauit. Ex iis castris educta suorum manu, hostibus & alia damna intulit, & ad eorum castra noctu accessit, pugnæ committere rem in posterum nolens: magnaque spe ductus, posse eos tempore ipso citra periculum à se confici. Itaque eos cum aliis, tum nocturnis terroribus agitare conatus, aliquando etiam flumine ex-

a Somnii veritas fuit comprobata.
b Eidem pater ex eo, quod Cassius prælio
c suspicatus, ad inferendam sibi mortem properarit. Quippe centurionem quemdam
d quasi nulla re vrgente,
e ne ea res ipso sui adspectu militibus

A ἕκαστος ἔγνω. ἐπεί τε ἡ τροπὴ ἐγένετο, ἔς τε τὰ οἰκεῖα ἐρύματα πολὺ ἀπ' ἀλλήλων ἀφεστηκότα τὸ ἐναντίον ἑκάτεροι ἀμεταστρεπτεὶ ἔφυγον, καὶ διά τε τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ κονιορτοῦ ἀπλέτου γενομένου, ἠγνόησαν τὸ τέλος τῆς μάχης· καὶ οἵ τε νενικηκότες, πάντα κεκρατηκέναι, καὶ οἱ ἡττημένοι, πάντας νενικῆσθαι ἐνόμισαν. καὶ οὐ πρότερον τὸ γεγονὸς ἔμαθον, πρὶν τά τε χαρακώματα διαπορθηθῆναι, καὶ ἀλλήλοις τοὺς νενικηκότας πρὸς τὸ οἰκεῖον ἑκατέρους ἀναχωροῦντας συντυχεῖν. τῆς μὲν δὴ οὖν B μάχης ἕνεκα καὶ ἐκράτησαν οὕτως ἀμφότεροι καὶ ἡττήθησαν. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐς χεῖρας ἔτι τότε ἀφίκοντο· ἀλλ' ἐπειδὴ τάχιστα ἰδόντες ἐν τῇ ἀποστροφῇ ἀλλήλους, καὶ τὸ συμβεβηκὸς ἔγνωσαν, αἱ παρεξῆλθον, μηδὲν μηδέτεροι τολμήσαντες. ἐπλεονέκτησαν δὲ καὶ ἠλαττώθησαν ἀλλήλων, τοῦτο, τό τε χαράκωμα τὸ τοῦ Καίσαρος τοῦ τ' Ἀντωνίου πᾶν, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα ἁλῶναι· ἀφ' οὗπερ καὶ τὰ μάλιστα τεκμήριον τὸ ὄναρ ἔσχεν. εἰ γάρ τοι κατὰ χώραν ὁ Καῖσαρ ἐμεμενήκει, πάντως ἂν ἅμα τοῖς ἄλλοις ἀπολώλει. καὶ τὸν Κάσσιον ἐκ μὲν τῆς μάχης σωθῆναι, τοῦ C τε ἐρύματος στερηθέντα, ἄλλοσέ ποι διαφυγεῖν· ὑποτοπήσαντα δὲ καὶ τὸν Βροῦτον ἐσφάλθαι, καί τινας τῶν κεκρατηκότων ἐφ' ἑαυτὸν ἐπιέναι, ἐπειχθῆναι πρὸς τὸν θάνατον. ἔπεμψε μὲν γὰρ ἑκατόνταρχον κατασκεψόμενον, καὶ ἀναγγελοῦντα αὐτῷ, ὅπου τε ὁ Βροῦτος εἴη, καὶ ὅ,τι ποιοίη. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος συμβαλὼν ἱππεῦσιν, οὓς ὁ Βροῦτος ζητήσοντας αὐτὸν ἀπεστάλκει, ἀνέστρεψε, καὶ σχολῇ μετ' αὐτῶν, ὡς οὐδενὸς † ἐπείγοντος (ἅτε μηδενὸς δεινοῦ ὄντος) ᾔει, ὑπώπτευσέ τι αὐτούς, πόρρωθεν ὁρῶν, πολεμίους εἶναι, καὶ Πινδάρῳ τινὶ ἐξελευθέρῳ ἀποκτεῖναι ἑαυτὸν D προσέταξε. καὶ αὐτῷ καὶ ὁ ἑκατόνταρχος, μαθὼν ὅτι διὰ τὴν βραδυτῆτα αὐτοῦ διώλετο, ἐπαπέθανεν. ὁ δ' οὖν Βροῦτος τὸ μὲν τοῦ Κασσίου σῶμα ἐς Θάσον εὐθὺς κρύφα ἔπεμψεν, ὀκνήσας αὐτὸ κατὰ χώραν θάψαι, μὴ τῷ στρατῷ πένθος τε ἅμα καὶ ἀθυμίαν ἐκ τῆς τῶν ποιουμένων ὄψεως ἐμβάλῃ· τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ παραλαβών, καὶ λόγοις τε σφᾶς παραμυθούμενος, καὶ δόσει χρημάτων ἀνθ' ὧν ἀπολωλέκεσαν ἀνακτησάμενος, ἔς τε τὴν ταφρείαν αὐτῶν ἐπιτηδειο- E τέραν οὖσαν μετεστρατοπεδεύσατο, καὶ ἐκεῖθεν ὁρμώμενος, τά τε ἄλλα τοὺς ἐναντίους ἐλύπει, καὶ τῷ στρατοπέδῳ σφῶν νυκτὸς προσέμισγε. μάχῃ μὲν γὰρ αὖθις ἐκ παρατάξεως οὐ διενοεῖτο αὖθις συνενεχθῆναι, πολλὴν δὲ δὴ ἐλπίδα ἀκινδύνως ἐν τῷ χρόνῳ κατεργάσασθαι σφᾶς εἶχεν, θορυβεῖν τε αὐτοὺς ἄλλως καὶ παρὰ τὴν νύκτωρ ἐπειρᾶτο, καὶ ποιεῖ καὶ τὸν ποταμὸν

† ἐπιόντος, οὔτε δὴ τινὸς δεινοῦ ὄντος, ἐπ[illegible]

τὸ μὲν παρατρέψας, πολὺ τοῦ ἐρύματος αὐτῶν κατέκλυσεν. οἱ δὲ δὴ Καῖσαρ ὅ,τε Ἀντώνιος ἐσπάνιζον μὲν τῆς τροφῆς, καὶ χρημάτων ὅθεν οὐδὲν τοῖς στρατιώταις τι ἀντὶ τῶν διαρπαγέντων ἐδεδώκεσαν· καὶ προσέτι καὶ τὴν δύναμιν τὴν ἐκ τοῦ Βρεντεσίου ἐπιδιαπλέουσαν ἐν ὁλκάσιν ἀπωλέκεσαν ὑπὸ τοῦ Σταΐου· οὐ μέντοι καὶ ἀσφαλῶς οὔτε ἄλλοσέ ποι μεταναστῆναι, οὔτ' ἐς Ἰταλίαν ἀνακομισθῆναι δυνάμενοι, ἀλλ' ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ τούτῳ ἔτι μόνον τὰς ἐλπίδας οὐχ ὅτι τῆς νίκης ἀλλὰ καὶ τῆς σωτηρίας ποιούμενοι, ὥρμηντο διακινδυνεῦσαι, πρὶν ἔκπυστον τοῖς τε σφετέροις καὶ τοῖς ἐναντίοις τὸ θαλάσσιον πάθος γενέσθαι. μὴ βουλομένου δὲ τοῦ Βρούτου συμμῖξαι σφίσι, βιβλία ἐς τὸ χαράκωμα αὐτοῦ τρόπον τινὰ ἐνέβαλον, παρακαλοῦντες τοὺς στρατιώτας ἢ τὰ σφέτερα φρονῆσαι, (καὶ γὰρ ὑπισχνοῦντό τινα αὐτοῖς) ἢ ἐς χεῖρας ἐλθεῖν, δύναμίν γε καὶ τὸ βραχύτατον ἰσχύουσι. κἀν τῇ διατριβῇ ταύτῃ ηὐτομόλησαν μὲν καὶ παρ' ἐκείνων πρὸς τὸν Βροῦτον ἐκ τῶν Κελτικῶν τινές, ηὐτομόλησαν δὲ καὶ πρὸς αὐτοὺς Ἀμύντας τε ὁ τοῦ Δηιοτάρου στρατηγός, καὶ †Θρασκύπολις. καὶ οὗτος μὲν οἴκαδε εὐθύς, ὥς τινές φασιν, ἀπεχώρησε. δείσας δ' οὖν ἐκ τούτων ὁ Βροῦτος μὴ καὶ ἐπὶ πλεῖόν τι κατακλεισθῇ, συμμῖξαι σφίσιν ἔγνω. καὶ ἐπειδὴ πολλοί τε αἰχμάλωτοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ ἦσαν, καὶ οὐκ εἶχεν οὐδ' ὅπως διὰ φυλακῆς αὐτοὺς ἐν τῷ τῆς μάχης καιρῷ ποιήσηται, οὔθ' ὅπως πιστεύσῃ σφίσι μηδὲν λυμανεῖσθαι, διέφθειρε τοὺς πλείους, τῇ ἀνάγκῃ καὶ παρὰ γνώμην δουλεύσας, ἄλλως τε καὶ ὅτι οἱ ἐναντίοι τοὺς ζωγρηθέντας τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ ἀπεκτόνεσαν. πράξας δὲ τοῦτο, ἐξωπλίσατο· καὶ αὐτῶν παρατεταγμένων ἤδη, αἰετοὶ δύο ὑπὲρ ἀμφοτέρων ὑπερπτάμενοι, ἀλλήλοις τε ἐμαχέσαντο, καὶ ἐκείνοις τὸ τέλος τοῦ πολέμου προέφηναν. ὥσπερ γὰρ ὁ ἀετὸς ὁ κατὰ τὸν Βροῦτον ὢν ἠλαττώθη τε καὶ ἔφυγεν, οὕτω τό,τε ὁπλιτικὸν αὐτοῦ ἀγχώμαλα ἐπὶ πλεῖστον ἀγωνισάμενον ἡττήθη, κἀκ τούτου πεσόντων πολλῶν, καὶ τὸ ἱππικόν, καίτοι γενναίως μαχόμενον, ἐνέδωκε· καὶ μετὰ τοῦτο φυγόντας αὐτοὺς †ἄλλους ἄλλῃ ἐπεδίωξαν μὲν οἱ κεκρατηκότες, οὔτε δὲ ἀπέκτειναν, οὔθ' εἷλόν τινα, ἀλλὰ προσεδρεύοντες αὐτοῖς τὴν νύκτα, ὡς ἑκάστοις, οὐκ εἴασαν αὖθις σφᾶς συστραφῆναι. ὁ δὲ Βροῦτος ἐπεχείρησε μὲν ἐς τὸ στρατόπεδόν πη διαπεσεῖν, (ἐς γὰρ χωρίον τι ἐρυμνὸν ἀναπεφευγὼς ἦν) μὴ δυνηθεὶς δέ, καὶ προσέτι καὶ μαθὼν ὅτι τινὲς τῶν στρατιωτῶν τοῖς νικήσασιν ὡμολογήκασιν, οὐδεμίαν ἔτ' ἐλπίδα ἔσχεν· ἀλλ' ἀπογνοὺς μὲν τὴν σωτηρίαν, ἀπαξιώσας

†Ῥασκούπολις

†Xyl. ἄλλους

tra alueum suum auerso, magnam partem castrorum hostilium inundatione perdidit. Cæsar & Antonius non modo victus ac pecuniæ defectu laborabāt, ideoque suis militibus nihil pro direptis rebus reddiderant: sed copias etiam Brūdusio, nauibus onerariis traiicientes, intercipiente has Statio, amiserant. Neque tamen tuto aut alium locum quempiam petere, aut in Italiam reuehi poterant: sed in solis armis spem non victoriæ tantum, sed salutis etiam suæ collocabant: cupiebantque prælio decertare, priusquam incommodum quoq; mari acceptum sui, hostesq; rescirēt. Quū Brutus præliū detrectaret, libellos in castra eius furtim iniecerunt, quib. milites hortabātur, vt aut ad se transirent, (erant enim adiūctæ pollicitationes) aut secum ad certamen deuenirēt, si vel minimum haberent viriū. In hac mora, nonnulli Germanorum ad Brutū, ab iis perfugerunt: vicissimq; ad eos transiit à Bruto Amyntas Deiotari dux, & †Rhascipolis: quanquam eum domū abiisse quidam autores sunt. Hæc pauorem maioris defectionis Bruto obiecerunt: itaque committere prælium cum ipsis statuit. Quum autem in castris suis multos captiuos haberet, ac neque quonam modo eos prælii tempore custodiret, neque qua ratione fidem ipsis adhiberet, nullum eos maleficiū esse perpetraturos, inuenire; maiori eos ex parte interemit, necessitati etiam præter animi sententiam seruiens: eoq; id facilius, quia captiui ex suo exercitu ab hostib. erant occisi. His sublatis, in aciē suos eduxit: iamque ordinibus vtrinq; instructis, *aquilæ duæ, [ex vtraq; parte vna,] superuolantes, inter se certauere: ac prælii qui finis esset futurus, ostendere. Quemadmodū enim aquila, quæ à parte Bruti erat, victa fugit: ita legiones eius, quū diu admodū ancipiti euentu pugnassent, tandem superatæ sunt: multisque occisis, equitatus etiam, quanquā fortiter eo vsq; pugnās, concessit. Eos fugiētes in diuersas partes victores insecuti, neq; occiderūt quēquā neq; ceperūt: sed tantū noctu circūsessis, vt singuli se fuga in alia atq; alia loca proripuerāt, iterū coeundi inter se facultatē ademerūt. Brutus in locum quēdā natura tutum effugerat: conatusq; in castra peruenire, quum nulla ratione id efficere valeret, audito etiam militum nonnullos victorib. se dedidisse: rebus omnib. saluteque desperata, viuum se in hostium

† Rhascipolis:

a aquilæ duæ supra castra[?] volantes.

peruenire potestatem indignum iudicans, ipse etiam ad mortem confugit: altaque voce recitato Herculis isto dicto, † O infelix virtus, itane, quum nihil quã nomen esses, ego te tanquam rem aliquã exercui, quum tu fortunæ seruieris? suorum quendam sibi manus afferre iussit. Eius corpus Antonius humandũ tradidit: caput autem Romam missum, in trãsmissione à Dyrrhachio tempestate coorta, in mare abiectum est. Mortuo Bruto, exercitus impunitate sibi proposita, signa ad victores transtulit. Porcia autem, pruna ardenti deglutita, mortem sibi consciuit. Virorum autem primariorum, qui vel aliquem magistratum gessissent, vel ex percussoribus Cæsaris, aut proscriptorum in numero erant, pleriq; confestim manus sibi ipsis attulerunt, aut capti (inter quos Fauonius fuit) perierunt: reliqui ad mare profugerunt, ac deinde Sexto se Pompeio coniunxerunt.

† O misera virtus, nomẽ inane. te quidem Ceu rem solebam. at serua tu Fortunæ eras.

A διὰ τὴν ἅλωσιν, ἐς τὸν θάνατον καὶ αὐτὸς κατέφυγε· καὶ ἀναβοήσας τοῦτο δὴ τὸ Ἡράκλειον,

Ὦ τλῆμον ἀρετή, λόγος ἄρ' ἦσθ'· ἐγὼ δέ σε
Ὡς ἔργον ἤσκουν· σὺ δ' ἄρ' ἐδούλευες τύχῃ·

παρεκάλεσέ τινα τῶν συνόντων, ἵνα αὐτὸν ἀποκτείνῃ. καὶ αὐτοῦ τὸ μὲν ἄλλο σῶμα ταφῆς ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου ἔτυχεν· ἡ δὲ δὴ κεφαλὴ ἐπέμφθη μὲν ἐς τὴν Ῥώμην, χειμῶνι δὲ ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου διάπλῳ περιπεσοῦσα, ἐς τὴν θάλασσαν ἐρρίφη. τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ, τὸ μὲν πλῆθος τῶν στρατιωτῶν αὐ- B τίκα, ἀδείας σφίσι κηρυχθείσης, μετέστη· ἡ δὲ δὴ Πορκία ἄνθρακα διάπυρον καταπιοῦσα ἀπέθανε. τῶν δὲ ἀνδρῶν τῶν πρώτων τῶν ἀρχάς τινας ἀρξάντων, ἢ καὶ ἐκ τῶν σφαγέων τῶν τε ἐπικεκηρυγμένων ἔτι ὄντων, οἱ μὲν πλείους ἑαυτοὺς παραχρῆμα ἀπέκτειναν, ἢ ἁλόντες, ὥσπερ καὶ ὁ Φαβώνιος, ἐφθάρησαν· οἱ δὲ λοιποὶ τότε ἐπὶ τὴν θάλασσαν διέφυγον, καὶ μετὰ τοῦτο τῷ Σέξτῳ προσέθεντο.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVADRAGESIMUSOCTAUUS.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ τὸ τεσσαρακοστὸν ὄγδοον βιβλίον.

HÆC INSVNT LIBRO XLVIII. Romanæ historiæ Dionis.

ΤΆΔΕ ἘΝΕΣΤΙΝ ἘΝ ΤΩ͂ τεσσαρακοστῷ ὀγδόῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

ΧΡΟΝΟΥ ΠΛΗΘΟΣ, ΕΤΗ ΠΕΝΤΕ, ΕΝ οἷς ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι, οἵδε ἐγένοντο.

† Πίετας.	Λ. Ἀντώνιος Μ. υἱ. † Πεῖτας,	Π. Σερουΐλιος Π. υἱ. Ἰσαυρικός.
† Πόρκιος Κηνσωρῖνος,	Γ. Δομίτιος Μ. υἱ. Καλουῖνος,	Γ. Ἀσίνιος Γ. υἱ. Πωλίων.
	Λ. † Μάρκιος,	Γ. Καλουΐσιος Σαβῖνος.
	Ἄππιος Κλαύδιος Γ. υἱ. Πούλχερ,	Νωρβανὸς Γ. υἱ. Φλάκκος.
	Μ. Οὐιψάνιος Λ. υἱ. Ἀγρίππας,	Λ. Κανίνιος, † υἱ. Γάλλος. † Λ. υἱ.

ANNIS HAEC ACTA SVNT QVINque, quibus consules hi fuerunt.

ANNO V.C	713. L. Antonius, M.F,	& P. Seruilius P.F. Isauricus.
*L. Porcius Censorinus,	714. Cn. Domitius M.F. Caluinus. II,	& C. Asinius † Pollio. † C.F. Pollio.
	715. L.* Marcius,	& C. † Sabinus. † C. Caluisius Sabinus.
	716. Ap. Claudius C.F. Pulcher,	& C Norbanus C.F Flaccus.
	717. M. Vipsanius L.F. Agrippa,	& L. Caninius L.F. Gallus.

Ὁ μὲν οὖν Βροῦτος ὅ, τε Κάσσιος οὕτως ἀπώλοντο, τοῖς ξίφεσιν, οἷς τὸν Καίσαρα ἀπεχρήσαντο, σφαγέντες· οἵ τε ἄλλοι οἱ τῆς ἐπ' αὐτὸν ἐπιβουλῆς μετασχόντες, οἱ μὲν πρότερον, οἱ δὲ τότε, οἱ δὲ μετὰ ταῦτα, πλὴν πάνυ ὀλίγων, ἐφθάρησαν, ὥς που τό, τε δίκαιον ἔφερε, καὶ τὸ δαιμόνιον ἦγεν, ἄνδρα αὐτοὺς εὐεργέτην σφῶν ἐς τοσοῦτον καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς τύχης προχωρήσαντα ἀποκτείναντας παθεῖν. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος τοῦ μὲν Λεπίδου παραχρῆμα, ἅτε μὴ συνανικήσαντος σφίσιν, ἐπλεονέκτησαν· ἔμελλον δὲ καὶ ἐπ' ἀλλήλους οὐκ ἐς μακρὰν τρέψεσθαι. χαλεπὸν γάρ, ἄνδρας τρεῖς ἢ καὶ δύο, ὁμοτίμους, ἐγκρατεῖς τηλικούτων ἐκ πολέμων πραγμάτων γενομένους, ὁμονοῆσαι· καὶ διὰ τοῦτο ὅσα τέως ἐπὶ τῇ τῶν ἀντιστασιωτῶν σφίσι καταλύσει συμφρονήσαντες κατεπράξαντο, ταῦτα τότε ἆθλα τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμίας ἤρξαντο ποιεῖσθαι. τήν τε γὰρ ἀρχὴν αὐτίκα ἀνεδάσαντο, καὶ Καίσαρι μὲν ἥ τε Ἰβηρία καὶ ἡ Νουμιδία, Ἀντωνίῳ δὲ ἥ τε Γαλατία καὶ ἡ Ἀφρικὴ ἐγένετο· καὶ συνέθεντο, ὥστ', ἄν τινα ἀγανάκτησιν ὁ Λέπιδος ἐπὶ τούτῳ ποιήσηται, τὴν Ἀφρικὴν αὐτῷ ἐκστῆναι. ταῦτα δὲ δὴ μόνα διέλαχον, ὅτι Σαρδὼ μὲν καὶ Σικελίαν ὁ † Σέξστος ἔτι κατεῖχε, τὰ δ' ἄλλα τὰ ἔξω τῆς Ἰταλίας ἐν ταραχῇ ἔτι ἦν. ἐκείνης γὰρ δὴ πέρι οὐδὲν δέομαι λέγειν, ὅτι ἐξαίρετος ἀεί ποτε ἐν τοῖς τοιούτοις ἐγίνετο. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὡς περὶ αὐτῆς ποτε, ἀλλ' ὡς ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζόμενοι, τοὺς λόγους ἐποιοῦντο. ἐν κοινῷ οὖν ταῦτα ἀφέντες, Ἀντώνιος μὲν τήν τε κατάστασιν τῶν ἀντιπολεμησάντων σφίσι, καὶ τὴν ἀργυρολογίαν τὴν ἐς τὰ χρήματα τοῖς στρατιώταις ἐπαγγελθέντα ἀνεδέξατο· Καῖσαρ δὲ τόν τε Λέπιδον, ἄν τι παρακινῇ, † κολούσαν, καὶ τῷ † Σέξστῳ

† Σέξτος

† κολοῦσαι

† Σέξτῳ

AD HVNC igitur modum Brutus & Cassius oppetierunt iis, quibus Cæsarem interfecerant, gladiis confossi: qui vero alii earum insidiarũ participes fuerũt, aut ante, aut tum, aut postea temporis, paucis quibusdam exceptis, [a] perierunt. Ita nimirum & iustitia postulabat, & deus volebat, eos interire, qui virum ad id virtutis ac fortunæ progressum, ac insuper benefactorem suum, occidissent. Cæsar autem & Antonius statim à victoria Lepidum, qui eius victoriæ socius non fuerat, antecelluerunt, ipsi quoque paulo post sese inuicem aggressuri. Difficile enim erat, tres, aut etiam duos viros, æquali dignitate sublimes, quum tantas bello res adepti fuissent, concordiam seruare. Itaque quæ hactenus in aduersariis euertendis vnanimi consilio consecuti fuerant, ea tum [b] præmia suarum inuicem contentionum facere cœperunt. Statim enim imperium Cæsar Antoniusque inter se partiti sunt, ac Cæsari quidem Hispania & Numidia, Antonio Gallia atque Africa, adsignatæ sunt: ea conditione, vt si id animo iniquo Lepidus ferret, Africa ei cederetur. Has tantum regiones sortiti sunt, quod Sardiniam Siciliamque Sextus adhuc tenebat: reliquæ extra Italiam prouinciæ pacatæ nondum erant. Italiam autem eximiam semper in huiusmodi rerum statu fuisse, dicere nihil attinet: quum non de ea, sed pro eius salute certare se illi præ se tulerint. Ea igitur in medio relicta, Antonius id sibi negotii sumpsit, [c] vt rebellia omnia pacaret; & pecuniam, quę militibus promissa fuerat, conficeret: Cæsar vero, vt Lepidum, si quid is moueret, opprimeret: contra Sex-

a perierunt: sic nimirum & exigente iustitia, & ipso eos ducente numine ad luendas panas ob cædem hominis erga se beneficj, qui que tantum ad virtutis felicitatisque culmen peruenerat. Cæsar aũt, & Antonius, statim a rebus hisce gestis Lepidũ, velut eius consortem victoriæ, defraudarunt; ipsi quoque

b præmia mutuarum ex ambitione contentionum.

c Vt hostes in ordinem cogeret;

tum Pompeium bellum gereret: veteranis signa ipsorum secutis agros promissos diuideret, quos etiam statim exauctorarunt. Ad hæc conuenit, vt duas legiones Cæsar Antonio secum abducendas daret, ipse vicissim ab eo duas alias tum in Italia morantes acciperet. Hæc ita inter se solos composita, conscriptaque, & consignata, alter ab altero accepit: vt vter eorum conuentis non stetisset, is ex syngrapha conuinci posset: hisque actis, Antonius in Asiam, Cæsar in Italiam cursum conuertit. In itinere ac nauigatione Cæsarem morbus tanta vi afflixit, vt iis, qui Romæ erant, mortis quoque suæ opinionem præberet: sed iidem existimantes, non tam infirmitate detentum, quam mali aliquid molientem moras nectere, sibi omnia, quæ possent accidere, mala præsagiebant: quanuis ei cum alios, qui solent victoribus, honores decreuissent; (est enim in huiusmodi rebus vsu receptum, vt qui perierunt, in reprehensionibus omnium sint; qui vicerunt, honoribus afficiantur) tum vt quotannis supplicationes eius nomine haberentur: atque hoc quidem vel inuiti. Ipse enim Cæsar aperte iusserat, vt id, supplicio de parricidis exacto, fieret. Aduentum igitur suum proferente Cæsare, varii sermones vulgo iactati, varieque homines inde affecti sunt. Inter alios rumores is quoque spargebatur, diem eum suum obiisse, eratque id multis voluptati: alii malum aliquod ipsum machinari ferebant, multisque metum iniiciebant: ita vt alii res suas absconderent, suique custodiam agerent: alii de loco, in quem profugerent, sibi prospiciebant. plerique in tantum pauorem deuenerant, vt quum nullas inire suæ salutis rationes possent, interitui sese omnino pararent: paucissimi erant, qui animo essent bono. Nam quum prius tanta & tam varia facultatum iactura esset facta, tot homines periissent: iam, vt qui prorsus in potestatem [Cæsaris] venissent, nihil sibi leuius, omnia grauiora pollicebantur. Quare Cæsar, metuens ne qui noui tumultus concitarentur, Lepido præcipue præsente, literis ad senatum datis, bono eum esse animo hortatus est, pollicitusque, se omnia in præsentia clementer humaniterq; acturum.

ANNO. V. C. 713. Anno sequenti P. Seruilius & L. Antonius nomen consulum, consulatum autem hic & Fuluia gesserunt. Hæc Cæ-

A προσπολεμήσαι, τήν τε χώραν ἣν τοῖς συστρατευομένοις σφίσιν ὑπέσχηντο, κατανείμῃ τοῖς ἔξω τῆς ἡλικίας αὐτῶν οὖσιν, οἷς καὶ ἆθλα δοῦναι. καὶ προσέτι τοῦτο μὲν δύο τῷ Ἀντωνίῳ στρατόπεδα τῶν συνόντων οἱ συνέπεμψεν· ἐκεῖνος δ' ἕτερα ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τότε ὄντων ἴσα ἀντιδώσειν αὐτῷ ἐπηγγείλατο. ταῦθ' οὕτω κατὰ μόνας συνθέμενοι, καὶ γράψαντες, καὶ κατασημηνάμενοι, τά τε γραμματεῖα ἀλλήλοις ἀντέδοσαν, ἵν', ἄν τι παραβαθῇ, ἐξ αὐτῶν ἐλεγχθῇ. καὶ μετὰ B τοῦτο Ἀντώνιος μὲν ἐς τὴν Ἀσίαν, Καῖσαρ δὲ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀφωρμήθη. καὶ αὐτὸν ἡ νόσος ἔν τε τῇ πορείᾳ καὶ ἐν τῷ πλῷ ἰσχυρῶς ἐπίεσεν, ὥστε καὶ θανάτου δόξαν τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ παρασχεῖν. οὐ μέντοι καὶ ὑπὸ τῆς ἀρρωστίας τοσοῦτον, ὅσον ἐπὶ παρασκευῇ κακοῦ τινός, χρονίζειν αὐτὸν ἐνόμιζον· κἀκ τούτου πάνθ' ὅσα ἐνεδέχετο σφᾶς παθεῖν, ὑπετόπουν· καίτοι ἄλλα τε ἐπὶ τῇ νίκῃ πολλὰ αὐτοῖς ἐψηφίσαντο, ἅπερ που καὶ τοῖς ἑτέροις ἄν, εἰ ἐκεκρατήκεσαν, ἐδέδοτο· (ἐν γὰρ δὴ τοῖς τοιούτοις C τό, τε ἀπολωλὸς πάντες ἀεὶ καταβρέχουσι, καὶ τὸ κρατῆσαν τιμῶσι) καὶ δὴ καὶ ἱερομηνίας ἐν ἅπαντι, ὡς εἰπεῖν, τῷ ἔτει καὶ ἄκοντες ἄγειν ἔγνωσαν. τοῦτο γὰρ σφίσιν ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τῇ τῶν σφαγέων τιμωρίᾳ ἄντικρυς ποιῆσαι ἐκέλευσε. χρονίζοντος δ' οὖν αὐτοῦ, λόγοι τε παντοδαποὶ ἐθρυλλοῦντο, καὶ παθήματα ἀπ' αὐτῶν παντοῖα συνέβαινε. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ οἱ μὲν ὡς τέθνηκε διεθρόουν, καὶ ἡδονὴν πολλοῖς ἐνέβαλλον· οἱ δέ, ὡς κακόν τι βουλεύοιτο, καὶ φόβον συχνοῖς ἐνεποίουν. καὶ διὰ τοῦτο D οἱ μὲν τὰ σφέτερα συνέκρυπτον, καὶ ἑαυτοὺς ἐν φυλακῇ ἐποιοῦντο, οἱ δὲ καὶ ποῖ ποτε ἀποδράσοιντο διεσκόπουν. ἄλλοι, καὶ οἵ γε πλείους, οὐδὲ ἐπινοῆσαί τι ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ δέους δυνάμενοι, παρεσκευάζοντο ὡς καὶ πάντως ἀπολούμενοι. βραχύ τε τι καὶ κομιδῇ σμικρὸν τὸ θαρσοῦν ἦν· ἐκ γὰρ δὴ τῆς πρόσθεν πολλῆς καὶ ποικίλης καὶ τῶν χρημάτων καὶ τῶν ἀνθρώπων φθορᾶς οὐδὲν ὅ, τι οὐχὶ καὶ τῶν ὁμοίων καὶ τῶν χειρόνων, ἅτε καὶ παντελῶς κεκρατημένοι, προσεδέχοντο. ὅθεν περ καὶ ὁ Καῖσαρ, φοβηθεὶς μή τι, ἄλλως τε καὶ τοῦ Λεπίδου παρόντος, νεοχμώσωσιν, ἐπέστειλε τῇ γερουσίᾳ, E θαρσεῖν τε αὐτῇ παραινῶν, καὶ προσυπισχνούμενος πάντα καὶ πρᾴως καὶ φιλανθρώπως κατὰ τὸν † παρόντα ποιήσειν. τότε μὲν δὴ ταῦτ' ἐγένετο.

Τῷ δ' ἐχομένῳ ἔτει, ὀνόματι μὲν ὅ, τε Σερουίλιος ὁ Πούπλιος καὶ ὁ Ἀντώνιος ὁ Λούκιος, ἔργῳ δ', οὗτός τε καὶ ἡ Φουλουία ὑπάτευσαν. οὗ τε γὰρ Καῖσα-

† Xyl. παρόντα καιρόν

Καίσαρος πενθερά, καὶ τοῦ Ἀντωνίου γυνὴ οὖσα, τόν τε Λέπιδον ὑπὸ ῥᾳθυμίας παρ' οὐδὲν ἦγε, καὶ αὐτὴ τὰ πράγματα διεχείριζεν· ὥστε μήτε τὴν βουλὴν μήτε τὸν δῆμον ἄλλο τι παρὰ τὸ ἐκείνῃ δοκοῦν χρηματίζειν. τοῦ γοῦν Λουκίου αὐτοῦ σπουδάζοντος ἐπινίκια τινῶν ἐν ταῖς Ἄλπεσιν οἰκούντων, ὡς καὶ νικήσαντος σφᾶς, πέμψαι, τέως μὲν ἡ Φουλουία ἀντέλεγεν, οὐδεὶς οἱ συνεχώρησεν· ἐπεὶ δὲ ἐκείνη θεραπευθεῖσα ἐπέτρεψε, πάντες ἐψηφίσαντο. ὥστε τῷ μὲν λόγῳ τὸν Ἀντώνιον καθ' ὧν οὐ κεκρατηκέναι ἔλεγεν, (οὔτε γὰρ ἔπραξέ τι νικητηρίων ἄξιον, οὔθ' ὅλως ἡγεμονείας ἐν τοῖς χωρίοις ἐκείνοις ἔσχε) τῇ δ' ἀληθείᾳ τὴν Φυλβίαν καὶ λιμηθῆναι καὶ πομπεῦσαι. πολὺ γοῦν πλεῖον ἐκείνου, ἅτε καὶ ἀληθέστερον, ἐσεμνύνετο. τὸ γὰρ δοῦναί τινι ἐξουσίαν τῆς τῶν νικητηρίων πέμψεως, μεῖζον τοῦ διεορτάσαι αὐτὰ παρ' ἑτέρου λαβόντα ἦν. πλήν γε ὅτι τήν τε σκευὴν τὴν ἐπινίκιον ὁ Λούκιος ἐνεδύσατο, καὶ τοῦ ἅρματος ἐπέβη, τά τε ἄλλα τὰ καθήκοντα ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἔπραξεν, † αὐτὴ ἡ Φουλουία τὴν πανήγυριν ὑπηρέτῃ ἐκείνῳ χρωμένη ποιεῖν ἔδοξεν. ἤχθη δὲ ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ· καὶ ἐπί τε τούτῳ ὁ Λούκιος ἐξ ἴσου τῷ Μαρίῳ ἐσεμνύνετο, ὅτι ἐν τῇ νουμηνίᾳ αὐτήν, ἐν ᾗ ὑπατεύειν ἤρξατο, ἐπετέλεσε· καὶ προσέτι καὶ ὑπὲρ ἐκεῖνον ἠγάλλετο, λέγων, αὐτὸς μὲν ἐθελοντὴς τά τε τῆς πομπῆς κοσμήματα ἀποτεθεῖσθαι, καὶ τὴν βουλὴν ἐν τῇ ἀγοραίῳ στολῇ ἠθροικέναι· τὸν δὲ δὴ Μάριον, ἄκοντα αὐτὰ πεποιηκέναι. προσετίθει τε, ὅτι ἐκείνῳ μὲν ἤ τις ἢ οὐδεὶς στέφανος ἐδόθη, αὐτὸς δὲ, ἄλλους τε καὶ παρὰ τοῦ δήμου κατὰ φυλὴν (ὃ μηδενὶ τῶν προτέρων ἐγεγόνει) διά τε τὴν Φουλουίαν, καὶ διὰ τὰ χρήματα, ἃ λάθρα τισὶν ἀνάλωσεν, ἔλαβεν.

† αὐτὴ

Ἐν δ' οὖν τῷ ἔτει τούτῳ ἔς τε τὴν Ῥώμην ὁ Καῖσαρ ἀφίκετο, καὶ τὰ νομιζόμενα ἐπὶ τῇ νίκῃ ποιήσας, πρός τε τὴν διοίκησιν καὶ πρὸς τὴν διαχείρισιν τῶν πραγμάτων ἐτράπετο. ὅ,τε γὰρ Λέπιδος τὰ μὲν τῷ φόβῳ αὐτοῦ, τὰ δὲ καὶ τῇ τῆς γνώμης ἀσθενείᾳ, οὐδὲν ἐνεωτέριζε· καὶ ὁ Λούκιος, ἥ τε Φυλβία, ὡς καὶ συγγενεῖς καὶ κοινωνοὶ τῆς ἡγεμονείας αὐτῷ ὄντες, ἡσύχαζον τήν γε πρώτην· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, διηνέχθησαν, οἱ μὲν, ὅτι τοῦ μέρους τῆς τῶν ἀγρῶν νομῆς τοῦ τῷ Ἀντωνίῳ προσήκοντος οὐ μετέσχον· ὁ δὲ, ὅτι τὰ στρατεύματα παρ' αὐτῶν οὐκ ἀπέλαβε. κἀκ τούτων ἥ τε συγγένεια αὐτοῖς ἡ ἐκ τῆς ἐπιγαμίας διελύθη, καὶ πρὸς πόλεμον ἐμφανῆ προήχθησαν. ὁ γὰρ Καῖσαρ τὴν χαλεπότητα τῆς πενθερᾶς μὴ φέρων, (ἐκείνῃ γὰρ μᾶλλον ἢ τῷ Ἀντωνίῳ διαφέρεσθαι δοκεῖν ἐβούλετο) τὴν θυγατέρα αὐτῆς, ὡς καὶ παρθένον ἔτι οὖσαν

A Cæsaris socerus, ac M. Antonii vxor, Lepido propter ignauiam contempto, ipsa rempublicam administrauit: ita vt neque senatus, neque populus quicquam præter eius sententiam statueret. Ipse L. Antonius quum de quibusdam Inalpinis à se victis triumphare vellet, quandiu Fuluia contradixit, ei triumphus is à nemine concessus: vbi ea demulsa concessit, ab omnibus decretus est. ita verbo quidem L. Antonius de iis, quos vicisse aiebat, (neque enim aut triumpho aliquid dignum egerat, aut omnino B cum magistratu vllo ibi locorum fuerat) triumphauit: re autem, & triumphus iste, & honor Fuluiæ fuit. Proinde & magis eo, & verius illa superbiit: erat enim maius, triumphandi potestatem alicui concedere, quam eum concessum ab alio ducere. ac quum habitum triumphalem induisset Lucius, currum conscendisset, reliqua pro more fecisset, ipsa Fuluia eos ludos hoc vsa administro visa est exhibere. Triumphauit C aūt Kalēdis Ianuariis, ac se Mario parē in eo iactabat, quod qua die magistratū initurus esset, triūphasset. imo & pferebat se Mario, quod sponte triūphi ornamentis depositis, † ac togatus senatū cōuocasset; Mariū id coactū fecisse diceret: præterea Mario aut nullā, aut vnicā omnino coronā datā: sibi vero & alias, & tributim à populo (quod ante ipsum obtigisset nemini) oblatas. id vero factum erat propter Fuluiam, & pecunias clam certis hominibus diuisas.

† ac togatus in amictu

Eo anno Cæsar Romam venit, peractisq; iis, quę ex instituto maiorū p victoria fieri solent, ad res constituendas expe- D diendasq; se contulit. Nā Lepidus quidē, partim metu Cæsaris, partim animi infirmitate, à nouis rebus agitandis detentus fuit: L. vero Antonius & Fuluia, quia & propinqui erant eius, & consortes principatus, primò quieuerūt. Deinde progressu tēporis dissidiū inter eos coortum est; Antonio & Fuluia prætendentib⁹, quod in eam diuisionis agrorum partem, quæ ad Antoniū pertinebat, recepti non fuissent: Cęsare, quod legiones sibi ab iis red- E ditæ nō essent. Hoc dissidio & affinitas dirēpta est, & ad bellū apertū res producta. Cæsar enim, quum insolentiā socerus suæ non ferret, (malebat aūt videri cum hac, quam cum Antonio sibi non conuenire) cum filia eius, quam adhuc virginem esse

sacramento confirmabat, diuortium fecit: nihil curans, fidesne sibi non haberetur, tanto eum hanc tempore secum illibatam habuisse: an vero existimaretur hoc diu ante secum ita statuisse, quum se ad futura præpararet. Secundum hoc repudium nihil inter eos amice actum est, sed L. Antonius causæ societate cum Fuluia contracta, ac si id fratris sui Marci causa faceret, ([a] nam Pii quoque cognomen sibi propter suam in fratrem pietatem sumpserat) strenue eam agebat. Cæsar Marcum Antonium nihil culpans, ne eum ‡ populos Asianos sub se habentem, hostem sibi redderet, Lucium & Fuluiam incusabat, ac repugnabat iis, non ea ex Marci eos sententia agere, sed peculiarem sibi dominationem quærere iactans. Erat autem vtrique parti magna potentiæ spes in diuisione agrorum posita, ideoque de ea primum inter se contenderunt. Cæsar secundum id, quod cum Antonio post victoriam fecerat pactum, omnib. suis Antoniique militibus, agros diuidere volebat, vt eorum sibi animos beneuolentia obstringeret: Antonius & Fuluia suis militibus competentē partem ipsi assignare, ipsiq; colonias deducere volebant, vt eorum vires ‡ sui iuris efficerent. videbatur enim vtriq; expeditissima ea ratio, bona inermium suis militibus largiri. Postquam igitur præter ipsorum opinionem magnus tumultus extitit, & res ad bellum spectauit; (Cæsar enim omnes initio per totam Italiam agros, ‡ nisi quid miles aliquis dono accepisset, aut ex publicis agris emisset, vna † cum mancipiis & instrumento reliquo dominis adimebat, ac militibus dabat: & hinc eorum, qui suis bonis spoliabantur, vehementia in se concitabat odia) mutare sententiam Fuluia & Antonius cœperunt. Existimabant enim, plus sibi præsidii in iis, quos Cæsar ea iniuria læsisset, quam in iis, qui agros essent accepturi, futurum. Igitur his omissis, ad illos, quorum & numerus erat maior, & ira iusta, propter ademtas sibi res concepta, se cōuerterunt: eos sibi singillatim [b] coniunxerunt, eos adiuuerunt, ac inter se societate copulauerunt: ita vt qui ante Cæsarem metuissent, iam patronos adepti, animum resumerent, ac de suis facultatibus nemini cederent, quum etiam M. Antonio hoc ita videri putarent. Hos igitur consul & Fuluia ad suam causam

[a] Pietatis

‡ prouincias Asianas ad ministrantem,

‡ sibi adiūgerent.

‡ nisi quid miles aliquis emeritus dono accepisset, aut a fisco emisset.

† cū seruitiis

[b] obnoxios reddiderūt.

A (ὃ καὶ ὅρκῳ ἐπιστώσατο) ἀπεπέμψατο, οὐκ ὀκνήσας οὔτε εἰ τοσοῦτον ἄλλως ἡ γυνὴ πεπαρθενεῦσθαι παρ' αὐτῷ χρόνον νομισθείη, οὔτε πρὸς τὴν παρασκευὴν τῶν ἐσομένων, εἰ οὐκ πολλοῦ δόξειεν αὐτὸ προβεβουλεῦσθαι. γενομένου δὲ τούτου, οὐδὲν ἔτι φίλιον ἐποίουν· ἀλλ' ὅ, τε Λούκιος μετὰ τῆς Φουλουίας τῶν τε πραγμάτων, ὡς καὶ ὑπὲρ τοῦ Μάρκου τοῦτο δρῶν, ἀντελαμβάνετο, καὶ οὐδενὸς αὐτῶν ὑφίετο. διά γὰρ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν εὐσέβειαν, καὶ ἐπωνυμίαν ἑ-

B αυτῷ † πίετον ἐπέθετο. καὶ ὁ Καῖσαρ τὸν μὲν Μάρκον οὐδὲν δῆθεν ᾐτιᾶτο, μὴ καὶ ἐκπολεμώσειεν αὐτὸν, τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνη ‡ διέχοντα· ἐκείνοις δὲ δὴ καὶ ἐπεκάλει καὶ ἀντιπαρετάττετο, ὡς καὶ παρὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ πάντα ποιοῦσι, καὶ δυναστείας ἰδίας ἐπιθυμοῦσιν. ἦν δὲ ἐν τῇ κληρουχίᾳ ἀμφοτέροις ἡ πλείστη τῆς δυνάμεως ἐλπὶς, καὶ διὰ τοῦθ' ὑπὲρ αὐτῆς πρῶτον ἀρξάμενοι διεφέροντο. ὅ, τε γὰρ Καῖσαρ αὐτὸς πᾶσι τοῖς τε ἑαυτῷ καὶ τοῖς τῷ Ἀντωνίῳ συστρατευσαμένοις ἤθελεν αὐτὴν, κατὰ τὰς συνθήκας τὰς μετὰ τὴν

C νίκην αὐτοῖς γενομένας, ὅπως ἐς εὔνοιαν σφᾶς ὑπαγάγηται, ποιήσασθαι· καὶ ἐκεῖνοι τήν τε ἐπιβάλλουσαν τοῖς σφετέροις κληρουχῆσαι, καὶ τὰς πόλεις αὐτοὶ ἀποικίσαι ἠξίουν, ἵνα τὴν ἰσχὺν αὐτῶν σφετερίσωνται. καὶ γὰρ ἑτοιμότατον ἀμφοτέροις ἐδόκει εἶναι, τὰ τῶν ἀόπλων τοῖς συμπολεμήσασι χαρίσασθαι. ὡς γοῦν παρὰ τὴν δόξαν αὐτῶν πολλὴ ταραχὴ ἐγίγνετο, καὶ τὸ πρᾶγμα ἐς πόλεμον προήγετο, (πάσας γὰρ κατ' ἀρχὰς τὴν Ἰταλίαν, πλὴν † εἴ τις τῶν † ἐστρατευμένων ἐν δωρεᾶς μέρει λαβὼν, ἢ καὶ ἐκ

D τοῦ δημοσίου πριάμενος εἶχε, μετά τε τῆς δουλείας, καὶ μετὰ τῆς ἄλλης κατασκευῆς τοὺς δεσπότας ὁ Καῖσαρ ἀφῃρεῖτο, καὶ ἐκείνοις ἐδίδου· καὶ διὰ τοῦτο τῶν κτημάτων ἀποστερούμενοι δεινῶς πρὸς αὐτὸν ἠγανάκτουν) μετεβάλλοντο ἥ τε Φουλουία καὶ ὁ ὕπατος, πλείω δύναμιν ἐν τοῖς ἑτέροις τοῖς ἀδικουμένοις χρήσειν ἐλπίσαντες· καὶ τῶν μὲν ληψομένων τοὺς ἀγροὺς ἠμέλησαν, πρὸς δὲ ἐκείνους, ἅτε καὶ πλείονας ὄντας, καὶ ὀργὴν δικαίαν ὑπὲρ ὧν ἀπεστεροῦντο ποιουμέ-

E νους, ἐτράποντο. κἀκ τούτου ὑπολαμβάνοντες αὐτοὺς ὡς ἑκάστους, καὶ συνήροντο καὶ συνίσων· ὥστε καὶ τοὺς ἐν τῷ πρὶν τὸν Καίσαρα φοβουμένους, τότε προστατῶν ἐπιλαβομένους, ἀναθαρσῆσαι, καὶ μηδενὸς ἔτι τῶν οἰκείων ἀφεῖσθαι· καὶ γὰρ καὶ τῷ Μάρκῳ ταῦτα συνδοκεῖν ἐνόμιζον. τούτους τε οὖν ὅ, τε Λούκιος καὶ ἡ Φουλουία

† Πίετα

‡ διέποντα

† εἴτε τι ἄλλο

προσεποιοῦντο, καὶ τοῖς ἑτέροις τοῖς ἀμφὶ τὸν Καίσαρα οὐδὲν προσέκρουον. οὐ γὰρ ὡς δέον αὖθις κληρουχῆσαί τινα προεβάλλοντο, ἀλλ' ἀρκοῦντα αὐτοῖς τὰ τῶν ἀντιπολεμησάντων σφίσιν ἀπέφαινον· καὶ μάλισθ' ὅτι καὶ χωρία καὶ ἔπιπλα, τὰ μὲν ἔτι τότε ὄντα, καὶ πεπραγμένα ἀπεδείκνυσαν· ὧν τὰ μὲν αὐτά, τῶν δὲ τὴν τιμὴν ἔφασκον αὖθις δοθῆναι χρῆναι. εἰ δ' οὖν μηδὲ ταῦτα σφίσιν ἀρκέσειε, τῇ γε ἐκ τῆς Ἀσίας ἐλπίσι πάντας αὖθις ἀνεπλήρουν, ὥστε ταχὺ ἐκ τούτων συνέβη, Καίσαρα μέν, ἅτε καὶ βίᾳ τῶν κεκτημένων τι ἀφαιρούμενον, καὶ πόνους ὑπὲρ αὐτῶν καὶ κινδύνους πᾶσιν ὁμοίως προστάττοντα, ἀμφοτέροις αὖθις προσκροῦσαι· ἐκείνους δὲ δή, οἷα μήτε τι ἀποστεροῦντάς τινας, καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σφίσι τὴν πλήρωσιν τῶν ἐπαγγελιῶν ἀμαχεὶ τοῖς ληψομένοις αὐτὰς ὑποδεικνύντας, ἑκατέρους προσθέσθαι. ἔκ τε οὖν τούτων, καὶ ἐκ τοῦ λιμοῦ (ὃς τότε τῆς θαλάσσης, τῆς μὲν κατὰ τὴν Σικελίαν, ὑπὸ τοῦ Σέξτου, τῆς δὲ ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ, ὑπὸ Γναίου Δομιτίου Ἀηνοβάρβου κατεχομένης, δεινῶς αὖθις ἐπίεσεν) ἐν πολλῇ ἀμηχανίᾳ ὁ Καῖσαρ ἐγένετο. ὁ γὰρ Δομίτιος ἦν μὲν τῶν σφαγέων, ἐκ δὲ δὴ τῆς μάχης τῆς πρὸς Φιλίπποις γενομένης διαφυγών, ναυτικόν τι συνεκρότησε, καὶ τοῦ κόλπου χρόνον τινὰ ἐκράτησε, καὶ τὰ τῶν ἐναντίων ἐπὶ πλεῖστον ἔφθειρε. ταῦτά τε οὖν τὸν Καίσαρα δεινῶς ἐλύπει, καὶ ὅτι ἐν ταῖς διαφοραῖς ταῖς πρὸς τοὺς βουλευτὰς καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν πλῆθος τὸ τοὺς ἀγροὺς κεκτημένον τοῖς ἐστρατευμένοις συμβαινούσαις (πλεῖσται δὲ δὴ ἅτε καὶ ὑπὲρ τῶν μεγίστων ἀγωνιζομένοις σφίσιν ἐγίγνοντο) οὐδετέροις ἀκινδύνως προσετίθετο. ἀμφοτέροις μὲν γὰρ ἀδύνατον ἦν αὐτῷ χαρίζεσθαι. οἱ γάρ, ὑβρίζειν, οἱ δέ, ἀπαθεῖς εἶναι· καὶ οἱ μέν, τὰ ἀλλότρια λαβεῖν, οἱ δέ, τὰ ἑαυτῶν ἔχειν ἤθελον. ὁσάκις δὲ δὴ τὰ τούτων, ἢ τὰ ἐκείνων, ὥς που καὶ ἠναγκάζετο, προέλοιτο, τοῖς ἑτέροις ἀπήχθετο· καὶ οὐ τοσαύτης γε χάριτος ἐξ ὧν ὑπούργει τισίν, ὅσης ὀργῆς ἐξ ὧν μὴ συνεχώρει, ἐτύγχανεν. οἱ μὲν γὰρ ὡς καὶ ὀφειλόμενα σφίσι πάντα τὰ γιγνόμενα λαμβάνοντες, ἐν οὐδεμιᾷ αὐτὰ εὐεργεσίᾳ ἐτίθεντο· οἱ δέ, ὡς καὶ τῶν οἰκείων στερισκόμενοι, ἐχαλέπαινον. καὶ ἐκ τούτου διετέλει ἢ τούτοις ἢ ἐκείνοις προσκρούων, καὶ τοτὲ μὲν ὡς φιλόδημος, τοτὲ δὲ ὡς καὶ φιλοστρατιώτης ἐγκαλούμενος. καὶ διὰ ταῦτα ἐπεὶ μήτε τι ἤνυε, καὶ προσέτι καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων ἔμαθεν, ὅτι οὐδὲν τὰ ὅπλα πρὸς τὸ τοὺς ἀδικουμένους εὐνοϊκῶς οἱ ἔχειν ἐδύνατο, ἀλλ' ἀπολέσθαι μὲν πολὺ τὸ μὴ ὑπεῖκον δι' αὐτῶν οἷόν τε ἦν, ἀναγκασθῆναι δέ τινα φιλεῖν ὃν μὴ βούλεται, ἀ-

A ita adiunxerunt, vt interim in nullam Cæsarianorum militum offensam incurrerent. Ostendebant enim iis, agrorum diuisione nulla opus esse, sed hostium superatorum bona suffectura eis indicabant: præsertim quũ prædia ac supellex exstarent, vẽdita partim partim nõ vendita. ea igitur, aut pretium pro iis solutum, dari eis iubebant: ac, si ne hæc satis forent, ad spem prædæ Asiaticæ animos eorum erigebant. Ita mox factum est, vt Cæsar, qui possessoribus sua vi adimebat, laboremq; & pericula omnibus B ex æquo † de iis parabat, & dominos bonorum, & milites offenderet. Isti vero, quia neque quenquam suo spoliabant, & promissa se repræsentaturos sine vllo certamine ex partis bonis ostendebant, vtrosque suos habuerunt. His rebus, ac fame (qua summa premebantur, mare Siculum Sexto Pompeio, Ionium Cn. Domitio Aënobarbo obtinente: qui & ipse vnus ex Cæsaris interfectoribus ex Philippensi pugna effugerat, parataq; C classe aliqua, Ionium mare aliquandiu iã tenebat, ac multa rebus hostium damna inferebat) effectum est, vt Cæsar in summis difficultatibus [a] hæreret. Accedebat ad eas, quod in contentionibus, quæ militib. cũ senatorib. aut reliquis qui agros possiderent, intercedebant, (cuiusmodi in certamine de re maximi momenti accidebant plurimæ) neutris tuto poterat astipulari. nam vtrisque iuxta gratificari, erat quidem id impossibile: quum alteri iniuriam inferre, alteri eam defendere, alteri aliorum res inuadere, alteri D suas retinere cuperent. Quoties igitur modo huic modo illi parti, quemadmodum id necessitas postulabat, accederet, in odia alterius statim incurrebat: neque tantum gratiæ ab his, quibus officium suum exhibuisset, quantum odii ab his, quibus negasset aliquid, consequebatur. Alteri enim ita accipientes quæ desiderauerant, tanquam si debitum sibi exsolutũ esset, nullum id beneficiũ putabant: alteri suis se spoliari ęgre ferebãt. Sic Cęsar identidẽ alterutrã partẽ offendens, ac E modo ob populi studiũ, modo ob militũ, male audiens, nihil proficiebat: experiebaturq; ipsa re, armis eorũ beneuolentiã, quos iniuria affecisset, parare se sibi non posse: sed posse quidẽ omnes, qui nõ obtẽperassent ipsi, armis ad interitũ adigi: cogi vero armis, vt eum quẽ nollet, ama-

† eorum causa.

[a] granibusq; molestiis hæreret.

μένους τῆς χώρας προσποιούμενοι, Λούκιος μὲν παν-
ταχόθε συνίστας τε αὐτοὺς, καὶ ἀπὸ τοῦ Καίσαρος
ἀποσπῶν, ἐφεξῆς· Φουλουία δὲ τό, τε Πραινέστε κατα-
λαβοῦσα, καὶ προσεταιρισαμένη, τοὺς βουλευτάς τε καὶ ἱππέας
ἔχουσα· τά τε ἄλλα πάντα μετ' αὐτῶν ἐβουλεύε-
το, καὶ τὰς παραγγέλσεις ὡς ἑκάστοτε ἐχρῆν, ἔ-
πεμπε. καὶ τί ταῦτα θαυμάσειεν ἄν τις, ὁπότε καὶ
ξίφος παρεζώννυτο, καὶ συνθήματα τοῖς στρατιώ-
ταις ἐδίδου, ἐδημηγόρει τε ἐν αὐτοῖς πολλάκις. ὥσ-
τε καὶ ἐκ τούτου τῷ Καίσαρι προσίστασθαι. οὐ μέντοι ἔ-
χων ὅπως αὐτοὺς καταλύσῃ, (οὐ γὰρ μόνον τῇ δυνά-
μει, ἀλλὰ καὶ τῇ παρὰ τῶν ἄλλων εὐνοίᾳ πολὺ αὐ-
τῶν ἠλαττοῦτο· αὐτὸς μὲν γὰρ πολλοὺς ἐλύπει, ἐκεῖ-
νοι δὲ πάντας ἐπ' ἐλπίδι ἦγον) πολλάκις μὲν σφᾶς ἰδίᾳ
διὰ τῶν φίλων ἐς τὰς καταλλαγὰς προεκαλέ-
σατο. ὡς δ' οὐδὲν ἤνυτεν, ἐκ τῶν ἐστρατευμένων
πρέσβεις πρὸς αὐτοὺς ἀπέστειλε. μάλιστα μὲν γὰρ
τεύξεσθαί τε αὐτῶν, καὶ τὰ παρόντα καταστήσεσθαι,
ἔς τε τὸ ἔπειτα ἀντισχήσειν ἐκ τούτου ἤλπισεν· εἰ δὲ
δὴ καὶ διαμάρτοι σφῶν, τήν γοῦν αἰτίαν τῆς διαφο-
ρᾶς † οὐκ αὐτὸς, ἀλλ' ἐκείνους ἕξειν ἐνόμισεν· ὃ καὶ ἐ-
γένετο. ἐπειδὴ γὰρ οὐδὲν οὐδὲ διὰ τῶν στρατιωτῶν ἐ-
πέρανε, βουλευτὰς ἔστειλε, τάς τε συνθήκας σφίσι
τὰς πρὸς τὸν Ἀντώνιον αὐτῷ γενομένας ἐκφήνας,
καὶ δικαστὰς τῆς διαφορᾶς δῆθεν αὐτοὺς ποιήσας. ὡς
δ' οὐδὲν οὐδὲ τότε ἐπεράχθη, Καῖσαρ οὐκ ἔμελλε
ποιήσειν, ἅτινα προετείνοντο· τοῦτο δὲ, πάνθ' ὅσα ἐ-
ποίουν, ἐκ τῆς τοῦ Ἀντωνίου τοῦ Μάρκου ἐξουσίας πράτ-
τειν ἔλεγον) οὕτω δὴ πρὸς τοὺς ἐστρατευμένους αὖθις
ἀπέκλινε. καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τὴν Ῥώμην ἐκεῖνοι πλήθει
πολλῷ, ὡς καὶ τῷ δήμῳ τῇ τε βουλῇ κοινωσόμενοί
τι, συνελθόντες, τούτων μὲν οὐδὲν ἐφρόντισαν, ἀθροι-
σθέντες δὲ ἐς τὸ Καπιτώλιον, τάς τε συνθήκας ἃς ὅ,
τε Ἀντώνιος καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπεποίηντο, ἀναγνωσθῆ-
ναι σφίσιν ἐκέλευσαν, καὶ ἐκείνας τε ἐπεκύρωσαν, καὶ
περὶ ὧν διεφέροντο ἑαυτοὺς δικαστὰς γενέσθαι ἐψη-
φίσαντο. καὶ ταῦτά τε ἐς δέλτους γράψαντες καὶ κα-
τασημηνάμενοι, ταῖς ἀειπαρθένοις φυλάττειν ἔδο-
σαν. καὶ τῷ μὲν Καίσαρι, παρόντι, τοῖς δ' ἑτέροις, διὰ
πρεσβείας ἐς Γαβίους ἐν ῥητῇ τινι ἡμέρᾳ πρὸς τὴν
δίκην ἀπαντῆσαι προσετάξαν. ἐπειδή τε ὁ μὲν
Καῖσαρ ἕτοιμος διαδικασθῆναι ἐγένετο. ἐκεῖνοι δ' ὑ-
πέσχοντο μὲν ἀφίξεσθαι, οὐκ ἦλθον δὲ, φοβηθέντες, ἢ
καὶ ἀπαξιώσαντες, (διέσκωπτον γοῦν σφᾶς,
ἄλλα τε καὶ Βουλὴν † καλλίγαν ἀπὸ τῆς τῶν
στρατιωτικῶν ὑποδημάτων χρήσεως ἀπο-
καλοῦντες) τοῦ τε Λουκίου καὶ τῆς Φουλ-
ουίας, ὡς καὶ ἀδικούντων τί, κατεψηφίσαντο, καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος ἐπρέσβευσαν. κἀκ

† οὐκ αὐτ.

† Βουλὴν κα- λιγῶν

A suam causam eos, quibus agri adimebantur. eos Lucius vndiquaque circumiens, à Cæsare abalienatos in vnum cogebat. Fuluia autem, Præneste occupato, ac ad suam societatem pertracto, senatores & equites à sua parte stantes habebat: cum iis de omnibus negotiis consilia inibat: identidemque edicta, vt ex vsu videbatur, proponebat. Id quidem mirandum adeo non est, quum gladio etiam se accinxerit ipsa, tesseram militibus dederit, sæpenumero concionem B apud eos habuerit. Cæsar, hoc sibi videns ad cætera mali accedere, neque opprimere eos valens, non modo à potentia, sed à studiis etiam hominum longe ipsis inferior, (multos enim lædebat ipse, illi vero bonam omnibus spem faciebant) quum aliquoties per amicos priuatim compositionem apud eos frustra tentasset, tandem legatos ex veteranis ad eos misit: in eum præcipue finem, vt pace impetrata res constitueret, ac deinde ipsis resistere posset: quod si eam non esset consecutus, at certe C causam discordiæ non sibi, sed ipsis imputatum iri existimans. Neq; falsus est sua opinione. quum enim ne militum quidẽ actione interposita res succederet, senatores ad Luciũ & Fuluiam misit, [a] qui & pacta sibi cum Antonio facta eis exponerent, & de controuersia cognoscerẽt. Vbi ne sic quidẽ effectum quicquam est, (nã & multas cõditiones ferebãt, quibus staturus Cæsar non esset, & omnia se iussu Marci Antonii agere perhibebãt) ibi demũ Cæsar ad veteranos se iterũ contulit. D Veterani Romã frequentes, tanquam cũ populo ac senatu aliquid acturi, aduenerant: ac in Capitolium congregati, omissis istis, conuentus Antonii ac Cæsaris recitari sibi iusserunt: eos approbauere, seq; arbitros litis eorum constituere: eaq; acta in tabulas relata obsignataque Vestalibus virginibus obseruanda dederunt: Cæsarique præsenti, L. autem Antonio & Fuluiæ per legatos diem dixerunt, ad quam disceptandæ rei causa Gabios venirent. E Cæsare se promptum [b] ad iudicandam litem exhibente, iis autem pollicitis quidem se adfuturos, non tamen veniẽtibus, (incertum metune, aut contẽptu potius id ab ipsis factum. certe enim [c] iudicium verbis exagitabant, ac inter alia [d] senatum caligã ab vsu militaris vestimẽti nominabãt) iniuriatũ veterani Luciũ & Fuluiam dãnauere, Cæsaris causam suscepere. Ac

[a] eisque pacta inter Antonium & se inita exposuit, & controuersia diiudicanda potestatem fecit.

[b] in admittenda ipsorũ sententia exhibente.

[c] iudicium eorũ verbis

[d] senatum caligarum, ab vsu militarium caligarum siue subligaculorum, nominabant)

sæpius deinde consultatione habita, bellum contra L. & Fuluiam instituerunt, atque ad id gnauiter se parauerunt, pecunia vndique contracta, atq; etiam ex sacris rebus conflata. omnia enim ornamenta per totam Italiam, quà in sua eam potestate habebāt, ac Romæ etiam, quæ quidem [a] pecunia commutari possent, ex templis abstulerant. ex Gallia etiam Togata, quæ tum Italiæ legibus ac institutis formata fuerat, ne in cisalpina regione eius gubernandæ causa exercitus essent alendi, pecunia ipsis milites(q́;) adducebantur.

Dum Cæsar hæc adornat, Fuluia etiam ac Lucius iis, quę in suam rem essent, parandis, exercituique cogendo intenti erant: vtrique autem legatos suos, ac milites, tribunosque, hac illac circummittebant: & ciuitates, alias sibi [b] adiungebant, ab aliis non recipiebantur. Quorum ego pleraque, vbi nihil memoratu magnopere dignum actum fuit, præteribo: quæ autem referre operæpretium esse existimo, ea breuiter recensebo. Nursia Sabinorum oppidum est. eo Cæsar primum cum exercitu accessit, fugatoque quod ibi stationes agebat præsidio, ab oppido † à Titisieno Gallo repulsus, & in Vmbriam digressus, [c] Sentinates oppugnauit. Interim Antonius, missis occulte Romam ad amicos militibus, alios alio sub prætextu, ipse repente superuenit: equitatuque qui sibi occurrerat victo, peditibusque intra muros cōpulsis, quum præmissi intro milites Antonii vrbis defensores adorirentur, vrbem cepit: neque Lepido, cui eius erat mandata custodia, quicquam resistente, (erat enim homo natura ignauus) neque Seruilio consule, ipso quoq; nimis quietis studioso. Eo cognito Cæsar relicto ad oppugnationem Sentinatium Q. Saluidieno Rufo, Romam ipse contendit. Antonius autem ante eius aduentum vrbe exiuit: quum effecisset, vt decreto tanquam ad bellum proficisci iuberetur, concionatusque esset militari habitu indutus, quod factum ab alio nemine vnquam fuerat. Ita Cæsar in vrbem citra omne certamē receptus, Antoniumq; frustra insecutus, ac reuersus, Romam accuratiori custodia firmauit. Cæsare à Sentinati-

[a] adorari possent.

[b] sibi prius adiungebat.

† à Tisieno. sic lib. seq.

[c] Sentinates irrito conatu oppugnauit.

A τούτου πολλάκις αὖθις βουλευσάμενοι, τόν τε πόλεμον αὖθις ἀνείλοντο, καὶ τὰ πρὸς αὐτὸν οὐχ ἡσυχῇ ἡτοιμάζοντο. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ χρήματα ἁπανταχόθεν καὶ ἐκ τῶν ἱερῶν ἤθροισαν. τὰ γὰρ ἀναθήματα, ὅσα τε καὶ ἐξαργυρισθῆναι ἐδύνατο, τά τε ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰταλίᾳ τῇ ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτῶν οὔσῃ, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ἀνακείμενα καθεῖλον, καὶ αὖθις καὶ ἐκ τῆς Γαλατίας τῆς Τογάτης (ἣ καὶ ἐς τὸν τῆς Ἰταλίας ἤδη νομὸν, ὥστε μηδένα † ἄλλον προφάσει τῆς ἐνταῦθα ἀρχῆς στρατιώτας ἐντὸς τῶν B Ἄλπεων τρέφειν, ἐσγεγράπτο) καὶ χρήματα καὶ στρατιῶται ἦλθον.

† [illegible]

Ὅ,τε οὖν Καῖσαρ παρεσκευάζετο, καὶ ἡ Φουλουία καὶ ὁ Λούκιος τά τε πρόσφορα ἐπορίζοντο, καὶ τὰς δυνάμεις συνεκρότουν. κἀν τούτῳ καὶ ἀντεπρεσβεύοντο, καὶ διέπεμπον ἑκασταχόσε καὶ στρατιώτας καὶ στρατιάρχους ἑκάτεροι· καὶ τὰ μὲν προκατελάμβανον, τῶν δ' ἀπεκρούοντο. καὶ αὐτῶν ἐγὼ τὰ μὲν πολλὰ, καὶ ἐν οἷς οὔτε τι μέγα οὔτ' ἀξιόλογον ἐπράχθη, παρήσω· τὰ δὲ δὴ λόγου μάλιστα ἄξια συντόμως διηγήσομαι. C ὁ Καῖσαρ ἐπὶ Νουρσίαν ἐς τοὺς Σαβίνους στρατεύσας, τὴν μὲν φρουρὰν τὴν προκαθημένην σφῶν ἐτρέψατο, τῆς δὲ δὴ πόλεως ὑπὸ † Τιτισιηνοῦ Γάλλου ἀπεκρούσθη. μεταστὰς οὖν ἐς τὴν Ὀμβρικὴν, Σεντινάτας ἐπολιόρκησε μὲν, οὐ μέντοι καὶ εἷλεν αὐτούς· τοῦ γὰρ Λουκίου ἐν τούτῳ τὸ μὲν πρῶτον στρατιώτας λάθρα κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην πρόφασιν ἐς τὴν Ῥώμην πρὸς τοὺς φίλους πέμψαντος, ἔπειτα δὲ D καὶ αὐτοῦ ἐξαίφνης ἐπελθόντος, καὶ τό, τε ἱππικὸν ἀπαντῆσαν οἱ κρατήσαντος, καὶ τοὺς πεζοὺς ἐς τὸ τεῖχος καταράξαντος, κἀκ τούτου καὶ τὸ ἄστυ συνεπιτιθεμένων τοῖς ἔνδοθεν ἀμυνομένοις τῶν † προεσαφιγμένων, λαβόντος· (οὔτε γὰρ ὁ Λέπιδος ὁ τὴν φυλακὴν αὐτοῦ ἐπιτετραμμένος ἀντέπραξέ τι, ὑπὸ τῆς ἐμφύτου νωθείας, οὔτε ὁ ὕπατος, ἡσυχαίτερός πως ὢν) πυθόμενος ταῦθ' ὁ Καῖσαρ, τοῖς μὲν Σεντινάταις Κύιντον Σαλουιδιῆνον Ῥοῦφον παρακατέλιπεν, αὐτὸς δὲ E πρὸς τὴν Ῥώμην ὥρμησε. μαθὼν οὖν τοῦτο ὁ Λούκιος προϋπεξῆλθε, διαπραξάμενος ψηφισθῆναί οἱ ὡς ἐπὶ πολέμῳ τινὶ ἐκστρατεῦσαι. καί ἔν γε τῇ στρατιωτικῇ σκευῇ ἐδημηγόρησεν· ὃ μηδεὶς ἄλλος ἐπεποιήκει. καὶ οὕτως ὁ Καῖσαρ ἀμαχεί τε ἐς τὸ ἄστυ ἐσεδέχθη· καὶ ἐπεὶ ἐπιδιώξας αὐτὸν οὐ κατέλαβεν, ἀνέστρεψε, καὶ φρουρὰν τῆς πόλεως ἀκριβεστέραν ἐποιήσατο· κἀν τούτῳ ὁ Ῥοῦφος, ὡς τάχιστα ἐκεῖνός τε ἀπὸ τῶν Σεντινατῶν

† Τισιήνου

† [illegible]μένων,

πινάτων ἀπεχώρησε, καὶ Γάιος Φούρνιος, ὁ τὸ τεῖχος φρουρῶν, ἐπεξῆλθεν ἐπὶ πολὺ διώκων αὐτὸν, προσέβαλέ τε ἀπροσδοκήτοις τοῖς ἔνδον οὖσι, καὶ ἑλὼν τὴν πόλιν διήρπασε καὶ κατέκαυσε. Νουρσῖνοι δ' ἐς μὲν ὁμολογίας μηδὲν κακὸν παθόντες ἦλθον· ἐπεὶ μέντοι τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τῇ πρὸς τὸν Καίσαρα σφίσι γενομένῃ πεσόντας θάψαντες, ἐπέγραψαν τοῖς μνημείοις αὐτῶν, ὅτι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνιζόμενοι ἐτελεύτησαν, παμπόλλοις χρήμασιν ἐζημιώθησαν· ὥστε καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅμα πᾶσαν ἐκλιπεῖν. καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἔπραττον. ὁ δὲ δὴ Λούκιος, ὡς τότε ἐκ τῆς Ῥώμης ἀπῆρεν, ὥρμησε μὲν ἐς τὴν Γαλατίαν, εἰρχθεὶς δὲ τῆς ὁδοῦ, πρὸς Περουσίαν Τυρσηνίδα πόλιν ἀπετράπετο. κἀνταῦθα πρότερον μὲν οἱ ὕπαρχοι τοῦ Καίσαρος, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος, ἀπολαβόντες ἐπολιόρκουν. χρονίου δὲ τῆς προσεδρείας σφίσι γενομένης (τό, τε γὰρ χωρίον τῇ τε φύσει καρτερόν ἐστι, καὶ τοῖς ἐπιτηδείοις ἱκανῶς παρεσκεύαστο, καὶ ἱππῆς προεκπεμφθέντες ὑπ' αὐτοῦ, πρὶν παντελῶς περιτειχισθῆναι, δεινῶς σφᾶς ἐλύπουν· καὶ προσέτι καὶ ἕτεροι πολλοὶ σπουδῇ ἄλλος ἄλλοθεν ἐπήμυνον αὐτῷ) πολλὰ μὲν πρὸς τούτοις ὡς ἑκάστους, πολλὰ δὲ καὶ πρὸς τοῖς τείχεσιν ἐπράχθη· μέχρις οὗ καίτοι πλεονεκτοῦντες τὰ πλείω οἱ περὶ τὸν Λούκιον, ὅμως ὑπὸ λιμοῦ ἑάλωσαν. καὶ αὐτὸς μὲν ἄλλοι τέ τινες ἄδειαν εὕροντο, οἱ δὲ δὴ πλείους τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων ἐφθάρησαν. καὶ λόγος γε ἔχει, ὅτι οὐδ' ἁπλῶς τοῦτο ἔπαθον, ἀλλ' ἐπὶ τὸν βωμὸν τὸν τῷ Καίσαρι τῷ προτέρῳ ὡσιωμένον ἀχθέντες ἱππῆς τετρακόσιοι, καὶ βουλευταὶ ἄλλοι τε καὶ ὁ Κανούτιος ὁ Τίτος (ὅς ποτε ἐν τῇ δημαρχίᾳ τὸ πλῆθος τῷ Καίσαρι τῷ Ὀκταουιανῷ ἤθροισεν) ἐτύθησαν. τῶν δὲ Περουσινῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐκεῖ ἁλόντων, οἱ πλείους ἀπώλοντο· καὶ ἡ πόλις αὐτὴ πλὴν τοῦ Ἡφαιστείου, τοῦ τε τῆς Ἥρας ἕδους, πᾶσα κατεκαύθη. τοῦτο δὲ (ἐσώθη γάρ πως κατὰ τύχην) αἰνήχθη τε ἐς τὴν Ῥώμην ἐξ ὄψεως ὀνείρου, ἣν ὁ Καῖσαρ εἶδε, καὶ παρέσχε καὶ τῇ πόλει πρὸς τῶν βουλομένων συνοικισθῆναι· πλὴν ὅτι τῆς χώρας οὐδὲν ὑπὲρ ἑπτὰ καὶ ἥμισυ σταδίους ἐκτήσαντο. ἐκείνης δ' οὖν ἐπί τε Γαΐου Καλουίνου δεύτερον καὶ ἐπ' Ἀσινίου Πωλίωνος ὑπάτων ἁλούσης, καὶ τἄλλα τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, τὰ μὲν βίᾳ, τὰ δὲ † ἐθελοντὴν τῷ Καίσαρι προσεχώρησε· καὶ διὰ τοῦθ' ἥ τε Φουλουία πρὸς τὸν ἄνδρα μετὰ τῶν τέκνων ἀπέδρα, καὶ τῶν ἄλλων τῶν πρώτων συχνοί, οἱ μὲν πρὸς ἐκεῖνον, οἱ δὲ πρὸς τὸν Σέξτον ἐς τὴν

† ἐθελονταὶ

tinatibus discedente, [vt dixi] ac C. Furnio, (qui ei oppido præerat) eius insequendi causa ab oppido longius progresso, Saluidienus ex improuiso oppidum aggressus cepit, diripuit, incenditque. Cæterum Nursinis, sese dedentibus, nullũ est damnum iniunctum: post autem, quum eos, qui in prælio (cõflixerant enim cum Cæsare) ceciderant, sepelientes eorum monumentis inscriberent, pugnantes eos pro libertate occubuisse; tãta ab eis mulctæ nomine exacta est pecunia, vt vrbe agroque omni cesserint. L. Antonius Roma tunc profectus, in Galliam ire intendit: sed itinere prohibitus, Perusiam (vrbs est Hetruriæ) se conuertit. ibi eum deprehensũ, primũ legati Cæsaris, deinde ipse Cæsar, oppugnauerunt. Durante diu obsidione, (nã & natura munitus est is locus, & satis instructus erat omnibus rebus ad defendendum necessariis: & emissi ab Antonio, antequam operib. vrbs omnino clauderetur, equites, multum Cæsarianis damni inferebãt, ac multi alii diuersis ex locis venientes enixe Antoniũ defendebant) † multa vtrinque acta sunt, in quib. quum plerunq; Antonius priores tulisset, tamẽ fames tandẽ ei deditionem extorsit. Venia ipsi aliisque nonnullis data, plerīq; senatores, equitesq;, qui cũ Antonio fuerant, necati sunt. neque id communi more, (si quidem verum est quod fertur) sed quadringenti equites, senatoresq;, cum alii, cum alii, tum T. etiam Canutius (qui olim tribunus plebis multitunem Cæsari Octauiano conuocauerat) ad aram Cæsari superiori sacratam adducti, ibique ª mactati sunt. Perusini, aliique ibi tum capti, plerique trucidati: vrbs ipsa tota combusta, fano solum Vulcani seruato: simulacrum Iunonis casu ab incendio superstes, Romam aduectum est propter somnium Cæsaris quoddam, cõcessumque ab eo, vt qui vellent, eam vrbem reficerent, ac habitarent: † agertamẽ vrbi datus non totum milliare explens. Perusia capta (quod fuit Cn. Domitio Caluino iterum, Asinio Pollione coss.) reliqua etiam Italiæ oppida partim vi, partim deditione recepit Cæsar. Itaque Fuluia cum liberis ad virum aufugit, ac ex primorib. etiam cõplures partim ad Antonium, partim ad Sextũ Pompeiũ in Si-

† *multa mutuũ vtrinque prælia, multa etiam ad vrbis mœnia sunt acta. in quibus quum*

ª *hostiarum instar iugulati sunt.*

† *agri tamẽ vltra septem stadia cum semisse non possederunt.*

ANNO V.C. 714.

ciliam abierunt. inter quos Iulia etiã, Antoniorum mater, ad Sextũ venit; ab eoq́; amicissime excepta, & ad filiũ Marcum missa est, vt de amicitia cũ eo ageret. Inter eos, qui ex Italia tũc ad Antoniũ profecti sunt, Tiberius etiã Claudius Nero, pꝛsidio in Campaniæ quodã oppido pꝛfectus, quia Cæsaris res obtinerent, cũ vxore sua Liuia Drusilla, & filio Tiberio Claudio Nerone, eodem abiit: sed postea tẽporis [a] res quam maxime admirabilis ac præter omnium opinionem euenit, vt Liuia, quæ tũ Cæsarẽ fugiebat, ei nuberet: atq́; is Tiberius, qui cũ parentib. tũc suis solũ vertebat, imperator post Cæsarem fieret.

[a] rei maxime nouæ.

Eo dẽ tẽpore ab iis, qui erant in vrbe, togæ (eas n. etsi decretũ factũ non fuerat, à plebe coacti posuerãt) resumptæ, festiq́; dies acti sunt. Cæsar habitu triumphali in vrbẽ adductus, sertoq́; laureo honoratus: & decretũ, vt quoties triũphãs aliquis eo vteretur, Cæsar quoq́; eodẽ decoraretur. Is aũt Italico negotio confecto, quũ mare Ioniũ etiã liberatũ iã esset, (nã Domitius suis viribus ad id tenendũ diffidẽs, ad Antoniũ auectus erat) ad bellũ Sexto Põpeio inferendũ se parauit: sed quum de potentia eius esset factus certior, eumq́; cũ Antonio per matrẽ legatosq́; agere audisset, veritus ne contra vtrunq́; sibi bellum simul esset gerendũ, Sextũ & fidei & viriũ plus, quã Antoniũ habentẽ, vt sibi conciliaret, matrẽ ei Muciam misit; sororemq́; L. Scribonii Libonis (socer is Sexti erat) ipse duxit, sperãs & beneficio, & affinitate se amicum sibi Pompeium redditurum. Is Pompeius, postquam secundum pacta cum Lepido inita ex Hispania discessisset, ac non multo post classi esset præfectus, quum ei Cæsar eam præfecturam ademisset, nihilominus naues retinens, ausus fuerat in Italiam nauigare: mox quum eam iam Cæsar occupasset, se autem inter superioris Cæsaris occisores damnatum esse audiret; à continenti abstinens, & circum insulas nauigans, euentum expectarat: victumque citra vllius iniuriam sibi pararat: fore sperans, vt quoniam cædis particeps non fuisset, ab ipso eius filio reduceretur: verum quum se quoque proscriptum esse intellexisset; desperato [b] in patriam reditu, ad bellum se instruxit: triremes fabricatus

[b] in patriã per Cæsarẽ

A κελίαν ἀπεχώρησαν. ἥ τε Ἰουλία ἡ τῶν Ἀντωνίων μήτηρ τὸ μὲν πρῶτον ἐς ταῦτα ἦλθε, καὶ πάνυ φιλικῶς ὑπὸ τοῦ Σέξτου ὑπεδέχθη· ἔπειτα δὲ πρὸς τὸν υἱὸν τὸν Μάρκον ὑπ' αὐτοῦ ἐπέμφθη, λόγους τε οἱ ὑπὲρ φιλίας καὶ πρεσβείας ἄγουσα. μετὰ τούτων τῶν τότε πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐκχωρησάντων, καὶ Κλαύδιος Τιβέριος Νέρων ἔφυγε. φρουρὰν γάρ τινα ἐν τῇ Καμπανίᾳ εἶχε, καὶ ἐπειδὴ καθυπέρτερα τὰ τοῦ Καίσαρος ἐγίγνετο, ἀπῆρε σύν τε τῇ γυναικὶ Λιουίᾳ Δρουσίλλῃ, καὶ σὺν τῷ υἱεῖ Τιβερίῳ Κλαυδίῳ Νέρωνι. ὥστε καὶ τοῦτο ἐν τοῖς παραδοξοτάτοις B συμβῆναι· ἥ τε γὰρ Λιουία αὕτη ἡ τὸν Καίσαρα τότε φυγοῦσα, μετὰ ταῦτα αὐτῷ ἐγήματο, καὶ ὁ Τιβέριος οὗτος ὁ σὺν τοῖς τοκεῦσί ποτε ἐκδράς, τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν αὐτοῦ διεδέξατο. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐγένετο.

Τότε δὲ τήν τε εἰρηνικὴν ἐσθῆτα οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ ὄντες ἀνέλαβον (ἐκδεδυκότες γὰρ αὐτὴν ἄνευ ψηφίσματος ἀνάγκῃ τοῦ δήμου ἦσαν) καὶ αὖθις τε ἑώρταζον, καὶ τὸν Καίσαρα ἔν τε στολῇ ἐπινικίῳ ἐς τὸ ἄστυ ἐσεκόμισαν, καὶ δαφνίνῳ στεφάνῳ ἐτίμησαν· ὥσθ' ὁσάκις οἱ τὰ νικητήρια πέμψαντες εἰώθεσαν αὐτῷ χρῆσθαι, καὶ ἐκεῖνον κοσμεῖσθαι. Καῖσαρ δὲ, ἐπειδὴ τά τε ἐν C τῇ Ἰταλίᾳ κατειργάσατο, καὶ ὁ κόλπος ὁ Ἰόνιος ἠλευθέρωτο· (ὁ γὰρ Δομίτιος, ἀπογνοὺς μηκέτι καθ' ἑαυτὸν ἰσχύσειν, ἀπέπλευσε παρὰ τὸν Ἀντώνιον) παρεσκευάζετο μὲν ὡς ἐπὶ τὸν Σέξτον ὁρμήσων· αἰσθόμενος δὲ τήν τε δύναμιν αὐτοῦ, καὶ ὅτι τῷ Ἀντωνίῳ διά τε τῆς μητρὸς καὶ διὰ τῆς πρεσβείας ἐκεκοινολόγητο, ἔδεισε μὴ καὶ ἀμφοῖν ἅμα πολεμήσῃ· καὶ τὸν Σέξτον, ὡς καὶ πιστότερον ἢ καὶ ἰσχυρότερον τοῦ Ἀντωνίου προτιμήσας, τήν τε μητέρα αὐτῷ Μουκίαν ἔπεμψε, D καὶ τὴν τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Λουκίου Σκριβωνίου Λίβωνος ἀδελφὴν ἔγημεν, εἴπως ἔκ τε τῆς εὐεργεσίας καὶ ἐκ τῆς συγγενείας φίλον αὐτὸν ποιήσαιτο. ὁ γὰρ Σέξτος, ὡς τότε ἐκ τῆς Ἰβηρίας κατὰ τὰς πρὸς τὸν Λέπιδον συνθήκας ἀπηλλάγη, καὶ μετὰ τοῦτο ναύαρχος οὐ πολλῷ ὕστερον κατέστη, τὴν μὲν ἀρχὴν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος παρελύθη, τοῦ δὲ δὴ ναυτικοῦ καὶ ὣς ἀντεχόμενος, ἐτόλμησε μὲν ἐς τὴν Ἰταλίαν πλεῦσαι. ἐπικρατούντων δὲ ἤδη τῶν ἀμφὶ τὸν Καίσαρα αὐτῆς, μαθὼν ὅτι ἐν τοῖς σφαγεῦσι τοῖς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἑάλωκε, E τῆς μὲν ἠπείρου ἀπέσχετο, κατὰ δὲ δὴ τὰς νήσους περιέπλεων, τά τε γιγνόμενα ἐκαραδόκει, καὶ τὴν τροφὴν οὐκ ἐξ ἀδικημάτων ἐπορίζετο· (ἅτε γὰρ μὴ μετεσχηκὼς τοῦ φόνου, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος ἤλπιζε καταχθήσεσθαι) ἐπεὶ μέντοι καὶ ἐν τῷ λευκώματι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐξετέθη, καὶ ἔγνω καὶ ἐπ' αὐτῷ ἐπικεκηρυγμένον, ἀπέγνω τε τὴν δι' αὐτοῦ κάθοδον, καὶ πρὸς πόλεμον ἡτοιμάζετο. ναυπηγίαν τε γὰρ τριηρῶν ἐποιεῖ-

ποιεῖτο, καὶ τοὺς αὐτομολοῦντας ἐδέχετο, τούς τε καταποντιστὰς προσεποιεῖτο, καὶ τοὺς ἐκπίπτοντας ὑπελάμβανε. κἀκ τούτων ἐν ὀλίγῳ τε ἰσχυρὸς ἐγένετο, καὶ τῆς πρὸς τῇ Ἰταλίᾳ θαλάσσης ἐκράτησεν, ἔς τε τοὺς λιμένας αὐτῆς ἀπέβαινε, καὶ τὰ πλοῖα ἀπῆγε, ἁρπαγάς τε ἐποιεῖτο. προχωρούντων δὲ αὐτῷ τῶν πραγμάτων, ὥστε καὶ στρατιώτας καὶ χρήματα ἀπ' αὐτῶν πορίζειν, ἐς Σικελίαν ἔπλευσε· καὶ Μύλας μὲν, Τυνδαρίδα τε ἀμαχεὶ κατέσχε, τῆς δὲ Μεσσήνης ὑπὸ Πομπηίου Βιθυνικοῦ τοῦ τότε τῆς Σικελίας ἄρχοντος ἀπεκρούσθη. οὐ μέντοι καὶ παντελῶς αὐτῆς ἀπέστη, ἀλλὰ τήν τε χώραν κατατρέχων, καὶ τὴν ἐσκομιδὴν τῶν ἐπιτηδείων κωλύων, τῶν τε προσβοηθησάντων σφίσι τοὺς μὲν, φόβῳ μὴ καὶ τὰ αὐτὰ πάθωσι, τοὺς δὲ καὶ ἐξ ἐνέδρας τινὸς κακώσας προσθέμενος, τόν τε ταμιείαν σὺν τοῖς χρήμασι προσεποιήσατο, καὶ τέλος καὶ τὴν Μεσσήνην, τόν τε Βιθυνικὸν, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς ἴσης οἱ ἄρξοντα, καθ' ὁμολογίαν ἔλαβε. καὶ τοῦτον μὲν οὐδέν πω τότε γε κακὸν εἰργάσατο, ἐκείνους δὲ τά τε ὅπλα καὶ τὰ χρήματα ἀφείλετο. καὶ μετὰ τοῦτο τάς τε Συρακούσας καὶ ἄλλας τινὰς πόλεις ὑπηγάγετο, καὶ στρατιώτας τι ἀπ' αὐτῶν † πλείους καὶ Κύϊντος Κορνουφίκιος ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἔπεμψε. καὶ ὁ μὲν οὕτως ηὔξετο. Καῖσαρ δὲ τέως μὲν οὐδεμίαν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ, τῇ τε ἐκείνου καταφρονήσει, καὶ τῇ τῶν ἐν χερσὶν ἀσχολίᾳ, ἐποιήσατο· ἐπειδὴ δὲ ὑπό τε τοῦ λιμοῦ φθορὰ πολλὴ ἐν τῷ ἄστει ἐγένετο, καὶ ὁ Σέξτος καὶ τῆς Ἰταλίας ἐπειράσεν, οὕτω δὴ ναυτικόν τέ τι κατασκευάζεσθαι ἤρξατο, καὶ τὸν Ῥοῦφον τὸν Σαλουιδιῆνον σὺν δυνάμει πολλῇ ἐς Ῥήγιον προεξέπεμψε. καὶ ὃς μὲν ἐκ τῆς Ἰταλίας τὸν Σέξτον ἀπεώσατο· ἀναχωρήσαντος δὲ αὐτοῦ ἐς τὴν Σικελίαν, δερμάτινα πλοῖα, κατὰ τοὺς ἐν τῷ ὠκεανῷ πλέοντας, ἐκποιῆσαι ἐπεχείρησεν, ἔνδοθεν μὲν ῥάβδοις αὐτὰ κούφαις διαλαμβάνων, ἔξωθεν δὲ βοὸς δέρμα ὠμὸν ἐς ἀσπίδος κυκλοτεροῦς τρόπον περιτείνων. ὡς δὲ γέλωτά τε ὦφλισκε, καὶ κινδυνεύσειν, εἰ περαιωθείη αὐτοῖς διὰ τοῦ πορθμοῦ χρήσασθαι, ἐπίστευσεν, ἐκείνων μὲν ἀπέσχετο, τῷ δὲ ναυτικῷ τῷ κατασκευασθέντι τε καὶ ἐλθόντι ἐπετόλμησε μὲν διαπλεῦσαι, οὐκ ἠδυνήθη δέ. τό τε γὰρ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν νεῶν αὐτοῦ πολὺ τῆς τῶν ἐναντίων καὶ ἐμπειρίας καὶ τόλμης ἠλαττώθη. αὐτόπτης οὖν τῆς ναυμαχίας ὁ Καῖσαρ γενόμενος (κατὰ γὰρ τὴν στρατείαν αὐτοῦ τὴν ἐς τὴν Μακεδονίαν ταῦθ' οὕτως ἐπράχθη) χαλεπῶς ἤνεγκε, καὶ μάλισθ' ὅτι τότε πρῶτον συμβαλὼν ἥττητο. καὶ διὰ τοῦτο κατὰ μὲν τὸ ἰσχυρὸν οὐκέτι (καίτοι τῶν πλείστων ναυτικῶν σωθέντων οἱ) περαιωθῆναι ἐτόλμησε, λάθρα δὲ πολλάκις ἐπιχειρήσας, ὡς

† πλείους ἔλαβε, καὶ ἄλλους κέ- [illegible]

tus est; profugos ad se recepit, prædones maritimos socios sibi adsciuit, eiectosque patria suscepit. Ita paruo tempore viribus acquisitis, marique Italiæ vicino potitus, in portus eius subuectus, naues abripuit, ac prædas exercuit. rebus ita succedentibus, vt iam & milites & pecuniam haberet, in Siciliam nauigauit, Mylasque & Tyndaridem citra etiam pugnam cepit: à Messana autem Pompeius eum Bithynicus, Siciliæ ea tempestate † præfectus, repulit. quanquam ne sic quidem Sextus omnino eam missam fecit: sed in agrum eius incursiones faciendo, commeatus intercludendo, subuenientes Messanæ, partim metu eiusdem incommodi obiecto, partim per insidias damno dato prohibendo, quæstorem cum pecuniis, ac tandem & Messanam, & Bithynicum, quum conuenisset, vt insulam æquato imperio regerent, in suam potestatem redegit. Ac tum quidem Bithynico nihil mali exhibuit, Messanensibus autem arma & pecuniam ademit. dein Syracusas, & alias nonnullas vrbes, subegit: ac milites ab iis accepit, mittente etiam ei † milites ex Africa † Q. Cornificio. Pompeii ita augescentis aliquandiu Cæsar † nullam curam habuerat, quod & contemnebat hominem, & aliis negotiis distinebatur: sed quum fame multi in vrbe perirent, ac Italiam quoque Sextus attentaret, ita demum classe parata, Saluidienum Rufum cum magnis copiis Rhegium præmisit. Is Pompeium ab Italia reiecit, regressoque eo in Siciliam, naues ex pellibus, ad imitationem eorum, qui Oceanum nauigant, facere instituit, intus baculis leuibus † conferens, foris autem pellem bouis crudam in formam rotundi clypei obducens. Verum risui habitus, ac periculum, si transfretare nauiculis istis conaretur, veritus; eis omissis classe, quæ iam instructa aduenerat, traiicere aggressus est: frustra id quidem, quum & multitudo & magnitudo nauium eius, multum peritię & audaciæ hostium concederet. gerebantur hæc eo tempore, quo in Macedoniam Cæsar expeditionem faciebat: isque inspector huius naualis prælii, ægre admodum tulit, se primo hoc congressu vinci: ac non ausus vi transmissionem posthac tentare, quanuis plerisque nauibus suis saluis, sed sæpenumero clanculum facto periculo, quod

† prætor.

† alias † Q. Cornificio

† nullam coercendi curam

† dissecantibus

vtrique si in insulam peruenisset, pedestribus copiis victurum se facile speraret: quum nihil proficeret, valida vbique insulam custodia obseruante, constitutis aliis quibusdam, qui Siciliæ intenti essent, ipse Brundusium ad Antonium perrexit, auxilioque nauium, Ionium mare traiecit. His actis, totam insulam Pompeius occupauit: Bithynicum insidiari sibi prætendens, occidit: spectacula, qualia victores solent, edidit: captiuorum nauilem in freto, prope Rhegium, (ita vt hostium in conspectu esset) pugnam exhibuit, commissis inter se ligneis & pelliceis, ad deridendum Saluidienum, nauiculis. Deinde naues plures extruxit, mare circum insulam obtinuit, auctus ea etiam gloria atque fastu, quasi Neptuni filius esset: quod pater quondã eius imperium mari vniuerso habuerat. Hæc à Sexto Pompeio gesta sunt, Cassii adhuc Brutique rebus saluis. Secundum eorum interitum, cum alii ad eum, [tum * Statius etiam Murcus, sese receperunt: Statium Pompeius [a]] libenter accepit, (nimirum vt copias, quibus ille præerat, ad se traduceret) deinde autem strenuum & magnanimum esse videns, interfecit; proditionis eum insimulans. Atque hinc iam classem eius, [b] ac multitudinem seruorum, qui ex Italia aduenerant, ad ad se recipiens, [magnopere] creuit. tantus enim fuit fugitiuorum numerus, vt Vestales etiam, quum rem sacram facerent, vota conceperint, si finis aufugiendi factus fuisset. His de causis, ac potissimum quod † exules recipiebat, & cum Antonio de iungenda amicitia agebat, [c] Cæsar cum eo pacem inire cupiens, vbi id non successit; M. Vipsanio Agrippæ bellum contra eum gerendum iniunxit, ipse vero in Galliam profectus est. Quare cognita Pompeius, obseruato eo tempore, quo Apollinaribus ludis exhibendis occupatus erat, Agrippa (præturam enim tum gerens, ac præcipuus amicus Cæsaris splendide omnia agebat; ludosque inter cætera, † equestres biduo præbebat, & Troiam vocatum ludum per nobiles pueros magnifice exercebat) in Italiam transmisit, ac tandiu in ea prædas agendo commoratus est, donec Agrippa adueniret: sub eius aduentum relicto in quibusdam locis præsidio in Siciliam reuectus est. Cæsar primo per alios Galliam occupare conatus, quũ Fufius hactenus, & alii, Antonii reb. fauẽtes,

a libenter initio accepit, quod secum ille copias, quibus præerat, adduceret: deinde b ac ingentẽ multitudinẽ seruorum, ex Italia venientium, ad se recipiens, creuit.

† electos à Cæsare & Antonio

c & multis in locis Italiam populabatur, Cæsar pacem inire cum eo cupiens,

† Circenses

A πολύτως, αὖ τῆς νήσου ἐπιβῇ, πολὺ τῷ πεζῷ κρατήσων ἔπραξε θ' ὡς οὐδὲν, ἅτε καὶ ἰσχυρᾶς πανταχόθεν φυλακῆς αὐτῇ οὔσης, ἐπέραιωσε, τῇ μὲν Σικελίᾳ ἄλλους τινὰς ἐφεδρεύειν προσέταξεν, αὐτὸς δὲ πρός τε τὸν Ἀντώνιον ἐς τὸ Βρεντέσιον ἀφίκετο, κἀντεῦθεν τῇ τῶν νεῶν βοηθείᾳ τὸν Ἰόνιον διέβαλε. γενομένου δὲ τούτου, τήν τε νῆσον πᾶσαν ὁ Σέξτος κατέσχε, καὶ τὸν Βιθυνικὸν, ὡς καὶ ἐπιβουλεύσαντα αὐτῷ, ἀπέκτεινε. θέας τε ἐπινικίους ἤγαγε, καὶ ναυ-B μαχίαν τῶν αἰχμαλώτων ἐν τῷ πορθμῷ παρ' αὐτὸ τὸ Ῥήγιον (ὥστε καὶ τοὺς ἐναντίους ὁρᾶν) ἐποίησε, πλοιάρια τινὰ ξύλινα πρὸς ἕτερα βύρσινα, ἐς τὸν τοῦ Ῥούφου κατάγελων, συμβαλών· καὶ μετὰ τοῦτο ναῦς πλείους ἐναυπηγήσατο, καὶ τῆς πέριξ θαλάσσης ἐκράτησε δόξαν τέ τινα καὶ φρόνημα, ὡς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος παῖς ὤν, ὅτι πάσης ποτὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ τῆς θαλάσσης ἦρξε, προσέθετο. ταῦτα μὲν, ἕως ἔτι τά τε τοῦ Κασσίου καὶ τὰ τοῦ Βρούτου συνειστήκει, ἔπραξε· φθαρέντων δὲ C ἐκείνων, ἄλλοι τε πρὸς αὐτὸν * τὰ μὲν πρῶτα ἀσμένως ἐδέξατο, (καὶ γὰρ τὴν δύναμιν ἧς ἦρχεν, ἐπηγάγετο) ἔπειτα δὲ καὶ δραστήριον καὶ φρονηματώδη ἰδὼν ὄντα ἀπέκτεινεν, ἔγκλημα αὐτῷ προδοσίας ἐπενεγκών. κἀκ τούτου τό, τε ἐκείνου ναυτικὸν, καὶ τὸ τῶν δούλων τῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀφικνουμένων πλῆθος προσλαβὼν πάμπολυ, ηὐξήθη. τοσοῦτοι γὰρ δὴ ηὐτομόλουν, ὥστε καὶ τὰς ἀειπαρθένους καθ' ἱερῶν εὔξασθαι ἐπισχεθῆναι σφῶν τὰς αὐτομολίας. διά τε D οὖν ταῦτα, καὶ διὰ τὸ τοὺς φεύγοντας αὐτῶν ὑποδέχεσθαι, τήν τε τοῦ Ἀντωνίου φιλίαν πράττειν, καὶ τῆς Ἰταλίας πολλὰ πορθεῖν, καταλλαγῆναί οἱ ὁ Καῖσαρ ἐπεθύμησε· διαμαρτὼν δὲ τούτου, ἐκείνῳ μὲν Μάρκον Οὐιψάνιον Ἀγρίππαν πολεμῆσαι ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ ἐς Γαλατίαν ἀπῆρε. μαθὼν οὖν τοῦτο ὁ Σέξτος ἐτήρησε τὸν Ἀγρίππαν περὶ τὰ Ἀπολλώνια ἔχοντα. ἐστρατήγει γάρ. καὶ ἄλλα τε πολλά, ἅτε καὶ πάνυ φίλος ὢν τῷ Καίσαρι, ἐλαμπρύνατο, καὶ τὴν ἱπποδρομίαν ἐπὶ δύο ἡμέρας ἐποίησε, τῇ τε E Τροίᾳ καλουμένῃ διὰ τῶν εὐγενῶν παίδων ἐσεμνύνθη. ταῦτ' οὖν αὐτοῦ πράττοντος, ἐπεραιώθη τε ἐς τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἐνέμεινεν ἐν αὐτῇ λεηλατῶν, μέχρις οὗ ἐκεῖνος ἀφίκετο· τότε γὰρ φρουρὰν ἐν χωρίοις τισὶ καταλιπὼν, ἀνέπλευσεν. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ τὴν Γαλατίαν πρότερον μὲν δι' ἑτέρων, ὥσπερ εἴρηται, καταλαβεῖν ἐπεχείρησε· μὴ δυνηθεὶς δὲ, διά τε τὸν Καλῆνον καὶ διὰ τοὺς ἄλλους τοὺς τὰ Ἀντωνίου πράττοντας, αὐτὸς τότε κατέσχε.

A κατέσχε· τόν τε Καλῆνον τεθνηκότα νόσῳ εὑρὼν, καὶ τὸ στράτευμα αὐτοῦ ἀκονιτὶ προσθέμενος, † καί τοῦτο τὸν Λέπιδον ἀγανακτοῦντα τῇ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπιβαλλούσης αὐτῷ στερήσει ἰδὼν, ἐς τὴν Ἀφρικὴν ἔπεμψεν, ἵν' ὡς παρ' ἑαυτοῦ μόνου αὐτὴν, ἀλλ' οὐ καὶ παρὰ τοῦ Ἀντωνίου λαβὼν, οἰκειότερόν οἱ προσφέρηται. δύο μὲν δὴ ἔθνη τοῖς Ῥωμαίοις ἐν τῇ Λιβύῃ ἐκείνῃ, ὥσπερ εἶπον, ἦν· ἦρχον δὲ πρὸ τῆς τῶν τριῶν ἀνδρῶν συνωμοσίας, τοῦ μὲν Νομαδικοῦ, Τίτος † Σέξτιος· τοῦ δ' ἑτέρου, ὅ, τε Κορνουφίκιος, καὶ Δέκιμος Λαίλιος· ὁ μὲν, τὰ τοῦ Ἀντωνίου, οἱ δὲ, τὰ τοῦ Καίσαρος φρονοῦντες. καὶ τέως μὲν ὁ Σέξτιος ἀνέμενεν, ὡς καὶ ἐκείνων (πολὺ γὰρ πλείω δύναμιν εἶχον) ἐς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐσβαλούντων· καὶ παρεσκευάζετο, ὡς καὶ ἐνταῦθα αὖθις ἀμυνούμενος· ἐπεὶ δὲ διέμελλον, κατεφρόνησέ τε αὐτῶν, καὶ προσπαρθεὶς ὑπό τε βοὸς φθεγξαμένης (ὥς φασιν) ἀνθρωπίνῃ φωνῇ, καὶ κελευσάσης αὐτῷ τῶν προκειμένων ἔχεσθαι, καὶ ἐξ ἐνυπνίου, δι' οὗ ταῦρός τις κατορωρυγμένος ἐν τῇ πόλει Τούκῃ, παρῃνεκέναι οἱ ἔδοξε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ † ἀνορύξαι, καὶ ἐπὶ κάμακος, ὡς καὶ ἐκ τούτου † νικήσοντι, περιφέρειν· οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλ' ὥς τε καὶ ὅτι τὸν ταῦρον ἐν τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ τὸ ἐνύπνιον εἶπεν ἔφη, εὗρεν· ἀλλ' αὐτὸς ἐς τὴν Ἀφρικὴν προσενέβαλε, καὶ τὸ μὲν πρῶτον τό, τε Ἀδρυμητὸν, καὶ ἄλλα ἄττα χωρία, ἀνελπίστοις σφίσι προσπεσὼν, κατέσχεν· ἔπειτα δὲ ἀφυλάκτως δι' αὐτὸ τοῦτ' ἔχων, ἐλοχίσθη τε ὑπὸ τοῦ ταμιείου, καὶ πολὺ μέρος τοῦ στρατοῦ ἀποβαλὼν, ἐς τὴν Νουμιδίαν ἀνεχώρησε, καὶ (ἔτυχε γὰρ ἄνευ τῆς τοῦ ταύρου κεφαλῆς δυστυχήσας) τήν τε ἧτταν ἐς τοῦτο ἀνέφαινε, καὶ παρεσκευάζετο ὡς καὶ αὖθις στρατεύσων· καὶ τούτῳ φθάσαντες οἱ ἐναντίοι ἀντεισέβαλον ἐς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Κίρταν ἐπολιόρκουν, ὁ δὲ δὴ ταμιείας ἐπ' ἐκεῖνον σὺν τοῖς ἱππεῦσιν ὥρμησε· καὶ τισὶν ἱππομαχίαις κρατήσας, τὸν συνταμιείαν προσεποιήσατο. πραχθέντων δὲ τούτων, ὁ Σέξτιος νεαλῆ τινὰ ἐπικουρίαν προσλαβὼν ἀνεκινδύνευσε, καὶ τόν τε ταμιείαν ἀντενίκησε, καὶ τὸν Λαίλιον κατατρέχοντα τὴν χώραν ἐς τὸ ἔρυμα κατέκλεισε· τόν τε Κορνουφίκιον ἐπαμυνοῦντα ἀπατήσας, ὡς καὶ ἑαλωκότος ἐκείνου, καὶ ἐς ἀθυμίαν ἐμβαλὼν, ἥττησε καὶ αὐτόν τε ἐν τῇ μάχῃ ἀπέκτεινε, καὶ τὸν Λαίλιον, ἐπεξελθόντα ὡς καὶ κατὰ νώτου σφίσι προσπεσούμενον. πράξας δὲ ταῦτα, τήν τε Ἀφρικὴν κατέσχε καὶ ἑκατέρου τοῦ ἔθνους ἀδεῶς ἦρχε, μέχρι οὗ ὁ Καῖσαρ ἐκ τῶν συνθηκῶν τῶν πρός τε τὸν Ἀντώνιον καὶ τὸν Λέπιδον οἱ γενομένων, τὴν ἀρχὴν αὐτῶν λαβὼν,

(Margin: τούτῳ)

id impediuissent; eo tempore obtinuit, quum morbo absumptum Fusium inuenisset, eiusque exercitum nullo labore ad se transtulisset. Lepidum, moleste ferentem se sua imperii parte spoliari, in Africam misit, vt sibi eum eo amiciorem haberet, quod à se solo, ac non etiam Antonio, eam prouinciam accepisset. Erant in Africa duæ Romanorum, vti supra demonstratum est, prouinciæ: præerant autem ante triumuiratum, Numidiæ T. Sestius, alteri † Cornificius ac B D. Lælius: ille quidem Antonii, hi Cæsaris rebus studentes. Sestius primo, quum eos (longe enim paratiores à copiis erant) in suam prouinciam irrupturos putaret, ad propulsandam eorum vim se parauerat: post eos ob cunctationem despiciens, elatus præsertim prodigio, quod † bos humana voce (vt fertur) ei vt ageret, quæ instituisset, iusserat: insomnioque, quo † taurum quendam, in oppido Tuca sepultum, imaginatus fuerat sibi dicere * caput eius effossum, perticæque C impositum, circunferret: (ita enim fore, vt vinceret) animo confirmato, præcipue quum [a] taurum eo in loco, quem ei somnium demonstrauerat, inuenisset; omni mora præcisa, [b] in Africam profectus, Adrumetum & alias quasdam vrbes inopinantes aggressus cepit. Postea hoc successu elatus, quum [c] minus accurata vteretur custodia, à quæstore insidiis petitus, magna parte exercitus amissa, in Numidiam abiit: eamque cladem eo referens, quod tauri caput secum non habuisset, denuo se ad expedi- D tionem parauit. Interim aduersarii occupauerant in Numidiam intrare: ac aliis Cirtam oppugnantibus, quæstor cum equitatu aduersus ipsum Sestium tendens, eum equestribus aliquot præliis vicit, ac collegam quæsturæ sibi adiunxit. Sestius autem nouis subsidiis auctus, denuo rem in periculum pugnæ adduxit: superatoque vicissim quæstore, Lælium agros populantem, in castra compulit, obseditque. Cornificium autem ei subuenientem, opinione Lælii iam capti E deceptum, animoque consternatum vicit, & in prælio occîdit, ac Lælium quoque; qui vt à tergo adoriretur hostes, castris exiuerat. His [d] actis, tuto deinceps vtrique prouinciæ præfuit, donec Cæsare, ex pacto cum Antonio Lepidoque inito, imperium in eas nacto, ac

(Margin notes: † Cornuficius — † Vacca — † Taurum — * caput ei ademtum, — a Taurum — b prior Africam inuasit, & Adrumetum — c quum non satis sibi caueret, — d His actis & Africam tenuit, & tuto)

† Fangonem

C. Fuficium † Phangonem eis præficiente vltro cessit. Post pugnam Philippensem, quum Cæsar & Antonius inter alia Africam quoque diuidissent, ita vt Numidiam Cæsar, Antonius Africam acciperet: (Lepidus enim nomine tantum imperabat, ac idipsum quoque sæpe in literis omittebatur) Fuluia Sestio suasit, vt Africam occuparet. commorabatur enim adhuc in Africa Sestius, verbo quidem, propter hyemem: re autem, quod fore sperabat, vt aliqui noui motus ibi existerent. Quum autem Phangoni non persuaderet, vt sibi prouincia cederet; prouinciales, qui Phangonis imperium iniquo animo ferebant, (nanq; is Phango ex milite mercenario senator factus, quod multis eius similibus obtigisse supra demonstraui, male regebat prouinciam) socios sibi adsciuit. Igitur Phango in Numidiam abiit, Cirtensibusque ipsum spernentibus, damno graui imposito; Arabionem, qui in barbaros vicinos imperium habebat, ac prius Lælio, deinde Sestio opem tulerat, propterea quod sibi opitulari nollet, ditione eiecit: isque ad Sestium confugit. Phango à Sestio Arabionem postulauit: quumque non dederetur, iratus in Africam irruit, ac nonnihil maleficii regioni intulit: sed à Sestio, obuiam sibi cum exercitu profecto, præliis aliquot non magnis superatus, in Numidiam recessit, insequente Sestio, qui equitatu potissimum Arabionis confidens, sperabat se breuiter victoriã ab aduersario reportaturum. Sed postquam Arabionem suspicionis cuiusdam causa Sestius per fraudem interfecit, indigne eam necem equitibus ferentibus, eumque deserentibus, ac plerisque Phangoni se adiungentibus, nihil efficere potuit. Proinde quasi causa belli è medio sublata, Phango & Sestius amicitiam iniuere: qua fretum Sestium quum animaduerteret Phango secure agere, in Africam inuasit; prælioque commisso, vterq; primum & victus, & victor discessit. Nam Phango equitatu Numidico, legionibus Romanis Sestius præualebat. Igitur ita vtrinque castra ab hostibus direpta sunt, vt neutri quid sociis suis factum esset, scirent. Quum autem sese recepissent à pugna, & quid euenisset, resciuissent; denuo congressi sunt. Ibi fusis Numidis,

A Γάϊον σφίσι Φουφίκιον Φάγγωνα προσέταξε· τότε γὰρ ἑκὼν δὴ τῶν ἐθιῶν ἐξέστη. ὡς μέντοι ἥ τε μάχη ἡ κατὰ τὸν Βροῦτον τόν τε Κάσσιον ἐγένετο, καὶ ὁ Καῖσαρ ὅ, τε Ἀντώνιος τά τε ἄλλα διεδάσαντο, καὶ τῆς Λιβύης Καῖσαρ μὲν τὴν Νουμιδίαν, Ἀντώνιος δὲ τὴν Ἀφρικὴν ἔλαβεν· (ὁ γὰρ Λέπιδος ἐν τοῖς ὀνόμασι μόνον, ὥσπερ εἶπον, ἦρχε, καὶ πολλάκις γε οὐδὲ τοῦτο ἐν τοῖς γράμμασι προσενεγράφετο) ὡς οὖν ταῦτά τε οὕτως ἐγένετο, καὶ ἡ Φουλουία τὴν Ἀφρικὴν αὐτῷ παραλαβεῖν ἐκέλευσεν, (ἐν γὰρ τῇ Λιβύῃ καὶ

B τότε ἔτι, πρόφασιν μὲν, διὰ τὸν χειμῶνα, ἔργῳ δὲ, εὖ εἰδὼς ὅτι νεωτερισθήσοιτό τι, ἐνδιέτριψε) τὸν μὲν Φάγγωνα οὐκ ἔπεισε τῆς χώρας ἐκστῆναι, τοὺς δὲ ἐπιχωρίους ἀχθομένους οἱ (ἔν τε γὰρ τῷ μισθοφορικῷ ἐστράτευτο· πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν τοιούτων ἐς τὸ βουλευτήριον, ὥσπερ εἴρηταί μοι, † κατελελέχατο, καὶ κακῶς αὐτῶν ἦρχε) προσεταιρίσατο. γενομένου δὲ τούτου, ὁ Φάγγων ἐς τὴν Νουμιδίαν ἀνεχώρησε, καὶ τούς τε Κιρτησίους, καταφρονήσαντας αὐτοῦ, πρὸς τὰ παρόντα κακῶς μετεχειρίσατο, καὶ Ἀραβίωνά τινα, δυναστεύοντα ἐν τοῖς προσοικοῦσι σφίσι βαρβάροις, καὶ πρότερον μὲν τῷ Λαιλίῳ συναράμενον, ὕστερον δὲ τῷ Σέξστῳ προσθέμενον, ἐξέβαλεν ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἐπειδὴ οἱ μὴ ἠθέλησε συμμαχῆσαι· καταφυγόντα τε αὐτὸν πρὸς τὸν

C

† Σέξστον ἐξαιτήσας, καὶ μὴ λαβὼν, ὀργὴν τε ἐποιήσατο, καὶ ἐς τὴν Ἀφρικὴν ἐμβαλὼν, τῆς μὲν χώρας τι ἐκάκωσεν, ἀντιστρατοπεδευσαμένου δὲ αὐτῷ τοῦ Σεξστίου, μάχαις βραχείαις μὲν, πολλαῖς δ᾽ οὖν, ἡττήθη· καὶ διὰ

D τοῦτ᾽ ἐς τὴν Νουμιδίαν αὖθις ἀνεχωρίσθη· καὶ αὐτῷ ὁ Σέξστιος ἀντεπελθὼν, ἐλπίδα μὲν ὡς καὶ διὰ βραχέος τῇ τοῦ Ἀραβίωνος μάλιστα ἱππείᾳ νικήσων εἶχεν, ὑποτοπήσας δέ τι, καὶ δολοφονήσας ἐκεῖνον, οὐδὲν ἔτι τότε γε ἔπραξεν. οἱ γὰρ ἱππεῖς, χαλεπῶς ἐπὶ τῷ ὀλέθρῳ αὐτοῦ φέροντες, ἐγκατέλιπον αὐτὸν, καὶ οἵ γε πλείους σφῶν τὰ τοῦ Φάγγωνος ἀνθείλοντο· ἀλλ᾽ ἐν μὲν τῷ παρόντι φιλίαν, ὡς καὶ τῆς προφάσεως σφίσι τοῦ πολέμου ὑπεξῃρημένης, συνέθεντο·

E μετὰ δὲ ταῦτα τηρήσας ὁ Φάγγων τὸν Σέξστιον ἀδεῶς ὑπὸ τῶν σπονδῶν ἔχοντα, ἐς τὴν Ἀφρικὴν ἐσέβαλε. κἀν τούτῳ συμμίξαντες ἀλλήλοις, τὸ μὲν πρῶτον καὶ ἐνίκησαν ἀμφότεροι καὶ ἡττήθησαν. ὁ μὲν γὰρ, τῷ ἱππικῷ τῷ Νομαδικῷ, ὁ δὲ, τῇ ἀσπίδι τῇ πολιτικῇ ἐκράτησεν· ὥστε καὶ τὰ στρατόπεδα αὐτοὺς τὰ ἀλλήλων διαρπάσαι, μηδὲν μηδετέρους περὶ τοὺς στρατιωτῶν εἰδότας. ὡς δ᾽ ἐπαναχωροῦντες ᾔσθοντο τὸ γεγονὸς, ἐς χεῖρας αὖθις ἦλθον, καὶ τρεπομένων τῶν Νομάδων

-γενομέ-

† Xyl. καταλελέχατο,

† Σιξτίῳ vel Σιτίῳ

† Σέξστιον.

γινομένης, ὁ Φάγγων τότε μὲν ἐς τὰ ὄρη ἀνέφυγε, τῆς δὲ νυκτὸς βουβαλίδων διαδραμουσῶν, ᾠήθη τε τὴν πολεμίαν ἵππον παρεῖναι, καὶ ἑαυτὸν κατεχρήσατο. καὶ οὕτως ὁ Σέξτιος τὰ μὲν ἄλλα ἀπόνως ἔλαβε, Ζώναν δὲ ἐπὶ πλεῖστον ἀντισχοῦσαν, λιμῷ κατεστρέψατο. κἀκ τούτου ἀμφοτέρων αὖθις τῶν ἐθνῶν ἡγεῖτο, μέχρις οὗ ὁ Λέπιδος ἐπέμφθη. ἐκείνῳ γὰρ, ὡς καὶ τῷ Ἀντωνίῳ συνδοκοῦν, ἢ καὶ ὅτι ταῖς δυνάμεσι πολὺ αὐτοῦ ἠλαττοῦτο, οὐδὲν ἀντέπραξεν, ἀλλ' ὡς καὶ ἑαυτῷ χάριν τὴν ἀναγκαίαν τιθέμενος ἡσύχαζε. καὶ οὕτως ὁ Λέπιδος ἀμφότερα τὰ ἔθνη κατέσχε. ταῦτα μὲν οὕτως ἐγένετο.

Κατὰ δὲ δὴ τοὺς αὐτοὺς τούτους χρόνους, μετὰ τὴν μάχην τὴν πρὸς Φιλίπποις συμβᾶσαν, ὁ Ἀντώνιος ὁ Μάρκος ἔς τε τὴν Ἀσίαν τὴν ἤπειρον ἦλθε, κἀνταῦθα, τὰ μὲν αὐτὸς περιιὼν, ἐς δὲ τὰ ἄλλους πέμπων, τάς τε πόλεις ἠργυρολόγει, καὶ τὰς δυναστείας ἐπίπρασκε. κἂν τούτῳ τῆς Κλεοπάτρας ἐν Κιλικίᾳ ὀφθείσης οἱ ἐρασθεὶς, οὐκέτ' οὐδεμίαν τοῦ καλοῦ φροντίδα ἐποιήσατο, ἀλλὰ τῇ τε Αἰγυπτίᾳ ἐδούλευε, καὶ τῷ ἐκείνης ἔρωτι ἐσχόλαζε· καὶ ἄλλα τε διὰ τοῦτο πολλὰ καὶ ἄτοπα ἔπραξε, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἐν Ἐφέσῳ Ἀρτεμισίου ἀποσπάσας ἀπέκτεινε. καὶ τέλος, Πλάγκον μὲν ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῷ ἔθνει, † Σέξαν δὲ ἐν τῇ Συρίᾳ καταλιπὼν, ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπῆρεν. ὅθεν περ καὶ τὰ μάλιστα ἄλλα τε ταραχώδη πολλὰ ἐπεγένετο, ὥστε καὶ τοὺς Ἀραδίους τοὺς νησιώτας μήθ' ὑπακοῦσαί τι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πρὸς σφᾶς ἐπὶ χρήματα πεμφθεῖσι, καὶ προσέτι καὶ φθεῖραί τινας αὐτῶν· καὶ οἱ Πάρθοι, καὶ πρὶν κινούμενοι, τότε δὴ καὶ μᾶλλον τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέθεντο. ἦρχον δὲ αὐτοῖς Λαβιῆνος καὶ Πάκορος· οὗτος, Ὀρώδου τοῦ βασιλέως, ἐκεῖνος δὲ, τοῦ Λαβιήνου τοῦ Τίτου παῖς ὤν. ἦλθε δὲ ὧδε ἐς τοὺς Πάρθους, καὶ τάδε σὺν τῷ Πακόρῳ ἔπραξεν. ἐτύγχανε μὲν τῷ τε Κασσίῳ καὶ τῷ Βρούτῳ συμμαχῶν, πεμφθεὶς δὲ πρὸς τὸν Ὀρώδην πρὸ τῆς μάχης, ὅπως τινὰ βοήθειαν λάβῃ, συχνὸν ὑπ' αὐτοῦ χρόνον διετρίβη παρορώμενος, κατοκνοῦντος μὲν συνθέσθαι οἱ, δεδιότος δὲ ἀπαρνήσασθαι. καὶ μετὰ τοῦτο ὡς ἥ τε ἀγγελία τῆς ἥττης ἀφίκετο, καὶ οἱ κρατήσαντες ἐδόκουν μηδενὸς τῶν ἀντιπολεμησάντων φείσασθαι, κατέμεινε παρὰ τοῖς βαρβάροις, τὸν μετ' αὐτῶν βίον πρὸ τοῦ οἴκοι ὀλέθρου προτιμήσας. οὗτος μὲν οὖν ὁ Λαβιῆνος ἐπειδὴ τάχιστα τήν τε ἔκλυσιν τοῦ Ἀντωνίου, καὶ τὸν ἔρωτα, τήν τε

A dis, Phango in montes confugit. noctu vero, quum bubali ibi transcurrerent, equitatum hostiũ adesse opinatus, seipsum interfecit. Ita Sestius reliquam prouinciam absque labore ullo recepit, Zonam autem diu admodum resistentem, fame subegit: iterumque vtrique prouinciæ præfuit, vsque ad Lepidi aduentum. huic, siue quod ex sententia Antonii aduenire eum putaret, siue quod longe maiores secum is copias habebat, non repugnauit Sestius: sed id quod necessario facie- B bat, gratificari se Lepido simulans, quieuit. Lepidus vtranq; prouinciam in suam potestatem accepit.

Eodem ferme tempore, M. Antonius à pugna Philippensi in continentem Asiã venit. ibi partim ipse circũiens, partim alios emittens, pecunias ab vrbib. exegit, ac ditiones vendidit. interim Cleopatræ in Cilicia visæ amore correptus, nullam deinde honestatis curam gerens, Ægyptiæ mulieri seruiuit; eiusque amori vacans, quum alia turpia mul- C ta fecisset, ac fratres eius Ephesi, à templo Dianæ abreptos necasset, tandem Planco in Asia, Saxa in Syria relicto, in Ægyptum profectus est. Præbuit ea res multis motibus occasionem. Nam & qui Aradũ insulam incolebant, eis qui ad se pecuniæ exigendæ causa missi essent, non obtemperabant, nonnullis etiam eorum occisis: & Parthi quum iam antè se commouissent, tum magis adhuc contra Romanos insurrexerunt, ducibus Labieno & Pacoro: quorum hic Orodis, D regis Parthorum, filius erat, ille T. Labieni: qui qua ratione ad Parthos venerit, ac cum Pacoro rem istam gesserit, iam explicabo. Cassii & Bruti commilito fuerat Labienus hic, de quo nobis sermo est: missusque ad petendum auxilium, ad Orodem, ante pugnam Philippensem, aliquandiu apud eum commoratus est, quum nulla sui haberetur ratio; quod & adiuuare eos regi in animo non erat, & negare auxilium verebatur. Pòst clade annuntiata La- E bienus, quum aduersariorum nemini veniam daturos victores putaret, potius sibi cum barbaris viuendum ratus, quam in patria pereundum, apud Parthos remansit: ac vbi primum Antonii desidiam, amoremque, & profectionem

in Ægyptum intellexit, Parthis inferendi Romanis belli autor fuit, quorum exercitus partim periissent, partim damnum accepissent, reliqui autem inter se dissiderent, ac denuo ad bellum deuenturi intestinum essent. quare regi suasit, vt dum in Italia Cæsar, Sexti Pompeii causa detineretur, Antonius autem in Ægypto amori indulgeret, ipse Syriam & vicinas ei regiones subigeret: se autem ducem belli futurum, ac ita multos populos, qui Romanis propter damna, quibus ab iis continuis affligebantur, infensi erant, ad defectionem permoturum pollicitus est. Hoc sermone quum regem ad bellum gerendum adduxisset, acceptis ab eo magnis copiis, filioque regis Pacoro, in Phœnicen irruit, ac Apameam aggressus, à muro reiectus, præsidia in ea regione posita, deditione voluntaria accepit. Ea ex militibus Cassianis ac Brutianis constabant, quos Antonius in suum exercitum allectos, Syriæ tum, regionis nimirum eius peritos, custodiendæ reliquerat. Igitur Labienus eos facile, tanquam familiariter sibi notos, sui iuris fecit: Saxa, [a] qui tum iis præerat, excepto. Is enim frater præfecti exercitus, ac quæstor, solus Labieno se non adiunxit. Hunc Saxam Labienus prælio congressum, multitudine ac virtute suorum equitum vicit, ac noctu ex castris aufugientem insecutus est; iaculatus etiam ante libellos in eius castra, ad perducendos ad suam societatem eius milites. quod ne fieret, veritus Saxa, fugæ se dedit: assecutusque eum Labienus, plerosque qui cum eo erant, interfecit. Saxa autem Antiochiam quum perfugisset, ipse Apameam, iam non amplius repugnantem, quod opinio de morte Saxę insinuauerat, accepit; ac post Antiochiam etiam, à Saxa desertam: denique ipsum etiam Saxam in Ciliciam fugientem consectatus, occidit. Saxa mortuo, Syriam Pacorus subegit vniuersam, Tyro excepta: quam vrbem Romani reiiqui, ac qui cum his sentiebant Syri antecceperant, ac neque suasionibus, neque vi (nam classem Parthi nullam secum habebant) in potestatem eius redigi potuerunt. Syria reliqua omni Pacorus accepta, in Palæstinam profectus, Hyrcanum, qui tum præpositus à Roma-

[a] qui tũ eos ducebat,

A ἐς τὴν Αἴγυπτον ὁδὸν ᾔσθετο, ἔπεισε τὸν Πάρθον τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιχειρῆσαι. τά τε γὰρ στρατεύματα αὐτῶν, τὰ μὲν παντελῶς ἐφθάρθαι, τὰ δὲ κεκακῶσθαι, καὶ τοὺς λοιποὺς ἐν στάσει τε εἶναι, καὶ πολεμήσειν αὖθις ἔφη. κἀκ τούτου παρῄνεσεν αὐτῷ τήν τε Συρίαν καὶ τὰ ὅμορα αὐτῇ καταστρέψασθαι, ἐν ᾧ Καῖσαρ μὲν ἔν τε τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῇ περὶ τὸν Σέξτον ἀσχολίᾳ δίηγεν, Ἀντώνιος δὲ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἤρα. ἡγεμών θ' ὑπέσχετο τοῦ πολέμου γενήσεσθαι, καὶ πολλὰ καὶ κατὰ τοῦτο τῶν ἐθνῶν, B ἅτε καὶ ἀλλοτρίως τοῖς Ῥωμαίοις διὰ τὴν συνεχῆ κάκωσιν ἔχοντα, μεταστήσειν ἐπηγγείλατο. τοιαῦτ' οὖν εἰπὼν, καὶ πείσας αὐτὸν πολεμῆσαι, καὶ δύναμιν πολλὴν, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Πάκορον ἐπετράπη· καὶ μετ' αὐτῶν ἔς τε τὴν Φοινίκην ἐνέβαλε. καὶ πρὸς τὴν Ἀπάμειαν προσελάσας, τοῦ μὲν τείχους ἀπεκρούσθη, τοὺς δὲ ἐν τῇ χώρᾳ φρουροὺς ἐθελοντὰς προσεθέτο. ἐκ γὰρ τῶν τῷ τε Κασσίῳ καὶ τῷ Βρούτῳ συνεστρατευμένων ἦσαν. C ἔς τε γὰρ τὰ ἑαυτοῦ στρατόπεδα Ἀντώνιος αὐτοὺς κατέταξε, καὶ τότε τὴν Συρίαν, ὡς καὶ ἐμπείρως αὐτῆς ἔχοντας, φρουρεῖν ἐκέλευσε. τούτους τε οὖν ὁ Λαβιῆνος ῥᾳδίως, ὡς καὶ συνήθεις οἱ ὄντας, πλὴν τοῦ † Σέξου τοῦ τότε αὐτῶν ἡγουμένου, ἐσφετερίσατο· (ἐκεῖνος γὰρ, καὶ ἀδελφὸς τοῦ στρατάρχου ὢν, καὶ ταμιεύων, μόνος αὐτῷ οὐ προσεχώρησε) καὶ τὸν † Σέξαν τὸν ἄρχοντα μάχῃ τε ἐκ παρατάξεως, καὶ τῷ πλήθει καὶ τῇ ἀρετῇ τῶν ἱππέων ἐνίκησε· καὶ μετὰ τοῦτο ἐκδράντα D νυκτὸς ἐκ τῆς ταφρείας ἐπεδίωξεν. ὁ γὰρ † Σέξας, φοβηθεὶς μὴ καὶ οἱ συνόντες εἰς τὰ τοῦ Λαβιήνου, ὑπαγομένου σφᾶς διὰ βιβλίων τινῶν, ἃ ἐς τὸ στρατόπεδον ἐπέμπε, φρονήσωσιν, ἔφυγε. καταλαβὼν οὖν αὐτοὺς ὁ Λαβιῆνος, τοὺς μὲν πλείους ἔφθειρε, τοῦ δὲ δὴ Σέξου ἐς Ἀντιόχειαν διαφυγόντος, τήν τε Ἀπάμειαν οὐδὲν ἔτι, ὡς καὶ τεθνεῶτος αὐτοῦ, ἀντάρασαν, ἔλαβε· καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τὴν Ἀντιόχειαν, ἐκλειφθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ, παρεστήσατο· καὶ τέλος καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον E ἐς Κιλικίαν φυγόντα ἐπιδιώξας, καὶ συλλαβὼν ἀπέκτεινε. τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ, ὁ μὲν Πάκορος τὴν Συρίαν ἐχειροῦτο καὶ πᾶσάν γε αὐτὴν, πλὴν Τύρου, κατεστρέψατο. ταύτην γὰρ οἵ τε Ῥωμαῖοι οἱ περιλιπεῖς, καὶ ἐπιχώριοι οἱ ὁμοφρονοῦντες σφίσι προκατέλαβον, καὶ οὔτ' ἀναπεισθῆναι, οὔτε βιασθῆναι (ναυτικὸν γὰρ οὐδὲν εἶχον) ἠδυνήθησαν. οὗτοι μὲν οὖν ἀνάλωτοι ἔμειναν· τὰ δὲ ἄλλα ὁ Πάκορος λαβὼν, ἐς Παλαιστίνην ἐσέβαλε, καὶ τόν τε Ὑρκανὸν, ὃς τότε τὰ πράγματα αὐτῶν παρὰ τῶν Ῥω-

† Σάξα
† Σάξαν
† Σάξας

τῶν Ῥωμαίων ἐπιστάτης εἶχεν, ἔπαυσε· καὶ τὸν Ἀριστόβουλον, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἄρχοντα κατὰ τὸ ἐκείνων ἔθος ἀντικατέστησεν. ὁ δὲ δὴ Λαβιῆνος ἐν τούτῳ τήν τε Κιλικίαν κατέσχε, καὶ τῆς Ἀσίας τὰς ἠπειρώτιδας πόλεις (ὁ γὰρ Πλάγκος φοβηθεὶς αὐτὸν, ἐς τὰς νήσους ἐπεραιώθη) παρεστήσατο, πλὴν Στρατονικείας· τὰ μὲν πλεῖστα ἄνευ πολέμου, Μύλασα δὲ καὶ Ἀλάβανδα διὰ κινδύνων ἑλών. οὗτοι γὰρ ἐδέξαντο μὲν παρ' αὐτοῦ φρουροὺς, φονεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἐν ἑορτῇ τινὶ, ἀπέστησαν· καὶ διὰ τοῦτο τοὺς μὲν Ἀλαβανδέας αὐτοὺς λαβὼν ἐκόλασε, τὰ δὲ δὴ Μύλασα ἐκλιπόντα κατέσκαψε. τὴν Στρατονίκειαν δὲ πολλῷ μὲν προσεδρεύσας χρόνῳ, οὐδένα δὲ αὐτῆς τρόπον ἑλεῖν ἠδυνήθη. καὶ ὁ μὲν χρήματά τε ἐπὶ τούτοις ἐπράσσετο, καὶ τὰ ἱερὰ ἐσύλα· αὐτοκράτορά τε αὐτὸν, καὶ Παρθικόν γε, ἐκ τοῦ ἐναντιωτάτου τοῖς Ῥωμαίοις ἔθους ὠνόμαζεν. οὐ γὰρ κατ' αὐτῶν ἐπῆγεν, ἀπὸ τούτων ἑαυτὸν, ὡς καὶ ἐκείνους, ἀλλ' οὐ τοὺς πολίτας νικῶν, ἐπεκάλει.

Ἀντώνιος δὲ ἐπυνθάνετο μὲν καὶ ταῦτα, ὥσπερ που καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ δρώμενα, (οὐδὲν γὰρ αὐτὸν τὸ παράπαν ἠγνόει) οὐ μέντοι καὶ κατὰ καιρὸν οὐδετέροις ἤμυνεν, ἀλλ' ὑπό τε τοῦ ἔρωτος, καὶ ὑπὸ τῆς μέθης, οὔτε τῶν συμμάχων τι, οὔτε τῶν πολεμίων ἐφρόντισε. τέως μὲν γὰρ κάτω τε ἐτέτακτο, καὶ τῶν πρωτείων ἐφίετο, ἐντόνως τοῖς πράγμασι προσεῖχεν· ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ κράτει ἐγένετο, οὐκέτι οὐδενὸς αὐτῶν ἀκριβῶς ἐπεμελήθη, ἀλλὰ τῇ τε Κλεοπάτρᾳ καὶ τοῖς ἄλλοις Αἰγυπτίοις συνετρύφα· μέχρις οὗ παντελῶς κατελύθη. ὀψὲ δ' οὖν ποτε ἀναγκασθεὶς ἐξαναστῆναι, ἔπλευσε μὲν πρὸς τὴν Τύρον, ὡς καὶ βοηθήσων σφίσιν· ἰδὼν δὲ τὰ ἄλλα προκατειλημμένα, ἐγκατέλιπεν αὐτοὺς, πρόφασιν τὸν τοῦ Σέξτου πόλεμον ποιησάμενος· καίτοι καὶ τῆς † πρὸς ἐκείνους βραδυτῆτος τὰ τῶν Πάρθων σκηπτόμενος προεβάλετο. καὶ οὕτως οὔτε τοῖς συμμάχοις, διὰ τὸν Σέξτον δῆθεν, οὔτε τῇ Ἰταλίᾳ * ἐπ' ἐκείνοις ἐπεκούρησεν· ἀλλὰ παρὰ τὴν ἤπειρον μέχρι τῆς Ἀσίας παρακομισθεὶς, ἐς τὴν Ἑλλάδα διέβαλε. κἀνταῦθα τῇ τε μητρὶ καὶ τῇ γυναικὶ συμμίξας, τόν τε Καίσαρα πολέμιον ἐποιήσατο, καὶ τῷ Σέξτῳ φιλίαν ἐσπείσατο. καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τὴν Ἰταλίαν περαιωθεὶς, Σιποῦντα μὲν εἷλε, Βρεντέσιον δὲ, μὴ ἐθελήσαν οἱ προσχωρῆσαι, ἐπολιόρκει. πράσσοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, ὁ Καῖσαρ τάς τε δυνάμεις (ἐκ γὰρ τῆς Γαλατίας ἤδη παρῆν) ἤθροισε, καὶ Πούπλιον μὲν Σερουίλιον Ῥοῦλλον πρὸς Βρεντέσιον, Ἀγρίππαν δὲ ἐπὶ Σιποῦντα ἔπεμψε. καὶ οὗτος μὲν βίᾳ τὴν πόλιν εἷλε· τῷ δὲ δὴ Σερουιλίῳ ὁ Ἀντώνιος ἐξαίφνης προσπεσὼν, πολλοὺς μὲν ἔφθειρε, πολλοὺς δὲ καὶ παρεστήσατο. συνερρωγότων τε οὕτω αὐτῶν ἐς τὸν πόλεμον, καὶ διαπεμπόντων πρός τε τὰς πό-

† τοῖς ἑαυτοῦ

* δι' ἐκείνους

A Romanis ei regioni imperabat, deposuit: fratrem'q; eius Aristobulum [a] præfecit. Eodem tempore Labienus Ciliciam, & Asiæ vrbes in continenti sitas, (eius enim metu in insulas traiecerat Plancus) præter Stratoniceam omnes, plerasque sine bello, Mylassa autem & Alabanda vi occupauit. Hæ namque vrbes, quum præsidiū à Labieno accepissent, iis die festo quodā necatis, defecerunt. Igitur Labienus, Alabandis captis, ciues supplicio affecit: Mylassa autem, relicta ab incolis, diruit: B Stratoniceam quum diu obsedisset, nullo tamen modo potiri vrbe ea potuit. Proinde pecunia confecta, ac spoliatis fanis, Parthicum sese imperatorem nominauit, ratione à more Romano diuersissima. Quos enim aduersum Romanos ducebat, ab iis nomen sibi sumebat, quasi vero eius, ac non ciues suos, vicisset.

Antonius quum & hæc, & quæ in Italia agebantur, audiret: (nihil enim omnino ignorabat) neutris rebus in tēpore C consuluit: sed amore, temulentiaque detentus, neque sociorum neque hostiū vllam curam gessit. Etenim quantisper humili loco constitutus, summum gradum affectaret, summo studio rebus intentus fuerat: postquam autem † potitus & fastigio esset, nihil iam diligenter curabat, sed cum Cleopatra & Ægyptiis luxuriæ deditus vsque ad perniciem extremā suam, desidebat. Vix tandem coactus consurgere, ad Tyrum nauigauit, tanquā auxilium vrbi laturus: sed occupatā iam ab hoste omnem circum regionem cernens, Pompeii prætendens bellum, eam D deseruit: contra, [b] quod eam rem non maturasset, Parthos sibi in mora fuisse caussabatur. Ita euenit; vt neque sociis auxilio veniret, propter Pompeium; (hoc enim prætexebat) neque Italiæ, propter socios. proinde cōtinentem præteruectus ad Asiam vsque, in Græciam transmisit: ibi cū matre & coniuge sua congressus, Cæsarē hostem suum fecit, & cum Pompeio amicitiam iunxit: deinde in Italiam transuectus, Sipuntem cepit: Brundusium, quia dedere se nolebat, oppugnauit. Iam ex E Gallia Cæsar redierat, & audito, quæ ageret Antonius, contractis copiis, P. Seruilium Rullum Brūdusio tuendo, Agrippam Sipunti recipiendo misit. Agrippa Sipuntem vi recepit. Seruilium autem Antonius subito adortus, multos eius milites interfecit, multos ad se pertraxit. Ad hūc modum cōmisso inter Cæsarem ac Antonium bello, quum vterque vr-

[a] Aristobulum, gentis pro more principem vicissim instituit. Eadē

† potitus rerū esset.

[b] quod aduersus Pompeiū non maturasset, prætextu belli Parthici excusabat.

bes, veteranosque, vnde sibi aliquid auxilii sperabat, circummissis suis administris solicitaret, aliique iam tum alterutri accederent, alii differrent: noui per Italiam, ac Romæ potissimum, coorti sunt tumultus. Suspensis & ducum & auxiliariorum animis, Fuluia Sicyone, vbi [morbo correpta decumbebat] moritur. effecit autem & amor Cleopatræ, & petulantia ipsius Fuluiæ, vt Antonius causam ei mortis attulisse videretur. Enimuero Fuluia mortua, statim vterq; armis positis, in gratiam redierunt: siue quod reuera ad bellũ ipsos Fuluia incitasset, siue hac præscriptione vtentes, quum alter alterũ metueret, & vterq; æquis virib. & spe vteretur. Tũ Cæsari Sardinia & Dalmatia, Hispaniaq; & Gallia, Antonio reliquæ oẽs [a] trans Ionium mare regiones adscriptæ sunt. nam Africas prouincias Lepidus habebat, Siciliam Sextus. Hæc tum denuo imperii diuisio facta: belliq; contra Sextũ Pompeium societas, inter Cæsarẽ & Antonium inita: quanquã Antonius per internuntios sacramento se obstrinxerat Pompeio ad consortium belli cõtra Cæsarem. Quæ causa præcipue fuit Cæsari, cur impunitate proposita, omnes ad se reciperet eos, [b] qui bello [Perusino] cõtra se stetissent, ac nonnullos etiam ex patris percussoribus, interq; eos Domitium; omnes item proscriptos, ac qui Cassii Brutique castra secuti fuissent, vel Antonium postmodo adiuuissent. Adeo in seditionibus & bellis omnia præter rationem eueniunt, vbi non iure, sed vtilitate sua ac necessitate amicos inimicosque suos ii, qui rerum potiuntur, æstimant; sic pro opportunitate temporis eosdem & hostes, & necessarios suos iudicant. His ita in castris ad Brundusium compositis, conuiuio se mutuo acceperunt: quod Cæsar more militari ac Romano, Antonius Asiatico Ægyptioque, instruxit. Quum in gratiam rediissent, (vt quidem sibi videbantur) milites qui tum cum Cæsare erant, Antonium circunstetere, postulantes pecuniam, quam ipsis de pugna Philippensi promiserat, cuiusque cumulate conficiendæ causa in Asiam missus fuerat. ac vim [c] ei intulissent, nisi eos, spe iniecta, Cæsar inhibuisset. Postea emeritis in colonias dimissis, ne vlterius tumultibus excitandis progrederentur, Cæsar & An-

a transsiuẽ Ionium regiones tam Europa, quã Asia, qua iuris Romani erant, obtigerunt. Nã Africas

b qui bello contra Lucium Antonii fratrem, ad se transissent, ac

c ei nihil numerantem intulissent,

A λὲς καὶ πρὸς τοὺς ἐστρατευμένους, ὁπόθεν τινὰ ὠφέλειαν προσλήψεσθαι ἐνόμιζον, ἥ τε ἄλλη Ἰταλία αὖθις ἐταράσσετο, καὶ ἡ Ῥώμη ἐν τοῖς μάλιστα. καὶ οἱ μὲν ἤδη πρὸς ἑκάτερον μεθίσταντο, οἱ δ' ἔμελλον· μετεώρων τε αὐτῶν καὶ ἐκείνων καὶ τῶν συμπολεμησόντων σφίσιν ὄντων, ἡ Φουλουία ἐν Σικυῶνι ἐν ᾗ * ἐτελεύτησε. καὶ αἰτίαν μὲν ὁ Ἀντώνιος τοῦ θανάτου αὐτῆς πρός τε τὸν τῆς Κλεοπάτρας ἔρωτα καὶ πρὸς τὴν ἐκείνης ἀσέλγειαν ἔσχεν. ὡς δ' οὖν τοῦτο ἠγγέλθη, τά τε ὅπλα ἀμφότεροι κατέθεντο,

B καὶ συνηλλάγησαν, εἴτ' οὖν ὄντως ἐκπεπολεμωμένοι πρότερον ὑπὸ τῆς Φουλουίας, εἴτε καὶ πρόφασιν τὸν θάνατον αὐτῆς πρὸς τὸ παρ' ἀλλήλων δέος, ὥστε καὶ ἀντιπάλους καὶ τὰς δυνάμεις καὶ τὰς ἐλπίδας ἔχοντες, ποιησάμενοι. καὶ τούτῳ Καῖσαρ μὲν Σαρδώ τε καὶ Δαλματίαν, τήν τε Ἰβηρίαν καὶ τὴν Γαλατίαν, Ἀντώνιος δὲ τἆλλα πάντα τὰ ὑπὲρ τὸν Ἰόνιον, τά τε ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τοῖς Ῥωμαίοις ὄντα, ἀπέλαχε. τά τε γὰρ ἐν τῇ Λιβύῃ ἔθνη ὁ Λέπιδος, καὶ τὴν Σικελίαν ὁ Σέξτος

C εἶχε. τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν οὕτως αὖθις διεδάσαντο, τὸν δὲ δὴ πόλεμον τὸν πρὸς τὸν Σέξτον ἐκοινώσαντο, καίτοι τοῦ Ἀντωνίου ὅρκους πρὸς αὐτὸν δι' ἀγγέλων ὅτι τῷ Καίσαρι πεποιημένου. καὶ διὰ τοῦτό γε οὐχ ἥκιστα ὁ Καῖσαρ ὑπέμεινε, πάντας μὲν τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τῷ κατὰ τὸν Λούκιον τὸν τοῦ Ἀντωνίου ἀδελφὸν μεταστάντας πρὸς αὐτόν, καὶ ἐξ αὐτῶν γε τῶν σφαγέων ἔστιν οὕστινας, ἄλλους τε καὶ τὸν Δομίτιον, πάντας δὲ καὶ τοὺς ἐκτεθέντας ἐν τοῖς λευκώμασιν, ἢ καὶ ἄλλως πως τῷ τε Βρούτῳ καὶ τῷ Κασσίῳ

D συμπολεμήσαντας, καὶ μετὰ τοῦτο τὰ τοῦ Ἀντωνίου πράξαντας, καταδέξασθαι ἐπ' ἀδείᾳ. τοσοῦτος μὲν δὴ καὶ τῆς στάσεως καὶ τοῦ πολέμου παράλογός ἐστι, δίκῃ μὲν οὐδὲν τῶν τὰ πράγματα ἐχόντων νομιζόντων, πρὸς δὲ δὴ τάς τε ἀεὶ χρείας καὶ τὰ συμφέροντα σφῶν, τό, τε φίλιον καὶ τὸ πολέμιον ἐξεταζόντων· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοὺς αὐτούς, ποτὲ μὲν ἐχθρούς, ποτὲ δὲ ἐπιτηδείους σφίσι πρὸς τὸν καιρὸν ἡγουμένων. συνθέμενοι δ' οὖν ταῦτ' ἐν στρατοπέδοις τοῖς περὶ τὸ Βρεντέσιον, εἱστίασαν ἀλλήλους, Καῖσαρ μὲν στρατιωτικῶς τε καὶ Ῥωμαϊκῶς, Ἀντώνιος δὲ Ἀσιανῶς

E τε καὶ Αἰγυπτίως. καταλλαγέντων δὲ αὐτῶν, ὥς γε ἐδόκουν, περιστάντες τὸν Ἀντώνιον οἱ στρατιῶται οἱ τότε τῷ Καίσαρι συνόντες, ἀπῄτουν παρ' αὐτοῦ τὰ χρήματα, ἃ ἀπὸ τῆς μάχης τῆς πρὸς τοῖς Φιλίπποις ὁμολογήσας ὑπέσχετο σφίσι δι' ἃ καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν, ὅπως ὅτι πλεῖστα ἀθροίσειεν, ἐστάλτο. κἂν ἐξειργάσαντό τι αὐτόν, μηδὲν διδόντα, εἰ μὴ σφᾶς ὁ Καῖσαρ ἐπελπίσας πῃ κατέσχε. καὶ μετὰ τοῦτο τούς τε ἀφηλικεστέρους τῶν στρατιωτῶν ἐς τὰς ἀποικίας, μὴ καὶ ἐπὶ πλεῖον στασιάσωσιν, ἐξέπεμψαν, καὶ τὸν

πολέμου

πολέμου ἥψαντο. ὁ γὰρ Σέξτος ἦλθε μὲν ἐς τὴν Ἰταλίαν κατὰ τὰς συνθήκας τὰς πρὸς τὸν Ἀντώνιον οἱ γενομένας, ὡς καὶ τῷ Καίσαρι μετ' αὐτοῦ πολεμήσων· μαθὼν δὲ τὴν συμβασιν σφῶν, αὐτὸς μὲν ἐς τὴν Σικελίαν ἀνεχώρησε, Μηνᾷ δὲ ἐξελευθέρῳ οἱ, ᾧ πλεῖστον προσέκειτο, ἐκέλευσε μέρει τοῦ ναυτικοῦ περιπλέοντι κακουργεῖν τὰ τῶν ἐναντίων. καὶ ὃς τήν τε Τυρσηνίαν πολλὰ ἐκάκωσε, καὶ Μάρκον Τίτιον, Τιτίου τῶν τε ἐπικηρυχθέντων καὶ τότε τῷ Σέξτῳ συνόντων υἱὸν ὄντα, καὶ ναῦς ἐπὶ ἰδίᾳ δυναστείᾳ συγκροτοῦντα, κἀν τῇ Ναρβωνησίᾳ ἔθει ναυλοχοῦντα, ἐζώγρησε. καὶ ὃς ἔπαθε μὲν κακὸν οὐδὲν (διά τε γὰρ τὸν πατέρα, καὶ διότι τὸ ὄνομα τοῦ Σέξτου ἐν ταῖς ἀσπίσιν οἱ στρατιῶται αὐτοῦ ἔφερον, ἐσώθη) οὐ μέντοι καὶ καλῶς τὸν εὐεργέτην ἠμείψατο, ἀλλὰ καὶ κατεπολέμησεν αὐτὸν, καὶ κατεφόνευσεν. ὥστε καὶ τοῦτ' ἐν τοῖς μάλιστα τῶν ὁμοίων μνημονεύεσθαι. ὁ δ' οὖν Μηνᾶς ταῦτά τε οὕτως ἔπραξε, καὶ ἐπὶ Σαρδὼ πλεύσας, συνέβαλε Μάρκῳ Λουρίῳ ἄρχοντι αὐτῆς· καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐτράπετο, ἔπειτα δὲ παρὰ δόξαν αὐτὸν ἀπερισκέπτως ἐπιδιώκοντα ὑποστὰς ἀντεπεκράτησε· κἀκ τούτου ἐκλιπόντος αὐτοῦ τὴν νῆσον, κατέσχε τὰ μὲν ἄλλα ὁμολογίᾳ, τὴν δὲ Ἄραδιν πολιορκίᾳ. συχνοὶ γὰρ ἐκ τῆς μάχης ἐς αὐτὴν κατεπεφεύγεσαν. τῶν γε μὴν ἁλόντων ἄλλους τε καὶ Ἕλενον, ἐξελεύθερόν τε τοῦ Καίσαρος ὄντα, καὶ ἀρέσκοντα αὐτῷ τὰ μάλιστα, ἀφῆκεν ἄνευ λύτρων, εὐεργεσίαν τε ἐς τὸν Καίσαρα πόρρωθεν προκαταβαλλόμενος, καὶ καταφυγὴν ἑαυτῷ παρ' αὐτῷ παρασκευάζων, εἴ τι παρ' αὐτοῦ δεηθείη. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' ἐποίει.

Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ, ὡς ἥ τε Σαρδὼ εἴχετο, καὶ ἡ παραλία ἐπορθεῖτο, τῆς τε σιτοπομπείας ἐστέρηντο, καὶ ὁ λιμὸς, τά τε τέλη, πολλὰ καὶ παντοῖα καθεστηκότα, καὶ προσέτι καὶ συντέλειαι τοῖς τοὺς δούλους ἔχουσι προστεταγμέναι, δεινῶς αὐτοὺς ἐλύπει, οὐκέθ' ἡσύχαζον, ἀλλ' ὅσον ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῇ τοῦ Καίσαρος καταλλαγῇ (ὡς καὶ σφετέρας εἰρήνης τῆς ἐκείνων ὁμονοίας οὔσης) ἥσθησαν, τοσοῦτον καὶ πλεῖον ἐπὶ τῷ πρὸς τὸν Σέξτον σφῶν πολέμῳ ἤχθοντο. ἐν δ' οὖν τῷ τότε ἐπί τε ἵππων αὐτοὺς, ὥσπερ ἐν ἐπινικίοις τισὶν ἐσαγαγόντες, καὶ τῇ νικητηρίᾳ στολῇ ἐξ ἴσου τοῖς πέμψασιν αὐτὰ † κοσμήσαντες, ἔς τε τὰς πανηγύρεις ἐπὶ τῶν ἀρχικῶν δίφρων θεωρεῖν ποιήσαντες, καὶ τὴν Ὀκταουίαν τὴν τοῦ Καίσαρος ἀδελφὴν, γυναῖκα τῷ Ἀντωνίῳ, ἐπειδὴ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐτελεύτησε, καὶ κυοῦσαν προμνηστευσάμενοι, τοσαύτῃ μεταβολῇ ἐχρήσαντο, ὥστε τὸ μὲν πρῶτον κατὰ συστάσεις γιγνόμενοι, ἢ καὶ

† κοσμήσαντες, τάς τε πανηγύρεις

A tonius ad bellum contra Pompeium gerendum se contulerunt. Pompeius etenim, secundum fœdus cum Antonio patratum, in Italiam venerat, eius auxilio contra Cæsarem belligeraturus: sed certior factus de eorum pactione, in Siciliam reuersus, Menæ liberto suo, quem plurimi faciebat, imperauit; vt cum classis parte circumuectus, hostium ditionem infestaret. Menas, Hetruria haud leuiter vexata, M. Titium, Titij filium, eius [a] qui proscriptus, ad Sextum B Pompeium confugerat, ac eum coerat, classem sibi peculiaris potentiæ obtinendæ caussa parantem, & in Narbonensi prouincia stationem habentem, viuum cepit. Huic Titio propter patrem suum, ac quod nomen Sexti Pompeii milites eius suis scutis inscriptum ferebant, venia data est: sed is malam suo benefactori gratiam retulit, quem & debellauit, & occidit. quæ res inter maxime similia exempla commemoratur. Menas his actis in Sardiniam nauigauit, ibique cum M. Lurio insulæ præfecto C confligens, primo pulsus est: deinde inopinato conuersus in hostem, inconsiderate insequentem, victoriam recuperauit; insulamque Lurio cedēte occupauit, deditione cætera, Aradin autem (quò ex pugna complures cōfugerant) expugnatione. Captiuos, cum alios, tum Helenum, Cæsaris libertum, eiq; maxime charum, sine pretio redemptionis dimisit; beneficium hoc multo ante apud Cæsarem deponens, & perfugium sibi, si res ita ferret, apud eum præparans.

D Romæ, Sardinia amissa, quum ora maritima populationibus vexaretur, annonæ commeatus interclusus esset, quūque fames, vectigalia multa & omnis generis, † pensionesq; iis qui mancipia haberent, impositæ, quum molesta hæc omnia admodum essent, ciues non amplius se continuerunt, sed quantum læti ex Cæsaris ac Antonii pacificatione acceperant, (sibi enim pacem ex eorum concordia sperabant) tantum, aut plus etiam, indignationis inter eos propter bellū eorum contra Pompeium, est coortum. Ita- E que qui modo Cæsarem Antoniumque equitantes tanquam in triumpho quodam in vrbem adduxerant, vesteque triumphali eos [c] exornauerant, ludos vt sellis curulibus sedentes spectarent, iusserant, Octauiam Cæsaris sororem, marito eius defuncto, prægnatem tum, Antonio coniugem conciliauerant, ii adeo mutati sunt; vt vel coitionibus factis, vel

[a] qui inter furta e proscriptis, cum Pompeio tūc degentibus, naues propria potentia causa colligentem;

† collationes mancipiorum dominis impositæ, graues & vrbanis molestias adferrent: non amplius se continuere,

[c] exornauerant, ludos spectandis curulibus in sellis collocauerant, Octauiam

ad spectaculum congregati, eos ad pacem cum Pompeio componendam hortati sint, multo eam rem clamore agentes. Quum nihil efficerent, abalienati animis ab ipsis, ad Pompeium inclinauerunt; ac cum alios studio eius sermones sparserunt, tum ludis equestribus illatum Neptuni simulacrum multo plausu honorauerunt, eoque magnopere delectati sunt: quumque id per aliquot dies non inferretur, lapidatione in magistratus facta, eos foro eiecerunt, Cæsaris & Antonii statuas deiecerunt, ac tandem quum nihil consequerentur, impetum in eos necis inferendæ causa fecerunt. Ibi Cæsar suorum nonnullis vulneratis, [a] veste laniata se ad deprecandum multitudinem conuertit. Antonio autem asperius cum ipsis agente, magisque adhuc ira plebis aucta, vt graue aliquod ab ea facinus expectandum esset; ita demum ad Pompeium de pace ineunda mittere coacti sunt. Interea temporis, etsi iam in exitu erat annus, abrogato prætoribus & consulibus magistratu, alios iis suffecerunt; nihil curantes, quod ii paucos dies essent cum ea dignitate futuri. Fuit inter eos, qui tum consules facti sunt, L. Cornelius Balbus, Gadibus natus, tantum suæ ætatis homines diuitiis & magnificentia superans, vt moriens populo Romano in singula capita vicenosquinos denarios legauerit. Ædili quodam extrema anni die mortuo alius quidam in reliquas horas suffectus est. Eodem tempore aquæ, quas Iulias nominarunt, in vrbem canalibus ductæ sunt: ludosque, quos pro bello contra Cæsaris percussores vouerant, consules exhibuerunt: ac, quia septem viri non aderant, eorum munus pontifices obierunt quod alias etiam sæpe factum est. Hæc eo anno acta. Sphærum etiam Cæsar, pædagogum & libertum suum, publice sepeliit: ac Saluidienum, quod ab eo insidiis peteretur, necauit. Ei Saluidieno, obscurissimo genere nato, pascenti gregem flamma è capite emicuit: eumque Cæsar ad id dignitatis euexerat, vt consul, quum senator nunquam fuisset, designaretur: vtque frater eius, qui prior vita abierat, ponte in Tiberi facto, super eum efferretur. Sed, vt nihil est in rebus humanis perpetuum, idem in senatu ab ipso Cæsare accu-

[a] Vestem discindit, seque ad.

A ἐπὶ θέαν τινὰ ἀθροιζόμενοι, παρεκάλουν σφᾶς εἰρηνῆσαι, καὶ πολλὰ ἐπὶ τούτῳ ἐπεβόων· ὡς δ' οὐκ ἔπειθον, ἠλλοτριώθησάν τε αὖθις, καὶ πρὸς τὸν Σέξτον ἀπέκλιναν. καὶ ἄλλα τε ἐπὶ θεραπείᾳ αὐτοῦ διεθρόουν, καὶ ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις πρῶτον τε πολλῷ τὸ τοῦ Ποσειδῶνος ἄγαλμα πομπεῦον ἐτίμων, καὶ ἡδονὴν ἐπ' αὐτῷ πολλὴν ἐποιοῦντο. ἐπεί τε ἡμέραις τισὶν οὐκ ἐσήχθη, τούς τε ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντας λίθοις ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐξήλασαν, καὶ ἐκείνων τὰς εἰκόνας κατέβαλον· καὶ τέλος, ἐπειδὴ B μηδ' ὥς τι ἐπεραίνετο, σπουδῇ ἐπ' αὐτούς, ὡς καὶ ἀποκτενοῦντες σφᾶς, ὥρμησαν. καὶ ὁ μὲν Καῖσαρ, καίτοι τρωθέντων τῶν ἀμφ' αὐτὸν ὄντων, τήν τε ἐσθῆτα περιερρήξατο, καὶ πρὸς ἱκετείαν αὐτῶν ἐτράπετο· ὁ δ' Ἀντώνιος βιαιότερον σφίσι προσηνέχθη, καὶ διὰ τοῦτο ἔτι μάλιστα ὀργισθέντων τε σφῶν, καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ δεινόν τι πράξειν προσδοκηθέντων, ἠναγκάσθησαν τῷ Σέξτῳ καὶ ἄκοντες ἐπικηρυκεύσασθαι. κἀν τούτῳ τούς τε στρατηγοὺς καὶ τοὺς ὑπάτους, καίπερ ἐπ' ἐξόδῳ ἤδη τοῦ ἔτους ὄντος, παύ- C σαντες, ἄλλους ἀντικατέστησαν, βραχὺ φροντίσαντες εἰ καὶ ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας ἄρξουσι. καὶ εἷς γε τῶν τότε ὑπατευσάντων Λούκιος Κορνήλιος Βάλβος ἐγένετο, Γαδειρεύς τε ὢν, καὶ πλούτῳ καὶ μεγαλονοίᾳ τοσαύτῃ τοὺς καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπους ὑπερενεγκών, ὥστε καὶ δωρεὰν τοῖς Ῥωμαίοις ἀνὰ πέντε καὶ εἴκοσι δραχμὰς τελευτῶν καταλιπεῖν. τοῦτό τε οὖν ἐποίησαν, καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ ἀγορανόμου τινὸς ἀποθανόντος, ἕτερον ἐς τὰς λοιπὰς ὥρας ἀνθείλοντο. κἀν τῷ αὐτῷ τούτῳ χρό- D νῳ τό, τε ὕδωρ τὸ Ἰούλιον ὠνομασμένον ἐς τὴν πόλιν ἐπωχετεύθη, καὶ ἡ πανήγυρις ἡ ἐπὶ τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς τοὺς σφαγέας εὐχθεῖσα ἀπὸ τῶν ὑπάτων ἐποιήθη. τά τε τοῖς ἑπτὰ ἀνδράσιν ὠνομασμένοις προσήκοντα οἱ ποντίφικες, ἐπειδὴ μηδεὶς ἐκείνων παρῆν, ἐπετέλεσαν· καὶ τοῦτο καὶ ἄλλοτε πολλάκις ἐγένετο. ταῦτά τε οὖν οὕτως ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἐπράχθη, καὶ Σφαῖρον ὁ Καῖσαρ παιδαγωγόν τε καὶ ἐξελεύθερον αὐτοῦ γενόμενον, δημοσίᾳ ἔθαψε. τόν τε Ῥοῦφον τὸν Σαλουϊδιῆνον, ὡς καὶ ἐπιβου- E λεύσαντά οἱ, ἀπέκτεινεν. οὗτος δ' ἦν μὲν ἐξ ἀφανεστάτων, καὶ αὐτῷ ἡ κεφαλὴ ποιμαίνοντι φλόγα ἀνέδωκεν· ἐς τοσοῦτον δ' ὑπὸ τοῦ Καίσαρος προήχθη, ὥστε αὐτόν τε ὕπατον, μηδὲ βουλεύοντα, ἀποδειχθῆναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ προαποθανόντα, διὰ τοῦ Τιβέριδος, γεφύρας ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ποιηθείσης, ἐξενεχθῆναι· ἀλλ' (οὐδὲν γὰρ τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιόν ἐστι) κατηγορήθη τε ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Καί-

τοῦ Καίσαρος, καὶ ὡς πολέμιος ἐκείνου καὶ τοῦ δήμου παντὸς ἐσφάγη· ἱερομηνίαι τε ἐπ' αὐτῷ ἐγίνοντο, καὶ προσέτι καὶ ἡ φυλακὴ τῆς πόλεως τοῖς τρισὶν ἀνδράσι, μετὰ τῆς εἰθισμένης προσθήκης, τοῦ μηδὲν ἀπ' αὐτῆς ἀποτριβῆναι, ἐπετράπη. ἔν τε τῷ πρὸ τούτου ἔτει θέα τε ἐν τῇ τῶν Ἀπολλωνιείων ἱπποδρομίᾳ ἄνδρες ἐς τὴν ἱππάδα τελοῦντες κατέβαλον, καὶ ἡμέρα ἐμβόλιμος παρὰ τὰ καθεστηκότα ἐνεβλήθη, ἵνα μὴ ἡ νουμηνία τοῦ ἐχομένου ἔτους τὴν ἀγορὰν τὴν διὰ τῶν ἐννέα ἡμερῶν ἀγομένην λάβῃ· (ὅπερ ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου σφόδρα ἐφυλάσσετο) καὶ ὅτι αὖθις ὑφῃρέθη αὖθις, ὅπως ὁ χρόνος κατὰ τὰ τῷ Καίσαρι τῷ προτέρῳ δόξαντα συμβῇ. Κάστορί τε τινὶ ἥ τε τοῦ Ἀττάλου καὶ ἡ τοῦ Δηιοτάρου ἀρχὴ ἐν τῇ Γαλατίᾳ τελευτησάντων ἐδόθη· καὶ ὁ νόμος ὁ Φαλκίδιος ὠνομασμένος (πλείστην καὶ νῦν ἐπισχὺν ἐς τὰς τῶν κλήρων διαδοχὰς, ὥστε τινὰ τὸ τέταρτον τῆς καταλειφθείσης οἱ οὐσίας, ἄν γέ πῃ βαρύνηται, λαβόντα, τὸ λοιπὸν ἀφεῖναι, ἔχων) ὑπὸ τοῦ Πουπλίου Φαλκιδίου δημαρχοῦντος ἐτέθη. ταῦτα μὲν ἐν τοῖς δύο ἔτεσιν ἐγένετο.

Τῷ δ' ἐπιγιγνομένῳ, ἐν ᾧ Λούκιός τε † Μάρκιος καὶ Γάϊος Σαβῖνος ὑπάτευσαν, τά τε ὑπὸ τῶν τριῶν ἀνδρῶν πραχθέντα, ἀφ' οὗ ἐς τὴν ὀλιγαρχίαν ἐσῆλθον, κῦρος παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβε, καὶ τέλη τινὰ ὑπ' αὐτῶν * προσκατέστη, διὰ δὲ τὰ ἀναλώματα πολλῷ πλείω, ἤπερ ἐπὶ τοῦ προτέρου Καίσαρος ἐτέτακτο, γίγνεσθαι· πάμπολλα γὰρ αὐτοὶ καὶ μάλιστα ἐς τοὺς στρατιώτας δαπανῶντες, ᾐσχύνοντο μόνοι παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἀναλίσκοντες. ἀμέλει τὴν πώγωνα ὁ Καῖσαρ τότε πρῶτον ξυράμενος, αὐτός τε μεγάλως ἑώρτασε, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι δημοτελῆ ἑορτὴν παρέσχε. καὶ ὁ μὲν καὶ ἔπειτα ἐπελειοῦτο τὸ γένειον, ὥσπερ οἱ ἄλλοι· ἤδη γὰρ καὶ τῆς Λιουίας ἐρᾶν ἤρχετο, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν Σκριβωνίαν τεκοῦσάν οἱ θυγάτριον ἀπέπεμψε αὐθημερόν. τῶν δ' οὖν ἀναλωμάτων πολὺ μειζόνων ἢ πρότερον γιγνομένων, καὶ τῶν προσόδων οὔτ' ἄλλως ἀρκουσῶν, καὶ τότε ἐλαττόνων διὰ τὰς στάσεις προσιουσῶν, καινά τινα τέλη ἐσήγαγον, ἔς τε τὸ βουλευτήριον πλείστους ὅσους οὐχ ὅτι τῶν συμμάχων, ἢ καὶ στρατιώτας, παῖδάς τε ἀπελευθέρων, ἀλλὰ καὶ δούλους ἐνέγραψαν. Μάξιμον γοῦν τινὰ ταμιεύσειν μέλλοντα ἐγνώρισέ τε ὁ δεσπότης καὶ ἀπήγαγε. καὶ τοῦτο μὲν ἀδεὲς ἐγένετο τολμήσαντι τὴν ἀρχὴν αἰτῆσαι· ἕτερος δὲ ἐν τοῖς στρατευομένοις φωραθεὶς, κατὰ τῶν τοῦ Καπιτωλίου πετρῶν ἐώσθη, προελευθερωθεὶς, ἵνα ἀξίωμα ἡ τιμωρία αὐτοῦ λάβῃ.

A accuſatus, ac tanquam Cæſaris & populi totius hoſtis, iugulatus eſt: ſupplicationeſque eius rei ergo decretæ: ac triumuiris cuſtodia vrbis mandata: addito, pro more, Curarent ne quid ea detrimenti caperet. Priore anno viri equeſtris ordinis feras equeſtri ludorum Apollinarium certamine confecerunt: dieſque vna intercalata præter conſuetudinem, ne Kalendis Ianuarii inſequentis anni nundinæ eſſent, (id enim [a] antiquitus diligentiſſime curatum eſt) ac B deinde [b] alia exempta dies, vt tempus ad Iulii Cæſaris ordinationem competeret. Caſtori etiam cuidam Attali & Deiotarii in Gallogræcia defunctorum, ditio tradita eſt: & lex Falcidia à P. Falcidio tribuno plebis lata, quæ nunc quoque plurimum valet in hæreditatibus adeundis. ea autem permittit, vt hæres, ſi adire hæreditatem grauetur, [c] quadrante accepto, reliquum dimittat. Hæc eo biennio acta.

C Qui proximus fuit poſt id annus, * L. Marcio, C. Sabino coſſ. eo quæ triumuiri ab initio magiſtratu egiſſent, omnia ſenatus rata eſſe iuſſit, † quum vectigalia noua iam ante inſtituiſſent: quod longe maiores ſumptus, quam quos Cæſar ſuperior ſtatuerat, fiebant. Quum enim immodicam pecuniam * impenderent militibus, turpe ſibi putabant, ſi præſtitutum ſumptibus modum ipſi ſeruarēt. Etenim Cæſar tum primum barbam radens, ipſe ſplendide diem eum feſtum D egit, & publicum epulum dedit. ab eo tempore genas læues ſeruauit, ſicut alii ſolebant. iam enim Liuiam amare cœperat, ideoque Scriboniam, quum filiolam ſibi peperiſſet, eadem die repudiauerat. Enimuero quia ſumptus longe fiebant quam ante maiores, ac reditus alioquin non ſufficientes, minores etiam tum ‡ eſſent propter ciuilia bella; noua vectigalia quædam excogitata ab iis ſunt: in ſenatum etiam adſcripti permulti, non modo è ſociis, militibuſve; & libertinis; ſed ſerui etiam. Sanè Maximum E quendam, quæſturam ambientem, dominus ſuus cognouit, & abduxit. idque impune factū ei, qui auſus eſſet magiſtratum petere. alius quidam ſeruus inter milites deprehenſus, de rupe Capitolina deiectus eſt, prius manumiſſus, vt cū dignitate ſupplicium in eum ſtatueretur.

a ab antiquiſſimis temporibus admodum caueri ſolebat)

b viciſſim eadem exempta

c triente relicto rum ſibi bonorum accepto,

* *L. Porcio.*

ANNO V.C 715.

† *& ab ipſis præterea triumuiris noua quadā inſtituta fuere vectigalia: quod longe*

* *expenderent præſertim in milites, turpe ſibi putabant, quod ſoli præter modum inſumerent. Sane Cæſar tum primū*

‡ *accederent*

Ansam autem multitudini eorum, qui in senatum allegerentur, expeditio Antonii, quam in Parthos parabat, præbuit: vnde & magistratus alii in aliquot annos, & consules in octo totos annos, tum ordinauerunt: partim gratiam iis referentes, quibus vsi erant adiutoribus, partim alios iis honoribus demerentes. Consules autem electi sunt, non, vt moris erat, duo, qui annuum eum magistratum gererent; sed ipsis comitiis tum primum plures designati simul sunt. Iam quidem ante quoque [a] nonnulli aliis in consulatu substituti fuerant, neque mortuis, neque per ignominiam aut alias eo depositis, verum hi tamen ipsi ex arbitrio eorum, quibus consulatus in totum annum mandatus fuerat, constituti: tum vero annuus consul nullus est creatus, sed alii ad alias [b] partes temporis eius designati: quorum primi nomen consulum per totum annum gerebant, vt nunc quoque fit: alios ii, qui Romæ, aut in Italia erant, sui quenque magistratus tépore consulem nominabant: (quod ipsum hodie etiam obseruatur) reliqui homines aut omnes istos, aut plerosq; ignorabant, idcircoq; eos consules minores appellabant.

a nonnulli post alios magistratum gesserant, nec mortuos, nec infamia notatos, nec alia de causa loco motos: verum
b partes anni eius

Cæterum cum Sexto Pompeio primum de conditionibus pacis futuræ per socios actum est: deinde vero apud Misenum Cæsar & Antonius cum eo ad colloquium venerunt, quum ipsi in continenti starent, Pompeius autem in aggere quodam, mari circumfluo, ‡ ad hoc ipsum congesto, quo tutior esset. Aderat autem ipsi vniuersa sua classis, illis autem pedestres omnes copiæ: ita quidem, vt hæ in terra, Pompeiani autem in nauibus armati astarent: vt vel ex hoc perspicuum omnibus esset, eos metu virium aduersæ partis, ac coactos, illos quidem à populo, Pompeium vero ab his, quos secum habebat, pacem composuisse. Eius vero pacis hæ fuerunt conditiones. fugitiuis dari libertatem, exulibus omnibus, Cæsaris percussoribus exceptis, reditum (hi autem excipiebantur, [c] quanuis horum etiam quidam restituti sunt, ac ipse etiam Sextus inter eos numeratus fuerat) cum impunitate, [d] & quadrante bonorum suorum, quæ publicata fuerant: atque horum quibusdam tribunatus plebis, præturas, & sacerdotia tribui: ipsum vero Pompeium consulem creari, & augurem, ac ex facultatibus paternis ei reddi septingéties sestertium: quinquennale ei esse imperium in Siciliam, Sardiniam, & Acha-

‡ non procul ab eis, ad hoc ipsum;
c quia futurum erat, vt reipsa quidam eorum etiam restituerentur. Nam & ipse Sextus, vnus ex eis fuisse visus est)
d triente

A πρόφασιν δὲ σφίσι τοῦ τῶν βουλευσόντων πλήθους ἡ τοῦ Ἀντωνίου στρατεία, ἣν ἐπὶ τοὺς Πάρθους ἡτοιμάζετο, παρέσχεν· ἀφ᾽ οὗ περ καὶ ἀρχὰς ἄλλας τε ἐπὶ πλείω ἔτη, καὶ τὴν τῶν ὑπάτων ἐς ὀκτὼ ὅλα προκατεστήσαντο, τοὺς μὲν ἀμειβόμενοι τῶν συναραμένων σφίσι, τοὺς δὲ ὑπαγόμενοι. ὑπάτους δὲ οὐδὲ δύο ἐτησίους, ὥσπερ εἴθιστο, ἀλλὰ πλείους τότε πρῶτον εὐθὺς ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις εἵλοντο. καὶ πρότερον μὲν γὰρ μεθ᾽ ἑτέρους τινὲς μήτ᾽ ἀποθανόντας, μήτ᾽ ἐπ᾽ ἀτιμίᾳ, μήτε ἄλλως πως B παυθέντας, † εἶρξαν· ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μέν, ὥς που † εἶρξαν τοῖς ἐς ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν χειροτονηθεῖσιν ἔδοξε, κατέστησαν· τότε δὲ ἐνιαύσιος μὲν οὐδεὶς ᾑρέθη, πρὸς δὲ δὴ τὰ τοῦ χρόνου μέρη ἄλλοι καὶ ἄλλοι ἀπεδείχθησαν. καὶ οἱ μὲν πρῶτοι καὶ τὸ ὄνομα τῆς ὑπατείας διὰ παντὸς τοῦ ἔτους (ὥσπερ καὶ νῦν γίγνεται) εἶχον· τοὺς δ᾽ ἑτέρους αὐτοὶ μὲν οἱ ἐν τῇ πόλει τῇ τε ἄλλῃ Ἰταλίᾳ ἐν ἑκάστῳ τῷ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν χρόνῳ ὠνόμαζον (ὃ καὶ νῦν ποιεῖται) οἱ δὲ λοιποὶ ἢ C τινὰς αὐτῶν ἢ οὐδένας ᾔδεσαν, καὶ διὰ τοῦτο σμικροτέρους σφᾶς ὑπάτους ὑπεκάλουν. εἶχον μὲν δὴ ταῦτ᾽ ἔπραττον.

Τῷ δὲ δὴ Σέξτῳ πρῶτον μὲν τῶν ἑταίρων, καὶ ὅπως καὶ ἐφ᾽ οἷς καταλλαγήσοιντο, συνέβησαν· ἔπειτα δὲ καὶ αὐτοὶ πρὸς Μισηνῷ ἐς λόγους ἦλθον. εἱστήκεσαν δὲ οἱ μέν, ἐν τῇ ἠπείρῳ, ὁ δὲ ἐν χώματι τινὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐπ᾽ αὐτὸ τοῦτο περιρρύτῳ οὐ πόρρω σφῶν, πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ, πεποιημένῳ. καὶ παρῆν πᾶς μὲν ὁ τούτου ναυτικός, πᾶς δὲ ὁ ἐκείνων D πεζικὸς ὄχλος· οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ᾽ οἱ μέν, ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ δέ, ἐπὶ τῶν νεῶν ἐξωπλισμένοι παρετετάχατο. ὥστε καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ τούτου δῆλον πᾶσι γενέσθαι ὅτι ἔκ τε τοῦ φόβου τῆς παρασκευῆς σφῶν, καὶ ἐξ ἀνάγκης, οἱ μὲν διὰ τὸν δῆμον, ὁ δὲ διὰ τοὺς συνόντας οἱ, ἐσπείσαντο. αἱ δὲ δὴ συνθῆκαι ἐπὶ τοῖσδε ἐγένοντο· τούς τε αὐτομολήσαντας τῶν δούλων ἐλευθέρους εἶναι, καὶ τοὺς ἐκπεσόντας, πλὴν τῶν σφαγέων, κατελθεῖν, τούτους γὰρ δὴ ὑπεξείλοντο, ἐπειδὴ τῷ τε ἔργῳ καὶ ἐκείνων τινὲς κατιέναι ἔμελλον. καὶ E γὰρ αὐτὸς ὁ Σέξτος εἷς ἐξ αὐτῶν γεγονέναι ἐδόκει. ἀλλ᾽ ἐγράφη γε, τοὺς ἄλλους πλὴν τούτων πάντας, ἐπί τε ἀδείᾳ καὶ ἐπὶ τῷ τετάρτῳ τῆς δημευθείσης σφῶν οὐσίας ἐπανελθεῖν. καὶ ἐκείνων μέν τισι καὶ δημαρχίας καὶ στρατηγίας, ἱερωσύνας τε αὐτοῖς δοθῆναι· αὐτὸν δὲ τὸν Σέξτον, ὕπατόν τε αἱρεθῆναι, καὶ οἰωνιστὴν ἀποδειχθῆναι, ἔκ τε πατρῴας χιλίας καὶ ἑπτακοσίας καὶ πεντήκοντα μυριάδας δραχμῶν κομίσασθαι· καὶ Σικελίας, καὶ Σαρδοῦς, τῆς τε

τῆς τε Ἀχαΐας ἐπὶ πέντε ἔτη ἄρξαι, μήτ' αὐτομόλους δεχόμενον, μήτε ναῦς ἐπικτώμενον, μήτε τινὰ φρούρια ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἔχοντα, ἀλλὰ τήν τε εἰρήνην αὐτῇ τὴν ἐκ τῆς θαλάσσης πρυτανεύοντα, καὶ σῖτον τοῖς ἐν τῇ πόλει τακτὸν πέμποντα. ὅτι δὲ δὴ χρόνον αὐτῷ τοῦτον προσέγραψαν, ὅτι καὶ αὐτοὶ πρὸς χρόνον δή τινα τὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' οὐκ ἀΐδιον ἔχειν δοκεῖν ἤθελον. ταῦτά τε οὖν συνθέμενοι καὶ συγγραψάμενοι, τά τε γράμματα ταῖς ἱερείαις ταῖς ἀειπαρθένοις παρακατέθεντο, καὶ μετὰ τοῦτο δεξιάς τε σφίσιν ἔδοσαν, καὶ ἐφίλησαν ἀλλήλους. γενομένου δὲ τούτου, πολλὴ καὶ ἄπλετος βοὴ καὶ ἐκ τῆς ἠπείρου ἅμα καὶ ἐκ τῶν νεῶν ἠγέρθη. πολλοὶ μὲν γὰρ στρατιῶται, πολλοὶ δὲ καὶ ἰδιῶται παρόντες † ἀθρόον, καὶ ἀχθόμενοι, καὶ τῆς εἰρήνης ἐπιθυμοῦντες ἰσχυρῶς, ἐξαπιναίως, ἅτε καὶ τῷ πολέμῳ δεινῶς ἔχοντες, ἐξεκεκράγεσαν ὥστε καὶ τὰ ὄρη συνηχῆσαι, κἀκ τούτου καὶ φρίκην σφίσι καὶ ἔκπληξιν μεγάλην ἐγγενέσθαι· καὶ πολλοὺς μὲν ὑπ' αὐτῶν τούτων ἐκθανεῖν, πολλοὺς δὲ καὶ συμπατηθέντας ἢ καὶ ἀποπνιγέντας ἀπολέσθαι. οἵ τε γὰρ ἐν τοῖς σκάφεσιν ὄντες, οὐκ ἀνέμειναν τῇ γῇ αὐτὰ προσσχεθῆναι, ἀλλ' ἐξεπήδων ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ οἱ ἕτεροι ἐς αὐτὴν ἐν βυθὸν ἐπισέβαινον. κἀν τούτῳ ἠσπάζοντό τε ἀλλήλους ἅμα νηχόμενοι, καὶ περιέβαλλον κολυμβῶντες· ὥστε ποικίλην μὲν αὐτῶν θέαν, ποικίλην δὲ καὶ ἀκοὴν συμβῆναι. οἱ μὲν γὰρ τούς τε συγγενεῖς καὶ τοὺς ἑταίρους ζῶντας ἰδόντες, καὶ τότε παρόντας ὁρῶντες, ἀπλήστῳ τῇ ἡδονῇ ἐχρῶντο· οἱ δὲ ἀπολωλέναι τε σφᾶς πρότερον νομίζοντες, καὶ τότε παρὰ δόξαν θεωροῦντες, ἄποροί τε ἐπὶ πολὺ ἐγίγνοντο, καὶ ἀφασία συνείχοντο, ἀπιστοῦντές τε ἅμα τῇ ὄψει, καὶ εὐχόμενοι ἀληθῆ ταύτην εἶναι· καὶ οὐ πρότερόν γε ἐγνώριζον σφᾶς, πρὶν τά τε ὀνόματα αὐτῶν ἀνακαλέσαι, καὶ φθεγγομένων τι ἀκοῦσαι. οὕτω δ' ἔχαιρον μέν, ὡς καὶ ἀναβιωσκομένων σφίσιν ἀναπαζόμενοι δ' ἀθρόως ἥδεσθαι, οὐκ ἀδακρυτὶ διῆγον. καὶ ἕτεροι, ἀγνοοῦντές τε τοὺς φιλτάτους ἀπολωλότας, καὶ ζῆν παρεῖναί τε αὐτοὺς ἡγούμενοι, ἐζήτουν τε σφᾶς ἅμα περιφοιτῶντες, καὶ πάντα τὸν προστυγχάνοντα περὶ αὐτῶν ἐπηρώτων· καί τινες μὲν οὐδὲν ἀκριβὲς ἐμάνθανον, μεμηνόσι τε ἐῴκεσαν, καὶ ἐν ἀπόρῳ καθειστήκεσαν, ἐλπίζοντές τε ἅμα αὐτοὺς εὑρήσειν, καὶ φοβούμενοι μὴ τεθνήκασι· καὶ μήτ' ἀπογνῶναι πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν, μήτ' ἀπαλλαγῆναι πρὸς τὴν ἐλπίδα δυνάμενοι. μαθόντες δὲ τὴν ἀλήθειαν, τάς τε τρίχας ἐσπαράττοντο, καὶ τὰς ἐσθῆτας περιερρήγνυντο· ὀνόμασί τε αὐτοὺς ἀνεκάλουν, ὡς καὶ ἐπακοῦσαί τι δυναμένους, καὶ πένθος, ὡς καὶ

† ἀθρόοι, θ' ἀχθόμενοι τῷ πολέμῳ, θ' εἰρήνης

A & Achaiam; ita tamen vt neque fugitiuos reciperet, neque naues alias pararet, neque castella in Italia obtineret; sed pacem eius in mari ipse tueretur, ac certam summam frumenti ad vrbem mitteret. id vero tempus ei præscriptum fuit, quod ipsi etiam volebant videri, non perpetuam, sed certo tempore definitam potentiam habere. His compositis, ac conscriptis, † literas huius pactionis apud Vestales virgines deposuerunt, ac deinde dextras mutuo iunxerũt, B seque inuicem osculati sunt. Quo facto, immensus clamor [a] & in terra & in mari sublatus est. Nam multi milites, multi inermes, aderant frequentes, qui bellum exosi, ac magnopere pacem expetentes, quum repente se malis bellorum liberatos viderent, adeo exclamauerunt: vt sonitum montes reddiderint, horrorque & terror ingens in eis coortus sit, quo ipso multi statim exanimati sunt, multi cõculcati & suffocati perierunt. Qui in nauibus erant, non expectato, dum terræ C naues appellerent, in mare prosiluerunt; vicissimque alteri à terra in mare decurrerunt: ibi simul natantes, sese mutuo salutabant, amplectebanturque: eratque ea res & visu & auditu † mirabilis. Nam alii suos cognatos aut amicos superstites videntes, ac præsentes, expleri voluptate, quam inde capiebant, non poterant: alii, quos periisse existimauerant, eos tum præter suam opinionem saluos cernentes, dubii secum, ambigentesque diu [b] hærebant, neque fidem oculis suis haben- D tes, & id maxime optantes, ne ii fallerent: neque prius suos agnoscebant, quam eos nominatim vocassent, ac vocem eorum exaudissent. Ibi vero tantum erat gaudium, quantum fieri par erat, si ii mortui iam ante, tum ab inferis extitissent: quũque necessario cumulatissimam delectationem ex eo caperent, ea absque lacrymis frui nequibant. Contra alii, quum de eorum, quos charissimos habuerant, interitu non cognouissent, eosq; in viuis etiãnum extare ac adesse putarent: circuibãt E eos quærentes, ac vnum quemlibet, in quem incidissent, de iis percontabantur: & quandiu nihil certi cognoscerent, mẽte captorum similes, dubii hærebant, & inuenturos se ipsos sperantes, & mortuos esse verentes: neque eos vel desperare cupiditas, vel securo animo esse spes sinebat. vbi vero rẽ ipsam comperissent, tum crines suos laniabant, vestem rumpebant, nominatim eos inuocabant, perinde ac si exaudire illi possent, & quasi

† instrumẽta

a tam à terra continẽte, quam à nauibus sub latus

b hærebant, loqui nescii, neque

† Varia.

eo in loco mortuos ac iacentes complorabant. Quod si quis sui ipsius causa nihil huiusmodi patiebatur, attamen aliorum cum affectus perturbabant, & vel socius alicui lætitiæ, vel lugenti doloris fiebat. Itaq; etsi maxime per se animo nō cōmouebatur, tamen[a] propter aliorum præsentiā quiescere nequibat. Ita & dies, & noctis pars maior, ab eis exacta est; quū neque satietate, neque pudore, nimirum inter sui similes versantes, afficerentur. Secundum hæc conuiuiis sese mutuo & alii, & ipsi principes exceperunt. Sextus Pompeius copiis erat instructior. itaque non ante in terram egressus est, quā Cæsar & Antonius in nauem ad ipsum venissent: ac poterat sane vtrunque in naui cum paucis quibusdam habens, interficere. quod ei consilium Menas tum dedit. sed id quidem noluit. Ac quanuis Antonium scitissimo dicto salse notauit, tamen nihil præterea egit, quo se memorem acceptarum iniuriarum ostenderet. Cæterum id dictum tale fuit. Carinæ, loci nomen est Romæ, quo in loco Pompeius Magnus ædes habuerat, quas tum temporis Antonius possidebat. porro autem nauis quoque aliqua pars, carina dicitur. ea ambiguitate ludens Sextus, conuiuium aiebat se ipsis in Carinis præbere. Postridie ipse cōuiuio exceptus, filiam suam M. Marcello, cuius auunculus erat Cæsar, despondit. Sic igitur bellum hoc in aliud tempus reiectum est.

[a] propter cōuersationē cum aliis

Bellum vero Labieni ac Parthorum, hoc modo confectum. Antonius in Græciam ex Italia reuersus, permultum ibi temporis exegit, simul vt suæ cupiditati satisfaceret, simul vt quammaxime debilis prouincia Pompeio traderetur, vrbes affligens. Ibi inter alia, quæ contra patrium morem agebat, Bacchum se alterum nominauit; idque nominis sibi tribui ab aliis voluit. quumque Athenienses, inter reliquos honores, ei etiam Mineruam despondissent, probare se id matrimonium dixit: dotisque nomine quadragies sestertium exegit. His rebus ipse occupatus, P. Ventidium in Asiam præmisit. Ventidius ante ad Labienum peruenit, quam is id futurum cognosceret, territumque repentino aduentu, exercituque suo, (solus enim tum cum collectis ex Asia militibus Labienus ibi agebat, absque Parthis) inde ne ausum quidem congredi, profligauit; fugientemque in Syriam insecutus est, cum expeditissimis sui exercitus militibus: depre-

ποτὲ τελευτώντων, αὐτοί τί που χειμαζόμενοι σφᾶς ἐποιοῦντο. καὶ εἴ γέ τις μηδὲν αὐτὸς τοιοῦτον παρείη, ἀλλ' ἐπί γε τοῖς τῶν ἄλλων παθήμασιν ἐταράττοντο. ἢ γὰρ χαίρουσί τινι συνήδοντο, ἢ πενθοῦντί τινι συνελυποῦντο. καὶ οὕτως εἰ καὶ ἔξω οἰκείου πάθους ἦσαν, ὅμως οὐκ ἠδύναντο διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους ὁμιλίαν ἡσυχάζειν· καὶ ἐκ τούτου οὔτε κόρον, οὔτ' αἰσχύνην, ἅτε καὶ τοῖς αὐτοῖς συμφερόμενοι, ἐλάμβανον· ἀλλὰ τήν τε ἡμέραν ὅλην καὶ τῆς νυκτὸς τὰ πλείω ἐς ταῦτα κατανάλωσαν. μετὰ δὲ ταῦθ' οἵ τε ἄλλοι ὑπεδέχοντο ἀλλήλους, καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι. πρότερος μὲν ὁ Σέξτος τῇ δυνάμει σφᾶς παρεῖλεν, ὥστε μὴ πρότερον αὐτὸν ἐς τὴν ἤπειρον ἐκβῆναι, πρὶν ἐκείνους ἐς τὴν ναῦν ἐσελθεῖν. καὶ τοῦτο μέν τοι ποιήσας, δυνηθείς τ' ἂν ἀμφοτέρους ἐν τῷ σκάφει σὺν ὀλίγοις παρόντας, ὥσπερ που καὶ ὁ Μηνᾶς αὐτῷ συνεβούλευε, φονεῦσαι, οὐκ ἠθέλησεν· ἀλλὰ καὶ ἐπισκώψας πρὸς τὸν Ἀντώνιον, ἐπειδὴ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ τὴν πατρῴαν τὴν ἐν ταῖς Καρίναις κατεῖχε, (τόπος γάρ τις τῆς Ῥωμαίων πόλεως οὕτω καλούμενός ἐστιν) ἀποσκώψαι τρόπῳ τινὶ ἡδίστῳ, (πάνυ γὰρ ἐπίτηδες τῶν νεῶν τῆς αὐτῆς ὀνομασίας οὔσης, ἐν ταῖς Καρίναις αὐτοὺς ἑστιᾶν ἔφη) ὅμως οὐδὲν ὡς καὶ μνησικακῶν ἔπραξεν· ἀλλὰ τῇ τε ὑστεραίᾳ αὖθις ἱστιάθη, καὶ τὴν θυγατέρα Μάρκῳ Μαρκέλλῳ τῷ τοῦ Καίσαρος ἀδελφιδῷ ἐνηγγύησεν. οὕτω† μὲν οὖν ὁ πόλεμος ἀνεβέβλητο.

† οὕτως

Τὰ δὲ δὴ τοῦ Λαβιηνοῦ τῶν τε Πάρθων, ὧδε διεπολεμήθη. ὁ Ἀντώνιος, αὐτὸς μὲν ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας ἐπανελθὼν, ἐνταῦθα ἐπὶ πλεῖστον ἐνεχρόνισε, τάς τε ἐπιθυμίας ἅμα ἀποπιμπλὰς, καὶ τὰς πόλεις κακῶν, ἵνα ὅτι ἀσθενέσται τῷ Σέξτῳ παραδοθῶσι· καὶ ἄλλα τε ἐν τούτῳ πολλὰ ἔξω τῶν πατρίων ἐξεδιῃτήθη, καὶ Διόνυσον ἑαυτὸν νέον αὐτός τε ἐκάλει, καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ὀνομάζεσθαι ἠξίου· ἐπειδή τε οἱ Ἀθηναῖοι πρός τε τοῦτο καὶ πρὸς τὰ ἄλλα τὴν Ἀθηνᾶν αὐτῷ κατηγγύησαν, δέξεσθαί τε τὸν γάμον ἔφη, καὶ προῖκα μυριάδας ἑκατὸν παρ' αὐτῶν ἐξέπραξεν. αὐτὸς μὲν οὖν περὶ ταῦτ' εἶχε, τὸν δὲ δὴ Οὐεντίδιον τὸν Πούπλιον ἐς τὴν Ἀσίαν προὔπεμψε. καὶ ὃς ἦλθέ τε ἐπὶ τὸν Λαβιηνὸν, πρὶν ἔκπυστος γενέσθαι, καὶ καταπλήξας αὐτὸν τῷ τε αἰφνιδίῳ τῆς ἐφόδου, καὶ τοῖς στρατεύμασιν, (αὐτὸν γὰρ τῶν Πάρθων, μετὰ τῶν αὐτόθεν στρατιωτῶν μόνων ἦν) ἐκεῖθέν τε μηδὲ ἐς χεῖρας οἱ † ὑπομεῖναι τολμήσαντα εὐθὺς ἐξέωσε, καὶ φεύγοντα ἐς τὴν Συρίαν ἐπεδίωξε, τὸ κουφότατον τοῦ στρατοῦ λαβών· καὶ αὐτὸν

† ὑπομεί- ναντα ἰσχύ- ειν

αὐτὸν πρὸς τῷ Ταύρῳ καταλαβὼν, οὐκέτι περαιτέρω προχωρῆσαι εἴασεν, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐπὶ πλείους ἡμέρας καταστρατοπεδευσάμενοι ἡσύχαζον. Λαβιῆνος μὲν γὰρ τοὺς Πάρθους, Οὐεντίδιος δὲ τοὺς ὁπλίτας ἀνέμεινεν. ὡς οὖν καὶ οὗτοι ἐν ταῖς αὐταῖς ἅμα ἀμφοτέροις ἡμέραις ἦλθον, Οὐεντίδιος μὲν δέει τῆς ἵππου τῶν βαρβάρων ἐν τῷ μετεώρῳ, οὗπερ ηὐλίζετο, κατέμεινεν· οἱ δὲ δὴ Πάρθοι ἔκ τε τοῦ πλήθους σφῶν, καὶ ἐκ τοῦ προνενικηκέναι ποτὲ, καταφρονήσαντες, πρός τε τὸν γήλοφον ἅμα τῇ ἕῳ, πρὶν καὶ τῷ Λαβιήνῳ συμμῖξαι, προσήλασαν, καὶ ὡς οὐδεὶς σφίσιν ἀντεπεξῄει, καὶ πρὸς τὸ ὄρθιον αὐτοῦ προσεπέβαλον. καὶ αὐτοὺς ἐνταῦθα ἤδη ὄντας οἱ Ῥωμαῖοι ἐπιδραμόντες, ῥᾳδίως πρὸς τὸ κάταντες ἐξεώσαντο. καὶ σφῶν πολλοὶ μὲν ἐν χερσὶν ἀπέθανον, τὸ δὲ δὴ πλεῖον ἐν τῇ ἀναστροφῇ περὶ ἀλλήλοις, οἱ μὲν ἤδη τετραμμένοι, οἱ δὲ ἔτι προσιόντες, ἐσφάλησαν. οἵ τε περιλειφθέντες, οὐ πρὸς τὸν Λαβιῆνον ἀλλ' ἐς Κιλικίαν ἔφυγον. ὁ οὖν Οὐεντίδιος ἐπεδίωξε μὲν αὐτοὺς μέχρι τοῦ στρατοπέδου, ἰδὼν δὲ ἐνταῦθα τὸν Λαβιῆνον, ὑπέστη. καὶ ὃς παρετάξατο μὲν ὡς καὶ ἐς χεῖρας αὐτῷ ἥξων, ἀθύμους δὲ τοὺς στρατιώτας διὰ τὴν τῶν βαρβάρων φυγὴν ἔχων, οὔτε τότε ἐθάρσησεν οἱ ἀντᾶραι, καὶ τῆς νυκτὸς ἀποδρᾶναι ποι ἐπεχείρησε. προγνοὺς οὖν τοῦτο ἐξ αὐτομόλων ὁ Οὐεντίδιος, πολλοὺς μὲν ἐν τῇ ἀποχωρήσει ἐνεδρεύσας ἔκτεινε, πάντας δὲ τοὺς λοιποὺς ἐγκαταλειφθέντας ὑπὸ τοῦ Λαβιήνου παρεστήσατο. κἀκεῖνος δὲ τότε μὲν τὴν ἐσθῆτα μετενδὺς διέφυγε, καὶ χρόνον τινὰ ἐν τῇ Κιλικίᾳ διέλαθεν, ὕστερον δὲ ὑπὸ Δημητρίου ἑάλω. ἦν γὰρ καὶ ἐξελεύθερός τε ὢν τοῦ Καίσαρος τοῦ προτέρου, καὶ τότε τῇ Κύπρῳ πρὸς τοῦ Ἀντωνίου προστεταγμένος, ἀνεζήτησέ τε αὐτὸν, μαθὼν ὅτι κρύπτοιτο, καὶ συνέλαβε. μετὰ δὲ δὴ τοῦτο ὁ Οὐεντίδιος τήν τε Κιλικίαν ἐκομίσατο, καὶ αὐτὸς μὲν ταύτην καθίστατο, Οὐπήδιον δὲ Σίλωνα μεθ' ἱππέων πρὸς τὸν Ἀμανὸν προέπεμψε. τοῦτο δὲ τὸ ὄρος ἔν τε τῇ μεθορίᾳ τῆς τε Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας ἐστὶ, καὶ στενοπορίαν δή τινα τοσαύτην ἔχει, ὥστε καὶ πύλας ποτὲ ἐν αὐτῇ μετὰ τείχους ἐνοικοδομηθῆναι, καὶ τὸ χωρίον ἀπ' αὐτοῦ ἐπονομασθῆναι. οὐ μέντοι καὶ κατασχεῖν αὐτὸ ὁ Σίλων ἠδυνήθη, ἀλλὰ καὶ ἐκινδύνευσεν ὑπὸ Φαρναπάτου, ὑπάρχου τε τοῦ Πακόρου ὄντος καὶ τὴν δίοδον φυλάττοντος, ἀπολέσθαι. κἂν ἔπαθε τοῦτο, εἰ μὴ ὁ Οὐεντίδιος μαχομένῳ αὐτῷ κατὰ τύχην ἐπιστὰς ἐπήμυνεν. ἀνελπίστοις τε γὰρ ἅμα καὶ ἐλάττοσι τοῖς βαρβάροις σφῶν οὖσι προσπεσὼν, τόν τε Φαρναπάτην καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐφόνευσε· καὶ οὕτω τήν τε Συρίαν ἐκλειφθεῖσαν ὑπὸ τῶν Πάρθων,

A prehensumque apud Taurum montem; vlterius progredi prohibuit. Eo loco complures dies oppositis inuicem castris quieuerunt, Labieno Parthos, Ventidio legiones expectante. Quum iisdem diebus vtrique id, quod operiebatur, aduenisset; Ventidius, quia equitatum Parthorum metuebat, in sublimi loco (ibi enim castra posuerat) perstitit: Parthi vero sua multitudine freti, hostemque olim à se superatum contemnentes, antequam se Labieno coniungerent, summo mane ad tumulum accesserunt: ac, nemine contra exeunte, subire ad ipsum collem intenderunt. B Quum iam in sublime euasissent, Romani decurrentes, haud magno labore eos per decliue præcipites egerunt: ita Parthi pars à Romanis trucidati, maior pars in receptu se inuicem perdiderunt, quum alteri iam fugerent, alteri tum primum colli succederent. Ventidius Parthos, non ad Labienum, sed in Ciliciam fugam conuertentes, vsque ad castra insecutus, viso ibi Labieno substitit. C Labienus autem quum se ad pugnam composuisset, videns militum suorum animos fuga barbarorum consternatos, non ausus confligere, sub noctem aufugere aliquo instituit. Ventidius re è profugis præcognita, multos in ipso discessu per insidias interfecit, reliquos omnes à Labieno desertos sibi adiunxit. Labienus veste mutata effugit, ac aliquandiu in Cilicia quũ latuisset, à Demetrio, (fuerat hic superioris Cæsaris libertus, ac tum Cyprum; ab Antonio præpositus ei insulæ, regebat) D qui postmodo vbi delitesceret cognouerat, indagatus ac captus est. His ita gestis, Ventidius Ciliciam recepit, ac constituit: Vpedium autem Silonem cum equitibus ad Amanum præmisit. Amanus mons est in confinio Ciliciæ & Syriæ, tantæque sunt in eius transitu angustiæ, vt quondam portæ fuerint in iis cum † muro extructæ, ac loco nomen inde inditum. [a] Eas Silo obtinere non valuit. quinimo à Pharnapate, Pacori legato, qui eum transitum custodiebat, in E summum discrimen coniectus periisset, nisi forte fortuna Ventidius pugnantibus superueniens, suos conseruasset. is Parthos & ex improuiso, & numero sibi impares adortus, Pharnapate cum multis aliis cæso, Syriam à Parthis relictam, iam

† cũ castello
[a] Id castellum Silo

citra prælium recepit, Arado tantum excepta: ac [a] deinde Palæstinam etiam, Antigono eius rege perterrefacto. Quibus perfectis, pecuniam multam à singulis aliis, multam vero in primis ab Antigono, Antiochoq; & Malcho Nabatæo exegit, quod ii Pacorum auxilio iuuissent. Hæc ob facta nullum ei à senatu præmiũ datũ est, quia non imperator ipse, sed alienis auspiciis rem gessisset: Antonius autem laudatus supplicationesque eius nomine decretę sunt. Aradii autem metuentes, ne eorum, quæ contra Antonium ausi fuerant, pœnas dare cogerentur, Ventidio se non dediderunt, quanquam aliquandiu ab eo oppugnati, ac vix tandem postea tẽporis ab aliis expugnati sunt. Eodem tẽpore etiam apud Epidaurios (Parthinorum vrbs est Epidaurus) tumultum coortum Pollio, factis aliquot præliis, compescuit. Cerretani quoq; in Hispania rebellionem fecerunt, eosque Domitius Caluinus subegit: non ante tamen, quam legatus eius rem & bene gessisset contra eos, & infeliciter, à barbaris insidiis circunuentus, & à militibus desertus. Itaque Domitius hostem, non nisi sumpto prius de militibus supplicio, aggressurus; conuocatis, quasi aliam ob causam, sontibus, reliquum eis exercitum circunfudit, ac è duabus centuriis decimum quemq; supplicio sorte delegit, in centuriones etiam complures, & primi pili quoque centurionem, exemplo statuto. His ita actis, vt propter punitum exercitum [b] etiam M. Crassi nomen inuenerit, in hostem duxit, eũq; haud difficulter debellauit. Triumpho autem sibi concesso, (quanuis enim Hispania Cæsaris imperio suberat, tamen honores legatis tribui solebant ex sententia eorũ, qui summam imperii tenerent) aurum, quod in triumphum conferri ab vrbibus solet, à solis Hispaniæ ciuitatibus accepit: atq; eius aliquam partẽ in triumphi apparatum insumpsit, maiorem vero in palatium reficiendum. id enim incendio absumptum instaurauit, ac dedicauit, cum aliis rebus splendide ornatum, tum imaginibus, quas à Cæsare mutuo acceptas, quum deinde reposceretur, non reddidit, facete eluso Cæsare. nam perinde ac si ipse famulorum nõ haberet satis: Mitte (respondit Cæsari) qui eas e palatio domum tuam deferant. Cęsar autem locum sacrum despoliare veritus, eas reliquit. Hæc eo tempore gesta sunt.

[a] deinde multo labore

[b] etiam perinde ac M. Crassus nomen

A ἀμαχεὶ, πλὴν τῶν Ἀραδίων, παρέλαβε, καὶ μετὰ τοῦτο τὴν Παλαιστίνην, Ἀντίγονον τὸν βασιλεύοντα αὐτῆς ἐκφοβήσας, κατέσχεν ἀπόνως. καὶ ὁ μὲν ταῦτά τε διῆγε, καὶ χρήματα πολλὰ μὲν παρὰ τῶν ἄλλων ὡς ἑκάστων, πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τοῦ Ἀντιγόνου, τοῦ τε Ἀντιόχου, καὶ Μάλχου τοῦ Ναβαταίου, ὅτι τῷ Πακόρῳ συνήραντο, εἰσέπραξε· καὶ αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἐπ' αὐτοῖς παρὰ τῆς βουλῆς, ἅτε οὐκ αὐτοκράτωρ ὤν, ἀλλ' ἑτέρῳ ὑποστρατηγῶν, εὕρετο· ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐπαίνους τε καὶ ἱερομηνίας
B ἔλαβεν. οἵ γε μὴν Ἀράδιοι, δείσαντες μὴ καὶ δίκην ὧν ἐς τὸν Ἀντώνιον ἐτετολμήκεσαν ὑπόσχωσιν, ἐκείνῳ μὲν, καίτοι χρόνον ὑπ' αὐτοῦ πολιορκηθέντες, οὐ προσεχώρησαν, ὕστερον δὲ ὑπ' ἄλλων μόλις ποτὲ ἑάλωσαν. κατὰ δὲ αὐτὸν τοῦτον χρόνον ἐγένετο μὲν καὶ † Ἐπιδαυρίοις τοῖς Παρθινοῖς κίνησις· καὶ αὐτὴν ὁ Πωλίων μάχαις ἔπαυσεν. ἐγένετο δὲ καὶ ἐν Ἰβηρίᾳ, Κερρητανῶν καὶ αὐτοὺς ὁ Καλουῖνος κατεστρέψατο, προκατορθώσαντός τέ τι καὶ προδυστυχήσαντος
C διὰ τοῦ ὑποστρατήγου, λοχισθέντος τε ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ ἐγκαταλειφθέντος ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν· καὶ οὐ πρότερόν γε ἐπεχείρησε τοῖς πολεμίοις, πρὶν ἐκείνους τιμωρήσασθαι. συγκαλέσας γὰρ αὐτοὺς ὡς καὶ ἐπ' ἄλλο τι, τῷ λοιπῷ στρατῷ περιέσχε· καὶ δύο τε ἑκατονταρχίας ἐδεκάτευσε, καὶ ἑκατοντάρχας συχνοὺς, ἄλλους τε καὶ τὸν ἐν τῷ πρώτῳ πίλῳ καλουμένῳ στρατευόμενον, ἐκόλασε. ταῦτα δὲ ποιήσας, ὥστε καὶ ὄνομα κατὰ τὸν Κράσσον τὸν Μάρκον ἐπὶ τῇ τοῦ στρατοῦ δικαιώσει λαβεῖν, πρός τε τοὺς ἐναντίους ὥρμη-
D σε, καὶ οὐ χαλεπῶς αὐτοὺς κατειργάσατο. τυχὼν τε τῶν ἐπινικίων, καίτοι τῆς Ἰβηρίας τῷ Καίσαρι προστεταγμένης, (πρός γὰρ τὰς τῶν κρατούντων βουλήσεις, καὶ αἱ τιμαὶ ὑποστρατήγοις σφίσιν ἐγίγνοντο) τό, τε χρυσίον τὸ παρὰ τῶν πόλεων ἐς αὐτὰ εἰωθὸς δίδοσθαι, ἐκ μόνων τῶν Ἰβηρικῶν ἔλαβε, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὸ μέν τι ἐς τὴν ἑορτὴν ἀνάλωσε, τὸ δὲ δὴ πλεῖον ἐς τὸ βασίλειον. κατακαυθὲν γὰρ αὐτὸ ἀνῳκοδόμησε καὶ καθιέρωσεν, ἄλλοις τε περὶ λαμπρῶς κοσμήσας, καὶ εἰκόσιν ἃς
E παρὰ τοῦ Καίσαρος, ὡς καὶ ἀποδώσων, ᾐτήσατο. καὶ αὐτὰς ἀπαιτηθεὶς ὕστερον οὐκ ἀπέδωκεν, εὐτραπελίᾳ χρησάμενος. ὡς γὰρ οὐκ ἔχων ἱκανοὺς ὑπηρέτας, πέμψον τινὰς, ἔφη, καὶ ἆρον αὐτάς. καὶ οὕτως ἐκεῖνος ὀκνήσας τὴν ἱεροσυλίαν, ἀνακεῖσθαι σφᾶς εἴασε. ταῦτα μὲν οὕτω ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἐγένετο.

† Ἐπιδαυρίοις

Ἐπὶ

Ἐπὶ δὲ Ἀππίου τε Κλαυδίου καὶ Γαΐου Νωρβανοῦ ὑπάτων, οἷς πρώτοις δύο ἑκατέροις ταμίαι συνεγένοντο, τό, τε πλῆθος πρὸς τοὺς τελώνας βαρύτατα σφίσιν ἐγκειμένους ἐστασίασε, καὶ αὐτοῖς τε ἐκείνοις καὶ τοῖς ὑπηρέταις τοῖς τε στρατιώταις τοῖς συνεκπράσσουσι σφίσι τὰ χρήματα, ἐς χεῖρας ἤεσαν. καὶ στρατηγοὶ ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα ἄλλοι ἐπ' ἄλλοις ἀποδειχθέντες ἦρξαν. ταμιεῦσαί τε τις ἐν παισὶν αἱρεθεὶς, ἔπειτα τῆς ὑστεραίας ἐς ἐφήβους ἐσῆλθε, καὶ ἕτερος ἐς τὸ βουλευτικὸν ἐσγραφεὶς μονομαχῆσαι ἠθέλησε· καὶ ἐκεῖνός γε ἐκωλύθη τοῦτο ποιῆσαι, καὶ προσαπηγορεύθη μήτε βουλευτὴν μονομαχεῖν, μήτε δοῦλον ῥαβδουχεῖν, μήτε τὰς καύσεις τῶν νεκρῶν ἐντὸς πεντεκαίδεκα ἀπὸ τῆς πόλεως σταδίων γίγνεσθαι. πολλὰ μὲν δὴ καὶ πρὸ ἐκείνου τοῦ χρόνου τερατώδη συνηνέχθη, (ἄλλα τε γὰρ, καὶ ὅτι ἔλαιόν τι παρὰ τῷ Τιβέριδι ἀνέβλυσε) πολλὰ δὲ καὶ τότε. ἥ τε γὰρ σκηνὴ ἡ τοῦ Ῥωμύλου ἐξ ἱερουργίας τινὸς, ἣν οἱ Ποντίφικες ἐν αὐτῇ ἐπεποιήκεσαν, ἐκαύθη· καὶ Ἀρετῆς ἄγαλμα πρὸ πυλῶν τινων ἑστὼς, ἐνέπεσεν ἐπὶ στόμα. κάτοχοί τε τινὲς ἐκ τῆς τῶν θεῶν μητρὸς γενόμενοι, ὀργίζεσθαι σφίσι τὴν θεὰν ἔλεγον. καὶ ἀνεγνώσθη μὲν ἐπὶ τούτῳ τὰ Σιβύλλεια ἔπη· ὡς δὲ καὶ ἐκεῖνων † ταῦτά τε εἰπόντων, καὶ τὸ ἄγαλμα ἐπί τε τὴν θάλασσαν καταχθῆναι, καὶ ἐν ὕδατι αὐτῆς καθαρθῆναι προσταξάντων, ἡ θεὸς πλεῖστόν τε ὅσον ἀπὸ τῆς γῆς ἐς τὸν βυθὸν ἐχώρησε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐνεχρόνισε, καὶ μόλις ὀψέ ποτε ἀνεκομίσθη. φόβος ‡ αὖ καὶ ἐκ τούτου οὐ σμικρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἔλαβεν· οὐδ' ἀνεθάρσησαν πρὶν φοίνικας τέσσαρας περί τε τὸν νεὼν αὐτῆς καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀναφῦναι. ταῦτά τε οὖν τότε ἐγένετο, καὶ ὁ Καῖσαρ τὴν Λιουίαν ἔγημεν. ἦν δὲ θυγάτηρ μὲν Λιουίου Δρούσου, ὃς ἔν τε τοῖς ἐκτεθεῖσιν ἐν τῷ λευκώματι ἐγεγόνει, καὶ ἑαυτὸν μετὰ τὴν ἐν Μακεδονίᾳ ἧτταν κατεχρήσατο· γυνὴ δὲ τοῦ Νέρωνος, μεθ' οὗ συνδιέφυγεν, ὥσπερ εἴρηται· καὶ ἐκύει γε ἐξ αὐτοῦ μῆνα ἕκτον. διστάζοντος οὖν τοῦ Καίσαρος, καὶ πυνθανομένου τῶν ποντιφίκων, εἰ ὅσιον ἐν γαστρὶ ἔχουσαν αὐτὴν ἀγαγέσθαι εἴη, ἀπεκρίναντο ὅτι εἰ μὲν ἐν ἀμφιβόλῳ τὸ κύημα ἦν, ἀναβληθῆναι τὸν γάμον ἐχρῆν· ὁμολογουμένου δ' αὐτοῦ, οὐδὲν † κωλύει ἤδη αὐτὸν γενέσθαι. τάχα μὲν που καὶ ὄντως ἐν τοῖς πατρίοις τοῦτο εὑρόντες, πάντως δ' ἂν, εἰ καὶ μὴ εὗρον αὐτὸ, εἰπόντες. ἐξέδωκε δὲ αὐτὴν αὐτὸς ὁ ἀνὴρ, ὥσπερ τις πατήρ. καί τι καὶ τοιοῦτον ἐν τῇ ἑστιάσει σφῶν συνηνέχθη· παιδίον τι τῶν ψιθύρων, οἷα αἱ γυναῖκες γυμνὰ ὡς πλήθει ἀθύρουσι

A Appio Claudio, C. Norbano consulibus, qui primi binos quæstores habuerunt, plebs seditionem cōtra publicanos, qui eam grauissime vrgebant, ita mouit, vt cum iis, ac ministris militibusque, quos ii secum in exigenda pecunia habebant, manus consererint. eodem anno sexaginta septem prætores fuerunt, aliis subinde in aliorum locū subrogatis. ‡ quidā puer quæstor factus, postridie virilem togam sumpsit: alius in senatum adscriptus, gladiatoris loco dimicare voluit, sed is quidem hoc facere prohibitus est: edictoque præterea cautum fuit, ne quis senator B dimicaret ludis gladiatoriis, neve quis seruus lictor esset, ac ne mortui intra duo millia passuum ab vrbe cremarētur. Multa ante id tempus euenerant prodigia, idq; inter alia, quod oleū apud Tiberim flumen scaturierat: multa tūc quoque visa sunt. Cella enim Romuli, quum in ea pontifices sacrum fecissent, incendio inde absumpta est. ‡ statua Virtutis, q̄ ante portam quandam stabat, in faciē decidit: ac quidem furore matris deūm correpti, C irasci populo diuam dixerunt. Eius rei causa libri [b] Sibyllini sunt inspecti. ac ex iis respondere quindecim viri, succēsere deam populo, simulacrumque eius esse ad mare deportandum, ibiq; aqua lustrandum. id quum fieret, dea quū adhuc lōge à mari abesset, à terra in id progressa est: ac aliquandiu ibi morata, [c] vix tandē rediit. Id prodigium Romanis metū haud exiguum iniecit, neque ante animum receperunt, quam palmæ quatuor ad delubrum eius deę, ac in foro, enatæ sunt. Eo- D dem tempore Cæsar Liuiam duxit. Filia erat hæc Liuii Drusi, qui ex proscriptis vnus, seipsū post pugnā in Macedonia, vita exuerat; coniux vero Neronis, cū quo, sicuti supra ostensum est, aufugerat, ac tū forte sextū iā mēsem ex eo grauida vterū ferebat. Ambigenti autē Cæsari, ac sciscitanti à pontificibus, fasne sibi esset eam prægnatem ducere: respōsum est, si quidē ex quo mulier concepisset, dubitaretur; opus esse, vt nuptiæ differrentur. quia vero de eo constaret, nihil impedire, quin statim fierent. Id quidem vt in iure à ma- E ioribus tradito inuenerint, fortassis fieri potuit: sed profecto sic responsuri fuere, vt maxime non ita inuenissent. Elocabat autem Liuiam ipse maritus, patris loco. In conuiuio forte puellus quidam, quales garrulitate amabiles, matronæ nudos de-

† ταῦτά τι

‡ δ' οὖ

† κωλύειν,

ANNO V.C. 716.

‡ quidam inter pueros quæstor

‡ simulacri [illegible]

b Sibyllini lecti sunt, qui quum eadē dicerent, ipsumq; simulacrum ad mare deportari, & aqua eius lustrari iuberēt: quā longissime à terra in profundum progressa est dea, & aliquandiu ibi

c vix serò tandem

lectationis ƚ causa alere solent, quum diuerso loco Liuiam cum Cæsare, diuerso autem Neronem cum alio quodam accumbentem videret, accedens; Quid hic, inquit, agis domina? maritus tuus (monstrabat Neronem) isthic accumbit. Liuia cum Cæsare agens, Claudium Drusum Neronem peperit: eumque Cæsar tollens, patri suo misit, ac id ipsum in [sua] commentaria sic inscripsit: Cæsar filiolum, quem sua coniunx Liuia peperit, Neroni patri reddidit. Qui Nero paulo post moriens, Cæsarem tutorem huic suo filio, & Tiberio, reliquit. De hac re vulgo multa dicta ferebantur, idque etiam, fortunatis trimestres quoque nasci liberos: quod deinde in prouerbium abiit. Hæc Romæ acta.

ƚ plerumq; causa

Sub idem tempus Bogud, Mauritaniæ rex, in Hispaniam, siue Antonii iussu, siue suapte voluntate, nauigauit; eique & dedit multũ mali, & vicissim accepit: interimque deficientibus ƚ ab eo Tingitanis, & ex Hispania recessit, neque suum regnum recepit. Quippe qui in Hispania Cæsari fauebãt, ii Bocchi auxilio Bogudem vicerunt. Bogud ad Antonium se contulit, Bocchus regnum eius occupauit, idque Cæsar ei confirmauit; ac Tingitanis ciuitas data est. Hoc ipso tempore, ac paulo superius, bellum inter Cæsarem & Pompeium exortum est. Quia enim non sponte sua, sed coacti pacem iniuerant, haud diu eius conditiones seruauere, sed statim iis neglectis ad dissidium redierunt, haud dubiè bellum moturi, etiamsi prætextum eius nullum inuenissent. Causæ autem belli ipsis hæ fuerunt. Menas, quum adhuc in Sardinia prętoris loco esset, in suspicionem Pompeio venerat propterea, quod Helenum dimisisset, ac cum Cæsare colloquutus fuisset. huc accedebant eiusdem conditionis hominum calumniæ, qui Menæ potentiam inuidebant. Is igitur, quum eum Pompeius, vt de administratione frumenti ac pecuniæ sibi rationes redderet, euocaret, dicto audiens non fuit: sed missos ad se necauit, præmissisque ad Cæsarem, qui de pace agerent, se & insulam, cum classe & exercitu, ei tradidit. Cæsar Menam libentissime accepit, (nam Sextum quoq;, neglectis pacis conditionibus, fugitiuos recipere, triremes struere, castella in Italia

ƚ ab eo domi suis ad Tingim habitantibus.

A τρέφουσιν, ƚ ἰδὼν χωρὶς μὲν τὴν Λιουίαν μετὰ τοῦ Καίσαρος, χωρὶς δὲ τὸν Νέρωνα μεθ' ἑτέρου τινὸς κατακείμενον, προσῆλθέ τε αὐτῇ, καὶ ἔφη, τί ποιεῖς ἐνταῦθα κυρία; ὁ γὰρ ἀνήρ σου (δείξας αὐτὸν) ἐκεῖ κατάκειται. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἐπράχθη. συνοικοῦσα δὲ ἡ γυνὴ τῷ Καίσαρι, τίκτει Κλαύδιον Δροῦσον Νέρωνα. καὶ αὐτὸν ὁ Καῖσαρ ἀνείλετο, καὶ τῷ πατρὶ ἔπεμψεν αὐτὸ τοῦτο ἐς τὰ ὑπομνήματα ἐγγράψας, ὅτι Καῖσαρ τὸ γεννηθὲν Λιουίᾳ τῇ ἑαυτοῦ γυναικὶ παιδίον Νέρωνι τῷ πατρὶ ἀπέδωκε. καὶ ἐκεῖνος τελευτῶν οὐ πολλῷ ὕστερον, ἐπίτροπον καὶ τούτῳ καὶ τῷ Τιβερίῳ B αὐτὸν τὸν Καίσαρα κατέλιπεν. ὁ δ' οὖν ὅμιλος ἄλλα τε ἐπὶ τούτῳ πολλὰ διεθρύλλει, καὶ τοῖς εὐτυχοῦσι τρίμηνα παιδία γίνεσθαι ἔλεγον. ὥστε καὶ ἐς παροιμίαν τὸ ἔπος προχωρῆσαι. ἐν μὲν δὴ τῇ πόλει ταῦτα ἐγίγνετο.

† ἰδὼν

Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ Βογούας ὁ Μαῦρος ἐς τὴν Ἰβηρίαν, εἴτ' οὖν κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀντωνίου, εἴτε καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης πλεύσας, πολλὰ μὲν ἐλυμήνατο, πολλὰ δὲ καὶ ἀντέπαθε. κἂν τούτῳ τῶν οἴκοι † τῶν C περὶ τὴν Τίγγιν ἐπαναστάντων αὐτῷ, τῆς τε Ἰβηρίας ἐξέπεσε, καὶ τὴν οἰκείαν οὐκ ἐκομίσατο. οἵ τε γὰρ τὰ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ πράσσοντες, καὶ ὁ Βόκχος προσγενόμενος σφίσι, κρείττους αὐτοῦ ἐγένοντο. καὶ ἐκεῖνος μὲν πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀπῆλθεν· ὁ δὲ δὴ Βόκχος τὴν βασιλείαν αὐτοῦ αὐτίκα κατέσχε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ παρὰ τοῦ Καίσαρος ἐβεβαιώσατο· τοῖς τε Τιγγιτανοῖς πολιτεία ἐδόθη. ἐν δὲ τούτῳ, καὶ ἔτι πρότερον, καὶ ὁ Σέξτος ὅ,τε Καῖσαρ ἐπολέμησαν. οἷα γὰρ οὐκ ἐθελονταί, οὐδὲ ἐκ προαιρέσεως, ἀλλὰ ἀναγκαστοὶ τὴν ὁμολογίαν D πεποιημένοι, χρόνον οὐδένα αὐτῇ (ὡς εἰπεῖν) ἐνέμειναν, ἀλλ' εὐθὺς τὰς σπονδὰς λύσαντες διηνέχθησαν. ἔμελλον μὲν γάρ πως καὶ ἄλλως, εἰ καὶ μηδεμίαν σκῆψιν εὗρον, πολεμήσειν· αἰτίαι δ' οὖν αἵδε αὐτοῖς ἐγένοντο· ὁ Μηνᾶς ἐν τῇ Σαρδοῖ καὶ τότε ἔτι καθάπερ τις στρατηγὸς ὤν, ὑπωπτεύθη τε ὑπὸ τοῦ Σέξτου, διά τε τὴν τοῦ Ἑλένου ἄφεσιν, καὶ ὅτι καὶ τῷ Καίσαρι ἐκεκοινολόγητο· καί πη καὶ ὑπὸ τῶν ὁμοίων φθόνῳ τῆς δυναστείας διεβλήθη. κἀκ τούτου μεταπεμφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, πρόφασιν ὅπως περί τε τοῦ σίτου καὶ περὶ τῶν χρημάτων ὧν E διῳκήκει ἀπολογήσηται, οὐχ ὑπήκουσεν· ἀλλὰ τοὺς μὲν εἰς τοῦτο πεμφθέντας συλλαβὼν ἀπέκτεινε, πρὸς δὲ τὸν Καίσαρα προκηρυκευσάμενος, τήν τε νῆσον αὐτῷ καὶ τὸ ναυτικόν, τό τε ἄλλο στράτευμα, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκε. καὶ αὐτὸν ἐκεῖνος ἀσμένως ἰδών, ἐπειδὴ καὶ τὸν Σέξτον τούς τε αὐτομολοῦντας παρὰ τὰ συγκείμενα ὑποδέχεσθαι, καὶ ναυπηγίαν τριήρων ποιεῖσθαι, ἔν τε τῇ Ἰταλίᾳ φρουρὰς

† τῶν ἀμφὶ τὴν Τίγγιν ἐπαναστάντων αὐτῷ,

ἔχειν

ἔχειν ἐλέγχων, οὔτε ἐξέδωκεν ἐξαιτηθέντα, καὶ προσέτι καὶ ἐν τιμῇ μεγάλῃ ἦγε· δακτυλίοις τε χρυσοῖς ἐκόσμησε, καὶ ἐς τὸ τῶν ἱππέων τέλος ἐσέγραψε. τὸ δὲ δὴ τῶν δακτυλίων τοιόνδε ἐστίν· οὐδενὶ τῶν πάλαι Ῥωμαίων, οὐχ ὅτι τῶν δεδουλευκότων ποτέ, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐν ἐλευθερίᾳ γεννηθέντων, δακτυλίοις χρυσοῖς, πλὴν τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων, χρῆσθαι, ὥσπερ εἴρηταί μοι, ἐξῆν. καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἐξελευθέροις οἷς ἂν ὁ τὸ κράτος ἔχων ἐθελήσῃ, καίτοι καὶ ἄλλως χρυσοφοροῦσιν, ὅμως ἐν τιμῆς μέρει, ὡς καὶ βελτίοσιν ἢ κατὰ τὴν ἀπελευθερίαν, ἱππεῦσί τε δυναμένοις, δίδονται. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτόν ἐστιν. Ὁ δὲ δὴ Σέξτος ταῦτά τε τῷ Καίσαρι ἐνεκάλει, καὶ ὅτι ἡ Ἀχαΐα ἐκεκάκωτο, καὶ οὔτε αὐτῷ οὔτε τοῖς κατελθοῦσι τὰ ὁμολογηθέντα ἐγίγνετο, ἔπεμψε Μενεκράτην ἐς τὴν Ἰταλίαν, ἐξελεύθερον καὶ αὐτὸν ἑαυτοῦ ὄντα, καὶ δι' ἐκείνου ἄλλα τε τῆς Καμπανίας καὶ Βόλτουρνον ἐπόρθησεν. ὁ οὖν Καῖσαρ μαθὼν τοῦτο, τά τε γράμματα τὰ τῆς συμβάσεως ἀνείλετο παρὰ τῶν ἀειπαρθένων, καὶ τὸν Ἀντώνιον τόν τε Λέπιδον μετεπέμψατο. καὶ αὐτῷ Λέπιδος μὲν οὐκ εὐθὺς ὑπήκουσεν· Ἀντώνιος δὲ ἦλθε μὲν ἐς τὸ Βρεντέσιον (ἐν γὰρ τῇ Ἑλλάδι ὢν ἐτύγχανεν ἔτι) πρὶν δὲ ἢ συμμῖξαι τῷ Καίσαρι ἐν Τυρσηνίᾳ ὄντι, δείσας, ὅτι λύκος ἔς τε τὸ στρατηγικὸν αὐτοῦ ἐσῆλθε, καὶ στρατιώτας ἔφθειρεν, ἐς τὴν Ἑλλάδα αὖθις, πρόφασιν τὰ τῶν Πάρθων ὡς κατεπείγοντα ποιησάμενος, ἀνέπλευσε. πρὸς οὖν τοῦτο ὁ Καῖσαρ, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐγκαταλελεῖφθαι ὑπ' αὐτοῦ, ὅπως μόνος τῷ πολέμῳ συνενεχθῇ, ἐνόμιζεν, ἀλλ' οὔτι γε καὶ φανερῶς ὠργίζετο. ὁ δὲ δὴ Σέξτος ἐθρύλει τε ὡς μὴ δικαιοῦντος τοῦ Ἀντωνίου αὐτόν, καὶ προθυμότερον τῶν προκειμένων εἴχετο, καὶ τέλος τῇ τε Ἰταλίᾳ ἐπέπλει, καὶ ἀποβάσεις ποιούμενος, πολλὰ μὲν ἐκάκου, πολλὰ δὲ καὶ ἀντέπασχε. κἀν τούτῳ ναυμαχία πρὸς Κύμῃ τοῦ τε Μενεκράτους καὶ τοῦ Καλουισίου Σαβίνου γίγνεται· καὶ ἐν αὐτῇ νῆες μὲν πλείους τοῦ Καίσαρος, ἅτε πρὸς θαλασσουργοὺς ἀντικαθισταμένου, ἀπώλοντο· ὁ δὲ δὴ Μενεκράτης τῷ Μηνᾷ συμπεσὼν ἐκ φιλονεικίας, καὶ φθαρείς, ἀντίρροπον τὴν συμφορὰν τῷ Σέξτῳ παρέσχε· καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἐκεῖνος προσεποιήσατό τι τῆς νίκης, καὶ ὁ Καῖσαρ παρεμυθεῖτο ἑαυτὸν τῆς ἥττης. καὶ (ἔτυχε γὰρ τῷ Ῥηγίῳ τὸν χρόνον τοῦτον ὤν) δείσαντες οἱ Σέξτειοι μὴ καὶ ἐς τὴν Σικελίαν περαιωθῇ, καὶ πρὸς τὸν τοῦ Μενεκράτους θάνατον ἀθυμήσαντες, ἀπῆραν ἐκ τῆς Κύμης. ὁ οὖν Σαβῖνος ἐπιδιώκων αὐτούς,

A obtinere dicebat) neque dedidit Pompeio postulanti, & magno insuper in honore habuit, annulisque aureis decorauit, & in equestrem ordinem adscripsit. Nam apud antiquos Romanos non modo liberto, sed ne ingenuo quidem vlli aureo annulo (sicuti supra ostendi) licebat vti, nisi senator esset, aut equestris ordinis. Proinde is, qui summæ rerum præerat, libertis, quibus volebat, etsi aurum alioquin ii gestarent, tamen honoris causa, vt libertis præstantiores viderentur, & B equestris dignitatis, annulorum vsum largiebatur. Sextus Pompeius non hoc modo nomine Cæsarem accusabat, sed propter Achaiam quoque vexatam, ac non repræsentatas vel sibi, vel iis, qui restituti erant, promissiones. igitur Menecratem, libertum hunc quoque, in Italiam misit: eiusque opera cum alia Campaniæ oppida, tum Vulturnum infestauit. Hoc cognito Cæsar, pactorum literas à Vestalibus repetiit, Antonium ac Lepidum accersiit: quorum hic quidem non statim C paruit, Antonius autem quum Brundusium vsque accessisset ex Græcia, antequã ad Cæsarem (is tum in Herruria erat) perueniret, territus prodigio, quod lupus in prætorium suum intrasset, & milites aliquot laniasset, specie Parthici belli vrgẽtis vsus, in Græciam reuectus est. Cæsar etsi omnino ideo existimabat desertum se ab Antonio esse, vt solus bellum hoc sustinendum haberet, tamen iram palã non tulit. Pompeius vero rumores spargens, Antonium Cæsaris causam non probare: D maiori etiam conatu in rem propositam incubuit, ac tandem ad Italiam quoque adnauigauit, ingressusque in continentẽ, damna multa aduersariis iniunxit, multa ipse recepit. Eodem tempore nauale prælium apud Cumas inter Menecratem & Caluisium Sabinum commissum est. in eo etsi à parte Cæsaris plures naues amissæ fuerant, (nam cum hominibus mare semper exercentibus res erat) tamen Menecrates cum Mena, quem maxime oderat, [a] congressus atq; interfectus, parẽ calamitatem Pompeii effecit, ita vt neq; hic E victoriam sibi vendicaret, & Cæsar cladis suæ solatium haberet. Is tum Rhegii erat. itaq; Põpeiani, & morte Menecratis perculsi, & veriti, ne Cæsar in Siciliã trãsfretaret, Cumis discesserũt. Sabinus eos insecutus,

[a] à excontentione congressus.

vsque ad Scyllæum (Italiæ hoc est promontorium) tuto peruenit: [a] ibi autem, quum flecteret cursum, ventus eum vehemens adortus, nauium magnam partem promontorio allisit, alias in alto submersit, reliquas disiecit. Pōpeius eo audito, Apollophanem in eas cum classe emisit: qui quum eo loco † circumnauigātem Cæsarem cum Sabino, in Siciliam traiiciendi consilio, offenderet, aduersus eum se conuertit. Cæsar, naues in ordinem collocans, & armatos milites [b] ad eas defendendas statuens, primo hostes fortiter omnino repulit. Quippe naues eius, proris aduersus hostem directis, non concedebant, vt is tuto ictum iis inferre posset; sed quum & crassiores & celsiores essent, maius damnum accedenti hostili naui inferebant: adhæc milites cum hoste manus conserentes, longe superiores fiebāt. sed quum Apollophanes se recipiens, saucios ac fessos subinde in alias naues, ad hoc destinatas, exponeret, aliosque integros pro iis reciperet, ac crebro naues ad hostem appelleret, igniferis etiam iaculis vteretur: tandem Cæsar pulsus ad terram confugit, [c] & in stationem subduxit. Quum etiamnum instarent hostes, quidam repente anchoris abscissis, obuiam iis ex improuiso prouecti sunt. id, ac nox superueniens effecit, quominus omnes naues Apollophanes accenderet, aut abduceret. Postridie ventus ‡ aduersus Cæsarem ac Sabinum (vno enim in loco stationem habebant) ita afflixit, vt prius incommodum exiguum iam videretur. Ac Sabini quidem classis minus læsa est. Menas enim rei maritimæ multo vsu peritus, quum tempestatem præuidisset, naues in altum deduxit, anchorisque laxioribus, ne funes inter tendendum rumperentur, fixit; eoque modo vento restitit, quum neque funes vlli intenderentur, & semper eodem in loco ipse cum nauibus persisteret, naues in eum locum, vnde eas ventus propulisset, remigando reducens. Reliqui vero, qui & pridie magno essent periculo conflictati, neque nauticas artes satis tum callerent, ad terram propinquam allisi, multas naues perdiderunt: ac nox, quæ præcedenti die haud minimo ipsis auxilio fuerat, tum summum eis detrimentum attulit. Nam ventus sub noctem validior factus, naues ab anchoris

[a] id vero dū circumueheretur, ventus

† prætermauigantem

[b] in eas ordine collocans,

[c] & naues in stationem

‡ ingli Cæsarem

A μέχρι μὲν Σκυλλαίου τοῦ τῆς Ἰταλίας ἀκρωτηρίου ἀπόνως ἦλθε· περιβαλόντι δὲ αὐτῷ ἐκεῖνο ἄνεμος μέγας προσπεσὼν, πολλὰς τῶν νεῶν τὰς μὲν πρὸς τὴν ἄκραν προσέρραξε, τὰς δὲ καὶ μετεώρους κατέδυσε, πάσας δὲ τὰς λοιπὰς διεσκέδασε. πυθόμενος οὖν τοῦτο ὁ Σέξτος, ἔπεμψεν ἐπ' αὐτὰς, τὸ ναυτικὸν Ἀπολλοφάνει προστάξας. καὶ ὃς εὑρὼν τὸν Καίσαρα ταύτῃ που παραπλέοντα, ἵνα μετὰ τοῦ Σαβίνου ἐς τὴν Σικελίαν διαβάλῃ, ἐπ' αὐτὸν ἦξε· κἀκ B τούτου ἐκεῖνος τάς τε ναῦς συνορμίσας, καὶ τοὺς ὁπλίτας ἐπ' αὐτῶν παρατάξας, τὸ μὲν πρῶτον πάνυ γενναίως αὐτὸν ἀπεκρούσατο. ἅτε γὰρ νῆες ἀντίπρῳροι τεταγμέναι, οὐδεμίαν οἱ ἀσφαλῆ ἐμβολὴν ποιήσασθαι ἐπέτρεπον, ἀλλ' οἷα καὶ παχύτεραι καὶ ὑψηλότεραι οὖσαι, πλεῖον τοὺς πλησιάζοντας ἔβλαπτον, καὶ οἱ ὁπλῖται ἐς χεῖρας σφίσιν ἰόντες, πολὺ κρείττους ἐγίγνοντο. ἔπειτα δὲ τοῦ Ἀπολλοφάνους, τοὺς μὲν τραυματίας, τούς τε ἀεὶ πονουμένους, ἐς ἑτέρας ναῦς ἐπιτεταγ- C μένας οἱ μετεκβιβάζοντος ἐξ ἀνακρούσεως, ἄλλους δὲ ἀκραιφνεῖς μεταλαμβάνοντος, καὶ τούς τε προσπλοὺς συνεχεῖς ποιουμένου, καὶ πυρφόροις βέλεσι χρωμένου, ἐτράπετο, καὶ πρὸς τὴν γῆν καταφυγὼν καθωρμίζετο. καὶ ἐπειδὴ καὶ ὣς οἱ ἐναντίοι σφίσιν ἐνέκειντο, τάς τε ἀγκύρας τινὲς ἐξαίφνης ἀπέκοψαν, καὶ ἐς αὐτοὺς ἀπροσδόκητοι ἀντεξώρμησαν. καὶ τοῦτό τε ἐπέσχε, μὴ πάσας τὰς ναῦς τὸν Ἀπολλοφάνη τὰς μὲν κατα- D πρῆσαι, τὰς δὲ ἀναδήσασθαι, καὶ ὅτι νὺξ τῷ ἔργῳ ἐπεγένετο. τούτου δὲ τοιούτου συμβάντος, ἄνεμός τις τῇ ὑστεραίᾳ ἐξαίσιος τῷ τε Καίσαρι καὶ τῷ Σαβίνῳ καθ' ἓν ὁρμοῦσιν ἐπιπεσὼν, σμικρὸν τὸ πρότερον πάθος αὐτῶν ἀπέφηνε. καὶ τὸ μὲν τοῦ Σαβίνου ναυτικὸν ἧττον ἐπόνησεν. ὁ γὰρ Μηνᾶς, ἅτε ἐκ πολλοῦ θαλαττουργὸς ὢν, τόν τε χειμῶνα προείδετο, καὶ ἐς τὸ πέλαγος εὐθὺς ναῦς ἀνώρμισε, καὶ αὐτὰς ἀγκύραις χαλαραῖς, ἵνα μὴ τὰ σχοινία τεινόμενα διαρραγῇ, διαλαβὼν, πρὸς E αὐτὸν τὸν ἄνεμον ἀντήρεττε, καὶ οὕτως οὔτε τι σχοινίον ἔτεινε, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀεὶ ἔμενε, πᾶν ὅσον ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἀπεωθεῖτο, ἐκ τῆς εἰρεσίας ἀνακομίζων. οἱ δ' ἕτεροι, ἅτε τῇ προτεραίᾳ δεινῶς ταλαιπωρηκότες, καὶ τὰ θαλάττια μηδέπω ἀκριβῶς εἰδότες, πρός τε τὴν γῆν ἐγγὺς οὖσαν ἐξεβράσθησαν, καὶ πολλὰς ναῦς ἀπέβαλον. ἥ τε νὺξ ὥσπερ πρότερον οὐκ ἐλάχιστα αὐτοὺς ἐβοήθησεν, οὕτω τότε ἐς τὰ μάλιστα ἐλυμήνατο. ὁ γὰρ ἄνεμος καὶ δι' αὐτῆς πολὺς γενόμενος, ἀπερρήγνυ τε ἀπὸ τῶν ἀγκυρῶν

ῥοθίῳ τὰ σκάφη, καὶ πρὸς τὰς πέτρας ἐξέωσε. καὶ ἐκ σφίσι τε οὕτω διώλλυτο, καὶ οἱ ναῦται οἵ τ' ἐπιβάται, μήτε προϊδεῖν τι ὑπὸ τοῦ σκότους, μήτ' ἐπακοῦσαι, διά τε τὸν θόρυβον, καὶ διὰ τὴν ἠχὼ τὴν ἐκ τῶν ὀρῶν, ἄλλως τε καὶ τοῦ πνεύματος αὐτὴν παραγαγόντος σφίσι, δυνάμενοι, μάτην προσαπώλλυντο καὶ διὰ τοῦθ' ὅ, τε Καῖσαρ τῆς μὲν Σικελίας ἀπέγνω, τῆς δ' ἠπείρου τῆς παραθαλασσίας φυλακὴν ἀγαπητῶς ἐποιήσατο· καὶ ὁ Σέξτος ἔτι καὶ μᾶλλον ἤρθη, καὶ τοῦ τε Ποσειδῶνος υἱὸς ὄντως ἐπίστευεν εἶναι, καὶ στολὴν κυανοειδῆ ἐνεδύσατο. ἵππους τε καὶ (ὥς γε τινές φασι) καὶ ἄνδρας ἐς τὸν πορθμὸν ζῶντας ἐνέβαλε. καὶ αὐτὸς μὲν τὴν Ἰταλίαν ἦγε καὶ ἔφερεν, ἐς δὲ Λιβύην τὸν Ἀπολλοφάνην ἔπεμψε. καὶ τοῦτον μὲν ὁ Μηνᾶς ἐπιδιώξας καὶ καταλαβὼν ἐκάκωσε. μεθισταμένων δὲ τῶν περὶ τὴν Σικελίαν νήσων πρὸς τὸν Σέξτον, ὁ Καῖσαρ τοὺς Λιπαραίους προκατέλαβε, καὶ ἔκ τε τῆς νήσου ἐξανέστησε, καὶ ἐς Καμπανίαν ἐκόμισε, καὶ ἐν τῇ Νεαπόλει κατοικεῖν, μέχρις οὗ ὁ πόλεμος ᾖ, ἠνάγκασε. κἂν τούτῳ πλοῖά τε κατὰ πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, τὴν Ἰταλίαν ἐναυπηγεῖτο· καὶ ἐρέτας τὰ μὲν πρῶτα παρὰ τῶν φίλων, ὡς καὶ ἑκόντων διδόντων, ἔπειτα δὲ καὶ παρὰ τῶν ἄλλων τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων, τῶν τε δημοτῶν τῶν εὐπόρων, δούλους συνέλεξε, ὁπλίτας τε κατελέγετο, καὶ χρήματα παρά τε τῶν † πολιτικῶν, καὶ παρὰ τῶν συμμάχων, τῶν τε ὑπηκόων, τῶν γε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῶν ἔξω πάντων, ἤθροιζε. καὶ τόν τε ἐνιαυτὸν τοῦτον τε καὶ ὕστερον ἔς τε τὴν ναυπηγίαν τῶν νεῶν, καὶ ἐς τὴν ἄθροισιν τήν τε ἄσκησιν τῶν ἐρετῶν κατηνάλωσεν, αὐτὸς μὲν ἐφορῶν καὶ διατάττων ταῦτά τε καὶ τὰ ἄλλα τά τε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τὰ ἐν τῇ Γαλατίᾳ. κίνησις γάρ τις παρ' αὐτοῖς ἐγένετο. τῷ δ' Ἀγρίππᾳ τὴν ναυτικὴν παρασκευὴν ἐγχειρίσας. τοὺς γὰρ Γαλάτας αὐτὸν τοὺς νεωτερίσαντας προσπολεμοῦντα, ὅτε περ καὶ τὸν Ῥῆνον δεύτερος δὴ Ῥωμαίων ἐπὶ πολέμῳ διέβη, μετεπέμψατο, καὶ τῇ τε δόσει τῶν νικητηρίων ἐτίμησε, καὶ ‡ ἐκποιῆσαι ἐξασκῆσαί τε τὸ ναυτικὸν ἐκέλευσε. καὶ ὃς (ὑπάτευε δὲ μετὰ Λουκίου Γάλλου) τὰ μὲν ἐπινίκια οὐκ ἔπεμψεν, αἰσχρὸν εἶναι νομίσας, τοῦ Καίσαρος κακῶς πεπραγότος, γαυρωθῆναι· τὸ δὲ δὴ ναυτικὸν πάνυ προθύμως ἐξειργάσατο. ἐγίγνετο μὲν ἐν πάσῃ τῇ παραθαλασσίᾳ Ἰταλίᾳ τὰ σκάφη· ὡς δ' οὐδεὶς αἰγιαλὸς ἐς καθορμίσασθαι αὐτοῖς ἀσφαλὴς διέκειτο, (ἀλίμενα γὰρ ἔτι καὶ τότε τὰ πλείω

† πολιτῶν

‡ ἐκπονῆσαι

A ris reuulsas in scopulos impulit, & cum ipsis socii nauales etiam, ‡ ac classici milites, quia & tenebræ prospectum omnem adimebant, & propter tumultum, ac sonum à montibus redditum, ventumque obstrepentem, exaudire nihil poterant, vna perierunt. Hac accepta clade Cæsar, Siciliæ potiundæ spe abiecta, contentus fuit continentis oram maritimam tueri. Pompeius autẽ magis tum elatus animo, vere Neptuni [a] filius esse creditus est, vestemque cæruleam induit, & (vt quidam B referunt) equos virosque viuos in fretum cõiecit. Italiam postea ipse vastans, Apollophanem in Africam misit, quem consecutus Menas, damno affecit. Cæterum incolis earum, quæ sunt circum Siciliam insularum, ad Pompeium deficientibus, Liparenses Cæsar anteuertit, & ex insula in Campaniam translatos, Neapoli habitare vsque ad finem belli coegit. Interim per vniuersam ferme Italiam naues ædificabat, remiges primum ab amicis, tanquam vltro conferentibus, deinde à re-C liquis etiam senatoribus, equitibusque, & [b] plebeiorum locupletibus accipiebat, pecuniam ab omnibus ciuibus, sociis, subditisque, & intra & extra Italiam, contrahebat. Nauibus parandis, & colligendis exercendisque remigibus, totus is cũ sequenti annus est consumptus. Cæsar hæc, & reliqua omnia, quæ & in Italia & in Gallia fiebant, inspiciebat; atque vti fierent, mandabat: Agrippæ rei naualis apparandæ negotio dato. Nam in Gallia quoque rebellio facta erat, & Agrippam (consul is tum erat cum L. Gallo) contra D ‡ eos, qui defecerant, bellum gerentem, cuius causa etiam secundus ipse inter Romanos, Rhenum transiuit, tum Cæsar euocatum, & triumphi honore affectum, classi fabricandæ, exercendisque naualibus sociis militibusque præfecerat. Igitur Agrippa, triumpho omisso, (turpe enim putabat esse, si re à Cæsare infeliciter gesta, ipse exsultaret) omni studio in mandatum sibi munus incubuit. proinde in vniuersa ora maritima Italiæ naues conE ficiebantur. Sed quoniam littus nullum erat, quo tuto illæ in statione locari possent: (eo enim tempore pleræque eius continentis partis portum

‡ ac bellatores

a filium se credidit.

ANNO v.c. 717.

b plebeis locupletibus seruos colligebat, militũ delectus agebat.

‡ eos Gallos

nullum habebat) opus præclarum & excogitauit Agrippa, & perfecit: quod ego copiosius [a] exponam, vt & quale fuerit intelligi possit, & quæ præterea sit eius loci natura.

[a] *exponens, non ipsum modo, sed etiam alia, quæ nunc ibidem sunt, ostendam.*

Cumæ vrbs est Campaniæ, ibique locus est quidam in lunæ formam curuatus, inter Misenum & Puteolos. is enim fere totus montibus paruis ac nudis circundatur, habetque tres sinus maris, quorum vnum, qui extra, prope ipsas vrbes est, Tyrrhenum vocant, quod ad mare Tyrrhenum pertinet: secundus exigua intercapedine à priore dirimitur, cui Lucrino nomen est: tertius in ipso recessu interiori, stagni in morem extat, Auerni nomine. Proinde Agrippa, [b] in ea maris parte, propter ipsam continentem, id interstitium, quod Lucrinum lacum vtrinque à mari dirimebat, angustis faucibus, per quas naues introire possent, apertis perfodit, effecitque portus nauium stationi aptissimos. Quum id opus fieret, supra Auernum lacum simulacrum quoddam (siue id Calypsus fuit, cui sacrum eum locum esse dicunt: quà etiam Vlyssem naui intrasse perhibent: siue alius cuiusdam heroinæ) sudore, tanquam humanum quoddam corpus, repletum est. id quomodo factum sit, non habeo quod dicam: reliqua autem, quæ eo in loco commemoratione digna vidi, exponam. Montes isti, qui ad interiores sinus extant, fontes habent ignis multi cum aqua commixti, ac nequaquam vel ignis vel aqua seorsum reperitur, verum ex eorum inter se coitu & aqua calescit, & ignis † fluidus fit: atque ea quidem aqua per montium procurrentes extremitates ad lacum in cisternas defertur: vaporem autem in ædes sublimiores canalibus subducunt, & illic eo calefiunt. nam quæ longius à terra & aqua sursum se attollunt, ea lissiora redduntur. Igitur vterque locus † pretiosa habet ædificia, estque & ad delectationem vitæ, & ad medendum aptissimus. Hæc is mons habet. præterea vero terra ibi hac natura est, vt quoniam ignis vim comburendi propter aquæ coniunctionem, omnem amiserit, nihilominus tamen diuidere ac colliquare obiectam materiam possit, terræ eo loci pinguedine omni consumpta, tantum duræ eius & quasi osseæ partes relinquantur. igitur glebæ necessario sunt cauernosæ, &, si æstuoso in loco ponantur, in puluerem abeunt, sin aqua admisceatur, ita cohærent,

[b] *in hoc lacu ambobus aliis interiecto, cuius a latus angustis iunxerat, id interstitium, quo Lucrinus à mari dirimitur, etiam qua propter ipsam continentem, perfodit: effecitque*

† *humidus fit:*

† *sumtuosa*

A τῆς ἠπείρου ταύτης ἦν) ἔργον μεγαλοπρεπὲς καὶ ἐνενόησε καὶ ἐξεπόνησεν, ὃ ἐγὼ διὰ πλειόνων ἐξηγησάμενος, ἐκεῖνό τε ἐπιδείξω ὁποῖον ἐστι, καὶ τἆλλα τὰ κατ' αὐτὸ νῦν ὄντα.

Ἔστι τῇ Κύμῃ τῇ Καμπανίδι χωρίον τι μεταξὺ Μισηνοῦ καὶ Ποτιόλων μηνοειδές. ὄρεσί τε γὰρ σμικροῖς καὶ ψιλοῖς πλὴν βραχέων, περιείληπται, καὶ θαλάσσης τριπλοῦν κόλπον ἔχει. ὁ μὲν γὰρ ἔξω τε καὶ πρὸς ταῖς πόλεσιν ἐστίν, ὁ δὲ ὀλίγῃ διαφυῇ ἀπ' αὐτῆς διείργεται, ἄλλη ἐν αὐτῷ τῷ B μυχῷ λιμνώδης ὁρᾶται. καὶ καλεῖται αὕτη μὲν, Ἀορνίς, ἡ δὲ μέση, Λουκρινίς, ἡ δὲ ἔξω τοῦ Τυρσηνικοῦ οὖσα, ἐς ἐκεῖνο καὶ τὴν ἐπωνυμίαν τελεῖ. ἐν ταύτῃ δὴ τῇ θαλάσσῃ τῇ ἐντὸς ἑκατέρας, στενοῖς τότε εἴσπλοις τὸ διείργον τὴν Λουκρινίδα ἀπὸ τοῦ πελάγους ἐπ' ἀμφότερα παρ' αὐτὴν τὴν ἤπειρον ὁ Ἀγρίππας συντρήσας, λιμένας ναυλοχωτάτους ἀπέδειξεν. ἐργαζομένων δὲ αὐτὸ, εἰκών τις ὑπὲρ τῆς Ἀορνίδος (εἴτ' οὖν τῆς Καλυψοῦς, ἧς τὸ χωρίον C ἀναπλάσσειν, ἐς ὃ καὶ τὸν Ὀδυσσέα ἐσπλεῦσαι λέγουσιν, εἴτε καὶ ἑτέρας τινὸς ἡρωΐνης οὖσα) ἱδρῶτος, ὥσπερ τι σῶμα ἀνθρώπινον, ἀνεπλήσθη. καὶ τοῦτο μὲν ὅπη ποτὲ συμβαίνει, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· τὰ δ' ἄλλα ὅσα ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ ἀξιαφήγητα ἐθεασάμην, φράσω. τὰ ὄρη ταῦτα τὰ πρὸς ταῖς ἔνδον θαλάσσαις ὄντα, πηγὰς πυρός τε ἅμα πολλοῦ καὶ ὕδατος συμμιγεῖς ἔχει· καὶ αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ ἑκάτερον οὐδαμοῦ εὑρίσκεται (οὔτε γὰρ πῦρ αὐτὸ, οὔθ' ὕδωρ ψυχρὸν αὐτὸ φαίνεται) ἐκ δὲ δὴ τῆς ὁμιλίας σφῶν τό, D τε ὕδωρ θερμαίνεται, καὶ τὸ πῦρ ὑγραίνεται. καὶ ἐκεῖνο μὲν πρὸς τὴν θάλασσαν διὰ τῶν προπόδων ἐς τὰς δεξαμενὰς χωρεῖ· τὴν δὲ ἀτμίδα αὐτοῦ ἔς τε οἰκήματα μετέωρα διὰ σωλήνων ἀνάγουσι, καὶ ταύτῃ ἀνιπνευσι· ὅσα γὰρ ἂν ἐπὶ πλεῖον ἀπό τε τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τοῦ ὕδατος ἀναδράμῃ, ξηρότερα γίγνεται). κατασκευαί τε οὖν περὶ ἀμφότερα πολυτελεῖς ἠσκηνται, καὶ ἔστιν ἔς τε βίου διαγωγὴν καὶ ἐς ἄκεσιν ἐπιτηδειότατα. ταῦτά τε οὖν τὸ ὄρος ἐκεῖνο, καὶ προσέτι καὶ γῆς φύσιν τοιάνδε παρέχεται. τοῦ πυρὸς τὸ μὲν καίειν οὐκ ἔχοντος (ὑπὸ γὰρ τῆς τοῦ ὕδατος E συνουσίας πᾶν τὸ φλογῶδες αὐτοῦ σβέννυται) διακρίνειν δὲ δὴ καὶ διατήκειν τὰ προστυχόντα οἷα καὶ ὡς δυναμένου, συμβαίνει τῆς γῆς τὸ μὲν λιπαρὸν ἐκτήκεσθαι ὑπ' αὐτοῦ, τὸ δὲ τραχὺ καὶ ὀστῶδες, ὡς εἰπεῖν, ὑπολείπεσθαι. σηραγγώδεις τε οὖν οἱ ὄγκοι ἐξ ἀνάγκης γίγνονται, καὶ αὐχμῷ μὲν δοθέντες, ἐς κόνιν διαλύονται, ὕδατι δὲ σὺν κονίᾳ φυραθέντες, συνίσταν-ται·

ται· καὶ ἐφ᾽ ὅσον γ᾽ ἂν ἐν τῷ ὑγρῷ ὦσι, πήγνυνταί τε καὶ πετροῦνται. αἴτιον δὲ, ὅτι τὸ μὲν κεραυνοῦν αὐτὴν ὑπὸ μὲν τοῦ πυρὸς ὁμοφυοῦς ὄντος ἐπιτείνεταί τε καὶ θραύεται, τῇ δὲ δὴ συμμίξει τῆς ἰκμάδος ἀναψύχεται· κἀκ τούτου εἴσω διὰ παντὸς συμπλακὲν, ἄλυτον γίγνεται. τοιαῦται μὲν αἱ Βαῖαι (οὕτω γὰρ ὁ χῶρος καλεῖται) τυγχάνουσι. καὶ ἐς αὐτὰς τότε ὁ Ἀγρίππας, ἐπειδὴ τάχιστα τοὺς εἴσπλους διεποίησε, τάς τε ναῦς καὶ τοὺς ἐρέτας ἤθροισε· καὶ τὰς μὲν κατεφρακτε, τοὺς δὲ ἐπὶ ἰκρίων ἐρέττειν ἤσκει.

Οἱ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐταράττοντο μὲν ὑπὸ σημείων· ἄλλα τε γὰρ συχνὰ σφίσιν ἐσηγγέλθη, καὶ ὅτι δελφῖνες πολλοὶ περὶ τὴν Ἀσπίδα τὴν τῆς Ἀφρικῆς πόλιν ἐμαχέσαντό τε ἀλλήλοις, καὶ διεφθάρησαν· καὶ τι καὶ αὐτοῦ πρὸς τῷ ἄστει αἷμα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ῥυὲν ὄρνιθες διεφόρησαν· ἐπειδή τε ἐν τῇ πανηγύρει τῇ τῶν Ῥωμαίων οὐδεὶς τῶν βουλευτῶν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, ὥσπερ εἴθιστο, εἱστιάθη, ἐν τέρατος λόγῳ καὶ τοῦτ᾽ ἔλαβον. τό, τε τῇ Λιουίᾳ συμβὰν, ἐκείνῃ μὲν καθ᾽ ἡδονὴν ἐγένετο, τοῖς δ᾽ ἄλλοις δέος ἐνεποίησε. λευκὴν γὰρ ὄρνιθα κλώνιον δάφνης ἐγκάρπου φέρουσαν ἀετὸς εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς ἐνέβαλε, καὶ (ἐδόκει γὰρ οὐ σμικρὸν τὸ σημεῖον τῆς εἶ) τήν τε ὄρνιθα ἐν ἐπιμελείᾳ ἦγε, καὶ τὴν δάφνην ἐφύτευσε. καὶ ἡ μὲν, ῥιζωθεῖσα ηὔξησεν, ὥστε καὶ τοῖς τὰ ἐπινίκια μετὰ τοῦτο πέμψασιν ἐπὶ πλεῖστον ἐξαρκέσαι· ἥ τε Λιουία ἐγκολπώσασθαι καὶ τὴν τοῦ Καίσαρος ἰσχὺν, καὶ ἐν πᾶσιν αὐτοῦ κρατήσειν ἔμελλε. τοὺς δὲ δὴ ἄλλους τοὺς ἐν τῇ πόλει ταῦτά τε καὶ αἱ διαλλαγαὶ τῶν ἀρχόντων ἰσχυρῶς ἐτάραττον· οὐ γὰρ ὅπως οἵ τε ὕπατοι καὶ οἱ στρατηγοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ταμιεῖαι ἐπ᾽ ἀλλήλοις ἀντικαθίσαντο. καὶ τοῦτ᾽ ἐπὶ χρόνον ἐγίγνετο. αἴτιον δὲ, ὅτι πάντες οὐχ οὕτως ἵν᾽ οἴκοι ἐπὶ πλεῖον ἄρξωσιν, ὡς ἵνα ἐν τοῖς ἄρξασιν ἀριθμῶνται, καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ καὶ τὰς τιμὰς καὶ τὰς δυνάμεις τὰς ἔξω λαμβάνειν ἐσπούδαζον. οὔκουν οὐδὲ ἐς ῥητὸν ἔτι τινὲς χρόνον ἡροῦντο, ἀλλ᾽ ὥστε ἐπιβῆναί τι τοῦ ὀνόματος τῆς ἀρχῆς, καὶ ἀποστῆναι ὅταν τοῖς τὸ κράτος ἔχουσι δόξῃ. καὶ πολλοί γε ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἑκάτερον ἔπραξαν· εἰσὶ δὲ οἳ καὶ παντάπασι τὰς ἀρχὰς ὑπὸ πενίας ἐγκατέλιπον. τῶν γὰρ σὺν τῷ

rent, vt quandiu humectæ sint, condensatæ in lapidis modum consistant. cuius rei causa est, quod eius terræ friabilis per se, ariditatem ignis cognatus auget, atque eam comminuit: idem admixtione humoris quum refrigeretur, interiores huius terræ partes humor constipat, ita vt dissolui inuicem haud possint. Hæc est Baiarum (id enim ei loco nomen) natura. Porro Agrippa, quum primum istum locum ita fabricatus esset, vt naues eo subire possent, naues conduxit, easque intexit, remigesque congregatos remos ducere in transtris docuit.

Romæ autem hominum animi prodigiis turbati sunt, inter quæ multa annũtiata, etiam id relatum est, Delphines apud Clypeam, Africæ vrbem, inter se depugnasse, ac periisse: præterea ad ipsam vrbem sanguis è cœlo defluxerat, eumq; aues in varia loca distulerant: ludis quoque Romanis nullum senatorem in Capitolio epulatum esse, quod aliâs more receptum erat, in prodigium tractum fuit. Liuiæ autem huiusmodi prodigium euenit, quod ei voluptatem, aliis metum, attulit: Aquila gallinam albam in gremium eius abiecit, quæ ramum lauri fructum suum ferentis gestabat. Liuia, quod id ostentum haud exiguum duceret, gallinam adseruauit diligenter: laureum autem ramum seuit, atque is radicibus actis adoluit, ita vt postea temporis frondes triumphantibus diu admodum suppeditauerit: ac futurum erat, vt Liuia suo in sinu potentiam Cæsaris, ipsumque omnibus in rebus parentem sibi haberet. Ad prodigiorum terrorem accessit etiam magistratuum crebra commutatio, quæ Romanorum animos haud mediocriter mouebat: quum non consules modo, & prætores, sed quæstores etiam, [a] alii aliis identidem sufficerentur. In causa autem fuit, quod vnusquisque id expetebat, non tam vt domi aliquandiu cum magistratu esset, quam vt inter eos, qui magistratum gessissent, relatus, honorem inde, ac prouinciam aliquam acciperet. Itaque non ad certum quoddam tempus magistratus dabantur, sed pro arbitrio eorum, penes quos suprema erat potestas, idem & accipiebat nomen alicuius magistratus, & deponebat: id quod multi vtrunque eadem die fecerunt: nec defuerunt, qui propter suam paupertatem, omnino magistratus non adierunt. Inter quos (prætereo enim

[a] alii aliis vicissim ad tempus suffi-cerentur.

eos, qui cum Sexto Pompeio tunc erant, ᵃ ac ignominia quadam tanquam damnati afficiebantur) Marcus Oppius, quum ædilitatem omittere paupertatis causa (hic enim, & pater quoque eius, in proscriptorum numero fuerant) statuisset, plebs id non permisit; sed stipem ei contulerunt, cum ad sustentandam rem familiarem, tum ad impensas muneris ædilitii. ferturque, ᵇ quosdam flagitiosos personatos, pro histrionibus in theatrum ingressos, pecuniam præbuisse. Nec viuus modo iste Oppius ita gratus plebi fuit, sed defunctum etiam iidem paulo post in campum Martium extulerunt, crematumque ibi humarunt. Quod plebis omne studium erga Oppium indigne ferens senatus, ossa eius, monitu pontificum, tanquam loco sacro non rite posita, inde remouit, quamuis & ante & post multos eodem loco sepelierint.

a ac iudicii specie quadã notati erant infamia

b quosdam etiam versutos in theatrum personatos pro histrionibus ingressos, vt pecunia conferretur, suasisse.

Circa hoc tempus Antonius ex Syria in Italiam venit: ac præ se ferebat, venire se ad belli societatem contra Sextum Pompeium gerendi, aduersa fortuna Cæsaris permotum: sed quia re ipsa magis speculandi causa, quam agendi aderat, nauibus suis Cæsari datis, aliisque quas mitteret promissis, receptisque loco earum militibus, discessit, bellum Parthicum obtendens. ᶜ Antequam discederet ex Italia Antonius, ipse & Cæsar mutuo primum per amicos, post coram expostulauerunt: ac, quia non vacabat ipsis bellum mouere, in gratiam quodam modo redierunt, Octauiæ præcipue opera. Quoque pluribus necessitudinis vinculis continerentur, Cæsar Antyllo, Antonii filio, filiam suam, ac contra Antonius suam ex Octauia filiam Domitio, (quanquam is & ex percussoribus Cæsaris vnus esset, & proscriptus fuisset) desponderunt. Hæc vero ita ab iis fingebantur, quæ facturi haud quaquam erant: sed tantum simulabant, quia præsentia negotia id poscebant. Octauiam quidem Antonius statim à Corcyra in Italiam remisit, ne sui in Parthico bello periculi consors ea foret. Præterea vero Sexto Pompeio consulatum & sacerdotium, quæ ei destinata fuerant, ademerunt: ac in aliud sibi quinquennium (iam enim exierat prius) principatum prorogauerunt. Deinde

c Antequã nauigationẽ se committeret discessurus Antoni⁹.

A Σέξτῳ τότε ὄντων, ὡς καὶ κατὰ δίκην δή τινα ἀπημαθέντων, οὐ μνημονεύσω· βουλευομένου δὲ δῆλον καὶ Μάρκου τινὸς Ὀππίου ἀγορανομίας ὑπὸ ἀπορίας (ἐκ γὰρ τῶν ἐπικεκηρυγμένων καὶ αὐτὸς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦν) ἐκστῆναι, τὸ πλῆθος οὐκ ἐπέτρεψεν, ἀλλ᾿ ἔς τε τὰ ἄλλα τὰ πρὸς τὸν βίον ἀναγκαῖα, καὶ ἐς τὸ τῆς ἀρχῆς ἀνάλωμα ἀργύριον αὐτῷ συνεσήνεγκε. καὶ λόγος γε ἔχει καὶ † τῶν κακούργων τινὰς ἐς αὐτὸ τὸ θέατρον ἐν προσωπείοις, ὡς καὶ ὑποκρινομένους τι, ἐσελθόντας * συγκαταβάλλειν τὰ χρήματα. καὶ ὁ μὲν οὕτω ζῶν τε ὑπὸ τοῦ ὁμίλου ἠγαπήθη, καὶ ἀποθανὼν οὐ πολλῷ B ὕστερον, ἔς τε τὸ Ἄρειον πεδίον ἐκομίσθη, καὶ ἐκεῖ καὶ ἐτάφη, καυθεὶς πρότερον. ἡ δὲ δὴ βουλή, ἀγανακτήσασα τῇ πάσῃ τοῦ πλήθους περὶ αὐτὸν σπουδῇ, τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ, ὡς οὐχ ὁσίως ἐν τῷ ἱερῷ χωρίῳ κείμενα, ἀνείλετο, πεισθεῖσα τοῖς ποντίφιξι, καίτοι πολλοὺς ἄλλους ἐν αὐτῷ καὶ πρότερον καὶ μετὰ ταῦτα θάψασα.

† τῶν πανούργων

* πίσαι συγκαταβαλεῖν

C Κἀν τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ καὶ ὁ Ἀντώνιος ἦλθε μὲν ἐς τὴν Ἰταλίαν αὖθις ἐκ τῆς Συρίας, πρόφασιν μὲν ὡς καὶ τοῦ Σεξτείου πολέμου διὰ τὰς τοῦ Καίσαρος συμφορὰς μεθέξων· οὐ μέντοι καὶ παρέμεινεν αὐτῷ, ἀλλ᾿ ἅτε ἐς κατασκοπὴν αὐτοῦ μᾶλλον, ἢ καὶ ἔργου τινὸς ἕνεκα ἀφιγμένος, ἐκείνῳ μὲν ναῦς ἔδωκε, καὶ ἄλλας πέμψειν ὑπέσχετο, ἀνθ᾿ ὧν ὁπλίτας ἀντέλαβεν· αὐτὸς δὲ ὡς καὶ ἐπὶ τοὺς Πάρθους στρατεύσων ἀπῆρε. πρὶν δὲ ἢ ἀποπλεῦσαι † αὖθις, ᾐτιάσαντο ἀλλήλους, πρότερον μὲν διὰ D τῶν ἑταίρων, ἔπειτα δὲ καὶ δι᾿ ἑαυτῶν· καὶ (οὐ γὰρ πω σχολὴν πολεμῆσαι σφίσιν ἦγον) συνηλλάγησαν τρόπον τινὰ τῆς Ὀκταουΐας ὅτι μάλιστα τοῦτο πραξάσης· καὶ ὅπως γε πλείοσι τισὶ τῆς συγγενείας συνδέσμοις συνέχοιντο, ὅ, τι [γε] Καῖσαρ Ἀντύλλῳ τῷ τοῦ Ἀντωνίου υἱεῖ τὴν θυγατέρα, καὶ ἐκεῖνος τῷ Δομιτίῳ, καίτοι τοῦ Καίσαρος σφαγεῖ τε γενομένῳ, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐκτεθέντι, τὴν ἑαυτοῦ τὴν ἐκ τῆς Ὀκταουΐας οἱ γεννηθεῖσαν ἐνεγγύησε. ταῦτά τε ἅμα πρὸς ἀλλήλους ἐπλάσσοντο· οὐ γάρ πω καὶ ποιήσειν τι αὐτῶν ἤμελλον, ἀλλ᾿ ἐς τὴν χρείαν E τῶν παρόντων σφίσι πραγμάτων ὑπεκρίνοντο. ἀμέλει καὶ τὴν Ὀκταουΐαν αὐτὴν εὐθὺς ἐκ τῆς Κερκύρας ὁ Ἀντώνιος ἐς τὴν Ἰταλίαν, ἵνα δὴ μὴ συγκινδυνεύσῃ οἱ τοῖς Πάρθοις πολεμοῦντι, ἀπέπεμψεν. οὐ μὴν ἀλλ᾿ ἔν γε τῷ τότε ἐκεῖνά τε οὕτως ἔπραξαν, καὶ τὸν μὲν Σέξτον τῆς τε ἱερωσύνης ἅμα καὶ τῆς ὑπατείας ἐς ἣν ἀπεδέδεικτο, ἔπαυσαν· ἑαυτοῖς δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἐς ἄλλα ἔτη πέντε, ἐπειδὴ τὰ πρότερα ἐξεληλύθει, ἐπέτρεψαν· καὶ μετὰ ταῦτα

† αὐτοὺς

ὁ Ἀντώ-

ὁ Ἀντώνιος μὲν ἐς τὴν Συρίαν ἠπείγετο, Καῖσαρ δὲ ἐς τὸν πόλεμον καθίστατο. καὶ τὰ μὲν ἄλλα κατὰ γνώμην αὐτῷ ἐχώρει· ὁ δὲ δὴ Μηνᾶς, ἄπιστός τε φύσει ὤν, καὶ τὰ τοῦ κρείττονος ἀεὶ θεραπεύων, καὶ προσέτι καὶ ἀγανακτήσας ὅτι μηδεμίαν ἀρχὴν εἶχεν, ἀλλὰ τῷ Σαβίνῳ ὑποτέτακτο, πρὸς τὸν Σέξτον αὖθις ηὐτομόλησεν. Ἐν μὲν οὖν τῷ χειμῶνι, ἐν ᾧ Λούκιός τε Γέλλιος καὶ † Κόκκιος Νερούας ὑπάτευσαν, ταῦθ' οὕτως ἐγένετο.

† κοκκήϊος

A Antonius in Syriam profectus est, Cæsar bellum incepit: in quo ex sententia ei omnia successerunt, nisi quod Menas, homo natura fidei ambiguæ, ac semper felicioris partes potiores habens, quum præterea indigne ferret, nullum sibi proprium esse imperium, sed Sabino se esse subiectum, iterum ad Sextum Pompeium transfugit. Hæc hieme gesta, L. Gellio, Cocceio Nerua, consulibus.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔνατον βιβλίον.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVADRAgesimusnonus.

ΤΑ'ΔΕ Ε'ΝΕΣΤΙΝ Ε'Ν ΤΩ τεσσαρακοστῷ ἐνάτῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

Ὡς Καῖσαρ Σέξτον ἐνίκησε καὶ Λέπιδον καθεῖλεν.

Ὡς Οὐεντίδιος Πάκορον νικήσας ἀπέκτεινε, καὶ τοὺς Πάρθους ὑπὲρ τὸν Εὐφράτην ἐξήλασεν.

Ὡς Ἀντώνιος ὑπὸ Πάρθων ἡττήθη.

Ὡς Καῖσαρ Παννονίους κατεστρέψατο.

Ὡς Ἀντώνιος Ἀρταουάσδην τὸν Ἀρμενίων βασιλέα ἀπατήσας εἷλεν.

Ὡς ἡ Παύλου στοὰ καθιερώθη.

Ὡς Μαυριτανία ἡ περὶ Καισάρειαν Ῥωμαίων ἐγένετο.

HÆC INSVNT LIBRO XLIX. Romanæ historiæ Dionis.

Quomodo Cæsar Sextum Pompeium vicerit, & Lepidum de sua dignitate deiecerit.

Vt Ventidius Pacorum superauerit, ac occiderit, & Parthos trans Euphraten compulerit.

Quemadmodum Antonius à Parthis superatus sit.

Cæsar quomodo Pannonios subegerit.

Vt Antonius Artauasdem Armeniæ regem, in fraudem inductum, ceperit.

De dedicatione porticus Pauli.

Quomodo Mauritania, quæ est circa Cæsaream in Romanorum potestatem venerit.

ΧΡΟ'ΝΟΥ ΠΛΗ'ΘΟΣ, Ε'ΤΗ ΤΕ'ΣΣΑΡΑ, Ε'Ν οἷς ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι, οἵδε ἐγένοντο,

Λ. Γέλλιος Λ. υἱ. Ποπλικόλας, καὶ Μ. † Κόκκιος Νερούας.
Λ. Κορνουφίκιος Λ. υἱ. καὶ Σέξτος Πομπήϊος Σ. υἱ.
Μ. Ἀντώνιος Μ. υἱ. τὸ β', καὶ Λ. Σκριβώνιος Λ. υἱ. Λίβων.
Καῖσαρ, τὸ β', καὶ Οὐολκάκιος Λ. υἱ. Τοῦλλος.

† κοκκήϊος

HAEC GESTA SVNT ANNIS QVAtuor, quorum consules,

Anno v.c.

718. L. Gellius L.F. Poplicola, & M. † Coccius Nerua.
719. L. Cornificius L.F. & Sex. Pompeius Sex. F.
720. M. Antonius M.F. II, & L. Scribonius L.F. Libo.
721. Cæsar, II, & Volcacius L.F. Tullus.

† Cocceius

CLASSE parata, Cæsar initio veris, Baiis naues soluit, ac præter Italiam prouectus est, magna cum spe Siciliam vndiq; circundãdi. nam & naues plurimas secũ habebat, & missæ ab Antonio, iam freto Siculo appulerant, ac Lepidus auxilium vel inuitus promiserat. Fidebat etiã plurimum altitudini nauiũ, lignorumque, ex quibus eæ compactæ erant, crassitiei; quæ modum vtraq; excedebant, efficiebantque vt maximus classicorum militum numerus recipi posset: [a] erantq; eæ naues turritæ, vt ex editiore hi loco, tanquam ⊥ de muro pugnarent, ipsæq; naues ad hostilium ⊥ conflictũ facile resisterent, harumq; rostra, si violentius allide entur, auerterent. His cogitationibus [b] adductum Cæsarem, dum iam Palinurum promontorium præteruheretur, ingens tempestas inuasit, ac multas naues perdidit: reliquas disiectas Menas adortus, cõplures ex iis vel combussit, vel secum abripuit. Quod nisi Menas iterum, venia & aliis pollicitationib. quibusdam adductus, ad Cæsarem desciuisset, receptisque eius triremibus, quæ se à Cæsare ad ipsum transire simulabãt, omnem cui præerat classem prodidisset; frustra vtique tunc etiam Cæsar eam [c] nauigationẽ instituerat. Menæ autem vt deficeret à Pompeio causa fuit, quod is eum neq; ad bellum contra Lepidum gerendum adhiberet, & in omnibus negotiis suspectũ haberet. Cęsar Menam denuo lubentissime recepit, ita tamen, vt nullam ei deinceps fidem haberet. ipse refectis nauibus, quæ læsæ fuerant, libertateque donatis triremium remigibus, ac iis, qui suis nauibus iam instructis supererant, (multi enim naufragio perditis nauibus enatauerant) in Antonii classem, quæ paucitate hominum laborabat, collocatis, in insulam Liparam aduectus est: ibi Agrippa cum classe relicto, continentem petiit, vt per occasionem pedestres quoque copias in Siciliam traiiceret. Pompeius eo cognito, Messanæ in statione classem habens, eius transfretationem operiebatur; Damochare, qui Mylis cum classe subsistens, Agrippam obseruaret, constituto. Effluxit permultum temporis dum hi leuibus, vt res subinde ferebat, prælìis alter alterius virium periculum facerent, in discrimen autem naualis pugnæ totam classem deducere nollent: quia & copias alter alterius, quantæ essent,

[a] ac turres eadem naues impositas sibi gerebant, ⊥ de castello ⊥ impulsus

[b] adductum ad inuadendam Siciliã Cæsarem,

[c] expeditionem naualẽ

Καῖσαρ δὲ ὡς τό, τε ναυτικὸν ἡτοίμαστο, καὶ τὸ ἔαρ ἐνέστη, ἦρέ τε ἐκ τῶν Βαιῶν, καὶ παρὰ τὴν Ἰταλίαν ἐκομίζετο, ἐλπίδα οὐκ ἐλαχίστην ἔχων ἀπανταχόθεν περιέξειν τὴν Σικελίαν. αὐτός τε γὰρ πολλαῖς ναυσὶν ἐπέπλει, καὶ αἱ τοῦ Ἀντωνίου ἐς τὸν πορθμὸν ἤδη παρῆσαν· ὅ, τε Λέπιδος ἄκων μὲν, ὑπέσχετο δ' οὖν αὐτῷ βοηθήσειν. μέγιστον δὲ τῷ τε ὕψει τῶν σκαφῶν καὶ τῇ παχύτητι τῶν ξύλων ἐθάρσει. ὑπέρπαχῆ γὰρ καὶ ὑπερμεγέθη κατεσκευάσθη, ὥστε ἐπιβάτας τε πλείστους ὅσους ἄγειν. καὶ γὰρ πύργους ἔφερον, ὅπως ὥσπερ ἀπὸ τείχους ἐξ ὑπερδεξίων ἀγωνίζωνται· καὶ αὐτὰ πρός τε τὰς ἐμβολὰς τῶν ἐναντίων ἀντέχειν, καὶ τοὺς ἐμβόλους αὐτῶν, ἅτε καὶ βιαιοτέραν τὴν σύγκρουσιν ποιουμένων, ἀποστρέφειν. τοιούτοις μὲν λογισμοῖς ὁ Καῖσαρ ἐς τὴν Σικελίαν ἠπείγετο· καὶ αὐτῷ τὸ ἀκρωτήριον τὸ Παλίνουρον ὀνομαζόμενον ὑπερβάλλοντι χειμὼν μέγας ἐπέπεσε, καὶ οὗτός τε πολλὰς ναῦς ἔφθειρε, καὶ ὁ Μηνᾶς ταραττομέναις ταῖς λοιπαῖς ἐπιγενόμενος, συχνὰς τὰς μὲν ἔκαυσε, τὰς δ' ἀνεδήσατο. εἰ δὲ μὴ αὖθις ἐπί τε τῇ ἀδείᾳ καὶ ἐπ' ἄλλαις τισὶν ἐλπίσι μετέστη, καὶ τριήρεις ψευδαυτομόλους δεξάμενος, πᾶν τὸ ναυτικὸν οὗ ἦρχε, προέδωκε, διακενῆς ἂν καὶ τότε ὁ ἐπίπλους τῷ Καίσαρι ἐγένετο. τοῦτο δὲ ἔπραξεν ὅτι οὐδὲ τῷ Λεπίδῳ πολεμῆσαι ὑπὸ τοῦ Σέξτου ἐπετράπη, καὶ πρὸς πάντα τἆλλα ὑπωπτεύετο. Καῖσαρ δὲ προσεδέξατο μὲν αὐτὸν καὶ τότε ἀσμενέστατα, οὐ μέντοι καὶ ἐπίστευσέ τι ἔτ' αὐτῷ. ὡς δ' οὖν τάς τε πεπονηκυίας ναῦς ἐπεσκευάσατο, καὶ τοὺς δούλους τοὺς τριηρίτας ἠλευθέρωσε, τούς τε προσεῖναι (πολλοὶ γὰρ φθειρομένων ἐν τῇ ναυαγίᾳ τῶν σκαφῶν ἀπεκολύμβησαν) ἐς τὸ τοῦ Ἀντωνίου ναυτικὸν ὀλιγανδροῦν κατέταξεν, ἐς τε Λιπάραν ἦλθε. κἀνταῦθα τόν τε Ἀγρίππαν καὶ τὰς ναῦς καταλιπὼν, ἐς τὴν ἤπειρον ἐκομίσθη, ἵνα καὶ τὸ πεζὸν ἐς τὴν Σικελίαν, ὅταν καιρὸς γένηται, περαιώσῃ. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Σέξτος, αὐτὸς μὲν ἐν Μεσσήνῃ ὑφώρμει, τὸν διάπλουν αὐτοῦ τηρῶν, τῷ δ' Ἀγρίππᾳ Δημοχάρην ἀνθορμεῖν ἐν Μύλαις ἐκέλευσεν. οὗτοι δὲ μὲν πλεῖστον τοῦ χρόνου, ἀποπειρώμενοι μὲν ἀλλήλων κατὰ τὸ παρεῖκον, οὐ μέντοι καὶ ἐναποκινδυνεῦσαι παντὶ τῷ στόλῳ τολμῶντες, κατανάλωσαν· οὔτε γὰρ τὰς δυνάμεις ἀλλήλων

λων ᾔδεσαν, καὶ πάντα πρός τε τὸ μεῖζον καὶ πρὸς τὸ φοβερώτερον παρ' ἀμφοτέροις περὶ τῶν ἑτέρων ἐλογοποιεῖτο. τέλος δ' ὁ Ἀγρίππας, συνιεὶς ὅτι οὐ συμφέρει οἱ διατρίβειν, (οἱ γὰρ τοῦ Σέξτου ἅτε ἐν τῇ οἰκείᾳ ναυλοχοῦντες, οὐδὲν ἐδέοντο σπουδῆς) τάς τε ἀρίστας τῶν νεῶν ἔλαβε, καὶ πρὸς κατασκοπὴν τοῦ τῶν ἐναντίων πλήθους ἐπὶ τὰς Μύλας ὥρμησε, καὶ ἐπειδὴ μήτε πάντας αὐτοὺς ἰδεῖν ἐδυνήθη μήτ' ἀνταχθῆναί τις αὐτῷ ἠθέλησε, καταφρονήσας αὐτῶν, καὶ ἐπανελθὼν παρεσκευάζετο ὡς καὶ πάσαις ταῖς ναυσὶ τῆς ὑστεραίας ἐπὶ τὰς Μύλας ἐπιπλευσούμενος. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὁ Δημοχάρης ἔπαθε. μόνας τε γὰρ τὰς ἀφιγμένας ναῦς ὑποτοπήσας εἶναι, καὶ βραδύτατα αὐτὰς ὑπὸ τοῦ μεγέθους πλεούσας ἰδών, τόν τε Σέξτον τῆς νυκτὸς μετεπέμψατο, καὶ ἡτοιμάζετο ὡς καὶ αὐτῇ τῇ Λιπάρᾳ προσμίξων. ἡμέρα τε ὑπέφηνε, καὶ ἀμφότεροι ἅμα ὡς καὶ ἐπ' ἐλάττους σφῶν ἀλλήλους ὄντας ἔπλεον· ἐγγὺς δὲ δὴ γενόμενοι, καὶ παρὰ δόξαν πολὺ πλείους τοὺς ἐναντίους ὧν ᾤοντο εἶναι, ἰδόντες ἑκάτεροι, τὰ μὲν πρῶτα ἐταράχθησαν ὁμοίως ἀμφότεροι, καί τινες καὶ πρύμναν ἐκρούσαντο· ἔπειτα δὲ τὴν φυγὴν τῆς μάχης μᾶλλον φοβηθέντες, καὶ ἐν μὲν ταύτῃ καὶ κρατήσειν ἀντελπίσαντες, ἐν δὲ ἐκείνῃ πανσυδὶ ἀπολέσθαι προσδοκῶντες, ἀντεξώρμησαν, καὶ συμμίξαντες ἐναυμάχησαν. ἦσαν δ' οἱ μέν, τῷ πλήθει τῶν νεῶν, οἱ δέ, ταῖς ἐμπειρίαις τῶν ναυτικῶν προφέροντες· καὶ τοῖς μὲν τό, τε ὕψος τῶν σκαφῶν, καὶ τὸ πάχος τῶν ἐπωτίδων, οἵ τε πύργοι συνήροντο· τοὺς δ' ἑτέρους αἵ τε διέκπλοι ἀνέφερον, πρός τε τὴν ῥώμην τῶν τοῦ Καίσαρος ἐπιβατῶν ἡ τόλμα αὐτῶν ἀντήρκει. αὐτόμολοι γὰρ οἱ πλείους ἐκ τῆς Ἰταλίας ὄντες, ἀπονοίᾳ πολλῇ ἐχρῶντο. κἀκ τούτου πλεονεκτοῦντες ἅμα ἀλλήλων, καὶ ἐλαττούμενοι οἷς εἶπον, ἴσην τὴν ἰσχὺν ἐκ τοῦ τῶν ὑπαρχόντων σφίσιν ἀντιπάλου εἶχον. καὶ διὰ τοῦτο † χρόνιον καὶ ἀγχώμαλα ἐπὶ πλεῖστον ἠγωνίσαντο. οἵ τε γὰρ Σέξτειοι τοὺς μὲν ἄνδρας τοὺς ἐναντίους τῷ ῥοθίῳ ἐξέπλησσον, καὶ τινας ναῦς, ῥύμῃ τε σφίσι προσπίπτοντες, καὶ τὰς παρεξειρεσίας αὐτῶν ἀναρρηγνύντες, ἐτίτρωσκον· ἀπὸ δ' δὴ τῶν πύργων ἐν τῇ προσμίξει βαλλόμενοι, καὶ χειρῶν ἐπιβολαῖς σιδηρῶν προσαρτώμενοι, οὐδὲν ἔλαττον ὧν ἔδρων ἔπασχον. καὶ οἱ Καισάρειοι ἐς χεῖρας μὲν σφίσιν ἰόντες, καὶ ἐς τὰς ναῦς σφῶν μετεκβαίνοντες, κρείττους ἐγίγνοντο· ἐκπηδώντων δ' αὐτῶν ἐς τὴν θάλασ-

A essent, ignorabat; & omnia vtrinque inflatius ac terribilius, quam pro rei veritate, referebantur. Tandem Agrippa cunctationem sibi non conducere intelligens, (Pompeianis enim, qui in sua regione stationem agebant, nihil causæ erat, cur festinarent) optimis nauium acceptis, Mylas cursum instituit, ad explorandam hostium multitudinem: & quia neque vniuersos eos videre poterat, neque quisquam aduersus ipsum exibat, contempto hoste, Liparam reuectus, ita se parauit, tanquam postridie B totam classem Mylis adducturus. Idem hoc Damochari contigit. Nam illas tantum naues Agrippam habere existimans, quæ Mylas aduenissent, easque propter molem suam tardissimas esse conspicatus, noctu ad se vocato Pōpeio, omnia ad hunc modum composuit, vt qui ad Liparam accedere statuisset. Orta luce, vterque aduersus alterum, tanquam minoribus copiis instructum, prouectus est. Vbi vero classes inuicem sibi appropinquauere, & vterque hostium longe maiorem sua opinione nume- C rum conspexit; terror vtrisque pariter incidit, neque defuerunt, qui retrorsum naues suas agerent. Sed post fugam magis, quam pugnam metuentes, quum in hac spes victoriæ esset reposita, in illa autem extremæ omnium perniciei metus; ad confligendum nauali prælio progressi sunt. Erant multitudine nauium alteri, alteri peritia rei nauticæ superiores: atque alteris nauium altitudo, crassities D epotidum turresque proderant, alteros facultas enauigandi adiuuabat; & contra robur classiariorum Cæsaris, audacia Pompeianorum (quippe plerique ex Italia quum perfugissent, ex desperatione salutis ad furorem vertebantur) sufficiebat. Itaque quum vtrique in quo hostibus [a] præstarent suis, haberent; quasi æquatis viribus congressi sunt, diuque æquo marte pugnatum est. Pompeiani enim aduersarios suos impetu terrebant, nauesque nonnullas vehementius incitatis suis inuadentes, ita vt E earum remos quoque exteriores detergerent, ‡ vulnerabant: sed de turribus in conflictu iaculis petiti, manicisque ferreis iniectis affixi hostium nauibus, non minus ‡ damni recipiebant. Cæsariani etsi hostem, comminus pugnantes, & in eorum naues transeuntes, superabant; tamen hoc vicissim Pompeiani præstabant, quod nauibus suis subsidentibus, facile in mare exilie-

† χρόνιον

a & præstarent, & inferiores essent suis.

‡ lædebant

‡ damni, quam inferrent, recipiebant.

lectationis † causa alere solent, quum diuerso loco Liuiam cum Cæsare, diuerso autem Neronem cum alio quodam accumbentem videret, accedens; Quid hic, inquit, agis domina? maritus tuus (monstrabat Neronem) isthic accumbit. Liuia cum Cæsare agens, Claudium Drusum Neronem peperit: eumque Cæsar tollens, patri suo misit, ac id ipsum in [sua] commentaria sic inscripsit: Cæsar filiolum, quem sua coniunx Liuia peperit, Neroni patri reddidit. Qui Nero paulo post moriens, Cæsarem tutorem huic suo filio, & Tiberio, reliquit. De hac re vulgo multa dicta ferebantur, idque etiam, fortunatis trimestres quoque nasci liberos: quod deinde in prouerbium abiit. Hæc Romæ acta.

† plerumq. causa

Sub idem tempus Bogud, Mauritaniæ rex, in Hispaniam, siue Antonii iussu, siue suapte voluntate, nauigauit; eique & dedit multũ mali, & vicissim accepit: interimque deficientibus ‡ ab eo Tingitanis, & ex Hispania recessit, neque suum regnum recepit. Quippe qui in Hispania Cæsari fauebãt, ii Bocchi auxilio Bogudem vicerunt. Bogud ad Antonium se contulit, Bocchus regnum eius occupauit, idque Cæsar ei confirmauit; ac Tingitanis ciuitas data est. Hoc ipso tempore, ac paulo superius, bellum inter Cæsarem & Pompeium exortum est. Quia enim non sponte sua, sed coacti pacem iniuerant, haud diu eius conditiones seruauere, sed statim iis neglectis ad dissidium redierunt, haud dubiè bellum moturi, etiamsi prætextum eius nullum inuenissent. Causæ autem belli ipsis hæ fuerunt. Menas, quum adhuc in Sardinia prętoris loco esset, in suspicionem Pompeio venerat propterea, quod Helenum dimisisset, ac cum Cæsare colloquutus fuisset. huc accedebant eiusdem conditionis hominum calumniæ, qui Menæ potentiam inuidebant. Is igitur, quum eum Pompeius, vt de administratione frumenti ac pecuniæ sibi rationes redderet, euocaret, dicto audiens non fuit: sed missos ad se necauit, præmissisque ad Cæsarem, qui de pace agerent, se & insulam, cum classe & exercitu, ei tradidit. Cæsar Menam libentissime accepit, (nam Sextum quoq;, neglectis pacis conditionibus, fugitiuos recipere, triremes struere, castella in Italia

‡ ab eo domi suis ad Tingim habitantibus.

A τρέφουσιν, ‡ ἰδὼν χωρὶς μὲν τὴν Λιουίαν μετὰ τοῦ Καίσαρος, χωρὶς δὲ τὸν Νέρωνα μεθ' ἑτέρου τινὸς κατακείμενον, προσῆλθέ τε αὐτῇ, καὶ ἔφη, τί ποιεῖς ἐνταῦθα κυρία; ὁ γὰρ ἀνήρ σου (δείξας αὐτὸν) ἐκεῖ κατάκειται. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἐπράχθη. συνοικοῦσα δὲ ἡ γυνὴ τῷ Καίσαρι, τίκτει Κλαύδιον Δροῦσον Νέρωνα. καὶ αὐτὸν ὁ Καῖσαρ ἀνείλετο, καὶ τῷ πατρὶ ἔπεμψεν· αὐτὸ τοῦτο ἐς τὰ ὑπομνήματα ἐγγράψας, ὅτι Καῖσαρ τὸ γεννηθὲν Λιουίᾳ τῇ ἑαυτοῦ γυναικὶ παιδίον Νέρωνι τῷ πατρὶ ἀπέδωκε. καὶ ἐκεῖνος τελευτῶν οὐ πολλῷ ὕστερον, ἐπιτρόπον καὶ τούτῳ καὶ τῷ Τιβερίῳ αὐτὸν τὸν Καίσαρα κατέλιπεν. B ὁ δ' οὖν ὅμιλος ἄλλα τε ἐπὶ τούτῳ πολλὰ διεθρύλλει, καὶ τοῖς εὐτυχοῦσι τρίμηνα παιδία γίγνεσθαι ἔλεγον. ὥστε καὶ ἐς παροιμίαν τὸ ἔπος προχωρῆσαι. ἐν μὲν δὴ τῇ πόλει ταῦτα ἐγίγνετο.

† ἰδὼν

Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ Βογούας ὁ Μαῦρος ἐς τὴν Ἰβηρίαν, εἴτ' οὖν κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀντωνίου, εἴτε καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης πλεύσας, πολλὰ μὲν ἐλυμήνατο, πολλὰ δὲ καὶ ἀντέπαθε. κἀν τούτῳ τῶν οἴκοι † τῶν C περὶ τὴν Τίγιν ἐπαναστάντων αὐτῷ, τῆς τε Ἰβηρίας ἐξέπεσε, καὶ τῆς οἰκείας οὐκ ἐκομίσατο. οἵ τε γὰρ τὰ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ πράττοντες, καὶ ὁ Βόκχος προσγενόμενος σφίσι, κρείττους αὐτοῦ ἐγένοντο. καὶ ἐκεῖνος μὲν πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀπῆλθεν· ὁ δὲ δὴ Βόκχος τὴν βασιλείαν αὐτοῦ αὐτίκα κατέσχε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ παρὰ τοῦ Καίσαρος ἐβεβαιώσατο· τοῖς τε Τιγιτανοῖς πολιτεία ἐδόθη. ἐν δὲ τούτῳ, καὶ ἔτι πρότερον, καὶ ὁ Σέξτος ὅ, τε Καῖσαρ ἐπολέμησαν. οἷα γὰρ οὐκ ἐθελονταί, οὐδὲ ἐκ προαιρέσεως, ἀλλὰ ἀναγκαστοὶ τὴν ὁμολογίαν D πεποιημένοι, χρόνον οὐδένα αὐτῇ (ὡς εἰπεῖν) ἐνέμειναν, ἀλλ' εὐθὺς τὰς σπονδὰς λύσαντες διηνέχθησαν. ἔμελλον μὲν γάρ που καὶ ἄλλως, εἰ καὶ μηδεμίαν σκῆψιν εὗρον, πολεμήσειν· αἰτίαι δ' οὖν αὗται αὐτοῖς ἐγένοντο: ὁ Μηνᾶς ἐν τῇ Σαρδοῖ καὶ τότε ἔτι καθάπερ τις στρατηγὸς ὤν, ὑπωπτεύθη τε ὑπὸ τοῦ Σέξτου, διά τε τὴν τοῦ Ἑλένου ἄφεσιν, καὶ ὅτι καὶ τῷ Καίσαρι ἐκεκοινολόγητο· καί πῃ καὶ ὑπὸ τῶν ὁμοίων φθόνῳ τῆς δυναστείας διεβλήθη. κἀκ τούτου μεταπεμφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, πρόφασιν ὅπως περί τε τοῦ σίτου καὶ περὶ τῶν χρημάτων ὧν E διῳκήκει ἀπολογήσηται, οὐχ ὑπήκουσεν· ἀλλὰ τοὺς μὲν εἰς τοῦτο πεμφθέντας συλλαβὼν ἀπέκτεινε, πρὸς δὲ τὸν Καίσαρα προκηρυκευσάμενος, τήν τε νῆσον αὐτῷ καὶ τὸ ναυτικόν, τό, τε ἄλλο στράτευμα, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκε. καὶ αὐτὸν ἐκεῖνος ἀσμένως ἰδών, ἐπειδὴ καὶ τὸν Σέξτον τούς τε αὐτομολοῦντας παρὰ τὰ συγκείμενα ὑποδέχεσθαι, καὶ ναυπηγίας τριήρων ποιεῖσθαι, ἔν τε τῇ Ἰταλίᾳ φρουρὰς

† τῶν ἀεὶ Τίγιν ἀνασάντων αὐτῷ.

ἔχειν

ἔχειν ἔλεγεν, οὔτε ἐξέδωκεν ἐξαιτηθέντα, καὶ προσέτι καὶ ἐν τιμῇ μεγάλῃ ἦγε· δακτυλίοις τε χρυσοῖς ἐκόσμησε, καὶ ἐς τὸ τῶν ἱππέων τέλος ἐσέγραψε. τὸ δὲ δὴ τῶν δακτυλίων τοιόνδε ἐστίν· οὐδενὶ τῶν πάλαι Ῥωμαίων, οὐχ ὅτι τῶν δουλευσάντων ποτέ, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐν ἐλευθερίᾳ μὲν τραφέντων, δακτυλίοις χρυσοῖς, πλὴν τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων, χρῆσθαι, ὥσπερ εἴρηταί μοι, ἐξῆν. καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἐξελευθέροις οἷς ἂν ὁ τὸ κράτος ἔχων ἐθελήσῃ, καίτοι καὶ ἄλλως χρυσοφοροῦσιν, ὅμως ἐν τιμῆς μέρει, ὡς καὶ βελτίοσιν ἢ κατ' ἀπελευθερίαν, ἱππεύειν τε δυναμένοις, δίδονται. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτόν ἐστιν. Ὁ δὲ δὴ Σέξτος ταῦτά τε τῷ Καίσαρι ἐνεκάλει, καὶ ὅτι ἡ Ἀχαΐα ἐκεκάκωτο, καὶ οὔτε αὐτῷ οὔτε τοῖς κατελθοῦσι τὰ ὁμολογηθέντα ἐγίγνετο. ἔπεμψε Μενεκράτην ἐς τὴν Ἰταλίαν, ἐξελεύθερον καὶ αὐτὸν ἑαυτοῦ ὄντα, καὶ δι' ἐκείνου ἄλλα τε τῆς Καμπανίας καὶ Βολτοῦρνον ἐπόρθησεν. ὁ οὖν Καῖσαρ μαθὼν τοῦτο, τά τε γραμματεῖα τὰ τῆς συμβάσεως ἀνείλετο παρὰ τῶν ἀειπαρθένων, καὶ τὸν Ἀντώνιον τόν τε Λέπιδον μετεπέμψατο. καὶ αὐτῷ Λέπιδος μὲν οὐκ εὐθὺς ὑπήκουσεν· Ἀντώνιος δὲ ἦλθε μὲν ἐς τὸ Βρεντέσιον (ἐν γὰρ τῇ Ἑλλάδι ὢν ἐτύγχανεν ἔτι), πρὶν δὲ ἢ συμμῖξαι τῷ Καίσαρι ἐν Τυρσηνίᾳ ὄντι, δείσας, ὅτι λύκος ἔς τε τὸ στρατηγικὸν αὐτοῦ ἐσῆλθε, καὶ στρατιώτας ἔφθειρεν, ἐς τὴν Ἑλλάδα αὖθις, πρόφασιν τὰ τῶν Πάρθων ὡς κατεπείγοντα ποιησάμενος, ἀνέπλευσε. πρὸς οὖν τοῦτο ὁ Καῖσαρ, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐγκαταλελεῖφθαι ὑπ' αὐτοῦ, ὅπως μόνος τῷ πολέμῳ συνενεχθῇ, ἐνόμιζεν, ἀλλ' οὔτι γε καὶ φανερῶς ὠργίζετο. ὁ δὲ δὴ Σέξτος ἐθρύλει τε ὡς μὴ δικαιοῦντος τοῦ Ἀντωνίου αὐτόν, καὶ προθυμότερον τῶν προκειμένων εἴχετο, καὶ τέλος τῇ τε Ἰταλίᾳ ἐπέπλει, καὶ ἀποβάσεις ποιούμενος, πολλὰ μὲν ἐκάκου, πολλὰ δὲ καὶ ἀντέπασχε. κἀν τούτῳ ναυμαχία πρὸς Κύμῃ τοῦ τε Μενεκράτους καὶ τοῦ Καλουισίου Σαβίνου γίγνεται· καὶ ἐν αὐτῇ νῆες μὲν πλείους τοῦ Καίσαρος, ἅτε πρὸς θαλασσούργους ἀντικαθισταμένου, ἀπώλοντο· ὁ δὲ δὴ Μενεκράτης τῷ Μηνᾷ συμπεσὼν ἐκ φιλονεικίας, καὶ φθαρεὶς, ἀντίρροπον τὴν συμφορὰν τῷ Σέξτῳ παρέσχε· καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἐκεῖνος προσεποιήσατό τι τῆς νίκης, καὶ ὁ Καῖσαρ παρεμυθεῖτο ἑαυτὸν τῆς ἥττης. καὶ (ἔτυχε γὰρ τῷ Ῥηγίῳ τὸν χρόνον τοῦτον ὤν) δείσαντες οἱ Σέξτειοι μὴ καὶ ἐς τὴν Σικελίαν περαιωθῇ, καὶ πρὸς τὸν τοῦ Μενεκράτους θάνατον ἀθυμήσαντες, ἀπῆραν ἐκ τῆς Κύμης. ὁ οὖν Σαβῖνος ἐπιδιώκων αὐτοὺς,

A obtinere dicebat) neque dedidit Pompeio postulanti, & magno insuper in honore habuit, annulisque aureis decorauit, & in equestrem ordinem adscripsit. Nam apud antiquos Romanos non modo liberto, sed ne ingenuo quidem vlli aureo annulo (sicuti supra ostendi) licebat vti, nisi senator esset, aut equestris ordinis. Proinde is, qui summæ rerum præerat, libertis, quibus volebat, etsi aurum alioquin ii gestarent, tamen honoris causa, vt libertis præstantiores viderentur, & B equestris dignitatis, annulorum vsum largiebatur. Sextus Pompeius non hoc modo nomine Cæsarem accusabat, sed propter Achaiam quoque vexatam, ac non repræsentatas vel sibi, vel iis, qui restituti erant, promissiones. igitur Menecratem, libertum hunc quoque, in Italiam misit; eiusque opera cum alia Campaniæ oppida, tum Vulturnum infestauit. Hoc cognito Cæsar, pactorum literas à Vestalibus repetiit, Antonium ac Lepidum accersiit: C quorum hic quidem non statim paruit; Antonius autem quum Brundusium vsque accessisset ex Græcia, antequã ad Cæsarem (is tum in Hetruria erat) perueniret, territus prodigio, quod lupus in prætorium suum intrasset, & milites aliquot laniasset, specie Parthici belli vrgẽtis vsus, in Græciam reuectus est. Cæsar etsi omnino ideo existimabat desertum se ab Antonio esse, vt solus bellum hoc sustinendum haberet, tamen iram palã non tulit. Pompeius vero rumores spargens, Antonium Cæsaris causam non probare: D maiori etiam conatu in rem propositam incubuit, ac tandem ad Italiam quoque adnauigauit, ingressusque in continentẽ, damna multa aduersariis iniunxit, multa ipse recepit. Eodem tempore nauale prælium apud Cumas inter Menecratem & Caluisium Sabinum commissum est. in eo etsi à parte Cæsaris plures naues amissæ fuerant, (nam eum hominibus mare semper exercentibus res erat) tamen Menecrates cum Mena, quem maxime oderat, ' congressus atq; interfectus, parẽ ca- E lamitatem Pompeii effecit, ita vt neq; hic victoriam sibi vendicaret, & Cæsar cladis suæ solatium haberet. Is tum Rhegii erat. itaq; Põpeiani, & morte Menecratis peulsi, & veriti, ne Cæsar in Siciliã trãsfretaret, Cumis discesserũt. Sabinus, eos insecutus,

' à ex contentione congressus.

ρῶν τὰ σκάφη, καὶ πρὸς τὰς πέτρας ὀξεώθει. καὶ ἐκεῖνά τε οὕτω διώλλυτο, καὶ οἱ ναῦται οἵ τε ἐπιβάται, μήτε προϊδεῖν τι ὑπὸ τοῦ σκότους, μήτ' ἐπακοῦσαι, διά τε τὸν θόρυβον, καὶ διὰ τὴν ἠχὼ τὴν ἐκ τῶν ὀρῶν, ἄλλως τε καὶ τοῦ πνεύματος ἀντιπαταγοῦντος σφίσι, δυνάμενοι, μάτην προσαπώλλυντο. καὶ διὰ τοῦθ' ὅ, τε Καῖσαρ τῆς μὲν Σικελίας ἀπέγνω, τῆς δ' ἠπείρου τῆς παραθαλασσίας φυλακὴν ἀγαπητῶς ἐποιήσατο· καὶ ὁ Σέξτος ἔτι καὶ μᾶλλον ἤρθη, καὶ τοῦ τε Ποσειδῶνος υἱὸς ὄντως ἐπίστευεν εἶναι), καὶ στολὴν κυανοειδῆ ἐνεδύσατο. ἵππους τε καὶ (ὥς γε τινὲς φασὶ) καὶ ἄνδρας ἐς τὸν πορθμὸν ζῶντας ἐνέβαλε. καὶ αὐτὸς μὲν τὴν Ἰταλίαν ἦγε καὶ ἔφερεν, ἐς δὲ Λιβύην τὸν Ἀπολλοφάνην ἔπεμψε. καὶ τοῦτον μὲν ὁ Μηνᾶς ἐπιδιώξας καὶ καταλαβὼν ἐκάκωσε. μεθισταμένων δὲ τῶν περὶ τὴν Σικελίαν νήσων πρὸς τὸν Σέξτον, ὁ Καῖσαρ τοὺς Λιπαραίους προκατέλαβε, καὶ ἔκ τε τῆς νήσου ἐξανέστησε, καὶ ἐς Καμπανίαν ἐκόμισε, καὶ ἐν τῇ Νεαπόλει κατοικεῖν, μέχρις οὗ ὁ πόλεμος ἦ, ἠνάγκασε. καὶ τούτῳ πλοῖά τε κατὰ πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, τὴν Ἰταλίαν ἐναυπηγεῖτο· καὶ ἐρέτας τὰ μὲν πρῶτα παρὰ τῶν φίλων, ὡς καὶ ἑκόντων διδόντων, ἔπειτα δὲ καὶ παρὰ τῶν ἄλλων τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων, τῶν τε δημοτῶν τῶν εὐπόρων, δούλους συνέλεγεν, ὁπλίτας τε κατελέγετο, καὶ χρήματα παρά τε τῶν † πολιτικῶν, καὶ παρὰ τῶν συμμάχων, τῶν τε ὑπηκόων, τῶν γε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῶν ἔξω πάντων, ἤθροιζε. καὶ τόν τε ἐνιαυτὸν τοῦτόν τε καὶ ὕστερον ἔς τε τὴν ναυπηγίαν τῶν νεῶν, καὶ ἐς τὴν ἄθροισιν τήν τε ἄσκησιν τῶν ἐρετῶν κατηνάλωσεν, αὐτὸς μὲν ἐφορῶν καὶ διατάττων ταῦτά τε καὶ τὰ ἄλλα τά τε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τὰ ἐν τῇ Γαλατίᾳ. κίνησις γάρ τις παρ' αὐτοῖς ἐγένετο. τῷ δ' Ἀγρίππᾳ τοῦ ναυτικοῦ παρασκευὴν ἐγχειρίσας. τοὺς γὰρ Γαλάτας αὐτὸν τοὺς νεωτερίσαντας προσπολεμοῦντα, ὅτε περ καὶ τὸν Ῥῆνον δεύτερος δὴ Ῥωμαίων ἐπὶ πολέμῳ διέβη, μετεπέμψατο, καὶ τῇ τε δόσει τῶν νικητηρίων ἐτίμησε, καὶ ‡ ἐκποιῆσαι διασκευάσαι τε τὸ ναυτικὸν ἐκέλευσε. καὶ ὃς (ὑπάτευε δὲ μετὰ Λουκίου Γάλλου) τὰ μὲν ἐπινίκια οὐκ ἔπεμψεν, αἰσχρὸν εἶναι νομίσας, τοῦ Καίσαρος κακῶς πεπραγότος, γαυρωθῆναι· τὸ δὲ δὴ ναυτικὸν πάνυ προθύμως διειργάσατο. ἐγίγνετο μὲν ἐν πάσῃ τῇ παραθαλασσίᾳ Ἰταλίᾳ τὰ σκάφη· ὡς δ' οὐδεὶς αἰγιαλὸς ἐγκαθορμίσασθαι αὐτοῖς ἀσφαλὴς εὑρίσκετο. (ἀλίμενα γὰρ ἔτι καὶ τότε τὰ πλείω

† πολιτῶν

‡ ἐκπονῆσαι

A ris reuulsas in scopulos impulit, & cum ipsis socii nauales etiam, ‡ ac classici milites, quia & tenebræ prospectum omnem adimebant, & propter tumultum, ac sonum à montibus redditum, ventumque obstrepentem, exaudire nihil poterant, vna perierunt. Hac accepta clade Cæsar, Siciliæ potiundæ spe abiecta, contentus fuit continentis oram maritimam tueri. Pompeius autē magis tum elatus animo, vere Neptuni [a] filius esse creditus est, vestemque cæruleam induit, & (vt quidam B referunt) equos virosque viuos in fretum cōiecit. Italiam postea ipse vastans, Apollophanem in Africam misit, quem consecutus Menas, damno affecit. Cæterum incolis earum, quæ sunt circum Siciliam insularum, ad Pompeium deficientibus, Liparenses Cæsar anteuertit, & ex insula in Campaniam translatos, Neapoli habitare vsque ad finem belli coegit. Interim per vniuersam ferme Italiam naues ædificabat, remiges primum ab amicis, tanquam vltro conferentibus, deinde à reliquis etiam senatoribus, equitibusque, & C [b] plebeiorum locupletibus accipiebat, pecuniam ab omnibus ciuibus, sociis, subditisque, & intra & extra Italiam, contrahebat. Nauibus parandis, & colligendis exercendisque remigibus, totus is cū sequenti annus est consumptus. Cæsar hæc, & reliqua omnia, quæ & in Italia & in Gallia fiebant, inspiciebat; atque vti fierent, mandabat: Agrippæ rei naualis apparandæ negotio dato. Nam in Gallia quoque rebellio facta erat, & Agrippam (consul is tum erat cum L. Gallo) contra D ‡ eos, qui defecerant, bellum gerentem, cuius causa etiam secundus ipse inter Romanos, Rhenum transiuit, tum Cæsar euocatum, & triumphi honore affectum, classi fabricandæ, exercendisque naualibus sociis militibusque præfecerat. Igitur Agrippa, triumpho omisso, (turpe enim putabat esse, si re à Cæsare infeliciter gesta, ipse exsultaret) omni studio in mandatum sibi munus incubuit. proinde in vniuersa ora maritima Italiæ naues conficiebantur. Sed quoniam littus nullum erat, quo tuto illæ in statione locari possent: (eo enim tempore pleræque eius continentis partis portum

‡ ac vectores

[a] *filium se crederet,*

ANNO. V. C. 717.

[b] *plebeiis locupletibus seruos colligebat, militū delectus agebat,*

‡ *eos Gallos*

nullum habebāt) opus præclarum & excogitauit Agrippa, & perfecit: quod ego copiosius [a] exponam, vt & quale fuerit intelligi possit, & quæ præterea sit eius loci natura.

a exponens, non ipsum modo, sed etiam alia, quæ nunc ibidem sunt, ostendam.

Cumæ vrbs est Campaniæ, ibique locus est quidam in lunæ formam curuatus, inter Misenum & Puteolos. is enim fere totus montibus paruis ac nudis circundatur, habetque tres sinus maris, quorum vnum, qui extra, prope ipsas vrbes est, Tyrrhenum vocant, quod ad mare Tyrrhenum pertinet: secundus exigua intercapedine à priore dirimitur, cui Lucrino nomen est: tertius in ipso recessu interiori, stagni in morem extat, Auerni nomine. Proinde Agrippa, [b] in ea maris parte, propter ipsam continentem, id interstitium, quod Lucrinum lacum vtrinque à mari dirimebat, angustis faucibus, per quas naues introire possent, apertis perfodit, effecitque portus nauium stationi aptissimos. Quum id opus fieret, supra Auernum lacum simulacrum quoddam (siue id Calypsus fuit, cui sacrum eum locum esse dicunt: quà etiam Vlyssem naui intrasse perhibent: siue alius cuiusdam heroinæ) sudore, tanquam humanum quoddam corpus, repletum est. id quomodo factum sit, non habeo quod dicam: reliqua autem, quæ eo in loco commemoratione digna vidi, exponam. Montes isti, qui ad interiores sinus extant, fontes habent ignis multi cum aqua commixti, ac nequaquam vel ignis vel aqua seorsum reperitur, verum ex eorum inter se coitu & aqua calescit, & ignis † fluidus fit: atque ea quidem aqua per montium procurrentes extremitates ad lacum in cisternas defertur: vaporem autem in ædes sublimiores canalibus subducunt, & illic eo calefiunt. nam quæ longius à terra & aqua sursum se attollunt, ea sicciora redduntur. Igitur vterque locus † pretiosa habet ædificia, estque & ad delectationem vitæ, & ad medendum aptissimus. Hæc is mons habet. præterea vero terra ibi hac natura est, vt quoniam ignis vim comburendi propter aquæ coniunctionem, omnem amiserit, nihilominus tamen diuidere ac colliquare obiectam materiam possit, terræ eo loci pinguedine omni consumpta, tantum duræ eius & quasi osseæ partes relinquantur. igitur glebæ necessario sunt cauernosæ, &, si æstuoso in loco ponantur, in puluerem abeunt, sin aqua admisceatur, ita cohærent,

b in hoc laco, ambobus aliis intersectio, cuius in littus angustis tunc erat, id interstitium, quo Lucrinus à mari dirimitur, littusque propter ipsam continentem, perfodit: effecitque

† humidus fit:

† sumtuosa

τῆς ἠπείρου ταύτης ἦν) ἔργον, μεγαλοπρεπὲς καὶ ἐνενόησε καὶ ἐξεποίησεν· ὃ ἐγὼ διὰ πλειόνων ἐξηγησάμενος, ἐκεῖνό τι ἐπιδείξω τῷ λόγῳ, καὶ τἄλλα τὰ κατ' αὐτὸ νῦν ὄντα.

Ἐν τῇ Κύμῃ τῇ Καμπανίδι χωρίον τι μεταξὺ Μιζηνοῦ καὶ Πυτεόλων μηνοειδές ἐστιν. ὄρεσί τε γὰρ σμικροῖς καὶ ψιλοῖς πλὴν βραχέων, περιείληπται, καὶ θάλασσαν τριπλῆν κολπώδη ἔχει. ἡ μὲν γὰρ ἔξω τε καὶ πρὸς ταῖς πόλεσίν ἐστιν, ἡ δὲ ὀλίγῃ διαφυῇ ἀπ' αὐτῆς διείργεται· ἄλλη ἐν αὐτῷ τῷ μυχῷ λιμνώδης ὁρᾶται. καὶ καλεῖται αὕτη μὲν, Ἀουερνὶς, ἡ δὲ μέση, Λουκρινίς. ἡ γὰρ ἔξω τοῦ Τυρσηνικοῦ οὖσα, ἐς ἐκεῖνο καὶ τὴν ἐπωνυμίαν τελεῖ. ἐν ταύτῃ δὴ τῇ θαλάσσῃ τῇ ἐντὸς ἑκατέρας στενοῖς τότε εἴσπλοις τὸ διεῖργον τὴν Λουκρινίδα ἀπὸ τοῦ πελάγους ἐπ' ἀμφότερα παρ' αὐτὴν τὴν ἤπειρον ὁ Ἀγρίππας συντρήσας, λιμένας ναυλοχωτάτους ἀπέδειξεν. ἐργαζομένων δὲ αὐτῶν, εἰκών τις ὑπὲρ τῆς Ἀουερνίδος (εἴτ' οὖν τῆς Καλυψοῦς, ἧς τὸ χωρίον ἀναπλάσσουσιν, ἐς ὃ καὶ τὸν Ὀδυσσέα ἐσπλεῦσαι λέγουσιν, εἴτε καὶ ἑτέρας τινὸς ἡρωΐνης οὖσα) ἱδρῶτος, ὥσπερ τι σῶμα ἀνθρώπινον, ἀνεπλήσθη. καὶ τοῦτο μὲν ὅπῃ ποτὲ συμβαίνει, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· τὰ δ' ἄλλα ὅσα ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ ἀξιαφήγητα ἐθεασάμην, φράσω. τὰ ὄρη ταῦτα πρὸς ταῖς ἔνδον θαλάσσαις ὄντα, πηγὰς πυρός τε ἅμα πολλοῦ καὶ ὕδατος συμμιγεῖς ἔχει· καὶ αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ ἑκάτερον οὐδαμοῦ εὑρίσκεται (οὔτε γὰρ πῦρ αὐτόθι, οὔθ' ὕδωρ ψυχρὸν αὐτόθι φαίνεται) ἐκ δὲ δὴ τῆς ὁμιλίας σφῶν τό, τε ὕδωρ θερμαίνεται, καὶ τὸ πῦρ ὑγραίνεται· καὶ ἐκεῖνο μὲν πρὸς τὴν θάλασσαν διὰ τῶν προπόδων ἐς τὰς δεξαμενὰς χωρεῖ· τὴν δὲ ἀτμίδα αὐτοῦ ἔς τε οἰκήματα μετέωρα διὰ σωλήνων ἀνάγουσι, κἀνταῦθα αὐτῇ πυριῶνται) ὅσα γὰρ ἂν ἐπὶ πλεῖον ἀπό τε τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τοῦ ὕδατος ἀναδράμῃ, ξηρότερα γίγνεται). κατασκευαί τε οὖν περὶ ἀμφότερα πολυτελεῖς ἤσκηνται, καὶ εἰσὶν ἔς τε βίου διαγωγὴν καὶ ἐς ἄκεσιν ἐπιτηδειόταται. Ταῦτά τε οὖν τὸ ὄρος ἐκεῖνο, καὶ προσέτι καὶ γῆς φύσιν τοιάνδε παρέχεται· τοῦ πυρὸς τὸ μὲν καίειν οὐκ ἔχοντος (ὑπὸ γὰρ τῆς τοῦ ὕδατος συνουσίας πᾶν τὸ φλογῶδες αὐτοῦ σβέννυται)) διακρίνειν δὲ δὴ καὶ διατήκειν τὰ προστυχόντα οἱ καὶ ὡς δυναμένου, συμβαίνει τῆς γῆς τὸ μὲν λιπαρὸν ἐκτήκεσθαι ὑπ' αὐτοῦ, τὸ δὲ τραχὺ καὶ ὀστῶδες, ὡς εἰπεῖν, ὑπολείπεσθαι. σηραγγώδεις τε οὖν οἱ ὄγκοι ἐξ ἀνάγκης γίγνονται, καὶ αὐχμῷ μὲν δοθέντες, ἐς κόνιν διαλύονται, ὕδατι δὲ σὺν κονίᾳ φυραθέντες, συνίσται·

ται· καὶ ἐφ' ὅσον γ' ἂν ἐν τῷ ὑγρῷ ὦσι, πήγνυνταί τε καὶ πετροῦνται. αἴτιον δὲ, ὅτι τὸ μὲν κραῦρον αὐτῆς ὑπὸ μὲν τοῦ πυρὸς ὁμοφυοῦς ὄντος ἐπιτείνεταί τε καὶ θραύεται, τῇ δὲ δὴ συμμίξει τῆς νοτίδος ἀναψύχεται· κἀκ τούτου εἴσω διὰ παντὸς συμπιληθὲν, ἄλυτον γίγνεται. τοιαῦται μὲν αἱ Βαΐαι (οὕτω γὰρ ὁ χῶρος καλεῖται) τυγχάνουσι. καὶ ἐς αὐτὰς τότε ὁ Ἀγρίππας, ἐπειδὴ τάχιστα τοὺς εἴσπλους ἐξεποίησε, τάς τε ναῦς καὶ τοὺς ἐρέτας ἤθροισε· καὶ τὰς μὲν κατεφράττε, τοὺς δὲ ἐπὶ ἰκρίων ἐρέττειν ἤσκει.

Οἱ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐταράττοντο μὲν ὑπὸ σημείων· ἄλλα τε γὰρ συχνὰ σφίσιν ἐσηγγέλθη, καὶ ὅτι δελφῖνες πολλοὶ περὶ τὴν Ἀσπίδα τὴν τῆς Ἀφρικῆς πόλιν ἐμαχέσαντό τε ἀλλήλοις, καὶ διεφθάρησαν· καὶ τι καὶ αὐτοῦ πρὸς τῷ ἄστει αἷμα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ῥυὲν ὄρνιθες διεφόρησαν· ἐπειδή τε ἐν τῇ πανηγύρει τῇ τῶν Ῥωμαίων οὐδεὶς τῶν βουλευτῶν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, ὥσπερ εἴθιστο, εἱστιάθη, ἐν τέρατος λόγῳ καὶ τοῦτ' ἔλαβον. τό, τε τῇ Λιουίᾳ συμβὰν, ἐκείνῃ μὲν καθ' ἡδονὴν ἐγένετο, τοῖς δ' ἄλλοις δέος ἐνεποίησε. λευκὴν γὰρ ὄρνιθα κλώνιον δάφνης ἐγκάρπου φέρουσαν ἀετὸς εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς ἐνέβαλε, καὶ (ἐδόκει γὰρ οὐ σμικρὸν τὸ σημεῖον εἶναι) τήν τε ὄρνιθα ἐν ἐπιμελείᾳ ἦγε, καὶ τὴν δάφνην ἐφύτευσε. καὶ ἡ μὲν, ῥιζωθεῖσα ηὔξησεν, ὥστε καὶ τοῖς τὰ ἐπινίκια μετὰ τοῦτο πέμψασιν ἐπὶ πλεῖστον ἐξαρκέσαι· ἥ τε Λιουία ἐγκολπώσασθαι καὶ τὴν τοῦ Καίσαρος ἰσχὺν, καὶ ἐν πᾶσιν αὐτοῦ κρατήσειν ἔμελλε. τοὺς δὲ δὴ ἄλλους τοὺς ἐν τῇ πόλει ταῦτά τε καὶ αἱ διαλλαγαὶ τῶν ἀρχόντων ἰσχυρῶς ἐτάραττον· οὐ γὰρ ὅπως οἵ τε ὕπατοι καὶ οἱ στρατηγοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ταμίαι ἐπ' ἀλλήλοις ἀντικαθίσταντο. καὶ τοῦτ' ἐπὶ χρόνον ἐγίγνετο. αἴτιον δὲ, ὅτι πάντες οὐχ οὕτως ἵν' οἴκοι ἐπὶ πλεῖον ἄρξωσιν, ὡς ἵνα ἐν τοῖς ἄρξασιν ἀριθμῶνται, καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὰς τιμὰς καὶ τὰς δυνάμεις τὰς ἔξω λαμβάνειν ἐσπούδαζον. οὔκουν οὐδὲ ἐς ῥητὸν ἔτι τινὲς χρόνον ᾑροῦντο, ἀλλ' ὥστε ἐπιβῆναί τι τοῦ ὀνόματος τῆς ἀρχῆς, καὶ ἀποστῆναι ὅταν τοῖς τὸ κράτος ἔχουσι δόξῃ. καὶ πολλοί γε ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἑκάτερον ἔπραξαν· εἰσὶ δὲ οἳ καὶ παντάπασι τὰς ἀρχὰς ὑπὸ πενίας ἐγκατέλιπον. τῶν γὰρ σὺν τῷ

A rent, vt quandiu humectæ sint, condensatæ in lapidis modum consistant. cuius rei causa est, quod eius terræ friabilis per se, ariditatem ignis cognatus auget, atque eam comminuit: idem admixtione humoris quum refrigeretur, interiores huius terræ partes humor constipat, ita vt dissolui inuicem haud possint. Hæc est Baiarum (id enim ei loco nomen) natura. Porro Agrippa, quum primum istum locum ita fabricatus esset, vt naues eo subire possent, naues conduxit, B easque intexit, remigesque congregatos remos ducere in transtris docuit.

Romæ autem hominum animi prodigiis turbati sunt, inter quæ multa annũtiata, etiam id relatum est, Delphines apud Clypeam, Africæ vrbem, inter se depugnasse, ac periisse: præterea ad ipsam vrbem sanguis è cœlo defluxerat, eumq; aues in varia loca distulerant: ludis quoque Romanis nullum senatorem in Capitolio C epulatum esse, quod aliâs more receptum erat, in prodigium tractum fuit. Liuiæ autem huiusmodi prodigium euenit, quod ei voluptatem, aliis metum, attulit: Aquila gallinam albam in gremium eius abiecit, quæ ramum lauri fructum suum ferentis gestabat. Liuia, quod id ostentum haud exiguum duceret, gallinam adseruauit diligenter: laureum autem ramum seuit, atque is radicibus actis adoluit, ita vt postea temporis frondes triumphantibus diu admodum suppeditauerit: ac futurum e- D rat, vt Liuia suo in sinu potentiam Cæsaris, ipsumque omnibus in rebus parentem sibi haberet. Ad prodigiorum terrorem accessit etiam magistratuum crebra commutatio, quæ Romanorum animos haud mediocriter mouebat: quum non consules modo, & prætores, sed quæstores etiam, [a] alii aliis identidem sufficerentur. In causa autem fuit, quod vnusquisque id expetebat, non tam vt domi aliquandiu cum magistratu esset, quam vt inter eos, qui magistra- E tum gessissent, relatus, honorem inde, ac prouinciam aliquam acciperet. Itaque non ad certum quoddam tempus magistratus dabantur, sed pro arbitrio eorum, penes quos suprema erat potestas, idem & accipiebat nomen alicuius magistratus, & deponebat: id quod multi vtrunque eadem die fecerunt: nec defuerunt, qui propter suam paupertatem, omnino magistratus non adierunt. Inter quos (prætereo enim

[a] alii aliis vicissim ad tẽpus sufficerentur.

eos, qui cum Sexto Pompeio tunc erant, [a] ac ignominia quadam tanquam damnati afficiebantur) Marcus Oppius, quum ædilitatem omittere paupertatis causa (hic enim, & pater quoque eius, in proscriptorum numero fuerant) statuisset, plebs id non permisit; sed stipem ei contulerunt, cum ad sustentandam rem familiarem, tum ad impensas muneris ædilitii. ferturque, [b] quosdam flagitiosos personatos, pro histrionibus in theatrum ingressos, pecuniam præbuisse. Nec viuus modo iste Oppius ita gratus plebi fuit, sed defunctum etiam iidem paulo post in campum Martium extulerunt, crematumque ibi humarunt. Quod plebis omne studium erga Oppium indigne ferens senatus, ossa eius, monitu pontificum, tanquam loco sacro non rite posita, inde remouit, quanuis & ante & post multos eodem loco sepelierint.

a ac indicii specie quadã notati erant infamia

b quosdam etiam versutos in theatrum personatos pro histrionibus ingressos, ut pecunia cõferretur, suasisse.

Circa hoc tempus Antonius ex Syria in Italiam venit: ac præ se ferebat, venire se ad belli societatem contra Sextum Pompeium gerendi, aduersa fortuna Cæsaris permotum: sed quia re ipsa magis speculandi causa, quam agendi aderat, nauibus suis Cæsari datis, aliisque quas mitteret promissis, receptisque loco earum militibus, discessit, bellum Parthicum obtendens. [c] Antequam discederet ex Italia Antonius, ipse & Cæsar mutuo primum per amicos, post coram expostulauerunt: ac, quia non vacabat ipsis bellum mouere, in gratiam quodam modo redierunt, Octauiæ præcipue opera. Quoque pluribus necessitudinis vinculis continerentur, Cæsar Antyllo, Antonii filio, filiam suam, ac contra Antonius suam ex Octauia filiam Domitio, (quanquam is & ex percussoribus Cæsaris vnus esset, & proscriptus fuisset) desponderunt. Hæc vero ita ab iis fingebantur, quæ facturi haud quaquam erant: sed tantum simulabant, quia præsentia negotia id poscebant. Octauiam quidem Antonius statim à Corcyra in Italiam remisit, ne sui in Parthico bello periculi consors ea foret. Præterea vero Sexto Pompeio consulatum & sacerdotium, quæ ei destinata fuerant, ademerunt: ac in aliud sibi quinquennium (iam enim exierat prius) principatum prorogauerunt. Deinde

c Antequã nauigationi se committeret discessurus Antonius.

A Σέξτῳ τότε ὄντων, ὡς καὶ κατὰ δίκην δή τινα ἀτιμωθέντων, οὐ μνημονεύσω· βουλευομένου δὲ ὅμως καὶ Μάρκου τινὸς Ὀππίου ἀγορανομίαν ὑπὸ ἀπορίας (ἐκ γὰρ τῶν ἐπικεκηρυγμένων καὶ αὐτὸς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦν) ἐκστῆναι, τὸ πλῆθος οὐκ ἐπέτρεψεν, ἀλλ' ἔς τε τὰ ἄλλα τὰ πρὸς τὸν βίον ἀναγκαῖα, καὶ ἐς τὸ τῆς ἀρχῆς ἀνάλωμα ἀργύριον αὐτῷ συνεσήνεγκε. καὶ λόγος γε ἔχει καὶ † τῶν καχούργων τινὰς ἐς αὐτὸ τὸ θέατρον ἐν προσωπείοις, ὡς καὶ ὑποκρινομένους τι, ἐσελθόντας * συγκα- B ταβάλλειν τὰ χρήματα. καὶ ὁ μὲν οὕτω ζῶν τε ὑπὸ τοῦ ὁμίλου ἠγαπήθη, καὶ ἀποθανὼν οὐ πολλῷ ὕστερον, ἔς τε τὸ Ἄρειον πεδίον ἐκομίσθη, καὶ ἐκεῖ καὶ ἐτάφη, καυθεὶς πρότερον. ἡ δὲ δὴ βουλή, ἀγανακτήσασα τῇ πάσῃ τοῦ πλήθους περὶ αὐτὸν σπουδῇ, τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ, ὡς οὐχ ὁσίως ἐν τῷ ἱερῷ χωρίῳ κείμενα, ἀνείλετο, πεισθεῖσα τοῖς ποντίφιξι, καίπερ πολλοὺς ἄλλους ἐν αὐτῷ καὶ πρότερον καὶ μετὰ ταῦτα θάψασα.

† τῶν πονηρῶν

* πίσιν συγκαταβάλλειν

C Κἀν τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ καὶ ὁ Ἀντώνιος ἦλθε μὲν ἐς τὴν Ἰταλίαν αὖθις ἐκ τῆς Συρίας, πρόφασιν μὲν ὡς καὶ τοῦ Σεξτείου πολέμου διὰ τὰς τοῦ Καίσαρος συμφορὰς μεθέξων· οὐ μέντοι καὶ παρέμεινεν αὐτῷ, ἀλλ' ἅτε ἐς κατασκοπὴν αὐτοῦ μᾶλλον, ἢ καὶ ἔργου τινὸς ἕνεκα ἀφιγμένος, ἐκείνῳ μὲν ναῦς ἔδωκε, καὶ ἄλλας πέμψειν ὑπέσχετο, ἀνθ' ὧν ὁπλίτας ἀντέλαβεν· αὐτὸς δὲ ὡς καὶ ἐπὶ τοὺς Πάρθους στρατεύσων ἀπῆρε. πρὶν δὲ ἢ ἀποπλεῦσαι † αὖθις, ἠσπάσαντο ἀλλήλους, πρότερον μὲν διὰ τῶν ἑταίρων, ἔπειτα δὲ καὶ δι' ἑαυτῶν· καὶ (οὐ γάρ D πω σχολὴν πολεμῆσαι σφίσιν ἦγον) συνηλλάγησαν τρόπον τινὰ τῆς Ὀκταουίας ὅτι μάλιστα τοῦτο προσαγούσης· καὶ ὅπως γε πλείοσι τοῖς τῆς συγγενείας συνδέσμοις συνέχοιντο, ὅ, τι [γὰρ] Καῖσαρ Ἀντύλλῳ τῷ τοῦ Ἀντωνίου υἱεῖ τὴν θυγατέρα, καὶ ἐκεῖνος τῷ Δομιτίῳ, καίτοι τοῦ Καίσαρος σφαγεῦσί τι γενομένῳ, καὶ ἐν τοῖς ἀπολωλόσιν ἐκτεθέντι, τὴν ἑαυτοῦ τὴν ἐκ τῆς Ὀκταουίας οἱ γεννηθεῖσαν ἐνεγύησε. ταῦτά τε ἅμα πρὸς ἀλλήλους ἐπλάσαντο· οὐ γάρ πω E καὶ ποιήσειν τι αὐτῶν ἤμελλον, ἀλλ' ἐς τὴν χρείαν τῶν παρόντων σφίσι πραγμάτων ὑπεκρίνοντο. ἀμέλει καὶ τὴν Ὀκταουίαν αὐτὴν εὐθὺς ἐκ τῆς Κερκύρας ὁ Ἀντώνιος ἐς τὴν Ἰταλίαν, ἵνα δὴ μὴ συγκινδυνεύσῃ οἱ τοῖς Πάρθοις πολεμοῦντι, ἀπέπεμψεν. οὐ μὴν ἀλλ' ἔν γε τῷ τότε ἐκεῖνά τι οὕτως ἔπραξαν, καὶ τὸν μὲν Σέξτον τῆς τε ἱερωσύνης ἅμα καὶ τῆς ὑπατείας ἐς ἣν ἀπεδέδεικτο, ἔπαυσαν· ἑαυτοῖς δὲ τῆς ἡγεμονίας ἐς ἄλλα ἔτη πέντε, ἐπειδὴ τὰ πρότερα ἐξεληλύθει, ἐπιτρέψαι· καὶ μετὰ ταῦτα ὁ Ἀντώ-

† αὐτοῦ

ὁ Ἀντώνιος μὲν ἐς τὴν Συρίαν ἠπείγετο, Καῖσαρ δὲ ἐς τὸν πόλεμον καθίστατο. καὶ τὰ μὲν ἄλλα κατὰ γνώμην αὐτῷ ἐχώρει· ὁ δὲ δὴ Μηνᾶς, ἄπιστός τε φύσει ὤν, καὶ τὰ τοῦ κρείττονος ἀεὶ θεραπεύων, καὶ προσέτι καὶ ἀγανακτήσας ὅτι μηδεμίαν ἀρχὴν εἶχεν, ἀλλὰ τῷ Σαβίνῳ ὑποτέτακτο, πρὸς τὸν Σέξτον αὖθις ηὐτομόλησεν. Ἐν μὲν οὖν τῷ χειμῶνι, ἐν ᾧ Λύκιός τε Γέλλιος καὶ † Κόκκιος Νερούας ὑπάτευσαν, ταῦθ' οὕτως ἐγένετο.

† Κοκκήιος

A Antonius in Syriam profectus est, Cæsar bellum incepit: in quo ex sententia ei omnia successerunt, nisi quod Menas, homo natura fidei ambiguæ, ac semper felicioris partes potiores habens, quum præterea indigne ferret, nullum sibi proprium esse imperium, sed Sabino se esse subiectum, iterum ad Sextum Pompeium transfugit. Hæc hieme gesta, L. Gellio, Cocceio Nerua, consulibus.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔνατον βιβλίον.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVADRAGESIMUSNONUS.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΩ τεσσαρακοστῷ ἐνάτῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

Ὡς Καῖσαρ Σέξτον ἐνίκησε καὶ Λέπιδον καθεῖλεν.

Ὡς Οὐεντίδιος Πάκορον νικήσας ἀπέκτεινε, καὶ τοὺς Πάρθους ὑπὲρ τὸν Εὐφράτην ἐξήλασεν.

Ὡς Ἀντώνιος ὑπὸ Πάρθων ἡττήθη.

Ὡς Καῖσαρ Παννονίους κατεστρέψατο.

Ὡς Ἀντώνιος Ἀρταουάσδην τὸν Ἀρμενίων βασιλέα ἀπατήσας εἷλεν.

Ὡς ἡ Παύλου στοὰ καθιερώθη.

Ὡς Μαυριτανία ἡ περὶ Καισάρειαν Ῥωμαίων ἐγένετο.

HÆC INSVNT LIBRO XLIX. Romanæ historiæ Dionis.

Quomodo Cæsar Sextum Pompeium vicerit, & Lepidum de sua dignitate deiecerit.

Vt Ventidius Pacorum superauerit, ac occiderit, & Parthos trans Euphraten compulerit.

Quemadmodum Antonius à Parthis superatus sit.

Cæsar quomodo Pannonios subegerit.

Vt Antonius Artauasdem Armeniæ regem, in fraudem inductum, ceperit.

De dedicatione porticus Pauli.

Quomodo Mauritania, quæ est circa Cæsaream in Romanorum potestatem venerit.

ΧΡΟΝΟΥ ΠΛΗΘΟΣ, ΕΤΗ ΤΕΣΣΑΡΑ, ΕΝ οἷς ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι, οἵδε ἐγένοντο,

Λ. Γέλλιος Λ. υἱ. Ποπλικόλας, καὶ Μ. † Κόκκιος Νερούας.

Λ. Κορνουφίκιος Λ. υἱ. καὶ Σέξτος Πομπήϊος Σ. υἱ.

Μ. Ἀντώνιος Μ. υἱ. τὸ β', καὶ Λ. Σκριβώνιος Λ. υἱ. Λίβων.

Καῖσαρ, τὸ β', καὶ Οὐολκάκιος Λ. υἱ. Τοῦλλος.

† Κοκκήιος

HAEC GESTA SVNT ANNIS QVAtuor, quorum consules,

ANNO V.C.

718. L. Gellius L. F. Poplicola, & M. † Coccius Nerua.

719. L. Cornificius L. F. & Sex. Pompeius Sex. F.

720. M. Antonius M. F. II, & L. Scribonius L. F. Libo.

721. Cæsar, II, & Volcacius L. F. Tullus.

† Cocceij

CLASSE parata, Cæsar initio veris, Baiis naues soluit, ac præter Italiam prouectus est, magna cum spe Siciliam vndiq; circundãdi. nam & naues plurimas secũ habebat, & missæ ab Antonio, iam freto Siculo appulerant, ac Lepidus auxilium vel inuitus promiserat. Fidebat etiã plurimum altitudini nauiũ, lignorumque, ex quibus eæ compactæ erant, crassitiei; quæ modum vtraq; excedebant, efficiebantque vt maximus classicorum militum numerus recipi posset: [a] erantq; eæ naues turritæ, vt ex editiore hi loco, tanquam ‡ de muro pugnarent, ipsæq; naues ad hostilium ‡ conflictũ facile resisterent, harumq; rostra, si violentius allide: entur, auerterent. His cogitationibus [b] adductum Cæsarem, dum iam Palinurum promontorium præteruheretur, ingens tempestas inuasit, ac multas naues perdidit: reliquas disiectas Menas adortus, cõplures ex iis vel combussit, vel secum abripuit. Quod nisi Menas iterum, venia & aliis pollicitationib. quibusdam adductus, ad Cæsarem desciuisset, receptisque eius triremibus, quæ se à Cæsare ad ipsum transire simulabãt, omnem cui præerat classem prodidisset; frustra vtique tunc etiam Cæsar eam [c] nauigationẽ instituerat. Menæ autem vt deficeret à Pompeio causa fuit, quod is eum neq; ad bellum contra Lepidum gerendum adhiberet, & in omnibus negotiis suspectũ haberet. Cæsar Menam denuo lubentissime recepit, ita tamen, vt nullam ei deinceps fidem haberet. ipse refectis nauibus, quæ læsæ fuerant, libertateque donatis triremium remigibus, ac iis, qui suis nauibus iam instructis superetant, (mul.i enim naufragio perditis nauibus enatauerant) in Antonii classem, quæ paucitate hominum laborabat, collocatis, in insulam Liparam aduectus est: ibi Agrippa cum classe relicto, continentem petiit, vt per occasionem pedestres quoque copias in Siciliam traiiceret. Pompeius eo cognito, Messanæ in statione classem habens, eius transfretationem operiebatur; Damochare, qui Mylis cum classe subsistens, Agrippam obseruaret, constituto. Effluxit permultum temporis dum hi leuibus, vt res subinde ferebat, prælis alter alterius virium periculum facerent, in discrimen autem naualis pugnæ totam classem deducere nollent: quia & copias alter alterius, quantæ essent,

a ac turres eadem naues impositas sibi gerebant, ‡ de castello ‡ impulsus

b adductum ad inuadendam Siciliã Cæsarem,

c expeditionem naualẽ

A KAῖσαρ δὲ ὡς τό, τε ναυτικὸν ἡτοίμαστο, καὶ τὸ ἔαρ ἐνέστη, ἦρέ τε ἐκ τῶν Βαιῶν, καὶ παρὰ τὴν Ἰταλίαν ἐκομίζετο, ἐλπίδα οὐκ ἐλαχίστην ἔχων ἁπανταχόθεν περιέξ τὴν Σικελίαν περιορμήσειν. αὐτός τε γὰρ πολλαῖς ναυσὶν ἐπέπλει, καὶ αἱ τοῦ Ἀντωνίου ἐς τὸν πορθμὸν ἤδη παρῆσαν· ὅ, τε Λέπιδος ἄκων μὲν, ὑπέσχετο δὲ ὅμως αὐτῷ βοηθήσειν. μέγιστον δὲ τῷ τε ὕψει τῶν B σκαφῶν καὶ τῇ παχύτητι τῶν ξύλων ἐθάρσει. ὑπέρπαχη γὰρ καὶ ὑπερμεγέθη κατεσκευάσθη, ὥστε ἐπιβάτας τε πλείστους ὅσους ἄγειν. καὶ γὰρ πύργους ἔφερον, ὅπως ὥσπερ ἀπὸ τείχους ἐξ ὑπερδεξίων ἀγωνίζωνται· καὶ αὐτὰ πρός τε τὰς ἐμβολὰς τῶν ἐναντίων ἀντέχειν, καὶ τοὺς ἐμβόλους αὐτῶν, ἅτε καὶ βιαιοτέραν τὴν σύγκρουσιν ποιουμένων, ἀποστρέφειν. τοιούτοις μὲν λογισμοῖς ὁ Καῖσαρ ἐς τὴν Σικελίαν ἠπείγετο καὶ αὐτῷ τὸ ἀκρωτήριον τὸ Παλίνουρον ὀνομαζόμενον ὑπερβάλλοντι χειμὼν μέ- C γας ἐπέπεσε, καὶ οὗτός τε πολλὰς ναῦς ἔφθειρε, καὶ ὁ Μηνᾶς ταραττομέναις ταῖς λοιπαῖς ἐπιγενόμενος, συχνὰς τὰς μὲν ἔκαυσε, τὰς δὲ αἰχμαλώτους ἥρπασε. εἰ δὲ μὴ αὖθις ἐπί τε τῇ ἀδείᾳ καὶ ἐπ' ἄλλαις τισὶν ἐλπίσι μετέστη, καὶ τριήρεις ψευδαυτομόλους δεξάμενος, πᾶν τὸ ναυτικὸν οὗ ἦρχε, προέδωκε, διὰ κενῆς ἂν καὶ τότε ὁ ἐπίπλους τῷ Καίσαρι ἐγένετο. τοῦτο δὲ ἔπραξεν ὅτι οὐδὲ τῷ Λεπίδῳ πολεμῆσαι ὑπὸ τοῦ Σέξτου ἐπετράπη, καὶ D πρὸς πάντα τἄλλα ὑπωπτεύετο. Καῖσαρ δὲ προσεδέξατο μὲν αὐτὸν καὶ τότε ἀσμένως, οὐ μέντοι καὶ ἐπίστευσέ τι ἔτ' αὐτῷ. ὡς δὲ οὖν τάς τε πεπονηκυίας ναῦς ἐπεσκευάσατο, καὶ τοὺς δούλους τοὺς τριηρίτας ἠλευθέρωσε, τούς τε περιόντας (πολλοὶ γὰρ φθειρομένων ἐν τῇ ναυαγίᾳ τῶν σκαφῶν ἀπεκολύμβησαν) ἐς τὸ τοῦ Ἀντωνίου ναυτικὸν ὀλιγανδροῦν κατέταξεν, ἔς τε Λιπάραν ἦλθε. κἀνταῦθα τόν τε Ἀγρίππαν καὶ τὰς ναῦς καταλιπὼν, ἐς τὴν ἤπειρον ἐκομίσθη, ἵνα καὶ τὸ πε- E ζὸν ἐς τὴν Σικελίαν, ὅταν καιρὸς γένηται, περαιώσῃ. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Σέξτος, αὐτὸς μὲν ἐν Μεσσήνῃ ὑφώρμει, τὸν διάπλουν αὐτοῦ τηρῶν, τῷ δὲ Ἀγρίππᾳ Δημοχάρην ἀνθορμεῖν ἐν Μύλαις ἐκέλευσεν. οὗτοι δὲ μέχρι μὲν πλείστου τοῦ χρόνου, ἀποπειρώμενοι μὲν ἀλλήλων κατὰ τὸ παρεῖχον, οὐ μέντοι καὶ ἐναποκινδυνεῦσαι παντὶ τῷ στόλῳ τολμῶντες, κατανάλωσαν· οὔτε γὰρ τὰς δυνάμεις ἀλλήλων

λων ἤδεσαν, καὶ πολλῷ πρός τε τὸ μεῖζον καὶ πρὸς τὸ φοβερώτερον παρ' ἀμφοτέροις ἀεὶ τὰ τῶν ἑτέρων ἐλογοποιεῖτο. τέλος δὲ ὁ Ἀγρίππας, συνιεὶς ὅτι οὐ συμφέρει οἱ διατρίβειν, (οἱ γὰρ τοῦ Σέξτου ἅτε ἐν τῇ οἰκείᾳ ναυλοχοῦντες, οὐδὲν ἐδέοντο σπουδῆς) τάς τε ἀρίστας τῶν νεῶν ἔλαβε, καὶ πρὸς κατασκοπὴν τοῦ τῶν ἐναντίων πλήθους ἐπὶ τὰς Μύλας ὥρμησε, καὶ ἐπειδὴ μήτε πάντας αὐτοὺς ἰδεῖν ἐδυνήθη, μήτ' ἀνταχθῆναί τις αὐτῷ ἠθέλησε· κατεφρόνησεν αὐτῶν, καὶ ἐπανελθὼν παρεσκευάζετο ὡς καὶ πάσαις ταῖς ναυσὶ τῆς ὑστεραίας ἐπὶ τὰς Μύλας ἐπιπλευσούμενος. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὁ Δημοχάρης ἔπαθε. μόνας τε γὰρ τὰς ἀφιγμένας ναῦς ὑποτοπήσας εἶναι, καὶ βραδύτατα αὐτὰς ὑπὸ τοῦ μεγέθους πλεούσας ἰδών, τόν τε Σέξτον τῆς νυκτὸς μετεπέμψατο, καὶ ἡτοιμάζετο ὡς καὶ αὐτῇ τῇ Λιπάρᾳ προσμίξων. ἡμέρα τε ὑπέφαινε, καὶ ἀμφότεροι ἅμα ὡς καὶ ἐπ' ἐλάττους σφῶν ἀλλήλους ὄντας ἔπλεον· ἐπεὶ δὲ ἤδη γιγνόμενοι, καὶ παρὰ δόξαν πολὺ πλείους τοὺς ἐναντίους ὧν ᾤοντο εἶναι, ἰδόντες ἑκάτεροι, τὰ μὲν πρῶτα ἐταράχθησαν ὁμοίως ἀμφότεροι, καί τινες καὶ πρύμναν ἐκρούσαντο· ἔπειτα δὲ τὴν φυγὴν τῆς μάχης μᾶλλον φοβηθέντες, καὶ ἐν μὲν ταύτῃ καὶ κρατήσειν ἀντελπίσαντες, ἐν δὲ ἐκείνῃ πανσυδὶ ἀπολέσθαι προσδοκήσαντες, ἀντεξώρμησαν, καὶ συμμίξαντες ἐναυμάχησαν. ἦσαν δὲ οἱ μὲν, τῷ πλήθει τῶν νεῶν, οἱ δὲ, ταῖς ἐμπειρίαις τῶν ναυτικῶν προφέροντες· καὶ τοῖς μὲν τό, τε ὕψος τῶν σκαφῶν, καὶ τὸ πάχος τῶν ἐπωτίδων, οἵ τε πύργοι συνῄροντο· τοὺς δ' ἑτέρους οἵ τε διέκπλοι ἀνέφερον, πρός τε τὴν ῥώμην τῶν τοῦ Καίσαρος ἐπιβατῶν ἡ τόλμα αὐτῶν ἀντήρκει. αὐτόμολοι γὰρ οἱ πλείους ἐκ τῆς Ἰταλίας ὄντες, ἀπονοίᾳ πολλῇ ἐχρῶντο. κἀκ τούτου πλεονεκτοῦντες ἅμα ἀλλήλων, καὶ ἐλαττούμενοι οἷς εἶπον, ἴσην τὴν ἰσχὺν ἐκ τοῦ τῶν ὑπαρχόντων σφίσιν ἀντίπαλον εἶχον. καὶ διὰ τοῦτο † χρόνιοί τε καὶ ἀγχώμαλα ἐπὶ πλεῖστον ἠγωνίσαντο. οἵ τε γὰρ Σέξτειοι τοὺς μὲν ἄνδρας τοὺς ἐναντίους τῷ ῥοθίῳ ἐξέπλησσον, καί τινας ναῦς, ῥύμῃ τε σφίσι προσπίπτοντες, καὶ τὰς παρεξειρεσίας αὐτῶν ἀναρρηγνύντες, ἐτίτρωσκον· ἀπὸ δὲ δὴ τῶν πύργων ἐν τῇ προσμίξει βαλλόμενοι, καὶ χειρῶν ἐπιβολαῖς σιδηρῶν προσαρτώμενοι, οὐδὲν ἔλαττον ὧν ἔδρων ἔπασχον. καὶ οἱ Καισάρειοι ἐς χεῖρας μὲν σφίσιν ἰόντες, καὶ ἐς τὰς ναῦς σφῶν μετεκβαίνοντες, κρείττους ἐγίγνοντο· ἐκπηδώντων δὲ αὐτῶν ἐς τὴν θάλασ-

† χρόνιοι

A essent, ignorabat; & omnia vtrinque inflatius ac terribilius, quam pro rei veritate, referebantur. Tandem Agrippa cunctationem sibi non conducere intelligens, (Pompeianis enim, qui in sua regione stationem agebant, nihil causæ erat, cur festinarent) optimis nauium acceptis, Mylas cursum instituit, ad explorandam hostium multitudinem: & quia neque vniuersos eos videre poterat, neque quisquam aduersus ipsum exibat, contempto hoste, Liparam reuectus, ita se parauit, tanquam postridie B totam classem Mylis adducturus. Idem hoc Damochari contigit. Nam illas tantum naues Agrippam habere existimans, quæ Mylas aduenissent, easque propter molem suam tardissimas esse conspicatus, noctu ad se vocato Pompeio, omnia ad hunc modum composuit, vt qui ad Liparam accedere statuisset. Orta luce, vterque aduersus alterum, tanquam minoribus copiis instructum, prouectus est. Vbi vero classes inuicem sibi appropinquauere, & vterque hostium longe maiorem sua opinione nume- C rum conspexit; terror vtrisque pariter incidit, neque defuerunt, qui retrorsum naues suas agerent. Sed post fugam magis, quam pugnam metuentes, quum in hac spes victoriæ esset reposita, in illa autem extremæ omnium perniciei metus; ad confligendum nauali prælio progressi sunt. Erant multitudine nauium alteri, alteri peritia rei nauticæ superiores: atque alteris nauium altitudo, crassities epotidum turresque proderant, alteros D facultas enauigandi adiuuabat; & contra robur classiariorum Cæsaris, audacia Pompeianorum (quippe plerique ex Italia quum perfugissent, ex desperatione salutis ad furorem vertebantur) sufficiebat. Itaque quum vtrique in quo hostibus [a] præstarent suis, haberent; quasi æquatis viribus congressi sunt, diuque æquo marte pugnatum est. Pompeiani enim aduersarios suos impetu terrebant, nauesque nonnullas vehementius incitatis suis inuadentes, ita vt earum remos quoque exteriores deter- E gerent, † vulnerabant: sed de turribus in conflictu iaculis petiti, manicisque ferreis iniectis affixi hostium nauibus, non minus † damni recipiebant. Cæsariani etsi hostem, comminus pugnantes, & in eorum naues transeuntes, superabant; tamen hoc vicissim Pompeiani præstabant, quod nauibus suis subsidentibus, facile in mare exilie-

a & præstarent, & inferiores essent suis,

† lædebantur

† damni, quam inferrent, recipiebant.

bant, & in alias naues se recipiebant: ad quam rem & natandi vsus, & leuis habitus eis conferebat. Nauium etiam ab altera parte agilitatem, ab altera moles & firmitas adæquabat. Sero admodum, & iam instante nocte, Cæsariani superiores euaserunt: neque tamen ii hostem insecuti sunt, quod (vt mea quidem fert opinio, & verisimile est) neque assequi eos possent, & verebantur ad terram suas naues appellere, vadorum (quæ ante eam erant) imperiti. Sunt qui dicant, Agrippam, quia non sui ipsius, sed Cæsaris causa pugnabat, satis habuisse, fugatis a se hostibus: solitumque dicere ad amicissimos suos, esse hunc morem plerisque principibus, vt nolint quemquam ipsis præstantiorem haberi: ideoque eos plerasque res ipsos gerere, vbi videlicet haud magno labore sit statura victoria; contra, difficiliora incertioraque negotia aliis eos iniungere: ac, si cogantur aliquando iis rem aliquam minus incommodam mandare, tum gloriam eos horum iniquissimo animo ferre: atque vt aduersam eis fortunam esse non cupiunt, ita titulum rei alicuius omnino feliciter gestæ nolle eis adscribi. Proinde duo hæc eum, qui suæ ipsius incolumitatis curam gereret, obseruare iubebat: vnum, vt negotio præfectus, [a] difficultatem eius a sese remoueret: alterum, vt rei bene gestæ nomen iisdem reseruaret. Ego autem vera quidem hæc esse, & Agrippæ cordi fuisse compertum habeo: quod autem non insequeretur hostem, has ei causas fuisse non arbitror, vt quem, si vel maxime voluisset, consectari non potuerit. Naualis huius pugnæ tempore, quum primum Cæsar Sextum Messana abiisse, fretumque præsidio nudatum, intellexit; ea occasione belli haudquaquam neglecta, confestim conscensis Antonianis nauibus, Tauromenium transmisit. Verum hoc ei factum secus cecidit. nauiganti quidem ei, ac in terram egredienti, adeoque castra etiam ponenti, nemo impedimento fuit: sed peracto nauali prælio Pompeius, quum Messanam festinato reduxisset, ac de præsentia Cæsaris cognouisset, celeriter integros in naues suos, eorum loco, qui in pugna fuerant, imposuit: atque ita & nauibus Cæsarem mari, & terra militibus armatis aggressus est. Cæsar, contra pedestres copias pugnandum sibi non ratus, nauibus hostium contemptus, quia & paucæ erant, & iam ante victæ, prouectus contra

[a] rerum difficultatibus se ipsum explicaret:

σαι, ὁπότε βαπτίζοιντο, καὶ ἑτέρων σκαφῶν ῥᾳδίως, ἔκ τε τοῦ καλῶς νεῖν καὶ ἐκ τοῦ κούφως ἐσκευάσθαι, ἐπιβαινόντων, ἀντιρρόπως ἠλαττοῦντο. καὶ τούτῳ καὶ τῶν νεῶν ἥ τε τῆς ναυτιλίας τῶν ἑτέρων ὀξύτης ἰσοπαλὴς τῇ τῶν ἐναντίων βεβαιότητι, καὶ ἡ τούτων βαρύτης ἰσοστασία τῇ ἐκείνων λεπτότητι ἐγίγνετο. ὀψὲ δ' οὖν ποτε καὶ πρὸς νύκτα ἤδη οἱ τοῦ Καίσαρος ἐκράτησαν· οὐ μέντοι καὶ ἐπεδίωξάν τινα, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ τὸ εἰκὸς συμβαίνει, ὅτι μήτε καταλαβεῖν αὐτοὺς ἐδύναντο, καὶ ἐς τὴν γῆν βραχέων ἄπειροι ἦσαν ἐγγύς, ἐφοβήθησαν ἐξοκεῖλαι· ὡς δέ τινες λέγουσιν, ὁ Ἀγρίππας, ἅτε καὶ ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, μαχόμενος, ἐξαρκεῖν οἱ τὸ τρέψαι τοὺς ἀντιπάλους ἡγεῖτο. καὶ γὰρ εἰώθει λέγειν πρὸς τοὺς πάνυ ἑταίρους, ὅτι οἱ πλείους τῶν ἐν ταῖς δυναστείαις ὄντων οὐδένα ἐθέλουσι κρείττω σφῶν εἶναι, ἀλλὰ τὰ μὲν πλείω, ὅσα γε καὶ πρόχειρον τὴν νίκην ἔχει, αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν ποιοῦνται, τὰ δὲ δὴ χείρω καὶ ἀτοπώτερα ἄλλοις προστάττουσι. κἂν ἄρα ποτὲ τῶν ἀμεινόνων τι ἀναγκασθῶσι σφίσιν ἐπιτρέψαι, βαρύνονταί τε καὶ ἄχθονται τῇ εὐδοξίᾳ αὐτῶν. ἡττᾶσθαι μὲν γὰρ σφᾶς καὶ κακῶς πράττειν οὐκ εὔχονται, οὐ μέντοι καὶ παντελῶς τι καταπρᾶξαί τινας, τὴν δόξαν αὐτοὺς λαβεῖν αἱροῦνται. δυοῖν οὖν παρῄνει τὸν ἄνδρα τὸν σωθησόμενον, τῆς μὲν δυσχερείας αὐτὸν τῶν πραγμάτων ἀπαλλάττειν, τὴν δὲ δὴ κατόρθωσιν σφῶν ἐκείνοις φυλάσσειν. ἐγὼ δ' ὅτι μὲν ταῦθ' οὕτω πέφυκε, καὶ ὅτι ὁ Ἀγρίππας ἐπεμελεῖτο αὐτῶν, οἶδα, οὐ μὴν ἔν γε τῷ τότε παρόντι τοῦτ' αἴτιον τῆς οὐ διώξεως αὐτοῦ γράφω· οὐδὲ γὰρ οὐδ' εἰ πάνυ ἐβούλετο, οἷός τε ἦν ἐπισπέσθαι σφίσιν. ἐν ᾧ δ' οὖν ἡ ναυμαχία ἐγίγνετο, ὁ Καῖσαρ ὡς τάχιστα τόν τε Σέξτον ἐκ τῆς Μεσσήνης ἀπεληλυθότα, καὶ τὸν πορθμὸν φυλακῆς ἔρημον ὄντα ᾔσθετο, τὸν μὲν καιρὸν τοῦ πολέμου οὐ παρέλιπεν, ἀλλ' εὐθὺς ἐπιβὰς τῶν Ἀντωνιείων νεῶν, πρὸς Ταυρομένιον ἐπεραιώθη. οὐ μὴν καὶ ἐν τύχῃ αὐτῷ ἐχρήσατο. πλέοντα μὲν γάρ, οὐδ' ἀποβαίνοντα αὐτὸν οὐδεὶς ἐκώλυσεν, ἀλλὰ καὶ πάνυ καθ' ἡσυχίαν τά τε ἄλλα καὶ τὸ στρατόπεδον ἐποιήσατο· ἐπειδὴ δὲ ἥ τε ναυμαχία ἐλέλυτο, καὶ ὁ Σέξτος ἔς τε τὴν Μεσσήνην σπουδῇ ἀφίκετο, καὶ μαθὼν παρόντα αὐτόν, ἄλλους τε διὰ ταχέων ἀκραιφνεῖς ἐς τὰς ναῦς ἀντενεβίβασε, καὶ ἐκείναις τε αὐτῷ ἅμα καὶ τοῖς ὁπλίταις κατὰ γῆν προσέμιξε, τούτοις μὲν οὐκ ἐπεξῆλθεν, ἀναχθεὶς δέ, καταφρονήσει τοῦ τε ὀλιγοπλήθους τῶν ἐναντίων νεῶν, καὶ

ὅτι καὶ περιέπλωσε, τοῦ τε ναυτικοῦ τὸ πλεῖον ἀπέ-
βαλε, καὶ αὐτὸς ὀλίγου προσδιεφθάρη. οὐκοῦν οὐδ'
ἠδυνήθη πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ τοὺς ὄντας ἐν Σικελίᾳ
διαφυγεῖν, ἀλλ' ἀγαπητῶς ἐς τὴν ἤπειρον ἀπεσώ-
θη. καὶ αὐτὸς ἐν ἀσφαλεῖ ὢν ὅμως, ὅτι τὸ στράτευμα ἐν
τῇ νήσῳ ἀπολελειμμένον, δεινῶς ἤχθετο· καὶ οὐ πρό-
τερον ἀνεθάρσησε, πρὶν ἰχθύν τινα, ἐκ τῆς θαλάσ-
σης αὐτόματον ἀναθορόντα, πρὸς τοὺς πόδας αὐ-
τοῦ προσπεσεῖν. ἐκ γὰρ τούτου πιστεύσας τοῖς μάν-
τεσιν, εἰποῦσιν ὅτι δουλώσεται αὐτήν, ἀνερρώσθη.
καὶ ὁ μὲν τὸν Ἀγρίππαν σπουδῇ πρὸς τὴν ἐπι-
κουρίαν αὐτῶν μετεπέμπετο, ἐκεῖνοι δὲ ἐπολιορ-
κοῦντο. καὶ ἐπεὶ τά τε ἐπιτήδεια ἐπιλείπειν
σφᾶς ἤρχετο, καὶ βοήθεια οὐδεμία πω ἐφαίνετο,
φοβηθεὶς ὁ Κορνουφίκιος (οὗτος γὰρ αὐτῶν ἦρχε) μὴ
καὶ ὑπὸ λιμοῦ τῷ χρόνῳ κατὰ χώραν μένων ἐκ-
πολιορκηθῇ, καὶ νομίσας διατρίβοντι μὲν οἱ αὐ-
τοῦ αὐτῇ μηδένα τῶν πολεμίων ἐς χεῖρας, ἅτε
καὶ κρείττονι τοῖς ὁπλίταις ὄντι, ἥξειν· αἴρειν δέ πη
προχωρῇ, δυοῖν θάτερον, ἢ προσμίξαντας σφί-
σιν αὐτοὺς κρατήσειν, ἢ μὴ βουληθέντων αὐτῶν τοῦτο
ποιῆσαι, πρός τε τὸ ἀσφαλὲς ἀποχωρήσειν, καὶ τῶν
ἐπιτηδείων εὐπορήσειν, καί τινα ὠφέλειαν παρά τε τοῦ
Καίσαρος ἢ καὶ παρὰ τοῦ Ἀγρίππου ἕξειν· τά τε σκάφη
ὅσα ἔκ τε τῆς ναυμαχίας ὑπελέλειπτο, καὶ πρὸς τὸ
τάφρευμα ἐξεπεπτώκει, κατέκαυσε, καὶ αὐτὸς ἄ-
ρας ὡς πρὸς τὰς Μύλας ἐπορεύετο. † καὶ αὐτῷ προσ-
βαλόντες καὶ ἱππεῖς καὶ ψιλοὶ πόρρωθεν, (οὐ γὰρ δὴ καὶ
ὁμόσε χωρῆσαι ἐτόλμων) ἄπορα δεινῶς ἐγίγνοντο.
αὐτοὶ μὲν γὰρ καὶ ἐπῄεσαν, ὁπότε καιρὸς εἴη, καὶ ἀνε-
στρέφοντο διὰ βραχέος· οἱ δὲ, ὡς γε ὁπλῖται, οὔτ'
ἄλλως ἐπιδιώκειν σφᾶς ὑπὸ τῆς βάρεως ἐδύναν-
το, καὶ τοὺς ἀόπλους τοὺς ἐκ τοῦ ναυτικοῦ σωθέντας πε-
ριέστελλον. κἀκ τούτου ἔπασχον μὲν πολλὰ καὶ δεινά,
ἀντέδρων δὲ οὐδέν. εἰ γάρ πού καὶ ἐπάξαιέν ποτε, ἔφευ-
γον μὲν αὐτούς, πόρρω δὲ οὐ δυνάμενοι διώκειν, χα-
λεπωτέρους σφᾶς ἐν τῇ ἀναστροφῇ, ἅτε καὶ μονού-
μενοι τῆς ἐκδρομῆς, εἶχον. ἔν τε οὖν τῇ ἄλλῃ πο-
ρείᾳ, καὶ ἐν ταῖς διαβάσεσι τῶν ποταμῶν μάλιστα
ἰσχυρῶς ἐταλαιπώρουν. προσισχόμενοι γὰρ αὐ-
τοὺς οἱ ἐναντίοι, καὶ κατ' ὀλίγους, οἷα ἐν τῇ τοιού-
τῳ σπουδῇ ἀτάκτως χωροῦντας, ἔς τε τὰ καί-
ρια διαγυμνουμένους ἔπαιον, καὶ ἐς τὰ πηλώδη
τά τε ῥοώδη ἐσπίπτοντας, ὡς καὶ ἐνισχομένους ἢ καὶ
ὑποφερομένους, ἔβαλλον. καὶ τοῦτ' ἐπὶ τρεῖς
ὅλας ἡμέρας ἐποίησαν· καὶ τῇ γε τελευταίᾳ
παντελῶς αὐτοὺς ἐκάκωσαν, ἄλλως τε καὶ τοῦ
Σέξτου τῷ ὁπλιτικῷ προσγενομένου σφίσιν.

† θ ὡς αὐτῷ προσέβαλον θ

A tra eas, maiorem suæ classis partem amisit: ipso propemodum vna quum periisset, ad suos, qui in Sicilia erant, perfugere non potuit: sed euasisse in continentem optime contentus fuit. Ibi quanuis in tuto erat, tamen exercitum in insula destitutum ægre ferebat: neque prius animum recepit, quam piscis quidam sponte sua, ex mari prosiliens, ad pedes eius se proiecit. Id quum aruspices [a] imperium ipsi maris portendere dicerent, confirmato animo Agrippam, ad

B opem eis ferendam, vocauit. Obsidebantur autem iam in Sicilia Cæsaris copiæ: quumque & commeatus eos deficere inciperet, & auxilium nullum appareret; veritus * Cornificius, (nam is exercitui præerat) ne si eo in loco maneret, tandem fame expugnaretur: secumque reputans, neminem hostium, (erat enim à militibus ipse instructior) pugnæ facultatem facturum, si quidem ibi perstitisset: sin alio se conferret, fore vt vel ad pu-

C gnam euocatum hostem vinceret; vel, pugnam detrectante eo, in locũ se tutum recipere, & cibariis potiri posset, ac vel à Cæsare vel ab Agrippa subsidium acciperet: his motus, naues quæ pugna superarant, & ad castra delatæ fuerant, combussit: castrisque relictis, Mylas iter conuertit. Quo in itinere eminus ab equitibus & leuis armaturæ peditibus infestati [b] Cæsariani, in summis difficultatibus versati sunt. Nam Pompeiani & ingruebant, quoties id opportunum vi-

D debatur, & se statim recipiebant: contra Cæsariani grauis armaturæ vsu ab insectandis hostibus detinebantur, præterea etiam inermibus, qui ex classe superstites erant, defendendis occupati: itaque vlcisci nullo modo poterant damna, quæ ab hostibus accipiebant. Ac, si quando se in eos conuertissent, in fugam eos tantum dederunt, insequi vltra non potuerunt: quinimo hi reuertentibus, ac facta excursione à suis diuulsis, vehementius molesti erant. [c] Cæterum in transeun-

E dis præsertim fluminibus summopere affligebantur, circunfusis tum potissimum hostibus, ac (vt ratio itineris exigebat) paucos simul properato & sine ordine euntes, nudatosque, qua vulneribus maxime expositi erant, in limoque lapsos ac detentos, aut rapidiore fluminis cursu abreptos, eminus vulnerantibus. Ita tribus continuis diebus vexati Cæsariani, nouissima autem extremis malis affecti, quum Pompeius ipse cum grauis armaturæ militibus superueniret.

a *subiugatio nem maris portendere.*

* *Cornuficius.*

b *Cæsariani, (non enim pedem hostes conferre audebant) insultim eis*

c *Ceterum & reliquo in itinere, & in transeundis*

Itaque iam eorum, qui peribant, nullam habebant rationem: ac potius bene cum iis actum esse censebant, quibus nullum præterea accidere incommodum posset: ipsique superstites desperatione salutis, eorum sibi conditionem optabant. Saucii autem, quorum quam mortuorum maior erat numerus, (quippe lapidibus & iaculis eminus impetiti, nullumque comminus ictum ferentes, varia, nec letalia vulnera, accipiebant) non ipsi modo in summis erant miseriis, sed reliquis etiam plus quam hostes laboris exhibebant. nam siue portabantur, hos etiam, qui ferebant, secum perdebant: siue relinquebantur, lamentando totum exercitum in mœrorem coniiciebant. Actum omnino fuisset de toto exercitu, ni Pompeiani, quantumuis inuiti, ab eo discedere opus habuissent. Agrippa enim, victor nauali prælio, Liparam repetierat: ibi audito Pompeium Messanam confugisse, Democharem alio discessisse, in Siciliam transmisit: Mylisque & Tyndaride occupatis, Cornificiano exercitui frumentum & milites misit. Pompeius igitur ipsum quoque ad eos aduenturum putans, territus, tanta celeritate discessit; vt vasa quoque, & cibaria nonnulla in castris suis reliquerit. ita Cornificius cum suis copia alimentorum potitus, ad Agrippam euasit. Hunc exercitum Cæsar laudatum, donis etiam refecit; [a] quo insolenter admodum post naualem Agrippæ victoriam, quasi iam confecto bello, vsus fuerat. Ipse Cornificius tantum sibi ob seruatos à se milites tribuit, vt Romæ, quoties foris cœnaret, elephanto domum reuectus sit. Cæsari post hæc facta in Siciliam profecto, apud Artemisium [fanum Dianæ Latini vocant] Sextus Pompeius castra opposuit: ibi commissis leuibus aliquot equitum pugnis, aliquandiu à iusto prælio temperatum est. Interimque Gallus Tisienus Pompeio, Cæsari Lepidus cum copiis accessit. Lepidus enim ea, quam commemoraui, tempestate, & à Damochare etiam vexatus, amisso nauium magno numero, non statim ad Cæsarem perrexerat: sed Lilybæo appulerat, siue ob acceptum damnum, siue vt solus Cæsar belli labore detineretur, siue vt Pompeium ab eo reuelleret. Eo ad bellum contra eum gerendum missus fuerat Gallus: & quum nihil efficeretur, vterq; inde ad Artemisium venerūt. Gallus Pompeii vires auxit: Lepidus autem, dissidio inter

[a] quamuis eo per summum contemtum à nauali Agrippæ victoria, quasi iā bellum is cō fecisset, habuerat.

A ὥστε τῶν μὲν ἀπολλυμένων οὐδένα ἐπὶ λόγον ἐποιοῦντο, ἀλλὰ καὶ ἐν κέρδει τὸ μηκέτ᾽ αὐτοὺς κακοπαθεῖν ἐτίθεντο· καὶ ἤθελον καὶ αὐτοὶ τῶν ἤδη τεθνηκότων ὑπὸ τῆς ἀνελπιστίας εἶναι. οἱ δὲ δὴ τραυματίαι, πολλοί τε καὶ πλείους τῶν τελευτώντων ὄντες, (ἅτε γὰρ καὶ λίθοις καὶ ἀκοντίοις πόρρωθεν βαλλόμενοι, καὶ μηδεμίαν ἐκ χειρὸς πληγὴν ὑπομένοντες, πολλαχῇ τε καὶ οὐ πάνυ τι καιρίαν ἐτιτρώσκοντο) αὐτοί τε δεινῶς ἐταλαιπώρουν, καὶ τοῖς περιλοίποις πολὺ πλείω πόνον ἢ οἱ πολέμιοι παρεῖχον. εἴτε γὰρ φέ- B ροιντο, καὶ τοὺς ἀνέχοντας σφᾶς προσαπώλλυσαν, εἴτε καὶ κατελείποντο, τὸ στράτευμα πᾶν ἐς ἀθυμίαν ὀλοφυρόμενοι καθίστασαν. κἂν πανσυδὶ διεφθάρησαν, εἰ μὴ περ οἱ πολέμιοι καὶ ἄκοντες σφῶν ἀπέσχοντο. ὅ, τε γὰρ Ἀγρίππας, τότε μὲν νικήσας τὴν ναυμαχίαν, πρὸς τὴν Λιπάραν ἀνέπλευσεν· ἔνθα δὴ καὶ μαθὼν τόν τε Σέξστον ἐς τὴν Μεσσήνην πεφευγότα, καὶ τὸν Δημοχάρην ἄλλοσέ πη ἀπεληλυθότα, ἐπεραιώθη ἐς τὴν Σικελίαν καὶ καταλαβὼν τάς τε Μύλας καὶ τὴν Τυνδαρίδα, σῖτόν τε σφί- C σι καὶ στρατιώτας ἔπεμψε. καὶ ὁ Σέξστος, οἰηθεὶς καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ἥξειν, ἐφοβήθη, καὶ σπουδῇ ἀνεχώρησεν· ὥστε καὶ σκεύη τινὰ καὶ ἐπιτήδεια ἐν τῷ ἐρύματι καταλιπεῖν, ἐξ ὧν τῆς τροφῆς ἄφθονοι οἱ περὶ τὸν Κορνουφίκιον ἔχοντες, πρὸς τὸν Ἀγρίππαν ἀπεσώθησαν· καὶ αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ καὶ ἐπαίνοις καὶ δωρεαῖς ἀνεκτήσατο, καίπερ ὑπεροπτικώτατα σφίσιν ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀγρίππου ναυκρατίᾳ, ὡς καὶ διαπεπολεμηκότος, χρησάμενος. τοσοῦτον γάρ που καὶ ὁ Κορνουφίκιος ἐπὶ τῇ τῶν στρατιωτῶν σωτηρίᾳ ἐφρόνει, D ὥστε καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπὶ ἐλέφαντος, ὁσάκις ἔξω τῆς οἰκίας ἐδείπνει, ἀνακομίζεσθαι. τῷ δ᾽ οὖν Καίσαρι ἐς τὴν Σικελίαν μετὰ τοῦτ᾽ ἐλθόντι ὁ Σέξστος περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἀντεστρατοπεδεύσατο, καὶ μάχην μὲν οὐδεμίαν οὐδεὶς μεγάλην ἐμαχέσατο, ἱππομαχίας δέ τινας βραχείας ἐποιοῦντο. ἀντικαθημένων δ᾽ αὐτῶν ἀλλήλοις, τῷ μὲν Σέξστῳ ὁ Γάλλος ὁ Τισιήνιος, τῷ δὲ Καίσαρι ὁ Λέπιδος σὺν τῇ δυνάμει, προσεγένοντο. οὗτός τε γὰρ περιπεσὼν τῷ χειμῶνι ὑφ᾽ οὗ ἐμνημόνευσα, καὶ τῷ Δημοχάρει, ναῦς τε συ- E χνὰς ἀπέβαλε, καὶ οὐκ εὐθὺς πρὸς τὸν Καίσαρα ἦλθεν, ἀλλ᾽ εἴτε δὴ διὰ τὸ πάθος, εἴθ᾽ ὅπως καθ᾽ ἑαυτὸν ἐκεῖνος πονοῖτο, εἴτε καὶ ἀπαγαγεῖν τὸν Σέξστον ἀπ᾽ αὐτοῦ βουληθείς, Λιλυβαίῳ προσέβαλε. καὶ ὁ Γάλλος ἐνταῦθα αὐτῷ πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Σέξστου προσεπολέμει. καὶ οὕτως ἐκεῖθεν ἀμφότεροι, ἐπειδὴ μηδὲν ἐπέραινον, πρὸς τὸ Ἀρτεμίσιον ἀφίκοντο. καὶ ὁ μὲν Γάλλος ἐπέρρωσε τὸν Σέξστον· ὁ δὲ δὴ Λέπιδος τῷ τε Καίσαρι δι-

ἀπήχθη, (αὐτός τε γὰρ ἐκ τοῦ ἴσου πάντα αὐτῷ διοικεῖν, ὡς καὶ συνάρχων, ἠξίου, καὶ ἐκεῖνος ἐς πάντα αὐτῷ ὡς καὶ ὑποστρατήγῳ ἐχρῆτο) κἀκ τούτου πρός τε τὸν Σέξτον ἀπέκλινε, καὶ ἐκοινολογεῖτο αὐτῷ δι' ἀπορρήτων. ὑποπτεύσας οὖν τοῦτο ὁ Καῖσαρ, καὶ μήτε ἐκφῆναι τολμῶν, μὴ καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ αὐτὸν πολεμώσηται, μήτ' αὖ ἀποκρύψασθαι ἀσφαλῶς δυνάμενος, (ὕποπτον μὲν γὰρ ἐνόμιζεν, εἰ μὴ συμβουλεύοιτό τι αὐτῷ, δεινὸν δὲ εἰ πάντα ἀνακοινοῖτο) διακινδυνεῦσαι ὅτι τάχιστα, πρὶν νεοχμωθῆναί τι, ἔγνω, καίτοι τῶν ἄλλων ἕνεκα ἥκιστα ἐπειγόμενος. οὔτε γὰρ σῖτος, οὔτε χρήματα τῷ Σέξτῳ ὑπῆν· ἐξ ὧν ἤλπιζεν αὐτὸν ἀμαχεὶ οὐ πολλῷ ὕστερον καταλύσειν. ἐπεὶ δ' οὖν ἔκρινε τοῦτο, αὐτός τε κατὰ γῆν τὸ στρατὸν ἐξάγων πρὸ τοῦ στρατοπέδου παρεπαρέταττε, καὶ ὁ Ἀγρίππας ἅμα ἐπιπλέων ἀπεσάλευεν, (ὁ γὰρ Σέξτος ταῖς δυνάμεσιν αὐτῶν ἐλαττούμενος πολύ, οὐδετέρωσε ἀντεπεξῄει) καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ πλείους ἡμέρας ἐγίγνετο· τέλος δὲ δείσας μὴ καὶ καταφρονηθεὶς διὰ ταῦθ' ὑπὸ τῶν συμμάχων ἐγκαταλειφθῇ, ἀντιναυμαχῆσαι ποτὲ ταῖς ναυσὶ προσέταξε· καὶ γάρ τινα ἐλπίδα ἐν ταύταις μᾶλλον εἶχεν. ὡς οὖν τό, τε σημεῖον ἤρθη, καὶ ἡ σάλπιγξ ὑπεσήμηνεν, ἐκεῖναί τε αἱ πᾶσαι πρὸς τῇ γῇ συνέμιξαν, καὶ ὁ πεζὸς ἀμφοτέρων ὁμοίως ἐπ' αὐτῆς τῆς ῥαχίας παρετάξατο, ὥστε τὴν θέαν ἀξιολογωτάτην γενέσθαι. ἥ τε γὰρ θάλασσα ἡ ἐκεῖ πᾶσα τῶν νεῶν ἐπεπλήρωτο, (πολλαὶ γὰρ οὖσαι ἐπὶ πλεῖστον ἐπέσχον) καὶ ἡ χώρα, ἡ μὲν ἐγγὺς αὐτῆς, ὑπὸ τῶν ὡπλισμένων, ἡ δ' ἄλλη προσεχής, ὑπὸ τοῦ λοιποῦ ἑκατέρων ὁμίλου κατείχετο. ὅθεν περ καὶ ὁ ἀγὼν ἔδοξε μὲν τῶν ναυμαχούντων μόνων εἶναι, τῇ δ' ἀληθείᾳ καὶ τῶν ἄλλων ἐγένετο. οὔτε γὰρ οἱ ἐν ταῖς ναυσὶν ὄντες προθυμότεροι ἐς τὴν τῶν ὁρώντων σφᾶς ἐπίδειξιν ἠμιλλῶντο, καὶ ἐκεῖνοι, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἀπείχοντο ἀλλήλων, ἀλλὰ καὶ πρός γε τὴν τῶν δρωμένων ὄψιν καὶ αὐτοὶ τρόπον τινὰ ἠγωνίζοντο. ἀντιπάλου γὰρ ἐπὶ πολὺ τῆς μάχης γενομένης, (ὁμοιότατα γὰρ τοῖς πρόσθεν ἐναυμάχησαν) ἰσορρόπως καὶ αὐτοὶ συστάσει τῆς γνώμης συνείχοντο. μάλιστα μὲν γὰρ καὶ τὸν πόλεμον πάντα ἐν αὐτῇ καταλυθήσεσθαι ἤλπιζον· εἰ δὲ μή, οἱ μέν, εἰ καὶ τότε κρατήσαιεν, οὐδὲν ἔτι μέγα ἐπιπονήσειν· οἱ δέ, εἰ τότε νικήσειαν, οὐκ ἔθ' ἡττηθήσεσθαι προσδο-

inter ipsum ac Cæsarem oborto,) quia ipse, vt collega Cæsaris, omnia æquato imperio administrare, Cæsar autem Lepido in omnibus rebus tantum legati loco vti volebat) ad Sextum Pompeium inclinauit, ac occulte cum eo consilia agitauit. Cæsar, quum id quod res erat suspicaretur, & neque aperire animum suum auderet, ne eum palam hostem sibi redderet, neque tuto occultare posset: (suspicioni enim occasionem præbebat, si qua de re non communicasset cum eo: porro autem valde incommodum videbatur, omnia ei consilia referre) statuit quamprimum prælio decernere, priusquã noui aliqui motus existerent: quanquam aliam festinandi caussam habebat nullam. Nam & alimentis, & pecunia Sextus destituebatur: ita vt spes esset, posse propediem citra prælium eum euerti. Proinde Cæsar pedestres copias in aciem ante castra eduxit: Agrippa naues in mari constituit: idque aliquot continuis diebus factum, ita vt Pompeius neutris copiis congrederetur: erat enim multo imparatior. Postremo metuens Pompeius, ne contemptus ob hæc, à sociis desereretur: nauibus (hac enim parte magis confidebat) occurrere hosti suos iussit. Signo † [classe] proposito, postquam classicum concinuisset, omnes naues iuxta terram congressæ sunt: simulque pedestres copię in acie ipso in littore collocatę, sane quam memorabili spectaculo. Omne enim eius loci mare nauib. refertũ erat, quæ multæ admodum quum essent, maximum spatium obtinebant: terra mari vicina, armatis à militibus; proxima deinde, à turba reliquorum vtriusque partis hominum erat occupata. Itaq; ipsum certamen, quanquam naualium tantũ copiarum futurum videbatur, tamen re ipsa ad alios etiam pertinebat. Alacriores enim classiarii pugnam obibant, vt suis inspectantibus sese ostentarent: contraque illi, etsi non confligebant inter se, tamen ipse pugnæ conspectus suum quoddam apud eos certamen excitabat. Quandiu enim æquis viribus vtrinque certatum est, (erat autem hæc naualis pugna prioris simillima) ipsorum quoque spectantium animi in neutram partem commouebantur, & sperabant quidem omnino eam pugnam bello finem imposituram: sin minus, at certe Cæsariani, si hanc quoque victoriam obtinuissent, nullum sibi deinde magnum laborem reliquum fore; Pompeiani, si nunc superarent, postea se nunquam succubituros sibi pollice-

Ll

bantur. Hac spe animos vtrique confirmabant suos: ideoque silentium tenebant, quo melius pugnam spectare possent, neve eos, qui decertabant, à contentione auerterent. Clamore autem exili vtebantur, sicubi pugnantibus acclamarent, aut deos inuocarent; victores suos laudarent, victos conuitiis exagitarent. Multis autem & suos vicissim hortabantur, & mutuo alteri contra alteros vociferabantur, vt & sui facilius ab se dicta exaudirent, & hostes vocem suorum minus perciperent. Hæc vtrinque fiebāt, quandiu dubia victoria pugnatum est. quinetiā motu corporis signa suis dabāt, quasi aut videre ea illi, aut intelligere possent. Sed postquam Pompeiani in fugam compulsi sunt, tum confertim atque vno impetu, & † Cæsariani lætum clamorem, & Pompeiani vlulatum sustulerunt: atque hi quidem, quasi vna cum suis victi statim Messanam petierunt. Cæsar autem eos, qui victi ad terram efferebantur, excepit: ac ipse in mare progressus, omnes naues, quæ in paludes eiectæ erant, combussit: vt iam neque nauigantibus securitas esset: hos enim Agrippa cædebat: neque ad terram appellentibus, quos Cæsar interficiebat: perpaucis exceptis qui fuga elapsi Messanam sese corripuerunt. In hoc prælio captus Demochares seipsū interfecit, Apollophanes naui sua integra etiamnum, quum posset effugere, ad Cæsarem se contulit. Quod idem cum alii non pauci, tum Gallus etiam, omnesque eius equites, & pedites aliquot fecerunt. Quæ non minima causa fuit Pompeio, vt desperatis rebus, de fuga cogitaret. Itaque filia, amicisque, & pecuniis, cæterisque rebus pretiosis in naues superstites, quæ essent quammaxime agiles, collocatis; noctu abiit, nemine insequente: quia & clanculum discedebat, & Cæsarem continuo ingens tumultus exceperat. Lepidus enim Messanam † profectus, receptusque, incēdio ac direptione vrbem vastauerat. quo quum Cæsar celeriter, inhibendi eius causa, aduenisset; vrbe relicta, propter metum, in colle quodam munito castris factis, Cæsarem culpabat recensitis omnibus eius iniuriis reposcensque ea omnia, quæ à coniuratione prima sibi data fuerant, & Siciliam quoque sua opera subactam sibi vindicans. Hæc Cæsari obiiciebat, & missis suorum nonnullis, eum ad disceptationem prouocabat. Habebat autem secum eas copias, quas ex Africa adduxerat, omnesque eos, qui Messanæ remanserant.

† Cæsariani pæanem, & Pompeiani

† adortus,

A δοκοῦντες, ἐρρώννυντο. καὶ διὰ τοῦτο καὶ σιωπῇ, ὅπως αὐτοί τε πρὸς τὰ γιγνόμενα ἀποβλέπωσι, καὶ τοὺς ἐν τῷ ἔργῳ μὴ ἀποτρίβωσι, καὶ κραυγῇ μικρᾷ ἐχρῶντο, τούς τε ναυμαχοῦντας ἀνακαλοῦντες, καὶ τοὺς θεοὺς ἐπιβοώμενοι· καὶ τοὺς μὲν κρατοῦντας σφῶν ἐπαινοῦντες, τοὺς δὲ ἡττωμένους λοιδοροῦντες· καὶ πολλὰ μὲν ἐκείνοις ἀντιπαρακελευόμενοι, πολλὰ δὲ καὶ ἀλλήλοις ἀντιβοῶντες, τοῦ τε τοὺς σφετέρους ῥᾷον τὰ λεγόμενα ἀκοῦσαι, † καὶ τοῦτο τοὺς ἐναντίους ἧττον τῶν οἰκείων ἐπαΐειν. τέως μὲν οὖν ἰσοπαλὴς ἦν, οὕτω τε ταῦτα παρ᾽ ἀμφοτέρων ὁμοίως ἐγίγνετο, B καί τι καὶ τοῖς σώμασιν, ὡς καὶ ἰδεῖν καὶ νοῆσαι δυναμένοις σφίσιν, ἐνεδείκνυντο· ἐπεὶ δὲ ἐτράποντο οἱ τοῦ Σέξτου, ἐνταῦθα ἤδη ἀθρόοι, καὶ ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς, οἱ μὲν † ἐπαιώνισαν, οἱ δὲ ὠλοφύροντο· καὶ οὗτοι μέν, ὡς καὶ αὐτοὶ συννενικημένοι, πρὸς τὴν Μεσσήνην εὐθὺς ἀπεχώρησαν· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ τούς τε ἐκπίπτοντας τῶν ἡττωμένων ἐς τὴν γῆν ἐξεδέχετο, καὶ ἐς αὐτὴν τὴν θάλασσαν ἐπεσβαίνων πάντα τὰ σκάφη, τά τε ἐς τὸ τεναγῶδες ἐκέλλοντα κατεπίμπρη, ὥστε μήτε τοῖς ἐπιπλέουσιν ἀσφάλειαν εἶναι (πρὸς γὰρ τοῦ Ἀγρίππου ἐνεπίπτοντο) μήτε τοῖς † προσίσχουσί πῃ, (πρὸς γὰρ τοῦ Καίσαρος διώλλυν- C το) πλὴν ὀλίγων, ὅσοι ἐς τὴν Μεσσήνην προκατέφυγον. καὶ τούτῳ τῷ πόνῳ ὁ μὲν Δημοχάρης ἁλισκόμενος ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν· ὁ δὲ Ἀπολλοφάνης ἄθραυστον τὴν ναῦν ἔχων, καὶ δυνηθεὶς ἂν φυγεῖν, προσεχώρησε τῷ Καίσαρι. τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἄλλοι, ὅ, τε Γάλλος, καὶ οἱ ἱππῆς οἱ σὺν αὐτῷ πάντες, καὶ μετ᾽ αὐτῶν καὶ πεζοί τινες ἐποίησαν. ἀφ᾽ οὗπερ οὐχ ἥκιστα ὁ Σέξτος ἀπογνοὺς τὰ παρόντα, φυγὴν ἐβουλεύσατο· καὶ παραλαβὼν τήν τε θυγατέρα καὶ ἄλλους, τά τε D χρήματα καὶ τὰ λοιπὰ πλείστου ἄξια, ἐς τὰς ναῦς τὰς ἄριστα τῶν σωθεισῶν πλευσάσας ἐσθέμενος, νυκτὸς ἀπῆρεν· οὐδὲ ἐπεδίωξέ τις αὐτόν. ἐκεῖνός τε γὰρ λάθρα ἐξέπλευσε, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐν μεγάλῃ ταραχῇ παραχρῆμα ἐγένετο. ὁ γὰρ Λέπιδος τῇ τε Μεσσήνῃ προσέπεσε, καὶ ἐσδεχθεὶς ἐς αὐτὴν, τὰ μὲν ἐνεπίμπρη, τὰ δ᾽ ἥρπαζεν· ἐπειδή τε ἐκεῖνος αἰσθόμενος τοῦτ᾽ ἐπῆλθέ τε οἱ διαταχέων, καὶ ἐμποδὼν ἐγένετο, τῆς μὲν πόλεως ὑπεξῆλθε φοβηθείς, ἐπὶ δὲ λόφον τινὰ καρτερὸν ἀναστρατοπεδευσάμενος, ἐγκλή- E ματα ἐποιεῖτο, καταλέγων πάνθ᾽ ὅσα ἐλαττοῦσθαι ἐνόμιζε· καὶ τά τε ἄλλα ἀπῄτει, ὅσα αὐτῷ κατὰ τὴν πρώτην σφῶν συνωμοσίαν ἐδέδοτο, καὶ τὴν Σικελίαν, ὡς καὶ συγκαταστρεψάμενος αὐτὴν, ἀντεποιεῖτο. καὶ ὁ μὲν ταῦτα τῷ Καίσαρι πέμπων τινὰς ἐπεκάλει, καὶ ἐς δίκην αὐτὸν προὐκαλεῖτο. εἶχε δὲ τάς τε δυνάμεις ἃς ἐκ τῆς Λιβύης ἐπῆκτο, καὶ τοὺς ἐγκαταληφθέντας ἐν τῇ Μεσσήνῃ

† Xyl. ἢ τὸ τοὺς ἐναντίους

† ἐπαιάνισαν,

† προσοχθεῖσί πῃ,

† φροῦδος

πάντας. ὅθεν καὶ † φθάσας ἐς αὐτὸν ἐσεληλύθει, καί τινα καὶ ἐλπίδα νεωτέρων σφίσι πραγμάτων ὑπεβεβλήκει. Καῖσαρ δὲ πρὸς μὲν ταῦτα οὐδὲν ἀντεῖπε, νομίσας δὲ δὴ πάντα τὰ δίκαια παρά τε ἑαυτῷ καὶ παρὰ τοῖς ὅπλοις, ἅτε καὶ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ὤν, ἔχειν, ἰθὺς ἐπ' αὐτὸν μετ' ὀλίγων τινῶν ὥρμησεν, ὡς καὶ ἐκ τοῦ αἰφνιδίου, οἷα μηδὲν δραστήριον ἔχοντα, καταπλήξων, καὶ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ προσποιησόμενος. ἐσῆλθε μὲν ἐς τὸ στρατόπεδον, δόξας σφίσι διὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν συνακολουθούντων εἰρηνικόν τι πράξειν· ὡς δ' οὐδὲν κατὰ γνώμην αὐτοῖς ἔλεγε, παρωξύνθησαν, καὶ ἐπέθεντο αὐτῷ, καί τινας τῶν ἄλλων καὶ ἀπέκτειναν. † ἐκεῖνος ἐν τάχει βοηθείας τυχὼν ἐσώθη, καὶ μετὰ τοῦτ' ἐπῆλθέ τε αὖθις αὐτοῖς μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ, καὶ κατακλείσας σφᾶς ἐς τὸ τάφρευμα, ἐπολιόρκει. φοβηθέντες οὖν τὴν ἅλωσιν, κοινῇ μὲν οὐδὲν διὰ τὴν τοῦ Λεπίδου αἰδῶ ἐνεόχμωσαν, ἰδίᾳ δὲ καὶ κατ' ὀλίγους ὡς ἕκαστοι ὑπεκτέλιπον αὐτόν, καὶ μεθίσταντο. καὶ οὕτω καὶ ἐκεῖνος ἀναγκασθεὶς ἐθελοντὴς ἐν ἐσθῆτι φαιᾷ ἱκέτης αὐτοῦ γενέσθαι. καὶ ὁ μὲν ἐκ τούτου τε τῆς ἐξουσίας πάσης παρελύθη, καὶ δίαιταν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ οὐκ ἄνευ φυλακῆς εἶχε· τῶν δὲ δὴ τὰ τοῦ Σέξτου πραξάντων, οἱ μὲν ἱππεύοντες ἢ καὶ βουλεύοντες ἐκολάσθησαν, πλὴν ὀλίγων· τοῦ δὲ ἐν τῷ τεταγμένῳ ὄντος, τὸ μὲν ἐλεύθερον ἐς τὰ τοῦ Καίσαρος στρατόπεδα κατελέχθη, τὸ δὲ δεδουλευκὸς τοῖς δεσπόταις πρὸς τιμωρίαν ἀπεδόθη· εἰ δέ που μηδεὶς κύριος εὑρίσκετο, ἀνεσκολοπίζετο. τῶν τε πόλεων αἱ μὲν ἑκούσιαι αὐτῷ προσχωρήσασαι, συγγνώμης ἔτυχον· αἱ δ' ἀντάρασαι, ἐδικαιώθησαν. πράσσοντι δ' αὐτῷ ταῦτα οἱ στρατιῶται ἐστασίασαν. ἄλλως τε γὰρ οὐκ ὀλίγοι ὄντες, πρός τε τὴν ὄψιν τοῦ πλήθους σφῶν ἐθρασύνοντο, καὶ τοὺς κινδύνους τάς τε ἐλπίδας τὰς ἐπ' αὐτοῖς ἐκλογιζόμενοι, πρός τε τὰ γέρα ἀπλήστως εἶχον, καὶ συλλεγόμενοι κατ' ἀλλήλους ἤπειλουν ὅ, τι τις ἐπόθει. ἐπειδή τε μάτην ἐθρύλλουν (ὁ γὰρ Καῖσαρ, ἅτε μηδενὸς ἔτι πολεμίου οἱ παρόντος, ἐν ὀλιγωρίᾳ αὐτοὺς ἐποιεῖτο) ἐθορύβουν· καὶ αὐτῷ καὶ προσφέροντες πάνθ', ὅσα ἐταλαιπώρηντο, καὶ προβάλλοντες εἴ τι που ὑπέσχητο σφίσι, πολλὰ ἐπηπείλουν, καὶ ἐνόμιζον καὶ ἄκοντα αὐτὸν καταδουλώσεσθαι. ἐπειδή τ' οὐδὲν ἐπέραινον, τῆς γοῦν στρατείας, ὡς καὶ κεκμηκότες, ἀφεθῆναι ἠξίουν, θυμῷ καὶ βοῇ ἀπλέτῳ χρώμενοι· οὐχ ὅτι καὶ ἐβούλοντο αὐτῆς ἀπαλλαγῆναι, (καὶ γὰρ ἤκμαζον σφῶν οἱ πλείονες) ἀλλ' ὅτι τὸν μὲν πόλεμον τὸν πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐσόμενον ὑπώπτευον, καὶ διὰ τοῦθ' ἑαυτοὺς ἀνεῖλίμενοι. ὧν γὰρ ἀπαιτοῦντες ἀπετύγχανον, ταῦτ', ἐκφαλαι... αὐτὸν ἀπειλοῦντες, λήψεσθαι προσεδόκων. οὐ

† Xiphil. ἐκεῖνος γὰρ ἐν

A rant. hi enim simulatque Lepidus prior Messanam venit, & spem nouarum rerũ ostendit, sese ei adiunxerãt. Cæsar ad obiecta nihil respõdẽs, ac omne ius in se ponẽs, & in armis, quib. Lepido pstabat, statim cũ paucis quibusdã in Lepidi castra aduenit: sperans se cũ repẽtino aduẽtu, hominẽ alioquin parum strenuũ, perterrefacturum, eiusq; milites sibi adductururum. Admissus autem, quod propter suorum paucitatem videbatur pacificum aliquid acturus, quum non ex sententia Lepidi B militum esset locutus; ad iram ii concitati, impetum in eum fecerunt; Cæsarianique aliquot cæsis, ipse Cæsar, suis properato subuenientibus, periculum euasit. Quapropter post eum vniuerso suo exercitu aduersum eos profectus, castris inclusos obsedit. milites Lepidi, quum metuerent, ne vi caperentur; etsi, Lepidũ reuerentes, publicè nihil mouebant, tamen [a] priuatim ab eo sensim ad Cęsarem desciuerunt. Lepidus igitur eorum defectione adactus est, vt vltro supplex, vestitu pullo, C ad Cęsarẽ veniret: eiq; [b] principatus prorsus ademptus, vitaq; in Italia, non sine custodia, concessa est. Equites & senatores, qui Pompeio fauissent, supplicio affecti, pauci exceptis. Legionarios milites ingenuos Cęsar in suas legiones adscripsit, seruos dominis reddidit, vt pœnas darent: qui non inueniebãt dominos suos, in crucem acti. Vrbes, quæ vltro deditionẽ faciebant, veniam inuenerunt: in eas, quæ resistebant, vindicatum est. Hęc agentem Cęsarem militum suorũ seditio excepit. D hi multitudine sua elati, pericula & spes sibi propositas reputãtes, pmia immodica petebant, ac colloquentes inter se poscebant singuli ea, quę animo destinauerant. quum eos sermones frustra serere se viderent, Cęsar enim eos nihili curabat, quia nullius supererat hostis) tumultuati sunt: ac ipsi Cæsari à se exantlatas ærũnas recẽsuerunt, promissaq; eius commemorauerũt: minis crebro adiectis, vel inuitũ eum sperantes in ipsorũ potestate futurũ. Quũ nihil obtinerent, cũ ira atq; clamore immoderatis, E [c] missionẽ postulauere, non eam cuperent; (erãt .n. pleriq; integrã adhuc ætate) sed q, iam bellum contra Antonium futurum præuidentes, existimabant, si se à signis eius discessuros minitarentur, fore vt ea impetrarent, quæ alioquin frustra poposcerant. Sed

[a] priuatim eo deserto singuli numero ad magno ad Cæsarem.

[b] potestas omnis.

[c] emissionẽ velut exhausti laboribus postulauere.

ne hac quidem via successit. Nam Cæsar, etsi satis compertum sibi erat de bello futuro, & eorũ consilia intelligebat, tamen non concessit eis: ita iudicans, non debere principem, præter animi sui sententiã, quicquã agere coactum à militibus: quib. si semel morem gessisset, statim eos alia, quæ postularent, inuenturos. proinde simulans, se eorum petitionem æquam iudicare & humanã, primum eos exautorauit, quib. bello Mutinensi cõtra Antoniũ vsus erat: deinde instantibus aliis, omnes ex eis etiã illos, qui decennio meruisset: ad inhibendos aũt ceteros dixit, se nullo [eorũ, quos missos fecisset] posthac vsurũ, vel maxime id flagitante. [a] neq; iis omnibus ea quæ promiserat repræsentaturum, aut agros daturum: sed his tantum quos primo dimisisset, & reliquorũ dignissimo cuiq;. quo dicto effecit vt nihil præterea milites dicerent, sed ipsum studiose obseruarent. Itaq; singulis quingentos denarios, nauali prælio victoribus etiam coronam ex olea dedit. spem quoque fecit cum al is, tum centurionibus, ‡ quasi eos inter senatores in sua quenq; patria adscripturus. inter alios etiã honores legatis suis exhibitos, Agrippã aurea corona rostrata donauit: quod neq; ante, neq; post eum contigit vlli: estq; deinde senatuscõsulto statutũ, vt quoties triũphans aliquis coronã lauream ferret, ipse nauali hac vteretur. Ita militibus suis placatis. pecuniã statim, agros paulo post id tempus Cæsar dedit. ac quũ ager publicus nõ sufficeret, alios etiam coemit: multos vero à Campanis iis, qui Capuã incolebant, quorum vrbs colonis multis indigebat: iisque aquam Iuliam, cuius causa maxime lætantur, & Cnosiam regionem, qua quidem adhuc hodie fruuntur, vicissim dedit. Sed hoc postea temporis factum est: tunc vero Sicilia constituta, per Statiliũ Taurum vtramque Africã citra negotium recepit, Antonioque æqualem nauium numerum pro amissis remisit. Eodẽ tẽpore seditio in Hetruria coorta, statim hac audita eius victoria, sedata est. Romæ autem Cæsari laudatio vnanimi consensu, statuæque, primus locus in consessu, [b] arcus trophæo ornatus, vtq; eques in vrbẽ intraret, semper lauro coronaretur, ac die ea, qua vicisset, quæ † feriæ anniuersariæ essent, in æde Iouis Capitolini ‡ cũ cõiugib. & liberis epularetur, statim post victoriã decretũ est. Eã victoriam primus annuntiauit

a Quibus auditis, nihil proferebant amplius, sed oppido et adtendere incipiebant. quod primis exceptis, ceteris exauctoratis militibus, nec omnib[us] tamen, sed dignissimis quibusque præstaturũ omnia se polliceretur, quæ promisisset, atque agros etiam concessurũ. Itaque singulis

‡ quasi eos decurionib. suorum quemque municipiorum adscripturus esset.

b arcus triumphalis, vtque ouans in vrbem equitaret,

† supplicatio perennis esset,

‡ cum coniuge

A μὴν οὐδὲ τοῦτο σφίσι προυχώρησεν· ὁ γὰρ Καῖσαρ εἰ καὶ τὰ μάλιστα τὸν πόλεμον ἀκριβῶς ἤδη γνωσόμενος, καὶ τὰ ἐκείνων βουλήματα σαφῶς συνιείς, ὅμως οὔτοι καὶ ὑπεῖξεν αὐτοῖς· νομίζων μηδὲν δεῖν τὸν ἄρχοντα παρὰ γνώμην ὑπὸ τῆς τῶν στρατιωτῶν βίας ποιεῖν, ὡς καὶ ἄλλο τι αὖθις σφῶν διὰ τοῦτο πλεονεκτῆσαι ἐθελησόντων. προσποιησάμενος οὖν εὔλογά τε αὐτοὺς ἀξιοῦν, καὶ ἀνθρωπίνως δεῖσθαι, ἀφῆκε πρώτους μὲν τοὺς ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον πρὸς τῇ Μουτίνῃ στρατεύσαντας αὐτῷ, ἔπειτα δὲ ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἐνέκειντο, καὶ τοὺς ἐκείνων

B ἀπομάχους τοὺς δέκα τὸν ἔτος ἐν τῇ στρατείᾳ ἔχοντας. καὶ ἵνα γε τοὺς λοιποὺς ἐπίσχῃ, προσαπεῖπεν ὅτι οὐδενὶ ἔτ' αὐτῶν, οὐδ' ἂν τὰ μάλιστα ἐθελήσῃ, χρήσοιτο. ἀκούσαντες δὲ τοῦτο οὐδὲν ἔτ' ἐφθέγξαντο, ἀλλὰ καὶ πάνυ προσέχειν αὐτῷ ἤρξαντο, ὅτι τοῖς τε ἀφειμένοις οὐ πᾶσι, πλὴν τῶν προτέρων, ἀλλὰ τοῖς ἀξιωτάτοις τά τε ἄλλα, ὅσα ὑπέσχετο, δώσειν, καὶ χώραν νέμειν ἐπηγγείλατο, καὶ σφίσι πᾶσι μὲν πεντακοσίας δραχμάς, τοῖς δὲ δὴ ναυκρατήσασι καὶ στέφανον ἐλαίας ἔδωκε. κἀκ τούτου τούς τε ἄλ-

C λους πολλὰ ὡς ἑκάστοις, καὶ τοὺς ἑκατοντάρχους, ὡς καὶ ἐς τὰς βουλὰς αὐτοὺς τὰς ἐν ταῖς πατρίσι καταλέξων, ἐπήλπισε. τοῖς τε ὑποστρατήγοις ἄλλοις τε ἄλλα, καὶ τῷ Ἀγρίππᾳ στέφανον χρυσοῦν ἐμβόλοις ἠσκημένον ἐδωρήσατο· ὃ μήτε πρότερον, μήτ' αὖθις ἄλλῳ τῳ ἐγένετο· καὶ ὅπως γε διὰ παντὸς, ὁσάκις οἱ τὰ ἐπινίκια πέμψαντες τὸν στέφανον τὸν † δάφνινον * ἐκεῖνος τούτῳ τῷ ναυτικῷ χρῷτο, δόγματι ὕστερον ἐβεβαιώθη. οὕτω μὲν τότε τοὺς στρατιώτας κατέστησε· καὶ τὸ μὲν ἀργύριον αὐτίκα, τὴν δὲ

D χώραν οὐ πολλῷ ὕστερον αὐτοῖς ἔδωκεν. ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἐξήρκεσεν ἡ ἐν τῷ δημοσίῳ τότε οὖσα, προσεξεπρίατο ἄλλην τε καὶ παρὰ Καμπανῶν τῶν ἐν τῇ Καπύῃ οἰκούντων συχνήν, (καὶ γὰρ ἐποίκων ἡ πόλις πολλῶν ἐδεῖτο) καὶ αὐτοῖς τό, τε ὕδωρ τὸ Ἰούλιον ὠνομασμένον, ὑφ' οὗ καὶ τὰ μάλιστα διὰ πάντων ἀγάλλονται, τήν τε χώραν τὴν Κνωσίαν, ἣν καὶ νῦν ἔτι καρποῦνται, ἀντέδωκε. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐγένετο. τότε δὲ τά τε ἐν τῇ Σικελίᾳ διῴκει, καὶ τὴν Λιβύην ἑκατέραν ἀμαχεὶ διὰ Στατιλίου Ταύρου παρεστήσατο· τῷ τε Ἀντωνίῳ τὸν ἴσον ἀντὶ τῶν ἀπο-

E λωλότων νεῶν ἀριθμὸν ἀντέπεμψε. κἀν τούτῳ τά τε τῶν Τυρσηνῶν στασιάσαντα, ἐπειδὴ τάχα ἅμα τῆς νίκης αὐτοῦ ἐπύθετο, κατέστη· καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστει ἐπαίνους τε αὐτῷ ὁμοθυμαδόν, καὶ εἰκόνας, καὶ προεδρίαν, ἁψῖδά τε τροπαιοφόρον, καὶ τὸ † ἐφ' ἵππου ἐσελάσαι, τό, τε στεφάνῳ δαφνίνῳ ἀεὶ χρῆσθαι, καὶ τὸ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ ἐνενικήκει, ἱερομηνίᾳ ἀιδίῳ οὔσῃ, ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Καπιτωλίου μετά τε τῶν γυναικῶν καὶ μετὰ τῶν παίδων ἑστιᾶσθαι, ἔδωκαν. ταῦτα μὲν εὐθὺς σφίσι μετὰ τὴν νίκην ἔδοξεν. ἤγγειλαν δὲ αὐτήν, πρῶτον μὲν

‡ τὴν δάφνην φέρειν ἐκείνους.

† ἱερὸν ἵππον

στρατιώτης τις τῶν ἐν τῇ πόλει τότε ὄντων, καὶ τότε ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκ θεῶν δή τινος γενόμενος, καὶ ἄλλα τε πολλὰ καὶ εἰπὼν καὶ πράξας, καὶ τέλος ἔς τε τὸ Καπιτώλιον ἀναδραμὼν, καὶ τὸ ξίφος πρὸς τοὺς τοῦ Διὸς πόδας, ὡς μηκέτ' αὐτοῦ χρείας οὔσης, θείς· ἔπειτα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παραγενόμενοί τε αὐτῇ, καὶ πεμφθέντες ἐς τὴν Ῥώμην ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτὸς ἀφίκετο, καὶ σφᾶς συναγαγὼν ἔξω τοῦ πωμηρίου κατὰ τὰ πάτρια, τά τε πεπραγμένα οἱ ἀπελογήσατο, καὶ τῶν ψηφισθέντων τινὰ παρῄτησατο, τόν τε φόρον τὸν ἐκ τῶν ἀπογραφῶν, καὶ εἰ δή τι ἄλλο ἔτι τῷ δημοσίῳ ἐς τὸν πρὸ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου χρόνον ἐπωφείλετο, ἀφῆκε, τέλη τέ τινα κατέλυσε, καὶ τὴν τοῦ Λεπίδου ἱερωσύνην διδομένην οἱ οὐκ ἔλαβεν· οὐδὲ γὰρ ἐξῆν ζῶντά τινα ἀφελέσθαι· καὶ ἄλλα πολλὰ αὐτῷ προσεψηφίσαντο. ἤδη μὲν γὰρ τινὲς διεθρόησαν, ὅτι ἐπί τε τῇ τοῦ Ἀντωνίου, καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ Λεπίδου διαβολῇ, καὶ ὥστε τὴν αἰτίαν καὶ τῶν πρότερον ἀδίκως γενομένων ἐς ἐκείνους μόνους ἀπώσασθαι, ταῦθ' οὕτω τότε ἐμεγαλοφρονήσατο· ἄλλοι δὲ, ὅτι ἐπεὶ μηδένα τρόπον ἀπολαβεῖν τὰ ὀφλήματα ἐδύνατο, χάριν τινὰ ἑαυτῷ ἀζήμιον τὴν ἐκείνων ἀδυναμίαν ἐποιήσατο. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄλλως ἐθρυλλεῖτο. τότε δὲ οἰκίαν τε αὐτῷ ἐκ τοῦ δημοσίου δοθῆναι ἔγνωσαν. τὸν γὰρ τόπον, ὃν ἐν τῷ † Σπατίῳ, ὥστ' οἰκοδομῆσαί τινα, ἐώνητο, ἐδημοσίωσε, καὶ τῷ Ἀπόλλωνι ἱέρωσεν, ἐπειδὴ κεραυνὸς ἐς αὐτὸν ἐγκατέσκηψε. τήν τε οὖν οἰκίαν αὐτῷ ἐψηφίσαντο, καὶ τὸ μήτε λόγῳ μήτε ἔργῳ τι ὑβρίζεσθαι· εἰ δὲ μὴ, τοῖς αὐτοῖς τὸν τοιοῦτόν τι δράσαντα ἐνέχεσθαι, οἷσπερ ἐπὶ τῷ δημάρχῳ ἐτέτακτο. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάθρων συγκαθέζεσθαί σφισιν ἔλαβε. ταῦτα μὲν οὖν Καίσαρι παρὰ τῆς βουλῆς ἐδόθη. αὐτὸς δὲ τόν τε Μεσσάλαν τὸν Οὐαλέριον, † ὅν ποτε ἐν τῇ προγραφῇ ἐτεθανατώκει, ἐς τοὺς οἰωνιστὰς ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν ἐσέγραψε· καὶ τοὺς Οὐτικησίους, πολίτας ἐποιήσατο· τήν τε ἐσθῆτα τὴν ἁλουργῆ μηδένα ἄλλον, ἔξω τῶν βουλευτῶν τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντων, ἐνδύεσθαι ἐκέλευσεν. ἤδη γὰρ τινὲς καὶ τῶν τυχόντων αὐτῇ ἐχρῶντο. καὶ τῷ αὐτῷ τούτῳ ἔτει οὔτ' ἀγορανόμος τις, ἀπορίᾳ τῶν αἱρεθησομένων, ἐγένετο, ἀλλ' οἱ στρατηγοὶ οἵ τε δήμαρχοι τὰ προσήκοντα αὐτοῖς ἔπραξαν. οὔτε πολίαρχος ἐς τὰς ἀνοχὰς ἀπεδείχθη, ἀλλ' ἐκ τῶν στρατηγῶν τινὲς τὰ ἐπιβάλλοντα αὐτῷ διήγαγον. τά τε ἄλλα τὰ ἐν τῇ πόλει τῇ τε λοιπῇ Ἰταλίᾳ Γάιός τις Μαικήνας, ἀνὴρ ἱππεύς, καὶ τότε καὶ ἔπειτα ἐπὶ πολὺ διῴκησεν.

† Παλατίῳ, & rectius Παλατίῳ.

† ὃν πρὸ τοῦ ἐν ταῖς

A miles quidam ex iis, qui tum ad vrbem erant, furore deûm alicuius correptus ea ipsa die; isque multis aliis & dictis, & factis, tandem in Capitolium se proripuit, gladiumque, quasi eo posthac opus non habiturus, ad pedes Iouis deposuit: deinde alii quoque, qui prælio interfuerant, missi ad hoc à Cæsare. Posteaquam vero ipse Cæsar aduenit, & aduocato in cōcionem extra pomerium populo, sicut moris erat Romani, res gestas à se exposuit: eorum, quæ decreta erant, quædam B recusauit: ‡ pensionem quæ ex professione cēsus imposita fuerat, ac si qua alia † in publicum conferri ante tempus belli ciuilis huius iussa, adhuc debebantur, remisit: vectigalia nonnulla abrogauit: pontificatum Lepidi, sibi oblatum, non accepit: (neque enim licebat eum viuo alicui adimi) tum vero longe plura in eius honorem decreta facta sunt. [a] Iam enim non deerant, qui hunc sermonem dissеminarent; Cæsarem ea propterea magnificentia tunc vsum esse, quo Antonium ac Lepidum C inuidiæ hominum obiiceret; & causam eorum, quæ iniustè prius acta fuerant, in eos solos conferret: alii dictitabant, quia satisfactum iri sibi de his debitis nullo modo sciret, voluisse eum ex inopia ciuium gratiam sibi bonam, sine vllo damno suo, captare. Porro autem decretum fuit Cæsari, vt in publico habitaret: (aream enim in Palatino emptam à se domus sibi ædificandæ causa, quod esset de cœlo tacta, consecrauerat, & Apollini dedicauerat) vt neque verbo cum D quisquam, neque re læderet: qui læsisset, obnoxius ei pœnæ esset, quæ tribunumplebis violanti dicta est: vt in subselliis tribunorum plebis Cæsar adsideret. Hæc senatus tum Cæsari tribuit. [b] Valerium vero Messalam, quem ante inter proscriptos Antonius morti destinauerat, Cæsar inter augures, numerum etiam eorum augens, adscripsit. Vticensibus ciuitatem dedit: edixitque, ne quisquam nisi senator, qui cū magistratu esset, purpuram gestaret: quā iam vulgo sumi videbat. Eodem tempore neque ædilis quis E quā [c] fuit. nam quibus conferri is magistratus debebat: ii paupertate ab eo detinebantur, ideoq; munera ædilium prætores & tribuni plebis obiuere: neque præfectus vrbis ad ferias creatus fuit, sed prętores quidam eius officium peregerunt: reliquas res, non Romæ modo, sed per totam Italiam, isto ac diu etiam sequenti tempore, C. Mæcenas, equestris dignitatis vir, administrauit.

‡ *tributum ex censu impositum.*
† *in ærarium*

[a] *Spargebant fama nonnulli, Cæsarē tali munificētia tunc vsum propterea suisse quo Antonium*

[b] *Ipse vero Valerium Messalam, quem ante id tempus in tabulis proscriptorum morti addixerat, inter augures vltra numerū vsitatum retulit.*

[c] *fuit, ob penuriam eorum, qui deligendi erāt sed ipsorum munera*

CLASSE parata, Cæsar initio veris, Baiis naues soluit, ac præter Italiam prouectus est, magna cum spe Siciliam vndiq; circundādi. nam & naues plurimas secū habebat, & missæ ab Antonio, iam freto Siculo appulerant, ac Lepidus auxilium vel inuitus promiserat. Fidebat etiā plurimum altitudini nauiū, lignorumque, ex quibus eæ compactæ erant, crassitiei; quæ modum vtraq; excedebant, efficiebantque vt maximus classicorum militum numerus recipi posset: [a] erantq; eæ naues turritæ, vt ex editiore hi loco, tanquam ╧ de muro pugnarent, ipsæq; naues ad hostilium ╧ conflictū facile resisterent, harumq; rostra, si violentius allide entur, auerterent. His cogitationibus [b] adductum Cæsarem, dum iam Palinurum promontorium præteruheretur, ingens tempestas inuasit, ac multas naues perdidit: reliquas disiectas Menas adortus, cōplures ex iis vel combussit, vel secum abripuit. Quod nisi Menas iterum, venia & aliis pollicitationib. quibusdam adductus, ad Cæsarem desciuisset, receptisque eius triremibus, quæ se à Cæsare ad ipsum transire simulabāt, omnem cui præerat classem prodidisset; frustra vtique tunc etiam Cæsar eam [c] nauigationē instituerat. Menæ autem vt deficeret à Pompeio causa fuit, quod is eum neq; ad bellum contra Lepidum gerendum adhiberet, & in omnibus negotiis suspectū haberet. Cæsar Menam denuo lubentissime recepit, ita tamen, vt nullam ei deinceps fidem haberet. ipse refectis nauibus, quæ læsæ fuerant, libertateque donatis triremium remigibus, ac iis, qui suis nauibus iam instructis supererant, (multi enim naufragio perditis nauibus enatauerant) in Antonii classem, quæ paucitate hominum laborabat, collocatis, in insulam Liparam aduectus est: ibi Agrippa cum classe relicto, continentem petiit, vt per occasionem pedestres quoque copias in Siciliam traiiceret. Pompeius eo cognito, Messanæ in statione classem habens, eius transfretationem operiebatur; Damochare, qui Mylis cum classe subsistens, Agrippam obseruaret, constituto. Effluxit permultum temporis dum hi leuibus, vt res subinde ferebat, prælиis alter alterius virium periculum facerent, in discrimen autem naualis pugnæ totam classem deducere nollent: quia & copias alter alterius, quantæ essent,

[a] ac turres eadem naues impositas sibi gerebant, ╧ de castello ╧ impulsus

[b] adductum ad inuadendam Siciliā Cæsarem.

[c] expeditionem naualē

A Καῖσαρ δὲ ὥς τό, τε ναυτικὸν ἡτοίμαστο, καὶ τὸ ἔαρ ἐνέστη, ἦρέ τε ἐκ τῶν Βαιῶν, καὶ παρὰ τὴν Ἰταλίαν ἐκομίζετο, ἐλπίδα οὐκ ἐλαχίστην ἔχων ἀπανταχόθεν πέριξ τὴν Σικελίαν περισχήσειν. αὐτός τε γὰρ πολλαῖς ναυσὶν ἐπέπλει, καὶ αἱ τοῦ Ἀντωνίου ἐς τὸν πορθμὸν ἤδη παρῆσαν· ὅ, τε Λέπιδος ἄκων μὲν, ὑπέσχετο δ᾽ οὖν αὐτῷ βοηθήσειν. μέγιστον δὲ τῷ τε ὕψει τῶν B σκαφῶν καὶ τῇ παχύτητι τῶν ξύλων ἐθάρσει. ὑπέρπαχυ γὰρ καὶ ὑπερμεγέθη κατεσκευάσθη, ὥστε ἐπιβάτας τε πλείστους ὅσους ἄγειν. καὶ γὰρ πύργους ἔφερον, ὅπως ὥσπερ ἀπὸ τείχους ἐξ ὑπερδεξίων ἀγωνίζωνται· καὶ αὐτὰ πρός τε τὰς ἐμβολὰς τῶν ἐναντίων ἀντέχειν, καὶ τοὺς ἐμβόλους αὐτῶν, ἅτε καὶ βιαιοτέραν τὴν σύγκρουσιν ποιουμένων, ἀποστρέφειν. τοιούτοις μὲν λογισμοῖς ὁ Καῖσαρ ἐς τὴν Σικελίαν ἠπείγετο· καὶ αὐτῷ τὸ ἀκρωτήριον τὸ Παλίνουρον ὀνομαζόμενον ὑπερβάλλοντι χειμὼν μέ- C γας ἐπέπεσε, καὶ οὗτός τε πολλὰς ναῦς ἔφθειρε, καὶ ὁ Μηνᾶς ταραττομέναις ταῖς λοιπαῖς ἐπιγενόμενος, συχνὰς τὰς μὲν ἔκαυσε, τὰς δὲ ἀνεδήσατο. εἰ δὲ μὴ αὖθις ἐπί τε τῇ ἀδείᾳ καὶ ἐπ᾽ ἄλλαις τισὶν ἐλπίσι μετέστη, καὶ τριήρεις ψευδαυτομόλους δεξάμενος, πᾶν τὸ ναυτικὸν οὗ ἦρχε, προέδωκε, διαφθαρεὶς ἂν καὶ τότε ὁ ἐπίπλους τῷ Καίσαρι ἐγένετο. τοῦτο δ᾽ ἔπραξεν ὅτι οὔτε τῷ Λεπίδῳ πολεμῆσαι ὑπὸ τοῦ Σέξτου ἐπετράπη, καὶ D πρὸς πάντα τἆλλα ὑπωπτεύετο. Καῖσαρ δὲ προσεδέξατο μὲν αὐτὸν καὶ τότε ἀσμενέστατα, οὐ μέντοι καὶ ἐπίστευσέ τι ἔτ᾽ αὐτῷ. ὡς δ᾽ οὖν τάς τε πεπονηκυίας ναῦς ἐπεσκευάσατο, καὶ τοὺς δούλους τοὺς τριηρίτας ἠλευθέρωσε, τούς τε περιόντας (πολλοὶ γὰρ φθειρομένων ἐν τῇ ναυαγίᾳ τῶν σκαφῶν ἀπεκολύμβησαν) ἐς τὸ τοῦ Ἀντωνίου ναυτικὸν ὀλιγανδροῦν κατέταξεν, ἔς τε Λιπάραν ἦλθε. κἀνταῦθα τόν τε Ἀγρίππαν καὶ τὰς ναῦς καταλιπὼν, ἐς τὴν ἤπειρον ἐκομίσθη, ἵνα καὶ τὸ πε- E ζὸν ἐς τὴν Σικελίαν, ὅταν καιρὸς γένηται, περαιώσῃ. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Σέξτος, αὐτὸς μὲν ἐν Μεσσήνῃ ὑφώρμει, τὸν διάπλουν αὐτοῦ τηρῶν, τῷ δ᾽ Ἀγρίππᾳ Δημοχάρην ἀνθορμεῖν ἐν Μύλαις ἐκέλευσεν. οὗτοι δὲ μὲν πλεῖστον τοῦ χρόνου, ἀποπειρώμενοι μὲν ἀλλήλων κατὰ τὸ παρεῖχεν, οὐ μέντοι καὶ ἐναποκινδυνεῦσαι παντὶ τῷ στόλῳ τολμῶντες, κατηνάλωσαν· οὔτε γὰρ τὰς δυνάμεις ἀλλή-

λων

λων ἤδεσαν, καὶ πάντα πρός τε τὸ μεῖζον καὶ πρὸς
τὸ φοβερώτερον παρ' ἀμφοτέροις ἀεὶ τῶν ἑτέ-
ρων ἐλογοποιεῖτο. τέλος δὲ ὁ Ἀγρίππας, συνιεὶς
ὅτι οὐ συμφέρει οἱ διαμέλλειν, (οἱ γὰρ τοῦ Σέξτου ἅτε
ἐν τῇ οἰκείᾳ ναυλοχοῦντες, οὐδὲν ἐδέοντο σπουδῆς)
τάς τε ἀρίστας τῶν νεῶν ἔλαβε, καὶ πρὸς κατασκο-
πὴν τοῦ τῶν ἐναντίων πλήθους ἐπὶ τὰς Μύλας
ὥρμησε, καὶ ἐπειδὴ μήτε πάντας αὐτοὺς ἰδεῖν ἐδυνή-
θη μήτ' ἀνταγωνιστής αὐτῶν ἦλθε, κατε-
φρόνησεν αὐτῶν, καὶ ἐπανελθὼν παρεσκευάζετο ὡς
καὶ πάσαις ταῖς ναυσὶ τῆς ὑστεραίας ἐπὶ τὰς Μύλας
ἐπιπλευσούμενος. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὁ Δημοχάρης ἔ-
παθε. μόνας τε γὰρ τὰς ἀφιγμένας ναῦς ὑποτο-
πήσας εἶναι, καὶ βραδύτατα αὐτὰς ὑπὸ τοῦ μεγέ-
θους πλεούσας ἰδών, τόν τε Σέξτον τῆς νυκτὸς μετε-
πέμψατο, καὶ ἡτοιμάζετο ὡς καὶ αὐτῇ τῇ Λιπάρᾳ
προσμίξων. ἡμέρα τε ὑπέφαινε, καὶ ἀμφότεροι ἅ-
μα ὡς καὶ ἐπ' ἐλάττους σφῶν ἀλλήλους ὄντας ἔ-
πλεον· ἐπειδὴ δὲ ἐγγὺς ἐγένοντο, καὶ παρὰ δόξαν πολὺ
πλείους τοὺς ἐναντίους ὧν ᾤοντο εἶναι, ἰδόντες ἑκά-
τεροι, τὰ μὲν πρῶτα ἐταράχθησαν ὁμοίως ἀμ-
φότεροι, καί τινες καὶ πρύμναν ἐκρούσαντο· ἔπει-
τα δὲ τὴν φυγὴν τῆς μάχης μᾶλλον φοβηθέντες,
καὶ ἐν μὲν ταύτῃ καὶ κρατήσειν ἀντελπίσαντες,
ἐν δὲ ἐκείνῃ πανσυδὶ ἀπολέσθαι προσδοκῶντες,
ἀντεξώρμησαν, καὶ συμμίξαντες ἐναυμάχη-
σαν. ἦσαν δὲ οἱ μέν, τῷ πλήθει τῶν νεῶν, οἱ δέ,
ταῖς ἐμπειρίαις τῶν ναυτικῶν προφέροντες· καὶ
τοῖς μὲν τό, τε ὕψος τῶν σκαφῶν, καὶ τὸ πά-
χος τῶν ἐπωτίδων, οἵ τε πύργοι συνήροντο·
τοὺς δ' ἑτέρους οἵ τε διέκπλοι ἀνέφερον, πρός
τε τὴν ῥώμην τῶν τοῦ Καίσαρος ἐπιβατῶν
ἡ τόλμα αὐτῶν ἀντήρκει. αὐτόμολοι γὰρ
οἱ πλείους ἐκ τῆς Ἰταλίας ὄντες, ἀπονοίᾳ
πολλῇ ἐχρῶντο. κἀκ τούτου πλεονεκτοῦν-
τες ἅμα ἀλλήλων, καὶ ἐλαττούμενοι οἷς εἶ-
πον, ἴσην τὴν ἰσχὺν ἐκ τοῦ τῶν ὑπαρ-
χόντων σφίσιν ἀντίπαλον εἶχον. καὶ διὰ τοῦ-
το † χρόνιον καὶ ἀγχώμαλα ἐπὶ πλεῖστον ἠγω-
νίσαντο. οἵ τε γὰρ Σεξτεῖοι τοὺς μὲν ἄνδρας τοὺς
ἐναντίους τῷ ῥοθίῳ ἐξέπλησσον, καὶ τινὰς ναῦς,
ῥύμῃ τε σφίσι προσπίπτοντες, καὶ τὰς παρεξ-
ειρεσίας αὐτῶν ἀναρρηγνύντες, ἐτίτρωσκον· ἀ-
πό τε δὴ τῶν πύργων ἐν τῇ προσμίξει βαλλό-
μενοι, καὶ χειρῶν ἐπιβολαῖς σιδηρῶν προσαρ-
τώμενοι, οὐδὲν ἔλαττον ὧν ἔδρων ἔπασχον. καὶ οἱ
Καισάρειοι ἐς χεῖρας μὲν σφίσιν ἰόντες, καὶ ἐς
τὰς ναῦς σφῶν μετεκβαίνοντες, κρείττους ἐγί-
γνοντο· ἐκπηδώντων δὲ αὐτῶν ἐς τὴν θάλασ-

† χρόνιον

A essent, ignorabat: & omnia vtrinque in-
flatius ac terribilius, quam pro rei veri-
tate, referebantur. Tandem Agrippa
cunctationem sibi non conducere in-
telligens, (Pompeianis enim, qui in sua
regione stationem agebant, nihil causæ
erat, cur festinarent) optimis nauium
acceptis, Mylas cursum instituit, ad ex-
plorandam hostium multitudinem: &
quia neque vniuersos eos videre pote-
rat, neque quisquam aduersus ipsum ex-
ibat, contempto hoste, Liparam reue-
B ctus, ita se parauit, tanquam postridie
totam classem Mylis adducturus. I-
dem hoc Damochari contigit. Nam
illas tantum naues Agrippam habere ex-
istimans, quæ Mylas aduenissent, eas-
que propter molem suam tardissimas
esse conspicatus, noctu ad se vocato Pō-
peio, omnia ad hunc modum compo-
suit, vt qui ad Liparam accedere statuis-
set. Orta luce, vterque aduersus alterum,
tanquam minoribus copiis instructum,
prouectus est. Vbi vero classes inuicem
sibi appropinquauere, & vterque hosti-
C um longe maiorem sua opinione nume-
rum conspexit; terror vtrisque pariter
incidit, neque defuerunt, qui retrorsum
naues suas agerent. Sed post fugam ma-
gis, quam pugnam metuentes, quum in
hac spes victoriæ esset reposita, in illa au-
tem extremæ omnium perniciei metus;
ad confligendum nauali prælio progres-
si sunt. Erant multitudine nauium al-
teri, alteri peritia rei nauticæ superiores:
atque alteris nauium altitudo, crassities
D epotidum turresque proderant, alteros
facultas enauigaudi adiuuabat; & con-
tra robur classiariorum Cæsaris, auda-
cia Pompeianorum (quippe plerique ex
Italia quum perfugissent, ex desperatio-
ne salutis ad furorem vertebantur) suf-
ficiebat. Itaque quum vtrique in quo
hostibus [a] præstarent suis, haberent;
quasi æquatis viribus congressi sunt, di-
uque æquo marte pugnatum est. Pom-
peiani enim aduersarios suos impetu
terrebant, nauesque nonnullas vehe-
mentius incitatis suis inuadentes, ita vt
E earum remos quoque exteriores deter-
gerent, † vulnerabant: sed de turri-
bus in conflictu iaculis petiti, manicis-
que ferreis iniectis affixi hostium naui-
bus, non minus † damni recipiebant. Cæ-
sariani etsi hostem, comminus pugnan-
tes, & in eorum naues transeuntes, su-
perabant; tamen hoc vicissim Pom-
peiani præstabant, quod nauibus suis
subsidentibus, facile in mare exilie-

a & præstarent, & inferiores essent suis.

† lædebant

† damni, quam inferrent, recipiebant.

ὅτι καὶ προσέπλευσε, τοῦ τε ναυτικοῦ τὸ πλεῖον ἀπέβαλε, καὶ αὐτὸς ὀλίγου προσδιεφθάρη. οὐκοῦν οὐδ' ἠδυνήθη πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ τοὺς ὄντας ἐν Σικελίᾳ διαφυγεῖν, ἀλλ' ἀγαπητῶς ἐς τὴν ἤπειρον ἀπεσώθη. καὶ αὐτὸς ἐν ἀσφαλεῖ ἦν· ὁρῶν δὲ τὸ στράτευμα ἐν τῇ νήσῳ ἀπειλημμένον, δεινῶς ἤχθετο· καὶ οὐ πρότερον ἀνεθάρσησε, πρὶν ἰχθύν τινα, ἐκ τῆς θαλάσσης αὐτόματον ἀναθορόντα, πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ προσπεσεῖν. ἐκ γὰρ τούτου πιστεύσας τοῖς μάντεσιν, εἰποῦσιν οἱ ὅτι δουλώσεται αὐτήν, ἀνερρώσθη. καὶ ὁ μὲν τὸν Ἀγρίππαν σπουδῇ πρὸς τὴν ἐπικουρίαν αὐτῶν μετεπέμπετο, ἐκεῖνοι δὲ ἐπολιορκοῦντο. καὶ ἐπεὶ τά τε ἐπιτήδεια ἐπιλείπειν σφᾶς ἤρχετο, καὶ βοήθεια οὐδεμία πω ἐφαίνετο, φοβηθεὶς ὁ Κορνουφίκιος (ἐκεῖνος γὰρ αὐτῶν ἦρχε) μὴ καὶ ὑπὸ λιμοῦ τῷ χρόνῳ κατὰ χώραν μένων ἐκπολιορκηθῇ, καὶ νομίσας διὰ τὸ στρατεύοντι μέν οἱ αὐτοῦ ταύτῃ μηδένα τῶν πολεμίων ἐς χεῖρας, ἅτε καὶ κρείττονι τοῖς ὁπλίταις ὄντι, ἥξειν· ἂν δέ πη προχωρῇ, δυοῖν θάτερον, ἢ προσμίξαντας σφίσιν αὐθις κρατήσειν, ἢ μὴ βουληθέντων αὐτῶν τοῦτο ποιῆσαι, πρός τε τὸ ἀσφαλὲς ἀποχωρήσειν, καὶ τῶν ἐπιτηδείων εὐπορήσειν, καί τινα ὠφέλειαν παρὰ τοῦ Καίσαρος ἢ καὶ τοῦ Ἀγρίππου λήψεσθαι· τά τε σκάφη ὅσα ἔκ τε τῆς ναυμαχίας ὑπελέλειπτο, καὶ πρὸς τὸ τάφρευμα ἐξεπεπλεύκει, κατέκαυσε, καὶ αὐτὸς ἄρας ὡς πρὸς τὰς Μύλας ἐπορεύετο. † καὶ αὐτῷ προσβαλόντες καὶ ἱππεῖς καὶ ψιλοὶ πόρρωθεν, (οὐ γὰρ δὴ καὶ ὁμόσε χωρῆσαι ἐτόλμων) ἄποροι δεινῶς ἐγίγνοντο. αὐτοὶ μὲν γὰρ καὶ ἐπῄεσαν, ὁπότε καιρὸς εἴη, καὶ ἀνεστρέφοντο διὰ βραχέος· οἱ δὲ, ὥς γε ὁπλῖται, οὔτ' ἄλλως ἐπιδιώκειν σφᾶς ὑπὸ τοῦ βάρους ἐδύναντο, καὶ τοὺς ἀόπλους τοὺς ἐκ τοῦ ναυτικοῦ σωθέντας περιέστελλον. κἀκ τούτου ἔπασχον μὲν πολλὰ καὶ δεινά, ἀντέδρων δὲ οὐδέν· εἰ γάρ πού καὶ ἐπάξαι ποιν, ἔτρεπον μὲν αὐτούς, πέρα δ' οὐ δυνάμενοι διώκειν, χαλεπωτέρους σφᾶς ἐν τῇ ἀναστροφῇ, ἅτε καὶ μονούμενοι τῆς ἐκδρομῆς, εἶχον. ἔν τε οὖν τῇ ἄλλῃ πορείᾳ, καὶ ἐν ταῖς διαβάσεσι τῶν ποταμῶν μάλιστα ἰσχυρῶς ἐταλαιπώρουν. παραστοιχιζόμενοι γὰρ αὐτοὺς οἱ ἐναντίοι, καὶ κατ' ὀλίγους, οἷα ἐν τῷ τοιούτῳ σπουδῇ ἀτάκτως χωροῦντας, ἔς τε τὰ γυμνὰ διαγυμνουμένους ἔπαιον, καὶ ἐς τὰ πηλώδη τά τε ῥοώδη ἐσπίπτοντας, ὡς καὶ ἐνισχομένους ἢ καὶ διαφερομένους, ἔβαλλον. καὶ τοῦτ' ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἡμέρας ἐποίησαν· καὶ τῇ γε τελευταίᾳ παντελῶς αὐτοὺς ἐκάκωσαν, ἄλλως τε καὶ τοῦ Σέξτου τῷ ὁπλιτικῷ προσγενομένου σφίσιν.

† ε ὡς αὐτῷ περιέβαλον ε

A tra eas, maiorem suæ classis partem amisit: ipse propemodum vna quum periisset, ad suos, qui in Sicilia erant, perfugere non potuit: sed euasisse in continentem optime contentus fuit. Ibi quamuis in tuto erat, tamen exercitum in insula destitutum ægre ferebat: neque prius animum recepit, quam piscis quidam sponte sua, ex mari prosiliens, ad pedes eius se proiecit. Id quum aruspices [a] imperium ipsi maris portendere dicerent, confirmato animo Agrippam, ad B opem eis ferendam, vocauit. Obsidebantur autem iam in Sicilia Cæsaris copiæ: quumque & commeatus eos deficere inciperet, & auxilium nullum appareret; veritus * Cornificius, (nam is exercitui præerat) ne si eo in loco maneret, tandem fame expugnaretur: secumque reputans, neminem hostium, (erat enim à militibus ipse instructior) pugnæ facultatem facturum, si quidem ibi perstitisset: sin alio se conferret, fore vt vel ad pu- C gnam euocatum hostem vinceret; vel, pugnam detrectante eo, in locū se tutum recipere, & cibariis potiri posset, ac vel à Cæsare vel ab Agrippa subsidium acciperet: his motus, naues quæ pugna superarant, & ad castra delatæ fuerant, combussit: castrisque relictis, Mylas iter conuertit. Quo in itinere eminus ab equitibus & leuis armaturæ peditibus infestati [b] Cæsariani, in summis difficultatibus versati sunt. Nam Pompeiani & ingruebant, quoties id oppertunum vi- D debatur, & se statim recipiebant: contra Cæsariani grauis armaturæ vsu ab insectandis hostibus detinebantur, præterea etiam inermibus, qui ex classe superstites erant, defendendis occupati: itaque vlcisci nullo modo poterant damna, quæ ab hostibus accipiebant. Ac, si quando se in eos conuertissent, in fugam eos tantum dederunt, insequi vltra non potuerunt: quinimo hi reuertentibus, ac facta excursione à suis diuulsis, vehementius molesti erant. [c] Cæterum in transeun- E dis præsertim fluminibus summopere affligebantur, circunfusis tum potissimum hostibus, ac (vt ratio itineris exigebat) paucos simul properato & sine ordine euntes, nudatosque, qua vulneribus maxime expositi erant, in limoque lapsos ac detentos, aut rapidiore fluminis cursu abreptos, eminus vulnerantibus. Ita tribus continuis diebus vexati Cæsariani, nouissima autem extremis malis affecti, quum Pompeius ipse cum grauis armaturæ militibus superueniret.

a subiugationem maris portendere

* Cornuficius.

b Cæsarianerant, (non enim pedem hostes conferre audebant) insessum iri

c Cæterum & reliquo in itinere, & in transeundis

Itaque iam eorum, qui peribant, nullam habebant rationem: ac potius bene cum iis actum esse censebant, quibus nullum præterea accidere incommodum posset: ipsique superstites desperatione salutis, eorum sibi conditionem optabant. Saucii autem, quorum quam mortuorum maior erat numerus, (quippe lapidibus & iaculis eminus imperiti, nullumque comminus ictum ferentes, varia, nec letalia vulnera, accipiebant) non ipsi modo in summis erant miseriis, sed reliquis etiam plus quam hostes laboris exhibebant. nam siue portabantur, hos etiam, qui ferebant, secum perdebant: siue relinquebantur, lamentando totum exercitum in mœrorem coniiciebant. Actum omnino fuisset de toto exercitu, ni Pompeiani, quantumuis inuiti, ab eo discedere opus habuissent. Agrippa enim, victor nauali prælio, Liparam repetierat: ibi audito Pompeium Messanam confugisse, Democharem alio discessisse, in Siciliam transmisit: Mylisque & Tyndaride occupatis, Cornificiano exercitui frumentum & milites misit. Pompeius igitur ipsum quoque ad eos aduenturum putans, territus, tanta celeritate discessit; vt vasa quoque, & cibaria nonnulla in castris suis reliquerit. ita Cornificius cum suis copia alimentorum potitus, ad Agrippam euasit. Hunc exercitum Cæsar laudatum, donis etiam refecit; a quo insolenter admodum post naualem Agrippæ victoriam, quasi iam confecto bello, vsus fuerat. Ipse Cornificius tantum sibi ob seruatos à se milites tribuit, vt Romæ, quoties foris cœnaret, elephanto domum reuectus sit. Cæsari post hæc facta in Siciliam profecto, apud Artemisium [fanum Dianæ Latini vocant] Sextus Pompeius castra opposuit: ibi commissis leuibus aliquot equitum pugnis, aliquandiu à iusto prælio temperatum est. Interimque Gallus Tisienus Pompeio, Cæsari Lepidus cum copiis accessit. Lepidus enim ea, quam commemoraui, tempestate, & à Damochare etiam vexatus, amisso nauium magno numero, non statim ad Cæsarem perrexerat: sed Lilybæo appulerat, siue ob acceptum damnum, siue vt solus Cæsar belli labore detineretur, siue vt Pompeium ab eo reuelleret. Eo ad bellum contra eum gerendum missus fuerat Gallus: & quum nihil efficeretur, vterque inde ad Artemisium venerunt. Gallus Pompeii vires auxit: Lepidus autem, dissidio inter

a quamuis eos per summum contemtum à nauali Agrippæ victoria, quasi iam bellum confecisset, habuerat.

A ὥστε τῶν μὲν ἀπολλυμένων οὐδένα ἔτι λόγον ἐποιοῦντο, ἀλλὰ καὶ ἐν κέρδει τὸ μηκέτ' αὐτοὺς κακοπαθεῖν ἐτίθεντο· καὶ ἤθελον καὶ αὐτοὶ τῶν ἤδη τεθνηκότων ὑπὸ τῆς ἀνελπιστίας εἶναι. οἱ δὲ τραυματίαι, πολλοί τε καὶ πλείους τῶν τελευτώντων ὄντες, (ἅτε γὰρ καὶ λίθοις καὶ ἀκοντίοις πόρρωθεν βαλλόμενοι, καὶ μηδεμίαν ἐκ χειρὸς πληγὴν ὑπομένοντες, πολλάχῃ τε καὶ οὐ πάντη καιρίαν ἐτιτρώσκοντο) αὐτοί τε δεινῶς ἐταλαιπώρουν, καὶ τοῖς περιλοίποις πολὺ πλείω πόνον ἢ οἱ πολέμιοι παρεῖχον. εἴτε γὰρ φέ- B ροιντο, καὶ τοὺς ἀνέχοντας σφᾶς προσαπώλλυσαν, εἴτε καὶ κατελείποντο, τὸ στράτευμα πᾶν ἐς ἀθυμίαν ὀλοφυρόμενοι καθίστασαν. κἂν πασσυδὶ διεφθάρησαν, εἰ μὴ καὶ οἱ πολέμιοι καὶ ἄκοντες σφῶν ἀπέσχοντο. ὅ, τε γὰρ Ἀγρίππας, πρίν τε μὲν νικήσας τὴν ναυμαχίαν, πρὸς τὴν Λιπάραν ἀνέπλευσεν· ἐνταῦθα δὴ καὶ μαθὼν τόν τε Σέξτον ἐς τὴν Μεσσήνην πεφευγότα, καὶ τὸν Δημοχάρην ἄλλοσέ πῃ ἀπεληλυθότα, ἐπεραιώθη ἐς τὴν Σικελίαν· καὶ καταλαβὼν τάς τε Μύλας καὶ τὴν Τυνδαρίδα, σῖτόν τε σφί- C σι καὶ στρατιώτας ἔπεμψε. καὶ ὁ Σέξτος, οἰηθεὶς καὶ αὐτὸν ἐκεῖσε ἥξειν, ἐφοβήθη, καὶ σπουδῇ ἀνεχώρησεν· ὥστε καὶ σκεύη τινὰ καὶ ἐπιτήδεια ἐν τοῖς ἐρύμασι καταλιπεῖν, ἐξ ὧν τῆς τροφῆς ἄφθονον οἱ περὶ τὸν Κορνουφίκιον ἔχοντες, πρὸς τὸν Ἀγρίππαν ἀπεσώθησαν· καὶ αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ καὶ ἐπαίνοις καὶ δωρεαῖς ἀνεκτήσατο, καίπερ ὑπεροπτικώτατα σφίσιν ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀγρίππου ναυκρατίᾳ, ὡς καὶ διαπεπολεμηκότος, χρησάμενος. τοσοῦτον γάρ τοι καὶ ὁ Κορνουφίκιος ἐπὶ τῇ τῶν στρατιωτῶν σωτηρίᾳ ἐφρόνει, D ὥστε καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπὶ ἐλέφαντος, ὁσάκις ἔξω τῆς οἰκίας ἐδείπνει, ἀνακομίζεσθαι. τῷ δ' οὖν Καίσαρι ἐς τὴν Σικελίαν μετὰ τοῦτ' ἐλθόντι ὁ Σέξτος περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἀντεστρατοπεδεύσατο, καὶ μάχην μὲν οὐδεμίαν εὐθὺς μεγάλην ἐμαχέσαντο, ἱππομαχίας δέ τινας βραχείας ἐποιοῦντο. ἀντικαθημένων δ' αὐτῶν ἀλλήλοις, τῷ μὲν Σέξτῳ ὁ Γάλλος ὁ Τισήνιος, τῷ δὲ Καίσαρι ὁ Λέπιδος σὺν ταῖς δυνάμεσι προσεγένοντο. οὗτός τε γὰρ περιπεσὼν τῷ χειμῶνι ὑπὲρ ἐμνημόνευσα, καὶ τῷ Δημοχάρει, ναῦς τε συ- E χνὰς ἀπέβαλε, καὶ εὐθὺς πρὸς τὸν Καίσαρα ἦλθεν, ἀλλ' εἴτε δὴ διὰ τὸ πάθος, εἴθ' ὅπως καθ' ἑαυτὸν ἐκεῖνος πονοῖτο, εἴτε καὶ ἀπαγαγεῖν τὸν Σέξτον ἀπ' αὐτοῦ βουληθεὶς, Λιλυβαίῳ προσέβαλε. καὶ ὁ Γάλλος ἐνταῦθα αὐτῷ πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Σέξτου προσεπολέμει. καὶ οὕτως ἐκεῖθεν ἀμφότεροι, ἐπειδὴ μηδὲν ἐπέραινον, πρὸς τὸ Ἀρτεμίσιον ἀφίκοντο. καὶ ὁ μὲν Γάλλος ἐπέρρωσε τὸν Σέξτον· ὁ δὲ δὴ Λέπιδος τῷ τε Καίσαρι δι-

ἠνέχθη, (αὐτός τε γὰρ ἐκ τοῦ ἴσου πάντα αὐτῷ διοικεῖν, ὡς καὶ συνάρχων, ἠξίου, καὶ ἐκεῖνος ἐς πάντα αὐτῷ ὡς καὶ ὑποστρατήγῳ ἐχρῆτο) κἀκ τούτου πρός τε τὸν Σέξτον ἀπέκλινε, καὶ ἐκοινολογεῖτο αὐτῷ δι᾽ ἀπορρήτων. ὑποπτεύσας οὖν τοῦτο ὁ Καῖσαρ, καὶ μήτε ἐκφῆναι τολμῶν, μὴ καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ αὐτὸν πολεμώσηται, μήτ᾽ αὖ ἀποκρύψασθαι ἀσφαλῶς δυνάμενος, (ὕποπτον μὲν γὰρ ἐνόμιζεν, εἰ μὴ συμβουλεύοιτό τι αὐτῷ, δεινὸν δ᾽ εἰ πάντα ἀνακοινοῖτο) διακινδυνεῦσαι ὅτι τάχιστα, πρὶν νεοχμωθῆναί τι, ἔγνω, καίτοι τῶν ἄλλων ἕνεκα ἥκιστα ἐπειγόμενος. οὔτε γὰρ σῖτος, οὔτε χρήματα τῷ Σέξτῳ ὑπῆν· ἐξ ὧν ἤλπιζεν αὐτὸν ἀμαχεὶ οὐ πολλῷ ὕστερον καταλύσεσθαι. ἐπεὶ δ᾽ οὖν ἔκρινε τοῦτο, αὐτός τε κατὰ γῆν τὸν στρατὸν ἐξάγων πρὸ τοῦ στρατοπέδου παρεπαρέταττε, καὶ ὁ Ἀγρίππας ἅμα ἐπιπλέων ἀπεσάλευεν, (ὁ γὰρ Σέξτος ταῖς δυνάμεσιν αὐτῶν ἐλαττούμενος πολύ, οὐδετέρωσε ἀντεπεξῄει) καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ πλείους ἡμέρας ἐγίγνετο· τέλος δὲ δείσας μὴ καὶ καταφρονηθεὶς διὰ ταῦθ᾽ ὑπὸ τῶν συμμάχων ἐγκαταλειφθῇ, ἀντιναυμαχῆσαι ποτὲ ταῖς ναυσὶ προσέταξε· καὶ γάρ τινα ἐλπίδα ἐν ταύταις μᾶλλον εἶχεν. ὡς οὖν τό, τε σημεῖον ἤρθη, καὶ ἡ σάλπιγξ ὑπεσήμηνεν, ἐκεῖναί τε αἱ πᾶσαι πρὸς τῇ γῇ συνέμιξαν, καὶ ὁ πεζὸς ἀμφοτέρων ὁμοίως ἐπ᾽ αὐτῆς τῆς ῥαχίας παρετάξατο, ὥστε τὴν θέαν ἀξιολογωτάτην γενέσθαι. ἥ τε γὰρ θάλασσα ἡ ἐκεῖ πᾶσα τῶν νεῶν ἐπεπλήρωτο, (πολλαὶ γὰρ οὖσαι ἐπὶ πλεῖστον ἐπέσχον) καὶ ἡ χώρα, ἡ μὲν ἐγγὺς αὐτῆς, ὑπὸ τῶν ὡπλισμένων, ἡ δ᾽ ἄλλη προσεχής, ὑπὸ τοῦ λοιποῦ ἑκατέρων ὁμίλου κατείχετο. ὅθεν περ καὶ ὁ ἀγὼν ἔδοξε μὲν τῶν ναυμαχούντων μόνων εἶναι, τῇ δ᾽ ἀληθείᾳ καὶ τῶν ἄλλων ἐγίγνετο. οἵ τε γὰρ ἐν ταῖς ναυσὶν ὄντες προθυμότεροι ἐς τὴν τῶν ὁρώντων σφᾶς ἐπίδειξιν ἡμιλλῶντο, καὶ ἐκεῖνοι, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἀπείχοντο ἀλλήλων, ἀλλὰ καὶ πρός γε τὴν τῶν δρωμένων ὄψιν καὶ αὐτοὶ τρόπον τινὰ ἠγωνίζοντο. ἀντιπάλου γὰρ ἐπὶ πολὺ τῆς μάχης γενομένης, (ὁμοιοτάτη γὰρ τοῖς πρόσθεν ἐναυμάχησαν) ἰσορρόπως καὶ αὐτοὶ συστάσει τῆς γνώμης συνείχοντο. μάλιστα μὲν γὰρ καὶ τὸν πόλεμον πάντα ἐν αὐτῇ καταλυθήσεσθαι ἤλπιζον· εἰ δὲ μή, οἱ μέν, εἰ καὶ τότε κρατήσειαν, οὐδὲν ἔτι μέγα ἐπιπονήσειν· οἱ δέ, εἰ τότε νικήσειαν, οὐκ ἔθ᾽ ἡττηθήσεσθαι προσεδόκων

A inter ipsum ac Cæsarem oborto,) quia ipse, vt collega Cæsaris, omnia æquato imperio administrare, Cæsar autem Lepido in omnibus rebus tantum legati loco vti volebat) ad Sextum Pompeium inclinauit, ac occulte cum eo consilia agitauit. Cæsar, quum id quod res erat suspicaretur, & neque aperire animum suum auderet, ne eum palam hostem sibi redderet, neque tuto occultare posset: (suspicioni enim occasionem præbebat, si qua de re non communicasset cum eo: porro autem valde incom- B modum videbatur, omnia ei consilia referre) statuit quamprimum prælio decernere, priusquã noui aliqui motus existerent: quanquam aliam festinandi caussam habebat nullam. Nam & alimentis, & pecunia Sextus destituebatur: ita vt spes esset, posse propediem citra prælium eum euerti. Proinde Cæsar pedestres copias in aciem ante castra eduxit: Agrippa naues in mari constituit: idque aliquot continuis diebus factum, ita vt Pompeius neutris copiis congrederetur: erat enim multo imparatior. Postremo metuens Pompeius, ne contemptus ob hæc, à sociis desereretur: nauibus (hac enim par- C te magis confidebat) occurrere hosti suos iussit. Signo † proposito, postquam classicum concinuisset, omnes naues iuxta terram congressæ sunt: simulque pedestres copiæ in acie ipso in littore collocatæ, sane quam memorabili spectaculo. Omne enim eius loci mare nauib. refertũ erat, quæ multæ admodum quum essent, maximum spatium obtinebant: terra mari vicina, armatis à militibus; proxima deinde, à turba reliquorum vtriusque partis D hominum erat occupata. Itaq; ipsum certamen, quanquam naualium tantũ copiarum futurum videbatur, tamen re ipsa ad alios etiam pertinebat. Alacriores enim classiarii pugnam obibant, vt suis inspectantibus sese ostentarent: contraque illi, etsi non confligebant inter se, tamen ipse pugnæ conspectus suum quoddam apud eos certamen excitabat. Quandiu enim æquis viribus vtrinque certatum est, (erat autem hæc naualis pugna prioris simillima) ipsorum quoque spectantium E animi in neutram partem commouebantur, & sperabant quidem omnino eam pugnam bello finem imposituram: sin minus, at certe Cæsariani, si hanc quoque victoriam obtinuissent, nullum sibi deinde magnum laborem reliquum fore; Pompeiani, si nunc superarent, postea se nunquam succubituros sibi pollice-

† elato,

bantur. Hac spe animos vtrique confirmabant suos: ideoque silentium tenebant, quo melius pugnam spectare possent, neve eos, qui decertabant, à contentione auerterent. Clamore autem exili vtebantur, sicubi pugnantibus acclamarent, aut deos inuocarent; victores suos laudarent, victos conuitiis exagitarent. Multis autem & suos vicissim hortabantur, & mutuo alteri contra alteros vociferabantur, vt & sui facilius ab se dicta exaudirent, & hostes vocem suorum minus perciperent. Hæc vtrinque fiebãt, quandiu dubia victoria pugnatum est. quinetiã motu corporis signa suis dabãt, quasi aut videre ea illi, aut intelligere possent. Sed postquam Pompeiani in fugam compulsi sunt, tum confertim atque vno impetu, & † Cæsariani lætum clamorem, & Pompeiani vlulatum sustulerunt: atque hi quidem, quasi vna cum suis victi statim Messanam petierunt. Cæsar autem eos, qui victi ad terram efferebantur, excepit: ac ipse in mare progressus, omnes naues, quæ in paludes eiectæ erant, combussit: vt iam neque nauigantibus securitas esset: hos enim Agrippa cædebat: neque ad terram appellentibus, quos Cæsar interficiebat: perpaucis exceptis qui fuga elapsi Messanam sese corripuerunt. In hoc prælio captus Demochares seipsũ interfecit, Apollophanes naui sua integra etiamnum, quum posset effugere, ad Cæsarem se contulit. Quod idem cum alii non pauci, tum Gallus etiam, omnesque eius equites, & pedites aliquot fecerunt. Quæ non minima causa fuit Pompeio, vt desperatis rebus, de fuga cogitaret. Itaque filia, amicisque, & pecuniis, cæterisque rebus pretiosis in naues superstites, quæ essent quammaxime agiles, collocatis; noctu abiit, nemine insequente: quia & clanculum discedebat, & Cæsarem continuo ingens tumultus exceperat. Lepidus enim Messanam † profectus, receptusque, incendio ac direptione vrbem vastauerat. quo quum Cæsar celeriter, inhibendi eius causa, aduenisset; vrbe relicta, propter metum, in colle quodam munito castris factis, Cæsarem culpabat recensitis omnibus eius iniuriis reposcensque ea omnia, quæ à coniuratione prima sibi data fuerant, & Siciliam quoque sua opera subactam sibi vindicans. Hæc Cæsari obiiciebat, & missis suorum nonnullis, eum ad disceptationem prouocabat. Habebat autem secum eas copias, quas ex Africa adduxerat, omnesque eos, qui Messanę remanserant.

† Cæsariani pæanem, & Pompeiani

† adortus,

δοκοῦντες, ἐρρώννυντο. καὶ διὰ τοῦτο καὶ σιωπῇ, ὅπως αὐτοί τε πρὸς τὰ γιγνόμενα ἀποβλέπωσι, καὶ τοὺς ἐν τῷ ἔργῳ μὴ ἀποτρίβωσι, καὶ κραυγῇ μικρᾷ ἐχρῶντο, τούς τε ναυμαχοῦντας ἀνακαλοῦντες, καὶ τοὺς θεοὺς ἐπιβοώμενοι· καὶ τοὺς μὲν κρατοῦντας σφῶν ἐπαινοῦντες, τοὺς δὲ ἡττωμένους λοιδοροῦντες· καὶ πολλὰ μὲν ἐκείνοις ἀντιπαρακελευόμενοι, πολλὰ δὲ καὶ ἀλλήλοις ἀντιβοῶντες, τοῦ τε τοὺς σφετέρους ῥᾷον τὰ λεγόμενα ἀκούειν, † καὶ τοῦτο τοὺς ἐναντίους ἧττον τῶν οἰκείων ἐπαΐειν. τέως μὲν οὖν ἰσοπαλὲς ἦν, οὕτω τε ταῦτα παρ᾽ ἀμφοτέρων ὁμοίως ἐγίγνετο, καί τι καὶ τοῖς σώμασιν, ὡς καὶ ἰδεῖν καὶ νοῆσαι δυναμένοις σφίσιν, ἐνεδείκνυντο· ἐπεὶ δὲ ἐτράποντο οἱ τοῦ Σέξτου, ἐνταῦθα ἤδη ἀθρόοι, καὶ ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς, οἱ μὲν † ἐπαιώνισαν, οἱ δὲ ὠλοφύραντο· καὶ οὗτοι μὲν, ὡς καὶ αὐτοὶ συννενικημένοι, πρὸς τὴν Μεσσήνην εὐθὺς ἀπεχώρησαν· ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ τούς τε ἐκπίπτοντας τῶν ἡττωμένων ἐς τὴν γῆν ἐξεδέχετο, καὶ ἐς αὐτὴν τὴν θάλασσαν ἐπεσβαίνων πάντα τὰ σκάφη, τά τε ἐς τὸ τεναγῶδες ἐκέλλοντα κατεπίμπρη, ὥστε μήτε τοῖς ἐπιπλέουσιν ἀσφαλὲς εἶναι (πρὸς γὰρ τοῦ Ἀγρίππου ἐκόπτοντο) μήτε τοῖς † προσιζουσί πῃ, (πρὸς γὰρ τοῦ Καίσαρος διώλλυντο) πλὴν ὀλίγων, ὅσοι ἐς τὴν Μεσσήνην προκατέφυγον. καὶ τούτῳ τῷ πόνῳ ὁ μὲν Δημοχάρης ἁλισκόμενος ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν· ὁ δὲ Ἀπολλοφάνης ἄθραυστον τὴν ναῦν ἔχων, καὶ δυνηθεὶς ἂν φυγεῖν, προσεχώρησε τῷ Καίσαρι. τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἄλλοι, ὅ, τε Γάλλος, καὶ οἱ ἱππῆς οἱ σὺν αὐτῷ πάντες, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ πεζοί τινες ἐποίησαν. ἀφ᾽ οὗπερ οὐχ ἥκιστα ὁ Σέξτος ἀπογνοὺς τὰ παρόντα, φυγεῖν ἐβουλεύσατο· καὶ παραλαβὼν τήν τε θυγατέρα καὶ ἄλλους, τά τε χρήματα καὶ τὰ λοιπὰ πλείστου ἄξια, ἐς τὰς ναῦς τὰς ἄριστα τῶν σωθεισῶν πλευσάσας ἐσθέμενος, νυκτὸς ἀπῆρεν· οὐδὲ ἐπεδίωξέ τις αὐτόν. ἐκεῖνός τε γὰρ λάθρα ἐξέπλευσε, καὶ ὁ Καῖσαρ ἐν μεγάλῃ ταραχῇ διὰ χρῆμα ἐγίνετο. ὁ γὰρ Λέπιδος τῇ τε Μεσσήνῃ προσέπεσε, καὶ ἐσδεχθεὶς ἐς αὐτὴν, τὰ μὲν ἐνεπίμπρη, τὰ δ᾽ ἥρπαζεν· ἐπειδή τε ἐκεῖνος αἰσθόμενος τοῦτ᾽ ἐπῆλθέ τε οἱ διὰ ταχέων, καὶ ἐμποδὼν ἐγένετο, τῆς μὲν πόλεως ὑπεξῆλθε φοβηθεὶς, ἐπὶ δὲ λόφον τινὰ καρτερὸν ἀναστρατοπεδευσάμενος, ἐγκλήματα ἐποιεῖτο, καταλέγων πάνθ᾽ ὅσα ἐλαττοῦσθαι ἐνόμιζε· καὶ τά τε ἄλλα ἀπῄτει, ὅσα αὐτῷ κατὰ τὴν πρώτην σφῶν συνωμοσίαν ἐδέδοτο, καὶ τὴν Σικελίαν, ὡς καὶ συγκαταστρεψάμενος αὐτὴν, ἀντεποιεῖτο. καὶ ὁ μὲν ταῦτα τῷ Καίσαρι πέμπων τινὰς ἐπεκάλει, καὶ ἐς δίκην αὐτὸν προὐκαλεῖτο. εἶχε δὲ τάς τε δυνάμεις ἃς ἐκ τῆς Λιβύης ἐπῆκτο, καὶ τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ἐν τῇ Μεσσήνῃ

† Xyl. ἢ τὸ τοὺς ἐναντίους

† ἐπαιάνισαν,

† προσοχοῦσί πῃ.

† πρῶτος

πάντας· ὅτι καὶ † πρότερος ἐς αὐτὴν ἐσεληλύθει, καί τινα καὶ ἐλπίδα νεωτέρων σφίσι πραγμάτων ὑπεβεβλήκει. Καῖσαρ δὲ πρὸς μὲν ταῦτα οὐδὲν αἰτήσας, νομίσας δὲ δὴ πάντα τὰ δίκαια παρά τε ἑαυτῷ καὶ παρὰ τοῖς ὅπλοις, ἅτε καὶ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ὤν, ἐχώρει εὐθὺς ἐπ' αὐτὸν μετ' ὀλίγων τινῶν ὁρμήσας, ὡς καὶ ἐκφοβήσων τε ἐκ τοῦ αἰφνιδίου, οἷα μηδὲν δραστήριον ἔχοντα κατὰ πλῆξιν, καὶ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ προσποιησόμενος. ἐσῆλθε μὲν ἐς τὸ στρατόπεδον, δόξας σφίσι διὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν συνακολουθούντων εἰρηνικόν τι πράξειν· ὡς δ' οὐδὲν κατὰ γνώμην αὐτοῖς ἔλεγε, παρωξύνθησαν, καὶ ἐπέθεντο αὐτῷ, καί τινας τῶν ἄλλων καὶ ἀπέκτειναν. † ἐκεῖνος ἐν τάχει βοηθείας τυχὼν ἐσώθη, καὶ μετὰ τοῦτ' ἐπῆλθέ τε αὖθις αὐτοῖς μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ, καὶ κατακλείσας σφᾶς ἐς τὸ τάφρευμα, ἐπολιόρκει. φοβηθέντες οὖν τὴν ἅλωσιν, κοινῇ μὲν οὐδὲν διὰ τὴν τοῦ Λεπίδου αἰδῶ ἐνεόχμωσαν, ἰδίᾳ δὲ καὶ κατ' ὀλίγους ὡς ἕκαστοι ὑπεκλείποντο αὐτόν, καὶ μεθίσταντο. καὶ οὕτω καὶ ἐκεῖνος ἀναγκασθεὶς ἦλθεν τῇ ἐσθῆτι φαιᾷ ἱκέτης αὐτοῦ γενέσθαι. καὶ ὁ μὲν ἐκ τούτου τῆς τε ἐξουσίας πάσης παρελύθη, καὶ δίαιταν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ οὐκ ἄνευ φυλακῆς εἶχε. τῶν δὲ δὴ τὰ τοῦ Σέξτου πραξάντων, οἱ μὲν ἱππεύοντες ἢ καὶ βουλεύοντες ἐκολάσθησαν, πλὴν ὀλίγων· τῶν δ' ἐν τῷ τεταγμένῳ ὄντων, τὸ μὲν ἐλεύθερον ἐς τὰ τοῦ Καίσαρος στρατόπεδα κατελέχθη, τὸ δὲ δεδουλωκὸς τοῖς δεσπόταις πρὸς τιμωρίαν ἀπεδόθη· εἰ δέ που μηδεὶς κύριος εὑρίσκετο, ἀνεσκολοπίζετο. τῶν τε πόλεων αἱ μὲν ἑκούσιαι αὐτῷ προσχωρήσασαι, συγγνώμης ἔτυχον, αἱ δ' ἀντάρασαι, ἐδικαιώθησαν. πράσσοντι δὲ αὐτῷ ταῦτα οἱ στρατιῶται ἐστασίασαν. ἄλλως τε γὰρ οὐκ ὀλίγοι ὄντες, πρός τε τὴν ὄψιν τοῦ πλήθους σφῶν ἐθρασύνοντο, καὶ τοὺς κινδύνους τάς τε ἐλπίδας τὰς ἐπ' αὐτοῖς ἐκλογιζόμενοι, πρός τε τὰ γέρα ἀπλήστως εἶχον, καὶ συλλεγόμενοι κατ' ἀλλήλους ἤπειλουν ὅ,τι τις ἐπόθει. ἐπειδή τε μάτην ἐθρύλλουν (ὁ γὰρ Καῖσαρ, ἅτε μηδενὸς ἔτι πολεμίου οἱ παρόντος, ἐν ὀλιγωρίᾳ αὐτοὺς ἐποιεῖτο) ἐθορύβουν· καὶ αὐτῷ καὶ προσφέροντες πάνθ', ὅσα ἐπεταλαιπώρηντο, καὶ προβάλλοντες εἴ τι που ὑπέσχητο σφίσι, πολλὰ ἐπηπείλουν, καὶ ἐνόμιζον καὶ ἄκοντα αὐτὸν καταδουλώσασθαι. ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἐπέραινον, τὴν γοῦν στρατείας, ὡς καὶ κεκμηκότες, ἀφεθῆναι ἠξίουν, θυμῷ καὶ βοῇ ἀπλέτῳ χρώμενοι· οὐχ ὅτι καὶ ἐβούλοντο αὐτῆς ἀπαλλαγῆναι, (καὶ γὰρ ἤκμαζον σφῶν οἱ πλείονες) ἀλλ' ὅτι τὸν μὲν πόλεμον τὸν πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐσόμενον ὑπώπτευον, καὶ διὰ τοῦθ' ἑαυτοὺς ἀνετίμων. ὧν γὰρ ἀπαιτοῦντες ἀπετύγχανον, ταῦθ', ἐγκαταλείψειν αὐτὸν ἀπειλοῦντες, λήψεσθαι προσεδόκων. οὐ

† Xiphil. ἐκεῖνος γὰρ ἐν

A rant. hi enim simulatque Lepidus prior Messanam venit, & spem nouarum reru̅ ostendit, sese ei adiunxerãt. Cæsar ad obiecta nihil respõdẽs, ac omne ius in se ponẽs, & in armis, quib. Lepido pstabat, statim cu̅ paucis qbusdã in Lepidi castra aduenit: sperans se cu̅ repẽtino aduẽtu, hominẽ alioquin parum strenuu̅, perterrefacturum, eiusq; milites sibi adiu̅cturum. Admissus autem, quod propter suorum paucitatem videbatur pacificum aliquid acturus, B quum non ex sententia Lepidi militum esset locutus; ad iram ii concitati, impetum in eum fecerunt; Cæsarianisque aliquot cæsis, ipse Cæsar, suis properato subuenientibus, periculum euasit. Quapropter post eum vniuerso suo exercitu aduersum eos profectus, castris inclusos obsedit. milites Lepidi, quum metuerent, ne vi caperentur; etsi, Lepidu̅ reuerentes, publicè nihil mouebant, tamen [a] priuatim ab eo sensim ad Cęsarem desciuerunt. Lepidus igitur eorum defectione C adactus est, vt vltro supplex, vestitu pullo, ad Cęsarẽ veniret: eiq; [b] principatus prorsus ademptus, vitaq; in Italia, non sine custodia, concessa est. Equites & senatores, qui Pompeio fauissent, supplicio affecti, pauci exceptis. Legionarios milites ingenuos Cęsar in suas legiones adscripsit. seruos dominis reddidit, vt pœnas darent: qui non inueniebãt dominos suos, in crucem acti. Vrbes, quæ vltro deditionẽ faciebant, veniam inuenerunt: in eas, quæ resistebant, vindicatum est. Hęc agentem Cęsarem militum suoru̅ seditio excepit. D hi multitudine sua elati, pericula & spes sibi propositas reputãtes, pmia immodica petebant, ac colloquentes inter se poscebant singuli ea, quę animo destinauerant. quum eos sermones frustra serere se viderent, (Cęsar enim eos nihili iã curabat, quia nullius supererat hostis) tumultuati sunt: ac ipsi Cæsari à se exantlatas ærũnas recẽsuerunt, promissaq; eius commemorauerũt: minis crebro adiectis, vel inuitu̅ eum sperantes in ipsoru̅ potestate futuru̅. Qu̅ nihil obtinerent, cu̅ ira atq; clamore immoderatis, E [c] missionẽ postulauere, non q eam cuperent; (erãt.n. pleriq; integra adhuc ætate) sed q iam bellum contra Antonium futurum præuidentes, existimabant, si se à signis eius discessuros minitarentur, fore vt ea impetrarent, quæ alioquin frustra poposcerant. Sed

[a] priuatim eo deserto singuli numero nõ magno ad Cæsarem.

[b] potestas omnis.

[c] emissionẽ Ve lut exhausti laboribus postulauere.

ne hac quidem via successit. Nam Cæsar, etsi satis compertum sibi erat de bello futuro, & eorũ consilia intelligebat, tamen non concessit eis: ita iudicans, non debere principem, præter animi sui sententiã, quicquã agere coactum à militibus: quib. si semel morem gessisset, statim eos alia, quæ postularent, inuenturos. proinde simulans, se eorum petitionem æquam iudicare & humanã, primum eos exautorauit, quib. bello Mutinensi cõtra Antoniũ vsus erat: deinde instantibus aliis, omnes ex eis etiã illos, qui decennio meruissẽt: ad inhibendos aũt ceteros dixit, se nullo [eorũ, quos missos fecisset] posthac vsurũ, vel maxime id flagitante. [a] neq; iis omnibus ea quæ promiserat repræsentaturum, aut agros daturum: sed his tantum quos primo dimisisset, & reliquorũ dignissimo cuiq;. quo dicto effecit vt nihil præterea milites dicerent, sed ipsum studiose obseruarent. Itaq; singulis quingentos denarios, nauali prælio victoribus etiam coronam ex olea dedit. spem quoque fecit cum aliis, tum centurionibus, † quasi eos inter senatores in sua quenq; patria adscripturus. inter alios etiã honores legatis suis exhibitos, Agrippã aurea corona rostrata donauit: quod neq; ante, neq; post eum contigit vlli: estq; deinde senatuscõsulto statutũ, vt quoties triũphans aliquis coronã lauream ferret, ipse nauali hac vteretur. Ita militibus suis placatis, pecuniã statim, agros paulo post id tempus Cæsar dedit. ac quũ ager publicus nõ sufficeret, alios etiam coemit: multos vero à Campanis iis, qui Capuã incolebant, quorum vrbs colonis multis indigebat: iisque aquam Iuliam, cuius causa maxime lætantur, & Cnosiam regionem, qua quidem adhuc hodie fruuntur, vicissim dedit. Sed hoc postea temporis factum est: tunc vero Sicilia constituta, per Statiliũ Taurum vtramque Africã citra negotium recepit, Antonioque æqualem nauium numerum pro amissis remisit. Eodẽ tẽpore seditio in Hetruria coorta, statim hac audita eius victoria, sedata est. Romæ autem Cæsari laudatio vnanimi consensu, statuæque, primus locus in consessu, [b] arcus trophæo ornatus, vtq; eques in vrbẽ intraret, semper lauro coronaretur, ac die ea, qua vicisset, qua † feriæ anniuersariæ essent, in æde Iouis Capitolini ‡ cũ cõiugib. & liberis epularet̃, statim post victoriã decretũ est. Eã victoriam primus annuntiauit

[a] *Quibus auditis, nihil proferebant amplius, sed oppido etiã attendere incipiebant. quod primis exceptis, ceteris exauctoratis militibus, nec omnib' tamen, sed dignissimis quibusque præstaturũ omnia se polliceretur, quæ promisisset, atque agros etiam concessurũ. Itaque singulis*

† *quasi eos decurionib. suorum quẽque municipiorum adscripturus esset.*

[b] *arcus triumphalis, vtque equus in vrbem equitaret.*
† *supplicatio perennis esset.*
‡ *cum coniuge*

A μὴν οὐδὲ τοῦτο σφίσι προεχώρησεν· ὁ γὰρ Καῖσαρ εἰ καὶ τὰ μάλιστα τὸν πόλεμον ἀκριβῶς ἤδη γενησόμενον, καὶ τὰ ἐκείνων βουλήματα σαφῶς συνῄδει, ἀλλ' οὔτι καὶ ὑπῆρξεν αὐτοῖς· νομίζων μηδὲν δεῖν τὸν ἄρχοντα παρὰ γνώμην ὑπὸ τῆς τῶν στρατιωτῶν βίας ποιεῖν, ὡς καὶ ἄλλο τι αὖθις σφῶν διὰ τοῦτο πλεονεκτῆσαι ἐθελησόντων. προσποιησάμενος οὖν εὔλογά τε αὐτοὺς ἀξιοῦν, καὶ ἀνθρώπινον δεῖσθαι, ἀφῆκε πρώτους μὲν τοὺς ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον πρὸς τὴν Μουτίναν στρατευσαμένους αὐτῷ, ἔπειτα δὲ ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἐνέκειντο, καὶ ἐξ ἐκείνων B ἀπολύσας τοὺς δέκα ἔτη ἐν τῇ στρατείᾳ ἔχοντας. καὶ ἵνα γε τοὺς λοιποὺς ἐπίσχῃ, προσαπεῖπεν ὅτι οὐδενὶ ἔτ' αὐτῶν, οὐδ' ἂν τὰ μάλιστα ἐθελήσῃ, χρήσοιτο. ἀκούσαντες δὲ τοῦτο οὐδὲν ἔτ' ἐφθέγξαντο, ἀλλὰ καὶ πάνυ προσέχειν αὐτῷ ἤρξαντο, ὅτι τοῖς τε ἀφειμένοις οὐ πᾶσι, πλὴν τῶν προτέρων, ἀλλὰ τοῖς ἀξιωτάτοις τά τε ἄλλα, ὅσα ὑπέσχητο, δώσειν, καὶ χώραν νέμειν ἐπηγγείλατο, καὶ σφίσι πᾶσι μὲν πεντακοσίας δραχμάς, τοῖς δὲ δὴ ναυκρατήσασι καὶ στέφανον ἐλαίας ἔδωκε. κἀκ τούτου τούς τε ἄλ- C λους πολλὰ ὡς ἑκάστους, καὶ τοὺς ἑκατοντάρχους, ὡς καὶ ἐς τὰς βουλὰς αὐτοὺς τὰς ἐν ταῖς πατρίσι καταλέξων, ἐπήλπισε. τοῖς τε ὑποστρατήγοις ἄλλοις ἄλλα, καὶ τῷ Ἀγρίππᾳ στέφανον χρυσοῦν ἐμβόλοις ἠσκημένον ἐδωρήσατο· ὃ μήτε πρότερον, μήτ' αὖθις ἄλλῳ τῳ ἐγένετο· καὶ ὅπως γε διὰ παντός, ὁσάκις οἱ τὰ ἐπινίκια πέμψαντες τὸν στέφανον τὸν † δάφνινον * ἐκεῖνος τούτῳ τῷ ναυτικῷ χρῷτο, δόγματι ὕστερον ἐβεβαιώθη. οὕτω μὲν τότε τοὺς στρατιώτας κατέστησε· καὶ τὸ μὲν ἀργύριον αὐτίκα, τὴν δὲ D χώραν οὐ πολλῷ ὕστερον αὐτοῖς ἔδωκεν. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐξήρκεσεν ἡ ἐν τῷ δημοσίῳ τότε οὖσα, προσεξεπρίατο ἄλλην τε καὶ παρὰ Καμπανῶν τῶν ἐν τῇ Καπύῃ οἰκούντων συχνήν, (καὶ γὰρ ἐποίκων ἡ πόλις πολλῶν ἐδεῖτο) καὶ αὐτοῖς τό, τε ὕδωρ τὸ Ἰούλιον ὠνομασμένον, ὑφ' οὗ καὶ τὰ μάλιστα διὰ πάντων ἀγάλλονται, τήν τε χώραν τὴν Κνωσίαν, ἣν καὶ νῦν ἔτι καρποῦνται, ἀντέδωκε. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐγένετο. τότε δὲ τά τε ἐν τῇ Σικελίᾳ διῴκει, καὶ τὴν Λιβύην ἑκατέραν ἀμαχεὶ διὰ Στατιλίου Ταύρου παρεστήσατο· τῷ τε Ἀντωνίῳ τὸν ἴσον αὐτῷ τῶν ἀπο- E λωλότων νεῶν ἀριθμὸν ἀντέπεμψε. κἀν τούτῳ τά τε τῶν Τυρσηνῶν στασιάσαντα, ἐπειδὴ ἅμα τῷ τῆς νίκης αὐτοῦ πύθεσθαι, κατέστη· καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστει ἐπαίνους τε αὐτῷ ὁμοθυμαδὸν, καὶ εἰκόνας, καὶ προεδρίας, ἁψῖδά τε τροπαιοφόρον, καὶ τὸ ἐφ' ἵππου ἐσελάσαι, τό, τε στεφάνῳ δαφνίνῳ ἀεὶ χρῆσθαι, καὶ τὸ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ ἐνενικήκει, ἱερομηνίᾳ ἀιδίῳ οὔσῃ, ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Καπιτωλίου μετά τε τῆς γυναικὸς καὶ μετὰ τῶν παίδων ἑστιᾶσθαι, ἔδωκαν. ταῦτα μὲν αὐτοὺς σφίσι μετὰ τὴν νίκην ἔδοξεν. ἤγγειλαν δ' αὐτῷ, πρῶτον μὲν

στρατιώ-

† τὸν δάφνινον φέρωσιν, ἐκεῖνος

† ἐφ' ἵππου

στρατιώτης τις τῶν ἐν τῇ πόλει τότε ὄντων, κάτοχος ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκ θεῶν δή τινος γενόμενος, καὶ ἄλλα τε πολλὰ καὶ εἰπὼν καὶ πράξας, καὶ τέλος ἔς τε τὸ Καπιτώλιον ἀναδραμὼν, καὶ τὸ ξίφος πρὸς τοὺς τοῦ Διὸς πόδας, ὡς μηκέτ᾽ αὐτοῦ χρείας οὔσης, θείς. ἔπειτα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παραγενόμενοί τε αὐτῇ, καὶ πεμφθέντες ἐς τὴν Ῥώμην ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτὸς ἀφίκετο, καὶ σφᾶς συναγαγὼν ἔξω τοῦ πωμηρίου κατὰ τὰ πάτρια, τά τε πεπραγμένα οἱ ἀπελογήσατο, καὶ τῶν ψηφισθέντων τινὰ παρῃτήσατο, τόν τε φόρον τὸν ἐκ τῶν ἀπογραφῶν, καὶ εἰ δή τι ἄλλο ἐπὶ τῷ δημοσίῳ ἐς τὸν πρὸ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου χρόνον ἐπωφείλετο, ἀφῆκε, τέλη τέ τινα κατέλυσε, καὶ τὴν τοῦ Λεπίδου ἱερωσύνην διδομένην οἱ οὐκ ἔλαβεν· οὐδὲ γὰρ ἐξῆν ζῶντά τινα ἀφαιρεθῆναι. καὶ ἄλλα πολλὰ αὐτῷ προσεψηφίσαντο. ἤδη μὲν γάρ τινες διεθρόησαν, ὅτι ἐπί τε τῇ τοῦ Ἀντωνίου, καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ Λεπίδου διαβολῇ, καὶ ὥστε τὴν αἰτίαν καὶ τῶν πρότερον ἀδίκως γενομένων ἐς ἐκείνους μόνους ἀπώσασθαι, ταῦθ᾽ οὕτω τότε ἐμεγαλοφρονήσατο· ἄλλοι δὲ, ὅτι ἐπειδὴ μηδένα τρόπον ἀπολαβεῖν τὰ ὀφειλόμενα ἐδύνατο, χάριν τινὰ ἑαυτοῦ ἀζήμιον τὴν ἐκείνων ἀδυναμίαν ἐποιήσατο. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄλλως ἐθρυλεῖτο. τότε δὲ οἰκίαν τε αὐτῷ ἐκ τοῦ δημοσίου δοθῆναι ἔγνωσαν. τὸν γὰρ τόπον, ὃν ἐν τῷ † Σπατίῳ, ὥστ᾽ οἰκοδομῆσαί τινα, ἐώνητο, ἐδημοσίωσε, καὶ τῷ Ἀπόλλωνι ἱέρωσεν, ἐπειδὴ κεραυνὸς ἐς αὐτὸν ἐγκατέσκηψε. τήν τε οὖν οἰκίαν αὐτῷ ἐψηφίσαντο, καὶ τὸ μήτε λόγῳ μήτε ἔργῳ τι ὑβρίζεσθαι· εἰ δὲ μὴ, τοῖς αὐτοῖς τὸν τοιοῦτόν τι δράσαντα ἐνέχεσθαι, οἷσπερ ἐπὶ τῷ δημάρχῳ ἐτέτακτο. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάθρων συγκαθέζεσθαί σφισιν ἔλαβε. τῷ μὲν οὖν Καίσαρι ταῦτα παρὰ τῆς βουλῆς ἐδόθη. αὐτὸς δὲ τόν τε Μεσσάλαν τὸν Οὐαλέριον, † ὃν τέως ποτὲ ἐν τῇ προγραφῇ ἐτεθανατώκει, ἐς τοὺς οἰωνιστὰς ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν ἐσέγραψε· καὶ τοὺς Οὐτικησίους, πολίτας ἐποιήσατο· τήν τε ἐσθῆτα τὴν ἁλουργῆ μηδένα ἄλλον, ἔξω τῶν βουλευτῶν τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντων, ἐνδύεσθαι ἐκέλευσεν. ἤδη γάρ τινες καὶ τῶν τυχόντων αὐτῇ ἐχρῶντο. καὶ τῷ αὐτῷ τούτῳ ἔτει οὔτ᾽ ἀγορανόμος τις, ἀπορίᾳ τῶν αἱρεθησομένων, ἐγένετο, ἀλλ᾽ οἱ στρατηγοὶ οἵ τε δήμαρχοι τὰ προσήκοντα αὐτοῖς ἔπραξαν. οὔτε πολίαρχος ἐς τὰς ἀνοχὰς ἀπεδείχθη, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν στρατηγῶν τινες τὰ ἐπιβάλλοντα αὐτῷ διῆγον. τά τε ἄλλα τὰ ἐν τῇ πόλει τῇ τε λοιπῇ Ἰταλίᾳ Γάϊός τις Μαικήνας, ἀνὴρ ἱππεὺς, καὶ τότε καὶ ἔπειτα ἐπὶ πολὺ διῴκησεν.

† Παλατίῳ, & rectius Παλλαντίῳ,

† ἐν τῷ πρὸ τοῦ ἐν ταῖς

A miles quidam ex iis, qui tum ad vrbem erant, furore deûm alicuius correptus ea ipsa die; isque multis aliis & dictis, & factis, tandem in Capitolium se proripuit, gladiumque, quasi eo posthac opus non habiturus, ad pedes Iouis deposuit: deinde alii quoque, qui prælio interfuerant, missi ad hoc à Cæsare. Posteaquam vero ipse Cæsar aduenit, & aduocato in cõcionem extra pomerium populo, sicut moris erat Romani, res gestas à se exposuit: eorum, quæ decreta erant, quædam B recusauit: ‡ pensionem quæ ex professione cẽsus imposita fuerat, ac si qua alia † in publicum conferri ante tempus belli ciuilis huius iussa, adhuc debebantur, remisit: vectigalia nonnulla abrogauit: pontificatum Lepidi, sibi oblatum, non accepit: (neque enim licebat eum viuo alicui adimi) tum vero longe plura in eius honorem decreta facta sunt. [a] Iam enim non deerant, qui hunc sermonem dissemina rent; Cæsarem ea propterea magnificentia tunc vsum esse, quo Antonium ac Le- C pidum inuidiæ hominum obiiceret; & causam eorum, quæ iniustè prius acta fuerant, in eos solos conferret: alii dictitabant, quia satisfactum iri sibi de his debitis nullo modo sciret, voluisse eum ex inopia ciuium gratiam sibi bonam, sine vllo damno suo, captare. Porro autem decretum fuit Cæsari, vt in publico habitaret: (aream enim in Palatino emptam à se domus sibi ædificandæ causa, quod esset de cœlo tacta, consecrauerat, & Apollini dedicauerat) vt neque verbo eum quisquam, neque re læderet: qui læsisset, D obnoxius ei pœnæ esset, quæ tribunum plebis violanti dicta est: vt in subselliis tribunorum plebis Cæsar adsideret. Hæc senatus tum Cæsari tribuit. [b] Valerium vero Messalam, quem ante inter proscriptos Antonius morti destinauerat, Cæsar inter augures, numerum etiam eorum augens, adscripsit. Vticensibus ciuitatem dedit: edixitque, ne quisquam nisi senator, qui cũ magistratu esset, purpuram gestaret: quã iam vulgo sumi videbat. Eodem tempore neque ædilis quis E quã [c] fuit. nam quibus conferri is magistratus debebat: ii paupertate ab eo detinebantur, ideoq; munera ædilium prætores & tribuni plebis obiuere: neque præfectus vrbis ad ferias creatus fuit, sed prętores quidam eius officium peregerunt: reliquas res, non Romæ modo, sed per totam Italiam, isto ac diu etiam sequenti tempore, C. Mæcenas, equestris dignitatis vir, administrauit.

‡ *tributum ex censu impositum,*
† *in aerario*

[a] *spargebant fama nonnulli. Cæsarē tali munificētia tunc vsum propterea fuisse quo Antonium*

[b] *Ipse vero Valerium Messalam, quem ante id tempus in tabulis proscriptorum morti addixerat, inter augures vltra numerũ visitatum retulit.*

[c] *fuit, ob penuriam eorum, qui deligendi erãt sed ipsorum munera*

A Cæterum Sext. Pompeius, Messana profectus, insectationem metuens, proditionisque suos comites suspectos habens, quum eis dixisset, se per altum vela daturum, extincto igne, quo naues prætoriæ reliquis prælucere solent, vt subsequi certius possint, orã Italiæ legit: hinc ad Corcyram, ac deinde in Cephalleniam traiecit, ibique alios ad se recepit, forte eo tempestatis vi eiectos. Quibus conuocatis, habitu militari deposito, exposuit fore, vt si vna omnes manerent, neque satis mutuo sibi prodesse, neque latere possent: sin † dissipati hinc inde essent, facilius diffugituros. ideoque B monuit, vt quisque seorsum salutis rationes iniret. Cui admonitioni quum plerique obtemperantes, alii alio discessissent; ipse cum reliquis in Asiã trãsmisit, eo animo, vt se statim Antonio adiũgeret. Sed quum in Lesbum venisset, ibique audiret Antoniumin Medos expeditionem fecisse: in ea insula hyemandum sibi statuit, Lesbiis eũ propter patris memoriam libentissime & recipientibus & detinentibus. Verum quum percepisset, Antonium aduersam in Media fortunam C sensisse; C. vero Furnium, Asiæ eo tempore præfectum, parum amice erga se affectum expertus esset: in Lesbo non mãsit, sed spe in Antonii imperium succedẽdi concepta, quum & ex Sicilia, & aliunde multi ad eum venirent, partim paternæ gloriæ opinione, partim victus inopia exciti, & habitum resumpsit imperatorium, & ad occupandam continentem oppositam se accinxit. Interim Antonius, quum in sociorum euasisset terram, actis D Pompeii cognitis, ei, si ab armis discessisset, veniam ac amicitiam promisit. Pompeius, quum ita facturum se rescripsisset; Antonio, propter acceptam calamitatem, & quod is statim in Ægyptum abiret, contempto, in instituto suo perrexit, & cum Parthis de societate per internuntios egit. Qua re cognita Antonius, ab itinere quidem suo non reflexit: M. vero Titium, qui quondam ad se à Sexto Pompeio desciuerat, cum classe contra ipsum misit: qui quum futurũ hoc animaduer- E tisset, sibique metueret; (neque enim paratus adhuc satis erat) ea loca petiit, vbi maxime effugere posset. Verum Nicomediæ deprehensus, pacem per legatos petiit, spem eius impetrandæ, in

† sparsi

A Ὁ δὲ δὴ Σέξτος, ἔκ τε τῆς Μεσσήνης ἐξαναχθεὶς, καὶ τὴν δίωξιν φοβηθεὶς, προδοσίαν τέ τινα ἀπὸ τῶν συνακολουθούντων οἱ ὑποπτεύσας, προεῖπε μὲν σφίσιν, ὡς διὰ πελάγους τὸν πλοῦν ποιησόμενος, ἀποσβέσας δὲ τὸ φῶς ὃ ἐν τοῖς νυκτερινοῖς πλοῖς αἱ στρατηγίδες νῆες, ὅπως καὶ αἱ λοιπαὶ κατὰ πόδας αὐτῶν ἐφέπωνται, προδεικνύουσι, παρά τε τὴν Ἰταλίαν παρέπλευσε, καὶ † διαλαβὼν ἐπὶ Κέρκυραν, ἐς Κεφαλληνίαν ἐκεῖθεν ἦλθε· κἀνταῦθα καὶ ἄλλοι κατὰ τύχην ὑπὸ χειμῶνος ἐκπεσόντες, B αὖθις αὐτῷ συνεγένοντο. συγκαλέσας οὖν αὐτοὺς τήν τε σκευὴν τὴν στρατιωτικὴν ἀπεδύσατο, καὶ εἰπὼν ἄλλα τε, καὶ ὅτι ἀθρόοι μὲν ὄντες οὔτε ὠφελῆσαί τινα ἀλλήλοις διαρκῆ παρέξουσιν, οὔτε λήσουσι, σκεδασθέντες δὲ, ῥᾷον τὴν διάφευξιν ποιήσονται· παρῄνεσε σφίσιν ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστον τῆς σωτηρίας προσχήσειν. κἀκ τούτου διασκεδασθέντων τῶν πλειόνων, καὶ ἄλλων ἄλλοσε ἀποχωρησάντων, αὐτὸς ἐς τὴν Ἀσίαν μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπεραιώθη γνώμην ἔχων πρὸς τὸν Ἀντώνιον εὐθὺς ὁρμῆσαι. ἀφιγμένος δὲ ἐν C Λέσβῳ, καὶ ἐκεῖ ἰόντα τε ἐπὶ Μήδους ἐστρατευκέναι καὶ τὸν Καίσαρα καὶ τὸν Λέπιδον πεπολεμῆσθαι μαθὼν, διενοεῖτο μὲν κατὰ χώραν χειμάσαι· τῶν δὲ Λεσβίων προθυμότατα αὐτὸν, διά τε τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μνήμην, καὶ δεξαμένων καὶ κατεχόντων, ἐπειδὴ τόν τε Ἀντώνιον δυστυχῆσαι τὰ ἐν τῇ Μηδίᾳ ἐπύθετο, καὶ Γάιος Φούρνιος ὁ τῆς Ἀσίας τότε ἄρχων οὐκ εὐνοϊκῶς οἱ ἐχρῆτο οὐ κατέμενεν, ἀλλ' ἐλπίσας τὴν τοῦ Ἀντωνίου ἀρχὴν διαδέξασθαι, ὅτι τε ἐκ τῆς Σικελίας συχνοὶ πρὸς αὐτὸν ἀφίκοντο, καὶ ὅτι καὶ ἕτεροι, οἱ μὲν D κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ δόξαν, οἱ δὲ καὶ βίου δεόμενοι, συνελέγησαν· τό, τε σχῆμα τὸ στρατηγικὸν ἀνέλαβε, καὶ παρεσκευάζετο ὡς καὶ τὴν ἤπειρον καταληψόμενος. κἀν τούτῳ τοῦ Ἀντωνίου ἔς τε τὴν φιλίαν ἀποσωθέντος, καὶ τὰ πραττόμενα ὑπ' αὐτοῦ μαθόντος, τήν τε ἄδειαν αὐτῷ καὶ τὴν εὔνοιαν, ἂν τὰ ὅπλα καταθῆται, ὑπέσχετο. ὁ οὖν δὴ ἀντέγραψε μὲν, ὡς καὶ πεισθησόμενός οἱ, οὐ μέντοι καὶ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ' ἔκ τε τῆς συμφορᾶς αὐτοῦ, καὶ ἐπειδὴ πρὸς τὴν Αἴγυπτον αὐτίκα ἀπῆρε, καταφρονήσας, τῶν τι παρ- E όντων εἴχετο, καὶ πρὸς τοὺς Πάρθους διεκηρυκεύετο. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀντώνιος, οὐκ ἀνέστρεψε μὲν, ἀλλά τό, τε ναυτικὸν, καὶ τὸν Τίτιον τὸν Μάρκον, μεταστάντα τε πρὸς αὐτὸν πρότερον ἀπὸ τοῦ Σέξτου, καὶ τότε συνόντα οἱ, ἐπ' αὐτὸν ἔπεμψε. καὶ ὃς, προαισθόμενός τε τοῦτο, καὶ φοβηθεὶς, (οὐδέ πω γὰρ ἱκανῶς παρεσκεύαστο) καὶ προχωρῶν ᾗ μάλιστα διαφεύξεσθαι ἐδόκει, ἔς τε Νικομήδειαν ἀφίκετο, κἀνταῦθα καταληφθεὶς, ἐπεκηρυκεύσατο μὲν αὐτῷ, ἅτε ἐς ἐλπίδα

αὐτοῦ

αὐτοῦ ἐκ τῆς εὐεργεσίας ἣν εὐηργέτητο, ἔχων. ὡς δ' ἐκεῖνος οὐκ ἔφη οἱ πείσεσθαι, ἂν μὴ τάς τε ναῦς καὶ τὴν λοιπὴν δύναμιν αὐτοῦ προπαραλάβῃ, τῆς τε κατὰ θάλασσαν σωτηρίας ἀπέγνω, καὶ τὰ σκεύη τὰ βαρύτερα ἐς τὰς ναῦς ἐμβαλὼν, ταύτας τε κατέκαυσε, καὶ ἐς τὴν μεσόγειαν ὥρμησε. καὶ αὐτὸν ἐπιδιώξαντες ὅ,τε Τίτιος καὶ ὁ Φούρνιος, ἐν τῷ Μιδαείῳ τῆς Φρυγίας κατέλαβον, καὶ περισχόντες ἐζώγρησαν. μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Ἀντώνιος, εὐθὺς μὲν ὑπ' ὀργῆς ἐπέστειλε σφίσιν ἵνα ἀποθάνῃ· αὖθις δ' οὐ πολλῷ ὕστερον μετανοήσας, ἔγραψεν ἵνα σωθῇ. τοῦ οὖν δευτέρου γραμματοφόρου τὸν πρότερον φθάσαντος, ὕστερον τὰ περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ γράμματα ὁ Τίτιος λαβὼν, καὶ νομίσας ὄντως δεύτερα εἶναι, ἢ καὶ γνοὺς μὲν τὴν ἀλήθειαν, οὐκ ἐθελήσας δὲ αὐτῇ πιστεῦσαι, τῇ τάξει τῆς κομιδῆς αὐτῶν, ἀλλ' οὐ τῇ γνώμῃ προσέσχε. καὶ οὕτως ὅ,τε Σέξτος ἐπί τε τοῦ Κορνουφικίου τοῦ Λουκίου καὶ ἐπὶ Σέξτου τινὸς Πομπηΐου ὑπάτων ἀπέθανε. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ Καῖσαρ ἱπποδρομίαν τε ἐποίησε, καὶ τῷ Ἀντωνίῳ ἅρμα τε ἔμπροσθεν τοῦ βήματος, καὶ εἰκόνας ἐν τῷ Ὁμονοείῳ ἔστησε· τό,τε ἐξουσίαν σύν τε τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς τέκνοις ἑστιᾶσθαι ἐνταῦθα ἔχειν ἔδωκεν. ὥσπερ ποτὲ καὶ αὐτῷ ἐψήφιστο· φίλος γὰρ ἔτι οἱ εἶναι ἐπλάττετο. καὶ ἐκεῖνόν τε ἐν ταῖς ἀπὸ τῶν Πάρθων συμφοραῖς παρεμυθεῖτο δῆθεν, καὶ ἑαυτοῦ τὸ ἐπίφθονον πρός τε τὴν νίκην καὶ πρὸς τὰ ψηφισθέντα ἐπ' αὐτῇ ἐξηγεῖτο. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἔπραττε.

Τὰ δὲ δὴ τοῦ Ἀντωνίου τῶν τε βαρβάρων ὧδε ἔσχεν. ὁ Οὐεντίδιος ὁ Πούπλιος τὸν Πάκορον στράτευμά τε ἀθροίζειν, καὶ ἐς τὴν Συρίαν ἐμβαλεῖν μαθὼν, ἔδεισεν, ἐπειδὴ μήτε αἱ πόλεις πω καθεστήκεσαν, καὶ στρατόπεδα ἐν τοῖς χειμαδίοις ἔτι διέσπαρτο· καὶ τοιόνδε τι ἔς τε τὴν διατριβὴν αὐτοῦ, καὶ ἐς τὴν βραδυτῆτα τῆς στρατιᾶς ἐποίησε· Χαυναῖόν τινα δυνάστην, γνωρίμως μὲν καὶ αὐτῷ ἔχοντα, τὰ δὲ δὴ τῶν Πάρθων μᾶλλον φρονοῦντα, εἰδὼς, τά τε ἄλλα ὡς καὶ πιστότατόν οἱ ὄντα ἐτίμα, καὶ σύμβουλον ἔστιν ὧν ἐποιεῖτο, ἐξ ὧν αὐτὸς μὲν οὐδὲν βλαβήσεσθαι, ἐκείνῳ δὲ δὴ πίστιν τοῦ καὶ τὰ ἀπορρητότατα δῆθεν αὐτῷ συνειδέναι, παρέξειν ἔμελλεν· ἐπειδή τε ἐνταῦθα ἦν, φοβεῖσθαί τε ἐπλάσατο μήπως οἱ βάρβαροι τὴν συνήθη σφίσι διάβασιν τοῦ Εὐφράτου, παρ' ἣν τὸ Ζεῦγμα ἡ πόλις ἐστὶ, παραλιπόντες, ἑτέρᾳ τινὶ ὁδῷ κάτω τοῦ ποταμοῦ χρήσωνται. τῇ μὲν γὰρ πεδία τοῖς πολεμίοις ἐπιτήδεια, τῇ δὲ γηλόφους ἑαυτοῖς πρέ-

A beneficio, quo Titium ipse quondam affecerat, positam habens: Titius pacem se ei, nisi nauibus & copiis omnibus sibi traditis, cõcessurum negauit. Proinde Pompeius desperata à mari salute, apparatu grauiori in naues coniecto, iisque accensis, in mediterranea contendit: quem insecuti Titius ac Furnius, Midaii (Phrygiæ oppidum est) deprehenderunt; circundatumque, in suam potestatem viuum redegerunt. Antonius certior ea de re factus, ira permotus, B confestim eis per literas mandauit vt interficerent Pompeium: paulo post pœnitentia captus, salute eum donari iussit. Atqui quum priorem tabellarium posterior præuenisset, [a] Titio posteriores eæ literæ sunt redditæ, quibus necare Pompeium iubebatur; easque vel scriptas omnino posterius esse ratus, vel cognita quidem rei veritate; fidem tamen habere nolens; ordinem literarum, vt sibi redditæ erant, non sensum, C secutus est. Ita Sextus Pompeius mortuus est, L. Cornificio, & Sexto alio quodam Pompeio, consulibus. Eiusque mortis causa Cæsar ludos equestres exhibuit, Antonioq; currũ ‡ apud rostra, & statuas in templo Concordiæ posuit, potestatemque dedit ibi cum coniuge & liberis conuiuandi, sicut ante sibi decretum fuerat. Nam adhuc fingebat, se eius esse amicum: eumque de Parthica clade consolatus est, inuidiamque aduersus se, victoriæ suæ, & honorum ob eam decretorum nomine, obortam exposuit.

D Porro autem Antonii, & barbarorum res, ita habent. P. Ventidius, quum Pacorum exercitum colligere, & in Syriam proficisci, audisset; in metum peruenit, quum neque vrbes essent adhuc constitutæ, & exercitus in hybernis etiamnum dispersi: vtque & moram Pacoro iniiceret, & tarditati suarum copiarum mederetur, regulum quẽdam † Chaunæum, notum quidem sibi familiariter, sed quem certo sciebat Parthis magis cupere, cum alioquin tan- E puam fidissimum sibi in honore habuit, tum consilium quoque nonnullis in reb. ab eo petiit, ita vt citra suum tamen detrimentum hanc ei de se opinionem præberet, quasi conscium eum suorum arcanissimorum consiliorũ faceret. eo re deducta simulauit metuere se, ne barbari, consueto suo Euphratis transitu, qui est apud vrbem Zeugma, omisso, alia via [b] infra eum locũ flumen transirent, quod hîc campi Parthis, ibi vero colles sibi cõmo-

[a] Titius acceptis deinceps etiam scriptis de mortis supplicio literis, ac vel scriptas eas re ipsa posterius esse ratus,

‡ ante

† Channæũ

[b] parte quadam fluminis inferiore vterentur

‡ Chaunaeo, di essent: idque & persuasit ‡ Chaunaeo, & per eum etiam Pacorum decepit, ita vt campestri itinere (quo Ventidius finxerat se eum nolle venire) prolixiori delecto, spatium copias suas cogendi Ventidio daret. Porro Ventidius ita paratus, Pacorum in Syria Cyrrhestica praelio vicit. Nam quum & passus esset Parthos fluuium transire, neque secundum transitum eos adortus esset, in eam ipsos opinionem adduxerat, vt effœminatos ac imbecilles esse Romanos iudicantes, castra quoque eorum, quanuis edito loco posita, aggrederentur, spe primo impetu ea capiendi: verum à Romanis repentina eruptione facta, non magno labore per decliue depulsi (equites enim erant) deinde fortiter quidem pugnantes, (& erant plerique grauis armaturae) tamen improuiso hostium incursu perturbati, ac superati à legionibus Romanis sunt, maxime funditoribus victoriam adiuuantibus, qui eminus violentis ictibus barbaros impetentes summopere affligebant. Pacorus quoque in ea pugna caesus, maximum attulit suis damnum. quem simul atque Parthi cecidisse viderunt, pauci pro eius cadauere alacriter certauere: quibus ipsis quoque concisis, reliqui omnes cesserunt, ac partim per pontem domum confugere conati, praeuenti ab hostibus perierunt; partim in Commagenem ad Antiochum profugerunt. Ventidius Syriam, quae suspenso animo euentum belli expectabat, (nam iustitiae ac clementiae nomine Pacorum Syri summo amore prosequebantur, ita vt maiori nullum vnquam regem) circum vrbes misso Pacori capite, quum facile pacauisset: contra Antiochum duxit, eo obtento, quod is ei seruos non dedidisset: re autem vera, pecuniae, quam plurimam Antiochus possidebat, spe potiundae.

Hoc agenti Antonius subitò superuenit, ac non modo non gauisus est, sed inuidit etiam ob rem proprio ductu praeclare gestam: & quanuis ipsi propter vtrunque factum Ventidii, & decretae supplicationes, & triumphus erant; tamen officio suo eum detrusit, & neque tum, neque deinceps vlla in re opera eius vsus est. Romae autem Antonio haec decreta sunt, tum ob eius eminentiam, tum secundum leges, quia ea prouincia ipsius erat. nihilominus ta-

A ποιῶσι) ἔλεγε. κἀκ τούτου αὐτόν τε ἀνέπεισε πιστεῦσαι, καὶ τὸν Πάκορον δι' αὐτοῦ προσεξηπάτησε. τὴν γὰρ πεδιάδα ἣν προσεποιεῖτο ὁ Οὐεντίδιος μὴ βούλεσθαι αὐτὸν ἐλθεῖν, μακροτέραν τῆς ἑτέρας οὖσαν, τραπεὶς, παρέσχεν οἱ καιρὸν τὰς δυνάμεις ἀθροῖσαι. καὶ οὕτως ἐν τῇ Συρίᾳ αὐτῷ τῇ Κυρρηστικῇ γενομένῳ συμβαλὼν ἐνίκησεν. ἐπειδὴ γὰρ οὔτε τὸν ποταμὸν διαβῆναι σφᾶς ἐκώλυσεν, οὔτ' αὖ † διαβᾶσιν αὐτοῖς ἐπέθετο, μαλακίαν τέ τινα καὶ ἀρρωστίαν τῶν Ῥωμαίων κατέγνωσαν, κἀκ τούτου πρός τε τὸ ἔρυμα αὐτῶν, καίπερ ἐν μετεώρῳ ὄν, B προσήλασαν, ὡς καὶ αὐτοβοεὶ σφᾶς αἱρήσοντες. ἐπεκδρομῆς τε αἰφνιδίου γενομένης, κατά τε πρανοῦς οὐ χαλεπῶς, ἅτε καὶ ἱππῆς ὄντες, ἀπεώσθησαν. κἀνταῦθα ἀνδρείως μὲν ἀμυνόμενοι (κατάφρακτοι γὰρ οἱ πλείους αὐτῶν ἦσαν) ταραττόμενοι δὲ πρός τε τὸ ἀνέλπιστον, καὶ περὶ ἀλλήλοις, ὑπό τε τῶν ὁπλιτῶν καὶ ὑπὸ τῶν σφενδονητῶν μάλιστα ἡττήθησαν. πόρρωθεν γὰρ σφοδραῖς ταῖς βολαῖς ἐξικνούμενοι, χαλεπώτατοι αὐτοῖς ἐγίγνοντο. κἀν C τῷ πόνῳ τούτῳ καὶ ὁ Πάκορος πεσὼν, πλεῖστον αὐτοὺς ἔβλαψεν. ὡς γὰρ τάχιστα τὸν ἄρχοντα σφῶν ἀπολωλότα ᾔσθοντο, ὀλίγοι μὲν περὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ προθύμως ἠγωνίσαντο· φθαρέντων δὲ καὶ τούτων, πάντες οἱ λοιποὶ ἐνέδοσαν. καὶ αὐτῶν οἱ μὲν, διὰ τῆς γεφύρας οἴκαδε διαφυγεῖν ἐθελήσαντες, οὐκ ἠδυνήθησαν, ἀλλὰ προκαταληφθέντες ἀπώλοντο· οἱ δὲ καὶ πρὸς τὸν Ἀντίοχον ἐς τὴν Κομμαγηνὴν κατέφυγον. Οὐεντίδιος δὲ τὰ μὲν ἄλλα τὰ ἐν τῇ Συρίᾳ μετέωρα πρὸς τὴν D τοῦ πολέμου ἔκβασιν γενόμενα (τὸν γὰρ Πάκορον ὅμοια τοῖς μάλιστα τῶν πώποτε βασιλευσάντων καὶ ἐπὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἐπὶ πρᾳότητι ὑπερηγάπων) ῥᾳδίως, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κατὰ τὰς πόλεις περιπέμψας, κατεστήσατο· αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὸν Ἀντίοχον, πρόφασιν μὲν, ὅτι τοὺς οἰκέτας οἱ οὐκ ἐξέδωκε, τῇ δ' ἀληθείᾳ, διὰ τὰ χρήματα ἃ πάμπολλα εἶχεν, ἐπεστράτευσεν.

Ἐνταῦθα δ' ἤδη αὐτῷ ὄντι ὁ Ἀντώνιος ἐξαίφνης ἐπιστὰς, οὐ μόνον οὐχ ἥσθη, ἀλλὰ καὶ ἐφθόνησεν, E ὅτι ἔδοξέ τι καθ' ἑαυτὸν λαμπρὸν εἰργάσθαι· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἔπαυσε, καὶ ἐς οὐδὲν ἔτι οὔτ' αὐτίκα οὔθ' ὕστερον αὐτῷ ἐχρήσατο, καίτοι καὶ ἱερομηνίας ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς ἔργοις καὶ ἐπινίκια δι' αὐτὸν λαβών. οἱ γε μὴν ἐν τῷ ἄστει Ῥωμαῖοι ἐψηφίσαντο μὲν τῷ Ἀντωνίῳ ταῦτα, πρός τε τὸ προὔχον αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ἡ στρατηγία ἐκείνου ἦν. ἐψηφί-

† διαβᾶσι

ψηφίσαντο δὲ καὶ τῷ Οὐεντιδίῳ, ἅτε καὶ τὴν συμφορὰν τὴν ἐπὶ τοῦ Κράσσου σφίσι γενομένην ἱκανώτατα τοῖς Πάρθοις διὰ τοῦ Πακόρου (καὶ μάλιστα ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἑκατέρου τοῦ ἔτους ἀμφότερα συνενεχθῆ) νομίζοντες ἀνταποδεδωκέναι. καὶ συνέβη γε τῷ Οὐεντιδίῳ μόνῳ τά τε νικητήρια ἑορτάσαι, ὥσπερ καὶ μόνος ἐνίκησεν, (ὁ γὰρ Ἀντώνιος προαπώλετο) καὶ δόξαν ἐπί τε τούτου καὶ ἐκ τοῦ παραλόγου ἅμα τῆς τύχης μείζω λαβεῖν· ἐν γὰρ τοῖς τοῦ Πομπηίου τοῦ Στράβωνος ἐπινικίοις πομπεύσας ποτὲ μετὰ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων, αὐτὸς ἐπινίκια τῶν Πάρθων πρῶτος Ῥωμαίων ἤγαγε. ταῦτα μὲν χρόνῳ ὕστερον ἐγένετο.

Τότε δὲ ὁ Ἀντώνιος προσέβαλε μὲν τῷ Ἀντιόχῳ, καὶ κατακλείσας αὐτὸν ἐς Σαμόσατα ἐπολιόρκει· ὡς δ' οὐδὲν ἐπέραινεν, ἀλλ' ὅ, τι χρόνος ἄλλως ἀνηλοῦτο, καὶ τὰ τῶν στρατιωτῶν ἀλλοτρίως οἱ διὰ τὴν τοῦ Οὐεντιδίου ἀτιμίαν ἔχειν ὑπώπτευσε, διεκηρυκεύσατο αὐτῷ κρύφα, καὶ πλαστὰς πρὸς αὐτὸν συνθήκας, ὅπως εὐπρεπῶς ἀπαλλαγῇ, ἐποιήσατο. ἀμέλει αὐτὸς μὲν οὔτε ὁμήρους, πλὴν δύο, καὶ τούτων οὐκ ἐπιφανῶν, οὔτε τὰ χρήματα ἃ ᾔτησεν ἔλαβε. τῷ δ' Ἀντιόχῳ θάνατον Ἀλεξάνδρου τινὸς αὐτομολήσαντος παρ' αὐτοῦ τὸ πρότερον πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἐχαρίσατο. καὶ ὁ μὲν, ταῦτα πράξας, ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀφωρμήθη. Γάιος δὲ δὴ Σόσσιος τήν τε ἀρχὴν τήν τε τῆς Συρίας καὶ τὴν Κιλικίας παρ' αὐτοῦ λαβών, τούς τε Ἀραδίους πολιορκηθέντας τε μέχρι τότε, καὶ λιμῷ καὶ νόσῳ ταλαιπωρηθέντας ἐχειρώσατο, καὶ τὸν Ἀντίγονον τοὺς φρουροὺς τοὺς παρ' ἑαυτῷ τῶν Ῥωμαίων ὄντας ἀποκτείναντα, μάχῃ τε ἐνίκησε, καὶ καταφυγόντα ἐς Ἱεροσόλυμα, πολιορκίᾳ κατεστρέψατο. πολλὰ μὲν δὴ καὶ δεινὰ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς Ῥωμαίους ἔδρασαν, (τὸ γὰρ φῦλον αὐτῶν θυμωθὲν, πικρότατόν ἐστι) πολλῷ δὲ δὴ πλείω αὐτοὶ ἔπαθον. ἑάλωσαν μὲν γὰρ, πρότεροι μὲν οἱ ὑπὲρ τοῦ τεμένους τοῦ θεοῦ ἀμυνόμενοι, ἔπειτα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἐν τῇ τοῦ Κρόνου καὶ τότε ἡμέρᾳ ὠνομασμένῃ. καὶ τοσοῦτόν γε τῆς θρησκείας αὐτοῖς περιῆν, ὥστε τοὺς προτέρους τοὺς μετὰ τοῦ ἱεροῦ χειρωθέντας παραιτήσασθαί τε τὸν Σόσσιον, ἐπεὶ ἡμέρα αὖθις ἡ τοῦ Κρόνου ἐνέστη, καὶ ἀνελθόντας ἐς αὐτὸ, πάντα μετὰ τῶν λοιπῶν τὰ νομιζόμενα ποιῆσαι. ἐκείνους μὲν οὖν Ἡρώδῃ τινὶ ὁ † Ἀντώνιος ἄρχειν ἐπέτρεψε· τὸν δ' Ἀντίγονον ἐμαστίγωσε, σταυρῷ προσδήσας (ὃ μηδεὶς ἄλλος βασιλεὺς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐπεπόνθει) καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἀπέσφαξεν. ἐπὶ μὲν δὴ τοῦ τε Κλαυδίου τοῦ τε Νωρβανοῦ ταῦθ' οὕτως ἐγένετο.

Τῷ δ' ἐπιγιγνομένῳ ἔτει, οἱ μὲν Ῥωμαῖοι οὐδὲν ἐν τῇ Συρίᾳ λόγου ἄξιον ἔπραξαν. Ἀντώνιος μὲν γὰρ ἔς τε τὴν Ἰταλίαν ἀφικνούμενος, καὶ ἐκεῖθεν αὖθις ἐπανιὼν, πάντα τὸν ἐνιαυτὸν κατέτριψε· Σόσσιος δὲ, ἀλλὰ ἐκεῖ

A men Ventidio quoque eadem concessa sunt, quia videbatur Crassi calamitatem Pacorus abunde compensasse: præsertim quum eadem anni die vtraque res euenisset. Sed vt Ventidius solus vicerat, ita solus quoque triumphauit de Parthis, (Antonius enim antequam triumphare posset, periit) eaque res, ‡ & fortunæ opus mirum, auxere gloriã Vẽtidii: quippe olim in triumpho Pompeii Strabonis cum aliis captiuis ductus, primus postea B temporis inter Romanos de Parthis triumphum duxit.

Antonius porro tunc Antiochum aggressus, Samosatisq; obsessum oppugnauit: sed quum nihil proficeret, & tempus frustra consumeretur, suspicareturque milites, ob affectum ignominia Ventidium, animo à se esse alieno; clanculum de pace cum Antiocho egit, vt recedere honeste posset. nimirum ipse non plures duobus obsides, ac ne hos quidem C illustres, neque eam, quam poposcerat pecuniam, accepit: Antiocho concessit, vt Alexandrum necaret, qui prius ab eo ad Romanos transfugerat. His actis Antonius in Italiam cursum instituit. C. autem Sossius, Syriæ & Ciliciæ ab Antonio præfectus, Aradios, hactenus oppugnationem perpessos, fameque & morbo confectos, subegit: Antigonum, qui præsidium Romanum, quod apud se erat, occiderat, prælio victum Hierosolymis (eo enim confugerat) vi expugnauit. Iudæi (vt est gens ea iræ, si semel ea corre-D pta fuerit, acerbissimæ) multa ac grauia mala quidem ii Romanis intulerunt, longe tamen plura passi sunt. capti enim ab his sunt priores quidem illi, qui pro templo dei sui propugnabant: post reliqui etiam, Saturni die, quam tanta religione festam agunt, vt qui prius cum templo erant capti à Sossio, instante ea die, à Sossio veniam exorauerint, ac in templum adscendentes, cum reliquis rem sacram pro more peregerint. ‡ Antonius Herodi cuidam regno Iudæorum concesso, An-E tigonum cruci alligatum (quo supplicio nullus vnquam rex à Romanis erat affectus) flagris cæcidit, ac deinde iugulauit. Id factum Claudio & Norbano coss.

Anno insequenti, nihil memoratu dignum à Romanis in Syria actũ est. Nam Antonius in Italiam eundo, ac inde reuertẽdo, totum annũ exeg t. Sossius Anto-

‡ & insolitæ fortunæ casus.

‡ Sossius

nii, non suam gloriam aucturus, metu inuidiæ itaque eius, ita id tempus consumpsit; vt non quomodo re aliqua egregie gesta Antonium offenderet, sed quomodo otiatus, eius gratiam iniret, cogitauerit. At Parthi ipsi, nemine lacessente, nouum bellum ingens mouerunt: idq; hac occasione. Orodes rex Parthorũ, quum & senectus eum, & Pacori luctus, conficeret; viuus adhuc, regnum Phraati, filiorum ætate maximo, tradidit. Is regno accepto, omnium se mortalium sceleratissimum gessit. Nam & fratres suos, ex Antiochi filia natos, quod se & virtute & materno genere præstantiores essent, dolo necauit: & Orodẽ ipsum, indigne id ferẽtem, occidit: ac post etiam nobilissimum quenque: ac præterea tam multa flagitiose egit, vt primorum permulti ab eo, partim alio, partim ad Antonium (in quibus etiam fuit Monæses) concesserint. Euenit hoc Agrippa & Gallo coss. Reliqua hiemis parte, Gellio & Nerua coss. P. † Canidius Crassus in Iberos exercitum duxit: victumque pugna regem eorum Pharnabazum ad societatem belli compulit: ac cum eo in Albaniam progressus, victam eam gentem, & regem eorum Zoberem, similiter sibi adiunxit. His & Monæsi fidens Antonius, (is enim se ducem belli futurũ, ac sine vllo labore plerasque Parthiæ partes occupaturum promiserat) bellum Parthicum Monæsi gerendum iniunxit: atque [inter alia præmia] et trium Romanis subditarum vrbium reditus fruendos vsque ad finem belli concessit, regnumque Parthiæ promisit. Phraates, quum eius rei causa sibi metueret, præsertim quia fugam Monæsis Parthi moleste ferebant, legatos ad Monæsem misit de pace, summisque pollicitationibus, vt retro cederet, persuasit. Quod cognitum etsi, vt par erat, stomachum Antonio mouit, tamen Monæsem, quẽ in sua adhuc potestate habebat, non occidit: (quia, si id fecisset, neminẽ barbarum deinceps ad suam amicitiã accessurum putabat) sed fraudem contra hostem struens, eum dimisit, tanquam eius opera cum Parthis amicitiam facturus: & cum eo legatos misit ad Phraaten, qui verbis pacem componerent, siquidẽ rex signa & captiuos, quæ Crassi calamitate Parthi ceperant, Romanis reddi-

† Cannidius

A νε, ἀλλ' οὐ τὰ ἑαυτοῦ ἐπαύξων, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν φθόνον τήν τε ὀργὴν αὐτοῦ φοβούμενος, διετέλεσε διασκοπῶν, οὐχ ὅπως προσκατορθώσας τι, ἀπεχθήσοιτό οἱ, ἀλλ' ὅπως ἡσυχίαν ἄγων χαρίσαιτο. τὰ δὲ δὴ τῶν Πάρθων ἰσχυρῶς αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἐκ τοιοῦδέ τινος ἐνεωτερίσθη. ὁ Ὀρώδης, ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, ἐπί τε τῇ ἡλικίᾳ καὶ τῷ πένθει τῷ τοῦ Πακόρου ἔκαμνε, Φραάτῃ, τῷ παίδων τῷ πρεσβυτάτῳ, τὴν ἀρχὴν ζῶν ἔτι ἐνεχείρισε· καὶ ὅς, παραλαβὼν αὐτήν, ἀνοσιώτατος ἀνθρώπων ἐγένετο. τούς τε γὰρ ἀδελφοὺς B τοὺς ἐκ τῆς τοῦ Ἀντιόχου θυγατρὸς γεγεννημένους ἐδολοφόνησεν, ὅτι καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ γένος τὸ μητρῷον ἀμείνους αὐτοῦ ἦσαν· καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον δυσανασχετοῦντα ἐπὶ τούτῳ ἀπέκτεινε, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τῶν ἄλλων τοὺς γενναιοτάτους ἔφθειρε· καὶ πολλὰ ἕτερα καὶ δεινὰ ἐποίει, ὥστε συχνοὺς τῶν πρώτων ἐγκαταλιπόντας αὐτόν, τοὺς μὲν ἄλλοσε, τοὺς δὲ καὶ πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀποχωρῆσαι, ἐν οἷς καὶ ὁ Μοναίσης ἦν. τοῦτο μὲν ἐπὶ τοῦ Ἀγρίππου καὶ ἐπὶ τοῦ Γάλλου † ὑπατεύοντος ἐγένετο. ἐν δὲ δὴ τῷ λοιπῷ χειμῶνι, τοῦ τε Γελλίου καὶ τοῦ Νερούα ἀρχόντων, Πούπλιος Κα- C νίδιος Κράσσος ἐπὶ Ἴβηρας τοὺς ταύτῃ στρατεύσας, μάχῃ τε τὸν βασιλέα αὐτῶν Φαρνάβαζον ἐνίκησε, καὶ ἐς συμμαχίαν προσηγάγετο· καὶ μετ' αὐτοῦ ἐς τὴν Ἀλβανίδα τὴν ὅμορον ἐμβαλών, καὶ ἐκείνους τόν τε βασιλέα αὐτῶν Ζόβηρα κρατήσας, ὁμοίως αὐτοὺς ᾠκειώσατο. τούτοις τε οὖν ἐπαρθεὶς ὁ Ἀντώνιος, καὶ προσέτι καὶ ἐπὶ τῷ Μοναίσῃ πολλὰ ἐλπίσας, (καὶ γὰρ ὑπέσχητο αὐτῷ τῆς τε στρατιᾶς ἡγήσεσθαι, καὶ τὰ πλείω τῆς Παρθίας ἀκονιτὶ προσποιήσειν) τόν τε πόλεμον τὸν πρὸς αὐτοὺς ἐς χεῖρας ἤγετο τῷ Μοναίσῃ, † ἄλλα τε καὶ τρεῖς τῶν Ῥωμαίων πόλεις, μέχρι ἂν δι- D απολεμήσῃ, νέμεσθαι ἔδωκε, καὶ προσέτι καὶ τὴν τῶν Πάρθων βασιλείαν ὑπέσχετο. πραττόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, δείσας ὁ Φραάτης, ἄλλως τε καὶ τῶν Πάρθων χαλεπῶς ἐπὶ τῇ τοῦ Μοναίσου φυγῇ φερόντων, ἐπεκηρυκεύσατό τε αὐτῷ, οὐδὲν ὅ,τι οὐκ ἐπαγγελλόμενος, καὶ ἔπεισεν αὐτὸν ἐπαναχωρῆσαι. γνοὺς οὖν τοῦτο ὁ Ἀντώνιος, ὀργὴν μέν, ὥσπερ εἰκός, ἐποιεῖτο, οὐ μέντοι ἀπέκτεινε τὸν Μοναίσην, καίπερ ἐν τῇ αὐτοῦ ἐπικρατείᾳ ἔτ' ὄντα. οὔτε γὰρ ἄλλον τινὰ τῶν βαρβάρων, ἄν γέ τι τοιοῦτον ποιήσῃ, σφετερι- E εἶσθαι προσεδόκησε· καί τινα ἀπάτην ἐπ' αὐτοὺς παρεσκευάζετο. ἐκεῖνόν τε οὖν ἀφῆκεν, ὡς καὶ τὰ τῶν Πάρθων οἱ προσποιήσοντα, καὶ πρέσβεις μετ' αὐτοῦ πρὸς τὸν Φραάτην ἔπεμψε. καὶ λόγῳ μὲν τὴν εἰρήνην ἔπραττεν, ἐπὶ τῷ τά τε σημεῖα καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τοὺς ἐν τῇ τοῦ Κράσσου συμφορᾷ ἁλόντας κομίσασθαι,

† ὑπάτων

† θ' ἄλλα

ἔλθοι, ἵνα ἀπαράσκευόν τε τὸν βασιλέα διὰ τὴν συμβάσεως ἐλπίδα λάβῃ· ἔργῳ δὲ, τὰ τοῦ πολέμου πάντα ἡτοιμάζετο. καὶ ἦλθε μέχρι τοῦ Εὐφράτου, νομίζων ἔρημον αὐτὸν φρουρᾶς εἶναι· ἐπεὶ μέντοι πάντα τὰ ταύτῃ διὰ φυλακῆς ἀκριβοῦς ὄντα εὗρεν, ἐκεῖθεν μὲν ἀπετράπετο· ἐπὶ δὲ τὸν τῶν Μήδων βασιλέα Ἀρταουάσδην παρὰ τῆς Ἀρμενίας τῆς μείζονος βασιλέως ὁμωνύμου τέ οἱ καὶ ἐχθροῦ ὄντι πεισθεὶς στρατεῦσαι, πρὸς τὴν Ἀρμενίαν εὐθὺς ὥσπερ εἶχεν ἐχώρησε· καὶ μαθὼν ἐνταῦθα τὸν Μῆδον πολὺ ἀπὸ τῆς οἰκείας ἐπὶ τῇ τοῦ Πάρθου συμμαχίᾳ ἀπηρκότα, τὰ μὲν σκευοφόρα καὶ τοῦ στρατοῦ μέρος μετ᾽ Ὀππίου Στατιανοῦ ὑπελείπετο, ἐπακολουθεῖν σφᾶς κελεύσας· αὐτὸς δὲ τοὺς ἱππέας καὶ τοῦ πεζοῦ τὸ κράτιστον λαβὼν, ἠπείχθη ὡς καὶ αὐτοβοεὶ πάντα τῶν ἐναντίων αἱρήσων· καὶ τοῖς Πρασπάοις τῷ βασιλείῳ αὐτῶν προσπεσὼν, χώματά τε ἔχου, καὶ προσβολὰς ἐποιεῖτο. πυθόμενοι δὲ ταῦτα ὅ, τε Πάρθος καὶ ὁ Μῆδος, ἐκεῖνον μὲν μάτην εἴων πονεῖσθαι (τά τε γὰρ τείχη ἰσχυρὰ ἦν, καὶ συχνοὶ ἀπ᾽ αὐτῶν ἠμύνοντο) τῷ δὲ δὴ Στατιανῷ ἀπροσδοκήτῳ τε ἐν τῇ πορείᾳ καὶ κεκμηκότι προσπεσόντες, πάντας, πλὴν τοῦ Πολέμωνος τοῦ ἐν τῷ Πόντῳ βασιλεύοντος καὶ τότε συστρατεύοντος αὐτῷ, ἐφόνευσαν. τοῦτον γὰρ δὴ μόνον καὶ ἐζώγρησαν καὶ ἀπέλυσαν, χρήματα λαβόντες. ἠδυνήθησαν δὲ ταῦτα πρᾶξαι, ὅτι ὁ μὲν Ἀρμένιος οὐ παρεγένετο τῇ μάχῃ, ἀλλὰ καὶ δυνηθείς ἄν, ὥς φασί τινες, ἐπικουρῆσαι τοῖς Ῥωμαίοις, οὔτε τοῦτο ἐποίησεν, οὔτε πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀφίκετο, ἀλλ᾽ ἐς τὴν οἰκείαν ἐχώρησεν. ὁ δ᾽ Ἀντώνιος ἠπείχθη μὲν πρὸς τὴν πρώτην προσελθοῦσάν οἱ ὑπὸ τοῦ Στατιανοῦ ἀγγελίαν, ὡς καὶ βοηθήσων αὐτῷ, ‡ ὑστέρισε δέ· ἔξω γὰρ τῶν νεκρῶν οὐδένα εὗρε. καὶ κατὰ μὲν τοῦτ᾽ ἐφοβήθη, ὅτι δὲ οὐδενὶ τῶν βαρβάρων ἐνέτυχεν, ὑπετόπησέ τε ἀπεληλυθέναι ποι αὐτοὺς ὑπὸ δέους, καὶ ἀνεθάρσησε. κἀκ τούτου συμβαλὼν σφίσιν οὐ πολλῷ ὕστερον, τροπὴν μὲν αὐτῶν ἐποιήσατο. οἱ γὰρ σφενδονῆται, πολλοί τε ὄντες, καὶ μακροτέρω τῶν τόξων ἱέντες, πάντας καὶ τοὺς καταφράκτους ἰσχυρῶς ἐλυμαίνοντο. οὐ μέντοι καὶ ἀξιόλογόν τι πλῆθος ἔφθειρεν· οἱ γὰρ βάρβαροι διὰ ταχέων ἵππευον. τοῖς τε οὖν Πρασπάοις αὖθις προσέμιξε, καὶ ἔκεῖνα ἐπολιόρκει, τοὺς μὲν πολεμίους μηδὲν μέγα λυπῶν, (οἵ τε γὰρ ἔνδον ὄντες, ἰσχυρῶς αὐτὸν ἀπεκρούοντο, καὶ οἱ ἔξωθεν οὐ ῥᾳδίως αὐτῷ συνέμισγον) τῶν δὲ δὴ σφετέρων πολλοὺς μὲν ἐπὶ τῇ τῶν ἐπιτηδείων καὶ ζητήσει καὶ ἐπαγωγῇ ἀποβαλὼν, συχνοὺς δὲ καὶ αὐτὸς κολάζων. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον, ἕως ἔτι αὐτόθεν ποθὲν τὴν τροφὴν ἐλάμ-

‡ Xyl. ὑστέρησεν

A didisset. Sperabat autem se regi spe pacis imparato superuenturum. Ipse interim ad bellum re ipsa se comparans, vsque ad Euphratem processit, existimans eum nullo præsidio teneri. quod vbi eo loco vidit diligentissime positum, auerso inde itinere, in Armeniam statim ire instituit, ad bellum Artauasdi, Medorum regi faciendum, ab Artauasde, Armeniæ maioris rege, inimico eius, impulsus: quumque intelligeret, regem Mediæ, ad opem Parthis ferendam, procul domo B abiisse; impedimentis ac parte exercitus cum Oppio Statiano relictis, subsequique se iussis, ipse cum equitibus ac peditatus optima parte festinato profectus est, sperans se primo impetu omnem Mediam subacturum: quumque ad Praaspa (regia hæc est Mediæ) venisset, aggere iacto ea oppugnare cœpit. Sed Parthus ac Medus quum id cognouissent, laborare eum frustra in oppugnanda vrbe, validis muris ac multis defensoribus munita, passi sunt: ipsi vero Statianum, in C itinere fatigatum, improuiso adorti, ad vnum omnes, qui cum eo erant, conciderunt; solo Polemone, Ponti rege, bellique socio, capto, ac pecunia data dimisso. Fuit autem hoc barbaris factu facile, quia Armeniæ rex ei pugnæ non intererat: qui quum, vt autores sunt quidam, posset Romanis subuenire, non modo non id fecit, sed ne ad Antonium quidem, verum in regnum suum, discessit. Antonius, etsi ad primum Statiani D nuntium festinarat, vt suis auxilium ferret, tamen tardius venit, ac præter mortuos neminem inuenit. Itaque tametsi clade hac terrebatur, tamen quia nemo barbarorum sibi occurrebat, censens eos propter metum aliquo abiisse, animum resumpsit: ac non multo post cum eis congressus, funditorum opera (quorum magnus erat numerus, iaculaque ipsorum sagittis hostium longius procedebant, ita vt armaturæ quoque grauis miles ab iis tutus non esset) in fugam E eos coniecit: sed propter celeritatem equitandi barbarorum, non magnam stragem eorum edidit. Porro iterum Praasporum oppugnationem aggressus, hostibus quidem (quum & præsidium magna vi eum repelleret, & qui foris erant hostes congrediendi facultatem non darent) damni nihil admodũ intulit: suorum autem permultos in quærendis ac supportandis commeatibus amisit, multos ipse supplicio affecit. Nam initio quidẽ, quum cibaria ex vicinia Romani ha-

berent, & obsidioni vrbis & commeatibus parandis facile suffecerant: postquam autem propinquis omnibus absumptis, milites frumentatum longius abire opus habuerunt, eueniebat vt si pauci emitterentur, non modo nihil apportarent, sed ipsi quoque perirent: sin multi, oppugnatoribus nudabantur Praaspa, ac barbaris erumpentibus, multi milites, multæ machinæ Romanorum perdebantur. Igitur Antonius omnibus suis militibus hordeum pro frumento dedit, & de quibusdam decimum quenque ad suppliciū sorte legit: omnino autem, quum videretur alios in obsidione habere, ea patiebatur, quæ obsessis vsu venire solent. Nam & oppidani diligenter tempus eruptionibus idoneum obseruabant, & qui foris erant, [a] Romanos, sicubi dispersos intelligerent, celeriter eos adoriendo, ac statim se recipiendo, plurimum vexabant: frumentatores vero in pagos exire illæsos sinentes, in reditu palantes subito inuadebant. Quum nihilominus obsidionem Antonius produceret, veritus Phraates, ne si ea diutius continuaretur, Antonius vel per se, vel auxilio etiam aliquo auctus, vrbem incommodo aliquo afficeret; subornatis, qui eum ad pacem à se petendam, spe eius facile impetrandæ, permouerent: quum Antonius, persuaderi id sibi passus, legatos eius rei causa ad ipsū misisset, aurea sella sedens, ac neruum arcus pulsans, multisque verbis in Romanos inuectus, tandem pacem ea conditione promisit, vt continuo exercitum abducerent. Hoc audito Antonius, quum & fastum regis metueret, &, si discessisset aliquò, pacem se habiturum crederet, à Praaspis recessit, operibus, quæ ad oppugnandam vrbem fecerat, tanquam in sociorum terra iam versans, integris relictis. Sed enim dum pacis compositionem expectat, interim Medi opera incendunt, ac aggeres disiiciunt: Parthi autem, pacis mentione omissa, eum subito adorti, multis ac magnis incommodis afficiunt. Itaque se deceptum intelligens, non ausus præterea legatos mittere, quum neque tolerabiles iam pacis conditiones latum iri putaret, & in mœrorem coniicere milites frustra tentata pacificatione nollet; properandum in Armeniam, quoniam semel castra mouisset, sibi statuens, aliamque viam (qua enim venerat, eam sibi omnino interclusam opinabatur) ingressus, cum exercitu extrema mala pertulit. Nā & regionum

[a] Romanos in castris manentes, quoties copias suas diuidebant, subitis incursibus, & abscessu festinato, grauiter vexabant: & frumentatoribus ad pagos exeuntibus molestiam nullam exhibebant, palantes ac redeuntes ad suos inexspectati adgrediebantur.

βαινον, ἐξήρκουν ἐς ἀμφότερα, ὥστε καὶ τὴν προσεδρείαν καὶ τὴν λῆψιν αὐτῆς ἀσφαλῆ ποιεῖσθαι· ἐπεὶ δὲ τά τε ἐγγὺς πάντα κατανάλωτο, καὶ πόρρω ποι οἱ στρατιῶται προχωρεῖν ἠναγκάζοντο, συνέβαινεν αὐτοῖς, εἰ μὲν ὀλίγοι ποι πεμφθεῖεν, μὴ μόνον μηδὲν φέρειν, ἀλλὰ καὶ προσαπόλλυσθαι· εἰ δὲ δὴ πλείους, ἔρημον τὸ τεῖχος τῶν π[oli]ορκούντων καταλείπειν, καὶ πολλοὺς μὲν ἄνδρας ἐν τούτῳ, πολλὰς δὲ καὶ μηχανὰς, ἐπεξιόντων σφίσι τῶν βαρβάρων, ἀποβάλλειν. καὶ διὰ ταῦτα ὁ Ἀντώνιος καὶ κριθὴν πᾶσιν αὐτοῖς ἀντὶ τοῦ σίτου ἔδωκε, καὶ ἐδεκάτευσέ τινας· τό, τε σύμπαν, πολιορκεῖν δοκῶν, τὰ τῶν πολιορκουμένων ἔπασχεν. οἵ τε γὰρ ἐν τῷ τείχει τοὺς καιροὺς τῶν ἐπεκδρομῶν ἀκριβῶς ἐτήρουν, καὶ οἱ ἔξω τοῖς τε κατὰ χώραν μένουσιν αὐτῶν, ὁπότε δίχα γένοιντο, δεινῶς, καὶ προσελαύνοντες ἐξαπίνης, καὶ ὑποστρέφοντες δι' ὀλίγου, ἐνέκειντο· καὶ τοῖς σιταγωγοῦσιν, ἐπὶ μὲν τὰς κώμας ἀπιοῦσιν, οὐκ ἠνώχλουν, σκεδαννυμένοις δὲ δὴ καὶ ἀνακομιζομένοις προσέπιπτον ἀνέλπιστοι. προσκαθημένου δ' οὖν καὶ ὣς αὐτοῦ τῇ πόλει, δείσας ὁ Φραάτης μὴ καὶ κακόν τι αὐτὴν ἐν τῷ χρόνῳ, ἢ καὶ καθ' ἑαυτὸν τρόπον τινὰ, ἢ καὶ συμμαχίαν ποθὲν προσλαβὼν, ἐργάσηται, ἔπεισεν αὐτὸν, ὑποπέμψας τινὰς ἐπικηρυκεύσασθαί οἱ, ὡς καὶ ῥᾷστα τῶν σπονδῶν τευξόμενον. κἀκ τούτου τοῖς τε πεμφθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ ἐχρημάτισεν, ἐπί τε χρυσοῦ δίφρου καθήμενος, καὶ τὴν νευρὰν τοῦ τόξου ψάλλων, καὶ καταδραμὼν αὐτοὺς πολλὰ, τέλος τὴν εἰρήνην, ἄν γε παραχρῆμα ἀποστρατοπεδεύσωνται, δώσειν ὑπέσχετο. ἀκούσας οὖν τοῦτο ὁ Ἀντώνιος, καὶ φοβηθείς τε ἅμα τὴν μεγαλαυχίαν αὐτοῦ, καὶ πιστεύσας ὅτι ἄν που μεταστῇ, σπείσεται, ἀπανέστη, μηδὲν τῶν ἐς τὴν πολιορκίαν παρεσκευασμένων, ὡς καὶ ἐν φιλίᾳ, φθείρας. ποιήσαντος δ' αὐτοῦ τοῦτο, καὶ τὰς σπονδὰς προσδεχομένου, οἵ τε Μῆδοι καὶ τὰ μηχανήματα κατέκαυσαν, καὶ τὰ χώματα διεσκέδασαν· καὶ οἱ Πάρθοι λόγον μὲν οὐδένα ὑπὲρ τῆς εἰρήνης αὐτῷ ἔπεμψαν, προσπεσόντες δὲ αἰφνίδιοι, πολλὰ καὶ δεινὰ εἰργάσαντο. ὡς οὖν ἔμαθεν ὅτι ἠπάτηται, πρεσβεύσασθαι μὲν οὐκέτ' ἐτόλμησεν, (οὔτε γὰρ ἐπὶ μετρίοις τισὶ καταλύσεσθαι προσεδόκησε, καὶ τοὺς στρατιώτας ἐς ἀθυμίαν ἐκ τῆς τῶν σπονδῶν διαμαρτίας ἐμβαλεῖν οὐκ ἠθέλησεν) ἐπειχθῆναι δὲ, ἐπειδήπερ ἅπαξ ἐξανειστήκει, ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἔγνω, καὶ ἑτέραν τινὰ ὁδὸν (ἣν * γὰρ ἦλθον ἀποκεκλεῖσθαι σφίσι παντελῶς νομίζοντες,) διερχόμενοι, πολλὰ καὶ ἄτοπα ἔπαθον. ἔς τε γὰρ χωρία ἄγνωστα

* ἣν ἦλθον, aut ἥνπερ ἦλθον

ἀγνῶτα ἐσπίπτοντες ἐσφάλλοντο, καὶ προσέτι καὶ οἱ βάρβαροι τὰ γιγνόμενα αὐτῶν προκαταλαμβάνοντες, τὰ μὲν ἀπεσκαλόπιζον, τὰ δ' ἀπεσταύρουν, τήν τε ὑδρείαν πανταχοῦ δυσχερῆ ἐποίουν, καὶ τὰς νομὰς ἐξέτριβον· καὶ εἴγε που κατὰ τύχην δι' ἐπιτηδειοτέρων τινῶν τόπων χωρήσειν ἔμελλον, ἐκείνων μὲν σφᾶς, ὡς καὶ προκατειλημμένων, ψευδαγγελίαις ἀπέτρεπον, ἑτέρας δὲ ὁδοὺς προλελοχισμένας ἰέναι ἐποίουν. ὥστε πολλοὶ μὲν ἐν τῷ τοιούτῳ, πολλοὶ δὲ καὶ ὑπὸ λιμοῦ ἐφθείροντο, κἀκ τούτου καὶ αὐτομολία τις ἐγένετο. κἂν πάντες μετέστησαν, εἰ μὴ γὰρ οἱ βάρβαροι τοὺς τολμήσαντας αὐτὸ πιέσαι, ἐν τοῖς τῶν ἄλλων ὀφθαλμοῖς κατετόξευον. τούτου τε οὖν ἐπέσχον, καί τι καὶ τοιόνδε παρὰ τῇ τύχῃ εὕροντο. ἐσπεσόντες ποτὲ ἐς ἐνέδρας καὶ πυκνοῖς τοξεύμασι βαλλόμενοι, τήν τε χελώνην ἐξαπιναίως συνασπίσαντες ἐποίησαν, καὶ τὰ γόνατα σφῶν τὰ ἀριστερὰ πρὸς τὴν γῆν ἤρεισαν. νομίσαντες οὖν οἱ βάρβαροι (οὐ γάρ πω τοιοῦτόν τι ἑωράκεσαν) καταπεπτωκέναι τε ὑπὸ τῶν τραυμάτων, καὶ μιᾶς ἐπικοπῆς εἶναι, τὰ μὲν τόξα ἀπέρριψαν, καὶ ἀπὸ τῶν ἵππων ἀπεπήδησαν, τοὺς δὲ ἀκινάκας σπασάμενοι, ἐγγὺς σφίσιν ὡς καὶ ἐπισφάξοντες αὐτοὺς προσῆλθον. κἀν τούτῳ ἐξαναστάντες οἱ Ῥωμαῖοι, πᾶσάν τε ἀπὸ παραγγέλσεως τὴν φάλαγγα ἅμα ἀνέπτυξαν, καὶ τοῖς πλησίοις αὐτοὶ πρόσωποι ὡς ἕκαστοι προσπεσόντες, παμπληθεῖς, εἶτα γυμνοὺς ὡπλισμένοι, ἀπροσδοκήτους παρεσκευασμένοι, τοξότας ὁπλῖται, βαρβάρους Ῥωμαῖοι, κατέκοψαν· ὥστε τοὺς λοιποὺς πάντας παραχρῆμα ἀποχωρῆσαι, καὶ μηκέτι μηδένα αὐτοῖς ἐπακολουθῆσαι. ἡ δὲ δὴ χελώνη αὕτη τοιάδε τίς ἐστι, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον γίγνεται. τὰ μὲν σκευοφόρα καὶ οἱ ψιλοὶ, οἵ τε ἱππεῖς ἐν μέσῳ τοῦ στρατεύματος τετάχαται· τῶν δὲ ὁπλιτῶν οἱ μὲν ταῖς προμήκεσιν ἀσπίσι ταῖς κοίλαις ταῖς σωληνοειδέσι χρώμενοι, περί τε τὰ ἔσχατα, ὥσπερ ἐν πλινθίῳ τινὶ, τάσσονται, καὶ πρὸς τὰ ἔξω βλέποντες, καὶ τὰ ὅπλα προβεβλημένοι, περιέχουσιν· οἱ δὲ ἕτεροι οἱ τὰς πλατείας ἀσπίδας ἔχοντες, ἔν τε τῷ μέσῳ συστείρονται, καὶ ἐκείνας καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὑπεραίρουσιν· ὥστε μηδὲν ἄλλο τι πλὴν ἀσπίδων διὰ πάσης ὁμοίως τῆς φάλαγγος ὁρᾶσθαι, καὶ ἐν σκέπῃ τῶν βελῶν πάντας αὐτοὺς ὑπὸ τῆς πυκνότητος τῆς συντάξεως γίγνεσθαι. οὕτω γάρ τοι δι' ὧν ἰσχυρίζεται, ὥστε καὶ βαδίζειν τινὰς ἐπάνωθεν αὐτῆς, καὶ προσέτι καὶ ἵππους, καὶ ὀχήματα, ὁσάκις ἂν ἐν κοίλῳ τινὶ καὶ στενῷ χωρίῳ γίγνωνται, ἐλαύνεσθαι. τοιοῦτο μὲν δὴ τὸ σχῆμα τῆς τάξεως ταύτης ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῆς χελώνης ἐπίκλησιν, πρός τε τὸ ἰσχυρὸν καὶ πρὸς

A num imprudentia ipsis oberat, & barbari angustiis præoccupatis, fossis, operibusque transitum obstruebant; aquationem vbique difficilem reddebant, † pabulatione arcebant: ac, si quando erat forte per commodiorem aliquem locum iter faciendum, falsis nuntiis summissis eos ab his deterrebant, tanquam ab hostibus insiderentur; in loca autem, quâ suas ipsi insidias collocassent, auertebant. His incommodis ac fame multi perierunt: iamque ad hostem perfugere cœptum est: ac, nisi perfugas B Parthi, in reliquorum conspectu, sagittis confecissent, videbantur omnes ad barbaros transituri. sed Parthorum crudelitas eam defectionem inhibuit. Hoc quoque ipsis fortuna interitus sui effugium dedit. Quum aliquando in insidias incidissent, ac frequentibus sagittis peterentur, repente clypeis constipatis testudine effecta, sinistro genu in terram procubuerunt: barbari autem, qui nihil vnquam huiusmodi viderant, putantes eos propter vulnera concidisse, ac iam simul omnes posse concîdi, proiectis arcubus, ab equis desiluerunt; acinacibusque nudatis ad cædendum eos C propius accurrerunt. Tum Romani consurgentes, signo dato, phalangemque vna explicantes, singulique proximum hostem à fronte adorti, armati inermes, inopinantes parati, sagittarios legionarii, barbaros Romani, tanta clade affecerunt: vt reliqui statim discesserint, neq; vnquam ipsos postea insequuti sint. Porro testudo talis est, & hoc modo fit. Impedimentis, & leuis armaturæ militibus, equitibusque in medio exercitus collocatis, grauis ar- D maturæ pedites, hi qui oblongis clypeis cauis, ac in morem tubi incuruatis vtuntur, in extremis partibus [a] quasi tegularum loco ponuntur, ita vt foras obuersi, cum armis suis reliquos ambiant. Cæteri qui lata gestant scuta, in medio conserti, ea supra se & reliquos oẽs tollunt, ita vt nihil aliud quam clypei † à tota phalange conspiciantur, omnesq; propter densitatem † ordinum à telis protecti sint. est enim hęc clypeorum densatio adeo firma, vt & super ea ingredi aliquot homines E possint, & equis eadem vehiculisq; ferendis est, si in cauo ac angusto loco constipetur. Hæc figura est illius ordinis, nomẽque testudinis propter firmitatẽ, ac quod

† pabula corrumpebant,

[a] Velut in latercuIo quodam, ita collocantur: Vt foras spectantes, & armis tecti, cæteros vndiq; contineant: alii, qui lata

† per totam phalangem

† acies

tam egregie exercitum contegit, inuenit. Vsus porro eius duplex est. Nam aut in oppugnando aliquo loco facta testudine succedunt ad murum, ac sæpenumero ad ipsum murum quosdam ea attollunt: aut à sagittariis circundati, omnes genu nituntur simul, equi etiam, (nam hos quoque se in genua inclinare adsuefaciunt) opinioneque de se, tanquam confectis, præbita hostibus; accedentibus eis, repente, nec sine terrore eorum, insurgunt. Antonius, [a] hostibus præterea non vrgentibus, frigore magnopere conflictatus est. Iam enim hyems inierat, & montes Armeniæ (per quos solos facere iter tuto poterat) nunquam non glacie integuntur: ac tum maxime eos vulnera, quæ multa acceperant, molestabant. Idcirco multis mortuis, multis ad bellum inutilibus redditis; Antonius, quia non ferebat hæc singula audire, interdixit, ne quis tale sibi quicquam annunciaret: regem autem Armeniæ, quanquam ei, quod se deseruisset, succenseret, ac vlcisci eum in animo haberet, blandiendo demeruit, vt ab eo pecuniam ac alimenta acciperet. denique quum neque vlterius ferre iter milites, præsertim hyberno tempore possent, & alioquin frustra essent hæ ipsis miseriæ tolerandæ, quum statuisset ipse parua interiecta mora in Armeniam redire: regem adulando ac pollicitando identidem permouit, vt sibi in suo regno hyemandi potestatem faceret, vere iterum contra Parthos exercitum ducturo. Allatæ sunt ei etiam à Cleopatra pecuniẹ, ex quibus centenos quadragenos sestertios singulis legionariis, ac ratā aliis portionem diuisit: & quum eæ pecuniæ non sufficerent, ex suis facultatibus reliquum addidit, Cleopatræ suos etiā sumptus acceptos referens. multum enim ei etiam amici contulerunt pecuniæ, multum à sociis exegit. His actis Antonius in Ægyptum abiit.

[a] quum hostes non amplius graves essent.

Romæ, etsi nihil horum, quæ acta fuerant, ignotum esset; (non quod ipse veritatem perscripsisset, solitus omnes acceptas clades occultare, aut de iis contrarium, quasi re feliciter gesta, scribere; sed quia fama rem, sicut habebat, ipsam annuntiabat; Cæsarque, & qui cum eo erāt, diligenter & explorabāt omnia, & diuulgabant) tamen publice ea non sunt indicata: quinimo sacrificatum etiam est, & festi dies acti. Quia enim adhuc Cæsar

A τὸ δὲ σκέπαστον αὐτῆς εἴληφε. χρῶνται δὲ αὐτῇ διχῇ· ἢ γὰρ πρός φρούριόν τι προσμίξαντες προσέρχονται, καὶ πολλάκις καὶ ἐπ' αὐτὸ τὸ τεῖχος ἀναβιβάζουσί τινας, ἢ ὑπὸ τοξοτῶν ποτὲ περιστοιχισθέντες, κυπτάζουσι πάντες ἅμα, (καὶ γὰρ οἱ ἵπποι ὀκλάζειν καὶ κατακλίνεσθαι διδάσκονται) κἀκ τούτου δόκησιν σφίσιν ὡς καὶ κεκμηκότες παρέχοντες, ἐξεγείρονταί τε, πλησιασάντων αὐτῶν ἐξαίφνης, καὶ ἐς ἔκπληξιν σφᾶς καθιστᾶσιν. ἡ μὲν οὖν χελώνη αὕτη τοιοῦτόν τρόπος ἐστίν. Ἀντώνιος δὲ ὑπὸ μὲν τῶν πολεμίων οὐκέτ' οὐδὲν δεινὸν ἔπαθεν, ὑπὸ δὲ δὴ B τοῦ ψύχους δεινῶς ἐταλαιπώρησε. χειμών τε γὰρ ἤδη ἦν, καὶ ἡ Ἀρμενία ἡ ἐν τοῖς ὄρεσι, δι' ὧνπερ καὶ μόνων ἀγαπητῶς ἐπορεύθη, κρυσταλλώδης ἀεί ποτε ἐστί. τά τε τραύματα, ἃ πολλὰ εἶχον, ἐν ταύτῃ δὴ καὶ μάλιστα αὐτοῖς συνεπέθετο. ὅθενπερ συχνῶν μὲν ἀπολλυμένων, συχνῶν δὲ καὶ ἀπομάχων γιγνομένων, οὐκ ἤνεγκε τὴν καθ' ἕκαστον αὐτῶν πύστιν, ἀλλ' ἀπηγόρευσε μηδὲν τοιοῦτον μηδένα οἱ ἀγγέλλειν. καὶ τόν τε Ἀρμένιον, καίτοι ἐν ὀργῇ τε ὅτι ἐγκατέλιπε C σφᾶς ἔχων, καὶ τιμωρήσασθαι ἐπιθυμῶν, καὶ ὑπῆλθε καὶ ἐθεράπευσεν, ἵνα τά τε ἐπιτήδεια καὶ χρήματα παρ' αὐτοῦ λάβῃ. καὶ τέλος, ὡς οὔτ' ἀρκέσαι πρὸς πλείω πορείαν οἱ στρατιῶται, καὶ ταῦτ' ἐν χειμῶνι, ἐδύναντο, καὶ ἅμα καὶ μάτην ταλαιπωρήσειν ἔμελλον, (ὑποστρέψαι γὰρ ἐς τὴν Ἀρμενίαν οὐκ ἐς μακρὰν ἐνενόει) πολλὰ μὲν ἐξεθεράπευσεν αὐτόν, πολλὰ δὲ καὶ καθυπέσχετο αὐτῷ, ὅπως σφίσι χειμάσαι κατὰ χώραν ἐπιτρέψῃ· λέγων ὅτι τῷ ἦρι ἐπὶ τοὺς Πάρθους αὖθις ἐπιστρατεύσει. καὶ οἱ καὶ παρὰ D τῆς Κλεοπάτρας χρήματα ἦλθεν, ὥς τε τοῖς τε ὁπλίταις καθ' ἕκαστον δραχμὰς πέντε καὶ τετταράκοντα, καὶ τοῖς ἄλλοις τὸ ἱκνούμενον δοῦναι. ἐπειδή τε οὐκ ἐξήρκεσε σφίσι τὰ πεμφθέντα, προσεπέδωκε τοῖς λοιποῖς οἴκοθεν, τὸ μὲν ἀνάλωμα, ἑαυτῷ, τὴν δὲ δὴ τῆς χάριτος δόξαν, τῆς Κλεοπάτρας προσποιούμενος. πολλὰ μὲν γὰρ καὶ παρὰ τῶν φίλων ἐδανείσατο, πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τῶν συμμάχων ἠργυρολόγησε. καὶ ὁ μὲν, ταῦτα πράξας, ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπῆρεν.

E Οἱ δὲ δὴ οἴκοι Ῥωμαῖοι ἠγνόουν μὲν οὐδὲν τῶν γεγονότων, οὐχ ὅτι τἀληθὲς ἐκεῖνος ἐπέστελλε σφίσι, (πάντα γὰρ δὴ τὰ δυσχερῆ συνέκρυπτε, καὶ ἔστιν ἅ γε αὐτῶν καὶ ἐς τὸ ἐναντιώτατον, ὡς καὶ εὖ πράττων, ἔγραφεν) ἀλλ' ὅτι ἥ τε φήμη τὴν ἀλήθειαν ἐξήγγελλε, καὶ ὁ Καῖσαρ οἵ τε ἄλλοι οἱ συνόντες αὐτῷ καὶ ἐπολυπραγμόνουν ἀκριβῶς αὐτὰ καὶ διεθρύλλουν· οὐ μέντοι καὶ ἐν τῷ κοινῷ διήλεγχον, ἀλλὰ καὶ ἐβουθύτουν καὶ ἑώρταζον. τοῦ γὰρ Καίσαρος πρὸς

πρὸς Σέξτον ἔτι καὶ τότε προσπταίοντος, οὔτε εὐπρεπὴς οὔτε ἐπίκαιρος ὁ ἔλεγχος γίγνεσθαι ἐδύνατο. ὁ δ᾽ οὖν Ἀντώνιος ταῦτά τε οὕτως ἔπραξε, καὶ δυναστείας, Ἀμύντᾳ μὲν Γαλατίας, καίπερ γραμματεῖ τοῦ Δηιοτάρου γενομένῳ, ἔδωκε, καὶ Λυκαονίας Παμφυλίας τέ τινα αὐτῷ προσθείς. Ἀρχελάῳ δὲ Καππαδοκίας, ἐκβαλὼν τὸν Ἀριαράθην. ὁ δ᾽ Ἀρχέλαος οὗτος, πρὸς μὲν πατρὸς, ἐκ τῶν Ἀρχελάων ἐκείνων τῶν τοῖς Ῥωμαίοις ἀντιπολεμησάντων ἦν, ἐκ δὲ μητρὸς ἑταίρας Γλαφύρας ἐγεγέννητο. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐπὶ μὲν τούτοις ἧττόν πως ὁ Ἀντώνιος (ἐν γὰρ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐμεγαλοφρονεῖτο) κακῶς παρὰ τοῖς πολίταις ἤκουεν· ἐπὶ δὲ δὴ τῇ Κλεοπάτρᾳ μεγάλως διεβλήθη, ὅτι τε παῖδας ἐξ αὐτῆς, πρεσβυτέρους μὲν, Ἀλέξανδρον καὶ Κλεοπάτραν (καὶ δίδυμοι γὰρ ἐτέχθησαν) νεώτερον δὲ, Πτολεμαῖον, τὸν καὶ Φιλάδελφον ἐπικληθέντα, ἀνείλετο· καὶ ὅτι πολλὰ μὲν τῆς Ἀραβίας, τῆς τε Μάλχου καὶ τῆς τῶν Ἰτυραίων (τὸν γὰρ Λυσανίαν, ὃν αὐτὸς βασιλέα σφῶν ἐπεποιήκει, ἀπέκτεινεν, ὡς τὰ τοῦ Πακόρου πράξαντα) πολλὰ δὲ καὶ τῆς Φοινίκης, τῆς τε Παλαιστίνης, Κρήτης τε τινὰ, καὶ Κυρήνην, τήν τε Κύπρον αὐτοῖς ἐχαρίσατο. τότε μὲν ταῦτα ἔπραξε.

Τῷ δ᾽ ἐχομένῳ ἔτει, ὅτε Πομπήιος καὶ ὁ Κορνουφίκιος ὑπάτευσαν, στρατεύσας ἐπὶ τὸν Ἀρμένιον ἐπεχείρησεν, ἐλπίδα τοῦ Μήδου οὐκ ἐλαχίστην ἔχων, ὅτι πρός τε τὸν Φραάτην ἀγανακτήσας, ἐπὶ τῷ μήτε τῶν λαφύρων πολλὰ παρ᾽ αὐτοῦ, μήτ᾽ ἄλλην τινὰ τιμὴν λαβεῖν, καὶ τὸν Ἀρμένιον τιμωρήσασθαι διὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐπαγωγὴν ἐθελήσας, τὸν Πολέμωνα αὐτῷ προσέπεμψε, καὶ φιλίαν καὶ συμμαχίαν αἰτῶν. οὕτω γάρ πως ἐπήρθη τῷ πράγματι ὥστε καὶ ἐκείνῳ σπείσασθαι, καὶ τῷ Πολέμωνι μισθὸν τῆς κηρυκείας τὴν μικροτέραν Ἀρμενίαν μετὰ ταῦτα δοῦναι. τὸν δ᾽ οὖν Ἀρμένιον πρότερον μὲν ἐς τὴν Αἴγυπτον, ὡς καὶ φίλον, καὶ ὡς ἐνταῦθα αὐτὸν ἀπόνως περιλαβὼν καταχρήσηται, μετεπέμψατο· ἐπεὶ δ᾽ ὑποτοπήσας τοῦτ᾽ οὐχ ὑπήκουσεν, ἑτέρως τινὰ τρόπον ἐξαπατῆσαι ἐπεβούλευσε. φανερῶς μὲν γὰρ οὐκ ὠργίζετο αὐτῷ, μὴ καὶ πολεμωθείη· ὡς δ᾽ ἐπὶ τοὺς Πάρθους καὶ τότε στρατεύσων, ἵνα ἀπαράσκευον αὐτὸν εὕρῃ, ἦρε μὲν γὰρ ἐκ τῆς Αἰγύπτου, μαθὼν δὲ καθ᾽ ὁδὸν τὴν Ὀκταουίαν ἀπὸ τῆς Ῥώμης ἀφικνεῖσθαι, οὐκέτι περαιτέρω προεχώρησεν, ἀλλ᾽ ἀνεκομίσθη· καίτοι παραυτίκα οἴκαδε αὐτὴν ἐπανελθεῖν κελεύσας, καὶ μετὰ τοῦτο τὰ δῶρα τὰ πεμφθέντα παρ᾽ αὐτῆς, τά τε ἄλλα, καὶ τοὺς στρατιώτας, οὓς παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἐπ᾽ αὐτὸ τοῦτο ᾐτήκει, λαβών. καὶ ὁ μὲν ἔτι καὶ μᾶλλον τῷ τε ἔρωτι καὶ τῇ γοητείᾳ τῇ τῆς Κλεοπάτρας ἐδούλευε.

Καῖσαρ δὲ ἐν τούτῳ, ἐπειδὴ ὅ, τε Σέξτος ἀπολώλει, καὶ τὰ ἐν τῇ Λιβύῃ καταστάσεως ἐδεῖτο,

contra Pompeiũ [a] bellũ gerebãt, neq; cõuenięter, neq; opportune ea palã proponi poterant. Antonius his ita actis, Amyntã, qui scriba Deiotari fuerat, Galatiæ principẽ constituit, Lycaoniæ Pamphyliæq; partibus quibusdam adiectis: Cappadociæ, eiecto Ariarathe, Archelaum: cuius genus paternũm deducebatur ab Archelais, qui contra Romanos belligerauerãt, mater autem ei erat scortum Glaphyra. Hæc tamen ciues eo minus vitio dederũt Antonio, quod de alieno liberalis erat. Cleopatræ autem nomine magnopere culpatus est, quod & liberos ex ea suscepisset; prius gemellos, Alexandrum & Cleopatram; deinde Ptolemæum, Philadelphum cognomine: quodq; multas Arabiæ, [b] Nabateæ, Ituræaq; (Lysaniam enim, quem regem eorum fecerat, insimulatum quod studeret Pacoro, necauerat) Phœnicesq;, & Palæstinæ, ac Cretæ partes, & Cyrenen quoq;, ac Cyprum ipsis donauisset.

[a] parum prospere bellum

[b] Arabiæ, tam eius, quæ Malchi fuerat, quã Ituræorum,

ANNO V.C 719.

Anno subsequente, Pompeio & Cornificio consulibus, bellum regi Armeniæ facere instituit, haud parum spei in rege Mediæ ponens, qui Phraati succensens, quod neque prædæ magna parte, neque alio honore esset ab eo præditus, cupiensque Armeniæ regem vlcisci propter inductos sibi ab eo Romanos, Polemone ad Antonium misso, amicitiam ac societatẽ eius ambierat: qua quidẽ re adeo delectatus fuit Antonius, vt inita cũ Medo pace præmium legationis Polemoni Armeniã minorẽ postea dederit. Proinde Armenię regem primo in Ægyptum, tanquam amicum, euocauit; vt ibi sine labore comprehensum occideret. Quum autem is dolum suspicatus, non venisset; rationes eum aliter decipiendi iniuit. neque enim iram contra eum palam ferebat, ne eum ad bellum excitaret. Igitur tanquam iterum contra Parthos profecturus, quo imparatum Armenium inueniret, ex Ægypto abiit. In itinere autem cognito, Octauiam Roma aduenire, [in Ægyptum] reuersus est: licet eam statim domum redire iussisset, ac postea dona eius, cum alia, tũ milites, quos in hunc ea finẽ à fratre suo petierat, accepisset. atq; ita deinde magis adhuc amori & imposturæ Cleopatræ seruiuit.

Interim Cæsar, Pompeio mortuo, quũ res Africæ compositione indigerent,

in Siciliam venit, inde in Africam transmissurus: sed ibi tempestate detentus, quominus deinde traiiceret, hanc causam habuit. Salassi, & Taurisci, Liburnique, & Iapudes, quum iam ante in Romanos haud mediocriter iniurii fuissent, ac stipendio quod pendere debebant, non soluto, etiam in finitima inuasissent, eaque maleficiis infestassent; tum aperte propter Cæsaris absentiam rebellauerant. Ea propter Cæsar ex Sicilia reuersus,[a] ad bellum contra eos se parauit. In eo apparatu quum nonnulli quibus missio militiæ facta fuerat, tumultuarentur, ac quia nulla præmia accepissent, iterum stipendia merere vellent, omnes in vnam legionem eos conscripsit, vt a cæteris segregati, neque corrumpere alios, & si quid mouere noui instituissent, statim deprehendi possent. quumque ne sic moderate se gererent, paucos ex ipsis, qui natu erant maximi, in Galliam in colonias dimisit; ‡ sperans reliquos etiam, idem sperantes, quieturos. quum autem nihilominus fremerent, in quosdam eorum exemplum statuit. irritatos eo facto reliquos quasi alius rei causa, conuocauit; circunfusoque exercitu, arma eis ademit, & exautorauit. Hi quum simul & quam parum ipsi possent, & Cæsaris magnanimitatẽ cognouissent; mutata verè sententia, multis precibus à Cæsare impetrauerunt, vt inter milites denuo reciperentur. Cæsar enim, quod & militibus indigebat, & metuebat, ne Antonius eos sibi adiungeret; veniam dedit, eorumque deinceps opera vsus est in omnibus rebus optima. His actis, aliisque ad alios populos subigendos missis, Iapydas ipse bello petiit: quorum eos, qui citra montes haud procul à mari habitabant, non omnino difficulter in suam potestatem redegit; qui vero[b] montes, & vltra eos, incolebant, eos non sine maximo labore perdomuit. [c] Hi Metulo, maxima sua vrbe, occupata, Romanos oppugnantes multoties repulerunt, machinas multas combusserunt, Cæsarem ipsum à lignea turri quadam, murum conscendere conatum, grauiter sauciauerunt. tandem quum nihilominus propositũ vrgeret, copiasque alias euocaret, simulantes se pacem facturos, præsidium in arcem acceptum noctu interfecerunt, ædes suas incenderunt, seipsos, ac quidam etiam vxores & liberos simul, occiderunt; ita vt nihil prædæ inde ad Cæsarem redierit, quum captiui etiam paulo post necem sibi ipsis consciuerint.

Quum

a quum aliud in hos adparatum faceret, tum quod nonnulli milites ob excitatã seditionem dimissi, nec vlla donatiua consecuti, denuo stipendia facere cupiebãt; in vnam eos legionem segregauit, vt seorsum militantes, neque alios secum corrumperent, & si quid mouere ‡ existimans hac se via cæteros etiã, spe iniecta, pacaturum, Quum autem

b montium vertices, & vtraque latera incolebant,

c Quippe Metulum hi, quod oppidum habebant maximum, ad versus vim munientes, Romanos

A ἦλθε μὲν ἐς τὴν Σικελίαν, ὡς καὶ ἐκεῖσε πλευσούμενος. ἐγχρονίσας δὲ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ χειμῶνος, οὐκ ἐπεπεραιώθη. οἵ τε γὰρ Σάλασσοι, καὶ οἱ Ταυρίσκοι, Λιβυρνοί τε, καὶ Ἰάπυδες, οὐδὲν μὲν οὐδὲ ἐκ τοῦ πρὶν μέτριον ἐς τοὺς Ῥωμαίους ‡ ἐσέπρασσον, ἀλλὰ τῶν τε συντελεῖν τὸν φόρον ἐξέλιπον, καὶ † ἐσβάλλοντα ἔστιν ὅτε ἐς τὰ ὁμορεοῦντα σφίσιν ἐκακούργουν· τότε δὲ φανερῶς πρὸς τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ ἐπανέστησαν. διόπερ τοῦτ' ἀναστρέψας, τά τε ἄλλα ἐπ' αὐτοὺς παρεσκευάσατο, καὶ ἐπειδή τινες τῶν ἀφεθέντων † τε ἐστασίασαν, καὶ μηδὲν λαβόντων, στρατεύσασθαι αὖθις ἠθέλησαν, ἐς ἓν σφᾶς στρατόπεδον κατεχώρισεν, ἵνα ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτοὺς ὄντες, μήτε προσδιαφθείρωσί τινα, κἂν ἄρα νεωτερίσαι τι βουληθῶσιν, ἔκδηλοι παραχρῆμα γένωνται. ὡς δ' οὐδὲν μᾶλλον ἐσωφρονίσθησαν, ὀλίγους ἐξ αὐτῶν τοὺς πρεσβυτάτους ἐς Γαλατίαν κληρουχήσοντας ἔπεμψε· νομίσας καὶ τοὺς ἄλλους ἐκ τούτου καὶ † ἐλπιεῖν καὶ καταστήσεσθαι. ἐπεὶ δὲ καὶ ὣς ἐθρασύνοντο, δίκην τινὰς αὐτῶν ἔδωκε. παροξυνθέντων τε ἐπὶ τούτῳ τῶν λοιπῶν, συνεκάλεσε τε αὐτοὺς ὡς καὶ ἐπ' ἄλλο τι, καὶ περιέχων τῷ στρατῷ, τά τε ὅπλα ἀφείλετο, καὶ τῆς στρατείας ἔπαυσε. καὶ οὕτω τήν τε ἐκείνων ἀσθένειαν ἅμα, καὶ τὸ τοῦ Καίσαρος φρόνημα

C μαθόντες, ἀληθῶς τε μετεβάλοντο, καὶ πολλὰ αὐτὸν ἱκετεύσαντες, ἀνεστρατεύσαντο. ὁ γὰρ Καῖσαρ, στρατιωτῶν τε δεόμενος, καὶ φοβηθεὶς μὴ καὶ ὁ Ἀντώνιος αὐτοὺς σφετερίσηται, συνεγίνωσκέ τε σφίσιν ἔφη, καὶ χρησιμωτάτοις πρὸς πάντα αὐτοῖς ἔσχε. τοῦτο μὲν ὕστερον ἐγένετο. τότε δὲ τοὺς μὲν ἄλλους ἑτέροις τισὶ καταστρέψασθαι προσέταξεν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοὺς Ἰάπυδας ἐστράτευσε.

D καὶ τοὺς μὲν ἐντὸς τῶν ὀρῶν, οὐ πάνυ πόρρω τῆς θαλάσσης οἰκοῦντας, ἀπονώτερον προσηγάγετο· τοὺς δὲ ἐπί τε τῶν ἄκρων, καὶ ἐς τὰ ἐπὶ θάτερα αὐτῶν, οὐκ ἀταλαιπώρως ἐχειρώσατο. τὸ γὰρ Μέτουλον τὴν μεγίστην σφῶν πόλιν κρατυνάμενοι, πολλὰς μὲν προσβολὰς τῶν Ῥωμαίων ἀπεκρούσαντο, πολλὰ δὲ μηχανήματα κατέφλεξαν, αὐτόν τε ἐκεῖνον ἀπὸ πύργου τινὸς ξυλίνου ἐπιβῆναι τοῦ περιβόλου πειρώμενον κατέτρωσαν. καὶ τέλος, ἐπεὶ οὐδὲν μᾶλλον ἀπηνίστατο, ἀλλὰ καὶ δυνάμεις προσ-

E μετεπέμπετο, συμβῆναί τε βούλεσθαι ἐπλάσαντο, καὶ φρουροὺς ἐς τὴν ἄκραν ἐσδεξάμενοι, ἐκείνους τε τῆς νυκτὸς ἅπαντας ἔφθειραν, καὶ τὰς οἰκίας ἐνέπρησαν. καὶ οἱ μὲν ἑαυτούς, οἱ δὲ καὶ τὰς γυναῖκας τά τε παιδία προσαπέκτειναν, ὥστε μηδὲ ὁτιοῦν ἀπ' αὐτῶν τῷ Καίσαρι περιγενέσθαι. οὐ γὰρ ὅτι ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ζωγρηθέντες σφῶν, ἑκούσιοι οὐ πολλῷ ὕστερον ἐφθάρησαν.

‡ ἴπρασσον
† ἰσβάλλοντε
† τ. ἰστασίασαν,
† [illegible]

Ἐπειδὴ οὖν οὗτοί τε ἀπολώλεσαν, καὶ οἱ ἄλλοι κατεστράφατο, μηδὲν ἀξιόλογον πράξαντες, ἐπὶ Παννονίους ἐστράτευσεν· ἔγκλημα μὲν οὐδὲν αὐτοῖς ἐπιφέρων, (οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ἠδίκητό τι ὑπ᾽ αὐτῶν) ἵνα δὲ δὴ τοὺς στρατιώτας ἀσκῇ τε ἅμα, καὶ ἐκ τῶν ἀλλοβίων τρέφῃ, πᾶν τὸ τῷ κρείττονι τοῖς ὅπλοις ἀρέσκον, δίκαιον ἐς τοὺς ἀσθενεστέρους ποιούμενος. οἱ δὲ δὴ Παννόνιοι νέμονται μὲν πρὸς τῇ Δελματίᾳ, παρ᾽ αὐτὸν τὸν Ἴστρον, ἀπὸ Νωρικοῦ μέχρι τῆς Μυσίας τῆς ἐν τῇ Εὐρώπῃ· κάκιστα δὲ ἀνθρώπων ὄντες (οὔτε γὰρ γῆς, οὔτε ἀέρων εὖ ἥκουσιν, οὐκ ἔλαιον, οὐκ οἶνον, πλὴν ἐλαχίστου καὶ τούτου, γεωργοῦσιν, ἅτε ἐν χειμῶνι πικροτάτῳ τὸ πλεῖστον διαιτώμενοι, ἀλλὰ τάς τε κριθὰς καὶ τοὺς κέγχρους καὶ ἐσθίουσιν ὁμοίως καὶ πίνουσιν) ἀνδρειότατοι δ᾽ οὖν διὰ πάντων ὧν ἴσμεν νομίζονται. θυμικώτατοι γὰρ καὶ φονικώτατοι, οἷα μηδὲν ἄξιον τοῦ καλῶς ζῆν ἔχοντες, εἰσί. ταῦτα δὲ οὐκ ἀκούσας οὐδ᾽ ἀναγνοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ μαθὼν, ὥστε καὶ ἄρξας αὐτῶν, οἶδα. μετὰ γάρ τοι τὴν ἐν τῇ Ἀφρικῇ ἡγεμονείαν, τῇ τε Δελματίᾳ, ἧς ποτε καὶ ὁ πατήρ μου χρόνον τινὰ ἦρξε, καὶ τῇ Παννονίᾳ τῇ ἄνω καλουμένῃ προσετάχθην, ὅθεν ἀκριβῶς πάντα τὰ κατ᾽ αὐτοὺς εἰδὼς γράφω. ὀνομάζονται δὲ οὕτως, ὅτι τοὺς χιτῶνας τοὺς χειριδωτοὺς ἐξ ἱματίων τινῶν ἐς πάννους ἐπιχωρίως πως καὶ κατατέμνοντες καὶ προσαγορεύοντες συρράπτουσι. καὶ οἱ μὲν εἴτ᾽ οὖν διὰ τοῦτο, εἴτε καὶ δι᾽ ἄλλο τι, οὕτως ὠνομάδαται· τῶν δὲ δὴ Ἑλλήνων τινὲς, τἀληθὲς ἀγνοήσαντες, Παίονας σφᾶς προσεῖπον, ἀρχαίου μέν που τοῦ προσρήματος τούτου ὄντος, οὐ μέντοι καὶ ἐκεῖ, ἀλλ᾽ ἔν τε τῇ Ῥοδόπῃ, καὶ πρὸς αὐτῇ τῇ Μακεδονίᾳ τῇ νῦν μέχρι τῆς θαλάσσης. ὑφ᾽ οὗπερ καὶ ἐγὼ ἐκείνους μὲν Παίονας, τούτους δὲ Παννονίους, ὥσπερ που καὶ αὐτοὶ ἑαυτοὺς καὶ οἱ Ῥωμαῖοι σφᾶς καλοῦσι, προσαγορεύσω. ἐπὶ οὖν τούτους ὁ Καῖσαρ τότε στρατεύσας, τὸ μὲν πρῶτον † οὐκ ἔτι ἥρπαζε, καίπερ καὶ τὰς κώμας αὐτῶν τὰς ἐν τοῖς πεδίοις ἐκλιπόντων (ἤλπιζε γὰρ ἐθελοντὰς αὐτοὺς ἐπάξεσθαι) ὡς δὲ καὶ προχωροῦντα αὐτὸν πρὸς † Τυσκίαν ἐλύπησαν, ὠργίσθη, καὶ τήν τε χώραν σφῶν ἔκαιε, καὶ πάνθ᾽ ὅσα ἐδύνατο λείαν ἐποιεῖτο. πλησιάσαντος δὲ αὐτοῦ τῇ πόλει, οἱ ἐπιχώριοι παραυτίκα μὲν ὑπὸ τῶν δυνατῶν ἀναπεισθέντες, ὡμολόγησάν τε αὐτῷ, καὶ ὁμήρους ἔδοσαν· μετὰ δὲ τοῦτο τάς τε πύλας ἀπέκλεισαν, καὶ ἐς πολιορκίαν κατέστησαν. εἶχον μὲν γὰρ καὶ τείχη ἰσχυρὰ, τὸ δ᾽ ὅλον ποταμοῖς δύο ναυσιπόροις ἐθάρσουν.

† οὐδέ τι

† τὴν Σισκίαν

A Quum ad hunc modum hi periissent, reliqui in potestatem eius, nulla re memorabili gesta, venissent: in Pannonios exercitum duxit, neque læsus quidem ab iis vnquam, neque vllum crimen obiiciens; sed militum exercendorum simul, & alienis bonis alendorum causa, omne id iustum esse censens, quod armis potentior contra infirmiorem decerneret. Pannonii habitant ad Istrum fluuium, à Norico vsque ad Mysiam Europæam, Dalmatis vicini: tole- B rant autem omnium hominum vitam durissimam. nam neque terram, neque aerem felicem habent: neque apud eos oleum, aut vinum, nisi paucissimum, nascitur: neque enim hæc colunt, quum maiorem partem acerrima in hieme viuant: sed hordeum & milium & edunt, & potum ex eis conficiunt. cæterum omnium, quos nos quidem nouerimus, hominum ‡ fortissimi sunt, nimirum quum nihil vita honesta dignum habeant, ad iram & cædes propensissimi. C Quod ego non auditu tantum, aut lectione, sed re ipsa cognitum, quum præessem videlicet ei nationi, scribo. Nam post Africæ præfecturam, Dalmatiæ, quam olim pater quoque meus aliquandiu administrauit, & Pannoniæ superiori præpositus fui: vnde hæc quæ scribo, explorata mihi sunt. Nomen autem Pannonibus inditum est ex eo, quod tunicas manicatas [a] ex pannis, more suo concisis ac consutis, conficiunt. verum siue ea nominis est ratio, siue alia, certe quidam Græci veritatis igna- D ri; Pæones eos vocarunt, quod ipsum quidem etiam nomen antiquum est, non tamen istius populi, sed eius, qui ad montem Rhodopen, [b] & Macedoniam maritimam (sic enim nostro tempore vocatur) habitant. quapropter hos ego Pæonas, istos Pannonios nominabo, sicuti & ipsi sese, & Romani eos appellant. Enimuero Cæsar in Pannonios profectus, primum à rapinis se continuit, quanuis ii pagos in campestribus sitos deseruerant, quod eos se E sperabat citra vim sibi adiungere posse. sed quum ad Pisciam accedentem eum læsissent, ira correptus, agrum eorum vssit, prædasque quas potuit maximas egit. Quum vrbi appropinquasset, incolæ à primoribus persuasi, statim ei se dediderunt, & obsides præbuerūt. postea autem quum portas occlusissent, in obsidione habiti sunt, quū & muris validis, & duobus nauigalibus fluuiis confiderēt.

‡ *maxime viriles sunt.*

a *è vestimētis in pannos more indigenarū partes scindant & cōsuant, atque inde sibi nomen sumant.*

b *& ad ipsam Macedoniam habitāt, quæ nunc vsque ad mare pertinet. Quapropter*

† Colops

Fluuius enim † Colops, ipsa mœnia alluens, in Sauum defluit, qui & ipse tum haud procul ab vrbe meabat, & nunc totam vrbem circumambit, à Tiberio magna fossa eo adductus, per quam rursus in antiquum alueum exit. eo autem tempore, quum Colops ipsis mœnibus allaberetur, & Sauus haud magno inde spatio præterflueret, interuallum vacuum relinquebatur, quod fossis & palis actis munitum erat. Cæsar itaque nauibus, quas socii iis in locis parauerant, acceptis, iis per Istrum in Sauum, atque inde in Colopem subductis, vrbem terra simul fluuioque aggressus est, ibique naualia nonnulla prælia fecit. Barbari enim, lintribus paratis, ad pugnam exibant: inque fluuio, inter alios, Menam etiam Sex. Pompeii libertum occiderunt, ac in terra quoque Cæsarem fortiter propulsarunt; donec tandem audito, quosdam sociorum suorum insidiis exceptos periisse, animis collapsi deditionem fecerunt. Ita his in potestatem Cæsaris receptis, reliqua etiam Pannonia pacis conditiones accepit. Ibi Cæsar cum exercitus parte Fufio Gemino relicto, Romam rediit: triumphumque sibi decretum in aliud tempus reiiciens, Octauiæ & Liuiæ statuas dedit, [a] vtque sine tutore suis ipsarum facultatibus vterentur, sacrosanctæque eodem iure quo tribuni plebis essent. Quum autem in Britanniam etiam expeditionem, patrem æmulatus, intenderet; iamque in Galliam vsque eius rei causa progressus esset, ‡ ea hieme, qua consulatum Antonius iterum, & Lucius Libo gerebant; Pannoniorum recens subactorum, & cum eis Dalmatarum rebellio exorta est. & Pannonios quidem Geminus, quanuis † Tuscia ab iis eiectus, tamen præliis aliquot superatos recepit: Salassos autem, & qui eorum rebellionis socii fuerant, Valerius Messala domuit. in Dalmatas autem Agrippa prius, deinde Cæsar ipse, exercitum duxit; eosque plerosque hi multis ac magnis tamen acceptis incommodis, (nam & Cæsar vulneratus est, & militibus propter delictum quibusdam hordeum pro tritico datum est, & alii, qui ordines deseruissent, decimus quisq; sorte ad pœnam delectus) subiugauerunt: contra reliquos Statilius Taurus bellum gessit.

a Vt, & nemini obnoxia potestati res suas agerēt, & eodem iure sacrasancta, quo tribuni plebis, essent.

‡ post hiemem eius anni, quo

† Siscia

ANNO V.C 720.

Hoc tempore Antonius eadem die & iniit consulatum, & deposuit substituto in locum suum L. Sempronio Atratino:

A ὁ γὰρ † Κόλοψ ὀνομαζόμενος παρ' αὐτὸ τὸ περίβολον παραρρέων, ἐς τὸν Σάουον ὀλίγον ἀπέχοντα αὐτοῦ ἐμβάλλει· καὶ νῦν πᾶσαν τὴν πόλιν ἐκκεκύκλωται, Τιβερίου τάφρῳ τινὶ μεγάλῃ ἐς τοῦτο αὐτὸν καταστήσαντος, δι' ἧς ἐς τὸ ἀρχαῖον αὖθις ῥέεθρον ἐπανέρχεται. τότε δὲ τῇ μὲν τοῦ Κόλοπος παρ' αὐτὰ τὰ τείχη παρεξιόντος, τῇ δὲ τοῦ Σαούου ὀλίγον ἄπωθεν παραρρέοντος, διάκενόν τι κατελέλειπτο, ὃ καὶ σταυρώμασι καὶ ταφρεύμασιν ὠχύρωτο. ὁ οὖν Καῖσαρ πλοῖα παρὰ τῶν ταύτῃ B συμμάχων ποιηθέντα λαβών, καὶ διά τε τοῦ Ἴστρου ἐς τὸν Σάουον, καὶ δι' ἐκείνου ἐς τὸν Κόλοπα αὐτὰ ἀνάγων, προσέβαλε σφίσι τῷ πεζῷ ἅμα καὶ ταῖς ναυσί· καὶ τινὰς καὶ ναυμαχίας ἐν αὐτῇ ἐποιήσατο. καὶ γὰρ οἱ βάρβαροι μονόξυλα πλοῖα ἀντικατασκευάσαντες, διεκινδύνευον, καὶ ἔν τε τῷ ποταμῷ ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν Μηνᾶν τὸν τοῦ Σέξτου ἐξελεύθερον ἀπέκτειναν, καὶ ἐν τῇ γῇ ἐχυρῶς αὐτὸν ἠμύνοντο· μέχρις οὗ τῶν συμ- C μάχων τινὰς ἐνεδρευθῆναί τε καὶ ἐφθάρθαι ἐπύθοντο. τότε γὰρ ἀθυμήσαντες ἐνέδοσαν· καὶ οὕτως ἁλόντων ἐκείνων, καὶ τὸ ἄλλο Παννονικὸν ὁμολογίᾳ προσηγάγετο. καὶ μετὰ ταῦτα ἐκεῖ μὲν Φούφιον Γέμινον σὺν δυνάμει τινὶ κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Ῥώμην ἀνεκομίσθη· καὶ τὰ μὲν ἐπινίκια ψηφισθέντα οἱ ἀνεβάλετο, τῇ δ' Ὀκταουίᾳ τῇ τε Λιουίᾳ καὶ εἰκόνας, καὶ τὸ τὰ σφέτερα ἄνευ κυρίου τινὸς διοικεῖν, τό, τε ἀδεὲς καὶ τὸ ἀνύβριστον ἐκ τοῦ ὁμοίου τοῖς δημάρχοις ἔδωκεν. ὡρμηκότος δὲ D αὐτοῦ καὶ ἐς τὴν Βρεττανίαν, κατὰ τὸν τοῦ πατρὸς ζῆλον, στρατεῦσαι, καὶ ἤδη καὶ ἐς τὴν Γαλατίαν μετὰ τὸν χειμῶνα, ἐν ᾧ ὅ, τε Ἀντώνιος τὸ δεύτερον καὶ Λούκιος Λίβων ὑπάτευον, προκεχωρηκότος, τῶν τε νεοαλώτων τινὲς καὶ Δαλμάται σὺν αὐτοῖς ἐπανέστησαν. καὶ Παννονίους μὲν ὁ Γέμινος, καίτοι τῆς † Τουσκίας ἐκπεσών, ὅμως μάχαις ἀνεκτήσατο· τούς τε Σαλάσσους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μετ' αὐτῶν νεωτερίσαντας, ὁ Μεσσάλας Οὐα- E λέριος ἐχειρώσατο. ἐπὶ δὲ δὴ τοὺς Δαλμάτας πρότερος μὲν ὁ Ἀγρίππας, ἔπειτα δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ ἐπεστράτευσε· καὶ τοὺς μὲν πλείους σφῶν αὐτοὶ πολλὰ καὶ δεινὰ παθόντες, (ὥστε καὶ τὸν Καίσαρα τρωθῆναι, καὶ τῶν στρατιωτῶν τισὶ κριθὴν ἀντὶ τοῦ σίτου δοθῆναι. καὶ ἑτέρους τὴν τάξιν ἐκλιπόντας δεκατευθῆναι) κατεστρέψαντο· τοῖς δὲ δὴ λοιποῖς ὁ Ταῦρος ὁ Στατίλιος ἐπολέμησεν.

† Κόλαψ

† Σισκίας

Ἀντώνιος δὲ ἐν τούτῳ τῆς μὲν ἀρχῆς αὐθημερὸν ἐξέστη, Λούκιον Σεμπρώνιον Ἀτρατῖνον

τινὸν ἀντικατέστησε· (ὅθεν εἰσὶν οἳ τοῦτον, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνον ἐν τῇ τῶν ὑπάτων ἀπαριθμήσει ὀνομάζουσι) πράττων δὲ ὅπως ὡς ὅτι ἀπονώτατα τὸν Ἀρμένιον τιμωρήσηται, τήν τε θυγατέρα αὐτοῦ, ὡς καὶ τῷ Ἀλεξάνδρῳ τῷ υἱεῖ συνοικίσων, ᾔτησε, Κύιντόν τινα Δέλλιον, παιδικά ποτε ἑαυτοῦ γενόμενον, πέμψας, καὶ πολλὰ τινὰ αὐτῷ δώσειν ὑπέσχετο· καὶ τέλος ἔς τε τὴν Νικόπολιν τὴν τοῦ Πομπηίου ἀφίδιον ἅμα τῷ ἦρι ἦλθε, κἀνταῦθα αὐτὸν, ὡς καὶ συμβουλεύσοντά τι καὶ συμπράξοντά τινα κατὰ τῶν Πάρθων, μετεπέμψατο. ἐπειδή τε οὐκ ἀφίκετο, τὴν ἐπιβουλὴν ὑποπτεύσας, τόν τε Δέλλιον αὖθις ἐς λόγους οἱ προσέπεμψε, καὶ αὐτὸς οὐδὲν ἧττον σπουδῇ πρὸς τὰ Ἀρτάξατα ἤλασε, καὶ οὕτως αὐτὸν ὀψέ ποτε, τὰ μὲν πείθων διὰ τῶν ἑταίρων, τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν στρατιωτῶν καταπλήσσων, πάντα τε ἁπλῶς ὡς πρὸς φίλον καὶ γράφων καὶ πράττων, ἐπηγάγετο ἐς τὸ στρατόπεδον ἐσελθεῖν. κἀνταῦθα συλλαβὼν, τὰ μὲν πρῶτα ἄδετόν τε εἶχε, καὶ κατὰ τὰ φρούρια, ἐν οἷς οἱ θησαυροὶ ἦσαν, περιῆγεν, εἴ πως ἀμαχεὶ σφᾶς λάβοι· σκηπτόμενος δὲ οὐδὲν ἄλλο αὐτὸν συνειληφέναι, ἢ ἵνα τοὺς Ἀρμενίους καὶ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ καὶ ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ δασμολογήσῃ. ὡς δ' οὔτε οἱ χρυσοφύλακες προσεῖχον αὐτῷ, καὶ οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες Ἀρτάξην τὸν πρεσβύτατον τῶν παίδων αὐτοῦ βασιλέα ἀνθείλοντο, ἔδησεν αὐτὸν ἀργυραῖς ἁλύσεσιν· αἰσχρὸν γὰρ, ὡς ἔοικεν, ἦν, βασιλέα αὐτὸν γεγονότα σιδηραῖς δεθῆναι. κἀκ τούτου τοὺς μὲν † ἐθελοντὶ, τοὺς δὲ καὶ βίᾳ λαβὼν, πᾶσαν τὴν Ἀρμενίαν κατέσχεν· ὁ γὰρ Ἀρτάξης ἐπιχειρήσας συμβαλὼν ἠλαττώθη τε, καὶ πρὸς τὸν Πάρθον ἀπεχώρησε. πράξας δὲ ταῦτα, καὶ τῷ υἱεῖ τὴν τοῦ Μήδου θυγατέρα, ὅπως ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτὸν προσεταιρίσηται, μνηστεύσας, τά τε στρατόπεδα ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ κατέλιπε, καὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀνεκομίσθη, τήν τε ἄλλην λείαν πολλὴν καὶ τὸν Ἀρμένιον μετά τε τῆς γυναικὸς καὶ μετὰ τῶν παίδων ἄγων. καὶ σφᾶς σὺν τοῖς ἄλλοις αἰχμαλώτοις καὶ ἐν ἐπινικίοις τισὶν ἐς τὴν Ἀλεξάνδρειαν προπέμψας, αὐτὸς ἐφ' ἅρματος ἐσήλασε, καὶ τά τε ἄλλα πάντα τῇ Κλεοπάτρᾳ ἐχαρίσατο, καὶ τὸν Ἀρμένιον μετὰ τῶν οἰκείων ἐν χρυσοῖς δεσμοῖς προσήγαγε. προεκάθητο δὲ ἐν μέσῳ τῷ πλήθει ἐπί τε βήματος ἐπαργύρου καὶ ἐπὶ δίφρου ἐπιχρύσου. οἱ δὲ δὴ βάρβαροι οὔθ' ἱκέτευσαν αὐτὴν, οὔτε προσεκύνησαν, καίτοι πολλὰ μὲν καὶ ἀναγκαζόμενοι, πολλὰ δὲ καὶ ἐλπίσιν ἀναπειθόμενοι· ἀλλ' ὀνομαστὶ προσαγορεύσαντες, δόξαν μὲν φρονήματος ἔλαβον, κακουχίᾳ δὲ πολλῇ διὰ τοῦτο συνέχοντο. μετὰ δὲ τοῦτο ὁ Ἀντώνιος τοὺς Ἀλεξανδρέας εἱστί-

† ἐθελοντὶ, vel ἐθελονταί,

A tino: itaque hunc nonnulli, non Antonium, in enumeratione consulum recensent. Porro autem quærens rationem, qua minimo labore regem Armeniæ vlcisci posset, misso ad eum Q. quodam Dellio exoleto suo, filiam eius, filio suo Alexandro videlicet eam matrimonio coniuncturus, multis eam pollicitationibus interpositis, poposcit. postremo repente sub initium veris Nicopolin Pompeii venit, eoque eum ad se exciuit, scilicet vt opera & consilio eius in bello Parthico vteretur. Quum Artauasdes, insidias esse suspicatus, non B veniret, iterum Dellium ad eum misit colloquii causa: ipse interim celeriter ad Artaxata progressus est, sic eum partim sociorum opera persuadendo, partim copiis terrendo, quum & scriptis & actis eius se amicum omnino ostendisset, eo vix tandem adduxit, vt in castra sua veniret. tum comprehensum, primum absque vinculis circum castella, in quibus thesauri erant repositi, circunduxit; spe eorum sine certamine potiundi, simu-C lans se eum non alia de causa captiuum habere, quam vt ab Armeniis pro liberatione ac regno eius pecuniam colligeret. Postquam autem custodes gazæ ei non obtemperarunt, & qui in armis erant, Artaxam, maximum natu inter filios eius, regem eius loco constituerunt, argenteis † Artabazum catenis vinxit, quia nimirum turpe erat regem ferreis in catenis haberi. Post hæc vniuersam Armeniam, partim vi, partim deditione, in suam potestatem accepit. D nam Artaxes prælio congressus, & victus, ad Parthos concesserat. His perfectis, Mediæque regis filia, arctioris amicitiæ causa, filio suo in matrimonium impetrata, relicto in Armenia exercitu, magnam prædam, Artauasdemque cum coniuge & liberis secum abducens, in Ægyptum reuersus est, eosque inter alios captiuos ante se in triumpho Alexandriam introduxit, curru ipse inuectus. In Cleopatræ autem gratiam & cætera egit, & Artauasdem cum suis, aureis in vin-E culis, ad eam in medio populi, tribunali argento obducto, aurataque sella sedentem, adduxit. Barbari autem neque supplices ei facti sunt, neque in genua conciderunt; (quanquam & minis & promissis hoc crebro iuberentur) sed nomine eam suo compellauerunt: atque ideo magnos quidem habere spiritus existimati, durius autẽ propterea tractati sunt. Deinde Antonius Alexandrinis epulum

† Artauasdem

præbuit, ac in concilio populi Cleopatræ, eiusque liberis, propter se sedem dedit: habitaq; ad populum quadam oratione, Cleopatrã reginã regum; Ptolemæũ, Cæsarionem cognomino, regem regum appellari iussit: iisq; Ægyptum & Cyprum, alia à priore, diuisione instituta, addixit. Dicebat autem illam vere Cæsaris superioris coniugem fuisse, hunc eiusdem legitimum filium: fingebatq; se studio eius Cæsaris adductum hæc facere, quo Octauianum, non natum eius, sed adoptatum filium in inuidiã adduceret. Suis vero ex Cleopatra sibi natis liberis, Ptolemæo Syriam, & omnes eis Euphratem vsque ad Hellespontum regiones: Cleopatræ autem Africam Cyrenaicam: Alexandro fratri eorũ, Armeniam, & alias trans Euphratem, vsque ad Indiam, promittens; quasi iam eas occupasset, largitus est. Neque vero Alexãdriæ modo hæc † egit, sed Romam quoque perscripsit, vt ibi rata esse iuberentur. quæ tamen literæ publicè recitatæ non sunt, Domitio Sossioq;, qui tum consules, Antonio quammaxime fauebãt, [a] etsi [maxime] vt id fieret, Cæsar efflagitabat, obstantibus. Contra Cæsar hoc obtinuit, ne quid eorum, quæ cum Artauasde Antonius egerat, in publicum efferretur: quia & regem, cum quo occulte aduersus Antonium consilia ipse agitarat, miserabatur; & triumphum Antonio inuidebat. Antonius his actis, tamen ausus fuit ad senatum scribere, velle se magistratu abire, omnesque res S.P.Q.R. potestati permittere: non quod ita facere instituisset, sed vt spe de se hac exhibita efficeret, vt Cæsar, qui ad vrbem erat, aut cogeretur se prior ab armis discedere: aut, si id recusasset, in eorum inuidia esset.

Ludos præterea Veneri genitrici consules fecerunt, & præfecti vrbis ad ferias à Cęsare constituti sunt pueri impuberes, equestri, non patricio genere nati. Porticum, quę Pauli dicitur, Æmilius Lepidus Paulus propriis impensis perfecit, & in consulatu suo (gerebat enim eum in parte istius anni) dedicauit. Agrippa aquã Marciam, quæ propter corruptos canales defecerat, suis sumptibus reparauit, ac per multas vrbis partes deduxit. Hi quidẽ omnes, quum de suis facultatibus liberales fuissent, summisse tamen se ac moderate gesserunt: contra quidam alii mini-

† dixit,

[a] etsi Cæsar flagitabat, vt ea vulgata omnia efferrentur, obstantibus. Quum autẽ in eo vicisset illorum sententia, vicissim Cæsar hoc obtinuit: ne quid eorũ, quæ de Armenio scripta fuerant, publice proponeretur: quia & regem,

A ασι, καὶ τὴν Κλεοπάτραν, τούς τε παῖδας αὐτῆς ἐν ἐκκλησίᾳ παρεκαθίσατο· δημηγορήσας τέ τινα, ἐκείνην τε βασιλίδα † βασιλέων, καὶ τὸν Πτολεμαῖον, ὃν Καισαρίωνα ἐπωνόμαζον, βασιλέα βασιλέων καλεῖσθαι ἐκέλευσε· καὶ αὐτοῖς καὶ τὴν Αἴγυπτον, τήν τε Κύπρον, ἄλλην διανομὴν τινὰ ποιησάμενος, ἔδωκε. τοῦ τε γὰρ προτέρου Καίσαρος τὴν μὲν γυναῖκα, τὸν δὲ, υἱὸν ὄντως γεγονέναι ἔλεγε, καὶ ἐς τὴν ἐκείνου δὴ χάριν ταῦτα ποιεῖν ἐσκήπτετο, ὅπως τὸν Καίσαρα τὸν Ὀκταουϊανὸν ἐκ τοῦ-

B του, ὅτι ποιητὸς ἀλλ᾽ οὐ γνήσιος αὐτοῦ παῖς ἦν, διαβάλλῃ. ἐκείνοις μὲν δὴ ταῦτα εἰπὼν· τοῖς δὲ δὴ αὐτοῦ παισὶ τοῖς ἐκ τῆς Κλεοπάτρας οἱ γεγονόσι, Πτολεμαίῳ μὲν, τήν τε Συρίαν καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ Εὐφράτου μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου πάντα, Κλεοπάτρᾳ δὲ, τὴν Λιβύην τὴν περὶ Κυρήνην, τῷ τε ἀδελφῷ αὐτῶν Ἀλεξάνδρῳ τήν τε Ἀρμενίαν, καὶ τἆλλα τὰ πέραν τοῦ Εὐφράτου μέχρι Ἰνδῶν, δώσειν ὑπέσχετο· καὶ γὰρ ἐκεῖνα, ὡς ἔχων ἤδη, ἐχαρίζετο. καὶ ταῦτα οὐκ ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ μόνον εἶπεν, ἀλλὰ καὶ ἐς τὴν

C Ῥώμην, ἵνα καὶ παρ᾽ ἐκείνων τὸ κῦρος λάβῃ, ἐπέστειλεν. οὐ μέντοι καὶ ἐν τῷ κοινῷ τι αὐτῶν ἀνεγνώσθη. ὅ, τε γὰρ Δομίτιος καὶ ὁ Σόσσιος ὑπατεύοντες ἤδη τότε, καὶ ἐς τὰ μάλιστα αὐτῷ προσκείμενοι, οὐκ ἠθέλησαν, καίπερ τοῦ Καίσαρος ἐγκειμένου σφίσιν, ἐς πάντας αὐτὰ ἐκφῆναι. νικησάντων δὲ ἐν τούτῳ ἐκείνων, ἀντεπεκράτησεν ὁ Καῖσαρ, μηδὲν τῶν περὶ τοῦ Ἀρμενίου γραφέντων δημοσιευθῆναι. τοῦτον γὰρ ἠλέει, ἅτε καὶ λάθρα πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τῷ Ἀν-

D τωνίῳ κεκοινολογημένος, καὶ ἐκείνῳ τῶν νικητηρίων ἐφθόνει. τοιαῦτα δ᾽ οὖν ὁ Ἀντώνιος πράττων, ἐτόλμα τῇ βουλῇ γράφειν ὅτι τῆς τε ἀρχῆς παύσασθαι, καὶ ἐπ᾽ ἐκείνῃ τῷ τε δήμῳ πάντα τὰ πράγματα ποιήσασθαι θέλει· οὐχ ὅτι τι καὶ πρᾶξαι αὐτῶν ἔμελλεν, ἀλλ᾽ ὅπως τῇ παρ᾽ αὐτοῦ ἐλπίδι τὸν Καίσαρα ἤτοι ἀναγκάσωσιν, ἅτε καὶ παρόντα, τῶν ὅπλων προαποστῆναι, ἢ καὶ ἀπειθήσαντα μισήσωσι.

Τότε μὲν δὴ ταῦτά τε ἐγίγνετο, καὶ τὴν πανήγυριν τὴν τῇ Ἀφροδίτῃ τῇ γενεθλίᾳ τελουμένην οἱ

E ὕπατοι ἐποίησαν· ἔν τε ταῖς ἀνοχαῖς, αἱρετοὶ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος πολίαρχοι, παῖδες ἄνηβοι, ἐξ ἱππέων, ἀλλ᾽ οὐκ ἐκ βουλευτῶν γεγονότες, ἦρξαν· καὶ τὴν στοὰν τὴν Παύλου καλουμένην Αἰμίλιος Λέπιδος Παῦλος ἰδίοις τέλεσιν ἐξοικοδομήσας, κἀν τῇ ὑπατείᾳ καθιέρωσεν· ὑπάτευσε γὰρ ἐν μέρει τοῦ ἔτους τούτου· ὅ, τε Ἀγρίππας τὸ ὕδωρ τὸ Μάρκιον ὀνομασμένον, ἐκλιπὸν φθορᾷ τῶν ὀχετῶν, καὶ ἀνεκτήσατο δαπάνῃ οἰκείᾳ, καὶ ἐπὶ πολλὰ τῆς πόλεως ἐπωχέτευσεν. οὗτοι μὲν οὖν, καίπερ ἐξ ἰδίων χρημάτων φιλοτιμούμενοι, καὶ ὑπεστέλλοντο καὶ ἐμετρίαζον· ἄλλοι δὲ καὶ ἐ-

† recte sic, non βασιλίδα βασιλίδων.; Nummi veteres: Cleopatra regina regum, regũ filiorum.

ἀρχήν τινα ἀρχὴν ἔχοντες, καὶ ἐπινίκια διεπεράξαντο σφίσιν, οἱ μὲν, διὰ τοῦ Ἀντωνίου, οἱ δὲ, διὰ τοῦ Καίσαρος ψηφιζόμενα· καὶ ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ χρυσίον πολὺ παρὰ τῶν δήμων ἐς τοὺς στεφάνους ἐσεπράξαντο. τῷ δ' ὑστέρῳ ἔτει ἀγορανόμος ὁ Ἀγρίππας ἑκὼν ἐγένετο· καὶ πάντα μὲν τὰ οἰκοδομήματα τὰ κοινά, πάσας δὲ τὰς ὁδούς, μηδὲν ἐκ τοῦ δημοσίου λαβὼν, ἐπεσκεύασε· τούς τε ὑπονόμους διεκάθηρε, καὶ ἐς τὸν Τίβεριν δι' αὐτῶν ὑπέπλευσε. καὶ τῷ ἱπποδρόμῳ σφαλλομένους τοὺς ἀνθρώπους περὶ τὸν τῶν διαύλων ἀριθμὸν ὁρῶν, τούς τε δελφῖνας καὶ τὰ ᾠοειδῆ δημιουργήματα κατεστήσατο, ὅπως δι' αὐτῶν αἱ περίοδοι τῶν περιδρόμων ἀναδεικνύωνται. καὶ προσέτι καὶ ἔλαιον καὶ ἅλας πᾶσι διέδωκε, τά τε βαλανεῖα προῖκα δι' ἔτους καὶ τοῖς ἀνδράσι καὶ ταῖς γυναιξὶ λοῦσθαι παρέσχε· καὶ τοὺς κουρέας ἐν ταῖς πανηγύρεσιν, ἃς πολλὰς καὶ παντοδαπὰς ἐποίησεν, ὥστε καὶ τοὺς τῶν βουλευτῶν παῖδας τὴν Τροίαν ἱππεῦσαι, ἐμισθώσατο, ἵνα μηδεὶς μηδὲν αὐτοῖς ἀναλώσῃ. καὶ τέλος, σύμβολά τε τινὰ ἐς τὸ θέατρον κατὰ κορυφὴν ἔρριψε, τὸ μὲν ἀργύριον, τὸ δ' ἐσθῆτα, τὸ δ' ἄλλο τι φέροντα· καὶ ἄλλα πάμπολλα ὤνια ἐς τὸ μέσον καταθεὶς, διαρπάσαι σφίσιν ἐπέτρεψεν. Ἀγρίππας μὲν οὖν ταῦτά τε ἐποίει, καὶ τοὺς ἀστρολόγους καὶ τοὺς γόητας ἐκ τῆς πόλεως ἐξήλασεν. ὑπὸ δὲ τὰς αὐτὰς ἡμέρας δόγμα ἐγένετο, μηδένα τῶν ἐς τὴν γερουσίαν τελούντων ἐπὶ λῃστείᾳ κρίνεσθαι. καὶ οὕτως οἵ τε τότε ἐν τοιαύτῃ τινὶ αἰτίᾳ ὄντες ἀφείθησαν, καὶ ἐς τὸ ἔπειτα ἄδεια πολὺ κακουργεῖν ἐδόθη. ὁ δ' οὖν Καῖσαρ τήν τε ὑπατείαν (ἦρξε γὰρ μετὰ Λουκίου τοῦ Τούλλου δεύτερον) τῇ πρώτῃ εὐθὺς ἡμέρᾳ κατὰ τὸν τοῦ Ἀντωνίου τρόπον ἀπεῖπε, καὶ ἐς τὸ τῶν εὐπατριδῶν γένος ἐκ τοῦ πλήθους τινὰς ψηφισαμένης τῆς βουλῆς ἐσήγαγε. ἐπειδή τε Λούκιός τις Ἀσύλλιος στρατηγῶν τὴν ἀρχὴν διὰ μακρὰν ἀρρωστίαν ἀφεῖναι ἠθέλησε, τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀντικατέστησε· καὶ στρατηγοῦ ἑτέρου τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ ἀποθανόντος, ἄλλον ἐς τὰς περιλοίπους ὥρας εἵλετο. τοῦ τε Βόκχου τελευτήσαντος, οὐδενὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἔδωκεν, ἀλλ' ἐς τὰ τῶν Ῥωμαίων ἔθνη αὐτὴν ἐσέγραψεν. ἐπειδή τε οἱ Δαλμάται παντελῶς ἐκεχείρωντο, τάς τε στοὰς ἀπὸ τῶν λαφύρων αὐτῶν, καὶ τὰς ἀποθήκας τῶν βιβλίων, τὰς Ὀκταουιανὰς ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ κληθείσας, κατεσκεύασεν.

Ἀντώνιος δὲ ἐν τούτῳ ἤλασε μὲν μέχρι τοῦ Ἀράξου, ὡς καὶ ἐπὶ τοὺς Πάρθους στρατεύσων, ἠρκέσθη δὲ τῇ πρὸς τὸν Μῆδον ὁμολογίᾳ. συμμαχήσειν τε γὰρ ἀλλήλοις, ὁ μὲν ἐπὶ τοὺς Πάρθους, ὁ δὲ ἐπὶ τὸν Καί-

A mum etiam magistratum aliquem obtinentes, triumphum sibi vel a Cæsare vel ab Antonio concedi impetrauerunt, eiusq; nomine † multum aurum a populis coronarium exegerunt. Anno sequenti Agrippa vltro ædilis factus est, omniaque ædificia publica, omnes vias priuatis impendiis refecit, cloacas expurgauit, ac per eas in Tiberim subuectus est. In Circo quum videret errare homines propter multitudinem metarum, delphinas, & o-
B uata opera posuit, quibus cursuum circuitiones & conuersiones ostenderentur. oleum etiam & salem populo distribuit, [a] ac balnea publice, & tōsores viris ac mulieribus, gratis toto anno præbuit: ludis autem, quos multos & omnis generis exhibuit, tanta vsus est munificentia, vt pueros etiam, qui Troiam equestri certamine luderent, pretio conduxerit, ne quis sumptum faciendum haberet: denique tesseras in theatrum de sublimi
C loco proiecit, quibus argentum, vestis, vel aliæ quædam res offerebantur: alias item multas res venales in medium propositas, diripiendas vulgo concessit. Astrologos autem, & præstigiatores vrbe eiecit. Iisdem fere diebus senatusconsultum factum est, ne quis senatorii ordinis latrocinii causa in ius vocaretur: [b] eo & rei huius criminis impunitatem sunt consecuti, & in posterum eorum maleficiorum licentia permissa est. Cæsar consulatum, quem secūdum, collega L. Tullo gerebat, statim prima die, exemplum
D Antonii secutus, deposuit: inter patritios, plebeios aliquot adscripsit, senatu id decernente. & quum L. quidam Asyllius prætura propter diuturnum morbum se abdicaret, filium eius ei suffecit: in alterius prætoris locum extrema magistratus die defuncti, alium ad reliquas horas ordinauit. Bocc ho quoq; (fuit is rex Mauritaniæ Cæsariensis) vita functo, regnum eius nemini alii tradidit, sed inter prouincias Romanas retulit. Ex manubiis porro Dalmatarum protinus subactorum † for-
E nices, & bibliothecas, a sororis nomine Octauianas dictas extruxit.

Antonius hoc tempore vsque ad Araxem profectus, quasi Parthis bellum illaturus, satis habuit cum Medorum rege societatem iunxisse, cuius ratione mutua sibi auxilia, Antonius Medo contra Parthos, Med9 Antonio aduersus Cæ-

† *magnam auri coronarii vim a populis exegerunt.*

a *Et anno toto balneorum lauacra tam viris, quam feminis gratuito præbuit. tonsores quoque, ne quis in eos aliquid expenderet, pretio conduxit ipse, quoties ludi celebrarentur, qui & frequentes, & omnigenus exhibuit ea quidē magnificentia, vt senatorum quoque filii Troiam equites repræsentarent. Denique tesseras quasdam in theatrum in pra spectatorum vertices proiecit, quibus huic pecunia, vesti illi, aliud quidam alii obueniebat. alias item*

ANNO V.C. 721.

b *quo & qui tunc eius erant rei criminis, impunitatem cōsecuti sūt, & in posterū aliquibus eorum maleficiorum*

† *porticus,*

sarem spoponderunt; militesque nonnullos eius rei causa permutauerunt, & Antonius Medo parte Armeniæ recens occupatæ tradita, filiam eius Iotapen, vt Alexandri coniugem futuram, & signa militaria, quæ amissa in Statiani pugna fuerant, recepit. Secundum hæc Polemonem Antonius Armenia (vt supra ostendi) minore donauit, consulatumque simul & dedit L. * Clauuio, quem secum habebat, & ademit: deinde in Ioniam ac in Græciam, [inde] belli contra Cæsarē adornandi causa, properauit. Mediæ rex initio vsus Romanorum auxilio, Parthos & Artaxem contra se profectos, vicit: deinde autem, quum Antonius & suos milites euocasset, & istius quoque milites non reddidisset, vicissim superatus in potestatem hostium venit. Ad hūc modum Armenia simul cum Media amissa est.

* Claudio infra Clauuio, siue li. 52.

σαρα, συνέθεντο, καὶ ἐπὶ τούτῳ στρατιώτας τέ τινας ἀντέδοσαν σφίσι· καὶ ὁ μὲν τῆς Ἀρμενίας τῆς νεοκτήτου τινὰ ἔλαβεν, ὁ δὲ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἰωτάπην, ὡς καὶ τῷ Ἀλεξάνδρῳ συνοικήσουσαν, καὶ τὰ σημεῖα τὰ στρατιωτικὰ τὰ ἐν τῇ τοῦ Στατιανοῦ μάχῃ ἁλόντα. κἀκ τούτου ὁ μὲν Ἀντώνιος τῷ τε Πολέμωνι τὴν μικροτέραν Ἀρμενίαν, ὥσπερ εἶπον, χαρισάμενος, καὶ Λούκιον † Χλαουΐνιον ποιήσας τε ἅμα ὕπατον καὶ παύσας, (συνῆν γὰρ αὐτῷ) ἔς τε τὴν Ἰωνίαν καὶ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τῷ τοῦ Καίσαρος πολέμῳ ὥρμησεν· ὅ, τε Μῆδος τὰ μὲν πρῶτα συμμάχοις τοῖς Ῥωμαίοις χρώμενος, τούς τε Πάρθους καὶ τὸν Ἀρτάξην ἐπελθόντας οἱ ἐνίκησε· τοῦ δὲ Ἀντωνίου τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας μεταπέμψαντος, καὶ προσέτι καὶ τοὺς ἐκείνου κατασχόντος, ἀνθηττήθη τε καὶ ἑάλω. καὶ οὕτως ἡ Ἀρμενία μετὰ τῆς Μηδίας ἀπώλετο.

† Κλαουΐνιον, infra Κλαουΐνιον.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVINQVAGESIMUS.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ Ν πεντηκοστὸν βιβλίον.

HÆC INSVNT LIBRO L. Romanæ historiæ Dionis.

ΤΑ'ΔΕ Ε'ΝΕΣΤΙΝ Ε'Ν ΤΩ πεντηκοστῷ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

ΧΡΟΝΟΥ ΠΛΗΘΟΣ, ΕΤΗ ΔΥΟ· ΕΝ οἷς ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι, οἵδε ἐγένοντο,

† Γν.

Γν. Δομίτιος † Γ. υἱ. Ἀηνόβαρβος, καὶ Γ. Σόσσιος Γ. υἱ.
Γ. Καῖσαρ Ὀκταουιανός, τὸ γ', καὶ Μ. Οὐαλέριος Μεσσάλας Κορουῖνος, Μ. υἱ.

ACTA SVNT BIENNIO, CONSVLIBVS

ANNO V.C. † Cn. F.

722. Cn. Domitio † Aenobarbo, & C. Sosio. †
723. C. Cæsare Octauiano, III, & M. Valerio Messala Coruino, M. F.

† C.F.

POpulus Romanus amisso iam a principatu, nondum tamē sub vnius potestatē deuenerat; sed Antonius ac Cæsar æquata potentia rerū potiebāt, pleraq; inter se sorte partiti: cę-

a statu, popularis imperio,

Ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ῥωμαίων τῆς μὲν δημοκρατίας ἀφῄρητο, οὐ μέντοι καὶ ἐς μοναρχίαν ἀκριβῆ ἀπεκέκριτο, ἀλλ' ὅ, τε Ἀντώνιος καὶ ὁ Καῖσαρ ἐξ ἴσου ἔτι τὰ πράγματα εἶχον, τά τε πλείω σφῶν διειληχότες, καὶ τὰ λοιπὰ

τῷ μὲν

τῷ μὲν λόγῳ, κοινὰ νομίζοντες, τῷ δ' ἔργῳ ὥς που πλεονεκτῆσαί τι ἑκάτερος αὐτῶν ἐδύνατο, ἰδιούμενοι. μετὰ δὲ δὴ τοῦτο ὡς ὅ, τε Σέξτος ἀπολώλει, καὶ ὁ Ἀρμένιος ἑαλώκει, τά τε προσπολεμήσαντα τῷ Καίσαρι ἡσύχαζε, καὶ ὁ Πάρθος οὐδὲν παρεκίνει, καὶ ἐκεῖνοι φανερῶς ἐπ' ἀλλήλους ἐτράποντο, καὶ ὁ δῆμος ἀκριβῶς ἐδουλώθη. αἰτίαι δὲ τοῦ πολέμου καὶ σκήψεις αἵδε αὐτοῖς ἐγένοντο· Ἀντώνιος μὲν Καίσαρι ἐπεκάλει, ὅτι τόν τε Λέπιδον τῆς ἀρχῆς ἐπεπαύκει, καὶ τὴν χώραν τήν τε δύναμιν τήν τε ἐκείνου καὶ τὴν τοῦ Σέξτου, κοινὴν σφίσιν ὀφείλουσαν εἶναι, ἐσφετέριστο· καὶ τούτων τε τὴν ἡμίσειαν ἀπῄτει, καὶ τῶν στρατιωτῶν οὓς ἐκ τῆς Ἰταλίας τῆς ἀμφοτέροις σφίσι προσηκούσης κατείλεκτο. Καῖσαρ δὲ ἐκείνῳ, ὅτι ἄλλα τε, καὶ τὴν Αἴγυπτον μὴ λαχὼν εἶχε, τόν τε Σέξτον ἀπεκτόνει (αὐτὸς γὰρ ἑκὼν πεφεῖσθαι αὐτοῦ ἔλεγε) καὶ τὸν Ἀρμένιον ἐξαπατήσας, καὶ συλλαβὼν, καὶ δήσας, πολλὴν τῷ δήμῳ κακοδοξίαν προσετετρίφει. τά τε ἡμίσεα καὶ αὐτὸς τῶν λαφύρων ἀπῄτει· καὶ παρὰ πάντα ἐπέφερεν αὐτῷ τήν τε Κλεοπάτραν, καὶ τοὺς παῖδας, οὓς ἐξ αὐτῆς ᾕρητο, τά τε δωρηθέντα σφίσι. καὶ ἐν τοῖς μάλιστα, ὅτι τὸν Καισαρίωνα ἐπωνόμαζεν οὕτω, καὶ ἐς τὸ τοῦ Καίσαρος γένος ἦγε. ταῦτά τε οὖν ἀλλήλοις ἀντενεκάλουν, καὶ πῃ καὶ ἀπελογοῦντο, τὰ μὲν ἰδίᾳ σφίσιν ἐπιστέλλοντες, τὰ δὲ καὶ ἐν τῷ κοινῷ λέγων μὲν ὁ Καῖσαρ, γράφων δὲ ὁ Ἀντώνιος. πρέσβεις τε ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ συνεχῶς ἀντεπέστελλον, ὅπως ὅτι μάλιστα τά τε ἐγκλήματα δικαιότατα ποιεῖσθαι δόξωσι, καὶ τὰ ἀλλήλων ἅμα κατασκοπῶσι. κἀν τούτῳ χρήματα ὡς καὶ ἐπ' ἄλλο τι ἤθροιζον, καὶ τὴν λοιπὴν τοῦ πολέμου παρασκευὴν ὡς καὶ ἐφ' ἑτέρους τινὰς ἐποιοῦντο· μέχρι οὗ ὅ, τε Δομίτιος ὁ Γναῖος, καὶ ὁ Σόσσιος ὁ Γάϊος, ἀμφότεροι τῆς τοῦ Ἀντωνίου μερίδος ὄντες, ὑπάτευσαν. τότε γὰρ οὐδὲν ἔτι ἐπεκρύψαντο, ἀλλ' ἄντικρυς ἐπολεμώθησαν. ἐπράχθη δὲ ὧδε· ὁ μὲν Δομίτιος οὐδὲν φανερῶς, ὥστε καὶ συμφορῶν πολλῶν πεπειραμένος, ἐνεόχμωσεν· ὁ δὲ δὴ Σόσσιος, οἷα κακῶν ἄπειρος ὤν, πολλὰ μὲν τὸν Ἀντώνιον ἐν αὐτῇ εὐθὺς τῇ νουμηνίᾳ ἐπῄνεσε, πολλὰ δὲ καὶ τὸν Καίσαρα κατέδραμε. κἂν παραχρῆμα ἐπ' αὐτῷ τι ἐχρημάτισεν, εἰ μὴ Νώνιος Βάλβος δημαρχῶν ἐκώλυσεν. ὁ γὰρ Καῖσαρ, ὑποτοπήσας τὸ μέλλον ὑπ' αὐτοῦ γενήσεσθαι, καὶ μήτε περιϊδεῖν αὐτὸ, μήτ' αὖ ἐναντιωθεὶς προκατάρχειν τοῦ πολέμου δόξαι ἐθελήσας, τότε μὲν οὔτε ἐς τὸ βουλευτήριον

A tera quũ verbo maxime communia inter se faterentur, tamen vterque, sicubi [a] licentiam consequebatur, alteri præripiebat. Postea vero quam Sextus Pompeius obiit, Armeniæ rex captus, gentes quæ bellum contra Cæsarem mouerant, domitæ sunt, Parthique quieuerunt: ipsi quoque ‡ bellum inuicem susceperunt, populusque omnino est in seruitutem redactus. Belli inter Cæsarem & Antonium hæ fuerunt causæ, ac prætextus.

B Accusabat Antonius Cæsarem, quod Lepidum magistratu detrusisset: prouincias & exercitum, cum Lepidi, tum Sexti, sibi vindicasset, quæ debuerant communia ambobus esse: horum dimidiam partem postulabat, ac militum etiam, quos ex Italia, vtrique communi, Cæsar delegerat. Cæsar Antonio inter alia obiiciebat, quod Ægyptum, sorte sibi non datam, obtineret: quod Pompeium a se vltro dimissum (sic enim ferebat) occidisset: quod Artauasde per fraudem

C capto, inque vincula coniecto, infamiam magnam populo Romano ‡ conciliasset: manubiarum etiam partem dimidiam poscebat: ac omnium maxime Cleopatram ei, liberosque ex ea susceptos, ac donatas his regiones exprobrabat: idque præcipue, quod Cæsarionis nomen filio Cleopatræ indidisset, & eum in Cæsaris ‡ genus retulisset. Hæc mutuo criminabantur, [b] ac excusabant etiam per literas inuicem missas, & a-

D pud senatum Cæsar coram, Antonius per epistolas se defendebat: haeque occasione alter ad alterum crebro legatos mittebat, quo & suam causam quammaxime iustam esse ostenderet, & aduersarii res exploraret. interim pecuniam, quasi in alium quendam finem, contrahebant; & ad bellum sese, tãquam contra alios quosdam hostes, parabant: donec Cn. Domitius, ac C. Sossius, Antonianarum vterq; partium, consulatum occeperunt. tum enim demum palam ad bellum ciuile descenderunt. Ea res ita

E acta est. Domitio, quia multas ante calamitates expertus esset, nihil palam noui agitante, Sossius homo aduersæ fortunæ rudis, ipsis calendis Ianuariis multa verba in Antonii laudem, & vituperationem Cæsaris fecit: ac edictum contra hũc facturus confestim erat, nisi Nonius Balbus tribunusplebis intercessisset. Cæsar autẽ, quũ coniectura præcepisset, quid acturus esset Sossius, ac neq; conniuere ad id, neq; si repugnasset, bellum incepisse prior videri volebat: in senatũ id tẽporis nõ

[a] potestatem defraudando alterum consequebatur, reabse sibi vindicabat.

‡ bellum apertum

‡ adspersisset:

‡ familiam

[b] atq; etiam vicissim se defendebant, partim per litteras priuatim datas partim publice; quã Cæsar ore, litteris Antonius ageret Eadem occasione alter

venerat, neq; omnino in vrbe manserat: sed cum huius rei causa, tum vt per otium de annuntiatis sibi actionibus eo certius consilium capere posset, causam quãdam commentus, peregre abierat. Post vero reuersus Romam, senatum conuocauit; præsidioque militum & amicorum, pugiones occulte gestantium, septus, sella curuli in medio consulum sedens, multa in defensionem sui ipsius inde mediocria locutus est, multis Sossium & Antonium accusauit: ac, quum neque alii, neque consules ipsi quicquam dicere auderent, côuenire eos ad certam diem iussit,[a] scripto ipsis Antonii tum iniurias demonstraturus. Consules neque contradicere ausi, neque tacere sustinentes, clanculum ante eam diem vrbe profecti, ad Antonium se contulerunt, eosque reliquorum senatorum multi secuti sunt. Eo cognito Cæsar, quum eos à se vltro emissos dixisset, ne propter aliquã iniuriam suam ab iis desertus videretur; reliquis etiã, qui vellent ad Antonium abire, vt tuto id facerent, permisit. Compensauerunt hoc eorum factum alii ab Antonio ad Cæsarem fugientes, interque eos Titius etiam Plancusque, quos Antonius † & præ reliquis in honore habuerat, & omnium secretorum suorum conscios fecerat. Hi quum post discessum consulum Cæsar, senatu congregato, recitasset de scripto, ac perorasset, quæ voluisset; Antoniusque iis auditis, senatu præsentium habito, multis † contra dictis, bellum suscepisset, ac Octauiã repudiasset:[b] offensi nonnihil eius actionib. ac Cleopatræ cõsuetudinẽ moleste ferentes, ad Cæsarem perfugerunt: qui eos & libentissime recepit, & ab iis cum omnia alia acta consiliaque Antonii didicit, tum testamento eius quæ essent statuta, ac apud quem id esset, resciuit. nã id Titius ac Plancus obsignauerant. Cæsar vero de testamento Antonii certior factus, ingenti dolore correptus, statim & quæsiuit id, & inuentum in senatum, ac deinde etiam in concionem attulit, recitauitque. Quod factum etsi erat iniustissimum, tamen ea, quæ testamento continebantur, huiusmodi erant, vt omnem facti Cæsaris inuidiam tollerent. Nã Antonius eo testamento Cæsarioni testimonium ferebat, quod esset vere

a per litteras quasdã ipsi

† & inter primos

† in vtrãq; partem prolatis,

b internuntio sine cũ eo rixa quadã, vel q esset ex aliqua causa Cleopatra infensi,

A ἐστάλη, οὔθ' ὅλως ἐν τῇ πόλει διητήθη, ἀλλά τινα αἰτίαν πλασάμενος ἐξεδήμησε, διά τε ταῦτα, καὶ ἵνα κατὰ σχολὴν πρὸς τὰ ἀγγελθέντα οἱ βουλευσάμενος, ὅ,τι δέοι, ἐκ πλείονος λογισμοῦ πράξῃ· ὕστερον δὲ ἐπανελθών, τήν τε γερουσίαν ἤθροισε, καὶ φρουρὰν τῶν τε στρατιωτῶν καὶ τῶν φίλων, ἐγχειρίδια κρύφα ἐχόντων, περιβαλόμενος, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ὑπάτων ἐπὶ δίφρου ἀρχικοῦ ἱζήσας, πολλὰ μὲν αὐτόθεν ἐκ τῆς ἕδρας καὶ μέτρια ὑπὲρ ἑαυτοῦ διελέχθη, πολλὰ δὲ καὶ τοῦ Σοσσίου τοῦ τε B Ἀντωνίου κατηγόρησεν. ἐπειδή τε οὔτ' ἄλλος τις οὐδ' αὐτῶν τῶν ὑπάτων οὐδέτερος φθέγξασθαί τι ἐτόλμησεν, ἐκέλευσε σφᾶς ἐν ῥητῇ ἡμέρᾳ αὖθις συνελθεῖν, ὡς καὶ διὰ γραμμάτων τινῶν ἀδικοῦντα τὸν Ἀντώνιον ἐξελέγξων. οἱ οὖν ὕπατοι μήτ' ἀντειπεῖν αὐτῷ θαρσοῦντες, μήτε σιωπῆσαι ὑπομένοντες, λάθρᾳ προεξεχώρησαν· καὶ μετὰ τοῦτο πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀπῆλθον, καί σφισι καὶ τῶν ἄλλων βουλευτῶν οὐκ ὀλίγοι συνεφέποντο. μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Καῖσαρ, ἑκών τε αὐτοὺς ἐκπεπομφέναι ἔφασκεν, ἵνα μὴ καὶ ὡς ἀδικῶν τι C ἐγκαταλελεῖφθαι ὑπ' αὐτῶν δοκῇ, καὶ ἐπιτρέπειν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐθέλουσι πρὸς τὸν Ἀντώνιον μετ' ἀδείας ἀπᾶραι. τοῦτο δ' οὖν τοιοῦτον ὑπ' ἐκείνων γενόμενον ἀντεσήκωσαν, παρὰ τοῦ Ἀντωνίου αὖ φυγόντες, καὶ πρὸς τὸν Καίσαρα ἐλθόντες ἄλλοι τε καὶ ὁ Τίτιος καὶ ὁ Πλάγκος, καίπερ ἐν ἀνὰ πρώτοις τε ὑπ' αὐτοῦ τιμώμενοι, καὶ τὰ ἀπόρρητα αὐτοῦ πάντα εἰδότες. ἐπεὶ γὰρ ταῦτα οὕτως ὑπὸ τῶν ὑπάτων ἐπεπράχει, καὶ προσέτι καὶ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτῶν ὁ Καῖσαρ τήν τε γερουσίαν συνήγαγε, καὶ ἀνέγνω καὶ εἶπεν ὅσα ἠθέλησε, καὶ αὐ- D τὰ ὁ Ἀντώνιος ἀκούσας, βουλήν τινα ἐκ τῶν παρόντων ἤθροισε, καὶ λεχθέντων ἐφ' ἑκάτερα πολλῶν, τόν τε πόλεμον ἀνείλετο, καὶ τὴν τῆς Ὀκταουίας συνοίκησιν ἀπεῖπε· προσκρούσαντές τι αὐτῷ ἐκεῖνοι, ἢ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ τι ἀχθεσθέντες, ηὐτομόλησαν· καὶ σφᾶς ὁ Καῖσαρ ἀσμενέστατα δεξάμενος, τά τε ἄλλα τὰ τοῦ Ἀντωνίου παρ' αὐτῶν πάντα καὶ ἃ ἔπραττε καὶ ἃ ἐνενόει, καὶ τὰ ἐν ταῖς διαθήκαις αὐτοῦ γεγραμμένα, τόν τε ἔχοντα αὐτὰς ἔμαθε· καὶ γὰρ σεσημασμένοι σφᾶς ἦσαν. κἀκ E τούτου περιαλγὴς ἔτι καὶ μᾶλλον γενόμενος, οὐκ ὤκνησεν οὔτ' ἀναζητῆσαι αὐτὰς οὔτε λαβεῖν, οὔτε ἐς τὸ βουλευτήριον, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἐς ἐκκλησίαν, καὶ ἐσκομίσαι καὶ ἀναγνῶναι. τοιαῦτα γάρ που ἐν αὐταῖς ἀνεγέγραπτο, ὥστε μηδ' αἰτίαν τινὰ παρ' αὐτῶν, καίτοι παρανομώτατον πρᾶγμα ποιήσας, σχεῖν. τῷ τε γὰρ Καισαρίωνι ὡς καὶ ἐκ τοῦ Καίσαρος ὄντως γεγονότι ἐμεμαρτυρήκει,

τυρηκὼς, καὶ τοῖς παισὶ τοῖς ἐκ τῆς Αἰγυπτίας οἱ τρεφομένοις ὑπερόγκους δή τινας δωρεὰς ἐδεδώκει· τό, τε σῶμα τὸ ἑαυτοῦ ἔν τε τῇ Ἀλεξανδρείᾳ καὶ σὺν ἐκείνῃ ταφῆναι ἐκεκελεύκει. διὸ οὖν ταῦτα ἀγανακτήσαντες, ἐπίστευσαν ὅτι καὶ τἆλλα τὰ θρυλούμενα ἀληθῆ εἴη· τουτέστιν ὅτι, ἂν κρατήσῃ, τήν τε πόλιν σφῶν τῇ Κλεοπάτρᾳ χαριεῖται, καὶ τὸ κράτος ἐς τὴν Αἴγυπτον μεταθήσει. καὶ τοσαύτῃ γε ἐπὶ τούτοις ὀργῇ ἐχρήσαντο, ὥστε πάντας οὐχ ὅπως τοὺς διαφόρους αὐτῷ, ἢ καὶ ἐκ μέσου ἀμφοῖν ὄντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς πάνυ φίλους, δεινῶς αὐτὸν αἰτιάσασθαι. τοῖς τε γὰρ ἀναγνωσθεῖσιν ἐκπλαγέντες, καὶ πρὸς τὴν τοῦ Καίσαρος ὑποψίαν ἀνταγωνιζόμενοι, τὰ αὐτὰ τοῖς ἄλλοις ἔλεγον. καὶ τήν τε ὑπατείαν αὐτὸν, ἐς ἣν προκεχειροτόνητο, καὶ τὴν ἄλλην ἐξουσίαν πᾶσαν ἀφείλοντο· πολέμιόν τε λόγῳ μὲν οὐκ ἀπέφηναν, (φοβηθέντες τοὺς συνόντας αὐτῷ, ὅτι καὶ ἐκείνους ἐν ἐχθρῶν μοίρᾳ, ἂν μὴ λείπωσιν αὐτὸν, νομισθῆναι ἐχρῆν) ἔργῳ δὲ πάντων μᾶλλον ἀπέδειξαν. τοῖς μὲν γὰρ συνεξεταζομένοις οἱ τήν τε ἄδειαν καὶ ἐπαίνους, ἂν ἐγκαταλείπωσιν αὐτὸν, ἐψηφίσαντο· τῇ δὲ Κλεοπάτρᾳ τὸν πόλεμον ἄντικρυς ἐπήγγειλαν· καὶ τάς τε χλαμύδας, ὡς καὶ ἐν χερσὶν αὐτοῦ ὄντος, μετημπίσχοντο, καὶ πρὸς τὸ Ἐνυεῖον ἐλθόντες, πάντα τὰ προπολέμια κατὰ τὸ νομιζόμενον, διὰ τοῦ Καίσαρος, ὡς καὶ φητιαλίου, ἐποίησαν. ἅπερ τῷ λόγῳ μὲν πρὸς τὴν Κλεοπάτραν, ἔργῳ δὲ καὶ πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἔτεινεν. οὕτω γὰρ αὐτὸν ἐκδεδούλωτο, ὥστε καὶ γυμνασιαρχῆσαι τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι πεῖσαι, βασιλίς τε αὐτὴ καὶ δέσποινα ὑπ' ἐκείνου καλεῖσθαι· στρατιώτας τε Ῥωμαίους ἐν τῷ δορυφορικῷ ἔχειν, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς πάντας σφᾶς ταῖς ἀσπίσιν ἐπιγράφειν. ἔς τε τὴν ἀγορὰν μετ' αὐτοῦ ἐσεφοίτα, καὶ τὰς πανηγύρεις οἱ συνδιετίθει· τάς τε δίκας συνεξήταζε, καὶ συνίππευε· καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐκείνη μὲν ἐν δίφρῳ τινὶ ἐφέρετο, ὁ δὲ Ἀντώνιος αὐτόποδι αὐτῇ μετὰ τῶν εὐνούχων ἠκολούθει. καὶ τό, τε στρατήγιον, βασίλειον ὠνόμαζε, καὶ ἀκινάκην ἔστιν ὅτε παρεζώννυτο. ἐσθῆτί τε ἔξω τῆς πατρίου ἐχρῆτο, καὶ ἐπὶ κλίνης ἐπιχρύσου, δίφρου τε ὁμοίου, καὶ ἐν τῷ κοινῷ ἑωρᾶτο. συνεγράφετό τε αὐτῇ, καὶ συνεπλάττετο, αὐτὸς μὲν, Ὄσιρις καὶ Διόνυσος, ἐκείνη δὲ, Σελήνη τε καὶ Ἶσις, λέγοντες εἶναι. ἐξ οὗπερ καὶ τὰ μάλιστα ἔκφρων ὑπ' αὐτῆς † ἐκ μαγγανείας τινὸς γεγονέναι ἔδοξεν. οὐ γὰρ ὅτι ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους τούς γε παρ' αὐτῷ δυναμένους οὕτω καὶ ἐγοήτευ-

† ἐκ μαγείας τινὸς

A re Cæsaris filius: suis autem ex Cleopatra filiis immensa munera dabat: suum mortui corpus Alexandriæ cum Cleopatra sepeliri iubebat. Hæc tantam indignationem apud omnes excitarunt, vt reliqua etiam, quæ vulgo iactabantur, vera esse crederent; nempe Antonium, si rerum potitus foret, Romam Cleopatræ dono daturum, ac imperium in Ægyptum translaturum. proinde vehementi ira correpti omnes, cum non inimici modo, aut qui neutri parti studebant, B sed ii quoque iam, qui summa ei iuncti fuerant amicitia, summopere culparunt. quippe testamento hi recitato territi, [a] ac exinde suspicioni, in qua Cæsarem habuerant, repugnantes, cum reliquis sentiebant. Itaque [vnanimi consensu] Antonio consulatus (erat enim consul iam designatus) ademptus, ac reliqua etiam potestas omnis abrogata est: ac tametsi hostis verbo non fuit appellatus, (metuebant enim eos, qui cum eo erant: qui ipsi quoque, nisi C ab eo discessissent, hostium numero habendi erant) nihilominus re ipsa hostis maximus declaratus est. nam & impunitas ac laudes iis proponebantur, qui Antonium deseruissent: & Cleopatræ bellum manifesto indicebatur: ac, quasi iam id gereretur, saga ipsi sumpserunt, & ad ædem Bellonæ progressi sunt, ibique Cæsar, tanquam fecialis, omnia quæ ante, quam bellum iniretur, fieri Romano more consueuerant, iussu eorum peregit. Quæ etsi omnia verbo contra Cleopatram fiebant, tamen re ipsa ad Antonium D pertinebant. Adeo enim hunc mancipauerat sibi Cleopatra, vt eum gymnasiarcham Alexandrinorum effecerit, ab eo regina ac domina appellata sit, milites in suo satellitio Romanos habuerit, omnesque ii suis in clypeis nomen Cleopatræ inscripserint. ipsa cum Antonio in forum prodibat, ludos cum eo curabat, cum eo iudicia obibat, cum eo equitabat: in vrbibus ipsa curru vehebatur, Antonius pedester cum eunuchis eam sequebatur: idem prætorium suum, regiam nominabat: aliquando acinace se accingebat, peregrinoque vestitu vtebatur: in aureo sedili & curru in publico E † versabatur: Osiridem se & Dionysium, ipsa se Lunam & Isidem, scribebant ac fingebant: quo magis præstigiis quibusdam ad insaniam ab ea adactus videbatur. Ipsa enim non Antonium modo, sed omnes etiam, qui in aliqua apud eum essent existimatione, huiusmodi in canta-

a Cæsarisque suspicioni vicissim occurrentes, eadem cum aliis aiebant.

† conspiciebatur.

tione quasi vsa constrinxerat, vt sibi ipsa imperiũ in Romanos ausa sit sperare: ac, si quid maximo iureiurando affirmaret, ius quod esset ipsa datura in Capitolio, iuramentum fecerit. Enimuero bellum contra Cleopatram his de causis decretum fuit, contra Antonium nequaquam. Satis enim sciebant alioquin eum se hostem habituros, nec illum vnquam Cleopatra proiecta, Cæsaris rebus accessurum: volebantque hoc ipsum ei crimen obiici posse, quod contra patriam, nihil à suis læsus, ipse vltro bellum pro Ægyptia muliere suscepisset. Proinde iuuentus ab vtrisque magno studio ad arma conuocabatur: pecuniæ conficiebantur: omnia quæ bello gerendo sunt necessaria, festinato comparabantur: fuitque eius belli apparatus longe prioribus omnibus maior, ⸸ multis vtrique ad hoc bellum ⸸ gentibus auxilia subministrantibus. Cæsarem Italia omnis, (quos enim Antonius in colonias deduxerat, eos Cæsar partim metu, quod pauci essent, partim beneficio sibi adiecerat: cuius rei causa inter alia Bononiam quoque denuo coloniam militibus constituerat, vt à se id beneficium ii habere viderentur) Gallia, Hispania, Illyricum, Africa tam ea, quæ iam ante sub Romanis erat, excepta Cyrenaica, quam quæ Bogudi prius ac Boccho paruerat, Sardinia, Sicilia, ac reliquæ insulæ prędictis terris continentibus vicinæ, adiuuarunt: Antonio regiones Asiæ continentis Romanis parentes, Thraciæque, Græcia, Macedonia, Ægyptus, Cyrenaica cum finitimis, insulæ etiam propinquæ, regesque & principes fere omnes, quotcunque tunc Antonio parentis imperii Romani fines attingebant, alii ipsi, alii per suos, opitulabantur. Tanta autem contentione vterque vtebatur, vt sociorum auxilia etiam sacramento rogauerint. [a] Antonius se quoque suis militib. vicissim iuramento obstrinxit, bellum se non denuntiatum gesturum, ac imperium intra secundũ a bello perfecto mensem depositurum, idq; omne S. P. Q. R. redditurum: ac vix tandem persuaderi sibi passus, vt sexto demum mense id faceret, quo rectius per otium res constituere posset, ita facturum se pollicitus est, etsi nequaquam ita in animo haberet. Victoriam quidem sibi certam promiserat, quod & longe maiorem sibi, quam aduersario adesse multitudinem videbat, & istius copias

⸸ eos

⸸ prouinciis

a Dũ vterque vires hoc modo colligit, Antonius se

σε καὶ κατέδησεν, ὥστ' αὐτὴν καὶ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐλπίσαι, τήν τε εὐχὴν τὴν μεγίστην, ὁπότε τι ὀμνύοι, ποιεῖσθαι, τὸ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ δικάσαι. τῇ μὲν οὖν Κλεοπάτρᾳ διὰ ταῦτα τὸν πόλεμον ἐψηφίσαντο· τῷ δ' Ἀντωνίῳ οὐδὲν δῆθεν τοιοῦτον ἐποίησαν, εὖ γε εἰδότες ὅτι καὶ ἄλλως πολεμωθήσοιτο. οὐ γάρ που, προδοὺς ἐκείνην, τὰ τοῦ Καίσαρος πράξειν ἔμελλε, καὶ βουλόμενοι καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐγκαλέσαι οἱ, ὅτι τὸν ὑπὲρ τῆς Αἰγυπτίας πόλεμον ἑκὼν κατὰ τῆς πατρίδος, μηδενὸς αὐτῷ δεινοῦ οἴκοθεν ἰδίᾳ συμβάντος, ἀνείλετο. ἥ τε οὖν ἡλικία ἁπανταχόθεν συνελέγετο παρ' ἀμφοτέρων σπουδῇ, καὶ χρήματα συνήγετο, τά τε ἐμπολέμια πάντα κατὰ τάχος ἠθροίζετο. καὶ ἐγένετο ἡ παρασκευὴ πᾶσα πολὺ τῶν πρὸ αὐτῆς μεγίστη. ἔθνη γὰρ τοσάδε ἑκατέρῳ τόνδε τὸν πόλεμον συνήρατο· Καίσαρι μὲν ἥ τε Ἰταλία· (πάντας γὰρ τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου ἀποικισθέντας, τὰ μὲν ἐκφοβήσας, ἅτε ὀλίγους ὄντας, τὰ δὲ καὶ εὐεργετήσας, προσεπιτέθειτο. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ τοὺς τὴν Βονωνίαν ἐποικοῦντας, αὐτὸς αὖθις, ἵνα δὴ καὶ ὑφ' ἑαυτοῦ ἀπῳκίσθαι δοκῶσι, προσκατεστήσατο) ἥ τε οὖν Ἰταλία, καὶ ἡ Γαλατία, τό, τε Ἰβηρικόν, καὶ τὸ Ἰλλυρικόν, καὶ Λίβυες, οἵ τε ἐκ τοῦ πρὶν ῥωμαΐζοντες, πλὴν τῶν περὶ τὴν Κυρήνην, καὶ οἱ τοῦ Βογούου τοῦ τε Βόκχου γεγονότες, Σαρδώ τε δὲ Σικελία, καὶ αἱ ἄλλαι νῆσοι αἱ ταῖς εἰρημέναις ἠπείροις προσεχεῖς, συνεμάχησαν· τῷ δ' Ἀντωνίῳ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ ἠπείρῳ τῶν Ῥωμαίων ἀκούοντα, καὶ ἐν τῇ Θράκῃ, ἥ τε Ἑλλὰς καὶ ἡ Μακεδονία, καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ οἱ Κυρηναῖοι μετὰ τῶν περιχώρων, καὶ οἱ νησιῶται οἱ προσοικοῦντες σφίσιν, οἵ τε βασιλῆς καὶ οἱ δυνάσται πάντες, ὡς εἰπεῖν, οἱ τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ τότε ὑπ' ἐκεῖνον οὔσῃ γειτνιῶντες, οἱ μὲν, αὐτοί, οἱ δέ, δι' ἑτέρων. καὶ τοσαύτῃ γε προθυμίᾳ ἀμφότεροι ὁμοίως ἐχρήσαντο, ὥστε καὶ ἐνόρκους τὰς συμμαχίας σφῶν ἑκατέρῳ ποιήσασθαι. οὗτοι τι οὖν οὕτως ἔρρωντο, καὶ ὁ Ἀντώνιος τοῦτο μέν, αὐτώμοσε τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις ἀκηρυκτὶ πολεμήσειν, τοῦτο δέ, ὑπέσχετο τήν τε ἀρχὴν ἐντὸς δύο μηνῶν μετὰ τὴν νίκην ἀφήσειν, καὶ τὸ πᾶν αὐτῆς κράτος τῇ γερουσίᾳ καὶ τῷ δήμῳ ἀποδώσειν. μόλις τε δῆθεν τινὲς ἔπεισαν αὐτὸν ἕκτῳ μηνὶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα δὴ κατὰ σχολὴν τὰ πράγματα καταστήσηται. καὶ ὁ μέν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα μὴ ἤμελλεν αὐτὸ πράξειν, ἀλλ' ὡς πάντη γε πάντως κρατήσων συνεπηγγέλλετο. τά τε γὰρ ἑαυτοῦ πολὺ τοῖς πλήθεσιν ἰσχυρότερα ἑώρα ὄντα, καὶ τὰ τῶν ἐναντίων ἀσθενῶ-

ἀσθενῶς ἐν δωροδοκίαις ἤλπιζε. χρυσίον γὰρ ὡς ἑκασταχόσε, καὶ οὐχ ἥκιστα ἔς τε τὴν ἄλλην Ἰταλίαν καὶ ἐς τὴν Ῥώμην ἔπεμπεν, διεκίνει τε ὡς ἕκαστα, καὶ σφετερίζεσθαι ἐπειρᾶτο. ὅθεν περ καὶ ὁ Καῖσαρ τά τε ἄλλα δι᾽ ἀκριβεστέρας φυλακῆς ἐποιήσατο, καὶ χρήματα τοῖς στρατιώταις ἔδωκε. τοιαύτης δ᾽ οὖν τῆς τε ὁρμῆς καὶ τῆς παρασκευῆς αὐτῶν οὔσης, πολλὰ μὲν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ ποικίλα ἐθρυλλεῖτο, πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τῶν θεῶν καὶ ἐναργῆ προεδείκνυτο. πίθηκός τε γὰρ ἐς τὸ Δημήτριον ἐν ἱερουργίᾳ τινὶ ἐσελθὼν, πάντα τὰ ἔνδον συνέχεε, καὶ βύας πρῶτον μὲν ἐς τὸν τῆς Ὁμονοίας ναὸν, ἔπειτα δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς ἄλλους πάντας ὡς εἰπεῖν τοὺς ἁγιωτάτους ἐπέτετο. καὶ τέλος, ἐπειδὴ πανταχόθεν ἀπηλαύνετο, ἐπί τε τοῦ ναοῦ τοῦ Γενίου τοῦ δήμου ἱδρύθη, καὶ οὔτε ἑάλω, οὔτ᾽ ἐξανέστη πλὴν ὀψέ ποτε. ὅ, τι ὄχος ὁ τοῦ Διὸς ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων ἱπποδρομίᾳ συνετρίβη, καὶ λαμπὰς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς θαλάσσης αἰωρηθεῖσα, ἐς τὸν αἰθέρα ἀνέδραμε. καὶ συχνὰ μὲν ὑπὸ χειμῶνος ἐπόνησε, ὥστε καὶ τρόπαιόν τι ἐν τῷ Ἀουεντίνῳ ἑστὸς, καὶ Νίκης ἄγαλμα ἀπὸ τῆς τοῦ θεάτρου σκηνῆς πεσεῖν, τήν τε γέφυραν τὴν ξυλίνην πᾶσαν καταρραγῆναι. συχνὰ δὲ καὶ ὑπὸ πυρὸς ἐφθάρη, καὶ προσέτι καὶ ἐκ τῆς Αἴτνης πλεῖστόν τι ἐρρύη, καὶ πόλεσι καὶ χώραις ἐλυμήνατο. ταῦτ᾽ οὖν οἱ Ῥωμαῖοι, τὰ μὲν ὁρῶντες, τὰ δὲ ἀκούοντες, ἀνεμιμνήσκοντο καὶ τοῦ δράκοντος, ὅτι ἄρα καὶ ἐκεῖνος ἐς τὰ τότε παρόντα σφίσιν ἐσήμαινεν. ἐν γὰρ τῇ Τυρσηνίδι ὀλίγον πρὸ τούτων πρότερον δράκων δικέφαλος μέγας, ὥστε καὶ ἐς πέντε καὶ ὀγδοήκοντα πόδας ἐξικνεῖσθαι, αἰφνίδιον ἀνεφάνη, καὶ πολλὰ κακώσας ἐκεραυνώθη. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ πάντας αὐτοὺς ἔφερε. Ῥωμαίοις τε γὰρ τὸ προσμαχόμενον ἀμφοτέρωθεν ὁμοίως ἦν, καὶ ἔμελλον ἔν τι τῷ τότε πολλοὶ ἑκατέρωθεν φθαρήσεσθαι, καὶ ἔπειτα τοῦ κρατήσαντος πάντες οἱ περιλειφθέντες γενήσεσθαι. τῷ δὲ δὴ Ἀντωνίῳ τὴν μὲν ἧτταν οἱ παῖδες οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ ὄντες προεσήμαναν (δίχα γενόμενοι γὰρ, μηδενὸς κελεύσαντος, καὶ οἱ μὲν Ἀντωνείους, οἱ δὲ Καισαρείους σφᾶς ἐπικαλέσαντες, συνέμιξαν ἀλλήλοις ἐπὶ δύο ἡμέρας, καὶ ἡττήθησαν οἱ τὸ ἐκείνου ὄνομα φέροντες) τὸν δὲ ὄλεθρον, εἰκών τις αὐτοῦ ἐν τῷ Ἀλβανῷ παρὰ τῷ Διὶ ἀνακειμένη. λιθίνη γὰρ οὖσα, αἷμα πολὺ ἀνῆκε. μετεώρων δὲ οὕτω πάντων ὁμοίως ὄντων, ἐν μὲν τῷ ἔτει ἐκείνῳ πλέον οὐδὲν ἐγένετο. ὅ, τε γὰρ Καῖσαρ τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ τά τε χρήματα παρὰ τοῦ Ἀντωνίου

A largitionibus corrupturum sperabat, ideoque omnia ad defectionem à Cæsare sollicitandi, sibique adiungendi causa, aurum identidem in Italiam, ac in vrbem ipsam, summittebat. quæ Cæsari causa fuit, [a] vt & attentiores vbique custodias institueret, & pecuniam militibus suis diuideret. Hæc Cæsare Antonioque agitantibus ac parantibus, varii ac multiplices rumores vulgo ferebantur, multa etiam diuinitus euidentia signa ostendebantur. Sacrificio quodam simius in B Fanum Cereris ingressus, omnia, quæ intus erant, confudit: bubo primum in templum Concordiæ, deinde in reliqua etiam fere omnia, quæ sanctissima habebantur delubra, deuolauit: ac quum vndique exigeretur, in æde Genii populi consedit, ac neque captus est, & tarde omnino auolauit: currus Iouis equestrib. ludis Romanis fractus est: fax multas dies supra mare Græcum suspensa, in cœlum euolauit: multa tempestate afflicta sunt, inter q̃ trophæũ quoddam in A- C uentino positum concidit, Victoriæque simulacrum a scena theatri deiectum est, ponsque ligneus totus corruit: multa ignis absumpsit, ac ab Ætna quoque is plurimus exundauit, damnumque vrbibus & agris dedit. Hæc Romanis partim visa, partim audita. Draconem quoque in memoriam reuocauerunt, ipsum etiam eis portendere aliquid in præsentia existimantes. nam paulo superioribus diebus in Hetruria draco biceps, longus pedes octoginta quinque, subito apparuerat; ac D multis editis maleficiis, fulmine ictus cõflagrauerat. Hæc prodigia ad vniuersum populum spectabant. nam & Romani vtrinque erant, qui pugnaturi essent; & futurum, vt ab vtraque parte multis perditis, reliqui omnes in potestate victoris forent. Antonio autem clades à pueris Romæ prædicta est, qui nullius iussu in duas partes diuisi, quarum altera Cæsariani, altera Antoniani vocarentur, biduum cõflixerunt, ac succubuerunt Antoniani. Statua quoque Antonii, in Albano iuxta Iouem posita, lapidea, multum sanguinis E effudit, quo ei interitus portendebatur. Suspensis iam omnium ex æquo animis, eo tamen anno nihil amplius actum est. Nam Cæsar rebus in Italia constitutis, eoque magis, quod eò ab Antonio

[a] Vt & accuratiori cautionem alii vertere. Et pecuniam

missæ pecuniæ aduenissēt, ante hyemem occurrere ei nequiuit: Antonius, quum ad Italiam cursum intendisset, ibi bellum inopinantibus aduersariis gesturus, vbi Corcyram veniens audisset, Cæsaris † naues, quæ ad speculandum præmissæ fuerant, apud montes Ceraunios stare; suspicatus eo Cæsarem cum tota classe venisse, in Peloponesum (iam enim sub finem autumni erat) reuectus, Patris hiemauit, dimissis in omnia loca militibus, vt custodirent ea, & facilius alimenta eis suppeterēt. Interim & sponte sua vtrinq; ab altero ad alterum quidam senatores, ac nonnulli alii venerunt: & explorator quidā, L. Mesius, à Cæsare deprehensus est. eum Cæsar, etsi ante Perusiæ quoque ceperat, omnibus ei prius copiis suis monstratis, dimisit: Antonioque scripsit, vel recederet à mari tanto spatio, quantum vna die equus conficere potest: ita se ad eum fide interposita adnauigaturum, vt nimirum intra quintum diem congrederentur: vel ipse eadem conditione in Italiam traiiceret: non quod putaret hoc futurum, (nam Antonius quidem Cæsarem huius postulati nomine derisit omnino, ac dixit, Quis ergo noster erit iudex, si quid contra, quam conuenerit, agetur?) sed quia hoc modo suis militibus audaciam, hostibus terrorem se iniecturum censebat. Anno sequenti, quum essent consules ad eum designati Cæsar & Antonius, idq; iam olim quum in octo continuos (ex quibus hic vltimus erat) annos magistratus ordinassent: Antonio deposito, sicuti à me demonstratum est, Valerius Messala, quondam ab his proscriptus, cum Cæsare consul fuit. Eo tempore quidam mente captus, quum ludi essent, in theatrum insiluit, coronamque superioris Cæsaris rapuit ac sibi imposuit, estque à circunstantibus discerptus. lupus in ædem Fortunæ ingressus, deprehensus occisusq; est. canis canem in circo, quum maxime equestre certamen fieret, laniauit ac deuorauit. ignis cum alia multa, tum magnam ipsius circi partem, templaque Cereris & Spei absumpsit. Id incendium liberti videbantur excitasse, quibus quum imperatum esset, vt quotquot in Italia degentes, ducenta sestertia, aut amplius possiderent, octauam partē suarum facultatum conferrēt in publicū; turbas,

† naues aduarias, quæ ad

A παρόντα ᾔσθετο, καθιστάμενος, οὐκ ἠδυνήθη πρὸ τοῦ χειμῶνος ἀπαντῆσαι. καὶ ἐκεῖνος ὥρμησε μὲν ὡς καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τὸν πόλεμον ἀδοκήτως σφίσι ποιησόμενος, ἐλθὼν δὲ ἐς Κέρκυραν, καὶ πυθόμενος τὰς ναῦς τὰς † προεσπλωτὰς ἐς τὴν προσκοπὴν αὐτοῦ πεμφθείσας, περὶ τὰ Κεραύνια ὄρη ναυλοχεῖν, ὑπετόπησεν αὐτὸν τὸν Καίσαρα μετὰ παντὸς τοῦ ναυτικοῦ ἀφῖχθαι· καὶ οὐκέτι περαιτέρω προεχώρησεν, ἀλλ' ἐς τὴν Πελοπόννησον (ἤδη γὰρ κατὰ μετόπωρον ἦν) ἀναπλεύσας, αὐτὸς μὲν B ἐν Πάτραις παρεχείμασε, τοὺς δὲ δὴ στρατιώτας πανταχόθεν διέπεμψεν, ἵνα τά τε χωρία φυλάττωσι, καὶ τῶν ἐπιτηδείων ῥᾶον εὐπορῶσι. κἀν τούτῳ ἦλθον μὲν καὶ ἐθελονταὶ παρ' ἀμφοτέρων αὐτῶν πρὸς ἑκατέρους καὶ βουλευταὶ καὶ ἄλλοι τινές· ἑάλω δὲ καὶ κατάσκοπος ὑπὸ τοῦ Καίσαρος Λούκιος Μέσιος· καὶ αὐτὸν, καίπερ τὸ ἐν τῇ Περουσίᾳ πρότερον ἁλόντων ὄντα, ἀφῆκε, πᾶσαν οἱ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν προεπιδείξας. τῷ τε Ἀντωνίῳ ἐπέστειλεν ὅπως ἢ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἵππου δρόμον C ἡμερήσιον· καὶ ἔφη οἱ ἀδεῶς προσπλεύσαι, ἐπὶ τῷ ἐντὸς πέντε ἡμερῶν συμμίξαι σφᾶς· ἢ αὐτὸς ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐς τὴν Ἰταλίαν περαιωθῇ· οὐχ ὅτι τι γενήσεσθαι σφίσιν ἐνόμιζεν, (ὁ δ' οὖν Ἀντώνιος πολλὰ αὐτοῦ κατεγέλασε, καὶ εἶπε, καὶ τίς ἡμῖν δικάσει, ἂν τι παρὰ τὰ συγκείμενα πραχθῇ;) ἀλλ' ὅτι τοῖς τε ἑαυτοῦ στρατιώταις θάρσος, καὶ τοῖς ἐναντίοις ἔκπληξιν ἐμβαλεῖν ἐκ τούτου προσεδόκησε. μετὰ δὲ δὴ ταῦτα ἦσαν μὲν ὕπατοι ἐς τὸ ἐχόμενον ἔτος ὅ, τε Καῖσαρ καὶ ὁ Ἀντώνιος προαποδεδειγμένοι τότε, ὅτε ἐς τὰ D ὀκτὼ ἔτη τὰς ἀρχὰς ἐσάπαξ προκατεστήσαντο, καὶ τό γε τελευταῖον ἐκεῖνο ἦν. παραλυθέντος δὲ τοῦ Ἀντωνίου, ὥσπερ εἶπον, ὁ Μεσσάλας Οὐαλέριος ὁ προγραφείς ποτε ὑπ' αὐτῶν, ὑπάτευσε μετὰ τοῦ Καίσαρος. κἀν τούτῳ ἄνθρωπός τε τις μανιώδης ἐς τὸ θέατρον ἐν πανηγύρει τινὶ ἐσπηδήσας, τόν τε στέφανον τὸν τοῦ προτέρου Καίσαρος ἀνείλετο, καὶ περιέθετο, καὶ διεσπάσθη ὑπὸ τῶν περιεστηκότων. καὶ λύκος ἔς τε τὸ Τυχαῖον ἐσπίπτων, συνελήφθη καὶ κατεσφάγη· κύων τε κύνα ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ E παρ' αὐτὴν τὴν ἅμιλλαν τῶν ἵππων κατειργάσατο καὶ κατέφαγε. καὶ πῦρ ἄλλα τε οὐκ ὀλίγα, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἱπποδρόμου πολὺ, τό, τε Δημήτρειον καὶ ἕτερον ναὸν Ἐλπίδος ἔφθειρεν. ἔδοξαν μὲν γὰρ οἱ ἐξελεύθεροι αὐτὸ πεποιηκέναι· πᾶσι γὰρ τοῖς ἔν τε τῇ Ἰταλίᾳ αὐτῶν οὖσι, καὶ πέντε μυριάδων οὐσίαν ἢ καὶ πλείω κεκτημένοις, τὸ ὄγδοον αὐτῆς συντελέσαι ἐκελεύσθη. κἀκ τούτου καὶ ταραχαὶ, καὶ φόνοι,

† προσκοπάς

φόνοι, καὶ ἐμπρήσεις ἀπ' αὐτῶν πολλαὶ ἐγένοντο· καὶ οὐ πρότερόν γε κατέστησαν, πρὶν ἢ τοῖς ὅπλοις καταδαμασθῆναι. ἀφ' οὗ περ καὶ οἱ ἐλεύθεροι, οἵ τι χωρίον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ κεκτημένοι, φοβηθέντες, ἡσύχασαν. καὶ γὰρ ἐκείνοις τὸ τέταρτον τῆς ἐπετησίας προσόδου εἶναι προσετάχθη. μελλήσαντές τε ἐπὶ τούτῳ κινηθῆναι, οὐδὲν ἔτι νεοχμῶσαι ἐτόλμησαν, ἀλλ' ἀμαχεὶ καὶ ἄκοντες αὐτὸ συνεσήνεγκαν. ἔδοξε μὲν οὖν διὰ ταῦθ' ὑπὸ τῶν ἀπελευθέρων τὸ πῦρ ἐξ ἐπιβουλῆς γεγενῆσθαι. οὐ μήν τοι ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἐς τὰ πάνυ τέρατα διὰ τὸ τῶν καυθέντων πλῆθος ἐσεγράφη. τοιούτων δὴ σημείων προφανέντων σφίσιν, οὔτε ἐφοβήθησαν, οὔθ' ἧττόν τι ἐπολέμησαν· ἀλλὰ τὸν μὲν χειμῶνα κατασκοπαῖς τε χρώμενοι, καὶ παραλυποῦντες ἀλλήλους διετέλεσαν (ὁ γὰρ Καῖσαρ ἐξανήχθη μὲν ἐκ τοῦ Βρεντεσίου, καὶ ἔπλευσε μέχρι τῆς Κερκύρας, ὡς καὶ ἀπροσδοκήτοις τοῖς πρὸς τῷ Ἀκτίῳ ὁρμοῦσιν ἐπιθησόμενος. χειμῶνι δὲ περιπεσὼν, καὶ πονήσας, ἀνεχώρησεν) ἦρι δὲ ἤδη ἐς ὁ μὲν Ἀντώνιος οὐδαμοῦ ἐκινήθη· οἵ τε γὰρ ἐπιβάται, ἅτε καὶ σύμμικτοι ἐκ παντοδαπῶν ἐθνῶν ὄντες, καὶ πόρρω ἀπ' αὐτοῦ χειμάζοντες, οὔτε τινὰ ἄσκησιν ἐπεποίηντο, καὶ νόσῳ αὐτομολίαις τε ἠλαττοῦντο· καὶ ὁ Ἀγρίππας τήν τε Μεθώνην ἐκ προσβολῆς λαβὼν, καὶ τὸν Βογούαν ἐν αὐτῇ κτείνας, τάς τε καταίρσεις τῶν ὁλκάδων ἐπιτηρῶν, καὶ ἀποβάσεις ἄλλοτε ἄλλῃ τῆς Ἑλλάδος ποιούμενος, ἰσχυρῶς αὐτὸν ἐτάραττεν. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ, ἐπί τε τούτοις θαρρήσας, καὶ βουληθεὶς ὅτι τάχιστα τῇ τοῦ στρατεύματος ὁρμῇ λαμπρῶς ἠσκημένου χρήσασθαι, τόν τε πόλεμον καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ πρὸς τοῖς ἐκείνου μᾶλλον, ἢ ἔν τε τῇ Ἰταλίᾳ καὶ πρὸς τῇ Ῥώμῃ ποιήσασθαι, πάντας μὲν τοὺς στρατιώτας, ὧν τι ὄφελος ἦν, πάντας δὲ τοὺς τι δυναμένους καὶ τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων, ἐς τὸ Βρεντέσιον συνήγαγε· τοὺς μὲν, ὅπως τι συμπράξωσιν αὐτῷ, τοὺς δὲ, ὅπως μηδὲν μονωθέντες νεοχμώσωσι· τό τε μέγιστον, ὅπως ἐνδείξηται τοῖς ἀνθρώποις, ὅτι καὶ τὸ πλεῖστον καὶ τὸ κράτιστον τῶν Ῥωμαίων ὁμογνωμονοῦν ἔχοι. κἀντεῦθεν ῥητόν τι τῶν οἰκετῶν ἀριθμὸν πᾶσιν ἐπάγεσθαι, καὶ τὴν τροφὴν αὐτοὺς ἑαυτοῖς, πλὴν τῶν στρατιωτῶν, ἐπικομίσασθαι κελεύσας, ἅμα τῇ παρασκευῇ τὸν Ἰόνιον διέβαλεν. ἦγε δὲ αὐτοὺς οὐκ ἐς τὴν Πελοπόννησον, οὐδὲ ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον, ἀλλὰ πρὸς τὸ Ἄκτιον, ἐν ᾧ τὸ πλεῖστον αὐτοῦ τοῦ ναυτικοῦ ὥρμει, εἴ πως σφᾶς ἐθελοντὰς ἢ καὶ ἄκοντας προσποιήσαιτο. καὶ διὰ τοῦτο τόν τε πεζὸν ὑπὸ τὰ ὄρη τὰ Κεραύνια ἐκβιβάσας

A cædes, ac incendia ediderant multa: neq; prius finem fecerant, quam armis essent domiti. Horum clades liberos compescuit, ne quid ipsi etiam tumultus concitarent, sed sine prælio, vel inuiti, † quadrãtem annui reditus sui (nam is exigebatur ab omnibus ingenuis, qui in Italia prædium haberent) penderent. Enimuero etsi videbatur id incendium propter has causas insidiis libertorum euenisse, tamẽ propter multitudinem eorum, quæ conflagrarunt, inter prodigia etiam maxima B adscriptum est. Neque tamen istos ea terruerũt, aut eo remissius ab iis bellũ gestũ est. Tota hiems speculando, vicissimque obiter damno iniungendo, exacta est. Nã Cæsar, quum Brundusio soluisset, ac Corcyram vsque prouectus esset, hostes apud Actium in statione morantes inopinato aggressurus; tempestate coorta afflictus, re infecta reuerterat. Vere inito, nusquam Antonius progressus est. nam socii nauales, quos ad triremes suas remiges habebat, promiscue ex variis na C tionibus collecti, quum procul ab ipso hyemassent; neq; exercuerãt sese, & morbo insuper, ac perfugiendo diminuti erant. Et Agrippa, Methona expugnata, ibiq; occiso Bogude, obseruans quib. locis naues onerariæ appelli cõmode possent; diuersis subinde locis in Græciam egressus, magnopere eum perturbabat. Cęsar his animo auctus, cupiensq; quamprimũ alacritate exercitus egregie exercitati vti, ac bellũ in Græcia, Antoniique regionib. potius, quã in Italia, prope Ro- D mam, gerere; Brundusium omnes milites, qui alicuius essent pretii, omnesq; senatorũ equitumq; primores conduxit: alteros, vt eorũ opera in agẽdo vteretur; alteros, ne soli relicti ad nouas res consurgerẽt: potissimũ vero, vt ostẽderet hominibus, maximã ac optimã Romanorum partẽ secũ sentire. Ibi quũ iussisset, vt certũ numerũ seruorum singuli adducerẽt, alimẽtaq; (excepti tamẽ hic sunt milites) secũ afferrẽt, Ioniũ mare cũ omnib. copi- E is traiecit. ducebat autẽ non in Peloponnesũ, aut cõtra Antoniũ, sed ad Actiũ; vbi classis Antonianæ maior pars stationem habebat, quam se vel deditione, vel vi capturã Cæsar sperabat: ideoq; pedestres copias, infra mõtes Ceraunios expositas,

† trientem

eo mittẽs, ipse Corcyram à præsidio destitutã nauib. occupauit: iisque in portũ Dulcẽ (sic dicitur, quia à fluuio eò effluente dulcis ei⁹ aqua redditur) subductis, stationẽ ibi fecit. Inde ad Actiũ cũ classe profectus, quũ neque exiret ad pugnã quisquã neq; ad colloquiũ, (nã Antoniani vel ad deditio: ẽ, vel ad pugnã prouocati, alterũ fidei, alterũ metus causa detrectabãt) locũ eũ occupauit, in quo nunc Nicopolis sita est: ibique in sublimi, *vnde vniuersum mare, quod est ad Paxos, interiúsque sinus Ambracius, & mare interiacens, in quo sunt portus ad Nicopolin, † conspici poterat, castra posuit, locũque muniuit: ac muros ab eo ad portũ exteriorẽ, Comarũ nomine, perduxit; ac deinceps & terra & mari Actiũ obseruauit. Accepi etiã, eũ triremes ex mari exteriore per murũ in sinũ Ambraciũ transtulisse, † loco sulcorũ, per quos eæ ducerẽtur, tergorib. animaliũ, recens direptis, oleoque inũctis, vsum: sed quia nihil actũ in sinu istis nauigiis inuenio, fabulę quoque huic fidẽ adhibere nequeo. Neq; n. parui res erat laboris, per tã angustũ locũ, tãque inæqualẽ, triremes super pellib. transportare. Cęterũ Actiũ, Apollonis templum est, e regione portuũ, qui sunt apud Nicopolin, † ante fauces sinus Ambracii sitũ: qui sinus per angustias longe sese effundens, ipse, & qui ante eũ positi sunt loci, appellendis nauib. stationique sunt cõmodissimi. Quos Antoniani quũ præoccupassent, ex vtraque fauciũ parte turrib. ædificatis, ac medio inter has interuallo nauibus ita munito, vt intrare ac exire nauigiis suis tuto possent; ipsi in altera † sinus parte, iuxta templum, castra habuerunt; loco æquali ac lato, & ad pugnã, quã castra habenda, aptiori. quæ ipsa haud minima causa fuit, cur & hyeme & æstate morbo magis affligerentur. Antonius simulatq; de aduentu Cæsaris cognouit, nihil cunctatus, cum iis quos secum habebat, Actium haud multo post venit. & quamquam Cæsar † identidem pedestres copias ante castra in acie constituebat, ac nauib. sæpenumero ad hostes aduehebatur, eorumque onerarias abducebat, vt cum his solis, antequã omnes eius copiæ cõuenissent, decertaret: tamen Antonius hanc ipsam causam habuit, cur non statim periclitandam pugnę fortunam

*Vnde partes omnes eius maris, quod est ad Paxos ambas, & intra sinũ Ambracium: & quod his ipsis interiacet, in quo † despici poterant.

† loco puluinorum, siue phalangarũ, quibus ea subducerentur.

† ante fauces freti sinus Ambracii situm: quod fretũ æquali magnitudine longo spatio per angustiã se porrigit, ac tum ipsũ per se, tum omnia sita ante id loca, nauibus adpellendis & statione recipiendis opportuna sũt. Hac igitur Antoniani loca quum præcepissent, ex

† freti

† crebro

ἐκεῖσε ἔπεμψε, καὶ αὐτὸς ταῖς ναυσὶ τὴν Κέρκυραν ἐκλειφθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἐμφρουρούντων λαβών, ἐς τὸν λιμένα τὸν Γλυκὺν ὀνομασμένον κατῆρε, (καλεῖται δὲ οὕτως, ὅτι πρὸς τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἐς αὐτὸν ἐσβάλλοντος γλυκαίνεται) καὶ ναύσταθμόν τι ἐν αὐτῷ ἐποιήσατο, κἀκεῖθεν ὁρμώμενος, ἐπὶ τὸ Ἄκτιον ἀπέπλει. ὡς δ᾽ οὐδεὶς οἱ ἀντανήγετο, οὔτ᾽ ἐς λόγους ἤει, (καίτοι δυοῖν αὐτοῖν θάτερον, ἢ πρὸς ὁμολογίαν σφᾶς ἢ πρὸς μάχην προκαλούμενος· τὸ μὲν γὰρ τῇ πίστει, τὸ δὲ τῷ δέει οὐκ ἐδέχοντο) κατέλαβε τὸ χωρίον τοῦτο, ἐν ᾧ νῦν ἡ Νικόπολίς ἐστι, καὶ ἐν αὐτῷ ἐπὶ μετεώρου, ὅθεν ἐπὶ πάντα ὁμοίως τῆς τε περὶ τοὺς Παξοὺς θαλάσσης, καὶ τῆς ἔσω τῆς Ἀμπρακικῆς, τῆς τε ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, ἐν ᾧ οἱ λιμένες οἱ πρὸς τῇ Νικοπόλει εἰσίν, ἄποπτόν ἐστιν, ἱδρύθη. καὶ αὐτό τε ἐκρατύνατο, καὶ τείχη ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐς τὸν λιμένα τὸν ἔξω τὸν Κόμαρον κατήγαγε. κἀκ τούτου καὶ ἐφήδρευε καὶ ἐφώρμει τῷ Ἀκτίῳ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. ἤδη μὲν γὰρ ἤκουσα ὅτι τριήρεις ἐκ τῆς ἔξω θαλάσσης ἐς τὸν κόλπον διὰ τοῦ τειχίσματος ὑπερήνεγκε, βύρσαις νεοδάρτοις ἀντὶ ὁλκῶν ἐλαίῳ ἐπαληλιμμέναις χρησάμενος. ἔχω δ᾽ οὐδὲν ἔργον τῶν νεῶν τούτων ἐν τῷ κόλπῳ γενόμενον εἰπεῖν, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ πιστεῦσαι τῷ μυθολογήματι δύναμαι. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ σμικρὸν τὸ πρᾶγμα ἦν, διὰ χωρίου οὕτως ὀλίγου καὶ ἀνωμάλου τριήρεις ἐπὶ βυρσῶν διαχθῆναι. τοῦτο μὲν οὖν οὕτω λέγεται γενέσθαι. τὸ δ᾽ Ἄκτιον Ἀπόλλωνος ἱερόν ἐστι, καὶ πρὸ τοῦ στόματος τοῦ πορθμοῦ τοῦ κόλπου τοῦ Ἀμπρακικοῦ καταντιπέρας τῶν πρὸς τῇ Νικοπόλει λιμένων κεῖται. ὅ τε πορθμὸς ἴσος ἐπὶ πολὺ διὰ στενοῦ τείνει, καὶ ἔστι καὶ αὐτὸς καὶ τὰ πρὸ αὐτοῦ πάντα καὶ ἐνορμίσασθαι καὶ ἐναυλοχῆσαι δαψιλῆ. †*ταῦτ᾽ οὖν προκαταλαβόντες οἱ Ἀντώνειοι, ἐπί τε τοῦ στόματος πύργους ἑκατέρωθεν ἐπῳκοδόμησαν, καὶ τὸ μέσον ναυσὶ διέλαβον, ὥστε σφίσι καὶ τοὺς ἔκπλους καὶ τὰς ἀναχωρήσεις ἀσφαλεῖς εἶναι· αὐτοί τε ἐπὶ θάτερα τοῦ πορθμοῦ κατὰ τὸ ἱερὸν ἐν χωρίῳ ὁμαλῷ μὲν καὶ πλατεῖ, ἐμμαχέσασθαι δ᾽ ἢ ἐνστρατοπεδεύσασθαι ἐπιτηδειοτέρῳ, ἐσκήνουν· ὅθεν οὐχ ἥκιστα τῇ νόσῳ καὶ ἐν τῷ χειμῶνι καὶ ἐν τῷ θέρει πολὺ μᾶλλον ἐπιέσθησαν. ὁ δ᾽ οὖν Ἀντώνιος, ἐπειδὴ τάχιστα τὴν τοῦ Καίσαρος ἄφιξιν ἐπύθετο, οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλ᾽ ἐς τὸ Ἄκτιον μετὰ τῶν συνόντων οἱ ἠπείχθη· καὶ ἦλθε μὲν οὐ πολλῷ ὕστερον, οὐ μέντοι καὶ ἐς ἀγῶνα εὐθὺς κατέστη, καίτοι ἐκείνου τοῖς πεζοῖς πρὸ τοῦ στρατοπέδου συνεχῶς παρατάσσοντος, καὶ ταῖς ναυσὶ πολλάκις σφίσιν ἐπιπλέοντος, τάς τε ὁλκάδας αὐτῶν κατάγοντος, ὅπως πρὶν πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτῷ συνελθεῖν, μόνοις τοῖς τότε παροῦσιν οἱ συμμίξῃ. ἐκ γὰρ αὐτοῦ τούτου οὐκ ἠθέλησεν ἐς αὐτὴν

ἀναρ-

ἀναρρῖψαι, ἀλλὰ πείραις καὶ ἀκροβολισμοῖς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐχρήσατο, μέχρις οὗ τὰ στρατεύματα συνελέξατο. ἰσχυροῖς δὲ ἄλλως τε καὶ τοῦ Καίσαρος μηκέθ' ὁμοίως ἐγκειμένου, τόν τε πορθμὸν ἐπιδιέβη, καὶ οὐ πόρρω αὐτοῦ ἐστρατοπεδεύσατο. κἀκ τούτου καὶ τὸ ἱππικὸν περὶ τὸν κόλπον ἀμφοτέρωθεν αὐτῷ προσήδρευεν. ὁ οὖν Καῖσαρ, αὐτὸς μὲν ἡσύχαζε, καὶ οὐδένα ἔτι κίνδυνον αὐθαίρετον ᾑρεῖτο, ἐς δὲ δὴ τὴν Ἑλλάδα τήν τε Μακεδονίαν ἔπεμψέ τινας, ὅπως τὸν Ἀντώνιον πρὸς ἐκεῖνα ἀπαγάγῃ. καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἔπραττον. Ἀγρίππας δὲ τότε μὲν τήν τε Λευκάδα καὶ τὰ ἐν αὐτῇ σκάφη αἰφνιδίως ἐπιπλεύσας ἔλαβε, καὶ Πάτρας εἷλε, Κύιντον Ἀσίδιον ναυμαχίᾳ νικήσας· ὕστερον δὲ καὶ τὴν Κόρινθον παρεστήσατο. ὡς οὖν ταῦτα συνέβη, καὶ ὁ Τίτιος ὁ Μάρκος, ὅ, τε Ταῦρος ὁ Στατίλιος τό, τε ἱππικὸν τοῦ Ἀντωνίου ἐξαίφνης ἐπιδραμόντες ἐκράτησαν, καὶ Φιλάδελφον βασιλέα Παφλαγονίας προσεποιήσαντο, κἀν τούτῳ καὶ ὁ Δομίτιος ὁ Γναῖος, ἀχθεσθείς τι τῇ Κλεοπάτρᾳ μετέστη, καὶ χρήσιμος μὲν οὐδέν τι τῷ Καίσαρι ἐγένετο, (νοσήσας γὰρ, οὐκ ἐς μακρὰν ἐτελεύτησεν †ἔδοξεν οὖν ὡς καὶ κατεγνωκὼς τῶν πραγμάτων παρ' οἷς ἦν, ηὐτομοληκέναι· (καὶ γὰρ καὶ ἄλλοι αὐτὸν συχνοὶ ἐμιμήσαντο) οὐκέθ' ὁμοίως ὁ Ἀντώνιος ἐθάρσει, ἀλλ' ὑπετόπει τε πάντας, καὶ ἀπέκτεινεν ἐκ τούτου ἄλλους τε καὶ Ἰάμβλιχον, Ἀραβίων τινῶν βασιλέα, βασανίσας· Κύιντόν τε Ποστούμιον, βουλευτὴν, διασπαράξαι τισὶν ἐπιτρέψας. καὶ τέλος, φοβηθεὶς μὴ καὶ ὁ Δέλλιος ὁ Κύιντος, ὅ, τε Ἀμύντας ὁ Γαλάτης, (ἔτυχον δὲ ἐπὶ μισθοφόρους ἔς τε τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐς τὴν Θρᾴκην πεπεμμένοι) τὰ τοῦ Καίσαρος αἱρῶνται, ὥρμησε πρὸς αὐτοὺς, ὡς καὶ ἐπικουρήσων σφίσιν, ἄν τι πολέμιον προσπέσῃ· κἀν τούτῳ ναυμαχία τις ἐγένετο. ὁ γὰρ Σόσσιος, Λουκίου Ταρησίου ναυσὶν ὀλίγαις ἐφορμοῦντος σφίσιν, ἐλπίσας ἄξιόν τι λόγου πράξειν, ἂν πρὶν τὸν Ἀγρίππαν ἐπελθεῖν, συμβάλῃ αὐτῷ (τῷ γὰρ Ἀγρίππᾳ ἅπαν τὸ ναυτικὸν ἐπιτέτραπτο) ἐξανήχθη τε ἐξαπιναίως ὑπὸ τὴν ἕω, ὁμίχλην βαθεῖαν τηρήσας, ἵνα μὴ τὸ πλῆθος σφῶν προϊδὼν φύγῃ, καὶ παραχρῆμα τῇ πρώτῃ προσβολῇ τρεψάμενος αὐτὸν, ἐπεδίωξε μὲν, οὐχ εἷλε δέ. τοῦ γὰρ Ἀγρίππου κατὰ τύχην ἀπαντήσαντός οἱ, οὐ μόνον οὐδὲν τῆς νίκης ἀπώνατο, ἀλλὰ καὶ προσδιεφθάρη μετά τε τοῦ Ταρκονδιμότου, καὶ μετ' ἄλλων πολλῶν. ὁ οὖν Ἀντώνιος διά τε τοῦτο, καὶ ὅτι καὶ αὐτὸς ἐπανελθὼν ἱππομαχίᾳ τινὶ πρὸς τὰς τοῦ Καίσαρος προφυλακὰς ἡττήθη, οὐκέτ' ἔγνω στρατοπεδεύσασθαι, ἀλλ' ἐκλιπὼν τῆς νυκτὸς τὸ πλησίον τῶν ἐναντίων τάφρευμα, ἐς χώραν ἐπὶ θά-

ἔδοξε δ' οὖν

cogitaret, leuibusq; certaminibus tantum vires hostiũ cõpluribus dieb. explorarer, donec collectis exercitib⁹, alioqui iã minus instãte Cæsare, trãsfretauit. Inde castra haud procul à Cæsare posuit, & vtraque ex parte sinus equitatum etiam subsidio collocauit. Igitur Cæsar quiescens ipse, ac nullum prælium vltro suscipiens, in Græciam ac Macedoniam quosdam misit, qui eo Antonium auocarent. Eo tempore Agrippa Leucadem repente aduectus, insulam, & naues quæ in ea erant, cepit: ac Patras deinde victo nauali pugna Q. Asidio: post Corinthum quoque recepit. Quæ quum euenissent, ac præterea M. Titius & Statilius Taurus subito adorti equitatum Antonii fudissent, sociumque sibi Philadelphum, regem Paphlagoniæ, adsciuissent: & Cn. etiam Domitius, infensus Cleopatræ redditus, ad Cæsarem transiuisset: (qui etsi Cæsari nihil profuit, paulo post morbo extinctus, tamen visus fuit propterea ab Antonio profugisse, quod de rebus eius desperasset) eiusque factum multi essent secuti: Antonius, audacia perdita, omnes suos in suspicione habere cœpit, ex iisque cum alios, tum Iamblichum, Arabiæ cuiusdam partis regem, inter tormenta occîdit: quibusdamq; negotiũ dedit, vt Q. Postumium senatorem discerperent. Veritus deinde, ne Q. etiam Dellius & Amyntas Galata, quos ad conducendos stipendiarios milites in Macedoniam & Thraciam miserat, res Cæsaris præferrẽt; ad eos contendit, vt si qui hostes eos inuasissent, auxilium suis ostenderet. Interim naualis pugna huiusmodi incidit. Sossius sperãs se, si L. Tauresium, qui paucis cum nauibus stationem aduersus Antonianos seruabat, ante reditum Agrippæ (cui vniuersa Cæsaris classis cõmissa erat) aggrederetur, posse rem aliquam memorãdam gerere, sub auroram repente contra eum euectus est, obseruata dẽsa nebula, ne Tauresius nauium suarum multitudine præuisa fugeret: ac eum primo conflictu fugatum quum insequeretur, obuiam facto forte fortuna Agrippa, non modo non assecutus est Tauresium, aut victoriæ fructum aliquem percepit, sed ipse cum Tarcondimoto, aliisque multis interiit. Hoc Antonium, & quia ipse reuertens, equestri prælio ab excubiis Cæsaris superatus fuisset, a cõsilio castra castris hostium opposita habendi detraxit. Itaque iis noctu relictis, ad alte-

ram sinus partem discessit, vbi castra copiæ eius ampliores habebant. Et quum iam commeatibus etiam interclusum alimenta deficere inciperent, deliberationem proposuit, an ibi manentes prælio decertarent, an vero alio digressi, bellum tempore traherent. Ibi quum esset sententiis variatum, Cleopatræ cōsilium vicit, quæ suadebat, vt opportunissima loca presidiis firmarentur, ac secum & cum Antonio reliqui in Ægyptum abirent. Prodigia autem eam, vt ita sentiret, impulerant. Nam hirundines circa eius tentorium, ac in prætoria naui ipsius nidificauerunt: ex cera lac sanguisque profluxerant: statuæ eius & Antonii, quas Athenienses deorum forma factas in arce posuerant, fulmine in theatrum deiectæ fuerant. His signis, exercitusque † præterea mœstitia ac infirmitate Cleopatra territa, Antonio quoque timorem iniecerat. Neque vero aut furtim, aut palam, fugientium more, auehi statuerunt, ne sociis quoque metum incuterent: sed tanquam ad nauale prælium instructi, vt etiam si quis obstare vellet, vi discessum sibi conficerent. Igitur primum optimis quibusque nauibus delectis, (nam & militum numerus cladibus ac fugis diminutus fuerat) cæteras combusserunt, deinde noctu pretiosissimis quibusque rebus in eas comportatis, quum essent omnia iam instructa, Antonius conuocatos milites ita est allocutus.

† propter ea

Qvæ à me, milites, ad hoc bellum comparari debuerant, confecta omnia satis sunt. Est enim vestrum multitudo ingens, ex omni flore sociorum ac subditorum delecta, & ad omne genus pugnæ composita, quod quidem in vsu apud nos sit: deinde tot opifices, vt singulæ nostrarum copiarum partes seorsum hostibus formidini esse possint. Videtis enim ipsi, quot & quales socios nauales, militesque classicos habeamus, quot legionarios, quot equites, funditores, quot cetratos, sagittarios pedites equitesque: quorum pleraque militum genera vel desunt hostibus, vel certe multo pauciora infirmioraque nostris adsunt. Iam pecuniæ etiam ipsis & paucæ sunt, & ex ipsæ pensionibus violentis coactæ, vt neque sufficere diu possint, & eos qui contulerunt, nobis quam eis propensiores effecerint: qui quum alioquin eis non optime cuperent, etiam aperte nunc seditiones mouebunt. contrà

A πέραν τοῦ πορθμοῦ, ἔνθα αὐτῷ τὸ πλεῖον τῆς στρατιᾶς ηὐλίζετο. καὶ ἐπειδὴ καὶ τὰ ἐπιτήδεια αὐτοῖς, ἅτε καὶ τῆς σιτοπομπείας εἰργομένης, ἐπιλείπειν ἤρχετο, διαγνώμην ἐποιήσατο, πότερον κατὰ χώραν μείναντες διακινδυνεύσωσιν, ἢ μεταστάντες ποι, χρονίσωσι τὸν πόλεμον. εἰπόντων δὲ ἄλλων ἄλλα, ἐνίκησεν ἡ Κλεοπάτρα, τά τε ἐπικαιριώτατα τῶν χωρίων φρουραῖς παραδοθῆναι, καὶ τοὺς λοιποὺς ἐς τὴν B Αἴγυπτον μεθ᾽ ἑαυτῶν ἀπᾶραι συμβουλεύσασα. ταύτην γὰρ τὴν γνώμην ἔσχεν, ἐπειδὴ ὑπὸ σημείων ἐταράχθη. χελιδόνες τε γὰρ περί τε τὴν σκηνὴν αὐτῆς καὶ ἐν τῇ νηὶ τῇ στρατηγίδι, ἐφ᾽ ἧς ἔπλει, ἐνεόττευσαν, καὶ γάλα αἷμά τε ἐκ κηροῦ ἐρρύη. τάς τε εἰκόνας αὐτῆς, ἃς οἱ Ἀθηναῖοι ἐν τῇ ἀκροπόλει τὸ τῶν θεῶν σχῆμα ἐχούσας ἔστησαν, κεραυνοὶ ἐς τὸ θέατρον κατήραξαν. ἔκ τε οὖν τούτων, καὶ ἐκ τῆς τοῦ στρατεύματος ἀθυμίας ἐπ᾽ αὐτοῖς καὶ ἀρρωστίας, ἡ Κλεοπάτρα D αὐτή τε ἔδεισε, καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐξεφόβησεν. οὐ μέντοι καὶ κρύφα, ἢ καὶ φανερῶς, ὡς καὶ φεύγοντες, ἐκπλεῦσαι (μὴ καὶ ἐς δέος τοὺς συμμάχους ἐμβάλωσιν) ἠθέλησαν, ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν παρεσκευασμένοι, ἵνα ἅμα ἄν τι ἀνθίστηται, βιάσωνται διεκπλεῦσαι. κἀκ τούτου πρῶτον μὲν τὰ ἄριστα τῶν σκαφῶν, (ἐπειδὴ ἐλάττους οἱ ναῦται ἔκ τε τῆς φθο- C ρᾶς καὶ ἐκ τῆς αὐτομολίας ἐγεγένηντο,) ἐπιλεξάμενοι, τὰ λοιπὰ κατέπρησαν· ἔπειτα δὲ νύκτωρ πάντα τὰ τιμιώτατα λάθρα ὡς ἐς αὐτὰ ἐσεφόρησαν. ἐπειδή τε ἕτοιμα ἦν, συνεκάλεσεν ὁ Ἀντώνιος τοὺς στρατιώτας, καὶ ἔφη τοιάδε.

" Ὅσα μὲν ὑπ᾽ ἐμοῦ προσῆκον ἦν ἐκποιη-
" θῆναι πρὸς τὸν πόλεμον, πάνθ᾽ ἱκανῶς, ὦ ἄνδρες
" στρατιῶται, προπαρεσκεύασται. καὶ γὰρ πλῆθος πολὺ
" ὑμῶν ἐστι πάνυ, ὅ,τι περ ἄνθος καὶ παρὰ τῶν ὑπηκόων καὶ
" παρὰ τῶν συμμάχων ἐξειλεγμένον· καὶ πᾶν τὸ εἶδος
" μάχης, ὅσα γε καὶ παρ᾽ ἡμῖν νομίζεται, καὶ τοσοῦτοι
" χειροτέχναι ἐστέ, ὥστε καὶ καθ᾽ ἑαυτοὺς ἕκαστοι φο-
" βεροὶ τοῖς ἀντιπάλοις εἶναι. ὁρᾶτε δὲ τοῦτο καὶ αὐτοί, ὅ-
" σον μὲν καὶ οἷον ναυτικὸν ἔχομεν, ὅσους δὲ καὶ οἵους ὁπλί-
" τας, ἱππέας, σφενδονήτας, πελταστάς, τοξότας, ἱπ-
" ποτοξότας. ὧν τὰ μὲν πλεῖστα οὐδ᾽ ὑπάρχει τὴν ἀρχὴν
E " τοῖς ἐναντίοις· ὅσα δὲ κέκτηνται, πολὺ ἐλάττονα
" καὶ ἀσθενέστερα τῶν ἡμετέρων ἐστί. καὶ μὴν καὶ τὰ
" χρήματα ἐκείνοις μὲν ὀλίγα, καὶ ταῦτα ἐκ συν-
" τελείας βιαίου πεπορισμένα, οὔτ᾽ ἂν ἐπὶ πολὺ
" ἐξαρκέσειεν ἄν, καὶ τοὺς συνεισενηνοχότας αὐ-
" τὰ, οἰκειοτέρους ἡμῖν ἢ τοῖς λαβοῦσι πεποίηκεν
" ὥστε μήτ᾽ ἄλλως εὐνοϊκῶς σφᾶς αὐτοὺς ἔ-
" χειν καὶ προσέτι καὶ ἐκ φανεροῦ στασιάζειν. ἡ-
μεῖ

» μὲν δ᾽ ἐκ περιουσίας παρεσκευασμένα, οὔτε λελύ-
» πηκέ τινα, καὶ πάντας ἡμᾶς ὠφελήσει. πρὸς δὲ τού-
» τοις, τοσούτοις τε καὶ τοιούτοις οὖσιν, ὤκνησα μὲν ἄλ-
» λως αὐτὸς περὶ ἐμαυτοῦ σεμνόν τι εἰπεῖν, ἐπεὶ δὲ καὶ
» τοῦθ᾽ ἓν τῶν πρὸς τὸ τοῦ πολέμου κράτος φερόντων ἐστί,
» καὶ μέγιστόν γε παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εἶναι πε-
» πίστευται, (λέγω δὲ, καὶ τὸ στρατηγοῦ τινος ἀρί-
» στου τοὺς καλῶς πολεμήσοντας τυχεῖν) ἀναγκαιό-
» τατόν μοι τὸν περὶ ἐμαυτοῦ λόγον αὐτὴ ἡ χρεία πε-
» ποίηκεν· ἵν᾽ ἔτι μᾶλλον ἴδητε τοῦθ᾽, ὅτι αὐτοί τε τοι-
» οῦτοι ἐστὲ, οἷοι καὶ ἄνευ ἄρχοντος ἀγαθοῦ νικᾶν, καὶ
» ἐγὼ, τοιοῦτος οἷος καὶ μετὰ κακῶν στρατιωτῶν κρα-
» τεῖν δύνασθαι. τήν τε γὰρ ἡλικίαν ταύτην ἄγω, ἐν
» ᾗ καὶ μάλιστα ἄνθρωποι καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ
» διανοίᾳ ἀκμάζουσι, καὶ μήτε τῇ τῆς νεότητος
» προπετείᾳ, μήτε τῇ τοῦ γήρως ἐκλύσει κακύνον-
» ται. ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ μέσον ἑκατέρου ἔχοντες, ἔρρων-
» ται τὰ μάλιστα. καὶ προσέτι τοιαύτῃ μὲν φύ-
» σει, τοιαύτῃ δὲ καὶ παιδείᾳ κέχρημαι, ὥστε καὶ
» γνῶναι πάντα τὰ προσήκοντα, καὶ εἰπεῖν ῥᾷστα
» δύνασθαι. τήν τε ἐμπειρίαν (ὅπερ που καὶ τοὺς
» ἀνοήτους καὶ τοὺς ἀπαιδεύτους λόγου τινὸς ἀξίους
» δοκεῖν εἶναι ποιεῖ) διὰ πάντων μὲν τῶν πολιτικῶν, πάν-
» των δὲ τῶν στρατιωτικῶν, προσείληφα. ἐκ τε γὰρ μειρα-
» κίου διὰ τέλους ἀεὶ ἐν αὐτοῖς ἐξήτασμαι, καὶ πολλὰ μὲν
» ἤρχθην, πολλὰ δὲ ἦρξα· ἀφ᾽ ὧν τοῦτο μὲν, ὅσα τε καὶ οἷα
» χρὴ προστάσσειν, τοῦτο δὲ, ὅσα καὶ οἷα χρὴ πειθαρχοῦν-
» τα πράττειν, μεμάθηκα. ἐφοβήθην, ἐθάρρησα· ἐξ ὧν
τοῦ μὲν, τὸ ῥᾳδίως τι μὴ δεδιέναι, τοῦ δὲ, † τὸ μὴ προ-
χείρως, εἴθισμαι. εὐτύχησα, ἔπταισα· παρ᾽ ὧν τὸ
μήτ᾽ ἀπογιγνώσκειν τι, μήθ᾽ ὑπερφρονεῖν ἔχω. λέγω δὲ
» ταῦτα ἐν εἰδόσι, μάρτυρας ὑμᾶς τοὺς ἀκούοντας αὐ-
» τῶν ποιούμενος· οὐχ ἵνα ἄλλως τι περὶ ἐμαυτοῦ κομ-
» πάσαιμι (ἱκανὸν γάρ μοι πρὸς εὔκλειαν τὸ συν-
» ειδὼς ὑμῖν ὑπάρχει) ἀλλ᾽ ἵνα καὶ ἐκ τούτων κα-
» ταμάθητε, ὅσῳ βέλτιον τῶν ἐναντίων παρεσκευ-
» άσμεθα. ἐλαττούμενοι γὰρ ἡμῶν καὶ τῷ πλήθει τῶν
» τε στρατιωτῶν ἅμα καὶ χρημάτων, καὶ τῷ πολυειδεῖ τῆς
» παρασκευῆς, οὐδενὶ τῶν πάντων τοσοῦτον ἐλλεί-
» πουσιν, ὅσον τῇ τε ἡλικίᾳ καὶ τῇ ἀπειρίᾳ τοῦ στρατη-
» γοῦντος αὐτῶν. περὶ οὗ τὰ μὲν ἄλλα οὐδὲν δέομαι
» καθ᾽ ἕκαστον ἀκριβῶς εἰπεῖν, κεφαλαιώσας δὲ ἐρῶ
» τοῦτο, ὃ καὶ ὑμεῖς ἐπίστασθε, ὅτι τε ἀρρωστότατος τῷ σώ-
» ματί ἐστι, καὶ ὅτι οὐδεμίαν πώποτε ἐπιφανῆ μά-
» χην οὔτε ἐν τῇ ἠπείρῳ, οὔτε ἐν τῇ θαλάσσῃ αὐτὸς
» νενίκηκεν. ἀμέλει καὶ ἐν τοῖς Φιλίπποις ἐν τῷ αὐτῷ
» ἀγῶνι, ἐγὼ μὲν ἐκράτησα, ἐκεῖνος δὲ ἡττήθη. το-
» σοῦτον μὲν ἀλλήλων διαφέρομεν. τὰ δὲ δὴ πολλὰ, τῶν ἄμεινον παρεσκευασμέ-

† τὸ μὴ προχείρως ἐπαίρεσθαι, εἴθισμαι.

A tra nobis pecuniæ sunt, & ex abundantibus diuitiis collectæ, neque cum vllius partæ iniuria, profuturæque omnibus. Quæ quum tot tantaque nobis adsint commoda, nihil quidem statueram de me ipso magnifice loqui: sed tamen quoniam ad belli summam hoc quoq; facit, ac apud omnes homines maximi ponderis existimatur, nimirum vt qui bellum feliciter sint gesturi, optimum habeant imperatorem: ipsa res hoc ita fert, vt omnino mihi necessario de me ipso sit di- B cendum, quo intelligatis, & vos tales esse, qui etiã sine bono duce vincere possitis: & me eũ esse, qui vel malis cum militib. victoria potiri queam. Eam enim nunc ætatem ago, qua hominum & corpora & animi quammaxime vigent: ac neque iuuentutis temeritas, neque senectutis debilitas eis officit; sed medio inter vtrunque loco constituti plurimum valent. Deinde & hac ego natura sum, & ita institutus, vt & intelligere, quæ in rem vno quoque tempore sint, & efferre C eadem facillime possim: experientiã quoque e(quæ stupidis etiam, & disciplinæ expertibus aliquid existimationis cõciliat) rerum & ciuilium & bellicarum mihi paraui, ab ineunte ætate ad hunc vsq; diem in vtrisque exercitatus: sæpenumero parui aliorum imperiis, sæpenumero aliis imperaui: itaq; & quid imperare, & quid subditum obtemperantem agere conueniat, noui. timui audax fui; * coq; & timoris & audaciæ modum calleo: fortuna & secunda & aduersa vsus sum, vt neq; de- D sperandum quicquam, neque contemnendum sciam. Hæc apud conscios vos loquor, vosq; testes facio eorũ, quæ dixi, non vt me ab re vobis iactarẽ; (mihi enim ad gloriã satis est, mearũ vos esse laudum conscios) sed vt hoc ipso quoq; intelligeretis, quanto hostib. paratiores simus. Qui etsi nobis multitudine militũ ac pecuniæ, ac multiplici apparatus varietate cedunt; tamen nulla alia res magis eos inferiores nobis efficit, quam ætas & imperitia ducis, cuius singillatim omnia recensere, o- E pus ego non habeo: id summatim dicam, quod vos quoq; compertum habetis. Nimirum & corpore est infirmissimo, neq; vlla insigni aut terrestri, aut nauali pugna ipse victoriam parauit. Profecto enim apud Philippos ‡ in ipso prælio victus ille est, ego vici. Habetis, quãto sim Cæsare p̃stãtior. Enimuero fere penes eos victoria

* quorum alterum me condocefecit, vt non facile metu corripiar: alterũ, vt temere non efferar. Fortuna

‡ in eodem prælio

solet esse, qui instructiores sunt. Quod si igitur & hostium aliquod est robur, certe id in legionibus & in terra esse inuenietis: nauibus autem ne congredi quidem omnino nobiscum poterunt. Videtis enim ipsi molem ac crassitiem nostrarum nauium, vt si etiam numero [a] nos hostium nauibus æquales essemus, tamen ii neque rostris impellendo, neque oppugnando lædere possint nostras, quas etiam defensoribus vacuas, crassities tamen lignorum, & altitudo ipsa facile tutas præstiterint. At vero quum nostris nauibus tantus sagittariorum ac funditorum vehatur numerus, iique etiam de turribus desuper iaculentur, audebit quisquam iis hostis appropinquare? aut si appropinquarit, quî tandem non à multitudine ipsa remorum nostrorum eius nauis subuertatur? quî non vndique nostris à tabulatis nauium, ac turribus iacula coniicientibus, nauis eius obruta subsidat? Neque vero quia victoria nauali apud Siciliam potitus est Agrippa, ideo eos classe aliquid posse existimare debetis. Neque enim cum Pompeio ipso, sed cum seruis eius depugnauerunt, ac contra eos, qui multo imparatiores nobis erant: aut si quis omnino eam victoriam magni facit, merito is cladem, qua ipse Cæsara Sexto affectus est, ei opposuerit: ac sic etiam nequaquam pares nostris vires Cæsaris, sed lõge omnibus partibus nostras & maiores & præstantiores inueniet. Denique quanta tandem portio Sicilia est nostri imperii? aut quam rationem Sexti copiæ ad nostras habuerunt? quæ causa est cur, si Cæsar maxime easdem, quas tum habuit, copias habeat, [b] neque augmentum, neque detrimentum passas, potius propter secundam, quam sensit fortunam, is metuendus, quam propter cladem acceptam contemnendus sit? Quibus ego mecum cogitatis, nolui pedestribus primum copiis fortunam pugnæ tentare, quibus eum aliquantum posse opinio est, ne si quid ea nobis incommodi accidisset, animo quisquam nostrum caderet: sed nauibus, quibus & plurimum valemus, [c] & longe maiorem hostilibus numerum habemus, pugnam inire statui, vt si his vicissemus, etiam pedestres deinde eius copias despiceremus. Nam hoc quoque satis notum vobis est, quod in classe vtrique nostrum totius belli omne momentum est positum: qua si nos superiores euaserimus, nihil est quod reliquos deinde hostes metuamus, quos tanquam

[a] nostris hostium naues æquales essent, tamen

[b] neq; ampliores, neq; meliores redditas, potius

[c] & longe hostibus etiã numero superiores sumus, pugnã

A καν καὶ αἱ νῖκαι γίγνονται. εἰ δ' οὖν τινὰ καὶ ἐκεῖνοι ἰσχὺν ἔχουσιν, ἀλλ' ἔν τε τῷ ὁπλιτικῷ καὶ κατὰ τὴν γῆν εὕροιτ' ἂν αὐτὴν οὖσαν, ταῖς δὲ δὴ ναυσὶν οὐδ' ἀντᾶραι τὸ παράπαν ἡμῖν δυνήσονται. ὁρᾶτε γάρ που καὶ αὐτοὶ καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ πάχος τῶν ἡμετέρων σκαφῶν· ὥστε εἰ καὶ τὸν ἀριθμὸν ἰσοπαλεῖς αὐταῖς ἐκεῖναι ἦσαν, ἀλλ' ὑπό γε τούτων οὐδὲν ἂν οὔτε ταῖς ἐμβολαῖς οὔτε ταῖς προσβολαῖς ἐκακούργησαν. τὸ μὲν γὰρ ἡ παχύτης τῶν ξύλων, τὸ δὲ αὐτὸ ὕψος B τῶν νεῶν, καὶ εἰ μηδεὶς ἀπ' αὐτῶν ἠμύνετο, πάντως ἂν ἐπέσχε. τῶν δὲ δὴ καὶ τοξοτῶν καὶ σφενδονητῶν τοσούτων ἐπιπλεόντων, καὶ προσέτι καὶ ἀπὸ τῶν πύργων ἄνωθεν αὐτῶν ἐφικνουμένων, δυνήσεταί τις σφίσι προσμῖξαι; εἰ δὲ δὴ καὶ πλησιάσειέ τις, πῶς μὲν ἂν οὐχ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πλήθους τῶν κωπῶν βαπτισθείη; πῶς δ' οὐκ ἂν ὑπὸ πάντων τῶν τε ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων καὶ τῶν ἀπὸ τῶν πύργων βαλλόμενος καταποντωθείη; μὴ γὰρ ὅτι περὶ Σικελίαν C Ἀγρίππας ἐναυκράτησε, παρὰ τοῦτο καὶ ἀρετὴν αὐτοὺς ναυτικὴν ἔχειν ἡγεῖσθε. οὔτε γὰρ πρὸς τὸν Σέξτον, ἀλλὰ πρὸς τοὺς δουλεύοντας αὐτῷ, οὔτε πρὸς ὁμοίαν ἡμῖν ἀντιπαρασκευὴν, ἀλλὰ πρὸς πολὺ διαφέρουσαν ἠγωνίσαντο. εἴ τέ τις τὴν εὐτυχίαν ἐκείνην ἐν μεγάλῳ τιθείη, δίκαιός ἐστι καὶ τὴν ἧτταν τὴν αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος, ἣν ὑπ' αὐτοῦ Σέξτου ἐνικήθη, ἀντιλογίσασθαι· καὶ οὕτως οὐχ ὅπως ἴσα πρὸς ἴσα, ἀλλὰ καὶ πολὺ πλείω καὶ κρείττω πάντα τὰ ἡμέτερα D τῶν ἐκείνοις ὑπαρχόντων εὑρήσει. τὸ δ' ὅλον, πόστην μὲν ἡ Σικελία μερίδα τῆς ἄλλης ἀρχῆς, πόστην δὲ ἡ τοῦ Σέξτου δύναμις τῆς ἡμετέρας παρασκευῆς εἶχεν; ὥστε τινὰ εἰκότως ἂν τὰ τοῦ Καίσαρος, τὰ αὐτὰ ἐκεῖνα ὄντα, καὶ μήτε πλείω μήτ' ἀμείνω γεγονότα, καταδεῖσαι μᾶλλον ἐξ ὧν ηὐτύχησεν, ἢ θαρσῆσαι ἐξ ὧν ἔπταισεν. ὅθεν που καὶ ἐγὼ ταῦτα λογιζόμενος, οὐκ ἠθέλησα τῷ πεζῷ προαποκινδυνεῦσαι, ἐν ᾧ δὴ δοκοῦσι τρόπον τινὰ ἰσχύειν, ἵνα μηδεὶς ὑμῶν, πταίσματος E τινὸς ἐν ἐκείνῳ γενομένου, ἀθυμήσῃ· ἀλλὰ ταῖς ναυσὶν, αἷς κράτιστοί τε ἐσμὲν, καὶ παμπληθεῖς αὐτῶν περιέσμεν· ἵν' ἐν ταύταις κρατήσαντες, καὶ τοῦ πεζοῦ σφῶν καταφρονήσωμεν. εὖ γὰρ δὴ τοῦτο ἴστε, ὅτι πᾶσα ἡ τοῦ πολέμου ῥοπὴ ἐντεῦθεν ἐκ τοῦ ναυτικοῦ ἀμφοτέροις ἡμῖν ἤρτηται· κἂν ἐν τούτῳ περιγενώμεθα, οὐδὲν ἔτι δεινὸν οὐδ' ὑπὸ τῶν ἄλλων πεισόμεθα, ἀλλ'

ὥσ

ὥσπερ ἐν νησιδίῳ τινὶ αὐτὸν, ἅτε πάντων τῶν πέ-
ριξ ἡμετέρων ὄντων, ἀπειληφότες, ἀκονιτὶ, κἂν
μηδενὶ ἄλλῳ, τῷ γε λιμῷ χρησόμεθα. καὶ μὴν
οὐχ ὅτι ὑπὲρ μικρῶν οὐδ' ὑπὲρ φαύλων τινῶν
ἀγωνιούμεθα, ἀλλ' ὥστε, προθυμηθέντες μὲν,
τῶν μεγίστων τυχεῖν, ἀμελήσαντες δὲ, τὰ δεινότα-
τα παθεῖν, οὐδὲ λόγου προσδεῖν ἡγοῦμαι. τί γὰρ οὐκ
ἂν ὑμᾶς, οἵ γε καὶ κρατήσωσιν, ἐργάσαιντο, πάν-
τας μὲν ὡς εἰπεῖν τοὺς μετὰ τοῦ Σέξτου τῶν ἐλλογί-
μων γενομένους ἀπεκτονότες, πολλοὺς δὲ καὶ τῶν μετὰ
τοῦ Λεπίδου συναραμένων σφίσιν ἀπολωλε-
κότες; καὶ τί λέγω ταῦτα, ὁπότε καὶ αὐτὸν τὸν Λέπι-
δον, † μηκέτι ἀδικήσαντα, καὶ προσέτι καὶ συμμα-
χήσαντα αὐτοῖς, τῆς τε ἡγεμονείας ἁπάσης παρα-
λελύκασι, καὶ ὥσπερ τινὰ αἰχμάλωτον ἐν φρου-
ρᾷ ἔχουσι; καὶ τούς τε ἐξελευθέρους πάντας τοὺς ἐν
τῇ Ἰταλίᾳ, καὶ προσέτι καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς τὰ χω-
ρία κεκτημένους ἠργυρολογήκασιν οὕτως, ὥστε καὶ
ἐς ὅπλα τινὰς αὐτῶν ἤδη ἀναγκάσαι, κἀκ τούτου
συχνοὺς φθεῖραι; ἀλλ' ἔστιν ὅπως φείσονται ἡμῶν οἱ
τῶν συμμάχων μὴ πεφεισμένοι; ἀφέξονται τῶν ἡ-
μετέρων οἱ τὰ τῶν οἰκείων δεδασμολογηκότες;
† φιλανθρωπεύσονται τινὶ νικήσαντες, οἱ καὶ πρὶν
κρατῆσαί τι πεποιηκότες; καὶ ἵνα γε μὴ πάντα τὰ
τῶν ἄλλων λέγων διατρίβω, ἀλλ' αὐτὰ τὰ εἰς ἡμᾶς
αὐτοῖς τετολμημένα καταλέξω, τίς μὲν οὐκ οἶ-
δεν, ὅτι κοινωνὸς ἐγὼ καὶ συνάρχων τοῦ Καίσαρος
ἀποδειχθεὶς, καὶ ἴσην τε προστασίαν τῶν κοινῶν ἐκ τοῦ
ἴσου αὐτῷ λαβὼν, καὶ τιμῶν καὶ ἀρχῶν τῶν ὁμοίων
τυχὼν, καὶ τοσοῦτον ἤδη χρόνον ἐν αὐτῶν ὢν, πάντων
αὐτῶν, ὅσον ἐπ' ἐκείνῳ ἐστὶν, ἀπεστέρημαι, καὶ ἰδι-
ώτης μὲν ἐξ ἡγεμόνος, ἄτιμος δὲ ἐξ ὑπάτου γέ-
γονα; οὐχ ὑπὸ τοῦ δήμου, οὐδὲ ὑπὸ τῆς βουλῆς (πῶς
γὰρ, ὁπότε καὶ ἔφυγον ἄντικρυς ἐκ τῆς πόλεως καὶ
οἱ ὕπατοι, καὶ ἄλλοι τινὲς, ἵνα μηδὲν τοιοῦτον ψηφί-
σωνται;) ἀλλ' ὑπό τε αὐτοῦ ἐκείνου, καὶ ὑπὸ τῶν
περὶ αὐτὸν ὄντων, οἵτινες οὐκ αἰσθάνονται μόναρχον
αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοὺς πρώτους ἀσκοῦντες. ὁ γὰρ τολμή-
σας τὰς διαθήκας μου ζῶντος, δύναμιν τοσαύτην
ἔχοντος, Ἀρμενίους νικῶντος, καὶ ζητῆσαι, καὶ βίᾳ τοὺς
λαβόντας αὐτὰς ἀφελέσθαι, καὶ ἀνοῖξαι, καὶ δημοσίᾳ
ἀναγνῶναι, πῶς ἂν ἢ ὑμῶν, ἢ ἄλλου τινὸς φείσαιτο;
καὶ ὅ γε τοιοῦτος εἰς ἐμὲ τὸν φίλον, τὸν ὁμοδίαιτον,
τὸν συγγενῆ γεγονὼς, πῶς ἂν φιλανθρωπεύσαιτο πρὸς
τοὺς ἄλλους, πρὸς οὓς οὐδὲν αὐτῷ συμβόλαιόν ἐστι;
ποιήσειε; καὶ μὴν εἰ δεῖ τι τοῖς ἐψηφισμένοις ὑπ' αὐτοῦ
τεκμαίρεσθαι, ὑμῖν μὲν καὶ φανερῶς ἀπειλεῖ, (πολε-
μίους γὰρ ἄντικρυς τοὺς πλείονας ὑμῶν πεποίηται)

† μηδὲν

† φιλανθρωπεύσονται· κρατήσαντες, οἱ ὥσπερ πρὶν κρατῆσαι, τί δὲ πεποιηκότες;

A tanquam in exigua insula circunsessos, quum omnia circumcirca in nostra sint potestate, nullo negotio, ac si nulla alia re, fame certe expugnabimus. Porro autem certamen nobis futurum non de rebus exiguis aut vilibus, sed pugnantibus acriter, maxima præmia; segniter autem, extrema pericula proposita esse, verbis indigere non arbitror. Quid enim victores isti si fiat, crudelitatis in nos sibi reliquum facient: qui fere oēs viros illustres, quotquot cum Sexto Pompeio fuerant, interfecerint? multos, qui eis cum Lepido auxilium tulerant, necauerint? Imo autem B qui Lepidum, nulla eis iniuria ac subsidio etiam exhibito, principatu prorsus spoliauerint, ac tanquā captiuum in custodia teneant? Qui libertis omnibus per totam Italiam, omnibusque aliis, qui prędia possiderent, ita pensionem imperauerint; vt quosdam eorum ad arma capienda adegerint, eaque occasione permultos occiderint? scilicet hi nobis parcent, qui ne a sociis sibi temperarunt? abstinebunt rebus nostris, qui suis etiam tributum imposuerunt? clementia victores vtentur, qui etiā ante victoriam tales se exhibue- C runt? Ac ne quas in alios ii fecere iniurias, omnes enumerando prolixior sim; hæc potius, quæ contra nos ausi sunt, referam. Quis enim nescit, me participem rerum ac collegam Cæsaris constitutum, curamque reipublicæ cum eo æqualem sortitum, iisdemque honoribus & magistratibus ornatum, tantumque hactenus temporis in iis versatum, nunc quantum quidem penes Cæsarem est, iis omnibus spoliatum, ex imperatore priuatum, ex consule hono- D ribus exutum effici, non quidem iussu populi senatusve (quî enim isthuc, quum palam ex vrbe profugerint consules, & alii nonnulli, ne quid huiusmodi decernere opus haberent?) sed Cæsaris ipsius opera, eorumque, qui eum sectantur, neque sentiunt se ei regnum, in seipsos primum vsurpandum, parare? Nam qui ausus est mei viuētis, tantis copiis instructi, Armeniæ victoris, testamentū quærere, id habentibus vi eripere, resignare, publiceeque legere, quomodo hic vo- E bis aut vlli alii parcat? Qui talis in me amicum, conuictorem, cognatum suū fuit, quanā humanitate in eos, quibuscū ei nihil intercedit iuris, vtetur? Quod si eius rei coniecturā sumere libet ex his, quæ iste decreuit, vos quidem hostes plerosq; iudicauit, & manifesto vobis minatur:

mihi vero nihil huiusmodi indixit, quum & bellum contra me gerat, & omnia, non quasi me vicisset, sed quasi etiam interfecisset, iam nunc agat. Quo modo si me tractat, quem nondum hostis se loco habere simulat, minime quidem à vobis se continebit, contra quos bellum se suscepisse palam fatetur. Quid autẽ sibi vult, qui cum arma contra omnes nos ferat, in decreto tamen aliis se bellum facere, aliis non facere, asserit? non profecto, non eo animo, quod discrimen aliquod inter nos statuat, aut si vicerit, diuersis alios atque alios modis tractare statuerit: sed vt seditionem inter nos misceat, inuicemque commissos, infirmiores reddat. Neque enim ignorat se nobis, si concordia seruata, vno omnia animo agamus, superiorem nequaquam futurum: dissentientes autem nos, ac in diuersa studia scissos, spem sibi vincendi esse: id eoq; ad hunc modum nobiscum agit. Proinde quemadmodum ego, & qui mecũ sunt Romæ, nipericulum nostrum præuidemus, quantumuis decreto nobis securitas promittitur, eiusq; insidias intelligimus, ac queadmodũ neq; vos destituimus neq; priuatim nostrũ cõmodum prospicimus: sic vos etiam, quos ipse non se negat hostium, ac quidem summorum hostium numero censere, decet hæc cum animis vestris reputantes arbitrari, pericula ac spes ex æquo ad omnes spectare, ideoque omni conatu rebus communibus opitulari, omnique alacritate in iis nobiscum elaborare, componentes inter se ea, quæ victis patienda, & victoribus obtinenda nobis sint. Quippe magnum est, hoc effecisse, ne victi contumelias iniuriasque patiamini: id vero longe maximum, victoribus licere ea, quæ votis quisquam expetenda haberet, omnia agere. Tot vero, talesque quum simus, tam præclare armis, pecunia, nauibus, equisq; instructi, peiora nos velle melioribus præferre; quũque possimus alios etiam in libertatem vindicare, malle cum illis seruitutem subire, summum id vero dedecus fuerit. * Hoc enim inter me & Cæsarem differt, quod is rex vester esse cupit; ego autem ipsius quoq; partes sequentes libertati asserere, vt iureiurando etiam confirmaui. Quamobrẽ milites, tãquã pro vtrisq; certantes, & cõmunia omnib. bona paraturi, ita contẽdamus, vt & nunc vincamus, & deinceps perpetua felicitate fruamur.

* Tantum enim discrimen inter nos est, ut ille solus imperare vobis etiam cupiat, ego ipsis quoque

His

ἐμοὶ δ᾽ οὐδὲν αὐτῷ τοιοῦτον ἐπήγγελκε, καίτοι καὶ πολεμῶν μοι, καὶ πάντα οὐχ ὅπως τὰ τοῦ κεκρατηκότος, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ πεφονευκότος με ἤδη ποιεῖ. ὥσθ᾽ ὁπότε ἐμὲ, ὃν μηδέπω καὶ νῦν πολέμιον ἔχειν προσποιεῖται, τοιαῦτα δέδρακεν, ἥκιστα ἂν ὑμῶν ἀπόσχοιτο, οἷς καὶ αὐτὸς ἐκπεπολεμῶσθαι σαφῶς ὁμολογεῖ. τί ποτ᾽ οὖν αὐτῷ βούλεται τὸ τὰ μὲν ὅπλα πᾶσιν ὁμοίως ἡμῖν ἐπιφέρειν, ἐν δὲ δὴ τῷ ψηφίσματι, τοῖς μὲν πολεμεῖν, τοῖς δὲ μὴ, φάσκειν; οὐ μὰ Δί᾽ οὐχ ἵνα διαφορότητά τινα ἐν ἡμῖν ἐργάσηται, οὐδ᾽ ἵνα τοῖς μὲν ἄλλως, τοῖς δὲ ἄλλως, ἄν γε κρατήσῃ, χρήσηται, ἀλλ᾽ ἵνα ἡμᾶς στασιάσας συγκρούσῃ, καὶ κατὰ τοῦτο ἀσθενεστέρους ποιήσῃ. οὐ γὰρ † ἀγνοεῖτε ὅτι ὁμοφρονούντων μὲν ἡμῶν, καὶ καθ᾽ ἓν πάντα πραττόντων, οὐδαμῆ οὐδαμῶς κρείττων ἂν γένοιτο· διενεχθέντων δὲ, καὶ τῶν μὲν ταῦτα, τῶν δὲ ἐκεῖνα ἑλομένων, τάχα ἂν κρατήσειε· καὶ διὰ τοῦτο τοῦτον ἡμῖν τὸν τρόπον προσφέρεται. ὥσπερ οὖν καὶ ἐγὼ καὶ οἱ συνόντες μοι Ῥωμαῖοι τόν τε κίνδυνον (καίπερ ἄδειάν τινα τῶν ἐψηφισμένων ἕνεκα ἔχοντες) προορώμεθα, καὶ τὴν ἐπιβουλὴν αὐτοῦ συνίεμεν, καὶ οὔτε προϊέμεθα ὑμᾶς, οὔτ᾽ αὖ ἰδίᾳ τὸ συμφέρον ἡμῖν αὐτοῖς προσκοποῦμεν· οὕτω που καὶ ἡμᾶς, οὓς οὐδ᾽ αὐτὸς ἀρνεῖται μὴ οὐκ ἐχθροὺς καὶ ἐχθίστους γε ἡγεῖσθαι, χρὴ πάντα ταῦτα ἐνθυμηθέντας, καὶ κοινοὺς μὲν τοὺς κινδύνους, κοινὰς δὲ καὶ τὰς ἐλπίδας ποιησαμένους, καὶ συναίρεσθαι τὰ πράγματα παντοίως, καὶ συσπουδάσαι προθύμως· ἐνθυμηθέντας παρ᾽ ἄλληλα, καὶ ἃ πεισόμεθα, ὥσπερ εἶπον, ἡττηθέντες, καὶ ὧν τευξόμεθα, κρατήσαντες. μέγα μὲν γὰρ καὶ τὸ μηδὲν μήθ᾽ ὑβριστικὸν μήτε πλεονεκτικὸν ἐλαττωθέντας τινὶ ἡμᾶς παθεῖν· μέγιστον δὲ, τὸ νικήσαντας πάνθ᾽ ὅσα τις ἂν εὔξαιτο πρᾶξαι. αἴσχιστον δὲ, τοσούτους καὶ τοιούτους ὄντας, καὶ ὅπλα καὶ χρήματα καὶ ναῦς καὶ ἵππους ἔχοντας, τὰ χείρονα ἀντὶ τῶν ἀμεινόνων ἑλέσθαι· καὶ, παρὸν καὶ ἐκείνοις τὴν ἐλευθερίαν παρασχεῖν, συνδουλεῦσαι μᾶλλον αὐτοῖς ἐθελῆσαι. τοσοῦτον γάρ που διαφέρομεν ἀλλήλων, ὥστ᾽ ὁ μὲν καὶ ὑμῶν μοναρχῆσαι ἐπιθυμεῖ, ἐγὼ δὲ καὶ ἐκείνους ἐλευθερῶσαι βούλομαι, καθάπερ που καὶ τοῖς ὅρκοις πεπίστωμαι. ὡς οὖν ὑπὲρ ἀμφοτέρων ὁμοίως ἀγωνιούμενοι, καὶ κοινὰ τἀγαθὰ πᾶσι κατακτησόμενοι, σπουδάσωμεν, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἔν τε τῷ παραχρῆμα κρατῆσαι, καὶ διὰ παντὸς εὐδαιμονῆσαι.

† Xyl. ἀγνοεῖ, ὅτι

Τοιαῦ-

Τοιαῦτά τινα ὁ Ἀντώνιος εἰπὼν, πάντας μὲν τοὺς πρώτους τῶν συνόντων οἱ ἐς τὰς ναῦς ἐσβίβασε, μή τι νεωτερίσωσι καθ' ἑαυτοὺς γενόμενοι, ὥσπερ ὅ,τε Δέλλιος καὶ ἄλλοι τινὲς αὐτομολήσαντες· παμπληθεῖς δὲ καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ ὁπλίτας ἐνεβιβάσατο. ἐπειδὴ γὰρ τό τε μέγεθος τῶν τοῦ Καίσαρος νεῶν, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιβατῶν αἴτιον ὁ Σέξτος οὐχ ἥκιστα ἡττῆσθαι, τά τε σκάφη κατεσκεύασε πολὺ τῶν ἐναντίων ὑπερέχοντα, (τριήρεις μὲν γὰρ ὀλίγας, τετρήρεις δὲ, καὶ δεκήρεις, καὶ τὰ λοιπὰ τὰ διὰ μέσου πάντα ἐξεποίησε) καὶ ἐπ' αὐτὰ πύργους τε ὑψηλοὺς ἐπικατεσκεύασε, καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ἐπενεβίβασεν, ὥστε καθάπερ ἀπὸ τειχῶν αὐτοὺς μάχεσθαι. Καῖσαρ δὲ καθεώρα μὲν τὴν παρασκευὴν αὐτῶν, καὶ ηὐτρεπίζετο· μαθὼν δὲ δὴ καὶ τὴν διάνοιαν σφῶν παρά τε ἄλλων καὶ παρὰ τοῦ Δελλίου, συνήγαγε καὶ αὐτὸς τὸ στράτευμα, καὶ ἔλεξεν ὧδε.

Ὁρῶν, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, καὶ ἐξ ὧν ἀκοῇ μεμάθηκα, καὶ ἐξ ὧν ἔργῳ πεπείραμαι, τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν πολεμικῶν, μᾶλλον δὲ πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις πραγμάτων, τοῖς τά τε δικαιότερα καὶ τὰ εὐσεβέστερα καὶ φρονοῦσι καὶ πράττουσι κατορθούμενα, τοῦτό τε καὶ αὐτὸς οὐχ ἥκιστα ἐνθυμοῦμαι, καὶ ὑμῖν παραινῶ προσκοπεῖν. καὶ γὰρ εἰ ὅτι μάλιστα καὶ πολλὴν καὶ μεγάλην ἰσχὺν, ἀφ' ἧς ἄν τις καὶ τὰ ἧττον δίκαια προαιρούμενος κρατήσειν ἐλπίσειεν, ἔχομεν, ὅμως πολὺ μᾶλλον ἐπὶ τῇ τοῦ πολέμου ὑποθέσει ἢ ἐπὶ ταύτῃ θαρσῶ. τὸ γάρ τοι Ῥωμαίους ὄντας, καὶ τοῦ πλείστου καὶ ἀρίστου τῆς οἰκουμένης ἄρχοντας, καταφρονεῖσθαι καὶ καταπατεῖσθαι πρὸς γυναικὸς Αἰγυπτίας, ἀνάξιον μὲν τῶν πατέρων, τῶν τὸν Πύρρον, τὸν Φίλιππον, τὸν Περσέα, τὸν Ἀντίοχον καθελόντων, τῶν τοὺς Νομαντίνους, τοὺς Καρχηδονίους ἀναστησάντων, τῶν τοὺς Κίμβρους, τοὺς Ἄμβρωνας κατακοψάντων· ἀνάξιον δὲ καὶ ἡμῶν αὐτῶν, τῶν τοὺς Γαλάτας καταστρεψαμένων, τῶν τοὺς Παννονίους κεχειρωμένων, τῶν μέχρι τοῦ Ἴστρου προκεχωρηκότων, τῶν τὸν Ῥῆνον διαβεβηκότων, ἐς Βρεττανίαν περαιωσαμένων. πῶς μὲν γὰρ οὐ μεγάλα ἂν ἀλγήσειαν πάντες ἐκεῖνοι τὰ προειρημένα κατειργασμένοι, εἰ αἴσθοιντο ἡμᾶς ὀλεθρίᾳ γυναικὶ ὑποπεπτωκότας; πῶς δ' οὐκ ἂν ἡμεῖς μεγάλως ἀσχημονήσαιμεν, εἰ πάντων ἀρετῇ πανταχοῦ προέχοντες, ἔπειτα τὰς τούτων ὕβρεις πράως φέροιμεν; οἵτινες, ὦ Ἡράκλεις, Ἀλεξανδρεῖς τε καὶ Αἰγύπτιοι ὄντες, (τί γὰρ ἂν ἄλλο τις αὐτοὺς χεῖρον ἢ ἀληθέστερον εἰπεῖν ἔχοι) καὶ τὰ μὲν ἑρπετὰ καὶ τἆλλα θηρία, ὥσπερ τινὰς θεοὺς, θεραπεύοντες, τὰ δὲ σώματα τὰ σφέτερα ἐς δόξαν ἀ-

A His peroratis, Antonius primores ex iis, quos secum habebat, in naues imposuit; ne, si in sua ipsorum potestate essent, noui quid tentarent: quod Dellius & nonnulli alii, ad Cæsarem perfugientes, fecerant: permultos autem sagittarios etiam, funditoresque & armatos milites imposuit. Quia enim propter magnitudinem nauium Cæsaris, ac multitudinem classiariorum, Sex. Pompeius præcipue victus fuisset; naues Antonius ædificauerat multo hostilibus maiores, paucas quidem B triremes, reliquas omnes à quaternis vsque ad denos ordines remorum capaces: turresque in iis altas extruxerat, multitudinemque in iis hominum collocauerat, qui quasi de muro pugnarent. Cæsar apparatum hostium conspiciens, ipse etiam se ad pugnam composuit. sed vbi consilium eorum ex aliis, ac maxime Dellio, intellexit; cõducto in vnũ locũ ipse quoq; exercitu, hãc orationẽ habuit.

QVVM & auditu, milites, accepissem, & reipsa expertus essem, maximas C ac plurimas bellicas, aut potius omnes actiones humanas, feliciter ab iis confectas, qui in consilio capiendo, inque agendo, iustitiam & pietatem præ aliis obseruassent; nunc id & mente cum primis repeto, & vos considerare iubeo. nam etsi tantis sumus instructi viribus, vt etiam in causa iniquiore victoriam sperare nobis liceret; tamen haud paulo plus fiduciæ in belli causa, quam in apparatus robore pono. Romanos enim nos, ac maximis optimisque orbis terrarum partibus imperantes, despectui haberi, conculcariq́; D ab Ægyptia muliere, indignum quidem fuerit maioribus nostris, qui Pyrrhum, Philippum, Perseum, Antiochum debellauerunt, qui Numantinos & Carthaginem exciderunt, Cimbros & Ambrones ad internecionem delêrunt: indignum aũt nobis quoq; ipsis, qui Gallos domuimus, Pannonios subegimus, ad Istrum vsque progressi sumus, Rhenum transiuimus, in Britanniam traiecimus. Qui enim non dolore afficiantur omnes isti, qui quas dixi, p̃claras res confecerunt, si E nos sentiant mulieri perniciosæ subiectos esse? Qui vero nobis non ingens sit dedecus, si qui omnibus hactenus virtute præstitimus, nunc horum contumelias æquo animo toleremus? qui, proh deûm fidem, quum sint Alexandrini ac Ægyptii, (quo neque verius, neque maius eorum dedecus dici potest) quum deorum loco reptilia, ac alia animantia colant: † immortalitatis opinionem vt conse-

† indigeta-mentis opini-onem

quantur, cadauera sua condiant: qui ad ferociam pronissimi, ad fortitudinem imbecillissimi quum sint, ac (quod summum est) fœminæ pro viro seruiant, tamen ausi sunt bona nostra affectare, ac nostrûm ipsorum opera ea adipisci, vt nos vltro eis felicitate nostra cedamus. Cui enim dolorem non moueat, si videat reginam eorum Romanis militibus stipatam? Quis non gemat, si audiat, equites & senatores Romanos, eunuchorum instar, eam adulari? Quis non lugeat, audiens vidensque Antonium ipsum, qui bis consul, imperator sæpius fuit, qui mecum reipublicæ præfecturam gessit, cui tot vrbes, tot exercitus commissi sunt, nunc omnibus patriis viuendi moribus relictis, barbaricos & peregrinos omnes imitatum, nostri legumque, ac deorum à maioribus nostris ad nos transmissorum, nullam curam habentem, † mulierem istam pro Iside aut Luna adorare, natis eius Solis ac Lunæ nomina tribuere, denique seipsum Osiridem ac Dionysium appellare? hinc, quasi si vniuersæ † terræ dominus esset, totas insulas ac continentes etiam terras donare? Equidem noui, milites, incredibilia vobis hæc, & mirabilia videri: quo magis indignationem hæc vobis concitare par est, quum quæ vos ne audita quidē creditis, vere ab ipso agantur: & quæ cognoscere sine dolore nemo potest, ea is per luxuriā edat: quod summam merito vobis irā mouere debet. Ego autem initio tanto eum studio colui, vt & participem † principatus mei fecerim, & meam ei sororem nuptum dederim, exercitusque donauerim: postmodo ea vsus sum in illum humanitate ac beneuolentia, vt neque propterea, quod sororem meam ignominia affecisset, neque quod natos sibi ex ea liberos neglexisset, neque quod ei Ægyptiam prætulisset, neque quod huius liberis omnia fere vestra bona dono dedisset, neq; vllam aliam ob causam bellum ei faciendum duxerim. Primo enim existimabam non eodem modo, quo Cleopatrā, Antonium etiam tractandum esse: quum ista ex iis, quæ egisset, quia alienigena esset, statim hostis iudicaretur: Antonius autem, quod ciuis esset, ad sanitatem mentis reduci posset. deinde sperabam, si non sponte, at certe vel inuitum, propter decretum contra eam factum, pœnitentiā cœptorum acturū esse. Has ob causas igitur

† hominem istum

† terra, marisque vniuersi dominus

† imperii nostri fecerim.

A θανασίας παρεγχέουσι, καὶ θρασύνεσθαι μὲν προπετέστατοι, ἀνδρίσασθαι δὲ ἀσθενέστατοι ὄντες, καὶ τὸ μέγιστον, γυναικὶ ἀντ᾽ ἀνδρὸς δουλεύοντες, ἐτόλμησαν τῶν τε ἡμετέρων ἀγαθῶν ἀντιποιήσασθαι, καὶ δι᾽ ἡμῶν αὐτὰ κατακτήσασθαι· ὥστε σφίσιν ἐθελουσίους ἡμᾶς τῆς ὑπαρχούσης ἡμῖν εὐδαιμονίας παραχωρῆσαι. τίς μὲν γὰρ οὐκ ἂν ὀδύραιτο, ὁρῶν στρατιώτας Ῥωμαίους δορυφοροῦντας τὴν βασιλίδα αὐτῶν; τίς δ᾽ οὐκ ἂν στενάξειεν, ἀκούων ἱππέας καὶ βουλευτὰς Ῥωμαίων κολακεύοντας αὐτήν, ὥσπερ εὐνούχους; τίς δ᾽ οὐκ ἂν θρηνήσειε, καὶ ἀκούων καὶ ὁρῶν αὐτὸν τὸν Ἀντώνιον, τὸν δὶς ὕπατον, B τὸν πολλάκις αὐτοκράτορα, τὸν τῆς προστασίας μετ᾽ ἐμοῦ τῶν κοινῶν ἐπιτραπέντα, τὸν τοσαύτας μὲν πόλεις, τοσαῦτα δὲ στρατόπεδα ἐγχειρισθέντα, νῦν πάντα μὲν τὰ πάτρια τοῦ βίου ἤθη ἐκλελοιπότα, πάντα δὲ τἀλλότρια καὶ βαρβαρικὰ ἐζηλωκότα, καὶ ἡμῶν μὲν, ἢ τῶν νόμων, ἢ τῶν θεῶν τῶν πατρίων, μηδὲν προτιμῶντα, τὴν δ᾽ ἄνθρωπον ἐκείνην, καθάπερ τινὰ Ἶσιν, ἢ Σελήνην, προσκυνοῦντα; καὶ τούς τε παῖδας αὐτῆς, Ἥλιον καὶ Σελήνην C ὀνομάζοντα; καὶ τὸ τελευταῖον, καὶ ἑαυτὸν, Ὄσιριν καὶ Διόνυσον ἐπικεκληκότα; κἀκ τούτων, καθάπερ πάσης μὲν τῆς γῆς, πάσης δὲ τῆς θαλάσσης κυριεύοντα, καὶ νήσους ὅλας καὶ τῶν ἠπείρων τινὰ κεχαρισμένον; ἄπιστα μὲν εὖ οἶδ᾽ ὅτι καὶ θαυμαστὰ ταῦτα ὑμῖν, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, φαίνεται· διὰ τοῦτο δὲ δὴ μᾶλλον ἀγανακτεῖν ὀφείλετε. εἰ γὰρ ἃ μηδ᾽ ἀκούσαντες πιστεύετε, ταῦτ᾽ ὄντως γίνεται, καὶ ἐφ᾽ οἷς οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν ἀλγήσειε μαθὼν, ταῦτ᾽ D ἐκεῖνος ποιεῖ τρυφῶν, πῶς οὐκ ἂν εἰκότως ὑπεροργισθείητε; καίτοι ἔγωγε καὶ τὸ κατ᾽ ἀρχὰς οὕτω περὶ αὐτὸν ἐσπούδασα, ὥστε αὐτῷ καὶ τῆς ἡμετέρας ἡγεμονίας μεταδοῦναι, καὶ τὴν ἐμαυτοῦ ἀδελφὴν συνοικίσαι, καὶ στρατεύματα χαρίσασθαι. καὶ μετὰ τοῦθ᾽ οὕτως ἐπιεικῶς, οὕτω φιλικῶς πρὸς αὐτὸν ἔσχον, ὥστε μήθ᾽ ὅτι τὴν ἀδελφήν μου ὕβρισε, μήθ᾽ ὅτι τῶν γεννηθέντων οἱ ἐξ αὐτῆς παίδων ἠμέλησε, μήθ᾽ ὅτι τὴν Αἰγυπτίαν αὐτῆς προετίμησε, μήθ᾽ ὅτι τοῖς ἐκείνης παισὶ πάνθ᾽ ὡς εἰπεῖν τὰ ὑ- E μέτερα ἐδωρήσατο, μήτε δι᾽ ἄλλο μηδὲν, ἐθελῆσαι αὐτῷ πολεμῆσαι. αἴτιον δὲ, ὅτι πρῶτον μὲν ἐνόμιζον οὐ τὸν αὐτὸν δεῖν τρόπον πρός τε τὴν Κλεοπάτραν καὶ πρὸς τὸν Ἀντώνιον προσφέρεσθαι. ἐκείνην μὲν γὰρ, καὶ ὑπὸ τοῦ ἀλλοφύλου, πολεμίαν εὐθὺς οἷς ἔπραττεν εἶναι· τοῦτον δὲ, ἅτε καὶ πολίτην, ἐνδέχεσθαι σωφρονισθῆναι. ἔπειτα δὲ ἤλπιζον ὅτι εἰ καὶ μὴ ἐθελούσιος, ἀλλ᾽ ἄκων γε ἐκ τῶν ἐπ᾽ ἐκείνῃ ψηφισθέντων μεταγνώσεται. διὰ μὲν δὴ ταῦτα οὐ-

τα οὐδένα αὐτῷ πόλεμον ἐπήγγειλα. ἐπειδὴ δὲ ὑπεριδὼν αὐτὰ καὶ καταφρονήσας, οὔτ' ἀφιέντων αὐτὸν ἡμῶν, ἀφεθῆναι, οὔτ' ἐλεούντων, ἐλεηθῆναι βούλεται· ἀλλ' εἴτε ὡς ἀλόγιστος, εἴθ' ὡς μεμηνὼς, (καὶ γὰρ τοῦθ' ἐγὼ ἀκηκοὼς πεπίστευκα, ὅτι ὑπ' ἐκείνης τῆς καταράτου μεμάγευται) τῆς μὲν ἡμετέρας εὐεργεσίας καὶ τῆς παρ' ἡμῶν φιλανθρωπίας οὐδὲν προτιμᾷ, τῇ δὲ γυναικὶ δουλεύων, τόν τε πόλεμον καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς αὐθαιρέτους καὶ καθ' ἡμῶν καὶ κατὰ τῆς πατρίδος ἀναιρεῖται· τί λοιπὸν ἄλλο, πλὴν ἀμύνασθαι καὶ τοῦτον μετὰ τῆς Κλεοπάτρας ἡμῖν προσήκει; μήτ' οὖν Ῥωμαῖον εἶναί τις αὐτὸν νομιζέτω, ἀλλά τινα Αἰγύπτιον· μήτ' Ἀντώνιον ὀνομαζέτω, ἀλλά τινα Σαραπίωνα· μὴ ὕπατον, μὴ αὐτοκράτορα γεγενῆσθαί ποτε ἡγείσθω, ἀλλὰ γυμνασίαρχον. ταῦτα γὰρ ἀντ' ἐκείνων αὐτὸς ἐθελοντὴς ἀνείλετο, καὶ πάντα τὰ πάτρια σεμνολογήματα ἀπορρίψας, εἷς τῶν ἀπὸ Κανώβου κυμβαλιστῶν γέγονε. μὴ μέντοι μηδὲ δείσῃ τις αὐτὸν, ὡς καὶ ῥοπήν τινα τῷ πολέμῳ παρέξοντα. οὐ μὲν γὰρ οὐδὲ ἐν τῷ πρὶν ἄξιός τινος, ὥς που σαφῶς ἴστε οἱ πρὸς Μουτίνῃ αὐτοῦ κεκρατηκότες· εἰ δ' οὖν ποτε καὶ ἐκ τῆς σὺν ἡμῖν στρατείας ἀρετήν τινα ἔσχεν, ἀλλ' εὖ ἴστε ὅτι πᾶσαν αὐτὴν νῦν ἐν τῇ τοῦ βίου μεταβολῇ διέφθαρκεν. ἀδύνατον γάρ ἐστι, βασιλικῶς τέ τινα τρυφῶντα, καὶ γυναικείως θρυπτόμενον, ἀνδρῶδές τι φρονῆσαι καὶ πρᾶξαι. διὰ τὸ πᾶσαν ἀνάγκην εἶναι, οἵοις ἄν τις ἐπιτηδεύμασι συνῇ, τούτοις αὐτὸν ἐξομοιοῦσθαι. τεκμήριον δέ· ἕνα πόλεμον ἐν παντὶ τούτῳ τῷ χρόνῳ πεπολεμηκὼς, καὶ μίαν στρατείαν πεποιημένος, παμπόλλους μὲν ἐν ταῖς μάχαις πολίτας ἀπολώλεκεν, αἴσχιστα δὲ ἀπὸ τῶν Πραάσπων ἀποκεχώρηκε, πλείστους δὲ καὶ ἐν τῇ φυγῇ προσαποβεβλήκει. ὥστ' εἰ μὲν γελοίως πως ὀρχεῖσθαι καὶ κορδακίζειν τινὰ ἡμῶν ἔχρῃζεν, πάντως ἂν ἔλαττον αὐτοῦ ἠνέγκατο· (ταῦτα γὰρ μεμελέτηκεν) ἐπειδὴ δὲ ὅπλων καὶ μάχης δεῖ, τί τις ἂν αὐτοῦ φοβηθείη; τὴν ἀκμὴν τοῦ σώματος; ἀλλὰ παρήβηκε καὶ ἐκτεθήλυνται. τὴν ῥώμην τῆς γνώμης; ἀλλὰ γυναικίζει καὶ ἐκκεκιναίδισται. τὴν εὐσέβειαν τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς ἡμῶν; ἀλλὰ πολεμεῖ καὶ ἐκείνοις καὶ τῇ πατρίδι. τὴν πιστότητα τὴν πρὸς τοὺς συμμάχους; καὶ τίς οὐκ οἶδεν ὅπως τὸν Ἀρμένιον ἐξαπατήσας ᾤχετο; τὴν δὲ ἐπιείκειαν τὴν πρὸς τοὺς φίλους; καὶ τίς οὐχ ἑώρακε τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κακῶς ἀπολωλότας; τὴν εὐδοξίαν τὴν παρὰ τοῖς στρατιώταις; καὶ τίς οὐχὶ καὶ ἐκείνων αὐτοῦ κατέγνωκε; σημεῖον

nullum ei bellum indixi. Quoniam vero his spretis ac despectis, neque veniam nobis dantibus, ignosci sibi vult, neque misericordia nostra vti statuit: sed siue stultitia adductus, siue insania, (audiui enim, ac fidem audito habui, esse eum † detestatæ illius mulieris incantamentis peruersum) nihili faciens nostrum beneficium, nostramque in se humanitatem; seruiens mulieri; eius causa bellum & pericula vltro contra nos & patriam suscipit, quid nobis reliquum est, nisi vt in eum vna, & in Cleopatram vindicemus? Nemo proinde eum pro Romano, sed Ægyptio, habeat: nemo Antonium nominet, sed Serapionem aliquem: nemo consulem aut imperatorem fuisse, † sed gymnasiarcham, existimet. Hæc enim pro istis volens recepit, omnique patrio splendore proiecto, vnus ex cymbalistis Canopi factus est. Neque metuere quisquam debet, ne is aliquod momentum bello sit allaturus: nam prius quoque nullius eum pretii fuisse [bellatorem] vos nouistis, qui eum apud Mutinam vicistis. Quod si quid virtutis, dum nobiscum militaret, sibi parauit; scire tamen oportet, omnem eam vitæ hac mutatione eum perdidisse. Fieri enim non potest, vt is, qui regio luxui, mollitieique muliebri indulget, viro aliquid dignum vel consulat vel agat. Est enim necesse omnino, vt quibus vnusquisque vitæ rationibus vtitur, earum similis reddatur. Cuius signum euidens est, quod quum interea temporis vnum tantum bellum gesserit, ac vnicam expeditionem fecerit, in præliis plurimos ciues amisit: turpissime autem à Praaspis recedens, plures adhuc suorum in fuga perdidit. Etenim si quis vestrûm ridicule saltare, ac choream Bacchi ducere opus habeat, omnino is ab Antonio ea in re superabitur. (nam saltare hic didicit) sin pugna & armis opus est, quid tandem in eo timendum? Num ætas? atqui ea defloruit, & effœminata est. Animi vis? atqui muliebris & cinædica lasciuia eum corrupit. Pietas erga deos nostros? atqui contra hos & patriam bellum suscepit. Fides erga socios? quis autem nescit, quomodo inductum in fraudem Armeniæ regem ceperit? Num eius in amicos bonitas? quis ergo non vidit, quam misere eorum multos interemerit? Existimatio eius, in qua est apud milites? quasi vero non hi quoque de eo desperauerint. id quod ex eo

† detestabilis

† sed palæstræ præfectum existimet.

patet, quod ad nos ab eo permulti quotidie transeunt. Atque ego quidem hoc acturos omnes ciues existimo, sicut ante etiam fecerunt, quum is à Brundusio in Galliam iret. Quandiu enim eis spes diuitiarum sine periculo potiundarum adfuit, omnino libenter cum eo multi manserunt: nunc vero, vbi pugnandum eis erit contra nos suos gentiles, pro iis qui nihil ad ipsos pertinent, certe prælium detrectabunt: eo magis quidem, quod nobiscum ipsis saluis esse & beatis tuto licet. At vero multos auxiliarios secum, magnam pecuniæ vim habet. Certe Asiæ continentis habitatores crebro à nobis victos fuisse nouit Scipio Asiaticus, Sylla Felix, Lucullus, Pompeius, pater meus Cæsar, nouistis vos ipsi, qui Asianos Bruto & Cassio opem ferentes deuicistis. Iam quo maiores Antonii diuitias esse cogitatis, tanto magis in id vobis incumbendum est, vt vestras eas faciatis. Pro maximis enim præmiis maxima etiam certamina subire conuenit. Quanquam ego quidem maius vobis huius belli præmium propositum esse nullum dixerim, quam vt dignitatem maiorum conseruetis: vt magnanimitatem vestram tueamini: vt eos, qui à nobis defecerunt, vlciscamini: vt vindictam ab iis, qui iniuriis vos affecère, sumatis: vt victores omnibus hominibus imperetis: vt ne patiamini vllam mulierem viris æquari. Num vero qui tot prælia vos ipsi, qui nunc mihi adestis, contra Tauriscos, Iapydes, Dalmatas, Pannoniosque, propter oppida quædam & terram desertam sæpe fecistis, eosque omnes, bellicosissimos omnium opinione habitos subegistis, imo etiam de vnica Sicilia contra Sextum Pompeium, de Mutina sola contra hunc ipsum Antonium certauistis, ac vtrunque vicistis: iam minus gnauiter pugnandum vobis arbitrabimini contra feminam, omnibus vestris rebus insidiatam: contra maritum eius, omnia vestra bona filiis eius elargitum: contra egregios eorum socios ac mensarum asseclas, quos ipsimet stercorarios vocant? Quid ita vero? an propter multitudinem eorum? atqui hæc nihil contra virtutem corporum potest. Propter nationem? atqui onera baiulare magis didicerunt, quam bellare. Propter peritiam? at remos ducere magis, quam nauali prælio pugnare nouerunt. Me quidem pudet, cum huiusmodi hominibus nobis esse confligendum,

A δὲ, ὅτι συχνοὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸς ἡμᾶς μεθίστανται. νομίζω δ' ἔγωγε ὅτι καὶ πάντες οἱ πολῖται ἡμῶν τοῦτο ποιήσουσιν, ὥσπερ ποτὲ καὶ πρότερον, ὅτε ἐκ τοῦ Βρεντεσίου πρὸς τὴν Γαλατίαν ᾔει. μέχρι μὲν γὰρ πλουτήσειν ἀκινδύνως ἤλπιζον, καὶ μάλα ἄσμενοί τινες αὐτῷ συνῆσαν· μάχεσθαι δὲ δὴ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ὁμοφύλους ὑπὲρ τῶν μηδὲν σφίσι προσηκόντων (ἄλλως τε καὶ ἐξὸν αὐτοῖς ἀδεῶς σὺν ἡμῖν καὶ σώζεσθαι καὶ εὐδαιμονεῖν) οὐκ ἐθελήσουσιν. ἀλλ' ἐρεῖ τις ὅτι καὶ συμ-B μάχους πολλοὺς, καὶ χρήματα πολλὰ ἔχει. οὐκοῦν ὅπως μὲν τοὺς τὴν Ἀσίαν τὴν ἤπειρον οἰκοῦντας νικᾶν εἰώθαμεν, οἶδε μὲν ὁ Σκιπίων ἐκεῖνος ὁ Ἀσιατικὸς, οἶδε δὲ καὶ ὁ Σύλλας ὁ Εὐτυχὴς, ὁ Λούκουλλος, ὁ Πομπήιος, ὁ Καῖσαρ ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς, ὑμεῖς αὐτοὶ, οἱ τοὺς μετά τε τοῦ Βρούτου καὶ τοῦ Κασσίου συστρατευσαμένους κεκρατηκότες. τούτου δὲ δὴ οὕτως ἔχοντος, καὶ τὸν πλοῦτον σφῶν ὅσῳ πλείονα ἑτέρων νομίζετε εἶναι, τοσούτῳ μᾶλλον σπουδάσατε σφετερίσασθαι. ὑπὲρ γὰρ τῶν μεγίστων ἄθλων μεγί-C στους καὶ τοὺς ἀγῶνας ἄξιον ποιεῖσθαι. καίτοι μεῖζον οὐδὲν ἄλλο φήσαιμι ὑμῖν προκεῖσθαι, τοῦ, τὸ ἀξίωμα τὸ τῶν προγόνων διασῶσαι· τοῦ, τὸ φρόνημα τὸ οἰκεῖον φυλάξαι· τοῦ, τοὺς ἀφεστηκότας ἀφ' ἡμῶν τιμωρήσασθαι· τοῦ, τοὺς ὑβρίζοντας ὑμᾶς ἀμύνασθαι· τοῦ, πάντων ἀνθρώπων νικήσαντας ἄρχειν· τοῦ, μηδεμίαν γυναῖκα περιορᾶν μηδενὶ ἀνδρὶ παρισουμένην. ἢ πρὸς μὲν Ταυρίσκους καὶ Ἰάπυδας καὶ Δαλμάτας καὶ Παννονίους, προθυμότατα αὐτοὶ ὑμεῖς οἱ νῦν παρόντες ὑπὲρ ὀλί-D γων τινῶν τειχῶν, καὶ γῆς ἐρήμου πολλάκις ἐμαχέσασθε, καὶ πάντας αὐτοὺς, καίτοι πολεμικωτάτους ὁμολογουμένως ὄντας, ἐχειρώσασθε, καὶ νὴ Δία καὶ πρὸς Σέξτον ὑπὲρ Σικελίας μόνης, καὶ πρὸς αὐτὸν τοῦτον τὸν Ἀντώνιον ὑπὲρ Μουτίνης μόνης ὁμοίως ἠγωνίσασθε, ὥστ' ἀμφοτέρων αὐτῶν κρατῆσαι· πρὸς δὲ δὴ γυναῖκα πᾶσι τοῖς ὑμετέροις ἐπιβουλεύουσαν, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς τὸν τὰ ὑμέτερα τοῖς ἐκείνης παισὶ διαδεδωκότα, καὶ πρὸς τοὺς καλοὺς αὐτῶν ἑταίρους καὶ τρα-E πεζεῖς, οὓς αὐτοὶ ἐκεῖνοι κοπρείας ἀποκαλοῦσιν, ἧττόν τι προθυμηθήσεσθε; διὰ τί; διὰ τὸ πλῆθος αὐτῶν; ἀλλ' οὐδὲν πλῆθος σωμάτων ἀρετῆς κρατεῖ. διὰ τὸ γένος; ἀλλ' ἀχθοφορεῖν μᾶλλον ἢ πολεμεῖν μεμελετήκασι. διὰ τὴν ἐμπειρίαν; ἀλλ' ἐρέττειν μᾶλλον ἢ ναυμαχεῖν ἴσασιν. ἐγὼ μὲν καὶ αἰσχύνομαι ὅτι πρὸς τοιούτους ἀνθρώπους ἀγωνίζεσθαι μέλλομεν, ὧν

» μὲν, ὧν καὶ κρατήσαντες οὐκ εὐδοκιμήσομεν, » καὶ ἡττηθέντες ἀσχημονήσομεν. μὴ γάρ που τὸ μέ- » γεθος τῶν σκαφῶν αὐτῶν, ἢ τὸ πάχος τῶν ξύλων » ἀντίπαλον ταῖς ἀρεταῖς ὑμῶν εἶναι νομίζετε. ποία » μὲν γὰρ ναῦς αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἢ ἔτρωσέ τινα, ἢ ἀ- » πέκτεινε; πῶς δ' οὐ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ τε ὕψους » καὶ τοῦ πάχους καὶ δυσκινητότεραι ἔσονται τοῖς ἐ- » λαύνουσιν αὐτὰς, καὶ ἀπειθέστεραι τοῖς κυβερνῶσι; » τί δ' ἂν ὄφελος τοῖς ἀπ' αὐτῶν μαχομένοις γέ- » νοιτο, μήτε διεκπλεῖν, μήτε περιπλεῖν (ἅπερ που » ναυμαχίας ἔργα ἐστὶ) δυναμένοις; οὐ γάρ που » πεζομαχεῖν ἡμῖν ἐν τῇ θαλάττῃ μέλλουσιν, » οὐδ' αὖ ὥσπερ ἐν τείχεσί ποι κατακεκλεισμένοι » πολιορκηθῆναι παρεσκευάδαται. ἐπεὶ τοῦτό γε καὶ » πάνυ προσσχοίη ἂν εἴη, λέγω δὲ τὸ πρὸς ξύλινα » περιφράγματα προσμῖξαι. ἄν τε γὰρ ἐν τῷ » αὐτῷ καθάπερ ἐμπεπηγυῖαι αἱ νῆες αὐτῶν μέ- » νωσιν, ἐξέσται μὲν ἡμῖν τοῖς ἐμβόλοις αὐτὰς ἀναρ- » ρηγνύναι, ἐξέσται δὲ καὶ μηχαναῖς πόρρωθεν τι- » τρώσκειν, ἐξέσται δὲ καὶ πυρὶ καὶ πυρφόροις βέ- » λεσι καταπιμπράναι. ἄν τι καὶ κινηθῆναί ποι » τολμήσωσιν, οὔτ' ἂν διώξασαί τινα καταλάβοι- » εν, οὔτ' ἂν τραπεῖσαι ἐκφύγοιεν· ἀργόταται » μὲν, ὑπὸ τῆς βαρύτητος, εἰς τὸ δρᾶσαί τι. ἑτοι- » μόταται δ' ὑπὸ τοῦ μεγέθους ἐς τὸ παθεῖν οὖσαι. » καὶ τί δεῖ πλείω λέγοντα περὶ αὐτῶν διατρί- » βειν, ὁπότε πολλάκις ἤδη σφῶν πειραθέντες, καὶ » περὶ Λευκάδα, καὶ ἐνταῦθα πρῴην, οὐχ ὅ- » σον οὐκ ἠλαττώθημεν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πάντα- » χοῦ κρείττους ἐγενόμεθα; ὥστε μὴ τοῖς ἐμοῖς λό- » γοις μᾶλλον ἢ τοῖς ὑμετέροις αὐτῶν ἔργοις ἐπιρ- » ρωσθέντες, ἐπιθυμήσατε πέρας τι ἤδη τῷ πολέμῳ » τέλος ἐπιθεῖναι. εὖ γὰρ ἴστε τοῦθ', ὅτι ἂν καὶ τήμερον » αὐτοὺς νικήσωμεν, οὐδὲν ἔτι πρᾶγμα ἕξομεν. ἄλ- » λως τε γὰρ φύσει πως τὸ ἀνθρώπειον, ὅταν ἐν τοῖς » πρώτοις ἀγῶσι σφαλῇ, καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ ἀθυ- » μότερον γίγνεται· καὶ ἡμεῖς ἀναμφιλόγως ἐν τῇ » γῇ ἀμείνους αὐτῶν ἐσμὲν, ὥστε κἂν ἀκεραίους » σφᾶς ὄντας κρατῆσαι. καὶ ταῦθ' οὕτω καὶ αὐτοὶ » ἐκεῖνοι ἴσασιν, ὥστε (οὐ γὰρ ἀποκρύψομαι ὑ- » μᾶς ὅσα ἀκήκοα) ἀθυμεῖν τε ἐπὶ τοῖς ἤδη γε- » γονόσι, καὶ ἀπογιγνώσκειν κατὰ χώραν μένοντας σω- » θήσεσθαι, καὶ διὰ ταῦτα διαδρᾶναί ποι ἐπι- » χειρεῖν, καὶ τὸν ἔκπλουν τοῦτον οὐχ ὡς ἐπὶ ναυ- » μαχίαν, ἀλλ' ὡς ἐς φυγὴν ποιεῖσθαι. καὶ τά » τε ἄριστα καὶ τιμιώτατα τῶν ὑπαρχόντων » αὐτοῖς κτημάτων ἐς τὰς ναῦς ἐντίθενται, ἵνα, ἂν » δυνηθῶσι, μετ' αὐτῶν διαφύγωσιν. ὡς οὖν καὶ

A dum, quos si vicerimus, gloriæ id futurum nobis non sit: dedecori autem, si vincamur. Porro neque magnitudinem nauium, neque crassitiem lignorum virtuti vestræ parem esse censete. Quæ enim vnquam nauis per se aut sauciauit vllum, aut occidit? qui autem fiet, vt non propter ipsam multitudinem ac crassitiem & difficilius à remigibus impellantur, & gubernatoribus minus pareant? Quid proderunt his, qui ab iis B pugnabunt, quum neque enauigare, neque circumnauigare (quæ pugnæ naualis sunt opera) poterunt? Neque enim pedestre prælium nobiscum in mari conserent: neque ad hoc parati sunt, vt tanquam intra muros aliquos circunsessi oppugnentur. Nobis quidem admodum erit commodum, eos ligneis quasi mœnibus septos aggredi. Si enim eodem loco naues hostium velut infixæ substiterint, rostris eas nobis perrumpe- C re licebit, aut tormentis eminus pertundere; ignique & iaculis ignitis inflammare: sin se loco mouere ausæ fuerint, neque insequentes aliquam nostram consequentur, neque fugientes euadent, propter grauitatem suam ad agendum aliquid incommodissimæ, propter molem autem ad accipienda damna opportunissimæ. Quanquam quid attinet multis verbis tempus terrere, quum iam aliquoties periculum eorum fecerimus, & apud Leucadem; & nuper, non modo non superati ab ipsis, D sed omnibus partibus victores? Itaque non tam meo sermone, quam vestris ipsorum actis confirmati, nunc ad imponendum toti bello finem animos intendite: hoc scientes, quod si hodie vicerimus, nullus nobis sit labor reliquus futurus. nam & alioquin hominum id natura fert, vt primis certaminibus aduersam fortunam experti, etiam ad cætera sint animo demissiore: & nos extra omnem controuersiam terra iis præualemus, ita vt etiam nullam ante E cladem passos vincere possemus. Quæ ipsi hostes etiam cognita habent, adeo vt consternati animis, (nihil enim vos eorum, quæ audiui, celabo) propter accepta detrimenta; speque salutis, si hic remaneant, amissa; ideo effugere aliquo conentur, atq; ob id classem nunc educere, non naualis prælii conserendi, sed fugæ consilio capiendæ instituerint, ac optimas pretiosissimasque res suas in naues imposuerint; vt, si possint, cum his effugiant. Nos igitur eos, qui ipsi

confitentur se nobis viribus impares esse, ac suis in nauibus victoriæ nostræ præmia vehunt, ne patiamur aliò enauigare, sed hoc ipso in loco victis omnia auferamus.

Secundum hanc orationem Cæsar id consilii cepit, vt hostibus enauigandi facultatem concederet, quo fugientes à tergo adoriretur: nam & celeritate nauium suarum fretus, facile se eos assecuturum iudicabat; & fore, [a] vt quum pateretur Antonium aliquò effugere conari, cæteri omnes vltro ad se transirent. Verum prohibitus ab Agrippa id consiliũ exequi, qui metuebat, ne hostes, quia ii velis essent vsuri, assequi non possent; victoriæ præterea facilioris spe concepta, quod effusus imber, [b] ac multa grando, Antonianæ classi incidisset, eamque conturbasset: omisso suo proposito, multos ipse quoque pedites nauibus suis imposuit, [c] in scaphas ad obeunda ministeria omnibus auxiliariis collocatis, qui celeriter circumnauigantes, & pugnantes de iis, quæ res ipsa postularet, monerent; & sibi omnia, quæ opus esset, annuntiarent: ipse hostium exitum præstolatus est. Qui quum classico dato naues eduxissent, easque confertim in acie ante fauces constituissent, neque iam amplius quoquam progrederentur; Cæsar ad eos classem direxit, vt vel cum stante eorum classe pugnaret, vel eam retrocedere cogeret. quum ne sic quidem vel ad pugnam exirent, vel recederent, sed eodem loco manentes, ordines magis magisque densarent; hæsitans Cæsar remigibus, vt remos demitterent, iussit: ac paululum cunctatus, subito cornua dato signo vtrinque eduxit circunflexitque, consilio hostem circundandi, aut certe ordinem eius disiiciendi. Itaque Antonius veritus ne circunueniretur, quantum potuit suos etiam ad pugnam eduxit, ad eamque vel inuitus accessit. Ad hunc modum prælium nauale commissum est, [d] quum & in sua alacritate arteque vtrinque classiarii multum spei haberent, & pedites eos vtrinque in terra collocati acclamantes cohortarentur. Erat autem pugnæ dissimilis inter partes ratio. Nam Cæsariani, impetu concitatis nauibus suis, quas & minores & celeriores Antonianis habebāt, hostiles naues inuadebant, vndique tecti ad vitanda vulnera. itaque aut submergebant aliquam nauem hostilem, aut si nequirent, antequam ad manus deueniretur, sese recipiebant; tumque aut

[a] vt quum passum fuisset Antonium aliquo

[b] ac multus maris æstus, in solam classem Antonianam incidisset, eamque totam conturbasset:

[c] omnibusque amicis in scaphas actuarias coniectis, vt celeriter circumnauigantes, prælio nauali decertaturos de iis, quæ res

[d] quum vtrique varias rationes ad excitandam suorū artem & alacritatem adhiberent, & multas exhortantium voces eorum exaudirent, qui e terra continente ipsis acclamabant. Erat autem

ὁμολογοῦντας αὐτοὺς ἀσθενεστέρους ἡμῶν εἶναι, καὶ τὰ ἆθλα τῆς νίκης ἐν ταῖς ναυσὶ φέροντας, μὴ περιίδωμεν διχόσε πη πλεύσαντας, ἀλλὰ αὐτοῦ ταύτῃ κρατήσαντες, πάντα αὐτὰ ἀφελώμεθα.

Τοιαῦτα δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ εἰπὼν καὶ μετὰ τοῦτο ἐβουλεύσατο μὲν παρεξεῖναι αὐτοῖς, ὅπως φεύγουσι σφίσι κατὰ νώτου ἐπίθηται· (αὐτός τε γὰρ ταχυναυτῶν, διὰ βραχέος σφᾶς αἱρήσειν ἤλπισε· καὶ ἐκείνων ἐκδήλων ὅτι ἐκδρᾶναί πη ἐπιχειροῦσι γενομένων, ἀμαχεὶ τοὺς λοιποὺς ἐκ τούτου προσάξεσθαι προσεδόκησε) κωλυθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀγρίππου, φοβηθέντος μὴ ὑστερίσωσιν αὐτῶν ἱστίοις χρήσασθαι μελλόντων, καί τι καὶ θαρσήσας ὡς οὐ χαλεπῶς κρατήσων, ὅτι ὑετός τε ἐν τούτῳ λάβρος † καὶ ζάλη πολλὴ ἔς τε τὸ τοῦ Ἀντωνίου ναυτικὸν μόνον ἐσέπεσε, καὶ πάνυ αὐτὸ συνετάραξε· τούτου μὲν * ἐπέσχε, παμπόλλους δὲ καὶ αὐτὸς πεζοὺς ἐπὶ τὰς ναῦς ἐπιβιβάσας, καὶ πάντας τοὺς ἑταίρους ἐς ὑπηρετικὰ ἐμβαλὼν, ὅπως ἐν τάχει περιπλέοντες, τοῖς τε ναυμαχοῦσι τὰ δέοντα παραινέσωσι, καὶ ἑαυτῷ τὰ προσήκοντα διαγγέλλωσι, τὸν ἔκπλουν σφῶν ἐπετήρει. καὶ αὐτῶν ἀναχθέντων τε ὑπὸ σάλπιγγος, καὶ πυκναῖς ταῖς ναυσὶν ὀλίγον ἔξω τῶν στενῶν παραταξαμένων, καὶ μηδαμῆ προϊόντων, ὥρμησε μὲν ὡς καὶ ἑστῶσι σφίσι προσμίξων, ἢ καὶ ἀναχωρῆσαι σφᾶς ποιήσων· ἐπεὶ δ' οὔτ' ἀντεξώρμησαν, οὔτ' ἀνέστρεψαν, ἀλλὰ κατὰ χώραν ἔμενον, καὶ προσέτι ἰσχυρῶς τῇ συντάξει ἐπεπύκνωντο, ἐν ἀπόρῳ τε ἐγένετο, καὶ τὰς κώπας ἐς τὸ ὕδωρ τοῖς ναύταις καθεῖναι κελεύσας, ἀνέσχε χρόνον τινά· καὶ μετὰ τοῦτο τὰ κέρατα ἐξαίφνης ἀμφότερα ἀπὸ σημείου ἐπεξαγαγὼν ἐπέκαμψεν, ἐλπίσας μάλιστα μὲν περιστοιχίσασθαι σφᾶς, εἰ δὲ μὴ, τήν γ' οὖν τάξιν αὐτῶν διαλύσειν. ὁ οὖν Ἀντώνιος, φοβηθεὶς τήν τε ἐπίκαμψιν αὐτοῦ καὶ τὴν περίσχεσιν, ἀντεπεξηγάγετο ὅσον ἐδύνατο, καὶ ἐς χεῖράς οἱ καὶ ἄκων ἦλθε. καὶ οὕτω συμπεσόντες ἐναυμάχησαν, πολλὰ μὲν παρακελευσάμενοι ἐν ἑαυτοῖς ἑκάτεροι καὶ τῆς τέχνης καὶ τῆς προθυμίας ποιούμενοι, πολλὰ δὲ καὶ κελεύματα παρὰ τῶν ἐκ τῆς ἠπείρου σφίσιν ἐπιβοώντων ἐσακούοντες. ἠγωνίζοντο δὲ οὐχ ὁμοιοτρόπως, ἀλλ' οἱ μὲν τοῦ Καίσαρος, ἅτε καὶ μικροτέρας, καὶ ταχυτέρας τὰς ναῦς ἔχοντες, ῥοθίῳ τε ἐχρῶντο, καὶ ἐνέβαλλον πεφραγμένοι πάντῃ, τοῦ μὴ τιτρώσκεσθαι· καὶ εἰ μὲν κατέδυσάν τινα, εἰ δὲ μὴ, ἀνεκρούοντο πρὶν ἐς χεῖρας ἐλθεῖν. καὶ ἤ-

τοι τοῖς

† Xyl. χάλαζα

+ ἀπέσχε

τοῖ τοῖς αὐτοῖς αὖθις ἐξαίφνης ἐνέβαλλον, ἢ πῇ μὲν εἴων, ἐπ' ἄλλους δὲ ἐτρέποντο. †καί πη κἀκ τούτου ὡς διὰ βραχέος ἐργασάμενοι, πρὸς ἄλλους ἂν πάλιν μάλα ἄλλως ἐχώρουν, ὅπως ὡς μάλιστα ἀπροσδοκήτοις πη προσφέρωνται. οἷα γὰρ φοβούμενοι μὲν τὴν ἐκ πολλοῦ αὐτῶν ἀλκήν, φοβούμενοι δὲ καὶ τὴν ἐν χερσὶ μάχην, οὔτε ἐν τῷ προσπλῷ, οὔτε ἐν τῇ συμμίξει ἐνεχρόνιζον, ἀλλ' ὑποδραμόντες [αὖ] ἀφνίδιον, ὥστε τὴν τοξείαν σφῶν φθῆναι, καὶ τρώσαντες τινὰ ἢ καὶ συνταράξαντες μόνον, ὥστε τὴν κάθεξιν ἐκφυγεῖν, ἀνεχώρουν ἔξω βέλους. οἱ δ' ἕτεροι τούς τε προσπλέοντας σφίσι πολλοῖς καὶ πυκνοῖς καὶ λίθοις καὶ τοξεύμασιν ἔβαλλον, καὶ ἐς τοὺς προσμιγνύντας χεῖρας σιδηρᾶς ἐπερρίπτουν. καὶ εἰ μὲν ἐπιτύχοιεν αὐτῶν, κρείττους ἐγίγνοντο· εἰ δ' ἁμάρτοιεν, τρωθείσαις ἂν σφίσι ταῖς σκάφαις ἐβαπτίζοντο, ἢ καὶ περὶ τὸ μὴ παθεῖν τοῦτο διατρίβοντες, εὐεπιθετώτεροι ἄλλοις τισὶν ἐγίγνοντο. δύο τε γὰρ ἢ καὶ τρεῖς ἅμα τῇ αὐτῇ νηὶ προσπίπτουσαι, αἱ μὲν ἔδρων ὅσα ἐδύναντο, αἱ δὲ ἔπασχον. ἐπονοῦντο δὲ καὶ ἔκαμνον, τοῖς μὲν οἵ τε κυβερνῆται καὶ οἱ ἐρέται μάλιστα, τοῖς δὲ οἱ ἐπιβάται· καὶ ἐῴκεσαν οἱ μὲν, ἱππεῦσι, τοτὲ μὲν ἐπελαύνουσι, τοτὲ δὲ ἐξαναχωροῦσι, διὰ τὸ τούς τε ἐπίπλους καὶ τὰς ἀνακρούσεις ἐπ' αὐτοῖς εἶναι· οἱ δὲ, ὁπλίταις τούς τε πλησιάζοντας σφίσι φυλασσομένοις, καὶ κατέχειν αὐτοὺς ὅτι μάλιστα πειρωμένοις. κἀκ τούτου ἐπλεονέκτουν τε ἀλλήλων, οἱ μὲν, ἔς τε τοὺς ταρσοὺς τῶν νεῶν ὑποπίπτοντες, καὶ τὰς κώπας συναράσσοντες, οἱ δὲ, ἄνωθεν αὐτοὺς καὶ πέτραις καὶ μηχανήμασι βαπτίζοντες· καὶ ἠλαττοῦντο αὖ οἱ μὲν, ὅτι τοὺς μὲν προσιόντας σφίσιν, οὐδὲν κακουργεῖν ἐδύναντο· οἱ δὲ, ὅτι εἰ καὶ μὴ κατέδυσαν τινὰς ἐμβαλόντες, οὐκέτ' ἐξ ἴσου σφίσιν ἐν τῇ συνέρξει ἠγωνίζοντο. ἀγχωμάλου δὲ ἐπὶ πολὺ τῆς ναυμαχίας οὔσης, καὶ μηδετέρων ὑπερέχειν πῃ δυναμένων, τέλος τοιόνδε τι ἐγένετο. ἡ Κλεοπάτρα κατόπιν τῶν μαχομένων ἀποσαλεύουσα, οὐκ ἤνεγκε τὴν πολλὴν καὶ ἄκριτον ποὺ ἀδήλου μέλλησιν, ἀλλ' ἀποκναισθεῖσα, ἀπό τε τοῦ γυναικείου καὶ ἀπὸ τοῦ Αἰγυπτίου, τῇ τε ἐπὶ πολὺ μετεώρῳ ἀγωνίᾳ, καὶ τῇ ἀεὶ ἐφ' ἑκάτερα περιδεεῖ προσδοκίᾳ, αὐτή τε ἐς φυγὴν ἐξαπιναίως ὥρμησε, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ὑπηκόοις σημεῖον ἦρε. καὶ οὕτω τά τε ἱστία αὐτῶν εὐθὺς ἐξαράντων, καὶ ἐς τὸ πέλαγος ἀφέντων, ἀνέμου τινὸς κατὰ τύχην

† καί τι κἀκ τούτου ὡς

A aut iterum eandem nauim aggrediebantur subito, aut ea omissa, ad aliam se † conferebant: atque inde rursus celeriter se ad aliam aliamque conuertebant, raptim ea quæ possent agentes, vt quammaxime inopinantes hostes adorirentur. Nam & robur hostium propter multitudinem, & dimicare comminus metuentes, neque in appellendis nauibus, [a] neque in receptu moras trahebant: sed subito irruentes, ita vt iaculationem hostium anteuerterent, ac † vel vulne- B rata aliqua naui, vel tantum conturbata, ita vt apprehendi ab ea non possent, statim retrocedentes, telorum ictus euadebant. Contra Antoniani, hostes accedentes multis lapidibus ac iaculis impetebant, nauibusque eorum propius aduectis manus ferreas iniiciebant. [b] ex si opportune incidissent, superabant hostem: sin aberrassent, aut nauibus suis pertusis mergebantur, aut dum ne ex C perforarentur, propugnando tempus terunt, ab aliis hostibus facilius inuadebantur. duæ enim, aut tres simul naues Cæsarianæ vnam adoriebantur, ac partim damnum † ei inferebant, partim accipiebant. Altera ex parte laborabant maxime & fatigabantur gubernatores & remiges, ex altera classici milites. Erantque Cæsariani equitibus similes modo irruentibus, modo se recipientibus, eo quod appellere subinde, ac retro abducere naues ipsi suas tantum poterant. Contra Antoniani [c] legio- D nis armatæ speciem habebant, appropinquantes sibi obseruantis, eosque retinere omni studio conantis. Proinde illi eo hosti incommodabant, quod accedentes subito, remos nauium hostilium detergebant, hi contra desuper eos saxis ac tormentis ferientes submergebant: vicissimque hi ea re ab hostibus superabantur, quod eos accedentes lædere nequibant: illi contra eo, quod si nauem hostilem aggressi non submersissent, iniecta manu ferrea constricti, † ne- E quaquam æquis viribus pugnam sustinebant. Quum diu iam dubio esset euentu [d] certatum, tandem Cleopatra, quæ in anchoris post classem pugnantem stabat, quum non ferret diuturnam ac incertam euentus expectationẽ, mulier quippe, & Ægyptia genere, diutius suspensa animi solicitudine, ancipitisque prælii exitus expectatione victa, signo suis dato, fugæ se dedit: qui quum vela confestim erexissent, ac in mare se dedissent, eosque forte fortuna coortus ventus

† conferebant: atque ibi nonnihil aduersus hos exequo temporis spatio gessissent, ad alios, iterumque alios pergebant, vt aliquos quam maxime inopinantes adorirentur.

a neque in hostium aggressu moras

† Vel læsa

d Quod si conatus succederet, superabant

† ei pro Dibus

c legionariis similes, adpropinquantes sibi obseruabant, eosque retinere maximo studio conabantur. Proinde sic alteri alteris melio re Vtebantur conditione, quod illi accedentes sub ito, remos

† non amplius

d certatum, ac ventris superiores possent euadere tandem

ſecundus impuliſſet, opinatus Antonius eos non dato à Cleopatra ſigno, ſed metu coactos, tanquam victos, fugam cepiſſe, ipſe etiam eos ſecutus eſt. Hoc facto reliquorum etiam militum animi cõſternati ſunt, ac ipſi quoque de fuga cogitantes, alii vela ſuſtulerunt, alii turres & armamenta nauium in mare proiecerunt, vt exoneratis nauibus facilior eſſet fuga. Cæſariani, quibus neque vela erant, & ad nullam aliam rem, niſi prælium nauale ſe parauerant, eos qui iam fugam cepiſſent, non inſecuti, reliquos eam adhuc parantes adorti, multis ſuis nauibus ſingulas hoſtiles circundantes, eminus cominuſque pugnam conſeruerunt. Erat hoc ipſum etiam certamen varium plane, acerrimumque, quum Cæſariani inferiores partes nauium circumcirca ‡ perforarent, remos † detergerent, gubernacula abrumperent, in tabulata hoſtilium nauium [a] conſcendentes, alios repellerent, cum aliis dimicarent: (erant enim iam etiam numero aduerſariis æquales) contra Antoniani contis [b] hoſtium naues detruderent, ſecuribus cæderent, eis ſaxa aliaſque in id ipſum paratas moles inicerent, aſcendentes ‡ arcerent, cum comminus congreſſis pugnarent. Poterat qui eam pugnam ſpectaſſet, haud inepte (modo parua liceat magnis componere) eam oppugnationi ‡ murorum, aut multarum in mari [exiguarum] inſularum, conferre: eam vtrorunque conatus ſpeciem præ ſe ferebat, quum alteri in naues hoſtium, quaſi in continentem terram aut arcem, conſcendere cuperent, omniaque quæ ad id perficiendum facere videbantur, ſummo ſtudio appararent: alteri nihil eorum, quæ fieri in huiuſmodi re ſolent, omittentes, eos arcerent. Quũ ancipiti euentu eſſet diu pugnatũ, Cæſari ignem ex caſtris afferri iuſſit: neque enim aliud cõſilium victoriæ explicandæ habebat: quanquã potiundæ hoſtilis pecuniæ cauſa initio ſtatuerat incendio abſtinere. Igne allato, ſtatim aliud pugnæ genus accidit. Cæſariani vndiq; ad hoſtilem aliquã nauim accedentes iacula ignifera in eam emittere, faces manu coniicere, ollulaſq; etiam carbonum piciſque plenas eminus tormentis eò iaculari: Antoniani hæc ſingula repellere: ſi quod incidiſſet, quia id ſtatim apprehenſis lignis multam in

‡ damnis adficerent, † confringerent, a conſcendentes, alios niſu mutuo deturbarẽt, alios impellerent. cum aliis dimicarent: b contis hoſtes repellerent, ‡ depellerẽt, ‡ caſtellorũ,

A φορῶ συμβάντος, νομίσας ὁ Ἀντώνιος οὐχ ὑπὸ τῆς Κλεοπάτρας αὐτοὺς ἐκ παραγγέλσεως, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ δέους, ὡς καὶ νενικημένους, φεύγειν, ἐφέσπετο σφίσι. γενομένου δὲ τούτου, καὶ οἱ λοιποὶ στρατιῶται καὶ ἠθύμησαν καὶ ἐταράχθησαν· καί πως ἀποδρᾶναι καὶ αὐτοὶ τρόπον τινὰ ἐθελήσαντες, οἱ μὲν τὰ ἱστία ἤγειρον, οἱ δὲ τούς τε πύργους καὶ τὰ ἔπιπλα ἐς τὴν θάλασσαν ἐρρίπτουν, ὅπως κουφίσαντες διαφύγωσι. καὶ αὐτοῖς περὶ ταῦτα ἔχουσιν οἱ ἐναντίοι προσπεσόντες (τοὺς B γὰρ φεύγοντας καὶ ἄνευ ἱστίων ὄντες, καὶ πρὸς τὴν ναυμαχίαν μόνην παρεσκευασμένοι, οὐκ ἐπιδίωξαι) πολλοί τε ἑκάστῃ νηὶ καὶ ἕκαθεν, καὶ ἐν χερσὶ ἐμαχέσαντο· ὥστε καὶ ποικιλώτατον καὶ ὀξύτατον ἀπ' ἀμφοτέρων ὁμοίως τὸν ἀγῶνα γενέσθαι. οἱ μὲν γὰρ τά τε κάτω τῶν νεῶν πάντα πέριξ ἐκακούργουν, καὶ τὰς κώπας συνέθραυον, τά τε πηδάλια ἀπήραττον, καὶ ἐπαναβαίνοντες ἐπὶ τὰ καταστρώματα, τοὺς μὲν κατέσπων ἀντιλαμβανόμενοι, τοὺς δὲ ἐώθουν, τοῖς δὲ ἐμάχοντο, ἅτε καὶ ἰσοπληθεῖς αὐτοῖς ἤδη ὄντες· C οἱ δὲ τοῖς τε κοντοῖς σφᾶς διωθοῦντο, καὶ ταῖς ἀξίναις ἔκοπτον, πέτρους τε καὶ ἄλλους τινὰς ὄγκους ἐπ' αὐτὸ τοῦτο παρεσκευασμένους ἐπικατέβαλλον, καὶ τούς τε ἀναβαίνοντας ἀπεκρούοντο, καὶ τοῖς ἐς χεῖρας ἰοῦσι συνεφέροντο. εἴκασεν ἄν τις ἰδὼν τὰ γιγνόμενα (ὡς μικρὰ μεγάλοις ὁμοιῶσαι) τείχεσί τισιν, ἢ καὶ νήσοις πολλαῖς καὶ πυκναῖς ἐν θαλάσσῃ πολιορκουμέναις. οὕτως οἱ μὲν ἐπιβῆναί τε τῶν σκαφῶν, ὥσπερ ἐπ' ἠπείρου καὶ ἐρύματός τινος, ἐπειρῶντο, καὶ πάντα τὰ ἐς τοῦτο φέροντα σπουδῇ προσῆγον· οἱ δὲ D ἀπεωθοῦντο αὐτούς, ὅ, τι ποτὲ ἐν τῷ τοιούτῳ φιλεῖ δρᾶσθαι μηχανώμενοι. ἀντιπάλως οὖν αὐτῶν μαχομένων, ὁ Καῖσαρ, ἀπορήσας ὅ, τι πράξῃ, πῦρ ἐκ τοῦ στρατοπέδου μετεπέμψατο. πρότερον μὲν γὰρ οὐκ ἠθέλησεν αὐτῷ, ὅπως τὰ χρήματα περιποιήσηται, χρήσασθαι· τότε δὲ ἰδὼν ὅτι ἀδύνατόν οἱ εἴη ἄλλως προσκρατῆσαι, ἐπ' ἐκεῖνο ὡς καὶ μόνον σφίσιν ἐπικουρῆσον κατέφυγε. κἀνταῦθα ἄλλο αὖ εἶδος μάχης συνηνέχθη. οἱ μὲν γὰρ E πολλαχῇ ἅμα προσπλέοντές τισι, βέλη τε πυρφόρα ἐπ' αὐτοὺς ἐξετόξευον, καὶ λαμπάδας ἐκ χειρὸς ἐπηκόντιζον, καί τινας καὶ χυτρίδας ἀνθράκων καὶ πίττης πλήρεις πόρρωθεν μηχαναῖς ἐπερρίπτουν· οἱ δὲ ταῦτά τε ὡς ἕκαστα διεκρούοντο, καὶ ἐπειδή τινα αὐτῶν διεκπίπτοντα τῶν τε ξύλων ἥπτετο, καὶ

φλόγα

φλόγα αὐτίκα πολλήν, ἅτε ἐν νηί, ἤγειρε. τὸ μὲν πρῶτον τῷ ποτίμῳ ὕδατι ὃ ἐπεφέροντο ἐχρῶντο, καί τινα κατέσβεσαν· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνο κατηναλώθη, ἤντλουν τὸ θαλάττιον. καὶ εἰ μὲν πολλῷ τε καὶ ἀθρόῳ αὐτῷ ἐχρῶντο, ἐπέσχον πως τῇ βίᾳ τὸ πῦρ· ἀδύνατοι δὲ πανταχῇ τοῦτο ποιεῖν ὄντες, (οὔτε γὰρ πολλὰ ἢ καὶ μεγάλα τὰ ἀντλητήρια εἶχον, καὶ ἡμίσεα αὐτά, ἅτε ταραττόμενοι, ἀνέφερον) οὐχ ὅσον οὐκ ὠφέλουν τι, ἀλλὰ καὶ προσπαρώξυνον αὐτό. ἡ γὰρ ἅλμη ἡ θαλαττία, ἂν κατ' ὀλίγον ἐπιχέηται φλογί, ἰσχυρῶς αὐτὴν ἐκκαίει. ὡς οὖν καὶ ἐν τούτῳ ἥττους ἐγίγνοντο, τά τε ἱμάτια αὐτῶν τὰ παχέα καὶ τοὺς νεκροὺς ἐπέβαλλον. καὶ χρόνον μέν τινα ἐκολούσθη τε ὑπ' αὐτῶν τὸ πῦρ, καὶ ἔδοξέ πη λωφᾶν· ἔπειτα δὲ (ἄλλως τε καὶ τοῦ ἀνέμου σφοδρῶς ἐπικατέρξαντος) ἐπὶ πλεῖον ἐξέλαμψεν, ἅτε καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων αὐξανόμενον. καὶ μέχρι μὲν μέρος τι νεὼς ἐκαίετο, παριστάμενοί τινες αὐτῷ καὶ ἐς αὐτὸ ἐσεπήδων· καὶ τὰ μὲν ἀπέκοπτον, τὰ δὲ διεφόρουν· καὶ αὐτὰ οἱ μὲν ἐς τὴν θάλασσαν, οἱ δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς ἐναντίους ἐρρίπτουν, εἴ πως καὶ ἐκείνους τι λυμήναιντο. καὶ ἕτεροι πρὸς τὸ ἀεὶ ὑγιὲς αὐτῆς μεθιστάμενοι, ταῖς τε χερσὶ ταῖς σιδηραῖς καὶ τοῖς δόρασι τοῖς μακροῖς τότε δὴ καὶ τὰ μάλιστα ἐχρῶντο, ὅπως τινὰ ἀντίπαλον ναῦν προσαρτήσαντες σφίσι, μάλιστα μὲν μεταβῶσιν ἐς αὐτήν, εἰ δὲ μή, καὶ ἐκείνην καταφλέξωσιν. ὡς δ' οὔτινες ἐπέλαζον σφίσιν, αὐτὸ τοῦτο φυλασσόμενοι, καὶ τὸ πῦρ τούς τε τοίχους πέριξ ἐπενέμετο, καὶ ἐς τὸ ἔδαφος κατῄει, ἐνταῦθα τὰ δεινότατα αὖθις ἐπεγίνετο. οἱ μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ καπνοῦ, καὶ μάλιστα οἱ ναῦται, πρὶν καὶ πλησιάσαι σφίσι τὴν φλόγα, ἐφθείροντο, οἱ δὲ καὶ ἐν αὐτῇ μέσῃ, ὥσπερ ἐν καμίνοις, ὠπτῶντο· ἄλλοι ὑπὸ τῶν ὅπλων πυρουμένων κατείκοντο· ἄλλοι πρὶν τι τοιοῦτον παθεῖν, ἢ καὶ ἡμίκαυτοι, οἱ μὲν ἀπορρίπτοῦντες τὰ ὅπλα, ἐτιτρώσκοντο ὑπὸ τῶν πόρρωθεν βαλλόντων· οἱ δὲ ἐς τὴν θάλασσαν ἐκπηδῶντες, ἀπεπνίγοντο, ἢ καὶ παιόμενοι ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἐβαπτίζοντο, ἢ καὶ ὑπὸ θηρίων ἐσπαράττοντο. μόνοι τε ἀνεκτῶς, ὡς ἐν τοιούτοις παθήμασιν, ἀπήλλαξαν, ὅσοι πρίν τι αὐτῶν συνενεχθῆναι, οἱ μὲν ἀλλήλους, οἱ δὲ καὶ ἑαυτοὺς ἀπέκτειναν, ὅτι κολαστήριόν τι ὑπέμειναν, καὶ νεκροὶ ὥσπερ ἐν πυρᾷ ταῖς ναυσὶ συγκατεκαύθησαν. ὁρῶντες δὲ ταῦτα οἱ Καισάρειοι, πρότερον μὲν ὡς ἔτι ἀμύνεσθαί τινες αὐτῶν ἐδύναντο, οὐ προσέμισγον σφίσιν· ἐπεὶ δὲ τὰ σκάφη τὸ πῦρ συνῄρει, καὶ οἱ ἄνθρωποι οὐδ' ἑαυτοῖς βοηθῆσαι ἔτι, μὴ ὅτι πολεμίους τινὰ λυπῆσαί τι, ἐδύναντο,

A naui flammam excitabat, primum eam aqua, quam potus causa secum tulerant, restinguere: post ea absumpta, marinam haurire: eaque si multam simul adhibuissent, nonnihil obsistere ignis violentiæ: quia vero id non vbique fieri licebat, ‡ (nam & vrnas habebant haud iustæ magnitudinis, & terrore iniecto eas tantum dimidia sui parte aqua repletas trahebāt) non modo auxilium nullum ferebatur, sed vires malo addebantur. aqua enim marina flammæ non multa infusa, magnopere eam exsuscitat. Proinde aquæ B præsidio deficiente, ‡ centones & cadauera flammæ Antoniani iniicere. id aliquandiu † inhibuit ignem, ac compesci incendium videbatur: post his ipsis etiam auctum, præsertim quia ventus vehementior inciderat, maius effulsit. Ac dum adhuc partes nauium flamma depascebatur, quidam incendio succurrere, in ipsam flammam insilire, alias partes rescindere, res in alia loca differre, easve aut in mare proiicere, aut in hostes, lædendi causa: alii ad integras partes nauis sese recipientes, manibus ferreis, ac longuriis tum maxime vti, vt naui hostili sibi annexa, aut in eam exilientes, periculum in- C cendii euaderent, aut eam saltem vna comburerent. Cæsariani hoc ipsum veriti cauerent, ad naues ipsorum non appropinquare. Itaque quum ignis iam & latera nauium corripuisset, & in solum vsque descenderet, tum demum in summis Antoniani versari miseriis: quippe alii, ac nautæ potissimum, fumo, antequam ad eos flamma peruenisset, necabantur: alii in media flamma tanquam in camino assabantur: alii armis ignem cō- D cipientibus colliquabantur: alii antequā aliquid huiusmodi paterentur, nonnulli etiam semiusti, armis proiectis, vel vulnerabantur eminus, vel in mare ‡ se deiicientes suffocabantur, vel ab hostib. icti mergebantur, vel à belluis [marinis] laniabantur. solis his æquior inter tantas miserias mortis fuit conditio, qui priusquam huiusmodi mala subirēt, mutuis se inuicem vulneribus interfecerūt, aut sibi ipsis manus attulerūt, non expectato cruciatus vllo genere, ac cū nauibus suis tan- E quā rogo cremati sunt. Cæsariani, qui se, dū defendendi sui aliqua facultas adfuisset hostibus, ᵃ ab earū nauibus, abstinuerant, quum viderent nauibus igni correptis, homines ne sibi ipsis quidem auxilio esse, nedum aduersarium lędere posse,

‡ (nam & aqua hauriendo facta vasa non multa, vel iusta magnitudinis habebāt, & ob terrorem ea tantum semiplena sursum trahebant)

‡ vestes suas crassas

† imminuit ignem, iamque remittere videbatur. Post his ipsis auctum incendium.

‡ desilientes

a ab eis abstinuerant,

celeriter aduecti pecuniæ studio, ignem à se immissum restinguere conati sunt. horum quoque permulti cum ipsis nauibus a flamma correpti, & harpagonibus hostium, perierunt.

σπουδῇ τε προσέπλεον αὖθις, εἴ πως τὰ χρήματα περιποιήσαιντο, καὶ κατασβεννύναι τὸ πῦρ, ὃ αὐτοὶ παρεσκευάσαντο, ἐπειρῶντο. κἀκ τούτου συχνοὶ καὶ ἐκείνων καὶ ὑπὸ τῆς φλογὸς καὶ ὑπὸ τῶν ἁρπάγων αὐταῖς τελέως ναυσὶ συναπώλλυντο.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVINQVAGESIMUSPRIMUS.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ τὸ πεντηκοστὸν πρῶτον βιβλίον.

HÆC INSVNT LIBRO LI. Romanæ historiæ Dionis.

Quomodo Cæsar à victoria Actiaca res constituerit.
De Antonio ac Cleopatra, ac eorum post acceptam cladem actis.
Vt Antonius in Ægypto victus, seipsum occiderit.
Quemadmodum Cæsar Ægyptum subegerit.
De Cæsaris reditu Romam, triumphisque ab eo ductis.
De curiæ Iuliæ dedicatione.
Vt Mysia in potestatem populi Romani venerit.

ΤΑ'ΔΕ Ε'ΝΕΣΤΙΝ Ε'Ν ΤΩ͂Ι πεντηκοστῷ πρώτῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

Ὡς Καῖσαρ νικήσας περὶ Ἄκτιον τὰ παρόντα διέθετο.
Περὶ Ἀντωνίου καὶ Κλεοπάτρας, καὶ ὧν ἔπραξαν μετὰ τὴν ἧτταν.
Ὡς Ἀντώνιος ἡττηθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ, ἑαυτὸν ἀπέκτεινεν.
Ὡς Καῖσαρ Αἴγυπτον ἐχειρώσατο.
Ὡς Καῖσαρ ἐς Ῥώμην ἦλθε, καὶ τὰ ἐπινίκια ἤγαγεν.
Ὡς τὸ βουλευτήριον τὸ Ἰούλιον καθιερώθη.
Ὡς Μυσία ἑάλω.

ΧΡΟ'ΝΟΥ ΠΛΗ͂ΘΟΣ, ΤΑ' ΛΟΙΠΑ' ΤΗ͂Σ ΚΑΙ'ΣΑΡΟΣ τὸ γ΄, καὶ Μάρκου Οὐαλερίου Κορβίνου Μεσσάλου ὑπατείας καὶ ἄλλα ἔτη β΄, ἐν οἷς ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι, οἵδε ἐγένοντο,

Καῖσαρ τὸ δ΄,
Καῖσαρ τὸ ε΄,

καὶ Μ. Λικίνιος Μ. υἱ. Κράσσος.
καὶ Σέξτος Ἀπουλήϊος Σ. υἱ.

ACTA SVNT HAEC RELIQVA PARTE EIVS anni quo Cæsar III consul fuit, collega M. Valerio Messala Coruino: ac biennio deinceps, cuius consules,

ANNO V.C.
724 Cæsar IIII, & M. Licinius M.F. Crassus.
725. Cæsar V, & Sextus Apuleius Sexti F.

IN hunc modum pugna naualis facta est, IIII nonas Septembris. Id a me non frustra commemoratũ est, dies annotare alioquin non solito: sed quod ab ea die primum Cæsar solus rerum potitus est, imperiique eius recensio præcisè ab ea sumitur. Eadem die Cæsar Apollini, qui apud Actiũ colitur, triremem, quadriremem, ac alia nauium genera vsque ad deciremẽ, ex captis nauib. consecrauit: tẽplũ maius extruxit: ludos musicos ac gymnicos, & certamen equestre cum sacro quinquennali * (sic enim ii, qui annonæ sunt præfecti, appel-

ΤΟιαύτη τις ἡ ναυμαχία αὐτῶν τῇ δευτέρᾳ τοῦ Σεπτεμβρίου ἐγένετο. τοῦτο δ' οὐκ ἄλλως εἶπον (οὐδὲ γὰρ εἴωθα αὐτὸ ποιεῖν) ἀλλ' ὅτι τότε πρῶτον ὁ Καῖσαρ τὸ κράτος πᾶν μόνος ἔσχεν· ὥστε καὶ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν τῆς μοναρχίας αὐτοῦ ἐτῶν ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἀκριβοῦσθαι. καὶ ἐπ' αὐτῇ τῷ τε Ἀπόλλωνι τῷ Ἀκτίῳ τριήρη τε καὶ τετρήρη, τά τε ἄλλα τὰ ἑξῆς μέχρι δεκήρους, ἐκ τῶν αἰχμαλώτων νεῶν ἀνέθηκε· καὶ ναὸν μείζω ᾠκοδόμησεν· ἀγῶνά τέ τινα καὶ μουσικὸν καὶ γυμνικὸν, ἱπποδρομίας τε † πεντετηρικὸν ἱερὸν * (οὕτω γὰρ τοὺς τὴν σίτησιν ἔχοντας ὀνόμα-

† πεντετηρικὸν

ὀνομάζουσι) κατέδειξεν, Ἄκτια αὐτὸν προσαγορεύσας. πόλιν τε τινὰ ἐν τῷ στρατοπέδου τόπῳ, τοὺς μὲν συναγείρας, τοὺς δ' ἀναστήσας τῶν πλησιοχώρων, συνῴκισε, Νικόπολιν αὐτῇ ὄνομα δούς. τό, τε χωρίον, ἐν ᾧ ἐσκήνησε, λίθοις τε τετραπέδοις ἐκρηπίδωσε, καὶ τοῖς ἁλοῦσιν ἐμβόλοις ἐκόσμησεν, ἕδος τι ἐν αὐτῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ὑπαίθριον ἱδρυσάμενος. ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο. τότε δὲ μέρος μέν τι τῶν νεῶν ἐς δίωξιν τοῦ τε Ἀντωνίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας ἔστειλε· καὶ ἐκεῖνοι ἐπεδίωξαν μὲν αὐτούς, ἐπεὶ δ' οὐκ ἂν καταλήψεσθαι ἐφαίνοντο, ἀνεχώρησαν. ταῖς δὲ λοιπαῖς τό τε τάφρευμα αὐτῶν, μηδενὸς ἐναντιουμένου δι' ὀλιγότητα, ἔλαβε, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τὸν λοιπὸν στρατὸν ἐς Μακεδονίαν ἀπιόντα καταλαβὼν, ἀμαχεὶ παρεστήσατο ἤδη δὲ καὶ διέφυγον ἄλλοι τε καὶ τῶν πρώτων, οἱ μὲν Ῥωμαῖοι πρὸς τὸν Ἀντώνιον, οἱ δ' ἕτεροι οἱ συμμαχήσαντες αὐτῷ, οἴκαδε. οὐ μέντοι γε καὶ ἀντεπολέμησαν οὗτοί γε ἔτι τῷ Καίσαρι, ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν καὶ ἐκεῖνοι καὶ οἱ δῆμοι πάντες, ὅσοι καὶ πρότερον ἐρωμάιζον, οἱ μὲν εὐθὺς, οἱ δὲ καὶ μετὰ τοῦθ' ὡμολόγησαν. καὶ ὃς τὰς μὲν πόλεις χρήματά τε εἰσεπράξατο, καὶ τὴν λοιπὴν ἐς τοὺς πολίτας σφῶν ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν ἐξουσίας παραιρεῖται, μετῆλθε τοὺς δὲ δυνάστας, τούς τε βασιλέας, τὰ μὲν χωρία ὅσα παρὰ τοῦ Ἀντωνίου εἰλήφεσαν, πάντας, πλὴν τοῦ τε Ἀμύντου καὶ τοῦ Ἀρχελάου, ἀφείλετο Φιλοπάτορα δὲ τὸν Ταρκονδιμότου, καὶ Λυκομήδην ἐν μέρει τοῦ Καππαδοκικοῦ Πόντου βασιλεύοντα, τόν τε Ἀλέξανδρον τὸν τοῦ Ἰαμβλίχου ἀδελφὸν, καὶ τῶν δυναστειῶν ἔπαυσε· καὶ τοῦτον, ὅτι μισθὸν αὐτὴν τῆς ἐκείνου κατηγορίας εἰλήφει, καὶ ἐς τὰ ἐπινίκια παραγαγὼν, ἀπέκτεινε. τὴν δὲ τοῦ Λυκομήδους Μηδείῳ τινὶ ἔδωκεν, ὅτι τούς τε Μυσοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀπὸ τοῦ Ἀντωνίου πρὸ τῆς ναυμαχίας ἀπέστησε, καὶ μετ' αὐτῶν τοῖς ἐν τῇ μερίδι αὐτοῦ οὖσιν ἐπολέμησε. Κυδωνιάτας τε καὶ Λαμπαίους ἐλευθέρους ἀφῆκεν, ὅτι τινὰ αὐτῷ συνήρατο· καὶ τοῖς γε Λαμπαίοις καὶ τὴν πόλιν ἀνεστῶσαν συγκατῴκισε, τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων, τῶν τε ἄλλων τῶν κορυφαίων τῶν συμπραξάντων τι τῷ Ἀντωνίῳ, πολλοὺς μὲν χρήμασιν ἐζημίωσε, πολλοὺς δὲ καὶ ἐφόνευσε, καὶ τινῶν καὶ ἐφείσατο. καὶ ἐν μὲν τούτοις ὅ, τε Σόσσιος ἐπιφανὴς ἐγένετο (πολλάκις τε γὰρ ἀντιπολεμήσας αὐτῷ, καὶ τότε φυγὼν καὶ κατακρυφθεὶς, χρόνῳ τε ὕστερον εὑρεθεὶς, ὅμως ἐσώθη) καὶ Μάρκος τις Σκαῦρος, ἀδελφὸς τοῦ Σέξτου ὁμομήτριος ὢν, καὶ θανατωθῆναι κελευσθεὶς, εἶτα διὰ τὴν μητέρα τὴν Μου-

A appellantur) conſtituit, Actios illos ludos dicens; vrbemque eo loco, vbi caſtra habuerat, effecit: partim collectis ad eam incolendam hominibus, partim eo translatis finitimis: eique vrbi Nicopolis nomen indidit, ac locum in quo tetenderat, † lapidibus quatuor pedum magnitudine conſtrauit, roſtriſque nauium captarum ornauit, ſacrarium ibi Apollinis ſub dio conſtituens. Verum hæc poſtea temporis facta ſunt. tunc autem emiſit claſſis ſuæ partem, vt Antonium ac Cleopatram inſequeretur: quæ quum conſequi eum non

B poſſet, reuerſa eſt: cum reliquis verò ipſe caſtra hoſtium, iis propter paucitatem non reſiſtentibus, occupauit; ac deinde reliquum exercitum ‡ deprehendens, iter in Macedoniam intendentem, ſine pugna ſibi adiunxit. Diffugerant autem iam tum alii quidam primores Romani ad Antonium, auxiliarii autem in ſuam quiſque patriam: verum hi contra Cæſarem nullum præterea bellum geſſerunt: ſed & ipſi, & omnes populi, qui ante etiam Romanis ſubditi fuerant, pars ſtatim, pars poſt, pacis con-

C ditiones a Cæſare acceperunt. Cæſar vrbibus pecunia imperata, ademptaque eis in ciues ipſarum poteſtate, quam in conciliis populi vſurpabant; regulis ac regibus omnia oppida, quæ ab Antonio acceperant, exceptis Amynta & Archelao, abſtulit: Philopatorem Tarcondimoti filium, & Lycomedem, regnum in parte Cappadocici Ponti obtinentem, principatu ſpoliauit: Alexandrum autem, Iamblichi fratrem, non modo regno exuit, (quod præmium propterea,

D quod ipſum accuſaſſet, acceperat) ſed in triumpho quoque ductum occidit: Lycomedis ditionem Medeo cuidam conceſſit, qui ante pugnam naualem Myſos Aſianos ad deficiendum ab Antonio permouerat, eorumque opera bellum Antonianis ‡ fecerat: Cydoniis ac Lampæis libertatem dedit, præſtiti ſibi auxilii cauſa, inſtaurata etiam Lampæorum ciuitate, quæ euerſa fuerat: ſenatores equiteſq; & alios inſigniores viros, qui Antonium aliqua in re adiuuiſſent,

E multos pecunia multauit, multos occidit, quibuſdam pepercit. Inter vita donatos præcipuus fuit Soſſius, qui quum bello ſæpe Cæſarem petiiſſet, tunc fuga elapſus occultatuſque, poſt inuentus ac dimiſſus eſt: & M. quidam Scaurus, vterinus Sexti Pompeii frater, ipſe quoque neci deſtinatus, propter Mu-

† *Lapidibus quadratis à fundamento extruxit,*

‡ *adſecutus,*

‡ *in partes regionis ſue fecerat,*

ciam matrem vitam obtinuit. Inter supplicio affectos potissimum commemoratione dignus videtur Curio, filius Curionis istius, cuius Cæsar superior opera plurimum vsus fuerat: & Aquilii Flori, pater ac filius: quorum quum alter tantum, in quem sors incidisset, mori à Cæsare iussus fuisset, vterque periit. Nam & filius priusquam sortiretur, se percussori præbuit vltro; & pater dolore rei permotus, sibi ipsi necem intulit. Porro autem Antonianos milites in exercitum suum Cæsar allegit, [a] ac veteranos ciues, nemini quicquam dans, in Italiam; reliquos sparsim alio dimisit. Quia enim in Sicilia post victoriam metum ei obiecerant, veritus ne denuo tumultuarentur, vt præueniret omnem motum, [b] alios sibi omnino ab armis reiiciendos, reliquorum multitudinem diuellere à se inuicem statuit. Libertis, quia adhuc eos suspectos habebat, [c] quartam pensionem remisit, quam adhuc ad pendendam pecuniam sibi imperatam debebant: iique, non tam acceptæ iniuriæ memores, quam pro beneficio remissam pensionem habentes, gauisi sunt. † milites quoque, qui nondum annos militiæ impleuissent, nonnihil inhiberi à tribunis militum, potissimum autem spe Ægyptiarum diuitiarum illecti, quieuerunt. At qui victoriæ socii, tum a militia dimissi nullo præmio dato fuere, indigne id ferentes, seditiones paulo post agitare cœperunt. Id veritus Cæsar, ac ne Mecænatem, tum Romæ Italiæque administrandæ præfectum, contemptui, quod equestris tantum ordinis homo esset, haberent; Agrippam, quasi aliam ob rem, in Italiam misit. Tantam enim in omnibus rebus potestatem Mæcenati ac Agrippæ Cæsar [eo tempore] tribuerat, vt literas quoque ii, quas ipse ad senatum aliosve scribebat, antequam redderentur, legerint, ac quæ visum fuisset mutauerint: cuius rei causa annulum quoque ab eo acceperant, vt obsignare eas possent. Sigillũ enim, quo tum maxime vtebat, duplex parauerat, sphynge [d] in vtroq; eadem insculpta: (nam serius incepit suam imaginem in eo incidere, ac ea literas obsignare. quod omnes deinceps imperatores imitati sunt, excepto Galba, qui canem ex prora nauis prospectantem, signũ a maioribus suis acceptum, vsurpauit) ac si quid vel iis, vel aliis suis necessariis [e] scriberet arcani, proxime sequentem semper literam pro ea, quæ

[a] ac exercitus vtriusq; Veteranos

[b] alios ab armis abigere protinus, aliorũ multitudinem à se inuicem diuellere properauit.

[c] quartam collationis partem remisit,

† Milites etiam, quotquot inter gregarios tũc adhuc stipẽdia faciebant, nonnihil

[d] in vtroq; similis expressa: (nam serius imagine sua insculpta, obsignandis omnibus eam adhibuit: qua quidem & imperatores secuti deinceps, Galba excepto, vsi sũt. Is enim canem

[e] scriberet, quæ res ea erant significanda modo quodam secreto, proxime

κίαν ἀφείθη. τῶν δὲ κολασθέντων, Ἀκύλιοί τε Φλῶροι καὶ Κουρίων ὄνομα μάλιστα ἔσχον. τοῦτο μὲν, ὅτι τοῦ Κουρίωνος ἐκείνου τοῦ ποτε τῷ Καίσαρι τῷ προτέρῳ πολλὰ συναραμένου υἱὸς ἦν· οἱ δὲ δὴ Φλῶροι, ὅτι δυοῖν ἑτέροιν τὸν λαχόντα κελεύσαντος αὐτοῦ σφαγῆναι, ἀμφότεροι διεφθάρησαν. ἦσαν μὲν γὰρ πατήρ τε καὶ παῖς· ὡς δὲ τούτου πέρι λαχεῖν, αὐτὸς ἑαυτὸν τῷ σφαγεῖ ἑκὼν παρέδωκε, περιαλγήσας τε ἐκεῖνος, καὶ αὐτοχειρίᾳ αὐτίκα ἐπαπέθανεν. οὗτοι μὲν δὴ οὕτως ἀπηλλάξαντο. ὁ δὲ ὅμιλος τῶν Ἀντωνιείων στρατιωτῶν ἐς τὰ τοῦ Καίσαρος στρατόπεδα κατετάχθη, καὶ ἔπειτα τοὺς μὲν πολίτας τοὺς ἔξω τῆς ἡλικίας ἀπ' ἀμφοτέρων, μηδὲν μηδενὶ δοὺς, ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀπέπεμψε, τοὺς δὲ δὴ λοιποὺς διέσπειρεν. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ Σικελίᾳ φοβεροὶ οἱ μετὰ τὴν νίκην ἐγένοντο, ἔδεισε μὴ καὶ αὖθις θορυβήσωσι· καὶ διὰ τοῦτ' ἔσπευσε, πρὶν καὶ ὁπωσοῦν ὑποκινηθῆναι, τοὺς μὲν παντελῶς ἐκ τῶν ὅπλων ἀπελάσαι, τὸ δὲ πλῆθος διασπάσαι. τούς τε ἐξελευθέρους δι' ὑποψίας ἔτι καὶ τότε ἔχων, τὴν τετάρτην αὐτοῖς ἐσφορὰν ἀφῆκεν, ἣν ἐκ τοῦ προσταχθέντος σφίσι χρημάτων ἐπώφειλον. καὶ οὗτοι μὲν οὐχ ὅτι ἐστέρηντο τινῶν, ἐμνησικάκουν ἔτι, ἀλλ' ὡς καὶ λαβόντες ὅσα μὴ συνεσήνεγκαν, ἔχαιρον. οἵ τε ἐν τῷ τεταγμένῳ † ἔτει καὶ τότε ὄντες, τὸ μέν τι πρὸς τῶν στρατιαρχῶν κατεχόμενοι, τὸ δὲ δὴ πλεῖστον τῇ τοῦ Αἰγυπτίου πλούτου ἐλπίδι, οὐδὲν ἐνεόχμωσαν· οἱ δὲ δὴ συννικήσαντες αὐτῷ, καὶ τῆς στρατείας ἀφεθέντες, ἤσχαλλον, ἅτε μηδὲν γέρας εὑρόμενοι· καὶ στασιάζειν οὐκ ἐς μακρὰν ἤρξαντο. καίτοι ὁ Καῖσαρ ὑποτοπήσας τι αὐτοὺς, καὶ φοβηθεὶς μὴ τοῦ Μαικήνου, ᾧ καὶ τότε ἥ τε Ῥώμη καὶ ἡ λοιπὴ Ἰταλία προσετέτακτο, καταφρονήσωσιν, ὅτι ἱππεὺς ἦν, τὸν Ἀγρίππαν ὡς καὶ κατ' ἄλλο τι ἐς τὴν Ἰταλίαν ἔπεμψε. καὶ τοσαύτην γε ἐπὶ πάντα καὶ ἐκείνῳ καὶ τῷ Μαικήνᾳ ἐξουσίαν ἔδωκεν, ὥστε σφᾶς καὶ τὰς ἐπιστολὰς, ἅς τε τῇ βουλῇ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔγραφε, προαναγιγνώσκειν, κἀκ τούτου καὶ μεταγράφειν ὅσα ἐβούλοντο. καὶ διὰ τοῦτο καὶ δακτύλιον ἔλαβον παρ' αὐτοῦ, ἵνα ἐπισφραγίζεσθαι αὐτὰς ἔχωσι. διπλῆν γὰρ δὴ σφραγῖδα, ᾗ μάλιστα τότε ἐχρῆτο, ἐπεποίητο, Σφίγγα ἐν ἑκατέρᾳ ὁμοίαν ἐκτυπώσας. ὕστερον γὰρ τὴν εἰκόνα τὴν ἑαυτοῦ ἐγγλύψας, ἐκείνῃ τὰ πάντα ἐσημαίνετο. καὶ αὐτῇ καὶ οἱ μετὰ ταῦτα αὐτοκράτορες, πλὴν Γάλβου, ἐχρήσαντο. οὗτος γὰρ προγονικῷ τινι σφραγίσματι, κύνα ἐκ πρῴρας νεὼς προκύπτοντα ἔχοντι, ἐνόμισεν. ἐπέστελλε δὲ καὶ ἐκείνοις καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς φίλοις, ὁπότε ἰδίᾳ τι δι' ἀπορρήτων σφίσι δηλῶσαι, τὸ δεύτερον ἀεὶ στοιχεῖον τοῦ ῥήμα-

† in θ vn

τι προσήκοντος αὐτ' ἐκείνου ἀντιγράφων. καὶ ὁ μὲν, ὡς οὐδενὸς ἔτι δεινοῦ παρὰ τῶν ἐστρατευμένων ἐσομένου, τά τε ἐν τῇ Ἑλλάδι διῴκησε, καὶ τῶν τοῖν θεοῖν μυστηρίων μετέλαβεν· ἔς τε τὴν Ἀσίαν κομισθεὶς, καὶ ἐκεῖνα προσκαθίστατο, τά τε τοῦ Ἀντωνίου ἅμα ἐκαραδόκει. οὐ γάρ πω σαφές τι ὅπη διεπεφεύγει ἐπέπυστο· καὶ παρεσκευάζετο ὡς καὶ ἐπ' αὐτὸν ὁρμήσων, ἄν τι ἀκριβώσῃ. θορυβησάντων δὲ αὐτῶν ἐν τούτῳ φανερῶς, ἅτε καὶ πολὺ ἀπὸ σφῶν ἀπαρτῶντος αὐτοῦ, ἐφοβήθη μή τι κακὸν προστάτου λαβόμενοι δράσωσι. καὶ διὰ τοῦτο Ἀντώνιον μὲν ἄλλοις ἀναζητῆσαι προσέταξεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἠπείχθη, μεσοῦντος τοῦ χειμῶνος, ἐν ᾧ τὸ τέταρτον μετὰ Μάρκου Κράσσου ἦρχεν. οὗτος γὰρ, καίπερ τά τε τοῦ Σέξτου καὶ τὰ τοῦ Ἀντωνίου πράξας, τότε μηδὲ στρατηγήσας συνυπάτευσεν αὐτῷ. ἐλθὼν δὲ ἐς τὸ Βρεντέσιον, οὐκ ἔτι περαιτέρω προεχώρησεν. ἐπεὶ γὰρ ἥ τε γερουσία, πυθομένη τὸν πρόσπλουν αὐτοῦ, πᾶσα ἐκεῖσε, πλὴν τῶν τε δημάρχων καὶ στρατηγῶν δύο, κατὰ δόγμα μεινάντων, ἀπήντησε, καὶ ἡ ἱππὰς, τοῦ τε δήμου τὸ πλεῖον, καὶ ἕτεροι, οἱ μὲν κατὰ πρεσβείας, οἱ δὲ, ἐθελονταὶ πολλοὶ συνῆλθον, οὐκ ἔτ' οὐδὲν ὑπ' οὐδενὸς πρός τε τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὴν τῶν πλεόνων σπουδὴν, ἐνεοχμώθη. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι, οἱ μὲν, φόβῳ, οἱ δὲ, ἐλπίσιν, οἱ δὲ, καὶ μετάπεμπτοι, πρὸς τὸ Βρεντέσιον ἀφίκοντο. καὶ αὐτῶν ὁ Καῖσαρ τοῖς μὲν ἄλλοις χρήματα ἔδωκε, τοῖς δὲ διὰ παντὸς αὐτῷ συστρατεύσασι καὶ γῆν προσκατένειμε. τοὺς γὰρ δήμους τοὺς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τοὺς τὰ τοῦ Ἀντωνίου φρονήσαντας ἐξοικίσας, τοῖς μὲν στρατιώταις τάς τε πόλεις καὶ τὰ χωρία αὐτῶν ἐχαρίσατο· ἐκείνων δὲ δὴ τοῖς μὲν πλείοσι τό τε Δυρράχιον, καὶ τοὺς Φιλίππους, ἄλλα τε ἐποικεῖν ἀντέδωκε· τοῖς δὲ λοιποῖς ἀργύριον ἀντὶ τῆς χώρας, τὸ μὲν ἔνεμε, τὸ δὲ ὑπέσχετο. συχνὰ μὲν γὰρ καὶ ἐκ τῆς νίκης ἐκτήσατο, πολλῷ δὲ ἔτι πλείω ἀνήλισκε. καὶ διὰ τοῦτο καὶ προέγραψεν ἐν τῷ στρατηγίῳ τά τε ἑαυτοῦ κτήματα καὶ τὰ τῶν ἑταίρων, ἵνα ἄν τε πρίασθαί τι αὐτῶν, ἄν τε καὶ ἀντιλαβεῖν τις ἐθελήσῃ, τοῦτο ποιήσῃ. καὶ ἐπράθη μὲν οὐδὲν, οὔτε ἀντεδόθη οὐδέν· (τίς γὰρ ἂν καὶ ἐτόλμησεν ἐπολεμησείων αὐτοῦ διαπράξαι;) τῆς δὲ δὴ ἐπαγγελίας ἀναβολὴν ἐκ τούτου εὐπρεπῆ λαβὼν, ὕστερον αὐτὴν ἐκ τῶν Αἰγυπτίων λαφύρων ἀπήλλαξε.

Ταῦτά τε οὖν καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐπείγοντα διοικήσας, τοῖς τέ τινα ἄδειαν λαβοῦσι, καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ διαιτᾶσθαι (οὐ γὰρ ἐξῆν) δοὺς, καὶ τὸν δῆμον τὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ ὑπολειφθέντα παρέμενος, ὅτι μὴ πρὸς αὐτὸν ἦλθεν, ἔς τε τὴν Ἑλλάδα αὖθις τριακοστῇ μετὰ τὴν ἄφιξιν ἡμέρᾳ ἀπῆρε, καὶ

A quæ exarari deberet, ponebat. Proinde quasi nullo modo iam imminente † à veteranis amplius periculo, res Græciæ cōstituit, ac ‡ duorum diuorum sacris initiatus est: deinde in Asiam profectus, rebus ibi quoque constitutis, quid Antonius ageret expectauit: ac se ita parabat, vt si certum, quonam is perfugisset, comperiret; expeditionem contra eum faceret. Interim iis aperte tumultum concitantibus, quod procul ipse abesset; metuens; ne si quem ducem inuenissent, B mali aliquid facinoris ederent: aliis ad inuestigandum Antonium constitutis, in Italiam properauit media hieme, se quartum, & M. Crasso (hunc enim collegam habebat, quanquam & Pompeianas & Antonianas prius partes [a] secutum) consulibus. Quum Brundusium [b] peruenisset, iam eo senatus vniuersus, audito eius aduentu, tantum tribunisplebis ac duobus prætoribus ad vrbem ex S. C. relictis, occurrerat; cum equitibus, ac magna parte plebis, ac multis aliis, qui vel C legati, vel sua sponte eo frequentes conuenerant. itaque aduentu Cæsaris, & studio maioris partis effectum est, vt nemo vllam rem nouam tentare auderet. quin ipsi milites, partim metu, partim spe, nonnulli etiam euocati, eodem confluxerunt. Horum Cæsar aliis pecuniam dedit: aliis, qui omnibus secum bellis fuissent, agrum etiam addidit. Nam eos conuentus Italiæ, qui Antonii rebus studuissēt, extorres egerat, militibusq; agros eorum donauerat: extortium autem plerisq; Dyrrhachiū, Philippos, & alia oppi- D da habitanda cōcessit: reliquis pecuniam pro agro aut numerauit, aut numeraturū promisit. Etsi enim ex victoria magnam vim pecuniæ adeptus fuerat, tamen impensæ fiebant longe maiores: ideoque in foro venum proposuit sua & ‡ sociorum aliquot bona, vt vel emere ea, vel pro agris recipere liceret ei, qui vellet. quæ quidem nemo fecit, (quis enim ausus fuisset?) promissionis tamen ea ratione honestam nactus dilationem, eam ex Ægyptiaca deinde præda repræsentauit.

Hæc & alia necessaria quum ita con- E stituisset; iisque, quibus impunitas data erat, concessisset, vt in Italia morarētur, id quod ante non licebat: populo, qui Romæ remāserat, nec ad se Brundusium venerat, neglecto, in Grēciā auectus est, trigesimo quam in Italiam venerat die, ac

† ab exauctoratis

‡ duorum numinum [Cereris & Mineruæ] sacris

a secutum; nec prætura functum)

b peruenisset, vlterius non est progressus, quod eo senatus

‡ amicorum

ac propter hiemem nauibus per Isthmum Peloponnesiacum translatis, tanta celeritate in Asiam aduenit, vt de eius discessu simul redituque Antonius & Cleopatra cognouerint. Hi a pugna nauali fuga elapsi, vsq; ad Peloponesum simul quũ peruenissent, ibi præter animi sui sententiam diuulsi inuicẽ sunt, Cleopatra in Ægyptũ contendente, ne clades audita nouos ibi tumultus cõcitaret. Hæc vt tuto in Ægyptũ adnauigare posset, victoriã mentita, proras coronauerat, cantionesq; victoria obtenta vsurpari consuetas, tibiis concini iusserat. postquam in tutum peruenit, multos primores, semper sibi infensos, ac tũ clade eius animo auctos, occĩdit. horũ facultatib. & reliquis diuis etiã consecratis (neq; enim ab vllo quantũuis inaccesso sacrario se abstinebat) ingentẽ pecuniam confecit, copias comparauit, auxilia quæsiuit: vtq; Mediæ regem ad suã societatem pertraheret, Armeniæ regi caput amputatum ei misit. Cæterum Antonius in Africam quosdã misit ad Pinariũ Scarpum & exercitum, quem is iam antè ibi conscriptum ad tuendam Ægyptum habebat: verum [a] quum neq; reciperetur ab eo, & missos quoq; ad se occidisset, nõnullosq; milites id moleste ferẽtes necasset: infecta re Antonius ipse quoq; Alexãdriam se contulit. ibi & alia, quæ bello accelerando conueniunt, ab iis parata sunt: & filios suos, Cæsarionem Cleopatra, Antyllum, ex Fuluia sibi natum, Antonius, in viros retulerunt, vt & Ægyptii viro sibi imperante essent alacriores: & reliqui eos duces habituri, si quid Antonio & Cleopatræ accidisset, animis eo magis constarent. Id quidẽ factũ perniciem adolescẽtibus istis attulit, vt Cæsar iis, tanquã viris iam & principatum aliquem gerentibus, non parceret. Antonius autem ac Cleopatra ita se parabant, tanquam & classe & pedestribus copiis belligeraturi: in eumque finem vicinos populos, & reges amicitia sibi iunctos ad auxilia cõuocabãt. nihilo tamẽ minus etiam ad hoc se instruebant, vt si qua necessitas vrgeret, in Hispaniam (alioquin etiam pecuniæ multitudine se eam regionem posse ad defectionem compellere sperantes,) nauigarent, aut ad rubrum mare concederent. Quæ consilia vt quam diutissime occulta haberent, ac Cæsarem vel fallerent, vel etiam dolo necarent; miserunt ad eum, qui de pace agerent, ac interim pecunia eius

[a] quum ille se Antoniũ minime recepturum diceret, & missos

A διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ τῆς Πελοποννήσου τὰς ναῦς ὑπὸ τοῦ χειμῶνος ὑπερενεγκών, οὕτω ταχέως ἐς τὴν Ἀσίαν ἀπεκομίσθη, ὥστε καὶ τὸν Ἀντώνιον, τήν τε Κλεοπάτραν, ἑκάτερα ἅμα, καὶ ὅτι ἀφωρμήθη καὶ ὅτι ἐπανῆλθε μαθεῖν. ὡς γὰρ τότε ἐκ τῆς ναυμαχίας ἔφυγον, μέχρι μὲν τῆς Πελοποννήσου ὁμοῦ ἀφίκοντο, ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἀχθόντων αὐτῶν ἀπεχώρησαν, Κλεοπάτρα μὲν ἐς τὴν Αἴγυπτον, μή τι, τῆς συμφορᾶς σφῶν προπυθόμενοι, νεωτερίσωσιν, ἠπείχθη· καὶ ὅπως γε καὶ τὸν προσπλοῦν ἀσφαλῆ ποιήσηται, τάς τε πρῴρας B ὡς καὶ κεκρατηκυῖα κατέστεψε, καὶ ᾠδάς τινας ἐπινικίους ὑπ' αὐλητῶν ᾖδεν. ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἐγένετο, πολλοὺς μὲν τῶν πρώτων, ἅτε καὶ ἀεί οἱ ἀχθομένων, καὶ τότε ἐπὶ τῇ συμφορᾷ αὐτῆς ἐπηρμένων, ἐφόνευσε· πολὺν δὲ καὶ πλοῦτον ἔκ τε τῶν ἐκείνων κτημάτων, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων καὶ ὁσίων καὶ θείων, μηδενὸς μηδὲ τῶν πάνυ ἀβάτων ἱερῶν φειδομένη, ἤθροιζε· δυνάμεις τε ἐξηρτύετο, καὶ συμμάχους περιεσκοπεῖτο. τόν τε Ἀρμένιον ἀποκτείνασα, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τῷ Μήδῳ, ὡς καὶ ἐπικουρήσοντι σφίσι διὰ τοῦτο, C ἔπεμψεν. Ἀντώνιος δὲ ἔπεμψε μὲν ἐς τὴν Λιβύην πρός τε Πινάριον Σκάρπον, καὶ πρὸς τὸ στράτευμα τὸ μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ τῆς Αἰγύπτου φυλακῇ ἐνταῦθα προσσυνειλεγμένον· ἐπεὶ δὲ οὔτε † προσεδέξατο αὐτὸν * καὶ προσέτι καὶ τοὺς προπεμφθέντας ὑπ' αὐτοῦ ἔσφαξε, τῶν τε στρατιωτῶν ὧν ἦρχεν ἀγανακτήσαντάς τινας ἐπὶ τούτῳ διέφθειρεν, οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς ἐς τὴν Ἀλεξάνδρειαν μηδὲν πράξας ἐκομίσθη· καὶ τά τε ἄλλα ὡς ἐπὶ ταχεῖ πολέμῳ παρεσκευάζοντο, καὶ τοὺς υἱεῖς, Κλεοπάτρα μὲν Καισαρίωνα, Ἀντώνιος δὲ Ἄντυλλον, ὃν ἐκ τῆς Φουλουίας γεν- D νηθέντα οἱ εἶχεν, ἐς ἐφήβους ἐσέγραψαν· ἵν' οἵ τε Αἰγύπτιοι ὡς καὶ ἀνδρός τινος ἤδη βασιλεύοντος σφῶν προθυμηθῶσι, καὶ οἱ ἄλλοι προστάτας ἐκείνους, ἄν γέ τι δεινὸν σφίσι συμβῇ, ἔχοντες καρτερήσωσι. καὶ τοῖς μὲν μειρακίοις καὶ τοῦτο, αἴτιον τοῦ ὀλέθρου ἐγένετο· οὐδετέρου γὰρ αὐτῶν ὁ Καῖσαρ, ὡς καὶ ἀνδρῶν ὄντων, καὶ πρόσχημά τι προστασίας ἐχόντων, ἐφείσατο. ἐκεῖνοι δὲ οὕτω παρεσκευάζοντο μὲν ὡς καὶ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ ναυσὶ καὶ πεζῷ πολεμήσοντες. καὶ ἐπὶ E τούτῳ καὶ τὰ ἔθνη τὰ ὁμόχωρα τούς τε βασιλέας τοὺς φίλους σφίσι προσπαρεκάλουν· ἡτοιμάζοντο δὲ οὐδὲν ἧττον ὡς καὶ ἐς τὴν Ἰβηρίαν, ἄν τι κατεπείξῃ, πλευσόμενοι, καὶ τὰ ἐκεῖ ἄλλως τε καὶ τῷ πλήθει τῶν χρημάτων ἀποστήσοντες, ἢ καὶ πρὸς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν μεταστησόμενοι. καὶ ὅπως γε ἐπὶ πλεῖστον βουλευόμενοι ταῦτα διαλάθωσιν, ἢ καὶ ἐξαπατήσωσί πη τὸν Καίσαρα, ἢ καὶ δολοφονήσωσιν, ἔστειλαν τινὰς, ἐκείνῳ μὲν λόγους ὑπὲρ εἰρήνης, τοῖς δὲ δὴ συνοῦσιν αὐτῷ χρήμα-

† προσδέξασθαι αὐτὸν ἤθελεν, ἐς...

χρήματα φέροντας. καὶ τούτῳ καὶ ἡ Κλεοπάτρα σκῆπτρόν τι χρυσοῦν, καὶ στέφανον χρυσοῦν, τόν τε δίφρον τὸν βασιλικόν, κρύφα τοῦ Ἀντωνίου, ὡς καὶ τὴν ἀρχὴν οἱ δι' αὐτῶν διδοῦσα, ἔπεμψεν· ἵνα ἂν καὶ ἐκεῖνον ἐχθήρῃ, ἀλλ' αὐτήν γε ἐλεήσῃ. ὁ δὲ τὰ μὲν δῶρα ἔλαβεν, οἰωνὸν ποιούμενος, ἀπεκρίνατο δὲ τῷ μὲν Ἀντωνίῳ οὐδέν· τῇ δὲ Κλεοπάτρᾳ φανερῶς μὲν, ἄλλα τε ἀπειλητικὰ, καὶ ὅτι ἂν τῶν τε ὅπλων καὶ τῆς βασιλείας ἀπόστῃ, βουλεύσεται περὶ αὐτῆς ὅσα χρὴ πρᾶξαι· λάθρᾳ δὲ, ὅτι ἐὰν τὸν Ἀντώνιον ἀποκτείνῃ, καὶ τὴν ἄδειαν αὐτῇ καὶ τὴν ἀρχὴν ἀκέραιον δώσει. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίγνετο, τάς τε ναῦς τὰς ἐν τῷ Ἀραβικῷ κόλπῳ πρὸς τὸν ἐς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν πλοῦν ναυπηγηθείσας οἱ Ἀράβιοι, πεισθέντες ὑπὸ Κυίντου Διδίου τῆς Συρίας ἄρχοντος, κατέπρησαν, καὶ τὰς ἐπικουρίας καὶ οἱ δῆμοι καὶ οἱ δυνάσται πάντες ἀπηρνήσαντο. καί μοι θαυμάσαι ἐπέρχεται, ὅτι ἄλλοι μὲν συχνοὶ, καίπερ πολλὰ παρ' αὐτῶν εἰληφότες, ἐγκατέλιπον σφᾶς· οἱ δὲ ἐπὶ ταῖς ὁπλομαχίαις ἐν τοῖς ἀτιμοτάτοις τρεφόμενοι, προθυμίᾳ τε ἐς αὐτοὺς πλείστῃ ἐχρήσαντο, καὶ ἀνδρειότατα ἠγωνίσαντο. οὗτοι γὰρ ἐν Κυζίκῳ πρὸς τοὺς ἐπινικίους ἀγῶνας, οὓς ἐπὶ τῷ Καίσαρι ἄξειν ἤλπιζον, ἀσκούμενοι, τότε ἐπειδὴ τάχιστα τῶν γεγονότων ᾔσθοντο, ὥρμησαν ἐς τὴν Αἴγυπτον ὡς καὶ βοηθήσοντες αὐτοῖς. καὶ πολλὰ μὲν τὸν Ἀμύνταν ἐν τῇ Γαλατίᾳ, πολλὰ δὲ καὶ τοὺς τοῦ Ταρκονδιμότου παῖδας ἐν τῇ Κιλικίᾳ, φίλους μὲν σφίσιν ἐς τὰ μάλιστα γενομένους, τότε δὲ πρὸς τὰ παρόντα μεταστάντας, πολλὰ δὲ καὶ τὸν Δίδιον, κωλύοντα σφᾶς τῆς διόδου, ἔδρασαν. οὐ μέντοι καὶ διαπεσεῖν ἐς τὴν Αἴγυπτον ἠδυνήθησαν· ἀλλ' ἐπειδὴ πανταχόθεν περιεστοιχίσθησαν, λόγοις μὲν οὐδ' ὡς ἐνδόσιμα, καίτοι τοῦ Διδίου συχνὰ σφίσιν ἐπισχνουμένου, προσεδέξαντο· τὸν δὲ Ἀντώνιον μεταπέμψαντες, ὡς καὶ ἐν τῇ Συρίᾳ ἄμεινον μετ' αὐτοῦ πολεμήσοντες, ἔπειτ' ἐπειδὴ ἐκεῖνος μήτ' αὐτὸς ἦλθε, μήτ' ἀγγελίαν τινὰ αὐτοῖς ἔπεμψεν, οὕτω δὴ νομίσαντες αὐτὸν ἀπολωλέναι, καὶ ἄκοντες ὡμολόγησαν ἐπὶ τῷ μηδέποτε μονομαχῆσαι. καὶ τήν γε Δάφνην παρὰ τοῦ Διδίου, τὸ τῶν Ἀντιοχέων προάστειον, οἰκεῖν, μέχρι ἂν τῷ Καίσαρι ταῦτα δηλωθῇ, ἔλαβον. καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τοῦ Μεσσάλου ὕστερον † ἀπατηθέντες ἐπέμφθησαν ἄλλος ἄλλοσε, ὡς καὶ ἐς τὰ στρατόπεδα καταλεχθησόμενοι, καὶ ἐκ τρόπου δή τινος ἐπιτηδείου ἐφθάρησαν. Ἀντώνιος δὲ καὶ Κλεοπάτρα, ἀκούσαντες τὰ πρέ-

† ἀπατη-θέντες.

A † exercitum corrumperent. Interim Cleopatra, clam Antonio, sceptrum aureum, coronam auream, sellamque regiam Cæsari misit, quasi regnum cum iis tradens; vt is, si omnino exosum haberet Antonium, ipsam saltem misericordia prosequeretur. Cæsar autem acceptis muneribus, ominisque loco ductis, Antonio nullo dato responso, Cleopatræ palam quidem multa comminatus est, idque etiam respondit; si ea ab armis & regno destitisset, consilium ipsum capturum, quid eam fieri deberet: occulte autem ei impunitatem ac regnum B integrum pollicitus est, si Antonium occidisset. Eodem tempore Arabes à Q. Didio Syriæ præfecto persuasi, naues in sinu Arabico fabricatas ad nauigationem in rubrum mare, combusserunt; populique & reguli omnes suppetias Antonio Cleopatræque denegauerunt. Ac mihi quidem mirari subit, cur reliqui complures eos deseruerint, multis ab iis ornati beneficiis, quum qui ad ludos gladiatorios alebantur, conditione abie-C ctissima, summum studium eorum ostenderint, pro iisque fortissime certauerint. Hi gladiatores Cyzici ad ludos triumphales, quos deuicto Cæsare se factu-rũ Antonius sperabat, quũ exercerentur; vbi primũ quæ essent acta cognouerũt, in Ægyptũ ad ferendũ eis auxiliũ iter instituerũt: quumq; haud parũ incõmodi Amyntæ in Galatia, filiisq; Tarcõdimoti in Cilicia exhibuissent, (qui sũma ante amicitia cũ Antonio & Cleopatra iuncti, tũc fortunã secuti, ab iis defecerãt) multa etiã D Didio, qui trãsitu ipsos prohibebat; neq; tamẽ in Ægyptũ euadere possent, sed circumuenti essent: ne sic quidẽ vllo modo, quantũuis multa Didio pollicẽte ad defectionẽ pduci se passi, Antoniũ ad se accersierũt, facilius se putãtes cũ eo cõiunctos in Syria bellũ posse gerere. Tandẽ quum neq; veniret Antonius, neq; nuntiũ mitteret, periisse eũ rati, inuiti se Didio dediderũt, ea cõditione, ne gladiatores posthac essent: iisq; Daphnen, Antiochiæ suburbiũ, eis habitandũ concessit, donec Cæsari res ea significarẽt. Hi quidẽ gladiatores postea à Messala decepti, alii alio dimissi, quasi E in legiones adscribendi, ac per occasionẽ interfecti sunt. Antonius & Cleopatra, postq̃ Cæsaris responsũ ex legatis cogno-

† familiares eius corrumperent.

uerunt, alios miserunt: ac Cleopatra quidem per eos magnam ei vim pecuniæ promisit: Antonius autem amicitiæ eum ac propinquitatis admonuit: suam cum Ægyptia muliere consuetudinem excusauit: ipsorum mutuum quondam amorem ac societatem actorum in adolescentia enumerauit: denique P. Turullium senatorem, vnum ex Iulii Cæsaris percussoribus, amicum tum suum, Cæsari tradidit: ac seipsum etiam interfecturum pollicitus est, si eo facto salus Cleopatræ impetrari posset. Cæsar Turullio occiso, idque in Co insula, (ita vt visus sit Turullius pœnas Æsculapio dedisse, cuius in luco qui in Co insula est, [a] arbores ceciderat) Antonio ne tum quidem respondit quicquam. Igitur tertiam legationem Antonius, ac filium suum Antyllum cum multo auro, misit. Cæsar, auro accepto, eum sine responso propositi irritum à se dimisit: Cleopatræ vt primo, sic secundo etiam, ac tum tertio, multas & comminationes & pollicitationes proposuit. Nihilominus tamen veritus, ne Antonius & Cleopatra, desperata veniæ impetratione, in incepto perstarent, ac suis viribus vincerent, aut in Hispaniam ac Galliam traiicerent, aut pecunias, quas immensas esse audierat, corrumperent: (nam eas omnes Cleopatra in sepulchrum congesserat, quod parauerat in regia: ac si vel in re minima fortunam aduersam sensisset, omnes secum crematuram minitabatur) Thyrsum libertum suum ad Cleopatram misit, qui & humaniter multa cũ ea loqueretur, & Cæsarem eius amore captum diceret: sperans eam, quæ ab omnibus hominibus amari volebat, eo adduci posse, vt Antonio necato seipsam & pecuniam incolumem seruaret. Neq; Cæsar eo consilio falsus fuit. Verum antequam hæc acta sunt, Antonius cognito, Corneliũ Gallum, accepto Scarpi exercitu, subito Parætoniũ occupasse; etsi in Syriam proficisci, euocatus à gladiatoribus, in animo habebat: tamen eo omisso, ad Parætonium contendit, sperans quidem se eas copias à Gallo ad se sine vllo labore traducturum; (nam beneuolentia erga se affectos propter communem militiam nouerat) sin aliter nequiret, vi certe potiturum. nam & nauales & terrestres copias secum adducebat magnas. Sed neque colloqui cum iis potuit, quanquã ad murum accederet, & alta voce clamaret, (cõcine-

[a] arbores rei naualis causa ceciderat)

A σβεῖαν τὰ παρὰ τοῦ Καίσαρος σφίσιν ἐπισταλέντα ἔπεμψαν αὖθις, ἡ μὲν, χρήματα αὐτῷ πολλὰ δώσειν ὑπισχνουμένη· ὁ δὲ, τῆς τε φιλίας καὶ τῆς συγγενείας αὐτὸν ἀναμιμνήσκων, καὶ προσέτι καὶ περὶ τῆς συνουσίας τῆς πρὸς τὴν Αἰγυπτίαν ἀπολογούμενος, ὅσα τε συνηράσθησαν ποτὲ, καὶ ὅσα συνενεανιεύσαντο ἀλλήλοις ἐξαριθμούμενος· καὶ τέλος Πούπλιον Τυρύλλιον, βουλευτήν τε ὄντα, καὶ σφαγέα τοῦ Καίσαρος γεγονότα, τότε τε φιλικῶς οἱ συνόντα, ἐξέδωκεν αὐτῷ· καὶ ἑαυτὸν, αἴ γε καὶ διὰ τοῦθ' ἡ

B Κλεοπάτρα σωθῇ, καταχρήσασθαι ἐπηγγείλατο. Καῖσαρ δὲ τὸν μὲν Τυρούλλιον ἀπέκτεινε, (καὶ ἔτυχε γὰρ ἐκ τοῦ ἐν Κῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὕλης ξύλα ἐς ναυτικὸν κεκοφὼς, † δίκην τινὰ καὶ τῷ θεῷ, ὅτι ἐκεῖ ἐδικαιώθη, δοῦναι ἔδοξε) τῷ δ' Ἀντωνίῳ οὐδὲν οὐδὲ τότε ἀπεκρίνατο. τρίτην τε οὖν πρεσβείαν ἔστειλε, καὶ τὸν υἱὸν τὸν Ἄντυλλον μετὰ χρυσίου πολλοῦ αὐτῷ ἔπεμψεν· ὁ δὲ τὰ μὲν χρήματα ἔλαβεν, ἐκεῖνον δὲ διακενῆς ἀπέστειλε, μηδεμίαν ἀπόκρισιν δούς. τῇ μέντοι Κλεοπάτρᾳ πολλὰ, ὥσπερ

C τὸ πρῶτον, οὕτω καὶ τὸ δεύτερον, τό, τε τρίτον, καὶ ἐπηπείλησε καὶ ὑπέσχετο. φοβηθεὶς δ' οὖν καὶ ὣς μήπως ἀπογνόντες συγγνώμης παρ' αὐτοῦ τεύξεσθαι, διακαρτερήσωσι, καὶ ἤτοι καὶ καθ' ἑαυτοὺς περιγένωνται, ἢ καὶ ἐς τὴν Ἰβηρίαν τήν τε Γαλατίαν ἀπάρωσιν, ἢ καὶ τὰ χρήματα, ἃ παμπληθῆ ἤκουεν εἶναι, διαφθείρωσιν (ἡ γὰρ Κλεοπάτρα πάντα τε αὐτὰ ἐς τὸ μνημεῖον, ὃ ἐν τῷ βασιλείῳ κατεσκεύαζεν, ἤθροισε καὶ πάντα, ἄν γε τινὸς καὶ ἐλαχίστου διαμάρτῃ, κατακαύσειν μεθ' ἑαυτῆς ἠπείλει) Θύρσον ἐξελεύ-

D θερον ἑαυτοῦ ἔπεμψε, ἄλλα τε πολλὰ καὶ φιλάνθρωπα αὐτῇ ἐροῦντα, καὶ ὅτι καὶ ἐρῶν αὐτῆς τυγχάνει· εἴ πως ἔκ γε τούτου, οἷα ἀξιοῦσα πρὸς πάντων ἀνθρώπων ἐρᾶσθαι, τόν τε Ἀντώνιον ἀναχρήσαιτο, καὶ ἑαυτὴν τά τε χρήματα ἀκέραια τηρήσειε. καὶ ἔσχεν οὕτω. πρὶν ‡ δ' ἤδη ταῦτα γίνεσθαι, μαθὼν ὁ Ἀντώνιος ὅτι Κορνήλιος Γάλλος τό, τε τοῦ Σκάρπου στράτευμα παρείληφε, καὶ μετ' αὐτῶν τὸ Παραιτόνιον ἐξαίφνης παρελθὼν κατέσχηκεν, ἐς μὲν τὴν Συρίαν, καίτοι βουληθεὶς κατὰ τὴν τῶν μονομάχων μετάπεμψιν ὁρμῆσαι, οὐκ ἐπορεύθη·

E ἐπὶ δὲ ἐκεῖνον ἐχώρησεν, ὡς μάλιστα μὲν ἀκονιτὶ τοὺς στρατιώτας προσεταιρισόμενος (ἦσαν γὰρ εὐνοίας τινὰ αὐτοῦ ἐκ τῆς συστρατείας ἔχοντες) εἰ δὲ μὴ, βίᾳ γε χειρωσόμενος, ἅτε καὶ δύναμιν πολλὴν καὶ ναυτικὴν καὶ πεζὴν ἐπαγόμενος. οὐ μέντοι οὐδὲ διαλεχθῆναί τι αὐτοῖς ἠδυνήθη, καίπερ πρός τε τὸ τεῖχος προσελθὼν, καὶ μεγάλως βοήσας, (ὁ γὰρ Γάλλος τοὺς

† καὶ δίκην

‡ δὲ ἤδη

λος τοὺς σαλπικτὰς συνηχεῖν κελεύσας, ὥστε μηδενὶ ἐσακοῦσαι ἐπέτρεψε) καὶ προσέτι καὶ ἐπεκδρομῇ αἰφνιδίῳ ἔπταισε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ταῖς ναυσὶν ἐσφάλη. ἁλύσεις γὰρ τινὰς ὑφύδρους νύκτωρ διὰ τοῦ στόματος τοῦ λιμένος ὁ Γάλλος διατείνας, οὐδεμίαν αὐτοῦ φανερὰν φυλακὴν ἐποιήσατο, ἀλλὰ καὶ πάνυ ἀδεῶς εἴσω μετὰ καταφρονήματος ἐσπλέοντας σφᾶς περιεῖδεν. ἐπεὶ μέντοι ἔνδον ἐγένοντο, τάς τε ἁλύσεις μηχαναῖς ἀνέσπασε, καὶ πανταχόθεν ἅμα τὰς ναῦς αὐτῶν ἔκ τε τῆς γῆς, καὶ ἐκ τῶν οἰκιῶν, τῆς τε θαλάσσης, περισχὼν, τὰς μὲν κατέπρησε, τὰς δὲ κατεπόντωσε. κἀν τούτῳ καὶ τὸ Πηλούσιον ὁ Καῖσαρ, λόγῳ μὲν, κατὰ τὸ ἰσχυρὸν, ἔργῳ δὲ, προδοθὲν ὑπὸ τῆς Κλεοπάτρας, ἔλαβεν. ἐκείνη γὰρ ὡς οὔτε τὶς ἐβοήθησε σφίσι, καὶ τὸν Καίσαρα ἀνανταγώνιστον ὄντα ᾔσθετο, τό, τε μέγιστον, ἀκούσασα τοὺς διὰ τοῦ Θύρσου πεμφθέντας οἱ λόγους, ἐπίστευσεν ὄντως ἐρᾶσθαι· πρῶτον μὲν ὅτι καὶ ἐβούλετο, ἔπειτα δὲ ὅτι καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ τόν τε Ἀντώνιον ὁμοίως ἐδεδούλωτο. κἀκ τούτου οὐχ ὅπως τήν τε ἄδειαν, καὶ τὴν τῶν Αἰγυπτίων βασιλείαν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν Ῥωμαίων κράτος ἕξειν προσεδόκησε. τό, τε Πηλούσιον εὐθὺς αὐτῷ προήκατο. καὶ μετὰ τοῦτο προσελαύνοντι πρὸς τὴν πόλιν ἐκώλυσε τοὺς Ἀλεξανδρέας λάθρα ἐπεξελθεῖν· ἐπεί τοι γε ἀπὸ βοῆς καὶ παίειν σφᾶς περιεβλέψατο τοῦτο ποιῆσαι. ὁ δ' οὖν Ἀντώνιος ἐκ τοῦ Παραιτονίου πρὸς τὴν περὶ τοῦ Πηλουσίου πύστιν ἐπανελθὼν, προαπήντησε πρὸ τῆς Ἀλεξανδρείας τῷ Καίσαρι, καὶ αὐτὸν κεκμηκότα ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ὑπολαβὼν τοῖς ἱππεῦσιν ἐνίκησεν. ἀναθαρσήσας τε ἔκ τε τούτου, καὶ ὅτι βιβλία ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ τοξεύμασιν ἐσέπεμψε, πεντακοσίας σφίσι καὶ χιλίας δραχμὰς ὑπισχνούμενος, συνέβαλε καὶ τῷ πεζῷ, καὶ ἡττήθη. ὁ γὰρ Καῖσαρ αὐτὸς τὰ βιβλία ἐθελοντὴς τοῖς στρατιώταις ἀνέγνω, τόν τε Ἀντώνιον διαβάλλων, καὶ ἐκείνους ἔς τε τὴν τῆς προδοσίας αἰσχύνην, καὶ ἐς τὴν ὑπὲρ ἑαυτοῦ προθυμίαν ἀντικαθιστάς· ὥστε καὶ διὰ τοῦτο αὐτούς, τῇ τε τῆς πείρας ἀγανακτήσει, καὶ τῇ τοῦ μὴ ἐθελοκακεῖν δόξαι ἐνδείξει, σπουδάσαι.

Καὶ ὁ μὲν, ἐπειδὴ παρὰ δόξαν ἠλαττώθη, πρός τε τὸ ναυτικὸν ἀπέκλινε, καὶ παρεσκευάζετο ὡς καὶ ναυμαχήσων, ἢ πάντως γε ἐς τὴν Ἰβηρίαν πλευσούμενος. ἰδοῦσα δὲ τοῦθ' ἡ Κλεοπάτρα, τάς τε ναῦς αὐτομολῆσαι ἐποίησε, καὶ αὐτὴ ἐς τὸ ἡρῷον ἐξαίφνης ἐσεπήδησε, λόγῳ μὲν, ὡς τὸν Καίσαρα φοβουμένη, καὶ προδιαφθεῖραι τρόπον τινὰ ἑαυτὴν βουλομένη, ἔργῳ δὲ, καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐκεῖσε ἐσελθεῖν προκαλουμένη. ὑπετόπει μὲν γὰρ προδίδοσθαι, οὐ μέντοι καὶ ἐπίστευεν

A cinere enim tubicines iusserat Gallus, ita vt nemo exaudire quicquã posset) & præterea subita eorũ eruptione damnũ accepit, ac classis quoque incommodum passus est. Catenas quasdam sub aqua latentes noctu per fauces portus Gallus extenderat, ac deinde nullo aperte præsidio portum custodiens, absque omni timore Antonii naues cum sui contemptu intro nauigare passus fuerat. postquam eæ intro peruenerunt, attractis per instrumenta ad hoc parata catenis, naues simul terB ra marique & ex ædibus circunuentas, partim incendit, partim submersit. Dum hæc fiunt, Cæsar Pelusium vi, vt ferebatur, re vera autem proditione Cleopatræ, cepit. Hæc, quum nemo suppetias ferret, Cæsari autem resisti nullo modo posse audiret, ac ex sermonibus Thyrsi (quo maxime mouebatur) crederet eum suo amore captum, cũ quod id ita esse cuperet, tum quod eadem ratione patrem eius, ac Antonium sibi mancipauerat, ideoque non veniam modo sibi, & regnũ AEgypti, sed Romanorum imperium C sperabat, statim ei Pelusio cesserat. Post quum idem ad Alexandriam accederet, ciues occulte prohibuit contra eum exire; quum palam eos, vt hosti occurrerẽt, cohortari videretur. Antonius quum ad nuntium eorum, quæ Pelusii euenissent, Parætonio discessisset; ante Alexandriã Cæsari obuiam factus, equitatu eum ab itinere fatigatum superauit. Hinc aucta confidentia, ac eo etiam, quod iaculatus in Cæsaris castra libellos, sena in singulos sestertia promisisset: pedestri etiam certamine congressus, victus est. Etenim Cæ D sar ipse libellos vltro militibus suis [a] recitans, Antonium criminatus, turpitudineque proditionis eis ostensa, ac studio sui renouato, eo adegit, vt fidẽ suam tentatã indigne ferentes, strenuos se fidelesq; demonstrare summo studio anniterẽtur.

a recitabat, simul & Antonium inuisum reddens, & ipsos vicissim ad fugiendam proditionis turpitudinem, & alacritatẽ pro se declarandam reuocans: adeo quidem, vt hac ipsa de causa, iubente animo ob tentatam fidem indignatione, studioque probanda industria, ne data opera segnius agere viderentur, egregie se gesserint.

Antonius insperato victus, ad classem confugit: ac eo se comparauit, vt aut nauali pugna decerneret, aut in Hispaniam transmitteret. Sed Cleopatra, eo intellecto, effecit, vt naues ab eo transfugerent: ipsa autem confestim in monumentum E insiluit, verbo quidẽ, quasi id metu Cæsaris, ac mortis sibi consciscendæ causa faceret; re ipsa autem, quod eodem Antonium quoq; venire volebat. Antonius etsi se proditũ esse suspicabatur, tamen a-

mor, ne id crederet, obtinuit, ac fere magis eius, quam sui ipsius commiseratione afficiebatur. id exploratũ habẽs Cleopatra, speransque fore, vt si ipsã obiisse audiret, ipse etiã superuiuere nollet, sed confestim mortẽ experteret; in sepulcrũ cũ eunucho quodã, & duab. ancillis cucurrit, atque inde nuntium suæ mortis emisit. Quo audito Antonius, nulla mora interposita, ipse quoque mori decreuit. ac primum quendam eorum, quos secũ habebat, orauit, vt se occideret; quũ vero is gladio nudato semetipsum interfecisset, imitari hoc factum cupiens, sibi ipsi vulnus ingessit: collapsusque in faciem, mortem obiisse ab astantibus iudicatus est. Inde coorto tumultu, Cleopatra, quũ id sensisset, ex fastigio sepulcri prospexit: (nã ianua eius ita erat parata, vt aperiri semel clausa nequiret, solæ partes superiores ad fastigium nondum erant absolutæ) quam quum vidissent quidam, adeo exclamauerunt, vt Antonius quoque exaudierit; isque intellecto, eam esse superstitem, consurrexit, quod viuere se se posse arbitraretur. sed multo profuso sanguine, desperata vita, obtestatus est pſentes, vt se ad sepulcrum deferrent, ac per funes, † qui ad extrahendos lapides suspensi erant, demitteret, sicque in gremio Cleopatræ diem suum clausit. Cleopatra nonnihil Cæsari fidens, omnem ei rem statim significauit: tamen metuens sibi, ne quid durius in se statueretur, in sepulcro remansit: vt si nulla alia ratione salutem consequi posset, at certe metu pecuniarum amittendarum sibi veniam à Cæsare & regnum redimeret. adeo etiam inter tantas calamitates regni memoriã retinebat, vt mallet nomine & ornamẽtis eius retẽtis mori, q̃ priuata vita frui: ideoq; & ignẽ paratũ perdendis pecuniis habebat, & aspides, aliosq; serpẽtes, quib. se ipsam interficeret: qui quomodo mortem afferrent, in aliis iã ante hominib. periculũ fecerat. Cæsar, etsi gaza potiri, eãq; viuã capere cupiebat, vt in triũpho duceret: tamen, si quid fide interposita promisisset, impostor videri nolẽs, id agebat, vt cũ ea captiua, ac inuite in suã potestatẽ redacta, agere ex animi sententia posset. itaq; C. Proculeiũ equitẽ ad eam misit, & Epaphroditum libertum, mandato quæ loquerentur agerentque. Hi cum Cleopatra congressi, tolerabilibus ei conditionibus propositis,

† qui suspensi lapidib. in altum euehendis erat, sursum se traherent. Hoc modo Antonius illic in gremio Cleopatræ mortuus est. Cleopatra vero Cæsari animũ quodammodo addidit, eique rem omnem statim

A ὑπὸ τοῦ ἔρωτος, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, ὡς εἰπεῖν, ἐκείνην ἢ ἑαυτὸν ἠλέει. ὅπερ που ἡ Κλεοπάτρα ἀκριβῶς εἰδυῖα, ἠπίστευεν ὅτι αἂν πύθηται αὐτὴν τετελευτηκυῖαν, οὐκ ἐπιβιώσεται, ἀλλὰ παραχρῆμα ἀποθανεῖται. καὶ διὰ τοῦτο ἔς τε τὸ μνημεῖον σύν τε εὐνούχῳ τινὶ καὶ σὺν θεραπαίναις δύο ἐσέδραμε, καὶ ἐκεῖθεν ἀγγελίαν αὐτῷ ὡς καὶ ἀπολωλυῖα ἔπεμψε. καὶ ὅς, ἀκούσας τοῦτο, οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλ' ἐπαποθανεῖν αὐτῇ ἐπεθύμησεν. ἔνθα δὴ τὸ μὲν πρῶτον τῶν παρόντων τινὸς ἐδεήθη, ἵνα αὐτὸν ἀποκτείνῃ· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος σπασάμενος τὸ ξίφος ἑαυτὸν B κατειργάσατο, ζηλῶσαί τε αὐτὸν ἠθέλησε, καὶ ἑαυτὸν ἔτρωσε καὶ ἔπεσέ τε ἐπὶ στόμα, καὶ δόξαν τοῖς παροῦσιν ὡς καὶ τεθνηκὼς παρέσχε. θορύβου τε ἐπὶ τούτῳ γενομένου, ᾔσθετό τε ἡ Κλεοπάτρα, καὶ ὑπερέκυψεν ἀπὸ τοῦ μνημείου. αἱ μὲν γὰρ θύραι αὐτοῦ συγκλεισθεῖσαι ἅπαξ, οὐκέτ' ἀνοιχθῆναι ἐκ μηχανήματός τινος ἐδύναντο, τὰ δ' ἄνω πρὸς τῇ ὀροφῇ οὐδέπω παντελῶς ἐξείργαστο. ἐντεῦθεν οὖν ὑπερκύψασαν αὐτὴν ἰδόντες τινὲς ἀνεβόησαν, ὥσ- C τε καὶ τὸν Ἀντώνιον ἐσακοῦσαι. καὶ ὅς, μαθὼν ὅτι περίεστιν, ἐξανέστη μέν, ὡς καὶ ζῆσαι δυνάμενος· προχυθέντος δ' αὐτῷ πολλοῦ αἵματος, ἀπέγνω τε τὴν σωτηρίαν, καὶ ἱκέτευσε τοὺς παρόντας ὅπως πρός τε τὸ μνῆμα αὐτὸν κομίσωσι, καὶ διὰ τῶν σχοινίων τῶν πρὸς τὴν ἀνολκὴν τῶν λίθων κρεμαμένων ἀνιμήσωσι. καὶ ὁ μὲν ἐνταῦθ' οὕτως ἐν τοῖς τῆς Κλεοπάτρας κόλποις ἐναπέθανεν. ἐκείνη δὲ ἐθάρσησε μέν πως τὸν Καίσαρα, καὶ εὐθὺς αὐτῷ τὸ γεγονὸς ἐδήλωσεν, οὐ D μὴν καὶ πάνυ ἐπίστευε μηδὲν κακὸν πείσεσθαι. καὶ ἦγεν οὖν ἑαυτὴν ἔνδον, ἵν' εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἄλλο σωθείη, τῷ γε φόβῳ τῶν χρημάτων καὶ τὴν ἄδειαν καὶ τὴν βασιλείαν ἐκπορίσηται) οὕτω που καὶ τότε ἐν τηλικαύτῃ συμφορᾷ οὖσα, τῆς δυναστείας ἐμέμνητο, καὶ μᾶλλόν γε ἔν τε τῷ ὀνόματι καὶ ἐν τῷ σχήματι αὐτῆς ἀποθανεῖν, ἢ ἰδιωτεύσασα ζῆν ᾑρεῖτο. ἀμέλει εἶχε μὲν καὶ τὸ πῦρ ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, εἶχε δὲ καὶ ἀσπίδας, ἄλλα τε ἑρπετὰ ἐφ' ἑαυτῇ, προπεπειραμένη αὐτῶν ἐν ἀνθρώποις, ὅντινα τρόπον ἕκαστον σφῶν ἀποκτείνει. Καῖσαρ δὲ E ἐπεθύμει μὲν καὶ τῶν θησαυρῶν ἐγκρατὴς γενέσθαι, καὶ ἐκείνην ζῶσάν τε συλλαβεῖν καὶ ἐς τὰ νικητήρια ἀναγαγεῖν· οὐ μέντοι καὶ αὐτός, πίστιν τινὰ αὐτῇ δούς, ἀπατεὼν δόξαι γεγονέναι ἠθέλησεν, ἵν' ὡς καὶ αἰχμαλώτῳ καὶ ἀκουσίᾳ τρόπον τινὰ χειρωθείσῃ χρήσηται): καὶ διὰ τοῦθ' ἔπεμψε πρὸς αὐτὴν Γαϊόν τε † Περκούλιον ἱππέα, καὶ Ἐπαφρόδιτον ἐξελεύθερον, ἐντειλάμενος σφίσιν ὅσα καὶ εἰπεῖν καὶ πρᾶξαι ἐχρῆν. καὶ οὕτως ἐκεῖνοι συμμίξαντες τῇ Κλεοπάτρᾳ, καὶ μέτρια τινὰ διαλεχθέντες,

† Προκουλή-

πειτ

πιν ἐξαίφνης συνήρπασαν αὐτήν, πρίν τι ὁμολογηθῆναι. κἀκ τούτου ἐκποδὼν πάντα, ἀφ' ὧν ἀποθανεῖν ἐδύνατο, ποιησάμενοι, ἡμέρας μέν τινας κατὰ χώραν αὐτήν, ὅτι τὸ Ἀντωνίου σῶμα ταριχεύουσα, διατρῖψαι ἐπέτρεψαν· ἔπειτα δὲ ἐς τὰ βασίλεια αὐτὴν ἤγαγον, μήτε τῆς ἀκολουθίας τι, μήτε τῆς θεραπείας τῆς συνήθους οἱ παραλύσαντες, ὅπως ἔτι καὶ μᾶλλον καὶ ἐλπίσῃ τε ὅσα ἐβούλετο, καὶ μηδὲν κακὸν ἑαυτὴν δράσῃ. ἀμέλει καὶ ὀφθῆναι καὶ διαλεχθῆναί τι τῷ Καίσαρι ἐθελήσασα, ἐπέτυχε· καὶ ἵνα γε ἐπὶ πλεῖον ἀπατηθῇ, αὐτὸς ἀφίξεσθαι πρὸς αὐτὴν ὑπέσχετο. οἶκόν τε οὖν ἐκπρεπῆ καὶ κλίνην πολυτελῆ παρασκευάσασα, καὶ προσέτι καὶ ἑαυτὴν ἠμελημένως πως κοσμήσασα (καὶ γὰρ ἐν τῷ πενθίμῳ σχήματι δεινῶς εὐέπρεπεν) ἐκαθέζετο ἐπὶ τῆς κλίνης, πολλὰς μὲν εἰκόνας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ παντοδαπὰς παραθεμένη, πάσας δὲ τὰς ἐπιστολὰς τὰς παρ' ἐκείνου οἱ πεμφθείσας ἐς τὸν κόλπον λαβοῦσα. καὶ μετὰ τοῦτο ἐσελθόντος τοῦ Καίσαρος, ἀνεπήδησέ τε ἠρυθριασμένη, καὶ εἶπε, Χαῖρε, ὦ δέσποτα. σοὶ μὲν γὰρ τοῦτο θεὸς ἔδωκεν, ἐμὲ δὲ ἀφείλετο. ἀλλ' ὁρᾷς μέν που καὶ αὐτὸς τὸν πατέρα σου τοιοῦτον οἷος πολλάκις πρὸς ἐμὲ εἰσῆλθεν, ἀκούεις δὲ ὅπως τά τε ἄλλα ἐτίμησέ με, καὶ δὴ καὶ βασιλίδα τῶν Αἰγυπτίων ἐποίησεν. ἵνα δ' οὖν τι καὶ αὐτοῦ ἐκείνου περὶ ἐμοῦ πύθῃ, λαβὲ καὶ ἀνάγνωθι τὰ γράμματα ἅ μοι αὐτόχειρ ἐπέστειλε. Ταῦτά τε ἅμα ἔλεγε, καὶ πολλὰ καὶ ἐρωτικὰ αὐτοῦ ῥήματα ἀνεγίνωσκε. καὶ τοτὲ μὲν ἔκλαιε, καὶ τὰς ἐπιστολὰς κατεφίλει, τοτὲ δὲ πρὸς τὰς εἰκόνας αὐτοῦ προσέπιπτε, καὶ ἐκείνας προσεκύνει. τά τε βλέφαρα ἐς τὸν Καίσαρα ἐπέκλα, καὶ ἐμμελῶς ἀνωλοφύρετο. θρυπτικόν τέ τι προσεφθέγγετο, ἄλλοτε μὲν λέγουσα, Ποῦ μοι Καῖσαρ ταῦτά σου τὰ γράμματα; ἄλλοτε δέ, ὅτι, Ἀλλ' ἐν τούτῳ καὶ σύ μοι ζῇς. Εἶτα αὖθις, Εἴθε σου προετεθνήκειν. Καὶ μάλα αὖθις, Ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἔχουσα, σὲ ἔχω. Τοιαύτῃ τινὶ ποικιλίᾳ καὶ τῶν ῥημάτων καὶ τῶν σχημάτων ἐχρῆτο, μελιχρὰ ἄττα καὶ προσβλέπουσα αὐτῷ καὶ λαλοῦσα. ὁ οὖν Καῖσαρ συνίει μὲν αὐτῆς καὶ παθαινομένης καὶ πληκτιζομένης, οὐ μέντοι καὶ προσεποιεῖτο, ἀλλ' ἐς τὴν γῆν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐρείσας, τοῦτο μόνον εἶπε, Θάρσει ὦ γύναι, καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· οὐδὲν γὰρ κακὸν πείσῃ. Περιαλγήσασα οὖν ἐκείνη ὅτι μήτε προσεῖδεν αὐτήν, μήτε τι ἢ περὶ τῆς βασιλείας, ἢ καὶ ἐρωτικόν τι ἐφθέγξατο, πρός τε τὰ γόνατα αὐτοῦ προσέπεσε, καὶ ἀνακλαύσασα, Ζῆν μὲν (ἔφη) Καῖσαρ, οὔτε ἐθέλω, οὔτε δύναμαι· ταύτην δέ σε τὴν τοῦ πατρὸς μνήμην αἰτοῦ, ἵν' ἐπει-

A subito eam, priuſquam aſſentiretur, corripuerunt: remotiſque omnibus iis rebus, quæ ad mortem conſciſcendam facerent, & aliquot dieb. ei, ibi vt commoraretur, dum Antonii cadauer condiret, conceſſis: deinde in regiam adduxerunt, nihil ei de comitatu ac conſueto cultu detrahentes, quo magis ea, quæ cupiebat, impetraturam ſe ſperaret, ac ne quid ſibi ipſa mali iniungeret. Quinetiam quũ petiiſſet [a] Cæſaris colloquium, obtinuit: ac ipſe, quo magis eam deciperet, ſe venturũ ad eam promiſit. Tum Cleopatra, conclaui ornatiſſimo ǂ ac ſella pretioſiſ- B ma parata, ſeipſam cultu quammaxime abiecto adornauit (nam habitus eam lugubris mire decebat) ac ǂ in ſella conſedit, appoſitis multis ac variis Cæſaris ſuperioris imaginibus, inque ſinum ſuum acceptis epiſtolis, ab eo ad ſe datis. Ingredienteq; Cæſare, pudore ſuffuſa exiluit, & Salue, inquit, o domine. hoc enim nomen mihi ademptum, ǂ dii tibi tribuerũt. Sed vides nimirum ipſe hic patrem tuũ, qualis ſæpenumero ille ad me ingreſſus eſt: audiſque quos mihi honores tribuerit, qui me etiam reginam Ægypti con- C ſtituit. Vt autem aliquid eius etiam ǂ ex me percipias, accipe & lege eas literas, quas ipſe ſua manu exaratas ad me miſit. His dictis, multa amatoria Cæſaris verba recitauit, ac modo illacrumauit, literaſq; exoſculata eſt: modo ad eius imagines deuoluta, eas adorauit, palbebriſq; in Cæſarē † reflexis, artificioſum luctum ac voces ad molliendũ animũ appoſitas edidit, alias has; Quonã mihi Cæſar hæ tuæ literę redierũt? alias: At vero in hoc tu quoq; D mihi ſuperſtes es: deinde iterũ: Vtinã quidē te prior ego mortē obiiſſē: mox rurſũ, Atqui quum hunc habeo, te quoque habeo. Hac varietate & ſermonis & geſtuum vſa, [b] alia quædam & voce & intuitu ei abblandita eſt. Cæſar quanquã mulierē ciendis affectib. intentã animaduertebat, tamen eo diſſimulato, oculis in terrã defixis hoc vnũ pnuntiauit; Bono animo eſto mulier, nihil.n. mali patieris. At Cleopatra ingenti dolore correpta, ꝙ neq; aſpexiſſet eã Cæſar, neq; de regno, E aut amore vllũ feciſſet verbum, ad genua ei⁹ ſe proiiciens, fletumq; edens; Viuere quidē, inquit, o Cæſar, neque volo, neq; poſſum. hanc autem à te per patris tui memoriam peto gratiam, vt quoni-

[a] *ad ſpectum Cæſaris & colloquium,*

ǂ *lectoque ſumtuoſiſſimo parato,*

ǂ *in lecto*

ǂ *tibi dem tribuit:*

ǂ *de me*

ǂ *intertiis, modulatos edebat eiulatus, ac voce delicata eum adloquebatur, alias hæc proferens: Quo nam*

[b] *melliteos quoſdam alios intuitus ac voces adiecit.*

Iam me Antonio tradidit,

niam ab eo me ‡ fortuna Antonio deſpondit, cum eo etiam mori liceat. Vtinam vero ſtatim poſt mortem Cæſaris vita exceſſiſſem. nunc quoniam vt hæc perferrem in fatis fuit, mitte me ad Antonium, neque mihi communem cum eo ſepulturam inuide, vt quemadmodum eius cauſa pereo, ita etiam apud inferos cum eo degam. Ad hæc verba nihil Cæſar reſpondit. veritus autem, ne ſe ipſa occideret, iterum animo vt eſſet bono hortatus eſt: ac [a] neque ſolitam ei vitæ rationem ademit, & accurate obſeruari iuſſit, adhibiturus eam ad exornandum ſuum triumphum. Quod ita fore ſuſpicata Cleopatra, ac infinitis mortibus id acerbius ducens, mori ſerio cupiit, multiſque Cæſarem precata, vt quacunque ratione vitam ſibi adimeret, multis idem ipſa modis tentauit. Sed quum fruſtra id eſſet, ſententiam ſe mutaſſe finxit, ac multum ſpei in Cæſare, multum in Liuia habere, vltroque ſe velle nauigare dixit: cimeliaque quædam, quæ dono huic ferret, parauit: ſperans futurum, vt fidem faceret ſe mori nolle: minuſque attente cuſtodita, necem ſibi conſciſcere poſſet. Neque eam hæc ſpes fruſtrata eſt. Igitur vbi cum alii, tum Epaphroditus, cui cuſtodia eius mandata erat, ex animo ita eam ſentire putantes, de diligentia obſeruandæ ipſius remiſerunt; ad id ſe componens, vt quam minimo cum dolore diem ſuum clauderet, epiſtolam, qua à Cæſare petebat, vt cum Antonio ſepeliri ipſam iuberet, Epaphrodito dedit perferendam, obſignatam quidem: vt is aliud quiddam contineri ea exiſtimans, occaſione epiſtolæ Cæſari reddendæ e medio remoueretur; eoque digreſſo, rem propoſitam exequendam ſibi ſumens, veſte ſe omnium elegantiſſima induit, ac quam potuit pulcherrime exornauit, omnique habitu regio aſſumpto, vita exceſſit. Quo mortis genere obierit, certum nemo nouit; puncturæ tantum exiguæ in brachio eius repertæ ſunt. Perhibent quidam, eam in vrna illatam aſpidem, aut inter flores quoſdam, corpori ſuo adhibuiſſe: alii acum ab ea, qua capillum componere ſolita eſſet, veneno inunctam tradunt: cuius ea fuerit natura, vt quum corpori alias nullum damnum iniungeret, vbi primum tamen ſanguinem vel minimũ attigiſſet, mortem & celerrimam & abſque omni dolore adferret. hanc acũ ab ea more ſuo in capi-

a neque familiam ei ademit,

A δή με Ἀντωνίῳ μετ᾽ ἐκείνου ὁ δαίμων παρέδωκε, μετ᾽ αὐτοῦ καὶ ἀποθάνω. εἴθε μὲν γὰρ ἀπολώλειν εὐθὺς τότε μετὰ τὸν Καίσαρα· ἐπεὶ δέ μοι καὶ τοῦτο παθεῖν ἐπέπρωτο, πέμψον με πρὸς Ἀντώνιον, μηδέ μοι τῆς σὺν αὐτῷ ταφῆς φθονήσῃς· ἵν᾽ ὥσπερ δι᾽ ἐκεῖνον ἀποθνήσκω, οὕτω καὶ ἐν ᾅδου αὐτῷ συνοικήσω. Καὶ ὁ μὲν πρὸς τοιαῦτα οὐδὲν ἀπεκρίνατο. φοβηθεὶς δὲ μὴ ἑαυτὴν διαχρήσηται, θαρσεῖν τε αὐτῇ αὖθις παρεκελεύσατο, καὶ οὔτε τὴν θεραπείαν αὐτῆς ἀφείλετο, καὶ ἐν ἐπιμελείᾳ αὐτὴν ἐποιεῖτο, ὅπως οἱ τὰ ἐπινίκια λαμπρύνῃ. τοῦτο οὖν ὑποτοπήσασα, καὶ μυρίων θανάτων χαλεπώτερον αὐτὸ νομίσασα εἶναι), ὄντως τε ἀποθανεῖν ἐπεθύμησε, καὶ πολλὰ μὲν τοῦ Καίσαρος, ὅπως τρόπον τινὰ ἀπόληται, ἐδεῖτο, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὴ ἐμηχανᾶτο. ἐπεὶ δ᾽ οὐδὲν ἐπέραινε, μεταγιγνώσκειν τε ἐπλάσατο, ὡς καὶ ἐλπίδα πολλὴν μὲν καὶ ἐς ἐκεῖνον, πολλὴν δὲ καὶ ἐς τὴν Λιουίαν ἔχουσα· καὶ ἑκουσία τε πλευσεῖσθαι ἔλεγε, καὶ κόσμους τινὰς ἀποθέτους ἐς δῶρα ἡτοιμάζετο· εἴπως πίστιν ἐκ τούτων μὴ τεθνήξειν λαβοῦσα, C ἧττόν τε τηρηθείη, καὶ ἑαυτὴν ἐξεργάσαιτο. ὃ καὶ ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ οἵ τε ἄλλοι, καὶ ὁ Ἐπαφρόδιτος, ᾧπερ ἐπιτέτραπτο, πιστεύσαντες ταῦθ᾽ ὡς ἀληθῶς φρονεῖν, τῆς ἀκριβοῦς φυλακῆς ἠμέλησαν, παρεσκευάζετο ὅπως ὡς ἀλυπότατα ἀποθάνῃ. καὶ γραμματεῖόν τι, δι᾽ οὗ ἐδεήθη τοῦ Καίσαρος ἵνα αὐτὴν μετὰ τοῦ Ἀντωνίου ταφῆναι κελεύσῃ, αὐτῷ τῷ Ἐπαφροδίτῳ σεσημασμένον (ὅπως προφάσει τῆς ἀποκομιδῆς αὐτοῦ, ὡς καὶ ἄλλο τι ἔχοντος, ἐκποδὼν οἱ D γένηται) δοῦσα, ἔργου εἴχετο. τήν τε γὰρ ἐσθῆτα τὴν περικαλλεστάτην ἐνδῦσα, καὶ ἑαυτὴν εὐπρεπέστατα εὐθετήσασα, τό, τε σχῆμα τὸ βασιλικὸν πᾶν ἀναλαβοῦσα, ἀπέθανε. καὶ τὸ μὲν σαφὲς οὐδεὶς οἶδεν ᾧ τρόπῳ διεφθάρη· κεντήματα γὰρ λεπτὰ περὶ τὸν βραχίονα αὐτῆς μόνα εὑρέθη. λέγουσι δὲ οἱ μὲν, ὅτι ἀσπίδα ἐν ὑδρίᾳ, ἢ καὶ ἐν ἄνθεσί τισιν ἐσκομισθεῖσάν οἱ προσέθετο· οἱ δ᾽, ὅτι βελόνην E ᾗ τὰς τρίχας ἀνεῖρεν, ἰῷ τινι, δύναμιν τοιαύτην ἔχοντι ὥστε ἄλλως μὲν μηδὲν τὸ σῶμα βλάπτειν, ἂν δ᾽ αἵματος καὶ βραχυτάτου ἅψηται, καὶ τάχιστα καὶ ἀλυπότατα αὐτὸ φθείρειν, χρίσασα, πρότερον μὲν αὐτὴν ἐν τῇ

κεφαλῇ ἐφόρει, ὥσπερ εἰώθει, τότε δὲ, περικατανύξασά τινι τὸν βραχίονα, ἐς τὸ αἷμα ἐνέβαλεν. οὕτω μὲν, ἢ ὅτι ἐγγύτατα, μετὰ τῶν δύο θεραπαινίδων ἀπώλετο. ὁ γὰρ εὐνοῦχος, ἅμα τῷ συλληφθῆναι αὐτὴν, τοῖς τε ἑρπετοῖς ἑαυτὸν ἐθελοντὴς παρέδωκε, καὶ δηχθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἐς σορὸν προπαρεσκευασμένην οἱ ἐσπεπηδήκει. ἀκούσας δὲ ὁ Καῖσαρ τὴν τελευτὴν αὐτῆς, ἐξεπλάγη, καὶ τό, τε σῶμα αὐτῆς εἶδε, καὶ φάρμακα αὐτῇ, καὶ ψύλλους, εἴ πως ἀνασφήλειε, προσήνεγκεν. οἱ δὲ δὴ ψύλλοι οὗτοι, ἄνδρες μέν εἰσι, (γυνὴ γὰρ οὐ γίνεται ψύλλα) δύνανται δὲ πάντα τε ἰὸν παντὸς ἑρπετοῦ παραχρῆμα, πρὶν θνήσκειν τινὰ, ἐκμυζᾶν, καὶ αὐτοὶ μηδὲν, ὑπὸ μηδενὸς αὐτῶν δηχθέντες, βλάπτεσθαι. φύονται δὲ ἐξ ἀλλήλων, καὶ δοκιμάζουσι τὰ γεννηθέντα ἤτοι μετ' ὄφεων που εὐθὺς ἐμβληθέντα, ἢ καὶ τῶν σπαργάνων ἐπιβληθέντων σφίσιν. οὔτε γὰρ τῷ παιδίῳ τι λυμαίνονται, καὶ ὑπὸ τῆς ἐσθῆτος αὐτοῦ ναρκῶσι. τοῦτο μὲν τοιοῦτόν ἐστιν. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ, μηδένα τρόπον ἀναβιώσασθαι τὴν Κλεοπάτραν δυνηθεὶς, ἐκείνην μὲν καὶ ἐθαύμασε καὶ ἠλέησεν, αὐτὸς δὲ ἰσχυρῶς ἐλυπήθη, ὡς καὶ πάσης τῆς ἐπὶ τῇ νίκῃ δόξης ἐστερημένος.

Ἀντώνιος μὲν δὴ καὶ Κλεοπάτρα, πολλῶν μὲν τοῖς Αἰγυπτίοις, πολλῶν δὲ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις κακῶν αἴτιοι γενόμενοι, οὕτω τε ἐπολέμησαν, καὶ οὕτως ἐτελεύτησαν· ἔν τε τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἐταριχεύθησαν, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ θήκῃ ἐτάφησαν. ἔσχον δὲ τήν τε φύσιν τῆς ψυχῆς, καὶ τὴν τύχην τοῦ βίου τοιάνδε· ὁ μὲν, συνιδεῖν τε τὸ δέον, οὐδενὸς ἥσσων ἐγένετο, καὶ πολλὰ ἀφρόνως ἔπραξεν· ἀνδρίᾳ τε ἐν τισὶ διέπρεψε, καὶ ὑπὸ δειλίας πολλὰ ἐσφάλη· τῇ τε μεγαλοψυχίᾳ καὶ τῇ δουλοπρεπείᾳ ἐξ ἴσου ἐχρῆτο· καὶ τά τε ἀλλότρια ἥρπαζε, καὶ τὰ οἰκεῖα προΐετο· ἠλέει τε ἀλόγως συχνοὺς, καὶ ἐκόλαζεν ἀδίκως πλείονας. κἀκ τούτων, ἰσχυρότατός τε ἐξ ἀσθενεστάτου, καὶ πλουσιώτατος ἐξ ἀπορωτάτου γενόμενος, οὐδετέρου αὐτῶν ἀπώνατο, ἀλλὰ καὶ τὸ κράτος τὸ τῶν Ῥωμαίων μόνος ἕξειν ἐλπίσας, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπέκτεινε. Κλεοπάτρα δὲ, ἄπληστος μὲν ἀφροδίτης, ἄπληστος δὲ χρημάτων γενομένη· καὶ πολλῇ μὲν φιλοτιμίᾳ φιλοδόξῳ, πολλῇ δὲ καὶ περιφρονήσει θρασείᾳ χρησαμένη, τήν τε βασιλείαν τῶν Αἰγυπτίων ὑπ' ἔρωτος ἐκτήσατο, καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων λήψεσθαι δι' αὐτοῦ ἐλπίσασα, ταύτης τε ἐσφάλη, καὶ ἐκείνην προσαπώλεσε. δύο τε ἀνδρῶν

A capite eatenus gestatam, tum detractam, brachioque prius alia re sauciato, sanguini immissam fuisse. Ad hunc igitur Cleopatra modum, † aut certe minime dissimili ratione, cum ancillis duabus mortua est. Nam eunuchus simul atque Cleopatra capta fuit, serpentibus sese vltro mordendum præbuerat, morsusque in foueam, præparatam sibi ad id, inciderat. Cæsar audito Cleopatræ interitu attonitus, corpus eius vidit, remediaque ei, & Psyllos adhibuit, si qua B eam ratione vitæ restituere posset. Psylli enim hi viri sunt, (neque enim fœmella nascitur Psylla) qui possunt omnium serpentum venena ex hominibus nondum mortuis exugere, neq; ipsis morsis à serpentibus incommodum vllum accidit. Nascuntur autem ex seipsis: natosq; aut [a] serpentibus continuo iniectis, aut ipsis fasciolis in serpentes coniectis probant. nam serpentes neque lædere infantem C possunt, & vestibus eius impositis, torpore corripiuntur. Quũ nullo modo ad vitã reduci Cleopatra posset, miratus eam, ac misericordia prosecutus, magnopere doluit; omni se triumphi sui gloria spoliatum esse ratus.

† aut hunc proximum,

a aut serpentibus statim obiiciendo, aut fasciolis eorum in serpentes

Ita Antonius ac Cleopatra multorum malorum & Ægyptiis & Romanis autores, & bellum gesserunt, & mortem [b] oppetierunt, ac eodem modo conditi, in eadem arca sepulti sunt. Fuit autem hæc vtriusque animi natura, & vitæ fortuna. Antonius quæ ex vsu essent in- D telligendo nemini concessit, idemque multa imprudenter egit: in nonnullis rebus fortitudine claruit, multas propter timiditatem infeliciter gessit: par in eodem magnanimitas ac pusillanimitas erat: aliena rapiebat, sua † negligebat: multos præter rationem miserabatur, plures iniuste plectebat. his artibus ex infirmissimo potentissimus, ex pauperrimo ditissimus effectus, neutro bono vsus est: sed quum solus Romanorum imperio potiri cuperet, seipsum inter- E fecit. At Cleopatra modum neque rei Venereæ, neque auaritiæ statuere nouerat: multa per ambitionem prodigalitate, multa etiam temeraria superbia vtens, regnum Ægyptiũ amore parauerat, ac eadem arte Romanum quoque adipisci intendens, & hoc non consecuta est, & suũ insuper perdidit. quũq; duos viros

b oppetierunt, & isdem curati corporum condimentis,

† prodigebat:

Romanorum suo tempore maximos, sub se redegisset, propter tertium necem sibi ipsa consciuit. Hæc illorum & vita fuit, & exitus. Ex liberis autem eorum Antyllus, quanquam ei Cæsaris erat desponsata filia, ac in patris eius sacellum à Cleopatra factum confugerat, statim iugulatus est: Cæsario autem in Æthiopiam fugiens, interceptus in itinere, necat⁹: Cleopatra autem Iubæ, Iubæ filio, in matrimonium tradita est. Hunc Iubam Cæsar in Italia educatum, ac suam militiam secutum, [a] hoc regno, & paterno etiam, donauit: hisque etiam Alexandrum & Ptolemæum concessit. sororis suæ filiabus, quas ex Antonio susceperat Octauia, ac nutriuerat, pecunias ex bonis paternis tribuit. Iulio, Antonii & Fuluiæ filio, libertos eius confestim ea omnia dare iussit, quæ morientes ei relinquere legibus iubebantur. Qui Antonii rebus fauissent, eorum alios supplicio affecit, alios venia, vel sua sponte, vel amicis intercedentibus. Quúq; inuenissent apud Antonium permultos principum ac regum liberos, alios obsidum nomine, alios per contumeliam educatos fuisse: eorum partem domum remisit, partim coniugio inuicem copulauit, alios retinuit. ego, cæteris omissis, duo tantum exempla eius rei nominatim commemorabo. Iotapen regi Medorum, qui ad se [b] victus confugerat, vltro reddidit: Artaxæ autem, quia is Romanos, qui in Armenia superfuerant, occidisset, fratres suos quantumuis petenti non remisit. Ægyptiis porro Alexandrinisque vniuersis ignouit, ac nullum eorum occidit: cuius causa reuera hæc fuit, quod nolebat † tot [talesque] viros, qui multis in rebus magnopere Romanis profuissent, extremis malis afficere: prætendebat autem huic suæ clementiæ causam aliam, videlicet deum Serapin, Alexandrumq; vrbis conditorem, tertiúq; præter eos Ariū Alexandrinū ciuē, cuius olim in philosophia opera ac conuersatione vsus erat. Orationem autem, qua causam veniç ipsis datæ exponeret, Græcè habuit, vt intelligi ab ipsis posset. Deinde corpus Alexandri inspexit, idque attrectauit, ita vt nasi quoque (ita enim fertur) particulam aliquam fregerit: Ptolemæorum autem corpora, quanquam ea ostendere Ale-

> a hac Cleopatra, regnoque paterno donauit:

> b post deuictum Antonium confugerat,

> † tot homines.

Ῥωμαίων τῶν καθ' ἑαυτὴν μεγίστων κατεκράτησε, καὶ διὰ τοῦτο τρίτον ἑαυτὴν κατεχρήσατο. οὗτοι μὲν δὴ τοιοῦτοί τε ἐγένοντο, καὶ οὕτως ἀπήλλαξαν. τῶν δὲ δὴ παίδων αὐτῶν, Ἄντυλλος μὲν, καίτοι τῇ τε τοῦ Καίσαρος θυγατρὶ ἐγγεγυημένος, καὶ ἐς τὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἡρῷον, ὃ ἡ Κλεοπάτρα ἐπεποιήκει, καταφυγὼν, εὐθὺς ἐσφάγη. Καισαρίων δὲ ἐς Αἰθιοπίαν φεύγων, κατελήφθη τε ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ διεφθάρη. ἥ τε Κλεοπάτρα Ἰούβᾳ τῷ τοῦ Ἰούβου παιδὶ συνῴκησε. τούτῳ γὰρ ὁ Καῖσαρ τραφέντι τε ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, καὶ συστρατευσαμένῳ οἱ, ταύτην τε καὶ τὴν βασιλείαν τὴν πατρῴαν ἔδωκε, καὶ αὐτοῖς καὶ τὸν Ἀλέξανδρον τόν τε Πτολεμαῖον ἐχαρίσατο. ταῖς τε ἀδελφιδαῖς, ἃς ἐκ τοῦ Ἀντωνίου ἡ Ὀκταουία ἀνῄρητό τε καὶ ἐτετρόφει, χρήματα ἀπὸ τῶν πατρῴων ἀπένειμε. † καὶ τῷ Ἰούλλῳ τῷ τοῦ Ἀντωνίου τῆς τε Φουλουίας υἱεῖ, τοὺς ἐξελευθέρους αὐτοῦ πάνθ' ὅσα τελευτῶντας σφᾶς καταλιπεῖν αὐτῷ κατὰ τοὺς νόμους ἔδει, παραχρῆμα δοῦναι ἐκέλευσε. τῶν τε ἄλλων τῶν τὰ τοῦ Ἀντωνίου μέχρι τότε πραξάντων, τοὺς μὲν ἐκόλασε, τοὺς δὲ ἀφῆκεν, ἢ δι' ἑαυτὸν, ἢ διὰ τοὺς φίλους. ἐπειδή τε συχνοὶ παρ' αὐτῷ καὶ δυναστῶν καὶ βασιλέων παῖδες, οἱ μὲν ἐφ' ὁμηρείᾳ, οἱ δὲ καὶ ἐφ' ὕβρει τρεφόμενοι εὑρέθησαν, τοὺς μὲν οἴκαδε αὐτῶν ἀπέστειλε, τοὺς δὲ ἀλλήλοις συνῴκισεν, ἑτέρους τι κατέσχεν. ὧν ἐγὼ τοὺς μὲν ἄλλους ἐάσω, δύο δὲ δὴ μόνον ὀνομαστὶ μνησθήσομαι. τὴν μὲν γὰρ Ἰωτάπην τῷ Μήδῳ καταφυγόντι μετὰ τὴν ἧτταν πρὸς αὐτὸν, ἑκὼν ἀπέδωκε, τῷ δὲ Ἀρτάξῃ τοὺς ἀδελφοὺς καίπερ αἰτήσαντι, οὐκ ἔπεμψεν, ὅτι τοὺς ὑπολειφθέντας Ῥωμαίους ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ ἀπεκτόνει. περὶ μὲν δὴ τοὺς ἄλλους τοιαῦτα ἐγίγνετο. τῶν δὲ Αἰγυπτίων τῶν τε Ἀλεξανδρέων πάντων ἐφείσατο, ὥστε μηδένα ἀπολέσαι. τὸ μὲν ἀληθὲς, ὅτι οὐκ ἠξίωσε τοσούτους τε αὐτοὺς ὄντας καὶ χρησιμωτάτους τοῖς Ῥωμαίοις ἐς πολλὰ ἂν γενομένους, ἀνήκεστόν τι δρᾶσαι· πρόφασιν δὲ ὅμως προεβάλλετο, τόν τε θεὸν τὸν Σάραπιν, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν οἰκιστὴν αὐτῶν, καὶ τρίτον, Ἄρειον τὸν πολίτην, ᾧ που φιλοσοφοῦντί τε καὶ συνόντι οἱ ἐχρῆτο. καὶ τόν γε λόγον, δι' οὗ συνέγνω σφίσιν, ἑλληνιστὶ, ὅπως συνῶσιν αὐτοῦ, εἶπε. καὶ μετὰ ταῦτα τὸ μὲν τοῦ Ἀλεξάνδρου σῶμα εἶδε, καὶ αὐτοῦ καὶ προσήψατο, ὥστε τι τῆς ῥινὸς, ὥς φασι, θραυσθῆναι. τὰ δὲ δὴ τῶν Πτολεμαίων, καίτοι τῶν Ἀλεξ-

> † τῷ Ἰούλῳ

Ἀλεξανδρέων σπουδῇ βουληθέντων αὐτῷ δεῖξαι, οὐκ ἐθεάσατο· εἰπὼν ὅτι, Βασιλέα, ἀλλ' οὐ νεκροὺς ἰδεῖν ἐπεθύμησα. κἀκ τῆς αὐτῆς ταύτης αἰτίας, οὐδὲ τῷ Ἄπιδι ἐντυχεῖν ἠθέλησε· λέγων, Θεοὺς ἀλλ' οὐχὶ βοῦς προσκυνεῖν εἰθίσθαι.

Ἐκ δὲ τούτου τήν τε Αἴγυπτον ὑποτελῆ ἐποίησε, καὶ τῷ Γάλλῳ τῷ Κορνηλίῳ ἐπέτρεψε. πρός τε γὰρ τὸ πολύανδρον καὶ τῶν πόλεων καὶ τῆς χώρας, καὶ πρὸς τὸ ῥᾴδιον τό, τε κοῦφον τῶν τρόπων αὐτῶν, τήν τε σιτοπομπείαν καὶ τὰ χρήματα, οὐδενὶ βουλευτῇ οὐχ ὅπως ἐγχειρίσαι αὐτὴν ἐτόλμησεν, ἀλλ' οὐδὲ ἐπιδημεῖν αὐτῇ ἐξουσίαν ἔδωκεν, ἂν μή τινι αὐτὸς ὀνομαστὶ συγχωρήσῃ. οὐ μέντοι οὐδὲ ἐκείνοις βουλεύειν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐφῆκεν, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἄλλοις ὡς ἑκάστοις, τοῖς δ' Ἀλεξανδρεῦσιν ἄνευ βουλευτῶν πολιτεύεσθαι ἐκέλευσε· τοσαύτην που νεωτεροποιίαν αὐτῶν κατέγνω. καὶ σφίσιν οὕτω τότε ταχθέντων, τὰ μὲν ἄλλα καὶ νῦν ἰσχυρῶς φυλάσσεται, βουλεύουσι δὲ δὴ καὶ ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ, ἐπὶ Σεουήρου αὐτοκράτορος ἀρξάμενοι, καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἐπὶ † Ἀντωνίου τοῦ υἱέος αὐτοῦ πρῶτον ἐς τὴν γερουσίαν ἐσγραφέντες.

† Ἀντωνίνου

Αἴγυπτος μὲν οὕτως ἐδουλώθη. πάντες γὰρ οἱ ἀντισχόντες αὐτῶν, χρόνον τινὰ ἐχειρώθησαν, ὥς που καὶ τὸ δαιμόνιον σφίσιν ἐναργέστατα προέδειξεν. ὗσέ τε γὰρ οὐχ ὅπως ὕδατι, ἔνθα μηδὲ ἐψεκάσθη ποτέ, ἀλλὰ καὶ αἵματι. ταῦτά τε ἅμα ἐκ τῶν νεφῶν ἐξέπιπτε, καὶ ὅπλα παρεφαίνετο. κτυπήματά τε τινὰ ἑτέρωθι καὶ τυμπάνων καὶ κυμβάλων, καὶ βοήματα καὶ αὐλῶν καὶ σαλπίγγων ἐγίγνετο. καί τις δράκων ὑπερμεγέθης, ἐξαίφνης σφίσιν ὀφθεὶς, ἀμήχανον ὅσον ἐξεσύρισε. κἀν τούτῳ καὶ ἀστέρες κομῆται ἑωρῶντο, καὶ νεκρῶν εἴδωλα ἐφαντάζετο. τά τε ἀγάλματα ἐσκυθρώπασε. καὶ ὁ Ἄπις ὀλοφυρτικόν τι ἐμυκήσατο καὶ κατεδάκρυσε. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἐγένετο. χρήματα δὲ πολλὰ μὲν ἐν τῷ βασιλικῷ εὑρέθη (πάντα γὰρ, ὡς εἰπεῖν, καὶ τὰ ἐκ τῶν ἁγιωτάτων ἱερῶν ἀναθήματα ἡ Κλεοπάτρα ἀνελομένη, συνεπλήθυσε τὰ λάφυρα τοῖς Ῥωμαίοις, ἄνευ τινὸς οἰκείου αὐτῶν μιάσματος) πολλὰ δὲ καὶ παρ' ἑκάστου τῶν αἰτιαθέντων τι ἠθροίσθη. καὶ χωρὶς οἱ λοιποὶ πάντες, ὅσοι μηδὲν ἴδιον ἔγκλημα λαβεῖν ἐδύναντο, τὰ δύο μέρη τῆς οὐσίας ἀπῃτήθησαν. καὶ ἀπ' αὐτῶν πάντες μὲν οἱ στρατιῶται τὰ ὀφειλόμενα σφίσιν ἐκομίσαντο, οἱ δὲ δὴ καὶ τότε τῷ Καίσαρι συγγενόμενοι, πεντήκοντα καὶ διακοσίας δραχμὰς, ὥστε μὴ διαρπάσαι τὴν πόλιν, προσεπέλαβον. τοῖς τε προδανείσασί τι, πάντα ἀπηλλάγη,

A Alexandrini enixe volebant, non spectauit: regem se, non mortuos voluisse videre dicens. Eademq; de causa Apim quoq; noluit accedere, deos se, non boues, adorare consueuisse perhibens.

Ægypto autem postea tributariæ factæ Cornelium Gallum præfecit. Multitudo sane hominum, [a] vrbium ac agrorum, ac mores eius gentis leues, [b] tum copia annonæ & pecuniæ, efficiebant; vt non modo committere prouinciam senatori nulli auderet, sed & proficiscendi in Ægyptum potestatem, B nisi ipse nominatim alicui † permisisset, omnibus ademeret. adeo enim suspectos Ægyptios studii nouarum rerum habebat, vt nemini eorum senatorem esse Romæ permiserit: sed cæteris quidem [vrbibus] suo vnicuique modo, Alexandrinis vero sine senatoribus rempublicam administrare iusserit. Quæ eo tempore constituta, reliqua quidem [omnia] hodieque constant: senatores autem Alexandriæ sunt, & esse cœperunt sub Seuero imperatore; Alexandrinique in senatum etiam Romanum adscripti sunt à filio huius Antonino. Hoc pacto Ægyptus in seruitutem redacta est, omnibus qui restitissent, paulo post subactis. C quod ipsis diuinitus etiam euidenter præmonstratum fuit. Nam & pluit iis in locis, in quibus ante nulla vnquam gutta deciderat; idque [c] non aqua, sed sanguine. & simul arma [in nubibus] apparuerunt: sonitusque ab alia parte tympanorum ac cymbalorum, fistularumque & tubarum voces exaudite sunt. Draco quidam immodicæ magnitudinis repente apud Ægyptios visus, immensum sibilauit: apparueruntque eodem D tempore cometæ, & mortuorum imagines: simulacraque tristitiam præ se tulerunt, & Apis lugubrem mugitum ac lacrymas edidit. Cæterum magna pecuniæ vis in regia reperta est, (omnia enim fere etiam sanctissimorum templorum donaria sustulerat Cleopatra, ac Romanis prædam sine ipsorum scelero aliquo adauxerat) multæ etiam ab iis, qui criminis alicuius rei fierent, exigebantur: ac reliqui seorsum omnes, quibus E crimen nullum obiici poterat, [d] bessem bonorum suorum poscebantur. Inde omnibus militibus stipendia debita numerata sunt: qui vero tum quoque cum Cæsare erant, ducenos quingenos singuli denarios acceperunt, ne vrbem diriperent: omnibus, qui mutuum ante aliquid dedissent, id exsolutum est:

a tam in vrbibus, quam in agro,
b tum frumenti ad vrbem subuectio & pecunia vis,

† permisisset, senatoribus ademeret.

c non tantum aqua, sed etiā sanguine. Nec è nubib. hæc modo delapsa, sed etiam arma simul adparuerunt:

d sextantem

multa senatorib. ac equitibus, qui in belli societate fuerãt, dona data sunt. In summa, imperium Romanorum ditatum est, templaq; eorum exornata.

His actis, Cæsar eo quoque ibi in loco, quo pugnatum fuerat, vrbem condidit, idemque ei nomen, & ludos eosdem attribuit: fossas autem, quibus aqua ducebatur, partim expurgauit, partim nouas egit: omnibusque quæ ex vsu erant constitutis, per Syriam in Asiam prouinciam profectus, hyberna ibi egit: simulque & subditorum omnia negotia, & Parthicum composuit. Coorta enim inter Parthos discordia: ac quidam Teridates contra Phraaten insurrexerat, & primum, quandiu res Antonii adhuc * * ac etiam post naualem prælium poscentibus, nihil aliud quam deliberaturum se respondit, occupationem Ægyptiam prætendens, quum hoc vere ageret, vt ipsorum mutuo bello vires attererentur. Tunc autem Antonio mortuo, quum Teridates victus in Syriam confugisset, Phraates victor legatos ad Cæsarem misisset, Cæsar iis amice respondit: ac Teridati quidem auxilium nullum promisit, vt tamen in Syria versaretur, concessit: filiumque ab eo Phraatis beneficii loco acceptũ, Romam adduxit, obsidisq; loco habuit.

Hoc, & superiori tempore, permulta Romæ in honorem Cæsaris propter victoriam naualem sunt facta decreta. nam ei & de Cleopatra triumphus concessus est, [a] & fornix trophæum gerens Brundusii, aliusque in foro Romano: vtque sacrarii Iulii basis captiuarum nauium rostris ornaretur: ludique in honorem eius quinquennales haberentur: [b] feriæ essent natali eius die, ac ea die, qua victoriæ nuntius allatus fuit: vtque ei in vrbem ingredienti Vestales virgines, senatus, populusque cum coniugibus & liberis, obuiam irent. Iam enim superfluum est, vota, imagines, primum in consessu locum, aliaque id genus referre. Hæc igitur primo decreta sunt, ornamentaque Antonii partim deiecta, partim deleta, diesque eius natalis nefastus iudicatus: & edicto cautum, ne quis ex ea familia Marci prænomen ferret. Postquam vero mortuum eundem [c] nũtiatum est, eo ipso anno, in cuius aliqua parte Cicero, Ciceronis filius, consulatum gessit, quidam hoc non sine numinis alicuius consilio censuerunt acci-

[a] Et arcus triumphalis Brundusii

[b] supplicationes haberentur

[c] nuntiatũ est, Cicerone Ciceronis filio consulatum ad aliquam anni partem gerente, quidam hoc

A καὶ τοῖς συμμεταχοῦσι τοῦ πολέμου καὶ τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων, πάμπολλα ἐδόθη· τό, τε σύμπαν, ἥ τε ἀρχὴ ἡ τῶν Ῥωμαίων ἐπλουτίσθη, καὶ τὰ ἱερὰ αὐτῶν ἐκοσμήθη.

Ὁ δ' οὖν Καῖσαρ ὡς τά τε προειρημένα ἔπραξε, καὶ πόλιν καὶ ἐκεῖ ἐν τῷ τῆς μάχης χωρίῳ συνῴκισε, καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸν ἀγῶνα ὁμοίως τῇ προτέρᾳ καὶ αὐτῇ δοὺς, τάς τε διώρυχας, τὰς μὲν ἐξεκάθηρε, τὰς δὲ ἐκ καινῆς διώρυξε, καὶ τἆλλα τὰ προσήκοντα προσδιῴκησεν ἔς τε τὴν Ἀσίαν τὸ ἔθνος διὰ B τῆς Συρίας ἦλθε, κἀνταῦθα παρεχείμασε, τά τε τῶν ὑπηκόων ὡς ἕκαστα καὶ τὰ τῶν Πάρθων ἅμα καθιστάμενος. στασιασάντων γὰρ αὐτῶν, καί τινος Τιριδάτου τῷ Φραάτῃ ἐπαναστάντος, πρότερον μὲν, καὶ ἕως ἔτι τὰ τοῦ Ἀντωνίου * καὶ μετὰ τὴν ναυμαχίαν αἰτησάντων, ἀλλ' οὐδὲν ἀπεκρίνατο ἄλλο οὐδὲν, ἢ ὅτι βουλεύσεται· πρόφασιν μὲν, ὡς καὶ περὶ τὴν Αἴγυπτον ἀσχολίαν ἔχων· ἔργῳ δὲ, ἵν' ἐκτρυχωθεῖεν ἐν τούτῳ μαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους. τότε δὲ ἐπειδὴ ὁ Ἀντώνιος ἐτελεύτησε, καὶ ἐκείνων ὁ μὲν C Τιριδάτης ἡττηθεὶς, ἐς τὴν Συρίαν κατέφυγεν, ὁ δὲ Φραάτης, κρατήσας, πρέσβεις ἔπεμψε, τούτοις τε φιλικῶς ἐχρημάτισε, καὶ τῷ Τιριδάτῃ βοηθήσειν μὲν οὐχ ὑπέσχετο, διαιτᾶσθαι δὲ ἐν τῇ Συρίᾳ ἐπέτρεψεν, υἱόν τέ τινα τοῦ Φραάτου ἐν εὐεργεσίας μέρει παρ' αὐτοῦ λαβὼν, ἔς τε τὴν Ῥώμην ἀνήγαγε, καὶ ἐν ὁμηρείᾳ ἐποιήσατο.

Ἐν δὲ τούτῳ καὶ ἔτι πρότερον, συχνὰ μὲν καὶ ἐπὶ τῇ τῆς ναυμαχίας νίκῃ οἱ ἐν οἴκῳ Ῥωμαῖοι ἐψηφίσαντο. τά τε γὰρ νικητήρια αὐτῷ ὡς καὶ τῆς Κλε- D οπάτρας, καὶ ἁψῖδα τροπαιοφόρον ἔν τε τῷ Βρεντεσίῳ, καὶ ἑτέραν ἐν τῇ Ῥωμαίᾳ ἀγορᾷ ἔδωκαν· τήν τε κρηπῖδα τοῦ Ἰουλιείου ἡρῴου τοῖς τῶν αἰχμαλωτίδων νεῶν ἐμβόλοις κοσμηθῆναι, καὶ πανήγυριν οἱ † πεντετηρίδα ἄγεσθαι· ἔν τε τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ τῆς ἀγγελίας τῆς νίκης ἡμέρᾳ, ἱερομηνίαν εἶναι, καὶ ἐς τὴν πόλιν ἐσιόντι αὐτῷ τάς τε ἱερείας τὰς ἀειπαρθένους, καὶ τὴν βουλὴν, τόν τε δῆμον μετά τε τῶν γυναικῶν καὶ μετὰ τῶν τέκνων ἀπαντῆσαι ἔγνωσαν. τὰς γὰρ εὐχὰς, τάς τε εἰκόνας, καὶ τὴν E προεδρίαν, καὶ τἆλλα τὰ τοιουτότροπα, περιττόν ἐστιν ἤδη λέγειν. τὴν μὲν οὖν πρώτην ἐκεῖνά τε ταῦτ' ἐψηφίσαντο, καὶ τὰ τοῦ Ἀντωνίου κοσμήματα, τὰ μὲν καθεῖλον, τὰ δὲ ἀπήλειψαν. τήν τε ἡμέραν ἐν ᾗ ἐγεγέννητο, μιαρὰν ἐνόμισαν, καὶ τὸ τοῦ Μάρκου πρόσρημα ἀπεῖπον μηδενὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ εἶναι. ὡς μέντοι καὶ τεθνεῶτα αὐτὸν ἐπύθοντο (ἠγγέλθη δὲ τοῦ Κικέρωνος τοῦ Κικέρωνος παιδὸς ἐν μέρει τοῦ ἔτους ὑπατεύοντος) τοῦτό τινες οὐκ ἀθεεὶ δὴ συμβαί-

† πεντετηρίδα

ἐλάμβανον, ἐπειδήπερ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου ὅτι μάλιστα ἐτεθνήκει· καὶ προσεψηφίσαντο τῷ Καίσαρι καὶ στεφάνους καὶ ἱερομηνίας πολλάς, καὶ αὖθις καὶ ἕτερα, καὶ ἐπινίκια ὡς καὶ τῶν Αἰγυπτίων ἀγαγεῖν ἔδοσαν. τὸν γὰρ Ἀντώνιον, καὶ τοὺς ἄλλους Ῥωμαίους τοὺς σὺν ἐκείνῳ νικηθέντας, οὔτε πρότερον, οὔτε τότε, ὡς καὶ ἑορτάζειν σφᾶς ἐπ᾽ αὐτοῖς δέον ὄν, ὠνόμασαν. τήν τε ἡμέραν ἐν ᾗ ἡ Ἀλεξάνδρεια ἑάλω, ἀγαθήν τε εἶναι, καὶ ἐς τὰ ἔπειτα ἔτη ἀρχὴν τῆς ἀπαριθμήσεως αὐτῶν νομίζεσθαι. καὶ τὸν Καίσαρα τήν τε ἐξουσίαν τὴν τῶν δημάρχων διὰ βίου ἔχειν, καὶ τοῖς ἐπιβοωμένοις αὐτὸν, καὶ ἐντὸς τοῦ πωμηρίου καὶ ἔξω μέχρι ὀγδόου ἡμισταδίου ἀμύνειν, (ὃ μηδενὶ τῶν δημαρχούντων ἐξῆν) ἔκκλητόν τε δικάζειν, καὶ ψῆφόν τινα αὐτοῦ ἐν πᾶσι τοῖς δικαστηρίοις ὥσπερ Ἀθηνᾶς φέρεσθαι· τούς τε ἱερέας καὶ τὰς ἱερείας ἐν ταῖς ὑπέρ τε τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς εὐχαῖς, καὶ ὑπὲρ ἐκείνου ὁμοίως εὔχεσθαι· καὶ ἐν τοῖς συσσιτίοις οὐχ ὅτι τοῖς κοινοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰδίοις, πάντας αὐτῷ σπένδειν ἐκέλευσαν. τότε μὲν δὴ ταῦτ᾽ ἐγνώσθη.

Ὑπατεύοντος δὲ αὐτοῦ τὸ πέμπτον μετὰ Σέξστου Ἀπουληΐου, τά τε πραχθέντα ὑπ᾽ αὐτοῦ πάντα ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ Ἰανουαρίου νουμηνίᾳ ὅρκοις ἐβεβαιώσαντο, καὶ ἐπειδὴ καὶ τὰ περὶ τῶν Πάρθων γράμματα ἦλθεν, ἔς τε τοὺς ὕμνους αὐτὸν ἐξ ἴσου τοῖς θεοῖς ἐσγράφεσθαι, καὶ φυλὴν Ἰουλίαν ἐπ᾽ αὐτοῦ ἐπονομάζεσθαι, τῷ τε στεφάνῳ αὐτὸν τῷ ἐπινικίῳ διὰ πασῶν τῶν πανηγύρεων χρῆσθαι, καὶ τοὺς συννικήσαντάς οἱ βουλευτὰς ἐν περιπορφύροις ἱματίοις τὴν πομπὴν αὐτῷ συμπέμψαι, τήν τε ἡμέραν ἐν ᾗ ἂν ἐς τὴν πόλιν ἐσέλθῃ, θυσίαις τε πανδημεὶ ἀγαλθῆναι, καὶ ἱερὰν ἀεὶ ἄγεσθαι· ἱερέας τε αὐτὸν καὶ ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν ὅσους ἂν ἀεὶ ἐθελήσῃ, προαιρεῖσθαι προκατεστήσαντο. ὅπερ που ἐξ ἐκείνου παραδοθὲν, ἐς ἀόριστον ἐπηυξήθη· ὥστε μηδὲν ἔτι χρῆναί με περὶ τοῦ πλήθους αὐτῶν ἀκριβολογεῖσθαι. ὁ οὖν Καῖσαρ τὰ μὲν ἄλλα πλὴν βραχέων ἐδέξατο· τὸ δ᾽ ἤδη συμπάντας αὐτῷ τοὺς ἐν τῇ πόλει ἀπαντῆσαι, παρῃτήσατο ἄντικρυς μὴ γενέσθαι. πλεῖστον δ᾽ ὅμως ὑπὲρ πάντα τὰ ψηφισθέντα οἱ ὑπερήσθη, ὅτι τάς τε πύλας τὰς τοῦ Ἰανοῦ, ὡς καὶ πάντων σφίσι τῶν πολέμων πεπαυμένων, αὖθις ἔκλεισε, καὶ τὸ οἰώνισμα τὸ τῆς ὑγιείας ἐποιήσαντο· καὶ γὰρ τότε δι᾽ ἅπερ εἶπον διελέλειπτο. ἦσαν μὲν γὰρ ἐν ὅπλοις ἔτι καὶ † Τρηούεροι Κελτοὺς ἐπαγαγόμενοι, καὶ Κάνταβροι, καὶ Οὐακκαῖοι, καὶ Ἄστυρες· ἀλλ᾽ οὗτοι μὲν ὑπὸ τοῦ Ταύρου τοῦ Σταtιλίου, ἐκεῖνοι δὲ ὑπὸ Νωνίου Γάλλου κατεστράφησαν. ἀλλὰ καὶ ὡς καθ᾽ ἑκάστους ταραχώδη συχνὰ ἐγίγνετο· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ μηδὲν μέγα ἀπ᾽ αὐτῶν συνηνέχθη, οὔτε ἐ-

† Τρηύεροι

A dissc, q. pater eius ab Antonio fuerat occisus: Cæsarique præterea decretæ sunt coronæ & supplicationes multæ, † eique etiam alius de Ægyptiis triumphus concessus est. Neque enim vel ante, vel tunc etiam [a] Antonium ac Romanos, qui cum eo fuissent, eo nomine habebant, vt de iis triumphandum esse statuerent. Diem, quo capta fuit Alexandria, † festum esse censuerunt, ab eoque reliquis annis numerandis initium sumendum: vt Cæsar per omnem vitam tribunitiam potesta- B tem haberet: eique, qui ipsum implorassent intra pomerium ac extra, vsque † ad D. passus, auxilium ferre posset, quod nemini quidem tribuno plebis licebat: vtque ad eum prouocationes fierent, [b] ac ipse omnibus iudiciis suffragium, quasi Minerua ferret: vt sacerdotes ac sacræ mulieres, quum pro S. P. Q. R. vota conciperent: pro ipso quoque vota facerent vt in conuiuiis, non modo publicis, sed priuatis quoque, pro eo libaretur.

† Et quū aduassū de Ægyptiis

a Antoniū, cæterosq. Romanos, cum eo victos, expresse nominarunt: quasi eorum causa supplicationes essent habendæ.

† fastum

† ad octo stadia cum dimidio [quæ passus mille sunt]

b & calculus quidam nomine ipsius in omnibus iudiciis, velut & Mineruæ ferretur:

Cæsare V. Sex. Apuleio coss. iuramēto omnia eius acta confirmata sunt, ipsis C kalendis Ianuariis, quumq; etiam † à Parthis literæ venissent, decretū, vt in hymnos iuxta diis immortalibus ipse adscriberetur: tribus Iulia ab eo denominaretur: corona triumphali omnibus ludis vteretur: senatores, socii eius victoriæ, in triumpho cum ipso inueherentur, vestibus purpura prætextis induti: vt dies qua in vrbem intrasset, sacrificiis publicis celebraretur, semperque festa esset: vt sacerdotes quotcunque vellet, etiam † neglecto numero [antiquitus recepto] cōstitueret. quod quidem ab eo acceptum, deinceps in infinitū excreuit: vt mihi ne- D quaquā opus sit de numero sacerdotum accurate commentari. Cæsar omnia hæc, paucis demptis, admisit. id vero aperte recusauit, vt omnes in vrbe obuiam sibi procederent. Sed ex omnibus his decretis nullum ei maiori voluptati fuit, quam quod portæ Iani ab ipsis clausæ sunt, quasi omnibus bellis confectis: ac quod augurium salutis factum est, hactenus ob eas, quas dixi, causas intermissum. Erant quidem tum quoque in armis Treuiri, E Germanis sibi adiunctis, & Cantabri, Vaccæi, Asturesque: verum hos Statilius Taurus, illos Nonius Gallus domuit: exstabantque [c] apud istos populos quidam tumultus: sed quia nihil magnum inde euenit, neque [d] Romanis

ANNO V.C. 725.

† de Parthicis rebus

† vltra numerum

c apud alios quoq; populos alii quidam

d neque Romani tunc bellum sibi esse putabāt. ego quoque

bellum eſſe ſuſcipiendum eo tempore viſum eſt, ego quoque nihil inſigne, quod de iis ſcribam, habeo. Cæſar hoc tempore cum alia quædam [a] egit, tum templum Romæ, ac patris ſui, quem heroem Iulium vocabat, Epheſi & Nicææ fieri permiſit, (hæ enim tum vrbes Aſiæ & Bithyniæ clariſſimæ habebantur) vtque ab incolis Romanis colerentur: extraneis autem hominibus, quos Græcos ipſe appellabat, conceſſit; vt ſibi ipſi quoque templa facerent: Aſiani quidem, Pergami: Bithyni vero, Nicomediæ. Id ab hoc initio tractum, reliquorum in honorem imperatorum [b] deinceps non à Græcis tantum factum eſt, ſed & omnibus aliis populis Romano imperio ſubditis. nam Romæ quidem, & in Italia, nemo vnquam alicuius pretii homo id facere auſus eſt: ‡ quanquam defunctis imperatoribus, qui imperio recte vſi ſint, cum alii diuini honores dantur, tum ſacraria tribuuntur. Hæc ea hieme acta, & Pergamenis quoque, vt ludos, quos ſacros dicunt, in honorem templi eius celebrarent, permiſſum.

[a] reſponſa dedit, tum templum Vrbi Romæ, patrique Cæſari, quem heroa Iuliũ nominauit,

[b] non in Græcis tantum prouinciis factum eſt, ſed etiam apud alios omnes populos Romanis ſubditos.

‡ quamquã illic quoque defunctis

Æſtate in Græciam, atque hinc in Italiam Cæſar tranſmiſit, eoque vrbem intrante, rem ſacram & alii fecerunt, (quod decretum fuiſſe ſupra demonſtratum eſt) & conſul Valerius Potitus, qui Apuleio ſucceſſerat: Cæſare toto hoc anno, ſicut & priori biennio, conſulatum obtinente. Is igitur Potitus publice pro S. P. Q. R. propter aduentum Cæſaris ſacrificauit. quod ante id temporis pro nemine vnquam factum fuerat. Deinde Cæſar legatos ſuos collaudauit, ‡ honoribuſque decorauit, vt conſuetudinis [ſuæ] erat: Agrippamque in primis præter alios honores vexillo cæruleo, quod victoriæ naualis eſſet teſtimonium, exornauit: militibus ſuis munera quædam præbuit: populo viritim quadringentos nummos diuiſit: puberibus primum, deinde etiam pueris, in gratiam Marcelli, ſororis ſuæ filii. Hæc, & quod ab vrbibus Italiæ aurum coronarium non acceperat, omnia quæ ipſe debebat, perſoluerat, ſibi debita etiamnum ab aliis nequaquam exigebat, (quod debitum quale fuerit, ſupra memini oſtendere) effecerunt; vt omnium malorum Romani obliuiſcerentur, ac triumphos eius libenter admodum ſpectarent, tanquam de ſolis exteris ſuperatis ductos. Tantum enim pecuniæ per vniuerſam vrbem ferebatur, vt & faculta-

‡ honoribuſque cõſuetis adfecit: Agrippamque

A κεῖνοι τότε πολεμεῖσθαι ἐνόμιζον, οὔτε ἐγὼ ἐπιφανές τι περὶ αὐτῶν γράψαι ἔχω. Καῖσαρ δὲ ἐν τούτῳ τά τε ἄλλα ἐχρημάτιζε, καὶ τεμένη τῇ τε Ῥώμῃ, καὶ τῷ πατρὶ τῷ Καίσαρι, ἥρωα αὐτὸν Ἰούλιον ὀνομάσας, ἔν τε Ἐφέσῳ καὶ ἐν Νικαίᾳ γενέσθαι ἐφῆκεν. αὗται γὰρ τότε αἱ πόλεις ἔν τε τῇ Ἀσίᾳ καὶ ἐν τῇ Βιθυνίᾳ προετετίμηντο. καὶ τούτους μὲν τοῖς Ῥωμαίοις τοῖς παρ' αὐτοῖς ἐποικοῦσι τιμᾶν προσέταξε· τοῖς δὲ δὴ ξένοις (Ἕλληνάς σφας ἐπικαλέσας) ἑαυτῷ τινα, τοῖς μὲν Ἀσιανοῖς ἐν Περγάμῳ, τοῖς δὲ Βιθυνοῖς ἐν Νικο- B μηδείᾳ τεμενίσαι ἐπέτρεψε. καὶ τοῦτ' ἐκεῖθεν ἀρξάμενον, καὶ ἐπ' ἄλλων αὐτοκρατόρων οὐ μόνον ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς ἔθνεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὅσα τῶν Ῥωμαίων ἀκούει, ἐγένετο. ἐν γάρ τοι τῷ ἄστει αὐτῷ, τῇ τε ἄλλῃ Ἰταλίᾳ, οὐκ ἔστιν ὅστις τῶν καὶ ἐφ' ὁποσονοῦν λόγου τινὸς ἀξίων ἐτόλμησε τοῦτο ποιῆσαι· μεταλλάξασι μέντοι κἀνταῦθα τοῖς ὀρθῶς αὐταρχήσασιν ἄλλαι τε ἰσόθεοι τιμαὶ δίδονται, καὶ δὴ καὶ ἡρῷα ποιεῖται. ταῦτα μὲν ἐν τῷ χειμῶνι ἐγένετο, καὶ ἔλαβον καὶ οἱ Περγαμηνοὶ τὸν ἀγῶνα τὸν ἱερὸν ὠνομασμένον ἐπὶ τῇ τοῦ ναοῦ αὐτοῦ τιμῇ ποιεῖν.

C Τοῦ δὲ δὴ θέρους ἔς τε τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν ὁ Καῖσαρ ἐπεραιώθη· καὶ αὐτοῦ ἐς τὴν πόλιν ἐσελθόντος, οἵ τε ἄλλοι ἔθυσαν, ὥσπερ εἴρηται, καὶ ὁ ὕπατος Οὐαλέριος Ποτῖτος. ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ τοῦτο πᾶν τὸ ἔτος, ὥσπερ καὶ τὰ δύο τὰ πρότερα, ὑπάτευσε, τὸν δὲ δὴ Σέξτον ὁ Ποτῖτος διεδέξατο. ἐκ τούτου οὖν δημοσίᾳ καὶ αὐτὸς ὑπέρ τε τοῦ δήμου καὶ ὑπὲρ τῆς βουλῆς ἐπὶ τῇ τοῦ Καίσαρος ἀφίξει ἐβουθύτησεν· ὃ μήπω πρότερον ἐπὶ μηδε- D νὸς ἄλλου ἐγεγόνει. μετὰ δὲ τοῦτο, τούς τε ὑποστρατήγους καὶ ἐπῄνεσε καὶ ἐτίμησεν, ὥσπερ εἴθιστο. καὶ τὸν μὲν Ἀγρίππαν ἄλλοις τέ τισι καὶ σημείῳ κυανοειδεῖ ναυκρατητικῷ προσεπισέμνυνε· καὶ τοῖς στρατιώταις ἔδωκέ τινα· τῷ τε δήμῳ καθ' ἑκατὸν δραχμάς, προτέροις μὲν τοῖς ἐς ἄνδρας τελοῦσιν, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς παισὶ, διὰ τὸν Μάρκελλον τὸν ἀδελφιδοῦν, διένειμε· καὶ ἐπί τε τούτοις, καὶ ὅτι παρὰ τῶν πόλεων τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τὸ χρυσίον τὸ τοῖς στεφάνοις προσῆκον οὐκ ἐδέξατο· καὶ ἔτι καὶ πάν- E τα ἅ τε αὐτὸς ὤφειλε τισὶν, ἀπέδωκε, καὶ ἃ οἱ ἄλλοι ἐπώφειλον, οὐκ ἐσέπραξεν, ὥσπερ εἴρηται, τῶν τε δυσχερῶν πάντων οἱ Ῥωμαῖοι ἐπελάθοντο, καὶ τὰ ἐπινίκια αὐτοῦ ἡδέως, ὡς καὶ ἀλλοφύλων ἁπάντων τῶν ἡττηθέντων ὄντων, εἶδον. τοσοῦτον γὰρ τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων διὰ πάσης ὁμοίως τῆς πόλεως ἐχώρησεν, ὥστε τὰ μὲν κτή-

κτήματα ἐπιτιμηθῆναι, τὰ δὲ δανείσματα, ἀγαπητῶς ἐπὶ δραχμῇ πρότερον ὄντα, τότε ἐπὶ τῷ τριτημορίῳ αὐτῆς γενέσθαι. ἑώρτασε δὲ τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ τά τε τῶν Παννονίων καὶ τὰ τῶν Δαλματῶν, τῆς τε Ἰαπυδίας, καὶ τῶν προσχώρων σφίσι, Κελτῶν τέ τινων καὶ Γαλατῶν. Γάιος γὰρ Καρρίνας τούς τε † Μωρίνους καὶ ἄλλους τινὰς συνεπαναστάντας αὐτοῖς ἐχειρώσατο, καὶ τοὺς Σουήβους τὸν Ῥῆνον ἐπὶ πολέμῳ διαβάντας ἀπεώσατο· καὶ διὰ ταῦτα ἤγαγε μὲν καὶ ἐκεῖνος τὰ νικητήρια, καίτοι τοῦ τε πατρὸς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Σύλλου θανατωθέντος, καὶ αὐτὸς ἄρξαι ποτὲ μετὰ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίων οἱ κωλυθείς. ἤγαγε δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ, ἐπειδὴ ἡ ἀναφορὰ τῆς νίκης ἐς τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν προσήκουσα ἦν. ἐν μὲν οὖν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ταῦτα διεωρτάσθη· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, ἡ πρὸς τῷ Ἀκτίῳ ναυκρατία. καὶ ἐν τῇ τρίτῃ, ἡ τῆς Αἰγύπτου καταστροφή. ἐπιφανεῖς μὲν δὴ καὶ αἱ ἄλλαι πομπαὶ διὰ τὰ ἀπ' αὐτῆς λάφυρα ἐγένοντο, (τοσαῦτα γὰρ ἠθροίσθη ὥστε πάσαις ἐπαρκέσαι) πολυτελεστάτη δ' οὖν καὶ ἀξιοπρεπεστάτη αὕτη ἡ Αἰγυπτία. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ἡ Κλεοπάτρα ἐπὶ κλίνης ἐν τῷ τοῦ θανάτου μιμήματι παρεκομίσθη· ὥστε τρόπον τινὰ καὶ ἐκείνην μετά τε τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων, καὶ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ καὶ Ἡλίου, τῆς τε Κλεοπάτρας † τῆς καὶ Σελήνης, τῶν τέκνων, ὡς πομπεῖον, ὀφθῆναι. μετὰ δὲ δὴ τοῦτο ὁ Καῖσαρ, ἐφ' ἅπασιν αὐτοῖς ἐσελάσας, τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὸ νομιζόμενον ἔπραξε, τὸν δὲ δὴ συνύπατον τούς τε λοιποὺς ἄρχοντας περιεῖδε, παρὰ τὸ καθεστηκὸς, ἐπισπομένους οἱ μετὰ τῶν λοιπῶν βουλευτῶν τῶν συννενικηκότων. εἰώθεσαν γὰρ οἱ μὲν ἡγεῖσθαι, οἱ δὲ ἐφέπεσθαι.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα διετέλεσε, τό τε Ἀθήναιον καὶ τὸ Χαλκιδικὸν ὠνομασμένον, καὶ τὸ βουλευτήριον τὸ Ἰουλίειον τὸ ἐπὶ τῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τιμῇ γενόμενον καθιέρωσεν. ἐνέστησε δὲ ἐς αὐτὸ τὸ ἄγαλμα τὸ τῆς Νίκης τὸ καὶ νῦν ὂν, δηλῶν, ὡς ἔοικεν, ὅτι παρ' αὐτῆς τὴν ἀρχὴν ἐκτήσατο. ἦν δὲ δὴ τῶν Ταραντίνων, καὶ ἐκεῖθεν ἐς τὴν Ῥώμην κομισθὲν, ἔν τε τῷ συνεδρίῳ ἱδρύθη, καὶ Αἰγυπτίοις λαφύροις ἐκοσμήθη. καὶ τὸ τῷ Ἰουλίῳ τῷ ἥρωι ὁσιωθὲν τότε ἀπήρξε· συχνὰ γὰρ καὶ ἐς ἐκεῖνο ἀνετέθη. καὶ ἕτερα τῷ τε Διὶ τῷ Καπιτωλίῳ καὶ τῇ Ἥρᾳ τῇ τε Ἀθηνᾷ ἱερώθη, πάντων τῶν προτέρων ἐνταῦθα ἀνακεῖσθαι δοκούντων, ἢ καὶ ἔτι κειμένων, ἐκ δόγματος τότε καθαιρεθέντων, ὡς καὶ μεμιασμένων. καὶ οὕτως ἡ Κλεοπάτρα, καίπερ καὶ ἡττηθεῖσα καὶ ἁλοῦσα, ἐδοξάσθη, ὅτι τά τε κοσμήματα αὐτῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἡμῶν ἀνάκειται, καὶ αὐτὴ ἐν τῷ Ἀφροδισίῳ χρυσῆ

† Μορίνους

† τῆς ἐ Σελήνης

A facultatum census auctus sit: & fœnus, quod ante denario pendebatur, tum ad trientem eius reciderit. Prima die Cæsar triumphum egit de Pannoniis, Dalmatis, Iapydis, finitimisque eorum, & nonnullis Galliæ ac Germaniæ populis. Nam C. † Carrinas Morinos aliosque eorum rebellionis socios domuerat, Sueuosque Rhenum ‡ aliquoties transgressos profligauerat. itaque & ipse triumphū (quanuis pater eius a Sylla interfectus, & ipse [a] cum eiusdem conditionis homini-B bus magistratum gerere prohibitus fuerat) duxit & Cæsar: quoniam victoria ad summæ rei præfectum imperatorem referri solebat. Secunda die Cæsar de Actiaca nauali pugna triumphauit. Tertia, de subacta Ægypto. Erant quidem reliqui etiam triumphi insignes, propter spolia, ‡ quæ tanta parta fuerant, vt apparatui ‡ omni facile sufficerint: Ægyptius tamen † pretiosissimus fuit, & ornatissimus appar uit. Interalia, quæ in eo triumpho inferebantur, Cleopatra etiam in ‡ culcitra C portabatur, ad imitationem mortis eius effi ta, vt quodam modo ipsa quoque inter reliquos captiuos, cum Alexandro filio suo, filiaque Cleopatra, quibus Solis & Lunæ nomina indiderat, [b] spectata fuerit. His omnibus triumphis Cæsar in vrbem inuectus, ex consuetudine nihil non egit, præterquam quod collegam & reliquos magistratus, passus est præter morem se subsequi cum senatoribus victoriæ sociis. alioquin enim magistratus præc dere, subsequi autē senatores istos, D receptum fuerat.

Deinde Mineruæ templum, & quod Chalcidicum vocatur, tum curiā Iuliam, in honorem patris sui f. ctam, dedicauit; in eaque imaginem Victoriæ posuit, quæ hodie quoque extat, Tarento olim Romam aduecta, ac à Cæsare tum in curia posita, & spoliis Ægyptiis decorata: quo Cæsar nimirum ostendebat, imperium se ex victoria esse adeptum. Iulii quoque patris sacrarium multis in eo suspensis donariis ex præda Ægyptiaca exornauit, multa etiam Ioui Capitolino, Iunonique & M neruæ consecrauit, quum ex S. C. omnia prius in eorum templis sus-E pensa ornamenta, tanquam contaminata essent detracta. Ita Cleopatra, quanquam victa & capta, gloriam tamen consecuta est; quum eius ornamenta in templis nostris affixa sint, & ipsius aurea imago in templo Veneris

† Carrinas

‡ magno numero

a cum aliis proscriptis, sui similib. magistratū

‡ omnium

† sumptuosissimus

‡ lecto

b spectata cum ferculis quodáis fuerit. Secundum id vero Cæsar ipse, post illas inue[ctus] omnia, nihil nō egit ex consuetudine.

conspiciatur. Porro in sacrarii consecratione, ludi omnis generis facti sunt, patriciique pueri Troiam luserunt: virique simili ratione singulis equis celetibus, bigisque, & quadrigis certauerunt. Q. Vintelius senator pro gladiatore pugnauit. multæ feræ, ac animantia, & inter hæc Rhinoceros, & equus fluuiatilis (Hippopotamum Græci dicunt) tunc primum & visi Romæ, & occisi sunt. Hippopotamus quale sit animal, multi tradiderũt, multo plures viderũt: Rhinoceros autem cętera elephanti similis est: cornu autem ex ipso naso prominens habet, hincque suum nomen inuenit. Turmæ quoque Dacorum & Sueuorum depugnantes inuicẽ introductæ sunt: quarum altera Scythica est quodã modo, altera † Germanica natio. nam Sueui, si accurate loquamur, trans Rhenum incolunt, quanquam multi quoque † alii Sueuorum nomen sibi sumant: ac Daci ex vtraq; parte † Danubii habitant; quorum qui citra id flumen sunt, Triballorũ vicini, a Mysorũ more viuunt, ac Mysi ab omnib. nisi qui easdẽ regiones incolũt, appellãtur: qui vltra Danubiũ degũt, Dacivocãtur, siue Getæ ii sint, siue Thraces, orti ab illis Dacis, qui Rhodopen quondam incoluerũt. Hi Daci ad Cæsarem superiorib. temporib. miserant legatos, ac quũ nihil eorũ quæ peterẽt, impetrassent, ad Antoniũ inclinauerãt: verũ intestina seditione turbati, nihil ei magnopere profuerant: ac deinde capti quidã, tũ cum Sueuis dimicare coacti sunt. Hæc spectacula multis (vt par erat) dieb. edebantur, neq; propter ægrotationẽ Cæsaris † interpolabantur, sed etiã eo absente ab aliis curabantur, iisq; ludis singuli senatores vnã diẽ in vestibulis domorũ suarum epulati sunt. quod qua de causa fecerint, neque compertum mihi est, neque à quopiam traditum.

Porro autem Cæsare adhuc quartum consulatum gerente, Statilius Taurus b amphitheatrum in campo Martio suis sumptibus absoluit, ipque eius dedicatione munus gladiatorium exhibuit; ideoque ei à populo concessum est, vt quotannis vnum prætorem eligendi potestatem haberet. Fere eodem, quo hæc agebãtur tempore, M. Crassus, in Macedoniam & Græciam missus, cõtra Dacos & Bastarnas bellum gessit. De Dacis, qui essent, & cur bellum suscepissent, diximus. Bastarnæ inter

A ὁρᾶται. ἐν δ' οὖν τῇ τοῦ ἡρώου ὁσιώσει, ἀγῶνές τε παντοδαποὶ ἐγένοντο, καὶ τὴν Τροίαν οἱ εὐπατρίδαι παῖδες ἵππευσαν· ἄνδρες τε ἐκ τῶν ὁμοίων σφίσιν ἐπί τε κελήτων καὶ ἐπὶ συνωρίδων, τῶν τε τεθρίππων, ἀντηγωνίσαντο. Κυΐντός τέ τις Οὐϊντέλιος βουλευτὴς ἐμονομάχησε. καὶ θηρία καὶ βοτὰ ἄλλα τε παμπληθῆ, καὶ ῥινόκερως, ἵππος τε ποτάμιος, πρῶτον τότε ἐν τῇ Ῥώμῃ ὀφθέντα ἐσφάγη. καὶ ὁ μὲν ἵππος ὁποῖός ἐστι, πολλοῖς τε εἴρηται, καὶ πολὺ πλείοσιν ἑώραται. ὁ δὲ δὴ B ῥινόκερως τὰ μὲν ἄλλα ἐλέφαντί πῃ προσέοικε, κέρας δέ τι κατ' αὐτὴν τὴν ῥῖνα † προσέχει, καὶ διὰ τοῦτο οὕτω κέκληται. ταῦτά τε οὖν ἐσήχθη, καὶ ἄθροοι πρὸς ἀλλήλους Δακοί τε καὶ Σουῆβοι ἐμαχέσαντο. εἰσὶ δ' οὗτοι μὲν, Κελτοί, ἐκεῖνοι δὲ δὴ, Σκύθαι τρόπον τινά. καὶ οἱ μὲν, πέραν τοῦ Ῥήνου, ὥς γε τἀκριβὲς εἰπεῖν (πολλοὶ γὰρ καὶ ἄλλοι τοῦ τῶν Σουήβων ὀνόματος ἀντιποιοῦνται) οἱ δ', ἐπ' ἀμφότερα τοῦ Ἴστρου νέμονται. ἀλλ' οἱ μὲν ἐπὶ τάδε αὐτοῦ καὶ C πρὸς τῇ Τριβαλλικῇ οἰκοῦντες, ἔς τε τὸν τῆς Μυσίας νομὸν τελοῦσι, καὶ Μυσοὶ, πλὴν παρὰ τοῖς πάνυ ἐπιχωρίοις, ὀνομάζονται· οἱ δὲ ἐπέκεινα, Δακοὶ κέκληνται, εἴτε δὴ Γέται τινὲς, εἴτε καὶ Θρᾶκες, τοῦ Δακικοῦ γένους τοῦ τὴν Ῥοδόπην ποτὲ ἐνοικήσαντος, ὄντες. οὗτοι οὖν οἱ Δακοὶ ἐπρεσβεύσαντο μὲν πρὸ τοῦ χρόνου τούτου πρὸς τὸν Καίσαρα· ὡς δ' οὐδενὸς ὧν ἐδέοντο ἔτυχον, ἀπέκλιναν πρὸς τὸν Ἀντώνιον· καὶ ἐκεῖνον μὲν οὐδὲν μέγα ὠφέλησαν, στασιάσαντες ἐν ἀλλήλοις· ἁλόν- D τες δ' ἐκ τούτου τινὲς, ἔπειτα τοῖς Σουήβοις συνεβλήθησαν. ἐγένετο δ' ἡ θεωρία ἅπασα ἐπὶ πολλὰς (ὥσπερ εἰκὸς ἦν) ἡμέρας· οὐδὲ διέλιπε, καίτοι τοῦ Καίσαρος ἀρρωστήσαντος· ἀλλὰ καὶ ἀπόντος αὐτοῦ, δι' ἑτέρων ἐποιήθη. καὶ ἐν αὐτοῖς οἱ βουλευταὶ μίαν τινὰ ὡς ἕκαστοι ἡμέραν ἐν τοῖς τῶν οἰκιῶν σφῶν προθύροις εἱστιάθησαν, οὐκ οἶδ' ὅθεν ἐς τοῦτο προαχθέντες. οὐ γὰρ παραδέδοται. τότε μὲν δὴ ταῦθ' οὕτως ἐπράχθη.

Τοῦ δὲ δὴ Καίσαρος τὸ τέταρτον ἔτι ὑπατεύ- E οντος, ὁ Ταῦρος ὁ Στατίλιος θέατρόν τι ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ κυνηγετικὸν λίθινον καὶ ἐξεποίησε τοῖς ἑαυτοῦ τέλεσι, καὶ καθιέρωσεν ὁπλομαχίᾳ· καὶ διὰ τοῦτο στρατηγὸν ἕνα παρὰ τοῦ δήμου κατ' ἔτος αἱρεῖσθαι ἐλάμβανε. κατὰ δὲ δὴ τοὺς αὐτοὺς τούτους χρόνους ἐν οἷς ταῦτ' ἐγίγνετο, ὁ Κράσσος ὁ Μάρκος ἔς τε τὴν Μακεδονίαν καὶ ἐς τὴν Ἑλλάδα πεμφθεὶς, τοῖς τε Δακοῖς καὶ Βαστάρναις ἐπολέμησε. καὶ περὶ μὲν ἐκείνων, οἵτινές τε εἰσὶ, καὶ διὰ τί ἐπολεμώθησαν, εἴρηται. Βαστάρναι δὲ Σκύθαι

† Celtarum

† alii Celtæ Sueuorum nomen

† Istri.

a ad Mysorum præfecturam pertinent, & Mysi, non tamen ab iis, qui proprie regionũ illarũ indigenæ sunt, appellantur:

† intermittebantur:

a theatrum quoddam lapideum ad venationes ferarum in campo

† παμπληθῆ

† προέχει

Σκύθαι τε ἀκριβῶς νομίζονται, καὶ τότε τὸν Ἴστρον διαβάντες, τήν τε Μυσίαν τὴν κατ' ἀντιπέρας σφῶν, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ Τριβαλλοὺς ὁμόρους αὐτῇ ὄντας, τούς τε Δαρδάνους ἐν τῇ χώρᾳ τῇ ἐκείνων οἰκοῦντας ἐχειρώσαντο. τέως μὲν οὖν ταῦτ' ἐποίουν, οὐδὲν σφίσι πρᾶγμα πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἦν· ἐπεὶ δὲ τόν τε Αἷμον ὑπερέβησαν, καὶ τὴν Θρᾴκην τὴν Δενθηλητῶν ἔνσπονδον αὐτοῖς οὖσαν κατέδραμον, ἐνταῦθα ὁ Κράσσος τὸ μέν τι τῷ Σιτᾷ τῷ τῶν Δενθηλητῶν βασιλεῖ τυφλῷ ὄντι ἀμύνων, τὸ δὲ δὴ πλεῖστον περὶ τῇ Μακεδονίᾳ φοβηθείς, ἀντεπῆλθε σφίσι· καὶ αὐτοὺς ἐκ τῆς προσόδου μόνης καταπλήξας, ἐξέωσεν ἀμαχεὶ τῆς χώρας. κἀκ τούτου οἴκαδε ἀναχωροῦντας ἐπιδιώκων, τήν τε Σεγετικὴν καλουμένην προσεποιήσατο, καὶ ἐς τὴν Μυσίδα ἐνέβαλε· καὶ τήν τε χώραν σφῶν ἐκάκωσε, καὶ πρὸς τεῖχός τι καρτερὸν προσελάσας, τοῖς μὲν προδρόμοις ἔπταισε, (μόνους γὰρ αὐτοὺς οἱ Μυσοὶ οἰηθέντες εἶναι, ἐπέξοδον ἐποιήσαντο) προσβοηθήσας δὲ σφίσι παντὶ τῷ λοιπῷ στρατεύματι, καὶ ἀνέκοψεν αὐτούς, καὶ προσεδρεύσας ἐξεῖλε. πραττόντων δὲ αὐτοῦ ταῦτα, οἱ Βαστάρναι τῆς τε φυγῆς ἐπέσχον, καὶ πρὸς τῷ † Κέδρῳ τῷ ποταμῷ καταμείναντες, περιεωρώμενοι τὰ γιγνόμενα. ἐπειδή τε νικήσας τοὺς Μυσούς, καὶ ἐπ' ἐκείνους ὥρμησε, πρέσβεις ἔπεμψαν, ἀπαγορεύοντες αὐτῷ μὴ διώκειν σφᾶς, ὡς οὐδὲν τοὺς Ῥωμαίους ἠδικηκότες. καὶ αὐτοὺς ὁ Κράσσος κατασχών, ὡς καὶ τῇ ὑστεραίᾳ τὴν ἀπόκρισιν δώσων, τά τε ἄλλα ἐφιλοφρονήσατο, καὶ κατεμέθυσεν, ὥστε πάντα τὰ βουλεύματα αὐτῶν ἐκμαθεῖν· ἀπλήστως τε γὰρ ἐμφορεῖται πᾶν τὸ Σκυθικὸν φῦλον οἴνου, καὶ ὑπερπληρὲς αὐτοῦ ταχὺ γίγνεται. Κράσσος δὲ ἐν τούτῳ τῆς νυκτὸς ἐς ὕλην τινὰ προχωρήσας, καὶ προσκόπους πρὸ αὐτῆς καταστήσας, ἀνέπαυσε τὸ στράτευμα· κἀκ τούτου τῶν Βασταρνῶν μόνους τε ἐκείνους εἶναι νομισάντων, καὶ ἐπιδραμόντων σφίσιν, ἔς τε τὰ λάσια ἀναχωροῦσιν ἐπακολουθησάντων, πολλοὺς μὲν ἐνταῦθα, πολλοὺς δὲ καὶ φυγόντας ἔφθειραν. ὑπό τε γὰρ τῶν ἁμαξῶν κατόπιν αὐτοῖς οὐσῶν ἐνεποδίσθησαν, καὶ προσέτι καὶ τοὺς παῖδας τάς τε γυναῖκας σῶσαι ἐθελήσαντες, ἔπταισαν. καὶ τόν γε βασιλέα αὐτῶν Δέλδωνα αὐτὸς ὁ Κράσσος ἀπέκτεινε· κἂν τὰ σκῦλα αὐτοῦ τῷ Φερετρίῳ Διί, ὡς καὶ ὀπῖμα, ἀνέθηκεν, εἴπερ αὐτοκράτωρ στρατηγὸς ἐγεγόνει. ἐκεῖνά τε οὖν οὕτως ἐπράχθη, καὶ οἱ λοιποί, οἱ μέν, ἐς ἄλσος τι καταφυγόντες, περιεπρήσθησαν· οἱ δέ, ἐς τεῖχός τι ἐσπηδήσαντες, ἐξηρέθησαν. ἄλλοι ἐς τὸν Ἴστρον ἐμπεσόντες, ἄλλοι κατὰ τὴν χώραν σκεδασθέντες,

† Ἕβρῳ

A Scythas vere numerantur. hi cum transgressi Istrum, Mysiam sibi oppositam, finitimosque eius Triballos, Dardanosq; ibidem habitantes, subegerant. Et hactenus quidem nihil eis erat cum Romanis rei. postquam vero † Æmo monte superato in Thracum Dentheletarum, quibus cum P. R. fœdus erat, regionem incursionem fecerunt; ibi demum Crassus, cum vt Sitæ Dentheletarum regi luminibus capto auxilium ferret, tum vero vt Macedoniæ caueret, contra eos duxit: & ipso aduentu suo perterritos, sine B prælio ea regione expulit. Porro domum ‡ fugientes insecutus, Segeticam occupauit, in Mysiam inuasit, agrum infestauit: aggressusque oppidum bene munitum, nonnullos eorum, quos præmiserat, Mysis eos solos esse coniectatis, ac obuiam egressis, ‡ perdidit: toto autem exercitu auxilio suis profectus, hostem repulit, oppidumque obsidione cepit. His agendis intento Crasso, [a] Bastarnæ in fuga substiterant ad fluuium Cedrum, euentum C rei expectantes. hi, quum Crassus victis Mysis aduersum eos quoque iret, missis legatis, ne se insequeretur, interdixerunt. neque enim se vllam Romanis iniuriam fecisse. Crassus legatos retentos, tanquam postridie responsurus, humaniter tractauit, vinoque inebriauit. (quod immodice Scythica omnis natio ingurgitare solet, facileque eo repletur) hacque arte omnia eorum consilia expiscatus est. Interim in siluā de nocte progressus, D speculatoribusq; ante eā constitutis, exercitū quiete refecit. Bastarnæ speculatores cōspicati, quū solos eos esse putarēt, impetū in eos fecere: iisq; in loca arborib. consita se recipientibus instantes, magna & ibi, & rursum fugientes, clade affecti sunt. nā & à tergo currus ipsorum obiecti fugam impediebant, & vxores simul liberosque eripere cupientes, vna peribant: & regem ipsorum † Deldonem ipse Crassus interfecit, vtiq; si imperator ac propriis auspiciis rem gessisset, opima E Ioui Feretrio ‡ spolia lecturus. Reliqui, aut in [b] siluam confugientes, cum ea cremati sunt: aut in oppidum euadentes, expugnatione capti: aut in Istrum incidentes, vel per regionem hinc inde dispersi,

† Hæmo

‡ recedentes

‡ amisit:

a Bastarnæ fugam facere desierunt, & ad Hebrū fluuium manserunt, quid futurū esset, circumspectantes.

† Deldonē

‡ spolia cōsecraturus.

b saltum quemdam fuga facta, circumuesti sunt:

† Crassum frustra obsidentem — *† fœderatusque* — *† iter in reditu faciebat,* — *à cætera, Odrysiorum excepta regione, grassando peruagatus est.* — *† ob illis*

perierunt. Quidam superstites loco munito occupato, per aliquot dies † Crassum obsidentem sustinuerunt: post Rolæ Getarum regis auxilio eos Crassus cepit. Is Roles ad Cæsarem profectus, amicus ab eo † sociusque dictus est, captiui inter milites diuisi. His gestis Crassus in Mysos se conuertit, quorum aliis persuadendo, aliis terrefaciendo, nonnullis vi in suam potestatẽ redactis, ac præter paucos admodum, tota gente subacta, magno quidem cum labore & periculo; deinde quia hiems instabat, in sociorũ terram reuersus est: multis à frigore, pluribus a Thracibus, per quos vt amicos † iter faciebat, incommodis acceptis: quæ ei causa fuit, vt hunc rei gerendæ modum statueret. Sane horum factorum causa, non modo Cæsari, sed Crasso etiam, sacrificia & triumphus decreta sunt: neque tamẽ (quod quidam tradiderunt) imperatoris nomen Crassus accepit, sed solus Cæsar. Quum vero Bastarnæ calamitatem, qua affecti fuerant, ægre ferrent, auditoque, eum ab expeditione contra ipsos facta destitisse, iterum contra Dentheleras & Sitam, quos causam sui mali fuisse vnicam arbitrabantur, proficiscerentur: Crassus, vel præter animi sui sententiam excitatus, maturato itinere, inopinato eos adortus vicit, pacisque pro suo arbitrio conditiones ei dedit. Ac quoniam semel arma cepisset, vlcisci Thracas statuit, à quibus in reditu ex Mysia læsus fuisset, quique iam tum oppida munire, & bellum parare ferebantur. Ex his, etsi non minimo negotio, Merdos & Serdos prælis superauit, captiuorumque manus amputauit, *reliqua vsque ad Odrysios populatus est. His enim, ceu Bacchi cultoribus, quum sine armis obuiam sibi processissent, pepercit: eisque regionem, in qua deum istum colunt, Bessis tum eam obtinentibus ademptam, dono dedit. Hæc eum agentem Roles, contra Dapygem quorundã Getarũ regẽ bellum gerens, ad se vocauit: isque auxilio veniens, equitatum hostilem in peditatum compulit: itaque † vtrisque perterritis, nulla pugna opus deinde habuit, sed vtrarunque copiarum fugientiũ magna strage facta, Dapygem, qui in castellum quoddam confugerat, oppugnauit. Ibi Crassũ obsidione intẽtũ quidam Græce de muro salutauit, collocutusq;, proditionẽ cõposuit. quo modo barbari

ἐφθάρησαν. περιληφθέντων δὲ οὖν καὶ ὡς τινῶν καὶ χωρίον ἰσχυρὸν καταλαβόντων, ἡμέρας μὲν τινὰς μάτην σφίσιν ὁ Κράσσος προσήδρευσεν· ἔπειτα Ῥώλου οἱ Γετῶν τινῶν βασιλέως ἐπικουρήσαντος, ἐξεῖλεν αὐτούς· καὶ ὅ,τε Ῥώλης πρὸς τὸν Καίσαρα ἐλθὼν, φίλος τε ἐπὶ τούτῳ καὶ σύμμαχος αὐτοῦ ἐνομίσθη, καὶ οἱ αἰχμάλωτοι τοῖς στρατιώταις διεδόθησαν. πράξας δὲ ταῦτα ὁ Κράσσος ἐπὶ τοὺς Μυσοὺς ἐτράπετο, καὶ τὰ μὲν, πείθων τινὰς, τὰ δὲ,

B ἐκφοβῶν, τὰ δὲ, καὶ βιαζόμενος, πάντας μὲν, πλὴν πάνυ ὀλίγων, ἐπιπόνως δὲ δὴ καὶ ἐπικινδύνως κατεστρέψατο. καὶ τότε μὲν (χειμὼν γὰρ ἦν) ἐς τὴν φιλίαν ἀνεχώρησε, πολλὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ψύχους, πολλῷ δὲ ἔτι πλείω ὑπὸ τῶν Θρακῶν, δι' ὧν ὡς φίλων ἐπορεύετο, παθὼν· ὅθεν περ γνώμην ἔσχεν ἀρκεσθῆναι τοῖς κατειργασμένοις. καὶ γὰρ καὶ θυσίαι καὶ νικητήρια οὐχ ὅτι τῷ Καίσαρι ἀλλὰ καὶ ἐκείνῳ ἐ-

C ψηφίσθη. οὐ μέντοι καὶ τὸ τοῦ αὐτοκράτορος ὄνομα, ὥς γε τινές φασιν, ἔλαβεν, ἀλλ' ὁ Καῖσαρ μόνος αὐτὸ προσέθετο. ἐπεὶ δὲ οἱ Βαστάρναι τῇ τε συμφορᾷ ἀχθόμενοι, καὶ μηκέτ' αὐτὸν ἐπιστρατεύσειν σφίσι πυθόμενοι, πρός τε τοὺς Δενθελήτας καὶ πρὸς τὸν Σίτην αὖθις, ὡς καὶ αἰτιώτατον αὐτοῖς τῶν κακῶν γεγονότα, ἐτράποντο· οὕτω καὶ ἄκων ἐξανέστη, καὶ σπουδῇ χωρήσας, ἀνέλπιστός τε αὐτοῖς ἐπέπεσε, καὶ κρατήσας, σπονδὰς ὁποίας ἠθέλησεν ἔδωκεν. ὡς δ' ἅπαξ τῶν ὅπλων αὖθις ἥψατο, ἐπεθύμησεν ἀμύνασθαι τοὺς Θρᾷκας τοὺς ἐν τῇ ἀνακομιδῇ τῇ ἐκ τῆς

D Μυσίας λυπήσαντας αὐτόν· καὶ γὰρ τότε χωρία τε ἐντειχιζόμενοι καὶ πολεμησείοντες ἠγγέλλοντο. καὶ σφῶν Μέρδους μὲν καὶ Σερδοὺς μάχαις τε κρατήσας, καὶ τὰς χεῖρας τῶν ἁλισκομένων ἀποτέμνων, οὐκ ἀπόνως μὲν, ἐχειρώσατο δ' οὖν· τὰ δ' ἄλλα πλὴν τῆς τῶν Ὀδρυσῶν γῆς, κατέδραμε. τούτων γὰρ, ὅτι τῷ τε Διονύσῳ προσκεῖνται, καὶ τότε ἄνευ τῶν ὅπλων ἀπήντησαν οἱ, ἐφείσατο· καὶ αὐτοῖς καὶ τὴν χώραν ἐν ᾗ καὶ τὸν θεὸν ἀγάλλουσιν, ἐχαρίσατο, Βησσοὺς τοὺς κατέχοντας αὐτὴν ἀφελόμενος. πράσ-

E σοντα δὲ αὐτὸν ταῦτα ὁ Ῥώλης Δάπυγι, Γετῶν τινῶν καὶ αὐτῷ βασιλεῖ, πολεμωθεὶς, μετεπέμψατο· καὶ ὃς ἐπικουρήσας οἱ, τήν τε ἵππον τῶν ἐναντίων ἐς τοὺς πεζοὺς ἐσήραξε, καὶ συμφοβήσας ἐκ τούτου κἀκείνους, μάχην μὲν οὐδεμίαν ἔτ' ἐποιήσατο, φόνον δὲ δὴ φευγόντων ἑκατέρων πολὺν εἰργάσατο. καὶ μετὰ τοῦτο τὸν Δάπυγα πρὸς φρούριόν τι καταφυγόντα ἀπολαβὼν, ἐπολιόρκει· κἀν τῇ προσεδρείᾳ Ἑλληνιστί τις αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τείχους ἀσπασάμενος, ἔς τε λόγους οἱ ἦλθε, καὶ προδοῦναι συνέθετο. ἁλισκόμενοι οὖν οὕτως οἱ

βαρβα-

βάρβαροι ἐπ' ἀλλήλους ὥρμησαν καὶ ὅ, τε Δάπυξ ἀπέθανε, καὶ ἄλλοι πολλοί. τὸν μέντοι ἀδελφὸν αὐτοῦ ζωγρήσας ὁ Κράσσος οὐχ ὅτι κακὸν ἔδρασεν, ἀλλὰ καὶ ἀφῆκε. ποιήσας δὲ ταῦτα, ἐπὶ τὸ σπήλαιον τὸ Κείριον καλούμενον ἐστρατεύσατο. τοῦτο γὰρ, μέγιστόν τε ἅμα καὶ ἐχυρώτατον οὕτως ὄν, ὥς καὶ τοὺς Τιτᾶνας ἐς αὐτὸ μετὰ τὴν ἧτταν τὴν ὑπὸ τῶν θεῶν δὴ σφίσι γενομένην συγκαταφυγεῖν μυθεύεσθαι, καταλαβόντες οἱ ἐπιχώριοι πλῆθος πολλῷ, τά τε ἄλλα τὰ τιμιώτατα καὶ τὰς ἀγέλας ἐς αὐτὸ πάσας ἐσεκομίσαντο. ὁ οὖν Κράσσος τὰ στόμια αὐτοῦ πάντα σκολιὰ καὶ δυσδιερεύνητα ὄντα ἀναζητήσας, ἀπῳκοδόμησε· κἀκ τούτου κἀκείνους λιμῷ κατεστρέψατο. ὡς δ' ἐπὶ ταῦτα αὐτῷ προεχώρησεν, οὐδὲ τῶν ἄλλων Γετῶν, καίπερ μηδὲν τῷ Δάπυγι προσηκόντων, ἀπέσχετο, ἀλλ' ἐπὶ Γένουκλα τὸ εὐερκέστατον τῆς Ζυράξου ἀρχῆς † τεῖχος ἦλθεν, ὅτι τὰ σημεῖα ἃ τοῦ Ἀντωνίου τοῦ Γαΐου οἱ Βαστάρναι πρὸς τῇ τῶν † Ἰστριανῶν πόλει ἀφῄρηντο, ἐνταῦθα ἤκουεν ὄντα· καὶ αὐτὸ πεζῇ τε ἅμα καὶ διὰ τοῦ Ἴστρου (πρὸς γὰρ τῷ ὕδατι ἐπεπόλιστο) προσβαλὼν, οὐκ ἐν πολλῷ μὲν χρόνῳ, σὺν πολλῷ δὲ δὴ πόνῳ, καίτοι τοῦ Ζυράξου μὴ παρόντος, εἷλεν. ἐκεῖνος γὰρ ὡς τάχιστα τῆς ὁρμῆς αὐτοῦ ᾔσθετο, πρός τε τοὺς Σκύθας ἐπὶ συμμαχίαν μετὰ τῶν χρημάτων ἀπῆρε, καὶ οὐκ ἔφθη ἀνακομισθείς. ταῦτα μὲν ἐν Γέταις ἔπραξε. τῶν δὲ δὴ Μυσῶν τοὺς μὲν ἐκ τῶν κεχειρωμένων ἐπαναστάντας, δι' ἑτέρων ἀνεκτήσατο, ἐπὶ δὲ Ἀρτακίους, ἄλλους τέ τινας, οὐδ' ἁλόντας ποτὲ, οὔτ' αὖ προσχωρῆσαί οἱ ἐθέλοντας, καὶ αὐτούς τε μέγιστον ἐπὶ τούτῳ φρονοῦντας, καὶ τοῖς ἄλλοις ὀργήν τε ἅμα καὶ νεωτερισμὸν ἐμποιοῦντας, αὐτός τε ἐπεστράτευσε, καὶ σφᾶς τὰ μὲν βίᾳ, δράσαντας οὐκ ὀλίγα, τὰ δὲ καὶ φόβῳ τῶν ἁλισκομένων, προσηγάγετο. ταῦτα μὲν ἐν χρόνῳ ἐγένετο. γράφω δὲ τά τε ἄλλα ὥς που παραδέδοται, καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα. τὸ μὲν γὰρ πάλαι Μυσοί τε καὶ Γέται πᾶσαν τὴν μεταξὺ τοῦ τε Αἵμου καὶ τοῦ Ἴστρου οὖσαν ἐνέμοντο· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ ἐς ἄλλα τινὲς αὐτῶν ὀνόματα μετέβαλον. καὶ μετὰ ταῦτα ἐς τὸ τῆς Μυσίας ὄνομα, πλὴν ὅσα ὁ Σαοῦος ἐς τὸν Ἴστρον ἐμβάλλων, ὑπέρ τε τῆς Δαλματίας καὶ τῆς Μακεδονίας, τῆς τε Θρᾴκης, ἀπὸ τῆς Παννονίας ἀφορίζει, συγκεχώρηκε. καὶ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἄλλα τε ἔθνη πολλὰ, καὶ οἱ Τριβαλλοί ποτε προσαγορευθέντες, οἵ τε † Δαρδάνιοι καὶ νῦν οὕτω καλούμενοι.

† Ἰστριανῶν

† Δαρδάνιοι

A in hostium potestatem quum venisse se viderent, mutuis cædibus sese occiderunt: inter quos etiam Dapyx obiit. cuius fratrem captum Crassus omnis mali expertem dimisit. His perfectis ad speluncam, cui † Ceira nomen est, exercitum duxit. [a] Is locus adeo magnitudine ac munimentis reliquis omnibus præstabat, vt fabulati sint Titanas ipsos à diis superatos eo confugisse. eum indigenæ occupauerant magna cum multitudine hominum, aliasque res pretiosissimas suas, & B greges eodem omnes contulerant. Crassus aditus omnes, qui & obliqui erant, & difficiles inuestigatu, perscrutatus quum obstruxisset; his quoque fame deditionem extorsit. Ita succedentibus rebus, neque a reliquis etiam Getis, quanuis nihil ad Dapygem pertinentibus, abstinuit: sed ad Genucla, quod omnium sub Zyraxis imperio ‡ oppidorum erat validissimum, profectus; quod ibi signa militaria adseruari audierat, quæ C. Antonio C Bastarnæ apud † Istrotum vrbem ademerant, oppidum id simul a terra & a fluuio (nam Genucla ad Istrum ædificata erant) oppugnans, paruo temporis spatio, non tamen sine magno labore cepit, Zyraxe quidem absente. nam is simul ac de instituto Crassi cognouerat, acceptis secū pecuniis in Scythas auxilii causa profectus, nec dum reuersus erat. Hæc in Getis a Crasso gesta. Mysos autem, qui a se subacti rebellionem fecissent, aliorum opera recepit: in Artacios, alios- D que nonnullos populos, neque subiugatos vnquam, neque dedere se volentes, ac non modo hoc suo proposito superbientes, verum alios quoque suo exemplo [b] ad indignationem solicitantes, ipse arma conuertit: eosque haud segniter se defendentes, partim vi, partim quod captiuis suis metuerent, in suam potestatem redegit. Atque hæc quidē ‡ eo tempore acta sunt. Ego autem & hæc ipsa eo, quo ab aliis tradita sunt, modo perscripsi, & ipsa etiam populorum no- E mina. Nam antiquitus Mysi ac Getæ omnem eam regionem, quæ † Æmum ac Istrum interiacet, incoluerunt: progressu vero temporis, alia quidam eorum nomina acceperunt: Mysiæq; nomine omnis ea regio, quam Sauus in Istrum incidens, supra Dalmatiam, & Macedoniā, Thraciamque, a Pannonia dirimit, vocari cœpit. in qua Mysia cum aliæ multæ gentes sunt, tum qui olim Triballi appellati sunt, iique quos hodie etiam Dardanos nominant.

† Kire

a Ea cauerna maxima simul, & munitissima est, adeo quidē, vt etiam fabulentur, Titanas a Diis victos eo confugisse. Hāc indigenæ

‡ castellorū

† Istrianorū

b ad indignationē & res nouas cōmouentes.

‡ deinceps acta sunt.

† Hæmum

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVINQVAgesimus secundus.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ τὸ πεντηκοστὸν δεύτερον βιβλίον.

HÆC INSVNT LIBRO LII. Romanæ historiæ Dionis.

Quemadmodum Cæsar consilium monarchiæ deponendæ inierit.

Vt imperator vocari inceperit.

ΤΑ'ΔΕ Ε'ΝΕΣΤΙΝ Ε'Ν ΤΩ πεντηκοστῷ δευτέρῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

Ὡς Καῖσαρ ἐβουλεύσατο τὴν μοναρχίαν ἀφεῖναι.

Ὡς αὐτοκράτωρ καλεῖσθαι ἤρξατο.

ΧΡΟΝΟΥ ΠΛΗΘΟΣ ΤΑ ΛΟΙΠΑ ΤΗΣ Καίσαρος τὸ ε΄ καὶ Σέξτου Ἀπουληΐου ὑπατείας.

ACTA SVNT HAEC RELIQVA PARte eius anni, quo Cæsar V, & Sextus Apuleius, consules fuerunt.

HÆc itaque sub regibus, inque populari reipublicæ administratione, ac certorũ deinde hominũ principatibus, à Romanis †acta sũt, annis [ab vrbe cõdita] DCCXXV †Hoc aũt anno vere iterum penes vnum hominem summa totius reipublicæ esse cœpit: quanquam armorum deponendorum, reiq́; omnes senatus populiq; potestati tradendi consilium Cæsar agitauerit. Ad quam deliberationem quum Agrippam Mæcenatemque adhibuisset, (nam cum his de omnibus suis arcanis communicare solebat) prior in hanc sententiam Agrippa locutus est.

† acta tolerataq; sunt.
† Ab hoc vero tempore prorsus verè

ETSI Cæsar, te solo summæ totius imperii præfecto, multa inde ad me redierunt bona: mirari tamen non debes, me ab ea reipublicæ administratione te dehortari Nam si quidem ea tibi quoque conducibilis futura esset, omni studio in ea tibi adseruanda laborassem. nunc, quum longe diuersa sit huiusmodi imperatoris, & amicorum eius conditio, quod hi quos velint fructus citra inuidiam ac pericula percipiãt, ille vtrisque his sit obnoxius: non priuatum meũ commodum, quod ne in aliis quidẽ negotiis sequi soleo,

Ταῦτα μὲν ἔν τε βασιλείᾳ, καὶ ἐν τῇ δημοκρατίᾳ, ταῖς τε δυναστείαις, πέντε τε καὶ εἴκοσι καὶ ἑπτακοσίοις ἔτεσι, καὶ ἔπραξαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἔπαθον. ἐκ δὲ τούτου μοναρχεῖσθαι αὖθις ἀκριβῶς ἤρξαντο· καίτοι τοῦ Καίσαρος βουλευσαμένου τά τε ὅπλα καταθέσθαι, καὶ τὰ πράγματα τῇ τε γερουσίᾳ καὶ τῷ δήμῳ ἐπιτρέψαι. ἐποιήσατο δὲ τὴν διάγνωσιν μετά τε τοῦ Ἀγρίππου καὶ τοῦ Μαικήνου (τούτοις γὰρ πάντα τὰ ἀπόρρητα ἀνεκοίνου) καὶ αὐτῷ ὁ Ἀγρίππας πρότερος εἶπε τοιάδε.

Μὴ θαυμάσῃς, ὦ Καῖσαρ, εἰ μέλλω σε ἀποτρέπειν ἀπὸ τῆς μοναρχίας, καίπερ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀπολαύσας ἂν ἐπ' αὐτῆς, σοῦ γε αὐτὴν ἔχοντος. εἰ μὲν γὰρ καὶ σοὶ ὠφέλιμος γενήσεσθαι ἔμελλε, καὶ πάνυ ἂν αὐτὴν ἐσπούδασα· ἐπεὶ δ' οὐδὲν ὅμοιον τοῖς τε αὐταρχοῦσι καὶ τοῖς φίλοις σφῶν παρέχεται, ἀλλ' οἱ μὲν καὶ ἀνεπιφθόνως καὶ ἀκινδύνως πάνθ' ὅσα ἐθέλουσι καρποῦνται, τοῖς δὲ καὶ φθόνοι καὶ κίνδυνοι συμβαίνουσιν· οὐ τὸ ἐμαυτοῦ ἴδιον, ὥσπερ οὐδὲ ἐν τοῖς ἄλλοις,

λοις, ἀλλὰ τὸ σόν, τό, τε κοινὸν περιιδέσθαι ἐθελήσωσι. σκεψώμεθα δὲ καθ' ἡσυχίαν πάντα τὰ προσόντα αὐτῇ, καὶ ὅπῃ ποτ' ἂν ὁ λογισμὸς ἡμᾶς ἀγάγῃ, ταύτῃ τραπώμεθα. οὐ γάρ που καὶ ἐξ ἅπαντος τρόπου φήσει τις δεῖν ἡμᾶς ἑλέσθαι αὐτήν, κἂν μὴ λυσιτελοῦσα ᾖ. εἰ δὲ μή, δόξομεν ἤτοι τῆς τε εὐπραγίας ἡττῆσθαι, καὶ ὑπὸ τῶν κατωρθωμένων ἐκπεφρονηκέναι, ἢ καὶ πάλαι αὐτῆς ἐφιέμενοι, τόν τε πατέρα καὶ τὴν ἐς αὐτὸν εὐσέβειαν ἐσκῆφθαι, καὶ τὸν δῆμον τήν τε γερουσίαν προβεβλῆσθαι, οὐχ ἵνα αὐτοὺς τῶν ἐπιβουλευσάντων σφίσιν ἀπαλλάξωμεν, ἀλλ' ἵνα αὐτοὶ δουλωσώμεθα. ἑκάτερον δὲ ὑπαίτιον. τίς μὲν γὰρ οὐκ ἂν ἀγανακτήσειεν, ἄλλα μὲν ὁρῶν ἡμᾶς εἰρηκότας, ἄλλα δὲ αἰσθανόμενος πεφρονηκότας; πῶς δ' οὐκ ἂν μᾶλλον νῦν μισήσειεν ἡμᾶς, ἢ εἰ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς τήν τε ἐπιθυμίαν ἀπεγυμνώσαμεν, καὶ ἐπὶ τὴν μοναρχίαν ἄντικρυς ὡρμήσαμεν; τὸ μὲν γὰρ βίαιόν τι τολμᾶν, προσήκειν πως τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει, κἂν πλεονεκτικὸν εἶναι δοκῇ, πεπίστευται. πᾶς γὰρ ὁ προφέρων ἔν τινι, πλέον ἀξιοῖ τοῦ καταδεεστέρου ἔχειν· καὶ κατορθώσας τέ τι, ἐς τὴν τῆς τύχης ἰσχὺν ἀναφέρεται, καὶ διαμαρτὼν τινός, τῇ τοῦ δαιμονίου φορᾷ προστίθεται. ὁ δὲ ἐξ ἐπιβουλῆς καὶ κακουργίας τοιοῦτόν τι ποιῶν, πρῶτον μὲν δολερὸς καὶ σκολιὸς καὶ κακοήθης καὶ κακότροπος εἶναι νομίζεται· (ἅπερ εὖ οἶδ' ὅτι περὶ σοῦ οὐδένα ἂν ὑπομείναντας εἰπεῖν ἢ φρονῆσαι, οὐδ' εἰ πάσης ἐκ τούτου τῆς οἰκουμένης ἄρξειας) ἔπειτα δὲ καὶ κατορθώσας, ἄδικον τὴν πλεονεξίαν πεποιῆσθαι· καὶ σφαλείς, δικαίαν κακοπραγίαν εἰληφέναι δοκεῖ. τούτου δὴ οὕτως ἔχοντος, οὐδὲν ἂν ἧττον ἐπικαλέσειέ τις ἡμῖν, καὶ εἰ μηδὲν τοιοῦτον ἀπὸ πρώτης ἐνθυμηθέντες, ἔπειτα νῦν ἐπιθυμήσαιμεν αὐτοῦ. τὸ γάρ τοι τῶν τε παρόντων νικᾶσθαι, καὶ μήτε ἑαυτοὺς κατέχειν, τοῖς τε παρὰ τῆς τύχης δοθεῖσι καλῶς χρῆσθαι, πολὺ χεῖρόν ἐστι τοῦ ἐκ κακοπραγίας ἀδικεῖν τινά. οἱ μὲν γὰρ ὑπ' αὐτῶν τῶν συμφορῶν πολλάκις ἀναγκάζονται, πρὸς τὴν τοῦ συμφέροντος σφίσι χρείαν, καὶ ἄκοντες πλημμελεῖν· οἱ δ' ἐθελονταὶ ἀκρατόρες ἑαυτῶν καὶ παρὰ τὸ λυσιτελοῦν γίνονται. τοὺς δὲ δὴ μήθ' ἁπλότητα τινὰ ἐν τῇ ψυχῇ ἔχοντας, μήτε τὰ δοθέντα σφίσιν ἀγαθὰ μετριάσαι δυναμένους πῶς ἄν τις προσδοκήσειεν ἤτοι τῶν ἄλλων καλῶς ἡγεμονεύσειν, ἢ ταῖς συμφοραῖς ὀρθῶς χρήσεσθαι; ὡς οὖν μηδέτερον αὐτῶν πε-

leo sed tuam ac publicam salutẽ spectandã mihi esse censui. Proinde per otiũ omnia ea, quæ adsunt huic imperio, quod vnus supremum gerit, expendamus: eoque facto id sequamur, quod ipsa nobis ratio ostendet. neq; enim quisquam dicet, omni modo id imperium, etsi minime nobis expediat, esse a nobis expetendum. Nam si id quidem statuerimus, alterũ horũ accidat nobis necesse est, vt vel secundam fortunam ferre nõ potuisse, successuq; rerũ prospero de sanitate mẽtis deiecti videamur: vel quũ iãdudũ summã rerũ affectassemus, [a] pietatis in patrẽ tuũ, inq; S.P.Q.R. præscriptione vsi censeamur, nõ vt hos insidiatorib. liberaremus, sed vt ipsos in seruitutem redigeremus: quorũ sane neutrũ crimine vacat. Quis.n.non indigne ferat, alia nos in ore, alia in pectore gessisse cernẽs? quî vero non maiorib. nũc odiis impetamur, quã si initio statim cupiditate nostra detecta regnũ affectassemus? Nã vi aliq̃d tẽtare, etsi id cũ iniuria aliorũ cõiũctũ est, tamẽ humanæ naturæ cõueniẽs quodãmodo esse existimatur. qui .n. alios quapiã in re præstat, iis plus habere se, æquũ iudicat: idque si consequatur, fortunæ potẽtiæ: sin minus, [b] fati legib. adscribitur. Qui vero insidiose ac malitiose idẽ conatur, primũ fraudulentus, peruersus, improbus, prauiq; ingenii homo esse iudicatur: (quæ tibi aliorũ vel sermone vel opinione tribui, satis scio te ferre nõ posse, si etiã orbis terrarũ inde ad te redeat arbitriũ) deinde vel adeptus id quod petebat, iniuste reliq̃s superior factus: vel, si secus ei conatus ceciderit, meritũ infortunium tulisse censetur. Quæ quum ita sint, certe non minus crimen nobis impingetur, si etiam initio nulla huiusmodi cupiditate acti, nunc ea appetamus. Longe enim deterius est præsenti conditioni succumbere, & se continere nequire, donisque fortunæ nõ recte vti; quam aduersis rebus impulsos aliis iniuriam inferre. hoc n. ii faciunt, qui à suis calamitatibus etiam inuiti vtilitatis suæ causa aliquid peccare coguntur: quum illorum impotentia voluntaria sit, ac præter ipsorum quoque commodum ea agant. Iam qui nulla æquanimitate sunt præditi, neque moderari oblatis sibi bonis possunt, quomodo eas putandum est aut aliis recte imperaturos, aut res aduersas recte toleraturos? Proinde ita nos hanc deliberationem ineamus, vt neutro horum vitiorum la-

[a] patris tui nomen, & pietatem in eum prætexuisse, titulumque senatus ac populi Romani prætendisse consensum, non vt

[b] natui diuina adscribitur.

borare, aut imprudenter velle quicquam agere videamur; sed id secuturi, quod consultantibus nobis optimum visum fuerit. Dicam autem libere, quod sentio; nam neque aliter ipse loqui possum, & mendacia adulationibus coniuncta te nequaquam libenter auditurum noui. Æqualitatis igitur & nomen est speciosum, & res iustissima. Qui enim eandem naturam acceperunt, ex eadem gente nati sunt, iisdem moribus educati, iisdem legibus instituti, eundem corporum animorumque vsum patriæ exhibent, qui non eos iustum sit cæterorum quoque omnium communitatem habere? qui non optimum sit, neminem alteri, nisi virtutis caussa, præferri? Qui enim eadem sunt conditione nati, æqualitatem appetunt, eaque potiri gaudent, destituti dolent: hominesque quum & ex diis sint orti, & ad eos redituri, sursum respiciunt, ac neque volunt sub vnius semper esse imperio, neque ferunt se laborum, periculorum, impendiorumque participes, rerum meliorum communicatione priuari: ideoque si cogantur omnino aliquid huiusmodi tolerare, eum, à quo sibi vis facta est, odio habent. Omnes enim habere in alios imperium cupiunt, ac propterea ipsi quoque aliqua ex parte parere aliis dignantur: nolunt alios se potiores esse, ideoque ipsi etiam aliis se vi non præferunt: gaudent honoribus ab æqualis dignitatis hominibus, laudant supplicia ex præscripto legum irrogata. Qui, si hac ratione respublica administretur, communia & bona & mala ducentes, nihil aduersi ciuium suorum vlli, omnia prospera contingere optant: ac si quis ipsorum virtute aliqua præditus est, eam & ostendit prompte, & exercet studiose, & libentissime illustrem facit: sin virtutem aliquam in alio inesse animaduertit, eam & producere in medium paratus est, & omni studio augmenta eius adiuuat, honoresque ei summos defert. ibi si quis improbe quicquam agit, odio eum reliqui omnes; sin aduersam patitur fortunam, misericordia prosequuntur: commune totius ciuitatis & damnum, & dedecus, quod inde accidat, existimantes. Hæc fiunt, vbi populus in republica principatum obtinet: in vnius principatu diuersa eueniunt omnia. Quæ ne singillatim persequar, nemo certe est, qui sibi boni aliquid adesse videri velit: (nam plerunque id inimicitia eius, qui summam rerum

A πειθότες. μηδὲ ἄλλως τι πρᾶξαι ἐπιθυμοῦντες, ἀλλ' ὅ,τι ποτ' ἂν βουλευσαμένοις ἡμῖν ἄριστον φανῇ τοῦθ' αἱρησόμενοι, τὴν διάγνωσιν αὐτοῦ ποιησώμεθα. λέξω δὲ μετὰ παρρησίας· οὔτε γὰρ αὐτὸς ἄλλως ἄν τι εἰπεῖν δυναίμην, οὔτε σοὶ σύνοιδα τὰ ψευδῆ μετὰ κολακείας ἡδέως ἀκούοντι. ἡ μὲν τοίνυν ἰσονομία τό, τε πρόσρημα εὐώνυμον, καὶ τὸ ἔργον δικαιότατον ἔχει. τήν τε γὰρ φύσιν τὴν αὐτὴν εἰληχότας, καὶ ὁμοφύλους ἀλλήλοις ὄντας, ἔν τε τοῖς αὐτοῖς ἤθεσι τεθραμμένους,

B καὶ ἐν τοῖς ὁμοίοις νόμοις πεπαιδευμένους, καὶ κοινὴν καὶ τὴν τῶν σωμάτων καὶ τὴν τῶν ψυχῶν χρῆσιν τῇ πατρίδι παρέχοντας, πῶς μὲν οὐ δίκαιον καὶ τἆλλα πάντα κοινοῦσθαι; πῶς δ' οὐκ ἄριστον ἐν μηδενὶ πλὴν ἀπ' ἀρετῆς προτιμᾶσθαι; ἥ τε γὰρ ἰσογονία ἰσομοιρίας ὀρέγεται, καὶ τυχοῦσα μὲν αὐτῆς, χαίρει. διαμαρτοῦσα δέ, ἄχθεται· καὶ τὸ ἀνθρώπειον πᾶν, ἅτε ἔκ τε θεῶν γεγονὸς καὶ ἐς θεοὺς ἀφῆξον, ἄνω βλέπει, καὶ οὔτε ἐθέλει ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ διὰ παντὸς ἄρχεσθαι, οὔθ'

C ὑπομένει τῶν μὲν πόνων καὶ τῶν κινδύνων τῶν τε δαπανημάτων μετέχον, τῆς δὲ κοινωνίας τῶν κρειττόνων στερόμενον· ἀλλὰ κἂν ἀναγκασθῇ τι τοιοῦτον ὑποστῆναι, μισεῖ τὸ βεβιασμένον. ἄρχειν τε γὰρ πάντες ἀξιοῦσι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἄρχεσθαι ἐν τῷ μέρει ὑπομένουσι· καὶ πλεονεκτεῖσθαι οὐκ ἐθέλουσι, καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' αὐτοὶ πλεονεκτεῖν ἀναγκάζονται. ταῖς τε τιμαῖς ταῖς παρὰ τῶν ὁμοτίμων χαίρουσι, καὶ τὰς τιμωρίας τὰς ἐκ τῶν νόμων ἐπαινοῦσι. κἂν οὕτω πολιτεύωνται, καὶ κοινὰ μὲν τἀ-

D γαθά, κοινὰ δὲ καὶ τὰ ἐναντία νομίζοντες εἶναι, οὔτε τι κακὸν οὐδενὶ τῶν πολιτῶν γίγνεσθαι βούλονται, καὶ πάντα τὰ κρείττω πᾶσιν αὐτοῖς συνεύχονται. κἂν τέ τις αὐτῶν ἀρετήν τινα ἔχῃ, καὶ προφαίνει αὐτὴν προχείρως, καὶ ἀσκεῖ προθύμως, καὶ ἐπιδείκνυσιν ἀσμενέστατα· ἄν τε καὶ ἐν ἑτέρῳ ἴδῃ, καὶ προάγει ἑτοίμως, καὶ συναύξει σπουδαίως, καὶ τιμᾷ λαμπρότατα. καὶ μέντοι κἂν κακύνηταί τις, πᾶς αὐτὸν μισεῖ· κἂν δυστυχῇ, πᾶς ἐλεεῖ, κοινὴν τῆς πό-

E λεως καὶ τὴν ζημίαν καὶ τὴν αἰσχύνην τὴν ἀπ' αὐτῶν εἶναι νομίζων. αὕτη μὲν ἡ τῶν δημοκρατιῶν κατάστασις. ἐν δὲ δὴ ταῖς τυραννίσι πάντα τἀναντία συμβαίνει. καὶ τὰ μὲν πολλὰ τί δεῖ μηκύνειν λέγοντα; τὸ δὲ δὴ κεφάλαιον, χρηστὸς μὲν οὐδεὶς οὐδὲν οὔτε ἔχειν δοκεῖν βούλεται, (πολέμιον γὰρ αὐτοῖς πᾶν ἐπὶ τούτῳ τὸ κρατοῦν ὡς πλήθει γί-

„ θεὶ γίνεται) ὅσον δὲ ἐκείνου τὶς ζήτοι, κανόνα τοῦ A
„ βίου ποιησάμενος, ὅ, τι ποτ' ἂν ἐλπίσῃ δι' αὐτοῦ
„ πλεονεκτήσας ἀκινδύνως κερδανεῖν, μετέρχε-
„ ται. καὶ διὰ τοῦθ' οἱ πλείους σφᾶς τε καθ' ἑαυ-
„ τοὺς μόνους ἀσπάζονται, καὶ πάντας τοὺς ἄλλους μισοῦ-
„ σι, τάς τε δυσπραγίας αὐτῶν, οἰκείας ζημίας, καὶ
„ τὰς συμφορὰς, ἴδια κέρδη ποιούμενοι. τούτων δ'
„ δὴ τούτων ὄντων, οὐχ ὁρῶ τί ποτ' ἂν εἰκότως ἐπα-
„ ρθείς σε μοναρχῆσαι ἐπιθυμήσαι. πρός γὰρ τῷ τοῖς
„ δήμοις χαλεπὸν εἶναι τὸ πολίτευμα, πολὺ δυσχε-
„ ρέστερον αὐτῷ σοι γένοιτο ἄν. ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅπως ἡ B
„ τε πόλις καὶ τὰ πράγματα αὐτῆς ἔτι καὶ νῦν τα-
„ ράττεται; καὶ χαλεπὸν μέν ἐστι, τὸν δὲ ὅμιλον ἡμῶν
„ τοσούτοις ἔτεσιν ἐν ἐλευθερίᾳ βεβιωκότα, κατα-
„ λῦσαι· χαλεπὸν δὲ καὶ τὸ τοὺς συμμάχους, τούς τε
„ ὑπηκόους, τοὺς μὲν ἀπὸ παλαιοῦ δημοκρατουμέ-
„ νους, τοὺς δὲ ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν ἠλευθερωμένους, εἰς
„ δουλείαν αὖθις καταστῆσαι, τοσούτων πέριξ πολε-
„ μίων ἡμῖν προσκειμένων; καὶ ἵνα γε ἀπὸ πρώτου
„ τοῦ βραχυτάτου ἄρξωμαι, χρήματά σοι πολλὰ
„ καὶ πανταχόθεν ἀναγκαῖον ἔσται πορίζειν. ἀδύ- C
„ νατοι γὰρ ταῖς νῦν οὔσαις προσόδοις πρός τε τἆλλα
„ καὶ πρὸς τὴν τῶν στρατιωτῶν τροφὴν ἐξαρκέσαι.
„ τοῦτο δὲ ἔστι μὲν ἐν ταῖς δημοκρατίαις· οὐ γὰρ οἷόν τε
„ πολιτείαν τινὰ ἄνευ δαπάνης συστῆναι· ἀλλ' ἐν
„ μὲν ἐκείναις, μάλιστα μὲν ἑκόντες πολλοὶ πολλὰ
„ ἐπιδιδόασιν, ἐν φιλοτιμίας μέρει τὸ πρᾶγμα
„ ποιούμενοι, καὶ τιμὰς αἰτ' αὐτῶν ἀξίας ἀντιλαμ-
„ βάνοντες· ἂν δέ πῃ καὶ ἀναγκαῖαι παρὰ πάντων
„ εἰσφοραὶ γίγνωνται, ἑαυτούς τε πείθοντες, καὶ ὑπὲρ
„ ἑαυτῶν συντελοῦντες ἀνέχονται. ἐν δὲ δὴ ταῖς D
„ δυναστείαις τό, τε ἄρχον πάντες μόνον, ὡς καὶ ὑ-
„ περπλουτοῦν, ἀξιοῦσι δαπανᾶσθαι, τὰς μὲν
„ προσόδους αὐτοῦ ἑτοίμως ἐξερευνώμενοι, τὰ δὲ
„ ἀναλώματα οὐκέθ' ὁμοίως ἐκλογιζόμενοι· καὶ
„ οὔτ' ἰδίᾳ ἡδέως οὐδ' ἑκόντες ἐπιδιδόασί τι, οὔτε τὰς
„ κοινὰς συντελείας αὐθαιρέτους ποιοῦνται. ἐκεῖνο
„ μὲν γὰρ οὔτ' ἂν ἐθελήσειέ τις, (οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὁμο-
„ λογήσειεν ἂν ῥᾳδίως πλουτεῖν) οὔτε συμφέρει
„ τῷ κρατοῦντι γίγνεσθαι· αὐτίκα γὰρ ἂν δόξαν πα-
„ ρὰ τοῖς πολλοῖς ὡς καὶ φιλόπολις, ἔχων, ὀγ-
„ κωθείη καὶ νεωτερίσειε. τὸ δ' ἕτερον πάνυ τοὺς πολ-
„ λοὺς βαρύνει, καὶ μάλισθ' ὅτι τὴν μὲν ζημίαν E
„ αὐτοὶ ὑπομένουσι, τὸ δὲ δὴ κέρδος ἕτεροι λαμβά-
„ νουσιν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς δημοκρατίαις, καὶ στρατεύον-)

rerum obtinet, sequitur) verum huius mores vnusquisque sibi regulam vitæ suæ proponens, ipse etiam ea tantum exercet, vnde sine periculo priuatum lucrum speret. quo fit, vt pleriqne proprio tantum commodo intenti, omnes alios oderint, eorumque felicitatem suum damnum, infortunia suum emolumentum putent. Quæ quum ad hunc modum se habeant, non video, quid te merito ad principatum cum nemine alio communicandum incitare debeat, quum non modo is populo molestus, sed tibi ipsi longe sit futurus difficilior. Nonne enim vides, quomodo vrbs, resque vrbanæ etiamnum sint conturbatæ? quam difficile sit futurum, plebi nostræ libertatem, in qua tot annos vixit, adimere? quam arduum socios subditosque, partim antiquitus populari imperio rectos, partim a nobis ipsis libertate donatos, nunc in seruitutem redigere, idque tot circum nobis instantibus hostibus? Vtque ab eo, quod primum est, ac minimum, ordiar; pecunias te multas vndique conficere necesse est. [a] neque enim ex his, qui nunc sunt, reditibus cum ad alia, tum ad alendos exercitus impensæ suppetent. Iam etsi nulla respublica sine sumptibus constare potest, tamen in ea, vbi penes populum est imperium, multi multam pecuniam ‡ conferunt, etiam liberalitatis opinionem vt consequantur, ac pro his honores meritos adipiscantur. quod si etiam vniuerso populo ‡ pensionem imperare necessitas postulat, [b] tamen id eo perferunt quod sibi ipsis obtemperare, ac in suum ipsorum vsum conferre pecuniam arbitrantur. At contra, vbi vnus omnium dominatur, eum vt diuitiis abundantem, solum impensas facere æquum esse cuncti iudicant; studiosius reditus, quam sumptus, quos is faciendos habet, indagantes: ac neque priuatim libenter vltrove aliquid pendunt, neque sua sponte publicas [c] pensiones offerunt. quorum illud quidem nemo facere animum induxerit, (neque enim facile diuitem se esse confitebitur quisquam) neque ex vsu principi esset, hoc fieri. statim enim is, qui vltro pecuniam obtulisset, à vulgo ciuitatis studiosus iudicatus, animo elatus concutere præsentem statum reipublicæ institueret. Hoc autem posterius omnino molestum plerisque est, idque eo magis, quod damnum esse suum, emolumentum ad alios redire vident. Nam vbi popularis est reipub. gerendæ ratio, per-

a Neque enim fieri potest. Vt reditus præsentes tum ad alia, tum ad annonam militum sufficiant. At nihil horum desit in populari statu reipublicæ. Nam etsi nulla

‡ lubentissime conferunt.

‡ collationes

b id quoque sustinent. se ipsos exhortando, & pro se ipsis conferendo.

c publicas collationes exhibent.

multi quoque eorum, qui pecuniam pendunt, stipendia merere solent, atque ita quodam pacto eam recipiunt: sub vnius dominio fere alii sunt, qui agros colunt, nauigant, ac ciuilia munia obeunt, quibus præsertim pensiones incumbunt: alii vero arma ferunt, & mercedem militiæ accipiunt. Atque hæc vna est earum rerum, quæ tibi molestiam exhibebunt. altera hæc est. Omnino opus est, vt vnoquoque tempore in maleficos homines animaduertatur. [a] Plerique enim (quod in tanto imperio, tanta hominum multitudine, maxime statu reipublicæ immutato, fieri solet) non admonitionibus, non exemplis in alios statutis emendantur: sed necessitas exigit vt ignominia, exilio, aut morte mulctati coerceantur. Quibus si alios iudices constitueris, vtique absoluentur, fauore eorum damnatione euitata, hi in primis, quibus tu infensus esse putaberis: (nam iudices nonnihil potentiæ sibi arrogant, si quid contra principis sententiam fecerint) aut si qui condemnabuntur, ex composito in tui gratiam damnati videbuntur: sin ipse iudicis munus obire statueris, multis tibi æqualium tuorum (quod quidem durum est) supplicium irrogandum erit, omninoque ira magis, quam iure, † in eos vindicasse existimaberis. Nemo enim credit eos, qui vim inferre possunt, si iudicum munere fungantur, ex iustitia agere: verum hæc omnium est opinio, speciem eos, ac quasi adumbratum quoddam exemplar reipublicæ, propter verecundiam veritati actionum suarum prætendere, ac sub † iudicii nomine cupiditatem suam explere. [b] Atqui vbi respublica populi arbitrio gubernatur, longe secus euenit. Hic enim priuatis criminibus priuati iudices, publicis publici constituti sunt, qui sorte lecti sententias ferant: itaque iudiciorum exitum facilius homines ferunt, quum eum neque potentiæ iudicis, neque gratiæ imputare possint. Ad hæc præter facinorosos, multi genere, diuitiis, aut alia quadam re elati, viri alioquin boni, principatui tamen vnius hominis [c] infensi existunt: hos neque si augeri patiare, tutus viues: neque si opprimere coneris, iuste ages. Quanam igitur eos ratione tractabis? Si generis eorum dignitatem deiiciens, diuitias imminues, spiritus eorum magnos deprimes, omni te subditorum beneuolentia priuabis. Quis enim ei bene cupiat, per quem neq; nobili, neque honestis diuitiis prædito,

a Plerique enim non admonitionib⁹, nec exemplis corriguntur, sed omnino necesse est eos infamia, exsiliis, capitis supplicüs adfectos coerceri: quemadmodu in tanto imperio, tāta hominum multitudine, ac in mutatione præsertim reipublica, accidere solent. His tu si iudices alios constitueris,

† in quosdā ex eis

† legitimi iudicii

b Ac in Gemini quidem dominatu hac verū est ratio. Vbi vero respublica populo

c instinctu natura quodam aduersantur.

A ὡς πλῆθος οἱ τὰ χρήματα συνεισφέροντες, ὥστε τρόπον τινὰ αὖθις αὐτὰ ἀπολαμβάνουσιν· ἐν δὲ τῇ μοναρχίαις, ἄλλοι μὲν ὡς τὸ πολὺ καὶ γεωργοῦσι, καὶ ναυτίλλονται, καὶ πολιτεύονται, παρ' ὧν περ καὶ αἱ λήψεις μάλιστα γίνονται· ἄλλοι δὲ τὰ ὅπλα ἔχουσι, καὶ τὸν μισθὸν φέρουσιν. ἓν μὲν δὴ τοῦτο τοιοῦτον ὂν πράγματα σοὶ παρέξει· ἕτερον δὲ ἐκεῖνο· πάντως μέν τινα δεῖ δίκην τὸν ἀεὶ κακουργοῦντα διδόναι. οὔτε γὰρ ἐκ νουθεσίας, οὔτε ἐκ παραδειγμάτων οἱ πολλοὶ σωφρονίζονται, ἀλλὰ ἀνάγκη
B πᾶσα αὐτοὺς καὶ ἀτιμίᾳ καὶ φυγῇ καὶ θανάτῳ ζημιοῦσθαι· οἷα ἔν τε ἀρχῇ τηλικαύτῃ, καὶ ἐν πλήθει ἀνθρώπων τοσούτων, ἄλλως τε καὶ ἐν μεταβολῇ πολιτείας φιλεῖ συμβαίνειν. τούτοις δ' ἂν μὲν ἑτέρους δικαστὰς καθίζῃς, ἀπολύοιντό τε ἂν ἐκφεύγοντες ἐπιπροσπουδαζόμενοι, καὶ μάλιστα ὅσοις ἂν ἐχθραίνειν νομισθῇς. καὶ γὰρ προσποίησιν τινὰ ἐξουσίας οἱ δικάζοντες λαμβάνουσιν, ὅταν τι παρὰ τὸ δοκοῦν τῷ κρατοῦντι ποιήσωσι. κἂν ἄρα τινὲς ἁλίσκωνται, δόξουσιν ἐκ κατασκευάσματος κατεψηφίσθαι. ἂν δ' αὐτὸς δικάζῃς, πολλοὺς ἀναγκα-
C σθήσῃ καὶ τῶν ὁμοτίμων κολάζειν, (τοῦτο δ' οὐκ εὐτυχές) καὶ πάντως τινὰς αὐτῶν ὀργῇ μᾶλλον ἢ δικαιοσύνῃ δόξεις εὐθύνειν. τοὺς γὰρ βιάζεσθαι δυναμένους οὐδεὶς δικάζοντας δικαιοπραγεῖν πιστεύει, ἀλλ' οἴονται πάντες αὐτοὺς σχήματα καὶ σκιαγραφίαν πολιτείας αἰσχύνῃ περὶ τῆς ἀληθείας προπετανιοῦντας, ὀνόματι ἐννόμου δικαστηρίου τὴν ἑαυτῶν ἐπιθυμίαν ἀποπιμπλάναι. ἐν μὲν οὖν ταῖς μοναρχίαις ταῦθ' οὕτω γίγνεται· ἐν δὲ δὴ ταῖς δη-
D μοκρατίαις, ἄν τ' ἰδίᾳ τις ἀδικεῖν αἰτίαν λάβῃ, ἰδίαν δίκην παρὰ δικασταῖς ἴσοις φεύγει· ἄν τε δημοσίᾳ, καὶ ἐκείνῳ δικασταὶ καθίζουσιν ἐκ τῶν ὁμοίων, οὓς ἂν ὁ κλῆρος ἀποδείξῃ· ὥστε ῥᾷον τὰ ἀποβαίνοντα ἀπ' αὐτῶν τοὺς ἀνθρώπους φέρειν, μήτ' ἰσχύι δικαστοῦ μήτε χάριτι ἀναγκασθῆναι νομίζοντας τι πεπονθέναι. ἔπι τοίνυν πολλοὶ χωρὶς τῶν τι ἀδικούντων, οἱ μὲν γένει, οἱ δὲ πλούτῳ, οἱ δ' ἑτέρῳ τινὶ ἐπαιρόμενοι, ἄλλως μὲν οὐ κακοὶ ἄνδρες, τῇ δὲ προαιρέσει † τῇ τῆς μοναρχίας ἐναντίοι φύονται. καὶ αὐτοὺς οὔτ' αὔξεσθαι τις ἐῶν,
E ἀσφαλῶς δύναται ζῆν, οὔτ' αὖ κολούειν ἐπιχειρῶν, δικαίως τοῦτο ποιεῖν. τί ποτ' οὖν τούτοις χρήσῃ; πῶς αὐτοὺς μεταχειρίσῃ; ἂν μὲν γὰρ τά τε γένη σφῶν καθέλῃς, καὶ τοὺς πλούτους ἐλαττώσῃς, τά τε φρονήματα ταπεινώσῃς, οὐδεμίαν ἂν εὔνοιαν παρὰ τῶν ἀρχομένων λάβοις. πῶς γάρ; εἰ μήτε γεννηθῆναί τῳ καλῶς, μήτε πλουτῆσαι δικαί-

† τῷ μοναρχίᾳ ἐναντίᾳ

» δικαίως, μήτ' ἰσχυρῷ, μήτ' ἀνδρείῳ, μήτε συνετῷ
» γενέσθαι ἐξείη; ἂν δ' ἐάσῃς ταῦθ' ὡς ἕκαστα αὔξειν,
» οὐκ ἂν ῥαδίως αὐτὰ διαθεῖο. καὶ γὰρ εἰ αὐτὸς
» μόνος καὶ πρὸς τὰ πολιτικὰ καὶ πρὸς τὰ πο-
» λεμικὰ καλῶς καὶ κατὰ καιρὸν πράττειν ἐξήρ-
» κεις, καὶ μηδενὸς συνεργοῦ πρὸς μηδὲν αὐτῶν
» ἐχρῄζες, ἕτερος ἂν ἦν λόγος· νῦν δὲ πᾶσά σε ἀνάγ-
» κη συναγωνιστὰς πολλοὺς, ἅτε τοσαύτης οἰκου-
» μένης † ἀρχῆς ταύτης, ἔχειν· καὶ προσήκει που πάντας
» αὐτοὺς καὶ ἀνδρείους καὶ φρονίμους εἶναι. οὐκοῦν
» ἂν μὲν τοιούτοις τισὶ τά τε στρατεύματα καὶ τὰς
» ἀρχὰς ἐγχειρίζῃς, κίνδυνος ἔσται καὶ σοὶ καὶ
» τῇ πολιτείᾳ καταλυθῆναι. οὐ γάρ ἐστιν οὔτ'
» ἄνευ φρονήματος ἀξιόλογον ἄνδρα φῦναι,
» οὔτ' αὖ φρόνημα μέγα λαβεῖν, ἐκ δουλοπρεποῦς
» ἐπιτηδεύσεως· οὐ μὴν οὐδὲ φρονηματίαν γενό-
» μενον, μὴ οὐκ ἐλευθερίας ἐπιθυμῆσαι, καὶ πᾶν
» τὸ δεσπόζον μισῆσαι. ἂν δὲ δὴ τούτοις μὲν μηδὲν
» ἐπιτρέπῃς, τοῖς δὲ δὴ φαύλοις καὶ τοῖς τυχοῦσι τὰ
» πράγματα προστάσσῃς, τάχιστα μὲν ἂν ὀργὴν
» παρ' ἐκείνων ὡς ἀπιστουμένων λάβοις, τάχιστα
» δ' ἂν ἐν τοῖς μεγίστοις πταίσειας. τί μὲν γὰρ ἂν
» ἀγαθὸν ἀμαθὴς ἢ ἀγεννὴς ἄνθρωπος ἐργάσαιτο;
» τίς δ' οὐκ ἂν καταφρονήσειεν αὐτοῦ τῶν πολεμί-
» ων; τίς δ' ἂν πειθαρχήσειεν οἱ τῶν συμμάχων;
» τίς δ' οὐκ ἂν καὶ αὐτῶν τῶν στρατιωτῶν ἀπαξιώσειεν
» ὑπὸ τοιούτου τινὸς ἄρχεσθαι; καὶ μὴν ὅσα ἐκ
» τούτου κακὰ γίγνεσθαι πέφυκε, τὰ μὲν ἄλλα
» οὐδὲν δέομαι σαφῶς εἰδότι διηγεῖσθαι· ἐκεῖνο
» δὲ δὴ μόνον ἀναγκαίως ἐρῶ, ὅτι ἂν μὲν μηδὲν δέον
» ὁ τοιοῦτος πράττῃ, πολὺ πλείω ἄν σε τῶν πο-
» λεμίων βλάψειεν· ἂν δέ τι τῶν προσηκόντων
» ποιῇ, καὶ αὐτὸς ἄν σοι φοβερὸς ἐκφρονήσας ὑπ'
» ἀπαιδευσίας γένοιτο. οὐ μέντοι καὶ ταῖς δημο-
» κρατίαις τοιοῦτόν τι προσέστιν, ἀλλ' ὅσῳ ἂν
» πλείους καὶ πλουτῶσι καὶ ἀνδρίζωνται, τοσού-
» τῳ μᾶλλον αὐτοί τε φιλοτιμοῦνται,
» καὶ τὴν πόλιν αὔξουσι· καὶ σφίσι καὶ ἐκεί-
» νη κέχρηνται καὶ χαίρει, πλὴν ἄν τις τυραν-
» νίδος ἐπιθυμήσῃ· τοῦτον γὰρ ἰσχυρῶς κολά-
» ζουσι. καὶ ὅτι ταῦθ' οὕτως ἔχει, καὶ πολλῷ
» κρείττους αἱ δημοκρατίαι τῶν μοναρχιῶν εἰ-
» σί, δηλοῖ μὲν καὶ τὸ Ἑλληνικόν· τέως μὲν
» γὰρ οὕτως ἐπολιτεύοντο, οὐδὲν μέγα κατέ-
» πραξαν· ἐπεὶ δὲ ἐκείνως ζῆν ἤρξαντο, ὀνομα-
» στότατοι ἐγένοντο. δηλοῖ δὲ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀν-
» θρώπων, ὧν οἱ μὲν ἐν τυραννίσι καὶ νῦν ἔτι διάγο-
» μενοι, ἀεί τε δουλεύουσι, καὶ ἀεὶ τοῖς ἄρ-

Marg.: ἄρχοντα

A neque potenti, neque forti, neque prudenti esse cuiquam liceat? Sin hæc singula crescere sines, haud facile tibi erit rationem inuenire, quomodo iis vtaris. Nam si vnicus ipse ad ciuilia simul, bellicaque negotia recte, & suo quæuis tempore conficienda sufficeres, neque adiutores tibi ad hæc opus forent, alia nimirum esset ratio: nunc [a] quum tibi ea omnino incumbat necessitas, vt multos habeas laboris tui ‡ socios, [quorum opera tot terras gubernes,] eosque omnes vtique fortes esse prudentesque expediat: nonne si iis exercitus ac prouincias committes, periculum erit, ne tu, ac B reipublicæ sub te institutæ forma euertatur? neque enim vir egregius vllus sine magno animo nascitur, neque ea magnanimitas ex seruili vitæ ratione oritur: neque fieri potest quin animo sublimi ac spiritibus altis præditus, libertatis cupiditate ducatur, dominumque omnem oderit. sin huiusmodi viros nullis negotiis præficias, sed ea ignauis, ac nullo in numero reputatis hominibus iniungas: celerrime & strenuorum iram propter contemptam à te eorum fidem concitabis, & maximis in rebus clades patie- C ris. Quid enim præclari ‡ homo ignauus aut ignobilis gerat? quis eum non despiciat hostis? quis ei socius obtemperet? quis militum non dedignetur eius dicto audiens esse? Enimuero quæ inde mala proueniant pleraque, nihil opus habeo tibi, qui ipse compertum hoc habeas, exponere: hoc omittendum vnum non erit, huiusmodi virum, si rem male gerat, plus tibi damni, quam ab hostibus D sit expectandum, daturum: sin recte aliquid egerit, statim eius animum, omnis nimirum bonæ disciplinæ expertem, amentia correptum iri, eumque inde tibi ipsi formidabilem fore. Quod malum a reipublicæ statu eo, cui populus præest, longè abest: vbi quanto plures viri diuites ac strenui fuerint, tanto hi magis vrbē liberalitate ac virtute sua augent, iisque vrbs læta vtitur, nisi si quis tyrannidem affectauerit. in eos enim acerrime vindicat. Iam Græcorum etiam res approbant, E longe meliorem esse † populi principatum, vnius alicuius imperio: quia hi quoque quandiu vnus solus rempublicā eorum gessit, nihil egregium perfecerunt. postquam aūt populus eam administrare cœpit, præclarissimam famam adepti sūt. Apparet idem ex aliis etiam populis, quorum qui sub tyrannis iam quoq; viuunt, apud eos ppetua seruitus, & insidiæ cōtra

Marg.: a quum tibi, tanti terrarum orbis principi, ea omnino
Marg.: ‡ socios, eosque omnes vtique
Marg.: ‡ homo imperitus
Marg.: † populi potestatem.

principem reperiuntur: qui vero annuis magistratibus, aut etiam ad longius tempus constitutis, vtuntur; liberi, ac suis legibus vtentes agunt. Quanquam quid attinet vti nos exteris exemplis, quum domestica suppetant? Nos enim ipsi Romani, quum ante diuerso modo republica instituta, multa pertulissemus incommoda, deinde libertatem appetiuimus, eamque consecuti, ad præsentem potentiam peruenimus; non aliis quidem vllis, quam popularis reipublicæ administrationis adiuti bonis, quum & senatus autor fieret, & populus iuberet; quum & milites strenui, & duces liberales essent. In regno quidem nihil horum fit. ac propterea eius tanto odio prisci Romani affecti fuere, vt detestarentur eam reipublicæ formam. His omissis, si etiam de tuo priuati commodo dicendum est, quomodo laborem die noctéq; tot tantisque rebus administrandis impendendum, toleraturum te putas? quomodo valetudinem tuam ad id suffecturam? quomodo iis te, quæ homines bona habent, fruiturum? aut quomodo his spoliatus, felix futurus es? quando tandem aut veram voluptatem aliquam senties, aut à magnis molestiis vacabis? Necessum enim omnino est, vt qui tantum imperium gerat, multis curis ac timoribus conficiatur, voluptates minime percipiat, molestissima quæque identidē ᵃ & videat, & audiat, & sentiat. Quæ, nisi fallor, causa Græcos barbarosq; nonnullos mouit, vt oblata quoq; regna respuerent. Hæc igitur mature cognoscēs, prius expende, quam ea tibi eueniant. Turpe enim, aut potius impossibile est eum, qui se semel in ea demiserit, iterum inde emergere. Neque imponere tibi debet vel potentiæ magnitudo, vel diuitiarum abundantia, vel stipatorum freq-ētia, ‡ vel te demerentium turba. nam & magnitudinem potentiæ occupationes multæ, & magnas diuitias impensæ ingentes necessario sequuntur: & tantus satellitum numerus propter multitudinem insidiantium ‡ contrahitur: adulatores vero ad perniciem, quam salutem parandam, plus faciunt. Hæc igitur nemini sano causæ appetendi summi imperii debent esse, sicut ne hæc quidem, quod locupletare, ac conseruare, multisque aliis beneficiis multos is, qui solus summæ rerum præest, imo vero etiam contumeliis ac iniuriis afficere, quos vult, potest. Nam qui propterea censet fastigium illud ambiendum esse, maximo errore ducitur.

ᵃ al. audiat, & videat, & agat, & ferat.

‡ Vel insectantium vel famulantium turba.

‡ colligitur.

A χουσιν ἐπιβουλεύουσιν· οἱ δὲ δὴ προστατείαις ἐπετησίοις ἢ καὶ ἐπὶ πλείω τινὰ χρόνον χρώμενοι, καὶ ἐλεύθεροι καὶ αὐτόνομοι διατελοῦσιν ὄντες. ἀλλὰ τί δεῖ ἡμᾶς ἀλλοτρίοις παραδείγμασιν, οἰκεῖα ἔχοντας, χρῆσθαι; ἡμεῖς γὰρ αὐτοὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἄλλως τὸ πρῶτον πολιτευόμενοι, ἔπειτα ἐπειδὴ πολλὰ καὶ δεινὰ ἐπάσχομεν, τῆς τε ἐλευθερίας ἐπιθυμήσαντες, καὶ λαβόντες αὐτὴν, πρὸς τοσοῦτον ὄγκον προήλθομεν, οὐκ ἄλλοις τισὶν ἢ τοῖς ἐκ τῆς δημοκρατίας ἀγαθοῖς ἰσχύσαντες, B ἐξ ὧν ἥ τε γερουσία προεβούλευε, καὶ ὁ δῆμος ἐπεκύρου, τό, τε στρατευόμενον προεθυμεῖτο, καὶ τὸ στρατηγοῦν ἐφιλοτιμεῖτο. ὧν οὐδὲν ἂν ἐν τυραννίδι πραχθείη. ἀμέλει τοσοῦτον αὐτῆς διὰ ταῦτα μῖσος οἱ πάλαι Ῥωμαῖοι ἔσχον, ὥστε καὶ ἐπάρατον τὸ πολίτευμα ποιήσασθαι. χωρὶς δὲ τούτων, εἰ δεῖ τι καὶ περὶ τῶν ἰδίᾳ σοὶ αὐτῷ συμφερόντων εἰπεῖν, πῶς μὲν ἂν ὑπομείνειας τοσαῦτα καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ διοικῶν; πῶς δ' ἂν, μὴ ὑγιαίνων, ἐξαρκέσειας; πῶς δ' ἂν τῶν ἀγαθῶν C τῶν ἀνθρωπίνων ἀπολαύσειας; πῶς δ' ἂν στερόμενος αὐτῶν, εὐδαιμονήσειας; τίνι δ' ἂν ἀκριβῶς ἡσθείης; πότε δ' οὐκ ἂν ἰσχυρῶς λυπηθείης; πᾶσα γὰρ ἀνάγκη τὸν τηλικαύτην ἀρχὴν ἔχοντα καὶ φροντίζειν πολλὰ, καὶ δεδιέναι πολλὰ, καὶ τῶν μὲν ἡδίστων ἐλάχιστα ἀπολαύειν, τὰ δὲ δυσχερέστατα ἀεὶ καὶ πανταχοῦ καὶ ἀκούειν καὶ ὁρᾶν, καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν. ὅθεν, οἶμαι, καὶ Ἕλληνες καὶ βάρβαροί τινες οὐδὲ διδομένας σφίσι βασιλείας ἐδέξαντο. ταῦτ' οὖν D προειδόμενος, προβουλεύσαι πρὶν ἐν αὐτοῖς γενέσθαι. αἰσχρὸν γὰρ, μᾶλλον δὲ καὶ ἀδύνατόν ἐστι, παρακύψαντά τινα ἅπαξ ἐς αὐτὰ, ἀναδῦναι. μηδέ σε ἐξαπατήσῃ μήτε τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας, μήθ' ἡ περιουσία τῶν κτημάτων, μὴ τὸ στῖφος τῶν σωματοφυλάκων, μὴ ὄχλος τῶν θεραπευόντων. οἵτε γὰρ πολὺ δυνάμενοι πολλὰ συχνὰ ἀναλίσκειν ἀναγκάζονται. τά τε πλήθη τῶν δορυφόρων διὰ τὰ πλήθη τῶν ἐπιβουλευόντων ἀθροίζεται, καὶ οἱ κολακεύοντες ἐπιτρέψαιεν ἄν τινα μᾶλλον ἢ σώσαιεν. ὥσθ' E ἕνεκα μὲν τούτων οὐδ' ἂν εἷς εὖ φρονῶν αὐταρχῆσαι ἐπιθυμήσειεν. εἰ δ' ὅτι καὶ πλουτίζειν καὶ σώζειν τινὰς, ἄλλα τε πολλὰ καὶ ἀγαθὰ δρᾶν οἱ τοιοῦτοι δύνανται, καὶ νὴ Δία καὶ ὑβρίζειν σφίσι, καὶ κακῶς ποιεῖν ὃν ἂν ἐθελήσωσιν, ἔξεστιν, ἀξίαν τις διὰ ταῦτα σπουδῆς τὴν τυραννίδα εἶναι νομίζει, τοῦ παντὸς ἁμαρτά-

μένειν. τὸ μὲν γὰρ ἀσελγαίνειν καὶ κακόν τι
ποιεῖν, οὔθ' ὡς αἰσχρὰ, οὔθ' ὡς σφαλερὰ, καὶ με-
μισημένα καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων
ἐστὶ, δέομαί σοι λέγειν· οὔτε γὰρ ἄλλως τοιοῦτος
εἶ, οὔτ' ἂν διὰ ταῦτα μοναρχῆσαι ἕλοιο. παρῄ-
ρημαί τε ἐγὼ νῦν οὐ πάνθ' ὅσα ἄν τις κακῶς τὸ
πρᾶγμα μεταχειριζόμενος ἐξεργάσαιτο εἰπεῖν,
ἀλλ' ὅσα καὶ οἱ πάνυ ἄριστα αὐτῷ χρώμενοι καὶ
ποιεῖν καὶ πάσχειν ἀναγκάζονται. τὸ δ' ἕτερον,
τὸ τινὰ ἀφθόνως εὐεργετεῖν ἔχειν, ἀξιοσπούδα-
στον μὲν, ἀλλ' ἐν μὲν ἰδιώτῃ γιγνόμενον, καὶ κα-
λὸν καὶ σεμνὸν καὶ εὐκλεὲς καὶ ἀσφαλές ἐστιν. ἐν δὲ
δὴ ταῖς μοναρχίαις, πρῶτον μὲν, οὐκ ἀντά-
ξιον τῶν ἄλλων τῶν ἀτοπωτέρων, ὥστε τινὰ δι'
ἐκεῖνα καὶ τοῦτο ἑλέσθαι, ἄλλως τε καὶ μέλλον-
τα τὴν μὲν ἐκ τούτου ἀπόλαυσιν ἑτέροις δώσειν,
τὴν δὲ ἐξ ἐκείνων ἀηδίαν αὐτὸν ἕξειν· ἔπειτα
δὲ οὐδὲ ἁπλοῦν, ὡς τις οἴεται. οὔτε γὰρ ἂν πᾶ-
σι τοῖς δεομένοις τινὸς ἐπαρκέσειέ τις. οἱ μὲν γὰρ
ἀξιοῦντές τι παρ' αὐτοῦ λαμβάνειν, πάντες ὡς
εἰπεῖν εἰσιν ἄνθρωποι, κἂν μηδεμίαν εὐθὺς εὐερ-
γεσίαν αὐτοῖς ὀφείληται· πᾶς γάρ τις φύσει καὶ
αὐτὸς ἑαυτῷ ἀρέσκει, κἀγαθόν τι ἐπαυρέσθαι
παρὰ τοῦ δοῦναι δυναμένου βούλεται· ἃ δὲ ἐν-
δέχεται αὐτοῖς δίδοσθαι, (τιμάς τε καὶ ἀρχὰς
λέγω, καὶ ἔστιν ὅτε καὶ χρήματα) πάνυ ἂν εὐα-
ρίθμητα ὡς πρὸς τοσοῦτον πλῆθος εὑρεθείη. τού-
του τε οὕτως ἔχοντος, ἔχθος ἂν αὐτῷ παρὰ τῶν
διαμαρτανόντων ὧν χρῄζουσι, μᾶλλον ἢ φιλία
παρὰ τῶν τυγχανόντων ὑπάρξειεν. οἱ μὲν γὰρ
ὡς καὶ ὀφειλόμενόν τι λαμβάνοντες, οὔτ' ἄλλως
μεγάλην οἴονται δεῖν τῷ διδόντι αὐτὸ χάριν ἔ-
χειν, ἅτε μηδὲν παρὰ δόξαν εὑρισκόμενοι· καὶ
προσέτι καὶ ὀκνοῦσι τοῦτο ποιεῖν, ἵνα μὴ καὶ ἀνα-
ξίους ἐν τούτῳ σφᾶς τοῦ καλῶς πάσχειν ἀποφα-
νοῦσιν· οἱ δὲ ὧν ἐλπίζουσιν ἀτυχοῦντες, λυ-
ποῦνται κατ' ἀμφότερα, τοῦτο μὲν, ὡς οἰκείου
τινὸς στερισκόμενοι· (πάντες γὰρ ἔχειν ἤδη νο-
μίζουσιν ὧν ἂν ἐπιθυμήσωσι) τοῦτο δὲ, ὡς καὶ
αὐτοὶ ἑαυτῶν ἀδικίαν τινὰ καταγινώσκοντες ἂν
ῥᾳδίως ἐπὶ τὸ μὴ τυχεῖν ὧν ἂν προσδοκήσωσι,
φέρωσι. καὶ γὰρ ὁ ὀρθῶς διδοὺς τὰ τοιαῦτα, τό,
τε κατ' ἀξίαν ἑκάστου δηλονότι πρὸ πάν-
των προσκοπεῖ, καὶ τοὺς μὲν τιμᾷ, τοὺς δὲ πα-
ρορᾷ· ὥστε καὶ ἐκ τῆς ἐκείνου γνώμης, τοῖς μὲν
φρόνημα, τοῖς δὲ ἀγανάκτησιν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ

A tur. Quid enim tibi commemorẽ, quam turpe, quam periculosum, quam diis hominibusque exosum sit, libidini ac flagitiis se dedere? [a] quum neque in te hoc competat, & ipse statuerim dicere, non modo quæ is, qui potentia sua recte vti nesciat, mala edere possit; verumetiam quæ iis & agenda, & toleranda sint, qui omnium optime eam potentiam gerant. Iam quamplurimis posse benefacere, est hoc quidem dignum, quod magno studio quis consequi curet: ve- B rum si eam beneficentiam priuatus aliquis exercet, tum & honesta, & venerabilis, & gloriosa, & tuta est. In vnius principatu primum ea tanti non est, vt reliqua incommoda, quæ sunt multa, compenset; vtque hæc quoque propter eam sint ferenda: præsertim quum huius fructum alii sint percepturi, ad te vero solum istorum molestia reditura. Deinde non est perinde, vt videri alicui potest, ea res simplex ac expedita; neque vnus ille summam in omnia potestatem obtinens, omnibus, qui aliquid benefi- C cii desiderant, satisfacere poterit. Omnes enim ferme homines ab eo aliquid accipere postulant, etiamsi nullum iis beneficium debeatur. quippe ita comparatum est à natura, vt vnusquisque sibi placeat, ac boni aliquid ab eo, qui dare potest, adipisci velit. atqui respectu tantæ eorum, qui beneficia postulant, multitudinis [b] facile numerari eorum potest, quæ ipsis ille largiri queat, honorum inquam, magistratuum, & aliquando etiam pecuniæ. Quæ quum ita sint, D in odium eorum, qui id, quod petebant, nacti non sunt, facilius incurret; quam eorum fauorem consequatur, quorum voto satisfactum est. Hi enim, tanquam debito sibi exsoluto, alioquin etiam non existimant magnam se ei, qui dedit, gratiam debere, quum nihil sua sint opinione maius consecuti: ac præterea gratiarum actionem quoque subterfugiunt, ne ea re se indignos acceptorum beneficiorum fuisse profiteantur: illi spe sua frustrati, duplicem iniquo id animo fe- E rendi causam habent: vnam, quod priuati re sua (præcipiunt enim animis omnes ea, quæ cupiunt) sibi videntur: alteram, quod sibi alicuius culpæ cõscii, eam quo minus impetrarent id, quod sperauerant, obstitisse putant. Nam qui beneficia conferre recte intendit, is pro suo vnumquenque merito vt tractet, prouidet; ac ita alios muneratur, alios prætere-rit: vt iam huius ipsius iudicium aliorum animos extollat, aliorum indignationem, ipsa

[a] quum neque tu talis sis, neque propter talia regnum optare velis. Nec mihi nũc animus est enumerare omnia, quæ is, qui se male gerit in administratione regia, committere possit: sed quæ agere, quæque ferre coguntur etiam illi, qui officio suo longe optime funguntur. Alterũ vero illud, quamplurimis posse

[b] perpauca numeratuque facilia sunt ea, quæ ipsis ille largiri queat: honores inquam, & magistratus, & aliquando etiam opes.

perierunt. Quidam superstites loco munito occupato, per aliquot dies ‡ Crassum obsidentem sustinuerunt: post Rolæ Getarum regis auxilio eos Crassus cepit. Is Roles ad Cæsarem profectus, amicus ab eo ‡ sociusque dictus est, captiui inter milites diuisi. His gestis Crassus in Mysos se conuertit, quorum aliis persuadendo, aliis terrefaciendo, nonnullis vi in suam potestatē redactis, ac præter paucos admodum, tota gente subacta, magno quidem eum labore & periculo; deinde quia hiems instabat, in sociorū terram reuersus est: multis à frigore, pluribus à Thracibus, per quos vt amicos ‡ iter faciebat, incommodis acceptis: quæ ei causa fuit, vt hunc rei gerendæ modum statueret. Sane horum factorum causa, non modo Cæsari, sed Crasso etiam, sacrificia & triumphus decreta sunt: neque tamē (quod quidam tradiderunt) imperatoris nomen Crassus accepit, sed solus Cæsar. Quum vero Bastarnæ calamitatem, qua affecti fuerant, ægre ferrent, auditoque, eum ab expeditione contra ipsos facta destitisse, iterum contra Dentheleras & Sitam, quos causam sui mali fuisse vnicam arbitrabantur, proficiscerentur: Crassus, vel præter animi sui sententiam excitatus, maturato itinere, inopinato eos adortus vicit, pacisque pro suo arbitrio conditiones ei dedit. Ac quoniam semel arma cepisset, vlcisci Thracas statuit, à quibus in reditu ex Mysia læsus fuisset, quique iam tum oppida munire, & bellum parare ferebantur. Ex his, etsi non minimo negotio, Merdos & Serdos prælus superauit, captiuorumque manus amputauit, ᵃ reliqua vsque ad Odrysios populatus est. His enim, ceu Bacchi cultoribus, quum sine armis obuiam sibi processissent, pepercit: eisque regionem, in qua deum istum colunt, Bessis tum eam obtinentibus ademptam, dono dedit. Hæc eum agentem Roles, contra Dapygem quorundā Getarū regē bellum gerens, ad se vocauit: isque auxilio veniens, equitatum hostilem in peditatum compulit: itaque ‡ vtrisque perterritis, nulla pugna opus deinde habuit, sed vtrarunque copiarum fugientiū magna strage facta, Dapygem, qui in castellum quoddam confugerat, oppugnauit. Ibi Crassū obsidione intētū quidam Græce de muro salutauit, collocutusq; proditionē cōposuit. quo modo barbari

‡ Crassum frustra obsidentem

‡ fœderatusque

‡ iter in reditu faciebat,

ᵃ cætera, Odrysiorum excepta regione, grassando peruagatus est.

‡ et illis vna

ἐφθάρησαν. περιληφθέντων δ' οὖν καὶ ὥς τινων καὶ χωρίον ἰσχυρὸν καταλαβόντων, ἡμέρας μὲν τινὰς μάτην σφίσιν ὁ Κράσσος προσήδρευσεν· ἔπειτα Ῥώλου οἱ Γετῶν τινῶν βασιλέως ἐπικουρήσαντος, ἐξεῖλεν αὐτούς· καὶ ὅ, τε Ῥώλης πρὸς τὸν Καίσαρα ἐλθὼν, φίλος τε ἐπὶ τούτῳ καὶ σύμμαχος αὐτοῦ ἐνομίσθη, καὶ οἱ αἰχμάλωτοι τοῖς στρατιώταις διεδόθησαν. πράξας δὲ ταῦτα ὁ Κράσσος ἐπὶ τοὺς Μυσοὺς ἐτράπετο, καὶ τὰ μὲν, πείθων τινὰς, τὰ δὲ,

B ἐκφοβῶν, τὰ δὲ, καὶ βιαζόμενος, πάντας μὲν, πλὴν πάνυ ὀλίγων, ἐπιπόνως δὲ δὴ καὶ ἐπικινδύνως κατεστρέψατο. καὶ τότε μὲν (χειμὼν γὰρ ἦν) ἐς τὴν φιλίαν ἀνεχώρησε, πολλὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ψύχους, πολλῷ δὲ ἔτι πλείω ὑπὸ τῶν Θρακῶν, δι' ὧν ὡς φίλων ἐπορεύετο, παθὼν· ὅθεν περ γνώμην ἔσχεν ἀρκεσθῆναι τοῖς κατειργασμένοις. καὶ γὰρ καὶ θυσίαι καὶ νικητήρια οὐχ ὅτι τῷ Καίσαρι ἀλλὰ καὶ ἐκείνῳ ἐ-

C ψηφίσθη. οὐ μέντοι καὶ τὸ τοῦ αὐτοκράτορος ὄνομα, ὥς γε τινὲς φασὶν, ἔλαβεν, ἀλλ' ὁ Καῖσαρ μόνος αὐτὸ προσέθετο. ἐπεὶ δὲ οἱ Βαστάρναι τῇ τε συμφορᾷ ἀχθόμενοι, καὶ μηκέτ' αὐτὸν ἐπιστρατεύσειν σφίσι πυθόμενοι, πρός τε τοὺς Δενθελήτας καὶ πρὸς τὸν Σίτην αὖθις, ὡς καὶ αἰτιώτατον αὐτοῖς τῶν κακῶν γεγονότα, ἐτράποντο· οὕτω καὶ ἄκων ἐξανέστη, καὶ σπουδῇ χωρήσας, ἀνέλπιστός τε αὐτοῖς ἐπέπεσε, καὶ κρατήσας, σπονδὰς ὁποίας ἠθέλησεν ἔδωκεν. ὡς δ' ἅπαξ τῶν ὅπλων αὖθις ἥψατο, ἐπεθύμησεν ἀμύνασθαι τοὺς Θρᾷκας τοὺς ἐν τῇ ἀνακομιδῇ τῇ ἐκ τῆς

D Μυσίας λυπήσαντας αὐτόν· καὶ γάρ τοι τὰ χωρία τε ἐντειχιζόμενοι καὶ πολεμησείοντες ἠγγέλλοντο. καὶ σφῶν Μέρδους μὲν καὶ Σερδοὺς μάχαις τε κρατῶν, καὶ τὰς χεῖρας τῶν ἁλισκομένων ἀποτέμνων, οὐκ ἀπόνως μὲν, ἐχειρώσατο δ' οὖν· τὰ δ' ἄλλα πλὴν τῆς τῶν Ὀδρυσῶν γῆς, κατέδραμε. τούτων γὰρ, ὅτι τῷ τε Διονύσῳ προσκέονται, καὶ τότε ἄνευ τῶν ὅπλων ἀπήντησαν οἱ, ἐφείσατο· καὶ αὐτοῖς καὶ τὴν χώραν ἐν ᾗ καὶ τὸν θεὸν ἀγάλλουσιν, ἐχαρίσατο, Βησσοὺς τοὺς κατέχοντας αὐτὴν ἀφελόμενος. πράσ-

E σοντα δὲ αὐτὸν ταῦτα ὁ Ῥώλης Δάπυγι, Γετῶν τινῶν καὶ αὐτῷ βασιλεῖ, πολεμωθεὶς, μετεπέμψατο· καὶ ὃς ἐπικουρήσας οἱ, τήν τε ἵππον τῶν ἐναντίων ἐς τοὺς πεζοὺς ἐσήραξε, καὶ συμφοβήσας ἐκ τούτου κἀκείνους, μάχην μὲν οὐδεμίαν ἔτ' ἐποιήσατο, φόνον δὲ δὴ φευγόντων ἑκατέρων πολὺν εἰργάσατο. καὶ μετὰ τοῦτο τὸν Δάπυγα πρός φρούριόν τι καταφυγόντα ἀπολαβὼν, ἐπολιόρκει· κἀν τῇ προσεδρείᾳ Ἑλληνιστί τις αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τείχους ἀσπασάμενος, ἔς τε λόγους οἱ ἦλθε, καὶ προδοσίαν συνέθετο. ἁλισκόμενοι δ' οὖν οὕτως οἱ

Βαρβα-

βάρβαροι ἐπ' ἀλλήλους ὥρμησαν· καὶ ὅ, τε Δάπυξ ἀπέθανε, καὶ ἄλλοι πολλοί. τὸν μέντοι ἀδελφὸν αὐτοῦ ζωγρήσας ὁ Κράσσος, οὐχ ὅτι κακὸν ἔδρασεν, ἀλλὰ καὶ ἀφῆκε. ποιήσας δὲ ταῦτα, ἐπὶ τὸ σπήλαιον τὴν Κεῖριν καλούμενον ἐστράτευσε. τοῦτο γὰρ, μέγιστόν τε ἅμα καὶ ἐχυρώτατον οὕτως ὄν, ὥστε καὶ τοὺς Τιτᾶνας ἐς αὐτὸ μετὰ τὴν ἧτταν τὴν ὑπὸ τῶν θεῶν δή σφισι γενομένην συγκαταφυγεῖν μυθολογεῖσθαι, κατέλαβον οἱ ἐπιχώριοι πλήθει πολλῷ, τά τε ἄλλα τὰ τιμιώτατα καὶ τὰς ἀγέλας ἐς αὐτὸ πάσας ἐσεκομίσαντο. ὁ δὲ Κράσσος τά τε στόμια αὐτοῦ πάντα σκολιὰ καὶ δυσδιερεύνητα ὄντα ἀναζητήσας, ἀπῳκοδόμησε κἀκ τούτου κἀκείνους λιμῷ κατεστρέψατο. ὡς δὲ ταῦτα αὐτῷ προεχώρησεν, οὐδὲν τῶν ἄλλων Γετῶν, καίπερ μηδὲν τῷ Δάπυγι προσηκόντων, ἀπέσχετο, ἀλλ' ἐπὶ Γένουκλα τὸ εὐερκέστατον τῆς Ζυράξου ἀρχῆς τεῖχος ἦλθεν, ὅτι τὰ σημεῖα ἃ τοῦ Ἀντωνίου τοῦ Γαΐου οἱ Βαστάρναι πρὸς τῇ τῶν † Ἰστριανῶν πόλει ἀφῄρηντο, ἐνταῦθα ἤκουεν ὄντα· καὶ αὐτὸ πεζῇ τε ἅμα καὶ διὰ τοῦ Ἴστρου (πρὸς γὰρ τῷ ὕδατι ἐπεπόλιστο) προσβαλὼν, οὐκ ἐν πολλῷ μὲν χρόνῳ, σὺν πολλῷ δὲ δὴ πόνῳ, καίτοι τοῦ Ζυράξου μὴ παρόντος, εἷλεν. ἐκεῖνος γὰρ ὡς τάχιστα τῆς ὁρμῆς αὐτοῦ ᾔσθετο, πρός τε τοὺς Σκύθας ἐπὶ συμμαχίαν μετὰ τῶν χρημάτων ἀπῆρε, καὶ οὐκ ἔφθη ἀνακομισθείς. ταῦτα μὲν ἐν Γέταις ἔπραξε. τῶν δὲ δὴ Μυσῶν τοὺς μὲν ἐκ τῶν κεχειρωμένων ἐπαναστάντας, δι' ἑτέρων ἀνεκτήσατο, ἐπὶ δὲ Ἀρτακίους, ἄλλους τέ τινας, οὐδ' ἁλόντας ποτὲ, οὔτ' αὖ προσχωρῆσαί οἱ ἐθέλοντας, καὶ αὐτούς τε μέγιστον ἐπὶ τούτῳ φρονοῦντας, καὶ τοῖς ἄλλοις ὀργήν τε ἅμα καὶ νεωτερισμὸν ἐμποιοῦντας, αὐτός τε ἐπεστράτευσε, καὶ σφᾶς τὰ μὲν βίᾳ, δράσας οὐκ ὀλίγα, τὰ δὲ καὶ φόβῳ τῶν ἁλισκομένων, προσηγάγετο. ταῦτα μὲν ἐν χρόνῳ ἐγένετο. γράφω δὲ τά τε ἄλλα ὥς που παραδέδοται, καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα. τὸ μὲν γὰρ πάλαι Μυσοί τε καὶ Γέται πᾶσαν τὴν μεταξὺ τοῦ τε Αἵμου καὶ τοῦ Ἴστρου οὖσαν ἐνέμοντο· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ ἐς ἄλλα τινὲς αὐτῶν ὀνόματα μετέβαλον. καὶ μετὰ ταῦτα ἐς τὸ τῆς Μυσίας ὄνομα, πάνθ' ὅσα ὁ Σάουος ἐς τὸν Ἴστρον ἐμβάλλων, ὑπέρ τε τῆς Δαλματίας καὶ τῆς Μακεδονίας, τῆς τε Θρᾴκης, ἀπὸ τῆς Παννονίας ἀφορίζει, συγκεχώρηκε. καὶ εἰσὶν ἐν αὐτοῖς ἄλλα τε ἔθνη πολλὰ, καὶ οἱ Τριβαλλοί ποτε προσαγορευθέντες, οἵ τε † Δαρδάνιοι, καὶ νῦν οὕτω καλούμενοι.

† Ἰστριανῶν

† Δαρδάνιοι

in hostium potestatem quum venisse se viderent, mutuis cædibus sese occiderunt: inter quos etiam Dapyx obiit. cuius fratrem captum Crassus omnis mali expertem dimisit. His perfectis ad speluncam, cui † Ceira nomen est, exercitum duxit. [a] Is locus adeo magnitudine ac munimentis reliquis omnibus præstabat, vt fabulati sint Titanas ipsos à diis superatos eo confugisse. eum indigenæ occupauerant magna cum multitudine hominum, aliasque res pretiosissimas suas, & greges eodem omnes contulerant. Crassus aditus omnes, qui & obliqui erant, & difficiles inuestigatu, perscrutatus quum obstruxisset; his quoque fame deditionem extorsit. Ita succedentibus rebus, neque a reliquis etiam Getis, quanuis nihil ad Dapygem pertinentibus, abstinuit: sed ad Genucla, quod omnium sub Zyraxis imperio ‡ oppidorum erat validissimum, profectus; quod ibi signa militaria adseruari audierat, quæ C. Antonio Bastarnæ apud † Istrorum vrbem ademerant, oppidum id simul a terra & a fluuio (nam Genucla ad Istrum ædificata erant) oppugnans, paruo temporis spatio, non tamen sine magno labore cepit, Zyraxe quidem absente. nam is simul ac de instituto Crassi cognouerat, acceptis secũ pecuniis in Scythas auxilii causa profectus, nec dum reuersus erat. Hæc in Getis a Crasso gesta. Mysos autem, qui a se subacti rebellionem fecissent, aliorum opera recepit: in Artacios, aliosque nonnullos populos, neque subiugatos vnquam, neque dedere se volentes, ac non modo hoc suo proposito superbientes, verum alios quoque suo exemplo [b] ad indignationem solicitantes, ipse arma conuertit: eosque haud segniter se defendentes, partim vi, partim quod captiuis suis metuerent, in suam potestatem redegit. Atque hæc quidẽ ‡ eo tempore acta sunt. Ego autem & hæc ipsa eo, quo ab aliis tradita sunt, modo perscripsi, & ipsa etiam populorum nomina. Nam antiquitus Mysi ac Getæ omnem eam regionem, quæ † Æmum ac Istrum interiacet, incoluerunt: progressu vero temporis, alia quidam eorum nomina acceperunt: Mysiæq; nomine omnis ea regio, quam Sauus in Istrum incidens, supra Dalmatiam, & Macedoniã, Thraciamque, a Pannonia dirimit, vocari cœpit. in qua Mysia cum aliæ multæ gentes sunt, tum qui olim Triballi appellati sunt, iique quos hodie etiam Dardanos nominant.

† Kire

a Ea cauerna maxima simul, & munitissima est, adeo quidẽ, vt etiam fabulentur, Titanas a Diis victos eo confugisse. Hãc indigenæ

‡ castellorũ

† Istrianorũ

b ad indignationẽ & res nouas cõmouentes.

‡ deinceps acta sunt.

† Hæmum

λοις, ἀλλὰ τὸ σόν, τό, τε κοινὸν περιιδέσθαι ἐθελήσω. σκεψώμεθα δὲ καθ' ἡσυχίαν πάντα, τὰ προσόντα αὐτῇ, καὶ ὅπη ποτ' ἂν ὁ λογισμὸς ἡμᾶς ἀγάγῃ, τραπώμεθα. οὐ γάρ που καὶ δι' ἅπαντος τρόπου φήσει τις δεῖν ἡμᾶς ἑλέσθαι αὐτήν, κἂν μὴ λυσιτελοῦσα ᾖ. εἰ δὲ μή, δόξομεν ἤτοι τῆς τε εὐπραγίας ἡττῆσθαι, καὶ ὑπὸ τῶν κατωρθωμένων ἐκπεφρονηκέναι, ἢ καὶ πάλαι αὐτῆς ἐφιέμενοι, τόν τε πατέρα καὶ τὴν ἐς αὐτὸν εὐσέβειαν ἐσκῆφθαι, καὶ τὸν δῆμον τήν τε γερουσίαν προβεβλῆσθαι, οὐχ ἵνα αὐτοὺς τῶν ἐπιβουλευσάντων σφίσιν ἀπαλλάξωμεν, ἀλλ' ἵνα αὐτοὶ δουλωσώμεθα. ἑκάτερον δὲ ὑπαίτιον. τίς μὲν γὰρ οὐκ ἂν ἀγανακτήσειεν, ἄλλα μὲν ὁρῶν ἡμᾶς εἰρηκότας, ἄλλα δὲ αἰσθανόμενος πεφρονηκότας; πῶς δ' οὐκ ἂν μᾶλλον νῦν μισήσειεν ἡμᾶς, ἢ εἰ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς τήν τε ἐπιθυμίαν ἀπεγυμνώσαμεν, καὶ ἐπὶ τὴν μοναρχίαν ἄντικρυς ὡρμήσαμεν; τὸ μὲν γὰρ βίαιόν τι τολμᾶν, προσήκειν πως τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει, κἂν πλεονεκτικὸν εἶναι δοκῇ, πεπίστευται. πᾶς γὰρ ὁ προφέρων ἔν τινι, πλέον ἀξιοῖ τοῦ καταδεεστέρου ἔχειν· καὶ κατορθώσας τέ τι, ἐς τὴν τῆς τύχης ἰσχὺν ἀναφέρεται, καὶ διαμαρτὼν τινός, τῇ τοῦ δαιμονίου φορᾷ προστίθεται. ὁ δὲ ἐξ ἐπιβουλῆς καὶ κακουργίας τοιοῦτόν τι ποιῶν, πρῶτον μὲν δολερὸς καὶ σκολιὸς καὶ κακοήθης καὶ κακότροπος εἶναι νομίζεται· (ἅπερ εὖ οἶδ' ὅτι περὶ σοῦ οὐδένα ἂν ὑπομείναντας εἰπεῖν ἢ φρονῆσαι, οὐδ' εἰ πάσης ἐκ τούτου τῆς οἰκουμένης ἄρξειας) ἔπειτα δὲ καὶ κατορθώσας, ἄδικον τὴν πλεονεξίαν πεποιῆσθαι· καὶ σφαλείς, δικαίαν κακοπραγίαν εἰληφέναι δοκεῖ. τούτου δὴ οὕτως ἔχοντος, οὐδὲν ἂν ἧττον ἐπικαλέσειέ τις ἡμῖν, καὶ εἰ μηδὲν τοιοῦτον ἀπὸ πρώτης ἐνθυμηθέντες, ἔπειτα νῦν ἐπιθυμήσαιμεν αὐτοῦ. τὸ γάρ τοι τῶν τε παρόντων ἡττᾶσθαι, καὶ μήτε ἑαυτοὺς κατέχειν, τοῖς τε παρὰ τῆς τύχης δοθεῖσι καλῶς χρῆσθαι, πολὺ χεῖρόν ἐστι τοῦ ἐκ κακοπραγίας ἀδικεῖν τινά. οἱ μὲν γὰρ ὑπ' αὐτῶν τῶν συμφορῶν πολλάκις ἀναγκάζονται, πρὸς τὴν τοῦ συμφέροντος σφίσι χρείαν, καὶ ἄκοντες πλημμελεῖν· οἱ δ' ἐθελονταὶ ἀκράτορες ἑαυτῶν καὶ παρὰ τὸ λυσιτελοῦν γίνονται. τοὺς δὲ δὴ μήθ' ἁπλότητά τινα ἐν τῇ ψυχῇ ἔχοντας, μήτε τὰ δοθέντα σφίσιν ἀγαθὰ μετριάσαι δυναμένους πῶς ἄν τις προσδοκήσειεν ἤτοι τῶν ἄλλων καλῶς ἡγεμονεύσειν, ἢ ταῖς συμφοραῖς ὀρθῶς χρήσεσθαι; ὡς οὖν μηδέτερον αὐτῶν πε-

leo sed tuam ac publicam salutē spectandā mihi esse censui. Proinde per otiū omnia ea, quæ adsunt huic imperio, quod vnus supremum gerit, expendamus: eoque facto id sequamur, quod ipsa nobis ratio ostendet. neq; enim quisquam dicet, omni modo id imperium, etsi minime nobis expediat, esse a nobis expetendum. Nam si id quidem statuerimus, alterū horū accidat nobis necesse est, vt vel secundam fortunam ferre nō potuisse, successuq; rerū prospero de sanitate mētis deiecti videamur: vel quū iādudū summā rerū affectassemus, [a] pietatis in patrē tuū, inq; S.P.Q.R. præscriptione vsi censeamur, nō vt hos insidiatorib. liberaremus, sed vt ipsos in seruitutem redigeremus: quorū sane neutrū crimine vacat. Quis. n. non indigne ferat, alia nos in ore, alia in pectore gessisse cernēs? quī vero non maiorib. nūc odiis impetamur, quā si initio statim cupiditate nostra detecta regnū affectassemus? Nā vi aliq̄d tētare, etsi id cū iniuria aliorū cōiūctū est, tamē humanæ naturæ cōueniēs quodāmodo esse existimatur. qui. n. alios quapiā in re præstat, iis plus habere se, æquū iudicat: idque si consequatur, fortunæ potētiæ: sin minus, [b] fati legib. adscribitur. Qui vero insidiose ac malitiose idē conatur, primū fraudulentus, peruersus, improbus, prauiq; ingenii homo esse iudicatur: (quæ tibi aliorū vel sermone vel opinione tribui, satis scio te ferre nō posse, si etiā orbis terrarū inde ad te redeat arbitriū) deinde vel adeptus id quod petebat, iniuste reliq̄s superior factus: vel, si secus ei conatus ceciderit, meritū infortunium tulisse censetur. Quæ quum ita sint, certe non minus crimen nobis impingetur, si etiam initio nulla huiusmodi cupiditate acti, nunc ea appetamus. Longe enim deterius est præsenti conditioni succumbere, & se continere nequire, donisque fortunæ nō recte vti; quam aduersis rebus impulsos aliis iniuriam inferre. hoc n. ii faciunt, qui à suis calamitatibus etiam inuiti vtilitatis suæ causa aliquid peccare coguntur: quum illorum impotentia voluntaria sit, ac præter ipsorum quoque commodum ea agant. Iam qui nulla æquanimitate sunt præditi, neque moderari oblatis sibi bonis possunt, quomodo eas putandum est aut aliis recte imperaturos, aut res aduersas recte toleraturos? Proinde ita nos hanc deliberationem ineamus, vt neutro horum vitiorum la-

[a] patris tui nomen, & pietatem in eum prætexuisse, itemque senatum ac populi Romani prætendisse cum fecimus, non vt

[b] natui diuina describitur.

berare, aut imprudenter velle quicquam agere videamur; sed id secuturi, quod consultantibus nobis optimum visum fuerit. Dicam autem libere, quod sentio, nam neque aliter ipse loqui possum, & mendacia adulationibus coniuncta te nequaquam libenter auditurum noui. Æqualitatis igitur & nomen est speciosum, & res iustissima. Qui enim eandem naturam acceperunt, ex eadem gente nati sunt, iisdem moribus educati, iisdem legibus instituti, eundem corporum animorumque vsum patriæ exhibent, qui non eos iustum sit cæterorum quoque omnium communitatem habere? qui non optimum sit, neminem alteri, nisi virtutis causa, præferri? Qui enim eadem sunt conditione nati, æqualitatem appetunt, eaque potiti gaudent, destituti dolent: hominesque quum & ex diis sint orti, & ad eos redituri, sursum respiciunt, ac neque volunt sub vnius semper esse imperio, neque ferunt se laborum, periculorum, impendiorumque participes, rerum meliorum communicatione priuari: ideoque si cogantur omnino aliquid huiusmodi tolerare, eum, à quo sibi vis facta est, odio habent. Omnes enim habere in alios imperium cupiunt, ac propterea ipsi quoque aliqua ex parte parere aliis dignantur: nolunt alios se potiores esse, ideoque ipsi etiam aliis se vi non præferunt: gaudent honoribus ab æqualis dignitatis hominibus, laudant supplicia ex præscripto legum irrogata. Qui, si hac ratione respublica administretur, communia & bona & mala ducentes, nihil aduersi ciuium suorum vlli, omnia prospera contingere optant: ac si quis ipsorum virtute aliqua præditus est, eam & ostendit prompte, & exercet studiose, & libentissime illustrem facit: sin virtutem aliquam in alio inesse animaduertit, eam & producere in medium paratus est, & omni studio augmenta eius adiuuat, honoresque ei summos defert. ibi si quis improbe quicquam agit, odio eum reliqui omnes; sin aduersam patitur fortunam, misericordia prosequuntur: commune totius ciuitatis & damnum, & dedecus, quod inde accidat, existimantes. Hæc fiunt, vbi populus in republica principatum obtinet: in vnius principatu diuersa eueniunt omnia. Quæ ne singillatim persequar, nemo certe est, qui sibi boni aliquid adesse videri velit: (nam plerunque id inimicitia eius, qui summam rerum

A πεποιθότες, μηδ' ἀλόγως τι πρᾶξαι ἐπιθυμοῦντες, ἀλλ' ὅ,τι ποτ' ἂν βουλευσαμένοις ἡμῖν ἄριστον φανῇ, τοῦθ' αἱρησόμενοι, τὴν διάγνωσιν αὐτοῦ ποιησώμεθα. λέξω δὲ μετὰ παρρησίας· οὔτε γὰρ αὐτὸς ἄλλως ἄν τι εἰπεῖν δυναίμην, οὔτε σοὶ σύνοιδα τὰ ψευδῆ μετὰ κολακείας ἡδέως ἀκούοντι. ἡ μὲν τοίνυν ἰσονομία τό, τε πρόσρημα εὐώνυμον, καὶ τὸ ἔργον δικαιότατον ἔχει. τήν τε γὰρ φύσιν τὴν αὐτὴν τινὰς εἰληχότας, καὶ ὁμοφύλους ἀλλήλους ὄντας, ἔν τε τοῖς αὐτοῖς ἤθεσι τεθραμμένους, B καὶ ἐν τοῖς ὁμοίοις νόμοις πεπαιδευμένους, καὶ κοινὴν καὶ τὴν τῶν σωμάτων καὶ τὴν τῶν ψυχῶν χρῆσιν τῇ πατρίδι παρέχοντας, πῶς μὲν οὐ δίκαιον καὶ τἆλλα πάντα κοινοῦσθαι; πῶς δ' οὐκ ἄριστον ἐν μηδενὶ πλὴν ἀπ' ἀρετῆς προτιμᾶσθαι; ἥ τε γὰρ ἰσογονία ἰσομοιρίας ὀρέγεται, καὶ τυγχάνουσα μὲν αὐτῆς, χαίρει. διαμαρτάνουσα δέ, ἄχθεται· καὶ τὸ ἀνθρώπειον πᾶν, ἅτε ἔκ τε θεῶν γεγονὸς καὶ ἐς θεοὺς ἀφῆξον, ἄνω βλέπει, καὶ οὔτε ἐθέλει ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ διὰ παντὸς ἄρχεσθαι, οὔθ' C ὑπομένει τῶν μὲν πόνων καὶ τῶν κινδύνων τῶν τε δαπανημάτων μετέχον, τῆς δὲ κοινωνίας τῶν κρειττόνων στερόμενον· ἀλλὰ κἂν ἀναγκασθῇ τι τοιοῦτον ὑποστῆναι, μισεῖ τὸ βεβιασμένον. ἄρχειν τε γὰρ πάντες ἀξιοῦσι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἄρχεσθαι ἐν τῷ μέρει ὑπομένουσι· καὶ πλεονεκτεῖσθαι οὐκ ἐθέλουσι, καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' αὐτοὶ πλεονεκτεῖν ἀναγκάζονται. ταῖς τε τιμαῖς ταῖς παρὰ τῶν ὁμοτίμων χαίρουσι, καὶ τὰς τιμωρίας τὰς ἐκ τῶν νόμων ἐπαινοῦσι· κἂν οὕτω πολιτεύωνται, καὶ κοινὰ μὲν τἀ- D γαθά, κοινὰ δὲ καὶ τὰ ἐναντία νομίζοντες εἶναι, οὔτε τι κακὸν οὐδενὶ τῶν πολιτῶν γίγνεσθαι βούλονται, καὶ πάντα τὰ κρείττω πᾶσιν αὐτοῖς συνεύχονται. κἂν τέ τις αὐτὸς ἀρετήν τινα ἔχῃ, καὶ προφαίνει αὐτὴν προχείρως, καὶ ἀσκεῖ προθύμως, καὶ ἐπιδείκνυσιν ἀσμενέστατα· ἄν τε καὶ ἐν ἑτέρῳ ἴδῃ, καὶ προάγει ἑτοίμως, καὶ συναύξει σπουδαίως, καὶ τιμᾷ λαμπρότατα. καὶ μέντοι κἂν κακύνηταί τις, πᾶς αὐτὸν μισεῖ· κἂν δυστυχῇ, πᾶς ἐλεεῖ, κοινὴν τῆς πό- E λεως καὶ τὴν ζημίαν καὶ τὴν αἰσχύνην τὴν ἀπ' αὐτῶν εἶναι νομίζων. αὕτη μὲν ἡ τῶν δήμων κατάστασις. ἐν δὲ δὴ ταῖς τυραννίσι πάντα τἀναντία συμβαίνει. καὶ τὰ μὲν πολλὰ τί δεῖ μηκύνειν λέγοντα; τὸ δὲ δὴ κεφάλαιον, χρηστὸς μὲν οὐδεὶς οὐδὲν οὔτε ἔχειν δοκεῖν βούλεται, (πολέμιον γὰρ αὐτῷ πάνυ ἐπὶ τούτῳ τὸ κρατοῦν ὡς πλή- [illegible] γί-

θει γένηται) τὸν δι' ἐκείνου τις τρόπον, κανόνα τοῦ βίου ποιησάμενος, ὅ, τι ποτ' ἂν ἐλπίσῃ δι' αὐτοῦ πλεονεκτήσας ἀκινδύνως κερδανεῖν, μετέρχεται. καὶ διὰ τοῦθ' οἱ πλείους σφῶν τό, τε καθ' ἑαυτοὺς μόνον σπεύδουσι, καὶ πάντας τοὺς ἄλλους μισοῦσι, τάς τε δυσπραγίας αὐτῶν, οἰκείας ζημίας, καὶ τὰς συμφορὰς, ἴδια κέρδη ποιούμενοι. τοιούτων δὲ δὴ τούτων ὄντων, οὐχ ὁρῶ τί ποτ' ἂν εἰκότως ἐπαρθείς σε μοναρχῆσαι ἐπιθυμῆσαι. πρὸς γὰρ τῷ τοῖς δήμοις χαλεπὸν εἶναι τὸ πολίτευμα, πολὺ δυσχερέστερον αὐτό σοι γένοιτο ἄν. **B** ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅπως ἥ τε πόλις καὶ τὰ πράγματα αὐτῆς ἔτι καὶ νῦν ταράττεται; καὶ χαλεπὸν μέν ἐστι, τὸν ὅμιλον ἡμῶν τοσούτοις ἔτεσιν ἐν ἐλευθερίᾳ βεβιωκότα, καταλῦσαι· χαλεπὸν δὲ καὶ τοὺς συμμάχους, τούς τε ὑπηκόους, τοὺς μὲν ἀπὸ παλαιοῦ δημοκρατουμένους, τοὺς δὲ ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν ἠλευθερωμένους, εἰς δουλείαν αὖθις καταστῆσαι, τοσούτων πέριξ πολεμίων ἡμῖν προσκειμένων; καὶ ἵνα γε ἀπὸ πρώτου τοῦ βραχυτάτου ἄρξωμαι, χρήματα σοὶ πολλὰ καὶ πανταχόθεν ἀναγκαῖον ἔσται πορίζειν. **C** ἀδύνατον γὰρ τὰς νῦν οὔσας προσόδους πρός τε τἆλλα καὶ πρὸς τὴν τῶν στρατιωτῶν τροφὴν ἐξαρκέσαι. τοῦτο δὲ ἔστι μὲν ἐν ταῖς δημοκρατίαις· οὐ γὰρ οἷόν τε πολιτείαν τινὰ ἄνευ δαπάνης συστῆναι· ἀλλ' ἐν μὲν ἐκείναις μάλιστα μὲν ἑκόντες πολλοὶ πολλὰ ἐπιδιδόασιν, ἐν φιλοτιμίας μέρει τὸ πρᾶγμα ποιούμενοι, καὶ τιμὰς ἀντ' αὐτῶν ἀξίας ἀντιλαμβάνοντες· ἂν δέ που καὶ ἀναγκαῖαι παρὰ πάντων εἰσφοραὶ γένωνται, ἑαυτούς τε πείθοντες, καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν συντελοῦντες ἀνέχονται. **D** ἐν δὲ δὴ ταῖς δυναστείαις τό, τε ἄρχον πάντες μόνον, ὡς καὶ ὑπερπλουτοῦν, ἀξιοῦσι δαπανᾶσθαι, τὰς μὲν προσόδους αὐτοῦ ἑτοίμως ἐξερευνώμενοι, τὰ δ' ἀναλώματα οὐκέθ' ὁμοίως ἐκλογιζόμενοι· καὶ οὔτ' ἰδίᾳ ἡδέως ἢ καὶ ἑκόντες ἐπιδιδόασί τι, οὔτε τὰς κοινὰς συντελείας αὐθαιρέτους ποιοῦνται. ἐκεῖνο μὲν γὰρ οὔτ' ἂν ἐθελήσειέ τις, (οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὁμολογήσειεν ἂν ῥᾳδίως πλουτεῖν) οὔτε συμφέρει τῷ κρατοῦντι γίγνεσθαι· αὐτίκα γὰρ ἂν δόξαν παρὰ τοῖς πολλοῖς ὡς καὶ φιλόπολις, ἔχων, ὀγκωθείη καὶ νεωτερίσειε. τὸ δ' ἕτερον πάνυ τοὺς πολλοὺς βαρύνει, **E** καὶ μάλισθ' ὅτι τὴν μὲν ζημίαν αὐτοὶ ὑπομένουσι, τὸ δὲ δὴ κέρδος ἕτεροι λαμβάνουσιν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς δημοκρατίαις, καὶ στρατεύονται)

A rerum obtinet, sequitur:) verum huius mores vnusquisque sibi regulam vitæ suæ proponens, ipse etiam ea tantum exercet, vnde sine periculo priuatum lucrum speret. quo fit, vt plerique proprio tantum commodo intenti, omnes alios oderint, eorumque felicitatem suum damnum, infortunia suum emolumentum putent. Quæ quum ad hunc modum se habeant, non video, quid te merito ad principatum cum nemine alio communicandum incitare debeat, quum non modo is populo molestus, sed tibi ipsi longe sit futurus difficilior. Nonne enim vides, quomodo vrbs, resque vrbanæ etiamnum sint conturbatæ? quam difficile sit futurum, plebi nostræ libertatem, in qua tot annos vixit, adimere? quam arduum socios subditosque, partim antiquitus populari imperio rectos, partim à nobis ipsis libertate donatos, nunc in seruitutem redigere, idque tot circum nobis instantibus hostibus? Vtque ab eo, quod primum est, ac minimum, ordiar; pecunias te multas vndique conficere necesse est. [a] neque enim ex his, qui nunc sunt, reditibus cum ad alia, tum ad alendos exercitus impensæ suppetent. Iam etsi nulla respublica sine sumptibus constare potest, tamen in ea, vbi penes populum est imperium, multi multam pecuniam ‡ conferunt, etiam liberalitatis opinionem vt consequantur, ac pro iis honores meritos adipiscantur. quod si etiam vniuerso populo ‡ pensionem imperare necessitas postulat, [b] tamen id eo perferunt quod sibi ipsis obtemperare, ac in suum ipsorum vsum conferre pecuniam arbitrantur. At contra, vbi vnus omnium dominatur, cum vt diuitiis abundantem, solum impensas facere æquum esse cuncti iudicant; studiosius reditus, quam sumptus, quos is faciendos habet, indagantes: ac neque priuatim libenter vltro ve aliquid pendunt, neque sua sponte publicas [c] pensiones offerunt. quorum illud quidem nemo facere animum induxerit, (neque enim facile diuitem se esse confitebitur quisquam) neque ex vsu principi esset, hoc fieri. statim enim is, qui vltro pecuniam obtulisset, à vulgo ciuitatis studiosus iudicatus, animo elatus concutere præsentem statum reipublicæ institueret. Hoc autem posterius omnino molestum plerisque est, idque eo magis, quod damnum esse suum, emolumentum ad alios redire vident. Nam vbi popularis est reipub. gerendæ ratio, per-

a Neque enim fieri potest, vt reditus præsentes tum ad alia, tum ad annonam militum sufficiant. At nihil horum desit in populari statu reipublicæ. Nam etsi nulla

‡ lubentissime conferunt.

‡ collationes

b id quoque sustinent, se ipsos exhortando, & pro seipsis conferendo.

c publicas collationes exhibent:

multi quoque eorum, qui pecuniam pendunt, stipendia merere solent, atque ita quodam pacto eam recipiunt: sub vnius dominio fere alii sunt, qui agros colunt, nauigant, ac ciuilia munia obeunt, quibus præsertim pensiones incumbunt: alii vero arma ferunt, & mercedem militiæ accipiunt. Atque hæc vna est earum rerum, quæ tibi molestiam exhibebunt. altera hæc est. Omnino opus est, vt vnoquoque tempore in maleficos homines animaduertatur. [a] Plerique enim (quod in tanto imperio, tanta hominum multitudine, maxime statu reipublicæ immutato, fieri solet) non admonitionibus, non exemplis in alios statutis emendantur: sed necessitas exigit vt ignominia, exilio, aut morte mulctati coerceantur. Quibus si alios iudices constitueris, vtique absoluentur, fauore eorum damnatione euitata, hi in primis, quibus tu infensus esse putaberis: (nam iudices nonnihil potentiæ sibi arrogant, si quid contra principis sententiam fecerint) aut si qui condemnabuntur, ex composito in tui gratiam damnati videbuntur: sin ipse iudicis munus obire statueris, multis tibi æqualium tuorum (quod quidem durum est) supplicium irrogandum erit; omninoque ira magis, quam iure, † in eos vindicasse existimaberis. Nemo enim credit eos, qui vim inferre possunt, si iudicum munere fungantur, ex iustitia agere: verum hæc omnium est opinio, speciem eos, ac quasi adumbratum quoddam exemplar reipublicæ, propter verecundiam veritati actionum suarum prætendere, ac sub ‡ iudicii nomine cupiditatem suam explere. [b] Atqui vbi respublica populi arbitrio gubernatur, longe secus euenit. Hic enim priuatis criminibus priuati iudices, publicis publici constituti sunt, qui sorte lecti sententias ferant: itaque iudiciorum exitum facilius homines ferunt, quum eum neque potentiæ iudicis, neque gratiæ imputare possint. Ad hæc præter facinorosos, multi genere, diuitiis, aut alia quadam re elati, viri alioquin boni, principatui tamen vnius hominis [c] infensi existunt: hos neque si augeri patiare, tutus viues: neque si opprimere coneris, iuste ages. Quanam igitur eos ratione tractabis? Si generis eorum dignitatem deiiciens, diuitias imminues, spiritus eorum magnos deprimes, omni te subditorum beneuolentia priuabis. Quis enim ei bene cupiat, per quem neq; nobili, neque honestis diuitiis prædito,

a Plerique enim non ad monitionib', nec exemplis corriguntur, sed omnino necesse est eos infamia, exsilius, capitis supplicio adfectos coercere: cum insimo di tanto in imperio, & ita hominum multitudine, ac in mutatione præsertim reipublica, accidere solent. Hi si iudices alios constitueris,

† in quosdã ex eis

‡ legitimo iudicii

b At in dominatu quidem hæc verũ est ratio. Vbi vero respublica populi

c instinctu natura quodam aduersantur.

A ὡς πλήθει οἱ τὰ χρήματα συνεισφέροντες, ὥστε τρόπον τινὰ αὖθις αὐτὰ ἀπολαμβαίνουσιν· ἐν δὲ ταῖς μοναρχίαις, ἄλλοι μὲν ὡς τὸ πολὺ καὶ γεωργοῦσι, καὶ ναυτίλλονται, καὶ πολιτεύονται, παρ᾽ ὧν περ καὶ αἱ λήψεις μάλιστα γίνονται· ἄλλοι δὲ τὰ ὅπλα ἔχουσι, καὶ τὸν μισθὸν φέρουσιν. ἓν μὲν δὴ τοῦτο τοιοῦτόν τι ὂν πράγματα σοὶ παρέξει· ἕτερον δὲ ἐκεῖνο. πάντως μὲν τινὰ δεῖ δίκην τὸν ἀεὶ κακουργοῦντα διδόναι. οὔτε γὰρ ἐκ νουθεσίας, οὔτι ἐκ παραδειγμάτων οἱ πολλοὶ σωφρονίζονται, ἀλλὰ ἀνάγκη πᾶσα αὐτοὺς καὶ ἀτιμίᾳ καὶ φυγῇ καὶ θανάτῳ ζημιοῦσθαι· οἷα ἔν τε ἀρχῇ τηλικαύτῃ, καὶ ἐν πλήθει ἀνθρώπων τοσούτων, ἄλλως τε καὶ ἐν μεταβολῇ πολιτείας φιλεῖ συμβαίνειν. τούτοις δ᾽ ἂν μὲν ἑτέρους δικαστὰς καθίζῃς, ἀπολύοιντό τε ἂν διασπουδάμενοι, καὶ μάλιστα ὅσους ἂν ἐχθραίνειν νομισθῇς. καὶ γὰρ προσποίησιν τινὰ ἐξουσίας οἱ δικάζοντες λαμβάνουσιν, ὅταν τι παρὰ τὸ δικαιοῦν τοῦ κρατοῦντι ποιήσωσι. κἂν ἄρα τινὲς ἁλίσκωνται, διά σε δόξουσιν ἐκ κατασκευάσματος κατεψηφίσθαι. ἂν δ᾽ αὐτὸς δικάζῃς, πολλοῖς ἀναγκασθήσῃ καὶ τῶν ὁμοτίμων κολάζειν, (τοῦτο δὲ οὐκ εὐτυχὲς) καὶ πάντως τινὰς αὐτῶν ὀργῇ μᾶλλον ἢ δικαιοσύνῃ δόξεις εὐθύνειν. τοὺς γὰρ βιάζεσθαι δυναμένους οὐδεὶς δικάζοντας δικαιοπραγεῖν πιστεύει, ἀλλ᾽ οἴονται πάντες αὐτοὺς σχῆμα καὶ σκιαγραφίαν πολιτείας αἰσχύνῃ περὶ τῆς ἀληθείας προπεταννύντας, ὀνόματι ἐννόμου δικαστηρίου τὴν ἑαυτῶν ἐπιθυμίαν ἀποπιμπλάναι. ἐν μὲν οὖν ταῖς μοναρχίαις ταῦθ᾽ οὕτω γίγνεται· ἐν δὲ δὴ ταῖς δημοκρατίαις, ἄν τ᾽ ἰδίᾳ τις ἀδικεῖν αἰτίαν λάβῃ, ἰδίαν δίκην παρὰ δικασταῖς ἴσοις φεύγει· ἄν τε δημοσίᾳ, καὶ ἐκείνῳ δικασταὶ καθίζωσιν ἐκ τῶν ὁμοίων, οὓς ἂν ὁ κλῆρος ἀποδείξῃ· ὥστε ῥᾷον τὰ ἀποβαίνοντα ἀπ᾽ αὐτῶν τοὺς ἀνθρώπους φέρειν, μήτ᾽ ἰσχύι δικαστοῦ μήτε χάριτι ἀναγκασθῆναι νομίζοντας τι πεπονθέναι. ἔτι τοίνυν πολλοὶ χωρὶς τῶν τι ἀδικούντων, οἱ μὲν γένει, οἱ δὲ πλούτῳ, οἱ δὲ ἑτέρῳ τινὶ ἐπαιρόμενοι, ἄλλως μὲν οὐ κακοὶ ἄνδρες, τῇ δὲ προαιρέσει † τῇ τῆς μοναρχίας ἐναντίοι φύονται. καὶ αὐτοὺς οὔτ᾽ αὔξεσθαι τις ἐῶν, ἀσφαλῶς δύναται ζῆν, οὔτ᾽ αὖ κολούειν ἐπιχειρῶν, δικαίως τοῦτο ποιεῖν. τί ποτ᾽ οὖν τούτοις χρήσῃ; πῶς αὐτοὺς μεταχειρίσῃ; ἂν μὲν γὰρ τά τε γένη σφῶν καθέλῃς, καὶ τοὺς πλούτους ἐλαττώσῃς, τά τε φρονήματα ταπεινώσῃς, οὐδεμίαν ἂν εὔνοιαν παρὰ τῶν ἀρχομένων λάβοις. πῶς γάρ; εἰ μήτε γεννηθῆναί τῳ καλῶς, μήτε πλουτῆσαι δικαί-

† τῇ μοναρχίᾳ ἀντίοι

» δικαίως, μήτ᾽ ἰσχυρῷ, μήτ᾽ ἀνδρείῳ, μήτε συνετῷ
» γενέσθαι ἐξείη; ἂν δ᾽ ἐάσῃς ταῦθ᾽ ὡς ἕκαστα αὔξειν,
» οὐκ ἂν ῥᾳδίως αὐτοῖς διαθεῖο. καὶ γὰρ εἰ αὐτὸς
» μόνος καὶ πρὸς τὰ πολιτικὰ καὶ πρὸς τὰ πο-
» λεμικὰ καλῶς καὶ κατὰ καιρὸν πράττειν ἐξήρ-
» κεις, καὶ μηδενὸς συνεργοῦ πρὸς μηδὲν αὐτῶν
» ἐχρῄζες, ἕτερος ἂν ἦν λόγος· νῦν δὲ πᾶσά σε ἀνάγ-
» κη συναγωνιστὰς πολλούς, ἅτε τοσαύτης οἰκου-
τάχ᾽ ἔχοντα μένης † ἄρχοντας, ἔχειν· καὶ προσήκει που πάντας
» αὐτοὺς καὶ ἀνδρείους καὶ φρονίμους εἶναι. οὐκοῦν
» ἂν μὲν τοιούτοις τισὶ τά τε στρατεύματα καὶ τὰς
» ἀρχὰς ἐγχειρίζῃς, κίνδυνος ἔσται καὶ σοὶ καὶ
» τῇ πολιτείᾳ καταλυθῆναι. οὐ γὰρ ἔστιν οὔτ᾽
» ἄνευ φρονήματος ἀξιόλογον ἄνδρα φῦναι,
» οὔτ᾽ αὖ φρόνημα μέγα λαβεῖν, ἐκ δουλοπρεποῦς
» ἐπιτηδεύσεως· οὐ μὴν οὐδὲ φρονηματίαν γενό-
» μενον, μὴ οὐκ ἐλευθερίας ἐπιθυμῆσαι, καὶ πᾶν
» τὸ δεσπόζον μισῆσαι. ἂν δὲ δὴ τούτοις μὲν μηδὲν
» ἐπιτρέπῃς, τοῖς δὲ δὴ φαύλοις καὶ τοῖς τυχοῦσι τὰ
» πράγματα προστάσσῃς, τάχιστα μὲν ἂν ὀργὴν
» παρ᾽ ἐκείνων ὡς ἀπιστουμένων λάβοις, τάχιστα
» δὲ ἂν ἐν τοῖς μεγίστοις πταίσειας. τί μὲν γὰρ ἂν
» ἀγαθὸν ἀμαθὴς ἢ ἀγεννὴς ἀνὴρ ἐργάσαιτο;
» τίς δ᾽ οὐκ ἂν καταφρονήσειεν αὐτοῦ τῶν πολεμί-
» ων; τίς δ᾽ ἂν πειθαρχήσειέν οἱ τῶν συμμάχων;
» τίς δ᾽ οὐκ ἂν καὶ αὐτῶν τῶν στρατιωτῶν ἀπαξιώσειεν
» ὑπὸ τοιούτου τινὸς ἄρχεσθαι; καὶ μὴν ὅσα ἐκ
» τούτου κακὰ γίγνεσθαι πέφυκε, τὰ μὲν ἄλλα
» οὐδὲν δέομαι σαφῶς εἰδότι διηγεῖσθαι· ἐκεῖνο
» δὲ δὴ μόνον ἀναγκαίως ἐρῶ, ὅτι ἂν μὲν μηδὲν δέον
» ὁ τοιοῦτος πράττῃ, πολὺ πλείω ἄν σε τῶν πο-
» λεμίων βλάψειεν· ἂν δέ τι τῶν προσηκόντων
» ποιῇ, καὶ αὐτὸς ἄν σοι φοβερὸς ἐκ φρονήσεως ὑπ᾽
» ἀπαιδευσίας γένοιτο. οὐ μέντοι καὶ ταῖς δημο-
» κρατίαις τοιοῦτόν τι προσέστιν, ἀλλ᾽ ὅσῳ ἂν
» πλείους καὶ πλουτῶσι καὶ ἀνδρίζωνται, τοσού-
» τῳ μᾶλλον αὐτοί τε φιλοτιμοῦνται,
» καὶ τὴν πόλιν αὔξουσι· καὶ σφίσι καὶ ἐκεί-
» νη χρῆται καὶ χαίρει, πλὴν ἄν τις τυραν-
» νίδος ἐπιθυμήσῃ· τούτους γὰρ ἰσχυρῶς κολά-
» ζουσι. καὶ ὅτι ταῦθ᾽ οὕτως ἔχει, καὶ πολλῷ
» κρείττους αἱ δημοκρατίαι τῶν μοναρχιῶν εἰ-
» σί, δηλοῖ μὲν καὶ τὸ Ἑλληνικόν· τέως μὲν
» γὰρ οὕτως ἐπολιτεύοντο, οὐδὲν μέγα κατέ-
» πραξαν· ἐπεὶ δὲ ἐκείνως ζῆν ἤρξαντο, ὀνομα-
» στότατοι ἐγένοντο. δηλοῖ δὲ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀν-
» θρώπων, ὧν οἱ μὲν ἐν τυραννίσι καὶ νῦν ἔτι διαγό-
» μενοι, ἀεί τε δουλεύουσι, καὶ ἀεὶ τοῖς ἄρ-

neque potenti, neque forti, neque prudenti esse cuiquam liceat? Sin hæc singula crescere sines, haud facile tibi erit rationem inuenire, quomodo iis vtaris. Nam si vnicus ipse ad ciuilia simul, bellicaque negotia recte, & suo quæuis tempore conficienda sufficeres, neque adiutores tibi ad hæc opus forent, alia nimirum esset ratio: nunc [a] quum tibi ea omnino incumbat necessitas, vt multos habeas laboris tui ‡ socios, [quorum opera tot terras gubernes,] eosque omnes vtique fortes esse prudentesque expediat: nonne si iis exercitus ac prouincias committes, periculum erit, ne tu, ac reipublicæ sub te institutæ forma euertatur? neque enim vir egregius vllus sine magno animo nascitur, neque ea magnanimitas ex seruili vitæ ratione oritur: neque fieri potest quin animo sublimi ac spiritibus altis præditus, libertatis cupiditate ducatur, dominumque omnem oderit. sin huiusmodi viros nullis negotiis præficias, sed ea ignauis, ac nullo in numero reputatis hominibus iniungas: celerrime & strenuorum iram propter contemptam à te eorum fidem concitabis, & maximis in rebus clades patieris. Quid enim præclari ‡ homo ignauus aut ignobilis gerat? quis eum non despiciat hostis? quis ei socius obtemperet? quis militum non dedignetur eius dicto audiens esse? Enimuero quæ inde mala proueniant pleraque, nihil opus habeo tibi, qui ipse compertum hoc habeas, exponere: hoc omittendum vnum non erit, huiusmodi virum, si rem male gerat, plus tibi damni, quam ab hostibus sit expectandum, daturum: sin recte aliquid egerit, statim eius animum, omnis nimirum bonæ disciplinæ expertem, amentia correptum iri, eumque inde tibi ipsi formidabilem fore. Quod malum a reipublicæ statu eo, cui populus præest, longe abest: vbi quanto plures viri diuites ac strenui fuerint, tanto hi magis vrbē liberalitate ac virtute sua augent, iisque vrbs læta vtitur, nisi si quis tyrannidem affectauerit. in eos enim acerrime vindicat. Iam Græcorum etiam res approbant, longe meliorem esse † populi principatum, vnius alicuius imperio: quia hi quoque quandiu vnus solus rempublicā eorum gessit, nihil egregium perfecerunt. postquam aūt populus eam administrare cœpit, præclarissimam famam adepti sūt. Apparet idem ex aliis etiam populis, quorum qui sub tyrannis iam quoq; viuunt, apud eos ꝑpetua seruitus, & insidiæ cōtra

[a] quum tibi, tanti terrarum orbis principi, ea omnino

‡ socios, eosque omnes vtique

‡ homo imperitus

† populi potestatem.

principem reperiuntur: qui vero annuis magistratibus, aut etiam ad longius tempus constitutis, vtuntur; liberi, ac suis legibus vtentes agunt. Quanquam quid attinet vti nos exteris exemplis, quum domestica suppetant? Nos enim ipsi Romani, quum ante diuerso modo republica instituta, multa pertulissemus incommoda, deinde libertatem appetiuimus, eamque consecuti, ad præsentem potentiam peruenimus; non aliis quidem vllis, quam popularis reipublicæ administrationis adiuti bonis, quum & senatus autor fieret, & populus iuberet; quum & milites strenui, & duces liberales essent. In regno quidem nihil horum fit. ac propterea eius tanto odio prisci Romani affecti fuere, vt detestarentur eam reipublicæ formam. His omissis, si etiam de tuo priuati commodo dicendum est, quomodo laborem die nocteq; tot tantisque rebus administrandis impendendum, toleraturum te putas? quomodo valetudinem tuam ad id suffecturam? quomodo iis te, quæ homines bona habent, fruiturum? aut quomodo his spoliatus, felix futurus es? quando tandem aut veram voluptatem aliquam senties, aut à magnis molestiis vacabis? Necessum enim omnino est, vt qui tantum imperium gerat, multis curis ac timoribus conficiatur, voluptates minime percipiat, molestissima quæque identidē [a] & videat, & audiat, & sentiat. Quæ, nisi fallor, causa Græcos barbarosq; nonnullos mouit, vt oblata quoq; regna respuerent. Hæc igitur mature cognoscēs, prius expende, quam ea tibi eueniant. Turpe enim, aut potius impossibile est eum, qui se semel in ea demiserit, iterum inde emergere. Neque imponere tibi debet vel potentiæ magnitudo, vel diuitiarum abundantia, vel stipatorum frequētia, ‡ vel te demerentium turba. nam & magnitudinem potentiæ occupationes multæ, & magnas diuitias impensæ ingentes necessario sequuntur: & tantus satellitum numerus propter multitudinem insidiantium ‡ contrahitur: adulatores vero ad perniciem, quam salutem parandam, plus faciunt. Hæ igitur nemini sano causæ appetendi summi imperii debent esse, sicut ne hæ quidem, quod locupletare, ac conseruare, multisque aliis beneficiis multos is, qui solus summæ rerum præest, imo vero etiam contumeliis ac iniuriis afficere, quos vult, potest. Nam qui propterea censet fastigium illud ambiendum esse, maximo errore ducitur.

[a] al. audiat, & videat, & agat, & ferat.

‡ Vel inseruientium tibi famulorum turba.

‡ colligitur.

A χοῦσιν ἐπιβουλεύουσιν· οἱ δὲ δὴ προστατείαις ἐπετησίοις ἢ καὶ ἐπὶ πλείω τινὰ χρόνον χρώμενοι, καὶ ἐλεύθεροι καὶ αὐτόνομοι διατελοῦσιν ὄντες. ἀλλὰ τί δεῖ ἡμᾶς ἀλλοτρίοις παραδείγμασιν, οἰκεῖα ἔχοντας, χρῆσθαι; ἡμεῖς γὰρ αὐτοὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἄλλως τὸ πρῶτον πολιτευόμενοι, ἔπειτα ἐπειδὴ πολλὰ καὶ δεινὰ ἐπάσχομεν, τῆς τε ἐλευθερίας ἐπεθυμήσαμεν, καὶ λαβόντες αὐτὴν, πρὸς τοσοῦτον ὄγκον προήλθομεν, οὐκ ἄλλοις τισὶν ἢ τοῖς ἐκ τῆς δημοκρατίας ἀγαθοῖς ἰσχύσαντες, B ἐξ ὧν ἥ τε γερουσία προεβούλευε, καὶ ὁ δῆμος ἐπεκύρου, τό, τε στρατευόμενον προεθυμεῖτο, καὶ τὸ στρατηγοῦν ἐφιλοτιμεῖτο. ὧν οὐδὲν ἂν ἐν τυραννίδι πραχθείη. ἀμέλει τοσοῦτον αὐτῆς διὰ ταῦτα μῖσος οἱ πάλαι Ῥωμαῖοι ἔσχον, ὥστε καὶ ἐπάρατον τὸ πολίτευμα ποιήσασθαι. χωρὶς δὲ τούτων, εἰ δεῖ τι καὶ περὶ τῶν ἰδίᾳ σοὶ αὐτῷ συμφερόντων εἰπεῖν, πῶς μὲν ἂν ὑπομείνειας τοσαῦτα καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ διοικῶν; πῶς δ' ἂν, μὴ ὑγιαίνων, ἐξαρκέσειας; πῶς δ' ἂν τῶν ἀγαθῶν C τῶν ἀνθρωπίνων ἀπολαύσειας; πῶς δ' ἂν στερόμενος αὐτῶν, εὐδαιμονήσειας; τίνι δ' ἂν ἀκριβῶς ἡσθείης; πότε δ' οὐκ ἂν ἰσχυρῶς λυπηθείης; πᾶσα γὰρ ἀνάγκη τὸν τηλικαύτην ἀρχὴν ἔχοντα καὶ φροντίζειν πολλά, καὶ δεδιέναι πολλά, καὶ τῶν μὲν ἡδίστων ἐλάχιστα ἀπολαύειν, τὰ δὲ δυσχερέστατα ἀεὶ καὶ πανταχοῦ καὶ ἀκούειν καὶ ὁρᾶν, καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν. ὅθεν, οἶμαι, καὶ Ἕλληνες καὶ βάρβαροί τινες οὐδὲ διδομένας σφίσι βασιλείας ἐδέξαντο. ταῦτ' οὖν D προειδόμενος, προβούλευσαι πρὶν ἐν αὐτοῖς γενέσθαι. αἰσχρὸν γὰρ, μᾶλλον δὲ καὶ ἀδύνατόν ἐστι, παρακύψαντά τινα ἅπαξ ἐς αὐτά, ἀναδῦναι. μηδέ σε ἐξαπατήσῃ μήτε τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας, μήθ' ἡ περιουσία τῶν κτημάτων, μὴ τὸ στῖφος τῶν σωματοφυλάκων, μὴ ὄχλος τῶν θεραπευόντων. οἵ τε γὰρ πολὺ δυνάμενοι πολλὰ συχνὰ ἀναλίσκειν ἀναγκάζονται. τά τε πλήθη τῶν δορυφόρων διὰ τὰ πλήθη τῶν ἐπιβουλευόντων ἀθροίζεται, καὶ οἱ κολακεύοντες ἐπιτρίψαιεν ἄν τινα μᾶλλον ἢ σώσαιεν. ὥστ' E ἕνεκα μὲν τούτων οὐδ' ἂν εἷς εὖ φρονῶν αὐταρχῆσαι ἐπιθυμήσειεν. εἰ δ' ὅτι καὶ πλουτίζειν καὶ σώζειν τινάς, ἄλλα τε πολλὰ καὶ ἀγαθὰ δρᾶν οἱ τοιοῦτοι δύνανται, καὶ νὴ Δία καὶ ὑβρίζειν σφίσι, καὶ κακῶς ποιεῖν ὃν ἂν ἐθελήσωσιν, ἔξεστιν, ἀξίαν τις διὰ ταῦτα σπουδῆς τὴν τυραννίδα εἶναι νομίζει, τοῦ παντὸς ἁμαρτά-

μαρτάνειν. τὸ μὲν γὰρ ἀσελγαίνειν καὶ κακόν τι ποιεῖν, οὔθ' ὡς αἰσχρά, οὔθ' ὡς σφαλερά, καὶ μεμισημένα καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων ἐστί, δέομαί σοι λέγειν· οὔτε γὰρ ἄλλως τοιοῦτος εἶ, οὔτ' ἂν διὰ ταῦτα μοναρχῆσαι ἕλοιο. παρήρημαί τε ἐγὼ νῦν οὐ πάνθ' ὅσα ἄν τις κακῶς τὸ πρᾶγμα μεταχειριζόμενος ἐξεργάσαιτο εἰπεῖν, ἀλλ' ὅσα καὶ οἱ πάνυ ἄριστα αὐτῷ χρώμενοι καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἀναγκάζονται. τὸ δ' ἕτερον, τὸ τινὰ ἀφθόνως εὐεργετεῖν ἔχειν, ἀξιοσπούδαστον μέν, ἀλλ' ἐν μὲν ἰδιώτῃ γιγνόμενον, καὶ καλὸν καὶ σεμνὸν καὶ εὐκλεὲς καὶ ἀσφαλές ἐστιν. ἐν δὲ δὴ ταῖς μοναρχίαις, πρῶτον μέν, οὐκ ἀντάξιον τῶν ἄλλων τῶν ἀτοπωτέρων, ὥστε τινὰ δι' ἐκεῖνα καὶ τοῦτο ἑλέσθαι, ἄλλως τε καὶ μέλλοντα τὴν μὲν ἐκ τούτου ἀπόλαυσιν ἑτέροις δώσειν, τὴν δὲ ἐξ ἐκείνων ἀηδίαν αὐτὸν ἕξειν. ἔπειτα δ' οὐδ' ἁπλοῦν, ὥς τις οἴεται. οὔτε γὰρ ἂν πᾶσι τοῖς δεομένοις τινὸς ἐπαρκέσειέ τις. οἱ μὲν γὰρ ἀξιοῦντές τι παρ' αὐτοῦ λαμβάνειν, πάντες ὡς εἰπεῖν εἰσὶν ἄνθρωποι, κἂν μηδεμία εὐθὺς εὐεργεσία αὐτοῖς ὀφείληται· πᾶς γάρ τις φύσει καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ ἀρέσκει, κἀγαθόν τι ἐπαυρέσθαι παρὰ τοῦ δοῦναι δυναμένου βούλεται· ἃ δὲ ἐνδέχεται αὐτοῖς δίδοσθαι, (τιμάς τε καὶ ἀρχὰς λέγω, καὶ ἔστιν ὅτε καὶ χρήματα) πάνυ ἂν εὐαρίθμητα ὡς πρὸς τοσοῦτον πλῆθος εὑρεθείη. τούτου τε οὕτως ἔχοντος, ἔχθος ἂν αὐτῷ παρὰ τῶν διαμαρτανόντων ὧν χρῄζουσι, μᾶλλον ἢ φιλία παρὰ τῶν τυγχανόντων ὑπάρξειεν. οἱ μὲν γὰρ ὡς καὶ ὀφειλόμενόν τι λαμβάνοντες, οὔτ' ἄλλως μεγάλην οἴονται δεῖν τῷ διδόντι αὐτὸ χάριν ἔχειν, ἅτε μηδὲν παρὰ δόξαν εὑρισκόμενοι, καὶ προσέτι καὶ ὀκνοῦσι τοῦτο ποιεῖν, ἵνα μὴ καὶ ἀναξίους ἐν τούτῳ σφᾶς τοῦ καλῶς πάσχειν ἀποφαίνωσιν· οἱ δὲ ὧν ἐλπίζουσιν ἀτυχοῦντες, λυποῦνται κατ' ἀμφότερα, τοῦτο μέν, ὡς οἰκείου τινὸς στερισκόμενοι (πάντες γὰρ ἔχειν ἤδη νομίζουσιν ὧν ἂν ἐπιθυμήσωσι) τοῦτο δέ, ὡς καὶ αὐτοὶ ἑαυτῶν ἀδικίαν τινὰ καταγιγνώσκοντες ἂν ῥᾳδίως ἐπὶ τὸ μὴ τυχεῖν ὧν ἂν προσδοκήσωσι, φέρωσι. καὶ γὰρ ὁ ὀρθῶς διδοὺς τὰ τοιαῦτα, τό, τε κατ' ἀξίαν ἑκάστου δηλονότι πρὸ πάντων προσσκοπεῖ, καὶ τοὺς μὲν τιμᾷ, τοὺς δὲ παρορᾷ· ὥστε καὶ ἐκ τῆς ἐκείνου γνώμης, τοῖς μὲν φρόνημα, τοῖς δ' ἀγανάκτησιν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ

A tur. Quid enim tibi commemorẽ, quam turpe, quam periculosum, quam diis hominibusque exosum sit, libidini ac flagitiis se dedere? [a] quum neque in te hoc competat, & ipse statuerim dicere, non modo quæ is, qui potentia sua recte vti nesciat, mala edere possit; verumetiam quæ iis & agenda, & toleranda sint, qui omnium optime eam potentiam gerant. Iam quamplurimis posse benefacere, est hoc quidem dignum, quod magno studio quis consequi curet: ve-B rum si eam beneficentiam priuatus aliquis exercet, tum & honesta, & venerabilis, & gloriosa, & tuta est. In vnius principatu primum ea tanti non est, vt reliqua incommoda, quæ sunt multa, compenset; vtque hæc quoque propter eam sint ferenda: præsertim quum huius fructum alii sint percepturi, ad te vero solum istorum molestia reditura. Deinde non est perinde, vt videri alicui potest, ea res simplex ac expedita; neque vnus ille summam in omnia potestatem C obtinens, omnibus, qui aliquid beneficii desiderant, satisfacere poterit. Omnes enim ferme homines ab eo aliquid accipere postulant, etiamsi nullum iis beneficium debeatur. quippe ita comparatum est à natura, vt vnusquisque sibi placeat, ac boni aliquid ab eo, qui dare potest, adipisci velit. atqui respectu tantæ eorum, qui beneficia postulant, multitudinis [b] facile numerari eorum potest, quæ ipsis ille largiri queat, honorum inquam, magistratuum, & aliquan-D do etiam pecuniæ. Quæ quum ita sint, in odium eorum, qui id, quod petebant, nacti non sunt, facilius incurret; quam eorum fauorem consequatur, quorum voto satisfactum est. Hi enim, tanquam debito sibi exsoluto, alioquin etiam non existimant magnam se ei, qui dedit, gratiam debere, quum nihil sua sint opinione maius consecuti: ac præterea gratiarum actionem quoque subterfugiunt, ne ea re se indignos acceptorum beneficiorum fuisse profiteantur: illi spe sua frustrati, duplicem iniquo id animo fe-E rendi causam habent: vnam, quod priuati re sua (præcipiunt enim animis omnes ea, quæ cupiunt) sibi videntur: alteram, quod sibi alicuius culpæ cõscii, eam quo minus impetrarent id, quod sperauerant, obstitisse putant. Nam qui beneficia conferre recte intendit, is pro suo vnumquenque merito vt tractet, prouidet; ac ita alios muneratur, alios prætere-rit: vt iam huius ipsius iudicium aliorum animos extollat, aliorum indignationem, ipsa

[a] quum neque in talis sis, neque propter talia regnum optare velis. Nec mihi nũc animus est enumerare omnia, quæ is, qui sic male gerit in administratione regia, committere possit; sed quæ agere, vel quæque ferre coguntur etiã illi, qui officio suo longe optime funguntur. Alterũ vero illud, quamplurimis posse

[b] perpauca numeratu facilia sunt ea, quæ ipsis ille largiri queat: honores inquam, & magistratus, & aliquando etiam opes.

conscientia eos stimulante, excitet. Quæ si quis veritus, distribuere beneficia discrimine isto neglecto statuerit, vehementer errabit. nam & mali inconuenienter honore affecti, deteriores fient; vel laudari se, tanquam bonos, vel tanquam formidabiles demulceri opinantes: & boni, [a] quum se malis potiores non haberi, neque plus illis sibi tribui videant, maiorem ex eo, quod malis æquati sint, molestiam; quam ex concesso sibi beneficio, gaudium percipient: ac proinde omisso virtutis studio, deteriorum vitam imitabuntur. Quo efficitur, vt ab hac ipsa munificentia neque bonus aliquis ad principem redeat fructus: & qui beneficiis afficiuntur, peiores abeant. [b] vt si prorsus aliquid in regia potestate insit, quod te delectet; certe intelligas, difficillimam tibi hanc rem futuram. Quapropter hæc, & quæ paulo ante retuli, cum animo tuo cogitans, consilium, dũ res patiẽ, cape; ac populo arma, prouincias, magistrat⁹, & pecunias redde. quod si vltro nunc feceris, cum summa id tua apud omnes mortales gloria ac securitate fiet: sin expectabis, dum vis tibi inferatur, fortassis malum aliquod cum dedecore patieris. Documento sint, Marius, Sylla, Metellus, ac Pompeius initio, qui rerũ potiti, [statim] a dominatione se abstinentes, omnia pericula euitauerunt: contra Cinna, Carbo, Marius alter, Sertorius, atque idem postea temporis Pompeius, principatum affectantes, male perierunt. Haud facile enim hæc vrbs, quæ tot annos populi arbitrio gubernata est, tot populis imperat, seruire alicui dignabitur. Audiuisti etiam quemadmodum Camillum maiores nostri, quod albis equis in triumpho vsus esset, in exilium egerint: vt Scipionem euerterint, [c] quod eum rempublicam defraudasse iudicassent. meministi quæ in patrem tuum statuerint, quod regnum eum petere suspicarentur. at certe præstantiores his viri nulli vnquam extiterunt. Neque ego tibi suadeo, vt ‡ tantum principatum deponas, sed vt prius omnia, quæ ex vsu reipublicæ sint, agas; ‡ tuumque principatum edictis ac legibus, quas fieri expedit, exemplo Syllæ claudas: cuius & si post statuta quædam abolita sunt, pleraque tamen, & potiora supersunt. [d] Neque est, quod obiicias, futurũ vt hoc modo seditiones qui iam excitent: multo enim minus (vt prius ostẽdi) sub vnius potestate esse tolerabunt. Itaque si omnia, quæ † expedire possunt, præ-

a similiter vltra malos adipiscantur, sed pari cum illis habeantur loco, maiorem

b Vt prorsus id quod aliquibus in potestate regia placere possit, longe tibi præstitu difficillimum sit futurum.

c adfectatæ potestatis nomine damnatum;

‡ simpliciter

‡ & edictis ac legib. ea, qua par est, exemplo Syllæ includas: cuius

d Neq; tu mihi futurũ dixeris, vt sic etiam seditiones quidã excitent: ne [illegible] ego tibi respondeam, multo minus imperium vnius hominis laturos.

† accidere

A συνειδότος σφᾶς παροξύνεσθαι. ὡς ἂν γέ τις τοῦτ᾽ εὐλαβούμενος, ἀνωμάλως αὐτὰ διανέμειν ἐθελήσῃ, τὸ σύμπαν ἁμαρτήσεται. οἵ τε γὰρ πονηροὶ παρὰ τὸ προσῆκον τιμώμενοι χείρους ἄν, ἤτοι καὶ ἐπαινεῖσθαι ὡς ἀγαθοί, ἢ πάντως γε θεραπεύεσθαι ὡς φοβεροί, δοκοῦντες, γίγνοιντο· καὶ οἱ χρηστοὶ μηδὲν πλέον αὐτῶν εὑρισκόμενοι, ἀλλ᾽ ἐξ ἴσου σφίσιν ἀγόμενοι, μᾶλλον ἂν ἐκ τῆς πρὸς ἐκείνους ἰσομοιρίας λυποῖντο, ἢ καὶ αὐτοί τινος ἀξιοῦσθαι χαίροιεν· κἀκ τούτου τήν τε ἐπιτήδευσιν B τῶν κρειττόνων ἐῷεν ἄν, καὶ τὴν ζήλωσιν τῶν χειρόνων μετέρχοιντο· καὶ οὕτω καὶ οὐδ᾽ αὐτῶν τῶν τιμῶν οὔθ᾽ οἱ διδόντες αὐτὰς ἀγαθόν τι καρποῖντο, καὶ οἱ λαμβάνοντες, κακίους γίγνοιντο. ὥστε σοὶ τοῦτο ὃ μάλιστ᾽ ἄν τισιν ἐν ταῖς μοναρχίαις ἀρέσειε, δυσμεταχειριστότατον συμβῆναι. ταῦτά τε οὖν καὶ τἆλλα ἃ μικρῷ πρόσθεν εἶπον ἐνθυμηθείς, σωφρόνησον ἕως ἔξεστί σοι, καὶ ἀπόδος τῷ δήμῳ καὶ τὰ ὅπλα, καὶ τὰ ἔθνη, καὶ τὰς ἀρχάς, καὶ τὰ χρήματα. ἂν μὲν γὰρ ἤδη τε καὶ ἑκὼν αὐτὸ ποιήσῃς, ἐνδοξότατός τε ἅμα ἀνθρώπων ἔσῃ, καὶ ἀσφαλέστατος· ἂν δ᾽ ἀναC μείνῃς βίαν τινά σοι προσαχθῆναι, τάχ᾽ ἄν τι δεινὸν μετὰ κακοδοξίας πάθοις. τεκμήριον δέ· Μάριος μὲν καὶ Σύλλας καὶ Μέτελλος, καὶ Πομπήιος τὸ πρῶτον, ἐν κράτει τῶν πραγμάτων γενόμενοι, οὔτ᾽ ἠθέλησαν δυναστεῦσαι, οὔτ᾽ ἔπαθον παρὰ τοῦτο δεινὸν οὐδέν· Κίννας δὲ δὴ καὶ Κάρβων, ὅ, τε Μάριος ὁ ἕτερος, καὶ ὁ Σερτώριος ὅ, τε Πομπήιος αὐτὸς μετὰ ταῦτα, τῆς δυναστείας ἐπιθυμήσαντες, κακῶς ἀπώλοντο. δυσχερὲς γάρ ἐστι, τὴν πόλιν ταύτην τοσούτοις τε ἔτεσι δεδημοκρατημένην, καὶ τοσούτων ἀνθρώπων ἄρχουσαν, δουλεῦσαι τινὶ ἐθεD λῆσαι. καὶ ἀκούεις μὲν ὅτι τὸν Κάμιλλον ὑπερώρισαν, ἐπειδὴ λευκοῖς ἵπποις ἐς τὰ ἐπινίκια ἐχρήσατο· ἀκούεις δὲ ὅτι τὸν Σκιπίωνα κατέλυσαν, ἐπειδή τινα πλεονεξίαν αὐτοῦ κατέγνωσαν· μέμνησαι δὲ ὅπως τῷ πατρί σου προσηνέχθησαν, ὅτι τινὰ ὑποψίαν ἐς αὐτὸν μοναρχίας ἔσχον. καίτοι τούτων μὲν ἀμείνους ἄνδρες οὐδένες ἄλλοι γεγόνασιν. οὐ μέντοι καὶ ἁπλῶς οὕτω συμβουλεύω σοι τὴν ἀρχὴν ἀφεῖναι, ἀλλὰ πάντα τὰ συμφέροντα τῷ δημοσίῳ προπρᾶξαι, καὶ δόγμασι καὶ νόμοις ἃ προσήκει κατακλεῖσαι, καE θάπερ που καὶ ὁ Σύλλας ἐποίησε. καὶ γὰρ εἰ καί τινα αὐτῶν μετὰ ταῦτα ἀνετράπη, ἀλλὰ τά γε πλείω καὶ μείζω διαμένει. καὶ μὴ εἴπῃς ὅτι καὶ ὣς στασιάσουσί τινες· ἵνα μὴ καὶ ἐγὼ αὖθις εἴπω ὅτι πολλῷ μᾶλλον οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο μοναρχούμενοι. ὡς εἴγε πάνθ᾽ ὅσα ἐνδέχεται ἤδη συνενεχθῆναι προ-

„ προσκοποίμεθα, ἀλογώτατα [ἂν] τὰς διχο-
„ στασίας τὰς ἐκ τῆς δημοκρατίας συμβαινούσας
„ φοβηθείημεν ἂν μᾶλλον, ἢ τὰς τυραννίδας τὰς ἐκ
„ τῆς μοναρχίας ἐκφυομένας. περὶ μὲν οὖν τῆς δεινό-
„ τητος οὐδὲ ἐπεχείρησά τι εἰπεῖν. οὐ γὰρ δὴ καὶ κατα-
„ δραμεῖν ἄλλως εὐκατηγόρητον οὕτω πρᾶγμα
„ ἠθέλησα, ἀλλὰ δεῖξαί σοι τοῦθ' ὅτι τοιοῦτόν ἐστι τῇ
„ φύσει, ὥστε μηδὲ τοὺς χρηστοὺς ἄνδρας

A præmeditati fuerimus; absurdissimum fuerit profecto, potius seditionum, quas popularis reipublicæ status secum fert, metu moueri, quam tyrannidis, quæ ex vnius imperio nasci solet: de cuius malis dicendum mihi non duxi, quia non consilio traducendi rem alioqui criminationibus opportunissimam, hæc verba feci; sed vt tibi ostenderem, hanc esse eius naturam, vt neque viri boni

Desunt haud pauca, perorationem Agrippæ, & primam partem complexa eius orationis, quâ Mæcenas ad Cæsarem habuit, ad retinendum imperium eum cohortans.

B

* * *

* * *

„ οὔτε πεῖσαί τι ῥᾳδίως ὑπὸ παρρησίας τοὺς οὐχ
„ ὁμοίους δύνανται, κἂν τὰ πράξεσιν ἅτε μὴ ὁμο-
„ γνωμονούντων σφῶν κατορθοῦσιν. ὥστ' εἴ τι κή-
„ δῃ τῆς πατρίδος, ὑπὲρ ἧς τοσούτους πολέμους πε-
„ πολέμηκας, ὑπὲρ ἧς καὶ τὴν ψυχὴν ἡδέως ἂν
„ ἐπιδοίης, μεταρρύθμισον αὐτὴν καὶ κατακόσμη-
„ σον πρὸς τὸ σωφρονέστερον. τὸ γὰρ ἐξεῖναί τισι
„ πάνθ' ὅσα ἁπλῶς βούλονται καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν,
„ ἂν μὲν ἐπὶ τῶν εὖ φρονούντων ἐξετάζῃς, εὐδαι-
„ μονίας ἅπασιν αἴτιον γίγνεται· ἂν δὲ ἐπὶ τῶν ἀνοή-
„ των, συμφορᾶς. καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν τοῖς τοιούτοις
„ τὴν ἐξουσίαν διδοὺς, παιδὶ δή τινι καὶ μαινομέ-
„ νῳ ξίφος ὀρέγει· ὁ δὲ ἐκείνοις, τά τε ἄλλα, καὶ αὐ-
„ τοὺς τούτους καὶ μὴ βουλομένους σώζει. διόπερ καὶ
„ σε ἀξιῶ μὴ, πρὸς τὰς εὐπρεπείας τῶν ὀνομάτων
„ ἀποβλέψαντα, ἀπατηθῆναι, ἀλλὰ τὰ γιγνόμε-
„ να ἐξ αὐτῶν προσκοπήσαντα, τήν τε θρασύ-
„ τητα τοῦ ὁμίλου παῦσαι, καὶ τὴν διοίκησιν τῶν κοι-
„ νῶν ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀρίστοις προσ-
„ θεῖναι· ἵνα βουλεύωσι μὲν οἱ φρονιμώτατοι, ἄρχω-
„ σι δὲ οἱ στρατηγικώτατοι, στρατεύωνται δὲ καὶ μισθο-
„ φορῶσιν οἵ τε ἰσχυρότατοι καὶ οἱ πενέστατοι. οὕτω γὰρ
„ τά τε ἐπιβάλλοντα σφίσιν ἕκαστοι προθύμως ποι-
„ οῦντες, καὶ τὰς ὠφελείας ἀλλήλοις ἑτοίμως ἀν-
„ τιδιδόντες, οὔτε τῶν ἐλαττωμάτων ἐν οἷς καταδεέ-
„ στεροί τινων, ἐπαισθήσονται, καὶ τὴν δημοκρατίαν
„ τὴν ἀληθῆ, τήν τε ἐλευθερίαν τὴν ἀσφαλῆ
„ κτήσονται. ἐκείνη μὲν γὰρ ἡ τοῦ ὄχλου ἐλευθερία,
„ τοῦ τε βελτίστου δουλεία πικροτάτη γίγνεται, καὶ
„ κοινὸν ἀμφοῖν ὄλεθρον φέρει· αὕτη δὲ τὸ, τε σῶ-
„ φρον πανταχοῦ προτιμῶσα, καὶ τὸ ἴσον ἅ-
„ πασι κατὰ τὴν ἀξίαν ἀπονέμουσα, πάντας ὁμοίως εὐδαίμονας τοὺς χρωμένους αὐτῇ ποιεῖ.

neque persuadere facile aliquid propter libertatem sui dissimilibus possunt, etiam si res iis dissentientibus prospere gerant. Quamobrem si tibi patria cordi est,

C pro qua tanta bella obiisti, cui lubens etiam † animum impenderis, [a] transforma eam, ac in meliorem formam castigatam redige. Nam licentiā habere omnia ex animi sui sententia agendi loquendiq́;, id quidē si in homine sapiēte spectaueris, esse causam publicæ felicitatis inuenies: sin vero in stulto, cōmunis perniciei: ideoque qui eam potestatem homini fatuo concedit, infanti scilicet hic, aut † insano gladium porrigit: qui autem prudenti eā tribuit, hoc efficit, vt is omnib. ipsisq́; adeo fatuis nec volentibus, salutem afferat.

D Quare te quoque velim non ad vocabulorum decoram speciem respicientē, decipi: sed ea quæ inde sequuntur, præmeditantem, ferociam plebis compescere, administrationē reipublicę tibi optimisq́; viris aliis sumere, vt prudentissimi consilia ineant, artibus imperatoriis instructissimi exercitus ducant, robustissimi ac pauperrimi stipendia faciant. Hac enim ratione fiet, vt quum suas quisque partes studiose obeat, mutuæque operæ tradantur; neque suum quisquam defectum sentiat, & verum populi imperium,

E libertasque tuta parentur. Illa enim plebis licentia, [b] qua optimus quisque seruire cogitur, & acerbissima est, & vtrisque communem perniciem adfert: hæc autem, in qua modestia vbique præfertur, ac vnicuiq́; id, quo dignus est, tribuitur, oēs ea vtentes ex æquo felices efficit.

† Vitam impenderis. a in alium statum eam redige ac meliorem ad frugem reuocatam exorna.

† furioso

b non nisi acerbissima optimi cuiusque seruitus est, & vtrisque

Neque enim id existimare debes, autorem me tibi esse, vt tyrannidem in S. P. Q. R. in seruitutem redactum, teneas: quod neque dicere meum, neque facere tuum est: verum hæc ego consulo, quæ & tibi, & vrbi honesta ac vtilia sint futura, nempe vt tu cum optimatibus omnia, quæ ex vsu sint, decernas; neque contradicente, neque repugnante quoquam ex populo: vtque vestro arbitrio bella gerantur, omnib. reliquis mandata vestra exsequentibus: vt vestræ sit potestatis creare magistratus, præmiaque ac supplicia irrogare: vt quod tu optimatesque communi sententia statueritis, id statim legis vim habeat: vt bella occulte, ac per occasiones hostibus inferantur: vt † quibus ea committuntur, ii non sorte aut ambitione, sed virtutis gratia ad id deligantur: vt boni citra inuidiam honoribus ornentur, mali sine † seditione plectantur. † Sic demum respublica recte geretur, quum neque omnibus consilia de ea inita vulgentur, neque in aperto ea agitentur, neque iis qui vltro sese obtrudunt, mandentur, neque ob eorum ambitionem in periculum veniant. Ita nostris nobis licebit perfrui bonis, neque bella periculosa, neque impias seditiones mouentibus. Atqui hæc mala vsuuenire solent, vbi penes populum est summa reipublicæ: quum potentiores & ad primatum aspirent, & infirmiorum operas mercede conducant, atque ita omnia perturbent. Sensimus hæc ipsi iam diu, neque alia præter eam, quam dixi, ratione finis eis imponetur. Cuius rei euidens signum est, quod longo iam tempore bellis & seditionibus vexamur, propter hominum multitudinem, ac rerum magnitudinem: quia & homines tam varii nationibus ac natura, ac tam multiplici † diuersis affectibus præditi sunt: & res ipsæ eo perductæ sunt, vt difficulter administrari possint. Id me vere loqui, res ipsæ testãtur, quæ euenerunt nobis. Nam quãtisper neque ingens fuit populi Romani multitudo, neque multo præstantior vicinis; & ciuitas bono in statu fuit, & Italia fere tota ab iis subacta est. Postquam vero extra Italiam progressi, in varias terras insulasque traiecimus, omnia maria, omnes terras nomine potentiaque nostra repleuimus, ex eo iam nihil boni nobis accidit: sed primum domi atque intra mœnia coitionibus factis rempublicam concussimus, deinde in exercitus

† quibus aliquid committitur,

† coitione

† Sic demũ recte res administrabũtur, si neq; de iis ad vulgus referatur, neq; in aperto consultationes fiẽt.

† diuersis ira cupiditatisque affectibus

A μὴ γάρ τοι οἰηθῇς ὅτι τυραννῆσαί σοι τόν τε δῆμον καὶ τὴν βουλὴν δουλωσαμένῳ παραινῶ. τοῦτο μὲν γὰρ οὔτ᾽ ἂν ἐγώ ποτε εἰπεῖν, οὔτ᾽ ἂν σὺ πρᾶξαι τολμήσαις. ἐκεῖνα † δὲ δὴ καὶ καλὰ καὶ χρήσιμα καὶ σοὶ καὶ τῇ πόλει γένοιτο ἄν, τό, τε πάντα τὰ προσήκοντα αὐτόν σε μετὰ τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν νομοθετεῖν, μηδενὸς τῶν πολλῶν μήτ᾽ ἀντιλέγοντος αὐτοῖς, μηδὲ ἐναντιουμένου· καὶ τὸ τοὺς πολέμους πρὸς τὰ ὑμέτερα βουλήματα διοικεῖσθαι, πάντων αὐτίκα τῶν ἄλλων τὸ κελευόμενον ποιούντων· τό, τε τὰς τῶν ἀρχόντων αἱρέσεις ἐφ᾽ ὑμῖν εἶναι, καὶ τὸ τὰς τιμὰς τάς τε τιμωρίας ὑμᾶς ὁρίζειν, ἵνα καὶ νόμος εὐθὺς ᾖ πᾶν ὅ, τι ἂν βουλευσάμενος σὺ μετὰ τῶν ὁμοτίμων ἀρέσῃ, καὶ οἱ πολέμιοι κρύφα καὶ κατὰ καιρὸν πολεμῶνται· οἵ τε τι ἐγχειριζόμενοι, ἀπ᾽ ἀρετῆς, ἀλλὰ μὴ κλήρῳ καὶ σπουδαρχίᾳ, ἀποδεικνύωνται· καὶ οἱ μὲν ἀγαθοὶ ἄνευ φθόνου τιμῶνται, οἱ δὲ κακοὶ ἄνευ συστάσεως κολάζωνται. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τά τε πραττόμενα ὀρθῶς διοικηθείη, μήτε ἐς τὸ κοινὸν ἀναφερόμενα, μήτε ἐν τῷ φανερῷ βουλευόμενα, † μήτε ἐν τοῖς παρακελεύστοις ἐπιτρεπόμενα, μήτε ἐκ φιλοτιμίας κινδυνευόμενα· καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἡμῖν ἀγαθῶν ἡδέως ἀπολαύσαιμεν, μήτε πολέμους ἐπικινδύνους, μήτε στάσεις ἀνοσίας ποιούμενοι. ταῦτα μὲν πᾶσα γὰρ δημοκρατία ἔχει· οἱ γὰρ δυνατώτεροι, τῶν τε πρωτείων ὀρεγόμενοι, καὶ τοὺς ἀσθενεστέρους μισθούμενοι, πάντα ἄνω καὶ κάτω φέρουσι. πλεῖστα δὲ δὴ παρ᾽ ἡμῖν γέγονε, καὶ οὐκ ἔστιν ὅπως ἄλλως παύσεται. τεκμήριον δέ· πάμπολυς ἐξ οὗ χρόνος καὶ πολεμοῦμεν καὶ στασιάζομεν· αἴτιον δὲ τό, τε πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ μέγεθος τῶν πραγμάτων. ἐκεῖνοί τε γὰρ παντοδαποὶ καὶ τὰ γένη καὶ τὰς φύσεις ὄντες, καὶ ποικίλας καὶ τὰς ὀργὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχουσι· καὶ ταῦτα ἐς τοσοῦτον προήκει, ὥστε καὶ πάνυ δυσχερῶς ἂν διοικηθῆναι. καὶ ὅτι ταῦτα ἀληθῆ λέγω, μαρτυρεῖ τὰ γεγονότα. τέως μὲν γὰρ οὔτε πολλοὶ ἦμεν, οὔτε μεγάλῳ τινὶ τῶν πλησιοχώρων διεφέρομεν, καλῶς τε ἐπολιτευόμεθα, καὶ πᾶσαν ὀλίγου τὴν Ἰταλίαν κατεστρεψάμεθα· ἀφ᾽ οὗ δὲ ἔξω αὐτῆς ἐξήχθημεν, καὶ ἐπὶ πολλὰ τῶν ἠπείρων καὶ τῶν νήσων ἐπεραιώθημεν, καὶ πᾶσαν μὲν τὴν θάλασσαν, πᾶσαν δὲ τὴν γῆν καὶ τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς δυνάμεως ἡμῶν ἐνεπλήσαμεν, οὐδενὸς χρηστοῦ μετεσχήκαμεν· ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον οἴκοι καὶ ἐντὸς τοῦ τείχους κατὰ συστάσεις ἐστασιάσαμεν, ἔπειτα δὲ καὶ ἐς τὰ στρατόπεδα τὸ

† δὲ δὴ καὶ

† Xyland. μήτε τοῖς παρακελεύστοις

B C D E

διὰ τὸ νόσημα τοῦτο περιηγάγομεν. καὶ διὰ ταῦτα ἡ πόλις ἡμῶν, ὥσπερ † ὁλκὰς καὶ μεγάλη, πλήρης ὄχλου παντοδαποῦ, χωρὶς κυβερνήτου πολλὰς ἤδη γενεὰς ἐν κλύδωνι πολλῷ φερομένη, σαλεύει τε καὶ ἄττει δεῦρο κἀκεῖσε, καθάπερ ἀνερμάτιστος οὖσα. μήτ᾽ οὖν χειμαζομένην ἔτ᾽ αὐτὴν περιίδῃς· ὁρᾷς γὰρ ὡς ὑπέραντλός ἐστι· μήτε περὶ ἕρμα περιρραγῆναι ἐάσῃς. σαθρὰ γάρ ἐστι, καὶ οὐδένα ἔτι χρόνον ἀντισχεῖν δυνήσεται. ἀλλ᾽ ἐπειδήπερ οἱ θεοὶ ἐλεήσαντες αὐτὴν, καὶ ἐπιγνώμονα σὲ καὶ ἐπιστάτην αὐτῆς ἐπέστησαν, μὴ προδῷς τὴν πατρίδα· ἵν᾽ ὥσπερ νῦν διὰ σὲ μικρὸν ἀναπέπνευκεν, οὕτω καὶ τὸν λοιπὸν αἰῶνα μετ᾽ ἀσφαλείας διάγῃ.

† ὁλκὰς καὶ μεγάλη, καὶ πλήρης

Ὅτι μὲν οὖν ὀρθῶς σοι παραινῶ, μοναρχεῖσθαι τὸν δῆμον ἀξιῶν, πάλαι ἡγοῦμαί σε πεπεῖσθαι. τούτου δ᾽ δὴ οὕτως ἔχοντος, καὶ ἑτοίμως καὶ προθύμως τὴν προστασίαν αὐτοῦ ἀνάδεξαι, μᾶλλον δὲ μὴ πρόῃ. οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν τι βουλευόμεθα, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀπολέσαι, καὶ προσέτι καὶ κινδυνεῦσαι. τίς γάρ σου φείσεται, ἄν τε ἐς τὸν δῆμον τὰ πράγματα ὡς ἦσάν τε, καὶ ἑτέρῳ τινὶ ἐπιτρέψῃς, παμπόλλων μὲν ὄντων τῶν ὑπὸ σοῦ λελυπημένων, πάντων δ᾽ ὡς εἰπεῖν τῆς μοναρχίας ἀντιποιησομένων; ὧν οὐδεὶς οὔτε μὴ ἀμύνασθαί σε ἐφ᾽ οἷς πεποίηκας, οὔτ᾽ ἀντίπαλον ὑπολείπεσθαι ἐθελήσει. τεκμήριον δὲ, ὅτι καὶ ὁ Πομπήιος, ἐκστὰς τῆς δυναστείας, καὶ κατεφρονήθη καὶ ἐπεβουλεύθη κἀκ τούτου μηκέτ᾽ αὐτὴν ἀναλαβεῖν δυνηθεὶς, ἐφθάρη. καὶ ὁ Καῖσαρ ὁ πατὴρ ὁ σὸς τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι ἐθελήσας, προσαπώλετο. πάντως δ᾽ ἂν καὶ ὁ Μάριος καὶ ὁ Σύλλας ὅμοια αὖθις ἐπεπόνθεσαν, εἰ μὴ προετεθνήκεσαν. καίτοι τὸν Σύλλαν φασί τινες αὐτὸ τοῦτο φοβηθέντα φθῆναι, καὶ ἑαυτὸν ἀναχρήσασθαι. συχνὰ γοῦν τῶν νομοθετηθέντων ὑπ᾽ αὐτοῦ, ζῶντος ἔτ᾽ αὐτοῦ λύεσθαι ἤρξατο. ὥστε καὶ σὺ πολλοὺς μὲν Λεπίδους, πολλοὺς δὲ Σερτωρίους, Βρούτους, Κασσίους γενήσεσθαί σοι προσδόκα. ταῦτά τε οὖν ἰδὼν, καὶ τἆλλα πάντα λογισάμενος, μὴ προῇ καὶ σεαυτὸν καὶ τὴν πατρίδα· ἵνα μὴ δόξῃς ποτὲ ἐθελούσιος τῆς ἀρχῆς ἐφεῖσθαι. πρῶτον μὲν γὰρ, ἂν καὶ τοῦτό τις ὑποπτεύσῃ, οὔτ᾽ ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπείου τρόπου τὸ ἐπιθύμημά ἐστι, καὶ καλὸς ὁ κίνδυνος αὐτοῦ· ἔπειτα δὲ, τίς οὐκ οἶδε τὴν ἀνάγκην, ὑφ᾽ ἧς τὰ πράγματα ταῦτα προήχθης; ὥστε εἴπερ τι αἰτίαμα αὐτοῦ ἐστι, τοῖς τοῦ πατρός σου σφαγεῦσι δικαιότατα ἄν τις αὐτὸ ἐγκαλέσειεν. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι μήτ᾽ ἀδίκως μήτ᾽ οἰκτρῶς οὕτως αὐτὸν † ἀπεκτόνεσαν, οὔτ᾽ ἂν τὰ ὅπλα ἀν-

† Xyland. ἀπεκτονήκεσ.

tus quoque id mali propagauimus. Itaque vrbs nostra naui onerariæ magnæ similis, repleta varia turba, ac destituta gubernatore, multis nunc seculis grauibus procellis agitata fluctuat, ac hinc inde nullo retinaculo firmata, iactatur. Eam tu ne tempestate conflictatam adhuc negligas, (vides enim, vt iam plurimum aquæ hauserit) neque abrumpi retinaculum prorsus patere: (est enim conquassata iam, neque diutius durare poterit) sed quoniam dii miserati patriam, ei te rectorem ac magistrum dederunt, noli eam proiicere; quo perinde, ac per te nunc paululum respirauit, ita sequentibus quoque seculis tuta permaneat.

Ac iandudum quidem te meum consilium, quo te, vt sub vnius tui imperio populus regatur, adhortor, probare existimo. Quod si ita est, agedum, id imperium tu promptus ac paratus suscipe, imo vero ne depone. Neque enim de eo deliberatio nobis est, quanam id ratione adipiscaris; sed ne id amittas, ac prætera in pericula incidas. Quis enim tibi parcet, [a] vbi omnes res, vti nunc ex sunt, populi aliorumque potestati permittes; quum & permulti à te sint offensi, & omnes fere summam rerum tentaturi? quorum alteri & vlciscite, alteri aduersarium sibi te è medio tollere cupient. Argumento sit Pompeius, qui quum potentia sua vltro cessisset, contemptui deinde habitus, insidiisque potitus, eo periit, quod recuperare eam non valuit. pater item tuus quum idem facere vellet, interiit. quod idem Mario quoque, & Syllæ accidisset, nisi morte præuenti essent. quanquam sunt, qui Syllam quoque, quum hoc ipsum timeret, morte sibi conscita aduersarios anteuertisse dicant. certe permultæ eius leges, ipso etiamnum viuente, antiquari cœperunt: vbi etiam multi Lepidi, Sertorii, Bruti, Cassiique sint exspectandi. Hæc tu cernens, reliquis etiam rationibus subductis, noli vitandæ eius opinionis gratia, quasi sponte tua principatum appetiisses, teipsum & patriam prodere. Primum enim, etsi quis maximè hoc suspicabitur; tamen is conatus non est ab hominis natura alienus, [b] sed honestus. deinde quis nescit, qua necessitate ad hæc agenda compulsus fueris? vt si quid culpari in hac re possit, id omne iustissime patris tui occisoribus imputetur: qui nisi ita impie ac misere eum trucidassent, neq; tu quidem aut arma sum-

[a] Vbi res sunt, pro statu pristino, vel populi, vel alicuius alterius potestati

[b] & egregium sane periculum, quod eius causa suscipitur. Deinde quis

psisses, aut exercitum collegisses, aut cum Antonio & Lepido pactum icisses, aut in hos ipsos deinde vindicasses. Quæ omnia te recte & iuste egisse, nemo est, qui ignoret: ac si quid adeo delictum est, id tuto corrigere non licet. Igitur & nostrum ipsorum, & ciuitatis causa, agedum pareamus fortunæ, tibi vni imperium deferenti: agamusque ei ingentes gratias, quod non bellis tantum ciuilibus nos repleuit, sed constitutionem quoque reipublicæ à te fieri voluit: vt eius eam, quam par est, curam gerens, manifestum efficias, ab aliis motus illos ac mala fuisse profecta, te vero bonum esse. Neque vero magnitudinem imperii metuere debes, quod quanto maius est, tanto plura etiam, quibus conseruetur, habet: longeque facilius est parta tueri, quam adipisci quicquam: quum ad hoc labores & pericula requirantur, illud curam tantum mediocrem desideret.

Quod si in eo gerendo meum consilium sequi institueris, nihil est quod verearis, ne non & summa cum securitate tibi viuere, & omnibus homini concessis bonis frui possis. In quo meo consilio explicando si pluribus verbis sum vsurus, non debes iudicare, voluisse me a proposito sermonem deflectere, aut loquacitatis studio in id deductum esse: sed a me hoc fieri in hunc finem, vt perspicuum tibi reddam, hominem prudentem posse, ac facile quidem posse, & recte & sine periculo, summæ rerum præesse. Principio igitur statim senatores omnes accurate examinandi, ac delectus eorum tibi habendus, (nam multi † in eum per seditiones parum idonei adsciti sunt) boni retinendi, reliqui autem expungendi sunt. hic neminem bonum virum paupertatis causa remouebis, verum ipsi pecuniam potius, quanta opus habet, dabis: & in locum reiectorum, nobilissimos optimosque & ditissimos sufficies, non ex Italia tantum, sed a confœderatis etiam, ac subditis desumptos. sic fiet, vt neque multis rerum agendarum sociis opus habeas, & omnium populorum primarios viros in tuto constituas. ac neque populi, quum nullum præclarum ducem habeant, præsentem conditionem labefactabunt; & qui apud eos primas gerunt, quum videant te secum imperium communicasse, amore te prosequentur. Idem in equitibus faciendum. In hunc enim ordinem omnes eos, qui vbique genere, virtute, ac

† *in senatum propter seditiones*

A τήρω, οὔτ' ἂν τὰ στρατεύματα συνελέξω, οὔτ' ἂν Ἀντωνίῳ καὶ Λεπίδῳ συνέθου, οὔτ' ἂν αὐτοὺς ἐκείνους ἠμύνω. καὶ ὅτι μὲν ὀρθῶς καὶ δικαίως πάντα ταῦτα ἐποίησας, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. εἰ δ' οὖν τι καὶ πεπλημμέληται, ἀλλ' οὔτοι καὶ μεταθέσθαι ἔτ' ἀσφαλῶς δυνάμεθα. ὥστε καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἕνεκα καὶ τῆς πόλεως, πειθώμεθα τῇ τύχῃ τῇ τὴν μοναρχίαν σοὶ διδούσῃ. καὶ χάριν γε μεγάλην αὐτῇ ἔχωμεν, ὅτι μὴ μόνον τῶν κακῶν τῶν ἐμ-

B φυλίων ἀνέπλησεν ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὴν κατάστασιν τῆς πολιτείας ἐπὶ σοὶ πεποίηται· ἵν' ἐπιμεληθεὶς αὐτῆς ὡς προσήκει, δείξῃς ἅπασιν ἀνθρώποις ὅτι ἐκεῖνα μὲν ἄλλοι καὶ ἐτάραξαν καὶ ἐκακούργησαν, σὺ δὲ δὴ χρηστὸς εἶ. καὶ μή μοι τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς φοβηθῇς. ὅσῳ τε γὰρ πλείων ὑπάρχει, τόσῳ πλείω καὶ τὰ σώζοντα ἔχει· καὶ μακρῷ τὸ φυλάξαι τι τοῦ κτήσασθαι ῥᾷόν ἐστι. πρὸς μὲν γὰρ τὸ τἀλλότρια προσποιήσασθαι, καὶ πόνων

C καὶ κινδύνων δεῖ· πρὸς δὲ τὸ τὰ ὑπάρχοντα σῶσαι βραχεῖα φροντὶς ἀρκεῖ.

Μὴ μέντοι μηδὲ δείσῃς ὅτι οὐχὶ καὶ ἀσφαλέστατα ἐν αὐτῇ βιώσῃ, καὶ πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν ἀπολαύσεις, ἄν γε ἐθελήσῃς αὐτὴν ὡς παραινέσω σοὶ διοικῆσαι. καί με μὴ νομίσῃς ἀπαρτᾶν ἀπὸ τῆς παρούσης ὑποθέσεως τὸν λόγον, ἂν ἐπὶ πλεῖόν σοι περὶ αὐτῆς διαλεχθῶ. οὐ γάρ που καὶ ὑπ' ἀδολεσχίας τινὸς ἄλλως τοῦτο ποιήσω, ἀλλ' ἵνα ἀκριβῶς καταμάθῃς ὅτι καὶ δυνατὸν καὶ ῥᾴδιόν τοι γ' ἔμφρονι, τὸ καὶ καλῶς καὶ ἀ-

D κινδύνως ἄρξαι ἐστί. Φημὶ τοίνυν χρῆναί σε κατὰ πρώτας αὐτὸ τὸ βουλευτικὸν πᾶν καὶ φιλοκρινῆσαι καὶ διαλέξαι, ἐπειδή τινες οὐκ ἐπιτήδειοι διὰ τὰς στάσεις βεβουλεύκασι· καὶ τοὺς μὲν ἀρετήν τινα αὐτῶν ἔχοντας κατέχειν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπαλεῖψαι. μὴ μέντοι καὶ διὰ πενίαν τινὰ ἀγαθόν γε ἄνδρα ὄντα ἀπαλλάξῃς, ἀλλὰ καὶ χρήματα αὐτῷ τὰ ἀναγκαῖα δός. ἀντὶ δὲ δὴ τῶν ἄλλων τούς τε γενναιοτάτους καὶ τοὺς ἀρίστους τούς τε πλουσιωτάτους ἀντεισάγαγε, μὴ μόνον ἐκ τῆς Ἰ-

E ταλίας, ἀλλὰ καὶ παρά τε τῶν συμμάχων τῶν τε ὑπηκόων ἐπιλεξάμενος. οὕτω γὰρ οὔτε πολλοῖς συνεργοῖς χρήσῃ, καὶ τοὺς κορυφαίους ἐξ ἁπάντων τῶν ἐθνῶν ἐν ἀσφαλεῖ ποιήσῃ. καὶ οὔτε ἐκεῖνα νεοχμώσει τι, μηδένα ἐλλόγιμον προστάτην ἔχοντα, καὶ οἱ πρωτεύοντες παρ' αὐτοῖς φιλήσουσί σε, ἅτε καὶ κοινωνοί σοι τῆς ἀρχῆς γεγονότες. τὰ δὲ αὐτὰ ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν ἱππέων ποίησον. τοὺς γὰρ τὰ δευτερεῖα ἑκασταχόθι καὶ γένει καὶ ἀρετῇ καὶ πλού-

„ καὶ πλούτῳ φερόμενοι, ἐς τὴν ἱππάδα κατά-
„ λεξον· τοσούτους ἑκατέρους αὐτοῖς προσγράψας, ὁπόσοι
„ ποτ' ἂν ἀρέσωσί σε, μηδὲν περὶ τοῦ πλήθους αὐ-
„ τῶν ἀκριβολογούμενος. ὅσῳ γὰρ ἂν πλείους ἐλλό-
„ γιμοι ἄνδρες συνῶσί σοι, τοσούτῳ ῥᾷον αὐτός τε
„ ἐν δέοντι πάντα διοικήσεις, καὶ τοὺς ἀρχομένους πεί-
„ σεις, ὅτι οὔτε ὡς δούλοις σφίσιν, οὔθ' ὡς χείροσί
„ πῃ ἡμῶν οὖσι χρῇ, ἀλλὰ τά τε ἄλλα ἀγαθὰ πάν-
„ τα τὰ ὑπάρχοντα ἡμῖν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῖς
„ κοινοῖ, ὅπως ὡς οἰκείαν αὐτὴν σπουδάζωσι. καὶ
„ τοσοῦτόν γε δέω τοῦθ' ὡς οὐκ ὀρθῶς εἰρημένον ἀνα-
„ θέσθαι, ὥστε καὶ τῆς πολιτείας πᾶσι σφίσι μεταδο-
„ θῆναι φημὶ δεῖν· ἵνα καὶ ταύτης ἰσομοιροῦντες,
„ πιστοὶ σύμμαχοι ἡμῖν ὦσιν, ὥσπερ τινὰ μίαν τὴν
„ ἡμετέραν πόλιν οἰκοῦντες· καὶ ταύτην μὲν ὄν-
„ τως πόλιν. τὰ δὲ δὴ σφέτερα, ἀγροὺς καὶ κώμας
„ νομίζοντες εἶναι. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου αὖθις ἀκρι-
„ βέστερον σκεψόμεθα ἃ χρὴ πρᾶξαι, ἵνα μὴ καὶ
„ πάντα ἀθρόα αὐτοῖς χαρισώμεθα. καταλέγεσθαι
„ δὲ χρὴ ἐς μὲν τὴν ἱππάδα ὀκτωκαιδεκέτεις· ἐν
„ γὰρ ταύτῃ ἡλικίᾳ μάλιστα ἥ τε τῶν σωμάτων αὐ-
„ τῶν εὐεξία, καὶ ἡ τῶν ψυχῶν ἐπιτηδειότης διαφαί-
„ νεται· ἐς δὲ τὸ συνέδριον, πεντεκαιεικοσιέτεις.
„ πῶς γὰρ οὐκ αἰσχρὸν καὶ σφαλερόν ἐστι, τὰ μὲν οἰ-
„ κεῖα μηδενὶ πρὸ ταύτης τῆς ἡλικίας ἐπιτρέπε-
„ σθαι, τὰ δὲ δημόσια καὶ νεωτέροις τισὶν ἐγχειρίζε-
„ σθαι; ταμιεύσαντές τε καὶ ἀγορανομήσαντες, ἢ
„ δημαρχήσαντες, στρατηγείτωσαν, τριακοντοῦται
„ γενόμενοι. ταύτας τε γὰρ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς τῶν
„ ὑπάτων μόνας οἴκοι, τῆς τε τῶν πατρίων μνήμης
„ ἕνεκα, καὶ τοῦ μὴ παντελῶς τὴν πολιτείαν με-
„ ταλλάττειν δοκεῖν, ἀποδεικνύναι σε φημὶ χρῆναι.
„ αὐτὸς μέντοι σὺ πάντας αὐτοὺς αἱροῦ, καὶ μήτε ἐπὶ
„ τῷ πλήθει ἢ καὶ τῷ δήμῳ ἔτι τινὰ αὐτῶν ποιήσῃς·
„ (στασιάσουσι γάρ) μήτε ἐπὶ τῷ συνεδρίῳ· διασπουδάσονται γάρ. μὴ μέντοι καὶ τὰς δυνάμεις
„ σφῶν τὰς ἀρχαίας τηρήσῃς, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ αὖ-
„ θις γένηται, ἀλλὰ τὸ μὲν τιμὴν φύλαξον, τῆς δ' ἰ-
„ σχύος παράλυσον τοσοῦτον, ὅσον μήτε τοῦ ἀξιώ-
„ ματός τι αὐτῶν ἀφαιρήσῃ, καὶ τοῖς νεωτερίσαι τι
„ ἐθελήσουσι μὴ ἐπιτρέψῃ. ἔσται δὲ τοῦτο, ἂν τά
„ τε ἄλλα καὶ ἐνδήμους αὐτοὺς ἀποφήνῃς, καὶ μήτε
„ ἐν τῷ τῆς ἀρχῆς καιρῷ ὅπλα τινὶ αὐτῶν ἐγχει-
„ ρίσῃς, μήτε εὐθὺς ἀλλὰ χρόνου διελθόντος, ὅσον
„ ἂν αὐτάρκη ἑκάστῳ σφῶν εἶναι. οὕτω γὰρ οὔτε τινὲς

A ac diuitiis secundum locum merentur, adscribes. In senatoribus autem, equitibusque legendis, nihil anxius de numero, omnes quotquot tibi digni visi fuerint, recipies. quanto enim plures viri eximii tecum erunt, tanto facilius omnia, quæ facto vsus erit, perficies: subditosque in hanc persuasionem adduces, quod eos non seruorum, aut deterioris, † quam Romani sint, conditionis hominum loco habeas; sed cum eis omnia nostra bona, ac ipsum adeo imperium communices: vt ipsi etiam maiori studio in id, ad se quoque pertinens, tuendum incumbant. B Tantum vero abest, vt hoc quasi non recte à me dictum, retractandum arbitrer; vt insuper addam, omnibus iis ciuitatem esse donandam, vt huius quoque participes, fideles nobis socii sint, nostram quasi vnicam vrbem ipsi quoque incolentes, eamque vere vrbem, suas autem patrias, agros & pagos putantes. Verum de hoc accuratius postmodo consultabimus, quid sit statuendum; ne simul eis omnia largiamur. C Cæterum in equestrem statum allegendi, octodecim annos ætatis habere debent; (hac enim ætate potissimum & corporum firma affectio, & ingenium conspicitur) in senatum vero adscribendi, annos viginti & quinque. quomodo enim non sit turpe ac † damnosum, quum nemini ante id ætatis suorum bonorum administrationem cōcedatis; iis, qui eam nondum attigerint, rempublicam vos credere? iidemque quum quæsturam, ædilitatem, D ac tribunatum plebis gesserint, annum ætatis trigesimum habentes, prætores fiant. ad quos magistratus, vt ad consulatum etiam, solos Romanos tibi deligendos censeo; partim propter institutorum patriæ memoriam, partim ne protinus immutare reipublicæ statum videaris. Et hos magistratus omnes ipse constitues, neque plebi aut populo potestatem eorum creandorum permittes, contentionum euitandarum causa; neque senatui, quum ita futurum sit, vt per ambitum perantur. E magistratuum autem potestatem, antiquitus iis concessam, nequaquā seruabis, ne eōdem res recidat: sed honore eorum integro relicto, tantum potentiæ detrahes, vt neque dignitas eorum diminuatur, neque noui aliquid moliendi facultas vlli adsit. Id cum aliis rationibus, tum hac præcipue consequeris, si eos omnes in vrbe tantum geri iusseris; ac neque magistratus tempore, nec statim ab eo, sed interposito quantū singulis satis videbitur tempore, arma eis cōmiseris. ita neq; ma-

† quam nos sumus,

† periculosum.

gistratus titulo elati, insuperque exercituum compotes facti, ad concutiendum reipublicæ statum accedent: & † mitiores efficientur, si aliquandiu priuatim post gestum magistratum vixerint. [a] Hi autem, vt singulorum erit officii, ludos ac iudicia omnia, præterquam de cæde, tempore vrbani sui magistratus edant. nam iudices quidem ex reliquis etiam senatoribus ac equitibus sunt deligendi: summa tamen rei penes istos sit. Præfectus etiam vrbis ex primariis viris quidam creandus est, qui omnes magistratus, quos geri ante hunc conuenit, gesserit; non vt per absentiam † magistratuum rempublicam administret: sed vt cum reliquis in rebus vrbi præsit, tum causas quoque eas, [b] quibus prouocatio competit, capitalesque etiam omnes, iis exceptis, quas post dicam, in vrbe, ac extra eam vsque ad LXXXI millia passuum diiudicet. Alius quidam ex eodem ordine deligi debet, qui genera, facultates, moresque senatorum & equitum, adultorum iuxta ac puerilis ætatis, itemque mulierum, & familiæ totius examinet ac † procuret, eaque corrigat, quæ quum supplicio nondum digna sunt, tamen neglecta multis ac magnis malis occasionem præbent: de maioribus autem ad te referat. Hoc munus [c] patricio alicui, post præfectum vrbis præstantissimo potius, quam equiti iniungendum est, nomenque à tua censura (nam omnino in hac te primas gerere conuenit) haud absurde habebit, vt subcensor dicatur: hisque duobus magistratus per omnem vitam prorogetur, nisi quis aliquod crimen admiserit, morbove aut senectute confectus sit. [d] nam ex diuturno hoc magistratu nihil potest mali accidere, quum alter omnino armis careat, alter paucos milites habeat, ac coram te maiorem partem sui magistratus obeat. At reliquos qui gerent magistratus, lædere aliquem aut iniqui aliquid agere magnopere verebuntur, quum se priuatos rursum, aliosque cum potentia futuros præuideant. His etiam occupationum ac dignitatis nomine præmium aliquod dandum est. [e] Prouinciæ porro tantum prætoriis viris sunt mandandæ: reliqui eo, quem monstrabo, ordine propretores sint semel atque iterum, & ad consulatum ea ratione accedant, si præturas recte gesserint, ac deinde maioribus præficiantur imperiis. Hoc autem est meum de ordinandis his consilium. Vniuersam

† maturiores

a Hi vero tum ludos sibi conuenientes edant, tum iudicia singuli & omnes, præterquam de cæde tempore magistratus vrbani exerceant.

† consulum

b in quibus ab omnibus iudicatis magistratib. adpellare licet, itemque capitales, iis exceptis,

† inspiciat,

c alicui senatori

d Nam ob hanc quidem magistratus diuturnitatem nihil agere mali poterunt, quum hic inermis omnino sit, ille milites paucos habeat, & in oculis plerumque tuis magistratum gerat: ob illud vero alterum, & offendere aliquem verebuntur, & vi quid agere metuent, quum se priuatos

e Qui prætura functi sint, imperium aliquod apud subditos gerant. Nam prius, quam præturam obtinuerint, hoc eis concedendum non arbitror. Qui prætores necdum fuere, legati sint alicuius, de quibus dicam, idque semel, atque iterum. hinc consules fiant, si recte magistratus priores gesserint: ac deinde maiorib. imperiis præficiantur.

A νεοχμώσουσι, στρατοπέδων κύριοι ἐν τῷ τῶν ὀνομάτων φρονήματι γιγνόμενοι· καὶ χρόνον τινὰ ἰδιωτεύσαντες πεπαιδεύσονται. καὶ οὗτοι μὲν τάς τε πανηγύρεις, οἵας καὶ προσήκουσιν σφίσιν, ἐπιτελείτωσαν, καὶ τὰς δίκας πάντες ὡς ἕκαστοι, πλὴν τῶν φονικῶν, ἐν τῷ τῆς ἐνδήμου ἀρχῆς χρόνῳ δικαζέτωσαν. συναγέσθω μὲν γὰρ δικαστήρια καὶ ἐκ τῶν ἄλλων βουλευτῶν, τῶν τε ἱππέων, τὸ δ' ὅλον εἰς ἐκείνους ἀνακείσθω. πολίαρχος δὲ δή τις ἐκ τῶν προηκόντων καὶ ἐκ τῶν πάντα τὰ καθήκοντα προπεπολιτευμένων ἀποδεικνύσθω· οὐχ ἵνα ἀποδημησάντων που † τῶν ἱππάρχων ἄρχῃ, ἀλλ' ἵνα τά τε ἄλ- B λα ἀεὶ τῆς πόλεως προστατῇ, καὶ τὰς δίκας, τάς τε παρὰ πάντων ὧν εἶπον ἀρχόντων ἐφεσίμους τε καὶ ἀναπομπίμους, καὶ τὰς τοῦ θανάτου, τοῖς δ' ἐν τῇ πόλει, πλὴν ὧν ἂν εἴπω, καὶ τοῖς ἔξω αὐτῆς μέχρι πεντήκοντα καὶ ἑξακοσίων σταδίων οἰκοῦσι, κρίνῃ. ἕτερός τέ τις ἐκ τῶν ὁμοίων καὶ αὐτὸς αἱρείσθω, ὥστε τά τε γένη καὶ τὰς οὐσίας, τούς τε τρόπους καὶ τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων, ἀνδρῶν τε ὁμοίως καὶ παίδων, γυναικῶν τε καὶ τῶν προσηκόντων αὐτοῖς ἐξετάζειν τε καὶ ἐπισκοπεῖν. καὶ αὐτὸν C μὲν ἐπανορθοῦν ὅσα μήτε τινὸς τιμωρίας ἄξιά ἐστι, καὶ παρορώμενα, πολλῶν καὶ μεγάλων κακῶν αἴτια γίνεται· τὰ δὲ δὴ μείζω σοὶ ἐπικοινοῦσθαι. βουλευτῇ γάρ τινι, καὶ τῷ γε ἀρίστῳ μετὰ τὸν πολίαρχον, μᾶλλον ἢ τινὶ τῶν ἱππέων, προστετάχθαι τοῦτο δεῖ. καὶ τό γε ὄνομα ἀπὸ τῆς σῆς τιμαρχίας (πάντως γάρ σε προεστάναι τῶν τιμήσεων προσήκει) εἰκότως ἂν λάβοι, ὥστε ὑποτιμητὴς καλεῖσθαι. ἀρχέτωσαν δὲ δὴ οἱ δύο οὗτοι διὰ βίου, ἄν γε δὴ μὴ κακυνθῇ τις αὐτῶν τρόπον D τινά, ἢ καὶ νοσώδης ἢ καὶ ὑπέργηρως γένηται. ἐκ μὲν γὰρ τῆς χρονίου ἀρχῆς οὐδὲν ἂν δεινόν, ἅτε ὁ μέν, παντελῶς ἄοπλος ὤν, ὁ δ' ὀλίγους τε στρατιώτας ἔχων, καὶ ἐν τοῖς σοῖς ὀφθαλμοῖς τὸ πλεῖστον ἄρχων, ἐργάσαιντο. ἐκ δὲ δὴ τοῦ ἑτέρου, καὶ ὀκνήσαιεν ἂν προσκροῦσαί τινι, καὶ φοβηθεῖεν ἐρρωμένως τι πρᾶξαι, τήν τε ἑαυτῶν ἰδιωτείαν, καὶ † τὴν ἄλλων τινῶν δυναστείαν προορώμενοι. καὶ μισθόν γέ τινα φερέτωσαν, καὶ τῆς ἀσχολίας ἕνεκα, καὶ τῆς ἀξιώσεως. περὶ μὲν δὴ τούτων ταύτην σοι τὴν γνώ- E μην δίδωμι. οἱ δὲ δὴ στρατηγήσαντες ἀρχέτωσάν τινα ἀρχὴν ἐν τοῖς ὑπηκόοις. πρὶν γὰρ στρατηγῆσαι σφᾶς, οὐχ ἡγοῦμαι δεῖν τοῦτο γίνεσθαι. ἐκεῖνοι δ' ὑποστρατηγείτωσαν, οἷς ἂν εἴπω, καὶ ἅπαξ, καὶ δεύτερον· εἶθ' οὕτως ὑπατευέτωσαν, ἄν γε καὶ ὀρθῶς διάρξωσι, καὶ μετὰ ταῦτα τὰς μείζους ἡγεμονίας λαμβανέτωσαν. ὧδε γὰρ συμβουλεύω σοι διατάξαι τήν τε

† τῶν ὑπάτων

† καὶ ἄλλων τινῶν.

Ἰταλίαν πᾶσαν τὴν ὑπὲρ πεντήκοντα καὶ ἑπτακοσίους ἀπὸ τῆς πόλεως σταδίους οὖσαν, καὶ τἆλλα πάντα τά τε ἐν ταῖς νήσοις καὶ τὰ ἐν ταῖς ἠπείροις ὁμολογοῦντα ἡμῖν, κατάνειμον ἑκασταχόθι κατά τε γένη, καὶ ἔθνη, τάς πόλεις ἁπάσας, ὅσας γε καὶ αὐτάρκες ἐστὶν ὑφ᾽ ἑνὸς ἀνδρὸς αὐτοτελοῦς ἄρχεσθαι· κἀν ταύταις στρατιώτας ἐγκατάστησον, καὶ ἄρχοντας καθ᾽ ἑκάστους, ἕνα μὲν ἐκ τῶν ὑπατευκότων ἐπὶ πᾶσι πέμπε, δύο δὲ ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων· τὸν μὲν, ἄρτι ἐκ τῆς πόλεως ἐξιόντα, καὶ αὐτὸ τὰ ἰδιωτικὰ πράγματα, καὶ ἡ τῶν ἐπιτηδείων παρασκευὴ προσεγκείσθω· τὸν δὲ, ἐκ τῶν τοῦτο πεποιηκότων, ὃς τά τε κοινὰ τῶν πόλεων διοικήσει, καὶ τῶν στρατιωτῶν ἄρξει, πλὴν ὅσα ἀτιμίας ἢ θανάτου ἔχεται. ταῦτα γὰρ ἐς μόνον τὸν ὑπατευκότα ἄρχοντα ἀνηκέτω, πλὴν περί τε τῶν ἑκατοντάρχων τῶν ἐν τοῖς καταλόγοις ὄντων, καὶ περὶ τῶν ἰδιωτῶν τῶν παρ᾽ ἑκάστοις πρώτων. τούτους γὰρ δὴ ἑκατέρους μηδενὶ ἄλλῳ κολάζειν ἐπιτρέψῃς, ἵνα μὴ οὕτω τινὰ αὐτῶν φοβῶνται, ὥστε ποτὲ καὶ κατὰ σοῦ τι πρᾶξαι. ὃ δ᾽ εἶπον, ὅτι τὸν ἕτερον τῶν ἐστρατηγηκότων ἐπὶ τοῖς στρατιώταις ἐπιτετάχθαι δεῖ, τοιοῦτόν ἐστιν· ἂν μὲν ὀλίγοι τινὲς ἐν ξενικοῖς τείχεσιν ἢ καὶ ἐν ἑνὶ πολιτικῷ στρατεύωνται, καλῶς ἔχει τοῦτο γίγνεσθαι· ἂν δὲ δύο πολιτικὰ στρατεύματα ἐν ταυτῷ ἔθνει χειμάζῃ (πλείω γὰρ τούτων οὐκ ἂν συμβουλεύσαιμί σοι τῷ αὐτῷ ἄρχοντι ἐπιτρέψαι) δεήσει που τοὺς δύο τοὺς ἐστρατηγηκότας καὶ ἐκείνων, ἰδίᾳ ἑκάτερον, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τε πολιτικῶν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν ὁμοίως προΐστασθαι. ὁ δὲ δὴ ὑπατευκὼς ταῦτά τε καὶ προσέτι καὶ τὰς δίκας τάς τε ἐκκλήτους καὶ τὰς ἀναπομπίμους τὰς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν αὐτῷ ἐπιούσας κρινέτω. καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ καὶ τὴν Ἰταλίαν εἰς τοιαῦτα μέρη νεῖμαί σοι παραινῶ. πολλή τε γὰρ καὶ πολυάνθρωπος οὖσα, ἀδύνατός ἐστιν ὑπὸ τῶν ἐν τῷ ἄστει ἀρχόντων καλῶς διοικεῖσθαι. δεῖ γὰρ τοῖς τε δήμοις τὸν ἄρχοντα ἀεὶ παρεῖναι, καὶ τοῖς ἀρχομένοις τὰ δυνατὰ προστάττεσθαι. λαμβανέτωσαν δὲ μισθὸν πάντες οὗτοι οἱ τὰς ἔξω τῆς πόλεως ἀρχὰς ἐπιτρεπόμενοι, πλείω μὲν οἱ μείζους, ἐλάττω δὲ οἱ καταδεέστεροι, μέσον δὲ οἱ μέσοι. οὔτε γὰρ ἀπὸ τῶν οἰκείων οἷόν τε ἐστὶν αὐτοὺς ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ ἀποζῆν, οὔτ᾽ ἀορίστῳ καὶ ἀσταθμήτῳ ἀναλώματι, ὥσπερ νῦν, χρῆσθαι. καὶ ἀρχέτωσαν μήτε ἔλαττον ἐτῶν τριῶν, (εἰ μή τις ἀδικήσειέ τι) μήτε πλεῖον πέντε. τὸ μὲν, ὅτι αἱ ἐνιαύσιοι καὶ ὀλιγοχρόνιοι ἀρχαὶ διδάξα-

† [illegible]

A sam Italiam, quantum eius vltra XCIIII. millia passuum ab vrbe distat, cæterasque omnes nobis subditas terras insulasque [a] secundum populos, ac nationes distribue: ita vt singulis vrbibus, quæ vnius alicuius hominis mero imperio possunt gubernari, milites imponantur: ac consularis vnus & duo prætorii viri eis præsint, quorum alter tunc primum extra Romam amandatus, priuatorum negotiis, rebusque necessariis parandis occupetur: alter iam ante hoc munere functus, rempublicam † vrbium procuret, ac imperium in milites obtineat, B [b] exceptis iis casibus in quibus ignominia aut morte plectendum est. *Hi* autem omnes casus ad consularem referentur, nisi qui ad centuriones ac primarios priuatorum hominũ pertinent: quorum puniendorum nemini alii potestatem facere tu debes, ne is adeo formidabilis aliis fiat, vt contra te etiam aliquando quicquam conetur. Quod autem dixi, alterum ex prætoriis debere militibus præfici, ita accipiendum est. si pauci quidem C [milites] in exteris vrbibus sint, [c] aut vna legio vrbana: sin duæ vrbanæ legiones eodem in loco hiberna habeant, (plures enim his vt vni cõmittas, nequaquam tibi autor fuerim) oportebit duos hosce prætorios, diuiso imperio, tum legionibus, tum rebus ciuitatum priuatorumque hominum præesse. Consularis vero cum ea, quæ dixi, munera obibit; tũ eas causas, in quibus à prætoriis ad ipsum fit prouocatio, cognoscet. Porro quod Italiam in tot partes distribuendam tibi D consulo, mirari non debes. quum enim & magna sit, & hominum in ea summa frequentia, ab vrbanis magistratibus recte gubernari non potest. oportet enim præfectos semper iis, quos regendos habent, adesse, [d] neque eis alia, quam quæ exsequi possint, negotia incumbere. Cæterum omnes illi, quibus aliquod extra vrbem imperium committitur, [e] singuli rationi sui officii congruentem accipiant mercedem: nam neque ex suis facultatibus in a-E lienis locis viuere eos consentaneum est, neque rursum immensis ac nullo certo modo definitis sumptibus eos vti. Iidem neque minus triennio, (nisi quis quid deliquerit) neque diutius quinquennio magistratum obeant. nam & annui illi magistratus, ac pauco tempore circũscri-

[a] *secundum populos, & nationes, & omnes vrbes distribue, quotquot ad imperium vnius absoluta potestate præditi viri sufficiunt; & in hos milites constitue, cum ducibus suis, vno supra ceteros consulare, prætoriis duobus: quorũ alter*

† *municipiorum*

[b] *exceptis infamia capitisque indiciis. Hæc enim ad præsidem consularem tantum pertineant, demtis iis, quæ fiunt de centurionib. in militiæ constitutis & de primipilis intestergregariis: quorum vtroque nulli alii puniendos permittes, ne quem ita metuant, vt aliquando contra te aliquid agat.*

[c] *aut in vna legione ciuium militent, recte hoc fieri: sin hiberna duæ ciuium legiones in eadem habeant prouincia, (plures enim vt vni præsidi committas,*

[d] *neque sub ditis alia debent imperare, quàm quæ præstari ab eis possint.*

[e] *salarium accipiant: amplius maiores, minus inferiores: mediũ medii. Quippe nec de suo in extera regione victitare possunt, nec immensos, vt nunc fit, ac nullo definitos modo sumtus facere debent.*

pti, hoc habent, vt quum quis aliquid in iis addidicerit, prius decedat, quam eius specimen exhibere possit: & diuturniora imperia multos ad fastum, ac tentãdas res nouas, extollunt. Quamobrẽ etiã maiora imperia nequaquã ‡ vnum ex alio eidem tribuenda censeo: cum quod nihil interest, in eademne aliquis prouincia, an vero in diuersis continenter, diutius quam expedit, cum imperio sit: tũ quod hi aliquo inter magistratus suos interiecto interuallo, domum reuersi, ac priuatim viuentes, meliores redduntur. Ac senatoribus quidem hæc officia esse assignanda dico.

Proinde ex equitibus duos quosdam præstantissimos † satellitio tuo præficies. Nam vni id committere, periculo; multis vero, turbis non caret. [a] Duo igitur sint, vt si alter etiã insidias tibi creare conetur; tamen habeas adhuc, qui te custodiat. Hi ex iis, qui aliquoties militiam fecerint, sunt deligẽdi, quiq; multis aliis etiam officiis functi sint: imperium autem obtineant * in stipatores, omnesq; per Italiam totam milites, ita vt capite etiam sontes plectendi potestatem habeant: demptis tamen cẽturionibus, [b] ac reliquis, in quos senatoriis magistratibus tantum est potestas, ac ea ipsa quoq; libera, vt pœnas aut præmia suo arbitrio imponere possint. Verum hi duo, quos dixi, ‡ satellitii tui pfecti, in cæteros per totam Italiam milites ius habeant, ac in Cæsarianos etiam, itemq; in eos qui in tua sunt familia, reliquosq; omnes, ‡ quorum aliqua est habẽda ratio. † Vicarios autem habeant hi suos necesse est. alioquin pluribus, quã quibus sint expediendis, onerati negotiis, exsequi ea, quæ vsus postulat, omnibusq; simul istis præesse non poterunt. Hi, quẽadmodum etiam præfectus vrbis, & subcensor, magistratum omni vitæ suæ tempore retineant. Præterea ex equitibus proximæ dignitatis, vnus ‡ nocturnæ custodiæ magister, & alius, qui annonam procuret, ad certum tempus, vt senatorii quoque magistratus, constituantur. Ærarii quoque publici, ac fisci, præterea negotiorum aliorum Romæ & per Italiã administratio equitib. mãdetur. [c] His ipsis etiam merces, quæ honori ac functioni eorum respõdeat, danda est: quia senatoribus pauperiores, Romæ etiam nequeũt

obeuntes

‡ alia atque alia post alia eidem tribuenda. § prætorianis suum militib. a Duo igitur hi prætorianorum præfecti sint, vt si alter eorũ aliquid accedere corpori suo senserit, tu tamen custode non indigeas. * in cohortes tuas prætorias, b ac alia, quæ senatoriis magistratibus cõmissa sunt. In eorumque illis ipsis ius esto, vt eorũ vti opera sine recusatione possint, veluti in quorum sit potestate tam pœnas eos, quã præmiis adficere. ‡ prætorianorum tuorũ præfecti. ‡ quotquot in aliquo numero sunt. † Legatos ‡ præfectus vigilum, & alius, qui præfectus annonæ, reliquique fori sit, ad certũ tempus. c His ipsis etiam, aliisq; omnibus eiusdem ordinis officium aliquod gerentibus, salarium dandum est, aut maius, aut minus, quod honori ac functioni eorũ respondeat: tum quia senatoribus pauperiores, ne Romæ quidem aliquid obeuntes de suo facere sumtũ possunt: tum quod neque fieri possit,

σαι τινὰς τὰ ἀναγκαῖα, ἀποπέμπουσι πρίν τι αὐτῶν ἀποδειχθῆναι. τὸ δ', ὅτι αἱ μακρότεραι καὶ πολυχρονιώτεραι ἐπαίρουσί πως πολλούς, καὶ ἐς νεωτεροποιίας ἐξάγουσι. διόπερ οὐδὲ ἐπαλλήλας τὰς μείζους ἡγεμονείας οἴομαι τινὶ προσήκειν δίδοσθαι. ὅτι γὰρ διαφέρει τι, αἵ τε ἐν τῷ αὐτῷ ἔθνει, αἵ τε καὶ ἐν πλείοσιν ἐφεξῆς ἐπὶ μακρότερον τοῦ δέοντος ἄρχωσι· καὶ ἀμείνονες γίγνονται, ἐπειδὰν διαλείπωσί τινα χρόνον, καὶ οἴκαδε ἐπανέλθωσι καὶ ἰδιωτεύσωσι. τοὺς μὲν δὴ βουλευτὰς ταῦτά τε καὶ οὕτω διέπειν φημὶ χρῆναι.

Τοὺς δὲ δὴ ἱππέων δύο τοὺς ἀρίστους τῆς περὶ σὲ φρουρᾶς ἄρχειν. τό, τε γὰρ ἑνὶ ἀνδρὶ αὐτὴν ἐπιτρέπεσθαι, σφαλερόν, καὶ τὸ πλείοσι, ταραχῶδές ἐστι. δύο τε οὖν ἔστωσαν οἱ ἔπαρχοι οὗτοι, ἵνα ἂν καὶ ὁ ἕτερος αὐτῶν ἐπαισθηταί τι τῷ σώματι, μήτοι γε καὶ ἐνδεὴς τοῦ φυλάξοντός σε εἴης· καὶ καθιστάσθωσαν ἐκ τῶν πολλάκις ἐστρατευμένων, καὶ πολλὰ καὶ ἄλλα διῳκηκότων. ἀρχέτωσαν δὲ δὴ τῶν τε δορυφόρων καὶ τῶν λοιπῶν στρατιωτῶν τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πάντων, ὥστε καὶ θανατοῦν τοὺς ἀδικοῦντας αὐτῶν· πλὴν τῶν τε ἑκατοντάρχων καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοῖς ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ ἄρχουσι προστεταγμένων. τούτους μὲν γὰρ αὐτοὶ ἐκεῖνοι δικαιούτωσαν, ἵνα ἀπροφασίστως σφίσι χρῆσθαι, ἅτε καὶ κολάσαι καὶ τιμῆσαι σφᾶς τὴν ἐξουσίαν ἔχοντες, δύνωνται. τῶν δ' ἄλλων τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ στρατιωτῶν οἱ ἔπαρχοι ἐκεῖνοι προεστατείτωσαν, ὑπάρχους ἔχοντες, καὶ προσέτι καὶ τῶν Καισαρείων, τῶν τε ἐν τῇ θεραπείᾳ σου ὄντων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν λόγου τινὸς ἀξίων. ταῦτα γὰρ καὶ προσήκοντα καὶ αὐτάρκη αὐτοῖς διαγίγνεσθαι, ἵνα μὴ καὶ πλείω πράγματα ὧν καλῶς φέρειν δυνήσονται ἐπιταχθέντες, ἄσχολοι πρὸς τὰ ἀναγκαῖα, ἢ καὶ ἀδύνατοι πάντων αὐτῶν περιίστασθαι γίγνωνται. καὶ οὗτοι μὲν διὰ βίου, ὥσπερ που καὶ ὁ πολίαρχος, ὅ, θ' ὑποτιμητής, τὴν ἀρχὴν ἐχέτωσαν. νυκτοφύλαξ δὲ ἕτερος, καὶ ἐπὶ τοῦ σίτου τῆς τε ἀγορᾶς τῆς λοιπῆς ἕτερος, ἔκ τε τῶν ἱππέων τῶν πρώτων μετ' ἐκείνους, καὶ ἐς τακτὸν χρόνον ἀποδεικνύσθωσαν, καθάπερ οἱ ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ προχειριζόμενοι. τάς τε διοικήσεις τῶν χρημάτων, τῶν τε τοῦ δήμου καὶ τῶν τῆς ἀρχῆς λέγω, καὶ τὰς ἐν τῇ Ῥώμῃ τῇ τε ἄλλῃ Ἰταλίᾳ πάσας οἱ ἱππῆς διαχειριζέτωσαν. καὶ μισθὸν οὗτοί τε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τέλους διοικοῦντές τι, οἱ μὲν πλείονα, οἱ δὲ ἐλάττονα, πρός τε τὸ ἀξίωμα καὶ πρὸς τὸ μέγεθος τῆς πράξεως φερέτωσαν. τοῦτο μέν, ὅτι οὐχ οἷοί τέ εἰσιν, αὐτοῖς, ἅτε καὶ πενεστέροις τῶν βουλευτῶν οὖσιν, ἀπὸ τῶν οἰκείων οὐδὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ τι προστ-

ποιῶσι

τοῦντας, ἀναλίσκειν ἐκ τῶν ἰδίων, ὅτι μήτε δυνατὸν μή-
τε συμφέρον ἐστί σοι, τοὺς αὐτοὺς τῶν δυνάμεων καὶ
τῶν χρημάτων κυρίους γίγνεσθαι. πρὸς δ' ἔτι καὶ
καλῶς ἔχει, διὰ πλειόνων πάντα τὰ τῇ ἀρχῇ
προσήκοντα διάγεσθαι, ὅπως καὶ ὠφελῶνται μά-
λα συχνοὶ, καὶ ἔμπειροι τῶν πραγμάτων γίγνωνται.
οὕτω γὰρ οἵ τε ἀρχόμενοι μᾶλλον εὐνοήσουσί σοι,
πολυειδῶς ἀπολαύοντες τῶν κοινῶν ἀγαθῶν καρπού-
μενοι, καὶ σὺ ἀφθονώτατα τοῖς ἀεὶ ἀρίστοις πρὸς
πάντα τὰ ἀναγκαῖα χρήσῃ. ἀπόχρη δὲ ἐν μὲν τῇ
πόλει, καθ' ἕκαστον χρηματιστικὸν εἶδος, ἔξω δὲ,
καθ' ἕκαστον ἔθνος, εἷς τις ἐκ τῶν ἱππέων,
ὑπομειόνας ὅσους ἂν ἡ χρεία ἀπαιτῇ, ἔκ τε τῶν
ἱππέων καὶ ἐκ τῶν ἐξελευθέρων σου, ἔχων. δεῖ γὰρ καὶ
τοιούτους τινὰς συνδιαγιγνώσκειν σφίσιν, ἵνα ἥ τι θερα-
πεία σου ἆθλόν τι ἀρετῆς ἔχῃ, καὶ σὺ μὴ ἀπορῇς
παρ' ὧν καὶ ἀκόντων τὴν ἀλήθειαν, ἄν γέ τι πλημ-
μεληθῇ, μαθεῖν δυνήσῃ. ὅστις δ' ἂν τῶν ἱππέων
διὰ πολλῶν διεξελθὼν, ἐλλόγιμος, ὥστε καὶ βου-
λεῦσαι, γένηται, μηδὲν αὐτὸν ἡ ἡλικία ἐμποδιζέ-
τω πρὸς τὸ μὴ οὐ καὶ ἐς τὸ συνέδριον καταλεχθῆναι·
ἀλλ' ἐσγραφέσθωσαν καὶ ἐξ ἐκείνων, κἂν λελοχα-
γηκότες τινὲς ἐν τοῖς πολιτικοῖς στρατοπέδοις ὦσι,
πλὴν τῶν ἐν τῷ τεταγμένῳ ἐστρατευμένων. τούτων
μὲν γὰρ τῶν καὶ φορμοφορησάντων, καὶ λαρκοφορη-
σάντων, καὶ αἰσχρὸν καὶ ἐπονείδιστον ἐστὶν ἐν τῷ βουλευ-
τικῷ τινας ἐξετάζεσθαι. ἐκ δὲ δὴ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἑ-
κατονταρχησάντων οὐδὲν κωλύει τοὺς ἐλλογιμω-
τάτους αὐτοῦ μεταλαμβάνειν. περὶ μὲν οὖν τῶν βου-
λευτῶν, τῶν τε ἱππέων, ταῦτά σοι συμβου-
λεύω· καὶ νὴ Δία καὶ ἐκεῖνα, ἵνα ἕως τε ἔ-
τι παῖδές εἰσιν, ἐς τὰ διδασκαλεῖα συμφοι-
τῶσι, καὶ ἐπειδὰν ἐς μειράκια ἐκβάλω-
σιν, ἐπί τε τοὺς ἵππους καὶ ἐπὶ τὰ ὅπλα
τρέπωνται, διδασκάλους ἑκατέρων δημοσι-
εύοντας ἐμμίσθους ἔχοντες. οὕτω γὰρ εὐθὺς
ἐκ παίδων πάνθ' ὅσα χρὴ ἄνδρας αὐτοὺς γε-
νομένους ἐπιτελεῖν καὶ μαθόντες καὶ μελε-
τήσαντες, ἐπιτηδειότεροί σοι πρὸς πᾶν ἔργον
γενήσονται. τὸν γὰρ ἄρχοντα τὸν ἄριστον, οὔ τι
τι ὄφελός ἐστι, δεῖ μὴ μόνον αὐτὸν πάνθ' ἃ προσ-
ήκει ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ὅπως ὡς ὅτι βέλ-
τιστοι γίγνωνται, προνοεῖν. τοῦτο δ' ὑπάρξειεν ἄν
σοι, οὐκ ἂν ἐάσῃς αὐτοὺς ὅσα βούλονται πράτ-
τειν, ἔπειτ' ἐπιτιμᾷς τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ἀλλ'
ἂν πρίν τι πλημμεληθῆναι, προδιδάσκῃς πάνθ'
ὅσα ἀσκήσαντες, χρησιμώτεροι καὶ ἑαυτοῖς καὶ σοὶ γενήσονται· καὶ μηδενί γε τὸ παρά-
παν πρόφασιν παρέχῃς, μήτε διὰ πλοῦτον, μήτε δι' εὐγένειαν, μήτε δι' ἄλλο

A obeuntes aliquem magistratum ex suis facultatibus viuere: [sed tamen iis quoque officia quædã committi ex vsu est,] quum neque fieri possit, neq; tibi expediat, vt iidem & exercitus & pecuniam in sua potestate habeant: ac alioqui præstat, per multos publica negotia administrari, vt & complures hinc emolumentum sentiant, & experientiam rerum gerendarum consequantur. ita enim & subditi maiori te beneuolentia prosequentur, multipliciter bonis publicis fruentes: & B tu semper copiam ⊥ corũ habebis, quibus ad quasq; necessarias res conficiendas vtaris. Cæterum Romæ satis est ad vnamquanq; rationem pecuniæ colligendæ, foris aũt in singulis prouinciis, vnico equite; qui quot opus fuerit administros sub se habeat, ex equitibus sumptos ac tuis ex libertis. Nam hos quoq; eis adiũgi prodest, vt & famulis tuis præmiũ virtutis exstet, & nõ desint tibi, ex quibus vel inuitis cognoscere possis, si quid peccatũ fuerit. Iã si quis eques multis negotiis obeũdis adeo C clarus euadat, vt dignus sit, qui in ordinem senatorium recipiatur; id ætas eius, quominus fiat, impedire nullo modo debet: quinetiã ex iis, qui ordines ⊥ in legionibus ciuilibus duxerũt, in senatũ adscribendi aliquando nõnulli sunt, modo † ne stipendia meruerint. quippe turpe ac ⊥ probrum sit, eos in senatorũ numero haberi, qui aliquando storeas ac corbes gestauerint: alioquin ex iis, qui centuriones ab initio fuere, nihil impedit, quin præstãtissimi inter senatores referantur. [a] Hoc quoque te summopere hortor instituas, vt pa- D tricii equestrisq; ordinis homines, dum adhuc pueritiam agunt, ludos literarios frequentẽt: adolescentes autem facti, equos & arma tractare discant, vtrunque publicis à doctoribus, certo stipendio cõductis. Ita enim statim à puero discentes ac exercentes omnia, quæ ⊥ adultis sunt vsurpanda, ad omnia negotia aptiores habebis. Optimi enim, ac egregii principis est, non modo ipse vt omnia ex officio agat, verum vt qua ratione etiam reliqui omnes quam optimi fiant, prospiciat. Id autem tu ita præstabis, non si permittas omnia eos ex libito agere, ac deinde de- E linquẽtes corrigas: sed si priusquam peccauerint quicquam, omnia eos doceas, quæ exercentes & tibi, & sibiipsis maiori sint vsui: omnemq; omnib. occasionem, propter diuitias, nobilitatẽ, aut aliã quã-

⊥ optimorũ virorum

⊥ in legionibus ciuicis

† ne inter gregarios stipendia

⊥ ignominiosum

a Ac de senatoribus, quidem, & equitibus tũ hoc tibi consilium, meũ est, tũ illud etiam profecto, vt dum adhuc pueri sunt, ad ludos litterarios simul ineant: adolescenti autẽ

⊥ adultis agenda sunt, magis idonei tibi quoduis ad opus erũt.

cunque præstantiam, vitæ per desidiam, mollitiem, aut praua studia ducendæ, præcidas. Etenim permulti metuentes, ne istiusmodi bonorum nomine inuidiæ ac periculis sint obnoxii, multa seipsis indigna agunt, quo tutius viuere possint. atque inde misericordiam ipsi consequuntur, quia hoc ipsum inique eis accidisse videtur, quod non licere sibi recte viuere opinati sint: ad principem vero & damnum, bonis viris destituto, & infamia huius † causæ redit. Id igitur ne fiat, cauendum tibi est: neque metuendum, ne quis eo, quem dixi, modo educatus institutusque, consilium conuellendi status publici sit initurus: quinimo id à disciplina nulla formatis, † à libidinosis timendum est. hi enim facillime eo adducuntur, vt turpissima ac pessima quæque in se & alios statuant. Qui vero recte educati institutique sunt, cum alium neminem iniuria afficere, tum minime omnium eum volunt, qui ipsis educationis huius ac disciplinæ autor fuit. Quod si omnino quis peruersus ingratusque existet, nullum ei huiusmodi negotiũ commiseris, vnde aliqnid mali facinoris edere possit: aut si nihilominus aliquid molietur, conuictum supplicio affice. neq; est quod vereare, ne quis tibi id [a] vitio vertat, qui non magis propter punitum malum culpaberis, quam medicus propter vsta aut excisa corporis vitia: ille vero ab omnibus accusabitur, qui eodem quo reliqui modo eductus ac institutus, periculum tibi creare ausus fuerit. Ac de senatoribus quidem, & equitibus † hactenus.

[b] Milites autem perpetuo alendi sunt, ex ciuibus, fœderatis, ac subditis delecti, ad prouincias tutandas, pro ratione necessitatis [temporibus diuersis] plures paucioresue, qui semper in armis sint, bellicasque artes assiduo exerceant, hyberna locis opportunissimis habeant, certum militiæ tempus expleant, ita vt nonnihil ætatis etiam ante senium supersit. [c] Non enim ex tempore contractis auxiliis amplius vti possumus, qui & tam procul ab extremis imperii nostri finibus distamus, & vndique conterminos nobis hostes habemus: ac si omnibus, qui integra sunt ætate, armorum & rei bellicæ vsum concedamus, semper

† culpa

† à flagitiosis

a Sitiò vertat, modo facias omnia, quæ dixi. Quippe non magis propter punitũ sceleratum peccabis, quam medicus

† hæc fiant.

b Milites autem perẽnes alendi sunt ex ciuibus, subditis, & fœderatis alibi plures, alibi pauciores, in singulis prouinciis, prout rerum vsus exegerit, qui semper

c Nam absque hoc perẽni exercitu, nulla possemus habere auxilia, rebus nostris poscentibus, qui & tam procul ab extremis imperii finibus distem?, & hostes vndique finitimos habeamus:

τι ἀρετῆς ἐχόμενον, ῥᾳθυμίαν, ἢ μαλακίαν, ἢ καὶ ἐπιτήδευσίν τινα κίβδηλον προσποιεῖσθαι. πολλοὶ γὰρ, φοβούμενοι μὴ καὶ διὰ τοιοῦτόν τι καὶ φθονηθῶσι καὶ κινδυνεύσωσι, πολλὰ καὶ ἀνάξια ἑαυτῶν ποιοῦσιν, ὡς καὶ ἀσφαλέστερον ἀπ' αὐτῶν βιωσόμενοι. κἀκ τούτου ἐκεῖνοι μὲν ἐλεοῦνται, ὡς καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀδικούμενοι, ὅτι μὴ δοκεῖν ἐξεῖναι σφίσιν ὀρθῶς ζῆν· τῷ δὲ ἄρχοντι αὐτῶν καὶ ζημία ἅμα ἀγαθῶν ἀνδρῶν στερομένῳ, καὶ κακοδοξία τῆς αἰτιάσεως συμβαίνει. μήτ' οὖν περιίδῃς ποτὲ τοῦτο πραχθὲν, μήτ' αὖ δείσῃς, ὅτι τραφείς τέ τις καὶ παιδευθεὶς ὡς ἐγὼ λέγω, νεώτερόν τι τολμήσει. πᾶν γὰρ τοὐναντίον, τούς τε ἀμαθεῖς καὶ τοὺς ἀσελγεῖς ὑποτοπεῖν δεῖ. οἱ μὲν γὰρ τοιοῦτοι πάντα ἁπλῶς καὶ τὰ αἴσχιστα καὶ τὰ δεινότατα πρῶτον μὲν ἐς σφᾶς αὐτοὺς, ἔπειτα δὲ καὶ ἐς τοὺς ἄλλους ῥᾳδίως ποιεῖν προάγονται· οἱ δὲ δὴ καλῶς τραφέντες τε καὶ παιδευθέντες, οὔτ' ἄλλον τινὰ ἀδικεῖν προαιροῦνται, καὶ πάντων ἥκιστα τὸν τῆς τε τροφῆς καὶ τῆς παιδείας αὐτῶν ἐπιμεληθέντα. ἂν δ' οὖν τις καὶ κακὸς καὶ ἀχάριστος γένηται, μηδὲν αὐτῷ τοιοῦτον ἐπιτρέψῃς, ἐξ οὗ δεινόν τι δρᾶσαι δυνήσεται· κἂν γε καὶ ὣς νεοχμώσῃ τι, καὶ ἐλεγχθήτω καὶ κολασθήτω. μὴ γὰρ δὴ φοβηθῇς, ὅτι σε αἰτιάσεταί τις ἐπὶ τούτῳ, ἄν γε πάνθ' ὅσα εἴρηκα πράττῃς. οὐ μὲν γὰρ οὐδὲν ἁμαρτήσῃ, ὅτι ἀδικήσαντα τιμωρήσαιο, ὥσπερ οὐδὲ ὁ ἰατρὸς καύσας τινὰ καὶ τεμών· ἐκεῖνον δὲ δὴ πάντες αἰτιάσονται, ὅτι καὶ τροφῆς καὶ παιδείας τῆς αὐτῆς τοῖς ἄλλοις μεταλαχὼν, ἐπεβούλευσέ σοι. περὶ μὲν οὖν τῶν βουλευτῶν τῶν τε ἱππέων ταῦτα γιγνέσθω.

Τοὺς δὲ δὴ στρατιώτας ἀθανάτους ἔκ τε τῶν πολιτῶν κἀκ τῶν ὑπηκόων τῶν τε συμμάχων, τῇ μὲν πλείους, τῇ δὲ ἐλάττους, καθ' ἕκαστον ἔθνος, ὅπως ἂν ἡ χρεία τῶν πραγμάτων ἀπαιτῇ, τρέφεσθαι προσήκει, καὶ αὐτοὺς ἀεί τε ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι, καὶ τὴν ἄσκησιν τῶν πολεμικῶν διὰ παντὸς ποιεῖσθαι, δεῖ· χειμάδιά τε ἐν τοῖς ἐπικαιροτάτοις χωρίοις κατεσκευασμένους, καὶ χρόνον τακτὸν στρατευομένους, ὥστε τι αὐτοῖς καὶ πρὸ τοῦ γήρως τῆς ἡλικίας περιεῖναι. οὔτε γὰρ ἐπὶ τῶν καιρῶν βοηθείαις τισὶν ἔτι χρῆσθαι δυναίμεθα, αὐτοί τε τοσοῦτον ἀπὸ τῶν τῆς ἀρχῆς ἐσχατιῶν ἀπηρτημένοι, καὶ πολεμίους ἑκασταχόθι προσοικοῦντας ἔχοντες· ἄν τε ἐπιτρέψωμεν πᾶσι τοῖς ἐν τῇ ἡλικίᾳ οὖσι καὶ τὰ ὅπλα κεκτῆσθαι, καὶ τὰ ἐμπολέμια ἀσκεῖν,

στάσεις

στάσεις καὶ πόλεμοι ἀπ' αὐτῶν ἐμφύλιοι ἀεὶ γενήσονται. καὶ μέντοι κἂν κωλύσαντες σφᾶς ταῦτα ποιεῖν, ἔπειτα συμμαχίας τινὸς παρ' αὐτῶν δεηθῶμεν, κινδυνεύσομεν ἀπείροις τε καὶ ἀγυμνάστοις στρατιώταις ἀεὶ χρώμενοι. διὰ μὲν δὴ ταῦτα γνώμην ποιοῦμαι, τοὺς μὲν ἄλλους πάντας ἄνευ τε ὅπλων, καὶ ἄνευ τειχῶν ζῆν· τοὺς δὲ ἐρρωμενεστάτους καὶ βίου μάλιστα δεομένους καταλέγεσθαί τε καὶ ἀσκεῖν. αὐτοί τε γὰρ ἄμεινον πολεμήσουσι, τούτῳ μόνῳ τῷ ἔργῳ σχολάζοντες, καὶ οἱ λοιποὶ ῥᾷον γεωργήσουσι, καὶ ναυτιλεύσονται, τά τε ἄλλα τὰ τῇ εἰρήνῃ προσήκοντα πράξουσι, μήτε ἐκβοηθεῖν ἀναγκαζόμενοι, καὶ προφύλακας σφῶν ἑτέρους ἔχοντες· τό, τε ἀκμαιότατον καὶ ἰσχυρότατον, καὶ † ἐκ λείας μάλιστα ζῆν ἀναγκαζόμενον, ἀλύπως τραφήσεται, καὶ τὸ λοιπὸν πᾶν ἀκινδύνως βιώσεται. πόθεν οὖν χρήματα καὶ ἐς τούτους καὶ ἐς τὰ ἄλλα τὰ ἀναλωθησόμενα ἔσται; ἐγὼ καὶ τοῦτο διδάξω, σμικρὸν ἐκεῖνο ὑπειπών, ὅτι κἂν δημοκρατηθῶμεν, πάντως που χρημάτων δεησόμεθα. οὐ γὰρ οἷόν τε, οὔτ' ἄνευ στρατιωτῶν ἡμᾶς σώζεσθαι, οὔτ' ἀμισθί τινας στρατεύεσθαι. μὴ οὖν, ὡς καὶ τῇ μοναρχίᾳ μόνῃ τῆς ἀναγκαίας τῶν χρημάτων ἀθροίσεως προσηκούσης, βαρυνώμεθα, μηδὲ δι' αὐτὴν καὶ ἀπ' ἐκείνης ἀποτρεπώμεθα· ἀλλ' ὡς καὶ πάντως ἀναγκαῖον ὂν ἡμῖν, ὅπως ποτ' ἂν πολιτευώμεθα, καὶ ἀργυρίζεσθαί τινα, οὕτω βουλευώμεθα. φημὶ τοίνυν χρῆναί σε, πρῶτον μὲν ἁπάντων τὰ κτήματα τὰ ἐν τῷ δημοσίῳ ὄντα (πολλὰ δὲ ταῦτα ὁρῶ διὰ τοὺς πολέμους γεγονότα) πωλῆσαι, πλὴν ὀλίγων τῶν καὶ πάνυ χρησίμων σοι καὶ ἀναγκαίων, καὶ τὸ ἀργύριον τοῦτο πᾶν ἐπὶ μετρίοις τισὶ τόκοις ἐκδανεῖσαι. οὕτω γὰρ ἥ τε γῆ ἐνεργὸς ἔσται, δεσπόταις αὐτουργοῖς δοθεῖσα, καὶ ἐκεῖνοι ἀφορμὴν λαβόντες, εὐπορώτεροι γενήσονται· τό, τε δημόσιον διαρκῆ καὶ ἀθάνατον πρόσοδον ἕξει. εἶτα συλλογίσασθαι ταῦτά τε καὶ τἆλλα, ὅσα ἔκ τε μεταλλείας, καὶ εἰ δή ποθεν ἄλλοθεν βεβαίως δύναται προσιέναι· καὶ μετὰ τοῦτο ἀντιλογίσασθαι μὴ μόνον τὰ στρατιωτικά, ἀλλὰ καὶ τἆλλα πάντα, δι' ὧν πόλις καλῶς οἰκεῖται, καὶ προσέτι καὶ ὅσα ἔς τε τὰς αἰφνιδίους στρατείας, καὶ ἐς τὰ λοιπὰ ὅσα εἴωθεν ἐπὶ καιροῦ συμβαίνειν, ἀναγκαῖον ἔσται δαπανᾶσθαι· κἀκ τούτου πρὸς πᾶν τὸ λεῖπον φόρον τε ἐπιτάξαι πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς ἐπικαρπίαν τινὰ τῷ

A semper seditiones ab iis, & bella intestina excitabuntur. Sin autem armorum eis vsu interdicamus, ac post suppetias ab eis accipere opus habeamus; periculum erit, ne semper imperitis ac inexercitatis militibus vtendum nobis sit. Itaque hæc mea est sententia, [a] vt robustissimi omnes, quique sibi alendis quam minime sufficiunt, in exercitum conscribantur, ac in armis exerceantur; † reliqui omnes ab armis & re bellica vacent. Nam & illi soli militiæ dediti, rectius eam facient: & hi facilius agriculturam, nauigationes, reliquasque pacis a- B ctiones exercebunt, quum neque ad arma concurrere opus habeant, & alii eorum defendendorum causa excubent. Iam ea hominum multitudo; quæ ætate ac viribus validissima, rapto viuere potissimum cogitur, citra vllius iniuriam aletur; & reliqui omnes sine periculo degent. Vnde ergo, inquies, pecuniæ in hos, & in alias res impendendæ suppetent? Enimuero id mox ostendam, hoc præfatus, etiamsi reipublicæ summam penes populum esse sinamus, C vtique tamen pecunia nobis opus futurum, quum impossibile sit & ‡ sine bello nos tutos esse, & milites sine stipendio habere; ne iam vel vnius principatum, quasi is solus necessariam pecuniæ collectionem requirat, accusemus; vel propter hanc ab eo abhorreamus: sed ita consilium capiamus: vt qui nouerimus, in qualicunque reipublicæ forma pecuniam necessario esse conficiendam. Porro quod ad eam rem attinet, primo omnium debes, vt ego quidem [b] sentio, [omnes] publicas res (cuius- D modi bellis partas esse multas video) vendere, paucis omnino tibi admodum vtilibus ac necessariis exceptis, pretiumque earum mediocri fœnore omne mutuo dare. Hac ratione & terra ‡ fertilior erit, dominorum opera propria quum colatur, atq; hi quum ea occasione locupletiores euadant, plus in publicū conferēt, resq; publica reditus sufficientes ac perēnes habebit. Deinde horum omnium ac eorum quoq;, quæ ex metallicis fodinis, aut aliunde certò ad nos redeūt, ineunda E est ratio: ac contra computandæ impensæ; quæ non in milites modo, sed etiam in alia ad vrbis rectam administrationem facientia insumuntur, tū quæ in repētina bella aliaq; ex tēpore accidentia necessario conferuntur. sic cōparatis rationibus, vt reliqui sumptus suppeditent, ‡ pensio imperāda est de omnibus iis, quæ aliquē

[a] Vt alii quidem milites omnes absq; armis, & extra castellorum præsidia degant: robustissimi vero, maximeq; victus egeni, militiæ adscribātur & exerceātur. Nā & hi milites munera rectius obibūt, ei soli vacando: & illi reliqui facilius agriculturam.

‡ reliqui oēs & armis, & castellis careant.

‡ sine militibus

[b] sentio, possessiones in fiscum redactas

‡ cultior erit, ysi tradita dominis, qui eam ipsi excolant; atq; hi

‡ tributum imperandū est.

Neque enim id existimare debes, autorem me tibi esse, vt tyrannidem in S. P. Q. R. in seruitutem redactum, teneas: quod neque dicere meum, neque facere tuum est: verum hæc ego consulo, quæ & tibi, & vrbi honesta ac vtilia sint futura, nempe vt tu cum optimatibus omnia, quæ ex vsu sint, decernas; neque contradicente, neque repugnante quoquam ex populo: vtque vestro arbitrio bella gerantur, omnib. reliquis mandata vestra exsequentibus: vt vestræ sit potestatis creare magistratus, præmiaque ac supplicia irrogare: vt quod tu optimatesque communi sententia statueritis, id statim legis vim habeat: vt bella occulte, ac per occasiones hostibus inferantur: vt ‡ quibus ea committuntur, ii non sorte aut ambitione, sed virtutis gratia ad id deligantur: vt boni citra inuidiam honoribus ornentur, mali sine ‡ seditione plectantur. ‡ Sic demum respublica recte geretur, quum neque omnibus consilia de ea inita vulgentur, neque in aperto ea agitentur, neque iis qui vltro sese obtrudunt, mandentur, neque ob eorum ambitionem in periculum veniant. Ita nostris nobis licebit perfrui bonis, neque bella periculosa, neque impias seditiones mouentibus. Atqui hæc mala vsuuenire solent, vbi penes populum est summa reipublicæ: quum potentiores & ad primatum aspirent, & infirmiorum operas mercede conducant, atque ita omnia perturbent. Sensimus hæc ipsi iam diu, neque alia præter eam, quam dixi, ratione finis eis imponetur. Cuius rei euidens signum est, quod longo iam tempore bellis & seditionibus vexamur, propter hominum multitudinem, ac rerum magnitudinem: quia & homines tam varii nationibus ac natura, ac tam multipliciter ‡ diuersis affectibus præditi sunt: & res ipsæ eo perductæ sunt, vt difficulter administrari possint. Id me vere loqui, res ipsæ testãtur, quæ euenerunt nobis. Nam quãtisper neque ingens fuit populi Romani multitudo, neque multo præstantior vicinis; & ciuitas bono in statu fuit, & Italia fere tota ab iis subacta est. Postquam vero extra Italiam progressi, in varias terras insulasque traiecimus, omnia maria, omnes terras nomine potentiaque nostra repleuimus, ex eo iam nihil boni nobis accidit: sed primum domi atque intra mœnia coitionibus factis rempublicam concussimus, deinde in exercitus

‡ quibus aliquid committitur,

‡ seditione

‡ Sic demum recte res administrabuntur, si neque de iis ad vulgus referetur, neque in aperto consultationes fiet,

‡ diuersis ira cupiditatisque affectibus

A μὴ γάρ τοι οἰηθῇς ὅτι τυραννῆσαί σοι τόν τε δῆμον καὶ τὴν βουλὴν δουλωσαμένῳ παραινῶ. τοῦτο μὲν γὰρ οὔτ᾽ ἂν ἐγώ ποτε εἰπεῖν, οὔτ᾽ ἂν σὺ πρᾶξαι τολμήσειας. ἐκεῖνα † δὲ δὴ καὶ καλὰ καὶ χρήσιμα καὶ σοὶ καὶ τῇ πόλει γένοιτο ἄν, τό, τε πάντα τὰ προσήκοντα αὐτόν σε μετὰ τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν νομοθετεῖν, μηδενὸς τῶν πολλῶν μήτ᾽ ἀντιλέγοντος αὖθις, μηδὲ ἐναντιουμένου· καὶ τὸ τοὺς πολέμους πρὸς τὰ ὑμέτερα βουλήματα διοικεῖσθαι, πάντων αὐτίκα τῶν ἄλλων τὸ κελευόμενον ποιούντων· τό, τε τὰς τῶν ἀρχόντων αἱρέσεις ἐφ᾽ ὑμῖν εἶναι, B καὶ τὸ τὰς τιμὰς τάς τε τιμωρίας ὑμᾶς ὁρίζειν, ἵνα καὶ νόμος εὐθὺς ᾖ πᾶν ὅ, τι ἂν βουλευσαμένῳ σοὶ μετὰ τῶν ὁμοτίμων ἀρέσῃ, καὶ οἱ πολέμιοι κρύφα καὶ κατὰ καιρὸν πολεμῶνται· οἵ τε τι ἐγχειριζόμενοι, ἀπ᾽ ἀρετῆς, ἀλλὰ μὴ κλήρῳ καὶ σπουδαρχίᾳ, ἀποδεικνύωνται· καὶ οἱ μὲν ἀγαθοὶ ἄνευ φθόνου τιμῶνται, οἱ δὲ κακοὶ ἄνευ συστάσεως κολάζωνται. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τά τε πραττόμενα ὀρθῶς διοικηθείη, μήτε ἐς τὸ κοινὸν ἀναφερόμενα, μήτε ἐν τῷ φανερῷ βουλευόμενα, ‡ μήτε ἐν τοῖς παρακελεύσοις ἐπιτρεπόμενα, μήτε ἐκ φιλοτιμίας κινδυνευόμενα· καὶ τῶν ὑπαρ- C χόντων ἡμῖν ἀγαθῶν ἡδέως ἀπολαύσαιμεν, μήτε πολέμους ἐπικινδύνους, μήτε στάσεις ἀνοσίας ποιούμενοι. ταῦτα μὲν πᾶσα γὰρ δημοκρατία ἔχει· οἱ γὰρ δυνατώτεροι, τῶν τε πρωτείων ὀρεγόμενοι, καὶ τοὺς ἀσθενεστέρους μισθούμενοι, πάντα ἄνω καὶ κάτω φέρουσι. πλεῖστα δὲ δὴ παρ᾽ ἡμῖν γέγονε, καὶ οὐκ ἔστιν ὅπως ἄλλως παύσεται. τεκμήριον δέ· πάμπολυς ἐξ οὗ χρόνος καὶ πολεμοῦμεν καὶ στασιάζομεν· αἴτιον δὲ τό, τε πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ μέγεθος τῶν πραγμά- D των. ἐκεῖνοί τε γὰρ παντοδαποὶ καὶ τὰ γένη καὶ τὰς φύσεις ὄντες, καὶ ποικίλας καὶ τὰς ὀργὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχουσι· καὶ ταῦτα ἐς τοσοῦτον προήκει, ὥστε καὶ πάνυ δυσχερῶς ἂν διοικηθῆναι. καὶ ὅτι ταῦτα ἀληθῆ λέγω, μαρτυρεῖ τὰ γεγονότα. τέως μὲν γὰρ οὔτε πολλοὶ ἦμεν, οὔτε μεγάλῳ τινὶ τῶν πλησιοχώρων διεφέρομεν, καλῶς τε ἐπολιτευόμεθα, καὶ πᾶσαν ὀλίγου τὴν Ἰταλίαν κατεστρεψάμεθα· ἀφ᾽ οὗ δὲ ἔξω αὐτῆς ἐξήχθημεν, καὶ ἐπὶ πολλὰ E τῶν ἠπείρων καὶ τῶν νήσων ἐπεραιώθημεν, καὶ πᾶσαν μὲν τὴν θάλασσαν, πᾶσαν δὲ τὴν γῆν καὶ τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς δυνάμεως ἡμῶν ἐνεπλήσαμεν, οὐδενὸς χρηστοῦ μετεσχήκαμεν· ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον οἴκοι καὶ ἐντὸς τοῦ τείχους κατὰ συστάσεις ἐστασιάσαμεν, ἔπειτα δὲ καὶ ἐς τὰ στρατόπεδα τὸ

† [illegible]

‡ Xyland. μήτε τοῖς παρακελευστοῖς

διὰ τοῦτ' οὖν ἡ πόλις ἡμῶν, ὥσπερ † ὁλκὰς καὶ μεγάλη, πλήρης ὄχλου παντοδαποῦ, χωρὶς κυβερνήτου πολλὰς ἤδη γενεὰς ἐν κλύδωνι πολλῷ φερομένη, σαλεύει τε καὶ ἄττει δεῦρο κἀκεῖσε, καθάπερ ἀνερμάτιστος οὖσα. μήτ' οὖν χειμαζομένην ἔτ' αὐτὴν περιίδῃς· ὁρᾷς γὰρ ὡς ὑπέραντλός ἐστι· μήτε περὶ ἕρμα περιρραγῆναι ἐάσῃς· σαθρὰ γάρ ἐστι, καὶ οὐδένα ἐπὶ χρόνον ἀντισχεῖν δυνήσεται. ἀλλ' ἐπειδήπερ οἱ θεοὶ ἐλεήσαντες αὐτὴν, καὶ ἐπιγνώμονα σὲ καὶ ἐπιστάτην αὐτῆς ἐπέστησαν, μὴ προδῷς τὴν πατρίδα· ἵν' ὥσπερ νῦν διά σε μικρὸν ἀναπέπνευκεν, οὕτω καὶ τὸν λοιπὸν αἰῶνα μετ' ἀσφαλείας διάγῃ.

Ὅτι μὲν οὖν ὀρθῶς σοι παραινῶ, μοναρχεῖσθαι τὸν δῆμον ἀξιῶν, πάλαι ἡγοῦμαί σε πεπεῖσθαι. τούτου δ' οὕτως ἔχοντος, καὶ ἑτοίμως καὶ προθύμως τὴν προστασίαν αὐτοῦ ἀνάδεξαι, μᾶλλον δὲ μὴ πρόῃ. οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν τι βουλευόμεθα, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀπολέσαι, καὶ προσέτι καὶ κινδυνεῦσαι. τίς γὰρ σοῦ φείσεται, ἄν τε ἐς τὸν δῆμον τὰ πράγματα ὡς ἦσαν τε, καὶ ἑτέρῳ τινὶ ἐπιτρέψῃς, παμπόλλων μὲν ὄντων τῶν ὑπὸ σοῦ λελυπημένων, πάντων δ' ὡς εἰπεῖν τῆς μοναρχίας ἀντιποιησομένων; ὧν οὐδεὶς οὔτε μὴ ἀμύνασθαί σε ἐφ' οἷς πεποίηκας, οὔτ' ἀντίπαλον ὑπολείπεσθαι ἐθελήσει. τεκμήριον δὲ, ὅτι καὶ ὁ Πομπήιος, ἐκστὰς τῆς δυναστείας, καὶ καταφρονηθεὶς καὶ ἐπιβουλευθεὶς κἀκ τούτου μηκέτ' αὐτὴν ἀναλαβεῖν δυνηθεὶς, ἐφθάρη. καὶ ὁ Καῖσαρ ὁ πατὴρ ὁ σὸς τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι ἐθελήσας, προσαπώλετο. πάντως δ' ἂν καὶ ὁ Μάριος καὶ ὁ Σύλλας ὅμοια αὐτοῖς ἐπεπόνθεσαν, εἰ μὴ προτετελευτήκεσαν. καίτοι τὸν Σύλλαν φασί τινες αὐτὸ τοῦτο φοβηθέντα φθῆναι, καὶ ἑαυτὸν ἀναχρήσασθαι. συχνὰ γοῦν τῶν νομοθετηθέντων ὑπ' αὐτοῦ, ζῶντος ἔτ' αὐτοῦ λύεσθαι ἤρξατο. ὥστε καὶ σὺ πολλοὺς μὲν Λεπίδους, πολλοὺς δὲ Σερτωρίους, Βρούτους, Κασσίους γενήσεσθαί σοι προσδόκα. ταῦτά τε οὖν ἰδὼν, καὶ τἆλλα πάντα λογισάμενος, μὴ προέῃ καὶ σεαυτὸν καὶ τὴν πατρίδα, ἵνα μὴ δόξῃς τισὶν ἐθελουσίως τῆς ἀρχῆς ἐφίεσθαι. πρῶτον μὲν γὰρ, ἂν καὶ τοῦτό τις ὑποτοπήσῃ, οὔτ' ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπείου ἔξω τὸ ἐπιθύμημά ἐστι, καὶ καλὸς ὁ κίνδυνος αὐτοῦ. ἔπειτα δὲ, τίς οὐκ εἶδε τὴν ἀνάγκην, ὑφ' ἧς τὰ πράγματα ταῦτα προήχθης; ὥστε εἴπερ τι αἰτίαμα αὐτοῦ ἐστι, τοῖς τοῦ πατρός σου σφαγεῦσι δικαιότατα ἄν τις αὐτὸ ἐγκαλέσειεν. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι μήτ' ἀδίκως μήτ' οἰκτρῶς οὕτως αὐτὸν † ἀπεκτόνεσαν, οὔτ' ἂν τὰ ὅπλα ἀν-

† ὁλκὰς καὶ μεγάλη, καὶ πλήρης

† Xyland. ἐκτετόνησαν

A tus quoque id mali propagauimus. Itaque vrbs nostra naui onerariæ magnæ similis, repleta varia turba, ac destituta gubernatore, multis nunc seculis grauibus procellis agitata fluctuat, ac hinc inde nullo retinaculo firmata, iactatur. Eam tu ne tempestate conflictatam adhuc negligas, (vides enim, vt iam plurimum aquæ hauserit) neque abrumpi retinaculum prorsus patere: (est enim conquassata iam, neque diutius durare poterit) sed quoniam dii miserati pa-B triam, ei te rectorem ac magistrum dederunt, noli eam proiicere; quo perinde, ac per te nunc paululum respirauit, ita sequentibus quoque seculis tuta permaneat.

Ac iandudum quidem te meum consilium, quo te, vt sub vnius tui imperio populus regatur, adhortor, probare existimo. Quod si ita est, agedum, id imperium tu promptus ac paratus suscipe, imo vero ne depone. Neque enim de eo C deliberatio nobis est, quanam id ratione adipiscaris; sed ne id amittas, ac præterea in pericula incidas. Quis enim tibi parcet, [a] vbi omnes res, vti nunc ex sunt, populi aliorumque potestati permittes; quum & permulti à te sint offensi, & omnes fere summam rerum tentaturi? quorum alteri & vlciscite, alteri aduersarium sibi te è medio tollere cupient. Argumento sit Pompeius, qui quum potentia sua vltro cessisset, contemptui deinde habitus, insidiisque potitus, eo periit, quod recuperare eam non D valuit. pater item tuus quum idem facere vellet, interiit. quod idem Mario quoque, & Syllæ accidisset, nisi morte præuenti essent. quanquam sunt, qui Syllam quoque, quum hoc ipsum timeret, morte sibi conscita aduersarios anteuertisse dicant. certe permultæ eius leges, ipso etiamnum viuente, antiquari cœperunt: vbi etiam multi Lepidi, Sertorii, Bruti, Cassiique sint exspectandi. Hæc tu cernens, reliquis etiam rationibus subductis, noli vitandæ eius opinionis gratia, quasi sponte tua principatum E appetiisses, teipsum & patriam prodere. Primum enim, etsi quis maxime hoc suspicabitur; tamen is conatus non est ab hominis natura alienus, [b] sed honestus. deinde quis nescit, qua necessitate ad hæc agenda compulsus fueris? vt si quid culpari in hac re possit, id omne iustissime patris tui occisoribus imputetur: qui nisi ita impie ac misere eum trucidassent, neq; tu quidem aut arma sum-

[a] Vbi res est, pro statu pri-stino, vel populi, vel alicuius alterius potestati

[b] Vel egregiè saue periculum, quod eius causa suscipitur. Deinde quis

καὶ πλούτῳ φερομένους, ἐς τὴν ἱππάδα κατάλεξον· τοσούτους ἑκατέρους ἀντεγγράψας, ὁπόσοι ποτ' ἂν ἀρέσωσί σε, μηδὲν περὶ τοῦ πλήθους αὐτῶν ἀκριβολογούμενος. ὅσῳ γὰρ ἂν πλείους δόκιμοι ἄνδρες συνῶσί σοι, τοσούτῳ ῥᾷον αὐτός τε ἐν δέοντι πάντα διοικήσεις, καὶ τοὺς ἀρχομένους πείσεις, ὅτι οὔτε ὡς δούλοις σφίσιν, οὔθ' ὡς χείροσί πη ἡμῶν οὖσι χρῇ, ἀλλὰ τά τε ἄλλα ἀγαθὰ πάντα τὰ ὑπάρχοντα ἡμῖν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῖς κοινοῖ, ὅπως ὡς οἰκείαν αὐτὴν σπουδάζωσι. καὶ τοσοῦτόν γε δέω τοῦθ' ὡς οὐκ ὀρθῶς εἰρημένον ἀναθέσθαι, ὥστε καὶ τῆς πολιτείας πᾶσι σφίσι μεταδοθῆναί φημι δεῖν· ἵνα καὶ ταύτης ἰσομοιροῦντες, πιστοὶ σύμμαχοι ἡμῖν ὦσιν, ὥσπερ τινὰ μίαν τὴν ἡμετέραν πόλιν οἰκοῦντες· καὶ ταύτην μὲν ὄντως πόλιν, τὰ δὲ δὴ σφέτερα, ἀγροὺς καὶ κώμας νομίζοντες εἶναι. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου αὖθις ἀκριβέστερον σκεψόμεθα ἃ χρὴ πρᾶξαι, ἵνα μὴ καὶ πάντα ἀθρόα αὐτοῖς χαριζώμεθα. καταλέγεσθαι δὲ χρὴ, ἐς μὲν τὴν ἱππάδα ὀκτωκαιδεκέτεις· ἐν γὰρ ταύτῃ ἡλικίᾳ μάλιστα ἥ τε τῶν σωμάτων αὐτῶν εὐεξία, καὶ ἡ τῶν ψυχῶν ἐπιτηδειότης διαφαίνεται· ἐς δὲ τὸ συνέδριον, πεντεκαιεικοσιέτεις. πῶς γὰρ οὐκ αἰσχρὸν καὶ σφαλερόν ἐστι, τὰ μὲν οἰκεῖα μηδενὶ πρὸ ταύτης τῆς ἡλικίας ἐπιτρέπεσθαι, τὰ δὲ δημόσια καὶ νεωτέροις τισὶν ἐγχειρίζεσθαι; ταμιεύσαντές τε καὶ ἀγορανομήσαντες, ἢ δημαρχήσαντες, στρατηγείτωσαν, τριακοντοῦται γενόμενοι. ταύτας τε γὰρ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς τῶν ὑπάτων μόνας οἴκοι, τῆς τε τῶν πατρίων μνήμης ἕνεκα, καὶ τοῦ μὴ παντελῶς τὴν πολιτείαν μεταλλάττειν δοκεῖν, ἀποδεικνύναι σέ φημι χρῆναι· αὐτὸς μέντοι σὺ πάντας αὐτοὺς αἱροῦ, καὶ μήτε ἐπὶ τῷ πλήθει ἢ καὶ τῷ δήμῳ ἔτι τινὰ αὐτῶν ποιήσῃς· (στασιάσουσι γάρ) μήτε ἐπὶ τῷ συνεδρίῳ· διασπουδάσονται γάρ. μὴ μέντοι καὶ τὰς δυνάμεις σφῶν τὰς ἀρχαίας τηρήσῃς, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ αὖθις γένηται, ἀλλὰ τὸ μὲν τίμιον φύλαξον, τῆς δ' ἰσχύος παράλυσον τοσοῦτον, ὅσον μήτε τοῦ ἀξιώματός τι αὐτῶν ἀφαιρήσῃ, καὶ τοῖς νεωτερίσαι τι ἐθελήσουσι μὴ ἐπιτρέψῃ. ἔσται δὲ τοῦτο, ἄν τά τε ἄλλα καὶ ἐνδήμους αὐτοὺς ἀποφήνῃς, καὶ μήτε ἐν τῷ τῆς ἀρχῆς καιρῷ ὅπλα τινὶ αὐτῶν ἐγχειρίσῃς, μήτε εὐθύς· ἀλλὰ χρόνου διελθόντος, ὅσον ἂν αὐτάρκη ἑκάστῳ σφῶν ᾖ. οὕτω γὰρ οὔτε τινὲς

A ac diuitiis secundum locum merentur, adscribes. In senatoribus autem, equitibusque legendis, nihil anxius de numero, omnes quotquot tibi digni visi fuerint, recipies. quanto enim plures viri eximii tecum erunt, tanto facilius omnia, quæ facto vsus erit, perficies: subditosque in hanc persuasionem adduces, quod eos non seruorum, aut deterioris, † quam Romani sint, conditionis hominum loco habeas; sed cum eis omnia nostra bona, ac ipsum adeo imperium communices: vt ipsi etiam maiori studio in id, ad se quoque pertinens, tuendum incumbant. B Tantum vero abest, vt hoc quasi non recte à me dictum, retractandum arbitrer; vt insuper addam, omnibus iis ciuitatem esse donandam, vt huius quoque participes, fideles nobis socii sint, nostram quasi vnicam vrbem ipsi quoque incolentes, eamque vere vrbem, suas autem patrias, agros & pagos putantes. Verum de hoc accuratius postmodo consultabimus, quid sit statuendum; ne simul eis omnia lar- C giamur. Cæterum in equestrem statum allegendi, octodecim annos ætatis habere debent; (hac enim ætate potissimum & corporum firma affectio, & ingenium conspicitur) in senatum vero adscribendi, annos viginti & quinque. quomodo enim non sit turpe ac † damnosum, quum nemini ante id ætatis suorum bonorum administrationem cõcedatis; iis, qui eam nondum attigerint, rempublicam vos credere? iidemque quum quæsturam, ædilitatem, D ac tribunatum plebis gesserint, annum ætatis trigesimum habentes, prætores fiant. ad quos magistratus, vt ad consulatum etiam, solos Romanos tibi deligendos censeo; partim propter institutorum patriæ memoriam, partim ne protinus immutare reipublicæ statum videaris. Et hos magistratus omnes ipse constitues, neque plebi aut populo potestatem eorum creandorum permittes, contentionum euitandarum causa; neque senatui, quum ita futurum sit, vt per ambitum E petantur. magistratuum autem potestatem, antiquitus iis concessam, nequaquã seruabis, ne eódem res recidat: sed honore eorum integro relicto, tantum potentiæ detrahes, vt neque dignitas eorum diminuatur, neque noui aliquid moliendi facultas vlli adsit. Id cum aliis rationibus, tum hac præcipue consequeris, si eos omnes in vrbe tantum geri iusseris; ac neque magistratus tempore, nec statim ab eo, sed interposito quantũ singulis satis videbitur tempore, arma eis cõmiseris. ita neq; ma-

† quam nos simus.

† periculosum.

gistratus titulo elati, insuperque exercituum compotes facti, ad concutiendum reipublicæ statum accedent: & † mitiores efficientur, si aliquandiu priuatim post gestum magistratum vixerint. [a] Hi autem, vt singulorum erit officii, ludos ac iudicia omnia, præterquam de cæde, tempore vrbani sui magistratus edant. nam iudices quidem ex reliquis etiam senatoribus ac equitibus sunt deligendi: summa tamen rei penes istos sit. Præfectus etiam vrbis ex primariis viris quidam creandus est, qui omnes magistratus, quos geri ante hunc conuenit, gesserit; non vt per absentiam † magistratuum rempublicam administret: sed vt eum reliquis in rebus vrbi præsit, tum causas quoque eas, [b] quibus prouocatio competit, capitalesque etiam omnes, iis exceptis, quas post dicam, in vrbe, ac extra eam vsque ad LXXXI millia passuum diiudicet. Alius quidam ex eodem ordine deligi debet, qui genera, facultates, moresque senatorum & equitum, adultorum iuxta ac puerilis ætatis, itemque mulierum, & familiæ totius examinet ac † procuret, eaque corrigat, quæ quum supplicio nondum digna sunt, tamen neglecta multis ac magnis malis occasionem præbent: de maioribus autem ad te referat. Hoc munus [c] patricio alicui, post præfectum vrbis præstantissimo potius, quam equiti iniungendum est, nomenque à tua censura (nam omnino in hac te primas gerere conuenit) haud absurde habebit, vt subcensor dicatur: hisque duobus magistratus per omnem vitam prorogetur, nisi quis aliquod crimen admiserit, morbove aut senectute confectus sit. [d] nam ex diuturno hoc magistratu nihil potest mali accidere, quum alter omnino armis careat, alter paucos milites habeat, ac coram te maiorem partem sui magistratus obeat. At reliquos qui gerent magistratus, lædere aliquem aut iniqui aliquid agere magnopere verebuntur, quum se priuatos rursum, aliosque cum potentia futuros præuideant. His etiam occupationum ac dignitatis nomine præmium aliquod dandum est. [e] Prouinciæ porro tantum prætoriis viris sunt mandandæ: reliqui eo, quem monstrabo, ordine proprętores sint semel atque iterum, & ad consulatum ea ratione accedant, si præturas recte gesserint, ac deinde maioribus præficiantur imperiis. Hoc autem est meum de ordinandis his consilium. Vniuersam

† maturiores

a Hi vero tū ludos sibi cōuenientes edant, tum iudicia singuli & oēs, præterquam de cade tempore magistratus vrbani exerceant.

† consulum

b in quibus ab omnibus iudicatis magistratib. appellare licet, itemque capitales, iis exceptis,

† inspiciat,

c alicui senatori

d Nam ob hanc quidē magistratus diuturnitatem nihil agere mali poterunt, quū hic inermis omnino sit, ille milites paucos habeat, & in oculis plerūque tuis magistratū gerat: ob illud vero alterū, & offendere aliquē verebuntur, & vt quid agere metuent, quum se priuatos

e Qui prætura functi sint, imperiū aliquod apud subditos gerant Nā primi, quam præturam obtinuerint, hoc eis concedendum non arbitror. Qui prætores necdum fuere, legati sint aliorum, de quibus dicā, idq; semel, atque iterū. hinc consules fiant, si recte magistratus priores gesserint: ac deinde maioribus imperiis præficiantur.

A νεοχμώσωσι, στρατοπέδων κύριοι ἐν τῷ τῆς ὀνόματος φρονήματι γενόμενοι· καὶ χρόνον τινὰ ἰδιωτεύσαντες πεπαύσονται. καὶ οὗτοι μὲν τάς τε πανηγύρεις, οἵας καὶ προσήκοντες σφίσιν, ἐπιτελείτωσαν, καὶ τὰς δίκας πάντες ὡς ἕκαστοι, πλὴν τῶν φονικῶν, ἐν τῷ τῆς ἐνδήμου ἀρχῆς χρόνῳ δικαζέτωσαν. συναγέσθω μὲν γὰρ δικαστήρια καὶ ἐκ τῶν ἄλλων βουλευτῶν, τῶν τε ἱππέων, τὸ δὲ ὅλον εἰς ἐκείνους ἀνακείσθω. πολίαρχος δὲ δή τις ἐκ τῶν προηκόντων καὶ ἐκ τῶν πάντα τὰ καθήκοντα προπεπολιτευμένων ἀποδεικνύσθω· οὐχ ἵνα ἀποδημησάντων που † τῶν ἱππάρχων ἄρχῃ, ἀλλ' ἵνα τά τε ἄλλα ἀεὶ τῆς πόλεως προστατῇ, καὶ τὰς δίκας, τάς τε B παρὰ πάντων ὧν εἶπον ἀρχόντων ἐφεσίμους τε καὶ ἀναπομπίμους, καὶ τὰς τοῦ θανάτου, τοῖς δὲ ἐν τῇ πόλει, πλὴν ὧν ἂν εἴπω, καὶ τοῖς ἔξω αὐτῆς μέχρι πεντήκοντα καὶ ἑξακοσίων σταδίων οἰκοῦσι, κρίνῃ. ἕτερός τέ τις ἐκ τῶν ὁμοίων καὶ αὐτὸς αἱρείσθω, ὥστε τά τε γένη καὶ τὰς οὐσίας, τούς τε τρόπους καὶ τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων, ἀνδρῶν τε ὁμοίως καὶ παίδων, γυναικῶν τε καὶ τῶν προσηκόντων αὐτοῖς ἐξετάζειν τε καὶ ἐπισκοπεῖν· καὶ αὐτὸν C μὲν ἐπανορθοῦν ὅσα μήτε τινὸς τιμωρίας ἄξιά ἐστι, καὶ παρορώμενα, πολλῶν καὶ μεγάλων κακῶν αἴτια γίνεται· τὰ δὲ δὴ μείζω σοὶ ἐπικοινοῦσθαι. βουλευτῇ γάρ τινι, καὶ τῷ γε ἀρίστῳ μετὰ τὸν πολίαρχον, μᾶλλον ἤ τινι τῶν ἱππέων, προστετάχθαι τοῦτο δεῖ. καὶ τό γε ὄνομα ἀπὸ τῆς σῆς τιμαρχίας (πάντως γάρ σε προεστάναι τῶν τιμήσεων προσήκει) εἰκότως ἂν λάβοι, ὥστε ὑποτιμητὴς καλεῖσθαι. ἀρχέτωσαν δὲ δὴ οἱ δύο οὗτοι διὰ βίου, ἄν γε δὴ μὴ κακωθῇ τις αὐτῶν τρόπον D τινά, ἢ καὶ νοσώδης ἢ καὶ ὑπεργήρως γένηται. ἐκ μὲν γὰρ τῆς χρονίου ἀρχῆς οὐδὲν ἂν δεινόν, ἅτε ὁ μὲν, παντελῶς ἄοπλος ὤν, ὁ δὲ ὀλίγους τε στρατιώτας ἔχων, καὶ ἐν τοῖς σοῖς ὀφθαλμοῖς τὸ πλεῖστον ἄρχων, ἐργάσαιντο. ἐκ δὲ δὴ τοῦ ἑτέρου, καὶ ὀκνήσειεν ἂν προσκροῦσαί τινι, καὶ φοβηθεῖεν ἐρρωμένως τι πρᾶξαι, τήν τε ἑαυτῶν ἰδιωτείαν, καὶ † τὴν ἄλλων τινῶν δυναστείαν προορώμενοι. καὶ μισθόν γέ τινα φερέτωσαν, καὶ τῆς ἀσχολίας ἕνεκα, καὶ τῆς E ἀξιώσεως. περὶ μὲν δὴ τούτων ταύτην σοι τὴν γνώμην δίδωμι. οἱ δὲ δὴ στρατηγήσαντες ἀρχέτωσάν τινα ἀρχὴν ἐν τοῖς ὑπηκόοις. πρὶν γὰρ στρατηγῆσαι σφᾶς, οὐχ ἡγοῦμαι δεῖν τοῦτο γίνεσθαι. ἐκεῖνοι δὲ ὑποστρατηγείτωσαν, οἷς ἂν εἴπω, καὶ ἅπαξ, καὶ δεύτερον· εἶθ' οὕτως ὑπατευέτωσαν, ἄν γε καὶ ὀρθῶς διάρξωσι, καὶ μετὰ ταῦτα τὰς μείζους ἡγεμονίας λαμβανέτωσαν. ὧδε γὰρ συμβουλεύω σοὶ διεξετάζειν τήν τε

† τῶν ὑπάτων

† τὴν ἄλλων τινῶν

Ἰταλίαν πᾶσαν τὴν ὑπὲρ πεντήκοντα καὶ ἑπτακοσίους ἀπὸ τῆς πόλεως σταδίους οὖσαν, καὶ τἆλλα πάντα τά τε ἐν ταῖς νήσοις καὶ τὰ ἐν ταῖς ἠπείροις ὁμολογοῦντα ἡμῖν, κατάνειμον ἑκασταχόθι κατά τε γένη, καὶ † ἔθνη, τὰς πόλεις ἁπάσας, ὅσας γε καὶ αὔταρκές ἐστιν ὑφ' ἑνὸς ἀνδρὸς αὐτοτελοῦς ἄρχεσθαι· κἀνταῦθα στρατιώτας ἐγκατάστησον, καὶ ἄρχοντας καθ' ἑκάστους, ἕνα μὲν ἐκ τῶν ὑπατευκότων ἐπὶ πᾶσι πέμπε, δύο δὲ ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων· τὸν μὲν, ἄρτι ἐκ τῆς πόλεως ἐξιόντα, καὶ αὐτῷ τά τε ἰδιωτικὰ πράγματα, καὶ ἡ τῶν ἐπιτηδείων παρασκευὴ προσκείσθω· τὸν δὲ, ἐκ τῶν τοῦτο πεποιηκότων, ὃς τά τε κοινὰ τῶν πόλεων διοικήσει, καὶ τῶν στρατιωτῶν ἄρξει, πλὴν ὅσα ἀτιμίας ἢ θανάτου ἔχεται. ταῦτα γὰρ ἐς μόνον τὸν ὑπατευκότα ἄρχοντα ἀνηκέτω, πλὴν περί τε τῶν ἑκατοντάρχων τῶν ἐν τοῖς καταλόγοις ὄντων, καὶ περὶ τῶν ἰδιωτῶν τῶν παρ' ἑκάστοις πρώτων. τούτους γὰρ δὴ ἑκατέρους μηδενὶ ἄλλῳ κολάζειν ἐπιτρέψῃς, ἵνα μὴ οὕτω τινὰ αὐτῶν φοβῶνται, ὥστε ποτὲ καὶ κατὰ σοῦ τι πρᾶξαι. ὃ δὴ εἶπον, ὅτι τὸν ἕτερον τῶν ἐστρατηγηκότων ἐπὶ τοῖς στρατιώταις ἐπιτετάχθαι δεῖ, τοιοῦτόν ἐστιν· ἂν μὲν ὀλίγοι τινὲς ἐν ξενικοῖς τείχεσιν ἢ καὶ ἐν ἑνὶ πολιτικῷ στρατεύωνται, καλῶς ἔχει τοῦτο γίγνεσθαι· ἂν γὰρ δύο πολιτικὰ στρατεύματα ἐν ταὐτῷ ἔθνει χειμάζῃ (πλείω γὰρ τούτων οὐκ ἂν συμβουλεύσαιμί σοι τῷ αὐτῷ ἄρχοντι ἐπιτρέψαι) δεήσει που τοὺς δύο τοὺς ἐστρατηγηκότας καὶ ἐκείνων, ἰδίᾳ ἑκατέρου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τε πολιτικῶν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν ὁμοίως προΐστασθαι· ὁ δ' οὖν ὑπατευκὼς ταῦτά τε καὶ προσέτι καὶ τὰς δίκας τάς τε ἐκκλήτους καὶ τὰς ἀναπομπίμους τὰς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ ἰούσας κρινέτω. καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ καὶ τὴν Ἰταλίαν εἰς τοιαῦτα μέρη νεῖμαί σοι παραινῶ. πολλή τε γὰρ καὶ πολυάνθρωπος οὖσα, ἀδύνατός ἐστιν ὑπὸ τῶν ἐν τῷ ἄστει ἀρχόντων καλῶς διοικεῖσθαι. δεῖ γὰρ τοῖς τε δήμοις τὸν ἄρχοντα ἀεὶ παρεῖναι, καὶ τοῖς ἀρχομένοις τὰ δυνατὰ προστάσσεσθαι. λαμβανέτωσαν δὲ μισθὸν πάντες οὗτοι οἱ τὰς ἔξω τῆς πόλεως ἀρχὰς ἐπιτρεπόμενοι, πλείω μὲν οἱ μείζους, ἐλάττω δὲ οἱ καταδεέστεροι, μέσον δὲ οἱ μέσοι. οὔτε γὰρ ἀπὸ τῶν οἰκείων οἷόν τε ἐστὶν αὐτοὺς ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ ἀποζῆν, οὔτ' ἀορίστῳ καὶ ἀσταθμήτῳ ἀναλώματι, ὥσπερ νῦν, χρῆσθαι. καὶ ἀρχέτωσαν μήτε ἔλαττον ἐτῶν τριῶν, (εἰ μή τις ἀδικήσειέ τι) μήτε πλεῖον πέντε. τὸ μὲν, ὅτι αἱ ἐνιαύσιοι καὶ ὀλιγοχρόνιοι ἀρχαὶ διδάξα-

φῦλα, ἔθνη, πόλεις

A sam Italiam, quantum eius vltra XCIIII. millia passuum ab vrbe distat, cæterasque omnes nobis subditas terras insulasque [a] secundum populos, ac nationes distribue: ita vt singulis vrbibus, quæ vnius alicuius hominis mero imperio possunt gubernari, milites imponantur: ac consularis vnus & duo prætorii viri eis præsint, quorum alter tunc primum extra Romam amandatus, priuatorum negotiis, rebusque necessariis parandis occupetur: alter iam ante hoc munere functus, rempublicam † vrbium procuret, ac imperium in milites obtineat, B [b] exceptis iis casibus in quibus ignominia aut morte plectendum est. Hi autem omnes casus ad consularem referentur, nisi qui ad centuriones ac primarios priuatorum hominũ pertinent: quorum puniendorum nemini alii potestatem facere tu debes, ne is adeo formidabilis aliis fiat, vt contra te etiam aliquando quicquam conetur. Quod autem dixi, alterum ex prætoriis debere militibus præfici, ita accipiendum est. si pauci quiC dem [milites] in exteris vrbibus sint, [c] aut vna legio vrbana: sin duæ vrbanæ legiones eodem in loco hiberna habeant, (plures enim his vt vni cõmittas, nequaquam tibi autor fuerim) oportebit duos hosce prætorios, diuiso imperio, tum legionibus, tum rebus ciuitatum priuatorumque hominum præesse. Consularis vero cum ea, quæ dixi, munera obibit; tũ eas causas, in quibus à prætoriis ad ipsum fit prouocatio, cognoscet. Porro quod Italiam in tot partes distribuendam tibi D consulo, mirari non debes. quum enim & magna sit, & hominum in ea summa frequentia, ab vrbanis magistratibus recte gubernari non potest. oportet enim præfectos semper iis, quos regendos habent, adesse, [d] neque eis alia, quam quæ exsequi possint, negotia incumbere. Cæterum omnes illi, quibus aliquod extra vrbem imperium committitur, [e] singuli rationi sui officii congruentem accipiant mercedem: nam neque ex suis facultatibus in alienis locis viuere eos consentaneum est, E neque rursum immensis ac nullo certo modo definitis sumptibus eos vti. Iidem neque minus triennio, (nisi quis quid deliquerit) neque diutius quinquennio magistratum obeant. nam & annui illi magistratus, ac pauco tempore circũscri-

a secundum populos, & nationes, & omnes vrbes distribue, quotquot ad imperium vnius absoluta potestate præditi viri sufficiunt: & in hos milites constitue, cum ducibus suis, vno supra ceteros consulari, prætoriis duobus: quorum alter † munere pro...rum

b exceptis infamia capitisq; iudiciis. Hæc.n. ad præsidem consularem tantum pertineant, demptis iis, quæ fiunt de centurionib. in militia constitutis & de principibus inter gregarios: quorum vtrorumq; nulli alii puniendi permittes, ne quem ita metuant, vt aliquando contra te aliquid agat.

c aut in vna legione ciuium militent, recte hoc fieri: sin hiberna dua ciuium legiones in eadem habeant prouincia, (plures enim vt vni præsidi committas,

d neque subditis alia deberi imperata, quàm quæ præstari ab eis possint.

e salarium accipiant: amplum maiores, minus inferiores: medium medii. Quippe nec de suo in extera regione victitare possunt, nec immensos, vt nunc fit, ac nullo definitos modo sumptus facere debent.

pti, hoc habent, vt quum quis aliquid in A iis addidicerit, prius decedat, quam eius specimen exhibere possit: & diuturniora imperia multos ad fastum, ac tentādas res nouas, extollunt. Quamobrē etiā maiora imperia nequaquā ‡ vnum ex alio eidem tribuenda censeo: cum quod nihil interest, in eademne aliquis prouincia, an vero in diuersis continenter, diutius quam expedit, cum imperio sit; tū quod hi aliquo inter magistratus suos interiecto interuallo, domum reuersi, ac priuatim viuentes, meliores redduntur. Ac senatoribus quidem hæc officia esse assignanda dico. B

Proinde ex equitibus duos quosdam præstantissimos † satellitio tuo præficies. Nam vni id committere, periculo; multis vero, turbis non caret. ª Duo igitur sint, vt si alter etiā insidias tibi creare conetur; tamen habeas adhuc, qui te custodiat. Hi ex iis, qui aliquoties militiam fecerint, sunt deligēdi, quiq; multis aliis etiam officiis functi sint: imperium autem obtineant * in stipatores, omnesq; per Italiam C totam milites, ita vt capite etiam sontes plectendi potestatem habeant: demptis tamen cēturionibus, ᵇ ac reliquis, in quos senatoriis magistratibus tantum est potestas, ac ea ipsa quoq; libera, vt pœnas aut præmia suo arbitrio imponere possint. Verum hi duo, quos dixi, ‡ satellitii tui pfecti; in cæteros per totam Italiam milites ius habeant, ac in Cæsarianos etiam, D itemq; in eos qui in tua sunt familia, reliquosq; omnes, ‡ quorum aliqua est habēda ratio. † Vicarios autem habeant hi suos necesse est. alioquin pluribus, quā quibus sint expediendis, onerati negotiis, exsequi ea, quæ vsus postulat, omnibusq; simul istis præesse non poterunt. Hi, quēadmodum etiam præfectus vrbis, & subcensor, magistratum omni vitæ suæ tempore retineant. Præterea ex equitibus proximæ dignitatis, vnus ‡ nocturnæ custodiæ magister, & alius, qui annonam procuret, ad certum tempus, vt senatorii quoque magistratus, constituantur. E Ærarii quoque publici, ac fisci, præterea negotiorum aliorum Romæ & per Italiā administratio equitib. mādetur. ᶜ His ipsis etiam merces, quæ honori ac functioni eorum respōdeat, danda est: quia senatoribus pauperiores, Romæ etiam nequeūt obeuntes

‡ *alia stratum post alia eadem tribuenda*

§ *prætorianis tuis militib.*

a *Duo igitur hi prætorianorum præfecti sint, vt si alter eorū aliquid accidere corpori suo senserit, tu tamen custode non indigeas.*

* *in cohortes tuas prætorias,*

b *ac aliis, qui senatoriis magistratibus cōmissi sunt. In eos enim illis ipsis ius esto, vt eorū vtiopera sine recusatione possint. Velut in quorum sit potestate tam punire eos, quā præmiis adficere.*

‡ *prætorianorum tuorū præfecti.*

‡ *quotquot in aliquo numero sunt.*

† *Legatos*

‡ *præfectus Vigilum, & alius, qui præfectus annonæ, reliquique fors sit, ad certū tempus,*

c *His ipsis etiam, aliisq; omnibus eiusdem ordinis officium aliquod gerentibus, salarium dandum est, aut maius, aut minus, quod honori ac functioni eorū respondeat: tum quia senatoribus pauperiores, ne Romæ quidem aliquid obeuntes de suo facere sumtū possunt: tum quod neque fieri possit,*

σαι τινὰς τὰ ἀναγκαῖα, ἀποπέμπουσι πρίν τι αὐτῶν ἀποδειχθῆναι· τὸ δ᾽, ὅτι αἱ μακρότεραι καὶ πολυχρονιώτεραι ἐπαίρουσί πως πολλούς, καὶ ἐς νεωτεροποιίαν ἐξάγουσι. διόπερ οὐδὲ ἐπαλλήλας τὰς μείζους ἡγεμονίας οἴομαι τισὶ προσήκειν δίδοσθαι. οὔτε γὰρ διαφέρει τι, ἄν τε ἐν τῷ αὐτῷ ἔθνει, ἄν τε καὶ ἐν πλείοσιν ἐφεξῆς ἐπὶ μακρότερον τοῦ δέοντος ἄρχωσι· καὶ ἀμείνονες γίγνονται, ἐπειδὰν διαλείπωσί τε τινὰ χρόνον, καὶ οἴκαδε ἐπανέλθωσι καὶ ἰδιωτεύσωσι. τοὺς μὲν δὴ βουλευτὰς ταῦτά τε καὶ οὕτω διέπειν φημὶ χρῆναι.

Τῶν δὲ δὴ ἱππέων δύο τοὺς ἀρίστους τῆς περὶ σε φρουρᾶς ἄρχειν. τό, τε γὰρ ἑνὶ ἀνδρὶ αὐτὴν ἐπιτρέπεσθαι, σφαλερόν, καὶ τὸ πλείοσι, ταραχῶδές ἐστι. δύο τε οὖν ἔστωσαν οἱ ἔπαρχοι οὗτοι, ἵνα ἂν καὶ ὁ ἕτερος αὐτῶν ἐπαισθηταί τι τῷ σώματι, μήτοιγε καὶ ἐνδεὴς τοῦ φυλάξοντός σε εἴης· καὶ καθιστάσθωσαν ἐκ τῶν πολλάκις ἐστρατευμένων, καὶ πολλὰ καὶ ἄλλα διῳκηκότων. ἀρχέτωσαν δὲ δὴ τῶν τε δορυφόρων καὶ τῶν λοιπῶν στρατιωτῶν τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ πάντων, ὥστε καὶ θανατοῦν τοὺς ἀδικοῦντας αὐτῶν· πλὴν τῶν τε ἑκατοντάρχων καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοῖς ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ ἄρχουσι προστεταγμένων. τούτους μὲν γὰρ αὐτοὶ ἐκεῖνοι δικαιούτωσαν, ἵνα ἀπροφασίστως σφίσι χρῆσθαι, ἅτε καὶ κολάσαι καὶ τιμῆσαι σφᾶς τὴν ἐξουσίαν ἔχοντες, δύνωνται. τῶν δ᾽ ἄλλων τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ στρατιωτῶν οἱ ἔπαρχοι ἐκεῖνοι προστατείτωσαν, ὑπάρχους ἔχοντες, καὶ προσέτι καὶ τῶν Καισαρείων, τῶν τε ἐν τῇ θεραπείᾳ σου ὄντων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν λόγου τινὸς ἀξίων. ταῦτα γὰρ καὶ προσήκοντα καὶ αὐτάρκη αὐτοῖς διαγίγνεσθαι· ἵνα μὴ καὶ πλείω πράγματα ὧν καλῶς φέρειν δυνήσονται ἐπιταχθέντες, ἄσχολοι πρὸς τὰ ἀναγκαῖα, ἢ καὶ ἀδύνατοι πάντων αὐτῶν προΐστασθαι γίγνωνται. καὶ οὗτοι μὲν διὰ βίου, ὥσπερ που καὶ ὁ πολίαρχος, ὅ, θ᾽ ὑποτιμητής, τὴν ἀρχὴν ἐχέτωσαν. νυκτοφύλαξ δὲ ἕτερος, καὶ ἐπὶ τοῦ σίτου τῆς τε ἀγορᾶς τῆς λοιπῆς ἕτερος, ἔκ τε τῶν ἱππέων τῶν πρώτων μετ᾽ ἐκείνους, καὶ ἐς τακτὸν χρόνον ἀποδεικνύσθωσαν, καθάπερ οἱ ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ προχειριζόμενοι. τάς τε διοικήσεις τῶν χρημάτων, τῶν τε τοῦ δήμου καὶ τῶν τῆς ἀρχῆς λέγω, καὶ τὰς ἐν τῇ Ῥώμῃ τῇ τε ἄλλῃ Ἰταλίᾳ πάσας οἱ ἱππῆς διαχειριζέτωσαν. καὶ μισθὸν οὗτοί τε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τέλους διοικοῦντές τι, οἱ μὲν πλείονα, οἱ δὲ ἐλάττονα, πρός τε τὸ ἀξίωμα καὶ πρὸς τὸ μέγεθος τῆς πράξεως φερέτωσαν· τοῦτο μέν, ὅτι οὐχ οἷοί τε ἐστὶν, αὐτούς, ἅτε καὶ πενεστέρους τῶν βουλευτῶν ὄντας, ἀπὸ τῶν οἰκείων οὐδὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ τι πράττοντας

τοῦτος, ἀναλίσκειν ἐκ σφίσι δὲ, ὅτι μήτε δυνατὸν μή-
τε συμφέρει ἐστί σοι, τοὺς αὐτοὺς τῶν δυνάμεων καὶ
τῶν χρημάτων κυρίους γίγνεσθαι. πρὸς δ' ἔτι καὶ
καλῶς ἔχει, διὰ πλειόνων πάντα τὰ τῇ ἀρχῇ
προσήκοντα διάγεσθαι, ὅπως καὶ ὠφελῶνται ἅμα
συχνοὶ, καὶ ἔμπειροι τῶν πραγμάτων γίγνωνται.
οὕτω γὰρ οἵ τε ἀρχόμενοι μᾶλλον εὐνοήσουσί σοι,
πολυειδῆ ἀπόλαυσιν τῶν κοινῶν ἀγαθῶν καρπού-
μενοι, καὶ σὺ ἀφθονώτατα τοῖς ἀεὶ ἀρίστοις πρὸς
πάντα τὰ ἀναγκαῖα χρήσῃ. ἀπόχρη δὲ ἐν μὲν τῇ
πόλει, καθ' ἕκαστον χρηματισμοῦ εἶδος, ἔξω δὲ,
καθ' ἕκαστον ἔθνος, εἷς τις ἐκ τῶν ἱππέων,
ὑπηρέτας ὅσους ἂν ἡ χρεία ἀπαιτῇ, ἔκ τε τῶν
ἱππέων καὶ ἐκ τῶν ἐξελευθέρων σου, ἔχων. δεῖ γὰρ καὶ
τοιούτους τινὰς συζευγνύναι σφίσιν, ἵνα ἥ τε θερα-
πεία σου ἆθλόν τι ἀρετῆς ἔχῃ, καὶ σὺ μὴ ἀπορῇς
παρ' ὧν καὶ ἀκόντων τὴν ἀλήθειαν, εἴ γε τι πλημ-
μεληθῇ, μαθεῖν δυνήσῃ. ὅστις δ' ἂν τῶν ἱππέων
διὰ πολλῶν διεξελθὼν, ἐλλόγιμος, ὥστε καὶ βου-
λεῦσαι, γένηται, μηδὲν αὐτὸν ἡ ἡλικία ἐμποδιζέ-
τω πρὸς τὸ μὴ οὐ καὶ ἐς τὸ συνέδριον καταλεχθῆναι·
ἀλλ' ἐσγραφέσθωσαν καὶ ἐξ ἐκείνων, κἂν λελοχα-
γηκότες τινὲς ἐν τοῖς πολιτικοῖς στρατοπέδοις ὦσι,
πλὴν τῶν ἐν τῷ τεταγμένῳ ἐστρατευμένων. τούτων
μὲν γὰρ τῶν καὶ φορμοφορησάντων, καὶ λαρκοφορη-
σάντων, καὶ αἰσχρὸν καὶ ἐπονείδιστόν ἐστιν ἐν τῷ βουλευ-
τικῷ τινὰς ἐξετάζεσθαι. ἐκ δὲ δὴ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἑ-
κατονταρχησάντων οὐδὲν κωλύει τοὺς ἐλλογιμω-
τάτους αὐτοῦ μεταλαμβάνειν. περὶ μὲν οὖν τῶν βου-
λευτῶν, τῶν τε ἱππέων, ταῦτά σοι συμβου-
λεύω· καὶ νὴ Δία καὶ ἐκεῖνα, ἵνα ἕως τε ἔ-
τι παῖδές εἰσιν, ἐς τὰ διδασκαλεῖα συμφοι-
τῶσι, καὶ ἐπειδὰν ἐς μειράκια ἐκβάλλω-
σιν, ἐπί τε τοὺς ἵππους καὶ ἐπὶ τὰ ὅπλα
τρέπωνται, διδασκάλους ἑκατέρων δημοσι-
εύοντας ἐμμίσθους ἔχοντες. οὕτω γὰρ εὐθὺς
ἐκ παίδων πάνθ' ὅσα χρὴ ἄνδρας αὐτοὺς γε-
νομένους ἐπιτελεῖν καὶ μαθόντες καὶ μελε-
τήσαντες, ἐπιτηδειότεροί σοι πρὸς πᾶν ἔργον
γενήσονται. τὸν γὰρ ἄρχοντα τὸν ἄριστον, οὗ
τι ὄφελός ἐστι, δεῖ μὴ μόνον αὐτὸν πάνθ' ἃ προσ-
ήκει ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ὅπως ὡς ὅτι βέλ-
τιστοι γίγνωνται, προνοεῖν. τοῦτο δ' ὑπάρξειεν ἄν
σοι, οὐκ ἂν ἐάσῃς αὐτοὺς ὅσα βούλονται πράτ-
τειν, ἔπειτ' ἐπιτιμᾷς τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ἀλλ'
εἰ πρίν τι πλημμελεῖσθαι, προδιδάσκοις πάνθ'
ὅσα ἀσκήσαντες, χρησιμώτεροι καὶ ἑαυτοῖς καὶ σοὶ γενήσονται· καὶ μηδενί γε τὸ παρά-
παν πρόφασιν παρέχῃς, μήτε διὰ πλοῦτον, μήτε δι' εὐγένειαν, μήτε δι' ἄλλο

A obeuntes aliquem magistratum ex suis facultatibus viuere: [sed tamen iis quoque officia quædã committi ex vsu est,] quum neque fieri possit, neq; tibi expediat, vt iidem & exercitus & pecuniam in sua potestate habeant: ac alioqui præstat, per multos publica negotia administrari, vt & complures hinc emolumentum sentiant, & experientiam rerum gerendarum consequantur. ita enim & subditi maiori te beneuolentia prosequentur, multipliciter bonis publicis fruentes: & B tu semper copiam † eorũ habebis, quibus ad quasq; necessarias res conficiendas vtaris. Cæterum Romæ satis est ad vnamquanq; rationem pecuniæ colligendæ, foris aũt in singulis prouinciis, vnico equite; qui quot opus fuerit administros sub se habeat, ex equitibus sumptos ac tuis ex libertis. Nam hos quoq; eis adiũgi prodest, vt & famulis tuis præmiũ virtutis exstet, & nõ desint tibi, ex quibus vel inuitis cognoscere possis, si quid peccatũ fuerit. Iã si quis eques multis negotiis obeũdis adeo C clarus euadat, vt dignus sit, qui in ordinem senatorium recipiatur; id ætas eius, quominus fiat, impedire nullo modo debet: quinetiã ex iis, qui ordines † in legionibus ciuilibus duxerũt, in senatũ adscribendi aliquando nõnulli sunt, modo † ne stipendia meruerint. quippe turpe ac † probrum sit, eos in senatorũ numero haberi, qui aliquando storeas ac corbes gestauerint: alioquin ex iis, qui centuriones ab initio fuere, nihil impedit, quin præstãtissimi inter senatores referantur. [a] Hoc quo D que te summopere hortor instituas, vt patricii equestrisq; ordinis homines, dum adhuc pueritiam agunt, ludos literarios frequentẽt: adolescentes autem facti, equos & arma tractare discant, vtrunque publicis à doctoribus, certo stipendio cõductis. Ita enim statim à puero discentes ac exercentes omnia, quæ † adultis sunt vsurpanda, ad omnia negotia aptiores habebis. Optimi enim, ac egregii principis est, non modo ipse vt omnia ex officio agat, verum vt qua ratione etiam reliqui omnes quam optimi fiant, prospiciat. Id autem tu ita præstabis, non si permittas omnia eos ex libito agere, ac deinde de- E linquẽtes corrigas: sed si priusquam peccauerint quicquam, omnia eos doceas, quæ exercentes & tibi, & sibiipsis maiori sint vsui: omnemq; omnib. occasionem, propter diuitias, nobilitatẽ, aut aliã quã-

† optimorũ virorum

† in legionibus ciuicis

† ne inter gregarios stipendia

† ignominiosum

[a] Ac de senatoribus, quidem, & equitibus tũ hoc tibi consilium meũ est, tũ illud etiam profecto; vt dum adhuc pueri sunt, ad ludos litterarios simul itent: adolescentes autẽ

† adultis agenda sunt, magis idonei tibi quodam ad opus erũt.

cunque præstantiam, vitæ per desidiam, mollitiem, aut praua studia ducendæ, præcidas. Etenim permulti metuentes, ne istiusmodi bonorum nomine inuidiæ ac periculis sint obnoxii, multa seipsis indigna agunt, quo tutius viuere possint. atque inde misericordiam ipsi consequuntur, quia hoc ipsum inique eis accidisse videtur, quod non licere sibi recte viuere opinati sint: ad principem vero & damnum, bonis viris destituto, & infamia huius † causæ redit. Id igitur ne fiat, cauendum tibi est: neque metuendum, ne quis eo, quem dixi, modo educatus institutusque, consilium conuellendi status publici sit initurus: quinimo id à disciplina nulla formatis, † à libidinosis timendum est. hi enim facillime eo adducuntur, vt turpissima ac pessima quæque in se & alios statuant. Qui vero recte educati instituti que sunt, cum alium neminem iniuria afficere, tum minime omnium eum volunt, qui ipsis educationis huius ac disciplinæ autor fuit. Quod si omnino quis peruersus ingratusque existet, nullum ei huiusmodi negotiũ commiseris, vnde aliqnid mali faciendi noris edere possit: aut si nihilominus aliquid molietur, conuictum supplicio affice. neq; est quod verecare, ne quis tibi id [a] vitio vertat, qui non magis propter punitum malum culpaberis, quam medicus propter vsta aut excisa corporis vitia: ille vero ab omnibus accusabitur, qui eodem quo reliqui modo eductus ac institutus, periculum tibi creare ausus fuerit. Ac de senatoribus quidem, & equitibus † hactenus.

† culpa

† flagitiosis

a Vitiũ vertat, modo facias omnia, quæ dixi. Quippe non magis propter punitũ sceleratum peccabis, quam medicus

† hac fiant.

[b] Milites autem perpetuo alendi sunt, ex ciuibus, fœderatis, ac subditis delecti, ad prouincias tuendas, pro ratione necessitatis [temporibus diuersis] plures pauciores ve, qui semper in armis sint, bellicasque artes assiduo exerceant, hyberna locis opportunissimis habeant, certum militiæ tempus expleant, ita vt nonnihil ætatis etiam ante senium supersit. [c] Non enim ex tempore contractis auxiliis amplius vti possumus, qui & tam procul ab extremis imperii nostri finibus distamus, & vndique conterminos nobis hostes habemus: ac si omnibus, qui integra sunt ætate, armorum & rei bellicæ vsum concedamus, semper

b Milites autem perẽnes alendi sunt ex ciuibus, subditis, & fœderatis ali bi plures, alibi pauciores, in singulis prouinciis, prout rerum vsus exegerit, qui semper

c Nam absque hoc perẽni exercitu, nulla possemus habere auxilia, reb. ita poscentibus. quũ & tam procul ab extremis imperii finibus distem⁹, & hostes vndique finitimos habeamus:

A τι ἀρετῆς ἐχόμενον, ῥαθυμίαν, ἢ μαλακίαν, ἢ καὶ ἐπιτήδευσιν τινὰ κίβδηλον προσποιεῖσθαι. πολλοὶ γὰρ, φοβούμενοι μὴ καὶ διὰ τοιοῦτόν τι καὶ φθονηθῶσι καὶ κινδυνεύσωσι, πολλὰ καὶ ἀνάξια ἑαυτῶν ποιοῦσιν, ὡς καὶ ἀσφαλέστερον ἀπ' αὐτῶν βιωσόμενοι. κἀκ τούτου ἐκεῖνοι μὲν ἐλεοῦνται, ὡς καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀδικούμενοι, ὅ μὴ δοκεῖν ἐξεῖναι σφίσιν ὀρθῶς ζῆν· τῷ δὲ ἄρχοντι αὐτῶν καὶ ζημία ἅμα ἀγαθῶν ἀνδρῶν στερομένῳ, καὶ κακοδοξία τῆς αἰτίας συμβαίνει. μήτ' οὖν περιίδῃς ποτὲ τοῦτο πραχθὲν, μήτ' αὖ δείσῃς, ὅτι τραφείς τέ τις καὶ

B παιδευθεὶς ὡς ἐγὼ λέγω, νεωτερόν τι τολμήσει. πᾶν γὰρ τοὐναντίον, τούς τε ἀμαθεῖς καὶ τοὺς ἀσελγεῖς ὑποτοπεῖν δεῖ. οἱ μὲν γὰρ τοιοῦτοι πάντα ἁπλῶς καὶ τὰ αἴσχιστα καὶ τὰ δεινότατα πρῶτον μὲν ἐς σφᾶς αὐτοὺς, ἔπειτα δὲ καὶ ἐς τοὺς ἄλλους ῥᾳδίως ποιεῖν προάγονται· οἱ δὲ δὴ καλῶς τραφέντες τε καὶ παιδευθέντες, οὔτ' ἄλλον τινὰ ἀδικεῖν προαιροῦνται, καὶ πάντων ἥκιστα τὸν τῆς τε τροφῆς καὶ τῆς παιδείας αὐτῶν ἐπιμεληθέντα. ἂν δ' οὖν τις καὶ κακὸς καὶ ἀχάριστος γένηται, μηδὲν αὐτῷ τοιοῦτον ἐπιτρέψῃς, ὅθεν οὐ δεινόν τι δρᾶσαι δυνήσεται· κἂν γε καὶ ὣς νεοχμώσῃ τι, καὶ ἐλεγχθήτω καὶ κολασθή-

C τω. μὴ γὰρ δὴ φοβηθῇς, ὅτι σε αἰτιάσεταί τις ἐπὶ τούτῳ, ἄν γε πάνθ' ὅσα εἴρηκα πράττῃς. σὺ μὲν γὰρ οὐδὲν ἁμαρτήσῃ, τὸν ἀδικήσαντα τιμωρησάμενος, ὥσπερ οὐδὲ ὁ ἰατρὸς καύσας τινὰ καὶ τεμών· ἐκεῖνον δὲ δὴ πάντες ἐγκαλέσουσιν, ὅτι καὶ τροφῆς καὶ παιδείας τῆς αὐτῆς τοῖς ἄλλοις μεταλαχὼν, ἐπεβούλευσέ σοι. περὶ μὲν οὖν τοὺς βουλευτὰς τούς τε ἱππέας ταῦτα γιγνέσθω.

D Τοὺς δὲ δὴ στρατιώτας ἀθανάτους ἔκ τε τῶν πολιτῶν κἀκ τῶν ὑπηκόων τῶν τε συμμάχων, τῇ μὲν πλείους, τῇ δὲ ἐλάττους, καθ' ἕκαστον ἔθνος, ὅπως ἂν ἡ χρεία τῶν πραγμάτων ἀπαιτῇ, τρέφεσθαι προσήκει, καὶ αὐτοὺς ἀεί τε ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι, καὶ τὴν ἄσκησιν τῶν πολεμικῶν διὰ παντὸς ποιεῖσθαι δεῖ· χειμάδιά τε ἐν τοῖς ἐπικαιροτάτοις χωρίοις κατεσκευασμένους, καὶ χρόνον τακτὸν στρατευομένους, ὥστε τι αὐτοῖς καὶ πρὸ τοῦ γήρως τῆς

E ἡλικίας περιεῖναι. οὔτε γὰρ ἐπὶ τῶν καιρῶν βοηθείαις τισὶν ἔτι χρῆσθαι δυναίμεθα, αὐτοί τε τοσοῦτον ἀπὸ τῶν τῆς ἀρχῆς ἐσχατιῶν ἀπηρτημένοι, καὶ πολεμίους ἑκασταχόθι προσοικοῦντας ἔχοντες· ἄν τε ἐπιτρέψωμεν πᾶσι τοῖς ἐν τῇ ἡλικίᾳ οὖσι καὶ τὰ ὅπλα κεκτῆσθαι, καὶ τὰ ἐμπολέμια ἀσκεῖν,

στάσεις

στάσεις καὶ πόλεμοι ἀπ' αὐτῶν ἐμφύλιοι ἀεὶ γενήσονται. καὶ μέντοι κἂν κωλύσαντες σφᾶς ταῦτα ποιεῖν, ἔπειτα συμμαχίας τινὸς παρ' αὐτῶν δεηθῶμεν, κινδυνεύσομεν ἀπείροις τε καὶ ἀγυμνάστοις στρατιώταις ἀεὶ χρώμενοι. διὰ μὲν δὴ ταῦτα γνώμην ποιοῦμαι, τοὺς μὲν ἄλλους πάντας ἄνευ τε ὅπλων, καὶ ἄνευ τειχῶν ζῆν· τοὺς δ' ἐρρωμενεστάτους καὶ βίου μάλιστα δεομένους καταλέγεσθαί τε καὶ ἀσκεῖν. αὐτοί τε γὰρ ἄμεινον πολεμήσουσι, τούτῳ μόνῳ τῷ ἔργῳ σχολάζοντες, καὶ οἱ λοιποὶ ῥᾷον γεωργήσουσι, καὶ ναυτιλοῦνται, τά τε ἄλλα τὰ τῇ εἰρήνῃ προσήκοντα πράξουσι, μήτε ἐκβοηθεῖν ἀναγκαζόμενοι, καὶ προφύλακας σφῶν ἑτέρους ἔχοντες· τό, τε ἀκμαιότατον καὶ ἰσχυρότατον, καὶ † ἐκ λείας μάλιστα ζῆν ἀναγκαζόμενον, ἀλύπως τραφήσεται, καὶ τὸ λοιπὸν πᾶν ἀκινδύνως βιώσεται. πόθεν οὖν χρήματα καὶ ἐς τούτους καὶ ἐς τὰ ἄλλα τὰ ἀναλωθησόμενα ἔσται; ἐγὼ καὶ τοῦτο διδάξω, σμικρὸν ἐκεῖνο ὑπειπών, ὅτι κἂν δημοκρατηθῶμεν, πάντως που χρημάτων δεησόμεθα. οὐ γὰρ οἷόν τε, οὔτ' ἄνευ στρατιωτῶν ἡμᾶς σώζεσθαι, οὔτ' ἀμισθί τινας στρατεύεσθαι. μὴ οὖν, ὡς καὶ τῇ μοναρχίᾳ μόνῃ τῆς ἀναγκαίας τῶν χρημάτων ἀθροίσεως προσηκούσης, βαρυνώμεθα, μηδὲ δι' αὐτὸ καὶ ἀπ' ἐκείνης ἀποτρεπώμεθα· ἀλλ' ὡς καὶ πάντως ἀναγκαῖον ὂν ἡμῖν, ὅπως ποτ' ἂν πολιτευώμεθα, καὶ πορίζεσθαί τινα, οὕτω βουλευώμεθα. φημὶ τοίνυν χρῆναί σε, πρῶτον μὲν ἁπάντων τὰ κτήματα τὰ ἐν τῷ δημοσίῳ ὄντα (πολλὰ δὲ ταῦτα ὁρῶ διὰ τοὺς πολέμους γεγονότα) πωλῆσαι, πλὴν ὀλίγων τῶν καὶ πάνυ χρησίμων σοι καὶ ἀναγκαίων, καὶ τὸ ἀργύριον τοῦτο πᾶν ἐπὶ μετρίοις τισὶ τόκοις ἐκδανεῖσαι. οὕτω γὰρ ἥ τε γῆ ἐνεργὸς ἔσται, δεσπόταις αὐτουργοῖς δοθεῖσα, καὶ ἐκεῖνοι ἀφορμὴν λαβόντες, εὐπορώτεροι γενήσονται· τό, τε δημόσιον διαρκῆ καὶ ἀΐδιον πρόσοδον ἕξει. ἔπειτα συλλογίσασθαι ταῦτά τε καὶ τἆλλα, ὅσα ἔκ τε μεταλλείας, καὶ εἰ δή ποθεν ἄλλοθεν βεβαίως δύναται προσιέναι· καὶ μετὰ τοῦτο ἀντιλογίσασθαι μὴ μόνον τὰ στρατιωτικά, ἀλλὰ καὶ τἆλλα πάντα, δι' ὧν πόλις καλῶς οἰκεῖται· καὶ προσέτι καὶ ὅσα ἔς τε τὰς αἰφνιδίους στρατείας, καὶ ἐς τὰ λοιπὰ ὅσα εἴωθεν ἐπὶ καιροῦ συμβαίνειν, ἀναγκαῖον ἔσται δαπανᾶσθαι· κἀκ τούτου πρὸς πᾶν τὸ λεῖπον φόρον τε ἐπιτάξαι πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς ἐπικαρπίαν τινὰ τῷ

A semper seditiones ab iis, & bella intestina excitabuntur. Sin autem armorum eis vsu interdicamus, ac post suppetias ab eis accipere opus habeamus; periculum erit, ne semper imperitis ac inexercitatis militibus vtendum nobis sit. Itaque hæc mea est sententia, [a] vt robustissimi omnes, quique sibi alendis quam minime sufficiunt, in exercitum conscribantur, ac in armis exerceantur; † reliqui omnes ab armis & re bellica vacent. Nam & illi soli militiæ dediti, rectius eam facient: & hi facilius agriculturam, nauigationes, reliquasque pacis actiones B exercebunt, quum neque ad arma concurrere opus habeant, & alii eorum defendendorum causa excubent. Iam ea hominum multitudo, quæ ætate ac viribus validissima, rapto viuere potissimum cogitur, citra vllius iniuriam aletur; & reliqui omnes sine periculo degent. Vnde ergo, inquies, pecuniæ in hos, & in alias res impendendæ suppetent? Enimuero id mox ostendam, hoc præfatus, etiamsi reipublicæ summam penes populum esse sinamus, C vtique tamen pecunia nobis opus futurum, quum impossibile sit & ‡ sine bello nos tutos esse, & milites sine stipendio habere; ne iam vel vnius principatum, quasi is solus necessariam pecuniæ collectionem requirat, accusemus; vel propter hanc ab eo abhorreamus: sed ita consilium capiamus: vt qui nouerimus, in qualicunque reipublicæ forma pecuniam necessario esse conficiendam. Porro quod ad eam rem attinet, primo omnium debes, vt ego quidem D [b] sentio, [omnes] publicas res (cuiusmodi bellis partas esse multas video) vendere, paucis omnino tibi admodum vtilibus ac necessariis exceptis, pretiumque earum mediocri fœnore omne mutuo dare. Hac ratione & terra ‡ fertilior erit, dominorum opera propria quum colatur, atq; hi quum ea occasione locupletiores euadant, plus in publicū conferēt, resq; publica reditus sufficientes ac perēnes habebit. Deinde horum omnium ac eorum quoq;, quæ ex metallicis fodinis, aut aliunde certò ad nos redeūt, ineunda E est ratio: ac contra computandæ impensæ; quæ non in milites modo, sed etiam in alia ad vrbis rectam administrationem facientia insumuntur, tū quæ in repētina bella aliaq; ex tēpore accidentia necessario conferuntur. sic cōparatis rationibus, vt reliqui sumptus suppeditent, ‡ pensio imperāda est de omnibus iis, quæ aliquē

a Vt alii quidem milites omnes absq; armis, & extra castella, sint præstantissimi vero, maximeq; victus egeni, militiæ adscribātur & exerceātur. Nā & hi militiæ munera rectius obibūt, cū soli vacent: & illi reliqui facili⁹ agriculturam.

† reliqui oēs & armis, & castellis careant.

‡ sine militibus

b sentio, possessiones in fiscum redactas

‡ fertilior erit, ijs tradita dominis, qui eam ipsi excolant, atq; hi

‡ tributum imperandū est.

possessori quæstum ferunt,[a] vectigaliaq; imperanda omnibus nostris subditis. Iustum enim, æquumque est, neminem horum, neque priuatum hominem, neque populum, immunem esse; quum ex æquo ad omnes vtilitas eorum, in quæ in sumuntur, redeat. Exactores † porro vbique locorum cōstituendi sunt, qui singulis suæ functionis temporibus ex omnibus reditibus, quantum par est, exigant. ita quum paulatim, ac certis spatiis, subditi nostri ea pendant, quæ debent, ac non aliquandiu neglecti, † pòst simul omnia poscantur; & pensionem istam exsoluētibus ea res haud minimum commodi afferet, & exactoribus facilior erit sui officii ratio. Neque clam me est, nonnullos, tributa ac vectigalia institui, ægre laturos esse: verum hi ipsi, si neque alio prætereà damno afficiantur, & re ipsa comperiant, hæc ipsorum salutis causa, vtque cæteris suis bonis tuto perfrui possint, [b] exigi; præterea quum plerique ipsorum eam pecuniam, alii magistratum gerentes, alii præfecti regionum, alii militantes accipiant; magnas etiam tibi gratias agent, quod exiguam redituum suorum partem tibi conferentes, reliqua omnia sine damno percipere possint. Idque eo magis fiet, si te † continenter viuere, ac nihil prodigere videant. Quis enim, quum videat te in re familiari summa parsimonia vti, in publica liberalissimum esse, non vltro velit aliquid conferre, quum tuas diuitias suam securitatem, ac copiam esse iudicet. Itaque pecuniæ etiam plurimæ tibi suppetent.

Reliqua ad hunc modum tibi meo iudicio sunt peragenda. Romam omni magnificentia exornabis, omni ludorum genere decorabis. nam quia multis imperamus gentibus, conueniens est, nos omnibus aliis † hac in re præstare: atque hoc efficit quodammodo etiam, vt socii nos obseruent, hostes formident. Quod † ad exteros pertinet, neque populus vllus cuiusquam rei potens sit, neque in concionem omnino coeat. nam neque boni quicquam statuent, & subinde turbas aliquas excitabunt. ideoque † ne nostro quidem populo concedi debet, vt ad iudicia, comitia, aliudue huiusmodi concilium, rei alicuius sciscendæ causa, conueniant. Ædificiis neque numero, neque mole,

[a] Vectigalia per vniuersum imperium nostrum instituenda.

† porro, qui horum curā gerant, vbique

† post semel omnia summatim poscantur;

[b] exigi: quod quē maiorē eorū partem non alii quidam, sed ipsimet, vel in aliquo constituti magistratu, vel facti rerum tuarum procuratores, vel tibi militantes accipiant;

† frugaliter

† in omnib. rebus præstare.

† ad regendos exteros

† ne plebi quidem nostra

A κεκτημένῳ αὐτὰ παρέχουσι, καὶ τέλη καταστῆσαι παρὰ πᾶσιν ὧν ἄρχομεν. καὶ γὰρ καὶ δίκαιον καὶ προσῆκόν ἐστι, μηδένα αὐτῶν ἀτελῆ εἶναι, μήτ' ἰδιώτην, μὴ δῆμον, ἅτε καὶ τῆς ὠφελείας τῆς ἀπ' αὐτῶν ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἀπολαύσοντας. καὶ σφᾶς ἐκλογέας τοὺς ἐπιτεταγμένους ἑκασταχόθι ποιῆσαι, ὥστε αὐτοὺς πᾶν τὸ ἐκ τῆς ἐπιτροπείας αὐτῶν χρόνῳ προσῆκον ἐξ ἁπασῶν τῶν προσόδων ἐσπράττειν. τοῦτο γὰρ καὶ ἐκείνοις ῥᾴω τὴν εἴσπραξιν ποιήσει, καὶ τοῖς διδοῦσί τι ὠφέ-

B λειαν οὐκ ἐλαχίστην παρέξει· λέγω δὲ τὸ κατ' ὀλίγον σφᾶς ἐν ταῖς τάξεσιν ὅσα ὀφείλουσιν εἰσφέρειν, καὶ μή, βραχὺν ῥαθυμήσαντας χρόνον, ἔπειτα κεφαλαιωθέντα πάντα ἐσάπαξ ἀπαιτεῖσθαι. καὶ οὐκ ἀγνοῶ μὲν ὅτι τινὲς τῶν τε φόρων καὶ τῶν τελῶν καθισταμένων ἀχθεσθήσονται· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο οἶδα, ὅτι ἂν μήτε προσεπηρεάζωνται, καὶ τῷ ἔργῳ πεισθῶσιν, ὅτι πάντα ταῦτα καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας σφῶν, καὶ ὑπὲρ τοῦ τὰ λοιπὰ ἀ-

C δεῶς καρποῦσθαι, συνεισοίσουσι, καὶ προσέτι τὰ πλείω αὐτῶν οὐχ ἕτεροι τινές, ἀλλ' αὐτοὶ ἐκεῖνοι, οἱ μὲν, ἄρχοντες, οἱ δὲ, ἐπιτροπεύοντες, οἱ δὲ, στρατευόμενοι, λήψονται· καὶ πάνυ πολλὴν χάριν εἴσονταί σοι, βραχέα ἀπὸ πολλῶν ὧν ἂν μηδὲν ἐπηρεαζόμενοι καρπῶνται, διδόντες· ἄλλως τε κἂν ὁρῶσί σε σωφρόνως τε διαιτώμενον, καὶ μηδὲν μάτην παραναλίσκοντα. τίς γὰρ οὐκ ἄν, ἰδών σε πρὸς μὲν τὰ οἰκεῖα φειδωλότατον, πρὸς δὲ τὰ κοινὰ ἀφειδέστατον ὄντα, ἐθελοντὴς συντελέ-

D σειέ τι, καὶ ἀσφάλειαν καὶ εὐπορίαν ἑαυτοῦ τὸ σὲ πλουτεῖν εἶναι νομίζων; χρήματα μὲν δὴ καὶ πάνυ πολλὰ ὑπάρξειεν ἄν.

Τὰ δὲ δὴ λοιπὰ τόνδε τὸν τρόπον διοικεῖν σοι παραινῶ. τὸ μὲν ἄστυ τοῦτο καὶ κατακόσμει πάσῃ πολυτελείᾳ, καὶ ἐπιλάμπρυνε παντὶ εἴδει πανηγύρεων. προσήκει τε γὰρ ἡμᾶς πολλῶν ἄρχοντας, ἐν πᾶσι πάντων ὑπερέχειν, καὶ φέρει πως καὶ τὰ τοιαῦτα πρός τε τοὺς συμμάχους αἰδῶ, καὶ

E πρὸς τοὺς πολεμίους κατάπληξιν. τὰ δὲ δὴ τῶν ἄλλων ὧδε διέπε. πρῶτον μὲν οἱ δῆμοι μήτε κύριοι τινὸς ἔστωσαν, μήτε ἐς ἐκκλησίαν τοπαράπαν φοιτάτωσαν. οὔτε γὰρ ἀγαθὸν οὐδὲν φρονήσειαν ἄν, καὶ συχνὰ ἂν ἀεὶ ταράξειαν. ὅθεν οὐδὲ τὸν παρ' ἡμῖν δῆμον, οὔτε ἐς δικαστήριον, οὔτε ἐς ἀρχαιρεσίας, οὔτε ἐς ἄλλον τινὰ τοιοῦτον σύλλογον, ἐν ᾧ τι καὶ χρηματισθῆναι δεῖ, συνιέναι χρῆναι. ἔπειτα δὲ μήτ' οἰκοδομημάτων πλήθεσιν ἢ καὶ με-

„ καὶ μεγέθεσιν ὑπὲρ τὰ ἀναγκαῖα χρήσθωσαν, μήτ᾽
„ ἀγώνων πολλῶν καὶ παντοδαπῶν ἀναλώμασι
„ δαπανάσθωσαν· ἵνα μή τι σπουδαῖς ματαίαις
„ ἐκτρύχωνται, μήτε φιλοτιμίαις ἀλόγοις πολεμῶν-
„ ται. ἐχέτωσαν μὲν γὰρ καὶ πανηγύρεις καὶ θεωρίας τι-
„ νὰς χωρὶς τῆς ἱπποδρομίας τῆς παρ᾽ ἡμῖν ποιουμέ-
„ νης· μὴ μέντοι ὥστε καὶ τὸ δημόσιον ἢ καὶ τοὺς ἰδίους οἴκους
„ λυμαίνεσθαι, ξένον τέ τινα ἀναγκάζεσθαι παρ᾽
„ αὐτοῖς καὶ ὁτιοῦν ἀναλίσκειν, καὶ σίτησιν ἀθάνατον πᾶ-
„ σιν ἁπλῶς τοῖς ἀγῶνά τινα νικήσασι δίδοσθαι.
„ τούς τε γὰρ εὐπόρους ἄλογόν ἐστιν ἔξω τι τῶν πα-
„ τρίδων ἀναγκαστοὺς δαπανᾶν, καὶ τοῖς ἀγωνισταῖς
„ ἀπόχρη τὰ ἆθλα τὰ παρ᾽ ἑκάστοις τιθέμενα· χω-
„ ρὶς ἢ εἴ τις αὐτῶν Ὀλύμπια, ἢ Πύθια, ἢ τινα ἐν-
„ ταῦθα ἀγῶνα ἀνέλοιτο. τοὺς γὰρ τοιούτους μόνους
„ σιτεῖσθαι δεῖ, ἵνα μήτε αἱ πόλεις μάτην ἐπιτρί-
„ βωνται, μήτε ἔξω τις τῶν ἀξιονίκων ἀσκῇ, δυνά-
„ μενος ἄλλο τι χρησιμώτερον καὶ ἑαυτῷ καὶ τῷ κοινῷ
„ μετιέναι. περὶ μὲν οὖν τούτων ταῦτα γινώσκω. τὰς
„ δὲ ἱπποδρομίας τὰς ἄνευ τῶν γυμνικῶν ἀγώνων ἐ-
„ πιτελουμένας οὐχ ἡγοῦμαι δεῖν ἄλλῃ τινὶ πόλει ποι-
„ εῖν ἐπιτρέπειν· ὅπως μήτε χρήματα παμπληθῆ
„ εἰκῇ διαπολλύηται, μήθ᾽ οἱ ἄνθρωποι κακῶς
„ ἐκμαίνωνται· καί, τὸ μέγιστον, ἵνα οἱ στρατευόμενοι
„ τοῖς ἀρίστοις ἵπποις ἀφθόνως χρῆσθαι ἔχωσι. τοῦτο
„ μὲν δὴ διὰ ταῦτα ἀπαγορεύω παντάπασι μη-
„ δαμόθι ἄλλοθι, πλὴν ἐνταῦθα γίγνεσθαι. τὰ δὲ δὴ
„ λοιπὰ ἐμετρίασα, ἵν᾽ εὐδαπάνους τὰς ἀπολαύ-
„ σεις καὶ τῶν θεωρημάτων καὶ τῶν ἀκουσμάτων ὡς ἕκαστοι ποι-
„ ούμενοι, καὶ σωφρονέστεροι καὶ ἀστασιαστότεροι διά-
„ γωσι. μήτε δὲ νομίσματα, ἢ καὶ σταθμά, ἢ μέτρα ἰ-
„ δίᾳ τις αὐτῶν ἐχέτω, ἀλλὰ τοῖς ἡμετέροις καὶ ἐκεῖ-
„ νοι πάντες χρήσθωσαν. μήτε πρεσβείαν τινὰ πρός
„ σε, πλὴν εἰ πρᾶγμά τι διαγνώσεως ἐχόμενον
„ εἴη, πεμπέτωσαν· ἀλλὰ τῷ τε ἄρχοντι σφῶν δη-
„ λούτωσαν ὅσα βούλονται, καὶ δι᾽ ἐκείνου σοὶ τὰς ἀξιώ-
„ σεις, ὅσας ἂν δοκιμάσῃ, προσφερέτωσαν. οὕτω γὰρ
„ οὔτ᾽ ἀναλώσουσί τι, οὔτ᾽ αἰσχρῶς διαπράξονται,
„ ἀλλ᾽ ἀκεραίους τὰς ἀποκρίσεις ἄνευ δαπάνης ἢ καὶ
„ πραγματείας τινὸς λήψονται. καὶ μέντοι καὶ τἆλλα
„ ὧδ᾽ ἄν μοι δοκεῖς ἄριστα διατάξαι, ἂν πρῶτον μὲν
„ τὰς πρεσβείας τάς τε παρὰ τῶν πολεμίων, καὶ τὰς
„ παρὰ τῶν ἐνσπόνδων καὶ βασιλέων καὶ δήμων ἀφι-
„ κνουμένας ἐς τὸ συνέδριον ἐσαγάγῃς (τά τε γὰρ ἄλ-
„ λα καὶ σεμνὸν καὶ ἀξιόλογόν ἐστι, τό, τε τὴν βουλὴν πάν-
„ των κυρίαν δοκεῖν εἶναι), καὶ τὸ πολλοὺς τοὺς ἀντιπά-
„ λους τοῖς ἀγνωμονοῦσιν αὐτῶν φαίνεσθαι) ἔπειτα δὲ ἅπαντα τὰ νομοθετούμενα δι᾽ αὐτῶν ποιῇ, καὶ μη-
„ δὲν τὸ παράπαν ἄλλο ἐπὶ πάντας ὁμοίως φέρῃ, πλὴν τῶν ἐκείνης δογμάτων. οὕτω γὰρ τό, τε ἀξίωμα

A quam pro necessitate, maiorib. vtantur; neq; in ludos multos, ac varios, sumptū faciant. ne vel studiis vani † occupentur, vel sumptib. absurdis certantes ad inimicitias mutuas progrediantur. Ludos quoque, & spectacula sua habeant, [a] excepto nostro equestri certamine: non tamen ita, vt rem vel publicam, vel familiarē suā corrumpant, coganteq; peregrinos apud se aliquid sumptuū facere; aut omnibus, qui quocunq; certamine vicerint, cibū perennem tribuant. Nā rationi consen-
B taneū non est, vt diuites extra patrias suas cogantur impensas facere: & præmia certantib. vbique constituta sufficiunt: nisi quis Olympia, Pythia, † aut aliud genu certare velit certamina. his enim solis cibus præbendus est, vt neque vrbes frustra impendiis onerētur, neque nisi dignis opera certaminib. quisquam exerceatur, quum possit aliquid aliud patriæ sibique vtilius [b] tractare. Porro ludos equestres, qui sine gymnicis certaminib. fiunt, nulli alii vrbi exhibendos censeo: ne vel multæ pecuniæ ab re insumātur, vel homines ad malū furorē exagitentur: ac
C præcipue ideo, vt militantib. copia optimorū equorū sufficiat. hi itaque ludi non alibi, quā Romæ, dari debent: in reliquis eam moderationem adhiberi, vt quum singulis in locis [c] spectacula & musica fiant tolerabilib. impendiis, locus modestiæ sit ac tranquillitati. Vti præterea numismate, pondereque, vel mensura peculiari, vrbs nulla debet, sed nostris. Neque ad te legationē, nisi res † discussionē tuam requirat, vllam mittant: sed quæ voluerint, præfecto suo indicent, [d] ac per eum ad te de sua volūtate referant. ita &
D sumptus, & turpis rei conficiendæ ratio vitabitur, ac integra responsa sine vllo impendio ac labore auferent. Reliqua etiā omnia videris mihi hac ratione optime omniū cōfecturus, si legatos, ab hostib. aut à confœderatis regib. populisq; missos, primū in senatū introducas: (alioquin n. e dignitate reipublicæ est, videri omnia esse in potestate senatus, ac multos esse eorū aduersarios, [e] qui eum spernant) deinde senatorum opera omnia
E de eis statuas, quæ legibus sunt sancita, nihilque iniussu eius cum quoquam agas. hoc pacto & dignitas

† *exhauriantur,*
a *excepto circensib. nostro:*
† *Vel aliquid horu exhibere certamen velit. his enim solis annona præbenda sunt,*
b *tractare. Atque hæc quidem hac mea sententia est. Porro*
c *tam oculorum quā aurium oblectamenta quadam tolerabilib. impensis exhibentur, locus modestiæ sit*
† *cognitionē*
d *ac per eum tibi postulata sua, quæ quidem ipse probauerit, offerant.*
e *qui se contumaces in eum gerant) deinde per senatum fac omnia, quæ decernūtur, nec omnino quidquam adeo ad omnes æque pertineat, ac senatus ipsius consulta. Sic enim & maiestas imperii magis fulcietur,*

imperii magis confirmabitur, & legum instituta aperta ac conspicua omnibus erunt. Tertium est, vt senatores, liberosq; & † mulieres eorū, si quod crimen perpetrauerunt, † ignominia, exilio, aut etiam morte plectendum, nullo facto præiudicio in curiā adducas, integramq; de causa cognitionē senatui permittas: vt & sontes citra tuam inuidiam rei coram suæ sortis hominibus peracti plectantur, [a] reliquique metu publici iudicii meliores euadant. Hæc de iis criminibus dico, de quibus & leges exstant, & iudicia secundum eas fiunt. Nam quod conuitium aliquis tibi fecerit, [b] aut obtrectauerit, neque deferente aliquo audire, neque vlcisci debes. Turpe enim fuerit, te credere, inuentum, qui te, neminem lædentem, omnibus benefacientem, ignominia affecerit: idque soli faciunt mali principes, [c] quos ad fidem dictis habendam conscientia mouet. Deinde iniquum est, ea ægre ferre velle, quæ si vera sunt, præstat non admisisse: sin falsa, dissimulare: quum multi hæc vindicantes, pluribus ac grauioribus de se sermonibus occasionem præbuerint. Hic igitur est meus sensus de obtrectationibus: ac conuenit te omni altiorem esse iniuria, & neque ipsum id in animum tuum inducere, neque aliis eam opinionem subiicere, exstare qui in te contumeliosus esse ausit: vt iam idem de te, quod de diis immortalibus iudicetur, esse te venerandum. Quod si perniciem tibi machinatus fuisse quispiam culpetur, (quod sane fieri potest) eum tu ipse neque † iudicabis, neque † præiudicium contra afferes, (est enim absurdum, eundem & accusatoris & iudicis partib. fungi) sed in senatū adductū, causam dicere iube, ac si conuincatur, quam fieri potest moderatissimo supplicio plecte, vt fides crimini fiat. Nam pleriq; difficulter omnino adducuntur, vt credant, ab inermi insidias armato structas: quod hac solū ratione cōsequeris, si neque ex ira, neque † extremo supplicio (quantum quidem eius fieri licet) in huiusmodi reos animaduertas. Hic tamen eos exclusos velim, qui quum exercitum obtineant, palam contra te insurgunt. neque enim hi in iudicium pertrahendi, sed hostium exemplo puniendi sunt.

† Cor[am?] † [in]famia,

a & videtes hac alii, ne sua quoque facinora palam fiant, verceantur: ac meliorem ad frugem redeant.
b aut quid aliud alienū à te dixerit, neque deferente
c qui ex conscientia sua veritatem dictorū proditam colligunt.

† in ius vocabis,
† præiudicio tuo damnabis:

† animo implacabili

A τό τε τῆς ἀρχῆς μᾶλλον ἂν βεβαιοῖτο, καὶ τὰ δικαιώματα τὰ ἐκ τῶν νόμων καὶ ἀναμφίλογα καὶ σχεδὸν πᾶσιν ἅμα γίγνοιτο. τρίτον, ἂν τούς τε βουλευτὰς τοὺς ἐκ τῆς γερουσίας, καὶ τοὺς παῖδας, τάς τε γυναῖκας αὐτῶν, ἄν ποτέ τινα αἰτίαν βαρυτέραν, ὥστε τὸν ἁλόντα σφῶν ἀτιμίαν, ἢ φυγὴν, ἢ καὶ θάνατον ὀφείλειν, λάβωσιν, ὑπό τε βουλευτήριον ὑπάγῃς, μηδὲν προκαταγνούς, καὶ ἐκείνῳ πᾶσαν τὴν περὶ αὐτοῦ διάγνωσιν ἀκέραιον ἐπιτρέπῃς· ἵν' οἵ τι ἀδικοῦντές τι, ἐν πᾶσι τοῖς ὁμοτίμοις ἐλεγ-
B χόμενοι κολάζωνται χωρὶς σοῦ φθόνου, καὶ οἱ ἄλλοι, ταῦθ' ὁρῶντες, βελτίους γίγνωνται, φόβῳ τοῦ μὴ καὶ αὐτοὶ ἐκδημοσιευθῆναι. καὶ ταῦτα μέντοι περὶ ἐκείνων τῶν ἀδικημάτων περὶ ὧν οἵ τε νόμοι κεῖνται, καὶ αἱ κρίσεις αἱ κατ' αὐτοὺς γίγνονται, λέγω. τὸ γὰρ, ὅτι τὶς ἐλοιδόρησέ σε, ἢ καὶ ἕτερόν τι ἀνεπιτήδειον εἶπε, μήτε ἀκούσῃς ποτὲ κατηγοροῦντός τινος, μήτε ἐπεξέλθῃς. αἰσχρὸν μὲν γὰρ τὸ πιστεύειν, ὅτι τίς μήτ' ἀδικοῦντά σε, καὶ εὐεργετοῦντα πάντας προεπηλάκισε· καὶ μόνοι τοῦτο ποιοῦσιν οἱ κακῶς ἄρχοντες·
C ἐκ γὰρ τοῦ συνειδότος καὶ τὸ πιστὸν τῶν λεγομένων εἰρῆσθαι τεκμαίρονται. δεινὸν δὲ καὶ τὸ χαλεπαίνειν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἃ εἰ μὲν ἀληθῆ εἴη, κρεῖττόν ἐστι μὴ ποιεῖν· εἰ δὲ ψευδῆ, μὴ προσποιεῖσθαι. ὡς πολλοί γε ἤδη διὰ τοῦτο πολὺ πλείω καὶ χαλεπώτερα λογοποιεῖσθαι καθ' ἑαυτῶν ἐποίησαν. περὶ μὲν οὖν τῶν λόγῳ τι προπηλακίζειν αἰτιαζομένων ταῦτ' ἐγὼ φρονῶ. κρείττω τε γὰρ καὶ ὑψηλότερον πάσης ὕβρεως εἶναί σε χρὴ, καὶ μηδ' ἐς ἔννοιαν ποτὲ μήτε αὐτὸν ἀφικνεῖσθαι, μήτε τοὺς ἄλλους προάγειν, ὅτι δύνα-
D ταί τις ἀσελγᾶναί τι εἰς σέ· ἵν' ὡς περὶ τῶν θεῶν, οὕτω καὶ περὶ σοῦ φρονῶσιν, ὅτι σεπτὸς εἶ. ἂν δὲ δή τις ἐπιβουλεύειν σοι αἰτίαν λάβῃ, (γένοιτο γὰρ ἄν τι καὶ τοιοῦτον) αὐτὸς μὲν μηδὲν περὶ ἐκείνου τι μήτε δικάσῃς, μήτε προδιαγνῷς, (ἄτοπον γὰρ, τὸν αὐτὸν καὶ κατήγορον καὶ δικαστὴν γίγνεσθαι) ἐπὶ δὲ δὴ τὸ βουλευτήριον αὐτὸν ἀγαγὼν, ἀπολογήσασθαί τε ποίησον κἂν ἐξελεγχθῇ, κόλασον μετριάσας ὡς οἷόν τέ ἐστι τὸ τιμώρημα, ἵνα καὶ πιστευθῇ τὸ ἀδίκημα. χαλεπώτατα γὰρ οἱ πολλοὶ πείθονται, ὅτι τις ἄοπλος ἂν ἐπιβουλεύσῃ τῷ ὡπλισμένῳ.
E καὶ μόνως ἂν οὕτως αὐτῶν τύχοις, εἰ μήτε πρὸς ὀργὴν, μήτ' ἀνηκέστως, ἐφ' ὅσον γε καὶ ἐνδέχεται, τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ ποιοῖο. λέγω δὲ ταῦτα, χωρὶς ἤ εἴ τις στράτευμά τι ἔχων, ἄντικρυς ἐπανασταίη· οὐδὲ γὰρ δικάζεσθαι τὸν τοιοῦτόν που προσήκει, ἀλλ' ἐν πολεμίου μοίρᾳ κολάζεσθαι.

Ταῦτά

Ταῦτά τε οὖν οὕτω, καὶ τἆλλα τὰ πλεῖστα, τὰ μέγιστα τῶν δημοσίων προσηκόντων τῇ γερουσίᾳ ἀνατίθει. τά τε γὰρ κοινὰ κοινῶς διοικεῖσθαι δεῖ· καὶ ἔστι τοῦτο πᾶσιν ἀνθρώποις ἔμφυτον, καὶ τὸ χαίρειν ἐφ' οἷς ἂν παρὰ τοῦ κρείττονος ὡς καὶ ἰσότιμοι αὐτοῦ ὄντες ἀξιωθῶσι· καὶ τὸ πάντα τὰ μετὰ σφῶν τινι γνωσθέντα καὶ ἐπαινεῖν, ὡς οἰκεῖα, καὶ ἀγαπᾶν, ὡς αὐθαίρετα. ἐς μὲν οὖν τὸ βουλευτήριον τὰ τοιαῦτα ἐσφέρεσθαι φημὶ χρῆναι· καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων πάντας ὁμοίως τοὺς παρόντας γνώμην διδόναι· ὅταν δὲ δὴ κατηγορῆταί τις αὐτῶν, μὴ πάντας, πλὴν ἂν τις ἢ μηδέπω βουλεύῃ, ἢ καὶ ἐν τοῖς ταμιεύκοσιν ἔτι ὢν κρίνηται. ἄτοπον γὰρ, τὸν μηδέπω δεδημαρχηκότα, ἢ ἀγορανομηκότα, ψῆφον κατά τινος τῶν τοιούτων φέρειν, ἢ νὴ Δία τούτων τινὰ κατὰ τῶν ἐστρατηγηκότων, † ἢ καὶ ἐκείνων, κατὰ τῶν ὑπατευκότων. ἀλλ' οὗτοι μὲν ἐπὶ πάντας ‡ τὴν τῶν ἀποφήνασθαι ἐξουσίαν ἐχέτωσαν· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι ἐπί τε τοὺς ὁμοίους, καὶ ἐπὶ τοὺς ὑποδεεστέρους.

† ἐκείνων κατὰ
‡ πάντως ὁ

Δίκαζε δὲ καὶ αὐτὸς ἰδίᾳ τά τε ἐφέσιμα καὶ τὰ ἀναπόμπιμα, ὅσα ἂν παρά τε τῶν μειζόνων ἀρχόντων, καὶ παρὰ τῶν ἐπιτρόπων, τοῦ τε πολιάρχου, καὶ τοῦ ὑποτιμητοῦ, καὶ τῶν ἐπάρχων, τοῦ τε τὸν σῖτον ἐπισκοποῦντος, καὶ τοῦ νυκτοφυλακοῦντος, ἀφικνῆται. μήτε γὰρ αὐτόδικος μήτ' αὐτοτελὴς οὕτω τις τὸ παράπαν ἔστω, ὥστε μὴ οὐκ ἐφέσιμον ἀπ' αὐτοῦ δίκην γίγνεσθαι. ταῦτά τε οὖν κρίνε, καὶ περὶ τῶν ἱππέων, τῶν τε ἑκατοντάρχων τῶν ἐκ τοῦ καταλόγου, καὶ τῶν ἰδιωτῶν τῶν πρώτων, ὅταν περὶ θανάτου ἢ καὶ ἀτιμίας τινὸς ἀγωνίζωνται. σοὶ γὰρ δὴ τὰ τοιαῦτα μόνῳ προσκείσθω, καὶ μηδεὶς ἄλλος περὶ αὐτῶν αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν, δι' ἅπερ εἶπον, δικαζέτω. μετὰ γὰρ δὴ σοῦ ἀεὶ μὲν οἱ ἐντιμότατοι τῶν τε βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων, ἤδη δὲ καὶ ἕτεροί τινες ἔκ τε τῶν ὑπατευκότων καὶ ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων ἄλλοι ἄλλοτε διαγιγνωσκέτωσαν, ἵνα σύ τε τοὺς τρόπους αὐτῶν ἀκριβέστερον ἐν τούτῳ προκαταμανθάνων, ὀρθῶς σφίσιν ἔχῃς χρῆσθαι, κἀκεῖνοι προσσυγγιγνόμενοι τοῖς τε ἤθεσι καὶ τοῖς βουλεύμασί σου, οὕτως ἐς τὰς τῶν ἐθνῶν ἡγεμονίας ἐξίωσι. τὰς μέντοι γνώμας αὐτῶν μὴ φανερῶς, ὅσαι γε καὶ ἐπισκέψεως ἀκριβεστέρας δέονται, διαπυνθάνου, ἵνα μὴ τοῖς προσήκουσι σφῶν ἐφεπόμενοι, καὶ ὀκνῶσι παρρησιάζεσθαι· ἀλλ' ἐς γραμματεῖα γραφομένας· οἷς αὐτὸς μόνος ἐντυχὼν, ὑπὲρ τοῦ μηδενὶ ἄλλῳ ἐκδήλους αὐτὰς γίγνεσθαι, εὐθέως αὐτὰς ἀπαλείφεσθαι κέλευε. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τὴν ἑκάστου γνώμην διακριβώσαις, εἰ ἀνέλεγκτον αὐτοὺς παρὰ τοῖς ἄλλοις πιστεύσαιεν ἔσεσθαι. καὶ μέντοι καὶ πρὸς τὰς δίκας, τάς τε ἐπιστολὰς, καὶ τὰ ψηφίσματα

A Proinde hæc, & plerasque alias res, maxime ad rempublicam spectantes, senatus potestati permittes. nam & rempublicam communi consilio administrari par est, & natura suapte homines gaudent iis quæ tanquam conditione æquales à maiori adipiscuntur; omniaque, quæ is cum ipsorum consilio decernit, tanquam propria laudant, ac tanquam vltro à seipsis statuta diligunt. De his itaque ad senatum referre te iubeo, omnesque senatores præsentes ex æquo de B aliis plerisque rebus sententiam ferre: sed vbi quis senator reus agitur, non omnes; nisi reus aut senator nondũ sit factus, aut quæstorius adhuc sit. Est enim à ratione alienũ, cum qui nondũ tribunus plebis, aut ædilis fuerit, de eo, qui hos magistratus obierit, suffragium dicere; aut hos de prætoriis, vel rursum ‡ hos de consularibus: verum consularibus liceat, de his omnibus sententiam suam ferre; reliquis, de æqualibus, aut minoribus.

‡ prætorios

Ipse autem seorsum [a] de causis in quibus prouocatione certatur, iudicium facies, quæ a maioribus magistratibus, tutoribus, præfecto vrbis, subcensore, præsidibus prouinciarum, annonæ procuratore, & nocturnæ custodiæ magistro ad C te referuntur. nemo enim ita merum imperium obtinere debet, vt non ab eo prouocari possit. De his igitur causis, deque causis equitum, ‡ & centurionum, priuatorumque primariorum cognosces, vbi de capite ‡ aut ignominia erit controuersia: nam hæc ad te solum D debent referri, ac ob eas, quas dixi causas, alius nemo iudicare de iis debet. Adhibere autem vnoquoque tempore ad ea iudicia potes præstantissimos quosque ‡ patricii equestrisque ordinis viros, itemque nõnullos ex consularib. & prætoriis, alios alio tempore, vt & tu prius moribus eorum hac ratione certius perspectis, recte vti eis possis: [b] & illi consuetudine habita tuorum morum ac consiliorum, ita demum in prouincias exeant. Hos in causis grauioribus sententias non aperte rogabis, ‡ ne suis fauentes, necessariis non libere quid sentiant, E pronuntient: sed in tabellis scriptas, ad te solum, ne cui alii innotescant, perferri, ac deleri lectas statim iube. Sic enim vniuscuiusque sententiã certissime cognosces, si eam illi à nemine alio cognitum iri persuasum habeant. Præterea ad iudicia, ad literas, ad vrbium

a de adpelationibus cognosces, quotquot à magistratibus maioribus, & à tutoribus procuratoribus, præfecto vrbis, sub censore, præfectis prætorio, præfecto annonæ, & præfecto vigilum, ad te fiunt.
‡ & centurionum militantium, & primipilorum cognosces,
‡ vel infamia agitur.
‡ senatoris
b & illi pristini adsuefacti tuis moribus consiliisque tuis.
‡ ne vestigia necessariorum suorum sequentes,

decreta, ad priuatorum hominum postulata, ad aliaque omnia, quæ administrationi imperii competunt, adiutores administroique ex equitibus quosdam habebis. sic & facilius singula peragentur, & neque tu per errorem falleris, neque solus omnia conficiens fatigaberis. Liberam dandi tibi ex animi sui sententia consilii potestatem omnibus facies, proposita securitate. nam & si cuius tibi sermo probabitur, multum inde vtilitatis ad te; & si non placebit, nihil incommodi redibit. [a] quorum consilium sequendum existimabis, eos collauda, ac honora: (nam illorum inuentis ipse gloriam tibi paries) [b] quorum vero reiicies, eos nequaquam aut ignominia afficies, aut culpabis: [c] quum ad eorum tibi voluntatem, non successum eius, sit respiciendum. Quod idem in re bellica etiam tibi obseruandum est, ne vel fortuito alicuius infortunio succenseas, vel re bene gesta inuideas: ita libentes alacresque pro te omnes pericula suscipient, quum neque re infeliciter gesta supplicium, neque prospere, insidias sibi timendas persuasum habeant. Nam multi, quum eorum penes quos summa esset imperii, metuerent inuidiam; cladem accipere, quam victoria potiri maluerunt, eoque sese tutos præstiterunt, damno illis iniuncto. Quare tu, ad quem vtriusque euentus vel commoda, vel incommoda, maxima sui parte referentur, nequaquam debes verbo quidem aliis, re autem ipsi tibi inuidere.

a Qui ad consilium recte collineant.
b qui vero aberrant, eos
c quum mens eorum sententiaque spectanda, non aberratio reprehendenda sit.

Ea autem dices ac ages, quæ sentire ac facere præfectos tuos velis. id enim facilius eos officium suum docebit, quam metus legum: quum alterum imitatione constet, alterum timore: ac facilius meliora imitentur homines, quum ea in re ipsa conspiciunt, quam peiora vitent, verbis ea prohibita audientes. Ipse igitur omnia summa cum diligentia ages, nihil tibi ipsi ignoscens: sed certum hoc habens, omnia tua & dicta & facta statim omnib. nota futura. Viues enim velut in quodam orbis terrarum theatro, nec fieri poterit, vt vel minimum tuum peccatum lateat. nihil enim sine arbitris, sed semper in magna hominum multitudine ages: & perscrutari acta principum omnes homines libentissime solet. Qui si semel cõpererint, † te alia aliis praeci-

† te ad eos alia praefer-re, alia sp[...]

A τῶν πόλεων, τάς τε ἰδίας τῶν ἀξιώσεις, καὶ ὅσα ἄλλα τῇ τῆς ἀρχῆς διοικήσει προσήκει, συνεργούς τέ τινας καὶ ὑπηρέτας ἐκ τῶν ἱππέων ἔχε. ῥᾷόν τε γὰρ οὕτως ὡς ἕκαστα διαχωρήσει, καὶ σὺ οὔτ' ἀγνωμονῶν σφαλήσῃ, οὔτ' αὐτουργῶν ἐκκαμῇ. τήν τε παῤῥησίαν παντὶ τῷ βουλομένῳ καὶ ὁποιοῦν συμβουλεῦσαί σοι, μετ' ἀδείας νέμε. ἄν τε γὰρ ἀρεσθῇς τοῖς λεχθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ, πολλὰ ὠφελήσῃ· ἄν τε καὶ μὴ πεισθῇς, οὐδὲν βλαβήσῃ. καὶ τοὺς μὲν τυχόντας τῆς γνώ- B μης καὶ ἐπαίνει καὶ τίμα· (τοῖς γὰρ ἐκείνων ἐξευρήμασιν αὐτὸς εὐδοκιμήσεις) τοὺς δὲ ἁμαρτόντας μήτ' ἀτιμάσῃς ποτὲ, μήτ' αἰτιάσῃ. τὴν γὰρ διάνοιαν αὐτῶν διασκοπεῖν, ἀλλ' οὐ τὴν οὐκ ἐπιτυχίαν μέμφεσθαι. ὃ δὴ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν πολεμικῶν φύλαττε· καὶ μήτε ἐπὶ δυστυχίᾳ ἀκουσίῳ χαλεπαίνῃς τινὶ, μήτε ἐπ' εὐτυχίᾳ φθονήσῃς· ἵνα καὶ προθύμως καὶ ἡδέως πάντες ὑπὲρ σοῦ κινδυνεύωσι· πιστεύοντες C ὅτι οὔτε πταίσαντές τι κολασθήσονται, οὔτε κατορθώσαντες ἐπιβουλευθήσονται. πολλοὶ γοῦν τὸν παρὰ τῶν τὸ κράτος ἐχόντων φθόνον φοβούμενοι, σφαλῆναί τι μᾶλλον, ἢ κατορθῶσαι προείλοντο. κἀκ τούτου τὸ μὲν ἀσφαλὲς αὐτοὶ ἔσχον, τὸ δὲ δὴ ζημίωμα ἐκείνοις προσετρίψαντο. ὥστε αὐτὸς τὸ πλεῖον ἀπ' ἀμφοτέρων καὶ τῶν χρηστῶν καὶ τῶν ἀμεινόνων ἀπολαύσων, μηδέποτε θελήσῃς, λόγῳ μὲν, ἄλλοις, ἔργῳ δὲ, σαυτῷ φθονῆσαι.

D

Πάνθ' ὅσα τοὺς ἀρχομένους καὶ φρονεῖν καὶ πράττειν βούλει, καὶ λέγε καὶ ποίει. οὕτω γὰρ ἂν μᾶλλον παιδεύσειας αὐτοὺς, ἢ τοὺς ἐκ τῶν νόμων ἀνάγκαις δειματώσειας. τὸ μὲν γὰρ ζῆλον, τὸ δὲ φόβον ἔχει. καὶ ῥᾷον τὶς μιμεῖται τὰ κρείττω, ὁρῶν ἔργα γιγνόμενα, ἢ φυλάττεται τὰ χείρω, ἀκούων λόγῳ κεκωλυμένα. καὶ αὐτὸς μὲν ἀκριβῶς πάντα πράττε, μηδεμίαν συγγνώμην ἑαυτῷ νέμων, ὥστε καὶ εὖ εἰδὼς ὅτι παραχρῆμα πάντες καὶ ὅσα ἂν εἴπῃς καὶ ὅσα ἂν ποι- E ήσῃς, μαθήσονται. καθάπερ γὰρ ἐν τινὶ τῆς ὅλης οἰκουμένης θεάτρῳ ζήσῃ· καὶ οὐχ οἷόν τε σοὶ ἔσται οὐδὲ βραχύτατον ἁμαρτόντι διαλαθεῖν. οὔτε γὰρ καταμόνας ποτὲ, ἀλλὰ καὶ μετὰ συχνῶν ἀεί τι πράξεις. καὶ πολυπραγμονοῦσί πως τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων γιγνόμενα καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἥδιστα· ὥστ' ἂν ἅπαξ καταμάθωσί σε ἄλλα μὲν αὐτοῖς παρα-

προστάττοντα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποιοῦντα, οὐ τὰς ἀπειλάς σου φοβηθήσονται, ἀλλὰ τὰ ἔργα μιμήσονται. τὸν δὲ δὴ τῶν ἄλλων βίον ἐπισκόπει μὲν, μὴ μέντοι καὶ χαλεπῶς ἐξέταζε· ἀλλ' ὅσα μὲν ἂν ὑφ' ἑτέρων τινῶν ἐσάγηται, κρῖνε· ὅσα δ' ἂν ὑπὸ μηδενὸς αἰτιάζηται, μηδὲ προσποιοῦ εἰδέναι, ἔξω τῶν εἰς τὸ δημόσιον πλημμελουμένων. ταῦτα μὲν γὰρ τῆς προσηκούσης ἐπιστροφῆς, κἂν μηδεὶς ἐγκαλῇ, τυγχάνειν ὀφείλει. τὰ δὲ ἄλλα τὰ ἰδιωτικὰ ἴσθι μὲν, (ἵνα μὴ καὶ σφαλῇς ποτε ἀνεπιτηδείῳ τινὶ ὑπηρέτῃ πρός τι χρησάμενος) μὴ μέντοι καὶ ἐξέλεγχε. πολλὰ γὰρ ἡ φύσις καὶ παρὰ τὸν νόμον πολλοὺς ἁμαρτάνειν ἐξάγει. οἷς ἂν μὲν ἀκριβῶς τις ἐπεξίῃ, ἤ τινα, ἢ οὐδένα ἂν αὐτῶν ἀτιμώρητον καταλίποι· ἂν δ' ἀνθρωπίνως τὸ ἐπιεικὲς τῷ νενομισμένῳ παραμιγνύῃ, τάχ' ἂν καὶ σωφρονίσειεν αὐτούς. ὁ μὲν γὰρ νόμος, καίτοι ἰσχυρὰ τὰ κολάσματα ἀναγκαίως ποιούμενος, οὐ δύναται τῆς φύσεως ἀεὶ κρατεῖν· τῶν δ' ἀνθρώπων τινὲς, λαθεῖν μὲν δόξαντες, ἢ καὶ μετρίως πως νουθετηθέντες, ἀμείνους γίγνονται· (οἱ μὲν, αἰσχυνόμενοι ἐλεγχθῆναι, οἱ δὲ, αἰδούμενοι πάλιν σφαλῆναι) φανερωθέντες δὲ καὶ ἀπερυθριάσαντες, ἢ καὶ πέρα τοῦ μετρίου κολασθέντες, τά τε νενομισμένα πάντα συγχέουσι καὶ καταπατοῦσι, καὶ μόναις ταῖς τῆς φύσεως ὁρμαῖς δουλεύουσι. κἀκ τούτου οὔτε τὸ πάντας αὐτοὺς κολάζειν ῥᾴδιον, οὔτε τὸ περιορᾶν φανερῶς τινας ἀσελγαίνοντας, εὐπρεπὲς γίγνεται. τὰ μὲν δὴ οὖν ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων τοῦτόν σοι τὸν τρόπον, πλὴν τῶν πάνυ ἀνηκέστων, μεταχειρίζεσθαι παραινῶ. τὰ δὲ ὀρθῶς ὑπ' αὐτῶν γιγνόμενα, καὶ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων τιμᾶν. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα ποιήσειας αὐτοὺς τῶν τε χειρόνων ἀπέχεσθαι, τῇ φιλανθρωπίᾳ, καὶ τῶν βελτιόνων ἐφίεσθαι, τῇ μεγαλοδωρεᾷ. μὴ γάρ τοι καταδείσῃς μήθ' ὅτι ἐπιλείψει σέ ποτε ἢ χρήματα, ἢ τἆλλα, οἷς τοὺς ἀγαθόν τι ποιοῦντας ἀμείψῃ· (πολὺ γὰρ μᾶλλον ἔγωγε ἐλάττους αὐτῶν τοὺς εὖ τι παθεῖν ἀξίους οἴομαι γενήσεσθαι, τοσαύτης σοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάττης ἄρχοντος) μήθ' ὅτι τινὲς εὐεργετηθέντες, ἀχαρίστως τι πράξουσιν. οὐδὲν γὰρ οὕτω καὶ δουλοῦται καὶ οἰκειοῦται τινὰ, κἂν ἀλλότριος, κἂν ἐχθρὸς ὢν τύχῃ, ὡς τὸ μήτ' ἀδικεῖσθαι, καὶ προσέτι καὶ εὖ πάσχειν.

Πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἄλλους οὕτω σοι προσφέρεσθαι γνώμην δίδωμι· σαυτῷ δὲ δὴ μήτε ἔξαλλόν τι, μήθ' ὑπερήφανον, μήτε παρὰ τῶν ἄλλων, μήτε παρὰ τῆς βουλῆς, ἢ ἔργῳ ἢ καὶ λόγῳ δοθὲν περιίδῃς. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις κόσμον ἡ παρὰ σοῦ τιμὴ φέρει, σοὶ δ' αὐτῷ μεῖζον μὲν τῶν ὑπαρχόντων

A præcipere, alia ipsum agere; non iam minas tuas metuent, sed facta imitabuntur. Aliorum vita inspicienda quidem tibi, non tamen grauiter inquirendum: sed quæ ab aliis accusantur crimina, de iis iudicandum: reliqua accusatore carentia tu quoque dissimula, nisi quid in rempublicam sit delictum. de his enim exigenda est merita pœna, etiamsi nemo deferat. Priuata autem cætera, cognoscenda quidem sunt, (ne aliquando erres, inepto huiusmodi homine ad functionem aliquam adhibito) non tamen coarguenda. Nam natura multos B homines eo rapit, vt contra leges delinquant: quæ si quis accurate persequi omnia velit, aut neminem, aut perpaucos impunitos relinquat: sin humaniter æquitatem iuri misceat, fortassis eos emendet. Lex enim, quanquam necessario pœnas graues statuit, tamen naturam coercere non semper potest. cæterum homines quidam, quum occulta esse sua peccata putant, aut saltem mediocriter verbis castigantur, vitam emendant; partim quod metuunt, ne manifesti delictorum fiant, partim denuo C peccare veriti: iidem palam factis vitiis suis, pudore proiecto, aut immodice puniti, omnia iura confundunt ac conculcant, solisque naturæ impetibus seruiunt. Quamobrem neque facile est omnes peccantes punire, neque decorum eos, qui aperte libidine mala feruntur, negligere. Habes rationem peccata hominum, nisi extrema omnino sint, tractandi. At egregia eorum facta etiam maiori, quam mereantur, honore sunt ornanda. Ita enim potissimum efficies D humanitate tua, vt à deterioribus abstineant: & munificentia, vt meliora sequãtur. Neque enim timendum est, ne te aliquando pecuniæ, aliave, quibus compenses virtutem tuorum, deficiant. nam te in tot terras ac maria imperium habente, citius arbitror defuturos, qui donis tuis digni sint. neque id verendum, ne qui à te ornati, ingratos se exhibeant: quum nulla res alia perinde hominis ingenium subigat ac concilíet, [a] quam si non modo nulla iniuria, sed etiam bene- E ficio afficiatur.

Eum igitur vt aliis te præbeas, consulo. Iam quod ad teipsum attinet, nihil insolens, aut superbum, vel ab aliis tibi, vel a senatu, verbis aut re oblatum, admittere debes. Vt enim alios a te dati honores ornant, ita tibi maius his, quæ habes,

[a] etiamsi vel alienus à nobis, vel hostis sit, quã si non

dari nihil poteſt: ſed quidquid datur, multam fuci ſuſpicionē ſecum fert. nemo enim eſt, qui ſponte ſua aliquid tale ei, qui ſummam rerum obtinet, decernere videatur: quæ vero ſibiipſi quiſpiam tribuit, neque laudari ſolent, & riſu excipiuntur. Ideo ſplendorem tu tibi præclaris facinoribus para: ſtatuas tibi neque aureas neque argenteas fieri vnquam ſine. nam non modo magnis ſumptibus eæ conſtant, ſed inſidiis etiam opportunæ, ac parum diuturnæ ſunt. benefaciendo autem alias tibi ſtatuas in ipſis hominum animis, nulli interitui obnoxias, effice. Templum quoque nullum tibi patere ædificari. Quippe in huiuſmodi res incaſſum multæ pecuniæ inſumuntur, quas neceſſariis rebus impendere præſtat. Etenim diuitiæ magnæ non tam multa accipiendo, quam non multos ſumptus faciendo, colliguntur: & id genus res nullam gloriam adferunt. Virtus enim multos illa quidem diis æquat, ſed nemo tamen vnquam mortalium ſuffragiis, deus effectus eſt. Itaque tibi, ſi bonus ſis, ac recte imperes, vniuerſa terra templum erit, pro delubris omnes vrbes, omnes homines pro ſtatuis: quorum in animis ſemper cum gloria inſidebis. qui vero imperium ſummum male gerunt, eos iſta ornamenta, quanquam in omnibus vrbibus poſita, tantum abeſt, vt decorent; vt etiam reprehenſionibus hominum exponant, quū ſint trophæa quædam malitiæ eorum, ac iniuſtitiæ monumenta: quæ quo diutius perdurauerint, eo longius quoq; infamia iſtorum permanet.

Itaque ſi reuera immortalis fieri cupis, ita vt dixi, agendum tibi eſt. Deos quoque ſemper & vbique ita cole, vt moribus patriæ receptum eſt, ad eundemq; cultum alios compelle: peregrinarum vero religionum autores odio & ſupliciis proſequere, non deûm modo gratia, quos qui contemnit, haud dubie nihil aliud quoque magni faciet; ſed propterea etiam, quod qui noua numina introducunt, multos † ad peregrinis legibus vtendum pelliciunt: inde coniurationes, coitiones, & cōciliabula exiſtūt, res minime vnius principatui commodæ. Itaq; neq; deorum contemptorem, neq; præſtigiatorem vllum tolerabis. Nam diuinatio quidē neceſſaria eſt, id eoq; omnino aruſpices & augures tibi ſunt conſtituendi, quos conſulere poſſint, qui volunt: magi vero omnino ferendi non ſunt, qui quū ſæpenumero vera etiam dicant, tamen fre-

† ad vſum peregrinarū legum pelliciunt.

οὐδὲν αὖ δοθείη, ἐπειδὴ ὑποψίαν δὴ κιβδηλίας πολλὴν προσοφλήσοιτο. καὶ γάρ τοι τῶν μὲν ἄλλων οὐδεὶς ἑκὼν τοιοῦτόν τι τῷ κράτει ψηφίζεσθαι δοκεῖ, πάντα δὲ δή τις αὐτὰ αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ λαμβάνων, οὐχ ὅσον οὐκ ἐπαινοῦνται, ἀλλὰ καὶ γέλωτα προσοφλισκάνει. τὴν τε οὖν ἄλλην λαμπρότητα ἑαυτῷ διὰ τῶν ἀγαθῶν ἔργων παρασκεύαζε. καὶ εἰκόνας σου χρυσᾶς μὲν ἢ ἀργυρᾶς μηδέποτε ἐπιτρέψῃς γίγνεσθαι (οὐ γὰρ μόνον δαπανηραί, ἀλλὰ καὶ ἐπίβουλοί τοι καὶ ὀλιγοχρόνιοι εἰσίν) ἄλλας δὲ ἐν αὐταῖς ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς καὶ ἀκηράτους καὶ ἀθανάτους διὰ τῶν εὐεργεσιῶν δημιούργει. μὴ μέντοι μηδὲ ναόν ποτε περιίδῃς σαυτῷ γιγνόμενον. μάτην γὰρ παμπληθῆ χρήματα ἐς τὰ τοιαῦτα ἀναλίσκεται, ἃ κρεῖττόν ἐστιν ἐς τὰ ἀναγκαῖα δαπανᾶσθαι. (πλοῦτος γὰρ ἀκριβὴς οὐχ οὕτως ἐκ τοῦ πολλὰ λαμβάνειν, ὡς ἐκ τοῦ μὴ πολλὰ ἀναλίσκειν, ἀθροίζεται) καὶ ἐς εὔκλειαν οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν προσγίγνεται. ἀρετὴ μὲν γὰρ ἰσοθέους πολλοὺς ποιεῖ, χειροτονητὸς δὲ οὐδεὶς πώποτε θεὸς ἐγένετο. ὥστε σοί τε ἀγαθῷ μὲν ὄντι, καὶ καλῶς ἄρχοντι πᾶσα μὲν γῆ τεμένισμα ἔσται, πᾶσαι δὲ πόλεις ναοί, πάντες δὲ οἱ ἄνθρωποι ἀγάλματα· ἐν γὰρ ταῖς γνώμαις αὐτῶν ἀεὶ μετ' εὐδοξίας ἐνιδρυθήσῃ. τοὺς δὲ ἄλλως πως τὰ κράτη διέποντας οὐ μόνον οὐ σεμνύνει τὰ τοιαῦτα, κἂν ἐν ἁπάσαις ταῖς πόλεσιν ἐξαιρεθῇ, ἀλλὰ καὶ προσδιαβάλλει, τρόπαιά τε τινὰ τῆς κακίας αὐτῶν καὶ μνημεῖα τῆς ἀδικίας γιγνόμενα. ὅσῳ γὰρ ἂν ἐπὶ πλεῖον διαρκέσῃ, τοσούτῳ μᾶλλον καὶ ἡ κακοδοξία αὐτῶν διαμένει.

Ὥστ' εἴπερ ἀθάνατος ὄντως ἐπιθυμεῖς γενέσθαι, ταῦτά τε οὕτω πράττε, καὶ προσέτι τὸ μὲν θεῖον πάντῃ πάντως αὐτός τε σέβου, κατὰ τὰ πάτρια, καὶ τοὺς ἄλλους τιμᾶν ἀνάγκαζε· τοὺς δὲ δὴ ξενίζοντάς τι περὶ αὐτὸ καὶ μίσει καὶ κόλαζε, μὴ μόνον τῶν θεῶν ἕνεκα, ὧν καταφρονήσας οὐδ' ἄλλου ἄν τινος προτιμήσειεν, ἀλλ' ὅτι καινά τινα δαιμόνια οἱ τοιοῦτοι ἀντεισφέροντες, πολλοὺς ἀναπείθουσιν ἀλλοτριονομεῖν. κἀκ τούτου καὶ συνωμοσίαι καὶ συστάσεις ἑταιρεῖαί τε γίγνονται, ἅπερ ἥκιστα μοναρχίᾳ συμφέρει. μήτ' οὖν ἀθέῳ τινί, μήτε γόητι συγχωρήσῃς εἶναι. μαντικὴ μὲν γὰρ ἀναγκαία ἐστί, καὶ πάντως τινὰς καὶ ἱεροπτας καὶ οἰωνιστὰς ἀπόδειξον οἷς οἱ βουλόμενοί τι κοινώσασθαι συνέσονται. τοὺς δὲ δὴ μαγευτὰς πάνυ οὐκ εἶναι προσήκει. πολλοὺς γὰρ πολλάκις οἱ τοιοῦτοι τὰ μέν τινα ἀληθῆ, τὰ δὲ δὴ πλείω

„ πλείω, ‡ ψευδῆ λέγοντες, νεοχμοῦν ἐπαίρουσι. „ τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ τῶν φιλοσοφεῖν προσποιουμένων οὐκ ὀλίγοι ποιοῦσι. διὸ καὶ ἐκείνους φυλάσσεσθαί σοι παραινῶ. μὴ γὰρ ὅτι καὶ Ἀρείου καὶ Ἀθηνοδώρου καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν πεπείρασαι, πίστευε καὶ τοῖς ἄλλοις πάντας, τοὺς φιλοσοφεῖν λέγοντας, ὁμοίους αὐτοῖς εἶναι. μυρία γὰρ κακὰ καὶ δήμους καὶ ἰδιώτας τὸ πρόσχημα τοῦτο προβαλλόμενοι τινὲς δρῶσι.

‡ καὶ τῷ

„ Τῇ μὲν οὖν γνώμῃ, ‡ καὶ τὸ μηδὲν πλείονος τῶν ὑπαρχόντων ἐπιθυμεῖν, εἰρηνικώτατον εἶναί σε χρή, ταῖς δὲ παρασκευαῖς πολεμικώτατον· ὅπως μάλιστα μὲν μήτε ἐθελήσῃ μήτε ἐπιχειρήσῃ τὶς ἀδικῆσαί σε, εἰ δὲ μή, ῥᾳδίως καὶ παραχρῆμα κολασθῇ. καὶ ἐπειδή γε ἀναγκαῖον ἐστὶ καὶ διὰ ταῦτα καὶ διὰ τἄλλα καὶ ὠτακουστεῖν τινὰς καὶ διοπτεύειν πάντα τὰ τῇ ἡγεμονίᾳ σου προσήκοντα, ἵνα μηδὲν τῶν φυλακῆς τινὸς ‡ ἢ ἐπανορθώσεως δεομένων ἀγνοῇς, μέμνησο ὅτι οὐ χρὴ πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς λεγομένοις ὑπ' αὐτῶν πιστεύειν, ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτὰ διασκοπεῖν. συχνοὶ γάρ, οἱ μὲν μισοῦντές τινας, οἱ δ', ἐπιθυμοῦντες ὧν ἔχουσιν, ἄλλοι χαριζόμενοί τισιν, ἄλλοι χρήματα αἰτήσαντές τινας, καὶ μὴ λαβόντες, ἐπηρεάζουσιν αὐτοὺς ὡς νεωτερίζοντας, ἢ καὶ ἄλλο τι ἀνεπιτήδειον κατὰ τοῦ αὐταρχοῦντος ἢ φρονοῦντας ἢ λέγοντας. οὔκουν εὐθὺς οὐδὲ ῥᾳδίως προσέχειν αὐτοῖς δεῖ, ἀλλὰ καὶ πάνυ πάντα διελέγχειν. βραδύνας μὲν γὰρ ἐν τῷ πιστεῦσαί τινα, οὐδὲν μέγα ἀδικηθήσῃ· σπεύσας δέ, τάχ' ἄν τι καὶ ἐξαμάρτοις, ὃ μὴ δυνηθήσῃ ἂν ἀκέσασθαι. τιμᾶν μὲν οὖν σε τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τῶν ἀπελευθέρων καὶ τῶν ἄλλων τῶν συνόντων σοι καὶ δεῖ καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι. καὶ γὰρ κόσμον καὶ ἀσφάλειαν σοὶ μεγάλην τοῦτο οἴσει. μὴ μέντοι καὶ ὑπέρογκόν τι ἰσχυέτωσαν, ἀλλ' ἀκριβῶς πάντες σωφρονείτωσαν, ὥστε σε μηδὲν ὑπ' αὐτῶν διαβληθῆναι· πάντα γὰρ ὅσα ἂν ἢ καλῶς, ἢ κακῶς πράξωσι, σοὶ προστεθήσεται· καὶ τοιοῦτος αὐτὸς ὑφ' ἁπάντων νομισθήσῃ, ὁποῖα ἂν ἐκείνοις ποιεῖν ἐπιτρέποις. τοὺς μὲν δὴ οὖν δυνατοὺς μὴ πλεονεκτεῖν τινά, μήτ' αὖ συκοφαντεῖσθαι ἔα· μηδὲ ἔστω τινὶ αὐτῶν αὐτὸ τοῦτο ἔγκλημα, ὅτι δύναται, κἂν μηδὲν ἁμαρτάνῃ. τοῖς δὲ δὴ πολλοῖς ἀμύνε μὲν ἰσχυρῶς ἀδικουμένοις, μὴ πρόσεχε δὲ ῥᾳδίως αἰτιωμένοις· ἀλλ' αὐτὰ τὰ ἔργα καθ' ἑαυτὰ ἐξέταζε, μήτε ἐς τὸ προέχειν πᾶν ὑποπτεύων, μήτε τῷ καταδεεστέρῳ

A frequentius mentiendo hominibus nouarum rerum tentandarum causam præbent. Quod idem philosophiam quoque profitentes, haud pauci faciunt: quos ipsos quoq; cauere te iubeo. Neq; enim, quia Arium, & Athenodorum, bonos ac honestos viros expertus es; omnes alios, idem studium præ se ferentes, similes eorum iudicare debes: quum hac specie vsi multi, infinita mala populis, priuatisq; hominibus adferant.

Animo quidem te quammaxime pa-
B cis studioso, nihilque præter ea, quæ possides, appetente, esse decet; interim tamen ad bellicam rem paratissimum, vt neque velit quidem, neque ausit quisquam te lædere: aut si omnino id conetur, facile & extemplo plecti possit. Ac quandoquidem ob hanc, & alias causas, habere te oportet auscultatores ac exploratores, quorum opera omnes tui imperii res cognoscas, ne quid ‡ custodia aut emendatione indigens te fallere possit: memento, non omnia
C statim, quæ ab his referuntur, credenda; sed diligentem considerationem adhibendam esse. permulti enim eorum, vel odio aliorum, vel eorum bona sibi petẽtes, vel in gratiam quorundam, vel irati ob postulatã ab aliquibus ac non acceptam pecuniam, falso crimine seditionis tentatæ, aut contra imperatorem alicuius facti vel dicti improbi eos onerant. ideo non facile iis animus est aduertendus, sed omnia accurate indaganda. Quod si enim tardius fidem adhi-
D bueris, nullo tuo magno id fiet damno: festinando autem fieri potest, vt peccatum aliquod irreparabile admittas. Ad hæc, libertorum te tuorum, ac familiarium, optimum quenque in honore habere oportet: quia id & decus tibi magnum, & securitatem afferet. nulli tamen nimia est indulgenda potentia, sed ita moderandum omnibus, vt ne in aliquam te reprehensionem cõiiciant. Nam quæcunque vel recte, vel secus egerint, omnia tibi imputabuntur: talemque te omnes iudicabunt, qualia eos fa-
E cta exercere permiseris. [a] Ergo potentibus omnibus iniuria alios afficiendi, calumniandiq; facultatem adimes, vt si nihil etiam delinquant, tamen ne posse quidem id, culpari queant. Inferioris sortis hominibus ‡ iniuriam passis omni opera succurre, ita tamen, vt eorum querelas haud temere accipias; sed rem ipsam per se ‡ intuearis, neque potentiores ‡ omnino suspectos, neq; † infirmioribus in

‡ fantium

[a] Cæterum vt potentes neq; defraudare, neque calumniari quemquam sines: ita vicissim eorũ alicui hoc ipsum crimini non esse, quod potens sit, licet haud peccet.
‡ per vim graues passis iniuriam opẽ fer, ita tamẽ.
‡ examines.
‡ omnes suspectos.
† infirmioribus omnibus in omni

omni re fidem habẽs. Operantes, artibusque vtilibus deditos, honoribus afficito: otiosos, aut negotiis prauis intentos, odio habeto: vt illa vtilitatis gratia amplectentes, [a] hæc propter damna omittentes, & priuatæ & publicæ rei magis conducant. Expedit porro priuatorum ciuium controuersias quam fieri potest maxime dirimere, ac quam celerrime componere: id vero magis adhuc præstat, populorũ studia inhibere: ac quum vota facientes pro imperio, † salute, ac fortuna, cogere aliquos volunt, vt aliquid vltra facultates suas agant impendantve, id non permittere. præterea inimicitias eorum, contentionesque penitus præcidere; neq; concedere, vt inania cognomenta, aut alia, vnde discordiæ incidere possunt, sibi sumant. In quibus, inque aliis omnibus, facilius tibi omnes & priuatim, & publice parebunt; † si nihil horum vlli præter alios permiseris. Nã inæqualitas etiam ea quæ bene in vnum coaluerunt, dissipat. Itaq; omnino pati non debes, vt quis a te quicquam petat, quod ei daturus non sis: [b] sed hoc summopere conari debes, vt ne quid vetitorum poscat quisquam.

In summa autem id tibi consilium do, ne quando abutaris potentia tua; neq; eã putes esse diminutionem eius, si non † simul omnia facias, quæ possis: sed quanto magis omnia, quæ statueris, potes perficere, tanto magis cura, † vt optima quæque tibi proponas. semper tecum ipse expende, rectene an secus quid agas: quo facto amorem tibi concilies, necne: vt hæc vites, illa suscipias. Neque si nemine te incusare audias, existimare debes, [c] te iure posse aliquid contra agere: neque exspectare debes, dum eo quispiam insaniæ progrediatur, vt aperte tibi † obtrectet. hoc enim nemo, etiam summe læsus, faciet. quinimo multi eos, à quibus iniuriam acceperunt, palam laudare coguntur; dum id efficere conantur, ne succensere videantur. At principis est, nõ ex sermone aliorum, de animo ipsorum cõiecturam facere; sed ex iis, quæ eos sentire sit verisimile.

Hæc te, & similia horum agere velim. Multa enim prætereo, quod simul ea omnia dici non possunt. Vnum dicam, quod caput est, & summa omnium eorum, quæ vel dicta sunt, vel dicenda restant. Si hæc tua sponte omnia egeris, quæ velles alium in te imperium habentem agere; nulla in re peccabis, omnia

a his propter damna semet abstinentes, tum ad priuata meliores, tũ ad publica tibi fiant vtiliores. At bonum quidem est, priuatorum cõtrouersias sic imminuere, vt quã celerrime dirimãtur: sed longe melius studia populorũ inhibere;

† salute, fortunaq; tua.

† si nihil præter hæc vnquam vlli permiseris. Nam inæqualitas etiam bene fixa dissoluit.

b sed h e ipsum entre te, totis vt viribus sibi cauere cogas, ne vetitum aliquid petant. Et hæc de his equidem aio.

† prorsus

† vt omnia quæ velle decet, velis.

c videri aliquid abs te propterea recte fieri: neq; exspectare

† quid exprobret.

A πάντη πιστεύων. καὶ τοὺς μὲν ἐργαζομένους, χρήσιμόν τέ τι τεχνωμένους τίμα· τοὺς δὲ ἀργοῦντας, ἢ καὶ φλαῦρόν τι πραγματευομένους μίσει· ἵνα τῶν μὲν διὰ τὰς ὠφελείας ὀρεγόμενοι, τῶν δὲ διὰ τὰς ζημίας ἀπεχόμενοι, πρός τε τὰ οἰκεῖα ἀμείνους, καὶ πρὸς τὰ κοινὰ συμφορώτεροί σοι γίγνωνται. καλὸν μὲν οὖν ἐστι καὶ τὸ τὰ τῶν ἰδιωτῶν ἀμφισβητήματα ὡς ἐλάχιστα ποιοῦντα, τὰς διαλύσεις αὐτῶν ὡς τάχιστα καθιστάναι· κάλλιστον δὲ τὸ τὰς τῶν δήμων ὁρμὰς κωλύειν, κἂν ἐπευχόμενοί τινα τῇ τε ἀρ-
B χῇ καὶ τῇ σωτηρίᾳ † τῇ τε τύχῃ, ἐκβιάζεσθαί τινας ἢ πρᾶξαί τι ἢ ἀναλῶσαι παρὰ δύναμιν ἐπιχειρῶσι, μὴ ἐπιτρέπειν. τάς τε ἔχθρας αὐτῶν καὶ τὰς φιλοτιμίας τὰς πρὸς ἀλλήλους παντάπασιν ἐκκόπτειν, καὶ μήτε ἐπωνυμίας τινὰς κενάς, μήτ' ἄλλο τι ἐξ οὗ διενεχθήσονταί τισιν, ἐφιέναι σφίσι ποιεῖσθαι. ῥᾳδίως δέ σοι πάντες καὶ ἐς ταῦτα καὶ ἐς τἆλλα καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ πειθαρχήσουσιν, ἂν μηδὲν παρὰ ταῦτ. μηδέποτε συγχωρήσῃς τινί. ἡ γὰρ ἀ-
C νωμαλία καὶ τὰ καλῶς πεπηγότα διαλύει. καὶ διὰ τοῦτ' οὐδὲ αἰτεῖν τι ἀρχὴν ὅγε μὴ δώσῃς, ἐπιτρέπειν σφίσιν ὀφείλεις· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο πειρῶ ἰσχυρῶς φυλάττειν σφᾶς ἀναγκάζειν, τὸ μηδὲν ἀξιοῦν τῶν κεκωλυμένων. ταῦτα μὲν περὶ ἐκείνων λέγω.

Καθ' ἁπάντων δέ σοι συμβουλεύω μήτ' ἀποχρήσασθαί ποτε τῇ ἐξουσίᾳ, μήτ' οἰηθῆναι μείωσιν τινὰ αὐτῆς εἶναι, ἂν μὴ πάντα ἁπαξαπλῶς ὅσα δύνασαι καὶ ποιήσῃς· ἀλλ' ὅσῳ μᾶλλον πάνθ' ὅσα ἂν βουληθῇς καὶ δυνήσῃ πρᾶξαι, τοσῷ μᾶλλον προ-
D θυμοῦ πάνθ', ὅσα προσήκει, βούλεσθαι. καὶ ἀεί γε αὐτὸς παρὰ σαυτῷ ἐξέταζε, εἴγε ὀρθῶς τι ποιεῖς, εἴτε καὶ μή· τί τε πράττοντά σε φιλήσουσί τινες, καὶ τί μή, ἵνα τὰ μὲν ποιῇς αὐτῶν, τὰ δὲ ἐκκλίνῃς. μὴ γὰρ δὴ ἡγήσῃ δεόντως τι παρὰ τοῦτο πράττειν δόξειν, ἂν μηδενὸς αἰτιωμένου σε ἀκούσῃς· μηδ' ἀναμείνῃς οὕτω τινὰ ἐκφρενῶσαί ποτε, ὥστε σοὶ φανερῶς τι ἐξονειδίσαι. τοῦτο μὲν γὰρ οὐδεὶς ἂν ποιήσειεν, οὐδ' εἰ σφόδρα ἀδικηθείη. πᾶν γὰρ τοὐναντίον, καὶ ἐπαινεῖν πολλοὶ ἔν γε τῷ φανερῷ
E τοὺς ἀδικοῦντας σφᾶς ἀναγκάζονται, ἀνταγωνιζόμενοι μὴ δοκεῖν ὀργίζεσθαι. τὸν δ' ἄρχοντα χρὴ μὴ ἐξ ὧν λέγουσί τινες, τεκμαίρεσθαι τὴν διάνοιαν αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν φρονεῖν αὐτοὺς εἰκός ἐστι.

Ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα βούλομαί σε πράττειν. πολλὰ γὰρ καὶ παραλείπω, διὰ τὸ μὴ οἷόν τε εἶναι πάντα αὐτὰ καθάπαξ συλλαβόντα εἰπεῖν. ἓν δ' οὖν ἐν κεφαλαίῳ καὶ κατὰ τῶν εἰρημένων καὶ κατὰ τῶν λοιπῶν φράσω. ἂν γὰρ ὅσα ἂν ἕτερον τινὰ ἄρξαντά σου ποιεῖν ἐθελήσῃς, ταῦτα αὐτὸς αὐτεπάγγελτος πράσσῃς, οὔτε τι ἁμαρτήσῃ, καὶ πάντα κατορ-

„ κατορθώσεις. κἀκ τούτου καὶ ἥδιστα καὶ ἀκινδυνό-
„ τατα βιώσῃ. πῶς μὲν γὰρ οὐχ ὡς πατέρα, πῶς
„ δ᾽ οὐχ ὡς σωτῆρα, καὶ προσόψονταί σε ἅπαν-
„ τες καὶ φιλήσουσιν, ὅταν σε ὁρῶσι κόσμιον, εὐ-
„ βίοτον, εὐπόλεμον, εἰρηναῖον ὄντα· ὅταν μήθ᾽ ὑ-
„ βρίζῃς τι, μήτε πλεονεκτῇς· ὅταν ἐκ τοῦ ὁμοίου
„ σφίσι προσφέρῃ, καὶ μὴ αὐτὸς μὲν πλουτῇς, τοὺς
„ δ᾽ ἄλλους ἀργυρολογῇς· μηδ᾽ αὐτὸς μὲν τρυ-
„ φᾷς, τοὺς δ᾽ ἄλλους ταλαιπωρῇς· μηδ᾽ αὐτὸς
„ μὲν ἀκολασταίνῃς, τοὺς δ᾽ ἄλλους νουθετῇς· ἀλλ᾽
„ ἐς πάντα δὴ πάντως ὁμοιοτροπώτατα αὐτοῖς
„ ζῇς· ὥστ᾽ αὐτὸς παρὰ σεαυτῷ μέγα φυλακτή-
„ ριον ἐν τῷ μηδένα ποτὲ ἀδικῆσαι ἔχων, θάρσει
„ καὶ πίστευέ μοι, λέγοντι ὅτι οὔτε μισηθήσῃ ποτὲ,
„ οὔτε ἐπιβουλευθήσῃ. τούτου δὲ δὴ οὕτως ἔχοντος,
„ πᾶσα σε ἀνάγκη καὶ ἡδέως βιῶναι. τί μὲν γὰρ ἥ-
„ διον, τί δ᾽ εὐδαιμονέστερόν ἐστι τοῦ πάντων τῶν ἐν
„ ἀνθρώποις ἀγαθῶν μετ᾽ ἀρετῆς ἀπολαύοντα,
„ καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτὰ διδόναι δύνασθαι;

„ Ταῦτά τε οὖν καὶ τἄλλα πάνθ᾽ ὅσα εἴρηκα
„ ἐννοήσας, πείσθητί μοι, καὶ μὴ προέῃ τὴν τύχην,
„ ἥτις σε ἐκ πάντων προεξελέξατο καὶ προεστήσατο·
„ ὡς εἴγε τὸ μὲν πρᾶγμα τὸ τῆς μοναρχίας αἱρῇ,
„ τὸ δ᾽ ὄνομα τῆς βασιλείας ὡς καὶ ἐπάρατον φο-
„ βηθῇς, τοῦτο μὲν μὴ προσλάβῃς, τῇ δὲ δὴ τοῦ
„ Καίσαρος προσηγορίᾳ χρώμενος, αὐτάρχει. εἰ
„ δ᾽ οὖν καὶ ἄλλων τινῶν κλήσεων προσδέῃ, δώσουσι
„ μέν σοι τὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ὥσπερ καὶ τῷ πα-
„ τρί σου ἔδωκαν· σεβιοῦσι δέ σε καὶ ἑτέρᾳ τινὶ
„ προσρήσει. ὥστε σε πᾶν τὸ τῆς βασιλείας ἔργον, ἄνευ
„ τοῦ τῆς ἐπωνυμίας αὐτῆς ἐπιφθόνου, καρποῦσθαι.

Μαικήνας μὲν ταῦτα εἰπὼν, ἐπαύσατο. ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ ἀμφοτέρους μὲν σφᾶς καὶ ἐπὶ τῇ πολυνοίᾳ καὶ ἐπὶ τῇ πολυλογίᾳ, τῇ τε παρρησίᾳ, ἰσχυρῶς ἐπῄνεσε· τὰ δὲ δὴ τοῦ Μαικήνου μᾶλλον εἵλετο. οὐ μέντοι καὶ πάντα εὐθὺς ὥσπερ ὑπετίθετο ἔπραξε· φοβηθεὶς μὴ καὶ σφαλῇ τι, ἀθρόως μεταρρυθμίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐθελήσας· ἀλλὰ τὰ μὲν παραχρῆμα μετεκόσμησε, τὰ δ᾽ ὕστερον. καὶ τινὰ καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα ἄρξουσι ποιῆσαι κατέλιπεν, ὡς καὶ κατὰ καιρὸν μᾶλλον ἐν τῷ χρόνῳ γενησόμενα. καὶ αὐτῷ καὶ ὁ Ἀγρίππας πρὸς πάντα, καίπερ τὴν ἐναντίαν σφίσι γνώμην δοὺς, προθυμότατα συνήρατο, ὥσπερ ἂν εἰ καὶ εἰσηγητὴς αὐτῶν ἐγεγόνει. ταῦτά τε [οὖν] ὁ Καῖσαρ, καὶ ὅσα μοι ἄνω τοῦ λόγου εἴρηται, ἔπραξεν ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἐν ᾧ τὸ πέμπτον ὑπάτευσε, καὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἐπίκλησιν ἐπέθετο. λέγω δὲ οὐ τὴν ἐπὶ

A prospere conficies, vitamque exinde & suauissimam & tutissimam duces. Quî enim non patris ac seruatoris loco te omnes & suspiciant & diligant, quum viderint te modestum, vitæ integræ, bello ac pace præstantem? quum neminem contumelia, neminem iniuria afficias: ‡ quum æqualitatem vitæ seruabis: quum non ab aliis pecuniam exiges, ipse diuitiis abundans: quum non alios affligens, luxuriaberis ipse: quum non alios castigás, ipse libidini indulgebis: ‡ sed B in omni re tuam vitam eorum moribus accommodabis? Itaque fretus eo præsidio, quod in te ipso, si neminem læseris, magnum habebis; crede mihi, neminem tibi neque infestum futurum, neque periculum creaturum.[a] quo præsente, vitam esse iucundã omnino necesse est. Quid enim dulcius, quid felicius, quam cum virtute omnibus humanis bonis fruentem, iisdem alios quoque impertiri posse? C

His itaque, ac reliquis, quæ recensui, omnibus consideratis; assentire mihi, neque aspernare fortunam, quæ te ex omnibus delectum summæ rerum præfecit. Quod si vnus imperii summam re ipsa tibi sumens, regni nomen vt execrabile reformidas, potes eo omisso sub Cæsaris nomine omnia in tua potestate habere: sin alias etiam appellationes desideras, dabunt tibi imperatoris titulum, etiam patri tuo quondam datum: exornabunt te præterea alio quoq; venerabili quopiam cognomento, ita vt regni D omnibus bonis, sine eius inuidiosa nuncupatione, perfruaris.

His Mæcenas peroratis, conticuit. At Cæsar, quum vtrunque sapientiæ, copiosæque & liberæ orationis causa magnopere collaudasset, Mæcenatis consilium prætulit: non tamen omnia statim, quæ is suasisset, agere instituit: veritus, ne si subito homines in alium traducere statum cuperet, res ea parum sibi esset successura: ideoque alia confe- E stim mutauit, alia postea temporis: nonnulla etiam sequentibus imperatoribus perficienda reliquit, quæ successu temporis commodius constitui posse iudicabat. Neque vero minori Agrippa, quanuis contrariam sententiam tulisset, in hoc exsequendo instituto est vsus industria, quam si ipse autor eius fuisset. Hæc sũt, & ea, quæ ante has orationes retuli, quæ Cæsar egit eo anno, quo cõsul quintum fuit. Eodem anno etiam imperatoris nomen accepit: non quale pro-

‡ quum volent æqualem in ipsos te geres: quum

‡ sed in omnibus modo quodam simillime cũ ipsis viues?

a Quod quũ ita sit, etiam necessario vitam iucundam ages.

pter victoriam tribui more vetusto solebat, (id enim sæpius & antea, & postmodo ex ipsis actionibus reportauit, [a] vicies quidem imperator dictus) sed quo summa imperii demonstraretur, quod patri quoque eius Iulio, & eius ┼ filiis fuerat decretum. Deinde censor collega Agrippa fuit, emendauitque cum alia quædam, tum senatum examinauit. Nam in eum ordinem multi equites ac ┼ plebei indigni bellis ciuilibus adsciti erant, ita vt ad millenarium numerus senatorum peruenisset. Hos vt remoueret, nullum eorum ipse deleuit: sed quum hortatus fuisset, vt sua ipsi conscientia teste, de genere & vita sua iudicium ferrent; primum quinquaginta [viros] permouit, vt sponte sua senatu cederēt; deinde ad horum exemplum sequendum alios CXL. adegit. [b] Horum nomina edidit. at primis, quod nulla interiecta mora dicto paruissent, hanc quoq; ignominiam remisit. Porro hi sponte sua priuati facti sunt. at Q. Statilium idem, inuitissimum quidem, tribunatu, qui ei destinatus fuerat, prohibuit. Alios quosdam senatores effecit: in numerum consularium duos ex patribus retulit, C. ┼ Cluuium, & C. Furnium: quod consules designati, cum magistratum ab aliis præuenti non gessissent. Patriciorum etiam familias, senatu id permittente, quia pleræque perierant, suffecit. quippe nobiles præsertim in bellis ciuilibus pereunt. atqui patriciis [c] ad plerosque patrios magistratus obeundos opus est. Præterea edixit, ne quis senator iniussu suo, permissuque, extra Italiam abiret. id quod hodie etiam obseruatur, quum nulli senatori alio, quam in Siciliā, Galliamq; Narbonensem liceat peregre proficisci. eo autem propter propinquitatem, ac quia pacatæ sunt regiones, armisque vacant, etiam sine venia impetrata licet, quoties velint, senatoribus iis proficisci, qui aliquam ibi locorum habent possessionem. Ac quoniam multos etiamnum senatores, aliorumq; ordinum [d] homines, parum ipsi fidere animaduertebat; eosque, ne quid noui machinarentur, verebatur: omnes se literas, in Antonii scriniis repertas, combussisse dixit. nam re vera nonnullæ erant ┼ perditæ, at plerasque summo studio adseruabat: quibus in posterum vti haud dubitauit. Carthaginem quoq; denuo coloniam deduxit, quia Le-

a adeo quidem, vt etiā ipsius imagines nomen imperatoris habeant)

┼ filiis nepotibusq;

┼ pedites præter dignitatem bellis

b At infamia quidem horum neminem notauit, posteriorum tamen nomina publice proposuit. Prioribus enim, quod rē diu non distulissent, sed statim ei paruissent, ignominiam hāc remisit, vt palam non ederentur.

┼ Clauuiū. sup. lib. 49.

c ad peragenda pleraque recepta moribus patriis opus est.

┼ homines, qui rebus Antonii studuerant, parum

┼ abolitæ,

A τῆς νίκης κατὰ τὸ ἀρχαῖον διδομένην ποιῶν, (ἐκείνην γὰρ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον, πολλάκις δὲ καὶ ὕστερον ἀπ' αὐτῶν ἔργων ἔλαβεν, ὥστε καὶ ἐν εἴκοσιν ὄνομα αὐτοκράτορος σχεῖν) ἀλλὰ τὴν ἑτέραν, τὴν τὸ κράτος διασημαίνουσαν, ὥσπερ τῷ τε πατρὶ αὐτοῦ τῷ Καίσαρι καὶ τοῖς παισὶ, ┼ τοῖς ἐκγόνοις ἐψήφιστο. καὶ μετὰ ταῦτα τιμητεύσας σὺν τῷ Ἀγρίππα, ἄλλα τέ τινα διώρθωσε, καὶ τὴν βουλὴν ἐξήτασε. πολλοὶ μὲν γὰρ ἱππεῖς, πολλοὶ δὲ καὶ πεζοὶ παρὰ τὴν ἀξίαν ἐκ τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἐβούλευον, ὥστε καὶ ἐς χιλίους τὸ πλήρωμα τῆς γερουσίας αὐξηθῆναι. τούτους οὖν ἐκκρῖναι βουληθεὶς, αὐτὸς μὲν B οὐδένα αὐτῶν ἀπήλειψε, προτρεψάμενος δὲ σφᾶς ἐκ τοῦ συνειδότος τοῦ τε γένους καὶ τοῦ βίου δικαστὰς ἑαυτοῖς γενέσθαι, τὸ μὲν πρῶτον πεντήκοντά που ἔπεισεν ἐθελοντὰς ἐκστῆναι τοῦ συνεδρίου, ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλους ἑκατὸν καὶ τετταράκοντα μιμήσασθαι σφᾶς ἠνάγκασε. καὶ αὐτῶν ἠτίμωσε μὲν οὐδένα, τὰ δὲ ὀνόματα τῶν δευτέρων ἐξέθηκε. τοῖς γὰρ προτέροις, ὅτι μὴ ἐχρόνισαν, ἀλλ' εὐθὺς ἐπειθάρχησαν, οἱ ἀφῆκε τὸ ὀνείδισμα, ὥστ' αὐ- C τοὺς μὴ ἐκδημοσιευθῆναι. οὗτοι μὲν οὖν ἑκούσιοι δῆθεν ἰδιώτευσαν. Κύϊντον δὲ δὴ Στατίλιον, καὶ πάνυ ἄκοντα, τῆς δημαρχίας, ἐς ἣν ἀπεδέδεικτο, εἶρξεν. ἑτέρους τέ τινας βουλεύειν ἐποίησε, καὶ ἔς γε τοὺς ὑπατευκότας δύο ἄνδρας ἐκ τῶν βουλευόντων, Κλουούϊόν τέ τινα καὶ Φούρνιον Γαΐους, ἐγκατέλεξεν, ὅτι προαποδεδειγμένοι, οὐκ ἠδυνήθησαν, ἄλλων τινῶν τὰς ἀρχὰς αὐτῶν προκαταλαβόντων, ὑπατεῦσαι. τό, τε τῶν εὐπατριδῶν γένος συνεπλήθυσε, τῆς βουλῆς οἱ δῆθεν ἐπιτρεψάσης τοῦτο ποιῆσαι, ἐπειδὴ τό γε πλεῖστον ἀπολώ- D λει σφῶν. οὐδὲν γὰρ οὕτως ὡς τὸ γενναῖον ἐν τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις ἀναλίσκεται, καὶ ἐς τὴν ποίησιν τῶν πατρίων ἀναγκαῖοι ἀεὶ εἶναι νομίζονται. ταῦτά τε οὖν ἔπραξε, καὶ προσαπεῖπε πᾶσι τοῖς βουλεύουσι μὴ ἐκδημεῖν ἔξω τῆς Ἰταλίας, ἂν μὴ αὐτός τινι κελεύσῃ, ἢ καὶ ἐπιτρέψῃ. καὶ τοῦτο καὶ δεῦρο ἀεὶ φυλάσσεται. πλὴν γὰρ ὅτι ἔς τε τὴν Σικελίαν καὶ ἐς τὴν Γαλατίαν τὴν περὶ Νάρβωνα, οὐδαμόσε ἄλλοσε βουλευτῇ ἀποδημῆσαι ἔξεστιν. ἐκεῖσε γὰρ, διά τε τὸ σύνεγγυς, καὶ διὰ τὸ ἄοπλον τό, τε εἰρηναῖον τῶν ἀνθρώ- E πων, δέδοται τοῖς γέ τι κεκτημένοις αὐτόθι, καὶ ἄνευ παραιτήσεως, ὁσάκις ἂν ἐθελήσωσιν, ἀπιέναι. ἐπειδὴ δὲ πολλοὺς ἔτι καὶ τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν τὰ τοῦ Ἀντωνίου σπουδασάντων ὑπόπτως πρὸς αὐτὸν διακειμένους ἑώρα, καὶ ἐφοβήθη μὴ νεοχμώσωσί τι, πάντα ἔφη τὰ γράμματα τὰ ἐν τοῖς κιβωτίοις αὐτοῦ εὑρεθέντα κατακεκαυκέναι. καὶ ὡς ἀληθῶς γε διεφθάρκει τινά· τὰ γὰρ δὴ πλείω καὶ πάνυ ἐτήρει, ὥστε μηδ' ὀκνῆσαι ὕστερον αὐτοῖς χρήσασθαι. τοῦτό τε οὖν οὕτως ἐποίησε, καὶ Καρχηδόνα ἐπαπῴκισεν, ὅτι ὁ Λέ-

┼ τοῖς πάσγονοις

┼ sup. Κλαούιον libro 49. in extremo.

πιδος μέρος τι αὐτῆς ἠρημώκει, καὶ διὰ τοῦτο τὰ δίκαια τῆς ἀποικίας σφῶν λελυκέναι ἐδόκει. τόν τε Ἀντίοχον τὸν Κομμαγηνὸν μετεπέμψατο, ὅτι τινὰ πρεσβευτὴν ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ διαφερομένου οἱ ὄντος σταλέντα ἐς τὴν Ῥώμην ἐδολοφόνησε, καὶ ἔς τε τὸ συνέδριον ἐσήγαγε, καὶ καταψηφισθέντα ἀπέκτεινε. καὶ τὴν Καπρίαν παρὰ τῶν Νεαπολιτῶν, ὧνπερ τὸ ἀρχαῖον ἦν, ἀντιδόσει χώρας ἠλλάξατο. κεῖται δὲ οὐ πόρρω τῆς κατὰ Συρρέντον ἠπείρου, χρηστὸν μὲν οὐδέν, ὄνομα δὲ καὶ νῦν ἔτι διὰ τὴν Τιβερίου ἐνοίκησιν ἔχουσα. Τότε μὲν ταῦτα ἐγένετο.

A

pidus quum partem eius habitatoribus orbasset, ius coloniæ ‡ dissoluisse videbatur. Antiochum Commagenum ad se exciuit, quod fratris sui, cumquo litem habebat, missum Romam legatum dolo occidisset. eum Antiochum in senatū adductum, damnatumq; interfecit. Capreas a Neapolitanis, quorum antiquitus erant, permutatione agri redemit. hæc sita est insula haud procul à Surrentana continente, ad nullam quidem rem vtilis; nomen tamen adhuc hodie propterea, quod ibi habitauit Tiberius, ᵃ obtinens.

‡ sustulisse

a obtinens. Hæc id temporis acciderunt.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
τὸ πεντηκοστὸν τρίτον βιβλίον.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ
LIBER QVINQVAgesimustertius.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΩ πεντηκοστῷ τρίτῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

HÆC INSVNT LIBRO LIII. Romanæ historiæ Dionis.

ΧΡΟΝΟΥ ΠΛΗΘΟΣ, ΕΤΗ ϛ, ΕΝ ΟΙΣ ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι, οἵδε ἐγένοντο.

Καῖσαρ, τὸ ϛʹ,	καὶ Μ. Οὐιψάνιος Λ. υἱ. Ἀγρίππας, τὸ βʹ.
Καῖσαρ, τὸ ζʹ,	καὶ Ἀγρίππας, τὸ γʹ,
Καῖσαρ Αὔγουστος, τὸ ηʹ,	καὶ Τ. Στατίλιος Ταῦρος.
Αὔγουστος, τὸ θʹ,	καὶ Μ. Ἰούνιος Σιλανός.
Αὔγουστος, τὸ ιʹ,	καὶ Γ. Νωρβανός, Γ. υἱ. Φλάκκος
Αὔγουστος, τὸ ιαʹ,	καὶ Γν. Καλπούρνιος Πείσων, Γν. υἱ.

ANNIS HAEC GESTA VI. quibus coss. fuere,

ANNO V.C.	
726. Cæsar, VI,	& M. Vipsanius L. F. Agrippa, II.
727. Cæsar, VII,	& Agrippa, III.
728. Cæsar Augustus, VIII,	& T. Statilius Taurus.
729. Augustus, IX,	& M. Iunius Silanus.
730. Augustus X,	& C. Norbanus C. F. Flaccus, II.
731. Augustus, XI,	& Cn. Calpurnius Piso, Cn F.

Anno insequenti Cæsar consul VI, cum alia omnia secundum instituta maiorum egit, tum fasces cum Agrippa collega suo partitus est, ita vt dimidia ipse parte vteretur: ac perfunctus magistratu, iuramentum patrio more præstitit. Quæ postmodo etiam an fecerit, incertus sum. Profecto enim Agrippam plurimi fecit, cui etiam sororis suæ filiam in matrimonium locauit: & si quando simul in bellum proficiscerentur, tabernaculum sui simile dedit, ac † signum militare vt ab vtroq; acciperetur, iussit. Eo quidem anno censum etiam peregit, princepsq; senatus ipse in eo dictus est, pro eo more, qui integro etiamnum populi in republica statu erat receptus. præterea Apollinis in palatio templum, ac bibliothecas perfecit, & dedicauit. ludos propter Actiacam victoriam decretos, cum Agrippa exhibuit, & in iis equestre certamen per pueros & viros patricios peregit: [a] iique [deinceps ad nostram vsque ætatem] ludi quinto quoque anno facti sunt, eorumq; curatio quatuor sacerdotum collegiis per ordinem incumbit, pontificibus nimirum, auguribus, septemuiris, & quindecemuiris. Gymnici quoque ludi, stadio in campo Martio extructo ligneo, acti sunt: & munus gladiatorium depugnantibus captiuis exhibitum. Hæc per aliquot dies edita, spectacula neque propter inualitudinem etiam Cæsaris intermissa, eius quoq; partes Agrippa obeunte. Ad ea Cæsar sumptus suis ex facultatibus

† tessera militaris

a iique quinto quoque anno, quo temporis spatio peragebantur, cura erant quatuor sacerdotum collegiis per ordinem, pontificibus

B Τῷ δ' ἑξῆς ἔτει ἕκτον ὁ Καῖσαρ ἦρξε, καὶ τά τε ἄλλα κατὰ τὸ νομιζόμενον ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου ἐποίησε, καὶ τοὺς φακέλους τῶν ῥάβδων τῷ Ἀγρίππᾳ συνάρχοντί οἱ κατὰ τὸ ἐπιβάλλον παρέδωκεν, αὐτός τε ταῖς ἑτέραις ἐχρήσατο. καὶ διάρξας τὸν ὅρκον κατὰ τὰ πάτρια C ἐπήγαγε. καὶ εἰ μὲν καὶ αὖθις ταῦτα ἐποίησεν, οὐκ οἶδα. τὸν γὰρ Ἀγρίππαν ἐς ὑπερβολὴν ἐτίμα· ἀμέλει τήν τε ἀδελφιδῆν αὐτῷ συνῴκισε, καὶ σκηνήν, ὁπότε συστρατεύοιντο, ὁμοίαν τῇ ἑαυτοῦ παρεῖχε, τό τε σύνθημα παρ' ἀμφοτέρων σφῶν ἐδίδοτο. ἐν δ' οὖν τῷ τότε παρόντι τά τε ἄλλα ὥσπερ εἴθιστο ἔπραξε, καὶ τὰς ἀπογραφὰς ἐξετέλεσε· καὶ ἐν αὐταῖς πρόκριτος τῆς γερουσίας ἐπεκλήθη, ὥσπερ ἐν τῇ ἀκριβεῖ δημοκρατίᾳ D ἐνενόμιστο. τό, τε Ἀπολλώνιον τό, τε ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ τὸ τεμένισμα τὸ περὶ αὐτό, τάς τε ἀποθήκας τῶν βιβλίων, ἐξεποίησε, καὶ καθιέρωσε. καὶ τὴν πανήγυριν τὴν ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ πρὸς τῷ Ἀκτίῳ γενομένην ψηφισθεῖσαν ἤγαγε μετὰ τοῦ Ἀγρίππου, καὶ ἐν αὐτῇ τὴν ἱπποδρομίαν διά τε τῶν παίδων καὶ διὰ τῶν ἀνδρῶν τῶν εὐγενῶν ἐποίησε. καὶ αὕτη μὲν διὰ πέντε ἀεὶ ἐτῶν, μέχρι οὗ ἐγίγνετο, ταῖς τέσσαρσιν ἱερωσύναις ἐκ περιτροπῆς E μέλουσα· λέγω δὲ τούς τε ποντίφικας καὶ τοὺς οἰωνιστάς, τούς τε ἑπτὰ καὶ τοὺς πεντεκαίδεκα ἄνδρας καλουμένους. καὶ γυμνικὸς δὲ τότε ἀγών, σταδίου τινὸς ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ ξυλίνου κατασκευασθέντος, ἐποιήθη· ὁπλομαχία τε ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἐγένετο. καὶ ταῦτα καὶ ἐπὶ πλείους ἡμέρας ἐπράχθη. οὐδὲ διέλιπε, καίτοι νοσήσαντος τοῦ Καίσαρος· ἀλλὰ καὶ ὡς ὁ Ἀγρίππας καὶ τὸ ἐκείνου μέρος ἀνεπλήρου. ὁ δ' οὖν Καῖσαρ ἔς τε τὰς θεωρίας ἐκ τῶν ἰδίων δῆθεν

αὐτ-

ἀνήλισκε, καὶ ἐπὶ τῶν χρημάτων τῶν δημοσίων ἐδεῖτο, ἐδανείσατό τινα, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ. πρός τε τὴν διοίκησιν σφῶν, δύο κατ' ἔτος ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων αἱρεῖσθαι ἐκέλευσε. καὶ τῷ πλήθει τετραπλάσιον τὸν σῖτον ἔνειμε, βουλευταῖς τέ τισι χρήματα ἐχαρίσατο· οὕτω γὰρ δὴ πολλοὶ σφῶν πένητες ἐγεγόνεσαν, ὥστε μηδὲ ἀγορανομῆσαί τινα διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἀναλωμάτων ἐθελῆσαι· ἀλλὰ τά τε ἄλλα καὶ τὰ δικαστήρια τὰ τῇ ἀγορανομίᾳ προσήκοντα, τοῖς στρατηγοῖς, καθάπερ εἴθιστο, τὰ μὲν μείζω τῷ ἀστυνόμῳ, τὰ δὲ ἕτερα τῷ ξενικῷ προσετάχθησαν. πρὸς δὲ δὴ τούτοις, τὸν ἀστυνόμον αὐτὸς ἀπέδειξεν· ὃ καὶ αὖθις πολλάκις ἐποίησε. καὶ τὰς ἐσφορὰς τὰς πρὸς τὸ δημόσιον πρὸ τῆς πρὸς τῷ Ἀκτίῳ μάχης γενομένας, πλὴν τῶν περὶ τὰ οἰκοδομήματα, ἀπήλλαξε. τά τε παλαιὰ συμβόλαια τῶν τῷ κοινῷ τι ὀφειλόντων ἔκαυσε, καὶ τὰ μὲν ἱερὰ τὰ Αἰγύπτια οὐκ ἐσεδέξατο εἴσω τοῦ πωμηρίου, τῶν δὲ δὴ ναῶν πρόνοιαν ἐποιήσατο. τοὺς μὲν γὰρ ὑπ' ἰδιωτῶν τινων γεγενημένους, τοῖς τε παισὶν αὐτῶν καὶ τοῖς ἐκγόνοις, εἴγε τινὲς περιῆσαν, ἐπισκευάσαι ἐκέλευσε, τοὺς δὲ λοιποὺς αὐτὸς ἀνεκτήσατο. οὐ μέντοι καὶ τὴν δόξαν τῆς οἰκοδομήσεως σφῶν ἐσφετερίσατο, ἀλλ' ἀπέδωκεν αὐτοῖς τοῖς κατασκευάσασιν αὐτούς. ἐπειδή τε πολλὰ πάνυ κατά τε τὰς στάσεις, κἀν τοῖς πολέμοις, ἄλλως τε καὶ ἐν τῇ τοῦ Ἀντωνίου τοῦ τε Λεπίδου συναρχίᾳ καὶ ἀνόμως καὶ ἀδίκως ἐτετάχει, πάντα αὐτὰ δι' ἑνὸς προγράμματος κατέλυσεν, ὅρον τὴν ἕκτην αὐτοῦ ὑπατείαν προθείς. εὐδοκιμῶν τε οὖν ἐπὶ τούτοις καὶ ἐπαινούμενος, ἐπεθύμησε καὶ ἑτέραν τινὰ μεγαλοψυχίαν διαδείξασθαι, ὅπως καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου μᾶλλον τιμηθείη, καὶ παρ' ἑκόντων δὴ τῶν ἀνθρώπων τὴν μοναρχίαν βεβαιώσασθαι, τοῦ μὴ δοκεῖν ἄκοντας αὐτοὺς βεβιάσθαι. κἀκ τούτου τοὺς μάλιστα ἐπιτηδείους οἱ τῶν βουλευτῶν παρασκευάσας, ἔς τε τὸ γερουσίαν ἐσῆλθεν, ἕβδομον ὑπατεύων, καὶ ἀνέγνω τοιάδε.

suppeditauit: quumque publicum ærarium pecuniis egeret, mutuo sumptus in id contulit. instituit etiam vt administrationi ærarii quotannis bini prætorii viri præficerentur. populo quadruplum frumenti prioris diuisit. senatoribus quibusdam pecunias est largitus, quum eorum multi adeo essent re tenuis vt propter impensarum magnitudinem, nemo eorum vellet ædilitatem gerere: sed cum alia, tum etiam iudicia ad eum magistratum pertinentia, prætoribus, † vt fit, partim vrbano, partim peregrino, mandarentur. Prætorem vrbanum Cæsar ipse constituit, idque aliquoties etiam inferioribus temporibus. sponsiones, quæ † reipub. factæ fuissent ante pugnam Actiacam, omnes sustulit; exceptis iis, quæ essent de ædificiis: syngraphas antiquas eorum, qui reipublicæ aliquid deberent, cremauit: Ægyptiis diis sacra fieri intra pomerium non est passus: templorum tamen curam gessit, vt quæ priuatus quispiam fecisset, ea ab horum filiis ac posteris, si qui superessent, † adornarentur: reliqua ipse refecit. Horum refectorum gloriam ipse sibi non vindicauit, sed iis, qui ea instaurassent, eam attribuit. Ac quoniam multa omnino in seditionibus ac bellis intestinis, præsertim in triumuiratu, iniuste & inique constituta fuerant: vnico edicto ea omnia antiquauit, fine iis, quæ abrogaret, sexto suo consulatu posito. Ob quæ quum esset in oculis omnium, ac laudibus afficeretur: ad ostendendam nouam magnanimitatem quo magis suus honor augeretur, & ad imperium in republica sui vnius, volentibus ciuibus, ne coacti videri possent, stabiliendum, animum adiecit. Itaque septimum consulatum gerens, quum ad id † aptissimum quenque senatorum sibi comparasset, in senatum venit, atq; hanc de scripto orationem recitauit.

† pro more, partim

† fisco

† instaurarentur.

† studiosissimum sui quemque

" Ἄπιστα μὲν εὖ οἶδ' ὅτι δόξω τισὶν ὑμῶν, ὦ πατέρες, προῃρῆσθαι. ἃ γὰρ αὐτὸς ἕκαστος τῶν ἀκουόντων οὐκ ἂν ἐθελήσειε ποιῆσαι, ταῦτ' οὐδ' ἑτέρου λέγοντος πιστεύειν βούλεται. καὶ μάλισθ' ὅτι πᾶς παντὶ τῷ ὑπερέχοντι φθονῶν, ἑτοιμότερον ἀπιστεῖ τοῖς ὑπὲρ ἑαυτὸν λεγομένοις. καὶ προσέτι καὶ γιγνώσκω τοῦθ', ὅτι οἱ τὰ μὴ πιστὰ δοκοῦντα εἶναι λέγοντες, οὐχ ὅσον οὐ πείθουσί τινας, ἀλλὰ καὶ κόβαλοι δοκοῦσιν εἶναι. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ μέν τι τοιοῦτον

Satis compertum habeo, patres, fore vt nonnullis vestrum incredibile propositum meum videatur. quæ enim nemo facere ipse velit, ea si alium se facturum dicere audiat, nequaquam fidem habet. quo accedit quod quum superioribus omnes inuideant, iis de se ipsis loquentibus eo promptius diffidant. Iam ne hoc quidem me fallit, hos, qui ea dicant, quibus fides habenda non videatur, non modo non persuadere auditoribus, sed scurras etiam iudicari. Verumenimuero si quid ego huiusmodi

polliceri instituissem, quod non confestim essem repræsentaturus; profecto haud facile animum induxissem id proferre, ne malam pro bona gratiam inirem. nunc quum verba mea statim, hacque ipsa die sim re confirmaturus: confido equidem me non tantum in nullam mendacii infamiam incursurum, verum omnes homines honesto nomine superaturum. Proinde posse me perpetuum in vos obtinere imperium, ipsi cernitis. Nam & adversarii mei omnes aut supplicio coerciti sunt, aut misericordia affecti ad sanitatem redierunt: & auxiliarii mei beneficiorum ‡ talione mei sunt iuris facti, societateque rerum muniti, ita ut nemo ad res consurgere iam novas possit. Quod si quis tamen ausus fuerit, contra eum auxilia mihi vel maxima in promptu sunt, quum & exercitus habeam validos, & benevolentiam roburque eorum & pecunias, & socios; ac, quod præcipuum est, quum vos populusque eo in me sitis animo, ut præesse me vobis omnino velitis. Neque vero diutius vos verbis suspensos meis tenebo, neque est quod dicat quisquam, omnia quæ ante hoc tempus egi, esse à me propter summum mihi imperium parandum facta. Iam enim id imperium omne depono, restituo vobis omnia protinus, arma, leges, provincias; neque ea tantum, quæ mihi commisistis, sed hæc etiam omnia, quæ vobis ego deinde paravi: ut iam ex re ipsa perspiciatis, me ab initio nequaquam potentiam aliquam animo propositam habuisse, sed hoc vere cupiisse, ut patris mei misere interfecti cædem ulciscerer, urbemque magnis & continentibus malis liberarem. Utinam quidem nunquam mihi eæ res suscipiendæ fuissent: utinam, inquam, mea opera nunquam ad hæc negotia indiguisset civitas: sed quomodo olim maiores nostri in pace & concordia ætatem transegerunt, ita nobis quoque licuisset. At quoniam fatum aliquod, ut videtur, eo rem deduxerat, ut me quoque, quamvis parvo tum natu, opus vobis esset usuque: quandiu res meum auxilium desideravit, omnia studio summo, etiam supra quam anni mei ferrent, feci; omnia felicius, quam pro viribus adeo meis, gessi. neque me ulla res à subsidio vobis in periculo versantibus ferendo avertit, non labor, non terror, non inimicorum minæ, non amicorum preces, non multitudo seditiosorum, non furor [a] adversariorum, quin propter vos me in omne

‡ compensatione

a adversariorum: sed me pro vobis ad quævis pericula tradidi, nulla mei habita ratione; quæque nostis, & gessi, & sustinui: unde nihil aliud mihi,

A ἐπηγγελλόμην ὃ μὴ παραχρῆμα ποιήσειν ἔμελλον, σφόδρα ἂν ἀπώκνησα αὐτὸ ἐκφῆναι, μὴ καὶ αἰτίαν τινὰ μοχθηρὰν ἀντὶ χάριτος λάβω· νῦν δὲ ὁπότε εὐθὺς καὶ τήμερον ἐπακολουθήσει τὸ ἔργον αὐτῷ, πάνυ θαρσούντως ἔχω, μὴ μόνον μηδεμίαν αἰσχύνην ψευδολογίας ὀφλήσειν, ἀλλὰ καὶ πάντας ἀνθρώπους εὐδοξίᾳ νικήσειν. ὅτι μὲν γὰρ πάρεστί μοι διὰ παντὸς ἄρχειν ὑμῶν, καὶ αὐτοὶ ὁρᾶτε· τό, τε γὰρ στασιάσαν πᾶν, ἤτοι δικαιωθὲν πέπαυται, ἢ καὶ ἐλεηθὲν σεσωφρόνισται· καὶ τὸ συναράμενόν B μοι τῇ τε ἀμοιβῇ τῶν εὐεργεσιῶν ᾠκείωται, καὶ τῇ κοινωνίᾳ τῶν πραγμάτων ὠχύρωται· ὥστε μήτε ἐπιθυμῆσαί τινα νεωτέρων ἔργων, κἂν ἄρα τι καὶ τοιοῦτον γένηται, τὸ γοῦν βοηθῆσον ἡμῖν ἕτοιμον ἔτι καὶ μᾶλλον εἶναι. τά τε στρατιωτικὰ ἀκμάζει μοι, καὶ εὐνοίᾳ καὶ ῥώμῃ· καὶ χρήματα ἔστι, καὶ σύμμαχοι, καὶ, τὸ μέγιστον, οὕτω καὶ ὑμεῖς καὶ ὁ δῆμος διάκεισθε πρός με, ὥστε καὶ πάνυ ἂν προστατεῖσθαι ὑπ' ἐμοῦ ἐθελῆσαι. οὐ μέντοι καὶ ἐπὶ πλεῖον ὑμᾶς ἐξηγήσομαι, οὐδὲ ἐρεῖ τις ὡς ἐγὼ τῆς αὐταρ- C χίας ἕνεκα πάντα τὰ προκατειργασμένα ἔπραξα· ἀλλ' ἀφίημι τὴν ἀρχὴν ἅπασαν, καὶ ἀποδίδωμι ὑμῖν πάντα ἁπλῶς, τὰ ὅπλα, τοὺς νόμους, τὰ ἔθνη, οὐχ ὅπως ἐκεῖνα ὅσα μοι ὑμεῖς ἐπιτρέψατε, ἀλλὰ καὶ ὅσα αὐτὸς μετὰ ταῦτα ἡμῖν προσεκτησάμην· ἵνα καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων καταμάθητε τοῦθ', ὅτι οὐδὲ ἀπ' ἀρχῆς δυναστείας τινὸς ἐπεθύμησα, ἀλλ' ὄντως τῷ τε πατρὶ δεινῶς σφαγέντι τιμωρῆσαι, καὶ τὴν πόλιν ἐκ μεγάλων καὶ ἐπαλλήλων κακῶν ἐξελέσθαι ἠθέλη- D σα. ὤφελον μὲν γὰρ μηδὲ ἐπιστῆναί ποτε οὕτω τοῖς πράγμασι· τουτέστιν, ὤφελον μὴ δεδεῆσθαί μου πρὸς τοιοῦτόν τι τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ, καθάπερ ποτὲ καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ ἡμᾶς τοὺς ἐν τῇδε τῇ ἡλικίᾳ ἀπ' ἀρχῆς βεβιωκέναι· ἐπεὶ δὲ εἱμαρμένη τις, ὡς ἔοικεν, ἐς τοῦτο προήγαγεν ἡμᾶς, ὥστε καὶ ἐμοῦ, καίπερ νέου ἔτι τότε ὄντος, καὶ χρείαν σχεῖν, καὶ πεῖραν λαβεῖν, μέχρι μέν που τὰ πράγματα τῆς παρ' ἐμοῦ ἐπικου- E ρίας ἔχρῃζε, πάντα τε προθύμως καὶ ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν ἐποίησα, καὶ πάντα εὐτυχῶς καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμιν κατέπραξα· καὶ οὐκ ἔστιν ὅ, τι τῶν πάντων ἀπέτρεψέ με κινδυνεύουσιν ὑμῖν ἐπικουρῆσαι, οὐ πόνος, οὐ φόβος, οὐκ ἐχθρῶν ἀπειλαί, οὐ φίλων δεήσεις, οὐ τὸ πλῆθος τῶν συνεστηκότων, οὐχ ἡ ἀπόνοια τῶν ἀντιτεταγμένων· ἀλλ' ἐπέδωκα

ἀφειδῶς

ἀφειδῶς ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐς πάντα τὰ περιεστηκότα, καὶ ἔπραξα καὶ ἔπαθον ἅπερ ἴστε. ἐξ ὧν αὐτὸς μὲν οὐδὲν κεκέρδακα, πλὴν τοῦ τὴν πατρίδα ἀεὶ περιπεποιῆσθαι, ὑμεῖς δὲ καὶ σώζεσθε, καὶ σωφρονεῖτε. ἐπεὶ δὲ καλῶς ποιοῦσα ἡ τύχη καὶ τὴν εἰρήνην ἄδολον καὶ τὴν ὁμόνοιαν ἀστασίαστον δι' ἐμοῦ ὑμῖν ἀποδέδωκεν, ἀπολάβετε καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν δημοκρατίαν· κομίσασθε καὶ τὰ ὅπλα, καὶ τὰ ἔθνη τὰ ὑπήκοα, καὶ πολιτεύεσθε ὥσπερ εἰώθειτε. καὶ μήτοι θαυμάσητε εἰ ταῦθ' οὕτω φρονῶ, τήν τε ἄλλην ἐπιείκειάν μου καὶ πρᾳότητα καὶ ἀπραγμοσύνην ὁρῶντες, καὶ προσεκλογιζόμενοι, ὅτι οὐδὲν πώποτε οὔθ' ὑπέρογκον, οὔθ' ὑπὲρ τοὺς πολλούς, καίπερ πολλὰ πολλάκις ψηφισαμένων ὑμῶν, ἐδεξάμην. μήτ' αὖ μωρίαν μου καταγνῶτε, ὅτι ἐξόν μοι καὶ ὑμῶν ἄρχειν, καὶ τηλικαύτην ἡγεμονίαν τοσαύτης οἰκουμένης ἔχειν, οὐ βούλομαι. ἐγὼ γὰρ, ἄν τε τὸ δίκαιον τις ἐξετάζῃ, δικαιότατον εἶναι νομίζω τὸ τὰ ὑμέτερα ὑμᾶς διέπειν· ἄν τε καὶ τὸ συμφέρον, συμφορώτατον ἡγοῦμαι καὶ ἐμοὶ τὸ μήτε πράγματα ἔχειν, μήτε φθονεῖσθαι, μήτε ἐπιβουλεύεσθαι· καὶ ὑμῖν, τὸ μετ' ἐλευθερίας καὶ σωφρόνως καὶ φιλικῶς πολιτεύεσθαι· ἄν τε καὶ τὸ εὐκλεές, (οὗπερ ἕνεκα πολλοὶ καὶ πολεμεῖν καὶ κινδυνεύειν πολλάκις αἱροῦνται) πῶς μὲν οὐκ εὐδοξότατόν μοι ἔσται, τηλικαύτης ἀρχῆς ἀφεῖναι; πῶς δ' οὐκ εὐκλεέστατον, ἐκ τοσούτου ἡγεμονίας ὄγκου, ἐθελοντὴν ἰδιωτεῦσαι; ὥστ' εἴ τις ὑμῶν ἀπιστεῖ ταῦτ' ὄντως τινὰ ἄλλον καὶ φρονῆσαι ἐπ' ἀληθείας, καὶ εἰπεῖν δύνασθαι, ἐμοί γε πιστευσάτω. πολλὰ γὰρ καὶ μεγάλα καταλέξαι ἔχων, ὅσα καὶ ὑπ' ἐμοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ πατρός μου εὐηργέτησθε, ἐφ' οἷς εἰκότως ἂν ἡμᾶς ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους καὶ φιλοῖτε καὶ τιμῷτε, οὐδὲν ἂν ἄλλο τούτου μᾶλλον εἴποιμι, οὐδ' ἂν ἐπ' ἄλλῳ τινὶ μᾶλλον σεμνυναίμην, ἢ ὅτι τὴν μοναρχίαν μήτε ἐκεῖνος, καίτοι καὶ διδόντων ὑμῶν, λαβεῖν ἠθέλησε, καὶ ἐγὼ ἔχων ἀφίημι. τί γὰρ ἄν τις καὶ παρεξετάσειεν αὐτῷ; τὴν Γαλατίας ἅλωσιν, ἢ τὴν Μυσίας χείρωσιν, ἢ τὴν Αἰγύπτου καταστροφήν, ἢ τὴν Παννονίας δούλωσιν; ἀλλὰ τὸν Φαρνάκην, τὸν Ἰόβαν, τὸν Φραάτην, τὴν ἐπὶ τοὺς Βρεττανοὺς στρατείαν, τὴν τοῦ Ῥήνου διάβασιν; καίτοι τοσαῦτα καὶ τοιαῦτά ἐστιν, ὅσα καὶ οἷα οὐδὲ σύμπαντες οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν παντὶ τῷ πρόσθεν χρόνῳ πεποιήκασιν. ἀλλ' ὅμως οὔτε τούτων τι τῷ παρόντι ἔργῳ παραβαλεῖν ἄξιόν ἐστιν, οὔθ' ὅτι τοὺς ἐμφυλίους πολέμους, καὶ μεγίστους καὶ ποικιλωτάτους διὰ πάντων γενομένους, καὶ διεπολεμήσαμεν καλῶς, καὶ διεθέμεθα φιλανθρώπως,

omne discrimen prorsus darem, eaque & agerem & sustinerem, quæ nota sunt, & vnde nihil mihi, quam liberatio patriç, vobis autem salus & quies parta est. Quando igitur fortuna, vt par fuit, pacem sinceram ac concordiam tranquillam vobis mea opera restituit, recipite iam nunc libertatem, & pristinam reipublicæ formam: accipite arma, gentesque vobis subditas, & vestro more rempublicam gerite. Neque vero mirum vobis videri potest, quod ita sentio, si bonitatem meam in cæteris omnibus rebus, clementiamque & tranquillitatis studium consideretis; ac reputetis, nihil me vnquam fastuosum, aut cæteris sublimius, quanquam vobis multa mihi huiusmodi decernentibus, accepisse. Neque stultitiæ me damnabitis, quod imperium in vos, ac principatum tot terrarum, vltro asperner. nam si iustitiam quisquam respiciat, ego sane iustissimum esse censeo, vos vestras res ipsos administrare: sin vtilitatem, mihi vtilissimum esse iudico, ne negotiis distinear, neve inuidiæ & insidiis sim obnoxius; vobis autem, vt in libertate placide ac amice rempublicam teneatis: sin gloriam, (propter quam multi bella sæpe & pericula susceperunt) nonne summæ mihi fit gloriæ, à tanto me imperio abstinuisse, ac sponte mea ex tanto principatus fastigio ad priuatam vitam descendisse? Etenim si quis vestrum est, qui in alio quodam homine nullo tantum continentiæ esse, aut vere eum hæc de se dicere posse putat, is tamen mihi hæc tribuere debet. nam quum multa possim, & magna mea patrisque mei in vos beneficia referre, propter quæ merito nos plus cæteris & amare & honorare debeatis: nullum tamen aliud est, quod potius prædicem, aut quo magis glorier, quam quod regiam potestatem & is à vobis datam repudiauit, & ego eam habens depono. Cum quo beneficio quis tandem comparare velit Galliam subactam, aut Mysiam captam, Ægyptum domitam, aut Pãnoniam in seruitutem redactam? quis Pharnacem, Iubam, Phraatem, expeditionem Britannicam, Rheni transitum? Hæc quidem tot tantaque sunt, quot quantaque patres nostri omni superiore tempore non præstiterunt. Verum neque horum vllum præsenti facto est conferendum, neque hæc etiam, quod bella ciuilia maxima ac multiplicia, eademque continua, & confecimus prospere, & victoriã summa humanitate temperauim⁹:

omnibus ‡ aduersariis, tanquam hostibus, superatis: omnibus ‡ subiectis, tanquam amicis, conseruatis: ita vt si in fatis ita sit, rursum nostram vrbem laborare; optandum sit, eo iterum modo eam seditionibus agitari. Id vero * humano amplius est ingenio, nos, † quum in nostra vos essetis potestate, quum tantum virtute ac fortuna floreremus, vt volentibus nolentibus vobis imperare possemus, tamen neque animis elatos fuisse, neque ad regnum adspirasse; sed patrem meum id à vobis oblatum respuisse, me acceptum reddidisse. Neque hoc à me temere iactatur, (nam si quid mihi his verbis quæri putassem, nunquam omnino ea protulissem) sed vt intelligatis, quum multis nos in rempublicam meritis, multis nostris ornamentis gloriari possimus, hoc nos maxime exultare, [a] quod vltro ab his abstinuerimus, quæ alii per vim etiam sibi quærunt. Quis enim me (ne defunctum patrem denuo commemorē) animi [b] magnitudine diuinitateque præstet? Ego enim, proh deum fidem, quum habeam tot tantosque milites, ciues & socios, qui me amant, quum fere toti mari mediterraneo imperem, in omnibus continentibus terris vrbes & populos possideā; quum nemo vel exterus bellum, vel ciuis seditionem moueat; quū vos omnes in pace, cōcordia, & felici statu agatis, quodq; maximum est, sponte vestra mihi pareatis; tamen vltro, [c] nemine iubente, tanto imperio tantisque diuitiis abeo. Quod si Horatius, Mucius, Curtius, Regulus, ac Decii pericula & mortē sustinere voluerunt, vt magni facti atque præclari alicuius nomen sibi pararēt; cur non ego id potius egissem, quo consequi possum, vt viuus etiam istos, ac mortales omnes, gloria excellā? Nolite enim ita existimare, priscos illos Romanos virtutis ac famæ studiosos fuisse, nunc omnē animū virilem ex ciuitate euanuisse. Neq; suspicari quisquā debet, me, vobis præteritis, summā reipublicæ malis quibusdam hominibus, [d] aut turbæ (vnde non modo boni nihil, sed extrema mala nunquā nō proueniunt) tradere instituisse: quinimo vobis, virtute & sapientia præstantissimis, rempublicā ego cōmitto. Illud enim nequaquam facturus fui, etiam si vel millies mihi moriendum, vel omnino regnandum fuisset: hoc vero in meam, & ciuitatis vtilitatem facio. Ipse enim laboribus & ærumnis confectus sum,

‡ semet opponentibus, ‡ cedentibus, tanquā

* supra hominem est. † quum tantum virtutum haberemus, quum tantā sortem

a quod non coacti dimiserimus. b magnitudine felicitateq; præstet quis, proh Iupiter, proh Hercules, quum tot talesq; milites, ciues, & fœderatos, qui me amant, habeam; quū paucis exceptis, mare totum cis columnas Herculeas teneam; in omnib. terris continentib. & vrbes, & prouincias possideam: quum nemo vel extraneus mihi bellū, c necnon iussu, tanto me principatu abdico, tantum patrimonium relinquo.

d aut imperitæ turbæ

A τοὺς μὲν ἀντιστάντας, ὡς καὶ πολεμίους πάντας, κρατήσαντες, τοὺς δὲ ἐνδόντας, ὡς καὶ φιλίους πάντας, περισώσαντες. ὥστ᾽ εἴπερ ποτὲ καὶ αὖθις πεπρωμένον εἴη τὴν πόλιν ἡμῶν νοσῆσαι, τοῦτον αὐτὴν τὸν τρόπον δέξασθαι τινὰ στασιάσαι. τὸ γάρ τοι τοσοῦτόν τε ἰσχύσαντας ἡμᾶς, καὶ οὕτω καὶ τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ τύχῃ ἀκμάσαντας, ὥστε καὶ ἑκόντων καὶ ἀκόντων ὑμῶν αὐταρχῆσαι δυνηθῆναι, μήτε ἐκφρονῆσαι, μήτε τῆς μοναρχίας ἐπιθυμῆσαι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνον διδομένην αὐτὴν ἀπώσασθαι, καὶ ἐμὲ διδομένην ἀποδιδόναι, ὑπὲρ ἄνθρωπόν ἐστι. λέγω δὲ ταῦτα οὐκ ἄλλως ἐπικομπῶν, (οὐδὲ γὰρ ἂν εἶπον αὐτὰ ἀρχὴν, εἰ καὶ ὁτιοῦν πλεονεκτήσειν ἀπ᾽ αὐτῶν ἔμελλον) ἀλλ᾽ ἵνα ἴδητε ὅτι πολλῶν καὶ μεγάλων ἔς τε τὸ κοινὸν εὐεργετήματων, καὶ ἐς τὰ οἰκεῖα σεμνολογήματων ἡμῖν ὄντων, ἐπὶ τούτῳ μάλιστα ἀγαλλόμεθα, ὅτι ὧν ἕτεροι καὶ βιαζόμενοι τινὰς ἐπιθυμοῦσι, ταῦθ᾽ ἡμεῖς οὐδ᾽ ἀναγκαζόμενοι † προσιέμεθα. τίς μὲν γὰρ ἂν μεγαλοψυχότερος B μου, (ἵνα μὴ καὶ τὸν πατέρα τὸν μετηλλαχότα αὖθις εἴπω) τίς δὲ δαιμονιώτερος εὑρεθείη; ὅστις, ὦ Ζεῦ καὶ Ἡράκλεες, στρατιώτας τοσούτους καὶ τοιούτους, καὶ πολίτας καὶ συμμάχους, φιλοῦντάς με ἔχων, καὶ πάσης μὲν τῆς ἐντὸς τῶν Ἡρακλείων στηλῶν θαλάσσης, πλὴν ὀλίγων, κρατῶν, ἐν πάσαις δὲ ταῖς ἠπείροις καὶ πόλεις καὶ ἔθνη κεκτημένος, καὶ μήτ᾽ ἀλλοφύλου τινὸς ἔτι προσπολεμοῦντός μοι, μήτ᾽ οἰκείου στασιάζοντος, ἀλλὰ πάντων ὑμῶν καὶ εἰρηνούντων καὶ ὁμονοούντων καὶ εὐσθενούντων, καὶ τὸ μέγιστον, ἐθελοντηδὸν πειθαρχούντων, ἔπειθ᾽ ἑκούσιος, αὐτεπάγγελτος καὶ ἀρχῆς τηλικαύτης ἀφίσταμαι, καὶ οὐσίας τοσαύτης ἀπαλλάττομαι. ὥστ᾽ εἴπερ ὁ Ὁράτιος, ὁ Μούκιος, ὁ Κούρτιος, ὁ Ῥήγουλος, οἱ Δέκιοι καὶ κινδυνεῦσαι καὶ ἀποθανεῖν ὑπὲρ τοῦ μέγα τι καὶ καλὸν πεποιηκέναι δόξαι ἠθέλησαν, πῶς οὐκ ἂν ἐγὼ μᾶλλον ἐπιθυμήσαιμι τοῦτο πρᾶξαι, ἐξ οὗ κἀκείνους καὶ τοὺς ἄλλους ἅμα πάντας ἀνθρώπους εὐκλεία ζῶν ὑπερβαλῶ. μὴ γάρ τοι νομίσῃ τις ὑμῶν τοὺς μὲν πάλαι Ῥωμαίους καὶ ἀρετῆς καὶ εὐδοξίας ἐφίεσθαι, νῦν δὲ ἐξίτηλον ἐν τῇ πόλει πᾶν τὸ ἀνδρῶδες γεγονέναι· μὴ μέντοι μηδ᾽ ὑποπτεύσῃ ὅτι προέσθαι τε ὑμᾶς, καὶ πονηροῖς τισὶν ἀνδράσιν ἐπιτρέψαι, ἢ καὶ ὀχλοκρατίᾳ τινὶ (ἐξ ἧς οὐ μόνον οὐδὲν χρηστὸν, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ δεινότατα ἀεὶ πᾶσιν ἀνθρώποις γίνεται) ἐκδοῦναι βούλομαι· ὑμῖν γὰρ, ὑμῖν τοῖς ἀρίστοις καὶ φρονιμωτάτοις πάντα τὰ κοινὰ ἀνατίθημι. ἐκεῖνο μὲν γὰρ οὐδέποτε ἂν ἐποίησα, οὐδ᾽ εἰ μυριάκις ἀποθανεῖν ἢ καὶ μοναρχῆσαί με ἔδει· τοῦτο δὲ καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ καὶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ποιῶ. αὐτός τε γὰρ καὶ πεπόνημαι καὶ τέτρυμαι, πάνυ μαι,

† recipimus

καὶ οὐκέτ᾽ οὔτε τῇ ψυχῇ οὔτε τῷ σώματι ἀντέχειν δύναμαι. καὶ προσέτι καὶ τὸν φθόνον καὶ τὸ μῖσος, ἃ καὶ πρὸς τοὺς ἀρίστους ἄνδρας ἐγγίγνεταί τισι, καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν ἐπιβουλὰς προορῶμαι· καὶ διὰ ταῦτα καὶ ἰδιωτεῦσαι μᾶλλον εὐκλεῶς, ἢ μοναρχῆσαι ἐπικινδύνως, αἱροῦμαι· καὶ τὰ κοινὰ κοινῶς ἂν πολὺ βέλτιόν τε καὶ ὑπὸ πολλῶν ἅμα διαγόμενα, καὶ μὴ ἐς ἕνα τινὰ ἀνηρτημένα, διοικοῖτο. διὰ οὖν ταῦτα καὶ ἱκετεύω καὶ δέομαι πάντων ὑμῶν, ὁμοίως καὶ συνεπαινέσαι καὶ συμπροθυμηθῆναί μοι, λογισαμένους πάνθ᾽ ὅσα καὶ πεπολέμηκα ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ πεπολίτευμαι, καὶ ἐν τούτῳ πᾶσάν μοι τὴν ὑπὲρ αὐτῶν χάριν ἀποδόντας, ἐν τῷ συγχωρῆσαί μοι ἐν ἡσυχίᾳ ἤδη ποτὲ καταβιῶναι, ἵνα καὶ ἐκ τοῦ εἰδῆτε, ὅτι οὐ μόνον ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ ἄρχεσθαι ἐπίσταμαι, καὶ πάνθ᾽ ὅσα ἄλλοις ἐπέταξα, καὶ αὐτὸς ἀντεπιταχθῆναι δύναμαι. μάλιστα μὲν γὰρ καὶ ἀσφαλῶς ζήσεσθαι, καὶ μηδὲν ὑπὸ μηδενὸς μήτ᾽ ἔργῳ μήτε λόγῳ κακὸν πείσεσθαι προσδοκῶ. τοσοῦτον τῇ εὐνοίᾳ ὑμῶν, ἐξ ὧν αὐτὸς ἐμαυτῷ σύνοιδα, πιστεύω· ἂν δέ τι καὶ πάθω, οἷα πολλοῖς συμβαίνει (οὐδὲ γὰρ οἷόν τέ ἐστι πᾶσί τινα, ἄλλως τε καὶ ἐν τοσούτοις πολέμοις, τοῖς μὲν ὀθνείοις, τοῖς δὲ καὶ ἐμφυλίοις, γεγονότα, καὶ τηλικαῦτα πράγματα ἐπιτετραμμένον, ἀρέσαι) καὶ πάνυ ἑτοίμως καὶ πρὸ τοῦ εἱμαρμένου μοι χρόνου τελευτῆσαι μᾶλλον, ἰδιωτεύσας, ἢ καὶ ἀθάνατος μοναρχήσας γενέσθαι, αἱροῦμαι. ἐμοὶ μὲν γὰρ εὔκλειαν καὶ αὐτὸ τοῦτο οἴσει, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἐφόνευσά τινα ὑπὲρ τοῦ τὴν ἀρχὴν κατασχεῖν, ἀλλὰ καὶ προσαπέθανον ὑπὲρ τοῦ μὴ μοναρχῆσαι. ὁ δὲ δὴ τολμήσας ἀποκτεῖναί με, πάντως που καὶ ὑπὸ τοῦ δαιμονίου καὶ ὑφ᾽ ὑμῶν κολασθήσεται. ἅπερ που καὶ ἐπὶ τοῦ πατρός μου γέγονεν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ ἰσόθεος ἀπεδείχθη, καὶ τιμῶν ἀιδίων ἔτυχεν· οἱ δὲ ἀποσφάξαντες αὐτὸν, κακοὶ κακῶς ἀπώλοντο. ἀθάνατοι μὲν γὰρ οὐκ ἂν δυνηθεῖμεν γενέσθαι, ἐκ δὲ δὴ τοῦ καλῶς ζῆσαι καὶ ἐκ τοῦ καλῶς τελευτῆσαι, καὶ τοῦτό πως κτώμεθα. ἀφ᾽ οὗπερ καὶ ἐγὼ τὸ μὲν ἤδη ἔχων, τὸ δὲ ἕξειν ἐλπίζων, ἀποδίδωμι ὑμῖν καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἔθνη, τάς τε προσόδους καὶ τοὺς νόμους, τοσοῦτον μόνον ὑπειπὼν, ἵνα μήτε τὸ μέγεθος ἢ καὶ τὸ δυσμεταχείριστον τῶν πραγμάτων φοβηθέντες, ἀθυμήσητε, μήτ᾽ αὖ καταφρονήσαντες αὐτῶν, ὡς καὶ ῥᾳδίως διοικεῖσθαι δυναμένων, ἀμελήσητε.

Καίτοι καὶ καθ᾽ ἕκαστον τῶν μειζόνων οὐκ ἂν ὀκνήσαιμι ὑμῖν ἐν κεφαλαίοις ὅσα χρὴ πράττειν ὑποθέσθαι. τίνα δὲ ταῦτά ἐστι; πρῶτον μὲν τοὺς κειμένους νόμους ἰσχυρῶς φυλάττετε, καὶ μηδένα αὐτῶν μεταβάλλετε. τὰ γὰρ ἐν ταὐτῷ

neq; iã vel corpore vel animo perdurare possũ. deinde præuideo odia & inuidiã, quæ multi cõtra optimos etiã viros suscipiunt, insidiasque ex iis nascentes: ideoque priuatim potius cum gloria viuere, quam regnum gerere cum periculo, statui. Res autem publica rectius communi consilio, & a multis, non vno aliquo, gubernabitur. Quapropter summis precibus a vobis omnibus contendo, vt meum hoc propositum studiosè approbetis; ac vobiscum reputantes, quæ & bello & pace a me pro vestra salute acta sint, pro istis omnibus eam mihi gratiam referatis, vt reliquam ætatis partem me per quietem traducere sinatis; intelligatisque, me scire non tantum imperare, sed etiam imperiis aliorum obtemperare, omniaque quæ aliis mandaui, pati vt mihi vicissim iniungantur. Equidem spero me tuto victurum, ac neque verbo, neque re a quoquam læsum iri. tantum me mea conscientia vestræ iubet tribuere beneuolentiæ. quod si quid mihi, quemadmodum multis euenit, secus accidet, (neque enim possibile est, vt vnus homo, præsertim qui tot bella ciuilia externaque, totque magnarum rerum administrationem obierit, omnibus placeat) paratior sum omnino etiam ante definitum mihi a fato tempus mori priuatus, quam rex perpetuo viuere. Id enim ipsum laudi mihi cedet, quod tantum abfuerim a quoquam occidendo regni mihi parandi causa; vt mortem adeo oppetierim, ne rex essem. Qui vero me interficiet, is vtique † a diis & vobis suum inueniet suppliciũ. quemadmodum patri quoque meo contigit. Is enim inter deos relatus, consecutusque est sempiternos honores, quum eius occisores digno suis factis interitu perierint. Immortalitatem quidem homo consequi nemo potest, veruntamen hæc ipsa † quodammodo vita, honestaq; morte nobis paratur. Quibus motus ego, quũ alterum iam habeam, alterum me sperem adepturum; restituo vobis arma, prouincias, reditus, legesque: hoc tantũ addens, ne vel magnitudine rerum, difficultateq; eas administrandi territi, animo sitis trepido; vel iis contemptis, ac facilem esse earum rerum tractationem putantes, negligentiæ vos detis.

Quanquam non me piget de singulis maioribus rebus in summa vobis consilium, quod sequamini, dare. Primum igitur † leges firmiter retinete, neq; quicquam in his mutate. nam quæ eadẽ

† à numine

† quodam modo bene viuendo, & bene moriendo, nobis

† leges receptas

semper manent, etsi sint nonnihil vitiosa, valiora tamen sunt his, quæ subinde, etiamsi in melius, innouantur. Deinde quæ legib. præcipiuntur, ea vos exequi; quæ prohibent, ab iis cauere iubeo; nec verbo id tantum, sed facto: & non publice modo, sed priuatim vnumquenque in eo esse, ne pœnam, sed præmia consequatur. Præterea prouincias & pacatas, & in quibus bella sunt, optimis ac prudentissimis mandare, non inuidentes hîc cuiquam: neque certorum hominũ commoda, sed vrbis incolumitatem & felicitatem spectantes. Porro hos honoribus, diuerso modo in republica versantes, pœnis afficite: res priuatas ciuitati, tã quã publicas, exhibete; à publicis, tãquã alienis, abstinete; res vestras diligenter adseruate, ‡ aliorum nequaquam desiderate; ‡ socios neque iniuriis afficite, neque expilate: hostes neque iniuste lædite, neque timete: arma semper in manibus habete: verum iis neque contra vos mutuo, neque contra pacatos vtimini: militibus alimenta quæ satis sint, præbete, ne per egestatem alienas res appetant: ita vero eos continete in disciplina, ne quid mali ex eorum ferocia nascatur. Sed quid attinet multis me verbis omnia, quæ agenda sint vobis, exsequi, quum ex dictis reliqua facile intelligatis? Vnum hoc addendum est. si, qua dixi ratione, rempublicam geretis, felices eritis, gratiasque mihi agetis, qui vos male seditionibus fluctuantes accipiens, ad hunc statum perduxi: si vero committetis, vt horum, quæ consului, quicquam non agatur, me quidem vt facti pœniteat efficietis: vos ipsos autem rursũ in bella multa, ac ingentia pericula, conicietis.

‡ neque que ad vos nõ pertinent, nequaquam
‡ fœderatos atque subditos neque

Hæc quum Cæsar ita recitasset, mire senatorum animi affecti sunt. Fuerunt pauci, qui eius animum intelligerent, ideoque adstipularentur; reliqui aut suspicabantur, quo hæc consilio dicta essent, aut si iem ius habebant. Horum alteri artificium, in occultanda callide sua sentẽtia, Cæsaris admirabantur: alteri hoc eius propositum: alteri ægre eius versutiam, alteri pœnitentiam cœptæ reipublicæ procurationis ferebant. Iam enim exstiterant, qui popularem reipublicæ formam, vt turbulentam odissent, ac mutationem eius approbarent, Cæsarisque imperio delectarentur. Ex his diuersis affectionibus eadem tamen omnium sententia proueniebat. nam neque qui credebant eum ex animi sententia

μένοντα, κἂν χείρω ᾖ, συμφορώτερα τῶν ἀεὶ καινοτομουμένων, κἂν βελτίω εἶναι δοκῇ, ἐστί. καὶ ὅσα προστάττουσιν ὑμῖν οὗτοι, ποιεῖν, καὶ ὅσων ἀπαγορεύουσιν, ἀπέχεσθαι, μὴ τῷ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἔργῳ, μηδὲ ἐν τῷ κοινῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ ἀκριβῶς διατηρεῖσθαι, ὅπως μὴ τιμωρίας, ἀλλὰ τιμῶν τυγχάνητε. τάς τε ἀρχὰς καὶ τὰς εἰρηνικὰς καὶ τὰς πολεμικὰς τοῖς ἀεὶ ἀρίστοις τε καὶ ἐμφρονεστάτοις ἐπιτρέπετε, μήτε φθονοῦντές τισι, μήθ' ὑπὲρ τοῦ τὸν δεῖνα ἢ τὸν δεῖνα πλεονεκτῆσαί τι, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τὴν πόλιν καὶ σώζεσθαι καὶ εὐπραγεῖν φιλοτιμούμενοι. καὶ τοὺς μὲν τοιούτους τιμᾶτε, τοὺς δ' ἄλλως πως πολιτευομένους κολάζετε. καὶ τὰ μὲν ἴδια κοινὰ τῇ πόλει παρέχετε, τῶν δὲ δημοσίων, ὡς ἀλλοτρίων ἀπέχεσθε. καὶ τὰ μὲν ὑπάρχοντα ὑμῖν, ἀκριβῶς φυλάττετε, τῶν δὲ μὴ προσηκόντων μηδαμῶς ἐφίεσθε. καὶ τοὺς μὲν συμμάχους καὶ τοὺς ὑπηκόους μήτε ὑβρίζετε, μήτε ἐκχρηματίζεσθε. τοὺς δὲ πολεμίους μήτ' ἀδικεῖτε, μήτε φοβεῖσθε. τὰ μὲν ὅπλα ἐν ταῖς χερσὶν ἀεὶ ἔχετε· μὴ μέντοι μήτε κατ' ἀλλήλων, μήτε κατὰ τῶν εἰρηνούντων αὐτοῖς χρῆσθε. τοὺς δὲ στρατιώτας τρέφετε μὲν ἀρκούντως, ὥστε μηδενὸς τῶν ἀλλοτρίων δι' ἀπορίαν ἐπιθυμῆσαι· συνέχετε δὲ καὶ σωφρονίζετε, ὥστε μηδὲν κακὸν διὰ θρασύτητα δρᾶσαι. ἀλλὰ τί δεῖ μακρολογεῖν, πάνθ' ἃ προσήκει ποιεῖν ὑμᾶς ἐπεξιόντα; καὶ γὰρ τὰ λοιπὰ ῥᾳδίως ἂν ἐκ τούτων ὡς χρὴ πράττεσθαι συνίδοιτε. ἓν οὖν ἔτι τοῦτο εἰπὼν, παύσομαι· ἂν μὲν οὕτω πολιτεύσησθε, αὐτοί τε εὐδαιμονήσετε, καὶ ἐμοὶ χαριεῖσθε, ὅστις ὑμᾶς στασιάζοντας κακῶς λαβὼν, τοιούτους ἀπέδειξα· ἂν δ' ἀδυνατήσητε καὶ ὁτιοῦν πρᾶξαι αὐτῶν, ἐμὲ μὲν μετανοῆσαι ποιήσετε, τὴν δὲ πόλιν ἔς τε πολέμους πολλοὺς καὶ ἐς κινδύνους μεγάλους αὖθις ἐμβαλεῖτε.

Τοιαῦτα τοῦ Καίσαρος ἀναλέγοντος, ποικίλον τι πάθος τοὺς βουλευτὰς κατελάμβανεν. ὀλίγοι μὲν γὰρ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ᾔδεσαν, κἀκ τούτου καὶ συνεσπούδαζον αὐτῷ· τῶν δ' ἄλλων οἱ μὲν ὑπώπτευον τὰ λεγόμενα, οἱ δ' ἐπίστευον σφίσι· καὶ διὰ ταῦτα καὶ ἐθαύμαζον ὁμοίως ἀμφότεροι, οἱ μὲν τὴν ἐπιτέχνησιν αὐτοῦ, οἱ δὲ τὴν γνώμην, καὶ ἤχθοντο οἱ μὲν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ, οἱ δὲ τῇ μετανοίᾳ. τό τε γὰρ δημοκρατικὸν ἤδη τινὲς, ὡς καὶ στασιῶδες, ἐμίσουν, καὶ τῇ μεταστάσει τῆς πολιτείας ἠρέσκοντο, τῷ τε Καίσαρι ἔχαιρον. καὶ ἀπ' αὐτῶν τοῖς μὲν παθήμασι διαφόροις, τοῖς δ' ἐπινοήμασιν ὁμοίοις ἐχρῶντο. οὔτε γὰρ, πιστεύσαντες ἀληθῶς αὐ-

θῶς αὐτὰ λέγεσθαι, χαίρειν ἐδιιύαντο, οὔθ' οἱ βουλόμενοι τοῦτο, διὰ τὸ δέος, οὔθ' οἱ ἕτεροι, διὰ τὰς ἐλπίδας· οὔτ' ἀπιστήσαντες, διαβάλλειν τε αὐτὸν καὶ ἐλέγξαι ἐτόλμων· οἱ μὲν, ὅτι ἐφοβοῦντο, οἱ δὲ, ὅτι οὐκ ἐβούλοντο. ὅθεν περ καὶ πιστεύειν αὐτῷ πάντες, οἱ μὲν ἠναγκάζοντο, οἱ δὲ ἐπλάττοντο· καὶ ἐπαινεῖν αὐτὸν οἱ μὲν οὐκ ἐθάρσουν, οἱ δὲ οὐκ ἤθελον· ἀλλὰ πολλὰ μὲν καὶ μεταξὺ ἀναγινώσκοντος αὐτοῦ διεβόων, πολλὰ δὲ καὶ μετὰ τοῦτο, μοναρχεῖσθαί τε δεόμενοι, καὶ πάντα τὰ ἐς τοῦτο φέροντα ἐπιλέγοντες· μέχρι οὗ κατηνάγκασαν δῆθεν αὐτὸν αὐταρχῆσαι. καὶ παραυτίκα γε τοῖς δορυφορήσουσιν αὐτὸν διπλάσιον τὸν μισθὸν τοῦ τοῖς ἄλλοις στρατιώταις διδομένου ψηφισθῆναι διεπράξατο, ὅπως ἀκριβῆ τὴν φρουρὰν ἔχῃ. οὕτως ὡς ἀληθῶς καταθέσθαι τὴν μοναρχίαν ἐπεθύμησε.

Τὴν μὲν οὖν ἡγεμονίαν τούτῳ τῷ τρόπῳ καὶ παρὰ τῆς γερουσίας τοῦ τε δήμου ἐβεβαιώσατο· βουληθεὶς δὲ δὴ καὶ ὡς δημοτικός τις εἶναι δόξαι, τὴν μὲν φροντίδα τήν τε προστασίαν τῶν κοινῶν πᾶσαν, ὡς καὶ ἐπιμελείας τινὸς δεομένων, ὑπεδέξατο· οὔτε δὲ πάντων αὐτὸς τῶν ἐθνῶν ἄρξειν, οὔθ' ὅσων ἂν ἄρξῃ, διὰ παντὸς τοῦτο ποιήσειν ἔφη, ἀλλὰ τὰ μὲν ἀσθενέστερα, ὡς καὶ εἰρηναῖα καὶ ἀπόλεμα, ἀπέδωκε· τὰ δ' ἰσχυρότερα, ὡς καὶ σφαλερὰ καὶ ἐπικίνδυνα, καὶ ἤτοι πολεμίους τινὰς προσοίκους ἔχοντα, ἢ καὶ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ μέγα τι νεωτερίσαι δυνάμενα, κατέσχε· λόγῳ μὲν, ὅπως ἡ μὲν γερουσία ἀδεῶς τὰ κάλλιστα τῆς ἀρχῆς καρπῷτο, αὐτὸς δὲ τούς τε πόνους καὶ τοὺς κινδύνους ἔχῃ· ἔργῳ δὲ, ἵνα ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ ἐκεῖνοι μὲν ἄοπλοι καὶ ἄμαχοι ὦσιν, αὐτὸς δὲ δὴ μόνος καὶ ὅπλα ἔχῃ, καὶ στρατιώτας τρέφῃ. καὶ ἐνομίσθη διὰ ταῦτα ἡ μὲν Ἀφρικὴ καὶ ἡ Νουμιδία, ἥ τε Ἀσία καὶ ἡ Ἑλλὰς μετὰ τῆς Ἠπείρου, καὶ τὸ Δαλματικόν τό, τε Μακεδονικὸν, καὶ Σικελία, Κρήτη τε, μετὰ Λιβύης τῆς περὶ Κυρήνην καὶ Βιθυνία μετὰ τοῦ προσκειμένου οἱ Πόντου, Σαρδώ τε καὶ Βαιτικὴ, τοῦ τε δήμου καὶ τῆς γερουσίας εἶναι· τοῦ δὲ δὴ Καίσαρος, ἥ τε λοιπὴ Ἰβηρία, ἥ τε περὶ Ταρράκωνα, καὶ ἡ Λυσιτανία, καὶ Γαλάται πάντες, οἵ τε Ναρβωνήσιοι καὶ οἱ Λουγδουνήσιοι, Ἀκυϊτανοί τε καὶ Κελτικοὶ, αὐτοί τε καὶ οἱ ἄποικοι σφῶν. Κελτῶν γάρ τινες, οὓς δὴ Γερμανοὺς καλοῦμεν, πᾶσαν τὴν πρὸς τῷ Ῥήνῳ Κελτικὴν κατασχόντες, Γερμανίαν ὀνομάζεσθαι ἐποίησαν, τὴν μὲν ἄνω, τὴν μετὰ τὰς τοῦ ποταμοῦ πηγὰς, τὴν δὲ κάτω, τὴν μέ-

A tentia locutum, gaudere; quod eos, qui abire Cæsarem imperio voluissent, metus; qui noluissent, spei suæ iactura à lætitia detinebat) neque qui fidem orationi non habebant, cum reprehendere aut coarguere poterant: quia vel audacia his, vel voluntas deerat. Itaque ei omnes quum † aut vere crederent, aut credere se simularent, laudare tamen nemo eam orationem ausus est; quum alteris ea non probaretur, alteris metus obstaret. Proinde quum frequenter etiam B dicenti adhuc occlamassent, vbi perorauit, multis omnes eum verbis precati sunt, vt solus imperii summam gereret: † multisque, quibus id ei persuaderent, adductis argumentis, tandem eo compulerunt, vt principatum solus obtineret. Tunc ‡ statim stipatoribus eius, quo accuratiori custodia nimirum munitus esset, duplex eius, q. reliquis militib. pendebatur, stipēdiū vt daretur, [a] decretū est.

[b] Hac arte Cæsar, quum se velle imperium deponere simulasset, effecit, vt ei C à senatu populoque confirmaretur. Is vt popularis opinionem sibi nihilominus aliquam pararet, recepta in se omni reipublicæ cura, negauit se omnes velle prouincias obtinere, aut quas regendas sumpsisset, in perpetuum gubernare: idcoque infirmiores, nimirum quia essent pacatiores, [c] aliis attribuit: potentiores prouincias, vt quæ plus periculi ostenderent, ac vel hostes accolas haberent, vel nouas per se ipsæ motus aliquos [d] turbare possent, sibi retinuit. Id faciebat sub hac specie, vt D senatus [e] bonis imperii tuto perfrueretur, ipse laboribus & periculis obiectus videretur. at sub hoc prætextu eum vere inermem imbellemque efficiebat, & ad se solum arma milites que transferebat. Hac de causa senatui populoque Africa, Numidia, Asia, & cum Epiro Græcia, Dalmatia, Macedonia, Sicilia, Creta, ‡ Africa Cyrenaica, Bithynia cū Pōto finitima, Sardinia atq; Hispania Bætica, scriptę sunt: Cæsari aūt Hispaniæ q. reliquū erat, vt Tarraconensis, Lusitaniaq; tum omnis Gallia, & Narbonensis, & Lugdunensis, E Aquitaniaque, & † Celtica, cū iis populis, ‡ qui eorum coloni essent. nā Celtæ quidam, quos Germanos vocamus, quum omnem Celticam regionem, quæ ad Rhenū est, occupassent; effecerunt, vt ea Germania vocaretur: superior, ‡ q Rheni fontibus propior est: inferior, quæ ab hac vs-

‡ aut conficti crederent,

† omnibusque,

‡ statim futuris eius stipatoribus.
quo
a decretum est. Ita scilicet vere regnum deponere cupiebat.
b Quum aūt hoc modo tā à senatu, quam a populo confirmatum sibi haberet imperium, ac nihilominus popularis esse, videri vellet: recepit hoc quidē in se, vt solicitè publicis negotiis præesset, quod ea cura diligentis indigerent. sed nolle se prouinciis omnibus imperare dixit, aut quas regēdas
c senatui restituit:
d ciere possent,
e optimos imperii partibus tuto
‡ Libya Cyrenaica
† & Celtici,
‡ qui Celtico rum coloni
‡ quà à Rheni fontibus incipit, superior, qua ad Oceanū Britannicū vsq; porrigitur.

que ad Oceanum Britannicum se extendit. itẽ Cœlesyria, Phœnice, Cilicia, Cyprus, Ægyptus: ex quibus tamen postea temporis Cæsar Cyprum ac Galliã Narbonensem populo reddidit, pro eisq; Dalmatiã recepit. quæ permutatio etiã, velut in processu operis dicã, in aliis quibusdã prouinciis est facta. Recensui aũt prouincias hoc modo, quoniã nunc earũ quæuis suum habet peculiarem præfectũ, quum antiquitus binis vel ternis singuli pręfuerint: cæteras, quæ vel tum temporis nondum à Romanis erant subactæ, aut subactę quidẽ fuerant, suis tamen legib. adhuc vtebantur, vel regibus concessæ fuerant, non recẽsui: quarum quæ post id tempus sub Romanam ditionem [a] peruenerunt, semper imperatori accesserunt.

Cæsar quo longius Romanos à suspicione regiæ potestatis sibi propositæ abduceret, imperium in suas prouincias decennale [b] suscepit, hoc etiam iactanter addito, quo breuiori spatio eas pacare posset, eo citius [c] se imperio destiturũ. Deinde vtriusque sortis prouinciis patricios præfecit, Ægypto tantũ equestris dignitatis virum, ob eas, quæ supra sunt cõmemoratæ, causas. [d] annuas aũt esse eorum præfecturas iussit, nisi quis multitudinis liberorum, aut nuptiarum ratione priuilegiũ haberet. vtq; de communi senatus †cõsilio mitterẽtur, neq; gladio accincti, neq; militari habitu vtentes. Proconsules aũt [eos] dici voluit, nõ modo ‡ duos [istos] consulares, sed reliquos etiam prætorios, aut qui prætoriorum loco haberẽtur: vtq; lictores vtrisq; tot, quot in vrbe permissum est legib. habere, adessent: vt imperii insignia statim, atq; extra pomerium venissent, adsumerent; & vsque ad reditum in vrbem [e] ea seruarent. qui neq; consulares, neq; prætorii essent, ipse delegit, ac legatos suos & proprætores nominauit. Nã quũ hæc omnia diu admodũ in priori reipublicæ forma floruissent, prætoris inquã & consulis; prætoris nomine, vt bellis maxime ab antiquis inde temporibus conueniens, à se delectos insigniuit, proprætores eos nuncupans: consulũ appellatione reliquos, vt paci propinquiores affecit, proconsules dicens. Hæc aũt nomina in Italia Cæsar seruauit. qui extra Italiã imperarẽt, † quasi eorũ locũ tenẽtes, [pfectos] appellauit. A se porro designa-

a peruenerunt, rerum pro tempore potentis accesserunt. Hoc modo diuisa fuerunt prouinciæ.
b suscepit, intra quod tempus eas se redacturũ in ordinem promittebat; hoc quoque iactantia quadam insensile addito,
c se has itidẽ senatui redditurum. Deinde vtriusque generis prouinciis senatores præfecit,
d Hinc & annuo præesse cum imperio quosdã, & sorte legi iussit, nisi quis
† corpore
‡ duos, qui consules fuissent, sed etiam alios, quotquot inter eos dumtaxat essent, qui præturã vel gessissent, vel gessisse viderentur:
e in vterentur. Ceteros a seipso deligendos, ac legatos suos, & proprætores adpellandos, licet numero consulares essent, statuit.
† sic ab eo sunt appellati, quasi pro iis magistratum gererent. A se porro

A μέχρι τοῦ Ὠκεανοῦ τοῦ Βρεττανικοῦ ὄντα. ταῦτά τε οὖν, καὶ ἡ Συρία ἡ κοίλη καλουμένη, ἥ τε Φοινίκη καὶ Κιλικία, καὶ Κύπρος, καὶ Αἰγύπτιοι, ἐν τῇ τοῦ Καίσαρος μερίδι τότε ἐγένοντο. ὕστερον γὰρ τὴν μὲν Κύπρον καὶ τὴν Γαλατίαν τὴν περὶ Νάρβωνα τῷ δήμῳ ἀπέδωκεν, αὐτὸς δὲ τὴν Δαλματίαν ἀντέλαβε. καὶ τοῦτο μὲν καὶ ἐπ' ἄλλων ἐθνῶν μετὰ ταῦτα ἐπράχθη, ὥς που καὶ ἡ διέξοδος τοῦ λόγου δηλώσει. ταῦτα δὲ οὕτω κατέλεξα, ὅτι νῦν χωρὶς ἕκαστον αὐτῶν ἡγεμονεύεται. ἐπεὶ τό γε ἀρχαῖον καὶ ἐπὶ πολὺ καὶ σύνδυο καὶ σύντρια τὰ ἔθνη ἅμα ἤρχετο. B τῶν δὲ δὴ λοιπῶν οὐκ ἐμνημόνευσα, ὅτι τὰ μὲν ὕστερον αὐτῶν προσεκτήθη, τὰ δέ, εἰ καὶ τότε ἤδη ἐκεχείρωτο, ἀλλ' οὔτοι γε καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἤρχετο, ἀλλ' ἢ αὐτόνομα ἀφεῖτο, ἢ καὶ βασιλείαις τισὶν ἐπετέτραπτο· καὶ αὐτῶν ὅσα μετὰ τοῦτο ἐς τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἀφίκετο, τῷ ἀεὶ κρατοῦντι προσετέθη. τὰ μὲν οὖν ἔθνη οὕτω διῃρέθη.

Βουληθεὶς δὲ καὶ ὡς ὁ Καῖσαρ πόρρω σφᾶς ἀπαγαγεῖν τοῦ τι μοναρχικὸν φρονεῖν δοκεῖν, ἐς δέκα ἔτη τὴν ἀρχὴν τῶν δοθέντων οἱ ὑπέστη. τοσούτῳ τε γὰρ χρόνῳ καταστήσειν αὐτὰ ὑπέσχετο, καὶ προσενεανιεύ- C σατο, εἰπών, ὅτι ἂν καὶ θᾶττον ἡμερωθῇ, θᾶττον αὐτοῖς καὶ ἐκεῖνα ἀποδώσει. κἀκ τούτου πρῶτον μὲν αὐτοὺς τοὺς βουλευτάς, ἑκατέρων τῶν ἐθνῶν, πλὴν Αἰγυπτίων, ἄρχειν κατέδειξεν· ἐκείνοις δὴ γὰρ καὶ μόνοις τὸν ὠνομασμένον ἱππέα δι' ἃ προεῖπον, προσέταξεν. ἔπειτα δὲ τοὺς μὲν καὶ ἐπετησίους καὶ κληρωτοὺς εἶναι, πλὴν εἴ τῳ πολυπαιδίας ἢ γάμου προνομία προσείη· καὶ ἔκ τε τοῦ κοινοῦ τῆς γερουσίας συλλόγου πέμπεσθαι, μήτε ξίφος παραζωννυμένους, μήτε στρατιωτικῇ ἐσθῆτι χρωμένους· καὶ ἀνθυπάτους καλεῖσθαι μὴ ὅτι τοὺς ὑπατευκότας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους, τῶν D ἐστρατηγηκότων, ἢ δοκούντων γε ἐστρατηγηκέναι, μόνον ὄντας· ῥαβδούχοις τε σφᾶς ἑκατέρους ὅσοισπερ καὶ ἐν τῷ ἄστει νενόμισται, χρῆσθαι. καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπίσημα, καὶ παραχρῆμα ἅμα τῷ ἔξω τοῦ πωμηρίου γενέσθαι, προστίθεσθαι, καὶ διαπαντὸς μέχρι ἂν ἀνακομισθῶσιν, ἔχειν ἐκέλευσε. τοὺς δὲ ἑτέρους ὑπό τε ἑαυτοῦ αἱρεῖσθαι, καὶ πρεσβευτὰς αὐτοῦ ἀντιστρατήγους τε ὀνομάζεσθαι, κἂν ἐκ τῶν ὑπατευκότων ὦσι, διέταξε. τῶν γὰρ δὴ δύο τούτων ὀνομάτων ἐπὶ πλεῖστον ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἀνθησάντων, τὸ E μὲν τοῦ στρατηγοῦ, τοῖς αἱρετοῖς, ὡς καὶ τῷ πολέμῳ ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου προσῆκον, ἔδωκεν, ἀντιστρατήγους σφᾶς προσειπών· τὸ δὲ δὴ τῶν ὑπάτων, τοῖς ἑτέροις, ὡς καὶ εἰρηνικωτέροις, ἀνθυπάτους αὐτοὺς ἐπικαλέσας. αὐτὰ μὲν γὰρ τὰ ὀνόματα, τό, τε τοῦ στρατηγοῦ καὶ τὸ τοῦ ὑπάτου, ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἐτήρησε, τοὺς δὲ ἔξω πάντας, ὡς καὶ ἀντ' ἐκείνων ἄρχοντας προσηγόρευσε. τῇ τε οὖν ἐπι-

κλήσει

κλήσει τῇ τῶν ἀντιστρατήγων τοὺς αἱρετοὺς χρῆσθαι. A
καὶ ἐπὶ πλείω καὶ ἐνιαυτοῦ χρόνον, ἐφ᾽ ὅσον ἂν ἑαυτῷ
δόξῃ, ἄρχειν ἐποίησε· τήν τε στρατιωτικὴν στολὴν
φοροῦντας, καὶ ξίφος, οἷς γε καὶ στρατιώτας δικαιῶ-
σαι ἔξεστιν, ἔχοντας. ἄλλῳ γὰρ οὐδενὶ οὔτε ἀνθυπάτῳ,
οὔτε ἀντιστρατήγῳ, οὔτε ἐπιτρόπῳ, ξιφηφορεῖν δέδο-
ται, ᾧ μὴ καὶ στρατιώτην τινὰ ἀποκτεῖναι ἐξεῖναι νε-
νόμισται· οὐ γὰρ ὅτι τοῖς βουλευταῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἱπ-
πεῦσιν, οἷς τοῦθ᾽ ὑπάρχει, καὶ ἐκεῖνο συγκεχώρηται. ταῦτα
μὲν οὖν οὕτως ἔχει. ῥαβδούχοις δὲ δὴ † πέντε πάντες
ὁμοίως οἱ ἀντιστράτηγοι χρῶνται, καὶ ὅσοι γε οὐκ ἐκ τῶν
ὑπατευκότων εἰσί· καὶ ὀνομάζονται ἀπ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἀριθ-
μοῦ † τούτου. τά τε τῆς ἡγεμονείας κοσμήματα, ὅ-
ταν ἐς τὴν προστεταγμένην σφίσι χώραν ἐσέλθωσιν,
ἑκάτεροι ὁμοίως ἀναλαμβάνουσι· καὶ ἐπειδὰν δι-
άρξωσιν, εὐθὺς κατατίθενται. οὕτω μὲν καὶ ἐπὶ τούτοις
ἔκ τε τῶν ἐστρατηγηκότων καὶ ἐκ τῶν ὑπατευκότων ἄρ-
χοντες ἀμφοτέρωσε πέμπεσθαι ἐνομίσθησαν. καὶ αὐ-
τῶν ὁ μὲν αὐτοκράτωρ ὅποι τε τινὰ καὶ ὁπότε ἤθελεν
ἔστελλε· καὶ πολλοὶ καὶ στρατηγοῦντες καὶ ὑπατεύοντες ἡ-
γεμονείας ἐθνῶν ἔσχον· ὃ γε καὶ νῦν ἔστιν ὅτε γίγνεται. τῇ C
δὲ δὴ βουλῇ, ἰδίᾳ μὲν τοῖς τε ὑπατευκόσι τήν τε Ἀ-
φρικὴν καὶ τὴν Ἀσίαν, καὶ τοῖς ἐστρατηγηκόσι τὰ λοιπὰ
πάντα ἀπένειμε. κοινῇ δὲ δὴ πᾶσιν αὐτοῖς ἀπηγό-
ρευσε μηδένα πρὸ πέντε ἐτῶν μετὰ τὸ ἐν τῇ πόλει
ἄρξαι κληροῦσθαι. καὶ χρόνον μέν τινα πάντες οἱ τοιοῦ-
τοι, εἰ καὶ πλείους τῶν ἐθνῶν ἦσαν, ἐλάγχανον αὐτά, ὕ-
στερον δέ, ἐπειδὴ τινὲς αὐτῶν οὐ καλῶς ἦρχον, τῷ αὐτο-
κράτορι καὶ ἐκεῖνα προσετίθετο· καὶ οὕτω καὶ τούτοις
αὐτὸς τρόπον τινὰ τὰς ἡγεμονείας δίδωσιν. ἰσαρίθμους
τε γὰρ τοῖς ἔθνεσι καὶ οὓς ἂν ἐθελήσῃ κληροῦσθαι κελεύει. D
αἱρετούς τέ τινας καὶ ἐκείνοις ἔπεμψαν· καὶ ἐπὶ πλείω
ἐνιαυτοῦ χρόνον ἔστιν οἷς ἄρξαι ἐπέτρεψαν· καί τινες
καὶ ἱππεῦσιν ἀντὶ τῶν βουλευτῶν ἔθνη τινὰ προσέτα-
ξαν. ταῦτα μὲν οὕτω τότε περὶ τοὺς βουλευτάς, τούς
γε καὶ θανατοῦν τοὺς ἀρχομένους ἐξουσίαν ἔχοντας,
ἐνομίσθη. πέμπονται γὰρ καὶ οἷς οὐκ ἔξεστι τοῦτο, ἐς μὲν
τὰ τοῦ δήμου τῆς τε βουλῆς λεγόμενα ἔθνη, οἵ τε τα-
μιεύοντες, οὓς ἂν ὁ κλῆρος ἀποδείξῃ, καὶ οἱ παρε-
δρεύοντες τοῖς τὸ κῦρος τῆς ἀρχῆς ἔχουσιν. οὕτω
γὰρ ἂν ὀρθῶς αὐτούς, οὐ πρὸς τὸ ὄνομα, ἀλλὰ
πρὸς τὴν πρᾶξιν, ὥσπερ εἶπον, καλέσαιμι. ἐπεὶ
οἵ γε ἄλλοι πρεσβευτὰς καὶ τούτους ἑλληνίζοντες E
ὀνομάζουσι· καὶ περὶ μὲν τῆς ἐπικλήσεως ταύ-
της ἀρκούντως ἐν τοῖς ἄνω λόγοις εἴρηται.
τοὺς δὲ δὴ παρέδρους αὐτὸς ἑαυτῷ ἕκαστος αἱ-
ρεῖται, ἕνα μὲν οἱ ἐστρατηγηκότες καὶ ἐκ τῶν
ὁμοίων σφίσιν, ἢ καὶ τῶν ὑποδεεστέρων· τρεῖς δέ, οἱ ὑπα-

[Margin: † ἕξ]

[Margin: † πέντε ἑξα πελέκεις πά- ντα]

A tis præter nomen proprætorum hoc etiam tribuit, vt plus quam annum essent cum imperio, quatenus videlicet ipse sic statuisset. [a] vt militarem habitum gestarent, gladiumque, & ius capite plectendi militis haberent. Neque enim vlli alii proconsuli, aut proprætori, [b] præfectove licebat gladio se accingere: quo ipso licentia necandi militis adimebatur: nam & senatoribus, & equitibus, quibus alterum conceditur, alterum quoque adest. Omnes vero proprætores, ac qui non B sunt proconsulibus, sex vtuntur lictoribus, † nomenq; [inde apud Græcos] habent ἑξαπελέκεις. vtrique autem imperii insignia statim, atque venerint in prouinciam ipsis destinatam, accipiunt: perfunctique eo, statim deponunt. Ad hunc itaque modum decretum est, vt cum in Cæsaris, tum in reliquas prouincias prætorii ac consulares præsides mitterentur: eosque imperator in quas visum est ipsi regiones, ac quando ipsi videretur, dimisit: multique etiamnum præturam aut consulatum ob- C euntes, prouincias administrauerunt: quod nostro etiam tempore nonnunquam fit. Senatoribus autem seorsum Africam & Asiam, prætoriis reliquas omnes prouincias adscripsit: vtrisque autem ex æquo interdixit, ne ante quintum annum à gesto in vrbe magistratu prouincias sortirentur. ita fiebat, vt etsi eorum numerus, quam prouinciarum, erat maior; tamen ad omnes tandem imperium perueniret. Post Cæsaris autem Octauiani tempora, quum nonnulli eo- D rum male gessissent magistratum suum, imperatori istæ quoque prouinciæ sunt adiectæ, ac sic his etiam ipsis quodammodo is prouincias assignabat. nam iubebat tot viros, quot essent prouinciæ, sortem inire. quidam imperatores etiam à se delectos in istas prouincias legatos miserunt, ac nonnullis per plures annos imperium prorogauerunt, & aliquando loco ‡ patriciorum equites præfecerunt. Hæc ergo ita statuta sunt de senatoribus iis, qui potestatem mortis in subditos habent. Mittuntur enim & quibus ea non est, in eas pro- E uincias, [c] quæ populi Romani esse dicuntur, iique ex quæstoribus & legatis eorum qui prouincias gubernant, sorte deliguntur. Hos legatos, seu assessores potius, aut consiliarios suos, singuli sibi prouinciarum præfecti adsciscunt: vnicum quidem prætorius, ex sui, aut inferioris ordinis hominibus; tres autem con-

[Margin: a Vt vestem militarem vterentur, & gladium gererent, quib. scilicet in milites ius esset. Neq; b aut procuratori prouincia? [procuratori princi]pis gladium gerere permissum fuit, cui non etiam necandi militis ius esset. Nam & senatoribus, † nomenq; ab hoc ipso numero, (sex videlicet à securibus) habent]

[Margin: ‡ senatorū c quæ, s. magis ex populo prouinciæ vocantur: ipsa quæstores, sorte delecti, & adsessores maiorū magistratuum. Sic enim eos recte vocauerim, non tam nomine, quam officii ratione, iam dictū. Nam alii Græca lingua πρεσβευτὰς siue legatos nominant, de qua voce satis superius expositū. Hos aūt adsessores quisque sibimet ipse deligit, vnicū quidē]

δέκα, καὶ ἕτερα αὖθις δέκα, πολλάκις [a] αὐτῷ ἐψηφίσθη· ὥστε τῇ τῶν δεκετηρίδων διαδοχῇ διὰ βίου αὐτὸν μοναρχῆσαι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ μετὰ ταῦτα αὐτοκράτορες, καίτοι μηκέτ' ἐς τακτὸν χρόνον ἀλλ' ἐς πάντα καθάπαξ τὸν βίον ἀποδεικνύμενοι, ὅμως διὰ τῶν δέκα ἀεὶ ἐτῶν ἑώρταζον, ὡς καὶ τὴν ἡγεμονίαν αὖθις τότε ἀνανεούμενοι· καὶ τοῦτο καὶ νῦν γίγνεται. ὁ δ' οὖν Καῖσαρ πολλὰ μὲν καὶ πρότερον, ὅτε τὰ περὶ τῆς ἐξωμοσίας τῆς μοναρχίας, καὶ τὰ περὶ τῆς τῶν ἐθνῶν διανομῆς διελέχθη, ἔλαβε. καὶ γὰρ τό, τε τὰς δάφνας πρὸ τῶν βασιλείων αὐτοῦ προτίθεσθαι, καὶ τὸ τὸν στέφανον τὸν δρύινον ὑπὲρ αὐτῶν ἀρτᾶσθαι, τότε οἱ, ὡς καὶ ἀεὶ τούς τε πολεμίους νικῶντι καὶ τοὺς πολίτας σώζοντι, ἐψηφίσθη. καλεῖται δὲ τὰ βασίλεια παλάτιον, οὐχ ὅτι καὶ ἔδοξέ ποτε οὕτως αὐτὰ ὀνομάζεσθαι, ἀλλ' ὅτι ἔν τε † τῷ παλατίῳ ὁ Καῖσαρ ᾤκει, καὶ ἐκεῖ τὸ στρατήγιον εἶχε, καί τινα καὶ πρὸς τὴν τοῦ Ῥωμύλου προενοίκησιν φήμην ἡ οἰκία αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ παντὸς ὄρους ἔλαβε. καὶ διὰ τοῦτο κἂν ἄλλοθί που ὁ αὐτοκράτωρ καταλύῃ, τὴν τοῦ παλατίου ἐπίκλησιν ἡ καταγωγὴ αὐτοῦ ἴσχει. ἐπεὶ δὲ καὶ τῷ ἔργῳ αὐτὰ ἐπετέλεσεν, οὕτω δὴ καὶ τὸ τοῦ Αὐγούστου ὄνομα καὶ παρὰ τῆς βουλῆς καὶ παρὰ τοῦ δήμου ἐπέθετο. βουληθέντων γὰρ σφῶν ἰδίως πως αὐτὸν προσειπεῖν, καὶ τῶν μὲν τό, τῶν δὲ τό, καὶ ἐσηγουμένων καὶ αἱρουμένων, ὁ Καῖσαρ ἐπεθύμει μὲν ἰσχυρῶς Ῥωμύλος ὀνομασθῆναι, αἰσθόμενος δὲ ὅτι ὑποπτεύεται ἐκ τούτου τῆς βασιλείας ἐπιθυμεῖν, οὐκέτ' αὐτοῦ ἀντεποιήσατο, ἀλλὰ Αὔγουστος, ὡς καὶ πλεῖόν τι ἢ κατὰ ἀνθρώπους ὤν, ἐπεκλήθη. πάντα γὰρ τὰ ἐντιμότατα καὶ τὰ ἱερώτατα, αὔγουστα προσαγορεύεται. ἐξ οὗπερ καὶ σεβαστὸν αὐτὸν καὶ ἑλληνίζοντές πως, ὥσπερ τινὰ σεπτόν, ἀπὸ τοῦ σεβάζεσθαι, προσεῖπον.

Οὕτω μὲν δὴ τό, τε τοῦ δήμου καὶ τὸ τῆς γερουσίας κράτος πᾶν ἐς τὸν Αὔγουστον μετέστη, καὶ ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἀκριβὴς † * * μοναρχία γάρ, εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ δύο καὶ τρεῖς ἅμα τὸ κῦρος ποτὲ ἔσχον, ἀληθέστατα ἂν νομίζοιτο. * τὸ μὲν γὰρ ὄνομα αὐτὸ τὸ μοναρχικὸν οὕτω δή τι οἱ Ῥωμαῖοι ἐμίσησαν, ὥστε μήτε δικτάτορας σφῶν ὀνομάζειν· τοῦ δὲ δὴ τῆς πολιτείας τέλους ‡ ἐς αὐτοὺς ἀνακειμένου, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ βασιλεύονται. αἱ μὲν γὰρ ἀρχαὶ αἱ ἐκ τῶν νόμων ὡς πλήθει γιγνόμεναι, † καὶ νῦν * τῆς τῶν τιμητῶν καθίστανται· διάγεται δὲ καὶ διοικεῖται πάντα ἁπλῶς, ὅπως ἂν ὁ ἀεὶ κρατῶν ἐθελήσῃ. καὶ ἵνα γε μὴ ἐκ δυναστείας, ἀλλ' ἐκ τῶν νόμων τοῦτ' ἔχειν δοκῶσι, πάνθ' ὅσα ἐν τῇ δημοκρατίᾳ μέγα

† τῷ Παλατίῳ

†Desunt huiusmodi verba, ἀκριβὴς μοναρχία τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἔσχε. μοναρχία γάρ, * τὸ μὲν γὰρ ὄνομα ‡ ἐς αὐτοὺς τῶν ἀνακειμένων † θνητῶν ἐπὶ τῶν τιμητῶν, καθίστανται· διάγεται

A decennium; ac eo finito aliud iterum *decretum est: ita vt continuatis decenniis, per totam vitam imperii summam obtinuerit. Quam ob causam posteriores quoque imperatores, etsi non ad certum tempus, sed per omne vitæ spatium iis imperium deferatur, tamen singulis decenniis festum pro eius renouatione agunt, quod hodie etiam fit. Cæsari, quum orationem de eiurando regno, ac diuidendis prouinciis habuisset, multi erant honores delati, nempe vt ante ipsius domum in palatio lauri ponerentur, ac super eas coronæ quernæ suspenderentur, nimirum quod perpetuus B hostium victor, ac ciuium esset seruator. (imperatoris autem ædes palatium nominantur, non quod ita aliquando decretum sit, sed quod in ‡ Palatio Cæsar habitabat, ibique prætorium eius erat, ac nonnihil domus eius ab eo toto monte propterea, quod ibi quondam Romulus habitarat, splendoris accepit: ideoque etsi alibi imperator domicilium suum habeat, tamen id quoque palatii nomen obtinet. Sed posteaquam ea, quæ pollicitus fuit, re ipsa perfecit; ibi de- C mum Augustus à senatu populoque appellatus est. Etenim quum statuissent peculiari eum quodam cognomento insignire, ac alii alia referrent ac probarent; Cæsar, quanuis Romuli nomen vehementer appetebat, tamen quum sentiret hinc se suspectū affectati regni fieri; eo omisso, Augustus, quasi hominis natura amplior ipse, cognominatus est. augusta enim ea, quæ honore dignissima, ac sanctissima sunt, dicuntur: ideoque σεβαστὸν Græci augustum interpretati sunt, quasi D venerandum dicas.

Hoc pacto omne populi senatusque imperium ad Augustum ‡ rediit, † ab eoque perfecta * * Vnius enim dominatio, etsi aliquando duo vel tres simul rerum potiti sunt, verissime dicitur. nomen quidem eius imperii, quo omnis penes vnicum aliquē esset potestas, adeo inuisum Romanis fuit, vt ne dictatorē quidē nominare sustinuerint. quū tamen ‡ ad imperatores summa reipub. referatur, fieri E nō potest, quin sub regno Romani sint. Nā qui ex præscripto legū magistratus habentur, plerunq; nunc etiam † * censorū cōstituuntur, cæterū omnia ex sententia imperatoris aguntur. Quod ne videantur imperatores ex potentia potius, quam legibus habere; omnia, quæ in populari forma reipublicæ multum value-

a decretum est. Et quamquam quidem ita vt

‡ Palatino [monte] Cæsar

‡ transiit

† Suppleri locus ita potest: Ab eoq; perfecta monarchia Romanorum initium cepit. Vnus enim

‡ ad imperatores nūc summa

† nunc etiam adhuc, censores excepto munere, constituuntur: sed aguntur et administrantur omnia, pro ut ille vult, qui rerum quouis tempore potitur.

rant senatu populoque volentibus, ea cum ipsis nominibus in se recipiunt, excepta dictatura. Consules enim fiunt sæpenumero, & quoties extra pomerium sint, proconsules dicuntur; nomenque imperatoris, non modo si qui aliquam victoriam retulerint, sed & alii omnes ad significandam plenam suam & perfectam potentiam, semper gerunt, loco nominis regii & dictatoris: quæ semel è republica sublata vt non imponunt sibi, ita eorum vim ac rem ipsam imperatorio titulo confirmant. Horum nominum ratione exercitus scribendi, pecuniæ conficiendæ, bella suscipiendi, pacem faciendi, ‡ peregrinis atque vrbanis rebus perpetua & in omnia valente potestate imperandi, atque etiam intra pomerium equites senatoresque necandi, aliaque omnia, quæ consulibus aliisque cum pleno imperio magistratibus facere licet, agendi ius habent. Ex censoria autem appellatione in vitam & mores nostros inquirendi, census agendi, in equestrem ac senatorium ordinem adscribendi, aliosque ex iis remouendi pro suo arbitrio, licentiam consequuntur. Quod autem omnibus sacerdotiis inaugurati sunt, ac plerosque in ea collegia adsciscunt, semperque vnus eorum (si quidem duo vel tres simul imperatores sunt) summum pontificatum gerit; eo fit, ‡ vt omnes religiones & sacrificia in sua habeant manu. At tribunitia potestas, quam præclarissimus quisq; imperator olim habuit, efficit; vt in ercedere iis, quæ ab aliis contra ipsorum ‡ placitum mouentur, possint; ac † sacrosancti sint, ita vt si vel [a] minimo sermone se ab aliquo læsos existiment, eum indicta causa, tanquam qui se piaculo obstrinxerit, necare queant. Gerere quidem tribunatum plebis nefas ducunt imperatores, quum vtique ipsi patricii sint: omnem vero tribunitiam potestatem, quanta vnquam maxima fuit, accipiunt: [b] & quia quotannis eam cum tribunis plebis eius anni renouant, annorum imperii ipsorum hinc summa concipi solet. Hæc igitur singula, quum legibus fuerint stabilita in ea reipublicæ institutione, qua penes populum erat summa rerum, imperatores eum ipsis nominibus sibi sumunt, vt nihil sibi a subditis non datum habere videantur. Aliud porro quoddam ‡ ius habent, nulli vnquam Romano aperte, & in omnibus rebus concessum. Legibus

‡ peregrinis & ciuicis legionib. semper & vbique similiter imperandi.

‡ Vt omnia sacrasancta in sua

‡ sententiā

† inuiolabiles sint.

a minimo non dicam facto, sed verbo se ab aliquo

b & iuxta eandem imperii quoque sui numerāt annos, quasi si quotannis & ipsi cum tribunis plebis eam acciperent. Hæc igitur singula, prout olim in vsu fuerunt, ita ex republica popularis statu imperatores per illa ipsa nomina sibi sumunt.

‡ ius adquisiuerunt nulli vnquam ē priscis illis Romanis in omnia palā datum. quo solo tū illorū, tum aliorū quoque peragendorū licentiam sibi sumserunt. Legib. enim soluti sunt, quod ab eo vocide verbis Latinis dicitur: hoc est, liberi sunt ab omni coactione legū, nec vlla scripta lege tenentur.

A παρ' ἐκείνου σφίσιν ἰσχύσειν, αὐτοῖς τοῖς ὀνόμασι, χωρὶς τοῦ τῆς δικτατορίας, προσεποιήσαντο. ὕπατοί τε γὰρ πλειστάκις γίγνονται, καὶ ἀνθύπατοι ἀεί, ὁσάκις ἂν ἔξω τοῦ πωμηρίου ὦσιν, ὀνομάζονται· τήν τε τοῦ αὐτοκράτορος πρόσρησιν διὰ παντὸς οὐ μόνον οἱ νικήσαντές τινας, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, πρὸς δήλωσιν τῆς αὐτοτελοῦς σφῶν ἐξουσίας, ἀντὶ τῆς τοῦ βασιλέως τοῦ τε δικτάτορος ἐπικλήσεως, ἔχουσιν. αὐτὰς μὲν γὰρ ἐκείνας οὐ τίθενται, ἐπειδήπερ ἅπαξ ἐκ τῆς πολιτείας ἐξέπεσον, τὸ δὲ B δὴ ἔργον αὐτῶν τῇ τοῦ αὐτοκράτορος προσηγορίᾳ βεβαιοῦνται. καὶ ἐκ μὲν τούτων τῶν ὀνομάτων, καταλόγους τε ποιεῖσθαι, καὶ χρήματα ἀθροίζειν, πολέμους τε ἀναιρεῖσθαι, καὶ εἰρήνην σπένδεσθαι, τοῦ τε ξενικοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ ἀεὶ καὶ πανταχοῦ ὁμοίως ἄρχειν, ὥστε καὶ ἐντὸς τοῦ πωμηρίου καὶ τοὺς ἱππέας καὶ τοὺς βουλευτὰς θανατοῦν δύνασθαι, τά τε ἄλλα ὅσα τοῖς τε ὑπάτοις καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς αὐταρχήσασί ποτε ποιεῖν ἐξῆν, λαμβάνουσιν. ἐκ δὲ δὴ τοῦ τιμητεύειν, τούς τε βίους καὶ τοὺς τρόπους ἡμῶν ἐξε- C τάζουσι, καὶ ἀπογραφὰς ποιοῦνται· καὶ τοὺς μὲν καταλέγουσι καὶ ἐς τὴν ἱππάδα καὶ ἐς τὸ βουλευτικόν, τοὺς δὲ καὶ ἀπαλείφουσιν, ὅπως ἂν αὐτοῖς δόξῃ. ἔκ τε τοῦ ἐν πάσαις ταῖς ἱερωσύναις ἱερῶσθαι, καὶ προσέτι καὶ τοῖς ἄλλοις τὰς πλείους σφῶν διδόναι, ἀρχιερέα τέ τινα αὐτῶν, κἂν δύο, κἂν τρεῖς ἅμα ἄρχωσιν, εἶναι, πάντων αὐτοὶ καὶ τῶν ὁσίων καὶ τῶν ἱερῶν κυριεύουσιν. ἥ τε ἐξουσία ἡ δημαρχικὴ καλουμένη, ἣν οἱ πάνυ ποτὲ ἀνθήσαντες ἔσχον, δίδωσι σφίσι τά τε ἐπιγιγνόμενα ὑφ' ἑτέρου τινός, ἂν μὴ D συνεπαινῶσι, παύειν, καὶ μὴ καθυβρίζεσθαι· κἂν ἄρα τι καὶ τὸ βραχύτατον μὴ ὅτι ἔργῳ ἀλλὰ καὶ λόγῳ ἀδικεῖσθαι δόξωσι, καὶ ἄκριτον τὸν ποιήσαντα αὐτό, ὡς καὶ ἐναγῆ, ἀπολλύναι. δημαρχεῖν μὲν γάρ, ἅτε καὶ ἐς τοὺς εὐπατρίδας πάντως τελοῦντες, οὐχ ὅσιον νομίζουσιν εἶναι· τὴν δὲ δὴ δύναμιν τὴν τῶν δημάρχων πᾶσαν, ὅσηπερ τὰ μάλιστα ἐγένετο, προστίθενται, καὶ δι' αὐτῆς καὶ ἡ ἐξαρίθμησις τῶν ἐτῶν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν, ὡς καὶ κατ' ἔτος αὐτὴν μετὰ τῶν ἀεὶ δημαρχούντων λαμβανόντων, προβαίνει. ταῦτα μὲν ἐκ τῆς δημοκρατίας, ὥς που καὶ ἕκαστα ἐνομίσθη, οὕτω τε καὶ διὰ τού- E των τῶν ὀνομάτων εἰλήφασιν, ὅπως μηδὲν ἄνευ δόσεως τινὸς ἔχειν δοκῶσιν. ἤδη δὲ καὶ ἕτερόν τι, ὃ μηδενὶ τῶν πάλαι Ῥωμαίων ἐς πάντα ἄντικρυς ἐδόθη, προσεκτήσαντο, ὑφ' οὗπερ καὶ μόνου καὶ ἐκεῖνα ἂν καὶ τἆλλα αὐτοῖς πράττειν ἐξῆν. λέλυνται γὰρ δὴ

γὰρ δὴ τῶν νόμων, ὡς αὐτὰ τὰ Λατινικὰ ῥήματα λέγει· τουτέστιν ἐλεύθεροι ἀπὸ πάσης ἀναγκαίας νομίσεως εἰσί, καὶ οὐδενὶ τῶν γεγραμμένων ἐνέχονται. καὶ οὕτως ἐκ τούτων τῶν δημοκρατικῶν ὀνομάτων, πᾶσαν τὴν τῆς πολιτείας ἰσχὺν περιβέβληνται· ὥστε καὶ τὰ τῶν βασιλέων, πλὴν τοῦ φορτικοῦ τῆς προσηγορίας αὐτῶν, ἔχειν. ἡ γὰρ δὴ τοῦ Καίσαρος ἥ τε τοῦ Αὐγούστου πρόσρησις δύναμιν μὲν οὐδεμίαν αὐτοῖς οἰκείαν προστίθησι, δηλοῖ δ' ἄλλως τὸ μὲν, τὴν τοῦ γένους σφῶν διαδοχήν, τὸ δὲ, τὴν τοῦ ἀξιώματος λαμπρότητα. καὶ ἥγε τοῦ πατρὸς ἐπωνυμία τάχα μὲν καὶ ἐξουσίαν τινὰ αὐτοῖς, ἥν ποτε οἱ πατέρες ἐπὶ τοὺς παῖδας ἔσχον, κατὰ πάντων ἡμῶν δίδωσιν· οὐ μέντοι καὶ ἐπὶ τοῦτο ἀρχὴν ἐγένετο, ἀλλ' ἔς τε τιμὴν καὶ ἐς παραίνεσιν, ἵνα αὐτοί τε τοὺς ἀρχομένους, ὡς καὶ παῖδας ἀγαπῷεν, καὶ ἐκεῖνοι σφᾶς, ὡς καὶ πατέρας αἰδῶνται. τοσαῦταί τε καὶ τοιαῦται αἱ προσηγορίαι εἰσίν, αἷς οἱ τὸ κράτος ἔχοντες, κατά τε τοὺς νόμους καὶ κατὰ τὸ ἤδη πάτριον, νομίζουσι. καὶ νῦν μὲν πᾶσαι ἅμα αὐτοῖς ὡς τὸ πολὺ πλὴν τῆς τιμητείας, δίδονται· τοῖς δὲ δὴ πάλαι κατὰ νόμους ὡς ἑκάσταις ἐψηφίζοντο. τὴν γὰρ δὴ τιμητείαν ἔλαβον μέν τινες καὶ τῶν αὐτοκρατόρων κατὰ τὸ ἀρχαῖον, ἔλαβε δὲ καὶ Δομιτιανὸς διὰ βίου· οὐ μέντοι καὶ νῦν ἔτι τοῦτο γίγνεται. τὸ γὰρ ἔργον αὐτῆς ἔχοντες, οὔτε αἱροῦνται ἐπ' αὐτήν, οὔτε τὴν πρόσκλησιν αὐτῆς, πλὴν ἐν ταῖς ἀπογραφαῖς, κτῶνται.

Ἡ μὲν οὖν πολιτεία οὕτω τότε πρός τε τὸ βέλτιον καὶ πρὸς τὸ σωτηριωδέστερον μετεκοσμήθη. καὶ γάρ που καὶ παντάπασιν ἀδύνατον ἦν, δημοκρατουμένους αὐτοὺς σωθῆναι. οὐ μέντοι καὶ ὁμοίως τοῖς πρόσθεν τὰ μετὰ ταῦτα πραχθέντα λεχθῆναι δύναται. πρότερον μὲν γὰρ ἔς τε τὴν βουλὴν καὶ ἐς τὸν δῆμον πάντα, καὶ εἰ πόρρω που συμβαίη, ἐσεφέρετο· καὶ διὰ τοῦτο πάντες τε αὐτὰ ἐμάνθανον, καὶ πολλοὶ συνέγραφον. κἀκ τούτου καὶ ἡ ἀλήθεια αὐτῶν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ φόβῳ τινὰ καὶ χάριτι, φιλίᾳ τε καὶ ἔχθρᾳ τισὶν ἐρρέθη, παρὰ γοῦν τοῖς ἄλλοις τοῖς τὰ αὐτὰ γράψασι, τοῖς τε ὑπομνήμασι τοῖς δημοσίοις, τρόπον τινὰ εὑρίσκετο. ἐκ δὲ δὴ τοῦ χρόνου ἐκείνου τὰ μὲν πλείω κρύφα καὶ δι' ἀπορρήτων γίγνεσθαι ἤρξατο. εἰ δέ πού τινα καὶ δημοσιευθείη, ἀλλὰ ἀνεξέλεγκτά γε ὄντα ἀπιστεῖται. καὶ γὰρ λέγεσθαι καὶ πράττεσθαι πάντα πρὸς τὰ τῶν ἀεὶ κρατούντων τῶν τε παραδυναστευόντων σφίσι βουλήματα ὑποπτεύεται.

A bus enim soluti sunt imperatores: quo ipso solo & ea quæ retulimus ac reliqua etiam omnia agendi licentia eis datur. Ad hunc itaque modum ratione eorum nominum, quæ in populari ciuitatis statu vsurpantur, omnem totius reipublicæ potestatem accipiunt: ac regiam etiam, nisi quod inuidiam nominis vitant. Nam Cæsaris & Augusti vocabula, nihil eis quidem ea potentiæ adiiciunt peculiaris, sed alterum successionem stirpis, alterum splendorem dignitatis significat. B Patris autem nomen tametsi eis aliquod ius[a] in subditos tribuit, quale est parentum in liberos, tamen initio non in hunc finem eis impositum est; sed honoris gratia, vtque admonitioni esset ipsis, vt subditos [b] liberorum loco, hique rursus ipsos [c] veluti parentes suos, charos haberent. Hæ sunt appellationes istæ, quibus imperatores secundum leges ac [d] instituta nostri etiam temporis vtuntur. ac nostra quidem ætate simul omnia C eis hæc tribuūtur, censorio excepto; olim vero singulæ eis ex legib. decernebātur. Cēsoris autem nomen etiā quidā imperatorum more antiquitus vsitato acceperunt, idque Domitianus per totam suā gessit vitam, nunc vero non amplius fit. Quum enim rem ipsam nostri temporis imperatores habeant, neque deliguntur ad censuram gerendam, neq; eius magistratus nomen, præterquam in agendo censu, ferunt.

[a] in nos omnes tribuit, qualepatribus olim erat in liberos;
[b] benigne liberorum diligerent, hique
[c] veluti patres venerarentur.
[d] institutā nobis quoque iam patria, vtuntur.

D Enimuero quemadmodum respublica in meliorem ac salubriorem formam (neque enim fieri poterat, vt sub populi imperio ea diutius esset incolumis, ordinemque commutata fuerit, expositum est hactenus. Cæterum quæ postea res gestæ sunt, eodem modo; quo superiorū temporum acta perscribi non possunt. Is enim omnia, quæ vel procul ab vrbe agerentur, [e] senatui populoque recitabantur, ideoq; multi ea stilo persequebātur. & quanuis non deerant, qui metu aut E gratiæ, inimicitiæq; vel amicitiæ in condenda historia aliquid tribuerēt: tamen [f] apud reliquos, ac in publicis commentariis, veritas reperiri quodammodo poterat. Verum a tempore immutatæ reipublicæ, [quia] pleraq; occulte agi cœperūt, [parum fidei eorum narratio inuenit:] quinetiā [g] si quid aperte ac publice agerectur, tamen ei quoque non multū certitudinis, rel quippe non satis exploratæ, tribuitur. Est enim suspicio, omnia dici agique ad arbitrium imperatorum, eorumque qui horum sunt potentiæ ‡ comites ‡

[e] ad senatū populumq; referebantur: ideoque omnes ea cognoscebāt, ac multi litteris tradebant. Et quamuis
[f] apud alios eadem monumentis complexos, ac publicis in commentariis reperiri rerum gestarū veritas aliquo modo poterat.
[g] si quid in publicum emanabāt, tamen ei
‡ participes,

atque inde fieri, vt multa conficta diuulgentur; multa, quæ vere acta sint, ignorentur; denique secus omnia quam euenerint, edantur. Iam ipsius etiam imperii moles, ac rerum multitudo efficit, vt difficillimum sit, omnia accurate memoriæ prodere. Etenim permulta quotidie Romæ, multa † in sociorum regionibus, multa contra hostes geruntur, de quibus præter eos, qui ea conficiunt, nemo quicquam certi facile cognoscit: plerique etiam ne facta quidem esse, audiunt. Idcirco deinceps omnia ego ea, quæ recensere operę est, vt ab aliis indicata sunt, cōmemorabo; siue ita rei veritas, siue etiam aliter: mea tamen nonnunquā apposita opinione, si quando fieri potuit, vt ex multis his, quæ legi, vidi, audituve accepi, aliter rem, quam vulgo traditum sit, gestam coniectarer.

† in subditis regionibus,

Cæsari, quum Augusti cognomentum, quemadmodum retuli, accepisset, signum ‡ haud nullius momenti ea ipsa nocte euenit. Tiberis enim exundans ita omnia, quæ in plano iacerent, Romæ loca repleuit; vt nauigabilis esset. id sic interpretati sunt arioli, vt eum ad magnum fastigium euasurum, totamque vrbem in sua manu habiturum dicerent. Quum aliis alii modis immodice ei gratularentur, Sextus quidam Pacuuius, quē alii Apudium nominant, omnium studia superauit, more Hispanorum [a] se Cæsari consecrans: idemque vt facerent, aliis autor existens. Id quum Augustus impediret, ad multitudinem adstantem (tribunus enim plebis erat eo tempore) prosiluit, eosque, & reliquos, per cōpita & angiportus circūuagando, vt [suum factum imitarentur, ac] se Augusto consecrarent, adegit. Vnde tractum, vt hodie etiam, qui imperatorem verbis adhortantur, se ei dicant esse sacros. Is igitur Pacuuius obtinuit, vt ab omnibus sacrificaretur ob hanc rem; [b] ac in plebe aliquando professus est, se Cæsarem hæredem ex æquo cum filio suo nuncupaturū; non quod possideret quicquam, [c] sed vt Augustus eum huius studii causa remuneraret. quod etiam factum est. Porro Augustus cū alia, quæ ad imperium pertinerent, maiori iā studio, quippe cui id vltro esset oblatum, egit; tum multas leges condidit. quorum ego actionum, præter eas, quæ conducere nostro aliquid operi possūt, singulas persequi opus non habeo: idem in reliquis etiam facturus, ne molestus lectori sim, ea introducens, quæ nē hi ipsi quidem accuratè

‡ non leue tunc statim ea nocte obtigit.

a in senatu se Cæsari

b ac ad plebē

c sed quod aliquid etiā praeterea vel des acciperet.

καὶ κατὰ τοῦτο πολλὰ μὲν οὐ γιγνόμενα, θρυλλεῖται, πολλὰ δὲ καὶ πάνυ συμβαίνοντα, ἀγνοεῖται· πάντα δὲ, ὡς εἰπεῖν, ἄλλως πως ἢ πράττεται, διαθροεῖται. καὶ μέντοι καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς μέγεθος, τό, τε τῶν πραγμάτων πλῆθος δυσχερεστάτην ἀκρίβειαν αὐτῶν παρέχεται. ἔν τε γὰρ τῇ Ῥώμῃ συχνὰ, καὶ παρὰ τοῖς ὑπηκόοις αὐτῆς πολλὰ, πρός τε τοὺς πολεμίους, καὶ καθ' ἡμέραν, ὡς εἰπεῖν, γίγνεταί τινα, περὶ ὧν τὸ μὲν σαφὲς οὐδεὶς ῥαδίως, ἔξω τῶν πραξάντων αὐτὰ, γιγνώσκει· πλεῖστοι δ' ὅσοι οὐδ' ἀκούουσι τὴν ἀρχὴν ὅ, τι γέγονεν. ὅθενπερ καὶ ἐγὼ πάντα τὰ ἑξῆς ὅσα γε καὶ ἀναγκαῖον ἔσται εἰπεῖν, ὥς που καὶ δεδήλωται φράσω, εἴτ' ὄντως οὕτως, εἴτε καὶ ἑτέρως πως ἔχει. προσέσται μέντοι τι αὐτοῖς καὶ τῆς ἐμῆς δοξασίας, ἐς ὅσον ἐνδέχεται, ἐν οἷς ἄλλο τι μᾶλλον ἢ τὸ θρυλλούμενον, ἐδυνήθην ἐκ πολλῶν ὧν ἀνέγνων, ἢ καὶ ἤκουσα, ἢ καὶ εἶδον, τεκμήρασθαι.

Αὔγουστος μὲν δὴ ὁ Καῖσαρ, ὥσπερ εἶπον, ἐπωνομάσθη, καὶ αὐτῷ σημεῖον οὐ σμικρὸν εὐθὺς τό τε τῆς νυκτὸς ἐπεγένετο· ὁ γὰρ Τίβερις πελαγίσας πᾶσαν τὴν ἐν τοῖς πεδίοις Ῥώμην κατέλαβεν, ὥστε πλεῖσθαι· καὶ ἀπ' αὐτοῦ οἱ μάντεις ὅτι τε ἐπὶ μέγα αὐξήσει, καὶ ὅτι πᾶσαν τὴν πόλιν ὑποχειρίαν ἕξει, προέγνωσαν. χαριζομένων δὲ αὐτῷ καθ' ὑπερβολὴν ἄλλων ἄλλα, Σέξτος τις Πακύβιος, ὡς δὲ ἕτεροι λέγουσιν, Ἀπύδιος, πάντας ἐξενίκησεν. ἐν γὰρ τῷ συνεδρίῳ ἑαυτόν τέ οἱ τὸν τῶν Ἰβήρων τρόπον καθωσίωσε, καὶ τοῖς ἄλλοις συνεβούλευε τοῦτο ποιῆσαι· ἐπειδή τε ὁ Αὔγουστος ἐμποδὼν ἐγίγνετο, πρός τε τὸ πλῆθος τὸ προεστὸς ἐξεπήδησεν, (ἐδημάρχει γὰρ) καὶ ἐκείνους τε καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τοὺς λοιπούς, κατά τε τὰς ὁδοὺς καὶ κατὰ τοὺς στενωποὺς περινοστήσας, καθιερῶσαι σφᾶς τῷ Αὐγούστῳ κατηνάγκασεν. ἀφ' οὗπερ καὶ νῦν προστρεπόμενοι τὸν κρατοῦντα, λέγειν εἰώθαμεν ὅτι, σοὶ καθωσιώμεθα. καὶ ὁ μὲν καὶ θῦσαι ἐπὶ τούτῳ πάντας ἐποίει, ἔν τε τῷ ὁμίλῳ ποτὲ κληρονόμον ἔφη τὸν Αὔγουστον ἐξ ἴσου τῷ υἱεῖ καταλείψειν, οὐχ ὅτι τι εἶχεν, ἀλλ' ὅτι καὶ προσλαβεῖν ἠθέλησεν. ὃ καὶ ἐγένετο. Αὔγουστος δὲ τά τε ἄλλα τὰ τῇ ἀρχῇ προσήκοντα προθυμότερον, ὡς καὶ ἐθελοντὶ δὴ παρὰ πάντων αὐτὴν εἰληφὼς, ἔπραττε, καὶ ἐνομοθέτει πολλά· (οὐδὲν δὲ δέομαι καθ' ἕκαστον ἀκριβῶς ἐπεξιέναι χωρίς, ἢ ὅσα τῇ συγγραφῇ προσφορά ἐστι. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ἔπειτα πραχθεῖσι ποιήσω, ἵνα μὴ καὶ δι' ὄχλου γένωμαι, πάντα τὰ τοιαῦτα ἐπεισφέρων, ἃ μηδ' αὐτοὶ οἱ πάνυ αὐτά,

αὐτὰ μελετῶντες ἀκριβοῦσιν) οὐ μέντοι καὶ πάντα ἰδιογνωμονῶν ἐνομοθέτει, ἀλλ' ἔστι μὲν ἃ καὶ ἐς τὸ δημόσιον προεξετίθει, ὅπως ἂν τι μὴ ἀρέσῃ τινὰ, προμαθὼν ἐπανορθώσῃ. προετρέπετό τε γὰρ πάνθ' ὁντινοῦν συμβουλεύειν οἱ, εἴ τις τι ἄμεινον αὐτῶν ἐπινοήσειε· καὶ παρρησίαν σφίσι πολλὴν ἔνεμε, καί τινα καὶ μετέγραφε. τὸ δὲ δὴ πλεῖστον, τούς τε ὑπάτους, ἢ τὸν ὕπατον, ὁπότε καὶ αὐτὸς ὑπατεύοι, κἀκ τῶν ἄλλων ἀρχόντων ἕνα παρ' ἑκάστων, ἔκ τε τοῦ λοιποῦ τῶν βουλευτῶν πλήθους πεντεκαίδεκα τοὺς κλήρῳ λαχόντας, συμβούλους ἐς ἑξάμηνον παρελάμβανεν· ὥστε δι' αὐτῶν καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι κοινοῦσθαι τρόπον τινὰ τὰ νομοθετούμενα νομίζεσθαι. ἐσέφερε μὲν γάρ τινα καὶ ἐς πᾶσαν τὴν γερουσίαν· βέλτιον μέντοι νομίζων εἶναι μετ' ὀλίγων καθ' ἡσυχίαν τά τε πλείω καὶ τὰ μείζω προσκοπεῖσθαι, τοῦτό τε ἐποίει, καὶ ἔστιν ὅτε καὶ ἐδίκαζε μετ' αὐτῶν. ἔκρινε μὲν γὰρ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἡ βουλὴ πᾶσα, ὡς καὶ πρότερον, καί τισι καὶ πρεσβείαις καὶ κηρυκείαις καὶ δήμων καὶ βασιλέων ἐχρημάτιζεν, ὅ, τε δῆμος ἐς τὰς ἀρχαιρεσίας καὶ τὸ πλῆθος αὖ συνελέγετο· οὐ μέντοι καὶ ἐπράττετό τι ὃ μὴ καὶ ἐκείνῳ ἤρεσκε. τοὺς γοῦν ἄρξοντας τοὺς μὲν αὐτὸς ἐκλεγόμενος προεβάλλετο, τοὺς δὲ καὶ ἐπὶ τῷ δήμῳ τῷ τε ὁμίλῳ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ποιούμενος, ἐπεμελεῖτο ὅπως μήτ' ἀνεπιτήδειοι, μήτ' ἐκ παρακελεύσεως, ἢ καὶ δεκασμοῦ, ἀποδεικνύωνται. τὸ μὲν οὖν σύμπαν οὕτω τὴν ἀρχὴν διῴκησε.

Λέξω δὲ καὶ καθ' ἕκαστον ὅσα ἀναγκαῖόν ἐστι μετὰ τῶν ὑπάτων, ὑφ' ὧν ἐγίγνετο, μνημονεύεσθαι. ἐν μὲν γὰρ τῷ προειρημένῳ ἔτει, τὰς ὁδοὺς τὰς ἔξω τοῦ τείχους δυσπορεύτους ὑπ' ἀμελείας ὁρῶν οὔσας, τὰς μὲν ἄλλας ἄλλοις τισὶ τῶν βουλευτῶν ἐπισκευάσαι τοῖς οἰκείοις τέλεσι προσέταξε· τῆς δὲ δὴ Φλαμινίας αὐτὸς, ἐπειδήπερ ἐκστρατεύσειν δι' αὐτῆς ἔμελλεν, ἐπεμελήθη. καὶ ἡ μὲν εὐθύς τότε ἐγένετο, καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἰκόνες αὐτῷ ἐπ' ἁψίδων ἔν τε τῇ τοῦ Τιβέριδος γεφύρᾳ καὶ ἐν Ἀριμίνῳ ἐποιήθησαν· αἱ δ' ἄλλαι ὕστερον, εἴτ' οὖν πρὸς τοῦ δημοσίου (ἐπειδὴ μηδεὶς τῶν βουλευτῶν ἡδέως ἀνήλισκεν) εἴτε καὶ πρὸς τοῦ Αὐγούστου τις εἰπεῖν ἐθέλει, ἐπεσκευάσθησαν. οὐ γὰρ δύναμαι διακρῖναι τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, οὐδ' εἰ τὰ μάλιστα ὁ Αὔγουστος καὶ ἀνδριάντας τινὰς ἑαυτοῦ ἀργυροῦς, πρός τε τῶν φίλων καὶ πρὸς δήμων τινῶν γεγονότας, ἐς νόμισμα κατέκοψε, τὸ δὴ καὶ οἴκοθεν πάνθ' ὅσα γε καὶ ἔλεγε δαπανᾶν δοκεῖν. καὶ διὰ τοῦτο οὔτ' εἴ ποτε ἐκ τῶν δημοσίων τι χρημάτων ὁ ἀεὶ κρατῶν ἔλαβεν, οὔτ' εἴ ποτε αὐτὸς ἔδωκε,

A curate recitarunt, qui maxime hoc propositum sibi habuerunt. Enimuero non omnia [a] proprio consilio Augustus egit: sed multa publice deliberanda proposuit, vt si quid † aliis displiceret, id corrigere posset: omnes vero adhortatus est, vt suum sibi consilium aperirent, si quid rectius inuenirent, libertatem omnem eis concedens: eorumque motus sententiis, quædam [b] retractauit: præsertim vero à consulibus, aut si ipse consulatum gereret, à collega suo hoc contendit. Ex reliquis etiã magistratibus singulos, ex senatoribus sorte quindecim delegit, qui B per sex menses consiliarii sui essent: ita vt videretur per hos etiã reliquis omnibus ea, quæ statueret, communicare. de nonnullis quidem ad vniuersum senatum referebat, at præstare tamen putabat, vt cum paucis † per otium de plerisque & maximis rebus consilium caperet. Hos etiam iudiciis aliquando adhibuit, quũ nihilominus senatui quoque sua essent, vt prius, iudicia: ac legatis & oratoribus populorum regumque responsa dedit. Comitia vero populi etsi ni- C hilominus habebantur, tamẽ nihil præter voluntatem Augusti agebatur. magistratus partim ipse designabat, alios populo plebique creandos permittebat; id modo curans, ne qui indigni per coitiones aut ambitum designarentur. Hæc fuit Augusto generalis imperii administrandi ratio.

a proprio cõsilio ferendis hisce legibus egit. † alicui non satisfaceret.

b retractauit. Vt plurimum vero consules ambos, aut alterum consulem, quoties & ipse consul esset, & aliis ex magistratibus singulis vnũ, itemq; reliquo senatorum è numero xv. viros forte delectos, ad sex menses sibi consiliarios sumebat: quo fiebat, vt quidquid statueretur, per hos etiã cum aliis omnibus communicare quodam modo existimaretur.

† tranquille de plerisque & maximis rebus ante disceperet: idq; adeo faciebat, & cũ iisdem aliquando iura quoq; dicebat. Nam vniuerso etiam senatui sua seorsum erant iudicia, sicut & prius: idemque senatus legatis quoque nonnullis & oratoribus populorum ac regũ responsa dabat, & ipse populus ad comitia conueniebat: sed ita, nihil vt ageretur, quod non & ipsi placeret. Magistratus partim

Nunc singula, quæ necessaria relatu videbuntur, ordine prosequar, cum consulibus, sub quibus acta sunt. Anno eo, quem supra demonstrauimus, quum videret Augustus vias extra vrbem, aliquandiu neglectas, itinera difficilia ex- D hibere; reliquas patribus quibusdam, propriis sumptibus reficiendas, mandauit: Flaminiam, quoniam ea ducturus erat exercitũ, ipse procurauit: estq; ea statim instaurata, ac ob id statuæ Augusto [c] supra aras in ponte Tiberis, & Arimini sunt positæ. Reliquæ viæ posteriori tẽpore refectæ, siue publicis, (neque enim senatores libenter sumptus faciebant) siue ipsius Augusti sumptibus hoc factum quis dicere velit. neq; enim inter huius, E & publicum ærarium, quid interfuerit, satis video: quantumuis Augustus statuas nonnullas suas argẽteas, ab amicis, & populis quibusdam sibi factas, in numisma conciderit; quo existimaretur ex suis facultatibus omnia, quæ præ se ferebat, impendere. Itaque mihi non est animus dicere, pecuniane sua, aut publica impe-

c in fornicib. tam in ponte Tiberino, quam Arimino

ratores quicquam perfecerint, quum vtrumque ſæpius obtigerit. [a] neq; mihi æs alienum factum, aut donationes, & alia id genus referre lubet, quum hæc omnia populus & imperator ſemper communia habuerint.

a Et cur huiuſmodi inter æs alienū vel donationes aliquis retulerit, quum hæ

Auguſtus, his peractis, cum exercitu ab vrbe profectus eſt, vt in Britanniam bellum transferret: verum poſtquam in Galliam venit, quum Britanni oratores petitum pacem ad eum miſiſſent, componendis Gallicis rebus, quæ, quia ſubactis illis ſtatim bella ciuilia ſubſecuta fuerant, etiamnum fluctuabant, Gallorūque agendo cenſu, vitaque & republica formanda, aliquid temporis extraxit. Inde in Hiſpaniam profectus, eā quoq; prouinciam conſtituit.

ANNO V.C. 728.

Anno ſequenti, Auguſto VIII. Statilio Tauro conſulibus, Agrippa, quia nullam viam ſternendam ſuſceperat, Septa dedicauit. Septa locus eſt in campo Martio. cum ad habenda tributa comitia Lepidus vndiquaque porticibus circumductis ædificauerat: tabulis lapideis & picturis à ſe exornatum Agrippa, Septa Iulia ab Auguſto cognominauit. Hic quidem Agrippa eo facto non modo inuidiam nullam, ſed magnos honores apud Cæſarem, omneſque alios inuenit. nam omnibus rebus Cæſari quammaxime clementium, glorioſarumque, & vtilium actionum autor adiutorq; quum eſſet, nihil tamen eius gloriæ ſibi arrogabat: honoreſque ab eo ſibi tributos non in priuatum ſuum commodum, aut voluptatem, ſed in Auguſti ac reipublicæ vtilitatem conuertebat. At Cornelius Gallus ad libidinem ex honore ſibi ab Auguſto dato præcipitauit, ita vt multa contra Auguſtum vana dicta deblateraret, ac multa flagitioſe ageret: ſtatuas ſibi ipſi per vniuerſam propemodum Ægyptum ponens, ſuaque acta in pyramides inſcribens. His de cauſis accuſatus à † Valerio Largo, qui ſocius eius & conuictor fuerat, ‡ ignominia ab Auguſto affectus eſt, prohibituſque intra prouincias eius degere. Eo facto, multi quoque alii Gallum aggreſſi, varia eius crimina detulerunt: decretumque eſt ab vniuerſo ſenatu, vt iudicio damnatus exularet, bona eius Auguſti eſſent, ac rem ſacram eius rei cauſa ſenatus faceret. Gallus dolorem non ferens, morte voluntaria damnationem præuenit. Documento fuit is Galli caſus, quam parum ſincere plerique beneuolentia alios proſequantur: quando eos ſe Gallo, quē adulati

† Ælio Largo.
‡ infamia ab Auguſto notatus eſt.

A γνώμην ἔχω συγγράψαι. πολλάκις τε γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν ἐγίγνετο· καὶ τί αὖ τις ἐς δανείσματα ἢ καὶ δωρεὰς τὰ τοιαῦτα καὶ λέγοι, ὁπότε καὶ τούτοις καὶ ἐκείνοις καὶ ὁ δῆμος καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἐπίκοινον ἀεὶ χρῶνται;

Τότε μὲν δὴ ταῦτα ὁ Αὔγουστος ἔπραξε· καὶ ἐξώρμησε μὲν ὡς καὶ ἐς τὴν Βρεττανίαν στρατεύσων, ἐς δὲ δὴ τὰς Γαλατίας ἐλθὼν, ἐνταῦθα διέτριψεν. ἐκεῖνοί τε γὰρ ἐπικηρυκεύσασθαί οἱ ἐδόκουν, καὶ τὰ τούτων ἀκατάστατα ἔτι, ἅτε τῶν ἐμφυλίων πολέμων εὐθὺς ἐπὶ τῇ ἁλώσει σφῶν ἐπιγενομένων, B ἦν· καὶ αὐτῶν καὶ ἀπογραφὰς ἐποιήσατο, καὶ τὸν βίον τήν τε πολιτείαν διεκόσμησε. κἀντεῦθεν ἔς τε τὴν Ἰβηρίαν ἀφίκετο, καὶ κατεστήσατο καὶ ἐκείνην.

Μετὰ δὲ δὴ τοῦτο αὐτός τε τὸ ὄγδοον σὺν τῷ Ταύρῳ τῷ Στατιλίῳ ὑπάτευσε, καὶ ὁ Ἀγρίππας τὰ Σεπτὰ ὠνομασμένα καθιέρωσεν. ὁδὸν μὲν γὰρ οὐδεμίαν ἐπισκευάσειν ὑπέσχετο. ταῦτα δὲ ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ στοαῖς πέριξ ὑπὸ τοῦ Λεπίδου πρὸς τὰς φυλετικὰς ἀρχαιρεσίας συνῳκοδομημένα, καὶ πλαξὶ λιθίναις καὶ ζωγραφήμασιν ἐπεκόσμησεν, C Ἰούλια αὐτὰ ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου προσαγορεύσας. καὶ ὁ μὲν οὐχ ὅπως φθόνον τινὰ ἐπ' αὐτοῖς ὤφλισκανεν, ἀλλὰ καὶ πάνυ καὶ πρὸς αὐτοῦ ἐκείνου καὶ πρὸς τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐτιμᾶτο. αἴτιον δὲ, ὅτι τὰ φιλανθρωπότατα καὶ τὰ εὐκλεέστατα, τά τε συμφορώτατα καὶ συμβουλεύων οἱ καὶ συμπράττων, οὐδὲ ἐπὶ βραχὺ τῆς δόξης αὐτῶν ἀντεποιεῖτο. ταῖς τε παρ' αὐτοῦ τιμαῖς, οὔτε ἐς πλεονεξίαν, οὔτε ἐς ἀπόλαυσιν ἰδίαν ἐχρῆτο, ἀλλ' ἔς τε τὸ † αὐτοῦ ἐκείνῳ, καὶ ἐς τὸ τῷ δημοσίῳ συμφέρειν. ὁ δὲ δὴ Γάλλος Κορνήλιος καὶ ἐξύβρισεν ὑπὸ τῆς τιμῆς. πολλὰ μὲν D γὰρ καὶ μάταια ἐς τὸν Αὔγουστον ἀπελήρει, πολλὰ δὲ καὶ ἐπαίτια παρέπραττε. καὶ γὰρ καὶ εἰκόνας ἑαυτοῦ ἐν ὅλῃ, ὡς εἰπεῖν, τῇ Αἰγύπτῳ ἔστησε, καὶ τὰ ἔργα ὅσα ἐπεποιήκει, ἐς τὰς πυραμίδας ἐσέγραψε. κατηγορήθη τε ἐπὶ τούτοις ὑπὸ † Οὐαλερίου Λάργου, ἑταίρου τε οἱ καὶ συμβιωτοῦ ὄντος, καὶ ἠτιμώθη ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου, ὥστε καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν αὐτοῦ κωλυθῆναι διαιτᾶσθαι. γενομένου δὲ τούτου, καὶ ἄλλοι αὐτῷ συχνοὶ ἐπέθεντο, καὶ γραφὰς κατ' αὐτοῦ πολλὰς ἐπήνεγκαν· καὶ ἡ γερουσία ἅπασα ἁλῶναί E τε αὐτὸν ἐν τοῖς δικαστηρίοις, καὶ φυγεῖν τῆς οὐσίας στερηθέντα, καὶ ταύτην τε τῷ Αὐγούστῳ δοθῆναι, καὶ ἑαυτοὺς βουθυτῆσαι, ἐψηφίσατο. καὶ ὁ μὲν περιαλγήσας ἐπὶ τούτοις, ἑαυτὸν προκατεχειρήσατο· τὸ δὲ δὴ τῶν πολλῶν κίβδηλον καὶ ἐκ τούτου διηλέγχθη, ὅτι ἐκεῖνόν τε, ὃν τέως ἐκολάκευον,

‡ Leuncl. αὐτῷ ἐκείνῳ

† paullo post αὐτὸς vocatur.

κολακεύοντες, οὕτω τότε διέθηκαν, ὥστε καὶ αὐτοχειρίᾳ ἀποθανεῖν ἀναγκάσαι, καὶ πρὸς τὸν Λάργον ἀποκλῖναι, ἐπειδήπερ αὔξειν ἤρχετο· μέλλοντές που καὶ κατὰ τούτου τὰ αὐτά, ἄν γε τοιοῦτόν τι συμβῇ, ψηφιεῖσθαι. ὁ μέντοι † Προκούλιος οὕτω πρὸς αὐτὸν ἔσχεν, ὥστ' ἀπαντήσας ποτὲ αὐτῷ, τήν τε ῥῖνα καὶ τὸ στόμα τὸ ἑαυτοῦ τῇ χειρὶ ἐπισχεῖν· ἐνδεικνύμενος τοῖς συνοῦσιν, ὅτι μηδὲ ἀναπνεῦσαί τινι παρόντος αὐτοῦ ἀσφαλὲς εἴη. ἄλλος τέ τις προσῆλθέ τι αὐτῷ, καίπερ ἀγνὼς ὤν, μετὰ μαρτύρων, καὶ ἐπήρετο εἰ γνωρίζοι ἑαυτόν· ἐπειδή τε ἐξηρνήσατο, ἐς γραμματεῖον τὴν ἄρνησιν αὐτοῦ ἐσέγραψεν· ὥσπερ οὐκ ἐξὸν τῷ κακῷ καὶ ὃν οὐκ ᾔδει πρότερον συκοφαντῆσαι. οὕτω δὴ οὖν οἱ πολλοὶ τὰ ἔργα τινῶν, κἂν πονηρὰ ᾖ, μᾶλλον ζηλοῦσιν, ἢ τὰ παθήματα φυλάσσονται. ὥστε καὶ τότε Μάρκος ὁ Ἐγνάτιος Ῥοῦφος ἀγορανομήσας, καὶ ἄλλα τε πολλὰ καλῶς πράξας, καὶ ταῖς οἰκίαις ταῖς ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἐμπρησθείσαις ἐπικουρίαν μετὰ τῶν ἑαυτοῦ δούλων καὶ μεθ' ἑτέρων τινῶν μισθωτῶν ποιησάμενος, καὶ διὰ τοῦτο τά τε ἀναλώματα τὰ τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ προσήκοντα παρὰ τοῦ δήμου λαβών, καὶ στρατηγὸς παρὰ τοὺς νόμους ἀποδειχθείς, ἐπήρθη τε ὑπ' αὐτῶν τούτων, καὶ τὸν Αὔγουστον ὑπερεφρόνησεν, ὥστε καὶ προγράψαι ὅτι ἄθραυστον καὶ ὁλόκληρον τῷ διαδόχῳ τὴν πόλιν παρέδωκεν. ἐπ' οὖν τούτῳ οἵ τε ἄλλοι πάντες οἱ πρῶτοι, καὶ αὐτὸς ὅτι μάλιστα ὁ Αὔγουστος ὀργὴν ἔσχε. καὶ ἐκεῖνον μὲν ἐκδιδάξειν οὐκ ἐς μακρὰν ἔμελλε τὸ μὴ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς φρονεῖν· τοῖς δ' ἀγορανόμοις παράγγελμα ἐπιμελεῖσθαί τε ὅπως μηδὲν ἐμπιπρῆται, κἂν ἄρα τι τοιοῦτον συμβῇ, κατασβεννύναι τὸ πῦρ προσέταξε.

Κἀν τῷ αὐτῷ ἔτει τούτῳ ὅ, τε Πολέμων ὁ ἐν τῷ Πόντῳ βασιλεύων, ἔς τε τοὺς φίλους καὶ ἐς τοὺς συμμάχους τοῦ δήμου ἐνεγράφη, καὶ προεδρία τοῖς βουλευταῖς ἐν πάσῃ τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ ἐς πάντα τὰ θέατρα ἐδόθη· τόν τε Αὔγουστον ἐς τὴν Βρεττανίαν (ἐπειδὴ μὴ ἠθέλησαν ὁμολογῆσαι) στρατεύσοντα κατέσχον, οἵ τε Σάλασσοι, ἐπαναστάντες αὐτῷ, καὶ οἱ Κάνταβροι, οἵ τε Ἄστυρες, πολεμωθέντες. οἰκοῦσι δὲ ἐκεῖνοι μὲν ὑπὸ τὰς Ἄλπεις, ὥσπερ εἴρηταί μοι· οὗτοι δὲ ἑκάτεροι, τοῦ τε Πυρηναίου τοῦ τε πρὸς τῇ Ἰβηρίᾳ τὸ καρτερώτατον, καὶ τὴν πεδιάδα τὴν ὑπ' αὐτὸ οὖσαν. διὸ οὖν ταῦτα ὁ Αὔγουστος (ἤδη γὰρ ἔνατον μετὰ Μάρκου Σιλανοῦ ὑπάτευεν) ἐπὶ μὲν τοὺς Σαλάσσους Τερέντιον Οὐάρρωνα ἔπεμψε. καὶ ὃς πολλαχῇ ἅμα, ὅπως μὴ συστραφέντες, δυσχειρωτότεροι γένωνται, ἐμβαλών, ῥᾷστά τε αὐτούς, ἅτε καὶ κατ'

A lati hactenus fuerant, præbuere; vt eum ad inferēdas sibi manus adegerint: & ad Largum, quoniam eum iam crescere videbant, studia sua conuertere: proculdubio, si quid rei similis euenisset, eadem in ipsum statuturi. Certe † Proculius ita de Largo sensit, vt obuiam eo forte facto, nares suas osque manu compresserit; iis, qui secum erant, significans, ne respirare quidem Largo præsente quenquam tuto posse. Alius quidam Largum accedens, adhibitis ‡ arbitris, Largo ipse ignotus, percontatus est, notúsne ei esset: & abnegante id Largo, rem in tabulas adsignauit: quasi homo improbus non possit etiam ignotum antea calumniis impetere. Adeo autem plerique magis actiones aliorum, quamlibet prauas imitantur, quam infortunia eorum cauent: vt tum temporis etiam M. Egnatius Rufus, quum ædilis plebis fuisset, eoque in magistratu præter alia multa recte facta, ædificiis quoque suo anno incendio correptis, seruorum suorum, aliorūq; mercede conductorum opera succurrisset, ideoque ei à populo sumptus in eum magistratum dati, & ipse præter leges prætor creatus esset; animo propter hæc sublato, Augustum despexerit, ac publice scriptum proposuerit, se illæsam ‡ integramque successori vrbem tradidisse. Id iram cum aliorū in republica principum; tum ipsius Augusti mouit, qui paulo post Egnatium, ne quid prẹter cẹteros sibi sumeret, edocturus: tunc satis habuit, ædilibus mandasse: cauerent, ne qua incēdia existerent, aut si extitissent, ignis restinguendi curam gererent.

Eodem anno Polemo, rex Ponti, inter socios ac fœderatos P. R. adscriptus est, ac prima subsellia in theatris per totum eius regnum senatoribus tributa. Augustum iam in Britanniam, quia de pacto non conueniebatur, expeditionē animo agitantem, Salassi, Cantabri, Asturesque rebellionem facientes, redhibuerunt: quorum, Salassi sub Alpibus habitant, vt supra dixi: alteri vero ᵃ regiones Hispaniæ planas ad Pyrenæū montē, ac munitissimas Pyrenæi partes incolūt. Igitur Augustus, qui tū nonū cōsulatū, M. Silano collega gerebat, aduersum Salassos Terentiū Varronem misit, [ipse bellū contra Cantabros & Astures gerendum suscepit.] Varro in terram hostilē multis simul locis, ne coire inter se, ac iunctis viribus victoriā distinere possent, irrūpēs: facillime Salasses, non magnis nimirum si-

† Προκουλήιος

† Proculeius

‡ testibus

‡ solidamq;

ANNO V.C. 729.

ᵃ tam Pyrenai, quam regionem Hispaniæ finitima partes munitissimas, cum planitie Pyrenao subiecta, incolūt.

bi agminibus occurrentes vicit, & ad accipiendas pacis conditiones adegit: tum certam argenti summam eis imperauit, quasi nihil præterea damni accepturis. ad id argentum exigendum vndique dimissis militibus, omnes qui essent iuuenili ætate, comprehendit; diuendiditque ea conditione, nequis eorum ante vicesimum annum liber fieret. Agri eorum pars optima cohortibus prætorianis data, [a] vrbs Augusta prætoria fuit. Quum Astures ac Cantabri, simul bello a Cæsare petiti, neque dederent se, locorum naturæ confisi, neque etiam manum consererent, quippe & numero longe inferiores, & velites plerique; quumque eum, si qua se commoueret, subinde locis editioribus occupatis, ac † siluestribus conuallibus insidias collocantes, frequenter infestarent: Augustus in summis difficultatibus constitutus, ac ex labore curisq; in morbum prolapsus, C. Antistio ei bello præfecto, Tarraconem se contulit. Antistius in eius belli administratione multa præclare gessit, non quod artibus imperatoriis Augusto anteiret; sed quod eo contempto barbari ausi sunt prælio cõgredi, idq; sinistrum fecerunt. ita & quædam ipse oppida cepit, & T. deinde Carisius Lanciam, quæ est maxima Asturiæ vrbs, desertam occupauit, multaq; alia in potestatem redegit.

a conditam deinde vrbē, cui Augusta Prætorianorum nomen additum, habuit. Quum Astures

† siluosis in conuallibus

Finito hoc bello, Augustus emeritos milites exautorauit, vrbemq; eos in Lusitania, Augustam Emeritam nomine, condere iussit: iis, qui militari etiamnum erãt ætate, spectacula quędam per Marcellum ac Tiberium, quasi ædiles, in ipsis castris exhibuit: Iubæ pro paterno regno Gætuliæ [b] quasdam partes, quoniam pleræq; ad morem Romanum compositæ erant, & Bocchi Bogudisq; ditiones dedit: Amynta mortuo, regnum filiis eius non tradidit, sed prouinciam P.R. fecit: atque exinde Gallogræcia cum Lycaonia Romanum habere præfectum cœpit: oppida Pamphyliæ, quæ † prius sub Amynta fuerant, suæ sunt libertati restituta. Fere hoc ipso tempore M. Vinicius Germanos quosdam vltus, qui homines Romanos ipsorum regionem commercii gratia ingressos obtruncauerant, ipse quoque nomen imperatoris Augusto † parauit; triumphique ei propter hanc, aliasque res tum gestas, decreti sunt: quos quum

b Getuliæ quādā, quod pars eorum maior adscripta prouinciis Romanis erat, & Bocchi

† prius Amyntæ attributa fuerant, præfectura peculiari sua sūt restituta.

† concessit,

A ὀλίγους προσπίπτοντας σφίσιν, ἐνίκησε· καὶ συμβῆναι καταναγκάσας, ἀργύριόν τε τι ῥητὸν, ὡς καὶ μηδὲν δεινὸν ἄλλο δράσων, ᾔτησε· κἀκ τούτου πολλαχῇ πρὸς τὴν εἴσπραξιν δῆθεν αὐτοῦ στρατιώτας διαπέμψας, συνέλαβέ τε τοὺς ἐν τῇ ἡλικίᾳ, καὶ ἀπέδοτο, ἐφ᾽ ᾧ μηδεὶς σφῶν ἐντὸς εἴκοσιν ἐτῶν ἐλευθερωθείη. καὶ αὐτῶν ἡ ἀρίστη τῆς γῆς τοῖς τε δορυφόροις ἐδόθη, καὶ πόλιν τὴν Αὐγοῦσταν πραιτωρίαν ὠνομασμένην ἔσχεν. αὐτὸς δὲ ὁ Αὔγουστος πρός τε τοὺς Ἄστυρας, καὶ πρὸς τοὺς Καντάβρους ἅμα ἐπολέμησε· καὶ ἐπειδὴ μήτε προσεχώρουν, οἷα τε ἐπὶ τοῖς ἐρυμνοῖς ἐπαιρόμενοι, μήτε ἐς χεῖρας († διά τε τὸ πλῆθος ἐλαττοῦσθαι, καὶ διὰ τὸ ἀκοντιστὰς τὸ πλεῖστον εἶναι) ᾔεσαν, καὶ προσέτι καὶ πράγματα αὐτῷ πολλὰ, εἴ που κινηθείη, τά τε ὑπερδέξια ἀεὶ προκαταλαμβάνοντες, καὶ ἐν τοῖς κοίλοις τοῖς τε ὑλώδεσιν ἐνεδρεύοντες, παρεῖχον· ἐν ἀπόρῳ παντάπασιν ἐγένετο. καὶ ὁ μὲν, ἔκ τε τοῦ καμάτου καὶ ἐκ τῶν φροντίδων νοσήσας, ἐς Ταρράκωνα ἀνεχώρησε, κἀνταῦθα ἠρρώστει. Γάιος δὲ Ἀντίστιος προσεπολέμησέ τε αὐτοῖς ἐν B C τούτῳ, καὶ συχνὰ κατειργάσατο· οὐχ ὅτι καὶ ἀμείνων τοῦ Αὐγούστου στρατηγὸς ἦν, ἀλλ᾽ ὅτι καταφρονήσαντες αὐτοῦ οἱ βάρβαροι ὁμόσε τε τοῖς Ῥωμαίοις ἐχώρησαν, καὶ ἐνικήθησαν. καὶ οὕτως ἐκεῖνός τε τινὰ ἔλαβε, καὶ Τίτος μετὰ ταῦτα Καρίσιος τήν τε Λαγκίαν τὸ μέγιστον τῶν Ἀστύρων πόλισμα ἐκλειφθὲν εἷλε, καὶ ἄλλα πολλὰ παρεστήσατο.

† Leuncl. [illegible]

Παυσαμένου δὲ τοῦ πολέμου τούτου, ὁ Αὔγουστος τοὺς μὲν ἀφηλικεστέρους τῶν στρατιωτῶν ἀφῆκε, καὶ D πόλιν αὐτοῖς ἐν Λυσιτανίᾳ τὴν Αὔγουσταν Ἠμερίταν καλουμένην κτίσαι ἔδωκε· τοῖς δὲ τὴν στρατεύσιμον ἡλικίαν ἔτ᾽ ἔχουσι, θέας τινὰς, διά τε τοῦ Μαρκέλλου καὶ τοῦ Τιβερίου, ὡς καὶ ἀγορανομούντων, ἐν αὐτοῖς τοῖς στρατοπέδοις ἐποίησε. καὶ τῷ μὲν Ἰούβᾳ τῆς τε Γαιτουλίας τινὰ ἀντὶ τῆς πατρῴας ἀρχῆς, ἐπείπερ ἐς τὸν τῶν Ῥωμαίων κόσμον οἱ πλείους αὐτῶν ἐσεγεγράφατο, καὶ τὰ τοῦ Βόκχου τοῦ τε Βογούου ἔδωκε· τοῦ δ᾽ Ἀμύντου τελευτήσαντος, οὐ τοῖς παισὶν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἐπέτρεψεν, ἀλλ᾽ ἐς τὴν ὑπήκοον ἐσήγαγε. καὶ οὕτω καὶ E ἡ Γαλατία μετὰ τῆς Λυκαονίας Ῥωμαῖον ἄρχοντα ἔσχε· τά τε χωρία τὰ ἐκ τῆς Παμφυλίας πρότερον τῷ Ἀμύντᾳ προσνεμηθέντα, τῷ ἰδίῳ νομῷ ἀπεδόθη. ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον Μάρκος Οὐινίκιος Κελτῶν τινας μετελθὼν, ὅτι Ῥωμαίους ἄνδρας ἐς τὴν χώραν σφῶν κατὰ τὴν ἐπιμιξίαν ἐσελθόντας συλλαβόντες ἔφθειραν, τὸ ὄνομα καὶ αὐτὸς τὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῷ Αὐγούστῳ ἔδωκε. καὶ ἐψηφίσθη μέν που καὶ τὰ ἐπινίκια αὐτῷ καὶ ἐπὶ τούτοις καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τότε γενομένοις· ἐπεὶ

δ᾽ οὐκ

δὴ οὐκ ἠθέλησεν αὐτὰ πέμψαι, ἀψίς τε ἐν ταῖς Ἄλπεσι τροπαιοφόρος οἱ ᾠκοδομήθη, καὶ ἐξουσία ἐδόθη τοῦ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ καὶ τῷ τε στεφάνῳ καὶ τῇ ἐσθῆτι τῇ νικητηρίᾳ ἀεὶ χρῆσθαι. Αὔγουστος μὲν ταῦτά τε ἐν τοῖς πολέμοις ἔπραξε, καὶ τὸ τοῦ Ἰανοῦ τεμένισμα ἀνοιχθὲν δι᾽ αὐτοὺς, ἔκλεισεν.

Ἀγρίππας δὲ ἐν τούτῳ τὸ ἄστυ τοῖς ἰδίοις τέλεσιν ἐπεκόσμησε. τοῦτο μὲν γὰρ, † τὴν τοῦ Ποσειδῶνος ὠνομασμένην καὶ ἐξῳκοδόμησεν ἐπὶ ταῖς ναυκρατίαις, καὶ τῇ τῶν Ἀργοναυτῶν γραφῇ ἐπελάμπρυνε· τοῦτο δὲ, τὸ πυριατήριον τὸ Λακωνικὸν κατεσκεύασε. Λακωνικὸν γὰρ τὸ γυμνάσιον, ἐπειδήπερ οἱ Λακεδαιμόνιοι γυμνοῦσθαί τε ἐν τῷ τότε χρόνῳ καὶ λίπα ἀσκεῖν μάλλιστα ἐδόκουν, ἐπεκάλεσε. τό, τε Πάνθειον ὠνομασμένον ἐξετέλεσε· προσαγορεύεται δὲ οὕτω, τάχα μὲν ὅτι πολλῶν θεῶν εἰκόνας ἐν τοῖς ἀγάλμασι, τῷ τε τοῦ Ἄρεως καὶ τῷ τῆς Ἀφροδίτης, ἔλαβεν· ὡς δὲ ἐγὼ νομίζω, ὅτι θολοειδὲς ὂν, τῷ οὐρανῷ προσέοικεν. ἠβουλήθη μὲν οὖν ὁ Ἀγρίππας καὶ τὸν Αὔγουστον ἐνταῦθα ἱδρῦσαι, τήν τε τοῦ ἔργου ἐπίκλησιν αὐτῷ δοῦναι. μὴ δεξαμένου δὲ αὐτοῦ μηδέτερον, ἐκεῖ μὲν, τοῦ προτέρου Καίσαρος, ἐν δὲ τῷ προνάῳ, τοῦ τε Αὐγούστου καὶ ἑαυτοῦ ἀνδριάντας ἔστησε. καὶ (ἐγίγνετο γὰρ ταῦτα οὐκ ἐξ ἀντιπάλου τῷ Ἀγρίππα πρὸς τὸν Αὔγουστον φιλοτιμίας, ἀλλ᾽ ἔκ τε τῆς πρὸς ἐκεῖνον λιπαροῦς εὐνοίας, καὶ ἐκ τῆς πρὸς τὸ δημόσιον ἐνδελεχοῦς σπουδῆς) οὐ μόνον οὐδὲν αὐτὸν ἐπ᾽ αὐτοῖς ὁ Αὔγουστος ᾐτιάσατο, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλεῖον ἐτίμησε. τούς τε γὰρ γάμους τῆς τε θυγατρὸς τῆς Ἰουλίας καὶ τοῦ ἀδελφιδοῦ τοῦ Μαρκέλλου μὴ δυνηθεὶς ὑπὸ τῆς νόσου ἐν τῇ Ῥώμῃ τότε ποιῆσαι, δι᾽ ἐκείνου καὶ ἀπὼν ἑώρτασε. καὶ ἐπειδὴ ἡ οἰκία ἡ ἐν τῷ ‡ Παλατίῳ ὄρει, ἡ πρότερον μὲν τοῦ Ἀντωνίου γενομένη, ὕστερον δὲ τῷ Ἀγρίππᾳ καὶ τῷ Μεσσάλᾳ δοθεῖσα, κατεφλέχθη, τῷ μὲν Μεσσάλᾳ ἀργύριον ἐχαρίσατο, τὸν δὲ Ἀγρίππαν, σύνοικον ἐποιήσατο. οὗτός τε οὖν ἐκ τούτων οὐκ ἀπεικότως ἐλαμπρύνετο, καί τις Γάιος Θοράνιος αἰτίαν ἀγαθὴν ἔσχεν, ὅτι δημαρχῶν τὸν πατέρα, καίπερ ἐξελεύθερόν τινος ὄντα, ἔς τε τὸ θέατρον ἐσήγαγε, καὶ ἐν τῷ δημαρχικῷ βάθρῳ παρεκαθίσατο. Πούπλιός τε Σερβίλιος ὄνομα καὶ αὐτὸς ἔλαβεν, ὅτι στρατηγῶν, ἄρκτους τε τριακοσίας καὶ Λιβυκὰ ἕτερα θηρία, ἴσα ἐν πανηγύρει τινὶ ἀπέκτεινεν.

† ἴσως στοὰν

‡ Παλλαντίῳ

quum recuſaſſet, ᵃ Fornix trophæum ferens in Alpibus ei poſitus eſt, dataq; poteſtas kalendis Ianuarii ſingulis coronæ & veſtis triumphalis geſtandæ. Auguſtus bellis ad hunc modum confectis, Iani tẽplum, quod propter hæc bella fuerat reſeratum, clauſit.

Agrippa autem eodem tempore propriis ſumptibus vrbem exornauit. nam & porticum Neptuni propter victorias nauales extruxit, & Argonautarum pictura decorauit; ‡ & ſudatorium Laconicum fecit. Lacedæmonicum autem vocauit id genus balnei, quoniam hi tum nudari corpora, & inungi oleo præcipue videbantur. Pantheum quoque perfecit Agrippa. id ſic dicitur fortaſſis, quod in ſimulacris Martis & Veneris multas deũ imagines acciperet: vt vero mihi videtur, inde id nominis habet, quod forma conuexa faſtigiatum, cœli ſimilitudinem oſtenderet. Voluit Agrippa in eo Auguſti quoque ſtatuam collocare, nomenque operis ei adſcribere: neutrum autem eo accipiente, in Pantheo ipſo Cæſaris ſuperioris ſtatuam, ſuam & Auguſti in veſtibulo poſuit. Quæ quoniam non eo, vt cũ Auguſto de liberalitate contenderet, ſed firma erga hunc beneuolentia, & perpetuo reipublicæ ſtudio ab Agrippa fierent: non modo non culpauit Auguſtus, ſed magnis potius eſt proſecutus honoribus. Nam quum propter morbum nuptias filiæ ſuæ Iuliæ, & Marcelli, (erat is ſororis Auguſti filius) Romæ non poſſet facere, Agrippæ eas abſens celebrauit opera: quumque domus in Palatino mõte, quæ prius Antonii, deinde Agrippæ & Meſſalę cõceſſa fuerat, incẽdio eſſet abſũpta: argento Meſſalam donauit, ᵇ Agrippam in ſuam domum ad ſe recepit. His reb. haud quidem iniuria animum Agrippa ſuſtulit. Caius etiam quidam ᶜ Toranius nullam culpam meruit, quod tribunus tunc ipſe plebis, patrem ſuum, libertum quidẽ eum alicuius, in theatrum introduxiſſet, ac in ſubſellio tribunitio apud ſe collocaſſet. Innotuit quoq; P. Seruilius, ᵈ qui ludis quibuſdam vrſos trecentos, & totidem alias belluas Africas interfeciſſet.

ᵃ arcus triũphalis in Alpibus

‡ & ſudatorium Laconicum cõdidit. Hoc n. gymnaſium (ſiue palæſtram) Laconicum nominauit, quoniam id temporis Lacedæmonii magis, quam alii, tum nudare, tum oleo peruncti exercere ſe videbantur.

ᵇ Agrippam ſibi vicinum fecit.

ᶜ Thoranius culpam non malam meruit,

ᵈ qui prætoriam tunc gerens, vrſos trecentos, aliaſq; belluas Libycas totidem, ludis quibuſdam interfeciſſet.

Auguſto X, C. Norbano coſſ. kalẽdis Ianuariis ſenatus iuramento cõfirmauit, ſe eius acta approbare: quumque iam vrbi appropinquare diceretur, (nam propter morbum diutius abfuerat) ac pollicitus populo viritim centenos eſſet de-

Ἐκ δὲ τούτου δέκατον ὁ Αὔγουστος μετὰ Γαΐου Νωρβανοῦ ἦρξε, καὶ ἔν τε τῇ νουμηνίᾳ ὅρκοις ἡ βουλὴ, βεβαιοῦσα τὰς πράξεις αὐτοῦ, ἐποιήσατο· καὶ ἐπειδὴ πλησιάζειν τε ἤδη τῇ πόλει ἠγγέλθη, (ὑπὸ γὰρ τῆς ἀρρωστίας ἐχρόνισε) καὶ τῷ δήμῳ καθ᾽ ἑκατὸν δρα-

narios, negassetque se prius id proscriptum, quam senatus assensisset: omni eum legum necessitate senatus liberauit, vt, veluti demonstratum est, a me, ‡ vere cum plena potestate, perfecteque sui iuris, legibusque solutus, agere aut non agere omnia, suo posset pro arbitrio. Hæc absenti Cæsari decreta. Posteaquam in vrbem aduenit, alia pro salute & reditu eius acta; ac præterea decretum, vt Marcellus inter prætorios in senatu esset, decennioque maturius, quam leges postulant, consulatum peteret: Tiberioque permissum, vt singulos magistratus quinquennio ante, quam constitutum fuit, adire posset: statimque ‡ alteri quæstura, ‡ alteri ædilitas data est: & quia ii, qui quæstores prouinciarum essent, numerum non explebant, sorte ad id delecti sunt omnes, † qui citra hoc officium superioribus, vsque ad decimum, annis quæstores fuissent. Hæc tum in vrbe memoratu digna acta sunt.

‡ reabse potestatem absolutam, atque sui ipsius imperator, quam legū, agere

‡ huic ‡ illi

† qui non re, sed nomine tenus superiorib⁹.

Cæterum Cantabri & Astures, vbi primum Augustus ex Hispania, L. Æmilio ei præposito, discessit, rebellione extemplo facta, ad L. Æmilium, priusquam ei quicquam sui consilii indicarent, miserunt qui dicerent, frumentum ipsos, aliasque quasdam res, exercitui donate: atque ita quum nacti essent permultos Romanos milites, ad ea apportanda profectos, in loca sibi opportuna adductos interfecerunt. Sed hoc eis gaudium diuturnum non fuit: quin agro ipsorum vastato, incensis oppidis, & maxime * celeriter [a] manu caperentur. Interim alia quoque expeditio quædam simul ‡ & cœpta [moueri,] & desita. In Arabiam Felicem, cuius tum rex erat [b] Sabos, exercitum Ælius Largus adducebat. Cui etsi primo in conspectum nemo prodiret, tamen haud exiguo id iter labore stetit: nam solitudo regionis, sol quoque, & aquæ natura infestæ, ita eos afflixere, vt maior pars exercitus periret. Morbus ipse nulli notorum assimilis, ‡ in caput decumbebat; eoque exsiccato, multos statim perimebat: qui vero mortē euasissent, iis in pedes [c] per totū corpus transibat, eosq; ita affliciebat, vt remediū nullum prodesset, nisi quis oleū vino mixtū biberet, eoq; se inū-

a celeriter in potestatem venerunt.

‡ & cepit, & desiit.

b Sabos exercitum Ægypti præfectus Aelius

‡ caput petebat

c in crura per totum corpus descendebat, eaque

A χμὰς δύσιν ἐπανήγετο, τό, τε γράμματα δὲ περὶ αὐτῶν ἀπηγόρευσε μὴ πρότερον ἐκτεθῆναι πρὶν ἂν καὶ ἐκείνῃ συνδόξῃ. πάσης αὐτὸν τῆς τῶν νόμων ἀνάγκης ἀπήλλαξαν, ἵν', ὥσπερ εἴρηταί μοι, καὶ αὐτοτελὴς ὄντως καὶ αὐτοκράτωρ καὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν νόμων, πάντα τε ὅσα βούλοιτο ποιοίη, καὶ πάνθ' ὅσα ἂν μὴ βούλοιτο, μὴ πράττῃ. ταῦτα μὲν ἀποδημοῦντι ἔτ' αὐτῷ ἐψηφίσθη. ἀφικομένῳ δὲ ἐς τὴν Ῥώμην, ἄλλα τινὰ ἐπί τε τῇ σωτηρίᾳ καὶ ἐπὶ τῇ ἀνακομιδῇ αὐτοῦ ἐγένετο, τῷ τε B Μαρκέλλῳ βουλεύειν τε ἐν τοῖς ἐστρατηγηκόσι, καὶ τὴν ὑπατείαν δέκα θᾶττον ἔτεσιν ἢ κατὰ τὸ νενομισμένον αἰτῆσαι, καὶ τῷ Τιβερίῳ, πέντε πρὸ ἑκάστης ἀρχῆς ἔτεσι τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι ἐδόθη. καὶ παραχρῆμά γε ὁ μὲν, ταμίας, ὁ δ', ἀγορανόμος, ἀπεδείχθησαν. τῶν τε ταμιευσόντων ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐπιλιπόντων, ἐκληρώθησαν ἐς αὐτὰ πάντες οἱ μέχρι δέκα ἄνω ἐτῶν ἄνευ τοῦ ἔργου τούτου τεταμιευκότες. ἐν μὲν οὖν τῇ πόλει C ταῦτα τότε ἄξια μνήμης ἐγένετο.

Οἱ δὲ Κάνταβροι, οἵ τε Ἄστυρες, ὡς τάχιστα ὁ Αὔγουστος ἐκ τῆς Ἰβηρίας, Λούκιον Αἰμίλιον ἄρχοντα αὐτῆς καταλιπὼν, ἀπηλλάγη, ἐπανέστησαν· καὶ πέμψαντες πρὸς τὸν Αἰμίλιον, πρὶν καὶ ὁτιοῦν ἐκφῆναί οἱ, σῖτόν τε καὶ ἄλλα τινὰ χαρίσασθαι τῷ στρατεύματι ἔφασαν. κἀκ τούτου στρατιώτας συχνοὺς, ὡς καὶ κομιοῦντας αὐτὰ, λαβόντες, ἔς τε χωρία αὐτοῖς ἐπιτήδεια σφίσιν D ἐσήγαγον, καὶ κατεφόνευσαν. οὐ μέντοι καὶ ἐπὶ πολὺ ἥσθησαν. τῆς τε γὰρ χώρας αὐτῶν δῃωθείσης, καὶ τειχῶν τινῶν καυθέντων, τό τε μέγιστον * ταχέως ἐχειρώθησαν. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίγνετο, καὶ ἄλλη τις † στρατεία καινὴ ἀρχήν τε ἅμα καὶ τέλος ἔσχεν· ἐπὶ γὰρ Ἀραβίαν τὴν εὐδαίμονα καλουμένην, ἧς Σαβὼς ἐβασίλευεν, † Αἴλιος Λάργος ὁ τῆς Αἰγύπτου ἄρχων ἐπεστράτευσε. καὶ ἐς μὲν ὄψιν αὐτῷ οὐδεὶς τὴν γε πρώτην ἦλθεν, οὐ μὴν καὶ ἀπόνως προ- E εχώρει. ἥ τε γὰρ ἐρημία, καὶ ὁ ἥλιος, τά τε ὕδατα φύσιν τινὰ ἄτοπον ἔχοντα, πάνυ αὐτοὺς ἐταλαιπώρησεν, ὥστε τὸ πλεῖον τοῦ στρατοῦ φθαρῆναι. τὸ δὲ δὴ νόσημα οὐδενὶ τῶν συνήθων ὅμοιον ἐγίγνετο, ἀλλ' ἐς τὴν κεφαλὴν ἐνσκῆψαν, ἐξήραινεν αὐτήν. καὶ τοὺς μὲν πολλοὺς αὐτίκα ἀπώλλυε, τῶν δὲ δὴ περιγιγνομένων ἔς τε σκέλη κατῄει, πᾶν τὸ μεταξὺ τοῦ σώματος ὑπερβὰν, καὶ ἐκεῖνα ἐλυμαίνετο· ἴαμά τε αὐτοῦ οὐδὲν ἦν, χωρὶς εἴ τις ἔλαιον οἴνῳ μεμιγμένον καὶ ἔπιε καὶ ἠλείψατο. ὅ-

† πρωτή

† supra οὐάλλιος.

το. ὅσον που πάνυ ὀλίγιστον σφίσιν ὑπῆρξε ποιῆσαι· οὔτε γὰρ ἡ χώρα σφίσιν αὐτὸ φέρει, οὔτε ἐκεῖνοι ἄφθονα αὐτὰ προπαρεσκευάσαντο. καὶ τῷ πόνῳ τούτῳ καὶ οἱ βάρβαροι σφίσι προσεπέθεντο. τέως μὲν γὰρ ἥττους, ὁπότε γε καὶ συμμίξειαν αὐτοῖς, ἐγίγνοντο, καί τινα καὶ χωρία ἀπέβαλλον· τότε δὲ συμμάχῳ τῇ νόσῳ αὐτῶν χρησάμενοι, τά τε σφέτερα αὐτῶν ἐκομίσαντο, καὶ ἐκείνων τοὺς περιλειφθέντας ἐξήλασαν ἐκ τῆς χώρας. πρῶτοι μὲν δὴ Ῥωμαίων οὗτοι (νομίζω δ' ὅτι καὶ μόνοι) τοσοῦτον ἐπὶ πολέμῳ τῆς Ἀραβίας ταύτης ἐπῆλθον. μέχρι γὰρ τῶν Ἀθλούλων καλουμένων, χωρίου τινὸς ἐπιφανοῦς, ἐχώρησαν.

Ὁ δ' Αὔγουστος, ἑνδέκατον μετὰ Καλπουρνίου Πείσωνος ἄρξας, ἠρρώστησεν αὖθις, ὥστε μηδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας σχεῖν. πάντα γοῦν ὡς καὶ τελευτήσων διέθετο, καὶ τάς γε ἀρχάς, τούς τε ἄλλους τοὺς πρώτους καὶ τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων ἀθροίσας, διάδοχον μὲν οὐδένα ἀπέδειξε, καίτοι τὸν Μάρκελλον πάντων προκεκρίσθαι ἐς τοῦτο προσδοκώντων· διαλεχθεὶς δέ τινα αὐτοῖς περὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων, τῷ μὲν Πείσωνι τάς τε δυνάμεις καὶ τὰς προσόδους τὰς κοινὰς ἐς βιβλίον ἐσγράψας ἔδωκε, τῷ δ' Ἀγρίππᾳ τὸν δακτύλιον ἐνεχείρισε. καὶ αὐτὸν μηδέν, ὅ τι μηδὲ τῶν πάνυ † ἀναγκαίων ποιεῖν δυνάμενον, Ἀντώνιός τις Μούσας καὶ ψυχρολουσίαις καὶ ψυχροποσίαις ἀνέσωσε· καὶ διὰ τοῦτο καὶ χρήματα παρά τε τοῦ Αὐγούστου καὶ παρὰ τῆς βουλῆς πολλά, καὶ τὸ χρυσοῖς δακτυλίοις (ἀπελεύθερος γὰρ ἦν) χρῆσθαι, τήν τε ἀτέλειαν καὶ ἑαυτῷ καὶ τοῖς ὁμοτέχνοις, οὐχ ὅτι τοῖς τότε οὖσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔπειτα ἐσομένοις, ἔλαβεν. ἀλλ' ἔδει γὰρ αὐτόν, τά τε τῆς τύχης καὶ τὰ τῆς εἱμαρμένης ἔργα προσποιούμενον, παρὰ πόδας ἁλῶναι. ὁ μὲν Αὔγουστος, οὕτως ἐσώθη· ὁ δὲ δὴ Μάρκελλος, νοσήσας οὐ πολλῷ ὕστερον, καὶ τὸν αὐτὸν ἐκεῖνον τρόπον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μούσα θεραπευόμενος, ἀπέθανε. καὶ αὐτὸν ὁ Αὔγουστος δημοσίᾳ τε ἔθαψεν ἐπαινέσας, ὥσπερ εἴθιστο, καὶ ἐς τὸ μνημεῖον ὃ ᾠκοδόμει κατέθετο, τῇ τε μνήμῃ τοῦ θεάτρου τοῦ προκαταβληθέντος μὲν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, Μαρκέλλου δὲ ὠνομασμένου, ἐτίμησε. καὶ οἱ καὶ εἰκόνα χρυσῆν, καὶ στέφανον χρυσοῦν, δίφρον τε ἀρχικόν, ἐς τε τὸ θέατρον ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων πανηγύρει ἐσφέρεσθαι, καὶ ἐς τὸ μέσον τῶν ἀρχόντων τῶν τελούντων αὐτὰ τίθεσθαι ἐκέλευσε. ταῦτα μὲν ὕστερον ἔπραξε.

Τότε δὲ ῥαΐσας, τὰς διαθήκας ἐσήνεγκε μὲν ἐς τὸ συνέδριον, καὶ ἀναλέξαι ἠθέλησεν, ἐνδεικνύ-

† ἀναγκαίων

geret. quod sane paucissimis licebat facere, quum neutrum in iis locis nascatur, neque ipsi eius secum copiam attulissent. Inter hęc mala barbari, qui prius, si quando prælium commisissent, semper inferiores discesserant, ac oppida quædam amiserant; morbo, auxiliario suo vsi, Romanos aggressi sua receperunt, reliquosque Romanos sua regione expulerũt. Hi primi, atq; vt mea fert sententia, † vltimi etiam Romanorum, eó vsque in Arabia ista bello progressi sunt. Athlulorum enim tenus (vrbs ea insignis est) peruenerant.

† soli

Augustus XI. consul, cum Calpurnio Pisone, adeo graui morbo decubuit, vt nulla salutis spes adesset: itaque omnibus vt fato concessurus, dispositis, magistratibus & senatorum equitumque primoribus ad se conuocatis, nemine sibi successore (quum omnes putarent, Marcellum ad hoc ab eo destinatum iri) constituto, quum quædam iis de publicis negotiis exposuisset; Pisoni libellum, in quẽ exercituum & rédituum publicorum indicem conscripserat, Agrippæ annulum tradidit. Antonius vero Musa, quum nihil Augustus eorum, [a] quæ maxime ad sanationem opus erant, posset facere, lauacris frigidis, frigidisque potionibus eum sanitati restituit: quam ob rem etiam pecunia ei ab Augusto & senatu multa, vsusque annuli aurei (libertus enim erat) datus est, immunitasque non ipsi modo, sed omnibus eandem artem exercentibus in posterum quoque tempus concessa. [b] Verumenimuero vt palam conuinceretur hic Musa opus fortunæ fatique sibi arrogasse, euenit paulo post, vt Marcellus ægrotans, eademque ratione à Musa eodem curatus, mortem obiret: quem funere publico elatum, laudatumq; pro more, Augustus † in sepulcrum ab ipso factum condidit, memoriaque eum theatri eius, quod ante cœptũ à Cæsare, Marcelli dictum est, honestauit: iussitq; vt ludis Romanis effigies Marcelli aurea, aureaq; corona, & sella curulis in theatrum inferretur, mediaq; inter præfectos iis ludis magistratus collocaretur. Verum hæc postea temporis acta sunt.

Anno v.c. 731.

a qua oppido sunt homini necessaria.

b Sed enim quia futurũ erat, vt Musa non multo post deprehenderetur ea sibi vindicare, qua fortunæ ac fati essent; Augustus quidem ad sanitatē hac ratione redit, at Marcellus exiguo post tempore morbo correptus, quum eodem modo ab eodem Musa curaretur, mortem obiit: quem funere

† in sepulcrum, quod tunc cõstruebatur, condidit.

Tum vero Cæsar valetudine recuperata, testamentum, quod fecerat, in senatum intulit, voluitque recitare, osten-

dens hominibus, neminem se sui principatus successorem constituisse: ne tamen legeret, ab omnibus prohibitus fuit. Id vero summam eius apud omnes admirationem excitauit, quod Marcello, quem sororis suæ filium generumque suum amauisset, quem tot honoribus ornasset, cuius munus ædilitium adeo splẽdide adornauisset auxilio suo, vt per totam æstatem supra forum conopea suspenderit, equitem saltantem, insignemque mulierem in orchestram introduxerit; tamen principatum non credidisset, sed ei Agrippam prætulisset. Nimirum Cæsar nondum animo iuuenis Marcelli satis fisus erat: & vel populum libertatem suam recipere volebat, vel Agrippam summæ rerum ab eo præfici. quem quum compertum haberet à populo summopere diligi, tamẽ videri nolebat ipse ei imperium mandare. Porro Augustus alleuato corpore, quum intelligeret his de caussis Marcellum simultatem aliquam contra Agrippam suscepisse; ne, si vno in loco mansissent, offensæ inter eos ac contentiones intercederent, Agrippam continuò in Syriam amandauit. Agrippa vrbe profectus, in Syriam non perrexit, sed adhuc maiori vsus moderatione, eo missis legatis suis, ipse Lesbi permansit. Augustus vero decem tantum prætores, quia pluribus opus non haberet, constituit, idque in plures etiam annos: quorum reliqui eadem, quæ prius, officia exsequerentur; duo vero administrationi singulis annis præessent. His singulis ordinatis, in Albanum exiit, ac consulatu sese abdicauit. Quoniam enim ipse iam inde à compositione reipublicæ, ac nonnulli alii toto anno consulatum gesserant: inhibere eum morem cupiens, vt ad plures consulatus perueniret, extra vrbem magistratu abiit, ne impediretur. Laudatum est hoc eius factum, idque etiam, quod in suum locum subrogauit L. Sestium, qui vir semper Bruti rebus fauerat, omnibusque in bellis ei adfuerat, ac adhuc eius memoriam colebat, imagines eius habebat, eumque laudare solebat: amicitiæ vero obseruantiam, fidemque Sestii, non modo non odio, sed honori etiam habebat Augustus. Ea propter senatus Augusto hos honores decreuit, vt tribunus plebis perpetuus esset: vt quoties senatus haberetur, etiam si consulatum non gereret, de quibuscunq; [a] rebus referre posset: vt proconsulare imperium semper haberet,

[a] rebus, quod quod vellet, semel repossit.

μένους τοῖς ἀνθρώποις ὅτι οὐδένα τῆς ἀρχῆς διάδοχον καταλελοιπὼς ἦν. οὐ μέντοι καὶ ἀνέγνω· οὐδεὶς γὰρ ἐπέτρεψεν. ἐθαύμαζον μέντοι καὶ πάνυ πάντες αὐτοῦ, ὅτι τὸν Μάρκελλον, καὶ ὡς γαμβρὸν καὶ ὡς ἀδελφιδοῦν ἀγαπῶν, καὶ ἄλλας τι αὐτῷ τιμὰς διδοὺς, καὶ τὴν ἑορτὴν, ἣν ἐκ τῆς ἀγορανομίας ἐπετέλει, συνδιαθεὶς λαμπρῶς, ὥστε τήν τε ἀγορὰν ἐν παντὶ τῷ θέρει ἐν παραπετάσματι κατὰ κορυφὴν διαλαβεῖν, καὶ ὀρχηστήν τινα ἱππέα, γυναῖκά τε ἐπιφανῆ ἐς τὴν ὀρχήστραν ἐσαγαγεῖν, ὅμως τὴν μοναρχίαν οὐκ ἐπίστευσεν, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἀγρίππαν αὐτοῦ προετίμησεν. οὕτως, ὡς ἔοικεν, οὐδέπω τῇ τοῦ μειρακίου γνώμῃ ἐθάρσει, ἀλλ᾽ ἤτοι τὸν δῆμον τὴν ἐλευθερίαν κομίσασθαι, ἢ καὶ τὸν Ἀγρίππαν τὴν ἡγεμονίαν παρ᾽ ἐκείνου λαβεῖν ἠθέλησεν. εὖ τε γὰρ ἠπίστατο προσφιλῆ σφίσιν ἐς τὰ μάλιστα αὐτὸν ὄντα, καὶ οὐκ ἐβούλετο παρ᾽ ἑαυτοῦ δὴ δοκεῖν αὐτὴν ἐπιτρέπεσθαι. ῥαΐσας δ᾽ οὖν, καὶ μαθὼν τὸν Μάρκελλον οὐκ ἐπιτηδείως τῷ Ἀγρίππᾳ διὰ τοῦτο ἔχοντα, ἐς τὴν Συρίαν εὐθὺς τὸν Ἀγρίππαν, μὴ καὶ διατριβή τις καὶ ἀψιμαχία αὐτοῖς ἐν ταὐτῷ οὖσι συμβῇ, ἔστειλε. καὶ ὃς ἐκ μὲν τῆς πόλεως εὐθὺς ἐξωρμήσεν, οὐ μέντοι καὶ ἐς τὴν Συρίαν ἀφίκετο, ἀλλ᾽ ἔτι καὶ μᾶλλον μετριάζων, ἐκεῖσε μὲν τοὺς ὑποστρατήγους ἔπεμψεν, αὐτὸς δ᾽ ἐν Λέσβῳ διέτριψε. ταῦτά τε οὕτως ὁ Αὔγουστος ἐποίησε, καὶ στρατηγοὺς δέκα, ὡς οὐδὲν ἔτι πλειόνων δεόμενος, ἀπέδειξε· καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ πλείω ἔτη ἐγένετο. ἔμελλον δ᾽ αὐτῶν οἱ μὲν ἄλλοι τὰ αὐτὰ ἅπερ καὶ πρόσθεν ποιήσειν, δύο δ᾽ ἐπὶ τῇ διοικήσει ὅσα ἔτη γίγνεσθαι. διατάξας δὲ ταῦτα ὡς ἕκαστα, ἀπεῖπε τὴν ὑπατείαν ἐς Ἀλβανὸν ἐλθών. ἐπεὶ γὰρ αὐτός, ἐξ οὗπερ τὰ πράγματα κατέστη, καὶ τῶν ἄλλων οἱ πλείους δι᾽ ἔτους ἦρξαν, ἐπισχεῖν τε τοῦτο αὖθις, ὅπως ὅτι πλεῖστοι ὑπατεύωσιν, ἠθέλησε· καὶ ἔξω τοῦ ἄστεος αὐτὸ ἐποίησεν, ἵνα μὴ κωλυθῇ. καὶ ἐπί τε τούτῳ ἔπαινον ἔσχε, καὶ ὅτι Λούκιον ἀνθ᾽ ἑαυτοῦ Σήστιον ἀνθείλετο, ἀεί τε τῷ Βρούτῳ συσπουδάσαντα, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς πολέμοις συστρατεύσαντα, καὶ ἔτι καὶ τότε καὶ μνημονεύοντα αὐτοῦ, καὶ εἰκόνας ἔχοντα, καὶ ἐπαίνους ποιούμενον (τό, τε γὰρ φιλικὸν καὶ τὸ πιστὸν τοῦ ἀνδρὸς οὐ μόνον οὐκ ἐμίσησεν, ἀλλὰ καὶ ἐτίμησε) καὶ διὰ ταῦτα ἡ γερουσία δήμαρχόν τε αὐτὸν διὰ βίου εἶναι ἐψηφίσατο, καὶ χρηματίζειν αὐτῷ † περὶ ἑνός ὅτου ἂν ἐθελήσῃ καθ᾽ ἑκάστην βουλὴν, κἂν μὴ ὑπατεύσῃ, ἔδωκε, τήν τε ἀρχὴν τὴν ἀνθύπατον ἐσαεὶ καθάπαξ ἔχειν. ὥστε

† ἀεὶ ὁπό- ἑκάστης, ἣν ἂν

χεῖν· ὥστε μήτε ἐν τῇ εἰσόδῳ τῇ εἴσω τοῦ πωμη-
ρίου καταπαύεσθαι αὐτὴν, μήτ' αὖθις ἀνανεοῦ-
σθαι. καὶ ἐν τῷ ὑπηκόῳ τὸ πλεῖον τῶν ἑκασταχόθι ἀρχόντων ἰσχύειν ἐπέτρεψεν. ἀφ' οὗ δὴ καὶ
ἐκεῖνος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν αὐτοκράτορες ἐν νόμῳ δή
τινι τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τῇ δημαρχικῇ
ἐχρήσαντο. τὸ γὰρ τοι ὄνομα αὐτὸ τὸ τῶν δημάρ-
χων οὔθ' ὁ Αὔγουστος, οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς αὐτο-
κράτωρ ἔσχεν. καί μοι δοκεῖ ταῦθ' οὕτω τότε οὐκ
ἐκ κολακείας ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τιμηθεὶς λαβεῖν.
τά τε γὰρ ἄλλα ὡς ἐλευθέροις σφίσι προσεφέρε-
το· καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν Τιριδάτης, αὐτὸς, παρὰ δὲ
δὴ τοῦ Φραάτου πρέσβεις, ἐφ' οἷς ἀντενεκάλουν
ἀλλήλοις, ἀφίκοντο, ἐς τὴν βουλὴν αὐτοὺς ἐσή-
γαγε, καὶ μετὰ τοῦτο ἐπιτραπεὶς παρ' αὐτῆς τὴν
διάγνωσιν, τὸν μὲν Τιριδάτην τῷ Φραάτῃ οὐκ
ἐξέδωκε, τὸν δ' υἱὸν αὐτῷ ὃν πρότερον παρ' ἐκεί-
νου λαβὼν εἶχεν, ἀπέπεμψεν ἐπὶ τῷ τούς τε αἰχ-
μαλώτους, καὶ τὰ σημεῖα τὰ στρατιωτικὰ τὰ ἔν τε
τῇ τοῦ Κράσσου καὶ ἐν τῇ τοῦ Ἀντωνίου συμφορᾷ ἁ-
λόντα κομίσασθαι. κἀν τῷ αὐτῷ τούτῳ ἔτει ἀ-
γορανόμον τέ τινα τῶν καταδεεστέρων ἀποθανόντα
Γάιος Καλπούρνιος, καίτοι προηγορανομηκὼς
ἐν τοῖς ἀμείνοσι, διεδέξατο· ὅπερ ἕτερ' οὐδεὶς
ἄλλος μνημονεύεται γενόμενος· κἀν ταῖς ἀνοχαῖς
δύο καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπολιάρχησαν, καὶ εἷς
γέ τις αὐτῶν οὐδὲ ἐς μειράκιόν πω τελῶν, ὅμως
ἦρξεν. αἰτίαν μὲν οὖν ἡ Λιουία τοῦ Μαρκέλλου
ἔσχεν, ὅτι τῶν υἱέων αὐτῆς προετετίμητο. ἐς ἀμ-
φίβολον δ' οὖν ἡ ὑποψία αὕτη, καὶ ὑπ' ἐκεί-
νου τοῦ ἔτους, καὶ ὑπὸ τοῦ ἔπειτα, οὕτω νοσωδοῦς
γενομένου, ὥστε πάνυ πολλοὺς ἐν αὐτοῖς ἀπολέ-
σθαι, κατέστη· καὶ (φιλεῖ γάρ πως ἀεί τι πρὸ
τῶν τοιούτων προσημαίνεσθαι) τότε μὲν λύκος
τε ἐν τῷ ἄστει συνελήφθη· καὶ πῦρ, χειμών τε
πολλοῖς οἰκοδομήμασιν ἐλυμήνατο. ὅ, τε Τίβερις αὐξηθεὶς τήν τε ξυλίνην κατέσυρε, καὶ τὴν πόλιν
πλωτὴν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐποίησεν.

A ret, neque id † in vrbem intrans deponeret, aut renouando opus esset: vt maior ipsi in prouinciis, quam præfectis earum, semper esset potestas. Inde exortum est, vt Augustus, quique eum secuti sunt ᵃ imperatores, lege quadam reliquis hisce, & tribunitia potestate vterentur. Nam tribuniplebis nomen neque Augustus, neque vllus alius imperator gessit. Ac mihi sane hæc ei tunc non adulantes, sed vere tribuisse Romani videntur. nimirum in omni re cum ipsis,
B tanquam liberis hominibus, agebat. Ita quum ipse Teridates, ac legati à Phraate, Romam aduenissent, suarum controuersiarum causa, in senatum eos Augustus introduxit: ac deinde mandata sibi à senatu litis cognitione, Teridatem Phraati nequaquam tradidit; filium tamen Phraatis, quem ante ab eo acceperat, patri remisit, vt pro eo captiuos, signaque militaria, Crassi & Antonii cladibus amissa, reciperet. Eodem anno ædili cuidam plebis mortuo, Caius Calpurnius, qui tamen
C ante ædilis curulis fuerat, successit. quod alias factum fuisse, memoriæ proditum nusquam est. Feriis bini singulis diebus præfecti vrbis fuere, interque eos vnus; qui nondum † iuuenilem ætatem attigerat. Sane mortis Marcelli causa Liuia à quibusdam imputata est, quæ eum suis filiis præferri indigne tulisset. eam tamen suspicionem dubiam effecit eius ac sequentis anni temperies, ita vitiosa, vt ingēs hominum multitudo morbis absumpta sit. Tum quoque (vt fere huiusmodi mala signis suis prænuntiantur) lupus in-
D tra vrbem deprehensus est, ignisque & tempestas multa ædificia læsit: Tiberisq; auctus pontem † sublicium euertit, fecitque vt vrbs triduum esset nauibus peruia.

† intra pomerium veniens

ᵃ imperatores, quasi consuetudinis ac dicis causa quam aliis tamen tribunicia

† adolescentiæ.

† ligneum

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVINQVAGESIMUSQUARTUS.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ τὸ πεντηκοστὸν τέταρτον βιβλίον.

HÆC INSVNT LIBRO LIIII. Romanæ historiæ Dionis.

Quemadmodum † procuratores viarum & annonæ ex prætoriis viris sint delecti.
Vt Noricum fuerit subactum, ac Rhætia.
Quomodo Alpes maritimæ Romanis obedire cœperint.
Vt Balbi theatrum fuerit dedicatum.
De Marcelli theatri dedicatione.
De morte Agrippæ, vtque Chersonesus in bonis Augusti esse cœperit.
Quomodo Augustalia instituta fuerint.

† curatores

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΩ πεντηκοστῷ τετάρτῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

Ὡς ἐπιμεληταὶ τῶν ὁδῶν ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων κατέστησαν.
Ὡς ἐπιμεληταὶ τοῦ σιτηρεσίου ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων κατέστησαν.
Ὡς Νώρικος ἑάλω.
Ὡς Ῥαιτία ἑάλω.
Ὡς αἱ Ἄλπεις αἱ παραθαλάσσιοι Ῥωμαίων ἀκούειν ἤρξαντο.
Ὡς τὸ Βάλβου θέατρον καθιερώθη.
Ὡς τὸ Μαρκέλλου θέατρον καθιερώθη.
Ὡς Ἀγρίππας ἀπέθανε, καὶ τὴν Χερρόνησον Αὔγουστος ἐκτήσατο.
Ὡς τὰ Αὐγουστάλια κατέστη.

ΧΡΟΝΟΥ ΠΛΗΘΟΣ, ΕΤΗ ιγ, ΕΝ ΟΙΣ ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι, οἵδε ἐγένοντο.

Μ. Κλαύδιος Μ. υἱ. Μάρκελλος Αἰσερνῖνος, & Λ. Ἀρρούντιος Λ. υἱ.
Μ. Λόλλιος, & Κ. Λέπιδος.
Μ. † Ἀπούλιος Σ. υἱ. & Π. Σίλιος Π. υἱ. Νερούας.
Γ. Σέντιος Γ. υἱ. Σατουρνῖνος, & Λ. Λουκρήτιος Κ. υἱ. Οὐισπαλίων.
Γν. Κορνήλιος Λ. υἱ. Λέντουλος, & Π. Κορνήλιος Π. υἱ. Λέντουλος Μαρκελλῖνος.
Γ. Φούρνιος Γ. υἱ. & Γ. Ἰούνιος Γ. υἱ. Σιλανός.
Λ. Δομίτιος Γν. υἱ. Γν. ἔγγ. Ἀηνόβαρβος, & Π. Κορνήλιος Π. υἱ. Π. ἔγγ. Σκιπίων.
Μ. Δροῦσος Λ. υἱ. Λίβων, & Λ. Καλπούρνιος Λ. υἱ. Πείσων.
Μ. Λικίνιος Μ. υἱ. Κράσσος, & Γν. Κορνήλιος Γν. υἱ. Λέντουλος.
Τιβ. Κλαύδιος Τιβ. υἱ. Νέρων, & Π. Κυιντίλιος Σέξ. υἱ. Οὐάρος.
Μ. Οὐαλέριος Μ. υἱ. Μεσσάλας Βαρβάτος, & Π. Σουλπίκιος Π. υἱ. † Κυρίνιος.
† Παῦλος Φάβιος Κ. υἱ. Μάξιμος, & Κ. Αἴλιος Κ. υἱ. Τουβέρων.
Ἰούλιος Ἀντώνιος Μ. υἱ. & Κ. Φάβιος Κ. υἱ. Ἀφρικανός.

† Ἀπουλήιος
† Παῦλος, male.
† Κυρήνιος

ANNIS HAEC ACTA XIII. QVORVM coss. hi recensentur.

ANNO V.C. 732. M. Claudius M.F. Marcellus AEserninus. & L. † Aruntius L.F.
733. M Lollius, & Q. Lepidus.
734. M. Apuleius Sex. F. & P. Silius P.F. Nerua.
735. C. Sentius C.F. Saturninus, & L. Lucretius Q. F. Vispalio.
736. Cn. Cornelius L.F. Lentulus, & P. Cornelius P.F. Lentulus Marcellinus.
737. C. Furnius C.F. & C. Iunius C. F. Silanus.
738. L. Domiti' Cn.F. Cn.N. Aenobarb'. & P. Cornelius P.F.P.N. Scipio.
739. M. Drusus L.F. Libo, & L. Calpurnius L.F. Piso.

† Arruntius

740. M.

740 M. Licinius M.F. Crassus, & Cn. Cornelius Cn.F. Lentulus.
741. Tib. Claudius Tiberii F. Nero, & P. Quintilius Sex F. Varus.
742. M. Valerius M F. Messala Barbatus, & P. Sulpicius P.F. Quirinius:
743. † P Fabius Q F Maximus. & Q. Ælius Qu F. Tubero.
744. Iulius Antonius M.F. & Q. Fabius Q F. Africanus.

† Paulus Fabius. sic & deinceps in ipso libro Dionis.

Τῷ δ' ἐπιγιγνομένῳ ἔτει, ἐν ᾧ Μάρκος τε Μάρκελλος καὶ Λούκιος Ἀρρούντιος ὑπάτευσαν, ἥ τε πόλις πλημμυρήσαντος αὖθις τοῦ ποταμοῦ ἐπλεύσθη, καὶ κεραυνοῖς ἄλλα τε πολλὰ ἐβλήθη, καὶ οἱ ἀνδριάντες οἱ ἐν τῷ Πανθείῳ, ὥστε καὶ τὸ δόρυ ἐκ τῆς τοῦ Αὐγούστου χειρὸς ἐκπεσεῖν. πονούμενοι δὲ ὑπό τε τῆς νόσου καὶ ὑπὸ λιμοῦ (ἔν τε γὰρ τῇ Ἰταλίᾳ πάσῃ ὁ λοιμὸς ἐγένετο, καὶ τὴν χώραν οὐδεὶς εἰργάσατο· δοκῶ δὲ ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἔξω χωρίοις τὸ αὐτὸ τοῦτο συνηνέχθη) νομίσαντες οἱ Ῥωμαῖοι οὐκ ἄλλως σφίσι ταῦτα συμβεβηκέναι, ἀλλ' ὅτι μὴ καὶ τότε ὑπατεύοντα τὸν Αὔγουστον ἔσχον, δικτάτορα αὐτὸν ἠθέλησαν προχειρίσασθαι, καὶ τήν τε βουλὴν κατακλείσαντες ἐς τὸ συνέδριον, ἐπηνάγκασαν τοῦτο ψηφίσασθαι, ἀπειλοῦντες σφᾶς καταπρήσειν. καὶ μετὰ ταῦτα τὰς ῥάβδους τὰς τέσσαρας καὶ εἴκοσι λαβόντες, προσῆλθον † αὐτὸν, δικτάτορά τε ἅμα δεόμενοι λεχθῆναι, καὶ ἐπιμελητὴν τοῦ σίτου, καθάπερ ποτὲ τὸν Πομπήιον, γενέσθαι. καὶ ὃς τοῦτο μὲν ἀναγκαίως ἐδέξατο, καὶ ἐκέλευσε δύο ἄνδρας τῶν πρὸ πέντε που ἀεὶ ἐτῶν ἐστρατηγηκότων πρὸς τὴν τοῦ σίτου διανομὴν κατ' ἔτος αἱρεῖσθαι· τὴν δὲ δικτατορείαν οὐ προσήκατο, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐσθῆτα προσκατερρήξατο· ἐπειδὴ μηδένα τρόπον ἄλλως ἐπισχεῖν, μήτε διαλεγόμενος, μήτε δεόμενος, ἠδυνήθη. τήν τε γὰρ ἐξουσίαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ ὑπὲρ τοὺς δικτάτορας ἔχων, ὀρθῶς τό, τε ἐπίφθονον καὶ τὸ μισητὸν τῆς ἐπικλήσεως αὐτῶν ἐφυλάξατο. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ τιμητὴν αὐτὸν διὰ βίου χειροτονῆσαι βουλομένων ἐποίησεν. οὔτε γὰρ τὴν ἀρχὴν ὑπέστη, ἀλλ' εὐθὺς ἑτέρους τιμητάς, Παῦλόν τε Αἰμίλιον Λέπιδον, καὶ Λούκιον Μουνάτιον Πλάγκον, τοῦτον μὲν, ἀδελφὸν τοῦ Πλάγκου ἐκείνου τοῦ ἐπικηρυχθέντος ὄντα, τὸν δὲ δὴ Λέπιδον αὐτὸν τότε θανατωθέντα, ἀπέδειξεν. ἔσχατοι οὗτοι τὴν τιμητείαν ἰδιῶται ἅμα ἔσχον, ὥσπερ που καὶ παραχρῆμα αὐτοῖς ἐδηλώθη. τὸ γὰρ βῆμα ἀφ' οὗ τι πράξειν τῶν προσηκόντων σφίσιν ἤμελλον, συνέπεσεν, ἀναβάντων αὐτῶν ἐν τῇ πρώτῃ τῆς ἀρχῆς ἡμέρᾳ, καὶ συνετρίβη· καὶ μετὰ τοῦτο οὐδένες ἄλλοι τιμηταὶ ὅμοιοι αὐτοῖς ἅμα ἐγένοντο. καὶ τότε δὴ ὁ Αὔγουστος, καίπερ ἐ-

† αὐτῷ

Annus insequens M. Marcellum, L. Aruntium consules habuit. Eo anno iterum Tiberis inundatione, Romæ nauibus vehi licuit: fulminibus cum alia multa, tum statuæ in Pantheo ictæ sunt, ita vt hasta etiam e manu Augusti excuteretur. Pestis eo anno per totam Italiam ita grassata est, vt agris colendis nemo vacaret. quod idem exteris etiam regionibus euenisse opinor. Itaque Romani lue ista fameque attriti, existimantes id sibi haud alia de causa contingere, quam quod Augustum non eo etiam anno consulem haberent, dictatorem eum dicere voluerunt, inclusumque in curia senatum eo vi compulerunt, vt hoc decernerent: ni fecissent, incendiũ minitantes. Ipsi cum XXIIII fascibus ad Augustum accessere, orantes vt se dictatorem creari, annonæque † procuratorem exemplo Pompeii, pateretur. Augustus, inuitus quidem, tamen annonæ † procurationem suscepit; iussitque, vt singulis annis duo viri, qui ante quinquennium præturam gessissent, frumento distribuendo constituerentur; dictaturam autem nequaquam admisit. quinimo, quum alia ratione neque verbis neque precibus populum posset inhibere, vestem suam discidit: recte inuidiam atque odium eius nominis vitans, quum honorem & potestatẽ maiorem etiam dictatoria haberet. idem fecit, quum eum censorem perpetuum constituere vellent. neque enim hunc honorem accepit, sed censores statim alios fecit, Paulum Æmilium Lepidum, & L. Munatium Plancum, fratrem hunc eius, qui [quondam] proscriptus fuerat; Lepidum vero eum, qui † tunc ipse proscriptus fuit. Hi postremi † censores ex priuatis fuerunt, quod statim eis est ostẽsum. Tribunal enim ipsorum quum prima magistratus die conscenderent, corruit & confractum est; nec deinde alii censores eorum † similes creati sunt. Augustus, quanuis his

† curatorẽ

† curationẽ

† tunc proscriberetur, ipse

† censores simul ex

† similes simul creati

censura esset mandata, multa tamen, quæ eorum essent officii, egit; ᵃ collegiorum alia prorsus sustulit, alia correxit; ludorum curam omnium prætoribus ita iniunxit, vt eis a populo aliquid daretur: edicto etiam addito, ne quis plus reliquis ex suis facultatibus in eos impenderet, neve munus gladiatorium iniussu senatus, aut sæpius duabus quotannis vicibus, aut plurium quam centum & viginti gladiatorum exhiberet. Ædilibus curulibus incendia extinguenda mandauit, sexingentis seruis, quorum ad hoc vterentur opera, datis. Ac quoniam equites, & fœminæ illustres, adhuc in Orchestra saltabant; prohibuit, ne non modo ‡ patriciorum liberi, (id enim iam ante cautum erat) sed etiam nepotes eorum, quique equestris essent ordinis, amplius id facerent. In his actionibus legislatoris Augustus, & imperatoris speciem, nomenque ostendit: in aliis adeo se demisit, vt amicis quoque in ius vocatis ‡ auxilio fuerit. M. cuidam Primo dies erat dicta, quod Macedoniæ præfectus, bellum Odrysis intulisset. is quum modo ex Augusti, modo Marcelli sententia id se fecisse diceret, Augustus nemine vocante ad tribunal venit: interrogatusque a prætore, mandassetne id bellum Primo, inficiatus est. tum Licinio Murenæ, qui causam Primi agebat, multis eum maledictis incessenti, ac percontanti, quid hîc in foro ageret, aut a quo vocatus adesset; A re, inquit, publica. Propter hæc ii, qui sanæ mentis erant, Augustum laudauerunt, adeo vt senatum, quoties vellet, conuocandi licentiam ei darent: reliqui male de eo senserunt: inuentique non modo qui Primum suis suffragiis liberarent, sed etiam qui in Augusti perniciem conspirarent. Eius conspirationis dux fuit Fannius Cæpio, socii autem nonnulli alii, interque eos Murena etiam, siue vere siue falso habitus, qui libertate dicendi contra quoscunque intemperanti ad fastidium vsque vtebatur. Hi quum die dicta in iudicio non comparuissent, absentes exilio damnati sunt, & paulo post necati: neque auxilio fuit Murenæ frater eius † Proculius, neque sororis maritus Mæcenas, qui tamen summo erant apud Augustum loco. Hi conspiratores quum nihilominus quorundam iudicum sententiis absoluerentur, legem Augustus

a Conuiuia quædam protinus sustulit, quædam ad frugalitatem contraxit.

‡ senatorum

‡ in ius vocatis adesset

† Proculeius

A κείνων αἱρεθέντων, πολλὰ τῶν ἐς αὐτοὺς ἀνηκόντων ἔπραξε. τῶν τε συσσιτίων τὰ μὲν παντελῶς κατέλυσε, τὰ δὲ πρὸς τὸ σωφρονέστερον συνέστειλε· καὶ τοῖς μὲν στρατηγοῖς τὰς πανηγύρεις πάσας συνέταξεν, ἔκ τε τοῦ δήμου δίδοσθαί τι αὐτοῖς κελεύσας· καὶ προσαπειπὼν μήτε ἐς ἐκείνας οἴκοθεν τινὰ πλέον τοῦ ἑτέρου ἀναλίσκειν· μήθ᾽ ὁπλομαχίαν, μήτ᾽ ἄλλως εἰ μὴ ἡ βουλὴ ψηφίσαιτο, μήτ᾽ αὖ πλεονάκις ἢ δὶς ἐν ἑκάστῳ ἔτει. μήτε πλειόνων εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν, ποιεῖν. τοῖς δ᾽ ἀγορανόμοις τοῖς κουρουλίοις τὴν τῶν ἐμπιπραμένων κατάσβεσιν ἐνεχείρισεν, ἑξακοσίους σφίσι βοηθοὺς δούλους δούς. ἐπειδή τε καὶ B ἱππῆς καὶ γυναῖκες ἐπιφανεῖς ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ καὶ τότε γε ἐπεδείξαντο, ἀπηγόρευσεν οὐχ ὅτι τοῖς παισὶ τῶν βουλευτῶν, (ὅπερ που καὶ πρὶν ἐκεκώλυτο) ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐγγόνοις, τοῖς τε ἐν τῇ ἱππάδι δῆλον ὅτι ἐξεταζομένοις, μηδὲν ἔτι τοιοῦτον δρᾶν. καὶ ἐν μὲν τούτοις τό, τε τοῦ νομοθέτου καὶ τὸ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ σχῆμα καὶ ὄνομα ἐπεδείκνυτο· ἐν δὲ δὴ τοῖς ἄλλοις ἐμετρίαζεν, ὥς τε καὶ φίλοις τισὶν εὐθυνομένοις παραγίγνεσθαι. Μάρκου τε τινὸς Πρίμου αἰτίαν ἔχοντος, ὅτι τῆς Μακεδονίας ἄρχων Ὀδρύσαις ἐπολέμησε· καὶ C λέγοντος τοτὲ μὲν τῇ τοῦ Αὐγούστου, τοτὲ δὲ τῇ τοῦ Μαρκέλλου γνώμῃ τοῦτο πεποιηκέναι, ἔς τε τὸ δικαστήριον αὐτεπάγγελτος ἦλθε, καὶ ἐπερωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ εἰ προστάξειέ οἱ πολεμῆσαι, ἔξαρνος ἐγένετο. τοῦ τε συναγορεύοντος τῷ Πρίμῳ Λικινίου † Μουρήνου ἄλλα τε ἐς αὐτὸν οὐκ ἐπιτήδεια ἀπορρίψαντος, καὶ πυθομένου, τί δὴ ἐνταῦθα ποιεῖς, καὶ, τίς σε ἐκάλεσε; τοσοῦτον μόνον ἀπεκρίνατο, ὅτι τὸ δημόσιον. ἐπὶ οὖν τούτοις ὑπὸ μὲν D τῶν εὖ φρονούντων ἐπῃνεῖτο, ὥστε καὶ τὸ τὴν βουλὴν ἀθροίζειν ὁσάκις ἂν ἐθελήσῃ, λαβεῖν· τῶν δ᾽ ἄλλων τινὲς κατεφρόνησαν αὐτοῦ. ἀμέλει καὶ τοῦ Πρίμου οὐκ ὀλίγοι ἀπεψηφίσαντο, καὶ ἐπιβουλὴν ἕτεροι ἐπ᾽ αὐτῷ συνέστησαν. † Φάνιος μὲν γὰρ Καιπίων ἀρχηγὸς αὐτῆς ἐγένετο, συνεπελάβοντο δὲ καὶ ἄλλοι· καὶ σφίσι καὶ ὁ Μουρήνας συνομωμοκέναι, εἴτ᾽ οὖν ἀληθῶς, εἴτε καὶ ἐκ διαβολῆς, ἐλέχθη, ἐπειδὴ καὶ ἀκράτῳ καὶ κατακορεῖ παρρησίᾳ πρὸς πάντας ἐχρῆτο. καὶ (οὐ γὰρ ὑπέμειναν τὸ δικα-E στήριον) ἐρήμην μὲν ὡς καὶ φευξόμενοι ἥλωσαν, ἀπεσφάγησαν δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον. οὐδὲ ἐπήρκεσε τῷ Μουρήνᾳ οὔτε ὁ † Πεγκούλιος ἀδελφὸς ὤν, οὔτε ὁ Μαικήνας τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ συνοικῶν, καίπερ ἐς τὰ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου τιμώμενοι. ὡς δ᾽ οὖν καὶ τούτους τῶν δικαζόντων τινὲς ἀπέλυσαν, ἐνομοθέτησε μήτε κρύ-

† Μυρήνου

† Φάννιος

† Προκουλήϊος

τὸ κρύφα τὰς ψήφους ἐν ταῖς ἐρήμοις δίκαις φέρεσθαι, καὶ πάσαις αὐτὸν ἐνθυμουμένους ἁλίσκεσθαι. καὶ ὅτι γε ταῦτ' οὐχ ὑπ' ὀργῆς, ἀλλ' ὡς καὶ συμφέροντα τῷ δημοσίῳ διέταξεν, ἰσχυρῶς διέδειξε. τοῦ γοῦν πατρὸς τοῦ Καιπίωνος τὸν μὲν ἕτερον τῶν δούλων τῶν συμφυγόντων τῷ υἱεῖ ἐλευθερώσαντος, ὅτι ἀμῦναί οἱ θνήσκοντι ἠθέλησε, τὸν δὲ ἕτερον τὸν προδόντα αὐτὸν, διά τε τῆς ἀγορᾶς μέσης μετὰ γραμμάτων τὴν αἰτίαν τῆς θανατώσεως αὐτοῦ δηλούντων διαγαγόντος, καὶ μετὰ ταῦτα ἀνασταυρώσαντος, οὐκ ἠγανάκτησε. κἂν ἐξηκέσατο πᾶσαν τὴν τῶν οὐκ ἀρεσκομένων τοῖς πραχθεῖσι μέμψιν, † εἰ μὴ καὶ ἐπὶ δίκῃ τινὶ καὶ ψηφισθείσας προεῖδε καὶ γιγνομένας. τότε δ' οὖν καὶ τὴν Κύπρον καὶ τὴν Γαλατίαν τὴν Ναρβωνησίαν ἀπέδωκε τῷ δήμῳ, ὡς μηδὲν τῶν ὅπλων αὐτοῦ δεομένας· καὶ οὕτως ἀνθύπατοι καὶ ἐς ἐκεῖνα τὰ ἔθνη πέμπεσθαι ἤρξαντο. καὶ τὸν τοῦ Διὸς τοῦ Βροντῶντος ἐπικαλουμένου ναὸν καθιέρωσε· περὶ οὗ δύο ταῦτα παραδέδοται, ὅτι τότε ἐν τῇ ἱερουργίᾳ βρονταὶ ἐγένοντο, καὶ μετὰ ταῦτα ὄναρ τῷ Αὐγούστῳ τοιόνδε ἐπέστη· τῶν γὰρ ἀνθρώπων τὸ μέν τι πρὸς τὸ ξένον καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καὶ τοῦ εἴδους, τὸ δὲ, καὶ ὅτι ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ἵδρυτο, μέγιστον δὲ, ὅτι πρώτῳ οἱ ἀνιόντες ἐς τὸ Καπιτώλιον ἐνετύγχανον, προσερχομένων τε αὐτῷ καὶ σεβόντων, ἔδοξε τὸν Δία τὸν ἐν τῷ μεγάλῳ ναῷ ὄντα, ὀργὴν ὡς καὶ τὰ δευτερεῖα αὐτοῦ φερόμενον ποιεῖσθαι, καὶ ἐκ τούτου ἐκείνῳ τε εἰπεῖν, (ὡς ἐλέγετο) ὅτι προφύλακα τὸν Βροντῶντα ἔχοι. καὶ ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο, κώδωνα αὐτῷ περιῆψε, βεβαιῶν τὴν ὀνείρωξιν. οἱ γὰρ τὰς συνοικίας νύκτωρ φυλάσσοντες, † * ὅπως σημαίνειν σφίσιν ὁπόταν βούλωνται δύνωνται). ἐν μὲν δὴ τῇ Ῥώμῃ ταῦτ' ἐγίγνετο.

† εἶχε τὸ ἐπὶ δίκῃ τινὰ τὸ ψηφισθέντα προεῖδε, τὸ γιγνόμενα.

† H. Step. κώδωνι χρῶνται, ὅπως

Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς τούτους χρόνους καὶ οἱ Κάνταβροι οἵ τε Ἄστυρες ἐπολέμησαν αὖθις· οὗτοι μὲν, διά τε τρυφὴν καὶ δι' ὠμότητα τοῦ Καρισίου· οἱ δὲ δὴ Κάνταβροι, ἐπειδὴ ἐκείνους τε νεωτερίζοντας ᾔσθοντο, καὶ τοῦ ἄρχοντος σφῶν Γαΐου Φουρνίου κατεφρόνησαν, ὅτι τε νεωστὶ ἀφῖκτο, καὶ ὅτι ἄπειρον αὐτὸν τῶν παρ' ἑαυτοῖς πραγμάτων εἶναι ἔδοξαν. οὐ μέντοι καὶ ἐν τῷ ἔργῳ τοιοῦτός σφισιν ἐφάνη, ἀλλ' ἡττηθέντες ἀμφότεροι ὑπ' αὐτοῦ (καὶ γὰρ τῷ Καρισίῳ προσήμυνεν) ἐδουλώθησαν· καὶ τῶν μὲν Καντάβρων οὐ πολλοὶ ἑάλωσαν. ἐπειδὴ γὰρ ἀνέλπιστον τὴν ἐλευθερίαν ἔσχον, οὐδὲ ζῆν ἠθέλησαν, ἀλλ' οἱ μὲν, τὰ ἐρύματα προεμπρήσαντες, ἑαυτοὺς ἀπέσφαξαν, οἱ δὲ καὶ ἐκείνοις ἐθελονταὶ συγκατεκαύθη-

A tulit, * ne quis occulte in iudiciis eorum qui ad nomen die dicta non respondissent, suffragium ferret, vtque hi omnes indicta causa ab omnibus damnarentur. Quod cum non iracundia commotum, sed propter vtilitatem publicam instituisse, ipse euidenter demonstrauit. Quum enim pater Cæpionis alterum seruorum, qui cum filio eius fugerant, manumitteret, quod ei, ad mortem quum raperetur, opitulari voluisset: alterum, qui herum ‡ prodidisset, per medium B forum traductum ‡ cum tabula causam supplicii indicante, in crucem tolleret, Augustus id factum indigne non tulit. † quod nisi in quodam iudicio passus fuisset aliter quam lege ipsius cautum fuerat, suffragia ferri, profecto omnem eorum qui facta ipsius improbabant, reprehensionem refellisset. Eo tempore Cyprum ac Galliam Narbonensem, quia nihil armis suis indigerent, populo reddidit: atque ita proconsules etiam in istas prouincias mitti cœperunt. Iouis etiam Tonantis templum dedicauit. de C qua re duo hæc commemorantur, & in ipso tunc sacrificio tonitrua accidisse, & somnium deinde Augusto tale oblatum: Quum propter nominis ac formæ eius Iouis nouitatem, & quod ab Augusto is consecratus esset, maxime autẽ, quod adscendentes in Capitolium, ad eum primò perueniebant, ab omnibus Iupiter Tonãs frequentaretur ac coleretur: imaginatus est in somnis Augustus, Iouem Capitolinum secum expostulare, quod secundo D iam ipse loco haberetur, seque respondisse, excubitorem hunc Tonantem ei Capitolino à se esse positum: ideoque orta die, tintinnabulum Ioui Tonanti appendit, somnii confirmandi causa. [a] His enim tintinnabulis ianitores nocturni vtũtur, vt si quid vsus sit, significare possint. Hæc tum Romæ acta.

* ne clam suffragia ferrentur in eorum causis, qui se iudicio non stitissent. vtque tunc omniũ sententiis condemnarentur.

‡ deseruisset, ‡ cũ litteris causam, cur occideretur, indicantib⁹,

† Adeoque remedium inuenisset, illorum querelis omnib. sedandis, quibus eius actiones pleræque non probabantur; siquidem etiã nonnulla, quæ in iudicio aut decernebantur, aut fiebant, neglexisset.

a Nam qui noctu vicenas inuicem domos custodiunt, tintinnabulo vtuntur, vt alter alteri quoties visum est, signum dare possint.

Sub idem fere tempus Cantabri Asturesque rebellionem fecerunt, hi quidem propter fastum ac crudelitatem Carisii: illi autem, quod Astures iam defecisse sentirent: contemptoque C. Furnio, quem, quia recens aduenisset, imperitum suarum rerum esse iudicabant. E Verum hunc longe alium vtrique experti sunt, quum auxilium Carisio veniens acie vtrosque victos in seruitutem redigeret. Cantabrorum pauci viui in hostiũ potestatẽ venerunt. nam quũ de libertate desperassent, vita quoque contempta, incensis prius munitionibus seipsos interfecerunt, vna cum eis sponte conflagra-

runt, alii publice sumpto veneno perierunt. ita maxima ac ferocissima pars Cantabrorum periit. Astures vero vt primum ab oppugnatione oppidi cuiusdam repulsi, prælio etiam deinde victi fuere; armis positis, statim perdomiti sunt. Hoc ipso fere tempore Æthiopes, qui supra Ægyptum habitant, † duce Candace [regina] vsque ad vrbem Elephantinam, populando obuia quæq;, progressi sunt. ibi quum audirent C. Petronium Ægypti præfectum contra se venire, ante eius aduentum discessere, vt se fuga eriperent: sed deprehensi in itinere, victique, etiam in suam regionem eum pertraxerunt. Ibi quoque egregie re gesta Petronius, cum alias vrbes, tum regiam Tanapem occupauit: ea diruta, præsidioq; in alio quodã loco relicto, cum maiore parte exercitus recessit: quum neq; progredi propter arenam & æstum, neque ibi commode cum toto exercitu permanere posset. Interim audiens Æthiopes eos, quos in præsidio posuerat, aggressos; iterum in eos exercitu ducto, suos liberaui, Candacenque ad conditiones pacis accipiendas coegit.

† ductrice

Hæc dum fierent, Augustus in Siciliã profectus est, vt eam, ac omnes alias ad Syriam vsque prouincias, constitueret. Per eius absentiam populus Romanus in creandis consulib. seditione agitatus est. quod ipsum satis ostendit, [a] incolumem rempublicam, si sub populi esset imperio, manere non posse, quum parum abfuerit quin ipsis comitiis ac magistratibus constituendis, vbi populi est potestas, res ad tumultum peruenerit. Consulatus locus alter Augusto seruabatur, ideoque anni initio M. Lollius solus consulatum gessit: Cæsare autem consulatum non accipiente, Q. Lepidus & L. Silanus eum ambiuerunt: itaq; fauoris venatione omnia conturbarunt, vt cordati viri Augustum Romam reuocarent. Augustus ipse quidem Romã non rediit, sed cõsulatus petitores ad se profectos, verbis increpatos, iussosq; quũ suffragia ferrentur, abesse, dimisit. Nihilo inde sedatius res acta est, sed tãtum denuo factionum ac turbarum extitit, vt vix tandem Lepidus consul creatus fuerit. Quæ Augustus moleste ferens, quũ neq; soli Romæ vacare posset, neq; eã sine gubernatore relinquere auderet, de pficiendo ei aliquo cogitãs, Agrippã ad id aptissimum esse iudicauit: plus tamẽ ei maiestatis addendũ ratus, quo facili⁹ regere vrbẽ

[a] rem futuram fuisse impossibilẽ, vt in populari statu ciuitatis ipsi salui manerẽt: quando tumultuatum abesti, etiam quũ exiguã quamdã in comitiis, & ipsis magistratibus deligendis, potestatem obtinerent.

A σαν· ἄλλοι δημοσίᾳ φαρμάκοις ἐνεπλήσθησαν· ὥστε τό, τε πλεῖστον καὶ τὸ ἀγριώτατον φθαρῆναι. οἱ δὲ Ἄστυρες, ὡς τάχιστα χωρίον τι πολιορκοῦντες ἀπηλάθησαν, καὶ μάχῃ μετὰ τοῦτ' ἐνικήθησαν, οὐκέτ' ἀντῆραν, ἀλλ' εὐθὺς ἐχειρώθησαν. ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον οἱ Αἰθίοπες οἱ ὑπὲρ Αἰγύπτου οἰκοῦντες, προεχώρησαν μέχρι τῆς πόλεως τῆς Ἐλεφαντίνης ὠνομασμένης, πάντα τὰ ἐν ποσὶ πορθοῦντες, ἡγουμένης σφίσι Κανδάκης. πυθόμενοι δὲ ἐνταῦθά που Γάιον Πετρώνιον τὸν B τῆς Αἰγύπτου ἄρχοντα προσιέναι, προαπῆλθον μὲν ὡς καὶ διαφευξόμενοι, καταληφθέντες δὲ ἐν τῇ ὁδῷ, ἡττήθησαν, κἀκ τούτου καὶ ἐς τὴν οἰκείαν αὐτὸν ἐπεσπάσαντο. καὶ καλῶς καὶ ἐκεῖ ἀγωνισάμενος, † πόλεις ἄλλας καὶ τὴν Τανάπην τὸ βασίλειον ἀπέλαβε. καὶ ἐκείνη μὲν κατεσκάφη, ἐν ἑτέρῳ δέ τινι χωρίῳ φρουρὰ κατελείφθη. ὁ γὰρ Πετρώνιος μήτε περαιτέρω, διά τε τὴν ἄμμον καὶ διὰ τὸ καῦμα, προελθεῖν, μήτε κατὰ χώραν μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ μεῖναι καλῶς δυνηθείς, ἀνεχώρησε, τὸ πλεῖον αὐτοῦ C ἐπαγόμενος. κἀν τούτῳ τῶν Αἰθιόπων τοῖς φρουροῖς ἐπιτιθεμένων, αὖθίς τε ἐπ' αὐτοὺς ἐστράτευσε, καὶ τοὺς σφετέρους ἐρρύσατο, καὶ τὴν Κανδάκην συμβῆναί οἱ ἠνάγκασεν.

† Leuncl. πόλεις τε ἄλλας

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίγνετο, ὁ Αὔγουστος ἐς Σικελίαν ἦλθεν, ὅπως καὶ ἐκείνην καὶ τἆλλα τὰ μέχρι τῆς Συρίας καταστήσηται. καὶ αὐτοῦ ἐνταῦθα ἔτι ὄντος, ὁ δῆμος τῶν Ῥωμαίων τοὺς ὑπάτους χειροτονῶν ἐστασίασεν· ὥστε καὶ ἐκ τούτου διαδειχθῆναι ὅτι ἀδύνατον ἦν δημοκρατουμένους σφᾶς σωθῆναι. μι- D κροῦ γοῦν τινος ἔν τε ταῖς ἀρχαιρεσίαις καὶ ἐν ταῖς ἀρχαῖς αὐταῖς κυριεύοντες ἐθορυβήθησαν. ἐτηρεῖτο μὲν γὰρ ἡ ἑτέρα χώρα τῷ Αὐγούστῳ, καὶ διὰ τοῦτο Μάρκος Λόλλιος κατ' ἀρχὰς τοῦ ἔτους μόνος ἦρξεν. ἐκείνου δὲ μὴ δεξαμένου αὐτήν, Κύιντός τε Λέπιδος καὶ Λούκιος Σιλανὸς ἐσπουδαρχίασαν, καὶ οὕτω γε πάντα συνετάραξαν, ὥστε καὶ τὸν Αὔγουστον ὑπὸ τῶν ἐμφρόνων ἀνακληθῆναι. ἐπεὶ δὲ οὐχ ὑπέστρεψε μέν, ἐλθόντας δὲ αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν ἀπέπεμψεν, ἐπιτιμήσας σφίσι, καὶ κελεύσας ἀμφοτέρων αὐτῶν ἀπόντων τὴν ψῆφον δοθῆναι· οὐδὲν μᾶλλον ἡσύχασαν, ἀλλὰ καὶ πάνυ αὖθις ἐστασίασαν, καὶ διηνέχθησαν· ὥστε E τὸν Λέπιδον ὀψέ ποτε αἱρεθῆναι. ἀγανακτήσας οὖν ἐπὶ τούτῳ ὁ Αὔγουστος, καὶ μήτε μόνῃ τῇ Ῥώμῃ σχολάζειν δυνάμενος, μήτ' αὖ ἄναρχον αὐτὴν καταλιπεῖν τολμῶν, ἐζήτει τινὰ αὐτῇ ἐπιστῆσαι. καὶ ἔκρινε μὲν τὸν Ἀγρίππαν ἐπιτηδειότατον ἐς τοῦτο εἶναι, βουληθεὶς δὲ καὶ ἀξίωμα αὐτῷ μεῖζον περιθεῖναι, ἵνα καὶ ἐκ τούτου ῥᾷον αὐτῆς ἄρχῃ,

ἀρχῇ, μετεπέμψατο αὐτὸν, καὶ καταναγκάσας τὴν γυναῖκα, καίπερ ἀδελφιδῆν αὐτοῦ οὖσαν, ἀπαλλάξαντα, τῇ Ἰουλίᾳ συνοικῆσαι, ἐς τὴν Ῥώμην πρᾶγμα καὶ ἐπὶ τῷ γάμῳ καὶ ἐπὶ τῇ τῆς πόλεως διαχειρίσει ἔπεμψε· διά τε τἆλλα, καὶ ὅτι ὁ Μαικήνας συμβουλευόμενός οἱ περὶ αὐτῶν τούτων εἶπε. λέγεται ὅτι, Τηλικοῦτον αὐτὸν πεποίηκας, ὥστε ἢ γαμβρόν σου γενέσθαι, ἢ φονευθῆναι. Καὶ ὃς τὰ μὲν ἄλλα οἰδοῦντα ἔτι εὑρὼν, κατεστήσατο, τά τε ἱερὰ τὰ Αἰγύπτια ἐπεσιόντα αὖθις ἐς τὸ ἄστυ ἀνέστειλεν, ἀπειπὼν μηδένα μηδὲ ἐν τῷ προαστείῳ αὐτὰ ἐντὸς ὀγδόου ἡμισταδίου ποιεῖν. ταραχῆς δέ τινος περὶ τὴν τοῦ πολιάρχου τὴν διὰ τὰς ἀνοχὰς ἱερουργίαν χειροτονίαν συμβάσης, οὐκ ἐπεκράτησεν αὐτῆς, ἀλλὰ ἄνευ τῆς ἀρχῆς ταύτης τὸν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον διεγένοντο. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἔπραττεν.

Ὁ δ' Αὔγουστος, τά τε ἄλλα τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ διοικήσας, καὶ τὰς Συρακούσας, ἑτέρας τέ τινας πόλεις ἀποίκους Ῥωμαίων ἀποδείξας, ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπεραιώθη. καὶ Λακεδαιμονίους μὲν τοῖς τε † Κυθήροις καὶ τῇ συσσιτίᾳ ἐτίμησεν, ὅτι ἡ Λιουία, ὅτε ἐκ τῆς Ἰταλίας σύν τε τῷ ἀνδρὶ καὶ σὺν τῷ υἱεῖ ἔφυγεν, ἐκεῖ διέτριψεν. Ἀθηναίων δὲ τήν τε Αἴγιναν καὶ τὴν Ἐρέτριαν (ἐκαρποῦντο γὰρ αὐτὰς) ὥς τινές φασιν, ἀφείλετο, ὅτι τὸν Ἀντώνιον ἐσπούδασαν. καὶ προσέτι καὶ ἀπηγόρευσε σφίσι μηδένα πολίτην ἀργυρίου ποιεῖσθαι. καὶ αὐτοῖς ἐς ταῦτα ἔδοξε τὸ ἐν τῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγάλματι συμβὰν ἀποσκῆψαι. ἐν γὰρ τῇ ἀκροπόλει τῇ πρὸς ἀνατολὰς ἱδρυμένον, πρός τε τὰς δυσμὰς μετεστράφη, καὶ αἷμα ἀπέπτυσεν. ὁ γοῦν Αὔγουστος τό τε Ἑλληνικὸν διήγαγε, καὶ ἐς Σάμον ἔπλευσεν, ἐνταῦθά τε ἐχείμασε, καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν ἐν τῷ ἦρι ἐν ᾧ Μάρκος τε † Ἀπούλιος καὶ Πούπλιος Σίλιος ὑπάτευσαν, κομισθεὶς, πάντα τά τε ἐκεῖ καὶ ἐν τῇ Βιθυνίᾳ διέταξεν, οὐχ ὅτι τοῦ δήμου καὶ ταῦτα τὰ ἔθνη καὶ τὰ πρότερα ἐδόκει εἶναι, ἐν ὀλιγωρίᾳ αὐτὰ ποιησάμενος, ἀλλὰ καὶ πάνυ πάντων σφῶν, ὡς καὶ ἑαυτοῦ ὄντων, ἐπιμεληθείς. τά τε γὰρ ἄλλα ὅσα που καὶ προσῆκον ἦν ἐπηνώρθωσε, καὶ χρήματα τοῖς μὲν ἐπέδωκε, τοῖς δὲ καὶ ὑπὲρ τὸν φόρον ἐσενεγκεῖν προσέταξε. τούς τε Κυζικηνοὺς, ὅτι Ῥωμαίους τινὰς ἐν στάσει μαστιγώσαντες, ἀπέκτειναν, ἐδουλώσατο· καὶ τοῦτο καὶ τοὺς Τυρίους τούς τε Σιδωνίους διὰ τὰς στάσεις ἐποίησεν, ἐν τῇ Συρίᾳ γενόμενος. κἂν τούτῳ ὁ Φραάτης, φοβηθεὶς μὴ καὶ ἐπιστρατεύσῃ οἱ, ὅτι μηδέπω τῶν συγκειμένων ἐπεποιήκει τι, τά τε σημεῖα αὐτῷ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους, πλὴν ὀλίγων, οἳ ὑπ' αἰσχύνης σφᾶς ἔφθειραν, ἢ καὶ κατὰ χώραν λαθόντες ἔμειναν, ἀπέπεμψε. καὶ αὐτοὺς ἐκεῖνος, ὡς καὶ πολέμῳ τινὶ τὸν

† Κιθήροις

† Ἀπουλίοις

A posset, † uxore eum sua (quanquam hæc sororis Augusti filia erat) repudiata, Iuliam ducere iussit: ac continuò Romam misit ad nuptias peragendas, urbisque administrationem suscipiendam. quod ut faceret, præter alia etiam Mæcenatis eum dictum mouerat, qui consultus hac de re: Tantum, inquit, Agrippam iam fecisti, ut vel gener tuus fiat, vel occidatur necesse sit. Agrippa quũ turgescentes adhuc motus in urbe inuenisset, omnia sedauit; & sacra Ægyptia, quæ iterum in B urbem iam insinuabant, repressit; edicto, ne quis ea in suburbano † intra D. passus ageret. Tumultum autem, qui propter præfectum urbis ad ferias constituendum extiterat, quum componere non potuisset, annus ille sine hoc magistratu transactus est.

Augustus rebus in Sicilia ordinatis, Syracusisque, & aliis quibusdam urbibus, coloniæ Romanorum ut essent destinatis, in Græciam transmisit: La- C cedæmonios † Cytheris donauit, † conuictuque [suo] honorauit, quod ibi Liuia cum viro & filio ex Italia profuga commorata fuisset. Atheniensibus autem Æginam & Eretream (harum enim fructus capiebant) ademit, sicuti quidam sunt autores, quod Antonio fauissent: ac præterea edixit, ne quem ciuem accepta pecunia facerent. Id Atheniensibus videbatur eo portentum fuisse, quod statuæ Mineruæ accidit: quæ ad solem orientem spectans, in arce posita, obuersa D ad occasum, sanguinem exspuit. Rebus in Græcia confectis, Augustus in Samum nauigauit, ibiq; hiemauit. Vere in Asiam perrexit, M. Apuleio, P. Silio consulibus: ibique, & in Bithynia omnia constituit, ᵃ non minori eas, ut & priores prouincias, quum essent populi, quam suas procurans. Nam & omnia, ut conueniebat, emendauit; & pecunias aliis largitus est, aliis etiam ultra tributum nouas imperauit. Cyzicenos, quod E in quadam seditione nonnullos Romanos flagris cæsos necassent, in seruitutem redegit: idemq; in Syriam quum aduenisset, Tyriis & Sidoniis propter factiones supplicium irrogauit. Interim Phraates, quia nihil dũ eorũ, q̃ pactus fuerat, pfecisset, veritus ne bello ab Augusto peteretur, signa ei militaria, & captiuos oẽs, paucis dẽptis, q̃ se ipsos pudore moti interemerant, aut in Parthia occulte remanserãt, misit: eaq; August⁹, quasi bello aliquo

† accersitũ ad se, uxore sua (quamquam

† intra stadia octo cum dimidio, [quæ c I O passus sunt.]

† Citheris † epulisque publicis

a non propterea, quod tam hæ prouinciæ, quã prius ab ipso peragrata, populi esse censerentur, rationẽ earũ nullam habens; sed omnib. haud aliter curatis, ac si ipsi essent.

Parthum vicisset, accepit. Nam hanc rem magnæ sibi laudi ducebat, quod prælijs prius amissas res, citra vllum certamen recepisset. Itaque & sacrificia eius rei causa, & templum Martis Vltoris in Capitolio ad imitationem Iouis Feretrij, qua signa ea militaria suspenderentur, decerni iussit, ac deinde perfecit. equo etiam ouans in vrbem inuectus, ac † fornice trophæum gestante honoratus est. cæterum hæc omnia postea temporis hanc ob rem acta sunt. Tunc autem ipse viarum, quæ sunt circa Romam, curator cõstitutus, miliarium aureum, quod vocatur, fecit: quique viis muniendis præessent prætorios viros, qui binis lictoribus vterentur, designauit. Iulia autem eo tempore Caium peperit, sacrificiumque perenne natalibus eius, cum quibusdam aliis, decretum est: priuatim vero ædiles natalibus Augusti ludos equestres & venationem ediderunt.

† arcu triumphali

Dum hæc Romæ fiunt, Augustus interim subditos ex Romanarum legum præscripto composuit, fœderatos vti maiorum suorum institutis permisit: neque quicquam vel illis adimere, vel [bello] acquirere, sed † contentus esse partis statuit, idque etiam ad senatum scripsit. Itaque tunc temporis nullum bellum attigit: principatus vero, Iamblicho Iamblichi filio paternum in Arabia, Tarcondimotoque eum, quem pater eius Tarcondimotus in Cilicia habuisset, maritimis quibusdam exceptis, quæ Archelao cum minoris Armeniæ regno donauit; Medo rege, qui regnum id quoque ante obtinuerat, vita functo: Herodi Zenodori cuiusdam tetrarchiam: Mithridati cuidam Commagenem, quod eius rex patrem huius Mithridatis occidisset, puero etiamnum attribuit. Quum Armeniæ maioris populus Artabazem accusaret, Tigranẽq; fratrẽ eius, qui tũ Romæ erat, euocaret; Augustus Tiberiũ accersiuit, vt Artabazẽ regno pelleret, Tigranẽque ei præficeret. Tiberius, ab Armeniis ante eius aduentũ occiso Artabaze, nihil suo apparatui respondẽs, pfecit: tamẽ ea se re quasi sua quicq̃ virtute egisset, iactauit; pfertim quũ sacrificia propter eã essẽt decreta: ac iã de summo imperio cogitationes animo agitabat, quod quũ ad Philippos accederet, tumultus ex eo loco, in quo ante depugnatũ fuerat, tanquam ex castris auditus fuerat, ac ignis ex ara in castris olim ab Antonio posita, effulserat.

† planissime contentus

Πάρθον νενικηκὼς ἔλαβε. καὶ γὰρ ἐφρόνει μεγάλα, λέγων ὅτι τὰ πρότερόν ποτε ἐν ταῖς μάχαις ἀπολόμενα, ἀκονιτὶ ἐκεκόμιστο. ἀμέλει καὶ θυσίας ἐπ' αὐτοῖς, καὶ νεὼν Ἄρεος Τιμωροῦ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ κατὰ τὸ τοῦ Διὸς τοῦ Φερετρίου ζήλωμα, πρὸς τὴν τῶν σημείων ἀνάθεσιν, τὴν ψηφισθῆναι ἐκέλευσε, καὶ ἐποίησε. καὶ προσέτι καὶ ἐπὶ κέλητος ἐς τὴν πόλιν ἐσήλασε, καὶ ἁψῖδι τροπαιοφόρῳ ἐτιμήθη. ταῦτα μὲν ἐν ἐκείνοις ὕστερον ἐπράχθη· τότε δὲ αὐτός τε προστάτης τῶν περὶ τὴν Ῥώμην ὁδῶν αἱρεθεὶς, καὶ τὸ χρυσοῦν μίλιον κεκλημένον ἔστησε, καὶ ὁδοποιοὺς αὐταῖς ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων, ῥαβδούχοις δύο χρωμένους προσέταξε. καὶ ἡ Ἰουλία τὸν Γάιον ὀνομασθέντα ἔτεκε, θυσία τε τις τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ ἀΐδιος ἐδόθη. καὶ τοῦτο μὲν ἐκ ψηφίσματος, ὥσπερ που καὶ τὰ ἄλλα, ἐγένετο· ἰδίᾳ δὲ δὴ οἱ ἀγορανόμοι ἱπποδρομίαν τε ἐν τοῖς τοῦ Αὐγούστου γενεθλίοις καὶ θηρίων σφαγὰς ἐποίησαν. ἐν μὲν οὖν τῇ πόλει ταῦτα ἐπράττετο.

Ὁ δὲ δὴ Αὔγουστος τὸ μὲν ὑπήκοον κατὰ τὰ τῶν Ῥωμαίων ἔθη διῴκει, τὸ δ' ἔνσπονδον τῷ πατρίῳ σφίσι τρόπῳ † ἀεὶ ἄρχεσθαι, οὐδ' ἠξίωσεν οὔτ' ἐκείνων τι προσθῆναι οὔτε ἐπ' ἄλλο τι προσκτήσασθαι, ἀλλ' ἀκριβῶς ἀρκεῖσθαι τοῖς ὑπάρχουσιν ἐδικαίου. καὶ τοῦτο καὶ τῇ βουλῇ ἐπέστειλεν. ὥστε πολέμου μὲν οὐδενὸς τότε ἐφήψατο, δυναστείας δὲ δὴ, Ἰαμβλίχῳ τε τῷ Ἰαμβλίχου τὴν τῶν Ἀραβίων τὴν πατρῴαν, καὶ Ταρκονδιμότῳ τῷ Ταρκονδιμότου, τὴν τῆς Κιλικίας, ἣν ὁ πατὴρ αὐτοῦ εἶχε, πλὴν παραθαλασσιδίων τινῶν, ἔδωκεν. ἐκεῖνα γὰρ τῷ Ἀρχελάῳ μετὰ τῆς μικροτέρας Ἀρμενίας ἐχαρίσατο, ὅτι ὁ Μῆδος ὁ πρὶν αὐτῆς βασιλεύων ἐτεθνήκει. τῷ τε Ἡρώδῃ Ζηνοδώρου τινὸς τετραρχίαν, καὶ Μιθριδάτῃ τινὶ τὴν Κομμαγηνὴν, ἐπειδὴ τὸν πατέρα αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς αὐτῆς ἀπεκτόνει, καίτοι παιδίσκῳ ἔτ' ὄντι, ἐπέτρεψε. τῶν τε Ἀρμενίων τῶν ἑτέρων τοῦ τε Ἀρταβάζου κατηγορησάντων, καὶ τὸν Τιγράνην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ Ῥώμῃ ὄντα μεταπεμψαμένων, μετέστειλε τὸν Τιβέριον, ὅπως τὸν μὲν ἐκβάλῃ τῆς βασιλείας, τὸν δὲ ἐς αὐτὴν ἀποκαταστήσῃ. καὶ ἐπράχθη μὲν οὐδὲν τῆς παρασκευῆς αὐτοῦ ἄξιον (οἱ γὰρ Ἀρμένιοι τὸν Ἀρταβάζην προαπέκτειναν) ὁ δ' οὖν Τιβέριος, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ θυσίαι ἐπὶ τούτῳ ἐψηφίσθησαν, ἐσεμνύνετο ὡς καὶ κατ' ἀρετήν τι ποιήσας. καὶ ἤδη γε καὶ περὶ τῆς μοναρχίας ἐνενόει, ἐπειδὴ πρὸς τοὺς Φιλίππους αὐτῷ προσελαύνοντι θόρυβός τέ τις ἐκ τοῦ τῆς μάχης χωρίου, ὡς ἐκ στρατοπέδου, ἠκούσθη, καὶ πῦρ ἐκ τοῦ βωμοῦ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου ἐν τῷ ταφρεύματι ἱδρυθέντος αὐτόματον ἀνέλαμψε. Τιβέριος μὲν δὴ ἐκ τούτων ἐγαυροῦτο.

† ἵνα ἄρχωνται

ὁ δ' Αὔγουστος ἐς τε τὴν Σάμον ἐπανῆλθε, καὶ ἐνταῦθα αὖθις ἐχείμασε, καὶ ἐκείνοις τε ἐλευθερίαν μισθὸν τῆς διατριβῆς ἀντέδωκε, καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα προσδιῴκησε. πάμπολλαι γὰρ δὴ πρεσβεῖαι πρὸς αὐτὸν ἀφίκοντο· καὶ οἱ Ἰνδοὶ προκηρυκευσάμενοι πρότερον φιλίαν, τότε ἐσπείσαντο, δῶρα πέμψαντες ἄλλα τε καὶ τίγρεις, πρῶτον τότε τοῖς Ῥωμαίοις, νομίζω δ' ὅτι καὶ τοῖς Ἕλλησιν, ὀφθείσας. καί τι καὶ μειράκιον οἱ ἔδωκαν ἄνευ ὤμων (οἵους τοὺς Ἑρμᾶς ὁρῶμεν) ἔδωκαν. καὶ μέντοι τοιοῦτον ὂν ἐκεῖνο ἐς πάντα τοῖς ποσὶν ἅτε καὶ χερσὶν ἐχρῆτο· τόξον τε αὐτοῖς ἐπέτεινε, καὶ βέλη ἠφίει, καὶ ἐσάλπιζεν, οὐκ οἶδ' ὅπως. γράφω γὰρ τὰ λεγόμενα. εἷς δ' οὖν τῶν Ἰνδῶν † Σάρμαρος, εἴτε δὴ τοῦ τῶν σοφιστῶν γένους ὤν, καὶ κατὰ τοῦτο ὑπὸ φιλοτιμίας, εἴτε καὶ ὑπὸ τοῦ γήρως, κατὰ τὸν πάτριον νόμον, εἴτε καὶ ἐς ἐπίδειξιν τοῦ Αὐγούστου καὶ τῶν Ἀθηναίων (καὶ γὰρ ἐκεῖσε ἦλθε) ἀποθανεῖν ἐθελήσας, ἐμυήθη τε τὰ τοῖν θεοῖν τῶν μυστηρίων, καίπερ οὐκ ἐν τῷ καθήκοντι καιρῷ, ὥς φασι, διὰ τὸν Αὔγουστον, καὶ μεμυημένος γενόμενος καὶ πυρὶ ἑαυτὸν ζῶντα ἐξέδωκεν.

† Xiphil. Ζάρμαρος

Ὑπάτευε μὲν δὴ ἐν τῷ ἔτει † ἐν ᾧ Γάιος Σέντιος· ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν συνάρξοντα αὐτῷ προσαποδειχθῆναι ἔδει, (ὁ γὰρ Αὔγουστος οὐδὲ τότε τὴν τηρηθεῖσάν οἱ τὴν ἀρχὴν ἐδέξατο) στάσις τε αὖθις ἐν τῇ Ῥώμῃ συνηνέχθη, καὶ σφαγαὶ συνέβησαν, ὥστε τοὺς βουλευτὰς φρουρὰν τῷ Σεντίῳ ψηφίσασθαι. ἐπεὶ δὲ μήτε ἠθέλησεν αὐτῇ χρήσασθαι, πρέσβεις πρὸς τὸν Αὔγουστον, μετὰ δύο ῥαβδούχων ἕκαστον, ἔπεμψαν. μαθὼν οὖν ταῦτα ἐκεῖνος, καὶ συνιδὼν ὅτι οὐδὲν πέρας τοῦ κακοῦ γενήσοιτο, οὐκέτ' αὐτοῖς ὁμοίως ὥσπερ καὶ πρὶν προσηνέχθη, ἀλλ' ἔκ τε τῶν πρεσβευτῶν αὐτῶν Κύιντον Λουκρήτιον, καίπερ ἐν τοῖς ἐπικηρυχθεῖσιν ἀναγραφέντα, ὕπατον ἀπέδειξε, καὶ αὐτὸς ἐς τὴν Ῥώμην ἠπείχθη. καὶ αὐτῷ ἐπί τε τούτοις καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐν τῇ ἀποδημίᾳ πραχθεῖσι, πολλὰ καὶ παντοῖα ἐψηφίσθη· ὧν οὐδὲν προσήκατο, πλὴν Τύχῃ τε Ἐπαναγωγῷ (οὕτω γάρ πως αὐτὴν ἐκάλεσε) βωμὸν ἱδρυθῆναι, καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἀφίκοιτο, ἔν τε ταῖς ἱερομηνίαις ἀριθμεῖσθαι, καὶ Αὐγουστάλια ὀνομάζεσθαι. ἐπεὶ δὲ καὶ ὣς αἵ τε ἀρχαὶ καὶ οἱ ἄλλοι προαπαντῆσαί οἱ παρεσκευάσαντο, νύκτωρ ἐς τὴν πόλιν ἐσεκομίσθη, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ τῷ τε Τιβερίῳ τὰς τῶν ἐστρατηγηκότων τιμὰς ἔδωκε, καὶ τῷ Δρούσῳ πέντε ἔτεσι θᾶσσον παρὰ τὰ νομιζόμενα τὰς ἀρχὰς αἰτῆσαι προσεπέδειξεν. ἐπειδή τε μηδὲν ὡμολόγει ὅσα τε ἀπόντος αὐτοῦ στασιάζοντες καὶ ὅσα παρόντος φοβούμενοι ἔπρασσον, ἐπιμελητής τε τῶν τρόπων † ἐς πέντε ἔτη παρακληθεὶς δὴ ἐχειροτονήθη, καὶ τὴν ἐξουσίαν τὴν μὲν τῶν τιμητῶν ἐς τὸν αὐτὸν χρόνον, τὴν δὲ τῶν ὑπάτων διὰ βίου ἔλαβεν· ὥστε καὶ ταῖς δώδεκα ῥά-

† τῷ ἐχομένῳ, vel ἐπὶ ἐχομένῳ Γάιος

† ἐπιμελητὴς

A Augustus in Samum [a] reuersus, libertatem Samiis hospitii præmium dedit, ac non pauca eo tempore negotia confecit. Frequẽtes enim eo ad ipsum legati commearunt, ac Indi pacem, quam antea per oratores petierant, tunc interposito fœdere sanxerunt, † mittẽtesq; dona: inter quæ tigres etiam, animalia tum primum Romanis, ac Græcis etiam, vt ego existimo, visa: ac adolescentem etiam quendã humeris carẽtem, (cuiusmodi Mercurii fingi solent) qui manuum loco, pedũ omnia officio peragebat, iis arcum tendebat, B sagittas emittebat, tuba canebat. quod quomodo potuerit, equidẽ nescio, ab aliis tamen tradita scribo. Vnus ex Indis Zarmarus, siue ex sapientibus eorum vnus, ac propterea vel gloriæ causa, vel senectutis, secundum leges patrias, siue ut ostentaret se Augusto & Atheniensibus (Athenas enim venerat) mori volens, deorum sacris, etsi (vt referunt) non legitimo tempore, initiatus in gratiam Augusti, inde se in ignem dedit.

a reuersus, ibidem iterũ hiemauit, ac libertatem

† missisque donis inter

ANNO V.C. 735.

‡ Eo anno consul fuit C. Sentius, cui C quum collega esset dandus, (nam tum quoq; reseruatum sibi consulatum Augustus non accepit) iterum seditiones ac cædes Romæ euenerunt, adeo [b] vt vrbis custodiam Sentio senatus mãdauerit: quam quum non reciperet in se, legatos ad Augustum cum binis lictoribus miserunt. Augustus re cognita, quum videret nullũ mali finem fore, si eandem, quam prius, rationem teneret; vnum ex legatis, Q. Lucretium nomine, qui vnus ex proscriptis fuerat, consulem designauit, ac ipse Romam contendit. Ob reditum eius, ac propter ea, quæ absens egisset, multa ac D varia in honorem eius decreta sunt; quorum ille nihil accepit, nisi quod Fortunæ Reduci aram consecrari, diemque sui reditus inter ferias referri, & Augustalia dici passus est. Quum nihilominus magistratus populusque in hoc essent, vt obuiam ipsi prodirent, noctu in vrbem inuectus est: postridie Tiberio prætorios honores dedit, Drusoq; cõcessit, vt quinquennio maturius, quam cõsuetudo reipub. ferret, magistratus posset petere. Et E quoniam ea, quæ se absente per seditiones, reuerso autem per metum egissent, non consentiebant; decretum ei est, vt magister morum per quinq; annos esset, potestatemq; censoriam per id temporis, consularem autem quandiu viueret, haberet; vt semper & vbique fasces ei duo-

‡ Anno sequente proximo consul

b Vt senatus Sentio militum præsidium decreuerit: quo is quum vti nollet, legatos ad Augustum binis quemq; cum lictoribus, miserunt.

decim præferrentur, ac in medio consulum semper sella curuli sederet. Hæc quum decreuissent, contenderunt ab ipso, vt emendaret omnia suo arbitrio, ac leges, quas vellet, ferret: iisque Augustarum nomen indiderunt, ac obtemperaturos vnanimiter illis, velle se iuramento obstringere professi sunt. Augustus † quũ reliqua, vt necessaria, admisisset, iuramentum eis remisit: nimirum satis intelligens, quæ ex animo decreuissent, ea ipsos etiam non iuratos seruaturos: quæ contra, ne si infinitis quidem modis spopondissent, † firma habituros. Hoc ipso tempore quidam ædilis vltro propter egestatem magistratu sese abdicauit. Agrippa, qui prius ex Sicilia ad gubernandam Vrbem fuerat missus, Galliis tum administrandis est præfectus. tumultuabantur enim inuicem Galli, & à Germanis infestabantur. iis motibus sedatis, in Hispaniam transiit. Nam Cantabri, qui in bello capti fuerant, ac venditi, singuli suis dominis interfectis domum suam redierant, multisque ad defectionis societatẽ permotis, castellis quibusdam occupatis ac communitis, præsidia Romanorum adoriebantur. Contra hos cum exercitu profectus, in militibus suis in officio retinendis laborauit. veterani enim multi erant, qui continentibus bellis confecti, ac Cantabros, † vt bellicosos, metuentes, dicto audiẽtes esse recusarent. His [b] celeriter, quâ consolãdo, quâ minando, ad obtemperandum sibi compulsis, ad Cantabros quũ peruenisset, ab hoste, qui quum Romano seruisset, rerum inde peritiam sibi pararat, ac spem salutis, si captus fuisset, nullam reliquam habebat, multis est incommodis affectus. tandem quum multos milites amisisset, multos propter rem male gestam ignominia notasset, (nam pręter cętera, totam legionẽ, quæ Augusta vocabatur, eo nomine vti prohibuit) Cantabros, qui essent militari ætate, omnes prope deleuit, reliquos dearmauit, & ex montanis locis in campestres transtulit. De his tamen rebus neque literas dedit ad senatum, neque triumphum Augusti iussu ei decretum egit: sed hic quoque solitá animi moderatione vsus fuit. Idem aliquando à consule de eius fratre sententiam interrogatus, eã non tulit. Aquam, quæ Virginalis vocabatur, propriis sumptibus in vrbem adduxit, Augustamque nominauit.

† quæ alia, quacumque necessaria essent, admisisset,

† præstituros.

† vt graues hostes.

b celeriter partim admonendo, partim consolando, partim minando,

A βάδοις ἀεὶ καὶ πανταχοῦ χρῆσθαι, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀεὶ ὑπατευόντων ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ δίφρου καθέζεσθαι. ψηφισάμενοι δὲ ταῦτα, διορθοῦν τε πάντα αὐτὸν καὶ νομοθετεῖν ὅσα βούλοιτο ἠξίουν· καὶ τοὺς τε νόμους τοὺς γραφησομένους ὑπ' αὐτοῦ, Αὐγούστους ἐκάλουν ἤδη προσονομάζοντες, καὶ ἐμμενεῖν σφίσιν ὀμόσαι ἤθελον. ὁ δὲ τὰ μὲν ἄλλα † ὡς ἄττα καὶ ἀναγκαῖα ἐδέξατο, τοὺς δὲ ὅρκους ἀφῆκεν αὐτοῖς. καὶ γὰρ εὖ ᾔδει ὅτι εἰ μὲν ἀπὸ γνώμης τι ψηφίσαιντο, τηρήσουσιν αὐτό, κἂν μὴ ὁμολογήσωσιν· εἰ δὲ μή, οὐδὲν αὐτοῦ, κἂν μυρίας πίστεις ἐπαγάγωσι, B προξενήσουσι. Αὔγουστος μὲν δὴ ταῦτα ἐποίει· καί τις τῶν ἀγορανόμων ἐθελοντὴς ὑπὸ πενίας ἀπεῖπε τὴν ἀρχήν. Ἀγρίππας δὲ ὡς τότε ἐς τὴν Ῥώμην ἐκ τῆς Σικελίας πεμφθεὶς διῴκισε τὰ κατεπείγοντα, ταῖς Γαλατίαις προσετάχθη. ἔν τε γὰρ ἀλλήλοις ἐστασίαζον, καὶ ὑπὸ τῶν Κελτῶν ἐκακοῦντο. καταστήσας δὲ καὶ ἐκεῖνα, ἐς Ἰβηρίαν μετέστη. οἱ γὰρ Καντάβροι οἱ ζωγρηθέντες τε ἐν τῷ πολέμῳ καὶ πραθέντες, τούς τε δεσπότας σφῶν ὡς C ἕκαστοι ἀπέκτειναν, καὶ πρὸς τὴν οἰκίαν ἐπανελθόντες, πολλοὺς συναπέστησαν· καὶ μετ' αὐτῶν χωρία καταλαβόντες, καὶ ἐντειχισάμενοι, τοῖς τῶν Ῥωμαίων φρουροῖς ἐπεβούλευον. ἐπ' οὖν τούτους ὁ Ἀγρίππας ἐπιστρατεύσας, ἔσχε μέν τι καὶ πρὸς τοὺς στρατιώτας ἔργον (πρεσβύτεροι γὰρ οὐκ ὀλίγοι αὐτῶν ὄντες, καὶ τῇ συνεχείᾳ τῶν πολέμων τετριχωμένοι, τούς τε Καντάβρους, ὡς καὶ δυσπολεμήτους, δεδιότες, οὐκ ἐπείθοντο αὐτῷ) ἀλλ' ἐκείνους D μὲν τὰ μὲν νουθετήσας, τὰ δὲ παραμυθησάμενος, τὰ δὲ καὶ ἀπειλήσας, διὰ ταχέων πειθαρχῆσαι ἐποίησε· πρὸς δὲ δὴ τοὺς Καντάβρους πολλὰ προσέπταισε· καὶ γὰρ ἐμπειρίᾳ πραγμάτων, ἅτε τοῖς Ῥωμαίοις δεδουλευκότες, καὶ ἀπογνώσει τοῦ μὴ ἂν ἔτι σωθῆναι ἁλόντες, ἐχρῶντο. τέλος δὲ ποτὲ συχνοὺς μὲν ἀποβαλὼν τῶν στρατιωτῶν, συχνοὺς δὲ καὶ ἀτιμώσας, ὅτι ἡττῶντο, (τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ στρατόπεδον ὅλον Αὔγουστον ἐπωνομασμένον ἐκώλυσεν οὕτως ἔτι καλεῖσθαι) τούς τε ἐν τῇ ἡλι- E κίᾳ πολεμίους πάντας ὀλίγου διέφθειρε· καὶ τοὺς λοιποὺς τά τε ὅπλα ἀφείλετο, καὶ ἐς τὰ πεδία ἐκ τῶν ἐρυμνῶν κατεβίβασεν. οὐ μὴν οὔτε ἐπέστειλέ τι τῇ βουλῇ περὶ αὐτῶν, οὔτε τὰ ἐπινίκια, καίτοι ἐκ τῆς τοῦ Αὐγούστου προστάξεως ψηφισθέντα, προσήκατο, ἀλλ' ἔν τε τούτοις ἐμετρίαζεν, ὥσπερ εἰώθει, καὶ γνώμην ποτὲ ὑπὸ τοῦ ὑπάτου ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐρωτηθεὶς, οὐκ ἔδωκε. τό, τε ὕδωρ τὸ Παρθένιον καλούμενον τοῖς ἰδίοις τέλεσιν ἐσαγαγὼν, Αὔγουστον προσηγόρευσε.

† ἄττα καὶ

καὶ οὕτω

A καὶ οὕτω γε ἐκεῖνος ἐπ' αὐτῷ ἔχαιρεν, ὥστε σπανιότητός ποτε οἴνου γενομένης, καὶ τῶν ἀνθρώπων δεινὰ διαβοώντων, ἱκανῶς ταῦτα ἔφη τὸν Ἀγρίππαν προνενοηκέναι, ὥστε μὴ δίψῃ ποτὲ αὐτοὺς ἀπολέσθαι. τοιοῦτος μὲν δὴ οὗτος ὁ ἀνὴρ ἦν. τῶν δὲ δὴ ἄλλων τινές, οὐχ ὅτι τὰ αὐτὰ οὕτω πράξαντες, ἀλλ' οἱ μὲν, λῃστὰς συλλαμβάνοντες, οἱ δὲ, πόλεις στασιαζούσας καταλλάσσοντες, καὶ ἐπωρέγοντο τῶν νικητηρίων, καὶ ἔπεμπον αὐτά. ὁ γὰρ Αὔγουστος καὶ ταῦτα ἀφθόνως πολλοῖς τήν γε πρώτην ἐχαρίζετο, καὶ δημοσίαις ταφαῖς πλείστους ὅσους ἐτίμα. τοιγαροῦν ἐκεῖνοι μὲν ἐν τούτοις ἐλαμπρύνοντο· ὁ δὲ Ἀγρίππας ἐς τὴν αὐταρχίαν τρόπον τινὰ ὑπ' αὐτοῦ προήχθη. ὁ γὰρ Αὔγουστος, ὡς τά τε κοινὰ θεραπείας ἀκριβεστέρας ἐδεῖτο, καὶ ἐδεδίει μή, οἷα ἐν τοῖς τοιούτοις φιλεῖ συμβαίνειν, ἐπιβουλευθῇ (βραχὺ γάρ τι καὶ σμικρὸν τὸν θώρακα, ὃν ὑπὸ τῇ στολῇ πολλάκις καὶ ἐς αὐτὸ τὸ συνέδριον ἐσιὼν εἶχεν, ἐπικουρήσειν οἱ ἐνόμιζε) πρῶτον μὲν αὐτὸς πέντε τῆς προστασίας ἔτη, ἐπειδήπερ ὁ δεκέτης χρόνος ἐξήκων ἦν, προσέθετο (ταῦτα γὰρ Πουπλίου τε καὶ Γναίου Λεντούλων ὑπατευόντων ἐγένετο) ἔπειτα δὲ καὶ τῷ Ἀγρίππᾳ ἄλλα τε ἐξ ἴσου πῃ ἑαυτῷ, καὶ τὴν ἐξουσίαν τὴν δημαρχικὴν ἐς τὸν αὐτὸν χρόνον ἔδωκε. τοσαῦτα γὰρ σφίσιν ἔτη τότε ἐπαρκέσειν ἔφη. ὕστερον γὰρ οὐ πολλῷ καὶ τὰ πολλὰ τῆς αὐτοκράτορος ἡγεμονείας ἔλαβεν, ὥστε αὐτὰ δέκα αὖθις γενέσθαι.

Πράξας δὲ ταῦτα, τὸ βουλευτικὸν ἐξήτασε. πολλοί τε γὰρ καὶ ὡς ἐδόκει αὐτῷ ἦσαν, πλήθει δὲ οὐδὲν ὑγιὲς ἑώρα, καὶ διὰ μίσους οὐχ ὅτι τοὺς κακίᾳ τινὶ ἐπιρρήτους, ἀλλὰ καὶ τοὺς κολακείᾳ ἐκφανεῖς ἐποιεῖτο. καὶ ἐπειδὴ μήτε τις ἑκὼν ὥσπερ πρότερον ἀπηλλάττετο, μήτ' αὖ μόνος τὴν αἰτίαν τινὶ γενέσθαι ἐβούλετο, αὐτός τε τριάκοντα ἄνδρας τοὺς ἀρίστους (ὅπερ που καὶ ὅρκῳ ἐπιστώσατο) ἐξελέξατο, καὶ ἐκείνους ἐκέλευσε προομόσαντας τὸν αὐτὸν ὅρκον, κατὰ πέντε, πλὴν τῶν συγγενῶν, ἐς πινάκια γράψαντας ἑλέσθαι. καὶ μετὰ τοῦτο τὰς † πεμπάδας ἐκλήρωσεν ὥσθ' ἕνα καθ' ἑκάστην τὸν λαχόντα, αὐτόν τε βουλεῦσαι, καὶ ἑτέρους πέντε ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐγγράψαι. ἔδει που καὶ τριάκοντα ἔν τε τοῖς αἱρεθεῖσιν ὑφ' ἑτέρων καὶ ἐν τοῖς κληρωθεῖσι γενέσθαι. ἐπειδή τε τινὲς αὐτῶν ἀπεδήμουν, ἄλλοι ἀντ' ἐκείνων λαχόντες, τὰ ἐπιβάλλοντα σφίσιν ἔπραξαν. τὸ μὲν οὖν πρῶτον

† πεντάδας

quod ita gratum fuit Augusto, vt inopia aliquando vini existente, quum queritaretur populus, satis prouisum diceret esse ab Agrippa, ne quis eorum siti periret. His moribus Agrippa fuit. At vero alii quidā, qui nequaquam tantas res gessissent, sed vel latrocinia excidissent, vel seditiones vrbium pacassent, triumphum ausi sunt petere, impetratumque duxêre. nam & in hoc, & in publicæ sepulturæ honore concedendo facilem se initio Augustus præbebat, iique his honoribus adeptis superbiebant. B Cæterum Agrippam ad imperium quodammodo Augustus prouexit. Quum enim rempublicam exquisita vi-deret cura indigere, [a] insidiasque ipse metueret, quæ in huiusmodi re plerunq; eueniunt, (contra quas sane parum præsidii sibi futurum † in thorace, quem frequenter, etiam quum in senatum iret, sub veste gestabat, putaret:) primum in aliud quinquennium suum sibi principatum prorogauit, quum iam decennium esset in exitu: (id enim agebat, P. iam, & Cn. Lentulis consulibus) deinde Agrippæ C cum alia fere eadem quæ sibi, tum tribunitiam potestatem itidem ad quinquennium dedit. tot enim ipsis annos tunc sufficere dicebat. [b] ac non multo post plerasque imperatoriæ potentiæ propria accepit, vt iterum decennium eius principatus duraret.

His actis, † senatorum delectum instituit. quorum vt magnus e numerus esse videbatur, ita plerique nullius erant, eius existimatione pretii; quippe qui non † malitiosis modo, sed adulatoribus etiam apertis infensus esset. Et quoniam ne-D que vltro quisquam, quod antea factum fuerat, dignitate senatoria cedebat, neque ipse solus omnem culpam, [si qui ea essent deiecti,] sustinere volebat: triginta viros optimos (hos enim se delecturum iureiurando affirmarat) ex omnibus elegit: eos iuramento prius eodem adactos [c] iussit in tabellas quinque virorum nomina conscribere, ita tamen, vt ne ii cognatos suos inter hos referrent: deinde ex hoc quinario vnum sorte delegit, qui senator esset: post alios quinque eadem ratione, iterūq; alios conscribi ac deligi curauit, donec numerus triginta senatorum hoc modo conficeretur: qui vero peregre aberant, in eorum locum alii sorte suffecti sunt. Hoc primum

a insidiasq; ceu fieri solet in negotiis huiusmodi, metueret, contra quas † in exiguo thorace. b quippe nō multo post etiam plures imperatoria potestatis annos accepit vt rursus ex eis decem alii fierent

ANNO V. C. 737.

† senatum censuram instituit. φ senatorū vt magnus

† malitia tantummodo quadam ebrietate, c iussit præteritis cognatis deligere tabellis inscriptos a singulis quinos: ac deinde quinos quosque sortis commisit, vt inter quinos vnius sorte delectus in senatu esset, ac præter hunc etiam alii quinq; ceteris e quinario eidem adscriberentur. Hoc modo necesse erat, vt tam illorum alii cum electione, quam sortis beneficio triginta conficerentur. Et quia peregre profecti senatores quidam aberant, eorū loco sortientes alii, vices absentium implebant.

aliquot ita diebus actum est. Post, quum mala fide quædam acta essent, non amplius quæstoribus tabulas credidit, [a] neque sorti quinarias istas classes commisit: sed ipse reliquos qui ad explendam senatorum summam deessent, elegit, donec numerus sexcentorum senatorum compleretur. Statuerat quidem trecentos tantum, secundum antiquam consuetudinem, constituere; [b] abunde contentum se esse debere censens, si tot dignos senatoria maiestate reperisset: sed omnibus hoc pariter ægre ferentibus, (futurum enim erat hac ratione, vti plures senatu mouerentur, quam in eo remanerent; maiorque icciirco apud vnumquemque metus amittendæ dignitatis, quam spes eius retinendæ erat) sexcentos senatores delegit. Neque vero hunc finem eius rei fecit. Quia enim & indigni nonnulli sic quoque † cooptati fuere, & Licinius quidam Regulus, delectum se ex albo patrum, quum filius ipsius, & multi alii, quibus se præstantiorem iudicabat, † in eo legerentur, in ipsa curia, veste lacerata, corpus denudauit, enumeratisque militiis suis, cicatrices ostentauit; & Articuleius Pætus in senatum, eiecto patre, receptus orabat, vt patri loco cedere sibi liceret: his motus Augustus, denuo examen senatus instituit, quibusdamque depositis, alios subrogauit. Quum sic quoque multi ordine senatorio moti essent, quorum nonnulli caussas, vt fieri in huiusmodi rebus assolet, afferebant, cur inique secum actum esset: iis tum Augustus inter senatores, eodemque habitu, conuiuia & spectacula frequentandi, ac deinceps magistratus petendi copiam fecit. horum plerique postmodo in senatum denuo recepti sunt, pauci in medio inter senatum ac populum loco reputati manserunt. His ita actis, complures statim, multi deinde delati sunt, quod Augusto Agrippæque insidias struxissent, siue id crimen iure, siue iniuria eis obiectum fuerit. in huiusmodi namque rebus nemini præter eos, ad quos ea spectant, certo quicquam cognoscere licet. Quũ enim imperator de multis, quasi insidiis eorum petitus, vel ipse, vel per senatum supplicium exigat, etiam si id fiat iustissime, tamen eum fraude agere, apud multos suspicio insinuat. itaque mihi huiusmodi res omnes ita, vt vulgo feruntur, scribere in animo est, (nisi quãdo

[a] neque sorte quinos eligerent commisit: sed ipse reliquum delectum peregit, ipse qui deerant, allegit; vt in vniuersum denique sexcenti creati fuerint.

[b] plus satis id fore ratus, si tot ex eis senatu digni reperti essent:

† mansérũt in senatu,

† in eũ relati essent,

A ταῦθ' οὕτως ἐπὶ πλείους ἡμέρας ἐγένετο· ἐπεὶ δὲ ἐκακουργήθη τινὰ, οὔτε ἐπὶ τοῖς ταμίαις τὰ γραμματεῖα ἔτ' ἐποιήσατο, οὔτε ἐπὶ τῷ κλήρῳ τὰς πεμπάδας ἐπέτρεψεν, ἀλλ' αὐτός τε τὰ λοιπὰ ἀνελέξατο, καὶ αὐτὸς τοὺς ἐνδέοντας προσειλέτο· ὥστε ἑξακοσίους τοὺς πάντας ἀποδειχθῆναι. ἐβουλήσατο μὲν γὰρ τριακοσίους αὖθις κατὰ τὸ ἀρχαῖον ποιῆσαι, καὶ πάνυ ἀγαπητὸν νομίζων εἶναι, τοσούτους ἀξίους τοῦ συνεδρίου σφῶν εὑρεθῆναι· δυσ- B χεραινόντων δὲ πάντων ὁμοίως (τῷ γὰρ πολὺ πλείους τῶν ἐμμενούντων ἐν αὐτῷ τοὺς διαγραφησομένους ἔσεσθαι, φοβεῖσθαι μᾶλλον αὐτοὺς μὴ ἰδιωτεύσωσιν, ἢ προσδοκᾶν ὅτι καὶ βουλεύσουσι, συνέβαινε) τοὺς ἑξακοσίους κατελέξατο. καὶ οὐδ' ἐνταῦθα ἔστη, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦτο, ἐπειδή τινες οὐκ ἐπιτήδειοι καὶ τότε ἐγγεγραμμένοι ἦσαν, καὶ Λικίνιός τις Ῥη- C γοῦλος, ἀγανακτήσας ὅτι τοῦ τε υἱέος καὶ ἄλλων πολλῶν, ὧν κρείσσων εἶναι ἠξίου, διειλεγμένων, ἀπηλήλειπτο, τήν τε ἐσθῆτα ἐν αὐτῷ τῷ βουλευτηρίῳ κατερρήξατο, καὶ τὸ σῶμα γυμνώσας, τάς τε στρατείας κατηριθμήσατο, καὶ τὰς οὐλὰς προσεπέδειξέ σφισι· καὶ Ἀρτικουλήϊος Πέτος ἐν μὲν τοῖς βουλεύσουσιν ὤν, τῷ δὲ δὴ πατρὶ ἐκπεπτωκότι παραχωρῆσαι τῆς βουλείας ἀξιῶν ἱκέτευεν· ἐξετασμὸν αὖθις ἐποιήσατο, καί τινας ἀπαλλάξας, ἄλλους ἀντικατέλεξεν· ἐπειδή τε πολλοὶ καὶ ὣς διεγεγράφα- D το, καὶ τινὲς αὐτῶν αἰτίας (οἷα ἐν τῷ τοιούτῳ φιλεῖ συμβαίνειν) ὡς καὶ ἀδίκως ἀπεληλαμένοι, εἶχον· τότε γε αὖθις καὶ συνθεάσασθαι καὶ συνεστιάσασθαι τοῖς βουλευταῖς, τῇ αὐτῇ σκευῇ χρωμένοις, συνεχώρησε, καὶ ἐς τὸ ἔπειτα τὰς ἀρχὰς αἰτεῖν ἐπέτρεψε. καὶ αὐτῶν οἱ μὲν πλείους ἐπανῆλθον χρόνῳ ἐς τὸ συνέδριον, ὀλίγοι δέ τινὲς ἐν τῷ μέσῳ, μήτε τῆς γερουσίας μήτε τοῦ δήμου νομιζόμενοι, κατελείφθησαν. τούτων δὲ οὕτω γενομένων, συχνοὶ μὲν εὐθὺς, συχνοὶ δὲ καὶ E μετὰ τοῦτο καὶ ἐκείνῳ καὶ τῷ Ἀγρίππᾳ ἐπιβουλεῦσαι, εἴτ' οὖν ἀληθῶς, εἴτε καὶ ψευδῶς, αἰτίαν ἔσχον. οὐ γάρ ἐστιν ἀκριβῶς τὰ τοιαῦτα τοῖς ἔξω αὐτῶν οὖσιν εἰδέναι. πολλὰ γὰρ ὧν ἂν ὁ κρατῶν πρὸς τιμωρίαν, ὡς καὶ ἐπιβεβουλευμένος, ἤτοι δι' ἑαυτοῦ ἢ καὶ διὰ τῆς γερουσίας πράξῃ, ὑποπτεύεται, κἂν ὅτι μάλιστα δικαιότατα συμβῇ, γεγονέναι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ γνώμην ἔχω περὶ πάντων τῶν τοιουτοτρόπων αὐτὰ τὰ λεγόμενα συγγράψαι, μηδὲν ὑπὲρ τὰ δεδημοσιευμένα, πλὴν

τῶν πάνυ

τῶν πάνυ φανερῶν, μήτε πολυπραγμονεῖν, μήθ' ἀπολέγειν μήτ' εἰ δικαίως μήτ' εἰ ἀδίκως τι γέγονε μήτ' εἰ ψευδῶς μήτ' εἰ ἀληθῶς εἴρηται. καὶ τοῦτο μέν μοι καὶ περὶ τῶν μετὰ ταῦτα γραφησομένων εἰρήσθω.

Ἐν δὲ δὴ τῷ τότε παρόντι ὁ Αὔγουστος ἄλλους μέν τινας ἐδικαίωσε, τὸν δὲ δὴ Λέπιδον ἐμίσει μὲν, διά τε τἄλλα, καὶ ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ ἐπεφώρατο ἐπιβουλεύων αὐτῷ, καὶ ἐκεκόλαστο· οὐ μέντοι καὶ ἀποκτεῖναι ἠθέλησεν, ἀλλ' ἐν τρόπῳ τινὶ ἄλλοτε ἄλλῳ προεπηλάκιζεν. ἔς τε γὰρ τὴν πόλιν καὶ ἄκοντα αὐτὸν ἐκ τῶν ἀγρῶν κατιέναι ἐκέλευε, καὶ ἐς τὰς συνόδους ἀεὶ ἐσῆγεν, ὅπως ὅτι πλείστην καὶ χλευασίαν καὶ ὕβριν † πρός τε τὴν ἰσχὺν καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀξιώσεως μεταβολὴν ὀφλισκάνῃ· καὶ οὔτε ἐς ἄλλο τι ὡς καὶ ἀξίῳ οἱ λόγου ἐχρῆτο, τότε δὲ καὶ τὴν ψῆφον ὕστατον τῶν ὑπατευκότων ἐπῆγε· τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους ἐν τῇ καθηκούσῃ τάξει ἐπεψήφιζε, τῶν δὲ ὑπατευκότων πρῶτόν τέ τινα καὶ δεύτερον, τρίτον τε ἕτερον, καὶ τέταρτον, τούς τε λοιποὺς ὁμοίως, ὥς που καὶ ἐβούλετο. καὶ τοῦτο καὶ οἱ ὕπατοι ἐποίουν. οὕτω μὲν δὴ τὸν Λέπιδον μετεχείριζε· καὶ ἐπειδή γε Ἀντίστιος Λαβεὼν ἐς τοὺς βουλεύσοντας αὐτὸν, * ὅτι ἰδία γνώμη ἐκείνη ἐγίγνετο, ἐσεγράψατο, πρῶτον μὲν ἐπιωρκηκέναι τε αὐτὸν ἔφη, καὶ τιμωρήσεσθαι ἠπείλησεν· ἔπειτα δὲ εἰπόντος αὐτοῦ, Καὶ τί δεινὸν πεποίηκα, καταλιπὼν ἐν τῷ συνεδρίῳ ἄνδρα ὃν † σὺ ἀρχιερέων ἔτι καὶ νῦν περιορᾷς; οὐδεμίαν ὀργὴν ἐποιήσατο. πολλάκις γὰρ καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ τῆς ἱερωσύνης ταύτης ἀξιούμενος, οὐκ ἐδικαίωσε ζῶντος τοῦ Λεπίδου λαβεῖν αὐτήν. Ἀντίστιος μὲν οὖν τοῦτό τε οὐκ ἀπὸ καιροῦ εἰπεῖν ἔδοξε, καὶ ποτὲ λόγων ἐν τῇ βουλῇ γιγνομένων, ὡς χρεὼν εἴη τὸν Αὔγουστον ἐκ διαδοχῆς φρουρεῖν σφᾶς, ἔφη, μήτ' ἀντειπεῖν τολμῶν, μήτε συγκαταθέσθαι ὑπομένων, ὅτι, Ῥέγχω, καὶ οὐ δύναμαι αὐτοῦ προκοιτῆσαι.

Ὁ δ' οὖν Αὔγουστος ἄλλα τε ἐνομοθέτησε, καὶ τοὺς δεκάσαντάς τινας ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς, ἐς πέντε ἔτη αὐτῶν εἶρξε. τοῖς τε ἀγάμοις καὶ ταῖς ἀνάνδροις βαρύτερα τὰ ἐπιτίμια ἐπέταξε· καὶ ἔμπαλιν τοῦ τε γάμου καὶ τῆς παιδοποιίας ἆθλα ἔθηκεν. ἐπειδή τε πολὺ πλεῖον τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος τοῦ εὐγενοῦς ἦν, ἐπέτρεψε καὶ ἐξελευθέρας τοῖς ἐθέλουσι, πλὴν τῶν βουλευόντων ἄγεσθαι· ἔννομον τὴν τεκνοποιίαν αὐτῶν εἶναι κελεύσας. κἂν τούτῳ καταβοήσεως ἐν τῷ συνεδρίῳ περί τε τῆς τῶν γυναικῶν καὶ πε-

† Leuncl. πρός τι τὴν ἰσχύν

* ὅτι ἰδία γνώμη ἐκείνου

† τῷ τῶν ἀρχιερέων, aut οὐ ἀρχιερέα

A ea aperte falsa sint) nihil curiosius scrutaturo, neq; disputaturo, iustene aut secus ea acta, aut verene an falso memoriæ sint tradita.

Tum igitur Augustus nonnullis pœnam irrogauit. Lepidum autem, quum odio haberet, & aliis de causis, & quia filius eius, perniciem ipsi machinatus fuisse conuictus, pœnas dederat, tamen interficere nolens, alia tantum supra aliam ignominia affecit: nimirum ex agro in B vrbem inuitum eum venire iussit, ac subinde † in cōcilia populi introduxit, vt propter potentiæ ac dignitatis in contrarium mutationem risui & ludibrio omnibus esset. quumque alias nulla in re eum vt alicuius pretii adhiberet, tunc postremum [a] ei inter omnes consulares locum assignauit, quum reliquos conuenienti ordine ac sibi placito collocasset. Eadem contumelia Lepido etiam à consulibus illata est. Quum Antistius Labeo (cuius arbitrio legendum senatum Augustus C permiserat) in senatorum numerum Lepidum retulisset, periurium ei Augustus obiecit, suppliciumque minatus est: at quum is respondisset, non videri sibi rem indignam hanc à se factam, quod eum virum in senatu retinuisset, quem ipse Augustus adhuc pateretur esse pontificem maximum, iram omnem Augustus remisit. [b] qui sane quum sæpenumero & priuatim & publico iudicio hoc sibi sacerdotium expetiisset, nō censuit tamē id viuo Lepido occupandum. Hoc itaq; dictū D Antistii haud importune prolatum esse videbatur, sicut ne illud quidem, quum in senatu mentione aliquando illata, conuenire vt Augustum ipsi per ordinem singuli custodirēt; neque contra dicere ausus, neq; assentiri sustinens; [c] somnolētum se, & excubiis pro eo agendis inhabilem esse dixit.

Inter alia ab Augusto tum statutā, hæc quoq; fuerunt; quod eos, qui largitionibus factis magistratum aliquem ambiissent, quinquennium ab iis arcuit: grauio- E rem multam innuptis vtriusque sexus imposuit, contraq; nuptiarum & multitudinis liberūm præmia constituit. Ac quoniam [c] masculi patricii generis numerum patriciarum fœminarum multo anteibant, liberum fecit, vt qui vellent, (modo senatores ne essent) libertas etiam ducere possent, eorumque liberos legitimos esse iussit. Interim quū in senatu de mulierū ac

† in conuentus publicos introduxit, a et dicenda inter consulares sententia locum dedit. Nam ceterorum quidem sententiam ordine conuenienti rogabat, sed inter consulares alium et primo loco, alium secundo, alium tertio, alium quarto, eodemque modo reliquos prout ipsi visum esset, dicere sententiam iubebantur. Eandem interrogandi rationem consules etiam sequebantur. Sic ergo tractare Lepidum solebat. Quumque Antistius Labeo Lepidum ex sua sententia inter senatores retulisset, primum Augustus ei periurium obiecit pœnamque minatus est: b Quippe licet ei sæpius & priuatim & publice sacerdotium hoc offerretur, non consuluit c Equidem, aut stertens roncho induco, nec ante cubiculum ipsius excubias agere propterea possum. d mares ingenui status plures erant feminis, liberum

iuuenum immodestia occlamaretur, quæ videlicet causa esset, quominus facile matrimonia contraherentur; contenderentque ab eo, vt huic quoque emendationem adhiberet rei: (quo ipso eum tacite subsannabant, quia cum multis mulieribus rem haberet) primum respondit, quæ maxime essent necessaria, ea se constituisse, reliqua autem eodem modo determinari nequaquam posse: deinde is ei sermo vi extorsus est, vt diceret, debere ipsos ea, quæ vellent, coniugibus suis præcipere ac admonere; quemadmodum ipse faceret. tum vero multo magis instare senatores, & cupere discere, quænam essent eæ admonitiones, quibus se ad Liuiam suam vti dixisset. Itaque Augustus etsi perinuitus, nonnulla de vestitu, ac reliquo mundo muliebri, * de progressuque in publicum & modestia mulierum retulit, nihil curans quod res ipsa fidem dictis non faceret. In censura quum a quodam adduceretur ad ipsam adolescens quidam, qui mulierem, cum qua adulterii consuetudinem habuisset, vxorem duxerat, essetque multis accusatus; diu anceps hæsit, quum neque conniuere ad eam rem, neque pœnam irrogare auderet: tandem collecto animo, Seditiones, inquit, multa mala nobis attulerunt. ea obliuioni demus, idque curemus, ne quid simile in posterum fiat. † Quidam de infantibus pactiones nuptiales faciebant, ac fructum ipsi ex bonis desponsorum percipiebant, res ipsa non repræsentabatur: id vt corrigeret, edixit ne qua pactio nuptialis rata esset vbi vltra biennium essent nuptiæ differendæ: id est, vt omnino ea decem annos nata esset, quam despondere aliquis, & fructum bonorum eius percipere vellet. puellis enim, vti diximus, duodecimus annus perfectus maturitatis ad nuptias terminus est. Præterea instituit, vt ad distribuendam annonam magistratus singuli singulos ex iis, qui ante triennium præturam gessissent, proderent: ex iis quatuor sorte delecti, frumento diuidendo vacarent ordine: vt vnus semper præfectus vrbis propter ferias, [non plures,] constitueretur: & quia iam vetustate libri Sibyllini exolescebant, pontificibus negotium dedit, vt sua manu eos describerent, ne quis alius eos legeret: omnibus, qui quadraginta sestertia possiderent, & quibus magistratus gerere per leges liceret, eorum petendorum potestatem dedit. Hunc enim primum censum ‡ patriciorum constituerat, quem

a deque expensis, & tã sua. quam Liuia pudicitia dixit, nulla eius ratione habita, quod ipsa re fidem dictis non faceret.

‡ Quum item quidam sibi personatum ætate puerili constitutas despondendo, cum ut earum cum nuptarum perciperent, nuptias vt necdum fecerint: nulla sponsalia valere iussit, post qua duobus elapsis annis nuptia non contraherentur: hoc est, vt omnino decẽ annos natam sibi desponderet, qui bonorũ eius fructũ percipere vellet. Quippe nuptiarũ tempus in puellis adstatuitur, quemadmodum ipsi loquuntur, vbi duodecim annos explenerint.

‡ senatoriam

A ἐκ τῆς τῶν νεανίσκων ἀκοσμίας, πρὸς ἀπολογίαν δή τινα τοῦ μὴ ῥᾳδίως δι' αὐτὴν τὰς τῶν γάμων συναλλαγὰς ποιεῖσθαι, ἠξιωμένης, καὶ ἐναγόντων αὐτὸν καὶ ἐκείνην ἐπανορθῶσαι, χλευασμῷ ὅτι πολλαῖς γυναιξὶν ἐχρῆτο, τὸ μὲν πρῶτον ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, ὅτι τὰ μὲν ἀναγκαιότατα διώρισται, τὰ δὲ λοιπὰ ἀδύνατόν ἐστιν ὁμοίως προσταχθῆναι. ἔπειτα δὲ ἐκβιασθεὶς εἶπεν ὅτι, Αὐτοὶ ὀφείλετε ταῖς γαμεταῖς καὶ παραινεῖν καὶ κελεύειν ὅσα βούλεσθε· ὅπερ που καὶ ἐγὼ ποιῶ. Ἀκούσαντες οὖν ταῦτα ἐκεῖνοι, πολλῷ μᾶλλον ἐνέκειντο αὐτῷ, βουλόμενοι τὰς παραινέσεις ἃς τῇ Λιουίᾳ παραινεῖν ἔφη, μαθεῖν. B καὶ ὅς, ἄκων μέν, εἶπε δ' οὖν τινὰ καὶ περὶ τῆς ἐσθῆτος, καὶ περὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου, τῶν τε ἐξόδων καὶ τῆς σωφροσύνης αὐτῶν· μηδ' ὁπουοῦν φροντίσας, ὅτι μὴ καὶ τῷ ἔργῳ αὐτὰ ἐπιστοῦτο. καὶ ἕτερον δέ τι τοιόνδε τιμητεύων ἐπεποιήκει. ἐπεὶ γὰρ προσήγαγέ τις αὐτῷ νεανίσκον γυναῖκα ἐκ μοιχείας γεγαμηκότα, καὶ πλεῖστα ὅσα κατηγόρησεν αὐτοῦ, διηπορήθη, μήτε C παριδεῖν τὸ πρᾶγμα, μήτε ἐπιτιμῆσαί τι τολμήσας. καὶ μάλιστά ποτε ὀψὲ ἀνενεγκών, Πολλά, ἔφη, καὶ δεινὰ αἱ στάσεις ἡμῖν ἤνεγκαν· ὥστε ἐκείνων μὲν ἀμνημονῶμεν, τοῦ δὲ δὴ λοιποῦ προνοῶμεν, ὅπως μηδὲν τοιοῦτον γίγνηται. ὡς δ' οὖν βρέφη τινὲς ἐγγυώμενοι, τὰς μὲν τιμὰς τῶν γεγαμηκότων ἐκαρποῦντο, τὸ δὲ ἔργον αὐτῶν οὐ παρείχοντο, προσέταξε μηδεμίαν ἐγγύην ἰσχύειν, μεθ' ἣν οὐκ ἐπὶ δυοῖν ἐτοῖν διελθόντων γαμήσει τις. τουτέστι, δεκέτιν πάντως ἐγγυᾶσθαι τόν γέ τι ἀπ' αὐτῆς ἀπολαύσοντα· D δώδεκα γὰρ ταῖς κόραις ἐς τὴν τοῦ γάμου ὥραν ἔτη πλήρη, καθάπερ εἶπον, νομίζεται. ταῦτά τε οὖν ἕκαστα διενομοθέτει, καὶ ἵνα ἐπὶ τῇ τοῦ σίτου διαδόσει προσβάλλωνται καὶ οἱ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἀεὶ ὄντες ἕνα ἕκαστον ἐκ τῶν πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐστρατηγηκότων, καὶ ἐξ αὐτῶν τέσσαρες οἱ λαχόντες σιτοδοτῶσιν ἐκ διαδοχῆς. τόν τε πολίαρχον τὸν ἐς τὰς ἀνοχὰς καθιστάμενον ἕνα ἀεὶ αἱρεῖσθαι. καὶ τὰ ἔπη τὰ Σιβύλλεια ἐξίτηλα ὑπὸ τοῦ χρόνου γεγονότα, τοὺς ἱερέας αὐτοχειρίᾳ ἐκγράψασθαι E ἐκέλευσεν, ἵνα μηδεὶς ἕτερος αὐτὰ διαλέξηται. τάς τε ἀρχὰς ἅπασι τοῖς δέκα μυριάδων οὐσίαν ἔχουσι, καὶ ἄρχειν ἐκ τῶν νόμων δυναμένοις, ἐπαγγέλλειν ἐπέτρεψε. τοσούτων γὰρ τὸ βουλευτικὸν τίμημα τὴν πρώτην εἶναι ἔταξεν, ἔπειτα

‡ Leuncl. διελθόντων

τὸν ἔπειτα καὶ ἐς πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας αὐτὸ προήγαγε. καὶ τοῖς τῶν εὖ βιούντων, ἐλάττω τότε μὲν τῶν δέκα, αὖθις δὲ τῶν πέντε καὶ εἴκοσι κεκτημένων, ἐχαρίσατο ὅσον ἐνέδει. καὶ διὰ ταῦτα τοῖς βουλομένοις τῶν στρατηγῶν τριπλάσιον τοῦ παρὰ τοῦ δημοσίου σφίσιν ἐς τὰς πανηγύρεις διδομένου προσαναλίσκειν ἐφῆκεν. ὥστε εἰ καὶ πρὸς τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἄλλων αὐτοῦ νομοθετημάτων ἤχθοντό τινες, ἀλλ' ὑπό τε τούτου, καὶ ὅτι Πυλάδην τινὰ ὀρχηστὴν διὰ στάσιν ἐξεληλαμένον κατήγαγεν, οὐκέτ' ἐκείνων ἐμέμνηντο. ὅθεν περ πάνυ σοφῶς ὁ Πυλάδης, ἐπιτιμώμενος ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ Βαθύλλῳ ὁμοτέχνῳ τε οἱ ὄντι, καὶ τῷ Μαικήνᾳ προσήκοντι, διεστασιάζειν, εἰπεῖν λέγεται ὅτι, „Συμφέρει σοι, Καῖσαρ, „περὶ ἡμᾶς τὸν δῆμον ἀποδιατρίβεσθαι. Ταῦτα μὲν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει ἐγένετο.

Ἐπὶ δὲ δὴ τοῦ Γαΐου τε Φουρνίου καὶ Γαΐου Σιλανοῦ, ὑπάτων, υἱὸν αὖθις Ἀγρίππας ἀνείλετο τὸν Λούκιον ὄνομα θέντα, καὶ αὐτὸν εὐθὺς ὁ Αὔγουστος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Γαΐου ἐποιήσατο, μὴ ἀναμείνας σφᾶς ἀνδρωθῆναι, ἀλλ' αὐτίκα διαδόχους τῆς ἀρχῆς ἀποδείξας, ἵν' ἧττον ἐπιβουλεύηται. τήν τε τῆς Τιμῆς καὶ τῆς Ἀρετῆς πανήγυριν ἐς τὰς νῦν ἡμέρας μετέστησε· καὶ τοῖς τὰ ἐπινίκια πέμπουσιν, ἔργον ἐκ τῶν λαφύρων ἐς τὴν τῶν πράξεων μνήμην ποιεῖν προσέταξε. τά τε σαικουλάρεια τὰ πέμπτα ἐπετέλεσε· καὶ τοὺς ῥήτορας ἀμισθεὶ συναγορεύειν, ἢ τετραπλάσιον ὅσον ἂν λάβωσιν ἐκτίνειν, ἐκέλευσε. τοῖς δὲ δικάζειν ἀεὶ λαγχάνουσιν ἀπεῖπεν ἐς μηδενὸς οἴκαδε τὸν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον εἰσιέναι. ἐπειδή τε ἀσπουδεὶ βουλευταὶ ἐς τὸ συνέδριον συνεφοίτων, ἐπηύξησε τὰς ζημίας τοῖς οὐκ ἐξ εὐλόγου τινὸς αἰτίας ὑστερίζουσι.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐς τὴν Γαλατίαν, Λουκίου τε Δομιτίου καὶ Πουπλίου Σκιπίωνος ὑπατευόντων, ὥρμησε, πρόφασιν τοὺς πολέμους τοὺς κατ' ἐκεῖνο κινηθέντας λαβών. ἐπειδὴ γὰρ ἐπαχθὴς πολλοῖς ἐκ τῆς ἐν τῇ πόλει χρονίου διατριβῆς ἐγεγόνει, καὶ συχνοὺς μὲν ἔξω τι τῶν τεταγμένων πράττοντας δικάζων ἐλύπει, συχνῶν δὲ καὶ φειδόμενος, τὰ νενομοθετημένα ὑφ' ἑαυτοῦ παραβαίνειν ἠναγκάζετο, ἐκδημῆσαί ποι τινὰ κατὰ τὸν Σόλωνα ἔγνω. καὶ τινες καὶ διὰ τὴν Τερεντίαν τὴν τοῦ Μαικήνου γυναῖκα ἀποδημῆσαι αὐτὸν ὑπετόπησαν· ἵν' ἐπειδὴ πολλὰ περὶ αὐτῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐλογοποιεῖτο, ἄνευ θρόου τινὸς ἐν τῇ ἀποδημίᾳ αὐ-

A quem deinde vsque ad decies sestertiûm protulit. quibusdamque honeste viuentibus, qui prius ⊥ minorem quam quadringenta sestertia, aut post minus quam decies sestertium possiderent, quantum defuit, dono dedit: ideoque prætoribus, si qui vellent, permisit, vt triplum eius pecuniæ, quæ ad ludos faciendos ex ærario præbebatur, insumerent. Itaque etsi non defuerunt, qui [a] ob reliquas leges nimis præcise ab eo latas indignarentur; tamen propter hæc, & quod Pyladem histrionem per factiones ex vrbe profligatum reduxit, ea omnis indignatio euanuit. Proinde sapienter admodum Pylades ab eo obiurgatus, quod cum Bathyllo eandem artem exercente, & Mæcenatis ⊥ familiari rixaretur, respondisse fertur; Expedit tibi Cæsar, populum nobis intentum tempus consumere. Hæc eo anno gesta.

B

⊥ minus quam

a ob rigorem aliarum ipsius legum

⊥ necessario

C. Furnio, C. Silano coss. iterum natus est Agrippæ filius, cui Lucio nomé factum. hunc, & fratrem eius Caium Augustus, quo tutior esset ab insidiis, non expectato, dum virilem ætatem attingerent, statim [b] adoptauit. festum, quod Virtuti & Honori celebrabatur, in eam diem, qua hodie agitur, transtulit. iis qui triumpharent, mandauit, vt in rerum à se gestarum memoriam aliquod opus ex manubiis facerent. sæculares ludos quinto perfecit. oratores iussit causas nullo accepto præmio agere: qui secus fecisset, eum quadruplum acceptæ mercedis pendere. qui quotannis iudices sorte deligerentur, iis prohibuit, [c] ne eo anno in domum alicuius eorum, qui causam in iudicio agendam haberent, ingrederentur. Et quoniam negligentius ⊥ in senatum senatores veniebant, iis qui tardius absque ⊥ probabili causa venissent, maiorem quam ante mulctam proposuit.

C

ANNO V.C 737.

b adoptauit, & heredes imperii fecit

D

c ne eo anno in illius domum è domo sua se conferrent.

⊥ in curiam

⊥ iusta

His constitutis, L. Domitio, & P. Scipione coss. in Galliam profectus est obtendens causam huius profectionis bella, quæ ibi conturbata essent. Quum enim diuturna eius in vrbe commoratio molesta multis esset, ac multos, qui contra leges deliquissent, plectens offenderet; multis parcés, cogeretur suas ipse leges præuaricari: peregre abire, Solonis exemplo, statuit. Fuerunt qui propter Terentiam, Mæcenatis vxorem, eum discedere suspicarentur: vt quoniam multi Romę de ipsorum amore sermones per vulgus darentur, in peregrinatione sua, citra omné rumoré eius rei,

ANNO V.C 738.

E

eum ea viuere posset. Eam enim adeo A amabat, vt aliquando effecerit, vt ea cum Liuia de forma certaret. Ante suum abitum, templum Quirini de nouo ædificatum dedicauit. id eo cõmemorandum duxi, quod quum templum hoc sex ac septuaginta columnis decorasset, totidemque omnino annos ipse vixerit, occasionem nonnullis ea re dederit, vt dicerent, non forte fortuna, sed consulto ipsum hoc columnarum numero vsum fuisse. Munus quoque gladiatorium per Tiberium & Drusum, permissu senatus id agentes, exhibuit. B Deinde vrbis & Italiæ gubernatione Tauro iniuncta, (nam ‡ rursum Agrippam in Syriam miserat: & Mæcenas ei propter vxorem minus iam gratus erat) ac Tiberio secum accepto, (quinquam is tum præturam gerebat, quum tamen prætorios honores iam ante haberet) ab vrbe profectus est. Tiberii præturam Drusus ex senatusconsulto ad finem vsque gessit. C Augusto & Tiberio Roma profectis, ædes † Iuuentutis insequenti nocte conflagrauit: huius, aliorumque ‡ quæ tum præterea accidêre, prodigiorum causa (nam & lupus via sacra in forum irruerat, ac homines aliquot occiderat, & ‡ procul à foro apertissime formicarum examen confluxerat, & fax totam noctem à meridie aduersus Septentrionem lata fuerat) vota sunt pro reditu Augusti concepta. * Tum quinquennales etiam ludi propter eiusdem principatum ab Agrippa (nam is quoque D a collegio quindecemuirorum, quibus per ordinem horum ludorum curatio incumbebat, cooptatus, & inauguratus fuerat) exhibiti sunt.

‡ rursum

† Iuuentutis

‡ qua iam ante acciderant,

‡ non procul

* Tunc etiã ob annum imperii Augusti quintũ festi dies acti, faciente sumtibus Agrippa. Nam is quoque

Multi quoque alii motus in id tempus inciderunt. † Camuni & Vennonetes, gentes Alpinæ, arma contra Romanos sumpserunt, victique a Publio Silio & subacti sunt. Pannonii cum Noricis in Histriam incursiones fecerunt, & a Silio eiusque legatis incommodis affecti rursus pacem acceperunt, Noricisque etiam causam seruitutis præbuerunt. E Qui in Dalmatia & Hispania tumultus exciterant, paruo negotio sunt sedati. Macedoniam Denthele tæ & Scordisci infestauere. In Thracia M. Lollius Rhymetalci ‡ auunculo & tutori filiorum † Coccyos auxilium ferens, Bessos domuit: post eum C. Lucius eadem de causa contra Sauromatas bellum gerens, victos trans Istrum repulit. Cæterum maximum ea tempestate bellum, quod ipsum adeo

‡ Cammunii & Vennones.

‡ patruo

‡ Cotyos, prima breui. Lucanus, fortemque Cotym.

A τῇ συνουσίᾳ. οὕτω γὰρ οὖν πάνυ αὐτῆς ἤρα, ὥστε καὶ ἀγωνίσασθαί ποτε αὐτὴν περὶ τοῦ κάλλους πρὸς τὴν Λιουίαν ποιῆσαι. πρὶν δὲ ἀφορμᾶσθαι, τὸν τοῦ Κυρίνου ναὸν καθιέρωσεν, ἐκ καινῆς οἰκοδομήσας. εἶπον δὲ τοῦτο, ὅτι ἓξ καὶ ἑβδομήκοντα κίοσιν αὐτὸν ἐκόσμησεν, ὅσα περ τὰ πάντα ἔτη αὐτὸς διεβίω. κἀκ τούτου λόγον τισὶ παρέσχεν, ὡς καὶ ἐξεπίτηδες αὐτὸ, ἀλλ' οὐ κατὰ τύχην ἄλλως πράξας. ἐκεῖνόν τε οὖν τότε ἐθείωσε, καὶ μονομαχίας ἀγῶνας διά τε τοῦ Τιβερίου καὶ διὰ τοῦ Δρούσου, συγχωρηθὲν δὴ σφίσιν ὑπὸ τῆς βουλῆς, ἔθηκε. B καὶ οὕτω δὴ μὲν ἄστυ τῷ Ταύρῳ μετὰ τῆς ἄλλης Ἰταλίας διοικεῖν ἐπιτρέψας, (τόν τε γὰρ Ἀγρίππαν ἐς τὴν Συρίαν ‡ αὖθις ἐστάλκει, καὶ τὸν Μαικήνα διὰ τὴν γυναῖκα οὐκέθ' ὁμοίως ἔχαιρε) τὸν δὲ δὴ Τιβέριον καίτοι στρατηγοῦντα παραλαβὼν, ἐξώρμησεν. ἐστρατήγησε γὰρ, καίπερ τὰς στρατηγικὰς τιμὰς ἔχων· καὶ τήν γε ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν ὁ Δροῦσος ἐκ δόγματος C διήγαγεν. ἐξελθόντων δ' οὖν αὐτῶν, τὸ τῆς Νεότητος μέγαρον ὑπὸ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα κατεκαύθη. καὶ διά τε τοῦτο καὶ διὰ τἆλλα τὰ ‡ προσηγμένα (λύκος τε γὰρ διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ ἐς τὴν ἀγορὰν ἐσπεσὼν, ἀνθρώπους ἔφθειρε, καὶ μύρμηκες † πόρρω τῆς ἀγορᾶς ἐκφανέστατα συνεστράφησαν· λαμπάς τέ τις ἀπὸ μεσημβρίας ἐπὶ τὴν ἄρκτον διὰ πάσης τῆς νυκτὸς ἠνέχθη) εὐχὰς ὑπὲρ τῆς ἐπανόδου τοῦ Αὐγούστου ἐποιήσαντο. κἀν τούτῳ καὶ τὴν πενταετηρίδα τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ διεώρτασαν, τοῦ Ἀγρίππου (ἐν γὰρ τοῖς πεντεκαίδεκα ἀνδράσιν, D οἷς ἐκ τῆς περιτροπῆς ἡ διοίκησις αὐτῆς ἐπέβαλλεν, ἱέρωτο διὰ τῶν συνιερέων) ἀναλώσαντος.

‡ Xyl. αὖθις

‡ Xyl. προσηγμένα

† οὐ πόρρω

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐταράχθη. καὶ γὰρ Καμμούνιοι καὶ † Οὐέννιοι, Ἀλπικὰ γένη, ὅπλα τε ἀντήρατο, καὶ νικηθέντες ὑπὸ τοῦ Πουπλίου Σιλίου ἐχειρώθησαν· καὶ οἱ Παννόνιοι τήν τε Ἰστρίαν μετὰ Νωρικῶν κατέδραμον, καὶ αὐτοί τε πρός τε τοῦ Σιλίου καὶ τῶν ὑποστρατήγων αὐτοῦ κακωθέντες, αὖθις ὡμολόγησαν, καὶ τοῖς Νωρικοῖς αἴτιοι τῆς αὐτῆς δουλείας ἐγένοντο. τά τε ἐν τῇ Δαλματίᾳ E καὶ τὰ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ νεοχμωθέντα, δι' ὀλίγου κατέστη, καὶ ἡ Μακεδονία ὑπό τε τῶν Δενθελητῶν καὶ ὑπὸ τῶν Σκορδίσκων ἐπορθήθη. ἔν τε τῇ Θρᾴκῃ πρότερον μὲν † Μάρκελλος Λόλλιος Ῥυμητάλκῃ ‡ θείῳ τε τῶν τοῦ Κόκκυος παίδων καὶ ἐπιτρόπῳ ὄντι βοηθῶν, Βησσοὺς κατεστρέψατο· ἔπειτα δὲ Λούκιος Γάιος Σαυρομάτας ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας κρατήσας, ὑπὲρ τὸν Ἴστρον ἀπεώσατο. ὁ δὲ δὴ μέγιστος τῶν τότε συμβάντων τοῖς Ῥωμαίοις πόλεμος, ὅσπερ που καὶ τὸν

‡ Οὐέννιοι,

† μάρκος

‡ κίνος

καὶ ὁ Αὔγουστος ἐκ τῆς πόλεως ἐξήγαγε, πρὸς τοὺς Κελτοὺς ἐξῆλθε. Σύγαμβροί τε γὰρ καὶ Οὐσιπέται καὶ Τέγκτηροι τὸ μὲν πρῶτον ἐν τῇ σφετέρᾳ τινὰς αὐτῶν συλλαβόντες ἀνεσταύρωσαν, ἔπειτα δὲ καὶ τὸν Ῥῆνον διαβάντες, † τήν τε Γερμανίαν καὶ τὴν Γαλατίαν ἐλεηλάτησαν. τό, τε ἱππικὸν τὸ τῶν Ῥωμαίων ἐπελθὸν σφίσιν ἐνήδρευσαν. καὶ φεύγουσιν αὐτοῖς ἐπισπόμενοι, τῷ τε Λολλίῳ ἄρχοντι αὐτῶν ἐνέτυχον αὐτῷ πεσοῦσι, καὶ ἐνίκησαν καὶ ἐκεῖνον. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Αὔγουστος ὥρμησε μὲν ἐπ' αὐτούς, οὐ μέντοι καὶ ἔργον τι πολέμου ἔσχεν· οἱ γὰρ βάρβαροι, τόν τε Λόλλιον παρασκευαζόμενον καὶ ἐκεῖνον στρατεύοντα πυθόμενοι, ἔς τε τὴν ἑαυτῶν ἀνεχώρησαν, καὶ σπονδὰς ἐποιήσαντο, ὁμήρους δόντες. τῶν μὲν οὖν ὅπλων οὐδὲν διὰ ταῦτα ὁ Αὔγουστος ἐδεήθη· τὰ δὲ δὴ ἄλλα καθιστάμενος, τοῦτόν τε τὸν ἐνιαυτὸν κατηνάλωσε, καὶ τὸν ὕστερον, ἐν ᾧ Μάρκος τε Λίβων καὶ Καλπούρνιος Πείσων ὑπάτευσαν. πολλὰ μὲν γὰρ καὶ ὑπὸ τῶν Κελτῶν, πολλὰ δὲ καὶ ὑπὸ Λικινίου τινὸς ἐπεποίητο. καί μοι δοκεῖ τοῦθ' ὅτι μάλιστα τὸ κῆτος σφίσι προσημῆναι. πλάτος μὲν γὰρ ποδῶν εἴκοσι, μῆκος δὲ τετραπλάσιον ἔχον, καὶ γυναικὶ πλὴν τῆς κεφαλῆς ἐοικός, ἐς τὴν γῆν ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ ἐξώκειλεν. ὁ δὲ δὴ Λικίνιος τὸ μὲν ἀρχαῖον Γαλάτης ἦν, ἁλοὺς δὲ ἐς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ δουλεύσας τῷ Καίσαρι, ὑπὸ μὲν ἐκείνου ἠλευθερώθη, ὑπὸ δὲ τοῦ Αὐγούστου ἐπίτροπος τῆς Γαλατίας κατέστη. οὗτος οὖν πλεονεξίᾳ μὲν βαρβαρικῇ, ἀξιώσει δὲ Ῥωμαϊκῇ χρώμενος, πᾶν μὲν τὸ κρεῖττόν ποτε αὐτοῦ νομισθὲν καθῄρει, πᾶν δὲ τὸ ἐν τῷ παρόντι ἰσχυρὸν ἠφάνιζε. καὶ συχνὰ μὲν καὶ πρὸς τὰ ἀναγκαῖα τῆς προστεταγμένης οἱ διακονίας ἐξεπόριζε, συχνὰ δὲ καὶ ἑαυτῷ τοῖς τε οἰκείοις παρεξέλεγε. καὶ ἐς τοσοῦτόν γε κακοτροπίας ἐχώρησεν, ὥστε ἐπειδὴ τινὲς εἰσφοραὶ κατὰ μῆνα παρ' αὐτῶν ἐγίγνοντο, ‡ τεσσαρεσκαίδεκα αὐτὰς ποιῆσαι· λέγων τὸν μῆνα τοῦτον τὸν Δεκέμβριον καλούμενον, δέκατον ὄντως εἶναι, καὶ δεῖν διὰ τοῦτο αὐτοὺς καὶ τοὺς δύο τοὺς Αὐγούστους (ὧν τὸν μὲν, ἑνδέκατον, τὸν δέ, δωδέκατον ὠνόμαζε,) νομίζειν, καὶ τὰ χρήματα τὰ ἐπιβάλλοντα αὐτοῖς ἐσφέρειν. διὰ μὲν οὖν ταῦτα τὰ σοφίσματα ἐκινδύνευσεν. οἱ γὰρ Γαλάται τοῦ Αὐγούστου λαβόμενοι, δεινὰ ἐποίησαν· ὥστε καὶ ἐκεῖνον τὰ μὲν ἄχθεσθαι σφίσι, τὰ δὲ καὶ παραιτεῖσθαι. ἀγνοεῖν τέ τινα ἔλεγε, καὶ προσεποιεῖτο ἔστιν ἃ μὴ πιστεύειν. καὶ ἔστιν ἃ καὶ συνέκρυπτεν, αἰσχυνόμενος ὅτι

† Xylander τήν τε Γερμανίαν reiicit: at temere.

‡ τεσσαρεσκαίδεκα

A adeo Augustum vrbe extraxit, contra Germanos fuit. Sicambri, Vsipetæ, & Tenchteri, primum quosdam in suo territorio deprehensos Romanorum in crucem egerant: deinde Rheno transmisso, ‡ ex Gallia prædas egerant: equitatum Romanorum contra se missum per insidias circumuenerant:& a fugientibus vsque ad Lollium præfectum præter opinionem suam pertracti, hunc quoque vicerant. Quibus cognitis Augustus aduersus eos expeditionem quum suscepisset, B bellum nullum gerendum habuit. Barbari enim, quum Lollium arma parare, Augustum exercitum adducere audirent, in suam terram regressi, obsidibus datis pacem acceperunt. Itaq; Augustus, etsi nihil armis ad id bellum fuit opus, tamen reliquis reb. constituendis, hunc & posteriorem proxime annum, quo consulatum gesserunt M. Drusus Libo, & L. Calpurnius Piso, absumpsit: quum multa Germani, multa Licinnius moueret. Idque videtur mihi potissimū cetus is præmonuisse, qui viginti pedes latus, sexagin- C ta longus, ac præter caput, cætera mulieri similis, in terram ex Oceano prosiluerat. Licinnius origine Gallus erat, captusque a Romanis, seruus Iulii Cæsaris fuerat, & ab eo manumissus, [a] ab Augusto Galliæ præfectus fuit. Is cum auaritia barbarica maiestatem Romanam vsurpans, omne id, quod sibi præferretur, euertebat: omne quod in præsentia vires haberet, opprimebat: multasque ex officio sibi iniūctas pecunias exigebat, multas autē præ- D ter illas sibi & suis quoque conficiebat. iamque eo malitiæ peruenerat, vt quoniam singulis mensibus [b] tributum erat Gallis pendendum, quatuordecim menses anni constitueret, Decembrem mensem vere decimum dictitans: itaq; duos quoque alios Augustos menses (vndecimum & duodecimum a se vocatos) esse, pecuniamq; iis competentem Gallis cōferendam. Has ob fraudes in periculum venit [c] Licinnius, Gallis apud Augustum grauissime cū accusantibus, ita vt partim indignationem ei, partim misericordiam E mouerēt; vtq; quædā se ignorare diceret, quædam ‡ credere dissimularet, nonnulla etiam occultaret, verecundia affectus, q tali

‡ ex Germania Gallicas prædas

ANNO V.C. 739.

a ab Augusto procurator Galliæ factus est.

b collationes quædam à Gallis pendebantur,

c Licinnius: Galli enim, Augusto ut dictum grauius detulere querellas, ut partim eis indignaretur, partim Licinnium excusaret: quædam se ignorare

‡ nō se credere simularet,

tali vsus esset ⊥ præfecto. Verum alio Licinnius vsus artificio ⊥ Gallos ludificatus est. Quum videret Augustum sibi infensum, pœnasque se daturum intelligeret; in ædes eum suas adduxit, multisque argenti & auri thesauris, ⊥ multis aceruis demonstratis; Hæc, inquit, domine data opera tibi ac Romanis collegi, ne ⊥ Galli tanta vi pecuniæ instructi deficerent. itaque omnia & conseruaui tibi, & nunc do. Ita Licinnius, quasi vires Gallorum in Augusti gratiam eneruasset, discrimen euasit.

⊥ procuratore.

⊥ eos omnes insigniter irrisit.

⊥ multis rebus aliis, aceruatim contributis, et demonstratis:

⊥ indigena

Eo tempore à Druso & Tiberio hæ res sunt gestæ. Rhæti inter Noricum & Galliam ad Alpes Italiæ finitimas, quas Tridentinas nominant, sedes suas habent. hi vicinam Galliam frequenter populati, etiam ex Italiæ finibus prædas egerant, Romanosque & eorum socios iter per ipsorum terras facientes infestauerant. Id quidem consuetudine iam receptum erat, vt in eos, qui nullo ipsis essent fœdere iuncti, ita statuerent: sed præter hoc, *omnes masculos, quos comprehendissent, etiam in vtero adhuc matrum (id enim quibusdam diuinationibus inuestigabant) morantes necabant. Ea propter Augustus principio Drusum contra eos cum exercitu misit, isque Rhætos apud Alpes Tridentinas obuiam sibi factos, prælio congressus, haud magno certamine fudit: eiusque victoriæ ergo, prætorios honores adeptus est. Deinde quũ ab Italia reiecti Rhæti, nihilominus Galliam vrgerent, Tiberium quoque contra eos misit. Proinde Drusus ac Tiberius simul multis locis in Rhætiam irrumpentes, legatorum opera, ac ipse etiam Tiberius per lacum nauigiis subuectus, exterruerunt ea re barbaros: dissipatosque aggressi, haud difficulter multis exiguis præliis dispersas eorum copias deleuerunt: reliquosque infirmiores exinde, ac animis collapsos, in suam potestatem redegerunt. Quia vero populosa erat gens Rhætorum, videbanturque bellum denuo tentaturi; maximam eius, & ætate validissimam partem, inde abduxerunt, iis relictis, qui & colendæ ei regioni sufficerent, & ad rebellãdum non satis virium haberent.

* quidquid masculi sexus inter captiuos non modo iam verum editum in natura, verum etiam in vtero adhuc per diuinationes quasdam deprehenderetur, interficerent.

Hoc ipso anno Vedius Pollio mortem obiit, vir qui alioquin nihil memoria dignum egerit, libertinus genere, & equestris ordinis; diuitiarum tamen

A τοιούτῳ ἐπιτρόπῳ ἐκέχρητο. ἄλλως δὲ ποιόνδε τι τεχνασάμενος, καὶ πάνυ πάντων αὐτῶν κατεγέλασεν. ἐπεὶ γὰρ χαλεπῶς οἱ τὸν Αὔγουστον ἔχοντα ᾔσθετο, καὶ κολασθήσεσθαι ἔμελλεν, ἔς τε τὴν οἰκίαν αὐτὸν ἐσήγαγε, καὶ πολλοὺς μὲν καὶ ἀργυρείου καὶ χρυσίου θησαυρούς, πολλὰ δὲ καὶ τἄλλα σωρηδὸν συνενηνεγμένα αὐτῷ δείξας, Ἐξεπίτηδες (ἔφη) „ταῦτα, ὦ δέσποτα, καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων „Ῥωμαίων ἤθροισα, ἵνα μὴ τοσούτων χρημάτων ἐγ„κρατεῖς οἱ ἐπιχώριοι ὄντες ἀποστῶσιν. ἀμέλει καὶ ἐ„τήρησά σοι πάντα αὐτὰ καὶ δίδωμι. καὶ ὁ μὲν οὕτως, „ὡς καὶ ὑπὲρ τοῦ Αὐγούστου τὴν τῶν βαρβάρων ἰσχὺν ἐκνενευρικώς, ἐσώθη.

B

Δροῦσος δὲ ἐν τούτῳ καὶ Τιβέριος τάδε ἔπραξαν. Ῥαιτοὶ οἰκοῦντες μεταξὺ τοῦ τε Νωρίκου καὶ τῆς Γαλατίας, πρὸς ταῖς Ἄλπεσι ταῖς πρὸς τῇ Ἰταλίᾳ ταῖς Τριδεντίναις, τῆς τε Γαλατίας προσόρου σφίσι πολλὰ κατέτρεχον, καὶ ἐκ τῆς Ἰταλίας ἁρπαγὰς ἐποιοῦντο· τούς τε ὁδῷ τῶν Ῥωμαίων ἢ καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν διὰ τῆς σφετέρας γῆς χρωμένους ἐλυμαίνοντο. καὶ ταῦτα μὲν καὶ συνήθη πως τοῖς μὴ ἐνσπόνδοις ποιεῖν ἐδόκουν, πᾶν δὲ δὴ τὸ ἄρρεν τῶν ἁλισκομένων, οὐχ ὅτι τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ταῖς γαστράσιν ἔτι τῶν γυναικῶν ἐν μαντείαις τισὶν ἀνευρίσκοντες ἔφθειρον. δι' οὖν ταῦτα ὁ Αὔγουστος πρῶτον μὲν τὸν Δροῦσον ἐπ' αὐτοὺς ἔπεμψε· καὶ ὃς τοὺς μὲν ἀπαντήσαντάς οἱ αὐτῶν περὶ τὰ Τριδέντινα ὄρη συμβαλὼν, διὰ ταχέων ἐτρέψατο· ὥστε καὶ τιμὰς στρατηγικὰς ἐπὶ τούτῳ λαβεῖν. ἔπειτα δὲ ἐπειδὴ ἀπὸ μὲν τῆς Ἰταλίας ἀπεκρούσθησαν, τῇ δὲ δὴ Γαλατίᾳ καὶ ὣς ἐνέκειντο, τὸν Τιβέριον προσαπέστειλεν. ἐσβαλόντες οὖν ἐς τὴν χώραν πολλαχόθεν ἅμα ἀμφότεροι, αὐτοί τε καὶ διὰ τῶν ὑποστρατήγων, καὶ ὅ γε Τιβέριος καὶ διὰ τῆς λίμνης πλοίοις κομισθεὶς, ἀπό τε τούτου κατέπληξαν αὐτοὺς, ὡς ἑκάστοις σφίσι συμμιγνύντες, τούς τε ἀεὶ ἐς χεῖρας ἀφικνουμένους, οὐ χαλεπῶς, ἅτε διεσπασμέναις ταῖς δυνάμεσι χρωμένους, κατειργάσαντο, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀσθενεστέρους τε ἐκ τούτου καὶ ἀθυμοτέρους γενομένους εἷλον. ἐπειδή τε ἐπολυάνδρουν, καὶ ἐδόκουν τι νεωτεριεῖν, τό, τε κράτιστον καὶ τὸ πλεῖστον τῆς ἡλικίας αὐτῶν ἐξήγαγον, καταλιπόντες τοσούτους, ὅσοι τὴν μὲν χώραν οἰκεῖν ἱκανοί, νεοχμῶσαι δέ τι ἀδύνατοι ἦσαν.

C

D

E

Καὶ τῷ αὐτῷ τούτῳ ἔτει Οὐήδιος Πωλίων ἀπέθανεν· ἀνὴρ ἄλλως μὲν οὐδὲν μνήμης ἄξιον πεπραχώς, (καὶ γὰρ ἐξ ἀπελευθέρων ἐγεγόνει, καὶ ἐν τοῖς ἱππεῦσιν ἐξητάζετο, καὶ λαμπρὸν οὐδὲν εἰργάσατο) ἐπὶ δὲ δὴ τῷ πλούτῳ

τῇ

τῇ τε ὠμότητι ὀνομαστότατος γενόμενος, ὥστε καὶ ἐς ἱστορίας λόγον ἐσελθεῖν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ὅσα ἔπραττε, δι' ὄχλου ἂν λεγόμενα γένοιτο. μυραίνας δὲ δεδιδαγμένας ἀνθρώπους ἐσθίειν ἐν δεξαμεναῖς τρέφων, τοὺς δούλους αὐταῖς οὓς θανάτου παρέβαλλε. καὶ ποτὲ τὸν Αὔγουστον ἑστιῶν, ἐπεὶ ὁ οἰνοχόος κύλικα κρυσταλλίνην κατέαξεν, ἐς τὰς μυραίνας αὐτὸν, μηδὲ τὸν δαιτυμόνα αἰδεσθεὶς, ἐμβληθῆναι προσέταξεν. ὁ οὖν Αὔγουστος, προσπεσόντος οἱ τοῦ παιδὸς καὶ ἱκετεύσαντος αὐτὸν, τὰ μὲν πρῶτα πείθειν τὸν Πωλίωνα ἐπεχείρησε μηδὲν τοιοῦτον δρᾶσαι. ὡς δ' οὐχ ὑπήκουσεν αὐτῷ, φέρε (ἔφη) πάντα τἆλλα ἐκπώματα ὅσα ποτὲ τοιουτότροπα, ἢ καὶ ἕτερα τινὰ ἔντιμα κέκτησαι, ἵνα αὐτοῖς χρήσωμαι. καὶ αὐτὰ κομισθέντα συντριβῆναι ἐκέλευσεν. ἰδὼν δὲ τοῦτο ἐκεῖνος ἄλλως μὲν ἠγανάκτει, οὔτε δὲ τοῦ ἑνὸς ἔτι ποτηρίου πέρι τῷ πλήθει τῶν ἄλλων τῶν ἀπολωλότων ὀργὴν ἔχων, οὔτ' αὖ τὸν οἰκέτην ὧν καὶ ὁ Αὔγουστος ἐπεποιήκει τιμωρήσασθαι δυνάμενος, ἡσυχίαν καὶ ἄκων ἤγαγε. οὗτος οὖν δή τις ὁ Πωλίων ὢν ἐτελεύτησεν, ἄλλοις τε πολλοῖς πολλὰ, καὶ τῷ Αὐγούστῳ συχνόν τι μέρος, καὶ τὸν Παυσίλυπον, τὸ χωρίον τὸ μεταξὺ τῆς τε Νέας πόλεως καὶ τῶν Ποτιόλων ὂν, καταλιπὼν, τῷ τε δήμῳ περικαλλές τι ἔργον ἐξοικοδομηθῆναι κελεύσας. ὁ οὖν Αὔγουστος τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐς ἔδαφος, προφάσει τῆς ἐκείνου κατασκευῆς, ὅπως μηδὲν μνημόσυνον ἐν τῇ πόλει ἔχῃ, καταβαλὼν, περίστῳον ᾠκοδομήσατο, καὶ οὐ τὸ ὄνομα τὸ τοῦ Πωλίωνος ἀλλὰ τὸ τῆς Λιουίας ἐπέγραψε. τοῦτο μὲν οὖν ὕστερον ἐποίησε. τότε δὲ πόλεις ἔν τε τῇ Γαλατίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ συχνὰς ἀπῴκισε, καὶ Κυζικηνοῖς τὴν ἐλευθερίαν ἀπέδωκε. Παφίοις τε σεισμῷ πονήσασι καὶ χρήματα ἐχαρίσατο, καὶ τὴν πόλιν Αὐγούσταν καλεῖν κατὰ δόγμα ἐπέτρεψε. ταῦτα δ' ἔγραψα, οὐχ ὅτι καὶ ἄλλαις πόλεσι πολλαῖς καὶ πρότερον καὶ μετὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ Αὔγουστος ἐφ' ὁμοίαις συμφοραῖς καὶ οἱ βουλευταὶ ἐπεχούρησαν, ὧν εἴ τις ἁπάντων μνημονεύοι, ἀπέραντον ἂν τὸ ἔργον τῆς συγγραφῆς γένοιτο, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰς ἐπωνυμίας ταῖς πόλεσιν ἡ γερουσία ἐν μέρει τιμῆς ἔνεμε, καὶ οὐχ, ὥσπερ νῦν, αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἕκαστοι καταλόγους ὀνομάτων οὓς ἂν ἐθελήσωσιν ὡς πλήθει ποιοῦνται.

Τῷ δ' ἐπιγιγνομένῳ ἔτει Μάρκος μὲν Κράσσος καὶ Γάιος Κορνήλιος ὑπάτευσαν. οἱ δ' ἀγορανόμοι οἱ κουρούλιοι ἀπειπόντες τὴν ἀρχὴν, ὅτι ἐξαισίων σφίσι τῶν ὀρνίθων γενομένων ᾕρητο, αὖθις αὐτὴν ἔξω τῶν πατρίων ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ αἱρε-

A & sæuitiæ nomine celeberrimus, ita vt in historiis quoque locum inuenerit. Ne vero molestus sim, singula eius facta recensendo, habuit is murænas, [piscis est hoc nomen] quæ humana carne vesci didicissent. eas in piscinis alebat, mancipiaque eis, quæ morti addixisset, obiiciebat. Quum aliquando Augustum conuiuio excepisset, & calicem crystallinum minister poculorum fregisset; murænis eum, ne conuiuæ quidem pudore motus, proiici iussit. quum puer ad Augusti pedes B procideret, eique supplicaret, primum Augustus persuadere Pollioni conatus est, ne quid huiusmodi ageret: quod vbi frustra fuit, Agedum, inquit, profer omnia pocula, quæ huius generis, aut alioquin pretiosa habes, vt iis vtamur. allata omnia confringi iussit. Quod etsi indigne ferebat Vedius, quia tamen neque propter vnicum poculum, resp ectu tantæ eorum, quæ perierant, multitudi- C nis amplius irasci, neque pœnas eius, quod Augustus egisset, à seruo exigere poterat, inuitus etiam conquieuit. Hic igitur vir erat Pollio, qui tum mortuus multa multis legauit; Augusto autem magnam hereditatis partem, & Pausilypum, villam inter Neapolim & Puteolos iacentem; iussitque † vt is populo aliquod splendidum opus faceret. Eius operis causa faciendi, verbo, re autem, ne quod Vedii in vrbe extaret monumentum, æ- D des Pollionis funditus euertit Augustus: porticuque ibi circunducta, non Pollionis, sed Liuiæ nomen inscripsit. Sed hęc posterioribus temporibus facta sunt. Tum vero multas in Galliam & Hispaniam colonias deduxit: Cyzicenis libertatem restituit: Paphiis terræmotu afflictis [a] largitus est, iussitq; vt vrbem Augustam nominarē. Id non eò à me refertur, quasi non aliis quoq; vrbib. multis prius, ac postea, in simili infortunio, Augustus ac senatores auxiliū tulerint; quas si quis omnes enumerare velit, res in infinitū se E extenderit: sed quod cognomina etiā vrbibus honoris causa senatus imposuit: [b] & nō, quod nunc fit, ipsæ sibi nomina, quotquot vellent, delegerunt.

Anno sequēti, M. Crassus & Cn. Cornelius consulatum gesserunt: at ædiles curules quia aues eis nō addixisset, quū se magistratu abdicasēt, eundē rursus aliis comitiis contra maiorum instituta suscepe-runt.

† Vt populo perpulchrū opus strueretur. Etsi opa ris faciendi prætextu, re autem vera, ne quod

a pecuniam largitus est, ac permisit, vt ex senatusconsulto vrbem Augustam

b aliter ac modo fit, quum plerumq; singuli nominum catalogos ipsi sibi confinxerunt, quibus vti volunt.

ANNO V. C. 740.

runt. Pauli porticus incendio absumpta est, ignisque ab ea ad Vestæ vsque grassatus, ita vt sacra à reliquis Vestalibus (nam earum summa sacerdos † excæcata fuerat) in palatium sint † translata, & in domo flaminis dialis posita. Hæc postea porticus verbo quidem ab Æmilio, qui ab eo, qui primus hanc fecerat, genus suum trahebat, re autem ab Augusto & Pauli amicis refecta est. Tunc autem Pannonii rebellantes, denuo subiugati sunt: Ligures etiam † Comati, qui Alpes maritimas liberi hactenus coluerant, in seruitutem redacti sunt. res quoque in Bosporo Cimmerio ad defectionem spectantes, pacatæ. Scribonius quidam Mithridatis se nepotem esse perhibens, sibique id regnum, quia Asander diem suum clauserat, ab Augusto traditum, vxorem Asandri Dynamin, cui à marito regnum fuerat relictum, filiam Pharnacis, neptem Mithridatis, in matrimonium duxit, Bosporumque occupauit. Agrippa re audita, Polemonem Ponti eius, quæ est ad Cappadociam sita, regem misit, vt ei bellum faceret: isque Scribonium superstitem non inuenit, (fraude enim eius cognita Bosporani iã necauerãt hominẽ) resistentes autem Bosporanos, quod metuebant, ne is rex ipsis cõstitueretur, prælio vicit, neque tamen eos subegit. quum vero Agrippa contra ipsos exercitum adducens, Sinopen peruenisset, armis demum positis Polemoni traditi sunt: coniuxque Dynamis eidem data, Augusto nimirum id probante. Ob hæc supplicatio Agrippæ nomine fuit, neque tamen is triumphum, etsi decretum sibi, duxit: sicut † neque initio quicquam de his rebus gestis ad senatum perscripsit. Cuius exemplum pro lege quadam acceptum posteriores imitati, ne ipsi quidem senatũ per literas de re gesta certiorem fecerũt, neq; triumphum † duxerũt: ideoq; vt ego censeo, nulli etiam alii, qui eius similis esset, triumphus concessus deinde est, sed solis triumphalibus honoribus sunt ornati.

† excæcarat) † deportata, † Criniti † neque omnino quidquam † oblatum acceperunt:

Augustus, rebus Gallicis, Germanicis, Hispanicisque omnibus confectis, quum multos in singula sumptus fecisset, magnam ab aliis pecuniæ vim accepisset, libertatem ac ius ciuitatis aliis dedisset, aliis ademisset: Druso in Germania relicto, Romã reuersus est, Tiberio & Quin-

λαβον. ἥ τε στοὰ ἡ Παύλειος ἐκαύθη, καὶ τὸ πῦρ ἀπ' αὐτῆς πρὸς τὸ Ἑστιαῖον ἀφίκετο, ὥστε καὶ τὰ ἱερὰ ἔς τε τὸ παλάτιον ὑπὸ τῶν ἀειπαρθένων (ἡ γὰρ πρεσβεύουσα αὐτῶν ἐτετύφλωτο) ἀνακομισθῆναι, καὶ ἐς τὴν τοῦ ἱερέως τοῦ Διὸς οἰκίαν τεθῆναι. ἡ μὲν οὖν στοὰ μετὰ τοῦτο ὀνόματι μὲν, ὑπὸ Αἰμυλίου, ἐς ὃν τὸ τοῦ ποιήσαντος ποτὲ αὐτὴν γένος ἀνεληλύθει, τῷ δ' ἔργῳ, ὑπ' Αὐγούστου καὶ ὑπὸ τῶν τοῦ Παύλου φίλων ᾠκοδομήθη. τότε δ' οἵ τε Παννόνιοι νεωτερίσαντες, αὖθις ἐχειρώθησαν, καὶ αἱ Ἄλπεις αἱ παραθαλάσσιοι ὑπὸ Λιγύων τῶν Κομητῶν καλουμένων ἐλευθέρως ἔτι καὶ τότε νεμόμεναι, ἐδουλώθησαν. τά τε ἐν τῷ Βοσπόρῳ τῷ Κιμμερίῳ νεοχμωθέντα κατέστη. Σκριβώνιος γάρ τις, τοῦ τε Μιθριδάτου ἔγγονος εἶναι, καὶ παρὰ τοῦ Αὐγούστου τὴν βασιλείαν, ἐπειδήπερ ὁ Ἄσανδρος ἐτεθνήκει, λέγων εἰληφέναι, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Δύναμίν τε καλουμένην, καὶ τὴν ἀρχὴν παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιτετραμμένην, ἥ τε τοῦ Φαρνάκου θυγάτηρ καὶ τοῦ Μιθριδάτου ἔγγονος ἦν, ἠγάγετο, καὶ τὸν Βόσπορον διὰ χειρὸς ἐποιεῖτο. πυθόμενος οὖν ταῦτα ὁ Ἀγρίππας, τὸν Πολέμωνα ἐπ' αὐτὸν τὸν τοῦ Πόντου τοῦ πρὸς τῇ Καππαδοκίᾳ ὄντος βασιλεύοντα ἔπεμψε· καὶ ὃς Σκριβώνιον μὲν οὐκέτι περιόντα κατέλαβε, (μαθόντες γὰρ οἱ Βοσπόριοι τὴν ἐπιβουλὴν αὐτοῦ, προαπέκτειναν αὐτόν) ἀντιστάντων δέ οἱ ἐκείνων, διὰ τὸ μὴ βασιλευθῆναι αὐτῷ δοθῆναι, ἐς χεῖρας σφίσιν ἦλθε. καὶ ἐνίκησε μὲν, οὐ μὴν καὶ παρεστήσατο σφᾶς, πρὶν τὸν Ἀγρίππαν ἐς Σινώπην ἐλθεῖν, ὡς καὶ ἐπ' αὐτοὺς στρατεύσοντα. οὕτω δὲ τά τε ὅπλα κατέθεντο, καὶ τῷ Πολέμωνι παρεδόθησαν· ἥ τε γυνὴ ἡ Δύναμις συνῴκησεν αὐτῷ, τοῦ Αὐγούστου δηλονότι ταῦτα δικαιώσαντος. καὶ ἐπ' αὐτοῖς θυσίαι μὲν τῷ τοῦ Ἀγρίππου ὀνόματι ἐγένοντο, οὐ μέντοι δὲ τὰ ἐπινίκια, καίτοι ψηφισθέντα αὐτῷ, ἐπέμφθη. οὔτε γὰρ ἔγραψεν ἀρχὴν ἐς τὸ συνέδριον ὑπὲρ τῶν πραχθέντων οὐδέν. ἀφ' οὗ δὴ καὶ οἱ μετὰ ταῦτα νόμῳ τινὶ τῷ ἐκείνου τρόπῳ χρώμενοι, οὐδ' αὐτοὶ τῷ κοινῷ ἔτ' ἐπέστελλον, οὔτε τὴν πέμψιν τῶν νικητηρίων ἐδέξαντο· καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' ἄλλῳ τινὶ ἔτι τῶν ὁμοίων αὐτῷ (ὥς γε καὶ ἐγὼ κρίνω) ποιῆσαι τοῦτο ἐδόθη, ἀλλὰ μόναις ταῖς ἐπινικίοις τιμαῖς ἐγαυροῦντο.

Ὁ γοῦν Αὔγουστος, ἐπειδὴ πάντα τά τε ἐν ταῖς Γαλατίαις καὶ τὰ ἐν ταῖς Γερμανίαις ταῖς τ' Ἰβηρίαις, πολλὰ μὲν ἀναλώσας ὡς ἑκάστοις, πολλὰ δὲ καὶ παρ' ἑτέρων λαβὼν, τήν τε ἐλευθερίαν καὶ τὴν πολιτείαν τοῖς μὲν δοὺς, τοὺς δ' ἀφελόμενος, διῳκήσατο· τὸν μὲν Δροῦσον ἐν τῇ Γερμανίᾳ κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Ῥώμην ἐπί τε τοῦ Τιβερίου καὶ

ἐπὶ

ἐπὶ Κυιντιλίου Οὐάρου ὑπάτων ἀνεκομίσθη. καὶ ἔτυχε γὰρ ἡ ἀγγελία τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἐς τὸ ἄστυ ἐλθοῦσα, ἐν αἷς Κορνήλιος Βάλβος τὸ θέατρον τὸ καὶ νῦν καλούμενον ἀπ' αὐτοῦ καθιερώσας, θέας ἐπετέλει· ἐπί τε τούτῳ, ὡς καὶ αὐτὸς τὸν Αὔγουστον ἐπανάξων ἐσεμνύνετο, (καίτοι ὑπὸ τοῦ πλήθους τοῦ ὕδατος ὅπερ ὁ Τίβερις πλεονάσας ἐπεποιήκει, μηδὲ ἐσελθεῖν ἐς τὸ θέατρον εἰ μὴ πλοίῳ δυνηθεὶς) καὶ ὁ Τιβέριος πρῶτον αὐτὸν ἐπὶ τῇ τοῦ θεάτρου τιμῇ ἐπεψήφισεν. ἥ τε γὰρ βουλὴ ἠθροίσθη, καὶ ἔδοξε σφίσιν ἄλλα τε καὶ βωμὸν ἐν αὐτῷ τῷ βουλευτηρίῳ ὑπὲρ τῆς τοῦ Αὐγούστου ἐπανόδου ποιήσασθαι· τοῖς τε ἱκετεύσασιν αὐτὸν ἐντὸς τοῦ πωμηρίου ὄντα ἄδειαν εἶναι. οὐ μέντοι καὶ ἐδέξατο οὐδέτερον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπάντησιν τοῦ δήμου καὶ τότε ἐξέφυγε. νυκτὸς γὰρ ἐς τὴν πόλιν ἐσεκομίσθη. ὅπερ που καὶ ἀεὶ (ὡς εἰπεῖν) εἴτε ἐς τὰ προάστεια, εἴτε καὶ ἄλλοσέ ποι ἐκδημοίη, καὶ ἀφορμώμενος καὶ ἐπανιὼν, ὁμοίως ἐποίει, ἵνα μηδενὶ αὐτῶν ὀχληρὸς εἴη. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἔν τε τῷ παλατίῳ τὸν δῆμον ἠσπάσατο, καὶ ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀνελθὼν, τήν τε δάφνην ἀπὸ τῶν ῥάβδων ἀφεῖλε, καὶ ἐς τὰ τοῦ Διὸς γόνατα κατέθετο. τῷ δ' δήμῳ προῖκα τά τε λουτρὰ καὶ τοὺς κουρέας ἐκείνην ἡμέραν παρέσχε. συναγαγὼν δ' ἐκ τούτου τὸ βουλευτήριον, αὐτὸς μὲν οὐδὲν εἶπεν ὑπὸ βράγχου, τὸ δὲ δὴ βιβλίον τῷ ταμίᾳ ἀναγνῶναι δούς, τά τε πεπραγμένα οἱ κατηριθμήσατο, καὶ διέταξε τά τε ἔτη ὅσα οἱ πολῖται στρατεύσοιντο, καὶ τὰ χρήματα ὅσα παυσάμενοι τῆς στρατείας, ἀντὶ τῆς χώρας ἣν ἀεί ποτε ᾔτουν, λήψοιντο· ὅπως ἐπὶ ῥητοῖς ἐκ τοῦ ἤδη καταλεγόμενοι, μηδὲν τούτου γε ἕνεκα νεωτερίζωσιν. ἦν δὲ ὅ, τε ἀριθμὸς τῶν ἐτῶν, τοῖς μὲν δορυφόροις, δώδεκα, τοῖς δ' ἄλλοις ἑκκαίδεκα· καὶ τὸ μὲν ἀργύριον, τοῖς μὲν ἔλαττον, τοῖς δὲ πλεῖον. ταῦτα δ' ἐκείνοις μὲν οὔθ' ἡδονὴν οὔτε ὀργὴν ἔν γε τῷ τότε παρόντι ἐνεποίησε, διὰ τὸ μήτε πάντων ὧν ἐπεθύμουν τυχεῖν, μήτε πάντων διαμαρτεῖν· τοῖς δὲ δὴ ἄλλοις ἀγαθὰς ἐλπίδας τοῦ μηκέτι τῶν κτημάτων ἀφαιρεθήσεσθαι.

Μετὰ δὲ δὴ ταῦτα τό, τε θέατρον τὸ τοῦ Μαρκέλλου καλούμενον καθιέρωσε, καὶ ἐν τῇ πανηγύρει τῇ διὰ τοῦτο γενομένῃ, τήν τε Τροίαν οἱ παῖδες οἱ εὐπατρίδαι οἵ τε ἄλλοι καὶ ὁ ἔγγονος αὐτοῦ ὁ Γάιος ἵππευσαν, καὶ θηρία Λιβυκὰ ἑξακόσια ἀπεσφάγη, τά τε γενέθλια τοῦ Αὐγούστου Ἴουλλος ὁ τοῦ Ἀντωνίου παῖς στρατηγῶν, καὶ ἱπποδρομίᾳ καὶ σφαγαῖς θηρίων ἑώρτασε, καὶ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ καὶ ἐκεῖνον καὶ τὴν βουλὴν κατὰ δόγμα αὐτῆς εἱστίασεν.

A Quintilio Varo coss. Nuntius aduentus Augusti forte iisdem diebus Romam allatus est, quibus theatrum Cornelius Balbus, quod nunc quoque ab ipso nomen habet, dedicans, spectacula exhibebat: itaque Balbus id sibi gloriæ duxit, quod Augustum etiam ipse † esset in id introducturus, (quanquam tantum aquæ Tiberis exundans per vrbem diffuderat, vt non nisi naui in theatrum posset venire) cumque in honorem theatri tum Tiberius sententiam primum omnium ro- B gauit. Conuenerat enim senatus, ac statuerat inter alia aram in ipsa curia pro reditu Augusti consecrare, vtque qui Augusto, quum esset intra pomerium, supplices fierent, impunitatem haberent. Neutrum horum Augustus accepit, vt neq; passus est obuiam sibi ire populum, sed noctu vrbem intrauit: solitus hoc semper fere [a] facere, siue in suburbana, siue alio profectus fuisset, ne cui molestiam exhiberet. Postridie quam in vrbẽ venit, in palatio populum salutauit: & C in Capitolium ascendens, lauream fascibus detraxit, ac ad Iouis eam genua apposuit: eademque die balnea & tonsores populo gratis præbuit. Deinde conuocato senatu, ipse † grauedine laborans, nihil locutus, quæstori libellum recitandum dedit. eo recensebantur res ab ipso gestæ: anni militiæ ciuibus determinabantur: quantumque ii pecuniæ emeritis stipendiis pro agro, quem nunquam non petebant, essent accepturi. videlicet vt constituto † certo militiæ præmio, nullam D tumultuandi causam haberent. Erant autem definiti anni prætoriis cohortibus duodecim, aliis sedecim; pecuniæq; etiã plus illis, quã his. Hoc institutũ neminem militũ in præsentia neq; voluptate, neq; indignatione mouit: quum neq; adipiscerentur omnia, quæ cupiebãt, neq; omnes eorum spes irritæ fierent: reliquis autem spes bona ostensa est, fore, ne posthac suis † fortunis spoliarentur.

Post hæc, theatrũ Marcelli Augustus dedicauit, ludisque eius rei gratia factis, E Troiã inter alios patricios pueros nepos Augusti Caius lusit. feræ Africanæ D C. occisæ. Natalẽ Augusti diẽ Iulius Antonii F. prætor † equestri certamine & venatione celebrauit, & ex senatusconsulto epulum Augusto & senatoribus in Capitolio dedit.

Marginalia: ANNO V.C. 741. — † *esset reductus.* — [a] *facere, tã in discessu, quam reditu sine in* — † *raucedine* — † *deinceps certo* — † *prædis* — † *ludis equestribus*

Secun-

Secundum ea iterum senatus censura inita est. Quum enim initio senatoribus census esset definitus quadringenta sestertia, quoniam multi bellis intestinis paternas facultates amiserant, progressu autem temporis, ac locupletioribus factis hominibus, is vsque ad decies sestertiûm auctus fuisset; nemo iam inueniri potuit, qui sponte sua senator esse vellet: sed fuere filii etiam, nepotesque senatorum, qui siue reuera inopes, siue propter maiorum [a] calamitates animis fracti, non modo non affectarent senatoriam dignitatem, sed eam quoque, adscripti in senatorum numerum, eiurarent. Itaque absente adhuc ab vrbe Augusto, senatusconsultum fuerat factum, † vt viginti viri [magistratus hoc nomen est] ex equitibus constituerentur. quorum deinde nullus in senatum est allectus, n si quem etiam alium magistratum, cuius ratione senator posset fieri, gessisset. [b] Porro hi viginti viri in locum viginti & sex virorum successerunt: eorum tres ad capitalia iudicia sunt ordinati: alii tres cudendo numismati præsunt: quatuor vias vrbanas curant: decem iudiciis iis quæ ad centumuiros sorte deferuntur, præficiuntur. duo enim ii, qui vias extra vrbem curabant, & quatuor, qui in Campaniam mittebantur, tunc abrogati erãt. Id igitur senatusconsultum factum est Augusto absente, decretumque præterea, quoniam nemo facile tribunatum plebis petebat, vt sorte quidam ex iis, qui quæstores fuissent, nec dum quadragesimum annum attigissent, deligerentur. Tunc vero Augustus omnem eum ordinem examinauit, [c] omissisque iis qui trigesimum quintum annum superassent, reliquos omnes, qui cẽsum senatorium haberent, neque corpore essent manco, senatores esse coegit. Ipse quidem corpora eorum inspexit; de fortunis autem iureiurando, vt verum profiterentur, eos obstrinxit; iuratis etiam iis, qui testimonium ferrent; simulque rationem paupertatis † & vitæ eos poposcit. Neque vero hac in publicis cura vsus, † priuata neglexit: quinimo Tiberium increpauit, quod ludis votiuis, quos pro suo reditu faciebat, Caio iuxta se sedem dedisset: populumq; obiurgauit, quod plausu & laudibus † eam rem prosecutus esset. Quum Lepido mortuo, Augustus summus potifex esset creatus, ac propterea decernere quædam ipsi senatus vellet; professus, nihil se admissurum, quum nihilominus instarẽt, surgẽs è senatu abiit. Ita

a calam. abiectiores facti.

† vt sic vocati XX. viri

b Et hi XX. viri facti fuerunt ex illis XXVI. viris, in quibus erant tres viri rerum capitalium, & alii tres signando pecuniæ negotiũ gerentes, quatuor viarum vrbanarum curatores & decem ad iudicium centumuirale assedit

c Et in illos qui annum trigesimum quintum excessissent, inquisitione nulla facta; quotquot hanc ætatem attigissent, & censum senatorium † & facultatum

† priuatos

† eum prosecuti

A Ἐκ δὲ τούτου ἐξέτασις αὖθις τῶν βουλευτῶν ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ τὸ μὲν πρῶτον δέκα μυριάδων τὸ τίμημα αὐτοῖς ὥριστο, διὰ δὲ τὸ συχνοὺς τῶν πατρῴων ὑπὸ τῶν πολέμων ἐστερῆσθαι, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ τῶν ἀνθρώπων περιουσίας κτωμένων, ἐς πέντε καὶ εἴκοσι προήχθη, οὐκέτ' οὐδεὶς ἐθελοντὴς βουλεύσων εὑρίσκετο, ἀλλὰ καὶ παῖδες εἰσὶν οἳ, καὶ ἔγγονοι βουλευτῶν, οἱ μὲν ὡς ἀληθῶς πενόμενοι, οἱ δὲ καὶ ἐκ συμφορῶν προγονικῶν τεταπεινωμένοι, οὐχ ὅσον οὐκ ἀντεποιοῦντο τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος, B ἀλλὰ καὶ προκατειλεγμένοι ἤδη, ἐξώμνυντο. καὶ διὰ τοῦτο πρότερον μὲν, ἀποδημοῦντος ἔτι τοῦ Αὐγούστου, δόγμα ἐγένετο, τοὺς εἴκοσι καλουμένους ἄνδρας ἐκ τῶν ἱππέων ἀποδείκνυσθαι. ὅθεν οὐκέτ' οὐδεὶς αὐτῶν ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσεγράφη, μὴ καὶ ἑτέραν τινὰ ἀρχὴν τῶν ἐς αὐτὸ ἐσάγειν δυναμένων λαβών. εἰσὶ δὴ εἴκοσιν οὗτοι ἄνδρες ἐκ τῶν ἓξ καὶ εἴκοσιν εἰσίν. οἵ τε τρεῖς, οἱ τὰς τοῦ θανάτου δίκας προστεταγμένοι· καὶ οἱ ἕτεροι τρεῖς, οἱ τὸ τοῦ νομίσματος κόμμα μεταχειριζόμενοι· C οἵ τε τέσσαρες, οἱ τῶν ἐν τῷ ἄστει ὁδῶν ἐπιμελούμενοι· καὶ οἱ δέκα, οἱ ἐπὶ τῶν δικαστηρίων τῶν ἐς τοὺς ἑκατὸν ἄνδρας κληρουμένων ἀποδεικνύμενοι. οἱ γὰρ δὴ δύο οἱ τὰς ἔξω τοῦ τείχους ὁδοὺς ἐγχειριζόμενοι, οἵ τε τέσσαρες οἱ ἐς τὴν Καμπανίαν πεμπόμενοι, κατελέλυντο. τοῦτό τε οὖν ἐν τῇ τοῦ Αὐγούστου ἐκδημίᾳ ἐψηφίσθη, καὶ ἵν' ἐπειδὴ μηδεὶς ἐπ' ῥαδίως τὴν δημαρχίαν ᾔτει, κλήρῳ † τινὲς ἐκ τῶν τεταμιευκότων καὶ μήπω τεσσαράκοντα ἔτη D γεγονότων, καθιστῶνται. τότε δὲ αὐτὸς πάντας αὐτοὺς ἐξήτασε· καὶ τὰ μὲν τῶν ὑπὲρ πέντε καὶ τριάκοντα ἔτη γεγονότων οὐκ ἐπολυπραγμόνησε, τοὺς δὲ ἐντός τε τῆς ἡλικίας ταύτης ὄντας, καὶ τὸ τίμημα ἔχοντας, βουλεῦσαι κατηνάγκασε, χωρὶς ἢ εἴ τις ἀνάπηρος ἦν. καὶ τὰ μὲν σώματα καὶ αὐτός που ἑώρα, περὶ δὲ δὴ τῶν οὐσιῶν ὅρκοις ἐπιστοῦτο αὐτῶν τε ἐκείνων καὶ ἑτέρων συνομνύντων σφίσι, καὶ λογισμὸν τῆς τε ἀπορίας ἅμα καὶ τοῦ βίου διδόντων. καὶ οὐκ ἐν μὲν τοῖς κοινοῖς τοιοῦτος ἦν, τῶν δ' ἰδιωτῶν παρημέλει· ἀλλὰ καὶ τῷ Τιβερίῳ ἐπετίμησεν, ὅτι τὸν Γάϊον ἐν τῇ πανηγύρει τῇ εὐκταίᾳ, E ἣν ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ αὐτοῦ διετέλει, παρεκαθίσατο· καὶ τῷ δήμῳ [καὶ] ὅτι καὶ κρότοις καὶ ἐπαίνοις αὐτὸν ἐτίμησαν. ἐπειδή τε τοῦ Λεπίδου μεταλλάξαντος ἀρχιερεὺς ἀπεδείχθη, καὶ διὰ τοῦθ' ἡ βουλὴ ψηφίσασθαι αὐτῷ ἠθέλησεν, οὔτε τι αὐτὸν προσθήσεσθαι ἔφη, καὶ ἐγκειμένων οἱ, ἐξανέστη τε καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ συνεδρίου.

† τοὺς

καὶ οὔτ' ἐκεῖνα ἐκυρώθη, οὔτ' οἰκίαν τινὰ δημοσίαν ἔλαβεν, ἀλλὰ μέρος τι τῆς ἑαυτοῦ, ὅτι τὸν † ἀρχιερέων ἐν κοινῷ πάντως οἰκεῖν ἐχρῆν, ἐδημόσιωσε. τὴν μέντοι τοῦ βασιλέως * τῶν ἱερέων ταῖς ἀειπαρθένοις ἔδωκεν, ἐπειδὴ ὁμότοιχος ταῖς οἰκήσεσιν αὐτῶν ἦν. Κορνηλίου τε Σισέννου αἰτίαν ἐπὶ τῷ τῆς γυναικὸς βίῳ ἔχοντος, καὶ ἐν τῷ συνεδρίῳ εἰπόντος ὅτι καὶ εἰδότος καὶ συμβουλεύσαντος αὐτοῦ ἠγάγετο αὐτήν, περιοργής τε ἐγένετο· καὶ εἶπε μὲν οὐδὲν οὐδὲ ἔπραξε δεινόν, ἐκπηδήσας δὲ ἐκ τοῦ βουλευτηρίου, ἔπειτα μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθεν, ἑλόμενος (ὥς γε καὶ τοῖς φίλοις μετὰ ταῦτα ἔφη) τοῦτο μᾶλλον, καίπερ οὐκ ὀρθῶς ἔχον, ποιῆσαι, ἢ κατὰ χώραν μείνας, ἀναγκασθῆναί τι κακὸν δρᾶσαι.

Κἀν τούτῳ τὸν Ἀγρίππαν ἐκ τῆς Συρίας ἐλθόντα, τῇ τε δημαρχικῇ ἐξουσίᾳ αὖθις ἐς ἄλλα ἔτη πέντε ἐμεγάλυνε, καὶ ἐς τὴν Παννονίαν πολεμησείουσαν ἐξέπεμψε, μεῖζον αὐτῷ τῶν ἑκασταχόθι ἔξω τῆς Ἰταλίας ἀρχόντων ἰσχὺν ἐπιτρέψας. καὶ ὃς τὴν μὲν στρατείαν, καίτοι τοῦ χειμῶνος, ἐν ᾧ Μάρκος τε Οὐαλέριος καὶ Πούπλιος Σουλπίκιος ὑπάτευον, ἐνεστηκότος, ἐποιήσατο. ἐκπλαγέντων δὲ τῶν Παννονίων πρὸς τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, καὶ μηδὲν ἔτι νεωτερισάντων, ἐπανῆλθε, καὶ ἐν Καμπανίᾳ γενόμενος, ἐνόσησε. πυθόμενος δὲ τοῦτο ὁ Αὔγουστος (ἔτυχε δὲ ἐν τοῖς Παναθηναίοις ὁπλομαχίας ἀγῶνας ἐπὶ τῷ τῶν παίδων ὀνόματι τιθείς) ἐξωρμήθη· καὶ καταλαβὼν αὐτὸν τεθνηκότα, ἔς τε τὸ ἄστυ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκόμισε, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ προέθηκε· τόν τε λόγον τὸν ἐπ' αὐτῷ εἶπε, παραπέτασμά τι πρὸ τοῦ νεκροῦ παρατείνας. ὅπερ ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα διὰ τί ἐποίησεν. εἴρηται δ' ὅμως τοῖς μὲν, ὅτι ἀρχιερεὺς ἦν, τοῖς δ', ὅτι τὰ τοῦ τιμητοῦ ἔπραττεν, οὐκ ὀρθῶς φρονοῦσιν. οὔτε γὰρ † τῷ ἀρχιερέῳ ἀπείρηται νεκρὸν ὁρᾶν, οὔτε τῷ τιμητῇ, πλὴν ἂν τὸ τέλος τῶν ἀπογραφῶν μέλλῃ ἐπάξειν. ἂν γὰρ τινὰ πρὸ τοῦ καθαρσίου ἴδῃ, ἀνάδαστα τὰ πραχθέντα αὐτῷ πάντα γίγνεται. τοῦτό τε οὖν οὕτως ἔδρασε, καὶ τὴν ἐκφορὰν αὐτοῦ ἐν τῷ τρόπῳ ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς μετὰ ταῦτα ἐξηνέχθη ἐποιήσατο· καὶ αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ μνημείῳ ἔθαψε, καίτοι ἴδιον ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ λαβόντα.

Ἀγρίππας μὲν οὖν οὕτω μετήλλαξε, τά τε ἄλλα ἄριστος τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπων διαφανῶς γενόμενος, καὶ τῇ τοῦ Αὐγούστου φιλίᾳ πρός τε τὸ αὐτῷ ἐκείνῳ καὶ πρὸς τὸ τῷ κοινῷ συμφορώτατον χρησάμενος. ὅσον τε γὰρ τοὺς ἄλλους ἀρετῇ κατεκράτει, τοσοῦτον ἐκείνου ἐθελοντὴς ἡττᾶτο·

† ἀρχιερία

* τῶν ἱερῶν

† τῷ ἀρχιερεῖ

Ita neque eorum decreta approbata sunt, neque domum publicam accepit: sed quum omnino publicam esse pontifici maximo habitationem oporteret, suarum ædium partem ipse publicam esse iussit: ac ‡ regis sacrificuli domum virginibus Vestalibus dedit, quoniam earum ædibus contigua erat. Quum Cornelius Sisentius propter vitam vxoris suæ culparetur, ac in senatu dixisset, se eam & sciente & suadente Augusto duxisse; vehementi ira correptus Augustus, nihil neq; locutus neque agens grauius, è curia se proripuit, pauloque post reuersus est: q. malebat (ita enim amicis suis deinde referebat) hoc potius, quanquā inconueniēs, facere; quam ibi ‡ manens, aliquo grauiori facto opus habere.

Post Agrippam ex Syria reuersum, tribunitia potestate in aliud quinquennium prorogata cohonestauit, ac in Pannoniam, vbi iam bellum gliscebat, cum maiori imperio, quam vllus alius extra Italiam haberet, misit. Agrippa eam expeditionem iam hieme instante, qua M. Valerius Messala Barbatus, & P. Sulpicius Quirinius consules fuêre, fecit: quo eius aduentu exterriti Pannonii, quum à rebellione destitissent; reuersus, postquam in Campaniam venisset, morbo decubuit. Augustus tum forte quinquatribus munus gladiatorium filiorum nomine exhibebat. is simulac de casu Agrippæ cognouit, properato ex vrbe profectus, mortuum eum inuenit, corpus eius in vrbem aduexit, ac in foro propositum funebri laudatione decorauit, ‡ cortina inter se & mortuum expansa. Id velum quid sibi voluerit, equidem certus non sum. [a] Qui enim dicunt propterea, quod summus pontifex, aut quod censor esset Augustus, ideo hoc factum, vtrique errant. nam neque pontifici maximo cadaueribus aspiciendis interdictum est, neque censori, [b] nisi quum lustrum condit. hic enim si quod ante lustralia sacra mortui corpus intueatur, omnia ab eo ante acta rescinduntur. Deinde funus eius extulit in eum locum, in quem deinceps ipse elatus est, suoq; eum in sepulcro condidit; quū esset Agrippæ proprium in campo Martio monumentum concessum.

Ille fuit Agrippæ vitæ exitus, viro citra controuersiam omnium suæ ætatis hominum optimo, amicitiaque Augusti ad eius reique publicæ summam vtilitatem vso. Quanto enim alios virtute anteibat, tantū vltro concedebat Augusto:

‡ regis sacrorum

‡ manendo cogi, malum & aliquod facinus admitteret.

ANNO V. C. 742.

‡ Velo ante cadauer extenso.

a Et proditū tamen est à quibusdam, hoc factum, quia pontifex maxim' erat; ab aliis, quia censoris munus obibat: quorum neutri recte sentiunt.

b nisi quum censura finē facturus est.

cui quum omnem suam sapientiam ac fortitudinem cum summo eius commodo vtendam daret, honores ac potentiam ab eo recepta in bene merendum de aliis impendebat. Vnde factum est, vt neque Augusto molestus vnquam esset, neque inuidiæ aliorum obnoxius: sed & Augusto ita imperium stabiliuit, vt eam formam reipublicæ ipse maxime appetiisse videri posset: & populum beneficiis ita sibi deuinxit, vt omnium maxime popularis iudicaretur. Moriens etiam populo hortos & balneum à se denominatum legauit, vt gratis lauarentur, prædia quædam ad hoc Augusto tribuens. Augustus non hæc modo populo dedit, sed viritim quoque pecuniam a se, quasi Agrippa ita mandasset, diuisit. Nam plurima bona [a] defuncti Agrippæ ad Augustum redierunt, interque ea Chersonesus etiam apud Hellespontum: quæ nescio quo iure ad Agrippam peruenerit. Desiderium autem Agrippæ diu admodum tenuit: ideoque & apud populum eum honoratum effecit, & filium, qui ei mortuo natus fuit, Agrippam nominauit. Tamen ne quid eorum, quæ antiquitus instituta erant, ‡ intermitteretur, cauit: & quanquam nemo optimatium ludis interesse vellet, tamen ipse gladiatorios ludos perfecit, qui eo quoque absente sæpius facti sunt. Certe Agrippæ casus adeo non priuatim ad eius domum, sed publice ad omnes Romanos spectauit; vt tunc quoque ea quæ maximas calamitates præcurrere solent, signa euenerint. Bubones enim in vrbem frequentes venerunt: fulmine domus ea in Albano, in quam consules sacram rem ibi facientes, diuertere solent, icta fuit: cometa quum multos dies vrbi imminens apparuisset, in faces abiit: incendio multa vrbis ædificia, ac Romuli inter hęc tabernaculum conflagrauit; quum in id corui carnes ignitas ab ara quadam raptas coniecissent.

[a] ex hæreditate defuncti Agrippæ

‡ ab aliis etiam intermitteretur,

Secundum hæc Augustus in aliud quinquennium magister correctorque morum constitutus (nam hoc quoque, vt & imperium, ad certum tempus accipiebat) iussit, vt senatores, quoties in curiam conuenire, aut se accedere ‡ vellent, suffitum [b] adolerent. [b] eo & religionis studium inculcabatur, & signum conueniendi facilius dabatur. Quum tribunatus plebis, [c] propter dissolutam eius vim a perpaucis peteretur; legem tulit, vt ex equitibus, qui non minus quam decies sestertium possiderent, vnusquisque magistratus

‡ deberent, b adolerent: partim vt se religiose gererent, partim vt eo minore cum molestia conuenirent.

c propter abolitam tribunorum potestatem,

A πᾶσαν αὐτῷ τήν τε ἑαυτοῦ καὶ σοφίαν καὶ ἀνδρείαν ἐς τὰ λυσιτελέστατα παρέχων, πᾶσαν τὴν παρ' ἐκείνου καὶ τιμὴν καὶ δύναμιν ἐς τὸ τοὺς ἄλλους εὐεργετεῖν ἀνήλισκεν. ἀφ' οὗ δὴ καὶ τὰ μάλιστα οὔτ' αὐτῷ ποτε τῷ Αὐγούστῳ ἐπαχθής, οὔτε τοῖς ἄλλοις ἐπίφθονος ἐγένετο· ἀλλ' ἐκείνῳ τε τὴν μοναρχίαν ὡς καὶ δυναστείας ὄντως † ἐπιθυμητῇ, συνέστησε, καὶ τὸν δῆμον εὐεργεσίαις, ὡς καὶ δημοτικώτατος, προσεποιήσατο. καὶ τότε γοῦν κήπους τε σφίσι καὶ τὸ βαλανεῖον τὸ ἐπώνυμον αὐτοῦ κατέλιπεν, ὥστε B προῖκα αὐτοὺς λοῦσθαι· χωρία τινὰ ἐς τοῦτο τῷ Αὐγούστῳ δούς. καὶ ὃς οὐ μόνον ταῦτ' ἐδημοσίωσεν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτὸν δραχμὰς τῷ δήμῳ, ὡς καὶ ἐκείνου κελεύσαντος, διένειμε. τῶν τε γὰρ πλείστων αὐτοῦ ἐκληρονόμησεν· ἐν οἷς ἄλλα τε καὶ ἡ Χερρόνησος ἡ πρὸς τῷ Ἑλλησπόντῳ, οὐκ οἶδ' ὅπως ἐς τὸν Ἀγρίππαν ἐλθοῦσα. καὶ πολὺν ἐπὶ πολὺ αὐτὸν ἐπόθησε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἔντιμον παρὰ τῷ δήμῳ ἐποίησε· τόν τε υἱὸν τὸν τελευτήσαντι οἱ γεννηθέντα, C Ἀγρίππαν προσηγόρευσεν. οὐ μέντοι οὔτε τοῖς ἄλλοις ἐκλιπεῖν τι τῶν πατρίων (καίπερ μηδενὸς τῶν πρώτων ἐς τὰς πανηγύρεις ἀπαντῆσαι ἐθέλοντος) ἐπέτρεψε, καὶ αὐτὸς τὰς μονομαχίας διετέλεσε· πολλάκις δὲ καὶ ἀπόντος αὐτοῦ ἐποιοῦντο. οὕτω γοῦν οὐκ ἴδιον τοῦτο τὸ πάθος τῇ τοῦ Ἀγρίππου οἰκίᾳ, ἀλλὰ καὶ κοινὸν πᾶσι τοῖς Ῥωμαίοις ἐγένετο, ὥστε καὶ σημεῖα ὅσα περὶ τῶν μεγίστων συμφορῶν συμβαίνειν σφίσιν εἴωθε, καὶ τότε συνενεχθῆναι. βύαι τε γὰρ τῇ πόλει συνεφοίτησαν, καὶ κεραυνὸς ἐς τὴν ἐν τῷ Ἀλβανῷ οἰκίαν, ἐς ἣν οἱ ὕπατοι D ἐν ταῖς ἱερουργίαις καταλύουσιν, ἐνέσκηψε. τό, τε ἄστρον ὁ κομήτης ὠνομασμένος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ἄστεος αἰωρηθεὶς, ἐς λαμπάδας διελύθη. καὶ πυρὶ ἄλλα τε τῆς πόλεως συχνὰ, καὶ ἡ τοῦ Ῥωμύλου σκηνὴ ἐκαύθη, κοράκων κρέα ἐς αὐτὴν ἐκ βωμοῦ τινος ἔμπυρα ἐμβαλόντων. οὕτω μὲν δὴ τὰ κατ' Ἀγρίππαν ἐγένετο.

† Xyl. in versione ἐπιθυμητής.

E Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ Αὔγουστος, ἐπιμελητής τε καὶ ἐπανορθωτὴς τῶν τρόπων ἐς ἕτερα πέντε ἔτη αἱρεθεὶς (καὶ γὰρ τοῦτο κατὰ προθεσμίας, ὥσπερ τοῦ καὶ τὴν μοναρχίαν, ἐλάμβανε) θυμιᾶν τι τοὺς βουλευτὰς ἐν τῷ συνεδρίῳ, ὁσάκις ‡ ἂν ἕδρα αὐτοῖς, ἢ καὶ τὴν ἄφιξιν πρὸς ἑαυτὸν ποιῶνται, τὸ μὲν, ἵνα θεοσεβῶσι, τὸ δ', ἵνα ἀπόνως συνίωσιν, ἐκέλευσε. τῆς δὲ δημαρχίας ὀλίγων σφόδρα, διὰ τὸ τὴν ἰσχὺν σφῶν καταλελύσθαι, αἰτούντων, ἐνομοθέτησεν, ἐκ τῶν ἱππέων τῶν μὴ ἔλαττον πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας κεκτημένων προβάλλεσθαι τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς

‡ αἰ ἐθέλωσι,

ἀρχαῖς εἶναι ἕκαστον· κἂν τούτων τὸ πλῆθος τοὺς ἐνδέοντας αἱρεῖσθαι σφίσιν, εἰ μὲν καὶ βουλεύσειν μετὰ τοῦτ' ἐθέλοιεν, εἰ δὲ μή, ἐς τὴν ἱππάδα αὖθις ἐπανιέναι δόξαι· ἐπειδή τε ἡ Ἀσία τὸ ἔθνος ἐπικουρίας τινὸς διὰ σεισμοὺς μάλιστα ἐδέετο, τόν τε φόρον αὐτῶν τὸν ἐτήσιον ἐκ τῶν ἑαυτοῦ χρημάτων τῷ κοινῷ ἐσήνεγκε, καὶ ἄρχοντα οἱ ἐκ τοῦ κλήρου, ἀλλ' οὐχ αἱρετὸν, ἐπὶ δύο ἔτη προσέταξε. κακῶς τέ ποτε τοῦ † Ἀπουλίου καὶ τοῦ Μαικήνου ἐν δικαστηρίῳ τινὶ μοιχείας, οὐχ ὅτι τι καὶ αὐτοὶ ὑβρίκεσαν, ἀλλ' ὅτι τῷ κρινομένῳ σπουδῇ συνήγοντο, ἀκουόντων, ἦλθέ τε ἐς τὸ δικαστήριον, καὶ ἐν τῇ τοῦ στρατηγοῦ ἕδρᾳ καθιζήσας, δεινὸν μὲν οὐδὲν ἔπραξεν, ἀπειπὼν δὲ τῷ κατηγόρῳ μήτε τοὺς συγγενεῖς μήτε τοὺς φίλους αὐτοῦ προπηλακίζειν, ἀνέστη. καὶ αὐτὸν διά τε ταῦτα καὶ διὰ τἆλλα ἀνδριάσι τε ἐκ συντελείας ἐτίμησαν, καὶ τῷ τοῖς τε ἀγάμοις καὶ ταῖς ἀνάνδροις καὶ συνθεᾶσθαι τοῖς ἄλλοις καὶ συνδειπνεῖν ἐν τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ δύνασθαι· οὐ γὰρ ἐξῆν οὐδέτερον.

† ἀπουλίου

Ὡς δ' οὖν ὁ Ἀγρίππας, ὅνπερ που δι' ἀρετὴν, ἀλλ' οὐ δι' ἀνάγκην τινὰ ἠγάπα, ἐτεθνήκει, καὶ συνεργοῦ πρὸς τὰ πράγματα πολὺ τῶν ἄλλων καὶ τῇ τιμῇ καὶ δυνάμει προφέροντος, ὥστε καὶ ἐν καιρῷ καὶ ἄνευ φθόνου καὶ ἐπιβουλῆς πάντα διαχειρίζεσθαι, ἐδεῖτο, τὸν Τιβέριον καὶ ἄκων προσείλετο. οἱ γὰρ ἔγγονοι αὐτοῦ ἐν παισὶν ἔτι καὶ τότε ἦσαν. καὶ προαπαλλάξας καὶ ἐκείνου τὴν γυναῖκα, καίτοι τοῦ τε Ἀγρίππου θυγατέρα ἐξ ἄλλης τινὸς γαμετῆς οὖσαν, καὶ τέκνον τὸ μὲν ἤδη τρέφουσαν, τὸ δ' ἐν γαστρὶ ἔχουσαν, τήν τε Ἰουλίαν οἱ ἠγγύησε, καὶ ἐπὶ τοὺς Παννονίους αὐτὸν ἐξέπεμψε. τέως μὲν γὰρ τὸν Ἀγρίππαν φοβηθέντες ἡσύχασαν, τότε δὲ τελευτήσαντος αὐτοῦ, ἐπανέστησαν. καὶ σφᾶς ὁ Τιβέριος, πολλὰ μὲν τῆς χώρας πορθήσας, πολλὰ δὲ καὶ τοὺς ἀνθρώπους κακώσας, ἐχειρώσατο, τοῖς Σκορδίσκοις ὁμόροις τε αὐτοῖς καὶ ὁμοσκεύοις οὖσι, συμμάχοις ὅτι μάλιστα χρησάμενος. καὶ τά τε ὅπλα σφῶν ἀφείλετο, καὶ τῆς ἡλικίας τὸ πλεῖον ἐπ' ἐξαγωγῇ ἀπέδοτο. καὶ αὐτῷ διὰ ταῦτα ἡ μὲν βουλὴ τὰ ἐπινίκια ἐψηφίσατο· ὁ δ' Αὔγουστος ταῦτα μὲν οὐκ ἐπέτρεψεν ἑορτάσαι, τὰς δὲ τιμὰς τὰς ἐπινικίους ἀντέδωκε.

Τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ τῷ Δρούσῳ συνέβη. τῶν τε γὰρ Συγάμβρων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν, διά τε τὴν τοῦ Αὐγούστου ἀποδημίαν, καὶ διὰ τὸ τοὺς Γαλάτας μὴ ἐθελοδουλεῖν, πολεμωθέντων σφίσι, τό, τε ὑπήκοον προκατέλαβε, τοὺς πρώτους, προφάσει τῆς ἑορτῆς, ἣν

A stratus vnum deligeret, atque ex his populus eos, qui deficerent, designaret; si quidem ii equites deincep. † patricii esse vellent: sin minus, licere iis ad equestrem ordinem redire. Præterea quoniã Asia prouincia adminiculo aliquo indigebat, terræ motibus potissimum cõcussa, ex suis pecuniis tributum eius annuũ in ærarium intulit; sorteque, non suffragiis, lectum ei præsidem ad biennium dedit. Quum aliquãdo in iudicio de adulterio Apuleius & Mæcenas male audirent, non quod ipsorum esset crimen, sed quia reo studiose patrocinabantur; B [a] venit in curiam Augustus, ac pro tribunali sedẽs, nullo alio acto, quam quod accusatori edixit, ne suos cognatos amicosque traduceret, surrexit. Ob hæc, & alia eius facta, eum collata ad id pecunia statuis honorauerunt: † permiseruntque id, quod antea nequaquam licebat, vt natalitiis Augusti innupti innuptæque inter alios spectare, epulisque interesse possent.

† *ferri: ... tem adoptari ... senatoriam, vt ... esset, ad*

a *Venit in iudicium Augustus, & pro tribunali sedens, nulla re gesta ... nulla grauiore sententia,*

† *permiserunt que duo, quorum neutrum antea licebat, &c.*

Agrippa mortuo, quem non necessitudinis, sed virtutis causa dilexerat, quũ opus quodam haberet, qui se in rerũ administratione C adiuuaret, qui ipse tamen honoribus & potentia reliquis longe esset superior, quo omnia commode, & citra inuidiam, insidiasque aliorum administrari possent: inuitus etiam Tiberium ad hoc adsumpsit, quum nepotes sui puerilem adhuc ætatem agerent. Itaque Tiberio prius adempta, quam habebat, vxore, (filia Agrippæ ex alia, quam Iulia, coniuge) quæ & infantem ex eo natum iã alebat, & vterum ferebat, Iuliã ei † copulauit: D ac contra Pannonios eum misit, qui quum metu Agrippæ quieuissent, eo defuncto, ad bellum consurrexerant. Eos Tiberius, vsus egregia Scordiscorum, qui Pannoniorum fines attingebant, eodẽque belli apparatu vtebantur, opera, multis maleficiis agro mortalibusque impositis domuit, arma ademit, iuniorum plerosque in alias regiones abducendos vẽdidit. Harum rerum gestarum causa senatus Tiberio triumphum decreuit, quẽ vt duceret, Augustus non permisit, eius E loco triumphalib. cũ honoribus ornans.

† *despondit:*

Idem hoc Druso etiam obtigit. Hic, quum Sicambri, eorumque auxiliarii, propter absentiam Augusti, ac quia videbant Gallos iugum seruitutis grauatim ferre, bellum mouissent, Gallorum primoribus sub prætextu eius festi, quod

hodie etiam Lugduni ad aram Augusti celebratur, euocatis, motum subditorũ præoccupauit: inde Germanis intentus, quando Rhenum transirent, eos repulit, atque ipse deinde in Vsipetarum regionem secundum insulam Batauorum, atque inde in Sicambrorum terram transgressus, magnam agri partẽ vastauit. Inde secundo Rheno in Oceanum deuectus, Frisios subegit, ac per paludem in ⟂ Chaucorum fines profectus, in periculo fuit, nauibus propter defluxum maris in sicco destitutis: tamẽ Frisiorum opera, qui pedestri militia se ei iunxerant superato discrimine, inde digressus (iam enim hiems appetebat) Romam peruenit: ibique prætor vrbanus, quanquam prætorios honores iam adeptus, est creatus, Q. Ælio Tuberone, Paulo Fabio Maximo, consulibus. Initio veris rursus ad bellum profectus, Rhenum transiit, Vsipetas subiugauit: Lupiæque fluminis ripis ponte iunctis, in Sicambros irrupit, perque eos in Cheruscorum regionem vsque ad Visurgim processit. id vt ei liceret, Sicambrorum in Chattos, qui soli finitimorum auxilia negauerant, totius populi viribus facta expeditio effecerat: quo tempore Drusus iis imprudentibus regionem peragrauit, Visurgim etiam transiturus, ni eum inopia alimentorum, ac hiemis propinquitas, præterea examẽ apum in castris visum, deterruissent. [a] Regressus in sociorum terram, in summum deuenit periculum, insidiis hostium frequenter læsus, & aliquando in loco angusto ac concauo circunclusus, haud procul abfuit, quin toto cum exercitu periret; a qua cum pernicie nihil aliud eripuit, quam hostium temeritas, qui [b] quũ vno omnes Romanos impetu deleri posse crederent, nullo ordine seruato eos aggressi, victi inde, ferociaq; sua fracta, discessere. Ex eo namq; barbari propius adire veriti, eminus tantum hostem infestauere; ita vt Drusus vicissim iis contemptis, castellum contra eos ad Lupiæ & ⟂ Alisonis fluuiorum confluentes [c], aliudque in Chattis ad ipsum Rhenum exstruxerit. Ob hæc ei honores triumphales, ⟂ vt ouans in vrbem inueheretur, ac peracta prętura cum proconsulari imperio esset, decretum est: nomen autem imperatorium, etsi, ⟂ sicut Tiberius etiam, à militibus imperator fuerat dictus, ac vtraque re gesta [c] id abunde meruerat, nondum ab Augusto datum est.

Canchorũ

ANNO V. C. 743.

a Quapropter nec vlterius processit, & regressus in

b qui quum contemptis Romanis, quasi iam captis, & vno velut ictu concidendis, nullo eos ordine seruato essẽt adgressi, victis

† Elisonis

⟂ vt eques in vrbem

⟂ sicut antea Tiberius etiam, à militibus tunc imperator

c numerum adpellationis eius adauxerat, nõ tamen ab Augusto

A καὶ νῦν περὶ τὸν τοῦ Αὐγούστου βωμὸν ἐν Λουγδούνῳ τελοῦσι, μεταπεμψάμενος καὶ τοὺς Κελτοὺς τηρήσας τὸν Ῥῆνον διαβαίνοντας, ἀνέκοψε. καὶ μετὰ τοῦτο ἔς τε τὴν τῶν Οὐσιπετῶν κατ' αὐτὴν τὴν † Παταούων νῆσον διέβη. καὶ ἐπὶ τὴν Συγαμβρίδα ἐκεῖθεν ἐπιπαρελθὼν, συχνὰ ἐπόρθησεν. ἔς τε τὸν Ὠκεανὸν διὰ τοῦ Ῥήνου καταπλεύσας, τούς τε Φρισίους ᾠκειώσατο, καὶ ἐς τὴν ⟂ Χαυκίδα διὰ τῆς λίμνης ἐμβαλὼν, ἐκινδύνευσε, τῶν πλοίων ἐπὶ τῆς τοῦ Ὠκεανοῦ παλιῤῥοίας ἐπὶ ξηροῦ γενομένων. καὶ τότε μὲν ὑπὸ τῶν Φρισίων πεζῇ συνεστρατευκότων αὐτῷ σωθεὶς, ἀνεχώρησε (χειμὼν γὰρ ἦν) καὶ ἐς τὴν Ῥώμην ἐλθὼν, ἀστυνόμος ἐπί τε Κυΐντου Αἰλίου καὶ ἐπὶ Παύλου Φαβίου ὑπάτων, καίπερ τὰς στρατηγικὰς τιμὰς ἔχων, ἀπεδείχθη. ἅμα δὲ τῷ ἦρι ἐς τὸν πόλεμον αὖθις ὥρμησε, καὶ τόν τε Ῥῆνον ἐπεραιώθη, καὶ τοὺς Οὐσιπέτας κατεστρέψατο. τόν τε Λουπίαν ἔζευξε, καὶ ἐς τὴν τῶν Συγάμβρων ἐνέβαλε, καὶ δι' αὐτῆς καὶ ἐς τὴν Χερουσκίδα ⟂ προσεχώρησε, μέχρι τοῦ † Οὐϊσούργου. ἠδυνήθη δὲ οὕτω ποιῆσαι, ὅτι οἱ Σύγαμβροι τοὺς Χάττους μόνους τῶν προσοίκων μὴ θελήσαντας σφίσι συμμαχῆσαι, ἐν ὀργῇ σχόντες, πανδημεὶ ἐπ' αὐτοὺς ἐξεστράτευσαν· καὶ τῷ καιρῷ τούτῳ ἔλαθε τὴν χώραν αὐτῶν διεξελθών. καὶ διέβη ἂν καὶ τὸν ⟂ Οὐϊσοῦργον, εἰ μὴ τῶν τε ἐπιτηδείων ἐσπάνισε, καὶ ὁ χειμὼν ἐνέστη, καί τι καὶ σμῆνος ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτοῦ ὤφθη. οὔτ' οὖν περαιτέρω διὰ ταῦτα προεχώρησε, καὶ ἐς τὴν φιλίαν ἀνακομιζόμενος, δεινῶς ἐκινδύνευσεν. οἱ γὰρ πολέμιοι ἄλλως τε D ἐνέδραις αὐτὸν ἐκάκωσαν, καὶ ποτὲ ἐς στενὸν καὶ κοῖλον χωρίον κατακλείσαντες, ὀλίγου διέφθειραν. κἂν πανσυδὶ ἂν ἀπώλεσαν, εἰ μὴ καταφρονήσαντες σφῶν, ὡς καὶ ἑαλωκότων, καὶ μιᾶς ἐπικοπῆς ὄντων, ὁμόσε αὐτοῖς ἀσυντάκτως ἐχώρησαν. νικηθέντες γὰρ ἐκ τούτου, οὐκέθ' ὁμοίως ἐθρασύνοντο, ἀλλὰ πόῤῥωθεν μὲν σφᾶς παρελύπουν, ἐγγὺς δὲ οὐ προσῄεσαν. ὥστε τὸν Δροῦσον ἀντικαταφρονήσαντα αὐτῶν, ἐκεῖ τε ᾗ ὅ, τε Λουπίας καὶ ὁ Ἐλίσων συμμίγνυνται, φρούριόν τι σφίσιν ἐπιτειχίσαι, καὶ ἕτερον ἐν Χάττοις παρ' αὐτῷ τῷ Ῥήνῳ. διὰ μὲν οὖν ταῦτα τάς τε E ἐπινικίους τιμὰς, καὶ τὸ ἐπὶ κέλητος ἐς τὸ ἄστυ ἐσελάσαι, τῇ τε τοῦ ἀνθυπάτου ἐξουσίᾳ, ἐπειδὰν διαστρατηγήσῃ, χρήσασθαι ἔλαβε. τὸ γὰρ ὄνομα τὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπεφημίσθη μὲν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καὶ ἐκείνῳ τότε † καὶ τῷ Τιβερίῳ, οὐ προσετέθη μέντοι παρὰ τοῦ Αὐγούστου ἐδόθη, καίτοι τὸν αὐτοῦ ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν ἔργων τὸν ἀριθμὸν τῆς ἐπικλήσεως αὐξήσαντος.

† Βαταύων

⟂ Καυχίδα. Sic infra, lib. 60. recte.

⟂ προσεχώρησε

† Οὐισούργου

⟂ Οὐϊσοῦργον,

† ἐπὶ τῇ νίκῃ προσετέθη μέντοι

E, φ

Ἐν ᾧ δ' οὖν ὁ Δροῦσος ταῦτ' ἐστράτευεν, ἥτε πανήγυρις ἡ τῇ στρατηγίᾳ αὐτοῦ προσήκουσα, πολυτελέστατη ἐποιήθη, καὶ τὰ γενέθλια τὰ τοῦ Αὐγούστου καὶ ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πόλει πολλαχόθι θηρίων σφαγαῖς ἐτιμήθη. καὶ τοῦτο μὲν καίτοι μὴ ψηφισθὲν, ἐν πᾶσιν ὡς εἰπεῖν τοῖς ἔτεσι πρός τινος τῶν ἀεὶ στρατηγούντων ἐγίγνετο. τὰ δὲ δὴ Αὐγουστάλια, ἃ καὶ νῦν ἄγεται, τότε πρῶτον ἐκ δόγματος ἐτελέσθη.

A

ª Hæc eo tempore a Druso gesta sunt: ludiq;, quos prætor ipse tum faciēdos habebat, maximo sumptu exhibiti fuerunt; ac natalis Augusti in circo, & variis aliis vrbis locis, venationibus celebratus est: idque etsi non decretum, tamen quotannis fere à prætoribus factum. Augustalia etiā, quæ hodie celebrantur, tūc primum ex senatusconsulto acta sunt.

ª *Dum hæc à Druso gererentur, etiā ludi, qui ad præturam ipsius pertinebant,*

† *Leuncl.* Ὁ δὲ Τιβέριος

† Ὅ,τι Τιβέριος τοὺς Δαλμάτας νεοχμώσαντας, καὶ τοὺς Παννονίους μετὰ τοῦτο, πρός τε τὴν ἐκείνου καὶ πρὸς τὴν τοῦ πλείονος στρατοῦ ἀποστάσιν νεωτερίσαντας, ἐχειρώσατο, πολεμῶν τε ἅμα ἀμφοτέροις, καὶ ποτὲ μὲν τῇ, ποτὲ δὲ τῇ μεθιστάμενος· ὥστε καὶ τῶν ἄλλων τῶν αὐτῶν τῷ Δρούσῳ τυχεῖν. κἀκ τούτου καὶ ἡ Δαλματία τῇ τοῦ Αὐγούστου φρουρᾷ, ὡς καὶ ὅπλων τινῶν ἀεὶ καὶ δι' ἑαυτὴν καὶ διὰ τὴν τῶν Παννονίων γειτονίαν δεομένη, παρεδόθη. οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἔπραξαν.

B

Tiberius autem Dalmatas rebellantes, † ac Pannonios, qui per eius ac maioris partis copiarum absentiam res nouas moliti fuerant, vtrisque simul bello illato, † ac modo hac, modo illac transferendo, in suam potestatē redegit: quas ob res gestas iidem ei, qui Druso, honores sunt tributi; ac exinde Dalmatia, vt quæ arma semper & per se, & ob propinquitatē Pānoniæ requireret, Augusti custodiæ commissa est.

† *ac deinde Pannonios,*

† *idq; modo*

Ἐν δὲ δὴ τοῖς αὐτοῖς τούτοις χρόνοις Βουλογαίσης Θρᾷξ Βησσὸς ἱερεὺς τοῦ παρ' αὐτοῖς Διονύσου, προσεποιήσατό τινας, πολλὰ θειάσας, καὶ μετ' αὐτῶν ἀποστάς· τόν τε † Ῥασκύποριν τὸν τοῦ Κότυος υἱὸν νικήσας ἀπέκτεινε, καὶ τὸν θεῖον αὐτοῦ τὸν Ῥυμητάλκην μετὰ ταῦτα ἀμαχεὶ γυμνώσας τῆς δυνάμεως, τῇ παρὰ τοῦ θείου δόξῃ φυγεῖν ἐποίησε· καὶ αὐτὸν διώκων, ἔς τε τὴν Χερρόνησον ἐνέβαλε, καὶ δεινῶς αὐτὴν ἐλυμήνατο. ὡς οὖν οὗτός τε ταῦτα ἐποίει, καὶ οἱ Σιαλῆται τὴν Μακεδονίαν ἐκακούργουν, Λούκιος Πείσων ἐκ Παμφυλίας, ἧς ἦρχε, προσετάχθη σφίσι· καὶ προαναχωρησάντων οἴκαδε τῶν Βησσῶν, ὅπως ἐπυνθάνοντο αὐτὸν προσιόντα, ἔς τε τὴν γῆν αὐτῶν ἀφίκετο, καὶ ἡττηθεὶς τὸ πρῶτον, ἀντεπεκράτησε, καὶ ἐκείνην τε καὶ τὴν τῶν προσχώρων τῶν συνεπαναστάντων σφίσιν ἐπόρθησε· καὶ τότε μὲν τοὺς μὲν, ἐθελοντὰς προσθεμένους, τοὺς δ' ἄκοντας ἐκπλήξας, τοῖς δὲ καὶ ἐκ παρατάξεως συνενεχθεὶς, πάντας αὐτοὺς ὑπηγάγετο· καὶ μετὰ τοῦτο νεοχμώσαντάς τινας αὐτῶν, αὖθις κατεδουλώσατο. καὶ αὐτῷ διὰ ταῦτα καὶ ἱερομηνία καὶ τιμαὶ ἐπινίκιοι ἐδόθησαν.

† Ῥασκύπολιν τὸν τοῦ Κότυος

C

D

Sub idem tempus Vologæsus Thrax, Bessus natione, sacerdosque Bacchi, qui apud eos colitur, multos vana religione obiecta sibi adsociauit, eorumque auxilio facta defectione, † Rhasciporim Cotys filium victum necauit: ac deinde Rhymetalcem, superstitionis vanæ prætextu vsus citra prælium exercitu nudatum in fugam coniecit, eumque insecutus, in Cherrhonesum irrupit, ac multūm ei damni iniunxit. Sialetę quoq; Macedoniam infestauêre. Contra hos populos bellum gerere iussus L. Piso, qui tum Pamphyliæ præerat. Cuius aduentu præcognito quum recessissent Bessi, ipse in eorum regionem exercitu adducto, primo prælium sinistrum fecit: deinde recuperata victoria, Bessorum & circumiacentes eorum, qui defectionis socii fuerant, agros vastauit: omnes eos populos partim vltro sibi se dedentes, partim terrore vt id facerent compulsos, nonnullos etiam pugna superatos subegit, ac nōnullos deinde rebellionem iterum tētantes, denuo in seruitutem coniecit. Ob has ei res gestas supplicatio & honores triumphales decreti.

† *Rhascuporim Cotys filium*

Ἐν ᾧ δ' οὖν ἐκεῖνα ἐγίγνετο, Αὔγουστος † ὑπογραφάς τε ἐποιήσατο, πάντα τὰ ὑπάρχοντά οἱ, καθάπερ τις ἰδιώτης, ἀπογραψάμενος, καὶ τὴν βουλὴν κατελέξατο. ὁρῶν δὲ ὅτι οὐκ ἀεὶ συχνοὶ συνελέγοντο, ἐκέλευσε τὰ δόγματα αὐτῶν καὶ ἐν ἐλάττοσιν ἢ τετρακοσίοις γίγνεσθαι. οὐ γὰρ ἐξῆν τινὰ ἐκ τοῦ πρὶν ἄλλως κυροῦσθαι. ἐπειδή τε ἀργύριον αὖθις ἐς εἰκόνας † ἑαυτοῦ καὶ ἐκείνη καὶ ὁ δῆμος συνεσήνεγκαν, ἑαυτοῦ μὲν οὐδεμίαν, Ὑγιείας δὲ δημοσίας καὶ προσέτι καὶ Ὁμονοίας,

† ἀπογράφας τε

† αὐτοῦ

E

Interea † Augustus indicem omnium suorum bonorum, perinde ac si esset priuatus homo, conscripsit, senatumque legit. & quum videret non semper frequētes conuenire senatores, senatusconsulta etiam à paucioribus, quam CCCC senatoribus vt fieri possent, statuit; quum ante ea hunc numerum, vt rata essent, requirerent. Quumq; iterum pecuniam ad imagines ei faciendas senatus populusque conferrent, nullam quidem sibi, Salutis autem publicæ, Concordiæque

† *Augustus censum egit, etiam facultatibus suis ac si priuatus quispiam foret, descriptis: senatumque legit.*

& Pacis posuit. semper autē fere, vtcunq; se eius occasio obtulerat, id faciebant: ac tandem [a] ipsa prima anni die eam non in commune iam contulerunt, sed ad ipsum Augustum accedentes, plus minusve singuli ei porrexerunt: atque ipse tantūdem, aut plus etiam addens, ipsis reddidit; non ‡ patriciis modo, sed aliis quoque. Audiui etiam eum ex oraculo quodam, aut somnio, quotannis certa die argenti nonnihil [b] ab accidentibus quasi emendicantem accepisse. [c] id si quis credendum non putet, tamen ita traditum est.

a ipsis kalēdis Ianuariis eam non in

‡ senatoribus,

b ab iis, qui forte in eum incidissent, quasi

c Id siue cui probabile videtur, siue non, traditū quidem est.

Eodem anno Iuliam Tiberio matrimonio coniunxit, & Octauiam sororem vita defunctam in sacrario Iulio publice exposuit: cortinaque, vt ante, extensa pro corpore, funebrem orationem habuit: Drususque pro rostris, videlicet in publico luctu, senatoriam vestem lugubri permutauit. tum funus eius generi extulerunt, Augustus autem non omnia, quæ in eius fuerant honorem decreta, admisit.

Tum quoq; primum post Merulam flamen dialis creatus est: quæstoribus etiam, quæ vnoquoq; tempore fierent, senatusconsulta adseruanda tradita; quum tribuniplebis ac ædiles, quib. ante id negotium datū fuerat, per apparitores hoc suos egissent, atq; inde error & confusio incidisset. Decretum quoque est, vt Iani Gemini templum, quod bellis, quæ dixi, exortis apertum fuerat, iis iam compositis clauderetur: verum id ne fieret, Daci obstitere, qui Istrum frigore concretū transgressi, ex Pannonia prædas abstulerant. Dalmatæ quoque, propter exactum tributum, rebellionem fecere. Hos motus Tiberius ex Gallia, in quam cum Augusto ꝓfectus fuerat, ‡ euocatus pacauit. Germanos cum alios, tum Chattos, (hi enim quoque relicto eo agro, quem Romani ipsis assignauerant, Sicambris se cōiunxerant) Drusus partim maleficiis infestauit, partim subegit. His peractis Tiberius & Drusus cum Augusto, qui in Lugdunensi Gallia plerunq; versabatur, haud procul a bello Germanico remotus, eiusque euentui intentus, Romam redierūt; ac ea [d] quæ victoria impetrata fieri leges iubent, aut aliâs conuenit, peregerunt. Hæc acta Iulio, ac Fabio Maximo consulibus.

‡ aduersus eos missus

d quæ decreta propter victorias ipsis erant, aut alias fieri debebant, peregerunt.

A Εἰρήνης τε, ἔστησεν. ἀεί τε γάρ, ὡς εἰπεῖν, καὶ ἐπὶ πάσῃ προφάσει τοῦτ' ἐποίουν· καὶ τέλος καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ οὐκέτι ἰδίᾳ που κατέβαλλον αὐτό, ἀλλ' αὐτῷ ἐκείνῳ προσιόντες, οἱ μὲν πλεῖον, οἱ δὲ ἔλαττον ἐδίδοσαν. καὶ ὅς, προστιθεὶς αὖ ἕτερον τοσοῦτον ἢ καὶ πλέον, ἀντεδίδου οὐχ ὅπως τοῖς βουλευταῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις. ἤδη δὲ καὶ ἐκεῖνο ἤκουσα, ὅτι καὶ ἄλλο τι ἀργύριον ἐκ λογίου τινός, ἢ καὶ ὀνείρατος, παρὰ τῶν προστυχόντων οἱ, ὡς καὶ προσαιτῶν, ἐν μιᾷ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ ἐλάμβανε. καὶ τοῦτο μέν, † εἴ γέ τῳ πιστόν, οὐ παραδέδοται.

† H. Steph. εἴτε τῳ πιστόν, εἴτε οὐ, παραδέδοται.

B Ἐν δὲ τῷ ἔτει ἐκείνῳ τήν τε Ἰουλίαν τῷ Τιβερίῳ συνῴκισε, καὶ τὴν Ὀκταουΐαν τὴν ἀδελφὴν ἀποθανοῦσαν προὔθετο ἐπὶ τοῦ Ἰουλίου ἡρῴου, παραπετάσματι καὶ τότε ἐπὶ τοῦ νεκροῦ χρησάμενος. καὶ αὐτός τε ἐκεῖ τὸν ἐπιτάφιον εἶπε, καὶ ὁ Δροῦσος ἐπὶ τοῦ βήματος (δημόσιον γὰρ τὸ πένθος) ἀλλαξάμενος τὴν ἐσθῆτα τῶν βουλευτῶν ἐγένετο. καὶ τὸ μὲν σῶμα αὐτῆς οἱ γαμβροὶ ἐξήνεγκαν, τὰ δὲ δὴ ψηφισθέντα αὐτῇ, οὐ πάντα ὁ Αὔγουστος ἐδέξατο.

C Καὶ τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ ὅ, τε ἱερεὺς τοῦ Διὸς πρῶτον μετὰ τὸν Μερούλαν ἀπεδείχθη, καὶ τοῖς ταμίαις τὰ δόγματα ἑκάστοτε γιγνόμενα, διὰ φυλακῆς ποιεῖσθαι ἐκελεύσθη· ἐπειδὴ οἵ τε δήμαρχοι καὶ οἱ ἀγορανόμοι οἱ πρότερον αὐτὰ ἐπιτετραμμένοι, διὰ τῶν ὑπηρετῶν τοῦτο ἔπραττον· καὶ τίς ἐκ τούτου καὶ διαμαρτία καὶ ταραχὴ ἐγένετο. ἐψηφίσθη μὲν οὖν τὸν Ἰανὸν τὸν Γέμινον, ὡς καὶ πεπαυμένων τῶν πολέμων, (ἀνέῳκτο γάρ) κλεισθῆναι. οὐ μέντοι καὶ ἐκλείσθη. οἵ τε γὰρ Δα-D κοὶ τὸν Ἴστρον πεπηγότα διαβαίντες, λείαν ἐκ τῆς Παννονίας ἀπετέμοντο, καὶ οἱ Δελμάται πρὸς τὰς εἰσπράξεις τῶν χρημάτων ἐπανέστησαν. καὶ τούτοις μὲν ὁ Τιβέριος ἐκ τῆς Γαλατίας, ἐς ἣν μετὰ τοῦ Αὐγούστου ἐσεληλύθει, καταπεμφθεὶς ἀνεστήσατο. τὰ δὲ δὴ τῶν Κελτῶν τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν Χάττων (πρὸς γὰρ τοὺς Συγάμβρους μετέστησαν, καὶ τήν τε χώραν αὐτῶν, ἣν οἰκεῖν παρὰ τῶν Ῥωμαίων εἰλήφεσαν, ἐξανέστησαν) ὁ Δροῦσος τὰ μὲν ἐκάκωσε, τὰ δὲ ἐχειρώσατο· καὶ μετὰ τοῦτο E ἔς τε τὴν Ῥώμην σὺν τῷ Αὐγούστῳ, συνεκομίσθησαν (ἐν γὰρ τῇ Λουγδούνῳ τὰ πολλὰ οὕτως ἐγγύθεν τοῖς Κελτοῖς ἐφεδρεύων διέτριβε) καὶ ὅσα ἐπὶ ταῖς νίκαις ἐψήφιστο, ἢ καὶ ἄλλως καθήκοντα ἦν γενέσθαι, ἐπετέλεσαν. Ταῦτα μὲν ἐπί τε τοῦ Ἰουλίου καὶ ἐπὶ Φαβίου Μαξίμου ὑπάτων ἐγένετο.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

πεντηκοστὸν πέμπτον βιβλίον.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVINQVAgesimusquintus.

ΤΑ´ΔΕ Ε´ΝΕΣΤΙΝ Ε´Ν ΤΩ͂ πεντηκοστῷ πέμπτῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

Ὡς Δροῦσος ἀπέθανεν.
Ὡς τὸ Λιουίας τέμενος καθιερώθη.
Ὡς τὸ Ἀγρίππου πεδίον καθιερώθη.
Ὡς τὸ Διριβιτώριον καθιερώθη.
Ὡς Τιβέριος ἐς Ῥόδον ἀνεχώρησεν. †δίαιτα
Ὡς ἡ Αὐγούστου †ἀγορὰ καθιερώθη.

Ὡς ὁ τοῦ Ἄρεως ναὸς ὁ ἐν αὐτῇ ὢν καθιερώθη.
Ὡς Λούκιος Καῖσαρ καὶ Γάϊος Καῖσαρ ἀπέθανον.
Ὡς Αὔγουστος Τιβέριον ἐποιήσατο.

Ὡς Λιουία παρῄνεσεν Αὔγουστον φιλανθρωπότερον ἄρχειν.
Περὶ τῶν στρατοπέδων, καὶ ὡς οἱ τὰ στρατιωτικὰ χρήματα διοικοῦντες κατέστησαν.
Ὡς οἱ νυκτοφύλακες κατέστησαν.
Ὡς Δαλμάταις καὶ Παννονίοις Τιβέριος ἐπολέμησεν.

HÆC INSVNT LIBRO LV. Romanæ historiæ Dionis.

De morte Drusi.
Vt Liuiæ templum fuerit dedicatum
Vt campus Agrippæ fuerit dedicatus.
Vt Diribitorium fuerit dedicatum.
De discessu Tiberii in Rhodum.
Vt Augusti ædes, fanumque in ea Martis fuerint consecrata.
De morte Lucii & Caii Cæsarum.
Quomodo Augustus Tiberium adoptauerit.
Quemadmodum Liuia Augustum adhortata fuerit, vt clementius imperaret.
De legionibus, vtque constituti sint, qui pecuniam militarem administrarent.
Vt vigiles nocturni fuerint instituti.
De bello, quod contra Dalmatas & Pannonios Tiberius gessit.

ΧΡΟ´ΝΟΥ ΠΛΗ͂ΘΟΣ, Ε´ΤΗ ιγ, Ε´Ν ΟΙ͂Σ ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι, οἵδε ἐγένοντο.

Νέρων Κλαύδιος Τιβ. υἱ. Δροῦσος, καὶ Τίτος Κυίντιος Τ. υἱ. Κρισπῖνος.
Γ. Μάρκιος Κηνσωρῖνος, καὶ Γ. Ἀσίνιος Γ. υἱ. Γάλλος.
Τιβ. Κλαύδιος, Τιβ. υἱ. τὸ β´, καὶ Γν. Καλπούρνιος Γν. υἱ. Πείσων, τὸ β´.
Δέκιμος Λαίλιος Δεκίμου υἱ. Βάλβος, καὶ Γ. Ἀντίστιος Γ. υἱ. Οὐέτηρ.
Αὔγουστος, τὸ ιβ´, καὶ Λούκιος Σύλλας.
Γ. Καλουίσιος Σαβῖνος, τὸ β´, καὶ Λ. Πασσιηνὸς Ῥοῦφος.
Λ. Κορνήλιος Λ. υἱ. Λεντοῦλος, καὶ Μ. Οὐαλέριος Μ. υἱ. Μεσσάλας, ἢ Μεσσαλῖνος.
Αὔγουστος, τὸ ιγ´, καὶ Μ. Πλαύτιος Μ. υἱ. Σιλουανός.
Κόσσος Κορνήλιος Γν. υἱ. Λεντοῦλος, καὶ Λ. Καλπούρνιος Γν. υἱ. Πείσων.
Γ. Καῖσαρ Αὐγούστου τὸ ιδ´, καὶ Λ. Αἰμίλιος Λ. υἱ. Παῦλος.
Π. Οὐινίκιος, ἢ Μινούκιος, Μ. υἱ. καὶ Π. Ἀλφῖνος, ἢ Ἀλφίνιος Π. υἱ. Οὖαρος.
Λ. Αἴλιος Λ. υἱ. Λαμίας, καὶ Μ. Σερουίλιος Μ. υἱ.
Σέξτος Αἰμίλιος Κ. υἱ. Κάτος, καὶ Γ. Σέντιος Γ. υἱ. Σατουρνῖνος.
Λ. Οὐαλέριος Ποπλίου υἱ. Μεσσάλας †Οὐαλέριος, καὶ Γν. Κορνήλιος Λ. υἱ. Κίννας Μάγνος.
Μ. Αἰμίλιος Λ. υἱ. Λέπιδος, καὶ Λ. Ἀρρούντιος Λ. υἱ.
Αὖλος Λικίνιος Νερούας Σιλανός, καὶ Κ. Καικίλιος Μέτελλος Κρητικός.
Μ. Φούριος Μ. υἱ. Κάμιλλος, καὶ Σέξτος Νώνιος Λ. υἱ. Κυιντιλιανός.

ANNORVM HISTORIA XVII HOC libro narratur, in quibus consulatum habuerunt;

745. Claudius Nero, Tib. F. Drusus & T. †Quintus T F. Crispinus. †Quinctius
747. C. Marcius Censorinus, & C. Asinius C. F. Gallus

747. Tib. Claudius Tiberii F. II,	&	Cn. Calpurnius † C. F. Piso. II.
748. D. Lælius D. F. Balbus,	&	C. Antistius C. F. Veter.
749. Augustus, XII,	&	L. Sylla.
750. C. Caluisius Sabinus, II,	&	L. Passienus Rufus.
751. L. Cornelius. L. F. Lentulus,	&	M. Valerius M. F ‡ Messalinus.
752. Augustus, XIII,	&	M. Plautius M. F. Siluanus.
753. Cossus Cornelius Cn. F. Lentulus,	&	L. Calpurnius Cn F. Piso.
754. C. Cæsar Augustus, XIIII,	&	L. AEmilius L. F. Paulus.
755. P. * Vinicius M. F.	&	P. Alfenus P. F. Varus.
756. L. Ælius L. F Lamia,	&	M. Seruilius M. F.
757. Sex. * Æmilius Q. F. * Catus,	&	C. Sentius C. F. Saturninus.
758. L. Valeri⁹ Potiti F. Messala † Volesus,	&	Cn. Cornelius L. F. Cinna Magnus.
759 M Æmilius L. F. Lepidus,	&	L. Arruntius L. F.
760. A. Licinnius Nerua Silanus,	&	Q. Cæcilius Metellus Creticus.
761. † Furius M. F. Camillus,	&	Sex. Nonius C. F. † Quintilianus.

† Cn.

‡ Messala, vel Messalinus.

† Quinctilianus.

*al Minucius. male.
*al Ælius
*al. Catulus.
†al. Valesus. recte.
†M. Furius

ANNO V.C 735.

A Nno insequenti, Druso & T. Quintio Crispino consulib⁹, signa Druso haud læta acciderunt. Inter multa alia, quæ tempestate & fulminib. perdita fuere, templa quoque nonnulla, adeoq; Iouis etiam Capitolini, & huic adiunctum fanum, læsa sunt. Quibus neglectis, Drusus in Chattorum fines ingressus, obuia quæque non sine magno labore subigendo, congressosque prælijs haud incruenta victoria superando, ad Sueuos vsque peruenit: inde in Cheruscos conuerso itinere, Visurgim transgressus, omnia populando ad Albim vsque perrexit: qui ex Vandalicis montibus profluens, in Oceanum Septentrionalem magnus admodum factus effluit. Hūc quum frustra conatus esset transire, trophæis constitutis recessit. etenim mulier quædam, humana amplior forma, ei obuiam facta: Druse, inquit, quo tandem nullum cupiditati tuæ modum statuens, contendis? non tibi fatis concessum, hæc omnia videre. quin tu abi. iam enim & operum tuorum, & vitæ instat tibi terminus. Oblatam à deo aliquo hanc vocem mirum profecto est, neque tamen mihi fides abroganda videtur huic rei, quam statim euentus comprobauit. nam & continuo retro ire Drusus cœpit, & in itinere prius, quam Rhenum attingeret, morbo decessit. Astipulantur huic, quod commemoraui, prodigia etiam alia. nanque & sub mortem eius lupi circum castra ipsius vagati vlularant, & iuuenes duo per medias munitiones equis transuecti apparuerant, eiulatusque muliebris auditus fuerat, & stellæ in cœlo discurrerant.

Ad

A Τῷ δ' ἐχομένῳ ἔτει ὁ Δροῦσος μετὰ τοῦ Κρισπίνου ὑπάτευσε· καὶ αὐτῷ σημεῖα οὐκ ἀγαθὰ συνηνέχθη. πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα καὶ χειμῶνι καὶ κεραυνοῖς, πολλοὶ δὲ καὶ ναοὶ ἐφθάρησαν, ὥστε καὶ τὸν τοῦ Διὸς τοῦ Καπιτωλίου, τόν τε σύνναον αὐτοῦ κακωθῆναι· οὐ μέντοι καὶ ἐφρόντισέ τι αὐτῶν, ἀλλ' ἔς τε τὴν τῶν Χάττων ἐσέβαλε, καὶ προῆλθε μέχρι τῆς Συηβίας, B τήν τε ἐν ποσὶν οὐκ ἀταλαιπώρως χειρούμενος, καὶ τοὺς προσμιγνύντας οἱ οὐκ ἀναιμωτὶ κρατῶν. κἀντεῦθεν πρός τε τὴν * Χειρουσκίδα μετέστη, καὶ τὸν † Οὐίσουργον διαβὰς, ἤλασε μέχρι τοῦ ‡ Ἀλβνίου πάντα πορθῶν. ἐκεῖνον γὰρ (ῥεῖ δὲ ἐκ τῶν Οὐανδαλικῶν ὀρῶν, καὶ ἐς τὸν Ὠκεανὸν τὸν προσάρκτιον πολλῷ μεγέθει ἐκδίδωσι) ἐπεχείρησε μὲν περαιωθῆναι, οὐκ ἠδυνήθη δὲ, ἀλλὰ τρόπαια στήσας, ἀνεχώρησε. γυνὴ γάρ C τις μείζων ἢ κατὰ ἀνθρώπου φύσιν ἀπαντήσασα αὐτῷ, ἔφη, Ποῖ δῆτα ἐπείγῃ Δροῦσε ἀκόρεστε; οὐ πάντα σοι ταῦτα ἰδεῖν πέπρωται. ἀλλ' ἄπιθι· καὶ γάρ σοι καὶ τῶν ἔργων καὶ τοῦ βίου τελευτὴ πάρεστιν ἤδη. Θαυμαστὸν μὲν οὖν τὸ τινὰ φωνὴν παρὰ τοῦ δαιμονίου τοιαύτην τῳ γενέσθαι, οὐ μέντοι καὶ ἀπιστεῖν ἔχω. παραχρῆμα γὰρ ἀπέβη, σπουδῇ τε ὑποστρέψαντος αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ νόσῳ τινὶ, πρὶν ἐπὶ τὸν Ῥῆνον ἐλθεῖν, τελευτήσαντος. καί μοι τεκ- D μηριοῖ τὸ λεχθὲν, ὅτι καὶ λύκοι περὶ τὸ στρατόπεδον ὑπὸ τὸν θάνατον περινοστοῦντες ὠρύοντο, καὶ νεανίσκοι δύο διὰ μέσου τοῦ ταφρεύματος διιππεύοντες ὤφθησαν· θρῆνός τε τις γυναικεῖος ἠκούσθη, καὶ ἀστέρων διαδρομαὶ ἐγένοντο. Ταῦτα μὲν οὕτως ἔσχε.

* Χερουσκίδα
† Οὐίσουργον
‡ Ἀλβίου

Γερμ-

Πυθόμενος δὲ ὁ Αὔγουστος ὅτι νοσεῖ (ἦν γὰρ οὐ πόρρω) τὸν Τιβέριον κατὰ τάχος ἔπεμψε· καὶ ὃς ἔμπνουν τε αὐτὸν κατέλαβε, καὶ ἀποθανόντα ἐς Ῥώμην ἐκόμισε, τὰ μὲν πρῶτα μέχρι τοῦ χειμαδίου τοῦ στρατοῦ, διά τε τῶν ἑκατοντάρχων καὶ διὰ τῶν χιλιάρχων, ἐκεῖθεν δὲ διὰ τῶν καθ' ἑκάστην πόλιν πρώτων βαστάσας. καὶ αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ προτεθέντος, διπλοῦς ὁ ἐπιτάφιος ἐλέχθη. ὅ τε γὰρ Τιβέριος ἐνταῦθα αὐτὸν ἐπῄνεσε, καὶ ὁ Αὔγουστος ἐν τῷ Φλαμινίῳ ἱπποδρόμῳ. ἐξεστράτευτο γὰρ, καὶ οὐκ ἦν οἱ ὅσιον † μὴ οὐ τὰ καθήκοντα ἐπὶ τοῖς κατειργασμένοις παρ' αὐτὴν τὴν εἴσω τοῦ πωμηρίου ἔσοδον ἐπιτελέσαι. καὶ ὁ μὲν ἔς τε τὸ Ἄρειον πεδίον ὑπὸ τῶν ἱππέων, τῶν τε ἐς τὴν ἱππάδα ἀκριβῶς τελούντων, καὶ τῶν ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ γένους ὄντων, ἠνέχθη· κἀνταῦθα πυρὶ δοθεὶς, ἐς τὸ τοῦ Αὐγούστου μνημεῖον κατετέθη· Γερμανικός τε μετὰ τῶν παίδων ἐπονομασθεὶς, καὶ τιμὰς καὶ εἰκόνων, καὶ ἁψῖδος, κενοταφίου τε πρὸς αὐτῷ τῷ Ῥήνῳ λαβών. ὁ δὲ δὴ Τιβέριος τῶν τε Δαλματῶν καὶ τῶν Παννονίων ὑποκινησάντων τι αὖθις, ζῶντος ἔτ' αὐτοῦ κρατήσας, τά τε ἐπὶ τοῦ κέλητος ἐπινίκια ἔπεμψε, καὶ τὸν δῆμον τοὺς μὲν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, τοὺς δ' ἄλλοθι πολλαχόθι εἱστίασε. καὶ τούτῳ καὶ ἡ Λιβία μετὰ τῆς Ἰουλίας τὰς γυναῖκας εἱστίασε. τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ τῷ Δρούσῳ ἡτοιμάζετο· καί γε αἱ ἀνοχαὶ δεύτερον τὴν χάριν αὐτοῦ, πρὸς τὸ τὰ νικητήρια ἐν ἐκείναις αὐτὸν ἑορτάσαι, γενήσεσθαι ἔμελλον, ἀλλ' ὁ μὲν προαπώλετο· ἡ δὲ δὴ Λιβία εἰκόνων τε ἐπὶ παραμυθίᾳ ἔτυχε, καὶ ἐς τὰς μητέρας τὰς [τι] τρεῖς τεκούσας ἐσεγράφη. οἷς γὰρ ἂν τὸ δαιμόνιον εἴτ' οὖν ἀνδρῶν εἴτε γυναικῶν μὴ δῷ τοσαυτάκις τεκνῶσαι, τούτων τισὶν ὁ νόμος, πρότερον μὲν διὰ τῆς βουλῆς, νῦν δὲ διὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὰ † τῶν γεγεννηκότων δικαιώματα χαρίζεται, ὥστε σφᾶς μήτε τοῖς τῆς ἀπαιδίας ἐπιτιμίοις ἐνέχεσθαι, καὶ τὰ τῆς πολυπαιδίας ἆθλα, πλὴν ὀλίγων τινῶν, καρποῦσθαι. * * * καὶ αὐτὰ οὐκ ἄνθρωποι μόνον, ἀλλὰ καὶ θεοὶ εὑρίσκουσιν, ἵνα ἄν τις τι αὐτοῖς τελευτῶν καταλίπῃ, λαμβάνωσι. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτόν ἐστιν.

[Margin: † μηδὲ τὰ] [Margin: † τῶν τρὶς γεγεννημένων]

Ὁ δ' Αὔγουστος τάς τε τῆς γερουσίας ἕδρας ἐν ῥηταῖς ἡμέραις γίγνεσθαι ἐκέλευσεν· ἐπειδὴ γὰρ οὐδὲν πρότερον ἀκριβῶς περὶ αὐτῶν ἐτέτακτο, καί τινες διὰ τοῦτο πολλάκις ὑστέριζον, βουλὰς κατὰ μῆνα κυρίας ἀπέδειξεν, ὥστε ἐς αὐτὰς ἐπάναγκες οὕς γε καὶ ὁ νόμος ἐκάλει, συμφοιτᾶν· καὶ ὅπως γε μηδ' ἄλλη μηδεμία σκῆψις τῆς ἀπουσίας αὐτοῖς ὑπάρχῃ, προσέταξε μήτε δικαστήριον, μήτ' ἄλλο μηδὲν τῶν

Ad famam ægrotantis Drusi Augustus, qui non ita procul ab eo aberat, celeriter Tiberium accersiit: isque animam adhuc trahentem fratrem suum reperit, Romamque corpus defuncti attulit, portantibus id principio vsque ad hiberna centurionibus ac tribunis militum, inde singularum in itinere ‡ vrbium primoribus. Cadauere in foro proposito, duplex Drusi laudatio, vna à Tiberio in ipso foro, altera in circo Flaminio ab Augusto, habita est: quoniam cum exercitu ab vrbe profecto [a] neque fas erat intra pomerium intrare, quum ea, quæ ante id fieri instituta maiorum iubent, nondum perfecisset. Drusi funus ab iis, qui ordinem equestrem cum dignitate seruabãt, [b] & à patriciis in campum Martium est allatum: ibi cremati reliquiæ in Augusti sepulcrum conditæ sunt, Germanicique cognomen ei, & filiis datum, honoresque statuarum, ‡ fornicum, & honorarii ad ipsum Rhenum tumuli dati. Tiberius, quod, viuente adhuc Druso, Dalmatas & Pannonios nonnihil motuum ostendentes oppresserat, ouans in vrbem equo inuectus est, epulumque populo in Capitolio partim, partim aliis locis vrbis exhibuit: simulque Liuia & Iulia mulieribus epulum dederunt, eademque Druso etiam parabantur, feriæque iterum agendæ in eius triumphi gratiam erant. quum is interitu suo hæc omnia irrita fecit. Liuia autem solatii causa statuis donata, & in matrum, quæ ter peperissent, numerum relata est. Quibus enim vel viris vel mulieribus ‡ fortuna tertiam prolem non concessit, eorum nonnullis tamen lex quædam à senatu primũ, nunc autem ab imperatore etiam lata, [c] ius [trium] liberorum largitur: vt neque mulcta ea, quæ sterilibus est proposita, teneantur; & paucis duntaxat exceptis, ‡ copiosæ proli constituta præmia [omnia] adipiscantur: * * *
& non modo homines, sed dii quoque hæc ‡ inueniunt, vt quod iis moriens aliquis legauit, accipiant.

[Margin: ‡ ciuitatum decurionib.] [Margin: a non sine eras in ipso pomerio ingressu ea peragere, quæ ad celebrandas es res gestas pertinerent.] [Margin: b & à genere senatorio natis in campum] [Margin: ‡ & arcus triumphalis,] & cenotaphus ad ipsum Rhenum tributi.] [Margin: ‡ deus] [Margin: c ius eorum, qui liberos procreassent, largitur:] [Margin: ‡ multorum liberorum procreatorum præmia] [Margin: ‡ consequuntur,]

Augustus porro edixit, vt certis dieb. senatus ageretur. de quibus quum antehac nihil esset definitũ, ideoq; multi abessent, singulis mensib. dies certos habẽdi senat⁹ cõstituit, ad quos necessario oẽs ii, quos leges in senatũ venire iubẽt, adessent. Ac ne qua absentiæ posset obtẽdi excusatio, cauit, ne q iudiciũ, aut alia vlla res

senatoribus competens eo tempore fieret. Numerum etiam, qui vt ratum esset senatusconsultum requiritur, secundum singulas, vt paucis dicam, senatusconsulti formas definiuit: multamque eorum, qui nullam ob iustam causam in senatum non venissent, adauxit. Et quoniam multæ huiusmodi culpæ ob multitudinem reorum pœnam effugiebant, iussit, vt si plures hoc modo peccassent, quintus quisque, in quem sors incidisset, plecteretur. omnia nomina senatorum in albo conscripta publice edidit, [a] qui mos etiamnum inde tractus permanet. Hoc modo ad compellendos in concilium senatores vsus est Augustus. Quod si quando casu fieret, vt non tot, quod opus erat, conuenirent; (nam præterquam quod imperatore præsente numerus senatorum, qui adessent, accurate inibatur, idem hoc ferme omnibus aliis etiam, quibus senatus habebatur, † diebus fiebat) consilium quidem ii capiebant, & quod statuissent, id perscribebatur: non tamen vim senatusconsulti obtinebat, sed autoritas senatus dicebatur: quæ videlicet ostēderet, quæ fuisset sententia eorū, qui consilio interfuerant, senatorū. [b] Idemque hoc etiam tum obseruatum est, quum aut loco, aut tempore alieno, aut nullo legitimo edicto vocati festinato coiissent, aut tribuni aliqui plebis intercessissent. nā hic quoque quum senatusconsultum fieri nequiret, tamen sententiam suam senatus nolebat esse occultam, quæ deinde more Romano rata foret, ac nomen senatusconsulti acciperet. Idque ab antiquis multo tempore studiosissime retentum, nostro tempore fere exoleuit, sicut & id, quod de prætoribus sanxit Augustus. his, quum indigne ferrent se, qui honore tamen tribunos plebis anteirent, in senatu sententiam dicendi ius non habere, Augustus id iuris concessit, quod tamen tempus eis postmodo abstulit. Hæc omnia Augustus antequam sanciret, in tabula perscripta in curia proposuit, & senatoribus binis ingredientibus liberum fecit, vt legerent; ac si quid displiceret, aut melius eo aliquid inuenirent, id vt exponerent. Omnino autem adeo popularis videri volebat, vt quum commilitonum suorum cuidam † patrocinium ipsius petenti, quia ipse occupationibus distineretur, amicum quendam patronum dedisset; isque iratus, se ipsi auxilio indigenti, non alium quen-

[a] quod ab eo tempore nunc etiam quotannis fit.

† diebus & tunc & deinceps fiebat.)

[b] Nam id vis nominis huius significat, quod omnino Græcam in linguam transferri nequit. Idemque

† aduocationem

παρεσηκότων σφίσιν, ἐν ἐκείνῳ τῷ χρηματίζεσθαι. τόν τε ἀριθμὸν τῶν ἐς τὴν κύρωσιν τῶν δογμάτων ἀναγκαῖον, καθ' ἕκαστον εἶδος αὐτῶν, ὥς γε ἐν κεφαλαίοις εἰπεῖν, διενομοθέτησε· καὶ τὰ ζημιώματα τοῖς μὴ δι' εὔλογόν τινα αἰτίαν τῆς συνεδρείας ἀπολειπομένοις ἐπηύξησεν. ἐπειδή τε πολλὰ τῶν τοιούτων ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ὑπαιτίων ἀτιμώρητα εἴωθε γίγνεσθαι, κληροῦσθαί τε αὐτούς, εἰ συχνοὶ τοῦτο ποιήσειαν, καὶ τὸν ἀεὶ πέμπτον λαχόντα ὀφλισκάνειν αὐτὰ ἐκέλευσε. τά τε ὀνόματα συμπάντων τῶν βουλευόντων ἐς λεύκωμα ἀναγράψας ἐξέθηκε· καὶ ἐξ ἐκείνου καὶ νῦν κατ' ἔτος οὕτω ποιεῖται. ταῦτα μὲν ἐπὶ τῇ τῆς συμφοιτήσεως αὐτῶν ἀνάγκῃ ἔπραξεν· εἰ δ' οὖν ποτε ἐκ συντυχίας τινὸς μὴ συλλεχθεῖεν ὅσους ἡ χρεία ἑκάστοτε ἐκάλει, (πλὴν γὰρ ὅτι ὁσάκις αὖ † αὐτοκράτωρ παρῇ, ἔν γε τῷ ἄλλαις ἡμέραις ἐς πάντα ὀλίγου τὸ τῶν ἀθροιζομένων πλῆθος καὶ τότε καὶ μετὰ ταῦτα ἀκριβῶς ἐξητάζετο) ἐβουλεύοντο μέν, καὶ ἥ γε γνώμη συνεγράφετο, οὐ μέντοι καὶ τέλος τι ὡς κεκυρωμένη ἐλάμβανεν, ἀλλὰ † αὐκτώριτας ἐγίγνετο, ὅπως φανερὸν τὸ βούλημα αὐτῶν ᾖ. τοιοῦτον γάρ τι ἡ δύναμις τοῦ ὀνόματος τούτου δηλοῖ. ἑλληνίσαι γὰρ αὐτὸ καθάπαξ ἀδύνατόν ἐστι. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ εἴ ποτε ἐν τόπῳ τινὶ μὴ νενομισμένῳ, ἢ ἡμέρᾳ μὴ καθηκούσῃ, ἢ καὶ ἔξω νομίμου παραγγέλματος, ὑπὸ σπουδῆς ἠθροίσθησαν, ἢ καὶ ἐναντιωθέντων τινῶν δημάρχων, τὸ μὲν δόγμα οὐκ ἠδυνήθη γενέσθαι, τὴν δὲ δὴ γνώμην σφῶν οὐχ ὑπέμενον ἀποκρυφθῆναι, ἐνομίζετο· † καὶ αὕτη μετὰ ταῦτα καὶ ἡ κύρωσις κατὰ τὰ πάτρια ἐπήγετο, καὶ ἡ ἐπίκλησις ἡ τοῦ δόγματος ἐπεφέρετο. τοῦτό τε οὖν ἰσχυρῶς ἐπὶ πλεῖστον τοῖς πάλαι τηρηθὲν, ἐξίτηλον τρόπον τινὰ ἤδη γέγονε, καὶ † τὸ τῶν στρατηγῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἀγανακτήσαντες ὅτι μηδεμίαν γνώμην, καίτοι τῶν δημάρχων προτετιμημένοι, ἐς τὴν βουλὴν ἐσέφερον, παρὰ μὲν τοῦ Αὐγούστου ἔλαβον αὐτὸ ποιεῖν, ὑπὸ δὲ δὴ τοῦ χρόνου ἀφῃρέθησαν. ταῦτά τε οὖν καὶ τἆλλα ὅσα τότε † ἐνομοθέτησε, ἔς τε τὸ συνέδριον ἐν λευκώμασι γεγραμμένα † προσέθηκε, πρὶν χρηματίσαι τι περὶ αὐτῶν, καὶ τοῖς βουλευταῖς μεθ' ἑνὸς ἑτέρου εἰσελθοῦσιν, ἀναγνῶναι ἐπέτρεψεν ὅπως ἄν τι μὴ ἀρέσῃ αὐτοῖς, ἢ καὶ ἕτερόν τι βέλτιον συμβουλεῦσαι δυνηθῶσιν, εἴπωσιν. οὕτω γάρ που δημοκρατικὸς ἠξίου εἶναι, ὥστε τινὸς τῶν συστρατευσαμένων ποτὲ αὐτῷ συνηγορήματος παρ' αὐτοῦ δεηθέντος, τὸ μὲν πρῶτον τῶν φίλων τινά, ὡς καὶ ἐν ἀσχολίᾳ ὤν, συνειπεῖν αὐτῷ κελεῦσαι, ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος ὀργισθεὶς ἔφη, Ἐγὼ μέντοι ὁσάκις ἐπικουρίας χρείαν ἔσχες, οὐκ ἄλλον τινὰ

† ὁ αὐτοκράτωρ

† αὐκτώριτας

† ἡ αὐτή

† τὸ περὶ τῶν

† ἐνομοθέτησεν,

† ἐξέθηκε

" τιὰ δι' ἑαυτοῦ ὅσοι ἔπεμψα, ἀλλ' αὐτὸς πάντα-
" χοῦ προεκινδύνευσά σου· ἔς τε τὸ δικαστήριον ἐσελθὼν, καὶ συνηγορῆσαί οἱ. φίλῳ τε τινὶ δίκην φεύγοντι συνεξετάσθη, προεπικοινώσας αὐτὸ τῇ γερουσίᾳ, καὶ ἐκεῖνόν τε ἔσωσε, καὶ τὸν κατήγορον αὐτοῦ οὐχ ὅπως δι' ὀργῆς ἔσχεν, καίπερ πάνυ πολλῇ παρρησίᾳ χρησάμενον, ἀλλὰ καὶ εὐθυνόμενον ἐπὶ τοῖς τρόποις, ἀφῆκεν· εἰπὼν ὅτι ἀναγκαία σφίσιν ἡ παρρησία αὐτοῦ, διὰ τὴν τῶν πολλῶν πονηρίαν, εἴη. ἄλλους γε μὴν ἐπιβουλεύσαντας οἱ μηνυθέντας ἐκόλασε. καὶ ταμίας ἔν τε τῇ παραλίᾳ τῇ πρὸς τῇ πόλει, καὶ ἐν ἑτέροις τισὶ τῆς Ἰταλίας χωρίοις ἄρχειν ἐποίησε· καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ πλείω ἔτη ἐποίησε. ὅμως δ' οὖν τότ' οὐκ ἠθέλησεν ἐς τὴν πόλιν διὰ τὸν τοῦ Δρούσου θάνατον, ὥσπερ εἶπον, ἐσελθεῖν.

Τῷ δὲ ἑξῆς ἔτει, ἐν ᾧ Ἀσίνιός τε Γάλλος καὶ Γάιος Μάρκιος ὑπάτευσαν, τήν τε ἄφιξιν ἐποιήσατο, καὶ τὴν δάφνην ἐς τὸ τοῦ Διὸς τοῦ Φερετρίου παρὰ τὸ νομιζόμενον ἐσήνεγκε· καὶ αὐτὸς μὲν οὐδεμίαν ἐπὶ τούτοις ἑορτὴν ἤγαγε, πολὺ πλέον ἐν τῷ τοῦ Δρούσου ὀλέθρῳ ἐζημιῶσθαι, ἢ ἐν ταῖς νίκαις ὠφελῆσθαι, νομίζων. οἱ δὲ δὴ ὕπατοι τά τε ἄλλα ὅσα ἐπὶ τοῖς τοιούτοις γίγνεται ἐποίησαν, καὶ ἐκ τῶν αἰχμαλώτων τινὰς ἀλλήλοις συνέβαλον. καὶ μετὰ τοῦτο ὁ Αὔγουστος, αἰτιαθέντων καὶ ἐκείνων καὶ τῶν ἄλλων ἀρχόντων ὡς ἐκ δεκασμοῦ τινὸς ἀποδεδειγμένων, τοῦτο μὲν οὔτε ἐξήλεγξεν, οὔτ' ἀρχὴν προσεποιήσατο εἰδέναι. οὔτε γὰρ κολάσαι τινὰς, οὔτε αὖ συγγνῶναι ἐλεγχθεῖσιν ἠθέλησε. τοὺς δὲ δὴ σπουδαρχιῶντας χρήματα πρὸ τῶν ἀρχαιρεσιῶν, ὥσπερ τι ἐνέχυρον, προσῄτησεν, ἐπὶ τῷ μηδὲν τοιοῦτον αὐτοὺς ποιῆσαι, ἢ στερηθῆναι τῶν δεδομένων. καὶ τοῦτο μὲν πάντες ἐπῄνεσαν. ὅτι δ' οὐκ † ἐξὸν οἱ δούλους κατὰ δεσπότου βασανισθῆναι, ἐκέλευσεν, ὁσάκις ἂν χρεία τοιούτου τινὸς γίγνηται, τῷ δημοσίῳ αὐτὸν, ἢ καὶ ἑαυτῷ πιπράσκεσθαι, ὅπως ἀλλότριος τοῦ κρινομένου ὢν, ἐξετάζηται, οἱ μὲν ᾐτιῶντο, ὅτι ὁ νόμος τῇ τοῦ δεσπότου μεταλλαγῇ καταλύεσθαι ἔμελλεν· οἱ δὲ ἀναγκαῖον αὐτὸ ἔφασκον εἶναι, ὅτι πολλοὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐπ' αὐτῷ ἐκείνῳ καὶ ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς συνίσταντο.

† ἐξὸν δούλους

Μετὰ δὲ δὴ ταῦτα τήν τε ἡγεμονίαν (καίπερ ἀφιεὶς, ὡς ἔλεγε, ἐπειδὴ τὰ δέκα ἔτη τὰ δεύτερα ἐξεληλύθει) ἄκων δῆθεν αὖθις ὑπέστη, καὶ ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς ἐστράτευσε. καὶ αὐτὸς μὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπέμεινεν· ὁ δὲ δὴ Τιβέριος τὸν Ῥῆνον διέβη. φοβηθέντες οὖν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι, πλὴν τῶν * Καταβρῶν, ἐπεκηρυκεύσαντο·

* Κατ-τιαρῶν

A quendam suo loco misisse diceret, sed sese vbique pro eo pericula obiuisse; motus eo dicto, ipse † in forum venerit, ac causam hominis egerit. Amico cuidam in iudicium pertracto adfuit, communicata prius cum senatu re, † eumq; reis exemit: actorem autem non modo ira nulla est prosecutus, quanuis multa vsum in dicendo libertate, sed etiam morum causa reum factum absoluit: id dicens, libertatem eius † propter multorum malitiam ex vsu ipsis esse: alio- B quin quos insidias sibi struxisse indicio cognouerat, suppliciis afficere solitus. Quæstores etiam in ora maritima prope vrbem, & aliis Italiæ locis vt præessent, constituit: idque pluribus annis fecit. In vrbem tamen intrare tunc propter mortem Drusi, noluit.

† in iudicium

† eumque seruauit.

† propter manifestam multorum

Sed anno proximo, C. Asinio Gallo & C. Marcio Censorino coss. Romam iniuit, laureamque in Iouis Feretrii tem- C plum præter consuetudinem Romanam intulit: neq; vllum diem tamen festum egit: plus sibi morte Drusi damni, quam victoriis commodi, accidisse existimans. Consules vero ea, quæ pro victoria fieri solebant, fecerunt: ac inter alia, captiuos quosdam dimicare iusserunt. Augustus deinde, quum consules, & reliqui magistratus culparentur, quod largitionibus eas sibi dignitates parassent, neque inquisitionem instituit, & totam rem dissi- D mulauit: quia neque punire quenquam, neque criminis manifesto vlli veniam dare statuerat: † sed pecuniam pignoris loco ab iis, qui petituri essent magistratum aliquem, † accepit: quam qui largitiones fecisset, amitteret. idque eius factum ab omnibus laudatum fuit. Quod vero, quum non liceret seruum contra dominum [adhibitis tormentis] quæstioni subiici, huiusmodi seruos, si vsus postularet, * vel reipublicæ, vel sibi vendi iussit, vt alienæ iam possessionis, E [nec iam domini prioris qui reus esset, existens,] examinari posset; id a nonnullis culpatum, legem dissolui ea domini mutatione querentibus; aliis necessario id fieri dicentibus, quum multi hoc freti contra ipsum ac magistratus conspirarēt.

† sed ante comitia pecuniam pignoris loco

† prius exegit:

* vel fisco, vel sibi vendi iussit: vt a potestate rei alienus examinari posset.

Post hæc Augustus quum principatum deposuisset, (hoc enim præ se ferebat) exacto decennio altero, inuitus iterum suscepit, & in Germanos bellum molitus, ipse domi substitit. Tiberius autem Rhenum transiit. Eorum vim metuentes barbari omnes, exceptis † Cantabris, legatos miserunt pacem petentes;

† Cattuaris

sed neque tum eam impetrauerũt, quum A Augustus, nisi † Cantabris ad causam adiunctis, negaret se eam daturum: neque deinde, quum * Cantabri quoque legatos misissent. quos Augustus quum per vrbes quasdam disposuisset, (erant autem multi ac præclari inter suos) tædium rei non ferentes, manus sibi ipsis intulere. Ita quoque pax infecta mansit. sed barbari, quum aliquandiu se continuissent, postmodo affatim à Romanis vindictam sui doloris repetierunt. Augustus præterea militibus, non quidem B victoriæ nomine, (quanquam & ipse imperatoris nomen acceperat, & Tiberio dederat) sed quod Caium tunc primum militaribus exercitiis deditum secum habebant, pecuniam largitus est. Cæterum Tiberium Drusi loco ‡ ad imperium prouehens, imperatorioque ob id nomine decoratum, consulem iterum fecit: iussitq; eum, more antiquitus recepto, antequam magistratum iniret, literas publice proponere. triumpho etiam ipsum ornauit. Nam ipse quidem C Augustus triumphum ducere nolebat, sed id potius accipiebat, vt natalitiis suis perennes ludi essent equestres. Idem pomerii quoque terminos protulit, mensemque Sextilem, Augustum nominauit. quod nomen quum alii Septembri, quo mense natus esset Augustus, indere vellent, ipse Sextilem prætulit; quod eo mense primum consul factus, ac eo multis magnis prœliis victoria potitus esset.

† Cattuaris

* Cattuari

‡ ad imperatorium munus prouehens,

Vt læta hæc Augusto fuere, ita Mæ- D cenatis obitu grauiter affectus est: cuius egregia cum in aliis rebus opera vsus fuit, ita vt equestris etiã duntaxat ordinis homini vrbis custodiam diu commiserit: tum vero sicubi ira impotentius efferretur, vtilem eũ sibi habuit, à quo ab ira ad mansuetiorem animum reduceretur. Vnum eius rei documẽtum proferã.[a] Præsente aliquando Mæcenate, Augustus E pro tribunali sedens, quum multos esset morte damnaturus, præuidens hoc fore Mæcenas, quum per circunstantium coronam ad ipsum irrumpere, ac proxime assistere nequiret, hæc verba in tabella scripsit: Surge vero tandẽ carnifex: eamq; tabellam, quasi aliud quid indicantem, in sinum Augusti proiecit: qua lecta, is statim surrexit, nemine morte multato. neque vero huiusmodi res stomachum Augusto mouebant, sed gaudebat, quantum ipsum sua natura & necessitas rerum ad iram etiam præter decorum prouexisset,

a Stans aliquando ante ipsum Mæcenas, quum ius diceret, ac animaduertens, multos eum capitis adfecturum supplicio: per circumstantes perrumpere conatus est, & propius ad eum accedere. Sed quum id facere nõ posset, hoc verba

καὶ οὔτε τότε ἔτυχόν τινος, (ὁ γὰρ Αὔγουστος οὐκ ἔφη σφίσιν αὐτὴν ἄνευ ἐκείνων † πείσεσθαι) οὔθ' ὕστερον. ἔπεμψαν μὲν γὰρ καὶ * οἱ Καντάβροι πρέσβεις, τοσούτου δὲ ἐδεήθησαν διαπράξασθαί τι, ὥστε καὶ ἐκείνους πάντας, καὶ πολλοὺς καὶ ἐλλογίμους ὄντας, προσαπολέσθαι. ὅ, τε γὰρ Αὔγουστος συλλαβὼν αὐτοὺς ἐς πόλεις τινὰς κατέθετο, καὶ ἐκεῖνοι δυσαναχετήσαντες, ἑαυτοὺς κατεχρήσαντο. κἀκ τούτου χρόνον μέν τινα ἡσύχασαν, ἔπειτα ἐπὶ πολλῷ τὸ πάθημα σφῶν τοῖς Ῥωμαίοις ἀνταπέδοσαν. ὁ δ' οὖν Αὔγουστος τοῦτό τε ἐποίησε, καὶ τοῖς στρατιώταις ἀργύριον, οὐχ ὡς κεκρατηκόσι, καίτοι τὸ τοῦ αὐτοκράτορος ὄνομα καὶ αὐτὸς λαβὼν καὶ τῷ Τιβερίῳ δοὺς, ἀλλ' ὅτι τὸν Γάιον ἐν ταῖς γυμνασίαις τότε πρῶτον συνεξεταζόμενον σφίσιν εἶχον, ἐχαρίσατο. τὸν δ' οὖν Τιβέριον ἐς τὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἀρχὴν ἀντὶ τοῦ Δρούσου † προαγαγὼν, τῇ τε ἐπικλήσει ἐκείνῃ ἐγαύρωσε, καὶ ὕπατον αὖθις ἀπέδειξε. γράμματά τε, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος, καὶ πρὶν ἐς τὴν ἀρχὴν ἐσελθεῖν, ἐκθεῖναι πρὸς τὸ κοινὸν ἐποίησε· καὶ προσέτι καὶ τοῖς ἐπινικίοις ἐσέμνυνεν. αὐτὸς γὰρ ἐκεῖνα μὲν οὐκ ἠθέλησε πέμψαι, ἐς δὲ δὴ τὰ γενέθλια ἱπποδρομίαν ἀΐδιον ἔλαβε. τά τε τοῦ πωμηρίου ὅρια ἐπηύξησε, καὶ τὸν μῆνα τὸν Σεξτίλιον ἐπικαλούμενον, Αὔγουστον ἀντωνόμασε. τῶν γὰρ ἄλλων τὸν Σεπτέμβριον οὕτως, ἐπειδήπερ ἐν αὐτῷ ἐγεγέννητο, προσαγορεῦσαι ἐθελησάντων, ἐκεῖνον αὐτὸς προετίμησεν, ὅτι καὶ ὕπατος ἐν αὐτῷ τὸ πρῶτον ἀπεδέδεικτο, καὶ μάχας πολλὰς καὶ μεγάλας ἐνενικήκει. ἐπὶ μὲν οὖν τούτοις ἐγαυροῦτο.

† σπείσασθαι)

* οἱ Καττυαροί

† [illegible]γών,

Τοῦ δὲ δὴ Μαικήνου τελευτήσαντος, ἤλγησε. πολλὰ μὲν γὰρ καὶ ἄλλα ἀπ' αὐτοῦ † ἀπώνητο, (ὅθεν καίπερ ἱππεῖ αὐτῷ ὄντι καὶ τὸ ἄστυ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐπέτρεψε) μάλιστα δὲ ὁσάκις ἀκρατεστέρῳ τῷ θυμῷ ἐχρῆτο. τῆς τε γὰρ ὀργῆς αὐτὸν ἀεὶ παρέλυε, καὶ ἐς τὸ ἠπιώτερον μεθίστη. τεκμήριον δέ· δικάζοντί ποτε αὐτῷ προσστὰς, καὶ ἰδὼν ὅτι πολλοὺς θανατώσειν μέλλοι, ἐπεχείρησε μὲν διώσασθαι τοὺς περιεστηκότας, καὶ ἐγγύς οἱ προσελθεῖν· μὴ δυνηθεὶς δὲ, ἔγραψεν ἐς γραμματεῖον, Ἀνάστηθι ἤδη ποτὲ δήμιε. καὶ αὐτὸ ὡς καὶ ἕτερόν τι ἔχον, ἐς τὸν κόλπον αὐτοῦ ἔρριψεν· ὥστ' ἐκεῖνον μήτ' ἀποκτεῖναί τινα, καὶ εὐθὺς ἐξαναστῆναι. οὐ γὰρ ὅπως ἠγανάκτει τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ καὶ ἔχαιρεν, ὅτι ὅσα αὐτὸς ὑπό τε τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, καὶ ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀνάγκης, καὶ παρὰ τὸ προσῆκον ἐθυμοῦτο,

† ἀπίνητο

μοῦτο, ταῦτα τῇ τῶν φίλων παρρησίᾳ διωρθοῦτο. μέγιστον δὲ οὖν καὶ ἐκεῖνο τῆς τοῦ Μαικήνου ἀρετῆς δεῖγμα ἦν, ὅτι τῷ τε Αὐγούστῳ, καίτοι πρὸς τὰς ὁρμὰς αὐτοῦ ἀνθιστάμενος, ᾠκείωτο, καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἤρεσκε· πλεῖστόν τε παρ' αὐτῷ δυνηθείς, ὥστε πολλοῖς καὶ τιμὰς καὶ ἀρχὰς δοῦναι, οὐκ ἐξεφρόνησεν, ἀλλ' ἐν τῷ τῶν ἱππέων τέλει κατεβίω. τούτων τε οὖν ἕνεκα ἰσχυρῶς αὐτὸν ὁ Αὔγουστος ἐπόθησε, καὶ ὅτι καὶ κληρονόμον αὐτόν, καίπερ ἐπὶ τῇ γυναικὶ δυσκολαίνων, κατέλιπε, καὶ ἐπ' αὐτῷ πλὴν ἐλαχίστων ἐποιήσατο, αἴ τε τινὶ τῶν φίλων αὐτοῦ δοῦναί τι ἐθελήσῃ, αἴ τε καὶ μή. τοιοῦτος μὲν ὁ Μαικήνας ἐγένετο, καὶ οὕτω τῷ Αὐγούστῳ ἐχρῆτο. πρῶτός τε κολυμβήθραν θερμοῦ ὕδατος ἐν τῇ πόλει κατεσκεύασε, καὶ πρῶτος σημεῖά τινα γραμμάτων πρὸς τάχος ἐξεῦρε, καὶ αὐτὰ διὰ Ἀκύλου ἀπελευθέρου συχνοὺς ἐξεδίδαξε.

Τιβέριος δὲ ἐν τῇ νουμηνίᾳ ἐν ᾗ ὑπατεύειν μετὰ Γναίου Πείσωνος ἤρξατο, ἔς τε τὸ Ὀκταουίειον τὴν βουλὴν ἤθροισε, διὰ τὸ ἔξω τοῦ πωμηρίου αὐτὸ εἶναι, καὶ τὸ Ὁμονόειον αὐτὸς ἑαυτῷ ἐπισκευάσαι προστάξας, ὅπως τό, τε ἴδιον καὶ τὸ τοῦ Δρούσου ὄνομα αὐτῷ ἐπιγράψῃ, τά τε νικητήρια ἤγαγε, καὶ τὸ τεμένισμα τὸ Λίουιον ὠνομασμένον καθιέρωσε μετὰ τῆς μητρός· καὶ αὐτὸς μὲν τὴν γερουσίαν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, ἐκείνη δὲ τὰς γυναῖκας ἰδίᾳ που εἱστίασε. καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον, κινηθέντων τινῶν ἐν τῇ Γερμανίᾳ, ἐξωρμήθη. τὴν δὲ δὴ πανήγυριν τὴν ἐπὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ Αὐγούστου γιγνομένην ὁ Γάιος ἀντ' αὐτοῦ σὺν τῷ Πείσωνι διέθηκε. τό, τε πεδίον τὸ Ἀγρίππειον, πλὴν τῆς στοᾶς, καὶ τὸ Διριβιτώριον, αὐτὸς ὁ Αὔγουστος ἐδημοσίευσε. τοῦτο μὲν γὰρ (ἦν δὲ οἶκος μέγιστος τῶν πώποτε μίαν ὀροφὴν σχόντων· νῦν γὰρ δή, πάσης τῆς στέγης αὐτοῦ καθαιρεθείσης, ὅτι οὐκ ἠδυνήθη αὖθις συστῆναι, ἀχανὴς ἐστι) ὅ, τε Ἀγρίππας οἰκοδομούμενον κατέλιπε, καὶ τότε συνετελέσθη. ἡ δὲ ἐν τῷ πεδίῳ στοά, ἣν ἡ Πῶλλα ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ ἡ καὶ τοὺς δρόμους διακοσμήσασα ἐποίει, οὐδέπω ἐξείργαστο. κἀν τούτῳ καὶ ἐπιτάφιοι ἐπὶ τῷ Ἀγρίππᾳ ὁπλομαχίαι, φαιὰν ἐσθῆτα τῶν τε ἄλλων, πλὴν τοῦ Αὐγούστου, καὶ αὐτῶν τῶν υἱέων αὐτοῦ λαβόντων, καὶ εἷς πρὸς ἕνα, καὶ πλειόνων πρὸς ἴσους ἐν τοῖς σέπτοις, διά τε τὴν πρὸς τὸν Ἀγρίππαν τιμήν, καὶ διὰ τὸ πολλὰ τῶν περὶ τὴν ἀγορὰν οἰκοδομημάτων κεκαῦσθαι, ἐγένοντο. καὶ τὸ μὲν τοῦ πυρὸς αἴτιον ἐς τοὺς χρεωφειλέτας ἀνεφέρετο, ὡς καὶ ἐπίτηδες αὐτὸ κατασκευάσαντας, ἵνα ἀποκόψωσί τι τῶν χρεῶν, συχνὰ δόξαντες ἐζημιῶσθαι. ἔτυ-

xisset, tantum amicorum libertate corrigi. Virtutis vero Mæcenatis maximum id indiciũ fuit, quod quũ Augusti cupiditatibus resisteret, tamen ab eo inter familiares habitus, reliquis etiam se omnibus probauit: & quod, quum plurimum apud hunc posset, adeo vt ab eo multis honores magistratusque impetrauerit, tamen animo nihil elatus, in equestri statu vitam suam exegit. Hæc in causa fuere, cur vehementem luctum Mæcenatis mors Augusto afferret: quo id etiã accessit q; Mæcenas, quanuis propter vxorẽ suã ei esset infensus, tamẽ hæredẽ eũ nuncupauit: ac præter minima quædam, in eius potestate reliquit, si vellet amicis suis quædam [a] dare. Idẽ prim⁹ Romæ natatorium aquis calidis refertum instituit, primusque ad celeritatem scribendi notas quasdam literarum excogitauit: quam rẽ Aquilæ liberti ministerio multos docuit.

Tiberius kalendis Ianuarii, quibus consulatum iniuit cum Cn. Pisone, in Octauii ‡ curiã (hæc.n. erat extra pomerium) conuocato senatu, fanum Concordiæ ‡ sibi parari iussit, vt suo id, & Drusi nomine inscriberet, ac deinde triumphauit: [triumpho perfecto] templum Liuiæ dedicauit cum matre: ac ipse senatum in Capitolio, Liuia autẽ seorsum matronas epulo excepit. Paulopost Tiberi⁹, coortis in Germania motib. ad bellũ profect⁹ est: ac pro eo ludos votos pro Augusti reditu Caius ac Piso fecerunt. Campũ autem Agrippæ, porticu excepta, ac Diribitoriũ, ipse Augustus ‡ dedicauit. Diribitorium, domum omnium earum, quæ vnquam vno culmine fuissent, maximam (nunc omni eius tecto diruto, quia rursus committi inter se non potuit, aperto fastigio conspicitur) Agrippa imperfectum reliquerat, tunc vero ad finem perductum fuit opus. Porticus in cãpo, quã eius soror Pola, quæ etiam † cursus ordinauit, parabat, absoluta nõdum erat. Funebre quoq; gladiatoriũ munus, primo singulis contra singulos pugnantibus, post æquali numero cõmissis, editũ est, idq; in Septis, cũ in honorem Agrippæ, tum quod multa circa forum ædificia incendium absumpserat: spectantibus omnibus, ipsisque adeo ‡ filiis [Augusti] (is enim eã non sumpserat) in pulla veste. Incendii causa in alieno ære constrictos collata est, [b] quasi ii, quum se magnis damnis affectos existimarent, consulto id parauissent, spe debitorum leuandorum. Verum hi nihil

[a] dare, non ma. Talis enim fuit Mæcenas, & sic in Augustum se gessit. Idẽ

ANNO V.C. 747.

‡ fanum (hoc enim

‡ sibimet ipsi reficiendum iniunxit,

‡ publici iuris fecit.

† dromos ornate distinctos condebat,

‡ filiis ipsius,

[b] quasi consulto id parauissent, spe leuandorum debitorum, magnum se damnum accepisse.

curatores siue magistri vicorum a constituto, quos Graeci Stenoparchos dicebant: & quibus veste,

consecuti sunt. † procuratores autem vicorum plebeii sunt [a] constituti: quibus veste, quam magistratus gerunt, ac lictoribus binis, in iis locis, quibus praeessent, vti certis diebus concessum; ac seruitia, quae ante cum aedilibus in vsum incendiorum restinguendorum fuerāt, addita: vrbsq; tota in regiones diuisa fuit tūc quatuordecim, [b] quibus [sorte diuisis] hi vicorum curatores, tribuni plebis, & praetores praeessent. idque hodie etiam fit. Eo anno in Germania nihil memorabile actum.

b quibus & hi, & tribuni plebis, & praetores, inter se sortiti, praessent.

ANNO V.C. 748

Annus deinde proximus C. Antistium Veterem, D. Laelium [Balbum] consules habuit. At Caius & Lucius Caesares, vt puta in principatu educati, patris sui Augusti mores nequaquam imitabātur, non modo delicatius viuentes, sed insuper etiam ferocientes. quippe Lucius iniussu aliquando in theatrum ingressus, quum omnium applausu, partim ex animo, partim ab adulatione profecto exciperetur, aucta petulantia, ausus est petere, vt Caio fratri, nondum ex ephebis egresso, consulatus daretur. Haec vbi animaduertit Augustus, indignatus optauit, [c] ne quando ea, quae ipsi quondam impenderat, temporum iniquitas eueniret, vt consulatus ei mandandus esset, qui nondum vicesimum annum attigisset. quum nihilominus filii hoc ab ipso contenderent, tunc demum inquit hunc magistratum alicui esse suscipiendum, quum & ipse à peccando sibi cauere, & populi cupiditatibus resistere posset. Deinde sacerdotium Caio, vtque in senatum ire, ac inter senatores spectaculis epulisque interesse liceret, dedit. vt vero aliqua ratione modestiores eos efficeret, Tiberio tribunitiā potestatem in quinquennium concessit; Armeniamque, quae defecerat, mandauit. Hoc frustra ab Augusto factum, & hos, & Tiberium offendit: hos, quod se spretos iudicabant; [Tiberium, quod iram eorum verebatur, itaque se in Rhodum hic contulit, quasi disciplinae capiendae causa, ne comitatu quidem omni suo secum accepto, vt & a conspectu se eorum, & actionibus subduceret: nec desunt, qui hoc eum propter Iuliam coniugem fecisse putent, quam ferre diutius nequiuerit. certe eam Romae reliquit.

c ne talis vlla temporum et necessitas eueniret, qualis cum tunc inuadebat, vt consulatus illi mandandus.

Caeterum Augustus multitudinem eorum, qui frumentum ex publico accipiebant, ad hominum CC millia redegit. in singulos eū dedisse ducentos quadraginta

A χον δ' ἐκεῖνοι μὲν οὐδενός, οἱ δὲ δὴ στενωποὶ, ἐπιμελητῶν τινῶν ἐκ τοῦ δήμου, οὓς καὶ στενωπάρχους καλοῦμεν· καὶ σφίσι καὶ τῇ ἐσθῆτι τῇ ἀρχικῇ καὶ ῥαβδούχοις δύο ἐν αὐτοῖς τοῖς χωρίοις ὧν ἂν ἄρχωσιν, ἡμέραις τισὶ χρῆσθαι ἐδόθη. ἥ τε δουλεία ἡ τοῖς ἀγορανόμοις τῶν ἐμπιπραμένων ἕνεκα συνοῦσα ἐπετράπη· καίτοι καὶ ἐκείνων καὶ τῶν δημάρχων τῶν τε στρατηγῶν πᾶσαν τὴν πόλιν, εἰς δεκατέσσαρα μέρη νεμηθεῖσαν, κλήρῳ προσταχθέντων. ὃ καὶ νῦν γίγνεται. τοσαῦτα μὲν ἐν τῷ ἔτει τούτῳ ἐπράχθη. ἐν γὰρ δὴ

B τῇ Γερμανίᾳ οὐδὲν ἄξιον μνήμης συνέβη.

Τῷ δ' ὑστέρῳ, ἐν ᾧ Γάιός τε Ἀντίστιος καὶ † Λούκιος Βάλβος ὑπάτευσαν, ἰδὼν ὁ Αὔγουστος τόν τε Γάιον καὶ τὸν Λούκιον, αὐτούς τε μὴ πάνυ, οἷα ἐν ἡγεμονείᾳ τρεφομένους, τὰ ἑαυτοῦ ἤθη ζηλοῦντας, (οὐ γὰρ ὅτι ἁβρότερον διῆγον, ἀλλὰ καὶ ἐθρασύνοντο. ἐς γοῦν τὸ θέατρόν ποτε καθ' ἑαυτὸν ὁ Λούκιος ἐσῆλθε, καὶ πρὸς πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει, τὰ μὲν, γνώμῃ, τὰ δὲ, θεραπείᾳ, κολακευόμενος, κἀκ τούτου ἔτι καὶ μᾶλλον θρυπτόμενος· τά τε γὰρ ἄλ-

C λα, καὶ ὕπατον τὸν Γάιον, μηδέ ἐς ἐφήβους τελοῦντα, προεχειρίσατο) ἠγανάκτησε· καὶ προσεπηύξατο μηδεμίαν τοιαύτην καιρῶν ἀνάγκην, ὁποία † τότε αὐτὸν κατέλαβε, γενέσθαι, ὥστε τινὰ νεώτερον εἰκοσιετοῦς ὑπατεῦσαι. ἐπειδή τε καὶ ὣς ἐνέκειντό οἱ, τότε ἔφη χρῆναι τινὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην λαμβάνειν, ὅταν μήτε τι αὐτὸς ἁμαρτάνειν, καὶ ταῖς τοῦ δήμου σπουδαῖς ἀνθίστασθαι δύνηται). καὶ μετὰ τοῦθ' ἱερωσύνην μέν τινα αὐτῷ, καὶ τὴν ἐς τὸ συνέδριον συμφοίτησιν, τό, τε θεᾶσθαι καὶ τὸ συνεστιᾶσθαι τῇ βουλῇ ἔδωκε. βουληθεὶς δὲ

D τρόπον τινὰ μᾶλλον αὐτοὺς σωφρονίσαι, τῷ Τιβερίῳ τήν τε ἐξουσίαν τὴν δημαρχικὴν ἐς πέντε ἔτη ἔνειμε, καὶ τὴν Ἀρμενίαν ἀλλοτριουμένην προσέταξε. συνέβη δὲ αὐτῷ καὶ ἐκείνοις καὶ τῷ Τιβερίῳ προσκροῦσαι μάτην· τοῖς μὲν, ὅτι παρεωρᾶσθαι ἔδοξαν· τῷ δὲ, ὅτι τὴν ὀργὴν αὐτῶν ἐφοβήθη. ἀμέλει καὶ ἐς Ῥόδον, ὡς καὶ παιδεύσεώς τινος δεόμενος, ἐξάλη, μήτ' ἄλλους τινὰς, μήτε τὴν θεραπείαν πᾶσαν ἐπαγόμενος, ἵν' ἐκποδὼν σφίσι καὶ τῇ ὄψει καὶ τοῖς ἔργοις γένη-

E ται. λέγουσι δέ τινες ἔχει, καὶ διὰ τὴν γυναῖκα τὴν Ἰουλίαν, ὅτι μηκέτ' αὐτὴν φέρειν ἐδύνατο, τοῦτο ποιῆσαι. κατέλιπε γοῦν αὐτὴν ἐν τῇ Ῥώμῃ.

Ὁ δ' Αὔγουστος τὸ τοῦ δήμου τοῦ σιτοδοτουμένου πλῆθος ἀόριστον ὂν ἐς εἴκοσι μυριάδας κατέκλεισε. καὶ, ὥς γέ τινες λέγουσι, καθ' ἕνα ἑξήκοντα δραχμὰς

† Δέκιμος Λαίλιος

† τοτὲ

δραχμὰς ἔδωκε, θέας τε ποιῶν, ἐς τὸ Φλαμίνιον ἱππόδρομον ὕδωρ ἐσήγαγε· καὶ ἐν αὐτῷ ἓξ καὶ τριάκοντα κροκόδειλοι κατεκόπησαν. τότε δὲ πρῶτον καὶ ἐπάρχους τῶν δορυφόρων δύο ἀπέδειξεν. οὕτω γάρ που αὐτοὺς καὶ ἐγὼ μόνους τῶν ἐπαρχόντων τινός, ἐπειδήπερ ἐκνενίκηκεν, ὀνομάζω. τὴν μὲν δὴ Ἰουλίαν τὴν θυγατέρα, ἀσελγαίνουσαν οὕτως, ὥστε καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐπ' αὐτοῦ γε τοῦ βήματος καὶ κωμάζειν νύκτωρ καὶ συμπίνειν, ὀψὲ δή ποτε φωράσας, ὑπερωργίσθη. κατείκαζε μὲν γὰρ καὶ πρότερον οὐκ ὀρθῶς βιοῦν αὐτήν, οὐ μέντοι καὶ ἐπίστευεν. οἱ γάρ τοι τὰς ἡγεμονίας ἔχοντες πάντα μᾶλλον ἢ τὰ σφέτερα γιγνώσκουσι, καὶ οὔτ' αὐτοὺς τοὺς συνόντας ὧν ποιοῦσι λανθάνουσιν, οὔτε τὰ ἐκείνων ἀκριβοῦσι. τότε δ' οὖν τοσούτῳ θυμῷ ἐχρήσατο, ὥστε μηδ' οἴκοι αὐτὸ κατασχεῖν, ἀλλὰ καὶ τῇ γερουσίᾳ κοινώσασθαι. κἀκ τούτου ἐκείνη μὲν ἐς † Πανδατερίαν τὴν πρὸς Καμπανίᾳ νῆσον ὑπερωρίσθη, καὶ αὐτῇ ἡ Σκριβωνία ἡ μήτηρ ἑκοῦσα συνεξέπλευσε· τῶν δὲ δὴ χρησαμένων αὐτῇ, ὁ μὲν Ἰούλιος Ἀντώνιος, ὡς καὶ ἐπὶ τῇ μοναρχίᾳ τοῦτο πράξας, ἀπέθανε, μετ' ἄλλων τινῶν· οἱ δὲ λοιποὶ ἐς νήσους ὑπερωρίσθησαν. πολλῶν δὲ καὶ ἄλλων γυναικῶν ἐφ' ὁμοίοις τινὰς αἰτίας λαβουσῶν, οὐ πάσας τὰς δίκας ἐδέξατο, ἀλλὰ καὶ χρόνον τινὰ ἀφώρισεν, ὥστε τὰ πρὸ ἐκείνου πραχθέντα μὴ πολυπραγμονεῖσθαι. ἐπὶ γὰρ τῆς θυγατρὸς μηδὲν μετριάσας, ἀλλὰ καὶ φήσας ὅτι Φοίβης πατὴρ μᾶλλον ἢ ἐκείνης γεγονέναι ἤθελε, τῶν ἄλλων ἐφείδετο. ἡ δὲ δὴ Φοίβη, ἐξελευθέρα τε τῆς Ἰουλίας καὶ συνεργὸς οὖσα, προαπέθανεν ἑκουσία. διόπερ καὶ ὁ Αὔγουστος αὐτὴν ἐπῄνεσε.

Τοῦ δὲ Γαΐου σταλέντος ἐς τὸν πρὸς Ἀρμενίους πόλεμον, ὁ Τιβέριος ἐς Χίον ἐλθὼν, αὐτὸν ἐθεράπευσεν. ἐταπείνου τε γὰρ ἑαυτὸν, καὶ ὑπέπιπτεν οὐχ ὅτι τῷ Γαΐῳ, ἀλλὰ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ οὖσι. Φραάτου δὲ τοῦ τῶν Πάρθων βασιλέως ἐπιστείλαντος περὶ εἰρήνης τῷ Καίσαρι, καὶ τοῦ Καίσαρος ἀντεπιστείλαντος αὐτῷ Φραάτῃ, ἁπλῶς ἄνευ τῆς τοῦ βασιλέως ἐπικλήσεως, καὶ τῆς Ἀρμενίας ἀποστῆναι προστάξαντος, οὐχ ὅσον ἐκεῖνος οὐ κατεπλάγη, ἀλλὰ καὶ ἀντέγραψεν οἱ τά τε ἄλλα ὑπερφρόνως, καὶ αὑτὸν μὲν, βασιλέα βασιλέων, ἐκεῖνον δὲ, Καίσαρα μόνον ὀνομάσας. ὅμως δ' ὕστερον κατηλλάγη ἐπὶ τῷ τῆς Ἀρμενίας ἀποστῆναι, ἐπειδὴ τόν τε Γάιον ἐν τῇ Συρίᾳ παρόντα ἔμαθε, καὶ τὰ οἰκεῖα ταραττόμενα μίσει αὐτοῦ ὑπετόπασε.

Συνέβη δὲ εὐθὺς μετὰ ταῦτα καὶ τὸν Τιβέριον ἐκ Ῥόδου ἐς τὴν Ῥώμην ἀφικέσθαι, Λουκίου καὶ Γαΐου τελευτησάντων. αὐτός τε γὰρ, ἐμπειρότατος τῆς διὰ τῶν ἄστρων μαντικῆς ὢν, καὶ Θράσυλλον ἄνδρα πάσης ἀστρολο-

† Πανδατερίαν

A ginta denarios nonnulli autores sunt. spectacula quum exhiberet, aquam in circum Flaminium induxit: in ea triginta sex crocodili sunt consisi. prætorianorum quoq; militum duos præfectos tum primum [a] instituit. Iuliam filiam suam adeo lasciuiæ progressam, vt in ipso etiam foro, & rostris nocturnas comessationes ac compotationes ageret, sero tandem quum deprehendisset, (nam etsi ante coniectabatur, eam non recte viuere, tamen non adhibuerat fidem: nimirum B quum principes omnia facilius, quam sua cognoscant, ac neque clam suos quicquam agant, neque eorum res curiose scrutentur) adeo immodica ira correptus est, vt eam domi suæ non continuerit, sed cum senatu etiam communicauerit. Itaque Iulia in † Pandatariam (quæ est sita ad Campaniam insula) relegata est, vltro cum ea Scribonia matre abeunte. qui vero cum ea rem habuissent, Iulius Antonius, quasi spe imperii occupandi id fecisset, cum aliis nonnullis C morte multatus est, reliqui in insulas exulatum missi. Multis autem aliis etiam mulieribus ob similem culpam delatis, non omnium causas iudicandas suscepit, sed tempus certũ nominauit, ante quod si quæ acta essent, de iis inquisitio nulla fieret. ita aliis parcendum duxit, qui nihil mediocre in filiam statuisset. [b] atq; adeo quum Phœbe liberta Iuliæ, eiusq; vitiorũ adiutrix, morte sibi illata supplicium præuenisset; huius se, quam Iuliæ patrem esse malle dixit.

D Caio autem ad bellum Armeniacum misso, Tiberius in Chium profectus, [c] ei se submisit: neque Caio solum, sed omnibus, qui cum eo erant. Phraates rex Parthorum, quum de pace ad Augustum literas dedisset, isque rescribens, Phraatem tantum nominasset, omisso titulo regis [regum,] iussissetq; Armenia eum cedere: adeo nihil territus est [Phraates.] vt rescribens superbe, sibi ipsi regis regum titulo dato, Augustum tantum Cæsaris vocabulo affecerit. post vero quum Caiũ in Syriam aduenisse audisset, ac res domi odio sui conturbatas suspicaretur, ea conE ditione, vt Armeniam missam faceret, in gratiam rediit.

Statim post hanc rem, Caio & Lucio mortuis, Tiberius Romam è Rhodo rediit. Erat eius diuinationis, quæ ex astris ducitur, cum ipse peritissimus, tum Astrologia omni præstantissimum secum habebat virum, Thrasyllum no-

a instituit. Sic enim hos ego solos inter præfectos alicus muneri, quando quidem ita [illegible] obtinuit, nomino. Iuliam.

† Pandatariam.

b atque adeo dixit, malle se Phœbe potius, quã illius esse patrem. Ea Phœbe, quũ esset Iuliæ liberta, eiusque vitiorũ adiutrix, vltro supplicium morte præuenit, eamq; Augustus propterea laudauit.

c eũ studiose coluit. Humilem namque se gerẽs, non tantum Caio, sed etiam comitibus eius submittebat.

mine; vnde & suum, & ipsorũ fatũ omne cõpertum habebat. Ferũt eum aliquãdo, quum esset in Rhodo, Thrasylli de muro præcipitandi cõsilia animo agitasse, quod is solus omnium suarum cogitationum conscius esset: inde quum tristem videret, percontatum, quid ita vultũ contraxisset; eumque respondisse, periculum se aliquod suũ vereri: admirationeq; motum Tiberium, propositum abiecisse. Is quidem Thrasyllus adeo omnia certo habebat cognita, vt quum procul aduentare nauim vidisset, quæ nuntium reditus Romam a matre & ab Augusto vehebat, prædixerit quæ is esset annuntiaturus.

* * *

Corpora porro Caii & Lucii à tribunis militum, ac † singularum ciuitatum proceribus, Romam apportata sunt; parmæque & hastæ, quas aureas ab equitibus, quum virilem togam sumerent, acceperant, in curia suspensæ. Augustus eo tempore dominus salutatus, non modo prohibuit, ne quis ipsum hoc nomine compellaret, sed summopere etiam id cauit. Tertio quoque iam decennio completo, in quartum decennium, coactus scilicet, imperium suscepit, quod mansuetior iam, ac segnior ad senatores exasperandos contra se factus esset, nolebat quenquam eorum amplius offendere. Quum forte palatium incendio periisset, multique multa ei largirentur, nihil præter aureum à singulis conuentibus, a priuato homine denarium, accepit. Aureum vero voco id nomisma, quod viginti quinque denarios ‡ continet: sic enim nostrates aureum accipiunt. estque ita inuenire apud Græcos quosdam autores, quos propter linguæ Atticæ studium legimus.

† cuiusque ciuitatis decurionibus.

‡ Valet, nomine vulgo recepto, quod ei datur etiã a nonnullis Græcis, quos propter

Cæterum refectam domum suam Augustus totam publicã esse iussit, siue quod ad eam ædificandam populus pecuniam contulisset, siue quod pontifex maximus esset; vt simul in propriis, ac in publicis ædibus habitaret. Quum magnis ab eo precibus populus contenderet, vt filiã reduceret; Cetius respondit aquę ignẽ mixtum, quam illam in patriam restitutum iri. ac quantumuis populus multos in Tiberim ignes coniecisset, nihil tum impetrauit: postea tamen vi eum eo perpulit, vt in continentem saltem eam trãsferret. Tiberium adoptauit, ac tribunitia potestate ad annos decem data, in Germaniam ablegauit. veritus tamen ne is aliquando animo elatus nouas ad res con-

A γίας διαπεφυκότα ἔχων, πάντα καὶ τὰ ἑαυτῷ καὶ ἐκείνοις πεπρωμένα ἀκριβῶς ἠπίστατο· καὶ λόγος ἔχει, ὅτι μελλήσας ποτὲ ἐν τῇ Ῥόδῳ τὸν Θράσυλλον ἀπὸ τοῦ τείχους ὦσαι, ὅτι μόνος αὐτῷ πάνθ᾽ ὅσα ἐνενόει συνῄδει, ὡς εἶδεν αὐτὸν σκυθρωπάσαντα, ἤρετο διὰ τί συννένοφεν· εἰπόντος δὲ κίνδυνόν τινα ὑποπτεύειν, θαυμάσας, οὐκέτ᾽ αὐτὸ ἐποίησεν. οὕτω γάρ που πάντα ἐκεῖνος σαφῶς ᾔδει, ὥστε καὶ τὸ πλοῖον τὸ τὴν ἀγγελίαν τῷ Τιβερίῳ τῆς ἐς Ῥώμην ἀνακομιδῆς παρά τε τῆς μη-
B τρὸς καὶ παρὰ τοῦ Αὐγούστου φέρον, πόρρωθεν καταιδὼν προσπλέον, προειπεῖν αὐτῷ ἃ ἀγγέλλειν ἔμελλε.

* * *

Τοῦ δὲ Λουκίου τοῦ τε Γαΐου τὰ σώματα διά τε τῶν χιλιάρχων καὶ διὰ τῶν ἐφ᾽ ἑκάστης πόλεως πρώτων ἐς τὴν Ῥώμην ἐκομίσθη· καὶ αἱ πέλται τά τε δόρατα ἃ παρὰ τῶν ἱππέων ἐς τοὺς ἐφήβους ἐσιόντες χρυσᾶ εἰλήφεσαν, ἐς τὸ βουλευτήριον ἀνετέθη.
C καὶ δεσπότης ποτὲ ὁ Αὔγουστος ὑπὸ τοῦ δήμου ὀνομασθεὶς, οὐχ ὅπως ἀπεῖπε μηδένα τούτῳ πρὸς ἑαυτὸν τῷ προσρήματι χρήσασθαι, ἀλλὰ καὶ πάνυ διὰ φυλακῆς αὐτὸ ἐποιήσατο. πληρωθείσης δέ οἱ καὶ τῆς τρίτης δεκαετίας, τὴν ἡγεμονίαν καὶ τὸ τέταρτον, ἐκβιασθεὶς δῆθεν, ὑπεδέξατο· πρᾳότερός τε καὶ ὀκνηρότερος ὑπὸ τοῦ γήρως πρὸς τὸ τοῖς βουλευταῖς τισὶν ἀπεχθάνεσθαι γεγονὼς, οὐδενὶ ἔτ᾽ αὐτῶν προσκρούειν ἤθελεν. ἐμπρησμοῦ δέ ποτε τὸ παλάτιον διαφθείραντος, καὶ πολλῶν αὐτῷ πολλὰ διδόντων, οὐδὲν ἔλαβεν, ἢ μόνον παρὰ μὲν τῶν δή-
D μων χρυσοῦν, παρὰ δὲ τῶν ἰδιωτῶν δραχμήν. χρυσοῦν γὰρ δὴ καὶ ἐγὼ τὸ νόμισμα τὸ τὰς πέντε καὶ εἴκοσι δραχμὰς δυνάμενον, κατὰ τὸ ἐπιχώριον ὀνομάζω. καὶ τῶν Ἑλλήνων δέ τινες, ὧν τὰ βιβλία ἐπὶ τῷ ἀττικίζειν ἀναγινώσκομεν, οὕτως αὐτὸ ἐκάλεσαν.

Ὁ δὲ Αὔγουστος, τὴν οἰκίαν οἰκοδομήσας, ἐδημοσίωσε πᾶσαν, εἴτε διὰ τὴν συντέλειαν τὴν παρὰ τοῦ δήμου οἱ γενομένην, εἴτε καὶ ὅτι † ἀρχιερεὺς ἦν, ἵν᾽ ἐν τοῖς ἰδίοις ἅμα καὶ ἐν τοῖς κοινοῖς οἰκοίη. τοῦ δὲ δήμου σφόδρα ἐγκειμένου τῷ Αὐ-
E γούστῳ, ἵνα καταγάγῃ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, θᾶσσον ἔφη πῦρ ὕδατι μιχθήσεσθαι, ἢ ἐκείνην καταχθήσεσθαι. καὶ ὁ δῆμος πυρὰ ἐς τὸν Τίβεριν πολλὰ ἐνέβαλε· καὶ τότε μὲν οὐδὲν ἤνυσεν, ὕστερον δὲ ἐξεβιάσατο, ὥστε ἐς γοῦν τὴν ἤπειρον αὐτὴν κομισθῆναι. τὸν δέ γε Τιβέριον καὶ ἐποιήσατο, καὶ † ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς * τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ τὴν δημαρχικὴν ἐς δέκα ἔτη δούς· καὶ μέντοι καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ὑποπτεύσας πῃ ἐκφρονήσειν, καὶ φοβηθεὶς μὴ καὶ νεοχμώσῃ

† ἀρχιερεὺς

† ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς ἔπεμψε, τὴν ἐξουσίαν

χμάσῃ τι, τὸν Γερμανικὸν οἱ τὸν ἀδελφιδοῦν, καίτοι καὶ αὐτῷ υἱὸν ἔχοντι, ἐσεποίησε. κἀκ τούτων ἐπιθαρσήσας, ὡς καὶ διαδόχους καὶ βοηθοὺς ἔχων, διαλέξαι τὴν γερουσίαν αὖθις ἠθέλησε· καὶ δέκα βουλευτὰς οὓς μάλιστα ἐτίμα προβαλόμενος, τρεῖς ἀπ' αὐτῶν ἐξεταστὰς ἀπέδειξεν, οὓς ὁ κλῆρος εἵλετο. οὐ μέντοι καὶ πολλοὶ οὔτε προκατέγνωσάν σφῶν, ἐξουσίας αὖθις δοθείσης, ὥσπερ καὶ πρότερον, οὔτε ἄκοντες ἀπηλείφθησαν. τοῦτο μὲν δὴ δι' ἑτέρων ἔπραξεν· αὐτὸς δὲ ἀπογραφὰς τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ κατοικούντων, καὶ μὴ ἐλάττω πέντε μυριάδων οὐσίαν κεκτημένων, ἐποιήσατο. τοὺς γὰρ ἀσθενεστέρους, τούς τε ἔξω τῆς Ἰταλίας οἰκοῦντας, οὐκ ἠνάγκασεν ἀπογράψασθαι, δείσας μὴ νεωτερίσωσί τι ταραχθέντες. καὶ ὅπως γε μὴ δόξειεν ὡς τιμητὴς αὐτὸ ποιεῖν δι' ὅπερ εἶπον πρότερον, ἀνθύπατον ἐξουσίαν πρός τε τὸ τέλος τῶν ἀπογραφῶν καὶ πρὸς τὴν τοῦ καθαρσίου ποίησιν προσέθετο. ἐπειδή τε συχνοὶ τῶν νεανίσκων ἔκ τε τοῦ βουλευτικοῦ γένους κἀκ τῶν ἄλλων ἱππέων ἐπένοντο, μηδὲν ἐπαίτιον ἔχοντες, τοῖς μὲν πλείοσι τὸ τεταγμένον τίμημα ἀνεπλήρωσεν, ὀγδοήκοντα δέ ποι καὶ ἐς διακόσια μυριάδας τοῦτο ἐπηύξησε. πολλῶν τε † πολλοὺς ἀκριβῶς ἐλευθερούντων, διέταξε τήν τε ἡλικίαν ἣν τόν τε ἐλευθερώσοντα τινὰ καὶ τὸν ἀφεθησόμενον ὑπ' αὐτοῦ ἔχειν δεήσοι· καὶ τὰ δικαιώματα οἷς οἵ τε ἄλλοι πρὸς τοὺς ἐλευθερουμένους, καὶ αὐτοὶ οἱ δεσπόται σφῶν γενόμενοι χρήσοιντο.

† πολλοὺς ἐλευθερούντων ἀκριβῶς διέταξε

Πραττόντων δὲ αὐτῷ ταῦτα ἐπεβούλευσαν ἄλλοι τε καὶ Γναῖος Κορνήλιος, θυγατριδοῦς τοῦ μεγάλου Πομπηΐου ὤν. ὥστε ἐν μεγάλῃ αὐτὸν ἀμηχανίᾳ χρόνον τινὰ γενέσθαι, μήτε ἀποκτεῖναι σφᾶς (ὅτι οὐδὲν πλέον πρὸς ἀσφάλειαν ἐκ τῶν ἀπολλυμένων ἑώρα οἱ γιγνόμενον) μήτ' ἀπολῦσαι (μὴ καὶ ἑτέρους ἐκ τούτου ἐφ' ἑαυτὸν ἐπισπάσηται) ἐθέλοντα. ἀποροῦντι δὲ οὖν αὐτῷ ὅ, τι πράξοι, καὶ οὔτε μεθ' ἡμέραν ἀφροντιστεῖν, οὔτ' αὖ νύκτωρ ἀτρεμεῖν δυναμένῳ, ἔφη ποτὲ ἡ Λιουία.

» Τί ἐστι τοῦτο, ὦ ἄνερ; διὰ τί οὐ καθεύδεις; Καὶ
» ὁ Αὔγουστος, ΚΑΙ ΤΙΣ ἄν, εἶπεν, ὦ γύναι, κἂν
» ἐλάχιστον ἀπομεριμνήσειε, τοσούτους τε ἀεὶ ἐχθροὺς
» ἔχων, καὶ συνεχῶς οὕτως ἄλλοτε ὑπ' ἄλλων ἐπι-
» βουλευόμενος; ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅσοι καὶ ἐμοὶ καὶ τῇ ἀρχῇ
» ἡμῶν ἐπιτίθενται; καὶ αὐτοὺς οὐδὲ αἱ τιμωρίαι τῶν
» δικαιουμένων ἀνεστέλλουσιν, ἀλλὰ καὶ πᾶν τοὐναν-
» τίον, ὥσπερ ἐπ' ἀγαθόν τι ἐπειγόμενοι, σπεύδουσι
» καὶ οἱ λοιποὶ προσαπόλλυσθαι. Ἀκούσασα οὖν τούτων
» ἡ Λιουία, Τὸ μὲν ἐπιβουλεύεσθαί σε, ἔφη, οὔτε θαυ-
» μαστόν, οὔτε ἔξω τοῦ ἀνθρωπίνου τρόπου ἐστί· καὶ γὰρ
» πράσσεις πολλά, ἅτε καὶ τηλικαύτην ἀρχὴν
» ἔχων, καὶ λυπεῖς, ὥσπερ εἰκός, συχνούς. οὐ γὰρ

A consurgeret, Germanicum Drusi fratris filium ei adoptandum dedit, quanquam ipsi Tiberio natus fuerat filius. Inde animo fiducia concepta, his quasi successoribus ac adiutoribus, iterum senatus delectum habere instituit: decemque, quibus plurimum tribuebat, senatoribus ei rei destinatis, sorte ex iis tres delegit, qui senatum examinarent. neque tamen multi tum inuenti sunt, qui (quod ante factum ab aliis fuerat) licentia sibi eius permissa, vltra senatoria dignitate cede-B rent: pauci etiam inuiti ea moti sunt. His per alios transactis, ipse recensionem eorum, qui in Italia habitarent, ac ad ducenta sestertia possiderent, iniuit; pauperioribus, ac iis, qui extra Italiam viuerent, [a] omissis, ne quid turbarum darent. Id ne censor facere videretur, cuius rei causa suprà est à me indicata, [b] ad hunc censum peragendum, lustraleque sacrum faciendum, proconsulare imperium accepit. Quum multi ‡ patricii ac equestres iuuenes citra vllum crimen ad pauperta-C tem redigerentur, plerisque censum constitutum eorum ordini compleuit: octoginta autem quibusdam cum vsque ad duodecies sestertiûm adauxit. Quia multi multos manumittebant, ætatem quam & manumittens, & manumittendus habere deberent; iuraque, quibus erga libertos cum alii, tum ipsi patroni vterentur, ‡ constituit.

a ad censum non coactis, quod vereretur, ne quid
b ad finem censum, quū lustrale sacrum fieret,
‡ senatoribus natis
‡ accurate constituit.

Interim insidiis impetitus, quarũ præcipuus autor erat inter alios Cn. Cornelius Cinna Magnus, filia Pompeii Magni natus, aliquandiu consilii inops fuit, quũ D neque necare eos vellet, quia nihilo tutior editis cædibus fiebat, neque dimittere impunes, ne alios quoq; contra se incitaret. Dubium, quid statueret, ac neq; dies, neq; noctes sine cura, ac cum quiete agentem, Liuia aliquando percontata est, quidnam rei eum a somno detineret:

QVIS VERO, inquit Augustus, vel minimum temporis a curis vacet, qui tot inimicos semper habeat, aliisque super alias insidiis petatur? an vero non cernis, quam multi & mihi, & imperio nostro periculum struant? E quos ne supplicia [c] quidem coercent, quin contra cæteri punitorum exemplo, quasi vero hi aliquid egregii egissent, perire studeant. Quo sermone audito Liuia: Perniciem, ait, tibi creari, neque mirum est, neque ab humana sorte alienum; multa, vt in tanto imperio, agenti, multosque offendenti. Nimi-

c quidem punitorum inhibēt, sed contra cæteri, quoque velut ad egregium facin' aliquod contendentes, & ipsi cum eis perire student.

rum fieri non poteſt, vt princeps omnibus placeat; ac non vel iuſtiſſime regens, permultorum in odia incurrat. Maior enim pars hominum iniuſta iuſtis potiora ducunt, quorum expleri cupiditates nequeunt. Iam virtuoſorum quoque alii magnas ac multas res expetunt, quas conſequi non poſſunt; alii aliis poſthabitos ſe indignantur: itaque vtrique culpant principem: quapropter certum ab his malum impendet, iiſque deinde, qui inſidias ſtruunt, nō quidem tibi, ſed principatui. Etenim priuato tibi nemo mali quicquam, niſi a te accepta iniuria, feciſſe voluit: principatum, eiuſque bona potens quiſque etiam infirmioribus promptius appetit. Id etſi hominum eſt iniuſtorū, ac minime prudentiū; tamen a natura inter alia vitia iis ineſt, ac neq; monitis, neq; vi eximi quibuſdā poteſt: quod nulla lex, nullus metus eis, quæ natura inſunt, plus valet. Hæc tu tecum reputans, aliorum peccatis minus ſuccenſe; tui autem, ac regni cuſtodiam exquiſitam inſtitue, vt id non pœnis irrogandis, ſed ſummopere cuſtodiendo tutum ſeruemus. Ad hæc Auguſtus: Sane, inquit, cognitum habeo, mulier, cum alia magna ab inuidia & inſidiis tuta non eſſe, tum vero in primis ſummum imperium. deûm certe immortalium princeps eſſet ſimilis, niſi maioribus, quam priuati, curis, occupationibus, ac ſolicitudinibus teneretur. Me vero hoc ipſum potiſſimum angit, quod hæc ita fieri neceſſum eſt, neque vllum contra ea remedium excogitari poteſt. Quum ſint omnino, reſpondit Liuia, qui inique agere velint, ab iis ergo caueamus. Sunt nobis multi milites, quorum alii hoſtibus opponuntur, alii te ſtipant, ac nos [a] cuſtodiunt, ac domi foriſque ſecuritatem nobis præſtant. Tum Auguſtus; Multos ſæpenumero a ſuis interfectos eſſe, verbis opus non habet. Nam hoc inter cætera difficillimū eſt in imperio, quod non reliquorū more tantū nobis ab hoſtib. ſed ab amicis quoq; timemus; quodq; multo plures ab his, quā ab alienis, perniciem inuenerunt. Dies enim, noctesq; adſunt, nudis etiā, ac dormientibus; & cibū ‡ potumq; miniſtrant.

[a] cuſtodiūt: ſunt in fami lia miniſtri multi; prorſus vt domi pariter, ac foris, per eos ſecure viuere poſſimus
‡ potumque paratum ab ſe miniſtrāt.

[a] con-

που καὶ πᾶσιν οἷόν τε ἐστὶν ἄρχοντα τινὰ ἀρέσκειν, ἀλλὰ καὶ ἀπεχθάνεσθαι πολλοῖς καὶ τὸν πάνυ ὀρθῶς βασιλεύοντα ἀνάγκη. πολλῷ τε γὰρ πλείους τῶν δικαιόν τι πραττόντων οἱ ἀδικεῖν ἐθέλοντες εἰσίν· ὧν ἀδύνατόν ἐστι τὰς ἐπιθυμίας ἀποπιμπλάναι. καὶ αὐτῶν τῶν ἀρετήν τινα ἐχόντων, οἱ μὲν καὶ πολλῶν καὶ μεγάλων, ὧν οὐ δύνανται τυχεῖν, ἐπορέγονται, οἱ δὲ καὶ ἑτέρων ἐλαττωθέντες ἄχθονται· καὶ οὕτως ἀμφότεροι τὸν κρατοῦντα αἰτιῶνται. ὥστε ἔκ τε τούτων μὴ εἶναι κακοῦ ἁμαρτάνειν, καὶ προσέτι καὶ ἐκ τῶν ἐπιτιθεμένων, οὔτι γε καὶ σοι, ἀλλὰ καὶ τῇ ἡγεμονείᾳ. σὲ μὲν γὰρ ἰδιωτεύοντα οὐδ᾽ ἂν εἷς ἐθελοντὴς κακόν τι, μηδέν γε προπαθών, ἐποίησε· τῆς δὲ δὴ ἀρχῆς καὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν αὐτῇ πάντες καὶ οἵ γε ἐν δυνάμει τινὶ ὄντες, πολὺ μᾶλλον τῶν ὑποδεεστέρων ὀριγνῶνται. τοῦτο γὰρ ἐστὶ μὲν ἀδίκων ἀνθρώπων, καὶ ἥκιστα νοῦν ἐχόντων, ποιεῖν· οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἔν τε τῇ φύσει αὐτῶν καθάπερ τι καὶ ἄλλο ἔνεστι, καὶ οὐχ οἷόν τε ἐστὶ, τὰ τοιαῦτα οὔτε πειθόντα οὔτ᾽ ἀναγκάζοντα, ἐξελέσθαι τινῶν. οὐδεὶς γὰρ οὔτε νόμος οὔτε φόβος κρείττων τῶν φύσει πεφυκότων γίγνεται. ταῦτ᾽ οὖν λογιζόμενος, τὰς μὲν τῶν ἄλλων ἁμαρτίας μὴ δυσχέραινε· φυλακὴν δὲ ἀκριβῆ καὶ σεαυτοῦ καὶ τῆς μοναρχίας ποιοῦ, ἵνα αὐτὴν μὴ ἐκ τοῦ σφόδρα κολάζειν τινάς, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ σφόδρα φυλάσσειν, ἀσφαλῶς ἔχωμεν. Πρὸς οὖν ταῦτα ὁ Αὔγουστος, Ἀλλ᾽ οἶδα μὲν καὶ ἐγώ, ὦ γύναι, ὅτι οὔτ᾽ ἄλλο τι τῶν μεγάλων ἔξω φθόνου καὶ ἐπιβουλῆς καθέστηκεν, ἥκιστα δὲ αὐταρχία. καὶ γὰρ ἂν καὶ ἰσόθεοι ἦμεν, εἰ μὴ καὶ πράγματα καὶ φροντίδας καὶ φόβους ὑπὲρ πάντας τοὺς ἰδιωτεύοντας εἴχομεν. ἐμὲ δὲ δὴ καὶ αὐτὸ τοῦτο λυπεῖ, ὅτι καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι ταῦθ᾽ οὕτω γίγνεσθαι, καὶ ἀδύνατον, θεραπείαν τινὰ αὐτῶν εὑρεθῆναι. Ἀλλ᾽ ἐπειδή γε τινὲς τοιοῦτοι εἰσὶν οἷοι πάντως ἀδικεῖν ἐθέλειν, (εἶπεν ἡ Λιουία) ἡμεῖς γε αὐτοὺς φυλαττώμεθα. ἔχομεν δὲ καὶ στρατιώτας πολλοὺς, (ὧν οἱ μὲν, πρὸς τοὺς πολεμίους ἀντιτεταγμένοι, οἱ δὲ, καὶ περὶ σε ὄντες, φρουροῦσιν ἡμᾶς) καὶ θεραπείαν πολλήν. ὥστε καὶ οἴκοι καὶ ἔξω ἀσφαλῶς δι᾽ αὐτοὺς ζῆν. Υπολαβὼν οὖν ὁ Αὔγουστος, ὅτι μὲν πολλοὶ πολλάκις καὶ ὑπ᾽ αὐτῶν τῶν συνόντων ἐφθάρησαν, οὐδὲν δέομαι λέγειν. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτ᾽ ἐν ταῖς μοναρχίαις χαλεπώτατόν ἐστιν, ὅτι μὴ μόνον τοὺς πολεμίους, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς φίλους φοβούμεθα. καὶ πολύ γε πλείους ὑπὸ τῶν τοιούτων (ἅτε καὶ ἀεὶ καὶ μεθ᾽ ἡμέραν καὶ νύκτωρ, καὶ γυμνοῦσιν αὐτοῖς σφίσι καὶ καθεύδουσι, σιτία τε καὶ ποτὰ ὑπ᾽ αὐτῶν παρεσκευασμένα λαμβάνουσι συγγιγνομένων) ἐπεβουλεύθησαν, ἢ ὑπὸ τῶν μηδὲν προσηκόντων.

τά τε

πάντε γὰρ ἄλλα, καὶ πρὸς μὲν ἐκείνους ἔστι τινὰς A
ἀντιτάξαι, πρὸς δὲ τούτους αὐτοὺς οὐκ ἔστιν ἄλλῳ
τινὶ συμμάχῳ χρήσασθαι. ὥσθ' ἡμῖν διὰ πάν-
των, δεινὸν μὲν τὴν ἐρημίαν, δεινὸν δὲ καὶ τὸ πλῆθος· καὶ
φοβερὸν μὲν τὴν ἀφυλαξίαν, φοβερωτάτους δὲ αὐ-
τοὺς τοὺς φύλακας· καὶ χαλεποὺς μὲν τοὺς ἐχθρούς,
χαλεπωτέρους δὲ τοὺς φίλους εἶναι. φίλους γὰρ ἀνάγ-
κη πάντας σφᾶς, κἂν μὴ ὦσι, καλεῖσθαι. εἰ δ' οὖν
τις καὶ χρηστῶν αὐτῶν τύχοι, ἀλλ' οὔτι γε οὕτω πιστεύ-
σειεν ἂν σφίσιν, ὥστε καὶ καθαρᾷ καὶ ἀφροντίστῳ καὶ
ἀνυπόπτῳ τῇ ψυχῇ προσομιλεῖν. τοῦτό τε οὖν καὶ B
τὸ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐπιβουλεύοντας ἀναγκαῖον εἶναι ἀ-
μύνεσθαι, πάνδεινόν ἐστι. τὸ γάρ τοι τιμωρεῖσθαί τε
καὶ κολάζειν ἀεί τινας ἀναγκάζεσθαι, μεγάλην ἀ-
χθηδόνα τοῖς γε ἀγαθοῖς ἀνδράσι φέρει. Ἀλλ' ὀρ-
θῶς γε λέγεις, (ἀπεκρίνατο ἡ Λιβία) καὶ σοὶ γνώ-
μην δοῦναι ἔχω, ἄν γε καὶ προσδέξασθαι αὐτὴν ἐθε-
λήσῃς, καὶ μὴ διαμέμψῃ ὅτι γυνὴ οὖσα τολμῶ
σοι συμβουλεῦσαί τι, ὃ οὐδεὶς ἂν ἄλλος σοι τῶν
πάνυ φίλων παραινέσειεν· οὐχ ὅτι οὐκ ἴσασιν αὐ-
τό, ἀλλ' ὅτι οὐ θαρσοῦσιν εἰπεῖν. † Λέγ', ἦ δ' ὅς, [ὁ C
Αὔγουστος] ὅ, τι δή ποτε τοῦτό ἐστιν. Ἡ οὖν Λιβία,
Φράσω (ἔφη) μηδὲν κατοκνήσασα, ἅτε καὶ τἀγα-
θὰ καὶ τὰ κακὰ ἐκ τοῦ ἴσου σοὶ ἔχουσα, καὶ σωζομέ-
νου μὲν σοῦ καὶ αὐτὴ τὸ τήμερον ἄρχουσα, δεινὸν δέ τι
παθόντος (ὃ μὴ γένοιτο) συναπολουμένη. εἰ γάρ
τοι ἥ τε φύσις ἡ ἀνθρωπίνη πάντως τι ἁμαρτάνειν
τινὰς ἀναπείθει, καὶ ἀμήχανόν ἐστιν αὐτῆς πρᾶξαί τι
ὡρμημένης ἐπισχεῖν, ἤδη γε καὶ αὐτὰ τὰ δοκοῦν-
τα πᾶσιν ἀγαθὰ εἶναι (ἵνα μὴ τὰς τῶν πολλῶν κακίας D
εἴπω) καὶ πάνυ συχνοὺς ἀδικεῖν ἐπαίρει. καὶ γὰρ γένους
αὔχημα, καὶ πλούτου φρόνημα, τιμῆς τι μέγεθος,
καὶ ἐκ τῆς ἀνδρείας θράσος, ἐξουσίας τε ὄγκος πολλοὺς
ἐξοκέλλειν ποιεῖ. καὶ μήτε τὸ γενναῖον, δυσγενές, μήτε
τὸ ἀνδρεῖον, δειλόν, μήτε τὸ ἔμφρον, ἀνόητον ἐστι ποι-
ῆσαι· ἀδύνατον γάρ. μήτ' αὖ τὰς περιουσίας τι-
νῶν περικόπτειν, ἢ τὰς φιλοτιμίας καταστέλλειν μη-
δέν γε πλημμελούντων χρή· ἄδικον γάρ. τό, τε
ἀμυνόμενον ἢ καὶ προκαταλαμβάνοντά τινας [καὶ]
ἀνιᾶσθαι, καὶ κακοδοξεῖν ἀναγκαῖόν ἐστι. φέρε, με- E
ταβαλώμεθα, καὶ πρὸς αὐτοὺς φειδώμεθα. καί μοι γὰρ
δοκεῖ πολλῷ πλείω φιλανθρωπία ἢ τῇ ὠμότητι
κατορθοῦσθαι. τοὺς μὲν γὰρ συγγνώμονας οὐ μόνον
οἱ ἐλεηθέντες ὑπ' αὐτῶν φιλοῦσιν, ὥστε καὶ ἀ-
μείβεσθαι σφᾶς σπουδάζειν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι
πάντες καὶ αἰδοῦνται καὶ σέβουσιν, ὥστε μὴ ἐπιτολ-
μεῖν αὐτοὺς ἀδικεῖν. τοὺς δ' ἀπαραιτήτοις ὀργαῖς χρωμένους οὐκ ἐκεῖνοι οἱ τι φοβούμενοι μισοῦσιν,
ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες δυσχεραίνουσι· καὶ ἐκ τούτου καὶ ἐπιβουλεύουσιν αὐτοῖς, ἵνα μὴ πρότερα πά-

† Λέγ', ἔφη, ὅ, τι

[a] contra hostes quidem, amicos opponere licet; contra hos, nullum est auxilium. Ita semper nobis & solitudo est grauis, & hominum frequentia: vacare custodia periculosum, periculosissimum esse inter stipatores: hostes molesti, molestiores amici: (hoc enim eos, etiam minime dignos, nomine appellare oportet) quos vt etiam bonos quis nanciscatur, nunquam tamen tantum eis fidei tribuere potest, vt cum iis puro, curisque & suspicionibus vacuo corde versetur. [b] Porro autem id grauissimum est, necessitatem imponendi insidiatoribus supplicii incumbere: quod ægerrime bonus quisque facit. Recte tu quidem hæc, inquit Liuia. Ego autem habeo, quod tibi dem, consilium; (modo ne id repudies, aut indigne feras, me, mulier quum sim, tibi consulere ausam) cuiusmodi nemo etiã summus amicus tibi dare possit: non quia scientia, sed quia deest audacia. Iussa deinde, quid esset id proferre; Dicam, inquit, libere, tecum videlicet bonorum ac malorum particeps; te incolumi ipsa quoque hodie regnans, eademque vna, si quid (quod abominor) durius accidat, peritura. Homines quosdam ipsa ad peccandum impellit natura, eiusque cupiditas coerceri difficulter potest. Iam, vt plerorunque de malitia nihil dicam, multos omnino opinio boni ad delinquendum mouet: multos generis splendor, diuitiarum fastus, honoris magnitudo, ac fortitudinis comes audacia, & potentiæ moles, vt à recto cursu exorbitent, facit. [c] At neque nobilitatẽ, in obscuritatẽ, neq; fortitudinẽ in ignauiam, neque prudentiã in stupiditatẽ mutare licet, neque fortunas hominum accidere, aut spiritus deiicere insontium decet. [d] quod vt iniustum est, ita sumpta de noxiis hominibus vindicta offensas ac infamiam parit. Agedum alia via insistamus, ac venia eos prosequamur. Ego enim ita iudico, plus clementiam, quam sæuitiam proficere. nam misericordes non ii tantum, quibus delicti gratia facta est, charos habent, ac gratiam referre student: sed reliqui etiam omnes reuerentur ac colunt, ita vt nemo eos deinde lædere ausit. At eos qui ira inexorabili vtũtur, non modo odio habẽt ii, qui sibi metuunt, sed cæteri quoque infensi, insidiis structis suam perniciem euitare statu-

[a] Ac de aliis ne dicam, contra

[b] Et hoc igitur perquã graue est, & quod necesse sit in alios nobis insidiantes vindicare. Nam cogi aliquem ad exigendas pœnas atque supplicia de quibusdam, id vero permagnum dolorem viro bono adfert. Recte

[c] Nec ex nobili facere licet ignobilem, ex virili timidum, ex prudente stolidum. Quippe neque hoc plane fieri. Nec fortunas hominum

[d] Est enim hoc iniustũ. Si quis etiã vel sua vindicandi vel alterum conatus anticipandi causa quosdam adficiat, opinionem de se sinistram necessario ciet.

unt. Viden' vt medici rarissime sectiones A & ignes adhibeant, ne ipsa videlicet vitia corporis magis exasperent; † pleraque aūt lenibus corporis exercitiis, & mitibus medicamentis molliunt ac sanant? Neq; enim putandū est, quod hæc corporum, illa animorum sunt vitia, ideo esse inter se dissimilia. Etenim etsi animi hominū incorporei sunt, tamen multa habent cum corporum natura conuenientia: contrahuntur metu, turgent ira, dolore minuūtur, audacia inflantur, vt non multum a corporum natura differant, atque eādem B fere sanationem requirant. Nam sermo lenis ad aliquem habitus, omnem fremitum laxat, contra asper remissum etiā ad iram concitat: venia data ferocem etiam quenq; placat, supplicium vel mitissimos animos exasperat. violentæ enim actiones, vt sint omnino iustissimæ, irritant; mansuetæ placant. ideoq; facilius persuadendo quispiam, quam cogendo eo adducitur, vt vel grauissima subeat. Quod adeo est natura comparatū, vt brutorum quoq; animantium multa robustissima a- C lioquin, & ferissima, blandiendo cicurētur, inescandoq; perdomentur; alia timidissima atq; imbellissima male habita, ac territa, ad iram cōcitentur. Neq; e ego omnibus ex æquo noxiis parcendum esse dico, sed audaces, inquietos, malitiosos, ac sinistri consilii homines, immedicabiliq; & continuæ malitiæ adsuetos, excindere te iubeo, exēplo earū corporis partium, quę medicinā nō patiūtur: reliquos, qui propter ætatem, imperitiam, imprudētiam, aut alio casu quodam, vel volen- D tes, vel inuiti peccāt, verbis castigare, minis corrigere, aliave tolerabili ratione tractare: vtq; in aliis rebus modo grauiores, modo mediocres pœnæ irrogātur, sic in hac quoq; re citra periculū exiliis alios, alios ignominia, vel pecunia multare, aut in diuersa loca vrbesve relegare licet. Inuenti nimirum sunt, qui quum spes ac cupiditates eorū irritæ factæ fuissent, ad sanitatem redierint: alios in consessu locus inhonestus, aut † factiones probrosæ, dolorésq; & terrores ante oblati emēdauerunt, pro quibus homo nobilis ac fortis E mortem sibi optauerit. Quo intelligitur, pœnas nō faciliores, sed grauiores etiā futuras; quū nos inculpati interim tuto vi-

† pleraque autem humectationib. ac lauacris, & mitibus medicamentis

† stationes

λαι). ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅτι καὶ οἱ ἰατροὶ τὰς μὲν τομὰς καὶ τὰς καύσεις σπανιώτατα τισὶ προσφέρουσιν, ἵνα μὴ ἐξαγριαίνωσιν αὐτῶν τὰ νοσήματα, † τοῖς δ' αἰωρήμασι καὶ τοῖς ἠπίοις φαρμάκοις τὰ πλείω μαλθάσσοντες θεραπεύουσι; μὴ γάρ, ὅτι ἐκεῖνα μὲν, τῶν σωμάτων, ταῦτα δέ, τῶν ψυχῶν παθήματά ἐστι, διαφέρειν τι νομίσῃς αὐτὰ ἀλλήλων. πάμπολλα γὰρ ὅμοια τρόπον τινὰ καὶ τῆς γνώμης τῶν ἀνθρώπων, κἂν τὰ μάλιστα ἀσώματοι ὦσιν, ἃ καὶ τοῖς σώμασι συμβαίνει. συστέλλονταί τε γὰρ ὑπὸ φόβου, καὶ ἐξοιδοῦσιν ὑπὸ θυμοῦ· λύπη τε τινὰς κολούει, καὶ θάρσος ὀγκοῖ· ὥστ' ὀλίγον σφόδρα τὸ παραλλάττον αὐτῶν εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ παραπλησίων ἰαμάτων αὐτὰ δεῖσθαι. λόγος τε γὰρ ἤπιός τῳ λεχθεὶς πάνυ τὸ ἀγριαῖνον αὐτοῦ χαλᾷ, καθάπερ τραχὺς ἕτερος καὶ τὸ ἀνειμένον ὀργίζει· καὶ συγγνώμη δοθεῖσα καὶ τὸν πάνυ θρασὺν διαχεῖ, καθάπερ ἡ τιμωρία καὶ τὸν πάνυ πρᾶον χαλεπαίνει. αἱ μὲν γὰρ βίαιοι πράξεις ἀεὶ πάντας, κἂν δικαιότατα ὦσι, παροξύνουσιν, αἱ δὲ ἐπιεικεῖς ἡμεροῦσι. καὶ διὰ τοῦτο πεισθεὶς ἄν τις ῥᾷον καὶ τὰ δεινότατα ἑκὼν ἢ βιασθεὶς ὑπομείνειε. καὶ οὕτω γε φύσει τινὶ ἀναγκαίᾳ ἑκάτερον αὐτῶν χρῆται, ὥστε καὶ τῶν ἀλόγων ζῴων τῶν μηδένα νοῦν ἐχόντων, πολλὰ μὲν καὶ τῶν ἰσχυροτάτων καὶ ἀγριωτάτων, θωπείαις τε τισὶ τιθασεύεσθαι, καὶ δελεάσμασι χειροῦται· πολλὰ δὲ καὶ τῶν δειλοτάτων καὶ ἀσθενεστάτων λυπήμασί τε καὶ φόβοις ἐκταράττεται καὶ παροξύνεται. καὶ οὐ λέγω τοῦτο, ὅτι δεῖ πάντων ἁπλῶς τῶν ἀδικούντων φείδεσθαι, ἀλλ' ὅτι τὸν μὲν ἴτην καὶ πολυπράγμονα, καὶ κακοήθη καὶ κακόβουλον, καὶ ἀνηκέστῳ τινὶ καὶ διαρκεῖ πονηρίᾳ συνόντα, ἐκκόπτειν, ὥσπερ που καὶ τὰ πάνυ δυσίατα μέρη τῶν σωμάτων· τῶν δὲ δὴ ἄλλων, ὅσοι τῇ νεότητι, ἢ ἀμαθίᾳ, ἢ ἀγνοίᾳ, ἢ καὶ ἑτέρᾳ τινὶ συντυχίᾳ, οἱ μὲν, ἑκόντες, οἱ δὲ καὶ ἄκοντες ἁμαρτάνουσι, [καὶ] δεῖ τοὺς μὲν λόγοις νουθετεῖν, τοὺς δ' ἀπειλαῖς σωφρονίζειν, τοὺς δὲ καὶ ἕτερόν τινα τρόπον μετρίως πως μεταχειρίζεσθαι· καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν † τἄλλα· τοὺς μὲν μείζοσι, τοὺς δ' ἐλάττοσι πάντες κολάζουσιν. ὥστε καὶ τὰ κατὰ τούτους ἀκινδύνως μετριάζειν ἔξεστί σοι, τοὺς μὲν φυγῇ, τοὺς δ' ἀτιμίᾳ, τοὺς δὲ χρήμασι ζημιοῦντι· ἑτέρους ἐς χωρία, ἑτέρους ἐς πόλεις τινὰς κατατιθεμένῳ. καὶ ἤδη γε τινὲς καὶ ὑπὸ τοῦ μὴ τυχεῖν ὧν ἤλπιζον, καὶ ὑπὸ τοῦ διαμαρτεῖν ὧν ἐφίεντο, ἐσωφρονίσθησαν. ἕδραι τε ἄτιμοι, καὶ στάσεις ἐπονείδιστοι, τό, τε προλυπηθῆναι καὶ τὸ προφοβηθῆναι, συχνοὺς βελτίους ἐποίησε. καίτοι καὶ ἀποθανεῖν ἕλοιτο ἄν τις εὖ τε γεγονὼς καὶ ἀνδρεῖος ὤν, ἢ τοιοῦτόν τι παθεῖν. ἐξ οὖν τούτων ἐκείνοις μὲν οὐδὲν ῥᾴων ἡ τιμωρία, ἀλλὰ καὶ χαλεπωτέρα γένοιτο ἄν· ἡμῖν δὲ δὴ τὸ μήτε τινὰ ἐπιβουλείαν ἔχειν, καὶ ἀσφαλῶς ζῆν

ὑπαρ-

† τοῖς δ' αἰωρήμασι

† ἄλλων

„ ὑπάρξειν. ὡς νῦν γε πολλοὺς μὲν φθόνῳ, πολ-
„ λοὺς δ' ἐπιθυμίᾳ χρημάτων, ἄλλους ἀνδρίας φόβῳ
„ καὶ μάλα, ἄλλους δι' εὐγενείας δόξῃ κτείνειν δοκοῦ-
„ μεν. οὐδεὶς γὰρ ῥᾳδίως πιστεύει ὅτι τις ἐν τῇ ἐξουσίᾳ
„ καὶ ἐν δυνάμει τοσαύτῃ ὢν ὑπὸ ἰδιώτου τινὸς
„ ἀόπλου ἐπιβουλευθῆναι δύναται. ἀλλ' οἱ μὲν ταῦ-
„ τα λογοποιοῦσιν, οἱ δ' ὅτι ψευδῆ πολλὰ ἀκούομεν,
„ καὶ πολλοῖς ματαίως ὡς καὶ ἀληθέσι προσέχομεν.
„ τοὺς γάρτοι διαβάλλοντάς τε καὶ ὠτακουστοῦντας τὰ
„ τοιαῦτα, τοὺς μὲν, ἔχθρᾳ, τοὺς δὲ, ὀργῇ· ἄλλους ἀρ-
„ γύριον παρὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν λαβόντας, ἄλλους
„ παρ' αὐτῶν ἐκείνων μὴ λαβόντας πολλὰ καὶ ψευ-
„ δῆ συκοφαντεῖσθαι φασίν· οὐ μόνον ὅτι τι δεινὸν ἔπρα-
„ ξαν τινές, ἢ καὶ ποιήσειν μέλλουσι, λέγοντας, ἀλλὰ καὶ
„ ὅτι ὁ μὲν ἐφθέγξατό τι τοιόνδε τι, ὁ δὲ, ἀκούσας ἐσιώ-
„ πησεν· ἄλλος ἐγέλασεν, ἄλλος ἐδάκρυσε. μυρία
„ αὖ τοιουτότροπα εἰπεῖν ἔχοιμι, ἃ εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἀ-
„ ληθῆ εἴη, ἀλλ' οὔτοι γε καὶ προσήκοντά ἐστιν οὔτε πο-
„ λυπραγμονεῖσθαι παρ' ἐλευθέροις ἀνθρώποις, οὔτε
„ σοι διαγγέλλεσθαι. λαθόντα μὲν γὰρ τὰ τοιαῦτα οὐ-
„ δὲν ἄν σε βλάψειεν, ἀκουσθέντα δὲ, παροξύνειε καὶ
„ ἄκοντα. ὅπερ ἥκιστα χρὴ, ἄλλως τε καὶ ἄρχοντί τινων,
„ συμβαίνειν. συχνοὺς γοῦν ἐκ τούτου, τοὺς μὲν, ἀκρί-
„ τους, τοὺς δὲ, καὶ ἐσκευωρημένῃ τινὶ καταγνώσει δι-
„ κασθέντας ἀδίκως ἀπολωλέναι πολλοὶ νομίζουσιν.
„ οὔτε γὰρ τὰς μαρτυρίας, οὔτε τὰς βασάνους, οὔτ' ἄλλο
„ τι τῶν τοιούτων, ὡς καὶ ἀληθὲς ὂν, κατ' αὐτῶν προσίε-
„ ται. ταῦτα γὰρ οὕτως εἰ καὶ μὴ δικαίως ἐστὶν ἃ αὐτῇ,
„ ἀλλ' ἐπὶ πάντων γε εἰπεῖν τῶν οὕτω θανατουμέ-
„ νων θρυλλεῖται. καὶ δεῖ σε, ὦ Αὔγουστε, μὴ μόνον
„ μηδὲν ἀδικεῖν, ἀλλὰ μηδὲ δοκεῖν. ἰδιώτῃ μὲν γὰρ
„ ἀρκεῖ μηδὲν πλημμελεῖν, ἄρχοντι δὲ δὴ προσήκει
„ μηδὲ δόκησιν τινὰ αὐτοῦ λαμβάνειν. ἀνθρώπων γὰρ,
„ ἀλλ' οὐ θηρίων, ἡγεμονεύεις· καὶ μόνως ἂν
„ οὕτως εὐνοεῖν σοι αὐτοὺς ἀληθῶς ποιήσειας, ἂν
„ πανταχόθεν σφᾶς καὶ διὰ πάντων ὁμοίως πεί-
„ σῃς, ὅτι μήτε ἑκὼν τινὰ μήτε ἄκων ἀδικήσεις.
„ φοβεῖσθαι μὲν γάρ τινα, ἀναγκασθῆναι τις
„ δύναται, φιλεῖν δὲ, πεισθῆναι ὀφείλει. πεί-
„ θεται δὲ ἐξ ὧν ἂν αὐτός τι εὖ πάθῃ, καὶ τοὺς
„ ἑτέρους εὐεργετουμένους ἴδῃ. ὁ δὲ ὑποπτεύ-
„ σας μὴ δικαίως τινὰ ἀπολωλέναι, καὶ
„ φοβεῖται μή ποτε τι ὅμοιον πάθῃ, καὶ μι-
„ σεῖν τὸν δράσαντα αὐτὸ ἀναγκάζεται. τὸ δὲ
„ δὴ μισεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων, πρὸς τῷ μηδ' ἄλλως καλῶς ἔχειν, ἀλυσιτελέστα-
„ τόν ἐστι. καὶ γὰρ καὶ νομίζουσιν οἱ πολλοὶ, τοῖς μὲν ἰδιώταις ἀναγκαῖον εἶναι πάντας τοὺς καὶ ὁτιοῦν ἀδικήσαντας
„ σφᾶς ἀμύνεσθαι, ἵνα μήτε καταφρονῶνται, μήτ' ἐκ τούτου πλεονεκτῶνται· τοὺς δ' ἄρχοντας, τοῖς μὲν τὸ κοι-

A uere possimus, qui nunc multos inuidia, auaritia, metuve fortitudinis aut nobilitatis necare existimamur. Haud enim facile creditur, eum, qui in tanta potentia ac licentia viuit, ab inermi homine priuatoque insidiis peti posse. ideo alii hos de nobis rumores diuulgant, alii falsis delationibus nos fidem adhibere dictitant; quum exploratores & auscultatores, [emissarii nostri] odio irave, aut ab inimicis eorum, quos accusant, accepta pecunia, negatæ ve ab his indignatione adducti, † multis insontibus perniciem struant, non modo quod egerint, B agendum ve sibi proposuerint; sed quod etiam certi quippiam dixerint, auditove tacuerint, risuque aut lacrymis dictum exceperint. Possem infinita id genus referre, quæ si maxime vera sint, tamen ea te apud homines liberos perscrutari, vel tibi nũtiari, indecorum est; quum, si † te fallant, damnum nullum adferant; relata vel inuito (quod cum aliis, tum vero principe indignum est) stomachum moueant. at hinc plurimos indicta causa, iudiciove subdole parato, iniustum reperisse exitum plerique autumant: neque C testimonia, † cruciatus, aut alia contra illos vsurpata, pro veris habent. Hæc etsi nonnunquam iniuste, tamen de omnibus ita capitali supplicio affectis vulgo memorantur. tuum est autem, Auguste, [a] non modo ab iniustitia, sed ab opinione quoque eius abesse: quorum alterum in priuato, alterum in principe requiritur. Hominibus enim, non belluis imperas: eaque est vnica beneuolentiæ ipsorum veræ consequendæ ratio, [b] si hoc ipsis persuasum efficias, D neque à volente, neque ab inuito te quenquam eorum lædi. Cogi quidem ad metuendum aliquem homo potest, ad amandum autem persuasione opus est. ea beneficiis in eum collocatis, quæque aliis videat tribui, paratur. At qui iniuste alium morte affectum suspicatur, eandem sibi fortunam metuens, cædis autorem vt odio habeat, impellitur. porro autem inuisum esse subditis, neque honestum est, & minime expedit. Hæc quippe E hominum est sententia, priuato omnes iniurias esse persequendas, ue vel contemptui inde habeatur, vel opprimatur: principem vero debere ea, quæ in publicam

† multa minime vera finxisse fingere perhibeantur, nõ modo quod quidam egerint indignũ aliquod facinus, agendumve

† te lateant,

† quæstiones,

a non modo nihil iniuste agere, sed ne videri quidem agere. Nam priuato sufficit, nõ peccare: principem cuiti conuenit, & a culpa etiam hominũ opinione abesse. Hominibus

b si hoc ipsis omnino persuadeas, nemini eorum te nec data opera, nec contra voluntatem animi factu-rum iniuriam

cam rem peccantur, vlcisci; priuatim in se admissa tolerare, quum qui ita deliquerint, neque ex contemptu, neq; ex incursu possint ipsum, tanta septum custodia, damno afficere. Quæ ego audiens, ac in ea intuens, parum absum, quin tibi suadeam, vt neminem omnino ob huiusmodi causam vita spolies. Nam in hoc principatus instituti sunt, vt saluti subditorum consulatur; ne inuicem, aut ab exteris iniurias accipiant: non profecto,[a] vt si quid principem offenderint, ab eo interimi possint. ac legibus quidem, beneficiis, & admonitionibus eos princeps instituere debet, vt in officio[b] maneant: vitiosis mederi quodam modo, ac sanare, ne prorsus pereant. Est vero magni animi, eximiæque naturæ, vulgi peccata ferre: quæ si quis ‡ omnia punienda cogitet, imprudens † plerosque hominum occidet. Proinde tibi consulo, ne quem posthac talis alicuius facinoris causa capite plectas; sed alio quodam modo castiges, ne quid in posterũ rei grauis admittere possit. Quid enim mali tibi inferat in insulam quandam deportatus, aut in villa, vel oppido, non modo absq; pecuniæ & seruitiorum copia, sed etiam in custodia positus, sic ibi res id requirat? Nam agentibus in vicinia hostibus, mari ve abalienato, aut si in ipsa Italia vrbes muris & armis munitæ essent, quo perfugere sontes possent, siue occupatis terrorem nobis incutere, alia ratio ineunda esset. nunc quum omnia armis & munitionibus bellicis vacent, ac longissime absint hostes, tot maribus, terris, montibus ac fluminibus inuiis interiectis, quis certum aliquem hominem metuat nudum, priuatum, hic in medio tui imperii, ac intra tua arma inclusum? Ipsum sane neque cogitaturum tale quid vllum, [c] neque si omnino velit, agere posse censeo. Ergo ab his, qui nũc insidiarum apud te rei facti sunt, periculum facere incipiamus. fortassis & hi mutabunt sententiam, & alios meliores facient. Vides Cornelium & nobilem, & fama clarum esse. humaniter etiam peccatum eius expẽdi par fortassis sit. Non omnia gladius conficit. (magnum enim bonum is esset, si emẽdare homines, ac persuadere valeret, & ad suscipiendum sincerum amorẽ adigere) sed vt corpus abolere alicuius potest, ita

a Vt offensi a subditis aliqua re principes perdendi. sed omnes potius, si fieri possit, conseruandi potestatem habeant. Ac legibus

b maneant, ac præterea nihil possint: vitiosis

‡ omnia pro meritis punienda

† maiorem hominum partem occidet.

c neque si maxime quis insaniat, agere

A νὸν ἀδικοῦσιν ἐπεξιέναι χρῆναι, τοὺς δ' ἰδίᾳ τι ἐς αὐτοὺς πλημμελεῖν δοκοῦντας φέρειν. μήτε γὰρ ἐκ καταφρονήσεως, μήτ' ἐξ ἐπιδρομῆς ἀδικηθῆναι σφᾶς δύνασθαι, ἀλλὰ διὰ τὸ πολλὰ τὰ προφυλάσσοντα αὐτοὺς εἶναι. ὥστ' ἔγωγε ταῦτά τε ἀκούσασα, καὶ πρὸς ταῦτα ἀποβλέψασα, κινδυνεύω καὶ παντελῶς ἀπειθεῖν σοι μηδένα διὰ τοιοῦτόν τι ἀποκτείνειν. αἵ τε γὰρ προστασίαι ἐπί τε τῇ τῶν ἀρχομένων σωτηρίᾳ καθίστανται, ὅπως μηδὲν μήθ' ὑπ' ἀλλήλων μήτ' ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων βλάπτωνται· οὐ μὰ Δί' οὐχ † ὅπως ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων τι λυπῶνται, B ἀπόλλυνται. ‡ ἀλλὰ δὴ πάντας, ἂν οἷόν τε ᾖ, σώζειν * δύνασθαι. παιδεύειν μὲν γὰρ αὐτοὺς καὶ νόμοις καὶ εὐεργεσίαις καὶ νουθεσίαις δεῖ, ὅπως σωφρονῶσι, † καὶ προσέτι μὴ συνηθῶσιν· ἂν δὲ δὴ νοσήσῃ τι, θεραπεύειν τε ἔστι πῃ τινὰ αὐτοὺς καὶ ἐπανορθοῦν, ἵνα μὴ παντελῶς φθαρῇ. τό, τε γὰρ φέρειν τὰ τῶν πολλῶν ἁμαρτήματα, καὶ πάνυ μεγάλης καὶ φρονήσεως καὶ δυνάμεως ἔργον ἐστίν· ἂν τε τις πάντα ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα κατὰ τὴν ἀξίαν κολάζῃ, λήσει τοὺς πλείους τῶν ἀνθρώπων C ἀπολέσας. ὅθεν καὶ διὰ ταῦτα σοὶ γνώμην δίδωμι, θανάτῳ μὲν ‡ μηδένα τῶν τοιούτων τιμωρεῖσθαι, ἑτέρως δέ πως αὐτούς, ὥστε μηδὲν ἔτι δεινὸν δρᾶσαι, σωφρονίζειν. τί γὰρ ἂν ἀδικήσειέ τις ἐς νῆσον κατακλεισθείς, ἢ καὶ ἐν ἀγρῷ, πόλει τε τινί, οὐχ ὅπως αὐτὸ πλήθους οἰκετῶν ἢ χρημάτων, ἀλλὰ καὶ μετὰ φρουρᾶς ὤν, ἄν γε καὶ τούτου δέηται. εἰ μὲν γὰρ ἐγγύς που ἐν ταῖς οἱ πολέμιοι ἦσαν, ἢ καὶ τῆς θαλάσσης ταύτης ἀλλότριόν τι ἦν, ὥστε τινὰ αὐτῷ διαδράντα πρὸς ἐκείνους, κακόν τι ἡμᾶς ἐργάσασθαι, πόλεις τε τινὲς ἐν τῇ Ἰταλίἳ ἐχυραί, καὶ τείχη καὶ ὅπλα ἔχουσαι, ὑπῆρ- D χον, ὥστε τινὰ καταλαβόντα αὐτάς, φοβερὸν ἡμῖν γενέσθαι, ἕτερος μὲν ἂν λόγος· ἀόπλων δ' ἐν πάντων τῶν ταύτῃ καὶ ἀτειχίστων ὡς πρὸς πόλεμον ὄντων, καὶ τῶν πολεμίων παμπληθὲς ἀπ' αὐτῶν ἀφεστηκότων. (πολλὴ μὲν γὰρ θάλασσα, πολλὴ δὲ καὶ γῆ, καὶ ὄρη καὶ ποταμοὺς δυσδιαβάτους ἔχουσα, διὰ μέσου ἐστί) τί ἄν τις φοβηθείη τὸν δεῖνα, ἢ τὸν δεῖνα, γυμνούς, ἰδιωτεύοντας, ἐνταῦθά που ἐν μέσῃ τῇ σῇ ἀρχῇ ὄντας, καὶ ἐντὸς τῶν σῶν ὅπλων κατακεκλεισμένους; ἐγὼ μὲν γὰρ οὔτ' ἂν ἐννοῆσαι τινὰ τοιοῦτον, οὐδ' ἂν καὶ τὰ μάλιστα μαινεῖτις, δύνασθαί γε τι πρᾶξαι νομί- E ζω. πεῖραν οὖν, ἀπ' αὐτῶν τούτων ἀρξάμενοι, ποιησώμεθα. τάχα γὰρ ἂν καὶ αὐτοὶ μεταβάλλοιντο, καὶ τοὺς ἄλλους ἀμείνους ποιήσαιεν. καὶ γὰρ ὁρᾷς ὅτι καὶ ὁ Κορνήλιος καὶ εὐγενὴς καὶ ὀνομαστός ἐστι. δεῖ δέ που καὶ ταῦτα ἀνθρωπίνως ἐκλογίζεσθαι. οὐ πάντα τοι τὸ ξίφος διαπράττεται, (μέγα γὰρ ἂν ἦν ἀγαθόν, εἰ σωφρονίζειν τε τινάς, καὶ πείθειν, ἢ καὶ καταναγκάζειν φιλεῖν τινὰ ἀληθῶς ἐδύνατο) ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμά τινος φθείρειεν ἄν, τὰς

† ὅπως οὐ

‡ ἀπολλύω

* δύνωνται.

† καὶ προσέτι μὴ δυνηθῶσιν.

‡ μηδένα

αὖ, ταῖς δὲ δὴ τῶν ἄλλων ψυχὰς ἀλλοτριώσειεν. οὐ γὰρ ἐξ ὧν ἂν ἕτεροί τι ὑφορηθῶσι, προσφιλέστεροί τινι, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν αὐτοὶ φοβηθῶσιν, ἐχθίους γίγνονται. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔχει· οἱ δὲ δὴ συγγνώμης τινὸς τυχόντες, καὶ μετανοοῦσιν, αἰσχυνόμενοι αὖθις τοὺς εὐεργέτας ἀδικῆσαι· καὶ πολλὰ αὐτοῖς ἀνθυπουργοῦσιν, ἐλπίζοντες πλείω ἀντιποιήσασθαι. ὑφ' οὗ γὰρ ἄν τις ἀδικηθεὶς τοῦτο σωθῇ, τοῦτον ἂν παθόντα, οὐδεὶς ὅστις οὐκ εὐεργετήσειν ἑαυτὸν ἡγεῖται. πείσθητι οὖν μοι φίλτατε καὶ μεταβάλλου. οὕτω μὲν γὰρ καὶ τἄλλα τὰ δυσχερῆ πάντα ἀνάγκῃ πεποιηκέναι δόξεις. οὐ γὰρ ἔστι πόλιν τηλικαύτην ἐκ δημοκρατίας πρὸς μοναρχίαν ἄγοντα, ἀναιμωτὶ μεταστῆσαι. ἂν δ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένῃς, καὶ ἐκεῖνα γνώμῃ δεδρακέναι νομισθήσῃ.

Ταῦτα τῆς Λιουίας εἰπούσης, ὁ Αὔγουστος ἐπείσθη τε αὐτῇ, καὶ ἀφῆκε μὲν πάντας τοὺς ὑπαιτίους, λόγοις τισὶ νουθετήσας, τὸν δὲ δὴ Κορνήλιον, καὶ ὕπατον ἀπέδειξε. κἀκ τούτου καὶ ἐκεῖνον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους οὕτως ᾠκειώσατο, ὥστε μηδένα ἔτ' αὐτῷ τῶν ἄλλων μήτ' ὄντως ἐπιβουλεῦσαι, μήτε δόξαι. ἡ γὰρ δὴ Λιουία αἰτιωτάτη τῆς σωτηρίας τῷ Κορνηλίῳ γενομένη, ἤμελλεν αὐτὴ τὴν αἰτίαν τοῦ θανάτου τοῦ Αὐγούστου λήψεσθαι. τότε δ' οὖν ἐπί τε τοῦ Κορνηλίου καὶ ἐπὶ Οὐαλερίου Μεσσάλου ὑπάτων σεισμοί τε ἐξαίσιοι συνέβησαν, καὶ ὁ Τίβερις τήν τε γέφυραν κατέσυρε, καὶ πλωτὴν τὴν πόλιν ἑπτὰ ἡμέρας ἐποίησε· τοῦ τε ἡλίου τι ἔκλειψις ἐγένετο, καὶ λιμὸς συνηνέχθη. κἀν τῷ αὐτῷ τούτῳ ἔτει ὅ, τε Ἀγρίππας ἐς ἐφήβους, μηδενὸς τῶν αὐτῶν τοῖς ἀδελφοῖς τυχὼν, ἐσεγράφη· καὶ τὰς ἱπποδρομίας χωρὶς μὲν οἱ βουλευταὶ, χωρὶς δὲ οἱ ἱππῆς ἀπὸ τοῦ λοιποῦ πλήθους εἶδον. ὃ καὶ νῦν γίγνεται. ἐπειδή τε οὐ ῥᾳδίως οἱ πάνυ εὐγενεῖς τὰς θυγατέρας ἐς τὴν τῆς Ἑστίας ἱερατείαν ἐπεδίδοσαν, ἐνομοθετήθη καὶ ἐξ ἀπελευθέρων γεγεννημένας ἱερᾶσθαι. καὶ ὁ μὲν κλῆρος αὐτῶν, ἐπεὶ πλείους ἠμφισβήτησαν, ἐν τῷ συνεδρίῳ παρόντων τῶν πατέρων σφῶν ἐγένετο, οὐ μέντοι καὶ τοιαύτη τις ἀπεδείχθη.

Χαλεπῶς δὲ δὴ τῶν στρατιωτῶν πρὸς τὴν τῶν ἄθλων σμικρότητα διὰ τοὺς πολέμους τοὺς τότε ἐνεστηκότας οὐχ ἥκιστα ἐχόντων, καὶ μηδενὸς ἔξω τοῦ τεταγμένου τῆς στρατείας σφίσι χρόνου ὅπλα λαβεῖν ἐθέλοντος, ἐψηφίσθη, τοῖς μὲν ἐκ τοῦ δορυφορικοῦ πεντακισχιλίας δραχμὰς, ἐπειδὰν ἑκκαίδεκα ἔτη, τοῖς δὲ ἑτέροις, τρισχιλίας, ἐπειδὰν εἴκοσι στρατεύσωνται, δίδοσθαι.

A fest, ita cæterorum animos à cæde autore auertit; qui non propter supplicium sumptum vindicem amare, sed ob metum mali odisse solent. Contra, quibus delicti venia est donata, pœnitudine ducti benefactorem lædere in posterum verentur; sed spe consequendi maiora præmia, cum suis officiis colunt. videlicet qui affectus iniuria, salutem inferenti eam concesserit; eum omnes putant beneficia summopere compensaturum. Morem itaque, mi vir, gere mi-B hi, propositumque muta; consecuturus hoc quoque, vt cætera a te grauius facta, necessitatem tibi extorsisse iudicetur. quia tantam vrbem ex populari forma reipublicæ, in vnius hominis potestatem redigere sine sanguine, impossibile est. quod si in cœpta ratione perseueraueris, videbere hæc quoque duriora sponte fecisse.

His Liuiæ verbis adductus Augustus, C omnes reos verbis castigatos indemnes dimisit, Cornelio etiam consule designato: eoque facto ita sibi omnium animos deuinxit, vt non modo insidiæ contra ipsum nullæ deinde componerentur, sed opinio quoque omnis earum intercideret, Liuia autem, potissima tum Cornelio salutis causa, posterioribus temporibus mortis Augusti culpam ipsa sustinuit. Cæterum ea tempestate, Cn. Cornelio Cinna Magno, ac Valerio Messala con-D sulibus, horrendi terræ tremores acciderunt: Tiberisque deiecto ponte, vrbem septem dies nauigabilem effecit: sol aliqua parte lumen suum amisit: fames coorta. Eodem anno Agrippę, nullo eorum, quæ fratrib. obtigissent, potito, virilis toga est data: ludi circẽses seorsũ a † patriciis ac equestribus spectati sunt. quod adhuc moris est. Quumque † nobiles ægre filias suas in collegium Vestalium darent, lex lata est, vt eo sacerdotio vti etiam libertinis virginibus liceret. eæque quum plures de eo disceptarent, in senatu sorte E lectæ, præsentibus earum patribus, nulla tamen tunc in id sacerdotium cooptata.

Anno v.c. 758.

† senatorib. & equestribus

† admodum nobiles

Quum milites præmiorum exiguitatem ob impendentia præsertim bella ægre ferrent, ac nemo extra tempus militiæ constitutum arma sumere vellet: decretum est, [a] vt cohortib. prætoriis, postquam annos sedecim meruissent, viritim vicena millia nummûm, reliquis exactis militiæ viginti annis, duodena darentur.

a Vt cohortiũ prætorianorum militibus, postquã

Alebantur eo tẽpore legiones* vrbanæ XXIII: aut, quem alii numerum ponunt, XXV; nostro tempore solæ XIX restant. nempe secunda legio Augusta, cuius in superiori Britannia sunt hyberna: tres tertiæ, vna in Phœnicia, Gallica nomine: altera in Arabia, Cyrenaica dicta legio: tertia Augusta, in Numidia. quarta, Scythica in Syria: quinta, Macedonica in Dacia: sextæ duæ, vna in inferiori Britannia, ‡ Victrix: altera in Iudæa, Ferreæ vocabulo insignis: septima in Mysia superiori, † Claudia præcipue nuncupata: octaua, Augusta, in Germania superiori: decima ‡ Gemella in Pannonia superiori, † ac in Mysia alia decima: vndecima in Mysia inferiori, * Claudiæ cognomento: (hæ duæ legiones à Claudio sunt nominatæ, quod aduersus eum in seditione † Camilli non rebellassent) duodecima in Cappadocia Fulminifera: decimatertia † Gemella in Dacia: decimaquarta * Gemella in Pannonia superiori: decimaquinta ab Apolline cognominata in Cappadocia: vigesima Valeriana & Victrix, in Britannia superiori versantes: quos ipsos, vt mihi videtur, cum ea legione, cui nomen est vigesimæ, ac hiberna in superiori sunt Germania, ac non ab omnibus Valeriana dicitur, neque hodie id nomen retinet, ipse acceptos seruauit. Hę legiones ‡ Augusti supersunt, reliquis aut omnino dissipatis, aut ab Augusto, & aliis imperatoribus, inter cæteras legiones admixtis, vnde † Gemellarum appellatio tracta putatur.

Ac quoniam quidem semel de legionibus dicere cœpi, lubet reliquas etiam superstites, ab aliis imperatoribus deinceps institutas, hoc loco referre, vt qui de his cognoscere cupit, vno omnia loco facilius percipiat. Nero legionem primam, Italicamque nuncupatam, instituit, in inferiori Mysia hiemantem: Galba primã auxiliariã in inferiori Pannonia, septimã in Hispania: Vespasianus secundã auxiliariã in Pannonia inferiori, quartã in Syria Flauiam: Domitian⁹ primam † Atheniensẽ in Germania inferiori: Traianus secũdã Ægyptiam: & trigesimã Germanicã, quib. à suo nomine nomẽ imposuit. Marcus Antoninus secundã in Norico, tertiã in Rhætia: quæ etiam Italicæ vocantur. Seuerus Parthicas primã & tertiã in Mesopotamia, secũdãq; mediã in Italia. Nouas

a legiones ciuium Romanorum

‡ Victorum

† Claudiana

‡ Gemina

† ac in Iudæa: vndecima

* Claudiana

* de qua infra, lib. 60

† Gemina

Geminam Pannonia inferiori: decimaquinta Apollinaris in Cappadocia: vigesima Valerianorum & Victorũ

‡ Augusto

† Geminarum.

† Mineruiã

A τρία δὴ τότε καὶ εἴκοσι στρατόπεδα, ἢ, ὥς γε ἕτεροι λέγουσι, πέντε καὶ εἴκοσι πολιτικά, ἐτρέφετο. νῦν μὲν γὰρ ἐννεακαίδεκα ἐξ αὐτῶν μόνα διαμένει· τό, τε δεύτερον τὸ Αὐγούστειον, τὸ ἐν Βρεττανίᾳ τῇ ἄνω χειμάζον· καὶ τὰ τρία τὰ τρίτα, τό, τε ἐν Φοινίκῃ, τὸ Γαλατικόν· καὶ τὸ ἐν Ἀραβίᾳ, τὸ Κυρηναϊκόν· τό, τε ἐν Νουμιδίᾳ, τὸ Αὐγούστειον· τέταρτον, Σκυθικὸν, ἐν Συρίᾳ· πέμπτον, Μακεδονικὸν, ἐν Δακίᾳ· ἕκτα δύο, ὧν τὸ μὲν, ἐν Βρεττανίᾳ τῇ κάτω, τὸ τῶν Νικηφόρων, τὸ δὲ ἐν Ἰουδαίᾳ, τὸ Σιδηροῦν, τέτακται. καὶ οἱ ἕβδομοι οἱ ἐν B τῇ Μυσίᾳ τῇ ἄνω, οἱ καὶ τὰ μάλιστα Κλαυδίειοι ὠνομάδαται. οἱ δὲ ὄγδοοι, Αὐγούστειοι, οἱ ἐν τῇ Γερμανίᾳ τῇ ἄνω ὄντες. καὶ οἱ δέκατοι, οἵ τε ἐν τῇ Παννονίᾳ τῇ ἄνω, οἱ Δίδυμοι, καὶ οἱ ἐν Ἰουδαίᾳ. τό, τε ἑνδέκατον τὸ ἐν Μυσίᾳ τῇ κάτω, τὸ Κλαυδίειον. οὕτω γὰρ τὰ δύο στρατόπεδα ἀπὸ τοῦ Κλαυδίου ἐπεκλήθη, ὅτι αὐτῷ ἐν τῇ τοῦ Καμίλλου ἐπαναστάσει μὴ ἀντιπολέμησε. καὶ τὸ δωδέκατον τὸ ἐν Καππαδοκίᾳ, τὸ Κεραυνοφόρον. τὸ τρίτον καὶ δέκατον, τὸ ἐν Δακίᾳ, C τὸ Δίδυμον· καὶ τὸ τέταρτον καὶ δέκατον, τὸ ἐν τῇ Παννονίᾳ † τῇ ἄνω, τὸ Δίδυμον· τό, τε πεντεκαιδέκατον, τὸ Ἀπολλώνειον, τὸ ἐν Καππαδοκίᾳ. καὶ οἱ εἰκοστοί, οἱ καὶ Οὐαλέριοι καὶ Νικηφόροι ὀνομασμένοι, καὶ ἐν Βρεττανίᾳ τῇ ἄνω ὄντες, οὕς τινας αὐτός, ἐμοὶ δοκεῖν, μετὰ τῶν τήν τε τοῦ εἰκοστοῦ ἐπωνυμίαν ἐχόντων, καὶ ἐν τῇ Γερμανίᾳ [τῇ ἄνω] χειμαζόντων, εἰ καὶ τὰ μάλιστα μήθ᾽ ὑφ᾽ ἁπάντων Οὐαλέριοι ἐπεκλήθησαν, μήτε νῦν ἔτι τῇ προσηγορίᾳ ταύτῃ χρῶνται, παραλαβὼν ἐτήρησε. ταῦτ᾽ ἐκ τῶν Αὐγουστείων D στρατοπέδων σώζεται. τὰ γὰρ δὴ λοιπά, τὰ μὲν παντελῶς διελύθη, τὰ δὲ ἐς ἑτέρους πού ὑπό τε αὐτοῦ ἐκείνου καὶ ὑπ᾽ ἄλλων αὐτοκρατόρων ἀνεμίχθη, ἀφ᾽ οὗπερ καὶ Δίδυμα ὠνομασμένα νενόμισται.

Ἐπεὶ δὲ ἅπαξ ἐς τὸν περὶ τῶν στρατοπέδων λόγον προήχθην, καὶ τἆλλα τὰ νῦν ὄντα, ὥς που πρὸς τῶν μετὰ ταῦτα αὐταρχησάντων κατελέχθη, φράσω, ἵν᾽ ἐν χωρίῳ πάντα γεγραμμένα, ῥᾳδίως τοῖς βουλομένοις τι περὶ αὐτῶν μαθεῖν διδάσκηται. ὅ, τε γὰρ Νέρων τὸ πρῶτόν τε καὶ Ἰταλικὸν ὀνομαζόμενον καὶ ἐν τῇ κάτω Μυσίᾳ χειμάζον, καὶ ὁ Γάλβας τό, τε πρῶτον τὸ ἐπικουρικὸν τὸ ἐν τῇ Παννονίᾳ τῇ κάτω, καὶ τὸ ἕβδομον τὸ ἐν Ἰβηρίᾳ, συνέταξαν· Οὐεσπασιανός, τό, τε δεύτερον τὸ ἐπικουρικὸν τὸ ἐν Παννονίᾳ τῇ κάτω, καὶ τὸ τέταρτον τὸ Φλαουΐειον, τὸ ἐν Συρίᾳ· Δομιτιανὸς τὸ πρῶτον τὸ Ἀθηναϊκόν, τὸ ἐν Γερμανίᾳ τῇ κάτω· Τραϊανὸς τὸ δεύτερον τὸ Αἰγύπτιον, καὶ τὸ τριακοστὸν τὸ Γερμανικόν, ἃ καὶ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ † ἐπωνόμασεν. Ἀντωνῖνος ὁ Μάρκος τὸ δεύτερον τὸ ἐν Νωρικῷ, καὶ τὸ τρίτον τὸ ἐν Ῥαιτίᾳ, ἃ καὶ Ἰταλικὰ κέκληται. Σεουῆρος τὰ Παρθικά, τό, τε πρῶτον καὶ τὸ τρίτον τὸ ἐν Μεσοποταμίᾳ, καὶ τὸ διὰ μέσου τὸ δεύτερον τὸ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ. νῦν

† τῇ κάτω

† ἐπωνόμασεν. Ἀντωνῖνος ὁ Μάρκος τὸ δεύτερον

μὲν δὴ τοσαῦτα τέλη τῶν ἐκ τοῦ καταλόγου στρατευομένων, ἔξω τοῦ τε ἀστικοῦ καὶ τοῦ δορυφορικοῦ, ἐστί. τότε δὲ ἐπὶ τοῦ Αὐγούστου ταῦτά τε, εἴτ' οὖν τρία εἴτε πέντε καὶ εἴκοσιν ὄντα, ἐτρέφετο, καὶ συμμαχικὰ καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων καὶ ναυτῶν ὅσα δήποτε ἦν. οὐ γὰρ ἔχω τὸ ἀκριβὲς εἰπεῖν. οἵ τε σωματοφύλακες, μύριοι ὄντες, καὶ δεκαχῇ τεταγμένοι, καὶ οἱ τῆς πόλεως φρουροὶ ἑξακισχίλιοί τε ὄντες, καὶ τετραχῇ νενεμημένοι, ξένοι τε ἱππεῖς ἐπίλεκτοι, οἷς τὸ τῶν Βατάουων ἀπὸ τῆς † Βατάουας τῆς ἐν τῷ Ῥήνῳ νήσου ὄνομα, ὅτι δὴ κράτιστοι ἱππεύειν εἰσί, κεῖται. οὐ μέντοι τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἀκριβῶς, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἀνακλήτων, εἰπεῖν δύναμαι. καὶ γὰρ τούτοις ἤρξατο μὲν νομίζειν ἀφ' οὗ τοὺς συστρατευσαμένους τῷ πατρὶ πρὸς τὰ ὅπλα αὖθις ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον ἀνεκάλεσεν, ἐτήρησε δέ· καὶ εἰσὶ καὶ νῦν σύστημα ἴδιον, ῥάβδους φέροντες, ὥσπερ οἱ ἑκατόνταρχοι. δι' οὖν ταῦτα ἀπορῶν χρημάτων, γνώμην ἐς τὴν βουλὴν ἐσήνεγκε, πόρον τινὰ διαρκῆ καὶ ἀέναον ἀποδειχθῆναι, ὅπως μηδενὸς ἔξωθεν μηδὲν λυπουμένου, ἀφθόνως ἐκ τῶν τεταγμένων καὶ τὴν τροφὴν καὶ τὰ γέρα λαμβάνωσι. καὶ ὁ μὲν ἐζητεῖτο· ἐπειδή τε μηδεὶς ἀγορανομῆσαι ἑκὼν ἤθελεν, ἠναγκάσθησαν ἔκ τε τῶν τεταμιευκότων καὶ ἐκ τῶν δεδημαρχηκότων κλήρῳ τινὲς αὐτὸ ποιῆσαι. καὶ τοῦτο καὶ ἄλλοτε πολλάκις ἐγένετο.

† βατανίας

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπί τε Αἰμιλίου Λεπίδου καὶ ἐπὶ Λουκίου Ἀρρουντίου ὑπάτων, ἐπεὶ μηδεὶς πόρος ἀρέσκων τισὶν εὑρίσκετο, ἀλλὰ καὶ πάνυ πάντες ὅτι καὶ ἐζητεῖτο, ἐβαρύνοντο, ἐσήνεγκεν ὁ Αὔγουστος χρήματα καὶ ὑπὲρ τοῦ Τιβερίου ἐς τὸ ταμιεῖον, ὃ καὶ στρατιωτικὸν ἐπωνόμασε. καὶ τισὶ τῶν ἐστρατηγηκότων τοῖς λαχοῦσιν, ἐπὶ τρία ἔτη διοικεῖν προσέταξε, ῥαβδούχοις τε ἀνὰ δύο καὶ τῇ ἄλλῃ ὑπηρεσίᾳ τῇ προσηκούσῃ χρωμένοις. καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ πλείω ἔτη κατὰ διαδοχὴν ἐγένετο. νῦν γὰρ αἱροῦνται πρὸς τοῦ ἀεὶ αὐτοκράτορος, καὶ χωρὶς ῥαβδούχων προεδρεύουσιν. αὐτός τε οὖν συνεσήνεγκε τινά, καὶ τοῦτο καθ' ἔτος παρέξειν ὑπέσχετο· καὶ παρὰ βασιλέων δήμων τε τινῶν ἐπαγγελίας ἐδέξατο. παρὰ γὰρ τῶν ἰδιωτῶν, καίπερ συχνῶν ἐθελοντὶ (ὥς γε ἔλεγον) ἐπιδιδόντων, οὐδὲν ἔλαβεν. ὡς δ' οὖν ταῦτά τε ἐλάχιστα πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἀναλισκομένων ἦν, καὶ ἀθανάτου τινὸς εὐπορίας ἐδεῖτο, προσέταξε τοῖς βουλευταῖς ζητῆσαι πόρους ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστον, καὶ τούτους ἐς βιβλία γράψαντας, δοῦναί οἱ διασκέψασθαι· οὐχ ὅτι οὐκ ἐπενόει τινά, ἀλλ' ὅπως ὅτι μάλιστα αὐτοὺς πείσῃ ὃν ἐβούλετο ἑλέσθαι. ἀμέλει ἄλλων ἄλλα ἐσηγησαμένων, ἐκείνων μὲν οὐδένα ἐδοκίμασε, τὴν δὲ εἰκοστὴν τῶν τε κλήρων καὶ τῶν δωρεῶν, ἃς ἂν οἱ τελευτῶντές τισι (πλὴν τῶν πάνυ συγγενῶν, ἢ καὶ πενήτων) κατα-

A stro itaq; tempore tot sunt legiones, præter vrbanam & prætoriam: sub Augusto aût XXIII vel XXV. istæ alebantur, ac multæ etiam aliæ ‡ auxiliariæ, equitû peditûque & classiariorum, quorû certus numerus mihi non constat. [a] Stipatores aût corporis imperatoris sunt decê millia, in decem diuisi partes: vrbis præsidio destinati sex millia, quadrifariâ hi diuisi: ... û equites alienigenæ extraordinarii, Bataui appellati B a Batauia, quę est in Rheno insula, cuius incolæ arte equitandi pollent: eorû sicut & Euocatorû summâ dicere non possum. [b] Vti illis Augustus cœpit tû primû, quû veteranos patris contra Antoniû côuocauit, seruauitq; deinde: & sunt vna adhuc legio peculiaris, suos habens fasces, quemadmodû centuriones. His de causis quum indigeret pecunia, senatû côsuluit de reditu quodam perpetuo constituêdo, vnde [c] citra vllius iniuriam stipendia ac præmia militibus sufficerent. in eo quæ- C rendo quû versarentur, ac quû nemo sua sponte ædilitatem peteret, quidam sorte lecti ex iis, qui quæstores aut tribuni plebis fuissent, ad eam gerêdam adacti sunt. quod sæpius etiam alias factum.

M. Æmilio deinde Lepido, L. Arrûtio consulib⁹, quû nullus reditus excogitari posset, quê oês probarent, omnesq; eum quæri indignarentur, Augustus pro se & Tiberio pecuniâ in ęrariû, cui militaris nomê indidit, intulit; eiusq; administrationê prætoriis tribus sorte lectis ad triennium D mandauit, qui binis lictorib⁹, ac ministris aliis, quos côueniebat, vterentur. id p successionê [aliorû] in multos annos productû. nunc ab imperatore eligûtur, & lictores non habêt. Itaq; illata pecunia ab ipso, & interposito promisso, id se quotannis facturû; a regib. etiâ, & populis promissa sunt quędâ. nâ a priuatis, quânuis multi se libenter collaturos eo pecuniam dicerêt, nihil omnino accepit. Verû quû hæc pecunia sumptuû magnitudinê minima parte attingeret, ac perenni copia esset opus: E senatorib. negotiû dedit, vt pro se quisq; aliquâ rationê inueniret, eamq; in libello conscriptâ ipsi traderet expêdendâ. id nô eo fiebat, q. ipse nihil reperiret; sed vt eis psuaderet, quo hâc maxime viâ, quâ ipse probabat, sequêdâ ducerêt. Certe multis varie propositis, nulla earû probata; instituit, vt vigesima pars hæreditatû ac legatorû exceptis iis, q̃ proxime genere iunctis, ac pauperibus, morte aliorû relinquebâ-

‡ a sociis & fœderatis accepta.
a Decem itê mille prætoriani milites, in decem diuisi ordines: Vrbis præsidiarii, ad sex millia, quadrifariam distributi: equites peregrini selecti, batabi.
b His Augustus ceperat, ex quo veteranos patris ad arma aduersus Antonium rursus euocauit: eodemque deinceps retinuit: et sunt etiam nunc peculiare corpus, & baculos gestant instar centurionum.
c citra vllius extra ordinê iniuriam molestiam. que abunde ordinariis redditibus in mora præmiaque militibus sufficerent.

ANNO. V. C. 759.

tur, in ærarium militare inferrentur; quasi scriptum in Cęsaris cōmentariis id pensionis genus reperisset. fuerat enim iam ante etiam eius rei mētio illata, sed omissa rursum, tunc relata est. Ita auctis reditibus, tres ex consularibus viros Augustus, quib. sors id officii obtulisset, ad sumptus partim contrahendos, partim tollendos adhibuit.

Hæc Romanis molesta fuerunt, ac fames præterea ingens, adeo vt gladiatores, mancipiaque venalia vltra octoginta M. passus sint ab vrbe reiecta: multosque ex suis ‡ ministris cum alii, tum ipse Augustus ablegauerint: iustitium indictum: senatoribus, vt quo vellent proficiscerentur, permissum fuerit. ac, ne senatusconsultis inde vis aliqua decederet; omnia, quæ Romæ præsentes decreuissent, rata esse iussa. viri etiam consulares frumento & pani præfecti fuerunt, ‡ qui certam singulis summam venderent. dedit gratis etiam Augustus frumentum iis, qui ex publico id alioquin accipiebant, * tantum quantū iis aliâs dabatur: quod quum non sufficeret, non passus est eos epulari publicè natalibus suis.

Quumq; eo tempore multa in vrbe incendiis essent vastata, libertinos septem locis ad ea curanda constituit, & equitem eis præfecit: quos etsi haud diu id officiū gerere pati statuerat, tamen re ipsa expertus, vtilissimum ac maxime necessarium esse [a] eorum munus, perdurare iussit. suntque nostra etiam ætate nocturni hi custodes, non ex libertinis tantum, sed ex aliis etiam militibus: murosque in vrbe tenent, & mercedem publice accipiunt.

At plebs fame, tributo, incendiis affecta indignari, multa palam de nouis rebus loqui, multos noctu libellos proponere: quæ omnia P. cuiusdam Rufi instinctu fieri ferebantur, suspicio autem ad alios inclinabat. ipse enim Rufus [b] procul ab his excogitandis faciendisque aberat, sed alii sub eius nomine credebantur nouandis rebus studere. Itaq; decretum est factum, vt in eos inquireretur, indicibusque præmia constituta, nonnulliq; delati sunt. Non ante hi tumultus in vrbe consederunt, quā annonæ difficultate finita, Germanicus Cæsar, & Tib. Claudius Nero, filii

‡ famulis

‡ Vt certa quantitas cuique venderetur.

* Et alterū quidem tantum, quantum

a eorum auxilium, retinuit. Et sunt nunc quoq; Vigiles nocturni, peculiari quodam modo, non tam amplius ex libertis tantummodo, sed ex aliis etiam militibus: ac in Vrbe castella quædam tenent, & annonas publicas accipiūt.

b nec animo concipere, nec agere quid horum poterat, sed alii

A λείπωσι, κατεστήσατο· ὡς καὶ ἐν τοῖς τοῦ Καίσαρος ὑπομνήμασι τὸ τέλος τοῦτο γεγραμμένον εὑρών. ἐσῆκτο μὲν γὰρ καὶ πρότερόν ποτε, καταλυθὲν δὲ μετὰ ταῦτα, αὖθις τότε ἐπεμνήσθη. ταῖς μὲν οὖν προσόδοις οὕτως ἐπηύξησε· τὰ δὲ ἀναλώματα διὰ τριῶν ἀνδρῶν ὑπατευκότων, οὓς ὁ κλῆρος ἀπέφηνε, τὰ μὲν συνέστειλε, τὰ δὲ καὶ παντάπασι διέγραψε.

Ταῦτά τε οὖν τοὺς Ῥωμαίους ἐλύπει, καὶ προσέτι καὶ λιμὸς ἰσχυρός· ὥστε ὑπ' αὐτοῦ τούς τε μονομαχοῦντας, καὶ τὰ ἀνδράποδα τὰ ὤνια ὑπὲρ πεντήκοντα καὶ ἑξακοσίους σταδίους ἐξελαθῆναι· ἔκ τε τῆς θεραπείας καὶ τὸν Αὔγουστον καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς πλείους ἀποπέμψασθαι· καὶ δικῶν ἀνοχὰς γενέσθαι· ἐκδημεῖν τε τοῖς βουλευταῖς ἔνθα ἂν ἐθελήσωσιν ἐπιτραπῆναι. καὶ ὅπως γ' ἂν μηδὲν ἐκ τούτου τὰ δόγματα ἐμποδίζηται, κύρια πάντα τὰ γιγνωσκόμενα ὑπὸ τῶν ἀεὶ παρόντων εἶναι ἐκελεύσθη. καὶ προσέτι καὶ ἄνδρες ὑπατευκότες ἐπί τε τοῦ σίτου καὶ ἐπὶ τοῦ ἄρτου κατέστησαν, ὥστε ταχθὲν ἑκάστῳ C πιπράσκεσθαι. ἐπέδωκε μὲν γὰρ καὶ προῖκα ὁ Αὔγουστος τοῖς σιτοδοτουμένοις τοσοῦτον ἕτερον ὅσον ἀεὶ ἐλάμβανον. ὡς δὲ οὐδ' ἐκεῖνο σφισιν ἐξήρκεσεν, οὐδ' ἐς τὰ ἑαυτοῦ γενέθλια ἑστιαθῆναι δημοσίᾳ αὐτοὺς εἴασεν.

Ἐπειδή τε ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ πολλὰ τῆς πόλεως πυρὶ διεφθάρη, ἄνδρας τε ἐξελευθέρους ἑπταχῇ πρὸς τὰς ἐπικουρίας αὐτῆς κατελέξατο, καὶ ἄρχοντα ἱππέα αὐτοῖς προσέταξεν, ὡς καὶ δι' ὀλίγου σφᾶς διαλύσων. οὐ μέντοι καὶ ἐποίησε τοῦτο. D καταμαθὼν γὰρ ἐκ τῆς πείρας καὶ χρησιμωτάτην καὶ ἀναγκαιοτάτην τὴν παρ' αὐτῶν βοήθειαν οὖσαν, ἐτήρησεν αὐτούς. καὶ εἰσὶ καὶ νῦν οἱ νυκτοφύλακες οὗτοι ἴδιόν τινα τρόπον οὐκ ἐκ τῶν ἀπελευθέρων ἔτι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων στρατευόμενοι· καὶ τείχη τε ἐν τῇ πόλει ἔχουσι, καὶ μισθὸν ἐκ τοῦ δημοσίου φέρουσιν.

Ὁ δ' οὖν ὅμιλος, οἷα ὑπό τε τοῦ λιμοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ τέλους τοῖς θ' ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀπολωλόσι κεκακωμένος, ἤσχαλλε, καὶ πολλὰ μὲν καὶ φανερῶς † νεωτεροποιὰ διελάλουν, πλείω δὲ δὴ βιβλία νύκτωρ ἐξετίθεσαν, καὶ ταῦτ' ἐλέγετο μὲν ἐκ E παρασκευῆς Πουπλίου τινὸς Ῥούφου γίγνεσθαι, ὑπωπτεύετο δὲ ἐς ἄλλους. ὁ μὲν γὰρ Ῥοῦφος οὔτε ἐνθυμηθῆναί τι αὐτῶν οὔτε πρᾶξαι ἐδύνατο· ἕτεροι δὲ τῷ ἐκείνου ὀνόματι καταχρώμενοι, καινοτομεῖν ἐπιστεύοντο. καὶ διὰ τοῦτο ζήτησίς τε αὐτῶν ἐψηφίσθη, καὶ μήνυτρα προσετέθη· μηνύσεις τε ἐγίγνοντο, καὶ ἡ πόλις καὶ ἐκ τούτων ἐταράττετο· μέχρι οὗ ἥ τε σιτοδεία ἐπαύσατο, καὶ μονομαχίας ἀγῶνες ἐπὶ τῷ Δρούσῳ πρός τε τοῦ Γερμανικοῦ τοῦ Καίσαρος καὶ πρὸς Τιβερίου Κλαυδίου Νέρωνος

† τυπιπρο... μιά

ρωνος τῶν υἱέων αὐτοῦ, ἐγένοντο. τοῦτό τε γὰρ αὖθις ἐπὶ τῇ τοῦ Δρούσου μνήμῃ παρεμυθήσατο, καὶ ὅτι τὸ Διοσκούρειον ὁ Τιβέριος καθιερώσας, οὐ τὸ ἑαυτοῦ μόνον ὄνομα αὐτῷ, (Κλαυδιανὸν ἑαυτὸν ἀντὶ τοῦ Κλαυδίου, μετὰ τὴν ἐς τὸ τοῦ Αὐγούστου γένος ἐκποίησιν, ὀνομάσας) ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκείνου ἐπέγραψε. τά τε γὰρ τῶν πολέμων ἅμα διῴκει, καὶ ἐς τὴν πόλιν, ὁπότε παρείχοι, συνεχῶς ἐπεφοίτα, τὸ μέν τι, πραγμάτων τινῶν ἕνεκα, τὸ δὲ δὴ πλεῖστον, φοβούμενος μὴ ὁ Αὔγουστος ἄλλον τινὰ παρὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ προτιμήσῃ. Ταῦτά τε ἐν τῷ ἔτει τούτῳ ἐγένετο, καὶ ἐπειδὴ ὁ τῆς Ἀχαΐας ἄρχων μέσης πως τῆς ἡγεμονίας ἀπέθανε, τῷ τε ταμιείᾳ καὶ τῷ παρέδρῳ αὐτοῦ (ὃν πρεσβευτὴν, ὥσπερ εἶπον, καλοῦμεν) τῷ μὲν τὰ ἐντὸς τοῦ Ἰσθμοῦ, τῷ δὲ τὰ λοιπὰ διοικῆσαι προσετάχθη. ὅ, τε Ἡρώδης ὁ Παλαιστηνὸς, αἰτίαν τινὰ ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν λαβὼν, ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ὑπερωρίσθη. καὶ τὸ μέρος τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἐδημοσιώθη.

Κἀν τοῖς αὐτοῖς τούτοις χρόνοις καὶ πόλεμοι πολλοὶ ἐγένοντο. καὶ γὰρ λῃσταὶ συχνὰ κατέτρεχον, ὥστε τὴν Σαρδὼ μηδ' ἄρχοντα βουλευτὴν ἔτεσι τισὶ σχεῖν, ἀλλὰ στρατιώταις τε καὶ στρατιάρχαις ἱππεῦσιν ἐπιτραπῆναι. καὶ πόλεις οὐκ ὀλίγαι ἐνεωτέριζον· ὥστε καὶ ἐπὶ δύο ἔτη τοὺς αὐτοὺς ἐν τοῖς τοῦ δήμου ἔθνεσι καὶ αἱρετούς γε ἀντὶ τῶν κληρωτῶν ἄρξαι. τὰ γὰρ τοῦ Καίσαρος καὶ ἄλλως ἐπὶ πλείω χρόνον ἐν τοῖς αὐτοῖς προσετάττετο· οὐ μέντοι καὶ περὶ πάντων αὐτῶν ἀκριβῶς ἐπεξήξω. πολλά τε γὰρ ὡς ἑκάστοις καὶ οὐκ ἀξιόλογα συνηνέχθη, καὶ οὐδένα λεπτολογηθέντα ὠφελήσειε. τά γε μὴν μνήμης τινὸς ἄξια κεφαλαιώσας, πλὴν τῶν μεγίστων, ἐρῶ. Ἴσαυροί τε γὰρ, ἐκ λῃστείας ἀρξάμενοι, καὶ ἐς πολέμου δεινότητα προήχθησαν, μέχρι οὗ κατεδαμάσθησαν· καὶ Γαιτοῦλοι τῷ τε Ἰούβᾳ τῷ βασιλεῖ ἀχθόμενοι, καὶ ἅμα ἀπαξιοῦντες μὴ οὐ καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἄρχεσθαι, ἐπανέστησαν αὐτῷ· καὶ τήν τε πρόσχωρον ἐπόρθησαν, καὶ συχνοὺς καὶ τῶν Ῥωμαίων ἐπιστρατεύσαντας σφίσιν ἀπέκτειναν. τό, τε σύμπαν, ἐπὶ τοσοῦτον ἐπηυξήθησαν, ὥστε Κορνήλιον Κόσσον, τὸν κατεργασάμενον σφᾶς, τιμάς τε ἐπινικίους καὶ ἐπωνυμίαν ἀπ' αὐτοῦ λαβεῖν. Ταῦτά τε ἅμα ἐγίγνετο, καὶ ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς ἐστράτευσαν μὲν καὶ ἄλλοι τινὲς, ἐστράτευσε δὲ καὶ ὁ Τιβέριος· καὶ μέχρι γε τοῦ ποταμοῦ πρότερον μὲν τοῦ † Ἐρύγρου, μετὰ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ ‡ Ἀλβίου προεχώρησεν, οὐ μέντοι καὶ ἀξιομνημόνευτόν τι τότε γε ἐπράχθη· καίτοι καὶ αὐτοκράτορες μὴ ὅτι ὁ Αὔγουστος, ἀλλὰ καὶ ὁ Τιβέριος ἐπ' αὐτοῖς κληθέντος καὶ τιμὰς ἐπινικίους Γαΐου Σεντίου τοῦ

† Οὐισούργου
‡ Ἀλβίων

A ro, filii Drusi, in honorem patris munus gladiatorium præbuerunt. hoc plebem memoria Drusi ‡ consolatum est, idque etiam, quod in dedicatione ædis Castoris & Pollucis non Claudiani modo (adoptatus enim in familiã Augusti, † Claudianum se nuncupabat) sed Drusi etiam nomen ei imposuit, frequenter solitus ab administratione bellorum, quoties liceret, in vrbem commeare, partim ob negotia quædam, potissimum vero metuẽs; ne quem ipsi absenti aliũ Augustus præ-B ferret. Eodem anno, [a] quum mediante imperio Achaiæ præfectus diem suum clausisset, quæstori eius ac legato, alteri prouincia intra Isthmum, alteri reliqua mandata est. Herodes Palæstinus à fratribus accusatus, trans Alpes est relegatus, ac pars eius ditionis in publicum redacta.

‡ recreauit, idque etiã, q Tiberius in dedicatione

† Claudianum se pro Claudio nũcupabat) sed illius quoq; nomen ei inscripsit;

a quum Achaia præfec, medio administrationis exacto tempore, diem suum clausisset: quæstori eius, & adsessori, quẽ legatũ Græce vocamus, vt dixi, alteri prouincia

Eodem tempore multa bella extiterunt. In multas regiones à prædonibus incursiones factæ sunt, ita vt Sardinia per aliquot annos nullum senatorem præfe-C ctum, sed milites & duces equites habuerit: vrbes haud paucæ defectionem molitæ, ita vt populi [Romani] prouincias iidem præfecti non sorte, sed suffragiis lecti, per biennium rexerint: quum alioquin Cæsaris prouincias iidẽ multos per annos soliti essent regere. Hæc singula persequi non statui, quia multa singulis locis, nec ea memoratu digna acta sunt, quæ curiose exposita nihil vtilitatis adferant. At quæ memoria digna sunt, paucis, nisi res sint maximæ, perstringam. Isauri facto à prædationibus initio, vs-D que ad belli molem prouecti, domitique sunt. [b] Gætuli inique ferentes, Iubam regem, non Romanos, sibi præesse; contra eum insurgentes, finitima vastarunt, multosque Romanos cum exercitu contra se profectos interfecerunt: denique ‡ adeo elati sunt, vt propter ipsos subactos Cornelius Cossus triumphalibus honoribus & cognomento Gætulici ornatus fuerit. In Germanos expeditionem cum alii, tum Tiberius fecit; progressusque est primo † ad Erygrũ, deinde ad Albim, fluuios: nihil tamen magnopere me-E morandum actum est: quanquam de Germanis imperatoris nomen non Augustus modo, sed Tiberius etiam inuenerit; honoresq; triumphales C. Sentius

b Gætuli Iuba rege infesti, & inique simul ferentes, non Romanos sibi praeesse;

‡ adeo creuere viribus, vt

† ad Visurgum

Germaniæ præfectus, quod horum metu bis Germani pacem accepissent.

Ea cur mox iis, quum tamen fidem violassent, redderetur; res Dalmaticæ ac Pannonicæ maioribus motibus concitatæ, celerisque correctionis indigentes, in causa fuerunt. Dalmatæ ‡ tributa moleste ferentes, quum superiori tempore vel inuiti se continuissent, postquam Tiberius secundam in Germanos expeditionem fecit, ac cum eo, magna parte exercitus abducta, ipsisque Dalmatis milite imperato, ad bellum Germanicum Valerius Messalinus, Dalmatiæ ac Pannoniæ tum præfectus, abiit: quod eam ob rem ipsi conuenissent, iuuentutemque suam florentem conspexissent, cunctatione abrupta, primo pauci quidam rebellauere, Batone quodam Dysidiato eos maxime concitante; Romanosque obuiam profectos sibi fuderunt. inde reliqui quoque Dalmatæ defecerunt. Ac Breuci, Pannonica gens, alio sibi quodam Batone duce sumpto, ad Sirmium, quod Romanorum tenebatur præsidio, accesserunt. Id ne caperent, Cæcina Seuerus, propinquæ Mysiæ præses, rebellione eorum intellecta, celeriter eos ad Drauum flumen cōsecutus prælio vicit. Sed quoniam multi etiam Romanorum in ea pugna ceciderant, sperantes barbari sarcire se facile acceptum damnum posse, ad auxilia sociorum paranda se contulerunt, ac quos potuere sibi coniunxerunt. Interim Bato Dalmata ad Salonas agmine ducto, grauiter saxo ictus, infectaque re alios emisit, qui maritimis omnibus vsque ad Apolloniam vastatis, cum Romanis prælio congressi, victique primum, deinde eos ipsi vicissim superauère. Hæc quum cognouisset Tiberius, metueretque, ne in Italiam irruerent; ex Germania reuersus, Messalino præmisso, ipse cum maioribus copiis subsecutus est. Bato eorum aduentu accepto, etsi nondum ex vulnere reualuerat, tamen obuiā Messalino profectus, collatis signis superior discessit: hinc insidiis circūuentus victusque, ad Breucum Batonem abiit: iunctaq; belli societate, montem hi Almam occupauerunt: ibi à Rhymetalce Thrace, præmisso aduersum eos à Seuero, paruo conflictu superati, Seuerum ipsum vi

‡ pecuniarū exactiones

A τῆς Γερμανίας ἄρχοντος λαβόντος, ἐπειδὴ μὴ μόνον ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δεύτερον φοβηθέντες αὐτοὺς, ἐσπείσαντο.

Αἴτια δὲ τοῦ καίπερ παρασπονδήσασι σφίσι δι' ὀλίγου αὖθις τὴν εἰρήνην δοθῆναι, τά τε τῶν Δαλματῶν καὶ τὰ τῶν Παννονίων, μειζόνως τι ταραχθέντα, καὶ ὀξείας ἐπιστροφῆς δεηθέντα, ἐγένετο. ταῖς γὰρ εἰσφοραῖς τῶν χρημάτων οἱ Δαλμάται βαρυνόμενοι, τὸν μὲν ἔμπροσθεν χρόνον καὶ ἄκοντες ἡσύχαζον· ὡς δ' ὅ, τε Τιβέριος ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς B τὸ δεύτερον ἐστράτευσε, καὶ Οὐαλέριος Μεσσαλῖνος ὁ τότε καὶ τῆς Δαλματίας καὶ τῆς Παννονίας ἄρχων, αὐτὸς σὺν ἐκείνῳ ἐστάλη, καὶ τὸ πολὺ τοῦ στρατοῦ συνεξήγαγε, καί τινα καὶ σφεῖς δύναμιν πέμψαι κελευσθέντες, συνῆλθόν τε ἐπὶ τούτῳ, καὶ τὴν ἡλικίαν σφῶν αὐθοῦσαν † εἶδον· οὐκέτι διεμέλλησαν, ἀλλ' ἐναγόντος αὐτοὺς ὅτι μάλιστα Βάτωνός τινος Δυσιδιάτου, τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγοι τινὲς ἐνεωτέρισαν, καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐπελθόντας σφίσιν ἔσφηλαν· ἔπειτα δὲ ἐκ τούτου καὶ οἱ ἄλλοι προσαπέστησαν. C καὶ μετὰ τοῦτο καὶ Βρεῦκοι Παννονικὸν ἔθνος Βάτωνα καὶ αὐτοὶ ἕτερον προστησάμενοι, ἐπί τε τὸ Σίρμιον καὶ ἐπὶ τοὺς ἐν αὐτῷ Ῥωμαίους ὥρμησαν. κἀκεῖνο μὲν οὐκ εἷλον. αἰσθόμενος γὰρ τὴν ἐπανάστασιν αὐτῶν Καικίνας Σεουῆρος, ὁ τῆς πλησιοχώρου Μυσίας ἄρχων, ἐπῆλθέ τε αὐτοῖς διαταχέων περὶ τὸν Δράουον ποταμὸν οὖσι, καὶ συμβαλὼν, ἐνίκησεν. ἀναμαχέσασθαι δέ πη διὰ βραχέος, ἐπειδὴ καὶ τῶν Ῥωμαίων συχνοὶ ἐπεπτώκεσαν, ἐλπίσαντες, πρὸς παράκλησιν συμμάχων ἐτράποντο. D καὶ οἱ μὲν συνίστων ὅσους ἐδύναντο, ἐν δὲ τούτῳ ὁ Βάτων ὁ Δαλμάτης ἐπὶ Σάλωνα στρατεύσας, αὐτὸς μὲν λίθῳ χαλεπῶς πληγεὶς, οὐδὲν ἔπραξεν, ἑτέρους δέ τινας πέμψας, πάντα τὰ παραθαλάσσια μέχρι τῆς Ἀπολλωνίας ἐλυμήνατο· καὶ τινὰ ἐνταῦθα μάχην δι' αὐτῶν † τοὺς προσμίξαντας σφίσι Ῥωμαίους, καίπερ ἡττηθεὶς, ἀντεπεκράτησε. πυθόμενος οὖν ταῦτα ὁ Τιβέριος, καὶ φοβηθεὶς μὴ καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐσβάλωσιν, ἔκ τε τῆς Κελτικῆς ἀνέστρεψε, καὶ τὸν Μεσσαλῖνον προπέμψας, αὐτὸς τῷ πλείονι τοῦ στρατοῦ ἐ- E φείπετο. αἰσθόμενος δὲ τῆς προσόδου αὐτῶν ὁ Βάτων, ἀπήντησε τῷ Μεσσαλίνῳ, καίπερ μηδέπω καλῶς ἔχων· καὶ ἐπικρατέστερος αὐτοῦ ἐν παρατάξει γενόμενος, ἔπειτα ἐξ ἐνέδρας ἐνικήθη. κἀκ τούτου πρός τε τὸν Βάτωνα τὸν Βρεῦκον ἦλθε, καὶ κοινωσάμενος αὐτῷ τὸν πόλεμον, ὄρος τι Ἀλμὰν κατέλαβε. κἀνταῦθα πρὸς μὲν τοῦ Ῥυμητάλκου τοῦ Θρακὸς προπεμφθέντος ἐπ' αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Σεουήρου, βραχείᾳ τινὶ μάχῃ ἡττήθησαν, πρὸς δὲ αὐτὸν ἐκεῖνον ἰσχυρῶς ἀντι-

† ἰδόντες, [illegible]

† Leund. [illegible]

ἀντέσχον. καὶ μετὰ ταῦτα τοῦ Σεουήρου ἐς τὴν Μυσίαν, διά τε τοὺς Δακοὺς, καὶ διὰ τοὺς Σαυρομάτας πορθοῦντας αὐτὴν, ἐπανελθόντος, καὶ τοῦ Τιβερίου τοῦ τε Μεσσαλίνου ἐν † Συσκίᾳ ἐγχρονισάντων, τήν τε συμμαχίδα σφῶν ἐπέδραμον, καὶ συχνοὺς προσαπέστησαν· καὶ ἐς μὲν χεῖρας, καίπερ τοῦ Τιβερίου πλησιάσαντος σφίσιν, οὐκ ἦλθον αὐτῷ, ἄλλοσε δὲ καὶ ἄλλοσε μεθιστάμενοι, πολλὰ ἐπόρθησαν. τῆς τε γὰρ χώρας ἐμπείρως ἔχοντες, καὶ κούφως ἐσκευασμένοι, ῥᾳδίως ὅπῃ ποτὲ ἐβούλοντο ἐχώρουν. καὶ ἐπειδή γε ὁ χειμὼν ἐνέστη, πολὺ πλείω ἐκακούργησαν. καὶ γὰρ καὶ ἐς τὴν Μακεδονίαν αὖθις ἐνέβαλον. καὶ τούτους μὲν ὅ, τε Ῥυμητάλκης καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ῥασκούπολις μάχῃ κατέλαβον· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι τὴν μὲν χώραν σφῶν πορθουμένην μετὰ τοῦτο ἐπί τε Καικιλίου Μετέλλου καὶ ἐπὶ Λικινίου Σιλανοῦ ὑπάτων οὐκ ἐπήμυναν, ἐς δὲ τὰ ἐρυμνὰ ἀναφυγόντες, ἐκεῖθεν ὅπῃ παρείκοι καταδρομὰς ἐποιοῦντο. μαθὼν οὖν τοῦτο ὁ Αὔγουστος, καὶ ὑποτοπεύσας ἐς τὸν Τιβέριον ὡς δυνηθέντα μὲν ἂν διὰ ταχέων αὐτοὺς κρατῆσαι, τρίβοντα δὲ ἐξεπίτηδες, ἵν' ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐν τοῖς ὅπλοις ἐπὶ τῇ τοῦ πολέμου προφάσει ᾖ, πέμπει τὸν Γερμανικὸν, καίτοι ταμιεύοντα, στρατιώτας οἱ οὐκ εὐγενεῖς μόνον ἀλλὰ καὶ ἐξελευθέρους δοὺς, ἄλλους τε, καὶ ὅσους παρά τε τῶν ἀνδρῶν καὶ παρὰ τῶν γυναικῶν δούλους πρὸς τὰ τιμήματα αὐτῶν συντάξει † ἐκμίσθῳ λαβὼν ἠλευθερώκει. οὐ μόνον δὲ ταῦτα πρὸς τὰς τοῦ πολέμου χρείας ἔπραξεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἱππέων τὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ γιγνομένην ἀνεβάλετο † κατά τε πανηγύρεως μεγάλης ηὔξατο, ὅτι γυνή τις ἐς τὸν βραχίονα γράμματά τινα ἐντεμοῦσα, ἐθείασέ τινα. ᾔδει μὲν γὰρ ὅτι οὐκ ἐκ θεοῦ κατέσχητο, ἀλλ' ἐκ παρασκευῆς αὐτὸ ἐπεποιήκει. ἐπεὶ δὲ τὸ πλῆθος ἄλλως τε καὶ διὰ τοὺς πολέμους, τόν τε λιμὸν, ὃς καὶ τότε αὖθις συνέβη, δεινῶς ἐταράττετο, πιστεύειν τε καὶ αὐτὸς τοῖς λεχθεῖσιν ἐπλάττετο, καὶ πάνθ' ὅσα παραμυθήσεσθαι τὸν ὅμιλον ἤμελλεν, ὡς καὶ ἀναγκαῖα ἔπραττε. καὶ ἐπί γε τῇ σιτοδείᾳ δύο αὖθις ἐκ τῶν ὑπατευκότων ἐπιμελητὰς τοῦ σίτου σὺν ῥαβδούχοις ἀπέδειξε. προσδεόμενός τε δὴ χρημάτων, ἔς τε τοὺς πολέμους καὶ ἐς τὴν τῶν νυκτοφυλάκων τροφὴν, τό, τε τέλος τὸ τῆς πεντηκοστῆς ἐπὶ τῇ τῶν ἀνδραπόδων πράσει ἐσήγαγε, καὶ τὸ ἀργύριον τὸ τοῖς στρατηγοῖς τοῖς τὰς ὁπλομαχίας ποιοῦσιν ἐκ τοῦ δημοσίου διδόμενον ἐκέλευσε μηκέτ' ἀναλίσκεσθαι. ὅτι δὲ δὴ Γερμανικὸν, ἀλλ' οὐ τὸν Ἀγρίππαν, ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐξέπεμψεν, ὅτι δουλοπρεπής τε ἐκ φύσεως ἦν, καὶ τὰ πλεῖστα ἡλιεύετο· ὅθεν περ καὶ Ποσειδῶνα ἑαυτὸν ἐπωνόμαζε. τῇ τε

† Σισκία

† ἑξαμήνου

† ἐπεί τε vel καὶ τε

A sustinuerunt. Qui quum in Mysiam propter Dacos Sauromatasque, eam infestantes, rediisset; Tiberius autem, ac Messalinus, Sisciç commorarentur: ipsi incursionibus in sociorum Romanorum agros factis, multos ad rebellionis societatē pertraxerunt; cum Tiberio, qui iā ad eos accedebat, manū conserere detrectantes, sed allo subinde vagati, multa vasta dederunt, (nempe qui ob regionum peritiā & habitum leuem facile, quo vellēt, euadere possent) idque multo magis hieme iam B imminente. Cæterum hos iam in Macedoniam rursus inuadentes Rhymetalces, fraterque eius Rascupolis pugna fuderunt: reliqui agris suis deinde vastatis, quod fuit Q. Cæcilio Metello Cretico, A. Licinnio Nerua Silano consulibus, iis relictis in loca natura munita confugêre, atque inde captis temporibus decursiones fecerunt. De quo Augustus certior factus, in suspicione Tiberium habens, quasi is quum posset hostem paruo temporis C spatio in potestatem redigere, bellum consulto traheret, quo diutius eius specie in armis esset: Germanicum eo misit, quæsturam tunc gerentem, additis ei militibus, non ingenuis modo, sed libertis etiam, [a] quorum multos à viris ac mulieribus cum cibariis sex mensib. certo pretio redemerat. Præter hunc belli apparatum, equitum quoque inspectionem, quę in foro habebatur, in aliud tempus distulit. Ludosque magnos vouit, quum mulier quædam literis aliquibus D in brachium suum incisis, quasi diuino afflatu mota, quædam vaticinia edidisset. quam quum satis ipse sciret non numine correptam, sed ex composito id agere; tamen perturbato vehementer ob bella, ac famem, quæ rursum ingruerat, populo; se quoque fidem eius dictis adhibere simulauit, omniaque quæ ad consolandā plebem facerent, necessaria putans, egit. Annonæ procurationem rursus ob penuriā duobus consularibus mandauit, additis lictoribus. pecunia ad bella & [b] noctur- E nos custodes alendos quum opus esset, tributum instituit, quod de pretio mancipiorum venditorum quinquagesimam partem exegit: & quam pecuniam prætores ex ærario acceptā gladiatoriis spectaculis insumebāt, expēdi vetuit. Quod autem Germanicum, non Agrippam, ad bellum misit; Agrippæ seruiles mores in causa fuerūt, soliti † fere mare exercere, vnde sibi ipse Neptuni nomē sūpserat, & in

ANNO V.C. 760.

[a] quū alii, tum quotquot a viris & mulierib. seruos, seu mensium annona, procerum pretii ratione redemerat ac manumiserat. Neque dum tax at hoc ad usum huius belli fecit, sed equitum quoq. lustrū, quod in foro fieri solet, distulit: ludosque

[b] nocturnorum vigilū annonas

† fere piscari, vnde

raque vti præcipiti; Iuliamque, quasi nouercam, conuitiis proscindere, ipsumque sæpius Augustum propter patris bona insimulare. itaque quum finem nequitiæ nõ faceret, † abdicatus ab Augusto, facultate, eius in ærarium militare relatæ, ipse in Planasiam, Corsicæ propinquam insulam, est † relegatus. Quum Germanicus in Pannoniam venisset, eoque vndique exercitus confluerent; Batones obseruato tempore, quo ex Mysia Seuerus accederet, improuiso adorti sunt castra ad Volcæas paludes ponentem: eos, qui extra vallum erant, intra id compulerunt: sed excipientibus suos iis, qui intus erant, victi sunt: inde Romani in multas partes diuisi, vt hostium agros simul multis locis inuaderent: tum a reliquis nihil memorabile gestum. Germanicus Mazæos, gentem Dalmaticam, pugna victam, damnis affecit. Hæc eo anno gesta.

† proscriptus

† reiectus.

ANNO V.C 761.

Marco deinde Furio Camillo, Sexto Nonio Quintiliano consulibus, pacificationem Pannonii ac Dalmatæ experiuere, fame primum, inde eam secuto † morbo, ac variarum, quibus vesci opus habuerant, herbarum ac radicum esu: quominus tamen eam per legatos peterent, sed etiamnum resisterent, per eos effectum est, qui nullam salutis spem apud Romanos reliquam habebant. Germanico, Drusi filio, bellum iis faciente, vrbemque validam obsidente, neque expugnare eam valente, Pulio eques, Germanus natione, saxo in murum coniecto, † ita propugnaculum concussit, vt statim id cum viro ei incumbente corruerit. id sic perterruit reliquos, vt muris relictis in arcem confugerint, ac pòst sese, & eam dediderint. Quum Bato, qui concitatis ad rebellionem Dalmatis, multum incommodi Romanis exhibuerat, * tandem ad colloquium de pace cũ Tiberio congressus, postridie eum in tribunali sedentem accessisset; percontatus est Tiberius, quid ita deficere, ac tantum tẽporis rebellare Romanis statuissent? Vos, respondit Bato, in culpa estis ipsi, qui ad vestros greges custodiendos non canes pastoresue, sed lupos mittitis. Ita Dalmatia partim bello, partim pacificatione ad Romanos rediit.

† morbo cõfecti, ex quarumdam insolitarum, quibus

† ita pinnas concussit, vt statim cum viro eo incumbente corruerint.

* tamdem aliquando per transactionem Tiberio se dedidisset, ac postridie ad eum in tribunali sedentem adductus esset, interrogauit Tiberius,

Augu-

ὀργῇ προσέπιπτεν ἐχρῆτο, καὶ τὴν Ἰουλίαν ὡς μητρυιὰν διέβαλλεν, αὐτῷ τε τῷ Αὐγούστῳ πολλάκις ὑπὲρ τῶν πατρῴων ἐπεκάλει· καὶ (οὐ γὰρ ἐσωφρονίζετο) ἀπεκηρύχθη, καὶ ἥ τε οὐσία αὐτοῦ τῷ στρατιωτικῷ ταμιείῳ ἐδόθη, καὶ αὐτὸς ἐς Πλανασίαν τὴν πρὸς Κύρνῳ νῆσον ἐνεβλήθη. ταῦτα μὲν ἐν τῇ πόλει ἐγένετο. τοῦ δὲ δὴ Γερμανικοῦ ἐς τὴν Παννονίαν ἐλθόντος, καὶ στρατευμάτων πολλαχόθεν ἐκεῖσε συνιόντων, τηρήσαντες οἱ Βάτωνες τὸν Σεουῆρον ἐκ τῆς Μυσίας προσιόντα, ἐπέπεσον αὐτῷ ἀπροσδοκήτοι στρατοπεδευομένῳ πρὸς τοῖς Οὐολκαίοις ἕλεσι· καὶ τοὺς μὲν ἔξω τοῦ ταφρεύματος ἐφοβήθησαν, καὶ κατήρραξαν ἐς αὐτό· δεξαμένων δὲ σφᾶς τῶν ἔνδον, ἡττήθησαν. καὶ μετὰ τοῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι νεμηθέντες, ὅπως πολλαχῇ ἅμα τῆς χώρας κατατρέχωσιν, οἱ μὲν ἄλλοι οὐδὲν ἄξιον λόγου τότε γε ἔδρασαν· ὁ δὲ δὴ Γερμανικὸς Μαζαίους Δαλματικὸν ἔθνος μάχῃ νικήσας ἐκάκωσεν. ἐν μὲν δὴ τῷ ἔτει ἐκείνῳ ταῦτα ἐπράχθη.

Μάρκου δὲ δὴ Φουρίου μετὰ Σέξτου Νωνίου ὑπατευσάντων, ἐπεθύμησαν μὲν καὶ οἱ Δαλμάται καὶ οἱ Παννόνιοι συμβῆναι, διὰ τὸ τὸ μὲν πρῶτον λιμῷ, εἶτα καὶ νόσῳ ἀπ' αὐτοῦ, πόαις τε ποσὶν ἀλλοκότοις καὶ ῥίζαις † χρώμενοι πονηθῆναι· οὐκ ἐπεκηρυκεύσαντο δὲ, κωλυσάντων τῶν μηδεμίαν παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐλπίδα σωτηρίας ἐχόντων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀντεῖχον. τοῦ δέ γε Γερμανικοῦ τοῦ υἱέος Δρούσου, ὡς εἴρηται, κατ' αὐτῶν ἐστρατευμένου, καὶ πόλιν τινὰ ἰσχυρὰν προσκαθημένου, καὶ μὴ οἵου τε γιγνομένου ταύτην ἑλεῖν, Πουλίων ἱππεὺς Κελτὸς λίθον ἐς τὸ τεῖχος ἀφεὶς, οὕτω τὴν ἔπαλξιν διέσεισεν, ὥστε αὐτὴν αὐτίκα πεσεῖν, καὶ τὸν ἄνδρα τὸν ἐπικεκλιμένον οἱ συγκαταπαῦσαι. γενομένου δὲ τούτου, ἐκπλαγέντες οἱ ἄλλοι καὶ φοβηθέντες, τό, τε τεῖχος ἐκεῖνο ἐξέλιπον, καὶ ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἀνέδραμον· καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ταύτην καὶ ἑαυτοὺς παρέδοσαν. τοῦ δὲ δὴ Βάτωνος, ὃς πολλὰ τοὺς Ῥωμαίους, ἀποστήσας τοὺς Δαλμάτας, ἐκάκωσε, καθ' ὁμολογίαν ποτὲ τῷ Τιβερίῳ προσκεχωρηκότος, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ βήματος αὐτῷ καθημένῳ προσενεχθέντος, ὁ μὲν Τιβέριος ἠρώτησεν αὐτὸν, τί ὑμῖν ἔδοξε καὶ ἀποστῆναι, καὶ τοσοῦτον ἡμῖν χρόνον ἀντιπολεμῆσαι; ὁ δὲ ἔφη ὅτι, ὑμεῖς τούτων αἴτιοι ἐστέ. ἐπὶ γὰρ τὰς ἀγέλας ὑμῶν φύλακας οὐ κύνας, οὐδὲ νομέας, ἀλλὰ λύκους πέμπετε. Ἡ μὲν οὖν Δαλματία τοῦτο μὲν πολέμῳ, τοῦτο δὲ καὶ ὁμολογίᾳ πάλιν προσεχώρησε τοῖς Ῥωμαίοις.

† χρώμ

Τότε

Τότε δὲ καὶ ὁ Αὔγουστος τῇ μὲν γερουσίᾳ καὶ ἄνευ ἑαυτοῦ τὰ πολλὰ δικάζειν ἐπέτρεπεν, ἐς δὲ τὸ δημόσιον οὐκέτι παρῄει· ἀλλὰ τῷ μὲν προτέρῳ ἔτει πάντας τοὺς ἄρξοντας αὐτὸς, ἐπειδήπερ ἐστασιάζετο, ἀπέδειξε· τούτῳ δὲ, καὶ τοῖς ἔπειτα, γράμματά τινα ἐκτιθεὶς, συνίστη τῷ τε πλήθει καὶ τῷ δήμῳ ὅσους ἐσπούδαζε. πρὸς μέντοι τὰς τῶν πολέμων διαχειρίσεις οὕτως ἔρρωτο, ὥσθ' ἵν' ἐγγύθεν καὶ ἐπὶ τοῖς Δαλμάταις καὶ ἐπὶ τοῖς Παννονίοις πάνθ' ὅ, τι χρὴ συμβουλεύειν ἔχῃ, πρὸς Ἀρίμινον ἐξώρμησε. καὶ ἐπί τε τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ εὐχαὶ ἐγένοντο, καὶ ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ αἱ θυσίαι, ὥσπερ ἐκ πολεμίας ποι ὡς ἀνακομισθέντος, ἐτελέσθησαν. ταῦτα μὲν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπράχθη.

Ἐν δὲ τούτῳ ὁ Βάτων ὁ Βρεῦκος ὅ τόν τε Πίννην προδοὺς, καὶ μισθὸν τούτου τὴν ἀρχὴν τῶν Βρεύκων λαβὼν, ἑάλω τε ὑπὸ τοῦ ἑτέρου Βάτωνος, καὶ διεφθάρη. ἐπειδὴ γὰρ ὑποπτεύσας τι ἐς τὸ ὑπήκοον, ὁμήρους καθ' ἕκαστον τῶν φρουρίων προσῄτει, μαθὼν τοῦτ' ἐκεῖνος ἐνήδρευσέ που αὐτὸν, καὶ μάχῃ κρατήσας, κατέκλεισεν ἐς τεῖχος· καὶ μετὰ τοῦτ' ἐκδοθέντα ὑπὸ τῶν ἔνδον λαβὼν, παρήγαγέ τε ἐς τὸ στράτευμα, καὶ καταψηφισθέντα ἀποθανεῖν ἐν χερσὶν ἐποίησε. γενομένου δὲ τούτου, συχνοὶ τῶν Παννονίων ἐπανέστησαν· καὶ αὐτοὺς ὁ Σιλουανὸς ἐπιστρατεύσας τούς τε Βρεύκους ἐνίκησε, καὶ τῶν ἄλλων τινὰς ἀμαχεὶ προσεποιήσατο. ἰδὼν οὖν ταῦτα ὁ Βάτων, τῆς μὲν Παννονίας οὐδεμίαν ἔτ' ἐλπίδα εἶχε, τὰς δ' ἐς τὴν Δαλματίαν ἐξ αὐτῆς ἐσόδους φρουραῖς διαλαβὼν, ἐκείνην ἐπόρθει. καὶ οὕτω καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Παννονίων, ἄλλως τε καὶ τῆς χώρας σφῶν ὑπὸ τοῦ Σιλουανοῦ κακουμένης, ὡμολόγησαν, πλὴν καθ' ὅσον λῃστρικὰ ἄττα, οἷα ἐκ ταραχῆς τοσαύτης ἐπὶ πλεῖον κακουργοῦντα, διεγίγνοντο (ὅπερ που καὶ ἀεὶ, ὡς εἰπεῖν, παρά τε τοῖς ἄλλοις καὶ παρ' ἐκείνοις μάλιστα συμβαίνει) καὶ ταῦτα μὲν ἄλλοι καθῄρουν.

Augustus senatui tunc potestate data, vt se absente de plerisq; causis cognoscerent, progressu in publicum abstinuit: vtque priori anno quum turbæ essent, ipse omnes [a] magistratus ordinauerat; ita tūc literis tantum quibusdam propositis eos, quibus cupiebat, † populo commendabat. Ad bellorum vero administrationem ita intentus fuit, vt quo propius, quę in Pannonia ac Dalmatia gerenda essent, subinde monere posset, Ariminum se contulerit. in eius ab vrbe exitu vota nuncupata, ac redeunte sacrificatum, tanquam si ex hostico rediisset.

Sub idem tempus Bato Breucus, qui prodito Pinne mercedis loco regnum Breucorum receperat, captus ab altero Batone, occisusque est. Suspectam enim ille fidem subditorum habens, circum castella profectus, obsides postulabat: eumque alter re cognita insidiis interceptum, prælioque superatum in arcem quandam compulit: traditumque ab iis, qui arcem tenebant, in castra adduxit, & damnatū mori coegit. Quo facto, quum iterū permul i Pannonii rebellassent; Siluanus in eos exercitu ducto, Breucis victis, reliquorum nonnullos absque prælio recepit. Igitur Bato in Pannonia nihil spei reliquum videns, præsidiis aditus ex ea in Dalmatiam per inferes muniuit, Dalmatiamq; vastauit. Sic reliqui etiam Pannonii, quum ager eorum a Siluano maleficiis infestaretur, pacis conditiones acceperunt; nisi quod latrocinia quædam, vt quæ in huiusmodi tumultu diu iam exercitata essent, superfuere: (res nunquam non, præsertim apud istos populos, vsitata) psa etiam ab aliis deinde excisa.

[a] magistratum aliquē obituros designauerat; ita hoc, & sequentibus, litteris

† plebi ac populo

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVINQVAgesimusſextus.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ τὸ πεντηκοστὸν ἕκτον βιβλίον.

HÆC INSVNT LIBRO LVI. Romanæ hiſtoriæ Dionis.

ΤΑ'ΔΕ Ε'ΝΕΣΤΙΝ Ε'Ν ΤΩ͂ πεντηκοστῷ ἕκτῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

ΧΡΟ'ΝΟΥ ΠΛΗ͂ΘΟΣ, Ε'ΤΗ Ε'Ξ, Ε'Ν ΟΙ͂Σ ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι, οἵδε ἐγένοντο.

Κ. Σουλπίκιος Κ. υἱ. Καμερῖνος, καὶ Γ. Πομπαῖος Κ. υἱ. Σαβῖνος.
Π. Κορνήλιος Π. υἱ. Δολοβέλλας, καὶ Γ. Ἰούνιος Σιλανός.
Μ. Αἰμίλιος Κ. υἱ. Λέπιδος, καὶ Τ. Στατίλιος Τ. υἱ. Ταῦρος.
Γερμανικὸς Καίσαρος υἱ. Καῖσαρ, καὶ Γ. Φοντήιος Γ. υἱ. Καπίτων.
Λ. Μουνάτιος Λ. υἱ. Πλάγκος, καὶ Γ. Σίλιος Γ. υἱ. Καικίνας.
Σέξτος Πομπήιος Σέξτου υἱ. καὶ Σέξτος † Ἀπούλιος Σέξτου υἱ.

† Ἀπουλήιος

ANNIS ACTA HAEC VI. in quibus conſules,

ANNO V.C.

762. Q. Sulpicius Q. F. Camerinus, & C. Poppæus Q. F. Sabinus.
763. P. Cornelius P. F. Dolobella, & C. Iunius Silanus.
764. M. Æmilius Q. F. Lepidus, & T. Statilius T. F. Taurus.
765. Germanicus Cæſaris F. Cæſar, & C. Fonteius C. F. Capito.
766. L. Munatius L. F. Plancus, & C. Silius C. F. Cæcina.
767. Sex. Pompeius Sex. F. & Sex. Apuleius Sex. F.

ANNO V.C. 762.

CÆterum Tiberius Romam venit ſecundum eam hiemem, qua Q. Sulpicius Camerinus & C. Poppæus Sabinus conſules fuerunt. ei in ſuburbana obuiam progreſſus Auguſtus, cum eo in Septa venit, ac de tribunali ſalutato populo, alia quę victoria impetrata fieri receptum erat, peregit, ac ſpectacula eo pertinentia conſulũ opera præbuit. Quoniã vero inter hæc equites ma-

Ὁ δὲ δὴ Τιβέριος ἐς τὴν Ῥώμην, μετὰ τὸν χειμῶνα ἐν ᾧ Κύιντος Σουλπίκιος καὶ Γάιος Σαβῖνος ὑπάτευσαν, ἀνεκομίσθη. καὶ αὐτῷ καὶ ὁ Αὔγουστος ἐς τὸ προάστειον ἀπαντήσας, ἦλθέ τε μετ' αὐτοῦ ἐς τὰ Σέπτα, κἀνταῦθα ἀπὸ βήματος τὸν δῆμον ἠσπάσατο· καὶ μετὰ τοῦτο τά τε ἄλλα τὰ προσήκοντα ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἐποίησε, καὶ θέας ἐπινικίους διὰ τῶν ὑπάτων. ἐπειδή τε οἱ ἱππεῖς πολλῇ ἐν

ἀλλ' ἐν αὐταῖς σπουδῇ τὸν νόμον τὸν περὶ τῶν μὴ γαμούντων μήτε τεκνούντων καταλυθῆναι ἠξίουν, ἤθροισεν ἐς τὴν ἀγορὰν χωρὶς μὲν τοὺς ἀγάμους σφῶν, χωρὶς δὲ τοὺς γεγαμηκότας, ἢ καὶ τέκνα ἔχοντας· καὶ ἰδὼν πολὺ τούτους ἐκείνων ἐλάττους, ἤλγησέ τε, καὶ διελέξατο αὐτοῖς τοιάδε.

Εἰ καὶ ὀλίγοι πάμπαν ἐστέ, ὥς γε πρὸς τὸ τοσοῦτον ὄχλον πόλεως εἰπεῖν, καὶ πολλῷ καταδεέστεροι τῶν ἑτέρων τῶν μηδὲν τῶν δεόντων πράττειν ἐθελόντων ἐστέ, ἀλλ' ἔγωγε καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον ὑμᾶς ἐπαινῶ, καὶ πολλὴν χάριν ὑμῖν ἔχω, ὅτι καὶ ἐπείθεσθε, καὶ τὴν πατρίδα συμπληροῦτε. ἐκ γὰρ τῶν οὕτω βιούντων παμπληθεῖς οἱ μετὰ ταῦτα Ῥωμαῖοι γενήσονται. καὶ γὰρ τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ πάνυ βραχεῖς ὄντες, ἔπειτα γάμοις ἐπιμεληθέντες, καὶ τέκνα ποιησάμενοι, πάντας ἀνθρώπους οὐκ ἀνδρείᾳ μόνον ἀλλὰ καὶ πολυανθρωπίᾳ ὑπερέφυμεν. ὧν χρὴ μεμνημένους, τὸ θνητὸν τῆς φύσεως ἡμῶν ἀιδίῳ διαδοχῇ γενῶν, ὥσπερ τινῶν λαμπαδίων, παραμυθεῖσθαι· ἵν' ἐν ᾧ μόνῳ τῆς θείας εὐδαιμονίας ἡττώμεθα, τοῦτ' ἐξ ἀλλήλων ἀθάνατοί πῃ καθιστώμεθα. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὰ μάλιστα ὁ πρῶτος καὶ μέγιστος ἐκεῖνος θεὸς, ὁ τεχνησάμενος ἡμᾶς, δίχα τε δίειλε τὸ θνητὸν γένος, καὶ τὸ μὲν ἄρρεν αὐτοῦ, τὸ δὲ θῆλυ ἀπέδειξεν, ἔρωτά τε καὶ ἀνάγκην σφίσι τῆς πρὸς ἀλλήλους συνουσίας ἐνέβαλε, καὶ γόνιμον τὴν ὁμιλίαν αὐτῶν ἐποίησεν, ὅπως ἐκ τῶν ἀεὶ γιγνομένων ἀίδιόν τρόπον τινὰ καὶ τὸ θνητὸν ἀπεργάζηται. καίτοι καὶ αὐτῶν τῶν θεῶν οἱ μὲν ἄρρενες, αἱ δὲ θήλειαι νομίζονται. καὶ οἱ μὲν γεγεννηκέναι τινάς, οἱ δὲ ἔκ τινων γεγεννῆσθαι παραδέδονται. οὕτω παρ' ἐκείνοις τοῖς μηδὲν τούτων δεομένοις καλὸν εἶναι δέδοκται καὶ γάμος καὶ τέκνωσις. ὥστε ὀρθῶς μὲν ἐποιήσατε, τοὺς θεοὺς μιμησάμενοι, ὀρθῶς δὲ καὶ τοὺς πατέρας ζηλώσαντες· ἵν' ὥσπερ ὑμᾶς ἐκεῖνοι ἐγέννησαν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἄλλους τεκνώσητε· καὶ καθάπερ ἐκείνους ὑμεῖς προγόνους καὶ ἡγεῖσθε καὶ ὀνομάζετε, οὕτω καὶ ὑμᾶς ἕτεροι καὶ νομίσωσι καὶ προσείπωσι· τά τε ἔργα ὅσα ἐκεῖνοι καλῶς πράξαντες ὑμῖν μετ' εὐκλείας παρέδοσαν, καὶ ὑμεῖς ἄλλοις παραδῶτε· καὶ τὰ κτήματα ὅσα αὐτοὶ κτησάμενοι κατέλιπον ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἑτέροις ἐξ ὑμῶν αὐτῶν γενομένοις καταλίπητε. πῶς μὲν γὰρ οὐκ ἄριστον γυνὴ σώφρων, οἰκουρός, οἰκονόμος, παιδοτρόφος, ὑγιαίνοντά τε εὐφρᾶναι, καὶ ἀσθενοῦντα θεραπεῦσαι; εὐτυχοῦντί τε συγγενέσθαι, καὶ δυστυχοῦντα παραμυθήσασθαι; τοῦ τε νέου τὴν ἐμμανῆ

A magno studio eam legem, quæ de coniugii liberorumque expertibus lata fuerat, antiquari cupiebant; eorum cœlibes seorsum, seorsum nuptos, aut quibus esset proles, in concionem conuocauit: ac vbi hos numero illis longe inferiores vidit, dolore commotus, hos in hæc est fere verba allocutus.

Etsi respectu tantæ huius vrbis molis perpauci, longeque aliis, qui officium suum detrectant, pauciores estis; tamen propter hoc ipsum ego vos eo magis laudo, ac gratias maiores habeo, quod & audientes dicto fuistis, & patriam ciuibus impletis. Qui enim vestro more viuunt, multos posteritati Romanos relinquent. Ita ab initio quum Romanorum esset perquam exiguus numerus, nuptiis studentes, liberosque procreantes, non virtute modo, sed etiam multitudine hominum omnes mortales superauimus. Quorum memores nos mortalitatem naturæ conuenit perpetua stirpis successione, quasi facem aliis subinde aliis porrigentibus, compensare: vt qua sola re a diuina felicitate absumus, eam perennitatem mutuo nobis inuicem tradamus. Quam potissimum ob causam primus iste ac maximus, qui nos condidit deus, humanum genus in duas partes quum secuisset, ac masculam vnam, alteram muliebrem fecisset; amorem eis ac necessitatem coitus inter se indidit, [a] eamque fœcundam esse voluit; vt ex his, qui ex aliis alii nascerentur, humanum quoque aliquo modo sempiternũ existeret genus. Quin ipsorum quoque deûm viri quidam, aliæ mulieres esse, genuisseque alii alios traduntur. adeo etiam iis, nihil harũ rerum indigis, nuptiæ & procreatio liberûm pulchra visa sunt. Proinde recte vos deos imitati; ac parentum vestrorum exempla secuti estis; vt quo modo vos ii progenerarunt, ita vos aliam sobolem sufficiatis: vt istos maiores vestros ducitis ac vocatis, ita vobis idem alii nomen tribuant: vt quas res illi vobis cum gloria præclare tradiderunt, eas aliis vos transmittatis: quæ bona ii parta vobis reliquerunt, eadem vos aliis ex vobis ortis relinquatis. Quid enim causæ est, cur non optima res sit vxor pudica, custos administratrixque domus, liberorum nutrix, quæ & sanum exhilarare, & ægrum curare, lætis vteri rebus socia esse, aduersas consolari possit, iuuentutis nimiam

[a] ac fœcundam eorum consuetudinem esse voluit.

animi naturam coërcere, effœtam senectæ austeritatem temperare? non sit suaue, ex vtrisque natum infantem alere ac educare, imaginem corporis animiq; sui, vt in eo adolescente alter tute nascaris? non beatissimum, vita abeuntem, proprium ac ex te ipso editū relinquere, qui in facultates ac stirpem tuam succedat: ac naturæ humanæ ratione dissolutum, eius successione viuere: neque, quod in bello fit, inter alienos versari, ac protinus semel perire? Hæc commoda priuatim eos sequuntur, qui nuptiis & liberis student. At vero reipublicæ, cuius causa etiam contra animi nostri sententiam multa nobis sunt facienda, quî non sit & vtile & necessarium, (siquidem vrbes & populi durabūt, [a] ac vos aliis imperabitis) multitudinem esse hominum, quæ pacis tempore terram colat, quæ nauigationes exerceat, quæ artes & opera tractet: quæ in bello promptior, generis sui causa, sit ad res tuendas, & ex qua in amissorum locum alii possint substitui? Vos itaque ego, ô viri, (soli enim vos hoc nomen meremini) atque ô patres, (hæc enim vobis merito communis est mecum appellatio) hac de causa & amo, & laudo; præmiisque, quæ constitui, vos orno; ac aliis præterea honoribus etiā, magistratibusq; decorabo: vt & vos magnos inde fructus percipiatis, & non minora vestris liberis bona relinquatis. Nunc vero ad reliquos descēdam, qui vt omnia vestris factis dissimilia egere ita diuersa quoq; omnia habebūt: vt non verbis modo, sed ex re ipsa magis adhuc intelligatis, quanto iis vos præstetis.

a ac vos aliis imperabitis, alii subditi vobis erunt) multitudinē

Hæc locutus, ac nonnullis eorum certa præmia confestim largitus, reliqua pollicitus; digressus ad alteros, in hanc sententiam eos appellauit.

† vos appellaris autem; ‡ nunc vos reprehensurus, non lubenter video tam numerosos: mallē-que tot illi potius essent alii, quos prius allocutus sum, quā quot vestrū hic conspiciuntur: vos autem vel esse in illorū ordine, vel absq; hoc mihi prorsus ignorari: qui nulla

Miro modo vestrûm causa affectus sum, o vos, quos nescio quo nomine compellem. virorumne? at virile nihil exhibetis: ciuium? at quantum in vobis eius situm est, ciuitas perit: Romanorum? atqui hoc nomen destruere intenditis. Quicunq; vero tandem estis, aut quocunque nomine † vos fertis; insitata, inquam, res mihi accidit. Solitus enim nihil non semper agere, quo magnam vestrûm efficerem multitudinem, ‡ nunc ad vos verba facturus, ægre fero tantam esse vestrum copiam: maluissemque tātum esse eorum numerū, quos

A φύσιν καθεῖρξαι, καὶ τοῦ πρεσβυτέρου τὸ ἔξωρον αὐστηρότητα κεράσαι; πῶς δ᾽ οὐχ ἡδὺ, ἀνελέσθαι τέκνον ἐξ ἀμφοῖν συμπεφυκὸς, καὶ θρέψαι καὶ παιδεῦσαι, εἰκόνα μὲν τοῦ σώματος, εἰκόνα δὲ καὶ τῆς ψυχῆς; ὥστε ἐν ἐκείνῳ αὐξηθέντι ἕτερον αὐτὸν γενέσθαι; πῶς δ᾽ οὐ μακάριον, ἀπαλλαττόμενον ἐκ τοῦ βίου, διαδόχους καὶ κληρονόμους τοῦ βίου καὶ τοῦ γένους οἰκείους ἐξ ἑαυτοῦ γεγονότας καταλιπεῖν; καὶ τῇ μὲν φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ διαλυθῆναι, τῇ δ᾽ ἐκείνου διαδοχῇ ζῆσαι; καὶ μήτε ἐπ᾽ ἀλλοτρίοις, B ὥσπερ ἐν πολέμῳ, γενέσθαι, μήτε ἄρδην, ὥσπερ ἐν πολέμῳ, ἀπολέσθαι; καὶ ταῦτα μὲν τὰ κέρδη ἰδίᾳ που τοῖς γαμοῦσι καὶ τεκνοποιοῦσιν ὑπάρχει· τῷ δὲ δὴ κοινῷ, οὗπερ εἵνεκα καὶ παρὰ γνώμην πολλὰ ποιεῖν ὀφείλομεν, πῶς μὲν οὐ καλὸν, πῶς δ᾽ οὐκ ἀναγκαῖον, εἴπερ αἵ τε πόλεις καὶ οἱ δῆμοι ἔσονται, καὶ ὑμεῖς τε ἑτέρων ἄρξετε καὶ οἱ ἄλλοι ὑμῖν ὑπακούσουσι, πολυπληθίαν ἔν τε εἰρήνῃ γῆν ἐργάσασθαι, καὶ ναυτιλίαν ναυτίλλεσθαι, τέχνας τε ἀσκῆσαι, καὶ δημιουργίας ἐπιτηδεῦσαι, καὶ ἐν πολέμῳ τά C τε ὅπλα προθυμότερον διὰ τὰ γένη σῶσαι, καὶ ἀντὶ τῶν ἀπολλυμένων ἑτέρους καταστῆσαι; ὑμᾶς μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες (μόνοι γὰρ ἄνδρες δικαίως ὀνομάζεσθε) καὶ ὦ πατέρες (καὶ γὰρ ταύτην ἄξιοι τὴν ἐπωνυμίαν ὁμοίως ἐμοὶ ἔχειν ἐστέ) καὶ φιλῶ διὰ ταῦτα καὶ ἐπαινῶ, καὶ τούτοις οἷς τέθεικα ἄθλοις ἀγάλλω, καὶ προσέτι καὶ ἄλλαις καὶ τιμαῖς καὶ ἀρχαῖς ἐπιγαυρώσω. ὥστ᾽ αὐτούς τε μεγάλα καρπώσασθαι, καὶ τοῖς παισὶ μὴ ἐλάττω καταλιπεῖν. καταβήσομαι δὲ δὴ καὶ ἐπὶ τοὺς ἄλλους τοὺς οὔτε τι τῶν ὁμοίων ὑμῖν D πεποιηκότας, καὶ πάντων διὰ τοῦτο τῶν ἐναντίων τευξομένους· ἵνα μὴ μόνον ἐκ τῶν λόγων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἔτι καὶ μᾶλλον καταμάθητε, ὅσον αὐτῶν διαφέρετε.

Ταῦτα εἰπὼν, καὶ τὰ μὲν παραχρῆμα δοὺς τισὶν αὐτῶν, τὰ δ᾽ ὑποσχόμενος, μετῆλθέ τε πρὸς τοὺς ἑτέρους, καὶ ἔλεξε καὶ ἐκείνοις τάδε.

ΘΑΥΜΑΣΤΟ'Ν μέν τι πέπονθα, ὦ, τί ἂν ὀνομάσαιμι ὑμᾶς; ἄνδρας; ἀλλ᾽ οὐδὲν ἀνδρῶν ἔργον παρέχεσθε. πολίτας; ἀλλ᾽ ὅσον ἐφ᾽ ὑμῖν E ἡ πόλις ἀπόλλυται. Ῥωμαίους; ἀλλ᾽ ἐπιχειρεῖτε τὸ ὄνομα τοῦτο καταλῦσαι. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἔγωγε, οἵτινες ποτὲ ἐστὲ, καὶ ὅ, τι δή ποτε χαίρετε ὀνομαζόμενοι, παράδοξον μέν τι πάθος πέπονθα. ὑπὸ γὰρ τῆς πολυανθρωπίας ὑμῶν ἀεί τε πάντα ποιῶν, καὶ νῦν ἐπιτιμήσειν ὑμῖν μέλλων, ἀηδῶς ὑμᾶς ὁρῶ πολλοὺς ὄντας· καὶ μᾶλλον ἂν ἐβουλόμην τοσούτους μὲν τοὺς ἑτέρους ἐκείνους, οἷς

προδιείλεγμαι, εἶτε, ἢ ὅσοι ὑμεῖς ὁρᾶσθε· ὑμᾶς δὲ δὴ μάλιστα μὲν οὐκ ἐκείνοις τετάχθαι, εἰ δὲ μή, μηδ' εἰδέναι· οἵτινες οὔτε τῆς τῶν θεῶν προνοίας, οὔτε τῆς τῶν προπατόρων ἐπιμελείας ἐνθυμηθέντες, ἐπιθυμεῖτε πᾶν μὲν τὸ γένος ὑμῶν ἀφανίσαι, καὶ θνητὸν ὄντως ποιῆσαι, πᾶν δὲ τὸ Ῥωμαίων ἔθνος φθεῖραι καὶ παῦσαι. τί μὲν γὰρ ἂν ὑπολειφθείη σπέρμα ἀνθρώπινον, ἂν τὰ αὐτὰ ὑμῖν καὶ οἱ ἄλλοι πράξωσι πάντες; ὧν ἀρχηγοὶ γεγονότες, δικαίως ἂν τὴν αἰτίαν τῆς πανωλεθρείας ἔχητε. πῶς δ' οὐκ, ἂν μηδένες ἄλλοι ζηλώσωσιν ὑμᾶς, εἰκότως ἂν καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο μισοῖσθε, ὅτι παρορᾶτέ τε ἃ μηδεὶς ἂν ἄλλος παρίδοι, καὶ ἀμελεῖτε ὧν οὐδεὶς ἂν ἄλλος ἀμελήσειε, καὶ νόμους καὶ ἐπιτηδεύματα τοιαῦτα ἐσφέρετε, ἃ ζηλώσαντες μὲν πάντες ἂν ἀπόλοιντο, μισήσαντες δ' ὑμᾶς ἂν δικαιώσαιεν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τῶν φονέων φειδόμεθα, ὅτι μὴ πάντες φονεύουσιν· οὐδὲ τοὺς ἱεροσύλους ἀφίεμεν, ὅτι μὴ πάντες ἱεροσυλοῦσιν· ἀλλ' ὅστις ἂν τῶν ἀπειρημένων τι πράττων ἁλῷ, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου κολάζεται, ὅτι μόνος ἢ καὶ μετ' ὀλίγων ποιεῖ τι τοιοῦτον ὃ μηδεὶς ἕτερος. καίτοι κἂν τὰ μέγιστά τις ἀδικήματα ὀνομάσῃ, οὐδέν ἐστι τἆλλα πρὸς τοῦτο τὸ νῦν ὑφ' ὑμῶν γιγνόμενον· οὐχ ὅτι ἓν ἐξεταζόμενα, ἀλλ' οὐδ' ὁμοῦ πάντα πρὸς τοῦτο τὸ ἓν παραβαλλόμενα. καὶ γὰρ μιαιφονεῖτε, μηδὲ τεκνοῦντες ἀρχὴν τοὺς ἐξ ὑμῶν γεννηθῆναι ὀφείλοντας· καὶ ἀνοσιουργεῖτε, τά τε ὀνόματα καὶ τὰς τιμὰς τῶν προγόνων παύοντες· καὶ ἀσεβεῖτε, τά τε γένη ὑμῶν τὰ καταδειχθέντα ὑπὸ τῶν θεῶν ἀφανίζοντες, καὶ τὸ μέγιστον τῶν ἀναθημάτων αὐτῶν, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀπολλύντες· τά τε ἱερὰ διὰ τούτου καὶ τοὺς ναοὺς αὐτῶν ἀνατρέποντες, καὶ μέντοι καὶ τὴν πολιτείαν καταλύοντες. οὐ πείθεσθε τοῖς νόμοις, ἀλλὰ καὶ τὴν πατρίδα προδίδοτε, στερίφην τε καὶ ἄγονον ἀπεργαζόμενοι· μᾶλλον δὲ ἄρδην κατασκάπτετε, ἔρημον τῶν οἰκησόντων ποιοῦντες. ἄνθρωποι γάρ που πόλις ἐστίν, ἀλλ' οὐκ οἰκίαι, οὐδὲ στοαί, οὐδ' ἀγοραὶ ἀνδρῶν κεναί. ἐνθυμήθητε οὖν, τίνα μὲν οὐκ ἂν ὀργὴν ὁ Ῥωμύλος ἐκεῖνος ὁ ἀρχηγέτης ἡμῶν δικαίως λάβοι, λογισάμενος τά τε καθ' ἑαυτόν, ὅθεν ἐγεννήθη, καὶ τὰ ὑμέτερα, ὅτι οὐδὲ ἐκ νομίμων γάμων παιδοποιεῖσθαι ἐθέλετε· τίνα δ' οὐκ ἂν οἱ † μετ' αὐτὸν Ῥωμαῖοι, ἐννοήσαντες ὅτι αὐτοὶ μὲν καὶ τὰς ἀλλοτρίας κόρας ἥρπασαν, ὑμεῖς δὲ οὐδὲ τὰς οἰκείας ἀγαπᾶτε· καὶ οἱ μὲν καὶ ἐκ τῶν πολεμίων ἐπαιδοποιήσαντο, ὑμεῖς δὲ οὐδὲ ἐκ τῶν πολιτίδων τεκνοῦτε. τίνα ὁ Κούρτιος, ὁ καὶ ἀποθανεῖν ὑπομείνας ἵνα μὴ στερηθῶσι τῶν γυναικῶν

† Leuncl. μετ' αὐτὸν

A iam sum allocutus, vos autem aut cum istis fuisse, aut omnino mihi non visos: qui nulla neque deûm prouidentiæ, neque maiorum curæ vestrorum habita ratione, omne vestrum genus abolere, ac vere morti obnoxium efficere, omne nomen Romanum perdere, ac finem ei imponere in animos vestros induxistis. Quod enim generis humani semen relinquetur, si factum vestrum omnes alii [populi] imitentur? cuius quum initium apud vos sit, iure vniuersalis interitus culpam sustinebitis. B Quod si nemo exemplum vestrum sequetur, optimo iure hanc ipsam ob causam odio omnibus eritis, [a] quum ea negligatis quæ nemo alius: & eas leges feratis, ea studia introducatis, quæ si imitari velint vniuersi, perniciem incidant: sin odio habeant, vos damnent. Neque enim, quia non omnes homines latrocinia, aut sacrilegia [aliave flagitia] perpetrant, ideo in his deprehensis parcitur: quinimo pœnam luere coguntur ob hoc ipsum, quod soli, aut cum paucis ea egerint, quæ C nemo alius. Quanquam si quis omnia maxima flagitia enumeret, nec singula quidem, sed vniuersa cum eo, quod nunc ‡ tractatis, componat; tamen ea omnia magnitudinem vestri nô adæquent. Nam & homicidium est, quod facitis, qui eos ne gignitis quidem, quos nasci ex vobis côueniebat: impietatis vos obligatis, qui nomina ac honores maiorum cessare cogitis: sacrilegium committitis, qui gene- D nera vestra à diis immortalibus ‡ monstrata aboletis: maximumque donariorum iis sacrorum, humanam naturam pessundatis, eoque templa eorum arasque euertitis: quinetiam ciuitatem dissoluitis, legibus non obtemperantes: proditis patriam vestram, sterilem eam atque infœcundam reddentes: imo vero funditus eam demolimini, † dum habitatoribus eam orbatis. Neque enim ciuitas domibus, porticibus, aut foris ho- E minum inanibus, sed viris constat. Considerate vero, an non summam iram iure Romulus autor noster concepturus sit, si suos natales cum vestro instituto conferat, qui legitimis quidem nuptiis prolem generare vultis? quid eos, qui cum eo fuerunt, Romanos? si expendant, se alienas virgines rapuisse, vos ne vestras quidem amare? † se bello prolem quæsisse, vos ne ex ciuibus velle? Quid Curtium, qui mortem pertulit, ne nu-

[a] quum ea despiciatis, quæ alius nemo spreuerit: ea negligatis, quæ alius nemo neglexerit: eas leges, ea studia introducatis, ea [illegible]

‡ admittitis

‡ orta

‡ dum posthac inhabitatoribus eam orbatis.

† se prolem ex feminis hostibus suscepisse, vos è ciuibus liberos non procreare.

ptis sui spoliarentur? quid Hersiliam, quæ filiam suam secuta, nuptiales vobis ritus ostendit? Enimuero patres nostri & bellum contra Sabinos pro nuptiis gesserũt, & pacem composuerunt, ipsis eos mulieribus ac natis in gratiam inuicem reponentibus; iureque iurando, & fœderibus eas stabiliuerunt: vos hæc omnia confunditis. quamobrem? vt scilicet cœlibes sitis, exemplo Vestalium virginum? Ergo, si pudicitiam non seruaueritis, itidem vt illæ, supplicio afficiendi. Atqui satis compertum habeo, acerbum vobis meum, asperumque sermonem videri: sed primum cogitandum vobis est, à medicis quoque permultos, quando aliter nequeant, vrendo sanari. [a] deinde, me non libenter hanc ad vos orationem habere, qui id ipsum quoque crimen vobis obiiciam, quod in hæc verba me prouexeritis. Quod si verba mea molesta sunt vobis, nolite ea agere, ob quæ necessario male sit vobis audiendum. si enim vos mea dicta mordent: quanto magis me, & reliquos Romanos, facta vestra? Ergo si vere ea vos lædunt, † pœnitentiam agite, vt laudandos vos, & [b] gratias agẽdas habeam: quem natura haudquaquam difficili præditum, omnia, quę bonum legumlatorem decebant, constituisse; ipsi quoque nostis. Et quidem neque ante me cuiquam permissum erat, coniugium ac sobolem negligere: quum initio sub primam reipublicæ constitutionem de ea re diligenter legibus sit cautum, multaque inde de eadem senatus populusque statuerit, quæ recensere superuacaneum esset. Ego autem multam non obedientibus adauxi, vt eius metu in officio continerentur: præmia autem obtemperantibus tot ac tanta, quanta nulli virtuti præterea essent proposita, constitui; vt si nihil aliud, ea saltem ad coniugia, & liberorum procreationem vos excitarent. Vos autem neque præmia appetentes, neque pœnam timentes, omnibus his spretis, ac quasi in nulla viueretis ciuitate, conculcatis; expeditam istam, ac liberam vitam extra matrimonium, & sine sobole, prætulisse vos dicitis: quum interim latronibus, ac immanissimis belluis, nihilo præstetis. neque enim adeo solitudo vos viuendi capit, vt absque mulieribus degatis, ac non quilibet vestrûm mensæ ac lecti sociam habeat: sed licentiam libidini ac

[a] Deinde nec volens equidẽ, nec libens hæc profero. Quinetiam hoc ipsum in vobis culpo, quod hunc ad orationẽ me adegeritis.

† mutate propositum vestrum.

[b] præmiis compensandos.

A οἱ γεγαμηκότες. τίνα ἡ Ἑρσιλία, ἡ καὶ τῇ θυγατρὶ ἀκολουθήσασα, καὶ τὰ γαμικὰ πάνθ' ἡμῖν καταδείξασα. ἀλλ' οἱ μὲν πατέρες ἡμῶν καὶ ἐπολέμησαν πρὸς Σαβίνους ὑπὲρ τῶν γάμων, καὶ κατελύσαντο, τῶν τε γυναικῶν αὐτῶν καὶ τῶν τέκνων συναλλαξάντων σφᾶς, ὅρκους τε ἐπὶ τούτοις ἐπήγαγον, καὶ συνθήκας τινὰς ἐποιήσαντο· ὑμεῖς δὲ καὶ ἐκεῖνα πάντα συγχεῖτε. διὰ τί; ἢ ἵνα καὶ αὐτοὶ ἀεὶ ἄγαμοι ἦτε, ὥσπερ αἱ ἱέρειαι αἱ ἀειπάρθενοι ἄνανδροι εἰσίν; οὐκοῦν καὶ κολάζεσθε ἂν ἀσελγαίνητέ τι, ὥσπερ καὶ ἐκεῖναι. B πικρῶς μὲν οἶδ' ὅτι καὶ τραχέως δοκῶ ὑμῖν διαλέγεσθαι· ἀλλὰ πρῶτον μὲν λογίσασθε ὅτι καὶ οἱ ἰατροὶ συχνοὺς καὶ καίοντες, ὅταν μὴ δύνωνται ἄλλως πως ὑγιεῖς γενέσθαι, θεραπεύουσιν. ἔπειτα δὲ οὔτε ἑκὼν οὔθ' ἡδέως αὐτὰ λέγω. ὥστε ἐγὼ μὲν καὶ αὐτὸ τοῦθ' ὑμῖν ἐγκαλῶ, ὅτι με ἐς τούτους τοὺς λόγους προηγάγετε. ὑμεῖς δ' εἴπερ ἄχθεσθε τοῖς εἰρημένοις, μὴ ποιεῖτε ταῦτα ἐφ' οἷς ἀναγκαίως κακῶς ἀκούετε. εἰ γὰρ δὴ δάκνει τινὰς ὑμῶν τὰ ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενα, C πῶς οὐ πολὺ μᾶλλον καὶ ἐμὲ καὶ τοὺς ἄλλους Ῥωμαίους † ταῦτα ὑφ' ὑμῶν ποιούμενα; οὐκοῦν εἴπερ ὡς ἀληθῶς ἀσχάλλετε, μεταβάλλεσθε· ἵνα καὶ ἐπαινέσω ὑμᾶς καὶ διαμείψωμαι. ὅτι γὰρ οὔτε τῇ φύσει χαλεπός εἰμι, πάντα τε ὅσα προσῆκεν ἦν τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην πρᾶξαι, ἀνθρωπίνως προκατεσκευασάμην, οὐδ' αὐτοὶ ἀγνοεῖτε. τὴν μὲν γὰρ οὐδὲ πρότερον ἐξὸν ἀμελεῖν τισὶ παιδοποιΐας καὶ γάμων. καὶ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς εὐθὺς ἅμα τῇ πρώτῃ τῆς πολιτείας καταστάσει D ἀκριβῶς περὶ αὐτῶν ἐνομοθετήθη· καὶ μετὰ τοῦτο πολλὰ καὶ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ ἔδοξεν, ἃ περιττὸν ἂν εἴη καταλέγειν. ἐγὼ δὲ ἐπηύξησα μὲν τὰ ἐπιτίμια τοῖς ἀπειθοῦσιν, ἵνα φόβῳ τοῦ προσπεσεῖν αὐτοῖς σωφρονίζησθε· ἔθηκα δὲ καὶ ἆθλα τοῖς πειθαρχοῦσι τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα, ἡλίκα καὶ οἷα ἐπ' οὐδεμιᾷ ἄλλῃ ἀνδραγαθίᾳ δίδοται· ἵνα εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἄλλο, διά γε ταῦτα καὶ γαμεῖν καὶ παιδοποιεῖν ἀναπείθησθε. ἀλλ' ὑμεῖς οὔτε ἐκείνων τινὸς ὀριγνηθέντες, οὔτε τῶν ἐπιτιμίων τι φοβηθέντες, E πάντα τε αὐτὰ κατεφρονήσατε, καὶ πάντα αὐτά, ὡς οὐδ' ἐν πόλει τινὶ οἰκοῦντες, κατεπατήσατε. καὶ φατὲ τὸν ἄζυγον μὲν δὴ τοῦτο καὶ ἐλεύθερον βίον, τὸν ἄγυνον καὶ ἄτεκνον, ἐπανῃρῆσθαι· ληστῶν δ' οὐδὲ καὶ θηρίων ἀγριωτάτων οὐδὲν διαφέρετε. οὐ γὰρ δὴ δήπου μοναυλίᾳ χαίρετε, ἵν' ἄνευ γυναικῶν διάγητε· οὐδ' ἔστιν ὅστις ὑμῶν ἢ σιτεῖται μόνος, ἢ καθεύδει μόνος, ἀλλ' ἐξουσίαν καὶ ὑβρίζειν καὶ ἀσελ-

† Leuncl. ποιεῖται ὑφ'

» ἀσελγαίνειν ἔχητε ἐθέλετε. καίτοι καὶ μνηστεύεσθαι ὑμῖν
» ἁπαλὰς ἔτι κόρας καὶ μηδέπω γάμων ὡραίας
» ἐπέτρεψα, ἵνα τό τε ὄνομα τῶν μελλονυμφίων ἔχον-
» τες, οἰκωφελῶς βιῶτε. καὶ ἐξελευθέρας τοῖς
» γε ἔξω τοῦ βουλευτικοῦ ὄντι ἄγεσθαι συνεχώ-
» ρησα· ἵν' εἴ καί τις ἐξ ἔρωτος ἢ καὶ συνηθείας τινὸς
» ἐς τοῦθ' ὑπαχθείη, ἐννόμως αὐτὸ ποιοίη. καὶ οὐδ'
» ἐς ταῦτα μέντοι κατήπειξα ὑμᾶς, ἀλλὰ τὸ μὲν
» πρῶτον τρία ἔτη ὅλα πρὸς παρασκευὴν ὑμῖν
» ἔδωκα· τὸ δὲ δεύτερον, δύο. ἀλλ' οὐδ' ὣς οὔτ'
» ἀπειλῶν, οὔτε προτρέπων, οὔτ' ἀναβαλλό-
» μενος, οὔτε δεόμενός τι πεποίηκα. ὁρᾶτε γὰρ καὶ
» αὐτοὶ ὅσῳ πλείους τῶν γεγαμηκότων ἐστέ· οὓς ἐχρῆν
» ἤδη τοσούτους ἑτέρους, μᾶλλον δὲ πολλαπλασίους
» παῖδας ἡμῖν παρεσχηκέναι. πῶς μὲν γὰρ ἂν ἄλλως
» τὰ γένη διαδέχοιτο; πῶς δ' ἂν τὸ κοινὸν διασωθείη,
» μήτε γαμούντων ὑμῶν, μήτε παιδοποιουμένων;
» οὐ γάρ που καὶ ἐκ τῆς γῆς προσδοκᾶτέ τινας ἀνα-
» φύσεσθαι τοὺς διαδεξομένους τά τε ὑμέτερα καὶ τὰ
» δημόσια, ὥσπερ οἱ μῦθοι λέγουσιν. οὐ μὴν οὐδ' ὅ-
» σιον οὐδὲ καλόν ἐστι, τὸ μὲν ἡμέτερον γένος
» παύσασθαι, καὶ τὸ ὄνομα τὸ Ῥωμαίων ἐν ἡμῖν ἀπο-
» σβῆναι, ἄλλοις δὲ τισὶν ἀνθρώποις Ἕλλησιν ἢ καὶ
» βαρβάροις τὴν πόλιν ἐκδοθῆναι. ἢ τοὺς μὲν δού-
» λους δι' αὐτὸ τοῦτο μάλιστα ἐλευθεροῦμεν, ὅπως
» ὡς πλείστους ἐξ αὐτῶν πολίτας ποιώμεθα, τοῖς τε
» συμμάχοις τῆς πολιτείας μεταδίδομεν, ὅπως
» πληθύωμεν· αὐτοὶ δ' ὑμεῖς οἱ ἀπ' ἀρχῆς Ῥω-
» μαῖοι τοὺς Κοΐντους, τοὺς Οὐαλερίους, τοὺς Ἰου-
» λίους καταλέγοντες, ἐπιθυμεῖτε μεθ' ὑμῶν αὐτῶν
» καὶ τὰ γένη ἅμα καὶ τὰ ὀνόματα ἀπολέσαι. ἀλλ'
» ἔγωγε αἰσχύνομαι ὅτι τοιοῦτον εἰπεῖν προήχθην,
» καίτοι ὑμεῖς τοιαῦτα ποιεῖτε. παύσασθε οὖν μαι-
» νόμενοι καὶ λογίσασθε ἤδη ποτὲ ὅτι ἀδύνατόν ἐστι,
» πολλῶν μὲν ἐν ταῖς νόσοις, πολλῶν δὲ καὶ ἐν τοῖς
» πολέμοις ἑκάστοτε τελευτώντων, συμμεῖναι τὴν
» πόλιν, ἂν μὴ τὸ πλῆθος αὐτῆς ἐκ τῶν ἀεὶ ἐπιγιγνο-
» μένων ἀναπληρῶται. καὶ μηδεὶς ὑμῶν οἰέσθω με
» ἀγνοεῖν ὅτι ἔστι τινὰ καὶ ἐν τῷ γάμῳ καὶ ἐν τῇ τεκνο-
» ποιίᾳ καὶ δυσχερῆ καὶ λυπηρά· ἀλλ' ἐκεῖνο ἐνθυμεῖ-
» σθε, ὅτι οὐδ' ἄλλο τι ἀγαθὸν ἔχομεν, ᾧ μὴ καὶ ἀνιαρόν
» τι συμμέμικται, καὶ τοῖς γε πλείστοις καὶ μεγίστοις
» αὐτῶν πλεῖστα καὶ μέγιστα συμπέφυκεν. ὥστ' εἰ ταῦτα
» ἐκκλίνετε, μηδ' ἐκείνων ἐπορέγεσθε. πᾶσι γάρ,
» ὡς εἰπεῖν, τοῖς ἀρετὴν καὶ ἡδονήν τινα ἔχουσιν ἔ-
» χουσι καὶ προπονεῖν καὶ συμπονεῖν καὶ ἐπιπονεῖν χρή. τί
» γὰρ δεῖ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐπεξιόντα μακρηγορεῖν;
» ἐκεῖνο εἰ καὶ ἐν τῷ γῆμαι καὶ ἐν τῷ τεκνῶσαι λυπηρά τινα ἔνεστιν, ἀντιλογίζεσθε καὶ τὰ ἀμείνονα.

A lasciuiæ vestræ exercendæ quæritis. At ego teneras adhuc puellas, & viris immaturas vt ambiretis, vobis permisi; vt quum sponsorum propediem nuptias celebraturorum nomen ferretis, eo magis rem familiarem curaretis. libertinarum quoque matrimonia iis, ‡ qui patricii non essent, concessi; vt si quem eo amor, aut consuetudo impelleret, lege id facere posset. neque festinare vos quicquam coegi, primum triennio, deinde biennio ad parandam rem data. Atqui B neque minando, neque hortando, neque differendo, neq; orando quicquam profeci. Ipsi videtis, quam multo plures maritis vos sitis; quum debueritis totidem, imò vero ‡ multiplices vestrûm iam liberos nobis dedisse. Qua enim alia ratione genera constabunt? qua respublica conseruabitur, neque vxores ducentibus vobis, neque prolem creantibus? nisi fore expectatis dum, quod in fabulis C fertur, ex terra aliqui existant, qui res vestras publicamque excipiunt. Nefas vero sit, [vos] nostro genere, ac nomine Romano extincto, alienigenis hominibus Græcis barbarisve vrbem † tradere. An in hoc potissimum mancipia * libertate donabimus, vt quamplurimi ex iis ciues fiant; sociis ciuitatem † communicabimus, vt ea frequentior sit: vos autem ipsi a prima origine Romani, Quintos, Valerios, Iulios enumerantes, cum vobis simul & gentes, & nomina abolere in animo habetis? * Verecundia profe- D cto moueor, quod hæc mihi dicẽda sunt, quæ vos facitis. Eapropter insaniæ modum ponite, ac iam nunc reputate demum, fieri nullo modo posse, vt quum multi identidem morbis ac bellis absumantur, salua vrbs esse queat, nisi multitudo eius subinde aliis natis expleatur. Ac ne quis putet ignorare me, esse quædam etiam in matrimonio, & liberorum procreatione, difficilia ac molesta: sed hoc cogitate, quũ nullũ bonũ habeamus, cui non aliquid acerbi admixtũ sit, tum plurimis &* optimis bonis adnata esse plurima E etiam ac maxime tristia: quæ si declinare velitis, ne bona quidem appetenda vobis [b]erunt, quando ad virtutẽ ac voluptatem nullam sinceram perueniri potest, nisi in ea paranda, obtinenda, ac seruanda labor impendatur. Quæ singula prolixe referre quorsum attinet? Quin si etiam in coniugio, & suscipienda prole, quædam sunt molesta; meliora cum iis conferte poti⁹.

‡ qui senatoria dignitate non essent.

‡ multo plures iam liberos

† tradi.

* manumittimus.

† damus, vt ea frequentior

* Pudet eo me prouectũ, vt tale quid dicerem: pudet, hæc a vobis fieri.

* maxime

[b] erunt. Omnibus enim, ad summã, qui virtute voluptateq; fruuntur, sincera quadam fruuntur, & prælaborandum est, & conlaborandum est, ac post etiam adlaborandum.

eaque plura & magis necessaria inuenietis. quippe præter ea commoda, quæ res ista suapte natura secum fert; ipsa etiam legibus proposita præmia, quorũ vel exigua pars ad mortẽ subeundã aliquos pellicit, vtiq; ad parendum mihi omnes adducere debent. turpe enim profecto sit, eorũ causa, propter quæ alii vitam suam † concedunt, vos nolle mulieres ducere, ac liberos * alere.

† proiiciũt.
* educare

De his ego vobiscum, ô ciues, (iam enim vos persuasos, velle ciuium nomẽ retinere, ac virorum patrumque cognomẽ accipere, confido) ita expostulandũ duxi; illibenter quidem, sed necessario: neque vt inimicus, nec qui odio vos, sed qui amore prosequerer, cuperemque vestrûm similes multos acquirere; vt penates legitimos habitantes, domosque plenas progeniei habentes, cum coniugibus liberisque ad deos accedamus: æquatisque inter nos iis, quæ in publicum conferuntur, ac qui inde fructus percipiuntur, cõuersemur. Quomodo enim ego præesse vobis recte possim, si semper diminutionem de vobis aliquam fieri patiar? quomodo pater amplius vester iure dicar, si vos nullam prolem educetis? Quare si vere me diligitis, ac nomen mihi patris non adulationis, sed honoris gratia dedistis; date operam, vt mariti patresq; fiatis, quo & ipsi participes eius reddamini, & ego merito id geram.

Postquam ad hunc modũ cum vtrisque fuisset locutus, liberos deinde habentibus præmia adauxit, & mulcta maritos à cœlibibus secreuit, annuo spatio præstituto, intra quod qui eius iussis parere cœpissent, culpa vacarent. quumque lege Voconia mulierib. prohiberetur, ne qua maiorem centum millibus nummûm hęreditatẽ posset adire, ea quoq; lege quasdam soluit: & iis, quæ perpetuam virginitatem seruarent, eadem quæ matrib. præmia largitus est. Inde lex quoque Pappia Poppæa a M. Pappio Mutilo, & Q. Poppæo * Secundo lata est: qui parte eius anni consules, vterq; neq; vxorem neq; liberos habebat: quo ipso deprehendi potuit, quã ea lex necessaria fuisset.

* Sabino

Dum Romæ hæc aguntur, Romani ad Rhætinum Dalmatiæ vrbem cum Germanico profecti, damnum tulerunt. Hostes horum multitudine pressi, quum resistendo non essent, studio ignem in

A καὶ πλείω τε καὶ ἀναγκαιότερα αὐτὰ εὑρήσετε. πρὸς γὰρ δὴ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς τοῖς φύσει προσοῦσιν αὐτοῖς, καὶ τὰ παρὰ τῶν νόμων ἆθλα (ὧν πολλοστὸν μέρος καὶ ἀποθνήσκειν συχνοὺς ἀναπείθει) πάντως ἂν τινὰ πειθαρχῆσαί μοι ὑπαγάγοιτο. καίτοι πῶς οὐκ αἰσχρόν, ὑπὲρ ὧν ἕτεροι καὶ ἑαυτοὺς προΐενται, ὑπὲρ τούτων ὑμᾶς μήτε γυναῖκας ἄγεσθαι, μήτε τέκνα τρέφειν βούλεσθαι;

Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες πολῖται, (νομίζω γὰρ ὑμᾶς νῦν γε πεπεικέναι, καὶ ἐν τῷ πολιτῶν ὀνόματι μεμενηκέναι, καὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν τῶν τε πατέρων προσηγορίαν προσλαβεῖν) ταῦθ' ὑμῖν ἐπετίμησα, ἀηδῶς μέν, ἀναγκαίως δέ· οὐχ ὡς ἐχθρός, οὐδ' ὡς μισῶν ὑμᾶς, ἀλλὰ φιλῶν, καὶ ἐπιθυμῶν καὶ ἑτέρους ὁμοίους ὑμῖν πολλοὺς κτήσασθαι· ἵν' ἑστίας ἐννόμους οἰκοῦντες, καὶ οἰκίας πλήρεις γενεῶν ἔχοντες, τοῖς τε θεοῖς μετά τε τῶν γυναικῶν καὶ μετὰ τῶν παίδων προσερχώμεθα, καὶ ἀλλήλοις ὁμιλῶμεν, πάντα τι ἐξ ἴσου παραβαλλόμενοι, καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῖς ἐλπίδας ἐκ τοῦ ὁμοίου καρπούμενοι. ἢ πῶς μὲν ἂν καλῶς C ἄρχοιμι ὑμῶν, ἂν ἐλάττους ὑμᾶς ἀεὶ γιγνομένους ὁρᾶν ἀνέχωμαι; πῶς δ' ἂν ἔτι πατὴρ ὑμῶν ὀρθῶς ὀνομαζοίμην, ἂν μὴ καὶ παῖδας τρέφητε; ὥστ' εἴπερ ὄντως τά τε ἄλλα ἀγαπᾶτέ με, καὶ ταύτην μοι τὴν προσηγορίαν οὐχ ὡς κολακεύοντες, ἀλλ' ὡς τιμῶντες, ἐδώκατε, ἐπιθυμήσατε καὶ ἄνδρες καὶ πατέρες γενέσθαι, ἵνα καὶ αὐτοὶ τῆς ἐπωνυμίας ταύτης μεταλάβητε, καὶ ἐμὲ φερώνυμον αὐτῆς ποιήσητε.

Καὶ τότε μὲν τοιαῦτα ἀμφοτέροις αὐτοῖς διελέχθη. μετὰ δὲ δὴ τοῦτο, τοῖς μὲν τὰ τέκνα ἔχουσι τὰ γέρα προσεπηύξησε, τοὺς δὲ γεγαμηκότας ἀπὸ τῶν ἀγάμων καὶ τῷ τῶν ἐπιτιμίων διαφόρῳ διεχώρισε. καὶ ἐνιαυτὸν ἑκατέροις, ἐς ὃ τοὺς πειθαρχήσαντας οἱ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, ἀναιτίους γενέσθαι, προσαπέδωκε· τῶν τε γυναικῶν τισι καὶ παρὰ τὸν Οὐοκώνιον νόμον, καθ' ὃν οὐδεμίᾳ αὐτῶν οὐδενὸς ὑπὲρ δύο ἥμισυ μυριάδας οὐσίας κληρονομεῖν ἐξῆν, συνεχώρησε τοῦτο ποιεῖν· καὶ ταῖς ἀειπαρθένοις πάνθ' ὅσαπερ αἱ τεκοῦσαι εἶχον, ἐχαρίσατο. κἀκ τούτου ὅ, τε Πάππιος καὶ ὁ † Πόπλιος νόμος ὑπό τε Μάρκου Παππίου Μουτίλου καὶ ὑπὸ Κυΐντου * Γουπλίου Σεκούνδου, τῶν τότε ἐν μέρει τοῦ ἔτους ὑπατευόντων, ἐτέθησαν. καὶ συνέβη γὰρ ἀμφοτέρους σφᾶς μὴ ὅτι παῖδας ἀλλὰ μηδὲ γυναῖκας ἔχειν· καὶ ἀπ' αὐτοῦ τούτου ἡ ἀνάγκη τοῦ νόμου κατεφωράθη. ἐν μὲν οὖν τῇ Ῥώμῃ ταῦτα ἐπράχθη.

† Ποππαῖος
* Ποππαίου Σαβίνου

Οἱ δέ γε μετὰ Γερμανικοῦ Ῥωμαῖοι ἐπὶ Ῥαίτινον τῆς Δαλματίας πόλιν ἐλθόντες, οὐ καλῶς ἀπήλλαξαν. οἱ γὰρ ἐναντίοι, βιαζόμενοι τῷ πλήθει σφῶν, καὶ μὴ δυνάμενοι ἀντέχειν, πῦρ ἐθελούσιοι ἔς τι-να κύ-

τὸ κύκλῳ τεῖχος καὶ ἐς τὰ οἰκοδομήματα τὰ πλησίον αὐτοῦ ἐσέθηκαν, μηχανησάμενοι ὅπως ὅτι μάλιστα μὴ ταχὺ ἐξαφθῇ, ἀλλ' ἐπὶ χρόνον τινὰ διαλάθῃ. καὶ οἱ μὲν, τοῦτο ποιήσαντες, ἐς τὴν ἄκραν ἀνεχώρησαν. ἀγνοοῦντες δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τὸ πεπραγμένον, ἐσέπεσον ὡς καὶ αὐτοβοεὶ πάντα διαρπάσοντες· καὶ εἴσω τε τῆς τοῦ πυρὸς περιβολῆς ἐγένοντο, καὶ οὐ πρότερον εἶδον αὐτὸ, πρὸς τοὺς πολεμίους τὸν νοῦν ἔχοντες, πρὶν πανταχόθεν ὑπ' αὐτοῦ περιληφθῆναι. τότε δὲ ἐν παντὶ κινδύνου ἐγένοντο, ἄνωθεν μὲν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων βαλλόμενοι, ἔξωθεν δὲ ὑπὸ τῆς φλογὸς κακούμενοι, καὶ μήτε κατὰ χώραν ἀσφαλῶς μένειν, μήτε πη διαπεσεῖν ἀκινδύνως δυνάμενοι. εἴτε γὰρ ἔξω βέλους ἀφίσταντο, πρὸς τοῦ πυρὸς ἠδικοῦντο· εἴτ' ἀπὸ τῆς φλογὸς ἀπεπήδων, πρὸς τῶν βαλλόντων ἐφθείροντο. καί τινες ἐν στενοχωρίᾳ ἀπ' ἀμφοτέρων ἅμα ἀπώλοντο, τῇ μὲν τιτρωσκόμενοι, τῇ δὲ καιόμενοι. οἱ μὲν οὖν πλείους τῶν ἐσελθόντων οὕτως ἀπήλλαξαν· ὀλίγοι δέ τινες νεκροὺς ἐς αὐτὴν τὴν φλόγα ἐμβαλόντες, καὶ δίοδον σφίσι δι' αὐτῶν, καθάπερ ἐπὶ γεφύρας, ποιήσαντες, διέφυγον. οὕτω γάρ που τὸ πῦρ ἐπεκράτησεν, ὥστε μηδὲ τοὺς ἐν τῇ ἀκροπόλει ὄντας κατὰ χώραν μεῖναι, ἀλλὰ τῆς νυκτὸς αὐτὴν ἐκλιπεῖν, καὶ ἐς οἰκήματα κατώρυχα κατακρυφθῆναι. ἐκεῖ μὲν δὴ ταῦτα ἐγένετο. Σερέτιον δὲ, ὅπερ ποτὲ ὁ Τιβέριος πολιορκήσας οὐχ ᾑρήκει, ἐχειρώθη· καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἄλλα τινὰ ῥᾷον προσεποιήθη. τῶν δ' οὖν λοιπῶν καὶ ὡς ἀντιπερόντων, καὶ τοῦ τε πολέμου μηκυνομένου, καὶ λιμοῦ δι' αὐτὸν οὐχ ἥκιστα ἐν τῇ Ἰταλίᾳ γενομένου, τὸν Τιβέριον ὁ Αὔγουστος ἐς τὴν Δαλματίαν αὖθις ἔπεμψε. καὶ ὃς, ἰδὼν τοὺς στρατιώτας μηκέτι τὴν τριβὴν φέροντας, ἀλλὰ καὶ μετὰ κινδύνου διαπολεμῆσαί πως ἐπιθυμοῦντας, καὶ φοβηθεὶς μὴ καὶ καθ' ἓν ὄντες στασιάσωσι, τριχῇ διεῖλεν αὐτούς· καὶ τοὺς μὲν Σιλανῷ, τοὺς δὲ Μάρκῳ Λεπίδῳ προστάξας, ἐπὶ τὸν Βάτωνα μετὰ τῶν λοιπῶν σὺν τῷ Γερμανικῷ ὥρμησε. καὶ ἐκεῖνοι οὐ χαλεπῶς τοὺς ἀντιταχθέντας σφίσι μάχαις κατεστρέψαντο. αὐτὸς δὲ διὰ πάσης τε, ὡς εἰπεῖν, τῆς χώρας ἀπεπλανήθη, τοῦ Βάτωνος ἄλλῃ περιφοιτῶντος, καὶ τέλος καταφυγόντι αὐτῷ ἐς Ἀνδήτριον τεῖχος ἐπ' αὐτῇ τῇ Σαλώνῃ ἐστερκισμένον προσεδρεύσας ἐποίησε. τό, τε φρούριον ἐπ' ἐρυμνοῦ πάνυ καὶ δυσπροσβάτου πέτρας ἐπιτετείχιστο, φάραγξι βαθείαις ποταμοὺς χειμάρρους ἐχούσαις ἐγκεκυκλωμένον, καὶ οἱ ἄνθρωποι πάντα ἐς αὐτὸ τὰ ἐπιτήδεια, τὰ μὲν προσσυνενηνέχεσαν, τὰ δὲ καὶ ἐκ τῶν ὀρῶν, ὧν ἐκράτουν, ἐπήγοντο· καὶ προσέτι καὶ τὴν σιτοπομπίαν τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐνεδρεύοντες ἐκώλυον, ὥστε τὸν Τιβέριον, πολιορκεῖν σφᾶς δοκοῦντα, αὐτὸν τὰ τῶν πολιορκουμένων πάσχειν. ἀπορουμένου οὖν αὐτοῦ, καὶ μὴ εὑρίσκοντος ὅ, τι πράξοι,

mœnia, & iis vicina ædificia iniecerunt; prouiso diligenter, ne is statim effulgeret, sed aliquandiu latitaret. eo facto, in arcem sese receperunt. Romani, quos ea res fallebat, quum irrupissent, primo omnia impetu direpturi, intra ignis ambitum peruenerunt: [a] neque eum viderunt ante, quam vndique ab eo circundati, in extremo discrimine fuerunt: quum desuper ab hominibus impetiti, foris ab igne afflicti, neque tutò manere, neque euadere sine periculo possent; [b] ac telorum ictum euitantes, ad ignem compellerentur; ab igne resilientes, iaculis exponerentur, inque tanta angustia quidam vtrinq; & ab igne vsti, & ab hoste vulnerati, perirent. Hæc maioris partis eorum, qui in vrbem venissent, fortuna fuit: pauci mortuis in ipsam flammam coniectis, transitu sibi quasi per pontem parato, effugerunt. Ignis quidem adeo inualuit, vt ne ii quidem, qui in arce erant, manere ibi potuerint: sed noctu ea relicta, in ædificia subterranea sese abdiderint. Hęc ibi acta. Seretium vero, quod frustra olim Tiberius oppugnauerat, tum expugnatum est, atque alia exinde etiam loca facilius in potestatem redacta. Reliquis nihilominus resistentibus, quum bellum extraheretur, ac non minima famis in Italia causa esset; iterum in Dalmatiam Tiberium Augustus misit. Is quum videret milites moræ iam impatientes, etiam cum periculo finem bello imponere cupere; veritus, ne si vnâ essent, seditionem concitarent, copiis in tres partes diuisis, vnam Silano, M. Lepido alteram dedit, cum reliqua ipse & Germanicus se aduersus Batonem contulerunt. Silanus & Lepidus haud difficulter suos aduersarios præliis domuerunt. Tiberius autem omnem fere regionem peruagatus est, Batone in diuersa loca discurrente; eumque tandem in castello Anderio obsedit. Erat vero Anderium ad ipsas Salonas, in munita apprime ac inaccessa rupe ædificatum, profundis conuallibus, & in quibus essent torrentes, cinctum: eoque mortales omnia, quæ vsui essent, partim iam ante comportarant, partim per montes, quos obtinebant, eo congerebant. insidiis etiam positis, Romanos frumenti commeatu intercludebant: ita vt Tiberius, quum eos in obsidione habere videretur, ipse obsessi mala tulerit. Quum maxime consilii dubius esset,

[a] neq; prius eum viderunt, tot animis in hostes intenti, quam vndique

[b] ac extra teli iactum se proripientes, ab igne consumerentur.

quia obsidio inanis, & periculosa; discedere inde, dedecus videbatur: tumultus militum tanto cum clamore coortus est, vt hostes, qui sub arce statiua habebant, perculsi terrore inde recesserint. His partim iratus, partim lætus, conuocatum exercitum Tiberius verbis qua increpans, qua laudans, neque fiducia auctus est, neque castra remouit: eoque in loco quietus permansit, donec Bato, desperato se rem tenere posse, quum reliqua omnia fere in potestatē hostium venissent, essentque suæ, quam aduersæ partis copiæ minores, pacem per internuntios petiit: & quum non persuaderet suis, vt idē facerent, eos deseruit; neque vlli postea, quanuis a multis accitus, auxilium tulit. At Tiberius reliquis, qui castellū defendebant, iam inde contemptis, ratus posse se eos sine sanguine superare, loci etiam naturam nihil amplius moratus, erigere aciem in sublime aggressus est. Quia vero nulla planities suberat, neque hostes ad pugnam descendebant, ipse in conspicuo loco pro tribunali sedit, vt inspicere, q̄ agerentur, posset; quo alacrius milites pugnā cierent, ac vbi id res posceret, subueniret: quā ad rem partē exercitus, quē copiosissimum habebat, secum retinuerat: cæteri denso agmine per obliquū primo ascendentes, post ipsius montis natura, qui præceps, ac inæqualiter multis conuallibus abruptus erat, inuicem ipsi diuulsi sunt, aliiq; aliis aut maturius, aut tardius in superiora euaserunt. Quod vbi videre Dalmatæ, acie super ipsius prærupta montis ante castellū instructa, multa saxa in eos fundis deiecerunt, multa deuoluērūt, aliī etiā rotas, & plaustra tota plena lapidū, arcasque rotundas, more eius regionis factas, & saxis refertas, dimiserūt: quæ multo simul omnia impetu delata, magis adhuc Romanos † dissipauerunt, ac conturbārūt, quū aliorū interim sagittis ac pilis multi eorū sternerētur. Ardere ibi certamē inter pugnantes, his euadere in altū, & occupare sublimia nitentib⁹; illis arcere eos, ac præcipites agere conātibus: nec itidem segnis esse cōcertatio eorū, qui de muro spectabāt pugnā, eorūq;, qui Tiberio aderāt; vtrisq; suos adhortantib⁹, strenuos confirmantibus, cedentes increpantibus, * confertimq; clamore alii alios superare, deos pro suorum propugnatorum

A (ἥ τε γὰρ προσεδρεία, καὶ ματαία καὶ ἐπικίνδυνος ἐγίγνετο, καὶ ἡ ἀποχώρησις ἐπαισχὴς ἐφαίνετο) ἐθορύβησαν οἱ στρατιῶται· καὶ τοσαύτη γε καὶ τηλικαύτῃ βοῇ ἐχρήσαντο, ὥστε τοὺς πολεμίους τοὺς ὑπὸ τῷ τείχει αὐλιζομένους ἐκπλαγῆναί τε καὶ ἀναχωρῆσαι. ἐξ οὖν τούτου τὰ μὲν ὀργισθείς, τὰ δὲ ἡσθείς, συνεκάλεσέ τε αὐτούς, καὶ τὰ μὲν ἐπιτιμήσας σφίσι, τὰ δὲ καὶ παραινέσας, οὔτε ἐθεραπεύσατο, οὔτ' ἀπανέστη, ἀλλὰ κατὰ χώραν ἡσυχάζων ἔμεινε. μέχρις B οὗ ὁ Βάτων, ἀπογνοὺς τὴν ἐπικράτησιν (τά τε γὰρ ἄλλα πλὴν ὀλίγων ἐκεχείρωτο, καὶ ἡ δύναμις ἣν εἶχε, τῆς τότε ἀνθεστηκυίας οἱ ἠλαττοῦτο) διεκηρυκεύσατο πρὸς αὐτόν. καὶ ἐπειδὴ μὴ ἔπεισε καὶ τοὺς ἄλλους σπείσασθαι, ἐγκατέλιπεν αὐτούς. καὶ ὁ μὲν οὐκέτ' οὐδ' ἄλλῳ τινί, καίπερ πολλῶν αὐτὸν ἐπικαλουμένων, ἐβοήθησεν. ὁ δὲ δὴ Τιβέριος, καταφρονήσας ἐκ τούτου τῶν λοιπῶν τῶν ἐν τῷ τείχει ὄντων, καὶ νομίσας ἀναιμωτὶ σφῶν κρατήσειν, οὐδὲν ἔτι τοῦ χωρίου C †προσειδέτο, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ἐρυμνὸν ἐχώρησεν. ἐπεὶ δὲ μήτε ὁμαλόν τι ἦν, μήτε ἐπικατέβαινον †οἱ πολέμιοι, καὶ αὐτὸς μὲν ἐπὶ βήματος ἐν περιφανεῖ ἱδρύθη, ὅπως τά τε γιγνόμενα καθορῴη, πρὸς δὲ προθυμοτέρους τοὺς στρατιώτας ἀγωνίσασθαι, καὶ ἐν καιρῷ σφίσιν, ἄν που δεήσῃ, προσαμύνῃ. καὶ γὰρ μέρος ἔτι αὐτὸ τοῦτο τοῦ στρατοῦ (πολὺ γὰρ τῷ πλήθει περιῆν) κατεῖχε· οἱ δὲ ἄλλοι τὸ μὲν πρῶτον ἐν πλαισίῳ πυκνῷ συντεταγμένοι βάδην ἀνεπορεύοντο, ἔπειτα δὲ ὑπό τε τοῦ ὀρθίου καὶ ὑπὸ τῆς D ἀνωμαλίας τοῦ ὄρους (χαραδρῶδές τε γὰρ ἦν, καὶ ἐς φάραγγας πολλαχῇ κατετέτμητο) διεσπάσθησαν, καὶ οἱ μὲν θᾶττον, οἱ δὲ βραδύτερον προσανῄεσαν. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ Δελμάται, ἔξω τε τοῦ τείχους ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κρημνώδους παρετάξαντο, καὶ λίθους πολλούς, τοὺς μὲν σφενδόναις ἐπ' αὐτοὺς ἔβαλλον, τοὺς δὲ καὶ κατεκύλινδον. ἄλλοι τροχούς, ἄλλοι ἁμάξας ὅλας πλήρεις πετρῶν, ἄλλοι κιβωτοὺς περιφερεῖς ἐπιχωρίως πως πεποιημένας, καὶ λίθων γεμούσας, ἠφίεσαν. καὶ ταῦτά γε πάντα ἅμα πολλῇ ῥύμῃ κα- E ταφερόμενα διεσφενδονᾶτο, καὶ τοὺς Ῥωμαίους διέσπα τι ἔτι μᾶλλον ἀπ' ἀλλήλων, καὶ συνήλου. καὶ ἑτέρους, οἱ μὲν βέλη, οἱ δὲ δοράτια ἀφιέντες, συχνοὺς αὐτῶν κατέβαλλον. καὶ τούτῳ πολλὴ μὲν τῶν μαχομένων φιλοτιμία ἐγίγνετο, τῶν μέν, ἀναβῆναί τε καὶ ἐπικρατῆσαι τῶν ἄκρων, τῶν δέ, ἀποκρούσασθαί τε αὐτοὺς καὶ ἀπορράξαι πειρωμένων· πολλὴ δὲ καὶ τῶν ἄλλων, τῶν τε ἀπὸ τοῦ τείχους ὁρώντων τὰ γιγνόμενα, καὶ τῶν περὶ τὸν Τιβέριον ὄντων. τοῖς τε γὰρ σφετέροις ἑκάτεροι παρεκελεύοντο, τοὺς μὲν προθυμουμένους σφῶν ἐπιρρωννύντες, τοῖς δὲ ὑπείκουσί πη ἐπιτιμῶντες, καὶ ἀθρόοι καὶ καθ' ἑκάστους. καὶ ὅσοι ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἐγεγώνισκον, καὶ τοὺς θεοὺς ἅμα ἀνεκάλουν, ὑπέρ τε τῆς αὐτίκα τῶν μαχομένων

†προσείχετο

†οἱ πολέμιοι, αὐτὸς

‡ Romanos a se inuicem diuulserunt

* idque tam confertim a pluribus, quam seorsum a singulis fieri: tam quot quos sonora vi vocis alios superarent, ut deos utrimque pariter implorare, quum pro salute pugnantium in præsentia, tum pro sua in posterum partim libertate partim pace, precibus clamore maximo profusi.

ἀμφότεροι σωτηρίας, καὶ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ἐς τὸ ἔπειτα οἱ μὲν ἐλευθερίας, οἱ δὲ εἰρήνης, ἐπιβοώμενοι. καὶ τοῦτο παντελῶς οἱ Ῥωμαῖοι μάτην ἐκινδύνευσαν, ἅτε πρὸς δύο ἅμα, τήν τε τοῦ τόπου φύσιν καὶ τὴν τῶν ἀντιπάλων ἀντίταξιν, τὸν ἀγῶνα ποιούμενοι· εἰ μὴ ὁ Τιβέριος ἐκείνους τε ἀκραιφνέσι βοηθείαις φυγεῖν ἐκώλυσε, καὶ τοὺς πολεμίους ἑτέρωθεν ἄλλοις στρατιώταις ἐς τὸ ἄναντες τοῦ χωρίου ἐκ πλείονος περιελθοῦσιν ἐτάραξε. κἀκ τούτου οἱ μὲν, τραπέντες, οὐδὲ ἐς τὸ τεῖχος ἐσελθεῖν ἠδυνήθησαν, ἀλλὰ ἀνὰ τὰ ὄρη (προαπορρίψαντες τὰ ὅπλα, ὥστε κουφίζειν) ἐσκεδάσθησαν. οἱ δὲ ἐπιδιώκοντες σφᾶς (πάνυ τε γὰρ διαπολεμῆσαι ἐγλίχοντο, καὶ οὐκ ἐβούλοντο συστραφέντας αὖθις αὐτοὺς χαλεποὺς σφίσι γενέσθαι) ἐπὶ πάνυ ἐπεξῆλθον· καὶ ἐκείνων τε τοὺς πλείους ἐν ταῖς ὕλαις κρυπτομένους ἀνευρόντες, ὥσπερ θηρία, ἀπέκτεινον, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ προσχωρήσαντας ἔλαβον. καὶ τούτοις μὲν ὁ Τιβέριος τά τε ἄλλα καὶ δὴ καὶ τὰ ὁμολογηθέντα σφίσι καθίστατο· Γερμανικὸς δὲ ἐπὶ τοὺς ἀνθεστηκότας ἐτράπετο. αὐτόμολοι γὰρ παρ' αὐτοῖς συχνοὶ ὄντες οὐκ εἴων σφᾶς συμβῆναι. καὶ ἐδουλώσατο μὲν χωρίον τι Ἄρδουβαν, οὐ μέντοι καὶ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει, καίτοι πολλῷ πλείονι τῶν ἐναντίων οὔσῃ, ἠδυνήθη τοῦτο ποιῆσαι (αὐτό τε γὰρ ἰσχυρῶς ὠχύρωτο, καὶ ποταμὸς ῥοώδης τοὺς πρόποδας αὐτοῦ κύκλῳ, πλὴν βραχέος, περιέρρει) ἀλλ' οἱ αὐτόμολοι, στασιάσαντες πρὸς τοὺς ἐπιχωρίους, ἐπειδὴ τῶν σπονδῶν ὠρέγοντο, ἐς χεῖρας αὐτοῖς ἦλθον· καὶ συλλαβομένων σφίσι τῶν γυναικῶν τῶν ἐν τῷ τείχει οὐσῶν, (τῆς τε γὰρ ἐλευθερίας καὶ παρὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν γνώμην ἐφίεντο, καὶ πᾶν ὁποιοῦν πρὸ τοῦ δουλεῦσαι παθεῖν ἡροῦντο) μάχη τε ἰσχυρὰ ἐγένετο, καὶ κρατηθέντες, αὐτοὶ μὲν ἐνέδοσαν, καί τινες αὐτῶν καὶ διέφυγον. αἱ δὲ δὴ γυναῖκες τὰ παιδία ἁρπάσασαι, αἱ μὲν ἐς τὸ πῦρ ἑαυτὰς ἐνέβαλον, αἱ δὲ ἐς ποταμὸν κατεκρήμνισαν. καὶ οὕτω καὶ ἐκείνου τοῦ φρουρίου ἁλόντος, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πλησία αὐτῷ ἐθελοντὶ τῷ Γερμανικῷ ὡμολόγησε. καὶ ὁ μὲν, ταῦτα πράξας, πρὸς τὸν Τιβέριον ἀνεχώρησεν· ὁ δὲ δὴ Ποστούμιος τὰ λοιπὰ προσκατειργάσατο. κἂν τούτῳ καὶ ὁ Βάτων Σκαιουᾶν τὸν υἱὸν πρὸς Τιβέριον πέμψας, παραδώσειν οἱ καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πάντας ὑπέσχετο, ἂν τῆς ἀδείας τύχῃ. καὶ μετὰ τοῦτο πίστιν λαβὼν, νυκτός τε ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἐσῆλθε, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ βήματος αὐτῷ καθημένῳ † παραχθεὶς, ὑπὲρ μὲν ἑαυτοῦ οὐδὲν ἐδεήθη, ἀλλὰ καὶ τὴν κεφαλὴν προσέτεινεν, ὡς ἀποκοπῆναι· ὑπὲρ δὲ τῶν ἄλλων πολλὰ ἀπελογήσατο. πάλιν δ' ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Τιβερίου, τί ὑμῖν ἔδοξε καὶ ἀποστῆναι,

† προσαχθεὶς

rum salute comprecari, libertatemque ex eo prælio alteri, alteri pacem poscere. Verum ibi quidem Romani, quibus non contra hostium ordines tantum, sed loci etiam naturam erat contendendum, incassum omne periculum subiissent: nisi recentibus eos summissis identidem subsidiis, à fuga Tiberius continuisset; ac diuersa ex parte missis, qui in sublime per ambages subirent, aliis militibus, hostibus terrorem iniecisset, ita fusi, ne in castellum quidem quum se recipere possent, abiectis expeditioris fugæ causa armis, in montes palati sunt; eosque Romani in omnes partes insecuti, (debellandi enim summa cupiditate tenebantur, neque volebant iterum coeuntes hostes denuo ipsis posse molestiam exhibere) plerosque per latentes siluas repertos, instar ferarum, trucidauere. Deditione postea etiam qui in castello erant, recepti sunt; iisque Tiberius omnia, quæ conuenta erant, præstitit: Germanico contra eos, qui adhuc in armis erant, profecto; quos perfugæ (eorum autem magnus erat apud ipsos numerus) pacem componere non patiebantur. Ardubam tũ castellum hoc quoq; cepit Germanicus, non id quidem suis copiis, quib. hostem longe excellebat, munitissimum nẽpe, ac flumine rapido radices eius alluẽte totum ferme ambitũ: sed perfugis, cum eius loci habitatorib qui pacẽ expetebãt, seditio primum, inde conflictus inciderat; perfugas etiam mulieribus, quæ Ardubæ erãt, adiuuantibus; quæ libertatis contra virorũ cupidæ sententiam, quiduis potius, quã seruitutem pati statuerant. † ea dimicatione inferiores facti perfugę concesserũt, ac quidam eorum effugerunt: mulieres, arreptis liberis, aliæ in ignem, aliæ in flumen præcipitauere. Germanico Arduba sic potito, vicina deditionem fecerunt: isq; e his rebus actis, ad Tiberium rediit; Posthumius reliqua subegit. Sub idem tẽpus Bato, misso ad Tiberium Sceua filio, si impunitas detur, traditurum se suosq; ei pollicitus est: fideq; accepta, noctu in castra venit, adductusq; postridie ad Tiberium pro tribunali sedẽtem, nullũ suũ periculũ deprecatus, caputq; etiã tanquã abscindendũ proiendens, multa pro reliquis verba purgãdis habuit: iterũq; à Tiberio, vt ante, interrogatus, qua de causa

† ea peracti dimicatione

rebellassent, bellumq; tamdiu protulissēt; eadem, quæ prius, respondit: Romanos causam eius esse, qui ad suos greges custodiendos non canes, neq; pastores, sed lupos mitterent. Hoc modo bellum id iterū cōfectum est, quod Romanis magna hominum, maxima pecuniæ iactura stetit; multis ad id nutritis legionibus, præda minima capta.

Victoriæ nuntium attulit Germanicus, eiusque ergô Augusto & Tiberio nomen imperatorium auctum, ac triumphus decretus, atque inter alios honores, [a] fornices duo in Pannonia, quibus trophæa insisterent: Germanico insignia triumphalia, (quod aliis etiam ducibus datum) ac prætorii honores; vtq; primus secundum consulares diceret sentētiam, & legibus in petendo consulatu solutus, eum citius peteret: Druso, Tiberii filio, etsi is in belli nulla parte fuerat vt in senatum, priusquam allectus in eum ordinem esset, veniret; ac quæstura acta, ante prætorios sententiam diceret, decretum fuit.

a arcus duo triumphales in Pannonia concessi. Hæc enim ex omnibus vtrique decretis Augustus admisit. Germanico insignia

[b] His recens decretis, aduersus ex Germania allatus nuntius triumphos eorum impediit. Hæc vero eodem tempore in Germania acta fuere. Loca quædam Germaniæ Romani tenebant, non simul, sed vt forte subacta fuerant, hinc inde: quam ob causam in historiis nulla fit eorum mentio. Iis in locis hiberna Romani milites habebant, ‡ vrbes condebant, mores eorum iam barbari accipiebant, in forum conueniebant, cōgressusq; cum iis pacatos habebant. neq; tamen patriarū consuetudinum, morum innatorum, libertatis, armorumq; potentiæ obliti penitus fuerant. Itaque dum paulatim, & via quadam, in custodia habiti ea dediscerent; mutationem vitæ suę adeo non grauate ferebant, vt ne sentirent quidem eam. Vbi vero Quintilius Varus, Germanię post administratam Syriam præfectus, rebus ibi gubernandis susceptis, instituit eam gentem subito transformare, tanquam seruituti subiectis imperare, pecuniasque vt à subditis exigere: Germani eius inceptum non tulerunt, primoribus ipsorum amissum principatum desiderantibus, vulgo, consuetam rerum rationem peregrinæ dominationi anteferente. Quia autem Romanos multos apud Rhenum, multos apud se versari videntes rebellionem palam ten-

b His senatusconsultis nuntius cladis factus,

‡ colonias condebant,

A καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν χρόνον ἀντιπολεμήσαιτε, ἔφη ὅτι ὑμεῖς τούτων αἴτιοί ἐστε· ἐπὶ γὰρ τὰς ἀγέλας ὑμῶν φύλακας, οὐ κύνας οὐδὲ νομέας, ἀλλὰ λύκους πέμπετε. Ὁ μὲν οὖν πόλεμος αὖθις τοῦτο τὸ τέλος ἔσχε, πολλοὺς μὲν καὶ ἄνδρας, πλείστους δὲ δὴ καὶ χρήματα ἀπολέσας· πάμπολλα γάρ τοι ἐς αὐτὸν στρατόπεδα ἐτράφη, καὶ λεία ἐλαχίστη ἑάλω.

Ἀπήγγειλε δὲ καὶ τότε τὴν νίκην ὁ Γερμανικός, κἀπ' αὐτῇ τόν μὲν Αὔγουστον καὶ τὸν Τιβέριον, B τό τε τοῦ αὐτοκράτορος ὄνομα προσθέσθαι, καὶ τὰ ἐπινίκια πέμψαι, ἄλλας τε τινὰς τιμάς, καὶ ἀψῖδας ἐν τῇ Παννονίᾳ τροπαιοφόρους δύο ἐδόθησαν. ταῦτα γὰρ ἀπὸ πολλῶν τῶν ψηφισθέντων σφίσιν ὁ Αὔγουστος ἐδέξατο. τῷ δὲ δὴ Γερμανικῷ αἵ τε νικητήριοι τιμαί, (ὅσαπερ που καὶ τοῖς ἄλλοις στρατιάρχαις ὑπῆρξε) καὶ αἱ στρατηγικαί, τό τε τὴν γνώμην πρώτῳ μετὰ τοὺς ὑπατευκότας ἀποφαίνεσθαι, καὶ τὸ τὴν ὑπατείαν θᾶσσον παρὰ τὸ νενομισμένον λαβεῖν· καὶ τῷ Δρούσῳ δὲ, τῷ Τιβερίου C υἱεῖ, καίτοι μὴ μετασχόντι τοῦ πολέμου, καὶ ἐς τὸ συνέδριον συμφοιτᾶν, πρὶν βουλεῦσαι, καὶ ἐπειδὰν ταμιεύσῃ, γνώμην πρὸ τῶν ἐστρατηγηκότων ποιεῖσθαι, ἐψηφίσθη.

Ἄρτι δὲ ταῦτα ἐδέδοκτο, καὶ ἀγγελία δεινὴ ἐκ τῆς Γερμανίας ἐλθοῦσα ἐκώλυσε σφᾶς διεορτάσαι. τὰ γὰρ περὶ αὐτὴν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ καὶ ἐν τῇ Κελτικῇ τάδε συνηνέχθη. εἶχόν τινα οἱ Ῥωμαῖοι αὐτῆς, οὐκ ἀθρόα, ἀλλ' ὥς που καὶ ἔτυχε χειρωθέντα, (διὸ οὐδὲ ἐς ἱστορίας μνήμην ἀφίκετο) καὶ στρατιῶταί D τε αὐτῶν ἐκεῖ ἐχείμαζον, καὶ πόλεις συνῳκίζοντο· καὶ οἱ βάρβαροι ἐς τὸν κόσμον σφῶν μετερρυθμίζοντο, καὶ ἀγορὰς ἐνόμιζον, συνόδους τε εἰρηνικὰς ἐποιοῦντο. οὐ μέντοι καὶ τῶν πατρίων ἐθῶν, τῶν τε συμφύτων τρόπων, καὶ τῆς αὐτονόμου διαίτης, τῆς τε ἐκ τῶν ὅπλων ἐξουσίας ἐκλελησμένοι ἦσαν. καὶ διὰ τοῦτο τέως μὲν κατὰ βραχὺ καὶ ὁδῷ τινι μετὰ φυλακῆς μετεμάνθανον αὐτά, οὔτε ἐβαρύνοντο τῇ τοῦ βίου μεταβολῇ, καὶ ἐλάνθανον σφᾶς ἀλλοιούμενοι· ἐπεὶ δὲ ὁ Οὔαρος ὁ Κυιντίλιος, μετὰ τὴν τῆς Συρίας E ἀρχήν, τήν τε ἡγεμονίαν τῆς Γερμανίας λαβών, τά τε παρ' ἐκείνοις ἐκ τῆς ἀρχῆς διῴκει, ἔσπευσεν αὐτοὺς ἀθροώτερον μεταστῆσαι, καὶ τά τε ἄλλα ὡς καὶ δουλεύουσι σφίσιν ἐπέταττε, καὶ χρήματα ὡς καὶ παρ' ὑπηκόων ἐσέπραττεν, οὐκ ἠνέσχοντο, ἀλλ' οἵ τε πρῶτοι, τῆς πρόσθεν δυναστείας ἐφιέμενοι, καὶ τὰ πλήθη, τὴν συνήθη κατάστασιν πρὸ τῆς ἀλλοφύλου δεσποτείας προτιμῶντες, ἐκ μὲν τοῦ φανεροῦ οὐκ ἀπέστησαν, πολλοὺς μὲν πρὸς τῷ Ῥήνῳ, πολλοὺς δὲ καὶ ἐν τῇ σφετέρᾳ τῶν Ῥω-

τῶν Ῥωμαίων ὁρῶντες οὕτως· δεξάμενοι δὲ τὸν Οὐαρον, ὡς καὶ πάντα τὰ προστασσόμενα σφίσι ποιήσοντες, προήγαγον αὐτὸν πόρρω ἀπὸ τοῦ Ῥήνου, ἔς τε τὴν Χερουσκίδα καὶ πρὸς τὸν Οὐίσουργον· κἀνταῦθ᾽ εἰρηνικώτατα καὶ φιλικώτατα διάγοντες, πίστιν αὐτῷ παρέσχον ὡς καὶ ἄνευ στρατιωτῶν δουλεύειν δυνάμενοι. οὔτ᾽ οὖν τὰ στρατεύματα, ὥσπερ εἰκὸς ἦν ἐν πολεμίᾳ, συνεῖχε, καὶ ἀπ᾽ αὐτῶν συχνοὺς αἰτοῦσι τοῖς ἀδυνάτοις, ὡς καὶ ἐπὶ φυλακῇ χωρίων τινῶν, ἢ καὶ λῃστῶν συλλήψεσι, παραπομπαῖς τε τισὶ τῶν ἐπιτηδείων, διέδωκεν. ἦσαν δὲ οἱ μάλιστα συνομόσαντες, καὶ ἀρχηγοὶ τῆς τε ἐπιβουλῆς καὶ τοῦ πολέμου γενόμενοι, ἄλλοι τε, καὶ † Ἀρμίνιος καὶ Σηγίμηρος, συνόντες τε αὐτῷ ἀεὶ, καὶ συνεστιώμενοι πολλάκις. θαρσοῦντος οὖν αὐτοῦ, καὶ μήτε τι δεινὸν προσδεχομένου, καὶ πᾶσι τοῖς τό τε γιγνόμενον ὑποτοποῦσι καὶ φυλάττεσθαι οἱ παραινοῦσιν, οὐχ ὅπως ἀπιστοῦντος, ἀλλὰ καὶ ἐπιτιμῶντος, ὡς μάτην αὐτοὺς ταραττομένοις καὶ ἐκείνους διαβάλλουσιν, ἐπανίστανταί τινες πρῶτοι τῶν ἄπωθεν αὐτοῦ οἰκούντων ἐκ παρασκευῆς, ὅπως ἐπ᾽ αὐτοὺς ὁ Οὐᾶρος ὁρμήσας, εὐαλωτότερος σφίσιν ἐν τῇ πορείᾳ, ὡς καὶ διὰ φιλίας ἰών, γένηται, μηδὲ ἐξαίφνης πάντων ἅμα πολεμωθέντων αὐτῷ, φυλακήν τινα ποιήσηται. καὶ ἔσχεν οὕτω· προεπέμψαν τε γὰρ ἐξορμῶντα, καὶ παρέμειναν ὡς καὶ τὰ συμμαχικὰ παρασκευάσοντες, καὶ διὰ ταχέων οἱ προσβοηθήσοντες. τάς τε δυνάμεις ἐν ἑτοίμῳ που οὔσας παρέλαβον, καὶ ἀποκτείναντες τοὺς παρὰ σφίσιν ἕκαστοι στρατιώτας, οὓς πρότερον ᾐτήκεσαν, ἐπῆλθον αὐτῷ ἐν ὕλαις ἤδη δυσεκβάτοις ὄντι. κἀνταῦθα ἅμα τε ἀνεφάνησαν πολέμιοι ἀνθ᾽ ὑπηκόων ὄντες, καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ εἰργάσαντο. τά τε γὰρ ὄρη, καὶ φαραγγώδη καὶ ἀνώμαλα, καὶ τὰ δένδρα καὶ πυκνὰ καὶ ὑπερμήκη ἦν· ὥστε τοὺς Ῥωμαίους καὶ πρὶν τοὺς πολεμίους σφίσι προσπεσεῖν, ἐκεῖνά τε τέμνοντας καὶ ὁδοποιοῦντας, γεφυροῦντάς τε τὰ τούτου δεόμενα, πονηθῆναι. ἦγον δὲ καὶ ἁμάξας πολλὰς καὶ ὑποζύγια πολλὰ ὡς καὶ ἐν εἰρήνῃ· παῖδές τε οὐκ ὀλίγοι καὶ γυναῖκες, ἥ τε ἄλλη θεραπεία συχνὴ αὐτοῖς συνείπετο· ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο ἐσκεδασμένῃ τῇ ὁδοιπορίᾳ χρῆσθαι. κἀν τούτῳ καὶ ὑετὸς καὶ ἄνεμος πολὺς ἐπιγενόμενοι ἔτι καὶ μᾶλλον σφᾶς διέσπειραν· τό, τε ἔδαφος ὀλισθη-

A tare non audebant; Varum ita acceperunt, vt omnibus eius iussis obtemperaturi viderentur: proculque eum à Rheno in Cheruscorum fines, & ad flumen Visurgim abduxerunt. Ibi summa in pace ac amicitia erga eum viuentes, in hanc eum opinionem adduxere, quasi possent absque militum opera in seruitute contineri. Igitur Varus neque milites, quod in hostico fieri debet, vno loco continuit; [a] multosque suorum B petentibus infirmioribus [Germaniæ populis] sub nomine præsidio firmandorum oppidorum aut latronum comprehendendorũ, commeatuumue tutius subuehendorum, distribuebat. Erant inter eos, qui conspirauerant, ducesque insidiarum & belli, quod tum conflabatur, † Arminius & Segimerus, semper cum Varo conuersantes, sæpiusque ‡ conuiuentes. Iam fidente rebus Varo, & nihil mali exspectante, ac non modo fidem omnem iis, qui rem, vt erat suspicantes, C eum vt caueret sibi monebant, abrogante; sed obiurgante etiam eos, quod frustra sibi timerent, ac illos in inuidiam vocarent: repente ex composito quidam ‡ ex longinquis Germani insurgunt, nimirum vt contra eos proficiscens Varus, in itinere opportunior cladi esset, quum se per amicorum regionem ire crederet; neue simul omnibus bellum subito mouentibus, [b] sibi caueret. Id consilium euentu approbatum fuit. Nam & exercitum abducentem cohortati sunt, D & ipsi, [c] vt auxilia paraturi, ac celeriter subsidio venturi, domi remanserunt. mox acceptis, quæ iam in promptu certo quodam loco erant, suis copiis, & occisis Romanis, quos ante ab eo impetratos quisque secum habebat, militibus; in siluis eum iam inuiis hærentem assecuti, repente pro subditis hostes se esse ostenderunt, ac mala Romano exercitui multa ac grauia ingesserunt. Erant montes, [qua Varus tum E ducebat,] conuallibus crebris intercepti, ac inæquales; arbores autem densæ, ac immodicæ proceritatis, quibus Romani etiam ante hostium aduentum cædendis, viamque parando, & quæ opus habebant, pontibus iungendo defatigati fuerant. Currus autem, & iumenta impedimentis ferendis agebant secum plurima, vt in pace: sequebantur etiam non pauci pueri ac mulieres, calonesq; magno numero: quo ipso etiã iter magis incompositũ facere opus habebãt. Interim pluuia cum magno vento superueniẽs, magis adhuc eos dissipabat: solumq; lubri-

a Et multos ex suis hinc inde dedit potentibus infirmioribus, ad præsidia locorũ quorundam, vel ad comprehendendos latrones, vel ad commeatuum subuectiones. Erant præcipui inter eos, qui

† Harminius & Segimerus.

‡ cum eo epulantes.

‡ ex longinquo remotis

b sibi caueret. Ac res quidem sic erat comparata. Nã & c tamquam legiones socias adparaturi, & celeriter

cum ad radices & truncos arborum redditum, gressus quammaxime lapsui obnoxios efficiebat: tum arborũ summa cõfracta ac deiecta, eos perturbabant. His difficultatibus Romanos tum conflictatos, Germani vndiquaque simul per densissimas ipsas siluas, quippe callium periti, subito consectati circunuenere, ac initio eminus tantum impetiere: post, quum nemo se defendere, multi vulnerarentur, comminus cõgressi sunt. nempe nullo ordine, promiscuo itinere inter currus & inermes proficiscentes Romani, neque coire inter se facile poterant, ac singuli à pluribus quum inuaderentur, multa incommoda, nullo hostibus reddito, patiebantur. Locum modo ibi, vt in monte siluis obsito, opportunum nacti, castra fecerunt; maiorique curruum, & quibus carere possent, impedimẽtorum parte combusta, aut relicta, magis ordinato itinere postridie progressi sunt in locum nemore vacuum, ne hoc quidem sine suorum cæde. Hinc iterum in siluas inciderunt, & quum ab inuadẽtibus hostibus se conarentur defendere, haud parum hoc ipsis ad cladem contulit. Loco enim angusto orbem voluentes, vt confertim equites simul peditesque in hostẽ incurrerent, [a]multa sibi inuicem ipsi dãna dederunt, multa ab arborib. passi sunt. Excepit hanc diem alia, effuso imbre & vento vehementi importuna, vt neque procedere, neque consistere firmiter possent: vsu quoque armorum ipsis adempto, sagittis, pilis, scutisque madentibus, & ideo nullius commodi vsus. ea hosti, quod plerique leuis erant armaturæ, ac aggredi regredique tuto poterant, minus eueniebant. Iam & numero aucti Germanierant, quum permulti ante ambigui, vel prædæ nomine se eis adderent: quo facilius Romanos, qui multos prioribus cladibus suorum amiserant, & circundabant, & trucidabant. ideo Varus, aliique primores, iam acceptis vulnerib. quũ metuerent, ne vel in hostium potestatẽ viui venirent, vel ab infensissimo hoste interficerentur, sibi ipsi manus attulerunt, rem durã quidẽ, necessariã tamen ausi. Horũ audita morte, nemo iã etiã eorũ, quibus robur suppetebat, se defendit; sed alii ducis sui exemplum imitati sunt, alii armis abiectis cædi se [b]præbuerunt. Itaque iam nullo metu viri oẽs, equique cædebantur:

[a] non parũ partim ab seipsis partim ab arboribus impediebãtur. ii tunc dies eum iis itinere consumtus, & iterum effusus imber, ingensque ventus sic eos adorti sunt, vt neque procedere

[b] præbuerũt. Nam fugere quidem, etiamsi maxime vellet, nemo poterat. Itaque iam nullo impediente metu, viri

A ἐν περί τε ταῖς ῥίζαις καὶ περὶ τοῖς στελέχεσι γινόμενον, σφαλερώτατα αὐτοὺς βαδίζειν ἐποίει. καὶ τὰ ἄκρα τῶν δένδρων καταθραυόμενα καὶ καταπίπτοντα διετάρασσον. ἐν τοιαύτῃ οὖν δή τινι ἀμηχανίᾳ τότε τῶν Ῥωμαίων ὄντων, οἱ βάρβαροι πανταχόθεν ἅμα αὐτοὺς ἐξαπιναίως δι' αὐτῶν τῶν λοχμωδεστάτων, ἅτε καὶ ἔμπειροι τῶν τριμμῶν ὄντες, περιεστοιχίσαντο· καὶ τὸ μὲν πρῶτον πόρρωθεν ἔβαλον, ἔπειτα δέ, ὡς ἠμύνετο μὲν οὐδείς, ἐτιτρώσκοντο δὲ πολλοί, ὁμόσε αὐτοῖς ἐχώρησαν. οὔτε γὰρ ἐν B τάξει τινί, ἀλλ' ἀναμὶξ τῶν τε ἁμάξαις καὶ τοῖς ἀόπλοις πορευόμενοι, οὔτε συστραφῆναί πῃ ῥᾳδίως δυνάμενοι, ἐλάττους τε καθ' ἑκάστους τῶν ἀεὶ προσμιγνύντων σφίσιν ὄντες, ἔπασχον μὲν πολλά, ἀντέδρων δὲ οὐδέν. αὐτοῦ τε οὖν ἐστρατοπεδεύσαντο, χωρίου τινὸς ἐπιτηδείου (ὥς γε ἐν ὄρει ὑλώδει ἐνεδέχετο) λαβόμενοι, καὶ μετὰ τοῦτο τάς τε πλείους ἁμάξας καὶ τἆλλα τὰ μὴ πάνυ σφίσιν ἀναγκαῖα, τὰ μὲν κατακαύσαντες, τὰ δὲ καὶ καταλιπόντες, συντεταγμένοι μέν πῃ μᾶλλον τῇ ὑστεραίᾳ ἐπορεύθησαν, C ὥστε καὶ ἐς ψιλόν τι χωρίον προχωρῆσαι· οὐ μέντοι καὶ ἀναιμωτὶ ἀπηλλάξαν. ἐντεῦθεν δὲ ἄραντες, ἔς τε ὕλας αὖθις ἐσέπεσον, καὶ ἠμύνοντο μὲν τοὺς προσπίπτοντας σφίσιν, οὐκ ἐλάχιστα δὲ δὴ καὶ κατὰ τοῦτο αὐτοὶ ἔπταιον· συστρεφόμενοι γὰρ ἐν στενοχωρίᾳ, ὅπως ἀθρόοι ἱππῆς τε ὁμοῦ καὶ ὁπλῖται ἐπιτρέχωσιν αὐτοῖς, πολλὰ μὲν περὶ ἀλλήλοις, πολλὰ δὲ καὶ περὶ τοῖς δένδροις ἐσφάλλοντο. τότε γὰρ † ἡμέρα πορευομένοις σφίσιν † ἐγένετο, καὶ αὖθις ὑετός τε αὖθις λάβρος καὶ ἄνεμος μέγας προσπεσών, οὔτε ποι προϊέναι, οὔθ' ἵστασθαι D παγίως ἐπέτρεπεν, ἀλλὰ καὶ τὴν χρῆσιν σφᾶς τῶν ὅπλων ἀφείλετο. οὔτε γὰρ τοῖς τοξεύμασιν, οὔτε τοῖς ἀκοντίοις, ἢ ταῖς γε ἀσπίσιν (ἅτε καὶ διαβρόχοις οὔσαις) καλῶς χρῆσθαι ἐδύναντο. τοῖς γὰρ πολεμίοις, ψιλοῖς τε τὸ πλεῖστον οὖσι, καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ τῆς ἐφόδου καὶ τῆς ἀναχωρήσεως ἀδεᾶ ἔχουσιν, ἧττόν που ταῦτα συνέβαινε. πρὸς δ' ἔτι, αὐτοί τε πολὺ πλείους γεγονότες (καὶ γὰρ τῶν ἄλλων τῶν πρότερον περισκοπούντων συχνοὶ ἄλλως τε καὶ ἐπὶ τῇ λείᾳ συνῆλθον) καὶ ἐκείνους ἐλάττους ἤδη ὄντας (πολλοὶ γὰρ ἐν ταῖς E πρὶν μάχαις ἀπολώλεσαν) καὶ ἐκύκλουν τι ῥᾷον καὶ κατεφόνευον· ὥστε καὶ τὸν Οὐάρον καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς λογιμωτάτους, φοβηθέντας μὴ ἤτοι ζωγρηθῶσιν, ἢ καὶ πρὸς τῶν ἐχθίστων ἀποθάνωσι, (καὶ γὰρ τετρωμένοι ἦσαν) ἔργον δεινὸν μέν, ἀναγκαῖον δὲ τολμῆσαι· αὐτοὶ γὰρ ἑαυτοὺς ἀπέκτειναν. ὡς δὲ τοῦτο διηγγέλθη, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδεὶς ἔτι, εἰ καὶ ἔρρωτό τις, ἠμύνατο· ἀλλ' οἱ μὲν τὸν ἄρχοντα σφῶν ἐμιμήσαντο, οἱ δέ, καὶ τὰ ὅπλα παρέντες, ἐπέτρεπον σφᾶς τῷ βουλομένῳ φονεύειν. φυγεῖν γὰρ οὐδ' εἰ τὰ μάλιστα τις ἤθελεν, ἐδύνατο. ἐκόπτετό τε οὖν ἀδεῶς πᾶς καὶ ἀνὴρ καὶ ἵππος.

† ἡ ἡμέρα † ἐξεγένετο,

κἂν πάντες ἀπώλοντο, ἢ καὶ ἑάλωσαν, εἰ μὴ οἱ βάρβαροι περὶ τὴν τῆς λείας ἁρπαγὴν ἄσχολοι ἐγένοντο. οὕτω γὰρ οἵ τε ἐρρωμενέστατοι πολλοὶ ‡ ἀπέδρασαν, καὶ οἱ σαλπιγκταὶ οἱ σὺν αὐτοῖς ὄντες, τροχαῖόν τι συμβοήσαντες, δόξαν τοῖς ἐναντίοις (νὺξ γὰρ ἐπεγένετο, καὶ οὐχ ἑωρῶντο) ὡς καὶ παρὰ τοῦ Ἀσπρήνου πεπεμμένοι παρέσχον. κἀκ τούτου ἐκεῖνοί τε ἐπέσχον τῆς διώξεως, καὶ ὁ Ἀσπρήνας, μαθὼν τὸ γιγνόμενον, ὄντως σφίσιν ἐπεκούρησε. καὶ τινὲς μετὰ τοῦτο καὶ τῶν ἑαλωκότων ἀνεκομίσθησαν, λυτρωθέντες ὑπὸ τῶν οἰκείων. ἐπετράπη γὰρ σφίσι τοῦτο ποιῆσαι, ἐφ' ᾧ τε ἔξω τῆς Ἰταλίας αὐτοὺς εἶναι. τοῦτο μὲν ὕστερον ἐγένετο.

‡ Xyland. ἀπίασαν,

Τότε δὲ μαθὼν ὁ Αὔγουστος τὰ τῷ Οὐάρῳ συμβεβηκότα, τήν τε ἐσθῆτα (ὥς τινές φασι) περιερρήξατο, καὶ πένθος μέγα ἐπί τε τοῖς ἀπολωλόσι καὶ ἐπὶ τῷ περί τε τῶν † Γερμανιῶν καὶ περὶ τῶν ‡ Γαλατιῶν δέει ἐποιήσατο· τό, τε μέγιστον, ὅτι καὶ ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν τήν τε Ῥώμην αὐτὴν ὁρμήσειν σφᾶς προσεδόκησε. καὶ οὔτε πολιτικὴ οἱ ἡλικία ἀξιόλογος ὑπελέλειπτο, καὶ τὰ συμμαχικά, ὧν τι καὶ ὄφελος ἦν, ἐκεκάκωτο. ὅμως δ' οὖν τά τε ἄλλα ὡς ἐκ τῶν παρόντων παρεσκευάσατο, καὶ ἐπειδὴ μηδεὶς τῶν τὴν στρατεύσιμον ἡλικίαν ἐχόντων καταλεχθῆναι ἠθέλησεν, ἐκλήρωσεν αὐτούς, καὶ τῶν μὲν μηδέπω πέντε καὶ τριάκοντα ἔτη γεγονότων, τὸν πέμπτον, τῶν δὲ πρεσβυτέρων τὸν δέκατον ἀεὶ λαχόντα, τήν τε οὐσίαν ἀφείλετο καὶ ἠτίμωσε. καὶ τέλος, ὡς καὶ πάνυ πολλοὶ οὐδ' οὕτω τι αὐτοῦ προετίμων, ἀπέκτεινέ τινας. ἀποκληρώσας δὲ ἔκ τε τῶν ἐστρατευμένων ἤδη καὶ ἐκ τῶν ἐξελευθέρων ὅσους ἐδυνήθη, κατέλεξε, καὶ εὐθὺς σπουδῇ μετὰ τοῦ Τιβερίου ἐς τὴν Γερμανίαν ἔπεμψεν. ἐπειδή τε συχνοὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ Γαλάται καὶ Κελτοί, οἱ μὲν ἄλλως ἐπιδημοῦντες, οἱ δὲ καὶ ἐν τῷ δορυφορικῷ στρατευόμενοι ἦσαν, ἐφοβήθη μή τι νεοχμώσωσι· καὶ τούτους μὲν ἐς νήσους τινὰς ἀπέστειλε, τοῖς δ' ἀόπλοις ἐκχωρῆσαι τῆς πόλεως προσέταξε. τότε μὲν ταῦτα ἔπραξε, καὶ οὔτ' ἄλλο τι τῶν νομιζομένων ἐγένετο, οὔτ' αἱ πανηγύρεις ἑωρτάσθησαν. μετὰ δὲ τοῦτο ἀκούσας ὅτι τῶν τε στρατιωτῶν τινες ἐσώθησαν, καὶ αἱ Γερμανίαι ἐφρουρήθησαν, τό, τε πολέμιον οὐδ' ἐπὶ τὸν Ῥῆνον ἐλθεῖν ἐτόλμησε, τῆς τε ταραχῆς ἀπηλλάγη, καὶ διαγνώμην ἐποιήσατο. τό, τε γὰρ πάθος οὐκ ἄνευ δαιμονίου τινὸς ὀργῆς καὶ μέγα οὕτω καὶ ἀθρόον ἐδόκει οἱ γεγονέναι, καὶ προσέτι καὶ ἀπὸ τῶν τεράτων τῶν πρό τε τῆς ἥττης καὶ μετὰ ταῦτα συμβάντων δεινὴν ὑποψίαν ἐς τὸ θεῖον εἶχεν.

† Γερμανιῶν ‡ Γαλατιῶν

A omnesque Romani ea die occidione periissent, aut fuissent capti, ᵃ ni se Germani ad diripiendam prædam conuertissent. Quo factum est, vt robustissimus quisque euaderet. ac tubicines, qui cum iis erant, signum cursus ‡ incinentes, se ab * Asprena suis auxilio missos opinionem hostibus iniecerunt, quia videri (‡ iam enim tenebræ se intenderant) non poterant. Ea res inhibuit ab insequendo Germanos. & Asprenas, cognita re, vere auxilium suis tulit. Postea B temporis nonnulli quoque captorum redempti sunt, concesso hoc ipsorum necessariis, ea conditione, vt extra Italiam manerent.

Augustus Variana clade audita vestem, vt quidam memorant, lacerauit; inque magno luctu fuit propter amissum exercitum, metumque, qui à Germanis & Gallis impendere videbatur: maxime, quod eas gentes iam ipsam Italiam ac Romam petituras verebatur, ac neque ‡ vrbana iuuentus magni momenti supererat, ‡ & sociorum auxilia, quæ alicuius C essent pretii, afflicta erant. Nihilominus tamen ad omnia se, quantum præsens rerum conditio ferebat, comparauit: & quoniam ii, qui militari essent ætate, dare nomina nolebant; ex iis, qui nondum annum ‡ trigesimum attigissent quintum, ex natu maioribus, decimũ quenq́; vt sors in quemuis incidisset, bonis priuatum ‡ ignominia notauit. postremo, quum multi ne sic quidem obedirent, quosdam morte multauit. Tum collecta, quantam maximam potuit, †ex veteranis D & libertinis per sortem multitudine, celeriter eam manum cum Tiberio in Germaniam statim misit. Et quia complures Galli ac Germani Romæ obuersabantur, partim peregrinantes, partim ᵇ inter stipatores recipiendi; veritus, ne quid noui molirentur, in insulas [armatos] amandauit, inermes vrbe exire iussit. Hæc tũ ab Augusto acta. ᶜ ea quæ decreta fuerant, ludiq; omissi. Secundũ hæc, vbi accepit, nonnullos milites superfuisse cladi, ‡ Germaniam præsidio contineri, ᵈ hostẽ Rhenum transire non ausum; terrore liberatus, rem in disquisitionẽ vocauit. vi- E debatur enim ei hoc tantũ ac subitũ malum nõ sine diuina quadam ira accidisse, suspectamque deûm voluntatẽ preterea, propter prodigia, quæ ante, ac post eam cladem euenerant, magnopere habebat.

a ni Germani deripiendæ prædæ vacare cœpissent. Sic enim factum est.
‡ acclamantes,
* Asprenate
‡ iam enim nox superuenerat)
‡ ciuium Romanorum iuuentus
‡ & socia legiones, quæ
‡ trigesimum quintum ad tigissent, quintum quemque, ex natu
‡ infamia
‡ ex emeritis
b inter prætorianos militantes,
‡ hos quidem in quasdam insulas misit, illos inermes
c alia, nec ex more vel alia, vel ipsi ludi celebrati.
‡ Germanias
d hostem ad Rhenum accedere non ausum; terrore liberatus, consultationem instituit.

Etenim templum Martis, in campo Martio fulmine tactum fuerat: & locustæ multę in ipsam vrbem deuolantes, ab hirundinibus consumptæ: Alpium vertices in se inuicem corruere, tresque columnas igneas emisisse visi: cœlum sæpius ardere apparuerat: multi simul cometæ effulserant: hastæ à septentrione latæ in Romanorum castra decidere existimatæ: circa aras eorum apes ceram finxerant: quædam Victoriæ statua in Germania † hostem spectãs, ad Italiã obuersa: etiam aliquando circa aquilas in exercitu inane militum certamẽ fuerat, quasi barbari irrupissent.

† bestiam

Anno sequenti Tiberius ædem Concordiæ sacrauit, inscripto suo & fratris Drusi, vita pridem functi, nominibus. M. Æmilio Lepido, Statilio Tauro consulibus, Tiberius & Germanicus, cui pro consule erat imperium, impressionem in Germaniam fecerunt: ac populati nonnullas partes, nullo tamen prælio vicerunt, quum nemo manum consereret, neque vllum populum subegerunt. veriti enim, ne rursus cladem acciperent, [a] haud ita procul à Rheno discesserant, sed prope eum vsque ad autumnum morati, ludis in honorem natalium Augusti actis, ac ministerio centurionum edito equestri certamine, in Italiam reuersi sunt. Romæ Drusus Cæsar, Tiberii F. quæstor erat; pretores sedecim. tot enim eum magistratum petierant, quorum offendere nullum Augustus in iis rebus constitutus volebat: posterioribus autem deinceps multis annis tantum XII. fuêre. Vatibus interdictum ab Augusto est, ne vel remotis arbitris, vel corã aliis de morte cuiusquam predicerent. quanquã ipse pro se adeo nihil esset solicitus, vt publice stellarum constitutionem, sub qua in lucem erat editus, proposuerit. Subditis quoque suo imperio edixit, ne cui præfectorum, tempore magistratus eius, aut intra LX. diem post eius discessum, vllum honorem offerrent: quod nonnulli laudibus sibi & † honoribus in prouincia adornatis, multa ea occasione facinora mala patrarent. Legatis tunc etiam tres senatores responsa dederunt, & equitibus (quod mirum videri posset) dimicandi ludis gladiatoriis licentia data. in causa fuit, quod nonnulli ignominiam ei rei propositam pro nihilo ducebant. [b] Itaque

ANNO V. C 764.

a eo quidem vsque progressi sunt, vt a Rheno non admodum magno abessent intervallo. Sed illic alicubi vsq; ad

† testimoniis

b Nam quia nec interdicto quidquã proficiebatur, & pœna maiore dignus videbatur, vel futurum existimabatur, vt ipsimet desisterent: permissum eis fuit, vt facerent: atque ita mortem pro infamia referebant. Nihilo enim

ὅ,τε γὰρ τοῦ Ἄρεως ναὸς ὁ ἐν τῷ πεδίῳ αὐτοῦ ὢν ἐσκηπτώθη, καὶ † ἀττέλεβοι πολλοὶ ἐς αὐτὸ τὸ ἄστυ πετόμενοι ὑπὸ χελιδόνων ἀνηλώθησαν· αἵ τε κορυφαὶ τῶν Ἄλπεων συμπίπτειν ἐς ἀλλήλας, καὶ κίονας τρεῖς πυρώδεις ἀνιέναι ἔδοξαν· καὶ ὁ οὐρανὸς φλεγόμενος πολλαχῇ ἐῴκει, ἀστέρες τε κομῆται συχνοὶ ἅμα κατεφαίνοντο· καὶ δόρατα ἀπὸ ἄρκτου φερόμενα, πρὸς τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατόπεδα προσπίπτειν ἐδόκει. μέλισσαί τε περὶ τοὺς βωμοὺς αὐτῶν κηρία ἀνέπλασσον· καὶ Νίκης τι ἄγαλμα ἐν τῇ Γερμανίᾳ ὂν, καὶ πρὸς τὴν πολεμίαν βλέπον, πρὸς τὴν Ἰταλίαν μετεστράφη. καὶ ποτὲ καὶ περὶ τοὺς αἰετοὺς τοὺς ἐν τοῖς στρατοπέδοις, ὡς καὶ τῶν βαρβάρων ἐπ' αὐτοὺς ἐσπεπτωκότων, μάχη καὶ ἀγωνισμὸς τῶν στρατιωτῶν διακενῆς ἐγένετο. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω τότε συνέβη.

τεφρώθη

Τῷ δὲ ἑξῆς ἔτει τό,τε Ὁμονόειον ὑπὸ τοῦ Τιβερίου καθιερώθη, καὶ αὐτῷ τό,τε ἐκείνου ὄνομα, καὶ τὸ τοῦ Δρούσου τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τεθνηκότος ἐπεγράφη. Μάρκου δὲ Αἰμιλίου μετὰ Στατιλίου Ταύρου ὑπατεύσαντος, Τιβέριος μὲν καὶ Γερμανικὸς ἀντὶ ὑπάτου ἄρχων, ἔς τε τὴν Κελτικὴν ἐσέβαλον, καὶ κατέδραμόν τινα αὐτῆς· οὐ μέντοι οὔτε μάχῃ τινὶ ἐνίκησαν (ἐς γὰρ χεῖρας οὐδεὶς αὐτοῖς ᾔει) οὔτε ἔθνος τι ὑπηγάγοντο. δεδιότες γὰρ μὴ καὶ συμφορᾷ αὖθις περιπέσωσιν, οὐ πάνυ πόρρω τοῦ Ῥήνου προῆλθον, ἀλλ' αὐτοῦ που μέχρι τοῦ μετοπώρου μείναντες, καὶ τὰ τοῦ Αὐγούστου γενέθλια ἑορτάσαντες, καὶ τινα ἱπποδρομίαν ἐν αὐτοῖς διὰ τῶν ἑκατοντάρχων ποιήσαντες, ἐπανῆλθον. ἐν δὲ δὴ τῇ Ῥώμῃ Δροῦσός τε Καῖσαρ ὁ τοῦ Τιβερίου παῖς ἐταμίευσε, καὶ στρατηγοὶ ἑκκαίδεκα ἦρξαν, ἐπειδὴ τοσοῦτοί τε τὴν ἀρχὴν ᾐτοποίησαν, καὶ οὐδένα αὐτῶν λυπῆσαι ὁ Αὔγουστος, οἷα ἐν τοιούτοις ὢν, ἠθέλησεν. οὐ μέντοι καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐφεξῆς ἔτεσι τοῦτο ἐγένετο, ἀλλ' οἱ δώδεκα ἐπὶ πολὺ κατέστησαν. τότε δ' οὖν ταῦτά τε οὕτως ἐπράχθη, καὶ τοῖς μάντεσιν ἀπηγορεύθη μήτε κατὰ μόνας τινὶ μήτε περὶ θανάτου, μηδ' ἂν ἄλλοι συμπαρῶσιν, χρᾶν. καίτοι οὕτως οὐδὲν τοῦ Αὐγούστου τῶν καθ' ἑαυτὸν ἔμελεν, ὥστε ἐκ προγραφῆς πᾶσι τὴν τῶν ἄστρων διάταξιν ὑφ' ὧν ἐγεγέννητο φανερῶσαι. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκεῖνό τε ἀπεῖπε, καὶ τοῖς ὑπηκόοις προσπαρήγγελλε μηδενὶ τῶν προστασσομένων αὐτοῖς ἀρχόντων μήτε τὸν τῆς ἀρχῆς χρόνον, μήτε ἐντὸς ἑξήκοντα ἡμερῶν μετὰ τὸ ἀπαλλαγῆναι σφᾶς, τιμήν τινα διδόναι. ὅτι τινὲς μαρτυρίας παρ' αὐτῶν καὶ ἐπαίνους προπαρασκευαζόμενοι, πολλὰ διὰ τούτου ἐκακούργουν. ταῖς τε πρεσβείαις τρεῖς καὶ τότε βουλευταὶ ἐχρημάτισαν, καὶ τοῖς ἱππεῦσιν (ὃ καὶ θαυμάσειεν ἄν τις) μονομαχεῖν ἐπετράπη. αἴτιον δὲ ὅτι ἐν ὀλιγωρίᾳ τινὲς τὴν ἀτιμίαν τὴν ἐπ' αὐτῷ ἐπικειμένην ἐποιοῦντο. ἐπεὶ γὰρ

μήτ' ὄφελός τι τῆς ἀπορρήσεως ἐγίγνετο, καὶ τιμωρίας μείζονος ἄξιοι εἶναι ἐδόκουν, ἢ καὶ ἀποτεθνάναι, ἐπεὶ δὴ ἐμονομάχησαν· συνεχωρήθη τοῦτο σφίσι ποιεῖν καὶ οὕτως ἀντὶ τῆς ἀτιμίας θάνατον ὠφλίσκανον. οὐδὲν γὰρ ἧττον ἐμονομάχουν, καὶ μάλιστα ὅτι δεινῶς οἱ ἀγῶνες αὐτῶν ἐσπουδάζοντο, ὥστε καὶ τὸν Αὔγουστον τοῖς στρατηγοῖς τοῖς ἀγωνοθετοῦσι σφᾶς συνθεᾶσθαι. Γερμανικὸς δὲ μετὰ τοῦτο τὴν ὕπατον ἀρχὴν μηδὲ στρατηγήσας ἐδέξατο, καὶ δι' ὅλου αὐτοῦ τοῦ ἔτους, οὐ πρὸς τὴν ἀξίωσιν, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἄλλοι τινὲς ἔτι καὶ τότε ἦρχον, ἦρξε. καὶ αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἄξιον μνήμης ἔπραξε, πλὴν ὅτι καὶ τότε ὑπερεδίκησεν, ἐπεί γε ὁ συνάρχων αὐτοῦ Γάιος Καπίτων καὶ πάνυ πως ἄλλως ἠριθμεῖτο. ὁ δὲ δὴ Αὔγουστος ἐκεῖνόν τε, ὡς καὶ ἐπὶ γήρως ὤν, τῇ βουλῇ, καὶ ἑαυτὸν τῷ Τιβερίῳ παρακατέθετο· ἀνέγνω δὲ τὸ βιβλίον οὐκ αὐτὸς (οὐ γὰρ οἷός τε ἦν γεγωνίσκειν) ἀλλ' ὁ Γερμανικός, ὥσπερ εἰώθει. καὶ μετὰ τοῦτο ᾐτήσατο παρ' αὐτῶν ἐπὶ τῇ τοῦ Κελτικοῦ πολέμου προφάσει, μήτε οἴκοι αὐτὸν ἀσπάζεσθαι, μήτ' ἀγανακτεῖν εἰ μηκέτι συσσιτοίη σφίσι. τὸ μὲν γὰρ πλεῖστον ἄλλως τε καὶ ὁσάκις ἕδρα αὐτοῖς ἐγίγνετο, ἔν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν αὐτῷ γε ἔστιν ὅτε τῷ συνεδρίῳ, καὶ ἐσιόντα αὐτὸν καὶ ἀπιόντα αὖθις ἠσπάζοντο· ἤδη δὲ καὶ ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ καθήμενόν γε, ἔστι δ' ὅτε καὶ κατακείμενον, οὐχ ὅτι ἡ γερουσία, ἀλλὰ καὶ οἱ ἱππεῖς, ὅ τε δήμου πολλοί. οὐ μέντοι καὶ τἆλλα ἧττόν τι παρὰ τοῦτο διῴκει, ἀλλ' ἀεὶ καὶ τοῖς ἱππεῦσι δημαρχίαν αἰτῆσαι ἐπέτρεψε· καὶ μαθὼν ὅτι βιβλία ἄττα ἐφ' ὕβρει τινῶν συγγράφοιτο, ζήτησιν αὐτῶν ἐποιήσατο· καὶ ἐκεῖνά τε τὰ μὲν ἐν τῇ πόλει εὑρεθέντα πρὸς τῶν ἀγορανόμων, τὰ δὲ ἔξω πρὸς τῶν ἑκασταχόθι ἀρχόντων, κατέφλεξε, καὶ τῶν συνθέντων αὐτὰ ἐκόλασέ τινας. ἐπειδή τε συχνοὶ φυγάδες, οἱ μὲν ἔξω τῶν τόπων ἐς οὓς ἐξωρίσθησαν, τὰς διατριβὰς ἐποιοῦντο, οἱ δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς ἐκείνοις ἁβρότερον διῆγον, ἀπηγόρευσε μηδένα πυρὸς καὶ ὕδατος εἰρχθέντα, μήτε ἐν ἠπείρῳ διατρίβειν, μήτε ἐν νήσῳ τῶν ὅσαι ἔλαττον τετρακοσίων ἀπὸ τῆς ἠπείρου σταδίων ἀπέχουσι, πλὴν Κῶ τε καὶ Ῥόδου, Σαρδοῦς τε καὶ Λέσβου. ταύτας γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως μόνας ὑπεξείλετο. ἐκεῖνά τε οὖν αὖθις προσέταξε, καὶ τὸ μήτε περαιοῦσθαί πη ἄλλοσε, μήτε πλοῖα πλείω φορτικοῦ τε ἑνὸς χιλιοφόρου, καὶ κωπήρων δύο κεκτῆσθαι· μήτε δούλοις, ἢ καὶ ἀπελευθέροις, ὑπὲρ εἴκοσι χρῆσθαι· μήτ' οὐσίαν μυριάδας ἔχειν πεντήκοντα, καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τι

A quum edictum nihil prodesset, maiorque pœna ad deterrendos eos iam requireretur, permissum fuit vt dimicarent, quo pro ignominia morte afficerentur. nihilo enim minus dimicarent, præcipue quum eorum certamina magno studio viserentur: ita vt Augustus quoque prætoribus, qui præmia distribuebant, adesset. Post hæc consulatum Germanicus, nondum prætura functus, occepit; ac toto anno gessit, non dignitatis causa, sed quia idem etiamnum ab aliis quibusdam B fiebat: nulla re memorabili peracta, nisi quod potiores tulit partes: quum ipsius collega C. Capito obiter tantum numeraretur. At vero Augustus senectute iam grauis, Germanicum senatui, senatum Tiberio, scripto commendauit: quod ipse quidem (voce enim destituebatur) non recitauit, sed Germanicus, vt consueuerat. petiit deinde à senatu, excusatione belli Germanici prælata, ne ipsum posthac domi suæ salutarent, neve in malam partem acciperent, si deinceps C non conuiuaretur cum eis. nam frequenter eum salutare, præsertim quoties senatus ageretur, in foro, in curia, intrantem, abeuntemque, ac iam in ipso etiam palatio, sedentem, cubantemque moris erat, non senatoribus modo, sed equitibus quoque, & plebeis nonnullis. Neque vero à cura reipublicæ Augustus ideo animum auertit, quin & equitibus ius petendi tribunatus plebis concederet, & famosorum libellorum, quos ad traducendos homines à quibusdam conscribi acceperat, conquisitionem D fieri iuberet, repertos in vrbe ab ædilibus, extra vrbem à singulorum locorum præfectis comburi mandaret, in autores eorum quosdam animaduerteret. Quod etiam permulti extorres, alii extra loca, in quæ † expositi fuerant, versabantur; alii in iis ipsis delicatius viuebant: edixit, ne quis eorum, quibus aqua & igni esset interdictum, in continenti, aut insula vlla, nisi quæ quinquaginta millia passuum ab continente distaret, excepta Co, Rhodo, Sardinia, & Lesbo, (quas mihi non liquet cur † eximias E habuerit) degeret: neve aliquo traiicere, aut plures naues, quam vnam onerariam, mille amphoras capientem, & duas actuarias, neve seruos aut libertos super viginti haberet: ne plus quingentis millibus nummûm possideret: minatus pœnam & ipsis exulibus, & iis, qui

† *relegati fuerant, diutius commorabantur*

† *exceperit)*

contra has leges in vlla re ipſis auxilio fuiſſent.

Hæ tum leges ab eo (quæ quidem in hiſtoria referri mereantur) latæ ſunt, ludique extraordinarii ab hiſtrionibus & equitib. acti, Martiſq; ludi in foro Auguſti (quia circũ Tiberis ſtagno occupauerat) cum equorum decurſu quodam, & venatione celebrati. † Hi iterũ facti ſunt ludi, & in circo iis Germanicus ducentos leones occidit: porticuſq; Liuiæ, in honorem C. & L. Cæſaris ædificata, tum dedicata fuit.

† Hi pro more iterum

ANNO V.C. 766.

L. Munatio, C. Silio conſulibus, Auguſtus quintùm in decennium gubernationem reipublicæ, inuitus ſcilicet, accepit: Tiberio tribunitiam poteſtatem prorogauit: Druſo Tiberii F. poteſtatem conſulatus tertio anno, etiam non geſta prætura, petendi conceſſit: ſibi autem propter ſenectutem, cuius cauſa rariſſime in ſenatum veniebat, conſiliarios annuos viginti petiit: quum ante in ſenos menſes quindenos accepiſſet. Decretum porro eſt, vt quæcunque Auguſtus cum his, conſulibuſque, & deſignatis cõſulibus, cum adoptitiis ſuis nepotibus, ac reliquis, quos quoq; tempore aſſumpſiſſet, deliberans ſtatuiſſet; rata non minus, quam in curia ſi ſtatuta fuiſſent, haberẽtur. Hæc ex ſenatuſconſulto, ſicut ante re ipſa habebat, adeptus; plerunq; etiam decumbens ſententiam dixit. Quia vero vigeſimæ penſio adeo omnibus fere moleſta erat, vt videretur aliquid noui motus excitatura; miſſo in ſenatum libello, aliorum redituum excogitandorum negotium eis dedit: non vt abrogaret id tributi genus, ſed vt nullum aliud eo probabilius ipſis inuenientibus, idipſum vel ab inuitis, abſque ſua inuidia, confirmaretur. ne vero, ſi Germanicus Druſuſque ſententiam tuliſſent, eam ſuo iuſſu pronuntiatam ſenatus ſuſpicaretur, ac indiſcuſſam approbaret; vetuit, ne quam ſententiam ii dicerent. Multis ea res in ſenatu ſermonibus agitata, nonnulliſque etiam ſibi per literas indicatis, quum quiduis eo facilius, quam vigeſimam toleraturos intelligeret; in agros & domos penſionem tranſtulit, ac confeſtim, non oſtenſo, quantum aut quo pendendum cuilibet modo foret, alios alio dimiſit, qui priuatorum ac ciuitatum † facultates deſcriberent: vt quum ſinguli maiorem iacturã vererentur, mallẽt vigeſi-

† prædia

A παρὰ ταῦτα συμπράξαντας σφίσιν ἐπαπειλήσας.

Ταῦτά τε οὕτως, ὅσα γε καὶ ἐς ἱστορίαν ἀναγραφῆναι ἄξια ἐστί, ἐνομοθετήθη· καὶ πανηγύρεις ἔξω τῶν νενομισμένων ὑπό τε τῶν ὀρχηστῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἱππέων ἐποιήθη. τά τε Ἄρεια τότε μέν, ἐπειδὴ ὁ Τίβερις τὸν ἱππόδρομον προκατεῖχεν, ἐν τῇ τοῦ Αὐγούστου ἀγορᾷ καὶ ἵππων δρόμῳ τρόπον τινὰ καὶ θηρίων σφαγῇ ἐτιμήθη· αὖθις δέ, ὥσπερ εἴθιστο, ἐγένετο, καὶ λέοντάς γε ἐς αὐτὰ ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ διακοσίους ὅ, τε Γερμανικὸς ἀπέκτεινεν, ἥ τε στοὰ ἡ Λιουία καλουμένη ᾠκοδομήθη τε ἐς τιμὴν τοῦ τε Γαΐου, καὶ τοῦ Λουκίου τῶν Καισάρων, καὶ τότε καθιερώθη.

B

Λουκίου δὲ δὴ Μουνατίου καὶ Γαΐου Σιλίου ἐς τοὺς ὑπατεύοντας ἐσγραφέντων, τήν τε προστασίαν τῶν κοινῶν τὴν δεκέτιν, τὴν πέμπτην ἄκων δὴ ὁ Αὔγουστος ἔλαβε, καὶ τῷ Τιβερίῳ τὴν ἐξουσίαν τὴν δημαρχικὴν αὖθις ἔδωκε· τῷ τε Δρούσῳ τῷ υἱεῖ αὐτοῦ ὑπατείαν ἐς ἔτος τρίτον, καὶ πρὶν στρατηγῆσαι, αἰτῆσαι ἐπέτρεψε· καὶ συμβούλους, ὑπὸ τοῦ γήρως (ὑφ' οὗπερ οὐδὲ ἐς τὸ βουλευτήριον ἔτι, πλὴν σπανιώτατα, συνεφοίτα) εἴκοσιν ἐτησίους ᾐτήσατο. πρότερον γὰρ † καθ' ἑξάμηνον πεντεκαίδεκα προσετίθετο. καὶ προσεψηφίσθη, πάνθ' ὅσα ἂν αὐτῷ μετά τε τοῦ Τιβερίου καὶ μετ' ἐκείνων, τῶν τε ἀεὶ ὑπατευόντων, καὶ τῶν ἐς τοῦτο ἀποδεδειγμένων, τῶν τε ἐγγόνων αὐτοῦ ποιητῶν δηλονότι, τῶν τε ἄλλων ὅσους ἂν ἑκάστοτε προσπαραλάβῃ, βουλευομένῳ δόξῃ, κύρια, ὡς καὶ πάσῃ τῇ γερουσίᾳ ἀρέσαντα, εἶναι. ταῦτ' οὖν ἐκ τοῦ δόγματος, ὅπερ που καὶ ἄλλως τῷ γε ἔργῳ εἶχε, προσθέμενος, οὕτω τὰ πλείω καὶ κατακείμενος ἔστιν ὅτε ἐχρημάτιζεν. ἐπειδή τε τὴν εἰκοστὴν πάντες, ὡς εἰπεῖν, ἐβαρύνοντο, καὶ ἐδόκει τι νεώτερον ἔσεσθαι, ἔπεμψε βιβλίον ἐς τὴν βουλήν, κελεύων ἄλλους τινὰς αὐτῇ πόρους ἐπιζητῆσαι. τοῦτο δ' οὐχ ὡς καὶ ἐκείνου τὸ τέλος καταλύσων ἐποίησεν, ἀλλ' ἵνα μηδενὸς ἄλλου αἱρετωτέρου σφίσι φανέντος, καὶ ἄκοντες αὐτὸ ἄνευ τῆς ἑαυτοῦ διαβολῆς βεβαιώσωσι· καὶ ὅπως γε μὴ τοῦ Γερμανικοῦ τοῦ τε Δρούσου γνώμην τινὰ εἰπόντων, ὑποτοπήσωσί τε ἐκ τῆς αὐτοῦ ἐντολῆς τοῦτο γεγενέναι, καὶ ἀνεξέταστον αὐτὴν ἑλῶσι), προσέταξε μηδέτερον αὐτῶν μηδὲν εἰπεῖν. καὶ ἐλέχθη μὲν πολλά, καὶ τινὰ καὶ διὰ βιβλίων τῷ Αὐγούστῳ ἐδηλώθη· καταμαθὼν δὲ ἐξ αὐτῶν πάντα μᾶλλον ἢ ἐκεῖνο ἑτοίμους σφᾶς ὑπομεῖναι ὄντας, ἐπί τε τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐπὶ τὰς οἰκίας τὴν συντέλειαν ἤγαγε, καὶ παραχρῆμα μηδὲν εἰπών, μήθ' ὅσον μήθ' ὅπως αὐτὸ δώσουσιν, ἔπεμψεν ἄλλους ἄλλῃ τά τε τῶν ἰδιωτῶν καὶ τὰ τῶν πόλεων κτήματα ἀπογραψομένους· ἵν' ὡς καὶ μειζόνως ζημιωθησόμενοι δείσωσι, καὶ τὴν εἰ-

C D E

† καθ' ἕ-τη μία

χρεῶν τελεῖν αἰσθάνωνται. ὃ καὶ ἐγένετο. καὶ ταῦτα μὲν ὧδέ πη τῷ Αὐγούστῳ διῴκειτο.

Ἐν δὲ τῇ τῶν Αὐγουσταλίων θέᾳ, ἥπερ ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ γενεθλίοις ἐγίγνετο, ἀνήρ τις ἐμμανὴς ἔς τε τὸν δίφρον τὸν τῷ Καίσαρι τῷ Ἰουλίῳ κείμενον ἐνιδρύθη, καὶ τὸν στέφανον αὐτοῦ λαβὼν περιέθετο. καὶ ἐδόκει ἐς τὸν Αὔγουστόν τι σημαίνειν. ὅπερ καὶ ἀληθὲς ἐν τῷ ἐχομένῳ ἔτει, ἐν ᾧ Σέξτος τε Ἀπουλήιος καὶ Σέξτος Πομπήιος ὑπάτευσαν, ἐξωρμήθη τε ἐς τὴν Καμπανίαν ὁ Αὔγουστος, καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν ἐν τῇ Νεαπόλει διαθείς, ἔπειτα ἐν Νώλῃ μετήλλαξε. τέρατα δὲ ἄρα ἐς τοῦτο αὐτῷ φέροντα, οὔτε ἐλάχιστα, οὔτε δυσξύμβλητα ἐγεγόνει. ὅ, τε γὰρ ἥλιος πᾶς ἐξέλιπε, καὶ τοῦ οὐρανοῦ τὸ πολὺ καίεσθαι ἔδοξε· ξύλα τε διάπυρα ἀπ᾽ αὐτοῦ πίπτοντα ἐφαντάσθη, καὶ ἀστέρες κομῆται καὶ αἱματώδεις ὤφθησαν. βουλῆς τε ἐπὶ τῇ νόσῳ αὐτοῦ ἐπαγγελθείσης, ἵν᾽ εὐχὰς ποιήσωνται, τό, τε συνέδριον κεκλεισμένον εὑρέθη, καὶ βύας ὑπὲρ αὐτοῦ καθήμενος ἔβυξε. καὶ κεραυνὸς ἐς εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ ἑστῶσαν ἐμπεσών, τὸ γράμμα τὸ πρῶτον τοῦ ὀνόματος τοῦ Καίσαρος ἠφάνισεν. ὅθεν οἱ μάντεις αὐτὸν τῇ μετὰ τοῦτο ἑκατοστῇ ἡμέρᾳ θείας τινὸς μοίρας μεταλήψεσθαι ἔφασαν· τεκμαιρόμενοι ὅτι τό, τε στοιχεῖον † ἐκεῖνο τὸν ἑκατὸν ἀριθμὸν παρὰ τοῖς Λατίνοις, καὶ τὸ λοιπὸν πᾶν ὄνομα θεὸν παρὰ τοῖς Τυρσηνοῖς νοεῖ. ταῦτα μὲν ζῶντος ἔτ᾽ αὐτοῦ προεφάνη. τοῖς δ᾽ ἤδη ἔπειτα ἀνθρώποις καὶ τὸ τῶν ὑπάτων τοῦ τε Σεργίου Σουλπικίου Γάλβου ἐνθύμιον ἐγένετο. ἐκεῖνοί τε γὰρ συγγενεῖς πη τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου ὄντες ἦρχον, καὶ ὁ Γάλβας ὁ τὸ κράτος ὕστερον λαβών, τότε ἐν αὐτῇ τῇ νουμηνίᾳ ἐς τοὺς ἐφήβους ἐνεγράφη. ἐπεὶ οὖν πρῶτος μετὰ τὸ Αὐγούστου γένος ἐκ τῶν ἄλλων Ῥωμαίων ἐμονάρχησε, λόγον τισὶ παρέσχεν, ὡς οὐκ ἀπὸ ταὐτομάτου τότε ταῦτα, ἀλλ᾽ ἐκ δαιμονίου προβουλῆς ἐγένετο. ὁ δ᾽ οὖν Αὔγουστος, νοσήσας μετήλλαξε· καί τινα ὑποψίαν τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἡ Λιουία ἔλαβεν, ἐπειδὴ πρὸς τὸν Ἀγρίππαν κρύφα ἐς τὴν νῆσον διέπλευσε, καὶ ἐδόκει οἱ καὶ πάνυ † πάντα καταλλαγήσεσθαι. δείσασα γάρ, ὥς φασι, μὴ καὶ ἐπὶ τῇ μοναρχίᾳ αὐτὸν καταγάγῃ, σῦκά τινα ἐπὶ δένδρεσιν ἔτ᾽ ἐπόντα, ἀφ᾽ ὧν ὁ Αὔγουστος αὐτοχειρίᾳ συνάγειν εἰώθει, φαρμάκῳ ἔχρισε. καὶ αὐτή τε ἅμα τὰ ἄχριστα ἤσθιε, κἀκείνῳ τὰ πεφαρμαγμένα προσέβαλλεν. εἴτ᾽ οὖν ἐκ τούτου, εἴτε καὶ ἄλλως ἀρρωστήσας, τούς τε ἑταίρους συνεκάλεσε, καὶ εἰπὼν ὅσα ἔχρῃζε, τέλος ἔφη ὅτι· Τὴν Ῥώμην γηΐνην παραλαβών,

† ἐκεῖνο τὸ ἑκατοστὸν ἀριθμόν

† πάντα

A gesimam pendere. idq; eius consilium ita res ipsa probauit.

Enimuero ludis Augustalibus quibus natalis Augusti celebrabatur, mente quidam vir captus in sede Iulio Cæsari posita seipsum collocauit, coronamque eius arreptam suo capiti imposuit: idque, quod res erat, videbatur Augusto aliquid portendere. Nanque anno insequenti, Sex. Apuleio, Sex. Pompeio consulibus, in Campaniam profectus Augustus, exhibito Neapoli spectaculo, Nolæ B morti concessit. Prodigia, quæ id ei prædicerent, neq; minima, neq; obscura euenerant. sol totus defecerat: magna pars cœli ardere visa fuerat: ignita ligna de cœlo cadere apparuerant: crinitæ & sanguinolentæ stellæ fulserant: quum senatus indictus esset, vt pro salute ‡ Augusti vota conciperentur, curia clausa inuenta erat, eiq; insidens bubo cecinerat: fulmen in statuam eius, in Capitolio positam, delatum primam nominis Cæsaris literã deleuerat. ideo vates eum cẽtesima post die diuinæ naturæ cuiusdam participem fore C dixerant: eo id coniectati, quod litera C apud Latinos ‡ centenarium numerũ designat, reliqua nominis pars ÆSAR Hetruscorum lingua deum significat. Hęc ostẽta Augusto adhuc in viuis morante acciderunt. Posteris autem consulum quoque, & Sergii Sulpicii Galbæ euentus, in omen tractus est: quorum illi tum Augusto genere iuncti magistratum gessissent, quũ fato is fungeretur: Galba autem, D qui imperio deinde potitus est, ipsis kalendis eius anni Ianuariis virilẽ togam sumpsisset: isq; quia primus, post Augusti finitum genus, ex reliquis vnus Romanorum summã rerum obtinuit; data est occasio sermoni quorundam, quasi tum ea non casu, sed diuino quodam consilio euenissent. Cæterum Augustus ex morbo decessit, suspecta nonnihil Liuia, quasi ei fraude obiisset. Etenim ad Agrippam Augustus clam vxore in insulã transmiserat, E † visusq; erat omnino cũ eo in gratiã rediisse. Veritam itaq; Liuiã, ne [eum reduceret Augustus, ac] imperiũ ei traderet, ficus quasdã in arboribus adhuc pendentes, quas August⁹ sua manu decerptas comedere consueuisset, veneno ‡ infecisse; eiq; medicatas carpendas obtulisse, ipsam ‡ sanas edisse ferunt. Siue ea causa morbi, siue alia fuit, id sane constat, conuocatis ‡ sociis, ac quæ opus essent, dictis; tãdem hæc verba protulisse, Romã se ‡ terreã ac-

ANNO V. C. 767.

‡ Augusti ægrotantis vota

‡ numerũ centesimum

† Videbatur quo tam ipsi Agrippa, quam aliis omnibus omnino cum eo in gratiã rediturus.

‡ inunxisse

‡ nõ vnctas

‡ amicis,

‡ luteam

cepisse, lapideam relinquere. quo non ædificiorum [a] elegantiam, sed firmitatem imperii innuere voluit. applausum quoque ab iis, veluti mimo aliquo finito ludiones solebant, poposcit, omnem humanæ vitæ partem eo subsannans. Vita excessit XIIII. kal. Septembris, qua die quondam primum consulatum inierat. vixit annos LXXV, menses X, dies XXVI. siquidem natus est IX. kal. Octobris. Solus summum imperium gessit a victoria apud Actium, annos (quibus tamen XIII dies desunt) XLIIII.

Mors eius non confestim innotuit. Nam Liuia metuens, ne Tiberio in Dalmatia adhuc versante, aliquid noui existeret; vsque ad eius aduentum eam clã habuit, vt quidem pleriq;, & fide digniores autores tradunt. neq; enim desunt, qui adfuisse ægrotanti Augusto Tiberium, ab eoque mandata quædam accepisse perhibeant. Corpus Augusti Nola [Romam vsque] [b] primores singularum ciuitatum, per ordinem gestauerunt: [c] ab equitibus exceptum, noctu vrbi illatum est. Postridie senatus habitus est. in eum reliqui senatores equestri habitu, magistratus senatorio, prætextis dẽptis venerunt; Tiberius filiusque ei' Drusus pullã, [d] forensi more paratam, amicti vestem, thure ipsi quoq; rem sacrã fecerunt, tibicine omisso. Consedit vero senatorum multitudo, solito quisq; loco; consules autem inferius, alter in prætoriis, alter in tribunorum plebis subselliis. Tum Tiberio impunitas data, quod cadauer (prohibitum enim hoc erat) tetigisset, ac comitatus fuisset.

Post, testamentum Augusti Polybius quidam, ex [e] Cæsaris libertis, recitauit; quasi non conueniret, id à senatore legi. In testamento (sicuti quidam memoriæ tradiderunt) † ex besse Tiberius, ex triẽte Liuia hæres instituebantur. nam Augustus,* vt suorum quoq; bonorũ aliqua pars ad Liuiam peruenire posset, à senatu petierat: vt tantum etiam præter legũ præscripta legare ei posset. [f] Bona autem, & pecuniam, multa multis, non necessariis modo suis, sed nihil ad se pertinentibus etiam, neque senatoribus tantum, equitibusque, sed regibus etiam, legauit; populo quadringentis sestertium, militibus prætorianis singulis millia nummum,

[a] stabilitatẽ

[b] decuriones singularum municipiorum,

[c] vbi Romã propius peruenisset, ab equitibus

[d] vulgari more

[e] vnus ex Cæsareis ministris,

† sextantẽ Tiberio, reliquum Liuia relinqueret.

* vt illa quoque patrimonii sui parte aliqua frueretur, à senatu

[f] Prædia vero, & pecunias,

A λιθίνην ὑμῖν καταλείπω. Τοῦτο μὲν οὖν οὐ πρὸς τὸ τῶν οἰκοδομημάτων αὐτῆς ἀκριβὲς, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῆς ἀρχῆς ἰσχυρὸν ἐνεδείξατο. χρόνον δή τινα παρ' αὐτῶν ὁμοίως τοῖς γελωτοποιοῖς, ὡς καὶ ἐπὶ μίμου τινὸς τελευτῇ, αἰτήσας, καὶ πάμπολυ πάντα τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον διέσκωψε. καὶ ὁ μὲν οὕτω τῇ ἐννεακαιδεκάτῃ τοῦ Αὐγούστου, ἐν ᾗ ποτε τὸ πρῶτον ὑπάτευσε, μετήλλαξε, ζήσας μὲν πέντε καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη, καὶ μῆνας δέκα, καὶ ἡμέρας ἓξ καὶ εἴκοσι (τῇ γὰρ τρίτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ Σεπτεμ-B βρίου ἐγεγέννητο) μοναρχήσας δὲ, ἀφ' οὗ πρὸς τῷ Ἀκτίῳ ἐνίκησε, τέσσαρα καὶ τεσσαράκοντα ἔτη, δεκατριῶν ἡμερῶν δέοντα.

Οὐ μέντοι καὶ ἐκφανὴς εὐθὺς ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐγένετο. Ἡ γὰρ Λιουΐα, φοβηθεῖσα μὴ τοῦ Τιβερίου ἐν τῇ Δελματίᾳ ἔτ' ὄντος νεωτερισθῇ τι, συνέκρυψεν αὐτὸν μέχρι οὗ ἐκεῖνος ἀφίκετο. ταῦτα γὰρ οὕτω τοῖς τε πλείοσι καὶ ἀξιοπιστοτέροις γέγραπται. C εἰσὶ γάρ τινες, οἳ καὶ παραγενέσθαι τὸν Τιβέριον τῇ νόσῳ αὐτοῦ, καὶ ἐπισκήψεις τινὰς παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἔφασαν. Τὸ δ' οὖν σῶμα τὸ τοῦ Αὐγούστου ἐκ μὲν τῆς Νώλης οἱ πρῶτοι καθ' ἑκάστην πόλιν ἐκ διαδοχῆς ἐβάστασαν, πρὸς δὲ δὴ τῇ Ῥώμῃ γενόμενον οἱ ἱππῆς παραλαβόντες νυκτὸς ἐς τὸ ἄστυ ἐσεκόμισαν. Τῇ τε ὑστεραίᾳ βουλὴ ἐγένετο, καὶ ἐς αὐτὴν οἱ μὲν ἄλλοι τὴν ἱππάδα στολὴν ἐνδεδυκότες συνῆλθον, οἱ δ' ἄρχοντες τὴν βουλευτικὴν, πλὴν τῶν ἱμα-D τίων τῶν περιπορφύρων. ὁ δὲ δὴ Τιβέριος καὶ ὁ Δροῦσος ὁ υἱὸς αὐτοῦ φαιὰ, ἃ ἀγοραῖοι τρόπον πεποιημένα εἶχον. καὶ τοῦ μὲν λιβανωτοῦ καὶ αὐτοὶ ἔθυσαν, τῷ δ' αὐλητῇ οὐκ ἐχρήσαντο. ἐκαθέζοντο δὲ οἱ μὲν πολλοὶ, ὥς που ἕκαστος εἰώθει, οἱ δ' ὕπατοι κάτω ἐν τοῖς βάθροις, ὁ μὲν τῷ τῶν στρατηγῶν, ὁ δὲ τῷ τῶν δημάρχων. καὶ μετὰ τοῦτο τῷ Τιβερίῳ ἄδεια ἐδόθη, ὅτι τοῦ νεκροῦ, οὐκ ἐξὸν δὴ, ἥψατο, καὶ συμπαρέπεμψεν αὐτόν.

Καὶ μετὰ τοῦτο τὰς διαθήκας αὐτοῦ Πολύβιός τις Καισάρειος ἀνέγνω, ὡς μὴ πρέπον βουλευτὴν E τοιοῦτόν τι ἀναλέγεσθαι. κατελέλειπτο δὲ ἐν αὐταῖς τὰ μὲν δύο μέρη τοῦ κλήρου τῷ Τιβερίῳ, τὸ δὲ λοιπὸν τῇ Λιουΐᾳ, ὥς τινες λέγουσιν. ἵνα γάρ τι καὶ ἐκείνη τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἀπόνηται, παρὰ τῆς βουλῆς ἠτήσατο, τοσοῦτον αὐτῇ καὶ παρὰ τὸν νόμον καταλιπεῖν δυνηθῆναι. κληρονόμοι μὲν δὴ οὗτοι ἐγεγράφατο. κτήματα δὲ καὶ χρήματα πολλὰ πολλοῖς καὶ τῶν προσηκόντων οἱ καὶ τῶν ἀλλοτρίων, οὐχ ὅπως βουλευταῖς καὶ ἱππεῦσιν, ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσι, τῷ τε δήμῳ χιλίας μυριάδας, καὶ τοῖς στρατιώταις, τοῖς μὲν δορυφόροις, κατὰ πεντήκοντα καὶ διακοσίας δραχμὰς,

χμάς, τοῖς δὲ ἀστικοῖς τὴν ἡμίσειαν· τῷ τε λοιπῷ τῷ πολιτικῷ πλήθει πέντε καὶ ἑβδομήκοντα δοθῆναι ἐκέλευσε. καὶ προσέτι καὶ τοῖς παισὶν, ὧν μικρῶν ἔτι ὄντων, τοὺς πατέρας τῶν οὐσιῶν ἐκεκληρονομήκει, προσέταξε πάντα μετὰ τῶν προσόδων, ἐπειδὰν ἀνδρωθῶσιν, ἀποδοθῆναι. ὅπερ που καὶ ζῶν ἐποίει. εἰ γάρ τινα τέκνα ἔχοντα διεδέξατο, τοῖς παισὶν αὐτοῦ πάντας, εἰ μὲν ἤδη τότε τέλειοι ἦσαν, εὐθὺς· εἰ δὲ μή, μετὰ τοῦτο ταῦτα ἀπεδίδου. τοιοῦτος μέντοι περὶ τοὺς ἀλλοτρίους παῖδας ὢν, τὴν θυγατέρα οὔτε κατήγαγε, καίπερ καὶ δωρεῶν ἀξιώσας, καὶ ταφῆναι ἐν τῷ αὐτοῦ μνημείῳ ἀπηγόρευσε. τοσαῦτα μὲν αἱ διαθῆκαι ἐδήλουν. ἐσεκομίσθη δὲ καὶ βιβλία τέσσαρα· καὶ αὐτὰ ὁ Δροῦσος ἀνέγνω. ἐγέγραπτο δὲ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ὅσα τῆς ταφῆς εἴχετο· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ, τὰ ἔργα ἃ ἔπραξε πάντα, ἃ καὶ ἐς χαλκᾶς στήλας πρὸς τῷ ἡρῴῳ αὐτοῦ σταθείσας ἀναγραφῆναι ἐκέλευσε. τὸ τρίτον, τά τε τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰ τῶν προσόδων, τῶν τε ἀναλωμάτων τῶν δημοσίων, τό, τε πλῆθος τῶν ἐν τοῖς θησαυροῖς χρημάτων, καὶ ὅσα ἄλλα τοιουτότροπα ἐς τὴν ἡγεμονίαν φέροντα ἦν, εἶχε. καὶ τὸ τέταρτον ἐντολὰς καὶ ἐπισκήψεις τῷ Τιβερίῳ καὶ τῷ κοινῷ, ἄλλας τε, καὶ ὅπως μήτ᾽ ἀπελευθερῶσι πολλοὺς, ἵνα μὴ παντοδαποῦ ὄχλου τὴν πόλιν πληρώσωσι· μήτ᾽ αὖ ἐς τὴν πολιτείαν συχνοὺς ἐσγράφωσιν, ἵνα πολὺ τὸ διάφορον αὐτοῖς πρὸς τοὺς ὑπηκόους ᾖ· τά τε κοινὰ πᾶσι τοῖς δυναμένοις καὶ εἰδέναι καὶ πράττειν ἐπιτρέπειν, † καὶ ἐς μηδένα ἀναρτᾶν αὐτὰ παρῄνεσε σφίσιν· ὅπως μήτε τυραννίδος τις ἐπιθυμήσῃ, μήτ᾽ αὖ πταίσαντος ἐκείνου, τὸ δημόσιον σφαλῇ. γνώμην τε αὐτοῖς ἔδωκε, τοῖς τε παροῦσιν ἀρκεσθῆναι, καὶ μηδαμῶς ἐπὶ πλεῖον τὴν ἀρχὴν ἐπαυξῆσαι ἐθελῆσαι. δυσφύλακτόν τε γὰρ αὐτὴν ἔσεσθαι, καὶ κινδυνεύσειν ἐκ τούτου καὶ τὰ ὄντα ἀπολέσαι ἔφη. τοῦτο γὰρ καὶ αὐτὸς ὄντως ἀεί ποτε οὐ λόγῳ μόνον ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἐτήρησε· παρὸν γοῦν αὐτῷ πολλὰ ἐκ τοῦ βαρβαρικοῦ προσκτήσασθαι, οὐκ ἠθέλησε. ταῦτα μὲν αἱ ἐντολαὶ εἶχον.

† καὶ μὴ ἐς ἕνα ἀναρτᾶν αὐτὰ

Μετὰ δὲ τοῦτο ἡ ἐκφορὰ αὐτοῦ ἐγένετο. κλίνη ἦν ἔκ τε ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ πεποιημένη, καὶ στρώμασιν ἁλουργοῖς διαχρύσοις κεκοσμημένη· καὶ ἐν αὐτῇ τὸ μὲν σῶμα κάτω που ἐν θήκῃ συνεκέκρυπτο· εἰκὼν δὲ δή τις αὐτοῦ κηρίνη ἐν ἐπινικίῳ στολῇ ἐξεφαίνετο. καὶ αὕτη μὲν ἐκ τοῦ παλατίου πρὸς τῶν ἐς νέωτα ἀρχόντων, ἑτέρα δὲ ἐκ τοῦ βουλευτηρίου χρυσῆ, καὶ ἑτέρα αὖ ἐφ᾽ ἅρματος πομπικοῦ ἤγετο. καὶ μετὰ ταύτας αἵ τε τῶν προπατόρων αὐτοῦ, καὶ αἱ τῶν ἄλλων συγγενῶν τῶν τεθνηκότων (πλὴν τῆς τοῦ Καί[σαρ]ος, ὅτι ἐς τοὺς ἥρωας ἐσεγέγραπτο) αἵ τε τῶν ἄλλων

A mûm, vrbanis quingenos sestertios, reliquę vrbanę multitudini viritim trecenos: pueris etiã, quorũ ‡ parentũ, ipsis adhuc teneram ætatem agentibus, hæreditates adierat, [a] paternas facultates cũ reditibus iussit reddi, simul ac virilem ætatẽ attigissent; quod idem superstes etiam obseruauerat, vt, si cuius hæres fieret, cui liberi essent, omnino his paterna bona vel statim, si adulti essent, vel post omnia restitueret. At vero qui ea bonitate erga aliorũ liberos vtebatur, tamen filiam suam [b] in patriã non reduxit, quãuis donatione eã dignatus, inq; suo sepulcro humari prohibuit. B Illati sunt præterea in senatum libri quatuor, quos Drusus recitauit. Primo continebatur de funere suo mandata: altero enumeratio rerũ à se gestarum, quas incidi in [c] columnas ęneas, ac statui ante suum sacrariũ iubebat. tertius summam militũ, redituum, impendiorũ publicorum, pecuniæ in [d] thesauris, aliaq; id genus [e] ad principatum pertinentia indicabat. quarto [f] præcepta & consilia Tiberio ac reipublicæ data, interq; alia, ne multos manumitterent, ne nimirũ varia turba vrbs C impleretur: neve multos iure ciuitatis donarent, [g] quo videlicet ipsi multa haberẽt suis subditis potiora: vt rempublicam omnibus, qui prudentia ac rerũ gerendarũ peritia essent præditi, committerent; neq; vni alicui eam totam crederent: ne vel tyrannidẽ is affectaret, vel eo aduersa passo respublica corrueret. vt contenti præsente fortuna, fines imperii proferre non cuperent. quippe quum difficulter imperiũ tantum seruari possit, periculum fore, ne D plura appetendo, parta quoq; amitterent. Hoc eum non verbis modo, sed re etiam seruasse constat. nanq; etsi plurima barbarorum sui iuris poterat efficere, nunquam tamen [h] voluit.

Secundum hæc funus eius ‡ factum est. Lectus erat ex auro & ebore constructus, purpureis stragulis, auroque iis intertextis, ornatus. in eius infima parte cadauer, arcæ cuidã inclusum, ‡ latebat: imago autem eius cerea, habitu triũphali, conspiciebatur. hanc à palatio [i] ducebant consules designati. altera aurea ex E curia, tertia † in curru triumphali ducebatur. Post has, auorum ipsius, ac cognatorum vita functorum, (excepta Iulii Cæsaris, q inter semideos erat relatus) aliorũq;

‡ paternas.

a patrimonia cum reditibus

b ab exsilio non reuocauit quamuis eam legatis dignatus,

c pilas siue columnas quadratas, aheneas.

d ærario.

e ad imperiũ

f mandata

g quo magnum inter ipsos & subditos discrimen esset: vt publica negotia committerent omnibus, qui & iudicio, & rebus gerendis valerent, nec vni duntaxat imponerent: ne vel tyrannidem quis adfectaret, vel illo peccante, respublica mutaret.

h Voluit. Et hæc quidem Mandatis continebantur.

‡ elatum fuit.

‡ conditum erat:

i comitabantur.

† in curru pompali

Romanorum, ‡ qui vnquam factis suis præclari fuissent, imagines, initio a Romulo facto, ferebantur: inter quas Pompeii quoq; Magni imago quædã, omnesq; nationes, quas subegisset, cũ suo ipsarum cultu effictæ cernebantur. has reliqua omnia, quę supra commemorauimus, subsecuta sunt.ᵃ Feretro posito ad rostra, pro illis Drusus orationem quandam de scripto recitauit. cæterum pro rostris Iuliis Tiberius ex senatusconsulto ad populum in hæc propemodum verba perorauit.

‡ qui quacunque re primatũ obtinuissent,

ᵃ Quum lectus pro rostris publice posit' fuisset in tribunali Drusus ex eo dem tribunali aliquid de scripto recitauit. Tiberius autem pro aliis illis rostris Iuliis ex S. C. ad

QVÆ priuatim ab homine cognato de diuo Augusto dicenda fuerunt, a Druso dicta sunt. Quoniam autem eum, idque merito, publica etiam aliqua voce senatus dignatus est; id muneris iure mihi iniunctum esse, satis scio. cui enim laudatio hæc rectius, quã mihi, filio eius ‡ successorique, mandata fuisset? Veruntamen non futuram orationem meam longe & vestra voluntate & Augusti dignitate inferiorem, confidere nequaquam possum. Quæ si apud exteros mihi esset habenda, vehementer vtique timuissem, ne meis ii verbis intenti, ex iis res quoque illius gestas æstimaturi essent. nunc id me consolatur, quod apud vos dicendum est, qui eas omnes cognitas habetis, qui ipsi eas experti estis, qui propter eas hac eũ laudatione dignum censuistis. Non enim meis ex dictis de virtute eius iudicium facietis. sed ex his, quorum conscii estis, meum sermonem adiuuabitis: & quod ei deerit, ex memoria præteritorũ addetis. Ita hæc collaudatio a vobis omnibus ex æquo proficiscetur, me veluti in choro quodam capita tantum indicante, vobis reliqua succinentibus. Neque vereor, ne vel tenuitatem virium mearum damnaturi, quia cupiditati vestræ satisfacere nequeo; vel virtuti eius, vestram excedenti, inuisuri sitis: quum nemo nesciat, ne si omnes quidem homines in vnum conueniant, dignis eum laudibus exornaturos; & vos palmam libenter ei concedere, nõ id inuidentes, quod nemo vestrûm eum eo conferri possit, sed ipsa etiam eius pręstantia gaudentes. quanto enim maior vobis Augustus appareat, tanto plura vos ab eo accepisse beneficia videbimini: vt nõ excellentia eius liuorẽ, sed merita reuerentiã apud vos pariant. Incipiã aũt ab ea ętate ei', qua ille ad rẽpublicã gerendã accessit,

‡ heredi.

Ῥωμαίων τῶν καὶ καθ' ὁτιοῦν πρωτευσάντων, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Ῥωμύλου ἀρξάμεναι, ἐφέροντο. καί τις καὶ τοῦ Πομπηίου τοῦ Μεγάλου εἰκὼν ὤφθη, τά τε ἔθνη πάνθ' ὅσα προσεκτήσατο, ἐπιχωρίως σφίσιν ὡς ἕκαστα ἀπεικασμένα ἐπέμφθη. κἀκ τούτου καὶ τἆλλα αὐτοῖς ὅσα ἐν τοῖς ἄνω λόγοις εἴρηται, ἐφέσπετο. προτεθείσης δὲ τῆς κλίνης ἐπὶ τοῦ δημηγορικοῦ βήματος, ἀπὸ μὲν ἐκείνου ὁ Δροῦσός τι ἀνέγνω· ἀπὸ δὲ τῶν ἑτέρων ἐμβόλων τῶν Ἰουλίων ὁ Τιβέριος δημόσιον δή τινα κατὰ δόγμα λόγον ἐπ' αὐτῷ τοιόνδε ἐπελέξατο.

ὍΣΑ ΜῈΝ ἰδίᾳ καὶ παρὰ τῶν συγγενῶν ἐπὶ τῷ θείῳ ἐκείνῳ Αὐγούστῳ λεχθῆναι ἔδει, Δροῦσος εἴρηκεν· ἐπειδὴ δὲ καὶ δημοσίας τρόπον τινὰ φωνῆς ἡ γερουσία καλῶς ποιοῦσα ἠξίωσεν αὐτόν, οἶδα μὲν προσήκοντα ἐμαυτῷ τὸν λόγον τόνδε ἐπιτραπείς. τίς γὰρ ἂν δικαιότερον ἐμοῦ, οὗ καὶ παιδὸς αὐτοῦ καὶ διαδόχου, τὸν ἐπ' αὐτῷ ἔπαινον ἐνεχειρίσθη; οὐ μέντοι καὶ θάρσος ἔχω, ὡς οὐ πολὺ καταδεέστερος καὶ τῆς ὑμετέρας περὶ αὐτοῦ βουλήσεως, καὶ τῆς ἐκείνου ἀξιώσεως ὤν. ἀλλ' εἰ μὲν ἐν ἀλλοτρίοις τισὶ λέξειν ἔμελλον, σφόδρα ἂν ἐφοβούμην μή, τῷ ἐμῷ λόγῳ προσέχοντες, τοιαῦτα καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ νομίσωσιν εἶναι· νῦν δὲ δὴ παραμυθεῖταί με ὅτι παρ' ὑμῖν τοῖς πάντα τε ἀκριβῶς αὐτὰ εἰδόσι, καὶ πάντων αὐτῶν πεπειραμένοις, καὶ διὰ ταῦτα καὶ τῶν ἐπαίνων τὸν δὲ αὐτὸν ἠξιωκόσι, τοὺς λόγους ποιήσομαι. οὐ γὰρ δὴ ἐξ ὧν ἂν ἔγωγε εἴπω καὶ τὴν ἐκείνου ἀρετὴν κρινεῖτε, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτοὶ συνίστε, καὶ τοῖς ἐμοῖς λόγοις βοηθήσετε, ἀναπληροῦντες τὸ ἐλλεῖπον τῇ μνήμῃ τῶν γεγονότων· ὥστε κοινὸν καὶ τοῦτο παρὰ πάντων τὸν ἔπαινον γενέσθαι, ἐμοῦ τε, ὥσπερ ἐν χορῷ τινί, τὰ κεφάλαια ἀποσημαίνοντος, καὶ ὑμῶν τὰ λοιπὰ συνεπηχούντων. οὐ γὰρ δὴ καὶ ἐκεῖνο δέδοικα, μὴ ἤτοι ἐμοὶ ἀσθένειάν τινα καταγνῶτε, ὅτι μὴ δύναμαι τῆς ἐπιθυμίας ὑμῶν τυχεῖν, ἢ αὐτοὶ τῷ ὑπερβάλλοντι ὑμᾶς τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ φθονήσητε. τίς γὰρ οὐκ ἐπίσταται τοῦθ', ὅτι οὔτ' ἂν πάντες ἄνθρωποι συνελθόντες ἀξίους αὐτοῦ ἐπαίνους εἴποιεν; καὶ πάντες ἐθελονταὶ τῶν νικητηρίων αὐτῷ παραχωρεῖτε, οὐχ ὅτι οὐδεὶς ἂν ὑμῶν ἐξισωθείη οἱ, φθονοῦντες, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ ὑπερέχοντι αὐτοῦ ἀγαλλόμενοι. ὅσῳ γὰρ ἂν ἐκεῖνος μείζων ὑμῶν φανῇ, τοσούτῳ μείζονα ὑμεῖς εὐεργετεῖσθαι δόξετε, ὥστε μὴ ἀφ' ὧν ἐλαττοῦσθε αὐτοῦ, βασκανίαν ὑμῖν, ἀλλ' ἀφ' ὧν εὖ πεπόνθατε ὑπ' αὐτοῦ, τιμιότητα ἐγγενέσθαι. ἄρξομαι δὲ ἐντεῦθεν ὅθενπερ καὶ ἐκεῖνος τὰ κοινὰ πράττειν ἤρξατο.

» ἤρξατο· τουτέστιν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡλικίας αὐτοῦ.
» καὶ γὰρ τοῦτο ἓν τῶν μεγίστων τῶν Αὐγούστου ἔργων
» ἐστὶν, ὅτι ἄρτι ἔκ τε τῶν παίδων ἐξεληλυθὼς, καὶ
» μειρακιοῦσθαι ἀρχόμενος, ἐν μὲν ἄλλοις χρόνοις
» καθ᾽ οὓς καλῶς τὰ δημόσια πρὸς τοῦ ἡμιθέου ἐκεί-
» νου Καίσαρος διῳκεῖτο, παιδείᾳ προσεῖχεν· ἐπεὶ δ᾽
» ἐπιβουλευθέντος αὐτοῦ πάντα τὰ κοινὰ ἐταράχθη,
» τῷ τε πατρὶ ἅμα ἱκανῶς ἐτιμώρησε, καὶ ὑμῖν
» ἀναγκαίως ἐπεκούρησε, μήτε τὸ πλῆθος τῶν ἐ-
» χθρῶν φοβηθεὶς, μήτε τὸ μέγεθος τῶν πραγμά-
» των δείσας, μήτε τὴν ὀλιγοετίαν τὴν ἑαυτοῦ ὀκνήσας. καί-
» τοι τί τοιοῦτον ἢ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν, ἢ Ῥω-
» μύλος ὁ ἡμέτερος (οἵπερ που μάλιστα νεαροὶ ὄν-
» τες, ἐλλόγιμόν τι ποιῆσαι δοκοῦσιν) ἔπραξαν;
» ἀλλὰ τούτους μὲν ἐάσω, ἵνα μὴ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ παρα-
» βάλλειν οἱ καὶ παραδικιῶσαι σφᾶς, καὶ ταῦτα ἐν
» ὑμῖν μηδὲν ἧττον ἐμοῦ αὐτοὺς εἰδόσι, σμικρότερον
» τὴν τοῦ Αὐγούστου ἀρετὴν ποιεῖν νομισθῶ. πρὸς
» μόνον δ᾽ δὴ τὸν Ἡρακλέα, καὶ τὰ ἐκείνου ἔργα,
» παραθεωρῶν αὐτὸν, ὀρθῶς μὲν ἂν κατ᾽ αὐτὸ τοῦτο
» ποιεῖν δόξαιμι, τοσοῦτον δ᾽ ἂν τῆς προαιρέσεως δι-
» αμάρτοιμι, ὅσον ἐκεῖνος μὲν ἔν τε παισὶν ὄφεις, καὶ ἐν
» ἀνδράσιν ἔλαφόν τε τινὰ καὶ κάπρον, καὶ νὴ Δία καὶ
» λέοντα ἄκων καὶ ἐξ ἐπιτάξεως ἀπέκτεινεν· οὗτος δ᾽
» οὐκ ἐν θηρίοις, ἀλλ᾽ ἐν ἀνδράσιν ἐθελοντὴς καὶ πολε-
» μῶν καὶ νομοθετῶν, τό, τε κοινὸν ἀκριβῶς ἔσωσε, καὶ αὐ-
» τὸς ἐλαμπρύνθη. τοιγάρτοι διὰ ταῦτα καὶ στρατηγὸν
» αὐτὸν εἵλεσθε, καὶ ὕπατον ἐδείξατε, ἐκ τῆς ἡλικίας
» ἔχοντα ἐν ᾗ μηδὲ στρατεύεσθαί τινες ἐθέλουσιν. αὕτη
» μὲν δὴ καὶ Αὐγούστῳ τοῦ πολιτικοῦ βίου ἀρχὴ, καὶ ἐμοὶ
» τοῦ περὶ αὐτοῦ λόγου γέγονε. μετὰ δ᾽ δὴ τοῦτο ὁρῶν τὸ μὲν
» πλεῖστον καὶ κράτιστον καὶ τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς ἑαυτῷ
» συμφρονοῦν, στασιώταις δ᾽ τισὶ τόν τε Λέπιδον καὶ τὸν
» Ἀντώνιον, τόν τε Σέξτον καὶ τὸν Βροῦτον τόν τε Κάσ-
» σιον, χρωμένους· καὶ φοβηθεὶς μὴ πολλοῖς ἅμα πο-
» λέμοις, καὶ τούτοις ἐμφυλίοις, ἡ πόλις συνενεχθεῖ-
» σα, καὶ διαφορηθῇ καὶ ἐκτρυχωθῇ, ὥστε μηδένα ἔτι
» τρόπον ἀνενεγκεῖν δυνηθῆναι· φρονιμώτατα καὶ δη-
» μωφελέστατα αὐτοὺς διέθηκε. τούς τε γὰρ ἰσχύον-
» τας, καὶ αὐτῷ τῷ ἄστει ἐπικειμένους, προσλαβὼν,
» κατεπολέμησε μετ᾽ αὐτῶν τοὺς ἑτέρους· καὶ τούτων
» ὑπεξαιρεθέντων, αὖθις ἀπ᾽ ἐκείνων ἠλευθέρωσεν
» ἡμᾶς· ἑλόμενος μὲν ὀλίγους τινὰς καὶ ἄκων σφίσι
» προέσθαι, ὥστε τοὺς πλείους διασῶσαι, ἑλόμενος
» δὲ καθ᾽ ἑκάστους αὐτοὺς ἐπιτηδείως πως προσε-
» νεχθῆναι, ὥστε μὴ πᾶσιν ἅμα πολεμῆσαι. ἐξ ὧν
» ἐκεῖνος μὲν οὐδὲν ἰδίᾳ ἐκέρδαινεν, ἡμᾶς δὲ δὴ
» πάντας περιφανῶς ὠφέλησε. καὶ τὰ μὲν κατὰ τοὺς πολέμους τούς τε ἐμφυλίους καὶ τοὺς ὀθνεί-

A accessit, hoc est, à prima eius adolescentia. id enim ex maximis Augusti factis est, quod primum pueritiam egressus, initio adolescentię, quum prius tempus, quo feliciter respublica à diuo Iulio administrabatur, disciplinæ capiendæ intentus vixisset, simul hic insidiis circumuentus, respublica conturbata fuit: & vltus est patris necem abunde, & vobis, maxime opus habentibus, opitulatus est: non multitudinem inimicorum veritus, non magnitudine rerum territus, non ætate sua B trepidans. Quid horum simile Alexander ille Macedo, quid Romulus ‡ vester, egerunt, qui potissimum iuuenes præclaras res gessisse censentur? quanquam hos quidem omitto, ne ipsa comparatione apud vos, hæc mecum ex ęquo cognita habentes, detrahere aliquid virtuti Augusti existimer. Vni Herculi, eiusque operibus fortassis recte eum componere posse videar: quanquam hic quoque tan- C tum me institutum meum frustrabitur, quantum interest, quod Hercules angues puer elisit, quod vir ceruum quendam, & aprum, adeoque leonem, inuitus hoc, & imperio adactus, interfecit: noster non inter feras, sed viros, ‡ belligerando, & leges sanciendo, rempublicam ‡ palam seruauit, sibique splendorem parauit. Ob hæc etenim eum & prætorem, & consulem fecistis ea ætate, qua multi militiam quoque recusant. Hoc fuit Augusto vi- D tæ in republica agendæ, ac proinde meæ de eo orationis principium. Post hæc quum videret secum maximam ac potissimam S. P. Q. R. partem consentire, esse tamen quosdam factiosos, quorum opera Lepidus, Antonius, Sex. Pompeius, Brutus, Cassiusque vterentur; metuens, ne multis simul ciuilibus bellis vrbs occupata diuelleretur ac exhaurireť, ita vt nullo modo se colligere denuo posset, prudentissime ac summa cum populi Romani vtilitate ea confecit. Iunctis enim sibi potentissimis seditiosorum, ac ipsi Ro- E mæ imminentibus, eorum auxilio reliquos debellauit: quibus de medio sublatis, ab istis quoque nos liberauit, quum & inuitus quosdam illis concedendos, propter maioris partis salutem; & ita cum singulis agere statuisset, ne simul contra vniuersos esset bellandum. vnde ipse quidem priuatim nullum commodum, vos aperte maximum estis adepti. Verum quid multis eius in ciuilibus ac exteris

‡ noster

‡ sponte sua belligerando

‡ summo studio

bellis facta commemorare iuuat? quo- A
rum altera vtinam nunquam accidissent,
alteris patria bona vtilitatem euidentius,
quam vllo possit sermone fieri, demon-
strant. deinde, quum pleraque fortunæ
accepta ferantur, ac multorum ciuiũ so-
ciorumque auxilio sint confecta, cum iis-
dem communicandã eorũ causam red-
dunt, possintque fortassis etiam cũ aliorũ
rebus gestis comparari. Igitur iis præteri-
tis, quæ varie scripta, ac expressa legere,
videreq; quiuis potest: quæ ipsius maxi-
me Augusti sunt opera, à nullo vnquã ho- B
minem edita, quibusq; ciuitatẽ nostram
non tantũ ex multis ac multiplicibus pe-
riculis exemit, verum opulentiorẽ etiam,
potentioremque effecit, ea duntaxat expo-
nã: & gloriã ipsi eximiã, & senioribus ve-
strûm voluptatẽ reprehensionis vacuã, &
iunioribus documẽtum accuratũ formæ ac
constitutionis reipublicæ allatura. Proin-
de Augustus, quẽ has ipsas ob causas hoc
cognomento dignati estis, vbi primum
ciuilibus bellis defunctus fuit; quum & e-
gisset, & tulisset omnia, non sua ex sen- C
tia, sed vt † fato visum fuerat: principio
plerosq; eorũ, qui contra ipsum arma tu-
lissent, prælisq; superfuissent, salute do-
nauit, nihil imitatus Syllã, qui Felicis co-
gnomen tulit. quos ne singulos recenseã,
Sossium, Scaurum, Sexti Pompeii fratrẽ,
ipsumq; adeo Lepidum quis nescit? qui
tantum temporis † casui suo superuixit,
ac per omnem vitam suam pontifex ma-
ximus permansit? Deinde eos, qui suas par-
tes fuissent secuti, multis ac ingentib. do- D
nis ornatos, nihil per superbiam aut libi-
dinem agere passus est. Nostis enim hic
quoq; præter alios Mæcenatem, Agrip-
pamq;, vt ne referre me eos opus sit. Hæc
autem duo nemo alius in se habuit. Equi-
dẽ noui quosdam fuisse, qui inimicis par-
cerent; alios, qui incontinentiam amico-
rum suorum coercerent: atqui nemo, qui
vtrunq; simul in omnibus faceret, repert⁹
est. Sylla quidẽ, & Marius, etiã in liberos
aduersariorum suorum sæuierunt, vt mẽ-
tionem minorũ his hominũ nullã faciã.
Pompeius & Cæsar ab eo quidem se con- E
tinuerunt fere, verum amicos multa ab i-
psorũ morib. aliena agere passi sunt. Au-
gustus ita vtrunque miscuit, vt & inimi-
cis victis clades, victoriæ cesserit; & suis
felix virt⁹ reddita sua fuerit. His actis, † o-

† numini

† cladi sua

† omnibusque factiosorum reliquis clementia sua pacatis.

A οἷς ἔργα αὐτοῦ τί ἄν τις μακρηγοροίη; ἄλλως τε καὶ
διότι τὰ μὲν ὠφελεμηνοι ἀρχὴν γεγονέναι, τὰ δ᾽
ἐκ τῶν ἐπικτηθέντων πολὺ ἐναργεστέραν τὴν
ὠφέλειαν παντὸς λόγου παρέχεται, καὶ προσέτι καὶ τῆς
τύχης τὸ πλεῖστον ὄντα, καὶ μετὰ πολλῶν μὲν πολι-
τῶν, πολλῶν δὲ καὶ συμμάχων κατορθωθέντα, καὶ
κοινὴν πρὸς ἐκείνους τὴν αἰτίαν αὐτῷ ἔχει, καὶ τάχα
ἂν καὶ ἑτέρων τινῶν πράξεσι παραβληθείη. ταῦτα
μὲν οὖν παραλείψω· καὶ γάρ που πολλαχῇ αὐτὰ
καὶ γεγραμμένα καὶ τετυπωμένα καὶ ὁρᾶν καὶ ἀνα-
B γινώσκειν δύνασθε. ἃ δὲ δὴ μάλιστα αὐτοῦ τε τοῦ
Αὐγούστου ἔργα ἐστί, καὶ μήτ᾽ ἄλλῳ τινὶ ἀνθρώ-
πων πέπρακται, καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν οὐ μόνον ἐκ
πολλῶν καὶ παντοδαπῶν κινδύνων περιπεποίη-
κεν, ἀλλὰ καὶ εὐπορωτέραν καὶ δυνατωτέραν ἐξ-
είργασται, ταῦτα ἐρῶ μόνα. ἐκεῖνά τε γὰρ εὔκλειαν
ἐξαίρετον λεχθέντα οἴσει, καὶ ὑμῖν τοῖς μὲν πρεσβυ-
τέροις ἡδονὴν ἀμεμπτον ποιήσει, τοῖς δὲ νεωτέροις
διδασκαλίαν ἀκριβῆ τοῦ τε τρόπου καὶ τῆς καταστά-
σεως τῆς πολιτείας παρέξει. ὁ τοίνυν Αὔγουστος ἐστίν,
C ὃν δι᾽ αὐτὰ ταῦτα καὶ τῆς ἐπωνυμίας ταύτης ἠξιώ-
σατε, ἐπειδὴ τάχιστα τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἀπηλ-
λάγη, καὶ πράξας καὶ παθὼν οὐχ ὅσα αὐτὸς ἤθε-
λεν, ἀλλ᾽ ὅσα τῷ δαιμονίῳ ἔδοξε, πρῶτον μὲν τοὺς
πλείους τῶν ἀντιστάντων οἱ καὶ περιγενομένων ἐκ τῆς
παρατάξεως ἔσωσεν, ἐν μηδενὶ τὸν Σύλλαν μιμη-
σάμενος τὸν Εὐτυχῆ ὀνομαζόμενον. καὶ ἵνα μὴ
πάντας αὐτοὺς καταλέγω, τίς οὐκ οἶδε τὸν Σόσσιον,
τίς τὸν Σκαῦρον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Σέξτου, τίς τὸν
D Λέπιδον αὐτόν, ὃς καὶ ἐπεβίω τοσοῦτόν τι ἔτη χρό-
νον, καὶ † ἀρχιερέως διὰ παντὸς τοῦ βίου αὐτοῦ ὢν
διετέλεσεν; ἔπειτα δὲ τοὺς συνεξεταθέντας οἱ πολ-
λαῖς καὶ μεγάλαις δωρεαῖς τιμήσας, οὔθ᾽ ὑπερή-
φανόν τι πράττειν, οὔθ᾽ ὑβρίζειν εἴασεν. ἀλλ᾽ ἴστε γὰρ
ἀκριβῶς καὶ ἐν τούτῳ τούς τε ἄλλους, καὶ τὸν Μαι-
κήναν, καὶ τὸν Ἀγρίππαν· ὥστε με μηδὲν τούτους
ἐξαριθμήσασθαι δεῖ. δύο μὲν δὴ ταῦτ᾽ ἔσχεν, οἷα
ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ ἐγένετο. ἤδη γὰρ οἶδα ὅτι καὶ ἐχθρῶν
τινὲς ἐφείσαντο, καὶ ἕτεροι τοῖς ἑταίροις ἀσελγαίνειν
E οὐκ ἐπέτρεψαν· ἀλλ᾽ ἀμφότερα τῷ αὐτῷ ἅμα
διὰ πάντων ὁμοίως οὐκ ἔστιν ὅτῳ ποτὲ ἄλλῳ ὑπῆρ-
ξε. τεκμήριον δέ· Σύλλας μὲν καὶ Μάριος καὶ τοὺς
παῖδας τῶν ἀντιπολεμησάντων σφίσιν ἤχθηραν.
τί γὰρ δεῖ τῶν ἄλλων ἀνδρῶν τῶν μικροτέρων μνη-
μονεύειν; Πομπήιος δὲ καὶ Καῖσαρ τούτου μὲν ἀπέ-
σχοντο, ὥς γε ἐπίπαν εἰπεῖν, τοῖς δὲ δὴ φίλοις οὐκ ὀλίγα παρὰ τὰ ἑαυτῶν ἤθη ποιεῖν ἐφῆκαν. ἀλλ᾽
οὗτος οὕτως ἑκάτερα αὐτῶν ἔμιξε καὶ ἐκέρασεν ὥστε τοῖς ἐναντιωθεῖσιν εὐκλεᾶ τὴν ἧτταν ἀ-
ποφῆναι, καὶ τοῖς συναγωνισαμένοις εὐτυχῆ τὴν ἀρετὴν ἀποδεῖξαι. ποιήσας δὲ ταῦτα,

† εἶχεν

καὶ τ

καὶ τὸ μὲν στασιωτικὸν πᾶν τὸ περιλειφθὲν φιλανθρωπίᾳ καταστήσας, τὸ δὲ στρατιωτικὸν τὸ κρατῆσαν εὐεργεσίᾳ μετριάσας, καὶ δυνηθεὶς ἂν ἐκ τούτων καὶ ἐκ τῶν ὅπλων τῶν τε χρημάτων μόνος ἀναμφιλόγως κύριος ἁπάντων, ὧν γε καὶ ὑπ᾽ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐνεχείρει, εἶναι, οὐκ ἠθέλησεν· ἀλλ᾽ ὥσπερ τις ἀγαθὸς ἰατρὸς σῶμα νενοσηκὸς παραλαβὼν καὶ ἐξιασάμενος, ἀπέδωκε πάντα ὑμῖν ὑγιᾶ ποιήσας. καὶ τοῦτο ἡλίκον ἐστὶ μάλιστα ἂν ἐξ ἐκείνου τεκμήραισθε, ὅτι καὶ τὸν Πομπήιον καὶ τὸν Μέτελλον τόν ποτε αὐθαίρετα ἐπῄνεσαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ὅτι τὰς δυνάμεις μεθ᾽ ὧν ἐπολέμησαν, ἐθελονταὶ ἀφῆκαν. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι μικράν τινα ἰσχύν, καὶ ταύτην πρόσκαιρον ἔχοντες, καὶ προσέτι καὶ ἀντιπάλους τοὺς οὐκ ἐπιτρέψοντας σφίσιν ἄλλο τι ποιῆσαι, κεκτημένοι, τοῦτό γε ἔπραξαν, καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ ἐπαινοῦνται, πόσῳ δὴ δύναιτ᾽ ἄν τις τῆς Αὐγούστου μεγαλοφροσύνης ἐφικέσθαι, ὅστις πάσας μὲν τὰς δυνάμεις ὑμῶν τηλικαύτας οὔσας ἔχων, πάντων δὲ τῶν χρημάτων πλεῖστον ὅσον κρατῶν, καὶ μήτε φοβούμενός τινα, μήθ᾽ ὑποπτεύων, ἀλλ᾽ ἐξὸν αὐτῷ πάντων συνεπαινούντων μόνῳ ἄρχειν, οὐκ ἠξίωσεν, ἀλλὰ καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἔθνη καὶ τὰ χρήματα ἐς τὸ μέσον ὑμῖν κατέθηκεν; ὅθενπερ καὶ ὑμεῖς, καλῶς ποιοῦντες καὶ ὀρθῶς φρονοῦντες, οὐκ ἠνέσχεσθε, οὔτε ἐπετρέψατε αὐτῷ ἰδιωτεῦσαι, ἀλλ᾽ ἅτε εὖ εἰδότες ὅτι δημοκρατία μὲν οὔποτ᾽ ἂν τηλικούτοις πράγμασιν ἁρμόσειε, προστασία δὲ ἑνὸς ἀνδρὸς μάλιστ᾽ ἂν αὐτὰ σώσειε, λόγῳ μὲν οὔτε ἐπιμεληθεῖν ἐς τὴν αὐτονομίαν, ἔργῳ δὲ ἐς τοὺς στασιασμοὺς ἠθελήσατε· καὶ ἐκεῖνον μέν, οἷ αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ἐδεδοκιμάκειτε, προκρίναντες, ἠναγκάσατε χρόνον γέ τινα ὑμῶν προστῆναι. ἐξ οὗ δὴ πολὺ μᾶλλον αὐτοῦ πειραθέντες, καὶ δεύτερον αὖθις καὶ τρίτον, τέταρτόν τε καὶ πέμπτον ἐξεβιάσασθε αὐτὸν ἐν τῇ τῶν κοινῶν διαχειρίσει ἐμμεῖναι. καὶ μάλα εἰκότως. τίς μὲν γὰρ οὐκ ἂν ἕλοιτο ἀπραγμόνως σώζεσθαι, καὶ ἀκινδύνως εὐδαιμονεῖν, καὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν τῶν τῆς πολιτείας ἀφθόνως ἀπολαύειν, ταῖς δὲ δὴ φροντίσι ταῖς ὑπὲρ αὐτῆς μὴ συνεῖναι; τίς δ᾽ ἂν ἄμεινον τοῦ Αὐγούστου τῆς ἰδίας μόνης, μή τοί γε καὶ ἄλλων ἀνθρώπων † τοσοῦτον ἦρξε; ὅστις τὰ μὲν ἐπίπονα καὶ ἐμπολέμια ἔθνη αὐτὸς καὶ φρουρήσειν καὶ σώσειν ὑπεδέξατο, τὰ δ᾽ ἄλλα τὰ εἰρηναῖα καὶ ἀκίνδυνα ὑμῖν ἀπέδωκε· στρατιώτας τε τοσούτους ἀθανάτους πρὸς τὸ πολεμεῖν ὑμῶν τρέφων, οὐδενὶ τῶν σφετέρων

† τοσούτων

A omnibusque factiosis sua humanitate pacatis, militibus victoribus per beneficia ad moderationem adductis, quum posset horum ipsorum militum, armorum, [a] pecuniæ auxilio dominus vniuersorum sui temporis reuera esse, noluit; sed boni medici exemplo, qui corpus ægrotum acceptum, ad sanitatem reduxisset, omnia vobis bonæ valetudini restituta reddidit. Id quantum sit, inde potestis conicere, quod à maioribus nostris Pompeius, & Metellus, qui eodem tempore floruit, laudati B sint; quia exercitus, quibus bella gesserant, sponte sua dimiserunt. Quibus si laudi fuit, copiis haud magnis, & ad certum tempus commissis, quum haberent etiam aduersarios, qui aliter eos agere passuri non fuissent, vltro cessisse: quis iam Augusti magnanimitatem verbis exæquet, qui quum omnes vestros tot tantosque exercitus, omnem vim pecuniæ longe maximam in sua potestate tene- C ret, ac neque metueret quenquam, neque suspectum haberet, quum liceret ei omnibus id laudantibus soli rerum potiri, tamen noluit; sed arma, prouincias, pecuniam in medium deposuit? Quapropter recte vos, prudenterque egistis, non passi eum priuatam vitam ducere; sed satis intelligentes, popularem reipublicæ formam tantis iam rebus nequaquam aptam; ac sub vnius adeo viri principatu ‡ posse incolumem manere: id verbis præ vobis tulistis, nolle vos ad liberum legum vsum reuerti, quum re ipsa D nolletis in seditiones recidere: ideoque Augustum, cuius in ipsis rebus periculum fecissetis, prætulistis: eumque ad tẽpus vtique aliquod vobis vt præesset, coegistis. In quo quum magis etiam, quam ante, virtutem eius experti essetis; iterum, ac tertium inde, quartumque & quintum vicum cõpulistis, vt in administratione reipublicæ perseueraret. Neque id quidem iniuria. quis enim non cupiat citra vllum suum laborem saluus esse, absque periculo felicitate potiri, bonis reipublicæ perfrui, à curis, quæ pro ea geruntur, vacuus? E [b] Quis autem fuit, qui suam vnicam domum melius rexerit, quam Augustus tot mortalibus præfuit? Hic quũ difficiles, & bellicosas prouincias, custodiendas seruandasq; in se recepisset; pacatas, & vnde nihil erat periculi, vobis restituit: tot perpetuos milites ad defendẽdum vos alens, nihilominus fecit, vt ne cui vestrûm

[a] potentia auxilio solus absque dubio dominus esse omnium, quæ in potestate reabse iam redegerat, noluit:

‡ posse incolumes eam manere

[b] Quis aut melius Augusto solo rei publica sua profuit, quam tot aliis hominibus? qui quum laboribus ac bellis expositas prouincias, præsidiis suis tuendas seruandasque recepisset.

† vim afferrent; sed contra exteros essent custodes quam maxime terribiles, ᵃ erga vos autem, inermes. Præterea neque senatoribus fortunam sortis in obtinendis imperiis ademit, & præmia insuper virtutis addidit: neque in deliberationibus suffragii ius abstulit, & securitatem † libertatis adiecit: à populo translata difficultate disceptationum in accuratam iudiciorum diligentiam, comitiorum maiestatem ei conseruauit, in iisque docuit pro contentione ᵇ liberalitate vti: ac ex ipsa petitione honorum ambitum tollens, in eius locum verum honorum studium induxit. Iam suas facultates † modeste augens, in communem omnium vtilitatem eas impendit; publicorum bonorum tanquam propriorum curam habuit, iisdem veluti alienis abstinuit: instauratis omnibus, quæ iam ruinam minabantur, operibus; nullum eorum, qui ea exstruxerant, sua gloria spoliauit: multa noua suo, & aliorum nomine, aut ædificauit, aut aliis ædificanda mandauit; in omnib. vt ad publicum commodum respiciens, ita honorem inde venientem nulli priuatim inuidens. ᶜ Suorum facinora inexorabili vindicta persequens, clemẽter aliorum peccata tractauit. qui virtute aliqua essent præditi, eos facile sibi passus ᵈ æquari; ex iis, quorum insidiis esset impetitus, in eos tantum animaduertit, quorũ vita ne ipsis quidem vtilis erat: ᵉ reliquis cũ sese præbuit, vt multo tempore nemo neq; vere, neq; falso structarũ insidiarum insimularetur. Perniciem sane aliquando ei fuisse creatam, mirum minime est; quum ne dii quidẽ ipsi omnibus placeãt. at boni principis virtus non ex aliorum flagitiis, sed ex ipsorum factis iudicari debet.

Dixi, Quirites, maxima ac pulcherrima, idq; carptim: quum ad enumeranda exacte omnia permulti dies requirantur. Ac mihi quidem constat, quum hæc tantum ex me audieritis, vos ipsos reliquorũ omnium ex his recordaturos, vt ea quoq; dixisse quodammodo videar: ᶠ quũ aliàs etiam non ostentationis causa hæc oratio ad vos instituta sit, sed vt multa ac bona ei facta immortalem apud animos vestros gloriam ei concilient. Quis enim senatorum memoriam eius non retineat? ᵍ ex quorum ordine quum indignum quenque, qui per seditiones multi in eo ordine versabantur, remouisset, reliquos

† molestiam
ᵃ erga suos & inermes & pacatos.
† libera vitæ
ᵇ liberali honoris adfectatione vti:
† frugaliter amplificans,
ᶜ Sibi maxime necessariorum iniusta facinora
ᵈ æquari; diuersa quadam ratione vtentes haud reprebẽdebat. Quin etiam ex iis, quorum insidiis
ᵉ reliquos ita reddidit adfectos erga se, vt multo
ᶠ quũ aliàs nec ipse recensenda cetera esse fallis ex ostentatione quadam hãc orationem instituerim, nec vos audire volueritis: sed vt res ab eo gesta, quæ multa sunt & egregia, perpetuã apud animos vestros gloriam immensant.
ᵍ quib. quũ pessimos quosque, residuos è seditionibus, absque cuiusquam iniuria detraxisset, reliquos hoc ipso reddidit honestiores, aucto censu amplificauit, pecuniis donatos desauit: quos in dicendis

A λυπηροὺς αὐτοὺς ἐποίησεν, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τὸ ὀθνεῖον φύλακας φοβερωτάτους, πρὸς δὲ τὸ οἰκεῖον ἀόπλους, ἀπολέμους εἶναι παρεσκεύασε. καὶ μέντοι καὶ τῶν βουλευτῶν οὔτε ἐν ταῖς ἡγεμονίαις τὴν ἐκ τοῦ κλήρου τύχην ἀφείλετο, ἀλλὰ καὶ τὰ ἆθλά σφισι τῆς ἀρετῆς προσπαρέσχεν· οὔτε ἐν ταῖς διαγνώμαις τὴν ἐξουσίαν τῆς διαψηφίσεως κατέλυσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς παρρησίας προσετέθεικεν. ἔκ τε τοῦ δήμου τὸ διακεῖσθαι ἐν ταῖς διαγνώσεσιν ἐς τὴν τῶν δικαστηρίων ἀκρίβειαν μεταστήσας, τό, τε ἀξίωμα τῶν ἀρχαιρεσιῶν αὐτῷ ἐτήρησε, καὶ ταύταις τὸ φιλότιμον ἀντὶ τοῦ φιλονείκου σφᾶς ἐξετάζεσθαι ἐδίδαξε. κἀκ τῶν σπουδαρ-
B χιῶν αὐτῶν τὸ πλεονεκτικὸν ἐκκόψας, τὸ εὐδοξον αὐτοῖς ἀντέδωκε. τά τε ἑαυτοῦ χρήματα σωφρόνως ἐπαύξων, ἐς τὴν δημοσίαν χρείαν ἀνήλισκε· καὶ τῶν κοινῶν, ὡς ἰδίων, κηδόμενος, ὡς ἀλλοτρίων ἀπείχετο. καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἔργα τὰ πεπονηκότα ἐπισκευάσας, οὐδένα τῶν ποιησάντων αὐτὰ τῆς δόξης ἀπεστέρησε· πολλὰ δὲ καὶ ἐκ καινῆς, τὰ μὲν ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ ὀνόματι, τὰ δὲ καὶ ἐφ' ἑτέρων, τὰ μὲν αὐτὸς κατεσκεύασε, τὰ δὲ ἐκείνοις οἰκοδομῆσαι ἐπέτρεψε· τὸ τῷ κοινῷ χρήσιμον διὰ πάντων ἰδών, ἀλλ'
C οὐ τῆς ἐπ' αὐτοῖς εὐκλείας ἰδίᾳ τισὶ φθονήσας. τοῖς τε τῶν οἰκειοτάτων ὑβρίσμασιν ἀπαραιτήτως ἐπεξιών, τὰ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα ἀνθρωπίνως μετεχειρίζετο· καὶ τοὺς μὲν ἀρετήν τινα ἔχοντας, ἀφθόνως εἴα οἱ παρισοῦσθαι, τοὺς δ' ἄλλως πως κινοῦντας οὐκ ἤλεγχεν. ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιβουλευσάντων αὐτῷ μόνους τοὺς μηδ' ἐν ἑαυτοῖς λυσιτελοῦντας ζῆσαι τετιμώρηται· τοὺς δὲ δὴ λοιποὺς οὕτω διέθηκεν, ὥστε παμπληθῆ χρόνον μηδένα μήτ' οὖν ἀληθῆ μήτε ψευδῆ αἰτίαν ἐπιθέσεως λαβεῖν. θαυ-
D μαστὸν μὲν γὰρ οὐδὲν εἰ καὶ ἐπεβουλεύθη ποτέ· οὐδὲ γὰρ οὐδ' οἱ θεοὶ πᾶσιν ὁμοίως ἀρέσκουσιν. ἡ δὲ δὴ τῶν καλῶς ἀρχόντων ἀρετὴ οὐκ ἐξ ὧν ἕτεροι † κακουργήσουσιν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν αὐτοὶ ποιήσωσι, φαίνεται.

† λελαμπρύνεσθαι,

Εἴρηκα, ὦ Κυιρῖται, τὰ μέγιστα καὶ ἐκπρεπέστατα, ὥς γε ἐν κεφαλαίοις διελθεῖν. ἐπεὶ ἄν γε τὶς πάντα ἀκριβῶς καθ' ἕκαστον ἀναριθμήσασθαι ἐθελήσῃ, παμπόλλων ἂν ἡμερῶν δεηθείη. πρὸς δὲ καὶ εὖ οἶδ' ὅτι παρ' ἐμοῦ μὲν μόνα ταῦτα ἀκηκοότες ἔσεσθε, παρ' ἑαυτοῖς δὲ δὴ καὶ τἄλλα ἐξ αὐτῶν πάντα ἀνα-
E μνησθήσεσθε· ὥστε τρόπον τινὰ καὶ ἐκεῖνα ἐμὲ δόξειν εἰρηκέναι. † οὐδὲ γὰρ ἄλλως κόμπου τινὸς ἐν ἐπιδείξει τοὺς τοιούτους λόγους, οὐδ' ὑμεῖς τὴν ἀκρόασιν πεποίησθε· ἀλλ' ὅπως τὰ πεπραγμένα αὐτῷ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ ὄντα ἀειμνήστου παρὰ ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν εὐκλείας τύχῃ. τίς μὲν γὰρ οὐκ ἂν τῶν βουλευτῶν αὐτοῦ μνημονεύσειεν, ὧν τοὺς φαύλους τοὺς ἐκ τῶν στάσεων ἐπιπολάσαι ἀλύπως ἀφελών, τοὺς λοι-

† οὐδὲ γὰρ ἐγὼ ἄλλως

„ πὸν αὐτῷ τι τούτῳ ἐσέμνυνε, καὶ τῇ αὐξήσει τοῦ τιμήματος ἐμεγάλυνε, τῇ τε δόσει τῶν χρημάτων ἐπλούτισεν· οἷς ἐξ ἴσου καὶ αὐτὸς τὴν γνώμην ἐδίδου, καὶ μεθ' ὧν συμμεθίστατο· οἷς τὰ πάντα τὰ μέγιστα καὶ ἀναγκαιότατα ἀεί ποτε ἢ ἐν τῷ συνεδρίῳ, ἢ καὶ οἴκοι, διά τε τὴν ἡλικίαν καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος, προσλαμβάνων, ἄλλοτε ἄλλοις, ἐπεκοίνου. τίς δ' ἐκ τῶν λοιπῶν Ῥωμαίων; οἷς ἔργα, χρήματα, ἀγῶνας, πανηγύρεις, ἄδειαν, ἀφθονίαν τῶν ἐπιτηδείων, ἀσφάλειαν, οὐκ ἀπὸ τῶν πολεμίων, οὐδ' ἀπὸ τῶν κακούργων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἐκ τοῦ δαιμονίου οὐχ ὅτι μεθ' ἡμέραν ἀλλὰ καὶ νύκτωρ συμπιπτόντων, παρεσκεύασε; τίς τῶν συμμάχων; οἷς ἀκίνδυνον τὴν ἐλευθερίαν, οἷς ἀζήμιον τὴν συμμαχίαν ἐποίησε. τίς τῶν ὑπηκόων; ὧν οὐδεὶς οὔθ' ὑβρίσθη ποτέ, οὔτ' ἐπηρεάσθη. πῶς δ' ἄν τις ἐπιλάθοιτο ἀνδρὸς ἰδίᾳ μὲν πένητος, δημοσίᾳ δὲ πλουσίου, καὶ πρὸς ἑαυτὸν μὲν οἰκονομικοῦ, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους ἀναλωτικοῦ γινομένου; καὶ αὐτοῦ μὲν πάντα ἀεὶ καὶ πόνον καὶ κίνδυνον ὑπὲρ ὑμῶν ὑπομείναντος, ὑμᾶς δὲ δὴ μηδ' ὅσον προπέμψαι ποι αὐτὸν ἀπιόντα, ἢ καὶ ἀπαντῆσαι οἱ ἐπανιόντι ταλαιπωρήσαντος; καὶ ἐν μὲν ταῖς ἑορταῖς καὶ τὸν δῆμον οἴκαδε προσδεξαμένου, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἡμέραις καὶ τὴν γερουσίαν ἐν αὐτῷ τῷ βουλευτηρίῳ ἀσπασαμένου; πῶς τοῦ τε πλήθους καὶ τῆς ἀκριβείας ἅμα τῶν νόμων, τῶν τοῖς μὲν ἀδικουμένοις αὐταρκες παραμύθιον, τοῖς δ' ἀδικοῦσιν οὐκ ἀπάνθρωπον τιμωρίαν ἐχόντων; πῶς τῶν γερῶν τῶν τοῖς γαμοῦσι καὶ τεκνοῦσι προκειμένων; πῶς τῶν ἄθλων τῶν τοῖς στρατιώταις ἄνευ τινὸς ἑτέρου βλάβης διδομένων; τί δὲ τὸ τοῖς ἅπαξ ἀναγκαίως κτηθεῖσιν ἀρκεσθῆναι αὐτόν, καὶ μηδὲν ἕτερον προσκατεργάσασθαι ἐθελῆσαι; ἐξ οὗ πλειόνων ἂν δόξαντες ἄρχειν, καὶ τὰ ὄντα † ἀπωλέσαμεν. ἢ τὸ τοῖς μὲν πάνυ φίλοις καὶ συνησθῆναι ἀεί ποτε αὐτὸν καὶ συλλυπηθῆναι, καὶ συμπαῖξαι καὶ συσπουδάσαι, πᾶσι δ' ἁπλῶς τοῖς ὠφέλιμόν τι ἐπινοῆσαι δυνηθεῖσι, παρρησιάσασθαι ἐπιτρέψαι· καὶ τοὺς μὲν ἀληθιζομένους τινὰ ἐπαινέσαι, τοὺς δὲ κολακεύοντας μισῆσαι· καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἐκ τῶν οἰκείων πολλοῖς χαρίσασθαι, πάντα δὲ τὰ καταλειφθέντα αὐτῷ ὑπό τινων παῖδας ἐχόντων, αὖθις ἐκείνοις ἀποδοῦναι, ποία ἂν ἐπιλησμοσύνη φθαρείη; τοιγαροῦν διὰ ταῦτα εἰκότως καὶ προστάτην αὐτὸν καὶ πατέρα δημόσιον ἐποιήσασθε, καὶ ἄλλοις τε πολλοῖς καὶ ὑπατείαις πλείσταις ἐπεσεμνύνατε, καὶ τὸ τελευταῖον ἥρωα ἀπεδείξατε, καὶ ἀθάνατον

† ἀπωλέσαιμεν.

A has ipsa re decorauit, splendorem eorum aucto censu auxit, largitione pecuniæ locupletauit, in dicendis sententiis sibi æquauit, quorũ in collegio fuit, quibuscum de reb. maximis ac apprime necessariis semper vel in curia, vel domi suæ, vbi senectus & valetudo flagitabãt, alias aliis adhibitis cõmunicauit? Quis eius ex reliquis Romanis obliuiscatur? quib. ædificia, pecunias, ludos, spectacula, immunitatem, abundantiam rerum ad vsum vitæ faciẽtium, B securitatem [a] non à flagitiosis modo hominibus, sed ab his quoque, quę fortuito noctu aut interdiu accidere possunt, parauit? Quis sociorum? quibus periculi expertem libertatem, indemnem societatem præstitit? Quis subditorum? quorum nemo neque iniuria, neque damno est affectus? Quis deniq; effluere ex animo suo patiatur eum virum, qui sibi pauper, reipub. diues, parcus in re sua familiari, erga alios liberalis fuit? qui pro vobis semper omnes labores & pericula sustinuit, vos C ne quidẽ ea molestia, vt abeuntem deduceretis, aut redeunti obuiam iretis, grauare voluit? qui festis diebus domum suam etiam populum accepit, reliquis dieb. in ipsa curia senatum salutauit? Quis memoriam abiiciat multitudinis & † diligentiæ latarum ab eo legum? quæ pro iniuria affectis satis consolationis, † iniustis pœnã non atrociorem humanis moribus proponunt? Quis munerum maritis, ac liberos habentibus, cõstitutorum? Quis præ- D miorum militibus citra aliorum detrimẽtum concessorum? Quis, quod contentus his, quæ semel necessitate ita postulãte adepti fuissemus, noluit præterea alia a nobis quęri, ne dũ extendere imperiũ cuperemus, etiam ante parta amitteremus? Quis, quod amicorũ gaudia doloresque, feriaq; & iocos, cum iis nunquã non cõmunia habuit? Quod omnibus, quicunq; vtile aliquid excogitare possent, libere id edisserendi licentiam fecit? Quod ore libero loquentes laudauit, adulantes odio E habuit? multa ex suis facultatibus, multis largitus; omnia sibi ab iis, quibus esset proles, legata, liberis eorum restituit? qua tandem hæc obliuione abolenda sunt? Itaque ob hæc merito ipsum † principem & patrem reipublicæ fecistis, multis honoribus, multis consulatibus extulistis, ac postremo semideum, ac immortalem esse

a non tantũ ab hostibus, & infestis sibi, sed ab his.

† accuratæ perfectionis

† pro iniusta agentibus pœnam a clementia non alienam continent?

† & patronum & patrem publicum fecistis,

esse statuistis. Proinde neque lugere eum nobis conuenit, sed corpus eius naturæ nunc reddere: animum autem, vt dei, perpetuo colere.

Hæc quum recitasset de scripto Tiberius, feretrum iidem, qui ante, sublatum triumphali porta ex senatusconsulto extulerunt. Aderant ducendo funeri senatus, equitesque, cũ coniugibus, prętoriani que milites, ac fere omnes, qui tum Romæ agebant homines. Postquam cadauer rogo in campo Martio impositũ fuit, primum omnes põtifices † id circumierunt; deinde [a] equites, tum legionarii, reliquiq; milites, & ii demum, qui custodiæ præfuerant, omnia præmia, quæ ob sua quondam egregia in bello facta ab ipso accepissent, † super id coniicientes. Post hæc centuriones acceptis facibus, [b] iussu senatus rogum succenderunt: eo absumptó, aquila ex eo emissa† euolauit, quasi animum Augusti in cœlum ferẽs. His peractis, reliqui discesserunt. Liuia autẽ cum equitũ primis eo in loco quinq; dies morata, ossa eius legit, ac in monumento condidit.

Luxere viri eum ex more haud multos dies, mulieres autem integrum annũ, quod decretũ erat. Cæterum re ipsa tum quidem ipsum pauci luxerunt, postea tẽporis omnes. Fuerat quippe erga omnes in alloquiis benignus, multos pecunia iuuerat, summo in honore amicos habuerat, & ex libertate ipsorũ in dicẽdo maximam capiebat voluptatem. Cuius documentum est id, quod quum Athenodorus aliquando in curru contecto pro muliere quadam in ædes eius adductus, ex eo strictum tenens gladium prosiluisset, dixissetq; ei; Non ergo metuis, ne quis hoc modo veniẽs te interficiat? tantũ ab ira abfuit Augustus, vt gratias potius ei egerit. Neque id modo † memoratur, sed iniurias quoque eum acceptas non immodica ira prosecutum, fidemque etiam indignis seruasse. Corocottam quẽdam latrociniis in Hispania † vigentem, primum in tanta ira habuit, vt præmium ei, qui † virum istum sibi adduxisset, decies sestertiũm promiserit: deinde vltro ad se venientem neque pœna affecit, & ea, quam dixi, pecunia ditauit. Luctum quoque id auxit, quod vnius principatum populari imperio ita tẽperauerat, vt & libertatem Romanis suam seruauerit, & ornatum securita-

† rogum
a equites, tam qui militabant, quam alii, & ex vrbano præsidio legionarii in orbem cursitarunt, omnia præmia victoriæ, quæ
† super eum
b quas ex senatus decreto, rogũ succenderũt: quidum absumeretur, aquila
† sursum volauit,
† memoria repetebant,
† nobilem, primũ tanta persecutus ira fuit: vt præmium
† virum

ἀπεφήνατε. οὐκοῦν οὐδὲν πενθῆσαι τὸν ἡμῖν πρέπει, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα αὐτοῦ τῇ φύσει ἤδη ἀποδοῦναι, τὴν δὲ ψυχὴν, ὡς καὶ θεοῦ, ἀεὶ ἀγάλλειν.

Τιβέριος μὲν ταῦτα ἀνέγνω. μετὰ δὲ τοῦτο τὴν τε κλίνην οἱ αὐτοὶ οἵπερ καὶ πρότερον ἀράμενοι, διὰ τῶν ἐπινικίων πυλῶν, κατὰ τὰ τῇ βουλῇ δόξαντα, διεκόμισαν. παρῆν δὲ καὶ συνεξέφερεν αὐτὸν ἥ τε γερουσία καὶ ἡ ἱππὰς, αἵ τε γυναῖκες αὐτῶν, καὶ τὸ δορυφορικὸν οἵ τε λοιποὶ πάντες ὡς εἰπεῖν οἱ ἐν τῇ πόλει τότε ὄντες. ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν πυρὰν τὴν ἐν τῷ Ἀρείῳ πεδίῳ ἐνετέθη, πρῶτοι μὲν ἱερεῖς πάντες περιῆλθον αὐτὴν, ἔπειτα δὲ οἵ τε ἱππεῖς, οἵ τε ἐκ τοῦ τέλους καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ τὸ ὁπλιτικὸν τὸ φρουρικὸν, περιέδραμον, πάντα τὰ νικητήρια ὅσα τινὲς αὐτῶν ἐπ' ἀριστείᾳ ποτὲ παρ' αὐτοῦ εἰλήφεσαν, ἐπιβάλλοντες αὐτῇ. κἀκ τούτου δᾷδας ἑκατόνταρχοι, ἅς που † τῇ βουλῇ ἐδεδώκει, λαβόντες, ὑφῆψαν αὐτήν· καὶ ἡ μὲν ἀνηλίσκετο, ἀετὸς δέ τις ἐξ αὐτῆς ἀφεθεὶς, ἀνέπτατο, ὡς καὶ δὴ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐς τὸν οὐρανὸν ἀναφέρων. πραχθέντων δὲ τούτων, οἱ μὲν ἄλλοι ἀπηλλάγησαν· ἡ δὲ δὴ Λιουία κατὰ χώραν πέντε ἡμέραις μετὰ τῶν πρώτων ἱππέων μείνασα, τά τε ὀστᾶ αὐτοῦ συνελέξατο, καὶ ἐς τὸ μνημεῖον κατέθετο.

Τό, τε δὴ πένθος, τὸ μὲν ἐκ τοῦ νόμου, οἱ μὲν ἄνδρες οὐ πολλὰς ἡμέρας, αἱ δὲ γυναῖκες ἐνιαυτὸν ὅλον κατὰ ψήφισμα ἐποιήσαντο· τὸ δ' ἀληθὲς, ἐν μὲν τῷ παραχρῆμα οὐ πολλοί, ὕστερον δὲ πάντες ἔσχον. εὐπρόσοδός τε γὰρ πᾶσιν ὁμοίως ἦν, καὶ ἐς χρήματα πολλοῖς ἐπήρκει· τούς τε φίλους ἰσχυρῶς ἐτίμα, καὶ ταῖς παρρησίαις αὐτῶν ὑπερέχαιρε. τεκμήριον δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ὅτι τοῦ Ἀθηνοδώρου ἐν δίφρῳ ποτὲ καταστέγῳ ἐς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ, ὡς καὶ γυναικὸς τινὸς, ἐσκομισθέντος, καὶ ἐξ αὐτοῦ ξιφήρους ἐκπηδήσαντος, καὶ προσεπειπόντος, Οὐ φοβῇ, μή τίς σε οὕτως ἐσελθὼν ἀποκτείνῃ; οὐχ ὅπως ὠργίσθη, ἀλλὰ καὶ χάριν αὐτῷ ἔγνω. ταῦτά τε οὖν αὐτοῦ ἀνεμιμνήσκοντο, καὶ ὅτι καὶ τοῖς λυπήσασί τι αὐτὸν, οὐκ ἀκρατῶς ὠργίζετο, τήν τε πίστιν καὶ πρὸς τοὺς οὐκ ἀξίους αὐτῆς ἐτήρει. Κοροκότταν γοῦν τινὰ λῃστὴν ἐν Ἰβηρίᾳ ἀκμάσαντα, τὸ μὲν πρῶτον οὕτω δι' ὀργῆς ἔσχεν, ὥστε τῷ ζωγρήσαντι αὐτὸν πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας ἐπικηρύξαι· ἔπειτ' ἐπεὶ ἑκὼν οἱ προσῆλθεν, οὔτε τι κακὸν εἰργάσατο, καὶ προσέτι καὶ τῷ ἀργυρίῳ ἐκείνῳ ἐπλούτισε. διά τε οὖν ταῦτα, καὶ ὅτι τὴν μοναρχίαν τῇ δημοκρατίᾳ μίξας, τό, τε ἐλεύθερον σφίσιν ἐτήρησε, καὶ τὸ κόσμιον τό, τε

ἀσφα-

† ἡ βουλή. Xyl. legit, ἅς που τῇ βουλῇ ἰδί-
κει.

ἀσφαλὲς προσπαρεσκεύασεν, ὥστ' ἔξω μὲν τοῦ δημοκρατικοῦ θράσους, ἔξω δὲ καὶ τῶν τυραννικῶν ὕβρεων ὄντας, ἔν τε ἐλευθερίᾳ σώφρονι καὶ ἐν μοναρχίᾳ ἀδεεῖ ζῆν, βασιλευομένους τε ἄνευ δουλείας, καὶ δημοκρατουμένους ἄνευ διχοστασίας δεινοὺς αὐτὸν ἐπιποθεῖν. εἰ γάρ τινες καὶ τῶν προτέρων τῶν ἐν τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις γενομένων ἐμνημόνευον, ἐκεῖνα μὲν τῇ τῶν πραγμάτων ἀνάγκῃ ἀνετίθεσαν· τὴν δὲ δὴ γνώμην αὐτοῦ, ἐξ οὗ τὸ κράτος ἀναμφίλογον ἔσχεν, ἐξετάζειν ἠξίουν. πλεῖστον γὰρ δὴ τὸ διάφορον ὡς ἀληθῶς παρέσχετο, καὶ τοῦτο μὲν καθ' ἕκαστον ἄν τις τῶν πραχθέντων ἐπεξιὼν ἀκριβῶς εὑρήσει· κεφάλαιον δὲ ἐφ' ἅπασιν αὐτοῖς γράφω, ὅτι τό, τε στασιάζον πᾶν ἔπαυσε, καὶ τὸ πολίτευμα πρός τε τὸ κράτιστον μετεκόσμησε, καὶ ἰσχυρῶς ἐκράτυνεν· ὥστε εἰ καὶ βιαιότερόν τι (οἷα ἐν τοῖς παραλόγοις φιλεῖ συμβαίνειν) ἐπράχθη, δικαιότερον ἄν τινα αὐτὰ τὰ πράγματα ἢ ἐκεῖνον αἰτιάσασθαι. οὐκ ἐλάχιστον δὲ οὕτω αὐτοῦ πρὸς εὐδοξίαν καὶ τὸ πολυχρόνιον τῆς ἡγεμονείας συνήνεγκε. τῶν μὲν γὰρ ἐκ τῆς δημοκρατίας ἄνδρες καὶ οἱ δυνατώτεροι ἀπολώλεσαν· οἱ δὲ ὕστεροι, ἐκείνης μὲν οὐδὲν εἰδότες, τοῖς δὲ παροῦσι μόνοις μάλιστα ἐντραφέντες, οὐ μόνον οὐκ ἤχθοντο αὐτοῖς, (ἅτε καὶ συνήθεσιν οὖσιν) ἀλλὰ καὶ ἔχαιρον, καὶ βελτίω καὶ ἀδεέστερα αὐτὰ ὧν ἤκουον, ὁρῶντες ὄντα. ταῦτα δὲ ἠπίσταντο μὲν καὶ ζῶντος αὐτοῦ, ἐπὶ πλεῖον δὲ ὅμως μεταλλάξαντος ἔγνωσαν. καὶ γὰρ φιλεῖ πως τὸ ἀνθρώπειον οὐχ οὕτω τι εὐπαθοῦν τῆς εὐδαιμονίας αἰσθάνεσθαι, ὡς καὶ δυστυχῆσαν ποθεῖν αὐτήν. ὅπερ που καὶ τότε περὶ τὸν Αὔγουστον συνέβη. τὸν γὰρ Τιβέριον μετ' αὐτὸν οὐχ ὁμοίως πειραθέντες, ἐκεῖνον ἐζήτουν. καὶ ἦν μὲν καὶ τὸ παραχρῆμα τὴν μεταβολὴν τῆς καταστάσεως τοῖς ἔμφροσι τεκμήρασθαι. ὅ, τε γὰρ ὕπατος ὁ Πομπήιος ἐξορμήσας, ὡς καὶ τοῖς τὸ τοῦ Αὐγούστου σῶμα ἄγουσιν ἀπαντήσων, τό, τε σκέλος ἐπλήγη, καὶ μετ' αὐτοῦ φοράδην ἀνεκομίσθη· καὶ βύας αὖθις ὑπὲρ τοῦ συνεδρίου ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ τῆς βουλῆς μετὰ τὸν θάνατον ἕδρᾳ ἱδρύθη, καὶ πολλὰ καὶ οὐκ αἴσια ἐπεφθέγξατο. τοσοῦτον δὲ οὕτω τὸ σύμπαν ἀλλήλων διενεγκεῖν ἔδοξαν, ὥστε τινὰς καὶ ἐς τὸν Αὔγουστον ὑποτοπῆσαι, ὅτι ἐξεπίτηδες τὸν Τιβέριον, καίπερ εὖ εἰδὼς ὁποῖος ἦν, διάδοχον ἀπέδειξεν, ἵνα αὐτὸς εὐδοξήσῃ. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ὕστερον διαθροεῖν ἤρξαντο.

A curitatemque addiderit: vt absque populi contumacia, absque tyrannorum superbia, in modesta libertate, & sub vnius innoxia potestate, in regno sine seruitute, & in populari reipublicæ statu sine seditionibus vixerint. Quod si qui eorum, quæ prius bellis ciuilibus acciderant, reminiscerentur: ea necessitati rerũ imputabant, omneq; eius animũ ex eo tẽpore, quo solus haud dubie rerum fuit potitus, spectandum arbitrabantur. Et magnum scilicet in his discrimen cernebatur. B quod ipsum in omnibus eius actionibus deprehendi, si quis eas accurate inspiciat, posset. De quib. omnib. hoc quasi caput scribendum duxi, omnes eum seditiosos coercuisse, rempublicam in optimam formam conuertisse, eamque firmo imperio rexisse, vt si quid etiam violentius (quod fieri plerunque in rebus insusitatis solet) actum sit, eius culpa iustius ipsis rebus, quam ei impingi debuerit. Ad gloriam vero Augusto haud minimũ momenti etiam diuturnitas principatus attulit. Nam plerique, † & potentissimi C virorum, qui imperium penes populum esse vellent, iam tum oppetierant: posteriores autem eius reipubl. status ignari, ac in præsenti tantum educati, non modo non indigne eum ferebant, cui adsueti nimirum essent, sed gratum etiam habebant: quem videlicet meliorem ac tutiorem eo videbant, de quo auditu accepissent. Hæc etsi ita superstite adhuc Augusto pro certis haberent, tamen certius D adhuc post eius excessum cognouere. Nam omnes mortales non tam rebus secundis suam felicitatem sentiunt, quam malis conflictati eam desiderant. Quod idem de Augusto euenit, quem deinde, Tiberium haud ipsius similem experti, requirebant. Poterat iam tum vnusquisque prudens mutationem præsentis status coniectari. Etenim Pompeius cõsul, quum Augusti corpus apportantibus obuiam ex vrbe contenderet; offenso cru- E re, eum eo in vrbem gestatus fuit. bubo iterum prima ea die, qua senatus à morte Augusti habitus fuit, curiæ insidens, feralem cantum multum ediderat. Tanta profecto fuit inter Augustum & Tiberium dissimilitudo, vt suspicio quosdam tenuerit, consulto Tiberium ab Augusto, satis eum, qualis esset, cognoscente, successorem ordinatum, quo magis ipsius gloria floreret.[a] Verum hi rumores serius in vulgus dari cœperunt.

† & retero quidem potentiores, qui statu ciuitatis populari extiterant, iam

a Verum hos demum cepit vulgus spargere cœperunt.

a inter immortales deos eum sacrarunt, & flamines ei, cum sacris, & sacerdotem

A Tum vero [a] immortalitatem ei tribuerunt, flaminesque, & sacerdotem Liuiam (quæ tunc Iuliæ etiam, Augustæque cognomenta acceperat) constituerunt, lictoremq; vti eam in sacrificiis permiserūt. Cæterum Liuia Numerio cuidam Attico, senatori & prætorio, decies sestertiûm dono dedit; quod iurauerat, vidisse se Augustum in cœlum adscendentem, quemadmodum antiquitus Romulum Proculus vidisse perhibetur. Decretum quoque Romæ Augusto sacrarium a senatu, a Liuia autem, & Tiberio factum: alibi quoq; multis locis ei fana exstructa sunt a populis, partim volentibus, partim inuitis: Nolæque domus in qua decessisset, in templum mutata. Dum eius Romæ templum ædificabatur, auream ipsius imaginem in æde Martis lecto impositā collocauerūt, [b] omniqu͏e eam cultu, qua in posterum essent vsuri, venerati sunt. Decretum porro est, ne imago eius vllo in funere cuiusquam ferretur: vt natalitiis eius ludis cōsules, quemadmodum Martis fieri solitū, præmia certaminum proponerent: Augustalia tribuniplebis, tanquam sacri, celebrarent: iique omnia reliqua eo, quo consueuerant fieri more peregerunt, veste triumphali ludis circensibus vsi; currum tamen non conscenderunt. Præter hæc, in palatio Liuia ‡ peculiares ludos in honorem Augusti fecit, qui ipsi quoq; secundo loco [c] ab imperatoribus ipsis exhibentur. Hæc ergo sunt, quæ in honorem Augusti, verbo quidem senatus, re ipsa Tiberius ac Liuia statuerunt. Aliis enim alia ‡ statuentibus, placuit hæc in libellos inscripta Tiberio offerre; vt eligeret, quæ vellet. Liuiæ porro nomen addidi, quod ipsa etiam, quasi imperatrix, rebus sese ingessit. Eo tempore plebs tumultuata est, quum Augustalibus quidam histrio nollet pro constituta mercede in theatrum intrare: nec finis ante turbarum fuit, quam ea ipsa die tribuniplebis coacto senatu, precibus impetrarunt, vt sibi liceret maiores aliquanto, quam legibus permitteretur, sumptus facere. Hæc Augusti tempore euenerunt.

b eique tribuerunt omnia, quæ deinceps simulacro delubri eius erant exhibitura.

‡ peculiares triduo ludos

c ab imperatoribus cuiusq; temporis exhibentur.

‡ referentibus.

Τότε δὲ ἀθανατίσαντες αὐτὸν, καὶ θιασώτας οἱ καὶ ἱερὰ, ἱέρειάν τε τὴν Λιβίαν, † Ἰουλίαν τε, τὴν καὶ Αὔγουσταν ἤδη καλουμένην, ἀπέδειξαν. καὶ οἱ μὲν καὶ ῥαβδούχῳ χρῆσθαι ἐν ταῖς ἱερουργίαις αὐτῇ ἐπέτρεψαν· ἐκείνη δὲ δὴ Νουμερίῳ τινὶ Ἀττικῷ βουλευτῇ, ἐστρατηγηκότι, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας ἐχαρίσατο, ὅτι τὸν Αὔγουστον ἐς τὸν οὐρανὸν, κατὰ τὰ περί τε τοῦ Πρόκλου καὶ περὶ τοῦ Ῥωμύλου λεγόμενα, ἀνιόντα ἑωρακέναι ὤμοσε. καὶ αὐτῷ ἔν τε τῇ Ῥώμῃ ἡρῷον, ψηφισθὲν μὲν ὑπὸ τῆς γερουσίας, οἰκοδομηθὲν δὲ ὑπό τε τῆς Λιβίας καὶ ὑπὸ τοῦ Τιβερίου, B ἐποιήθη, καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι, τὰ μὲν, ἑκόντων δὴ τῶν δήμων, τὰ δὲ ἀκόντων, οἰκοδομουμένων. καὶ οἱ καὶ ἡ ἐν τῇ Νώλῃ οἰκία, ἐν ᾗ μετήλλαξεν, ἐτεμενίσθη. ἐν ᾧ δ' οὖν τὸ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἡρῷον ἐγίγνετο, εἰκόνα αὐτοῦ χρυσῆν ἐπὶ κλίνης ἐς τὸν τοῦ Ἄρεως ναὸν ἔθεσαν, καὶ ἐκείνῃ πάντα ὅσα τῷ ἀγάλματι αὐτοῦ μετὰ τοῦτο χρήσεσθαι ἔμελλον, ἐνόμισαν. ταῦτά τε αὐτῷ C ἐψηφίσθη, καὶ ὅπως μήτ' εἰκὼν αὐτοῦ ἐν ἐκφορᾷ τινὸς πομπεύῃ, καὶ τὰ μὲν γενέσια οἱ ὕπατοι ἐξ ἴσου τοῖς Ἀρείοις ἀγωνοθετῶσι· τά τε Αὐγουστάλια οἱ δήμαρχοι, ὡς καὶ ἱεροπρεπεῖς ὄντες, διατιθῶσι. καὶ οἱ μὲν τὰ ἄλλα ὥσπερ εἰώθει γίγνεσθαι, ἔπραξαν· καὶ γὰρ τῇ ἐσθῆτι τῇ ἐπινικίῳ ἐν τῇ ἱπποδρομίᾳ ἐχρήσαντο, οὐ μέντοι καὶ τοῦ ἅρματος ἐπέβησαν. χωρὶς δὲ τούτων καὶ ἡ Λιβία ἰδίαν δή τινα αὐτῷ πανήγυριν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ παλατίῳ ἐποίησεν, ἣ καὶ δεῦρο ἀεὶ ὑπὸ τῶν ἀεὶ αὐτοκρατόρων τελεῖται. ἐπὶ μὲν οὖν τῷ Αὐγούστῳ τοσαῦτα, λόγῳ μὲν D ὑπὸ τῆς γερουσίας, ἔργῳ δὲ ὑπὸ τοῦ Τιβερίου καὶ ὑπὸ τῆς Λιβίας, ἐνομίσθη. ἄλλων γὰρ ἄλλα ἐσηγουμένων, ἔδοξε σφίσι βιβλία παρ' αὐτῶν τὸν Τιβέριον λαβόντα ἐκλέξασθαι ὅσα ἐβούλετο. προσέθηκα δὲ τὸ τῆς Λιβίας ὄνομα, ὅτι καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων, ὡς καὶ αὐταρχοῦσα, ἀντεποιεῖτο. κἀν τούτῳ τὸ πλῆθος, τοῦ ὀρχηστοῦ τινὸς μὴ θελήσαντος ἐπὶ τῷ τεταγμένῳ μισθῷ ἐς τὸ θέατρον ἐν τοῖς Αὐγουσταλίοις ἐσελθεῖν, ἐστασίασε· καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο ταραττόμενοι, πρὶν τοὺς δημάρχους τήν τε βουλὴν αὐθημερὸν E συναγαγεῖν, καὶ δεηθῆναι αὐτῆς ἐπιτρέψαι σφίσι πλεῖόν τι τοῦ νενομισμένου ἀναλῶσαι. ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Αὔγουστον ἐγένετο.

† Ἰουλίαν τε

DIO-

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ τὸ πεντηκοστὸν ἕβδομον βιβλίον.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ. LIBER QVINQVAGESIMUSSEPTIMUS.

ΤΑ'ΔΕ Ε'ΝΕΣΤΙΝ Ε'Ν ΤΩ͂ πεντηκοστῷ ἑβδόμῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

Περὶ Τιβερίου.
Ὡς Καππαδοκία ὑπὸ Ῥωμαίων ἄρχεσθαι ἤρξατο.
Ὡς Γερμανικὸς Καῖσαρ ἀπέθανεν.
Ὡς Δροῦσος Καῖσαρ ἀπέθανεν.

HÆC INSVNT LIBRO LVII. Romanæ historiæ Dionis.

De Tiberio.
Vt Cappadocia à Romanis ‡ gubernari cœperit. (‡ præsidem habere,)
De morte Germanici, & Drusi Cæs.

ΧΡ'ΟΝΟΥ ΠΛΗ͂ΘΟΣ, Ε'ΤΗ ΙΑ', Ε'Ν ΟΙ͂Σ ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι οἵδε ἐγένοντο,

Δροῦσος Καῖσαρ Τιβερίου υἱ. ϵ † Λ. Νωρβανὸς Γ. υἱ. Φλάκκος. († Γ.)
Τ. Στατίλιος Τ. υἱ. Σισίννας Ταῦρος, ϵ Λ. Σκριβώνιος Λ. υἱ. Λίβων.
Γ. Καικίλιος Γ. υἱ. Νέπως, ἢ Ῥοῦφος, ϵ Λ. † Πομπωνιανὸς Λ. υἱ. Φλάκκος. († Πομπώνιος)
Τιβέριος Καῖσαρ Αὐγούστου υἱός, τὸ γ', ϵ Γερμανικὸς Καῖσαρ Τιβ. υἱ. τὸ β'.
Μ. Ἰούνιος Μ. υἱ. Σιλανός, ϵ Γ. Νωρβανὸς Γ. υἱ. Φλάκκος, ἢ Βάλβος.
Μ. Οὐαλέριος Μ. υἱός, Μεσσάλας, ϵ Μ. Αὐρήλιος Μ. υἱ. Κόττας.
Τιβ. Καῖσαρ Αὐγούστου υἱ. τὸ δ', ϵ Δροῦσος Ἰούλιος Τιβ. υἱ. τὸ β'.
Δέκιμος Ἁτήριος Κ. υἱός, Ἀγρίππας, ϵ Γ. Σουλπίκιος Γάλβας.
Γ. Ἀσίνιος Γ. υἱ. Πωλίων, ϵ Γ. Ἀντίστιος Γ. υἱ. Οὐέτηρ.
‡ Σεργ. Κορνήλιος † Σεργ. υἱ. Κέθηγος, ϵ Λ. Οὐισέλλιος Λ. υἱ. Οὐάρρων.
Μ. Ἀσίνιος Μ. υἱ. Ἀγρίππας, ϵ Κόσσος Κορνήλιος Κόσσου υἱ. Λεντοῦλος.

(‡ Σέξτος † Σέξτου)

VNDECIM HAEC ANNIS GESTA sunt: consulibus,

ANNO V.C.

768. Druso Cæsare Tib. F. & † C. Norbano C. F. Flacco. († L.)
769. T. Statilio T. F. Sisenna Tauro, & L. Scribonio L. F. Libone.
770. C. Cæcilio C. F. † Ruso, & † L. Pomponiano L. F. Flacco. († Nepote vel) († lib. seq. Q. Pomponius.)
771. Tib. Cæsare Augusti F. III, & Germanico Cæsare, Tib. F. II.
772. M. Iunio M. F. Silano, & L. Norbano C. F. Flacco, vel Balbo.
773. M. Valerio M. F. Messala, & M. Aurelio M. F. Cotta.
774. Tib. Cæsare Augusti F. IIII, & Druso Iulio Tib. F. II.
775. D. Haterio Q. F. Agrippa, & C. Sulpicio Galba.
776. C. Asinio C. F. Pollione, & C. Antistio C. F. Vetere.
777. Sex. Cornelio Sex. F. Cethego, & † Visellio L. F. Varrone.
778. M. Asinio M. F. Agrippa, & Cosso Cornelio Cossi F. Lentulo. († L. Visellio.)

ΤΙΒΕ'ΡΙΟΣ δέ, εὐπατρίδης μὲν ἦν καὶ ἐπεπαίδευτο, φύσει δὲ ἰδιωτάτῃ ἐκέχρητο. οὔτε γὰρ ὧν ἐπεθύμει προσεποιεῖτο, καὶ ὧν ἔλεγεν, οὐδὲν ὡς εἰπεῖν ἐβούλετο, ἀλλ' ἐναντιώτατους τῇ προαιρέσει τοὺς λόγους ποιούμενος, πᾶν τε ὃ ἐπόθει ἠρνεῖτο, καὶ πᾶν ὃ ἐμίσει προετείνετο· ὠργίζετό τε ἐν οἷς ἥκιστα ἐθυμοῦτο, καὶ ἐπιεικὴς ἐν οἷς μάλιστα ἠγανάκτει, ἐδόκει εἶ-

TIBERIVS patricio natus fuit genere, liberaliter educat⁹, ingenii peculiaris. Nam neque præ se ferebat quæ cuperet, & sermone ab animi sui sententia diuersissimo vtebatur; negando, quæcunque desideraret; annuendo iis, quę odio haberet: iratum se, quum minime succenseret; æquo animo esse, quum maxime indignaretur, simulabat:

Eee

nimirum quos supplicio afficeret, iis misericordiam ostentabat; infensum se iis, quos venia prosequeretur, exhibebat; inimicissimos fere vultu quammaxime beneuolo, amicissimos summe abalienato intuebatur: denique principis animum nemini cognitum esse debere censebat, dicere solitus, eum intellectum multorũ ac magnorum causam esse malorum: contra dissimulato, plura ac maiora cõmoda parari. Ac si quidem hæc tantum in Tiberio fuissent, nemo certe eorum, quibus cum ipso negotium erat, cauere sibi ab eo potuisset; quum omnia contrario, atque is sentiret, modo accipientes, ea quæ is nolebat, velle; & non cupere ipsum, quæ maxime appetebat, iudicarent: nunc autem ita commouebatur animo, si quis eius sententiam assecutus deprehenderetur, vt multos haud aliam vllam ob rem necauerit; adeoque periculosum esset, non intelligere, qui ipsius esset animus; (etenim multi dictis eius, non voluntati assensi, infortunium inuenerant) periculosius etiam, intelligere. hi enim quasi institutum eius explorassent, idque odio haberent, suspectabantur. Itaque is solummodo (quod rarissime fit) tutus ferme erat, qui neque ignoraret ingenium eius, neque argueret. is enim neque credendo decipiebatur, neque in odium eius, ostendendo se voluntatem eius sentire, incurrebat. [a] Erat quippe maximæ difficultatis, dictis eius vel refragari, vel adstipulari; quum ipse aliud fieri vellet, aliud iuberet; essentque vtrobique, qui ab eo discreparent: quorum his veritatis, illis opinionis caussa irasceretur. His itaque artibus instructus Tiberius, statim ad exercitus & prouincias Nola tanquam imperator literas dedit, imperatorem quidem se non appellans. nam id nomen † cum aliis sibi decretum, non adsumpserat: vt neque cognomentum Augusti, cuius hæreditatem ceperat. Iam vero stipatores circum se habens, auxilium à senatu petiit, ne quam vim in corpore Augusti humãdo pateretur: scilicet veritus, ne qui id raptum in foro, vt Iulii pridem Cæsaris, cremarent. ibi quum quidam hanc eius petitionem facete notans, sententiam tulisset, vt ei præsidium, quo nimirum careret, adderetur; intellecta sanna, non suos, sed reipublicæ milites esse, respondit.

[a] Magnas n. turbas dabat, qui dictis eius vel refragabatur, vel adstipulabatur. Quippe quum aliud reuera fieri, aliud vel-le videri cuperet: omnino sibi quosdam in vtramque partem habebat aduersantes, quorum hos

† cum aliis adpellationibus sibi

Porro autem quum pro imperio omnia ageret, negauit eo opus sibi esse; primumq; totũ id partim propter ætatẽ (annos iam

ἠλέει τε δῆθεν οὓς σφόδρα ἐκόλαζε, καὶ χαλεπαίνειν οἷς συνεγίγνωσκε· τόν τε ἔχθιστον ὡς οἰκειότατον ἑώρα, καὶ τῷ φιλτάτῳ ὡς ἀλλοτριωτάτῳ προσεφέρετο. τό, τε σύμπαν, οὐκ ἠξίου τὸν αὐτοκράτορα καταφανῆ ὧν φρονεῖ εἶναι· ἔκ τε γὰρ τούτου πολλὰ καὶ μεγάλα σφάλλεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου πολλῷ πλείω καὶ μείζω κατορθοῦσθαι ἔλεγε. καὶ εἰ μὲν μόνα ταῦτα ἔχειν ἐδόκει, ἀφύλακτος ἂν τοῖς ἐς πεῖραν αὐτοῦ ἐλθοῦσιν ἦν· (πρὸς γὰρ τὸ ἐναντιώτατον πάντα ἀναλαμβάνοντες, ἐκ τοῦ ἴσου τό, τε μὴ βούλεσθαι δή τι αὐτὸν τῶν πάνυ ποθεῖν, καὶ τὸ ὀρέγεσθαί τινος τῶν μὴ ἐφίεσθαι ἐνόμιζον) νῦν δὲ ὠργίζετο εἴ τις αὐτοῦ συνεὶς φανερὸς ἐγένετο· καὶ πολλούς, οὐδὲν ἄλλο σφίσιν ἢ ὅτι συνειδήσαι αὐτὸν, ἐγκαλέσαι ἔχων, ἀπέκτεινεν. ὥστε χαλεπὸν μὲν ἦν, μηδεμίαν αὐτοῦ σύνεσιν ποιεῖσθαι, († πολλὰ γὰρ ἅτε πρὸς τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ βουλόμενον συναινοῦντές οἱ, ἐσφάλλοντο) χαλεπώτερον δὲ, συνιέναι. τήν τε γὰρ ἐπιτήδευσιν αὐτοῦ καταφωρᾶν, κἀκ τούτου καὶ ἄχθεσθαι αὐτῇ ὑπωπτεύοντο. μόνος οὖν, ὡς εἰπεῖν (ὅπερ που σπανιώτατόν ἐστι) διεγίγνετο, ὃς οὔτ' ἠγνόησε τὴν φύσιν αὐτοῦ, οὔτ' ἤλεγξεν. οὕτω γὰρ οὔτε πιστεύσαντές οἱ ἠπατήθησαν, οὔτε ἐνδειξάμενοι νοεῖν ἃ ἔπραττεν, ἐμισήθησαν. πάνυ γὰρ πολὺν ὄχλον παρεῖχεν εἴτε τις ἐναντιοῖτο οἷς ἔλεγεν, εἴτε καὶ συναίροιτο. τὸ μὲν γὰρ, ἀληθῶς γενέσθαι, τὸ δὲ δοκεῖν βούλεσθαι θέλων, πάντως τινὰς πρὸς ἑκάτερον ἐναντιουμένους εἶχε, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς μὲν τῆς ἀληθείας, τοὺς δὲ τῆς δοκήσεως ἕνεκα ἤχθαιρε. τοιοῦτος οὖν δή τις ὢν, ἔς τε τὰ στρατόπεδα καὶ ἐς τὰ ἔθνη πάντα, ὡς αὐτοκράτωρ, εὐθὺς ἀπὸ τῆς Νώλης ἐπέστελλε, μὴ λέγων αὐτοκράτωρ εἶναι. ψηφισθὲν γὰρ αὐτῷ καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ὀνομάτων, οὐκ ἐδέξατο· καὶ τὸν κλῆρον τοῦ Αὐγούστου λαβὼν, τὴν ἐπίκλησιν αὐτοῦ ταύτην οὐκ ἔθετο. τούς τε σωματοφύλακας ἀμφ' αὐτὸν ἤδη ἔχων, ἐδεῖτο δὴ τῆς γερουσίας συναίρεσθαί οἱ, ὥστε μηδὲν βίαιον ἐν τῇ τοῦ σώματος αὐτοῦ ταφῇ παθεῖν. ἐδεδίει γὰρ δῆθεν μή τινες αὐτὸ ἁρπάσαντες ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὥσπερ τὸ τοῦ Καίσαρος, καύσωσι. καὶ ἐπειδή γε κωμῳδούμενός τις ἐπὶ τούτῳ φρουρὰν αὐτῷ, ὡς οὐκ ἔχοντι, δοθῆναι ἐσηγήσατο, τόν τε χλευασμὸν αὐτοῦ συνῆκε, καὶ ἔφη, ὅτι καὶ οἱ στρατιῶται οὐκ ἐμοὶ, ἀλλὰ δημόσιοι εἰσί.

Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἔπραξε, καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς ἔργῳ πάντα διοικῶν, ἠρνεῖτο μηδὲν αὐτῆς δεῖσθαι. καὶ τὸ μὲν πρῶτον καὶ πᾶσαν αὐτὴν διά τε τὴν ἡλικίαν (ἐν

γὰρ καὶ πεντήκοντα ἔτη ἐγεγόνει) καὶ δι' ἀμβλυωπίαν (πλεῖστον γὰρ τοῦ σκότους βλέπων, ἐλάχιστα τῆς ἡμέρας ἑώρα) ἐξίστασθαι ἔλεγεν. ἔπειτα δὲ κοινωνούς τέ τινας καὶ συνάρχοντας, οὔτι γε καὶ πάντων καθάπαξ, ὥσπερ ἐν ὀλιγαρχίᾳ, ἀλλ' ἐς τρία μέρη νεμηθεῖσαν αὐτήν, ᾔτει, καὶ τὸ μὲν αὐτὸς ἕξειν ἠξίου, τὰ δ' ἑτέρων ἄλλοις παρεχώρει. ἦν δὲ ταῦτα ἓν μέν, ἥ τε Ῥώμη καὶ ἡ ἄλλη Ἰταλία· ἕτερον δὲ, τὰ στρατόπεδα· καὶ ἕτερον, οἱ λοιποὶ ὑπήκοοι. ὡς οὖν πολλοῖς ἐνέκειτο, οἱ μὲν ἄλλοι καὶ ὣς ἀντέλεγον δῆθεν, καὶ ἐδέοντο αὐτοῦ πάντων ἄρχειν· Ἀσίνιος δὲ δὴ Γάλλος, παρρησίᾳ ἀεί ποτε πατρῴᾳ καὶ ὑπὲρ τὸ συμφέρον αὐτῷ χρώμενος, Ἑλοῦ (ἔφη) ἣν ἂν ἐθελήσῃς μοῖραν. Καὶ Τιβέριος, Καὶ πῶς οἷόν τέ ἐστιν (εἶπε) τὸν αὐτὸν καὶ νέμειν τι καὶ αἱρεῖσθαι; Συννοήσας οὖν ὁ Γάλλος ἐν ᾧ κακοῦ ἐγεγόνει, τῷ μὲν λόγῳ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὑπολαβὼν ὅτι, οὐχ ὡς καὶ τὸ τρίτον ἕξοντός σου, ἀλλ' ὡς ἀδυνάτου ὄντος τὴν ἀρχὴν διαιρεθῆναι, τοῦτό σοι προέτεινα· οὐ μέντοι καὶ τῷ ἔργῳ ἐπράϋνεν αὐτόν, ἀλλὰ πολλὰ καὶ δεινὰ προπαθὼν, μετὰ ταῦτα ἀπεσφάγη. καὶ γὰρ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τὴν προτέραν ἐγεγαμήκει, τόν τε Δροῦσον ὡς υἱὸν προσεποιεῖτο· ὅθεν περ καὶ πρότερον διὰ μίσους αὐτῷ ἦν. ὁ δ' οὖν Τιβέριος ταῦτά τε ἐποίει, τὸ μὲν πλεῖστον, ὅτι οὕτω πεφύκει, καὶ οὕτω προῄρητο, ἤδη δὲ ὅτι τά τε στρατεύματα καὶ τὰ Παννονικὰ καὶ τὰ Γερμανικὰ ὑπετόπει, καὶ τὸν Γερμανικὸν † τὸν τότε Γερμανίας ἄρχοντα καὶ φιλούμενον ὑπ' αὐτῶν, ἐδεδίει. τοὺς μὲν γὰρ ἐν Ἰταλίᾳ ὄντας τοῖς ὅρκοις τοῖς ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου καταδειχθεῖσι προκατέλαβεν· ἐς δὲ ἐκείνους ὑποπτεύων, ἐπ' ἀμφότερα ἀνεῖχεν, ὅπως ἄν τι νεωτερίσαντες ἐπικρατήσωσιν, καὶ ἰδιωτεύσων σωθῇ. καὶ πολλάκις γε διὰ τοῦτο καὶ ἀρρωστεῖν ὑπεκρίνετο, καὶ οἴκοι κατέμενεν, ἵνα μὴ ἀναγκασθῇ ἀποκεκριμένον τι εἰπεῖν ἢ πρᾶξαι. ἤδη μὲν γὰρ ἤκουσα ὅτι ἐπεὶ ἡ Λιουία ἄκοντος τοῦ Αὐγούστου τὴν ἀρχὴν αὐτῷ περιπεποιηκέναι ἐλέγετο, ἐπλάττετο ὅπως μὴ παρ' ἐκείνης (καὶ γὰρ πάνυ αὐτῇ ἤχθετο) ἀλλὰ παρὰ τῆς βουλῆς ἀναγκαστός, ὡς καὶ κατ' ἀρετὴν σφῶν προήκων, δόξειεν αὐτὴν εἰληφέναι· καὶ προσέτι καὶ ἐκεῖνο, ὅτι τοὺς ἀνθρώπους ὁρῶν ἀλλοτρίως ἑαυτῷ ἔχοντας, διέμελλε καὶ διῆγεν, ὅπως μὴ φθάσαντές τινες νεοχμώσωσιν, ἐλπίδι τοῦ καὶ ἐθελουσίου αὐτὴν τὴν ἀρχὴν ἀφήσειν αὐτόν, μέχρις οὗ ἐγκρατὴς αὐτῆς διὰ πάντων ἐγένετο. οὐ μέντοι καὶ ταῦθ' οὕτως αἰτία τῆς διαγωγῆς ταύτης γράφω, ὡς † τήν τε ἐπιτήδευσιν τῆς

† τότε τῆς Γερμανίας

† τήν γε

A nos iam LVI. natus) visúsque imbecillitatem, (quippe in tenebris plurimum, minimum interdiu videbat) verbis recusauit: pòst socios imperii ac collegas petiit, non quidem cum quibus omnia regeret, quod fit vbi rerum potestas in manus paucorum deuenit: sed diuiso imperio in tres partes, vnam sibi sumere volebat, reliquas aliis relinquebat. Cæterum partes istæ, prima Romam & Italiam complectebatur, altera exercit⁹, tertia ceteros subditos. Hanc sententiam quum vehementer vrgeret, nihilominus tamen reliqui contradicebant, solique omnia deferebant: at Asinius Gallus, qui paternam B semper in dicendo libertatem plus etiam, quam sibi expediret, vsurpabat: Elige, inquit, quam velis partem. Ad ea Tiberius, Quinam fieri possit, vt idem & diuideret eandem rem, & partem sibi eius eligeret? Ibi Gallus sentiens quo mali deuenisset, demulcere eum verbis cupiens, non eo id a se quæsitum fuisse dixit, quo tertiam aliquam partem Tiberius haberet; sed vt ostenderet rempublicam diuidi non posse. non tamen leniuit hominem, quin multa ac grauia ab eo perpes- C sus, tandem iugularetur: iampridem inuisus, quod priorem eius coniugem in matrimonium duxisset, Drusumque filii instar haberet. Neque natura tantum sua, ac voluntate hæc Tiberius egit; sed quod legiones etiam Pannonicas Germanicasque suspectas haberet, Germanicumque iis charum, qui tum Germaniæ præerat, metueret. nam Italicas quidem iuramento ab Augusto demonstrato sibi mature obstrinxerat. Illas vero metuens, in vtranque partem cunctabatur, vt si quid illæ turbantes præualerent, priuatim victurus vtique incolumis D esset. quam ob rem sæpenumero morbum simulauit, ac se domi continuit, ne quid expresse agere aut dicere opus haberet. Sane accepi eum, quia Liuia inuito Augusto ipsi imperium parasse ferebatur, hæc ita finxisse; ne à Liuia (cui erat admodum infensus) sed à senatu, coactus etiam, quia omnibus virtute anteiret, id accepisse videretur. id quoque traditum, quod hominum animos à se alie- E nos videret, cunctatum tempus traxisse, vt quum spem fecisset vltro se imperio cessurum, à nouis rebus alios detineret, donec eo ipse prorsus esset potitus.[a] Verũ ego hæc non tam in causa fuisse puto, cur hac ratione vteretur, quam ipsius ani-

a Non tamẽ equidem hæc in causa fuisse scribo, cur ita se gereret; quam qui animus eius esset, indicium quoque eius motus fuisse declarauimus.

mi studium, motumque exercitus. Etenim Agrippam statim à Nola misso percussore necauit, iniussuque suo eam cædem patratam dicens, minatus etiam ei, qui fecisset, non tamen vltus est; sed sermonibus hominum variis locum dedit: aliis cum ab Augusto sub mortem interfectum, aliis centurionem, cuius custodiæ mandatus fuerat, nouas res agitanti suopte consilio necem attulisse, aliis, Liuiæ, non Tiberii mandato cæsum* cõminiscentibus. At Germanicum vehementer metuebat. In Pannonia quidem etiam militum tumultus coortus fuerat. Hi simulatque de obitu Augusti cognouere, in vnum oppidum ‡ conuenire: eoque potiti, multa seditiose egerunt: ac inter alia, præfectum quoque sibi Iunium Blæsum trucidare intendêre, seruos eius comprehensos cruciauêre: summa fuit, vt missionem militiæ a sedecim annis, stipendiique in singulos dies denarium, præmia statim in ipsis castris persolui sibi poscerent; minantes, nisi impetrassent, solicitata ad defectionem prouincia, Romam petituros. Ægre eis a Blæso persuasum est, vt legatos pro se ad Tiberium mitterent, quia spem conceperant in mutatione imperii se aut illum territuros, aut alii summam rerum in manus daturos. Inde Druso cum prætoriis militibus ad eos profecto, quia is nihil ipsis cõfirmaret, rursus tumultu concitato, quosdam, qui cũ eo erant, consauciauerũt; ipsum ea nocte, ne effugere posset, armati circunsederunt. Cæterum deliquio lunæ animis consternati, ‡ vi omissa, alios ad Tiberiũ legatos misere. Interim tẽpestate ingenti coorta, eiusq; causa singulis in hiberna sua redeũtibus, ferocissimus quisq; a Druso tanquã alius rei causa accitus, in tabernaculo eius ab iis, quos secũ Drusus adduxerat, necati sunt: reliq. ita pacati, vt seditionis autores quosdã ad supplicium tradiderint. Hic finis Pãnonicę seditionis.

‡ comminiscentibus. Hunc ergo statim de medio sustulit. At Germanicum

‡ conuenerunt, idque mutientes.

‡ vi omissa, confestim ad Tiberium legatos

At in Germania milites, quorum ad id bellũ eo ingens copia missa fuerat, quum Germanicũ & ipsum quoq; Cæsarẽ esse, & longe Tiberio præstantiorẽ viderent, nihil moderate egerũt; sed eadẽ obtendẽtes, traducto Tiberio, Germanico nomẽ imperatoris obtulerunt: quumq; is multis verbis habitis nõ potuisset eos sedare, ac tandem gladium quasi manus sibi ipsi

A γνώμης αὐτοῦ δόξαι καὶ τὴν ταραχὴν τῶν στρατιωτῶν. τὸν μὲν γὰρ Ἀγρίππαν παραχρῆμα, ἀπὸ τῆς Νώλης πέμψας τινὰ, ἀπέκτεινε· καὶ ἔλεγε μὲν μὴ ἐκ τῆς αὐτοῦ προστάξεως τοῦτο γεγονέναι, ἐπηπείλει τε τῷ δράσαντι· οὐ μὴν καὶ τιμωρίαν τινὰ αὐτοῦ ἐποιήσατο, ἀλλ᾽ εἴα τοὺς ἀνθρώπους λογοποιεῖν, τοὺς μὲν, ὅτι ὁ Αὔγουστος αὐτὸν ὑπὸ τὴν τελευτὴν ἀπεχρήσατο· τοὺς δὲ, ὅτι ὁ ἑκατόνταρχος ὁ τὴν φρουρὰν αὐτοῦ ἔχων καινοτομοῦντά τι ἀπέσφαξεν αὐθαδιασάμενος· ἄλλους, ὡς ἡ Λιουία ἀλλ᾽ οὐκ ἐκεῖνος ἀποθανεῖν ἐ-
B κέλευσε. τοῦτον μὲν οὖν αὐτίκα ὑπεξείλετο. τὸν δὲ δὴ Γερμανικὸν δεινῶς ἐφοβεῖτο. ἐθορύβησαν μὲν γὰρ καὶ οἱ ἐν τῇ Παννονίᾳ στρατιῶται, ἐπειδὴ τάχιστα τῆς τοῦ Αὐγούστου μεταλλαγῆς ᾔσθοντο· καὶ συνελθόντες εἰς ἓν τεῖχος, καὶ ἐκεῖνο κρατυνάμενοι, πολλὰ καὶ στασιαστικὰ ἔπραξαν. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τὸν ἄρχοντα σφῶν Ἰούνιον Βλαῖσον ἀποκτεῖναι ἐπεχείρησαν, τούς τε δούλους αὐτοῦ συλλαβόντες ἐβασάνισαν.
C τό, τε σύμπαν, οὐθ᾽ ὑπὲρ ἑκκαίδεκα ἔτη στρατεύεσθαι ἤθελον, καὶ δραχμὴν ἡμερησίαν φέρειν, τά τε ἆθλα εὐθὺς αὐτοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ λαμβάνειν ἠξίουν· ἀπειλοῦντες, ἂν μὴ τύχωσιν αὐτῶν, τό, τε ἔθνος ἀποστήσειν, καὶ ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐλάσειν. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μὲν τότε μόλις ποτὲ ὑπὸ τοῦ Βλαίσου πεισθέντες, πρέσβεις πρὸς τὸν Τιβέριον ὑπὲρ αὑτῶν ἔπεμψαν. ἐν γὰρ τῇ μεταβολῇ τῆς ἀρχῆς, πάνθ᾽ ὅσα ἐπεθύμουν, ἢ αὐτὸν ἐκφοβήσαντες, ἢ καὶ
D ἄλλῳ τινὶ τὸ κράτος δόντες, καταπράξειν ἤλπιζον. καὶ μετὰ ταῦτα τοῦ Δρούσου σὺν τοῖς δορυφόροις ἐπελθόντος σφίσιν, ἐταράχθησαν μὲν, ἐπειδὴ μηδὲν αὐτοῖς βέβαιον ἐλέγετο· καὶ τῶν τε συνόντων αὐτῷ κατέτρωσάν τινας, καὶ αὐτὸν τῆς νυκτὸς περιεφρούρησαν, μὴ διαφύγῃ. τῆς δὲ δὴ σελήνης ἐκλιπούσης, ἐνθυμηθέντες ἀπημβλύνθησαν, ὥστε κακὸν μὲν μηδὲν ἔτ᾽ αὐτοὺς ποιῆσαι, πρέσβεις † δὲ αὖθις πρὸς τὸν Τιβέριον ἀποστεῖλαι. καὶ τούτου χειμῶνος μεγάλου γινομένου, καὶ δι᾽ αὐτὸν ἐς τὰ οἴκοι ἑκάστου
E ἀναχωρησάντων, οἵ τε θρασύτατοι ὑπό τε τοῦ Δρούσου καὶ ἐν αὐτῇ γε τῇ σκηνῇ αὐτοῦ, (μεταπεμφθέντες ὡς καὶ ἐπ᾽ ἄλλο τι) καὶ ὑπὸ τῶν συναχθέντων αὐτῷ, ἄλλοι κατ᾽ ἄλλους τρόπον ἐφθάρησαν· καὶ οἱ λοιποὶ κατέστησαν, ὥστε καὶ πρὸς τιμωρίαν τινὰς, ὡς καὶ αἰτίους τῆς στάσεως γεγονότας, ἐκδοῦναι. καὶ οὗτοι μὲν οὕτως ἡσύχασαν,

† τινὰ

Οἱ δὲ ἐν τῇ Γερμανίᾳ καὶ πολλοὶ διὰ τὸν πόλεμον ἠθροισμένοι, καὶ τὸν Γερμανικὸν καὶ Καίσαρα καὶ πολὺ τοῦ Τιβερίου κρείττω ὁρῶντες ὄντα, οὐδὲν ἐμετρίαζον· ἀλλὰ τὰ αὐτὰ προτεινόμενοι, τόν τε Τιβέριον ἐκακηγόρησαν, καὶ τὸν Γερμανικὸν αὐτοκράτορα ἐπεκάλεσαν. ἐπειδή τε ἐκεῖνος, πολλὰ εἰπὼν, καὶ μὴ δυνηθεὶς αὐτοὺς καταστῆσαι, τέλος τὸ ξίφος, ὡς καὶ ἑαυτὸν κατα χρη-

καταχρησόμενος, ἐσπάσατο, ἐπεβόησαν οἱ ἀλαλάζοντες· καί τις αὐτῶν τὸ ἑαυτοῦ ξίφος ἀνατείνας, Τοῦτο (ἔφη) λαβέ· τοῦτο γὰρ ὀξύτερόν ἐστι. Ὁ οὖν Γερμανικὸς, ἰδὼν ἐπὶ τὸ πρᾶγμα προεληλύθει, ἀποκτεῖναι μὲν ἑαυτὸν οὐκ ἐτόλμησε, διά τε τἆλλα, καὶ ὅτι στασιάσουσιν αὖθις οὐδὲν ἧττον ἤλπισε· γράμματα δὲ δή τινα, ὡς καὶ παρὰ τοῦ Τιβερίου πεμφθέντα συνθείς, τήν τε δωρεὰν τὴν ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου καταλειφθεῖσαν σφίσι διπλῆν, ὡς καὶ παρ' ἐκείνου δέδωκε, καὶ τοὺς ἔξω τῆς ἡλικίας ἀφῆκε. καὶ γὰρ ἐκ τοῦ ἀστικοῦ ὄχλου οὓς ὁ Αὔγουστος μετὰ τὴν τοῦ Οὐάρου συμφορὰν προσκατέλεξεν, οἱ πλείους αὐτῶν ἦσαν. τότε μὲν οὖν οὕτω στασιάζοντες ἐπαύσαντο. ὕστερον δὲ, πρεσβευτῶν παρὰ τοῦ Τιβερίου βουλευτῶν ἐλθόντων, οἷς ἐκεῖνος ἐν ἀπορρήτῳ μόνα εἶπεν, ὅσα τὸν Γερμανικὸν μαθεῖν ἤθελεν· (αὐτός τε γὰρ ἠπίστατο πάντως σφᾶς ἐξετάσοντας αὐτοῦ τὰ ἑαυτοῦ διανοήματα, καὶ οὐκ ἠβουλήθη παρὰ ταῦτα οὐδὲν, ὡς καὶ μόνα ὄντα, οὔτε ἐκείνους οὔτε τὸν Γερμανικὸν πολυπραγμονῆσαι) τούτων οὖν ἀφικομένων, οἱ στρατιῶται, τό, τε τοῦ Γερμανικοῦ στρατήγημα μαθόντες, καὶ τοὺς † βουλευτὰς ὡς καὶ ἐπὶ τῇ τῶν πεπραγμένων ὑπ' αὐτοῦ καταλύσει παρόντας ὑποτοπήσαντες, ἐθορύβησαν αὖθις· καὶ τῶν τε πρέσβεων ὀλίγου τινὰς ἀπέσφαξαν. καὶ ἐνέκειντο, τήν τε γυναῖκα αὐτοῦ Ἀγριππῖναν, τὴν τε Ἀγρίππου καὶ Ἰουλίας τῆς Αὐγούστου θυγατέρα οὖσαν, καὶ τὸν υἱὸν (ὃν Γάϊον Καλιγόλαν, ὅτι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὸ πλεῖστον τραφεὶς, τοῖς στρατιωτικοῖς ὑποδήμασιν ἀντὶ τῶν ἀστικῶν ἐχρῆτο, προσωνόμαζον,) ‡ ὑπεκπεμφθέντα ποι ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ συνέλαβον. καὶ τὴν μὲν Ἀγριππῖναν ἐγκύμονα οὖσαν ἀφῆκαν αὐτῷ δεηθέντι, τὸν δὲ δὴ Γάϊον κατέσχον. χρόνῳ δ' οὖν ποτὲ καὶ τότε, ὡς οὐδὲν ἐπέραινον, ἡσύχασαν· καὶ ἐς τοσαύτην γε μεταβολὴν ἦλθον, ὥστε καὶ αὐτοὶ τοὺς θρασυτάτους σφῶν αὐτοκέλευστοι συλλαβεῖν· καὶ τοὺς μὲν ἰδίᾳ ἀποκτεῖναι, τοὺς δὲ καὶ ἐς τὸ μέσον ἀγαγόντες, ἔπειτα πρὸς τὸ τῶν πλειόνων βούλημα τοὺς μὲν ἀποσφάξαι, τοὺς δὲ ἀπολῦσαι. φοβηθεὶς οὖν καὶ ὣς ὁ Γερμανικὸς μὴ καὶ αὖθις στασιάσωσιν, ἐς τὴν πολεμίαν ἐνέβαλε, καὶ ἐν αὐτῇ ἀσχολίαν τε ἅμα αὐτοῖς καὶ τροφὴν ἄφθονον ἐκ τῶν ἀλλοτρίων παρέχων ἐνεχρόνισε. καὶ ὁ μὲν, δυνηθεὶς ἂν τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν λαβεῖν, (ἡ γὰρ εὔνοια πάντων ἁπλῶς τῶν τε Ῥωμαίων καὶ τῶν ὑπηκόων σφῶν ἐς αὐτὸν ἐπῆν) οὐκ ἠθέλησε. Τιβέριος δὲ ἐπῄνεσε μὲν αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ, καὶ πολλὰ καὶ κεχαρισμένα καὶ ἐκείνῳ καὶ τῇ Ἀγριππίνῃ ἐπέστελλεν, οὐ μέντοι καὶ ἥδετο οἷς ἔπραξεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλεῖον αὐτὸν, ὡς καὶ τὰ στρατεύματα ἀνηρτημένον, ἐδεδίει. οὐ γάρ πως καὶ φρονεῖν οὕτως ἐδόκει, † ἐξ ὧν ἑαυτῷ συνῄδει, ἄλλα μὲν λέγοντι, ἄλλα δὲ ποιοῦντι, ὑπελάμβανεν. ὥσθ'

Marg.: † πρεσβευτάς. ‡ ὑπεκπεμφθέντας. † ἐξ ὧν.

A illaturus strinxisset, lugubrem clamorem sustulerunt: ac quidam ipsorum suo porrecto gladio, Hunc ergo, inquit, accipe, acutior tuo est. ita Germanicus, quo res rediisset videns, seipsum interficere non ausus est, quia præsertim finem seditioni nihilo magis futurum metueret: literis tamen compositis, quasi Tiberius eas misisset, ‡ doni quod Augustus eis legasset, duplum exsoluit, quasi Tiberii iussu, & veteranos dimisit: quorum maxima pars ex vrbana multitudine constabat, quam B Augustus post Varianā cladem conscripserat. Ad hunc modum ea tunc seditio resedit. Postea vero quam à Tiberio missi legati senatores aduenerunt, (quibus clam Tiberius ea modo, quæ vellet Germanicum scire, dixerat; satis compertū habebat, eos omnia Germanico ipsius cōsilia indicaturos, ideoque ‡ præter ista, [quasi nihil aliud mente agitaret,] neque ipsos, neque Germanicum quicquam scrutari volebat) milites intellecta arte, qua vsus fuerat Germanicus, existimantesque ideo ‡ legatos missos, vt eius acta C rescinderent, ita rursum tumultuati sunt, vt parum a cæde † legatorum abfuerint: Germanicoq; instantes, vxorem eius Agrippinam, filiam Agrippæ & Iuliæ, Augusti filiæ, ac filium Caium (cui Caligulæ cognomē dederant, quod plerunq; in exercitu educatus, † militari pro vrbico pedum tegmine vteretur) ‡ emissos aliquo ab ipso, comprehenderunt: Agrippinamq;, quæ tum vterum ferebat, ei precanti reddita, Caiū detinuerunt. Post aliquantum D tēporis, quū nihil consequerentur, vltro finē turbarū fecerūt: adeoq; immutati sūt, vt sponte sua turbulentissimum quenque corripuerint, ac alios ipsi necauerint, alios in medium productos, vt maiori parti placuisset, vel interfecerint, vel dimiserint. Germanicus veritus, ne denuo turbarent, in hostium terram duxit; [a] ibiq; & negotium eis, & victum abundantem ex alienis [bonis] exhibuit. Poterat, siquidē voluisset, is vir imperio potiri, adeo omnis Romanorū subditorumque beneuolentia in eum inclinabat. Eius rei causa Tiberius ipsum laudauit, multasq; ad eum & Agrippinam amice scripsit literas: at vero E actionib. eius nequaquā delectatus fuit, magis iam eum metuens, vt qui militū animos sibi † deuinciret. Vt.n. sibi ipse conscius erat, aliter se agere atque sentire; ita

Marg.: ‡ legatum eis ab Augusto relictū, duplicatum exsoluit, — ‡ præterista sola neque ipsos, — ‡ senatores — † quorūdam è legatis — † militarib. caligis aut subligaculis pro vrbanis vteretur. — ‡ emissos clam aliquò — [a] ibiq; diutius hærens, & negotiū — † deuinxisset. Quippe mens alia Tiberii esse videbatur, ac prout ipse sibi conscius erat, aliter

Germanico quoque diuersum ab his, quę egisset, consilium subesse suspicabatur. Neq; minus Agrippinam vxorem eius suspectam habebat, mulierē eam; cuius spiritus generis excellentiæ responderent. Enimuero omnino dissimulans omnem in eos simultatem, laudato in senatu multis verbis Germanico, sacrificia propter eius acta, [a] vt Drusi etiam, fieri iussit: militibus in Pannonia tantundem, quātum is Germanicis dederat, donauit: in posterum autem non, nisi viginti annis militassent, missionem iis, qui extra Italiam merebant, concessit.

[a] sicut ob res à Druso gestas.

Postquam nulli iam motus annuntiabantur, omnis tuto res Romana in principatum ipsius consentiebat: ita demum missa dissimulatione imperium occepit, idque ad hunc modum, quādiu vixit Germanicus, administrauit. Suo arbitrio nihil, aut perpauca agebat: de rebus etiam minutissimis ad senatum referebat: posito in foro tribunali, in quo sedens † ius diceret, semper consiliarios Augusti exemplo habebat; neque tamen, nisi communicata prius re etiam cum cæteris, quicquam serium peragebat: proposita sua in medium sententia, non tantum omnibus contradicere liberum relinquebat, sed ferebat etiam aliquando contraria suæ sententiæ decreta fieri. nam ipse quoque sæpenumero suffragium dicebat. Etenim Drusus itidem, vt reliqui, modo primus, modo post alios sententiam ferebat: & Tiberius aliquando silentiū tenebat: aliquādo primus, aut aliis posterior, vel vltimus etiam omnium, quædam aperte pronuntiabat: plerunq; ne videretur libertatem aliis adimere, dicere solebat, se, si sententiam fuisset laturus, hoc vel illo modo dicturum fuisse. id etsi eandem cum altero vim habebat, nihil tamen impediebat, quominus reliqui etiam, quid ipsis placeret, exponerent. quin sæpius diuersum ab ipsius sententia posteriores probauerunt, ac sæpenumero nihil cuiquam succēsente ipso obtinuerunt. Ius, quo dixi modo, dabat: magistratuum quoq; iudicia vel vocatus ab iis, vel vltro accedebat: eos suo quenque loco sedere sinens, ipse in subselliis è regione positis considens, quid sentiret, † primo loco dicebat. Eodem modo in aliis quoque se rebus gerebat. Nam neque dominum se ab homine libero, nec

† responderet,

† e regione sedebat.

ὑπετόπει μὲν καὶ ἐκεῖνον, ὑπετόπει δὲ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ (ἦν γὰρ ἀντίπαλον τὸ φρόνημα τοῦ γένους ὄγκῳ ἔχουσα) οὐ μὴν καὶ προσεποιεῖτο ἄχθεσθαί σφισιν, ἀλλὰ καὶ ἐπαίνους ἐν τῇ βουλῇ τοῦ Γερμανικοῦ πολλοὺς ἐποιήσατο, καὶ θυσίας ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ, ὥσπερ ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ Δρούσου, ψηφισθῆναι ἐσηγήσατο. τοῖς τε στρατιώταις τοῖς ἐν τῇ Παννονίᾳ τὰ αὐτὰ τοῖς ὑπ' ἐκείνου δοθεῖσιν ἐδωρήσατο. ἐς μέντοι τὸ ἔπειτα οὐ πρότερον τοὺς ἔξω τῆς Ἰταλίας στρατευομένους ἀπέλυε, πρὶν τὰ εἴκοσιν ἔτη στρατεύσασθαι.

Ὡς δ' οὐδὲν ἔτι νεωτεροποιὸν ἠγγέλλετο, ἀλλὰ ἀσφαλῶς πάντα τὰ τῶν Ῥωμαίων ἐς τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ συνεφρόνησε, τήν τε ἀρχὴν οὐδὲν ἔτι εἰρωνευόμενος ὑπεδέξατο, καὶ ἐν τοιῷδε αὐτὴν τρόπῳ ἐφ' ὅσον ὁ Γερμανικὸς ἔζη, διήγαγεν. αὐτὸς μὲν καθ' ἑαυτὸν † ἤ τι ἢ οὐδὲν ἔπραττε, πάντα δὲ δὴ καὶ τὰ σμικρότατα ἔς τε τὴν γερουσίαν ἐσέφερε, καὶ ἐκείνῃ ἐκοίνου. ἐπεποίητο μὲν γὰρ βῆμα ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἐφ' οὗ προκαθίζων ἐχρημάτιζε, καὶ συμβούλους ἀεί, κατὰ τὸν Αὔγουστον, παρελάμβανεν. οὐ μέντοι καὶ διῴκει λόγου τι ἄξιον, ὃ μὴ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπεκοίνου· καὶ ἔς γε τὸ μέσον τὴν ἑαυτοῦ γνώμην τιθείς, οὐχ ὅπως ἀντειπεῖν αὐτῇ παντὶ τῷ παρρησίαν ἐνέμεν, ἀλλὰ καὶ τἀναντία οἱ ἔστιν ὅτε ψηφιζομένων τινῶν ἔφερε. καὶ γὰρ αὐτὸς ψῆφον πολλάκις ἐδίδου. ὁ μὲν γὰρ Δροῦσος ἐξ ἴσου τοῖς ἰδιώταις ποτὲ μὲν πρῶτος, ποτὲ δὲ μεθ' ἑτέρους τοῦτ' ἐποίει· ἐκεῖνος δὲ ἔστι μὲν ὅτε ἐσιώπα, ἔστι δ' ὅτε καὶ πρῶτος, ἢ καὶ μετ' ἄλλους τινάς, ἢ καὶ τελευταῖος, τὰ μὲν ἄντικρυς ἀπεφαίνετο, τὰ δὲ δὴ πλείω (ἵνα δὴ μὴ δοκῇ τὴν παρρησίαν αὐτῶν ἀφαιρεῖσθαι) ἔλεγεν ὅτι, εἰ γνώμην ἐποιούμην, τὰ καὶ τὰ ἂν ἀπεδειξάμην. καὶ ἦν μὲν καὶ τοῦτο τὴν ἴσην τῷ ἑτέρῳ ἰσχὺν ἔχον, οὐ μέντοι καὶ ἐκωλύοντο οἱ λοιποὶ ὑπ' αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα σφίσι λέγειν. ἀλλὰ καὶ πολλάκις ὁ μὲν τὸ ἐγίγνωσκεν, οἱ δὲ μετ' αὐτὸν ἕτερόν τι αἱρετώτερον ἐνόμιζον, καὶ ἔστιν ὅτε καὶ ἐπεκράτουν. καὶ οὐδενὶ μέντοι παρὰ τοῦτο ὀργὴν εἶχεν. ἐδίκαζε μὲν οὖν ὥσπερ εἶπον· ἐπεφοίτα δὲ καὶ ἐπὶ τὰ τῶν ἀρχόντων δικαστήρια, καὶ παρακαλούμενος ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀπαράκλητος. καὶ ἐκείνους μὲν ἐν τῇ ἑαυτῶν χώρᾳ καθῆσθαι εἴα, αὐτὸς δ' ἐπὶ τοῦ βάθρου τοῦ κατ' ἀντικρὺ σφῶν κειμένου καθίζων, ἔλεγεν ὅσα ἐδόκει αὐτῷ, ὡς πάρεδρος. καὶ τἆλλα δὲ πάντα κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦτον τρόπον ἐποίει. οὔτε γὰρ δεσπότην αὐτὸν τοῖς ἐλευθέροις, οὔτε αὐ-

† Sylburg. ἢ ὀλίγα τι

οὔτε αὐτοκράτορα, πλὴν τοῖς στρατιώταις, καλεῖσθαι ἐφίει· τό, τε τοῦ πατρὸς τῆς πατρίδος πρόσρημα παντελῶς διεώσατο, καὶ τὸ τοῦ Αὐγούστου οὐκ ἐπέθετο μέν, (οὐδὲ γὰρ ψηφισθῆναι ποτὲ εἴασε) λεγόμενον δ' ἀκούων, καὶ γραφόμενον ἀναγινώσκων, ἔφερε. καὶ ὁσάκις γε βασιλεῦσί τισιν ἐπέστελλε, καὶ ἐκεῖνο προσενέγραφε. τὸ δ' ὅλον ΚΑΙΣΑΡ, ἔστι δ' ὅτε καὶ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ, ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ πραχθέντων, ΠΡΟΚΡΙΤΟΣ τε ΤΗΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ, κατὰ τὸ ἀρχαῖον, καὶ ὑφ' ἑαυτοῦ ὠνομάζετο. καὶ πολλάκις γε ἔλεγεν ὅτι, Δεσπότης μὲν τῶν δούλων, αὐτοκράτωρ δὲ τῶν στρατιωτῶν, τῶν δὲ δὴ λοιπῶν πρόκριτός εἰμι. Εὔχετό τε, ὁσάκις τοιοῦτόν τι ἀεὶ παραπέσοι, τοσοῦτον καὶ ζῆσαι καὶ ἄρξαι χρόνον, ὅσον αὐτῷ δημοσίᾳ συμφέρῃ. καὶ οὕτω γε διὰ πάντων ὁμοίως δημοτικὸς ἦν, ὥστε οὔτε ἐν τοῖς γενεθλίοις αὑτοῦ γίγνεσθαί τι παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἐπέτρεπεν, οὔτε ὀμνύναι τοῖς ἀνθρώποις τὴν αὐτοῦ τύχην συνεχώρει· οὔτ' εἰ καὶ ὀμόσας τις αὐτὴν, αἰτίαν ὡς καὶ ἐπιορκηκὼς ἔλαβεν, οὐκ ἐπεξῄει. συνελόντι τε εἰπεῖν, οὐδ' ὅπερ ἐπί τε τῷ Αὐγούστῳ δοθὲν ἀεὶ ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρα, καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μετ' ἐκεῖνον ἄρξασιν, (ὧν γε καὶ λόγον τινὰ ποιούμεθα) ἐπί τε τοῖς τὸ κράτος ἀεὶ ἔχουσιν, ἐξ ἀνάγκης γίγνεται), τά τε πραχθέντα ὑπ' αὐτῶν καὶ τὰ πραχθησόμενα ὑπὸ τῶν ἀεὶ ζώντων ὅρκοις τισὶ βεβαιοῦσθαι· οὐδὲ τοῦτο τά γε πρῶτα ἐφ' ἑαυτῷ περιεῖδε γιγνόμενον. καίτοι ἐπὶ ταῖς τοῦ Αὐγούστου πράξεσι τούς τε ἄλλους πάντας ὥρκου, καὶ αὐτὸς ὤμνυε. καὶ ὅπως γε ἐκδηλότερον αὐτὸ ποιοίη, παρεὶς αὐτὴν νουμηνίαν, καὶ οὔτε ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσελθὼν, μήθ' ὅλως ἐν τῇ πόλει τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὀφθεὶς, ἀλλ' ἐν προαστείῳ τινὶ διατρίψας, ἐσῄει τε μετὰ ταῦτα, καὶ καταμόνας ἐπιστοῦτο. τούτου τε οὖν ἕνεκα ἔξω που ταῖς νουμηνίαις δῆγε, καὶ ἵνα μηδένα τῶν ἀνθρώπων ἀσχολεῖν, περί τε τὰς νέας ἀρχὰς καὶ περὶ τὴν ἑορτὴν ἔχοντα, ποιῇ, ἢ καὶ ἀργύριον παρ' αὐτῶν λαμβάνῃ. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸν Αὔγουστον ἐπὶ τούτῳ ἐπῄνει, διά τε πολλὴν μὲν δυσχέρειαν ἐν αὐτῷ, πολλὴν δὲ καὶ ἀνάλωσιν ἐκ τῆς ἀντιδόσεως γίγνεσθαι. ταῦτά τε οὖν δημοτικῶς διῴκει· καὶ ὅτι οὔτε τεμένισμα αὐτῷ οὐχ ὅπως αὐθαίρετον, ἀλλ' οὐδ' ἄλλως τότε γε ἐτεμενίσθη· οὔτε εἰκόνα ἐξῆν αὐτοῦ οὐδενὶ στῆσαι. ἄντικρυς γὰρ παραχρῆμα ἀπηγόρευσε μήτε πόλει μήτ' ἰδιώτῃ τοῦτο ποιεῖν. προσέθηκε μὲν γὰρ τῇ ἀπορρήσει ὅτι, Ἂν μὴ ἐγὼ ἐπιτρέψω· προσυπεῖπε δὲ ὅτι, Οὐκ ἐπιτρέψω. ἐπεὶ τὸ γε ὑβρίσθαι πρός τινος, καὶ τὸ ἠσεβῆσθαι πρός τινος (ἀσέβειαί τε γὰρ ἤδη καὶ τὸ τοιοῦτον ὠνόμαζον, καὶ δίκας ἐπ' αὐτῷ πολλὰς ἐσῆγον)

A nec imperatorem, nisi à militibus, vocari patiebatur: patris patriæ nomen plane recusabat. Augusti nomen non quidem vsurpabat, (neque enim id sibi vnquam decerni concessit) audiens tamē, aut scriptum legens, ferebat: idque etiam quoties ad regē aliquem literas daret, adscribebat. Omnino autem CÆSARIS, & quandoque propter res à Germanico gestas, GERMANICI, PRINCIPISQVE SENATVS, more antiquo, nomen ipse sibi tribuebat; sæpius dicens, dominum se seruorum, imperatorem militum, principem cæterorum esse. Et quoties casus ita tulisset, precari solitus est tātum sibi vitæ & imperii tempus, quantū B reipublicæ conduceret. Adeo popularis erat in omni re, vt neque præter consuetudinem quicquam fieri natali suo, neq; per suam fortunam iurare cuiquam permiserit. neque si quis eam iurasset, ac periurii reus ageretur, id ‡ prosecutus est. Vtque omnia in vnum caput contraham, quod de Augusto in hunc vsque diē semper kal. Ianuarij, ac de omnibus, qui post eum fuerunt alicuius pretii[a] imperatores, fieri consueuit, vt acta eorū, & quæ acturi C sint ii, qui adhuc in viuis sunt, omnia iuramento populi approbentur; id quoque initio de se fieri Tiberius non permisit, quanuis in Augusti acta & ipse iurauerit, & sacramento reliquos adegerit. Quod vt manifestius ‡ redderet, ipsis kalendis in suburbano quodam exactis, ac neque in curia, neque omnino in vrbe visus ea die, deinde ingressus, † priuatim fidem dedit. Fuit & alia causa, cur iis kalendis extra vrbem esset: nempe in [b]hominibus anni auspicio, & festo die occupatis negotium D præberet, neve strenas ab iis acciperet: quod Augustum fecisse improbabat, quia ea res multæ molestiæ, multique in rependendo sumptus esset. [c] Præterea eo tempore neque templum vllum sibi proprium extrui, neque se in alio vllo coli passus est: edicto etiam palam ne quis priuatus, neve vrbs vlla statuam ipsi poneret, iniussu suo. sed addiderat, nunquam se id concessurum. Iniurias aliorum, impietatemve in se (iam enim impietatis nomē id generis peccatis tribuebatur, E multisque ob eam dies dicebatur) peni-

‡ *puniuit.*
a *imperatores, & qui singulis temporibus imperium tenent, fieri nō cessarit consueuit.*
‡ *faceret.*
† *ipse solus iurabat.*
b *hominib⁹ ob magistratus nouos & ferias occupatis*
c *Tum hæc igitur ab eo, gesta populariter, tum quod id sane temporis nullum ei templum nec alio quidem quouis modo, nedum de ipsius sententia conditū fuerit. Non etiam licebat vlli, statuam ei ponere Nam id ne ciuitas vlla neue priuatus quis faceret, ab initio statim expresse prohibuit. Et interdicto quidem adscripsit, Nisi ego permisero: verbis autē adiecit, Non permittam.*

tus dissimulabat: neque vllam accusationem huiusmodi propter se factam admittebat, quanuis ea in re honori Augusti studeret. Initio quidem neminem Augusti causa in iudicium tractum puniuit, multosque accusatos, quod per ipsius fortunam peierassent, absoluit; sed posterioribus temporibus multos morte affecit.

Ad hæc Augustum eo etiam coluit, quod ædificia ab eo inchoata, necdũ absoluta perfecit, Augustique nomen iis inscripsit: statuas & fana ei à populis, aut priuatis facta, partim ipse dedicauit, partim sacranda pontificibus iniunxit. Quem inscribendi morem non in Augusti tantum operibus, sed & in aliis obseruauit, quæ refectione indigebant. [a] quæ quum omnia instaurasset, (nihil enim de nouo ædificauit, præter Augusti templum) nullũ eorum suo, omnia eorum, qui primum ea exstruxissent, nomine inscripsit. Minimos vero sumpt⁹ pro se, plurimos pro republica faciebat; omnia propemodũ publica opera aut reficiendo, aut exornando. multa quoque ciuitatibus & priuatis hominib. suppeditabat. senatores multos ad egestatem redactos, ac ob id eo ordine cedere volentes, locupletauit; non tamẽ, nisi adhibito examine: multis senatu propter luxuriam aut paupertatem, cuius rationem edere probabilem nullam possẽt, motis. Si quid alicui largiebatur, id confestim numerari se inspiciente iubebat, magna adhibita cura, ne idem sibi, quod Augusto, eueniret; cuius munerum permagnam partem dispẽsatores detrahere cõsueuerant. Hæc autem omnia non aliunde, quam ex constitutis reditibus insumebantur. nam eo quidem tempore neminem pecuniæ causa necauit, aut bona cuiusquam publicauit, [b] neque prouinciam vllam expilauit. Æmilio certe Recto, quum is pecuniæ maiorem cõstitutam summam ex Ægypto (nam ei præerat) misisset, rescripsit; se tonderi suas oues, non ad viuum vsque radi velle.

Præbebat se etiam ad congressus & alloquia valde benignum. inde senatores simul omnes se salutare iussit, ne [certando de priore aditu,] se inuicem truderẽt. Denique tanta vtebatur † clementia, vt quũ aliquando Rhodiorũ magistrat⁹ data ad eum epistola, non subscripsissent illud consuetum, quod vota ipsi facerent; celeriter eos excitos, quasi male mul-

[a] Nã quum omnia ruinosa instaurasset.

[b] neque per iniuriam pecunias vllas extorsit.

† moderatione.

A ἥκιστα προσεποιεῖτο. οὐδ᾽ ἔστιν ἥν τινα τοιαύτην ἑαυτῷ γραφὴν προσεδέξατο, καίπερ τὸν Αὔγουστον καὶ ἐν τούτῳ σεμνύνων. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον οὐδένα οὐδὲ τῶν ἐπ᾽ ἐκείνῳ τινὰ αἰτίαν λαβόντων ἐκόλασεν, ἀλλὰ καὶ ἐγκληθέντας τινὰς ὡς καὶ ἐπιωρκηκότας τὴν τύχην αὐτοῦ, ἀπέλυσε· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ πάνυ πολλοὺς ἐθανάτωσε.

Καὶ ἔτι τε τούτῳ τὸν Αὔγουστον ἤγαλλε, ὅτι τά τε οἰκοδομήματα ἃ προκατεβάλετο μὲν, οὐκ ἐξετέλεσε δὲ, ποιῶν, τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπέγραφε B σφίσι· τά τε ἀγάλματα καὶ τὰ ἡρῷα αὐτοῦ, καὶ ὅσα οἱ δῆμοι καὶ ὅσα οἱ ἰδιῶται ἐποίουν, τὰ μὲν αὐτὸς καθιέρου, τὰ δὲ τῶν ποντιφίκων τινὶ προσέταττε. τοῦτο δὲ τὸ κατὰ τὰς ἐπιγραφὰς, οὐκ ἐπ᾽ ἐκείνοις μόνοις τοῖς τοῦ Αὐγούστου ἔργοις, ἀλλ᾽ ἐπὶ πᾶσιν ὁμοίως τοῖς ἐπισκευῆς τινος δεηθεῖσιν ἐποίησε. πάντα γὰρ τὰ πεπονηκότα ἀνακτησάμενος, (αὐτὸς γὰρ οὐδὲν τὸ παράπαν ἐκ καινῆς, πλὴν τοῦ Αὐγουστείου, κατεσκευάσατο) οὐδὲν αὐτῶν ἰδιώσατο, ἀλλὰ τὰ τῶν πρώτων οἰκοδομησάντων αὐτὰ ὀνόματα πᾶσι σφίσιν ἀπέδωκεν. C ἐλάχιστα γὰρ ἐς αὐτὸν δαπανῶν, πλεῖστα ἐς τὸ κοινὸν ἀνήλισκε· πάντα μὲν ὡς εἰπεῖν τὰ δημόσια ἔργα, τὰ μὲν ἀνοικοδομῶν, τὰ δὲ ἐπικοσμῶν· πολλὰ δὲ καὶ πόλεσι καὶ ἰδιώταις ἐπαρκῶν, τῶν τε βουλευτῶν συχνοὺς πενομένους, καὶ μηκέτι μηδὲ βουλεύειν διὰ τοῦτ᾽ ἐθέλοντας, ἐπλούτισεν. οὐ μέντοι καὶ ἀκρίτως αὐτὸ ἐποίει, ἀλλὰ καὶ διέγραψε τοὺς μὲν ὑπὸ ἀσελγείας, τοὺς δὲ καὶ ὑπὸ πτωχείας, ὅσοι μηδένα αὐτῆς λογισμὸν εἰκότα ἀποδοῦναι ἐδύναντο. πᾶν τε ὃ ἐδωρεῖτό τισιν, αὐτίκα καὶ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἠριθμεῖτο. D ἐπειδὴ γὰρ ἐπὶ τοῦ Αὐγούστου μεγάλα ἐκ τῶν τοιούτων οἱ δοτῆρες αὐτῶν ἀπετέμνοντο, δεινῶς ἐφυλάττετο μὴ καὶ ἐφ᾽ ἑαυτοῦ τοῦτο γίγνηται. καὶ ταῦτα μέντοι πάντα ἐκ τῶν νενομισμένων προσόδων ἐδαπάνα. οὔτε γὰρ ἀπέκτεινε χρημάτων ἕνεκα οὐδένα, οὔτε οὐσίαν τινὸς τότε γε ἐδήμευσεν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐξ ἐπηρείας τι ἠργυρολόγησεν. Αἰμιλίῳ γοῦν Ῥήκτῳ χρήματά ποτε αὐτῷ πλείω παρὰ τὸ τεταγμένον ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἧς ἦρχε πέμψαντι, ἀντεπέστειλεν ὅτι, Κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα, ἀλλ᾽ οὐκ E ἀποξύρεσθαι βούλομαι.

Καὶ μέντοι καὶ εὐπρόσοδος καὶ εὐπροσήγορος ἰσχυρῶς ἦν. τοὺς γοῦν βουλευτὰς ἀθρόους ἀσπάζεσθαι αὐτὸν ἐκέλευσεν, ἵνα μὴ † ὠστίζωνται. τό, τε σύμπαν, τοσαύτην ἐπιείκειαν ἔσχε, ὥστε ἐπειδή ποτε οἱ Ῥοδίων ἄρχοντες ἐπιστείλαντές τι αὐτῷ, οὐχ ὑπέγραψαν τῇ ἐπιστολῇ τοῦτο δὴ τὸ νομιζόμενον, εὐχὰς αὐτῷ ποιούμενοι· μετεπέμψατο μὲν σπουδῇ, ὡς καὶ κακόν τι δράσων, ἐλ-

† ὠθίζωνται vsitatius.

των, ἐλθόντας δὲ οὐδὲν δεινὸν εἰργάσατο, ἀλλ' ὑπογράψας τὸ ἐνδέον ἀπέπεμψε. τούς τε ἀεὶ ἄρχοντας ὡς ἐν δημοκρατίᾳ ἐτίμα, καὶ τοῖς ὑπάτοις καὶ ὑπανίστατο· ὁπότε τε αὐτοὺς ἑστιῴη, τοῦτο μὲν, ἐσιόντας σφᾶς πρὸς τὰς θύρας ἐξεδέχετο, τοῦτο δὲ, καὶ ἀπιόντας προέπεμπε. εἴ τε ποτὲ ἐπὶ τοῦ δίφρου ἐκομίζετο, οὐδένα οἱ παρακολουθεῖν οὐχ ὅπως βουλευτὴν, ἀλλ' οὐδὲ ἱππέα τῶν πρώτων, εἴα. ἔν τε ταῖς πανηγύρεσι, καὶ εἰ δή τι καὶ ἄλλο τοιουτότροπον ἀσχολίαν τοῖς πολλοῖς παρέξειν ἔμελλεν, ἐλθὼν αὖ ἀφ' ἑσπέρας πρός τινα τῶν Καισαρείων τῶν πρὸς τοῖς χωρίοις ἐκείνοις, ἐς ἃ συμφοιτῆσαι ἔδει, οἰκούντων, ἐνταῦθα τὰς νύκτας ἐναυλίζετο· ὅπως ὅτι ἑτοιμοτάτου καὶ ἀπονωτάτου τοῖς ἀνθρώποις ἐντυγχάνειν αὐτῷ γίγνοιτο. καὶ τούς γε τῶν ἵππων ἀγῶνας ἐξ οἰκίας καὶ αὐτὸς τῶν ἀπελευθέρων τινὸς πολλάκις ἑώρα. συνεχέστατα γὰρ ἐπὶ τὰς θέας ἀπήντα, τῆς τε τιμῆς τῶν ἐπιτελούντων αὐτὰς ἕνεκα, καὶ τῆς τοῦ πλήθους εὐκοσμίας, τοῦ τε συνεορτάζειν σφίσι δοκεῖν. οὐ γὰρ οὔτε ἐσπούδασε ποτὲ περὶ τῶν τοιούτων οὐδὲν, οὔτε δόξαν τινὰ ὡς καὶ συσπεύδων τινὶ ἔσχεν. οὕτω τε ἐς πάντα ἴσος καὶ ὅμοιος ἦν, ὥστ' ὀρχηστήν τινα τοῦ δήμου ἐλευθερωθῆναί ποτε βουληθέντος, μὴ πρότερον συνεπαινέσαι, πρὶν τὸν δεσπότην αὐτοῦ καὶ πεισθῆναι καὶ τὴν τιμὴν λαβεῖν. τοῖς τε ἑταίροις, ὡς καὶ ἐν ἰδιωτείᾳ, συνῆν. καὶ γὰρ δικαζομένοις σφίσι συνηγωνίζετο, καὶ θυσιῶσι συνεώρταζε. νοσοῦντάς τε ἐπεσκέπτετο, μηδεμίαν φρουρὰν ἐπισαγόμενος. καὶ ἐφ' ἑνί γε τινὶ αὐτῶν τελευτήσαντι τὸν ἐπιτάφιον αὐτὸς εἶπε. καὶ μέντοι καὶ τὴν μητέρα τά τε ἄλλ' ὅσα πρέποντα αὐτῇ τῶν τοιούτων ποιεῖν ἦν, τὸ μέν τι τῆς ἑαυτοῦ ζηλώσεως ἕνεκα, τὸ δὲ, ἵνα μὴ ὑπεραυχῇ, προσέχειν ἐκέλευσε. πάνυ γὰρ μέγα καὶ ὑπὲρ πάσας τὰς πρόσθε γυναῖκας ὤγκωτο, ὥστε καὶ τὴν βουλὴν καὶ τοῦ δήμου τοὺς ἐθέλοντας οἴκαδε ἀσπασομένους ἀεί ποτε ἐσδέχεσθαι· καὶ τοῦτο καὶ ἐς τὰ δημόσια ὑπομνήματα ἐσεγράφετο. αἵ τε ἐπιστολαὶ αἱ τοῦ Τιβερίου καὶ τὸ ἐκείνης ὄνομα χρόνον τινὰ ἔσχον, καὶ ἐγράφετο ἀμφοῖν ὁμοίως. πλὴν γὰρ ὅτι οὔτε ἐς τὸ συνέδριον, οὔτε ἐς τὰ στρατόπεδα, οὔτε ἐς τὰς ἐκκλησίας ἐτόλμησέ ποτε ἐσελθεῖν, τά γε ἄλλα πάντα ὡς καὶ αὐταρχοῦσα διοικεῖν ἐπεχείρει. ἐπί τε γὰρ τοῦ Αὐγούστου μέγιστον ἠδυνήθη, καὶ τὸν Τιβέριον αὐτὴ αὐτοκράτορα πεποιηκέναι ἔλεγε· καὶ διὰ τοῦτο οὐχ ὅσον ἐξ ἴσου οἱ ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ πρεσβεύειν αὐτοῦ ἤθελεν. ὅθεν ἄλλα τε ἔξω τοῦ νενομισμένου ἐσεφέρετο, καὶ πολλοὶ μὲν μητέρα αὐτὴν τῆς πα-

ratarus, quum id quod deerat adiecisset, indemnes dimiserit. Quasi in populari reipublicæ si viueret imperio, ita magistratus quouis tempore honorabat, etiam consulibus assurgens: quumque eos cõuiuio acciperet, ingredientes apud ianuã excipiebat, abeuntes prosequebatur. Si quando ‡ curru veheretur, comitari se nõ modo ‡ patricium, sed ne primariorum quidem equitum vllum sinebat. † Quum festi dies essent, aut aliquid simile, quo multitudo occupata esset futura, vesperi veniens ad aliquem Cæsarianorum, qui eo loci, vbi conuentus populi esset futurus, habitaret; noctem ibi exegit, vt expeditissime, & quam minimo labore homines ipsum accedere possent. sæpenumero etiam equestres ludos de liberti domo spectauit. Frequenter enim ad spectacula veniebat, in honorem eorum, qui hæc edebant, vtque multitudinem ‡ ornaret, ac vna ea celebrare videretur: [a] ipse exhibendis eis neque per se, neque cum aliis gloriam captans. Adeo æqualitati in omnibus rebus studebat, vt quũ populus histrionem quendam manumitti cuperet, non prius adsensus sit, [b] quam domini pretium eius accipientis voluntate id fieret. Amicis perinde ac priuatus aderat, eos & in iudiciis defendebat, & rem sacram vna faciebat, ægrotantesque nullo secum adducto præsidio inuisebat, etiam in funere cuiusdam funebrẽ orationem habuit. Matrem quoque adhortabatur ad hæc eadem agenda, quantum eius decorum pateretur, partim vt ipsum imitaretur, partim ne immodico fastu sese ea efferret. quippe ‡ superbia omnes ea priores fœminas longo interuallo post se reliquerat: quæ senatum, ac de populo, qui vellent, domum ad se salutandam venire admittebat, idque ipsum in publicos commentarios referri curabat. Quin etiam epistolis Tiberii nomen matris aliquandiu adscriptum fuit, literæque ad Tiberium datæ, Liuiæ etiam inscribebantur: ac nisi quod in ‡ cõcilium, ad exercitum, inque conciones venire non fuit ausa; cætera omnia, quasi ipsa imperium teneret, agere ‡ audebat. etenim Augusto incolumi plurimum potuerat, ipsaque se Tiberio imperium dedisse ferebat: ideoque non æquata modo potestate cum eo regere, sed priores ipso gerere volebat. Hinc multa extra consuetudinem populi Rom. introducta, inuentique haud pauci, qui matrem eam pa-

‡ lectica gestaretur. ‡ senatorẽ. † Quoties ludi agerentur.

‡ intrà fines modestiæ cõtineret.

a Nec enim omnino studiosus vnquam in rebus huiusmodi fuisset, nec in iis contendere voluisse cum quoquã existimabatur.

b quam dominus eius persuasus adnuisset, ac serui pretiũ accepisset.

Cum amicis haud aliter, ac prius in vita priuata, versabatur, & eos in iudiciis defendebat.

‡ fastu

‡ senatum

‡ conabatur.

tricæ, ac genitricem appellandam censerent: alii Tiberio ab ipsa nomen habendum, nimirum à matre vocato, vt Græci a patre. Quæ indigne ferens Tiberius, & decretos illi, exceptis minimis, honores improbauit †, neque insolens quicquam agere permisit. Statuam quandam Augusto Liuia dedicare, ac propterea patricios & equites cum eorum vxoribus conuiuio accipere statuerat. Tiberius neque dedicationem ei, nisi senatusconsulto concessam, permisit; & viris ipse epulum, illa tantum mulieribus [eo iubente,] præbuit. Postremo ab omnibus actionibus publicis ei remotæ, curationem rei familiaris mandauit: qua ipsa quum molesta ipsi esset, peregrinationes instituit, omniq; modo se illi subtraxit: neq; minima Capreas secedēdi causa mater ipsi fuit. Hæc de Liuia traduntur.

† *Liuia dedicare, at propterea sam [senatū] quam equites,*

Cæterum Tiberius, quum seuerum se iis quibus aliquod crimen obiiceretur, præberet; Drusum quoque filium suum, hominem impurissimum, & extremæ sæuitiæ, (nam gladiis quoq; acutissimis ab eo nomen inditum, vt Drusiani vocarentur) tum odio habuit, tum priuatim publiceque sæpenumero obiurgauit. Etiam aliquando multis præsentibus ei dixit, non illum se viuo quicquam per vim aut libidinem perpetraturum: sin conatus fuisset, effecturum se, vt ne se defuncto quidem. Nimirum aliquandiu moderatissime Tiberius vixit, ac ne reliquos etiam libidinibus obsequi passus est, multis ob id supplicio [a] coercitis. idemque quum senatus pœnam iis, qui luxuriarentur, constituere vellet, improbauit: eo addito, præstare singulos certa ratione castigari, quam commune omnibus supplicium irrogari. sic enim in præsentia quosdam metu dedecoris sibi temperaturos, ne vitia eorum palam fierent: vbi vero semel legem natura vicisset, nemini eam curæ futuram. Gestabant eo tempore permulti etiam viri vestem purpuream, quanquam vetitum esset iam pridem. id neque reprehendit in quoquam Tiberius, neque multauit: tantum ludis, quum plueret, pulla ipse penula indutus effecit, ne quis etiam alius vestem inconcessam vsurparet.

[a] *coercitis: licet aliquando, quum senatores pœnam perditè viuentibus irrogandam lege lata censerent, ne ipse statueret quidquam, & præstare subiecerit, eos quodammodo priuatim ad frugalitatem reduci, quam pœna publica multari. Nam dedecoris metu quosdam ad tempus operâ daturos, vt modeste se gerendo, vitia sua tegerent: vbi vero*

Hæc ita ab eo acta sunt; quandiu in viuis mansit Germanicus: eo autem defuncto plurimum immutatus est, siue quod eum animum ab initio gerēs, qualem postea ostendit, ita se composuerit, dum Germanicus vita frueretur, quem prin-

A τείδος, πολλοὶ δὲ καὶ γενέτειραν προσαγορεύεσθαι γνώμην ἔδωκαν. ἄλλοι καὶ τὸν Τιβέριον ἀπ' αὐτῆς ἐπικαλεῖσθαι ἐσηγήσαντο, ὅπως ὥσπερ οἱ Ἕλληνες πατρόθεν, οὕτω καὶ ἐκεῖνος μητρόθεν ὀνομάζηται. ἀγανακτῶν οὖν ἐπὶ τούτοις, οὔτε τὰ ψηφιζόμενα αὐτῇ, πλὴν ἐλαχίστων, ἐπεκύρου, οὔτ' ἄλλο τι ὑπέρογκον ποιεῖν ἐπέτρεπεν. εἰκόνα γοῦν ποτε αὐτῆς οἴκοι τῷ Αὐγούστῳ ὁσιωσάσης, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν βουλὴν καὶ τοὺς ἱππέας μετὰ τῶν γυναικῶν ἑστιᾶσαι ἐθελησάσης, οὔτ' ἄλλως συνεχώρησεν οἱ τοῦτο B πρᾶξαι, πρὶν τὴν γερουσίαν ψηφίσασθαι, † οὔτε τοὺς τότε ἄνδρας δειπνίσαι· ἀλλ' αὐτὸς μὲν τούτους, ἐκείνη δὲ τὰς γυναῖκας εἱστίασε. καὶ τέλος τῶν μὲν δημοσίων πραγμάτων παντάπασιν αὐτὴν * ἀπήλλαξε, τὰ δὲ οἴκοι διοικεῖν οἱ ἐφεὶς, εἶθ' ὡς καὶ ἐν τούτοις ἐπαχθὴς ἦν, ἀποδημίας τε ἐστέλλετο, καὶ πάντα τρόπον αὐτὴν ἐξίστατο· ὥστε καὶ ἐς τὴν Καπρίαν δι' ἐκείνην οὐχ ἥκιστα μεταστῆναι. ταῦτα μὲν περὶ τῆς Λιουίας παραδέδοται.

† ὑπ' ἐκείνης τοὺς ἄνδρας

*Sylburg. ἀπήλλαξε.

Ὁ δὲ δὴ Τιβέριος, αὐτὸς μὲν τραχὺς περὶ C τοὺς αἰτιαζομένους τι μετεχειρίζετο, τῷ δὲ δὴ Δρούσῳ τῷ υἱεῖ, καὶ ἀσελγεστάτῳ καὶ ὠμοτάτῳ (ὥστε καὶ τὰ ὀξύτατα τῶν ξιφῶν Δρουσιανὰ ἀπ' αὐτοῦ κληθῆναι) ὄντι, καὶ ἤχθετο, καὶ ἐπετίμα καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ πολλάκις. καὶ ποτὲ αὐτῷ καὶ ἄντικρυς πολλῶν παρόντων εἶπεν ὅτι, ζῶντος μὲν μου, οὐδὲν οὔτε βίαιον οὔθ' ὑβριστικὸν πράξεις· ἂν δέ τι καὶ τολμήσῃς, οὐδὲ τελευτήσαντος. χρόνον γάρ τινα σωφρονέστατα διεγένετο, καὶ οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδενὶ ἀσελγαίνειν ἐφίει, ἀλλὰ καὶ συχνοὺς ἐπὶ τούτῳ ἐκόλαζε· καίτοι D τῶν βουλευτῶν ποτε ἐπιτίμιόν τι κατὰ τῶν ἀσώτως ζώντων νομοθετηθῆναι ἐθελησάντων, μήτε τι πράξας, καὶ προσεπειπών, ὅτι ἄμεινόν ἐστιν ἰδίᾳ τρόπον τινὰ αὐτοὺς σωφρονίζειν, ἢ κοινήν σφίσι τιμωρίαν ἐπιθεῖναι. νῦν μὲν γὰρ ἂν τῷ φόβῳ τῆς αἰσχύνης καὶ μετριάσαι τινὰ αὐτῶν, ὥστε καὶ λαθεῖν ἐπιχειρῆσαι· ἂν δ' ἅπαξ ὁ νόμος ὑπὸ τῆς φύσεως ἐκνικηθῇ, μηδένα αὐτοῦ προτιμήσειν. καὶ ἐπειδή γε πολλῇ ἐσθῆτι ἁλουργεῖ καὶ ἄνδρες συχνοὶ (καίπερ ἀπαγορευθὲν πρότερον) ἐχρῶντο, διεμέμψατο μὲν οὐδένα, οὐδὲ ἐζημίωσεν· ὑετοῦ δὲ ἐν πανηγύρει τινὶ E γενομένου, φαιὰν μανδύην ἐπενέδυ. κἀκ τούτου οὐκέτ' οὐδεὶς αὐτῶν ἀλλοῖον ἔσθημα λαβεῖν ἐτόλμησε.

Ταῦθ' οὕτω πάντα μέχρι γε καὶ ὁ Γερμανικὸς ἔζη ἐποίει· μετὰ γὰρ τοῦτο συχνὰ αὐτῶν μετέβαλεν, εἴτ' οὖν φρονῶν μὲν οὕτως ἀπὸ πρώτης, ὡς ὕστερον ἐνέδειξε, πλασάμενος δὲ ἐς ὅσον ἐκεῖνος ἐβίω ἐπει-

δὴ αὐτῷ ἐφεδρεύοντα αὐτὸν τῇ ἡγεμονίᾳ ἑώρα· εἴτε καὶ πεφυκὼς μὲν εὖ, ἐξοκείλας δὲ ὅτε τοῦ ἀνταγωνιστοῦ ἐστερήθη. λέξω δὲ καὶ κατὰ τοὺς καιροὺς ὡς ἕκαστα ἐγένετο, ὅσα γε καὶ μνήμης ἄξιά ἐστιν. ἐπὶ μὲν τοῦ Δρούσου τοῦ υἱέος αὐτοῦ Γαΐου τε Νωρβανοῦ ὑπάτων, τῷ δήμῳ τὰ καταλειφθέντα ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ἀπέδωκεν, ἐπειδὴ προσελθών τις πρὸς νεκρὸν διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐκφερόμενον, καὶ πρὸς τὸ οὖς αὐτοῦ προσκύψας ἐψιθύρισέ τι· καὶ ἐρομένων τῶν ἰδόντων ὅ, τι εἰρήκει, ἐντετάλθαι ἔφη τῷ Αὐγούστῳ, ὅτι οὐδέπω οὐδὲν ἐκομίζοντο. ἐκεῖνον μὲν γὰρ αὐτίκα ἀπέκτεινεν, ἅμα αὐτάγγελος αὐτῷ (ὥς που καὶ ἐπισκώπτων εἶπε) γένηται· τοὺς δ' ἄλλους οὐκ ἐς μακρὰν ἀπήλλαξε, κατὰ πέντε καὶ † ἑξήκοντα δραχμὰς διανείμας. καὶ τοῦτο μὲν τῷ προτέρῳ ἔτει γενέσθαι τινὲς λέγουσι. τότε δὲ ἱππέων τινῶν ἐν τοῖς ἀγῶσιν, οὓς ὁ Δροῦσος ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ Γερμανικοῦ δὴ διέθηκε, μονομαχῆσαι ἐθελησάντων, τὸν μὲν ἀγῶνα αὐτῶν οὐκ εἶδε, σφαγέντος δὲ τοῦ ἑτέρου, τὸν ἕτερον οὐκέτ' εἴασεν ὁπλομαχῆσαι. ἐγένοντο δὲ καὶ ἄλλαι ἐν τῇ τοῦ Αὐγούστου γενεθλίων ἱπποδρομίᾳ μάχαι, καὶ τινὰ καὶ θηρία ἐσφάγη. καὶ τοῦτο μὲν καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη οὕτως ἐποιήθη· τότε δὲ ἡ Κρήτη, τοῦ ἄρχοντος αὐτῆς ἀποθανόντος, τῷ τε ταμίᾳ καὶ τῷ παρέδρῳ αὐτοῦ τὸν λοιπὸν χρόνον προσετάχθη. ἐπειδή τε συχνοὶ τῶν τὰ ἔθνη κληρουμένων ἐπὶ πολὺ ἔν τε τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Ἰταλίᾳ ἐνδιέτριβον, ὥστε τοὺς προάρξαντας αὐτῶν παρὰ τὸ καθεστηκὸς χρονίζειν, ἐκέλευσε σφίσιν ἐντὸς τῆς τοῦ Ἰουνίου νουμηνίας ἀφορμᾶσθαι. κἂν τούτῳ τοῦ ἐκγόνου αὐτοῦ, ὃν ἐκ τοῦ Δρούσου εἶχε, τελευτήσαντος, οὐδὲν ὅ, τι τῶν συνήθων οὐκ ἔπραξε· μήτ' ἄλλως ἀξιῶν τὸν ἄρχοντα τινῶν πρὸς τὰς ἰδίας συμφορὰς τῶν τῶν κοινῶν ἐπιμελείας ἐξίστασθαι, καὶ τοὺς λοιποὺς † καθίζων, μὴ διὰ τοὺς οἰχομένους καὶ τὰ τῶν ζώντων περιιέναι. τοῦ τε ποταμοῦ τοῦ Τιβέριδος πολλὰ τῆς πόλεως κατασχόντος, ὥστε πλευσθῆναι, οἱ μὲν ἄλλοι ἐν τέρατος λόγῳ καὶ τοῦτο, ὥσπερ που τό, τε μέγεθος τῶν σεισμῶν, (ὑφ' ὧν καὶ μέρος τι τοῦ τείχους ἔπεσε) καὶ τὸ πλῆθος τῶν κεραυνῶν, (ὑφ' ὧν καὶ οἶνος ἐξ ἀγγείων ἀθραύστων ἐξεχύθη) ἐλάμβανον· ἐκεῖνος δὲ δὴ νομίσας ἐκ πολυπληθίας ναμάτων αὐτὸ γεγονέναι, πέντε ἀεὶ βουλευτὰς κληρωτοὺς ἐπιμελεῖσθαι τοῦ ποταμοῦ προσέταξεν, ἵνα μήτε τοῦ θέρους ἐλλείπῃ, μήτε τοῦ χειμῶνος πλεονάζῃ, ἀλλ' ἴσος ὅτι μάλιστα ἀεὶ ῥέῃ. Τιβέριος μὲν ταῦτα ἔπραττεν.

Ὁ δὲ δὴ Δροῦσος τὰ μὲν τῇ ὑπατείᾳ προσήκοντα ἐξ ἴσου τῷ συνάρχοντι, ὥσπερ τις ἰδι-

† ἑπτάκοντα Xylander, è libro præcedente. dicere voluit ἑβδομήκοντα.

† ἰδίζων

principatui imminentem ante oculos habebat: siue quod aduersario sublato, ab egregia natura in vitia cursum deflexerit. Proinde autem, quæ vno quoque tempore memoratu digna euenerint, exponam. Druso Tiberii F. C. Norbano consulibus, legatum populo ab Augusto persoluit, ob huiusmodi factum. Quum funus quoddam per forum efferretur, accessit quidam, & mortuo in aurem quiddam insusurrauit; interrogatusque ab his, qui viderant, quidnam dixisset; indicare eum Augusto iussisse respondit, nihil dum eius nomine quenquam accepisse. hunc, quo ipse eum nuntium perferret, (id enim illudens dicebat) statim interfecit Tiberius; cæteris mox satisfecit, viritim diuisis septuagenis quinis denariis. Quidam hoc priore anno actum affirmant. † Quum duo quidam equites gladiatorio spectaculo, quod Drusus suo & Germanici nomine dabat, congredi vellent, ipse pugnam non inspexit: altero cæso, alterum dimicare præterea vetuit. Aliæ item pugnæ ludis equestribus in honorem natalis Augusti editæ, ac nonnullæ feræ occisæ sunt: idemque per multos etiam annos ita factum. † Cretæ præfecto vita defuncto, quæstori & ‡ legato insula in reliquum tempus mandata. Quum multi, quibus sorte prouinciæ obtigisset, diu Romæ, & in Italia cōmorarētur, ita vt eorum antecessores diutius, quam conueniebat, in prouincia manerent; ante kalendas Iunias illos discedere in prouincias iussit. Nepote eius, quem ex Druso habebat, mortuo, [a] nihil consuetorum agere intermisit: principi curam reipublicæ propter priuatum infortunium relinquendam non putans, reliquosque hortans, ne mortuorum causa viuentium quoque officia desererent. Quum Tiberis multas vrbis partes corripuisset, adeo vt in vrbe nauigaretur; hoc quoque in prodigium ab aliis tractum est, vt cætera, quæ tum acciderunt: magni terræ motus, quibus pars quoque muri corruit: multa fulmina, quibus vinum etiam vasis illæsis absumptum est: ipse vero existimans ex abundantia hoc aquarum fieri, mandauit, vt quouis tempore quinque senatores, quos sors ei officio destinasset, curarent; ne vel æstate deficeret, vel hieme abundaret Tiberis, sed quammaxime æqualis semper flueret.

At Drusus, quæ cōsulatus ei cum collega erāt communia munera, priuati in-

ANNO V. C. 768.

† At quorum indicato i ex anno duo sundam.

† Tunc vero Creta

‡ ad [illegible] cum

a nihil non eorum, quæ curare solitus erat, egit: quod nec alios qui principē decere ducerent, propter aduersa fortunæ priuatas publicorum negotiorum curā negligeret, ac reliquos cōdecessare vellet, ne propter extinctos etiam de viuorum rebus sollicitudinem abiicerent.

ſtar obiuit: hæreſque à quodam dictus, vnus fuit ex efferētib. eius funus. Ira tam graui erat, vt verbera etiā illuſtri cuidā equiti inflixerit, indeq; ſit Caſtor cognominatus: adeo in temulentiam effuſus, [a] vt quum noctu cum ſtipatoribus ſuis cogeretur, eis aquam poſcentibus, calidā infundi iuſſerit: in tantū deditus hiſtrionib. vt eos ad tumultuādū, legeſque Tiberii de eis latas detrectādū, cōcitauerit.

Siſenna Statilio Tauro, L. Libone cōſulib. Tiberius edixit, ne quis ſerica veſte vteretur, [b] ne quis aurea vaſa, niſi ad rem ſacram, haberet. dubitantibus nonnullis, an argēteis etiam, quæ aureis emblematis cælata eſſent, interdixiſſet; factum, hac quoque de re edictum, emblematum vocabulum in eo poni, quia Græcum eſſet, prohibuit: quanquam Latinum, quo id interpretaretur, nullum eſſet. Idem centurionem in † iudicio teſtimonium Græce dicturum non tulit, quanuis eo ipſo in loco multas cauſas Græca lingua [c] dictas ipſe audiuiſſet, multas ipſe interrogaſſet. itaque non cōſentaneum erat id eius factum. L. Scribonium Libonem, patricium adoleſcentem, [tentatarum] nouarum rerum inſimulatum, quandiu is firma fuit valetudine, non vocauit in ius: at morbo lethali correptum, in lectica operta, cuiuſmodi ſenatorum vxorib. in vſu ſunt, in ſenatum inferri iuſſit: quumq; is dilato iudicio, ſibiipſi cōſcita morte dānationē præuertiſſet, etiā defunctū reū peregit: eius † pecuniā accuſatorib. dedit; ſupplicationes ob eā cauſā nō ſibi modo, ſed Auguſto etiā & Iulio, vt olim ſtatutū fuerat, decerni fecit. At Vibio Rufo † ini io crimini datū ab eo nō eſt, q; Cæſaris ſellā eā haberet, in qua is ſēper ſederat, atq; etiā occiſus fuerat. id. n. cōſulto Vibius faciebat, ac Ciceronis vxorē in matrimonio habebat: vtroq; gloriabūdus, aut orator ſcilicet, ꝓpter cōiugē, aut Cæſar ꝓpter ſellā futurus: q; adeo inculpatū tulit, vt cōſulatū etiā ſit adeptus. [d] Porro, Tiberius, etſi Thraſyllo adſidue vtebat, ac ſingulis diebus vaticinia accipiebat, tamē re accurate cōſiderata, quū aliquādo p ſōnū iuſſus eſſet cuidā argētū dare; hominē interemit, q; intelligebat ſibi p magicā artē dæmonem immiſſum fuiſſe: reliquos omnes aſtrologos, magos, aut quicunque alio quopiam modo diuinationes exercerēt, exte-

a Vt quū aliquando noctu quibuſdā incēdium paſſis opem ferre cum ſtipatoribus cogeretur.

ANNO V.C. 769.

b ne quis aureo vaſe, niſi ad ſacra, vteretur.

† ſenatu

c dici audiret, multa ipſe ſciſcitaretur. Vel multos ipſe interrogaret.

† opes

† prorſus crimini

d Ceterum etſi cum Thraſyllo Tiberius adſidue verſaretur, & cottidie quadam vteretur diuinatione, atque etiam ipſe tam exacte hanc artem teneret, vt aliquando per quietem alicui pecuniam dare iuſſus, & immitti ſibi dæmonē quemdam arte magica intellexerit, & hominem illum occiderit: tamen omnes alios, tam aſtrologos, quam præſtigiatores, aut alio quouis modo diuinatione vtentes, peregrinos necauit; ciues, quotquot tunc adhuc neglecto

A ώτης, ἐξετέλεσε· καὶ κληρονόμος γε ὑπό τινος καταλειφθεὶς, τὸ σῶμα αὐτοῦ συνεξήνεγκε. τῇ μέντοι ὀργῇ οὕτω χαλεπῇ ἐχρῆτο, ὥστε καὶ πληγὰς ἱππεῖ ἐπιφανεῖ δοῦναι, καὶ διὰ τοῦτο Κάστωρ παρωνύμιον λαβεῖν. τῇ τε μέθῃ καταχορὴς οὕτως ἐγίγνετο, ὥστε ποτὲ νυκτὸς ἐμπρησθεῖσί τισιν ἐπιχουρῆσαι μετὰ τῶν δορυφόρων ἀναγκασθεὶς, ὕδωρ αὐτῶν αἰτούντων, θερμὸν σφίσιν ἐγχέαι κελεῦσαι. τοῖς τε ὀρχησταῖς οὕτω προσέκειτο, ὥστε καὶ στασιάζειν αὐτοὺς, καὶ μηδὲ ὑπὸ τῶν νόμων, οὓς ὁ Τιβέριος ἐπ' αὐτοῖς ἐσενηνόχει, καθίστασθαι. τότε μὲν ταῦτα ἐγένετο. B Στατιλίου δὲ Ταύρου μετὰ Λουκίου Λίβωνος ὑπατεύσαντος, ὁ Τιβέριος ἀπεῖπε μὲν ἐσθῆτι σηρικῇ μηδένα ἄνδρα χρῆσθαι, ἀπεῖπε δὲ καὶ χρυσῷ σκεύει μηδένα, πλὴν πρὸς τὰ ἱερὰ, νομίζειν. ἐπεί τε διηπόρησάν τινες εἰ καὶ τὰ ἀργυρᾶ τὰ χρυσοῦν τι ἔμβλημα ἔχοντα ἀπηγορευμένον σφίσιν εἴη κεκτῆσθαι, ἐβουλήθη καὶ περὶ τούτου τι δόγμα ποιῆσαι, ἐκώλυσεν ἐς αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἐμβλήματος, ὡς καὶ Ἑλληνικὸν, ἐμβληθῆναι· καίτοι μὴ ἔχων ὅπως ἐπιχωρίως αὐτὸ ὀνομάσῃ. C ἐκεῖνό τε οὖν οὕτως ἐποίησε, καὶ ἑκατοντάρχου Ἑλληνιστὶ ἐν τῷ συνεδρίῳ μαρτυρῆσαί τι ἐθελήσαντος, οὐκ ἠνέσχετο· καίπερ πολλὰς μὲν δίκας ἐν τῇ διαλέκτῳ ταύτῃ καὶ ἐκεῖ λεγομένας ἀκούων, † πολλὰς δὲ καὶ αὐτὸς ἐπερωτῶν. τοῦτό τε οὖν οὐχ ὁμολογουμένως ἔπραξε, καὶ Λούκιον Σκειβώνιον Λίβωνα, νεανίσκον εὐπατρίδην, δόξαντά τι νεωτερίζειν, τέως μὲν ἔρρωτο, οὐκ ἔκρινε, νοσήσαντα δὲ ἐπὶ θάνατον, D ἔν τε σκιμποδίῳ καταστέγῳ (οἵῳ αἱ τῶν βουλευτῶν γυναῖκες χρῶνται) ἐς τὴν γερουσίαν ἐσεκόμισε· καὶ, ἐπειδὴ ἀναβολῆς τινος γενομένης ἑαυτὸν προαπεχρήσατο, καὶ τελευτήσαντα εὔθυνε, τά τε χρήματα αὐτοῦ τοῖς κατηγόροις ἐδεδώκει, καὶ θυσίας ἐπ' αὐτῷ οὐχ ἑαυτοῦ μόνον ἕνεκα, ἀλλὰ καὶ τοῦ Αὐγούστου, τοῦ τε πατρὸς αὐτοῦ τοῦ Ἰουλίου, καθάπερ ποτὲ ἐδέδοκτο, ψηφισθῆναι ἐποίησε. ταῦτα δὲ περὶ τούτων πράξας, Οὐϊβίῳ Ῥούφῳ οὔτι ἐνεκάλεσέ τι ἀρχὴν, ὅτι τῷ τοῦ Καίσαρος E δίφρῳ (ἐφ' οὗ ἀεί ποτε ἐκαθέζετο, καὶ ἐφ' οὗ καὶ ἐσφάγη) ἐχρῆτο. τοῦτό τε γὰρ ὁ Ῥοῦφος ἐπιτηδεύσας ἔπραττε, καὶ τῇ τοῦ Κικέρωνος γυναικὶ συνῴκει, σεμνυνόμενος ἐφ' ἑκατέρῳ, ὥσπερ ἢ διὰ τὴν γυναῖκα ῥήτωρ, ἢ διὰ τὸν δίφρον Καῖσαρ ἐσόμενος. οὐ μὴν οὔτε αἰτίαν τινὰ ἐπὶ τούτῳ ἔσχε, καὶ προσέτι καὶ ὑπάτευσε. καὶ μέντοι τῷ Θρασύλλῳ ἀεὶ συνὼν, καὶ μαντείᾳ τινὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν χρώμενος, αὐτός τε ἀκριβῶν οὕτω τὸ πρᾶγμα, ὥστε ποτὲ ὄναρ δοῦναί τινι ἀργύριον κελευσθεὶς, συνεῖναί τε ὅτι δαίμων τίς ἐκ γοητείας οἱ ἐπιπέμπεται, καὶ τὸν ἄνθρωπον ἀποκτεῖναι· καὶ πάντας τοὺς ἄλλους, τούς τε ἀστρολόγους, καὶ τοὺς γόητας, εἴτε τινὰ ἕτερον καὶ ὁποιονοῦν τρόπον ἐμαντεύετο, τοὺς

† πολλούς, aut πολλά

μὲν ξένους ἐθανάτωσε, τοὺς δὲ πολίτας, ὅσοι καὶ τότε ἔτι μετὰ τὸ πρότερον δόγμα, δι' οὗ ἀπηγόρευτο μηδὲν τοιοῦτον ἐν τῇ πόλει μεταχειρίζεσθαι, ἐσηγγέλθησαν τῇ τέχνῃ χρώμενοι, ὑπερώρισε. τοῖς γὰρ πειθαρχήσασιν αὐτῷ ἄδεια ἐδόθη. καὶ σύμπαντες δ' ἂν οἱ πολῖται καὶ παρὰ γνώμην αὐτοῦ ἀφείθησαν, εἰ μὴ δήμαρχός τις ἐκώλυσεν. ἔνθα δὴ καὶ μάλιστα ἄν τις τὸ τῆς δημοκρατίας σχῆμα κατενόησεν, ὅτι ἡ βουλὴ τῇ τε Δρούσου καὶ τῇ Τιβερίου συνεπαίνῳ Γναίῳ Καλπουρνίῳ Πείσωνι ἀκολουθήσασα ἐπεκράτησε, καὶ αὐτὴ ὑπὸ τοῦ δημάρχου ἡττήθη.

Ταῦτά τε οὖν οὕτως ἐπράχθη, καὶ ἐκ τῶν πέρυσι ταμιευσάντων ἐς τὰ ἔθνη τινὲς ἐξεπέμφθησαν, ἐπειδήπερ οἱ τότε ταμιεύοντες, ἐλάττους αὐτῶν ἦσαν. καὶ τοῦτο καὶ αὖθις ὁσάκις ἐδέησεν, ἐγένετο. ἐπεί τε πολλὰ τῶν δημοσίων γραμμάτων, τὰ μὲν καὶ παντελῶς ἀπωλώλει, τὰ δὲ ἐξίτηλα ὑπὸ τοῦ χρόνου ἐγεγόνει, τρεῖς βουλευταὶ προεχειρίσθησαν, ὥστε τά τε ὄντα ἐκγράψασθαι, καὶ τὰ λοιπὰ ἀναζητῆσαι. ἐμπρησθεῖσί τε τισὶν οὐχ ὅπως ὁ Τιβέριος, ἀλλὰ καὶ ἡ Λιβία ἤμυνε.

Κἀν τῷ αὐτῷ ἔτει Κλήμης τις, δοῦλός τε τοῦ Ἀγρίππου γεγονὼς καὶ προσεοικὼς αὐτῷ, ἐπλάσατο αὐτὸς ἐκεῖνος εἶναι, καὶ ἐς τὴν Γαλατίαν ἐλθὼν, πολλοὺς μὲν ἐνταῦθα, πολλοὺς δὲ καὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὕστερον προσεποιήσατο· καὶ τέλος καὶ ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὥρμησεν, ὡς καὶ τὴν παππῴαν μοναρχίαν ἀποληψόμενος. ταραττομένων τε οὖν ἐπὶ τούτῳ τῶν ἐν τῷ ἄστει, καὶ συχνῶν αὐτῷ προστιθεμένων, ὁ Τιβέριος σοφίᾳ αὐτὸν διά τινων, ὡς καὶ τὰ ἐκείνου φρονούντων, ἐχειρώσατο, καὶ μετὰ τοῦτο βασανίσας, ἵνα τι περὶ τῶν συνεγνωκότων αὐτῷ μάθῃ, ἐπειδὴ μηδὲν ἐξελάλησεν, ἐπύθετο αὐτοῦ, Πῶς Ἀγρίππας ἐγένου; Καὶ ὃς ἀπεκρίνατο ὅτι, Οὕτως ὡς καὶ σὺ Καῖσαρ.

Τῷ δ' ἐχομένῳ ἔτει, τὸ μὲν τῶν ὑπάτων ὄνομα Γάιός τε Καικίλιος καὶ Λούκιος Φλάκκος ἔλαβον, ὁ δὲ δὴ Τιβέριος, ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὴν νουμηνίαν τινὲς ἀργύριον αὐτῷ προσήνεγκαν, οὔτε ἐδέξατο, καί τι καὶ γράμμα περὶ αὐτοῦ τούτου ἐξέθετο, ῥήματί τινι μὴ Λατίνῳ χρησάμενος. ἐνθυμηθεὶς οὖν νυκτὸς περὶ αὐτοῦ, πάντας τοὺς τοιαῦτα ἀκριβοῦντας μετεπέμψατο· πάνυ γὰρ δὴ ἔμελεν αὐτῷ τοῦ καλῶς διαλέγεσθαι. καί τινος Ἀτείου Καπίτωνος εἰπόντος ὅτι εἰ καὶ μηδεὶς πρόσθεν τοῦτ' ἐφθέγξατο, ἀλλὰ νῦν γε πάντες διὰ σὲ ἐς τὰ ἀρχαῖα αὐτὸ καταριθμήσομεν, † Μάρκελλός τις ὑπολαβὼν ἔφη, Σὺ Καῖσαρ ἀνθρώποις μὲν πολιτείαν Ῥωμαίων δύνασαι δοῦναι, ῥήμασι δὲ οὔ. Ἐκεῖνον μὲν οὖν οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ κακὸν, καὶ

† Xiphil. Μάρκελλος: recte Nã M. Pomponius Marcellus hic fuit.

A exteros necauit: ciues, qui etiamnum neglecto priori edicto, quo prohibitus fuerat vsus harum artiũ omnibus, qui in vrbe essent, tractare huiusmodi res deferrẽtur, extorres egit: qui vero destitissent, impunitatem cõsequebantur. Quod nisi tribunusplebis intercessisset, etiam cõtra quam censuerat Tiberius, omnes ciues impunitatem tulissent. Vnde præcipue reipublicæ popularis imago videri potuit. [a] nã sentẽtia Drusi & Tiberii adstipulata sententiæ Cn. Calpurnii Pisonis, vicerat: sed B tribunusplebis eis præualuit.

Quia vero ii, qui hoc anno quæstores fuêre, ad prouincias non sufficiebant; emissi sunt etiam in eas quidam ex prioris anni quæstoribus. id deinde etiam, quoties vsus esset, factum. Quum publicorum commentariorum quidam omnino periissent, quidam vetustate iam euanidi fierent, tribus senatoribus negotium est, qui extarent, describendi, reliquosq; conquirendi mandatum est. incendio correptis quibusdam non Tiberius modo, sed C Liuia etiam succurrit.

Eodem anno Clemens quidam, seruus Agrippæ, nec absimilis ei, Agrippam se esse finxit: in Galliamque profectus, multos ibi, multos etiam in Italia sibi adiunxit: denique Romam quoque, † ad aui sui imperium recuperandum contendit. Itaq; tumultu propterea in vrbe coorto, multisque ei accedentibus, sapienter eum Tiberius per quosdam, qui ipsi quoque eius se factionis socium simularent, in suam potestatem redegit. deinde quum quæstioni D eum subiecisset, vt conscios facinoris ederet, neque is quenquam nominaret, interrogauit, quonam modo Agrippa esset factus? eodẽ, inquit ille, quo tu Cæsar.

Sequenti anno C. Cæcilius Rufus, L. † Pomponius Flaccus, consulum nomen gesserũt. Tiberius strenam, a quibusdam oblatam, non accepit: eaque de re edictũ proposuit in eo voce non Latina vsus. eius quum in mentem ipsi noctu venisset, vt erat elegantiæ in loquendo perquam diligens, omnes qui Latinæ linguæ proprietatem studiose obseruarent, ad se vo- E cauit. Ibi Ateio Capitone dicente, tametsi nemo ante ipsũ eo vocabulo vsus fuisset, nunc nihilominus in Tiberii gratiam inter antiqua referendum: Marcellus quidam subdidit, Cæsarem hominibus ciuitatem Romanam dare posse, † dictionibus non posse. Eam eius immoderatã li-

[a] Nam sententia sententiæ Cn. Calpurnii Pisonis adsentiens, Drusus Tiberiusque vicerat: tribuniplebis autoritas senatus iudicio potior fuit.

† ad auitum imperium

† Pomponium

† Verbis

bertatem æquo animo Tiberius tulit.

Cæterum Cappadociæ regem Archelaum, infensus ei, quia quũ olim sibi is supplicasset, suoque patrocinio fuisset vsus, quum ab incolis apud Augustum accusaretur, Rhodi se neglexisset, at Caiũ in Asiã venientem officiose coluisset: insimulatum, quasi nouis rebus studeret, euocauit Romam, ac senatus iudicio tradidit: hominem nõ senectute modo extrema, sed podagra etiam confectum vehementi, ac delirare creditum. & quidem aliquando vere mẽte alienatus fuerat, ita vt tutor regno eius ab Augusto tum datus fuerit. tũc vero satis sanus, impotem se animi simulabat, salutem in hoc præsidiũ salutis quærens. Neque euitasset mortem, nisi quis mendax de ipso testimonium tulisset, dixisse Archelaum, vbi domum rediisset, ostensurum se Tiberio, neruos sibi esse. [a] id risum excitauit, ac Tiberium à necando eo retraxit, qui tum adeo male affecto corpore erat, vt in lectica contecta in curiam illatus fuerit, (concessus enim erat viris etiam harum vsus, vt qui per valetudinem aliter non possent, eo modo in senatum aduehererentur, idque tum à Tiberio factum) prospectans que ex ea nonnulla disseruerit. Archelaus vero tum euitato periculo, nihilominus paulo post obiit.

[a] Eo dicto quum ingẽs risus excitatus esset propterea, quod Archelaum non modo pedibus insistere, sed etiam sedere nequiret, nõ amplius eũ Tiberius necauit: qui & ipse tunc adeo male

Ac inde Cappadocia quoq; Romanorũ iuris effecta, equitique regenda data. Vrbibus Asiæ, terræ tremore concussis, prætorius vir cum quinq; lictoribus præfect[us]; multa eis tributi pecunia remissa, multa à Tiberio donata: qui dum virtutibus deditus fuit, alieni abstinentissimus, [b] nec hæreditates quidem a cognatis sibi relictas adiit, in vrbes & priuatos homines magnam vim pecuniæ impendit: neque inde aut honorem, aut laudem admisit: nũquam solus legatis vrbium, aut prouinciarum responsum dedit; sed multos, præcipue qui earum aliquando præfecti fuissent, in consilium adhibuit.

[b] ne hereditates quidẽ adiit, ab iis sibi relictas, quibus cognati non deessent:

At Germanicus expeditione in Germanos prospera, ad Oceanum vsque processit: barbarisque vi deuictis, ossa eorum, qui cum Varo ceciderant, lecta humauit, signaque militaria recepit. Quum instaret Tiberio senatus, ac mensem Nouembrem (nam XVI kalend. Decembris natus fuit) cuperet ab eo Tiberiũ nominare: Quid, inquit, facietis, si tre-

A περὶ ἀκρατῶς παρρησιαζόμενον, ἔδρασε.

Τὸν δὲ δὴ Ἀρχέλαον τὸν τῆς Καππαδοκίας βασιλέα δι' ὀργῆς σχὼν, ὅτι πρότερόν οἱ ὑποπεπτωκὼς, ὥστε καὶ συνηγόρῳ, ὅτε ἐπὶ τοῦ Αὐγούστου ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων κατηγορήθη, χρήσασθαι, μετὰ τοῦτο αὐτοῦ μὲν ἐς τὴν Ῥόδον ἐλθόντος ἠμέλησε, τὸν δὲ δὴ Γάιον ἐς τὴν Ἀσίαν ἐλθόντα ἐθεράπευσε· μετεπέμψατο, ὡς καὶ νεωτερίζοντά τι, καὶ τῇ τῆς γερουσίας ψήφῳ παρέδωκεν, οὐ μόνον ὑπεργήρων ὄντα, ἀλλὰ καὶ δεινῶς ποδαγρῶντα, καὶ προσέτι καὶ παραφρονεῖν δοκοῦντα. ἔ-
B παθε μὲν γὰρ ποτὲ τοῦτο ὄντως, ὥστε καὶ ἐπίτροπον παρὰ τοῦ Αὐγούστου τῆς ἀρχῆς λαβεῖν· οὐ μέντοι καὶ τότε ἔτι παρελήρει, ἀλλ' ἐπλάσατο, εἴ πως ἐκ γε τούτου σωθείη. κἂν ἐθανατώθη, εἰ μὴ καταμάρτυρων τις αὐτοῦ, ἔφη ποτὲ αὐτὸν εἰρηκέναι ὅτι, Ἐπειδὰν οἴκαδε ἐπανέλθω, δείξω αὐτῷ οἷα νεῦρα ἔχω. Γέλωτος γὰρ ἐπὶ τούτῳ, διὰ τὸ τὸν ἄνθρωπον μὴ ὅτι στῆναι, ἀλλὰ μηδὲ καθίζεσθαι δύνασθαι, πολλοῦ γε-
C νομένου, οὐκέτ' αὐτὸν ὁ Τιβέριος ἀπέκτεινεν. οὕτω γάρ τοι κακῶς διέκειτο, ὥστε ἐν σκιμποδίῳ κατάστεγῳ ἐς τὸ συνέδριον ἐσκομισθῆναι. νομιζόμενον γάρ που καὶ τοῖς ἀνδράσιν, εἴ ποτέ τις αὐτῶν ἀσθενῶς ἔχων ἐκεῖσε ἐσίοι, κατακείμενον αὐτὸν ἐσφέρεσθαι, καὶ τοῦτο καὶ ὁ Τιβέριος τότε ἐποίησε· καὶ διελέχθη γέ τινα ἐκ τοῦ σκιμποδίου προκύψας. τότε μὲν οὕτως ὁ Ἀρχέλαος ἐσώθη, ἄλλως δ' οὐ πολλῷ ὕστερον ἀπέθανε.

D Κἀκ τούτου καὶ ἡ Καππαδοκία τῶν τε Ῥωμαίων ἐγένετο, καὶ ἱππεῖ ἐπετράπη. ταῖς τε ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεσι ταῖς ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ κακωθείσαις ἀνὴρ ἐστρατηγηκὼς σὺν πέντε ῥαβδούχοις προσετάχθη· καὶ χρήματα πολλὰ μὲν ἐκ τῶν φόρων ἀνείθη, πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τοῦ Τιβερίου ἐδόθη. τῶν γὰρ ἀλλοτρίων ἰσχυρῶς, μέχρι γε καὶ τὴν ἀρετὴν ἐπετήδευσεν, ἀπεχόμενος, μήτε τὰς κληρονομίας, ἅς τινες αὐτῷ συγγενεῖς ἔχοντες κατέλιπον, προσιέμενος, πάμπολλα εἴς τε τὰς πόλεις καὶ τοὺς ἰ-
E διώτας ἀνήλισκε. καὶ οὔτε τιμὴν, οὔτε ἔπαινον οὐδένα ἐπ' αὐτοῖς προσεδέχετο. ταῖς τε πρεσβείαις ταῖς παρὰ τῶν πόλεων ἢ καὶ τῶν ἐθνῶν οὐδέποτε μόνος ἐχρημάτιζεν, ἀλλὰ πολλοὺς, καὶ μάλιστα τοὺς ἀρξαντάς ποτε αὐτῶν, κοινωνοὺς τῆς διαγνώμης ἐποιεῖτο.

Γερμανικὸς δὲ τῇ ἐπὶ τοὺς Κελτοὺς στρατείᾳ φερόμενος εὖ, μέχρι τε τοῦ Ὠκεανοῦ προεχώρησε, καὶ τοὺς βαρβάρους κατὰ τὸ καρτερὸν νικήσας, τά τε ὀστᾶ τῶν σὺν τῷ Οὐάρῳ πεσόντων συνέλεξέ τε καὶ ἔθαψε, καὶ τὰ σημεῖα τὰ στρατιωτικὰ ἀνεκομίσατο. τῆς δέ γε Τιβερίῳ τῆς βουλῆς ἐγκειμένης, καὶ τὸν γοῦν μῆνα τὸν Νοέμβριον, ἐν ᾧ τῇ ἕκτῃ ἐπὶ δέκα ἐγεγέννητο, Τιβέριον καλεῖσθαι ἀξιούσης, Καὶ τί (ἔφη) ποιήσετε, ἂν δεκα-

τρεῖς

A τρεῖς Καίσαρες ἦσαν) ; Μάρκου δὲ δὴ Ἰουνίου, Λουκίου τε Νωρβανοῦ μετὰ ταῦτα ἀρξάντων, τέρας ἐν αὐτῇ τῇ νουμηνίᾳ οὐ σμικρὸν ἐγένετο, ὅ τι περ πως ἐς τὸ Γερμανικοῦ πάθος ἀπεσήμαινεν. ὁ γὰρ Νωρβανὸς ὁ ὕπατος σάλπιγξι ἀεὶ προσκείμενος, καὶ ἐρρωμένως τὸ πρᾶγμα ἀσκῶν, ἠθέλησε καὶ τότε ὑπὸ τὸν ὄρθρον, πολλῶν ἤδη πρὸς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ παρόντων, σαλπίσαι· καὶ τοῦτό τε πάντας ὁμοίως ἐτάραξε καθάπερ ἐμπολέμιόν τι σύνθημα τοῦ ὑπάτου παραγγείλαντος σφίσι, καὶ ὅτι τὸ τοῦ Ἰανοῦ ἄγαλμα κατέπεσε. B λόγιόν τέ τι ὡς καὶ Σιβύλλειον, ἄλλως μὲν οὐδὲν τῷ τῆς πόλεως χρόνῳ προσῆκον, πρὸς δὲ τὰ παρόντα ᾀδόμενον, οὐχ ἡσυχῇ σφᾶς ἐκίνει. ἔλεγε γὰρ ὅτι,

Τρὶς δὲ τριηκοσίων περιτελλομένων ἐνιαυτῶν,
Ῥωμαίους ἔμφυλος ὀλεῖ στάσις, ἁ Συβαρῖτις
Ἀφροσύνη.

‡ Hieron. Wolfius, ἀφροσύνη.

Ὁ οὖν Τιβέριος ταῦτά τε τὰ ἔπη ὡς καὶ ψευδῆ ὄντα διέβαλε, καὶ τὰ βιβλία πάντα τὰ μαντείαν τινὰ ἔχοντα ἐπεσκέψατο· καὶ τὰ μὲν ὡς οὐδενὸς ἄξια ἀπέκρινε, τὰ δὲ ἐνέκρινε. C

Τοῦ δὲ δὴ Γερμανικοῦ τελευτήσαντος, ὁ μὲν Τιβέριος καὶ ἡ Λιουία πάνυ ἥσθησαν, οἱ δὲ δὴ ἄλλοι πάντες δεινῶς ἐλυπήθησαν. κάλλιστος μὲν γὰρ τὸ σῶμα, ἄριστος δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ἔφυ· παιδείᾳ τε ἅμα καὶ ῥώμῃ διέπρεπε· πρᾳότατός τε καὶ σωφρονέστατος ὤν. οὐδὲν δ' οὔτε πρὸς τὸν Δροῦσον ἐπίφθονον, οὔτε πρὸς τὸν Τιβέριον ἐπαίτιον ἔπραξε. δυνηθεὶς γοῦν πολλάκις τὴν αὐτοκράτορα λαβεῖν ἀρχὴν, οὐκ ἠθέλησεν. ἀπέθανε δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὑπό τε τοῦ Πείσωνος D καὶ ὑπὸ τῆς Πλαγκίνης ἐπιβουλευθείς· ὀστᾶ γὰρ ἀνθρώπων ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐν ᾗ ᾤκει κατορωρυγμένα, καὶ ἐλασμοὶ μολίβδινοι ἀράς τινας μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔχοντες, ζῶντος ἔτ' αὐτοῦ εὑρέθη. ὁ δὲ Πείσων ἐς τὸ βουλευτήριον ἐπὶ τῷ φόνῳ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Τιβερίου εἰσαχθεὶς, ἀναβολήν τινα † ἐποιήσατο, καὶ ἑαυτὸν κατεχρήσατο.

† ἐγένετο,

Τιβέριος δὲ, ἐπειδὴ τὸν ἔφεδρον οὐκέτ' εἶχεν, ἐς πᾶν τοὐναντίον τῶν πρόσθεν εἰργασμένων αὐτῷ, πολλῶν ὄντων καὶ καλῶν, περιέστη. τά τε γὰρ ἄλλα ἀγρίως E ἦρξε, καὶ τὰς τῆς ἀσεβείας δίκας, εἴ τις οὐχ ὅσον ἐς τὸν Αὔγουστον, ἀλλὰ καὶ ἐς αὐτὸν ἐκεῖνον τήν τε μητέρα αὐτοῦ πράξας τι ἢ καὶ εἰπὼν ἀνεπιτήδειον ἐπεκλήθη, δεινῶς ἐπεξῄει. ἐβασανίζοντο δὲ οὐχὶ οἰκέται μόνον κατὰ τῶν ἰδίων δεσποτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐλεύθεροι καὶ πολῖται. οἵ τε κατηγορήσαντες ἢ καὶ καταμαρτυρήσαντές τινων, τὰς οὐσίας τῶν ἁλισκομένων διελάγχανον, καὶ προσέτι καὶ ἀρχὰς καὶ τιμὰς προσελάμβανον. πολλοὺς δὲ, καὶ τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν ἐν ᾗ ἐγεγένητο ἐξετάζων, καὶ ἐκεῖθεν καὶ τὸν τρόπον καὶ τὴν τύ-

decim Cæsares fiant? Marco Iunio Silano, Lucio Norbano consulibus, ipsa prima anni die, prodigium haud exiguum euenit, quo scilicet Germanici casus prædicebatur. Norbanus enim consul tuba canere sedulus, ac multus in ea re, quum tũ quoq; diluculo multis ad domũ eius iam confluentibus eam inflaret; omnium animos perturbauit, quasi signum belli consul incinuisset. Iani quoque statua corruit. Neq; parũ mouit animos hominum oraculum quoddam pro Sibyllino habitum, nihil quidem † ad isthæc, sed ad nostra tempora pertinens, in hanc sententiam,

ANNO V.C. 772.

† ad Vrbis istac, sed

Ast ter tercentum reuolutis protinus annis
Roma intestina perdetur seditione,
† Et furor exitium Sybariticus afferet urbi.

† Luxus & exitium

Hoc carmen Tiberius vt falsum cauillatus, omnes libros ‡ vaticinos inspexit, aliosq; probauit, alios reiecit.

‡ qui vaticiniorum aliquid continerent, inspexit. & ex iis alios, tanquam nullius momenti, reprobauit; alios in probatorum numerum recepit.

Germanici mors, summæ delectationi Tiberio ac Liuiæ fuit, summo omnibus aliis dolori. Fuit enim & corporis forma, & animi bonis, institutioneque iuxta & robore, clementia & modestia præstantissimus: neq; quicquam egit vel ad Drusi spectãs inuidiam, vel quod Tiberius culpare posset. sane sæpenumero imperium, quum posset adipisci, aspernatus est. Obiit autem Antiochiæ, Cn. Pisonis & Plancinæ fraude. etenim viuo adhuc ipso, in ea, quam inhabitabat, domo, ossa hominũ defossa, [a] laminæq; plumbeæ diris imprecationibus cum nomine eius repertę fuerant. Piso ob necẽ Germanici ab ipso Tiberio in senatum ‡ vocatus, dilatione impetrata sibi ipsi manus intulit.

a laminaque plũbea quasdam exsecrationes cum nomine eius continentes, reperta

‡ deductus, dilatione petita, sibi

Enimuero Tiberius, vbi iam nemo esset, qui principatui imminens, vitam eius obseruaret; quum antehac plurima egregie fecisset, tum in contraria omnia mutatus est. Imperauit crudeliter, violati numinis postulari iussit, non modo qui contra Augustum; sed iam etiã, qui cõtra ipsũ, aut matrẽ quicquã egissent, locutique essent incommodius. Neq; quæstiones modo tum seruorum in capita dominorum habebantur, sed liberi etiam, ciuesq; tormentis subdebantur: accusatores, & qui falso testimonio reos pressissent, facultates damnatorum sortiebantur, augebanturque insuper magistratibus & honoribus. Multos etiam, indagato eorum natiuitatis die ac hora, indeque mores & for-

tunam eorum scrutatus, si quid adesse excellens, aut quod imperium sperare iuberet, deprehenderetur, protinus interficiebat. Adeo sane fatum vniuscuiusque praestantissimorum virorum indagabat, ac certo cognoscebat; vt Galbae etiam, qui posterioribus temporibus imperator factus, tum forte vxorem duxerat, obuiam factus, dixerit; eum quoque aliquando imperium gustaturum. abstinuit autem eius caede, quia hoc quoque in fatis Galbae erat, vt quidem ego sentio: vt autem ipse Tiberius dicebat, quod se iam defuncto, multo post tempore, ‡ esset imperio potiturus Galba.

‡ senex esset imperio

Ad haec omnia adiutorem administrumque habuit promptissimum, L. Aelium, [Seii] Strabonis filium, Seianum, qui pueritiam suam M. Gabio Apicio prostituerat; ei, qui luxuria adeo omnes homines superauit, vt quum aliquando inire rationem vellet, quantum iam prodegisset, quantumque restaret, quum superesse adhuc centies sestertium reperisset, magno moerore correptus, quasi fame sibi pereundum foret, mortem sibi consciuerit. Hic Seianus aliquandiu cum patre suo * praetoriis cohortibus praefuit. postquam eo in Aegyptum misso, ‡ solus eas gubernauit; cum aliis modis eas instituit, tum quia ante † per centurias diuisi, ‡ quemadmodum nocturni custodes, alii alio in loco morabantur, [a] intra vna omnes castra conduxit; vt simul celeriter omnes mandata accipere possent, [b] omnibusque inde terrori essent. Igitur eum Tiberius propter morum similitudinem adsumptum, praetoriis honoribus (qui nemini antehac eius conditionis hominum obt gerant) ornauit, consiliarioque & ministro in omnibus rebus vsus est. Quum Tiberius in quarto suo consulatu Drusum II consulem collegam haberet, statim ex hoc ipso homines Druso perniciem vaticinati sunt. neque enim vllus eius in consulatu collega nisi violenta morte, obierat: exemplo Quintilii Vari, Cn. Pisonis, ipsiusque Germanici. [c] hoc nimirum fatum Tiberii vitae obtigerat. ita Drusus quoque & Seianus postea, collegae eius, ad eundem modum perierunt.

* militibus praetorianis praefuit. ‡ solus in eos imperium habuit, quum alias eorum res constituit, † per cohortes ‡ cuiusmodi Vigilum cohortes sunt, a intra vnum eos murum coegit: b omnibusque terrori. Velut intra vnum murum degentes, essent.

ANNO V.C. 774.

c Talem Tiberius quemdam tota vita gentium sortitus erat, vti quidem videtur. ita tunc Drusus quoque,

Tiberio ab vrbe absente, C. Lutorius Priscus, eques, magni alioquin nominis poeta, qui in Germanici mortem insigne carmen composuerat, ac magnam pro eo pecuniam acceperat, accusatus est, quod per morbum Drusi, carmē [in mortem eius] scripsisset, eiusque rei

sa à

αὐτῶν διασκοπῶν, ἀπεκτίννυεν. εἰ γάρ τῳ ὑπερέσχέν τι καὶ ἐλπίδα πρὸς δυναστείαν ἐνέδι, πάντως ἀπώλλυεν. οὕτω δὴ οὖν τὸ πεπρωμένον ἑκάστῳ τῶν πρώτων καὶ ἐξήταζε καὶ ἠπίστατο, ὥστε καὶ τῷ Γάλβᾳ τῷ μετὰ ταῦτα αὐταρχήσαντι ἀπαντήσας, γυναῖκα ἠγγυημένῳ, εἰπεῖν ὅτι, Καὶ σύ ποτε τῆς ἡγεμονίας γεύσῃ. ἐφείσατο δὲ αὐτοῦ, ὡς μὲν ἐγὼ δοκῶ, ὅτι καὶ τοῦτ' αὐτῷ εἱμαρμένον ἦν· ὡς δ' αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι καὶ ἐν γήρᾳ καὶ μετὰ πολὺ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ ἄρξοι.

Συνήρατο δὲ αὐτῷ καὶ συνκατειργάσατο πάντα προθυμότατα Λούκιος Αἴλιος Σηιανός, υἱὸς μὲν τοῦ Στράβωνος ὤν, παιδικὰ δέ ποτε Μάρκου Γαβίου Ἀπικίου γενόμενος, Ἀπικίου ἐκείνου, ὃς πάντας ἀνθρώπους ἀσωτίᾳ ὑπερεβάλετο οὕτως, ὥστε ἐπειδὴ μαθεῖν ποτε ἐθελήσας ὅσα τε ἤδη καταναλώκει, καὶ ὅσα ἔτ' εἶχεν, ἔγνω ὅτι διακόσιαι καὶ πεντήκοντα αὐτῷ μυριάδες ἔτι περίεισιν, ἐλυπήθη τε ὡς καὶ λιμῷ τελευτήσειν μέλλων, καὶ ἑαυτὸν διέφθειρεν. τούτου οὖν ὁ Σηιανὸς χρόνῳ μέν τινι μετὰ τοῦ πατρὸς τῶν δορυφόρων ἦρξεν· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος ἐς τὴν Αἴγυπτον πεμφθείς, μόνος τὴν προστασίαν αὐτῶν ἔσχε, τά τε ἄλλα συνέστησεν ‡ αὐτήν, καὶ τοὺς λόχους ‡ αὐτῶν ἰδίᾳ καὶ χωρὶς ἀλλήλων, ὥσπερ τοὺς τῶν νυκτοφυλάκων, ὄντας, ἐς ἓν τεῖχος συνήγαγεν· ὥστε τά τε παραγγέλματα καὶ ἀθρόους καὶ διὰ τάχεων λαμβάνειν, καὶ φοβεροὺς πᾶσιν, ἅτε καὶ ἐν ἑνὶ τείχει ὄντας, εἶναι. τοῦτον οὖν ὁ Τιβέριος ἐκ τῆς τῶν τρόπων ὁμοιότητος προσλαβών, ταῖς τε στρατηγικαῖς τιμαῖς ἐκόσμησεν (ὃ μήπω πρότερον μηδενὶ τῶν ὁμοίων αὐτῷ ἐγεγόνει) καὶ σύμβουλον καὶ ὑπηρέτην πρὸς πάντα ἐποιεῖτο. ἐπεὶ δὲ ὁ Τιβέριος τὴν ὕπατον ἀρχὴν ἦρξε μετὰ τοῦ Δρούσου, εὐθὺς οἱ ἄνθρωποι τὸν ὄλεθρον τῷ Δρούσῳ ἐξ αὐτοῦ τούτου προεμαντεύσαντο. οὐ γάρ ἐστιν ὅστις τῶν ὑπατευσάντων ποτὲ μετ' αὐτοῦ οὐ βιαίως ἀπέθανεν, ἀλλὰ τοῦτο μέν, Οὐάρος ὁ Κυιντίλιος, τοῦτο δέ, Πείσων ὁ Γναῖος, ὅ, τε Γερμανικὸς αὐτός, βιαίως καὶ κακῶς ἀπώλοντο. τοιούτῳ ἦν, ὡς ἔοικε, δή τινι δαίμονι συγκεκλήρωτο. ἀμέλει καὶ ὁ Δροῦσος τότε καὶ ὁ Σηιανὸς μετὰ ταῦτα συνάρξαντές οἱ διεφθάρησαν.

Ἐκδημοῦντος δὲ τοῦ Τιβερίου, Γάιος Λουτώριος Πρίσκος, ἱππεύς, ἄλλως τε μέγα ἐπὶ ποιήσει φρονῶν, καὶ ἐπιτάφιον ἐπὶ τῷ Γερμανικῷ ἐπιφανῆ συγγράψας, ὥστε καὶ χρήματα δι' αὐτὸν πολλὰ λαβεῖν, αἰτίαν ἔσχεν ὡς καὶ ἐπὶ τῷ Δρούσῳ ποίημα παρὰ τὴν νόσον αὐτοῦ συντεθεικώς· καὶ

ἐκρίθη

ἐκρίθη τε διὰ τοῦτο ἐν τῇ βουλῇ, καὶ κατεδικάσθη, καὶ ἀπέθανεν. ὁ οὖν Τιβέριος, ἀγανακτήσας οὐχ ὅτι ἐκεῖνος ἐκολάσθη, ἀλλ' ὅτι τις ὑπὸ τῶν βουλευτῶν αὐτοῦ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης ἐθανατώθη, ἐπετίμησέ τε αὐτοῖς, καὶ δόγμα τι προσγραφῆναι ἐκέλευσε, μήτ' ἀποθνήσκειν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν τὸν καταψηφισθέντα ὑπ' αὐτῶν, μήτε τὸ γράμμα, τὸ ἐπ' αὐτῷ γιγνόμενον, ἐς τὸ δημόσιον ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ χρόνου ἀποτίθεσθαι· ὅπως καὶ ἀποδημῶν προπυνθάνηται τὰ δόξαντα σφίσι, καὶ ἐπιδιακρίνῃ. καὶ μετὰ τοῦτο ἐξελθούσης αὐτῷ τῆς ὑπατείας ἔς τε τὴν Ῥώμην ἦλθε, καὶ τοὺς ὑπάτους συναγορεύειν τισὶν ἐκώλυσεν, εἰπὼν ὅτι, εἰ ὑπάτευον, οὐκ ἂν ἐποίησα τοῦτο. ἐπειδή τέ τις τῶν στρατηγούντων αἰτίαν ὡς καὶ ἀσεβὲς ἐς αὐτὸν εἰρηκὼς, ἢ καὶ πεποιηκὼς, λαβὼν, ἐξῆλθέ τε ἐκ τοῦ συνεδρίου, καὶ τὴν ἀρχικὴν στολὴν ἐκδὺς, ἐπανῆλθέ τε, καὶ κατηγορηθῆναι παραχρῆμα, ὡς καὶ ἰδιωτεύων, ἠξίωσε· δεινῶς τε ἤλγησε, καὶ οὐκέτ' αὐτοῦ ἥψατο. τοὺς δ' ὀρχηστὰς ἔκ τε τῆς Ῥώμης ἐξήλασε, καὶ μηδαμόθι τῇ τέχνῃ χρῆσθαι προσέταξεν, ὅτι τάς τε γυναῖκας ᾔσχυνον, καὶ στάσεις ἤγειρον. ἄλλους μὲν δὴ οὖν, καὶ πολλούς γε, τῶν τελευτώντων, καὶ ἀνδριᾶσι καὶ δημοσίαις ταφαῖς ἐτίμα. τὸν δὲ δὴ Σεϊανὸν ζῶντα ἐν τῷ θεάτρῳ χαλκοῦν ἔστησε. κἀκ τούτου πολλαὶ μὲν ὑπὸ πολλῶν εἰκόνες αὐτῷ ἐποιήθησαν, πολλοὶ δὲ καὶ ἔπαινοι καὶ παρὰ τῷ δήμῳ καὶ παρὰ τῇ βουλῇ ἐγίγνοντο. ἔς τε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ οἵ τε ἄλλοι οἱ ἐλλόγιμοι καὶ οἱ ὕπατοι αὐτοὶ ὑπὸ τὸν ὄρθρον συνεχῶς ἐφοίτων, καὶ τά τε ἴδια αὐτῷ πάντα, ὅσα τινὲς ἀξιώσειν παρὰ τοῦ Τιβερίου ἔμελλον, καὶ τὰ κοινὰ, ὑπὲρ ὧν χρηματισθῆναι ἔδει, ἐπεκοίνουν. καὶ συνελόντι εἰπεῖν, οὐδὲν ἔτι χωρὶς αὐτοῦ τῶν τοιούτων ἐπράττετο.

Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον καὶ στοὰ μεγίστη ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἐπὶ θάτερον ἑτεροκλινὴς ἐγένετο, θαυμαστὸν δή τινα τρόπον ὠρθώθη. ἀρχιτέκτων γάρ τις, οὗ τὸ ὄνομα οὐδεὶς οἶδε, (τῇ γὰρ θαυματοποιΐᾳ αὐτοῦ φθονήσας ὁ Τιβέριος οὐκ ἐπέτρεψεν αὐτὸ ἐς τὰ ὑπομνήματα ἐσγραφῆναι) οὗτος οὖν ὅστις ποτὲ ὠνομάζετο, τούς τε θεμελίους αὐτῆς πέριξ κρατύνας, ὥστε μὴ συγκινηθῆναι, καὶ τὸ λοιπὸν πᾶν πόκοις τε καὶ ἱματίοις παχέσι περιλαβὼν, σχοίνοις τε πάντα πανταχόθεν αὐτὴν διέδησε, καὶ ἐς τὴν ἀρχαίαν ἕδραν ἀνθρώποις τε πολλοῖς καὶ μηχανήμασιν ὠσάμενος ἐπανήγαγε. τότε μὲν ὁ Τιβέριος καὶ ἐθαύμασεν αὐτὸν καὶ ἐζηλοτύπησε· καὶ διὰ μὲν ἐκεῖνο, χρήμασιν ἐτίμησε, διὰ δὲ τοῦτο, ἐκ τῆς πόλεως ἐξήλασε. μετὰ δὲ ταῦτα προσελθόντος οἱ αὐτοῦ, καὶ ἱκετείαν ποιουμένου, κἀν τούτῳ ποτήριον ὑάλινον καταβαλόντος τε ἐξεπίτηδες, καὶ θλασθέν πως, ἢ συντριβὲν, ταῖς τε χερσὶ διατρίψαντος, καὶ ἄθραυστον παραχρῆμα ἀποφήναντος, ὡς καὶ συγγνώμης διὰ τοῦτο τευξομένου, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν.

Δροῦσος δὲ ὁ παῖς αὐτοῦ φαρμάκῳ διώλετο. ὁ γὰρ Σεϊανὸς ἐπί τε τῇ ἰσχύϊ καὶ ἐπὶ τῷ ἀξιώματι

causa à senatu cōdēnatus obiit. Ægre id Tiberio latū, non q̄ is supplicio esset affectus, sed q̄ senatus aliquē sine sua sentētia dānasset: [a] ideoq; senatuscōsultū fieri iussit, ne quis à senatu dānatus intra diē decimū necaretur, neve sentētia contra eū lata, ante id tēpus publicaretur; quo videlicet absens etiā de eorū sententia cognoscere, & iudiciū ferre posset. Finito suo cōsulatu Romā rediit, cōsulesq; patrocinari aliquib. cupiētes eo dicto vetuit, q̄ se, si cōsul esset, id facturū negabat. Quū p̄tor quispiā impius in Tiberiū facto aut verbo fuisse accusaretur, & egressus curia, vestē magistratui ꝓpriā deposuisset, † priuatumq; se accusari iussisset: magno dolore Tiberius motus, in posterū eum missum fecit. Histriones Roma Tiberius exturbauit, [b] arteq; ea interdixit, quia & mulieres ignominia afficerent, & turbas darēt. Quū multos alios post mortē statuis & publico funere cohonestasset, Seiani etiā viui statuā æneā in theatro posuit. inde multæ eiusdē imagines a multis factæ, frequenter † a senatu ac populo laudatus mane ad domū eius illustres viri, ipsique consules assidue ventitare, cum eo & q̄ priuatim a Tiberio quisq; petiturus erat, [c] de quib. publice acturi essent, cōmunicare: in summa, nihil horum amplius sine Seiano agi.

Eodē tempore quū porticus maxima Romæ in alterū latus inclinasset, † mirū in modum erecta est. Architectus quidā, (cuius ne nomen quidē notum est, q̄ inuidens miri artificii Tiberius in libros id referri ꝓhibuit) firmatis vndiquaq; fundamentis eius, ne moueri possent, reliqua omnia velleribus & centonibus circundedit, ac porticum † laqueis ab omni parte alligatam, multorū hominū ac machinarum impulsu in pristinum positum restituit; [d] hoc & miratus est Tiberius, & inuidit: ideoq; pecunia hominē donatū vrbe eiecit. Atq; is rursus ad principem accedens, supplexq; factus, vitreum poculum cōsulto abiecit, fractumque [e] manibus rursum refecit, sperans eo se veniā impetraturum: verum necari ob id iussus est.

At filius Tiberii Drusus veneno extinctus est. Nā Seianus potētia ac autoritate

a ideoque patres increpauit, & senatusconsultum

† reuersusq; priuatum se

b [illegible] arte illa usquam [illegible] dixit quod & stupra consuetudinem cum feminis haberent,

† ad senatū ac populum

c & negotia publica, de quib. Tiberius erat consulend⁹,

† miro quodam modo

† funibus

d Tum vero Tiberius & miratus est hominē, & eidem inuidit: ac admirationis quidem causa pecunia donatū ornauit: ob inuidiam vero, vrbe expulit:

e manibus subegit, ac subito refecit.

exturgescēs, homo alioquin fastuosus, etiam Drusum aggressus iam erat, eiq; † colaphum aliquando intenderat: inde Drusum iuxta, ac Tiberiū timens, simulque existimans, si iuuenē sustulisset, facile in sua senem manu habiturū: venenū Druso per famulos [eius] vxoremq; eius, cum qua consuetudinem ipse adulterii habebat, (Liuillæ nomen fuisse tradunt aliq) exhibuit. Nec vacauit suspicione Tiberius, quia neq; ægrotante, neq; mortuo filio quicquā præter consueta egisset, aut alios ‡ pati siuisset; cui suspicioni fidem ea derogant, quod ita statuerat in omnib. huiusmodi casib. agere: q; filium vnicum, ac sibi natum maxime diligebat: quod mortis eius autorib. aut statim, aut post supplicium irrogauit. Tum quidem in senatum venit Tiberius, filioq; vt par erat laudato, domum se recepit. Interdixit etiam iis, quibus aqua & igni esset interdictum, testamenti compositione, quod interdictū hodie valet. Ælium Saturninum, quod is de ipso carmina quædam famosa ‡ sparsisset, in senatum adduxit, damnatumq; de Capitolio præcipitauit. Multa id genus alia scribere haberē, si omnia psequi instituissem. [a] Vt paucis omnia complectar, multi cū huiusmodi de causis ab eo sunt occisi, tum cōplures ob hanc, q dū singula accurate inquirens, quæ de se in malam partem essent dicta, nullum in hominem cadere vitiū potuit, quod nō ipse de sese prædicaret. etenim si quis in arcano cū vno aliquo collocutus, in Tiberiū quicquam dixisset, id in publicum ab ipso raptum est, ac in publicos adeo commentarios relatū. multa quoque ipse affinxit, nunquam à quoquam dicta, sed quorum ipse sibi conscius esset, quo iustius irasci putaretur. Inde euenit, vt propter quæ alios quasi impios puniret, [b] ea ipse omnia in sese admiserit, risuiq; præterea se exponeret; dum quæ inficias ibant alii se protulisse, ea affirmando ipse, adiurandoq;, verius seipsum lædebat. Quapropter fuere, qui cū insanire suspicarentur: verum reliquarum omniū rerū optima administratio eius, eam alienatæ mentis opinionem diluit. senatori cuidā luxuriosè viuenti, † tutorem, quasi pupillus si esset, dedit. Capitonē Asiæ ‡ curatorē in senatū introduxit, [c] obiiciensq; inter alia crimina quib. se imperatorem tu-

ὑπερμαζήσας. τά τε ἄλλα ὑπερ[...]ες ἦν, καὶ τέλος καὶ ἐπὶ τὸν Δροῦσον ἐτράπετο, καί ποτε πὺξ αὐτῷ ἐνέτεινε. φοβηθείς τε ἐκ τούτου καὶ ἐκεῖνον καὶ τὸν Τιβέριον, καὶ ἅμα προσδοκήσας, ἂν τὸν νεανίσκον ἐκποδὼν ποιήσηται, καὶ τὸν γέροντα ῥᾷστα μεταχειριεῖσθαι, φάρμακόν τι αὐτῷ διά τε τῶν ἐν τῇ θεραπείᾳ αὐτοῦ ὄντων, καὶ διὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἣν τινὲς Λιουίλλαν ὀνομάζουσιν, ἔδωκε· καὶ γὰρ καὶ ἐμοίχευεν αὐτήν. αἰτίαν μὲν γὰρ ὁ Τιβέριος ἔλαβεν, ὅτι μήτε νοσοῦντος τοῦ Δρούσου, μήτ᾿ ἀποθανόντος, ἔξω τι τῶν συνήθων ἔπραξε, μήτε τοῖς ἄλλοις ποιῆσαι ἐπέτρεψεν. οὐ μέντοι καὶ πιστὸς ὁ λόγος. τοῦτό τε γὰρ ἀπὸ γνώμης ἐπὶ πάντων ὁμοίως ἔπραττε, καὶ τῷ υἱεῖ, ἅτε καὶ μόνῳ καὶ γνησίῳ ὄντι, προσέκειτο· τούς τε χειρουργήσαντας τὸν ὄλεθρον αὐτοῦ, τοὺς μὲν εὐθύς, τοὺς δὲ μετὰ ταῦτα ἐκόλασε. τότε δ᾿ οὖν ἐσῆλθέ τε ἐς τὸ συνέδριον, καὶ τὸν προσήκοντα ἐπὶ τῷ παιδὶ ἔπαινον ποιησάμενος, οἴκαδε ἐκομίσθη. ἀπεῖπε δὲ ὁ Τιβέριος τοῖς πυρὸς καὶ ὕδατος εἰρχθεῖσι μὴ διατίθεσθαι· καὶ τοῦτο καὶ νῦν φυλάττεται. Αἴλιον δὲ Σατορνῖνον, ὡς καὶ ἔπη τινὰ ἐς αὐτὸν οὐκ ἐπιτήδεια † ἀπορράψαντα, ὑπό τε τὴν βουλὴν ὑπήγαγε, καὶ ἁλόντα ἀπὸ τοῦ Καπιτωλίου κατεκρήμνισε. πολλὰ δ᾿ ἂν καὶ ἄλλα τοιουτότροπα γράφειν ἔχοιμι, εἰ πάντα ἐπεξίοιμι. τοῦτο δ᾿ οὖν ἐν κεφαλαίῳ εἰρήσθω, ὅτι συχνοὶ διὰ τὰ τοιαῦτα ὑπ᾿ αὐτοῦ ἀπώλοιτο· καὶ ἐκεῖνο, ὅτι ζητῶν καθ᾿ ἕκαστον ἀκριβῶς ὅσα τινὲς ἠτιάζοντο φλαύρως περὶ αὐτοῦ εἰρηκέναι, αὐτὸς ἑαυτὸν πάντα τὰ ἐξ ἀνθρώπων κακὰ ἔλεγε. καὶ γὰρ εἰ ἐν ἀπορρήτῳ τις καὶ πρὸς ἕνα διελέχθη τι, καὶ τοῦτο ἐδημοσίευεν, ὥστε καὶ ἐς τὰ κοινὰ ὑπομνήματα ἐγγράφεσθαι. καὶ πολλάκις ἃ μηδ᾿ εἶπέ τις, ὡς εἰρημένα, ἐξ ὧν ἑαυτῷ συνῄδει, προσκατετίθετο, ὅπως ὡς δικαιότατα ὀργίζεσθαι νομισθείη. κἀκ τούτου συνέβαινεν αὐτῷ, πάντα τε ἐκεῖνα, ἐφ᾿ οἷς τοὺς ἄλλους ὡς καὶ ἀσεβοῦντας ἐκόλαζεν, αὐτὸς ἐς ἑαυτὸν πλημμελεῖν, καὶ προσέτι καὶ χλευασμὸν ὀφλισκάνειν. ἃ γὰρ ἠρνοῦντό τινες μὴ λελαληκέναι, ταῦτα αὐτὸς διισχυριζόμενος εἰρῆσθαι καὶ κατομνύων, ἀληθὲς ἔργον ἑαυτὸν ἠδίκει. ἀφ᾿ οὗ δὴ καὶ ἐξεστηκέναι τινὲς αὐτὸν τῶν φρενῶν ὑπώπτευσαν. οὐ μέντοι καὶ ὄντως παραφρονεῖν ἐκ τούτου ἐπιστεύετο. τὰ γὰρ ἄλλα καὶ πάνυ πάντα δεόντως διῴκει. τοῦτο μὲν γάρ, βουλευτῇ τινὶ ἀσελγῶς ζῶντι ἐπίτροπον, ὥσπερ τινὶ ὀρφανῷ, προσέταξε· τοῦτο δέ, τὸν Καπίτωνα, τὸν τὴν Ἀσίαν ἐπιτροπεύσαντα, ἐς τὸ συνέδριον ἐσήγαγε, καὶ ἐγκαλέσας αὐτῷ ὅτι στρατιώταις ἐχρήσατο, καὶ ἄλλα τινά, ὡς καὶ ἀρχὴν ἔχων, ἔ-

† pugnum aliquando impegerat.

‡ facere ‡ temere consuisset, senatus vem tradidit.

a Hoc ad summam actum esto, multos ob huiusmodi causas ab eo nec. datos; & illud propterea, quod dum singulatim & accurate inquireret, quidquid sinistre de se locuti quidā accusarentur, ipse de-incepsomnia, quæ proficisci ab hominibus possent, de seipso flagitia proferret.

b eorum omnium culpā in se conferret, risuique

‡ curatorē cen pupillo dedit.

† procuratorem

c & obiiciēs ei, quod militib. vsus fuisset, quod quæ aliā nō nulla, velut in prouincia imperiū habens, gessisset, hominē in exsiliū eiecit. Nec. n. id temporis imperatoriæ pecunias tractantib. aliud facere licebat, quā vt reditus vsitatos colligerent, deque litibus tum in foro, tum ex legibus instar priuatorū ius dicerent. Tanta in actionib. Tiberii diuersitas fuit.

† Xyl. ἀπορρίψαντα

χων, ἔ.

χων, ἐπέπραξεν, ἐφυγάδευσεν. οὐ γὰρ ἐξῆν τότε τοῖς τὰ αὐτοκρατορικὰ χρήματα διοικοῦσι πλέον οὐδὲν ποιεῖν, ἢ τὰς νενομισμένας προσόδους ἐκλέγειν, καὶ περὶ τῶν διαφορῶν ἔν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ κατὰ τοὺς νόμους ἐξ ἴσου τοῖς ἰδιώταις δικάζεσθαι. τοσοῦτον μὲν δὴ τὸ διαλλάττον ἐν ταῖς Τιβερίου πράξεσιν ἦν.

Διελθόντων δὲ τῶν δέκα ἐτῶν τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, ψηφίσματος μὲν ἐς τὴν ἀνάληψιν αὐτῆς οὐδενὸς ἐδεήθη· οὐδὲ γὰρ ἐδίδοτο κατατέμνων αὐτήν, ὥσπερ ὁ Αὔγουστος, ἄρχειν. ἡ μέντοι πανήγυρις ἡ δεκετηρὶς ἐποιήθη. † Κλεμούλιος δὲ δὴ Κόρδος αὐτόχειρ ἑαυτοῦ γενέσθαι, ὅτι τῷ Σεϊανῷ προσέκρουσεν, ἠναγκάσθη. οὕτω γὰρ οὐδὲν ἔγκλημα ἐπαίτιον λαβεῖν ἠδυνήθη, (καὶ γὰρ ἐν πύλαις ἤδη γήρως ἦν, καὶ ἐπιεικέστατα ἐβεβιώκει) ὥστε ἐπὶ τῇ ἱστορίᾳ, ἣν πάλαι ποτὲ περὶ τῶν τῷ Αὐγούστῳ πραχθέντων συνετεθείκει, καὶ ἣν αὐτὸς ἐκεῖνος ἀνεγνώκει, κριθῆναι, ὅτι τόν τε Κάσσιον καὶ τὸν Βροῦτον ἐπῄνεσε, καὶ τοῦ δήμου τῆς τε βουλῆς καθήψατο· τόν τε Καίσαρα καὶ τὸν Αὔγουστον εἶπε μὲν κακὸν οὐδέν, οὐ μέντοι καὶ ὑπερεσέμνυνε. ταῦτά τε γὰρ ἠτιάθη, καὶ διὰ ταῦτα αὐτός τε ἀπέθανε, καὶ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ, τότε μὲν ἐν τῇ πόλει εὑρεθέντα, πρὸς τῶν ἀγορανόμων, καὶ τὰ ἔξω πρὸς τῶν ἑκασταχόθι ἀρχόντων ἐκαύθη, ὕστερον δὲ ἐξεδόθη τε αὖθις, (ἄλλοι τε γὰρ καὶ μάλιστα ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Μαρκία συνέκρυψεν αὐτά) καὶ πολὺ ἀξιοσπουδαστότερα ὑπὸ τῆς τοῦ Κόρδου συμφορᾶς ἐγένετο. ἐν δ' οὖν τῷ τότε ὁ Τιβέριος τὴν τοῦ δορυφορικοῦ γυμνασίαν τοῖς βουλευταῖς, ὥσπερ ἀγνοοῦσι τὴν δύναμιν αὐτῶν, ἐπέδειξεν· ὅπως καὶ πολλοὺς σφᾶς καὶ ἐρρωμένους ἰδόντες, μᾶλλον αὐτὸν φοβῶνται. τὸν μὲν οὖν χρόνον ἐκεῖνον ταῦτά τε ἐς ἱστορίας ἀπόδειξιν ἐγένετο, καὶ Κυζικηνῶν ἡ ἐλευθερία αὖθις, ὅτι τε Ῥωμαίους τινὰς ἔδησαν, καὶ ὅτι καὶ τὸ ἡρῷον, ὃ τῷ Αὐγούστῳ ποιεῖν ἤρξαντο, οὐκ ἐξετέλεσαν, ἀφῃρέθη. πάντως δ' αὖ καὶ τὸν συμπωλήσαντα τῇ οἰκίᾳ τὸν ἀνδριάντα αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τούτῳ κριθέντα, ἀπεκτόνει, εἰ μὴ ὁ ὕπατος αὐτὸν ἐκεῖνον τὴν γνώμην πρῶτον ᾐρέτο. αἰδεσθεὶς γὰρ μὴ καὶ ἑαυτῷ τι χαρίζεσθαι δόξῃ, τὴν ἀπολύουσαν ἔθετο. Λεντούλου δέ τινος βουλευτοῦ φύσει τε ἐπιεικοῦς, καὶ τότε ἐν γήρᾳ πολλῷ ὄντος, κατηγορήσαντός τινος ὡς ἐπιβεβουλευκότος τῷ αὐτοκράτορι, καὶ ὁ μὲν Λέντουλος (παρῆν γὰρ) ἀνεκάγχασεν, ὁ δὲ Τιβέριος, ἐπιθορυβησάσης τι πρὸς τοῦτο τῆς γερουσίας, Οὐδὲ ζῆν ἔτι (ἔφη) ἄξιός εἰμι, εἴγε καὶ Λέντουλος με μισεῖ.

† Κρεμούτιος

A lisset, militibus visum fuisse, in exilium misit. Neque enim ii qui imperatoris pecuniis tractandis erant constituti, præter definitorũ redituũ exactionem, & controuersiarum in foro secũdum leges, priuatorum modo, disceptationem quicquã concessum erat. Hæc Tiberii actionum diuersitas.

Decem annis imperii eius exactis, ad resumendum id nihil decreto opus habuit. neque enim in decennia intercisũ, quod Augustus fecerat, id gerere ⊥ statue- B rat. Ludi tamen decennales facti. Cremutius Cordus manus sibi ipsi inferre propter offensum Seianũ coactus fuit. Adeo nihil in eo viro iam ingrauescentis ætatis, vitæque honestissime actæ, crimini obuium fuit; vt historiæ causa, quam de reb. ab Augusto gestis quondam composuerat, ac ipse Augustus legerat, postulatus sit; quia Cassium & Brutũ laudasset, populum ac senatũ perstrinxisset, Cæsarẽ & Augustũ etsi nullo maledicto, non C tamẽ immodicis laudibus affecisset. Hæc enim vitio dabantur, atq; ob hæc mortẽ oppetiit, librique eius in vrbe inuenti tũc per ædiles, foris ⊥ per præfectos, cremati sunt; postea tamen iterum editi, (nam eos cum alii, tum Marcia filia eius occultauerat) maiori studio ob casum Cordi sunt excepti. Eo tempore Tiberius exercitia cohortium prætorianarum senatoribus, tanquam vires earum ignorantib. ostentauit; vt robore earum ac multitudine cognita, eo magis ipsum metuerent. Hæc tũ, quę in historia mentione digna sint, D acta. Cyzicenis præterea libertas iterũ adẽpta, ꝙ Romanos quosdam in vincula duxissent, inchoatumq; ⊥ Augusto fanum non perfecissent. Erat animus Tiberio, eum quoq; necare, qui cũ domo statuã ipsius vendiderat, (nam eo crimine postulatus quidam erat) nisi consul ipsum primũ omnium sententiam rogando effecisset, vt quum puderet ipsum in sui gratiã quippiam censere, suo suffragio eum absolueret. Lentulum, vnum ex senato- E rib. hominem natura mansuetum, ac tum magno admodum natu, accusauit quidã, quod insidias imperatori tetendisset. ad id Lentulus (aderat enim) cachinnum sustulit. Tiberius autem, [a] tumultuãte nonnihil senatu, vita se iam dignum amplius negauit, si & Lentulus ipsi infestus esset.

⊥ *loqui habebat.*

⊥ *per singulorum locorum præfectos.*

⊥ *Augusto, velut heroi, fanum*

[a] *admurmurante nonnihil ad hoc senatu.*

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVINQVAGESIMUSOCTAUUS.

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ τὸ πεντηκοστὸν ὄγδοον βιβλίον.

HÆC INSVNT LIBRO LVIII. Romanæ historiæ Dionis.

ΤΑ'ΔΕ Ε'ΝΕΣΤΙΝ Ε'Ν ΤΩ͂ πεντηκοστῷ ὀγδόῳ τῶν Δίωνος Ρ'ωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

ΧΡ'ΟΝΟΥ ΠΛΗ͂ΘΟΣ, Ε'ΤΗ ΙΒ', Ε'Ν ΟΙ͂Σ ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι οἵδε ἐγένοντο,

Γν. Λέντλος Γαιτουλικὸς, καὶ Γ. Καλουίσιος Σαβῖνος.
Μ. Λικίννιος Κράσσος, καὶ Λ. Καλπούρνιος Πείσων.
Α'ππιος Ι'ούνιος Σιλανὸς, καὶ Πόπλιος Σίλιος Νερούας.
Γν. Ρ'ουβέλλιος Γέμινος, καὶ Γ. Φούφιος Γέμινος.
Μ. Οὐινίκιος Κουαρτῖνος, καὶ Γ. Κάσσιος Λογγῖνος.
Τιβέριος Κλαύδιος Καῖσαρ τὸ ε', καὶ Λ. Αἴλιος Σηϊανός.
Γν. Δομίτιος Αἰνόβαρβος, καὶ Φούριος Κάμιλλος Σκριβωνιανός.
Σέργιος Σουλπίκιος Γάλβας, καὶ Λ. Κορνήλιος Σύλλας.
Λ. Οὐιτέλλιος, καὶ Παῦλος Φάβιος Πρῖσκος.
Γ. Γάλλος, καὶ Μ. Σερουίλιος.
Σέξτος † Παπίνιος, καὶ Κ. Πλαύτιος.
Γν. Πρόκλος Α'κερρώνιος, καὶ Γ. Πόντιος Νιγρῖνος.

† al. Παπίριος,

ANNIS HAEC GESTA XII, QVIBVS hi fuere consules,

ANNO V.C.

779 Cn. Lentulus Gætulicus, & C Caluisius Sabinus.
780. M. Licinnius Crassus, & L Calpurnius Piso.
781. App. Iunius Silanus, & P. Silius Nerua.
782. C. Rubellius Geminus, & C. Fufius Geminus.
783. M. Vinicius Quartinus, & C. Cassius Longinus.
784. Tib Claudius Cæsar V, & L. Ælius Seianus.
785. Cn. Domitius Ahenobarbus, & Furius Camillus Scribonianus.
786 Serg. Sulpicius Galba, & L. Cornelius Sulla.
787. L. Vitellius, & Paulus Fabius Priscus.
788. C. Gallus, & M. Seruilius.
789, Sex Papirius, & Q. Plautius.
790. Cn. Proculus Acerronius, & C. Pontius Nigrinus.

ΑΠΕΔΗ'ΜΗΣΕ δὲ καὶ τὸ ὀν χεδὸν τοῦτο ἐκ τῆς Ρ'ώμης, καὶ οὐκέτι ὁ παράπαν ἐς τὴν πόλιν ἀφίκετο, καίτοι μέλλων τε ἀεὶ καὶ ἐπαγγελλόμενος. ὅτε δὴ καὶ † Ρ'απάριός τις, ἑταῖρος

† Λατιάριός τις, rectius Λατιάλιός τις,

SVB id tempus Roma discessit, neque vnquam in vrbem rediit, quanquam subinde venturum se polliceretur. Iam † Latiaris quidam, Sabini,

† Latialis

ἑταίρους Σαβίνου, ἀνδρὸς τῶν πρώτων ἐν Ῥώμῃ τῷ Σηιανῷ χαριζόμενος, ἐς τὴν τοῦ οἰκήματος ἐν ᾧ διητᾶτο ὀροφὴν βουλευτάς τινας κατακρύψας, ὑπηγάγετο τὸν Σαβῖνον ἐς λόγους, καί τι εἰπὼν ὡς εἰώθει, ἐπεσπάσατο καὶ ἐκεῖνον πάνθ᾽ ὅσα ἐφρόνει ἐκλαλῆσαι. τὸ γάρ τοι συκοφαντεῖν ἐθελόντων ἔργον ἐστί, λοιδορίας τε τινὸς προκατάρχεσθαι, καὶ ἀπόρρητόν τι ἐκφαίνειν ἵνα ἀκούσας τι αὐτὸς, ἢ καὶ ὅμοιόν τι εἰπὼν, αἰτιαθῇ. τοῖς μὲν γὰρ, ἅτε ἐκ παρασκευῆς τοῦτο δρῶσιν, ἀκίνδυνός ἐστιν ἡ παρρησία. (οὐ γὰρ ὡς καὶ φρονοῦντές τινα, ἀλλ᾽ ὡς ἑτέρους ἐλέγξαι βουλόμενοι, λέγειν αὐτὰ πιστεύονται) οἱ δ᾽, ὅτι ἂν καὶ τὸ βραχύτατον ἔξω τοῦ καθεστηκότος εἴπωσι, κολάζονται. ὅπερ καὶ τότε ἐγένετο. ἔς τε γὰρ τὸ δεσμωτήριον ὁ Σαβῖνος αὐθημερὸν κατετέθη, καὶ μετὰ τοῦτο ἀκρίτως ἐφθάρη· τό, τε σῶμα αὐτοῦ κατὰ τῶν ἀναβασμῶν ἐρρίφη, καὶ ἐς τὸν ποταμὸν ἐνεβλήθη. ἐδείνωσε δ᾽ ἐπὶ πλέον τὸ πάθος αὐτοῦ κύων τις τοῦ Σαβίνου συνεισελθών τε αὐτῷ ἐς τὸ οἴκημα, καὶ ἀποθανόντι παραμείνας, καὶ τέλος καὶ ἐς τὸν ποταμὸν συνεμπεσών. τοῦτο μὲν οὕτως ἐγένετο.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ καὶ ἡ Λιουία μετήλλαξεν, ἓξ καὶ ὀγδοήκοντα ἔτη ζήσασα. καὶ αὐτὴν ὁ Τιβέριος οὔτε νοσοῦσαν ἐπεσκέψατο, οὔτ᾽ ἀποθανοῦσαν αὐτὸς † προσέθετο· οὐ μὴν οὐδὲ ἐς τιμὴν ἄλλο τι αὐτῇ, πλὴν τῆς δημοσίας ἐκφορᾶς καὶ εἰκόνων, ἑτέρων τε τινῶν οὐδενὸς ἀξίων, ἔνειμεν. ἀθανατισθῆναι δὲ αὐτὴν ἄντικρυς ἀπηγόρευσεν. οὐ μέντοι καὶ μόνα οἱ ἡ βουλὴ ὅσα ἐκεῖνος ἐπέστειλεν ἐψηφίσατο, ἀλλὰ πένθος αὐτῇ παρ᾽ ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν ταῖς γυναιξὶν ἐπήγγειλαν· καίπερ τὸν Τιβέριον ἐπαινέσαντες ὅτι τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως οὐδὲ τότε ἀπείχετο· καὶ προσέτι καὶ ἁψῖδα αὐτῇ (ὃ μηδεμιᾷ ἄλλῃ γυναικὶ) ἐψηφίσαντο, ὅτι τε οὐκ ὀλίγους σφῶν ἐσεσώκει, καὶ ὅτι παῖδας πολλῶν ἐτετρόφει, κόρας τε πολλοῖς συνεξεδεδώκει· ἀφ᾽ οὗ γε καὶ μητέρα αὐτὴν τῆς πατρίδος τινὲς ἐπωνόμαζον. ἐν δὲ τῷ μνημείῳ ἐτάφη τῷ τοῦ Αὐγούστου. καὶ αὐτῆς ἄλλα τε καλῶς εἰρημένα ἀποφθέγματα φέρεται, καὶ ὅτι γυμνούς ποτε ἄνδρας ἀπαντήσαντας αὐτῇ, καὶ μέλλοντας διὰ τοῦτο θανατωθήσεσθαι, ἔσωσεν, εἰποῦσα ὅτι οὐδὲν ἀνδριάντων ταῖς σωφρονούσαις οἱ τοιοῦτοι διαφέρουσι. πυθομένου τε τινὸς αὐτῆς, πῶς καὶ τί δρῶσα οὕτω τοῦ Αὐγούστου κατεκράτησεν, ἀπεκρίνατο, ὅτι αὐτή τε ἀκριβῶς σωφρονοῦσα, καὶ πάντα τὰ δοκοῦντα αὐτῷ ἡδέως ποιοῦσα, καὶ μήτε ἄλλό τι τῶν ἐκείνου πολυπραγμονοῦσα, καὶ τὰ ἀφροδί-

† προέθετο.

A Sabini, viri inter Romanos præcipui † socios, in gratiam Seiani, in culmine suæ domus occultatis quibusdam senatoribus, occasione colloquii Sabino oblata, dictisque iis, quæ solebat, eo hominem pertraxit; vt omnia, quæ sentiret, libere enuntiaret. Hic enim sycophantis mos, vt conuitiis proscindere aliquem, & arcani quippiam efferre ipsi incipiant; vt audiens alter, ipse quoque simile aliquid enuntiando, crimini obnoxius fiat. nam illis quidem hoc absque periculo licet, nimirum ex compacto id B facientibus; non quod ita sentiant, sed vt aliorum sensum expiscentur: at hi si vel minimum, præter quàm licitum est, verbulum emittant, pœnas dant: quod tunc etiam factum. Nam ea ipsa die in carcerem coniectus est Sabinus, deinde indicta causa necatus, & corpus eius † in Gemonias proiectum, ac post in flumen missum. Eius casus atrocitatem adauxit canis Sabini, qui cum eo in carcerem iuit, morienti affuit, denique cum eo in fluuium se præcipi- C tauit.

† amicos.

† ad scalas Gemonias.

Eodem tempore Liuia quoque morti concessit, quum vixisset annos octoginta sex. eam neque decumbentem morbo inuisit Tiberius, a neque defunctæ exequias celebrauit, neque præter funus publicum, imaginesque, & alia leuia, vllum ei honorem tribuit; † decerni ei cœlestem religionem palam pro- D hibuit. Cæterum senatus non contentus iis, quæ Tiberius ei decernenda scripsisset, luctum mulieribus in totum annum indixit, (laudato interim tamen Tiberio, quod ne tum quidem à reipublicæ administratione se abstineret) arcum quoque ei, nulli vnquam mulieri datum, decreuerunt: scilicet quod multis ipsorum salutem attulisset, quod multorum liberos educasset, multos in elocandis filiabus adiuuisset: vnde nonnulli matrem patriæ eam cogno- E minauerunt. Condita est in mausoleo Augusti, feruntúrque cum alia eius scite sapienterque dicta, tum quod obuiam sibi factos quondam viros nudos, quum ea de causa iam essent necandi, ita eripuerit morti; quod diceret, pudicis mulieribus hos nihil à statuis differre. interroganti cuidam, Quanam ratione Augustum ita in suam potestatem redegisset, respondit: Exquisita pudicitia, omnia eius mandata lubenter exequendo, nullas eius res scrutando, lusus eius Vene-

a neq; mortuam ipse in publico exposuit.

† & indigetari eã, differ te prohibuit.

reos neque persequendo, & dissimulando. Arcus vero ei non est extructus. nam Tiberius, quum puderet eum verbis senatusconsultum irritum facere, pollicitus se eum suis sumptibus ædificaturum, eo modo rescidit: quia neque publicis impēsis fieri passus est, neq; suis ipse fecit. Porro Seianus magis etiam elatus est, decretumq; fuit, vt publice ei⁹ natalis celebraretur: (nam numerum quidem statuarū, quas ei † patricii, equites, tribus, ac primarii viri posuerunt, inire nemo possit) legatosq; ad ipsum, perinde atq; etiam ad Tiberiū, seorsum senatus, seorsum equites, ac plebs ex tribunis & ædilibus suis miserūt: pro eis iunctim vota & rem diuinam fecerunt, ac per eorum fortunam iuramenta conceperunt.

† *senatus, equites,*

Cæterum Asinium Gallum Tiberius propter ductam ab eo vxorē suā ac libertatem dicendi de imperio vsurpatam, capto tempore adortus est. Quum enim is legatus ad Tiberium venisset, cōuiuio acceptus, comiterq; habitus est: literæq; ad senatum simul à Tiberio missæ, quibus eū accusabat. ita res maxime inexspectata ac inusitata Gallo accidit, vt eadem die Tiberii conuiua esset, † cum eoque amice cōpotaret, & in senatu damnaretur: misso etiam ad hoc prætore, qui eum vinctū ad supplicium duceret. Ac Tiberi⁹, his actis, vbi quæ lata esset sententia cognouit, ne mortis quidem copiam Gallo eam appetenti permisit: sed, quo diutius male haberet, ac multo tempore ignominia simul & metu conflictaretur, bono animo vt esset hortatus, in libera custodia vsq; ad suum in vrbem aduentum haberi iussit. Ita Gallus semper à cōsulibus, aut si Tiberius cōsulatum gereret, à prætoribus adseruabatur: non profecto ne effugeret, sed ne mori posset. neque ei aut seruus vllus aderat, aut colloquebatur quisquam: neque videbat quenquam, nisi quum ad sumendum cibū cogebatur. qui sane eiusmodi erat, vt neq; voluptatē vllā robur ve adferret, neq; mori eum sineret. Hæc vero erat extrema miseria, qua alios quoq; pmultos Tiberi⁹ afflixit. ᵃ Ad hūc modū amicorū eius quendam in vincula condiderat, deinde de eo necando illata mentione, renuit, quod nondum se cum eo in gratiā rediisse diceret. Alium quendam quum grauissimis tormentis excruciasset, deinde cognito, eum immerito accusatum, summa celeritate occidit; grauiora

† *deque amicitia poculo biberet,*

ᵃ *Nam & amicum quendam aliquando vincire iussit, quumque deinde agi de hominis morte cœpisset; Nondum id fieri posse dixit, quod in gratiam cum eo nondum redisset.*

A σία αὐτοῦ ἀθύρματα μήτε διώκουσα, μήτε αἰσθάνεσθαι προσποιουμένη. τοιαύτη μὲν ἡ Λιουία ἐγένετο. ἡ μέντοι ψηφισθεῖσα αὐτῇ ἁψὶς οὐκ ᾠκοδομήθη, διὰ τὸ τὸν Τιβέριον τοῖς ἑαυτοῦ τέλεσι κατασκευάσειν αὐτὴν ὑποσχέσθαι. κατοκνήσας γὰρ τῷ λόγῳ τὸ δόγμα λῦσαι, τοῦτον τὸν τρόπον αὐτὸ ἔτρεψεν, μήτ᾽ ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων τὸ ἔργον ἐπιτρέψας γενέσθαι, μήτ᾽ αὐτὸς ποιήσας. ὁ δὲ δὴ Σηιανὸς ἔτι καὶ μᾶλλον ἤρετο. καὶ ἐψηφίσθη ὅπως τὰ γενέθλια αὐτοῦ δημοσίᾳ ἑορτάζηται. τὸ B γάρ τοι πλῆθος τῶν ἀνδριάντων ὧν ἥ τε βουλὴ καὶ ἡ ἱππὰς, αἵ τε φυλαὶ καὶ οἱ ἄνδρες οἱ πρῶτοι ἔστησαν αὐτοῦ, οὐδ᾽ ἐξηρίθμησεν ἄν τις. πρέσβεις τε, ἰδίᾳ μὲν ἡ γερουσία, ἰδίᾳ δὲ οἱ ἱππεῖς, τό, τε πλῆθος ἔκ τε τῶν δημάρχων καὶ ἐκ τῶν ἀγορανόμων τῶν σφετέρων πρὸς αὐτοὺς ἔπεμπον· καὶ ηὔχοντο ὑπὲρ ἀμφοῖν ὁμοίως, καὶ ἔθυον, καὶ τὴν τύχην αὐτῶν ὤμνυσαν.

Τῷ δὲ δὴ Γάλλῳ ὁ Τιβέριος, τήν τε γυναῖκα αὐτοῦ ἀγομένῳ, καὶ τῇ περὶ τῆς ἀρχῆς χρησαμένῳ C παρρησίᾳ, καιρὸν λαβὼν ἐπέθετο. προσποιοῦντα γάρ οἱ κατὰ πρεσβείαν ἑστιάσας τε καὶ φιλοφρόνως δεξιωσάμενος, ἔγραψε κατ᾽ αὐτοῦ τῇ βουλῇ· ὥστε συμβῆναι αὐτῷ πρᾶγμα παραδοξότατον, καὶ ὃ μηδενὶ ἄλλῳ συνηνέχθη. ἐν γὰρ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ παρά τε τῷ Τιβερίῳ εἱστιάθη, καὶ φιλοτησίας ἔπιε, καὶ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ κατεψηφίσθη· ὥστε καὶ στρατηγὸν τὸν δήσοντά τε αὐτὸν καὶ πρὸς τὴν τιμωρίαν ἄξοντα πεμφθῆναι. καὶ μέντοι ταῦθ᾽ οὕτως ὁ Τιβέριος πράξας, οὐδ᾽ ἀποθανεῖν αὐτῷ ἐθελή-D σαντι, ἐπειδὴ τάχιστα τῶν δεδογμένων ᾔσθετο, ἐπέτρεψεν, ἀλλ᾽ ἐκείνῳ τε (ἵνα ἐπὶ πλεῖστον κακωθείη) θαρσεῖν ἐνετείλατο, ὅπως ἐν φυλακῇ ἀδέσμῳ ᾖ, μέχρι ἂν αὐτὸς ἐς τὴν πόλιν ἀφίκηται· ἵν᾽ (ὅπερ εἶπον) ἐπὶ μακρότατον καὶ τῇ ἀτιμίᾳ ἅμα καὶ τῷ φόβῳ ταλαιπωρήσῃ. καὶ ἔσχεν οὕτω. πρός τε γὰρ τῶν ἀεὶ ὑπάτων ἐτηρεῖτο, ἔξω τῶν τοῦ Τιβερίου ἀρχῆς. τότε γὰρ πρὸς τῶν στρατηγῶν ἐφυλάχθη, οὐχ ἵνα μὴ φύγῃ, οὐ μὰ Δί᾽, ἀλλ᾽ ἵνα μὴ τελευτήσῃ. καὶ οὔτε ἕτερός τις οὔτ᾽ οἰκέτης αὐτῷ συνεγίνετο, οὔτ᾽ ἐλάλει E τινί, οὐχ ἑώρα τινά, πλὴν ὁπότε τὴν τροφὴν λαβεῖν ἠναγκάζετο. καὶ ἦν αὕτη τοιαύτη καὶ τοσαύτη, ὥστε μήτε τινὰ ἡδονὴν καὶ ῥώμην αὐτῷ παρασχεῖν, μήτ᾽ ἀποθανεῖν αὐτὸν ἐᾶν. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ δεινότατον. ὃ καὶ ἐπ᾽ ἄλλων συχνῶν ὁ Τιβέριος ἐποίει. δήσας γοῦν τινα τῶν ἑταίρων, ἔπειτα λόγου περὶ τῆς θανατώσεως αὐτοῦ γενομένου ἔφη ὅτι, οὐδέ πω αὐτῷ διήλλαγμαι. ἕτερον μέντοι τινὰ καὶ πάνυ ἰσχυρῶς βασανίσας, ἔπειτα γνοὺς ὅτι ἀδίκως κατηγορήθη, καὶ πάνυ σπουδῇ ἀπέκτεινεν, εἰπὼν

ὅτι χα-

ὅτι χαλεπωτέρως ὑβρίσθαι, ἢ ὥστε καλῶς δύνασθαι ζῆν. Συριακὸς δὲ οὔτ᾽ ἀδικήσας τι, οὔτ᾽ αἰτιαθείς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ παιδείᾳ ἐλλόγιμος ὤν, ἐσφάγη διὰ τοῦτο μόνον, ὅτι φίλον αὐτὸν τοῦ Γάλλου ὁ Τιβέριος εἶπεν εἶναι.

Ὁ δὲ δὴ Σηιανὸς καὶ μείζων καὶ φοβερώτερος ἀεὶ ἐγίγνετο· ὥστε καὶ τοὺς βουλευτὰς καὶ τοὺς ἄλλους ἐκείνῳ μὲν ὡς καὶ αὐτοκράτορι προσέχειν, τὸν δὲ Τιβέριον ἐν ὀλιγωρίᾳ ποιεῖσθαι. μαθὼν οὖν ταῦτα ὁ Τιβέριος οὔτε ἐν ἐλαφρῷ τὸ πρᾶγμα ἐποιήσατο, (φοβηθεὶς μὴ καὶ αὐτοκράτορα ἄντικρυς αὐτὸν ἀποδείξωσιν) οὔτε ἠμέλησεν. ἐκ μὲν δὴ οὖν τοῦ προφανοῦς οὐδὲν ἔδρασε. τό, τε γὰρ δορυφορικὸν πᾶν ἰσχυρῶς ᾠκείωτο, καὶ τῶν βουλευτῶν τοὺς μὲν εὐεργεσίαις, τοὺς δὲ ἐλπίσι, τοὺς δὲ καὶ φόβῳ προσπεποίητο. τούς τε περὶ τὸν Τιβέριον ὄντας οὕτω πάντας προσεταιρίσατο, ὥστε τὰ μὲν ἐκείνου πάντα ἁπλῶς ἅ τε ἔπραττε παραυτίκα οἱ ἀγγέλλεσθαι, τὰ δ᾽ ὑπ᾽ αὐτοῦ δρώμενα μηδένα τῷ Τιβερίῳ δηλοῦν. ἄλλως οὖν αὐτὸν μετεπορεύετο, καὶ ὕπατόν τε αὐτὸν ἀπέδειξε, καὶ κοινωνὸν τῶν φροντίδων ὠνόμαζε· Σηιανός τε ὁ ἐμός, πολλάκις ἐπαναλαμβάνων ἔλεγε· καὶ τοῦτο καὶ γράφων πρός τε τὴν βουλὴν καὶ πρὸς τὸν δῆμον ἐδήλου. τούτοις οὖν οἱ ἄνθρωποι ἀπατώμενοι καὶ πιστεύοντες, χαλκοῦς τε αὐτοὺς ἀπανταχοῦ ἐκ τοῦ ἴσου ἵστασαν, καὶ ταῖς γραφαῖς συνέγραφον, δίφρους τε ἐπιχρύσους ἐς τὰ θέατρα ἀμφοῖν ἐσέφερον· καὶ τέλος ἐψηφίσθη, ὑπάτους τε σφᾶς διὰ πέντε ἐτῶν ἅμα ἀποδείκνυσθαι, καὶ ἀπάντησιν, ὁπότε ἐς τὴν Ῥώμην ἐσίοιεν, ἀμφοτέροις ὁμοίως γίγνεσθαι. καὶ τέλος καὶ ταῖς εἰκόσιν αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ ταῖς τοῦ Τιβερίου ἔθυον. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν Σηιανὸν τοιαῦτα ἦν.

Τῶν δ᾽ ἄλλων πολλοὶ καὶ ὀνομαστοὶ ἐφθάρησαν, ὧν καὶ Γάιος Ῥοῦφος Γεμίνιος. ἀσεβείας γὰρ ἐς τὸν Τιβέριον ἐγκληθείς, τὰς διαθήκας ἔς τε τὸ συνέδριον ἐσεκόμισε καὶ ἀνέγνω, δηλῶν ὅτι τὸν κλῆρον ἐξ ἴσου τοῖς τέκνοις καὶ ἐκείνῳ καταλελοιπὼς ἦν. καὶ μαλακίας αἰτιαθείς, ἀπῆλθεν οἴκαδε, πρὶν ψηφισθῆναί τι· καὶ μαθὼν τὸν ταμίαν ἐπὶ δικαιώσει αὐτοῦ παρόντα, αὐτός τε ἑαυτὸν ἔτρωσε, καὶ ἐκείνῳ τὸ τραῦμα δείξας, ἀπάγγελλον (ἔφη) τῇ γερουσίᾳ, ὅτι ἀνὴρ οὕτως ἀποθνήσκει. Καὶ ἡ γυνὴ δὲ αὐτοῦ Πουπλία Πρίσκα, ἔγκλημά τι λαβοῦσα, ἐσῆλθέ τε ἐς τὸ βουλευτήριον, κἀνταῦθα ἑαυτὴν ἐγχειριδίῳ τινί, ὃ λάθρᾳ ἐσκεκομίκει, ἔσφαξεν.

Ὁ δὲ Σηιανὸς τοσοῦτος ἦν τῇ τε ὑπεροχῇ τοῦ φρονήματος, καὶ τῷ μεγέθει τῆς ἐξουσίας, ὥστε συνελόντι εἰπεῖν, αὐτὸν μὲν αὐτοκράτορα, τὸν δὲ Τιβέριον, νησίαρχόν τινα εἶναι δοκεῖν· διὰ τὸ ἐν νήσῳ τῇ λεγομένῃ Καπρίᾳ τὰς διατριβὰς ποιεῖσθαι. σπουδαί τε καὶ ὠθισμοὶ περὶ τὰς θύρας αὐτοῦ ἐγίγνοντο,

A passum perhibens, quam vt commode viuere posset. Syriacus nullius criminis neque reus, neq; accusatus, doctrinaq; insignis, vnam hanc causam habuit, cur iugularetur; quod cum Galli amicitia vsum Tiberius dicebat.

At Seianus subinde ingrauescere, ac maiorē terrorē sui offerre; iamq; & senatus & reliqui Tiberio spreto, ei tanquam imperatori animum aduertere. De quo vbi rescinit Tiberius, ac veritus, ne imperium recta ei deferretur; rē neq; parui faciendam, neq; negligendam duxit. B Quia vero prætorianos milites Seian⁹ sibi summe deuinxerat, senatorum alios beneficiis, nōnullos spe, quosdam metu sibi adiunxerat, & in omnium, qui cum Tiberio erant, ita se insinuauerat amicitiam, vt de omnibus eius actis statim resciret, nihil eorum quæ ipse egisset, quisquam ad Tiberium deferret, ideo palā nihil conatus est. Alia igitur via cū aggressus, statim cōsulem designauit, curarumq; suarum participem nominauit, Seianumq; suum vocans, sæpe id repetiit, C idem hoc etiam ad S.P.Q.R. scribens. Quo credito decepti Romani omnibus locis æreas eis statuas coniunctim posuerunt, ‡ in literis vna vtriusque nomen scripserunt, amborum ‡ currus aureos in theatrum inuexerunt: † denique decretū est, vt ad quinquenniū coss. simul constituerentur: vtriq;, quum Romam intrarent, obuiā procederetur: deniq; ad statuas etiam Seiani, tanquam Tiberii solebant, sacrificarunt.

‡ *in picturis ambos vna pingebant*, † *sellas aureas*

Interim multi illustres viri peribant. inter quos vnus fuit C. † Geminus Rufus. D is impietatis in Tiberium reus factus, testamentum suum in senatum intulit, recitauitq;, ostendens se hæreditatē ei cum liberis suis communem reliquisse. tum mollitiei culpatus, antequam sententiæ ferrentur, domum discessit: audiensque, quæstorem ad supplicium sumendū venisse, vulnus sibi ingessit, eoque ostenso quæstori; ª nunciare iussit senatui, virū se mori. Vxor etiā eius Publia Prisca in ius vocata, in curiam venit; ibiq; se pugione, quem occultum attulerat, interfecit.

‡ *Geminius*

ª *Refer, inquit, senatui: sic virum solere mori.*

Enimuero Seianus fastu, potentiaque adeo efferebatur iam, vt (quo paucis E rem expediam) seipsum pro imperatore, Tiberium pro insulæ rectore quodā habuerit; quod in insula, cui Capreæ nomen, Tiberius agebat. Hinc studia erga eum, & luctationes propter ianuam eius;

quum metuerent singuli, non modo ne non viderentur ab eo, sed etiam ne postremi omnium: [a] ac præcipue procerum & verba, & nutus, accurate obseruante. Nam qui propria dignitate aliqua eminent, neque salutationes istas ab aliis valde requirunt, neque omissas vitio vertūt, conscii nimirum sibi, non hoc contemptu sui fieri: at qui adscititiis ornamentis vtuntur, summopere ea, tanquam ad perfectionem suæ dignitatis necessaria, desiderant: ac, nisi consequantur ‡ tanquam probro iniuriave affecti animis commouentur. Ideo magis huiusmodi homines, quam ipsi fere imperatores, sunt obseruandi: quod [b] apud hos virtutis habetur, peccatorum gratiam facere: apud illos quod delinquitur, imbecillitatem suam arguere creditur, facereq; ad firmandam magnæ potentiæ opinionem, vt ea persequantur vlciscanturq;. Kalendis quibusdam, frequentibus omnibus in domum Seiani conuenientibus, lectus in aula, in quam salutantes admittebat, multitudine insidentium totus confractus est: progredienteque ipso ex domo, felis per medios discurrit: quumq; in Capitolio sacrificasset, ac inde in forū descenderet, serui eius stipatores, quod propter turbam eum sequi non possent, in viam, quæ ad carcerē ducit, diuerterunt; ac per scalas Gemonias descendentes, lapsi deciderunt. Augurium deinde captanti nulla auis secunda apparuit, corui autem circumuolitantes, ‡ obstrepentesque ei, confertim ad carcerem deuolarunt, ac super eum consederunt. Hæc neque à Seiano, neque ab alio vllo pro prodigiis sūt habita. videlicet ad præsentia respiciens, nemo ne deo quidem futuram tantā breui mutationem liquido prædicenti credidisset. ‡ Itaque [adulationis] pleni omnes eius fortunam iurabant, collegamque cum Tiberio non iam in consulatu, sed in summa rerū administranda innuētes, destinabant. Quorum etsi nihil iā Tiberium latebat, id tamen agitabat, qua ratione eum e medio tolleret: ac non inueniens, quomodo id tuto [ac] aliter manifesto peragere; mirabili vsus est consilio, ad ei[us] reliquorumq; [omnium] consilia percipiēda. Continenter multa ac varia de se ad senatū ac Seianum scribebat, modo se male affectum, ac tantū non mori; modo, bona valetudine vti, venturumq; Romam. Seianum aliàs laudibus extollere, interdum deprimere: amicorum Seiani alios hono-

[a] quod accurate omnia, præsertim procerum tā verba, quam nutus obseruarēt.

‡ moleste ferunt, quasi calumniis infamentur, & irascuntur, veluti si adficiantur iniuriis.

[b] apud hos, si qua peccatum ture fuerit, virtus habetur, peccatorum gratiam alicui facere: apud illos vt illud imbecillitatem eorū arguere videtur, ita si vindicta & animaduersione vtātur, ad id illam confirmare putatur, quod plurimum possint.

‡ & vndique crocitantes,

‡ Itaque eos saturati fortunam eius iurabant,

A ἐκ τοῦ δεδιέναι μὴ μόνον μὴ οὐκ ὀφθῇ τις αὐτῷ, ἀλλὰ μὴ καὶ ἐν τοῖς ὑστάτοις φανῇ. πάντα γὰρ ἀκριβῶς, καὶ μάλιστα τὰ τῶν πρώτων, ἐτηρεῖτο καὶ τὰ ῥήματα καὶ τὰ νεύματα. οἱ μὲν γὰρ οἰκείᾳ ἀξιώσει προὔχοντες, οὔτε τὰ δεξιώματα παρὰ τινῶν πάνυ ἀπαιτοῦσι, κἂν ἄρα καὶ ἐλλειφθῇ τι αὐτῶν, οὐκ ἐγκαλοῦσι σφίσιν, ἅτε καὶ ἑαυτοῖς συνειδότες ὅτι μὴ καταφρονοῦνται· οἱ δὲ ἐπακτῷ καλλωπίσματι χρώμενοι, πάνυ τὰ ἰσχυρῶς τὰ τοιαῦτα, ὡς καὶ ἐς τὴν τοῦ ἀξιώματος B σφῶν πλήρωσιν ἀναγκαῖα, ἐπιζητοῦσι. κἂν μὴ τύχωσιν αὐτῶν, ἄχθονταί τε ὡς διαβαλλόμενοι, καὶ ὀργίζονται ὡς ὑβριζόμενοι. καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον περὶ τοὺς τοιούτους, ἢ περὶ αὐτοὺς (ὡς εἰπεῖν) αὐτοκράτορας, σπουδάζουσιν, ὅτι τοῖς μὲν, κἂν πλημμεληθῇ τι, ἀρετὴ τὸ συγγνῶναί τῳ φέρει· τοῖς δὲ τοῦτο μὲν τὴν ἀσθένειαν σφῶν ἐλέγχειν δοκεῖ, τὸ δὲ ἐπεξελθεῖν καὶ τιμωρήσασθαι, βεβαίωσιν τοῦ μέγα δύνασθαι ἔχειν νομίζεται. ἐν δ' οὖν τινι νουμηνίᾳ πάντων συνιόντων ἐς τὴν οἰ- C κίαν τοῦ Σηιανοῦ, ἥ τε κλίνη ἡ ἐν τῷ δωματίῳ, ἐν ᾧ ἠσπάζετο, κειμένη, πᾶσα ὑπὸ τοῦ ὄχλου τῶν ἱζομένων συνετρίβη· καὶ προϊόντος αὐτοῦ ἐκ τῆς οἰκίας, γαλῆ διὰ μέσων σφῶν διῇξεν. ἐπειδή τε καὶ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ θύσας, ἐς τὴν ἀγορὰν κατῄει, οἰκέται αὐτοῦ οἱ δορυφόροι, διά τε τῆς ὁδοῦ τῆς ἐς τὸ δεσμωτήριον ἀγούσης ἐξετράποντο, μὴ δυνηθέντες αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ὄχλου ἐπακολουθῆσαι, καὶ κατὰ τῶν ἀναβασμῶν, καθ' ὧν οἱ δικαιούμενοι ἐρριπτοῦντο, κατιόντες, ὤλισθον καὶ κατέπεσον. οἰωνιζομένου τέ τι μετὰ τοῦτο αὐτοῦ, τῶν μὲν D αἰσίων ὀρνίθων ἐπεφάνη οὐδείς, κόρακες δὲ δὴ περιπλανώμενοι καὶ περικρώξαντες αὐτὸν, ἀπέπτησαν ἀθρόοι πρὸς τὸ οἴκημα, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐκαθέζοντο. τούτων οὖν τῶν τεράτων οὔθ' ὁ Σηιανὸς, οὔτ' ἄλλος τις ἐνθύμιον ἐποιήσατο. πρὸς γὰρ τὴν τῶν παρόντων ὄψιν, οὐδ' ἂν εἰ σαφῶς θεός τις προέλεγεν ὅτι τοσαύτη δι' ὀλίγου μεταβολὴ γενήσοιτο, ἐπίστευσεν ἄν τις. ὤμνυόν τε οὖν τὴν τύχην αὐτοῦ κατακορῶς ἅμα, καὶ συνάρχοντα τῷ Τιβερίῳ, οὐκ ἐς τὴν ὑπατείαν ἀλλ' ἐς τὸ κράτος ὑποσημαίνοντες, ἐδήλουν. Τιβέ- E ριος δὲ ἠπίστατο μὲν οὐδὲν ἔτι τῶν κατ' αὐτὸν, βουλευόμενος δὲ ὅντινα τρόπον αὐτὸν ἀποκλείῃ, καὶ οὐχ εὑρίσκων ὅπως ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ φανεροῦ τοῦτο ποιήσει, θαυμαστόν δή τινα τρόπον καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὥστε τὴν γνώμην αὐτῶν ἀκριβῶς μαθεῖν, ἐχρήσατο. περί τε γὰρ ἑαυτοῦ πολλὰ καὶ ποικίλα καὶ τῷ Σηιανῷ καὶ τῇ βουλῇ συνεχῶς ἐπέστελλε, νῦν μὲν λέγων φλαύρως ἔχειν, καὶ ὅσον οὐκ ἤδη τελευτήσειν, νῦν δὲ καὶ σφόδρα ὑγιαίνειν, καὶ αὐτίκα δὴ μάλα ἐς τὴν Ῥώμην ἀφίξεσθαι. καὶ τὸν Σηιανὸν τοτὲ μὲν πάνυ ἐπῄνει, τοτὲ δὲ πάνυ καθῄρει, τῶν τε ἑταίρων αὐτοῦ τοὺς μὲν ἐτίμα δι' ἐκεῖνον,

τίθησιν. (Cod. γὰρ ἐτίμα το) οὐτ᾽ ἄν θαρρῶν. Sic Xiphilinus.

ἐκεῖνον, τοὺς δὲ ἠτίμαζεν. ὥστε ὁ Σεϊανὸς ἐν τῷ μέρει καὶ τοῦ ὑπερόγκου καὶ τοῦ ὑπερφόβου πληρούμενος, ἀεὶ μετέωρος ἦν. οὔτε γὰρ δεδιέναι αὐτῷ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ νεοχμῶσαί τι † ἐπῄει, καὶ οὔτ᾽ αὖ θαρρεῖν, καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ καὶ ἐπιτολμῆσαί τι· καὶ γὰρ ἐκωλύετο. καὶ μέντοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἐναλλὰξ καὶ δι᾽ ὀλίγου τὰ ἐναντιώτατα ἀκούοντες, καὶ μήτε τὸν Σηϊανὸν θαυμάζειν ἔτι ἢ καὶ καταφρονεῖν ἔχοντες, ἔς τε τὸν Τιβέριον, ὡς καὶ τεθνήξοντα, ἢ καὶ ἥξοντα, ὑποτοπάζοντες, ἐν ἀμφιβολίᾳ ἐγίγνοντο. **B**

Σηϊανὸν μὲν οὖν ταῦτά τε ἐτάραττε, καὶ πολλῷ μᾶλλον ὅτι ἐξ ἀνδριάντος τινὸς αὐτοῦ τὰ μὲν πρῶτα καπνὸς πολὺς ἀνέθορεν, ἔπειτα δὲ ἀφαιρεθείσης τῆς κεφαλῆς, ὅπως τὸ γιγνόμενον ἴδωσιν, ὄφις μέγας ἀνεπήδησεν· ἑτέρας τε εὐθὺς ἀντεπιτεθείσης αὐτῷ, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐκείνῳ τε θύσειν ἑαυτῷ μέλλοντος, (τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ἑαυτῷ ἔθυε) σχοινίον περὶ τὸν αὐχένα αὐτοῦ περικείμενον εὑρέθη, τύχης τε τι ἄγαλμα, ὃ ἐγεγόνει μὲν (ὥς φασι) Τύλλου τοῦ βασιλεύσαντός ποτε ἐν τῇ Ῥώμῃ, τότε δὲ ὁ Σηϊανὸς οἴκοι τε εἶχε καὶ μεγάλως ἠγάλλετο, αὐτός τε θύων εἶδεν ἀποστρεφόμενον, *** καὶ μετὰ τοῦθ᾽ ἕτεροι συνεξιόντες σφίσιν. οἱ δὲ δὴ ἄλλοι ὑπώπτευον μέν πως ταῦτα, ἀγνοοῦντες δὲ δὴ τὴν διάνοιαν τοῦ Τιβερίου, καὶ προσεκλογιζόμενοί τό, τε ἐκείνου ἔμπληκτον, καὶ τὸ τῶν πραγμάτων ἀστάθμητον, ἐπημφοτέριζον· καὶ ἰδίᾳ μὲν τῆς ἑαυτῶν ἀσφαλείας διεσκόπουν, κοινῇ δὲ δὴ ἐθεράπευον αὐτὸν, διά τε τἆλλα, καὶ ὅτι καὶ ὁ Τιβέριος ἱερέας μετ᾽ αὐτοῦ τε καὶ ἐκεῖνον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐποίησε· καὶ τὴν τε ἀνθυπατικὴν ἐξουσίαν αὐτῷ ἔδωκαν, καὶ προσεψηφίσαντο πᾶσιν ἀεὶ τοῖς ὑπατεύουσι προσήκειν ἐλλέσθαι κατὰ τὸ ἐκείνου ζήλωμα ἄρξαι. ὁ δ᾽ οὖν Τιβέριος ταῖς μὲν ἱερωσύναις ἐτίμησεν αὐτὸν, οὐ μὴν καὶ μετεπέμψατο, ἀλλὰ καὶ αἰτήσαντι αὐτῷ ὅπως ἐς τὴν Καμπανίαν, ἐπὶ προφάσει τῆς μελλονύμφου νοσησάσης, ἔλθῃ, κατὰ χώραν μεῖναι προσέταξεν, ὡς καὶ αὐτὸς ὅσον οὔπω ἐς τὴν Ῥώμην ἀφιξόμενος. ἔκ τε οὖν τούτων ὁ Σηϊανὸς αὖθις ἠλλοιοῦτο, καὶ διότι καὶ τὸν Γάϊον ὁ Τιβέριος ἱερέα ἀποδείξας ἐπῄνεσε, καί τι καὶ ὡς διάδοχον αὐτὸν τῆς μοναρχίας ἕξειν ἐνεδείκνυτο. κἂν ἐνεωχμωσέ τι, ἄλλως τε καὶ τῶν στρατιωτῶν πρὸς πάντα ἑτοίμως ὑπακούσαι αὐτῷ ἐχόντων, εἰ μὴ τὸν δῆμον ἰσχυρῶς τοῖς περὶ τοῦ Γαΐου λεχθεῖσι πρὸς τὴν τοῦ Γερμανικοῦ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μνήμην ἠσθῆσθαι εἶδεν. πρότερον γὰρ ἐνόμιζεν ἐκείνους πρὸς ἑαυτοῦ εἶναι, τότε ὡς

A re, alios ignominia propter eum afficere. Itaque Seianus & superbiæ & metus in medio, vtriusque plenus, semper animi pendere; neque metu adductus ad nouas res consurgere audere, quum adhuc in honore haberetur: neque rursus ex confidentia quicquam conari, quia diminutio erat de ipsius potentia facta. reliqui itidem omnes, quum breui temporis spatio diuersissimos nūtios acciperēt, ac neque suspicere iam Seianum, neque contemnere certi essent, Tiberiiq; mortem iuxta, aduentumque expectarent; **B** ancipites hærebant.

Non ea modo Seianum turbabant, sed longe magis, quod ex ipsius statua fumus initio copiosus emerserat, deinde capite eius statuæ sublato, vt posset inspici quidnam rei esset, serpens magnus exsiluerat: rursusque alio capite imposito, quum propter hæc rem sacrā facere vellet Seianus (nam inter alia, sibi quoque sacrificabat) inuentus est funis capiti sta- **C** tuæ circumiectus: & ipse litans viderat simulacrū Fortunæ (quod Tullii quondā Romanorū regis fuisse ferebat, ipse domi suę gratissimū habebat) sese auertere.*** ac deinde alii etiam vna egressi. Reliqui etsi hæc suspicabantur, tamen quia animum Tiberii ignorabant, eius vanitatē, rerumque inconstantiam expendentes, in vtranque partē propendebant; priuatimq; suæ incolumitatis rationes ineuntes, palam Seianum colebant, eo magis, **D** quod cum eo Tiberius & ipsum, & filiū eius sacerdotes fecerat. ideo proconsulare imperiū ei dederunt, [a] addito, vt oēs consules exemplo eius magistratum gererēt. Tiberius quum sacerdotiis Caium Caligulam exornasset, ad se tamen non vocauit; quinetiam petenti, vt sibi liceret in Campaniam venire, quia sponsa sibi pacta ægrotaret, domi manere iussit, quo ipse etiam statim esset venturus. Hæc Seianum denuo †abalienauerunt, & quod Tiberius Caium, quum sacerdotem fe- **E** cisset, collaudauerat, ac nonnihil præ se ferebat, quasi eum esset imperii successorem relicturus: neque se à moliendis nouis rebus continuisset, præsertim tam promptis ad exsequenda, quæcunque mandasset, militibus: nisi maxima populum affectum voluptate ex his, quæ de Caio dicta essent, memoria patris ei Germanici, intellexisset. & prius opinatus populū quoq; suis reb. fauere, postquā

[a] id etiam decreto adscientes, pro[...] capiendum semper consulib. [...] sit, ut eum ad imitationem magistratum gererent.

† mutarunt;

tum sensit eos Caii studiosos; ægre tulit, poenitentiaque correptus est, quod non in consulatu aliquid conatus esset. Reliquos & hæc mouerunt, & quod Tiberius inimicum quendam Seiani, ante decennium ad regendam Hispaniam electum, ac tum certas ob causas in ius vocatum absoluisset; aliis quoque, qui prouincias administraturi, aut aliud quodcunque publicum officium obituri essent, impunitatem eo tempore definisset: quodque datis ad senatum de morte Neronis literis, Seianum nude, nullo addito eorum, quos moris habebat, titulo, nominauisset: edixisset etiam, ne cui homini sacrificaretur, (atqui Seiano res sacra fieri solebat) neue in suum honorem quicquã decerneretur, (quippe multa Seiano decernebantur) quod iam ante interdictũ, tum propter Seianum repetebatur. neq; enim id concessurus alteri erat Tiberius, quod sibi ipsi non permisisset. Hæc effecerunt, vt contemptus Seiani apud populum adeo augeretur; vt iam non occulte ab eo se subtraherent, eumque desererẽt. Tiberius vbi hæc cognouit, sumpto animo, ratusque se auxiliariis etiam populo ac senatu vsurum, quo magis impulso hominẽ adoriretur, † rumore sparso, quasi tribunitiam potestatẽ Seiano esset daturus; per literas eum apud senatum accusauit, easque perferendas dedit Næuio Sertorio Macroni, quem iam ante occulte cohortibus prætoriis præfecerat, & quæ agenda essent docuerat. Is noctu Romam venit, tanquam aliud ob negotium: mandata cum Memmio Regulo tum cõsule, (nam collega eius Seiano fauebat) & † Gracino Lacone, nocturnorũ vigilum † custode communicat, sub auroram in palatium adscendit, (senatus enim in Apollinis templo indictus erat) quũque in Seianum nondum eo ingressum incidisset, tristemque ob non datas ad se à Tiberio literas inuenisset, consolatur remotis arbitris, ac dicit, ferre se ei tribunitiam potestatem. Eo magna lætitia perfusus Seianus in curiam insiluit. At Macro militibus prætorianis, qui circum Seianum † & curiam erant, in castra ablegatis, quum prius se eis a Tiberio præfectum esse ostẽdisset, seq; literas ferre ab eo, quibus † præmia ipsis quædam darentur; in eorum locum nocturnos custodes templo circumfudit: ipse tum ingressus, literisq; † senatui exhibitis, egressus inde, antequam ex recitarentur, custodiam eius loci Gracino mandat

† rumore primum sparso,

† Gracilio

† præfecto

† & senatũ

† donatiuũ ipsis quoddã tribueretur,

† consulibus

A ἤχθετο τοὺς τοῦ Γαΐου σπουδάζοντας, ἠθύμησέ τε καὶ μετεγίγνωσκεν ὅτι μηδὲν ἐν τῇ ὑπατείᾳ ἐνεωχμώσατο· οἵ τε δὴ ἄλλοι διά τε ταῦτα, καὶ ὅτι ὁ Τιβέριος ἐχθρόν τινα αὐτοῦ, ἡρημένον μὲν πρὸ δέκα ἐτῶν Ἰβηρίας ἄρξαι, κρινόμενον δὲ ἐπί τισιν, ἐξ ἐκείνου ἀφῆκε, καὶ δι' αὐτὸν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἡγεμονεύσειν τινῶν, ἢ καὶ ἄλλο τι δημόσιον πράξειν μέλλουσιν, ἄδειαν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ τὴν τοιούτων δικῶν ἔδωκε· τῇ τε γερουσίᾳ περὶ τοῦ Νέρωνος ἀποθανόντος γράφων, Σηιανὸν ἁπλῶς αὐτὸν ὠνόμασε, μηδὲν (ὥσπερ εἴθιστο) B προσθείς, καὶ προσέτι καὶ ἀπεῖπε μήτ' ἀνθρώπων τινὶ θύεσθαι, (διότι καὶ ἐκείνῳ τοῦτ' ἐγίγνετο) μήτε ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ τιμῇ τι χρηματίζεσθαι, διὰ τὸ πολλὰ ἐκείνῳ ἐψηφίζετο. οὕτω γὰρ ἀπηγορευμένον μὲν καὶ πρότερον, τότε δὲ διὰ τὸν Σηιανὸν ἀνανεώσατο. οὐ γάρ που ὁ μηδὲν ἑαυτῷ τοιοῦτον γίγνεσθαι ἐπιτρέπων, ἄλλῳ γε ἐφίει. ἐπ' οὖν τούτοις ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτοῦ κατεφρόνησαν, ὥστε καὶ φανερώτερον ἤ λανθάνειν, καὶ ἐξίστασθαι αὐτὸν καὶ ἐγκαταλιπεῖν. μαθὼν C οὖν ταῦτα ὁ Τιβέριος, καὶ θαρσήσας ὡς καὶ τὸν δῆμον καὶ τὴν βουλὴν συμμάχους ἕξων, ἐπεχείρησεν αὐτῷ· καὶ προκαθεὶς τὸν λόγον, ὅτι τήν γε ἐξουσίαν οἱ τὴν δημαρχικὴν δώσοι, ὅπως ἀπροσδόκητον αὐτὸ ὅτι μάλιστα λάβῃ· ἐπέστειλε καὶ αὐτοῦ τῷ συνεδρίῳ διὰ Νεβίου Σερτωρίου Μάκρωνος· ἄρχειν τε αὐτὸν τῶν σωματοφυλάκων, κρύφα προκαταστήσας, καὶ πάνθ' ὅσα ἐχρῆν πραχθῆναι προδιδάξας. καὶ ὃς νύκτωρ ἐς τὴν Ῥώμην ὡς καὶ κατ' ἄλλο τι ἐλθὼν, τά τε ἐπεσταλμένα οἱ Μεμμίῳ Ῥηγούλῳ τότε ὑπατεύοντι (ὁ γὰρ συνάρχων αὐτοῦ τὰ τοῦ Σηιανοῦ ἐφρόνει) καὶ † Γραικίνῳ Λάκωνι τῷ νυκτοφυ- D λάκων ἄρχοντι ἐπεκοίνωσε. καὶ ἀναβὰς ἅμα τῇ ἕῳ ἐς τὸ παλάτιον (τῆς γὰρ βουλῆς ἕδρα ἐν τῷ Ἀπολλωνείῳ γενήσεσθαι ἔμελλε) τῷ τε Σηιανῷ μηδέπω ἐς αὐτὸ ἐσεληλυθότι περιέπεσε, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ταραττόμενον, ὅτι μηδέν οἱ ὁ Τιβέριος ἐπεστάλκει, παρεμυθήσατο, εἰπὼν ἰδίᾳ καὶ ἐν ἀπορρήτῳ, ὅτι τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ τὴν δημαρχικὴν φέρει. καὶ ὁ μὲν περιχαρὴς ἐπὶ τούτῳ γενόμενος, ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσεπήδησε· Μάκρων δὲ τοὺς μὲν δορυφόρους τοὺς περί τε ἐκεῖνον καὶ τὸ συνέδριον ὄντας ἐς τὸ στρατόπεδον ἀπέπεμψε, τήν τε ἡγεμο- E νίαν σφίσι τὴν ἑαυτοῦ ἐκφήνας, καὶ γράμματα παρὰ τοῦ Τιβερίου γέρα τινὰ αὐτοῖς διδόντα φέρειν φήσας. τοὺς δὲ νυκτοφύλακας ἀντ' αὐτῶν περὶ τὸν ναὸν περιστήσας, ἐσῆλθέ τε ἐς αὐτὸν, καὶ ἐπιστολὴν τοῖς ὑπάτοις δοὺς, ἐξῆλθε πρὶν καὶ ὁτιοῦν ἀναγνωσθῆναι· καὶ αὐτὸς τε τῷ Λάκωνι ταὐτὰ φυλάττειν προσ-

† Xiphil. Γραικίνῳ

προστάξας, αὐτὸς ἐς τὸ στρατόπεδον, μὴ καὶ νεωτερισθείη τι, ὥρμησε. κἀν τούτῳ ἡ ἐπιστολὴ ἀνεγνώσθη. ἦν δὲ μακρά, καὶ οὐδὲν ἀθρόον κατὰ τοῦ Σηιανοῦ εἶχεν, ἀλλὰ τὰ μὲν πρῶτα ἄλλο τι, εἶτα μέμψιν κατ' αὐτοῦ βραχεῖαν, καὶ μετ' αὐτὴν ἕτερόν τι, καὶ καθ' ἐκείνου ἄλλο, καὶ ἐπὶ πᾶσι δύο τε βουλευτὰς τῶν ᾠκειωμένων οἱ κολασθῆναι, καὶ αὐτὸν ἐν φρουρᾷ γενέσθαι δεῖν ἔλεγεν. ἀντικρὺς γὰρ ἀποθανεῖν αὐτὸν ὁ Τιβέριος οὐ προσέταξεν, οὐχ ὅτι οὐκ ἐβούλετο, ἀλλ' ὅτι ἐφοβήθη μὴ ταραχή τις ἐκ τούτου γένηται. ὡς γοῦν οὐδὲ τὴν ὁδὸν ἀσφαλῶς ποιήσασθαι δυνάμενος, τὸν ἕτερον τῶν ὑπάτων μετεπέμψατο. τοσαῦτα μὲν ἡ γραφὴ ἐδήλου· παρῆν δὲ καὶ ἀκοῦσαι ἐπ' αὐτῇ καὶ ἰδεῖν πολλὰ καὶ ποικίλα. πρότερον μὲν γάρ, πρὶν ἀναγνωσθῆναι αὐτήν, ἐπαίνους τε αὐτοῦ, ὡς καὶ τὴν δημαρχικὴν ἐξουσίαν ληψομένου, ἐποιοῦντο, καὶ ἐπιβοήσεσιν ἐχρῶντο, προλαμβάνοντες ὅσα ἤλπιζον, καὶ † προσενδεικνύμενοι οἱ ὡς καὶ αὐτὰ δώσοντες. ἐπεὶ δ' οὐδὲν τοιοῦτον διέκειτο, ἀλλὰ καὶ πᾶν τοὐναντίον ἢ προσεδόκων ἤκουον, ἔν τε ἀπορίᾳ, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἐν κατηφείᾳ πολλῇ ἐγίγνοντο. καί τινες καὶ ἐξανέστησαν τῶν συγκαθημένων αὐτῷ. ὃν γὰρ πρόσθεν περὶ πολλοῦ φίλον ἔχειν ἐποιοῦντο, τούτῳ τότε οὐδὲ τῆς αὐτῆς συνεδρείας κοινωνεῖν ἤθελον. κἀκ τούτου καὶ στρατηγοὶ καὶ δήμαρχοι περιέσχον αὐτόν, ὅπως μὴ συνταράξῃ τι ἐκπηδήσας. ὅπερ πάντως ἂν ἐπεποιήκει, εἰ κατ' ἀρχὰς ἀθρόῳ τινὶ ἀκούσματι ἐπεπλήκτο· νῦν δέ, τό τε ἀεὶ ἀναγιγνωσκόμενον, ὡς καὶ κοῦφον καὶ μόνον ὄν, παρορῶν, καὶ μάλιστα μὲν μηδὲν ἄλλο, εἰ δὲ μή, μήτοι γε καὶ ἀνήκεστόν τι ἐπεστάλθαι περὶ αὐτοῦ ἐλπίζων, διέτριψεν, καὶ κατὰ χώραν ἔμεινε. κἀν τούτῳ προσκαλεσαμένου αὐτὸν τοῦ Ῥηγούλου, οὐχ ὑπήκουσεν, οὐχ ὅτι ὑπερεφρόνησεν, (ἤδη γὰρ ἐτεταπείνωτο) ἀλλ' ὅτι ἀήθης τοῦ προστάττεσθαί τι ἦν. ὡς δὲ καὶ δεύτερον καὶ τρίτον γε ἐκεῖνος ἐμβοήσας οἱ, καὶ τὴν χεῖρα ἅμα ἐκτείνας εἶπε, Σηιανὲ δεῦρο ἐλθέ, ἐπηρώτησεν αὐτὸν αὐτὸ τοῦτο, Ἐμὲ καλεῖς; ὀψὲ δ' οὖν ποτε ἀναστάντι αὐτῷ καὶ ὁ Λάκων ἐπεσελθὼν † προέστη. καὶ τέλος διαναγνωσθείσης τῆς ἐπιστολῆς, πάντες ἀπὸ μιᾶς γλώσσης καὶ κατεβόων αὐτοῦ, καὶ δεινὰ ἐπέλεγον οἱ μὲν ἠδικημένοι, οἱ δὲ πεφοβημένοι, ἄλλοι τὴν φιλίαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπηλυγαζόμενοι, ἄλλοι τῇ μεταβολῇ αὐτοῦ ἐπιχαίροντες. οὐ μὴν οὔτε πάντας αὐτούς, οὔτε περὶ τοῦ θανάτου τινὰ αὐτοῦ ὁ Ῥήγουλος ἐπεψήφισε, φοβηθεὶς μή τις ἐναντιωθῇ, κἀκ τούτου ταραχθῇ (συχνοὺς γὰρ δὴ καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους εἶχεν) ἀλλ' ἕνα τινὰ ἀνακρίνας, καὶ σύμψηφον ὅπως δεθῇ λαβών, ἐξήγαγέ τε αὐτὸν ἐκ τοῦ συνεδρίου, καὶ ἐς τὸ δεσμωτήριον μετά τε τῶν ἄλλων ἀρχόντων καὶ μετὰ τοῦ Λάκωνος κατήγαγεν.

† προσενδεικνύμενοι οἱ

† προσέστη.

A mandauit; ipse in castra, ne quid ibi turbaretur, contendit. Interim epistola recitatur bene longa, in qua nihil confertim contrà Seianũ cõtinebatur, sed aliæ principio res, deinde breuis eius insectatio, tũ rursus aliud quiddã, iterumq; aliud, contra Seianũ: in fine duos senatores Seiani familiares plectendos, Seianũ in custodia habendũ dicebat. Neq; enim palam eum necari iubebat, non quod hoc nollet, sed quia verebatur, ne quẽ id tumultum pareret. quinetiam ad se alterũ consulum vocabat, quasi ne tuto quidem ipse iter facere posset. Videre vero erat, audi- B reque multa ac varia, quæ hæ secum literæ attulerunt. Nam antequã ea recitarẽtur, laudare Seianũ senatus, vt tribunitiã potestatem accepturũ; acclamare, ‡ spes quisq; suas præcipere animo, ostẽtare quæ Seiano daturus esset. postquam nihil eorum, quæ sperarant, sed contraria omnia inuenta sunt: ibi vero hæsitatio, & secundum eam mœstitia cooriri, ac quidã eorum, qui Seiano assidebant, consurgere: (quẽ enim paulo ante amicũ habere magni duxerant, cum eo ne sedem quidẽ iã communem habere dignabantur) deinde C prætores ac tribuni plebis eum circundare, ne foras prosiliens aliquid turbarũ daret. Et dedisset haud dubie, si initio graui aliqua subito oratione ictus fuisset: nunc singula, q̃ recitabantur, quasi sola & leuia prætermittens, ac omnino vel nihil de se, vel certe non extrema perscripta esse sperans, commoratus loco suo est. Regulo cũ ad se vocante, non audiens dicto fuit, neque id quidem fastu, (iam enim animo deiectus erat) sed quod parere insolens i- D psi esset, iterum ac tertium inclamãti manu protenta, Seiane ades huc, id modo interrogauit, an ipse vocaretur. Demum quũ surgeret, Laco ‡ ingressus ante eum adstitit. Perlecta ad finẽ epistola, vno ore omnes clamore & maledictis Seianum incessere, pars iniuriã ab eo passi, alii quibus terrorem obtulerat, nonnulli eo amicitiam, quã cum eo habuissent, obliterantes; quidam mutatione fortunæ eius læti. At vero Regulus neq; omnes sententiam dicere iussit, neq; capitis ‡ inquisiuit; veri- E tus, ne suffragiis variaretur, ac inde [a] tumultus existeret: vno censere iusso, acceptoq; qui in vincula ducendum assentiretur, Seianum ęde eductum, comitantibus magistratibus reliquis, & Lacone, in carcerem traxit.

‡ præcipere, quæ sperabant, etiam ante illo ostendere, & ea concessurus esset.

‡ ingressus, et adstitit. Perlecta tandem epistola,

‡ inquisiuit: a tumultum existeret, quod complures Seianus & cognatos & amicos haberet: sed vno tantum quodam interrogato, quum is vinciendũ, consuli adsensus, dixisset; Seianum

Is vero casus humanam imbecillitatem egregie ob oculos ponit, monetque nusquam inflate se gerere. Quem enim mane, vt præstantiorẽ se, vniuersi ad curiam comitati fuêre, tũc quasi nequaquã se meliorem in carcerem rapuerunt: quẽ coronis ante dignati fuerant, ei tum vincula induxerũt: quẽ tanquã dominũ stipauerant, eum fugitiui instar custodierũt, tegimenq; obuelanti sese[a] detraxerũt, à lapis ingestis: quem ante prætexta purpura veste decorauerant, cui genua flexerãt, ac vt deo sacrificauerant, eũ tum ad mortem duxerunt. Populus quoque irruens, multo clamore eos, quibus mortem intulerat, exprobrauit; spes, quas sibi propositas habuerat, ludibrio iactauit: omnes ei[b] statuas deiecit, confregit, raptauit, quasi ipsum si ea contumelia multarent. Ita spectator eorum, quæ passurus esset, Seianus fuit, dum in carcerẽ coniicitur. Nulla interiecta mora, eadẽ die prope carcerẽ in ædem Concordiæ conuenit senatus, quũ hunc sensũ populi, prætorios milites nullos adesse viderent, ac morte eum damnarũt. Itaque capite multatus, in Gemonias profectus est, eumque totum triduum populus ludibrio habitum in Tiberim misit. liberi eius ex senatusconsulto necati sunt. filia, quam pactus erat Claudii filio, constuprata prius a carnifice, quasi impiũ esset virginem in carcere perire. Verũ Apicata vxor Seiani damnata non fuit. Hæc liberorum morte suorũ audita, eorum q; corpora in scalis intuita, digressa inde [b] libellũ cõposuit, in quo cõtinebatur, quomodo Drusus esset interfectus, accusatioque Liuillæ vxoris eius, propter quã vir ipsi infensus nuntiũ remiserat: eo ad Tiberiũ libello misso, vita seipsã priuauit. Quo Tiberius lecto, req; vt acta esset pspecta, reliquos omnes Drusianæ cædis reos, & ipsam Liuillam interfecit. accepi tamen hoc etiam, ipsum Liuillę propter eius matrem Antoniã pepercisse: Antoniam vero sua sponte filiam inedia necasse. Sed hæc post paulo facta.

Tũ vero ingens in vrbe tumultus extitit. nã quoscunq; apud Seianum valuisse populus, ideoq; iniurios aliis fuisse vidit, eos trucidauit. milites quoq; indignantes se pp̃ter ‡ gratiã Seiani suspectos esse, sibique ‡ nocturnos custodes antehaberi propter fidẽ aduersum imperatorẽ, incendia & direptiones fecerunt: quanquã oẽs, qui cũ magistratu essent, vrbis custodiã mã-

[a] detraxerunt: quem veste purpura prætexta ornauerant, et caput verberabant: cui genua

[b] libello quodam inscripsit de morte Drusi, & contra Liuillam vxorem ei, propter quã exstiterant inter Seianũ & ipsã tantæ simultates, vt ex eo tempore non amplius tamquam coniuges vna degerent. Hunc libellũ Tiberio misit, & ipsa mortem sibi met intulit.

‡ Studium erga Seianũ ‡ vigiles prælatos in fide erga imperatorem,

A Ἔνθα δὴ καὶ μάλιστα ἄν τις τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν κατεῖδεν, ὥστε μηδαμῇ μηδαμῶς φυσᾶσθαι. ὃν γὰρ τῇ ἕῳ πάντες, ὡς καὶ κρείττω σφῶν ὄντα, ἐς τὸ βουλευτήριον παρέπεμψαν, τοῦτον τότε ἐς τὸ οἴκημα ὡς μηδενὸς βελτίω κατέσυρον· καὶ ὃν στεφάνων πρότερον ἠξίουν, τούτῳ τότε δεσμὰ περιέθεσαν. ὃν δὲ ἐδορυφόρουν ὡς δεσπότην, τοῦτον ἐφρούρουν ὡς δραπέτην, καὶ ἀπεκάλυπτον ἐπικαλυπτόμενον· καὶ ὃν τῷ περιπορφύρῳ ἱματίῳ ἐκεκοσμήκεσαν, ἐπὶ κόρρης ἔπαιον· ὅν τε προσεκύνουν, καὶ ὡς θεῷ ἔθυον, τοῦτον θανατώσοντες ἦγον. B καὶ αὐτῷ καὶ ὁ δῆμος προσπίπτων, πολλὰ μὲν ἐπὶ τοῖς ἀπολωλόσιν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐπεβόα, πολλὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς ἐλπισθεῖσιν ἐπέσκωπτε. τάς τε εἰκόνας αὐτοῦ πάσας κατέβαλον, καὶ κατέκοψαν, καὶ κατέσυρον, ὡς καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον αἰκιζόμενοι· καὶ οὕτω θεατὴς ὧν πείσεσθαι ἔμελλεν, ἐγίγνετο. τότε μὲν γὰρ ἐς τὸ δεσμωτήριον ἐνεβλήθη· ὕστερον δὲ οὐ πολλῷ, ἀλλ᾽ αὐθημερόν, ἡ γερουσία πλησίον τοῦ οἰκήματος ἐν τῷ Ὁμονοείῳ, ἐπεὶ τότε τοῦ δήμου τοιαῦτα ὄντα ᾔσθετο, καὶ τῶν δορυφόρων οὐδένα ἑώρα ἀθροισθεῖσα, θάνατον αὐτοῦ κατεψηφίσατο. C καὶ οὕτω δικαιωθεὶς, κατά τε τῶν ἀναβασμῶν ἐρρίφη, καὶ αὐτὸν ὁ ὅμιλος τρισὶν ὅλαις ἡμέραις ἐλυμήνατο, καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τὸν ποταμὸν ἐνέβαλε. τά τε παιδία αὐτοῦ κατὰ δόγμα ἀπέθανε, τῆς κόρης, ἣν τῷ Κλαυδίου υἱεῖ ἐγγεγυήκει, προδιαφθαρείσης ὑπὸ τοῦ δημίου ὡς οὐχ ὅσιον ὂν παρθενευομένην τινὰ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἀπολέσθαι. καὶ ἡ γυνὴ Ἀπικάτα οὐ κατεψηφίσθη μὲν, μαθοῦσα δὲ ὅτι τὰ τέκνα αὐτῆς D τέθνηκε, καὶ σφῶν τὰ σώματα ἐν τοῖς ἀναβασμοῖς ἰδοῦσα, ἀνεχώρησε, καὶ ἐς βιβλίον γράψασα περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Δρούσου, κατά τε τῆς Λιουίλλης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, δι᾽ ἥνπερ που καὶ αὐτὴ τῷ ἀνδρὶ προσεκεκρούκει, ὥστε μηκέτι συνοικεῖν, τὸ μὲν τῷ Τιβερίῳ ἔπεμψεν, αὐτὴ δὲ ἑαυτὴν διεχρήσατο. καὶ οὕτως ὁ Τιβέριος ἐντυχὼν τῷ βιβλίῳ, καὶ διελέγξας τὰ γεγραμμένα, τούς τε ἄλλους πάντας καὶ τὴν Λιουίλλαν ἀπέκτεινεν. ἤδη δὲ ἤκουσα ὅτι ἐκείνης μὲν αὐτὸς διὰ τὴν μητέρα τὴν Ἀντωνίαν ἐφείσατο, E αὐτὴ δὲ ἡ Ἀντωνία ἑκοῦσα λιμῷ τὴν θυγατέρα ἐξώλεσε. τοῦτο μὲν οὖν ὕστερον ἐγένετο.

Τότε δὲ θόρυβος πολὺς ἐν τῇ πόλει συνηνέχθη. ὅ, τε γὰρ δῆμος, εἴ πού τινα τῶν μέγα παρὰ τῷ Σηιανῷ δυνηθέντων, καὶ δι᾽ αὐτὸν ὑβρισάντων τι, εἶδεν, ἐφόνευε. καὶ οἱ στρατιῶται, ἀγανακτοῦντες ὅτι αὐτοί τε ἐς τὴν τοῦ Σηιανοῦ εὔνοιαν ὑπωπτεύθησαν, καὶ οἱ νυκτοφύλακες σφῶν ἐς τὴν τοῦ αὐτοκράτορος πίστιν προετιμήθησαν, ἐμπρήσεις τε καὶ ἁρπαγὰς ἐποιοῦντο, καίτοι πάντων τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντων τὸ ἄστυ πᾶν ἐκ τῆς τοῦ

Τιβερίου

Τιβερίου ἐντολῆς φυλαττόντων. οὐ μὴν οὐδὲ ἡ βουλὴ ἡσύχαζεν, ἀλλ' οἵ τε τὸν Σεϊανὸν τεθεραπευκότες, δεινῶς διὰ τὴν τιμωρίαν ἐταράττοντο, καὶ οἱ κατηγορηκότες, ἢ καὶ καταμεμαρτυρηκότες τινῶν, † διὰ φόβου ὑποψίαν τοῦ καὶ δι' ἐκεῖνον, ἀλλ' οὐ Τιβέριον αὐτοὺς διεφθάρθαι, ἐγίγνοντο. ὀλίγοι τε πάνυ τὸ θαρσοῦν εἶχον, ὅσοι ἔξω τε τούτων καθειστήκεσαν, καὶ τὸν Τιβέριον ἠπιώτερον γενήσεσθαι προσεδόκων. τά τε γὰρ συμβεβηκότα σφίσιν ἐς τὸν ἀπολωλότα (ὥσπερ που φιλεῖ γίγνεσθαι) ἔτρεπον, καὶ ἐκεῖνον ἢ οὐδενὸς ἢ ὀλίγων ᾐτιῶντο. τὰ γὰρ πλείονα, τὰ μὲν ἠγνοηκέναι, τὰ δὲ καὶ ἄκοντα κατηναγκάσθαι πρᾶξαι ἔλεγον. ἰδίᾳ μὲν δὴ ὡς ἕκαστοι οὕτω διετίθεντο· κοινῇ δὲ δὴ ἐψηφίσαντο, ὡς καὶ δεσποτείας τινὸς ἀπηλλαγμένοι, μήτε πένθος τινὰ ἐπ' αὐτῷ ποιήσασθαι, καὶ ἐλευθερίας ἄγαλμα ἐς τὴν ἀγορὰν ἀνατεθῆναι· ἑορτήν τε διά τε τῶν ἀρχόντων καὶ διὰ τῶν ἱερέων ἁπάντων (ὃ μὴ πώποτε ἐγεγόνει) ἀχθῆναι· καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἐτελεύτησε, καὶ ἵππων ἀγῶσι, καὶ θηρίων σφαγαῖς ἐτησίοις, διά τε τῶν ἐς τὰς τέσσαρας ἱερωσύνας τελούντων, καὶ διὰ τῶν τοῦ Αὐγούστου θιασωτῶν ἀγάλλεσθαι· ὃ οὐδέποτε ἐπεποίητο. οὓς γὰρ αὐτοὶ ταῖς τε ὑπερβολαῖς καὶ τῇ καινότητι τῶν τιμῶν πρὸς τὸν ὄλεθρον προήγαγον, κατὰ τούτου καὶ τοῖς θεοῖς ξένα τινὰ ἐψηφίζοντο. οὕτω γάρ τοι σαφῶς ἠπίσταντο ὅτι ὑπ' ἐκείνων μάλιστα ἐξεφρόνησεν, ὥστε ἀπαγορεῦσαι παραχρῆμα διαρρήδην, μήτε τιμὰς μηδενὶ ὑπερόγκους δίδοσθαι, μήτε τοὺς ὅρκους ἐπ' ἄλλου τινός, πλὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ποιεῖσθαι. καὶ μέντοι ταῦθ' οὕτω καθάπερ ἐκ θείας τινὸς ἐπιπνοίας ψηφισάμενοι, καὶ τὸν Μάκρωνα καὶ τὸν Λάκωνα κολακεύειν οὐ πολλῷ ὕστερον ἤρξαντο. χρήματά τε γὰρ αὖθις πολλὰ καὶ τιμάς, Λάκωνι μὲν τὰς τῶν τεταμιευκότων, Μάκρωνι δὲ τὰς τῶν ἐστρατηγηκότων, ἔδωκαν. καὶ † αὐτῷ καὶ συνθεᾶσθαι σφίσι, καὶ ἱματίῳ περιπορφύρῳ ἐν ταῖς εὐκταίαις πανηγύρεσι χρῆσθαι ἐπέτρεψαν. οὐ μέντοι καὶ ἐκεῖνοι ἐδέξαντο αὐτά· τὸ γὰρ παράδειγμα σφᾶς ὑπόγυιον ὂν ἐθορύβει. οὐ μὴν οὐδὲ ὁ Τιβέριος προσήκατό τι, ἄλλων αὐτῷ πολλῶν ψηφισθέντων, καὶ ὅπως αὐτός τε πατὴρ τῆς πατρίδος τότε γε ἀρξάμενος ὀνομάζηται, καὶ τὰ γενέθλια αὐτοῦ δέκα τε τῶν ἵππων ἁμίλλαις καὶ ἑστιάσει τῆς γερουσίας τιμῷτο. ἀλλὰ καὶ προηγόρευσεν αὖθις μηδένα μηδὲν τοιοῦτον ἐσηγήσασθαι. ταῦτα μὲν ἐν τῇ πόλει ἐγίγνετο.

Ὁ δὲ δὴ Τιβέριος, τέως μὲν ἐν δέει μεγάλῳ καθειστήκει μὴ ὁ Σεϊανὸς καταλαβὼν αὐτήν, ἐπ' αὐτὸν ἐπιπλεύσῃ, καὶ πλοῖα παρεσκευάσατο, ἵνα, ἄν τι τοιοῦτον συμβῇ, διαφύγῃ· τῷ τε Μάκρωνι, ὥς τινές φασιν, ἐνετέλλετο, ὅπως ἄν τι παρακινήσῃ, τὸν Δροῦσον ἔς τε τὴν βουλὴν καὶ ἐς τὸν δῆμον ἐσαγάγῃ, καὶ αὐτοκράτορα

† διὰ φόβου ὑποψίαν

† [illegible]

† αὐτοῖς

A dato Tiberii suscepissent. Ne senatus quidem quietus fuit, sed qui Seiano studuerant, vehementer metu pœnæ turbabantur: & qui alios ante detulerant, aut falsis testimoniis oppresserant, metuebant sibi, ne in Seiani, non Tiberii gratiam, id egisse censerentur. Pauci animo securo erãt, [a] quibus nihil horum aderat, & fore clementiorem Tiberium sperabant. quippe, vt adsolet fieri, ea quæ acciderãt, in Seianum iam sublatũ conferebant; nihil, aut B perpauca, Tiberio imputabant, pleraque aut ignaro eo, aut inuito acta dicentes. Hi priuatorum erant affectus. Publice autẽ decreuerunt, vt quoniam domino exonerati essent, nemo Seianum lugeret, vt libertatis effigies in foro poneretur, [b] festus dies ab omnibus magistratibus & pontificibus (quod nunquam ante factũ) celebraretur: dies, quo is pœnas morte dedisset, annuis circensibus ludis & venationibus p quatuor collegia pontificum & Au- C gusti † sacerdotes ornandus indiceretur, ne hoc quidem prius vsitatum. ita quem immodicis ac nouis honoribus ad perniciem prouexerant, in eum diis quoque nouos cultus statuerunt. satis quidem ipsis liquebat, istos Seiano p̃stertim furoris sui caussam præbuisse. itaque edicto prohibuerunt extẽplo, ne quis nimiis honoribus in posterum afficeretur, neque per quenquam alium, quam per imperatorem iuramenta fierent. quæ etsi diuino quodam consilio tum decreuerunt, tamẽ haud ita multo post Macronem & Laconem adu- D lati sunt, pecuniam eis, & honores, huic quæstorios, illi prætorios, tribuentes: permissoque, vt in spectaculis sibi † adsiderẽt, ludisque votiuis prætexta vterentur. Verũ hi territi recenti exemplo, eos honores † repudiarunt. Tiberio quoque decreta multa, vt patris patriæ nomen ferre inciperet, vt natalis eius decem equorũ certamine, & † epulo senatui dato honoraretur. horum nihil admisit, iterum prohibito, † ne quid huiusmodi decerneretur. Hæc Romæ acta.

E Porro Tiberius eatenus in magna solicitudine versatus, ne Roma occupata Seianus contra se quoque nauigaret, † lembos parauerat, vt si quid huiusmodi euenisset, effugere posset: mandaueratque, vt quidam referunt, Macroni, si quis grauior motus incidisset, vt Drusum ad populum & senatum produceret, imperatoremque constitue-

[a] qui horum numero non continebantur, & fore

[b] festus dies auctoritate magistratuũ & pontificũ omnium

† flamines

† sibi Macro adsideret,

† vterentur.

† epulo senatus honoraretur.

† ne quis de illa re tale referret.

† nauigia

rer. audito interitu Seiani, vt par fuit, gaudio affectus, tamen legationem ea de re missam non admisit, quanuis multi senatores, multi equites, ac de plebe, vt ante quoque, legati essent. quinetiam consulem Regulum, semper sui studiosum, eoque venientem, vt tuto ipsum Romam, quod per literas petiisset, adduceret, repulit.

Ad hunc modũ Seianus, inter omnes, qui ante aut post illum, solo Plautiano excepto, *eum magistratũ gessissent, summã ad potentiam euectus, obiit. Cæterum propinqui eius & amici, ac reliqui omnes, qui eum ante adulati fuerant, honoresq; decreuerant, postulati sunt: ac plerique cõdemnati propter ea, ob quæ prius in aliorum inuidia fuerant; damnantibus eos cæteris ob ea, quæ ipsi ante statuissent. permulti etiam eorum, qui superioribus temporibus causa dicta absoluti fuerant, tunc in iudicium retracti, reique peracti sunt, quasi tum in Seiani gratiam causa stetissent. Atque adeo sicui nullum aliud obiici poterat crimen, satis erat ad irrogãdam pœnam, quod amicus Seiani fuisset: quasi vero non Tiberius quoque eum amauerit, ac non propter hunc † reliqui. Inter alios delatores huiusmodi criminum ii quoque erant, qui maxime prius Seianum coluissent. hi enim quum sui similes certo cognoscerent, neq; in inquirendo, neque in conuincẽdo quicquam laboris habebant, ipsique salutem inde suam pecuniamque ac honores sperantes, eos aut accusabant, aut testimonio vrgebant. atqui eorum spes irritæ omnino fuerunt. iisdem nimirum, quæ aliis obiiciebant, criminibus obnoxii, partim ob hæc, partim ob proditos amicos, pœnas luebant. Eorum qui rei erãt facti, quidam præsentes accusati sunt, & se defenderunt, & quidam magna in eo libertate vsi sunt: reliqui damnationem volũtaria morte præuerterũt, hac potissimum de causa, ne contumeliã & cruciatus pati opus haberent: (omnes enim, qui huiusmodi criminis iudicabantur, non equites modo, sed senatores etiam, non viri tantum, sed & mulieres, in carcerem vna trudebantur, dam[illegible]tique aut ibi plectebantur, aut † à rupe Tarpeia eos tribuni plebis, vel ipsi etiam consules præcipitabant. omnium corpora in forum proiiciebantur, inde in profluentem mittebantur.) tum ob hoc etiam, vt liberos

a excepto, imperium eiusmodi consecuti fuissent, summam

† reliqui sic eos studuerunt.

† à saxo Capitolino eos

A ἀποδείξῃ. ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν αὐτὸν ἀπολωλότα, ἔχαιρεν, (ὥσπερ εἰκὸς ἦν) οὐ μέντοι καὶ τὴν πρεσβείαν τὴν πεμφθεῖσαν ἐπὶ τούτῳ προσεδέξατο, καίπερ πολλῶν μὲν παρὰ τῆς βουλῆς, πολλῶν δὲ καὶ παρὰ τῶν ἱππέων, τοῦ τε πλήθους, (ὥσπερ καὶ πρίν) σταλέντων· ἀλλὰ καὶ τὸν ὕπατον τὸν Ῥήγουλον τά τε αὐτοῦ ἀεὶ φρονήσαντα, καὶ πρὸς τὴν ἀσφάλειαν τὴν ἐς τὴν πόλιν αὐτοῦ κομιδῆς, ὥσπερ ἐπεστάλκει, ἐλθόντα, ἀπεώσατο.

B Σεϊανὸς μὲν δή, μέγιστοι τῶν τε πρὸ αὐτοῦ καὶ τῶν μετ᾽ αὐτὸν (πλὴν Πλαυτιανοῦ) τὴν ἡγεμονίαν ταύτην λαβόντων, ἰσχύσας, οὕτως ἀπήλλαξεν. οἱ δὲ δὴ συγγενεῖς οἵ τε ἑταῖροι αὐτοῦ, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες† οἵ τινες αὐτὸν κολακεύσαντες, καὶ τὰς τιμὰς αὐτῷ ἐσηγησάμενοι, ἐκρίνοντο. καὶ ἐκείνων τε οἱ πλείους ἡλίσκοντο ἐφ᾽ οἷς πρότερον ἐφθονοῦντο· καὶ οἱ ἄλλοι κατεδικάζοντο σφᾶς ἐφ᾽ οἷς πρότερον ἐψηφίσαντο· καὶ συχνοὶ καὶ τῶν κεχριμένων τε ἐπί τισι καὶ ἀφειμένων, καὶ κατηγορήθησαν αὖθις καὶ ἑάλωσαν, ὡς καὶ τὴν ἐκείνου χάριν τότε σωθέντες. οὕτως, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο ἔγ-C κλημά τῳ ἐπεφέρετο, ἀλλ᾽ αὐτό γε τοῦτο ἐξήρκει οἱ πρὸς τὴν τιμωρίαν, ὅτι φίλος τοῦ Σεϊανοῦ ἐγεγόνει· καθάπερ οὐχὶ καὶ αὐτοῦ τοῦ Τιβερίου φιλήσαντος αὐτόν, καὶ δι᾽ ἐκεῖνον καὶ τῶν ἄλλων οὕτω σπουδασάντων. ἐμήνυον δὲ δὴ ταῦτα ἄλλοι τε, καὶ αὐτοὶ οἱ μάλιστα τὸν Σεϊανὸν θεραπεύοντες. οἷα γὰρ ἀκριβῶς τοὺς ὁμοίους σφίσιν εἰδότες, οὐδὲν πρᾶγμα εἶχον οὔτ᾽ ἀναζητοῦντες αὐτούς, οὔτ᾽ ἐξελέγχοντες. καὶ οἱ μέν, ὡς σωθησόμενοί τε διὰ τοῦτο, καὶ τιμὰς καὶ χρήματα προσληψόμενοι, οἱ D μὲν κατηγόρουν τινῶν, οἱ δὲ κατεμαρτύρουν. συνέβη δὲ αὐτοῖς μηδενὸς ὧν ἤλπιζον τυχεῖν. τοῖς γὰρ αὐτοῖς ἐγκλήμασιν οἷς τοὺς ἄλλους μετῄεσαν ἐνεχόμενοι, τὸ μέν τι δι᾽ ἐκεῖνα, τὸ δὲ καὶ ὡς προδόται τῶν ἑταίρων, προσαπώλλυντο. τῶν δὲ αἰτιαθέντων συχνοὶ μὲν καὶ κατηγορήθησαν παρόντες, καὶ ἀπελογήσαντο, καὶ παρρησίᾳ γε εἰσὶν οἳ μεγάλῃ ἐχρήσαντο· οἱ δὲ δὴ πλείους αὐτοὶ ἑαυτοὺς πρὶν ἁλῶναι διέφθειραν. ἐποίουν δὲ τοῦτο μάλιστα μέν, τοῦ μήτε τὴν ὕβριν, μήτε τὴν αἰκίαν φέρειν. (πάντες γὰρ οἱ τινὰ τοιαύτην αἰτίαν λαβόντες, οὐχ ὅπως ἱππῆς, ἀλλὰ καὶ βουλευταί, οὐδ᾽ ὅπως E ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες, ἐς τὸ δεσμωτήριον συνεωθοῦντο· καὶ καταψηφισθέντες, οἱ μὲν ἐκεῖ ἐκολάζοντο, οἱ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ Καπιτωλίου ὑπὸ τῶν δημάρχων ἢ καὶ τῶν ὑπάτων κατεκρημνίζοντο· καὶ ἔς τε τὴν ἀγορὰν τὰ σώματα αὐτῶν ἅπαντα ἐρρίπτετο, καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τὸν ποταμὸν ἐνεβάλλετο) ἤδη δέ, καὶ ὅπως οἱ παῖ-

† οἳ αὐτοῦ

οἱ παῖδες τὴν οὐσίαν αὐτῶν ἐκληρονόμουν. ὀλίγαι γὰρ πάνυ τῶν ἐθελοντηδὸν πρὸ τῆς δίκης τελευτώντων ἐδημεύοντο· προκαλουμένου διὰ τούτου τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Τιβερίου † αὐθέντας γίγνεσθαι, ἵνα μὴ αὐτὸς σφᾶς ἀποκτείνειν δοκῇ· ὥσπερ οὐ πολλῷ δεινότερον ὂν αὐτοχειρίᾳ τινὰ ἀποθανεῖν ἀναγκάσαι, τοῦ τῷ δημίῳ αὐτὸν παραδοῦναι. αἱ δ' οὖν πλεῖσται τῶν οὐχ οὕτως ἀποθανόντων οὐσίαι ἐδημοσιοῦντο, βραχέος τινὸς ἢ καὶ μηδενὸς τοῖς κατηγορήσασιν αὐτῶν διδομένου. καὶ γὰρ τὰ χρήματα δι' ἀκριβείας ἤδη πάνυ μᾶλλον ἐποιεῖτο. καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τέλος τι διακοσιοστὴν ἔχον, ‡ ἑκατοστὴν ἦγαγε, καὶ ἐκληρονόμει πάντως τοῦ καταλειφθέντος αὐτῷ. κατέλιπον γὰρ δὴ πάντες ὀλίγου καὶ οἱ ἑαυτοὺς ἀναχρώμενοι, ὥσπερ καὶ τῷ Σηιανῷ ὅτε ἔζη. τῇ δ' αὐτῇ ἐκείνῃ διανοίᾳ ᾗ τὰ τῶν ἑκόντων ἀποθνησκόντων χρήματα οὐκ ἀφήρητο, καὶ τὰς ἐπαγγελίας πάσας ἐς τὴν γερουσίαν ἐσῆγεν, ὅπως αὐτός τε ἔξω αἰτίας (ὥς γε καὶ ἐδόκει) ᾖ, καὶ ἡ βουλὴ αὐτὴ ἑαυτῆς, ὡς καὶ ἀδικούσης τι, καταψηφίζηται· ὅθεν καὶ πάνυ ἀκριβῶς ἔμαθον αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν ἀπολλύμενοι, ὅτι καὶ τὰ πρότερον ἐκεῖνα οὐ τοῦ Σηιανοῦ μᾶλλον ἢ τοῦ Τιβερίου ἔργα ἦν. οὐ γὰρ μόνον οἱ κατηγορήσαντές τινων ἐκρίνοντο, ἀλλὰ καὶ οἱ καταψηφισάμενοί τινων ἡλίσκοντο. οὕτως οὐδ' ὁ Τιβέριος τινῶν ἐφείδετο, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν αὐτοῖς κατ' ἀλλήλων ἀπεχρῆτο, οὔτ' ἄλλον βέβαιον φίλον οὐδένα εἶχεν, ἀλλ' ἐν τῷ ἴσῳ καὶ τὸ ἀδικοῦν καὶ τὸ ἀναμάρτητον, τό, τε ὑποπτεῦόν τι καὶ τὸ ἀδεές, πρὸς τὴν τῶν Σηιανείων ἐγκλημάτων ἀνάκρισιν, ἐγίγνετο. ἔδοξε μὲν γάρ τινα ἀμνηστίαν αὐτῶν ὀψέ ποτε ἐσηγήσασθαι. καὶ γὰρ πενθεῖν τοῖς βουλομένοις αὐτὸν ἐπέτρεψε, προσαπειπὼν μηδενὶ ἐφ' ἑτέρου τινὸς κωλύεσθαί τινα τοῦτο ποιεῖν· ὃ πολλάκις ἐψηφίζετο. οὐ μὴν καὶ τῷ ἔργῳ ἐβεβαίωσεν αὐτό, ἀλλ' ὀλίγον διαλιπών, ἔπειτα καὶ ἐπὶ τῷ Σηιανῷ καὶ ἐφ' ἑτέροις ἐγκλήμασι συχνοὺς ἐκόλασεν, ᾐσχυγκέναι τε καὶ ἀπεκτονέναι καὶ τὰς συγγενεστάτας σφίσιν αἰτιαθέντας.

† αὐθέντας vsitatius.

‡ ἐς ἑκατοστὸν

Τοιαύτης δ' οὖν τότε τῆς καταστάσεως οὔσης, καὶ μηδ' ἀπαρνήσασθαι τινὸς δυναμένου τὸ μὴ οὐ καὶ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἡδέως ἐμφαγεῖν, γελοιότατον πρᾶγμα τῷ ἑξῆς ἔτει, ᾧ Γναῖος Δομίτιος καὶ Κάμιλλος Σκριβωνιανὸς ὑπάτευσαν, ἐγένετο. νομιζομένου γὰρ συχνὸν χρόνον ἤδη τι μηκέτι κατ' ἄνδρα

A ad liberos suos hæreditas perueniret. Paucorum enim, qui se ante diem iudicii ipsi interfecissent, bona publicata sunt; quod Tiberius homines ad consciscendam sibi ipsis mortem alliciebat, ne ipse eos necasse videretur: quasi vero non longe grauius sit, adigere aliquem ad manus sibiipsi inferendas, quam spiculatori eum tradere. At qui non de seipsis statuissent, eorum bona vt plurimum in fiscum redigebantur, exigua plane, aut nulla parte accusatoribus B data. Erat enim pecuniæ, quam ‡ cœnarum attentior Tiberius: [2] qui etiam pro ducentesima pensione, centesimam instituit, omniumque hæreditates, qui eum hæredem dixissent, adiit. nuncupatus autem fuit hæres à plurimis, etiam iis fere qui se ipsi interfecissent, vt Seianus quoque dum in viuis erat, fere ab omnibus hæres nuncupatus fuerat. Eodem consilio, quo vitam vltro relinquentium bonis abstinuit, etiam omnia crimina ad senatum deferri iussit, vt ipse omni culpa vacare videretur, senatus C autem iudiciis faciendis seipsum damnaret. Vnde quum viderent seipsos sibiipsis exitii causam esse, facile intellexerunt, priora quoque ista non Seiani, sed Tiberii fuisse acta. quippe non modo ii, qui alios reos fecerant, ipsi in iudicium vocabantur: sed ii quoque, qui suis sententiis alios damnauerant, vicissim ipsi damnabantur. Ita Tiberius nemini parcebat, verum omnibus ad omnium perniciem vtebatur, neminem amicum cōstanter habens; sed Seianorum crimi- D num persecutione nullo discrimine noxa & innocentia, securitasque & metus habebantur. Visus est tandem velle sancire obliuionem eorum, quæ præterito tempore acta essent, quum & lugere Seianum iis, qui vellent, permitteret; & interdiceret, ne quis luctu quenquam prohiberet, etiam de aliis: quod sæpenumero erat decretum. non tamen eam obliuionem re quoque confirmauit, sed paululum moratus, mox propter Seianum, & alia crimina, in permultos animaduertit; incesti cri- E mine, & parricidiis propinquarum obiectis.

¹ carnis mi[illegible]tior

² qui etiam deinceps pro tributo, quo ducentesima soluebatur, centesimam instituit, & quidquid sibi relictum in testamentis esset, adiit. Legabant autem propemodum omnes, etiam illi, qui sibi manus inferebant: sicut & Seiano, dum viueret. Eodem consilio

Eo rerum statu, vt nemo iam inficias ire posset, quin carnem quoque Tiberii vorare cuperet, tamen sequenti anno, † C. Domitio, & Camillo Scriboniano consulibus, res apprime ridicula accidit. Quum enim ‡ iam permultos annos lege statutum fuisset, ne viritim

ANNO V.C. 785.

‡ Cuius iamdudum esset in more, ne viritim

senatus Kalendis Ianuariis in acta imperatoris iuraret, [a] sed vno iuramentum praeeunte, reliqui adsentirent, sicut supra demonstratum est; eo anno secus factum, & sua omnes sponte, nemine cogente, seorsum vnusquisque fidem dederunt, [b] quasi eo melius praestito iuramento. initio enim, vt dixi, ac per aliquot annos neminem omnino passus erat in ea quae ad imperium suum facerent iurare. Quin & adhuc risu dignior res euenit. Decreuere enim, vt Tiberius ex suo ordine deligeret, quotquot vellet; ac viginti ex iis, quos sors tulisset, quoties in curiam intraret, custodes sui haberet, gladiis armatos. nimirum quum extra curiam omnia militari praesidio essent munita, priuatus autem homo nemo curiam iniret; [c] propter quemnam alium, quam seipsos, ad quos nimirum tanquam inimicos ingrederetur, eam ipsi custodiam addiderunt? Tiberius laudato senatu, beneuolentiaeque ergo gratiis actis, rem ipsam vt insolentem auersatus est. neque enim eo stoliditatis deuenerat, vt iis ipsis, quos odisset, & à quibus maxime odio haberetur, gladios daret. Sane ex his ipsis rebus suspectans eos, (omne enim id, quod praeter veritatem adulandi causa fit, in suspicionem incurrit) multum valere iussis eorum decretis, praetorianos milites ipse, quanquam Seiano fauisse sciret, oratione & pecunia honorauit, quibus promptioribus contra senatum vti posset. Laudauit tamen iterum senatum, quum decreuisset, vt militibus istis stipendium ex aerario solueretur. Tam vero accuratus erat in decipiendis vicissim suo sermone senatoribus, ac re ipsa sibi conciliandis militibus, vt Iunium [Galenum] Gallionem, qui sententiam dixisset, vt milites Tiberii exactis stipendiis in subselliis equitum spectacula viderent, in exilium miserit; hoc crimine, quod is militibus persuadere voluisse videbatur, vt reip. potius, quam Tiberio studerent: neque eo contentus supplicio, quum Lesbum ire eum accepisset, tutae ibi vitae amoenitati eum subtraxit, & magistratibus, vt Asinium pridẽ Gallum, custodiendũ dedit. Vtq; & senatui & militib. euidentius ostenderet, quid de vtrisque sentiret, à senatu paulo post petiit, contẽti essent, eũ Macronem secũ, & tribunos militũ in curiam introducere. id sibi satis fore. at vero ne his quidẽ indigebat, cert° nunquã in vrbẽ reuerti; sed & odiũ illorũ & militũ beneuolentiã notabat. Cõfessi sunt hoc senatores. nam sena-

[a] sed vno (vt ius ei prius indicatum) ante alios iurante, reliqui sacramentum ad probarent, tunc id non factum,

[b] quasi hoc ipso sanctius praestituri sacramentũ essent.

[c] propter alium neminem, quam propter seipsos, velut hostes Tiberii curiam ingrederẽtur, praesidiũ ei dandum statuerunt.

A τὴν βουλὴν ἐν τῇ νουμηνίᾳ ὀμνύναι, ἀλλ' ἑνὸς (ὥσπερ εἴρηταί μοι) προομνύντος, καὶ τοὺς λοιποὺς συνεπαινεῖν· οὐκ ἐποίησαν αὐτὸ, ἀλλ' αὐτεπάγγελτοι, μηδενὸς σφᾶς ἀναγκάζοντος, ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος ἐπισώθησαν, ὥσπερ τι παρὰ τοῦτο μᾶλλον εὐορκήσοντες. πρότερον μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη οὐδ' ὀμνύντα τινὰ τὰ περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ φέροντα (ὥσπερ εἶπον) ἠνείχετο· τότε δὲ καὶ ἕτερόν τι γελοιότερον ἐγένετο. προχειρίσασθαί τε γὰρ αὐτὸν ὅσους ἂν ἐθελήσῃ σφῶν, καὶ ἐξ αὐτῶν εἴκοσιν, οὓς ἂν ὁ κλῆρος B ἀποφήνῃ, φρουρεῖς (ὁσάκις ἂν ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσίῃ) ξιφίδια ἔχουσι, χρῆσθαι ἐψηφίσαντο. τῶν τε γὰρ ἔξω πρὸς τῶν στρατιωτῶν τηρουμένων, καὶ εἴσω μηδενὸς ἰδιώτου ἐσιόντος, δι' οὐδένα δηλονότι ἄλλον, ἀλλὰ δι' ἑαυτοὺς μόνους, ὡς καὶ πολεμίους ἐσιόντας, τὴν φρουρὰν αὐτῷ δοθῆναι ἔγνωσαν. ὁ δ' οὖν Τιβέριος ἐπῄνεσε μὲν αὐτοὺς, καὶ χάριν δῆθεν τῆς εὐνοίας σφίσιν ἔγνω, τὸ δὲ δὴ πρᾶγμα ὡς καὶ ἀήθες διεχρύσατο. οὐ γὰρ οὕτως εὐήθης ἦν, ὥστ' αὐτοῖς γε ἐκείνοις, οὓς τε ἐμίσει καὶ ὑφ' ὧν μάλιστα ἐμισεῖτο, ξίφη δοῦναι. C ἀμέλει καὶ ἐξ αὐτῶν τούτων προσυποπτεύσας σφᾶς, (πᾶν γὰρ ὅ ἄν τις παρὰ τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ κολακείᾳ ποιῇ ὑποπτεύεται) τοῖς μὲν ἐκείνων ψηφίσμασι μακρὰν χαίρειν ἔφρασε, τοὺς δὲ δορυφόρους καὶ λόγοις καὶ χρήμασι, καίπερ τὰ τοῦ Σηιανοῦ φρονήσαντας εἰδὼς, ἐτίμησεν, ἵν' αὐτοῖς προθυμοτέροις κατ' αὐτῶν χρῆσθαι ἔχῃ. ἔστι μὲν γὰρ ὅτε καὶ τοὺς βουλευτὰς αὖθις ἐπῄνεσεν, ἐπεὶ σφίσιν ἐκ τοῦ δημοσίου τὸ ἀργύριον δοθῆναι ἐψηφίσαντο. οὕτω δὲ δὴ ἀκρι- D βῶς τοὺς μὲν λόγῳ ἀντεξηπάτα, τοὺς δὲ τῷ ἔργῳ προσεποιεῖτο· ὥστε καὶ Γούνιον [Γαλλήνιον] Γαλλίωνα θέαν τοῖς ἀπεστρατευμένοις αὐτῶν ἐν τῇ τῶν ἱππέων ἕδρᾳ δίδοσθαι ἐσηγησάμενον, μὴ μόνον φυγαδεῦσαι, αὐτὸ τοῦτο ἐπικληθέντα, ὅτι σφᾶς ἀναπείθειν ἐδόκει τῷ κοινῷ μᾶλλον ἢ ἑαυτῷ εὐνοεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ ἔγνω αὐτὸν ἐς Λέσβον ἀπαίρειν, τῆς τε ἐκεῖ ἀσφαλοῦς εὐδαιμονίας ἀφελέσθαι, καὶ ἐς φυλακὴν τοῖς ἄρχουσιν, ὥσπερ ποτὲ τὸν Γάλλον, παραδοῦναι. καὶ ἵνα γε † ἐπὶ E μᾶλλον ἑκατέρους πείσῃ ὅπως περὶ ἀμφοτέρων αὐτῶν φρονοίη, ᾐτήσατο παρὰ τῆς βουλῆς οὐ πολλῷ ὕστερον, ἀρκεῖν οἱ τόν τε Μάκρωνα καὶ χιλιάρχους ἐς τὸ συνέδριον ἐσάγεσθαι. οὐ γάρ που καὶ ἐδεῖτό τι αὐτῶν (ὅς γε οὐδ' ἐς τὴν πόλιν ἔτι ἐσελθεῖν ἐνενόει) ἀλλά τό, τε ἐκείνων μῖσος καὶ τὴν τῶν στρατιωτῶν εὔνοιαν ἐνδείξασθαι σφίσιν ἠθέλησε· καὶ τοῦτο καὶ αὐτοὶ οἱ βουλευταὶ ὡμολόγησαν. τῇ δ' οὖν

† Xyland. ἐπιμᾶλλον

δ' ἐν δόγματι προσενέγραψαν ὥστε ἐρευνᾶσθαι σφῶν ἐσιόντων, μὴ καὶ ξιφίδιόν τις ὑπὸ μάλης ἔχῃ, γενέσθαι. τοῦτο μὲν δὴ τῷ ἐχομένῳ ἔτει ἐγνώσθη. τότε δ' ἐφείσατο μὲν καὶ ἄλλων τινῶν, καίτοι τῷ Σηιανῷ ᾠκειωμένων, ἐφείσατο δὲ καὶ † Λουκίου τοῦ Σηιανοῦ στρατηγοῦ, Μάρκου τε Τερεντίου ἱππέως· ἐκείνου μὲν ὑπερφρονήσας, ὅτι τά τε ἄλλα πάντα διὰ φαλακρῶν ἐν τοῖς Φλωραλίοις μέχρι νυκτὸς ἐπὶ τῇ τοῦ Τιβερίου χλευασίᾳ (ὅτι καὶ αὐτὸς φαλακρὸς ἦν) ποιήσαντος, καὶ φῶς τοῖς ἀπιοῦσιν ἐκ τοῦ θεάτρου διὰ πεντακισχιλίων παίδων ἀπεξυρημένων παρασχόντος. τοσοῦτον γὰρ ἐδέησε δι' ὀργῆς αὐτῷ γενέσθαι, ὥστ' οὐδὲ προσεποιήσατο ἀρχὴν ὅτι περὶ αὐτῶν ἠκηκόει· καίτοι [καὶ] Σηιανῶν ἐξ ἐκείνου τῶν φαλακρῶν πάντων ὀνομασθέντων. τοῦ δὲ δὴ Τερεντίου, ὅτι ἐπὶ τῇ τοῦ Σηιανοῦ φιλίᾳ κρινόμενος, οὐχ ὅσον οὐκ ἠρνήσατο, ἀλλὰ καὶ ἔφη καὶ σπουδάσαι μάλιστα αὐτὸν καὶ τεθεραπευκέναι, ὅτι καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Τιβερίου οὕτως ἐτιμᾶτο· ὥστε εἰ μὲν ἐκεῖνος ὀρθῶς (εἶπεν) ἐποίει τοιούτῳ φίλῳ χρώμενος, οὐδὲ ἐγώ τι ἠδίκηκα· εἰ δὲ ὁ αὐτοκράτωρ ὁ πάντα ἀκριβῶς εἰδὼς ἐπλανήθη, τί θαυμαστὸν εἰ καὶ ἐγὼ οἱ συνεξηπατήθην; καὶ γάρ τοι προσήκει ἡμῖν πάντας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ τιμωμένους ἀγαπᾶν, μὴ πολυπραγμονοῦντας ὁποῖοί τινές εἰσιν, ἀλλ' ἕνα ὅρον τῆς φιλίας σφῶν ποιουμένους, τὸ τῷ αὐτοκράτορι αὐτοὺς ἀρέσκειν. ἥ τε γὰρ βουλὴ διὰ ταῦτα αὐτὸν ἀφῆκε, καὶ προσέτι καὶ τοῖς κατηγορήσασιν αὐτοῦ προσετίμησε· καὶ ὁ Τιβέριος συνεπέθετο σφίσι, τόν τε † Πείσωνα καὶ τὸν πολίαρχον τελευτήσαντα δημοσίᾳ ταφῇ ἐτίμησεν. ὅπερ που καὶ ἄλλοις ἐχαρίζετο· καὶ Λούκιον ἀντ' αὐτοῦ ταμίαν ἀνθείλετο, ὃν πρόπαλαι τῇ στρατιᾷ προστάξας κατεῖχεν ἐν τῇ Ῥώμῃ. τοῦτο δὲ καὶ ἐφ' ἑτέρων πολλῶν ἐποίει, ἔργῳ μὲν μηδενὸς αὐτῶν δεόμενος, λόγῳ δὲ δή, τιμᾶν αὐτοὺς προσποιούμενος. κἀν τούτῳ Οὐιτρασίου Πωλίωνος τοῦ τῆς Αἰγύπτου ἄρχοντος τελευτήσαντος, Ἴβηρί τινι Καισαρείῳ χρόνον τινὰ τὸ ἔθνος ἐπέτρεψε.

Τῶν δὲ οὖν ὑπάτων ὁ μὲν Δομίτιος δι' ἔτους ἦρξε (τῆς γὰρ Ἀγριππίνης τῆς τοῦ Γερμανικοῦ θυγατρὸς ἀνὴρ ἦν) οἱ δὲ ἄλλοι, ὥς που τῷ Τιβερίῳ ἔδοξε. τοὺς μὲν γὰρ ἐπὶ μακρότερον, τοὺς δὲ ἐπὶ βραχύτερον ᾑρεῖτο, καὶ τοὺς μὲν ἔτι καὶ θᾶσσον τοῦ τεταγμένου ἀπήλλασσε, τοῖς δὲ καὶ ἐπὶ πλεῖον ἄρχειν ἐδίδου. ἤδη δὲ καὶ ἐς ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν ἀποδείξας αὖ τινα, ἐκεῖνον μὲν κατέλυεν, ἕτερον δὲ καὶ αὖθις ἕτερον ἀντικαθίστη. καί τινας καὶ ἐς τρίτον ἑτέρους προχειριζόμενος, εἶτ' ἄλλοις ὑπατεύειν πρὸ αὐτῶν αὖθ' ἕτερον ἐποίει. καὶ ἀεὶ μὲν τοὺς ὑπά-

† Λουκίου Σηιανοῦ

† Πείσωνα τὸν πολίαρχον τελευτήσαντα

A senatusconsulto addiderunt, excutiendos esse, qui in senatum venirent, ne quis eorum pugionem sub ala haberet. Id senatusconsultum anno insequenti factum. Tum vero & aliis familiaribus Seiani pepercit, & L. Seiano praetori, Marcoque Terentio equiti. Seianus Floralib. ad ridendum Tiberium (caluus enim erat) omnia caluorum ministerio ad noctē vsq; peregerat. lumen quoque discedentibus B à theatro per puerorum rasis capitibus quinq; millia praebuerat. id Tiberius adeo nulla ira persecutus est, vt omnino se certiorem factum dissimulauerit. quanquam inde tractum fuit, vt omnes calui Seiani dicerentur. At Varro in ius vocatus propter amicitiam Seiani, tantum à negando abfuit, vt ostenderit, maximè se eum studio coluisse. quem ipse Tiberius in tanto habuerit honore. Qui si rectè (inquit) fecit eius amicitia vtens, neque ego quidem quicquam peccaui: sin imperator, qui omnia explorata habet, dece-C ptus fuit, quid mirum me quoque in errorem vna tractum, quum conueniens nobis sit, oēs eos, quos is honore dignatur, amare; nihil anxios, quales ii sunt, vnumque hunc amicitiae eorum terminum statuentes, quod imperatori probātur. Hāc ob excusationē absolutus est senatorū suffragiis, accusatoresq; eius ‡ verbis increpiti, adstipulante etiam Tiberio. Idem L. Pisonem, vrbis praefectum, defunctum publico funere decorauit, quod D aliis quoque largiebatur. Lucium ei quaestorem suffecit, quem dudum exercitui ‡ destinatum, Romae detinuerat: idemq; cum multis aliis egerat, nihil quidem iis opus habens, tantum vt honores eis tribuere videretur. Interim Vetrasio Pollione Ægypti praefecto vita functo, [a] ex Caesarianis libertis cuidam Ibero ad certum tempus prouinciam mandauit.

Ex consulibus [alter] Domitius, toto anno gessit magistratum. habebat enim in matrimonio Agrippinam, Germanici filiam.[b] in locum alterius alii aliis E suffecti pro arbitrio Tiberii: a i s longius, aliis breuius tempus eius honoris constituentis: idque ipsum aliis contrahentis, aliis prorogantis. nam etiam si quem ad totum annum consulem creasset, mox eo deposito, alium, iterumque alium subinde subrogabat. [c] eo modo consulatus fere toto imperii eius tempore habitus. Eorum vero, qui

‡ poena multati,

‡ praefectū,

a Ibero cuidam ex ministris Caesarum, ad certū breui tempus, prout Tiberio visum. Quosdam enim ad longum, alios ad breuius temporis spatiū designabat: iterumq; nonnullos etiam citius, quam constituisset, loco mouebat; alios vt diutius in magistratu essent, concedebat.

c Nonnullos etiam ad tertium vsque diuersos designans, tamē alios postea consulatum ante ipsos aliorum loco gerere iubebat. Et toto quidem fere imperii eius tempore consulibus hac [illegible]

cæteros magistratus peterẽt, electos quot videbatur, in senatũ misit, alios ei cõmendans, (iiq; omniũ suffragia auferebãt) † alios petitioni, professioniq;, & sorti pmittens: tum ad populũ plebẽque qui vtroq; modo cãdidati erant magistratuum progressi, antiqui ritus causa, (cuius nunc etiã imago extat) designabantur. Quod si qui aliquando deficerent, aut immodica cõtentione efferrentur, ⟊ pauciores [solito] constituebantur. Anno insequenti, quum Sergius Galba, is qui deinde imperator factus est, & L. Cornelius Sylla, consulum nomen haberent, xv. prætores fuerunt: idq; multis annis accidit, vt nõnunquam xvi. nonnunquam vno aut duobus plures paucioresve fierent.

† alios & meritis suis, & iudicio se natus, & sorti permittẽs. Deinde ad populum & plebem hi su ri quisque eum necessarius, pro more veterum dicis causa, sicuti nunc etiam, vt imago quadam priscorum exhiberi videatur, prodeuntes designabantur.

ANNO V.C 786.

⟊ pauciores senatus proponebat.

Cæterum Tiberius etsi appropinquauerat Romæ, & in locis circumiacentibus versatus fuerat, ac intra quatuor M. passuum ab vrbe abesset, non tamen eam iniuit: quanquam filias quoque Germanici reliquas, & filiam Drusi Iuliam nuptum dedisset: ideoque ne ciuitas quidem eas nuptias celebrauit festo die, sed senatus quoque eo die, ac iudicia habita sunt. [a] Magna autem cura obseruabat Tiberius eos dies, quibus senatus conueniebat, ne vel tardius veniret, vel maturius discederet. eaque de re multa ipsis quoque consulibus scripsit, recitare literas iussis, vt in reliquis etiam negotiis solebat, quasi non posset ad ipsum senatum literas dare. Mittebat autem in senatum non modo libellos sibi à delatoribus exhibitos, sed & ea, quæ erant quæstionib. à Macrone cognita; ita vt præter condemnationem, nihil requireretur. At postquam * Vibulenus Agrippa eques in ipsa curia hausto, quod ex annulo deprompserat, veneno mortuus est, Neruaque consuetudinem Tiberii præterea non ferens, (causæ ei erant cum aliæ, tum quod à Cæsare latas leges de contractibus is renouaturus erat, velut occasionem angustæ fidei & multorum tumultuum præbituras) multum hortante Tiberio, vt animum suum explicaret, nullo dato responso abstinentia vitã finiuit: ibi demũ motus Tiberius rem fœnerariam modo statuto temperauit, milliesque sestertiûm reipublicæ largitus est: quam pecuniam senatorii ordinis viri indigentibus citra vsuram ad tres annos mutuo darent. Vna item die eos, qui inter delatores præcipui erant, omnes occidi iussit: ac quum vnus,

a Summope e autem curare solebat, vt sẽper senatus, quoties ex officio debebat, conueniret; ac ne vel tardius, quam constitutum esset, accederet: vel maturius abiret.

* Vibulenus

A πεις ταῦτα διὰ πάσης, ὡς εἰπεῖν, τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ ἐγίγνετο. τὰς δὲ δὴ καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς αἰτούντων ἐξελέγετο ὅσους ἤθελε, καὶ σφᾶς ἐς τὸ συνέδριον ἐσέπεμπε, τοὺς μὲν συνιστὰς αὐτῷ (οἳ καὶ ὑπὸ πάντων ᾑροῦντο) τοὺς δὲ ἐπί τε τοῖς δικαιώμασι, καὶ ἐπὶ τῇ ὁμολογίᾳ, τῷ τε κλήρῳ ποιούμενος. καὶ μετὰ τοῦτο ἔς τε τὸν δῆμον † καὶ ἐς τὸ πλῆθος οἱ προσήκοντες ἑκατέρῳ, τῆς ἀρχαίας ὁσίας ἕνεκα, καθάπερ καὶ νῦν, ὥστε ἐν εἰκόνι δοκεῖν γίγνεσθαι, ἐσιόντες ἀπεδείκνυντο. εἰ δ' οὖν ποτε ἐνέλιπόν τινες, ἢ καὶ B φιλονεικίᾳ ἀκράτῳ ἐχρήσαντο, καὶ ἐλάττους * προεχειρίζοντο. τῷ γοῦν ἐπιόντι ἔτει ἐν ᾧ ὅ, τε Γάλβας † ὁ Σέργιος, ὁ μετὰ ταῦτα αὐταρχήσας, καὶ Λούκιος Κορνήλιος, τὸ τῶν ὑπάτων ὄνομα ἔσχον, πεντεκαίδεκα στρατηγοὶ ἐγένοντο· καὶ τοῦτο ἐπὶ πολλὰ ἔτη συνέβη. ὥστε ἔστι μὲν ὅτι ἑκκαίδεκα, ἔστι δ' ὅτε καὶ παρ' ἕνα ἢ καὶ δύο χειροτονεῖσθαι.

† καὶ ἐς τὸ πλῆθος, καὶ [illegible] αὐτοῖς [illegible]

* προεχειρίζοντο.

† ὁ Σέργιος

Τιβέριος δὲ δὴ ἦλθε μὲν πρὸς τὸ ἄστυ, καὶ διέτριψεν ἐν τοῖς πέριξ αὐτοῦ τόποις, οὐ μέντοι καὶ ἐσεφοίτησεν εἴσω, καίτοι καὶ τετταράκοντα σταδίους ἀπέχων, καὶ C τάς τε θυγατέρας τάς τε τοῦ Γερμανικοῦ τὰς λοιπάς, καὶ τὴν τοῦ Δρούσου τὴν Ἰουλίαν ἐκδούς. καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' ἡ πόλις τοὺς γάμους αὐτῶν ἑώρτασεν, ἀλλὰ τά τε ἄλλα καὶ ἡ βουλὴ καὶ τότε καὶ συνήχθη καὶ ἐδίκασε. σφόδρα γὰρ ἐπιμελὲς ἐποιεῖτο, ἀεὶ σφᾶς ὁσάκις ἂν † καθήκῃ συνιέναι· καὶ μήτ' ὀψιαίτερον ἀπαντᾶν τοῦ τεταγμένου, μήτε πρωϊαίτερον ἀπαλλάττεσθαι. καὶ πολλὰ περὶ τούτου καὶ τοῖς ὑπάτοις ἐπέστελλε· καί ποτέ τινα ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀναγνωσθῆναι ἐκέλευσεν. ὡς ἐπ' ἄλλων πραγμάτων ἐποίει, καθάπερ μὴ δυνά- D μενος αὐτὰ ἄντικρυς τῇ βουλῇ γράψαι. ἐσέπεμπε δὲ ἐς αὐτὴν οὐ μόνον τὰ βιβλία τὰ διδόμενά οἱ παρὰ τῶν μηνυόντων τι, ἀλλὰ καὶ τὰς βασάνους ἃς ὁ Μάκρων ἐποιεῖτο· ὥστε μηδὲν ἔτ' αὐτοῖς πλὴν τῆς καταψηφίσεως γίγνεσθαι. ἐπεὶ μέντοι † Οὐιβίλιός τις Ἀγρίππας ἱππεὺς φάρμακον ἐν αὐτῷ τῷ βουλευτηρίῳ ἐκ δακτυλίου ῥοφήσας ἀπέθανε, καί τι ὁ Νερούας μηκέτι τὴν συνουσίαν αὐτοῦ φέρων ἀπεκαρτέρησε, διά τε τἆλλα, καὶ μάλισθ' ὅτι τοὺς νόμους τοὺς περὶ τῶν συμβολαίων ὑπὸ τοῦ Καίσαρος τεθέντας, ἐξ E ὧν καὶ ἀπιστία καὶ ταραχὴ πολλὴ γενήσεσθαι ἔμελλεν, ἀνενεώσατο· καὶ πολλά γε αὐτοῦ παρακαλοῦντος ὅπως τι ἂν φαίη, οὐδ' ἀποκρίνασθαί τι ἠθέλησε· τό τε πρᾶγμα τὸ κατὰ τὰ δανείσματα ἐμετρίασε, καὶ δισχιλίας καὶ πεντακοσίας μυριάδας τῷ δημοσίῳ ἔδωκεν, ὥστ' αὐτὰς ὑπ' ἀνδρῶν βουλευτῶν ἀτόκει τοῖς δεομένοις ἐς τρία ἔτη ἐκδανεισθῆναι. τούς τε ἐπιβοωντάτους τῶν τὰς κατηγορίας ποιουμένων ἀποθανεῖν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐκέλευσε. καὶ ἐνδεῖξαί τινα ἀνδρὸς ἐν

† καθήκει

† Οὐίβιος τις, οἷς Οὐιβουλλίος

ἀνδρὸς ἐν τοῖς ἑκατοντάρχοις ἐξητασμένου βουληθέντος, ἀπεῖπε μηδένα ἐστρατευμένον τοῦτο ποιεῖν· καίτοι καὶ ἱππεῦσι καὶ βουλευταῖς ἐπιτρέπων αὐτὸ προσέταξεν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐν μὲν τούτῳ ἐπῃνεῖτο, καὶ μάλισθ' ὅτι ψηφισθέντα οἱ ἐπ' αὐτοῖς πολλὰ οὐκ ἐδέξατο· ἐκ δὲ δὴ τῶν ἐρώτων, οἷς *ἀναιδέσι καὶ τῶν εὐγενεστάτων καὶ ἀρρένων καὶ θηλειῶν ὁμοίως ἐχρῆτο, † διεβάλλετο. ὁ γοῦν Μάριος ὁ Σέξτος ἐκεῖνος ὁ φίλος αὐτοῦ, (ἐκ γὰρ τούτου καὶ πλουτήσας καὶ δυνηθεὶς τοσοῦτον, ὥστ' ἐπειδή γείτονί τινι ὠργίσθη, δειπνίσαι τε αὐτὸν ἐπὶ δύο ἡμέρας, καὶ τῇ μὲν προτεραίᾳ τὴν ἔπαυλιν αὐτοῦ πᾶσαν κατασκάψαι, τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπί τε τὸ μεῖζον καὶ ἐπὶ τὸ λαμπρότερον αὐτὴν ἀνοικοδομῆσαι, ἀγνοοῦντί τε αὐτῷ τοὺς ταῦτα πεποιηκότας, ἑκάτερον ὁμολογῆσαι, καὶ παραδείξαντα εἰπεῖν ὅτι, Οὕτω καὶ ἀμύνεσθαι τινὰ καὶ ἀμείβεσθαι, καὶ οἶδα καὶ δύναμαι) τὴν θυγατέρα ἐκπρεπῆ οὖσαν ὑπεκπέμψας ποι, ἵνα μὴ ὁ Τιβέριος αὐτὴν αἰσχύνῃ, αἰτίαν ἔσχεν ὡς συνών οἱ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ συναπώλετο. ἐπὶ μὲν οὖν τούτοις αἰσχύνην ὠφλίσκανεν, ἐπὶ δὲ τῷ τε τοῦ Δρούσου καὶ τῆς Ἀγριππίνης θανάτῳ, ὠμότητα. δοκοῦντες γὰρ οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ Σηιανοῦ πάντα τὰ κατ' αὐτοὺς πρότερον γεγονέναι, καὶ ἐλπίσαντες σφᾶς σωθήσεσθαι τότε, ὡς καὶ ἐκείνους πεφονεῦσθαι ἔμαθον, ὑπερήλγησαν διά τε τοῦτο, καὶ ὅτι καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτῶν † μόνον οὐκ ἐς τὸ βασιλικὸν μνημεῖον κατέθετο, ἀλλὰ καὶ κρυφθῆναί που κατὰ γῆς ἐκέλευσεν, ὥστε μηδέποτε εὑρεθῆναι. τῇ δ' οὖν Ἀγριππίνῃ καὶ ἡ Πλαγκίνα ἡ Μουνατία ἐπεσφάγη. πρότερον, καίπερ μισῶν αὐτὴν, οὐ διὰ τὸν Γερμανικὸν, ἀλλὰ δι' ἄλλο τι, ὅμως ἵνα μὴ καὶ ἐκείνη τῷ θανάτῳ αὐτῆς εὐφρανθῇ, ζῆν εἴα. ταῦτά τε ἅμα ἔπραττε, καὶ τὸν Γάιον ταμίαν οὐκ ἐν τοῖς πρώτοις ἀπέδειξεν, ἐς δὲ δὴ τὰς ἄλλας ἀρχὰς πέντε ἔτεσι θᾶσσον τοῦ καθήκοντος προβιβάσειν ὑπέσχετο· καίτοι καὶ τῆς γερουσίας δεηθεὶς ὅπως μήτε πολλαῖς μήτ' ἀκαίροις τιμαῖς αὐτὸν, μὴ καὶ ἐξοκείλῃ ποι, ἐπαίρῃ. εἶχε μὲν γὰρ καὶ τὸν Τιβέριον τὸν ἔκγονον, ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν διά τε τὴν ἡλικίαν (ἔτι γὰρ παιδίον ἦν) καὶ διὰ τὴν ὑποψίαν, (οὐ γὰρ ἐπιστεύετο τοῦ Δρούσου παῖς εἶναι) παρεώρα· τῷ δὲ δὴ Γαΐῳ ὡς καὶ μοναρχήσοντι προσεῖχε, καὶ μάλισθ' ὅτι τὸν Τιβέριον καὶ ὀλίγον χρόνον βιώσεσθαι, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου φονευθήσεσθαι, σαφῶς ἠπίστατο. ἠγνόει μὲν γὰρ οὐδὲν οὐδὲ τῶν κατὰ τὸν Γάιον· ἀλλὰ καὶ εἶπέ ποτε αὐτῷ διαφερομένῳ πρὸς τὸν Τιβέριον ὅτι,

* αἰδίω

† Xiphil. διεβάλλετο. ἐν οἷς δεῖγμα ἐρωτ. ὁ γοῦν Μάριος

† ὑ μόνον οὐκ ἐς

A qui aliquando centurio fuerat, indicium de aliquo deferret; omnibus † militaribus ea re interdixit, quũ equitibus & senatoribus eam concessisset. Hæc laudi Tiberio fuerunt iuxta, ac spreti qui propterea decernebantur honores. Cæterum ob libidines, quibus promiscue in nobilissimos vtriusq; sexus effusus erat, male audiebat. [Vnum exemplum referam.] Fuit inter amicos Tiberii Sex. Marius, tantis inde diuitiis ac potentia auctus, vt iratus cuidã vicinorum, biduo cũ conuiuiam habuerit, ac priori die domum illius penitus subuerterit, postridie ampliorem ac splendidiorẽ refecerit: B ignaroque, a quo id factum esset, vtrunque confessus, ‡ simul dictis ostenderit, eam sibi & vlciscendi & gratias referendi adesse facultatem. Is Marius quũ formosam filiam aliquo ablegasset, ne Tiberius eam pollueret; incesti cum ea commissi accusatus est, ac cum filia periit. Ob huiusmodi flagitia turpitudinis incusabatur: at ob Drusum & Agrippinam necatos, crudelitatis. Etenim quum quæ prius id genus perpetrata erant, omnia homines Seiano C accepta referrent, eoque sublato saluas res fore sperarent; postquam de eorum quoque cæde resciuerunt, quodque non modo ‡ in Mausoleo condi eorum reliquias prohibuisset, sed occultari etiam in terram defossas iussisset, ne vnquam inueniri possent: summo dolore icti fuerunt. At Agrippinæ obitus, Munatiæ Plancinæ necem traxit. quanuis ei iam ante Tiberius infensus, non Germanici, sed alia de causa, tamen vsura vitæ D frui passus fuerat, ne eius mors Agrippinæ gaudio esset. Caium quoque Cæsarem non inter primos quæstorem fecit, attamen ad reliquos magistratus quinquennio, quam leges ferrent, maturius se eum euecturum pollicitus est; orato etiam senatu, ne eum multis ac intempestiuis honoribus extollerent, quam rectum vitæ cursum non tenendi occasionem esset habiturus. Erat ipsi nepos etiam nomine Tiberius, verum eo & propter ætatem, (puer enim erat adhuc) & propter suspicionem, (quod E non credebatur ‡ Drusi sanguine natus) neglecto; Caio tanquam imperii potituro, deditus erat, eo magis, quod Tiberium haud diu victurum, ac ab ipso Caio interemptum iri compertum habebat. nihil enim eorum, quæ etiam Caio essent euentura, ignorabat: & quodam tempore ei cum Tiberio litigan-

† emeritis

‡ simul hoc ipso exemplo ostenderit,

‡ in monumento regio

‡ esse Drusi filium)

ti, Tu quidem, inquit, hunc occides, te vero alii. Enimuero neque alium quenquam sanguine sibi coniunctiorem habebat, & sciens Caium pessime victurum, haud illibenter imperium ei fertur tradidisse; vt & sua facinora Caii grauioribus flagitiis occultarentur, ac reliqua pars senatus, nobilissimus etiam quisque, post suam mortem interficeretur. Sæpe vero recitasse memoratur antiquum hoc,

Me misceatur igne terra mortuo.

Priamum quoque crebro beatum dixit, cuius interitus cum exitio patriæ & regni totius fuisset coniunctus. quæ quidem eo tempore euenerunt, fidem iis faciunt, quæ de eo ita scripta sunt. Tantus enim sub Tiberio senatorum (ne reliquos dicam) numerus periit, vt sorte ducti prouinciarum ‡ præfecti, prætorii quidem per triennium, consulares per sexennium præfuerint; quum non suppeterent successores. ne iam electos ab ipso referam, ‡ quibus in plurimos annos imperium prorogauit. Inter eos, qui tum necati sunt, Asinius etiã Gallus fuit, cum quo vix tandẽ (ita enim ipse Tiberi⁹ dicebat) in gratiã redierat. [a] adeo.n. res redierat, vt vita ꝓ supplicio, mors ꝓ beneficio essẽt.

‡ *præsides,*

‡ *quibus statim ab initio ad plurimos annos imperium dabat.*

a *Ita modo quodã inusitato efficiebat, vt vita nonnullis supplicium, mors beneficium esset.*

Vicesimo anno imperii, quum frequens in Albano & Tusculi esset, in vrbem non venit. Sed consules L. Vitellius, & Fabius Priscus, ‡ decennium nũcupauere, tãquam ei, vt Augusto vsitatũ, tunc imperium prorogarent. Verum hi ludos [decennales] simul & celebrarunt; & pœnas dederunt. Nam reorum iam nullus absoluebatur, omnes damnabantur, pleriq; ex literis Tiberii, & quæ quæstionibus actis Macro comperisse ferebat: reliqui [b] ex iis, quæ Tiberium & Macronem velle suspicabantur. rumorque vagabatur, ideo ipsum Romam non ingredi, ne præsenti damnationes pud[e]ri essent. Alii igitur à carnificibus necabantur, alii sibi mortem ipsi consciscebant: inter quos Pomponius Labeo, qui à prætura Mysiæ octo annos præfuerat, quum vna cum vxore, quod se pecunia corrumpi passus esset, arcesseretur; voluntariæ mortis eam sociam habuit. At M. Æmilius Scaurus neq; prouinciæ male administratæ, neque donorum acceptorum reus, ob tragœdiam a se scriptam ‡ postulatus, grauiora iis, quæ composuerat mala, perpessus est. Atreus carmini titulus erat. [c] eius subditorum quendam monebat Euripideis istis verbis, vt stultitiam imperantis ferret. Id cognitum Tiberius, in se conditum poema dicebat,

Atre-

ANNO V.C 787.

‡ *ludos decennales nũcupauere,*

b *ex iis, quæ de consiliis ipsorum Tiberius & Macro suspicabantur.*

‡ *condemnatum,*

c *Et monebat Atreus [in eo poemate] quẽdam è suis subditis, vt, secundum Euripidem, imperantis stultitiam ferret.*

σύ τε τοῦτον ἀποκτενεῖς, καὶ σὲ ἄλλοι. οὔτε δ' ἕτερόν τινα ὁμοίως πάνυ προσήκοντα ἑαυτῷ ἔχων, καὶ ἐκεῖνον κάκιστον εἰδὼς ἐσόμενον, ἀσμένως (ὥς φασι) τὴν ἀρχὴν αὐτῷ ἔδωκεν· ὅπως τά τε ἑαυτοῦ τῇ τοῦ Γαΐου ὑπερβολῇ συγκρυφθῇ, καὶ τὸ πλεῖον τό, τι ἀξιολογώτατον τῆς λοιπῆς βουλῆς καὶ μετ' αὐτὸν φθαρῇ. λέγεται γοῦν πολλάκις ἀναφθέγξασθαι τοῦτο δὴ τὸ ἀρχαῖον,

Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί.

πολλάκις δὲ καὶ τὸν Πρίαμον μακαρίσαι, ὅτι ἄρδην μετὰ τῆς πατρίδος καὶ μετὰ τῆς βασιλείας ἀπώλετο. καὶ τεκμαίρονταί γε ἀληθῆ ταῦτα περὶ αὐτοῦ γεγράφθαι τοῖς τότε γενομένοις. τοσοῦτον γὰρ πλῆθος τῶν γε ἄλλων καὶ τῶν βουλευτῶν ἀπώλετο, ὥστε τοὺς ἄρχοντας τοὺς κληρωτούς, τοὺς μὲν ἐστρατηγηκότας, ἐπὶ τρία, τοὺς δὲ ὑπατευκότας, ἐπὶ ἓξ ἔτη τὰς ἡγεμονίας τῶν ἐθνῶν, ἀπορίᾳ τῶν διαδεξομένων αὐτούς, ἄρξαι. τί γὰρ ἄν τις ἔχοι τοὺς αἱρετοὺς ὀνομάζειν, οἷς καὶ ἀπὸ πρώτης ἐπὶ πλεῖστον ἀρχὴν ἐδίδου; ἐν δ' οὖν τοῖς τότε ἀποθανοῦσι καὶ Γάλλος ἐγένετο. τότε γὰρ αὐτῷ μόλις (ὡς αὐτὸς εἶπε) κατηλλάγη. οὕτω που, παρὰ τὸ νομιζόμενον, καὶ τὴν ζωὴν τιμωρίαν τισί, καὶ τὸν θάνατον, εὐεργεσίαν ἐποίει.

Μετὰ δὲ ταῦτα εἰκοστοῦ ἔτους τῆς ἀρχῆς ἐπιστάντος, αὐτὸς μέν, καίτοι περί τε τὸ Ἀλβανὸν καὶ περὶ τὸ Τοῦσκουλον διατρίβων, οὐκ ἐσῆλθεν ἐς τὴν πόλιν, οἱ δ' ὕπατοι Λούκιός τε Οὐιτέλλιος καὶ Φάβιος Πρίσκος τὴν † δεκετηρίδα ὠνόμαζον, ὡς καὶ τὴν ἡγεμονίαν αὖθις αὐτῷ κατὰ τὸν Αὔγουστον διδόντες. τήν τε οὖν ἑορτὴν ἅμα ἐποίουν καὶ ἐκολάζοντο. ἀφείθη μὲν γὰρ τῶν αἰτιαθέντων τότε οὐδείς, πάντες δ' ἡλίσκοντο, οἱ μὲν πλείους, ἐκ τῶν τοῦ Τιβερίου γραμμάτων, καὶ ἐκ τῶν τοῦ Μάκρωνος βασάνων, οἱ δὲ δὴ λοιποί, ἐξ ὧν βουλεύεσθαι σφᾶς ὑπώπτευον. καὶ ἐθρυλλεῖτό γε ὅτι δι' αὐτὸ τοῦτο οὐδ' ἐς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο, ἵνα μή, παρών, ταῖς καταδίκαις αἰσχύνοιτο. ἄλλοι τε οὖν, οἱ μὲν ὑπὸ τοῦ δημίου, οἱ δὲ ὑφ' ἑαυτῶν ἀπέθανον, καὶ Πομπώνιος Λαβεών. καὶ οὗτος μὲν τῆς τε Μυσίας ποτὲ ὀκτὼ ἔτεσι μετὰ τὴν στρατηγίαν ἄρξας, καὶ δῶρα μετὰ τῆς γυναικὸς γραφείς, ἐθελοντὴς σὺν αὐτῇ διεφθάρη. Μάρκος δὲ δὴ Αἰμίλιος Σκαῦρος, μήτ' ἄρξας τινῶν, μήτε δωροδοκήσας, ἑάλω τε διὰ τραγῳδίαν, καὶ παθήματι δεινοτέρῳ οὗ συνέγραψε περιέπεσεν. Ἀτρεὺς μὲν τὸ ποίημα ἦν· παρῄνει δὲ τῶν ἀρχομένων τινὶ ὑπ' αὐτοῦ, κατὰ τὸν Εὐριπίδην, ἵνα τὴν τοῦ κρατοῦντος ἀβουλίαν φέρῃ. μαθὼν οὖν τοῦτο ὁ Τιβέριος, ἐφ' ἑαυτῷ τότε τὸ ἔπος εἰρῆσθαι ἔφη,

Ἀτρεὺς

† *decennalia*

Ἀτρέας δὲ διὰ τὴν μιαιφονίαν εἶναι προσποιησάμενος
καὶ ὑπειπὼν ὅτι, καὶ ἐγὼ οὖν Αἴαντα αὐτὸν ποιήσω,
ἀνάγκην οἱ προσήγαγεν αὐθεντεὶ ἀπολέσθαι. οὐ
μὴν καὶ ἐπὶ τούτῳ κατηγορήθη, ἀλλ' ὡς τὴν Λιουίλλαν
μεμοιχευκώς. πολλοὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλοι δι' αὐτήν, οἱ μὲν
ἐπ' ἀληθείας, οἱ δὲ ἐκ συκοφαντίας, ἐκολάσθησαν.

Τούτων δὲ οὕτως ἐν τῇ Ῥώμῃ γιγνομένων, οὐδὲ
τὸ ὑπήκοον ἡσύχαζεν· ἀλλ' ἐπειδὴ τάχιστα νεανίσκος
τις, Δροῦσος λέγων εἶναι, περί τε τὴν Ἑλλάδα καὶ πε-
ρὶ τὴν Ἰωνίαν ὤφθη, καὶ ἐδέξαντο αὐτὸν ἀσμένως αἱ
πόλεις καὶ συνήροντο. κἂν ἐς τὴν Συρίαν προχωρήσας
τὰ στρατόπεδα κατέσχεν, εἰ μὴ γνωρίσας τις αὐτὸν
κατέσχε, καὶ πρὸς τὸν Τιβέριον ἀνήγαγεν. ἐκ δὲ τούτου
Γάιος μὲν Γάλλος καὶ Μάρκος Σερουίλιος ὑπάτευ-
σαν. Τιβέριος δὲ ἐν Ἀντίῳ τοὺς τοῦ Γαΐου γάμους ἑώρ-
ταζεν. ἐς γὰρ τὴν Ῥώμην οὐδὲ δι' ἐκείνους ἐσελθεῖν ἠ-
θέλησεν, ἐπειδὴ Φουλκίνιός τις Τρίων, φίλος μὲν τοῦ
Σεϊανοῦ γεγονώς, σφόδρα δὲ αὐτῷ διὰ τὰς συκο-
φαντίας κεχαρισμένος, κατηγορηθείς τε παρεδό-
θη, καὶ δείσας ἑαυτὸν προαπέκτεινε, πολλὰ μὲν ἐκεῖ-
νον, πολλὰ δὲ καὶ τὸν Μάκρωνα ἐν ταῖς διαθήκαις λοιδο-
ρήσας. καὶ οἱ μὲν παῖδες αὐτοῦ οὐκ ἐτόλμησαν αὐτὰς
δημοσιεῦσαι. ὁ δὲ δὴ Τιβέριος, μαθὼν τὰ γεγραμ-
μένα, ἐς τὸ βουλευτήριον σφᾶς ἐσκομισθῆναι ἐκέ-
λευσεν. ἥκιστά τε γὰρ αὐτῷ τῶν τοιούτων ἔμελε, καὶ τὰς
κατηγορίας καὶ λανθανούσας ἑαυτοῦ ἅτε ἐς τοὺς πολ-
λοὺς ἑκών, ὥσπερ τινὰς ἐπαίνους, ἐξέφαινεν. ἀμέλει
καὶ ὅσα ὁ Δροῦσος, οἷα ἔν τε ταλαιπωρίᾳ ὢν καὶ κα-
κοπαθῶν, ἐξελάλησε, καὶ ταῦτα ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσέ-
πεμψε. Τρίων μὲν οὖν οὕτως ἀπέθανε. Ποππαῖος
δὲ Σαβῖνος, τῆς τε Μυσίας ἑκατέρας, καὶ προσέτι καὶ τῆς
Μακεδονίας ἐς ἐκεῖνο τοῦ χρόνου διὰ πάσης (ὡς εἰπεῖν)
τῆς τοῦ Τιβερίου ἀρχῆς ἡγεμονεύσας, ἥδιστα προα-
πηλλάγη, πρὶν τινὰ αἰτίαν λαβεῖν. καὶ αὐτὸν ὁ Ῥήγουλος
ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς διεδέξατο. καὶ γὰρ ἡ Μακεδονία, ὡς δὲ
τινές φασι, καὶ ἡ Ἀχαΐα, ἀκληρωτεὶ προσετάσσοντο.

Ὑπὸ δὲ δὴ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ὁ Ἀρτάβανος ὁ
Πάρθος, τελευτήσαντος τοῦ Ἀρτάξου, τὴν Ἀρμενίαν
Ἀρσάκῃ τῷ ἑαυτοῦ υἱεῖ ἔδωκε· καὶ ἐπεὶ μηδεμία ἐπὶ
τούτῳ τιμωρία παρὰ τοῦ Τιβερίου ἐγένετο, τῆς τε
Καππαδοκίας ἐπείρα, καὶ ὑπερηφανώτερον καὶ τοῖς
Πάρθοις ἐχρῆτο. ἀποστάντες οὖν τινὲς αὐτοῦ, ἐπρεσ-
βεύσαντο πρὸς τὸν Τιβέριον, βασιλέα σφίσιν ἐκ
τῶν ὁμηρευόντων αἰτοῦντες· καὶ αὐτοῖς τότε μὲν Φρα-
άτην τὸν τοῦ Φραάτου, τελευτήσαντος δὲ ἐκείνου κατὰ τὴν ὁδόν, Τηριδάτην, ἐκ τοῦ βασιλικοῦ καὶ αὐτὸν
γένους ὄντα, ἔπεμψε. καὶ ὅπως γε ὡς ῥᾷστα τὴν βασιλείαν παραλάβῃ, ἔγραψε † Μιθριδάτῃ τῷ Ἴβηρι
ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἐσβαλεῖν, ἵνα ὁ Ἀρτάβανος τῷ υἱεῖ βοηθῶν, ἀπὸ τῆς † οἰκίας ἀπάρῃ. καὶ ἐγένετο οὕτως· οὐ
μέντοι καὶ ἐπὶ πολὺ ὁ Τηριδάτης ἐβασίλευσεν. ὁ γὰρ Ἀρτάβανος Σκύθας προσλαβών, οὐ χαλε-

† Μιθραδάτῃ
† οἰκείας

A Atreiq; se ꝓpter patrata parricidia nomine notatũ, sed Aiacem se de Scauro facturum: compulitque hominem ad inferendas sibi ipsi [a] manus, non hoc obiecto, sed adulterio Liuillę. Multi.n. propter hãc, alii vero, alii cõficto crimine, pœnas dederãt.

Eo Romæ rerum euentu, ne subditi quidẽ quieuerunt. Drusũ quidã se adolescens iactabat. is per Græciam & Ioniam visus, ab vrbibus vltro acceptus, & auxi-
lio firmatus, in Syriã haud dubie venisset, B exercitusque occupasset, nisi quis eum agnitum detinuisset, & ad Tiberiũ misisset. Secuti cõsules C. Gallus, M. Seruilius. Tiberius Antii nuptias Caii Caligulæ celebrauit. Nam ne harum quidẽ nuptiarũ causa Romam venire volebat, quia Fulcinius Trio, qui amicus quondam Seiani, ipsi propter quadruplationes gratissimus, [b] die dicta metuens accusatores, vita seipsum exuerat, multis in testamẽto suo in ipsum Tiberium, multis in Macronem conuitiis relictis. Id testamentum [c] quum C non auderent publicare, ipse vbi quid scriptum in eo esset cognouit, in senatum afferri iussit: minime cõuitia ista curans, qui occultas etiã de se querelas sæpius in vulgus edi, tanquam laudes suas, volebat. Hæc certe ipsa quoque, quę Drusus in tãtis miseriis & malis verba protulisset, ad senatum scripta [d] misit. Poppæus porro Sabinus, qui ad id vsque tẽporis per omnem fere Tiberii principatum Mysiæ vtriq;, & Macedonię pfuerat, [e] gratissimũ habuit, nece sibi vltro cõsceita iudicia om- D nia euitare. Ei in pręfectura Regulus successit. nã Macedonia, & si quibusdã credim', Achaia, extra sortẽ [prouincię] dabãt.

Sub idẽ tẽpus Artabanus Parthiæ rex, mortuo Artaxa, filio suo Arsaci Armeniã dedit: idq; quũ a Tiberio impune tulisset, Cappadociã quoq; attẽtauit, & superbius Parthos tractauit. Itaq; nõnulli defecerũt ab eo, & missis ad Tiberiũ legatis, regẽ sibi vnũ ex obsidib' petierũt. Iis statim Tiberius [f] Phraatẽ, eo in itinere mortuo, Teridatẽ, regii & ipsum generis, misit: cui vt ex- E peditius regnũ adire liceret, [g] Mithridati Ibero scripsit, Armeniã inuaderet; vt Artabanus, dũ filio opitularetur, [h] domo abstraheret. atq; ita factũ est. Neq; tamẽ diu Teridates regnũ tenuit. etenim Scytharũ auxilio eum Artabanus non magno labo-

a manus. Non tamen hoc accusatus fuit nomine, sed ob adulterii cũ Liuilla consuetudinem. Quippe cõplures etiam alii propter hanc partim merito supplicio, partim [g] calumniã fuere puniti.

ANNO V.C 788.

b accusatus fuerat, ne pronitus prã quã metu se ipsum ante diem acciderat, multis.

c quum libere eius nõ auderent

d misit. Trio quidã ita periit. Poppæus autẽ Sabinus, e iucundissime vita decessit ante, quã aliquod ei crimen impingeretur.

f Phraatẽ, Phraatis filium, atque hoc in itinere mortuo,

g Mithradati

h à sua ditione descenderet.

re expulit. Armenia autem Mithridati data est, filio, vt videtur, Mithridatis Iberi, fratri Pharasmanis, qui ei in regno Iberiæ successit. Sex. * Papinio, Q. Plautio consulibus, Tiberis multas vrbis partes aqua repleuit, ita vt nauibus peruiæ essent: incendio longe plura propter circum & Auentinum perierunt. itaque Tiberius millies sestertiûm iis, qui damnum inde tulissent, leuandis impendit.

ANNO V.C. 789

* Papirio,

Quod si Ægyptię etiã res ad Romanos attinẽt, eo anno ibi phœnix apparuit. Hęc omnia visa sunt mortẽ Tiberii prænũtiare. Nam tunc Thrasyllus, Tiberius autem anno insequenti, Cn. Proculo, Pontio Nigrino consulibus, mortẽ obiit. Cæterum Macro permultis, ac inter eos Domitio, insidias tetẽderat, criminibus & quæstionibus falso paratis: [a] qui omnes morte mulctati fuissent, nisi Thrasyll[9] sapientissime Tiberiũ tractasset. Quippe quum diẽ & horã suę mortis præcise indicasset, Tiberium decem adhuc annos victurum affirmauit; vt spe longioris vitæ necẽ eorũ non properaret. Neq; id consiliũ irritum fuit. nam Tiberius existimans fore, vt per otiũ posset omnia, quæ statuisset perficere, nihil festinauit: neq; offensus est, quũ senatus iudicium distulisset, quia rei quęstionibus contradixissent. Etenim quædã mulier quũ seipsam sauciasset, in curiam illata est, atq; inde in carcerẽ abducta obiit. L. Arruntius ætate [b] & moribus grauis, mortẽ sibi consciuit, quanquã iam ægrotante Tiberio, ita vt spes nulla, morbo leuatum iri, esset. tamen quia Caii malitiam norat, maluit antequã eũ experiretur, vita concedere; non posse se in senectute sua [c] dominũ, eumq; talẽ, ferre dicens. Reliqui partim iam damnati, quia tamen intra decimum diem morte afficere eos prohibitum erat. partim quũ graui morbo Tiberium conflictari nuntiatum esset, dilato iudicio euaserunt.

ANNO V.C. 790.

a nec tamen omnes hi sic consimulati perierunt, idque propter Thrasyllum, qui egregia Tiberium arte circũuenit. Quippe quũ

b & doctrina præcellens,

c domino nouo, ac tali quidem seruire, dicẽs.

Miseni mortuus est Tiberius, antequã de iis causis resciret; quũ diu iã ægrotus, tamen ad id tempus, quod Thrasyllus prædixerat, victurum se sperans, neque medicos consuluisset, neque victus rationẽ mutasset; sed sæpenumero, vt senectute & morbo haud acri sensim tabescens, imbecillitatem cum valetudine mutasset. Eo multis aliis, Caio autem in primis modo spem, ceu moriturus, modo metum,

πῶς αὐτὸν ἐξήλασε. τὰ μὲν οὖν τῶν Πάρθων οὕτως ἔσχε. τὴν δ' Ἀρμενίαν ὁ Μιθριδάτης ὁ Μιθριδάτου μὲν τοῦ Ἴβηρος, ὡς ἔοικε, παῖς, Φαρασμάνου δὲ τοῦ μετ' αὐτὸν τῶν Ἰβήρων βασιλεύσαντος ἀδελφὸς ἔλαβε. Σέξτου δὲ δὴ † Παπινίου μετὰ Κυΐντου Πλαυτίου ὑπατεύσαντος, ὅ, τε Τίβερις πολλὰ τῆς πόλεως ἐπέκλυσεν, ὥστε πλευσθῆναι, καὶ πυρὶ πολὺ πλείω περί τε τὸν ἱππόδρομον καὶ περὶ τὸν Ἀουεντῖνον ἐφθάρη· ὥστε τὸν Τιβέριον δισχιλίας καὶ πεντακοσίας μυριάδας τοῖς ζημιωθεῖσί τι ἀπ' αὐτοῦ δοῦναι.

† Πανείου

Εἰ δέ τι καὶ τὰ Αἰγύπτια πρὸς τοὺς Ῥωμαίους προσήκει, ὁ φοῖνιξ ἐκείνῳ τῷ ἔτει ὤφθη· καὶ ἔδοξε πάντα ταῦτα τὸν θάνατον τῷ Τιβερίῳ προσημαίνειν. τότε μὲν γὰρ ὁ Θράσυλλος, τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει ἐκεῖνος ἐπὶ Γναίου Πρόκλου καὶ ἐπὶ Ποντίου Νιγρείνου ὑπάτων ἐτελεύτησεν. ἐτύγχανε δὲ ὁ Μάκρων ἄλλοις τε συχνοῖς καὶ τῷ Δομιτίῳ ἐπιβεβουλευκὼς, καὶ ἐγκλήματα καὶ βασάνους κατ' αὐτῶν ἐσκευωρημένος. οὐ μὴν καὶ πάντες οἱ αἰτιαθέντες ἀπέθανον, διὰ τὸν Θράσυλλον σοφώτατα τὸν Τιβέριον μεταχειρισάμενον. περὶ μὲν γὰρ αὑτοῦ καὶ πάνυ ἀκριβῶς καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν ἐν ᾗ τελευτήσοιτο εἶπεν· ἐκεῖνον δὲ δὴ δέκα ἄλλα ἔτη ψευδῶς βιώσεσθαι ἔφη, ὅπως ὡς καὶ ἐπὶ μακρότερον ζήσων, μὴ ἐπειχθῇ σφᾶς ἀποκτεῖναι. ὃ καὶ ἐγένετο· νομίσας γὰρ καὶ μετὰ τοῦτο ἐξεῖναί οἱ πάνθ' ὅσα ἐβούλετο κατὰ σχολὴν πρᾶξαι, οὔτ' ἄλλως ἔσπευσε, καὶ τῆς βουλῆς, ἀντειπόντων τι πρὸς τὰς βασάνους τῶν ὑπευθύνων, ἀναβαλομένης τὴν καταδίκην σφῶν, οὐκ ὠργίσθη. γυνὴ μὲν γάρ τις ἑαυτὴν τρώσασα, ἐσεκομίσθη τε ἐς τὸ συνέδριον, καὶ ἐκεῖθεν ἐς τὸ δεσμωτήριον ἀπαχθεῖσα, ἀπέθανε. καὶ Λούκιος Ἀρρούντιος καὶ ἡλικίᾳ καὶ παιδείᾳ προήκων, ἑκούσιος (καίτοι νοσοῦντος ἤδη τοῦ Τιβερίου καὶ νομιζομένου μὴ ῥαΐσειν) ἐφθάρη. τὴν γὰρ τοῦ Γαΐου κακίαν συνιδὼν, ἐπεθύμησε, πρὶν πειραθῆναι αὐτοῦ, παραλλαγῆναι, εἰπὼν ὅτι, Οὐ δύναμαι ἐπὶ γήρως δεσπότῃ καινῷ καὶ τοιούτῳ δουλεῦσαι. Οἱ δὲ δὴ ἄλλοι, οἱ μὲν καταψηφισθέντες, ἀλλ' ὅτι γε οὐκ ἐξῆν αὐτοὺς πρὸ τῆς δέκα ἡμερῶν ἀποθανεῖν, οἱ δὲ καὶ τῆς δίκης αὐτῆς (ἐπειδὴ τὸν Τιβέριον κακῶς ἀρρωστοῦντα ᾔσθοντο) ἀναβληθείσης, ἐσώθησαν.

Ἔφθασε γὰρ ἐν Μισηνῷ μεταλλάξας πρὶν αὐτὰ μαθεῖν. ἐνόσει μὲν γὰρ ἐκ πλείονος χρόνου, προσδοκῶν δὲ δὴ τὴν τοῦ Θρασύλλου πρόρρησιν βιώσεσθαι, οὔτε τοῖς ἰατροῖς ἐκοινοῦτό τι, οὔτε τῆς διαίτης μετέβαλλεν, ἀλλὰ πολλάκις (οἷα ἐν γήρᾳ καὶ νόσῳ μὴ ὀξείᾳ κατὰ βραχὺ μαραινόμενος) τοτὲ μὲν ὅσον οὐκ ἀπεψύχετο, τοτὲ δὲ ἀνερρώννυτο· κἀκ τούτου πολλὴν μὲν ἡδονὴν τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῷ Γαΐῳ, ὡς καὶ τελευτήσων, πολὺν δὲ καὶ φόβον

A ὡς καὶ ζήσων, ἐνεποίει. δείσας οὖν ἐκεῖνος μὴ καὶ ἀληθῶς ἀνασωθῇ, οὔτε ἐμφαγεῖν τι αἰτήσαντι αὐτῷ, ὡς καὶ βλαβησομένῳ, ἔδωκε, καὶ ἱμάτια πολλὰ καὶ παχέα, ὡς καὶ θερμασίας τινὸς δεομένῳ, περιέβαλε καὶ οὕτως ἀπέπνιξεν αὐτὸν, συναιρομένου ποι αὐτῷ καὶ τοῦ Μάκρωνος. ἅτε γὰρ κακῶς ἤδη τοῦ Τιβερίου νοσοῦντος, τὸν νεανίσκον ἐθεράπευε καὶ μάλισθ᾽ ὅτι ἐς ἔρωτα αὐτὸν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς Ἐννίας Θρασύλλης προϋπῆκτο, ὅθεν καὶ ὁ Τιβέριος ὑποπτεύσας ποτὲ, Εὖ γε (ἔφη) τὸν δυόμενον ἐγκαταλιπὼν, πρὸς τὸν ἀνατέλλοντα ἐπείγῃ. Τιβέριος μὲν δὴ, πλείστας μὲν ἀρετὰς, πλείστας δὲ κακίας ἔχων, καὶ ἑκατέραις αὐταῖς, ὡς καὶ μόναις, κεχρημένος, οὕτω δὴ μετήλλαξε τῇ ἕκτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ Μαρτίου ἡμέρᾳ. ἐβίω δὲ ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη, καὶ μῆνας τέσσαρας, καὶ ἡμέρας ἐννέα· ἀφ᾽ ὧν ἔτη μὲν δύο καὶ εἴκοσι, μῆνας δὲ ἑπτὰ καὶ ἡμέρας ἑπτὰ ἐμονάρχησε. καὶ δημοσίας τε ταφῆς ἔτυχε, καὶ ἐπῃνέθη ὑπὸ τοῦ Γαΐου.

ceu victurus, obiecerat. Ideo Caius metuens, ne vere valetudinem recuperaret, cibum peteti negauit, scilicet damnũ, si obtulisset, laturo: iniectisque multis ac densis vestimẽtis, tanquam calefactione egenti, suffocauit eum: nonnihil etiam Macronis auxilio vsus, qui adolescẽti iam obsequebatur, male tum affecto Tiberio: eumque ante in amorẽ vxoris suæ Enniæ Thrasyllæ pellexerat. Quod ipsũ aliquãdo suspicat⁹ ita esse Tiberius; Bene tu, dixerat, qui sole occidẽte relicto, ad orientẽ B [a] te cõfers. Ita Tiberius, homo multis virtutibus, multis vitiis præditus, [b] vtrisque peculiariter vsus, mortuus est VII Kal. Aprilis. Vixit annos LXXVII, menses quatuor, dies nouem. Imperauit annos XXII, menses VII, ac dies totidem. Publico funere elatus est, habita oratione in laudem ipsius à Caio.

a properas.

b & seorsim, sic vsus, quasi sola vel illa, vel hæc, in eo fuissent, mortuus

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ
τὸ πεντηκοστὸν ἔνατον βιβλίον.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ
LIBER QVINQVAgesimusnonus.

ΤΑ'ΔΕ Ε'ΝΕΣΤΙΝ Ε'Ν ΤΩ͂ πεντηκοστῷ ἐνάτῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

HÆC INSVNT LIBRO LIX. Romanæ historiæ Dionis.

ΧΡΟ'ΝΟΥ ΠΛΗ'ΘΟΣ, ΤΑ' ΛΟΙΠΑ' ΤΗ͂Σ Γαΐου Ἀκεῤῥωνίου Ποντίου Νιγρίνου ὑπατείας καὶ ἄλλα ἔτη τρία, ἐν οἷς ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι οἵδε ἐγένοντο.

† al. Ἀκυίλας

M. † Ἀκύλας Γ. υἱ. Ἰουλιανός. | Πόπλιος Νώνιος, Μ. υἱ. Ἀσπρήνας.
Γ. Καῖσαρ Γερμανικὸς, τὸ β΄. | Λ. Ἀπρώνιος Λ. υἱ. Κελιανός, ἢ Κεσιανός.
Γ. Καῖσαρ τὸ γ΄, μόνος.
Γ. Καῖσαρ, τὸ δ΄. | Γν. Σέντιος, Γναίου υἱ. Σατορνῖνος.

Οὗτος ὁ ἐνιαυτὸς οὐ συναριθμεῖται, διὰ τὸ τὰ πλείω αὐτοῦ ἐν τῷ ἑξηκοστῷ γεγράφθαι.

ANNI RELIQVA PARTE HAEC GESTA, C. Acerronio & Pontio Nigrino coss. tum tribus aliis: quibus consulatum gessere,

ANNO V.C. 791.	M.a Aquila C.F. Iulianus,	& P. Nonius M.F. Asprenas.
792.	C. Cæsar Germanicus II,	& L. Apronius L.F. Celianus, siue Cestianus.
793.	C. Cæsar III, solus.	
794.	C. Cæsar, IV,	& Cn. Sentius Cn.F. Saturninus.

Hic annus non annumeratur, quia pleraque eius acta in libro LX. referuntur.

[b]TIBERIO successit Caius, Germanici & Agrippinæ filius, quẽ Germanicum quoq; & Caligulam dictum fuisse ostẽdimus. Reliquerat sane Tiberius nepoti suo Tiberio principatum, sed Caius testamentum per Macronem in senatum misit, idque consulum, reliquorũque ante ad hoc præparatorum sententiis irritum iudicari fecit, tanquam ab homine mentis impote conditum: qui imperiũ puero, cui ne in curiam esset per ætatem aditus, [c]legasset. Ita Tiberiũ imperio tunc exutum, post adoptatũ sibi, occidit. Quãquam Tiberius eãdem sententiam suam multis modis [d]perscripserat, quasi vires ita habituram: quæ omnia scripta in senatu tunc sunt à Macrone recitata: sed nihil consilii aduersum ingratitudinem hominum, & vim [e]posterorum valet. Ita Tiberio ea euenerunt, quæ ipse matri suæ fecerat: nisi quod is nemini quicquam legatorum eius testamento dedit, at quæ ipse aliis legasset, excepto nepote, omnia persoluta sunt omnibus: euidenti indicio, omnem de testamento actionem, nepotis eius causa adornatam fuisse. [f]nam quũ satis compertũ Caius haberet testamenti eius sententiam, possetque id supprimere; tamen quia multi erant conscii, ipse inuidiam eam subiturus, maluit senatus auxilio id euertere, quam occultare, eique culpam imputari. Cęterum legata omnia quasi ex suo omnibus persoluens, liberalitatis apud homines opinionem sibi parauit. Itaque statim exercitio prætoriarum cohortium coram senatu edito, legatũ iis distribuit, mille in singulos nummos, additis totidem à se: populo quadringenties quinquagies sestertiûm (id enim legatum erat) ac viritim sexagenos denarios, quos quum ipse virilem togam acciperet, non persoluerat, cũm

Περὶ μὲν οὖν Τιβέριον ταῦτα παραδέδοται. διεδέξατο δὲ αὐτὸν ὁ Γάιος, τοῦ Γερμανικοῦ καὶ τῆς Ἀγριππίνης παῖς, ὃν καὶ Γερμανικὸν καὶ Καλιγόλαν, ὥσπερ εἶπον, ἐπωνόμαζον. ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ τῷ Τιβερίῳ τῷ ἐγγόνῳ τὴν αὐταρχίαν κατέλιπεν· ὁ δὲ δὴ Γάιος τὰς διαθήκας αὐτοῦ ἐς τὸ συνέδριον διὰ τοῦ Μάκρωνος ἐσπέμψας, ἀκύρους ὑπό τε τῶν ὑπάτων καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων τῶν προπαρεσκευασμένων οἱ, ὡς καὶ παραφρονήσαντος, ἐποίησεν, ὅτι παιδίῳ, ᾧ μηδὲ ἐσελθεῖν ἐς τὸ βουλευτήριον ἐξῆν, ἄρχειν σφᾶς ἐπέτρεψε. τότε τε οὖν παραχρῆμα οὕτως αὐτὸν τῆς ἀρχῆς παρέλυσε, καὶ μετὰ τοῦτο ποιησάμενος ἀπέκτεινε. καίπερ ὁ Τιβέριος πολλαχῆ τὰ αὐτὰ γράψας, ὡς καὶ ἰσχύν τινα παρὰ τοῦτο ἕξοντα, κατέλιπε, καὶ πάντα τότε ἐκεῖνα ὑπὸ τοῦ Μάκρωνος ἐν τῇ γερουσίᾳ ἀνεγνώσθη. ἀλλ᾽ οὐδὲν γὰρ οὔτε πρὸς τὴν ἀγνωμοσύνην, οὔτε πρὸς τὴν δύναμιν τῶν διαδεξαμένων τινά, ἐπισκήψεις τις ἰσχύει. ταῦτ᾽ οὖν ὁ Τιβέριος ἔπαθεν, ὅπερ τὴν μητέρα ἐπεποιήκει· πλὴν καθ᾽ ὅσον αὐτῆς μὲν οὐδὲν οὐδενὶ ἐκ τῶν ἐκείνης διαθηκῶν ἀπήλλαξε, τὰ δὲ ὑπ᾽ αὐτοῦ καταλειφθέντα, πᾶσι, πλὴν τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ, ἀπεδόθη. ἀφ᾽ οὗπερ καὶ κατάδηλον οὐχ ἥκιστα ἐγένετο ὅτι διὰ τὸ παιδίον πᾶν τὸ κατὰ τὰς διαθήκας αἰτίαμα συνεσκευάσθη. ἐξῆν μὲν γὰρ μὴ ἐκφῆναι σφᾶς, (οὐ γάρ που τὰ γεγραμμένα ἠγνόησεν) ἐπεὶ δὲ πολλοί τε αὐτὰ ᾔδεσαν, καὶ ἔμελλεν ἐκ μὲν τοῦ, ὁ Αὔγουστος, ἐκ δὲ τοῦ, ἡ βουλὴ τὴν αἰτίαν (ὥς γε καὶ ἐδόκει) λήψεσθαι, ἀναθέσθαι μᾶλλον αὐτὰς δι᾽ ἐκείνης, ἢ συγκρύψαι, ἠθέλησε. πρὸς δὲ τὰ καταλειφθέντα ἀποδοὺς πάντα, ὡς καὶ παρ᾽ ἑαυτοῦ δὴ τοῖς τε ἄλλοις ἀποδοὺς, μεγαλοψυχίας τινὰ δόξαν παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐκτήσατο. τούς τε γὰρ δορυφόρους ἀθρόους γυμνασίαν ποιουμένους θεασάμενος μετὰ τῆς γερουσίας, τάς τε καταλειφθείσας σφίσι κατὰ πεντήκοντα καὶ διακοσίας δραχμὰς διένειμε, καὶ ἑτέρας τοσαύτας προσεπέδωκε· καὶ τῷ δήμῳ τάς τε πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ χιλίας μυριάδας (τοσαῦτα γὰρ αὐτῷ κατελείφθησαν) καὶ προσέτι τὰς ἑξήκοντα κατ᾽ ἄνδρα δραχμάς, ἃς ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ ἐς τοὺς ἐφήβους ἐσγραφῇ οὐκ εἰλήφεσαν, μετὰ

a al. Aquilium
b Tiberio de quo hæc litteris prodita sunt, successit
c commisisset.
d perscriptam reliquerat,
e successorum
f Testamenti quidem tabulas non edere licuisset, quod ea eius perscripta Caius haud ignoraret: sed quia plerisque de iisdem constabat, ac partim Augustum ipse, partim senatum (vti quidem videbatur) aliquam hominum incursurus reprehensionem erant, per senatum eas euertere maluit, quam supprimere. Ob legata vero quadam ipse liberalitatis gloriam apud vulgus sibi parauit, quum & alia omnia quasi à seipso præstaret; & militibus prætorianis, exercitia sua spectante tam ipso quam senatu exhibentibus, relictos viritim CCL denarios distribueret, alios de suo totidem adiectis; & populo quadringenties quinquagies sestertium (tantum enim ei legatum erat) & sexagenos præterea viritim denarios, quos eis in actione togæ virilis non dederat, cum fœnore quindecim denariorum in singulos persolueret. Inde militibus Vrbanis, & Vigilibus, & extra Italiam merentibus, & si qua ciuium Romanorum erat alia memoribus in castellis copia, legata repræsentauit.

τόκου

χιλίους πεντακοσίους ἄλλων δραχμῶν ἀπέδωκε. τοῖς τε γὰρ ἀστικοῖς καὶ τοῖς νυκτοφύλαξι, τοῖς τε ἔξω τῆς Ἰταλίας ἐκ τοῦ καταλόγου οὖσιν, εἴ τέ τι ἄλλο στράτευμα πολιτικὸν ἐν τοῖς μικροτέροις τείχεσιν ἦν, τὰ καταλειφθέντα διέλυσε· τουτέστι, τοῖς μὲν ἀστικοῖς, ἀνὰ πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν δραχμάς, τοῖς δὲ ἄλλοις ἅπασι, πέντε καὶ ἑβδομήκοντα. τὸ δ᾽ αὐτὸ τοῦτο καὶ περὶ τὰς τῆς Λιουίας διαθήκας ἔπραξε. καὶ γὰρ ἐκεῖνα πάντα ἀπήλλαξε· καὶ εἴπερ καὶ τὰ λοιπὰ χρήματα δεόντως ἀνηλώκει, μεγαλόνους τε ἂν καὶ μεγαλοπρεπὴς εἶναι ἔδοξεν. ἔστι γὰρ ὅτε φοβηθεὶς καὶ τὸν δῆμον καὶ τοὺς στρατιώτας, ταῦτ᾽ ἐποίησε, τὸ δὲ δὴ πλεῖστον ἀπὸ γνώμης. οὐ γὰρ ὅτι τοῖς ἄλλοις ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰδιώταις οὐχ ὅπως τὰ παρὰ τοῦ Τιβερίου, ἀλλὰ καὶ τὰ παρὰ τῆς προμήτορος δωρηθέντα διέλυσε. νῦν δὲ, καὶ ἐς ὀρχηστὰς (αὐτίκα γὰρ αὖθις ἐπανήγαγε) καὶ ἐς ἵππους, τούς τε μονομάχους, καὶ τἆλλα τὰ τοιουτότροπα, ἀπλήστως δαπανήσας, τούς τε θησαυροὺς, μεγάλους γενομένους, διὰ βραχυτάτου ἐξεκένωσε, καὶ ἑαυτὸν προσεξήλεγξεν ὅτι ἀνχαρείᾳ τε τινὶ καὶ ἀκρισίᾳ καὶ ἐκεῖνα ἐπεποιήκει. πέντε γοῦν μυριάδας μυριάδων, καὶ πεντακοσίας καὶ ἑπτακισχιλίας, ὡς δ᾽ ἕτεροι, ὀκτώ τε καὶ δισχιλίας καὶ πεντακοσίας, τεθησαυρισμένας εὑρὼν, οὐδὲ ἐς τὸ τρίτον ἔτος μέρος ἀπ᾽ αὐτῶν τι διέσωσεν, ἀλλὰ καὶ εὐθὺς τῷ ἑτέρῳ παμπόλλων προσεδεήθη.

A fœnoris causa additis quindenis denariis numerauit: vrbanis militibus, & nocturnis custodibus, tum legionibus extra Italiam, & vrbanis aliis militibus qui in oppidis minoribus erant, similiter legatum repręsẽtauit: vrbanis scilicet viritim quingenos sestertios, reliquis trecenos. Liuiæ quoque testamẽto legata exsoluit, potuisset que magnificus & animo alto pręditus haberi, si reliquas etiam pecunias conuenientibus impendiis absumpsisset. nam & si metu populi & militum nonnihil ad B hæc facienda esset compulsus, tamẽ magis voluntas in causa fuit; quum non his modo, sed priuatis etiam, nec à Tiberio tantum, sed à proauia quoque sua legata omnia, persolueret. nunc statim reuocatis histrionibus, equis, gladiatoribusque, & aliis huiusmodi rebus immodice pecuniam impendens, & thesauros maximos breuissimo tempore exhausit, & demonstrauit, priora quoq; ista non iudicio, sed prodigalitate à se facta fuisse. Quippe vicies ter millies sestertiũm (alii tradunt vi- C cies semel millies sestertiũ, ac CCCXX. insuper sestertia) quum accepisset in thesauris, nullam eius summę partem in tertium annum seruauit, quin altero statim anno [a] magna inopia laborauit.

[a] alii ei plurimum opus fuit.

Τῷ δ᾽ αὐτῷ τούτῳ τρόπῳ καὶ ἐς τἆλλα πάντα ὡς εἰπεῖν ἐχρῆτο. δημοκρατικώτατος γὰρ εἶναι τὰ πρῶτα δόξας (ὥστε μήτε τῷ δήμῳ ἢ τῇ βουλῇ γράψαι τι, μήτε τῶν ὀνομάτων τῶν ἀρχικῶν προσθέσθαι τι) μοναρχικώτατος ἐγένετο· ὥστε πάντα ὅσα ὁ Αὔγουστος ἐν τοσούτῳ τῆς ἀρχῆς χρόνῳ μόλις καὶ καθ᾽ ἓν ἕκαστον ψηφισθέντα οἱ ἐδέξατο, (ὧν ἔνια ὁ Τιβέριος οὐδ᾽ ὅλως προσήκατο) ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ λαβεῖν. πλὴν γὰρ τῆς † τοῦ πατρὸς ἐπικλήσεως, οὐδὲν ἄλλο ἀνεβάλετο· καὶ ἐκείνην δ᾽ οὐκ ἐς μακρὰν προσεκτήσατο. μοιχικώτατός τε ἀνδρῶν γενόμενος, καὶ γυναῖκα μίαν μὲν ἐκδιδομένην ἀνδρὶ ἁρπάσας, ἄλλας δὲ συνοικούσας τισὶν ἀποσπάσας, ἔπειτα αὐτὰς πλὴν μιᾶς ἐμίσησε. πάντως δ᾽ ἂν καὶ ἐκείνην ἤχθηρεν, εἰ ἐπὶ πλεῖον ἐβεβιώκει. ἔς τε τὴν μητέρα, καὶ † ἐς τοὺς ἀδελφοὺς τήν τε τήθην τὴν Ἀντωνίαν πλεῖστα ὅσα εὐσεβῶς ποιήσας (ταύτην τε γὰρ Αὐγοῦστάν τε εὐθὺς καὶ ἱέρειαν τοῦ Αὐγούστου ἀποδείξας, πάντα αὐτῇ καθάπαξ ὅσα ταῖς ἀειπαρθένοις ὑπάρχει, ἔδωκε, καὶ ταῖς ἀδελφαῖς ‡ ταῦτά τε τὰ τῶν ἀειπαρθένων, καὶ τὸ ταῖς ἱπποδρομίαις οἱ ἐν τῇ αὐτῇ ‡ προεδρίᾳ συνθεᾶσθαι, τό, τε ταῖς τε εὐχαῖς ταῖς κατ᾽ ἔτος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων καὶ ὑπὸ τῶν ἱερέων ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ποιουμένας, καὶ τοὺς ὅρκους τοὺς ἐς

† ἢ τοῦ πατρὸς

‡ πατρίδος ἐπικλήσεως,

† ἐς τὰς ἀδελφάς,

‡ ταῦτά τε

† προεδρίᾳ

Eodemq; modo aliis omnibus in rebus vsus est. Nã quũ initio se maxime popularẽ ostentasset, adeo vt nihil ad senatũ aut populũ scripserit, [b] neq; vllũ imperatoris nomen vsurpauerit, mox ita regios mores sumpsit: vt omnia, quæ tanto imperii sui tẽpore Augustus, vix ea quidẽ, & singula- D tim sibi decreta accepit, quorũ nonnulla Tiberius quoque recusauit, hic vno die arripuerit, tantum [c] patris nomine, neque in longum tempus, dilato. Adulteriis fuit inquinatissimus. Vxores, vnam pactam alii, reliquas ab aliorum coniugio auulsas habuit: easque deinde omnes, vnica excepta, odit: ne hanc quidem, si diutius vixisset, odii immunem passurus. In matrẽ, [d] fratres, auiamque Antoniã permulta pietate vsus est. nam hanc Augustam statim, & sacerdotem Augusti fecit, om- E nesque Vestalium honores ei tribuit: eosdem sororibus quoq; suis dedit, vtque sibi in ludis equestribus [e] spectandis assiderent; vt vota, quæ quotannis magistratus & pontifices pro ipsius & publica salute nuncupabant, ac iuramentum quod in

[b] neq; vllos titulos principibus tributos vsurpauerit,

[c] patriæ patriæ nomine,

[d] sorores,

[e] spectandi loco primo adsiderent,

eius imperium præstabatur, ad eas etiam spectarent: ossa matris & fratrum defunctorum, ipse eò naue aduectus, sua manu legit, & Romā allata in Augusti sepulcro condidit. prætextam amictus, ac lictorib⁹ ornatus tanquā in triumpho quodā: omnia contra eos decreta, aboleuit, [a] insidiatores eorum omnes supplicio affecit, in exilium eorum causa pulsos reuocauit. [b] Hęc tamen omnia extremis in auiam & sorores flagitiis contaminauit. Auiam enim, quod esset ab ea verbis correptus, ad mortem voluntariam cōpulit: sorores suas omnes vitiauit, ac duas in insulam quādā exposuit, tertia morte id pręuertit. ipsum Tiberiū, quē auū suum appellabat, & cui a senatu ōnes Augusto oblatos honores decerni petierat, quū hi non statim essent decreti, (hā ad ipsius aduētum patres eā rem extraxerant, nondū [c] satis eius sētētia perspecta, neq; dare honores, neq; adimere Tiberio aui) nulla alia re, quam publica sepultura decorauit; noctu eius corpore in vrbem allato, & mane proposito. quam enim funebrem habuit orationem, ea non tam Tiberii laudes, quā Augusti & Germanici memoriæ apud populum renouationem, suique commendationem continuit.

Adeo autem contrarius sibi ipsi in omni re fuit, vt quū libidines Tiberii, & parricidia conuitiis agitasset, non imitatus modo ea fuerit, sed excesserit: & quę in eo laudabat, nequaquam secutus sit. Primus omnium contumeliis & probris Tiberiū proscidit, vnde alii rem gratam se Caio facturos rati, libertate dicendi magis temeraria vsi sunt. deinde ita laudibus eum extulit, vt nonnullos dictorum causa multauerit. iuxta & eos propter maledicta, tanquam inimicos Tiberii, & qui eū laudassent, quasi amicos, odio habuit. [d] Maiestatis legē sustulit ita tamē, vt permultos ob id crimē necauerit, vt horū etiā qui contra patrē, matrem, fratresq; suos conspirassent, tametsi iram his remisisse se, & combussisse literas eorū perhiberet: & sane literas nōnullas aboleuerat, nō tamē ipsa inimicorū manu scriptas, in quib. ad conuincendū eos euidētia erant argumenta, sed ab his descripta exēplaria. Idē quum initio prohibuisset, [e] ne qua sui effigies fieret, deinde ad statuas sibi ponendas ita delapsus est, vt passus sit decretū de sacrificando fortunæ ipsius in columna incidi, ius-

a omnes, qui eis insidiati fuissent, supplicio adfecit.

b Hæc licet erga suos egerit, tamen post in auiā, & sorores, omnium mortalium se deinceps impiissimum gessit.

c nondum iuuenis animo satis perspecto, neq; dare

d impietatis in principem actiones cessare iussit, & plurimos tamē eo nomine sustulit. Quū eis, qui contra patrem, matrē, fratresque suos cōspirassent, iram (vt ipse quidem aiebat) remisisset, & literas eorum cremasset, cōplures tamē ipsorum occidit. Nā reabse literas quasdā aboleuerat, non tamē illorū manu exaratas, quib. liquido conuinci poterant: sed quas ex illis ipsis exscribi curauerat.

e ne qua sibi statua poneretur, etiam ad simulacra sibi consecrāda progressus est. Quū decretum aliquādo fieri passus esset de sacris fortunæ suæ faciendis, ita vt hoc ipsum in columnam incisum fuerit. etiā tēpla sibi, & sacrificia, tamquā deo, fieri iussit.

A τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, φέρεσθαι καὶ ὑπὲρ ἐκείνων ὁμοίως ἔδει. τά τε ὀστᾶ τά τε τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀποθανόντων, αὐτὸς πλεύσας, καὶ αὐτὸς αὐτοχειρίᾳ ἀνελόμενος ἐκόμισε, καὶ ἐς τὸ τοῦ Αὐγούστου μνῆμα κατέθετο, τὸ ἱμάτιον τὸ περιπόρφυρον ἐνδὺς, καὶ ῥαβδούχοις τισὶν, ὥσπερ ἐν ἐπινικίοις, κοσμηθείς. τά τε ψηφισθέντα κατ' αὐτῶν πάντα ἀπήλειψε, καὶ τοὺς ἐπιβουλεύσαντας σφίσι πάντας ἐκόλασε, τούς τε † φθάνοντας δι' αὐτοὺς, κατήγαγε) ταῦτα δὲ ποιήσας ἀνοσιώτατος ἀνθρώπων καὶ περὶ τὴν τήθην καὶ περὶ τὰς ἀδελφὰς ἐγένετο. ἐκείνην τε γὰρ ἐπιτιμήσασαί τι αὐτῷ, ἐς ἀνάγκην ἑκουσίου θανάτου κατέστησε, καὶ τὰς ἀδελφὰς πάσας διέφθειρε, ἐς νῆσον τὰς δύο κατέκλεισεν· ἡ γὰρ τρίτη προαπέθανε. τόν τε Τιβέριον αὐτὸν, ὃν καὶ πάππον προσωνόμαζε, τῶν αὐτῶν τῷ Αὐγούστῳ τιμῶν παρὰ τῆς βουλῆς τυχεῖν ἀξιώσας, ἔπειτα, ἐπειδὴ μὴ παραχρῆμα ἐψηφίσθη (οὔτε γὰρ τιμῆσαι αὐτὸν ὑπομένοντες, οὔτ' ἀτιμάσαι θαρσοῦντες, ἅτε μηδέπω τὴν τοῦ νεανίσκου γνώμην σαφῶς εἰδότες, ἐς τὴν παρουσίαν αὐτοῦ πάντα ἀνεβάλλοντο) οὐδενὶ ἄλλῳ πλὴν τῇ δημοσίᾳ ταφῇ ἤγαλε· νυκτός τε ἐς τὴν πόλιν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐσαγαγὼν, καὶ ἅμα τῇ ἕῳ προθέμενος. ἐποιήσατο μὲν γὰρ καὶ λόγους ἐπ' αὐτῷ, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐκεῖνον οὕτως ἐπαινῶν, ὡς τοῦ τε Αὐγούστου καὶ τοῦ Γερμανικοῦ τὸν δῆμον ἀναμιμνήσκων, καὶ ἑαυτὸν αὐτῷ παρακατατιθέμενος.

† φυγόντας

Οὕτω γὰρ καὶ πρὸς πάντα ἐναντίος ἐπεφύκει, ὥστε τὴν μὲν ἀσέλγειαν καὶ τὴν μιαιφονίαν αὐτοῦ (ἐφ' οἷσπερ καὶ διέβαλλεν αὐτὸν) οὐ μόνον ἐζήλωσεν, ἀλλὰ καὶ ὑπερέβαλεν. ὧν δὲ δὴ ἐπῄνει οὐδὲν ἐμιμήσατο· πρῶτός τε ὑβρίσας αὐτὸν, καὶ πρῶτος λοιδορήσας, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους, ἐκ τούτου χαριεῖσθαί οἱ νομίσαντας, προπετεστέρᾳ παρρησίᾳ χρήσασθαι, ἔπειτα καὶ ἐνεκωμίαζε καὶ ἐσέμνυνεν, ὥστε καὶ κολάσαι τινὰς ἐφ' οἷς εἰρήκεσαν. καὶ ἐκείνους τε ἅμα, ὡς ἐχθροὺς τοῦ Τιβερίου διὰ τὰς βλασφημίας, καὶ τοὺς ἐπαινοῦντάς πη αὐτὸν, ὡς καὶ φίλους, ἐμίσει. τά τε τῆς ἀσεβείας ἐγκλήματα παύσας, πλείστους ὅσους ἐπ' αὐτοῖς ἀπώλεσε. καὶ τοῖς συστᾶσιν ἐπί τε τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, τούς τε ἀδελφοὺς αὐτοῦ, τήν τε ὀργὴν ἀφεὶς (ὡς ἔλεγε) καὶ τὰ γράμματα αὐτῶν καταφλέξας, παμπληθεῖς ἐξ αὐτῶν ἀπέκτεινε. διέφθειρε μὲν γὰρ ὡς ἀληθῶς γράμματα τινὰ, οὐ μέντοι καὶ ἐκεῖνα τὰ αὐτόχειρα ἃ τὸν ἀκριβῆ ἔλεγχον εἶχεν, ἀλλὰ ἀντίγραφα αὐτῶν ποιήσας. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ εἰκόνας τε ἀπαγορεύσας κατ' ἀρχὰς μηδένα αὐτοῦ ἱστάναι, καὶ ἐς ἀγαλμάτων ποίησιν προεχώρησε. καὶ ψηφισθὲν ποτὲ τῇ τύχῃ αὐτοῦ θύεσθαι τερπόμενος, ὥστε καὶ ἐς στήλην αὐτὸ τοῦτ' ἐγγραφῆναι·

φῆναι, καὶ ναοὺς ἑαυτῷ καὶ θυσίας, ὡς καὶ θεῷ, γίγνεσθαι ἐκέλευσε. πλήθει τε ἀνθρώπων, καὶ ἐρημίᾳ αὖ ἔχαιρεν· αἰτούμενός τέ τι καὶ μὴ αἰτούμενος αὖ, ὠργίζετο. ὀξύτατά τε πρὸς πράξεις τινὰς ἐφέρετο, καὶ νωθέστατα ἔστιν ἃ αὐτῶν μετεχειρίζετο· τά τε χρήματα καὶ ἀφειδέστατα ἀνήλισκε, καὶ ῥυπαρώτατα ἠργυρολόγει. τοῖς τε θωπεύουσιν αὐτὸν καὶ τοῖς παρρησιαζομένοις τι καὶ ἤχθετο ὁμοίως καὶ ἥδετο· καὶ πολλοὺς μὲν μεγάλα † ἀδικήσαντας ἀπέσφαξε, τῶν τε ἑταίρων τοὺς μὲν ὑπερεκολάκευε, τοὺς δὲ ὑπερύβριζεν. ὥστε μηδένα μήθ᾽ ὅ, τι εἴπῃ, μήθ᾽ ὅ, τι ποιήσῃ χρὴ πρὸς αὐτὸν, εἰδέναι, ἀλλ᾽ ὅσοι τι καὶ κατώρθωσαν, ἐκ συντυχίας μᾶλλον ἢ γνώμης τυχεῖν αὐτοῦ.

† ἀδικήσαντας ἐν ἀκέλευσαν, πολλοὺς δὲ καὶ μηδὲν ἀδικήσαντας ἀπέσφαξε.

Τοιούτῳ μὲν τότε αὐτοκράτορι οἱ Ῥωμαῖοι παρεδόθησαν· ὥστε τὰ Τιβερίου ἔργα, καίπερ χαλεπώτατα δόξαντα γεγονέναι, τοσοῦτον τῶν τοῦ Γαΐου, ὅσον τὰ τοῦ Αὐγούστου παρ᾽ ἐκεῖνα, παρενεγκεῖν. Τιβέριος μὲν γὰρ, αὐτός τε ἦρχε, καὶ ὑπηρέταις τοῖς ἄλλοις πρός γε τὸ αὐτοῦ βούλημα ἐχρῆτο· Γάιος δὲ ἤρχετο μὲν καὶ ὑπὸ τῶν ἁρματηλατούντων καὶ ὑπὸ τῶν ὁπλομαχούντων· ἐδούλευε δὲ καὶ τοῖς ὀρχησταῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς περὶ τὴν σκηνὴν ἔχουσι. τὸν γοῦν Ἀπελλῆν, τὸν εὐδοκιμώτατον τῶν τότε τραγῳδῶν, καὶ ἐν τῷ δημοσίῳ συνόντα οἱ ἀεὶ εἶχε. κἀκ τούτου χωρὶς μὲν αὐτὸς, χωρὶς δὲ ἐκεῖνοι, πάνθ᾽ ὅσα ἄνθρωποι τοιοῦτοι δυνηθέντες τι τολμήσειαν, ἐπ᾽ ἐξουσίας ἐποίουν. καὶ γὰρ τἆλλα ἐς τὴν ἐπιτήδευσιν αὐτῶν φέροντα, αὐτός τε πολυτελέστατα ἐπὶ πάσῃ προφάσει καὶ διετίθει καὶ καθίστα, καὶ τοὺς στρατηγοὺς τούς τε ὑπάτους ποιεῖν ἠνάγκαζεν· ὥστε καθ᾽ ἑκάστην ὀλίγου ἡμέραν πάντως τι τοιοῦτον ἄγεσθαι. καὶ αὐτῶν τὰ μὲν πρῶτα θεατὴς καὶ ἀκροατὴς ἐγίγνετο, συνεσπούδαζέ τε τισὶ καὶ ἀντεσπούδαζεν, ὥσπερ τις ἐκ τοῦ ὁμίλου ὤν· καὶ ποτὲ δυσχεράνας τι τοῖς ἀντικαθεστηκόσιν, οὐκ ἀπήντησεν ἐπὶ τὴν θέαν. προϊόντος δὲ δὴ τοῦ χρόνου, καὶ ἐς ζήλωμα καὶ ἐς ἀγώνισμα πολλῶν προῆλθεν· ἅρματά τε γὰρ ἤλασε, καὶ ἐμονομάχησεν, ὀρχήσει τε ἐχρήσατο, καὶ τραγῳδίαν ὑπεκρίνατο. καὶ ταῦτα μὲν που ἀεὶ ἐποίει· ἅπαξ δὲ ποτὲ τοὺς πρώτους τῆς γερουσίας σπουδῇ νυκτὸς, ὡς καὶ ἐπ᾽ ἀναγκαῖόν τι βούλευμα μεταπεμψάμενος, ὠρχήσατο.

A di, iusseritque templa sibi extrui, & rem sacram, tãquam deo, fieri. Modo frequẽtia hominum, modo solitudine gaudebat: siue peteretur aliquid, siue nemo quicquã eũ posceret, stomachabatur: res quasdam celeritate summa aggressus, aliquoties ignauissime tractauit: pecuniã vt profudit, ita turpissimis rationib. cõfecit: adulatoribus, & libero ore loquentibus, ex æquo gaudebat ac succẽsebat: [a] multorũ in se grauiores iniurias cæde vltus est: amicorum alios nimia adulatione, alios B immodicis iniuriis habuit. ita nemo erat, qui sciret, quo pacto cum eo loqui aut agere deberet: ac si quis id prospere fecit, magis fortuna, quam consilio hoc assecutus est.

a multos ob magna delicta nõ puniuit, multos nullo admisso facinore iugulauit, sodalium alios

Tali ergo Romani tunc traditi sunt imperatori, vt Tiberii acta, quanquam visa molestissima, tantum à vitiis Caii abfuerint, quantum ab Augusti virtutibus Tiberius. Nam Tiberius ipse imperium gerebat, aliisque ministris ad suam volunC tatem exsequendam vtebatur: Caius ab aurigis gladiatoribusq; regebatur, seruus histrionum & scenicorum hominum. Apellem quidem, tragœdorũ ea ætate principem, semper, & in publico, secũ habuit. deinde seorsum ipse, seorsum histriones omnia ea, quæ huiusmodi homines potentiam nacti agere ausint, [b] peregerunt. quæ ad eam rem pertinebant, ipse [c] pretiosissime quacunque occasione suppeditauit ac cõstituit, coegitque etiam prætores ac consules, vt ea pararent. itaque D fere quotidie fabula aliqua acta fuit. Principio ipse spectatorem tantum se, ac auditorem præbuit; ac studio suo, quasi vnus é turba hominum, aut fauit cuidam, aut restitit; ita vt aliquando aduersariis iratus, ad spectaculum non venerit. Procedente tempore multos imitatus est [variis in rebus,] cum multis certauit. nã & aurigauit, & pugnauit, & saltauit, & tragœdiam egit, semper hæc tractans. Semel noctu primoribus patrum quasi ad necessariam deliberationem vocatis, coE iam saltauit.

b summa cũ licẽtia peregerunt. Quæ ad artẽ histrionicã pertinebant.

c sumtuosissime

Eo anno, quo Tiberius obiit, & ipse principatum occepit, primum senatores, præsentibus in curia equitibus etiam, ac nõnullis de plebe, multis verbis adulatus est; communicaturũ se cum eis imperiũ, omniaque ad placitum eorum acturum;

Ἐν μὲν οὖν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἐν ᾧ ὅ, τε Τιβέριος ἐτελεύτησε, καὶ αὐτὸς ἐς τὴν ἡγεμονίαν ἀντικατέστη, πρῶτον μὲν τοὺς βουλευτὰς, παρόντων ἐν τῷ συνεδρίῳ καὶ ἱππέων, τοῦ τε δήμου τινῶν, πολλὰ ἐκολάκευσε· τήν τε ἀρχὴν κοινώσειν σφίσι, καὶ πάνθ᾽ ὅσα ἂν καὶ ἐκείνοις ἀρέσῃ ποιήσειν ὑπέσχετο·

cæteros magistratus peterẽt, electos quot videbatur, in senatũ misit, alios ei cõmendans, (iiq; omniũ suffragia auferebãt) † alios petitioni, professioniq;, & sorti pmittens: tum ad populũ plebẽque qui vtroq; modo cãdidati erant magistratuum progressi, antiqui ritus causa, (cuius nunc etiã imago extat) designabantur. Quod si qui aliquando deficerent, aut immodica cõtentione efferrentur, ‡ pauciores [solito] constituebantur. Anno insequenti, quum Sergius Galba, is qui deinde imperator factus est, & L. Cornelius Sylla, consulum nomen haberent, xv. prætores fuerunt: idq; multis annis accidit, vt nõnunquam xvi. nonnunquam vno aut duobus plures paucioresve fierent.

† alios & meritis suis, & iudicio se natus, & sorti permittẽs. Deinde ad populum & plebem lusu ii quisque cum necessariis, pro more veteri ceu dicis causa, sicuti nunc etiam, vt imago quadam priscorum exhibere videatur, prodeuntes designabantur.

ANNO V.C 786.

‡ pauciores senatus proponebat.

Cæterum Tiberius etsi appropinquauerat Romæ, & in locis circuniacentibus versatus fuerat, ac intra quatuor M. passuum ab vrbe abesset, non tamen eam iniuit: quanquam filias quoque Germanici reliquas, & filiam Drusi Iuliam nuptum dedisset: ideoque ne ciuitas quidem eas nuptias celebrauit festo die, sed senatus quoque eo die, ac iudicia habita sunt. [a] Magna autem cura obseruabat Tiberius eos dies, quibus senatus conueniebat, ne vel tardius veniret, vel maturius discederet. eaque de re multa ipsis quoque consulibus scripsit, recitare literas iussis, vt in reliquis etiam negotiis solebat, quasi non posset ad ipsum senatum literas dare. Mittebat autem in senatum non modo libellos sibi à delatoribus exhibitos, sed & ea, quæ erant quæstionib. à Macrone cognita; ita vt præter condemnationem, nihil requireretur. At postquam * Vibulenus Agrippa eques in ipsa curia hausto, quod ex annulo deprompserat, veneno mortuus est, Neruaque consuetudinem Tiberii præterea non ferens, (causæ ei erant cum aliæ, tum quod à Cæsare latas leges de contractibus is renouaturus erat, velut occasionem angustæ fidei & multorum tumultuum præbituras) multum hortante Tiberio, vt animum suum explicaret, nullo dato responso abstinentia vitã finiuit: ibi demũ motus Tiberius rem fœnerariam modo statuto temperauit, milliesque sestertiûm reipublicæ largitus est: quam pecuniam senatorii ordinis viri indigentibus citra vsuram ad tres annos mutuo darent. Vna item die eos, qui inter delatores præcipui erant, omnes occidi iussit: ac quum vnus,

a Summope autem curare solebat, vt sẽper senatus, quoties ex officio debebat, conueniret; ac ne vel tardius, quam constitutum esset, accederet: vel maturius abiret.

* Vibulenus

A τοὺς ταῦτα διὰ πάσης, ὡς εἰπεῖν, τῆς ἡγεμονείας αὐτοῦ ἐγίγνετο. τῶν δὲ δὴ καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς αἰτούντων ἐξελέγετο ὅσους ἤθελε, καὶ σφᾶς ἐς τὸ συνέδριον ἐσέπεμπε, τοὺς μὲν συνιστὰς αὐτῷ (οἵπερ ὑπὸ πάντων ᾑροῦντο) τοὺς δὲ ἐπί τε τοῖς δικαιώμασι, καὶ ἐπὶ τῇ ὁμολογίᾳ, τῷ τε κλήρῳ ποιούμενος. καὶ μετὰ τοῦτο ἔς τε τὸν δῆμον † καὶ ἐς τὸ πλῆθος οἱ προσήκοντες ἑκατέρῳ, τῆς ἀρχαίας ὁσίας ἕνεκα, καθάπερ καὶ νῦν, ὥστε ἐν εἰκόνι δοκεῖν γίγνεσθαι, ἐσιόντες ἀπεδείκνυντο. εἰ δ᾽ οὖν ποτε ἐνέλιπόν τινες, ἢ καὶ B φιλονεικίᾳ ἀκράτῳ ἐχρήσαντο, καὶ ἐλάττους * προεχειρίζοντο. τῷ γοῦν ἐπιόντι ἔτει ἐν ᾧ ὅ, τε Γάλβας † ὁ Σερούιος, ὁ μετὰ ταῦτα αὐταρχήσας, καὶ Λούκιος Κορνήλιος, τὸ τῶν ὑπάτων ὄνομα ἔσχον, πεντεκαίδεκα στρατηγοὶ ἐγένοντο· καὶ τοῦτο ἐπὶ πολλὰ ἔτη συνέβη. ὥστε ἔστι μὲν ὅτι ἑκκαίδεκα, ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ παρ᾽ ἕνα ἢ καὶ δύο χειροτονεῖσθαι.

† καὶ ἐς τὸ πλῆθος αἱ τῇ θ εἰσιόντες ἐκατέρῳ

* προεχειρίζοντο.

† ὁ Σέργιος

Τιβέριος δὲ δὴ ἦλθε μὲν πρὸς τὸ ἄστυ, καὶ διέτριψεν ἐν τοῖς πέριξ αὐτοῦ τόποις, οὐ μέντοι καὶ ἐσεφοίτησεν εἴσω, καίτοι καὶ τριάκοντα σταδίους ἀπέχων, καὶ C τὰς θυγατέρας τάς τε τοῦ Γερμανικοῦ τὰς λοιπάς, καὶ τὴν τοῦ Δρούσου τὴν Ἰουλίαν ἐκδούς. καὶ διὰ τοῦτο οὐδ᾽ ἡ πόλις τοὺς γάμους αὐτῶν ἑώρτασεν, ἀλλά τά τε ἄλλα καὶ ἡ βουλὴ καὶ τότε καὶ συνήχθη καὶ ἐδίκασε. σφόδρα γὰρ ἐπιμελὲς ἐποιεῖτο, ἀεὶ σφᾶς ὁσάκις ἂν † καθήκῃ συνιέναι· καὶ μήτ᾽ ὀψιαίτερον ἀπαντᾶν τοῦ τεταγμένου, μήτε πρωϊαίτερον ἀπαλλάττεσθαι. καὶ πολλὰ περὶ τούτου καὶ τοῖς ὑπάτοις ἐπέστελλε· καί ποτέ τινα ὑπ᾽ αὐτῶν καὶ ἀναγνωσθῆναι ἐκέλευσεν. ὃ καὶ ἐπ᾽ ἄλλων πραγμάτων ἐποίει, καθάπερ μὴ δυνά- D μενος αὐτὰ ἄντικρυς τῇ βουλῇ γράψαι. ἐσέπεμπε δὲ ἐς αὐτὴν οὐ μόνον τὰ βιβλία τὰ διδόμενά οἱ παρὰ τῶν μηνυόντων τι, ἀλλὰ καὶ τὰς βασάνους ἃς ὁ Μάκρων ἐποιεῖτο· ὥστε μηδὲν ἐπ᾽ αὐτοῖς πλὴν τῆς καταψηφίσεως γίγνεσθαι. ἐπεὶ μέντοι † Οὐιβίλιός τις Ἀγρίππας ἱππεὺς φάρμακον ἐν αὐτῷ τῷ βουλευτηρίῳ ἐκ δακτυλίου ῥοφήσας ἀπέθανε, καί τι ὁ Νερούας μηκέτι τὴν συνουσίαν αὐτοῦ φέρων ἀπεκαρτέρησε, διά τε τἆλλα, καὶ μάλισθ᾽ ὅτι τοὺς νόμους τοὺς περὶ τῶν συμβολαίων ὑπὸ τοῦ Καίσαρος τεθέντας, ἐξ E ὧν καὶ ἀπιστία καὶ ταραχὴ πολλὴ γενήσεσθαι ἔμελλεν, ἀνενεώσατο· καὶ πολλά γε αὐτοῦ παρακαλοῦντος ὅπως τι αὖ φαίη, οὐδ᾽ ἀποκρίνασθαί τι ἠθέλησε· τό, τε πρᾶγμα τὸ κατὰ τὰ δανείσματα ἐμετρίασε, καὶ δισχιλίας καὶ πεντακοσίας μυριάδας τῷ δημοσίῳ ἔδωκεν, ὥστ᾽ αὐτὰ ὑπ᾽ ἀνδρῶν βουλευτῶν ἀτόκει τοῖς δεομένοις ἐς τρία ἔτη ἐκδανεισθῆναι. τούς τε ἐπιβοωντάτους τῶν τὰς κατηγορίας ποιουμένων ἀποθανεῖν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐκέλευσε. καὶ ἐνδεῖξαί τινα ἀν-

† [illegible]

† Οὐιβουλήνός τις, aut Οὐιβουλλῖνος

δρὸς ἐν τοῖς ἑκατοντάρχοις ἐξητασμένου βουληθέντος, ἀπεῖπε μηδένα στρατιώτην τοῦτο ποιεῖν· ἱππεῦσι καὶ βουλευταῖς ἐπιτρέπων αὐτὸ προσετίθει. οὐ μὴν ἀλλ' ἐν μὲν τούτῳ ἐπῃνεῖτο, καὶ μάλισθ' ὅτι ψηφισθέντα οἱ ἐπ' αὐτοῖς πολλὰ οὐκ ἐδέξατο· ἐκ δὲ δὴ τῶν ἐρώτων, οἷς *ἀναίδην καὶ τῶν εὐγενεστάτων καὶ ἀρρένων καὶ θηλειῶν ὁμοίως ἐχρῆτο, † διεβάλλετο. ὁ γοῦν Μάριος ὁ Σέξτος ἐκεῖνος ὁ φίλος αὐτοῦ, (καὶ διὰ τοῦτο καὶ πλουτήσας καὶ δυνηθεὶς τοσοῦτον, ὥστ' ἐπειδὴ γείτονί τινι ὠργίσθη, δειπνίσαι τε αὐτὸν ἐπὶ δύο ἡμέρας, καὶ τῇ μὲν προτεραίᾳ τὴν ἔπαυλιν αὐτοῦ πᾶσαν κατασκάψαι, τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπί τε τὸ μεῖζον καὶ ἐπὶ τὸ λαμπρότερον αὐτὴν ἀνοικοδομῆσαι, ἀγνοοῦντί τε αὐτῷ τοὺς ταῦτα πεποιηκότας, ἑκάτερον ὁμολογῆσαι, καὶ προσδείξαντα εἰπεῖν ὅτι, Οὕτω καὶ ἀμύνεσθαι τινὰ καὶ ἀμείβεσθαι καὶ οἶδα καὶ δύναμαι) τὴν θυγατέρα ἐκπρεπῆ οὖσαν ὑπεκπέμψας ποι, ἵνα μὴ ὁ Τιβέριος αὐτὴν αἰσχύνῃ, αἰτίαν ἔσχεν ὡς συνών οἱ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ συναπώλετο. ἐπὶ μὲν οὖν τούτοις αἰσχύνην ὠφλίσκανεν, ἐπὶ δὲ τῷ τε τοῦ Δρούσου καὶ τῆς Ἀγριππίνης θανάτῳ, ὠμότητα. δοκοῦντες γὰρ οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ Σεϊανοῦ πάντα τὰ κατ' αὐτοὺς πρότερον γεγονέναι, καὶ ἐλπίσαντες σφᾶς σωθήσεσθαι τότε, ὡς καὶ ἐκείνους πεφονεῦσθαι ἔμαθον, ὑπερήλγησαν διά τε τοῦτο, καὶ ὅτι καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτῶν † μόνον οὐκ ἐς τὸ βασιλικὸν μνημεῖον κατετέθη, ἀλλὰ καὶ κρυφθῆναί που κατὰ γῆς ἐκελεύσθη, ὥστε μηδέποτε ἀνευρεθῆναι. τῇ δ' οὖν Ἀγριππίνῃ καὶ ἡ Πλαγκῖνα ἡ Μουνατία ἐπεσφάγη. πρότερον γὰρ καὶ μισῶν αὐτήν, οὐ διὰ τὸν Γερμανικόν, ἀλλὰ δι' ἄλλο τι, ὅμως ἵνα μὴ καὶ ἐκείνη τῷ θανάτῳ αὐτῆς ἐφησθῇ, ζῆν εἴα. ταῦτά τε ἅμα ἔπραττε, καὶ τὸν Γάιον ταμίαν οὐκ ἐν τοῖς πρώτοις ἀπέδειξεν, ἐς δὲ δὴ τὰς ἄλλας ἀρχὰς πέντε ἔτεσι θᾶσσον τοῦ καθήκοντος προαγαγεῖν ὑπέσχετο· καίτοι καὶ τῆς γερουσίας δεηθεὶς, ὅπως μήτε πολλαῖς μήτ' ἀκαίροις τιμαῖς αὐτόν, μὴ καὶ ἐξοκείλῃ ποι, ἐπαίρῃ. εἶχε μὲν γὰρ καὶ τὸν Τιβέριον τὸν ἔγγονον, ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν διά τε τὴν ἡλικίαν (ἔτι γὰρ παιδίον ἦν) καὶ διὰ τὴν ὑποψίαν, (οὐ γὰρ ἐπιστεύετο τοῦ Δρούσου παῖς εἶναι) παρεώρα· τῷ δὲ δὴ Γαΐῳ ὡς καὶ μοναρχήσοντι προσεῖχε, καὶ μάλισθ' ὅτι τόν τε Τιβέριον καὶ ὀλίγον χρόνον βιώσεσθαι, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου φονευθήσεσθαι σαφῶς ἠπίστατο. ἤδει μὲν γὰρ οὐδὲν οὐδὲ τῶν κατὰ τὸν Γάιον· ἀλλὰ καὶ εἶπέ ποτε αὐτῷ διαφερομένῳ πρὸς τὸν Τιβέριον ὅτι,

* ἀϊδίως

† Xiphil. διεβάλλετο. ἐν τοῖς δὲ ἄγμα ἐρώ. ὁ γοῦν Μάριος

† μόνον οὐκ ἐς

A qui aliquando centurio fuerat, indicium de aliquo deferret; omnibus † militaribus ea re interdixit, quũ equitibus & senatoribus eam concessisset. Hæc laudi Tiberio fuerunt iuxta, ac spreti qui propterea decernebantur honores. Cæterum ob libidines, quibus promiscue in nobilissimos vtriusq; sexus effusus erat, male audiebat. [Vnum exemplum referam.] Fuit inter amicos Tiberii Sex. Marius, tantis inde diuitiis ac potentia auctus, vt iratus cuidã vicinorum, biduo eũ conuiuam habuerit, ac priori die domum illius penitus subuerterit, postridie ampliorem ac splendidiorẽ refecerit: ignaroque, a quo id factum esset, v- B trunque confessus, ‡ simul dictis ostenderit, eam sibi & vlciscendi & gratias referendi adesse facultatem. Is Marius quũ formosam filiam aliquo ablegasset, ne Tiberius eam pollueret; incesti cum ea commissi accusatus est, ac cum filia periit. Ob huiusmodi flagitia turpitudinis incusabatur: at ob Drusum & Agrippinam necatos, crudelitatis. Etenim quum quæ prius id genus perpetrata erant, omnia homines Seiano ac- C cepta referrent, eoque sublato saluas res fore sperarent; postquam de eorum quoque cæde resciuerunt, quodque non modo ‡ in Mausoleo condi eorum reliquias prohibuisset, sed occultari etiam in terram defossas iussisset, ne vnquam inueniri possent: summo dolore icti fuerunt. At Agrippinæ obitus, Munatiæ Plancinæ necem traxit. quanuis ei iam ante Tiberius infensus, non Germanici, sed alia de causa, tamen vsura vitæ D frui passus fuerat, ne eius mors Agrippinæ gaudio esset. Caium quoque Cæsarem non inter primos quæstorem fecit, attamen ad reliquos magistratus quinquennio, quam leges ferrent, maturius se eum euecturum pollicitus est; orato etiam senatu, ne eum multis ac intempestiuis honoribus extollerent, quam rectum vitæ cursum non tenendi occasionem esset habiturus. Erat ipsi nepos etiam nomine Tiberius, verum eo & propter ætatem, (puer enim erat adhuc) & propter suspicionem, (quod E non credebatur ‡ Drusi sanguine natus) neglecto; Caio tanquam imperii potituro, deditus erat, eo magis, quod Tiberium haud diu victurum, ac ab ipso Caio interemptum iri compertum habebat. nihil enim eorum, quæ etiam Caio essent euentura, ignorabat: & quodam tempore ei cum Tiberio litigan-

† emeritis

‡ simul hoc ipso exemplo ostenderit.

‡ in monimento regio

‡ esse Drusi filium

Ἀτρέας διὰ τὴν μιαιφονίαν εἶναι προσεποιήσατο, καὶ ὑπέφηνεν ὅτι καὶ ἐγὼ σοῦ τὸν Αἴαντα αὐτὸν ποιήσω, ἀναγκάσω οἱ προσήγαγεν αὐθέντην ἀπολέσθαι. οὐ μὴν καὶ ἐπὶ τούτῳ κατηγορήθη, ἀλλ' ὡς τὴν Λιουίλλαν μεμοιχευκώς. πολλοὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλοι δι' αὐτήν, οἱ μὲν ἐπ' ἀληθείας, οἱ δὲ ἐκ συκοφαντίας, ἐκολάσθησαν.

Τούτων δὲ οὕτως ἐν τῇ Ῥώμῃ γιγνομένων, οὐδ' οἱ ὑπήκοοι ἡσύχαζον· ἀλλ' ἐπειδὴ τάχιστα νεανίσκος τις, Δροῦσος λέγων εἶναι, περί τε τὴν Ἑλλάδα καὶ περὶ τὴν Ἰωνίαν ὤφθη, καὶ ἐδέξαντο αὐτὸν ἀσμένως αἱ πόλεις καὶ συνῄροντο. κἂν ἐς τὴν Συρίαν προχωρήσας τὰ στρατόπεδα κατέσχεν, εἰ μὴ γνωρίσας τις αὐτὸν κατέσχε, καὶ πρὸς τὸν Τιβέριον ἀνήγαγεν. ἐκ δὲ τούτου Γάιος μὲν Γάλλος καὶ Μάρκος Σερουίλιος ὑπάτευσαν. Τιβέριος δὲ ἐν Ἀντίῳ τοὺς τοῦ Γαΐου γάμους ἑώρταζεν. ἐς γὰρ τὴν Ῥώμην οὐδὲ δι' ἐκείνους ἐσελθεῖν ἠθέλησεν, ἐπειδὴ Φουλκίνιός τις Τρίων, φίλος μὲν τοῦ Σηιανοῦ γενόμενος, σφόδρα δὲ αὐτῷ διὰ τὰς συκοφαντίας κεχαρισμένος, κατηγορηθείς τε παρεδόθη καὶ δείσας ἑαυτὸν προαπέκτεινε, πολλὰ μὲν ἐκεῖνον, πολλὰ δὲ καὶ τὸν Μάκρωνα ἐν ταῖς διαθήκαις λοιδορήσας. καὶ οἱ μὲν παῖδες αὐτοῦ οὐκ ἐτόλμησαν αὐτὰς δημοσιεῦσαι. ὁ δὲ δὴ Τιβέριος, μαθὼν τὰ γεγραμμένα, ἐς τὸ βουλευτήριον σφᾶς ἐσκομισθῆναι ἐκέλευσεν. ἥκιστά τε γὰρ αὐτῷ τῶν τοιούτων ἔμελε, καὶ τὰς κατηγορίας καὶ λαθραίους ἔσθ' ὅτε ἐς τοὺς πολλοὺς ἑκών, ὥσπερ τινὰς ἐπαίνους, ἐξέφαινεν. ἀμέλει καὶ ὅσα ὁ Δροῦσος, οἷα ἔν τε ταλαιπωρίᾳ ὢν καὶ κακοπαθῶν, ἐξελάλησε, καὶ ταῦτα ἐς τὴν βουλὴν ἐσέπεμψε. Τρίων μὲν οὖν οὕτως ἀπέθανε. Ποππαῖος δὲ Σαβῖνος, τῆς τε Μυσίας ἑκατέρας, καὶ προσέτι καὶ τῆς Μακεδονίας ἐς ἐκεῖνο τοῦ χρόνου παρὰ πᾶσαν (ὡς εἰπεῖν) τὴν τοῦ Τιβερίου ἀρχὴν ἡγεμονεύσας, ἥδιστα προαπηλλάγη, πρὶν τινὰ αἰτίαν λαβεῖν. καὶ αὐτὸν ὁ Ῥήγουλος ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς διεδέξατο. καὶ γὰρ ἡ Μακεδονία, ὡς δέ τινές φασι, καὶ ἡ Ἀχαΐα, ἀκληρωτὶ προσετάσσοντο.

Ὑπὸ δὲ δὴ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ὁ Ἀρτάβανος ὁ Πάρθος, τελευτήσαντος τοῦ Ἀρτάξου, τὴν Ἀρμενίαν Ἀρσάκῃ τῷ ἑαυτοῦ υἱεῖ ἔδωκε, καὶ ἐπειδὴ μηδεμία ἐπὶ τούτῳ τιμωρία παρὰ τοῦ Τιβερίου ἐγένετο, τῆς τε Καππαδοκίας ἐπείρα, καὶ ὑπερηφανώτερον καὶ τοῖς Πάρθοις ἐχρῆτο. ἀποστάντες οὖν τινὲς αὐτοῦ, ἐπρεσβεύσαντο πρὸς τὸν Τιβέριον, βασιλέα σφίσιν ἐκ τῶν ὁμηρευόντων αἰτοῦντες· καὶ αὐτοῖς τότε μὲν Φραάτην τὸν τοῦ Φραάτου, τελευτήσαντος δὲ ἐκείνου κατὰ τὴν ὁδόν, Τηριδάτην, ἐκ τοῦ βασιλικοῦ καὶ αὐτὸν γένους ὄντα, ἔπεμψε. καὶ ὅπως γε ὡς ῥᾷστα τὴν βασιλείαν παραλάβῃ, ἔγραψε † Μιθριδάτῃ τῷ Ἴβηρι ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἐσβαλεῖν, ἵνα ὁ Ἀρτάβανος τῷ υἱεῖ βοηθῶν ἀπὸ τῆς † οἰκίας ἀπαρθῇ. καὶ ἐγένοντο οὕτως· οὐ μέντοι καὶ ἐπὶ πολὺ ὁ Τηριδάτης ἐβασίλευσεν. ὁ γὰρ Ἀρτάβανος Σκύθας προσλαβών, οὐ χαλε-

† Μιθριδάτῃ
† οἰκείας

Atreique se, ppter patrata parricidia nomine notatū, sed Aiacem se de Scauro facturum: compulitque hominem ad inferendas sibi ipsi [a] manus, non hoc obiecto, sed adulterio Liuillę. Multi.n. propter hãc, alii vero, alii cõficto crimine, pœnas dederãt.

Eo Romæ rerum euentu, ne subditi quidē quieuerunt. Drusū quidā se adolescens iactabat. is per Græciam & Ioniam visus, ab vrbibus vltro acceptus, & auxilio firmatus, in Syriā haud dubie venisset, exercitusque occupasset, nisi quis eum agnitum detinuisset, & ad Tiberiū misisset. Secuti cõsules C. Gallus, M. Seruilius. Tiberius Antii nuptias Caii Caligulæ celebrauit. Nam ne harum quidē nuptiarū causa Romam venire volebat, quia Fulcinius Trio, qui amicus quondam Seiani, ipsi propter quadruplationes gratissimus, [b] die dicta metuens accusatores, vita seipsum exuerat, multis in testamēto suo in ipsum Tiberium, multis in Macronem conuitiis relictis. Id testamentum [c] quum non auderent publicare, ipse vbi quid scriptum in eo esset cognouit, in senatum afferri iussit: minime cõuitia ista curans, qui occultas etiā de se querelas sæpius in vulgus edi, tanquam laudes suas, volebat. Hæc certe ipsa quoque, quę Drusus in tãtis miseriis & malis verba protulisset, ad senatum scripta [d] misit. Poppæus porro Sabinus, qui ad id vsque tēporis per omnem fere Tiberii principatum Mysiæ vtriq; & Macedonię pfuerat, [e] gratissimū habuit, nece sibi vltro cõscita iudicia omnia euitare. Et in prefectura Regulus successit. nā Macedonia, & si quibusdā credim', Achaia, extra sortē [prouincię] dabãt.

Sub idē tēpus Artabanus Parthiæ rex, mortuo Artaxa, filio suo Arsaci Armeniā dedit: idq; quū a Tiberio impune tulisset, Cappadociā quoq; attētauit, & superbius Parthos tractauit. Itaq; nõnulli defecerūt ab eo, & missis ad Tiberiū legatis, regē sibi vnū ex obsidib' petierūt. Iis statim Tiberius [f] Phraatē, eo in itinere mortuo, Teridatē, regii & ipsum generis, misit: cui vt expeditius regnū adire liceret, [g] Mithridati Ibero scripsit, Armeniā inuaderet; vt Artabanus, dū filio opitularetur, [h] domo abstraheret. atq; ita factū est. Neq; tamē diu Teridates regnū tenuit. etenim Scytharū auxilio eum Artabanus non magno labo-

a manus. Non tamen hoc accusatus fuit nomine, sed ob adulterii cū Liuilla consuetudinem. Quippe cõplures etiam alii propter hanc, partim merito supplicio, partim calumniā fuere puniti.

ANNO V.C. 788.

b accusatus fuerat, ut proditum, prã quo metu se ipsum ante diem occiderat, multis.

c quum liberi eius nõ auderent

d misit. Trio quidē ita periit. Poppæus autē Sabinus,

e iucundissime vita decessit ante, quā aliquod ei crimen impingerētur.

f Phraatē, Phraatis filium, atque hoc in itinere mortuo,

g Mithradati

h a sua ditione discederet.

re expulit. Armenia autem Mithridati data est, filio, vt videtur, Mithridatis Iberi, fratri Pharasmanis, qui ei in regno Iberiæ successit. Sex. * Papinio, Q. Plautio consulibus, Tiberis multas vrbis partes aqua repleuit, ita vt nauibus peruiæ essent: incendio longe plura propter circum & Auentinum perierunt. itaque Tiberius millies sestertiûm iis, qui damnum inde tulissent, leuandis impendit.

ANNO V.C. 789

* Papirio,

Quod si Ægyptiç etiã res ad Romanos attinét, eo anno ibi phœnix apparuit. Hęc omnia visa sunt mortẽ Tiberii prænũtiare. Nam tunc Thrasyllus, Tiberius autem anno insequenti, Cn. Proculo, Pontio Nigrino consulibus, mortẽ obiit. Cæterum Macro permultis, ac inter eos Domitio, insidias tetẽderat, criminibus & quæstionibus falso paratis: [a] qui omnes morte mulctati fuissent, nisi Thrasyll9 sapientissime Tiberiũ tractasset. Quippe quum diẽ & horã suę mortis præcise indicasset, Tiberium decem adhuc annos victurum affirmauit; vt spe longioris vitæ necẽ eorũ non properaret. Neq; id consiliũ irritum fuit. nam Tiberius existimans fore, vt per otiũ posset omnia, quæ statuisset perficere, nihil festinauit: neq; offensus est, quũ senatus iudicium distulisset, quia rei quęstionibus contradixissent. Etenim quædã mulier quũ seipsam sauciasset, in curiam illata est, atq; inde in carcerẽ abducta obiit. L. Arruntius ætate [b] & moribus grauis, mortẽ sibi consciuit, quanquã iam ægrotante Tiberio, ita vt spes nulla, morbo leuatum iri, esset. tamen quia Caii malitiam norat, maluit antequã eũ experiretur, vita concedere; non posse se in senectute sua [c] dominũ, eumq; talẽ, ferre dicens. Reliqui partim iam damnati, quia tamen intra decimum diem morte afficere eos prohibitum erat. partim quũ graui morbo Tiberium conflictari nuntiatum esset, dilato iudicio euaserunt.

ANNO V.C. 790.

a nec tamen omnes hi sic consimulati perierunt, eidque propter Thrasyllum, qui egregia Tiberium arte circũuenit. Quippe quũ

b & doctrina præcellens,

c domino nouo, ac tali quidem seruire, dicẽs.

Miseni mortuus est Tiberius, antequã de iis causis resciret; quũ diu iã ægrotus, tamen ad id tempus, quod Thrasyllus prædixerat, victurum se sperans, neque medicos consuluisset, neque victus rationẽ mutasset; sed sæpenumero, vt senectute & morbo haud acri sensim tabescens, imbecillitatem cum valetudine mutasset. Eo multis aliis, Caio autem in primis modo spem, ceu moriturus, modo metum,

πως αὐτὸν ἐξήλασε. τὰ μὲν οὖν τῶν Πάρθων οὕτως ἔσχε. τὴν δὲ Ἀρμενίαν ὁ Μιθριδάτης ὁ Μιθριδάτου μὲν τοῦ Ἴβηρος, ὡς ἔοικε, παῖς, Φαρασμάνου δὲ τοῦ μετ' αὐτὸν τῶν Ἰβήρων βασιλεύσαντος ἀδελφὸς ἔλαβε. Σέξτου δὲ δὴ τοῦ † Παπινίου μετὰ Κυΐντου Πλαυτίου ὑπατευσάντων, ὅ, τε Τίβερις πολλὰ τῆς πόλεως ἐπέκλυσεν, ὥστε πλευσθῆναι, καὶ πυρὶ πολὺ πλείω περί τε τὸν ἱππόδρομον καὶ περὶ τὸν Ἀβεντῖνον ἐφθάρη· ὥστε τὸν Τιβέριον δισχιλίας καὶ πεντακοσίας μυριάδας τοῖς ζημιωθεῖσί τι ἀπ' αὐτοῦ δοῦναι.

† Παπίου

Εἰ δέ τι καὶ τὰ Αἰγύπτια πρὸς τοὺς Ῥωμαίους προσήκει, ὁ φοῖνιξ ἐκείνῳ τῷ ἔτει ὤφθη. καὶ ἔδοξε πάντα ταῦτα τὸν θάνατον τοῦ Τιβερίου προσημαίνειν. τότε μὲν γὰρ ὁ Θράσυλλος, τῷ δὲ ἐπιόντι ἔτει ἐκεῖνος ἐπί τε Γναΐου Πρόκλου καὶ ἐπὶ Ποντίου Νιγρίνου ὑπάτων ἐτελεύτησεν. ἐτύγχανε δὲ ὁ Μάκρων ἄλλοις τε συχνοῖς καὶ τῷ Δομιτίῳ ἐπιβεβουλευκὼς, καὶ ἐγκλήματα καὶ βασάνους κατ' αὐτῶν ἐσκευωρημένος. οὐ μὴν καὶ πάντες οἱ αἰτιαθέντες ἀπέθανον, διὰ τὸν Θράσυλλον σοφώτατα τὸν Τιβέριον μεταχειρισάμενον. περὶ μὲν γὰρ αὐτοῦ καὶ πάνυ ἀκριβῶς καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν ἐν ᾗ τελευτήσοιτο εἰπεν· ἐκεῖνον δὲ δὴ δέκα ἄλλα ἔτη ζήσεσθαι ἔφη, ὅπως ὡς καὶ ἐπὶ μακρότερον ζήσων, μὴ ἐπειχθῇ σφᾶς ἀποκτεῖναι. ὃ καὶ ἐγένετο· νομίσας γὰρ καὶ μετὰ τοῦτο ἐξεῖναί οἱ πάνθ' ὅσα ἐβούλετο κατὰ σχολὴν πρᾶξαι, οὔτ' ἄλλως ἔσπευσε, καὶ τῆς βουλῆς, αἰτιασαμένων τι πρὸς τὰς βασάνους τῶν ὑπευθύνων, ἀναβαλομένης τὴν καταδίκην σφῶν, οὐκ ὠργίσθη. γυνὴ μὲν γάρ τις ἑαυτὴν τρώσασα, ἐσεκομίσθη τε ἐς τὸ συνέδριον, καὶ ἐκεῖθεν ἐς τὸ δεσμωτήριον ἀπαχθεῖσα, ἀπέθανε. καὶ Λούκιος Ἀρρούντιος καὶ ἡλικίᾳ καὶ παιδείᾳ προήκων, ἑκούσιος (καίτοι τοσοῦτος ἤδη τοῦ Τιβερίου καὶ νομιζομένου μὴ ῥαΐσειν) ἐφθάρη. τὴν γὰρ τοῦ Γαΐου κακίαν συνιδὼν, ἐπεθύμησε, πρὶν πειραθῆναι αὐτοῦ, προαπαλλαγῆναι. εἰπὼν ὅτι, Οὐ δύναμαι ἐπὶ γήρως δεσπότῃ καινῷ καὶ τοιούτῳ δουλεῦσαι. Οἱ δὲ δὴ ἄλλοι, οἱ μὲν καταψηφισθέντες, ἀλλ' ὅτι γε οὐκ ἐξῆν αὐτοὺς πρὸ τῶν δέκα ἡμερῶν ἀποθανεῖν, οἱ δὲ τῆς δίκης αὐτῆς (ἐπειδὴ τὸν Τιβέριον κακῶς ἀρρωστοῦντα ἤσθοντο) ἀναβληθείσης, ἐσώθησαν.

Ἔφθασε γὰρ ἐν Μισηνῷ μεταλλάξας πρὶν τι αὐτῶν μαθεῖν. ἐνόσει μὲν γὰρ ἐκ πλείονος χρόνου, προσδοκῶν δὲ δὴ τὴν τοῦ Θρασύλλου πρόρρησιν βιώσεσθαι, οὔτε τοῖς ἰατροῖς ἐκοινοῦτό τι, οὔτε τῆς διαίτης μετέβαλλεν, ἀλλὰ πολλάκις (οἷα ἐν γήρᾳ καὶ νόσῳ μὴ ὀξείᾳ κατὰ βραχὺ μαραινόμενος) τοτὲ μὲν ὅσον οὐκ ἀπεψύχετο, τοτὲ δὲ ἀνερρώννυτο. κἀκ τούτου πολλὴν μὲν ἡδονὴν τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῷ Γαΐῳ, ὡς καὶ τελευτήσων, πολλὴν δὲ καὶ φόβον,

ὡς

ὡς καὶ ζήσων, ἐνεποίει. δείσας οὖν ἐκεῖνος μὴ καὶ ἀληθῶς ἀνασωθῇ, οὔτε ἐμφαγεῖν τι αἰτήσαντι αὐτῷ, ὡς καὶ βλαβησομένῳ, ἔδωκε, καὶ ἱμάτια πολλὰ καὶ παχέα, ὡς καὶ θερμασίας τινὸς δεομένῳ, περιέβαλε· καὶ οὕτως ἀπέπνιξεν αὐτόν, συναιρομένου πῃ αὐτῷ καὶ τοῦ Μάκρωνος. ἅτε γὰρ κακῶς ἤδη τοῦ Τιβερίου νοσοῦντος, τὸν νεανίσκον ἐθεράπευε· καὶ μάλισθ' ὅτι ἐς ἔρωτα αὐτὸν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς Ἐννίας Θρασύλλης προϋπῆκτο. ὅπερ καὶ ὁ Τιβέριος ὑποπτεύσας ποτέ, Εὖ γε (ἔφη) τὸν δυόμενον ἐγκαταλιπὼν, πρὸς τὸν ἀνατέλλοντα ἐπείγῃ. Τιβέριος μὲν δή, πλείστας μὲν ἀρετάς, πλείστας δὲ κακίας ἔχων, καὶ ἑκατέραις αὐταῖς, ὡς καὶ μόναις, κεχρημένος, οὕτω δὴ μετήλλαξε τῇ ἕκτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ Μαρτίου ἡμέρᾳ. ἐβίω δὲ ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη, καὶ μῆνας τέσσαρας, καὶ ἡμέρας ἐννέα· ἀφ' ὧν ἔτη μὲν δύο καὶ εἴκοσι, μῆνας δὲ ἑπτὰ καὶ ἡμέρας ἑπτὰ ἐμονάρχησε. καὶ δημοσίας τε ταφῆς ἔτυχε, καὶ ἐπῃνέθη ὑπὸ τοῦ Γαΐου.

A ceu victurus, obiecerat. Ideo Caius metuens, ne vere valetudinem recuperaret, cibum peteti negauit (scilicet damnũ, si obtulisset, laturo: iniectisque multis ac densis vestimẽtis, tanquam calefactione egenti, suffocauit eum: nonnihil etiam Macronis auxilio vsus, qui adolescẽti iam obsequebatur, male tum affecto Tiberio: cumque ante in amorẽ vxoris suæ Enniæ Thrasyllæ pellexerat. Quod ipsũ aliquãdo suspicat' ita esse Tiberius; Bene tu, dixerat, qui sole occidẽte relicto, ad orientẽ B [a] te cõfers. Ita Tiberius, homo multis virtutibus, multis vitiis præditus, [b] vtrisque peculiariter vsus, mortuus est VII Kal. Aprilis. Vixit annos LXXVII, menses quatuor, dies nouem. Imperauit annos XXII, menses VII, ac dies totidem. Publico funere elatus est, habita oratione in laudem ipsius à Caio.

a properas.

b & vtrisque sic vsum, quasi sola vel illa, vel hac, in eo fuissent, mortuus

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ῬΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

τὸ πεντηκοστὸν ἔνατον βιβλίον.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER QVINQVAGESIMUSNONUS.

ΤΑΔΕ ἘΝΕΣΤΙΝ ἘΝ ΤΩ πεντηκοστῷ ἐνάτῳ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

HÆC INSVNT LIBRO LIX. Romanæ historiæ Dionis.

ΧΡΟΝΟΥ ΠΛΗΘΟΣ, ΤΑ ΛΟΙΠΑ ΤΗΣ Γαΐου Ἀχερρωνίου Ποντίου Νιγρίνου ὑπατείας καὶ ἄλλα ἔτη τρία, ἐν οἷς ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι οἵδε ἐγένοντο.

M. † Ἀκύλας Γ. υἱ. Ἰουλιανός,
Γ. Καῖσαρ Γερμανικός, τὸ β΄,
Γ. Καῖσαρ τὸ γ΄ μόνος.
Γ. Καῖσαρ, τὸ δ΄,

Πόπλιος Νώνιος, Μ. υἱ. Ἀσπρήνας.
Λ. Ἀπρώνιος Λ. υἱ. Κιλνιανός, ἢ Κεσιανός.
Γν. Σέντιος, Γναίου υἱ. Σατορνῖνος.

† al. Ἀκυΐλιος

Οὗτος ὁ ἐνιαυτὸς οὐ συναριθμεῖται, διὰ τὸ τὰ πλείω αὐτοῦ ἐν τῷ ἑξηκοστῷ γεγράφθαι.

ANNI RELIQVA PARTE HAEC GESTA, C. Acerronio & Pontio Nigrino coss. tum tribus aliis: quibus consulatum gessere,

ANNO V.C. 791.	M. [a] Aquila C.F. Iulianus,	& P. Nonius M.F. Asprenas.
792.	C. Cæsar Germanicus II,	& L. Apronius L.F. Celianus, siue Cestianus.
793.	C. Cæsar III, solus.	
794.	C. Cæsar, IV,	& Cn. Sentius Cn.F. Saturninus.

Hic annus non annumeratur, quia pleraque eius acta in libro LX. referuntur.

a al. Aquilius
b Tiberio de quo hae litteris prodita sunt, successit
c commisisset.
d perscripta reliquerat,
e successorum
f Testamenti quidem tabulas non edere licuisset, quod ea eu perscripta Caius haud ignoraret: sed quia plerisque ea eadem constabat, ac partim Augustum ipse, partim senatum (uti quidem videbatur) aliquam hominum incursuræ reprehensionem erant per senatum eas euertere maluit, quam supprimere.
Ob legata vero quadam ipse liberalitatis gloriam apud vulgus sibi parauit, quasi & alia omnia quasi a seipso præstaret: & militibus prætorianis, exercitia sua spectante tam ipso quam senatu exhibentibus, relictos viritim CCL denarios distribueret, aliis de suo totidem additis: & populo quadringenties quinquagies sestertium, (tantum enim ei legatum erat) & sexagenos præterea viritim denarios, quos ei in adtionem togæ virilis non dederat, cum fœnore reque redditorum denariorum singulis persolueret. Inde militibus Vrbanis, & Vigilibus, & extra Italiam merentibus, & si qua copia Romanorum erat alia minoribus in castellis copia, legata repræsentauit.

[b] Tiberio successit B Caius, Germanici & Agrippinæ filius, quem Germanicum quoque & Caligulam dictum fuisse ostendimus. Reliquerat sane Tiberius nepoti suo Tiberio principatum, sed Caius testamentum per Macronem in senatum misit, idque consulum, reliquorumque ante ad hoc præparatorum sententiis irritum iudicari fecit, tanquam ab homi- C ne mentis impote conditum; qui imperium puero, cui ne in curiam esset per ætatem aditus, [c] legasset. Ita Tiberium imperio tunc exutum, post adoptatum sibi, occidit. Quamquam Tiberius eandem sententiam suam multis modis [d] perscripserat, quasi vires ita habituram: quæ omnia scripta in senatu tunc sunt a Macrone recitata: sed nihil consilii aduersum ingratitudinem hominum, & vim [e] posterorum valet. Ita Tiberio ea euenerunt, quæ ipse matri suæ fe- D cerat: nisi quod is nemini quicquam legatorum eius testamento dedit, at quæ ipse aliis legasset, excepto nepote, omnia persoluta sunt omnibus: euidenti indicio, omnem de testamento actionem, nepotis eius causa adornatam fuisse. [f] nam quum satis compertam Caius haberet testamenti eius sententiam, posſetque id supprimere; tamen quia multi erant conscii, ipse inuidiam eam subiturus, maluit senatus auxilio id euertere, quam occultare, eique culpam imputari. Cæterum le- E gata omnia quasi ex suo omnibus persoluens, liberalitatis apud homines opinionem sibi parauit. Itaque statim exercitio prætoriarum cohortium coram senatu edito, legatum iis distribuit, mille in singulos nummos, additis totidem a se: populo quadringenties quinquagies sestertium (id enim legatum erat) ac viritim sexagenos denarios, quos quum ipse virilem togam acciperet, non persoluerat; cum

Περὶ μὲν οὖν Τιβερίου ταῦτα παραδέδοται. διεδέξατο δὲ αὐτὸν ὁ Γάιος, τοῦ Γερμανικοῦ καὶ τῆς Ἀγριππίνης παῖς, ὃν καὶ Γερμανικὸν καὶ Καλιγόλαν ὥσπερ εἶπον, ἐπωνόμαζον. ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ τῷ Τιβερίῳ τῷ ἐγγόνῳ τὴν αὐταρχίαν κατέλιπεν· ὁ δὲ δὴ Γάιος τὰς διαθήκας αὐτοῦ ἐς τὸ συνέδριον διὰ τοῦ Μάκρωνος ἐσπέμψας, ἀκύρους ὑπό τε τῶν ὑπάτων καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων τῶν προπαρεσκευασμένων οἱ, ὡς καὶ παραφρονήσαντος, ἐποίησεν ὅτι παιδίῳ, ᾧ μηδὲ ἐσελθεῖν ἐς τὸ βουλευτήριον ἐξῆν, ἄρχειν σφᾶς ἐπέτρεψε. τότε τε οὖν παραχρῆμα οὕτως αὐτὸν τῆς ἀρχῆς παρέλυσε, καὶ μετὰ τοῦτο ποιησάμενος ἀπέκτεινε. καίτοι ὁ Τιβέριος πολλαχῇ τὰ αὐτὰ γράψας, ὡς καὶ ἰσχύν τινα παρὰ τοῦτο ἕξοντα, κατέλιπε, καὶ πάντα τότε ἐκεῖνα ὑπὸ τοῦ Μάκρωνος ἐν τῇ γερουσίᾳ ἀνεγνώσθη. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ οὔτε πρὸς τὴν ἀγνωμοσύνην, οὔτε πρὸς τὴν δύναμιν τῶν διαδεχομένων τινὰ, ἐπίσκηψις τις ἰσχύει. ταῦτ' οὖν ὁ Τιβέριος ἔπαθεν, ὅσαπερ τὴν μητέρα ἐπεποιήκει· πλὴν καθ' ὅσον αὐτὸς μὲν οὐδὲν οὐδενὶ ἐκ τῶν ἐκείνης διαθηκῶν ἀπήλλαξε, τὰ δὲ ὑπ' αὐτοῦ καταλειφθέντα, πᾶσι, πλὴν τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ, ἀπεδόθη. ἀφ' οὗπερ καὶ κατάδηλον οὐχ ἥκιστα ἐγένετο ὅτι διὰ τὸ παιδίον πᾶν τὸ κατὰ τὰς διαθήκας αἰτίαμα συνεσκευάσθη. ἐξῆν μὲν γὰρ μὴ ἐκφῆναι σφᾶς, (οὐ γάρ που τὰ γεγραμμένα ἠγνόησεν) ἐπεὶ δὲ πολλοί τε αὐτὰ ᾔδεσαν, καὶ ἔμελλεν ἐκ μὲν τοῦ, ὁ Αὔγουστος, ἐκ δὲ τοῦ, ἡ βουλὴ τὴν αἰτίαν (ὥς γε καὶ ἐδόκει) λήψεσθαι, ἀναδέξασθαι μᾶλλον αὐτὰς δι' ἐκείνης, ἢ συγκρύψαι, ἠθέλησε. πρὸς δὲ τὰ καταλειφθέντα ἀπ' αὐτοῦ πάντα, ὡς καὶ παρ' ἑαυτοῦ δὴ τοῖς τε ἄλλοις ἀποδοὺς, μεγαλοψυχίας τινὰ δόξαν παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐκτήσατο. τοῖς τε οὖν δορυφόροις εὐθὺς γυμνασίαν ποιουμένοις θεασάμενος μετὰ τῆς γερουσίας, τάς τε καταλειφθείσας σφίσι κατὰ πεντήκοντα καὶ διακοσίας δραχμὰς διένειμε, καὶ ἑτέρας τοσαύτας προσεπέδωκε· καὶ τῷ δήμῳ τάς τε πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ χιλίας μυριάδας (τοσαῦτα γὰρ αὐτῷ κατελείφθησαν) καὶ προσέτι τὰς ἑξήκοντα κατ' ἄνδρα δραχμὰς, ἃς ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ ἐς τοὺς ἐφήβους ἐσγραφῇ οὐκ εἰλήφεσαν, μετὰ

πάνυ πεντεκαίδεκα ἄλλων δραχμῶν ἀπέδωκε. τοῖς τε γὰρ ἀστικοῖς καὶ τοῖς νυκτοφύλαξι, τοῖς τε ἔξω τῆς Ἰταλίας ἐν τῷ καταλόγῳ οὖσι, καὶ εἴ τι ἄλλο στράτευμα πολιτικὸν ἐν τοῖς μικροτέροις τείχεσιν ἦν, τὰ καταλειφθέντα διέλυσε· τουτέστι, τοῖς μὲν ἀστικοῖς, ἀνὰ πέντε καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν δραχμάς, τοῖς δὲ ἄλλοις ἅπασι, πέντε καὶ ἑβδομήκοντα. ὁ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ περὶ τὰς τῆς Λιουίας διαθήκας ἐπεπράχει. καὶ γὰρ ἐκεῖνα πάντα ἀπήλλαξε· καὶ εἴπερ καὶ τὰ λοιπὰ χρήματα δεόντως ἀνηλώκει, μεγαλόψυχός τε ἂν καὶ μεγαλοπρεπὴς εἶναι ἔδοξεν. ἔστι γὰρ ὅτε φοβηθεὶς καὶ τὸν δῆμον καὶ τοὺς στρατιώτας, ταῦτ' ἐποίησε, τὸ δὲ δὴ πλεῖστον ἀπὸ γνώμης. οὐ γὰρ ὅτι τοῖς ἄλλοις ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰδιώταις οὐχ ὅπως τὰ παρὰ τοῦ Τιβερίου, ἀλλὰ καὶ τὰ παρὰ τῆς προτήθης δωρηθέντα διέλυσε. νῦν δέ, καὶ ἐς ὀρχηστὰς (αὐτίκα γὰρ αὖθις ἐπανήγαγε) καὶ ἐς ἵππους, τούς τε μονομάχους, καὶ τἆλλα τὰ τοιουτότροπα, ἀπλήστως δαπανήσας, τούς τε θησαυρούς, μεγάλους ἠθροισμένους, διὰ βραχυτάτου ἐξεκένωσε, καὶ ἑαυτὸν προσεξήλεγξεν ὅτι ἀ[illegible]ρίᾳ τε τινὶ καὶ ἀκρισίᾳ καὶ ἐκεῖνα ἐπεποιήκει. πέντε γοῦν μυριάδας μυριάδων, καὶ πεντακοσίας καὶ ἑπτακισχιλίας, ὡς δ' ἕτεροι, ὀκτώ τε καὶ δισχιλίας καὶ πεντακοσίας, τεθησαυρισμένας εὑρών, οὐδὲν ἐς τὸ τρίτον ἔτος μέρος ἀπ' αὐτῶν τι διέσωσεν, ἀλλ' αὖθις τῷ ἑτέρῳ παμπόλλων προσεδεήθη.

Τῷ δ' αὐτῷ τούτῳ τρόπῳ καὶ ἐς τἆλλα πάντα ὡς εἰπεῖν ἐχρῆτο. δημοκρατικώτατος γὰρ εἶναι τὰ πρῶτα δόξας (ὥστε μήτε τῷ δήμῳ ἢ τῇ γε βουλῇ γράψαι τι, μήτε τῶν ὀνομάτων τῶν ἀρχικῶν προσθέσθαι τι) μοναρχικώτατος ἐγένετο· ὥστε πάντα ὅσα ὁ Αὔγουστος ἐν τοσούτῳ τῆς ἀρχῆς χρόνῳ μόλις καὶ καθ' ἓν ἕκαστον ψηφισθέντα οἱ ἐδέξατο, (ὧν ἔνια ὁ Τιβέριος οὐδ' ὅλως προσήκατο) ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ λαβεῖν. πλὴν γὰρ τῆς † τοῦ πατρὸς ἐπικλήσεως, οὐδὲν ἄλλο ἀνεβάλετο· καὶ ἐκείνην δ' οὐκ ἐς μακρὰν προσεκτήσατο. μοιχικώτατός τε ἀνδρῶν γενόμενος, καὶ γυναῖκα μίαν μὲν ἐκδιδομένην ἀνδρὶ ἁρπάσας, ἄλλας δὲ συνοικούσας τισὶν ἀποσπάσας, ἔπειτα αὐτὰς πλὴν μιᾶς ἐμίσησε. πάντως δ' ἂν καὶ ἐκείνην ἤχθηρεν, εἰ ἐπὶ πλεῖον ἐβεβιώκει. ἔς τε τὴν μητέρα, καὶ † ἐς τὰς ἀδελφάς, τήν τε τηθὴν τὴν Ἀντωνίαν πλεῖστα ὅσα εὐσεβῶς ποιήσας (ταύτην τε γὰρ Αὐγοῦστάν τε εὐθὺς καὶ ἱέρειαν τοῦ Αὐγούστου ἀποδείξας, πάντα αὐτῇ καθάπαξ ὅσα ταῖς ἀειπαρθένοις ὑπάρχει, ἔδωκε, καὶ ταῖς ἀδελφαῖς † ταῦτά τε τὰ τῶν ἀειπαρθένων, καὶ τὸ ταῖς ἱπποδρομίαις οἱ ἐν τῇ αὐτῇ † προεδρίᾳ συνθεᾶσθαι, τό, τε ταῖς τε εὐχαῖς ταῖς κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων καὶ ὑπὸ τῶν ἱερέων ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ποιουμένας, καὶ τοὺς ὅρκους τοὺς ἐς

† τὰ πατρὸς ἐπικλήσεως,

† ἐς τὰς ἀδελφάς,

† ταῦτά τε

† προεδρίᾳ

A fœnoris causa additis quindenis denariis numerauit: vrbanis militibus, & nocturnis custodibus, tum legionibus extra Italiam, & vrbanis aliis militibus qui in oppidis minoribus erant, similiter legatum repręsētauit: vrbanis scilicet viritim quingenos sestertios, reliquis trecenos. Liuiæ quoque testamēto legata exsoluit, potuisśetque magnificus & animo alto prędītus haberi, si reliquas etiam pecunias conuenientibus impendiis absumpsisset. nam & si metu populi & militum nonnihil ad B hæc facienda esset compulsus, tamē magis voluntas in causa fuit; quum non his modo, sed priuatis etiam, nec à Tiberio tantum, sed à proauia quoque sua legata omnia, persolueret. nunc statim reuocatis histrionibus, equis, gladiatoribusque, & aliis huiusmodi rebus immodice pecuniam impendens, & thesauros maximos breuissimo tempore exhausit, & demonstrauit, priora quoq; ista non iudicio, sed prodigalitate à se facta fuisse. Quippe vicies ter millies sestertiūm (alii tradunt vi- C cies semel millies sestertiū, ac CCCXX. insuper sestertia) quum accepisset in thesauris, nullam eius summę partem in tertium annum seruauit, quin altero statim anno [a] magna inopia laborauit.

[a] alii ei plurimi opum fuit.

Eodemq; modo aliis omnibus in rebus vsus est. Nā quū initio se maxime popularē ostentasset, adeo vt nihil ad senatū aut populū scripserit, [b] neq; vllū imperatoris nomen vsurpauerit, mox ita regios mores sumpsit: vt omnia, quæ tanto imperii sui tēpore Augustus, vix ea quidē, & singula- D tim sibi decreta accepit, quorū nonnulla Tiberius quoque recusauit, hic vno die arripuerit, tantum [c] patris nomine, neque in longum tempus, dilato. Adulteriis fuit inquinatissimus. Vxores, vnam pactam alii, reliquas ab aliorum coniugio auulsas habuit easque deinde omnes, vnica excepta, odit: ne hanc quidem, si diutius vixisset, odii immunem passurus. In matrē, [d] fratres, auiamque Antoniā permulta pietate vsus est. nam hanc Augustam statim, & sacerdotem Augusti fecit, omnesque Vestalium honores ei tribuit: eos- E dem sororibus quoq; suis dedit, vtque sibi in ludis equestribus [e] spectandis asside- rent; vt vota, quæ quotannis magistratus & pontifices pro ipsius & publica salute nuncupabant, ac iuramentum quod in

[b] neq; vllos titulos principibus tributos solitos vsurpauerit,

[c] patris patriæ nomine,

[d] sorores,

[e] spectandi loco primo adsiderent,

eius imperium præstabatur, ad eas etiam spectarent: ossa matris & fratrum defunctorum, ipse eò naue aduectus, sua manu legit, & Romā allata in Augusti sepulcro condidit: prætextam amictus, ac lictorib⁹ ornatus tanquā in triumpho quodā: omnia contra eos decreta, aboleuit, [a] insidiatores eorum omnes supplicio affecit, in exilium eorum causa pulsos reuocauit. [b] Hęc tamen omnia extremis in auiam & sorores flagitiis contaminauit. Auiam enim, quod esset ab ea verbis correptus, ad mortem voluntariam cōpulit: sorores suas omnes vitiauit, ac duas in insulam quādā exposuit, tertia morte id pręuertit: ipsum Tiberiū, quē auū suum appellabat, & cui a senatu ōnes Augusto oblatos honores decerni petierat, quū hi non statim essent decreti, (nā ad ipsius aduētum patres eā rem extraxerant, nondū [c] satis eius scietia perspecta, neq; dare honores, neq; adimere Tiberio aui) nulla alia re, quam publica sepultura decorauit: noctu eius corpore in vrbem allato, & mane proposito. quam enim funebrem habuit orationem, ea non tam Tiberii laudes, quā Augusti & Germanici memoriæ apud populum renouationem, suique commendationem continuit.

Adeo autem contrarius sibi ipsi in omni re fuit, vt quū libidines Tiberii, & parricidia conuitiis agitasset, non imitatus modo ea fuerit, sed excesserit: & quę in eo laudabat, nequaquam secutus sit. Primus omnium contumeliis & probris Tiberiū proscidit, vnde alii rem gratam se Caio facturos rati, libertate dicendi magis temeraria vsi sunt. deinde ita laudibus eum extulit, vt nonnullos dictorum causa multauerit. iuxta & eos propter maledicta, tanquam inimicos Tiberii, & qui eū laudassent, quasi amicos, odio habuit. [d] Maiestatis legē sustulit ita tamē, vt pmultos ob id crimē necauerit, vt horū etiā qui contra patrē matrem, fratresq; suos conspirassent, tametsi iram his remisisse se, & cōbussisse literas eorū perhiberet: & sane literas nōnullas aboleuerat, nō tamē ipsa inimicorū manu scriptas, in quib. ad conuincendū eos euidētia erant argumenta, sed ab his descripta exēplaria. Idē quum initio prohibuisset, [e] ne qua sui effigies fieret, deinde ad statuas sibi ponendas ita delapsus est, vt passus sit decretū de sacrificando fortunæ ipsius in columna incidi, ius-

a omnes, qui eis insidiati fuissent, supplicio adfecit.

b Hac licet erga suos egerit, tamen & in auiā & sorores, omniū mortalium se deinceps impiissimum gessit.

c nondum iuuenis animo satis perspecto, neq; dare

d impietatis in principem actiones cessare iussit, & plurimos tamē eo nomine sustulit. Quū iis, qui contra patrem, matrē, fratres que suos cōspirassent, iram (vt ipse quidem aiebat) remisisset, & literas eorum cremasset, cōplures tamē ipsorum occidit. Nā reabse literas quasdā aboleuerat, non tamē illorū manu exaratas, quib. loqui de conuinci poterant, sed quas ex illis ipsis exscribi curauerat.

e ne qua sibi statua poneretur, etiam ad simulacra sibi consecranda progressus est. Quū decretū aliquādo fieri passus esset de sacris fortunæ suæ faciendis, ita vt hoc ipsum in columnam incisum fuerit, etiā templa sibi & sacrificia, tanquā deo, fieri iussit.

A τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, φέρεσθαι καὶ ὑπὲρ ἐκείνων ὁμοίως ἔμελλε. τά τε ὀστᾶ τῆς τε μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀποθανόντων, αὐτὸς ἐσπλεύσας, καὶ αὐτὸς αὐτοχειρίᾳ ἀνελόμενος ἐκόμισε, καὶ ἐς τὸ τοῦ Αὐγούστου μνῆμα κατέθετο, τὸ ἱμάτιον τὸ περιπόρφυρον ἐνδὺς, καὶ ῥαβδούχοις ποιῶν, ὥσπερ ἐν ἐπινικίοις, κοσμηθείς. τά τε ψηφισθέντα κατ' αὐτῶν πάντα ἀπήλειψε, καὶ τοὺς ἐπιβουλεύσαντας σφίσι πάντας ἐκόλασε, τούς τε † φεύγοντας δι' αὐτοὺς, κατήγαγε) ταῦτα μὲν οὖν ποιήσας ἀνοσιώτατος ἀνθρώπων καὶ περὶ τὴν τήθην καὶ περὶ τὰς ἀδελφὰς ἐγένετο. ἐκείνην τε γὰρ

B ἐπιτιμήσασάν τι αὐτῷ, ἐς ἀνάγκην ἑκουσίου θανάτου κατέστησε, καὶ τὰς ἀδελφὰς πάσας διαφθείρας, ἐς νήσους τὰς δύο κατέκλεισεν· ἡ γὰρ τρίτη προαπεβεβήκει. τόν τε Τιβέριον αὐτοῦ, ὃν καὶ πάππον προσωνόμαζε, τὰ αὐτοῦ τῷ Αὐγούστῳ τιμῶν παρὰ τῆς βουλῆς τυχεῖν ἀξιώσας, ἐπειδὴ μὴ παραχρῆμα ἐψηφίσθη (οὔτε γὰρ τιμῆσαι αὐτὸν ὑπομένοντες, οὔτ' ἀτιμάσαι θαρσοῦντες, ἅτε μηδέπω τὴν τοῦ νεανίσκου γνώμην σαφῶς εἰδότες, ἐς τὴν παρουσίαν

C αὐτοῦ πάντα ἀνεβάλλοντο) οὐδενὶ ἄλλῳ πλὴν τῇ δημοσίᾳ ταφῇ ἤγαλε, νυκτός τε ἐς τὴν πόλιν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐσαγαγὼν, καὶ ἅμα τῇ ἕῳ προθέμενος. ἐποιήσατο μὲν γὰρ καὶ λόγους ἐπ' αὐτῷ, ἀλλ' οὔτι γε ἐκεῖνον οὕτως ἐπαινῶν, ὡς τοῦ τε Αὐγούστου καὶ τοῦ Γερμανικοῦ τὸν δῆμον ἀναμιμνήσκων, καὶ ἑαυτὸν αὐτῷ παρακατατιθέμενος.

Οὕτω γὰρ καὶ πρὸς πάντα ἐναντίος ἐπεφύκει, ὥστε τὴν μὲν ἀσέλγειαν καὶ τὴν μιαιφονίαν αὐτοῦ (ἐφ' οἷσπερ καὶ διεβέβλητο αὐτὸν) οὐ μόνον ἐζήλωσεν, ἀλλὰ καὶ

D ὑπερεβάλετο. ὧν δὲ δὴ ἐπῄνει οὐδὲν ἐμιμήσατο. πρῶτός τε ὑβρίσας αὐτὸν, καὶ πρῶτος λοιδορήσας· ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους, ἐκ τούτου χαριεῖσθαί οἱ νομίσαντας, προπετεστέρᾳ παρρησίᾳ χρήσασθαι, ἔπειτα καὶ ἐνεκωμίαζε καὶ ἐσέμνυνεν, ὥστε καὶ κολάσαι τινὰς ἐφ' οἷς εἰρήκεσαν. καὶ ἐκείνους τε ἅμα, ὡς ἐχθροὺς τοῦ Τιβερίου διὰ τὰς βλασφημίας, καὶ τοὺς ἐπαινοῦντάς πη αὐτὸν, ὡς καὶ φίλους, ἐμίσει. τά τε τῆς ἀσεβείας ἐγκλήματα παύσας, πλείστους ὅσους ἐπ' αὐτοῖς ἀπώλεσε. καὶ τοῖς συστᾶσιν ἐπί τε τὸν πατέρα καὶ τὴν μη-

E τέρα, τούς τε ἀδελφοὺς αὐτοῦ, τήν τε ὀργὴν ἀφεὶς (ὡς ἔλεγε) καὶ τὰ γράμματα αὐτῶν καταφλέξας, παμπληθεῖς ἐξ αὐτῶν ἀπέκτεινε. διέφθειρε μὲν γὰρ ὡς ἀληθῶς γράμματά τινα, οὐ μέντοι καὶ ἐκεῖνα τὰ αὐτόχειρα τὸν ἀκριβῆ ἔλεγχον ἔχοντα, ἀλλὰ ἀντίγραφα αὐτῶν ποιήσας. πρὸς δέ τούτοις, καὶ εἰκόνας τε ἀπαγορεύσας κατ' ἀρχὰς μηδένα αὐτοῦ ἱστάναι, καὶ ἐς ἀγαλμάτων ποίησιν προεχώρησε. καὶ ψηφισθῆναί ποτε τῇ τύχῃ αὐτοῦ θύεσθαι παρέμενος, ὥστε καὶ ἐς στήλην αὐτὸ τοῦτ' ἐγγραφῆναι·

† φεύγ.

φθῶσι, καὶ ναοὺς ἑαυτῷ καὶ θυσίας, ὡς καὶ θεῷ, γίγνεσθαι ἐκέλευσε. πλήθει τε ἀνθρώπων καὶ ἐρημίᾳ αὖ ἔχαιρεν· αἰτούμενός τι καὶ μὴ αἰτούμενος αὖ, ὠργίζετο. ὀξύτατά τε πρὸς πράξεις τινὰς ἐφέρετο, καὶ νωθέστατα ἔστιν ἃ αὐτῶν μετεχειρίζετο· τά τε χρήματα καὶ ἀφειδέστατα ἀνήλισκε, καὶ ῥυπαρώτατα ἠργυρολόγει. τοῖς τε θωπεύουσιν αὐτὸν καὶ τοῖς παρρησιαζομένοις τι καὶ ἤχθετο ὁμοίως καὶ ἥδετο· καὶ πολλοὺς μὲν μεγάλα † ἀδικήσαντας ἀπέσφαξε, τῶν τε ἑταίρων τοὺς μὲν ὑπερεκολάκευε, τοὺς δὲ ὑπερύβριζεν. ὥστε μηδένα μήθ' ὅ,τι εἰπεῖν, μήθ' ὅ,τι ποιῆσαι χρὴ πρὸς αὐτὸν εἰδέναι, ἀλλ' ὅσοι τι καὶ κατώρθωσαν, ἐκ συντυχίας μᾶλλον ἢ γνώμης τυχεῖν αὐτοῦ.

† ἀδικήσαντας ἵνα ἀκόλασι, πολλοὺς δὲ ὁ μηδὲν ἀδικήσαντας ἀπέσφαξε.

Τοιούτῳ μὲν τότε αὐτοκράτορι οἱ Ῥωμαῖοι παρεδόθησαν· ὥστε τὰ Τιβερίου ἔργα, καίπερ χαλεπώτατα δόξαντα γεγονέναι, τοσοῦτον τῶν τοῦ Γαΐου, ὅσον τὰ τοῦ Αὐγούστου παρ' ἐκεῖνα, παρενεγκεῖν. Τιβέριος μὲν γὰρ, αὐτός τε ἦρχε, καὶ ὑπηρέταις τοῖς ἄλλοις πρός γε τὸ αὐτοῦ βούλημα ἐχρῆτο· Γάιος δὲ ἤρχετο μὲν καὶ ὑπὸ τῶν ἁρματηλατούντων καὶ ὑπὸ τῶν ὁπλομαχούντων, ἐδούλευε δὲ καὶ τοῖς ὀρχησταῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς περὶ τὴν σκηνὴν ἔχουσι. τὸν γοῦν Ἀπελλῆν, τὸν εὐδοκιμώτατον τῶν τότε τραγῳδῶν, καὶ ἐν τῷ δημοσίῳ συνόντα οἱ ἀεὶ εἶχε. κἀκ τούτου χωρὶς μὲν αὐτὸς, χωρὶς δὲ ἐκεῖνοι, πάνθ' ὅσα ἂν ἄνθρωποι τοιοῦτοι δυνηθέντες τι τολμήσειαν, ἐπ' ἐξουσίας ἐποίουν. καὶ γὰρ τἆλλα ἐς τὴν ἐπίδειξιν αὐτῶν φέροντα, αὐτός τε πολυτελέστατα ἐπὶ πάσῃ προφάσει καὶ διετίθει καὶ καθίστη, καὶ τοὺς στρατηγοὺς τούς τε ὑπάτους ποιεῖν ἠνάγκαζεν· ὥστε καθ' ἑκάστην ὀλίγου ἡμέραν πάντως τι τοιοῦτον ἄγεσθαι. καὶ αὐτῶν τὰ μὲν πρῶτα θεατὴς καὶ ἀκροατὴς ἐγίγνετο, συνεσπούδαζέ τε τισὶ καὶ ἀντεσπούδαζεν, ὥσπερ τις ἐκ τοῦ ὁμίλου ὤν· καί ποτε δυσχεράνας τι τοῖς ἀντικαθεστηκόσιν, οὐκ ἀπήντησεν ἐπὶ τὴν θέαν. προϊόντος δὲ δὴ τοῦ χρόνου, καὶ ἐς ζήλωμα καὶ ἐς ἀγώνισμα πολλῶν προήχθη· ἅρματά τε γὰρ ἤλασε, καὶ ἐμονομάχησεν, ὀρχήσατό τε, καὶ τραγῳδίαν ὑπεκρίνατο. καὶ ταῦτα μέν που ἀεὶ ἐποίει· ἅπαξ δέ ποτε τοὺς πρώτους τῆς γερουσίας σπουδῇ νυκτὸς, ὡς καὶ ἐπ' ἀναγκαῖόν τι βούλευμα μεταπεμψάμενος, ὠρχήσατο.

A di, iusseritque templa sibi extrui, & rem sacram, tāquam deo, fieri. Modo frequētia hominum, modo solitudine gaudebat: siue peteretur aliquid, siue nemo quicquā cū posceret, stomachabatur: res quasdam celeritate summa aggressus, aliquoties ignauissime tractauit: pecuniā vt profudit, ita turpissimis rationib. cōfecit: adulatoribus, & libero ore loquentibus, ex æquo gaudebat ac succēsebat: [a] multotū in se grauiores iniurias cæde vltus est: amicorum alios nimia adulatione, alios B immodicis iniuriis habuit. ita nemo erat, qui sciret, quo pacto cum eo loqui aut agere deberet: ac si quis id prospere fecit, magis fortuna, quam consilio hoc assecutus est.

[a] multos ob magna delicta nō puniuit, multos nullo admisso facinore iugulauit sodalium alios

Tali ergo Romani tunc traditi sunt imperatori, vt Tiberii acta, quanquam visa molestissima, tantum à vitiis Caii abfuerint, quantum ab Augusti virtutibus Tiberius. Nam Tiberius ipse imperium gerebat, aliisque ministris ad suam volun- C tatem exsequendam vtebatur: Caius ab aurigis gladiatoribusq; regebatur, seruus histrionum & scenicorum hominum. Apellem quidem, tragœdorū ea ætate principem, semper, & in publico, secū habuit. deinde seorsum ipse, seorsum histriones omnia ea, quæ huiusmodi homines potentiam nacti agere ausint, [b] peregerunt. quæ ad eam rem pertinebant, ipse [c] pretiosissime quacunque occasione suppeditauit ac cōstituit, coegitque etiam prætores ac consules, vt ea parārent. itaque D fere quotidie fabula aliqua acta fuit. Principio ipse spectatorem tantum se, ac auditorem præbuit; ac studio suo, quasi vnus è turba hominum, aut fauit cuidam, aut restitit; ita vt aliquando aduersariis iratus, ad spectaculum non venerit. Procedente tempore multos imitatus est [variis in rebus,] cum multis certauit. nā & aurigauit, & pugnauit, & saltauit, & tragœdiam egit, semper hæc tractans. Somel noctu primoribus patrum quasi ad necessariam deliberationem vocatis, co- E iam saltauit.

[b] summa cū licētia peregerunt. Quæ ad artē histrionā pertinebant.
[c] sumtuosissime

Eo anno, quo Tiberius obiit, & ipse principatum occepit, primum senatores, præsentibus in curia equitibus etiam, ac nōnullis de plebe, multis verbis adulatus est; communicaturū se cum eis imperiū, omniaque ad placitum eorum acturum,

Ἐν μὲν οὖν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἐν ᾧ ὅ, τε Τιβέριος ἐτελεύτησε, καὶ αὐτὸς ἐς τὴν ἡγεμονίαν ἀντικατέστη, πρῶτον μὲν τοὺς βουλευτὰς, παρόντων ἐν τῷ συνεδρίῳ καὶ ἱππέων, τοῦ τε δήμου τινῶν, πολλὰ ἐκολάκευσε· τήν τε ἀρχὴν κοινώσειν σφίσι, καὶ πάνθ' ὅσα ἂν καὶ ἐκείνοις ἀρέσῃ ποιήσειν ὑπέσχετο

filiumq; se, & alumnum eorum dictitans. A Agebat tū ętatis annū vigesimūquintum, quinq; adhuc ad eū explendū mensibus, & diebus quatuor indigens. deinde eos q in carcere erāt, dimisit, inter quos fuit [a] Q. Pōponius, septē totos annos à consulatu suo ibi misere habit⁹: actiones [b] lęsæ maiestatis, quib. vrbē maxime vexari videbat, sustulit: libellosq; de iis à Tiberio relictos, congestos exussit, vt quidem præ se ferebat: addens eo id à se factum, vt ne si omnino quidē vellet, ꝓpter matrē aut fratres quēquā vlcisci, id posset. Ob hæc laudat⁹, B quia [c] spes erat, vera hæc eū ꝓmittere, neque posse p ętatē suā aliud sentire, q̄ dicere, auxit spes hominū, iussitq; Saturnalia p quinq; dies agi: accepitq; ab omnib⁹ iis, q- bus [d] frumentū ex publico dabatur, obolū ꝓ eo denario, quē ad imagines ei faciēdas conferebāt. Confestim ei consulatus, abrogatus [e] Proclo & Nigrino, decretus est, vtque eum deinceps quotannis gereret. neque vero ea recepit, sed quū sex mensibus ii (ad hoc enim tempus consulatū acceperant) cōsules fuissent, ipse deinde cō- C sulatum iniit, collega adsumpto Claudio patruo. Is Claudius ad id vsque tempus in equestri ordine vixerat, & [f] ab eo missus legatus ad Caium, post mortem Tiberii, tūc primum, annos iā natus quadraginta sex, senator vna consulq; factus est. Bene hæc egisse Caius creditus, initio consulatus eam ad senatum habuit orationē, singula Tiberii vitia perstringendo, & multa de se pollicēdo; vt senat⁹ verit⁹, ne mutaret, senatusconsulto facto iusserit quotānis eā recitari. Deinde Caius habitu triumphali D templum Augusti dedicauit, nobilissimis pueris [g] ætate florentib⁹ cū virginib⁹ eiusdem ordinis hymnū canētibus: epulūque senatoribus, & earū vxoribus, ac populo datum, variaque spectacula edita N. m & omnis generis musica introducta, & equi certauerunt duabus diebus, priore vicies, posteriore (natalis enim erat Caii) vicies quater. ea fuit dies pridie Kal. Septembris. Idque posthac etiam, quoties voluit, Caius fecit, quum ante tantum duodecies certaretur. [h] Vrsæ quoque tunc ab eo E cccc, ac totidē alię ferę [i] Africę sūt interfectæ. Patricii pueri Troiam luserunt. sex equis tractus est currus triumphalis, quo Caius vehebatur, nūquā ante vsitatū. Ipse

a sup. L. Pomponius,
b læsa pietatis erga principé,
c opinio
d annona
e Proculo
ANNO V.C. 790.
f pro eo
g pueris parentum, quorū vterq; parés superstes esset, cum talibus etiam virginibus.
h Vrsi
i Libyca

A καὶ υἱὸς καὶ τρόφιμος αὐτῶν λέγων εἶναι. ἦγε δὲ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος, ἡμερῶν τεσσάρων καὶ μηνῶν πέντε ἐπιδέων. ἔπειτα τοὺς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὄντας ἀπέλυσεν, ὧν εἷς ἦν † Κύϊντος Πομπώνιος, ἑπτὰ ὅλοις ἔτεσιν ἐν τῷ οἰκήματι μετὰ τὴν ὑπατείαν κακωθείς· τά τε ἐγκλήματα τῆς ἀσεβείας (οἷσπερ καὶ τὰ μάλιστα πιεζομένους σφᾶς ἑώρα) κατέλυσε, καὶ τὰ γράμματα τὰ περὶ αὐτῶν ὅσα ὁ Τιβέριος κατελελοίπει, συννήσας (ὥς γε ἐσχηματίζετο) κατέκαυσεν, εἰπὼν ὅτι, τοῦτ᾽ ἐποίησεν, ἵνα μηδ᾽ ἂν πάνυ ἐθελήσῃ B ποτὲ διά τε τὴν μητέρα καὶ διὰ τοὺς ἀδελφοὺς μνησικακῆσαί τινι, δυνηθῇ αὐτὸν τιμωρήσασθαι. ἐπαινούμενός τε ἐπὶ τούτοις, ἐπειδὴ ἠλπίζετο πλεῖστον μᾶλλον ἀληθεύσειν, ἅτε μηδὲν διπλοῦν ὑπὸ τῆς νεότητος ἢ φρονεῖν ἢ λέγειν δύνασθαι νομιζόμενος, προσεπηύξησε τὰς ἐλπίδας αὐτῶν· τά τε Κρόνια ἐπὶ πέντε ἡμέρας ἑορτάζεσθαι κελεύσας, καὶ ὀβολὸν παρ᾽ ἑκάστου τῶν τὸ σιτηρέσιον δεχομένων, ἀντὶ τῆς δραχμῆς, ἣν ἐς εἰκόνων ποίησιν ἐδίδοσαν αὐτῷ, λαβών. ἐψηφίσθη μὲν οὖν καὶ παραχρῆμα αὐτὸν ὑπατεῦσαι, C καταλυθέντων τῶν τε Πρόκλου καὶ τοῦ Νιγρίνου τῶν τότε ἀρχόντων, καὶ μετὰ τοῦτο κατ᾽ ἔτος ὑπατεύειν. οὐ μὴν καὶ προσεδέξατο αὐτά, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἐκεῖνοι τὴν † ἔκμηνον, ἐς ὃν ἀπεδεδείχατο, διῆρξαν, ὕστερον δὴ καὶ αὐτὸς ὑπάτευσε, τὸν Κλαύδιον τὸν θεῖον προσλαβών. οὗτος γὰρ ἔν τε τοῖς ἱππεῦσι μέχρι τότε ἐξεταζόμενος, καὶ πρεσβεύσας πρὸς τὸν Γάιον, μετὰ τὸν τοῦ Τιβερίου θάνατον, ὑπὲρ τῶν ἱππέων πεμφθείς, τότε πρῶτον, καίπερ ἓξ καὶ τεσσαράκοντα ἔτη βεβιωκώς, καὶ ὑπάτευσεν ἅμα καὶ ἐβούλευσεν. ὁ δ᾽ οὖν D Γάιος ταῦτά τε ἐπιεικῶς ποιῆσαι ἔδοξε, καὶ τοιαῦτα, ἐπιβὰς τῆς ὑπατείας, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ἐδημηγόρησε, τοῦ τε Τιβερίου καθ᾽ ἕκαστον ὧν ᾐτιάζετο καταδραμών, καὶ περὶ ἑαυτοῦ πολλὰ ἐπαγγελλόμενος· ὥστε τὴν γερουσίαν, φοβηθεῖσαν μὴ μεταβάλλῃ, δόγμα ποιῆσαι, κατ᾽ ἔτος αὐτὰ ἀναγινώσκεσθαι. ἐκ δὲ τούτου τὸ ἡρῷον τὸ τοῦ Αὐγούστου ὡσίωσε, τὴν ἐπινίκιον στολὴν ἐνδύς· καὶ οἵ τε εὐγενέστατοι παῖδες, ὅσοι γε καὶ ἀμφιθαλεῖς ἦσαν, μετὰ παρθένων ὁμοίων τὸν ὕμνον ᾖσαν, E καὶ ἡ βουλὴ σὺν ταῖς γαμεταῖς σφῶν, ὅ τε δῆμος εἱστιάθη, θέαι τε παντοδαπαὶ ἐγίγνοντο. τά τε γὰρ τῆς μουσικῆς ἐχόμενα ἐσήχθη, καὶ ἵπποι δύο ἡμέραις ἠγωνίσαντο, τῇ μὲν προτέρᾳ εἰκοσάκις, τῇ δὲ ὑστέρᾳ καὶ τετράκις, διὰ τὸ τὰ γενέθλια αὐτοῦ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἶναι. ἦν γὰρ ἡ τελευταία τοῦ Αὐγούστου· καὶ τοῦτο μὲν καὶ ἐπ᾽ ἄλλων πολλῶν, ὥς που καὶ ἔδοξεν αὐτῷ, ἐποίησε. πρότερον γὰρ οὐ πλείω τῶν δώδεκα ἄθλων ἐτίθετο· τότε δὲ καὶ ἄρκτους τετρακοσίας μεθ᾽ ἑτέρων Λιβυκῶν θηρίων ἴσων ἀπέκτεινε. καὶ οἵ τε εὐγενεῖς παῖδες τὴν Τροίαν ἵππευσαν, καὶ τὸ ἅρμα τὸ πομπικὸν ἐφ᾽ οὗ ἤχθη, ἓξ ἵπποι εἵλκυσαν· ὃ μὴ πώποτε ἐγεγόνει. οὐ μέντοι καὶ αὐτὸς

† [illegible]
† ἑξάμηνον

αὐτὸς τοῖς ἡνιόχοις ἀπεσήμηνεν, ἀλλ' ἐκ προεδρίας μετά τε τῶν ἀδελφῶν καὶ μετὰ τῶν συνιερέων τῶν Αὐγουστείων συνεθεάσατο. ὅπως τε μηδεμία τινὶ τοῦ μὴ συμφοιτᾶν ἐς τὰ θέατρα πρόφασις εἴη, (καὶ γὰρ ἤχθετο δεινῶς εἴ τις αὐτῶν ἀπελείπετο, ἢ καὶ μεσούσης τῆς θέας ἐξανίσταιτο) τάς τε δίκας ἁπάσας ἀνεβάλετο, καὶ τὰ πένθη πάντα ἐπέσχεν· ὥστε καὶ ταῖς γυναιξὶ ταῖς τῶν ἀνδρῶν ἐστερημέναις γαμεῖσθαι, καὶ πρὸ τοῦ καθήκοντος χρόνου (ἄν γε μὴ ἐν γαστρὶ ἔχωσιν) ἐξεῖναι. καὶ ἵνα μετὰ ῥᾳστώνης βαδίζοιεν, καὶ μὴ πράγματα ἔχοιεν ἀσπαζόμενοί τινες αὐτὸν (πρότερον γὰρ καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς τὸν αὐτοκράτορα οἱ συντυγχάνοντές οἱ προσηγόρευον) ἀπεῖπε μηδένα ἔτι τοῦτο ποιεῖν. καὶ ἐξῆν καὶ ἀνυποδήτοις τοῖς βουλομένοις θεᾶσθαι, νομιζόμενον μέν που ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου καὶ δικάζειν τινὰς ἐν τῷ θέρει οὕτως, καὶ πολλάκις καὶ ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ἐν ταῖς θεριναῖς πανηγύρεσι γιγνόμενον, ἐκλειφθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ Τιβερίου. τά τε προσκεφάλαια τοῖς βουλευταῖς, ὅπως μὴ ἐπὶ γυμνῶν τῶν σανίδων καθίζωνται, τότε πρῶτον ὑπετέθη, καὶ πίλους σφίσι τοὺς Θετταλικοὺς ἔς τε τὰ θέατρα φορεῖν, ἵνα μὴ τῇ ἡλιώσει ταλαιπωρῶνται, ἐπέτρεψε. καὶ εἴ γε ποτὲ ἐς ὑπερβολὴν ἐπέφλεξε, τῷ διριβιτωρίῳ ἀντὶ τοῦ θεάτρου ἰκριωμένῳ ἐχρῶντο. ταῦθ' οὕτως ἐν τῇ ὑπατείᾳ ἔπραξε, δύο τε μησὶ καὶ ἡμέραις δώδεκα αὐτῇ χρώμενος. τὸν γὰρ λοιπὸν τοῦ ἑξαμήνου χρόνον τοῖς προαποδεδειγμένοις ἐς αὐτὴν ἀπέδωκε.

Μετὰ δὲ τοῦτο νοσήσας, αὐτὸς μὲν οὐκ ἀπέθανε, τὸν δὲ δὴ Τιβέριον, καίπερ ἔς τε τοὺς ἐφήβους ἐγγραφέντα, καὶ τῆς νεότητος προκριθέντα, καὶ τέλος ἐσποιηθέντα, ἀπεχρήσατο, ἔγκλημα αὐτῷ ἐπαγαγὼν, ὡς καὶ τελευτῆσαι αὐτὸν καὶ εὐξαμένῳ καὶ προσδοκήσαντι. ἀφ' οὗ καὶ ἄλλους γε συχνοὺς ἐφόνευσεν. ὁ γὰρ Ἀντιόχῳ τε τῷ Ἀντιόχου τὴν Κομμαγηνὴν, ἣν ὁ πατὴρ αὐτοῦ εἶχε, καὶ προσέτι καὶ τὰ παραθαλάσσια τῆς Κιλικίας δοὺς, καὶ Ἀγρίππαν τὸν τοῦ Ἡρώδου ἔγγονον λύσας τε (ὑπὸ γὰρ τοῦ Τιβερίου ἐδέδετο) καὶ τῇ τοῦ πάππου ἀρχῇ προστάξας, τὸν ἀδελφὸν ἢ καὶ τὸν υἱὸν οὐχ ὅτι τῶν πατρῴων ἀπεστέρησεν, ἀλλὰ καὶ κατεσφάξε, καὶ οὐδὲ ἐπέστειλέ τι περὶ αὐτοῦ τῇ βουλῇ. ὅπερ που καὶ ἐπ' ἄλλων μετὰ τοῦτο πολλῶν ἐποίησεν. ἐκεῖνος μὲν οὖν, ὡς καὶ τῇ ἀρρωστίᾳ αὐτοῦ ἐφεδρεύσας, ἀπώλετο. Πούπλιος δὲ Ἀφράνιος Ποτῖτος, δημότης τε ὢν, καὶ ὑπὸ μωρᾶς κολακείας οὐ μόνον ἐθελοντὴς, ἀλλὰ καὶ ἔνορκος, ἄν γε ὁ Γάιος σωθῇ, τελευτήσειν ὑποσχόμενος· Ἀτάνιός τε τις Σεκοῦνδος, ἱππεύς τε ὢν καὶ μονομαχήσειν ἐπαγγειλάμενος, ἀντὶ τῶν χρημάτων ἃ ἤλπιζον παρ' αὐτοῦ, ὡς καὶ ἀντίψυχοί οἱ ἀποθανεῖν ἐθελήσαντες, λήψεσθαι, ἀποδοῦναι τὴν ὑπόσχεσιν ἠναγκάσθησαν, ἵνα μὴ ἐπιορκήσωσι. καὶ τούτοις μὲν αὕτη αἰτία τοῦ θανάτου ἐγένετο. ὁ δὲ δὴ πενθερὸς αὐτοῦ Μάρκος Σιλανὸς, οὔθ' ὑποσχόμενός τι, οὔτε κα-

A autem metas aurigis nō cōstituit, sed pręsidens cū sororibus & [a] collegis in sacerdotio Augustali spectauit. Ac ne qua vlli excusatio esset non veniēdi in theatrū, (nam ægerrime ferebat, si quis abesset, aut spectaculo nondū finito discederet) [b] iustitiū indixit, luctꝰ inhibuit, ita vt liceret viduis nubere intra constitutū quondā tēpus, siquidē non essent prægnātes. interdixit etiā id, quod alias receptū erat, vt obuii in viis imperatorē salutarent, quo nimirum facilius ad theatrum [c] iri posset. Permisit B quoq;, vt qui vellēt, discalceati spectarēt; q deductū ab antiquo more, quo iudicia etiā ita æstate obire dabatur. atq; ipse etiā Augustꝰ sępe ludis æstiuis ita interfuerat, à Tiberio omissum. Tunc etiam primum senatoribus, ne nudis asseribus insiderēt, puluinaria subdita; vsusq; pileorū Thessalicorū concessus in theatris, ne solis ardore laborarēt: qui sicubi esset vehemētior, [d] diribitorio pro theatro vsi sunt. Hæc in consulatu egit Caius, quē gessit duos mēses, ac dies XII. reliquā semestris tēporis C partem iis, qui iam ante ad id designati fuerant, tradidit.

Post morbo conflictatus, mortē euasit: at Tiberiū, qui iam ex ephebis excesserat, ac princeps iuuētutis creatus fuerat, quēque adoptauerat, etiam interfecit eo crimine oneratū, quod mortē ipsius optasset ac sperasset: eodēque prætextu multos etiā alios vita spoliauit. Qui .n. Antiocho Antiochi filio, Commagenen, paternū regnū adiectis Ciliciæ maritimis dabat; qui Agrippā Herodis nepotē vinculis, quę ei D à Tiberio fuerant indita, liberabat, & aui principatū ei reddebat; idē fratrē, imo vero filiū suū non modo paternis bonis, sed vita etiā priuauit, ne consulto per literas quidē senatu. idēque cū aliis multis egit. Atq; ita Tiberius, q insidiatus esset Caio per occasionē morbi, cæsus fuit. Sed P. Afranius Potitus, plebeius homo, qui stulta adulatione inductus, nō modo volens, sed iureiurādo etiā sese obstrinxerat vita cessurū, si Caius reualuisset: Ataniusq; Secūdus eques, q promiserat se depugnaturū E gladiatoriis ludis, salute Caio reddita: vterq; spe pecunię à Caio accipiēdæ, vitam suā pro eius anima se daturum pollicitus, coacti sunt promissū persoluere, ne periurii se [e] alligarēt. At socer Caii M. Silanꝰ, neque receperat quicquā in se, neque iu-

a collegis Augustalibus

b iudicia distulit omnia.

c iri sine molestia salutandi posset.

d Diribitorio foris & tabulatis instructo, pro theatro vtebantur.

e alligarentur. Hac illis causa moriendi fuit. At socer-

rauerat, tamē molestus ei propter virtutē [a] & adfinitatem, ideoq; ludibrio habitus, manus sibi intulit. Hunc in tanto honore Tiberius habuerat, vt nūquam ferre sententiam de causa, in qua facta ab eo fuisset prouocatio, voluerit: verū ei omnes huiusmodi causas remiserit. Caius vero cum aliis magnis eum contumeliis affecerat, (quanquam tam bene de eo sentiens, vt ouem aureā vocaret) tū ne primus sentētiā diceret, (qui ei honos ab omnib⁹ cōsulibus propter ętatem & dignationē habebatur) antiquauit eam consuetudinem, [b] qua is qui de re aliqua ad senatū retulisset, sententiam aliquem consularē primo aut secūdo loco, vt visum ei fuisset, rogabat: instituitque vt consulares æquo iure cū reliquis secundū ordinem magistratus sui cēserēt. Filia quoq; eius eiecta, [c] Corneliam Orestillam, sponso C. Calpurnio Pisoni ex ipsis nuptiis (intererat .n.) ereptam duxit: verū ante exitū secundi mensis, [d] ad Pisonē relegauit: quod coiissent medio tempore. Pisoni concessit, vt secū decē seruos abduceret: quumq; is plures peteret, liberū fecit, vt haberet, quot vellet; addito, totidē ei milites adfuturos.

Anno insequenti consules ex his, qui dudum designati fuerāt, facti sunt * M. Aquilius Iulianus, & P. Nonius Asprenas: atq; hi quidē in acta Tiberii nō iurauere, ideoque ea irrita habita sunt, [e] (neque enim vllus imperator ea recēset, quum in acta sua iuratur) verum de Augusto & Caio reliqua pro more facta, iuratumque ab omnibus, Caium se, eiusq; sorores seipsis & liberis suis antehabituros, votaque pro iis omnibus concepta. Prima anni die Machaon quidam seruus ad puluinar Iouis Capitolini adscendit, multaque & dira vaticinatus, catellum, quem secum intulerat, ac post se ipsum, iugulauit.

Caius autem hæc egregie & laude digna fecit. Rationes publicarum pecuniarum iam inde à secessione Tiberii nō vulgatas, exemplo Augusti omnes conscripsit & edidit. incendium auxilio militum restinxit, damnumque passis opitulatus est. quum ordo equestris diminutus esset, ex omni [suo] etiā extra Italiam imperio [f] multos affinitatibus & opibus auctos primores in eum allegit, quibusdamque eorum vsum vestis senatoriæ, antequam magistratum vllum gessissent, quo in senatum aditus paratur, concessit; vt spē se-

a vel nobilitatem generum,

b qua primus aliquis è consularibus aut secundus, prout sententiam roganti libitum fuisset, aliquid decernebat: & instituit, vt & ipsi perinde atq; alii, sententiam suam ferrent eo magistratus ordine, quē gessissēt.

c al. Liuiam Orestillam,

d vtrosque relegauit, velut inter se coeuntes.

*M. Aquila

e (nec enim vllus imperator est, qui suis in statutis quidquam eorum recenseat)

f tam adfinitatibus, quam opibus primarios arcessitos, in eum

A τιμήσας, ὅμως ἐπεὶ βαρὺς αὐτῷ ὑπό τε τῆς ἀρετῆς καὶ ὑπὸ † τῆς συγγενείας ἦν, καὶ διὰ τοῦτο † προεπηλακίζετο, ἑαυτὸν κατεχρήσατο. ὁ μὲν γὰρ Τιβέριος οὕτως αὐτὸν ἐτίμησεν, ὥστε μήτε ἔκκλητόν ποτε ἀπ' αὐτοῦ δικάσαι ἐθελῆσαι, ἀλλ' ἐκείνῳ πάντα αὖθις τὰ τοιαῦτα ἐγχειρίσαι. ὁ δὲ δὴ Γάιος τά τε ἄλλα ἰσχυρῶς προεπηλάκιζε, καίτοι οὕτω καλῶς περὶ αὐτοῦ φρονῶν, ὥστε καὶ χρυσοῦν αὐτὸν πρόβατον ὀνομάζειν· καὶ ὅπως μηκέτι πρῶτος ἐπιψηφίζηται, (ἐν ᾧ που καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ B διὰ τὸ ἀξίωμα ὑφ' ἁπάντων τῶν ὑπάτων ἐτετίμητο) κατέλυσε τὸ πρῶτόν τινα τῶν ὑπατευκότων, ἢ δεύτερον, πρὸς τὸ τοῖς τὴν γνώμην ἐπάγουσι δοκοῦν, ψηφίζεσθαι· καὶ κατεστήσατο ἐκ τοῦ ἴσου τοῖς ἄλλοις καὶ ἐκείνους ἐν τῇ τάξει τῆς ἀρχῆς, ἣν ἦρξαν, ἀποφαίνεσθαι. τήν τε θυγατέρα αὐτοῦ ἐκβαλὼν, ἔγημε † Κορνηλίαν Ὀρεστίναν, ἣν ἥρπασεν ἐν αὐτοῖς τοῖς γάμοις, οὓς τῷ ἐγγεγυημένῳ αὐτὴν Γαΐῳ Καλπουρνίῳ Πείσωνι συνεώρταζε. πρὶν δὲ δύο μῆνας ἐξελθεῖν, ἀμφοτέρους σφᾶς, C ὡς καὶ συγγιγνομένους ἀλλήλοις, ἐξώρισε· καὶ τῷ γε Πείσωνι δέκα δούλους ἐπαγαγέσθαι ἐπιτρέψας, εἶτ' ἐπειδὴ πλείονας ᾐτήσατο, ἀφῆκεν ὅσοις ἂν ἐθελήσῃ χρήσασθαι, εἰπὼν ὅτι, καὶ στρατιῶται τοσοῦτοί σοι συνέσονται.

Τῷ δ' ἑξῆς ἔτει ὕπατοι Μάρκος τε Ἰουλιανὸς καὶ Πούπλιος Νώνιος ἐκ τῶν προαποδεδειγμένων ἐγένοντο· καὶ οἱ ὅρκοι περὶ μὲν τῶν ὑπὸ τοῦ Τιβερίου πραχθέντων οὐκ ἐπήχθησαν, καὶ διὰ τοῦτο † οὐδενὶ γίγνονται). οὐ γάρ ἐστιν ὅστις * αὐτοῦ ἐν τοῖς αὐ- D ταρχήσασιν ἐς τὴν † τῆς οἰκίας νόμισιν καταλέγει. περὶ δὲ δὴ τοῦ Αὐγούστου τοῦ τε Γαΐου τά τε ἄλλα ὥσπερ εἴθιστο, καὶ ὅτι καὶ σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν τέκνων καὶ ἐκεῖνον καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ προτιμήσουσιν ὤμοσαν· καὶ τάς τε εὐχὰς ὑπὲρ πάντων αὐτῶν ὁμοίως ἐποιήσαντο. ἐν δ' οὖν τῇ νουμηνίᾳ αὐτῇ Μαχάων τις δοῦλος ἐπί τε τὴν κλίνην τοῦ Διὸς τοῦ Καπιτωλίνου ἐπανέβη, κἀνταῦθεν πολλὰ ἀπομαντευσάμενος καὶ δεινά, κυνίδιόν τε ὃ ἐσενηνόχει ἀπέκτεινε, καὶ ἑαυτὸν ἔσφαξε.

E Γάιος δὲ καλὰ μὲν ἐπαίνου τε ἄξια τάδε ἔπραξε. τούς τε λογισμοὺς τῶν δημοσίων χρημάτων μὴ ἐκτεθειμένους ἐν τῷ χρόνῳ ἐν ᾧ ὁ Τιβέριος ἐξεδήμησε, πάντας κατὰ τὸν Αὔγουστον προεξέθηκε· καὶ ἐμπρησμόν τινα μετὰ τῶν στρατιωτῶν κατασβέσας, ἐπήρκεσε τοῖς ζημιωθεῖσι. τοῦ τε τέλους τοῦ τῶν ἱππέων ὀλιγανδροῦντος, τοὺς πρώτους ἐξ ἁπάσης καὶ τῆς ἔξω ἀρχῆς τοῖς τε γένεσι καὶ ταῖς περιουσίαις μεταπεμψάμενος κατελέξατο· καὶ τισὶν αὐτῶν καὶ τῇ ἐσθῆτι τῇ βουλευτικῇ, καὶ πρὶν ἄρξαι τινὰ ἀρχὴν δι' ἧς ἐς τὴν γερουσίαν ἐσερχόμεθα, † χρῆσθαί τι ἐπὶ τῇ τῆς βουλῆς

† Λιουίαν Ὀρεστίναν,

† χρῆσθαι

βουλῆς ἐλπίδι ἔδωκε. πρότερον γὰρ μόνοις (ὡς ἔοικέ) πως τοῖς ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ φύλου γεγενημένοις τοῦτο ποιεῖν ἐξῆν. ταῦτα μὲν δὴ πᾶσιν ἤρεσεν, ὅτι τὰς ἀρχαιρεσίας τῷ τε δήμῳ καὶ τῷ πλήθει ἀποδέδωκε, λύσας ὅσα περὶ αὐτῶν ὁ Τιβέριος ἐείκει· καὶ τὸ τέλος τῆς ἑκατοστῆς κατέλυσε. γυμνικόν τέ τινα ἀγῶνα ποιήσας, διέρριψε σύμβολα, καὶ ἐξ αὐτῶν πλεῖστα τοῖς ἁρπάσασιν αὐτὰ διέδωκε. καὶ τῷ μὲν φαύλῳ ἐχαρίσατο, τοὺς δ' ἔμφρονας ἐλύπησε· λογισαμένους ὅτι κἂν ἐπὶ τοῖς πολλοῖς αἱ ἀρχαὶ αὖθις γένωνται, καὶ τὰ ὄντα ἐξαναλωθῇ, αἵ τε ἰδικαὶ πρόσοδοι παύσωνται, πολλὰ καὶ δεινὰ συμβήσεται.

Ἐπ' αἰτίᾳ δὲ δὴ πρὸς πάντων ὁμοίως τάδε διεπράξατο. πλείστους ὅσους ὁπλομαχῆσαι ἐποίησε· καὶ γὰρ καὶ καθ' ἕνα καὶ ἀθρόους, ἐν παρατάξει καθάπερ τινί, ἀγωνίσασθαι σφᾶς ἠνάγκασε, παρὰ τῆς βουλῆς δὴ τοῦτο αἰτήσας. τό τε καὶ ἔξω τῶν νενομοθετημένων, πάνθ' ὅσα βούλοιτο δρᾶσαι, καὶ ἀποκτεῖναι τῶν τε ἄλλων πολλούς, καὶ τῶν ἱππέων ἓξ καὶ εἴκοσι, τοὺς μὲν τὰς οὐσίας κατεδηδοκότας, τοὺς δέ, καὶ ἄλλως ὁπλομαχίαν ἠσκηκότας. οὐ δὲ οὐ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων οὕτω τι δεινόν, (καίπερ δεινὸν ὄν) ἀλλ' ὅτι τοῖς τε φόνοις αὐτῶν ὑπερέχαιρε, καὶ τῆς τοῦ αἵματος θέας ἀπλήστως εἶχεν. ὑπὸ δὲ δὴ τῆς αὐτῆς ὠμότητος, ἐπιλειπόντων ποτὲ τῶν τοῖς θηρίοις ἐκ καταδίκης διδομένων, ἐκέλευσεν ἐκ τοῦ ὄχλου τοῦ τοῖς ἰκρίοις προσεστηκότος συναρπασθῆναί τε τινὰς καὶ παραβληθῆναι σφίσι. καὶ ὅπως γε μήτε ἐπιβοήσασθαι μήτε αἰτιάσασθαί τι δυνηθῶσι, τὰς γλώσσας αὐτῶν προαπέτεμε. τῶν τε ἱππέων τινὰ τῶν ἐπιφανῶν μονομαχῆσαί τε, ὡς καὶ ὑβρίσαντα τὴν μητέρα αὐτοῦ τὴν Ἀγριππῖναν ἠνάγκασε, καὶ νικήσαντα κατηγόροις παρέδωκε, καὶ ἀπέσφαξε. τόν τε πατέρα αὐτοῦ, μηδὲν ἀδικήσαντα, ἔς τε γαλεάγραν, ὥσπερ καὶ ἄλλους συχνούς, καθεῖρξε, κἀν ταύτῃ διέφθειρεν. ἐποίησε δὲ τοὺς ἀγῶνας τούτους τὰ μὲν πρῶτα ἐν τοῖς Σέπτοις, πᾶν τὸ χωρίον ἐκεῖνο διορύξας καὶ ὕδατος πληρώσας, ἵνα μίαν ναῦν ἐσαγάγῃ· ἔπειτα δὲ καὶ ἑτέρωθι, πλεῖστά τε καὶ μέγιστα οἰκοδομήματα καθελών, καὶ ἰκρία πηξάμενος. τὸ γὰρ τοῦ Ταύρου θέατρον ὑπερεφρόνησε. τούτων τε οὖν ἕνεκα καὶ διὰ τὰς δαπάνας καὶ διὰ τοὺς φόνους αἰτίαν εἶχε, καὶ ὅτι τὸν Μάκρωνα μετὰ τῆς Ἐννίας, μήτε τοῦ ταύτης ἔρωτος, μήτε τῶν ἐκείνου εὐεργετημάτων, δι' ὧν τά τε ἄλλα καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ μόνῳ συγκατέπραξε, μνησθείς, † ὥστε ἑκούσιον δὴ θανάτου ἀνάγκην, καίπερ καὶ τὴν Αἰγύπτου οἱ προστάξας, καὶ ἐς αἰσχύνην, ἧς αὐτὸς τὸ πλεῖστον μετεῖχε, καθέστησε. προαγωγείας γὰρ ἔγκλημα αὐτῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπήγαγε. κἀκ τούτου καὶ ἕτεροι πολλοὶ μέν, καταψηφισθέντες, οἱ δὲ καὶ πρὶν δικασθῆναι

† ἐς ἑκούσιον

natorię dignitatis haberent adipiscendę. ante solus [a] id patritiis permissum. comitia quoq; populo plebique reddidit, abrogatis Tiberii ea de re constitutionibus: tributum centesimarū sustulit: ludis gymnicis tesseras proiecit in vulgus, quas qui arripuissent, eos multis donis affecit. Fuere hominibus hæc grata deterioribus, at prudentibus dolorem attulerunt; cogitātibus, si rursus in multitudinis potestatem magistratus redirent, absumptisq; iis, quæ essent ærario, pecuniis, [b] etiam pensiones peculiares cessarēt, multa mala euētura.

Cōtra vero hęc eius facta ab omnibus culpabantur. Gladiatoriā operam à plurimis poscebat, & nō modò virum cū viro, sed quasi acie quoq; eos confertim [c] cōmittebat. Liber à legib' omnia agebat ex animo suo, necabatq; cum alios multos, tum vigintisex equites, qui partim suas facultates decoxerant, partim armis dimicarant: neque tam atrox visum id facinus propter occisorum numerum, licet esset sæuum, quam quod summam ex illis cædibus voluptatem cepit, sanguinis effusi spectaculo citra satietatē intentus. Eadem à crudelitate profectum est, quod aliquādo deficiētibus iis, [d] qui ad belluas dānabantur, iussit ex turba, quæ [e] tabulis adstabat, quosdam abripi, & feris proiici; præcisis ante linguis, ne clamare aut accusare quicquam possent. Quēdam illustrem equitem digladiari coegit, quasi in matrē ipsius Agrippinam eius iniuria extante, victoremque accusatoribus tradidit, & interfecit: patrem eius innoxium [f] in cauea inclusum, vt permultos alios, interemit. Exhibuit autē spectacula ista primū in Septis, effosso omni eo loco, & aqua repleto, vt vnam nauim introducere posset. post alibi etiam, maxima ædificia nō pauca demolitus, tabulata fixit, contempto Tauri theatro. Hæc ei, & sumptus, cædesque vitio datæ sunt: idque præterea, quod Macronem ac Enniam, neque amoris huius, neq; illius beneficiorum memor, quibus etiā solus ipsum imperiū consecutus fuerat, ad mortem voluntariam adegit, (quāquā Ægypto Macroni mādata) & ea infamia onerauit, cui' ipse maxima in parte futurus esset; obiecto nimirū eo crimine, q̄ stuprorū cōciliatores fuissēt. Multi autem alii pars dānati, pars ante iudicium

a genere tantū senatorio permissum.

b etiam priuati reditus

c pugnare cogebat, hoc ipso à senatu impetrato.

At alienum à legibus, quod omnia, quæ volebat, faceret; ac nō alios modò cōplures [pugnæ huiusce gladiatoriæ] neci daret, sed equites etiā viginti sex, qui partim patrimonia sua absumpsérant, partim alioqui gladiatoriā faciebant. Neque tam atrox

d qui ex condemnatione belluis obiicerentur,

e foris ac tabulatis adstabat,

f arca robusta inclusū,

occidebantur; pretextu, propter parentes & fratres Caii, ac eos, qui propter hos perissent; re ipsa, propter diuitias. Erant enim exhausti iã thesauri, neq; ei quicquã satis. Hi vero conuincebantur vel falsis testibus, vel literis, quas se prius cremasse Caius dixerat. aliis mortis causam morb', quo priore anno Caius laborarat, sororis've Drusillæ obitus ferebat. nam præter alia, id quoque supplicium inueniebat; si quis iis diebus conuiuio quempiam accepisset, aut salutasset, aut lauisset.

Drusillę maritus fuit M. Lepidus, cum quo mutui stupri consuetudo erat Caio, sed rem quoque frater cum ea habebat. tunc mortuam maritus laudauit, publicam sepulturam frater tribuit: & prætoriani milites cum suo tribuno, ac seorsum equester ordo, seorsum patricii pueri Troiæ decursione circum tumulum eius obequitarunt. Decreta ei omnia, quæ Liuiæ, ac insup, vt immortalis haberet, vt aurea effigies ei' in curia poneret, [a] vt in foro imago Veneris staturæ eius æqualis collocaretur, iisdemque honoribus coleretur: peculiare fanum ei ædificaretur, eamque statuis sacris non modo viri, sed mulieres etiam venerarētur: vt mulieres eam iurarent, [b] quoties aliquid sacramento confirmarēt: vt natali eius die ludi Megalensium similes fierent, epulūq; senatui & equitibus daretur. Itaque tunc Pãthea vocata est, & diuinis honoribus per omnes vrbes culta. At [c] Liuius Geminius senator, vidisse se eam in cœlum adscendētem, ac cum diis conuersantem iurauit; pniciē sibi liberisq;, si vanū id asseruisset, imprecatus: vocatisque ad hoc testibus cum aliis diis, tum ipsa Drusilla. ob id donatus est decies sestertiū. [d] Ii honores ei à fratre habiti, ludique qui tū erant edēdi, neque eo tempore, quasi nefas, neque postea facti. Omnes autē homines in culpam incurrebant, [e] siue mœsti siue læti esse sentirentur. nam & lugere eam, quippe deam, & nō lugere, nimirum hominem, vitio dabatur. Quid tum euenerit, ex hoc vno colligi potest, quod quidam ob aquã calidam venditam impietatis reus factus, & à Caio trucidatus fuit.

Paucis interpositis diebus Caius Lolliã Paulinã duxit, coacto eius marito Mēmio Regulo, vt eã sibi [f] traderet, ne præter leges videlicet nō desponsã duceret: atque hanc quoque statim missam fecit. Inte-

[a] Vt in æde Veneris in foro simulacrum Drusillæ paris cū simulacro deæ magnitudinis, & iisdem colēdum honoribus, consecraretur: Vt peculiare fanum

[b] quoties aliquid essent testaturæ

[c] Lucius quidam Geminius

[d] Hos ei Caius honores habuit, & præterea, quod ludi, qui tunc edendi erant, neque tempore consueto, nisi diei causa, neque rursus exhibiti postea fuerunt.

[e] siue adeo læti quadam ex causa non essent, quasi qui tunc mœrerent; siue quid agere cum gaudio viderentur. Accusabantur enim, vel quod eam nō luxissent, vt hominē: vel quod luxissent, vt deã. Quæ denique tunc acciderint, ex hoc vno possunt omnia colligi: quod quidam

[f] despōderet

A ἐφονεύθησαν, πρόφασιν μὲν, διά τε τοὺς γονέας καὶ διὰ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, τούς τε ἄλλους τοὺς δι' ἐκείνους ἀπολωλότας· τὸ δ' ἀληθὲς, διὰ τὰς οὐσίας. οἵ τε γὰρ θησαυροὶ ἐξανάλωντο, καὶ οὐδὲν αὐτῷ ἐξήρκει. ἠλέγχοντο δὲ καὶ ἐκ τῶν καταμαρτυρούντων σφῶν, καὶ ἐκ τῶν γραμμάτων ἃ κατακεκαυκέναι ποτὲ ἔφη. καὶ ἑτέρους ἥ τε νόσος ἡ τῷ προτέρῳ ἔτει οἱ συμβᾶσα, καὶ ὁ τῆς Δρουσίλλης τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ θάνατος ἔφθειρε. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ εἴ τις εἱστίασεν, ἢ ἠσπάσατό τινα, ἢ καὶ ἐλούσατο ἐν ταῖς ἡμέραις, ἐκολάζετο.

B Τῇ δὲ Δρουσίλλῃ συνῴκει μὲν Μᾶρκος Λέπιδος, παιδικά τε ἅμα αὐτοῦ καὶ ἐραστὴς ὢν, συνῆν δὲ καὶ ὁ Γάϊος· καὶ αὐτὴν ἀποθανοῦσαν τότε ἐπῄνεσε μὲν ὁ ἀνὴρ, δημοσίας δὲ ταφῆς ὁ ἀδελφὸς ἠξίωσε· καὶ οἵ τε δορυφόροι μετὰ τοῦ ἄρχοντος σφῶν, καὶ χωρὶς οἱ ἱππεῖς τὸ τέλος, οἵ τε εὐγενεῖς παῖδες τὴν Τροίαν περὶ τὸν τάφον αὐτῆς περιίππευσαν. καὶ οἱ τά τε ἄλλα ὅσα τῇ τε Λιουίᾳ ἐδέδοτο, ἐψηφίσθη, καὶ ἵνα ἀθανατισθῇ, καὶ εἰς τὸ βουλευτήριον χρυσῆ ἀνατεθῇ, καὶ ἐς τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ Ἀφροδίσιον ἄγαλμα αὐτῆς ἰσομέτρητον τῷ τῆς θεοῦ ἐπὶ ταῖς ὁμοίαις τιμαῖς ἱερωθῇ· σηκός τε ἴδιος οἰκοδομηθῇ, καὶ ἱερεῖς εἴκοσιν οὐχ ὅτι ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες γένωνται· αἵ τε γυναῖκες αὐτὴν, ὁσάκις ἂν μαρτυρῶσί τι, ὀμνύωσι, καὶ ἐν τοῖς γενεσίοις αὐτῆς ἑορτή τε ὁμοία τοῖς Μεγαλησίοις ἄγηται, καὶ ἡ γερουσία ἥ τε ἱππὰς ἑστιᾶται. τότε οὖν Πάνθειά τε ὠνομάζετο, καὶ τιμῶν δαιμονίων ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ἠξιοῦτο. † Λιουΐος

D τέ τις Γεμίνιος βουλευτὴς ἔς τε τὸν οὐρανὸν αὐτὴν ἀναβαίνουσαν καὶ τοῖς θεοῖς συγγιγνομένην ἑωρακέναι ὤμοσεν, ἐξώλειαν ἑαυτῷ καὶ τοῖς παισὶν, εἰ ψεύδοιτο, ἐπαρασάμενος, τῇ τε τῶν ἄλλων θεῶν ἐπιμαρτυρίᾳ καὶ τῇ αὐτῆς ἐκείνης. ἐφ' ᾧ πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας ἔλαβε. τούτοις τε οὖν αὐτὴν ὁ Γάϊος ἐτίμησε, καὶ τὰς πανηγύρεις τὰς τότε ὀφειλούσας γενέσθαι, μήτε ἐν τῷ νενομισμένῳ χρόνῳ, πλὴν τῆς ὁσίας ἕνεκα, μήτ' αὖθις ποτὲ ποιηθῆναι. αἰτίαν τε πάντες ὁμοίως εἶχον, * εἴθ' ἥσθησαν

E ἐπί τινι, ὡς λυπούμενοι, † εἴτε καὶ ὡς χαίροντες ἔπραξαν. ἢ γὰρ μὴ πενθεῖν αὐτὴν, ὡς ἄνθρωπον, ἢ θρηνεῖν, ὡς θεὸν, ἐνεκαλοῦντο. πάρεστι δ' ἐξ ἑνὸς πάντα τὰ τότε γενόμενα τεκμήρασθαι. ὃν γὰρ πωλήσαντα θερμὸν ὕδωρ ἀπέκτεινεν, ὡς ἀσεβήσαντα.

Διαλιπὼν οὖν ὀλίγας ἡμέρας, ἔγημε Λολλίαν Παυλῖναν, αὐτὸν τὸν ἄνδρα αὐτῆς Μέμμιον Ῥήγουλον ἐγγυῆσαί οἱ τὴν γυναῖκα ἀναγκάσας, μὴ καὶ ἀνέγγυον αὐτὴν παρὰ τοὺς νόμους λάβῃ. καὶ εὐθύς γε καὶ ἐκείνην ἐξήλασεν. οἱ δὲ

† Λιουΐος

† ὑπη[illegible]

† οὐκ [illegible]

τούτῳ

τούτῳ, Σοαίμῳ μὲν τὴν τῶν Ἰτυραίων τῶν Ἀράβων, Κότυϊ δὲ τήν τε Ἀρμενίαν τὴν σμικροτέραν, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τῆς Ἀραβίας τινά, τῷ τε Ῥυμητάλκῃ τὰ τοῦ Κότυος, καὶ Πολέμωνι τῷ τοῦ Πολέμωνος υἱεῖ τὴν πατρῴαν ἀρχήν, ψηφισαμένης δὴ τῆς βουλῆς, ἐχαρίσατο· ἔν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος ἐν δίφρῳ μεταξὺ τῶν ὑπάτων καθεζόμενος, καὶ προσέτι παραπετάσμασι σηρικοῖς, ὥς γέ τινές φασι, χρησάμενος, καὶ μετὰ τοῦτο πηλὸν πολὺν ἐν στενωπῷ τινι ἰδὼν, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐς τὸ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ τοῦ Φλαουίου ἱμάτιον, ἀγορανομοῦντός τε τότε καὶ τῆς τῶν στενωπῶν καθαρειότητος ἐπιμελουμένου, ἐμβληθῆναι. καὶ τοῦτο οὕτω πραχθὲν, παραχρῆμα μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ὤφθη, ὕστερον δὲ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ, τὰ πράγματα τεταραγμένα καὶ πεφυρμένα παραλαβόντος τε καὶ καταστησαμένου, ἔδοξεν οὐκ ἀθεεὶ γεγονέναι, ἀλλ' ἄντικρυς αὐτῷ τὴν πόλιν ὁ Γάιος πρὸς ἐπανόρθωσιν ἐγκεχειρικέναι.

Μετὰ δὲ τοῦτο ὑπατεύσας αὖθις, ὃν μὲν τοῦ Διὸς ἱερέα ἐκώλυσεν ἐν τῷ συνεδρίῳ ὀμόσαι, (ἰδίᾳ γὰρ καὶ τότε, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Τιβερίου, τὸν ὅρκον ἐποιοῦντο) αὐτὸς δὲ καὶ ἐνιστάμενος ἐς τὴν ἀρχὴν, καὶ ἀπαλλαττόμενος ἀπ' αὐτῆς ἐξ ἴσου τοῖς ἄλλοις ἀπὸ τοῦ βήματος, (ὃ δὴ καὶ μεῖζον τοῦ προτέρου ἐπεποίητο) ὤμοσε· τριάκοντα δὲ δὴ ἡμέρας ἦρξε, καίτοι Λουκίῳ Ἀπρωνίῳ τῷ συνάρχοντι ἓξ μῆνας ἐπιτρέψας· καὶ αὐτὸν Σαβῖνος Μάξιμος πολίαρχος διεδέξατο. καὶ ἔν τε ἐκείναις καὶ ἐν ταῖς ἔπειτα πολλοὶ μὲν τῶν πρώτων καταδικασθέντες, (συχνοὶ γὰρ δὴ καὶ τῶν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἀφειμένων, δι' αὐτὰ ἐκεῖνα δι' ἃ ὑπὸ τοῦ Τιβερίου ἐδέδεντο, ἐκολάσθησαν) πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων μονομαχήσαντες ἀπώλοντο. καὶ ἦν ἔξω τῶν φόνων οὐδέν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τῷ πλήθει ἔτι τι ἐχαρίζετο, ἀλλὰ καὶ πάνυ πρὸς πάντα ὅσα ἐβούλετο ἀντέπραττε. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνοι πᾶσι τοῖς ἐπιθυμήμασιν αὐτοῦ ἀντέσπευδον. καὶ ἦν καὶ ἀκοῦσαι καὶ ὁρᾶν οἷα ἂν ἐν τῷ τοιούτῳ ὁ μὲν, ὀργιζόμενος, οἱ δὲ, ἀνταγωνιζόμενοι, καὶ εἴποιεν καὶ πράξειεν. οὐ μέντοι καὶ ἐξ ἴσου σφίσι τὸ πρᾶγμα ἐγίγνετο· οἱ μὲν γὰρ ἔξω τοῦ λαλεῖν, ἢ καὶ τοῖς σχήμασί τι προσενδείκνυσθαι, οὐδὲν ἐδύναντο· ὁ δὲ δὴ Γάιος συχνοὺς μὲν καὶ μεταξὺ θεωμένους κατασπῶν, συχνοὺς δὲ καὶ ἀπαλλασσομένους ἐκ τοῦ θεάτρου συλλαμβάνων, ἀπώλλυεν. αἰτίαι δὲ ἐς τὰ μάλιστα τῆς ὀργῆς αὐτῷ ἐγίγνοντο, ὅτι τε μὴ σπουδῇ συνεφοίτων, (ἄλλοτε γὰρ ἄλλῃ ὥρᾳ παρὰ τὰ προηγγελμένα ἀπαντῶντος αὐτοῦ, καὶ τοτὲ μὲν ἐπὶ νυκτὸς, ἀποκναιόμενοι ἐκακχοῦντο) καὶ ὅτι μήτε ἀεὶ πάντας τοὺς ἀρέσκοντας αὐτῷ

A rim Soemo Arabum Ituræorum regnum, Cotyi Armeniam minorem, ac deinde nonnullas Arabiæ partes, Rhymetalci Cotyis ditionē, Polemoni Polemonis filio paternū imperium ex senatusconsulto videlicet tribuit. Ipse in foro tribunali in sella inter consules sedens, cortinis sericis, vt quidam prodidere, vtebatur: ac [a] quum forte multum cœnum in angiportu quodam vidisset, iussit id in vestem Flauii Vespasiani, cui tum ædili purgandorum [b] angiportuum cura incumbebat, conii-B ci. Id sic actum, ad præsens obseruatum à nemine est: sed post, quum Vespasianus res perturbatas suscepisset ac constituisset, visum fuit haud sine deûm voluntate actum fuisse, sed Caium ei propalam [c] vrbem componendam dedisse.

Post hæc iterum consul, [d] Iouis flaminē vetuit in curia iurare: (hi enim, vt sub Tiberio etiam, seorsum tum iuramentum inibant) ipse & occipiens magistra-C tum, & deponens, itidem vt reliqui de tribunali, quod priore maius erat factum, iusiurandum dedit: gestoque per triginta dies magistratu, ac sex mensibus L. Apronio collegæ concessis, abiit consulatu, successore Sabinio Maximo, tum præfecto vrbis.[e] Hoc, & paulo inferiori tempore, multi procerum damnati, (multi enim etiam è carcere dimissi, ob hæc ipsa, propter quæ à Tiberio in vincula coniecti fuerant, pœnas dederunt) multi alii gladiatoria dimicatione perierunt, neque-D præter cædes quicquam erat. Neque enim iam multitudini Caius quicquam gratificabatur, sed omnibus eius cupiditatibus resistebat, atque ipsi contra omni eius voluntati refragabātur; eratque tum videre & audire ea, quę is iratus, illi repugnantes loquerentur ac facerent, quanquam nulla similitudine. nam præter verba, & gestus, quibus animū suū exprimeret, populus nihil poterat; quū Caius multos inter spectandum arreptos, multos à theatro domū reuertentes apprehendēs,E obtruncaret. Causa iræ potissima fuit, φ negligentius ad spectacula conueniebāt, scilicet vexati eo, quod aliâs alio tēpore, quā edixisset, ac sæpe noctu etiam eo veniret; & quia non semper eosdē quos ipse,

[a] quum postea multum cœni forte quodam in vico vidisset,
[b] vicorum
[c] corrigendā vrbem
[d] flaminem Dialem vetuit
ANNO V.C. 792.
[e] His ipsis autem, sequētibusque diebus, complures è proceribus dānati,

probabant, ac nonnũquã [a] etiã inuisos ei. Id quoq; ægerrime tulit, q͂ eũ prædicãtes, Iuuenẽ Augustũ inclamassent: non fortunã suam laudari, quod iuuenis id imperiũ obtineret; sed reprehendi se, qui ea ætate tantum principatũ gereret, [b] existimans. Minatus certe aliquãdo toti populo, vnicam optauit omnib. ceruicẽ. Etenim tũ, eo exasperato, vt solebat, plebs indignata, spectacula negligebat; & in delatores se conuertebat, magno eos cum clamore inquirẽs. Quare iratus Cæsar, nullo respõso, aliis ludorum mandata curatione, in Cãpaniam abiit. Reuersus inde ad Drusillæ natalitia, [c] effigiem eius elephantis impositam bigis in theatrũ inuexit, spectaculũ populo bidui gratuito exhibuit: ac priore die, præter equestria certamina, CCCC vrsæ sunt necatæ, posteriore totidẽ Africanç feræ: etiã gymnicis certaminib. multis in locis exhibitis. epulũque populo, senatorib. & eorũ vxorib. donũ, datũ. * * * Has igitur, quasi plane inops, cędes edebat. Inuẽta ei etiã alia pecuniæ parandæ ratio. Gladiatores, qui superfuissent, cõsulib. & prætorib. aliisq; nõ volentibus modo, sed etiã [d] inuitissimis coactis, in ludis, præsertim vero iis, in quos sors incidisset (reduxit enim morẽ antiquũ, vt duo prætores gladiatoriũ munus sortirẽtur) pretio iniquissimo vẽdidit; ipse assidẽs in foro, & auctionãs. Multi quoq; aliunde aduenientes eos emebant, maxime quod maiorẽ etiam, q͂ legibus permittebatur, numerum gladiatorũ habere iis, qui vellent concedebat: [e] ac ipse sæpe intererat vẽditioni. Itaque alii, quod iis opus haberent; alii, vt rẽ principi gratam facerẽt; pleriq;, qui diuites cẽsebantur, ea occasione insumere partem suarum facultatum volẽtes, vt pauperiores facti, salui essẽt, magna eos pecunia comparabant: quanquam horũ quoq;, vt equorũ etiam, [f] & aurigarũ, sibi aduersantium, optimos ac pręclarissimos quosque veneno sustulit. * * * Sũmopere autẽ ei, qui batrachidẽ [vestimẽti hoc genus est, coloris viridis] gestabat, ac prasinus à colore porri dicebatur, intẽtus erat, adeo vt locus, in quo solebat aurigationẽ exercere, etiãnũ ab eo Caianus dicatur. Quẽdã suorum equorum, Incitatum nomine, ad cœnam quoque adhibebat, [g] & ei in auro hordeum apponebat, & in poculis aureis vinũ propinabat, salutẽ eius ac fortunam

[a] etiam aduersa factione aliquos in pretio habebant.

[b] existimãs. Fiebat autẽ hoc ab eo frequenter. Minatus

[c] cõsecratum eius simulacrum in theatro collocauit, elephantis impositum, inque circum inuexit, & spectaculum

[d] inuitissimos cogens talia circensibus facere, præsertim vero

[e] ac ipse sæpe etiã eos addibat.

[f] & aurigarum in factionib. aduersis præstantissimos & maxime famosos quosque

[g] & inauratum ei hordeum

A ἐπῄνουν, καί τινας καὶ τῶν ἐναντίων ἔστιν ὅτε ἐτίμων. καὶ προσέτι καὶ ἐπ᾽ ἐκείνῳ δεινῶς ἠγανάκτει, ὅτι μεγαλύνοντες αὐτὸν ἐπεβόων, Νεανίσκε Αὔγουστε. οὐ γὰρ μακαρίζεσθαι ὅτι νέος ὢν ἐμονάρχει, ἀλλ᾽ ἐγκαλεῖσθαι ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡλικίᾳ τηλικαύτην ἀρχὴν εἶχεν, ἡγεῖτο. καὶ ταῦτα μὲν ἀεὶ ἐποίει· καὶ ποτὲ παντὶ τῷ δήμῳ ἀπειλῶν εἶπεν, Εἴθε ἕνα αὐχένα εἴχετε. τότε δ᾽ ἐπειδὴ παρωξύνθη τι, οἷα εἰώθει, δυσχεράναν τὸ πλῆθος τῆς θέας ἠμέλησε, καὶ ἐπὶ τοὺς συκοφαντοῦντας ἐτράπετο· καὶ αὐτοὺς ἐπὶ πολὺ σφοδρῶς βοῶντες ἐζήτουν. καὶ ὃς ἀγανακτήσας, ἀπεκρίνατο μὲν B σφίσιν οὐδέν, προστάξας δ᾽ ἑτέροις τισὶ τοὺς ἀγῶνας ποιεῖν, ἐς Καμπανίαν ἀπῆρε. καὶ μετὰ τοῦτο ἐπανελθὼν πρὸς τὰ τῆς Δρουσίλλης γενέσια, ἄγαλμά τε αὐτῆς ἐπ᾽ ἐλεφάντων ἐν ἁρμαμάξῃ ἐς τὸν ἱππόδρομον ἐσήγαγε, καὶ θέαν τῷ δήμῳ προῖκα ἐπὶ δύο ἡμέρας ἀπετέλεσε· καὶ αὐτῇ τῇ μὲν προτέρᾳ ἄρκτοι πρὸς τῇ τῶν ἵππων ἁμίλλαις πεντακόσιαι ἐσφάγησαν, τῇ δ᾽ ἑτέρᾳ Λιβυκὰ θηρία ἴσα διηλώθη. καὶ C παγκρατιασταὶ ἐν πολλοῖς ἅμα τόποις ἠγωνίσαντο. καὶ ὁ δῆμος εἱστιάθη, τοῖς τε βουλευταῖς τῶν τε γυναιξὶν αὐτῶν δωρεὰ ἐδόθη. * * * Ταῦτά τε ἅμα, ὡς καὶ πάνυ πενόμενος, ἐφόνευε, καί τινα καὶ ἕτερον τοιόνδε χρηματισμὸν προσεπεξεῦρε. τοὺς γὰρ περιγενομένους τῶν μονομάχων τοῖς τε ὑπάτοις καὶ τοῖς στρατηγοῖς, τοῖς τε ἄλλοις, οὐχ ὅτι τοῖς ἐθέλουσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πάνυ ἄκοντας βιαζόμενος ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις καὶ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν, καὶ δὴ καὶ τοῖς ἐπ᾽ αὐτὸ τοῦτο κληρουμένοις ὑπὸ μάλιστα (δύο γὰρ στρατηγοὺς ἐς τοὺς ὁπλομαχικοὺς D ἀγῶνας, ὥσπερ ποτὲ ἐγίγνετο, λαγχάνειν ἐκέλευσε) † πάντως ἐπιτιμωμένους ἀπεδίδοτο· αὐτός τε ἐπὶ τοῦ πρατηρίου καθιζόμενος, καὶ αὐτὸς ὑπερβάλλων. πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοθεν ἀφικνούμενοι αὐτοὺς ὠνοῦντο αὖθις, καὶ μάλιστα ὅτι ἐπέτρεψε τοῖς βουλομένοις καὶ ὑπὲρ τὸν νόμιμον τὸν ἀριθμὸν τῶν μονομαχούντων χρῆσθαι, καὶ πολλάκις καὶ αὐτὸς ἐπεφοίτα σφίσιν. ὥσθ᾽ οἱ μὲν, καὶ δεόμενοι τῶν ἀνθρώπων, οἱ δὲ χαριεῖσθαι αὐτῷ νομίζοντες, καὶ οἵ γε πλείους, ὅσοι ἐν δόξῃ περιουσίας ἦσαν, ἀναλῶσαί τι τῶν ὑπαρχόντων ἐπὶ τῇ προφάσει ταύ-E τῃ, ὅπως πενέστεροι γενόμενοι περισωθῶσι, θέλοντες, μεγάλων αὐτοὺς χρημάτων ἠγόρασαν. καίτοι τοῦτο ποιήσας, ἔπειτα τούς τε ἀρίστους καὶ τοὺς ἐνδοξοτάτους σφῶν φαρμάκῳ διέφθειρε. τὸ δ᾽ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἵππων τῶν τε ἡνιόχων τῶν ἀντιστασιωτῶν ἐποίει. * * * ἰσχυρῶς γὰρ τῷ τὴν βατραχίδα ἐνδεδυκότι, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἀπὸ τοῦ χρώματος τῷ πρασίνῳ καλουμένῳ προσέκειτο· ὥστε καὶ νῦν ἔτι Γαϊανὸν ἀπ᾽ αὐτοῦ τὸ χωρίον ἐν ᾧ τὰ ἅρματα ἤσκει καλεῖσθαι. καὶ ἕνα γε τῶν ἵππων ὃν Ἰγκίτατον ὠνόμαζε, καὶ ἐπὶ δεῖπνον ἐκάλει, χρυσᾶς τε αὐτῷ κριθὰς παρέβαλλε, καὶ οἶνον ἐν χρυσοῖς ἐκπώμασι προὔπινε, τήν τε σωτηρίαν αὐτοῦ καὶ τὴν τύχην ὤμνυε,

† παντὸς

ὤμνυε, καὶ προσυπισχνεῖτο καὶ ὕπατον αὐτὸν ἀποδείξειν. καὶ πάντως ἂν καὶ τοῦτο ἐπεποιήκει, εἰ πλείω χρόνον ἐζήκει. ἐς δ' οὖν τοὺς πόρους τῶν χρημάτων πρότερον μὲν ἐψήφιστο ὅπως ὅσοι τινὰ τῷ Τιβερίῳ καταλιπεῖν ἐθελήσαντες περιεῖσαν, τῷ Γαΐῳ αὐτὰ τελευτῶντες χαρίσωνται. ἵνα γὰρ μὴ καὶ παρὰ τοὺς νόμους καὶ κληρονομεῖν καὶ δωρήματα τοιαῦτα λαμβάνειν (ὅτι μήτε γυναῖκα τότε γε μήτε παῖδας εἶχε) δύνασθαι δοκῇ, † δόγματί τι προσέθετο. ἐν δὲ τῷ παρόντι πάσας ἁπλῶς τὰς τῶν ἐν τοῖς ἑκατοντάρχαις ἐστρατευμένων οὐσίας, ὅσοι μετὰ τὰ ἐπινίκια ἃ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔπεμψεν, ἄλλῳ τινὶ αὐτὰς, καὶ μὴ τῷ αὐτοκράτορι, καταλελοίπεσαν, αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ ἄνευ ψηφίσματος εἰσέπραξε. καὶ ἐπειδὴ μηδὲ ταῦτα ἐξικνεῖτο, τρίτην τοιαύτην ἀφορμὴν χρηματισμοῦ ἐπενόησε. Γναῖος Δομίτιος Κορβούλων βουλευτὴς, καὶ κακῶς ἐπὶ τοῦ Τιβερίου τὰς ὁδοὺς ἐχούσας ὁρῶν, τοῖς τε ἐπιμεληταῖς αὐτῶν ἀεί ποτε ἐνέκειτο, καὶ προσέτι καὶ τῇ γερουσίᾳ ὀχληρὸς ὑπὲρ αὐτῶν ἐγίγνετο. τοῦτον οὖν παραλαβὼν, ἐπέθετο δι' αὐτοῦ πᾶσιν οὐχ ὅτι τοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς τεθνηκόσιν, ὅσοι ποτὲ ἐπιστάται τῶν ὁδῶν ἐγεγόνεσαν, καὶ χρήματα ἐς τὰς κατασκευὰς αὐτῶν εἰλήφεσαν, ἐκείνους τε καὶ τοὺς ἐργολαβήσαντάς τι παρ' αὐτῶν, ὡς οὐδὲν δὴ δαπανήσαντας, ἐζημίου. ἐφ' οὗ δὴ ὁ Κορβούλων τότε μὲν ὑπάτευσεν, ὕστερον δὲ ἐπὶ Κλαυδίου αἰτίαν ἔσχε, καὶ εὐθύνθη. ὁ γὰρ Κλαύδιος οὔτε τὰ ὀφειληθέντα ἀπῄτησε, καὶ τὰ δεδομένα, τὰ μὲν ἐκ τοῦ δημοσίου, τὰ δὲ καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Κορβούλωνος εἰσπράξας, ἀπέδωκε τοῖς ζημιωθεῖσι. τοῦτο μὲν ὕστερον ἐγένετο· τότε δ' οὖν ἐπί τε ὡς ἑκάστου καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὡς εἰπεῖν οἱ ἐν τῇ πόλει τρόπον τινὰ ἀπεσυλῶντο, καὶ ἀζήμιος τῶν γε τι ἐχόντων οὐδεὶς, οὐκ ἀνήρ, οὐ γυνή, ἦν. καὶ γὰρ εἴ τινα τῶν ἀφηλικεστέρων ζῆν εἴα, ἀλλὰ πατέρας τε καὶ πάππους, μητέρας τε καὶ τήθας σφᾶς ὀνομάζων, ζῶντάς τι ἐκαρποῦτο, καὶ τελευτώντων τὰς οὐσίας ἐκληρονόμει.

Μέχρι μὲν οὖν τοῦ χρόνου τούτου αὐτός τε τὸν Τιβέριον ἀεὶ καὶ πρὸς πάντας κακῶς ἔλεγε, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς κατηγοροῦσιν αὐτοῦ καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ οὐχ ὅσον οὐκ ἐπετίμα, ἀλλὰ καὶ ἔχαιρε· τότε δὲ ἐσελθὼν ἐς τὸ βουλευτήριον, πολλὰ μὲν ἐπαξίως ἐπῄνεσεν, ὡς οὐκ ὀρθῶς † αὐτοῦ ψεγόντων. ἐμοὶ μὲν γὰρ (ἔφη) αὐτοκράτορι ὄντι καὶ τοῦτο ποιεῖν ἔξεστιν, ὑμεῖς δὲ δὴ † οὐ μόνον ἀδικεῖτε, πρὸς δὲ ἄρξαντα ποτὲ ὑμῶν οὕτω διακείμενοι. κἀκ τούτου καθ' ἕκαστον τῶν ἀπολωλότων ἐπεξιὼν, ἀπέφαινεν, ὥς γε ἐδόκει, τοὺς βουλευτὰς αἰτίους τοῦ ὀλέθρου τοῖς πλείοσιν αὐτῶν γεγονότας· τοὺς μὲν, ὅτι κατηγόρησαν σφῶν, τοὺς δὲ, ὅτι καταμεμαρτυρήκασιν· πάντας δὲ, ὅτι κατεψηφίσαντο. καὶ ταῦτά τε ὡς ἐξ αὐτῶν ἐκείνων τῶν γραμμάτων ἃ καταπεπρηκέναι ποτὲ ἔφη, ἐπιλέγων διὰ τῶν ἀπελευθέρων καὶ προσεπῆπε ὅτι εἰ καὶ ὁ Τιβέριος

† δόγματι

† αὐτὸν

† ὑμῶν

A iurabat, consuléque se eum creaturũ pollicebatur: facturus, si diutius vixisset. Ad conficiendã porro pecuniã, edictum fuit, vt quicũq; iu viuis essent, qui ante hęredẽ sibi Tiberiũ destinasset, ii morte sua bona Caio legarent. nã ne pręter leges has hæreditates ac [a] dona accipere videret', quũ neq; vxorẽ tunc saltẽ, neq; liberos haberet, [b] senatuscõsultũ adhibitũ fuit. Cæterũ absque eo, omnia ea bona, quæ centuriones à patris sui triũpho alii, quã imperatori legassẽt, [c] in suas facultates redegit. Quũ B ne hæc sufficerent, tertiũ genus pecuniæ conficiendæ inuenit. Cn. Domitius Corbulo senator, quũ sub Tiberio vias male habitas videret, semper earũ curatoribus negotiũ facessebat, etiã senatui propterea molestus. Huius opera Caius omnib. quicunq; vias curandas vnquã habuissent, ac pecunias ad eã rẽ accepissent, non viuis modo, sed & mortuis insidias struxit: eosque, quib. hi quicquã faciendũ locassent, quia eã pecuniã non impẽdissent viarum refectioni, mulctauit. Id tũ Corbuloni cõ- C sulatũ attulit, post sub Claudio crimini datũ est, diesq; ob id dict'. nã Claudi' neque exegit multã quæ adhuc debebatur; & q. solutũ eius nomine fuerat, partim ex ęrario deprõptum, partim ab ipso Corbulone postulatũ, multatis reddidit. Verũ hi tũ singuli, atq; oẽs alii expilabãt' quocũq; artificio, nemine locuplete (vir mulierue esset, indifferens) in vrbe indẽni relicto. Si cui enim prouectioris ętatis vita cõcedebat', [d] at patre vel auo, matre vel auia nominata Caius, fruct' bonorũ viuẽtis etiãnum D percipiebat, defũctorũ hęreditates adibat.

Ad id vsque temporis quum Tiberium semper & apud omnes homines maledictis lacerasset, quiq; idem & priuatim & publice facerent, nõ modo non culpasset, verũ etiã eis gauisus esset: tunc primũ in curiã ingressus, multis verbis eum collaudauit, vt qui ab ipsis immerito traduceret'. sibi quidẽ, nimirũ imperatori, hoc quoq; permissũ; at solos ipsos iniuste suũ quondam principem, ita accipere. deinde recensitis singulatim iis, qui sub eo perietant, ostendit; (vt quidem videri vo- E lebat) plerisque causam exitii senatores fuisse: alios, quod accusassent; alios, quod falso testimonio onerassẽt; vniuersos, quia damnassẽt. Ea omnia recitatis per libertos libellis, quos se pridẽ combussisse dixerat, demonstrauit. His subiunxit, Tiberio, si

a legata

b senatuscõsulto aliquod adiecit.

c etiã nullo facto decreto sibimet ipse vindicauit.

d eum vel patrem, vel auum, vel matrem, vel auiam appellans, fruebatur.

q d iniuste egisset, nō honores viuo habēdos, multo minus ea, q de eo sæpenumero dixissent ac statuissēt, mutāda fuisse. verū ipsos & Tiberio stolide vsos, & Seianū inflauisse, corruptūq; à se necasse, ideoq; ne sibi quidē ab ipsis quicquā boni exspectādū. Ad hæc Tiberiū sibi respōdentē introduxit in hāc sententiā: Tu vero, Cai, recte hæc & vere omnia: ideoq; caue, ne quē horū diligas, neue vlli parcas. oēs. n. te oderūt, mortē tuā in votis habēt, necabūtq; te, si possint. Ne tu igit cogita, q d ipsis gratū agas, neq; eorū de te sermones cura; sed voluptatē modo, ac securitatē tuā, tanquā iustissimā omniū rē, cōsidera. ita .n. & nihil mali patieris, & omnib. iucūdis rebus perfrueris, & ab iis, velint nolint, honoraberis. Ast alterā illā viā secut⁹, nihil re cōsequeris, tantū verbis inani gloria affect⁹, [a] ac nihilo prēstās, insidiis circūuent⁹, inhonesta morte pibis. Nemo .n. hominū spōte principi subest, sed metu eo adigitur, vt eū colat: fiducia vero auctus, infirmiorē vlciscit. His verbis habitis Caius [b] maiestatis crimina reuocauit, rursusq; ea tabulis æneis incidi iussit: ipse festinato è curia se proripiēs, eodē die in suburbana abiit. at senat⁹ populusq; in magno esse metu, reputātes & q̄ sæpe [c] Tiberiū verbis incusassent, & quātū in ei⁹ oratione mutationis à priore fuisset. Ac tū quidē p terrore & mœstitia nihil potuerūt loq, aut [d] censere: postridie rurs⁹ cōuenerūt, ac multas ei laudes, tanq̄ veracissimo ac piissimo tribuentes, maximasq; agentes gratias, q viuere eos passus fuisset; quotannis ea die, qua hæc recitata erant, sacrificare ei⁹ clemētię decreuerūt, & iis diebus, qui in palatio festi celebrabātur; ita vt veheret in Capitoliū imago eius aurea, [e] canētibus eā carmine nobilissimis pueris: ouationēq; ei, quasi hostibus deuictis dederū. [f] Hæc ipsa ad singulas deinde occasiones auxerūt. Verū Cai⁹, rē haud magnā esse cēsens, si equo per continentē terrā inueheret, ouationē eā spreuit: at p mare modo quodā equo vehi intēdit, pōte iniecto ei maris parti, q est inter Puteolos ac Baulos. Is loc⁹ est è regione vrbis sit⁹, & distāt inter se Bauli ac Puteoli millibus passuū tribus ac quadrante. Ad eū pontē cōuectę sunt partim naues, partim fabricatæ: quū quę in tāta celeritate cōportatæ essent, non sufficerent; quanquam ō-

a nec āplius quidquā habebis, & insidiis circūuentus

b læsa pietatis in principem actiones in vsum reductas, iterū columna ahenea incidi iussit: ipse

c Tiberium maledictis incessissent,

d respondere: verum postridie

e hymnos ei accinentibus nobilissimis

f Hac ab eis tunc decreta fuerunt, ac deinceps ad quamuis occasionē fere nonnihil adiectum.

ἠδικηκὼς, οὐκ ὤφειλέ τι αὐτὸν ζῶντα τετιμηκέναι, οὐ μὰ Δί' οὐκ ἐφ' οἷς καὶ εἶπόν ποτε πολλάκις καὶ ἐψηφίσαντο, μεταβάλλεσθαι. ἀλλ' ὑμεῖς καὶ ἐκεῖνον ἐμπλήκτως μετεχειρίσασθε, καὶ τὸν Σεϊανὸν φυσήσαντες καὶ διαφθείραντες ἀπεκτείνατε· ὥστε δὴ καὶ ἐμὲ μηδὲν χρηστὸν † παρ' ὑμῶν προσδέχεσθαι. Τοιαῦτα ἄλλα εἰπὼν, αὐτὸν δὴ τὸν Τιβέριον τῷ λόγῳ παρήγαγε, λέγοντά οἱ ὅτι, Καὶ καλῶς καὶ ἀληθῶς πάντα ταῦτα εἴρηκας, καὶ διὰ τοῦτο μήτε φιλήσῃς τινὰ αὐτῶν, μήτε φείσῃ τινός. πάντες τε γὰρ μισοῦσί σε, καὶ πάντες ἀποθανεῖν εὔχονται, καὶ φονεύσουσί σε, ἂν δύνωνται. μήτ' οὖν ὅπως τι χαρίσῃ πράξας αὐτοῖς ἐννόει, μήτ' ἄν τι θρυλλῶσι, φρόντιζε, ἀλλὰ τό τε ἡδὺ καὶ τὸ ἀσφαλὲς τὸ σαυτοῦ μόνον, ὡς καὶ δικαιότατον, προσκόπει. οὕτω μὲν γὰρ οὔτε τι πείσῃ κακὸν, καὶ πάντων τῶν ἡδίστων ἀπολαύσεις, καὶ προσέτι καὶ τιμηθήσῃ ὑπ' αὐτῶν, ἄν τε ἐθέλωσιν ἄν τε καὶ μή· ἐκείνως δὲ, ἔργῳ μὲν οὐδὲν λήψῃ, λόγῳ δὲ δόξαν κενὴν λαβὼν, οὔτε τι πλέον ἕξεις, καὶ ἐπιβουλευθεὶς ἀκλεῶς τελευτήσεις. οὐδεὶς γὰρ ἀνθρώπων ἑκὼν ἄρχεται, ἀλλ' ἐφ' ὅσον μὲν φοβεῖται, θεραπεύει τὸν ἰσχυρότερον, ὅταν δὲ θαρσήσῃ, τιμωρεῖται τὸν ἀσθενέστερον. Γάιος μὲν, ταῦτα εἰπὼν, καὶ τὰ τῆς ἀσεβείας ἐγκλήματα ἐπανήγαγεν, ἔς τε στήλην † αὐτὰ χαλκῆν εὐθὺς ἐγγραφῆναι ἐκέλευσε, καὶ ἐκ τοῦ βουλευτηρίου σπουδῇ ἐξεπήδησεν, ἔς τε τὸ προάστειον αὐθημερὸν ἐξώρμησεν. ἡ δὲ δὴ Γερουσία καὶ ὁ δῆμος ἐν δέει μεγάλῳ ἐγένοντο, τῶν τε κακηγοριῶν ἅμα, ἃς κατὰ τοῦ Τιβερίου πολλάκις ἐπεποίηντο, καὶ οἷα αὐθ' οἵων ἠκηκόεσαν αὐτοῦ λέγοντος, ἐκλογιζόμενοι. καὶ τότε μὲν ὑπό τε τῆς ἐκπλήξεως καὶ ὑπὸ τῆς ἀθυμίας, οὔτε φθέγξασθαι, οὔτε τι χρηματίσαι ἠδυνήθησαν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ αὖθις ἀθροισθέντες, ἐπαίνους τε αὐτοῦ πολλοὺς, ὡς καὶ ἀληθεστάτου καὶ εὐσεβεστάτου ὄντος, ἐποιήσαντο, χάριν οἱ μεγάλην ἔχοντες ὅτι μὴ προσαπώλοντο· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ αὐτοῦ βουθυτεῖν κατ' ἔτος ἔν τε ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ ταῦτα ἀνεγνώκει, καὶ ἐν ταῖς τῷ παλατίῳ προσηκούσαις, εἰκόνος τέ τινος αὐτοῦ χρυσῆς ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀναγομένης, καὶ ὕμνων ἐπ' αὐτῇ διὰ τῶν εὐγενεστάτων παίδων ᾀδομένων, ἐψηφίσαντο. τά τε ἐπινίκια τὰ σμικρότερα, ὡς καὶ πολεμίους τινὰς νενικηκότι, πέμψαι αὐτῷ ἔδωκαν. καὶ οἱ μὲν τότε ταῦτ' ἔγνωσαν, καὶ μετὰ τοῦτο κατὰ πᾶσαν ὡς εἰπεῖν ἀφορμὴν πολλῶν τι αὐτοῖς προσετίθεσαν. Γάιος δὲ ἐκείνης μὲν τῆς πομπῆς οὐδὲν ἐφρόντισεν, (οὐδὲ γὰρ οὐδὲ μέγα τι ἐνόμιζεν εἶναι), εἰ ἵππῳ δι' ἠπείρου διελάσαι· διὰ δὲ τῆς θαλάσσης τρόπον τινὰ διιππεῦσαι ἐπεθύμησε, γεφυρώσας τὸ μεταξὺ τῶν τε Ποτιόλων καὶ τῶν Βαύλων. τὸ γὰρ χωρίον τοῦτο κατ' ἀντιπέρας τῆς πόλεως ἐστὶ, διέχον αὐτῆς σταδίους ἓξ καὶ εἴκοσι. πλοῖα δὲ ἐς τὴν γέφυραν τὰ μὲν ἠθροίσθη, τὰ δὲ καὶ κατεσκευάσθη. οὐ γὰρ ἐξήρκεσε τὰ ξυλλεγῆναι δυνηθέντα ὡς ἐν βραχυτάτῳ, καίπερ πάν-

† καὶ ὑμῶν

† αὐτὰ

† τινας

τὰ ὅσα ἐνεδέχετο συναχθέντα. ἀφ' οὗπερ καὶ λιμὸς ἔν τε τῇ Ἰταλίᾳ καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ μάλιστα ἰσχυρὸς ἐγένετο. ἐζεύχθη δὲ οὐχ ἁπλῶς δίοδός τις, ἀλλὰ καὶ ἀναπαῦλαι ἐν αὐτῇ καὶ καταλύσεις, ὥστε καὶ ὕδωρ αὐταῖς πότιμον ἐπίρρυτον ἔχειν, ἐποιήθησαν. ἐπειδή τε ἕτοιμα ἦν, τόν τε θώρακα τὸν Ἀλεξάνδρου, (ὥς γε ἔλεγε) καὶ ἐπ' αὐτῷ χλαμύδα σηρικὴν ἁλουργῆ, πολὺ μὲν χρυσίον, πολλοὺς δὲ καὶ λίθους Ἰνδικοὺς ἔχουσαν, ἐπενέδυ· ξίφος τε παρεζώσατο, καὶ ἀσπίδα ἔλαβε, καὶ δρυῒ ἐστεφανώσατο. κἀκ τούτου τῷ τε Ποσειδῶνι καὶ ἄλλοις τισὶ θεοῖς, Φθόνῳ τε θύσας, (μὴ καί βασκανία τις αὐτῷ, ὡς ἔφασκε, γένηται) ἔς τε τὸ ζεῦγμα ἀπὸ τῶν Βαύλων ἐσέβαλε, παμπληθεῖς καὶ ἱππέας καὶ πεζοὺς ὡπλισμένους ἐπαγόμενος, καὶ ὥσπου δῆ καθάπερ ἐπὶ πολεμίους τινὰς ἐς τὴν πόλιν ἐσέπεσε. κἀνταῦθα τὴν ὑστεραίαν ἀναπαυσάμενος ὥσπερ ἐκ μάχης, ἀνεκομίσθη διὰ τῆς αὐτῆς γεφύρας ἐφ' ἅρματος, χιτῶνα χρυσόπαστον ἐνδεδυκώς· ἦγον δὲ αὐτὸν οἱ ἀθλητικοὶ ἵπποι ἀξιονικότατοι. καὶ ἄλλα δὲ αὐτῷ πολλά, ὡς καὶ λάφυρα, συνηκολούθησε, καὶ Δαρεῖος, ἀνὴρ Ἀρσακίδης, ἐν τοῖς ὁμηρεύουσι τότε τῶν Πάρθων ὤν. οἵ τε φίλοι καὶ οἱ ἑταῖροι αὐτοῦ ἐπὶ ὀχημάτων ἐν ἐσθῆσιν ἀνθηραῖς ἐφέποντο, καὶ ὁ στρατὸς, καὶ ὁ γε λοιπὸς ὅμιλος, ἰδίως πως ἕκαστοι κεκοσμημένοι. καὶ (ἔδει γὰρ αὐτὸν, οἷα ἔν τε στρατείᾳ τοιαύτῃ καὶ ἐπὶ νίκῃ τηλικαύτῃ, καὶ δημηγορῆσαί τι) ἀνέβη τε ἐπὶ βῆμα, ἐπὶ πλοίων που καὶ αὐτὸ κατὰ μέσην που τὴν γέφυραν πεποιημένον, καὶ πρῶτον μὲν ἑαυτὸν, ὡς καὶ μεγάλων τινῶν ἔργων ἐπιχειρητὴν, ἀπεσέμνυνεν· ἔπειτα δὲ τοὺς στρατιώτας, ὡς καὶ πεπονηκότας καὶ κεκινδυνευκότας, ἐπῄνεσεν· ἄλλα τέ τινα καὶ αὐτὸ τοῦτο εἰπὼν, ὅτι πεζῇ διὰ τῆς θαλάσσης διέδραμον. καὶ χρήματά τε διὰ τοῦτο αὐτοῖς ἔδωκε, καὶ μετὰ τοῦτο αὐτός γε ἐπὶ τῆς γεφύρας, ὥσπερ ἐν νήσῳ τινὶ, καὶ ἐκεῖνοι ἐν ἑτέροις πλοίοις περιορμοῦντες, τό τε λοιπὸν τῆς ἡμέρας καὶ τὴν νύκτα πᾶσαν εἱστιάθησαν πολλοῦ μὲν αὐτόθεν φωτὸς, πολλοῦ δὲ καὶ ἐκ τῶν ὀρῶν ἐπιλάμψαντος σφίσι. τοῦ γὰρ χωρίου μηνοειδοῦς ὄντος, πῦρ πανταχόθεν, καθάπερ ἐν θεάτρῳ τινὶ, ἐδείχθη, ὥστε μηδεμίαν αἴσθησιν τοῦ σκότους γενέσθαι. καὶ γὰρ τὴν νύκτα ἡμέραν, ὥσπερ που τὴν θάλασσαν γῆν, ποιῆσαι ἠθέλησεν. ἐμπλησθεὶς δὲ καὶ ὑπερκορὴς καὶ σίτου καὶ μέθης γενόμενος, συχνοὺς μὲν τῶν ἑταίρων ἐς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς γεφύρας ἔρριψε, συχνοὺς δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐν πλοίοις ἐμβόλους ἔχουσι περιπλεύσας κατέδυσεν, ὥστε καὶ ἀπολέσθαι τινάς· οἱ γὰρ πλείους, καίπερ μεθύοντες, ἐσώθησαν. αἴτιον δὲ, ὅτι καὶ λειοτάτη καὶ στασιμωτάτη ἡ θάλασσα, καὶ ἐν ᾧ ἡ γέφυρα ἐζεύχθη, καὶ ἐν ᾧ τὰ ἄλλα ἐποιήθη, ἐγένετο. καί τι καὶ ἀπὸ τούτου ὠγκώθη, λέγων ὅτι καὶ ὁ Ποσειδῶν αὐτὸν ἐφοβήθη. ἐπεὶ ἔς γε τὸν Δαρεῖον καὶ τὸν Ξέρξην οὐδὲν ὅ, τι οὐκ ἀπέσκωπτεν, ὡς καὶ πολλαπλάσιον σφῶν μέρος τῆς θαλάσσης ζεύξας.

Τῆς μὲν δὴ γεφύρας ἐκείνης τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο, καὶ αἰτία καὶ αὐτὴ θανάτου πολλοῖς παρέσχε. ἀξα-

A mnibus, quæ haberi poterant, cõquisitis. Vnde & fames vehemens Italiã, ac maxime Romã, inuasit. Nõ vero tantũ trãsitus causa põs paratus fuit,[a] sed diuersoria etiã in eo effecta sũt, quib. ipsis aqua dulcis affluebat. Omnib. perfectis, thoracẽ, q Alexãdri fuerat, (sic.n. phibebat) & supra eũ chlamydẽ sericã purpurei coloris, multo auro, multisq; gẽmis Indicis ornatã induit: gladioq; se accinxit, & clypeum sumpsit, querna corona capiti imposita. Tũ re sacra Neptuno, ac diis aliis facta, Liuori ẽt, B ne qua inuidia, vt aiebat, premeret; põtẽ à Baulis[b] ingressus est, ac in vrbem, quasi in hostes celeriter irruit: ibi quũ quieti die insequẽti se dedisset, quasi à ꝑlio fessus, ꝑ ipsũ pontẽ curru reuect⁹ est, tunica auro intertexta amict⁹, & ab equis lat⁹, q in certaminibus victoriã præsertim obtinebãt. [c] Sequebãtur autẽ eũ inter reliquũ apparatũ spolia, & Darius, Arsacidarũ generis, vnus ex obsidib⁹ Parthicis, tũ amici eius, ac socii in curribus, vestib. floridis, ac exercitus, & reliquũ vulgus, singuli peculi- C ariter ornati. Et quia opus erat nimirũ eũ tanta expeditione facta, ac tanta victoria impetrata, cõcionẽ habere, suggestũ conscẽdit in medio pontis nauibus impositũ; ac primò se vt eximia conatum iactauit, deinde milites vt periclitatos ac fatigatos laudauit: hoc inter alia gloriatus, se pedibus mare percurrisse. Congiario deinde dato, post ipse in põte tãq̃ in insula aliqua, reliq in aliis nauib⁹ stationẽ habẽtes, diei reliquũ & totã noctẽ epulati sũt; multo ex põte igni, multo ex mõtibus affulgente. nã D loco in lunę formã curuato, vndiq; ignis, quasi in theatro quodã, videbatur; ita vt omnẽ tenebrarũ sensũ eriperet. Quippe noctẽ quoq; in diẽ conuertere, veluti mare in terrã, volebat. Postq̃ ad satietatẽ vsq; cibo & potu sese ingurgitauit, multos amicorũ de ponte in mare proiecit, multos aliorũ nauibus rostratis circũuectus submersit, ita vt perierint nõnulli; plerisque, quanq̃ ebriis,[d] euadentibus, quod eo loci mare placidissimũ ac minime turbulentũ erat. Hoc ipso inflatus, Neptuno se timorẽ E incussisse dixit; Dario & Xerxe non nisi ludibrii causa memorato, quia longe plus maris ipse ponte instrauisset.

Hic finis fuit pontis eius, qui ipse etiã multis causa necis fuit: quum omni in eũ

[a] sed etiam stationes ad quiescendũ, & diuersoria in eo

[b] ingressus est plurimos equites & pedites armatos secum ducens, ac in vrbem

[c] Tum alia vero multa, spoliorum instar, eum subsequebãtur: tum etiã Darius Arsacides, vnus ex obsidibus, qui tunc à Parthis aderant. Comitabantur hunc & amici eius, & socii

[d] euadentibus. idexea professione causa, quod interea, dum pons iungeretur, & alia fierent, mare

pecunia absumpta, multo iam pluribus propter opes perniciẽ crearet. Iudicia peragebat partim solus partim toto senatu adhibito. nonnulla senatus [a] priuatim, sed ab eo [tamẽ] ad Caiũ prouocatio erat frequens. [b] sententiæ senatus alio modo quã Caii, edebãtur; qui nomina dãnatorũ proponebat, scilicet veritus, ne ii effugerent. Supplicio affecti sũt hi rei vel in carcere, vel de Capitolio præcipitati, vel morte dãnationẽ præuenerũt. Ne pulsis quidẽ vi be securitas erat, sed multi eorum in itinere, aut exilio, perierunt. Singulis accurate recensendis lectori frustra molestiam exhibere, non est operæ. Caluisius Sabinus, præcipuus inter senatores, quũ recens à Pannoniæ administratione rediisset, mulierq; eius Cornelia, postulati; (vitio quidẽ Corneliæ dabatur, excubias ac exercitia militaria inspexisse) morte spontanea iudiciũ anteuenerũt. Idẽ fecit Titius Rufus, cui obiectũ erat, quod dixisset, senatũ aliter sentire ac loqui. Iunius Priscus prætor [c] prætextu aliorũ criminũ, propter diuitias dãnatus est: Caiusque intellecto, fortunas eius cædem non meruisse, mirabili oratione vsus est; dicens ab eo se deceptum, frustraque eum obiisse, qui potuerit viuere. Inter reos eius tẽporis Domitius Afer periculũ inopinatum mirabiliori salute mutauit. Infensus ei alioquin Caius, quod principe Tiberio mulierẽ quandã, Agrippinæ matris suæ necessariam in ius vocasset, (quo sane tẽpore Agrippinæ obuiam forte factus, via decesserat. idq; ea pudore factũ intelligens, vocatũ cõpellarat, ac bono animo esse iusserat. nõ enim eũ sibi horum causã esse, sed Agamemnonẽ:) eo autẽ tẽpore Caii imaginẽ ponens, inscriptione ostenderat, Caiũ annũ iã agentem vicesimũ septimũ, alterũ consulatũ gerere. Id quasi ab eo ætatẽ sibi & leges spretas exprobrante, moleste accepit Caius; eiusq; rei causa, vnde Domitius honorẽ sibi sperabat, in curiã pertraxit. ac orationẽ cõtra eũ de scripto prolixã habuit. Quippe alioquin omnes arte dicendi præstare cupiẽs, Domitiũ eloquentẽ sciens, superare satagebat: ac profecto morte eũ multasset, si studio certare Domitius intendisset. nunc vero nihil respõdens, nihil se purgans, sed mirari se vim orationis Caii, eaque obstupefactũ simulans, ac orationẽ eius per singulas partes repetens, quasi auditor, nõ si reus esset, laudãsq; deinde quũ iussus esset

a seorsum cognoscebat, licet definitiuam ferre sententiam non poterat, sed ab eo

b Sententiæ senatus alioqui more solito publice proferebantur. At eorũ nomina, qui a Caio damnati fuissent, inscripta tabulis exponebãtur; quasi metueret ne clã essẽt.

c accusatus ob alia crimina, quod opulentus esse putaretur, morte fuit adfectus: Caiusque

A ιαλωθεὶ, γὰρ ἐς αὐτὰ, πολλῷ πλείους διὰ τὰς οὐσίας ἐπεβούλευσεν. ἐδίκαζε δὲ καὶ ἰδίᾳ καὶ μετὰ πάσης τῆς γερουσίας. καὶ τινὰ καὶ ἐκείνη καθ' ἑαυτὴν ἔκρινεν· οὐ μέντοι καὶ αὐτοτελὴς ἦν, ἀλλ' ἐφέσιμοι δίκαι ἀπ' αὐτῆς ἐγίγνοντο συχναί. καὶ τὰ μὲν τῇ βουλῇ δόξαντα ἄλλως ἐφανεροῦτο, τῶν δὲ ὑπὸ τοῦ Γαΐου καταψηφισθέντων τὰ ὀνόματα ἐξετίθετο, ὥσπερ φοβουμένου αὐτοῦ μὴ διαλάθωσι καὶ οὕτοι τι ἐκκολάζοιντο, οἱ μὲν, ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, οἱ δὲ, καὶ ἀπὸ τοῦ Καπιτωλίου κατακρημνιζόμενοι. καί τινες σφᾶς αὐτοὺς B προαπεκτίννυσαν· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῖς ἐξελαυνομένοις ἀσφάλεια ἦν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων πολλοὶ οἱ μὲν κατὰ τὴν ὁδὸν, οἱ δὲ καὶ ἐν τῇ φυγῇ διεφθείροντο. καὶ τὰ μὲν τῶν ἄλλων οὐδὲν δεῖ λεπτολογοῦντα μάτην τοὺς ἀναγνωσομένους διοχλεῖν. Καλουίσιος δὲ Σαβῖνος, ἐν τοῖς πρώτοις τῆς βουλῆς ὢν, καὶ τότε ἐκ τῆς ἐν τῇ Παννονίᾳ ἀρχῆς ἀφιγμένος, ἥ τε γυνὴ αὐτοῦ Κορνηλία, γραφέντες (καὶ γὰρ ἐκείνη ὡς φυλακάς τε ἐφοδεύσασα, καὶ τοὺς στρατιώτας ἀσκοῦντας ἰδοῦσα, αἰτίαν C ἔσχεν) οὐχ ὑπέμειναν τὴν κρίσιν, ἀλλ' ἑαυτοὺς προαναλώσαντο. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ Τίτιος Ῥοῦφος ἐποίησεν, ἔγκλημα λαβὼν, εἰρηκέναι ὅτι ἡ γερουσία ἄλλα μὲν φρονεῖ, ἄλλα δ' ἀποφαίνεται. Ἰούνιος τέ τις Πρίσκος στρατηγὸς ἐπῃτιάθη μὲν ἐπ' ἄλλοις τισὶν, ἀπέθανε δὲ ὡς πλούσιος. καὶ ἐπ' αὐτῷ ὁ Γάϊος, μαθὼν ὅτι οὐδὲν ἄξιον τοῦ θανάτου ἐκέκτητο, θαυμαστὸν λόγον ἐφθέγξατο εἰπὼν ὅτι, Ἠπάτησέ με, καὶ μάτην ἀπώλετο. ζῆν γὰρ ἠδύνατο. Ἐν τούτοις τοῖς τότε κριθεῖσι καὶ ὁ Ἄφερ ὁ Δομίτιος καὶ κινδύνῳ παραδό- D ξῳ καὶ σωτηρίᾳ θαυμασιωτέρᾳ ἐχρήσατο. ἤχθετο μὲν γὰρ αὐτῷ καὶ ἄλλως ὁ Γάϊος, ὅτι ἐπὶ τοῦ Τιβερίου γυναικός τινος τῇ Ἀγριππίνῃ τῇ μητρὶ αὐτοῦ προσηκούσης κατηγορήκει· ἐφ' ᾧ δὴ ἐκείνη συναντήσασα ποτὲ αὐτῷ, καὶ μαθοῦσα ὅτι ἐξέστη τῆς ὁδοῦ δι' αἰσχύνην, προσεκαλέσατό τε αὐτὸν, καὶ ἔφη, Θάρσει Δομίτιε. οὐ γὰρ σύ μοι τούτων αἴτιος εἶ, ἀλλ' Ἀγαμέμνων. τότε δὲ ἐπειδὴ εἰκόνα τινὰ αὐτοῦ στήσας, ἐπίγραμμα αὐτῇ ἐπέγραψε, δηλοῦν ὅτι ἕβδομον καὶ εἰκοστὸν ἄγων ἔτος, δεύτερον ὑπατεύει, ἠγανάκτη- E σεν ὡς καὶ προφέροντος οἱ αὐτοῦ τό, τε μειρακιῶδες καὶ τὸ παράνομον· καὶ εὐθὺς ἐπὶ τούτῳ ἐφ' ᾧ καὶ τιμηθήσεσθαι προσεδόκησεν, ἔς τε τὸ συνέδριον αὐτὸν ἐσήγαγε, καὶ λόγον κατ' αὐτοῦ μακρὸν ἀνέγνω. ἄλλως τε γὰρ προέχειν ἁπάντων τῶν ῥητόρων ἠξίου, καὶ ἐκεῖνον δεινότατον εἰπεῖν εἰδὼς ὄντα, ὑπερβαλέσθαι ἐσπούδασε. πάντως τ' ἂν ἀπέκτεινεν αὐτὸν, εἰ καὶ ἐφ' ὁποσονοῦν ἀντεφιλοτιμήθη· νῦν δὲ ἀντεῖπε μὲν οὐδὲν, οὐδὲ ἀπελογήσατο· θαυμάζειν δὲ δὴ καὶ καταπεπλῆχθαι τὴν δεινότητα τοῦ Γαΐου προσποιησάμενος, τήν τε κατηγορίαν καθ' ἓν ἕκαστον ἐπιλέγων, ὥσπερ τις ἀκροατὴς, ἀλλ' οὐχ ὑπεύθυνος ὢν, ἐπῄνει. καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος αὐτῷ ἐδόθη,

πρὸς ἀντιβολίαν καὶ ὀλοφυρμὸν ἐτράπετο· καὶ τέλος ἐς τὴν γῆν καταπεσὼν, καὶ χαμαὶ κείμενος, ἱκέτευσεν, ὡς καὶ τὸν ῥήτορα † αὐτοῦ μᾶλλον ἢ τὸν Καίσαρα φοβούμενος. καὶ οὕτως ἐκεῖνος, ὁρῶν τε ταῦτα καὶ ἀκούων, διεχύθη, πιστεύσας ὄντως τῇ τῶν λόγων παρασκευῇ κεκρατηκέναι αὐτοῦ· καὶ διά τε τοῦτο, καὶ διὰ Κάλλιστον τὸν ἀπελεύθερον, ὃν αὐτός τε ἐτίμα, καὶ ὁ Δομίτιος ἐτεθεραπεύκει, ἐπαύσατο ὀργιζόμενος. καὶ τῷ γε Καλλίστῳ αἰτιασαμένῳ αὐτὸν ὕστερον, ὅτι καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ κατηγόρησεν, ἀπεκρίνατο ὅτι, Οὐκ ἔδει με τοιοῦτον λόγον ἀποκεκρύφθαι. Δομίτιος μὲν δὴ, καταγνωσθεὶς μηκέτι δεινὸς εἶναι λέγειν, ἐσώθη. ὁ δὲ δὴ Σενέκας ὁ Ἄννιος Λούκιος, ὁ πάντας μὲν τοὺς καθ' ἑαυτὸν Ῥωμαίους, πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους σοφίᾳ ὑπεράρας, διεφθάρη παρ' ὀλίγον, μήτ' ἀδικήσας τι, μήτε δόξας, ὅτι δίκην τινὰ ἐν τῷ συνεδρίῳ παρόντος αὐτοῦ καλῶς εἶπε. τοῦτον μὲν οὖν ἀποθανεῖν κελεύσας ἀφῆκε, γυναικί τινι ἀνέχρητο πιστεύσας, ὅτι φθόῃ τε ἔχοιτο κακῶς, καὶ οὐκ ἐς μακρὰν τελευτήσοι.

† αὐτὸν

Τὸν δὲ δὴ Δομίτιον καὶ ὕπατον εὐθὺς ἀπέδειξε, τοὺς τότε ἄρχοντας καταλύσας, ὅτι τε ἐς τὰ γενέθλια αὐτοῦ ἱερομηνίαν οὐκ ἐπήγγειλαν, (καίτοι τῶν στρατηγῶν ἱπποδρομίαν ‡ ἐν αὐτοῦ ποιησάντων καὶ θηρία ἀποκτεινάντων ὅπερ που καθ' ἕκαστον ἔτος ἐγίγνετο) καὶ ὅτι ἐπὶ ταῖς τοῦ Αὐγούστου νίκαις, αἷς τὸν Ἀντώνιον ἐνενικήκει, ἑορτὴν (ὥσπερ εἴθιστο) ἤγαγον. ἵνα γὰρ συκοφαντήσῃ αὐτοὺς, τοῦ Ἀντωνίου μᾶλλον ἢ τοῦ Αὐγούστου ἀπόγονος δοκεῖν ἤθελεν εἶναι. καὶ † προειπέ γε οἷς καὶ τἆλλα ἀνεκοίνου, ὅτι πάντως ὁπότερον ἄν τι ποιήσωσιν, ἁμαρτήσονται, ἄν τε ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀντωνίου συμφορᾷ βουθυτήσωσιν, ἄν τε ἐπὶ τῇ τοῦ Αὐγούστου νίκῃ ἄθυτοι γένωνται. ἐκείνους μὲν δὴ διὰ ταῦτα αὐθημερὸν τῆς ἀρχῆς ἔπαυσε, τὰς ῥάβδους σφῶν προσσυντρίψας. ἐφ' ᾧ δὴ ὁ ἕτερος αὐτῶν ἀδημονήσας, ἑαυτὸν ἔσφαξε. τὸν δὴ Δομίτιον τὸν συνάρχοντα αὐτοῦ, λόγῳ μὲν ὁ δῆμος, ἔργῳ δὲ αὐτὸς εἵλετο. ἀπέδωκε μὲν γὰρ τὰς ἀρχαιρεσίας αὖθις, ἅτε δὴ ἐκείνων ἀργοτέρων τε (ὑπὸ τοῦ πολλοῦ χρόνου μηδὲν ἐλευθέρως κεχρηματικέναι) ἐς τὸ δρᾶν τι τῶν προσηκόντων σφίσιν ὄντων. καὶ τῶν σπουδαρχιώντων, μάλιστα μὲν μὴ πλειόνων ἢ ὅσους αἱρεῖσθαι ἔδει ἐπαγγελλόντων· εἰ δέ ποτε καὶ ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν γένοιντο, διομολογουμένων πρὸς ἀλλήλους, τὸ μὲν σχῆμα τῆς δημοκρατίας ἐσώζετο, ἔργον δ' οὐδὲν αὐτῆς ἐγίγνετο. καὶ διὰ τοῦτο ὑπ' αὐτοῦ αὖθις τοῦ Γαΐου κατελύθησαν. κἀκ τούτου τὰ μὲν ἄλλα, καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ Τιβερίου, καθίστατο· στρατηγοὶ δὲ τότε μὲν πεντεκαίδεκα, ἔστι δ' ὅτε ἑνὶ πλείους ἢ καὶ ἐλάττους, (ὥς που καὶ ἔτυχον) ᾑροῦντο. τὰ μὲν οὖν ἀρχαιρεσίας ταῦτα ἔπραξεν.

‡ ἐν αὐτοῖς

† προσεῖπέ γε

A esset dicere pro se, ad deprecationẽ & querelas se cõtulit; deniq; humi se pstrauit, ac supplicauit Caio, quasi oratorẽ magis eũ, quã Cæsarẽ metuẽs. Quæ vidẽs is audiẽsque, lætitia perfusus fuit,[a] sperans orationis apparatu eũ se vicisse: atq; ob id, ac in gratiã Callisti liberti sui, quẽ plurimi faciebat, & quẽ demeruerat Domitius, iræ suę finẽ posuit: ac postmodo à Callisto incusatus, q hominẽ eũ in ius traxisset, nõ debuisse à se eã orationẽ occultari dixit. Ita B Domitius amissæ eloquentiæ suæ dãnat⁹, incolumis fuit. L. vero Annius Seneca, omnes sui tẽporis Romanos, multosq; alios sapientia præstans, penę interiit, neq; vllo suo peccato, neq; opinione peccati: sed quod causã aliquã in senatu, præsente Caio egregie egisset, eũ Caius, iã damnatũ dimisit; fidẽ mulieri cuidã, qua vtebat̃, habens; quæ eum tabe laborare, nec diu superuicturũ affirmarat.

a persuasum. reabse orationem

Domitiũ porro consulẽ[b] tũ constituit, abrogato consulibus magistratu, q ferias in suũ natalẽ non indixissent, quũ prætores C eo decursionẽ equestrẽ exhibuissent, venationemq; solitũ id quotannis: quodque propter Augusti de Antonio victorias diẽ festũ pro more egissent. Et calũnia circumueniendorũ consulũ causa ab Antonio potius, quã ab Augusto gen⁹ trahere videri volebat: hoc quoq; iis,[c] quibuscum sermones conferret, dicens; in alterutrã omnino partẽ consules peccaturos, siue propter calamitatẽ Antonii sacrificarent, siue rẽ sacram pro Augusti victoria omitterent. Itaque eo ipso die magistratu D eos, fractis ante fascib⁹, detrusit. quare tãtus alterũ eorũ mœror corripuit, vt seipsũ confoderet. Domitiũ autẽ collegã Caius ipse sibi re, verbo populus elegit. Reddiderat enim comitiorũ ius populo, quũ iã longo tempore nihil libere decreuissent, ideoq; segniores ad agẽdũ quicquã[d] pro sua dignitate essent. quumq; raro plures, quam eligi possent, magistratus peterent, aut sicubi plures essent, ipsi inter se cõpararẽt: nõ nisi status in republica popularis E forma cõseruabat̃, res aberat. ideoq; ipse rursũ Caius comitia sustulit. Porro deinceps omnia, vt sub Tiberio, ordinata sunt: prętores tum quindecim, aliàs vno, prout res tulerat, plures paucioresve creati.[e]

b statim

c quibuscum pleraque ... communicare solebat prædicens

d ex officio

e Et hæc quidem ab eo ratione constituta ...

Adeo autẽ in vniuersũ inuidẽs ac suspiciosus erat Caius in omni re, vt Carinnã Secundũ oratorẽ non alia de causa in exiliũ egerit, quã quod cõtra tyrannos exercitii causa declamasset. Quia L. Piso, Cn. Pisonis & Plancinę filius, Africã regebat, veritus ne is ad nouas res consurgeret, homo animi plenus, ac prӕterea copias magnas & ciuiles & peregrinas habiturus; in duas partes ꝓuincia diuisa, exercit⁹ alteri, & Numidas mãdauit atq; ita hodie etiã fit.

Iã omnes in Italia Romęq; absũptӕ erãt pecuniӕ, vnde omnino quicq̃ haberi potuisset: neq; ibi prӕterea vlla pecuniӕ cõquirẽdę ratio, quę alicui⁹ mometi esset, reperiri poterat, vrgẽtibus interim vehemẽtissime sũptibus. Igit̃ Caius in Galliã abiit, obtẽtu Germanici belli vsus, q̃ is populus aliquid noui mot⁹ dedisset: ipse reuera in animo habẽs Gallias quoq; opib⁹ florentes, & Hispaniã expilare. Abitũ suũ nõ palã prius ostẽdit, sed in suburbiũ progressus, inde subito discessit, abductis secũ multis saltatoribus, gladiatoribus, equis, mulieribus ac reliquo luxus famulitio. In Galliam quum venisset, hostium terram nullo maleficio infestauit, vltra trãsitum à se Rhenum parumper progressus, inde statim reuersus: tũ quasi in Britanniã iturus motis castris, ab ipso Oceano rediit, iratus etiã legatis, si quid rei gessissent: at [a] subditos, fœderatos, ciuesq; mirũ in modũ afflixit. Horũ alios, q locupletes essent, quacunq; excogitata causa pecuniis spoliabat, quũ dona ei tamẽ à priuatis ac ciuitatibus vltro maxima ferrẽt: alios nouarũ rerum, aut insidiarũ sibi paratarũ insimulatos necabat, eratq; omnibus iis cõmune crimẽ, diuitiӕ. Horũ [b] facultates dũ vẽderet, multo plus eo quoq; pecunię cõficiebat. nã omnes [c] cogebãtur omnia lõge iniquissimo pretio emere, vt demonstratũ est. Quo inductus, instrumẽta etiã principatus pulcherrima & pretiosissima Romӕ allata diuẽdidit, in eorũ ӕstimatione ẽt possessorũ pristinorũ gloriã vẽdens. singulis.n. addebat, Hoc patris mei fuit, hoc matris, aui, aut ꝓaui: hoc Antonius in Ӕgypto vsus est, hoc Augustus de victoria parauit: simul ostẽdẽs necessitatẽ [d] ẽptionis, vt iã nemo auderet diuitiarũ opinionẽ de se prӕbere. [e] Nihil tamẽ inde diuitiarũ ei partũ, quum sumptus faceret pro more suo multos, Lugduni quoque nonnullis editis spectaculis, tũ vero in [f] milites. Col-

A Οὕτω δὲ δὴ τὸ σύμπαν καὶ βάσκανος καὶ ὕποπτος πρὸς πάντα ὁμοίως ἦν, ὥστε καὶ Καρίναν Σεκοῦνδον ῥήτορα φυγαδεῦσαί ποτε, ὅτι λόγον τινὰ ἐν γυμνασίᾳ κατὰ τυράννων εἶπεν. ἐπειδή τε Λούκιος Πείσων ὁ τῆς τε Πλαγκίνης καὶ τοῦ Γναίου Πείσωνος υἱὸς ἄρξας τῆς Ἀφρικῆς ἔτυχεν, ἐφοβήθη μὴ νεωτερίσῃ τι ὑπὸ μεγαλαυχίας, ἄλλως τε καὶ ὅτι δύναμιν πολλὴν καὶ πολιτικὴν καὶ ξενικὴν ἕξειν ἔμελλε· καὶ δίχα τὸ ἔθνος νείμας, ἑτέρῳ τό, τε στρατιωτικὸν καὶ τοὺς νομάδας τοὺς περὶ αὐτὸ

B προσέταξε· καὶ ἐξ ἐκείνου καὶ δεῦρο τοῦτο γίγνεται.

Καί (ἤδη γὰρ τά τε ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ τὰ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰταλίᾳ χρήματα πάντα ὡς εἰπεῖν, ὅθεν τι καὶ ὁπωσοῦν οἷόν τε ἦν αὐτῷ λαβεῖν, ἀνήλωκει, καὶ οὐδὲ ἐν ταῦθα πόρος τις ἀξιόχρεως ἢ καὶ δυνατὸς εὑρίσκετο, καὶ αἱ δαπάναι ὑπερήπειγον αὐτὸν) ἐς τὴν Γαλατίαν ἀφώρμησε, πρόφασιν μὲν, τοὺς Κελτικοὺς πολεμίους, ὡς καὶ ταραχώδεις τι, ποιησάμενος, ἔργῳ δὲ, ὅπως καὶ τὰ ἐκείνων εὐθηνοῦντα τοῖς πλούτοις καὶ τὰ τῆς Ἰβήρων ἐκχρηματίσῃ). οὐ μέντοι καὶ ἀν-

C τικρυς τὴν ἔξοδον προαπήγγελλεν, ἀλλ' ἐς προάστειόν τι ἐλθὼν, εἶτ' ἐξαίφνης ἀπῆρε, πολλοὺς μὲν ὀρχηστὰς, πολλοὺς δὲ μονομάχους, ἵππους, γυναῖκας, τὴν ἄλλην τρυφὴν ἐπαγόμενος. ἐλθὼν δὲ ἐκεῖσε, τῶν μὲν πολεμίων οὐδένα ἐκάκωσεν, (ὀλίγον τε γὰρ ὀλίγον ὑπὲρ τὸν Ῥῆνον προχωρήσας ὑπέστρεψε, καὶ μετὰ τοῦτο ὁρμήσας ὡς καὶ ἐς τὴν Βρεττανίαν στρατεύσων, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὠκεανοῦ ἀνεχώρησε, καὶ τοῖς ὑποστρατήγοις κατορθοῦσί τι πάνυ ἤχθετο) τοὺς δ' ὑ-

D πηκόους, τοὺς τε συμμάχους καὶ τοὺς πολίτας, πλεῖστα καὶ μέγιστα ἐκακούργησε. τοὺς μὲν γὰρ, τοὺς τι ἔχοντας ἐν πάσῃ προφάσει ἐσύλα, τοὺς δὲ, καὶ δῶρα οἵ τε ἰδιῶται καὶ αἱ πόλεις ἐκοῦσαι δῆθεν μεγάλα αὐτῷ ἦγον. ἄλλους † νεωτερίζοντας, ἄλλους ὡς ἐπιβουλεύοντας οἱ ἐφόνευε. καὶ ἦν δημόσιον ἔγκλημα πᾶσι σφίσι τὸ πλουτεῖν. καὶ αὐτὸς τὰ κτήματα αὐτῶν πιπράσκων, πολλῷ καὶ ἐκ τούτου πλείονα ἠργυρολόγει. πάντες γὰρ ἠναγκάζοντο † πάμπολλου τε καὶ πολύ γε ὑπὲρ τὴν ἀξίαν ὠνεῖσθαι, δι' ἃ εἴρηκα.

E ἀφ' οὗπερ καὶ τὰ τῆς μοναρχίας κειμήλια τὰ κάλλιστα καὶ τιμιώτατα μεταπεμψάμενος ἀπεκήρυξε, τὴν δόξαν τῶν πολὺ χρησαμένων αὐτοῖς συμπωλῶν σφίσιν. ἐπέλεγε γοῦν ἐφ' ἑκάστῳ, τοῦτο μὲν ὁ πατήρ ἐκτήσατο, τοῦτο ἡ μήτηρ, τοῦτο ὁ πάππος, τοῦτο ὁ πρόπαππος· Ἀντωνίου τοῦτο Αἰγύπτιον, Αὐγούστου τὸ νικητήριον. κἀν τούτῳ τήν τε ἀνάγκην ἅμα τῆς πράσεως αὐτῶν ἐνεδείκνυτο, ὥστε μηδένα ὑπομένειν ἄπορον δοκεῖν, καὶ τὸ ἀξίωμα σφίσι συναπεδίδοτο. οὐ μέντοι καὶ περιεποιεῖτό τι, ἀλλ' ἐς τε τἆλλα ἐδαπάνα, ὥσπερ εἰώθει, (καὶ γὰρ θέας τινὰς ἐν Λουγδούνῳ ἐπετέλεσε) καὶ ἐς τὰ στρατεύματα. εἶχο-

σι γὰρ

Side notes (Latin): a prouinciales, b prӕdia dũ ipse distraheret, c cogebantur pretio quouis & longe quidem rei ӕstimationẽ excedente, de causis indicatis, emere. Quo itidem factum, vt regni etiam cimelia, pulcherrima pariter & pretii maximi curaret adferri, & emtoribus prostitueret, vna cum eis illorum quoque gloriam distrahens, qui aliquando hӕc possedissent. Singulis d distractionis eorum, e Neque tamen adquirebat quidquam, sed quũ in alia de more absumebat, Lugduni exercitus.

Side notes (Greek): † ἀπειθοῦντας. † πάμπολυ.

στὰς (ὡς δέ τινες φασί, πέντε καὶ εἴκοσι) μυριάδας στρατιωτῶν ἤθροισε. καὶ ὑπ' αὐτῶν ἑπτάκις αὐτοκράτωρ, (ὥς πως καὶ ἔδοξεν αὐτῷ) μήτε μάχην τινὰ νικήσας, μήτε πολεμίους τινὰ ἀποκτείνας, ἐπωνομάσθη. ἐκείνων μὲν γὰρ ὀλίγους ποτὲ ἀπάτῃ τινὶ συλλαβὼν ἔδησε, τοὺς δὲ δὴ οἰκείους πολὺ μέρος ἀνάλωσε, τοὺς μὲν καθ' ἑκάστους κατακόπτων, τοὺς δὲ καὶ ἀθρόους ἅμα πάντας φονεύσας. ἰδὼν γάρ ποτε ὄχλον εἴτε δεσμωτῶν, εἴτε καὶ ἄλλων τινῶν, προσέταξε (τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον) ἀπὸ τοῦ φαλακροῦ, μέχρι τοῦ φαλακροῦ πάντας αὐτοὺς σφαγῆναι. κυβεύων δέ ποτε, καὶ μαθὼν ὅτι οὐκ εἴη οἱ ἀργύριον, ᾔτησέ τι τὰς τῶν Γαλατῶν ἀπογραφάς, καὶ ἐξ αὐτῶν τοὺς πλουσιωτάτους θανατωθῆναι κελεύσας, ἐπανῆλθέ τε πρὸς τοὺς συγκύβους, καὶ ἔφη ὅτι, ὑμεῖς περὶ ὀλίγων δραχμῶν ἀγωνίζεσθε, ἐγὼ δὲ εἰς μυρίας καὶ πεντακισχιλίας μυριάδας ἤθροισα. καὶ οὗτοι μὲν οὐδενὶ λόγῳ ἀπώλοντο· ἀμέλει εἷς τις αὐτῶν Ἰούλιος Σακέρδως, ἄλλως μὲν εὐχρηματίστων ἧκεν, οὐ μέντοι καὶ ὑπερπλούτων, ὥστε καὶ ἐπιβουλευθῆναι δι' αὐτά, ὅμως ἐξ ἐπωνυμίας ἀπεσφάγη. οὕτως ἀκρίτως πάντα ἐγίγνετο. τῶν δὲ ἄλλων τοὺς μὲν πολλοὺς οὐδὲν δέομαι ὀνομαστὶ καταλέγειν, ὧν δὲ δὴ ἡ ἱστορία τὴν μνήμην ἀπαιτεῖ, φράσω· τοῦτο μὲν γάρ, Γαιτούλικον Λέντουλον, τά τε ἄλλα εὐδόκιμον ὄντα, καὶ τῆς Γερμανίας δέκα ἔτεσιν ἄρξαντα ἀπέκτεινεν, ὅτι τοῖς στρατιώταις ᾠκείωτο· τοῦτο δὲ, τὸν Λέπιδον ἐκεῖνον τὸν ἐραστήν, τὸν ἐρώμενον, τὸν τῆς Δρουσίλλης ἄνδρα, τὸν καὶ ταῖς ἄλλαις αὐτοῦ ἀδελφαῖς τῇ τε Ἀγριππίνῃ καὶ τῇ Λιουίλλῃ μετ' αὐτοῦ ἐκείνου συνόντα, ᾧ πέντε ἔτεσι θᾶσσον τὰς ἀρχὰς παρὰ τοὺς νόμους αἰτῆσαι ἐπέτρεψεν, ὃν καὶ διάδοχον τῆς ἡγεμονίας καταλείψειν ἐπηγγέλλετο, κατεφόνευσε· καὶ τοῖς στρατιώταις ἀργύριον ἐπὶ τούτῳ, καθάπερ πολεμίων τινῶν κεκρατηκώς, ἔδωκε· καὶ ξιφίδια τρία τῷ Ἄρει τῷ τιμωρῷ ἐς τὴν Ῥώμην ἔπεμψε. τάς τε ἀδελφάς, ἐπὶ τῇ συνουσίᾳ αὐτοῦ, ἐς τὰς Ποντίας νήσους κατέθετο, πολλὰ περὶ αὐτῶν καὶ ἀσεβῆ καὶ ἀσελγῆ τῷ συνεδρίῳ γράψας· καὶ τῇ γε Ἀγριππίνῃ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ ἐν ὑδρίᾳ ἔδωκε, κελεύσας οἱ ἐν τοῖς κόλποις αὐτὴν διὰ πάσης ὁδοῦ ἐχούσῃ ἐς τὴν Ῥώμην ἀπενεγκεῖν. ἐπειδή τε συχνὰ αὐταῖς δι' ἐκείνους δῆλον ὅτι πρὸς ἐψηφίσατο, ἀπηγόρευσε μηδενὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ μηδεμίαν τιμὴν δίδοσθαι. τότε μὲν δὴ ταῦτα, ὡς καὶ μεγάλην τινὰ ἐπιβουλὴν διαπεφευγώς, ἐπέστειλε. πάνυ γὰρ δὴ καὶ ἄλλως προσεποιεῖτο ἐν δεινοῖς τε, καὶ ταλαιπώρως διάγειν. Ἐπειδὴ μαθόντες αὐτὰ οἱ βουλευταί, ἄλλα τέ τινα αὐτῷ, καὶ τὰ ἐπινίκια τὰ σμικρότερα ἐψηφίσαντο, πρέσβεις τε ἐπ' αὐτοῖς ἄλλους κληρῷ, καὶ τὸν Κλαύδιον

A legerat ducenta, aut, vt alii asserunt, ducēta quinquaginta millia militum, ab iisque septimum imperator appellatus est, quū neq; vnquam collatis signis vicisset, neq; omnino quenquā ex hostibus occidisset. Paucos quidē hostiū, in fraudē inductos, aliquando ceperat: suorū magnā partem perdiderat, alios singulatim obtruncans, alios toto agmine trucidans. Videns enim aliquando turbā seu captiuorū, seu aliorū quorundā, tritū illud iussit, à caluo ad caluum vsque omnes occidi. Aleā quōdam B ludens, auditoque deesse pecuniā, Gallorum census indices poposcit, iussisque ex iis locupletissimis necari, ad collusores reuersus, ipsos ob paucos ludere denarios inquit, at se iā nūc ad sexies millies sestertiūm coegisse. Atque hi quidē nulla de causa necati sunt, vnusq; eorum Iulius Sacerdos, satis alioqui pecunię possidens, non tamen immensis diuitiis mortē meritus, cognomenti similitudine mortem inuenit: ita tum omnia citra iudiciū etiā fiebant. Reliquos, qui cæsi sint, nominatim C referre singulos non est operæ: illos dicā, quorū mentionem historia requirit. Lentulum Gætulicū cum aliis rebus illustrē, tum administrata per decenniū Germania, occidi Caius iussit, quod militū beneuolentiā sibi parasset. Lepidū eum, cū quo mutui stupri consuetudinem fecerat, maritū Drusillę, qui cū ceteris etiam Caii sororibus, Agrippina ac Liuilla rem [a] post Caium habuit, cui quinquennio antequā legibus permitteretur, magistratus adire cōcesserat, quē principatus sui successorē D se relictură promiserat, interfecit: ac militibus donatiuū eam ob rē, quasi hostibus superatis, dedit: pugionesque tres Romā Marti vltori sacrandos misit: sorores suas, quod cū eo coiissent, in Pōtias insulas relegauit, quū multæ eas impietatis ac libidinis apud senatū per literas accusauisset: Agrippinę quoque Lepidi ossa in vrna dedit, iussitque, vt eā in sinu per omnē viā, Romā vsq; deferret. Quumque permulti sororibus in sui gratiā decreti essēt honores, vetuit cuiquā suorū cognatorū vllum E honorē deferri. Hæc tū ita ad senatū perscripsit, quasi grauib⁹ insidiis elapsus: alias etiā solitus simulare, in magnis se vitā periculis & miseriis agere. Senatores, acceptis literis, cū alia nōnulla, tū vt vrbē ouās Caius iniret, cēsuerūt: legatosq;, qui hæc ei nūtiarēt, sorte ductos miserūt, Claudiū

[a] Vna cum ipso Caio habuit.

vero delectum suffragiis. id Caius iniquo A animo tulit, ita vt rursus edixerit, ne cui suorū cognatorū quicquā laudis aut honoris tribueretur. * Etiā sibi non meritos honores oblatos putabat, solitus sēper ea, quæ darētur, nihil pēdere: ac si parua essent ei decreta, contēptu eorum irasci: sin magna, itidē stomachari, quasi maiorum dēpta sibi licētia. Neq;.n. videri volebat, [a] quasi in senatus potestate quicquā esset, quod ad suū honorē faceret, aut sibi illos aliquid largiri, quorū vis esset minor. ideo que sibi ab iis decreta sæpenumero non B quasi augmenta sui splendoris, sed imminutionē potentiæ suæ suggillabat. Ita affectus, sena ui obirascebatur, sicubi nō æquantia suam dignitatem censuissent, homo animi impoten. is, & cui non facile esset satis facere. Ita tūc quoq; legatos, quasi speculatū [b] sua missos, nō omnes, sed paucos electos, ad se admisit; reliquis [c] ante, quam in Galliā venirent, discedere iussis: neq; admissis vllū honorē habuit: quinimo Claudiū etiā necasset, nisi eū cōtem- C psisset ob socordiā, quam partim natura, partim simulatione multā præ se ferebat. Alios postea tēporis legatos, eosq; plures (nā inter alia paucitatē quoq; priorū culpauerat) missos, nūtiātesq; multa in ei9 honorē statuta esse, læto animo excepit, obuiam quoque eis progressus: ob quæ iterum alii ei honores habiti.

Ad præsens vero exturbata Paulina, vt sterili, sed re vera, quia satietas eius ipsum ceperat, Miloniā Cæsoniā duxit, adulterio prius sibi cognitā: quā tunc vxorē dū- D cere statuit, qa grauida erat, vt tricesimo die pater ex ea fieret. Hæ res Romanos turbabāt, nec minus eorū multitudo, qui propter sorores Caii, & occisorum amicitias, in iudiciū pertrahebantur; vt ædiles quoq;, & prætores quidā coacti sint, magistratu posito, causā dicere. Æstus quoq; vrbem afflixit tantus, vt vela supra forum suspēdi op9 fuerit. Fuit inter eos, q. tū exilio plectebātur, Tigillin9 etiā Sophoni9; pter cōmisū cū Agrippina adulteriū pulsus.

E Cæterum non hæc tantum doloris afferebant Romæ, quantum metus; fore, vt crudelitas, ac libido Caii, magis adhuc augesceret: præcipue quod ferebatur Agrippam ei, ac Antiochum reges familiariter adesse, qui eū ad tyrannidē instruerent. Itaq; cōsule eo tertiū, nemo tri-

* Etiam nō pro dignitate tributos sibi honores putabat solitus

a quasi quidquā eorum, quæ ipsi possent honori esse, foret in potestate senatus, tamquam eo superioris: aut quasi esset illorum, aliquid ipsi largiri, veluti qui minus eo posset: ideoque

b sua missos, suspectos habens, non omnes

c ante, quam Galliam ingrederetur ipse.

ANNO V.C. 793.

αἱρεῖν ἔπεμψαν· τοῦτό τε ἐδυσχέραινεν, ὥστε καὶ αὖθις ἀπειπεῖν μήτ' ἐπαινεῖν τι μήτε τιμᾶν ἐχόμενον τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ γίγνεσθαι, καὶ ὅτι μὴ κατ' ἀξίαν τετιμῆσθαι ἐδόκει. πάντα γὰρ ἀεὶ τὰ διδόμενα αὐτῷ παρ' οὐδὲν ἐτίθετο, καὶ ἤχθετο μὲν εἰ μικρά τινα ἐψηφισθείη, ὡς καταφρονούμενος, ἤχθετο δὲ καὶ εἰ μείζω, ὡς καὶ τῆς λοιπῆς ἐξουσίας ἀφαιρούμενος. οὐδὲ γὰρ ἐβούλετο δοκεῖν τι τῶν τιμήν τινα αὐτῷ φερόντων ἐπ' αὐτοῖς εἶναι, ὡς καὶ κρείττοσιν αὐτοῦ οὖσι, καὶ χαρίσασθαι σφῶν οἱ, ὡς καὶ ἥττονι σφῶν τι † δυναμένοις, εἶναι· καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις πολλὰ οὐχ ὡς καὶ αὔξησιν τῆς λαμπρότητος, ἀλλ' ὡς καθαίρεσιν τῆς ἰσχύος αὐτῷ φέροντα, διέβαλλε. καὶ μέντοι ταῦτα οὕτω φρονῶν, ὠργίζετο αὐτοῖς εἴποτε ἐλάττω σφᾶς τῆς ἀξίας ἐψηφίσθαι οἱ ἔδοξεν. οὕτω πως ἔμπληκτος ἦν, καὶ οὐδεὶς αὐτοῦ ῥᾳδίως τυχεῖν ἐδύνατο. ἐκείνους μὲν οὖν τοὺς πρέσβεις διὰ τοῦθ', ὡς καὶ κατασκόπους ὑπιδόμενος, οὔτε πάντας προσεδέξατο ἀλλ' ὀλίγους ἐπιλεξάμενος, τοὺς λοιποὺς πρὶν ἐς τὴν Γαλατίαν ἐλθεῖν, ἀπεπέμψατο· οὐδ' οὕς γε προσήκατο, σεμνῶς πως ἠξίωσεν, ἀλλὰ καὶ τὸν Κλαύδιον ἀπεκτόνει ἄν, εἰ μὴ κατεφρόνησεν αὐτοῦ, τὰ μὲν τῇ φύσει, τὰ δὲ καὶ ἐκ προνοίας πολλὴν νωθείαν προσποιούμενον. ἑτέρους δὲ αὖθις πλείους τε πεμφθέντας, (πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις, τὴν ὀλιγότητα τῶν προτέρων ᾐτιᾶτο) καὶ † πολλά τι ἐψηφίσθαι οἱ ἀγγέλλοντας, ἡδέως ὑπεδέξατο, καὶ ἐθεράπευσέ † τε αὐτοῖς, ὑφ' ὧν καὶ αὖ τῆς αὐτῆς ἐτιμήθη. καὶ τοῦτο μὲν ὕστερον ἐγένετο.

† δυναμένῳ.

Τότε δὲ ἐκβαλὼν τὴν Παυλῖναν, πρόφασιν μὲν ὡς μὴ τίκτουσαν, τὸ δ' ἀληθὲς ὅτι διακορὴς αὐτῆς ἐγεγόνει, Μιλωνίαν Καισωνίαν ἔγημεν· ἣν πρότερον μὲν ἐμοίχευε, τότε δὲ καὶ γαμετὴν ποιήσασθαι ἠθέλησεν, ἐπεὶ ἐν γαστρὶ εἶχεν, ἵνα αὐτῷ παιδίον τριακοστῇ ἡμέρᾳ τίκτῃ. οἱ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἐλυποῦντο μὲν καὶ ἐκ τούτων, ἐλυποῦντο δὲ καὶ ὅτι δίκαι σφίσιν ἐπί τε τῇ πρὸς τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῇ πρὸς τοὺς πεφονευμένους φιλίᾳ πολλαὶ ἐπήγοντο· ὡς καὶ ἀγορανόμους στρατηγούς τέ τινας ἀναγκασθῆναι τὴν ἀρχὴν ἀπειπόντας κριθῆναι. καὶ τούτῳ καὶ ὑπὸ καυμάτων ἐταλαιπώρησε. τοσαύτη γὰρ ὑπερβολὴ αὐτοῦ ἐγένετο, ὥστε καὶ παραπετάσματα ὑπὲρ τῆς ἀγορᾶς ὑποταθῆναι. ἐν τούτοις τοῖς τότε φεύγουσι καὶ ὁ Τιγελλῖνος ὁ Σωφόνιος, ὡς καὶ τὴν Ἀγριππῖναν μεμοιχευκώς, ἐξέπεσεν.

Οὐ μέντοι ταῦθ' οὕτως αὐτοὺς ἐλύπει, ὡς ὃ προσεδόκων ἔτι πλείω τήν τε ὠμότητα τὴν τοῦ Γαΐου καὶ τὴν ἀσέλγειαν αὐξήσειν. καὶ μάλιστα ὅτι ἐπυνθάνοντο τόν τε Ἀγρίππαν αὐτῷ καὶ τὸν Ἀντίοχον, τοὺς βασιλέας, ὥσπερ τινὰς τυραννοδιδασκάλους, συνεῖναι. καὶ διὰ ταῦθ' ὑπατεύοντος αὐτοῦ τὸ τρίτον, οὐδεὶς οὔτε τῶν δημάρ-

δήμαρχος οὔτε τῶν στρατηγῶν ἀθροῖσαι τὴν γερουσίαν ἐτόλμησε. συνάρχοντα γὰρ, οὐχ ὅτι καὶ ἐπιτηδεύσας, (ὥσπερ τινὲς) ἀλλὰ τοῦ μὲν προαποδεδειγμένου τελευτήσαντος, ἑτέρου δὲ μηδενὸς δι' ὀλίγου οὕτως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ἀντικατασταθῆναι δυνηθέντος, οὐδένα εἶχε. καὶ ἔδει μὲν τοὺς στρατηγούς, εἰς τὰ τῶν ὑπάτων ἔργα, ὁπόταν ἀποδημήσωσι, μέλλειν, πάντα αὐτὰ ἐπιτετελεκέναι· ὅπως δὲ δὴ μὴ καὶ ἀντὶ τοῦ αὐτοκράτορος δόξωσί τι πεποιηκέναι, οὐδὲν τῶν καθηκόντων ἔπραξαν, ἀλλ' ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀθρόοι οἱ βουλευταὶ ἀναβάντες, τάς τε θυσίας ἔθυσαν, καὶ τὸν τοῦ Γαΐου δίφρον τὸν ἐν τῷ ναῷ κείμενον προσεκύνησαν, καὶ ἔτι καὶ ἀργύριον κατὰ τὸ ἐπὶ τοῦ Αὐγούστου ἔθος ἰσχύσαν, ὡς καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ διδόντες, κατέθεσαν. καὶ τοῦτο μὲν καὶ ἐν τῷ ἑξῆς ἔτει ὁμοίως ἐγένετο. τότε δὲ συνῆλθον μὲν μετὰ ταῦτα ἐς τὸ συνέδριον, μηδενὸς σφᾶς ἀθροίσαντος, ἔπραξαν δὲ οὐδὲν, ἀλλ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἔν τε τοῖς ἐπαίνοις αὐτοῦ καὶ ἐν ταῖς ὑπὲρ αὐτοῦ εὐχαῖς κατέτριψαν. ἐπεὶ δὴ γὰρ οὔτε ἐφίλουν αὐτὸν, οὔτε σώζεσθαι ἐβούλοντο, ἐπὶ πλεῖον ἀμφότερα, ὡς καὶ τὸ συνειδὸς σφῶν διὰ τούτου ἐπηλυγασόμενοι, προσεποιήσαντο. καὶ τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ταῖς εὐχαῖς ἐχούσῃ συνῆλθον μὲν, πάντων τῶν στρατηγῶν ἐκ κοινοῦ προγράμματος τὴν σύνοδον σφίσιν ἐπαγγειλάντων· ἐχρημάτισαν δὲ οὔτε τότε, οὔτε αὖθις οὐδὲν, μέχρις οὗ ὁ Γάιος δωδεκάτῃ ἡμέρᾳ τὴν ἀρχὴν ἀπειπὼν ἠγγέλθη. τότε γὰρ παραλαβόντες αὐτὴν οἱ ἐς τὸ ἔπειτα κεχειροτονημένοι, διῴκουν τὰ προσήκοντα σφίσι· καὶ ἐψηφίσθη ἄλλα τε, καὶ ἵνα τοῖς τοῦ Τιβερίου καὶ τοῖς τῆς Δρουσίλλης γενεθλίοις τὰ αὐτὰ ἅπερ καὶ τοῖς τοῦ Αὐγούστου γίγνηται. καὶ τινὰ καὶ οἱ ἐκ τῆς ὀρχήστρας πανήγυρίν τι ἐπετέλεσαν, καὶ θέας παρέσχοντο, καὶ εἰκόνα τοῦ τε Γαΐου καὶ τῆς Δρουσίλλης στήσαντες ὡσίωσαν. ταῦτα δὲ ἐξ ἐπιστολῆς τινος τῆς τοῦ Γαΐου ἐπράχθη. καὶ γὰρ τἆλλα ὅσα χρηματίζεσθαι ἐβούλετο, ὀλίγα μὲν πᾶσι τοῖς βουλευταῖς, τὰ δὲ δὴ πλείω τοῖς ὑπάτοις γράφων, καὶ ἐκεῖνα ἔστιν ὅτε ἐν τῷ συνεδρίῳ ἀναγινώσκεσθαι ἐκέλευε. καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἔπραττον.

Γάιος δὲ ἐν τούτῳ τόν τε Πτολεμαῖον τὸν τοῦ Ἰόβα παῖδα μεταπεμψάμενος, καὶ μαθὼν ὅτι πλουτεῖ, ἀπέκτεινε, καὶ ἄλλους πολλοὺς μετ' αὐτοῦ· ὅτε καὶ ἐς τὸν Ὠκεανὸν ἐλθὼν, ὡς καὶ ἐν τῇ Βρεττανίᾳ στρατεύσων, καὶ πάντας τοὺς στρατιώτας ἐν τῇ ἠιόνι παρατάξας, τριήρει τε ἐπέβη, καὶ ὀλίγον ἀπὸ τῆς γῆς ἀπάρας, ἀνέπλευσε. καὶ μετὰ τοῦτο ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ ἱζήσας, καὶ σύνθημα τοῖς στρατιώταις ὡς ἐς μάχην δοὺς, τοῖς τε σαλπιγκταῖς ἐξορμώσας αὐτοὺς, εἶτ' ἐξαίφνης ἐκέλευσε σφίσι τὰ κοχύλια συλλέξασθαι· λαβὼν δὲ τὰ σκῦλα ταῦτα, (καὶ γὰρ λαφύρων δηλονότι πρὸς τὴν τῶν ἐπινικίων πομπὴν ἐδεῖτο) μέγα τε ἐφρόνησεν, ὡς καὶ τὸν Ὠκεανὸν αὐτὸν δεδουλωμένος, καὶ τοῖς στρατιώταις πολλὰ ἐδωρήσατο. καὶ ὁ μὲν ἐς τὴν Ῥώμην τὰ κοχύλια ἀνεκόμισεν, ἵνα καὶ ἐκείνοις τὰ λάφυρα δείξῃ. ἡ δὲ βουλὴ

A bunus plebis, aut prętor, ausus fuit conuocare senatū. Collegā enim Caius non habebat, nō quidē (sicut putant quidā) quod data opera id ab eo factū: sed illo, qui designatus fuerat, mortuo, tā breui spatio in concione [a] alius ei subrogari nō potuerat. [b] Erat porro officii prętorū, vt per absētiā consulū, omnia horū munia obirent. Ii ne viderentur imperatoris aliquo munere fungi, omissis iis, quæ agēda essent, cū frequentib. senatoribus in Capitoliū adscēderunt, rē sacrā ibi fecerunt, Caii sellā in B tēplo positā adorarunt, ac argentū ex more, qui sub Augusto inualuit, quasi pręsēti obtulerunt: (q̄ insequenti etiā anno factū est) deinde in curiā conuenere, à nemine aduocati: nullaq; re acta, diē totū eo laudando, votisq; pro eo nuncupādis absūpserunt: tanto id diutius agentes, vt quoniā neque charū eū habebant, neq; saluū cupiebāt, sententiā eo suā occultarēt. [c] Tertio die, edicto omniū prętorū ad vota peragēda conuenerūt. sed neq; tū, neq; post C quicquā statuerunt: donec nuntiatū est, die duodecima Caiū magistratu sese abdicasse. tunc occepto cōsulatu ii, qui designati erant, officio suo functi sunt: decretuq; inter alia, vt natalib⁹ Tiberii & Drusillæ eadē, quæ Augusti natalitio festo fierent. [d] Ludi quoq; in orchestra exhibiti: ac spectacula, & statuæ Caii ac Drusi læ positæ, dedicatæq;. Hęc ex rescripto Caii acta, soliti ea, quæ decerni vellet, pauca quidē vniuerso senatui, pleraq; cōsulibus scribere; ac nonnunquā mandare, vt in senatu recitarentur.

D Cæterum Caius Ptolemæum Iubæ filiū euocauit, ac quū cognouisset de eius diuitiis, necauit: [e] nonnullosq; etiam prætera alios. Eodē tēpore ad Oceanū profectus, tanquā in Britanniā bellū translatur⁹, omnes in acie milites suos propter littus collocauit; ipse triremi cōscēsa paululū à terra auectus rediit, ac deinde alto in suggesto considens, signū pugnæ militib⁹ dedit, classicumq; canere iussit: ac subito mandauit, vt conchylia legerēt. His [f] partis spoliis (nimirū exuuiis hostiū ad triū- E phū indigens) animū sustulit, quasi ipsum Oceanū subegisset: donatisque liberaliter militib. cōchylia hęc Romā attulit, vt ibi quoq; [g] prędam suā ostentaret. At senatus

a alius ab eo
b Ac debuerant quidem pratores, qui bus per absentiam consulum, curāda eorū negotia veniūt, obiisse omnia: sed ne imperatoris loco fecisse aliquid viderentur, omissis
c Tertio die, qui votis erat destinatus, conuenere quidē, quod vniuersi prætores edicto cōmuni proposito concilium indixissent: sed neque
d Etiam orchestra societas ludos quosdam fecit, & spectaculum exhibuit; ac statua
e aliosq; cum eo plures.
f sumtis
g spolia sua

neq; vt quiesceret, quum eũ magnifice de A eare sentire audiret, neq; rursus vt eũ laudaret, certus animi esse. quippe magnæ laudes, honoresq; immodici, nulli aut exiguæ certe rei gestę tributi, traducere eam modo, ac suggillare existimãtur. Vt in vrbẽ Caius aduenit, parũ abfuit, quin vniuersum senatũ necaret, quia non diuinos ipsi honores decreuerãt: populũ cõuocauit, ac de sublimi loco multũ argenti aurique in eos proiecit, cuius direptione multi perierunt: quũ, vt quidã tradunt, ferramenta exigua eis immiscuerit. Cassiũ porro [a] Becillinũ occidi iussit, patremq; eius Capitonẽ cędi interesse, neq; vllo delicto, neq; crimine eius extãte: interrogãtemq; an cõniuere sibi concederet, ipsum etiam necari imperauit. B

Fuit quidã Caii in omnib. atrocissimis reb⁹ administer, nomine Protogenes, solitus libellos semper circunferre, gladii ac pugionis titulis insignitos. hic in curiã forte, quasi aliud propter negotiũ ingressus, quũ omnes, vt solet, eũ [b] alloquerentur, ac dextrã iungerent, Scriboniũ Proculũ infesto vultu intuitus: Quid, inquit, tu me etiã salutas, tãto imperatoris odio flagrãs? id reliqui audientes, senatorẽ eũ circũfusi discerpserũt. Eo facinore delectatus Caius, in gratiam se cũ senatu redire [c] dixit. Eũ vicissim ei decretũ, vt in tribunali excelso in ipsa quoq; curia omnibus aliis sublimior sederet, ac ibi quoq; militari præsidio vteretur. Proinde aliis eũ heroẽ, aliis deũ vocãtibus, vehemẽti insania correptus est. Iã ante quoq; humano fastigio altior haberi volebat, seq; cũ Luna coire, & à Victoria coronatũ esse videri. Iouẽ etiam se fingebat, eaq; occasione cum multis aliis mulieribus & cũ sororib. cõgressũ esse præ se ferebat: Iª pe Iuno, Diana, Venusq; fiebat, mutato cũ nomine etiã omni habitu. Inde aliquãdo muliebri ornatu cõspiciebatur, craterã ac thyrsũ gerẽs: modo viriliter cõpositus clauã & leonis pellẽ gestabat; aliàs barbatus cõspiciebatur, aliàs imberbis: nunc tridentẽ tenẽs, nunc fulmen vibrãs: iã virgini bellatrici se adsimulabat, mox in mulierem trãsformabatur: deniq; cõpositione vestitus, [d] & ornatu imposito sibi ac circumiecto, mirifice variabatur; quiduis potius, q̃ homo videri cupiẽs. Forte quadã accidit, vt Gallus quidã eũ pro excelso tribunali sub specie Iouis [e] ius dantẽ videret, ac viso rideret. eum Caius vocatũ percõtatus est, quidnã ipsi esse videretur, C D E

[a] Betillinum

[b] salutarẽt.

[c] per decretũ significauit.

[d] et tã ad positionẽ quã circũpositionẽ ornamentum, exquisite se variegabat.

[e] oracula dantem

A οὐδ' ὅπως ἐπὶ τούτοις ἡσυχάζοι εἶχεν, ὅτι μεγαλοφρονούμενον αὐτὸν ὑπώπτευε· τό τε οὐδ' ὅπως αὐτὸν ἐπαινέσειεν. ἂν γάρ τις ἐπὶ μηδεμιᾷ ἢ μικρᾷ τινὶ ἀνδραγαθίᾳ ἤτοι ἐπαίνους μεγάλους ἢ καὶ τιμὰς ἐξαισίους ποιῆται, διαμωκᾶσθαί τε καὶ διασιλλαίνειν αὐτὸν ὑποπτεύεται. ὅμως ἐσελθὼν ἐς τὴν πόλιν, τὴν μὲν βουλὴν ὀλίγου ἐδέησεν ἀπολέσαι πᾶσαν, ὅτι μὴ τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον αὐτῷ ἐψηφίσατο· τὸν δὲ δῆμον ἀθροίσας, πολὺ μὲν ἀργύριον ἐκ μετεώρου τινός, πολὺ δὲ χρυσίον ἔρριψε, καὶ πολλοὶ δὲ ἀπώλοντο διαρπάζοντες. B σιδήρεια γὰρ μικρὰ ἄττα αὐτοῖς, ὥς φασί τινες, ἀναμέμικτο. Βετιλλῖνον δὲ Κάσσιον ἀποσφαγῆναι κελεύσας, καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ Καπίτωνα παρεῖναι φονευομένῳ αὐτῷ κατηνάγκασε, μήτ' ἀδικοῦντά τι, μήτ' εἰσηγγελμένον. πυθομένου τε αὐτοῦ εἰ μύσαι γε οἱ ἐπιτρέποι, προσέταξε καὶ ἐκεῖνον σφαγῆναι.

Ἦν δέ τις Πρωτογένης πρὸς πάντα αὐτῷ τὰ χαλεπώτατα ὑπηρετῶν, ὥστε καὶ βιβλία ἀεὶ δύο περιφέρειν, καὶ αὐτῶν τὸ μὲν, ξίφος, τὸ δὲ, ἐγχειρίδιον ὀνομάζειν. οὗτος ἐσῆλθέ ποτε ἐς τὸ συνέδριον, ὡς καὶ C ἄλλο τι, καὶ πάντων, οἷα εἰκός, προσειπόντων τε αὐτὸν καὶ δεξιουμένων, δριμύ τέ τι Σκριβωνίῳ Πρόκλῳ ἐνεῖδε, καὶ ἔφη, Καὶ σύ με ἀσπάζῃ, μισῶν οὕτω τὸν αὐτοκράτορα; Ἀκούσαντες δὲ τοῦτο οἱ παρόντες περιέσχον τε τὸν συμβουλευτήν, καὶ διεσπάσαντο. ἡσθέντος τε ἐπὶ τούτῳ τοῦ Γαΐου, καὶ ψηφισαμένου αὐτοῖς καταλλάττεσθαι, ἐψηφίσαντο ὅπως καὶ βήματι ὑψηλῷ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ βουλευτηρίῳ, (ὥστε μηδένα ἐξικνεῖσθαι) καὶ φρουρᾷ στρατιωτικῇ καὶ ἐκεῖ χρῷτο. ἀνακαλούντων δ' αὐτὸν τῶν μὲν, ἥρωα, τῶν δὲ, θεόν, διαφανῶς ἐξεφρόνησε. D ἠξίου μὲν γὰρ καὶ πρότερον ὑπὲρ ἀνθρώπους νομίζεσθαι, καὶ τῇ Σελήνῃ συγγίγνεσθαι, καὶ ὑπὸ τῆς Νίκης στεφανοῦσθαι. Ζεύς τε εἶναι ἐπλάττετο, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ γυναιξὶν ἄλλαις τε πολλαῖς, καὶ ταῖς ἀδελφαῖς μάλιστα, συνεῖναι προεφασίζετο. Ἥρα τε καὶ Ἄρτεμις καὶ Ἀφροδίτη πολλάκις ἐγίγνετο. πρὸς γὰρ δὴ τὴν τῶν ὀνομάτων μετάθεσιν καὶ τὸ ἄλλο σχῆμα πᾶν τὸ προσῆκον σφίσιν ἐλάμβανε· καὶ ποτὲ μὲν θηλυδριώδης ἑωρᾶτο, καὶ κρατῆρα καὶ θύρσον εἶχε, ποτὲ δὲ E ἀρρενωπὸς ῥόπαλον καὶ λεοντῆν ἐφόρει. λειογένειος αὖ καὶ μετὰ τοῦτο πωγωνίας ἐφαντάζετο· τρίαιναν ἔστιν ὅτε ἐκράδαινε, καὶ κεραυνὸν αὖθις ἀνέτεινε. παρθένῳ τε πολεμικῇ ὡμοιοῦτο, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐγυναίκιζεν. οὕτω πως καὶ τῷ ῥυθμῷ τῆς στολῆς καὶ τοῖς προσθέτοις τοῖς τε περιθέτοις ἀκριβῶς ἐποίκιλλε, καὶ πάντα μᾶλλον δοκεῖν ἢ ἄνθρωπος εἶναι ἤθελε. καί ποτέ τις ἀνὴρ Γαλάτης ἰδὼν αὐτὸν ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ ἐν Διὸς εἴδει χρηματίζοντα, ἐγέλασεν· ὁ δὲ Γάιος ἐκάλεσέ τε αὐτὸν καὶ ἤρετο, τί σοι δοκῶ εἶναι; καὶ ὃς ἀπεκρίνατο (ἐρῶ γὰρ αὐτὸ τὸ λεχθὲν) ὅτι,

μέγα

μέγα παραλήρημα. καὶ οὐδὲν μέντοι δεινὸν ἔπαθε· σκυτοτόμος γὰρ ἦν. οὕτω που ῥᾷον τὰς τῶν τυχόντων ἢ τὰς τῶν ἐν ἀξιώσει τινὶ ὄντων παρρησίας οἱ τοιοῦτοι φέρουσι. ταῦτα μὲν οὖν τὰ σχήματα, ὁπότε τις θεὸς ἐπλάττετο εἶναι, ἐλάμβανε· καὶ † αὐτῷ καὶ ἱκετεῖαι καὶ εὐχαὶ θυσίαι τε κατὰ τὸ προσφορον προσεποιοῦντο. ἄλλως δὲ δὴ ἔν τε τῇ σηρικῇ καὶ ἐν τῇ νικητηρίᾳ σκευῇ, ὡς πλήθει, ἐδημοσίευεν.

† ων

Ἐφίλει τε ὀλιγίστους. τοῖς γὰρ πλείστοις καὶ τῶν βουλευτῶν ἢ τὴν χεῖρα ἢ τὸν πόδα προσκυνεῖν ὤρεγε. καὶ διὰ τοῦθ' οἱ φιληθέντες ὑπ' αὐτοῦ, χάριν αὐτῷ καὶ ἐν τῇ γερουσίᾳ ἐγίγνωσκον, καίτοι τοὺς ὀρχηστὰς καθ' ἡμέραν φιλοῦντι πάντων ὁρώντων. ἐκολάκευον δὴ αὐτὸν καὶ οἱ πάνυ δοκοῦντές τι εἶναι. ὁ γοῦν Βιτέλλιος ὁ Λούκιος, οὔτ' ἀγεννὴς οὔτ' ἄφρων ὤν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐν τῇ Συρίᾳ ἀρχῆς ὀνομαστὸς γενόμενος· τά τε γὰρ ἄλλα λαμπρῶς ἡγεμόνευσε. καὶ τὸν Ἀρτάβανον καὶ ἐκείνῃ ἐπιβουλεύοντα, ἐπειδὴ μηδεμίαν τιμωρίαν ἐπὶ τῇ Ἀρμενίᾳ ἐδεδώκει, κατέπληξέ τε ἀπαντήσας αὐτῷ ἐξαπιναίως πρὸς τὸν Εὐφράτην ἤδη ὄντι, καὶ ἔς τε λόγους αὐτὸν ὑπηγάγετο, καὶ θῦσαι ταῖς τοῦ Αὐγούστου τοῦ τε Γαΐου εἰκόσιν ἠνάγκασε· σπονδάς τε αὐτῷ πρὸς τὸ τῶν Ῥωμαίων συμφέρον δούς, καὶ προσέτι καὶ παῖδας αὐτοῦ ὁμήρους λαβών. οὗτος οὖν ὁ Βιτέλλιος μετεπέμφθη μὲν ὑπὸ τοῦ Γαΐου, ὡς καὶ ἀπολούμενος. ἐφ' οἷς γὰρ οἱ Πάρθοι τὸν βασιλέα σφῶν ἐξήλασαν, ἐπὶ τούτοις ἐκεῖνος αἰτίαν εἶχε μισηθείς τε ὑπὸ τοῦ φθόνου. καὶ ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τοῦ φόβου. ἐσώθη δὲ σχηματίσας πως ἑαυτόν, ὥστε καὶ ἐλάττων αὐτῷ τῆς δόξης φανῆναι, καὶ πρός τε τοὺς πόδας αὐτοῦ προσπεσών, καὶ δάκρυσι κλαύσας, κἀν τούτῳ καὶ θειάσας αὐτὸν πολλὰ καὶ προσκυνήσας· καὶ τέλος εὐξάμενος, ἂν περισωθῇ, θύσειν αὐτῷ ἐκείνῳ. ἐκ γὰρ τούτων οὕτως αὐτὸν ἐπράϋνεν καὶ ἱλεώσατο, ὥστε μὴ μόνον περιγενέσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πάνυ φίλοις αὐτοῦ νομισθῆναι. καὶ ποτὲ τοῦ Γαΐου συγγενέσθαι τε τῇ Σελήνῃ λέγοντος, καὶ ἐρωτήσαντος αὐτὸν εἰ ὁρῴη τὴν θεὸν συνοῦσαν αὐτῷ, κάτω τε, ὡς καὶ τεθηπώς, ἔβλεπεν, ὑποτρέμων· καὶ σμικρόν τι φθεγξάμενος, Ὑμῖν (ἔφη) τοῖς θεοῖς, δέσποτα, μόνοις ἀλλήλους ὁρᾶν ἔξεστι. Βιτέλλιος μὲν οὖν, ἐντεῦθεν ἀρξάμενος, πάντας καὶ μετὰ τοῦτο τοὺς ἄλλους κολακείᾳ ὑπερεβάλλετο.

Γάιος δέ, ἐπὶ πλέον ἐξαχθείς, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ ναὸν ἑαυτοῦ κατεσκεύασε. ἐπεκτήσατο μὲν γὰρ καὶ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ καταλυσίν τινα, ἵν', ὡς ἔλεγε, τῷ Διὶ συνοικοίη· ἀπαξιώσας δὲ δὴ τὰ δευτερεῖα ἐν τῇ συνοικήσει αὐτοῦ φέρεσθαι, καὶ προσεγκαλέσας αὐτῷ ὅτι τὸ

A Magnum, respondit ille, (verba enim eius ponam) deliramentum. Idque impune tulit, quod esset sutor. nam huiusmodi homines facilius vulgarium, quam aliqua dignitate præstantium libertatem tolerant. Hoc igitur habitu se induebat, quum deum se fingere vellet: supplicationesque ei, vota & sacrificia, pro singulorum ratione fiebant. † Aliquādo serico vestitu, aut triumphali ornatu, † inter populum versabatur.

† Vt plurimum in serico

† in publico versabatur.

B Paucos osculabatur, plerisq; etiam senatorum, manum tātum, aut pedem adorandum porrigebat: ac † quibus id amicitiæ ab eo fuisset oblatū, ii in senatu gratias ei agebant, quum quotidie eum saltatoribus oscula dare omnes viderēt. Adulabantur autem Caio etiam ii, qui in summa erant existimatione. Fuit inter eos etiam L. Vitellius, neque ignobilis neque insipiens homo, præsertim Syria à se gubernata insignis. Nam inter alia egregie acta, Artabanum, qui Armeniam impune aggressus, Syriam quoq; inuadere instituerat, obuiam ei repente ad Euphraten fa-

† quibus osculum ab eo

C ctus, ita exterruerat, vt in colloquium veniret: ac sacrificare eum Augusti & Caii statuis coegerat: pacis conditiones, quæ ex vsu Romanis essent, dederat; liberosque eius obsides acceperat. Is ergo Vitellius à Caio accitus, vt interficeretur, (eadem ei causa periculi erat, quæ ante effecerat, vt rex Parthorum a suis pelleretur. quippe inuidia ei odium, metus insidias parauerat) eo modo se neci eripuit. Composuerat se longe, quam gloria eius ferret, hu-

D miliori habitu; Caiiq; pedibus aduolut', effusis lacrymis, † ac eum multis diuinis honoribus demulcens, vouensq;, si incolumis euasisset, se ei sacrificaturū, ita hominem emolliit, ac sibi placauit; vt † non modo veniam ab eo consequeretur, sed & inter præcipuos posthac amicos haberetur. Aliquando Caius rem sibi esse cum Luna dixit, percontatusq; est Vitellium, vidisset ne se cum dea congredi: tū Vitellius, quasi attonitus, oculis in terrā demissis, tremens, † exigua voce: Solis, inquit,

† atq; illum simul & Deum adpellans sæpius, & adorans, tandemque vouens,

† non modo superstes non necet. sed etiam inter

† exili

E Domine, vobis diis licet inuicem videre: eoque facto initio Vitellius, omnes reliquos adulando superauit.

Caius vero vlterius profectus, Romæ sibi templum extruxit: ac in Capitolio quidem mansionem sibi ædificauerat, vt posset cū Ioue, sic enim ferebat, conuersari: sed indignum putans, se in eo cōtubernio posteriores ferre, incusato simul Ioue, quod

Capitolium occupauisset, ipse in palatio sibi properato templum posuit. In eo quũ statuisset Olympii Iouis simulacrũ suam in effigiem commutatum collocare, neque posset id perficere: (nam nauis ad id aduehendum parata fulminibus absumpta fuit, exauditusq; multus risus, quoties quis ‡ sacrarium eius tacturus accederet) minatus ei, aliud fanũ sibi instituit. Ergo † diuisa in duas partes æde Castoris, quæ erat in foro Romano, ingressũ per media Geminorũ simulacra in palatiũ struxit, dicens velle se, ianitores sibi esse Iouis [& Ledæ] filios. ‡ tum se dialem appellans, sacerdotes addidit Cæsoniam vxorẽ suã, Claudium, aliosq; ditissimos, cẽties sestertiũm à singulis eo nomine accipiens. Ipse etiam sibi sacerdos fuit, equũq; suum ‡ collegam adsciuit. immolabantur aũt ei singulis diebus aues delicatę ac magni pretii. Machinam habebat, qua tonitribus obstreperet, ac contra fulgura fulguraret: ac quoties fulmen decidisset, lapidem eiaculabatur, semper Homericum illud addens, *Tollito me, vel ego te.* Is proinde deus, is Iupiter, quã tot pessimas rationes alias pecuniæ cõficiẽdæ excogitauerit, vt maxime taceatur; lupanaria tamẽ ab eo in ipso palatio posita, in iisq; ad libidinẽ suã prostitutas primarias feminas ‡ puerosq; clarissimorũ virorũ, ac inde exactã ab omnib. pecuniã, vel spõte, vel inuitis, tamẽ eã, ne indigne quid ferre viderentur, conferentibus, quis silentio inuoluat? Idem volutare se in auro & argento, ad hunc modum collecto, identidẽ solebat.

Itaq; vbi ad extremum insaniæ euasit, Cassius Chærea, & Corneli⁹ Sabinus, tribuni prætorianorũ militũ, insidias ei struxerunt, & cædem eius suis manib. peregerunt: licet fuerint alii quoq; coniurationis participes, ac conscii, inter quos Callistus & Eparchus. Chęrea vir erat antiquis morib. præditus, ac præterea odii in Caiũ causam peculiarẽ habebat, ‡ mollis ab eo vocatus, quũ esset fortissimus: ac si quãdo tesseræ petendæ munus ad ipsũ deuenisset, Cupidinẽ ei Caius, aut Venerẽ, aut aliud quippiã id gen⁹ dare solit⁹ erat. Haud multo ante oraculo Cai⁹ monit⁹ fuerat vt sibi a Cassio caueret: ideo C. Cassiũ, qui Asię p̃erat in suspicione habẽs, q. gen⁹ a C. Cassio, Cæsaris interfectore, ducebat; vinctũ ad se adduci iusserat, quũ tamẽ ‡ oraculum

‡ *simulacrũ Iouis tactur⁹*

† *dissecta Castoris & Pollucis æde, quæ est in foro*

‡ *Tum seipsum flaminem dialẽ appellans. (alii vertũt, Iouem Latialem appellans)*

‡ *collegam sacerdotii adsciuit.*

‡ *liberosque*

‡ *effeminatus ab eo dictum,*

‡ *nomen*

A Καπιτώλιον κατέλαβεν, οὕτω δὴ ἕτερόν γε νεὼν ἐν τῷ παλατίῳ σπουδῇ ᾠκοδομήσατο, καὶ ἄγαλμα ἐς αὐτὸν ἠθέλησε τὸ τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου ἐς τὸ ἑαυτοῦ εἶδος μεταρρυθμίσας μεταστῆσαι· μὴ δυνηθεὶς δὲ, (τό, τε γὰρ πλοῖον τὸ πρὸς τὴν κομιδὴν αὐτοῦ ναυπηγηθὲν, κεραυνοῖς ἐφθάρη, καὶ γέλως, ὁσάκις τινὲς ὡς καὶ τοῦ ἕδους ἐφαψόμενοι προσῆλθον, πολὺς ἐξηχοῦντο) ἐκείνῳ μὲν ἐπηπείλει. αὐτὸς δ' ἕτερον ἐνέστησε. τό, τε Διοσκούρειον τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ Ῥωμαίᾳ ὂν διατεμὼν, διὰ μέσου τῶν ἀγαλμάτων εἴσ-

B οδον δι' αὐτοῦ ἐς τὸ παλάτιον ἐποιήσατο, ὅπως καὶ πυλωροὺς τοὺς Διοσκούρους (ὥσγε καὶ ἔλεγεν) ἔχῃ. Διάλιόν τε αὐτὸν ὀνομάσας, τήν τε Καισωνίαν τὴν γυναῖκα καὶ τὸν Κλαύδιον, ἄλλους τε τοὺς πλουσιωτάτους, ἱερέας προσέθετο, πεντήκοντα καὶ διακοσίας ἐπὶ τούτῳ παρ' ἑκάστου μυριάδας λαβών. καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ ἱερᾶτο, καὶ τὸν ἵππον συνιερέα ἀπέφαινε. καὶ ὄρνιθες αὐτῷ ἁπαλοί τε τινὲς καὶ πολυτίμητοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐθύοντο· ταῖς τε βρονταῖς ἐκ μηχανῆς τινὸς ἀντεβρόντα, καὶ ταῖς

C ἀστραπαῖς ἀντήστραπτε. καὶ ὁπότε κεραυνὸς καταπέσοι, λίθον ἀντηκόντιζεν, ἐπιλέγων ἐφ' ἑκάστῳ τὸ τοῦ Ὁμήρου, Ἤ μ' ἀνάειρ', ἢ ἐγὼ σε. οὗτος οὖν ὁ Θεὸς, οὗτος ὁ Ζεὺς, ἵνα τάς τε ἄλλας τὰς αἰσχίστας ἐξ ὧν ἠργυρίζετο παραλίπω, ἀλλὰ τά γε οἰκήματα τὰ ἐν αὐτῷ τῷ παλατίῳ ἀποδειχθέντα, καὶ τὰς γυναῖκας τὰς τῶν πρώτων, τούς τε παῖδας τοὺς τῶν σεμνοτάτων, οὓς ἐς αὐτὰ καθίζων ὕβριζεν, ἐκκαρπούμενος ἐπ' αὐτοῖς πάντας ἁπλῶς,

D τοὺς μὲν, ἐθέλοντας, τοὺς δὲ, καὶ ἄκοντας, ὅπως μὴ καὶ δυσχεραίνειν τι νομισθῶσι, πῶς ἄν τις σιωπήσειεν; ἐς γοῦν τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον τὸ συλλεγόμενον ἀπ' αὐτῶν, ἐμβάλλων ἑκάστοτε ἑαυτὸν, ἐκαλινδεῖτο.

Ὡς δ' οὖν πάντα τρόπον ἐξεμαίνετο, ἐπιβουλεύουσιν αὐτῷ Κάσσιος Χαιρέας καὶ Κορνήλιος Σαβῖνος, καίτοι χιλιαρχίας ἐν τῷ δορυφορικῷ ἔχοντες. συνώμοσαν μὲν γὰρ πλείονες, καὶ συνῄδεσαν τὸ πραττόμενον, ἐν οἷς ἦν ὅ, τε Κάλλιστος καὶ ὁ Ἔπαρχος· οἱ δ' αὐτόχειρες αὐτοῦ γενόμενοι, ἐκεῖνοι ἦσαν.

E ἄλλως τε γὰρ ἀρχαιότροπός τις ἀνὴρ ὁ Χαιρέας ἦν, καί τινας καὶ ἰδίας τῆς ὀργῆς αἰτίας εἶχε. ‡ γύννιν τε γὰρ αὐτὸν (καίπερ ἐρρωμενέστατον ἀνδρῶν ὄντα) ὁ Γάϊος ἐπεκάλει, καὶ τὸ σύνθημα αὐτῷ, ὁπότε ἐς ἐκεῖνον καθήκοι, Πόθον, ἢ Ἀφροδίτην, ἢ ἕτερόν τι τοιοῦτον, ἐδίδου. θεοπρόπιον δέ τι, τῷ Γαΐῳ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐγεγόνει, φυλάττεσθαι Κάσσιον. καὶ ὁ μὲν ἐς Γάϊον Κάσσιον τὸν τότε τῆς Ἀσίας ἄρχοντα, ἐπειδὴ τὸ γένος ἀπὸ τοῦ Κασσίου ἐκείνου τοῦ τὸν Καίσαρα ἀποκτείναντος εἶχεν, ὑποπτεύσας, μετεπέμψατο αὐτὸν δεδεμένον. προεδήλου δ' ἄρα αὐτῷ τὸ δαιμόνιον τοῦτον τὸν

‡ γύννιν

Κάσσιον

Κάσσιον τὸν Χαιρέαν. Ἀπολλώνιός τε τις Αἰγύπ-
τιος οἴκοι ἐν τῇ Αἰγύπτῳ τὸ συμβὰν αὐτῷ προειπὼν, καὶ πεμφθεὶς
διὰ τοῦτο ἐς τὴν Ῥώμην προσήχθη τε αὐτῷ ἐν ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ ἐν ᾗ τελευτήσειν ἔμελλε, καὶ † ἀνακληθεὶς, ὡς καὶ
μετ' ὀλίγον κολασθησόμενος, ἐσώθη. ἐπράχθη δὲ ὧδε.
ἑορτήν τινα ἐν τῷ παλατίῳ ἦγε, καὶ θέας ἐπετέλει.
κἀν τούτῳ καὶ αὐτὸς καὶ ἤσθιε καὶ ἔπινε, καὶ τοὺς ἄλλους εἱ-
στία. ὅτε δὴ καὶ Πομπώνιος Σεκοῦνδος ὁ τότε ὑπα-
τεύων, ἐνεφορεῖτό τε ἅμα τῶν σιτίων παρὰ τοῖς ποσὶν
αὐτοῦ καθήμενος, καὶ ἐπικύπτων συνεχῶς αὐτοὺς κατε-
φίλει. ὡς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Γάιος καὶ ὀρχήσασθαι καὶ τραγῳ-
δίαν ὑποκρίνασθαι ἠθέλησεν, οὐκέθ' οἱ περὶ τὸν Χαιρέ-
αν ὑπέμειναν, ἀλλὰ τηρήσαντες αὐτὸν ἐκ τοῦ θεάτρου
ἐξιόντα (ἵνα τοὺς παῖδας θεάσηται, οὓς ἐκ τῆς Ἑλ-
λάδος καὶ τῆς Ἰωνίας τῶν πάνυ εὐγενεστάτων ἐπὶ τῷ τὸν ὕμ-
νον τὸν εἰς αὐτὸν πεποιημένον ᾆσαι μετεπέμψατο
ἥκοντας) ἀπέκλεισαν ἐν στενωπῷ τινι ἀπολαβόντες. καὶ
αὐτοῦ συμπεσόντος οὐδεὶς τῶν παρόντων ἀπέσχετο, ἀλ-
λὰ καὶ νεκρὸν αὐτὸν ὠμῶς ἐπέβασκον· καί τινες καὶ
τῶν σαρκῶν αὐτοῦ ἐγεύσαντο. τήν τε γυναῖκα καὶ τὴν
θυγατέρα εὐθὺς ἔσφαξαν.

Γάιος μὲν δὴ ταῦτα ἐν ἔτεσι τρισὶ, καὶ μησὶν ἐν-
νέα, ἡμέραις τε ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, πράξας, τοῖς ἔργοις
αὐτοῖς ὡς οὐκ ἦν θεὸς ἔμαθεν. ἐμνημόνευόν τε οἱ πα-
ρόντες τοῦ λεχθέντος ποτὲ ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὸν δῆμον,
Εἴθε ἕνα αὐχένα εἴχετε· ἐπιδεικνύντες αὐτῷ ὅτι ἐ-
κεῖνος μὲν αὐχένα ἕνα, σφεῖς δὲ δὴ χεῖρας πολλὰς
ἔχοιεν. ἐπεὶ δὲ τὸ δορυφορικὸν ἐταράττετο, καὶ διαθέ-
οντες ἐπυνθάνοντο τίς Γάιον ἔσφαξεν, Οὐαλέριος Ἀσιατικὸς, ἀνὴρ ὑπατευκὼς, θαυμαστὸν δή τινα
τρόπον αὐτοὺς ἡσύχασεν, ἀνελθὼν ἐς περιφανές τι χωρίον, καὶ ἐκβοήσας, Εἴθε ἐγὼ αὐτὸν ἀπεκτόνειν.
καταπλαγέντες γὰρ ἐπαύσαντο τοῦ θορύβου.

† Xyl. ἀναβληθεὶς

A Cassiū Chæreā innueret. Et Apollonius quidā Ægyptius domi, quid euēturū esset Caio, prædixerat: missusq; ideo Romā, adductus est ad eū ipsa die cædis: a dilatusq;, vt de quo paulo post supplicium esset sumēdū, ita saluus euasit. Porro cædes ita acta est. Festū quoddā in palatio Caius celebrabat, ac spectaculum edebat, ibiq; ipse etiā edēs ac bibēs, reliquis epulū dabat. Ibi Pōponius Secūdus cōsul ad pedes eius adsidēs cibū
B capiebat, ac subinde † demisso capite eos exosculabatur. Postq̄ vero saltare et iā, & fabulā agere Caius instituit; Chærea cū suis rē extrahēdā porro nō rati, obseruauerūt e theatro exeūtē, vt pueros spectaret, quos nobilissimos ex Græcia & Ionia ad canēdū carmē de se cōpositū accersierat, deprehēsūq; in angiportu obtrūcauerūt. Quū cecidisset Caius, nemo eorū, qui aderant, a vulnerādo etiā cadauere eius abstinuit, & quidā carnes eius quoq; gustarūt. Cōfestim vxor quoq; eius, & filia necatæ sūt.
C Ita Caius, quū trib. ānis, mēsib. nouē, dieb. viginti octo ea q̄ retulimus, egisset: re ipsa cōperit, se nō esse deū. Veniitq; iis, qui cædi aderāt, in mētē eius, quod ad populū quōdā dixerat, Vtinā oēs vnā ceruicē haberet: ostēderūtq; ei, multas sibi manus vnicā pli ceruicē esse. Quū aūt prætorianæ cohortes tumultuarēt, b ac quærerēt, quis Caiū occidisset, mira ratione sedauit eos Valerius Asiaticus, vir cōsularis: qui in locū, vnde cōspici posset, progressus exclamauisset;
D Vtinam ego ipsum interfecissem: qua voce territi milites, turbarum finē fecerūt.

a & enecatus ad tandem paullo post supplicium saluus euasit.

† inclinato

b & hinc vnde cursitantes interrogarent, quis Caium

ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

τὸ ἑξηκοστὸν βιβλίον.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ

Liber Sexagesimus.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΩ ἑξηκοστῷ τῶν Δίωνος Ῥωμαϊκῶν ἱστοριῶν.

HÆC INSVNT LIBRO LX. Romanæ historiæ Dionis.

ΧΡΟΝΟΥ ΠΛΗΘΟΣ, ΤΑ ΛΟΙΠΑ ΤΗΣ Γαΐου τοῦ Καίσαρος τὸ δʹ, καὶ Γν. Σατορνίνου ὑπατείας καὶ ἄλλα ἔτη ιγʹ, ἐν οἷς ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι οἵδε ἐγένοντο,

Γάϊος Καῖσαρ τὸ δʹ,	Γν. Σέντιος Γν. υἱ. Σατορνῖνος.
Κλαύδιος Καῖσαρ τὸ βʹ,	Γάϊος Λάργος.
Κλαύδιος Καῖσαρ τὸ γʹ,	Λ. Βιτέλλιος τὸ βʹ.
Γ. Κρίσπος τὸ βʹ,	Τ. Στατίλιος.
Μ. Οὐινίκιος, τὸ βʹ,	Στατίλιος Κορουῖνος.
Οὐαλέριος Ἀσιατικὸς τὸ βʹ,	Μ. Σιλανός.
Κλαύδιος Καῖσαρ τὸ δʹ,	Λ. Βιτέλλιος τὸ γʹ.
Α. Βιτέλλιος,	Λ. Ποπλικόλας.
Γάϊος Γάλλος,	Κ. Οὐηράνιος.
Γάϊος Ἀντίστιος,	Μ. Ῥοῦφος.
Κλαύδιος Καῖσαρ τὸ εʹ,	Κορνήλιος Σκιπίων.
Π. Κορνήλιος Φαῦστος,	Λ. Σάλβιος Ὄθων.
Ἰούνιος Σιλανός,	Κόϊντος Ἀτέριος.
Κ. Ἀσίνιος,	Μάνιος Ἀκίλιος.

ANNI RELIQVA PARTE HAEC GESTA, C. Caesare IIII, & Cn. Sentio Saturnino Coss. cum XIII aliis, quibus consulatum gessere,

Anno V.C.

794 C. Cæsar IIII,	& Cn Sentius Saturninus.
795 Claudius Cæsar II,	& C. Largus.
796 Claudius Cæsar III,	& L. Vitellius.
797 C. Crispus II,	& T. Statilius.
798 M. Vinicius II,	& Statilius Coruinus.
799 Valerius Asiaticus II,	& M. Silanus.
800 Claudius Cæsar IIII,	& L. Vitellius III.
801 A. Vitellius,	& L. Poplicola.
802 C. Gallus,	& Q. Verannius.
803 C. Antistius,	& M. Rufus.
804 Claudius Cæsar V,	& Cornelius Scipio.
805 P. Cornelius Faustus,	& L. Saluius Otho.
806 Iunius Silanus	& Q. Haterius.
807 Q. Asinius,	& Manius Acilius.

Caio ita, vt dixi, mortuo, consules dimissis in omnes vrbis partes custodib. senatum in Capitolium vocarũt. Ibi sententiis discrepatum, quum alii populo summam reipublicæ restituendam, alii vnum principem habendum censerent: atque hi rursum, alius alii principatum deferret. ita re infecta, reliquum diei, & nox tota absumpta.

Interim milites quidam rapinæ causa palatium ingressi, Claudiũ (qui propterea, quod cum Caio agebat, tumultum metuẽs, se abdiderat) in obscuro angulo occultatũ inueniẽtes, primũ protraxerũt, alium quẽdã esse, ac secũ aliquid abscõditum habere arbitrati: mox cognitum, impe-

Τοῦ δὲ Γαΐου ὡς εἴπομεν ἀπαλλάξαντος, φύλακας τῆς πόλεως οἱ ὕπατοι διαπέμψαντες, τήν τε βουλὴν ἐς τὸ Καπιτώλιον ἤθροισαν, καὶ πολλαὶ καὶ ποικίλαι γνῶμαι ἐλέχθησαν. τοῖς μὲν γὰρ δημοκρατίαν, τοῖς δὲ μοναρχίαν ἐδόκει· καὶ οἱ μὲν τόν, οἱ δὲ τὸν ᾑροῦντο. καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἡμέραν τὴν λοιπὴν καὶ τὴν νύκτα πᾶσαν κατέτριψαν μηδὲν τελειώσαντες.

Κἀν τούτῳ στρατιῶταί τινες ἐς τὸ παλάτιον, ὅπως τι συλήσωσιν εἰσελθόντες, εὗρον τὸν Κλαύδιον ἐν γωνίᾳ που σκοτεινῇ κατακεκρυμμένον, (συνῆν τε γὰρ τῷ Γαΐῳ, καὶ τότε τὴν ταραχὴν φοβηθεὶς ὑπέπτηξε) καὶ αὐτὸν τὸ μὲν πρῶτον, ὡς καὶ ἄλλον τινὰ ὄντα, ἢ ἔχοντά τι, ἐξείλκυσαν· ἔπειτα δὲ γνωρίσαντες,

αὐτοκράτορα προσηγόρευσαν, καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτὸν ἤγαγον. κἀκ τούτου μετὰ τῶν ἄλλων, οἷα τοῦ τε βασιλικοῦ γένους ὄντι, καὶ ἐπιεικεῖ νομιζομένῳ, πᾶν τὸ κράτος αὐτῷ ἔδωκαν. οἱ δὲ ὕπατοι τέως ἄλλους μὲν καὶ δημάρχοις πέμποντες, ἀπηγόρευον αὐτῷ μηδὲν τοιοῦτον ποιεῖν, ἀλλ᾽ ἐπί τε τῷ δήμῳ καὶ τῇ βουλῇ καὶ τοῖς νόμοις γενέσθαι· ἐπεὶ δὲ αὐτοὺς οἱ συνόντες σφίσι στρατιῶται ἐγκατέλιπον, τότε δὴ καὶ αὐτοὶ ὡμολόγησαν, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἐς τὴν αὐταρχίαν ἧκεν, αὐτῷ ἐψηφίσαντο. οὕτω μὲν Τιβέριος Κλαύδιος Νέρων Γερμανικὸς, ὁ τοῦ Δρούσου τοῦ τῆς Λιουίας παιδὸς υἱὸς, τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν ἔλαβε· μὴ πρὶν ἐν ἡγεμονίᾳ τινὶ τὸ παράπαν ἐξητασμένος, πλὴν ὅτι μόνον ὑπάτευσεν. ἦγε δὲ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας. ἦν δὲ τὴν μὲν ψυχὴν οὐ φαῦλος ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ ἐν παιδείᾳ ἤσκητο, ὥστε καὶ συγγράψαι τινά· τὸ δὲ δὴ σῶμα νοσώδης, ὥστε καὶ τῇ κεφαλῇ καὶ ταῖς χερσὶν ὑποτρέμειν. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῷ φωνήματι ἐσφάλλετο, καὶ οὐ πάντα ὅσα ἐς τὸ συνέδριον ἐσέφερεν, αὐτὸς ἀνεγίνωσκεν, ἀλλὰ τῷ ταμίᾳ, τήν γε πρώτην καὶ παρὼν, ὥς γε πλήθει, ἀναλέγεσθαι ἐδίδου. ὅσα δ᾽ οὖν αὐτὸς ἀνεγίνωσκε, καθήμενος ὡς τὸ πολὺ ἐπελέγετο. καὶ μέντοι καὶ δίφρῳ καταστέγῳ πρῶτος Ῥωμαίων ἐχρήσατο, καὶ ἐξ ἐκείνου καὶ νῦν οὐχ ὅτι οἱ αὐτοκράτορες, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ὑπατευκότες διφροφορούμεθα· πρότερον δὲ ἄρα ὅ τε Αὔγουστος καὶ ὁ Τιβέριος, ἄλλοι τέ τινες ἐν σκιμποδίοις, ὁποίοις αἱ γυναῖκες ἔτι καὶ νῦν νομίζουσιν, ἔστιν ὅτε ἐφέροντο. οὐ μέντοι καὶ διὰ ταῦθ᾽ οὕτως, ὅσον ὑπό τε τῶν ἐξελευθέρων καὶ ὑπὸ τῶν γυναικῶν αἷς συνῆν ἐκακύνετο. περιφανέστατα γὰρ τῶν ὁμοίων ἐδουλοκρατήθη τε καὶ ἐγυναικοκρατήθη. ἅτε γὰρ ἐκ παίδων ἔν τε νοσηλείᾳ καὶ ἐν φόβῳ πολλῷ τραφεὶς, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἐπὶ πλεῖον τῆς ἀληθείας εὐήθειαν προσποιησάμενος (ὅπερ που καὶ αὐτὸς ἐν τῇ βουλῇ ὡμολόγησε) καὶ πολὺν μὲν χρόνον τῇ τήθῃ Λιουίᾳ, πολὺν δὲ καὶ τῇ μητρὶ Ἀντωνίᾳ, τοῖς τε ἀπελευθέροις, συνδιαιτηθεὶς, καὶ προσέτι καὶ ἐν συνουσίαις γυναικῶν πλείοσι γενόμενος, οὐδὲν ἐλευθεροπρεπὲς ἐκέκτητο, ἀλλὰ καίπερ καὶ τῶν Ῥωμαίων ἁπάντων καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτῶν κρατῶν, ἐδεδούλωτο. ἐπετίθεντο δὲ αὐτῷ ἔν τε τοῖς πότοις μάλιστα, καὶ ἐν ταῖς μίξεσι. πάνυ γὰρ ἀπλήστως ἀμφοτέροις σφίσι προσέκειτο, καὶ ἦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ εὐαλωτότατος. πρὸς δὲ καὶ δειλίαν εἶχεν, ὑφ᾽ ἧς πολλάκις ἐκπληττόμενος, οὐδὲν τῶν προσηκόντων ἐξελογίζετο. καὶ αὐτὸ καὶ τοῦτο προσλαμβάνοντες, οὐκ ἐλάχιστα κατειργάζοντο. καὶ ἐκδειόν τε γὰρ ἐκφοβοῦντες, ἐξεχαρ-

A imperatorem salutauerunt, ac in castra duxerunt. ibi omnium consensu militum ei, orto nimirum imperatorio genere, ac bono viro, imperium est tributum. Consules quum aliquãdiu missis tribunisplebis ei dixissent, ne principatum capesseret, sed sub populi, senatusque, & legum potestate esset: postquam à suis etiam militibus deseri se viderunt, ipsi quoque assensi sunt, ac imperium ei decreuerunt. Ita Tiberius Claudius Nero Germanic⁹, B Drusi filius, Liuiæ nepos; imperator factus est, quum præter consulatum, nullum vnquam imperium gessisset. annum agebat ætatis quinquagesimũ. Animi bonis nõ destituebatur, ita institut⁹, vt quædam etiam scripserit. At corpus ei morbis obnoxium, tremore capitis & manuum laborabat, voce quoque male affecta. itaque non omnia ipse sua voce pronuntiabat, de quibus in senatu referret, sed recitanda fere quæstori, idque præsens ipse initio, dabat: sedens plerunque ipse, si ita vsu veniret, recitabat. Primus hic inter C Romanos † lectica operta vsus est, ac inde ea non imperatores modo, sed nos quoque, qui consulatum gessimus, vehimur; quum ante Augustus & Tiberius † lecticis tantum gestarentur, † quibus nostro tempore [nonnunquam] mulieres vehuntur. Enimuero ei hoc non perinde vitio datũ est, vt libertorum & mulierum consuetudo. nam inter eius similes nemo vnquam euidentius à famulis & mulieribus se regi passus est. Nimi- D rum a puero inter sinistram valetudinẽ, & multum timorem educatus, ita maiorem, quam ipsi inesset, simplicitatẽ (quod ipse etiam in senatu aliquando cõfessus est) præ se ferre opus habuerit; præterea quod diu cum auia Liuia diu cum matre Antonia, & libertis vixisset, ac multis cũ mulieribus rem habuisset, † nihil in se vere liberum habebat: sed quanquam in omnes Romanos, ac subditos eorum, imperium teneret, tamen mancipium erat. Maxime autem fraus ei paraba- E tur in compotationibus, ac re Venerea; quibus vtrisque immodice deditus, ᵇ iis occasionibus facillime circumueniebatur. Inerat ei & timiditas, qua sæpe perculsus, nihil sani consilii capere potuit. Quod ipsum adiumẽto fuit iis, qui Claudium sibi mancipauerant; vt facilius, quæ vellent, consequerentur. nam & ei terrorem incussum in suam rem ver-

† *sella*

† *lecticis, sem grabatis interdum cuiusmodi gestarentur.*

† *quibus ad hoc nostro tempore mulieres vehuntur.*

† *nihil in se, quod indolẽ ingenuã & liberalem deceret, habebat.*

ᵇ *quo tempore ei insidiabatur, capi facillime poterat.*

tebant, & tantum reliquis metum iniiciebant, vt (quo rem totam paucis complectar) multi ab ipsis & Claudio ad cœnam eadem die vocati, hoc quasi aliâ ob causam neglecto, ad illos commeauerint.

His fere Claudius erat moribus. Attamen multa quoque recte egit, quum sui compos, prædictis vitiis vacaret. Porro eius actiones singulatim persequar. Decretos sibi honores [a] statim accepit, nomine tantum patris patriæ dilato. attamen vix tricesimo demum die in senatum venit. Quum enim videret, quo pacto Caius periisset, audiretque à senatu multos, tanquam se meliores, quibus imperium daretur, destinari; nequaquam animi fidens, † exquisita vsus est custodia: iussitque omnes ad se accessuros, viros mulieresque excuti, ne quem pugionem secum ferrent, omnibusque in conuiuiis aliquos milites adstantes habuit. quod ab illo demonstratum, hodieque durat. at † explorationem vestium accedentium Vespasianus aboleuit. At Chæream Claudius, quanquam ei mors Caii esset gratissima, quosdamque alios, necauit: nō gratias habens, quod ipsius facinore ad imperium euectus esset: sed iratus ei, qui ausus fuisset principem trucidare, ac eminus de sua ipse securitate solicitus. [b] Thraseam autem non vlciscendi Caii prætextu sustulit, sed eum sibi quoque exitiū machinati causatus. Sabinus eius mortem vltro comitatus est, superesse † ei non ferens. At reliquis, qui aut palam reipublicæ formam popularem expetiissent, aut videbantur principatum adepturi fuisse, non modo omnem offensæ memoriam remisit; sed honoribus etiam eos, ac magistratibus ornauit: non modo verbis omnium ante actorum iis veniam † tribuens, exemplo, vt aiebat, Atheniensium, * sed re quoq;. similiter [c] maiestatis accusationes & literis, & ipso quoque facto aboleuit; neque præteritorū, neque posteriorum huiusmodi criminum, causa quoniam punito. Qui priuatū ipsum iniuria aut cōtumelia læsissent, (quod multi fecerant, hominem nullius pretii existimantes, ac Tiberii & Caii gratiam captantes) eorum neminem ficto crimine vltus est: sed siquis alterius quoque facinoris reus fieret, suppliciū ꝓpter se quoq; sumpsit. † Pensiones à Caio institutas, &

a statim oēs admisit, excepto nomine patris patria. Hoc .n. postea sumpsit. Nec tamē cōfestim, sed tardius, die trigesimo in senatum

† accurate sibi cauit:

† exploratio nem, qua per omnia fiebat, Vespasianus

b solicitus. Quippe se cit hoc, non quasi Caiū vlciscens: sed veluti nactus homine, qui sibi quoque insidias structuras esset.

† ei punito non

† promittēs

* sed eamdē reipsa faciēs.

c læsa pietatis erga principem accusationes

† Vectigalia Caio regnante introducta,

A ποιῶν τοῦτο, καὶ τοῖς ἄλλοις τοσοῦτον δέος ἐνέβαλλεν, ὥσθ', ἵνα συλλαβὼν εἴπω, πολλοὶ ἐπὶ δεῖπνον ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ὑπό τε τοῦ Κλαυδίου καὶ ὑπ' αὐτῶν καλούμενοι, ὅτι, ὡς καὶ κατ' ἄλλο τι, παρίεντο, πρὸς δὲ ἐκείνους ἐφοίτων.

Τοιοῦτος οὖν δή τις, ὥς γε συνελόντι εἰπεῖν, ὢν οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν δεόντων ἔπραξεν, ὁπότε ἔξω τε τῶν προειρημένων παθῶν ἐγίγνετο, καὶ ἑαυτοῦ ἐκράτει. λέξω δὲ καὶ καθ' ἕκαστον ὧν ἐποίησε. τὰ μὲν B ψηφισθέντα οἱ εὐθὺς πάντα, πλὴν τῆς τοῦ πατρὸς ἐπωνυμίας, ἐδέξατο· ταύτην γὰρ μετὰ ταῦτα προσέθετο. οὐ μέντοι καὶ παραυτίκα, ἀλλ' ὀψὲ καὶ τριακοστῇ ἡμέρᾳ ἐς τὴν βουλὴν ἐσῆλθε. τόν τε γὰρ Γάιον οὕτως ὁρῶν ἀπολωλότα, καὶ πυνθανόμενος τινὰς, ὡς καὶ βελτίονας ἑαυτοῦ, πρὸς τὴν ἀρχὴν ὑπ' αὐτῆς προβεβλῆσθαι, οὐκ ἐθάρσει, ἀλλὰ τά τε ἄλλα ἀκριβῶς ἐφυλάττετο, καὶ πάντας τοὺς προσιόντας C οἱ καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἐρευνᾶσθαι ἐποίει, μή τι ξιφίδιον ἔχωσιν. ἔν τε τοῖς συμποσίοις πάντως τινὰς στρατιώτας συνόντας εἶχε. καὶ τοῦτο μὲν ἐξ ἐκείνου καταδειχθὲν, καὶ δεῦρο ἀεὶ γίγνεται. ἡ δὲ δὴ ἔρευνα ἡ διὰ πάντων, ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ ἐπαύσατο. ὅτι μὲν οὖν Χαιρέαν, καὶ τινὰς ἄλλους, καίπερ πάνυ ἐπὶ τῷ τοῦ Γαΐου θανάτῳ ἡσθεὶς, ὅμως ἀπέκτεινεν, οὐ γὰρ, ὅτι τὴν ἀρχὴν διὰ τῆς ἐκείνου πράξεως εἰλήφει, χάριν αὐτῷ ᾔδει, ἀλλ' ὅτι ἐτόλμησεν αὐτοκράτορα ἀποσφάξαι, ἐδυσχέραινεν, πόρρωθεν τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐς ἀσφάλειαν προορώμενος. ἔπραξε δὲ D τοῦτο, οὐχ ὡς καὶ τῷ Γαΐῳ τιμωρῶν, ἀλλ' ὡς ἑαυτῷ † ἐπιβουλεύσαντας λαβών. καὶ οἱ ὁ Σαβῖνος ἑκὼν συναπέθανε, μὴ ἀξιώσας κολασθέντος αὐτοῦ περιεῖναι. τοῖς γε μὴν ἄλλοις, οἳ τῆς δημοκρατίας ἐκφανῶς ἐσπουδάκεσαν, ἢ καὶ ἐπίδοξοι λήψεσθαι τὸ κράτος ἐγένοντο, οὐχ ὅσον οὐκ ἐμνησικάκησεν, ἀλλὰ καὶ τιμὰς καὶ ἀρχὰς ἔδωκεν. ἐκδηλότατα γὰρ καὶ † ἐν τοῖς πάντων πώποτε οὐ τῷ λόγῳ μόνον τὴν ἄδειαν σφίσι, κατὰ τὸν τῶν Ἀθηναίων ζῆλον (ὡς ἔλεγεν) ὑπέσχετο, ἀλλὰ καὶ τῷ ἔργῳ παρέσχε. τό τε ἔγκλημα τῆς ἀσεβείας ὁμοίως οὐκ ἐν τοῖς γράμμασι μόνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς πράξεσιν ἔπαυσε. καὶ οὐδένα E διὰ τοιοῦτόν τι οὔτε ἐπὶ τοῖς προτέροις, οὔτε ἐπὶ τοῖς ἔπειτα ἐκόλασε. τούς γε μὴν ἀδικήσαντάς τι, ἢ καὶ προπηλακίσαντας αὐτὸν ἰδιώτην ὄντα, (πολλοὶ δὲ ταῦτα ἄλλως τε ὡς μηδενὸς λόγου ἄξιον, καὶ οἱ μὲν, τῷ Τιβερίῳ, οἱ δὲ, τῷ Γαΐῳ χαριζόμενοι ἐπεποιήκεσαν) πλάσματι μὲν ἐγκλήματι οὐδενὶ μετῄει, εἰ μέντοι ἄλλο κακουργοῦντάς τινας εὕρισκε, καὶ δι' ἐκεῖνα ἐτιμωρεῖτο. τά τε τέλη τὰ ἐπὶ τοῦ Γαΐου ἐσαχθέντα, καὶ

† ἐπιβουλεύσαντα

† ἐν τοῖς πάντων πώποτε συμβεβηκόσι ἢ

πάλλα

τἆλλα ὅσα ἐπηρείαν τινὰ τῶν πραχθέντων ὑπ' αὐτοῦ εἶχε, κατέλυσε μὲν, οὐκ ἀθρόα δὲ, ἀλλ' ὡς ἑκάστῳ πη προσέτυχε. καὶ τοὺς ἐκπεσόντας ἀδίκως ὑπ' αὐτοῦ, τούς τε ἄλλους καὶ τὰς ἀδελφὰς, τήν τε Ἀγριππῖναν καὶ τὴν Ἰουλίαν, καταγαγὼν, τὰς οὐσίας σφίσιν ἀπέδωκε. τῶν τε ἐκ τοῦ οἰκήματος (πλεῖστοι δὲ ἐδέδεντο) τοὺς μὲν ἐπ' ἀσεβείᾳ τοιούτοις τε τισὶν ἐγκλήμασιν ἑτέροις ἐμπεπτωκότας, ἀπήλλαξε· τοὺς δ' ὄντως ἀδικοῦντας ἐκόλασε. σφόδρα γὰρ ἀκριβῶς σφᾶς ἐξήτασεν, ὅπως μήθ' οἱ κακουργήσαντές τι, διὰ τοὺς συκοφαντουμένους ἀφεθῶσι, μήθ' οὗτοι δι' ἐκείνους παραπόλωνται. καὶ καθ' ἑκάστην γε ὡς εἰπεῖν ἡμέραν, ἤτοι μετὰ πάσης τῆς γερουσίας, ἢ καὶ ἰδίᾳ, τὸ μὲν πλεῖστον ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἤδη δὲ καὶ ἄλλοθι, ἐπὶ βήματος ἐδίκαζε. καὶ γὰρ τὸ κατὰ τοὺς συνέδρους ἐκλειφθὲν, ἐξ οὗ ὁ Τιβέριος ἐς τὴν νῆσον ἐξεχώρησεν, ἀνενεώσατο. πολλάκις δὲ καὶ τοῖς ὑπάτοις τοῖς τε στρατηγοῖς, καὶ μάλιστα τοῖς τὴν διοίκησιν ἔχουσι, συνεξητάζετο, καὶ ὀλίγα παντελῶς τοῖς ἄλλοις δικαστηρίοις ἐπέτρεπε. τά τε φάρμακα ἃ πολλὰ ἐν τοῦ Γαΐου εὑρέθη, καὶ τὰ βιβλία τὰ τοῦ Πρωτογένους, (ὃν καὶ ἀπέκτεινε) τά τε γράμματα ἃ ἐπλάσατο μὲν ὁ Γάϊος κεκαυκέναι, εὑρέθη δὲ ἐν τῷ βασιλικῷ ὄντα, τοῖς τε βουλευταῖς ἐπέδειξε, καὶ ἔδωκε καὶ αὖθις ἐκείνοις τοῖς τε γράψασιν αὐτὰ, καὶ καθ' ὧν ἐγέγραπτο, ἀναγνῶναι· καὶ μετὰ τοῦτο κατέφλεξεν. διά καὶ τῆς γερουσίας ἀτιμῶσαι τὸν Γάϊον ἐθελησάσης, ψηφισθῆναι μὲν αὐτὸς ἐκώλυσεν, ἰδίᾳ δὲ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ νυκτὸς ἁπάσας ἠφάνισε. καὶ διὰ ταῦτα τὸ μὲν ὄνομα αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν αὐτοκρατόρων, ὧν μνήμην ἐπί τε τοῖς ὅρκοις καὶ ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς ποιούμεθα, ὥσπερ οὐδὲ τὸ τοῦ Τιβερίου· οὐ μέντοι καὶ ἐκ δόγματος ἀτιμίαν οὐδέτερος σφῶν ὦφλε.

Τὰ μὲν δὴ οὖν ὑπό τε Γαΐου καὶ ὑφ' ἑτέρων δι' ἐκεῖνον οὐκ ὀρθῶς γενόμενα, ἀνέτρεψε· τῷ δὲ δὴ Δρούσῳ τῷ πατρὶ τῇ τε Ἀντωνίᾳ τῇ μητρὶ ἱπποδρομίας ἐς τὰ γενέσια ἔδωκε, τὰς πανηγύρεις τὰς ἐς ταυτὸν αὐταῖς συμβαινούσας μεταθεὶς ἐς ἑτέρας ἡμέρας, ὅπως μὴ ἅμα ποιῶνται. τήν τε τηθὴν τὴν Λιουίαν οὐ μόνον ἵππων ἀγῶσιν ἐτίμησεν, ἀλλὰ καὶ ἀπηθανάτισεν, ἄγαλμά τέ τι ἐν τῷ Αὐγουστείῳ ἱδρύσας, καὶ τὰς θυσίας ταῖς ἀειπαρθένοις ἱεροποιεῖν προστάξας· ταῖς τε γυναιξὶν ὅρκον τὸ ὄνομα αὐτῆς ποιεῖσθαι κελεύσας. οὕτω δὲ δὴ τοὺς πατέρας ἀποσεμνύνας, αὐτὸς οὐδὲν ἔξω τῶν ὀνομάτων τῶν ἐς τὴν ἀρχὴν φερόντων ἐδέξατο. ἐν γὰρ δὴ τῇ τοῦ Αὐγούστου νουμηνίᾳ, ἐν ᾗ ἐγεγέννητο, ἠγωνίζοντο μὲν ἵπποι, οὐ δι' ἐκεῖνον δὲ, ἀλλ' ὅτι ὁ τοῦ Ἄρεως ναὸς ἐν ταύτῃ καθιέρωτο, καὶ διὰ τοῦτο ἐτησίοις ἀγῶσιν

A reliqua eius acta, quæ reprehensionem merebantur, antiquauit: non quidem simul, sed sensim per occasiones. In exilium ab eo immerito missos, interque eos etiam sorores eius Agrippinam & Iuliam reduxit, ac bona iis restituit. quum in carcere permulti essent, dimissis iis, qui propter † maiestatis crimen, aut aliud id genus in eum coniecti essent, in vere sontes alios exempla statuit; habita diligentissima inquisitione, ne vel noxii propter circumuentos calumniis absoluerentur, vel B hi propter illos perirent. Quotidie propemodum, vel cū vniuerso senatu, vel solus ipse, plerunque in foro, quandoque alibi pro tribunali de causis cognoscebat: renouato more de adsessoribus principis, qui ab eo tempore, quo in insulam Tiberius secessit, interciderat. Sępenumero etiam cum consulibus ac prætoribus, ᵃ iis præsertim, qui ærario præerant, iudicia obibat, ac paucas causas aliis iudicibus committebat. Venena, † quæ à Caio pa- C rata multa inuenta erant, librosq; Protogenis, (quē ipsum quidē interemit) & literas, quas cremauisse se Caiᵘ simulauerat, tū in palatio repertas, senatorib. ostensas, legendasque exhibitas iis, à quibus & contra quos scriptæ erant, combussit. Quum senatus Caium ignominia notare vellet, ei senatusconsulto intercessit: ipse tantum eius statuas omnes noctu sustulit. hinc Caii nomen non est in numero imperatorum, quorum nos in iuramētis & votis concipiendis mentionem fa- D cimus, vt nec Tiberii: quum tamen ea ignominia neutri ex senatusconsulto contigerit.

Claudius rescissis iis, quæ à Caio, aut ab aliis propter eum, male essent statuta; Druso patri, & Antoniæ matri ludos equestres eorum natalibus instituit: translatis iis ludis, qui in eos dies incidissent, in aliud tempus, ne simul fierent. auiam Liuiam præter hunc honorem, etiam immortalitati adseruit, † dedicauitque eius effigiem in templo Augusti, ac rem sacram ei fieri a Vestalibus mādauit, E mulieresq; per nomen eius iurare iussit. Hos honores parentib. suis tribuens, ipse nihil præter nomina imperii accepit. quæ enim equestria certamina kalēdis Augusti (qui est natalis Claudii) exhibentur, instituta sunt propterea, quod ea die Martis

† impietatis

ᵃ iis præsertim, qui cōstituti erant in administratione, rebus aderat exsequendis, ac pauca omnino aliis iudiciis

† quæ multa inter alias Caii res inuenta sunt, librosque

† etiam ille dignatus, dedicauitque

ædes consecrata fuit. Vsus porro in aliis A quoq; rebus eadem est moderatione, edixitque ne quis ipsum adoraret, ne quis ipsi sacrificaret. acclamationes crebras istâs & nimias inhibuit, imaginem sui vnā modo argenteam, statuasq; duas ex ære & lapide, initio sibi decretas, admisit. inutiles videlicet hos omnes aiebat sumpt' esse, ac magno damno, magnis turbis vrbi eos stare; quū omnes iam ædes, omnia opera statuarum & donariorū essēt plena. itaq; de his etiam se quid esset statuendū, consilium capturū. Prętoribus porro pro- B hibuit, ne munera gladiatoria darent: ac siquis alius ea præberet, ne vel scripto, vel dicto, pro sua salute facta perhiberet. Hæc omnia ita ex animo, non ficte egit; vt cætera quoq; consenserint. Filias duas eodē hoc anno, vnam L. Iunio Silano, alteram Cn. Pompeio Magno nuptū tradens, nihil a vulgari consuetudine eximiū fecit. quin & ipse † ea die de iure respondit, & senatus actus est. Generis suis tū inter viginti viros magistratum gerere, post vrbis præfectos feriis esse, ac sero tandem C permisit, vt quinq; annis maturius solito ceteros magistratus peterent. Huic Pompeio Caligula nomē Magni ademerat: ac parū abfuit, quin eius causa eum necaret: contempto tamen propter teneram adhuc ætatē, vitam concesserat, cognomine ablato: haud sibi tutum esse dicens, Magni aliquem cognomentū ferre. at Claudius ei & appellationē restituit, & pterea filiam in matrimonium collocauit.

† iis diebus ius dixit,

Humaniter hæc a Claudio acta. Nec minus id, quod in curia, quū consules suis de subselliis alloquēdi ipsius causa descē- D derent, ipse quoque surrexit, obuiāq; iis venit. Neapoli sane omnino tanquā priuatus egit, quū ipse ac familia eius † Græca victus ratione vterentur, ac in musicis ipse ludis † togā & soleas, gymnicis purpurā & aureā coronā ferret. Quin & pecuniariam rē mirifice tractabat. nā & strenarū oblationē, sub Augusto & Caio vsurpatā, edicto sustulit; ac ne quis se hæredē nominaret, qui cognatos quoscūq; haberet, phibuit. [a] multa etiā bona; quæ Tiberio & Caio secus legata essent, iis, qui superessent, aut liberis eorum reddidit. [b] Quū statutū esset, vt ludi; si q d in iis pter E consuetudinem accidisset, instauraren-

† Græco more viuerent,
† pallium
a Etiam expilatis ante, Tiberio Caioq; regnantibus, partim suis superstitib', partim liberis eorum
b Non ignotum nobis quid ludis, si quid

ἐπετίμησε. ἔν τε οὖν τούτοις ἐμετρίαζε, καὶ προσαπηγόρευσε μήτε προσκυνεῖν τινα αὐτόν, μήτε θυσίαν οἱ μηδεμίαν ποιεῖν· τά τε ἐπιβοήματα τὰ πολλὰ καὶ ὑπέρογκα ἔπαυσε. καὶ εἰκόνα μίαν, καὶ ταύτην ἀργυρέαν, ἀνδριάντας τε δύο χαλκοῦ τε καὶ λίθου, ψηφισθέντας αὐτῷ παραυτίκα ἔλαβε. μάταια γὰρ πάντα τὰ τοιαῦτα ἀναλώματα εἶναι, καὶ προσέτι πολλὴν μὲν ζημίαν, πολὺν δὲ καὶ ὄχλον τῇ γε πόλει παρέχειν ἔλεγε. πάντες μὲν γὰρ οἱ ναοί, πάντα δὲ καὶ τὰ ἄλλα ἔργα καὶ ἀνδριάντων καὶ ἀναθημάτων ἐπεπλήρωτο, ὥστε καὶ περὶ ἐκείνων βουλεύσεσθαι ἔφη ὅ τι δεῖ πρᾶξαι. τοῖς τε στρατηγοῖς τοὺς ἀγῶνας τοὺς ὁπλομαχικοὺς ἀπηγόρευσε μὴ ποιεῖν, καὶ εἰ δή τις ἄλλος αὐτοὺς ὁπουδήποτε ἐπιτελοίη, ἀλλὰ μήτι γε ὡς καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ σωτηρίας γιγνομένους σφᾶς ἢ γράφεσθαι ἢ καὶ λέγεσθαι ἐκέλευσε. καὶ οὕτω γε πάντα ταῦτα κρίσει καὶ οὐκ ἐπιτηδεύσει ἔπραττεν, ὥστε καὶ τἆλλα ὁμοίως ἔνεμε. τάς γε οὖν θυγατέρας ἐν τῷ ἔτει τούτῳ, τὴν μὲν ἐγγυήσας Λουκίῳ Ἰουνίῳ Σιλανῷ, τὴν δὲ ἐκδοὺς Γναίῳ Πομπηίῳ Μάγνῳ, οὐδὲν ἐξαίρετον ἔπραξεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐδίκασε, καὶ ἡ βουλὴ ἠθροίσθη. τούς τε γαμβροὺς τότε τε ἐν τοῖς εἴκοσιν ἀνδράσιν ἄρξαι, καὶ μετὰ τοῦτο πολιαρχῆσαι ἐν ταῖς ἀνοχαῖς ἐκέλευσε· καὶ ὀψέ ποτε πέντε ἔτεσι θᾶσσον τὰς ἄλλας ἀρχὰς αἰτῆσαι σφίσιν ἐπέτρεψε. τούτου δὲ δὴ τοῦ Πομπηίου ὁ Γάιος τὴν τοῦ Μάγνου ἐπίκλησιν περιέκοψεν. ὀλίγου μὲν γὰρ καὶ ἀπέσφαξεν αὐτὸν, ὅτι οὕτως ὠνομάζετο· ἀλλὰ τότε μὲν, καταφρονήσας ὡς καὶ παιδίου ἔτ' αὐτοῦ ὄντος, οὐκ ἐποίησε, τὴν δὲ δὴ πρόσρησιν κατέλυσεν, εἰπὼν μὴ εἶναί οἱ ἀσφαλές, Μάγνον τινὰ προσαγορεύεσθαι. ὅ γε μὴν Κλαύδιος καὶ ἐκεῖνο αὐτῷ τὸ πρόσρημα ἀπέδωκε, καὶ τὴν θυγατέρα προσσυνῴκισε.

Ταῦτά τε οὖν ἐπιεικῶς ἔπραττε, καὶ τῶν ὑπάτων ἐν τῷ συνεδρίῳ καταβαινόντων ποτὲ ἀπὸ τῶν δίφρων, ἵνα διαλεχθῶσιν αὐτῷ, προσεξανέστη τε καὶ ἀντιπροσῆλθε σφίσιν. ἐπεί γε ἐν τῇ Νεαπόλει καὶ παντάπασιν ἰδιωτικῶς ἔζη. τά τε γὰρ ἄλλα Ἑλληνικῶς καὶ αὐτὸς καὶ οἱ συνόντες οἱ διῃτῶντο, καὶ ἐν μὲν ταῖς τῆς μουσικῆς θεωρίαις, ἱμάτιον καὶ κρηπῖδας, ἐν δὲ τῷ γυμνικῷ ἀγῶνι, πορφυρίδα καὶ στέφανον χρυσοῦν ἐλάμβανε. καὶ μέντοι καὶ περὶ τὰ χρήματα θαυμαστὸς ἐγένετο. ἀπηγόρευσε μὲν γὰρ ἀργύριον (ὅπερ ἐπί τε τοῦ Αὐγούστου καὶ ἐπὶ τοῦ Γαίου ἐγίγνετο) προσφέρειν. ἀπεῖπε δὲ μηδὲ κληρονόμον αὐτὸν, ὅς τις ἂν συγγενεῖς ὁποιουσδήποτε κέκτηται, καταλείπειν· ἀλλὰ καὶ τὴν προσουληφθέντα ἐπί τε τοῦ Τιβερίου καὶ ἐπὶ τοῦ Γαίου, τὰ μὲν αὐτοῖς τοῖς ἔτι περιοῦσι, τὰ δὲ τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἀπέδωκεν. † εἰς μὲν, οὔτε εἰ καὶ ὁποιουοῦν περὶ τὰς πανηγύρεις ἔξω τοῦ νενομισμένου † παραχθείη αὖθις αὐ-

θις αὐτὰς, καθάπερ εἴρηταί μοι, γίγνεσθαι· καὶ πολλά- A
κις δεύτερον καὶ τρίτον, καὶ τέταρτον, πέμπτον τε, καὶ δέκα-
τον ἔστιν ὅτε, τὸ μέν τι κατὰ τύχην, τὸ δ' ἤδη πλεῖστον ἐκ
παρασκευῆς τῶν ὠφελουμένων ἀπ' αὐτοῦ συμβαί-
νοντος· νόμῳ μὲν ἔταξε μιᾷ ἡμέρᾳ τοὺς ἀγῶνας
τῶν ἵππων δεύτερον γίγνεσθαι, ἔργῳ δὲ καὶ τοῦτο ὡς
πλῆθος ἐπέσχεν. οὐδὲν γάρ τι ῥᾳδίως, ἅτε μηδὲν μέ-
γα ἀποκερδαίνοντες οἱ τεχνώμενοι αὐτὸ, ἐπλημμέ-
λουν. τούς τε Ἰουδαίους, πλεονάσαντας αὖθις, ὥστε
χαλεπῶς ἂν ἄνευ ταραχῆς ὑπὸ τοῦ ὄχλου σφῶν
τῆς πόλεως εἰρχθῆναι, οὐκ ἐξήλασε μὲν, τῷ δὲ δὴ πα- B
τρίῳ νόμῳ βίῳ χρωμένους ἐκέλευσε μὴ συναθροί-
ζεσθαι· τάς τε ἑταιρείας ἐπαναχθείσας ὑπὸ τοῦ Γαΐου
διέλυσε. καὶ ὁρῶν μηδὲν ὄφελος ὂν, ἀπαγορεύε-
σθαί τινα τῷ πλήθει μὴ ποιεῖν, ἂν μὴ καὶ ὁ καθ' ἡμέραν
αὐτῶν βίος μεταῤῥυθμισθῇ, τά τε καπηλεῖα ἐς ἃ συν-
ιόντες ἔπινον, κατέλυσε, καὶ προσέταξε μήτε κρέας
τι ἑφθὸν, μήθ' ὕδωρ θερμὸν πιπράσκεσθαι· καί τινας
ἐπὶ τούτῳ μὴ πειθαρχήσαντας ἐκόλασεν. ἀπέδω-
κε μὲν οὖν καὶ ταῖς πόλεσι τοὺς ἀνδριάντας οὓς ὁ Γάϊος C
ἐξ αὐτῶν μετεπέμπετο, ἀπέδωκε δὲ καὶ τοῖς Διοσκού-
ροις τὸν νεὼν, τῷ τε Πομπηΐῳ τὴν τοῦ θεάτρου μνήμην. καὶ
αὐτῷ καὶ τὸ τοῦ Τιβερίου ὄνομα ἐν τῇ σκηνῇ προσθεὶς
ἐνέγραψεν, ἐπειδὴ καυθεῖσαν αὐτὴν ἀνῳκοδομήκει. τὸ γὰρ
ἑαυτοῦ ἐκείνῃ μὲν, οὐχ ὅτι κατεσκεύασεν, ἀλλ' ὅτι καὶ
καθιέρωσεν αὐτὴν, ἄλλῳ δὲ οὐδενὶ ἐνεκόλαψεν. οὐ μὴν
οὐδὲ τῇ στολῇ τῇ ἐπινικίῳ παρὰ πᾶσαν τὴν πανήγυριν,
καίτοι ψηφισθὲν, ἐχρήσατο, ἀλλ' ὀφθεὶς ἐν αὐτῇ μόνον,
τὰ δ' ἄλλα ἐν τῷ περιπορφύρῳ ἱματίῳ διῴκη-
σεν.

Ἐσήγαγε δὲ ἐς τὴν ὀρχήστραν ἄνδρας τε καὶ ἱππέας D
καὶ γυναῖκας, τῶν ὁμοίων οἵπερ που καὶ ἐπὶ τοῦ Γαΐου τοῦτο
ποιεῖν εἰώθεσαν· οὐχ ὅτι καὶ ἔχαιρε σφίσιν, ἀλλ' ἐς ἔλεγ-
χον τῶν γεγονότων. αὖθις γοῦν οὐδεὶς αὐτῶν ἐν τῇ σκη-
νῇ ἐπί γε τοῦ Κλαυδίου ἐξητάσθη. τήν τε πυῤῥίχην,
ἣν οἱ παῖδες οἱ ὑπὸ τοῦ Γαΐου μεταπεμφθέντες ἤσ-
κουν, ἐκεῖνοι μὲν ἅπαξ ὠρχήσαντο, καὶ ἐπὶ τούτῳ πο-
λιτείᾳ τιμηθέντες, ἀπεπέμφθησαν· ἄλλοι δὲ αὖθις
ἐκ τῆς θεραπείας ἐπεδείχθησαν. ἐν μὲν δὴ τῷ θε-
άτρῳ ταῦτ' ἐγένετο.

Ἐν δὲ τῷ ἱπποδρόμῳ κάμηλοί τε ἅπαξ καὶ ἵπ- E
ποι δώδεκα ἠγωνίσαντο, ἄρκτοι τε τριακόσιαι, καὶ
Λιβυκὰ θηρία ἴσα αὐταῖς ἐσφάγη. καὶ ἑώρων μέν
που πρότερον ἐν αὐτῷ ἰδίᾳ καὶ κατὰ σφᾶς ὡς ἕκα-
στοι, τό τε βουλευτικὸν, καὶ τὸ ἱππικὸν, καὶ ὁ ὅμιλος, ἀφ'
οὗπερ τοῦτ' ἐνομίσθη, οὐ μέντοι καὶ τεταγμένα
σφίσι χωρία ἀπεδέδεκτο, ἀλλὰ τότε ὁ Κλαύδιος τάς τε ἕδρας τὰς νῦν οὔσας τοῖς βου-
λευταῖς ἀπέκρινε, καὶ προσέτι τοῖς ἐθέλουσι σφῶν ἐπέτρεψέ που, καὶ ἔν γε ἰδιωτικῇ ἐ-

tur;(vt fupra demõſtrauimus)ac quũ inde
eueniret,vt ſæpe tertiũ,quartum,quintũ,
adeoq; nõnũquã decimũ it repeterẽtur,
partim fortuito caſu, plerũq; vero ſtudio
eorũ,ad quos inde captura redibat: legẽ
tulit,vt circenſes ludi per vnũ diẽ tantũ
reficerentur.quanquam re ipſa id quoq;
ne temere fieret,impediit: quũ eorũ arti-
fices,ſpe magni alicuius lucri præciſa,ni-
hil cõſulto peccarent. Quũ Iudæi adeo
iterũ Romæ frequẽtes fierent, vt difficul-
ter ſine tumultu ꝑpter multitudinẽ vrbe
poſſent exigi; nõ eiecit quidẽ eos, patriis
tamẽ legib.[a] vitã tolerãtes non paſſus eſt
conuenire. Inſtituta quoq; a Caio cõci-
ciliabula diſſoluit. Et quia intelligebat ni
hil profici, ſi qua re vulgo interdiceretur,
niſi vita quoq; eius quotidiana[b] trãſ-
formaretur, cauponum tabernas in quas
coeuntes potabãt, demolitus eſt: edixit
que, ne quis carnem elixam, aut aquam
calidam venderet: ac in quoſdam contra
deliquentes, animaduertit. Reſtituit etiã
vrbib. ſtatuas, quas Caius abſtulerat, tem-
plumq; ſuum ‡ Geminis, & memoriam
theatri Pompeio, ſcenæ addita inſcripti-
one nominis Tiberii, qui eam incendio
hauſtam refecerat: ac ſuum, nõ inſtaura-
tionis, ſed dedicationis cauſa, nomen ad-
iecit, nulli alii operi inſcriptũ. Ludis ve-
ſte triumphali (quanquã decretum id ſi-
bi) non vſque ad finem vſus eſt, ſed mox
ea depoſita, reliqua in prætexta purpura
toga peregit.

In orcheſtram introduxit inter alios, vi-
ros etiã equites, ac mulieres, quales Caii
principatu ſaltare ſolebant: non ꝙ iis de-
lectaretur, ſed vt præterita argueret. nam
poſthac certe nemo eorũ in ſcena viſus
eſt, dũ Claudi⁹ viueret. Pueri quoq;, quos
ad Pyrrhicã ſaltationẽ Caius euocauerat,
ſemel dũtaxat ea ſaltata, ciuitate donati,
ac ablegati ſunt. Alii deinde ex famulis
Claudii ſaltarunt. Hęc in theatro.

In circo autem ſemel cameli & equi
duodecim certarunt, vrſę CCC, totidẽq;
Africæ feræ trucidatæ ſunt. Spectauerãt
iã ante ſeorsũ in eo ſinguli ordines, ‡ pa-
triciorum, equitũ, & plebeiorũ, [c] ex eotẽ-
pore, quo lex de eo lata fuit: nõ tamẽ cer-
ti loci ſingulis attributi erãt. ſed tũc Clau-
di⁹ ea ſubſellia patriciis deſtinauit, q̃ tũc
quoq; ſũt: cõceſſo etiã ſiq alibi veſte ple-

a Vitam agentes, ſimul venire vetuit. Redactas quoque a Caio collegia diſſoluit.

b meliorem ad frugem reuocaretur: ſtabula, in qua coeuntes potabant, ſuſtulit: edixitque,

‡ Geminis Iouis filiis,

‡ ſenatoriorum,

c ex quo receptũ id vſu fuerat, nulli certi loci adſignati. Tunc vero Claudius ſedem hodiernam pro ſenatorib. ſecreuit, ac præterea conceſſit, vt ſi qui eorum vellent, etiam alibi habitu priuato ſpectarent.

bei spectare vellent His actis, senatū cū uxorib. equitesq́; & tribus epulo excepit. Deinde Antiocho Cōmagenen, quā idē ei dederat ademeratq́; Caius, restituit: † Mithridatē Iberū, quē Caius euocatū in vincula condiderat, domū ad recipiēdū regnū remisit: alii cuidā † Mithridati, qui genus a magno illo * Mithridate deducebat, Bosporū largitus est, pro eo parte Ciliciæ Polemoni data. Agrippæ Palæstino, qui eum in potiundo principatu [a] adiuuerat, regnum auxit, honores consulares tribuit, fratri eius Herodi prætoriā dignitatem, & principatum quendam cōcessit: in senatumq́; ingredi eos, [b] ac gratias ipsi Græce agi mandauit. Hæ Claudii erant actiones, laudatæ ab omnib. Cæterū alia his absimilia a libertis eius, & vxore Valeria Messalina agebantur. Hæc Iuliā, ‡ Germanici filiam, indigne ferens se ab illa non honorari, non adulari, formaq́; eius æmula, ac quod sæpius sola cū Claudio ageret, extorrem egit, paratis cum aliis, tū adulterii criminibus; ob quæ Annius etiam Seneca in exilium pulsus est. Neq; multo post Iuliam eadem necauit.

[c] At senatus Claudio persuasit, vt propter res in Mauritania gestas, honores triumphales acciperet, non modo ab ipso non gestas, sed ne sub eius quidem imperio. Eodem anno Sulpicius Galba Chattos vicit, ac P. Gabinius † Marsos: qui inter alia, quæ laudi ipsi essent, militarem aquilam, quæ sola a clade Variana adhuc ‡ supererat, recuperauit, quib. vtrisque verum imperatoris nomen Claudio partum est. Anno insequenti Mauri iterum bellum mouentes, oppressi sunt; Suetonio Paulino, viro prætorio, regionē eorum vsque ad Atlantem vicissim populante. Eandem ob causam Cn. Sidius Geta post eum expeditione facta, recta aduersus Salabum ducem eorum contendit, eumque semel atque iterum vicit. Qui quum, relictis quibusdam ad limites, qui insequentes arcerent, ad arenosa cōfugerent; ausus est Sidius insectari eū, ac parte exercitus posita in subsidiis, processit: aqua secum, quantā potuit portata: verum ea absumpta, quū nulla alia suppeteret, in summa hæsit difficultate: barbaris durantibus, eo q̄ sitim

† Mithradatem
† Mithradati.
* Mithradate
a adiuuerat, Romæ tunc præsens,
b ac patrib. Græce gratias agere permisit.
‡ fratris eius filiam,
c At liberti Claudio persuaserunt,
‡ Cauchos
‡ apud illos restabat,

A -θῆναι τε θεάσασθαι ἐπέτρεψε. ποιήσας δὲ ταῦτα, τήν τε γερουσίαν μετὰ τῶν γυναικῶν, καὶ τοὺς ἱππέας, τάς τε φυλὰς εἱστίασε. καὶ μετὰ τοῦτο τῷ τε Ἀντιόχῳ τὴν Κομμαγηνὴν ἀπέδωκεν, (ὁ γὰρ Γάιος, καίτοι αὐτὸς οἱ δοὺς αὐτήν, ἀφῄρητο) καὶ τὸν † Μιθριδάτην τὸν Ἴβηρα, ὃν ὁ Γάιος μεταπεμψάμενος ἐδεδέκει, οἴκαδε πρὸς ἀνάληψιν τῆς ἀρχῆς ἀπέπεμψεν. ἄλλῳ τέ τινι † Μιθριδάτῃ, τὸ γένος ἀπ' ἐκείνου τοῦ πάνυ ἔχοντι, τὸν Βόσπορον ἐχαρίσατο, καὶ τῷ Πολέμωνι χώραν τινὰ ἀντ' αὐτοῦ τῆς Κιλικίας ἀντέδωκε. † τῷ γὰρ Ἀγρίππᾳ τῷ Παλαιστίνῳ, συμπράξαντί οἱ τὴν ἡγεμονίαν, (ἔτυχε γὰρ ἐν τῇ Ῥώμῃ ὤν) τήν τε ἀρχὴν προσεπηύξησε καὶ τιμὰς ὑπατικὰς ἔνειμε. τῷ τε ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἡρώδῃ τό, τε στρατηγικὸν ἀξίωμα καὶ δυναστείαν τινὰ ἔδωκε. καὶ ἔς τε τὸ συνέδριον ἐσελθεῖν σφίσι, καὶ χάριν οἱ Ἑλληνιστὶ γνῶναι ἐπέτρεψε. ταῦτα μὲν οὖν, αὐτοῦ τε τοῦ Κλαυδίου ἔργα ἦν, καὶ ὑφ' ἁπάντων ἐπῃνεῖτο. ἐπράχθη δὲ καὶ ἄλλα ἄττα τότε οὐχ ὁμοιότροπα ὑπό τε τῶν ἐξελευθέρων αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ τῆς γυναικὸς Οὐαλερίας Μεσσαλίνης. αὕτη μὲν γὰρ τὴν Ἰουλίαν τὴν ἀδελφιδῆν αὐτοῦ, ὀργισθεῖσά τε ἅμα ὅτι μήτε ἐτιμᾶτο ὑπ' αὐτῆς, μήτε ἐκολακεύετο, καὶ ζηλοτυπήσασα, ὅτι περικαλλής τε ἦν, καὶ μόνη τῷ Κλαυδίῳ πολλάκις συνεγίγνετο, ἐξώρισεν, ἐγκλήματα αὐτῇ ἄλλα τε καὶ μοιχείας παρασκευάσασα, (ἐφ' ᾗ καὶ ὁ Σενέκας ὁ Ἄννιος ἔφυγε) καὶ ὕστερόν γε οὐ πολλῷ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτήν.

Ἐκεῖνοι δὲ καὶ τὰς τιμὰς αὐτὸν τὰς ἐπινικίους ἐπὶ τοῖς ἐν τῇ Μαυριτανίᾳ πραχθεῖσι δέξασθαι ἔπεισαν, οὐχ ὅτι κατορθώσαντα, ἀλλ' οὐδ' ἐν τῇ ἀρχῇ πω ὄντα ὅτε διεπολεμήθη. καὶ ἐπί γε τούτῳ τῷ ἔτει ὅ, τε Γάλβας ὁ Σουλπίκιος Χάττους ἐκράτησε, καὶ Πούπλιος Γαβίνιος † Μαυρουσίους νικήσας, τά τε ἄλλα εὐδοκίμησε, καὶ ἀετὸν στρατιωτικὸν (ὃς μόνος ἔτι παρ' αὐτοῖς ἐκ τῆς τοῦ Οὐάρου συμφορᾶς ἦν) ἐκομίσατο· ὥς καὶ ἀληθὲς ὄνομα αὐτοκράτορος ἀπ' ἀμφοτέρων σφῶν τὸν Κλαύδιον λαβεῖν. τῷ δ' ἐχομένῳ οἱ αὐτοὶ αὖθις Μαῦροι πολεμήσαντες κατεστράφησαν. † Σουητώνιος μὲν γὰρ Παυλῖνος, ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων ὤν, τὴν χώραν αὐτῶν μέχρι τοῦ Ἄτλαντος ἐπικατέδραμε. Γναῖος δὲ ὁ Σίδιος Γέτας ἐκ τῶν ὁμοίων μετ' ἐκεῖνον στρατεύσας, ἐπὶ τὸν Σάλαβον τὸν στρατηγὸν σφῶν εὐθὺς ὥρμησε, καὶ ἐνίκησεν αὐτὸν καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον. ἐπειδή τε ἐκεῖνος, καταλιπών τινας πρὸς τοῖς μεθορίοις, εἴργειν τοὺς ἐπιδιώξοντας, πρὸς τὰ ψαμμώδη ἀπέφυγεν, ἐτόλμησεν ἐπισπέσθαι οἱ· καὶ αὐτίκα καταστήσας τοὺς ἐφεδρεύοντας μέρος τοῦ στρατοῦ, προεσυσκευασάμενος ὕδωρ ὅσον ἐνεδέχετο. ὡς δὲ τοῦτό τε ἐπέλειπε, καὶ ἄλλο οὐχ εὑρίσκετο, ἐν παντὶ κακοῦ ἐγένετο. οἱ μὲν γὰρ βάρβαροι, ἄλλως τε ἐπὶ μακρότατον πρὸς τὸ δί-

† Μιθριδάτην
† Μιθριδάτῃ
† τῷ τε
† Καύχους
† Σουητώνιος

τὸ δίψος ὑπὸ τοῦ ἔθους ἀντέχοντες, καὶ πάντως τι ὕδωρ ἐμπειρίᾳ τῶν χωρίων προσεξευρισκόμενοι, διεγίγνοντο· τοῖς δὲ δὴ Ῥωμαίοις ἐκ τῶν ἐναντίων, ἀδύνατον μὲν προχωρῆσαι, χαλεπὸν δὲ καὶ ὑποστρέψαι ἦν. ἀπορουμένῳ οὖν αὐτῷ ὅ, τι χρὴ πρᾶξαι, ἀνέπεισέ τις τῶν ἐπιχωρίων τῶν ἐσπονδωκότων, ἐπῳδαῖς τισὶ καὶ † μαγανείαις χρήσασθαι, λέγων, πολλάκις σφίσιν ἐκ τοῦ τοιούτου πολὺ ὕδωρ δεδόσθαι. καὶ αὐτῷ παραχρῆμα τοσοῦτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρρύη, ὥστε καὶ τὸ δίψος ἐξακέσασθαι, καὶ τοὺς πολεμίους προσεκπλῆξαι, νομίσαντας τὸ θεῖον οἱ ἐπικουρεῖν. καὶ οἱ μὲν ἐκ τούτου ἐθελονταί τε ὡμολόγησαν, καὶ κατελύσαντο. πραχθέντων δὲ τούτων, ὁ Κλαύδιος διχῇ τοὺς Μαύρους τοὺς ὑπηκόους ἔνειμεν, ἔς τε τὰ περὶ Τίγγιν καὶ ἐς τὰ περὶ Καισάρειαν (ἀφ' ὧνπερ καὶ ὀνομάζονται) καὶ δύο ἄρχουσιν ἱππεῦσι προσέταξε. κἀν τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ καὶ τῆς Νουμιδίας τινὰ ἐπολεμήθη τε ὑπὸ τῶν προσοίκων βαρβάρων, καὶ ἔπειτα κρατηθέντων αὐτῶν μάχαις, κατέστη.

† μαγγανείαις

Ὑπάτευσε δὲ ὁ Κλαύδιος μετὰ Γαΐου Λάργου· καὶ ἐκείνῳ μὲν δι' ἔτους ἄρξαι ἐφῆκεν, αὐτὸς δὲ δύο μηνὶ καὶ τότε τὴν ἀρχὴν ἔσχε· καὶ περί τε τῶν τοῦ Αὐγούστου πράξεων τοῖς τε ἄλλοις ὥρκωσε, καὶ αὐτὸς ἐπιστώθη. (περὶ γὰρ τῶν ἑαυτοῦ οὐδένα πω τοῦτο ποιῆσαι ἐπέτρεψε) καὶ ἐξιὼν ἐκ τῆς ἀρχῆς, αὖθις ὤμοσεν, ὥσπερ οἱ ἄλλοι. καὶ ταῦτα μὲν ἀεὶ ὁσάκις ὑπάτευσεν, ἐποιεῖτο. τότε δὲ λόγους τινὰς ἐν τῇ νουμηνίᾳ, τοῦ τε Αὐγούστου καὶ τοῦ Τιβερίου κατὰ δόγμα ἀναγνωσθῆναι μέλλοντας, ὥστε καὶ μέχρι τῆς ἑσπέρας τὴν βουλὴν παρατείνεσθαι, ἔπαυσεν, ἀρκοῦν εἶναι φήσας, ἐν ταῖς στήλαις αὐτοὺς ἐγγεγράφθαι. ἐπεί τε τινὲς τῶν στρατηγῶν τῶν τὴν διοίκησιν ἐγκεχειρισμένων αἰτίας ἔλαβον, οὐκ ἐπεξῆλθε μὲν σφίσι, τὰ πρασσόμενα δὲ τινὰ καὶ μισθούμενα ἐπιφοιτήσας, πάνθ' ὅσα ἐνόμιζε μὴ καλῶς γίγνεσθαι, διώρθωσε· καὶ τοῦτο καὶ αὖθις πολλάκις ἐποίησεν. αἰωμάλως δὲ δὴ οἱ στρατηγοὶ ἀπεδείκνυντο· καὶ γὰρ τεσσαρεσκαίδεκα καὶ ὀκτωκαίδεκα, ἄλλοτε μέσως πως (ὥς που καὶ συνέπεσεν) ἐγίγνοντο. τοῦτό τε οὖν περὶ τὴν διοίκησιν ἔπραξε, καὶ τρεῖς ἄνδρας τῶν ἐστρατηγηκότων, πράκτορας τῶν τῷ δημοσίῳ ὀφειλομένων κατέστησε, καὶ ῥαβδούχους καὶ τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν αὐτοῖς δούς.

Λιμοῦ τε ἰσχυροῦ γενομένου, οὐ μόνον τῆς ἐν τῷ τότε παρούσης ἀφθονίας τῶν τροφῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐς πάντα τὸν μετὰ ταῦτα αἰῶνα πρόνοιαν ἐποιήσατο. ἐπεσάκτου γὰρ πάντως, ὡς εἰπεῖν, τοῦ σίτου τοῖς Ῥωμαίοις ὄντος, ἡ χώρα ἡ πρὸς ταῖς τοῦ Τιβέριδος ἐκβολαῖς, οὔτε κατάρσεις ἀσφαλεῖς οὔτε λιμένας ἐπιτηδείους ἔχουσα, ἀνωφελὲς σφίσι τὸ κράτος τὸ τῆς θαλάσσης

A diutissime tolerare adsueuissent, ac peritia locorum aquam inuenirent. Romanis vero neque progredi iam, neque regredi integrum erat: quum quidã indigenarũ confœderatorum Sidio autor fuit, vt incantationibus, & † arte magica vteretur; affirmans, sæpius eo se modo plurimam aquam eliciuisse. quum paruisset, tanta cõfestim aquæ vis cœlitus fluxit, vt & sitim exercitus restingueret, & hostes perterrefaceret, diuinum auxiliũ Romanis adesse opinantes. Itaq; vltro pacis conditiones acceperũt. B His actis, Claudius * Mauritaniam subditam in duas partes diuisit, Tingitanam & Cæsariensem, duobus iis equitibus præpositis. Eodem tempore finitimi barbari, quum Numidiæ quasdam partes infestassent, victi bello sunt, ac Numidia pacata.

† remediis magicis

* Mauros subditos in duas prouincias diuisit; vnã ad Tingim, alteram ad Cæsaream, vnde nomina quoque ambab. indita; duob.

Consulatum gerebat tum Claudius, collegam habens C. Largum, cui consulatum in totum annum prorogauit: ipse tum quoq; duos tantum menses eum gessit. in Augusti acta iurare alios iussit, ac C ipse quoq; fidem dedit: (neque enim passus est quenquã in sua iurare acta) & consulatu se abdicans, itidem vt alii iuramentũ pstitit, solit⁹ id omnib. suis consulatib. facere. Tunc etiã Kalend. Januar. quũ recitarentur ex senatusconsulto orationes quædam Augusti & Tiberii, ita vt vsque ad vesperam senatus detineretur; finem imposuit, satis esse dicens, eas † in tabulis incidi. Quum quidam * prætores administrando ærario præpositi, officii male acti culparentur, non quidem id persecutus D est, sed venditiones quasdam locationesque ipse inspexit, correxitque si quid minus recte agi censeret: idemque crebro factitauit. Eo tempore non idem numerus prætorum obseruabatur, quum XIIII, aut XVIII, aut medio inter hos numero crearentur, provt res tulisset. Constituit etiã tres viros prætorios, qui debita † reipublicæ exigerent: iisq; lictores, & alios ministros addidit.

† columnis incisas esse.

* prætores ex iis, qui administrationi pecuniæ præpositi erant, accusarentur; non eos quidem mulctauit, sed ea quæ vendebant aut locabant, adiit ipse, quæcunq; non recte fieri iudicaret, correxit: idemque deinceps crebro factitauit.

Fame ingenti exorta, non modo ad præsens tempus copiæ alimentorum, verum in perpetuum etiam prospexit. Nam E frumentum, quo Roma vtitur, omne propemodum aliunde aduehitur: at quum loca circum ostia Tiberis neq; tuta nauibus appellendis essent, neque portus opportunos haberent; efficiebatur, vt maris imperium parum Romanis

† fisco

prodesset, quũ præter ea, quæ æstate subueherentur, ac in granariis conderẽtur, hieme nihil supportaretur: ac, si quis id tẽtaret, magno periculo ei hoc staret. Id intelligẽs Claudius, instituit portũ ibi fabricari: quumq; architecti interrogati, quãti sumptus eius operis essẽt futuri, tãtos respondissent, quantos ipse facere nollet; sperantes impendii magnitudine audita, ipsum a proposito destiturũ: nihil deterritus, rẽ in animũ suũ induxit, perfecitque, magnanimitate ac potentia Romana dignã. Effodit continentẽ haud exiguo spatio, ambitumq; omnẽ crepidine lapidum firmauit, ac cũ locũ mare accepit: deinde ex vtraq; huius loci parte aggeres in ipso mari magnos iecit, multũ iis maris cõplexus est, ibiq; insulã effecit, imposita turri, vnde noctu ignes emicantes signũ nautis darent. Idq; opus ab eo ita extructũ, † portus nomen hodie quoq; retinet. at in Fucino lacu, qui in Marsis est, in Tiberim emittendo, vt & locus circa eum lacũ agriculturę aptus, & Tiberis magis adhuc nauigabilis fieret, inanes sumptus fecit.

† indigenarum lingua Portus nomen

Multas tulit leges, quarum plerasquẽ cõmemorare supersedeo. Inter alias fuit, vt sorte ducti præfecti, qui tum diu in vrbe morabantur, ante Kal. April. in prouincias abirent: tum ne electi ei gratias in senatu agerent, quod pro more faciebant, non eos sibi dicens gratiã debere, quasi p ambitionem eum honorem ob.inuissent; sed ipsis se, qui eum in principatu administrando prompte adiuuarent: pollicitus etiam vberiores laudes, si bene præfuissent. [a] Qui propter morbum non possent esse senatores, eis veniam dedit. quibusdã equitib. tribunatũ plebis pmisit, reliquos aũt omnes coegit in senatum, quoties vocarentur, venire: ac qui non paruissent, ita obiurgauit, vt quidam horum necem sibi consciuerint.

[a] Qui propter tenuitatem facultatum in senatu esse non possent, vt veniã impetrarent, concessit. Equites quosdam ad tribunatum plebis admittebat, reliquos,

Alioquin facilis & bonus iis erat, vt ægrotantes inuiserit etiam, dies festos agẽtibus adfuerit. Quum quidã tribunus plebis publice seruum suum percussisset, nihil aliud in eum statuit; quam quod † ministros ademit, restituitque eos non post multum temporis. Seruum suum alium, qui quendã illustrem virum probro affecisset, in forum missum flagris concidit. In curia si senatores diutius stetissent, ipse quoque surrexit: nam (vt dixi) pro-

† adparitores

A ἐποίει. ἔξω τι γὰρ τῶν τῇ τε ὥρᾳ ἐσκομισθέντων καὶ ἐς τὰς ἀποθήκας ἀναχθέντων, οὐδὲν τὴν χειμερινὴν ἐσεφοίτα, ἀλλ' εἴ τις παρεκινδύνευσε, κακῶς ἀπήλλασσε. τοῦτ' οὖν συνιδὼν, λιμένα τε κατασκευάσαι ἐπεχείρησε, οὐδ' ἀπετράπη, (καίπερ τῶν ἀρχιτεκτόνων εἰπόντων αὐτῷ πυθομένῳ πόσον τὸ ἀνάλωμα ἔσοιτο, ὅτι, οὐ θέλεις † αὐτὸ ποιῆσαι. οὕτως ὑπὸ τοῦ πλήθους τοῦ δαπανήματος ἀναχαιτισθήσεσθαι αὐτὸν, εἰ προπύθοιτο αὐτὸ, ἤλπισαν) ἀλλὰ καὶ ἐνεθυμήθη πρᾶγμα καὶ τοῦ B φρονήματος καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ τῆς Ῥώμης ἄξιον, καὶ ἐπετέλεσε. τοῦτο μὲν γὰρ, ἐξορύξας τὴν ἤπειρον χωρίον οὐ σμικρὸν, τό τε πέριξ πᾶν ἐκρηπίδωσε, καὶ τὴν θάλασσαν ἐς αὐτὸ ἐσεδέξατο· τοῦτο δὲ, ἐν αὐτῷ τῷ πελάγει χώματα ἑκατέρωθεν αὐτοῦ μεγάλα χώσας, θάλασσαν ἐν τούτῳ πολλὴν περιέβαλε, καὶ νῆσον ἐπ' αὐτῇ, πύργον τε ἐπ' ἐκείνῃ φρυκτωρίαν ἔχοντα κατεστήσατο. ὁ μὲν οὖν λιμὴν, ὁ καὶ νῦν οὕτω κατά γε τὸ ἐπιχώριον ὀνομαζόμενος, C ὑπ' ἐκείνου τε ἐποιήθη· τὴν δὲ λίμνην τὴν Φουκίνην τὴν τῶν Μαρσῶν ἠθέλησε μὲν ἐς τὸν Τίβεριν ἐξαγαγεῖν, ὅπως ἥ τε χώρα ἡ περὶ αὐτὴν γεωργῆται, καὶ ὁ ποταμὸς ναυσίπορος μᾶλλον γίνηται· μάτην δὲ ἐδαπανήθη.

† ἀπ

Ἐνομοθέτησε μὲν οὖν καὶ ἄλλα τινὰ, ὧν οὐδεμία μοι ἀνάγκη μνημονεῦσαι ἐστί· κατέδειξε δὲ καὶ τάδε· τούς τε κληρωτοὺς ἄρχοντας πρὸ τῆς τοῦ Ἀπριλλίου νουμηνίας, ἐπειδήπερ ἐπὶ πολὺ ἐν D τῇ πόλει ἐνεχρόνιζον, ἀφορμᾶσθαι· καὶ τοὺς αἱρετοὺς μηδεμίαν οἱ χάριν ἐν τῷ συνεδρίῳ μηκέτι (ὥσπερ κατά τι ἔθος ἐποίουν) εἰπὼν ὅτι, Οὐχ οὗτοι ἐμοὶ χάριν ἔχειν ὀφείλουσιν, ὥσπερ ἐσπουδαρχηκότες, ἀλλ' ἐγὼ τούτοις, ὅτι μοι τὴν ἡγεμονίαν προθύμως συνδιαφέρουσι, καὶ αἴ γε καὶ καλῶς ἄρξωσι, πολὺ μᾶλλον αὐτοὺς ἐπαινέσω. Τοῖς μὲν οὖν ὑπ' ἀσθενείας βίου μὴ δυναμένοις βουλεύειν, ἔφηκε παρεῖναι· ἔκ τε τῶν ἱππέων τινὰς ἐς τὰς δημαρχίας ἐσεδέχετο· τοὺς δ' ἄλλους καὶ πάνυ πάντας ἐπηνάγ- E καζεν ἐς τὸ βουλευτήριον, ὁσάκις ἂν ἐπαγγελθῇ σφίσι, συμφοιτᾶν. καὶ ἐπὶ μὲν τούτῳ οὕτως ἰσχυρῶς τοῖς μὴ πειθαρχοῦσιν ἐπετίμα, ὥστε τινὰς ἑαυτοὺς ἀναχρήσασθαι.

Ἐς δὲ δὴ τὰ ἄλλα κοινὸς καὶ ἐπιεικὴς ἦν πρὸς αὐτούς· κάμνοντάς τε ἐπεσκέπτετο, καὶ ἑορτάζουσι σφίσι συνεγίγνετο. δημάρχου τέ τινος πληγὰς δημοσίᾳ δούλῳ αὐτοῦ δόντος, αὐτὸν μὲν οὐδὲν κακὸν εἰργάσατο, τοὺς δ' ὑπηρέτας αὐτοῦ ἀφελόμενος, ἔπειτα καὶ ἐκείνους οὐ πολλῷ ὕστερον ἀπέδωκε. δοῦλόν τε ἕτερον αὐτοῦ, ὅτι ἄνδρα τῶν ἐπιφανῶν ὕβρισεν, ἐς τὴν ἀγορὰν πέμψας, ἀπεμαστίγωσε. † ἐν τῷ συνεδρίῳ αὐτὸς μὲν ἐξανίστατο, εἴ ποτε ἐπὶ πολὺ οἱ ἄλλοι ἑστήκεσαν. καθήμενος γὰρ, ὥσπερ εἶπον, ὑπὸ

† ἐν δὲ

τῆς ἀρρωστίας, πολλάκις ἀνεγίνωσκέ τινα αὐτὸς καθήμενος. Λουκίῳ δὲ δὴ Σύλλᾳ καὶ ἐς τὸ τῶν στρατηγῶν βάθρον (ὅτι μὴ δυνηθεὶς ποτὲ ὑπὸ γήρως ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἕδρας ὑπακοῦσαί τινα, ἀνέστη) καθίζεσθαι ἐπέτρεψεν. ἔν τε τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ αὐτοκράτωρ τὸ πρότερον ἀπεδείχθη, αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἐξαίρετον ἔπραξε, πλὴν ὅτι τοῖς δορυφόροις πέντε καὶ εἴκοσι δραχμὰς ἔδωκε, καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶν κατ' ἔτος ἐποίησε. τῶν μέντοι στρατηγῶν τινὲς ἐθελονταὶ καὶ ἀπ' οὐδενὸς ψηφίσματος ἐκείνην τε τὴν ἡμέραν καὶ τὰ γενέθλια τὰ τῆς Μεσσαλίνης δημοσίᾳ ἐτίμων. οὐ γάρ που καὶ πάντες αὐτὰ ἐποίουν, ἀλλ' ὅσοι ἐβούλοντο· τοσαύτην ἄδειαν εἶχον. οὕτω τε ὡς ἀληθῶς ἐς πάντα τὰ τοιαῦτα ἐμετρίαζεν, ὥστε γεννηθέντος αὐτῷ υἱοῦ, ὃς τότε μὲν Κλαύδιος Τιβέριος Γερμανικός, ὕστερον δὲ καὶ Βρεττανικὸς ἐπωνομάσθη, οὔτ' ἄλλο τι ἐπιφανὲς ἔπραξεν, οὔτ' Αὔγουστον αὐτόν, ἢ τὴν Μεσσαλῖναν Αὔγουσταν ἐπικληθῆναι ἐφῆκεν.

Ἐπῆγε μὲν οὖν συνεχῶς μονομαχίας ἀγῶνας· πάνυ γὰρ σφίσιν ἔχαιρεν, ὥστε καὶ τὴν αἰτίαν ἐπὶ τούτῳ σχεῖν. ἀπώλλυντο δὲ θηρία μὲν ἐλάχιστα, ἄνθρωποι δὲ πολλοί, οἱ μὲν ἀλλήλοις μαχόμενοι, οἱ δὲ καὶ ὑπ' ἐκείνων ἀναλούμενοι. τοὺς γὰρ δούλους τοὺς ἀπελευθέρους τοὺς ἐπί τε τοῦ Τιβερίου καὶ ἐπὶ τοῦ Γαΐου τοῖς δεσπόταις σφῶν ἐπιβουλεύσαντας, τούς τε τὴν ἄλλως συκοφαντήσαντάς τινας, ἢ καὶ καταψευδομαρτυρήσαντάς τισιν, δεινῶς ἐμίσει· καὶ αὐτῶν τοὺς μὲν πλείους οὕτως ἀνήλισκε, τοὺς δὲ ἑτέρους τινὰ τρόπον ἐκόλαζε· πολλοὺς δὲ καὶ τοῖς δεσπόταις αὐτοῖς ἐπὶ τιμωρίαν παρεδίδου. τοσοῦτον δ' οὖν τὸ πλῆθος τῶν ἐν τῷ κοινῷ θνησκόντων ἐγίγνετο, ὥστε καὶ τὸν τοῦ Αὐγούστου ἀνδριάντα, τὸν ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ ἱδρυμένον, ἑτέρωσέ ποι μετενεχθῆναι· τοῦ δὴ μήτε ἐφορᾶν αὐτὸν τοὺς φόνους νομίζεσθαι, μήτε ἀεὶ κατακαλύπτεσθαι. καὶ ἐπὶ μὲν τούτῳ γέλωτα ὤφλισκανεν, εἰ δὴ ὅσα τὸν χαλκοῦν τὸν ἀναίσθητον δοκεῖν ὁρᾶν οὐκ ἠξίου, τούτων αὐτὸς διεπίμπλατο. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ τοὺς διὰ μέσου τῆς ἡμέρας παρὰ τὸν τοῦ ἀρίστου καιρὸν κατακοπτομένους ἥδιστα ἐθεώρει· καίτοι λέοντα δεδιδαγμένον ἀνθρώπους ἐσθίειν, καὶ πάνυ γε διὰ τοῦτο τῷ πλήθει ἀρέσκοντα, ἀπέκτεινεν, ὡς οὐ προσῆκον ἐν τοιοῦτόν τι θέαμα ὁρᾶν Ῥωμαίους. ὅτι δὲ δὴ σφίσι κοινῶς τε ἐν ταῖς θέαις συνῆν, καὶ παρεῖχεν ὅσα ἐβούλοντο, καὶ κήρυξι μὲν ἐλάχιστα ἐχρῆτο, τὰ δὲ δὴ πλείω ἐς σανίδας γράφων ἐδήλου, σφόδρα ἐπῃνεῖτο.

Ἐθισθεὶς δ' οὖν αἵματος καὶ φόνων ἀναπίμπλασθαι, προπετέστερον καὶ τῶν ἄλλων σφαγαῖς ἐχρήσατο. αἴτιοι δὲ τούτων οἵ τε Καισάρειοι καὶ ἡ Μεσσαλῖνα ἐγένοντο. ὁπότε γὰρ ἀποκτεῖναί τινα ἐθελήσειαν, ἐξεφό-

A pter infirmitatē sedens, pleruncp, si quid rogaretur, de scripto respōdebat. L. Syllæ, quū is propter seniū in suo subsellio quædā audire nō potuisset, ac ideo surrexisset, permisit, vt in prætoriis subselliis sederet. Qua die prioris anni imperator fuit creatus, ipse quidē nihil præter consuetudinē egit, nisi quod prætorianis militibus viritim centenos nūmos distribuit, repetiitque deinceps quotannis idē, at prætores quidā (neq; omnes, sed quibus esset volētibus. id enim licentiæ habebant) sua spō-

B te, nullo decreto, eū diē, ac natalē Messalinæ publice celebrarunt. Vtebatur omnino ea moderatione, vt nato quoq; sibi filio, qui tum quidem Ti. Claudius Germanicus, post Britannicus, appellatus est, nihil splēdide egerit; ac neq; ei Augusti, neq; Messalinæ Augustę nomē dari passus sit.

Munera autē gladiatoria cōtinenter edebat, quib. adeo gaudebat, vt vitio ei cesserit. Peribāt vero paucissimę bestię, multi homines, vel inter se pugnando, vel à feris enecti. Odio acri persequebatur Clau-

C dius seruos libertosq;, qui sub Tiberio & Caio dominis suis perniciē machinati essent, [a] aut delationibus alios circumuenissent, vel falsa testimonia tulissēt: ideo plerosque hoc modo perdebat, reliquos alio modo plectebat, aut dominis puniendos suis tradebat. Et quidē eorū, qui ita in publico perirent, tātus fuit numerus; vt Augusti statuā; eo loco positam, iusserit alio trāsferri, ne vel sēper inspiceret cędes, vel semper velata esset. Risūq; meruit eo fa-

D cto Claudi[9], quod sese iis exsaturaret spectaculis, quæ æneā, omniq; sensu cassam statuā videre nollet. [b] Delectabatur autē eo præsertim, si inter prandiū, medio munere, cæsos homines intueretur: quanquā leonē homines vorare doctū, ideoq; multitudini apprime placētē, occidisset, quasi non conueniret oculis Romanis tale spectaculū. [c] Quia vero populo in iis spectaculis promiscue aderat, ac quę vellent præbebat, rarissime præconibus vtens, ac pleraque [d] asserculis inscriptis significās, eo magnopere laudabatur.

E Enimuero suetus sanguine & cædibus impleri, pronior etiam ad reliquas neces inde factus fuit. quarum potissimum causa penes eius familiam, & Messalinam fuit. Nam si quem vellent occidere, me-

a aut temere quosdam calumniasi,

b Nam & stratis, sic & illos imprimis magna cum voluptate spectabat, qui horis inter spectacula interiectis, circa prandii tempus concidebantur.

c Quia verò ipsis populariter in iis spectaculis aderat,

d tabellis inscribendo significans,

tum Claudio incutiebant, atque ita potestatē ab eo agēdi pro arbitrio suo accipiebant. Sępenumero repente consternatus, [a] ideo necari aliquem quū iussisset, post vbi se collegisset, & ad mentis sanitatem rediisset, eundem requirebat, facinorisq; cogniti dolore & pœnitentia corripiebatur. Earum cędium à C. Appio Silano initium sumptum est. Hunc quasi opera eius indigens, hominem nobilissimum, Hispaniæque eo tempore præfectū acciuit, matremq; ei Messalinæ coniugio iunxit, cūque inter amicissimos propinquissimosq; aliquandiu habuit, post subito interfecit, quod Messalinam, concubitu eius (erat enim extremæ libidinis ac impudicitiæ fœmina) recusato, ac per eam Narcissum libertū principis, offendisset. Narcissus, quia neque verum, neque probabile crimen vllum obiicere Silano poterant, finxit in somnis vidisse se Claudium manu eius occisum: idque ei diluculo adhuc in lecto cubanti tremebundus narrauit, excepitque sermonem Messalina, & verbis exaggerauit. ita insomnium Appio mortem attulit.

a necari aliquem ex formidine subita quum

Eo interfecto, nihil iam sibi de Claudio boni Romani pollicebantur: iccirco statim cum alii, tum Annius Vinicianus insidias parauerunt, vnus eorum, qui post exitum Caii digni principatu habiti fuerant, [b] ideoque perniciem sibi metuens. At quum nullis esset instructus viribus, Furiū Camillū Scribonianum Dalmatiæ præfectum, copias multas [c] vrbanas ac peregrinas habentem, ad societatē defectionis per nuntios pellexit, iam tum id ipsum animo agitantem, quod ipse quoque imperio dignus esset iudicatus. Ad hunc id agentem multi senatores ac equites se contulerunt. * *

b & propterea sibi non nihil metuēs rebus nouis studuit

c è ciuibus Romanis & peregrinis habentem

Milites enim, quum eis Camillus nomen populi obtenderet, ac pristinæ libertatis restitutionem polliceretur; veriti, ne iterum molestias ac mutationes intolerandas haberent, dicto ei audientes non fuerunt. Itaque metuens eos Camillus, in Issam insulam delatus est, ibique mortem voluntariam oppetiit. At Claudius, qui eatenus in tanto metu fuerat, vt paratus vltro ei principatu cedere esset, recepto tū animo, militibus cum aliis donis gratias egit, tum effecit, vt [d] vrbanæ legiones, septima & vndecima, Claudianæ, fideles, & piæ à senatu quoq; nominarēt. Insidiarum autem conscios conquisiuit, ac ea causa permultos, interq; eos præto-

d ciuica

A

ϐεν αὐτόν, καὶ τούτου πάνθ' ὅσα ἐβούλοντο ποιεῖν, ἐπιτρέποντος. πολλάκις τε ἐξαπιναίως ἐκπλαγείς, καὶ κελεύσας τινὰ ἐκ τοῦ παραχρῆμα περιδεοῦς ἀπολέσθαι, ἔπειτα ἀνενεγκὼν καὶ ἀναφρονήσας, ἐπεζήτει τε αὐτόν, καὶ μαθὼν τὸ γεγονός, ἐλυπεῖτό τε καὶ μετεγίνωσκεν. ἤρξατο δὲ τῶν φόνων τούτων ἀπὸ Γαΐου Ἀππίου Σιλανοῦ. τοῦτον γάρ, εὐγενέστατόν τε ὄντα, καὶ τῆς Ἰβηρίας τότε ἄρχοντα, μεταπεμψάμενος, ὥς τι αὐτοῦ δεόμενος, καὶ τήν τε μητέρα οἱ τὴν τῆς Μεσσαλίνης συνοικίσας, καὶ αὐτὸν ἔν τε

B

τοῖς φιλτάτοις καὶ ἐν τοῖς συγγενεστάτοις χρόνον τινὰ τιμήσας, ἔπειτ' ἐξαίφνης ἔσφαξεν, ὅτι τῇ τε Μεσσαλίνῃ προσεκεκρούκει, οὐκ ἐθελήσας αὐτῇ συγγενέσθαι, πορνικωτάτῃ τε καὶ ἀσελγεστάτῃ οὔσῃ, καὶ τῷ Ναρκίσσῳ τῷ ἀπελευθέρῳ αὐτοῦ, δι' ἐκείνην. καὶ (οὐ γὰρ εἶχον οὔτε ἀληθὲς οὔτε πιθανὸν ἔγκλημα κατ' αὐτοῦ εἰπεῖν) συνέπλασεν ὁ Νάρκισσος ὡς σφαττόμενον τὸν Κλαύδιον ὑπὸ τοῦ Σιλανοῦ αὐτοχειρίᾳ ἰδών· καὶ αὐτός τε εὐθὺς ὑπὸ τὴν ἕω ἐν

C

τῇ εὐνῇ οἱ ἔτ' ὄντι ὑπότρομος διηγήσατο, καὶ ἡ Μεσσαλῖνα παραλαβοῦσα ἐδείνωσε. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐξ ἐνυπνίου παραπώλετο.

Τελευτήσαντος δ' αὐτοῦ, οὐκέτι χρηστὴν ἐλπίδα Ῥωμαῖοι τοῦ Κλαυδίου ἔχον, ἀλλ' εὐθὺς αὐτῷ ἄλλοι τε, καὶ Ἄννιος Οὐινικιανὸς ἐπεβούλευσεν. οὗτός τε γὰρ ἐκ τῶν ἐς τὴν ἡγεμονίαν μετὰ τὸν τοῦ Γαΐου θάνατον προβληθέντων ἦν, καὶ τι καὶ ἐκ τούτου δεδιὼς ἐνεωτέρισεν. ἐπεὶ δή τε οὐδεμίαν ἰσχὺν ἐκέκτητο, ἔπεμψε πρὸς Φούριον Κάμιλλον Σκριβωνιανόν, τῆς τε Δαλματίας ἄρχοντα, καὶ δύναμιν

D

συχνὴν πολιτικὴν καὶ ξενικὴν ἔχοντα, καὶ προσανέπεισεν αὐτόν, καὶ καθ' ἑαυτὸν διανοούμενον, ἐπαναστῆναι, ἄλλως τε καὶ ὅτι ἐπίδοξος αὐταρχήσειν ἐγεγόνει. πραξάντων δὲ αὐτῶν τοῦτο, συχνοὶ μὲν καὶ βουλευταὶ καὶ ἱππεῖς πρὸς αὐτὸν ὥρμησαν. * *

οἱ γὰρ στρατιῶται, τοῦ Καμίλλου τό, τε τοῦ δήμου σφίσιν ὄνομα προτείνοντος, καὶ τὴν ἀρχαίαν ἐλευθερίαν ἀποδώσειν ὑπισχνουμένου, ὑποτοπήσαντες πράγματα αὖθις καὶ μεταστάσεις ἕξειν, οὐκέτ' αὐτῷ

E

ἐπείσθησαν. καὶ ὁ μὲν ἐκ τούτου φοβηθεὶς σφᾶς ἔφυγε, καὶ ἐς Ἴσσαν τὴν νῆσον ἐλθὼν, ἐνταῦθα ἑκούσιος ἀπέθανε. Κλαύδιος δὲ τέως μὲν πάνυ κατεδεδίει, ὥστε καὶ ἐθελοντὴς ἑτοίμως ἔχειν τοῦ κράτους αὐτῷ ἐκστῆναι· τότε δὲ ἀναθαρσήσας, τοὺς μὲν στρατιώτας ἄλλοις τε πολλοῖς ἠμείψατο, καὶ τὰ πολιτικὰ αὐτῶν στρατόπεδα, τό, τε ἕβδομον καὶ τὸ ἑνδέκατον, καὶ Κλαύδια καὶ πιστὰ καὶ εὐσεβῆ καὶ πρὸς τῆς βουλῆς ὀνομασθῆναι· τοὺς δὲ συνεπιβουλεύσαντας αὐτῷ ἀνεζήτησε, καὶ πολλοὺς ἐπὶ τούτῳ ἄλλους τε καὶ στρατηγὸν

τηρῶν τινα, πρὶν ἀποθέσθαι τὴν ἀρχήν, ἀπέκτεινε. συχνοὶ δὲ καὶ ἑαυτούς, ἄλλοι τε καὶ ὁ Οὐινικιανός, κατεχρήσαντο. τῇ γὰρ ἀφορμῇ ταύτῃ ἥ τε Μεσσαλῖνα καὶ ὁ Νάρκισσος, ὅσοι τε συνεξελεύθεροι αὐτοῖς, λαβόμενοι, οὐδὲν ὅ, τι τῶν δεινοτάτων οὐκ ἐποίησαν. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τοῖς δούλοις τοῖς τε ἀπελευθέροις, μηνυταῖς κατὰ τῶν δεσποτῶν αὐτῶν ἐχρῶντο. τούτους τε καὶ ἑτέρους καὶ πάνυ συχνούς, οὐχ ὅτι ξένους, ἀλλὰ καὶ πολίτας, οὐχ ὅτι δημότας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἱππέων τῶν τε βουλευτῶν τινάς, A ἐβασάνιζον· καίτοι τοῦ Κλαυδίου κατ᾿ ἀρχὰς εὐθὺς τῆς ἡγεμονίας ὀμόσαντος μηδένα βασανιεῖν ἐλεύθερον. ἄνδρες τε οὖν ἐν τούτῳ πολλοὶ καὶ γυναῖκες, καὶ ἐν αὐτῷ γε εἰσὶν αἳ τῷ δεσμωτηρίῳ, ἐκολάσθησαν. μέλλουσαί τε ἀποθνήσκειν, ἐπὶ βῆμα καὶ αὐταὶ ἀνήγοντο δεδεμέναι, ὥσπερ αἱ αἰχμάλωτοι, καὶ τὰ σώματα καὶ ἐκείνων ἐς τοὺς ἀναβασμοὺς ἐρριπτοῦντο. τῶν γὰρ ἔξω που θανατωθέντων αἱ κεφαλαὶ μόναι ἐνταῦθα προσετίθεντο. ἤδη δ᾿ οὖν τινὲς καὶ τῶν πάνυ ὑπαιτίων, οἱ μὲν χάριτι, οἱ δὲ καὶ χρήμασιν ὑπό τε τῆς Μεσσαλίνης καὶ ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Νάρκισσον Καισαρείων ἐσώζοντο. καὶ οἵ τε παῖδες τῶν ἀπολλυμένων τῶν μὲν ἄδειαν πάντες, εἰσὶ δ᾿ οἳ καὶ χρήματα ἐλάμβανον. ἐκρίνοντο δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ, τοῦ τε Κλαυδίου, τῶν ἐπάρχων τε, καὶ τῶν ἐξελευθέρων αὐτοῦ παρόντων. τὰ μὲν γὰρ ἐσηγεῖτο ἐν μέσῳ τῶν ὑπάτων ἐπὶ δίφρου ἀρχικοῦ ἢ καὶ ἐπὶ βάθρου καθήμενος ἐποιεῖτο· μετὰ δὲ τοῦτο αὐτός τε ἐπὶ τὴν συνήθη ἕδραν μετήρχετο, καὶ ἐκείνοις οἱ δίφροι ἐτίθεντο. καὶ ταῦτα μὲν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν μεγίστων ὁμοίως ἐγίγνετο. τότε δὲ Γαλαισός τις, ἀπελεύθερος τοῦ Καμίλλου, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, ἐσαχθεὶς ἐς τὸ βουλευτήριον, ἐπαρρησιάσατο, ἓν δὲ δὴ καὶ τόδε μνήμης ἄξιον. τοῦ γὰρ Ναρκίσσου παρελθόντος ἐς τὸ μέσον, καὶ εἰπόντος αὐτῷ, τί ἂν ἐποίησας Γαλαισέ, εἰ Κάμιλλος ἐμεμοναρχήκει; ἀπεκρίνατο ὅτι, Εἱστήκειν ἂν ὄπισθεν αὐτοῦ καὶ ἐσιώπων. Αὐτός τε οὖν ἐπὶ τούτῳ, καὶ Ἀρρία ἀεὶ ἐφ᾿ ἑτέρῳ ὀνομαστοὶ ἐγένοντο. αὕτη γὰρ, γυνὴ Καικίνου Παίτου οὖσα, οὐκ ἠθέλησε θανατωθέντος αὐτοῦ ζῆσαι, (καίπερ καὶ ἐν τιμῇ τινὶ εἶναι δυναμένη· τῇ γὰρ Μεσσαλίνῃ σφόδρα ᾠκείωτο) καὶ προσέτι καὶ τὸν ἄνδρα ἀποδειλιῶντα ἐπέρρωσε. τὸ γὰρ ξίφος λαβοῦσα, ἑαυτὴν ἔτρωσε, καὶ ἐκείνῳ ὤρεξεν, εἰποῦσα, Ἰδοὺ παῖ, οὐκ ἀλγῶ. Καὶ οἱ μὲν ἐπῃνοῦντο· ἤδη γὰρ ὑπὸ τῆς συνεχείας τῶν κακῶν εἰς τοῦτο τὰ πράγματα προεληλύθει, ὥστ᾿ ἀρετὴν μηκέτ᾿ ἄλλο μηδὲν, ἢ τὸ γενναίως ἀποθανεῖν, νομίζεσθαι. Κλαύδιος δὲ οὕτω που πρὸς τὴν τιμωρίαν τήν τε ἐκείνων καὶ τὴν τῶν ἄλλων εἶχεν, ὥστε καὶ σύνθημα τοῖς στρατιώταις τὸ ἔπος τοῦτο συνεχῶς διδόναι, ὅτι χρή,

A rem quendam, postquam is se magistratu abdicasset, necauit: multi, & Vinicianus ipse, manus sibi attulerunt. Hac arrepta occasione Messalina, Narcissusque, & reliqui liberti, a nullo extremo facinore abstinuerunt: indicibus vsi sunt etiam seruis, ac libertis, contra suos dominos: eosdemque, & ingenuos quoque multos, non peregrinos modo, sed ciues etiam, eosque non de plebe modo, sed equites etiam [a] patriciosque quæstionibus subiecerunt: quanquam initio B principatus Claudius iurauerat, nemini se libero torméta adhibiturú. Hoc modo multi viri morte affecti, multæ mulieres, aliæ in carcere, aliæ ad tribunal in vinculis protractæ captiuarum instar, & earum quoque in Gemonias proiecta corpora; quum eorum, qui extra vrbem necarentur, [b] corpora tandem eo mitterentur. Quidam tamen nocentissimorum, partim gratia, partim pecunia, Messalinæ & Narcissi, [c] sociorumque interuentu, mortem vitarunt. Liberis necatorum impu- C nitas omnibus, bona etiam quibusdam paterna concessa. Iudicia peragebantur in curia, [d] Claudio, eiusque præfectis & libertis præsentibus. referebat ipse ad senatum, in medio consulum sella curuli, aut in subselliis sedens, tum ipse sedile consuetum occupabat, ac iis sellæ ponebantur. Eo modo & illustrissimi viri iudicabantur. At Galæsus quidam Camilli libertus in curiam introductus, multa libera voce protulit: vnum vero præsertim memoria meretur, quod in- D terrogatus à Narcisso in medium progresso, quidnam acturus fuisset, si Camillus rerum potitus esset: Quid, inquit, nisi ei à tergo astans tacuissem? [e] Arria alio facto insignis facta. Hæc coniunx Cæcinæ consulis, neque viuere marito peremto statuit, (quod sane potuisset non absq; honore, Messalinæ coniunctissima) & ipsum trepidantem confirmauit: arrepto quippe gladio se sauciauit, eique eum porrigens: Viden, inquit, puer, me non dolere? Hi laudem inuenerunt, quia con- E tinentibus malis eo res deuolutæ erant; vt nulla virtus alia, quam fortiter mori, haberetur. [f] Claudius sane ita huius & aliorú facinorum vltioni intentus fuit; vt pro tessera quoque versum hunc Græcum suis militibus dederit,

[a] senatoresq;

[b] capita duntaxat illuc proponerentur.

[c] sociorumq; Cæsareis ministris interuentu,

[d] Claudio, & præfectis[prætorii] libertisque ipsius præsentibus. Quoties de causis hisce referret, hoc ipsum faciebat sedens medius inter consules in sella curuli, vel in subsellio. Postea vero ad consuetum ipse locum redibat, sellaque [curules] consulibus ponebantur. quod quidem in aliis etiam negotiis maximis eodem modo fieri solebat.

[e] Hoc Galæso celebritatem, aliud Arria, peperit. Ea coniux

[f] Claudius autem usque adeo tam his quam aliis puniendis intentus erat.

a Nō abeat, si quādo prior quis lædat, vultum. Odyss. 21.

Hunc vos
Vlcisci, quicunque prior nos lædat, oportet.

Multa quoque huiusmodi ad milites & senatum dicta spargebat Græca, risu ab iis, qui intelligerēt, excepta. Eodem tempore tribuni plebis, vno ex eorum collegio defuncto, quanquam præsentibus cōsulibus, ipsi senatum sufficiendi alterius causa conuocarunt.

ANNO V. C. 796.

Post hæc Claudius III consul, multa sacrificia, multas ferias abrogauit: nam maior anni pars iis absumebatur, non sine magno reipub. detrimento. Igitur eas, & reliqua omnia, quæ poterat, contraxit. Quæ Caius quibusdā nullo iure aut causa dederat, repetiit: adempta ab eo viarum curatoribus per Corbulonem, restituit: prouinciarum præfectis sorte constitutis, qui etiam tunc in vrbe moras trahebant, vt ante medianem Aprilem discederent Roma, imperauit. Lycios ad cædem vsq; Romanorum quorundam tumultuando progressos, in seruitutem redegit, & [b] Pāphyliæ adiecit. De qua re quum in curia cognosceret, legatum quendam, Lycium quidem origine, Romanum tamen natū, Latine interrogauit, ac non intelligenti, quid q̄siuisset, ciuitatis ius ademit; dicēs, Romanum eum esse non debere, qui sermonem eum nesciret. Multos alios quoque indignos, ciuitate spoliauit, multis alii is singulatim, aut confertim eam dedit, absque etiam discrimine. Quia enim fere omnibus in reb⁹ Romani peregrinis potiores habebantur, multi ciuitatis ius ab ipso petebant, multi [c] à Messalina ac familia eius redimebāt. Itaque ius illud, magna quondam pecunia venditum, adeo tunc vile factum est; [d] vt rumor insinuauerit, posse id vel vitreorum vasorum fragmentis pro pretio datis parari. Hac de causa dicteriis agitatus Claudius, eo contra laudem inuenit, quod quum multi deferrentur, qui Claudii nomine nō vterentur, aut testamento ei nihil legarent, quasi vtrunque iis, qui ciuitate ab eo donati essent, facto esset opus; edixit, ne quis horum causa accusaretur. Proinde Messalina, libertique Claudiani, ita non ius modo ciuitatis, exercituumque regendorum, & procurationum, ac præfecturarum officia vendebant, sed reliquorum etiam omnium [e] institutam exercebant; vt venales omnes res magno iam pretio

b præfecturæ Pamphyliæ

c à Messalina Cæsareque ministris redimebant.

d Vt vulgo iactatū fuerit, etiamsi quis alicui vasa vitrea cōfracta dedisset, ciuem Romanū fore.

e institurā, nulli parcentes exercebant. vt esse rariora inciperent quæcūq; distrahi possent, adeoque

Ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ.

καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ καὶ πρὸς ἐκείνους καὶ πρὸς τὴν βουλὴν τοιουτότροπα Ἑλληνιστὶ παρεφθέγγετο· ὥστε καὶ γέλωτα παρὰ τοῖς δυναμένοις ἰσὶν αὐτῶν συνιέναι ὀφλισκάνειν. τότε μὲν δὴ ταῦτα ἐγένετο. καὶ οἱ δήμαρχοι, τελευτήσαντος σφῶν ἑνός, αὐτοὶ τὴν γερουσίαν † ἐς τὸν δημαρχήσοντα αὐτίκα καταστῆσαι, † ἐς τὸ ἀντ καίτοι τῶν ὑπάτων παρόντων, ἤθροισαν.

Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ Κλαύδιος ὑπατεύσας αὖθις τὸ τρίτον, πολλὰς μὲν θυσίας, πολλὰς δὲ καὶ ἱερομηνίας ἔπαυσε. τό, τε γὰρ πλεῖστον τοῦ ἔτους ἐς αὐτὰς ἀνηλίσκετο, καὶ τῷ δημοσίῳ ζημία οὐκ ἐλαχίστη ἐγίγνετο. ταύτας τε οὖν συνέτεμε, καὶ τἆλλα ὅσα ἐνεδέχετο συνέστειλε. καὶ τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ Γαΐου μήτε ἐν δίκῃ μήτε ἐν λόγῳ τινὶ δοθέντα τισὶν ἀπήτησε· τοῖς δὲ ὁδοποιοῖς ἀπέδωκεν ὅσα ὑπ' αὐτοῦ διὰ τὸν Κορβούλωνα ἐζημίωντο. πρὸς δ' ἔτι, τοῖς ἄρχουσι τοῖς κληρωτοῖς, βραδέως ἔτι καὶ τότε ἐκ τῆς πόλεως ἐξορμωμένοις, προεῖπε, πρὶν μεσοῦν τὸν Ἀπρίλλιον ἀπαίρειν. τούς τε Λυκίους στασιάσαντας, ὥστε καὶ Ῥωμαίους τινὰς ἀποκτεῖναι, ἐδουλώσατό τε, καὶ ἐς τὸν τῆς Παμφυλίας νομὸν ἐσέγραψεν. ἐν δὲ δὴ τῇ διαγνώσει ταύτῃ (ἐποιεῖτο δὲ αὐτὴν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ) ἐπύθετο τῇ Λατίνων γλώσσῃ τῶν πρεσβευτῶν τινός, Λυκίου μὲν τὸ ἀρχαῖον ὄντος, Ῥωμαίου δὲ γεγονότος. καὶ αὐτόν, ἐπειδὴ μὴ συνῆκε τὸ λεχθέν, τὴν πολιτείαν ἀφείλετο, εἰπὼν μὴ δεῖν Ῥωμαῖον εἶναι τὸν μὴ καὶ τὴν διάλεξιν σφῶν ἐπιστάμενον. συχνοὺς δὲ δὴ καὶ ἄλλους ἀναξίους τῆς πολιτείας ἀπήλασε, καὶ ἑτέροις αὐτὴν καὶ πάνυ † ἀναίδην, τοῖς μὲν κατ' ἄνδρα, τοῖς δὲ καὶ ἀθρόοις, ἐδίδου. † αὐτὴν ἐπειδὴ γὰρ ἐν πᾶσιν, ὡς εἰπεῖν, οἱ Ῥωμαῖοι τῶν ξένων προετετίμηντο, πολλοὶ † αὐτοὶ παρά τε ἐκείνου αὐτὴν ᾐτοῦντο, καὶ παρὰ τῆς Μεσαλίνης τῶν τε Καισαρείων ὠνοῦντο. † αὐτὴν καὶ διὰ τοῦτο μεγάλων τὸ πρῶτον χρημάτων πραθεῖσα, ἔπειθ' οὕτως ὑπὸ τῆς εὐχερείας ἐπευωνίσθη, ὥστε καὶ λογοποιηθῆναι ὅτι κἂν ὕαλινά τις σκεύη συντετριμμένα δῷ τινι, πολίτης ἔσται. ἐπὶ μὲν οὖν τούτῳ διεσκώπτετο· ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ἐπῃνεῖτο, ὅτι πολλῶν συκοφαντουμένων, τῶν μέν, ὅτι τῇ τοῦ Κλαυδίου προσρήσει οὐκ ἐχρῶντο, τῶν δ', ὅτι μηδὲν αὐτῷ τελευτῶντες κατέλιπον, ὡς καὶ ἀναγκαῖον τοῖς τῆς πολιτείας παρ' αὐτοῦ τυχοῦσιν ἑκάτερον ποιεῖν· ἀπηγόρευσε μηδένα ἐπ' αὐτοῖς εὐθύνεσθαι. ἡ δ' οὖν Μεσαλῖνα, οἵ τε ἀπελεύθεροι αὐτοῦ οὕτως οὐ τὴν πολιτείαν μόνον, οὐδὲ τὰς στρατείας, καὶ τὰς ἐπιτροπείας, τάς τε ἡγεμονίας, ἀλλὰ καὶ τἆλλα πάντα ἀφειδῶς ἐπώλουν καὶ ἐκαπήλευον, ὥστε σπανίσαι πάντα τὰ ὤ-

νια

ἵνα καὶ τούτου καὶ τὸν Κλαύδιον ἀναγκασθῆναι ἔς τε τὸ Ἄρειον πεδίον συναγαγεῖν τὸ πλῆθος, κἀνταῦθα ἀπὸ βήματος τὰς τιμὰς αὐτῶν διατάξαι. αὐτὸς μὲν οὖν ὁπλομαχίας ἀγῶνα ἐν τῷ στρατοπέδῳ χλαμύδα ἐνδὺς ἔθηκε· τὰ δὲ δὴ γενέθλια τὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ οἱ στρατηγοὶ ἐθελονταὶ θέας τε τινὸς ποιήσει καὶ δείπνων ἑώρτασαν. καὶ τοῦτο καὶ αὖθις ὅσοις γε καὶ ἔδοξεν αὐτῶν ἐπεπράχθη.

Μεσσαλῖνα δὲ ἐν τούτῳ αὐτή τε ἠσέλγαινε, καὶ τὰς ἄλλας γυναῖκας ἀκολασταίνειν ὁμοίως ἠνάγκαζε· καὶ πολλαί γε καὶ ἐν αὐτῷ τῷ παλατίῳ τῶν ἀνδρῶν παρόντων καὶ ὁρώντων μοιχεύεσθαι ἐποίει. καὶ ἐκείνους μὲν καὶ ἐφίλει καὶ ἠγάπα, τιμαῖς τε καὶ ἀρχαῖς ἤγαλλε· τοὺς δ᾽ ἄλλους τοὺς μὴ συγκαθιέντας σφᾶς ἐς τοῦτο, καὶ ἐμίσει καὶ ἀπώλλυε. καὶ ταῦτα μέντοι, τοιαῦτά τε ὄντα, καὶ ἀναφανδὸν οὕτω γιγνόμενα, τὸν Κλαύδιον ἐπὶ πλεῖστον ἔλαθεν. ἐκείνῳ τε γὰρ θεραπαινίδας τινὰς συμπαρακατέκλινε, καὶ τοὺς τι δυναμένους οἱ μηνῦσαι, τοὺς μὲν εὐεργεσίαις, τοὺς δὲ καὶ τιμωρίαις προκατελάμβανεν· ὥσπερ καὶ τότε καὶ Κατώνιον Ἰοῦστον, τῶν τε δορυφορικῶν ἄρχοντα, καὶ δηλῶσαί τι αὐτῷ περὶ τούτων ἐθελήσαντα, προδιέφθειρε. τήν τε Ἰουλίαν, τὴν τοῦ Δρούσου μὲν τοῦ Τιβερίου παιδὸς θυγατέρα, τὴν δὲ δὴ Νέρωνος τοῦ Γερμανικοῦ γυναῖκα γενομένην, ζηλοτυπήσασα, ὥσπερ καὶ τὴν ἑτέραν, ἀπέσφαξε. καὶ τις ἐν τούτῳ τῶν ἱππέων, ὡς καὶ ἐπιβουλεύσας τῷ Κλαυδίῳ, κατὰ τοῦ Καπιτωλίου ὑπό τε τῶν δημάρχων καὶ τῶν ὑπάτων κατεκρημνίσθη.

Ἐν μὲν δὴ τῇ πόλει ταῦτ᾽ ἐγίγνετο. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον Αὖλος Πλαύτιος, βουλευτὴς † λογιμώτατος, ἐς τὴν Βρεττανίαν ἐστράτευσε. Βέρικος γάρ τις, ἐκπεσὼν ἐκ τῆς νήσου κατὰ στάσιν, ἔπεισε τὸν Κλαύδιον δύναμιν ἐς αὐτὴν πέμψαι. καὶ οὕτως ὁ Πλαύτιος στρατηγήσας, τὸ μὲν στράτευμα χαλεπῶς ἐκ τῆς Γαλατίας ἐξήγαγεν. ὡς γὰρ ἔξω τῆς οἰκουμένης στρατευσόμενοι ἠγανάκτουν, καὶ οὐ πρότερόν γε αὐτῷ ἐπείσθησαν, πρὶν τὸν Νάρκισσον ὑπὸ τοῦ Κλαυδίου πεμφθέντα ἀναβῆναί τε ἐπὶ τὸ τοῦ Πλαυτίου βῆμα, καὶ δημηγορῆσαί τι ἐθελῆσαι. τότε γὰρ πολλῷ που μᾶλλον ἐπ᾽ αὐτῷ ἀχθεσθέντες, οὔτε τι ἐκείνῳ εἰπεῖν ἐπέτρεψαν, συμβοήσαντες ἐξαίφνης τοῦτο δὴ τὸ θρυλλούμενον, ἰὼ Σατουρνάλια (ἐπειδήπερ ἐν τοῖς Κρονίοις οἱ δοῦλοι τὸ τῶν δεσποτῶν σχῆμα μεταλαμβάνοντες ἑορτάζουσι) καὶ τῷ Πλαυτίῳ εὐθὺς συνέποντο ἑκούσιοι. τὴν μὲν οὖν ὁρμὴν χρονίαν διὰ ταῦτ᾽ ἐποιήσαντο. τριχῇ δὲ δὴ νεμηθέντες, ὅπως μὴ καθ᾽ ἓν περαιούμενοι κωλυθῶσί ποι προσσχεῖν, κἀν τῷ διάπλῳ τὸ μέν τι δυσφορήσαντες, ἐπειδὴ

† ἱκανῶς ἐμφανὴς (margin: ἱκανῶς μο-ταδῖς,)

A essent, adeoque Claudius coactus fuerit populo in campum Martium conducto, ipse pro tribunali rerum illic pretia [a] indicare. Porro in castris chlamydem indutus, munus gladiatorium exhibuit, natalem autem filii eius prætores iniussi spectaculo & epulo decorauerunt. quod postmodo etiam ab iis, qui vellent, factum est.

[a] statuere.

Interim Messalina cum ipsa libidinosè viuebat, tum alias mulieres ad impudicitiam cogebat, multasque vt in B ipso palatio, in præsentia ac conspectu maritorum adulteria committerent, adegit. qui ipsi ea in re obsequebantur, eos honoribus ac magistratibus ornabat: qui vero se in id flagitii non demittebant, eos odio habebat, ac exitium afferebat. [b] Hæc tot & tanta scelera diu Claudium latuerunt, cui ancillas Messalina componebat toro, ac eos qui indicium aliquod deferre possent, beneficiis aut suppliciis præuertebat. [c] ita Catonium quoque Iustum, militibus prætorianis præ- C fectum, quum Claudio aperire quippiam flagitii vellet, nece præuenit. Iuliam quoque filiam Drusi, Tiberio nati, quæ [d] vxor Neronis, Germanici filii fuerat, æmulatione ducta, sicut & alteram Iuliam [Germanici filiam] interfecit. Tunc etiam eques quidam, insidiarum Claudio factarum insimulatus, de rupe Tarpeia per coss. & tribunos plebis deiectus est.

[b] Hæc talia, tamque manifesto admissa, dum Claudium latuerunt, propter quem Messalina iussu ancillulæ quædam cubabant cum eo, qui

[c] Ita Iustum quoque Catonium

[d] Vxor Neronis Germanici fuerat,

Dum hæc Romæ geruntur, eodem fere tempore A. Plautius, senator, vir D clarissimus, in Britanniam exercitum duxit: [e] Berico, qui per seditionem insula exturbatus fuerat, Claudio ita persuadente. Plautius tum prætor, difficulter exercitum è Gallia abduxit, indigne ferentem, quod extra orbem terrarum bellum esset gerendum, [f] multumque temporis cunctando extrahentem. Ast vbi Narcissus à Claudio missus, tribunal Plautii adscendere, & exercitum alloqui instituit; tum maiori indignatione milites accensi, conclamauere E confestim tritum illud, Io Saturnalia, (mos enim est Saturnalibus, vt id festum habitu dominorum serui celebrent,) statimque volentes Plautium secuti sunt. Copiis in tres partes distractis, ne vno loco appellentes prohiberi littore possent, retroacti à vento in trans-

[e] quod Bericum quidam, insula per seditionem eiectum, Claudio copiarum in eam mittendarum auctor esset.

[f] multumque temporis ante, quam ei pareret, ac profectioni se daret, cunctando

missione nonnihil molestiæ senserunt: A animo tamen recepto, quia fax ab ortu solis ad occidentem, qua nauigabant, discurrisset; insulam aduecti sunt, nemine prohibente. Britanni enim quum ob ea, quæ narraui, eos non aduenturos credidissent, non conuenerant: ideoque non congressi, in paludes se ac siluas abdiderunt, spe Romanos mora extrahendi, vt re infecta discedere cogerētur,[a] sicut Iulio Cæsari acciderat. Proinde Plautius iis indagādis multum laboris exhausit. Postquam inuenit,* (erant autem non liberi, B sed regibus diuersis subiecti) primo Cataracum, post Togodumnum, Cynobellini filios vicit, patre ante mortuo. Fugientibus his, partem Bodunnorum in fidem accepit, qui Catuellanis parebant: præsidioque ibi relicto, ad fluuium quendam progressus est: quem quia barbari sine ponte à Romanis transiri non posse credebant, socordius in altera eius parte castra habebant. Igitur Plautius Germanos misit, solitos etiam rapidissima flumina facile in armis tranare. Hi C hostem inopinatū inuadentes, neminem virum sauciarunt, equis tantum, qui currus traherent, vulneratis: quibus turbatis, ne sessores quidem constare valebant. Tum Flauium Vespasianum, (qui summo post imperio potitus est) huiusque fratrem Sabinum legatum misit; qui ipsi etiam traiecto amne, permultos barbaros improuiso interfecerunt. Neque vero reliqui fugæ se dederunt, sed iterum postero die prælium incerta victoria cōseruerunt: donec C. Sidius Geta, quum D prope in hostium potestatem venisset, ita eos vicit, vt ei propterea honores triumphales, quanquam consul non fuisset, dati sint. Inde se barbari ad fluuium [b] Tamesin, qua is in Oceanum se exonerat, eoque affluente stagnat, receperunt; eumque facile transierunt, locorum, quæ firma & peruia essent, gnari. eos Romani insequentes, periclitati sunt. mox quum iterum Germani tranauissent, ac superiori loco per pontem quidam transgressi essent, vndique barbaris circunfusi E magnam stragem ediderunt: reliquos vero inconsultius consectantes, in paludes inuias inciderunt, multosque suorum amiserunt. His de causis, & quia To-

[a] sicut sub Iulio Cæsare

* (nec iam libertate populari fruebantur amplius, sed alii aliis reges erant præpositi)

[b] Tamesi.

ἐπαλινδρόμησαν, ἀναθαρσήσαντες δὲ, ὅτι λαμπὰς ἀπὸ τῶν ἀνατολῶν ὀρθεῖσα, πρὸς τὰς δυσμὰς, ᾗπερ ἔπλεον, διέδραμε, κατῆραν ἐς τὴν νῆσον, μηδενὸς σφίσιν ἐναντιωθέντος. οἱ γὰρ Βρεττανοὶ, μὴ προσδοκήσαντες αὐτοὺς δι' ἃ ἐπυνθάνοντο ἥξειν, οὐ προσυνελέγησαν. οὐ μὴν οὐδὲ τότε ἐς χεῖρας αὐτοῖς ἦλθον, ἀλλ' ἔς τε τὰ ἕλη καὶ ἐς τὰς ὕλας κατέφυγον, ἐλπίσαντες σφᾶς ἄλλως κατατρίψειν, ὥσθ', ὅπερ ἐπὶ τοῦ Καίσαρος τοῦ Ἰουλίου ἐγεγόνει, ἀπράκτους ἀποπλεῦσαι. ὁ οὖν Πλαύτιος πολλὰ μὲν πράγματα ἀναζητῶν σφᾶς ἔσχεν· ἐπεὶ δὲ εὗρέ ποτε, (ἦσαν δὲ οὐκ αὐτόνομοι, † ἀλλ' ἄλλοις βασιλεῦσι προστεταγμένοι) πρῶτον μὲν Καράτακον, ἔπειτα Τογόδουμνον, Κυνοβελλίνου παῖδας ἐνίκησεν· αὐτὸς γὰρ ἐτεθνήκει. φυγόντων δὲ ἐκείνων, προσεποιήσατο ὁμολογίᾳ μέρος τι τῶν Βοδούνων, ὧν ἐπῆρχον Κατουελλανοὶ ὄντες. κἀνταῦθα φρουρὰν καταλιπὼν, πρόσω ἤει. ὡς δ' ἐπὶ ποταμῷ τινι ἐγένοντο, ὃν οὐκ ᾤοντο οἱ βάρβαροι δυνήσεσθαι τοὺς Ῥωμαίους ἄνευ γεφύρας διαβῆναι, καὶ διὰ τοῦτ' ἀμελέστερόν πως ἐπὶ τῆς ὄχθης αὐτοῦ τῆς καταντιπέρας ηὐλίζοντο, πέμπει Κελτοὺς, οἷς ἔθος ἦν καὶ διὰ τῶν ῥοωδεστάτων ῥᾳδίως αὐτοῖς ὅπλοις διανήχεσθαι. καὶ οἱ ἐκείνοις παρὰ δόξαν τοῖς ἐναντίοις προσπεσόντες, τῶν μὲν ἀνδρῶν οὐδένα ἔβαλλον, τοὺς δ' ἵππους τοὺς τὰ ἅρματα αὐτῶν ἄγοντας ἐτίτρωσκον, κἀκ τούτου ταραττομένων σφῶν οὐδ' οἱ ἐπιβάται ἀσφαλεῖς εἶναι ἐδύναντο. ἐπιδιέπεμψε τόν τε Οὐεσπασιανὸν τὸν Φλάουιον, † τὸν καὶ τὴν μετὰ ταῦτα αὐτοκράτορα ἀρχὴν λαβόντα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σαβῖνον ὑποστρατηγοῦντά οἱ. καὶ οὕτω διελθόντες ποι καὶ ἐκεῖνοι τὸν ποταμὸν, συχνοὺς τῶν βαρβάρων μὴ προσδεχομένους ἀπέκτειναν. οὐ μέντοι οἱ λοιποὶ ἔφυγον, ἀλλὰ τῇ ὑστεραίᾳ αὖθις συμβαλόντες σφίσιν, ἀγχώμαλα ἠγωνίσαντο· πρίν γε δὴ Γάιος ὁ Σίδιος Γέτας κινδυνεύσας ἁλῶναι, ἔπειθ' οὕτως αὐτοὺς ἐκράτησεν, ὥστε καὶ τιμὰς ἐπινικίους, καίπερ οὐχ ὑπατευκὼς, λαβεῖν. ἀναχωρησάντων δ' ἐντεῦθεν τῶν Βρεττανῶν ἐπὶ τὸν Ταμέσαν ποταμὸν, καθ' ὃ ἔς τε τὸν Ὠκεανὸν ἐκβάλλει, πλημμύροντός τε αὐτοῦ λιμνάζει, καὶ ῥᾳδίως αὐτὸν διαβάντων, ἅτε καὶ τὰ στέριφα τά τε εὔπορα τοῦ χωρίου ἀκριβῶς εἰδότων, οἱ Ῥωμαῖοι ἐπακολουθήσαντες σφίσι, ταύτῃ μὲν ἐσφάλησαν, διανηξαμένων δὲ αὖθις τῶν Κελτῶν, καί τινων ἑτέρων διὰ γεφύρας ὀλίγον ἄνω διελθόντων, πολλαχόθεν τε ἅμα αὐτοῖς προσέμιξαν, καὶ πολλοὺς αὐτῶν κατέκοψαν· τούς τε λοιποὺς ἀπερισκέπτως ἐπιδιώκοντες, ἐς τὰ ἕλη δυσδιέξοδα ἐσέπεσον, καὶ συχνοὺς ἀπέβαλον. διά τε οὖν τοῦτο, καὶ ὅτι καὶ ὁ Τογοδου-

† τἀλλ' ἄλλοις ἄνω

† [illegible]

γοδόμνου φθαρέντος, οἱ Βρεττανοὶ οὐχ ὅσον ἐνέδοσαν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον πρὸς τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ ἐπισυνέστησαν, φοβηθεὶς ὁ Πλαύτιος, οὐκέτι περαιτέρω προεχώρησεν, ἀλλ' αὐτός τε τὰ παρόντα διὰ φυλακῆς ἐποιεῖτο, καὶ τὸν Κλαύδιον μετεπέμπετο. εἴρητο γὰρ αὐτῷ, εἴ τι βιαιότερον γίγνοιτο, τοῦτο ποιῆσαι· καὶ παρασκευή γε ἐπὶ τῆς στρατιᾶς πολλὴ τῶν τε ἄλλων καὶ ἐλεφάντων προσυνείλεκτο. ἐλθούσης δὲ τῆς ἀγγελίας, ὁ Κλαύδιος τὰ μὲν οἴκοι τῷ Οὐιτελλίῳ τῷ συνάρχοντι τά τε ἄλλα καὶ τοὺς στρατιώτας ἐνεχείρισε, (καὶ γὰρ ἐξ ἴσου αὐτὸν ἑαυτῷ ἐξάμηνον ὅλον ὑπατεῦσαι ἐποίησεν) αὐτὸς δὲ ἐξεστράτευσε καὶ καταπλεύσας ἐς τὰ Ὤστια, ἐκεῖθεν ἐς Μασσαλίαν παρεκομίσθη. κἀντεῦθεν τὰ μὲν πεζῇ, τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν ποταμῶν πορευόμενος, πρός τε τὸν Ὠκεανὸν ἀφίκετο, καὶ περαιωθεὶς ἐς τὴν Βρεττανίαν, συνέμιξε τοῖς στρατοπέδοις πρὸς τῷ Ταμέσᾳ ἀναμένουσιν αὐτόν. καὶ παραλαβὼν σφᾶς, ἐκεῖνόν τε ἐπιδιέβη, καὶ τοῖς βαρβάροις πρὸς τὴν ἔφοδον αὐτοῦ συνεστραμμένοις ἐς χεῖρας ἐλθὼν, μάχῃ τε ἐνίκησε, καὶ τὸ † Καμουλόδουνον τὸ τοῦ Κυνοβελλίνου βασίλειον εἷλε. κἀκ τούτου συχνούς, τοὺς μὲν ὁμολογίᾳ, τοὺς δὲ καὶ βίᾳ προσαγαγόμενος, αὐτοκράτωρ πολλάκις ἐπωνομάσθη παρὰ τὰ πάτρια (οὐ γάρ ἐστιν ἐν οὐδενὶ πλέον ἢ ἅπαξ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πολέμου τὴν ἐπίκλησιν ταύτην λαβεῖν) καὶ τὰ ὅπλα αὐτῶν ἀφελόμενος, ἐκείνους μὲν τῷ Πλαυτίῳ προσέταξεν, ἐντειλάμενος καὶ τὰ λοιπὰ προσκαταστρέψασθαι· αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Ῥώμην ἠπείχθη, τὴν ἀγγελίαν τῆς νίκης διὰ τῶν γαμβρῶν, τοῦ τε Μάγνου καὶ τοῦ Σιλανοῦ, προπέμψας.

Μαθοῦσα δὲ ἡ γερουσία τὰ κατειργασμένα, Βρεττανικόν τε αὐτὸν ἐπεκάλεσε, καὶ τὰ ἐπινίκια αὐτῷ πέμψαι ἔδωκε. πανήγυρίν τε ἐτησίαν, καὶ ἁψῖδα τροπαιοφόρον ἐν τῇ πόλει, καὶ ἑτέραν ἐν τῇ Γαλατίᾳ (ὅθεν ἐς τὴν Βρεττανίαν ἐξαναχθεὶς ἐπεραιώθη) γενέσθαι ἐψηφίσαντο· τῷ τε υἱεῖ αὐτοῦ τὴν αὐτὴν ἐπωνυμίαν ἐπέθεσαν, ὥστε καὶ κυρίως τρόπον τινὰ Βρεττανικὸν αὐτὸν ὀνομάζεσθαι· καὶ τῇ Μεσσαλίνῃ τὴν προεδρίαν ἥνπερ καὶ ἡ Λιουία ἐσχήκει, καὶ τῷ καρπέντῳ χρῆσθαι ἔδοσαν. ἐκείνοις μὲν δὴ τούτοις ἐτίμησαν. τῇ δὲ δὴ τοῦ Γαΐου μνήμῃ ἀχθόμενοι, τὸ νόμισμα τὸ χαλκοῦν πᾶν ὅσον τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐντετυπωμένην εἶχε, συγχωνευθῆναι ἔγνωσαν. καὶ ἐπράχθη μὲν τοῦτο, οὐ μέντοι καὶ ἐς βέλτιόν τι ὁ χαλκὸς ἐχώρησεν, ἀλλ' ἀνδριάντας ἀπ' αὐτοῦ ἡ Μεσσαλῖνα τοῦ Μνηστῆρος τοῦ ὀρχηστοῦ ἐποιήσατο. ἐπεὶ γὰρ τῷ Γαΐῳ ποτὲ ἐκεῖνος ἐκέχρητο, χάριν τινὰ αὐτῷ ταύτην τῆς πρὸς ἑαυτὴν συνουσίας κατέθετο. σφόδρα γὰρ ἤρα· καὶ ἐπεί γε μηδένα τρόπον, μήθ' ὑπισχνουμένη τι, μήτε ἐκφοβοῦσα αὐτὸν, συγγενέσθαι αὐτῇ ἀναπεῖσαι ἐδύνατο, διελέχθη τῷ ἀνδρί,

godumni interitu non modo nihil remiserant Britanni, sed acrius ad vindicandā eius cladem bellū parabant, veritus Plautius, vltra nō processit; sed custodia eorū, quæ tenuisset posita, Claudium accersit: iussus id facere, si quid violentius eueniret. ad quā expeditionem cū omnia multa parata erant, tum elephanti contracti. Claudius, accepto nuntio, res vrbanas, ac milites etiā Vitellio collegæ suo, (cui consulatū itidē vt sibi ad sex menses dederat) mādauit, ipse ab vrbe Ostiā deuectus est nauigio, inde Massiliam; reliquoq; itinere partim terra, [a]partim mari facto, ad Oceanum venit, transmisitque in Britanniā, & ad copias ad Tamesin se expectantes perrexit. Quibus ad se receptis, transgressus fluuium, cū barbaris, qui ad eius aduentū conuenerant, signis collatis dimicauit: victoriaq; potitus est, & [b]Camalodunū Cynobellini regiā cepit, multosq; inde vi, alios deditione in suam potestatē accepit. Ob hæc aliquoties imperator dictus est, contra institutum Romanorū, neq; enim sæpius, quam semel, licet vno de bello id nomen adsumere. Porro Britannis Claudi' arma ademit, Plautioq; eos regendos, subigendosque reliquos mandauit: ipse Romam contendit, generis suis, Pompeio & Silano, cum nuntio victoriæ præmissis.

Senatus, rebus gestis cognitis, Britannici cognomentum ei, triumphum, ludos annuos, arcum trophæa ferentē, in vrbe, aliumque in Gallia; (vnde in Britanniam traiecerat,) filio idem cognomen, vt quasi proprio suo nomine Britannicus diceretur; Messalinæ primum in consessu locū, vt Liuię quondam, vtq; carpento veheretur, decreuerunt. Contra Caii memoriā ęgre ferētes, omne ęreum numisma, quod eius imaginem haberet, conflari iusserūt. Id quidem factum, non tamen æs in meliorem vsum conuersum, quia Messalina ex eo Mnesteris histrionis statuas fecit: hanc ei suæ consuetudinis gratiam referens, quia is ante Caio quoque familiaris fuerat. Huius Mnesteris [c]amore flagrans Messalina, quū nullo modo neque pollicitis, neque minis ad concubitū pellicere posset, cum marito locuta est;

† Καμαλόδουνον

a *partim per amnes facto, ad Oceanū*

b *Camalodunum*

c *Vehementi amore*

petens, vt sibi eum parere cogeret, quasi alia in re eius indigens. itaque quum Claudius ei mandasset, vt Messalinæ in omnibus, quæ iussisset, morem gereret; coiit cum ea Mnester, quasi id quoque ab eo iussus. Eodem modo cum permultis aliis egit Messalina, ita adulteria perpetrãs, quasi conscio & permittẽte Claudio.

ANNO V.C 797.

Cæterum Britanniæ parte aliqua subacta, Romam rediit Claudius C. Crispo II, T. Statilio, consulibus, sexto quam discesserat mense, sedecim tantum diebus in Britannia actis: triumphauitque, cum reliqua pro more agens, tum per gradus in Capitolio genibus adscendens, leuantibus eum vtrinque generis. Tribuit autem non consularibus modo, qui ea in militia affuissent, sed senatoribus quoque aliis, triumphalia insignia: solitus hoc etiam in minimis rebus profuse agere. Rubrio autem Pollioni [a] præfecto suo imaginem quoque, ac sedem inter senatores, quoties ipsum in curiam comitauisset, concessit: ac, ne nouum id facere videretur, dixit Augustum hoc idem Valerio cuidam Liguri tribuisse. Laconem, qui prius vigilibus præfuerat, tum Galliam procurabat, his iisdem, ac consularibus præterea honoribus ornauit. Deinde ludos triumphales edidit, accepta ad id consulis potestate. Hi ludi in duobus simul theatris exhibiti sunt: ac sæpius, ipso à spectaculis [b] digresso, alii ea curarunt. equorũ certamina [c] tot promisit, quot dies ille admitteret: plura tamen quam decem non fuere. nam inter equorum cursum vrsæ cædebantur, athletæ certabant, pueri ex Asia euocati pyrrhicam saltabant. Alios propter hãc victoriam ludos artifices scenici fecerunt, quum senatus id concessisset. Hæc propter triumphum Britannicum acta. ac quo libentius reliqui se dederent, decretum est, vt omnia pacta, quæ Claudius, aut eius legati icissent, rata essent, quasi à S. P. Q. R. facta. Achaiam & Macedoniam iam inde à principatu Tiberii à [d] præfectis electis administratas, sorti reddidit. [e] prætores, qui pecuniæ publicæ curandæ præfuissent, abrogauit; quæstoribus eo munere, vt antiquitus institutum fuerat, mandato: non quidem vt ii essent annui (sicut olim & quæstores, & hi deinde prætores fuerant)

a præfecto prætorio statuam quoque

b absente,

c tot diebus promisit, quod in exhibẽdis opus esset: vltra decem tamẽ non fuere.

d præsidibus

e Prætores administrationi pecuniæ præpositos abrogauit,

ἀξιοῦσα αὐτὸν πειθαρχεῖν οἱ ἀναγκασθῆναι, ὡς καὶ ἐπ᾽ ἄλλο τι αὐτῆς δεομένη· καὶ οὕτως εἰπόντος αὐτῷ τοῦ Κλαυδίου πάνθ᾽ ὅσα ἂν προστάττηται ὑπὸ τῆς Μεσσαλίνης ποιεῖν, συνῆν αὐτῇ, ὡς καὶ τοῦθ᾽ ὑπ᾽ ἐκείνου κεκελευσμένος. τὸ δ᾽ αὐτὸ τοῦτο καὶ πρὸς ἄλλους συχνοὺς ἔπραττεν. ὡς γὰρ εἰδότος τε τοῦ Κλαυδίου τὰ γιγνόμενα, καὶ συγχωροῦντος οἱ ἀκολασταίνειν, ἐμοιχεύετο.

Τῆς μὲν οὖν Βρεττανίας οὕτω τότε ἑάλω τι. μετὰ δὲ ταῦτα, Γαΐου τε Κρίσπου τὸ δεύτερον καὶ Τίτου Στατιλίου ὑπατευόντων, ἦλθέ τε ἐς τὴν Ῥώμην ὁ Κλαύδιος, ἐξ μῆνας ἀποδημήσας, (ἀφ᾽ ὧν ἑκκαίδεκα μόνας ἐν τῇ Βρεττανίᾳ ἡμέρας ἐποίησε) καὶ τὰ νικητήρια ἔπεμψε, τά τε ἄλλα κατὰ τὸ νομιζόμενον πράξας, καὶ τοὺς ἀναβασμοὺς τοὺς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τοῖς γόνασιν ἀναβάς, ἀναφερόντων αὐτὸν τῶν γαμβρῶν ἑκατέρωθεν. ἔνειμε δὲ τοῖς μὲν βουλευταῖς τοῖς συνεξετασθεῖσιν οἱ τὰς ἐπινικίους τιμάς, οὐχ ὅτι τοῖς ὑπατευκόσιν, ὥσπερ καὶ ἄλλως ἀφθονώτατα καὶ ἐπὶ τοῖς ἐλαχίστοις ἐποίει. † Ῥουφείῳ δὲ δὴ Πωλίωνι τῷ ἐπάρχῳ εἰκόνα καὶ ἕδραν ἐν τῷ βουλευτικῷ, ὁσάκις ἂν ἐς τὸ συνέδριον αὐτῷ συνεσίῃ· καὶ ἵνα γε μὴ καινοτομεῖν τι δόξῃ, ἔφη καὶ τὸν Αὔγουστον ἐπὶ Οὐαλερίου τινὸς Λίγυος τοῦτο πεποιηκέναι. τόν τε Λάκωνα, τὸν πρότερον μὲν τῶν νυκτοφυλάκων ἄρξαντα, τότε δὲ τῶν Γαλατῶν ἐπιτροπεύοντα, τῷ τε αὐτῷ τούτῳ καὶ προσέτι τῶν τῶν ὑπατευκότων τιμαῖς ἐσέμνυνε. διατελέσας δὲ ταῦτα, τὴν πανήγυριν τῶν νικητηρίων ἐποίησεν, ὑπατικὴν ἐξουσίαν ἐς αὐτὴν λαβών. ἐγίγνετο δὲ ἐν τοῖς δύο ἅμα θεάτροις· καὶ πολλάκις αὐτὸς μὲν ἀπελείπετο τῆς θέας, ἕτεροι δὲ ἀντ᾽ αὐτοῦ ἐπετέλουν αὐτήν. τῶν δὲ ἱππικῶν ἐπηγγέλλετο μὲν ἁμίλλας, ὅσας ἂν ἡμέρας ἐνδέξηται. οὐ μέντοι καὶ πλείους τῶν δέκα ἐγένοντο. ἄρκτοι τε γὰρ μεταξὺ τοῦ δρόμου αὐτῶν ἐσφάγησαν, καὶ ἀθληταὶ ἠγωνίσαντο. πυρρίχην τε Ἀσιανοὶ παῖδες μετάπεμπτοι ὠρχήσαντο. καὶ ἄλλην δέ τινα πανήγυριν ἐπὶ τῇ νίκῃ καὶ αὐτὴν οἱ περὶ τὴν σκηνὴν τεχνῖται, συγχωρηθὲν σφίσιν ὑπὸ τῆς βουλῆς, ἐποίησαν. ταῦτα μὲν δὴ διὰ τὰ Βρεττανικὰ ἐπράχθη. καὶ ἵνα γε ἄλλοι ῥᾷον ἐς ὁμολογίαν ἴωσιν, ἐψηφίσθη, τὰς συμβάσεις ἁπάσας ὅσας ἂν ὁ Κλαύδιος, ἢ καὶ οἱ ἀντιστράτηγοι αὐτοῦ, πρός τινας ποιήσωνται, κυρίας, ὡς καὶ πρὸς τὴν βουλὴν τόν τε δῆμον, εἶναι. τήν τε Ἀχαΐαν καὶ τὴν Μακεδονίαν αἱρετοῖς ἄρχουσιν, ἐξ οὗπερ ὁ Τιβέριος ἦρξε, διδομένας, ἀπέδωκεν ὁ Κλαύδιος τότε τῷ κλήρῳ. καὶ τοὺς στρατηγοὺς τοὺς ἐπὶ τῆς διοικήσεως καταλύσας, ταμίαις † αὐτὰς κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐπέτρεψεν, οὐχ ὥστε καὶ ἐτησίους σφᾶς (ὅπερ ἐπί τε ἐκείνων πρότερον καὶ ἐπὶ τῶν στρατηγῶν μετὰ ταῦτα ἐγίγνετο) ἄρχειν,

† Ῥουφίῳ

† αὐτάς

ἄρχειν, ἀλλ' οἱ δύο οἱ αὐτοὶ τρία ὅλα ἔτη αὐτὴν διῴκησαν, καὶ οἱ μὲν στρατηγίας εὐθὺς ἐλάμβανον, οἱ δὲ καὶ μισθὸν ἔφερον ὅπως ποτὲ καὶ ἔδοξαν ἄρξαι. τοῖς μὲν οὖν ταμίαις τὴν διοίκησιν αὐτὴν τῶν ἀρχόντων ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἔξω τῆς πόλεως ἀπέδωκε (πάσας γὰρ αὐτὰς ἔπαυσε) τοῖς δὲ δὴ στρατηγοῖς δίκας τινάς, ἃς πρότερον οἱ ὕπατοι ἐδίκαζον, ἐπέτρεψε. τοῖς τε στρατευομένοις, ἐπειδὴ γυναῖκας οὐκ ἐδύναντο ἔκ γε τῶν νόμων ἔχειν, τὰ τῶν γεγαμηκότων δικαιώματα ἔδωκε. καὶ Μάρκῳ Ἰουλίῳ Κοττίῳ τὴν πατρῴαν ἀρχὴν ἣν ἐπὶ τῶν Ἄλπεων τῶν ὁμωνύμων εἶχε, προσεπηύξησε, βασιλέα αὐτὸν τότε πρῶτον ὀνομάσας. τῶν τε Ῥοδίων τὴν ἐλευθερίαν ἀφείλετο, ὅτι Ῥωμαίους τινὰς ἀνεσκολόπισαν. καὶ Οὐμβώνιον Σιλίωνα ἄρχοντα Βαιτικῆς μεταπεμψάμενος, ἐξέωσεν ἐκ τοῦ συνεδρίου, ὡς καὶ σῖτον ὀλίγον τοῖς ἐν τῇ Μαυριτανίᾳ στρατευομένοις ἀποστείλαντα. τοῦτο γὰρ κατηγορήθη. ἐπεὶ τό γε ἀληθὲς οὐχ οὕτως εἶχεν, ἀλλ' ὅτι τινὶ τῶν ἀπελευθέρων προσεκεκρούκει. καὶ ὃς συνενέγκας μὲν ἐς τὸ στρατήγιον πάντα τὰ ἑαυτοῦ ἔπιπλα, πολλά τε καὶ περικαλλῆ ὄντα, ὡς καὶ πάντα αὐτὰ ἀποκηρύξων, μόνην δὲ δὴ τὴν βουλευτικὴν ἐσθῆτα ἐπώλησεν· ἐνδεικνύμενος σφίσι διὰ τούτου, ὅτι οὔτε τι δεινὸν πεπονθὼς εἴη, καὶ δύναιτο ἰδιωτεύων, ἡδέως βιοτεύειν. τότε μὲν δὴ ταῦτα ἐπράχθη· καὶ ἡ ἀγορὰ τὴν διὰ τῶν ἐννέα ἡμερῶν ἀγομένην, ἐς ἑτέραν ἡμέραν ἱερῶν τινων ἕνεκα μετετέθη. καὶ τοῦτο μὲν καὶ ἄλλοτε πολλάκις ἐγένετο.

Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει, ὕπατοι μὲν Μάρκος τε Οὐινίκιος δεύτερον καὶ Στατίλιος † Κυρῖνος ἦρξαν. Κλαύδιος δέ, αὐτὸς μὲν πάντα τὰ εἰθισμένα ὤμοσε, τοὺς δ' ἄλλους ἐκώλυσε κατ' ἄνδρα ὀμόσαι. καὶ οὕτως εἷς τις τῶν στρατηγούντων, ὥσπερ ποτέ, καὶ ἕτερος τῶν δημαρχούντων, ἀπό τε τῶν ἄλλων ὡς ἑκάστων εἷς ἐξῆρξε τῶν ὅρκων τοῖς ὁμοίοις. καὶ τοῦτο καὶ ἐπὶ πλείω ἔτη ἐπράχθη. ἐπειδή τε ἡ πόλις πολλῶν εἰκόνων ἐπληροῦτο (ἐξῆν γὰρ † ἀναίδην τοῖς βουλομένοις ἐν γραφῇ καὶ ἐν χαλκῷ λίθῳ τε δημοσιεύεσθαι) τάς τε πλείους αὐτῶν ἑτέρωσέ ποι μετέθηκε, καὶ ἐς τὸ ἔπειτα ἀπηγόρευσε, μηδενὶ ἰδιώτῃ, ᾧ ἂν μὴ ἡ βουλὴ ἐπιτρέψῃ, τοῦτο ποιεῖν ἐξεῖναι· πλὴν εἴ τις ἔργον τι ᾠκοδομηκὼς εἴη, ἢ καὶ κατασκευάσαιτο. τούτοις γὰρ δή, τοῖς τε συγγενέσιν αὐτῶν ἵστασθαι ἐν τοῖς χωρίοις ἐκείνοις ἐφῆκε. καί τινα ἐπὶ δώροις τῶν ἀρξάντων τινὸς ἔθνους φυγαδεύσας, πάνθ' ὅσα ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκτήσατο, ἐδήμευσεν. ὅπως τε μὴ διακρούοιντο οἱ τοιοῦτοι τοὺς ἐθέλοντάς σφισι δικάζεσθαι, οὐδενὶ ἀρχὴν ἐπ' ἀρχῇ ἐφεξῆς ἐδίδου. τοῦτο γὰρ ἐνενόμιστο μὲν καὶ πρότερον, ἵνα

† Κορουῖνος

† αἰδίω

A sed vt iidem duo ad triennium totum ei negotio præessent: atque hi statim prætores deinde creabantur, [a] pecuniamque pro eo ac visi fuissent suum munus obisse, accipiebant. [b] Præfecturas autem Italiæ extra Romam omnes aboleuit, ac quæstoribus mandauit. prætoribus quædam iudicia, à consulibus olim cognita, commisit. militibus, quia ex lege vxores habere nequibant, ius maritorum cōcessit. M. Iulio Cottio paternum principatum, quem ad B Alpes sui nominis habebat, adauxit: tunc primum eum regem appellans. Rhodios libertate priuauit, quod Romanos quosdam in crucem sustulissent. Vmbonium Silionem præfectum Bæticæ accitum, senatu mouit, quod in Mauritania militantibus parum frumenti misisset: hoc ei crimen obtentum, quū ob id reuera plecteretur, quia libertos quosdam offendisset. Atque is quidem Silio omnem suam supellectilem proscripsit, copiosam & elegantem, quasi omnem diuenditurus: nihil tamē aliud vendidit, quam vestem se- C natoriam, ostendens nihil sibi mali accidisse, ac posse se priuatum [c] bene viuere. Nundinæ quoque tum [d] propter sacrificium, in alium diem translatæ. id ipsum alias quoque sæpe factum.

Annus insequēs M. Vinicium iterum, Statilium [e] Coruinum, habuit consules. Tunc Claudius omnia solita iuramenta præstauit, reliquos viritim iurare prohibuit: atq; ita vt olim, vnus ex prætoribus, tribunisplebis, ac reliquis collegiis, pro suis omnibus iusiurandum prior dixit: q; D per multos annos seruatum est. Quoniā vero vrbs imaginibus replebatur, (licebat enim omnibus, qui vellent, pictura, ære, lapideque suam effigiem publicare) plerasque earum [f] loco mouit Claudius; interdicto, ne quis in posterum priuatus iniussu senatus hoc ageret, nisi quis opus aliquod ædificasset, aut refecisset. his, ac eorum cognatis permittebat, vt iis in locis memoriam sui ponerent. Quum præfectum quendam prouinciæ propter do- E na capta exilio puniret, omnia quę is pręfecturæ tempore acquisiuisset, in [g] publicum redegit: ac [h] ne subterfugere iudiciū præfecti possent, nulli statim vnum imperium post alterum dedit. Decretum quidem id iam ante fuerat, vt alii

a salarium. b iisdē quæstoribus administrationem (pecuniæ). præsidibus in vniuersum ademtam, extra vrbē intra Italiam reddidit. Prætoribus causas quasdam, in quibus antea consules ius dicebāt, cognoscendas commisit. c iucunde d propter sacra quædā. e Coruinū f loco suo et alio transtulit Claudius. g fiscum h ne tales vi profligarent eos, qui diem ipsis dicere vellent, nullo statim vni concesso & alterum imperium. In more quidem id iam ante fuerat, vt absq; dilatione prætextu quum interim, dum aliud decerneretur, prouinciam sortirentur. (quippe nec decedentibus licitum erat, ex aliis alias instituere profectiones: ne si quid peccatū ab ipsis esset, alterum ad declinanda iudicia magistratus, alterius itinera, subuenirēt) sed iam exoleuerat. Claudius autem vtrūque tam accurate cauebat, vt ne quidē alicui, qui præsidis prouinciæ adsessor fuisset, permitteret statim prouinciam

ANNO V.C. 798.

post alios citra excusationem sorte in prouincias mitterentur, ac ne quis exacto officio aliam ex alia peregrinationem susciperet, ne videlicet delicta vel imperiis vel peregrinationibus continentibus impunita redderentur: verum exoleuerat iam. Claudius vero vtrunque tam diligenter seruauit, vt ne suorum consiliariorum vllum passus sit statim prouinciam ad se pertinentem sortiri; quanquam nonnullos pateretur biennio toto præesse, ac aliquando delectos in eas mitteret. Qui peregrinationem extra Italiam petebant, concedebat quidem iis, non consulto senatu: tamen vt lege abesse viderentur, iubebat senatusconsultum fieri. [a] Verum id posteriore demum anno factum est. Eo vero tempore ludos votiuos, quos expeditionis suæ causa promiserat, edidit: plebique, quæ ex publico frumentum accipiebat, in singula capita trecenos sestertios diuisit: quanquam fuere, qui plus acciperent, & nonnulli mille ducentos quinquaginta adepti sunt. Eam pecuniam non ipse omnem distribuit, sed partem generi eius, quum plures in dies se largitio proferret, quibus ipse ius volebat dicere. Saturnalibus quintum diem, à Caio additum, ac ademptum deinde, restituit.

[a] Et hoc quidē anno quoque sequenti statutum. Eo vero

Quia vero natali suo defectus solis futurus erat, veritus ne quis inde tumultus existeret, quum alia quoque prodigia quædam accidissent; [b] publice edidit, non modo futurum id deliquium, & tempus, & quantitatem eius; sed etiam caussas, ob quas necessario euenturum esset. Caussæ sunt huiusmodi. [c] Luna infra solē (vt certum habetur) siue proxime ei subiecta, siue Mercurio etiam Venerique supposita, mouetur in longitudinem ac altitudinem, quemadmodum & sol cursum habere suum videtur; sed præterea etiam in latitudinem, quod soli nequaquam conuenit. Proinde si luna respectu aspectus nostri recta sub solem veniat, ac infra eius radios currat, splendorem eius, qui in terram defertur, hominum aliis magis, aliis [d] minus occultat, nequaquam vero eum obscurat. nimirum quum sol semper proprium lumen obtineat, neque vnquam id amittat. vnde iis etiam, quibus Luna non ita opponitur, vt solem

[b] antequam fieret, scripto publice proposito significauit, nō modo

[c] Luna sub sole, ceu creditur, vel ab eo proxima, vel infra Mercurium & Venerem, in orbē agitata, mouetur

[d] minus obtegit, aliis ne minimum quidem ad spatium occultat. Quippe quum sol lucem suam semper habeat, nullum esse momentum potest, quo illā amittat.

A ἀπεστασίς ὡς τις † αὖθις ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ λαγχάνῃ (ἔστι γὰρ ἔστι τοῖς παρειμένοις τὰς † ἐκδημίας οἷς ποι ἐπετρέπετο ἐπ' ἀλλήλαις ποιεῖσθαι· ὅπως εἰ δή τι πλημμελήσειαν, μὴ προσλαμβάνοιεν οἱ μὲν, ἐκ τῶν ἀρχῶν, οἱ δὲ, ἐκ τῶν ἀποδημιῶν, τὸ ἀνεύθυνοι) ἐξελελοίπει δέ. καὶ οὕτω γε ἀκριβῶς ἑκάτερον αὐτῶν ἐφύλαττεν, ὥστε μηδὲ παρεδρεύσαντά τινι, ἐπιτρέψαι ἐς ἡγεμονείαν εὐθὺς ἔθνους ἐπιβάλλουσαν οἱ κληροῦσθαι, καίτοι καὶ ἐπὶ δύο ἔτη τινὰς B ἐῶν αὐτῶν ἄρχειν, αἱρετούς τε ἔστιν οὓς πέμπων. τοῖς δ' οὖν αἰτουμένοις ὥστε ἔξω τῆς Ἰταλίας ἀποδημῆσαι, ἐφίει μὲν καὶ καθ' ἑαυτὸν ἄνευ τῆς βουλῆς τοῦ γνώμην καὶ νόμῳ τινὶ αὐτὸ δοκεῖν ποιεῖν, δόγμα γενέσθαι ἐκέλευε. καὶ τοῦτο μὲν καὶ τῷ ὑστέρῳ ἔτει ἐψηφίσθη. τότε δὲ τήν τε πανήγυριν τὴν εὐκταίαν, ἣν τῆς στρατείας αὐτοῦ ἕνεκα προϋπέσχετο, διέθηκε· καὶ τῷ δήμῳ τῷ σιτοδοτουμένῳ πέντε μὲν καὶ ἑβδομήκοντα δραχμὰς ἅπασι διέδωκεν, ἔστι δ' οἷς καὶ πλέον, ὥστε καὶ ἐς C τριακοσίας καὶ δώδεκα καὶ ἡμίσειαν τισὶ γενέσθαι. οὐ μέντοι καὶ πάντα αὐτὸς διένειμεν, ἀλλὰ καὶ οἱ γαμβροὶ αὐτοῦ, ἐπειδήπερ ἐπὶ πλείους ἡμέρας ἡ διάδοσις ἐγίνετο. καὶ ἠθέλησε καὶ δικάσαι ἐν ταύταις. τοῖς τε Κρονίοις τὴν πέμπτην ἡμέραν τὴν καταδειχθεῖσάν τε ὑπὸ τοῦ Γαΐου, καὶ μετὰ τοῦτο καταλυθεῖσαν, ἀπέδωκε.

† αὖθ † ἀποδημίας

Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἥλιος ἐν τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ ἐκ- D λείψειν ἔμελλεν, ἐφοβήθη τε μή τις ἐκ τούτου ταραχὴ γένηται, (ἐπεὶ ἄλλα ἄττα τέρατα συνεβεβήκει) καὶ προέγραψεν, οὐ μόνον ὅτι τε ἐκλείψει, καὶ ὁπότε, καὶ ἐφ' ὁπόσον, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας δι' ἃς ἀναγκαίως γενήσεσθαι τοῦτο ἔμελλεν. εἰσὶ δὲ αἵδε· ἡ σελήνη τὴν κάτω τοῦ ἡλίου περιφορὰν (ὥσπερ που πεπίστευται) εἴτ' οὖν ἐφεξῆς αὐτοῦ, εἴτε καὶ μετὰ τὸν Ἑρμῆν τήν τε Ἀφροδίτην ἔχουσα, κινήσεις κινεῖται μὲν κατὰ μῆκος, ὥσπερ ἴσως καὶ ἐκεῖνος· κινεῖται δὲ καὶ κατὰ βάθος, ὥσπερ ἴσως καὶ ἐκεῖ- E νος· κινεῖται δὲ καὶ ἐν πλάτει, ὅπερ οὐδαμῇ οὐδαμῶς τῷ ἡλίῳ ὑπάρχει. ὅταν οὖν κατά τε τὸ αὐτὸ αὐτῷ ἐξ εὐθείας πρὸς τὴν ἡμετέραν ὄψιν γένηται, καὶ ὑπὸ τὴν φλόγα αὐτοῦ ὑποδράμῃ, τότε τὴν αὐγὴν αὐτοῦ τὴν εἰς τὴν γῆν καθήκουσαν, τοῖς μὲν ἐπὶ πλεῖον, τοῖς δὲ ἐπ' ἔλαττον διεσκέπασεν, † οὐδὲ ἐπὶ βραχύτατον ἀποκρύπτει. ἴδιον γὰρ ἀεὶ φῶς ὁ ἥλιος ἔχων, οὐκ ἔστιν ὅτε αὐτοῦ ἀπαλλάττεται. καὶ διὰ τοῦθ' οἷς ἂν ἡ σελήνη μὴ ἐπιπροσθῆται, ὥστ' αὐτ[illegible] συσκια-

† ἐπὶ δὲ

συσκιάζεσθαι, γίγνηται, ὁλόκληρος ἀεὶ φαίνεται. περὶ μὲν δὴ τὸν ἥλιον ταῦτά τε συμβαίνει, καὶ τότε ὑπὸ τοῦ Κλαυδίου ἐδημοσιεύθη. ἡ δὲ δὴ σελήνη (οὐ γάρ ἐστιν ἀπὸ τρόπου καὶ τὸ κατ᾽ ἐκείνην εἰπεῖν, ἐπειδήπερ ἅπαξ τοῦ λόγου τούτου προσηψάμην) ὁσάκις ἂν κατ᾽ ἀντικρὺ τῷ ἡλίῳ γιγνομένη (ἐν γὰρ ταῖς πανσελήνοις αὐτῇ τοῦτο, ὥσπερ καὶ ἐκείνῳ ἐν ταῖς νουμηνίαις, συμβαίνει) ἐς τὸ τῆς γῆς σκίασμα κωνοειδὲς ὂν ἐμπέσῃ. γίγνεται δὲ τοῦτο ὅταν διὰ τῶν μέσων ἐν τῇ τοῦ πλάτους κινήσει περιφέρηται· στέρεται γὰρ τοῦ ἡλιοειδοῦς φωτὸς, καὶ αὐτὴ καθ᾽ ἑαυτὴν ὁποία περ ἐστὶ, φαντάζεται. ταῦτα μὲν δὴ τοιαῦτά ἐστι.

Τοῦ δ᾽ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου ἐξήκοντος, Οὐαλέριός τε Ἀσιατικὸς τὸ δεύτερον καὶ Μάρκος Σιλανὸς ὑπάτευσαν. καὶ οὗτος μὲν ἐφ᾽ ὅσον ᾑρέθη, ἦρξεν· Ἀσιατικὸς δὲ ἀπεδείχθη μὲν ὡς καὶ δι᾽ ἔτους ὑπατεύσων, (ὃ καὶ ἐπ᾽ ἄλλων ἐγίγνετο) οὐ μέντοι καὶ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ᾽ ἀφῆκε τὴν ἀρχὴν ἐθελούσιος. ὃ καὶ ἕτεροί τινες ἔπραξαν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μὲν ὑπὸ πενίας, (τὰ γὰρ ἀναλώματα τὰ ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις γιγνόμενα, ἐπὶ πολὺ ἐκεχωρήκει· τετράκις γὰρ καὶ εἰκοσάκις ὡς πλήθει ἡμιλλῶντο) ὁ δ᾽ Ἀσιατικὸς ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ πλούτου ὑφ᾽ οὗπερ καὶ ἀπέθανεν. ἐπεὶ γὰρ ἔν τε πολλῇ περιουσίᾳ ἦν, καὶ ἐκ τοῦ δεύτερον ὑπατεῦσαι, ἐπαχθὴς καὶ ἐπίφθονος πολλοῖς ἐγεγόνει, καταλῦσαι τρόπον τινὰ αὑτὸς ἑαυτὸν ἠθέλησεν, ὡς καὶ ἧττόν τι παρὰ τοῦτο κινδυνεύσων. καὶ ὁ μὲν ἐξηπατήθη· ὁ δὲ Οὐινίκιος ὑπὸ μὲν τοῦ Κλαυδίου οὐδὲν ἔπαθεν (ἦν μὲν γὰρ καὶ διαπρεπὴς ἀνὴρ, τὸ δὲ δὴ ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ τὰ ἑαυτοῦ πράττειν, ἐσώζετο) ὑπὸ δὲ τῆς Μεσσαλίνης, ὑποψίᾳ τε ὅτι τήν τε γυναῖκα αὐτοῦ τὴν Ἰουλίαν ἀπέκτεινε, καὶ ὀργῇ ὅτι οὐκ ἠθέλησεν οἱ συγγενέσθαι, φαρμάκῳ διεφθάρη. καὶ οὕτω ταφῆς τε δημοσίας καὶ ἐπαίνων ἠξιώθη. πολλοῖς γὰρ δὴ καὶ ταῦτ᾽ ἐδίδοτο. Ἀσίνιος δὲ δὴ Γάλλος, ὁ τοῦ Δρούσου πρὸς μητρὸς ἀδελφὸς, ἐπεβούλευσε μὲν τῷ Κλαυδίῳ, οὐκ ἀπέθανε δὲ, ἀλλ᾽ ὑπερωρίσθη. αἴτιον δὲ ἴσως μὲν καὶ ἐκεῖνο, ὅτι μήτε στράτευμα παρασκευάσας, μήτε χρήματα προαθροίσας, ἀλλ᾽ ὑπ᾽ ἀνοίας πολλῆς, ὡς καὶ ἑκουσίων τῶν Ῥωμαίων διὰ τὸ γένος ἄρξων, ἐθρασύνετο· τὸ δ᾽ οὖν πλεῖστον, ὅτι καὶ σμικρότατος καὶ δυσειδέστατος ὢν, κἀκ τούτου καταφρονηθεὶς, γέλωτα μᾶλλον ἢ κίνδυνον ὦφλεν. οὐ μὴν ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ πάνυ τοῦ Κλαυδίου ἐπῄνουν, καὶ ἔτι διὰ καὶ ἐκεῖνο, ὅτι ἐντυχόντος τινὸς τοῖς δημάρχοις κατὰ τοῦ ἐξελευθερώσαντος αὐτὸν, καὶ ὑπηρέτην ἐπ᾽ αὐτὸν αἰτήσαντος, καὶ λαβόντος, ἠγανά-

A obtegat, integer videtur. Hoc ita soli accidit, ac tum [a] ita sub Claudio editum est. Porro luna (neque enim alienum fuerit de ea quoque loqui, quando semel eum sermonem attigimus) deficit, quoties è regione opposita soli (quod ei in plenilunio, sicut soli deliquium in coniunctione obtingit) in vmbram terræ, quæ habet metæ seu turbinis figuram, incidit. Fit hoc, quum in medio latitudinis suæ mouetur: ac tunc luce, quam à sole accipit, destituta, qualis ipsa per se sit, B apparet.

Circumacto hoc anno, Valerius Asiaticus iterum, M. Silanus, consulatum acceperunt. Silanus tempus magistratui suo præscriptum exegit: Asiaticus autem ad consulatum toto anno gerendum destinatus, (quod aliis etiam euenit) vltro se eo abdicauit, non sine exemplo id quidem. Veruntamen aliis inopia causam præbuit, (quum sumptus ludorum circensium immodice excreuissent, quia [b] vicies quater certabatur) Asiaticum C ipsæ diuitiæ mouerunt: quas quum magnas possideret, ne præterea propter secundum consulatum molestus, inuidiæque aliorum obnoxius foret, demittere se sponte sua statuit: quo tutior à periculis esset. Verum id ei consilium irritum fuit, ac propter opulentiam suam periit. Vinicius, vir illustris, nihil quidē à Claudio passus est, quum se otio & curæ suarum rerum seruaret: at à Messalina, cui suspectus erat, quoniam ea vxorem eius Iuliam occiderat, indignante insuper D quod coitum suum recusasset, veneno necatus est, publicoque funere & laudatione (multis enim ea concedebantur) ornatus. Verum Asinius Gallus, Drusi frater vterinus, insidiatus quidem est Claudio; non tamen morte, sed exilio multatus: fortassis etiam propterea, quod neque exercitum parauerat, neque pecuniam contraxerat; [c] sed multa cum insania, quasi generis causa in Romanos volentes imperium habiturum, ad ferociam prouexerat: potissimum E autem ideo, quod statura minima, ac deformitate summa præditus, despiceretur; ac risum magis, quam periculum, mereretur. Laudi hæc summæ Claudio fuerunt, ac profecto id etiam, quod quum libertus quidam * tribunoplebis patronū suū deferret, ac cōtra eum lictorem peteret, acciperetque, indigna-

a ac tum à Claudio sic expositū publice fuit.

ANNO V.C. 799.

b Vicies quater vt plurimum certabatur)

c sed magnum eum error animi, quasi generis

* apud tribunos plebis illum detulisset, a quo manumissus fuerat, ac in eum lictorē petiisset, & accepisset: indignatus, tam ipsum, quam executionis auctores multauit, & præterea prohibuit, ne quisquam hoc modo aduersus illos, quos eorū dominus aliquando fuisset, subuenirent: sin autem, suo aliis tribuendi facultatem amitterent. Ab aero agre ferebant omnes, quod eum viderēt & vxorem & libertorum

tus, hunc & eius socios supplicio affecit: edixitque ne quis auxilium iis qui contra dominos ita agerent, ferret: qui tulisset, eum ius alios accusandi amissurum. Atqui contra ægre omnes ferebant, mulieris eum, & libertorum suorũ esse mancipiũ: potissimũ, vbi Claudio & aliis in gladiatorio quodam certamine Sabinũ [a] Galliæ sub Caio præsidem perdere cupientibus, eum (erat enim adulter ipsius) Messalina eripuit. [b] Eadem Messalina non sine omnium dolore detinebat Mnesterem, abstractum à theatro, ac quoties, cur non saltaret, mentionem populus faceret, [c] miratus Claudius id esset, excusaretque inter alia, eum secum nõ esse. Etenim credẽtes vere eum, quæ fierent, ignorare; dolebant, solum ipsum nescire, quid in regia rerum gereretur, quum pleraque iam hostibus etiam innotuissent. indicare tamẽ ea nolebant, verecundia Messalinæ, & Mnesteri parcentes; qui non minus populo propter artem, quam formæ causa Messalinæ gratus erat. Tam egregius vero artifex [d] saltandi erat, vt quum ab eo populus magno studio contenderet, vt quandam fabulam præstantem ageret; è scena prospexerit, dixeritque, non posse se id facere, quia cum Oreste [e] dormiuisset. Claudius porro, quum causæ innumeræ disceptarentur, ac qui se casuros sua timebant, vadimonium desererent; edicto testatus est, se contra absentes etiam intra certum diem pronuntiaturum: idque re confirmauit.

Annus sequens Claudium IIII, L. Vitellium III, consules habuit, anno Romæ octingentesimo. Mouit tum senatu aliquos Claudius, quorum plerique non inuiti, sed libenter propter egestatem [f] exciderunt. Et quum Surdinius quidam Gallus, cui ad senatorium ordinem tuendum opes sufficiebant, Carthaginem migraret; celeriter eum Claudius reuocauit, aureisque se eum compedibus ligaturum dixit. ergo dignitate à principe illigatus, Romæ mansit. Porro in alienorum libertorum scelera grauiter animaduertens Claudius, ita suis indulsit; vt quum quidam Pantomimus in theatro vulgatum illud protulisset,

* *Tolerarier nequit beatus verbero,*

vniuersusq; popul' in Polybiũ ei' libertũ

a Celtarum

b Hoc etiam molestum erat, quod eadem Messalina Mnesterem abstractum à theatro detinebat. & quoties, cur c Claudio mirum id videretur, seq; excusanti inter alia narraret eũ secũ non esse.

d histrionia arte erat,

e concubuisset.

ANNO V.C. 800.

f exciderunt. Eorum loco vicissim multos senatores fecit. Et quũ

* Ferri nequit rebus secundis flagrio:

A κτησε· καὶ ἐκ ξυνόν τι καὶ τοὺς συνεξετασθέντας αὐτῷ ἐκόλασε· καὶ προεῖπεν ἀπηγόρευσε † μηδὲ τοὺς οὕτω κατὰ τῶν δεσποτῶν δρασάντων αὐτῶν βοηθεῖν· εἰ δὲ μή, στέρεσθαι τοῦ δικαίου αὖθις ἑτέρους ἐλέγχειν. δουλεύοντα μέν τοι αὐτὸν τῇ τε γυναικὶ καὶ τοῖς ἀπελευθέροις ὁρῶντες ἤχθοντο ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ σπουδασάντων ποτὲ τῶν τε ἄλλων καὶ αὐτοῦ τοῦ Κλαυδίου τὸν Σαβῖνον τὸν τῶν Κελτῶν ἐπὶ τοῦ Γαΐου ἄρξαντα ἐν μονομαχίᾳ τινὶ ἀποκτεῖναι, ἡ Μεσσαλῖνα ἔσωσε· καὶ γὰρ ἐκείνῃ ἐπλησίαζε. B τοῦτό τε οὖν αὖθις ἐλύπει, καὶ ὅτι τὸν Μνηστῆρα ἀποσπάσασα ἀπὸ τοῦ θεάτρου, εἶχε· καὶ ὁπότε λόγος τις ἐν τῷ δήμῳ περὶ αὐτοῦ ὅτι μὴ ὀρχοῖτο γένοιτο, θαῦμά τι ὁ Κλαύδιος ἐποιεῖτο, καὶ ἀπελογεῖτο τά τε ἄλλα, καὶ ὀμνὺς ὅτι μὴ συνείη αὐτῷ. πιστεύοντες γὰρ ὄντως ἀγνοεῖν αὐτὸν τὰ γιγνόμενα, ἐλυποῦντο μὲν ὅτι μόνος οὐκ ἠπίστατο τὰ ἐν τῷ βασιλείῳ δρώμενα, ὅσα καὶ ἐς τοὺς πολεμίους ἤδη διεπεφοιτήκει. οὐ μὴν καὶ ἐξελέγχειν αὐτὰ ἤθελον, τὸ μέν τι τὴν Μεσσαλῖναν αἰδούμενοι, C τὸ δὲ καὶ τοῦ Μνηστῆρος φειδόμενοι. ὅσον γὰρ ἐκείνῃ διὰ τὸ κάλλος, τοσοῦτον τῷ δήμῳ διὰ τὴν τέχνην ἤρεσκεν. οὕτω γάρ που δεινὸς σοφιστὴς ἐν τῇ ὀρχήσει ἦν, ὥστε τοῦ ὁμίλου μεγάλῃ ποτὲ σπουδῇ δρᾶμά τι αὐτὸν ἐπιβοώντων ὀρχήσασθαι δεομένου, παρακύψαι τε ἐκ τῆς σκηνῆς, καὶ εἰπεῖν ὅτι, Οὐ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι· τῷ γὰρ Ὀρέστῃ συγκεκοίμημαι. ὁ δ' οὖν Κλαύδιος ταῦτά τε οὕτως ἔπραττε, καὶ ἐπειδὴ πλῆθός τε δικῶν ἀμύθητον ἦν, D καὶ οὐκ ἀπήντων ἐπ' αὐταῖς ἔτι, προσδοκῶντες ἐλαττωθήσεσθαι, προέθηκε διὰ προγράμματος ὅτι καὶ κατὰ ἀπόντων αὐτῶν ἐντὸς ῥητῆς τινὸς ἡμέρας δικάσει· καὶ ἐνεπέδωσε τοῦτο.

Ἐν δὲ τῷ ἑξῆς ἔτει ὅ, τε Κλαύδιος τὸ τέταρτον καὶ Βιτέλλιος Λούκιος τὸ τρίτον, ὀκτακοσιοστοῦ τῇ Ῥώμῃ ἔτους ὄντος, ὑπάτευσαν. καὶ ἐξήλασε μὲν ὁ Κλαύδιος τινὰς ἐκ τῆς βουλῆς, ὧν οἱ πλείονες οὐκ ἄκοντες ἐξέπεσον, ἀλλ' ἐθελονταὶ διὰ πενίαν οὐ † παρέμενον· ἀντεσήγαγε δὲ ὁμοίως πολλούς. E ἐπειδή τε Συρδίνιός τις Γάλλος, βουλεύειν δυνάμενος, ἐς τὴν Καρχηδόνα ἐξῴκησε, σπουδῇ τε αὐτὸν μετεπέμψατο, καὶ ἔφη ὅτι, Χρυσαῖς σε πέδαις δήσω. καὶ ὁ μὲν οὕτω τῷ ἀξιώματι πεδηθείς, κατὰ χώραν ἔμεινε. τοὺς μέντοι ἀλλοτρίους ἀπελευθέρους ὁ Κλαύδιος, εἴ που κακουργοῦντας λάβοι, δεινῶς τιμωρῶν, τοῖς ἰδίοις οὕτω προσέκειτο, ὥσθ' ὑποκριτοῦ τινὸς ἐν τῷ θεάτρῳ ποτὲ τοῦτο δὴ τὸ θρυλλούμενον εἰπόντος, ὅτι,

Ἀφόρητός ἐστιν εὐτυχῶν μαστιγίας,

καὶ τοῦ τε δήμου παντὸς ἐς Πολύβιον τὸν ἀπελεύθερον αὐτοῦ

† μηδὲ τοῖς

† πέμψιν.

αὐτὸν ἀποβλέψαντος, καὶ ἐκείνου ἐκβοήσαντος ὅτι ὁ αὐτὸς μέντοι ποιητὴς εἶπεν ὅτι,

Βασιλεῖς † ἐγένοντο οἱ πρὶν ὄντες αἰπόλοι,

† ἐγένοντο καὶ οἱ πρὶν

οὐδὲν δεινὸν αὐτὸν εἰργάσατο. μηνυθέντων δὲ τινῶν ὡς ἐπιβεβουλευκότων αὐτῷ, τοὺς μὲν ἄλλους ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο (εἰπὼν ὅτι οὐ δεῖ αὐτὸν χρῆναι ἐπ' ἴσης ψύλλαν τε καὶ θηρίον ἀμύνεσθαι) ὁ δὲ Ἀσιατικὸς ἐκρίθη μὲν παρ' αὐτῷ, καὶ ὀλίγου δὲ δεῖν ἀπέφυγεν. ἀρνουμένου γὰρ αὐτοῦ καὶ λέγοντος ὅτι, Οὐκ οἶδα οὐδὲ γνωρίζω τινὰ τῶν καταμαρτυρούντων μου τούτων οὐδένα, ἐρωτηθεὶς ὁ στρατιώτης ὁ φάσκων αὐτῷ συγγεγονέναι, ὅστις ὁ Ἀσιατικὸς εἴη, φαλακρόν τινα προσεστῶτα κατὰ τύχην ἔδειξε. τοῦτο γὰρ αὐτοῦ τὸ σύμβολον μόνον ἠπίστατο. γέλωτος οὖν ἐπὶ τούτῳ πολλοῦ γενομένου, καὶ τοῦ Κλαυδίου ἀπολύειν αὐτὸν μέλλοντος, ὁ Βιτέλλιος τῇ Μεσσαλίνῃ χαριζόμενος, παρακεκλῆσθαι ἔφη ὑπ' αὐτοῦ, ἵν' ὅπως ἂν βουληθῇ ἀποθάνῃ. ἀκούσας δὲ τοῦτο ἐκεῖνος ἐπίστευσέ τε αὐτὸν ὄντως ἑαυτοῦ διὰ τὸ συνειδὸς κατεγνωκέναι, καὶ κατεχρήσατο. ἀνεφάνη δὲ καὶ νησίδιόν τι ἐν τῷ ἔτει τούτῳ παρὰ τῇ Θήρᾳ τῇ νήσῳ, οὐκ ὂν πρότερον. ἐπειδή τε πολλοὶ δούλους ἀρρωστοῦντας οὐδεμιᾶς θεραπείας ἠξίουν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐξέβαλλον, ἐνομοθέτησε, πάντας τοὺς ἐκ τοῦ τοιούτου περιγενομένους, ἐλευθέρους εἶναι.

Ἐν δὲ τῇ Βρεττανίᾳ περισχεθέντος ποτὲ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ ὑπὸ τῶν βαρβάρων, καὶ κινδυνεύοντος φθαρῆναι, ὁ Τίτος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, περὶ τῷ πατρὶ δείσας, τήν τε περιοχὴν αὐτῶν παραλόγῳ τόλμῃ διέρρηξε, κἀκ τούτου φεύγοντας σφᾶς ἐπιδιώξας, διέφθειρεν. ὁ δὲ Πλαύτιος, ἀπὸ τοῦ Βρεττανικοῦ πολέμου, ὡς καὶ καλῶς αὐτὸν χειρίσας καὶ κατορθώσας, καὶ ἐπῃνέθη ὑπὸ τοῦ Κλαυδίου, καὶ ἐθριάμβευσε.

Γναῖος δὲ Δομίτιος Κορβούλων, ἐν τῇ Κελτικῇ στρατηγῶν, τά τε στρατεύματα συνεκρότησε, καὶ τῶν βαρβάρων ἄλλους τε καὶ οὓς ἐκάλουν † Καύχους ἐκάκωσε. καὶ αὐτὸν ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντα ὁ Κλαύδιος ἀνεκάλεσε. τήν τε γὰρ ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἄσκησιν μαθὼν, οὐκ ἐπέτρεψεν αὐτῷ ἐπὶ πλέον αὐξηθῆναι. πυθόμενος δὲ τοῦτο ὁ Κορβούλων ἐπανῆλθε, τοσοῦτον μόνον ἀναβοήσας, Ὦ μακάριοι οἱ πάλαι ποτὲ στρατηγήσαντες· ἐς δηλῶν ὅτι τοῖς μὲν ἀκινδύνως ἀνδραγαθίζεσθαι ἐξῆν, αὐτὸς δ' ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος διὰ τὸν φθόνον ἐνεποδίσθη. † τὴν μέντοι ἐπινίκιον καὶ ὣς ἔτυχε. πιστευθεὶς δὲ πάλιν τὸ στράτευμα, καὶ οὐδὲν ἧττον ἤσκει αὐτό, καὶ ἐπειδή γε εἰρήνην, διετάφρευσε δι' αὐτῶν πάντα τὸν μεταξὺ τοῦ τε Ῥήνου καὶ τοῦ Μόσου, σταδίους

† Χαύκους sup li. 54. sed hoc malim.

† Xyl. τιμὰς καὶ τοι, ex Tacito, qui dixit: *Insignia triumphi indulsit Cæsar.*

A intueretur, ac Polybius clamaret, dictum esse ab eodem poeta,

Reges quoq; extitêre de caprariis,

impune id tulerit. Quibusdam delatis, quasi insidias ipsi struxissent, contempti reliqui; quia diceret, non eodem modo de pulice ac de fera vindictam expetendam: Asiaticus autem apud eum causam dicere iussus, parum abfuit, quin euaderet. Inficias enim ibat, neque se quenquam horum, qui contra ipsum produ- B cti essent testes, agnoscere dicebat. tum miles, qui se consiliis eius interfuisse perhibebat, iussus Asiaticum demonstrare, caluum quendam forte adstantem [a] indícauit. ea re in risum versa multum, Claudioque iam de absoluendo Asiatico cogitante, Vitellius Messalinæ gratificans, oratum ait se ab Asiatico, vt liceret sibi, qua vellet, morte perire. ita demũ Claudius existimans eum conscientia victum sciρsum morte damnasse, hominẽ interfecit. Eodem anno apud Theram insulam C parua insula enata est, ante nõ visa. Quia multi seruos ægrotãtes nulla cura dignabantur, sed domibus eiiciebant, legem tulit princeps; vt qui ita exturbati ad sanitatem rediissent, liberi essent.

a indicauit. Quippe solà caluicies notam meo compertam habebat. Ea re

In Britannia circundato a barbaris Vespasiano, & in extremo periculo versante, Titus filius eius, patri metuens, coronam hostium incredibili audacia disiecit, fugientesq; insecutus cæcîdit. Plautius Britannici belli causa, quod egregie D id gessisset confecissetq; à Claudio laudatus est, ac triumphauit.

At Cn. Domitius Corbulo in Germania exercitui præfectus, ‡ milites exercuit, ac barbaros, in primis autẽ † Chaucos, vexauit: cuius vbi virtutem ac studia Claudius cognouit, nõ passus maiora augmenta accipere, ex hostico reuocauit. Et rediit Corbulo dicto parens, hac tantũ voce emissa, [b] felices fuisse quondã exercituum duces. quo ostenderet, priscis illis licuisse citra periculum præclare rẽ gerere, suæ virtuti imperatoris inuidiam offi- E cere. Triumphauit tamen nihilominus. Iterum copiis præpositus, nihilominus eas in exercitiis habuit: quumque pax esset, eorum opera fossam à Rheno ad Mosam perduxit, longam ad millia passuum

‡ legiones in vnũ coegit, ac barbaros † Cauchos,

b O beatos duces priscos. Vt ostenderet, illis quidem absque periculo fortibus esse licuisse: se vero per inuidiã ab imperatore prepeditũ fuisse.

suum xxi. neii fluuii æstuante Oceano refluentes stagnarent.

Messalina vero, adulteriis & stupris nõ contenta, (iam enim etiam † in lupanari in palatio sese & alias primarias fœminas prostituebat) maritos quoq; † simul multos, scilicet lege quadam, habere cupiuit. Ideo C. Silio nupsit, nuptiasque magno sumptu parauit, regiamque ei donauit, pretiosissimis quibusque Claudii rebus in eam congestis, denique consulem eũ designauit. Hæc omnibus audita visaque solus Claudius ignorabat. quippe rei frumentariæ explicandæ causa Ostiam iuerat: Messalina vero relicta Romæ, simulatione morbi, † magnum conuiuium instruxerat, in eoque summa cum libidine luxuriata fuerat. Narcissus Claudio ab eo seiuncto pellicum ministerio rem omnem aperit. Ergo reuersus in vrbem Claudius, Mnesterẽ & multos alios trucidauit, ipsamq; deinde Messalinã: pauloq; post fratris sui filiam Agrippinam, matrem † Domitii Neronis, vxorẽ duxit, forma insignem, & quæ ad eũ vt patruũ, crebro commearet, solaq; cum eo esset; blandius accepta, quam fratris filiam decet. Agrippina vbi primum in regiã venit, mulier tractandis negotiis aptissima, Claudium statim sui iuris effecit, quique eius beneuolentia vtebantur, alios metu, alios beneficiis sibi deuinxit. Claudio, quanquam ipse ex se natos liberos haberet, persuasit, vt filium suum adoptaret, eumq; ad gerendum imperium instruxit sub præceptore Seneca, collegitque ei ineffabiles diuitias, nihil sordidissimũ etiam ac minimum, quod ad pecuniam parandam faceret, omittens: omnes quacunque ratione locupletes demerendo, multos propter opes interimendo. Æmulatione impulsa nonnullas etiam illustres fœminas morte affecit, & inter eas Lolliã Paulinam, quod spem ea nuptiarũ Claudii aliquam habuisset. Huius occisæ caput allatum sibi, quum non agnosceret, sua manu os eius aperuit, dentesque peculiare quippiam habentes inspexit.

Mox in Messalinam plane commutata est, tum præsertim, quum senatus ei honores quosdam, vtque carpento ludis veheretur, decreuit. Quo tempore Claudius Neronem Agrippinæ filium adoptauit,

† in cella quadam in palatio tum ipsa prostitabat, tum alias primarias prostituebat)

† simul plures viros legitime habere cupiuit.

† conuiuiũ celebre coegerat,

Domitii cognomento Neronis,

ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μάλιστα· ἵνα μὴ οἱ ποταμοὶ ἐν τῇ τοῦ Ὠκεανοῦ πλημμυρίδι ἀναρρέοντες πλαγιάζωσιν.

Ἡ Μεσσαλῖνα δὲ, ὡς οὐκ ἐξήρκει αὐτῇ ὅτι καὶ ἐμοιχεύετο καὶ ἐπορνεύετο (ἤδη γὰρ καὶ ἐπ' οἰκήματός τινος ἐν τῷ παλατίῳ αὐτή τε ἐκαθέζετο, καὶ τὰς ἄλλας τὰς πρώτας ἐκάθιζεν) ἐπεθύμησε καὶ ἄνδρας, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ νόμου, πολλοὺς ἔχειν. διὸ καὶ τὸν Σίλιον τὸν Γάϊον ἄνδρα ἐπεγράψατο. καὶ τούς τε γάμους πολυτελῶς εἱστίασε, καὶ οἰκίαν αὐτῷ βασιλικὴν ἐχαρίσατο, πάντα τὰ τιμιώτατα τῶν τοῦ Κλαυδίου κειμηλίων συμφορήσασα ἐς αὐτήν· καὶ τέλος ὕπατον αὐτὸν ἀπέφηνε. ταῦτ' οὖν καὶ ὑπὸ πάντων ἀκουόμενα καὶ ὁρώμενα τὸν γοῦν Κλαύδιον ἐλάνθανεν. ὡς δ' οὗτός τε ἐς τὰ Ὤστια πρὸς ἐπίσκεψιν σίτου κατέβη, κἀκείνη ἐν τῇ Ῥώμῃ προφάσει ὡς καὶ νοσοῦσα ὑπελείφθη, συμπόσιόν τι περιβόητον συνεκρότησε, καὶ κῶμον ἀσελγέστατον ἐκώμασεν, ἐνταῦθα ὁ Νάρκισσος μονωθέντι τῷ Κλαυδίῳ μηνύει διὰ τῶν παλλακῶν πάντα τὰ γιγνόμενα. ὅθεν ὑποστρέψας διὰ ταχέων ἐς τὴν πόλιν, ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν Μνηστῆρα ἐθανάτωσε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ Μεσσαλῖναν ἀπέσφαξε. καὶ μετ' ὀλίγον τὴν ἀδελφιδῆν Ἀγριππῖναν ἔγημε, τὴν τοῦ Δομιτίου τοῦ Νέρωνος ἐπονομασθέντος μητέρα· καὶ γὰρ καλή τε ἦν, καὶ συνεχῶς αὐτῷ προσεφοίτα, μόνη τε ὡς καὶ θείῳ συνεγίγνετο, καὶ θρυπτικώτερον ἢ κατ' ἀδελφιδῆν προσεφέρετο. ὡς δ' ἅπαξ ἐν τῇ βασιλείᾳ ἡ Ἀγριππῖνα ἐγένετο, τόν τε Κλαύδιον ἐσφετερίσατο, δεινοτάτη πως οὖσα πράγματι χρήσασθαι, καὶ τοὺς τινὰ αὐτοῦ εὔνοιαν ἔχοντας, τὰ μὲν φόβῳ, τὰ δ' εὐεργεσίαις ᾠκειώσατο. τόν τε υἱὸν εἰσποιήσασθαι τὸν Κλαύδιον ἀναπείσασα, καίτοι παῖδας ἔχοντα, ἐς τὸ κράτος ἐξήσκει, καὶ τῷ Σενέκᾳ ἐξεπαίδευε. πλοῦτόν τε ἀμύθητον αὐτῷ συνελέγετο, οὐδὲν οὔτε τῶν σμικροτάτων οὔτε τῶν ἀτιμοτάτων ἐς ἀργυρισμὸν παραλείπουσα, ἀλλὰ πάντα μὲν καὶ τὸν ὁπωσοῦν εὐποροῦντα θεραπεύουσα, πολλοὺς δὲ καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο φονεύουσα. ἤδη δέ τινας καὶ τῶν ἐπιφανῶν γυναικῶν ζηλοτυπήσασα ἔφθειρε, καὶ τήν γε Παυλῖναν τὴν Λολλίαν, ὅτι ἐλπίδα τινὰ ἐς τὴν τοῦ Κλαυδίου συνοίκησιν ἐσχήκει, ἀπέκτεινε. τήν τε κεφαλὴν αὐτῆς κομισθεῖσαν αὐτῇ μὴ γνωρίσασα, τό τε στόμα αὐτῆς αὐτοχειρίᾳ ἀνέῳξε καὶ τοὺς ὀδόντας ἐσκέψατο, ἰδίως πως ἔχοντας.

Καὶ ἡ μὲν ταχὺ καὶ αὐτὴ Μεσσαλῖνα ἐγένετο, καὶ μάλιστα † ὅτι καὶ τιμὰς ἄλλας τε, καὶ τῷ † καρπεντίῳ ἐν ταῖς πανηγύρεσι χρῆσθαι, παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβεν. ὁπότε δὲ ὁ Κλαύδιος τὸν Νέρωνα τὸν υἱὸν αὐτῆς εἰσεποιήσατο,

† ἐπὶ

† καρπέντῳ

σατο, τότε καὶ γαμβρὸν ἐποιήσατο, τὴν θυγατέρα ἐς ἕτερόν τι γένος ἐκποιήσας, ἵνα μὴ ἀδελφοὺς συνοικίζειν δοκῇ. τέρας οὐ μικρὸν ἐγένετο. καίεσθαι γὰρ ὁ οὐρανὸς τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔδοξεν. Ἐπεὶ δὲ λίμνη ναυμαχίαν ὁ Κλαύδιος ἐπεθύμησε ποιῆσαι, τεῖχός τε περὶ αὐτὴν ξύλινον κατεσκεύασε, καὶ ἰκρία ἔπηξε, πλῆθός τε ἀναρίθμητον ἤθροισε. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι, ὥς που καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς· ὁ δὲ δὴ Κλαύδιος ὅ, τε Νέρων στρατιωτικῶς ἐστάλησαν· ἥ τε Ἀγριππῖνα χλαμύδι διαχρύσῳ ἐκοσμεῖτο. οἱ δὲ δὴ ναυμαχήσοντες θανάτῳ δὴ καταδεδικασμένοι ἦσαν, καὶ πεντήκοντα ναῦς ἑκάτεροι εἶχον, οἱ μὲν, Ῥόδιοι, οἱ δὲ, Σικελοὶ ὀνομασθέντες. καὶ τὸ μὲν πρῶτοι συστραφέντες καὶ καθ' ἓν γενόμενοι, Κλαύδιον ἅμα προσηγόρευσαν οὕτω, Χαῖρε αὐτοκράτορ, οἱ ἀπολούμενοί σε ἀσπαζόμεθα. Ἐπεὶ δὲ οὐδὲν σωτήριον εὕρετο, ἀλλὰ ναυμαχεῖν καὶ ὡς ἐκελεύσθησαν, διέκπλοις τε ἀπλοῖς ἐχρήσαντο, καὶ ἥκιστα ἀλλήλων ἥψαντο· μέχρι οὗ καὶ ἀνάγκῃ κατεκόπησαν. ὁ δὲ δὴ Νάρκισσος οὕτως ἐνετρύφα τῷ Κλαυδίῳ, ὥστε λέγεται, ἐπειδή ποτε οἱ Βιθυνοὶ, δικάζοντος τοῦ Κλαυδίου, Ἰουνίου Κίλωνος, τοῦ ἄρξαντος σφῶν, πολλὰ κατεβόησαν, ὡς οὐ μετρίως δωροδοκήσαντος, καὶ ἤρετο ἐκεῖνος τοὺς παρεστηκότας ὅ, τι καὶ λέγουσιν (οὐ γὰρ συνῆκε διὰ τὸν θόρυβον αὐτῶν) εἰπεῖν τε ὁ Νάρκισσος ψευσάμενος, ὅτι χάριν τῷ Ἰουνίῳ γινώσκουσι· πιστεῦσαί τε αὐτῷ καὶ εἰπεῖν, Οὐκοῦν ἐπὶ διετὲς ἐπιτροπευσάτω. Ἡ δὲ Ἀγριππῖνα καὶ δημοσίᾳ πολλάκις αὐτῷ, καὶ χρηματίζοντι, καὶ πρεσβείας ἀκροωμένῳ, παρῆν, ἐπὶ βήματος ἰδίου καθημένη. καὶ ἦν καὶ τοῦτο οὐδενὸς ἔλαττον θέαμα. † Ἰουδαίῳ δέ τινι Γαλίκῳ ῥήτορι δίκην ποτὲ λέγοντι ὁ Κλαύδιος ἀχθεσθεὶς, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐς τὸν Τίβεριν ἐμβληθῆναι· ἔτυχε γὰρ αὐτοῦ πλησίον δικάζων. ἐφ' ᾧ δὴ ὁ Δομίτιος ὁ Ἄφρος, πλεῖστον τῶν καθ' ἑαυτὸν ἐν τῷ συναγορεύειν ποτὲ ἰσχύσας, κάλλιστα ἀπέσκωψε. δεηθέντος γάρ τινος ἀνθρώπου τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας, ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ Γαλίκου ἐγκατελείφθη, ἔφη πρὸς αὐτὸν ὅτι, Καὶ τίς σοι εἶπεν ὅτι κρεῖττον ἐκείνου νήχομαι;

† Zonar. Ἰουλίῳ δέ τινι Γαλλικῷ

Ὁ δὲ Κλαύδιος, τοῖς ὑπὸ τῆς Ἀγριππίνης δρωμένοις (ὧν γε καὶ ᾐσθάνετο ἤδη) ἀχθόμενος, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Βρεττανικὸν ἐπιζητῶν, (ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτῷ ἐπίτηδες ὑπ' ἐκείνης τὰ πολλὰ γιγνόμενον, Νέρωνι, οἷα τῷ ἑαυτῆς παιδὶ ἐκ τοῦ † προτέρου ἀνδρὸς

† πρoτέρου

ptauit, generum quoque eum sibi fecit, filia tamen prius adoptanda in aliam familiam tradita, ne fororem fratri coniungere existimaretur. Eo tempore haud leue prodigium accidit, quum ea die ardere cœlum videretur. In palude quadam Claudius exhibere naualem pugnam cupiebat, cinxeratque eam ligneo muro, fixeratque tabulata conuenientead spectandum immensa multitudine. Vestitum quisque suo arbitrio, militarem Claudius & Nero gestabant, Agrippina chlamydem auro intertextam induerat. Quibus † depugnandum fuit, morte damnati erant: vtrique naues quinquaginta habebant: partium alteri, Rhodiorum, alteri, Siculorum nomen. Primum vtrique in vnum congregati Claudium his verbis compellauere: Aue imperator, morituri te salutant: post quum salutem non impetrarent, sed nihilo minus pugnam naualem conserere iuberentur, tantum nauibus ordines inuicem peruadentes, non ante ad manus venerunt, quam vi coacti mutuo se trucidarunt. Cæterum Narcissus ita ludibrio habebat Claudium, vt fama sit, quum Bithyni sub dicente Claudio multis clamoribus Iunium Cilonem munerum haud mediocriter captorum accusarent, qui præfectus ipsis fuerat, Claudiusque præ turba non intelligens quid vellent, assistentes interrogaret, quidnam dicerent: Bithyni, Narcissum mentitum respondisse, agere eos gratias Iunio: idque credentem principem subdidisse, † Præsit ergo adhuc eis biennium. Porro Agrippina publice quoque persæpe de republica respondenti, aut legatos audienti Claudio adfuit, in proprio tribunali locata. maximum id spectaculum. Iulio † Galico oratori causam agenti iratus, in Tiberim, iuxta ipse † iurisdictionem exercens, eum abiici iussit. Vnde perelegans exstat Domitii Afri, patroni reorum suo tempore præstantissimi, iocus, cuius auxilium quum quidam imploraret, a Galico destitutus: Quis, inquit, tibi indicauit, me natatorem Galico meliorem esse?

† depugnandum [illegible] nauali fuit.

† Sit ergo Cæsaris apud eos procurator ad biennium.

† Gallico.

† ius dicens.

Enimuero Claudius Agrippinæ actionibus, quas quidem comperiisset, iam infensus, filiumque suum requirens Britannicum, (quem ipsa consulto plerunque aspectui subducebat, Neroni filio suo ex priori

marito Domitio, omni modo imperium A parans) nec ferens modo, quæ fiebant; consilia Agrippinæ deprimendæ, filiumque suum successorem imperii relinquendi rationes cogitabat. Quod ea sentiens, metuque perculsa, veneno consilia eius præuenire statuit. Et quoniam vinum, quod plurimum semper ingerebat, ac cetera victus ratio, qua ad sui custodiam imperatores vtuntur, ne læderetur, obstabat; Locustam famosam veneficiorum causa mulierem ad se vocauit, venenumque eius opera immedicabile præ- B paratum, boleto infudit. proinde ipsa de reliquis comedens, medicatum Claudio, maximum videlicet, & pulcherrimum, manducandum exhibuit. Hoc pacto circumuentus insidiis ille, è conuiuio quasi temulentia oppressus, elatus est, quod erat ipsi frequens: noctu autem amissa loquendi audiendique omni facultate diem clausit, III Idus Octobris, quum vixisset annos LXIII, imperasset XIII, mensesque præterea VIII, dies XX. Vt efficere hoc posset Agrip- C pina, Narcissum in Campaniam, quasi aduersus podagram aquis eius regionis vsurum amandauerat, attentissimum domini sui custodem, & quo pꝛsente nunquam id facinus perpetrare potuisset. Ipsius quoq; interitus Claudii obitũ subsecutus est. Fuit is Narcissus hominum ea tempestate potentissimus, vt qui amplius quater millies sestertiûm possederit, quẽ vrbes regesque coluerint: idemque iam instante percussore, egregium factum edidit, crematis omnibus Claudii literis, D quibus secreta contra Agrippinam, ac nõnullos alios continebantur, quæ in sua ipse potestate, † qui principi à libellis esset, habebat.

† seu magister epistolarum eius

Hic fuit Claudio vitæ exitus, nimirum à cometa tam diu viso, pluuia sanguinolenta, fulmine in signa prætorianorum militum delato, spontanea templi Iouis Victoris apertione, examine apum in castris † congregato, ac morte singulorum ex omnibus magistratibus hominum præmonstratus. Sepul- E tura, & alii honores ei, qui Augusto, omnes contigerunt. Agrippina autem ac Nero lugere se eum, quem necauerant, simulauere: euexeruntque in cœlum, quẽ è conuiuio extulerant. Vnde L. Iulii Gallionis, qui frater fuit Senecæ, vrbanissimũ extat dictũ. Scripsit quidẽ Seneca et-

† conglomerato

αὐτῆς Δομιτίῳ, πάντα τρόπον προεποιουμένης) οὐκ ἤρεσκε τὰ γιγνόμενα, ἀλλ' ἐκείνην τε καταλῦσαι καὶ τὸν υἱὸν διάδοχον τῆς ἀρχῆς ἀποδεῖξαι παρεσκευάζετο. μαθοῦσα δὲ ταῦτα ἡ Ἀγριππῖνα ἐφοβήθη, καὶ αὐτὸν προκαταλαβεῖν φαρμάκῳ ἠθέλησεν. ὡς δ' ἐκεῖνος οὐδὲν ὑπὸ τοῦ οἴνου, ὃν πολὺν ἀεί ποτε ἔπινε, καὶ ὑπὸ τῆς ἄλλης διαίτης, ᾗ πρὸς φυλακὴν σφῶν οἱ αὐτοκράτορες χρῶνται, κακωθῆναι ἠδύνατο, Λουκοῦσάν τινα φαρμακίδα περιβόητον μετεπέμψατο, καὶ φάρμακόν τι ἄφυκτον προκατασκευάσασα, ἐς ἕνα τῶν καλουμένων μυκήτων ἐνέβαλε. καὶ αὐτὴ μὲν ἐκ τῶν ἄλλων ἤσθιεν, ἐκεῖνον δὲ ἐκ τοῦ τὸ φάρμακον ἔχοντος (καὶ γὰρ μέγιστος καὶ κάλλιστος ἦν) φαγεῖν ἐποίησε. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐπιβουλευθεὶς, ἐκ μὲν τοῦ συμποσίου, ὡς καὶ ὑπὸ ἰσχυρῆς μέθης σφόδρα ὤν, ἐξεκομίσθη (ὅπερ που καὶ ἄλλοτε πολλάκις ἐγεγόνει) τῆς δὲ νυκτὸς οὐδὲν οὔτ' εἰπεῖν οὔτ' ἀκοῦσαι δυνηθεὶς, μετήλλαξε, τῇ τρίτῃ καὶ δεκάτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου· ζήσας ἑξήκοντα καὶ τρία ἔτη, αὐταρχήσας δὲ ἔτη δέκα καὶ τρία, καὶ μῆνας ὀκτὼ, καὶ ἡμέρας εἴκοσιν. ἡ δὲ δὴ Ἀγριππῖνα ταῦτα ποιήσασα ἔφθασεν, ὅτι τὸν Νάρκισσον ἐς Καμπανίαν, προφάσει ὡς καὶ τοῖς ὕδασι τοῖς ἐκεῖ πρὸς τὴν ποδάγραν χρησόμενον, προαπέπεμψεν· ἐπεὶ παρόντος γε αὐτοῦ οὐκ ἄν ποτε αὐτὸ ἐδεδράκει· τοιοῦτός τις φύλαξ τοῦ δεσπότου ἦν. ἐναπώλετο δὲ καὶ αὐτὸς τῷ Κλαυδίῳ, μέγιστος † τῶν ποτὲ ἀνθρώπων δυνηθείς. μυριάδας τε γὰρ πλείους μυρίων εἶχε, καὶ προσεῖχον αὐτῷ πόλεις καὶ βασιλῆς. καὶ δὴ τότε καὶ τότε ἀποσφαγήσεσθαι μέλλων, λαμπρὸν ἔργον διεπράξατο. τὰ γὰρ γράμματα τοῦ Κλαυδίου ὅσα ἀπόρρητα κατά τε τῆς Ἀγριππίνης καὶ κατ' ἄλλων τινῶν (οἷα τὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ διοικῶν) εἶχε, πάντα προκατέκαυσεν.

Οὕτω μὲν ὁ Κλαύδιος μετήλλαξεν· ἐς τοῦτό τε ἀστὴρ ὁ κομήτης, ἐπὶ πλεῖστον ὀφθείς, καὶ ἡ ψακὰς ἡ αἱματώδης, ὅ, τε σκηπτὸς ὁ ἐς τὰ δορυφορικὰ σημεῖα ἐμπεσών, καὶ ἡ αὐτόματος τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς τοῦ Νικαίου ἄνοιξις, τό, τε σμῆνος τὸ ἐν τῷ στρατοπέδῳ συστραφὲν, καὶ ὅτι ἐξ ἁπασῶν τῶν ἀρχῶν εἷς ἀφ' ἑκάστης ἐτελεύτησεν, ἔδοξε σημῆναι. ἔτυχε δὲ καὶ τῆς ταφῆς καὶ τῶν ἄλλων ὅσων ὁ Αὔγουστος. Ἀγριππῖνα δὲ καὶ ὁ Νέρων πενθεῖν προσεποιοῦντο ὃν ἀπεκτόνεσαν, ἔς τε τὸν οὐρανὸν ἀνήγαγον, ὃν ἐκ τοῦ συμποσίου φοράδην ἐξενηνόχεσαν. ὅθεν περ Λούκιος Ἰούνιος Γαλλίων, ὁ τοῦ Σενέκα ἀδελφὸς, ἀστειότατόν τι ἀπεφθέγξατο. συνέθηκε μὲν γὰρ καὶ ὁ Σενέκας σύγγραμμα

σύγγραμμα, ἀποκολοκύντωσιν αὐτὸ, ὥσπερ τινὰ ἀπαθανάτισιν, ὀνομάσας· ἐκεῖνος δὲ ἐν βραχυτάτῳ πολλὰ εἰπὼν ἀπεμνημονεύθη. ἐπειδὴ γὰρ τοὺς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ θανατουμένους ἀγκίστροις τισὶ μεγάλοις οἱ δήμιοι ἐς τὴν ἀγορὰν ἀνεῖλκον, κἀντεῦθεν ἐς τὸν ποταμὸν ἔσυρον, ἔφη τὸν Κλαύδιον ἀγκίστρῳ ἐς τὸν οὐρανὸν ἀνενεχθῆναι. καὶ ὁ Νέρων δὲ οὐκ ἀπάξιον μνήμης ἔπος κατέλιπε. τοὺς γὰρ μύκητας, θεῶν βρῶμα ἔλεγεν εἶναι· ὅτι καὶ ἐκεῖνος διὰ τοῦ μύκητος θεὸς ἐγεγόνει.

iam librum, ἀποκολοκύντωσιν titulo, quasi diceres † de immortalitate fungo parta: sed Gallionis iocus memoratur, paucissimis verbis plurima ambiens. quum enim eos, qui in carcere necantur, magnis vncis in forum carnifices, ac inde in profluentem protraherent, vnco Claudium in cœlum raptum dixit. Neque illud Neronis memoria indignum, qui fungos, deorum cibum esse dicebat; quoniam Claudius, etiam boleti esu deus esset factus.

† *de indigetamento per fungū parto.*

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXI EXCERPTA PER IO. XIPHILINVM.

GVIL. BLANCO, ET LEVNCLAVIO *interpp.*

HÆC INSVNT LIBRO LXI. Dionis.

TEMPORIS SPATIVM, ANNI V, quibus hi consules recensentur.

ANNO V.C.

808. Nero Cæsar Aug & L. Antistius Vetus.
809. Q. Volusius Saturninus. & P. Cornelius Scipio.
810. Nero Cæsar Aug II, & L Calpurnius Piso.
811. Nero Cæsar Aug III & M. Valerius Messalla.
812. C. Vipsanius Apronianus, & C. Fonteius Capito.

Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Κλαυδίου, κατὰ μὲν τὸ δικαιότατον ἡ ἡγεμονία τοῦ Βρεϊτανικοῦ ἦν (γνήσιος γὰρ τοῦ Κλαυδίου παῖς ἐπεφύκει, καὶ τῇ τοῦ σώματος ἀκμῇ ὑπὲρ τὸν τῶν ἐτῶν ἀριθμὸν ἤνθει) ἐκ δὲ δὴ τοῦ νόμου καὶ τῷ Νέρωνι διὰ τὴν ποίησιν ἐπέβαλλεν. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ δικαίωμα τῶν ὅπλων ἰσχυρότερόν ἐστι. πᾶς γὰρ ὁ δυνάμει προέχων, δικαιότερος ἀεὶ καὶ λέγειν καὶ πράττειν δο-

POst Claudii mortē, Britannicum optimo iure imperio succedere oportebat; a quod erat eius naturalis & legitimus filius, quodque valebat viribus corporis, & flore ætatis vigebat. Iure autem ciuili, propter ius adoptionis, imperium ad Neronem quoque pertinebat. Sed nullum ius profecto plus potest, quā arma. Vt enim quisque potētissimus est, ita iustissime dicere omnia & facere vi-

a *quod genuinus esset eius filius, quodq; vigore corporis, etiam vltra numerum annorum ætatis floreret.*

detur. Itaque Nero, tabulis testamenti Claudii de medio sublatis, non solum est imperium adeptus; sed etiam Britannicum, & sorores eius interfecit. [a] Quis enim calamitates cæterorum hominum facile deploret? Huic autem imperium ante, hoc modo significatum est. [b] Quum natus esset prima luce, antequam sol ortus esse videretur, radii circum eum fulserunt: qua ex re, tum etiam animaduerso stellarum cursu, qui tū erat, atque earum coniunctione, quidam astrologus duo simul prædixit; eum & regnaturum esse, & matrem necaturum. Quod quum Agrippina intellexisset, demens subito exclamare cœpit: Me vero, inquit, occidat, dum regnet. Cuius quidem [c] rei futurum erat, vt eam maxime pœniteret. Sed plerique hominum adeo stulti sunt, vt si bona se sperent adepturos, quæ cum malis coniuncta sint, statim incensi cupiditate melioris, quod peius est negligant: quum autem id, quod malum est, aduenerit, adeo grauiter & moleste ferunt, vt se maxime cupiant ab optimis quibusque rebus abstinuisse. Porro nequitiam & petulantiam Neronis Domitius pater non ex vaticinio, sed ex suis & Agrippinæ moribus prædixit. Non enim, inquit, fieri vllo modo potest vt ex me & illa vir bonus nascatur. Progrediente vero tempore, propter exuuias serpentis ad ceruicem Neronis pueri inuentas, [d] vates prædixere eū ab homine sene magnā potentiā accepturum. serpentes n. positis exuuiis, vna exuere senectutē existimantur. Natus erat decem & septē annos quū imperare cœpit: deinde [e] profectus ad exercitū, lectis iis, q̄ Seneca scripserat; militib[us], quātum eis Claudius dederat, promisit. [f] Quæ autem legit in senatu ab eodem Seneca scripta, tantam vim habuerunt, vt decreto senatus insculperentur in columna argētea, ac quotannis, quū noui coss. magistratum inirent, legerentur. [g] Quibus rebus omnibus id agebant, vt tanquam ad certum quoddam præscriptum optime regerentur. Agrippina principio administrabat omnia, quæ ad principatum spectabant: ambo vna exibant foras, & sæpenumero eadem lectica vehebantur: quanquam illa magna ex parte vehi, hic consequi solebat: illa respondebat legatis, literasque ad populos, & principes, & reges mittebat. Quod quum diu factum esset, forte grauiter cœperunt Seneca & Burrus, [h] homines sapientissimi, & apud Neronem maximæ autori-

a Quid m. adtinet alio rum quoq; calamitates deplorare?
b Quippe radii, dum ederetur in lucē sub aurorā, nullo solis adpulsu manifesto, eum circumdederunt.
c Voti
d prabita fuit causa vatibus dicendi, eum a sene quodam magnā potentiam accepturum: quandoquidem per exuuias senectam serpentes exuere putentur.
e castra ingressus,
f Talia vero fuere quæ ad senatum, & ipsa à Seneca scripta, recitauit.
g Et hi quidem ex hu[iu]s[mo]di comparabant tamquam boni principis imperium, velut ex syngrapha quadā, habituri. Agrippina stupri cum Pallante consuetudinem habens, viro cæteris grauis, & molesto, principio
h viri inter eos, qui apud Neronē erant, & prudentissimi, & maxime authoritatis

A καὶ. Νέρων δ' οὖν τάς τε διαθήκας τοῦ Κλαυδίου ἠφάνισε, καὶ τὴν ἀρχὴν πᾶσαν διεδέξατο, τόν τε Βρεταννικὸν καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ διεχρήσατο. τί γὰρ ἄν τις καὶ τὰ τῶν ἄλλων παθήματα κατοδύραιτο; σημεῖα δ' αὐτῷ τῆς αὐταρχίας τάδε ἐγένετο. ἀκτῖνες γὰρ γεννώμενον αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἕω ἐξ οὐδεμιᾶς τοῦ ἡλίου φανερᾶς προσβολῆς περιέσχον· καί τις ἀστρολόγος ἔκ τε τούτων, καὶ ἐκ τῆς τῶν ἀστέρων φορᾶς τῆς ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, καὶ πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας, δύο ἅμα περὶ αὐτοῦ ἐμαντεύσατο, ὅτι τε βασιλεύσοι, B καὶ ὅτι τὴν μητέρα φονεύσοι. ἀκούσασα δὲ ταῦθ' ἡ Ἀγριππῖνα, παραυτίκα μὲν οὕτως ἐξεφρόνησεν, ὥστε καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀναβοῆσαι, Ἀποκτεινάτω με, μόνον βασιλευσάτω. ὕστερον δὲ καὶ πάνυ μετανοήσειν ἐπὶ τῇ εὐχῇ ἔμελλεν. ἐς γὰρ τοῦτο μωρίας ἀφικνοῦνταί τινες, ὥστε ἄν τι προσδοκήσωσιν ἀγαθὸν κακῷ μεμιγμένον λήψεσθαι, διὰ μὲν ἐπιθυμίαν τοῦ κρείττονος καταφρονεῖν τοῦ χείρονος· ἐπειδὰν δὲ καὶ ἐκεῖνο ὁ καιρὸς ἔλθῃ, C δυσχεραίνειν, καὶ μηδ' ἂν μηδὲ τὸ βέλτιστον εἰληφέναι βεβουλῆσθαι. καίτοι καὶ τὴν πονηρίαν καὶ τὴν ἀσέλγειαν τὴν τοῦ Νέρωνος καὶ ὁ Δομίτιος ὁ πατὴρ ἱκανῶς οὐκ ἐκ μαντείας, ἀλλ' ἐκ τῶν τρόπων τῶν τε ἑαυτοῦ καὶ τῶν τῆς Ἀγριππίνης προεῖδε, καὶ εἶπεν ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἄνδρα τινὰ ἀγαθὸν ἔκ τε ἐμοῦ καὶ ἐκ ταύτης γεννηθῆναι. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου λεβηρὶς περὶ τὸν αὐχένα τοῦ Νέρωνος παιδίου ἔτ' ὄντος εὑρεθεῖσα παρέδωκε τοῖς μάντεσι λέγειν, ὅτι ἰσχὺν † παρὰ τοῦ γέροντος μεγάλην λήψεται· ἐπειδὴ τὸ γῆρας † διὰ ταῦθ' οἱ ὄφεις D ἐκδύεσθαι νομίζονται. ἑπτὰ δὲ καὶ δέκα ἔτη ἦγεν ὅτ' ἤρξατο ἄρχειν. ἔς τε τὸ στρατόπεδον ἐσῆλθε· καὶ ἀναγνοὺς ὅσα ὁ Σενέκας ἐγεγράφει, ὑπέσχετο αὐτοῖς ὅσα ὁ Κλαύδιος ἐδεδώκει. † τοιαῦτα δὲ καὶ πρὸς τὴν βουλὴν, πρὸς τοῦ Σενέκου καὶ αὐτὰ γραφέντα ἀνέγνω, ὥστε καὶ ἐς ἀργυρᾶν στήλην ἐγγραφῆναι, καὶ ἐν ταῖς νέαις τῶν ἀεὶ ὑπάτων ἀρχαῖς ἀναγινώσκεσθαι ψηφισθῆναι. καὶ οἱ μὲν ἐκ τούτων, ὡς καὶ κατὰ συγγραφήν τινα καλῶς ἀρχθησόμενοι, παρεσκευάζοντο. καὶ τὸ μὲν πρῶτον † ἡ Ἀγριππῖνα πάντα αὐτῷ τὰ τῇ ἀρχῇ προσήκοντα διῴκει, καὶ τὰς ἐξόδους ἅμα ἐποιοῦντο, πολλάκις E μὲν καὶ ἐν τῷ αὐτῷ φορείῳ κατακείμενοι· τὸ δὲ δὴ πλεῖον, ἡ μὲν ἐφέρετο, ὁ δὲ συμπαρείπετο. ταῖς τε πρεσβείαις ἐχρημάτιζε, καὶ ἐπιστολὰς καὶ δήμοις καὶ ἄρχουσι καὶ βασιλεῦσιν ἐπέστελλεν. ὡς δὲ ἐπὶ πολὺ τοῦτ' ἐγίγνετο, ἐδυσχέραινεν ὅ τε Σενέκας καὶ ὁ Βοῦρρος, ἄνδρες φρονιμώτατοί τε ἅμα καὶ δυνατώτατοι τῶν περὶ τὸν Νέρωνα ὄντες

† Leund. παρά τι
† Idem διὰ ταῦθ'
† Steph. ...
† Theod. ἡ Ἀγριππῖνα ... ἔχουσα

[*] ὄντες. * ὁ μὲν, ἔπαρχος τοῦ δορυφορικοῦ, ὁ δὲ, A διδάσκαλος αὐτοῦ ὤν· καὶ ἔπαυσαν τὸ γιγνόμενον, τοιᾶσδε ἀφορμῆς λαβόμενοι· πρεσβείας Ἀρμενίων ἐλθούσης, καὶ ἡ Ἀγριππῖνα ἐπὶ τὸ βῆμα, ἀφ' οὗ σφίσιν ὁ Νέρων διελέγετο, ἀναβῆναι ἠθέλησεν· ἰδόντες οὖν αὐτὴν ἐκεῖνοι πλησιάζουσαν, ἔπεισαν τὸν νεανίσκον προκαταβῆναι καὶ προαπαντῆσαι τῇ μητρὶ, ὡς καὶ ἐπὶ δεξιώσει τινί· πραχθέντος δὲ τούτου, οὔτε τότε ἐπανῆλθον, B ἐμβαλόντες τινὰ αἰτίαν, ὥστε μὴ καὶ ἐς τοὺς βαρβάρους τὸ νόσημα τῆς ἀρχῆς ἐκφανῆναι· καὶ μετὰ τοῦτ' ἔπραττον, ὅπως μηδὲν ἔτ' αὐτῇ τῶν κοινῶν ἐπιτρέπηται. κατεργασάμενοι δὲ τοῦτο, αὐτοὶ τὴν ἀρχὴν ἅπασαν παρέλαβον, καὶ διῴκησαν ἐφ' ὅσον ἠδυνήθησαν ἄριστα καὶ δικαιότατα. ὅ, τε γὰρ Νέρων οὔτ' ἄλλως φιλοπραγματίας ἦν, καὶ ἔχαιρεν ἐν ῥᾳστώνῃ διάγων· καὶ αὐτοὶ δὲ Νέρωνα τρυφᾶν εἴων, ὅπως διακορὴς, αὐτῶν μεγάλου τινὸς τῶν κοινῶν πάντων κακοῦ, ὧν ἐπεθύμει γενόμενος, μεταβάληται· ὥσπερ οὐκ C εἰδότες, ὅτι ψυχὴ νέα τε καὶ αὐθάδης, ἔν τε τρυφῇ ἀνεπιπλήκτῳ καὶ ἐν ἐξουσίᾳ αὐτοτελεῖ τραφεῖσα, οὐχ ὅσον οὐ κόρον αὐτῶν ἴσχει, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τούτων προσδιαφθείρεται. ἀμέλει καὶ ὁ Νέρων τὰ μὲν πρῶτα ἁπλῶς πως δεῖπνά τε ἐποίει, καὶ περὶ κώμους ἐκώμαζε, καὶ ἐμέθυε, καὶ ἤρα· ἔπειτα δὲ ὡς οὔτε ἐκείνῳ τις ἐπέπληττεν, οὔτε τὰ κοινὰ χεῖρον παρὰ τοῦτο διεχειρίζετο, ἐπίστευσεν ὅτι καὶ καλῶς αὐτὰ ποιεῖ, καὶ δύ- D ναται καὶ ἐπὶ πλεῖον σφίσι χρῆσθαι. καὶ μετὰ τοῦτο τὰ μὲν καταφρονήσας, οἷά που συνεχῶς παρὰ τῶν συνόντων ἀκούων, Σὺ δὲ τούτων ἀνέχῃ; σὺ δὲ τούτους φοβῇ; οὐκ οἶσθα ὅτι Καῖσαρ εἶ; καὶ σὺ ἐκείνων ἐξουσίαν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοί σου ἔχουσι; τὰ δὲ καὶ φιλονεικῶν, μήτε τῆς μητρὸς, ὡς καὶ κρείττονος, ἐλαττοῦσθαι, μήτε τοῦ Σενέκου τοῦ τε Βούρρου, ὡς καὶ φρονιμωτέρων, ἡττᾶσθαι· τέλος ἀπηρυθρίασε, καὶ πάντα τὰ παραγγέλματα αὐτῶν συγχέας καὶ καταπατήσας, κατὰ τὸν Γάιον ἐπορεύετο. ὡς δ' ἅπαξ E ζηλῶσαι αὐτὸν ἐπεθύμησε, καὶ ὑπερβαλέσθαι ἐβούλετο, νομίζων τοῦ αὐτοκράτορος εἶναι καὶ τοῦτ' ἴδιον ἔργον εἶναι, τὸ μηδ' ἐν τοῖς κακίστοις μηδενὸς ὑστερίζειν, ἐκ τούτου πολλὰ μὲν, ὡς εἰκὸς, χρήματα ἀνήλισκε, πολλὰ δ' ἀδίκως ἐπορίζετο, πολλὰ δὲ βιαίως ἥρπαζεν. ἦν μὲν γὰρ οὐδὲ ὅλως μικρόφρων. τεκμήριον δέ· δορυφόρῳ τινὶ τὰ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ βιβλία διέποντι, πεντήκοντα ἅμα καὶ διακοσίας μυριάδας δοθῆναι κελεύσας, εἶτ' ἐπειδὴ ἡ Ἀγριππῖνα ἐσώρευσεν αὐτὰς, ἵνα ἀθρόον τὸ ἀργύριον

[*] Theod. (ὁ μὲν γὰρ ἔπαρχος τοῦ δορυφορικοῦ ἦν, ὁ δὲ διδάσκαλος αὐτοῦ) Θ

A toritatis. Horum alter prætorianis militibus præerat, alter doctor eius erat. Itaque commodam occasionem nacti, huic rei finem imposuerunt. Quum enim legati Armeniorum venissent, velletque Agrippina in tribunal, ex quo Nero cum eis colloquebatur, ascendere, eamque illi appropinquare viderent; adolescenti, vt ante descenderet, & ad matrem excipiendam procederet obuiam, persuaserunt. B quo facto, non sunt reuersi, alia simulata causa, ne barbaris hanc labem ignominiamque imperii patefacerent. quumque perfecissent postea, vt ne deinceps permitteretur ei cura rerum publicarum, [a] ipsi omnem potentiam consecuti sunt, quam quousque obtinere potuerunt, omnia sunt ab iis optime & iustissime administrata. Nero enim otium & tranquillitatem vitæ secutus, non facile negotiis implicabatur: eumque illi voluptatibus sinebant indulgere; vt quum C expleuisset cupiditates suas sine magno reipublicæ detrimento, consilium mutaret: quasi nescirent, præfractos iuuenum animos, educatosque [b] in secura voluptate, & maxima licentia, non modo expleri non posse, sed ex iis multo magis corrumpi. [c] Is primo tantummodo conuiuia faciebat, cum libidinosis luxuriose viuebat, crebro ebrius erat, amabat. Sed postquam nemo increpauit eius libidinem, nec respublica propterea peius administrabatur; putauit se non solum ea bene D agere, sed etiam posse [d] iisdem in posterum vti. Itaque cœpit partim contemnere, præsertim quum crebro audiret à familiaribus suis, Tu hæc pateris? tu hos times? ignoras te Cæsarem esse, teque illorum potestatem habere, non illos tui? [e] partim contendere, ne matri cederet, tum erubescere, quod Seneca & Burro prudentissimis hominibus inferior esse videretur. denique omnia eorum præcepta prætermittere atque negligere, & ad E mores ac instituta Caii se conferre. quem vt primum imitari statuit, facillime superauit; existimans imperatoriæ maiestatis ac potestatis esse, efficere, vt nemini ne in pessimis quidem rebus cederet. [f] Qua ex re cœpit, vt par est, magnam pecuniam consumere, multa per iniuriam quærere, multa per vim eripere. nec enim illiberali animo erat. Cuius rei argumento est, quod quum prætoriano militi, qui libros imperii administrabat, dari iussisset centies sestertium, eaque Agrippina, vt ipsum intu-

[a] ipsi omnem imperium susceperunt, idque pro suis viribus optime iustissimeque administrarunt.

[b] in obiurgationis experte voluptate, & absoluta licentia;

[c] Is primo conuiuia simplici quodam modo tantum agitabat, comessabatur, temulentus erat, amabat.

[d] iisdem magis ac magis.

[e] partim per contentionem, ne matre, cui deguerat, inferior esset: neque a Seneca & Burro, tam prudentioribus, superaretur: tandemque pudorem omnem exuit; & omnibus eorum præceptis confusis & proculcatis, Caii vestigia sequutus est. quē

[f] Hinc, vt consentaneū, magnam cœpit pecuniam consumere, magnam iniquis rationibus quærere, magnam vi rapere.

entem summam tantæ pecuniæ pœniteret, vno in loco coaceruasset; interrogauit, ‡ quantum esset numeratum; cognitaque summa, eam duplicari iussit. Non enim putaui, inquit, me tam exiguum munus dedisse. Id vero multo magis perspicuum est ex magnitudine sumptuum, quos fecit: Siquidem thesauros, quos habebat in thalamo regio, ita exhausit; vt ei statim opus fuerit † nouis redditibus. Itaque non solum ‡ exegit noua vectigalia, sed etiam [a] inhiauit locupletum facultatibus, quas per iniuriam abstulit a multis, ‡ eorumque nonnullos occidit. Sed quum Nero in summa talis fuerit, superest vt de singulis eius factis dicamus. In primis igitur cursu & certaminib. equorum ita delectabatur, vt ob eam causam insignes equos victores, & iam senio confectos stola forensi non secus, quam homines, ornaret; eosque honestaret pecunia, stipendii loco. Quamobrem quum propter hoc Neronis studium ii, qui equos alebant, vna cum aurigis superbe extollerentur, ac proinde ‡ prætoribus sæpe & consulibus graues iniurias facerent: Aulus Fabricius prætor vti noluit illis, iusta mercede cum quibusdam certare recusantibus, sed canes doctos currus agere pro equis introduxit. Quo facto, qui albo, quique † fuluo ornatu erant, statim currus dimiserunt: quumque prasini & veneti nihilo magis ‡ exirent, Nero præmia equis proposuit: itaque ludi Circenses peracti sunt. Interea grauiter ferebat Agrippina, quod non amplius [b] in eos, qui erant in palatio, præsertim propter Acten, imperium teneret. Fuerat autem Acte empta ex Asia, cuius amore Nero ita captus erat, vt eam retulerit in familiam Attali, & Octauia vxore multo chariorem habuerit. His de causis præsertim, aliisque, Agrippina ægre ferens, primo admonere Neronem conatur; eosque, qui cum ipso versabantur, partim verberibus castigat, partim procul amouet. Post vbi se nihil proficere cognouit, multo grauius tulit, aitque: Ego te imperatorem feci: tanquam posset ei principatum arbitratu suo adimere. Nesciebat enim summum imperium, postquam est a priuato alicui delatum, statim deficere eum, qui detulit; & ad eum, qui accepit, contra eum, qui dedit, transferri. Tum Nero Britannicum veneno ‡ sustulit. cuius corpus vt vidit propter venenum liuore decoloratum esse, gypso oblinendum curauit: quumque per forum funus efferretur, maximo imbri de cœlo

‡ quantum illic acceret illic accumu.

† nouis conficiunda pecuniæ rationibus.

‡ colligebatur

a curiose facultates eorum, qui aliquid habebant, indagabantur.

‡ eorumque præterea nonnullos

‡ erga prætores & consules petulanter se gererent.

‡ russo vestiebantur habitu,

‡ in circum prodirent.

b in negotia resque palatii,

‡ per fraudē sustulit.

A ἰδὼν μεταβάλληται, ἤρετο πόσον εἴη τὸ κείμενον· καὶ μαθὼν, ἐδιπλασίασεν ‡ αὐτῷ, εἰπὼν ὅτι, Ἠγνόησα ὀλίγον οὕτω κεχαρισμένος. πολλῷ δὲ † δῆλον καὶ ἐκ τοῦ πλήθους * τῶν δαπανωμένων * χρήματα μὲν τοὺς ἐν τῷ βασιλικῷ κοιτῶνι θησαυροὺς ἐξήντλησε. ταχὺ δὲ πόρων καινῶν ἐδεήθη, καὶ τέλη τε ἐκ ἐπινοούμενα ἐξελέγετο, καὶ αἱ οὐσίαι τῶν ἐχόντων τι ἐπολυπραγμονοῦντο. καὶ οἱ μὲν ἐκείνας δὲ ἐπηρείας ἀπέβαλον, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ προσαπώλοιντο. τοιοῦτος μὲν B τὸ σύμπαν ὁ Νέρων ἐγένετο. λέξω δὲ καὶ καθ᾿ ἕκαστον. περὶ μὲν οὖν τὰς ἱπποδρομίας τοσαύτῃ σπουδῇ ὁ Νέρων ἐκέχρητο, ὥστε καὶ τοὺς ἵππους τοὺς ἀγωνιστὰς, τοὺς ἐπιφανεῖς, τοὺς παρηβηκότας, στολῇ τε ἀγοραίᾳ, ὡς ἄνδρας τινὰς, κοσμῆσαι, καὶ χρήμασιν ὑπὲρ σιτηρεσίου τιμῆσαι. ἐπαιρομένων δὲ δὴ καὶ τῶν ἱπποτρόφων καὶ τῶν ἡνιόχων τῇ παρ᾿ αὐτοῦ σπουδῇ, καὶ δεινῶς τούς τε στρατηγοὺς καὶ τοὺς ὑπάτους ὑβριζόντων, Αὖλος Φαβρίκιος στρατηγῶν, ἐκείνοις μὲν μὴ βουληθεῖσιν ἐπὶ C μετρίοις τισὶν ἀγωνίσασθαι, οὐκ ἐχρήσατο· κύνας δὲ διδάξας ἕλκειν ἅρματα, ἀντὶ ἵππων ἐσήγαγε. γενομένου δὲ τούτου, οἱ μὲν τῇ λευκῇ τῇ τε πυρρᾷ σκευῇ χρώμενοι, τὰ ἅρματα εὐθὺς καθῆκαν· τῶν δὲ δὴ πρασίνων τῶν τε Οὐενετίων μηδ᾿ ὡς εἰσελθόντων, ὁ Νέρων τὰ ἆθλα τοῖς ἵπποις αὐτὸς ἔθηκε, καὶ ἡ ἱπποδρομία ἐτελέσθη. ἐλυπεῖτο δὲ καὶ ἡ Ἀγριππῖνα μηκέτι τῶν ἐν τῷ παλατίῳ διὰ τὴν Ἀκτὴν μάλιστα κυριεύουσα. D ἡ δὲ δὴ Ἀκτὴ ἐπέπρακτο μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας, ἀγαπηθεῖσα δὲ ὑπὸ τοῦ Νέρωνος, ἔς τε τὸ τοῦ Ἀττάλου γένος ἐσεποιήθη, καὶ πολὺ καὶ ὑπὲρ τὴν Ὀκταουΐαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἠγαπήθη. ἡ οὖν Ἀγριππῖνα διά τε ἄλλα καὶ διὰ ταῦτ᾿ ἀγανακτοῦσα, τὸ μὲν πρῶτον νουθετεῖν αὐτὸν ἐπειρᾶτο, καὶ τῶν συνόντων αὐτῷ τοὺς μὲν πληγαῖς ᾐκίζετο, τοὺς δὲ ἐκποδὼν ἐποιεῖτο· ὡς δὲ οὐδὲν ἐπέραινεν, ὑπερήλγησε, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὅτι, Ἐγώ σε αὐτοκράτορα ἀπέδειξα· ὥσπερ ἀφελέσθαι τὴν μοναρχίαν αὐτοῦ δυ- E ναμένη. οὐ γὰρ ἠπίστατο ὅτι πᾶσα ἰσχὺς αὐταρχὲς παρ᾿ ἰδιώτου δοθεῖσά τῳ, τοῦ τε δόντος αὐτὴν εὐθὺς ἀπαλλάττεται, καὶ τῷ λαβόντι κατ᾿ ἐκείνου συγγίνεται. τὸν δὲ Βρεττανικὸν φαρμάκῳ δολοφονήσας ὁ Νέρων, ἐπειδὴ πελιδνὸς ὑπὸ τοῦ φαρμάκου ἐγένετο, γύψῳ ἔχρισεν· ὑετὸς δὲ διὰ τῆς ἀγορᾶς αὐτοῦ ἀγομένου πολὺς

† αὐτῷ. † Steph. δηλοῖ περὶ * Leuncl. * διαπεπραγμένων

ὑγρᾶς ἔτι οὔσης τῆς γύψου, ἐπιπεσὸν, πάσας αὐτὴν ἀπέκλυσεν, ὥστε τὸ δεινὸν μὴ μόνον ἀκούεσθαι, ἀλλὰ καὶ ὁρᾶσθαι. μετὰ δὲ τοῦτ᾽ ἐκφρενεῖν δυσπρεπῶς ἤρξατο, καὶ πολλὰ μὲν οἴκοι, πολλὰ δὲ ἐν τῇ ἄλλῃ πόλει καὶ νύκτωρ καὶ μεθ᾽ ἡμέραν ἐπικρυπτόμενος πη ἠσέλγαινεν· ἔς τε καπηλεῖα ἐσῄει, καὶ πανταχόσε, ὡς καὶ ἰδιώτης, ἐπλανᾶτο. πληγαί τε ἐκ τούτων καὶ ὕβρεις συχναὶ ἐγίνοντο. καὶ τῇ μητρὶ δὲ ἤδη φανερῶς ἐκπεπολέμωτο. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ὅσα καθ᾽ ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, ἡμέραν καὶ ἔλεγον ἐς ἀλλήλους καὶ ἔπραττον, ἐξῄει μὲν ἐκ τοῦ παλατίου, οὐ μέντοι καὶ πάντα ἐδημοσιεύετο, ἀλλὰ κατείκαζον αὐτὰ καὶ ἐλογοποίουν † ἄλλα ἄλλως. πρός γὰρ δὴ τὴν πονηρίαν τήν τε ἀσέλγειαν σφῶν, τά τε ἐνδεχόμενα γίνεσθαι ὡς γεγονότα διεθρυλεῖτο, καὶ τὰ πιθανότητά τινα λεχθῆναι ἔχοντα, ὡς καὶ ἀληθῆ, ἐπιστεύετο. τότε δὲ πρῶτον ἰδόντες αὐτὴν ἄνευ δορυφόρων, οἱ μὲν πολλοὶ ἐφυλάττοντο μηδ᾽ ἐκ συντυχίας αὐτῇ συμμῖξαι· εἰ δέ που τις καὶ συνέτυχε, διὰ ταχέων ἄν, μηδὲν εἰπών, ἀπηλλάγη. ἐν δέ τινι θέᾳ ἄνδρες ταύρους ἀπὸ ἵππων, συμπαραθέοντές σφισι, κατέστρεφον· τετρακοσίας τε ἄρκτους καὶ τριακοσίους λέοντας οἱ ἱππῆς οἱ σωματοφύλακες τοῦ Νέρωνος κατηκόντισαν· ὅτε καὶ ἱππῆς ἐκ τοῦ τέλους τριάκοντα ἐμονομάχησαν. ἐν μὲν δὴ οὖν τῷ φανερῷ ταῦτ᾽ ἐποίει· κρύφα δὲ νύκτωρ ἐκώμαζε κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν, ὑβρίζων ἐς τὰς γυναῖκας, ἀσελγαίνων ἐς τὰ μειράκια, ἀποδύων τοὺς ἀπαντῶντας, παίων, τιτρώσκων, φονεύων. καὶ ἐδόκει μέν πως λανθάνειν, (καὶ γὰρ ἐσθῆσι ποικίλαις καὶ κόμαις περιθέτοις ἄλλοτε ἄλλως ἐχρῆτο) ἠλέγχετο δὲ ἔκ τε τῆς ἀκολουθίας, καὶ ἐκ τῶν ἔργων. οὐδεὶς γὰρ ἂν τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἀδεῶς οὕτως ποιῆσαι ἐτόλμησεν. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ οἴκοι μένειν ἀσφαλὲς οὐδενὶ ἐγίγνετο, ἀλλὰ καὶ ἐς ἐργαστήρια καὶ οἰκίας ἐσεπήδα. Ἰούλιος οὖν τις Μοντανὸς βουλευτὴς, ἀγανακτήσας ὑπὲρ τῆς γυναικὸς, προσέπεσέ τε αὐτῷ, καὶ πληγὰς πολλὰς ἐνεφόρησεν ὥσθ᾽ ὑπὸ τῶν ὑπωπίων συχνὰς αὐτὸν ἡμέρας κρυφθῆναι· καὶ ἔπαθεν ἐπὶ τούτῳ δεινὸν οὐδέν. ὁ γὰρ Νέρων, ἐκ συντυχίας ἄλλως ὑβρίσθαι νομίσας, † οὐδεμίαν ὀργὴν ἐποιεῖτο, εἰ μὴ ἐπέστειλεν αὐτῷ συγγνώμην † αἰτούμενος. ὡς γὰρ ἀναγνοὺς ὁ

† Steph. ἄλλοι ἄλλως.

† οὐδεμίαν ἂν ὀργὴν ἐποιήσατο, † αἰτούμενος. αἰανεῖ γὰρ

A de cœlo omne gypsū, quod adhuc † molle & tenerum erat, sublatum est, vt nefarium scelus non solum audiretur ab omnibus, sed etiam apertū ante omnium oculos poneretur. Post hæc incipit palam insanire, multa domi, multa in superiore parte vrbis, noctu atque interdiu latitans libidinose facere, in cauponas ingredi, & vt priuatꝰ omnia loca peruagari. Qua ex re multis vulnera & † graues iniuriæ inferebantur. Iā matri palā & aperte inimicus erat, fiebatq; ex eo, vt multa, quæ B quotidie fere contra se dicerent facerentve, proferrentur extra palatium, licet omnia [a] in ore vulgi nō versarentur. Multa varie dici, multaque coniici ex vtriusque nequitia atque libidine solebant: nam quæ facta fuerant, nunquam pro factis diuulgabantur: quæque aliquo modo credibilia erant, pro veris credebantur. Tum primum multi, quum viderent eam absque satellitibus, cauebant, ne facti obuiam cum ea sermones conferrent. C Quod si quis ei aliquo casu atque fortuna occurrisset, statim nullo habito sermone discedebat. Per id tempus editum est spectaculum, in quo homines in equis insidentes, magno cursu atque impetu in tauros facto, eos occiderunt: tum ab equitibus stipatoribus corporis Neronis quadringenti visi cum trecentis leonibus hastis transfixi sunt, viri que equestris ordinis triginta munus gladiatorium obierunt. Quum autem hæc aperte faceret, tum occulte noctu D per totam vrbem debacchabatur: mulieribus puerisque stuprum inferebat: spoliabatque eos, qui sibi fierent obuiam; percutiebat, vulnerabat, occidebat. Quumque hæc faceret, putabat clam homines esse, propterea quod variis generibus vestium, & appositis comis vteretur: sed ex comitatu, factisque, facile agnoscebatur. Nec enim esset ausus quisquam tot & tantas res securo animo facere. Nam domi esse nulli tutum erat, Nerone in domos atque E officinas insultante. Itaque Iulius Montanus senator commotus vxoris causa, facto in Neronem impetu, ei multas plagas inflixit; ita vt per multos dies in conspectum hominum [b] non venerit. Quæ res Montano nullum damnum attulit. [c] cui Nero ne iratus quidem omnino fuisset, etsi putabat se iniuriam accepisse, nisi ipse veniam per literas petiuisset. Quibus literis lectis

† humidum erat, ablutis.

† frequentes

[a] nō diuulgarentur sed alia de eis aliter coniectarēt, ac rumores spargerēt. Nam propter ipsorum improbitate ac libidine, tā ea quæ poterant contigisse, tamquam facta passim diuulgabantur: tum qua probabilitatem quādā habebant, tam vera credebantur.

[b] pro liuidis illis plagis nō

[c] Quippe Nero, qui fortuito casu aliquos se læsum putabat, nihil iræ commendare: concepisset, nisi

a *Non ipsum ergo se interfecit, qui Neronem verberat?*
‡ *& cetera natabant,*
b *Accusatus est & Seneca, quum ob alia quædã, tum quod*
‡ *inueheretur in eos, qui cum*
† *inuisos reddebat, quum*
* *reginis & libertis adularetur, ac*
c *super quibus epulabatur.*
d *Sic me Cæsarem videas.*

A Nero ita respondit: a Non ergo percussor Neronis seipsum vita iã spoliauit? Quũ aũt in theatro quodã spectacula præberet, primum eodẽ theatro derepẽte aqua maris expleto, in qua pisces ‡ & alia animalia natabant, bellum nauale Persarum cum Atheniensibus fecit: deinde subito aquam eduxit, exsiccatoque solo, rursum multos pedites, non modo binos, sed etiã cõfertos parib. vtrinq; numeris cõgredi iussit. Post hæc secuta sũt certamina iudicialia, ex quib. multi exsulauerunt, multi interfecti sunt. b In his Seneca reus fact' est multorũ scelerũ, sed pserrim ꝙ cũ Agrippina rem haberet. B Nec enim in hac re solum, sed in plerisq; aliis contra facere visus est, quam philosophabatur. Quum.n. tyrannidem improbaret, tyranni præceptor erat: quumque ‡ insultaret iis qui cum principibus versarentur, ipse a palatio nõ discedebat. Assentatores † detestabatur, quũ ipse * reginas coleret & libertos, ac laudationes quorundã componeret. Reprehendebat diuites is, cuius facultates erant ter millies sestertium: quique luxum aliorum damnabat, quingentos tripodas habuit de ligno cedrino, pedibus eburneis, C similes & pares inter se, c in quibus cœnabat. Ex quibus omnibus ea, quæ sunt his consentanea, quæque ipse libidinose fecit, facile intelligi possũt. Nuptias enim cum [nobilissima atque] illustrissima fœmina cõtraxit: delectabatur exoletis, idq; Neronẽ facere docuerat; etsi antea tanta fuerat in morum seueritate, vt ab eo peteret ne se oscularetur, neve vna secũ cœnandi causa discumberet. Cum Nerone autẽ M. Saluius Otho tanta morũ similitudine & societate scelerum coniunctus D erat, vt Neroni aliquando dixerit; d Tu me quoq; Cæsarem videbis. Quod dictum ei nihil obfuit: tantum Nero respondit, Te vero [inquit] ne consulem quidẽ videbo. Huic Sabinam nobilem fœminam, abductam a viro, vxorem dedit, cum qua vterque pariter rem habebat. Cuius rei causa Agrippina metuens, ne ea Neroni nuberet, (valde enim eam amare cœperat) facinus nefarium est ausa. Nam quasi non esset satis graue dictu, quod Claudium patruum præstigiis quibusdam, & E libidinosis aspectibus atque osculis in amorem suum illexisset; tentauit eodem modo Neronem sub suam potestatem subiicere: quod an vere factum sit,

Νέρων τὰ γράμματα ἔφη, * Οὐκοῦν ἤδη, Νέρωνα τύπτων, αὑτὸν κατεχρήσατο; ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ θέας ἐπιτελῶν, εἶτα πληρώσας ἐξαίφνης τὸ θέατρον ὕδατος θαλασσίου, ὥστε καὶ ἰχθύας καὶ † κτήνη ἐν αὐτῷ νήχεσθαι, ναυμαχίαν τε ἐποίησε Περσῶν δή τινων καὶ Ἀθηναίων· καὶ μετ' αὐτὴν τό, τε ὕδωρ εὐθὺς ἐξήγαγε, καὶ ξηράνας τὸ δάπεδον, πεζοὺς πάλιν οὐχ ὅπως ἕνα πρὸς ἕνα, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἅμα πρὸς ἴσους συνέβαλεν. ἐγένοντο δὲ μετὰ ταῦτα καὶ δικανικοὶ ἀγῶνες· ἐξ ὧν καὶ αὐτῶν συχνοὶ καὶ ἔφυγον καὶ ἀπέθανον. ἐνεκλήθη δὲ καὶ ὁ Σενέκας ἄλλα τε, καὶ ὅτι τῇ Ἀγριππίνῃ συνεγίνετο. οὐ μόνον δὲ καὶ ἐν τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις πάντα τὰ ἐναντιώτατα οἷς ἐφιλοσόφει ποιῶν ἠλέγχθη. καὶ γὰρ τυραννίδος κατηγορῶν, τυραννοδιδάσκαλος ἐγίνετο· καὶ τῶν συνόντων τοῖς δυνάσταις κατατρέχων, οὐκ ἀφίστατο τοῦ παλατίου· τούς τε κολακεύοντάς τινα διαβάλλων, αὐτὸς καὶ τὰς βασιλίδας καὶ τοὺς ἐξελευθέρους ἐθώπευε, καὶ ποιῶν καὶ ἐγκώμια συνετίθει· τοῖς τε πλουτοῦσιν ἐγκαλῶν, οὐσίαν ἑπτακισχιλίων καὶ πεντακοσίων μυριάδων ἐκτήσατο· καὶ τὰς πολυτελείας τῶν ἄλλων αἰτιώμενος, πεντακοσίους τρίποδας κεδρίνου ξύλου ἐλεφαντόποδας ἴσους καὶ ὁμοίους εἶχε, καὶ ἐπ' αὐτῶν εἱστιᾶτο. τοῦτο γὰρ εἰπών, καὶ τἄλλα τὰ ἀκόλουθα αὐτῷ δεδήλωκα, τὰς ἀσελγείας, ἃς πράττων, γάμον τε ἐπιφανέστατον ἔγημε, καὶ μειρακίοις ἐξώροις ἔχαιρε, καὶ τοῦτο καὶ τὸν Νέρωνα ποιεῖν ἐδίδαξε· καίτοι τοσαύτῃ πρόσθεν αὐστηρότητι τῶν τρόπων χρώμενος, ὥστε καὶ αἰτήσασθαι παρ' αὐτοῦ, μήτε φιλεῖν αὐτόν, μήτε συσσιτεῖν αὐτῷ. ἦν δέ τις Μάρκος Σαλούιος Ὄθων, ὃς οὕτως ἔκ τε τῆς ὁμοιότητος τῶν τρόπων καὶ τῆς κοινωνίας τῶν ἁμαρτημάτων τῷ Νέρωνι ᾠκείωτο, ὥστε καὶ εἰπών ποτε πρὸς αὐτόν, Οὕτω με Καίσαρα ἴδοις, οὐδὲν διὰ τοῦτο κακὸν ἔπαθεν, ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον ἀντήκουσεν ὅτι, Οὐδὲ ὕπατόν σε ὄψομαι. τούτῳ τὴν Σαβῖναν ἐξ εὐπατριδῶν οὖσαν ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἀποσπάσας ἔδωκε, καὶ αὐτῇ ἀμφότεροι ἅμα ἐχρῶντο. φοβηθεῖσα οὖν ἡ Ἀγριππῖνα μὴ γήμηται τῷ Νέρωνι, (δεινῶς γὰρ ἤδη αὐτῆς ἐρᾶν ἤρξατο) ἔργον ἀνοσιώτατον ἐτόλμησεν. ὥσπερ γὰρ οὐχ † ἱκανὸν ἐς μυθολογίαν, ὅτι τὸν Κλαύδιον ἐς ἔρωτα αὑτῆς ταῖς τε γοητείαις, καὶ ἀκολασίαις καὶ τῶν βλεμμάτων καὶ τῶν φιλημάτων ὑπηγάγετο, ἐπεχείρησε καὶ τὸν Νέρωνα ὁμοίως καταδουλώσασθαι. ἀλλ' † ἐκεῖνο μὲν εἴτ' ἀληθῶς ἐγένετο,

* ἢ ἂν
† Sylb. κήτη
† Steph. ἱκανῶς
† ἀλλὰ

εἴτε

εἴτε πρὸς τὸν τρόπον † αὐτῆς ἐπλάσθη, οὐκ οἶδα· ἃ δὲ δὴ πρὸς πάντων ὡμολόγηται, λέγω, ὅτι ἑταίραν τινὰ τῇ Ἀγριππίνῃ ὁμοίαν ὁ Νέρων δι' αὐτὸ τοῦτο ἐς τὰ μάλιστα ἠγάπησε· καὶ αὐτῇ τε ἐκείνῃ προσπαίζων, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐνδεικνύμενος, ἔλεγεν ὅτι καὶ τῇ μητρὶ ὁμιλοίη. μαθοῦσα δὲ ταῦθ' ἡ Σαβῖνα, ἀνέπεισε τὸν Νέρωνα ὡς καὶ ἐπιβουλεύουσάν οἱ, αὐτὴν διολέσαι. καὶ αὐτὸν καὶ ὁ Σενέκας, ὡς πολλοῖς καὶ ἀξιοπίστοις ἀνδράσιν εἴρηται, παρώξυνεν, εἴτ' οὖν τὸ ἔγκλημα τὸ καθ' ἑαυτοῦ † ἐπηλυγάσασθαι βουληθεὶς, εἴτε καὶ τὸν Νέρωνα ἐς μιαιφονίαν ἀνόσιον προσαγαγεῖν ἐθελήσας, ἵν' ὡς τάχιστα καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων ἀπόληται. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐκ τοῦ προφανοῦς ὤκνουν τὸ ἔργον, καὶ κρύφα διὰ φαρμάκων οὐκ εἶχον αὐτὴν ἀνελεῖν, (πάντα γὰρ ἐκείνη ἰσχυρῶς ἐφυλάσσετο) ναῦν ἰδόντες ἐν τῷ θεάτρῳ διαλυομένην τε αὐτὴν † ἐφ' ἑαυτῆς, καί τινα θηρία ἀφιεῖσαν, καὶ συνισταμένην αὖ πάλιν, ὥστε καὶ ἐρρῶσθαι, τοιαύτην ἑτέραν ταχέως ἐναυπηγήσαντο. ὡς δ' ἥ τε ναῦς ἐγεγόνει, καὶ ἡ Ἀγριππῖνα † ἐθεραπεύετο, (πάντα γὰρ τρόπον ἐκολάκευεν αὐτὴν, ἵνα μή τι ὑποτοπήσασα φυλάξηται) ἐν μὲν τῇ Ῥώμῃ οὐδὲν ἐτόλμησε ποιῆσαι, μὴ καὶ ἐκδημοσιευθείη τὸ μίασμα· πόῤῥω δὲ ἐς τὴν Καμπανίαν ἀπάρας, καὶ παραλαβὼν τὴν μητέρα, ἔπλευσεν ἐπ' αὐτῆς ἐκείνης τῆς νεὼς λαμπρότατα κεκοσμημένης, ὡς καὶ ἐπιθυμίαν αὐτῇ ἐμβαλεῖν ἀεί ποτε τῇ νηῒ χρῆσθαι. ἐλθών τε εἰς Βαύλους, δεῖπνά τε πολυτελέστατα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐποίησε, καὶ τὴν μητέρα ἐν αὐτοῖς φιλοφρόνως εἱστίασεν. ἀπούσης τε πάνυ ποθεῖν ἐπλάττετο, καὶ παρούσης ὑπερηγάπαζετο· αἰτεῖν τε ἐκέλευεν ὅ, τι βούλοιτο, καὶ μὴ αἰτούσῃ πολλὰ ἐχαρίζετο· ἐπεὶ † δ' ἐνταῦθ', οὕτω δὴ ἀπὸ τοῦ δείπνου περὶ μέσας νύκτας περιλαμβάνει τε αὐτὴν, καὶ πρὸς τὸ στέρνον προσαγαγὼν, καὶ φιλήσας καὶ τὰ ὄμματα καὶ τὰς χεῖρας, Μῆτέρ τε, εἰπὼν, ἔρρωσό μοι καὶ ὑγίαινε· ἐν γάρ σοι καὶ ἐγὼ ζῶ, καὶ διὰ σὲ βασιλεύω· παρέδωκεν αὐτὴν Ἀνικήτῳ ἀπελευθέρῳ, ὡς καὶ κομιοῦντι οἴκαδε ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ κατεσκευασμένου. ἀλλ' οὐ γὰρ ἠνέγκεν ἡ θάλασσα τὴν μέλλουσαν ἐπ' αὐτῇ τραγῳδίαν ἔσεσθαι, οὐδ' ὑπέμεινε τὴν ψευδολογίαν τὴν αἰσχρουργίας ἀναδέξασθαι. διελύθη μὲν ἡ ναῦς, καὶ ἡ Ἀγριππῖνα ἐς τὸ ὕδωρ ἐξέπεσεν· οὐ μέντοι καὶ ἀπέθανεν, ἀλλὰ (καίτοι καὶ ἐν σκότῳ καὶ διακορὴς μέθης οὖσα, τῶν τε ναυτῶν ταῖς κώπαις ἐπ' αὐτὴν χρωμένων, ὥστε καὶ Ἀκερωνίαν Πῶλλαν τὴν συμπλοῦν αὐτῆς ἀποκτεῖναι) διεσώθη· καὶ ἐλθοῦσα οἴκαδε, οὔτε προσεποιήσατο, οὔτ' ἐξέφηνε τὸ ἐπιβούλευμα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν υἱὸν ἔπεμψε κατὰ τάχος, καὶ τό, τε συμβεβηκὸς αὐτῇ, ὡς κατὰ τύχην συμπεπτωκὸς, † ἔλεγε, καὶ ὅτι σώζοιτο † εὐηγγελίζετο δῆθεν αὐτῷ. ἀκούσας δὲ τοῦθ' ὁ Νέρων, οὐκ ἐκαρτέρησεν, ἀλλὰ καὶ τὸν πεμφθέντα, ὡς ἐπὶ τῇ αὐτοῦ σφαγῇ ἥκοντα, ἐκόλασε, καὶ ἐπὶ τὴν μητέρα τὸν Ἀνίκητον εὐθὺς μετὰ τῶν ναυτῶν ἀπέστειλε. τοῖς γὰρ δορυ-

Margin (Greek): † αὐτῆς — † ἐπηλυγάσασθαι — † ἀφ' ἑαυτῆς — † Sylburg ἐτεθεράπευτο, — † Steph. δ' ἦν ἐνταῦθ' — ἔλεξε, † εὐηγγέλιζε

A an propter mores ei⁹ cōfictū, pro certo nō habeo: ea vero refero, q̃ versantur in ore omniū, [a] fœminā æqualē & similē Agrippinæ ob hanc causā maxime ab eo amatā fuisse: [b] ad quā alludēs, atq; ē aliis aperiēs, dicebat se cū matre cōsuetudinē habere. Hac re cognita, Sabina p̃suasit Neroni, Agrippinā de medio tollere, q̃ ab ea diceret insidias ei parari. Ad id facin⁹ quoq;, vt à p̃ multis fide dignis hominib. dictū est, Seneca eū incitauit; siue † crimē à se deriuare cuperet, siue Neronē ad nefariā cędem B faciendā p̃ducere, vt eū quā celerrime dii hominesq; p̃derēt. Quod facin⁹ quū palā facere timeret, nec posset eā clā veneno tollere, (cauebat .n. diligēter omnia) quūq; vidissent in theatro nauim p̃ se dissolui, emissisq; ex se belluis q̃busdā rursū integrā & firmā cōsistere; alterā cōsimilē huic ędificari iussit. Qua naui ædificata, Agrippina maxime foueri, & quibuscunq; reb. poterat, coli cœpit, ne quid suspicata caueret. Sed quū Romę nihil facere esset ausus, ne scelus diuulgaretur, procul in Campaniā C profectus est, acceptaq; matre, in ea ipsa naui, magnificentissime atq; splendidissime ornata, [c] nauigauit. Id faciebat, vt illa in reliquū tēp⁹ eodē nauigio vti cuperet. Quū que Bau'os venisset, [d] magnificētissima cōuiuia p̃ multos dies egit: in his matrē amice & beneuole accipiebat, simulabatq; se absētis ei⁹ magno desiderio teneri: p̃sentē † osculabat̃, petere iubebat, si q̃d vellet; eiq; [e] multa ante q̃ peteret, cōcedebat. Post cœnæ tēp⁹ media nocte eā [sūma beneuolētia] cōplex⁹, atq; oculos ei⁹ & man⁹ osculat⁹, comitatusq; abeuntē, dixit; Mea mater D [f] vale mea causa, & cura valetudinē tuam: ego quidē certe tua causa viuo & regno. Post hęc eā tradidit Aniceto liberto, quasi is eā domū deducturus esset in naui, quā supra ad interitū eius cōparatā fuisse diximus. [g] Sed mare has futuras tragœdias in se p̃ferre nō potuit, neq; celare diuti⁹ fraudē nefarii sceleris. Licet .n. dissoluto nauigio Agrippina in mare ceciderit, nō tamē mortua est. Nā quū in tenebris esset, & plena vini, ac nautæ remis sic in eā vterēt̃, vt E Aceroniā Pollā, q̃ vna nauigabat, interficerēt; tamē salua & incolumis euasit. Post quā domū venit, omnia dissimulauit. nec .n. patefecit insidias, [h] sed nūtios de iis reb. ad filiū celeriter misit, quas sibi casu & fortuna dicebat euenisse, quodq; salua esset, ad eū euangelia mittere. His auditis reb⁹, Nero impotēti aīo nūtiū puniuit, tāq̃ ad se interficiēdū venisset. Mox Anicetū vna cū nautis aduersū matrē ire iubet. nec .n. hāc

Margin (Latin): [a] meretricē quamdam Agrippinæ similem ob hanc ipsam causam — [b] dumq; vel ipse cum ea luderet, vel aliis eam ostenderet, dicebat, — † crimen, quo ei impingebatur, caliginem quandam obducere cuperet, — [c] nauigauit: adeo quidē vt in ea cupiditatem excitarit, semper eo nauigio vtendi. — [d] sumptuosissima — † etiam abs- que etiam osculabatur, — [e] multa non petenti largiebatur. Eo quum deducta res esset, post cœnam, circa mediā noctem, amplectitur eā, pectori admotam, atq; oculos — [f] Vale mihi, ac salua esto. Nam in te tum ipse viuo, tum per te regno. — [g] Sed enim futuram supra se tragœdiam mare nō tulit, neq; mendacium de nefario facinore spargendum in se suscipere sustinuit: Quippe licet dissoluta — [h] sed ad filium celeriter misit, & casum expositum fuisse, quasi quæ fortuito sibi contigissent, sic latam tam se licet ... tiū de incolumitate sua impertiuit.

cædem prætorianis credidit. Hos vt vidit Agrippina, cognouitq; quamobrem venissent; repente de lecto desiluit, discissaq; veste, denudataque aluo, ait; Hanc tu percute Anicete, percute, quoniam peperit Neronem. Itaque Agrippina, Germanici filia, Agrippæ neptis, Augusti abneptis, à filio suo, cui regnum detulerat, & cuius causa præter alios, [multos] patrum quoque necauerat, interfecta est. Nero, postquam accepit eam mortuam esse, nō credidit. nimirum propter magnitudinem temerarii facinoris † diffidebat. Itaque cupiuit eam videre, & denudatam penitus conspexit. tum vulnera eius contemplatus, tandem magis nefarium sermonem habuit, quam cædes fuisset: Nesciebam (inquit) me tam pulchram matrē habere. Deinde pecuniam dedit prætorianis militib⁹, [a] videlicet vt multa facinora eiusdem generis libēter facerent: scripsitque ad senatum literas, [b] in quibus præter cætera enumerabat, quot scelerū conscia sibi fuisset, ab eaque sibi insidias esse factas, atque in eo deprehēsam, mortem sibi consciuisse. Quibus literis missis ad senatum, ille nocturno tempore tanto metu conturbabatur, vt de lecto repente prosiliret. Interdiu perterrefaciebāt eum tubicines ‡ auditi bellicum canere cū maximo tumultu, quo in loco Agrippinæ ossa sepulta erant. quamobrem alio migrabat. Quumque ibi idipsum ei accideret, perterritus alio proficiscebatur. Hęc dum Romam nuntiarentur, cæteri (etsi erant indignati) gaudebant. putabant enim ob eam causam eum omnino esse peniturū. Senatores vero cuncti se istis operibus Neronis lætari simulabant, congratulabantur ei, decernebantque multa, in quibus se putabant ei gratum facturos. Vnus Publius Thrasea Pætus, etsi venit in senatum, ac legi epistolā audiuit; tamen prius surrexit, quam aliquid statueretur, exiitq; foras propterea, quod ea quæ vellet dicere non posset; quæ autem posset, nollet. Cætera egit in eandem sententiam. nam ita dicere solebat: Si me tantum Nero interfectur⁹ esset, aliquam [c] tribuerem adulatoribus eius veniam: sed si eos, à quibus maxime laudabatur, sustulit sublaturusq; est, cur oportet frustra turpiter & seruiliter mori, quum munus naturæ explere liceat retēta libertate? De me enim (inquit) aliquis sermo habebitur in posterum: de iis nullus, nisi tantummodo eos interfectos fuisse. Quumque Thrasea esset eiusmodi, tū ita de se dicere solebat; Nero me potest occidere, lædere certe nō potest.

Ne-

† diffidentia ei suborta est. Itaque vt testis ipsemet inspector esse cupiuit, & prorsus denudatā vidit.

a Vt multa scilicet talia fieri optarēt:

b in quibus quum alia enumerabat, quorum sibi fuisset conscia, tum quod filio struxisset insidias,

‡ auditi ex eo loco bellicum

c tribuerem aliis nimium adulantibus et veniam: at si complures ex iis etiam, qui eum maxime laudabant, partim sustulit, partim perditurus est, quid attinet frustra se turpiter gerentem, seruilem in modum mori, quum ingenuorum more debitum natura persoluere liceat.

A φόρησιν οὐκ ἐπίστευσε τὸν θάνατον αὐτῆς. ἰδοῦσα δὲ σφᾶς ἐκείνη, ἔγνω τε ἐφ᾽ ἃ ἥκουσι, καὶ ἀναπηδήσασα ἐκ τῆς κοίτης, τήν τε ἐσθῆτα περιερρήξατο, καὶ τὴν γαστέρα ἀπογυμνώσασα, Παῖε ταύτην (ἔφη) Ἀνίκητε, παῖε, ὅτι Νέρωνα ἔτεκεν. οὕτω μὲν ἡ Ἀγριππῖνα ἡ τοῦ Γερμανικοῦ θυγάτηρ, ἡ τοῦ Ἀγρίππου † ἔκγονος, ἡ τοῦ Αὐγούστου ἀπόγονος, ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ υἱέος, ᾧ τὸ κράτος ἐδεδώκει, δι᾽ ὃν ἄλλους τε καὶ τὸν θεῖον ἀπεκτόνει, κατεσφάγη. B μαθὼν δὲ ὁ Νέρων, ὅτι τέθνηκεν, οὐκ ἐπίστευσεν· ὑπὸ γὰρ τοῦ μεγέθους τοῦ τολμήματος ἀπιστία αὐτῷ ὑπεχύθη· καὶ διὰ τοῦτο αὐτόπτης ἐπιθυμῆσαι τοῦ πάθους γενέσθαι· καὶ αὐτήν τε πᾶσαν εἶδε γυμνώσας, καὶ τὰ τραύματα αὐτῆς ἐπεσκέψατο· καὶ τέλος, πολὺ καὶ τοῦ φόνου ἀνοσιώτερον ἔπος ἐφθέγξατο· εἶπε γὰρ ὅτι, Οὐκ ᾔδειν ὅτι οὕτω καλὴν μητέρα εἶχον. καὶ τοῖς τε δορυφόροις ἀργύριον ἔδωκεν, ἵνα δηλονότι πολλὰ τοιαῦτα γίνεσθαι εὔχωνται· καὶ τῇ γερουσίᾳ ἐπέστειλεν, ἄλλα τε ὅσα συνῄδει αὐτῇ καταριθμῶν, C καὶ ὅτι ἐπεβούλευσέ τε αὐτῷ, καὶ φωραθεῖσα ἑαυτὴν διεχειρίσατο. καὶ ἡ μὲν βουλὴ ταῦτα † ἀπίστευεν· αὐτὸς δὲ τῆς τε νυκτὸς ἐξεπλήττετο, ὥστε καὶ ἐκ τῆς εὐνῆς ἐξαπιναίως ἀναπηδᾶν. καὶ μεθ᾽ ἡμέραν ὑπὸ σαλπίγγων δή τινων πολεμικόν τι καὶ θορυβῶδες ἐκ τοῦ χωρίου ἐν ᾧ τὰ τῆς Ἀγριππίνης ὀστᾶ ἔκειτο, ἠχουσῶν, ἐδειματοῦτο. διὸ καὶ ἄλλοσε ᾔει· ἐπειδὴ καὶ ταῦθα τὰ αὐτὰ αὐτῷ συνέβαινεν, ἄλλοσε ἐμπλήκτως μεθίστατο. οἱ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἄνθρωποι, ἀκούοντες ταῦτα, καίπερ ἀχθόμενοι, ἔχαιρον, νομίζοντες αὐτὸν ἐκ D τούτου γε πάντως ἀπολεῖσθαι. τῶν δὲ βουλευτῶν οἱ μὲν ἄλλοι πάντες προσεποιοῦντο χαίρειν ἐπὶ τοῖς γεγονόσι, καὶ συνήδοντο δῆθεν τῷ Νέρωνι, καὶ ἐψηφίζοντο πολλὰ οἷς ᾤοντο αὐτῷ χαριεῖσθαι. ὁ Πούπλιος δὲ δὴ Θρασέας Παῖτος ἦλθε μὲν ἐς τὸ συνέδριον, καὶ τῆς ἐπιστολῆς ἐπήκουσεν· ἀναγνωσθείσης δὲ αὐτῆς ἐξανέστη τε εὐθὺς, πρίν τι καὶ ὁτιοῦν ἀποφήνασθαι, καὶ ἐξῆλθε, διότι ἃ μὲν ἤθελεν εἰπεῖν, οὐκ ἐδύνατο, ἃ δὲ ἠδύνατο, οὐκ ἤθελεν. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ τὰ ἄλλα πάντα διῆγεν· ἔλεγε γὰρ ὅτι, Εἰ μὲν ἐμὲ μόνον ὁ Νέρων φονεύσειν E ἔμελλε, πολλὴν ἂν εἶχον τοῖς ἄλλοις ‡ ὑπερκολακεύουσιν αὐτὸν συγγνώμην· εἰ δὲ καὶ ἐκείνων τῶν σφόδρα αὐτὸν ἐπαινούντων πολλοὺς, τοὺς μὲν ἀνάλωκε, τοὺς δὲ καὶ ἀπολέσει, τί χρὴ μάτην ἀσχημονοῦντα δουλοπρεπῶς φθαρῆναι, ἐξὸν ἐλευθερίως ἀποδοῦναι τῇ φύσει τὸ ὀφειλόμενον; ἐμοῦ μὲν γὰρ πέρι καὶ ἔπειτα λόγος τις ἔσται, τούτων δὲ, πλὴν καὶ αὐτοῦ τούτου ὅτι ἐσφάγησαν, οὐδείς. τοιοῦτος μὲν ὁ Θρασέας ἐγένετο, καὶ τοῦτο ἀεὶ πρὸς ἑαυτὸν ἔλεγεν· Ὁ μὲν Νέρων ἀποκτεῖναί με δύναται, βλάψαι δὲ οὔ.

Νέρωνα

† ἐγγόνη

† ἐπίστευε

‡ Sylburg. τοῖς ὑπερκολακεύουσιν αὐτὸν

Νέρωνα δὲ μετὰ τὸν τῆς μητρὸς φόνον εἰσιόντα ἐς τὴν Ῥώμην δημοσίᾳ μὲν ἐθεράπευον, ἰδίᾳ δέ, ἐν ᾧ γε καὶ παρρησιάσασθαί τινες ἀσφαλῶς ἐδύναντο, καὶ μάλα αὐτὸν ἐσπάραττον. τοῦτο μὲν γάρ, μολγόν τινα ἀπ' ἀνδριάντος αὐτοῦ νύκτωρ ἀπεκρέμασαν, ἐνδεικνύμενοι ὅτι ἐς ἐκεῖνον αὐτὸν δέοι ἐμβεβλῆσθαι· τοῦτο δέ, παιδίον ἐς τὴν ἀγορὰν ῥίψαντες, προσέδησαν αὐτῷ πινάκιον, λέγον, Οὐκ ἀναιροῦμαί σε, ἵνα μὴ τὴν μητέρα ἀποσφάξῃς. καὶ ἦν μὲν καὶ ἀναγινώσκειν πολλαχόθι ὁμοίως γεγραμμένον,

Νέρων, Ὀρέστης, Ἀλκμαίων, μητροκτόνοι.

ἦν δὲ καὶ ἀκούειν αὐτὸ τοῦτο λεγόντων ὅτι, Νέρων τὴν μητέρα ἀνεχρήσατο. συχνοὶ γὰρ ὡς καὶ λελαληκότας τινὰς αὐτὸ ἐσήγγελλον, οὐχ οὕτως ἵν' ἐκείνους ἀπολέσωσιν, ὡς ἵνα τὸν Νέρωνα διαβάλωσιν· ὅθεν οὐδεμίαν τοιαύτην δίκην προσίετο, ἤτοι μὴ βουλόμενος ἐπὶ πλεῖον δι' αὐτῆς τὴν φήμην ἐπαυξῆσαι, ἢ καὶ καταφρονῶν ἤδη τῶν λεγομένων. ὁ μέντοι ἥλιος σύμπας ἐν μέσαις ταῖς θυσίαις ταῖς ἐπὶ τῇ Ἀγριππίνῃ κατὰ τὸ ψήφισμα γινομέναις ἐξέλιπεν, ὥστε καὶ ἀστέρας † ἐκφῆναι· καὶ οἱ ἐλέφαντες οἱ τὸ τοῦ Αὐγούστου ἁρμάμαξαν ἄγοντες, ἐς μὲν τὸν ἱππόδρομον ἐσῆλθον, καὶ μέχρι τῆς τῶν βουλευτῶν ἕδρας ἀφίκοντο· γενόμενοι δ' ἐνταῦθα ἔστησαν, καὶ περαιτέρω οὐ προεχώρησαν. καὶ ὃ δὴ καὶ μάλιστα ἄν τις ἐτεκμήρατο ἐκ τοῦ δαιμονίου γεγονέναι, σκηπτός ποτε τὸ δεῖπνον αὐτοῦ πᾶν ἐσφερόμενον οἱ κατέφλεξεν, ὥσπερ τις ἅρπυια τὰ σιτία αὐτοῦ ἀφαιρούμενος. οὐ μὴν ἀλλ' αὐτὸς καὶ Δομιτίαν τὴν τηθίδα φαρμάκῳ δολοφονήσας, τὰ ἐν ταῖς Βαΐαις τῇ τε Ῥαβεννίδι θαλάσσῃ κτήματα αὐτῆς ἀφείλετο· ἐν οἷς καὶ ‡ νικητήρια ἃ δὴ μεγαλοπρεπῆ κατεσκεύασεν, ἃ καὶ δεῦρο αἰεὶ ἐπιδ... δὴ τῇ μητρὶ καὶ ἑορτὴν μεγίστην δὴ καὶ πολυτελεστάτην ἐποίησεν, ὥστε ἐν πέντε καὶ ἓξ ἅμα θεάτροις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας πανηγυρίσαι· ὅτε δὴ καὶ ἐλέφας ἀνήχθη ἐς τὰς ἀνωτάτω τοῦ θεάτρου ἁψῖδας, καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ σχοινίων κατέδραμεν ἀναβάτην φέρων. ἐκεῖνο † δεῖξαι καὶ αἴσχιστον καὶ δεινότατον ἅμα ἐγένετο, ὅτι καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες οὐχ ὅπως ἱππικοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος ἐς τὴν ὀρχήστραν, καὶ ἐς τὸν ἱππόδρομον, τό, τε θέατρον τὸ κυνηγετικὸν εἰσῆλθον ὥσπερ οἱ ἀτιμότατοι· καὶ ηὔλησάν τινες αὐτῶν καὶ ὠρχήσαντο, τραγῳδίας τε καὶ κωμῳδίας ὑπεκρίναντο, καὶ ἐκιθαρῴδησαν· ἵππους τε ἤλασαν, καὶ θηρία ἀπέκτειναν, καὶ ἐμονομάχησαν, οἱ μὲν ἐθελονταί, οἱ δὲ καὶ πάνυ ἄκοντες. καὶ εἶδον οἱ τότε ἄνθρωποι τὰ γένη τὰ μεγάλα, τοὺς Φουρίους, τοὺς Φαβίους, τοὺς Πορκίους, τοὺς Οὐαλερίους, τἆλλα πάντα ὧν τὰ τρόπαια, ὧν οἱ ναοὶ ἑωρῶντο, κάτω τε ἑστηκότας καὶ τοιαῦτα δρῶντας, ὧν ἔνια οὐδ' ὑπ' ἄλλων

† Leuncl. ἐκφανῆναι.

‡ Sylb. νικητήρια

Sylburg. [illegible]

A Neronem in vrbem venientem, matre interfecta, omnes publice colebant: priuatim autem, quoties tuto & libere loqui poterant, carpebant & vellicabant. nam culeum in quadam statua ipsius de nocte suspenderunt, vt ex eo significarent, Neronem in culeum coniici oportere: exposueruntque puerulum in foro, alligata ad eum tabella, in qua scriptum erat: Non te tollo, ne matrem occidas. Legebatur in plerisque locis scriptum,

[a] *Nero, Orestes, Alcmaeon, matricidae.*

B Audire licebat, qui dicerent, Nero matrem interfecit; eosque multi deferebant, magis vt Neronem criminarentur, quam vt istis interitum afferrent. [b] Cuius rei ipse nullam pœnam reposcebat, vel ne fama magis omnium sermone percrebesceret, vel quod sermones habitos de iis rebus iam contemneret. Cæterum in mediis sacrificiis, quæ Agrippinæ causa fiebant decreto senatus, sol omnino defecit, adeo vt stellæ viderentur. præterea C elephanti, qui currum Augusti [c] egerant, in circum ingressi, quum eo vsque, vbi senatores sederant, venissent; non vltra progressi, constiterunt. Et, quod maxime coniicere licet diuinitus accidisse, cœna quæ ad eum perferebatur, tota fulmine deflagrauit: quasi harpyia quædā cibos ei eriperet. Porro Domitiā amitā suā veneno [d] sustulit, ac bonis eius, quæ Baiis & in mari Rauennati erant, ablatis; in iis [e] magnifica trophæa statuit, quæ ad nostram ætatem vigent. Ludos maximos & [f] magnificentissimos in honorem matris D fecit. nam simul in quinque sexve theatris complures dies festos egit. Quo tempore elephas introductus in theatrum, in summum eius fornicem conscendit, atque inde vehens hominem in fune [g] ambulauit. Id vero turpissimum visu, atque grauissimum fuit, quod viri fœminęque, non solum equestris, sed etiam senatorii ordinis, in orchestram, & circum, & amphitheatrum ingressi sunt vt [h] homines turpissimi atque inhonestissimi: nonnulliq; eorum tibiis cecinerunt, saltauerunt, tra- E gœdias & comœdias egerunt, cithaœdi fuerunt, equos agitauerunt, belluas occiderunt, munus gladiatorium obierunt. Id multi fecere volentes, [*] multi inuiti. Visæ sunt eo tēpore veteres & illustres familiæ, Furii, Fabii, Porcii, Valerii, [i] cæterique omnes, quorum trophæa atque templa conspiciebantur, ea de inferiore loco facere, quæ ne ab aliis quidem ho-

a Matrem necant Orestes Alcmaeon, Nero.

b Vnde nullam eiusmodi actionem ipse admittebat.

c agebant.

d per fraudē sustulit.

e magnificas mox habitationes exstruxit.

f sumtuosissimos

g decurrit.

h homines vilissimi.

* multi admodū inuiti.

i cæteraque omnes, quorū

minib. fieri vnq̃ viſa† fuerãt. Itaq; viciſſim digito cõmõſtrabãtur. Dicebãt. n. Macedones, Hic eſt nepos Pauli: Græci aũt, Ille ᵃMẽmii: tũ Siculi aiebãt, Videte Claudiũ: mox Epirotę, Vos vero Appiũ videte: Aſiatici Luciũ oſtendebãt: Hiſpani, Publiũ: Carthaginẽſes Aphricanũ: Romani vero, oẽs. Nã hæcᵇ exordia turpitudinis ſuæ facere voluit. Quod quũ viderẽt ii, q̃ mẽte ꝑditi erãt, tũ etiã ꝓpter magnitudinẽ ſumptuũ ingemiſcebãt. Etenim magnificẽtiſſima quæq; & lautiſſima, quibus homines veſcuntur, cæteraq; omnia pretioſiſſima, equos, mancipia, vehicula, aurũ, argentũ, veſtem diuerſi generis ᶜin ſignis & notis quibuſdã dabat. iaciebat. n. ad plebẽ ᵈparuos globos inſcriptos, tanquam in ſingulis eorum aliquid ineſſet, & vt quiſq; ſignũ collegerat, ita ei largiebatur. Quamobrẽ ſic cogitabant, eũ qui tãtos ſumptus *faceret ad ignominiã, nullo modo lucrifaciendi cauſa ab indigniſſimis & inſolẽtiſſimis rebus abſtinentem fore. Poſt hæc viſis nonnullis portentis, aruſpices reſpõdere, interitũ Neroni denunciari: dederéq; ei conſilium, vt in alios id periculum auerteret: qua ex re cõplures interfeciſſet ſubito, niſi ei Seneca dixiſſet; Licet quamplurimos occidas, tamen nõ potes ſucceſſorem tuũ occidere.ᵉ Tunc ſacrificia pro [accepta] ſalute (ſicuti dicebat) fecit, forumq; obſoniorum (quod macellũ dicitur) dedicauit. Poſt hæc celebrauit feſta alterius generis, quæ dicuntur Iuuenalia, ea ꝓpter barbã eius, q̃ tũ primũ raſa fuerat, facta ſunt: cui' pilos in ſphærã aureã cõiectos, Ioui Capitolino cõſecrauit. His ludis ᶠinterfuerũt multi, ſed inprimis nobiliſſimi viri. Cui' rei argumẽtũ eſt, q̃ Ælia Ca ula, fœmina nobiliſſima atq; ditiſſima, ac iã grandis natu, (erat enim annorũ octoginta) ſaltauit: cæteri qui propter ſenectutẽ ᵍ & morbos præcipue, nihil poterant facere, choreas canebant. Se. n. exercebat vnuſquiſq;, vt poterat, erantq; ob eas res ſcholæ conſtitutæ, quas frequentabãt clariſſimi viri, mulieres, puellę, adoleſcẽtuli, vetulæ, ſenes. Qđ ſi q̃s nõ poſſet aliter ſpectaculũ ꝑbere, ʰad choreas ibat. quũq; multi pudore adducti, eã facerent perſonati; ⁱNero, petẽte populo, ab eis perſonas auferebat, eoſq; pa efaciebat hominibus, apud quos ipſi paulo ante magiſtratus geſſerãt. Tũ illi ꝑſertim, cæteriq;, mortuos beatos eſſe aiebant. Nã eo anno magnus numer' primorũ hominũ mortẽ obierat, atq; eorũ nõnullos accuſatos Neroni inſidias feciſſe, milites lapidib. obruerãt. †Quoniam autem oportebat extrema

† fuerant: ac digitis eos alter alteri mõſtrabant, & dicebant, Macedones quidem, Hic eſt nepos Pauli:
a Mummii
b tirocinia
c per teſſeras quaſdã dabat.
d paruos globos, quorum ſinguli aliquid eorum inſcriptum continebant, & vt quiſq;
* faceret in res turpes.
e Ac tũ equidẽ eiuſmodi ſacrificia pro ſalute ſua, quẽadmodũ ipſe ſcilicet aiebat, fecit;
f aliquid exhibuere quũ alii, tũ vero omnium nobiliſſimi.
g ant propter morbũ nihil ſeorſum pro ſe facere poterant in choro cecinerunt.
h ad choros ſecernebatur
i ne adgnoſcerentur: Nero,
† Et quoniã dignum iri, qua agerentur, colophonem imponi oportebat, ipſe quoque

A γιγνόμενα ἑωράκεσαν. καὶ ἐδακτυλοδείκτουν γε αὐτοὺς ἀλλήλοις, καὶ ἐπέλεγον, Μακεδόνες μέν, Οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ Παύλου ἔκγονος· Ἕλληνες δέ, Οὗτος τοῦ Μομμίου· Σικελιῶται, Ἴδετε τὸν Κλαύδιον· Ἠπειρῶται, Ἴδετε τὸν Ἄππιον· Ἀσιανοί, τὸν Λούκιον· Ἴβηρες, τὸν Πούπλιον· Καρχηδόνιοι, Ἀφρικανόν· Ῥωμαῖοι δέ, πάντας. τοιαῦτα γάρ που προοίμια τῆς αὑτοῦ ἀσχημοσύνης ποιῆσαι ἠθέλησεν. ὠλοφύροντο δὲ πάντες οἱ τὸν νοῦν ἔχοντες καὶ ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν ἀναλισκομένων. πάντα μὲν γὰρ τὰ πολυτελέστατα B ἃ ἄνθρωποι ἐσθίουσι, πάντα δὲ καὶ τὰ ἄλλα τὰ τιμιώτατα, ἵππους, ἀνδράποδα, ζεύγη, χρυσίον, ἀργύριον, ἐσθῆτα ποικίλην ἐδίδου διὰ συμβόλων. σφαίρια γὰρ μικρὰ, γεγραμμένα ὡς ἕκαστα † αὐτῶν ἔχοντα, εἰς τὸν ὅμιλον ἐρρίπτει, καὶ ἐδίδοτο ὅ,τι τις δι' ἐκείνων ἥρπασεν. ἐνενόουν † γὰρ ὅτι, ὁπότε τοσαῦτα ἀναλίσκει ἵνα ἀσχημονήσῃ, οὐδενὸς τῶν ἀτοπωτάτων ἀφέξεται, ἵνα τι κερδάνῃ. τεράτων δέ τινων γενομένων C τότε, οἱ μάντεις ὄλεθρον αὐτῷ ταῦτα φέρειν εἰπόντες, καὶ συμβουλεύσαντες ἐς ἑτέρους τὸ δεινὸν ἀποτρέψασθαι, κἂν συχνοὺς εὐθὺς κατεχρήσατο, εἰ μὴ ὁ Σενέκας ἔφη αὐτῷ, ὅτι Ὅσους ἂν ἀποσφάξῃς, οὐ δύνασαι τὸν διάδοχόν σου ἀποκτεῖναι. τότε μὲν δὴ † τοσαῦτα σωτήρια, ὡς δὴ ἔλεγεν, ἑώρτασε, καὶ τὴν ἀγορὰν τῶν ὄψων, τὸ μάκελλον ὠνομασμένον, καθιέρωσε, μετὰ δὲ ταῦτα ἕτερον αὖ εἶδος ἑορτῆς ἤγαγεν (ἐπεκλήθη δὲ Ἰουβενάλια, ὥσπερ τινὰ νεανισκεύματα) καὶ ἐτελέσθη ἐπὶ τῷ γενείῳ αὐτοῦ· καὶ γὰρ τότε τοῦτο πρῶτον ἐξύρατο, καὶ τάς γε τρίχας ἐς σφαίριόν τι χρυσοῦν ἐμβαλών, ἀνέθηκε τῷ Διὶ τῷ Καπιτω- D λίῳ. καὶ ἐς τὴν ἑορτὴν οἵ τε ἄλλοι καὶ οἱ εὐγενέστατοι † πάντως τι ἐπεδείξαντο. τεκμήριον δέ· Αἰλία † Κατέλλα, οὔτε μὲν γένει καὶ πλούτῳ προήκουσα, οὔτε δὲ καὶ ἡλικίᾳ προφέρουσα, (ὀγδοηκοντοῦτις γὰρ ἦν) ὠρχήσατο. οἵ τε λοιποὶ οἱ διὰ γῆρας ἢ νόσον ἰδίᾳ μηδὲν ποιῆσαι δυνάμενοι, ἐχορῴδησαν. ἤσκουν μὲν γὰρ πάντες ὅ,τι τις καὶ ὁπωσοῦν οἷός τε ἦν· καὶ ἐς διδασκαλεῖα ἀποδεδειγμένα συνεφοίτων οἱ ἐλλογιμώτατοι ἄνδρες, γυναῖκες, κόραι, μειράκια, γραῖαι, γέροντες· εἰ δέ τις μὴ ἐδύνατο ἐν ἑτέρῳ τῳ θέαν παρασχεῖν, ἐς τοὺς χοροὺς κατεχωρίζετο. καὶ ἐπειδή γε πολλοὶ αὐτῶν προσωπεῖα ὑπ' αἰσχύνης, ἵνα μὴ γνωρίζ- E ωνται, περιέκειντο, περιεῖλεν αὐτά, τοῦ δήμου δῆθεν ἀξιώσαντος, καὶ ἐπέδειξε καὶ τοῖς ὀλίγον ἔμπροσθεν ὑπ' αὐτῶν ἀρχθεῖσιν ἀνθρώποις. καὶ τότε δὴ μάλιστα καὶ ἐκεῖνοι καὶ οἱ ἄλλοι τοὺς τεθνηκότας ἐμακάριζον· πολλοὶ γὰρ ἄνδρες τῶν πρώτων ἐν τῷ ἔτει τούτῳ ἐτελεύτησαν, ὧν ἐνίους καὶ τῷ Νέρωνι ἐπιβουλεῦσαι αἰτιαθέντας οἱ στρατιῶται περιστάντες ἐλιθοβόλησαν· καὶ (ἔδει γὰρ καὶ τὸν κολοφῶνα ἄξιον τῶν

† αὐτῶν τι
† Κατέλλα

πράττειν ἀνέπεισεν ἐθελῆσαι) παρῆλθέ τε καὶ αὐτὸς ὁ Νέρων ἐς τὸ θέατρον, ὀνομαστὶ πρὸς τοῦ Γαλλίωνος ἐσκηρυχθείς· καὶ ἔστη τε ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὁ Καῖσαρ τὴν κιθαρῳδικὴν σκευὴν ἐνδεδυκώς· καὶ, Κύριοί μου εὐμενῶς μου ἀκούσατε, εἶπεν ὁ αὐτοκράτωρ. † ἐκιθαρῴδησέ τε Ἄττιν τινὰ ἢ Βάκχας ὁ Αὔγουστος, πολλῶν μὲν στρατιωτῶν παρεστηκότων, παντὸς δὲ τοῦ δήμου, ὅσον αἱ ἕδραι ἐχώρησαν, καθημένου. καίτοι καὶ βραχὺ καὶ μέλαν (ὥς γε παραδέδοται) φώνημα ἔχων, ὥστε καὶ γέλωτα ἅμα καὶ δάκρυα πᾶσι κινῆσαι καὶ αὐτῷ καὶ ὁ Βοῦρρος καὶ ὁ Σενέκας καθάπερ τινὲς διδάσκαλοι, ὑποβάλλοντές τι παρεστήκεσαν· καὶ αὐτοί τε χεῖρας καὶ τὰ ἱμάτια, ὁπότε φθέγξαιτό τι, ἀνέσειον, καὶ τοὺς ἄλλους προσεπεσπῶντο. ἦν μὲν γάρ τι καὶ ἴδιον αὐτῷ σύστημα ἐς πεντακισχιλίους στρατιώτας παρεσκευασμένον· Αὐγούστειοί τε ὠνομάζοντο· καὶ ἐξῆρχον τῶν ἐπαίνων· ἠναγκάζοντο δὲ σφίσι καὶ οἱ ἄλλοι πάντες καὶ ἄκοντες, πλὴν τοῦ Θρασέα, ἐκβοᾶν. οὗτος μὲν γὰρ οὐδέποτε αὐτῷ συγκατέθηκεν· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι, καὶ μάλιστα οἱ ἐπιφανεῖς, σπουδῇ καὶ ὀδυρόμενοι συνελέγοντο, καὶ πάνθ' ὅσα περ οἱ Αὐγούστειοι, ὡς καὶ χαίροντες, συνεβόων. καὶ ἦν ἀκοῦσαί πως αὐτῶν λεγόντων, Ὁ καλὸς Καῖσαρ, ὁ Ἀπόλλων, ὁ Αὔγουστος, εἷς ὡς Πύθιος· μά σε Καῖσαρ, οὐδείς σε νικᾷ. ποιήσας δὲ ταῦτα, ἐδείπνισε τὸν δῆμον ἐπὶ πλοίων ἐν τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ ἡ ναυμαχία ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ἐγεγόνει· κἀξ αὐτοῦ νυκτὸς μεσούσης ἐς τὸν Τίβεριν διὰ τάφρου κατέπλευσε. ταῦτα μὲν ἐπὶ τῷ γενείῳ † ψιληθῆναι ἔπραξεν. ὑπὲρ δὲ δὴ τῆς σωτηρίας τῆς τε διαμονῆς τοῦ κράτους αὐτοῦ (οὕτω γάρ που προέγραψεν) ἀγῶνα πενταετηρικὸν κατεστήσατο, Νερώνεια αὐτὸν ὀνομάσας· καὶ ἐπ' αὐτῷ καὶ τὸ γυμνάσιον ᾠκοδόμησεν, ἔλαιόν τε ἐν τῇ καθιερώσει αὐτοῦ καὶ τοῖς βουλευταῖς καὶ τοῖς ἱππεῦσι προῖκα ἔνειμε. τὸν μέντοι στέφανον τὸν τῶν κιθαρῳδῶν ἀμαχεὶ ἔλαβε, πάντων ὡς καὶ ἀναξίων τῆς νίκης ἐκκληθέντων. κἀκ τούτου καὶ οἱ ἄλλοι αὐτῷ στέφανοι οἱ τῆς κιθαρῳδίας ἐξ ἁπάντων τῶν ἀγώνων ὡς καὶ μόνῳ ἀξιονίκῳ ἐπέμποντο.

† Leuncl. ἐκιθαρῴδησε καὶ Ἄττιν

† ep. ψιλωθῆναι

principiis respondere, ipse quoq; Nero in theatrū prodiit, Gallionis voce nominatim citatus. stetitq; Cæsar in scena habitu citharœdi. Quinetiam ipse imperator dixit: Domini mei, audite me libenter. Et Augustus cecinit Attin quendam, & Bacchas, coram magno militum numero, & vniuerso populo, quantum sedes capiebant: etsi (vt traditum est) tam parua obscuraque voce erat, vt risum fletumque simul omnibus excitaret. Assistebant ei Burrus & Seneca, vt magistri, suggerentes aliquid: [a] quumque dixisset plaudebant manibus & vestimentis vt reliquos ad idem faciendum inducerent. Erant ob eā caulam parata quinq; millia militum, qui Augustales nominati, incipiebant eum laudibus extollere: post hos cęteri omnes inuiti acclamare cogebantur, vno Thrasea excepto, qui nunquam ‡ ei visus est assentiri: reliqui, atq; inprimis nobiles viri, † studiose simul & ingemiscentes omnia comprobabant, quę ab Augustalib. dicta essent. atq; vnà simulata lætitia conclamabant. Tum licebat audire, qui ita dicerent: Quam pulcher Cæsar, Apollo, Augustus. vnus veluti Pythius. nemo te, per ipsum te Cæsarem, vincit Cæsar. Peractis his rebus, populo epulum dedit intra naues, in eo loco, in quo ab Augusto bellum nauale factum fuerat. Inde media nocte per fossam in Tiberim nauigauit. Hęc sunt facta propterea, quod mentum pilis nudasset. postea pro salute ac diuturnitate imperii sui (sic enim edixit) certamen quinquennale instituit, quod appellauit Neronia; cuius causa gymnasium ædificauit, in cuius dedicatione equitibus ac senatoribus oleum gratis distribuit. Hic coronam obtinuit citharœdorum, quos ipse non vicerat, cæteris omnibus, vt indignis victoria, ‡ iudicatis: itaq; reliquæ citharœdorum coronæ ad eum ex omnibus certaminibus, quasi solus victoria dignus esset, postea mittebantur.

‡ beneuolis animis. Etiam Augustus

[a] quumque dicturus aliquid erat, tū ipsi manus atq; vestes sursum adtollebant, tū alios, vt idē facerent pertrahebant. Nā & peculiare quoddam militum ad quinque millia corpus constituerat, qui

‡ ei obsecundatus est:

† magno studio, non tamen sine gemitu, confluebant: & omnia, quæcumque illi Augustales, etiam velut hilares, conclamabant.

‡ publice pronūciatis:

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXII. EXCERPTA PARTIM A IO. XIPHILINO, PARTIM A Theodosio quodam.

HÆC INSVNT LIBRO LXII. Dionis.

De clade Romanorum in Britannia.
De Bunduica, muliere Britannica, belli duce.
Vt Mona insula in potestatem Romanorum venit.
Octauiam Augustam, & Burrum, Nero interficit.
De fœdissimis facinoribus Neronis.
Vt vrbem Nero incenderit.
De Corbulone, deque iis, quæ contra Vologæsum regem Parthorum, & Teridatem ab eo fuerunt acta.
Corbulonis & Teridatis congressus, ac res à Pæto male gestæ.
Senecæ cum aliis in Neronem coniuratio.
Mors Senecæ, ac Paullinæ vxoris, & aliorum.

TEMPORIS SPATIVM, ANNI VI, quibus hi consules recensentur.

ANNO V.C		
813	Nero Aug. IIII,	& Cornelius Lentulus.
814	C. Cæsonius Pætus,	& C. Petronius Sabinus.
815	P. Marius Celsus,	& L. Asinius Gallus.
816	L. Memmius Regulus,	& Virginius Rufus.
817	C. Bassus.	& M Licinius Crassus.
818	P. Silius Nerua,	& C. Iulius Atticus.

DVm † hæc Romæ geruntur, in Britannia grauis casus accidit, duabus vrbibus expugnatis, & octoginta millibus ciuium Romanorum aut sociorum peremptis, ipsa insula alienata. Quæ ‡ clades a muliere illata est populo Romano, vt maiore ignominia afficeretur: eaque antea diuinitus denunciata fuerat. Nam † in curia barbaricum murmur cum multo risu, & tumultus ‡ in theatro cum magno fletu audiebatur, quum ibi nemo hominum loqueretur * aut lugeret. Præterea ædes quædam infra aquam Tamesis fluuii videbantur. Denique Oceanus inter eā insulam & Galliam sanguinolentus inundauit. Causa belli fuit publicatio * bo-

† hi Romæ ludi aguntur,
‡ clades omnia
† ex curia
‡ ex theatro
* aut gemeret.

ΕΝ ᾧ δὲ ταῦτα ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπαίζετο, πάθος ἐν Βρεττανίᾳ δεινὸν συνηνέχθη. δύο τε γὰρ πόλεις ἐπορθήθησαν, καὶ μυριάδες ὀκτὼ τῶν τε Ῥωμαίων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν ἐφθάρησαν, ἥ τε νῆσος ἠλλοτριώθη. καὶ ταῦτα μέντοι πάντα ὑπὸ γυναικὸς αὐτοῖς συνηνέχθη· ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο πλείστην αὐτοῖς αἰσχύνην συμβῆναι, ὥς που καὶ τὸ θεῖον τὴν συμφορὰν αὐτοῖς προεσήμαινεν. ἔκ τε γὰρ τοῦ βουλευτηρίου θροῦς νυκτὸς βαρβαρικὸς μετὰ γέλωτος, καὶ ἐκ τοῦ θεάτρου θόρυβος μετ᾽ οἰμωγῆς ἐξηκούετο, μηδενὸς ἀνθρώπων μήτε φθεγγομένου μήτε στένοντος. † οἰκίαι τέ τινες ἐν τῷ Ταμέσᾳ ποταμῷ † ἔνυδροι ἑωρῶντο· καὶ ὁ Ὠκεανὸς ὁ μεταξὺ τῆς τε νήσου καὶ τῆς Γαλατίας αἱματώδης ποτὲ ἐν τῇ πλημμυρίδι ηὐξήθη. πρόφασις δὲ τοῦ πολέμου ἐγένετο ἡ δήμευσις τῶν χρη-

† Sylli
οἰκίαι τινες
† ἔφυδροι

τῶν χρημάτων, ἃ Κλαύδιος τοῖς πρώτοις αὐτῶν ἐδεδώκει· καὶ ἔδει καὶ ἐκεῖνα, ὥσγε Δεκιανὸς Κάτος ὁ τῆς νήσου ἐπιτροπεύων ἔλεγεν, ἀναπόμπιμα γενέσθαι. διά τε οὖν τοῦτο, καὶ ὅτι ὁ Σενέκας χιλίας σφίσι μυριάδας ἄκουσιν ἐπὶ χρησταῖς ἐλπίσι τόκων δανείσας, ἔπειτ᾽ ἀθρόας τε ἅμα αὐτὰς καὶ βιαίως εἰσέπραττεν. ἡ δὲ μάλιστα αὐτοὺς ἐρεθίσασα, καὶ ἐναντία Ῥωμαίων πολεμεῖν ἀναπείσασα, τῆς τε † προστατείας αὐτῶν ἀξιωθεῖσα, καὶ τοῦ πολέμου παντὸς στρατηγήσασα, Βουνδουίκα ἦν, γυνὴ Βρεττανίς, γένους τοῦ βασιλείου, μεῖζον ἢ κατὰ γυναῖκα φρόνημα ἔχουσα. αὕτη γὰρ συνήγαγέ τε τὸ στράτευμα ἀμφὶ δώδεκα μυριάδας ὄν, καὶ ἀνέβη ἐπὶ βῆμα ἐκ γῆς ἑλώδους ἐς τὸν Ῥωμαϊκὸν τρόπον πεποιημένον. ἦν δὲ καὶ τὸ σῶμα μεγίστη, καὶ τὸ εἶδος βλοσυρωτάτη, τό, τε βλέμμα δριμυτάτη· καὶ τὸ φθέγμα τραχὺ εἶχε· τήν τε κόμην πλείστην τε καὶ ξανθοτάτην οὖσαν μέχρι τῶν γλουτῶν καθεῖτο, καὶ στρεπτὸν μέγαν χρυσοῦν ἐφόρει· χιτῶνά τε παμποίκιλον ἐνεκεκόλπωτο, καὶ χλαμύδα ἐν αὐτῷ παχεῖαν ἐνεπεπόρπητο. οὕτω μὲν αἰεὶ ἐνεσκευάζετο· τότε δὲ καὶ λόγχην λαβοῦσα, ὥστε καὶ ἐκ τούτου πάντας ἐκπλήττειν, ἔλεξεν ὧδε· Πεπείσθε μὲν τοῖς ἔργοις αὐτοῖς, ὅσον ἐλευθερία τῆς δουλείας διαφέρει. ὥστ᾽ εἰ καὶ πρότερόν τις ὑμῶν ὑπὸ τῆς τοῦ κρείττονος ἀπειρίας ἐπαγωγοῖς ἐπαγγέλμασι τῶν Ῥωμαίων † ἠπάτητο, ἀλλὰ νῦν γε ἑκατέρου πεπειραμένοι, μεμαθήκατε μὲν ὅσον ἡμαρτήκατε, δεσποτείαν ἐπίσπαστον πρὸ τῆς πατρίου διαίτης προτιμήσαντες· ἐγνώκατε δέ, ὅσῳ καὶ πενία ἀδέσποτος πλούτου δουλεύοντος προφέρει. τί μὲν γὰρ οὐ τῶν αἰσχίστων, τί δ᾽ οὐ τῶν ἀλγίστων, ἐξ οὗπερ ἐς τὴν Βρεττανίαν οὗτοι παρέκυψαν, πεπόνθαμεν; οὐ τῶν μὲν πλείστων καὶ μεγίστων κτημάτων ὅλων ἐστερήμεθα, τῶν δὲ λοιπῶν τέλη καταβάλλομεν; οὐ πρὸς τῷ τἆλλα πάντα καὶ νέμειν καὶ γεωργεῖν ἐκείνοις, καὶ τῶν σωμάτων αὐτῶν δασμὸν ἐτήσιον † φερόμενοι; καὶ πόσῳ κρεῖττον ἦν, ἅπαξ τισὶ † πεπρᾶχθαι μᾶλλον, ἢ μετὰ κενῶν ἐλευθερίας ὀνομάτων κατ᾽ ἔτος λυτροῦσθαι; πόσῳ δὲ ἐσφάχθαι καὶ ἀπολωλέναι μᾶλλον, ἢ κεφαλὰς ὑποτελεῖς περιφέρειν; καίτοι τί τοῦτο εἶπον; οὐδὲ γὰρ τὸ τελευτῆσαι παρ᾽ αὐτοῖς ἀζήμιόν ἐστιν, ἀλλ᾽ ἴστε ὅσον καὶ ὑπὲρ τῶν νεκρῶν τελοῦμεν. παρὰ μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις καὶ τοὺς δουλεύοντάς τισιν ὁ θάνατος ἐλευθεροῖ, Ῥωμαίοις δὲ δὴ μόνοις καὶ οἱ νεκροὶ ζῶσι πρὸς

† Leuncl. προστασίας. Sic & alibi Dio.

† ἠπάτηται.

† Leuncl. φερομένοις. † Sylb. πεπρᾶσθαι.

A † bonorum, quæ quum esset primariis eorum à Claudio remissa, Decianus Catus eius insulæ procurator, dicebat eam renouari oportere. Ad hanc causam accessit, quod quum es inuitis Seneca † quadringenties sestertiũ sub magnis vsuris credidisset, eam summam omnem simul magna vi atque violentia exigebat. Maxime vero excitauit persuasitque, vt bellum cum Romanis gererent, Bunduica, Britannica fœmina, orta stirpe regia, quæ non solum eis cum magna dignitate præfuit, sed etiam bellum omne administrauit; cuius animus virilis B potius, quam muliebris erat. Comparato enim exercitu, ad centum viginti millia hominum, in tribunal factum ex terra palustri more Romano conscendit, fœmina procerissimo corpore, [a] forma honestissima, vultu seuero, voce aspera, capillo valde promisso fuluoque, nam ad nates vsque demissus erat. ferebat & magnum torquem aureum, induebaturque tunica variis coloribus distincta & sinuosa, † deinde crassa chlamyde: quumque ita vestita semper esset, ac tũ hastam C quoq; haberet in manibus, vt ea omnes perterrefaceret, in hunc modum dixit, EQVIDEM vos re ipsa persuasos esse puto, quantum libertas antecellat seruituti. [b] Nam siquis vestrum ignorans, vtra melior esset, blandis promissis populi Romani deceptus fuit; nunc quidem certe vtramque experti, erratum vestrum agnoscere potuistis, quod externam dominationem anteposuistis morib. & institutis patriæ. intellexistis profecto, quãto prçstantior sit libera paupertas opibus, D quæ in seruitute possidentur. Quid enim est obsecro tam turpe, quid tam molestũ hominibus, quod nobis, ex quo tempore Britannia ab illis primum conspecta est, non acciderit? Nonne maximis atq; amplissimis [c] facultatibus priuati sumus? nõne reliquorum tributa pendimus? [d] nonne pter cætera quæ damus, & agros quos colimus ad eorum vtilitatem, nostrorum etiam corporum omnia tributa conferimus? At quanto melius fuit, semel fortunatos esse, quam fictis falsisq; nominibus E libertatis singulis annis redimi? quanto vero honestius mortem occũbere, quam capita tributaria circumferre? Sed quid ego ista commemoro, [e] quum per illos ne mortem quidem liceat immunes cũ vita commutare? Etenim quot & quanta pensitemus mortuorũ nomine, oẽs profecto scitis. Quumq; ii, qui seruitutem seruiunt apud alias gentes, morte liberentur: soli populo Romano mortui viuunt, quæstus &

† pecuniarũ, quas Claudius primis inter eos dederat: ac oportebat etiã illas, Vt Decianus Cat, eius insulæ procurator [Cæsarem] aiebat, denuo [Romã] mitti.

† quadringẽta millia aureorum. Bl. milie myriadas. Gr.

a speciem maxime trucẽ; vultu acerrimo; ...

† per fibulas in, super crassã chlamyde constric...

b Adeoque si quis vestrum antehac ignorauit;

c prædiis totis

d nonne prę terq̃uam, q̃ vorũ causa pascendi & arandi labores omnes sustinemus, etiam ipsorũ corporum annua tributa deferemus? at quanto præstaret, semel nos aliquibus distrahi, quã sub inani libertatis nomine quotannis redimi?

e quum ne mori quidẽ apud ipsos sine multa li...

compendii causa. Quid quod & si quis nostrûm pecuniam non habet, (quomodo enim aut vnde habere possit?) exuimur, spoliamur, vt ii qui trucidantur? Quam vero continentiam eorum expectamus in reliquum tempus, qui nos à principio ita tractent illiberaliter? quum tamen omnes homines feras belluas, quas † proxime ceperunt, fouere soleant, & blanditiis delenire. Sed nos ipsi (vt vere dicam) authores fuimus malorum omnium, qui eis principio pedem in hac insula ponere permisimus; qui non eos statim, vt illum Iulium Cæsarem, expulimus; qui non iis, quum adhuc longe abessent, vt contra Augustum & Caligulam egimus, nauigationem tentatam periculosam esse ostendimus. Nos igitur tantam insulam vel potius [a] continentem, ac quodammodo circumfluam, diuisam & separatam habitantes, tantumque Oceano à cæteris gentibus disiuncti, vt alias terras, aliud cœlum incolere videamur, quorum nomen ne sapientissimis quidem eorum plane fuit cognitū: nunc contempti conculcatique sumus [b] ab iis, qui omnino præterquā aliis superiores esse, nihil agere, nihil moliri videntur. Quamobrem ô ciues, amici, & propinqui, (nam ego nos omnes, quum eandē insulā habitemus, & commune nomē habeamus, propinquos puto) nūc quidē, (ꝙ antea nō fecimus) ac dū adhuc libertatis memoriā tenemus, ꝙ nobis dignū est censeo esse faciendum; vt non solum libertatis nomen, sed etiam vim & facta posteris relinquamus. [c] nam si nos honeste & liberaliter educati, prorsus obliuiscamur nostræ felicitatis, quid eos nutritos in seruitute facturos esse speremus? Neque vero hæc à me idcirco dicuntur, vt hunc statum, qui nunc est, odio habeatis, (odistis enim) neque vt ea, quę nobis euentura sunt, magnopere metuatis; (iam enim metuitis) sed vt vos laudibus afficiam, agamq; gratias, quod per vos ipsi omnia, quæ necessaria esse vidētur facere statuatis; quod mihi atque vobis ipsis, promptis animis [d] opem feratis; quodque vobis Romanos metuendos esse non putetis. Non enim plures sunt numero, quam vos, non fortiores. [e] idque intelligi potest ex galeis, thoracibus, ocreis, quibus muniti estis: præterea ex aggerib. & muris & fossis, quas fecistis ad propellendas excursiones hostiū: quādo quidem malunt excurrere timoris causa quā pugnare cominus, vt est nostra cōsuetudo. Quocirca tantū eos excedimus virib. vt tētoria nostra muris corū tutiora, & scuta omni eorū armatura potiora putē. Qua ex re, si apud nos erit victoria, [facile] eos capiemus:

† recens

a continentē quodāmodo circumfluā incolentes, & orbē proprium habentes, tantumque

b ab iis hominibus, qui nihil aliud norunt, quā sua inhiare lucris.

c Nam si nos felicitatis, in qua summe educati, prorsus obliuiscamur, quid nos hopē feratis. Nequaquā vero metuēdi vobis Romani sunt. Non

e Argumento est, quod galeis, thoracibus, tibialib' tecti nō estis; nec pro ferrea vallis, & munitionibus, & fossis muniti, ne quid ex incursu hostili vobis damni accedat. Malunt enim hi ipsi rebus vtis pro formidine, quis expedite quid, more nostro, in hoste agere. Nimirū ea virilitatis abundantia in nobis est, vt tentoria

A τὰ λήμματα. τί δ' ὅτι, κἂν μὴ ἔχῃ τις ἡμῶν ἀργύριον, (πῶς γάρ, ἢ πόθεν;) ἀποδυόμεθα καὶ σκυλευόμεθα ὥσπερ οἱ φονευόμενοι; τί δ' αὖ προϊόντος τοῦ χρόνου μετριάσειεν, οὕτως ἡμῖν κατὰ τὸ πρῶτον εὐθὺς (ὅτε πάντες καὶ τὰ θηρία τὰ νεάλωτα θεραπεύουσι) προσενηνεγμένοι; ἡμεῖς δὲ δὴ πάντων τῶν κακῶν τούτων αἴτιοι (ὥς γε τἀληθὲς εἰπεῖν) γεγόναμεν, οἵτινες αὐτοῖς ἐπιβῆναι τὴν ἀρχὴν τῆς νήσου ἐπετρέψαμεν, καὶ οὐ παραχρῆμα αὐτούς, ὥσπερ καὶ τὸν Καίσαρα τὸν Ἰούλιον ἐκεῖνον, ἐξηλάσαμεν· οἵτινες οὐ πόρρωθεν σφίσιν, ὥσπερ καὶ τῷ Αὐγούστῳ καὶ τῷ Γαΐῳ τῷ Καλιγόλᾳ, φοβερὸν τὸ πειρᾶσαι τὸν πλοῦν ἐποιησάμεθα. τοιγαροῦν νῆσον τηλικαύτην, μᾶλλον δ' ἤπειρον τρόπον τινὰ περίρρυτον νεμόμενοι, καὶ ἰδίαν οἰκουμένην ἔχοντες, καὶ τοσοῦτον ὑπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ ἀφ' ἁπάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἀφωρισμένοι, ὥστε καὶ γῆν ἄλλην καὶ οὐρανὸν ἄλλον οἰκεῖν πεπιστεῦσθαι, καί τινας αὐτῶν καὶ τοὺς σοφωτάτους γε μηδὲ τὸ ὄνομα ἡμῶν ἀκριβῶς πρότερον ἐγνωκέναι· καταπεφρονήθημεν καὶ κατεπατήθημεν ὑπ' ἀνθρώπων μηδὲν ἄλλο ἢ πλεονεκτεῖν εἰδότων. ἀλλ' εἰ καὶ μὴ πρότερον, νῦν γ' ἔτι, ὦ πολῖται καὶ φίλοι καὶ συγγενεῖς, (πάντας γὰρ † ὑμᾶς συγγενεῖς, ἅτε καὶ μιᾶς νήσου οἰκήτορας ὄντας, καὶ ἓν ὄνομα κοινὸν κεκτημένους, νομίζω) τὰ προσήκοντα πράξωμεν, ἕως ἔτι τῆς ἐλευθερίας μνημονεύομεν, ἵνα καὶ τὸ πρόσρημα καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς τοῖς παισὶ καταλίπωμεν. ἂν γὰρ ἡμεῖς τῆς συντρόφου εὐδαιμονίας παντελῶς ἐκλαθώμεθα, τί ποτε ἐκεῖνοι ποιήσουσιν, ἐν δουλείᾳ τραφέντες; λέγω δὲ ταῦτα οὐχ ἵνα μισήσητε τὰ παρόντα, (μεμισήκατε γάρ) οὐδ' ἵνα φοβηθῆτε τὰ μέλλοντα, (πεφόβησθε γάρ) ἀλλ' ἵνα ἐπαινέσω τε ὑμᾶς, ὅτι καὶ καθ' ἑαυτοὺς πάνθ' ὅσα δεῖ προαιρεῖσθε· καὶ χάριν ὑμῖν γνῶ ὅτι καὶ ἐμοὶ καὶ ἑαυτοῖς ἑτοίμως συναίρεσθε. φοβεῖσθε δὲ μηδαμῶς τοὺς Ῥωμαίους· οὔτε γὰρ πλείους ἡμῶν εἰσιν, οὔτ' ἀνδρειότεροι. τεκμήριον δέ, ὅτι καὶ κράνεσι καὶ θώραξι καὶ κνημῖσι ‡ ἐσκέπασθε, καὶ προσέτι καὶ σταυρώμασι καὶ τείχεσι καὶ τάφροις ‡ ἐσκεύασθε, πρὸς τὸ * μηκέτι πάσχειν ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν πολεμίων. τοῦτο γὰρ αἱροῦνται μᾶλλον ὑπὸ τοῦ φόβου, ἢ τὸ καὶ δρᾶσαί τι προχείρως ὥσπερ ἡμεῖς. τοσαύτῃ γὰρ περιουσίᾳ ἀνδρίας χρώμεθα, ὥστε καὶ τὰς σκηνὰς ἀσφαλεστέρας τῶν τειχῶν, καὶ τὰς ἀσπίδας πολυαρκεστέρας τῆς ἐκείνων πανοπλίας νομίζειν. ἐξ οὗπερ ἡμεῖς μὲν καὶ κρατοῦντες αἱ-

† ὑμᾶς

‡ Steph. pro ἐσκέπασθε

† ἐσκεύασθε.

* μηκέτι vel μὴ ἔτι, quod Steph.

" ἐσδύομεν αὐτοὺς, καὶ βιασθέντες ἐκφεύγομεν. κἂν ἄρα καὶ ἀναχωρῆσαί πῃ προελώμεθα, ἐς τοιαῦτα ἕλη καὶ ὄρη καταδυόμεθα, ὥστε μήτε εὑρεθῆναι μήτε ληφθῆναι. ἐκεῖνοι δὲ οὔτε διῶξαί τινα ὑπὸ τοῦ βάρους, οὔτε φυγεῖν δύνανται· κἂν ἄρα καὶ ἐκδράμωσί ποτε, ἔς τε χωρία ἀποδεδειγμένα † καταφεύγουσι, κἀνταῦθα ὥσπερ ἐς γαλεάγρας κατακλείονται. ἔν τε οὖν τούτοις πάμπολυ ἡμῶν ἐλαττοῦνται, καὶ ἐκείνοις, ὅτι οὔτε λιμὸν οὔτε δίψος, οὐ ψῦχος, οὐ καῦμα ὑποφέρουσιν ὥσπερ ἡμεῖς, ἀλλ' οἱ μὲν καὶ σκιᾶς καὶ σκέπης, σίτου τε μεμαγμένου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου δέονται, κἂν ἄρα τι τούτων αὐτοὺς ἐπιλίπῃ, διαφθείρονται· ἡμῖν δὲ δὴ πᾶσα μὲν πόα καὶ ῥίζα, σῖτός ἐστι· πᾶς δὲ χυμὸς, ἔλαιον· πᾶν δὲ ὕδωρ, οἶνος· πᾶν δὲ δένδρον, οἰκία. καὶ μὴν καὶ τὰ χωρία ταῦτα, ἡμῖν μὲν συνήθη καὶ σύμμαχα, ἐκείνοις δὲ δὴ καὶ ἄγνωστα καὶ πολέμια. καὶ τοὺς ποταμοὺς ἡμεῖς μὲν γυμνοὶ διανεόμεθα, ἐκεῖνοι δὲ οὐδὲ πλοίοις ῥᾳδίως περαιοῦνται. ἀλλ' ἴωμεν ἐπ' αὐτοὺς ἀγαθῇ τύχῃ θαρροῦντες· δείξωμεν αὐτοῖς ὅτι λαγωοὶ καὶ ἀλώπεκες ὄντες κυνῶν καὶ λύκων ἄρχειν ἐπιχειροῦσι. Ταῦτα εἰποῦσα, λαγὼν μὲν ἐκ τοῦ κόλπου προήκατο μαντείᾳ τινὶ χρωμένη, καὶ ἐπειδὴ ἐν αἰσίῳ σφίσιν ἔδραμε, τό τε πλῆθος πᾶν ἡσθὲν ἀνεβόησε, καὶ ἡ Βουνδουίκα τὴν χεῖρα ἐς τὸν οὐρανὸν ἀνατείνασα εἶπε, Χάριν τε σοὶ ἔχω, ὦ Ἀνδράστη, καὶ προσεπικαλοῦμαί σε γυνὴ γυναῖκα, οὐκ Αἰγυπτίων ἀχθοφόρων ἄρχουσα, ὡς Νίτωκρις, οὐδ' Ἀσσυρίων τῶν ἐμπόρων, ὡς Σεμίραμις, (καὶ γὰρ ταῦτ' ἤδη παρὰ τῶν Ῥωμαίων μεμαθήκαμεν) οὐ μὴν οὐδὲ Ῥωμαίων αὐτῶν, (ὡς πρότερον μὲν Μεσσαλῖνα, ἔπειτ' Ἀγριππῖνα, νῦν δὲ καὶ Νέρων, ὄνομα μὲν ἀνδρὸς ἔχει, † ἔργῳ δὲ γυνή ἐστι· σημεῖον δὲ, ᾄδει καὶ κιθαρίζει, καὶ καλλωπίζεται) ἀλλὰ ἀνδρῶν Βρεττανῶν, γεωργεῖν μὲν ἢ δημιουργεῖν οὐκ εἰδότων, πολεμεῖν δὲ ἀκριβῶς μεμαθηκότων, καὶ τά τε ἄλλα πάντα κοινὰ, καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας κοινὰς νομιζόντων, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐκείνων τὴν αὐτὴν τοῖς ἄρρεσιν ἀρετὴν ἐχουσῶν. τοιούτων οὖν ἀνδρῶν καὶ τοιούτων γυναικῶν βασιλεύουσα προσεύχομαί τέ σοι καὶ † αἰτῶ νίκην καὶ σωτηρίαν καὶ ἐλευθερίαν κατ' ἀνδρῶν ὑβριστῶν, ἀδίκων, ἀπλήστων, ἀνοσίων· εἴγε καὶ ἄνδρας χρὴ καλεῖν ἀνθρώπους ὕδατι θερμῷ λουομένους, ὄψα σκευαστὰ ἐσθίοντας, οἶνον ἄκρατον πίνοντας, μύρῳ ἀλειφομένους, μαλθακῶς κοιμωμένους μετὰ μειρακίων, καὶ τούτων ἐξώρων καθεύδοντας, κιθαρῳδῷ, καὶ τούτῳ κακῷ, δουλεύοντας. μὴ γάρ τοι

† καταφεύγωσι.

† ἔργῳ

† Sylb. αἰτῶ

A [a] si vero aliqua necessitas obuenerit, effugiemus. quod si statuerimus nos aliquo recipere, sic nos in paludes abdemus & montes, vt ab iis inueniri aut capi nequeamus. Illi vero grauitate & pondere armorum impediti, neque quenquam nostrum insequi poterunt, neque se in fugam conferre. Quod si excurrant aliquando, mox ad certa loca perfugiunt, in quæ [b] tanquam in caueam à nobis compelluntur. Quibus in rebus quum multo nobis inferiores sint, tum maxime quod famem, sitim, frigus, calorem perferre nobiscum pariter non possunt: vmbra, tecto, frumento B subacto, vino, oleo, ita indigent; vt si quid eorum deficiat, moriantur. nobis autem quæuis herba, & radix, cibus est: quilibet succus, oleum: omnis aqua, vinum: omnis arbor, dom⁹. Ad hæc, loca ipsa nobis sunt familiaria & quasi socia ad bellum gerendum, illis incognita & inimica. nos fluuios nudi & nantes transimus, illis ne nauibus quidem facile traiiciuntur. Itaque, quod felix faustumque sit, contendamus in eos confidenter; ostendamusque eos, quum lepores sint atque vulpes, temere conari canibus & lupis imperare. C Hæc quum dixisset, leporem è gremio dimisit ominis capiendi causa: qui postquam prospere processit, vniuersa multitudo lætantibus animis conclamat. Tum Bunduica [d] passis palmis, Gratias ago tibi (inquit) [e] Adraste, teque mulier mulierem inuoco, non baiulis Ægyptiis imperans, vt Nitocris: non Assyriis mercatoribus, vt Semiramis; (hæc enim iam à Romanis accepimus) nec rursum populo Romano, vt paulo ante Messalina, post Agrippina, D nunc Nero, qui nomine viri appellatus, re ipsa mulier est: idque ex eo intelligi potest quod voce & cithara canit, quodque ornatur muliebriter: [f] sed Britannis hominibus imperans, qui non agros colere, non opifices esse, sed bella gerere optime didicerunt: qui cum cætera omnia, tum liberos & vxores communes esse inter se putant, atque illæ ob eam causam eandem virtutem cum maribus exercent. Quum igitur ego apud huiusmodi viros atque fœminas regnum obtineam, [g] peto abs te [eorum] E victoriam, salutem, libertatem contra viros [h] contumeliosos, improbos, insatiabiles, sceleratos: si viri appellandi sunt homines, qui calefactis aquis lauantur, cibis laute apparatis vescentes, merum bibentes, vnguentis delibuti, molliter cubantes, cum pueris, atque iis exoletis coeuntes, citharœdo & quidem [i] malo seruientes. Non mihi,

a si vero si nos propulerint,

b tanquam in arcas robustas a nobis concluduntur.

d manu ad cœlum porrecta:

e Andraste;

f sed viris Britannis præfecta,

g Et preces has tibi fundo, & peto abs te victoriam

h contumelio.

i ignauo

obsecro, non vobis in reliquum tempus imperet Neronia, aut Domitia, sed illa cātans dominetur populo Romano. dignus est enim huic mulieri seruire, cuius tyrānidem tam longo iam temporis spatio sustinet. Tu vero Domina [vt] nobis sola semper adsis, [a te vehementer peto].

Hæc atque alia huiusmodi quum Bunduica in concione dixisset, contra Romanos omnibus copiis contendit. Per id tēpus imperatore destituti erant, quod Paulinus eorum imperator in Monam, quæ insula est finitima Britanniæ, exercitum duxerat. quamobrem Bunduica duas vrbes populi Romani expugnauit, atq; diripuit, in eisq; cædem infinitā, vt supra dixi, fecit. Captis aūt hominib. omnia, q̄ grauissima esse possunt, facta sunt. Id vero est crudelissimū atq; immanissimū, q̄ fœminas nobilissimas, & honestissimas, nudas suspenderunt, excisasq; mammas earū ad ora ipsarum adsuerunt, vt eas comedere viderētur; [a] earumq; corpora [porrecta] in longitudinem palis præacutis trāsfixerunt. Quæ omnia faciebant cōtumeliose, dum sacrificarent in suis templis, & epularentur, & maxime in luco Andates. sic enim victoriam appellabant, eamque colebant studiosissime. Paulinus, qui iam Monam subegerat, statim vt Britannicā cladem intellexit, ex Mona in Britāniam renauigauit. Is belli, quod cum barbaris erat, fortunam tentare ac periclitari subito noluit, quod eorum multitudinem [b] & vecordiam timeret: tamen quum pugnam in temp⁹ magis idoneum differret, vbi inopia frumenti laborare cœpit, instantibus ac vrgentibus barbaris, coactus est contra voluntatem suam præliū cum eis committere. Bunduica, cuius exercitus erat ad militū ducenta triginta millia, † curru vehebatur, suosq; porrecta in longum acie instruebat. Paulinus, qui neque aduersus eos extendere [ad eandem longitudinem] suam phalāgem poterat, (nec .n. Romani, si vel [c] singuli fuissent collocati, [longitudine] illos æquare potuis ēt. adeo numero pauciores erāt) [d] neq; rursū simul cōfligere, ne cinct⁹ ab hostib. cæderet: tandē audacter exercitū in tres partes distribuit, vt simul in variis locis pugnarent; singulasq; partes confertas densasq; p̄stitit, ne facile † frāgerentur. Dū eos instruit, & certis locis collocat, ita cohortari incipit. AGEDVM (inquit) cōmilitones & viri Romani, ostendite his pestibus, quātum nos eis etiam afflicta fortuna antecellamus. Turpe enim est, quæ paulo ante virtute [e] peperimus, ea nos hoc tempo-

ro

a ipsasq; deinde mulieres palis præacutis per totum corp⁹ secundum longitudinē transfixerūt. Et faciebant hæc omnia, rem sacrā simul peragentes, & epulātes, & petulanter se gerentes, quū aliis in templis suis, tum in Andatæ præsertim luco.

b & desperationem furiosam

† curru vehebatur. & ceteros in ordinem ipsa singulatim redigebat.

c singuli iuxta singulos

d neq; rurs⁹ vno agmine, ne circundatus concideretur, ausus esset confligere: trifariam copias diuisit.

† perrumperentur.

e peperistis, ea vos

μὴ ἐμοῦ, μήθ' ὑμῶν ἔτι βασιλευέτω ἡ Νερωνὶς, ἢ Δομιτία, ἀλλ' ἐκείνη μὲν Ῥωμαίων ᾄδουσα δεσποζέτω. καὶ γὰρ ἄξιοι τοιαύτῃ γυναικὶ δουλεύειν, ἧς τοσοῦτον ἤδη χρόνον ἀνέχονται τυραννούσης. ἡμῶν δὲ σὺ, ὦ δέσποινα, ἀεὶ μόνη προϊσταίης.

Τοιαῦτα ἄττα ἡ Βουνδουίκα δημηγορήσασα, ἐπῆγε τοῖς Ῥωμαίοις τὴν στρατιάν. ἔτυχον γὰρ ἄναρχοι ὄντες, διὰ τὸ Παυλῖνον τὸν ἡγεμόνα σφῶν εἰς νῆσόν τινα Μῶνναν ἄγχου τῆς Βρεττανίας κειμένην ἐπιστρατεῦσαι. διὰ τοῦτο πόλεις τε δύο Ῥωμαϊκὰς ἐξεπόρθησε καὶ διήρπασε, καὶ φόνον ἀμύθητον, ὡς ἔφην, εἰργάσατο· τοῖς τε ἁλισκομένοις ἀνθρώποις ὑπ' αὐτῶν οὐδὲν τῶν δεινοτάτων ἔστιν ὅ, τι οὐκ ἐγίνετο. καὶ ὃ δὴ δεινότατον καὶ θηριωδέστατον ἔπραξαν· τὰς γὰρ γυναῖκας τὰς εὐγενεστάτας καὶ εὐπρεπεστάτας, γυμνὰς ἐκρέμασαν, καὶ τούς τε μαστοὺς αὐτῶν περιέτεμον, καὶ τοῖς στόμασι σφῶν προσέρραπτον, ὅπως ὡς καὶ ἐσθίουσαι αὐτοὺς ὁρῷντο· καὶ μετὰ τοῦτο πασσάλοις ὀξέσι διὰ παντὸς τοῦ σώματος κατὰ μῆκος ἀνέπειραν· καὶ ταῦτα πάντα θύοντές τε ἅμα, καὶ ἑστιώμενοι, † ὑβρίζοντες, ἔν τε τοῖς ἄλλοις σφῶν ἱεροῖς καὶ ἐν τῷ τῆς Ἀνδάτης μάλιστα ἄλσει ἐποίουν. οὕτω γὰρ καὶ τὴν νίκην ὠνόμαζον, καὶ ἔσεβον αὐτὴν περιττότατα. ὁ δὲ Παυλῖνος, ἔτυχε μὲν ἤδη τὴν Μῶνναν παραστησάμενος· πυθόμενος δὲ τὴν Βρεττανικὴν συμφορὰν, ἀπέπλευσεν εὐθὺς ἐς αὐτὴν ἐκ τῆς Μώννης, καὶ διακινδυνεῦσαι μὲν αὐτίκα πρὸς τοὺς βαρβάρους οὐκ ἤθελε, τό, τε πλῆθος αὐτῶν καὶ τὴν ἀπόνοιαν φοβούμενος, ἀλλ' ἐς ἐπιτηδειότερον καιρὸν τὴν μάχην ὑπερετίθετο. ἐπεὶ δὲ σίτου τε ἠπόρει, καὶ οἱ βάρβαροι ἐγκείμενοι οὐκ ἀνίεσαν, ἠναγκάσθη καὶ παρὰ γνώμην αὐτοῖς συμβαλεῖν. ἡ μὲν οὖν Βουνδουίκα ἐς τρεῖς καὶ εἴκοσι μυριάδας ἀνδρῶν στράτευμα ἔχουσα, αὐτὴ μὲν ἐφ' ἅρματος ὠχεῖτο, τοὺς δ' ἄλλους ὡς ἑκάστους διέταξεν. ὁ δὲ δὴ Παυλῖνος μήτε ἀντιπαρατεῖναί οἱ τὴν φάλαγγα δυνηθεὶς, (οὐδὲ γὰρ οὐδ' εἰ ἐφ' ἕνα ἐτάχθησαν, ἐξικνοῦντο· τοσοῦτον ἐλαττοῦντο τῷ πλήθει) μήτ' αὖ καθ' ἕνα συμβαλεῖν, μὴ καὶ περιστοιχηθεὶς κατακοπῇ, τολμήσας, τριχῇ τε ἔνειμε τὸ στρατὸν, ὅπως πολλαχόθεν ἅμα μάχοιντο, καὶ ἐπύκνωσεν ἕκαστον τῶν μερῶν, ὥστε δύσρηκτον εἶναι. συντάττων δ' αὐτοὺς καὶ καθιστὰς προσπαρῄνει, λέγων· Ἄγετε ἄνδρες συστρατιῶται, ἄγετε ἄνδρες Ῥωμαῖοι, δείξατε τοῖς ὀλέθροις τούτοις ὅσον καὶ δυστυχοῦντες αὐτῶν προφέρομεν. αἰσχρὸν γάρ ἐστιν ὑμῖν, ἃ μικρῷ πρόσθεν κατ' ἀρετὴν ἐκτήσασθε, νῦν

ἀκλεῶς

† ὑβρίζοντες.

" ἀκλεῶς ἀπολέσαι. πολλάκις τοι τῶν νῦν παρόντων A
" ἐλάττους ὄντες πολὺ πλείονας ἀντιπάλους καὶ ὑμεῖς
" αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν ἐνικήσατε. μήτ' οὖν τὸ
" πλῆθος αὐτῶν φοβηθῆτε καὶ τὴν νεωτεροποιΐαν, (ἐκ γὰρ
" ἀόπλου καὶ ἀμελετήτου προπετείας θρασύνονται)
" μήθ' ὅτι πόλεις τινὰς ἐμπεπρήκασιν. οὐ γὰρ κατὰ
" κράτος οὐδὲ ἐκ μάχης, ἀλλὰ τὴν μὲν προδοθεῖσαν,
" τὴν δ' ἐκλειφθεῖσαν εἷλον· ἀνθ' ὧν νῦν τὴν προσήκουσαν
" παρ' αὐτῶν δίκην λάβετε· ἵνα καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῖς
" ἐκμάθωσιν, οἵους ὄντας ὑμᾶς οἷοι ὄντες ἠδικήκασι.
Ταῦτά τισιν εἰπὼν, ἐφ' ἑτέρους ἦλθε, καὶ ἔφη· Νῦν B
" καιρὸς, ὦ συστρατιῶται, προθυμίας, νῦν τόλμης·
" αὐθημερὸν ἄνδρες ἀγαθοὶ γένοισθε, καὶ τὰ προεί-
" μενα ἀναλήψεσθε. ἂν τούτων κρατήσητε, οὐκ-
" ἔτ' οὐδεὶς ὑμῖν οὐδὲ τῶν ἄλλων ἀντιστήσεται. διὰ
" μιᾶς τοιαύτης μάχης, καὶ τὰ ὑπάρχοντα βεβαιώ-
" σεσθε, καὶ τὰ λοιπὰ προσκαταστρέψεσθε. πάντες
" γὰρ καὶ οἱ ἄλλοθί που ὄντες στρατιῶται ζηλώσουσιν ὑ-
μᾶς, † καὶ ἐχθροὶ φοβηθήσονται) ὥστε ἐν ταῖς χερσὶν ἔ- C
" χοντες ἢ πάντων [ἀνθρώπων] ἀδεῶς ἄρχειν ὧν καὶ
" οἱ πατέρες ὑμῶν κατέλιπον, καὶ αὐτοὶ ὑμεῖς προσ-
ἐπεκτήσασθε ἢ ‡ πάντως αὐτῶν στερηθῆναι, ἕλε-
σθε † ὀλέθριοι εἶ), ἄρχειν, πλουτεῖν, εὐδαιμονεῖν
μᾶλλον, ἢ τἀναντία αὐτῶν ῥαθυμήσαντες παθεῖν.
" Τοιαῦτα δὲ καὶ τούτοις εἰπὼν, ἐπὶ τοὺς τρίτους ἐπιπαρ-
" ῆλθε, καὶ ἔλεξε καὶ ἐκείνοις· Ἠκούσατε μὲν οἷα ἡ-
" μᾶς οἱ κατάρατοι οὗτοι δεδράκασι, μᾶλλον δὲ
ἔνια αὐτῶν καὶ εἴδετε· ὥσθ' ἕλεσθε † πότερον καὶ αὐτοὶ τὰ
" αὐτὰ ἐκείνοις παθεῖν, καὶ προσέτι καὶ ἐκπεσεῖν παν-
" τελῶς ἐκ τῆς Βρεττανίας, ἢ κρατήσαντες καὶ τοῖς D
" ἀπολωλόσι τιμωρῆσαι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις
" ἅπασι παράδειγμα ποιῆσαι καὶ πρὸς τὸ πειθαρχοῦν
" εὐμενοῦς ἐπιεικείας, καὶ πρὸς τὸ νεωτερίζον ἀναγ-
" καίας τραχύτητος. μάλιστα μὲν οὖν ἔγωγε νικήσειν
‡ ἡμᾶς ἐλπίζω καὶ ἐκ τῆς τῶν θεῶν συμμαχίας,
" (τοῖς γὰρ ἀδικουμένοις ὡς τὸ πολὺ συναίρονται) καὶ ἐκ τῆς
" πατρῴας † ὑμῶν ἀνδρίας, Ῥωμαίους τε ὄντας, καὶ τὰς ἀ-
" ρεταῖς ἁπάντων ἀνθρώπων κεκρατηκότας, καὶ
" ταῖς ἐμπειρίαις, (καὶ γὰρ αὐτοὺς τούτους, τοὺς
νῦν ἀντικαθεστῶτας, ‡ νικήσαντες κεχειρώμεθα) E
τῷ τε ἀξιώματι. οὐ γὰρ ἀντιπάλοις τισὶν, ἀλ-
" λὰ δούλοις ἡμετέροις συμβαλοῦμεν, οὓς καὶ ἐ-
" λευθέρους καὶ αὐτονόμους ὄντας ἐνικήσαμεν· ἂν δ' ἄρ' ἡ
" παρ' ἐλπίδα τι συμβῇ, (οὐδὲ γὰρ τοῦτ' εἰπεῖν ὀκνή-
" σω) ἄμεινόν ἐστι μαχομένους ἡμᾶς ἀνδρείως
" πεσεῖν, ἢ ἁλόντας ἀνασκολοπισθῆναι, τὰ σπλάγ-

Margin notes: † Θεῖ- χθροὶ | ‡Steph. πάντων | † μὴ ὄλεθρα | † Steph. ἐνεπρησαν, | ‡ ὑμᾶς | † ὑμῶν | ‡Leuncl. ἡττηθέντας

re turpiter amittere. Sæpenumero vos ipsi, quum pauciores essetis, quam nunc, multo plures hostes vicistis, idemq; a maiorib. vestris crebro factum est. Nolite igitur multitudinem ipsorum pertimescere, aut studium nouandarum rerum in iis, qui inermes inconsideratissima & dementissima temeritate confidunt: qui et si quasdam vrbes incenderunt, tamen id ab iis non vi aut pugnãdo factum est, sed alteram proditam, alteram desertam ceperunt: quas ob res nunc iustas & meritas pœnas de iis sumite, vt quib. viris quales ipsi iniuriam fecerint, rebus ipsis intelligant ac factis. Hos ita cohortatus, ad alteros proficiscitur, quib. ait; Hoc tempus, cõmilitones, alacritatem atq; audaciã vestram postulat: [a]hodierno die non solũ viri fortes eritis, sed etiam res amissas recuperabitis, si istos vincetis. Nemo omnium vobis in posterum resistet, hoc vno prælio facto, quę vobis nunc adsunt, cõfirmabitis; ac reliqua subigetis. Cæteri milites vbicunq; erunt, vos æmulabuntur, vos hostes pertimescent. [b]Itaq; nunc dum in vestra manu est, an tuti ab omnibus hominib. retinere velitis ea quæ vobis à maioribus vestris relicta sunt, quæq; vos ipsi antea quæsiuistis, an his rebus omnibus priuati, miseri, afflicti & calamitosi viuere: eligite quęso imperium, opes, felicitatem, potius quam ea quæ sunt iis contraria socordes & negligentes pati. Hæc quum dixisset, ad tertios progressus ait: Audiuistis, quæ nobis homines ‡ impurissimi ac sceleratissimi fecerunt, vel potius magnam eorum partem vidistis. Itaque statuite, vtrum vos eadem quoque pati malitis, ac penitus Britanniã amittere: quam victores non modo vlcisci eos, qui interfecti sunt, sed etiã exemplum relinquere cæteris homin. b. non solũ ‡ gratæ ad obediendũ beneuolẽtiæ, sed etiam necessariç contra nouarum rerũ molitores acerbitatis. Spero equidem inprimis † vos superiores fore, confisus beneuolẽtia atq; societate deorũ immortaliũ, qui plurimũ auxiliantur iis, qui iniuriã acceperũt; deinde ‡ vestra patria [c]fortitudine. Vos enim Romani estis, vos virtute atq; experientia vestra omnes homines vicistis, vos eos ipsos qui nũc vobis resistũt, cepistis: postremo dignitate: nõ n. cũ hostib sed cũ seruis nostris cõfligemus, quibus liberis esse, & suo iure viuere concessim[9]. Quod si quid nobis cõtra spẽ euenerit, (neque enim id grauabor dicere) multo nos melius est pugnãtes fortiter occũbere, quã captos in crucẽ tolli, aut videre visce-

Margin notes: a hodierno die viri fortes sitis, & amissa recipietis. Si vos viceritis, nemo ceterorũ vobis | b Itaq; quũ vestrum in manibus sit, vel omnibus iis quæ tum vobis maiores vestri relinquere, tum vos ipsi adquisiuistis, secure cum imperio praesse, vel omnibus illis spoliari: potius eligere, vt potestes imperetis vt optimis adfluatis, vt felicitate fruamini: quã vt ignauiter rem gerendo his contraria vobis perpetienda sint. Huiusmodi quum illis etiam dixisset, | ‡ mitis erga dicto audientes beneuolentia, | † nos superiores fore fretum auxilio deorum ope, qui plerunque | ‡ nostra | c fortitudine, quum Romani simus, & homines vniuersos in potestatẽ virtute nostra redegerimus; itẽ ferẽ hos ipsos, quo modo aduersum nos cõsistunt, vi subegerimus: ac ipsa denique dignitate. Non enim cum aduersariis quibusdam, sed cum mancipiis nostris

ra nostra excisa palis ardentib. transfigi, feruentique nos aqua consumi & interire, tanquam in feras belluas, sceleratas, & impias incidissemus. Quamobrem siue superiores fuerimus, siue mortẽ hic obierimus, tamen Britanniã habebimus clarissimũ monumentũ: quã si cæteri Romani amiserint, tamen nos corporib. nostris perpetuo retinebimus. Hæc quũ dixisset, atq; alia eiusdẽ generis, signũ pugnæ ‡ dat. Tũc oẽs vtrinq; coueniunt. Barbari magnos clamores edũt, & cãt⁹ minaces: Romanis silentiũ est & ordo, quousq; eo veniunt, quo telũ adiici posset: † mox accedẽte turba hostiũ, ‡ signo dato simul in eos irruũt, eorũq; ordines primo cõgressu facile perturbãt: post cincti magna multitudine, simul vndiq; præliũ ineunt. Ibi variũ certamẽ fuit. cœpere vtrinq; milites leuis armaturæ se percutere, milites grauis armaturæ vtrinq; inter se oppositi esse, equites cũ equitib. cõgredi, sagittarii Romani certare cũ currib. barbarorũ: barbari currib. suis impetũ in Romanos facere, eosq; deiicere. Illi q abſq; thoracib. pugnarẽt, telis horũ propulsari: pedes ab equite opprimi, eques à pedite ‡ exturbari: multi † cõiũcti simul cõtra curr⁹ cõtẽdere; multi ab iisdẽ currib. fũdi ac fugari: alii sagittarios propius accedẽtes in fugam cõuertere, alii procul ab iis cauere. Quæ quũ nõ vno in loco, sed simul tribus pariter gererẽtur; diu vtrinq; pugnatũ est pari alacritate & audacia. Tandẽ Romanis sero superiores discedũt, multis in ipso prælio, multis ad impedimẽta, & ad syluã cæsis, deniq; multis viuis captis. Effugere complures, qui parabãt iterũ pugnare. Sed interim Buduica morbo extincta est, eãq; illi luxerũt & humauerũt magnifice: post, q vere superati essẽt, fusi ac dispersi sunt. Sed de Britãnicis reb. hactenus. Romæ aũt Nero Octauiã Augustam primo propter Sabinã pellicẽ repudiauit, post interfecit: cui tamẽ Burrus in ea re obstiterat, prohibueratq;, quo min⁹ eã repudiaret. sic.n. Neroni dixerat: Dotẽ igitur ei, h. e. principatũ, redde Burr⁹.n. tã magna libertate loquendi vtebatur, vt quũ à Nerone rogaretur aliquando iterum de iisdẽ rebus sententiam dicere, plane & aperte respõderit: Ne me, de quib. reb⁹ semel dixero, bis interroges. eũ Nero veneno sustulit; Tigel-

‡ *sustulit.*
† *mox pleno passu accedente*
‡ *clamore sublato ex composito, in eos summis viribus ruunt,*
‡ *deiici*
† *constipati*

χεῖρα τὰ ἑαυτῶν ἐκτμηθέντα ἰδεῖν, πασσάλοις διὰ πυρὸς ἀναπαρῆναι, ὕδατι ζέοντι τηκομένους ἀπολέσθαι, καθάπερ ἐς θηρία τινὰ ἄγρια, ἄνομα, ἀνόσια, ἐμπεπτωκότας. ἤτοι οὖν περιγενώμεθα αὐτῶν, ἢ ἐνταῦθα ἀποθάνωμεν. καλὸν δὲ μνημεῖον τῆς Βρεττανίας ἕξομεν, κἂν πάντες οἱ λοιποὶ Ῥωμαῖοι ἐξ αὐτῆς ἐκπέσωσι. τοῖς γὰρ σώμασι τοῖς ἡμετέροις πάντως αὐτὴν ἀεὶ καθέξομεν. Τοιαῦτα καὶ παραπλήσια τούτοις εἰπὼν, † ἦρετο δὲ σημεῖον τῆς μάχης. κἀκ τούτου συνῆλθον, οἱ μὲν βάρβαροι, κραυγῇ τε πολλῇ καὶ ᾠδαῖς ἀπειλητικαῖς χρώμενοι· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι σιγῇ καὶ κόσμῳ, μέχρις οὗ ἐς ἀκοντίου βολὴν ἀφίκοντο. ἐνταῦθα δ' ἤδη βάδην τῶν πολεμίων προσιόντων σφίσιν † ἐπαίραντες ἅμα ἀπὸ συνθήματος, ἐπέδραμον αὐτοῖς ἀνὰ κράτος, καὶ ἐν μὲν τῇ προσμίξει ῥᾳδίως τὴν ἀντίταξιν σφῶν διέρρηξαν· περισχεθέντες δὲ τῷ πλήθει, πανταχόθεν ἅμα ἐμάχοντο. καὶ ἦν ὁ ἀγωνισμὸς αὐτῶν πολυειδής. τοῦτο μὲν γὰρ, οἱ ψιλοὶ τοὺς ψιλοὺς ἀντέβαλλον, τοῦτο δὲ, οἱ ὁπλῖται τοῖς ὁπλίταις ἀνθίσταντο, οἵ τε ἱππεῖς τοῖς ἱππεῦσι συνεφέροντο· καὶ πρὸς τὰ ἅρματα τῶν βαρβάρων οἱ τοξόται τῶν Ῥωμαίων ἀντηγωνίζοντο. τούς τε γὰρ Ῥωμαίους οἱ βάρβαροι ῥύμῃ τοῖς ἅρμασι προσπίπτοντες, ἀνέτρεπον, καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν τοξευμάτων, ἅτε καὶ δίχα θωράκων μαχόμενοι, ἀνεστέλλοντο· ἱππεύς τε πεζὸν ἀνέτρεπε, καὶ πεζὸς ἱππέα κατέβαλλε· πρός τε τὰ ἅρματα συμφραξάμενοί τινες ἐχώρουν, καὶ ἄλλοι ὑπ' αὐτῶν ἐσκεδάννυντο· τούς τε τοξότας οἱ μὲν ὁμόσε σφίσιν ἰόντες ἔτρεπον, οἱ δὲ πόρρωθεν ἐφυλάσσοντο· καὶ ταῦτα οὐ καθ' ἓν, ἀλλὰ τριχῇ πάντα ὁμοίως ἐγίγνετο. ἠγωνίσαντο δ' ἐπὶ πολὺ ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀμφότεροι προθυμίας καὶ τόλμης. τέλος δ' ὀψέ ποτε οἱ Ῥωμαῖοι ἐνίκησαν, καὶ πολλοὺς μὲν ἐν τῇ μάχῃ καὶ πρὸς ταῖς ἁμάξαις τῇ τε ὕλῃ κατεφόνευσαν, πολλοὺς δὲ καὶ ζῶντας εἷλον. συχνοὶ δ' οὖν καὶ διέφυγον, καὶ παρεσκευάζοντο μὲν ὡς καὶ αὖθις μαχούμενοι· ἀποθανούσης δ' ἐν τούτῳ τῆς Βουδουίκης νόσῳ, ἐκείνην μὲν δεινῶς ἐπένθησαν, καὶ πολυτελῶς ἔθαψαν· αὐτοὶ δ' ὡς καὶ τότε ὄντως ἡττηθέντες, διεσκεδάσθησαν. καὶ τὰ μὲν Βρεττανικὰ ἐπὶ τοσοῦτον. Ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ ὁ Νέρων Ὀκταουίαν τὴν Αὔγουσταν ἀπεπέμψατο μὲν πρότερον διὰ Σαβῖναν τὴν παλλακίδα, ὕστερον δὲ καὶ ἀπέκτεινε, καίτοι τοῦ Βούρρου ἐναντιουμένου αὐτῷ, καὶ κωλύοντος ἀποπέμψασθαι, καί ποτε εἰπόντος, Οὐκοῦν καὶ τὴν προῖκα αὐτῇ (τουτέστι τὴν ἡγεμονίαν) ἀπόδος. οὕτω γάρ πως ἐρρωμένως τῇ παρρησίᾳ ἐχρῆτο, ὥστε ποτὲ δεύτερον ἐρωτηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ γνώμην περὶ ὧν ἀπεφήνατο, εἰπεῖν ἄντικρυς, ὅτι Περὶ ὧν ἂν ἅπαξ τι εἴπω, μηκέτι μου αὖθις πύθῃ. τοῦτον μὲν οὖν φαρμάκῳ διώλεσε·

† ἦρε τὸ
† Sylb. ἐπαλαλάξαντες

Τιγέλλινον δέ τινα Σωφρόνιον ἀσελγείᾳ τε καὶ μιαιφονίᾳ πάντας τοὺς καθ' ἑαυτὸν ἀνθρώπους ὑπεράραντα, σὺν † ἑτέρῳ ἐπὶ τῇ τῶν δορυφόρων ἀρχῇ κατέστησε. πρὸς τοῦτον καὶ τὸ τῆς Πυθιάδος ἀπόφθεγμα λέγεσθαι λέγεται· ἐπεὶ γὰρ τὴν πρὸς τὴν Ὀκταουΐαν ὄντων † οἱ ἄγγελοι πάντες, πλὴν Πυθιάδος, συνεπέθεντο μετὰ τῆς Σαβίνης αὐτῇ, τῆς μὲν, ὅτι ἐδυστύχει, καταφρονήσαντες, τὴν δ', ὅτι ἴσχυε κολακεύοντες· μόνη δ' ἡ Πυθιὰς οὔτε τι κατεψεύσατο αὐτῆς, καίπερ πικρότατα βασανισθεῖσα, καὶ τέλος ὡς ὁ Τιγέλλινος ἐνέκειτο αὐτῇ, προσέπτυσέ τε αὐτῷ, καὶ εἶπε· Καθαρώτερον, ὦ Τιγέλλινε, τὸ αἰδοῖον ἡ δέσποινά μου τοῦ σοῦ στόματος ἔχει. ὁ δὲ δὴ Νέρων καὶ γέλωτα καὶ σκώμματα τὰ τῶν γυναικῶν κακὰ ἐποιεῖτο. τὸν γοῦν Πλοῦτον ἀποκτείνας, ἔπειτα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ προσενεχθεῖσάν οἱ ἰδὼν, Οὐκ ᾔδειν, ἔφη, ὅτι μεγάλην ῥῖνα εἶχεν. ὥσπερ φεισάμενος ἂν αὐτοῦ, εἰ τοῦτο προῄδει. πάντα δὲ ὡς εἰπεῖν τὸν βίον ἐν καπηλικῇ διαίτῃ ποιούμενος, ἀπεῖπε τοῖς ἄλλοις μηδὲν ἑφθὸν ἐν καπηλείῳ, πλὴν λαχάνων καὶ ἔτνους, πωλεῖν. τὸν δὲ Πάλλαντα διεχρήσατο, ὅτι καὶ πλοῦτον πολὺν ἐκέκτητο, ὥστε καὶ ἐς μυρίας μυριάδας αὐτὸν ἀριθμεῖσθαι. καὶ δυσκολίᾳ τρόπων πολλῇ ἐχρῆτο, ὥστε μήτε τοῖς οἰκέταις μήτε τοῖς ἐλευθέροις διαλέγεσθαί τι, ἀλλ' ἐς γραμματεῖα πάνθ' ὅσα ἐβούλετο καὶ προσέταττε σφίσιν, ἐσγράφειν. τοσαύτη δ' ἦν ἡ τοῦ Νέρωνος ἀσέλγεια, ὥστε καὶ ἅρματα δημοσίᾳ ἤλαυνε. καί ποτε θηρία ἀποκτείνας, ὕδωρ τε εὐθὺς ἐς τὸ θέατρον ἐπωχέτευσε, καὶ ναυμαχίαν ἐπετέλεσε· καὶ μετὰ τοῦτο, τὸ ὕδωρ ἀφεὶς, μονομαχίαν ἐπεδείξατο· καὶ τέλος εἰσαγαγὼν αὐτὸ αὖθις, δεῖπνον δημοσίᾳ πολυτελὲς † ἐδείπνησεν. ἐστιάτωρ μὲν ὁ Τιγέλλινος ἀποδέδεικτο. καὶ παρασκευὴ ‡ πάντα πολλὴ ἐπεπόριστο. ἐσκευάσθη δὲ τοῖσδε τὸν τρόπον· ἐν μὲν τῷ μέσῳ, καὶ ἐπὶ τῷ ὕδατι τά τε σκεύη τὰ οἰνηρὰ τὰ ξύλινα τὰ μεγάλα προκαθῆτο, καὶ ἐπ' αὐτῶν σανίδες ἐπεπήγεσαν. πέριξ δὲ περὶ αὐτὸ καπηλεῖα καὶ οἰκήματα ἐπεποίητο, ὥστε τὸν Νέρωνα καὶ τὸν Τιγέλλινον τούς τε συσσίτους αὐτῶν, τὸ μέσον ἔχοντας, ἐπί τε ταπήτων πορφυρῶν καὶ ἐπὶ στρωμάτων ἁπαλῶν ἐπευωχεῖσθαι, τοὺς δὲ δὴ ἄλλους πάντας ἐν τοῖς καπηλείοις εὐθυμεῖσθαι. ἔς τε τὰ πορνεῖα εἰσῄεσαν, καὶ συνεγίνοντο πάσαις ‡ ἀναίδην ἁπλῶς ταῖς ἐνταῦθα καθημέναις. ἦσαν δὲ αἵ τε † περικαλλέσταται καὶ ἐκφανέσταται δοῦλαί τε καὶ ἐλεύθεραι, ἑταῖραι, παρθένοι, γαμεταί τινων, οὐχ ὅπως δημότιδες, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ εὐγενέσταται, καὶ κόραι, καὶ γυναῖκες. καὶ ἦν ἐξουσία παντὶ τῷ βουλομένῳ ἔχειν ἣν

Margin (Greek): † ἑταίρῳ; † Sylb. οἱ ἄλλοι πάντες; † ἐδείπνησεν. ‡ Leuncl. μάλα πολλή; ‡ ἀναίδην; † περικαλλέσταται ἢ ἐκφανέσταται (?)

A Tigellinumque Sophronium, qui petulans & homicida fuit supra omnes homines suæ ætatis, vna cũ [a] altero, prætorianis militibus præfecit. [b] De hoc Pythiadis ancillę apophthegma dictũ esse fertur. Nam quũ omnes famuli, præter Pythiadẽ, vna cum Sabina Octauiam inuaderent, quod eam contemnerent afflictã fortuna, & illi, cuius magna potestas erat, assentarentur: sola Pythias, [c] licet acerrimis tormentis coacta, noluit in eã mentiri: quũq; Tigellinus tandẽ instaret vehementius, faciem B eius conspuit, & Mundior est, inquit, Tigelline, vulua dominæ meę, quam os tuũ. Sed Nero mulierum mala risu iocisq; excepit. Idem Pluto interfecto, postquam vidit caput eius ad se perlatum; Nesciebã, inquit, hunc hominem magnum nasum habere; quasi ei pepercisset, si id cognouisset antea. Nero omnem fere vitam degebat in popinis. vetuit tamen, vt nihil in eis coctũ aliis hominibus, præter olera & [d] legumina, venderetur. Pallantem interC fecit, quod magnas opes peperisset, † ad quater millies sestertium. Idem ita difficilis & morosus erat, vt neque cum seruis, neque cum [e] liberis sermones conferret: sed in omnia, quæ vellet mandareve, in libellis scribere consueuerit. Tanta erat Neronis petulantia, vt publice currus agitaret. Aliquando belluis interfectis, ac subito aqua in theatrum [*] deducta, bellũ nauale confecit: [f] eodemque amphitheatro exhausto, præbuit certamen gladiatorium: tandem aqua rursum introducta, D publice [g] sumptuosam cœnã dedit. Huic cœnæ Tigellinus præfectus fuerat, eratque eius cœnæ magnificus [*] apparatus. Fuere in medio amphitheatro, & in aqua [h] posita magna vasa vinaria lignea, & super ea tabulæ fixæ: circum erant vndique tabernæ & diuersoria ædificata: quumq; Nero & Tigellinus cum cõuiuis suis medium locum tenerent, ac in tapetis purpureis & mollibus stragulis epularentur, cæteri in tabernis magnam lætitiam capiebant, intrabantque lupanaria, & cum omnibus mulieribus, quæ tum ibi conseE derant, [i] palam rem habebant & impudenter. Aderant aũt pulcherrimæ & clarissimæ ancillæ, liberæ, scorta, virgines, vxores multorũ ciuiũ, non solũ plebeiæ, sed etiam nobilissimæ, & puellæ & mulieres. poterat quisque ea, quam cuperet, po-

Margin (Latin): a sodali. b Ad hũc & Pythiadis verbũ illud prolatũ perhibetur. c licet acerbissimis subiecta quæstionibus. d pulmenta. † ad autẽ quadragies cętera millia. B. addecies mille myriadas. Gr. e ingenuis. * deriuata. f E aqua secundũ hac emissa. g sumtuosa cœna epulatum est. * adparatum, in hunc modum instructa. Fuerant in medio. h primo demissa magna. i omnino libere rem habebant.

tiri: negare licebat nemini. [a] multitudo congregata videlicet ex plebeis hominibus, largiter potabat, faciebatque iniuriam libidinose. Tum enim seruus cum domina, præsente domino suo, & gladiator cum virgine nobili, inspectante patre, rem habuerunt. Sequebantur inde grauissimæ & turpissimæ altercationes, vulnera, tumultus, non solum ab iis, qui intus erant; sed etiam ab iis, qui foris remanserant. Quibus ex causis multi homines mortui, multæ mulieres suffocatæ, multæ raptę sunt. His confectis rebus, cupiuit, quod antea semper optauerat, vrbem atque imperium viuus funditus perdere. Quam quidem ob causam ipse quoque Priamum mirum in modum beatum fuisse dicebat, quod patriam simul cum regno perditam vidisset. Igitur paucos homines, quasi ebrii essent, aut alia maleficia facerent, clam in varias partes vrbis dimisit. Hi primo vnum, & alterum † locum, plurave incenderunt: quod quum esset factum, omnes homines dubitauere, maxime quod neque principiū mali, nec finē possent inuenire, quodq; multa viderēt & audirent insolētia. nihil .n. aliud, quā ignes, vt in castris, licebat videre; nihil audire ab aliis, q̄ hoc aut illud cōburi. vbi? quomodo? à quo? auxiliamini. Ingēs erat vbiq; omniū perturbatio, oēs huc & illuc cōcursabāt obstupefacti: multis, dū opē aliis ferrent, domi [omnia] sua cōflagrare nūtiabatur: multi ante, quā res suas andirent incēdio deflagrare, eas consumptas esse intelligebant: alii ex ædib. in angiportus currebāt, [b] vt inde ædib. subuenirent: alii de via intro properabāt, vt intus aliquid efficerēt. Ingēs erat clamor & vlulatus puerorū, mulierū, virorū senum; vt nihil propter fumum videri, nihil propter clamorē intelligi posset: multi, quasi muti essent, taciti stare: multi sua interim exportare, multi aliena ‡ rapere, se inuicem decipere, in sarcinis errare; nec quo progrederentur, aut vbi starent, scire: tum alii alios impellere, & impelli: [c] exturbare alios, mox ipsi exturbari: multi suffocari, multi opprimi: postremo nihil mali, q̄ in huiusmodi calamitate hominibus accidere possit, prætermitti. Neque vero facile poterant alio perfugere. nam [d] siquis proximum euasisset saluus, mox incidebat in alium, atque ab eo necabatur. Iam non vno tantū, sed pluribus diebus atque no-

[a] Adeo quidem, vt tamquam promiscua multitudo, citra satietatem simul & potarent, & libidinose lascivirent.

† locum, plurave, alibi alia, succenderunt: adeo quidem, vt homines in extremas angustias redigerentur, quū neq; principium mali reperire, neque finem imponere possent, ac multa

[b] vt extrinsecus

‡ rapere inter se palantes discurrere, in supellectilib. falli: nec quo

[c] euertere, vicissim euerti:

[d] si quis è præsenti malo euasisset incolumis, in aliud lapsus interibat.

A ἤθελεν. οὐ γὰρ ἐξῆν αὐταῖς οὐδ' ἕνα ἀπαρνήσασθαι. ὥστε, οἷα συρφετώδης ὅμιλος, ἀπλήστως τε καὶ ἅμα ἔπινον, καὶ ἀσελγῶς ὕβριζον· καί τις καὶ δοῦλος τῇ δεσποίνῃ, παρόντος τοῦ δεσπότου, καὶ μονομάχος εὐγενεῖ κόρῃ ὁρῶντος τοῦ πατρὸς, συνεγίνοντο. ὠθισμοί τε καὶ πληγαὶ καὶ θόρυβοι, τοῦτο μὲν, ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐσιόντων, τοῦτο δὲ, καὶ ἐκ τῶν ἔξωθεν περιεστηκότων, αἰσχροὶ συνέβαινον. καὶ ἄνδρες τε ἐκ τούτων συχνοὶ ἐφθάρησαν, καὶ γυναῖκες, αἱ μὲν ἀποπνιγεῖσαι, αἱ δὲ διαρπαγεῖσαι. μετὰ δὲ ταῦτα B ἐπεθύμησεν (ὅπερ που ἀεὶ ηὔχετο) τήν τε πόλιν ὅλην καὶ τὴν βασιλείαν ζῶν ἀναλῶσαι· τὸν γοῦν Πρίαμον καὶ αὐτὸς θαυμαστῶς † ἐμακάριζεν, ὅτι καὶ τὴν πατρίδα ἅμα καὶ τὴν ἀρχὴν ἀπολομένας εἶδεν. λάθρα γάρ τινας, ὡς καὶ μεθύοντας, ἢ καὶ κακουργοῦντάς τι † ἄλλως, διαπέμπων, τὸ μὲν πρῶτον, ἕν που καὶ δύο καὶ πλείονα, ἄλλα ἄλλοθι ὑπεπίμπρα, ὥστε τοὺς ἀνθρώπους ἐν παντὶ ἀπορίας γίνεσθαι, μήτ' ἀρχὴν τοῦ κακοῦ ἐξευρεῖν μήτε τέλος ἐπαγαγεῖν δυναμένους, ἀλλὰ C πολλὰ μὲν ὁρῶντας, πολλὰ δὲ ἀκούοντας ἄτοπα. οὔτε γὰρ θεάσασθαι ἄλλο τι ἦν ἢ πυρὰ πολλὰ, ὥσπερ ἐν στρατοπέδῳ· οὔτε τι † ἀκοῦσαι λεγόντων τινῶν, ἢ ὅτι τὸ καὶ τὸ καίεται· ποῦ; πῶς; ὑπὸ τίνος; βοηθεῖτε. θόρυβός τε οὖν ἐξαίσιος πανταχοῦ πάντας κατελάμβανε, καὶ διέθεον, οἱ μὲν, τῇ, οἱ δὲ, τῇ, ὥσπερ ἔμπληκτοι. καὶ ἄλλοις τινὲς ἐπαμύνοντες, ἐπυνθάνοντο τὰ οἴκοι καιόμενα. καὶ ἕτεροι πρὶν καὶ ἀκοῦσαι ὅτι τῶν σφετέρων τι ἐμπέπρησται, ἐμάνθανον ὅτι ἀπόλωλεν. οἵ τε ἐκ τῶν οἰκιῶν, ἐς D τοὺς στενωποὺς ἐξέθεον, ὡς καὶ ἔξωθεν αὐταῖς βοηθήσοντες, καὶ οἱ ἐκ τῶν ὁδῶν εἴσω ἐσέθεον, ὡς καὶ ἔνδον τι ἀνύσοντες. καὶ ἦν ἥ τε κραυγὴ καὶ ὀλολυγὴ παίδων ὁμοῦ, γυναικῶν, ἀνδρῶν, γερόντων, ἄπλετος, ὥστε μήτε συνιδεῖν μήτε συνεῖναί τι ὑπό τε τοῦ καπνοῦ καὶ τῆς κραυγῆς δύνασθαι. καὶ διὰ ταῦθ' ὁρᾶν ἦν τινας ἀφώνους ἑστῶτας ὥσπερ ἐνεοὺς ὄντας. κἀν τούτῳ πολλοὶ μὲν καὶ τὰ σφέτερα ἐκκομιζόμενοι, πολλοὶ δὲ καὶ τὰ ἀλλότρια ἁρπάζοντες, ἀλλήλοις τε ἐνεπλάζοντο, καὶ περὶ τοῖς σκεύεσιν ἐσφάλλον- E το. καὶ οὔτε προϊέναι ποι, οὔθ' ἑστάναι εἶχον, ἀλλ' ὤθουν, ὠθοῦντο· ἀνέτρεπον, ἀνετρέποντο· καὶ συχνοὶ μὲν ἀπεπνίγοντο, συχνοὶ δὲ συνετρίβοντο, ὥστε σφίσι μηδὲν ὅ,τι τῶν δυναμένων ἀνθρώποις ἐν τῷ τοιούτῳ πάθει κακῶν συμβῆναι, μὴ συνενεχθῆναι. οὐδὲ γὰρ οὔτ' ἀποφυγεῖν που ῥᾳδίως ἠδύναντο. κἂν ἐκ τοῦ παρόντος τις περιεσώθη, εἰς ἕτερον ἐμπεσὼν ἐφθείρετο. καὶ ταῦτα οὐκ ἐν μιᾷ μόνον, ἀλλ' ἐπὶ πλείους καὶ ἡμέρας καὶ νύκτας

† ἐμακάριζεν,

† ἄλλο,

† ἀκ[illegible]

νύκτας ὁμοίως ἐγίνετο. καὶ πολλοὶ μὲν οἶκοι ἔρημοι τοῦ βοηθήσοντος σφίσιν ἀπώλοντο, πολλοὶ δὲ καὶ ὑπ᾽ αὐτῶν τῶν ἐπικουρούντων προσκατεπρήσθησαν. οἱ γὰρ στρατιῶται, οἵ τε ἄλλοι, καὶ οἱ νυκτοφύλακες, πρὸς τὰς ἁρπαγὰς ἀφορῶντες, οὐχ ὅσον οὐ κατεσβέννυσαν τινα, ἀλλὰ καὶ προσεξέκαιον. τοιούτων δὲ δὴ ἄλλων ἄλλοθι συμβαινόντων, ὑπέλαβέ ποτε τὸ πῦρ ἄνεμος, καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ ὁμοῦ πάντα ἤγαγεν· ὥστε σκευῶν μὲν πέρι ἢ οἰκιῶν μηδένα μηδὲν ἔτι φροντίσαι, πάντας δὲ τοὺς λοιποὺς ἑστῶτάς που ἐν ἀσφαλεῖ τινι ὁρᾶν ὥσπερ νήσους τινὰς καὶ πόλεις ἅμα πολλὰς φλεγομένας· καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς σφετέροις μηδὲν ἔτι λυπεῖσθαι, τὸ δὲ δημόσιον ὀδυρομένους, ἀναμιμνήσκεσθαι ὅτι καὶ πρότερόν ποτε οὕτως ὑπὸ τῶν Γαλατῶν τὸ πλεῖον τῆς πόλεως διεφθάρη. πάντων δὲ δὴ τῶν ἄλλων οὕτω διακειμένων, καὶ πολλῶν καὶ ἐς αὐτὸ τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ πάθους ἐμπηδώντων, ὁ Νέρων ἐς τε τὸ ἄκρον τοῦ παλατίου (ὅθεν μάλιστα σύνοπτα τὰ πολλὰ τῶν καιομένων ἦν) ἀνῆλθε, καὶ τὴν σκευὴν τὴν κιθαρῳδικὴν λαβὼν, ᾖσεν ἅλωσιν, ὡς μὲν αὐτὸς ἔλεγεν, Ἰλίου, ὡς δὲ ἑωρᾶτο, Ῥώμης. τοιούτῳ μὲν δὴ πάθει τότε ἡ πόλις ἐχρήσατο, οἵῳ οὔτε πρότερόν ποτε, οὔθ᾽ ὕστερον, πλὴν τοῦ Γαλατικοῦ. τό, τε γὰρ Παλάτινον ὄρος σύμπαν, καὶ τὸ θέατρον τοῦ Ταύρου, τῆς τε λοιπῆς πόλεως τὰ δύο που μέρη ἐκαύθη· καὶ ἄνθρωποι ἀναρίθμητοι διεφθάρησαν. ὁ μέντοι δῆμος οὐκ ἔστιν ὅτε οὐ κατὰ τοῦ Νέρωνος ἠρᾶτο, τὸ μὲν ὄνομα αὐτοῦ μὴ ὑπολέγων, ἄλλως δὲ δὴ τοῖς τὴν πόλιν ἐμπρήσασι καταρώμενοι, καὶ μάλισθ᾽ ὅτι αὐτοὺς ἡ μνήμη τοῦ λογίου τοῦ κατὰ τὸν Τιβέριον ποτὲ ᾀσθέντος ἐθορύβει· ἦν δὲ τοῦτο,

> Τρὶς δὲ τριηκοσίων περιτελλομένων ἐνιαυτῶν,
> Ῥωμαίους ἔμφυλος ὀλεῖ στάσις.

ἐπειδὴ τε ὁ Νέρων παραμυθούμενος αὐτοὺς, οὐδαμοῦ ταῦτα τὰ ἔπη εὑρῆσθαι ἔλεγε, μεταβαλόντες ἕτερον λόγιον, ὡς καὶ Σιβύλλειον ὄντως ὂν, ᾖδον. ἔστι δὲ τοῦτο,

> Ἔσχατος Αἰνεαδῶν μητροκτόνος ἡγεμονεύσει.

καὶ ἔσχεν οὕτως, εἴτε καὶ ὡς ἀληθῶς θεομαντείᾳ τινὶ προλεχθὲν, εἴτε καὶ τότε ὑπὸ τοῦ ὁμίλου πρὸς τὰ παρόντα θειασθέν. τελευταῖος γὰρ τῶν Ἰουλίων τῶν ἀπὸ Αἰνείου γενομένων ἐμονάρχησε. χρήματα δὲ ὁ Νέρων παμπληθῆ καὶ παρὰ τῶν ἰδιωτῶν καὶ παρὰ τῶν δήμων, τὰ μὲν βίᾳ ἐπὶ τῇ προφάσει τοῦ ἐμπρησμοῦ, τὰ δὲ παρ᾽ ἑκόντων δῆθεν ἠργυρολόγησε, καὶ τῶν Ῥωμαίων αὐτῶν τὸ σιτηρέσιον παρεσπάσατο. προσάγοντι δὲ αὐτῷ

noctibus, eodem modo factum est: multæ domus destitutæ ab iis, qui opem ferrent, [a] conciderunt: multæ manibus etiam eorum, quæ auxiliabantur, deflagrarunt: quod & milites cæteri, & † excubiæ nocturnæ ad rapinas spectantes, non solū non restinguebant [b] incendium, verum etiam magis incendebant. Quumq; varia in variis partibus euenirent, tandē ventus ignem euectum ad reliqua simul omnia pertulit. Quo facto, nulla amplius cura de * vasis, nulla de ædibus esse cœpit; sed omnes ii, qui reliqui erant, de tutis quibusdam locis, veluti multas insulas aut vrbes simul inflammatas intuebantur: iamque amplius nemo rerum suarum causa mœrore conficiebatur, rempublicam tantūmodo lugebant, recordabaturq́; maiorē partem vrbis à Gallis incensam aliquādo, eodem modo conflagrasse. Quum cæteri omnes in his rebus essent, ac multi in hoc grauissimo dolore in ignem [c] se conjicerent, Nero in summum palatii, vnde magna pars incendiorum videri poterat, cōscendit; ibiq; ornatu citharœdi excidium Troiæ, vt ipse dicebat, cecinit; vel potius vrbis Romæ, † sicuti videbatur. Itaq; vrbs eo tempore in tantam calamitatem incidit, quātam nec antea vnquam, nec post, præter Gallicam, accepit. Nam mons Palatinus omnino, & theatrū Tauri, & cęteræ vrbis duæ partes exustæ sunt, ac innumerabiles homines periērūt. Tū populus Neroni omnia mala precari, nō quod nomen eius nominaret, sed quod exsecraretur eos, qui vrbem incendissent. Inprimis omnes commouebat recordatio oraculi, quod decantatum fuerat Tiberii temporibus. id erat,

> [d] *Hinc ter trecentis circumuoluentibus annis,*
> *Seditio perdet Romanos.*

Quumque Nero populi consolandi causa hos versus nusquam repertos esse diceret, mutata sententia † hunc versum, vt vere Sibyllinum, canere cœperunt;

> *Vltimus Aeneadum matrem necat induperator.*

Id quod accidit, siue vere prædictum diuino oraculo, [e] siue afflatu multitudinis ex statu rerum, qui tum erat. nam is vltimus ex Iulii familia, quæ ab Ænea profecta erat, regnauit. Nero magnam pecuniam à priuatis & populis, prætextu istius incendii, partim vi, partim de voluntate ipsorum exegit, & populo diuisionē frumenti abstulit. Quæ dum ab Nerone

a perierunt:

† Vigiles nocturni.

b quadam, verum

* supellectilibus, aut instrumento,

c insilirent,

† prout erat videre.

d Xyl. lib. 57. Dionis. pag. 615. At ter tercētum reuolutis protinus annis Romam intestina perdetur seditione.

† aliud oraculum,

e siue tunc à plebe, diuino quodam instinctus de præsentis rerum statu prolatum. Nam is

gererentur, nuntius ex Armenia, laurusq; parta victoria ad eum allata est. Nã Corbulo, [a] restituta exercitataq; re militari, quæ iam antea dispersa & neglecta erat, Vologæsum regẽ Parthorum, & Teridatem principẽ Armeniæ, [b] aduẽtu suo perterruit. Is non solum genere clarus & viribus corporis, sed etiam prudentissimus erat, poteratq; cum veteribus Romanis cõparari, vir magna fortitudine & iustitia & fide, non modo in suos, sed etiã in hostes. Cuius rei causa Nero eũ pro se ad bellum gerendum misit, eiq; [c] tantam potestatem dedit, quantam vnquam nemini. Credidit enim, cum pariter & superaturum esse barbaros, & secum in fide perpetuo mansurum. quibus in rebus vtrisque haud eũ fefellit opinio.

a recollectis in unũ legionib⁹, antea dispersis, & iisdẽ exercitatis, quum prius neglectæ fuissent; Vologæsum b aduentus sui solo nũtio perterruit. Nã perinde ac quiuis alius ex primis inter Romanos, nõ modo genere clar⁹, vel corpore robustus, sed animo quoq; vegetus erat; magnaq; tũ fortitudine, tum iustitia praditus, & fide in oẽs, non modo suos. c tãtas copias commisit, quãtas nulli alii.

A Ταῦτα ἀγγελία ἐξ Ἀρμενίας καὶ δάφνη ἐπὶ τῇ νίκῃ αὖθις ἦλθεν. ὁ γάρ τοι Κορβούλων, συστήσας τε τὰ στρατιωτικὰ ἐσκεδασμένα, καὶ ἀσκήσας ἠμελημένα, τόν τε Οὐολόγαισον τὸν βασιλέα τῶν Πάρθων, καὶ τὸν Τηριδάτην τὸν τῆς Ἀρμενίας ἡγούμενον, καὶ ἀγγελθεὶς μόνον ἐξεφόβησεν. ὅμοια γὰρ δὴ τοῖς πρώτοις Ῥωμαίων οὐχ ὅτι τῷ γένει λαμπρὸς, ἢ τῷ σώματι ἰσχυρὸς, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ ἀρτίφρων ἦν· καὶ πολὺ μὲν τὸ ἀνδρεῖον, πολὺ δὲ καὶ τὸ δίκαιον τό, τε πιστὸν ἐς πάντας καὶ τοὺς οἰκείους καὶ τοὺς πολεμίους B εἶχεν. ὑφ' οὗπερ καὶ ὁ Νέρων ἐπὶ τὸν πόλεμον αὐτὸν ἀνθ' ἑαυτοῦ ἀπέστειλε, καὶ δύναμιν αὐτῷ ὅσην ἄλλῳ οὐδενὶ ἐπέτρεψε, πιστεύσας ὁμοίως καὶ τοὺς βαρβάρους αὐτὸν κατεργάσεσθαι, καὶ αὐτῷ μὴ ἐπαναστήσεσθαι. καὶ ὁ μὲν οὐδέτερον τούτων ἐψεύσθη.

THEODOSIVS E DIONE.

QVippe quũ Vologæsus inaudisset, vt aliis Nero distribuisset Armeniam, vtque Tigranes Adiabenen popularetur: ipse quidem se parabat, velut expeditionẽ in Syriam aduersus Corbulonem facturus; Adiabenorum vero regem Monobazum, & Monæsen Parthum, in Armeniã misit. Hi Tigranem intra Tigranocerta concluserunt. Et quoniam in hac obsidione non modo nullum ei adferebant incõmodum, sed etiam quoties eum adgrederentur, tam ab ipso repellebantur, quã à Romanis, quos secum habebat, & Corbulo Syriam diligenti custodia pręsidioq; tuebatur: cœpit ambiguus animi esse Vologæsus, & adparatum belli valere iussit; missisq; suis ad Corbulonem, indutias his condicionibus impetrauit: Vt iterum legatos ad Neronem mitteret, obsidionem solueret, ex Armenia milites abduceret. Nero aũt ne tunc quidem ei vel celeriter, vel clare quidquã respondit: Lucium vero: Senium Pætum in Cappadociam, ne quid apud Armenios noui motus existeret, misit.

Accessit ad Tigranocerta Vologæsus, & Pætum qui obsessis opem latum aduenerat, repulit: fugientemque persecutus, relictum ab eo in Tauro monte præsidium cæcidit, & ipsum intra Rhandeam, ad Arsaniam flumen sitam, con-

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ἘΚ ΤΩ͂Ν ΔΙΩΝΟΣ.

C Ὁ Βολόγαισος γὰρ ἀκούσας, ὡς τὴν Ἀρμενίαν ὁ Νέρων ἄλλοις διένειμε, καὶ τὴν Ἀδιαβηνὴν ὑπὸ τοῦ Τιγράνου πορθουμένην· αὐτὸς μὲν ὡς ἐς τὴν Συρίαν ἐπὶ τὸν Κορβούλωνα στρατεύσων ἡτοιμάζετο, τὸν δὲ τῶν Ἀδιαβηνῶν βασιλέα Μονόβαζον, καὶ Μοναίσην Πάρθον, ἐς τὴν Ἀρμενίαν ἔπεμψεν. οὗτοι δὲ τὸν Τιγράνην ἐς τὰ Τιγρανόκερτα κατεῖρξαν. καὶ ἐπεὶ ἐν τῇ προσεδρείᾳ οὐδὲ αὐτὸν ἐλύπουν, ἀλλὰ καὶ ὁσάκις προσμίξαιεν D οἱ, ἀπεκρούοντο καὶ ὑπ' ἐκείνου, καὶ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, τῶν συνόντων αὐτῷ, καὶ ὁ Κορβούλων ἀκριβῆ φρουρὰν τῆς Συρίας ἐποιήσατο· ἐγνωσιμάχησε, καὶ τὴν παρασκευὴν ἀφῆκε. καὶ πέμψας πρὸς τὸν Κορβούλωνα, ἀνοχῆς ἔτυχεν, ἐπὶ τῷ πρός τε τὸν Νέρωνα αὖθις πρεσβεύσασθαι, καὶ τὴν πολιορκίαν λῦσαι, καὶ τοὺς στρατιώτας ἐκ τῆς Ἀρμενίας ἐξαγαγεῖν. Νέρων δὲ ἐκείνῳ μὲν οὐδὲ τότε οὐδὲ ταχὺ, οὐδὲ σαφὲς οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Λούκιον δὲ Σένιον Παῖτον ἐς τὴν Καππαδοκίαν, ὅπως μηδὲν περὶ τὴν E Ἀρμενίαν νεοχμωθῇ, ἀπέστειλεν.

Ὁ Βολόγαισος τοῖς Τιγρανοκέρτοις προσέμιξε, καὶ τὸν Παῖτον ἐπιβοηθήσαντα σφίσιν ἀπεώσατο. φεύγοντα δὲ αὐτὸν ἐπιδιώξας, τήν τε ἐπὶ τοῦ Ταύρου καταλειφθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ φρουρὰν ἐξέκοψε, καὶ ἐκεῖνον ἐς Ῥάνδειαν, πρὸς τῷ Ἀρσανίᾳ ποταμῷ οὖσαν, κατέκλεισε.

κλεισε. κἂν ἀπῆλθεν μηδὲν περάνας, (μήτε γὰρ πλησιάσαι πη τῷ ἐρύματι, ἅτε χωρὶς ὁπλιτῶν ὤν, ἐδύνατο· μήτε τῆς τροφῆς, ἄλλως τε καὶ πλήθει πολλῷ, ἄνευ παρασκευῆς σιτίων ἀφιγμένος, εὐπόρει) εἰ μὴ ὁ Παῖτος τήν τε τοξείαν αὐτοῦ, καὶ ἐς αὐτὸ τὸ στρατόπεδον ἀφικνουμένην, καὶ τὴν ἵππον πανταχοῦ φαινομένην δείσας, λόγους τε περὶ σπονδῶν αὐτῷ ἔπεμψε, καὶ ὡμολόγησε, καὶ ὤμοσεν αὐτός τε τὴν Ἀρμενίαν ἅπασαν ἐκλείψειν, καὶ τὸν Νέρωνα τῷ Τηριδάτῃ αὐτὴν δώσειν. ἀγαπήσας γὰρ ἐπὶ τούτοις ὁ Πάρθος, ὡς καὶ τὴν χώραν ἀπονητὶ ληψόμενος, καὶ εὐεργεσίαν ἐς τοὺς Ῥωμαίους μεγάλην καταθησόμενος, καὶ ἅμα καὶ τὸν Κορβούλωνα, ὃν ὁ Παῖτος πρὶν περιστοιχισθῆναι μετεπέμπετο, πλησιάζειν πυθόμενος, ἀφῆκεν αὐτὸν προδιομολογησάμενος, ἵνα τὸν ποταμὸν αὐτῷ Ἀρσανίαν ζεύξωσιν· οὐχ ὅτι γεφύρας ἐδεῖτο, (πεζῇ γὰρ αὐτὸν διεληλύθει) ἀλλ' ἵνα ἐνδείξηται σφίσιν, ὅτι κρείττων αὐτῶν ἦν. ἀμέλει οὐδὲ τότε διὰ τοῦ ζεύγματος ἀνεχώρησεν, ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐπ' ἐλέφαντος, οἱ δὲ ἄλλοι ὥσπερ καὶ πρότερον. ἄρτι τε ἡ ὁμολογία ἐγεγόνει, καὶ ὁ Κορβούλων ἀμηχάνῳ τάχει πρὸς τὸν Εὐφράτην ἐλθὼν, ἐνταῦθ' ὑπέμεινεν. ὅτε δ' οὖν συνέμιξαν ἀλλήλοις, πλεῖστον ἄν τις τὸ διάφορον τῶν στρατοπέδων καὶ τῶν στρατηγῶν, τῶν μὲν χαιρόντων τε καὶ λαμπρυνομένων ἐπὶ τῇ σπουδῇ, τῶν δὲ λυπουμένων τε καὶ αἰσχυνομένων ἐπὶ τῇ συνθήκῃ, κατενόησεν. ὁ δ' οὖν Βολόγαισος Μοναίσην πρὸς Κορβούλωνα πέμψας, ἠξίωσεν αὐτὸν τὸ ἔρυμα τὸ ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ ἐκλιπεῖν. καὶ διελέχθησαν ἐκεῖνοι πολλὰ ἀλλήλοις ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ Εὐφράτου γεφύρᾳ, τὸ μέσον αὐτῆς λύσαντες. ὑποσχομένου δὲ τοῦ Κορβούλωνος ἀπαλλαγήσεσθαι ἐκ τῆς χώρας, ἂν καὶ ὁ Πάρθος τὴν Ἀρμενίαν ἐκλείπῃ, ἑκάτερον ἐγένετο· μέχρι οὗ ὁ Νέρων τὰ πραχθέντα πυθόμενος, καὶ τοῖς πρέσβεσι τοῦ Βολογαίσου, οὓς αὖθις ἔπεμψε, χρηματίσας, τούτοις μὲν ἀπεκρίνατο τὴν Ἀρμενίαν δώσειν τῷ Τηριδάτῃ, ἂν ἐς τὴν Ῥώμην ἀνέλθῃ, τὸν δὲ δὴ Παῖτον τῆς ἀρχῆς παύσας, τούς τε στρατιώτας τοὺς σὺν αὐτῷ γενομένους ἄλλοσέ ποι πέμψας, τὸν Κορβούλωνα αὖθις τῷ κατ' αὐτῶν πολέμῳ προσέταξεν. ἐβουλεύσατο μὲν γὰρ αὐτὸς συστρατεῦσαι, ἐπεὶ δ' ἐθύων ἔπεσεν, οὐκ ἐτόλμησεν ἐξορμῆσαι, ἀλλὰ κατὰ τὴν χώραν ἔμεινεν.

clusit: atque adeo rebus infectis obsidionem soluisset, quod nec propius ad munitionem accedere posset, a grauis armaturæ milite destitutus; nec annonæ copiam haberet, qui tamen magna cum hominũ multitudine, sine adparatu cõmeatus, illuc venisset: nisi Pætus & telorum hostilium vim, quæ ipsius in castra pertinebant, & equitatum è locis omnibus adparẽtem veritus, missis ad eum suis agere de pace cepisset, eamque confecisset; iureiurando pollicitus, Armeniam se totam deserturum, eamque Neronem Teridati concessurum. Contentus hisce Parthus, vt qui regione citra laborẽ potiturus esset, magnumq; beneficium in Romanos collocaturus, quum simul audiret, etiam Corbulonem, à Pæto prius, quam militũ corona circumdaretur, arcessitum haud procul abesse: dimisit Pætũ, hoc quoque pactus antea, vt Arsaniam ei flumen põte sternerent; nõ quod ipsi ponte opus esset, (nam pedes amnem transierat) sed vt eis, se viribus potiorem, ostenderet. Sane per pontẽ ne tunc quidem discessit, sed ipse vectus elephanto fluuium transmisit, ceteri perinde ac prius. Iã transactum inter eos fuerat, quũ Corbulo nimium quanta celeritate ad Euphratẽ profectus, ibi substitit. Postquã Romani propius ad se inuicem accessissent, maximum quis discrimen & legionum & ducum animaduertisset: quum hi læti & hilares, splẽdide semet ob festinationem in itinere præstitã efferrent, illi molestiã perciperent, & cõpositionis factæ causa pudore adficerentur. Vologæsus aũt, Monæse ad Corbulonem ire iusso, vt munimẽtum, q̃ tenebat in Mesopotamia, desereret, petiit. Multa hi collocuti sunt inter se, in ipso põte fluminis Euphratis, media põtis parte soluta. Quũq; Corbulo promisisset, ex ea regione se discessurum, modo Parthus etiam relinqueret Armeniam, vtrumque factum est: donec audiens Nero, quæ gesta fuissent, & missis iterum Vologæsi legatis responso dato, concessurum se Teridati dixit Armeniam, si Romam se contulisset; & Pæto munere suo deiecto, ac militibus, quos secum habuerat, alia quędam in loca missis, Corbulonem rursus bello Parthico præfecit. Nam deliberauerat quidem ipse, de suscipienda cum aliis hac expeditione; sed quia rem sacram faciens ceciderat, profectionem hanc instituere non est ausus, ac domi mansit.

Aperte iam quidem Corbulo bellum A in Vologæsum adparabat, missoque centurione, Armeniæ finibus eum excedere iussit: at priuatim illi consulebat, vt fratrẽ Romam mitteret, tamdemq; hoc ei persuasit, quandoquidẽ vires Vologæso maiores habere videbatur. Quapropter in opido Rhandea conuenere Corbulo & Teridates, quod is locus ambob⁹ placuisset; huic propterea, quod istic intercepti Romani, per cõpositionẽ dimissi fuissent, ad ostendendũ illis id beneficium, quod B à Parthis accepissent: Corbuloni, q infamiã Romani quæ prius ipsis illic contigisset, nunc ibidẽ abolituri essent. Nõ enim simplici quodã modo instituta fuere colloquia, sed excitatũ sublime tribunal, & in eo collocatæ Neronis imagines: ipseq; Teridates multis Armeniis, ac multis Parthis & Romanis præsentib. ad eas accessit, ac venerationem exhibuit: quumque rem sacrã fecisset, & bene precatus esset, diadema de capite sustulit, & ad Neronis imagines posuit: tũ Monobazus & Volo- C gæsus ad Corbulonẽ venerunt, & obsides ei dederunt. Quibus peractis, multoties Nero adpellatus fuit imperator, & præter morem triumphos egit.

Ὁ Κορβούλων ἐν μὲν τῷ φανερῷ τὸν πρὸς Βολόγαισον πόλεμον παρεσκευάζετο, καὶ πέμψας ἑκατοντάρχην, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι τῆς χώρας. ἰδίᾳ δὲ συνεβούλευέν οἱ, τὸν ἀδελφὸν ἐς τὴν Ῥώμην πέμψαι, καὶ ἔπεισεν, ἐπειδὴ κρείττων αὐτοῦ τῇ δυνάμει ἐδόκει εἶναι. Συνῆλθον οὖν ἐν αὐτῇ τῇ Ῥανδείᾳ, ὅ, τε Κορβούλων καὶ ὁ Τηριδάτης. τοῦτο γὰρ τὸ χωρίον ἀμφοτέροις ἤρεσε· τῷ μὲν, ὅτι ἀπολαβόντες ἐς αὐτὸ τοὺς Ῥωμαίους, ὑποσπόνδους ἀφῆκαν, πρὸς ἔνδειξιν ὧν εὐεργετήκει· τῷ δὲ, ὅτι τὴν δύσκλειαν τὴν ἐν αὐτῷ πρότερον συμβᾶσαν σφίσιν ἀποτρίψεσθαι ἔμελλον. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς λόγους τινὰς ἐποιήσαντο, ἀλλὰ καὶ βῆμα ὑψηλὸν ἠγέρθη, καὶ ἐπ' αὐτοῦ εἰκόνες τοῦ Νέρωνος ἐστάθησαν· ὅ, τε Τηριδάτης πολλῶν μὲν Ἀρμενίων, πολλῶν δὲ Πάρθων καὶ Ῥωμαίων παρόντων προσῆλθέ τε αὐταῖς, καὶ προσκυνήσας θύσας τε καὶ ἐπευφημίσας, τὸ διάδημα ἀπό τε τῆς κεφαλῆς ἀφεῖλε, καὶ παρέθηκεν αὐταῖς. καὶ ὁ Μονόβαζος καὶ Βολόγαισος πρὸς τὸν Κορβούλωνα ἦλθον, καὶ ὁμήρους αὐτῷ ἔδωκαν. καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ Νέρων αὐτοκράτωρ τε πολλάκις ἐπεκλήθη, καὶ τὰ ἐπινίκια ἔπεμψε παρὰ τὸ νενομισμένον.

XIPHILINVS E DIONE.

Corbulo quidem reliquos homines ob hãc vnam causam offendit, quod Neroni fidẽ seruaret. [a] cumq;, dum principem pro illo habere cuperent, hac in re D duntaxat non probabant. Corbulo Artaxata absq; pugna cepit, vrbemque diruit: post ad Tigranocerta contendit. regioni eorum parcebat, qui deditionẽ facerent: agros vero vrbesque eorum, qui resisterent, depopulabatur; sicque & illa à volentibus capiebat. Quumque alia multa præclare & gloriose faceret, Vologæsum licet horribilem & formidolosum hostẽ, adduxit ad fœdera faciẽda pro dignitate populi Romani. Itaque Corbulo magnã potentiam & gloriam adeptus, quũ posset facillime imperator designari, omni- E bus hominibus Neroni grauiter infensis, cunctasque res ipsius admirantibus, non modo nihil vnquam noui molitus,

[a] Nam vsq; adeo cupiebant illũ Neronis loco habere imperatorẽ, vt ista dũtaxat in parte ipsum etiã malum esse vellent.

Corbulo

ΞΙΦΙΛΙ͂ΝΟΣ ἘΚ ΤΩ͂Ν ΔΊΩΝΟΣ.

Τοὺς μέντοι ἄλλους ἀνθρώπους καθ' ἓν τοῦτο μόνον ὁ Κορβούλων ἐλύπησεν, ὅτι τὴν πρὸς τὸν Νέρωνα πίστιν ἐτήρησεν. οὕτω γὰρ αὐτὸν αὐτοκράτορα ἀντ' ἐκείνου λαβεῖν ἤθελον, ὥστε καὶ κακὸν τὸ μέρος τοῦτο μόνον γενέσθαι ἠξίουν. ἐν οὖν ὁ Κορβούλων ἀκονιτὶ τὰ Ἀρτάξατα λαβὼν, τὴν πόλιν κατέσκαψε. πράξας δὲ τοῦτο, πρὸς τὰ Τιγρανόκερτα ἤλασε, πάσης μὲν τῆς τῶν ἐνδιδόντων σφᾶς χώρας φειδόμενος, πᾶσαν δὲ τὴν τῶν ἀνθισταμένων πορθῶν, καὶ ἔλαβε καὶ ἐκεῖνα ἐθελούσια. ἄλλα τε ἔπραξε λαμπρὰ καὶ ἔνδοξα. ἐφ' οἷς καὶ τὸν Οὐολόγαισον, καίτοι φοβερὸν ὄντα, ἐς διαλλαγὰς ἁρμοζούσας τῷ Ῥωμαίων ἀξιώματι συνηγάγετο. Κορβούλων μὲν οὖν, καίτοι ἰσχὺν μεγάλην καὶ δόξαν οὐκ ἐλαχίστην ἔχων, καὶ δυνηθεὶς ἂν ῥᾷστα αὐτοκράτωρ (ἅτε καὶ τῶν ἀνθρώπων τῷ τε Νέρωνι δεινῶς ἀχθομένων, καὶ ἐκεῖνον ἐς πάντα δὴ πάντων † θαυμαστῶν ὄντων) ἀποδειχθῆναι, οὔτε ἐνεωτέρισέ τι, οὔτε * ἠτια-

† θαυμαζόντων

* Sylb. ἰκορήθη,

* ἠπάθη, ἀλλ᾽ ἔτι καὶ μᾶλλον ἐνεβίαζεν. ὁ δ᾽ δὴ Σενέκας καὶ ὁ Ρεῦφος ὁ ἔπαρχος, ἄλλοι τέ τινες τῶν ἐπιφανῶν, ἐπεβούλευσαν τῷ Νέρωνι. οὔτε γὰρ τὴν ἀσχημοσύνην, οὔτε τὴν ἀσέλγειαν, οὔτε τὴν ὠμότητα αὐτοῦ ἔτι φέρειν ἠδύναντο. αὐτοί τε οὖν ἅμα τῶν κακῶν τούτων ἀπαλλαγῆναι, κἀκεῖνον ἐλευθερῶσαι ἠθέλησαν, ὥσπερ αὐτίκα Σουλπίκιός τε Ἄσπερ ἑκατόνταρχος καὶ Σούβιος Φλάουιος χιλίαρχος, ἐκ τῶν σωματοφυλάκων ὄντες, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Νέρωνα ὡμολόγησαν. ἐκεῖνός τε γὰρ ἐρωτηθεὶς ὑπ᾽ αὐτοῦ τὴν αἰτίαν τῆς ἐπιθέσεως, εἶπεν ὅτι, Ἄλλως σοι βοηθῆσαι οὐκ ἠδυνάμην· καὶ ὁ Φλάουιος, Καὶ ἐφίλησά σε, εἶπε, πάντων μάλιστα, καὶ ἐμίσησα· ἐφίλησα μὲν, ἐλπίσας ἀγαθὸν αὐτοκράτορα ἔσεσθαι· ἐμίσησα δὲ, ὅτι τὰ καὶ τὰ ποιεῖς. οὔτε γὰρ ἁρματηλάτῃ οὔτε κιθαρῳδῷ δουλεύειν δύναμαι. μηνύσεως οὖν γενομένης, οὗτοί τε ἐκολάσθησαν, καὶ ἄλλοι δι᾽ αὐτοὺς πολλοί. πᾶν γὰρ ὅ,τι τις ἐγκαλέσαι τινὶ ἐκ περιχαρείας καὶ λύπης, ῥημάτων τε καὶ νευμάτων, οἷός τε ἦν, καὶ προεφέρετο καὶ ἐπιστεύετο· οὐδ᾽ ἔστιν, ὅ,τι τῶν ἐγκλημάτων, εἰ καὶ ἐπέπλαστο, ἀπιστεῖσθαι διὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν τοῦ Νέρωνος ἔργων ἠδύνατο. καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἔς τε μάλιστα οἵ τε φίλοι οἱ πονηροὶ καὶ οἰκέται τινῶν ἤνθησαν. τοὺς μὲν γὰρ ἀλλοτρίους τούς τε ἐχθροὺς ὑποπτεύοντες, ἐφυλάσσοντο, πρὸς δὲ δὴ τοὺς συνόντας καὶ ἄκοντες ἐγυμνοῦντο. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων τῶν ἀπολωλότων πολὺ ἔργον εἰπεῖν· ὁ δὲ δὴ Σενέκας ἠθέλησε μὲν καὶ τὴν γυναῖκα Παυλῖναν ἀποκτεῖναι, λέγων πεπεικέναι αὐτὴν τοῦ τε θανάτου καταφρονῆσαι, καὶ τῆς σὺν αὐτῷ μεταλλαγῆς ἐπιθυμῆσαι· καὶ ἔσχισε καὶ τὰς † ἐκείνου φλέβας. δυσθανατήσας δὲ δὴ, καὶ πρὸς τὸν ὄλεθρον ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐπειχθεὶς, προαπηλλάγη αὐτῆς, καὶ οὕτως ἡ Παυλῖνα περιεγένετο. οὐ μέντοι πρότερον ἑαυτῆς ἥψατο, πρὶν τό, τε βιβλίον ὃ συνέγραφεν, ἐπανορθῶσαι, καὶ τἆλλα (ἐδεδίει γὰρ μὴ καὶ ἐς τὸν Νέρωνα ἐλθόντα φθαρῇ) παρακαταθέσθαι τισί. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐτελεύτησε, καίπερ τήν τε συνουσίαν τὴν πρὸς αὐτὸν, ὡς καὶ ἀσθενὴς προσφερόμενος, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν οὐσίαν ἐπὶ τῇ τῶν οἰκοδομουμένων προφάσει κεχαρισμένος· καὶ οἱ ἀδελφοὶ ὕστερον ἐπαπώλοντο. ὁ δὲ δὴ Θρασέας καὶ ὁ Σωρανὸς, καὶ γένους καὶ πλούτου, τῆς τε συμπάσης ἀρετῆς τὰ πρῶτα ἀνήκοντες, ἐπιβουλῆς μὲν αἰτίαν οὐκ ἔσχον, ἀπέθανον δὲ καὶ αὐτοί ποτε, ὅτι τοιοῦτοι ἦσαν. καὶ τοῦ γε Σωρανοῦ

A ‡ accusatusque nunquam est, sed tũ etiam magis continẽs fuit. At Seneca, & Rufus præfectus prætorii, cum aliis viris illustribus contra Neronem coniurauerũt. Nõ enim amplius eius turpitudinem perferre, non petulantiam, non crudelitatem poterant. Itaque se atque illum simul his malis liberari cupiebant, idque palam Sulpicius Aper centurio, & Subius Flauius tribunus † stipatorum militum, apud Neronem confessi sunt. Horum ille rogatus a Nerone causam coniurationis, respondit; Quoniam alio pacto tibi non poteram subuenire. Flauius vero, Dilexi te, (inquit) & odi supra omnes homines. dilexi, quod te sperabam bonum principem fore: odi, quod hæc & illa facias. non enim possum aurigæ & citharœdo seruire. Hi, patefacta coniuratione, atque alii multi horum causa, supplicio affecti sunt. Nam sicut crimina poterant inferri ex effusa lætitia, mœrore, sermone, nutu, iis criminibus illatis fides habebatur; nec erat vllum crimen, licet confictum esset, quod non ob ea, quę vere a Nerone facta fuerant, credibile videretur. ᵃ Qua in re amici mali multorum seruique plurimum potuerunt. nam alienos quidem seruos, atque inimicos, quod eos habebant suspectos, cauebant; suis autem se vel inuiti patefaciebant. De reliquis quidem qui perierunt, dicere difficile est. Seneca vero Paulinam vxorem interficere voluit. dicebat enim, se ei persuasisse mortem cõtemnere, eamque secum vna mortem obire cupiuisse. igitur eius quoque Seneca venas incidit. sed quum is difficile moreretur, militibus mortem ei accelerantibus, ante mortuus est, quam vxor. Ita Paulina superstes fuit, neque prius sibi manus attulit, quam libellum, ᵇ quẽ scribebat, cæteraq; emẽdauisset, quæ nõ audebat apud quenquã deponere, metuens ne, si forte in manus Neronis venissent, interirent. Itaque Seneca hoc modo discessit e vita, licet vt homo imbecillo animo, Neroni consuetudinem, quam cum ipso habuisset, exprobraret: suasque facultates omnes propter ædificia, quæ extruebantur, ‡ contulisset. Fratres Senecæ postea interfecti sunt. Thrasea quoque, & Soranus, qui nobilitate, opibus, ac omni genere virtutis primas partes tenebant, etsi culpam coniurationis non sustinuerunt; tamen propterea, quod tales erant; postea mortui sunt. Contra Soranum

‡ elatusque animo

† e pratoria horum numero, etiam ad ipsum Neronem

ᵃ Eam ob causam improbi amici, & serui quorũdam, floruere.

ᵇ quem conscribebat, correxisset, & alia quadam apud aliquos deposuisset, quod metueret, ne perirent si Nero nis in manus venissent.

‡ vel donasset.

A Publius Egnatius Celer philosophus falsum testimonium dixit. Qum enim duo homines præsertim cum Sorano versarentur, Caspius Asclepiodotus Nicænus, & ille Berythius: Asclepiodotus non modo nihil in eum dixit, sed contra, bonitatem integritatemque eius † confirmauit. quamobrem tunc in exilium missus est: licet eum Galba imperator postea restituerit. Publius vero, quod eũ calumniatus erat, pecuniam & honores adeptus est, vt cæteri omnes, qui idẽ fecerant: quanuis postea in exilium missus B sit. Soranus ergo, quod vsus esse artibus magicis diceretur opera filiæ suæ, factis Nerone ægrotante sacrificiis, occisus est. Thrasea propterea moritur, quod raro, tanquam minime approbaret senatus decreta, in senatum venerat; & quod nũquam Neronem audiuerat, dum cithara caneret; neque voci eius sacræ, vt reliqui [omnes,] sacrificauerat; [a] aut approbauerat quicquam eius generis: quanquam C Patauii in patria tragœdiam egit, vt mos erat in quibusdam ludis, qui trigesimo quoque anno fieri consueuerant. Hic quum venam secuisset, porrecta sursum manu ait; Hunc tibi Iupiter, libertatis patrone, sanguinem libo. Neque vero mirari quisquam debet, [b] si Nero huiusmodi rebus ad homines interficiendos adducebatur, quando ab eo homines duo, q̃ alter eorũ habitaret in foro, & tabernas [c] conduceret, amicosque in eas reciperet; alter, quod * statuam eius Cassii haberet, qui Cæsarẽ interfecerat, damnati & interfecti sunt. Hoc loco præter- D eunda non est Epicharis mulier, [d] de qua quum quæstio haberetur de coniuratione, cuius ipsa inprimis conscia facta fuerat, licet crebris tormentis adhibitis sæuitia Tigellini cruciaretur, nihil vnquam patefecit. Quid vero recenseat aliquis ea, quæ huius coniurationis causa prætorianis militibus data; [e] aut amplissima atque magnificentissima decreta, quæ de Nerone amicisve eius facta sunt? Rufus Musonius philosophus his de causis in exilium missus est, & Sabina est a Nerone interfecta; quam prægnatem seu volens, seu [f] per imprudentiam, calcibus oppressit. Sabina vero hæc adeo delicate vixit, vt [g] (nam hoc vno breuiter cognito res manifesta erit) mulas, quib[us] agebatur, haberet [h] aureis funibus subligatas; & quingentæ asinæ, quæ [i] proxime peperissent, quotidie mulgerentur, vt ipsa earum lacte lauaretur. Formã enim, & nitorem corporis magno studio curabat. Ideoq; quum aliquãdo se nõ satis bona forma in speculo cerneret, mori prius [k] q̃ senesceret optauit.

† testimonio suo confirmauit.

a neq; ludicri specimen aliquod ediderat, licet Patauii in patria tragœdiam egisset, more quodam patrio, in quibusdam

b Neronem ad talia fuisse impulsum.

c mercede locaret.

* imaginem

d qua quum exsequendæ coniurationis adhibita fuisset, cuius ipsa totam

e quæ ne modum omnẽ excedentia Neroni, & amicis eius, decreta fuere?

f nõ sponte

g (de paucissimis enim res omnis intelligetur)

h haureis restibulis, aut soleis calceatas;

i recens

k quam florem ætatis amisisset, optauit. Et Nero tantopere mortuã desiderauit, vt puerum

A Πούπλιος Ἐγνάτιος † Κέλερ φιλόσοφος κατεψευδομαρτύρησε. δύο γὰρ ἀνδρῶν συνόντων αὐτῷ, Κασσίου τε Ἀσκληπιοδότου Νικαέως, καὶ ἐκείνου Βηρυτίου, ὁ μὲν Ἀσκληπιόδοτος οὐχ ὅπως κατεῖπέ τι αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον καλοκαγαθίαν οἱ προσεμαρτύρησε· καὶ διὰ τοῦτο τότε μὲν ἔφυγεν, ὕστερον δ' ἐπὶ Γάλβου κατήχθη. ὁ δὲ δὴ Πούπλιος ἐπὶ μὲν τῇ συκοφαντίᾳ καὶ χρήματα καὶ τιμὰς ἔλαβε, καθάπερ οἱ ἄλλοι οἱ τοιοῦτόν τι ποιήσαντες, μετὰ δὲ τοῦτο ἐξωρίσθη. Σωρανὸς μὲν οὖν, ὡς καὶ B μαγεύματί τινι διὰ τῆς θυγατρὸς κεχρημένος, ἐπειδὴ νοσήσαντος αὐτοῦ θυσίαν τινὰ ἐθύσατο, ἐσφάγη· Θρασέας δὲ, ὅτι οὔτε ἐς τὸ βουλευτήριον συνεχῶς, ὡς οὐκ ἀρεσκόμενος τοῖς ψηφιζομένοις, ἀπήντα, οὔτ' ἤκουσέ ποτε αὐτοῦ κιθαρῳδοῦντος, οὔτε ἔθυσε τῇ ἱερᾷ αὐτοῦ φωνῇ, ὥσπερ οἱ ἄλλοι, οὔτε ἐπεδείξατο οὐδέν· καίτοι ἐν Παταβίῳ τῇ πατρίδι τραγῳδίαν κατά τι πάτριον ἐν ἑορτῇ τινι τριακονταετηρίδι ὑποκρινάμενος. ἐντεμὼν C οὖν τὴν φλέβα, ἀνέτεινε τὴν χεῖρα, καὶ ἔφη, Σοὶ τοῦτο τὸ αἷμα, ὦ Ζεῦ ἐλευθέριε, σπένδω. καὶ τί ἄν τις † θαυμάσειεν εἰ τοιαῦτα αὐτῶν ἐπήχθη, ὁπότε τις, ὅτι πρὸς τῇ ἀγορᾷ ᾤκει, καὶ ἐργαστήρια ἐξεμίσθου, ἢ καὶ φίλους τινὰς εἰς αὐτὰ ὑπεδέχετο· καὶ ἄλλος, ὅτι τοῦ Κασσίου τοῦ τὸν Καίσαρα ἀποκτείναντος εἰκόνα εἶχε, καὶ ἐκρίθησαν καὶ ἐφονεύθησαν. ἄξιον δὲ μνησθῆναι καὶ γυναικός τινος Ἐπιχάριτος· αὕτη γὰρ ἔν τε τῇ συνωμοσίᾳ ἐξετασθεῖσα, καὶ πᾶσαν αὐτὴν ἀκριβῶς πιστευθεῖσα, οὐδὲν τούτων ἀπέφηνε, καίπερ πολλάκις ὑπὸ τῆς Τιγελλίνου δεινότητος D βασανισθεῖσα, ἐξέφηνε. τί δ' ἄν τις καταλέγοι, ὅσα ἐπὶ τῇ ἐπιβουλῇ ταύτῃ τοῖς δορυφόροις ἐδόθη, ἢ ὅσα τῷ τε Νέρωνι καὶ τοῖς αὐτοῦ φίλοις ὑπέρογκα ἐψηφίσθη; Ῥοῦφος μέντοι Μουσώνιος ὁ φιλόσοφος ἐπὶ τούτοις ἐφυγαδεύθη, καὶ ἡ Σαβῖνα ὑπὸ τοῦ Νέρωνος τότε ἀπέθανε· κυούσῃ γὰρ αὐτῇ λὰξ, εἴτε ἑκὼν εἴτε ἄκων, ἀνέθορεν. ἡ δὲ δὴ Σαβῖνα αὕτη οὕτως ὑπερετρύφησεν, (ἐκ γὰρ τῶν βραχυτάτων πάντα δηλωθήσεται) ὥστε τάς τε ἡμιόνους τὰς ἀγούσας αὐτὴν ἐπίχρυσα σπαρτία ὑποδεῖσθαι, καὶ E ὄνους πεντακοσίας ἀρτιτόκους καθ' ἡμέραν ἀμέλγεσθαι, ἵν' ἐν τῷ γάλακτι αὐτῶν λούηται. τήν τε γὰρ ὡραιότητα καὶ τὴν λαμπρότητα τοῦ σώματος λαμπρῶς ἐσπουδάκει, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ εὐπρεπῆ ποτε αὐτὴν ἐν κατόπτρῳ ἰδοῦσα, ηὔξατο τελευτῆσαι πρὶν παρηβῆσαι.

† κέλερ

† Leuncl. [illegible] εἰ τοιαῦτα αὐτοὶ ἐπήχθη.

καὶ οὕτως γε αὐτὴν ὁ Νέρων ἐπόθησεν, ὥστε καὶ παῖδα ἀπελεύθερον, ὃν Σπόρον † ὠνόμαζεν, ἐκτεμὼν, ἐπειδὴ τῇ Σαβίνῃ προσεῴκει, τά τε ἄλλα ὡς γυναικὶ αὐτῷ ἐχρῆτο, καὶ προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ ἔγημεν αὐτὸν, καίπερ Πυθαγόρᾳ τινὶ ἐξελευθέρῳ † γεγαμημένος· καὶ προῖκα αὐτῷ κατὰ συγγραφὴν ἔνειμε, καὶ τοὺς γάμους σφῶν δημοσίᾳ οἵ τε ἄλλοι καὶ αὐτοὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἑώρτασαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο· τότε δὲ πολλοὶ μὲν, ὥσπερ εἶπον, ἐθανατώθησαν, πολλοὶ δὲ καὶ μεγάλων χρημάτων τὴν σωτηρίαν παρὰ τοῦ Τιγελλίνου ἐκπριάμενοι, ἀπελύθησαν. ὁ δὲ Νέρων ἄλλα τε γελοῖα ἔπραττε, καί ποτε καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ θεάτρου ὀρχήστραν ἐν πανδήμῳ τινὶ θέᾳ κατέβη, καὶ ἀνέγνω Τρωϊκά τινα ἑαυτοῦ ποιήματα· καὶ ἐπ' αὐτοῖς θυσίαι πολλαὶ, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν οἷς ἔπραττεν, ἐγένοντο. παρεσκευάζετο δὲ ὡς καὶ τὰς τῶν Ῥωμαίων πράξεις ἁπάσας συγγράψων ἐν ἔπεσι· καὶ περί γε τοῦ πλήθους τῶν βιβλίων, πρὶν καὶ ὁτιοῦν αὐτῶν συνθεῖναι, ἐσκέψατο, παραλαβὼν ἄλλους τε καὶ Ἀνναῖον Κορνοῦτον, εὐδοκιμοῦντα τότε [τε] ἐπὶ παιδείᾳ. καὶ αὐτὸν ὀλίγου μὲν καὶ ἀπέκτεινεν, ἐς νῆσον δ' οὖν ἐνέβαλεν, ὅτι τινῶν τετρακόσια ἀξιούντων αὐτὸν βιβλία γράψαι, πολλά τε αὐτὰ εἶναι ἔφη, καὶ μηδένα αὐτὰ ἀναγνώσεσθαι. καί τινος εἰπόντος, Καὶ μὴν Χρύσιππος ὃν ἐπαινεῖς καὶ ζηλοῖς, πολὺ πλείω συνέθηκεν, ἀπεκρίνατο ὅτι, Ἀλλ' ἐκεῖνα χρήσιμα τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ ἐστίν. ὁ μὲν οὖν Κορνοῦτος φυγὴν ἐπὶ τούτῳ ὦφλεν. ὁ δὲ δὴ Λουκανὸς ἐκωλύθη ποιεῖν, ἐπειδὴ ἰσχυρῶς † ὑπὸ τῆς ποιήσεως ἐπῃνεῖτο.

† ὠνόμαζεν,

† γεγαμημένος·

† ἐπὶ τῇ Leuncl.

A Nero tanto eius desiderio teneri cœpit, vt puerum libertum (is Sporus nominabatur) exsecari iusserit, quod Sabinæ simillimus erat, eoque in cæteris rebus pro vxore vsus sit. Quinetiam progrediente tẽpore eũ in vxorem duxit, quanquam ipse nuptus Pythagoræ liberto, dotemq; ei per syngrapham constituit: quas nuptias ipse populus Romanus publice celebrauit, vna cum cæteris gentibus: licet hæc postea facta sint. sed tunc (vt paulo ante dicebam) mors quamplurimis al-B lata est, multique etiam salute à Tigellino magna pecunia redempta, liberati sunt. Nero quum multa ridicule faceret, tum aliquãdo in theatri orchestram, inspectante vniuerso populo, † conscendit; ibique poemata quædam sua, scripta de rebus Troianis, legit: propter quæ, vt propter cætera omnia, quæ faciebat, sacrificia multa facta sunt. Cogitabat de rebus gestis Romanorum versibus scribere, [a]quum tamen euolueret magnum numerum librorum antequam aliquid C eorum componeret. Qua in re, præter cæteros, adhibebat Annæum Cornutum virum illis temporibus doctrina & eruditione clarissimum: quem tamen parũ abfuit, quin interfici iusserit. in insulam quidem certe relegauit propterea, quod nonnullis existimantibus, quadringentos libros a Nerone scribi oportere, [b]nimium multos esse dixit. Quumque alius quidam obiiceret, Atqui Chrysippus, quem tu laudas & imitaris, multo plures composuit; illos vtiles esse vitæ hominum, respondit. Huius rei causa Cornutus exilio multatus est. Lucano vero, [c]quod arte poetica clarus erat, vetitum fuit, ne carmen faceret.

† descendit

a deq; numero librorum ante, quam quidquam eorum componeret, secum disputabat.

b multos fore tot libros, & neminem eos lecturos diceret.

c quod vehementer ob artem poeticam laudaretur;

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXII. EXCERPTA PER IO. XIPHILINVM.

HÆC INSVNT LIBRO LXIII. Dionis.

Vt Teridates Romam venerit, eique diadema Nero imposuerit.
Vt Nero in Græciam profectus fuerit.
Neronis apud Græcos insania.
De Helio Cæsariano & aliis.
Vt Sporus Neroni nupserit.
Vt Nero Pythagoræ fuerit vxor.
Vt Corbulo vitam finierit.
Triumphus Neronis.
C. Iulii Vindicis in Neronem conspiratio, & obitus.
Rufus, Cæsar & Augustus adpellatus, imperium recusat.
Neronis fuga, & interitus.

TEMPORIS SPATIVM, ANNI III, quibus hi consules recensentur.

ANNO V.C		
819	Pontius Telesinus,	& C. Suetonius Paullinus.
820	L. Fonteius Capito,	& C. Iulius Rufus.
821	C. Silius Italicus,	& M. Galerius Trachalus.

CAio Telesino, & Suetonio Paulino consulibus, duo facta sunt, quorum vnum honestissimum, alterum turpissimum fuit. Nam Nero certauit inter citharœdos, [a] eique victori magno applausu corona imposita est, perfectisque ludis citharœdorum in circo currus agitauit. Et Teridates habens secum non solum suos, sed etiam Vologæsi, Pacori, & Monobazi liberos, Romam deductus est. fuitque eorum iter vt in triumphis, per omnes regiones ab Euphrate. Vigebat Teridates ætate, forma, nobilitate, [b] prudentia, magnoque famulorum comitatu, & apparatu regio: consequebantur eum tria millia equitum Parthorum, cum frequentibus Romanis, eumque vrbes magnifice ornatæ, ac populi magnis [c] lætisque clamoribus excipiebant: quæque necessaria erant, omnia gratis ei præstabantur. In quam rem populus Romanus sumptum faciebat, singulis dieb. octingenta sestertia: idque nouem mensibus, [d] quibus iter fecit, factum est. Teridates equo vbique vehebatur, quous-

[a] quemadmodum magister artis citharœdicæ triumphum ei cum plausu in circo fecisset, currum agitauit.

[b] generoso animo,

[c] festiuisque acclamationibus

[d] quibus erant in itinere factum eodem modo fuit.

ΕΠὶ δὲ † Γαΐου Τελεσίνου καὶ ἐπὶ Συετωνίου Παυλίνου ὑπάτων, ἓν ἐνδοξότατόν τε ἅμα ἔργον καὶ ἕτερον αἴσχιστον ἐγένετο. ὅ, τε γὰρ Νέρων ἐν τοῖς κιθαρῳδοῖς ἠγωνίσατο, καὶ νικητήρια αὐτῷ † μὲν ἐκρότουν, τοῦ τῆς κιθαρῳδίας διδασκάλου ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ποιήσαντος, ἡνιόχησε. καὶ ὁ Τηριδάτης ἐς τὴν Ῥώμην οὐχ ὅτι τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας, ἀλλὰ καὶ τοὺς τοῦ Οὐολογαίσου, τούς τε Πακόρου, καὶ τοὺς Μονοβάζου ἄγων, ἀνήχθη· καὶ ἐγένετο αὐτῶν πομπὴ διὰ πάσης τῆς ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου γῆς ὥσπερ ἐν ἐπινικίοις. αὐτός τε γὰρ ὁ Τηριδάτης καὶ ἡλικίᾳ καὶ κάλλει καὶ γένει καὶ φρονήματι ἤνθει, καὶ ἡ θεραπεία ἥ τε παρασκευὴ ἡ βασιλικὴ πᾶσα αὐτῷ συνηκολούθει· τρισχίλιοί τε ἱππῆς τῶν Πάρθων καὶ χωρὶς ἕτεροι Ῥωμαίων συχνοὶ συνείποντο. καὶ αὐτοὺς αἵ τε πόλεις λαμπρῶς κεκοσμημέναι, καὶ οἱ δῆμοι πολλὰ καὶ χαρίεντα ἀναβοῶντες ὑπεδέχοντο· τά τε ἐπιτήδεια πάντα προῖκα εἶχον, ὥστε εἴκοσι μυριάδας τὸ ἡμερήσιον ἀνάλωμα τῷ δημοσίῳ λογισθῆναι· καὶ τοῦτο ἐπ' ἐννέα μῆνας οἷς ἐνδιεπόρησαν, ὁμοίως ἐγένετο. ἵππῳ γὰρ

† Pontio

† Leuncl. Μενεκράτης ὁ

πάντα χρόνον μέχρι τῆς Ἰταλίας, καὶ αὐτῷ καὶ ἡ γυνὴ συμπαρίππευε, κράνος χρυσοῦν ἀντὶ καλύπτρας ἔχουσα, ὥστε μὴ ὁρᾶσθαι παρὰ τὰ πάτρια. ἐν δὲ τῇ Ἰταλίᾳ ζεύγεσι πεμφθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Νέρωνος ἐκομίσθη, καὶ διὰ Πικηνοῦ ἐς Νεάπολιν πρὸς αὐτὸν ἀφίκετο. οὐ μέντοι καὶ τὸν ἀκινάκην, ὅτε προσῄει αὐτῷ, καταθέσθαι, καίπερ κελευσθείς, ἠθέλησεν, ἀλλ' ἥλοις αὐτὸν τῷ κολεῷ προσέπηξε· καίτοι καὶ ἐς γῆν τὸ γόνυ καθείς, καὶ τὰς χεῖρας ἐπαλλάξας, δεσπότην τε αὐτὸν ὀνομάσας καὶ προσκυνήσας. ὁ οὖν Νέρων καὶ ἐπὶ τούτῳ αὐτὸν θαυμάσας, τοῖς τε ἄλλοις ἐδεξιώσατο, καὶ μονομαχίας ἐν Ποτιόλοις ἔθετο. ἠγωνοθέτησε δὲ Πατρόβιος ἐξελεύθερος αὐτοῦ, καὶ τοσαύτῃ γε λαμπρότητι καὶ τῇ δαπάνῃ † ἐχρήσατο, ὥστε ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ μηδένα ἄλλον πλὴν Αἰθιόπων καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παίδων, εἰς τὸ θέατρον εἰσελθεῖν. καὶ (ἔδει γὰρ τὸν Πατρόβιον τιμήν τινα διὰ ταῦτα λαβεῖν) ἐτόξευσεν ὁ Τηριδάτης ἄνωθεν ἐκ τῆς ἕδρας θηρία. καὶ δύο γε ταύρους μιᾷ ἅμα βολῇ (εἴ γε τῳ πιστὸν) διέπειρε καὶ ἀπέκτεινε. μετὰ δὲ τοῦτο ἐς τὴν Ῥώμην αὐτὸν ὁ Νέρων ἀνήγαγε, καὶ τὸ διάδημα αὐτῷ ἐπέθηκε. καὶ πᾶσα μὲν ἡ πόλις ἐκεκόσμητο καὶ φωσὶ καὶ στεφανώμασιν, οἵ τε ἄνθρωποι πολλοὶ πανταχοῦ ἑωρῶντο, μάλιστα δὲ ἡ ἀγορὰ ἐπεπλήρωτο. τὸ μὲν γὰρ μέσον αὐτῆς ὁ δῆμος λευχειμονῶν καὶ δαφνηφορῶν κατὰ τέλη εἶχε, τὰ δὲ ἄλλα οἱ στρατιῶται, λαμπρότατα ὡπλισμένοι, ὥστε καὶ τὰ ὅπλα αὐτῶν καὶ τὰ σημεῖα ἀστράπτειν. οἵ τε κέραμοι καὶ αὐτοὶ πάντων τῶν ταύτῃ οἰκοδομημάτων ἐκρύπτοντο ὑπὸ τῶν ἀναβεβηκότων. τούτων δὲ οὕτως ἐκ νυκτὸς προπαρεσκευασμένων, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀγορὰν ὁ Νέρων ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, τὴν ἐσθῆτα τὴν ἐπινίκιον ἐνδεδυκώς, σύν τε τῇ βουλῇ καὶ σὺν τοῖς δορυφόροις, καὶ ἐπί τε τὸ βῆμα ἀνέβη, καὶ ἐπὶ δίφρου ἀρχικοῦ ἐκαθέζετο. καὶ μετὰ τοῦτο ὅ τε Τηριδάτης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ διά τε στοίχων ὁπλιτῶν ἑκατέρωθεν παρατεταγμένων διῆλθον, καὶ πρὸς τῷ βήματι προστάντες προσεκύνησαν αὐτόν, ὥσπερ καὶ πρότερον. κραυγῆς τε ἐπὶ τούτῳ πολλῆς συμβάσης, ἐξεπλάγη ὁ Τηριδάτης, καὶ ἄφωνος χρόνον τινά, ὡς καὶ ἀπολούμενος, ἐγένετο. ἔπειτα σιωπῆς κηρυχθείσης † ἐπεθάρρησέ τε, καὶ ἐκβιασάμενος τὸ φρόνημα, τῷ τε καιρῷ καὶ τῇ χρείᾳ ἐδούλευσε, μηδὲν φροντίσας εἰ ταπεινὸν † φθέγξαιτο, πρὸς τὴν ἐλπίδα ὧν † τεύξαιτο. εἶπε

» γὰρ οὕτως, Ἐγώ, δέσποτα, Ἀρσάκου μὲν ἔκγονος, Οὐολογαίσου δὲ καὶ Πακόρου τῶν βασιλέων ἀδελ-
» φός, σὸς δὲ δοῦλός εἰμι. καὶ ἦλθόν τε πρὸς σὲ τὸν ἐμὸν θεὸν προσκυνήσων σε, ὡς καὶ τὸν Μίθραν·

[Margin: ‡ ἐχρήσατο. — † Steph. αὐθάρρησε. — ‡ φθέγγοιτο — † τύχοιτο.]

quousq; in Italiam venit: [a] itidem vxor eius faciebat, gerebatq; galeam auream [b] pro integumento, ne cōtra morē patriæ conspiceretur. In Italia vehi cœpit [c] curribus à Nerone missis, ad eumq; Neapolin per agrum Picenum venit. Dum Neronē conueniret, quanquam iussus est gladiū, quē gerebat, deponere; tamen noluit, sed eum vaginæ clauis affixit: quanuis illum [d] genu flexo, ac manus vicissim ad cœlum tendens, veneratus dominum appellauerit. Hunc Nero ob eā causam admiratus, benigne & comiter excipit, ac præter cętera, ludos gladiatorios Puteolis facit. [e] Præfectus ludorum fuit Patrobius libertus eius, tantaque fuit eorum magnificētia atq; sumptus, vt vnius diei spatio nemo præter viros, & mulieres, & pueros Æthiopes amphitheatrum ingrederetur: [f] quib. de causis Patrobius aliquo honore dignus erat. Ibi Teridates de superiore loco in quo sedebat, belluas iaculo traiecit, duosq; tauros vno simul ictu (si tamē credibile est) vulnerauit ac confecit. His perfectis rebus, Nero Romam eum adduxit, eique diadema imposuit. Ibi tota vrbe luminibus sertisq; ornata, magna visa est vbique hominum multitudo, sed forū inprimis refertum erat. nam populus albatus laureatusq; certis ordinibus medium forum tenuit, cetera tenebant milites armati splendidissime, eorumq; arma & signa relucebant instar fulguris, nulliusq; apparebant illic ædificii [g] tecta, propter multitudinem eorum, qui in [h] ea ascenderant. Quibus rebus [*] de nocte cōparatis, Nero veste triumphali ornatus, prima luce forum introiit cum senatu, & prætorianis militibus: deinde tribunal conscendit, & [i] in sede principali consedit. Teridates cum iis quos secum habebat, per ordines armatorum, qui vtrinq; instructi fuerant, transiit: post, vbi ad tribunal [k] veniunt, Neronem, vt antea fecerant, venerantur. Quas ob res editis magnis clamoribus, Teridates perterritus, mutus, quasi actum de se foret, aliquanto tempore remansit. sed vbi [l] indicto silentio animum recepit, coactus seruire tempori, & necessitati parere, nō curauit, siquid paulo humilius loqueretur, adductus spe eorum, quæ postea [m] cōsequutus est. Ego (inquit) Domine, Arsacis nepos, Vologæsi & Pacori regum frater, tuus seruus sum; venique vt te deum meum non secus ac Mithram [id est, solem] colerem.

[a] ac propter ipsum etiam mulier eius equitabat, [b] pro regua calyptra. [c] vehiculis [d] genu ad terrā flexo, & manibus alternatis, [e] Munerarius fuit [f] &c. quum aliquo ob hac Patrobio habēdus esset honor. Teridates desuperò sede sua sagittis feras iaculat' est, duosque [g] tegula, [h] eas [*] ā anteno- du paratis, [i] in sella curuli cōsedit. Hinc Teridates [k] adstitissēt, [l] Indicto vero praeconis silentio animū recepit, & generosa indoli sua viro adulit, [m] consecuturus esset.

Equidem * is ero, quem tu me fato quodam efficies. Tu enim fatum meum es & fortuna. Huic Nero ita respondit: Tu quidem quod huc veneris, recte fecisti, vt præsens præsente me frueris. nã quæ neq; pater tuus tibi reliquit, neque fratres quę dederãt, seruauerunt; ea tibi nunc ipse do, teque regẽ Armeniæ facio; vt tu atque illi simul intelligatis, in mea esse potestate, regna dare & adimere. Hæc quum dixisset, iussit eum adscẽdere [b] in sedem, quę ante tribunal ob eam causam parata fuerat. Tũ Teridates ad pedes Neronis consedit, eiq; Nero diadema imposuit, [c] & ingentes clamores editi sunt. Post hæc actus est decreto [senatus] celebris cõuentus in theatro, cuius nõ modo scena, sed etiã ipsũ totũ circuitu intus erat inauratum, itemq; cætera omnia, q̃ intromittebantur, auro ornata erãt. Quibus de causis ille dies aureus nominatus est. [d] Peripetasmata, q̃ in aere extensa erant ad defendendos solis ardores, purpurea fuerũt, stellis aureis circũ vndiq; relucẽtibus: in medio horũ Nero currũ agitãs acupictus erat: inde magnificũ conuiuium actũ est. Post hæc Nero cithara publice cecinit, currusq; prasina veste indutus, & [e] galero aurigarũ ornatus, agitauit. Hic Teridates Neronẽ reprobare & detestari, Corbulonẽ [inprimis] laudare: hoc tantũ in eo reprehendere, q̃ talẽ dominum ferret. Quã rẽ nec ipsum quidẽ Neronẽ celauit. nam aliquando ei dixit: [f] Domine (inquit) optimũ seruum Corbulonẽ nactus es. Sed id Nero nõ intellexit, q̃ ei Teridate in cæteris rebus assentaretur, seq; studiosissime in eius familiaritatẽ insinuaret. Cuius rei causa multa munera accepit, quorũ pretium aiunt fuisse ad † bis millies sestertiũ: permissumq; est ei Artaxata instaurare, ob eamq; causam magnum numerum fabrorum, quos partim a Nerone acceperat, partim persuaserat pecunia, Roma abduxit: [g] ex quibus Corbulo eos tantum, quos à Nerone acceperat passus est in Armeniam transire. Quamobrẽ Teridates hunc magis admirabatur, illum damnabat. Reuersus est, non per Illyricum, & trans Ionium, qua via venerat: sed Brundisio Dyrrachium nauigauit, [h] viditque vrbes Asiæ munitissimas atque pulcherrimas, ac propter eas obstupuit imperium populi Romani. post Artaxata instaurauit, eaque cognominauit Neronia.

a idero, quod tui fusi fila mihi adtribuerunt. Nã tu & Parca mihi es, & Fortuna.

b per sursum ducentẽ aditũ, qui ante tribunal ad hoc ipsum factus fuerat.

c & secundũ hoc frequentes omnigenique clamores editi sũt. Ludi quoque theatrici facti fuerunt ex decreto, ipsumque theatrũ, nõ modo scena, sed omnis etiam eius ambitus intrinsecus erat inauratus, itemque cetera, quæ inferrentur,

d Cortina, per aerẽ extẽsa, solis arcendi causa, purpurea erant: in medio earum Nero acu pictus, currum agitabat: circũ hunc vndique sidera lucebãt aurea. His ita peractis, sumptuosum scilicet conuiuiũ est prabitum fuit.

e galea

f Bonũ, domine, mancipiũ habes Corbulonem

† aureorum vicies cẽtena millia. *B.* quinq: millia myriadũ drachm. *Gr.*

g quos tamẽ Corbulo non omnes, sed eos tantum,

h atque ita vidit eiusmodi vrbes Asiæ, & earũ causa imperiũ Romanũ ei stuporẽ, tũ ob potentiã, tum pulchritudinẽ, mirũ, paceret.

A καὶ ἔσομαι τοῦτο ὅ, τι ἂν σὺ ἐπικλώσῃς. σὺ γάρ μοι καὶ μοῖρα εἶ καὶ τύχη. ὁ δὲ Νέρων ἠμείψατο αὐτὸν ὧδε, Ἀλλ' εὖ τι ἐποίησας αὐτὸς δεῦρ' ἐλθὼν, ἵνα καὶ παρὼν παρόντος μου ἀπολαύσῃς. ἃ γάρ σοι οὔτε ὁ πατὴρ κατέλιπεν, οὔτε οἱ ἀδελφοὶ δόντες ἐτήρησαν, ταῦτα ἐγὼ χαρίζομαι, καὶ βασιλέα τῆς Ἀρμενίας ποιῶ, ἵνα καὶ σὺ καὶ ἐκεῖνοι μάθωσιν, ὅτι καὶ ἀφαιρεῖσθαι βασιλείας καὶ δωρεῖσθαι δύναμαι. ταῦτ' εἰπὼν, ἀνελθεῖν τε αὐτὸν κατὰ τὴν ἄνοδον τὴν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος
B πεποιημένην ἐκέλευσε, καὶ καθιζηθέντι αὐτῷ ὑπὸ τὸν πόδα τὸ διάδημα ἐπέθηκε. βοαί τε καὶ ἐπὶ τούτῳ πολλαὶ καὶ παντοδαπαὶ ἐγένοντο. ἐγένετο δὲ κατὰ ψήφισμα καὶ πανήγυρις θεατρική, καὶ τὸ θέατρον, οὐχ ὅτι ἡ σκηνὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ περιφέρεια αὐτοῦ πᾶσα ἔνδοθεν ἐκεχρύσωτο· καὶ τἄλλα ὅσα ἐσῄει, χρυσῷ ἐκεκόσμητο. ἀφ' οὗ καὶ τὴν ἡμέραν αὐτὴν χρυσῆν ἐπωνόμασαν. τά γε μὴν παραπετάσματα τὰ διὰ τοῦ ἀέρος διαταθέντα, ὅπως τὸν ἥλιον ἀπερύκοι, ἁλουργὰ ἦν, καὶ ἐν μέσῳ αὐ-
C τῶν ἅρμα ἐλαύνων ὁ Νέρων ἐνέστικτο· πέριξ δὲ ἀστέρες χρυσοῖ ἐπέλαμπον. ταῦτα μὲν οὕτως ἐγένετο, καὶ δηλονότι καὶ συμπόσιον πολυτελὲς ἐχορηγεῖτο. ὁ δὲ Νέρων ἐπὶ τούτοις καὶ ἐκιθαρῴδησε δημοσίᾳ, καὶ ἡρματηλάτησε, τήν τε στολὴν τὴν πρασίνην ἐνδεδυμένος, καὶ τὸ κράνος τὸ ἡνιοχικὸν περικείμενος. ἐφ' οἷς ὁ Τηριδάτης αὐτὸν μὲν δυσχεραίνων, τὸν δὲ Κορβούλωνα ἐπαινῶν, ἐν αὐτῷ τοῦτο μόνον ᾐτιᾶτο, ὅτι τοιοῦτον δεσπότην ἔχων ἔφερεν.
D ἐκρύψατο γοῦν οὐδὲ πρὸς αὐτὸν τὸν Νέρωνα ἀπεκρύψατο, ἀλλ' εἶπέ ποτε αὐτῷ· Ἀγαθὸν, ὦ δέσποτα, ἀνδράποδον Κορβούλωνα ἔχεις. ταῦτα μὲν οὐδὲ συνιέντι αὐτῷ ἔλεγεν. ἐν δὲ δὴ τοῖς ἄλλοις καὶ ἐκολάκευσεν αὐτὸν καὶ ὑπέδραμε δεινότατα· καὶ διὰ τοῦτο δῶρά τε παντοδαπὰ πεντακισχιλίων μυριάδων ἄξια, ὥς φασιν, ἔλαβε, καὶ Ἀρτάξατα ἀνοικοδομῆσαι ἐπετράπη. δημιουργούς τε πρὸς † τούτοις πολλοὺς, τοὺς μὲν παρ' ἐκείνου λαβὼν, τοὺς δὲ καὶ χρήμασι πείσας, ἐκ
E τῆς Ῥώμης ἐξήγαγεν· οὐ μέντοι καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ὁ Κορβούλων ἐς τὴν Ἀρμενίαν διαβῆναι ἐφῆκεν, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ὑπὸ τοῦ Νέρωνος αὐτῷ δοθεῖσιν. ὅθεν καὶ ἔτι μᾶλλον ὁ Τηριδάτης τοῦτόν τε ἐθαύμασε, καὶ ἐκείνου κατέγνω. ἀνεκομίσθη δὲ οὐχ ᾗπερ ἦλθε διὰ τοῦ Ἰλλυρικοῦ, καὶ ὑπὲρ τὸν Ἰόνιον, ἀλλ' ἐς τὸ Δυῤῥάχιον ἐκ τοῦ Βρεντεσίου πλεύσας, καὶ εἶδε καὶ τὰς ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις, ὥστε καὶ δι' ἐκείνων τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν καταπλαγῆναι, καὶ ἰσχύος ἕνεκα καὶ κάλλους. ὁ μὲν δὴ Τηριδάτης τὰ Ἀρτάξατα ἀνοικοδομήσας, Νερωνίδα προσηγόρευσεν.

† πρὸ

ὁ δὲ δὴ Οὐολόγαισος, † ὅτι ἐλθεῖν πρὸς τὸν Νέρωνα, καίτοι πολλάκις ‡ μεταπεμφθεὶς, οὐκ ἠθέλησε, καὶ τέλος, ὡς ὀχληρὸς αὐτῷ ἐγίνετο, ἀντεπέστειλέν οἱ ὅτι „Πολύ σοι ῥᾷον ἢ ἐμοί ἐστι τοσαύτην „θάλασσαν πλεῦσαι. ἂν οὖν εἰς τὴν Ἀσίαν ἔλ„θῃς, τότε συνθησόμεθα † συμβαλεῖν ἀλλήλοις. Νέρων δὲ ἐπὶ μὲν ἐκεῖνον οὐκ ἔπλευσε, καίπερ ὀργὴν αὐτῷ ἔχων· οὐ μὴν οὐδὲ ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας, ἢ τὰς Πύλας τὰς Κασπίας, ὥσπερ ἐνενόει. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ κατασκόπους ἑκατέρωσε ἔπεμψεν. ἐς δὲ δὴ τὴν Ἑλλάδα ἐπεραιώθη, οὔτι γε ὡς Φλαμινῖνος, οὐδὲ ὡς Μύμμιος, ἢ καὶ Ἀγρίππας καὶ Αὔγουστος οἱ πρόγονοι αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπί τε ἡνιοχήσει καὶ κιθαρῳδήσει, κηρύξει τε καὶ τραγῳδίας ὑποκρίσει. οὐ γὰρ ἤρκει αὐτῷ ἡ Ῥώμη, οὐδὲ τὸ τοῦ Πομπηΐου θέατρον, οὐδ' ὁ μέγας † ἱππόδρομος, ἀλλ' ἐδεήθη καὶ ἐκστρατείας τινὸς, ἵνα καὶ περιοδονίκης, ὡς ἔλεγε, γένηται. τοσοῦτόν γε πλῆθος οὐχ ὅτι τῶν Αὐγουστείων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐπηγάγετο, ὅσον, εἴπερ ἐμπολέμιον ἦν, καὶ Πάρθους ἂν καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη ἐχειρώσατο. ἀλλ' ἦσαν οἷοι Νερώνειοι ἂν στρατιῶται γένοιντο, καὶ ὅπλα κιθάρας τε καὶ πλῆκτρα, πρόσωπά τε καὶ ἐμβάτας ἔφερον, καὶ ἐνίκησε νίκας οἵας στρατοπέδῳ τοιούτῳ ἔπρεπε, καὶ κατέλυσε Τέρπνον, καὶ Διόδωρον, καὶ Παμμένην, [ὡς] οἷα Φίλιππον, ἢ Περσέα, ἢ Ἀντίοχον. καὶ διὰ τοῦτο, ὡς ἔοικε, καὶ τὸν Παμμένην ἐκεῖνον ἐπὶ τοῦ Γαΐου ἀκμάσαντα κατηνάγκασε, καίτοι γέροντα ὄντα, ἀγωνίσασθαι, ἵνα αὐτοῦ τοὺς ἀνδριάντας κρατήσας αἰκίσῃ). καὶ εἰ μὲν μόνα ταῦτα ἐπεπράχει, γέλωτα ἂν ὤφληκε. καίτοι πῶς ἄν τις καὶ ἀκοῦσαι, μὴ ὅτι ἰδεῖν, ὑπομείνειεν αὐτοκράτορα Αὔγουστον ἔς τε τὸ λεύκωμα ἐν τοῖς ἀγωνισταῖς ἐγγραφόμενον, καὶ τὴν φωνὴν ἀσκοῦντα, μελετῶντά τε ᾠδὰς, καὶ τὴν μὲν κεφαλὴν κομῶντα, τὸ δὲ γένειον ψιλιζόμενον, ἱμάτιον ἀναβαλλόμενον ἐν τοῖς δρόμοις, μεθ' ἑνὸς ἢ δύο ἀκολούθων βαδίζοντα, τοὺς ἀντιπάλους ὑποβλέποντα, καὶ ἀεί τι πρὸς αὐτοὺς μετ' ἀψιμαχίας λέγοντα· τοὺς ἀγωνοθέτας τούς τε μαστιγοφόρους φοβούμενον, καὶ χρήματα αὐτοῖς κρύφα ἅπασιν ἀναλίσκοντα, μὴ καὶ ἐλεγχθεὶς μαστιγωθῇ· καὶ ταῦτα μέντοι πάντα ποιοῦντα, ἵνα τὸν τῶν κιθαρῳδῶν ἀγῶνα νικήσας, ἡττηθῇ τὸν τῶν Καισάρων. καὶ τί ἄν τις ταῦτα αὐτοῦ μόνα ὀδύραιτο, ὁπότε καὶ ἐπὶ τοὺς ἐμβάτας ἀναβαίνων κατέπιπτεν ἀπὸ τοῦ κράτους, καὶ τὸ προσωπεῖον ὑποδυόμενος ἀπέβαλλε τὸ τῆς ἡγεμονίας ἀξίωμα, ἐδεῖτο ὡς δραπέτης, ἐποδηγεῖτο ὡς τυφλὸς, ἐκύει, ἔτικτεν, ἐμαίνετο· τόν τε Οἰδίποδα καὶ τὸν Θυέστην, τόν τε Ἡρακλέα καὶ τὸν Ἀλκμαίωνα, τόν τε Ὀρέστην ὡς πλήθει ὑποκρινόμενος. καὶ τά γε πρόσωπα ποτὲ μὲν αὐτοῖς ἐκείνοις, ποτὲ δὲ καὶ ἑαυτῷ εἰκασμένα ἔφερε. τὰ γὰρ τῶν γυναικῶν πάντα πρὸς τὴν Σαβῖναν ἐ-

Vologæsus aût licet sæpenumero accersitus, venire ad Neronē noluit: [a] cui etiā ad extremum infestus fuit, atq; ita rescripsit: Tibi quidē longe facilius est tā magnum mare [b] transire, quā mihi. Si ergo in Asiam veneris, cōstituemus, quādo nobis cōgrediendū sit. Nero tamē nec aduersus eum, nec cōtra Æthiopas, & Pylas Caspias, vti cogitabat, nauigauit: sed missis vtroq; exploratoribus, in Græciā transiit, nō vt maiores eius fecerant, Flamininus, Mūmius, Agrippa, Augustus: sed vt currus agitaret, cithara caneret, pcōnis officio fungeret, & tragœdias ageret. Non. n. Roma ei sufficiebat, non theatrum Pōpeii, non circus maximus; sed expeditione opus fuit, vt fieret, sicuti dicebat, [c] περιοδονίκης, tātamq; secū multitudinē adduxit, non solū Augustaliū, sed etiā aliorū hominū; quanta, [d] si bellicus exercitus fuisset, aut Parthos, aut alias gentes [e] cepisset. Sed illi erant videlicet Neroniani milites, proq; armis ferebant citharas, plectra, personas, [f] soccos. Itaq; reportauit victoriā dignā tali exercitu, Terpnumq;, & Diodorū, & Pammenē, pro Philippo, Perseo, Antiocho, superauit. [g] Nam Pammenē illū, qui fuerat Caii tēporibus, licet iam senectute cōfectum, certare coegit; vt victor statuas eius cōtumeliose [h] verberaret. Quæ si tantūmodo a Nerone essent facta, ipse quidē ridiculus fuisset. etsi quis audire, nedū videre æquo animo possit imperatorē Augustū in albo athletarū inscribi, vocē exercere, meditari cātilenas, comā nutrire, mentū pilis nudare, in curriculo vestē reiicere, ire cū vno duobusve [i] comitibus, torue aspicere aduersarios, eisq; semper per rixā maledicere, [k] pfectos certaminū & flagelliferos pertimescere, iisq; clā pecuniā largiri, ne deprehensus, flagello cæderetur: atq; hæc omnia facere, [l] vt quū in certaminib. citharœdorū vinceret, Cæsarib. inferior esset. Quas res quis in eo solas deploret, [m] quando is, dū soccos indueret, omnē potentiā exuebat. ac dū psonam susciperet, dignitatem abiiciebat imperii? vinculis. n. cōstringebatur vt seru⁹ fugitiu⁹: deducebaturq; vt cæc⁹: cōcipiebat, pariebat, insaniebat: Oedipū, Thyestē, Herculē, Alcmęonē, Orestē plurimū agebat, ac personas, nunc illis, nunc sibi similes gerebat. [n] in muliebri quidem ornatu Sabinam imita-

† Theod. οὔτι ἐλθεῖν ‡ μεταπεμφθεὶς ἠθέλησε,

† Theod. τὸ συνθησόμεθα συμβαλεῖν ἀλλήλοις. πιαῦτα τὸ πλευταῖον ὁ Πάρθος ἔγραψε. Νέρων δὲ

† ἱππόδρομος

aut tandem, quū ei moleſtus eſſet, reſcripſit.

b nauigare, quā mihi. Si ergo in Aſiā veneris, inter nos cōponemus, vbi mutuo nos conuenire poſſimus. Huiuſmodi quadā ad extremū ei Parthus perſcripſit. At Nero nec in illum trateci: quā uis eſſet ſuccenſeret, nec in Æthiopes, aut Portas Caſpias, vt in animo habuerat. Præter alia vero, quæ fecit, etiam exploratores vtroque miſit. In Græcia autē transmiſit, non vt...

c Victor periodicus. Tantā quidem ſecum duxit...

d ſi bello exercitu fuiſſet,

e ſubegiſſet.

f embatas.

g Ideoq. cum conſentaneū vero Pammenem illū, qui ſub Gaio floruerat,

h tractaret.

i pediſequis,

k muneratores &

l vt in certamine citharœdorū victor, in Caſarū certamine victus diſcederet.

m quando embatas etiam conſcēdēs, de maieſtate imperatoria decidebat; perſonā induēs, principatus dignitatē abiiciebat; vt fugitiuus vinciebatur; vt cæcus, ducebatur; prægnans erat, pariebat,

n Et enim omnes perſona mulierū Sabinā habitu referebāt. Cæterū tamē autem vincebatur

batur, vinciebaturque catenis aureis. non enim conuenire videbatur, principem Romanum ferreis constringi. Hæc omnia quum cæteri omnes, & milites viderent, patiebantur & collaudabant; ipsumque præter alia, quæ consueuerant, victorem Pythicum, Olympicum, Periodicum, omnium denique certaminum victorem nominabant, imperii nomina scilicet cum his nominibus ita permiscentes, vt post vnumquodque eorum, Cæsaris aut Augusti nomen in extremo poneretur. Nemo infelicitatem istius misereri est ausus, nemo odio habere. Vnus quidam è militibus, vt eum vinctum & religatum conspexit, accurrit & soluit. Alter rogatus, quid faceret imperator; Parit, inquit. tum enim Canacen agebat. Nemo quicquam fecit dignum homine Romano. tantam enim pecuniam ab eo consequebantur, vt quo maiorem acciperent, optarent vt idem sæpe faceret. [a] Quæ sola, si (vt paulo ante dixi) facta essent, tamen ea res nimium secura, ignominia notata & ludibrio habita fuisset: nunc autem quasi vere ad bellum gerendum venisset, Græciam depopulatus est, licet eam liberam reliquerit: [b] fecitq; cædes infinitas, & bona quorundam adhuc viuentium publicauit, atque innumerabilia donaria, quæ vel Romæ in templis reposita erant, abstulit. Qui in vrbe erant, atque in omni Italia, eos omnes dedidit Helio Cæsariano; cui tanta facta erat rerum omnium potestas, vt inconsulto Nerone bona proscriberet, mitteretque in exilium, ac non modo plebeios homines, sed etiam viros equestris senatoriique ordinis [c] iuberet occidi. Ita eo tempore imperium populi Romani duobus simul imperatoribus seruiebat, Neroni & Helio: quorum vter esset nequior, non queo dicere. Cuncta enim eodem modo faciebant, tantumque discrepabant in eo, quod alter è stirpe Augusti, citharœdos; alter Claudii libertus, Cæsares imitabatur. Tigellinum enim [d] pono quasi auctarii loco, quippe cum Nerone coniunctum. Polycletus autem, & Caluia Crispinilla, separatim raptabant, depopulabantur, & spoliabant omnia, quæ occurrerent: ille cum Helio in vrbe, hæc cum Nerone, & Sporo, Sabinæ nomen iam gerente, cuius custodia ei ([e] etsi erat nobilis fœmina) data fuerat, totiusq; vestis procuratio. quã ob causam omnes ab ea spoliabantur. Sporum Sabinam nominauit, non solum quod

a Quod si hæc sola sic accidissent, habita res fuisset omnis pro dedecore ac ludibrio periculi experte: nunc

b cædes plurimas. Quippe quos adhuc viuentium patrimonia publicarit, quot donariis illa quoq; tẽpla, quæ in ipsa erant Vrbe Roma spoliarit ne quidem enumerare quis possit.

c iuberet ante, quam Neroni quicquam indicasset, occidi.

d auctarii loco pono, quod esset ei cum Nerone. Polycletum

e etsi mulier erat, eaque nobilis)

A σκεύασε. χρυσαῖς μέντοι ἁλύσεσιν ἐδεσμεύετο· καὶ γὰρ οὐκ ἔπρεπεν, ὡς ἔοικεν, αὐτοκράτορι Ῥωμαίων σιδηραῖς δεῖσθαι. καὶ ταῦτα μέντοι πάντα οἵ τε ἄλλοι πάντες, καὶ οἱ στρατιῶται ὁρῶντες ἔφερον, ἐπῄνουν· πυθιονίκην τε αὐτὸν καὶ ὀλυμπιονίκην καὶ περιοδονίκην, † παντονίκην πρὸς τοῖς ἄλλοις οἷς εἰώθεσαν, ἀπεκάλουν· συμμιγνύντες δηλονότι αὐτοῖς καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς ὀνόματα, ὥστε ἐφ' ἑκάστῳ τόν τε Καίσαρα καὶ τὸν Αὔγουστον ἀκροτελεύτιον εἶναι. οὐδ' ἐτόλμησεν οὐδεὶς αὐτὸν οὔτε ἐλεῆσαι τὸν κακοδαίμονα, οὔτε μισῆσαι, ἀλλ' εἷς μέν τις στρατιώτης, ἰδὼν αὐτὸν δεδεμένον, ἠγανάκτησε, καὶ προσδραμὼν ἔλυσεν. B ἕτερος δέ, ἐρομένου τινός, Τί ποιεῖ ὁ αὐτοκράτωρ; ἀπεκρίνατο, ὅτι τίκτει· καὶ γὰρ τὴν Κανάκην ὑπεκρίνετο. ἔργον δ' οὐδὲν ἄξιον Ῥωμαίων οὐδεὶς σφῶν ἐποίησε. τοσαῦτα γάρ που χρήματα διελάγχανον, ὥστε καὶ εὔχεσθαι αὐτὸν πολλὰ τοιαῦτα δρᾶν, ἵν' ἔτι πλείονα λαμβάνωσιν. ἀλλ' εἰ μὲν C ταῦτα μόνα οὕτως ἐγεγόνει, αἰσχύνη τε ἅμα καὶ χλευασία τὸ πρᾶγμα ‡ ἀκίνδυνον ἐνενόμιστο· νῦν δ' ὡς ἀληθῶς, ὥσπερ ἐπὶ πολέμῳ σταλείς, πᾶσαν μὲν τὴν Ἑλλάδα ἐλεηλάτησε, καίπερ ἐλευθέραν ἀφείς, παμπληθεῖς δὲ ἐφόνευσεν. ἐπεὶ τάς γε οὐσίας ὅσας καὶ ζώντων τινῶν ἐδήμευσε, καὶ τὰ ἀναθήματα ὅσα καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ ναῶν ἐσύλησεν, οὐδ' ἐξαριθμήσειεν ἄν τις. τοὺς μέντοι ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ τῇ Ἰταλίᾳ πάντας Ἡλίῳ τινὶ Καισαρείῳ ἐκδότους παρέδωκε. πάντα γὰρ ἁπλῶς αὐτῷ ἐπετέτραπτο, ὥστε καὶ δημεύειν, καὶ φυγα- D δεύειν, καὶ ἀποκτιννύναι (καὶ πρὶν δηλῶσαι τῷ Νέρωνι) καὶ ἰδιώτας ὁμοίως, καὶ ἱππέας, καὶ βουλευτάς. οὕτω μὲν δὴ τότε ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴ δύο αὐτοκράτορσιν ἅμα ἐδούλευσε, Νέρωνι καὶ Ἡλίῳ. οὐδ' ἔχω εἰπεῖν ὁπότερος αὐτῶν χείρων ἦν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ἐκ τοῦ ὁμοίου πάντα ἔπραττον, ἐν ἑνὶ δὲ τούτῳ διήλλασσον, ὅτι ὁ μὲν τοῦ Αὐγούστου ἀπόγονος κιθαρῳδούς, ὁ δὲ τοῦ Κλαυδίου ἀπελεύθερος Καίσαρας ἐζήλου. τὸν γὰρ Τιγελλῖνον ἐν προσθήκης μέρει τοῦ Νέρωνος, ὅτι συνὼν αὐτῷ ἦν, τίθημι. χωρὶς δὲ ὅ, τε ‡ Πολύκλειτος, καὶ Καλουΐα Κρισπινίλλα ἦγον, ἐπόρθουν, ἐσύλων E πάνθ' ὅσα ἐνεδέχετο· ἐκεῖνος μέν, μετὰ τοῦ Ἡλίου ἐν τῇ Ῥώμῃ, αὕτη δὲ μετά τε τοῦ Νέρωνος, καὶ μετὰ τῆς Σαβίνης τοῦ Σπόρου. τήν τε γὰρ φυλακὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐπιτροπείαν τὴν περὶ ἐσθῆτα, καίπερ γυνὴ καὶ ἐπιφανὴς οὖσα, ἐπεπίστευτο, καὶ δι' αὐτῆς πάντες ἀπεδύοντο. ὀνόματι δὲ Σαβῖναν τὸν Σπόρον, οὐ κατὰ τοῦτο

† [illegible]

‡ [illegible]

‡ [illegible]

τούτου μόνον ὅτι διὰ τὴν ὁμοιότητα αὐτὸς ἐξετέτμητο, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐγεγάμητο αὐτῇ, ὥσπερ καὶ ἐκείνη, ἐν τῇ Ἑλλάδι κατὰ συμβόλαιον, ἐκδόντος αὐτὸν τοῦ Τιγελλίνου, ὥσπερ ὁ νόμος ἐκέλευε· καὶ τούς τε γάμους αὐτῶν πάντες οἱ Ἕλληνες ἑώρταζον, τά τε ἄλλα (οἷα εἰκὸς ἦν) ἐπιλέγοντες, καὶ γνησίους σφίσι παῖδας γεννηθῆναι εὐχόμενοι. κἀκ τούτου συνεγίνοντο ἅμα τῷ Νέρωνι, Πυθαγόρας μὲν ὡς ἀνήρ, Σπόρος δὲ ὡς γυνή. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ κυρία, καὶ βασιλὶς, καὶ δέσποινα ὠνομάζετο. καὶ τί τοῦτο θαυμάσειεν ἄν τις; ὁπότε καὶ μειράκια καὶ κόρας σταυροῖς γυμνὰς προσδέων, θηρίου τε τινὸς δορὰν ἀνελάμβανε, καὶ προσπίπτων σφίσιν, ἠσέλγαινεν ὥσπερ † τι ἐσθίων. τοιαῦτα μὲν ὁ Νέρων ἠσχημόνει. τοὺς δὲ βουλευτὰς χιτώνιόν τι ἐνδεδυκὼς ἀνθινὸν, καὶ σινδόνιον περὶ τὸν αὐχένα ἔχων, ἠσπάζετο. καὶ γὰρ ἐν τούτοις ἤδη παρενόμει, ὥστε καὶ ἀζώστους χιτῶνας ἐν τῷ δημοσίῳ ἐνδύεσθαι. λέγεται δὲ ὅτι καὶ οἱ ἱππεῖς οἱ ἐκ τοῦ τέλους ἐπὶ αὐτοῦ πρῶτον † ἐφ' ἵπποις ἐν τῇ ἐτησίᾳ σφῶν ἐξετάσει ἐχρήσαντο. ἐν δὲ τοῖς Ὀλυμπίοις ἅρμα ἐλαύνων, καὶ πεσὼν ἐξ αὐτοῦ, καὶ ὀλίγου δεῖν συντριβεὶς, ὅμως ἐστεφανώθη. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς Ἑλλανοδίκαις τὰς πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας, ἃς ὕστερον Γάλβας παρ' αὐτῶν ἀπῄτησεν, ἔδωκε. τοῦ δὲ δὴ Ἀπόλλωνος, (εἴτ' οὖν ἀγανακτήσας ὅτι λυπηρά τινα προέθεσπισεν αὐτῷ, εἴτε καὶ ἄλλως μανείς) τήν τε χώραν τὴν † Κερραίαν ἀφείλετο, καὶ στρατιώταις ἔδωκε, καὶ τὸ μαντεῖον κατέλυσεν, ἀνθρώπους ἐς τὸ στόμιον, ἐξ οὗ τὸ ἱερὸν πνεῦμα ἀνῄει, σφάξας. ἠγωνίσατο δὲ ἐν πάσῃ ὁμοίως πόλει ἀγῶνα ἐχούσῃ, κήρυκι πρὸς πάντα τὰ κηρύξεως δεόμενα Κλουβίῳ Ῥούφῳ ἀνδρὶ ὑπατευκότι χρησάμενος· πλὴν Ἀθηνῶν καὶ Λακεδαιμονίων. ταύταις γὰρ μόναις οὐδὲ ἐπεφοίτησε τὴν ἀρχὴν· τῇ μὲν, διὰ τοὺς Λυκούργου νόμους, ὡς ἐναντίους τῇ προαιρέσει αὐτοῦ ὄντας· τῇ δὲ, διὰ τὸν περὶ τῶν Ἐρινύων λόγον. τὸ δὲ δὴ κήρυγμα ἦν, Νέρων Καῖσαρ νικᾷ τόνδε τὸν
„ ἀγῶνα, καὶ στεφανοῖ τόν τε τῶν Ῥωμαίων δῆμον καὶ τὴν
„ ἰδίαν οἰκουμένην. ἔχων γὰρ ὡς ἔλεγεν οἰκουμένην, ἐκιθαρῴδει τε, καὶ ἐκήρυττε, καὶ ἐτραγῴδει. τὴν δὲ γερουσίαν οὕτως δεινῶς ἐμίσει, ὥστε καὶ τῷ Οὐατινίῳ ὡς μάλιστα χαίρειν, ὅτι ἔλεγεν ἀεί ποτε πρὸς αὐτὸν, Μι-
„ σῶ σε Καῖσαρ ὅτι συγκλητικὸς εἶ. χρήσομαι γὰρ αὐτοῖς τοῖς λεχθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ ῥήμασι.

Ἐτηρεῖτο δὲ ἀκριβῶς καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων ἀεί ποτε καὶ αἱ εἴσοδοι καὶ αἱ ἔξοδοι, τά τε σχήματα, τὰ νεύματα, καὶ τὰ ἐπιβοήματα. καὶ οἱ μὲν ἀεὶ συνόντες αὐτῷ, καὶ σπουδαίως ἀκροώμενοι, τορῶς τε ἐκβοῶντες, ἐσημειοῦντο καὶ ἐτιμῶντο.

Marginalia (Greek): † ἔτι. † ἱππικοῖς. † Κιῤῥαίαν.

A quod propter eius similitudinẽ exsectus fuerat, sed etiam quod, vt antea Sabina, ita hic in Græcia pactis ipsi conuentis nupsit; eumq; Tigellinus, vt lex iubebat, despondit. Hæ nuptiæ ab omnibus Græcis celebratæ sunt, [a] multaq; sunt in eã rẽ (vt par erat) dicta, sed imprimis optabant vt ab iis legitimi liberi procrearẽtur. Ex eo tẽpore duo simul cũ Nerone [b] coibãt, Pythagoras ꝓ viro, Spor⁹ pro vxore, ac Nero præter cætera, domina & regina appellabat. B Illud vero quis digne mirari potest, quod quũ adolescentes & puellas nudas alligaret palo, capiebat pellẽ feræ, deinde quasi deuoraret aliquid, in eos irruebat petulãter? Quũq; hæc turpiter faceret, parua tunica indutus, eaq; floribus ornata, ac linteũ circũ collũ habens, senatores salutabat. Quibus ipsis in rebus ita faciebat cõtra ius fasq;, vt etiam tunicis discinctis publice indueretur. Ferunt equites Romanos, Neronis tẽporibus, dũ quotannis recenserentur, primũ ephippiis vsos fuisse. C Nero in Olympiis currũ agitauit, quũque ex eo decidisset, ita vt fere eo casu attereretur, tamen corona donatus est. quãobrẽ dedit † Hellanodicis * decies sestertium: quã summã ab eis Galba postea repetiuit. Apollini, siue iratus, quod ei molestum & graue respõsũ dedisset, siue alio pacto insaniẽ, [c] Cirrhæã regionẽ abstulit, eamq; dedit militibus, & locũ, vnde oracula petebãtur deleuit; hominibus ad os ipsũ, [d] ex quo spiritus dei mittebatur, interfectis. D Certauit in omnib⁹ vrbibus, in quib⁹ fiebant certamina; ibiq; quotiesc̃ũq; præconio opus fuit, Cluuio Rufo viro consulari est vsus. Athenas & Lacedęmonẽ excipio, quas vrbes [e] ne visitauit quidẽ, quod in altera leges Lycurgi erant, cõtrariæ eius instituto: in altera Erinnyes esse dicebant. Præconiũ autẽ fiebat his verbis, Nero Cęsar victor hui⁹ certaminis coronat populum Romanũ, & suũ orbem terrarũ. Quũ enim orbem terrarũ in sua potestate esse diceret, cithara canebat, fungebaturque E præconis officio, & tragœdias agebat. Senatũ autẽ adeo grauiter oderat, vt ei Vatinius propterea maxime grat⁹ esset, ꝙ ei sẽper diceret; Odi te Cæsar, [f] ꝙ senator es.

Obseruabantur diligẽter ingressiones & egressiones [omnium,] oris habitus, nutus, acclamationes: tum qui cum eo erant semper, [g] cumque attente audiebant, acclamabantque vehementer, laudibus & honoribus afficiebantur:

Marginalia (Latin): a quum & alia, (cum cõsentaneum nuptiis erat) proferrẽt, & vota facerẽt, vt a b iis
b degebant, Pythagoras vt maritus, Sporus vt vxor. Hic enim præter cetera, etiam domina, & regina, & hera nominabatur. Et cur hoc miretur aliquis? quũ nudos & pueros, & puellas palis alligans: aliiquam feræ pellem sumeret, & in eos irruens libidinem expleret, velut ipsos deuorans. Tales Nero turpitudines exercebat. Senatores autẽ in florea tunicula sindoneque collo circumposita, salutabat.
† Hi iudices erant Olympicorum certaminum apud Græcos.
* auctorum decem millia. Vel viginti quinque myriades drachmarũ. Gr.
c agrum Cirrhæum ademit, eũq;
d ex quo spiritus sacer exhalabat,
e prorsus nõ adiit,
f quod senatorius es. Vtar n. eo ipso verbo, quod ab illo prolatum fuit. Obseruabantur accurate tã horum, quã aliorum & ingressiones, & egressiones & gestus, nutus,
g studioseque auscultabat, & voce clara exclamabãt;

cæteri aut notabantur ignominia, aut alias pœnas dabant. Itaque multi, quum [a] pati nõ possent diutius, quod spectacula à matutino tempore producerentur vsque ad vesperum, [b] simulata morte, è theatris pro mortuis elati sunt. Porro præter institutum susceptæ peregrinationis in Græciam, Isthmum Peloponnesi cupiuit perfodere. Quam rẽ aggressus est, hominibus id grauate facientibus propterea, quod iis, qui primum [c] rem attigerant, sanguis è terra erupit, auditaque sunt lamenta, & mugitus, & spectra multa apparuerunt. quocirca Nero, accepto ligone, ipse aliquantulum effodit; eoque facto, cæteros adduxit, coegitque, vt idem facerent. Ad hoc opus faciẽdum magna multitudo hominum etiam ex gẽtibus exteris accersita est. Qua in re, multisque aliis, quũ magna pecunia [d] opus esset, (magnificus enim & liberalis erat) metueretque potentissimos homines, ne ipsum, dũ hæc faceret, inuaderẽt; multos viros bonos sustulit. [e] Quibus prætermissis, (erat. n. apud ipsũ crimẽ publicũ omnibus virtus, opes, nobilitas: atq; ob eã causam vel sibi mortem omnes inferebant, vel [f] ab eo occidebantur) tãtum Corbulonis, Sulpiciorumque, ac Scriboniorũ, Rufi [g] & Procli, mẽtionem faciam. Nam hi quum fratres essent, ac fere æquales, nihilque vnquam disiuncti & separati fecissent, vt erant genere, & instituto vitæ, & facultatibus cõiuncti, diuq; simul vtranque Germaniam administrauerant; ita simul accersiti in Græciam venerunt, tanquam Nero eorũ opera indigeret. Quumque rei facti criminum, [h] quæ illa tempora ferebant, [i] nõ possent cum Nerone colloqui aut in conspectum eius venire, ac proinde ab omnibus pariter despicerentur, mortem obire maluerunt, tandemque incisis venis mortui sunt. Corbulo autem accitus honorificentissime, (quem virum Nero præter cætera, patrem & [k] beneficum appellabat) postquam Cenchreas appulit, ab eodem occidi iussus est prius, quam in conspectum eius veniret. Nero enim (vt quidam aiunt) quum statuisset cithara canere, [l] orthostadium habens, ab eo se videri non sustinuit. Corbulo, vt mandatum Neronis intellexit, gladium accepit, seque fortiter percutiens, ait; Dignus. Tum enim primum erratum suum agnouit, quod citharœdo pepercisset, & quod ad eum inermis venisset. [m] Quæ quum ita

a durare nõ possent diutius propterea, quod
b e more sesimulabat, & instar mortuorũ è theatris exportabantur. Opus autem velut obiter illo in Græciã aduentu suo perficiẽdum instituit dū Isthmum
c terram
d opus esset, (quando pariter & magnas ipse res moliebatur, & largiter donabat)
e E quorum numero cæteris omissis,
f ab aliis
g & Procli,
h preme
i nec causæ dicendæ potestatem cõsequerentur, nec in conspectum Neronis admitterentur, ac
k beneficum
l Hoc musicæ vestis nomen est.
m Et in Græcia quidem hæc agebãt. Quid autem opus est

A οἱ δὲ λοιποὶ, καὶ ἠτιμάζοντο καὶ ἐκολάζοντο, ὥστε τινὰς μὴ δυναμένους ἐπὶ πολὺ αἰτέχειν, (πολλάκις γὰρ καὶ μέχρι τῆς ἑσπέρας ἐξ ἑωθινοῦ παρετείνοντο) προσποιεῖσθαί τε ἐκθνήσκειν, καὶ νεκρῶν δίκην ἐκ τῶν θεάτρων ἐκφέρεσθαι. πάρεργον δὲ δὴ τῆς ἐπιδημίας τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐποιήσατο, τὸν ἰσθμὸν τῆς Πελοποννήσου διορύξαι ἐπιθυμήσας· καὶ ἤρξατο τοῦ ἔργου, καίτοι τῶν ἀνθρώπων ὀκνούντων. αἷμά τε γὰρ τοῖς πρώτοις ἁψαμένοις τῆς γῆς † ἀνέκλυσε, καὶ οἰμωγαὶ μυκηθμοί τέ τινες ἐξηκούοντο, καὶ εἴδωλα πολλὰ ἐφαντάζετο.

B λαβὼν δὲ αὐτὸς δίκελλαν, καί τι καὶ ἀνασκάψας, ἔπεισε καὶ τοὺς ἄλλους ἀνάγκῃ αὐτὸν μιμήσασθαι· καὶ πολὺ πλῆθος ἀνθρώπων ἐπὶ τοῦτο τὸ ἔργον καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν μετεπέμψατο. ἔς τε οὖν τἄλλα καὶ ἐς ταῦτα χρημάτων πολλῶν δεόμενος, καὶ μεγαλοπράγμων καὶ μεγαλόδωρος ὁμοίως ὤν, καὶ ἅμα φοβούμενος τοὺς δυνατωτάτους μὴ ἐπιθῶνταί οἱ τοιαῦτα ποιοῦντι, πολλούς τε καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας ἔφθειρεν. ὧν ἐγὼ τοὺς μὲν ἄλλους

C ἐάσω, (πᾶσι τε γὰρ παρ' αὐτῷ δημόσιον ἔγκλημα ἦν ἀρετή τε καὶ πλοῦτος καὶ γένος· καὶ πάντες ἢ ἑαυτοὺς ἀπεκτίννυσαν, ἢ ὑπ' ἄλλων ἐφονεύοντο) τοῦ δὲ δὴ Κορβούλωνος καὶ Σουλπικίων καὶ Σκριβωνίων, Ῥούφου τε καὶ Πρόκλου, μνημονεύσω. τούτων μὲν, ὅτι ἀδελφοί τε καὶ ἡλικιῶταί τρόπον τινὰ ὄντες, καὶ μηδὲν μηδέποτε αἰὲν ἀλλήλων πράξαντες, ἀλλ' ὥσπερ τῷ γένει, οὕτω καὶ τῇ προαιρέσει τῇ τε οὐσίᾳ συμπεφυκότες, καὶ τὰς

D Γερμανίας δὲ ἀμφοτέρας ἐπὶ πολὺ ἅμα διῳκήσαν, ἦλθόν τε εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταπεμφθεὶς, † ὥστε αὐτῶν τοῦ Νέρωνος δεομένου· καὶ † ἐγκλήματος, οἷα ὁ καιρὸς ἐκεῖνος ἔφερε, λαβόντες, καὶ μήτε λόγου τυγχάνοντες, μήτε ἐς ὀφθαλμοὺς τοῦ Νέρωνος ἀφικνούμενοι, καὶ διὰ τοῦθ' ὑφ' ἁπάντων ὁμοίως ἀτιμαζόμενοι, ἀποθανεῖν τε ἐπεθύμησαν, καὶ ἐτελεύτησαν τὰς φλέβας αὐτῶν † σχάσαντες. τοῦ δὲ δὴ Κορβούλωνος, ὅτι καὶ ἐκεῖνον ἐντιμότατα μεταπεμψάμενος, καὶ τά τε ἄλ-

E λα καὶ πατέρα καὶ εὐεργέτην αὐτὸν ἀεὶ ὀνομάζων· ἐπεί τ' ἐπὶ τῇ Κεγχρεᾷ προσέσχε, σφαγῆναι, πρὶν καὶ ἐς ὄψιν αὐτῷ ἐλθεῖν, προσέταξε, κιθαρῳδήσειν γὰρ ἤμελλεν, ὥς τινες λέγουσι, καὶ οὐχ ὑπέμεινεν αὐτῷ τὸ ὀρθοστάδιον ἔχων ὀφθῆναι. καὶ ὅς, ἐπεί τάχιστα τὸ προστεταγμένον ἔγνω, ξίφος τε ἔλαβε, καὶ ἑαυτὸν ἐρρωμένως παίων, ἔλεγεν, Ἄξιος. τότε γὰρ δή ποτε πρῶτον ἐπίστευσεν ὅτι κακῶς ἐπεποιήκει καὶ φεισάμενος τοῦ κιθαρῳδοῦ, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν ἄνοπλος. ἐν μὲν δὴ τῇ Ἑλλάδι

† Sylb. ἀνέβλυσεν.
† ὥσπερ † Sylb. ἐγκλήματα
† σχάσαντες. sic scripta de Paulina Senecæ.

Ἑλλάδι ταῦτ' ἐπράττετο. τί γὰρ δεῖ λέγειν ὅτι A
καὶ τὸν Πάριν τὸν ὀρχηστὴν ἀποσφαγῆναι ἐκέλευσεν,
‡ ὅτι ὀρχεῖσθαι ‡ παρ' αὐτοῦ μαθεῖν ἐθελήσας, οὐκ
ἠδυνήθη; τί δ' ὅτι † καὶ Κίνναν Τοῦσκον ὑπερώρισεν, ὅτι τῆς Αἰγύπτου ἄρχων, ἐλούσατο ἐν τῷ
βαλανείῳ, ὃ ἐκείνῳ ὡς καὶ ἐς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἥξοντι, ἐπεποίητο. ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον
ὁ Ἥλιος ἄλλα τε πολλὰ καὶ δεινὰ εἰργάσατο, καὶ
Σουλπίκιον Καμερῖνον μετὰ τῶν πρώτων μετὰ
τοῦ υἱέος ἀπέκτεινεν, ἐγκαλέσας σφίσιν, ὅτι Πυθικοὶ ἐκ προγόνων ἐπικαλούμενοι, οὐκ ἐπαύσαντο B
τὸ πρόσρημα τοῦτ' ἔχοντες, ἀλλ' ἐς τὰς τοῦ Νέρωνος νίκας τὰς Πυθικὰς ἐκ τῆς ὁμωνυμίας ἠσέβουν.
τῶν δὲ Αὐγουστείων ἄγαλμα αὐτοῦ χιλίων λιτρῶν
ποιήσειν ὑποσχομένων, πᾶν τὸ ἱππικὸν ἠναγκάσθη συντελέσαι σφίσι τὸ ἀνάλωμα. τὰ δὲ δὴ τῆς
γερουσίας, ἔργον καθ' ἕκαστον ἐπεξελθεῖν. τοσαῦται
γὰρ θυσίαι καὶ ἱερομηνίαι ἐπηγγέλθησαν, ὥστε
μηδ' ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν ἐξαρκέσαι. ὁ δ' Ἥλιος
πολλάκις μὲν καὶ πρότερον ἐπιστείλας αὐτῷ, παραινῶν ὅτι τάχιστα ἀνακομισθῆναι, ὡς δ' οὐκ ἐπείθετο, ἦλθεν αὐτὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἐξεφόβησεν αὐτόν, εἰπὼν μεγάλην τινὰ C
ἐπιβουλὴν ἐν τῇ Ῥώμῃ κατασκευάζεσθαι κατ'
αὐτοῦ. ὥστε παρ' εὐθὺς εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀποπλεῦσαι. καὶ ἐγένετο μέν τις ἐλπὶς ὑπὸ χειμῶνος αὐτὸν φθαρήσεσθαι, μάτην δὲ πολλοὶ ἥσθησαν· ἐσώθη γάρ. καί τισι καὶ αὐτὸ τοῦτο ὀλέθρου
αἴτιον ἐγένετο, ὅτι καὶ ηὔξαντο καὶ ἤλπισαν αὐτὸν
ἀπολέσθαι. ἐπεὶ δ' οὖν ἐς τὴν Ῥώμην ἐσήλασε, τοῦ τε τείχους τι καθῃρέθη καὶ τῶν ‡ πυλῶν περιερράγη, νενομίσθαι τινῶν λεγόντων ἑκάτερον D
τοῖς ἐκ τῶν ἀγώνων στεφανηφόροις γίνεσθαι. καὶ
ἐσεφοίτησαν πρῶτον μὲν οἱ τοὺς στεφάνους, οὓς † ἀνῃρήκει, κομίζοντες, καὶ μετ' αὐτοὺς ἕτεροι σανίδας
ἐπὶ δοράτων ἀνατείνοντες, ἐφ' οἷς ἐπιγέγραπτο τό, τε ὄνομα τοῦ ἀγῶνος, καὶ τὸ εἶδος τοῦ ἀγωνίσματος, ὅτι τε Νέρων Καῖσαρ πρῶτος πάντων
τῶν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος Ῥωμαίων ἐνίκησεν αὐτό. ἔπειτα
αὐτὸς ἐφ' ἅρματος ἐπινικίου, ἐν ᾧ ποτε ὁ Αὔγουστος τὰ πολλὰ ἐκεῖνα νικητήρια ἐπεπόμφει, E
ἁλουργίδα χρυσόπαστον ἔχων, καὶ κοτίνῳ ἐστεφανωμένος, τὴν Πυθικὴν δάφνην προτείνων. καὶ
αὐτῷ ὁ Διόδωρος ὁ κιθαρῳδὸς παρωχεῖτο· καὶ οὕτω διά τε τοῦ ἱπποδρόμου καὶ διὰ τῆς ἀγορᾶς,
μετά τε τῶν στρατιωτῶν καὶ μετὰ τῶν ἱππέων, τῆς
τε βουλῆς διελθών, ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀνέβη, καὶ
ἐκεῖθεν ἐς τὸ παλάτιον, πάσης μὲν τῆς πόλεως ἐστε-

‡ παρ' αὐτοῦ
† Καικίναν
‡ Leuncl. πυλῶν τι
† Sylb. ἀνῃρεῖτο

facta sint in Græcia, quid opus est referre, Paridem saltatorem iussum esse à Nerone interfici; quod quum ab eo doceri saltare cuperet, discere non potuit? Quid * Cinnā Tuscum? quem mulctauit exilio propterea, quod quum is esset præfectus Ægypti, lotus est in balneo, quod Neroni venturo Alexandriā paratū fuerat. Per id tēpus etiā Romæ Helius [b] multas & graues res fecit. nam Sulpicium Camerinum, vnum ex primis ciuitatis, ac filium eius interfecit, accusatos, quod quum iam inde à maioribus Pythici cognominarentur, non desinerent eo cognomine appellari, sed in Pythicas victorias Neronis ex similitudine nominis impii forent. Quumq; statuā eius mille librarum Augustales se facturos promisissent, omnem equitatum ad eam impensam faciendam conferre coegit. Quæ vero facta sunt à senatu, difficile est singula percensere. Ab eo enim tot sacrificia & supplicationes singulis Kalendis [aliisq; diebus] fieri decretę sunt, vt ad eas peragēdas ne totus quidē annus sufficeret. Helius quū antea sæpe Neronē per literas hortat⁹ fuisset, vt quam celerrime reuerteretur, neq; is pareret, in Græciam septē diebus peruenit, eumq; perterruit, quod magnam coniurationem in vrbe cōtra ipsum [c] fieri diceret: [d] quod vbi intellexit Nero, subito in Italiam nauigauit. Spes erat, vi hiemis illum periturū; verum frustra id gaudium plerisque fuit. saluus enim euasit, fuitque hoc ipsum multis exitio, quod eius interitum optassent, aut sperassent. Quum autem [e] nō longe abesset ab vrbe, pars muri diruta est, & portæ aliqua ex parte fractæ sunt. [f] leges enim iubent (vt quorundam sermo fuit) vtrunque iis qui coronas certaminum ferebant, fieri. Primi omnium introierunt, qui coronas, * quās meruissent, ferebāt. hos sequebāturi, qui tabellas [longi]hastis affixas [g] ferebant, in quibus scriptum erat nomē, & genus certaminis: vtque Nero Cæsar [h] primus ē ciuib⁹ Romanis, qui vnquam extitissent, victor ex eo rediret. Deinde ipse Nero curru triumphali, in quo Augustus olim tot triumphos egerat, vehebatur, amictus veste purpurea, auro intexta, & oleastro coronatus, laurū Pythicā præ se ferebat. cum eo vna Diodorus citharœdus vehebatur, eoque pacto per circum & forum cum militibus, & equitibus, ac [i] senatoribus transiit: tum ascendit in Capitolium, atque inde in palatium venit, tota vrbe coro-

a Cecinam
b quum alia multa grauiaque facinora perpetrauit, tum Sulpicium
c parari
d Vnde factum vt confestim in Italiam nauigans inde discesserit.
e ad Vrbem aduectus esset, pars
f quod aliqui dicerent vsu receptum, vt iis vtrumque fieret, qui coronas è certaminib. retulissent.
* quas Nero acceperat,
g sursum extendebant.
h primus omnium ab æuo Romanorum, in eo victor exstitisset.
i senatu

nata, lychnisque ac suffimentis plena. Acclamabãt omnes & senatores primis, [a] Oua Olympionica, oua Pythionica. Auguste, Auguste. Neroni Herculi, Neroni Apollini. [b] quã solus περιοδονίκης, solus ex aeterno tẽpore! Auguste, Auguste. Sacra vox. Beati qui te audiunt. [c] Nihil enim attinet ea verba silentio inuoluere. neq; ea, quae iã dixi, dedecori sunt historiae: quin poti[us], dum nihil reticetur, decus atq; ornamẽtũ afferunt. His rebus cõfectis, circẽses [*] imperauit: has coronas, & reliquas omnes, quas ex [d] currũ certãdo victor obtinuerat, attulit in circũ, & obelisco Aegyptio imposuit. Hae erant numero mille octingentae octo. Post haec currũ agitauit. Tum quidã Larci[us] Lydus ad eũ venit, obtulitq; ei † decies sestertiũ, vt cithara caneret: quos etsi Nero repudiauit, ratus sibi turpissimũ esse, mercede aliquid facere; tamẽ hãc summã Tigellinus a Larcio [e] accepit, ne eum interficeret. [f] Itaq; Nero ingressus in theatrum, cithara cecinit, egit tragoedias, ex curru certauit creberrime: nonnunquam etiã sponte vinci se patiebatur, vt magnã partẽ aliorũ vere vicisse crederetur. Quũ igit[ur] Nero vteret[ur] hoc genere vitae, & principatũ hoc modo teneret; nobis nũc, quẽadmodum [g] mortẽ obierit, & imperium amiserit, dicendum est. Caius Iulius Vindex, natione Gallus, propter maiores è stirpe regia, propter patrem [h] ordinis erat senatorii, homo magnis viribus corporis, & multa prẽdit[us] prudẽtia, peritusq; rei militaris, & ad omne praeclarũ facinus audax. Hic igitur cõgregata Gallorũ multitudine, qui crebris pecuniarũ exactionibus grauissima quẽque à Nerone pertulerant, & adhuc perferebant, in tribunal ascẽdit, atq; inde multa cõtra Neronẽ dixit; nõ solũ ab eo deficere, sed etiã eũ inuadere oportere. Omnem enim inquit, [i] orbẽ terrarum [cuius imperiũ tenet] cõpilauit: florentissimos quosque senatores sustulit: matrẽ, quã incesto stupro polluerat, interfecit: [k] postremo nullũ decus, nullã dignitatẽ imperii sustinet. Nã etsi cẽdes, rapinẽ, iniuriae ab aliis etiam multis saepenumero factae sunt; tamen caetera quis vnquam satis digne percensere possit? Ego quidem, viri & socii charissimi, vidi, (mihi credite) vidi inquam illum virum (si vir nominandus est is, qui Sporum duxit vxorem, quique Pythagorae nupsit) in ipso [l] theatro, atque adeo in orchestra gerentem citharam, orthosta-

A φαιδρυνομένης καὶ λυχνοκαιούσης καὶ θυμιώσης, πάντων δὲ τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτῶν τῶν βουλευτῶν ὅτι μάλιστα συμβοώντων, Ὀλυμπιονῖκα οὐᾶ, † Πυθιονῖκα † οὐᾶ, Αὔγουστε, Αὔγουστε. Νέρωνι τῷ Ἡρακλεῖ, Νέρωνι τῷ Ἀπόλλωνι. ὡς εἷς περιοδονίκης, εἷς ἀπ' αἰῶνος. Αὔγουστε, Αὔγουστε. ἱερὰ φωνή. μακάριοι οἱ σοῦ ἀκούοντες. τί γὰρ δεῖ περιπλέκειν, καὶ οὐκ αὐτὰ τὰ λεχθέντα δηλοῦν; οὐδὲ γὰρ οὐδ' αἰσχύνην τινὰ τῇ συγγραφῇ τὰ ῥηθέντα, ἀλλὰ καὶ κόσμον, τὸ μηδὲν αὐτῶν ἀποκρυφθῆναι, φέρει. B ἐκτελέσας δὲ ταῦτα, ἱπποδρομίας ἐπήγγειλε, καὶ τοὺς στεφάνους, τούτους τε καὶ τοὺς ἄλλους πάντας, ὅσους ἅρμασι νικήσας εἰλήφει, ἐς τὸν ἱππόδρομον ἐσήνεγκε, καὶ τῷ ὀβελίσκῳ τῷ Αἰγυπτίῳ περιέθηκε· καὶ ἦσαν ὀκτὼ καὶ ὀκτακόσιοι καὶ χίλιοι. ποιήσας δὲ ταῦτα, ἡνιόχησε. Λάρκιος δέ τις Λυδὸς προσῆλθεν αὐτῷ, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας προσφέρων, ἵνα κιθαρῳδήσῃ· καὶ ὃς τὸ μὲν ἀργύριον οὐκ ἔλαβεν, ἀπαξιώσας μισθοῦ τι ποιῆσαι· καὶ διὰ τοῦτο Τιγελλῖνος C αὐτὸ εἰσέπραξεν, ἵνα μὴ αὐτὸν ἀποκτείνῃ. ἐς μέντοι τὸ θέατρον καὶ ὡς εἰσελθὼν, καὶ ἐκιθαρῴδησε καὶ ἐτραγῴδησεν· ἐπὶ τοῖς γε ἵπποις οὐκ ἔστιν ὅτε οὐχ ἡμιλλᾶτο, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἑκὼν ἡττᾶτο, ὅπως τά γε ἄλλα τὰ πλείω τις δόξῃ ἐπ' ἀληθείας κρατεῖν. ὁ μὲν οὖν Νέρων οὕτως τε ἔζη, καὶ οὕτως ἐμονάρχει. λέξω δὲ καὶ ὅπως κατελύθη, καὶ ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐξέπεσεν. ἦν τις Γαλάτης ἀνὴρ Γάιος Ἰούλιος Βίνδιξ, ἐκ μὲν προγόνων τοῦ βασιλικοῦ γένους, κατὰ δὲ τὸν πατέρα βουλευτὴς D τῶν Ῥωμαίων, τό τε σῶμα ἰσχυρὸς, καὶ τὴν ψυχὴν συνετὸς, τῶν τε πολεμικῶν ἔμπειρος, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον μέγα εὔτολμος. οὗτος ὁ Βίνδιξ συναθροίσας τοὺς Γαλάτας πολλὰ πεπονθότας τε ἐν ταῖς συχναῖς εἰσπράξεσι τῶν χρημάτων, καὶ ἔτι πάσχοντας ὑπὸ Νέρωνος· καὶ ἀναβὰς ἐπὶ βῆμα, μακρὰν διεξῆλθε κατὰ τοῦ Νέρωνος ῥῆσιν, λέγων δεῖν ἀποστῆναί τε αὐτοῦ, καὶ ἅμα οἱ ἐπιστῆναι· ὅτι, φησὶ, πᾶσαν τὴν τῶν Ῥωμαίων οἰκουμένην σεσύληκεν, E ὅτι πᾶν τὸ ἄνθος τῆς βουλῆς αὐτῶν ἀπολώλεκεν, ὅτι τὴν μητέρα τὴν ἑαυτοῦ καὶ ᾔσχυνε καὶ ἀπέκτεινε, καὶ οὐδ' αὐτὸ τὸ σχῆμα τῆς ἡγεμονίας σώζει. σφαγαὶ μὲν γὰρ καὶ ἁρπαγαὶ καὶ ὕβρεις καὶ ὑπ' ἄλλων πολλαὶ πολλάκις ἐγένοντο· τὰ δὲ δὴ λοιπὰ πῶς ἄν τις κατ' ἀξίαν εἰπεῖν δυνηθείη; εἶδον, ὦ ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, πιστεύσατέ μοι, εἶδον τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον (εἴγε ἀνὴρ ὁ Σπόρον γεγαμηκὼς, ὁ Πυθαγόρᾳ γεγαμημένος) ἐν τῷ τοῦ θεάτρου κύκλῳ, καὶ ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ, ποτὲ μὲν κιθάραν ἔχοντα, καὶ ὀρθοστάδιον,

[Margin:] † ἰώ, † ἰώ,

a Oua victor Olympice, oua victor Pythice.

b Quã solus victores periodicos, solus ab aeo.

c Quid enim opus est aliis rem inuoluere verbis, ac nõ ea potius ipsa proferre, quae dicta fuerunt? Neq; vero ea,

* indixit:

d curribus

† decẽ millia aureorũ. Bl. viginti quinque myriades drachm. Gr.

e exegit,

f At Nero nihilominus in theatrum ingressus, & cithara cecinit, & tragoedias egit. Equis vtique non modo nõ certabat aliquoties, sed interdum etiam volens vincebatur.

g euersus fuerit,

h ordinis apud Romanos erat senatorii,

i orbem imperii Romani expilauit: omnẽ florem senatus eorũ perdidit:

k ne quidem ipsam imperii formã retinet.

l theatri circulo,

» διον, καὶ κοθόρνους, ποτὲ δ' ἐμβάτας καὶ προσωπεῖον.
» ἤκουσα αὐτοῦ πολλάκις ᾄδοντος, ἤκουσα κηρύττον-
» τος, ἤκουσα τραγῳδοῦντος· εἶδον αὐτὸν δεδεμένον,
» εἶδον συρόμενον, κύοντα δὴ, τίκτοντα δὴ, πάντ' ὅσα
» μυθολογεῖται, καὶ λέγοντα, καὶ ἀκούοντα, καὶ πά-
» σχοντα, καὶ δρῶντα. εἶτα τίς ὂν τοιοῦτον, Καίσαρα καὶ
» αὐτοκράτορα καὶ Αὔγουστον ὀνομάσει; μηδαμῶς
» μηδεὶς ὑβριζέτω τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα ὀνόματα. ταῦτα
» μὲν γὰρ Αὔγουστος καὶ Κλαύδιος ἔσχον· οὗτος δὲ δὴ,
» Θυέστης τε καὶ Οἰδίπους, Ἀλκμαίων τε καὶ Ὀρέ-
» στης δικαιότατ' ἂν καλοῖτο. τούτους γὰρ ὑποκρίνε-
ται, καὶ ταύτας ἀντ' ἐκείνων τὰς † ἐπιθυμίας ἀντε-
» πιτέθειται. ἀνάστητε οὖν ἤδη ποτὲ, καὶ ἐπικουρήσατε
» μὲν ὑμῖν αὐτοῖς, ἐπικουρήσατε δὲ τοῖς Ῥωμαίοις, ἐ-
λευθερώσατε πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. τοιαῦτά τι-
να τοῦ Βίνδικος εἰπόντος, ἅπαντες συνεφρόνησαν.
οὐχ ἑαυτῷ δὲ τὴν ἀρχὴν πράττων ὁ Βίνδιξ, τὸν
Γάλβαν τὸν Σερούιον τὸν Σουλπίκιον, ἐπιεικείᾳ τε
καὶ ἐμπειρίᾳ πολέμου διαπρέποντα, καὶ τῆς Ἰβηρίας
ἄρχοντα, δύναμίν τε οὐ μικρὰν ἔχοντα, εἰς τὴν ἡγε-
μονίαν προεχειρίσατο· κἀκεῖνος ὑπὸ τῶν στρα-
τιωτῶν αὐτοκράτωρ ἀνηγορεύθη. λέγεται δὲ ὅτι τοῦ Νέ-
ρωνος διακοσίας καὶ πεντήκοντα μυριάδας ἐπικη-
ρύξαντος τῷ Βίνδικα ἀποκτείναντι, ἀκούσας ὁ
Βίνδιξ ἔφη ὅτι, Ὁ Νέρωνα ἀποκτείνας, τήν τε κε-
φαλὴν αὐτοῦ κομίσας ἐμοὶ, τὴν ἐμὴν ἀντιλήψεται.
τοιοῦτος μέν τις ὁ Βίνδιξ ἐγένετο. Ῥοῦφος δὲ, ἄρχων
τῆς Γερμανίας ὥρμησε μὲν ὡς καὶ τῷ Βίνδικι πολε-
μήσων, γενόμενος δὲ ἐν Βεσοντίωνι, ταύτην ἐπολι-
όρκει, πρόφασιν ἐπεὶ μὴ ἐδέξατο αὐτόν. τοῦ δὲ Βίνδι-
κος πρὸς βοήθειαν τῆς πόλεως ἀντεπιόντος αὐτῷ, καὶ οὐ
πόρρω στρατοπεδεύσαντος, ἀντεπέστειλαν μὲν ἀλλή-
λοις τινὰ, καὶ τέλος καὶ ἐς λόγους ἦλθον μόνοι, καὶ μηδε-
νὸς σφίσι τῶν ἄλλων παρόντος, καὶ κατὰ τοῦ Νέρωνος, ὡς
εἰκάζετο, συνέθεντο πρὸς ἀλλήλους. μετὰ δὲ τοῦτο ὁ
Βίνδιξ ὥρμησε μετὰ τοῦ στρατοῦ, ὡς τὴν πόλιν κατα-
ληψόμενος· καὶ αὐτοὺς οἱ τοῦ Ῥούφου στρατιῶται προ-
σιόντας αἰσθόμενοι, καὶ νομίσαντες ἐφ' ἑαυτοὺς ἀντι-
κρὺς χωρεῖν, ἀντεξώρμησαν αὐτοκέλευστοι· καὶ προσ-
πεσόντες σφίσιν ἀπροσδοκήτοις τε καὶ ἀσυντάκτοις
οὖσι, παμπόλλους κατέκοψαν. ἰδὼν δὲ τοῦτο καὶ περιαλ-
γήσας ὁ Βίνδιξ, αὐτὸς ἑαυτὸν ἔσφαξε. καὶ τὸ μὲν ἀλη-
θὲς οὕτως ἔχει. πολλοὶ δὲ δὴ μετὰ ταῦτα τὸ σῶμα αὐτοῦ
κατατρώσαντες, δόξαν τισὶ μάτην, ὡς καὶ αὐτοὶ ἀπε-
κτονότες αὐτὸν, παρέσχον. Ῥοῦφος δὲ τοῦτον μὲν ἰσχυρῶς
ἐπένθησε, τὴν δὲ αὐτοκράτορα ἀρχὴν, καίτοι τῶν
στρατιωτῶν πολλάκις αὐτῷ ἐγκειμένων, οὐκ ἠθέλησε
δέξασθαι, δυνηθεὶς ἂν ῥᾳδίως ἐπιτυχεῖν αὐτῆς.

† Sylburg. ἐπωνυμίας

A dium, cothurnos, nonnunquam foccos & personam. Sæpe illum, quum caneret, præconiumque faceret, & tragœdias ageret, audiui: vidi constrictum vinculis, [a] laceratum, concipientem, parientem: postremo omnia, quæ fabulis prodita sunt, dicentem, audientem, patiẽtem, facientem. Quæ quum ita sint, quis istum Cæsarem, quis imperatorem, quis Augustum appellabit? Ne polluantur quæso tam sancta nomina, quæ Augustus & Claudius habuerunt. Iste a nobis Thye-
B stes, OEdipus, Alcmæon, Orestes, optimo iure nominetur. [b] illos enim refert, illorũ flagrat cupiditatibus. Quamobrem tandem aliquando [c] commouemini, subuenite vobis ipsis, opem ferte populo Romano: toti denique orbi terrarum libertatem reddite. Hæc atque alia quædã a Vindice in eandem sententiam dicta, omnes comprobant. Vindex quum principatum sibi parare minime studeret, Seruio Sulpitio Galbæ (is iustitia omni-
C bus præstabat, ac gloria bellicæ virtutis, præeratque Hispaniis, & magnas copias habebat) imperium detulit: idemque Galba ab exercitu imperator designatus est. Ferunt eo tempore Neronem per præconem constituisse † centies sestertiũ ei, qui Vindicem occidisset: atque eo cognito, Vindicem dixisse; Qui Neronem interfecerit, & ad me caput eius attulerit, is meum accipiet caput mercedis loco. Quumque Vindex eo animo esset, Rufus, qui Germaniam obtine-
D bat, inde profectus est, vt Vindici bellum inferret. Is postquam Vesontionem venit, cœpit eam vrbem obsidere, quod ab ea non fuisset exceptus. Vindex ad opem vrbi ferendam contendit, nec procul castra posuit. Tandem ambo missis ad se literis in colloquium soli venerunt, remotis arbitris. Ibi suspicio fuit, eos vna contra Neronem coniurasse. Post hæc Vindex properat cum exercitu, quasi statuisset vrbem capere: quorum aduentum vbi cognoscunt milites Rufi, rati
E eos aperte contra se venire, iniussi impetum faciunt, [d] imparatosque & parum instructos inuadunt, ac [postremo] magnũ numerũ eorũ concidunt. Quod quũ Vindex videret, ferretq; grauiter, ipse sibi manus attulit. Id enim verum esse constat, quanuis multi illatis mortuo vulneribus falsam opinionem iniecerint, eũ ab se interfectum fuisse. Rufus casum eius acerbe luxit, & principatum, quem facile potèrat adipisci, deferẽtibus sæpenumero militibus, atque vrgentibus, repudiauit.

[a] Vidi quum traheretur, quum vterũ ferret, quum pareret: vidi omnia, quæ

[b] Horum enim personas agit, & istas horũ adpellationes sibi pro illis imponit.

[c] consurgite,

† centũ millia aureorum. Bl. cet. myriades drachm. Gr.

[d] & necopinantes atque confusos inuadunt,

[a] Vir erat in rebus gerendis acer & industrius, in conficiendis fortis promptusq́; Itaque milites statuis Neronis dissipatis & comminutis, cœperunt illū Cæsarem & Augustū nominare. Quūque persuaderi non posset, quidā è militibus vni ex signis eius [b] idē inscripsit subito, idq́; Rufus postea deleuit: ac vix tandē sedatis militibus persuadebat, vt autoritatem senatui populoq́; restituerent; siue quod indignum putaret, imperiū cuiquā à militibus deferri, (id enim aiebat ad senatū populūq́; pertinere) siue quod vir omnino forti & excelso animo, principatū, cui⁹ causa cæteri omnia facerent, ipse despiceret. Nero his initio cognitis simulat se ea contemnere; versaturq́; in deliciis, ac ludit, vt antea cōsueuerat. [c] Quin etiam accitis derepente primoribus senatorii & equestris ordinis, quasi vellet cum eis cōmunicare consilia rerum præsentium; Inueni, inquit, (scribēdum est enim, quod dixit) quomodo hydraula ampliores sonos & magis concinnos efficiet. [d] Hæc, etsi ꝓdigiis ante declarata sunt, tamē ille nihil curabat, nec q̀ ambæ fores & mausolei Augustalis, & cubiculi ipsi⁹ eadē nocte sua spōte apertę fuerāt: nec quod in Albano tanto sanguine pluerat, vt fluuii sanguine manarint: nec quod mare lōgo interuallo retrocedens ab Ægypto, magnā partē [e] Lyciæ occupauerat. Sed postquā Galbā à militib⁹ imperatorē designatum esse, Rufumq́; ab se defecisse intellexit, magno timore perculs⁹ est: dūq́; Romæ bellū apparat, contra eos Rubriū Gallum [f] cū paucis mittit: à quibus pariter desertus, deliberauit interficere senatores, incensaq́; vrbe nauigare Alexandriā. Etsi enim (inquit) amittemus imperiū, tamē in illa regione ars nostra nos alet. adeo stultus erat, vt se priuatū viuere, & cithara canere posse arbitraretur. Sed vbi sensit, se à suis etiam stipatoribus esse destitutum, (tum enim in hortis quibusdam dormieba⁹) conabatur fugæ se mādare, vesteque vili amict⁹, equū nihilo meliorē conscendit; in quo sedens [g] obuolutus, ad prædium Phaonis Cæsariani, vna cum ipso Phaone, & Epaphrodito, & Sporo, sub noctē venit. [h] Tū ingens terræmotus factus est ita, vt terra funditus conquassari, & animæ hominum ab eo interfectorum insultare ipsi putarētur. Ferunt eum sic etiā agnitum à quodam, qui forte ei in itinere

a Erat enim vir in agēdo strenuus, copiasque magnas & promptas habebat.
Attritis, detractis & comminutis imaginibus Neronis, ipsum & Cæsarem & Augustū nominarūt.
b hac nomina celeriter inscripsit. Sed ipse tum illa deleuit, tum vix tandem sedatus persuasit, vt senatui populoque potestati rē permitterent: siue quod
c Quin etiam aliquando noctu accitis subito seniorib. primoribus
d Talia tunc quoque mōstrum illud tocabatur, nec curabat, quod ambæ fores, & Augustalis monumenti, & cubiculi
e Ciliciæ
f cum aliis quibusdam misit. a quibus omnibus pariter
g obtectus facie.
h Qua dum [illegible] agebatur, ingens adeo terræmotus accidit, vt et tota terra findi, & omnes animæ hominum, ab ipso interfectorū, in eum simul impetum facere viderentur.

A δραστήριός τε γὰρ ἀνὴρ ἦν, καὶ ἰσχὺν μεγάλην καὶ πρόθυμον εἶχε. καὶ οἱ στρατιῶται τὰς μὲν τοῦ Νέρωνος εἰκόνας καθεῖλον καὶ συνέτριψαν· αὐτὸν δὲ, Καίσαρα καὶ Αὔγουστον ὠνόμαζον. ὡς δ' οὐκ ἐπείθετο, ἐν ταῦθα τῶν στρατιωτῶν τις ἑνὶ τῶν σημείων αὐτοῦ ταῦτα διὰ ταχέων ἐπέγραψε. καὶ ὃς ἐκεῖνά τε ἀπήλειψε, καὶ μόλις ποτὲ αὐτοὺς καταστήσας ἔπεισεν ἐπὶ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ ποιήσασθαι· εἴτ' οὖν ὅτι οὐκ ἠξίου τοὺς στρατιώτας τινὶ τὸ κράτος διδόναι, (τῇ τε γὰρ γερουσίᾳ καὶ τῷ δήμῳ προσήκειν τοῦτ' ἔλεγεν) B εἴτε καὶ παντελῶς μεγαλογνωμονῶν, ὡς οὐδεῖν τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀρχῆς, ὑπὲρ ἧς καὶ οἱ ἄλλοι † πάντες ἐπεπράττοντο· [καὶ] αὐτὸς δεόμενος. Νέρων δὲ, ὅτε τὴν ἀρχὴν ἤκουσε ταῦτα, προσεποιεῖτο καταφρονεῖν αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτ' ἐτρύφα καὶ ἔπαιζε τὰ συνήθη. καί ποτε νύκτωρ τοὺς πρώτους τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἱππέων ἐξαπίνης σπουδῇ, ὡς καὶ περὶ τῶν παρόντων σφίσι κοινωσόμενος, † μεταπεμψάσθαι· Ἐξεύρηκα, ἔφη, πῶς ἡ ὕδραυλις (αὐτὸ γὰρ τὸ ῥηθὲν γραφήσεται) καὶ μεῖζον καὶ ἐμμελέστερον φθέγξεται. C τοιαῦτα καὶ τότε ἤθυρε † τέρας· οὐδὲ ἔμελεν αὐτῷ ὅτι αἵ θύραι ἀμφότεραι, αἵ τε τοῦ μνημείου τοῦ Αὐγουστείου, καὶ αἱ τοῦ κοιτῶνος τοῦ ἐκείνου, αὐτόμαται ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ ἀνεῴχθησαν· οὐδ' ὅτι ἐν τῷ Ἀλβανῷ τοσοῦτον δή τι αἷμα ὗσεν, ὥστε καὶ ποταμοὺς ῥυῆναι· οὐδ' ὅτι ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὑποχωρήσασα ἐπὶ πολὺ ἡ θάλασσα, μέρος μέγα τῆς † Λυκίας κατέλαβεν. ἐπεὶ δὲ περί τε τοῦ Γάλβα ἤκουσεν, ὅτι αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀνηγορεύθη, περί D τε τοῦ Ῥούφου, ὅτι αὐτοῦ ἀπέστη, ἐν δέει τε μεγάλῳ ἐγένετο, καὶ αὐτός τε ἐν Ῥώμῃ παρεσκευάζετο, καὶ ἐπ' ἐκείνους Ῥούβριον Γάλλον, καὶ ἄλλους τινὰς ἔπεμψεν. ὑπὸ πάντων δὲ ὁμοίως ἐγκαταλειφθεὶς, ἐβουλεύσατο μὲν τούς τε [τότε] βουλευτὰς ἀποκτεῖναι, καὶ τὴν πόλιν καταπρῆσαι, ἔς τε τὴν Ἀλεξάνδρειαν πλεῦσαι· ὑπειπὼν ὅτι, ἂν καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκπέσωμεν, ἀλλά τοι τό γε τέχνιον ἡμᾶς ἐκεῖ διαθρέψει. ἐς τοῦτο γὰρ ἀνοίας ἐληλύθει, ὥστε καὶ πιστεῦσαι, ὅτι ἄλλως τε ἰδιωτεύσαι, καὶ προσέτι καὶ κιθαρῳδεῖν δυνήσεται. E ἐπεὶ δὲ ᾔσθετο, ὅτι καὶ ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων ἐγκαταλέλειπται, (ἐν κήποις † δέ τισιν ἔτυχε καθεύδων) φυγεῖν ἐπεχείρησεν. ἐσθῆτά τε οὖν φαύλην ἔλαβε, καὶ ἐπὶ ἵππον οὐδὲν βελτίονα ἀνέβη· καὶ ἐπ' αὐτοῦ κατακεκαλυμμένος, πρὸς χωρίον τι Φάωνος Καισαρείου μετά τε αὐτοῦ ἐκείνου, καὶ μετ' Ἐπαφροδίτου τοῦ τε Σπόρου, νυκτὸς ἐπιούσης ἤλασε. καὶ αὐτοῦ ταῦτα πράσσοντος σεισμὸς ἐξαίσιος ἐγένετο. ὥστε καὶ δόκησιν παρασχεῖν ὅτι ἥ τε γῆ πᾶσα διαρρήγνυται, καὶ αἱ τῶν πεφονευμένων ὑπ' αὐτοῦ ψυχαὶ πᾶσαι ἅμα ἐπ' αὐτὸν ἀναθορνύουσι. γνωρισθεὶς οὖν καὶ ὡς ὑπό τινος, ὥς φασι, τῶν ἀπαν-

† Leuncl. [illegible]
† Sylb. μεταπεμψάμενος
† Steph. τί τέρας
† Κιλικίας
† ἄλλοι

τησαι-

τησάντων, καὶ αὐτοκράτωρ προσαγορευθεὶς, ἔκ τε τῆς ὁδοῦ ἀπετράπη, καὶ ἐς καλαμώδη τόπον τινὰ κατεκρύφθη. κἀνταῦθα μέχρι τῆς ἡμέρας ὑπέμεινεν ἐρριμμένος, ὅπως ὡς ἥκιστα ὁρῷτο. καὶ πάντα μὲν τὸν † παριόντα, ὡς καὶ ἐφ' ἑαυτὸν ἥκοντα, ὑποπτεύων, πᾶσαν δὲ φωνὴν, ὡς καὶ ἀναζητοῦσαν αὐτὸν, ὑποτρέμων, εἴ τέ που κυνίδιον ὕλαξεν, ἢ καὶ ὀρνίθιον ἐφθέγξατο, ῥώπιόν τε καὶ κλάδος ὑπ' αὔρας ἐσείσθη, δεινῶς ἐταράττετο. καὶ οὔθ' ἡσυχάζειν ὑπ' αὐτῶν ἠδύνατο, οὔτ' αὖ λαλεῖν τινὶ τῶν παρόντων, μὴ καὶ ἕτερός τις ἀκούσῃ, ἐτόλμα, ἀλλ' αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν τῇ ψυχῇ καὶ ἐθρήνει καὶ ὠλοφύρετο. ἐλογίζετο γὰρ τά τε ἄλλα, καὶ προσέτι ὅτι πολυανθρώπῳ ποτὲ θεραπείᾳ γαυρωθεὶς, μετὰ τριῶν ἐξελευθέρων ἐκύπταζε. τοιοῦτον γὰρ δρᾶμα τότε τὸ δαιμόνιον αὐτῷ παρεσκευάσεν, ἵνα μηκέτι τοὺς ἄλλους μητροφόνους καὶ ἀλήτας, ἀλλ' ἤδη καὶ ἑαυτὸν ὑποκρίνηται. καὶ τότε μετεγίνωσκεν ἐφ' οἷς ἐτετολμήκει, ὡς καὶ ἄπρακτόν τι αὐτῶν ποιῆσαι δυνάμενος. Νέρων μὲν δὴ τοιαῦτα ἐτραγῴδει, καὶ τὸ ἔπος ἐκεῖνο συνεχῶς ἐνενόει,

† Οἰκτρῶς θανεῖν μ' ἄνωγε σύγγαμος, πατήρ.

ὀψὲ δ' οὖν ποτε, ἐπειδὴ μηδεὶς αὐτὸν ἀναζητῶν ἑωρᾶτο, μετῆλθεν εἰς τὸ ἄντρον· κἀνταῦθα καὶ ἔφαγε πεινήσας ἄρτον ὁποῖον οὐδὲ πώποτε ἐβεβρώκει· καὶ ἔπιε διψήσας ὕδωρ ὁποῖον οὐδὲ πώποτε † πέπωκεν. ἐφ' ᾧ δυσαναγετήσας εἶπε, Τοῦτ' ἐστὶν ἐκεῖνο τὸ ποτὸν τὸ ἐμὸν τὸ † ἄφθονον. καὶ ὁ μὲν ἐν τούτοις ἦν· ὁ δὲ δῆμος τῶν Ῥωμαίων ἐβουθύτει καὶ ὑπερέχαιρε· καί τινες καὶ πίλεα ὡς ἠλευθερωμένοι ἔφερον, καὶ τῷ Γάλβᾳ τὰ τῇ αὐτοκράτορι ἀρχῇ προσήκοντα ἐψηφίσαντο. περὶ πάντα δὲ ζήτησιν αὐτοῦ τοῦ Νέρωνος ἐποιοῦντο· καὶ χρόνον μέν τινα ἠπόρησαν ὅπου ποτὲ ἀπεληλυθὼς εἴη· ἔπειτα μαθόντες, ἔπεμψαν ἐπ' αὐτὸν ἱππέας. καὶ οὕτως ἐκεῖνος προσιόντων αὐτῶν αἰσθόμενος, προσέταξε τοῖς παροῦσιν αὐτὸν ἀποκτεῖναι. ἐπεί τε οὐχ ὑπήκουσαν, ἀνεστέναξέ τε καὶ ἔφη, Ἐγὼ μόνος οὔτε φίλον οὔτ' ἐχθρὸν ἔχω. κἀν τούτῳ πελασάντων αὐτῷ τῶν ἱππέων, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπέκτεινε τὸ θρυλλούμενον ἐκεῖνο εἰπὼν, Ὦ Ζεῦ, οἷος τεχνίτης παραπόλλυμαι. καὶ αὐτὸν δυσθανατοῦντα ὁ Ἐπαφρόδιτος προσκατειργάσατο. ἐβίω δὲ ἔτη τριάκοντα, καὶ μῆνας ἐννέα· ἀφ' ὧν ἦρξεν ἔτη δεκατρία, καὶ μῆνας ὀκτώ· ἔσχατος τῶν ἀπὸ τοῦ Αἰνείου καὶ ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου γεγονότων, † καίπερ που σαφῶς καὶ αἱ δάφναι αἱ ὑπὸ τῆς Λιβίας φυτευθεῖσαι, τό, τε γένος τῶν λευκῶν ὀρνίθων, προδιαφθαρέντα αὐτοῦ, † ἐσήμαινεν.

† Sylb. παριόντα,
† Sueton. Θανεῖν μ' ἄνωγε σύγγαμος, μήτηρ, πατήρ.
† ἐπεπώκει.
† Sylburg. ἄφθιτον. potius ἰ-φθόν.
† Sylburg. καθάπερ
† Leuncl. ἐσήμαναν.

A factus erat obuiam, imperatoremque salutatum, diuertisse de via; atque in arundineto, quousque illucesceret, abiectum delituisse, vt à nemine videretur. [a] tū cœpit suspectos habere eos, qui cum ipso erant, quasi contra se impetum facturos, omnemque vocem, quasi ab ea requireretur, perhorrescere. si catul⁹ paulum latraret, aut caneret gallina, aut si virgultum vel ramus arboris vento moueretur, grauiter cōturbari: quibus ex causis conquiescere nullo modo poterat. B Non enim audebat loqui cum iis qui aderant præsentes, ne ab alio intelligeretur: ipse secum animo ingemiscere, plorare, multa reputare; sed præsertim, qui maxima famulorum multitudine superbus aliquando fuerat, in præsentia cum tribus libertis [b] iacere. Hanc enim veluti extremam fabulā deus ei constituerat atque parauerat, ne iam cæteros matricidas, aut errones, sed se ipsum repręsentaret. Hic cœpit illum pœnitere scelerū, quę perpetrauerat: quasi vero posset ea infecta facere. C Quumq; Nero has tragœdias ageret, crebro illum versū memoria repetebat,

* *Misere mori coniux iubet, iubet pater.*

Tandem quum nemo eum perquirere videretur, introierunt in speluncā; in qua, quod esuriebat, panem comedit, aquamque sitiens hausit, qualem nunquam antea biberat. Idque ferens grauiter, Hęc est (inquit[c] illa) mea pręclara potio. Dū Nero in his rebus esset, populus Romanus ampla sacra faciebat, magnaque lætitia per- D fruebatur; ferebantque pileos multi, quasi essent libertatē consequuti. Galbę principi omnia, quæ ad principatum pertinēt decernuntur. Ante omnia Nero studiose perquiritur. ignoratum est aliquādiu, quo profectus fuisset: post vbi cognitum est, aduersum eum equites mittuntur: quos ille postquam aduentare intellexit, imperauit iis, qui secum aderant, vt se interficerent: quumque illi non obedirent, ingemiscens ait; Ego solus nec amicū nec inimicum habeo. E Interim appropinquantibus equitibus, ipse sibi manus attulit, dixitque peruulgatum illud; [d] Dii immortales, qualis artifex pereo. Quumque ægre moreretur, Epaphroditus eum confecit. Vixit annos triginta, menses nouem. Regnauit annos tredecim, menses octo: vltimus eorum, qui ab Ænea & Augusto genus ducebant. Interitum eius lauri, quæ à Liuia plantatæ fuerant, & genus albarum gallinarum, quæ [e] ante occiderant, non obscure denuntiarunt.

a Quumque prætereuntē quemlibet, quasi contra se veniret, suspectum haberet. & ad quamcunq; vocem, quasi ab ea requireretur, trepidaret: siue catulus alicubi latrasset siue quid auicula vocis edidisset, aut si virgultū aut ramus ab aura motum fuisset, vehementer cōturbabatur: ac neque præ eo quiescere poterat, neq; cū aliquo præsentiū loqui audebat, neque alium audiret: ipse secū

b ex abdito loco prospectare. Nam huiusmodi fabulam tūc ei deus adparauerat,

** Mori iubēt me coniux, mater, & pater.*

c illa mea decocta.

Dum hoc locares Neronem essent.

d Prob. Iupiter

e ante Neronem vita que perierāt.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXIV. EXCERPTA PER IO. XIPHILINVM,

HÆC INSVNT LIBRO LXIV. Dionis.

TEMPORIS SPATIVM, RELIQVA CONsulatus C. Silii Italici, & M. Galerii, cum aliis octo mensibus, quibus hi consules recensentur.

ANNO V.C. 822 Galba Cæs. Aug. II, & T. Crispinus.

IGITVR Galba sic imperator designatus est. quod ei Tiberius aliquando prædixerat, quum diceret, eũ quoq; imperium degustaturũ: idque clarissimis signis demonstratum fuit quãdo sibi visus est audire fortunam dicentem, se iamdudum [a] antes fores stare, necdum tamen domum recipi. proinde si arceretur diutius, ad alium migraturam. Adhæc nauigia per eosdem dies onusta armis sua sponte in Hispaniam, sine nautis appulerunt. Insuper mula peperit. quam rem vates ei prædixerant signum futuri principatus. Eidem quoque sacrificanti puer thus obtulit, ac subito canos misit. Qua ex re dictum est à vatibus, imperiũ à minore natu ad senectutem eius esse trãsiturũ. Ita quæ ad principatum spectabãt, ei ante denuntiata sunt. [b] Galba in regno continẽs erat inuisusq; nemini: sibi enim imperium delatum esse, non se suscepisse arbitrabatur, idque sæpenumero cõfirmabat: sed erat in coaceruanda pecunia inexplebilis, tanquam multis rebus indigeret, deque ea ita parum impendebat, vt

a apud ipsum manere,

b Ipse verò moderate cetera quidem imperabat, minimeque onerosus erat, quod non ab se captum, sed datum sibi duceret imperium (hoc enim frequenter aiebat) sed erat

Οὕτω μὲν δὴ ὁ Γάλβας αὐτοκράτωρ ἀπεδείχθη, ὥσπερ που προείρητο μὲν αὐτῷ καὶ ὁ Τιβέριος, φήσας ὅτι καὶ αὐτὸς τῆς ἡγεμονίας παραγεύσεται· προεῖπε δὲ καὶ σημεῖα ἐναργέστατα. τήν τε γὰρ τύχην ἔδοξεν αὐτῷ λέγειν, ὅτι χρόνον ἤδη συχνὸν αὐτῷ παραμένοι, καὶ ὅτι οὐδεὶς αὐτὴν ἐς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰσδέχοιτο· καὶ δὴ ἐὰν ἐπὶ πλεῖον εἰρχθῇ, πρὸς ἕτερόν τινα μεταστήσεται. καὶ πλοῖα ὅπλων μεστὰ πρὸς Ἰβηρίαν ὑπ' αὐτὰς ἐκείνας τὰς ἡμέρας αὐτόματα, μηδενὸς ἀνθρώπων ἄγοντος αὐτά, προσωρμίσθη. ἡμίονός τε ἔτεκεν· ὅπερ αὐτῷ σύμβολον τοῦ κράτους ἔσεσθαι ἐτεθέσπιστο· καὶ παῖς λιβανωτὸν αὐτῷ θύοντι προσφέρων, πολιὰς ἐξαίφνης ἔφυσε· καὶ οἱ μάντεις τὴν τοῦ νεωτέρου ἀρχὴν πρὸς τὸ γῆρας αὐτοῦ μεταστήσεσθαι ἔφησαν. ταῦτα μὲν ἐς τὴν ἡγεμονείαν αὐτῷ φέροντα προεδείχθη. αὐτὸς δὲ τὰ μὲν ἄλλα μετρίως ἦρχε, καὶ ἀνεπαχθὴς ἦν, νομίζων οὐκ εἰληφέναι τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ δεδόσθαι αὐτῷ (τοῦτο γὰρ συνεχῶς ἔλεγε) πλὴν ὅτι χρήματα ἀπλήστως, ἅτε καὶ πολλῶν δεόμενος, ἤθροιζε, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐλάχιστα ἀνήλισκεν, ὥστε

μηδὲ

μηδὲ δραχμὰς ἔστιν οἷς, ἀλλ' ὀβολοὺς χαρίζεσθαι. οἱ δὲ ἐξελεύθεροι αὐτοῦ πάμπολλα ἐπλημμέλουν, ὥστε καὶ εἰς ἐκεῖνον αὐτὰ ἀναφέρεσθαι. τοῖς μὲν γὰρ ἰδιώταις ἀπόχρη μηδὲν ἀδικεῖν· τοῖς δὲ δὴ τὰς ἡγεμονίας ἔχουσιν ἀνάγκη προορᾶν, ὅπως μηδ' ἄλλος κακουργῇ. οὐδὲ γὰρ διαφέρει τι τοῖς κακῶς πάσχουσιν ὑφ' ὅτου ἂν καὶ κακῶνται. ὥστ' εἰ καὶ ἔξω τοῦ τι δεινὸν ποιεῖν ὁ Γάλβας ἦν, ἀλλ' ὅτι ἐκείνοις ἀδικεῖν ἐπέτρεπεν, ἢ ὅτι ἠγνόει τὰ γιγνόμενα, οὐ καλῶς ἤκουε. Νυμφίδιος δέ τις καὶ Καπίτων οὕτως ἐξεφρόνησαν † ὑπὸ αὐτοῦ, ὥστε ὁ Καπίτων, ἐφέντος τινὸς ἀπ' αὐτοῦ ποτὲ δικάζοντος, μετεπήδησέ τε ἐπὶ δίφρον ὑψηλὸν, καὶ ἔφη, Λέγε τὴν δίκην πρὸς τὸν Καίσαρα· διαγνούς τε, ἀπέκτεινεν αὐτόν. τούτοις μὲν δὴ διὰ ταῦτα ὁ Γάλβας † ἐπεξῆλθεν. ὡς δ' ἐπλησίασε τῇ πόλει, ἀπήντησαν αὐτῷ οἱ δορυφόροι τοῦ Νέρωνος, καὶ ἠξίουν ἐν τῇ αὐτῇ στρατείᾳ φυλαχθῆναι. καὶ ὃς τὰ μὲν πρῶτα ἀνεβάλετο, ὡς καὶ σκεψόμενος περὶ τούτου· ὡς δ' οὐκ ἐπείθοντο, ἀλλ' ἐθορύβουν, ἐφῆκε σφίσι τὸ στράτευμα. καὶ οἱ μὲν παραχρῆμα ἐς ἑπτακισχιλίους ἀπέθανον, οἱ δὲ καὶ μετὰ τοῦτο δεκατευθέντες. οὕτως, εἰ καὶ τῇ ἡλικίᾳ τῇ τε νόσῳ ἐξεκεκμήκει, ἀλλὰ τῇ διανοίᾳ ἤκμαζεν, οὐδ' ἠξίου τὸν αὐτοκράτορα ἀναγκαζόμενόν τι ποιεῖν. ἀμέλει καὶ τοῖς δορυφόροις αἰτοῦσι χρήματα οὐκ ἔδωκε, καὶ ἔφη γε ὅτι, Καταλέγειν στρατιώτας, ἀλλ' οὐκ ἀγοράζειν εἴωθα. τοῦ δὲ δήμου σφόδρα ἀξιοῦντι τόν τε Τιγελλῖνον καὶ ἄλλους τινὰς τῶν πρότερον ὑβρισάντων ἀποθανεῖν, οὐχ ὑπῆρξε, τάχα ἂν ἀποκτείνας αὐτοὺς, εἰ μὴ ἐκεῖνοι τοῦτ' ᾐτήκεσαν. τὸν μέντοι Ἥλιον, καὶ τὸν Νάρκισσον, τόν τε Πατρόβιον, καὶ τὴν Λουκοῦσταν τὴν φαρμακίδα, καὶ ἄλλους τινὰς τῶν ἐπὶ τοῦ Νέρωνος ἐπιπολασάντων, κατά τε τὴν πόλιν πᾶσαν διδεμένους περιαχθῆναι, καὶ μετὰ τοῦτο κολασθῆναι ἐκέλευσε. καὶ ἐπὶ μὲν τούτοις ἐπῃνεῖτο· ὅτι δὲ ξίφος διὰ πάσης τῆς ὁδοῦ ἐξήρτητο καὶ γέρων καὶ ἀσθενὴς τὸ σῶμα ὢν, καὶ πάνυ πολὺν γέλωτα ὦφλισκανε. λέξω δὲ καὶ ὅπως αὐτῷ τὸ τέλος συνέβη. οἱ ἐν τῇ Γερμανίᾳ στρατιῶται, οὓς εἶχε Ῥοῦφος, μηδεμιᾶς εὐεργεσίας ὑπὸ τοῦ Γάλβα δεξάμενοι, ἐπὶ πλεῖον ἐφλέγμηναν. τοῦ δὲ δὴ τέλους τῆς ἐπιθυμίας σφῶν ἁμαρτόντες ἐπὶ τοῦ Ῥούφου, ἐζήτουν αὐτὴν ἐφ' ἑτέρου τινὸς ἀποπληρῶσαι. καὶ ἐποίησαν τοῦτο. προστησάμενοι γὰρ Αὖλον Βιτέλλιον τῆς κάτω Γερμανίας ἄρχοντα, ἐπανέστησαν, πρὸς μόνην τὴν εὐγένειαν αὐτοῦ ἀπιδόντες· ἐπεὶ ὅτι γε παιδικὰ τοῦ Τιβερίου ἐγεγόνει, καὶ ὅτι ἀκολούθως τῇ ἀσελγείᾳ ταύτῃ ἔζη, οὐκ ἐνενόησαν· ἢ καὶ μᾶλλον δι'

† Sylb. ὑπ' αὐτῷ

† Steph. ἐπεξῆλθεν

A non drachmas, sed obolos nonnullis largiretur. Liberti vero eius delinquebant in multis, eorumque culpa in ipsum coniiciebatur. Nã etsi satis est priuati: hominibus, nullã iniuriã facere; tamẽ principẽ prouidere etiam oportet, ne cæteri [a] faciãt: propterea, quod nihil interest eorũ, qui iniuriam patiuntur, à quo eã acceperint. Itaq; Galba, licet ipse nihil per iniuriã faceret, tamen quod fineret illos facere, aut quod ea, quæ ab aliis gererentur, ignoraret; male audiebat. Nymphidius autem & Capito B [b] tanta fuere insolẽtia in Galbã, vt Capito, quum forte quidam reus ab eo ius dicente prouocauisset; statim in sellã excelsiorem transilierit, atque ita dixerit: Age, dic causam apud Cęsarem. eumque causa cognita capite damnauit. In hos Galba has ob causas [c] animaduertit. Quũ autẽ ad vrbem aduentaret, ac iã prope esset, processere ei obuiã prætoriani Neronis, petiereque ab eo, vt se in eodẽ gradu militiæ retineret. Is primo rẽ distulit, vt deliberaret. sed quũ illi non parerent, magisq; tumul- C tuarentur; contra eos exercitũ misit, cæsaque sunt repente prætorianorũ septẽ millia: reliqui postea decimati sũt. Itaq; Galba, licet ætate & morbo confect[9] esset, tamen mente vigebat & consilio, putabatq; indignum esse, imperatorẽ coactũ aliquid facere. Hac de causa prætorianis postulãtibus pecuniã non dedit, iisq; ita respondit; Legere solo milites, nõ emere. Quũq; populus vehementer postularet, vt Tigellinus & cæteri, qui ante [d] cõtumeliosi fuerant, supplicio afficerentur, non conces- D sit: quos fortasse, si non esset ab eo postulatũ, interfici iussisset. Helium vero, Narcissum, Patrobium, & Locustam veneficam mulierem, cum quibusdam aliis, qui sub Nerone [e] valuerant, vinctos per totã vrbẽ duci, ac postea morte mulctari iussit. Vt Galba his de causis laudabatur, ita ridebatur maxime; quod in itinere gladiũ semper accingeret, homo iã senex & imbecillis. Cęterum quem exitũ vitę habuerit, nunc dicendum est. Milites Rufi, qui erant in vtraq; Germania, ira grauius in- E censi, quod nullum à Galba beneficium accepissent, cupiditatem suam, quam in Rufo explere non potuerant, in alio explere conabantur. Id fecere, præposito sibi Aulo Vitellio, qui per id tẽpus inferiorẽ Germaniam obtinebat; defecereque ad eum, spectatã tantummodo ipsius nobilitate. Nec enim eis curæ fuit, quod is Tiberio in deliciis fuerat, quodquẽ vita eius adhuc cum pristina libidine consentiebat. Quin potius ob

[a] a malefici sint:

[b] b tam dementes fuerunt eo principe insolentia, vt

[c] c eos animaduertit.

[d] d per libidinem pleraque gesserant.

[e] e eminuerant.

eam causam arbitrati sunt eum sibi magis A idoneum & accommodatū fore. Ipse quidem Vitelli⁹ nequaquam tanti se esse existimabat. nā quum irrideret astrologos, hoc argumēto confirmabat eos nihil scire; quod dicerent, ipsum imperatorem futurum. Idem quoq; Nero quū intellexisset, ita risit hominē, & contempsit, vt nihil grauius contra eū admiserit. Galba cognita seditione Vitellii, adoptauit Luciū Pisonem adolescentē nobilē, magnaq; modestia ac prudentia præditū, eumq; Cęsarem designauit. Qua de causa indignatus B Marcus Saluius Otho, quod ipse à Galba nō esset adoptatus, rursus imperiū populi Romani [a] multis incōmodis difficultatibusq; affecit. Is erat apud Galbā in tā magno honore, vt ei, quo die mortuus est, [b] sacrificanti solus è senatorib⁹ præsto fuerit. Quæ res in causa fuit vt rerū potiretur. Quum enim aruspex Galbæ insidias parari diceret, ac proinde moneret, ne aliquo prodiret; id Otho intellexit, atque inde subito alia simulata causa discessit, receptusq; intra murum castrorum à paucis C militibus, qui vna cū eo cōiurauerant; cęterisq;, qui iā Galbæ erant infensi, psuasis, vel potius largitione [c] corruptis: emptum principatum occupauit, idq; paulo post à reliquis confirmatū est. Qua re cognita, paucos Galba misit ad exercitū, vt milites de sententia dimoueret. Interea loci vnus ex militibus cum districto cruentoq; gladio ad eum venit, Bono animo es (inquit) imperator, quādo ego Othonē interfeci, vt iam sis sine periculo. Id Galba credidit D pro vero, atque ita militi respondit: Quis tibi mandauit, vt id faceres? Post hæc in Capitoliū proficiscitur sacrificandi causa. Occurrunt ei in medio foro equites peditesq;, ibique senem, pontificem, & imperatorē occidunt; multis senatoribus, multisq; plebeiis hominibus præsentib⁹: post cadauer afficiunt ignominia cuiusuis generis, caputq; ceruicibus abscindunt, idq; figunt in pilo. Galba telis immissis in sellā, qua vehebatur, quū ex ea [d] cecidisset, vulneratusq; esset, id vnū dixit: Quid n. mali feci? Ei Sempronius Densus centurio E opem tulit, quoad potuit: sed is non solum nihil Galbæ profuit, sed etiam ipse quoque occisus est. cuius viri nomen propterea scribendum putaui, quod mihi memoria dignū esse videbatur. Occisus est enim Piso quoque, & reliqui multi, qui tamen imperatori opem non ferebāt.

[a] mille

[b] soli sacrificanti solus e senatoribus

[c] corruptis: emptum imperium confestim ab eis, ac deinde à ceteris etiam accepit. Qua re

[d] prospexisset

αὐτὸν τοῦτο ἁρμόζειν σφίσιν αὐτὸν εἶναι ἐνόμισαν. ἀμέλει οὕτως οὐδ᾽ αὐτὸς λόγου τινὸς ἄξιον ἑαυτὸν ἔκρινεν εἶναι. ὥστε διασκώπτων τοὺς ἀστρολόγους, τεκμηρίῳ κατ᾽ αὐτῶν ἐχρῆτο, λέγων ὅτι, Οὐδὲν ἐπίστανται, οἵ γε καὶ ἐμὲ αὐτοκράτορα φασὶ γενήσεσθαι. καὶ αὐτὸν καὶ ὁ Νέρων ἀκούσας ἐγέλασε, καὶ κατεφρόνησεν αὐτοῦ, ὥστε μηδὲν δεινὸν αὐτὸν ἐργάσασθαι. ὁ οὖν Γάλβας τὴν ἐπανάστασιν αὐτοῦ πυθόμενος, Λούκιον Πείσωνα νεανίσκον εὐγενῆ, ἐπιεικῆ, φρόνιμον ἐποιήσατο, καὶ Καίσαρα ἀπέδειξεν. ὁ δὲ δὴ Ὄθων Μάρκος ὁ Σάλβιος, ἀγανακτήσας † μὴ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Γάλβα ἐπεποίητο, τὴν ἀρχὴν αὖθις μυρίων τοῖς Ῥωμαίοις κακῶν παρέσχε· καὶ οὕτως ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐτιμᾶτο, ὥστε καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ ἀπέθανε, * θυομένῳ [τι] αὐτῷ μόνος τῶν βουλευτῶν παρέστη· ὑφ᾽ οὗ δὴ καὶ τὰ μάλιστα † συνετύγχανεν. ἐπεὶ γὰρ ὁ ἱερουργῶν ἐπιβουλευθήσεσθαι αὐτὸν ἔφη, καὶ διὰ τοῦτ᾽ αὐτὸν μηδαμῇ μηδαμῶς προϊέναι ἔξω παρῄνεσεν, ἀκούσας τοῦτ᾽ ἐκεῖνος, κατέδραμέ τι εὐθὺς ὡς καὶ ἐπ᾽ ἄλλο τι, καὶ ὑπό τινων στρατιωτῶν ὀλίγων, οἳ συνωμόκεσαν αὐτῷ, ἐς τὸ τεῖχος ἐσήχθη. κἀνταῦθα καὶ τοὺς ἄλλους, ἅτε καὶ ἀχθομένους τῷ Γάλβᾳ, προσαναπείσας, μᾶλλον δὲ ἐκπριάμενος, παρά τε ἐκείνων τὴν ἀρχὴν παραχρῆμα ἔλαβε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ παρὰ τῶν ἄλλων. μαθὼν δὲ ὁ Γάλβας τὰ πραττόμενα, ἔπεμψέ τινας ἐς τὸ στρατόπεδον, ὡς καὶ μεταπείσοντας σφᾶς δυνησομένους. κἂν τούτῳ στρατιώτης τις, γυμνὸν τὸ ξίφος καὶ ἡμαγμένον ἀνατείνων, προσῆλθεν αὐτῷ, καὶ ἔφη, Θάρσει αὐτοκράτορ· Ὄθωνα γὰρ ἀπέκτεινα, καὶ ἔστι σοι δεινὸν ἔτι οὐδέν. πιστεύσας οὖν ὁ Γάλβας, πρὸς μὲν ἐκεῖνον εἶπε, Καὶ τίς σοι τοῦτο ποιῆσαι ἐκέλευσεν; αὐτὸς δὲ ἐς τὸ Καπιτώλιον, ὡς καὶ θύσων, ὥρμησε· καὶ αὐτῷ ἐν μέσῃ τῇ Ῥωμαίων ἀγορᾷ ἀπαντήσαντες ἱππεῖς καὶ πεζοί, ἐφόνευσαν τὸν γέροντα, τὸν ἀρχιερέα, τὸν αὐτοκράτορα, πολλῶν μὲν βουλευτῶν, παμπόλλων δὲ δημοτῶν παρόντων, κατέκοψαν καὶ τά τε ἄλλα τῷ σώματι αὐτοῦ ἐλυμήναντο, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποκόψαντες περὶ κοντὸν ἐνέπηξαν. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἀκοντισθεὶς ἐς αὐτὸ τὸ δίφρον, ἐν ᾧ ἐφέρετο, καὶ προκύψας ἐξ αὐτοῦ ἐσφάγη, τοῦτο μόνον εἰπών, Καὶ τί κακὸν ἐποίησα; καὶ αὐτῷ Σεμπρώνιος Δῆνσος ἑκατόνταρχος ἐπαμύνας ἐς ὅσον ἠδύνατο, τέλος, ὡς οὐδὲν ἴσχυσεν, ἐπεσφάγη. καὶ διὰ τοῦτό γε καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνέγραψα, ὅτι ἀξιώτατός ἐστι μνημονεύεσθαι. ἀπέθανε μὲν γὰρ καὶ ὁ Πείσων, καὶ ἄλλοι συχνοί, οὐ μέντοι καὶ ἐπικουροῦντες τῷ αὐτοκράτορι. ἔζησε δὲ Γάλβας ἔτη δύο καὶ ἑβδομήκοντα, ἀφ᾽ ὧν ἦρξε μῆνας ἐννέα, καὶ ἡμέρας δεκατρεῖς.

† ἐτίμα

* Leund. θύοντι μόνος αὐτῷ,

† Blanc. ἀρχὴν ἐνετύγχανεν.

καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Πείσων προσαπώλετο, τιμωρίας ὑπέχων ὅτι Καίσαρ ἀπεδείχθη.

A

Γάλβα μὲν δὴ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο· ἔμελλε δὲ ἄρα καὶ τὸν Ὄθωνα ἡ δίκη οὐκ ἐς μακρὰν μετιέναι, ὥς που παραχρῆμα ἔμαθε. θύοντι γὰρ αὐτῷ τὴν θυσίαν πρώτην, τὰ ἱερὰ πονηρὰ ὤφθη· ὥστ' αὐτὸν μεταγνόντα ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις εἰπεῖν, Τί γάρ με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν; ἔστι δὲ τοῦτο δημῶδες ἐς παροιμίαν φέρειν ἐπὶ τῶν ἔξω τι τοῦ προσφόρου σφίσι ποιούντων. καὶ μετὰ τοῦτο τῆς νυκτὸς οὕτω δή τι ἐν τοῖς ὕπνοις ἐταράχθη, ὥστε καὶ ἐκ τῆς εὐνῆς ἐκπεσεῖν, τούς τε προκοιτοῦντας ἐκπλῆξαι. ἐσπηδήσαντες οὖν, εὗρον αὐτὸν χαμαὶ κείμενον. ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχεν, ἅπαξ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν εἰσελθὼν, ἀποδῦναι· καὶ ἐνέμεινεν ἐν αὐτῇ, καὶ δίκην ἔδωκε, καίτοι πολλὰ καὶ μέτρια πρὸς θεραπείαν τῶν ἀνθρώπων ποιήσας· οὐχ ὅτι οὕτως ἐπεφύκει, ἀλλ' ὅτι οἰδούντων αὐτῷ διὰ τὸν Βιτέλλιον τῶν πραγμάτων, οὐκ ἤθελε καὶ τοὺς ἄλλους ἐκπολεμῶσαι. ἡ μέντοι βουλὴ πάντα τὰ πρὸς τὴν ἀρχὴν φέροντα ἐψηφίσατο. βεβιάσθαι μὲν γὰρ, καὶ ἐς τὸ τεῖχος ἄκων ἐσῆχθαι κἀνταῦθα ἀντιλέγων, κεκινδυνευκέναι ἔλεγε. καὶ τά τε ἄλλα ἐπιεικῶς ἐφθέγγετο, καὶ τῇ ὑποκρίσει τοῦ σχήματος ἐμετρίαζε· φιλήματά τε ὡς ἑκάστοις διὰ τῶν δακτύλων ἔπεμπε, καὶ ὑπισχνεῖτο πολλά. οὐκ ἐλάνθανε δὲ, ὡς καὶ ἀσελγέστερον καὶ πικρότερον τοῦ Νέρωνος ἄρξειν ἔμελλε. (τό γ' οὖν ὄνομα αὐτοῦ αὐτῷ εὐθὺς ἐπέθετο) πλήν τε καὶ τῶν βουλευτῶν συχνοῖς, τοῖς μὲν καταδίκας ἀφίει, τοῖς δὲ ἄλλα ἄττα ἐχαρίζετο. καὶ ἐς τὰ θέατρα συνεχῶς ἐσεφοίτα, θωπεύων τὸ πλῆθος· τοῖς τε ξένοις † πολιτείας ἀνεδίδου, καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπηγγέλλετο. οὐ μὴν καὶ οἰκειώσασθαί τινα, πλὴν ὀλίγων τινῶν, ἠδυνήθη ὁμοίων αὐτῷ. ὅ, τε γὰρ βίος αὐτοῦ καὶ ἡ δίαιτα, τό, τε τῷ Σπόρῳ συνεῖναι, καὶ τὸ τοῖς λοιποῖς τοῖς Νερωνείοις χρῆσθαι, πάνυ πάντας ἐξεφόβει. τοὺς μέντοι στρατιώτας ἐς τοσοῦτον τόλμης καὶ παρανομίας προήγαγεν, ἐκ τε ὧν ἐδίδου καὶ ὧν καθ' ὑποβολὴν † ἐκολάκευσεν, ὥστε καὶ ἐς τὸ παλάτιόν ποτε, ὥσπερ εἶχον, ἐσβιάσασθαι, ἐπειδὴ συχνοὶ τῶν βουλευτῶν ἐνταῦθα τῷ Ὄθωνι συνεδείπνουν. καὶ τέλος καὶ ἐς αὐτὸ τὸ συμπόσιον, παραποκτείναντες τοὺς εἴργοντας σφᾶς, ἐσπηδῆσαι· καὶ πάντας ἂν τοὺς ἔνδον ὄντας ἐφόνευσαν, εἰ μὴ φθάσαντες ἐξανέστησαν καὶ κατεκρύφθησαν. καὶ οἱ μὲν καὶ ἐπὶ τούτῳ χρήματα, ὡς καὶ δι' εὔνοιαν αὐτοῦ τοῦ Ὄθωνος πεποιηκότες, ἔλαβον. ἐδόκει δέ

† Leuncl. πολιτείας ἐδίδου. Sic & lib. 60. Dionis, pag. 676. D. 2. πολιτείας ἐδίδου.

† ἐκολάκευεν.

Sed Piso propterea supplicio affectus est, quod Cæsar fuerat designatus. Vixit Galba annos septuaginta duos, regnauit mẽses nouem, dies tredecim.

Galba hunc exitum habuit, eiusq; cædis pœnã Othonẽ non ita multo post sequi oportebat; quod ipse statim præsensit. nam vt primũ sacrificauit, exta minus felicia visa sunt. Itaq; cœpit eum subitò facti pœnitere, dixitq; Cur me oportebat longis tibiis canere? Est autẽ vulgatũ prouerbiũ de iis, qui ea faciũt, quę sibi sunt inutilia.

B

Præterea noctu adeo in somnis exterritus est, vt ceciderit de lecto, [a] & excubitores perterruerit. qui quum accurrissent celeriter, humi iacentẽ offenderunt. Neq; tamẽ potuit ob has causas imperiũ, quod semel susceperat, deponere; sed in eo permansit, ac pœnas dedit; quanuis multa faceret moderate, ad conciliandos animos multitudinis; non quod eo ingenio esset, aut moribus, [b] sed quod multis ab eo propter Vitelliũ abalienatis, nolebat cæteros sibi inimicos facere.

a & ante cubiculum ipsum excubãtes perterruit. quum ij illi adiutum insiluissent.

b sed quod rebus tamen adhuc propter Vitelliũ turgentibus.

C

Othoni decreta sunt à senatu omnia, quæ pertinebant ad principatũ; quod diceret, se vi coactũ a militibus, intra murũ [c] introductum esse; ibique quũ eis obsisteret, in magnũ discrimẽ venisse. Præter alia, cœpit vti placido ac leni sermone, & ficto simulatoq; [d] vultu indicare modestiã: adhæc oscula ad singulos [fere] † per digitos mittere: postremo multa polliceri. quanquã non erat obscurũ, eũ multo etiam petulantius atque acerbius, quam Neronem, esse regnaturũ: (nomen quidẽ eius sibi statim imposuit) [*] multisq;

c præter voluntatẽ introductum.

d gestu

† per annulos. Bl.

D

senatoribus, qui damnati fuerant, pœnam remisit, cæteris munerib⁹ affectis. Crebro venire in theatra, [e] fouere multitudinem, peregrinos donare ciuitate, atq; alia multa promittere: quibus tamẽ rebus neminẽ sibi, præter paucos sui similes, obstringere potuit. Iam enim eo genere vitæ, quod instituerat, quodq; cum Sporo consuetudinẽ habebat, cæterisq; Neronianis vtebatur, omnes perterriti erant. milites vero multitudine munerũ, [f] blãdisq; sermonibus, in tantam licentiam scelusq; induxerat; vt aliquando sint ausi [g] in palatium irruptionem facere, quum frequentes senatores apud Othonem cœnarent; interfectisque iis, à quibus arcebantur, tandem irruere eo, vbi conuiuium agebatur, occidereque omnes, qui intus erant; solis iis, qui inde abierant, aut se ante aliquo abdiderant, conseruatis. Cuius rei causa Otho & pecuniam eis largitus est, perinde atq; si id facinus [*] in gratiam eius fecissent. Per id tempus quidam

* multis tũc tamen senatoribus.

e demulcere

E

f & adulatione nimia, in tantam

g in palatiũ sic, vt erant, parati erant, irruptionem

* studio ipsius

captus est, qui se Neronem esse simulabat, cuius quidem nomen à Dione ignoratum est: sed is tandem supplicio affectus est. Otho sæpenumero cohortatus Vitellium ad societatem principatus, postquam ei persuadere non potuit, statuit aperte bellum gerere. Itaque contra eum exercitum misit, eique exercitui duces complures præfecit: quæ res inprimis causa fuit Othoni [a] calamitatis. Desiderata sunt vtrinque in prælijs ad Cremonam factis hominum quadraginta millia. Antequam autem prælium iniretur, ferunt præter cætera prodigia, quæ tum accidêre, auem eximiæ magnitudinis, quanta nunquam ante visa fuerat, per multos dies conspectam esse. Superatis Othonianis, vnus ex equitibus cladem Othoni nuntiauit: cui quum fidem non haberent ii, qui aderant præsentes, (nam tum forte multi conuenerant) eumque fugitiuum atque hostem appellarent: Vtinam (inquit) hæc falsa essent, Cæsar. libenter enim te victore mortem occumberem. nunc autem vtcunque sit, [b] moriar, ne videar salutis meæ causa fugisse: tu vero, quum hostes huc non multo post venturi sint, statue quid tibi faciendum putes. hæc quum dixisset, manus sibi attulit. Quo facto, id verũ esse creditũ est ab omnibus. quumque posset facile bellum renouare, erãt enim permulti, aderantq; aliæ legiones ex Pãnonia; &, quod est in tali re maximũ, Othonem [c] amplectebantur, singularemque suam fidem & beneuolentiam in eum non modo verbis ostẽdebant, sed etiam ex animo) factum est, vt otiose cessaret, [d] quousque cæterorum concursu idem renuntiatum est. Tum demum Otho pauca secum loquutus, apud milites concionatur: qua in concione multa dicit, sed hæc imprimis. SVFFICIVNT, inquit, sufficiunt ea quæ facta sunt. odi enim bellum ciuile, licet vincam. [e] carumque habeo pop. Romanum, licet mecum dissentiat. Vincat Vitellius, postquã ita visũ est diis immortalibus: sint incolumes etiã eius milites, quando id mihi placet. multo enim melius est, multoque iustius, vnũ pro multis, quã pro vno multos interire. Ego quidem Mucius esse malim, aut Decius, aut Curtius, aut Regulus; quã Marius, quã Cinna, quam Sylla, vt ne reliquos numerando persequar. Quamobrem nolité me cogere, vt efficiar vnus ex iis, quos odi: nolite etiam inuidere, si velim facta alicuius ex iis, quos laudo, æmulari. Vos ad victorem proficisci-

[a] a ruina.

[b] omnino moriar,

[c] diligebant,

[d] donec cæteri quoque ad rei gestã nũtium concurrerunt.

[e] carosque omnes Romanos habeo, licet mecũ non sentiant.

A τις καὶ Νέρων εἶναι πλασάμενος κατὰ τοῦδε τ' χρόνου· οὗ τὸ ὄνομα τῷ Δίωνι ἠγνόηται· καὶ τὸ τέλος καὶ δίκην ἔδωκεν. ὁ δὲ Ὄθων, ἐπεὶ καὶ μὴ ἔπειθε τὸν Βιτέλλιον, ἐς κοινωνίαν αὐτὸν τῆς ἀρχῆς πολλάκις παρακαλῶν, εἰς πόλεμον λοιπὸν φανερὸν καθίστατο. καὶ στρατιώτας ἔπεμπεν, ἡγεμόσιν αὐτοὺς πλείοσι παραδούς· ὃ δὴ καὶ αἰτιώτατον τῶν σφαλμάτων αὐτῷ ἐγένετο. ἔπεσον δὲ τέσσαρες μυριάδες ἀνδρῶν ἑκατέρωθεν ἐν ταῖς μάχαις ταῖς πρὸς τῇ Κρεμώνῃ γενομέναις· ὅπου τι φασὶ B πρὸ τῆς μάχης ἄλλα τε φανῆναι σημεῖα, καί τινα ὄρνιν ἐξαίσιον, ὁποῖον οὐ πώποτε ἑωράκεσαν, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὀφθῆναι. ἐπεὶ δὲ οἱ τοῦ Ὄθωνος ἐκρατήθησαν, ἤγγελε μὲν † ἱππεύς τις τὸ πάθος τῷ Ὄθωνι· καὶ ἐπειδή γε ἠπιστεῖτο πρὸς τῶν παρόντων, (ἔτυχον γὰρ πολλοὶ κατὰ τύχην ἠθροισμένοι) καὶ οἱ μὲν δραπέτην, οἱ δὲ, καὶ πολέμιον αὐτὸν ἀπεκάλουν, Εἴθε γὰρ, ἔφη, ψευδῆ ταῦτα Καῖσαρ ἦν· ἥδιστα γὰρ ἂν νικῶντός σου ἐτελεύτησα. νῦν δὲ ἐγὼ μὲν ‡ πάντως οἰχήσομαι, ἵνα μή με C τις ἐπὶ σωτηρίᾳ καταπεφευγέναι δόξῃ. σὺ δὲ βουλεύου, ὡς τῶν πολεμίων οὐκ ἐς μακρὰν ἡξόντων, ὅ,τι χρὴ πρᾶξαι. καὶ ὁ μὲν, ταῦτ' εἰπὼν, ἑαυτὸν διεχρήσατο. πιστευσάντων δ' αὐτῷ ἐκ τούτου πάντων, καὶ ἑτοίμως ἐχόντων ἀναμαχέσασθαι, (αὐτοί τε γὰρ συχνοὶ ἦσαν, καὶ ἕτεροι ἐκ Παννονίας παρῆσαν· ὅ,τε μέγιστον ἐν τοῖς τοιούτοις ἐστὶν, ἐφίλουν τε τὸν Ὄθωνα, καὶ πᾶσαν αὐτῷ εὔνοιαν οὐκ ἀπὸ τῆς γλώττης μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ψυχῆς εἶχον) ἐπέσχε, μέχρις οὗ καὶ οἱ λοιποὶ πρὸς ἑαυτὸν D τὴν ἀγγελίαν συνέδραμον. καί τι πρὸς ἑαυτὸν διαλαλήσας, ἔπειτα πρὸς τοὺς στρατιώτας ἐδημηγόρησεν ἄλλα τε πολλὰ καὶ ταῦτα. Ἀρκεῖ τὰ γεγονότα, ἀρκεῖ. μισῶ πόλεμον ἐμφύλιον, κἂν κρατῶ· φιλῶ πάντας Ῥωμαίους, κἂν μὴ ὁμολογῶσί μοι. νικάτω Βιτέλλιος, ἐπεὶ τοῦτο τοῖς θεοῖς ἔδοξε· σωζέσθωσαν καὶ οἱ ἐκείνου στρατιῶται, ἐπεὶ τοῦτ' ἐμοὶ δοκεῖ. πολὺ γάρ που καὶ κρεῖττον καὶ δικαιότερόν ἐστιν, ἕνα ὑπὲρ πάντων, ἢ πολλοὺς E ὑπὲρ ἑνὸς ἀπολέσθαι. καὶ γὰρ ἐγὼ Μούκιος καὶ Δέκιος καὶ Κούρτιος καὶ Ῥήγουλος μᾶλλον ἂν ἑλοίμην, ἢ Μάριος καὶ Κίννας καὶ Σύλλας (ἵνα μὴ καὶ τοὺς ἄλλους εἴπω) γενέσθαι. μὴ οὖν βιάσησθέ με ἕνα τούτων, ὧν μισῶ, γενέσθαι· μὴ φθονήσητέ μοι ἕνα ἐκείνων, ὧν ἐπαινῶ, μιμήσασθαι. ἀλλ' ὑμεῖς μὲν ἐπὶ τὸν κεκρατηκότα ἀπ-

† ἱππεύς

‡ πάντως

» τε, καὶ ἐκεῖνον θεραπεύετε. ἐγὼ δὲ αὐτὸς ἐμαυτὸν
» ἐλευθερώσω, ὅπως καὶ τῷ ἔργῳ ἅπαντες ἄνθρω-
» ποι μάθωσιν ὅτι τοιοῦτον αὐτοκράτορα εἵλεσθε,
» ὅστις οὐχ ὑμᾶς ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἑαυτὸν ὑπὲρ
» ὑμῶν δέδωκε. Τοιαῦτα μὲν ὁ Ὄθων εἶπεν. οἱ δὲ δὴ
στρατιῶται ἐξ ὧν ἤκουον, καὶ ἐθαύμαζον ἅμα, καὶ
ἠλέουν εἴ τι πείσοιτο, καὶ δάκρυσί τε ἔκλαιον καὶ ἐ-
θρήνουν, πατέρα τε ἀνακαλοῦντες, καὶ παίδων
καὶ γονέων φίλτερον ὀνομάζοντες. καὶ ταῦτα μὲν
οὕτως ἐπὶ πλεῖστον τῆς ἡμέρας ἐλέχθη, τοῦ τε Ὄθωνος
τελευτῆσαι δεομένου, καὶ ἐκείνων μὴ ἐφιέντων
αὐτῷ τοῦτο ποιῆσαι· πρὶν δὴ σιγήσας αὖθις ἔφη,
» Ἐγὼ μὲν οὐκ ἔστιν ὅπως χείρων τοῦ στρατιώτου τούτου
» γενήσομαι, ὃν αὐτοὶ ἑωράκατε ὅπως ἑαυτὸν διὰ
» τοῦτο μόνον ἀπέσφαξεν, ὅτι τὴν ἧτταν τῷ ἑαυτοῦ
» αὐτοκράτορι ἤγγειλεν. ἀλλ' ἀκολουθήσω πάντως
» αὐτῷ, ἵνα μηδὲν ἔτι τοιοῦτον μήτε ἴδω μήτε ἀκού-
» σω. ὑμεῖς δέ, εἴπερ ὄντως φιλεῖτέ με, ἐάσατέ με ἀ-
» ποθανεῖν ὡς βούλομαι, καὶ μή με ζῆσαι ἄκοντα
» ἀναγκάσητε, ἀλλὰ πρός τε τὸν κεκρατηκότα ἄ-
» πιτε, καὶ ἐκεῖνον κολακεύετε. Ταῦτ' εἰπὼν, ἐς τὸ
δωμάτιον ἀνεχώρησε, καί τι ξιφίδιον λαβὼν, ἑ-
αυτὸν διεχρήσατο. καὶ αὐτοῦ τὸ σῶμα οἱ στρατιῶται
ἀνείλοντο πενθοῦντες, καὶ ἔθαψαν, καί τινες ἑαυ-
τοὺς ἐπέσφαξαν αὐτῷ. τοῦτο τὸ τέλος τῷ Ὄθωνι ἐ-
γένετο, ζήσαντι μὲν ἑπτὰ καὶ τριάκοντα ἔτη, ἕν-
δεκα ἡμερῶν δέοντα· ἄρξαντι δὲ ἡμέρας ἐνενή-
κοντα· κάκιστα γὰρ μὲν ἀνθρώπων ζήσας, κάλ-
λιστα ἀπέθανε· καὶ κακουργότατα τὴν ἀρχὴν
ἁρπάσας, ἄριστα αὐτῆς ἀπηλλάγη.

A cifcimini, atq; illum [a] colite. Ego me ipfum ita liberabo, vt omnes homines * intelligant, eum effe imperatorem, à vobis delectum; qui non vos pro fe, fed fe pro vobis dedit. Hac habita concione, milites eum propter ea, quæ audierant, admirari; miferariq; eius fortunam; præfertim fiquid ei grauius accideret. tum profundere lacrymas, lamẽtari, eum patrem appellare, fibiq; fuis liberis ac parentibus cariorem effe dicere. Quæ quũ iam in multam diem dicerentur: peteretq; Otho, vt fibi liceret mortẽ cum vita commutare, neque B id illi cõcederent; facto filencio ita dixit, Non poffum peior effe eo milite, quẽ vos mortem fibi propterea tantummodo cõfcifcere vidiftis, quod imperatori fuo nũtium acceptæ cladis attuliffet. Itaq; ego illum fequar, ne quid tale videam in pofterum, aut audiã. Vos (fi reuera me amatis) quæfo, finite me mori vt volo: nolite me cogere, vt viuam inuitus; fed ad victorem abite, [b] eumq; ftudiofe ac diligenter colite. Hæc quum dixiffet, feceffit in thalamũ, C feq; fumto pugione interemit. corpus eius elatum milites fepeliuerunt, non fine lacrymis: nonnulli propter eum mortem fibi confciuerunt. Igitur Otho hunc vitæ finem habuit, vixitque annos triginta feptem, detractis diebus vndecim. regnauit dies nonaginta: quumque peffime omnium vixiffet, mortuus eft honeftiffime [c]: & imperium; quod cum magno fcelere inuaferat, cum maxima virtute depofuit.

[a] de mortui me.
* reabfe intelligant.
[b] eumq; vobis adsentãdo cõciliate.
[c] & imperio, quod nequiffime rapuerat, optime deceffit.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXV. EXCERPTA PER IO. XIPHILINVM, ET Theodofium.

HÆC INSVNT LIBRO LXV. Dionis.

TEMPORIS SPATIVM, RELIQVA CONSVLATVS Galbæ & Crispini, cum aliquot mensibus, quibus hi consules à Dione recensentur.

Anno. v. c.

822. Quinctius Atticus, & Cn. Cœcilius Simplex.

POSTQVAM Romæ clades Othonis audita est, populus Romanus statim (vt par erat) sententiã mutare cœpit; Othoniq́; quem laudauerat antea, & cuius victoriam optauerat, non aliter atque hosti contumeliose maledicere; ac Vitelliũ, quem detestatus fuerat, collaudare, eumq́; imperatorem dicere. Adeo nihil est in rebus humanis fixum ac perpetuũ, sed & ii, qui florent maxime, & qui humiles & abiecti sunt, exitus incertos habent, ac pariter pro fortuna ipsorum, laude, vituperio, honore & ignominia afficiuntur. Vitellius vt Romam venit, cœpit omnia suo arbitratu gerere: sed inprimis edicto proposito, astrologos expulit ex vrbe: edixitque, vt intra certam diem, quã ipse constituerat, ex omni Italia excederent. Illi contra [a] de nocte diem ei in tabulis præscribunt, intra quã excedat e vita: isq́; ante eam diem mortuus est. adeo futuros rerũ euẽtus accurate præcognoscebant. Interim Vitellius [b] explere libidinem suam, inseruire voluptatibus, nullam curam habere diuinarum aut humanarum rerum. Nimirum à principio talis erat quippe popinas frequentauerat, & ludos aleatorios, saltatorumq́; & aurigarũ studiosus fuerat, consumpseratque in eos infinitam pecuniam, atque eius rei causa magnum æs alienum contraxerat. Itaque tunc tantam potentiam consequutus, cœpit multo grauiora facere. magnam diei noctisque partem consumere in comessationibus, crebroq́; vomere omnia, vt solo transitu ciborum nutriretur. Cui quidẽ rei ipse sufficere poterat, quamuis cæteri, qui cũ eo cœnabãt, omnes misere interirent. Ex quibus Vibius Crispus quũ incidisset in morbũ, & ob eã causam per multos dies nõ interfuisset cõuiuio, facete dixit: se, nisi ægrotauisset, omnino fuisse piturũ. Fuit tẽp' omne principat' Vitel

a de nocte scripto proposito vicissim denunciarunt, vt è vita excederet intra eũ diẽ, quo mortuus est.
b luxui libidiniq́; deditus esse, nec amplius vllam aliarũ habere curã aut diuinarum,

A Οἱ δ' ἐν τῇ Ῥώμῃ ὡς ἤκουσαν τὸ τοῦ Ὄθωνος πάθος, παραχρῆμα, ὥσπερ εἰκὸς ἦν, μετεβάλλοντο. τόν τε γὰρ Ὄθωνα, ὃν πρότερον ἐπῄνουν καὶ νικᾶν ηὔχοντο, ἐλοιδόρουν ὡς πολέμιον, καὶ τὸν Βιτέλλιον, ᾧ κατηρῶντο, καὶ ἐπῄνουν καὶ αὐτοκράτορα ἀνηγόρευον. οὕτω που οὐδὲν πάγιόν ἐστι τῶν ἀνθρωπίνων· ἀλλ' ὁμοίως οἵ τε ἐς τὰ μάλιστα εὐθυνοῦντες, καὶ οἱ ἐν τῷ B ταπεινοτάτῳ ὄντες, ἀστάθμητά τε αἱροῦνται, καὶ πρὸς τὰς τύχας σφῶν καὶ τοὺς ἐπαίνους καὶ τοὺς ψόγους, τάς τε τιμὰς καὶ τὰς ἀτιμίας λαμβάνουσι. Βιτέλλιος δὲ, ἐπεὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐγένετο, τἆλλά τε διῴκει, ὥσπερ οἱ ἐδόκει αὐτῷ, καὶ πρόγραμμα ἔθετο, δι' οὗ τοὺς ἀστρολόγους ἐξήλασε, προειπὼν σφίσιν, ἐντὸς τῆς δε τῆς ἡμέρας (ῥητήν τινα τάξας) ἐξ ἁπάσης τῆς Ἰταλίας χωρῆσαι. καὶ αὐτῷ ἐκεῖνοι νυκτὸς ἀντιπροθέντες C γράμματα, ἀντιπαρεσήγγελλον ἀπαλλαγῆναι ἐκ τοῦ βίου ἐντὸς τῆς ἡμέρας, ἐν ᾗ ἐτελεύτησε. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἀκριβῶς τὸ γενησόμενον προέγνωσαν· αὐτὸς δὲ τῇ τε τρυφῇ καὶ τῇ ἀσελγείᾳ προσκείμενος, οὐδὲν ἔτι τῶν ἄλλων οὔτε τῶν ἀνθρωπίνων οὔτε τῶν θείων ἐφρόντιζεν. ἦν μὲν γὰρ καὶ ἀπ' ἀρχῆς τοιοῦτος, † ὁποῖος περί τε τὰ καπηλεῖα καὶ περὶ τὰ κυβευτήρια, τούς τε ὀρχηστὰς καὶ τοὺς ἁρματηλάτας ἐσπουδακέναι· καὶ ἀμύθητα εἰς τὰ τοιαῦτα ἀνήλισκε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ δανειστὰς πολ- D λοὺς εἶχε· τότε δὲ καὶ μᾶλλον, ἅτε ἐν τοσαύτῃ ἐξουσίᾳ καθεστώς, ὕβριζε, καὶ τὸ πλεῖστον καὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ἐδαπάνα ἀπλήστως τε ἐμφορούμενος, καὶ συνεχῶς πάντα ἐξεμῶν, ὡς μόνῃ τῇ παρόδῳ τῶν σιτίων τρέφεσθαι. ἀφ' οὗπερ καὶ † αὐταρκεῖν ἠδύνατο· ἐπεὶ οἵ γε συνδειπνοῦντες αὐτῷ πάντες κακῶς ἀπώλλυντο. ὅθεν χαρίεν τι λέγεται εἴς τις αὐτὸν Οὐίβιος Κρίσπος ἀρρωστήσας, καὶ διὰ τοῦτο ἡμέρας τινὰς ἀπολειφθεὶς τοῦ συσσιτίου, εἰπεῖν ὅτι, Εἰ μὴ ἐνενοσήκειν, πάντως ἂν ἀπολώλειν. καὶ ἐγένετο ὁ χρόνος ὁ τῆς ἀρχῆς αὐ-

† Steph. ὡς
† αὐτὸς

τοῦ

τὸ σύμπαν οὐδὲν ἄλλο ἢ μέθαι τε καὶ κῶμοι. πάντα τε γὰρ τὰ τιμιώτατα καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Ὠκεανοῦ, (ἵνα μηδὲν εἴπω πλέον) καὶ ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης συνήγετο, καὶ πολυτελῶς οὕτως ἐσκευάζετο, ὥστε Βιτέλλιανά καὶ νῦν ἔξ ἐκείνου καὶ πέμματα καὶ τἄλλα τινὰ βρώματα ὀνομάζεσθαι. καὶ τί ἄν τις καθ' ἕκαστον αὐτῶν καταλέγοι; ὁπότε πρὸς πάντων ὁμοίως ὡμολόγηται δύο τε αὐτὸν μυριάδας μυριάδων καὶ χιλίας πεντακοσίας ἐν τῷ τῆς ἀρχῆς χρόνῳ ἐς τὰ δεῖπνα δεδαπανηκέναι. ἐπέλιπέ τε γὰρ πάντα τὰ πολυτιμότατα δι' ὀλίγου, καὶ ἔδει πάντως αὐτὰ εἶναι. μίαν γοῦν ποτε λοπάδα πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδων ἐσκεύασε, γλώττας τε καὶ ἐγκεφάλους καὶ ἥπατα καὶ ἰχθύων καὶ ὀρνίθων τινῶν ἐμβαλών. καὶ ἐπειδὴ ἀδύνατον ἦν κεραμέαν τηλικαύτην γενέσθαι, ἀργυρᾶ τε ἐποιήθη, καὶ ἔμεινε πολὺν χρόνον, ὥσπερ τι ἀνάθημα, μέχρις οὗ Ἀδριανὸς αὐτὴν ἰδὼν συνεχώνευσεν. ἐπειδὴ δ' ἅπαξ τούτων ἐμνημόνευσα, καὶ ἐκεῖνο προσθήσω, ὅτι οὐδὲ ἡ οἰκία τῇ τοῦ Νέρωνος ἡ χρυσῆ ἤρκεσεν, ἀλλὰ καίτοι σφόδρα καὶ τὸ ὄνομα, καὶ τὸν βίον, τά τε ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ πάντα ἀγαπῶν καὶ ἐπαινῶν, ὅμως ᾐτιᾶτο αὐτὸν κακῶς τε ᾠκηκέναι, καὶ σκευῇ ὀλίγῃ καὶ φαύλῃ κεχρῆσθαι λέγων. ἡ γυνὴ δὲ αὐτοῦ Γαλερία, ὡς ὀλίγου ἐν τῷ βασιλικῷ κόσμου εὑρεθέντος, κατεγέλα. ἀλλ' οὗτοι μὲν ἐκ τῶν δημοσίων ἀναλίσκοντες, οὐδ' ἠρίθμουν τι ἐκ τῶν δαπανωμένων· οἱ δὲ ἑστιῶντες σφᾶς ἐν μεγάλῳ κακῷ ἐγίγνοντο. καίπερ οὐδ' ὅλης τῆς ἡμέρας οἱ αὐτοὶ εἱστιῶν αὐτόν· ἀλλ' ἄλλοι μὲν ἀκρατίσματα παρεῖχον, ἄλλοι δὲ ἀρίστημα, ἕτεροι δὲ δεῖπνον, ἕτεροι μεταδόρπιά τινα πλησμονῆς παραμύθια. ὥστε, ὀλίγων ἡμερῶν διελθουσῶν, ἑκατὸν εἰς τὸ δεῖπνον μυριάδας ἀναλῶσαι. γέλωτα μέντοι ὁ Βιτέλλιος πολλοῖς παρεῖχεν. ὁρῶντες γὰρ ἄνδρα σεμνοπροσωποῦντα ἐν ταῖς δημοσίαις προόδοις, ὃν ᾔδεσαν πεπορνευκότα· καὶ ἐφ' ἵππου βασιλικοῦ καὶ ἐν χλαμύδι πορφυρᾷ, ὃν ἠπίσταντο τοὺς ἀγωνιστὰς ἵππους ἐν τῇ βενετίῳ ἐσθῆτι ψήχοντα· μετά τε ὄχλου στρατιωτῶν τοσούτου ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀνιόντα, ὃν οὐδεὶς οὐδὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ πρότερον διὰ τὸ τῶν δανειστῶν πλῆθος ἰδεῖν ἐδύνατο· καὶ προσκυνούμενον πρὸς πάντων, ὃν οὐδεὶς οὐδὲ φιλῆσαί ποτε ἡδέως ἠθέλησεν, οὐκ εἶχον ὅπως ὃν γέλωτα καταχῶσιν. οἵ γε μὴν δεδανεικότες τι αὐτῷ, ἐξορμῶντος μὲν αὐτοῦ ἐς τὴν Γερμανίαν, ἐπελάβοντο, καὶ μόλις ποτὲ κατεγγυηθέντα αὐτὸν ἀπέλυσαν· τότε δὲ οὐχ ὅσον οὐ κατεγέλων, ἀλλὰ καὶ ἐθρήνουν

A lii nihil aliud, quam ebrietas & comessationes. Etenim pretiosissima quæq; etiã a b ipso vsq; Oceano, ne dicã vlterius, vndiq; terra mariq; conquisita, vsq; adeo [a] opipare apparabantur; vt omnes cupediæ cibiq; eiusdem generis, ex eo etiam nunc Vitelliani nominentur. Quæ omnia quis sigillatim queat attingere? quando cõstet inter omnes eum, quo tempore principatum tenuit, cõsumpsisse in cœnas † nouies millies sestertiûm. sed omnes res huiusce- B modi pretiosissimæ breui tempore defecerunt, quod omnia pretiosa esse oporteret. Patinam quidẽ vnã apparauit, in quã impẽdit † decies sestertium; linguis, cerebellisq;, & iecoribus piscium, & quarundam auium, in eã coniectis. Hanc patinã, quum fictilis esse non posset propter magnitudinem, argenteam fecit: eaque diu permansit, veluti res diis consecrata, quousque Adrianus eandem cõspicatus, conflari iussit. Sed quum semel de iis rebus mentionẽ fecerim, illud etiam addẽdum C videtur, domum aurcam Neronis ei nequaquã satisfecisse. Quumq; nomen, & vitam, moresq; eius admodum laudaret; hac in re tantummodo reprehendebat, quod diceret [b] cũ habitauisse perperam, vsumq; fuisse paruo & humili apparatu. Vitellii vxor Galeria ridere solebat, quod in regia parum ornatus reperisset. Cęterũ quia sumptus hos de alieno faciebãt, quãuis eos magnopere non computarent; tamen ii, qui epulum dabant vicissim, ma- D gno incommodo afficiebantur, licet cõuiuium ab vno minime totum diem ageretur. Dabant enim alii ientacula, alii prandium, alii cœnam, [c] alii comessationes, veluti solatia [pristinæ] satietatis. Ex quo factum est, * vt paucis post diebus consumpta sint in cœnam † quadragies sestertiũ. Vitellius etiam pierisq; risum excitabat. Quum enim [d] viderent grauitatem & maiestatem eius in publicis cõuentibus, cuius stupra ante cognouerant; sedereque in equo regio ornatũ E chlamyde purpurea cum, quem sciebant veneto vestitu certatores equos in certaminibus abstersisse; deinde cum tanta manu militum conscendere in Capitolium, quem nemo ante videre poterat in foro propter multitudinem creditorum; postremo [e] coli ab omnibus, quem ne osculari quidem libenter voluerat quisquam: teneri non poterant, quin riderent. At ii, qui pecunias ei crediderant, [f] proficiscenti quidem in Germaniam institerant, ac vix datis fideiussoribus eum dimiserant: tunc non modo non ridebant, sed etiam lugentes

[a] sumtuose adparabantur: vt Vitelliana etiã nunc ex eo tum ciba, tũ alia quadã edulia nominentur.

† Auceorũ nonagies cẽtena millia. *Bl.* duas myriadas myriadũ & bis mille quingentasq; drach. *Gr.*

† aureorum decẽ millia. *Bl.* xxv myriades drachm. *Gr.*

[b] eum male habitauisse, & pauco vt. [illegible] instrumento vsum.

[c] alii postcœnia quadã, velute

* vt paucorũ dierũ spatio † aureorum XL M. *Bl.* centũ myriades drachm. *Gr.*

[d] viderent eũ, grauitatẽ vultu præferentẽ, quo. [illegible] publice prodiret, cum

[e] adorari

[f] proficiscentem in Germaniam prehendarant,

sese occultabant. At Vitellius requisitis postea creditoribus, dicebat se reddidisse salutem pro credita pecunia, reposcebatque tabulas contractuum. Crebro veniebat in theatra, vt ad se plebis animos alliceret. Cœnabat familiariter vna cum optimatibus, vt eos sibi maiorē in modum deuinciret.[a] Sępe mentionem faciebat veterū sodalium, eosq; habebat in honore. Neque enim turpe, aut se indignum putabat, si aliquem ex iis agnosceret videretur: quod pleriq; faciunt, qui elati maximis & insperatis honoribus, oderunt eos, à quibus se norunt humiles antea & abiectos cognitos fuisse. Dum hæc faceret, extitere sinistra prodigia. nā & cometes apparuit, & luna contra rationem statuti temporis bis visa est deficere. quarto enim, & septimo die obscurata est. Præterea [b] in oriente, atq; in occidente, duo soles visi sunt eodē tempore: quorū hic erat imbecillis & pallidus, [c] ille potens & clarus erat. Inuenta quoq; sunt in Capitolio multa & magna vestigia quorūdā deorū, q ex eo descēdisse videbātur: renūtiatumq; est à militibus, qui ea nocte in excubiis eius fuerant, tēplum Iouis sua sponte cum magno fragore apertū esse, atq; ob eam causam nonnullos custodes perterritos & [d] exanimatos fuisse. Quæ quum ita fierent, Vespasianus, qui bellum cum Iudæis gerebat, [e] vt audiuit dissensionē esse inter Othonē & Vitellium, deliberare cœpit, q d se facere oporteret. Sūma erat in eū beneuolentia omniū, nō solū propter gloriā belli Britannici, eiusq; quod tū gerebat, sed etiam propter æquitatem & prudentiam ipsius: quibus rebus adducebantur, vt se ab eo regi cuperent. Instabat & Mucianus vehementer, q illū quidē speraret nomen imperatoris habiturū; sed futurum tamen & se, propter illius æquitatē, imperii participē. Quibus cognitis rebus, milites circūsistunt tabernaculum Vespasiani, eumque imperatorem renuntiant. Neque vero defuere Vespasiano prodigia & somnia, quibus ei futurum imperium longo tempore ante significatum fuerat; eaque nos, quum ad vitam eius venerimus attingemus. Igitur Vespasianus primo quoq; tempore Mucianum in Italiam, contra Vitellium mittit: ipse inspectis rebus Syriæ, præfectisque aliis ducibus bello Iudaico, in Ægyptum contendit; ibiq; pecuniam, qua maxime ei opus erat, itemq; frumentum colligit: vt Romā quammaximū numerū possit, mittat. Legiones, quæ erant in My-

a Valde meminerat veterū vitæ sodaliū, eosq; magno habebat

b ab ortu, & ab occasu, duo

c ille splendidè ac vires magnas habebat:

d extinctos

e Vbi de Vitellii & Othonis motibus intellexit, deliberare

καὶ κατεκρύπτοντο. καὶ αὖθις ἀναζητῶν, τήν τε σωτηρίαν σφίσιν ἐς τὸ ὀφειλόμενον ἀποδίδοναι ἔλεγε, καὶ τὰ συμβόλαια ἀπῄτει. ἐπεφοίτα δὲ καὶ τοῖς θεάτροις συνεχῶς, ὥστε καὶ τὸν ὅμιλον † ἀπ' αὐτῶν ἀναρτᾶσθαι. συνεσίτει † ἀπ' αὐτ δὲ καὶ τοῖς δυνατωτάτοις ἁπλοϊζόμενος, ὥστε αὖθις ἔτι καὶ μᾶλλον προσεταιρίζεσθαι· τῶν τε ἀρχαίων συμβιωτῶν ἰσχυρῶς ἐμέμνητο, καὶ πάνυ αὖθις ἐτίμα· οὐκ ἀπαξιῶν γνωρίζειν τινὰ αὐτῶν δοκεῖν, ὥσπερ ἕτεροι. πολλοὶ γὰρ ἐπὶ μέγα παραλόγως ἀρθέντες, μισοῦσι τοὺς συνειδότας σφίσι τὴν ἐν τῷ πρὶν ταπεινότητα. πράττοντι δὲ αὐτῷ ταῦτα, σημεῖα πονηρὰ ἐγένετο. καὶ γὰρ κομήτης ἀστὴρ ἐφαντάσθη, καὶ ἡ σελήνη παρὰ τὸ καθεστηκὸς δὶς ἐκλελοιπέναι ἔδοξε· καὶ γὰρ τεταρταία καὶ ἑβδομαία ἐσκιάσθη. καὶ ἡλίους δύο ἅμα ἔκ τε τῶν ἀνατολῶν καὶ ἐκ τῶν δυσμῶν, τοῦτον μὲν ἀσθενῆ καὶ ὠχρὸν, ἐκεῖνον δὲ λαμπρὸν καὶ ἰσχυρὸν εἶδον. ἔν τε τῷ Καπιτωλίῳ ἴχνη πολλὰ καὶ μεγάλα δαιμόνων τινῶν ὡς καὶ κατεληλυθότων ἀπ' αὐτοῦ, ἑωράθη· καὶ ἔλεγον οἱ στρατιῶται οἱ τὴν νύκτα ἐκείνην αὐτῷ ἐγκεκοιτηκότες, ὅτι ὁ τοῦ Διὸς ναὸς αὐτόματος σὺν πολλῷ κτύπῳ ἀνεῴχθη, ὥστε τινὰς τῶν φυλάκων ἐκπλαγέντας ἀποψύξαι. ἐπράχθη δὲ ταῦτα, καὶ ὁ Οὐεσπασιανὸς Ἰουδαίοις πολεμῶν, πυθόμενος τήν τε τοῦ Βιτελλίου καὶ τὴν τοῦ Ὄθωνος ἐπανάστασιν, ἐβουλεύετο ὅ, τι χρὴ πρᾶξαι. ἥ τε γὰρ τῶν ἀνθρώπων εὔνοια πολλὴ ἦν πρὸς αὐτόν, (ἥ γὰρ ἐκ τῆς Βρεττανίας δόξα, καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἐν χερσὶ πολέμου εὔκλεια, τό, τε ἐπιεικὲς καὶ φρόνιμον αὐτοῦ, πρὸς ἐπιθυμίαν σφᾶς ἦγε τῆς παρ' αὐτοῦ προστασίας) καὶ ὁ Μουκιανὸς ἰσχυρῶς προσέκειτο, ἐλπίσας τὸ μὲν ὄνομα τῆς ἀρχῆς ἐκεῖνον ἕξειν, καὶ αὐτὸς δὲ διὰ τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ ἰσομοιρήσειν. αἰσθόμενοι δὲ οἱ στρατιῶται τούτων, καὶ περιστάντες τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, ἀνεῖπον αὐτὸν αὐτοκράτορα. ἐγεγόνει μὲν οὖν καὶ σημεῖα καὶ ὄνειροι τῷ Οὐεσπασιανῷ, τὴν μοναρχίαν ἐκ πολλοῦ δηλοῦντα, ἃ καὶ ἐν τῷ αὐτοῦ βίῳ λελέξεται. τηνικαῦτα δὲ τὸν μὲν Μουκιανὸν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐπὶ τὸν Βιτέλλιον ἔπεμψεν· αὐτὸς δὲ, τά τε ἐν τῇ Συρίᾳ ἐπιδὼν, καὶ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Ἰουδαίους ἄλλοις τισὶ προστάξας, ἐς τὴν Αἴγυπτον ἐκομίσθη· καὶ συνέλεγε χρήματα, ὧνπερ καὶ τὰ μάλιστα ἐχρῆζε, καὶ σῖτον, ἵν' ὅτι πλεῖστον ἐς τὴν Ῥώμην ἀποστείλῃ. οἱ δὲ ἐν τῇ Μυσίᾳ στρατιῶται, τὰ

πω, τὰ κατ' αὐτὸν πεπυσμένοι, οὐδ' ἀνέμειναν τὸν Μουκιανόν, (ἐπυνθάνοντο γὰρ ἐν ὁδῷ εἶναι) ἀλλ' Ἀντώνιον †Πρῖμον, φυγάδα μὲν ἐκ καταδίκης ἐπὶ τοῦ Νέρωνος, καταχθέντα δὲ ὑπὸ τοῦ Γάλβα καὶ τοῦ Παννονικοῦ στρατοπέδου ἄρχοντα, εἵλοντο στρατηγόν. καὶ ἔσχεν † οὗτος τὴν αὐτοτελῆ ἀρχήν, μήθ' ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, μήθ' ὑπὸ τῆς γερουσίας αἱρεθείς. τοσαύτη τῶν στρατιωτῶν ἦν πρός τε τὸν Βιτέλλιον ὀργή, καὶ πρὸς τὰς ἁρπαγὰς ὁρμή. οὐ γάρ που καὶ ἐπ' ἄλλο τι ταῦτα ἔπραττον, ἢ ἵνα τὴν Ἰταλίαν διαρπάσωσιν· ὃ καὶ ἐγένετο. †ἀκούσας ταῦτα ὁ Βιτέλλιος, αὐτὸς μὲν κατὰ χώραν ἔμεινε, τῇ τε ἄλλῃ τρυφῇ καὶ τότε χρώμενος, καὶ ἀγῶνας μονομαχίας τιθείς· ἐν οἷς καὶ ὁ Σπόρος μέλλων ἐν κόρης ἁρπαζομένης σχήματι ἐς τὸ θέατρον εἰσαχθήσεσθαι, οὐχ ὑπέμεινε τὴν ὕβριν, ἀλλ' ἑαυτὸν προαπέσφαξε. τῷ δὲ δὴ †Ἀλιηνῷ τὸν πόλεμον μεθ' ἑτέρων προσέταξεν. Ἀλιηνὸς δέ, ἐς μὲν τὴν Κρεμῶνα ἀφίκετο, καὶ προκατέσχεν αὐτήν· ὁρῶν δὲ τοὺς στρατιώτας τοὺς μὲν ἑαυτοῦ ἔκ τε τῆς τρυφῆς τῆς ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐκδεδιῃτημένους, καὶ ἐκ τῆς ἀγυμνασίας διατεθρυμμένους, τοὺς δὲ ἑτέρους καὶ τοῖς σώμασι γεγυμνασμένους καὶ ταῖς ψυχαῖς ἐρρωμένους, ἐφοβεῖτο. ὡς μετὰ τοῦτο ἐπιστολαὶ καὶ λόγοι αὐτῷ παρὰ τοῦ †Γρίμου φίλοι ἦλθον, συνεκάλεσε τοὺς στρατιώτας, καὶ τήν τε τοῦ Βιτελλίου ἀσθένειαν, καὶ τὴν τοῦ Οὐεσπασιανοῦ ἰσχύν, τόν τε ἑκατέρου τρόπον εἰπών, μεταστῆναι ἔπεισε. καὶ τότε μὲν τάς τε τοῦ Βιτελλίου εἰκόνας ἀπὸ τῶν σημείων καθεῖλον, καὶ ὑπὸ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ ἀρχθήσεσθαι ὤμοσαν. διαλυθέντες δέ, καὶ ἐς τὰς σκηνὰς ἀναχωρήσαντες, μετενόησαν· καὶ ἐξαίφνης σπουδῇ καὶ θορύβῳ πολλῷ συστραφέντες, τὸν Βιτέλλιον αὐτοκράτορα αὖθις ἀνεκάλεσαν· καὶ τὸν Ἀλιηνόν, ὡς καὶ προδιδόντα σφᾶς, ἔδησαν, οὐδὲν οὐδὲ τῆς ὑπατείας αὐτοῦ προτιμήσαντες. τοιαῦτα γὰρ τὰ τῶν πολέμων τῶν ἐμφυλίων μάλιστα ἔργα ἐστί. ταραχῆς οὖν καὶ κατὰ τοῦτο πολλῆς ἐν τῷ τοῦ Βιτελλίου στρατοπέδῳ οὔσης, ἐπηύξησεν αὐτὴν ἡ σελήνη τῆς νυκτὸς ἐκλιποῦσα, οὐχ ὅτι καὶ ἐσκιάσθη, (καίτοι τοῖς θορυβουμένοις καὶ τὰ τοιαῦτα φόβον φέρει) ἀλλ' ὅτι καὶ αἱματώδης καὶ μέλαινα, ἄλλα τε τινὰ χρώματα φοβερὰ ἀφιεῖσα ὤφθη. οὐ μέντοι καὶ παρὰ τοῦτο οὔτε μετέθεντο οὔτε ἐνέδοσαν, ἀλλ' ἐς χεῖρας ἀλλήλοις ἐλθόντες, προθυμότατα ἠγωνίσαντο· καίπερ ἄναρκτοι, ὥσπερ εἶπον, οἱ Βιτέλλιοι ὄντες. ὁ γὰρ Ἀλιηνὸς ἐν τῇ Κρεμῶνι ἐδέδετο.

† Πρῖμον

† οὗτος

† ἀκούσας δὲ

† Ἀλιηνῷ

† Πρίμου

† Ἀλιηνὸς

A sia, cognitis iis, quæ de Vespasiano perferrentur; Muciano nequaquam exspectato, quem audiebāt esse in itinere, Antonium †Primum ducem suum deligunt. [a] Is fuerat a Nerone missus in exilium, post vero a Galba restitutus, Pannonico exercitui præerat: eoque tempore neque ab imperatore, neque a senatu delectus, summum imperium habuit. tanta erat in Vitellium indignatio militum, tāta præ-B dandi cupiditas. Neque enim milites hęc ob aliam causam agebant, quam vt Italiam diriperent; id quod factum est. Vitellius cognitis his rebus [omnibus,] nihilominus remanet in vrbe: neque vero †a deliciis abstinet, sed præter cætera, ludos gladiatorios facit. In his ludis Spor*, quum eum ornatu raptæ puellæ oporteret in theatrum venire, neque posset talem contumeliam pati, mortem sibi consciuit. Vitellius [b] Alienum cū paucis bello præficit. Alienus Cremonam venit, C oppidumque prior occupat. Post vbi videt suos milites, propter delicias [c] vrbis, intemperantes, nimioque otio molles & effœminatos esse factos; contraque, hostes corporibus exercitatis, magnisque animis, timere cœpit. dein vt e: a * Primo literæ amicæ venerunt, conuocauit milites, iisque exposita imbecillitate Vitellii, viribusque Vespasiani, ac vtriusque moribus; persuasit, vt in partes Vespasiani transirent. [d] Illi delent imagines Vitellii ex signis; iurantque se sub imperio Vespa-D siani fore; vixque dimissi in tentoria reuerterant, quum eos facti pœnitere cœpit. Itaque repente magno studio ac tumultu congregati, rursum Vitellium imperatorem vocant; Alienumque, quasi essent ab eo proditi, vinculis constringunt, nulla consulatus eius habita ratione, quæ præsertim fieri solent in bellis ciuilibus. Quumque iam esset ingens tumultus in exercitu Vitellii, tum lunæ defectio eum longe fecit maiorem: non tātum quod obscurata est, (quanquam hęc quoque terrorem iniiciunt tumultuanti-E bus) sed quod etiam sanguinolenta atraque esse, aliosque horribiles colores emittere visa est. Hi enim nihilo magis decedere de sententia, aut aliquid remittere, sed ad manus venire inter se, pugnareque alacriter: etsi (vt dixi) Vitellianis dux non erat, quod [e] Alienus Cremonæ esset in vinculis.

† Priscum

a Is Nerone imperante missus in cōdemnatio[n]em sententia fuerat in exsilium.

† a luxu

b Allienum cum aliis bello

c Vrbis Romæ.

* Prisco

d Illi de signis imagines Vitellii mox detrahunt,

e Allienus

DIONIS IPSA VERBA, DE THEODOSII EXcerptis.

NOn propterea tamen vel ab instituto discessere milites, vel aliquid remisere. sed Vitelliani *Primum, qui eos postridie per internuntios ad paciscendum sollicitabat, suis & ipsi missis vicissim exhortabantur, vt Vitellii partes amplecteretur. Quumq; ad manus cū milite [a]Primi venissent, alacerrime dimicarūt. Neque vero prælium hoc toto partis vtriusque adparatu commissum fuit, sed subito pauci quidam equites, vt fieri solet apud hostes castra castris opponentes, aduersarios pabulatum egressos inuadebant. Quūq; deinde subsidia suis vtrimq; summitterentur, prout forte faciundum animaduertebant, nunc his, nunc illis alia; rursumq; alia tam peditum, quam equitum: vsu quoq; veniebat, vt inter ipsa prælia simul vtrimque pedem aliquando referrent, donec tamdem vniuersi concurrerent. Tum vero velut ex composito quemdam in aciei ordinem redacti, ex lege disciplinæ militaris in hostem pugnauere Vitelliani, quantumuis ducem nullum haberent. Allienus enim Cremonæ vinctus detinebatur.

** Pristinum,*

a Prisci

ΔΙΩΝΟΣ ΑΥΤΑ ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ, ΕΚ ΤΩΝ ΘΕΟδοσίου ἐκλογῶν.

A Οὐ μέντοι καὶ διὰ τοῦτο οὔτε μετέθεντο, οὔτε ἐνέδοσαν· ἀλλ' οἱ στρατιῶται τοῦ Βιτελλίου τῷ † Πρίμῳ τῇ ὑστεραίᾳ ἐπαγγελλομένῳ σφᾶς δι' ἀγγέλων ὁμολογῆσαι, ἀντέπεμψαν αὐτοὶ παραινοῦντες τὰ τοῦ Βιτελλίου προσελέσθαι. καὶ εἰς χεῖρας ἐλθόντες τοῖς στρατιώταις αὐτοῦ, προθυμότατα ἠγωνίσαντο. B ἡ δὲ δὴ μάχη οὐκ ἐκ παρασκευῆς ἐγένετο, ἀλλ' αἰφνίδιον ὀλίγοι τινὲς τῶν ἱππέων, οἷα παρὰ τοῖς ἀντιστρατοπεδευομένοις γίνεται, προνομεύουσι τῶν ἑτέρων ἐπέθεντο. καὶ μετὰ τοῦτο προσβοηθούντων ἑκατέροις ἀμφοτέρωθεν, ὥς που ἐτύγχανον αἰσθόμενοι, τότε μὲν τοῖς, τότε δὲ τοῖς, ἄλλων εἶτ' ἄλλων, καὶ πεζῶν, καὶ ἱππέων· καὶ ταῖς μάχαις αἱ τροπαὶ συνεγίγνοντο, μέχρις οὗ πάντες συνέδραμον. τότε δὲ ἐς τάξιν C τινὰ ὥσπερ ἐκ συγκειμένου κατέστησαν, καὶ ἐν κόσμῳ τὸν ἀγῶνα ἐποιήσαντο, καίπερ ἀνάρχοι. ὁ γὰρ Ἀλλιηνὸς ἐν Κρεμώνῃ ἐδέδετο.

† Πρίμῳ

RVRSVM XIPHILINVS EX DIONE.

PVgnatum hinc interdiu ac noctu vtrinque æquo Marte. Nox enim [b]inuenit pugnantes, nec ea quidem prælium dirimere potuit. tanta erat ira, tanta [c]vincendi cupiditas. Agnoscebant se inter se, atque vna colloquebantur: non eos placabat fames, non labor, non frigus, non tenebræ, non accepta vulnera, non cædes. [d]non reliquiæ mortuorum, non multitudo pereuntium: tanta denique insania vtrosque pariter ceperat, vt ne propter noctem quidem, quæ superuenit (vt dixi) aliquid remitterent.

b pugnam excepit,

c tanta animorū alacritas, licet inuicem se agnoscerent, & adloquerentur. Vide non eos

d non prius interfectorū cadauera, non cladis recordatio, nō multitudo temere pereuntium.

ΠΑΛΙΝ ΞΙΦΙΛΙΝΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ.

Καὶ τοῦ ἔργου καὶ ἴση καὶ ἀντίρροπος οὐκ ἐν τῇ ἡμέρᾳ μόνῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ νυκτὶ ἡ μάχη αὐτῶν ἐγένετο† καὶ νὺξ αὐτοὺς ἐπέλαβε, καὶ οὐδ' ἐκείνη σφᾶς διέλυσε· τοσαύτη που καὶ ὀργὴ καὶ προθυμία, καίπερ καὶ D γνωρίζοντες ἀλλήλους, καὶ διαλεγόμενοι σφίσιν, † ἐχρήσαντο. ὅθεν οὐθ' ὁ λιμὸς αὐτούς, οὔτε ὁ κάματος, οὔτε τὸ ψῦχος, οὐθ' ὁ σκότος, οὐ τὰ τραύματα, οὐχ οἱ φόνοι, οὐ τὰ λείψανα * τῶν νεκρῶν, οὐ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων ἐπράυνε. τοιαύτη τις μανία ἀμφοτέρους ὁμοίως κατέσχεν. οὐκουν οὐδὲ τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, ὥσπερ εἶπον, ἐνέδοσαν.

† [illegible]

† [illegible]

DIONIS VERBA, E THEODOSIO.

EIusmodi furor vtrosque pariter tenebat, adeo vel ipsa loci recordatione concitati, partim tunc quoq; vincere cupi-

ΔΙΩΝΟΣ, ΕΚ ΤΩΝ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

Τοιαύτη τις μανία ἀμφοτέρους κατεῖχεν ὁμοίως, καὶ οὕτως ἐπιθυμοῦν καὶ δι' αὐτῆς τῆς χώρας μνήμης παροξυνόμενοι, οἱ μὲν καὶ τό-

καὶ τότε νικῆσαι, οἱ δὲ μὴ καὶ τότε ἡττηθῆναι, ὥσπερ ἀλλοφύλοις τισὶν, ἀλλ' οὐκ οἰκείοις πολεμοῦντες, καὶ μέλλοντες ἐξ ἑκατέρου πάντες ὁμοίως ἢ αὐτίκα ἀπολέσθαι, ἢ μετὰ ταῦτα δουλεύειν. οὔκουν οὐδὲ τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, ὥσπερ εἶπον, ἐνέδοσαν· ἀλλὰ κάμνοντες, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις, καὶ ἀναπαυόμενοι, καὶ † ἐκ λόχου ἀλλήλοις ἰόντες, ὅμως ἠγωνίζοντο.

† ἐν λόχοις

A cupiebant, partim ne tūc quidē vinci; āt quā si cū extraneis quibusdā, non suis dimicarent; & quasi vtrinq; pariter omnes aut statim perituri, aut in posterū seruitutem seruituri essent. Quin ne noctis quidem interuentu, ceu dictum, quidquā remisere: sed etiam defatigati, & propterea sæpius interquiescentes, & inter se colloquentes, nihilominus præliabantur.

ΞΙΦΙΛΙΝΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΔΙΩΝΟΣ.

B

Καὶ ἦν ἰδεῖν, ὁσάκις γε καὶ ἡ σελήνη διέλαμψε, (νέφη γὰρ αὐτὴν † ἔσθ' ὅτε συνέκρυπτεν) ἔστι μὲν ὅτε μαχομένους αὐτοὺς, ἔστι δ' ὅτε ἑστηκότας, μετὰ ἢ καὶ ἐπὶ τὰ δόρατα * ἐπηρεισμένους, ἢ καθημένους. καὶ ποτὲ κοινῇ συνεβόων, οἱ μὲν τὸν Οὐεσπασιανὸν, οἱ δὲ τὸν Βιτέλλιον ὀνομάζοντες, καὶ ἀντιπροεκαλοῦντο ἀλλήλους, λοιδοροῦντές τε καὶ ἐπαινοῦντες ἑκατέρους· ποτὲ δὲ καὶ ἰδίᾳ ἄλλος ἄλλῳ διελέγετο· Συστρατιῶτα, πολῖτα, τί ποιοῦμεν; τί μαχόμεθα; δεῦρ' ἧκε πρὸς ἐμέ. μὴ δῆτα, ἀλλὰ σὺ πρὸς ἐμέ. καὶ τί ἄν τις τοῦτο θαυμάσειεν, ὁπότε καὶ σιτία καὶ ποτὰ αἵ τε γυναῖκες ἐκ τῆς πόλεως τοῖς τοῦ Βιτελλίου στρατιώταις τῆς νυκτὸς ἐνεγκοῦσαι ἔδωκαν· καὶ ἐκεῖνοι αὐτοί τε ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ τοῖς ἀντιμαχομένοις ὤρεγον. καί τις αὐτῶν ὀνομαστὶ τὸν ἀντίπαλον ἀνακαλέσας, (πάντες γὰρ, ὡς εἰπεῖν, ᾔδεσαν ἀλλήλους, καὶ ἐγνώριζον) Λάβε, ἔφη, συστρατιῶτα, καὶ φάγε· οὐ γὰρ ξίφος, ἀλλ' ἄρτον σοι δίδωμι. λάβε καὶ πίε· οὐ γὰρ ἀσπίδα, ἀλλὰ κύλικά σοι προτείνω, ἵνα † ἄν τε σὺ ἀποκτείνῃς ἐμὲ, ἄν τε καὶ ἐγώ σε ῥᾷον ἀπαλλάξωμεν, μηδὲ ἐκλελυμένῃ καὶ ἀσθενεῖ τῇ χειρὶ μήτε σὺ ἐμὲ κατακόψῃς, μήτε ἐγὼ σέ. ταῦτα γὰρ ἡμῖν ζῶσιν ἔτι τὰ ἐναγίσματα καὶ Βιτέλλιος καὶ Οὐεσπασιανὸς * διαμάχονται, ἵν' ἡμᾶς τοῖς πάλαι νεκροῖς καταθύσωσι. Τοιαῦτα [αὖ] τινὲς πρὸς ἀλλήλους εἰπόντες, καὶ ἀναπαυσάμενοι χρόνον τινὰ, καὶ ἐμφαγόντες, πάλιν ἂν ἐμαχέσαντο· εἶτ' ἀνασχόντες, αὖθις συνέβαλλον. καὶ ταῦθ' οὕτω δι' ὅλης νυκτὸς μέχρι τῆς ἕω ἐγένετο. ἔνθα δὴ καὶ τοιόνδε τι δύο ἄνδρες τῶν Οὐεσπασιανείων ἔπραξαν. ἐπειδὴ γὰρ ἰσχυρῶς ἐκ μηχανήματός τινος ἐβλάπτοντο, ἀσπίδας τε

† πολλὰ ἐν ποικίλα διαθέοντα, συνεχῶς συνέκρυπτο)
* ἐπηρεισμένους ἢ
† Theod. αὖ τε ἀποκτείνῃς με, αὖ τε ἐγὼ ἀποθάνω, ῥᾷον
* Theod. διαδύσιν, οἱ

XIPHILINUS EX DIONE.

Videre licebat, quoties luna luceret, ᵃ (nā interdū occult. bant nubib⁹) pugnare illos nōnunquā, nōnūquā stare, ad hastas adhærescere, sedere, simul clamorem tollere, hi Vespasianū, illi Vitellium imperatorem dicere, ᵇ vocare se mutuo, conuitiari, laudare: sed & priuatim aliter ita alterum ad pellare, Mi commilito, mi C ciuis, quid facimus? cur pugnamus? huc transi ad me: nequaquam, (inquit alter) tu ad me potius. ᶜ Cui vero mirū non videatur, quod quū mulieres ex oppido esculenta & poculenta de nocte ad Vitellianos attulissent, non modo se ipsi cibo potuque, sed etiam aduersarios refecerunt? Vocabat quisque aduersarium nominatim: (omnes enim fere se nouerant, ac tū agnoscebāt:) Accipe, (inquit) mi commilito, ede. non enim tibi gladium præbeo, sed panem. Accipe rursum, & bibe: non D enim tibi scutum, sed poculum trado: vt siue tu me interficias, ᵈ siue ego te, moriamur facilius: atque vt ne me eneruata aut imbecilli manu occidas, aut ego te. ᵉ hæ nostræ sint exequiæ nobis adhuc viuentibus. Vitellius enim & Vespasianus bellum gerunt inter se, vt nos iis, qui iam olim mortui sunt, mactent. Hæc atque alia eiusdem generis quum inter se nonnulli dixissent, ᶠ cessatur aliquandiu, & comeditur, eoque facto pugnatur iterum: paulo post pugnam intermittunt, E deinde renouant. Hæc totam noctem, quousque illuxit, facta sunt. Tum autem duo ex militibus, qui Vespasiani partes sustinebant, quiddam tale fecerunt. Quum enim graue damnum caperent ex quadam machina, raptis scutis

a (quippe nubes illi multa vari que transcendo frequenter occultabāt) pugnantes eos nōnunquam, nonnunquam stantes, aut hastis innixos, aut etiā sedentes. Ac modo quidē omnes vna conclamare,
b prouocare se mutuo, praeterea vtrūq; proscindere cōuiciis, & laudare: sed &
c Et cui mirū hoc videatur? quū & esculēta poculentaq; mulieres ex oppido noctu Vitellianis militib⁹ adlata dederint, & illi cibum potumq; sumserint, ac dimicantibus cōtra se porrexerint.
d siue peream ipse.
e Nimirum has nobis viuentib⁹ adhuc funebres dant epulas Vitellius & Vespasian⁹, vt nos iis.
f interquieuere tempus ad aliquod, cibisq; degustatis, iterū pugnarunt:

ex spoliis Vitellianorum, qui iam ceciderant, permixtique cum aduersariis, clam ad machinam veniunt pro Vitellianis, funesque eius incidunt, vt ex ea nullum telum amplius emitti posset. a Orto sole milites tertiæ legionis (ea Gallica nominatur) quæ hybernat in Syria, aderatque tum forte cum iis qui Vespasiani partes tuebantur, eum illico salutant, vt ante consueuerant. Qua ex re Vitelliani rati Mucianum venisse, perterriti victiq; clamore, in fugam se coniiciunt: & qui ante maximos labores sustinuissent, minima re perterrentur. Post hæc ad murum se recipiunt, passisq; manibus obtestantur victores quumque a nemine exaudirentur, consulem vinculis exemerunt, eumque ornatum veste consulari, & fascibus, supplicandi causa miserunt, ac postulata fœdera per eum impetrarunt. Allienus enim propter dignitatem calamitatemque suam facile† Primo persuasit, vt conditiones eorum acciperet. Post quam portæ vrbis apertæ, atque ipsi omnes in tuto fuerunt, ‡ concurrunt vndiq; cunctaque rapinis & incendiis vastant. Fuit hæc grauissima calamitas propterea, quod Cremona erat maximis atque pulcherrimis ædificiis ornata, magnaque vis pecuniæ a ciuib. & peregrinis in eam collecta fuerat. Huic vrbi Vitelliani, vt qui ædes locupletum, & exitus vicorũ† nouerant, maiora incommoda attulerunt. Nec enim piguit eos ciues, pro quib. pugnauerant, perdere: sed quasi ab iis iniuriam accepissent, eosque vicissent, [violare,] percutere, atq; occidere ausi sunt, ita, vt cum iis, qui in prælio ceciderunt, desiderata sint hominum quinquaginta millia. Vitellius de hac clade certior factus, vehementer tumultuari cœpit, non solum perturbatus prodigiis, quod ‡ peracto quodam sacrificio, +quum eius causa apud milites concionaretur, magnus numerus vulturum irruit, *discerpsitque exta, ac ipsum fere de tribunali deturbauit: sed multo etiam magis propter nuntium acceptæ calamitatis. Itaque fratrẽ suum Taracinas celeriter mittit, munitumque oppidum per eum retinet. Sed quum ‡ exercitus Vespasiani Romã aduentarent, ita perterritus obstupuit; vt nihil certi ageret aut sentiret, †sed temere sursum deorsum ferretur, velut in maxima tempestate. modo enim imperium arcte tenere, accurateque de-

a Orto sole, quum milites legionis, quæ Gallica nominatur, (hiberna quidem eius in Syria esse solent, tunc vero forte fortunam Vespasiani partib. erat) subito salutabundi pro more nomen eius inclamassent: suspicati Vitellianii adesse Mucianum, mutati sunt animis, clamoreque territi, fugerunt: (sic sæpe vel leuissima iis ante defessos valde conterrent) regressique intra mœnia, protensis manibus supplices orabant: quumque a nemine

‡ Prisco
‡ tuto cursum vndiq; subito cum impetu,
† exquisite nouerant,

‡ in ritu to
‡ quum pro eo apud
* visi sunt dispersis,

‡ duces

‡ sed mota mente

ἐκ τῶν Βιτελλείων σκύλων ἁρπάσαντες, καὶ πῃ αὐτοῖς ἀναμιχθέντες, ἔλαθον μέχρι τῆς μηχανῆς ἐλθόντες, ὡς καὶ ἐκείνων ὄντες, καὶ τὰ σχοινία αὐτῆς διέκοψαν, ὥστε μηδὲν ἔτι βέλος αὐτῆς ἀφεῖναι δύνασθαι. ἀνατείλαντος δὲ τοῦ ἡλίου, καὶ τῶν στρατιωτῶν ἐκ τοῦ τρίτου στρατοπέδου τοῦ Γαλατικοῦ καλουμένου, καὶ ἐν τῇ Συρίᾳ χειμάζοντος, τότε δὲ κατὰ τύχην ἐν τῇ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ μερίδι ὄντες, ἀσπασάμενοι αὐτὸν ἐξαίφνης, ὥσπερ εἰώθεσαν, ὑποτοπήσαντες οἱ τοῦ Βιτελλίου τὸν Μουκιανὸν παρεῖναι, ἠλλοιώθησαν καὶ ἡττηθέντες ὑπὸ τῆς βοῆς, ἔφυγον (οὕτω πως καὶ βραχύτατα μεγάλως τοὺς προκεκμηκότας ἐκπλήσσει) καὶ ἐς τὸ τεῖχος ἀναχωρήσαντες, χεῖράς τε προετείνοντο καὶ ἱκέτευον. καὶ ἐπεὶ μηδεὶς αὐτῶν εἰσήκουεν, ἔλυσαν τὸν ὕπατον, καὶ αὐτὸν τῇ τε ἐσθῆτι τῇ ἀρχικῇ καὶ ταῖς ῥάβδοις κοσμήσαντες, ἔπεμψαν ἐφ᾽ ἱκετείας, καὶ ἔτυχε τῶν σπονδῶν. ὁ γὰρ Ἀλλιηνὸς, διά τε τὸ ἀξίωμα, καὶ διὰ τὴν συμφορὰν ἔπεισε ῥᾳδίως τὸν * Πρῖμον τὴν ὁμολογίαν σφῶν δέξασθαι. ὡς μέντοι αἵ τε πύλαι ἀνεῴχθησαν, καὶ ἐν ἀδείᾳ πάντες ἐγένοντο, τότε δὴ ἐξαίφνης πανταχόθεν τε ἅμα εἰσέδραμον, καὶ διήρπασαν πάντα καὶ ἐνέπρησαν. καὶ ἐγένετο τοῦτο τὸ πάθος βαρύτατον τῶν δεινοτάτων συμπεσόν. ἥ τε γὰρ πόλις καὶ μεγέθεσι καὶ κάλλεσι οἰκοδομημάτων ἤσκητο, καὶ χρήματα παμπληθῆ καὶ τῶν ἐπιχωρίων καὶ τῶν ξένων ἐς αὐτὴν συνεληλύθει. καὶ τά γε πλείω κακὰ οἱ Βιτελλιανοὶ ἔδρασαν, ἅτε καὶ τὰς οἰκίας τῶν πλουσιωτάτων καὶ τὰς διεξόδους τῶν στενωπῶν ἀκριβῶς εἰδότες, οὐδ᾽ ἔμελεν αὐτοῖς εἰ, ὧν ὑπὲρ ἐμαχέσαντο, τούτους ἀπολέσουσιν, ἀλλ᾽ ὡς καὶ αὐτοὶ ἠδικημένοι καὶ κεκρατηκότες, ἔπαιον, ἔσφαττον, ὥστε καὶ πέντε μυριάδας σὺν τοῖς ἐν τῇ μάχῃ πεσοῦσιν ἀπολέσθαι. Βιτέλλιος δὲ ὡς ἐπύθετο τῆς ἥττης, τέως μὲν ἐθορυβεῖτο, τὸ μέν τι καὶ ὑπὸ σημείων ταραχθεὶς (θύσαντος γὰρ αὐτοῦ θυσίαν τινά, καὶ ἐπ᾽ αὐτῇ δημηγοροῦντος τοῖς στρατιώταις, γῦπες πολλοὶ προσπεσόντες, τά τε ἱερὰ διεσκέδασαν, καὶ ἐκεῖνον ἀπὸ τοῦ βήματος ὀλίγου δεῖν κατέβαλον) τὸ δὲ δὴ πλέον διὰ τὴν ἀγγελίαν τῆς ἥττης. καὶ τὸν μὲν ἀδελφὸν διὰ ταχέων εἰς Ταρρακίναν ἔπεμψε, καὶ δι᾽ αὐτοῦ τὴν πόλιν κατέσχεν ὀχυρὰν οὖσαν. τῶν δὲ δὴ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ στρατηγῶν ἐπιόντων τῇ Ῥώμῃ, ἐξεπλάγη τε καὶ ἐξέστη· ἐν μὲν γὰρ οὐδὲν οὔτε ἔπραττεν οὔτε ἐφρόνει, ἐμπλήκτως δὲ ἄνω καὶ κάτω ἐφέρετο, ὥσπερ ἐν κλύδωνι. καὶ γὰρ ἀντείχετο τῆς ἡγεμονίας, καὶ πάντως ὡς καὶ

‡ Syll. ὄντες ἀσπασαμένων
* Πρῖμον

ὡς καὶ πολεμήσων παρεσκευάζετο. καὶ ἑκὼν αὐτὴν
ἀφίει, καὶ πάντως ὡς καὶ ἰδιωτεύσων ἡτοιμάζετο.
καὶ ἔστι μὲν ὅτε τὴν χλαμύδα τὴν πορφυρᾶν ἐ-
φόρει, καὶ ξίφος παρεζώννυτο· ἔστι δ' ὅτε ἐσθῆτα
φαιὰν ἀνελάμβανεν. ἐδημηγόρει τε καὶ ἐν τῷ παλα-
τίῳ καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἄλλοτε ἄλλα, ἐπί τε μάχην
καὶ ἐπὶ διαλλαγὰς αὐτοὺς προτρεπόμενος. καὶ τοτὲ
μὲν καὶ ἑαυτὸν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ δὴ ἐπεδίδου, τοτὲ
δὲ καὶ τὸ παιδίον κατέχων καὶ φιλῶν, προσέβαλλεν
† αὐτοὺς ὡς ἐλεηθησόμενος. † τούτῳ δορυφόρους
ἀπήλλαττε, καὶ πάλιν μετεπέμπετο. τό, τε παλά-
τιον ἐκλιπὼν αὖ, καὶ ἐς τὴν τοῦ ἀδελφοῦ οἰκίαν ἀ-
πιὼν, εἶτα ἀνεκομίζετο· ὥστε ἐκ τούτων καὶ τοὺς ἄλ-
λους τοὺς πλείστους τῆς σπουδῆς παραλῦσαι. ὁρῶν-
τες γὰρ αὐτὸν δεῦρο καὶ ἐκεῖσε ἐμμανῶς ἄττοντα,
οὔτε τι τῶν προσταττομένων σφίσιν ὁμοίως ἔ-
πραττον, οὔτε τὰ ἐκείνου μᾶλλον ἢ τὰ σφῶν διε-
σκόπουν. καὶ τά τε ἄλλα αὐτοῦ κατεγέλων, καὶ μάλι-
στα ὁπότε τὸ ξίφος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῖς τε ὑ-
πάτοις καὶ τοῖς ἄλλοις βουλευταῖς ὤρεγεν, ὡς καὶ
τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν δι' αὐτοῦ ἀποτιθέμενος.
οὔτε γὰρ ἐκείνων τις λαβεῖν αὐτὸ ἐτόλμα, καὶ
οἱ παρεστηκότες ἐχλεύαζον. πρὸς οὖν ταῦ-
τα, ἄλλως τε καὶ πελάζοντος ἤδη τοῦ † Πρίμου,
συνελθόντες οἵ τε ὕπατοι Γάιος Κυίντιος Ἀττι-
κὸς, καὶ Γναῖος Κεκίλιος Σίμπλιξ, καὶ Σαβῖνος
(συγγενὴς δὲ ἦν τοῦ Οὐεσπασιανοῦ) τῶν τε ἄλλων οἱ
πρῶτοι, γνώμας ἐποιήσαντο, καὶ εἰς τὸ παλάτιον
ὥρμησαν σὺν τοῖς ὁμογνωμονοῦσι σφίσι στρατιώταις,
ὡς ἢ πείσοντες ἢ καὶ καταναγκάσοντες τὸν Βιτέλλιον
τὴν ἀρχὴν ἀπειπεῖν. καὶ περιπεσόντες τοῖς Κελ-
τοῖς τοῖς φρουροῦσιν αὐτὸν, κακῶς ἀπήλλαξαν·
κἀκ τούτου ἔς τε τὸ Καπιτώλιον ἀνέφυγον· κἀν-
ταῦθα τόν τε Δομιτιανὸν τὸν τοῦ Οὐεσπασιανοῦ υἱὸν,
καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ μεταπεμψάμενοι, ἐν φυ-
λακῇ ἐποιήσαντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ προσβαλόντων
σφίσι τῶν ἐναντίων, χρόνον μέν τινα ἀπεκρούσαν-
το αὐτούς· ἐμπρησθέντων δὲ τῶν περὶ τὸ Καπιτώλιον,
ἀνεκόπησαν ὑπὸ τοῦ πυρός· καὶ οὕτως ἐπαναβάντες οἱ
τοῦ Βιτελλίου στρατιῶται, ἐκείνων τε συχνοὺς ἐ-
φόνευσαν, καὶ διαρπάσαντες πάντα τὰ ἀνακείμενα,
κατέπρησαν ἄλλα τε καὶ τὸν ναὸν τὸν μέγαν· τόν τε
Σαβῖνον καὶ τὸν Ἀττικὸν συλλαβόντες, πρὸς τὸν
Βιτέλλιον ἔπεμψαν. Δομιτιανὸς δὲ καὶ Σαβῖνος ὁ τοῦ
Σαβίνου παῖς, ἐν τῷ πρώτῳ θορύβῳ διαφυγόντες
ἐκ τοῦ Καπιτωλίου, καὶ ἐς οἰκίας τινὰς κατακρυφθέν-
τες ἐλελήθεσαν. ὡς δὲ οἱ Οὐεσπασιάνειοι στρα-
τιῶται πλησίον ἐγένοντο, οὕς ὅ, τε Κυίντος Πετίλιος Κερεάλιος βουλευτὴς τῶν πρώτων, καὶ τῷ Οὐε-

† αὐτοῖς † τούς τε † Γρίσκου

A fendere conabatur, seque ad bellum gerendum parabat: modo vltro deponebat, quod statueret priuatam vitam agere: interdum ferebat chlamydem purpuream, accingebatq; gladium: interdum pulla veste induebatur: conciones habebat in palatio [a] foroq;, ac milites nonnunquam ad prælium, nonnunquam ad pacem faciendam cohortabatur: partim deuouere se pro salute reipublicæ, partim captare misericordiam, eiusque rei causa filium, quẽ tenebat in manibus, amplexari, & ante oculos eorum ponere: dimittere prætorianos, rursum accersere: domum fratris se recipere relicto palatio, mox eodem reuerti: ita vt ex iis rebus permulti studium, quod habebant in ipsum, remitterent. Nã quum is maximo furore huc & illuc discursaret, idq; illi viderent, non amplius imperata facere, neque res eius magis, quam suas curare, ridereq; eum multis de causis, sed in primis, quod in cõcionibus gladiũ tradebat consulibus & senatui, vt ex eo summũ imperium deponeret: quẽ dum nemo ex senatoribus auderet capere, ii, qui aderant, multo magis ridebant. Quas ob res, præsertim quum iam [b] Primus appropinquaret, C. Quintius Atticus, & Cn. Cæcilius Simplex consules, & Sabinus propinquus Vespasiani, aliique primarii viri simul conueniunt, dictisque sententiis in palatium contendũt cum militibus suarum partiũ, vt aut persuaderent Vitellio, aut eum cogerent imperium deponere. Sed quum incidissent *in Germanos custodes Vitellii, [c] misere afflicti discedunt, atq; in Capitolium perfugiunt. Eodẽ Domitianum Vespasiani filium, propinquosq; eius accersunt, præsidiisque muniunt. Postridie eius diei Vitelliani contra eos irruêre: hi impetum illorũ propulsauere aliquandiu: sed quum incensis iis, quæ circum Capitoliũ erant, igni impedirentur, Vitelliani ascendunt in Capitolium, magnumque numerum eorum concîdunt, direptisque omnibus, quæ in Capitolio reposita erant, ac præter alia loca, magno templo [Iouis Opt. Max.] incenso, Sabinum & Atticum captos ad Vitellium mittunt. nam Domitianus, & [d] Sabinus filius in primo tumultu fugerant ex Capitolio, & abditi in quibusdam ædibus, latuerant. Postquam non longe abfuerunt Vespasiani milites, quos Q. Petilius Cerealis, vnus ex primis senatoribus, & Ve-

[a] foroq; nunc ... bat, nunc alt... ac milites

[b] Priscus

* in Celtas

[c] male accepti

[d] Sabinus Sabini filius

ſpaſiani affinis, & item Antonius Priſcus ducebant, (nam Mucianus nondum venerat) Vitellius ſumme pertimuit. Illi enim primum [a] per nuntios, deinde per literas in vrnas inter mortuos coniectas, & in corbes in quibus fructus erant, & item in arundines aucupum, fiebant certiores omnium quæ in vrbe gererentur, ita vt iis quid opus eſſet facto, conſultarent: tunc autem, quia ignem viderant in Capitolio, tanquam è ſpecula, iter quam celerrime faciebant, primuſque [omnium] Cerealis cũ equitatu ad vrbẽ contendit.

[a] per internũtios quoſdã, nunc in defunctorũ loculos, nunc in corbes fructus cõiicientes, nunc in aucupum arundines inſertas literis, omnia quæ in vrbe fierent, edocebantur: & pro illorum rationa, cõſilia aptabãt. Tunc autẽ, quod ignem viderant è Capitolio, velut è ſpecula quadã adtolli, feſtinarunt: primuſque

ἀσπασίῳ κατ' ἐπιγαμίαν τινὰ προσήκων, καὶ ὁ Πρίσκος ὁ Ἀντώνιος ἦγεν (ὁ γὰρ Μουκιανὸς οὔπω ἐπεφθάκει) ἐν πάνυ δέει ὁ Βιτέλλιος ἐγεγόνει. οὗτοι γὰρ πρότερον μὲν δι' ἀγγέλων τινῶν, ἐς τε λάρνακας μετὰ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐς ταρίχους ὀπώρας ἐχούσας, ἢ καὶ καλάμους ὀρνιθευτῶν, τὰ γράμματα ἐμβάλλοντες, πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει δρώμενα ἐμάνθανον, καὶ πρὸς ἐκεῖνα ἐβουλεύοντο. τότε δὲ, ἰδόντες τὸ πῦρ ἐκ τοῦ Καπιτωλίου ὥσπερ ἐκ φρυκτωρίας † ὁρώμενον, ἐπείχθησαν· καὶ πρότερος τῇ † πρῶτος πόλει μετὰ τοῦ ἱππικοῦ Κερεάλιος προσέβαλλεν.

VERBA DIONIS, E THEODOSIO.

Et primus Cerealis vrbẽ cum equitatu adortus, in ipſo quidẽ ingreſſu victus fuit, velut in anguſto cũ equitibus interceptus: ſuſtinuit tamen impetũ hoſtium, quo minus ab eis damnũ aliquod acciperet. Vitellius enim, fore ratus, vt ſe victoria potito, res ad reconciliationem veniret, milites ſuos inhibuit.

ΔΙΩΝΟΣ ἘΚ ΤΩΝ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

Καὶ πρότερος τῇ πόλει μετὰ τοῦ ἱππικοῦ ὁ Κερεάλιος προσμίξας, ἡττήθη μὲν κατ' αὐτὴν τὴν εἴσοδον, ἅτε ἐν στενῷ μεθ' ἱππέων ἀποληφθείς· ἐπέσχε δὲ οὕτω, τὸ τι κακὸν ὑπὸ τῶν ἐναντίων παθεῖν. ὁ γὰρ Βιτέλλιος καταλλαγήσεσθαι ἐκ τῆς ἐπικρατείας ἐλπίσας, τοὺς στρατιώτας ἀνεχαίτισεν.

DIONIS, E XIPHILINO.

Vitellius conuocato ſenatu, legatos ex eo cum Veſtalibus ad Cerealem mittit. hi quum nemo vellet ipſos audire, fereque in mortis diſcrimen veniſſent, ad [b] Primum, qui inde non longe aberat, proficiſcuntur; viqꝫ cum eo colloqui poſſint, impetrant: nihil tamen efficiunt, ſed à militibus, maximo cum furore contra Vitellium profectis, præſidia pontis Tiberis* franguntur. Nam quia tranſire prohiberentur ab iis, qui pontem tuebãtur, equites flumen natando tranſierunt; eoſq; quũ inuaſiſſent a tergo, aliis irruentibus ex aliis partibus, affecerunt acerbiſſimis & grauiſſimis incommodis. Tum ab iis factũ eſt, quidquid in Vitellio ac Vitellianis criminabantur, cuiuſq; cauſa ſe cum eis bellum gerere[d] ſimulabant. Cæſi ſunt videlicet quamplurimi mortales, [e] multique contra de tectis fictilibus deiecti, & in anguſtis locis propter multitudinem hominũ oppreſſi interierunt. ita vt p illos obierint hominũ ad quinquaginta millia. Dũ vrbs hoc modo diriperet, pugnarẽtq; alii, alii fugerent, & idem poſtea

[b] Priſcum,

* facile diſſipata fuerunt.

[d] praeferebãt.

[e] ac multi etiã quum tegulis ex ædiũ tectis impeterẽtur, & in ſtricorum anguſtiis ab obſiſtẽtium multitudine truderẽtur, interierunt.

ΔΙΩΝΟΣ ἘΚ ΤΩΝ ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

Ὁ δὲ Βιτέλλιος τὴν βουλὴν συναγαγὼν, πρέσβεις παρ' αὐτῆς μετὰ τῶν ἀειπαρθένων πρὸς τὸν Κερεάλιον ἔπεμψεν. ὡς δὲ οὐδεὶς αὐτῶν εἰσήκουσεν, ἀλλ' ὀλίγου καὶ ἀπέθανον, πρός τε τὸν † Γείμινον † Πρίμον καὶ αὐτὸν ἤδη προσπελάζοντα ἦλθον, καὶ λόγου μὲν ἔτυχον, ἔπραξαν δὲ οὐδέν. οἱ γὰρ στρατιῶται ἐπ' αὐτὸν ὀργῇ ἐχώρησαν, καὶ † τήν τε φυλακὴν τὴν τοῦ Τιβέριδος γεφύρας ῥᾳδίως ἔλυσαν. † τὴν ἐπεὶ γὰρ εἰσιόντες ἐς αὐτὴν ἐκώλυσαν σφᾶς διελθεῖν, διενήξαντο δὲ ποταμὸν οἱ ἱππεῖς, καὶ κατὰ τὰ νῶτα σφίσιν ἐπέπεσον. καὶ μετὰ τοῦτο ἄλλοι ἄλλῃ ἐσβαλόντες, οὐδὲν ὅ,τι τῶν δεινοτάτων οὐκ ἐποίησαν. πάντα γὰρ ὅσα τοῖς Βιτελλίῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσιν ἐπεκάλουν, καὶ δι' ἃ καὶ πολεμεῖν σφίσιν ἐσκήπτοντο, ἔδρασαν· καὶ ἀπέκτειναν πολλούς· συχνοὶ δὲ καὶ αὐτῶν ἀπὸ τῶν στεγῶν τῷ κεράμῳ βαλλόμενοι, καὶ ἐν ταῖς στενοχωρίαις ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀθισταμένων ἀθούμενοι, ἐκόπτοντο· ὥστε ἐς πέντε μυριάδας ἀνθρώπων ὅλαις ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις φθαρῆναι. τῆς οὖν πόλεως πορθουμένης, καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν μὲν μαχομένων, τῶν δὲ φευγόντων, καὶ ἤδη καὶ αὐτῶν ἐκείνων (ὅπως

ὅπως τῶν ἐσεληλυθότων δόξαντες εἶναι, σωθῶσι) καὶ ἁρπαζόντων τινὰ καὶ φονευόντων, ὁ Βιτέλλιος φοβηθεὶς, χιτωνίσκον τε ῥακώδη ῥυπαρὸν ἐνέδυ, καὶ ἐς οἴκημα σκοτεινὸν, ἐν ᾧ ἐτρέφοντο κύνες, ἐκρύφθη, γνώμην ἔχων τῆς νυκτὸς ἐς τὴν Ταρρακίναν πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀποδρᾶναι. καὶ αὐτὸν ἀναζητήσαντες οἱ στρατιῶται καὶ ἐξευρόντες (οὐ γάρ που καὶ ἐπὶ πολὺ λαθεῖν ἀκριβῶς ἠδύνατο, ἅτε αὐτοκράτωρ γεγονὼς) συνέλαβον ὑφαντοῦ καὶ αἵματος ἀναπεπλησμένον (ὑπὸ γὰρ τῶν κυνῶν ἐλελύμαντο) καὶ τούτου τὴν μὲν ἐσθῆτα αὐτοῦ περιρρήξαντες, καὶ τὼ χεῖρε εἰς τοὐπίσω δήσαντες, τῷ τε αὐχένι σχοινίον περιθέντες, κατήγαγον ἐκ τοῦ παλατίου τὸν Καίσαρα τὸν ἐν αὐτῷ ἐντρυφήσαντα· καὶ διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ ἔσυρον τὸν αὐτοκράτορα τὸν ἐν τῷ βασιλικῷ δίφρῳ πολλάκις σοβήσαντα· ἔς τε τὴν ἀγορὰν ἐσεκόμισαν τὸν Αὔγουστον, ἐν ᾗ πολλάκις ἐδημηγόρησε. καὶ οἱ μὲν ἐρράπιζον αὐτὸν, οἱ δὲ τοῦ γενείου ἔτιλλον. πάντες δὲ ἔσκωπτον, καὶ πάντες ὕβριζον, τά τε ἄλλα καὶ τὴν ἀσωτίαν αὐτοῦ ἐπιλέγοντες, ἐπεὶ καὶ γαστροπίων ἦν· αἰσχυνομένου τε ἐπὶ τούτοις αὐτοῦ, καὶ κάτω βλέποντος, οἱ στρατιῶται ξιφιδίοις αὐτὸν ὑπὸ τὸν γένειον ὑπεκέντουν, ἵνα καὶ ἄκων ἄνω βλέπῃ. ἰδὼν δὲ τοῦτο Κελτός τις, οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλ' ἐλεήσας αὐτὸν· Ἐγώ σοι, ἔφη, βοηθήσω † ὡς μόνος δύναμαι. καὶ ὁ μὲν ἐκεῖνόν τε ἔτρωσε, καὶ ἑαυτὸν ἔσφαξεν· οὐ μέντοι καὶ ὁ Βιτέλλιος ἀπέθανεν ἐκ τοῦ τραύματος, ἀλλ' ἐσύρετο ἐς τὸ δεσμωτήριον, ὥσπερ καὶ οἱ ἀνδριάντες αὐτοῦ, πολλῶν μὲν γελοίων, πολλῶν δὲ καὶ αἰσχρῶν ἐπιλεγομένων σφίσιν. ἐπειδή τε καὶ ὑπεραλγήσας καὶ οἷς ἔπαθε καὶ οἷς ἤκουεν, Ἀλλ' ἔγωγε, ἔφη, αὐτοκράτωρ ποτὲ ὑμῶν ἐγενόμην, ὀργισθέντες οἱ στρατιῶται, πρός τε τοὺς ἀναβαθμοὺς αὐτὸν ἤγαγον, κἀνταῦθα κατέκοψαν. τήν τε κεφαλὴν αὐτοῦ ἀποτεμόντες, κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν περιήγαγον. καὶ τοῦτον μὲν ὕστερον ἡ γυνὴ ἔθαψε, ζήσαντα μὲν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη καὶ πεντήκοντα, ἄρξαντα δὲ ἐνιαυτὸν ἡμερῶν δέκα ἀποδέοντα. ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὥρμησε μὲν ἐκ τῆς Ταρρακίνης ὡς καὶ βοηθήσων αὐτῷ· μαθὼν δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ὅτι τέθνηκε, καὶ περιπεσὼν ἅμα τοῖς ἐπ' αὐτὸν πεμφθεῖσιν, ὡμολόγησε μὲν σφίσιν ὡς καὶ σωθησόμενος, ἐσφάγη δ' οὐ πολλῷ ὕστερον· καὶ αὐτῷ καὶ ὁ τοῦ Βιτελλίου παῖς ἐπαπώλετο, καίτοι τοῦ Βιτελλίου μηδένα μήτε τῶν τοῦ Ὄθωνος μήτε τῶν τοῦ Οὐεσπασιανοῦ συγγενῶν ἀποκτείναντος. πεπραγμένων δὲ τούτων ἤδη ὡς ἑκάστων, ὁ Μουκιανὸς ἐπῆλθε, καὶ τά τε ἄλλα συνδιῴκει τῷ Δομιτιανῷ, καὶ ἐς τοὺς στρατιώτας αὐτὸν παραγαγὼν δημηγορῆσαι ἐποίησε, καίπερ καὶ παιδίσκον ὄντα· καὶ πέντε καὶ εἴκοσι δραχμὰς τῶν στρατιωτῶν ἕκαστος ἔλαβεν.

† ὡς μόνως

rapinas & cædes pariter facerēt, vt in numero eorum habiti, qui vrbem inuaserāt, incolumes seruarentur: Vitellius [a] sordido attritoq; sagulo amict', se abdit in obscurum locum, vbi canes alebantur; [a] sperans se noctu Tarracinam ad fratrem fugiturum: sed inuestigatus inuentusq; à militibus, (non enim diu latere poterat is, qui fuerat imperator) pannis oblitus, & sanguine perfusus, quod eum canes læserant, deprehenditur: deinde veste eius B discissa, vinctisq; à tergo manibus, ac laqueo collo [b] religato, Cæsarem è palatio, [c] vbi magnas voluptates ceperat, deducunt; trahuntq; via sacra eum imperatorem, qui superbe plerumq; sella vectus illic fuerat; ipsumq; Augustum in forum, in quo crebro cōcionatus erat, perducunt: ibi quidam ei colaphos impingunt, alii barbam vellunt, illudunt omnes, ac contumeliose maledicūt, & [d] comessationes exprobrant. nam ventre obeso erat. Quūque Vitellius ob has causas magno pudo- C re affectus, demisso capite terrā intueretur; milites sub mēto [e] eum pungebant, vt caput extolleret inuitus, altūq; cerneret. Quod vbi quidā [f] Germanus animaduertit, non pertulit diutius, sed misericordia permotus; Ego tibi, (inquit) [g] qua in re potero, opē feram. itaq; illum percussit, deinde sibi manus attulit. Neq; tamē Vitellius moritur ex eo vulnere, sed trahitur in carcerē, [h] vna cū suis statuis, quib. ridicula multa atq; turpia exprobrabantur. Hic Vitellius summo dolore affectus propter ea, quæ pateretur & audiret; Ego quidem (inquit) aliquando imperator vester fui: quamobrē irati milites, cū ad scalas Ge- D monias perductum obtruncant, abscissumq; caput eius per totam vrbē gestant. Vitellius postea ab vxore sepelitur. Is vixit annos quinquagintaquatuor, regnauit annum vnum, decem dieb. exceptis. Frater eius, quum Tarracina profectus esset, vt ei opem ferret, accepissetq; in itinere, cū mortuum esse: incidit in eos, qui contra ipsum missi erant, cum iisque de salute sua paciscitur, licet & ipse nō multo post, & post eum filius Vitellii, occisus E fuerit: quanquā Vitellius nullum ex propinquis Othonis aut Vespasiani occiderat. His confectis rebus, Mucianus venit, isq; omnia vna cum Domitiano administrare cœpit: quē etiā ad milites adduxit, fecitque (quamuis puer esset) vt apud eos concionaretur. tum viceni quini denarii † dati sunt singulis militibus.

a pro formidine lacero sordidoq;
a in animo habet, noctu Tarracinā ad fratrem profugere.
b circūdato.
c quo luxu diffluxerat.
d Vitii luxu petulātiā exprobrant, & esse obeso ventre.
e pugionibus eum
f Celta
g qua sola ratione possum, opem
h sicut & ipsius statua, multis tum ridiculis, tū fœdis adiectis dicteriis.
† singuli aurei. Al. viginti quinque drachm. Gr.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXVI. EXCERPTA PER IO. XIPHILINVM, & Theodosium.

HÆC INSVNT LIBRO LXVI. Dionis.

TEMPORIS SPATIVM, ANNI XII, quibus hi consules recensentur.

ANNO V.C

823	Fl. Vespasianus Aug. II,	& Titus Cæsar.
824	Vespasianus Aug. III,	& M. Cocceius Nerua.
825	Vespasianus Aug. IIII,	& Titus Cæsar II,
826	Domitianus Cæsar II,	& M. Valerius Messallinus.

HIs rebus gestis, Vespasianus etiam a senatu creatur imperator, Titusque & Domitianus Cæsares designantur: præterea Vespasianus & Titus [absentes] consularem dignitatem accipiunt. Horum alter in Ægypto, alter in Palæstina erat. Vespasiano longo tempore ante multis regnum prodigiis somniisque significatum est. Nam bos in agro, in quo ipse magnam vitæ partem degebat, cœnanti astitit flexis genibus, ac ceruice pedibus subiecta: rursumque, quum cibum caperet, canis sub mensam eius manum hominis posuit. Itemque eximia cupressus magna vi ventorũ euersa radicitus, postero die per se stetit, ac vigere perseuerauit. Præterea accepit in somnis, se principem Romanum fore quum Cæsar Nero dẽtem perdidisset: idque postridie, quam somniauit, accidit.

ΤΑῦτα μὲν οὕτως ἔσχεν. αὐτοκράτωρ δ' ἐπ' αὐτοῖς ὁ Οὐεσπασιανὸς καὶ πρὸς τῆς βουλῆς ἀπεδείχθη, καὶ Καίσαρες ὅ, τε Τίτος καὶ ὁ Δομιτιανὸς ἐπεδείχθησαν· τὴν τε ὕπατον ἀρχὴν ὁ Οὐεσπασιανὸς καὶ ὁ Τίτος ἔλαβον, ὁ μὲν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, ὁ δ' ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ὤν. ἐγεγόνει μὲν οὖν καὶ σημεῖα καὶ ὀνείρατα τῷ Οὐεσπασιανῷ τὴν μοναρχίαν ἐκ πολλοῦ προδηλοῦντα. βοῦς τε γὰρ ἐν τῷ ἀγρῷ ἐν ᾧ τὴν δίαιταν ὡς πλήθει ἐποιεῖτο, δειπνοῦντι προσελθὼν ὤκλασε, καὶ τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑπέθηκε. καὶ κύων αὖθις, σῖτον αὐτοῦ καὶ τότε αἱρουμένου, χεῖρα ἀνθρωπίνην ὑπὸ τὴν τράπεζαν ὑπέβαλε. κυπάρισσός τε περιφανὴς προρρίζος ὑπὸ σφοδροῦ πνεύματος ἀνατραπεῖσα, ἔπειτα τῇ ὑστεραίᾳ ὑφ' ἑαυτῆς ἀνέστη, καὶ ἀκμάζουσα διετέλεσε. καὶ παρ' ὀνειράτων ἔμαθεν ὅτι, ὅταν ὁ Καῖσαρ Νέρων ὀδόντα ἀποβάλῃ, αὐταρχήσει· καὶ τοῦτό τε ἐκεῖνο ὀδόντα τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ συνηνέχθη. καὶ αὐτὸς

καὶ αὐτὸς ὁ Νέρων ἔδοξέ ποτε ἐν τοῖς ὕπνοις τὸν τοῦ Διὸς ὄχον ἐς τὴν τοῦ Οὐεσπασιανοῦ οἰκίαν εἰσαγαγεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἑρμηνείας ἐδεῖτο· Ἰώσηπος δὲ ἀνὴρ Ἰουδαῖος, ἀχθεὶς τε ὑπ' αὐτοῦ πρότερον καὶ δεθεὶς, ἐγέλασε καὶ ἔφη, Νῦν μέν με δήσεις, μετ' ἐνιαυτὸν δὲ λύσεις αὐτοκράτωρ γενόμενος. οὕτω μὲν οὖν καὶ ὁ Οὐεσπασιανὸς εἰς τὴν ἀρχὴν, ὡς καὶ ἄλλοι τινὲς, ἐγεγένητο. ἀπόντος δ' αὐτοῦ ἔτι ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, ὁ Μουκιανὸς τὰ τοῦ κράτους πάντα μετὰ τοῦ Δομιτιανοῦ διῴκει. μέγα γάρ τι, ὡς καὶ αὐτὸς τὴν ἡγεμονίαν τῷ Οὐεσπασιανῷ δεδωκὼς, † ἠγάλλετο, διά τε τἆλλα καὶ ὅτι ἀδελφὸς ὑπ' αὐτοῦ ὠνομάζετο, καὶ ὅτι ἐξουσίαν εἶχε πάνθ' ὅσα ἐβούλετο καὶ ἄνευ τῆς αὐτοῦ προστάξεως διοικεῖν, καὶ γράφειν, τὸ ὄνομα αὐτοῦ μόνον ἐπιγραφόμενος. καὶ διὰ τοῦτό γε καὶ δακτύλιον πεμφθέντα ἐφόρει, ἵνα τὸ αὐτοκρατορικὸν σφράγισμα τὰ σημαινόμενα λαμβάνῃ. τό, τε σύμπαν, οὕτως πάντα αὐτοὶ ὡς αὐταρχοῦντες ἐποίουν, ὥστε τὸν Οὐεσπασιανὸν ἐπιστεῖλαί ποτε τῷ Δομιτιανῷ ὅτι, Χάριν ἔχω σοι τέκνον, ὅτι με ἐᾷς ἄρχειν, καὶ οὐδέ πω με καταλέλυκας. ὁ δὲ Μουκιανὸς καὶ χρήματα ἀμύθητα πανταχόθεν, ὅθεν ἐδέδεκτο, εἰς τὸ δημόσιον ἤθροιζεν ἑτοιμότατα, τὴν ἐπ' αὐτῷ ἐπηρείαν εἰς ἑαυτὸν ἀντὶ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ ἀναδεχόμενος. νεῦρα γὰρ τῆς ἡγεμονίας τὰ χρήματα ἀεί ποτε εἶναι ἔλεγε· καὶ κατὰ τοῦτο καὶ ἐκείνῳ πανταχόθεν πορίζειν παρῄνει, καὶ αὐτὸς ἀπ' ἀρχῆς ἀργυρολογῶν διετέλεσε, καὶ μεγάλα μὲν καὶ τῇ βασιλείᾳ χρήματα παρεσκεύασε, μεγάλα δὲ καὶ αὐτὸς ἐκτήσατο. ἐν δὲ τῇ Γερμανίᾳ ἄλλαι τε κατὰ Ῥωμαίων ἐπαναστάσεις ἐγένοντο, οὐδὲν ἐς μνήμην ἐμοὶ γοῦν ὄφελος φέρουσαι, καί τι συνηνέχθη καὶ θαύματος ἄξιον. Ἰούλιος γάρ τις Σαβῖνος, ἀνὴρ πρῶτος τῶν Λιγγόνων, δύναμίν τε καὶ αὐτὸς ἰδίαν ἤθροισε, καὶ Καῖσαρ ἐπωνομάσθη, λέγων ‡ ἔγγονος τοῦ Καίσαρος τοῦ Ἰουλίου εἶναι. ἡττηθεὶς δὲ μάχαις πολλαῖς, ἔφυγε εἰς ἀγρόν τινα, κἀνταῦθα εἰς μνημεῖον ὑπόγειον, προκαταπρήσας αὐτὸ, κατέδυ· καὶ οἱ μὲν ᾤοντο κἀκεῖνον ἀπολωλέναι, ὁ δὲ ἐκρύφθη τε ἐν αὐτῷ ἐννέα ἔτη μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ παῖδας ἐξ αὐτῆς δύο ἄρρενας ἐκύησε. καὶ τὰ μὲν ἐν Γερμανίᾳ Κερεάλιος μάχαις πολλαῖς κατεστήσατο, ὧν ἐν μιᾷ τοσοῦτον πλῆθος τῶν τε Ῥωμαίων καὶ τῶν βαρβάρων κατεκόπη, ὥστε τὸν παραρρέοντα ποταμὸν ὑπὸ τῶν πτωμάτων ἐπισχεθῆναι. ὁ δὲ Δομιτιανὸς, ἐξ ὧν ἔδρασε, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἐξ ὧν ἐπεχείρησεν, (οὐδὲν γὰρ μικρὸν ἐπενόει) φοβηθεὶς τὸν πα-

† ἠγάλλετο, vel ἠγάλλε. ‡ ἔγγονος

A Quinetiam ipse Nero [a] vidit per quietem currum Iouis in ædes Vespasiani intromitti. Sed hæc quidem omnia egebant interpretatione. At Iosephus natione Iudæus, ante ab eo captus constrictusque vinculis, ridens ait; Nunc quidem me vincies, post annum autem solues, quum fueris imperator factus. Igitur Vespasianus, vt [b] alii pauci, ad principatum natus erat. Sed quum is adhuc abesset in Ægypto, Mucianus [c] omnia summa potestate administrabat vna cum Domitiano, [d] iactabatq; B magnum aliquid esse, quod Vespasianum imperatorē fecisset, quodq; ab eo frater appellaretur, haberetque magnam potentiam. Nam omnia suo arbitratu absque mandato Vespasiani gerebat, scribebatque de rebus omnibus, tantummodo adscripto Vespasiani nomine: ob eamque caussam ferebat annulum, quem ad ipsum Vespasian' miserat; vt ea, quę ediceret, sigillum principis haberent. Igitur eo tēpore omnia nutu horum, qui si ipsi imperatores essent, ita gerebantur, vt C Vespasianus ad Domitianum sic scripserit; Ago tibi gratias fili, quod me sinas principatum tenere, quodque me ex eo nondum expuleris. Mucianus vndique quam maximam pecuniam poterat, promtissime referebat in ærarium, eiusque rei culpam (ne Vespasianus eam subiret) in se deriuabat, dicebatque semper; Pecunias neruos esse principatus. [e] Itaque hortabatur Vespasianum, vt vndequaque pecuniam faceret: quod quum principio fecerit, grandem pecuniam imperio sibique D confecit. Tunc & aliæ rebelliones contra Romanos in Germania factę sunt, quarum memoria (vt ego quidem arbitror) [f] nulli vsui est. Id mirum fuit quod Iulius Sabinus, qui principatum tenebat in Lingonibus, separatim magnum exercitum comparauit, fuitque Cęsar cognomin[atus] ... se Iulio Cæsare progenitum diceret. deinde prœliis aliquot victus, ... in sepulchrum subterraneum, quod ipse prius incende- E rat, ingressus est: quumque constans esset opinio illum interiisse, in eo nouem annos cum vxore delituit, ex eaque duos filios sustulit. Has rebelliones Germaniæ Cerealis compescuit, multis prœliis factis: tantaque in vno ex iis prœliis multitudo Romanorum barbarorumque cæsa est, vt mortuorum cadauera [g] profluentis cursum retinuerint. Domitianus propter ea, [h] quæ agebat, (nihil enim nisi magnū moliebatur) patrem me-

[a] Visum sibi quando in somnis currū Iouis in Vespasiani ædes immittere.

[b] alii quidā

[c] res omnes imperio administrabat

[d] iactabatq; se magnopere, velut qui & ipse Vespasiano principatum cōtulisset, ac praeter alia, fratrem ab eodem appellaret, & potestatē haberet, omnia quæ vellet, etiam absq; Vespasiani mandato gerendi, scribendique de rebus

[e] Quare tum Vespasiano pecuniā vndequaque conficiendā ancitor erat, sumque ipse statim ab initio nummos colliger e non desistat: adeoq; magnā imperio pecuniā parauit magnam sibi adquisiuit.

[f] nullā vtilitatē adfert: & dignum admiratione quid etiam cōtigit. Iulius enim Sabinus, vir inter Lingones primarius, exercitū pecuniare collegit.

[g] praeterfluentem amnem

[h] quæ agebat, & multo magis propter ea, quę moliebatur; (nihil .n cogitabat, quod cuius esset momenti) patrem veritus, in Albano monte plerumque commorabatur, & animum

tuens, in Albano monte morabatur. Is animum ad amorem Domitiæ, filiæ Corbulonis, applicauerat; eamq; à Lucio Lamio Æmiliano, viro eius, abductā secum habebat in numero amicarū, eandemque postea vxorē duxit. Interim Tit⁹ præfect⁹ bello Iudaico cepit Hierosolyma, incenditq; tēplū, existimantibus Iudæis nō suū interitū, sed victoriā, salutē, & fœlicitatem esse, quod vna cū templo caderent. Capti sunt [a] ab eo multi, præsertim Barphoras, qui apud eos principatū tenebat, isq; solus in triumpho supplicio affectus est. Itaque Hierosolyma die Saturni, quem diem inprimis Iudæi colunt vsque ad hæc nostra tempora, conciderunt.

[a] nihilominus ab eo quam alii, tum Barporas, ipsorum princeps, &c.

πέρα, πρός τε τῷ Ἀλβανῷ τῷ ὄρει τὰ πολλὰ διατρίβων, καὶ τῷ ἔρωτι τῆς Δομιτίας τῆς Κορβούλωνος θυγατρὸς προσέχων ἐτύγχανε. ταύτην γὰρ Λουκίου Λαμίου Αἰμιλιανοῦ τοῦ ταύτης ἀνδρὸς ἀποσπάσας, τότε μὲν ἐν ταῖς ἐρωμέναις ἐποιήσατο, ὕστερον δὲ καὶ ἔγημεν. ὁ δὲ Τίτος, τῷ πρὸς Ἰουδαίους πολέμῳ ἐπιταχθεὶς, τὰ Ἱεροσόλυμα εἷλε, καὶ τὸν ναὸν ἐνέπρησε. τοῖς δὲ Ἰουδαίοις οὐχ ὅτι ὄλεθρος, ἀλλὰ καὶ νίκη καὶ σωτηρία εὐδαιμονία τε εἶναι ἐδόκει, ὅτι τῷ ναῷ συναπώλοντο. ἑάλωσαν δ' οὖν καὶ ὥς, ἄλλοι τε καὶ ὁ Βαρπορᾶς ὁ ἄρχων αὐτῶν· καὶ μόνος γε οὗτος ἐν τοῖς ἐπινικίοις ἐκολάσθη. οὕτω μὲν τὰ Ἱεροσόλυμα ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ Κρόνου ἡμέρᾳ, ἣν μάλιστα ἔτι καὶ νῦν Ἰουδαῖοι σέβουσιν, ἐξώλετο.

DIONIS, E THEODOSIO.

Titus bello contra Iudæos præfectus, eniti cepit, vt eos sibi p legationes & promissa quædā conciliaret: sed vbi persuaderi non potuere, rem armis gerebat. Quūque prælijs primis, æquo Marte pugnasset, inde superior, Hierosolyma obsedit. Erant ea, cum munitione templi, trib⁹ cincta muris. Itaque Romani aggeres ad mœnia perducebant, & admouebāt machinas; manusq; cum erumpentibus cōserentes, excursus eorum reprimebant; & stantes in mœnib. tam fundis, quam telis aliis arcebant. Nam & magnam hominū multitudinem à barbaris quibusdam regibus missam habebant hostes, & Iudæi partim è regione illa sua, partim ab iis, qui legem ritusque cum ipsis eosdem seruabant, nō ex ipso dūtaxat imperio Romano, sed etiam è sitis trās Euphratē locis, ad opē Hierosolymis ferendā summissi, tela cum saxis, vel manu, vel machinis, vehemētiore cum impetu, de sublimi torquebant. Quoties etiam ferret occasio, noctu & interdiu extra vrbem prodeuntes, tormentis ignem iniiciebant, complures neci dabant, terram suffodiebant, eamque sub mœnia conuehebant, arietes hostium alios laqueis iniectis adtrahebāt, alios harpagonibus auellebāt, aliorum adpulsus tabulis crassis, inter se com-

ΔΙΩΝΟΣ, ἘΚ ΤΩΝ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

Ὁ Τίτος τῷ τῶν Ἰουδαίων πολέμῳ προσταχθεὶς, ἐπεχείρησε μὲν αὐτοὺς λόγοις τισὶ καὶ ἐπαγγελίαις προσποιήσασθαι· μὴ πεισθέντας δὲ, ἐπολέμει. καὶ μάχαις μὲν πρώταις ἀγχωμάλως ἀγωνισάμενος, εἶτα κρατήσας, ἐπολιόρκει τὰ Ἱεροσόλυμα. ἦν δὲ τρία αὐτοῖς σὺν τῷ τοῦ νεὼ περιβόλῳ τείχη. οἵ τε οὖν Ῥωμαῖοι χώματά τε πρὸς τὸ τεῖχος ἐχώννυσαν, καὶ μηχανήματα προσῆγον, τούς τε ἐπεκθέοντας ὁμόσε ἰόντες ἀνέστελλον, καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ τείχους ὄντας σφενδόναις καὶ τοξεύμασιν ἀνεῖργον. συχνοὺς γὰρ καὶ παρὰ βαρβάρων τινῶν βασιλέων πεμφθέντας εἶχον, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι· πολλοὶ μὲν αὐτόθεν, πολλοὶ δὲ καὶ παρὰ τῶν ὁμοηθῶν, οὐχ ὅτι ἐκ τῆς αὐτῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν πέραν Εὐφράτου προσβεβοηθηκότες, βέλη τε καὶ αὐτοὶ, καὶ λίθους, τοὺς μὲν ἐκ χειρὸς, τοὺς δὲ καὶ μηχαναῖς σφοδρότερον, ἅτε καὶ ἀφ' ὑψηλοῦ, ἐπερρίπτουν. καὶ ἐπεξιόντες, ᾗ καιρὸς ἦν, νυκτός τε καὶ ἡμέρας, τὰς μηχανὰς ἐνεπίμπρασαν, συχνοὺς ἀπεκτίννυσαν, τόν τε χοῦν ὑπορύσσοντες ὑπὸ τὸ τεῖχος ὑφεῖλκον, καὶ τοὺς κριοὺς τοὺς μὲν βρόχοις ἀνεῖλκον, τοὺς δὲ ἁρπάγαις ἀνέσπων, ἑτέρων τὰς προσβολὰς σανίσι παχείαις, συμ-

πεπη-

πεπηγυίαις τε καὶ σεσιδηρωμέναις, ἃς πρὸ τοῦ τείχους καθίεσαν, ἀπέστρεφον. ὃ δὲ δὴ πλεῖστον οἱ Ῥωμαῖοι τῇ ἀνυδρίᾳ ἐκακοπάθουν, καὶ φαῦλον καὶ πόρρωθεν ὕδωρ ἐπαγόμενοι· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι διὰ τῶν ὑπονόμων ἴσχυον. ὀρωρυγμένους τε γὰρ αὐτοὺς ἔνδοθεν ὑπὸ τὰ τείχη μέχρι πόρρω τῆς χώρας εἶχον, καὶ δι' αὐτῶν διεξιόντες, τοῖς τε ὑδρευομένοις ἐπετίθεντο, καὶ τοὺς ἀποσκεδαννυμένους ἐλυμαίνοντο· οὓς ὁ Τίτος πάντας ἀπέφραξε. κἀν τοῖς ἔργοις τούτοις πολλοὶ ἐτιτρώσκοντο ἑκατέρων, καὶ ἔθνησκον. καὶ ὁ Τίτος αὐτὸς λίθῳ τὸν ἀριστερὸν ὦμον ἐπλήγη, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὴν χεῖρα ἀσθενεστέραν εἶχε. χρόνῳ δ' οὖν ποτε τοῦ ἔξω περιβόλου οἱ Ῥωμαῖοι ἐπέβησαν. ἐν μέσῳ δὲ τῶν δύο περιβόλων στρατοπεδευσάμενοι, πρὸς τὸ ἕτερον τεῖχος προσέβαλον. οὐ μέντοι καὶ ὁμοία ἡ πρόσμιξις σφίσιν ἐγίγνετο. ἀναχωρήσαντες γὰρ ἐς ἐκεῖνο πάντες, ῥᾷον (ἅτε καὶ ἐκ βραχυτέρας τῆς τοῦ κύκλου περιβολῆς) ἠμύνοντο. ὁ οὖν Τίτος κήρυγμα αὖθις, ἄδειαν αὐτοῖς διδούς, ἐποιήσατο. ἐκεῖνοί τε οὖν καὶ ὡς ἐκαρτέρουν. καὶ οἱ ἁλισκόμενοι, οἵ τε αὐτομολοῦντες σφῶν, τὸ ὕδωρ τῶν Ῥωμαίων λανθανόντως ἔφθειρον, καὶ τῶν ἀνθρώπων οὕς που μόνους ἀπολάβοιεν, ἔσφαζον. ὁ δὲ Τίτος οὐκέτ' οὐδένα αὐτῶν ἐδέχετο. κἀν τούτῳ καὶ τῶν Ῥωμαίων τινὲς ἀθυμήσαντες, οἷα ἐν χρονίᾳ πολιορκίᾳ, καὶ προσυποτοπήσαντες, ὅπερ ἐθρυλλεῖτο, ἀπόρθητον ὄντως τὴν πόλιν εἶναι, μετέστησαν· καὶ αὐτοὺς ἐκεῖνοι, καίπερ σπανίζοντες τῆς τροφῆς, περιεῖπον, ἐς ἐπίδειξιν τοῦ καὶ αὐτοὶ αὐτομόλους ἔχειν. διαρραγέντος δὲ τοῦ τείχους μηχαναῖς, κατὰ μὲν τοῦτο οὐδ' ὣς ἑάλωσαν, ἀλλὰ καὶ πάνυ πολλοὺς ἐσβιαζομένους ἀπέκτειναν. ἐμπρήσαντες δέ τινα τῶν ἐγγὺς οἰκοδομημάτων, ὡς καὶ ἐκ τούτου τοὺς Ῥωμαίους περαιτέρω, κἂν τοῦ κύκλου κρατήσωσι, προελθεῖν κωλύσοντες, τό, τε τεῖχος ἐλυμήναντο, καὶ τὸν περίβολον τὸν περὶ τὸ τέμενος ἄκοντες συγκατέφλεξαν, καὶ ἀνεώχθη ἡ εἴσοδος ἡ ἐπὶ τὸν νεὼν τοῖς Ῥωμαίοις. οὐ μὴν καὶ παραχρῆμα, διὰ τὸ δεισιδαιμονῆσαι, ἐσέδραμον· ἀλλ' ὀψέ ποτε, τοῦ Τίτου σφᾶς καταναγκάσαντος, εἴσω προεχώρησαν. καὶ αὐτοῖς οἱ Ἰουδαῖοι πολὺ προθυμότερον, ὥσπερ τι ἕρμαιον, τὸ πρός τε τῷ ναῷ, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ μαχόμενοι πεσεῖν, εὑρηκότες ἠμύνοντο. ὁ μὲν δῆμος κάτω

A pactis & ferratis, quæ ante murum demittebantur, auertebant. Vt plurimum vero laborabant aquæ inopia Romani, quã & putidam, & longo ex interuallo petebant; quum Iudæi per cuniculos subterraneos adductæ copiam maximã haberent. Erãt enim illi per suffossiones, subter ipsa mœnia, procul dissitis è partib⁹ regionis in vrbẽ acti; perque hos ipsos cuniculos exeuntes obsessi, Romanos aquam petentes inuadebant, & palantes damnis adficiebant. Titus vniuersos hosce meatus obstruxit. B Hæc vero dum fierent, complures vtrinq; vulnerabantur, atq; etiã extinguebantur. Titus ipse saxo percussus in humero sinistro fuit, indeque manũ debiliorẽ habuit. Tamdem aliquãdo Romani exteriorem in murum euaserunt. Quũque duos inter muros loco medio castra posuissent, murũ alterum adorti sunt, impari congredientũ successu. Quum enim obsessi omnes in hunc ipsum murũ se recepissent, facilius se defendebant, velut ex ambitu circuli C minore. Rursus igitur à Tito per præcones eis impunitas proposita fuit, ac nihilo minus illi vim omnẽ sustinebant. Quotquot etiam ex ipsis aut caperentur, aut transfugerent, aquã Romanorũ clã corrũpebãt; & si quos solos intercepissẽt, iugulabãt. Itaq; Titus neminẽ eorũ amplius admittebat. Interim & Romani quidã abiectis præ trepidatione animis, ceu fieri solet in obsidione diuturna, ac præterea verũ suspicati, quod vulgo ferebatur, vrbẽ reabse capi non posse, ad obsessos transiere: quos illi quantumuis annonæ laborarẽt inopia, D tamen fouebant; vt hostib⁹ ostẽderẽt, etiã sibi non deesse transfugas. Vbi machinæ bellicæ iam alterũ quoq; murũ perrupissent, tamen ne sic quidem venerũt in potestatẽ Iudæi, sed plurimos per vim irruere conantes interfecerunt. Quũq; vicina quędã ędificia succẽdissẽt, velut hac quoque via Romanos, etiãsi maxime circulo illo potirẽt͛, ab vlteriore progressu reiecturi: simul & ipsum destruxere murum, & inuiti munitionem, qua templũ includebatur, exusserunt. Ita Romanis aditus ad tẽ- E plum patefactus fuit. Non tamẽ irrupere statim, religione quadam præpediti: sed vix tamdem, à Tito adacti, ad interiora progressi fuerũt. Eos Iudęi multo alacrius, velut oblata felici occasione, qua pariter & prope templũ, & pro eo vitam dimicãdo profunderent, excipiebãt. in ima parte po-

pulus ad templi vestibulum, senatores ad gradus, sacerdotes in ipso templo cōstituti. Nec ante fuere victi, licet pauci contra multo plures pugnarent, quā succēsa pars aliqua tēpli fuisset. Tūc enim vltro gladiis Romanorū alii se transfixos induebāt, alii se mutuo trucidabant, alii manus ipsi sibi adferebant, alii denique in ignem insiliebant. Et quum aliis omnibus, tum his inprimis non interitus esse videbatur, sed victoria, salus, felicitas quędam; quod vna cum ipso templo perirent. Capti tamen ita quoq; fuerunt quum alii, tum Barpores: qui sol' in triumpho capitis suppliciū tulit. Sic Hierosolyma die Saturni, quem diem præcipue Iudæi nunc etiam adhuc colunt, excisa fuere.

ἐν τῷ προνάῳ, οἱ δὲ βουλευταὶ ἐν τοῖς ἀναβασμοῖς, οἱ δ' ἱερεῖς ἐν αὐτῷ τῷ μεγάρῳ τεταγμένοι. καὶ οὐ πρότερόν γε ἐνικήθησαν, καίπερ ὀλίγοι πρὸς πολλῷ πλείους μαχόμενοι, πρὶν ὑποπρησθῆναί τι τοῦ νεώ. τότε γὰρ ἐθελούσιοι, οἱ μὲν ξίφεσι σφᾶς τοῖς τῶν Ῥωμαίων περιέπειραν, οἱ δὲ ἀλλήλους ἐφόνευον, ἄλλοι ἑαυτοὺς κατεχρῶντο, οἱ δὲ ἐς τὸ πῦρ ἐσεπήδων. καὶ ἐδόκει πᾶσι μὲν, μάλιστα δὲ ἐκείνοις, οὐχ ὅτι ὄλεθρος, ἀλλὰ καὶ νίκη, καὶ σωτηρία, εὐδαιμονία τε εἶναι, ὅτι τῷ ναῷ συναπώλλυντο. ἑάλωσαν δ' ὅμως καὶ ὡς ἄλλοι τε, καὶ ὁ Βαρπόρης. καὶ μόνος γε οὗτος ἐν τοῖς ἐπινικίοις ἐκολάσθη. οὕτω τὰ Ἱεροσόλυμα ἐν τῇ τοῦ Κρόνου ἡμέρᾳ, ἣν μάλιστα ἔτι καὶ νῦν σέβουσιν, ἐξώλετο.

DIONIS, E XIPHILINO.

A B [a] eodem Tito iussi sunt quotannis didrachmum pendere Ioui Capitolino, qui patrias leges eorum tuerentur. His de causis vterque imperatoris nomen obtinuit. neuter tamen Iudaicus cognominatus est, licet alia multa, vt par erat tam magna parta victoria, atque inprimis arcus triumphales, eis decreti sint. Vespasiano ingresso Alexandriam, Nilus inundauit vno die vltra, quam consueuerat, amplius quatuor digitis; quod nunquam antea, nisi semel, factum esse dicebatur. Idem Vespasianus cæcum hominem, itemque alterum, cui imbecilla manus erat, qui per quietem ipsum adire iussi fuerant, sanauit; oculis alterius sputo cōspersis, & manu alterius conculcata. [b] quę opinio diuinitatis eum celeberrimum fecit. Neq; tamen Alexandrinis gratus erat, adeo ipsi grauiter infensis, vt ei priuatim publiceq; illuderēt atq; maledicerent. In causa erat, q quū sperauissēt se ab eo, quē primi omniū imperatorem fecerant, magnum aliquod munus accepturos, nō solum nihil eis largitus est; sed etiā ab eis pecuniam exegit, atq; tā multam collegit, nullo genere tributi prætermisso, vt ne mendicis quidē pepercerit, ac de diuinis

[a] *Ab eodem tempore constitutū fuit, vt Iudæi quotannis didrachmum penderent Ioui Capitolino, quotquot patrias*

[b] *Et his quidem rebus numen eum venerabilem effecit.*

ΔΙΩΝΟΣ, ΕΚ ΤΩΝ ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

Καὶ ἀπ' ἐκείνου δίδραχμον ἐτάχθη τοὺς τὰ πάτρια αὐτῶν ἔθη περιστέλλοντας, τῷ Καπιτωλίῳ Διὶ κατ' ἔτος ἀποφέρειν. καὶ ἐπ' αὐτοῖς τὸ μὲν τοῦ αὐτοκράτορος ὄνομα ἀμφότεροι ἔλαβον, τὸ δὲ δὴ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ οὐδέτερος ἔσχε, καίτοι τά τε ἄλλα αὐτοῖς, ὅσα ἐπὶ τηλικαύτῃ νίκῃ εἰκὸς ἦν, καὶ ἁψῖδες τροπαιοφόροι ἐψηφίσθησαν. τοῦ Οὐεσπασιανοῦ δὲ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν εἰσελθόντος, ὁ Νεῖλος παλαιστῇ πλέον παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐπελάγισεν· ὅπερ οὔπω ποτὲ, πλὴν ἅπαξ, γεγονέναι ἐλέγετο. καὶ Οὐεσπασιανὸς δὲ αὐτὸς τυφλόν τε τινα καὶ ἕτερον σὺν ἀρρωστοῦντι χεῖρα προσελθόντας οἱ ἐξ ὄψεως ὀνειράτων, τοῦ μὲν τὴν χεῖρα πατήσας, τοῦ δὲ τοῖν ὀφθαλμοῖν προσπτύσας, ὑγιεῖς ἀπέφηνε. † τὸ μὲν [ἐστὶ μὲν] θεῖον τούτοις αὐτὸν ἐσέμνυνεν. οὐ μέντοι καὶ οἱ Ἀλεξανδρεῖς ἔχαιρον αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ πάνυ ἤχθοντο· ὥστε μὴ μόνον ἰδίᾳ, ἀλλὰ καὶ δημοσίᾳ, καὶ σκώπτειν αὐτὸν καὶ λοιδορεῖν. προσδοκήσαντες γὰρ μέγα τι παρ' αὐτοῦ λήψεσθαι, ὅτι πρῶτοι αὐτὸν αὐτοκράτορα πεποιήκεσαν, οὐ μόνον οὐδὲν εὕροντο, ἀλλὰ καὶ προσεπεπράχθησαν χρήματα. πολλὰ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως παρ' αὐτῶν ἐξέλεξε, μηδὲν ἴδια πόρων, μηδ' εἰ ἐπαίτης τις ἦν, ὑπολιπών, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων καὶ ἐκ τῶν

ἱερῶν

νέρων ὁμοίως χρηματιζόμενος. πολλὰ δὲ καὶ τέλη, τὰ μὲν τινα ἐκλελειμμένα ἀνενεώσατο, τὰ δὲ καὶ νομιζόμενα προσεπηύξησε. ὃ δὴ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ ὑπηκόῳ, ἔν τε τῇ Ῥώμῃ μετὰ τοῦτ' ἐποίησεν. οἱ γοῦν Ἀλεξανδρεῖς ἄλλα τε ἐς αὐτὸν ἀπερρίπτουν, καὶ ὅτι ἓξ ὀβολοὺς προσαιτεῖς. ὥστε καὶ τὸν Οὐεσπασιανόν, καίπερ ἐπιεικέστατον ὄντα, χαλεπῆναι, καὶ κελεῦσαι μὲν καὶ τοὺς ἓξ ὀβολοὺς κατ' ἄνδρα εἰσπραχθῆναι, βουλεύσασθαι δὲ καὶ τιμωρίαν αὐτῶν ποιήσασθαι. τοῦ γοῦν Τίτου ἐξαιτησαμένου αὐτούς, ‡ οὐδὲν αὐτῶν ἐφείσατο. ἐκεῖνοι δ' αὐτοῦ οὐκ ἀπέσχοντο, ἀλλὰ μέγα πάνυ ἀθρόοι ἐν συνόδῳ τινὶ κοινῇ πρὸς τὸν Τίτον ἐξεβόησαν, εἰπόντες αὐτὸ τοῦτο, Συγγινώσκομεν αὐτῷ· οὐ γὰρ οἶδε καισαρεύειν. καὶ οἱ μὲν οὕτω τότ' ἐρριψοκινδύνευον, καὶ τῆς ἀσελγείας, ὑφ' ἧς ἀεί ποτε κακῶς ἀπαλλάττουσιν, ἄδην ἐνεφοροῦντο, τῇ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιεικείᾳ ἀποχρώμενοι. ὁ δὲ Οὐεσπασιανὸς μετὰ ταῦτα ἐς τὴν Ῥώμην ἐληλύθει, καὶ Μουκιανῷ μὲν ἄλλοις τε τῶν πρώτων ἐν τῷ Βρεντεσίῳ ἐνέτυχε, Δομιτιανῷ δὲ ἐν † Βενουέντῳ. ὑπὸ γὰρ τοῦ συνειδότος ὧν τε ἐφρόνει καὶ ὧν ἐπεποιήκει, οὔτε ἐθάρσει, καὶ προσέτι καὶ μωρίας ἔστιν ὅτε προσεποιεῖτο. ἐν γοῦν τῷ Ἀλβανῷ χωρίῳ τὰ πλεῖστα διάγων, ἄλλα τε πολλὰ καὶ γελοῖα ἔπραττε, καὶ τὰς μυίας γραφείοις κατεκέντει. τοῦτο γὰρ εἰ καὶ ἀνάξιον τοῦ τῆς ἱστορίας ὄγκου ἐστίν, ἀλλ' ὅτι γε ἱκανῶς τὸν τρόπον αὐτοῦ ἐνδείκνυται, ἀναγκαίως ἔγραψα· καὶ μάλιστ' ὅτι καὶ μοναρχήσας ὁμοίως αὐτὸ ἐποίει. ὅθεν οὐκ ἀχαρίτως τις εἶπε πρὸς τὸν ἐρωτῶντα, τί πράττει Δομιτιανός; ὅτι * διάγει τι, καὶ οὐδὲ μυῖα αὐτῷ παρακάθηται. ὁ δὲ Οὐεσπασιανὸς ἐκείνου μὲν ἐπαπείου τὸ φρόνημα, τοὺς δὲ ἄλλους πάντας οὐχ ὡς αὐτοκράτωρ, ἀλλ' ὡς ἰδιώτης, μνήμῃ τῆς προτέρας αὐτοῦ τύχης ἐδεξιοῦτο. τόν τε νεὼν τὸν ἐν Καπιτωλίῳ εὐθὺς οἰκοδομεῖν ἤρξατο, αὐτός τι τοῦ χοῦ πρῶτος ἐκφορήσας, καὶ δηλονότι καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐπιφανεστάτοις † τὰ αὐτὰ τοῦτο ποιῆσαι κελεύσας, ἵνα καὶ τῷ λοιπῷ πλήθει ἀπαραίτητον τὸ διακόνημα γένηται. μεγαλοπρεπέστατα δ' ἀεί ποτε ἐς τὸ κοινὸν ὅσα ἐχρῆν ἀναλώσας, καὶ τὰς πανηγύρεις πολυτελέστατα διαθεὶς, εὐτελέστατα † διῆγε, καὶ οὐδὲν ἔξω τῶν πάνυ ἀναγκαίων ἐδαπάνα. καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' ἐν τοῖς καπηλείοις ἑφθόν τι πλὴν ὀσπρίων πιπράσκεσθαι ἐπέτρεπε. κἀκ τούτου καὶ τὰ μάλιστα διέδειξεν, ὅτι τὰς

‡ οὐδενὸς

† Βενεβέντῳ

* ἰδιάζει τι, θ

† τὸ αὐτὸ τοῦτο

‡ Leuncl. τίμια διῆγε, θ. ἐδίδου

A humanisq; reb[9] pecuniã fecerit. Multa enim vectigalia, quæ iã solui desierant, renouauit; auxitq; multa ex iis, quæ obtinebãt: idque in cæteris prouinciis subditis imperio Romano, ac postea in vrbe, fecit. Hanc ob causam Alexandrini multa conuitia in eum iactabant, dicebantq; præter cætera, eum sex obolos exigere. Quamobrẽ Vespasianus, vir alioqui mitissimus, tãta ira cõmotus est, vt viritim sex obolos persolui iusserit, statueritq; suppliciũ de iis B capere. Quorum pœnã quũ Titus deprecaretur, eis nihilo magis pepercit. Neque vero Alexandrini ob eam causam desistebant. Nam ita apud Titum frequentes exclamauere in publico conuentu, Ignoscimus ei, inquiunt.[a] non enim nouit imperare. Ita hi maledicẽdi libidinem suã, qua semper laborarunt, abũde explebãt, abusi imperatoris comitate. Vespasianus post hæc Romam venit. Huic Mucianus cum viris primariis Brundusium processit obuiam. Domitianum Beneuenti conuenit. C qui conscientia mentis & rerum ante gestarum ita diffidebat, vt interdum simularet stultitiam. Nam quum magnam vitæ partem degeret in Albano, faceretq; multa ridicule, tum muscas stilo transfigebat. Quod etsi indignum est grauitate historiæ, tamen quod abunde eius mores ostẽdit, necessario scribendum putaui: potissimum, quũ factus imperator, idẽ fecerit. Ex quo facete responsum est à quodã interroganti, quid ageret Domitianus; Solus, inquit, est. ne musca quidem cum eo. D Vespasianus vt deprimebat huius [b] superbiã, ita cæteros omnes, non vt imperator, sed vt priuatus, memorque pristinæ fortunę, excipiebat.[c] Templum in Capitolio statim ædificare cœpit, primusque inde terram extulit, iussitque cæteris illustrissimis & clarissimis viris, vt idem facerent, quo minus cætera multitudo operam suam denegare posset.[d] Quumque sumptus publicos, qui necessarii erant, magnificentissimos semper faceret, publicosque conuentus sumptuosos præsta- E ret, in cæteris rebus [ob eas causas] parcissimus erat, nihilq; impendebat, nisi necessario: ita vt nihil cocti in popinis, præter legumina, vendi pateretur. Qua ex re perspicuum esse cœpit, cum tam magnam

a Non etiam nouit agere Cæsarem. Ita tunc temere periculo se mas exponebant, & maledicendi libidinem suam propter quam semper ad extremum male multantur, abunde explebant, imperatoris abusi clementia.

b spiritus elatos

c Templum Iouis Capitolinum

d Quumque semper ad publica magnificentissime, quidquid opus esset, expenderet, ludosque sumtibus maximis faceret: in ceteris tenuiter admodum victitabat, nihilque

magnam pecuniam non ad suas voluptates, sed ad vsus publicos collegisse. Porro Vespasian^9 ita vitam instituerat. Raro habitabat in palatio, in hortis autẽ Sallustianis plurimum erat, eoq; recipiebat quencunque, non solum senatorii, sed etiã cuiusuis ordinis. Ante lucem, quũ etiã adhuc esset in lecto, colloquebatur cũ iis, qui sibi valde erant familiares, eumq; cęteri in viis salutabant. Portę regiarũ interdiu semper apertæ, ac omni custodia destitutæ erant. Veniebat in senatũ semper, & cũ patribus communicabat omnia: sæpe etiã ius reddebat in foro. [a] Quod si forte de quibusdam rebus nõ posset cognoscere propter senectutẽ, aut siquid absens scripserat ad senatũ, ea filiis, vt in senatu legerent, plurimũ iubebat. Neq; vero in hac re solũ senatum affecit honore, sed etiam quod ex eo ordine frequentes & quotidianos conuiuas acciperet: ipse quoque crebro apud amicos & familiares suos cœnabat. In summa, quod ad curam reipublicæ pertinet, imperator habebatur: in cæteris rebus æquabili iure cum reliquis viuebat. Nec enim tantum iocabatur populariter, verũ etiam iocose ludi se libenter patiebatur. [b] Quumq; scripta quædam in principes, sine nomine (vt assolet) atque in cõtumeliam eius proponerentur, ipse contra nihil cõmotus, ea, quę cõducerẽt, proponebat. Quũ autẽ Phœbus ad eum venisset purgandi sui causa in eo, quod Neronis tẽporibus in Græcia, atque in theatro, quum Vespasianus videns imperatorem contra decorum facere, frontem contraxisset, iratus iusserat eũ abire; dein rogãti quò iuberet, respondisset, In malam crucem: defendenti se Phœbo in hac causa, non modo nullũ damnum attulit, sed neq; aliud, quam hoc ipsum, respondit; Abi in malam crucem. Vologæsum, qui ad se scripserat his verbis, Rex regũ Arsaces Flauio Vespasiano salutem: ne reprehendit quidem sed ei iisdem verbis, non adscriptis imperatoriis nominibus, respondit. Quum autem Heluidius Priscus, Thraseę gener, ac in præceptis Stoicorum ab ineunte ætate versatus, Thraseæ loquendi libertatem imitaretur, quãuis minus opportunis temporibus, ac tunc quum esset prætor, nihil faceret in honorem imperatoris, sed ei semper malediceret, atque ob eam causam captus à tribunis plebis, lictoribus traditus esset: confusus Vespasianus fleuit, éque senatu exiit, hoc vnum

[a] Quæ ipse præ senectute legere non poterat, aut quæ perscribebat absens ad senatum, per filios suos plerumque recitari iubebat, in hoc quoque senatus honorem deferens. Cõuiuas ẽt mẽsa quũ è senatoribus, tum aliis cottidie multos adhibebat ipse

[b] Si libelli quidam, vt fieri solet, absque auctoris nomine proponerentur aduersus imperatores, qui ad contumeliam eius tẽderẽt, ipse

A συλλογὰς τῶν χρημάτων οὐκ εἰς τὰς ἑαυτοῦ ἡδονάς, ἀλλ' ἐς τὰς τοῦ δήμου χρείας ἐποιεῖτο. κατεστάθη δὲ τοῦ βίου τοιᾶδε ἔχεντο· ὀλίγα μὲν ἐν τῷ παλατίῳ ᾤκει, τὸ δὲ δὴ πλεῖστον ἐν τοῖς κήποις τοῖς καλουμένοις Σαλλουστείοις διετέλει· κἀνταῦθα τὸν βουλόμενον οὐχ ὅτι τῶν βουλευτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων, ἐσεδέχετο. καὶ τοῖς πάνυ φίλοις καὶ πρὸ τῆς ἕω ἔτι τε τῇ εὐνῇ κείμενος συνεγίνετο, καὶ ἕτεροι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτὸν ἠσπάζοντο. αἵ τε θύραι τῶν βασιλείων ἀνεῳγμέναι διὰ πάσης τῆς B ἡμέρας ἦσαν, καὶ φρουρὸς οὐδεὶς ἐν αὐταῖς ἐγκαθειστήκει. ἔς τε τὸ συνέδριον διὰ παντὸς ἐφοίτα, καὶ περὶ πάντων αὐτοῖς ἐπεκοίνου, καὶ † τῇ ἀγορᾷ πολλάκις ἐδίκαζεν. [† ἐν τῇ] ὅσα τε μὴ ἐδύνατο αὐτὸς ὑπὸ τοῦ γήρως ἀναλέγεσθαι, ἢ καὶ ὅσα ἀπὼν ἐπέστελλε τῇ βουλῇ, διὰ τῶν υἱέων αὐτοῦ ὡς τὸ πολὺ ἐκέλευεν ἀναγινώσκεσθαι, τιμῶν καὶ τούτῳ αὐτήν. συσσίτους τε ἔκ τε αὐτῶν ἐκείνων καὶ C ἐκ τῶν ἄλλων καθ' ἑκάστην ἡμέραν συχνοὺς ἐποιεῖτο, καὶ πολλάκις καὶ αὐτὸς παρὰ τοῖς πάνυ φίλοις ἐδείπνει. τό, τε σύμπαν, τῇ προνοίᾳ τῶν κοινῶν, αὐτοκράτωρ ἐνομίζετο. ἐς δὲ δὴ τἆλλα πάντα κοινὸς καὶ ἰσοδίαιτος σφίσιν ἦν. καὶ γὰρ ἔσκωπτε δημοτικῶς, καὶ ἀντεσκώπτετο ἡδέως· εἴ τε τινὰ γράμματα, οἷα εἴωθεν, ἀνώνυμα εἰς τοὺς αὐτοκράτορας προπηλακισμὸν αὐτοῦ φέροντα D ἐξετέθη ποτέ, ἀντεξετίθει τὰ προσφορα, μηδὲν ταραττόμενος. τοῦ τε Φοίβου προσελθόντος αὐτῷ καὶ ἀπολογουμένου, ὅτι ἐπὶ τοῦ Νέρωνος ἐσκυθρωπακότα ποτὲ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θεάτρου ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἐφ' οἷς ἀσχημονοῦντα ἑώρα τὸν αὐτοκράτορα, ἐκέλευσε πρὸς ὀργὴν ἀπελθεῖν· τοῦ δ' ἐρομένου, Ὅποι; Ἐς κόρακας, εἰπεῖν. ὑπὲρ τούτου οὖν ἀπολογουμένου τοῦ Φοίβου, οὔτε τι κακὸν αὐτὸν εἰργάσατο, οὔτε ἀπεκρίνατο αὐτῷ ἄλλο οὐδέν, πλὴν E αὐτὸ τοῦτο ὅτι, Ἐς κόρακας ἄπελθε. τοῦ δ' Οὐολογαίσου ἐπιστείλαντος αὐτῷ οὕτως, Βασιλεὺς βασιλέων Ἀρσάκης Φλαβίῳ Οὐεσπασιανῷ χαίρειν, οὔτε τι αὐτὸν ᾐτιάσατο, καὶ ἀντέγραψε τὸν αὐτὸν τρόπον, μηδὲν τῶν τῆς ἀρχῆς ὀνομάτων προσθείς. ἐπεὶ δ' Πρίσκος Ἑλουίδιος ὁ τοῦ Θρασέου γαμβρός, τοῖς τε Στωϊκοῖς δόγμασιν ἐντραφείς, καὶ τὴν τοῦ Θρασέου παρρησίαν οὐ σὺν καιρῷ μιμούμενος, στρατηγῶν δ' τηνικαῦτα, οὔτε τι πρὸς τιμὴν αὐτοκράτορος ἔδρα, καὶ προσέτι καὶ βλασφημῶν αὐτὸν οὐκ ἐπαύετο· καὶ ποτε διὰ τοῦτο οἱ δήμαρχοι συλλαβόντες αὐτόν, τοῖς ὑπηρέταις παρέδοσαν· συνεχύθη τε ὁ Οὐεσπασιανός, καὶ δακρύσας ἐκ τοῦ βουλευτηρίου ἐξῆλθε· τοσοῦτον μόνον

εἰπὼν

εἰπὼν ὅτι, Ἐμὲ μὲν υἱὸς διαδέξεται, ἢ οὐδεὶς ἄλλος. ὡς δὲ οὖν καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐκ τῶν στωϊκῶν καλουμένων λόγων προαχθέντες, μεθ' ὧν καὶ Δημήτριος ὁ κυνικὸς, συχνὰ καὶ οὐκ ἐπιτήδεια τοῖς παροῦσι δημοσίᾳ, τῷ τῆς φιλοσοφίας προσχήματι καταχρώμενοι, διελέγοντο, κἀκ τούτου καὶ ὑποδιέφθειρόν τινας, ἔπεισεν ὁ Μουκιανὸς τὸν Οὐεσπασιανὸν πάντας τοὺς τοιούτους ἐκ τῆς πόλεως ἐκβαλεῖν, † εἰπὼν ὀργῇ μᾶλλον ἢ φιλολογίᾳ τινὶ πολλὰ † κατ' αὐτῶν. καὶ πάντας αὐτίκα τοὺς φιλοσόφους ὁ Οὐεσπασιανὸς, πλὴν τοῦ Μουσωνίου, ἐκ τῆς Ῥώμης ἐξέβαλε· τὸν δὲ δὴ Δημήτριον καὶ τὸν Ὁστίλιον καὶ ἐς νήσους κατέκλεισε· καὶ ὁ μὲν Ὁστίλιος, εἰ καὶ τὰ μάλιστα μὴ ἐπαύσατο περὶ τῆς φυγῆς ἀκούσας, (ἔτυχε γὰρ διαλεγόμενός τινι) ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείω κατὰ τῆς μοναρχίας κατέδραμεν, ὅμως παραχρῆμα μετέστη· τῷ δὲ Δημητρίῳ μηδ' ὡς ὑπείκοντι, ἐκέλευσεν ὁ Οὐεσπασιανὸς λεχθῆναι, ὅτι Σὺ μὲν πάντα ποιεῖς ἵνα σε ἀποκτείνω, ἐγὼ δὲ κύνα ὑλακτοῦντα οὐ φονεύω. τότε δὲ καὶ Καινὶς ἡ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ παλλακὴ μετήλλαξεν. ἐμνημόνευσα δὲ αὐτῆς ὅτι τε πιστοτάτη ἦν, καὶ ὅτι μνήμης ἄριστα ἐπεφύκει· πρὸς γοῦν τὴν δέσποιναν τὴν Ἀντωνίαν τὴν τοῦ Κλαυδίου μητέρα κρύφα τι δι' αὐτῆς τῷ Τιβερίῳ περὶ τοῦ † Σιανοῦ γράψασαν, καὶ αὐτὸ ἀπαλειφθῆναι εὐθὺς, ὅπως μηδεὶς αὐτοῦ ἔλεγχος ὑπολειφθῇ, κελεύσασαν· Μάτην, ὦ δέσποινα, ἔφη, τοῦτο προσέταξας. πάντα γὰρ καὶ ταῦτα καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ὑπαγορεύεις μοι, ἔν τε τῇ ψυχῇ ἀεὶ φέρω, καὶ οὐδέ ποτε ἐξαλειφθῆναι δύναται. τοῦτό τε οὖν αὐτῆς ἐθαύμασα, καὶ προσέτι ὅτι καὶ ὁ Οὐεσπασιανὸς αὐτῇ ὑπερέχαιρε. πλεῖστόν τε διὰ τοῦτο ἴσχυσε, καὶ πλοῦτον ἀμύθητον ἤθροισεν, ὥστε καὶ νομισθῆναι, ὅτι δι' αὐτῆς ἐκείνης ἐχρηματίζετο. πάμπολλα γὰρ παρὰ πολλῶν ἐλάμβανε, τοῖς μὲν ἀρχὰς, τοῖς δὲ ἐπιτροπείας, στρατείας, ἱερωσύνας· ἤδη δέ ποτε καὶ ἀποφάσεις αὐτοῦ τι πιπράσκουσα. ἀπέκτεινε μὲν γὰρ ὁ Οὐεσπασιανὸς χρημάτων ἕνεκα οὐδένα, ἔσωσε δὲ πολλοὺς τῶν διδόντων· καὶ ἡ μὲν λαμβάνουσα ἐκείνη ἦν, ὑπωπτεύετο δὲ ὁ Οὐεσπασιανὸς ἑκὼν αὐτῇ ἐπιτρέπειν τοῦτο ποιεῖν, ἐκ τῶν ἄλλων ὧν † ἔπραττεν, ὧν ὀλίγα δείγματος ἕνεκα διηγήσομαι. ἀνδριάντα γὰρ πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδων στῆσαί οἱ ψηφισαμένων τινῶν, προσέτεινε τὴν χεῖρα καὶ ἔφη, Δότε μοι τὸ ἀργύριον· ἡ γὰρ βάσις αὐτοῦ αὕτη ἐστί. καὶ πρὸς τὸν Τίτον ἀγανακτοῦντα τῷ τοῦ οὔρου τέλει, ὃ καὶ αὐτὸ μετὰ τῶν ἄλλων κατεδείχθη, εἶπε λαβὼν ἐξ αὐτοῦ χρυσοῦς πεποιημένους, καὶ δείξας αὐτῷ, Ἰδοὺ τέκνον, εἴ τι ὄζουσιν. ἐπὶ δὲ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ ἕκτον καὶ ἐπὶ τοῦ Τίτου τέταρτον ἀρχόντων,

† Leuncl. ἀπιόντας

† κατ' αὐτοῦ

† Σκιανοῦ

† ἔπραττεν,

A inquiens; Aut mihi filius [meus] succedet, aut nemo. Sed quum alii multi excitati ex Stoica disciplina, in quorum numero fuit Demetrius Cynicus, [a] multa ignominiosa publice prætextu philosophiæ dissererent, atque ita multos occulte in varias sententias traherent: Mucianus Vespasiano persuasit, vt omnes, qui essent eius sectæ, ex vrbe expelleret; [b] dixitque in eos multa, ira magis incitatus, quam studio doctrinæ. Itaque Vespasianus statim philosophos omnes, B præter Musonium, Roma expulit: Demetrium vero, & Hostilium, in insulas relegauit. Hic Hostilius, quum de suo exilio intelligeret, ac tum forte cum alio dissereret, magisque contra regnum loqueretur; tamen subito sententiam mutauit. Demetrio vero, nondum quiescenti, Vespasianus mandari iussit his verbis; Tu quidem nihil prætermittis, vt ego te interfici iubeam; ego tamen canem latrantem non occido. Per id tempus mortem obiit Cænis, [c] pellex Vespasiani; C cuius propterea mentionem feci, quod maxima fide, & excellenti memoria fuit. Hæc enim heræ suæ Antoniæ, matri Claudii, quæ ad Tiberium per eam nonnihil de Seiano scripserat, iusseratque vt id, [d] ne quis forte deprehenderet, statim deleret; Frustra, (inquit) domina, iussisti. hæc enim, atque cætera omnia, quæ mihi imperas, ita semper in memoria habeo, vt ex ea deleri non possint. Id igitur in ea admiratus sum, tum etiã, quod Vespasianus valde delectabatur eius con- D suetudine: cuius etiam causa magnam potentiam assequutus est, ac per eam opes innumerabiles, vt creditum est, comparauit. Hæc enim multa accipiebat à multis, quum magistratus, procurationesque prouinciarum, & [e] officia militum, ac sacerdotia, ipsa quoque responsa principis nonnullis venderet. Vespasianus quidem neminem occidi iussit pecuniæ causa, sed plerosque, quod pecuniam darent, incolumes seruauit. Quas omnes quum Cænis caperet, id fieri de E voluntate Vespasiani suspicio erat ex cæteris, quæ gerebat: quorum pauca exempli causa ponam. Quum aliquot homines statuissent ei ponere statuam pretio decies sestertium, porrecta manu; Vos vero (inquit) mihi argentum date. [f] hoc enim eius fundamentum est. Præterea Tito grauiter ferenti propter vectigal, quod ex lotio atque aliis rebus capiebat, aureos ex eo vectigali quæsitos ostendit, dixitque; Vide, fili, num oleant. Vespasiano sextũ, & Tito quartũ cõsulib°,

a multa præsenti rerum statui parũ conuenientia publice

b Velut qui magis iracũdia incitati, quam doctrinæ studio, contra Vespasianũ multa dixissent.

c concubinã

d ne quod indicium relinqueretur,

e expeditiones militares

Ad aureorũ decẽ millia. *Bl.*, viginti-quinque myriades drachm. *Gr.*

f hac enim manu statua basis est.

templum pacis dedicatum est, & colossus sacra via collocatus, quem ferũt fuisse altum pedes centum: imago Neronis erat, vel Titi, vt ab aliis traditũ est. Caedes belluarum Vespasianus fecit in theatris, ludis autem gladiatoriis non magnopere delectabatur. quanquam Titus [a] ludis Iuuenalibus, qui in patria eius facti erant, armis certauit cum Alieno, videlicet ficto certamine. Parthis bellum cum quibusdam populis gerentibus, opemque ab eo postulantibus, auxilia non misit; negauitque conuenire sibi curam rerum alienarum. Per id tempus Berenice maxime florebat, ob eamque causam cum Agrippa fratre Romam venit. Is praetoriis honorib. auctus est. ipsa habitauit in palatio, cœpitque cum Tito coire. spes erat, eam Tito nuptum iri. iam enim omnia, ita vt si esset vxor, gerebat. sed Titus, quum intelligeret, populum Romanum id moleste ferre, [b] eam repudiauit; praesertim quod de iis rebus magni rumores perferrentur. Eodem tempore molesti quidam sophistae clam in vrbem ingressi sunt, ex quibus Diogenes quum prior in theatrum venisset refertum magna hominum multitudine, ac populum vexasset multis contumeliis, virgis caesus est. Post hunc Eras venit, qui ratus nihil sibi grauius euenturum, [c] multo exclamauit insolentius atque impudentius. quamobrem ei caput detruncatum est. Iisdem temporibus in quadam taberna vas plenum vini vsque adeo redundauit, vt in viam proflueret. Itemque Sabinus ille Gallus, qui se Caesarem [d] esse dixerat, atque quum ad arma venisset, victusque esset, in monumentum se abdiderat, agnitus & Romam adductus est, cum eoque occisa est Peponila vxor, quae eum incolumem seruauerat: quanuis ea Vespasiano filios suos proposuerit, dixeritque ad captandam misericordiam; Ego, Caesar, hos in monumento peperi, aluiq;, vt plures tibi supplices essemus. Qua oratione, etsi ei, caeterisque, qui aderant, exciuit lacrimas; [e] tamẽ ipse eis non pepercit. Dũ haec gererentur, [f] Alienus & Marcellus contra Vespasianũ coniurant, quos ipse sibi amicissimos esse arbitrabatur, [g] summisq; auxerat honoribus: neque tamẽ ab iis interficitur: idque propterea, q; patefacta coniuratione Alienus in palatio, statim vt surrexitẽ cõuiuio, iussu Titi occisus est, nequid [h] noctu moliret. iã enim magnũ numerũ militũ cõparauerat. Marcellus autẽ [i] dãnatus in sena-

Marginalia: a ludis iuuenum, — b eã dimisit. Nã & aliaqui multa spargebãtur, & professores quidam Cynici tunc in vrbem irrepserant: ex quibus Diogenes prior in theatrum hominibus refertum ingressus, multis in eos iactatis contumeliis flagris caesus fuit: Heras vero post eum, ratus nihil — c & multos & insolẽtes canum more clamores edidit. — d olim nominauerat, — e nullum tamen misericordiae locum fuit. — f Alienus — g & omni genere honoris abunde prosecutus erat. — h noctu prior moliretur. — i indicatum in senatu, dãnatusque,

A τὸ τῆς εἰρήνης τέμενος καθιερώθη, ὅ, τε κολοσσὸς ὠνομασμένος ἐν τῇ ἱερᾷ ὁδῷ ἱδρύθη. φασὶ δὲ αὐτὸν τό, τε ὕψος ἑκατὸν ποδῶν, καὶ τὸ εἶδος, οἱ μὲν τὸ τοῦ Νέρωνος, οἱ δὲ τὸ τοῦ Τίτου ἔχειν. σφαγὰς δὲ ὁ Οὐεσπασιανὸς θηρίων μὲν ἐποιεῖτο ἐν τοῖς θεάτροις, μονομαχίαις δὲ ἀνδρῶν οὐ πάνυ τι ἔχαιρε, καίτοι τοῦ Τίτου ἐν ταῖς τῶν νεανίσκων παιδιαῖς ταῖς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ τελουμέναις σκιαμαχήσαντός ποτε πρὸς τὸν † Ἀλιῶνα ὅπλοις. τοῖς δὲ † Πάρθοις πολεμηθεῖσι πρός τινας, καὶ τῆς παρ' B αὐτοῦ συμμαχίας δεηθεῖσιν, οὐκ ἐβοήθησεν, εἰπὼν ὅτι οὐ προσήκει αὐτῷ τὰ ἀλλότρια πολυπραγμονεῖν. Βερενίκη δὲ ἰσχυρῶς τε ἤνθει, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐς τὴν Ῥώμην μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀγρίππα ἦλθε. καὶ ὁ μὲν στρατηγικῶν τιμῶν ἠξιώθη, ἡ δὲ ἐν τῷ παλατίῳ ᾤκησε, καὶ τῷ Τίτῳ συνεγίγνετο. προσεδόκα δὲ γαμηθήσεσθαι αὐτῷ, καὶ πάντα ἤδη ὡς καὶ γυνὴ αὐτοῦ οὖσα ἐποίει, ὥστ' ἐκεῖνον δυσχεραίνοντας τοὺς Ῥωμαίους ἐπὶ τούτοις ᾐσθημένον, ἀποπέμ- C ψασθαι αὐτήν. ἄλλως τε γὰρ πολλὰ ἐθρυλεῖτο, καί τινες καὶ τότε σοφισταὶ κυνικοὶ ἐς τὸ ἄστυ πως παρεισδύντες, Διογένης μὲν πρότερος ἐς τὸ θέατρον πλῆρες ἀνδρῶν ἐσελθὼν, καὶ πολλὰ αὐτοὺς λοιδορήσας, ἐμαστιγώθη· Ἥρας δὲ μετ' αὐτὸν, ὡς οὐδὲν πλεῖον πεισόμενος, πολλὰ καὶ ἄτοπα κυνηδὸν ἐξέκραγε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη. καθ' ὃν δὴ καιρὸν καὶ ταῦτα ἐγίγνετο· οἶνός τε γὰρ ἐν καπηλείῳ τινὶ τοσοῦτος ὑπὲρ τὸ ἀγγεῖον ὑπερεχύθη, ὥστε καὶ ἐς τὴν ὁδὸν † προσ- D χωρῆσαι. καὶ ὁ Σαβῖνος ἐκεῖνος ὁ Γαλάτης ὁ Καίσαρά ποτε ἑαυτὸν ὀνομάσας, καὶ ἐς ὅπλα χωρήσας, ἡττηθείς τε καὶ ἐς τὸ μνημεῖον καταφυγὼν, ἐφανερώθη τε καὶ ἐς τὴν Ῥώμην ἀνήχθη. συναπέθανε δὲ αὐτῷ καὶ ἡ γυνὴ Πεπονίλα, ἥπερ που καὶ † διεσέσωσο αὐτὸν· καίτοι καὶ τὰ παιδία τῷ Οὐεσπασιανῷ προβαλοῦσα, καὶ ἐλεεινότατον ἐπ' αὐτοῖς λόγον εἰποῦσα ὅτι, Ταῦτα, Καῖσαρ, καὶ ἐγέννησα ἐν τῷ μνημείῳ καὶ ἔθρεψα, ἵνα σε πλείονες ἱκετεύσωμεν. δακρῦσαι μὲν γὰρ αὐτόν, καὶ τοὺς E ἄλλους ἐποίησεν, οὐ μέντοι καὶ ἠλεήθησαν. καὶ τούτῳ ἐπεβουλεύθη μὲν ὑπό τε τοῦ † Ἀλιηνοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ Μαρκέλλου, καίπερ φίλους τε αὐτοὺς ἐν τοῖς μάλιστα νομίζων, καὶ πάσῃ εἰς αὐτοὺς ἀφθονωτάτῃ τιμῇ χρώμενος. οὐ μέντοι καὶ ὑπ' ἐκείνων ἀπέθανε. φωραθέντες γὰρ, Ἀλιηνὸς μὲν αὐτοῦ ἐν τῷ βασιλείῳ ἐξαναστὰς ἐκ τοῦ συσσιτίου, εὐθὺς ἀπεσφάγη, τοῦ Τίτου κελεύσαντος, μὴ καὶ φθάσῃ τι τῆς νυκτὸς νεοχμῶσαι· τῶν γὰρ στρατιωτῶν συχνοὺς προπαρεσκευάκει· ὁ Μάρκελλος δὲ δὴ κριθεὶς ἐν τῷ συνεδρίῳ

Marginalia: † Ἀλιηνὸν — † προχωρῆσαι — † διεσεσώκει — † Ἀλιηνοῦ

ἐθρίῳ καὶ καταδικασθεὶς, ἀπέτεμε τὸν λαιμὸν αὐτὸς ἑαυτοῦ ξυρῷ. οὕτω που τοὺς φύσει κακοὺς οὐδὲ αἱ εὐεργεσίαι νικῶσιν, ὁπότε κἀκεῖνοι τῷ τοσαῦτα εὐεργετηκότι σφᾶς ἐπεβούλευσαν. ταῦτα μὲν οὕτως ἔσχεν. Οὐεσπασιανὸς δὲ, ὡς μὲν ἡ ἀλήθεια ἔχει, νοσήσας οὐ τῇ ποδάγρᾳ τῇ συνήθει, ἀλλὰ πυρετοῖς, μετήλλαξεν ἐν τοῖς ὕδασι τῶν Σαβίνων τοῖς Κυτιλίοις ὠνομασμένοις· ὡς δέ τινες καταψευδόμενοι τοῦ Τίτου, ἄλλοι τε, καὶ Ἀδριανὸς ὁ αὐτοκράτωρ ἐφήμισαν, φάρμακον ἐν συμποσίῳ τινὶ λαβών. B ἐνεγένετο δὲ σημεῖα αὐτῷ φέροντα εἰς τοῦτο, ὅ, τε ἀστὴρ κομήτης ἐπὶ πολὺ φαντασθεὶς, καὶ τὸ μνημεῖον τὸ τοῦ Αὐγούστου αὐτόματον ἀνοιχθέν. τῶν δὲ ἰατρῶν ἐπιτιμώντων αὐτῷ, ὅτι τῇ τε δίαιτῃ τῇ διαίτῃ ὁμοίᾳ νοσῶν ἐχρῆτο, καὶ πάντα τὰ προσήκοντα τῇ ἀρχῇ ἔπραττε, Τὸν αὐτοκράτορα δεῖ, ἔφη, ἑστῶτα ἀποθνήσκειν. καὶ πρὸς τοὺς περὶ τοῦ κομήτου τι διαλαλοῦντας, Οὐκ ἔμοιγε, εἶπεν, ἀλλὰ τῷ τῶν Πάρθων βασιλεῖ προσημαίνει. ἐκεῖνος γὰρ κομᾷ, ἐγὼ δὲ φαλακρός εἰμι. ἐπειδή τε ἐπίστευσεν ὅτι τελευτήσει, ἔφη, Θεὸς ἤδη γίνομαι. C ἔζησε δὲ ἔτη ἐννέα καὶ ἑξήκοντα, καὶ μῆνας ὀκτώ· ἐμονάρχησε δὲ ἔτη δέκα, ἡμερῶν ἓξ δέοντα. κἀκ τούτου συμβαίνει ἐνιαυτόν τε καὶ δύο καὶ εἴκοσιν ἡμέρας ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Νέρωνος μέχρι τῆς τοῦ Οὐεσπασιανοῦ ἀρχῆς διελθεῖν. ἔγραψα δὲ τοῦτο, τοῦ μή τινας ἀπατηθῆναι, τὴν ἐξαρίθμησιν τοῦ χρόνου πρὸς τοὺς τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντας ποιουμένους. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ οὐ διεδέξαντο ἀλλήλους, ἀλλὰ ζῶντός τε καὶ ἔτι ἄρχοντος ἑτέρου, ἕκαστος αὐτῶν ἐπίστευσεν αὐτοκράτωρ, ἀφ' οὗ γε καὶ ἐς τοῦτο παρέκυψεν, D εἶναι. δεῖ δὴ οὐ πάσας σφῶν τὰς ἡμέρας, ὡς καὶ ἐφεξῆς ἀλλήλαις ἐκ διαδοχῆς γινομένας ἀριθμεῖν, ἀλλ' ἐφάπαξ πρὸς τὴν ἀκρίβειαν τοῦ χρόνου, καθάπερ εἴρηταί μοι, λογίζεσθαι.

Ὁ δὲ δὴ Τίτος οὐδὲν οὔτε φονικὸν, οὔτε ἐρωτικὸν μοναρχήσας ἔπραξεν, ἀλλὰ χρηστὸς, καίπερ ἐπιβουλευθεὶς, καὶ σώφρων, καίτοι καὶ τῆς † Βερενίκης ἐς Ῥώμην αὖθις ἐλθούσης, ἐγένετο. τάχα μὲν γὰρ καὶ μετεβάλετο. E οὐ γὰρ ὁμοίως ἄλλοι τε τινὲς παραδυναστεύουσι, καὶ αὐτοὶ αὐταρχοῦσιν· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἀφροντιστοῦντες τῆς τοῦ κράτους δόξης, τῇ τε ἐξουσίᾳ αὐτοῦ ἀπλήστως ἀποχρῶνται, καὶ πολλὰ ἐπί τε φθόνῳ καὶ διαβολῇ αὐτοῦ ποιοῦσιν· οἱ δὲ, ἐπ' αὐτοὺς πάντα ἀνακείμενα εἰδότες, προσποιοῦνταί τι καὶ τῆς εὐδοξίας· ὥσπερ που καὶ ὁ Τίτος πρός τινα, ὃν πρότερον ἐσπουδάκει, εἶπεν ὅτι, Οὐχ ὅμοιόν ἐστιν ἑτέρου τι δεῖσθαι, καὶ αὐτὸν δικάζειν· οὐδὲ παρ' ἄλλου τι αἰτεῖν, καὶ αὐτὸν διδόναι τινί. ἤδη δὲ καὶ [ὅτι] ἐπὶ βραχύ-

tu, guttur sibi nouacula præcidit. Adeo homines malo ingenio præditi, nullis beneficiis vincuntur: quando isti parauere insidias ei, à quo tot beneficia acceperant. [a] Quæ quũ ita sint, constat Vespasianum morbo, non quidẽ podagra, qua laborare consueuerat, sed febribus extinctum esse in aquis Sabinis, quę Cutiliæ appellantur. [b] Alii Titum falso criminantur, præsertim Adrianus: dicuntq; eum veneno in cõuiuio sublatũ esse. Plane prodigia, quæ eo ptinebant, pręcessere. nã cometes diu visus fuit, & monumentum Augusti sua sponte apertũ est. Quũ autẽ increparetur à medicis, q̃ morbo correptus, nihil de quotidiana victus ratione immutaret, faceretq; omnia, quæ ad principatũ spectarẽt, respõdit; Imperatorẽ stãtem mori oportere. Iis vero, qui de comete nescio quid inter se colloquebãtur; Non mihi, inquit, sed regi Parthorum mortẽ portendit. ille enim comatus est, ego caluus sum. Posteaquã autẽ credidit se moriturum; [c] Ego (inquit) deus efficiar. Vixit annos LXIX, menses VIII. regnauit annos X, sex diebus exceptis. Ex quo fit, vt à morte Neronis, vsq; ad principatum Vespasiani, annus vnus intercedat, diesq; viginti duo. Quod idcirco scribendum putaui, ne errore ducerentur ii, qui numerum tẽporis ad eos, qui principatũ obtinuerunt, referrent. Non enim sibi successere inuicem, sed viuo adhuc, & regnãte altero, quisq; eorũ imperatorẽ se tũ esse credidit, [d] quũ primũ imperium quodammodo accepit. Itaq; dies eorũ non ex successione mutua numerãdi sunt, sed accurata exactaque ratione temporis, vt à me dictum est.

Tit⁹, ex quo tẽpore principatũ sol⁹ obtinuit, nec cædes fecit, nec amorib⁹ inseruiuit; sed cõmis, quãuis insidiis peteretur, & cõtinẽs, Berenice licet in vrbẽ reuersa, fuit. adeo mores statim mutauit. Neq; .n. eodẽ modo se gerũt ii, [e] q. socii tantũmodo regni sunt, & ii, qui soli regnum tenẽt: propterea, quod illi neglecta gloria principatus, immoderate eius potestate abutuntur, multaque ad inuidiam & calumniam eius faciunt. Qui autem [f] intelligunt omnia ex sese pendere, magnopere existimationi student. Id quod Titus aliquando dixit ei, cuius antea studiosus fuerat: Dissimile est, inquit, egere opera alterius, & iudicem esse; [g] perinde ac postulare ab alio & dare. Perpaucos ad an-

a Et hoc quidem illo modo gerebantur. Vespasianum autẽ reabiecõtias morbo correptum, non quidem

b Vti vero nonnulli, de Tito mẽtientes, quũ alii, tum etiam Hadrianus imperator, rumorem sparserunt, venenum in conuiuio quodam hausit.

c Iam deus, inquit, ero.

d ex quo in sũmum quasi prospectasset imperium.

e qui iuxta principes cũ potentia sũt; & ii, qui

f norunt omnia sibi incumbere.

g nec idem est, ab alio quid petere, ac ipsum quid alicui dare.

a Nam ab initio imperii vixit biennium, ac mēses duos & viginti dies, supra aetatis annum nonum ac trigesimum, & quinq. mēses, & vigintiquinque dies. Et hoc respectu quidam eum parem longaeuo licet Augusto existimāt, quū aiunt, nec Augustum futurum fuisse carū, si minoris tēporis spatio vixisset; nec Titum, si maioris: Augustum quidē, quod quum propter inimicos & seditiones asperior initio fuisset, postea beneficiis tā diuturno tempore clarus esse potuit: Titum vero, quod gesto clementer imperio, in ipso flore laudis & gloriae mortuus sit, quem, si vixisset diutius fortasse maiori praeditum felicitate, quam virtute, paruisset.

b impietatis erga principem

c aut contumeliam inferre mihi potest

d ipsi negotia exhiberent.

* interfectisque centurionibus suis, & tribunis, ad

e & inde versus alteram partē, ad castra, quae illic erāt, appulissent

f misit, eundem circuitū tentaturos, ex quibus

A nos ita principatum tenuit, vt in eo nullum scelus ediderit.[a] Vixit enim in eo duntaxat annos II, menses II, dies XX. ante vero, quā esset imperator, annos XXXIX, menses V, dies XXV. Quamobrem eū pleriq; in hac re ita cū Augusto cōparant, vt negent & illū, si celerius obiisset, & hunc si vixisset diutius, caros vnquam fuisse: propterea, quod Augustus, quum coactus inimicorum multitudine, & seditionibus, principio asper fuisset, postea diu viuens multitudine beneficiorum clarus esse po- B tuit. Titus vero, quod eo tempore, quo comiter regnare coeperat, & ob eam caussam magnam gloriam habebat, mortuus est; quam fortasse amisisset, si vixisset diutius; manifestato, eum feliciorem quam virtuosiorem fuisse. Igitur Titus non modo senatorem, quamdiu principatum tenuit, nullum interfici iussit; sed nec alius quisquam sub eius imperio morte affectus est. De crimine [b] impietatis numquam cognouit, neque permisit aliis, vt cognoscerent. Nemo enim, inquit, iniuria me afficere, [c] aut insequi contumelia potest propterea, quod nihil ago, quod reprehendi mereatur: ea vero, quae falso de me dicuntur, prorsus negligo. porro principes, qui vitam cum morte commutarunt, ipsi se (si vere heroes sunt, aut si quidquam possunt) vlciscentur, siquis eis iniuriam faciat. Multa quoque constituit, ad securitatem & tranquillitatem omniū, propositis edictis, quibus omnia beneficia, quae superiores principes aliquibus dederant, confirmabantur; ne, dum ea quemq; pro se postulare oporteret, [d] molestiam caperent. Delatores quoque ex vrbe expulit. Eodem tempore alterum bellū exstitit in Britānia, quo bello Cnęus Iulius Agricola regionem hostiū vniuersam vastauit, primusq; omniū Romanorum, quod sciamus, Britanniam circūfusam esse mari vndiq; cognouit. Quū enim milites quidā facta seditione,* interfectisque centurionibus tribunisq; suis, ad naues confugissent, atq; inde soluissent; circumnauigarunt eam partem Britanniae, quae spectat ad occidentem solem, vt fluctibus ventoque ferebantur: quumque id fecissent, [e] atq; ad altera castra Romanorum, quae tum ibi erāt, appulissent imprudentes; Agricola & alios [f] misit, qui nauibus eundem cursum tenerēt, ex quibus etiam insulam esse comperit. His rebus gestis in Britannia, Titus imperator decimumquintum appellatus est: Agricola reliquum vitae tempus in ignominia & paupertate transegit: scilicet quod

A τατον, ὥς γε ἐς ἡγεμονίαν εἶπεῖν, ἐπεβίου· ὥστε μηδὲ ὁμαρτίαν τινὰ αὐτῷ ἐπενεχθῆναι. δύο τε γὰρ [αὐτῷ] ἔτη μετὰ τοῦτο, καὶ μῆνας δύο, ἡμέρας τε εἴκοσιν ἔζησεν, [καὶ] ἐπ' ἐννέα καὶ τριάκοντα ἔτεσι, καὶ μησὶ πέντε, καὶ ἡμέραις πέντε καὶ εἴκοσι. καὶ αὐτὸν ἐξίσου κατὰ τοῦτο τῇ τοῦ Αὐγούστου πολυετίᾳ ἄγουσι, λέγοντες ὅτι οὔτ' ἂν ἐκεῖνος ἐφιλήθη ποτέ, εἰ ἐλάττω χρόνον ἐζήκει, οὔτ' ἂν οὗτος, εἰ πλείονα. ὁ μὲν, ὅτι τραχύτερος κατ' ἀρχὰς διά τε τοὺς πο- B λεμίους καὶ διὰ τὰς στάσεις γενόμενος, ἠδυνήθη μετὰ ταῦτα εὐεργεσίαις ἐν τῷ χρόνῳ λαμπρυνθῆναι· ὁ δὲ, ὅτι ἐπιεικῶς ἄρξας ἐν ἀκμῇ τῆς δόξης ἀπέθανε· τάχα ἂν ἐλεγχθεὶς, εἴγε ἐπὶ μακρὸν ἐβεβιώκει, ὅτι εὐτυχίᾳ πλείονι ἢ ἀρετῇ ἐχρήσατο. οὐ μὴν ἀλλ' ὁ Τίτος οὐδένα τῶν βουλευτῶν ἐν τῇ αὐτοῦ ἡγεμονίᾳ ἀπέκτεινεν, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλος τις αὐτῷ ἐπὶ τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς ἐτελεύτησε. τάς τε δίκας τὰς τῆς ἀσεβείας οὔτ' αὐτός ποτε ἐδέξατο, οὔτ' ἄλλοις ἐπέτρεψεν· λέγων ὅτι, C Ἐγὼ μὲν οὐδὲν οὔθ' ὑβρισθῆναι, οὔτε προπηλακισθῆναι δύναμαι. οὔτε γὰρ ἄξιόν τι ἐπηρείας ποιῶ, οὔτε μοι μέλει τῶν † ψευδῶς λεγομένων. οἱ δὲ μετηλλαχότες τῶν αὐτοκρατόρων, αὐτοὶ ἑαυτοῖς, αὐτὰρ ὡς ἀληθῶς ἥρωές τε ὦσι καὶ δύναμίν τινα ἔχωσι, τιμωρήσουσιν, ἄν τι τις αὐτοὺς ἀδικήσῃ. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πρός τε τὸ ἀσφαλὲς καὶ πρὸς τὸ ἄλυπον τῶν ἀνθρώπων κατεστήσατο. καὶ γὰρ γράμματα ἐξέθηκε, βεβαιῶν πάντα τὰ ὑπὸ τῶν προτέρων αὐτοκρατόρων † βεβαιωθέντα τισὶν, ὥστε μὴ καθ' ἑκάστους σφῶν ‡ αἰτοῦντας αὐ- D τὸν πράγματα ἔχειν. τούς τε μηνυτὰς ἐξήλασεν ἐκ τῆς πόλεως. κἀν τούτῳ πολέμου αὖθις ἐν τῇ Βρεττανίᾳ γενομένου, τά τε τῶν ἐκεῖ πολεμίων Γναῖος Ἰούλιος Ἀγρικόλας πάντα κατέδραμε, καὶ πρῶτός γε Ῥωμαίων, ὧν ἡμεῖς ἴσμεν, ἔγνω τοῦθ' ὅτι ἡ Βρεττανία περίρρυτός ἐστι. στρατιῶται γάρ τινες στασιάσαντες, καὶ ἑκατοντάρχους χιλίαρχόν τε φονεύσαντες, ἐς πλοῖα κατέφυγον· καὶ ἐξαναχθέντες περιέπλευσαν τὰ πρὸς ἑ- E σπέραν αὐτῆς, ὥς που τό, τε κῦμα καὶ ὁ ἄνεμος αὐτοὺς ἔφερε· καὶ ἔλαθον ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα πρὸς τὰ στρατόπεδα τὰ ταύτῃ ὄντα προσσχόντες. κἀκ τούτου καὶ ἄλλους ὁ Ἀγρικόλας πειράσοντας τὸν περίπλουν πέμψας, ἔμαθε καὶ παρ' ἐκείνων ὅτι νῆσός ἐστιν. ἐν μὲν τῇ Βρεττανίᾳ ταῦτ' ἐγένετο, καὶ ἀπ' αὐτῶν ὁ μὲν Τίτος αὐτοκράτωρ τὸ πεντεκαιδέκατον ἐπεκλήθη· ὁ δ' Ἀγρικόλας ἔν τε ἀτιμίᾳ τὸ λοιπὸν τοῦ βίου καὶ ἐν ἐνδείᾳ, ἅτε καὶ μείζονα

† Zonar. δεδόντα

‡ αἰτοῦντα

μείζονα ἢ κατὰ στρατηγὸν καταπράξας, ἔζησε· καὶ τέλος ἐσφάγη διὰ ταῦτα ὑπὸ Δομιτιανοῦ, καίπερ τὰς ἐπινικίους τιμὰς παρὰ τοῦ Τίτου λαβών. ἐν δὲ τῇ Καμπανίᾳ φοβερά τινα καὶ θαυμαστὰ συνηνέχθη. πῦρ γὰρ μέγα κατ' αὐτὸ τὸ φθινόπωρον ἐξαπιναίως ἐξήφθη. τὸ γὰρ ὄρος τὸ † Βέσβιον ἔστι μὲν πρὸς τῇ θαλάσσῃ κατὰ Νεάπολιν, ἔχει δὲ πυρὸς πηγὰς ἀφθόνους. καὶ ἦν μέν ποτε πᾶν ὁμοίως ὑψηλόν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ μέσου τὸ πῦρ ἀνέτελλε, (ταύτῃ γὰρ πεπύρωται μόνον) τὰ δὲ ἔξωθεν αὐτοῦ πάντα ἄπυρα καὶ νῦν ἔτι διαμένει. ἐκ δὲ τούτου ἐκείνων μὲν ἀκαύστων ἀεὶ ὄντων, τῶν δὲ ἐν τῷ μέσῳ κραυρουμένων καὶ τεφρουμένων, αἱ πέριξ κορυφαὶ τὸ ἀρχαῖον ὕψος ἐς δεῦρο ἔχουσι· τὸ δὲ ἔμπυρον πᾶν, δαπανηθὲν [ἐν] τῷ χρόνῳ, κοῖλον ἐκ τοῦ συνιζάνειν γέγονεν, ὥστε κυνηγετικῷ τινὶ θεάτρῳ τὸ ὄρος σύμπαν (ὡς μικρὰ μεγάλοις εἰκάσαι) ἐοικέναι. καὶ αὐτοῦ τὰ μὲν ἄκρα, καὶ δένδρα ἢ ἀμπέλους πολλὰς ἔχει, ὁ δὲ δὴ κύκλος αἴθεται τῷ πυρί, καὶ ἀναδίδωσι τῆς μὲν ἡμέρας καπνόν, τῆς δὲ νυκτὸς φλόγα· ὥστε δόξαι πολλὰ ἐν αὐτῷ καὶ παντοδαπὰ θυμιᾶσθαι θυμιάματα. καὶ τοῦτο μὲν οὕτως ἀεί, ποτὲ μὲν ἐπὶ μᾶλλον, ποτὲ δὲ ἐπὶ ἧττον γίγνεται· πολλάκις δὲ καὶ τέφραν ἀναβάλλει, ὅταν ἀθρόον τι ὑφιζήσῃ, καὶ λίθους ἀναπέμπει, ὅταν ὑπὸ πνεύματος ἐκβιασθῇ. ἠχεῖ τε καὶ βοᾷ, ἅτε μὴ συμπεπιλημένας, ἀλλ' ἀραιὰς καὶ λαθραίας τὰς ἀναπνοὰς ἔχων. τοιοῦτον μὲν τὸ † Βέσβιόν ἐστι, καὶ ταῦτα ἐν αὐτῷ κατ' ἔτος ὡς πλήθει γίγνεται. ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα, ὅσα ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ συνηνέχθη, εἰ καὶ μεγάλα παρὰ τὸ καθεστηκὸς τοῖς ἀεὶ ὁρῶσιν αὐτά, ἔδοξε, σμικρὰ ἂν πρὸς τὰ τότε συμβάντα, καὶ τὰ πάντα εἰς ἓν συναχθέντα, νομισθείη. ἐγένοντο γὰρ οὕτως· ἄνδρες πολλοὶ καὶ μεγάλοι πᾶσαν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπερβεβληκότες, οἷοι οἱ γίγαντες γράφονται, τοῦτο μὲν ἐν τῷ ὄρει, τοῦτο δὲ ἐν τῇ περὶ αὐτὸ χώρᾳ ταῖς τε πόλεσι, μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ ἐν τῇ γῇ περινοστοῦντες, καὶ ἐν τῷ ἀέρι διαφοιτῶντες ἐφαντάζοντο. καὶ μετὰ τοῦτο αὐχμοί τε δεινοὶ καὶ σεισμοὶ ἐξαίφνης σφοδροὶ ἐγίνοντο, ὥστε καὶ τὸ πεδίον ἐκεῖνο πᾶν ἀναβράττεσθαι, καὶ τὰ ἄκρα ἀναπηδᾶν. ἠχαί τε, αἱ μὲν ὑπόγειοι, βρονταῖς ἐοικυῖαι, αἱ δὲ ἐπίγειοι, μυκηθμοῖς ὅμοιαι συνέβαινον· καὶ ἥ τε θάλασσα συνέβρεμε, καὶ ὁ οὐρανὸς συνεπήχει, κἀκ τούτου κτύπος τε ἐξαίσιος ἐξαπιναίως, ὡς καὶ τῶν ὀρῶν συμπιπτόντων,

† βισίβιον

† βισίβιόν ἐστι,

A maiora, quam prætori par esset, effecerat: ob easque causas à Domitiano tandem interfectus est, [a] quanuis permissu Titi triumphauisset. Per id tempus accidêre in Campania horribilia quædam, quæ magnam admirationem habent. Nam [b] sub autumni tempus ingens incendium repente excitatum est, [eoque mons * Veseuus conflagrauit.] Veseuus autem mōs mare spectat ad Neapolin, habetque fontes ignis [c] maximos: ac olim quidem ex B omni parte pariter excelsus erat, & tunc ex medio eius ignis extitit. Nam ea parte tantum [d] exustus est: extrinsecus enim intactus [integerq;] permanet ad hæc tempora. ex quo fit, vt quum ignis externas partes non exurat, eaq; q̄ sunt in medio, consumantur igni, rediganturque in cineres; vertices, qui circum sunt, vsque adhuc veterem altitudinem habeant, [e] & quæ pars igni consumpta est, dum in se coit, concaua facta sit; ita vt totus mons (si licet parua cum magnis conferre) formam habeat amphitheatri. C Culmina montis eius multas arbores habent, vitesque: [f] ipse interius circuitu propter ignem decliuis est, vtque fumū interdiu, ita noctu flammam reddit, ita vt in eo suffimenta cuiusuis generis fieri semper videantur. [g] Quod quum ita se habeat, nec semper eodem modo, id magis aliquando, interdum minus facit: ad hæc & cinerem nonnunquam proiicit, quoties simul aliquid sub sidit, emittitque saxa, [h] facto impetu ventorum: tum resonat mugitque, quod D minime densas atque constipatas, sed raras & occultas respirationes habet. Quū igitur [i] Veseuus eiusmodi sit, hæc in eo quotannis fere fieri solent. Quæ quum illis temporibus præter morem euenerint, magnaque adhuc esse videantur iis, qui ea semper inspiciūt: tamē licet omnia simul cum cæteris, quæ tum quoque euenerunt, comparentur, parua habeantur necesse est. [k] Etenim [eo tempore] magnus numerus hominum inusitata magnitudine, quales gigantes fingūtur, in eo- E dem monte, regioneque finitima, ac proximis ciuitatibus, interdiu noctuq; vagari, versariq; in aere visus est. Post hæc consequuta est maxima siccitas, ac repente ita graues terræmotus facti, vt & omnis ea planicies [l] feruida esset, & culmina mōtium subsiderent. Adhæc sonitus tū subterranei tanquā tonitrua, tum super terram mugitibus similes extiterūt. Deinde mare simul fremere, [omne] cælum vna sonare, ingensque & repentinus fragor, quasi montes simul [m] considerent,

a quamuis ei Titus honores triūphales cōcessisset.
b autumni extremo tempore
** Vesuuius*
c perennes.
d flammas concepit, extrinsecus vero intactus ab igne permanet
e quod quidem ignem concepit, dum in se [illegible] absumtum, concauum, subsidendo factum sit.
f ēd ambitum igni expositus est, & interdiu fumum, noctu flammā sic emittit: vt in eo
g Et hoc quidem ita semper, aliquādo intēsius, aliquando remissius, euenit.
h flāte enim vēto impellas:
i Vesuuius
k Ita vero res acta. Viri multi & magni omnem naturā humanā excedentes, quales exprimuntur & pinguntur gigātes, partim in ipso mōte, partim in agro circumiacente, ac in oppidis, interdiu noctuque terrā obire, atque aera permeare visebantur.
l feruore quo dā succenderetur, & summa quaque subsultarent.
m corruerent.

exaudiri. Tum exsilire primum immensi lapides, & ad summos vertices peruenire: deinde magna copia ignis fumiq; ita [a] vt omnem aerē obscuraret, occultaretq; solē non aliter, quā si defecisset. Igitur ex die nox, & tenebrę ex luce factæ erant, putantibus nonnullis gigantes [b] seditionem inter se facere, quod multæ imagines eorū in fumo conspicerentur, quodq; clangor tubarū audiretur. Alii existimabant, aut mundū in chaos redigi, aut igni consumi; ob eamq; caussam properabant alii ex ędibus in vias, alii de viis in ædes confugere, B atq; è mari in cōtinentem, & ex continēti in mare se recipere. Alii conturbati ea, [c] quæ nondū venerant, existimare tutiora rebus præsentibus. [d] Tanta vero erat copia cineris, vt terram mareq;, atque adeo ipsum aerē cōpleret: quæ res multa dāna (vt cuique sors tulit) importauit, nō solum hominibus, [e] prædiisq;, ac pecoribus; sed etiam pisces volucresq; omnes peremit, duasq; integras vrbes, [f] Herculanū & Pōpeios, populo sedēte in theatro, penitus obruit. C Postremo tantus fuit cinis, vt inde peruenerit in Africam, Syriam, & Ægyptū, introieritq; Romā, eiusq; aerē compleuerit, & solē obscurauerit. [g] Id Romæ accidit paucis post diebus, quum omnes ignorarēt id, q̄ factū erat [in Cāpania,] nec quid esset, cōiectura assequi possent. Itaq; ēt ii putare cœperūt, omnia sursum deorsū ferri, solēq; [h] in terrā cadere, ac terrā in cælum conscendere. Quanquā autem hic cinis nō tunc statim [i] attulit grauia incōmoda [populo Romano,] tamen postea morbum pestilentem & grauem immisit. D [k] Insequenti anno Tito ad visendā calamitatē Campaniæ profecto, multa Romę cōflagrauerunt: quod incendiū tamē extiterat ex terra. Nā Serapidis ac Isidis fana, Septa, templū Neptuni, balneū Agrippæ, Pantheon, diribitorium, theatrū Balbi, scena Pompeii, Octauiana ædificia vna cum libris, templū Iouis Capitolini, cū proximis templis igni consumpta sunt. Ita id malum diuinū potius, quā humanū fuit. Licet enim cuilibet ex iis, quæ commemoraui, cætera quæ eo incendio perierunt, coniicere. E [l] Titus ad Campanos misit duos viros consulares qui colonias eo deducerent, iisque grādem pecuniam dedit, atque eam potissimum quam reliquissent ii qui sine hæredibus mortui essent. Ipse nihil à priuatis, aut ciuitatibus,

a Vt omnē aerē obscuraret fueret, & solē totum occultaret tāquā si defecisset.
b contra se insurgere, quod eorum multa simulacra in fumo
c quæ aberāt,
d Simul & hæc fiebant, & ineffabilis copia cineris a ventis egesta, terrā perrexit, & mare, atque aera totum occupauit.
e agris,
f Herculaneum
g Nec mediocris etiam Romæ trepidatio cōplures ad dies accidit, quū
h in terram delapsum extingui,
i eū magnopere nocuit, tamen
k Ignis autē alius supra terram exortus anno insequēti, magnam admodum Romæ partē absumsit interea, dum Titus ad visendum Campaniæ calamitatē profectus abesset. Nam Serapidis
l Ceterum Titus Campanis duos e consularibus instauratores ædificiorum misit, & quum alias tum pecunias dum ab illis relictas donauit, quæ absq; hæredibus decessissent.

ἐξηκούσθη· καὶ ἀνέθορον πρῶτον μὲν λίθοι ὑπερμεγέθεις, ὥστε καὶ ἐς αὐτὰ τὰ ἄκρα ἐξικνεῖσθαι· ἔπειτα πῦρ πολὺ καὶ καπνὸς ἄπλετος, ὥστε πάντα μὲν τὸν ἀέρα συσκιασθῆναι, πάντα δὲ τὸν ἥλιον συγκρυφθῆναι, καθάπερ ἐκλελοιπότα. νύξ τε οὖν † ἡμέρας, καὶ σκότος ἐκ φωτὸς ἐγένετο· καὶ ἐδόκουν † οἱ μὲν τοὺς γίγαντας ἐπανίστασθαι, (πολλὰ γὰρ καὶ τότε εἴδωλα αὐτῶν ἐν τῷ καπνῷ διεφαίνετο, καὶ προσέτι καὶ σαλπίγγων τις βοὴ ἠκούετο) οἱ δὲ καὶ ἐς χάος ἢ καὶ πῦρ τὸν κόσμον πάντα ἀναλίσκεσθαι. καὶ διὰ ταῦτ' ἔφευγον, οἱ μὲν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐς τὰς ὁδούς, οἱ δὲ ἔξωθεν εἴσω, ἔκ τε τῆς θαλάσσης ἐς τὴν γῆν, καὶ ἐξ ἐκείνης ἐς τὴν θάλασσαν· οἱ ἄλλοι τε ταραττόμενοι, καὶ πᾶν τὸ ἀπὸ σφῶν ἀπὸ ἀσφαλέστερον τοῦ παρόντος ἡγούμενοι. ταῦτά τε ἅμα ἐγίγνετο, καὶ τέφρα ἀμύθητος ἐφυσήθη, καὶ τήν τε γῆν τήν τε θάλασσαν καὶ τὸν ἀέρα πάντα κατέσχε. καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, ὥς που καὶ ἔτυχε, καὶ ἀνθρώποις καὶ χώραις καὶ βοσκήμασιν ἐλυμήνατο, τοὺς δὲ ἰχθύας, τά τε ὄρνεα πάντα διέφθειρε· καὶ προσέτι καὶ πόλεις δύο ὅλας, τό, τε Ἡρκουλάνειον καὶ τοὺς † Πομπίους, ἐν θεάτρῳ τοῦ ὁμίλου αὐτῶν καθημένου, κατέχωσε. τοσαύτη γὰρ ἡ πᾶσα κόνις ἐγένετο, ὥστ' ἀπ' αὐτῆς ἦλθε μὲν καὶ ἐς Ἀφρικὴν καὶ Συρίαν καὶ ἐς Αἴγυπτον, ἐσῆλθε δὲ καὶ ἐς τὴν Ῥώμην, καὶ τόν τε ἀέρα τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἐπλήρωσε, καὶ τὸν ἥλιον ἐπεσκίασε. καὶ συνέβη κἀνταῦθα δέος οὐ μικρὸν † ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις, οὔτ' εἰδόσι τοῖς ἀνθρώποις τὸ γεγονός, οὔτ' εἰκάσαι δυναμένοις· ἀλλ' ἐνόμιζον καὶ ἐκεῖνοι πάντα ἄνω τε καὶ κάτω καταστρέφεσθαι, καὶ τὸν μὲν ἥλιον ἐς τὴν γῆν ἀφανίζεσθαι, τὴν δὲ γῆν ἐς τὸν οὐρανὸν ἀνιέναι. ἡ μὲν οὖν τέφρα αὕτη οὐδὲν μέγα τότε κακὸν αὐτοὺς εἰργάσατο· ὕστερον γὰρ νόσον σφίσι λοιμώδη δεινὴν ἐνέβαλε. πῦρ δὲ δὴ ἕτερον ἐπίγειον τῷ ἑξῆς ἔτει πολλὰ πάνυ τῆς Ῥώμης, τοῦ Τίτου πρὸς τὸ πάθημα τὸ ἐν τῇ Καμπανίᾳ γενόμενον ἐκδημήσαντος, ἐπενείματο· καὶ γὰρ τὸ Σεράπειον, καὶ τὸ Ἰσεῖον, τά τε Σέπτα, καὶ τὸ Ποσειδώνιον, τό, τε βαλανεῖον τὸ τοῦ Ἀγρίππου, καὶ τὸ Πάνθεον, τό, τε Διειβιτώριον, καὶ τὸ τοῦ Βάλβου θέατρον, καὶ τὴν τοῦ Πομπηΐου σκηνήν, καὶ τὰ Ὀκταουΐα οἰκήματα καὶ μετὰ τῶν βιβλίων, τόν τε ναὸν τοῦ Διὸς τοῦ † Καπιτωλίου μετὰ τῶν συνναῶν αὐτοῦ κατέκαυσεν. οὕτω τε τὸ κακὸν οὐκ ἀνθρώπινον, ἀλλὰ δαιμόνιον ἐγένετο. πάρεστι γὰρ ἐκ τῶν τούτων ὧν κατέλεξα, πάντι τῳ τεκμήρασθαι καὶ τἄλλα τὰ ἀπολλύμενα. ὁ δ' οὖν Τίτος τοῖς μὲν Καμπανοῖς δύο ἄνδρας ἐκ τῶν ὑπατευκότων οἰκιστὰς ἔπεμψε, καὶ χρήματα ἄλλα τε, καὶ τὰ [χρήματα] τῶν ἄνευ κληρονόμων τεθνηκότων ἐδωρήσατο· αὐτὸς δὲ οὐδὲν οὔτε παρ' ἰδιώτου, οὔτε παρὰ † πόλεως,

† ἐξ ἡμέρας
† ἐδόκει
† Πομπηΐους
† ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας
† Καπιτωλίου
† Blanc. πόλεων

οὔτε

*βασιλέων, οὔτε παρὰ *βασιλέως, καίτοι πολλῶν πολλὰ διδόντων αὐτῷ καὶ ὑπισχνουμένων, ἔλαβεν· † ἀνέσωσέ τι καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων πάντα· καὶ ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις οὐδὲν ἐξαίρετον ἔπραξε, τὸ δὲ δὴ θέατρον τὸ κυνηγετικὸν, τό, τε βαλανεῖον τὸ ἐπώνυμον αὐτοῦ ἱερώσας, πολλὰ καὶ θαυμαστὰ ἐποίησε. γέρανοί τε γὰρ ἀλλήλοις ἐμαχέσαντο, καὶ ἐλέφαντες τέσσαρες· ἄλλα τε ἐς ἐνακισχίλια καὶ βοτὰ καὶ θηρία ἐσφάγη, καὶ αὐτὰ καὶ γυναῖκες οὐ μέντοι ἐπιφανεῖς συγκατειργάσαντο. ἄνδρες τε πολλοὶ μὲν ἐμονομάχησαν, πολλοὶ δὲ καὶ ἀθρόοι ἔν τε πεζομαχίαις καὶ ἐν ναυμαχίαις ἠγωνίσαντο. τὸ γὰρ θέατρον αὐτὸ ἐκεῖνο ὕδατος ἐξαίφνης πληρώσας, εἰσήγαγε μὲν καὶ ἵππους καὶ ταύρους καὶ ἄλλα τινὰ χειροήθη, δεδιδαγμένα πάνθ' ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς, πράττειν καὶ ἐν τῷ ὑγρῷ. εἰσήγαγε δὲ καὶ ἀνθρώπους ἐπὶ πλοίων. καὶ οὗτοι μὲν ἐκεῖ, ὡς οἱ μὲν, Κερκυραῖοι, οἱ δὲ, Κορίνθιοι ὄντες, ἐναυμάχησαν· ἄλλοι δὲ ἔξω ἐν τῷ ἄλσει τῷ τοῦ Γαΐου τοῦ τε Λουκίου, ὅ ποτε ὁ Αὔγουστος ἐπ' αὐτὸ τοῦτ' ὠρύξατο. καὶ γὰρ ἐνταῦθα τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ μονομαχία καὶ θηρίων σφαγὴ, κατοικοδομηθείσης σανίσι τῆς κατὰ πρόσωπον τῶν εἰκόνων λίμνης, καὶ ἰκρία περιλαβούσης· τῇ δὲ δευτέρᾳ, ἱπποδρομία· καὶ τῇ τρίτῃ, ναυμαχία τρισχιλίων ἀνδρῶν· καὶ μετ' αὐτὸ καὶ πεζομαχία ἐγένετο. νικήσαντες γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς Συρακουσίους, (τούτοις γὰρ τοῖς ὀνόμασι χρησάμενοι ἐναυμάχησαν) ἐπεξῆλθον ἐς τὸ νησίδιον, καὶ προσβαλόντες τείχει τινὶ περὶ τὸ μνημεῖον πεποιημένῳ, εἷλον αὐτό. ταῦτα μὲν ἐς ὄψιν ἥκοντα καὶ ἐφ' ἑκατὸν ἡμέρας ἐγένετο· παρέσχε δέ τινα καὶ ἐς ὠφέλειαν φέροντα αὐτοῖς· σφαιρία γὰρ ξύλινα μικρὰ ἄνωθεν ἐς τὸ θέατρον ἐρρίπτει, σύμβολον ἔχοντα, τὸ μὲν ἐδωδίμου τινὸς, τὸ δὲ ἐσθῆτος, τὸ δὲ ἀργυρῶν σκευῶν, ἄλλο χρυσοῦ, ἵππων, ὑποζυγίων, βοσκημάτων, ἀνδραπόδων· ἃ ἁρπάσαντάς τινας ἔδει πρὸς τοὺς δοτῆρας αὐτῶν ἀπενεγκεῖν, καὶ λαβεῖν τὸ ἐπιγεγραμμένον. διατελέσας δὲ ταῦτα, καὶ τῇ γε τελευταίᾳ ἡμέρᾳ καταδακρύσας, ὥστε πάντα τὸν δῆμον ἰδεῖν, οὐδὲν ἔτι μέγα ἔπραξεν, ἀλλὰ τῷ ἐπιγιγνομένῳ ἔτει ἐπί τε τοῦ † Φλαβίου καὶ ἐπὶ τοῦ Πωλίωνος τῶν ὑπάτων, καθιερώσας ὅσα εἴρηται, μετήλλαξεν ἐν τοῖς ὕδασιν, ἐν οἷς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὡς μὲν ἡ φήμη λέγει, πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ, ἄλλως θ' ὅτι καὶ πρότερον ἐπεβεβούλευτο ὑπ' αὐτοῦ· ὡς δέ τινες γράφουσι, νοσήσας. ἔμπνουν † γάρ τοι αὐτὸν ὄντα, καὶ τάχα περιγενέσθαι δυνάμενον, ἐς λάρνακα χιόνος πολλῆς γέμουσαν ὁ Δομιτιανὸς ἐνέβαλεν, ἵνα θᾶττον ἀποθάνῃ ἔτι γοῦν ζῶν-

† Leuncl. ἀνέσωσε δὲ οἷς τι καὶ ἐκ τῶν

† Leuncl. Πλαυτίου

† δ' ἔτι

A aut regibus, quum ei multa darēt ac pollicerentur, accepit: [a] quinetiam e..., quæ adhuc apud se habebat, restituit. Quod pertinet ad cætera, nihil præcipuum gessit: tantum amphitheatrum venationum causa, & balnea suo nomine dedicauit: tum ibi multa eaque admirabilia fecit. Grues enim certauerunt inter se, & quatuor elephanti; ac pecorum ferarumque millia nouem interfecta sunt. † quæ mulieres quoque ignobiles confecerunt. multi obierunt munus gladiatorium. multi B quoque conferti pedestria ac naualia prælia commiserunt. [b] Nam amphitheatro derepente aqua impleto, in ipsum equos taurosque, aliaque mãsueta animalia introduxit, [c] quæ facere didicerant ea quæ in terra consueuerant. In hanc aquam introducti sunt homines in nauibus, qui in Corcyrenses & Corinthios diuisi, prælio nauali certauerunt. Extra hunc locum, pugnatum est ab aliis in [d] horto Caii & Lucii, quem Augustus perfodi ob eandē causam iusserat. Ibi enim primo die [e] bel- C lum nauale, cædesque belluarum facta est; lacu, qua parte statuas spectat, [f] tabulis inædificato, [g] ac fixis vndique trabibus. Postridie eius diei ludi circenses facti sūt. Tertio die nauale prælium factum est, hominum trium millium: post hæc pedestris pugna consequuta est. Nam Athenienses superatis Syracusanis, (his enim nominibus vsi pugnauerunt) [h] quum in paruam insulam descendissent, magno impetu [celeriter] facto, monumentum quod ibi factum erat, inuadunt capiuntque. Fuere D per cētū dies spectacula eius generis. Sed & plebi vtile fuit, quod Titus paruos globos ligneos de superiore loco iaceret in theatrum, [i] in quibus scripta erat nota alicuius esculenti, vestisve aut vasis argentei, aut aurei, equorumque, & iumentorū, & pecudum, ac mancipiorū. Quos globos qui rapuisset, attulissetq; ad dispensatores Titi; quod inscriptum erat, consequebatur. His [k] confectis rebus, postremo die fleuit, inspectante vniuerso populo, nec amplius quicquã magnū gessit: sed insequenti anno, [l] Flauio & Pollione consuli- E bus, dedicatis iis, quæ supra dicta sunt, in iisdem aquis, in quibus pater obierat, mortuus est. Fama est, fratrem ei mortem attulisse; præsertim, [m] quod ei insidias ante parauerat: alii morbo extinctum tradunt. Quum enim adhuc respiraret, possetque forsan conualescere, Domitianus ipsum in arcam plenam niuis coniecit, quo celerius moreretur. Eo quidem certe vi-

a sed omnia de suo restituit, ex iis, quæ suppetebant. Et in ceteris quidem [cōsecrandis] nihil eximiū edidit. At quum arenæ theatrum, & denominatum abs se balneum dedicaret multa eaque

† quæ mulieres quoque, non tamen nobiles, vna confecerunt.

b Nam theatro

c qua condocefacta fuerant eadem in aqua facere omnia, quæ in terra consueuerant. Introduxit & homines in nauibus, qui

d luco

e ludus gladiatorius, cædesque

f asseribus

g & foris ac tabulatis vndique inclusis Postridie

h in paruā insulam exscenderūt, & murum quemdam adorti, qui circum eius loci monumentum ductus erat, ceperunt.

i qui tesserā continebant alicuius

k peractis

l Plautio

m quod insidiis ab eo petitus ante fuerat.

uo Romam † venit, introiitque in castra, ac nomen & potentiam imperatoris accepit, deditque militibus, quantum eis frater dederat. Titus moriens, [a] se vnius tantummodo rei pœnitere dixit; id autē quid esset, nō aperuit, nec quisquam certo nouit, aliud aliis coniicientibus. Constans fama fuit, vt nonnulli tradūt, quod Domitiam vxorem fratris habuisset: alii putant, (quibus ego assentior) [b] quod Domitianum, a quo sibi certo sciebat insidias parari, non interfecisset, sed id ab eo pati maluisset: & quod traderet imperium Romanum tali viro, qualem eum fuisse referemus. Regnauit, vt supra dictum est, annos duos, menses duos, dies viginti.

† eques abiit,

a in vno se tantum deliquisse dixit.

b quod Domitianum manifesto deprehensū in adparatu insidiarū, non interfecisset,

τος αὐτοῦ ἔς τε τὴν Ῥώμην ἀφίππευσε, καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον εἰσῆλθε, τήν τε ἐπίκλησιν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ αὐτοκράτορος ἔλαβε, δοὺς αὐτοῖς ὅσον περ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐδεδώκει. ὁ δ' οὖν Τίτος ἀποψύχων, εἶπε μὲν, ὅτι ἓν μόνον ἐπλημμέλησα· τί δ' ἢ τοῦτο εἴη, οὐ διεσάφησεν, ἀλλ' οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς ἀκριβῶς † αἰέγνω· οἱ μὲν γὰρ τὸ, οἱ δὲ τὸ κατείκασαν. κρατεῖ δ' οὖν, ὡς μέν τινες λέγουσιν, ὅτι τὴν Δομιτίαν τὴν τοῦ ἀδελφοῦ γυναῖκα ἔσχεν· οἱ δ' ἕτεροι, (οἷς ἐγὼ πείθομαι) ὅτι τὸν Δομιτιανὸν σαφῶς ἐπιβουλεύσαντά οἱ λαβὼν, οὐκ ἀπέκτεινεν, ἀλλ' αὐτός τε ὑπ' ἐκείνου παθεῖν τοῦτο μᾶλλον εἵλετο, καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἀνδρὶ τοιούτῳ ἐξέδωκεν, οἷον ἡ διέξοδος τοῦ λόγου δηλώσει. ἦρξε δὲ δύο ἔτη καὶ μῆνας δύο, ἡμέρας τε εἴκοσιν, ὡς παρείρηται.

† L. ἔγνω

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXVII. EXCERPTA PER IO. XIPHILINVM, ET Theodosium.

HÆC INSVNT LIBRO LXVII. Dionis.

TEMPORIS SPATIVM, ANNI XV, quibus hi consules recensentur.

ANNO V.C.		
835	Domitianus Aug. IIII,	& T. Flauius Sabinus.
836	Domitianus Aug. V,	& T. Virginius Rufus II.
837	Domitianus Aug. VI,	& Ap. Iunius Sabinus.
838	Domitianus Aug. VII,	& T. Aurelius Fuluus,
839	Domitianus Aug. VIII,	& Cornelius Dolabella.
840	Domitianus Aug. IX,	& A. Volusius Saturninus.
841	Domitianus Aug. X,	& L Minucius Rufus.
842	T. Aurelius Fuluus II,	& A. Sempronius Atratinus.
843	Domitianus Aug. XI,	& M. Cocceius Nerua II.
844	M. Vlpius Traianus,	& Manius Acilius Glabrio.
845	Domitianus Aug. XII,	& A. Volusius Saturninus II.
846	... Pompeius,	& Cornelius Priscus.
847	L. Nonius Asprenas,	& M. Atricinius.
848	Domitianus Aug. XIII,	& T. Flauius Clemens.
849	C. Fuluius Valens,	& C. Antistius Veter.

DOMI.

ΔΟΜΙΤΙΑΝΟΣ δὲ ἦν A μὲν καὶ θρασὺς καὶ ὀργίλος, ἦν δὲ καὶ ἐπίβουλος καὶ κρυψίνους· ὥστε ἀφ' ἑκατέρων τῶν μὲν τὸ προπετές, τῶν δὲ τὸ δόλιον ἔχων, πολλὰ μὲν ὡς σκηπτὸς ὀξέως ἐμπίπτων τισὶν ἐλυμαίνετο, πολλὰ δὲ καὶ ἐκ παρασκευῆς ἐκακούργει. θεῶν μὲν γὰρ τὴν Ἀθηνᾶν ἐς τὰ μάλιστα ἤγαλλε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰ Παναθήναια μεγάλως ἑώρταζε· καὶ ἐν αὐτοῖς ἀγῶνας καὶ ποιητῶν καὶ λογογράφων μονομάχων τε κατ' ἔτος, ὡς εἰπεῖν, ἐν τῷ Ἀλβανῷ B ἐποίει. τοῦτο γὰρ τὸ χωρίον ὑπὸ τὸ ὄρος τὸ Ἀλβανόν, ἀφ' οὗπερ οὕτως ὠνομάσθη, ὄν, ὥσπερ τινὰ ἀκρόπολιν ἐξείλετο. ἀνθρώπων δὲ ἐφίλησε μὲν ἀληθῶς οὐδένα, πλὴν γυναικῶν τινῶν. ἐπλάττετο δὲ ἀγαπᾶν ἀεί, ὃν ἂν μάλιστα ἀποσφάξαι ἤθελεν. οὕτω γὰρ ἄπιστος καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς χαριζομένους τι, † ἔς τι τὰ δεινότατα ὑπηρετοῦντας αὐτῷ, ἐγένετο, C ὥσθ' ὁπότε τινὲς ἢ χρήματα αὐτῷ πολλὰ πορίσαιεν, ἢ ἀνθρώπους πολλοὺς συκοφαντήσαιεν, πάντως αὐτοὺς ἔφθειρε, καὶ μάλιστα τοὺς δούλους τοὺς κατὰ δεσποτῶν μηνύσαντας. τοιοῦτος δὲ δὴ περὶ πάντας παρ' ὅλην τὴν ἡγεμονίαν γενόμενος, πολὺ καὶ ἑαυτὸν ὑπερεβάλετο ἐν τῇ τῶν τε πατρὸς τοῦ τε ἀδελφοῦ φίλων ἀτιμίᾳ τε καὶ ὀλεθρίᾳ μεταχειρίσει. ἐμίσει τε γὰρ αὐτούς, ὅτι μὴ πάνθ' ὅσα ᾔτει, πολλά τε καὶ οὐ προσήκοντα ὄντα, παρέσχον αὐτῷ, καὶ ὅτι ἐν τιμῇ τινὶ ἐγεγόνεσαν. καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς Ἐαρίνου τινὸς εὐνούχου ἐρῶν, ὅμως, ἐπειδὴ καὶ ὁ Τίτος ἰσχυ- D ρῶς περὶ τὰς ἐκτομίας ἐσπουδάκει, ἀπηγόρευσεν ἐπὶ ἐκείνου ὕβρει, μηδένα ἔτι ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ ἐκτέμνεσθαι. τὸ δ' ὅλον, ἔλεγε τοὺς αὐτοκράτορας τοὺς μὴ πολλοὺς κολάζοντας, οὐκ ἀγαθούς, ἀλλ' εὐτυχεῖς εἶναι. καί τι καὶ σκηνοποιίᾳ τινὶ † ἐοικὼς ἐγένετο· αὐτός τε γὰρ καὶ φιλεῖν τὸν ἀδελφὸν καὶ πενθεῖν προσεποιεῖτο, καὶ τούς τε ἐπαίνους τοὺς ἐπ' αὐτῷ μετὰ δακρύων ἔλεξε, πάντα τὰ ἐναντιώτατα ὧν ἐβούλετο σχηματιζόμενος. ἀμέλει καὶ τὴν ἱπποδρομίαν τὴν τῶν γενεσίων αὐτοῦ κατέλυσε, καὶ οἱ ἄλλοι οὔθ' ὅπως συναχθοιντο, οὔθ' ὅπως συνήδοιντο, E ἀσφαλῶς εἶχον· τὸ μέν, ὅτι τὴν γνώμην αὐτοῦ λυπεῖν, τὸ δέ, ὅτι τὴν προσποίησιν ἐλέγχειν ἔμελλε. τὴν δὲ γυναῖκα τὴν Δομιτίαν ἐβουλεύσατο μὲν σφάξαι ἐπὶ μοιχείᾳ, παρακληθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Οὔρσου, ἀπεπέμψατο, τὸν Πάριν τὸν ὀρχηστὴν ἐν μέσῃ τῇ ὁδῷ δι' αὐτὴν φονεύσας. ἐπεὶ δὲ πολλοὶ καὶ ἄνθεσι καὶ μύροις τὸν τόπον ἐκεῖνον

† ἢ καὶ τοὺς

† ἴσως ἐχρῆτο.

DOMITIANVS homo audax erat, & iracundus; preterea insidiator, & vafer: itaque ex altero temerarius, ex altero fraudulentus erat. Multa enim vastabat, irruens celeriter instar fulminis: contrà multa dāna paratus & præmeditatus inferebat. Mineruam præcipue ex omnibus diis coluit, atq; ob eam causam quinquatria magnifice celebrauit: in quibus certamina poëtarum, oratorum, gladiatorumq; quotannis fere exhibebat in Albano. nam eum locum sub Albano monte, ex quo ita cognominatus est, tanquam arcem aliquam elegerat. Neminem vnquam vere & ex animo dilexit, præter paucas mulieres: quanquam eum se diligere simulabat semper, quem maxime interfectū cupiebat. Adeo vero diffidebat iis, qui aliquid ei gratificabantur, aut obsequebantur in molestissimis atque grauissimis rebus; vt eos, qui maximam ei pecuniam [a] darent, aut qui multos homines calumniarētur, penitus perderet, præsertim seruos, siquid contra dominos detulissen. Quumque se talem erga omnes præstiterit semper in suo principatu, tum vero seipsum in eo longe superauit, [b] quod patrem fratremque, & amicos ignominiose & perdite tractauit. Eos enim oderat propterea, quod ei non concederent omnia, quę postulabat; præstarentque multa, quæ non satis idonea aut recta esse videbantur; & quod antea in aliquo honore fuisset. Quas ob res, etsi Earinum eunuchum amabat, tamen quia Titus exsectos quoq; plurimum dilexerat, vetuit in eius cōtumeliam, ne quis in posterum intra fines imperii Romani castraretur. Omnino dicebat imperatores, à quib. permulti homines non punirentur, fortunatos magis, quā bonos esse. [c] & quasi in scena esset, simulabat se fratrē amare, ac lugere; laudabatq;, non sine lacrimis: quū tamē omnia contra, quā vellet, præ se ferret. Nā circenses ludos, qui natali die illius fiebant, [d] diremit: cæteri, quēamodum condolerent, aut ei cōgratularentur tuto, nesciebant; ne aut ei molestiam afferrent, aut eius dissimulationē * percipere viderentur. Quū aūt de cæde Domitiæ vxoris suæ cōsultaret, ꝑpter admissū adulteriū; [e] capto cōsilio, de sententia Vrsi, eā repudiauit, & ꝑpter eandē etiā Paridē saltatorē in media via occidit: ac postquam accepit eū locum à multis hominibus floribus frondibusque & vn-

[a] parassent, aut qui multos homines essent calumniati,

[b] quod patrem & fratris amicos per ignominiam & cum eorū exitio tractauit.

[c] Quiddam vero scenicis actionibus simile fiebat. Nā simulabat se fratrē

[d] aboleuit:

* prodere

[e] rogatus ab Vrso eā dimisit, Paride histrione propter eā in media via occiso. Quūque multi floribus & vnguentis eius locū honorarent, eos

gulris ornari, eos interfici iussit.[a] Quibus A confectis rebus, palã cum fratris sui filia Iulia, tanquã cum vxore, coibat. Multos primarios viros, cõplurib. de causis, morte & exilio de medio sustulit. Sed neque Vestalib. pepercit, in quas animaduertit, quasi cũ viris[b] consuetudinẽ habuissent: de quibus quũ esset aspere quæsitum, ac multi, qui accusati fuerant, supplicio afficerentur; id vnus è pontificib.[c] Eluius Agrippa nõ ferens, atq; eo perterritus, in senatu, vbi tũ erat, extinctus est. Domitian⁹ B profectus in Germaniã cum exercitu, hoste nusquam viso, reuertit. Hoc loco mihi cõmemorare non necesse est ea, quę tum ob eam causam ei, cæterisq; imperatoribus, eius simillimis semper tributa sunt; ne paruos honores adepti, ac ꝓinde[d] rati se contemni, moleste & grauiter ferrent. Illud fuit in eo grauissimũ, ꝙ quũ se adulari cuperet, vtrisq; & colentibus eum, & non colentib. pariter succensebat: illis, ꝙ assentari; his, quod negligere viderentur. Adeo vero stulte elatus est & insolẽter, vt C consul decẽ annos perpetuos, & censor quãdiu viueret, primus solusq; ex priuatis ciuib. atq; imperatoribus designat⁹ sit. Lictores cepit quatuor & viginti, vtq; veste triumphali vteretur, quoties veniret in senatũ, obtinuit. Mensem octobrem, quod in eo nat⁹ erat, Domitianũ cognominauit. Aurigarũ duo genera adiunxit, quorum vnũ aureum, alterum argẽteum appellauit. Spectatorib. multa crebro largiebatur in sphæris paruulis, nonnunquã D conuiuiũ faciebat eis in eodẽ loco sedentibus, pbebatq; sæpenumero vinum fluẽs nocturno tẽpore. Quæ res vt multitudini erat voluptati,[e] vt par est, ita potentib. viris causa erat interitus. Multos enim occidebat, quum non haberet, vnde tantos sumptus faceret; partim reos factos in senatu, partim absentes accusatos: nõnullos quoque ex insidiis, clandestinis venenis sustulit.

a Ex eo tempore cũ Iulia, fratris sui filia, seu coniuge, minime tecte cohabitabat.

b se copulassent;

c Heluius

d suspicati

e seu facile creditu,

A ἐπήμψεν, ἐκέλευσε τούτους σφάττεσθαι. κἀκ τούτου τῇ ἀδελφιδῇ τῇ ἰδίᾳ, τῇ Ἰουλίᾳ, ἀπαρακαλύπτως ὥσπερ γαμετῇ συνῴκει. πολλοὺς δὲ τῶν πρώτων ἀνδρῶν κατὰ πολλὰς προφάσεις φόνοις τε καὶ ἐξορίαις ἐκ ποδῶν ποιούμενος, οὐδὲ τῶν ἀειπαρθένων ἐφείσατο, ἀλλ᾽ ὡς καὶ ἀνδρωμένας ἐτιμωρήσατο. ὅτε καὶ λέγεται, σκληρᾶς καὶ τραχείας τῆς περὶ αὐτὰς ἐξετάσεως γινομένης, καὶ πολλῶν αἰτιαθέντων καὶ κολαζομένων, B οὐκ ἐνεγκὼν εἷς τῶν ποντιφίκων Ἔλουιος Ἀγρίππας, ἀλλ᾽ ἐκπλαγεὶς, αὐτοῦ ἐν τῷ συνεδρίῳ, ὥσπερ εἶχεν, ἀποψύξαι. ἐκστρατεύσας δὲ εἰς τὴν Γερμανίαν, καὶ μηδ᾽ ἑωρακώς που † πόλεμον, ἐπανήκε. τί γὰρ δεῖ καὶ λέγειν, ἃ διὰ τοῦτο καὶ ἐκείνῳ τότε, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ὁμοίοις αὐτῷ αὐτοκράτορσιν ἀεὶ ἐδόθη, ἵνα μὴ, προσυποπτεύοντες ἔκ τε τοῦ ὀλιγότητος καὶ ἐκ τοῦ σμικρότητος τῶν τιμῶν ἐλέγχεσθαι, χαλεπαίνωσι; καίτοι καὶ τοῦτο δεινότατον εἶχεν, ὅτι καὶ κολακεύεσθαι ἤθελε, καὶ ἀμφοτέροις ὁμοίως C ἤχθετο, τοῖς θεραπεύουσι καὶ τοῖς μὴ· τοῖς μὲν, ὅτι θωπεύειν, τοῖς δὲ, ὅτι καταφρονεῖν ἐδόκουν. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐπὶ πλεῖον ἐπαρθεὶς ὑπ᾽ ἀνοίας, ὕπατος μὲν ἔτη δέκα ἐφεξῆς, τιμητὴς δὲ διὰ βίου πρῶτος δὴ καὶ μόνος καὶ ἰδιωτῶν καὶ αὐτοκρατόρων ἐχειροτονήθη· ῥαβδούχοις τε τέσσαρσι καὶ εἴκοσι καὶ τῇ στολῇ τῇ ἐπινικίῳ, ὅταν ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσίῃ, χρῆσθαι ἔλαβε. τόν τε Ὀκτώβριον Δομιτιανὸν ἀντωνόμασεν, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐγεγέννητο. τοῖς D δὲ ἁρματηλάταις δύο γένη ἕτερα, τὸ μὲν χρυσοῦν, τὸ δὲ ἀργυροῦν ὀνομάσας, προσκατέστησε. τοῖς τε θεωμένοις συχνὰ διὰ τῶν σφαιρίων ἐδίδου· καί ποτε καὶ εἱστίασεν αὐτοὺς κατὰ χώραν καθημένους, οἶνόν τε σφίσι πολλαχῇ ῥέοντα νυκτὸς παρέχειν. ἃ δὴ τοῖς μὲν πολλοῖς ἐν ἡδονῇ, ὡς εἰκὸς, ἦν, τοῖς δὲ δυνατοῖς ὀλέθρου αἰτία καθίστατο. οὐ γὰρ ἔχων ὁπόθεν ἀναλώσῃ, συχνοὺς ἐφόνευε, τοὺς μὲν ἐσάγων ἐς τὸ βουλευτήριον, τῶν δὲ καὶ ἀπόντων κατηγορῶν· ἤδη δὲ καὶ ἐξ ἐπιβουλῆς ἐνίους λαθραίοις φαρμάκοις ἀπήλλαξε.

† πολέμιον

DIONIS EX THEODOSIO.

CHariomerus autem, rex Cheruscorum, à Chattis imperio suo propter amicitiam, quã cũ Romanis colebat, eiectus; primũ socios sibi quosdã adiũxit, & in recuperando regno superior eua-

ΔΙΩΝΟΣ ἘΚ ΤΩ͂Ν ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

Χαριόμηρος δὲ, ὁ τῶν Χερούσκων βασιλεὺς, ὑπὸ Χάττων ἐκ τῆς ἀρχῆς διὰ τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν ἐκπεσὼν, τὸ μὲν πρῶτον ἑταίρους τινὰς παρέλαβε, καὶ κρείττων ἐν τῇ καθόδῳ ἐγένετο. ἐ-

κετο. ἔπειτα ἐγκαταλειφθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἐπειδὴ ὁμήρους τοῖς Ῥωμαίοις ἔπεμψε, καὶ τὸν Δομιτιανὸν ἱκέτευσε· καὶ συμμαχίας μὲν οὐκ ἔτυχε, χρήματα δὲ ἔλαβε.

† Σεμνόνων

Μάσυος ὁ † Νασαμόνων βασιλεὺς, καὶ Γάννα παρθένος, (ἣ μετὰ τὴν Βελήδαν ἐν Κελτικῇ ἐθειάζουσα) ἦλθον πρὸς τὸν Δομιτιανὸν, καὶ τιμῆς παρ' αὐτοῦ τυχόντες, ἀνεκομίσθησαν.

Ἐν τῇ Μυσίᾳ Λύγιοι Σουήβοις τισὶ πολεμηθέντες, πρέσβεις ἔπεμψαν, αἰτοῦντες συμμαχίαν παρὰ Δομιτιανοῦ, καὶ ἔλαβον οὐ τῷ πλήθει ἰσχυρὰν, ἀλλὰ τῷ ἀξιώματι. ἑκατὸν γὰρ ἱππεῖς μόνοι αὐτοῖς ἐδόθησαν. ἀγανακτήσαντες δὲ ἐπὶ τούτῳ οἱ Σούηβοι, προσπαρέλαβον Ἰάζυγας, καὶ προπαρεσκευάζοντο, ὡς καὶ μετ' αὐτῶν τὸν Ἴστρον διαβησόμενοι.

sit. Postea desertus ab eis, quum Romanis obsides misisset, ac Domitianum supplex orasset; nō impetratis auxiliis, pecuniam tamen accepit.

Masyus, rex [a] Semnonum, & Ganna virgo, (ea post Veledam in Celtica vates oracula reddebat) Domitianum adierunt; & honorifice ab eo tractati, domum redierunt.

[a] Nasamonũ, Ful. Vrs.

Lygii à Sueuis quibusdā in Mysia bello vexati, legatos miserunt, qui à Domitiano auxilia peterent; eaq́; consecuti sunt, non tam numero valida, quam dignitate. Nam centum eis dumtaxat equites dati sunt. At Sueui ob hanc causam indignati, Iazygum populo suas ad partes traducto, se parabant, vt cum eis Istrum traiicerent.

ΔΙΩ'ΝΟΣ Ε'Κ ΤΩ͂Ν ΞΙΦΙΛΙ'ΝΟΥ.

ΜΈγιστος δὲ δὴ πόλεμος Ῥωμαίοις τότε πρὸς τοὺς Δάκους ἐγένετο· ὧν τότε Δεκέβαλος ἐβασίλευε, δεινὸς μὲν συνεῖναι τὰ πολέμια, δεινὸς δὲ καὶ πρᾶξαι, ἐπελθεῖν εὔστοχος, ἀναχωρῆσαι καίριος, ἐνέδρας τεχνίτης, μάχης ἐργάτης· καὶ καλῶς μὲν νίκῃ χρήσασθαι, καλῶς δὲ καὶ ἧτταν διαθεῖναι εἰδώς· ἀφ' οὗ δὴ καὶ ἀνταγωνιστὴς ἀξιόμαχος ἐπὶ πολὺ τοῖς Ῥωμαίοις ἐγένετο. Δάκους δὲ αὐτοὺς προσαγορεύω, ὥσπερ που καὶ αὐτοὶ ἑαυτοὺς καὶ οἱ Ῥωμαῖοι σφᾶς ὀνομάζουσιν· οὐκ ἀγνοῶν ὅτι Ἑλλήνων τινὲς Γέτας αὐτοὺς λέγουσιν, εἴτ' ὀρθῶς, εἴτε καὶ μὴ λέγοντες. ἐγὼ γὰρ οἶδα Γέτας τοὺς ὑπὲρ τοῦ Αἵμου παρὰ τὸν Ἴστρον οἰκοῦντας. ὁ Δομιτιανὸς μὲν οὖν ἐξεστράτευσατο μὲν ἐπ' αὐτοὺς, οὐ μέντοι καὶ τοῦ πολέμου προσήψατο· (οὐ γὰρ ὅτι τό, τε σῶμα ἄπονος, καὶ τὴν ψυχὴν ἄτολμος, ἀλλὰ καὶ ἀσωτότατος καὶ ἀσελγέστατος καὶ πρὸς γυναῖκας καὶ πρὸς μειράκια ἦν) ἄλλους δὲ πέμπων εἰς τὸν πόλεμον στρατηγοὺς, τὰ πλείω κακῶς ἀπήλλασσεν· ἐς δὲ τὴν Ῥώμην ὡς καὶ κεκρατηκὼς ἐπέστελλε.

DIONIS, E XIPHILINO.

PEr id tempus maximū bellum fuit populo Romano cum Dacis, apud quos Decebalus regnum obtinebat. Is erat in cognoscendis rebus bellicis perspicax, in agendo solers, [b] promptusq; ad inuadendum & regrediendum, si res ita postulabat. nouerat enim optime insidias facere, prælium committere, optime vti victoria, & acceptam cladem ferre moderate. Quambrē diutissime aduersarius grauis fuit pop. Romano. Porro eam gentem Dacos appello. nam ita se ipsi nominant, eodemq; nomine à Romanis appellantur; etsi non ignoro, eos à quibusdā Græcis Getas esse dictos. Quod an recte [c] factum sit, nescio; illud quidem scio, Getas trans Hæmum apud Danubium incolere. Domitianus ducto in eos exercitu, quanquam ipse bellum nulla ex parte attigit, (erat enim [d] non solum impatiens laboris corporis, sed etiam animo timido & imbelli, petulansque & libidinosus, nō modo in mulieribus, sed etiam in pueris) tamen [e] missis ducibus ad bellum gerendum, ac magna parte militum turpiter amissa, vt victor Romam literas misit.

[b] *breuis inuadendi, & opportune recedēdi gnarus: insidias locandi artifex, in prælio manu promptus: tā victoria recte vtendi, quā cladi acceptæ probe medendi peritus.*

[c] *an recte secusue fiat,*

[d] *non solum corpore impatiens, & animo minime strenu°; sed etiā luxu perditissim°, & lasciuissimus in mulieres pariter & pueros)*

[e] *missis ad bellū ducibus plerūque rē male gessit, ac nihilominus vt victor*

ΔΙ'ΩΝΟΣ Ε'Κ ΤΩ͂Ν ΘΕΟΔΟΣΙ'ΟΥ.

Ὁ Δομιτιανὸς Κουάδους καὶ Μαρκομάννους ἀμύνασθαι, ὅτι μὴ ἐβοήθησαν οἱ κατὰ Δακῶν, ἠθέλησε· καὶ ἦλθεν ἐς Παννονίαν, σφίσι πολεμήσων, καὶ τοὺς πρεσβευτὰς τοὺς δευτέρους οὓς ἔπεμψαν ὑπὲρ εἰρήνης, ἀπέκτεινεν.

DIONIS, E THEODOSIO.

DOmitianus Quados & Marcomannos vlcisci volens, quod contra Dacos nulla sibi subsidia misissent; in Pannoniam venit, bellum eis illaturus: & alteros ipsorum legatos, pacis componendæ causa missos, interfecit.

Idem Domitianus à Marcomannis victus, & in fugã coniectus, celeres ad Decebalum Dacorum regem nuntios misit, & ad pacẽ ineundam eum inuitauit, quã sæpius ante petenti nõ dederat. Decebalus autem, quod grauibus cum malis cõflictaretur, admisit ille quidem oblatam paciscendi commoditatem; non tamen ipse cum Domitiano in colloquium venire voluit, sed Diegim cũ comitatu misit, qui arma cum captiuis quibusdam, quos solos habere se præferebat, traderet. Id vbi factũ esset, diadema Diegidi Domitianus imposuit, quasi reabse victoria potitus fuisset, ac regem Dacis dandi potestatem haberet. Inde militibus suis & honores, & argentum donauit; ac Romã, ceu victor, quum alia misit, tum legatos à Decebalo, & epistolam eius, vt ipse quidem aiebat; (nam alii fictam à Domitiano perhibebãt) multisq; triumphum ferculis ornauit, non iis, quæ cepisset ab hostibus; (erant enim omnia potius è contrario comparata) sed ad pacem obtinendam de suo quoq; fecit impensas, quum magnam mox pecuniæ vim, & opifices peritos variorum artificiorum, tam pace, quam bello vtilium, Decebalo daret; aliaq; plura semper ei se daturum promitteret, ex Augustali tamen instructo atq; supellectile. Nam his tamquam ex hoste captis, semper vtebatur; veluti qui etiam ipsum imperium seruituti suæ mancipasset.

A Ὁ αὐτὸς Δομιτιανὸς ἡττηθεὶς ὑπὸ Μαρκομάνων, καὶ φυγὼν, ἔπεμψε διὰ ταχέων πρὸς τὸν Δεκέβαλον τὸν Δακῶν βασιλέα, καὶ ἐς σπονδὰς αὐτὸν ὑπηγάγετο, ἃς πολλάκις αἰτήσαντι αὐτῷ πρότερον οὐκ ἐδεδώκει. καὶ ὃς, ἐδέξατο μὲν τὴν σύμβασιν, (δεινῶς γὰρ ἐταλαιπωρεῖτο) οὐ μέντοι καὶ αὐτὸς ἠθέλησεν ἐς λόγους αὐτῷ ἐλθεῖν, ἀλλ' ἔπεμψε τὸν Διῆγιν μετὰ τῶν ἀνδρῶν, τά τε ὅπλα καὶ αἰχμαλώτους τινὰς, ὡς καὶ μόνους ἐκείνους ἔχων, δώσοντα. γενομένου δὲ τούτου, ὁ Δομιτιανὸς B τῷ Διήγιδι διάδημα ἐπέθηκε, καθάπερ ὡς ἀληθῶς κεκρατηκὼς, καὶ βασιλέα τινὰ τοῖς Δακοῖς δοῦναι δυνάμενος· καὶ τοῖς στρατιώταις καὶ τιμὰς, καὶ ἀργύριον ἐχαρίσατο· καὶ ἐς τὴν Ῥώμην, ὡς νενικηκὼς, ἀπέστειλε τά τε ἄλλα, καὶ πρέσβεις παρὰ τοῦ Δεκεβάλου, ἐπιστολήν τε, ὥσγε ἔφασκεν, ἣν ἐλέγετο πεπλακέναι, καὶ πολλοῖς τὴν ἑορτὴν πομπείοις ἐκόσμησεν, οὐκ ἐξ ὧν εἷλε, (πᾶν τὰ γὰρ τοὐναντίον) καὶ προσανάλωσε ταῖς σπονδαῖς, συχνὰ μὲν καὶ αὐτίκα χρήματα, καὶ C δημιουργοὺς παντοίας τέχνης, καὶ εἰρηνικῆς, καὶ πολεμικῆς, τῷ Δεκεβάλῳ δοὺς· συχνὰ δὲ καὶ ἀεὶ δώσειν ὑπισχνούμενος, ἀλλ' ἐκ τῶν βασιλικῶν ἐπίπλων. τούτοις γὰρ ὡς καὶ αἰχμαλώτοις ἀεί ποτε ἐχρῆτο, ἅτε καὶ τὴν ἀρχὴν † αὐ- † αὐτὴν δεδουλωμένος.

DIONIS, E XIPHILINO.

Tot autem ei, & tanta decreta [facta] sunt; vt in omni fere orbe terrarum, qui sub ditione eius erat, [a] statuæ aureæ atq; argẽteæ positæ sint. Edidit sumptuosum spectaculum, ex quo nihil dignũ historia accepimus, præterquam quod virgines cursu certauerunt. Post hæc [b] dies festos egit, videlicet triumphales; exhibuit crebra certamina, præliis peditum, ac deinde equitum commissis in circo; tum etiam in nouo quodam loco, bello nauali facto: in quo non solum omnes fere, qui pugnauerunt, mortui sunt; sed etiam multi ex spectatoribus; propterea quod maximo imbri, & vehementi tempestate repente commota, nemi-

a imagines ipsi' & statua tam argentea, quã aurea,

b ferias quasdam agens,

ΔΙΩΝΟΣ ἘΚ ΤΩ͂Ν ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ͂.

D Τοσαῦτα δὲ αὐτῷ ἐψηφίσθη, ὥστε πᾶσαν ὀλίγου δεῖν τὴν οἰκουμένην τὴν ὑπ' αὐτὸν οὖσαν, εἰκόνων αὐτοῦ καὶ ἀνδριάντων καὶ ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν ἐμπλησθῆναι. ἐποίησε δὲ καὶ θέαν πολυτελῆ, ἐν ᾗ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐς ἱστορίαν ἐπίσημον παρελάβομεν, πλὴν ὅτι καὶ παρθένοι τῷ δρομικῷ ἠγωνίσαντο· μετὰ δὲ ταῦτα ἑορτάς τινας νικητηρίους δῆθεν ἐπιτελῶν, ἀγῶνας συχνοὺς ἐποίησε. τοῦτο μὲν γὰρ, ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ μάχας καὶ πεζῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ ἱππέων αὖ συνέβαλε, τοῦτο δὲ, καὶ ἐν καινῷ τινὶ χωρίῳ E ναυμαχίαν ἐπετέλεσε. καὶ ἀπέθανον ἐν αὐτῇ πάντες μὲν ὀλίγου δεῖν οἱ ναυμαχήσαντες, συχνοὶ δὲ καὶ ἐκ τῶν θεωμένων. ὑετοῦ γὰρ πολλοῦ καὶ χειμῶνος σφοδροῦ ἐξαίφνης γενομένου, οὐδένα ἐπέ-

οὐδ᾽ ἐπέτρεψεν ἐκ τῆς θέας ἀπαλλαγῆναι, ἀλλ᾽ αὐτὸς μανδύας ἀλλαξάμενος, ἐκείνοις οὐδὲν εἴασε μεταβαλεῖν· καὶ ἐκ τούτου ἐνόσησαν οὐκ ὀλίγοι καὶ ἐτελεύτησαν. ἐφ᾽ ᾧ που παραμυθούμενος αὐτούς, δεῖπνον σφίσι δημόσια διὰ πάσης τῆς νυκτὸς παρέσχε. πολλάκις δὲ καὶ τοὺς ἀγῶνας νύκτωρ ἐποίει· καὶ ἔστιν ὅτε καὶ † νάννους καὶ γυναῖκας συνέβαλλε. τὸ μὲν οὖν πλῆθος οὕτω τότε ἐδείπνισεν, αὖθις δὲ τοὺς πρώτους τῆς γερουσίας καὶ τῶν ἱππέων, τόνδε τὸν τρόπον. οἶκον μελάντατον ἁπανταχόθεν ἔκ τε τῆς ὀροφῆς καὶ ἐκ τῶν τοίχων τοῦ τ᾽ ἐδάφους παρασκευάσας, καὶ κλισίας ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ δαπέδου γυμνὰς ὁμοίως ἑτοιμάσας, ἐσεκάλεσεν αὐτοὺς μόνους νυκτὸς ἄνευ τῶν ἀκολούθων. καὶ πρῶτον μὲν στήλην ταφοειδῆ ἑκάστῳ σφῶν παρέστησε, τό, τε ὄνομα αὐτοῦ ἔχουσαν, καὶ λυχνοῦχον μικρόν, († οἷοι ἐν τοῖς μνημείοις κρέμανται)· ἔπειτα παῖδες εὐπρεπεῖς γυμνοί, μέλανες καὶ αὐτοὶ κεχρισμένοι εἰσῆλθον ὥσπερ εἴδωλα, καὶ περιελθόντες αὐτοὺς μετ᾽ ὀρχήσεώς τινος φοβερᾶς, πρὸ ποδῶν ἱδρύθησαν· καὶ τοῦτο μετὰ ὅσαπερ ἐν τοῖς ἐναγίσμασι καθαγίζεται, καὶ ἐκείνοις μέλανα ἐν σκεύεσιν † ὁμοίως προσηνέχθη· ὥστε καὶ φοβεῖσθαι καὶ τρέμειν καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν πάντας, ἀεί τε ὅσον οὐκ ἤδη σφαγήσεσθαι προσδέχεσθαι, ἄλλως τε καὶ ἐπὶ πάντων τε τῶν ἄλλων σιωπὴ πολλή, ὥσπερ ἐν τεθνηκόσιν ἤδη, ἦν, καὶ αὐτὸς ὁ Δομιτιανὸς πάντα ἔς τε θανάτους καὶ ἐς σφαγὰς φέροντα διελάλει. τέλος δ᾽ ἀφῆκε μὲν αὐτούς. προαπαλλάξας δ᾽ ἤδη τοὺς οἰκέτας σφῶν τοὺς ἐν τοῖς προθύροις ἑστηκότας, δι᾽ ἑτέρων τινῶν ἀγνώστων τοὺς μὲν ὀχήμασι, τοὺς δὲ φορείοις παραδούς, πολὺ πλεῖον δέος αὐτοῖς ἐνέβαλε. ἄρτι δ᾽ ἕκαστος σφῶν οἴκαδε ἐσεληλύθει, καὶ ἔμπνουν τινὰ ἀναπνεῖν ἤρχετο, καὶ αὐτῷ ἐσηγγέλθη, ὅτι παρὰ τοῦ Αὐγούστου τις ἥκοι. προσδοκώντων τε ἐκ τούτου τότε δὴ πάντως ἀπολεῖσθαι, εἰσεκόμισέ τις τὴν στήλην ἀργυρᾶν οὖσαν, εἶτ᾽ ἄλλος ἄλλο τι, καὶ ἕτερος ἕτερον τῶν σκευῶν τῶν ἐν τῷ δείπνῳ παρατεθέντων, πολυτελεστάτου τινὸς γένους πεποιημένα· καὶ τέλος ὁ παῖς ἐκεῖνος ὁ δαίμων ἑκάστῳ, λελουμένος τε καὶ κεκοσμημένος. καὶ οὕτω διὰ πάσης τῆς νυκτὸς φοβηθέντες, τὰ δῶρα ἔλαβον. ὁ μὲν οὖν Δομιτιανὸς τοιαῦτα νικητήρια, ἤ, ὥς γε ὁ ὅμιλος ἔλεγε, τοιούτους ἐναγισμοὺς ἐπί τε τοῖς ἐν τῇ Δακίᾳ, καὶ ἐπὶ τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ τεθνηκόσιν ἐποίησε. καί τινας καὶ τότε τῶν πρώτων ἀπέσφαξε· τοῦ τε θάψαντος τὸ σῶμα ἑνὸς αὐτῶν, ὅτι ἐν τοῖς ἐκείνου χωρίοις ἐτεθνήκει, τὴν οὐσίαν ἀφείλετο.

† νάνους
† οἷον
† ὁμοίοις

A ni permisit abire ex spectaculo: & quanquam ipse [a] penulā mutauit, tamē cæteros nihil mutare passus est. Qua ex re non pauci in graues morbos inciderūt, & mortui sunt. Itaq; populo nocturnū epulum publice dedit, cuius scilicet consolandi causa. Noctu enim sæpe exhibebat certamina, interdū vero [b] & nonnas & mulieres cōmittebat. Vtq; plebi eo tēpore, ita post primoribus senatorii & equestris ordinis conuiuium in hunc modū fecit. Apparauit ædes nigerrimas ex omnibus partibus. erant. n. B atra laquearia parietés, ac pauimentū, in eoq; sedés nudæ eodē modo collocatæ erant. Quib. paratis rebus, eós solos de nocte introduci iubet absq; comitibus: ac primū omnium iuxta vnumquēq; colūnam collocat, [c] factā instar sepulchri, in qua nomen eius scriptū erat, pendebatq; de ea lychnuchus paruus, vt assolet in monumentis: tum nudi pueri, atramentoq; obliti, tanquā spectra quędā ingrediuntur, ipsosq; horribili saltatione circūeunt; eoq; facto, ante pedes ipsorū consistunt: C ad extremū omnia, † q̄ in exsequiis mortuorū adhiberi solēt, in vasis eodē modo eis apposita fuerunt. Quas ob res quisq; maxime reformidare cœpit, & perhorrescere, quod se iā expectarent interfectum iri; præsertim quod cæteris magnū silētiū erat, quasi iam mortui essent, quodq; Domitianus sermonē habebat de omnibus iis rebus; q̄ ad mortes, quæve ad cædes pertinerent. Tandē vero illos dimittit, [d] præmissis famulis ipsorū, qui in vestibulis ædium [e] remanserāt. Quumq; præparasset alios incognitos homines, [a quibus domū reducerentur,] D vehiculis & lecticis datis, metū multo maiorē incussit. Iā quisq; domum venerat, iāq; respirare quodammodo incipiebat; quum nuntiatum est, nonnullos ab Augusto venire. Qua ex re tunc eis mori omnino expectantibus, ab vno horum oblata est columna argentea, ab altero aliud quippiā; ab alio vas ex iis, quæ in cœna apposita fuerant, [f] quæque erant pretiosissima: postremo puer ille, qui ante dæmonem E repræsentauerat, vnicuique lotus & ornatus oblatus est: eoque pacto illi, totam noctem magno timore perculsi, munera acceperunt. [g] Et Domitianus hos triūphos egit, vel (vt vulgo loquebātur) exsequias eorum qui in Dacia Romæq; mortē obierant. Iisdem temporibus interfecit quosdam primarios viros, priuauitq; facultatibus eum, qui vnum ex iis in prædiis suis defunctum sepultura affecerāt.

a penulā
b & nanos
c instar casū, quæ sepulcris adhibētur, in qua nomen eius cōtinebatur, & lychnuchus paruus, qualis in monumentis suspenditur: tū elegantes pueri nudi,
† quæ in epulis funebrib. afferūtur, etiā ipsis nigra, consimilib. in vasis, allata fuerunt.
d præmisit discedere iussis
e cōstiterāt: quumq; per alios quosdā ignotos partim vehiculis, partim lecticis eos imponendos tradidisset, metum
f operis maxime sumtuosi:
g At Domitianus quidē eiusmodi triumphalia, vel epulas (vt vulgus aiebat) funebres eorū causa, qui partim in Dacia, partim Romæ interierant, celebrauit.

Cęterum Dacico bello hęc accidere memoria digna. Iulianus, cui cura belli gerẽdi ab imperatore mandata erat, cæteris rebus bene conſtitutis, iuſſit militibus, vt ſua & centurionum nomina in ſcutis inſcriberent; quo facilius ii, qui præclare aliquid, aut turpiter feciſſent, agnoſcerentur: congreſſusq; cum hoſtibus in Tapis, magnum numerum eorum concidit. ex quibus Vezinas, qui ſecundum locũ poſt Decebalum obtinebat apud ſuos, quum viuus non poſſet in fugã ſe coniicere, de induſtria pro mortuo cecidit; deinde noctu clam profugit. Decebalus veritus, ne Romani quaſi victores in regiã eius irruerent; arbores, quæ prope eam erant, excîdi mandauit, & arma truncis imponi, vt hoſtes veriti, ne milites adeſſent, regrederentur; id quod factum eſt. Per id tempus Antonius, qui Germaniæ præerat, inſurgere contra Domitianum eſt auſus. Hunc Lucius Maximus deuicit & bello cepit: qui etſi propter victoriam non eſt magna laude dignus, tamen quod literas omnes inuentas in arcis Antonii cõbuſſit, neglecto proprio periculo, vt cæteri calumniã effugerent, laudari digne nunquam à me poteſt. Sed Domitianus inde nactus occaſionem, abſq; literis animum induxit ad cædes faciendas: nec quot homines interfici iuſſerit, dici poteſt. ex quorum numero Iulius Caluaſter adoleſcẽs, (is fuerat tribunus militum, ſpe ſenatoriæ dignitatis obtinendæ) contra opinionem [a] euaſit. Nam quũ ſæpenumero ſolus [b] cũ eo ſermones conferre deprehenſus fuiſſet, nec poſſet alio pacto cauſam coniurationis eluere, [c] cũ eo ſe conſuetudinẽ habuiſſe, & amore coniunctum fuiſſe dixit. erat enim talis, vt amari poſſet. itaq; liberatus eſt. Cætera, quæ facta ſunt illis temporibus, prætermittã; ſi hoc vnũ dixero, Lucianũ [c] Proclũ ſenatorẽ ætate prouectum, ac plerunq; ruri vitam agentẽ, coactũ fuiſſe proficiſci ex vrbe cũ Domitiano; ne, ſi videretur eũ in periculis deſerere, morte afficeretur. Sed poſtquã nuntium [de parta victoria] allatum eſſe intellexit; Viciſti (inquit) imperator, vt optabã quamobrẽ vt ruri me reſtituas, peto. Itaq; dimiſſus, rus abiit. ac licet longo tempore [d] diutiſſime vixerit, nõ tamẽ ampli⁹ ad eũ reuerſus eſt. Per id tempus cœpere nonnulli acubus oblitis veneno, quos collibitum eſſet, pungere. qua ex re multi eorũ ne ſentiẽtes quidẽ moriebantur. Multi ex illis, quum delati eſſent, ſupplicio ſunt affecti: idq; non ſolum Romę, ſed etiam in omni fere orbe terrarũ factum eſt.

Vlpio

a cũ eo conſuiſſe ſermones conuict⁹ fuiſſet,
b cum eo ſe congreſſum ex amatoria neceſſitudine dixit.
c Proculum
d poſtilla

ἐν δὲ τῷ Δακικῷ πολέμῳ καὶ τάδε συνηνέχθη ἀξιόλογα. ὁ γὰρ Ἰουλιανὸς ἐπιταχθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῷ πολέμῳ, τά τε ἄλλα παρεσκευάσατο εὖ, καὶ τοὺς στρατιώτας τά τε ἑαυτῶν ὀνόματα καὶ τὰ τῶν ἑκατοντάρχων ἐπὶ τὰς ἀσπίδας ἐπιγράψαι ἐκέλευσεν, ἵνα ἐκφανέστεροι οἱ τι ἀγαθὸν αὐτῶν ἢ κακὸν ποιοῦντες γένωνται. συμβαλὼν δὲ ἐν ταῖς Τάπαις τοῖς πολεμίοις, πλείστους αὐτῶν ἀπέκτεινεν. ἐν οἷς καὶ Οὐεζίνας, τὰ δεύτερα μετὰ Δεκέβαλον

B ἔχων, ἐπειδὴ οὐκ ἐδυνήθη διαφυγεῖν ζῶν, πέπτωκεν ἐξεπίτηδες ὡς καὶ τετελευτηκώς· κἀκ τούτου λαθὼν, τῆς νυκτὸς ἔφυγεν. δείσας οὖν ὁ Δεκέβαλος μὴ καὶ ἐπὶ τὰ βασίλεια αὐτοῦ οἱ Ῥωμαῖοι ἅτε κεκρατηκότες ὁρμήσωσι, τά τε δένδρα τὰ ἐπ᾽ αὐτοῖς ὄντα ἔκοψε, καὶ ὅπλα τοῖς στελέχεσι περιέθηκεν, ἵνα φοβηθέντες, ὡς καὶ στρατιωτῶν ὄντων, ἀναχωρήσωσιν· ὃ καὶ ἐγένετο. Ἀντώνιος δέ τις ἐν Γερμανίᾳ ἄρχων κατὰ τοῦτον δὴ τὸν χρόνον, τῷ Δομιτιανῷ ἐπανέστη· ὃν Λούκιος Μάξιμος κατηγωνίσατο καὶ καθεῖλεν· ὃς

C ἐπὶ μὲν τῇ νίκῃ οὐ πάνυ ἄξιος ἐπαινεῖσθαι· ὅτι δὲ τὰ γράμματα ὅσα ἐν τοῖς τοῦ Ἀντωνίου κιβωτίοις εὑρέθη, παρὰ βραχὺ τῆς ἑαυτοῦ ἀσφαλείας, πρὸς τὸ μηδένα ἐξ αὐτῶν συκοφαντηθῆναι, θέμενος, ἔκαυσεν, οὐχ ὁρῶ πῶς ἂν αὐτὸν ἀξίως ὑμνήσαιμι. ὁ δὲ Δομιτιανὸς ἀφορμῆς ἐντεῦθεν εὐπορήσας, ἐπὶ τοὺς φόνους καὶ τῶν γραμμάτων χωρὶς ὁρμήσας, οὐδ᾽ ἂν εἴποι τις ὅσους ἀπέκτεινεν. εἷς δὲ οὖν τις νεανίσκος Ἰούλιος Καλούαστρος χιλιαρχηκὼς ἐς βουλείας ἐλπίδα, παραδοξότατα

D ἐσώθη. ἐπειδὴ γὰρ πολλάκις κατὰ μόνας συμμεμιχὼς ἠλέγχετο, καὶ οὐκ εἶχεν ὅπως ἄλλως τὴν αἰτίαν τῆς συνωμοσίας ἀπολύσηται, ἔφη κατ᾽ ἐρωτικὴν χρείαν αὐτῷ συγγεγονέναι· καὶ γὰρ ἦν οἷος ἐρᾶσθαι δύνασθαι. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἀφείθη. ἓν ἔτι τοῦτο εἰπὼν περὶ τῶν τότε γενομένων, παύσομαι. Λουκιανὸς Πρόκλος βουλευτὴς γέρων, ἐν ἀγρῷ τὰ πολλὰ διατρίβων, συνεξῆλθε μὲν αὐτῷ ἐκ τῆς Ῥώμης καταναγκάσαντι, ἵνα μὴ

E δόξῃ κινδυνεύοντα αὐτὸν περιλιπεῖν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀποθάνῃ· τῆς δ᾽ ἀγγελίας ἐλθούσης, ἔφη τε, Ἐνίκησας αὐτοκράτωρ, ὡς περ ηὐχόμην· ἀπόδος οὖν με τῷ ἀγρῷ. καὶ ἐγκαταλιπὼν αὐτὸν, ἀπῆλθεν εἰς τὸ χωρίον· καὶ οὐκέτι μετὰ τοῦτο, καίτοι πολὺν ἐπιζήσας χρόνον, προσῆλθεν αὐτῷ. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ ἐπετήδευσάν τινες, φαρμάκῳ βελόνας χρίοντες, κεντεῖν αὐταῖς οὓς ἐβούλοντο· καὶ πολλοὶ μὲν ἐκείνων μηδὲ αἰσθόμενοι ἔθνησκον, πολλοὶ δὲ καὶ μηνυθέντες ἐτιμωρήθησαν. καὶ τοῦτο οὐκ ἐν τῇ Ῥώμῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ, ὡς εἰπεῖν, τῇ οἰκουμένῃ ἐγένετο.

† Leuncl. Ἀκιλίῳ

Τραϊανῷ δὲ δὴ τῷ Οὐλπίῳ καὶ † Ἀκυλίῳ Γλαβρίωνι ὑπατεύσασι τότε, τὰ αὐτὰ σημεῖα λέγεται γενέσθαι, καὶ ἀπ' αὐτῶν τῷ μὲν Γλαβρίωνι ὄλεθρος, τῷ δὲ Τραϊανῷ ἡ τῆς αὐτοκρατορίας ἀρχὴ προερρέθη. γυνὴ δέ τις ὅτι ἀπεδύσατο ἐναντίον εἰκόνος τοῦ Δομιτιανοῦ, ἐκρίθη τε καὶ ἀπώλετο. ἐν δὲ τοῖς τότε τελευτήσασι πολλοῖς οὖσι καὶ Μέτιος Πομπουσιανὸς ἐγένετο, ὃν ὁ μὲν Οὐεσπασιανὸς μαθὼν ἐκ φήμης τινὸς ὅτι μοναρχήσει, οὐδὲν κακὸν εἰργάσατο, † ὅτι καὶ ἐτίμα, λέγων ὅτι πάντως μου μνημονεύσει, καὶ πάντως με ἀντιτιμήσει. ἐκεῖνος δὲ, πρότερον μὲν ἐς Κύρνον ἐξώρισε, τότε δὲ καὶ ἐφόνευσεν, ἐγκληθέντα ἄλλα τε, καὶ ὅτι τὴν οἰκουμένην ἐν τοῖς τοῦ κοιτῶνος τοίχοις εἶχεν ἐγγεγραμμένην, καὶ τὰς δημηγορίας τὰς τῶν βασιλέων τῶν τε ἄλλων ἀνδρῶν τῶν πρώτων τὰς παρὰ τῷ Λιβίῳ γεγραμμένας, ἐξέλεγε τε καὶ ἀνεγίνωσκε. Μάτερνον δὲ σοφιστὴν, ὅτι κατὰ τυράννων εἶπέ τι ἀσκῶν, ἀπέκτεινε. συνεγίνετο δὲ καὶ αὐτὸς τοῖς κατηγορήσουσι καὶ τοῖς καταμαρτυρήσουσι καὶ συνέπλαττε καὶ συνετίθει πολλὰ ὅσα λεχθῆναι ἔδει· καὶ πολλάκις γε τοῖς δεσμώταις κατὰ μόνας ἐλάλει, τὰ δεσμὰ αὐτῶν ἐν ταῖς χερσὶ κατέχων. (οὔτε γὰρ ἄλλοις τὰ λεχθησόμενα ἐπίστευε) καὶ ἐκείνους καὶ δεδεμένους ἐδεδίει. ἔπραξε δέ τι καὶ ὡς τιμητὴς ἀξιόλογον. Κεκίλιον γὰρ Ῥουφῖνον ἀπήλασεν ἐκ τοῦ συνεδρίου, ὅτι ὠρχεῖτο. Κλαύδιόν τε Πακάτον τῷ δεσπότῃ καίπερ ἑκατονταρχηκότα ἀπέδωκεν, ὅτι ἠλέγχθη δοῦλος ὤν. οὐ μὴν καὶ τὸ μέλλον ῥηθήσεσθαι τούτοις ὅμοιόν ἐστιν ὅσαπερ ὡς αὐτοκράτωρ ἐπεποιήκει. τὸν γὰρ δὴ Ῥούστικον τὸν Ἀρουλῖνον ἀπέκτεινεν, ὅτι ἐφιλοσόφει, καὶ ὅτι τὸν Θρασέαν ἱερὸν ὠνόμαζε, καὶ Ἑρέννιον Σενεκίωνα, ὅτι τε οὐδεμίαν ἀρχὴν ἐν πολλῷ βίῳ μετὰ τὴν ταμιείαν ᾐτήκει, καὶ ὅτι τὸν τοῦ Πρίσκου τοῦ Ἑλουιδίου τὸν βίον συνέγραψεν. ἄλλοι τε ἐκ τῆς αὐτῆς ταύτης τῆς κατὰ τὴν φιλοσοφίαν αἰτίας συχνοὶ διώλοντο, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἐξηλάθησαν αὖθις ἐκ τῆς Ῥώμης. Ἰουβένιος μέντοι τις Κέλσος, συνομόσας τε ἀνὰ πρώτους μετά τινων ἐπ' αὐτῷ, καὶ κατηγορηθεὶς ἐπὶ τούτῳ, θαυμαστῶς ἐσώθη. μέλλων γὰρ ἁλίσκεσθαι, ᾐτήσατο δι' ἀπορρήτων εἰπεῖν τι αὐτῷ· κἀν τούτῳ προσκυνήσας αὐτὸν, δεσπότην τε καὶ θεὸν (ἃ παρὰ τῶν ἄλλων ἤδη προσηγορεύετο) πολλάκις ὀνομάσας, Οὐδὲν μὲν, ἔφη, πεποίηκα τοιοῦτον· ἂν δ' ἀναβολὴν λάβω, πολυπραγμονήσω πάντα, καὶ συχνούς σοι καὶ μηνύσω καὶ ἐξελέγξω. ἀφεθεὶς τε ἐπὶ τούτῳ, οὔτε ἐνέδειξέ τινα, καὶ ἄλλοτε ἄλλας προφάσεις προτείνων, διήγαγε, μέχρις οὗ

A Vlpio vero Traiano & Acilio Glabrioni, qui tũ vna consulatum gerebant, eadem prodigia dicuntur euenisse: ex quib. Glabrioni interitus, Traiano summũ imperium prædictum est. Mulier quædã, quod semet exuerat ante statuam Domitiani, damnata & interfecta est. In numero eorum, qui tum interfecti sunt, quorũ erat magna multitudo, fuit Metius Pompusianus; quẽ Vespasianus propterea nullo vnquã damno affecerat, quod acceperat ex aliquo [a] responso, eũ regnaturum; sed ob eam causam habuerat in honore, de eoq; dicere solebat, Põpusianus [b] memor B erit officii mei, & remunerabitur. Hunc Domitianus ante in [*] Cyrnum relegauit, ac tum interfecit; accusatum, præter cætera, quod haberet orbẽ terræ pictũ in parietibus cubiculi, quodq; conciones regũ & cæterorum principum, quę sunt apud Liuium scriptæ, [c] euolueret & studiose legeret. Maternum sophisten occidit, quod exercendi sui causa in tyrannos dixerat. [d] Cum accusatoribus & testibus vna aderat præsens, confingebatq; & comminiscebatur omnia, quę dici ab iis oporteret. C sæpe etiã cum iis, qui vincti essent, colloquebatur remotis arbitris, eorumq; vincula suis tenebat manibus; quod nec aliis crederet ea, [e] quæ dicenda esse existimaret, quodq; illos etiã vinculis constrictos timeret. Cæterũ Domitianus, vt cẽsor, rẽ memoria dignam fecit. Nã Cæcilium Rufinũ propterea senatu mouit, quod saltaret: & Claudiũ Pacatum, etsi centurio fuerat, domino reddidit; [f] quod cum seruũ esse constaret. Porro q̃ sequuntur, dissimilia sunt; quippe q̃ ab eo facta sunt summa imperatoris potestate. Nã Rusticũ Arulinũ interfici iussit, ꝑpterea, quod D philosophabatur, quodq; Thraseã [g] diuinũ fuisse hominẽ dicebat: itemq; Herenniũ Senecionẽ, quod quũ vixisset diutissime post quæsturã, nullum magistratum petiuisset, quodq; [h] Eluidii Prisci vitã cõscripsisset: cõpluresq; alii ex eadẽ causa, quod studio philosophiæ operã darent, occisi fuerũt: cæteris omnib. ex vrbe iterũ expulsis. [i] Iuuenius vero Celsus, qui cũ quibusdã primariis viris cõtra eum coniurauerat, fueratque ob eam causam delatus, saluus [k] nec opinato cõseruatus est. E Iã n. dãnand' petiit, vt sibi liceret cũ Domitiano secreto colloqui; ac deinde eum adorãs, dominũ & deũ (quib. nominib. iã ab aliis quoq; appellabatur) crebro nominãs: Ego quidẽ, inquit, nihil tale cõmisi. q̃ si differre tibi placuerit, o͞ia inuestigabo curiose: deinde multos [l] ad te deferã, multosq; cõiuratos indicabo. Ita ob hãc causã dimissꝰ, neminẽ in posterũ indicauit, sed alias allatis aliis atq; aliis causis, [m] rẽ in id tẽpus distulit, quo

a numero,

b bene memor meminerit, & omnino me vicissim honore adficiet.

* Corsicam

c excerpsisset, ac recitaret.

d Colloquebatur ipse cũ accusatorum aliquos, & testimonia contra quosdã dictitans, vnaq; cum eis confingebat &

e quæ dicẽda essent,

f quod cũ diceretur seruilis conuictus fuisset

g sacrum nominabat.

h Heluidii

i Quidã vero Celsus Iuuenius, qui inter primos cum aliquib' in eum coniurauerat,

k admirabili modo

l & indicabo tibi, & conuincam.

m in vita mãsit, donec Domitianus

Domitianus mortuus est. Iisdē temporib. ea via,[a] quæ inter Sinuessam est & Puteolos, lapidibus strata fuit. Eodē anno Domitianus cū alios multos, tum vero Fabium Clementē consulē ([b] etsi patruelis eius erat, ac Flauiam Domitillam, & ipsam Domitiani consanguineam, vxorē habebat) morte affecit, illato ambob. crimine impietatis. [c] Cuius rei causa multi, qui in mores Iudæorū trāsierant, damnati sunt: quorū pars occisa est, pars spoliata facultatibus. Domitilla tantūmodo in Pandateriā relegata est. Glabrionē quoq;, qui cū Traiano magistratū gesserat,[d] accusatum preter cætera superioris criminis, & q. cū bestiis pugnauisset, interfici iussit; cui p̄sertim propter inuidiā infensus erat. Nā quum eū cōsulē in Albanum vocasset ad Iuuenalia, coegissetq; immanem leonem [e]expugnare; Glabrio non solū à leone læsus non est, sed etiā eū [f] egregie confecit. His de causis Domitiano omnes homines suspecti esse cœperunt. non enim amplius in libertis, nō in præfectis prætorio, quos etiā in ipsa præfectura curabat [g] dānari, spē firmam habebat. Nā & Epaphroditum [libertum] Neronis, quē antea relegauerat, tunc interfecit; criminatus, eū opē Neroni nō tulisse:[h] vt sumpto de illo supplicio, libertos suos, ne quid tale committere auderent, multo ante deterreret. Quæ res tamē nihil ei profuit. siquidem insequenti anno ex insidiis occisus est, Caio Valente, (qui quum nonaginta annos habens, consulatū gessisset, mortuus est) & Caio Antistio consulibus. Inuasere eū homines insidias moliti,† Parthenius cubicularius eius, licet ab eo magno honore ferendi gladii affectus esset: & Sigerius, qui & ipse cubicularius erat: itemq; Entellus, cui incumbebat cura libellorū imperii, cum Stephano liberto. sed neque Domitia vxor, neq; Norbanus p̄fectus p̄torio, neq; collega eius Petroni⁹ Secūdus id dicuntur ignorasse. Nā & Domitia in odiū ei⁹ venerat, timebatq; ne se interfici iuberet; & ceteri amplius eū carū nō habebāt, q. iā quibusdā eorū nōnulla crimina inferebātur, quodq; cæteri, ne idē sibi eueniret, metuebāt. Equidē illud etiā accepi, Domitianū statuisse eos oēs interficere, q. iā ei suspecti forēt; atq; eorū nomina scripta in tabulis tiliaceis,[i] iisdēq; duplicib⁹, sub puluinari eius lecti in quo requiescebat, abdidisse:[k] quas quū inde nud⁹ & garrul⁹ puer forte dormiēte eo accepisset, easq; interdiu haberet in manib⁹, ignorāsq. d ferret, Domitiā forte occurrisse,

[a] qua Sinuessa a Puteolos ducit,

[b] etsi consobrinus eius erat,

[c] quo crimine plures etiā alii, Iudaicos ad ritus exorbitātes, damnati fuerunt:

[d] accusatū quū de aliis, tum de illis, ob quæ plerique deferebantur, & quod

[e] occidere,

[f] directe, gnauiter vitibus cōfecit.

[g] reos agi,

[h] vt per supplicium, quod Neroni eam sua de illo sumebat, libertos

† Parthenius, ante cubiculum ipsius cubare solitus, licet eū honorē ab ipso cōsequeretur, vt etiā gladii gestādi ius haberet. ac Sigerus, vnus & ipse procubitorum è numero;

[i] iisq; bipatentibus,

[k] quas quū pusio quidā ex eo genere, qui nudi sunt, & garruli, Domitiano interdiu dormiēte surreptas teneret, ignarus quid ferret, Domitiā forte in hunc incidisse,

Δομιτιανὸς ἀπέθανεν. ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ ἡ ὁδὸς ἡ ἀπὸ Σινοέσσης ἐς Ποτιόλους ἄγουσα, λίθοις ἐστορέσθη. καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν Φλάβιον Κλήμεντα ὑπατεύοντα, καίπερ ἀνεψιὸν ὄντα, καὶ γυναῖκα καὶ αὐτὴν συγγενῆ ἑαυτοῦ Φλαβίαν Δομιτίλλαν ἔχοντα, κατέσφαξεν ὁ Δομιτιανός. ἐπηνέχθη δὲ ἀμφοῖν ἔγκλημα ἀθεότητος. ὑφ' ἧς καὶ ἄλλοι ἐς τὰ τῶν Ἰουδαίων ἤθη ἐξοκέλλοντες πολλοὶ κατεδικάσθησαν. καὶ οἱ μὲν, ἀπέθανον, οἱ δὲ, τῶν γοῦν οὐσιῶν ἐστερήθησαν· ἡ δὲ Δομιτίλλα ὑπερωρίσθη μόνον εἰς Πανδατερίαν. τὸν δὲ δὴ Γλαβρίωνα τὸν μετὰ τοῦ Τραϊανοῦ ἄρξαντα, κατηγορηθέντα τά τε ἄλλα, καὶ οἷα οἱ πολλοὶ, καὶ ὅτι καὶ θηρίοις ἐμάχετο, ἀπέκτεινεν. ἐφ' ᾧ που καὶ τὰ μάλιστα ὀργὴν αὐτῷ ὑπὸ φθόνου ἔσχεν, ὅτι ὑπατεύοντα αὐτὸν, † ἐς τὸ Ἀλβανὸν ἐπὶ τὰ νεανισκεύματα ὠνομασμένα καλέσας, λέοντα ἀποκτεῖναι μέγαν ἠνάγκασε. καὶ ὃς οὐ μόνον οὐδὲν ἐλυμάνθη, ἀλλὰ καὶ εὐστοχώτατα αὐτὸν κατειργάσατο. ὑποπτεύων οὖν ἐκ τούτων πάντας ἀνθρώπους, οὐκέτι οὐδὲ ἐν τοῖς ἐξελευθέροις, ὥσπερ οὐδὲ ἐν τοῖς ἐπάρχοις, οὕς γε καὶ παρ' αὐτὴν τὴν ἡγεμονίαν κρίνεσθαι ἐποίει, οὐδεμίαν ἐλπίδα ἀσφαλείας εἶχε. καὶ τὸν Ἐπαφρόδιτον δὲ τὸν τοῦ Νέρωνος, πρότερον μὲν ἐξεδίωξε, τότε δὲ καὶ ἔσφαξεν, ἐπικαλέσας αὐτῷ ὅτι μὴ ἤμυνε τῷ Νέρωνι, ἵν' ἐκ τῆς τιμωρίας, ἣν ὑπὲρ ἐκείνου ἐποιεῖτο, πόρρωθεν τοὺς ἰδίους ἐλευθέρους ἐκφοβήσῃ μηδὲν τοιοῦτον τολμῆσαι. οὐ μὴν ὠφελήθη τι ἐκ τούτου, ἀλλὰ καὶ ἐπεβουλεύθη τῷ ἑξῆς ἔτει, ἐπί τε Γαΐου Οὐάλεντος, (ὃς ἐνενηκοστῷ ἔτει ὑπατεύσας ἐτελεύτησε) καὶ ἐπὶ Γαΐου Ἀντιστίου ὑπάτων ἀπώλετο. ἐπέθεντο δὲ αὐτῷ, καὶ συνεσκευάσαντο τὴν πρᾶξιν, Παρθένιός τε ὁ πρόκοιτος αὐτοῦ, καίπερ οὕτω τιμώμενος παρ' αὐτοῦ, ὥστε καὶ ξιφηφορεῖν, καὶ Σιγηρὸς ἐν τῇ προκοιτίᾳ καὶ αὐτὸς ὢν, Ἔντελλός τε ὁ τὰ τῆς ἀρχῆς βιβλία διέπων, μετὰ Στεφάνου ἀπελευθέρου. καὶ αὐτὸ οὔτε ἡ Δομιτία ἡ γυνὴ αὐτοῦ, οὔτε δὲ ὁ Νορβανὸς ὁ ἔπαρχος, οὐδὲ ὁ συνάρχος Πετρώνιος Σεκοῦνδος ἠγνόησαν, ὥς γε καὶ λέγεται). ἥ τε γὰρ Δομιτία ἀεί ποτε ὑπ' αὐτοῦ ἐμισεῖτο, καὶ διὰ τοῦτ' ἐφοβεῖτο μὴ καὶ ἀποθάνῃ· καὶ οἱ ἄλλοι οὐκέτ' αὐτὸν ἐφίλουν· οἱ μὲν ὅτι ἐνεκαλοῦντό τινα· οἱ δὲ, ὅτι προσεδέχοντο. ἤκουσα δὲ ἔγωγε καὶ ἐκεῖνο, ὅτι πάντας ἅμα αὐτοὺς ὁ Δομιτιανὸς ὑποπτεύσας, ἀποκτεῖναι ἠθέλησε, καὶ σφῶν τὰ ὀνόματα ἐς σανίδιον φιλύρινον δίθυρον ἐγγράψας, ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον ἐν τῇ κλίνῃ ἐν ᾗ ἀνεπαύετο, ὑπέθηκε· καὶ αὐτὸ παιδίον τι τῶν γυμνῶν τῶν ψιθύρων, καθεύδοντος αὐτοῦ μεθ' ἡμέραν, ἀφελόμενον εἶχεν, οὐκ εἰδὸς ὅ, τι φέροι. προστυχοῦσα δὲ αὐτῷ ἡ Δομιτία,

† τὸ Ἀλβανὸν

τά τε γεγραμμένα ἀνέγνω, καὶ ἐμήνυσε καὶ ἐκείνοις. κἀκ τούτου, καὶ ἄλλως διανοούμενοι, συνετάχυναν τὴν ἐπιβουλήν. οὐ μέντοι πρότερον ἐνεχείρησαν ἔργῳ, πρὶν τὸν διαδεξόμενον τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ βεβαιώσασθαι. διελέξαντο μὲν δὴ καὶ ἄλλοις τισί. μηδενὸς δὲ ἐκείνων δεξαμένου, (πάντες γὰρ αὐτοὺς ὡς διαπειρωμένους σφᾶς ἐφοβήθησαν) ἐπὶ τὸν Νερούαν ἦλθον, ἐπειδὴ καὶ εὐγενέστατος καὶ ἐπιεικέστατος ἦν, καὶ προσέτι καὶ ἐκινδύνευσε διαβληθεὶς ὑπ᾽ ἀστρολόγων· ἐξ οὗπερ ῥᾷον ἔπεισαν αὐτὸν ἀναδέξασθαι τὴν ἡγεμονίαν. πάντως γὰρ καὶ ὁ Δομιτιανὸς τῶν πρώτων τάς τε ἡμέρας καὶ τὰς ὥρας, ἐν αἷς ἐγεγένηντο, διασκοπῶν, οὐκ ὀλίγους οὐδὲ ἐκ τούτων ἐλπίζοντας ἐν δυνάμει τινὶ ἔσεσθαι, προανήλισκε· καὶ τόν γε Νέρουαν ἀπέσφαξεν ἄν, εἰ μή τις τῶν ἀστρολόγων εὔνοιαν αὐτῷ ἔχων, ἔφη ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν τελευτήσει. καὶ (οὐ γάρ ἐστιν οὐδὲν τῶν τηλικούτων ἀπρόοπτον) ἄλλα τε αὐτῷ σημεῖα ἐγένετο, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ὕπνῳ τόν τε Ῥούστικον ξίφει προσιέναι οἱ, καὶ τὴν Ἀθηνᾶν, ἣν ἐν τῷ κοιτῶνι ἱδρυμένην εἶχε, τὰ ὅπλα ἀποβεβληκέναι, καὶ ἐπὶ ἅρματος ἵππων μελάνων ἐς χάσμα ἐσπίπτειν ἔδοξεν. ὃ δὲ δὴ μάλιστα πάντων ἄξιον θαυμάσαι ἐστί, Λαργῖνός τις Πρόκλος δημοσίᾳ εἰπὼν ἐν Γερμανίᾳ, ὅτι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν ᾗ ἀπέθανε, τελευτήσει, ἀνεπέμφθη τε ἐς τὴν Ῥώμην ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος· καὶ ἐσαχθεὶς πρὸς τὸν Δομιτιανόν, ἔφη καὶ τότε ταῦθ᾽ οὕτως ἕξειν. καὶ καταδικασθεὶς τὴν ἐπὶ θανάτῳ, ἀνεβλήθη τε, ὅπως διαφυγόντος αὐτοῦ τὸν κίνδυνον ἀποθάνῃ, καὶ τούτῳ τοῦ Δομιτιανοῦ σφαγέντος, ἐσώθη, καὶ δέκα μυριάδας δραχμῶν παρὰ τοῦ Νερούα ἔλαβεν. ἕτερός τέ τις πρότερόν ποτε εἰπὼν αὐτῷ, καὶ ὁπότε καὶ ὅπως φθαρήσεται, ἔπειτα ἐρωτηθείς, ὁποίῳ αὐτὸς τέλει τοῦ βίου χρήσεται, καὶ ἀποκρινάμενος ὅτι ὑπὸ κυνῶν ἀναλωθήσεται, ἐκελεύσθη μὲν ζῶν κατακαυθῆναι, καὶ τὸ πῦρ αὐτῷ προσήχθη· ὑετοῦ δὲ ἐν τούτῳ πολλοῦ καταρρυέντος, ἥ τε πυρὰ ἐσβέσθη, καὶ ἐκεῖνον κύνες ὀπίσω τὼ χεῖρε δεδεμένον, καὶ ἐπικείμενον ἐπ᾽ αὐτῇ εὑρόντες, διεσπάραξαν. ἔχω δὲ καὶ ἄλλο τι εἰπεῖν παραδοξότατον, ὃ ἐπειδὰν περὶ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ φράσω, σημανῶ. ἐπεὶ γὰρ τάχιστα ἐκ τοῦ δικαστηρίου ἀνέστη, καὶ ἀναπαύσασθαι τὸ μεθημερινόν, ὥσπερ εἰώθει, ἔμελλε, πρῶτον μὲν τοῦ ξίφους, ὃ ἀεί ποτε ὑπὸ τῷ προσκεφαλαίῳ αὐτοῦ ἔκειτο, τὸν σίδηρον ὁ Παρθένιος ἐξεῖλεν, ὅπως μὴ χρήσηται. ἔπειτα τὸν Στέφανον ἐρρωμενέστερον τῶν ἄλλων ὄντα ἐσέπεμψε· καὶ ἐκεῖνος ἔπληξε μὲν τὸν

quæque scripta erant, legisse: ac [postremo] rem omnē illis significauisse. [a] Qua re animaduersa, maturauere insidias: etsi ante ad rem gerendam non sunt aggressi, quam successorem imperii confirmassent. Qua de re quum sermonem habuissent cum multis, nec vellet quisquam imperium suscipere, quod omnes tentari se ab iis metuebant, tandem ad Neruam venerunt. Is erat vir nobilissimus atque humanissimus, veneratque in periculū, calumniantibus eum astrologis; ita vt ex hac re multo facilius ei persuaserint, vt imperium reciperet. Nam Domitianus indagatis dieb. horisque, in quibus principes viri nati essent, [b] plerosque etiam ex iis, qui potētiam nunquam sperauerant, sustulerat: adeoque Neruam occidi iussisset, nisi vnus ex astrologis pro sua erga ipsum beneuolentia dixisset, eum paucis post diebus moriturum. [c] Sed nihil est in talibus quod non ante prospectum & præuisum sit. Euenere enim Domitiano prodigia, quod Rusticum ad se cum gladio accedere, & Mineruam, [d] quæ in cubiculo eius collocata erat, arma abiicere, eandemque ex curru, qui nigris equis trahebatur, in magnum hiatum descendere in somnis vidit. Illud vero maxime est admirandum, quod Larginus Proclus publice prædixit in Germania, Domitianum, quo die excessit è vita, morte obiturum: quumque esset [ob hanc causam] ab eo, qui prouinciæ præerat, Romā missus, introductusque ad Domitianum; id ita etiam tunc confirmauit fore. itaq; rei capitalis damnatus est. sed dilato supplicio, quo tum demum afficeretur, quū ille periculum effugisset; tandem necato Domitiano saluus euasit, & a Nerua quadringenta sestertia accepit. Fuit alius, qui quum Domitiano tempus & genus mortis prædixisset, ab eoque vicissim interrogatus, quem exitum vitæ ipse esset habiturus, respondisset fore, vt à canibus [e] dilaniaretur; viuus exuri iussus est. [f] sed admoto igni, tantus imber aquæ defluxit subito, vt rogus extingueretur, in quo canes eū, quum vinctis a tergo manib. reperissent, dilacerauerunt. Possū referre præterea aliud, q dictu est inopinatū atq; mirabile: idq; ego, posteaquā de Domitiani morte dixero, exponā. Igitur postquā Domitianus de tribunali surrexit, voluitq; interdiu (vti cōsueuerat) requiescere; primū Parthenius [g] gladium ferreū, qui sub eius puluinari erat semper, accepit, ne Domitianus eo vteretur: mox Stephanū virū robustiorē cæteris omnib. intromisit; isq; vulnus ei inflixit, nō lethale illud quidē: sed a

a Vnde factū, vt coniuratos, de quibus antea cogitabant, accelerarent. Non tamen prius facto quid adtentarunt, quā
b non paucos, qui ex ea re ne sperabant quidē cum aliqua se futuros potentia, sustulerat.
c Et, quādo tantarum rerum nihil improuisum accidere solet, tum alia signa ei euenerunt, tum etiam ipse per somnum vidit & Rusticum
d quam in cubiculo statuam collocatam habebat, arma proiecisse; seque insidentem curru nigrorū equorum, in hiatum quēdam prolabi. Quod autē maxime dignum est admiratione inter omnia, Larginus quidā Proculus publice
e absumeretur.
Aureorum quatuor millia. *Bl.* decem myriades drachm. *Gl.*
f Quum autem id temporis magnus imber defluxisset, extinctus fuit ille rogus. & canes hunc, cui vincta à tergo erant manus, & in rogo iacebat, inuentum discerpserunt. Quin & aliud quiddam habeo, quod dicam, maxime nouum & insolens: idq;
g gladii, qui semper sub puluinari iacebat, ferrum eximit; ne

Domitiano ad terram prostratus est. Tū Parthenius, veritus, ne Domitianus euaderet, irrupit; aut Maximum libertum (vt quidam putant) immisit. Ita tū Domitianus occisus est, tū etiā Stephanus, accurrentibus subito, irruentibusque iis, qui conscii coniurationis non fuerant. Quod vero paulo ante dicebam, mihi omnino admirabile videri; est, quod Apollonius quidam Tyaneus eo ipso die & hora, qua Domitianus occidebatur, (nam id exacte postea rescitum est ex iis, qui vtrobique fuerūt) quum in præcelsum atq; editū saxum siue Ephesi, siue alibi conscendisset; multitudine hominum cōuocata, in hunc modum dixit: Recte Stephane, [a] euge Stephane, percute homicidam: percussisti, vulnerasti, occidisti. [b] Quæ etsi plerisque videntur esse incredibilia, tamen ita facta sunt. Vixit Domitianus annos quatuor & XL, menses X, dies sex & XX. Regnauit annos XV, dies V. Corpus eius Phyllis nutrix furata sepeliuit.

[a] bene vero

[b] Licet autem nullius id se credere, quin neget, tamen hoc modo accidit.

Δομιτιανόν, οὐ μὴν καιρίαν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦτο ἐκεῖτο. οὕτω † δὲ, δείσας μὴ διαφύγῃ, ἐπεισεπήδησεν, ἤ, ὥς γέ τισι δοκεῖ, Μάξιμον ἐξελεύθερον ἐπεισέπεμψε. καὶ ὅ,τε Δομιτιανὸς οὕτω κατεσφάγη, καὶ ὁ Στέφανος, παραχρῆμα συνδραμόντων ἐπ' αὐτὸν τῶν οὐ συμμετεσχηκότων τῆς συνωμοσίας. ὃ δὴ εἶπον ὅτι ὑπὲρ πάντα τἆλλα θαυμάσας ἔχω, τόδ' ἐστίν. Ἀπολλώνιός τις Τυανεὺς ἐν τε τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ τῇ ὥρᾳ αὐτῇ ἐκείνῃ, ἐν ᾗ Δομιτιανὸς ἐσφάττετο, (τοῦτο γὰρ ὕστερον ἐκ τῶν ἑκατέρωθι γενομένων ἠκριβώθη) ἀναβὰς ἐπί τινα λίθον ὑψηλὸν ἐν Ἐφέσῳ, ἢ καὶ ἑτέρωθι, καὶ συγκαλέσας τὸ πλῆθος, ταῦτα εἶπε· Καλῶς Στέφανε, [a] εὖγε Στέφανε, παῖε τὸν μιαιφόνον. ἔπληξας, ἔτρωσας, ἀπέκτεινας. [a] τοῦτο μὲν οὕτως ἐγένετο, κἂν μυριάκις τις ἀπιστήσῃ. Δομιτιανὸς δὲ ἔζησε μὲν ἔτη τέσσαρα καὶ τεσσαράκοντα, μῆνας δέκα, καὶ ἡμέρας ἓξ καὶ εἴκοσιν· ἐμονάρχησε δὲ ἔτη πεντεκαίδεκα, καὶ ἡμέρας πέντε· καὶ αὐτοῦ τὸ σῶμα Φυλλὶς ἡ τροφὸς κλέψασα ἔθαψεν.

† δὴ

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXVIII. EXCERPTA PER IO. XIPHILINVM, ET Theodosium.

HÆC INSVNT LIBRO LXVIII. Dionis.

Iudæorum

Iudæorum ad Cyrenen, & in Ægypto, seditio & crudelitas.
Traiani plures morbi, & obitus.

TEMPORIS SPATIVM, RELIQVA CONSVLATVS Valentis & Antistii, cum annis XX, & aliquot mensibus, quibus hi consules recensentur.

ANNO V.C.		
850	Nerua Cæs. Aug. III,	& T. Virginius Rufus III.
851	Nerua Cæs. Aug. IIII,	& Nerua Traianus Cæs. II.
852	C. Sosius II,	& A. Cornelius Palma.
853	Nerua Traianus Aug. III,	& M. Cornelius Fronto III.
854	Nerua Traianus Aug. IIII,	& Sex. Pætus.
855	C. Sosius III,	& L. Licinius Sura II.
856	Nerua Traianus Aug. V,	& L. Maximus II.
857	Suranus II,	& P. Neratius Marcellus.
858	Iulius Candidus,	& Iulius Quadratus.
859	L. Commodus Verus,	& L. Cerealis.
860	C. Sosius IIII,	& L. Sura III.
861	Trebonius Gallus,	& M. Bradua.
862	Cornelius Palma II,	& C. Caluisius.
863	Clodius Crispinus,	& Solenus Orfitus.
864	L. Calpurnius Piso,	& Vettius Bolanus.
865	Nerua Traianus Aug. VI,	& C. Iulius Africanus.
866	L. Celsus,	& Clodius Crispinus.
867	Q. Ninnius Hasta,	& P. Manilius Vopiscus.
868	M. Valerius Messalla,	& C. Popillius Pedo.
869	Æmilius Ælianus,	& L. Antistius Veter.
870	Quinctus Niger,	& T. Vipsanius Apronianus.

ΜΕΤΑ δὲ τὸν Δομιτιανὸν, Νερούαν Κοκκήιον οἱ Ῥωμαῖοι ἀπέδειξαν αὐτοκράτορα. μίσει δὲ τοῦ Δομιτιανοῦ, αἱ εἰκόνες αὐτοῦ πολλαὶ μὲν ἀργυραῖ, πολλαὶ δὲ χρυσαῖ οὖσαι, συνεχωνεύθησαν, καὶ ἐξ αὐτῶν μεγάλα χρήματα συνελέγη· καὶ αἱ ἁψῖδες πλεῖσται δὴ ἑνὶ ἀνδρὶ ποιούμεναι, καθῃρέθησαν. καὶ ὁ Νερούας τούς τε κρινομένους ἐπ' ἀσεβείᾳ ἀφῆκε, καὶ τοὺς φεύγοντας κατήγαγε· τούς τε δούλους καὶ τοὺς ἐξελευθέρους τοὺς τοῖς δεσπόταις σφῶν ἐπιβουλεύσαντας, πάντας ἀπέκτεινε. καὶ τοῖς μὲν τοιούτοις οὐδ' ἄλλο τι ἔγκλημα ἐπιφέρειν ἐπὶ τοὺς δεσπότας ἐφῆκε, τοῖς δὲ δὴ ἄλλοις οὔτ' ἀσεβείας, οὔτ' Ἰουδαϊκοῦ βίου καταιτιᾶσθαί τινας συνεχώρησε. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν * συκοφαντησάντων, θάνατον κατεδικάσθησαν· ἐν οἷς καὶ † Σέρας ἦν ὁ φιλόσοφος. ταραχῆς οὖν γινομένης οὐ τῆς τυχούσης ἐκ τοῦ πάντας πάντων κατηγορεῖν, λέγεται Φρόντωνα τὸν ὕπατον εἰπεῖν, ὡς κακὸν μὲν ἐστιν αὐτοκράτορα ἔχειν, ἐφ' οὗ μηδενὶ μηδὲν ἔξεστι ποιεῖν, χεῖρον δὲ ἐφ' οὗ πᾶσι πάντα. καὶ ὁ Νερούας ἀκούσας ταῦτα, ἀπηγόρευσε τοῦ λοιποῦ γίνεσθαι τὰ τοιαῦτα. ἦν δὲ ὁ Νερούας ὑπό τε τοῦ γήρως καὶ ὑπὸ ἀρρωστίας (ἀφ' ἧς καὶ τὴν τροφὴν ἀεί ποτε ἤμει) ἀσθενέστερος, ἀπεῖπε δὲ καὶ ἀνδριάντας αὐτῷ χρυσοῦς ἢ ἀργυροῦς γίνεσθαι. τοῖς δὲ τὰς οὐσίας ἐπὶ τοῦ Δομιτιανοῦ μάτην ἐστερημένοις πάντα ἀπεδίδου, ὅσα ἐν τῷ βασιλείῳ ἔτι

* Blanc. συκοφαντηθέντων
† Σούρας

POST cædem Domitiani, Nerua Cocceius Romæ imperator designatus est. deinde pleræque statuæ Domitiani, argenteæ atque aureæ, (quippe odio apud omnes erat) † sublatæ ac dissipatæ sunt, ex quib. grandis pecunia redacta est. Fuere quoque arcus triumphales ‡ quos ei plurimos fecerant, disturbati. Nerua autẽ eos, qui rei facti erant impietatis, absoluit; exulesq; restituit. Seruos vero, ac libertos, qui insidias dominis patronisue suis fecerãt, omnes interfici iussit: cauitq;, ne eis liceret crimen vllius facinoris dominis inferre. neminem quoq; impietatis, aut ritus Iudaici accusari permisit. a Tã multi. n. per calumniã dãnati fuerant, (in quorum numero Seras philosophus fuit) ob eãque rẽ ingẽs tumult' concitatus erat, (oẽs. n. accusabantur ab omnib.) vt ferant Frontone consulẽ dixisse; Malum quidẽ esse, imperatorẽ habere, sub quo nemini licet quicquam facere; sed multo peius esse, quũ omnia licent omnib. Quib. cognitis rebus, Nerua talia fieri in reliquum tempus vetuit. Erat Nerua senectute † & languenti stomacho imbecillior. nã ex eo cibum, quẽ ceperat, euomebat. Statuas aureas, aut argenteas, sibi fieri vetuit; bonaque, quæcunque adhuc inuenta sunt in palatio, restituit iis, quibus ea Domitianus † per

† conflata sunt, ex quibus
‡ quos vni plurimos
a Complures etiam ex delatoribus capitis fuere damnati, quos inter & Seras philosophus erat. Quum igitur ex eo tumultus haud vulgaris extitisset, quod omnes ab omnibus accusarentur; ferunt Frontonem
† & languore virium imbecillior. Vnde plerũque cibum,
† sine causa

iniuriam ademerat. Ciuibus Romanis, qui in summa forent egestate, agrum dedit ad sexcenties sestertiûm, eius agri emptione diuisioneque quibusdam viris senatorii ordinis imperata. Quumq; egeret pecunia, magnum numerum vestium, multaque vasa argentea atque aurea, & reliquam supellectilem non modo de priuatis suis, sed etiam de principalibus rebus, multa etiam prædia, multasque domos,[b] atque in summa omnia, præterea, quæ necessaria erant, vendidit. Neq; vero in pretiis harum rerũ sordidus, sed in hoc ipso benignus erga multos & liberalis fuit. Multa sacrificia, multosque ludos circenses, aliaq; nonnulla spectacula sustulit; vt sumptus, quoad eius fieri posset, minueret. Iurauit in senatu, nullum e senatoribus suo iussu interfectum iri: idq; iusiurandũ, facta etiam coniuratione cõtra se, ratum fecit. Quumq; nihil absque primariis viris gereret, multas leges tulit, præsertim ne quis eunuchum faceret, neve quis [c]neptẽ in vxorem duceret. Virginium Rufum, qui sæpe imperator appellatus fuerat, non est grauatus collegam in consulatu assumere: in cuius mortui sepulchro inscriptum fuit, eũ superato Vindice nequaquam sibi imperium asseruisse, sed patriæ. Nerua quidem vsque adeo bonus princeps fuit, vt aliquando dicere ausus sit; se nihil fecisse, quominus posset deposito imperio priuatus tuto viuere. Quum autẽ Calpurnius Crassus, e [celebri illa] Crassorum familia oriundus, atque alii nonnulli contra eum coniurassent; eos, quum nondum rescissent patefactam esse coniurationem, in spectaculo iuxta se collocauit, iisque gladios tradidit in manus, vt (sicuti dicebat) an satis acuti essent, inspicerẽt, quẽadmodum fieri solet: reuera autẽ id fecit, vt eis ostẽderet, sibi nequaquã curæ esse, si vel in eodẽ loco statim necaretur. Casperius aũt Ælianus, quẽ (vt antea quoq; factũ erat à Domitiano) prætorianis pfecerat, milites in eũ cõcitauit: efficiẽs, vt quosdã ad suppliciũ deposcerẽt. Quib. adeo restitit Nerua, vt etiam nudũ iugulũ pbuerit, quãuis nihil[d] egerit. Ii quidẽ certe, quos voluit Ælianus, interfecti sunt. Hac de causa Nerua, [e] qui propter senectutẽ [minime honorabatur sed] cõtẽptus erat, in Capitoliũ cõscẽdit, ibiq; magna voce; Quod felix faustũq; sit, inquit, senatui populoq; Romano, mihiq; ipsi, Marcum Vlpium Neruam Traianum adopto. eundemq; postea in senatu Cæsarem designauit, atq; ad eum sua manu scripsit, (præerat is tum Germaniæ)

† aureorum sexcẽta vel, vt Bl. mille quingentas myriades drachm. Gr.

b vel omnia potius,

c fratris sororisue filiã

d perfecerit.

e qui propter senectutem prouectã cõtemnebatur,

A ὄντα εὑρέθη. τοῖς τε πάνυ πένησι τῶν Ῥωμαίων ἐς χιλιάδας καὶ πεντακοσίας μυριάδας γῆς κτῆσιν ἐχαρίσατο, βουλευταῖς τισι τήν τε ἀγορασίαν αὐτῆς καὶ τὴν διανομὴν προστάξας. χρημάτων δὲ ἀπορῶν, πολλὰ μὲν ἱμάτια καὶ σκεύη καὶ ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ, ἄλλα τε ἔπιπλα καὶ ἐκ τῶν ἰδίων καὶ τῶν βασιλικῶν, πολλὰ δὲ καὶ χωρία καὶ οἰκίας, μᾶλλον δὲ πάντα, πλὴν τῶν ἀναγκαίων, ἀπέδοτο. οὐ μέντοι καὶ περὶ τὰς τιμὰς αὐτῶν ἐμικρολογήσατο, ἀλλὰ καὶ B ἐν αὐτῷ τούτῳ πολλοὺς εὐηργέτησε. καὶ πολλὰς μὲν θυσίας, πολλὰς δὲ ἱπποδρομίας, ἄλλας τε τινὰς θέας κατέλυσε, συστέλλων ὡς † οἷόν τε δαπανήματα. ὤμοσε δὲ καὶ ἐν τῷ συνεδρίῳ, μηδένα τῶν βουλευτῶν φονεύσειν, ἐβεβαίωσέ τε τὸν ὅρκον, καίπερ ἐπιβουλευθείς. ἔπραττε δὲ οὐδὲν ὅτι μὴ μετὰ τῶν πρώτων ἀνδρῶν. ἐνομοθέτησε δὲ ἄλλα τε καὶ περὶ τοῦ μὴ εὐνουχίζεσθαί τινα, μήτε ἀδελφιδῆν γαμεῖν. τὸν δὲ Ῥοῦφον τὸν Οὐεργίνιον, καίπερ πολλάκις αὐτοκράτορα ὀνομασθέντα, οὐκ ὤκνησεν ὑ- C πατεύσας συνάρχοντα προσλαβεῖν· ἐφ' οὗ τῷ μνήματι τελευτήσαντος ἐπεγράφη, ὅτι νικήσας Βίνδικα, τὸ κράτος οὐχ ἑαυτῷ περιεποιήσατο, ἀλλὰ τῇ πατρίδι. Νερούας δὲ οὕτως ἦρχε καλῶς, ὥστε ποτὲ εἰπεῖν, Οὐδὲν τοιοῦτον πεποίηκα, ὥστε μὴ δύνασθαι τὴν ἀρχήν τε καταθέσθαι, καὶ ἀσφαλῶς ἰδιωτεῦσαι. Κράσσου τε Καλπουρνίου, τῶν Κράσσων ἐκείνων † ἐγγόνου, ἐπιβεβουλευκότος μετὰ καὶ ἄλλων αὐτῷ, παρεκαθίσατό τε αὐτοὺς ἔν τινι θέᾳ, ἀγνοοῦντας ἔτι ὅτι καταμεμήνυνται, D καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ξίφη, λόγῳ μὲν, ἵν' ἐπισκέψωνται αὐτά, (ὅπερ εἴωθε γίνεσθαι) εἰ ὀξέα ἐστιν, ἔργῳ δὲ ἐπιδεικνύμενος, ὅτι οὐδὲν αὐτῷ μέλει, κἂν αὐτοῦ παραχρῆμα ἀποθάνῃ. Αἰλιανὸς δὲ ὁ Κασπέριος, ἄρχων καὶ ὑπ' αὐτοῦ, καθάπερ ὑπὸ τοῦ Δομιτιανοῦ, τῶν δορυφόρων γενόμενος, τοὺς στρατιώτας ἐστασίασε κατ' αὐτοῦ, παρασκευάσας ἐξαιτῆσαί τινας ὥστε θανατωθῆναι. πρὸς οὓς ὁ Νερούας τοσοῦτον ἀντέσχεν, ὥστε καὶ τὴν κλεῖν ἀπογυμνῶσαι, καὶ τὴν σφαγὴν αὐτοῖς προδεῖξαι. οὐ μέντοι τι E καὶ ἤνυσεν, ἀλλ' ἀνῃρέθησαν οὓς ὁ Αἰλιανὸς ἐβουλήθη. ὅθεν ὁ Νερούας διὰ τὸ γῆρας † οὕτω καταφρονούμενος, ἀνέβη τε ἐς τὸ Καπιτώλιον, καὶ ἔφη γεγωνήσας, Ἀγαθῇ τύχῃ τῆς τε βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ, Μάρκον Οὔλπιον Νερούαν Τραϊανὸν ποιοῦμαι. καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ συνεδρίῳ Καίσαρά τε αὐτὸν ἀπέδειξε, καὶ ἐπέστελεν αὐτοχειρίᾳ, (ἦρχε δὲ τῆς Γερμανίας ἐκεῖνος)

† ἴσως τὰ

† ἐκγόνου

† Steph. οὕτω sed rectius Zonar. διὰ τὸ γῆρας καταφ.

Τινιας

Τίσειαν Δαναοὶ ἐμὰ δάκρυα σοῖσι βέλεσσιν. οὕτω μὲν ὁ Τραϊανὸς Καῖσαρ, καὶ μετὰ τοῦτο αὐτοκράτωρ ἐγένετο, καίτοι συγγενῶν τοῦ Νερούα ὄντων τινῶν. ἀλλ' οὐ γὰρ τῆς τῶν κοινῶν σωτηρίας ὁ ἀνὴρ τὴν συγγένειαν προετίμησεν· οὐδ' αὖ, ὅτι Ἴβηρ ὁ Τραϊανὸς, ἀλλ' οὐκ Ἰταλὸς, οὐδ' Ἰταλιώτης ἦν, ἧττόν τι παρὰ τοῦτο αὐτὸν ἐποιήσατο, ἐπεὶ μηδεὶς πρόσθεν ἀλλοεθνὴς τὸ τῶν Ῥωμαίων κράτος ἐσχήκει· τὴν γὰρ ἀρετὴν, ἀλλ' οὐ τὴν πατρίδα τινὸς, ἐξετάζειν δεῖν ᾤετο. πράξας δὲ ταῦτα, μετήλλαξεν, ἄρξας ἔτει ἑνὶ, καὶ μησὶ τέσσαρσι, καὶ ἡμέραις ἐννέα· προβεβιώκει πέντε καὶ ἑξήκοντα ἔτη καὶ μῆνας δέκα καὶ ἡμέρας δέκα.

A †*Telis Nerua tuis lacrimas vlciscere nostras.* Itaque Traianus, quanquam Neruæ propinqui non deerant, tunc Cæsar, ac postea imperator factus est. Nec enim ille coniunctionem sanguinis anteposuit publicæ vtilitati: neq; rursus eum deterruit, quod Traianus homo Hispanus, nec Italus erat, nec Italicus; quodq; ante eũ nemo alterius nationis imperium Romanũ obtinuerat. Censebat enim virtutem cuiusque, non patriam, existimari & ponderari oportere. His confectis reb. mortuus B est. Regnauit annũ vnũ, menses quatuor, dies nouem. Vixit annos LXV, menses decem, dies decem.

† *Telis ipse tuis Danaos vlciscere nostras ob lacrimas.*

Τραϊανῷ δὲ ὄναρ ἐγεγόνει, πρὶν αὐταρχῆσαι, τοιόνδε· ἔδοξεν ἄνδρα πρεσβύτην ἐν ἱματίῳ καὶ ἐσθῆτι περιπορφύρῳ, ἔτι δὲ καὶ στεφάνῳ ἐσταλμένον, (οἷά που καὶ τὴν γερουσίαν γράφουσι) δακτυλίῳ τινὶ σφραγῖδα αὐτῷ ἔς τε τὴν ἀριστερὰν σφαγὴν, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἐς τὴν δεξιὰν ἐπιβεβληκέναι. ὡς δὲ αὐτοκράτωρ ἐγένετο, ἐπέστειλε τῇ βουλῇ αὐτοχειρίᾳ ἄλλα τε, καὶ ὡς οὐδένα ἄνδρα ἀγαθὸν ἀποσφάξοι ἢ ἀτιμάσοι. καὶ ταῦτα καὶ ὅρκοις οὐ τότε μόνον, ἀλλὰ καὶ ὕστερον ἐπιστώσατο. Αἰλιανὸν δὲ καὶ τοὺς δορυφόρους τοὺς κατὰ Νερούα στασιάσαντας, ὡς καὶ χρησόμενός τι αὐτοῖς, μεταπεμψάμενος, ἐκποδὼν ἐποιήσατο. εἰς δὲ τὴν Ῥώμην εἰσελθὼν, πολλὰ ἐποίει πρός τε διόρθωσιν τῶν κοινῶν, καὶ πρὸς χάριν τῶν ἀγαθῶν· ἐκείνων τε διαφερόντως ἐπιμελούμενος, ὡς καὶ ταῖς πόλεσι ταῖς ἐν Ἰταλίᾳ πρὸς τὴν τῶν παίδων τροφὴν πολλὰ χαρίσασθαι, καὶ τούτοις εὐεργετῶν. Πλωτίνα δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, ὅτε πρῶτον ἐς τὸ παλάτιον ἐσῄει, † ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμοὺς [καὶ] πρὸς τὸ πλῆθος μεταστραφεῖσα εἶπε, Τοιαύτη μέντοι ἐνταῦθα εἰσέρχομαι, οἵα καὶ ἐξελθεῖν βούλομαι· καὶ οὕτω γε ἑαυτὴν διὰ πάσης τῆς ἀρχῆς διήγαγεν, ὥστε μηδεμίαν ἐπηρείαν σχεῖν. διατρίψας δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ χρόνον τινὰ, ἐστράτευσεν ἐπὶ Δάκους, τά τε πραχθέντα αὐτοῖς λογιζόμενος, τοῖς τε χρήμασιν, ἃ κατ' ἔτος ἐλάμβανον, βαρυνόμενος· τάς τε δυνάμεις αὐτῶν αὐξανομένας καὶ τὰ φρονήματα ὁρῶν. πυθόμενος δὲ ὁ Δεκέβαλος τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ, ἐφοβήθη, ἅτε καὶ εὖ εἰδὼς, ὅτι πρότερον μὲν οὐ Ῥωμαίους, ἀλλὰ Δομιτιανὸν ἐνενικήκει· τότε δὲ ὡς πρός τε Ῥωμαίους καὶ πρὸς Τραϊανὸν αὐτοκράτορα πολεμήσοι. πλεῖστον γὰρ ἐπί τε δικαιότητι καὶ ἐπ' ἀνδρίᾳ τῇ τε ἁπλότητι τῶν ἠθῶν διέπρεψε. τῷ τε γὰρ σώματι ἐρρω-

† Leuncl. ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμοὺς

Traiano autem prius, quam imperium adipisceretur, visum est in somnis, virum iam grandem natu, [a] veste purpurea & corona ornatum, qualis pingitur senatus, primum in sinistram partẽ iuguli ipsius, post in dextram annulo sigillum impressisse. Vt autem imperator factus est, multa sua manu scripsit ad senatum, atque illud inprimis, se nullum vnquam virum C bonum interfecturum, aut notaturum ignominia: idque non tunc solum, sed etiam postea iureiurando confirmauit. Ælianum, prætorianosque milites, qui contra Neruam seditionem fecerant, quasi vti vellet eorum opera, accersiri iussit, eosque de medio sustulit. Postquam Romam venit, multa fecit ad emendandum corrigendumque statum reipublicæ, atque in gratiã bonorũ; [b] quorũ curã inprimis gessit. Nam ciuitatibus Italiæ multa largitus est ad educationem liberorum, in quos magna beneficia cõtulit. Huius vxor Plotina quũ primum ingrederetur in palatium, essetque adhuc in gradibus, conuersa D ad multitudinẽ; Talis (inquit) huc ingredior, qualem me exire cupio. Ea quidem sic se gessit in principatu, vt iusta reprehensione caruerit. Traianus autem quum Romę aliquandiu commoratus esset, in Dacos cum exercitu proficiscitur, quod secum ea, quæ ab illis gesta essent, reputaret; quodq; pecunia, quam ipsi quotannis capiebant, grauaretur: & quod eorum copias indies augeri, efferrique animos animaduerteret. Cognita eius profectione, Decebalus pertimuit. quippe sciebat antea non populum Romanum, sed Domitianum ab se superatũ esse: tunc autẽ bellum sibi fore cum populo Romano, Traianoque imperatore, q iustitia, fortitudine, [c] bonitate lõge ante celleret, ac viribus corporis præditus es-

[a] tunica segmentata

[b] ac reipublicæ curam

[c] moribus integritate

ſet, (quippe regnare cœpit agens annum ſecundum & quadrageſimum) & ita vigeret animo; vt non eum iuuentus temerarium, non tardum efficeret ſenectus. Traianus quidem nulli inuidebat, [a] perdebatq; neminē: bonos omnes ornabat honoribus, & dignitatibus augebat. Ex quo fiebat, vt neq; timeret eorum quemquā, nec haberet odio. Nullam fidē habebat calumniatoribus, [b] nulla ira tenebatur: abſtinebat ab aliena pecunia non minus, quam ab iniquis cædibus. Magnos ſumptus fecit belli paciſque temporibus. Multa, eaq; apprime neceſſaria ædificauit, cui' generis ſunt viæ, portus, ædificia publica; quorum tamen cauſa nullius vnquam ſanguinē effudit. magnificus enim natura, & magnanimus erat. Itaq; poſtquam circum collapſum reſtituit, maioremq; reddidit, atq; pulchriorē, inſcripſit in eo; perfeciſſe ſe, vt populo Romano ſufficeret. Amari à ciuib. cupiebat magis, quam honore affici. Cum populo humaniter, cum ſenatu honorifice verſabatur. [c] Carus ciuibus, hoſti formidoloſus erat. Venationibus, conuiuiis, ſeriiſq; ac iocoſis rebus ciuium intererat. Sæpe quartus diſcumbebat, veniebatq; in ædes eorum interdum nulla munitus cuſtodia, ibique [d] nonnunquam requieſcebat. Bonarū artium expers & ignarus fuit, licet vere ea, quæ ad virū doctum pertinent, intelligere ac facere videretur. Cuncta in eo viro optima atque præſtantiſſima erant. nā etſi amorib. puerorū & vino erat deditus, tamen nihil ob eā cauſam turpiter aut nequiter fecit paſſuſve eſt, quamobrē iure reprehenderetur. Licet .n. vinum largiter biberet, tamen ſobrius erat: & [e] q̃ ad pueros attinet, nemini moleſtus fuit. [f] Quūque eſſet auidus belli, ita ſibi in eo tēperabat, vt hoſtes frangeret, amicos autem augeret. Non.n. ei vnquam accidit, quod euenire in huiuſmodi ſolet, vt [g] milites ſe feroces & inſolētes præbuerint. vſque adeo bene & ratione imperabat. His de cauſis Decebalus merito eum verebatur. Poſtquā Traianus in Dacos exercitū duxit, nec longe * abfuit ab iis locis, in quib. barbari caſtra poſuerant, fungus ingens ad eum allatus eſt, in quo ſcriptū erat Latinis literis, [h] Burros ſociosque omnes à Traiano petere vt pace facta domum reuerteretur. ſed Traianus nihilominus cōflixit. Quo in prælio quanquam magna cædes hoſtium facta eſt, tamen multos ex ſuis ſaucios vidit. Quumque deficerent ea, quibus vulnera militum obligarentur, fertur ne veſti quidem ſuæ peper-

a nec magistratu quēquā deiiciebat: sed admodū bonos

b ira nulli mancipatus erat.

c Amabilis omnib', nemini formidolosus erat, extra quam hostibus. Quippe venationis, cōuiuiorū, operū pariter & consiliorum, ac iocorum quoq; sociū se praebebat eis, & saepe vel quartus vehebatur,

d hilaritati se dabat. Studiorum doctrina accuratioris expers erat,

e quod amores attinet,

f Quamuis etiā belli esset auidus, tamē & re bene gesta, & euersis hostis viribus, & incremento suorū contentus erat.

g milites se turgidos animo & insolentes

* abfuit à Tapis, vbi barbari

h Burros sociosq; ceteros Traianum hortari, vt pedē referret, ac pacē coleret. Sed

A

το (δύο τε γὰρ καὶ τεσσαράκοντα ἔτος ἄγων ἦρξε) καὶ τῇ ψυχῇ ἤκμαζεν, ὡς μήθ' ὑπὸ νεότητος θρασύνεσθαι, μήθ' ὑπὸ γήρως ἀμβλύνεσθαι. καὶ οὔτ' ἐφθόνει, οὔτε καθῄρει τινά, ἀλλὰ καὶ πάνυ πάντας τοὺς ἀγαθοὺς ἐτίμα καὶ ἐμεγάλυνε· καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ἐφοβεῖτό τινα αὐτῶν, οὔτε ἐμίσει. διαβολαῖς τε ἥκιστα ἐπίστευε, καὶ ὀργῇ ἥκιστα ἐδουλοῦτο· τῶν τε χρημάτων τῶν ἀλλοτρίων ἴσα καὶ φόνων τῶν ἀδίκων ἀπείχετο. καὶ ἐδαπάνα πάμπολλα μὲν ἐς τοὺς πολέμους, πάμπολλα δὲ ἐς τὰ τῆς εἰρήνης ἔργα· καὶ πλεῖστα

B

καὶ ἀναγκαιότατα καὶ ἐν ὁδοῖς καὶ ἐν λιμέσι καὶ ἐν οἰκοδομήμασι δημοσίοις κατασκευάσας, οὐδενὸς αἷμα εἰς οὐδὲν αὐτῶν ἀνάλωσεν. οὕτω γάρ που καὶ μεγαλόφρων καὶ μεγαλογνώμων ἔφυ, ὥστε καὶ τῷ ἱπποδρόμῳ ἐπιγράψαι, ὅτι ἐξαρκοῦντα αὐτὸν τῷ τῶν Ῥωμαίων δήμῳ ἐποίησεν, ἐπειδὴ διαφθαρέντα πῃ, καὶ μείζω καὶ περικαλλέστερον ἐξειργάσατο. φιλούμενός τε οὖν ἐπ' αὐτοῖς μᾶλλον, ἢ τιμώμενος ἔχαιρε, καὶ τῷ τε δήμῳ μετ' ἐπιεικείας συνεγίνετο, καὶ τῇ γερουσίᾳ σεμνοπρεπῶς ὡμίλει·

C

ἀγαπητὸς μὲν πᾶσι, φοβερὸς δὲ μηδενί, πλὴν πολεμίοις, ὤν. καὶ γὰρ θήρας καὶ συμποσίων, ἔργων τε καὶ βουλευμάτων, σκωμμάτων τε συμμετεῖχε σφίσι· καὶ πολλάκις καὶ τέταρτος ὠχεῖτο, ἔς τε τὰς οἰκίας αὐτῶν καὶ ἄνευ γε φρουρᾶς ἔστιν ὧν εἰσιὼν ἐθυμεῖτο. παιδείας † μὲν γὰρ ἀκριβοῦς, ὅση ἐν λόγοις, οὐ μετέσχε, τό γε μὴν ἔργον αὐτῆς καὶ ἠπίστατο καὶ ἐποίει· οὐδ' ἔστιν ὅ τι οὐκ ἄριστον εἶχε. καὶ οἶδα μὲν ὅτι καὶ περὶ μειράκια καὶ περὶ οἶνον ἐσπουδάκει· ἀλλ', εἰ μέν τι ἐκ τούτων ἢ αἰσχρὸν ἢ κακὸν ἢ ἐδεδράκει ἢ ἐπεπόνθει, ἐπηγορίαν ἂν εἶχε· νῦν δὲ τοῦ τε οἴνου διακόρως ἔπινε, καὶ νήφων ἦν, ἔν τε τοῖς παιδικοῖς οὐδένα ἐλύπησεν. εἰ δὲ καὶ φιλοπόλεμος ἦν, ἀλλὰ τῇ

D

τε κατορθώσει, καὶ τοῦ ἐχθροῦ μὲν καθαιρέσει, τοῦ οἰκείου δὲ αὐξήσει ἠρκεῖτο. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὅπερ εἴωθεν ἐν τοῖς τοιούτοις γίνεσθαι, τὸ τοὺς στρατιώτας ἐξογκοῦσθαί τε καὶ ὑπερφρονεῖν, συνέβη ποτὲ ἐπ' αὐτοῦ· οὕτως ἐγκρατῶς αὐτῶν ἦρχε. διὰ ταῦτα μὲν οὖν οὐκ ἀπεικότως ὁ Δεκέβαλος αὐτὸν ἐδεδίει. στρατεύσαντι δὲ τῷ Τραϊανῷ κατὰ τῶν Δακῶν, καὶ τῶν Τάπαις ἔνθα ἐστρατοπεδεύον οἱ βάρβαροι πλησιάσαντι, μύκης μέγας προσεκομίσθη, γράμμασι Λατίνοις λέγων, ὅτι ἄλλοι τε τῶν συμμάχων καὶ † Βοῦρροι παραινοῦσι Τραϊανῷ ὀπίσω ἀπιέναι καὶ εἰρηνῆσαι. συμβαλὼν δὲ αὐτοῖς ὁ Τραϊανὸς, πολλοὺς μὲν τῶν οἰκείων τραυματίας ἐπεῖδε, πολλοὺς δὲ τῶν πολεμίων ἀπέκτεινεν· ὅτε καὶ ἐπιλιπόντων τῶν ἐπιδέσμων, οὐδὲ τῆς ἑαυτοῦ ἐσθῆτος λέγεται φείσασθαι

† Zonar. μὲν οὖν

† Leuncl. βοῦρροι

†Suid. κατατεμὼν.

σασθαι, ἀλλ' ἐς τὰ λαμπάδια ταύτην † κατατεμεῖν· τοῖς δὲ τελευτήσασι τῶν στρατιωτῶν ἐν τῇ μάχῃ, βωμόν τε στῆσαι, καὶ κατ' ἔτος ἐναγίζειν κελεῦσαι. ὡς δὲ καὶ ἐς αὐτὰ † τὰ ἐπ' ἄκρα ἐπιχείρησιν ἀναβῆναι, λόφους ἐκ λόφων μετὰ κινδύνων καταλαμβάνων, καὶ τοῖς τῶν Δακῶν βασιλείοις ἐπλησίασεν. ὅ, τε † Λούσιος ἑτέρωθι προσβαλὼν, καὶ ἐφόνευσε πολλοὺς, καὶ ἐζώγρησε πλείονας. τηνικαῦτα ὁ Δεκέβαλος πρέσβεις πέμψας τοὺς ἀρίστους τῶν πιλοφόρων, καὶ δι' αὐτῶν τοῦ αὐτοκράτορος δεηθεὶς, οὐδὲν ὅ, τι οὐχ ἑτοίμως τῶν προσταχθέντων ἔφη συνθέσθαι.

‡ Steph. τὰ ἐπ' ἄκρα.

al. Λύσιος

A perei∫∫e, [a] ∫ed etiã di∫cidi∫∫e [ad obligan-da vulnera militum]; cæ∫i∫que in prælio ∫tatui∫∫e aram, & quotannis parentari iu∫-∫i∫∫e. Po∫t contendit ad editiora loca mõtium, indeq; aliis atq; aliis occupatis collibus non ∫ine magno periculo, ad regiã Dacorum peruenit: quos *Lu∫ius ex altero latere adortus, magnum numerũ eorum concidit, cepitq;. Decebalus continuo primores eorum, qui [b] pila ge∫tabant, ad Traianum mittit; pacemq; per eos ab ip∫o po∫tulat, ∫eque imperata facturum pollicetur.

a ∫ed etiã in ∫acras di∫cidi∫∫e.

† Lucius

b pileos

B

ΔΙΩΝΟΣ ἘΚ ΤΩ͂Ν ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

Ἐπεπόμφει μὲν ὁ Δεκέβαλος καὶ πρὸ τῆς ἥττης πρέσβεις, οὐκ ἔτι τῶν κομητῶν, ὥσπερ πρότερον, ἀλλὰ τῶν πιλοφόρων τοὺς ἀρίστους. καὶ ἐκεῖνοι τά τε ὅπλα ῥίψαντες, καὶ ἑαυτοὺς ἐς τὴν γῆν καταβαλόντες, ἐδεήθησαν τοῦ Τραϊανοῦ, μάλιστα μὲν αὐτῷ τῷ Δεκεβάλῳ καὶ ἐς ὄψιν καὶ ἐς λόγους αὐτοῦ ἐλθεῖν, ὡς καὶ πάντα τὰ κελευσθησόμενα ποιήσοντι, ἐπιτρέψαι· εἰ δὲ μὴ, στεῖλαί γέ τινα τὸν συμβησόμενον αὐτῷ. Καὶ ἐπέμφθη ὅ, τε Σούρας καὶ Κλαύδιος Λιβιανὸς ὁ ἔπαρχος. ἐπράχθη δὲ οὐδέν. ὁ γὰρ Δεκέβαλος οὐδὲ ἐκείνοις ἐτόλμησε συμμῖξαι. ἔπεμψε δὲ καὶ τότε τινάς. ὁ δὲ Τραϊανὸς ὄρη τε ἐντετειχισμένα ἔλαβε, καὶ ἐν αὐτοῖς τά, τε ὅπλα, τά τε μηχανήματα, καὶ τὰ αἰχμάλωτα, τό, τε σημεῖον τὸ ἐπὶ τοῦ Φούσκου ἁλὸν, εὗρε. Διὸ οὖν ταῦτα ὁ Δεκέβαλος ἄλλως τε, καὶ ὅτι ὁ Μάξιμος ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τήν τε ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ χωρίον τι ἐχυρὸν εἶχεν, οὐδὲν ὅ, τι οὐχ ἑτοίμως τῶν προσταχθέντων ἔφη συνθέσθαι.

DIONIS E THEODOSIO.

Mi∫erat legatos Decebalus etiam ante, quam vinceretur, non amplius e numero comatorum, vt prius, ∫ed pileatorum pra∫tanti∫∫imos. Illi vero, quũ abiectis armis humi ∫e pro∫trauissent, Traianum precati ∫unt inprimis, vt ip∫i Decebalo nihil non eorum facturo, quæ iu∫-∫urus e∫∫et, pote∫tatem faceret in con∫pectum & colloquium imperatoris veniendi: ∫in autem, ∫altem vt aliquis mitteretur, qui de pace cum eo ageret. Mi∫∫i ∫unt hoc nomine Sura, Claudiu∫q; Liuianus, præfectus prætorii; ∫ed effectum omnino nihil. Quippe nec cum illis Decebalus au∫us fuit congredi. Nihilo minus aliquos tunc quoque mi∫it. Interim Traianus & montes ca∫tellis munitos cepit, & in illis arma, tormenta bellica, mancipia, ∫ignũ illud denique reperit, quod captum ∫ub Fu∫co fuerat. Decebalus ergo tum has ob cau∫as, tum quod Maximus eodem tempore ∫ororem ip∫ius, & opidum quoddã munitum in pote∫tatem redactum haberet, nullam non admi∫it vltro condicionẽ ex iis, quæ in pactis ei fuere propo∫itæ.

C

D

ΔΙΩΝΟΣ ἘΚ ΤΩ͂Ν ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

ΤΑ' γὰρ ὅπλα καὶ τὰ μηχανήματα καὶ τοὺς μηχανοποιοὺς παραδοῦναι, καὶ τοὺς αὐτομόλους ἀποδοῦναι, τά τε ἐρύματα καθελεῖν, καὶ τῆς χώρας τῆς ἑαλωκυίας ἀποστῆναι, πρὸς αὐτοῖς τε ἐχθροὺς καὶ φίλους τοῖς Ῥωμαίοις νομίζειν, [καὶ μήθ' αὐτὸν ὅλως τινὰ ὑποδέχεσθαι, μήτε στρατιώτῃ τινὶ ἐκ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς χρῆσθαι, (τοὺς γὰρ πλείστους τούς τε ἀρίστους ἐκεῖθεν ἀναπείθων προσεποιεῖτο)] καὶ ἄκων ὡμολόγησε, πρός τε τὸν Τραϊανὸν ‡ εἰσελθὼν, καὶ ἐς τὴν γῆν πεσὼν, καὶ προσκυνήσας αὐτῷ.

Inclu∫a Dionis ∫unt à Theodo∫io.

‡ ἐλθὼν,

DIONIS E XIPHILINO.

Nam & arma machinasq;, & earum artifices tradere, transfugas dedere, diruere propugnacula; de regione, quam ex finitimis cepi∫∫et, decedere; & amicos ho∫te∫q; eo∫dem, quos populus Romanus haberet, exi∫timare; [nec omnino quemquã excipere, nec vllo milite Romani ex imperii finibus vti, (plurimos enim, & optimos inde ∫ibi per∫uadendo adiungebat)] vel inuitus ex conuentione promi∫it; & ad Traianum profectus, ac pro∫tratus ad ip∫ius pedes, eum veneratus e∫t.

E

DIONIS, E THEODOSIO.

A Simul armis penitus abiectis, legatos quoque ob has res ad senatum misit, vt etiam ab eo rata pax haberetur. His ita pactis & conuentis, castrisque ad Zermizegethusam relictis, & regione cætera præsidiis munita, in Italiam Traianus reuectus est.

ΔΙΩΝΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

Καὶ τὰ ὅπλα ἀποῤῥίψας, καὶ πρέσβεις ἐπὶ τούτοις ἐς τὸ βουλευτήριον ἔπεμψεν, ὅπως καὶ παρ' ἐκείνου τὴν εἰρήνην βεβαιώσηται. Ταῦτα συνθέμενος, καὶ στρατόπεδον ἐν Ζερμιζεγεθούσῃ καταλιπών, τήν τε ἄλλην χώραν φρουραῖς διαλαβών, ἐς Ἰταλίαν ἀνεκομίσθη.

DIONIS, E XIPHILINO.

B His confectis rebus, Traianus in Italiam reuertitur. Tum legati Decebali intromittuntur in senatum, depositisque armis, iunctisque manibus, more [a] seruorum, pauca supplices loquuntur: dein confirmata pace, arma recipiunt. eoque facto Traianus de Dacis triumphauit & Dacic[9] cognominatus est. Post [b] in theatrum gladiatores, quibus delectabatur, saltatoresque reduxit: ex quorum numero Pylades ei præsertim carus erat. Porro in tanto armorum studio curam habuit & cæterarum rerum. nam in foro Augusti, & [c] in porticu Liuiæ, ac in plerisque aliis locis, ius pro tribunali dicebat.

a captiuorum,

b in theatro gladiatores commisit, quibus

c in porticu, quæ Iulia dicitur,

ΔΙΩΝΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

Τραϊανὸς δὲ ἐπὶ τούτοις εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀνεκομίσθη· καὶ οἱ παρὰ τοῦ Δεκεβάλου πρέσβεις εἰς τὸ συνέδριον ἐσήχθησαν· τά τε ὅπλα καταθέντες, συνῆψαν τὰς χεῖρας ἐν αἰχμαλώτου σχήματι, καὶ εἶπόν τι τινά, καὶ ἱκέτευσαν· καὶ οὕτω τήν τε εἰρήνην ἐσπείσαντο, καὶ τὰ ὅπλα ἀπέλαβον. Τραϊανὸς δὲ τά τε νικητήρια ἤγαγε, καὶ Δακικὸς ἐπωνομάσθη· ἔν τε τῷ θεάτρῳ μονομάχους συνέβαλε (καὶ γὰρ ἔχαιρεν αὐτοῖς) καὶ τοὺς ὀρχηστὰς ἐς τὸ θέατρον ἐπανήγαγε. καὶ γὰρ ἑνὸς αὐτῶν τοῦ Πυλάδου ἤρα. οὐ μέντοι, οἷα πολεμικὸς ἀνήρ, τἄλλα ἧττον διῴκει, ἢ καὶ ἧττον ἐδίκαζεν, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ C Αὐγούστου, ποτὲ δὲ ἐν τῇ στοᾷ τῇ Ἰουλίᾳ ὠνομασμένῃ, πολλάκις δὲ καὶ ἄλλοθι ἔκρινεν ἐπὶ βήματος.

DIONIS E THEODOSIO.

Decebalus autem partim, quod plurimi Daci ad Traianum deficerent, partim ob alias causas, iterum pacem petiit. At quum ei persuaderi non posset, vt arma, seque ipsum traderet; aperte iam copias contrahebat, & his rationibus ad bellum finitimos inuitabat; quod futurum diceret, vt si desereretur ab eis, & ipsi periculo semet exponerent. Tutius faciliusque secum prius, quam cladem accepissent, pugnando libertatem conseruaturos; quam si Decebalum pereuntem neglexissent, & ipsi deinceps sociis fœderatisque nudati, cum hoste luctari cogerentur.

ΔΙΩΝΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

Τῶν δὲ Δακῶν συχνῶν μεθισταμένων πρὸς Τραϊανόν, καὶ δι' ἄλλα τινά, ἐδεήθη αὖθις ὁ Δεκέβαλος εἰρήνης. ὡς δ' οὐκ ἐπείσθη τά τε ὅπλα καὶ ἑαυτὸν παραδοῦναι, τὰς δυνάμεις φανερῶς ἤθροιζε, καὶ τοὺς περιχώρους προσπαρεκάλει, λέγων ὅτι ἐὰν αὐτὸν προῶνται, καὶ αὐτοὶ κινδυνεύσουσι, καὶ ὅτι ἀσφαλέστερον καὶ ῥᾷον μεθ' ἑαυτοῦ, πρίν τι κακὸν παθεῖν, ἀγωνιζόμενοι τὴν ἐλευθερίαν φυλάξουσιν, ἢ ἂν σφᾶς τε ἀπολλυμένους περιίδωσι, καὶ αὐτοὶ ὕστερον ἐρημωθέντες τῶν συμμάχων † αἰθῶσιν.

† ἀλῶσιν.

D

DIONIS, E XIPHILINO.

Quia vero nuntiabatur, Decebalum multa contra fœdus facere, arma comparare, transfugas recipere, arces instaurare, finitimas nationes per legatos [ad defectionem] solicitare, [d] eosque qui ipsi ante non paruerāt, diripere; iamque Iazygum nonnullam partem regionis occupauisse, quam quum illi postea repeterēt, Traianus eam non restituit. ob has causas Decebalus hostis iterum à senatu iudicatur. Traianus denuo id bellum per se, non per alios duces, confecit. [e] Et quā-

d atque iis, qui primo ipsi fuerant aduersati, clades inferre.

e Et Decebali quidē res, diuersum respectum, ma loerant locis: sed dolo ac fraude, parum abfuit, quin Traianum interficeret.

ΔΙΩΝΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

E Ἐπεὶ δὲ ὁ Δεκέβαλος πολλὰ παρὰ τὰς συνθήκας ἀπηγγέλλετο αὐτῷ ποιῶν, καὶ ὅπλα κατεσκευάζετο, καὶ τοὺς αὐτομολοῦντας ἐδέχετο, τά τε ἐρύματα ἐπεσκεύαζε, παρά τε τοὺς ἀστυγείτονας ἐπρεσβεύετο, καὶ τοὺς τἀναντία οἱ φρονήσαντας πρότερον ἐλυμαίνετο, καὶ τῶν Ἰαζύγων καὶ χώραν τινὰ ἀπετέμετο, ἣν μετὰ ταῦτα ἀπαιτήσασιν αὐτοῖς Τραϊανὸς οὐκ ἀπέδωκεν· οὕτω δὴ καὶ αὖθις πολέμιον αὐτὸν ἡ βουλὴ ἐψηφίσατο, καὶ ὁ Τραϊανὸς δι' ἑαυτοῦ καὶ αὖθις, ἀλλ' οὐ δι' ἑτέρων στρατηγῶν, τὸν πρὸς ἐκεῖνον πόλεμον ἐποιή-

ἐπιτείνεται. καὶ ὁ Δεκέβαλος κατὰ μὲν τὸ ἰσχυρὸν κακῶς ἔπραττε, δόλῳ δὲ δὴ καὶ ἀπάτῃ ὀλίγου μὲν καὶ τὸν Τραϊανὸν ἀπέκτεινε, πέμψας ἐς τὴν Μυσίαν αὐτομόλους τινάς, εἴ πως αὐτὸν ἐν προσόδοις εὕρωσι καὶ ἄλλως, τότε δὲ καὶ διὰ τὴν τοῦ πολέμου χρείαν πάντας ἁπλῶς τοὺς βουλομένους εἰς λόγους δεχόμενον, κατεργάσωνται. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἐξεγένετο αὐτοῖς πρᾶξαι, συλληφθέντος τινὸς ἐξ ὑποψίας, καὶ πᾶσαν τὴν ἐπιβουλὴν αὐτοῦ ἐκ βασάνων ὁμολογήσαντος. Λογγῖνον δέ τινα στρατοπέδου Ῥωμαϊκοῦ ἐξηγούμενον, καὶ δεινὸν ἐν τοῖς † πολεμίοις αὐτῷ γεγενημένον, προσκαλεσάμενος, καὶ ἀναπείσας συμμῖξαί οἱ, ὡς καὶ τὰ προσταχθησόμενα ποιήσων, συνέλαβε, καὶ ἀνέκρινε δημοσίᾳ περὶ τῶν τοῦ Τραϊανοῦ βουλευμάτων. ἐπειδὴ τε μηδὲν ὁμολογῆσαι ἠθέλησεν, ἐν ἀδέσμῳ φυλακῇ περιεῖπε, καὶ πρὸς τὸν Τραϊανὸν † ἐπέστειλεν, ἀξιῶν διαλλαγῆναί οἱ ἐπὶ τῷ τὸν Λογγῖνον ἀνακομίσασθαι. ἀποκριναμένου δέ τινα αὐτῷ τοῦ Τραϊανοῦ μέσα, ἐξ ὧν οὔτ' ἐν μεγάλῳ οὔτ' ἐν μικρῷ λόγῳ τὸν Λογγῖνον ποιεῖσθαι δόξειν ἔμελλε, τοῦ μήτ' ἀπολέσθαι αὐτόν, μήτ' ἐπὶ πολλῷ σφίσιν ἀνασωθῆναι, ὁ Δεκέβαλος μὲν ἀνεῖχεν, ἔτι διασκοπῶν ὅ,τι πράξει· Λογγῖνος ἐν τούτῳ φαρμάκου εὐπορήσας, ἔπιε καὶ ἀπέθανε.

† πολέμιον

† ἐπέστελλεν

quam Decebalus Traiano multo erat imbecillior, tamen parum abfuit quin eű ex insidiis tolleret. Misit enim transfugas in Mysiam, qui Traianum occiderẽt: ad quem cum antea semper facilis erat accessus,[a] tum vero belli temporibus cũ quibusuis facillime colloquebatur. sed id facinus [transfugæ] facere non sunt ausi, propterea quod vnus ipsorũ quum in suspicionem venisset, captus, magna vi tormentorum insidias omnes patefecerat. C [b] Decebalus autem Longino, quem Romani ducem habebant peritissimum rei militaris, persuasit vt se adiret, quasi statuisset imperata [eius] facere. Hunc, quum venisset, comprehendi iussit; rogauitque publice Traiani consilia. Post vbi nihil potuit ex eo cognoscere, mandauit ipsum solutum vinculis in custodia retineri: deinde petiit à Traiano[c] per literas, vt recepto Longino secum reconciliari vellet. Cui Traianus media quædam respondere visus est:[d] vt Longinum neq; multi facere, neq; prorsus contemnere videretur: cuius mortem licet non expeteret, tamen eiusdem salutem non magnopere postularet. D Quæ dum animaduerteret Decebalus, dispiceretque, quid sibi faciendum esset; Longinus sumpto veneno, quod forte nactus erat, moritur.

[a] tum vero id temporis ob belli necessitatem cunctis adeundi & colloquendi potestas erat. Sed id quidã facinus minime perpetratum erat propterea, quod [b] Decebalus autem Longinum quẽdam legionis Romanæ ducem, qui gnauus in bellis illis fuerat, ad se vocauit, ac persuasit, vt [c] per legatos, [d] e quibus adpareret, nec magnã esse, nec exiguam Longini rationem haberi, ne vel periret, vel a Romanis magno redimeretur. Dum vero Decebalus interim cunctaretur, despiceretque.

ΔΙΩΝΟΣ, ΕΚ ΤΩΝ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

Πρέσβιν δέ τινα πέμψας ὁ Δεκέβαλος πρὸς τὸν Τραϊανόν, ἠξίου τήν τε χώραν μέχρι τοῦ Ἴστρου κομίσασθαι, καὶ τὰ χρήματα, ὅσα ἐς τὸν πόλεμον ἐδεδαπανήκει, ἀπολαβεῖν ἐπὶ τῷ τὸν Λογγῖνον οἱ ἀποδοῦναι. ἀποκρινομένου δέ τινα αὐτῷ μέσα, ἐξ ὧν οὔτε ἐν μεγάλῳ, οὔτε ἐν σμικρῷ λόγῳ τὸν Λογγῖνον ποιεῖσθαι δόξειν ἔμελλε, τοῦ μήτ' ἀπολέσθαι αὐτόν, μήτ' ἐπὶ πολλῷ σφίσιν ἀνασωθῆναι, Δεκέβαλος μὲν ἔτι διασκοπῶν ὅ,τι πράξῃ, ἀνεῖχε· Λογγῖνος δὲ ἐν τούτῳ φαρμάκου διὰ τοῦ ἀπελευθέρου εὐπορήσας, ὑπέσχετό τι αὐτῷ τὸν Τραϊανὸν καταλλάξειν, ἵνα ὡς ἥκιστα ὑποτοπήσῃ τὸ γενησόμενον, μὴ καὶ φυλακὴν αὐτοῦ ἀκριβεστέραν ποιήσηται· καὶ γράμματα τινὰ ἱκετείαν ἔχοντα γράψας, ἔδωκε τῷ ἐξελευθέρῳ πρὸς τὸν Τραϊανὸν ἀποκομίσαι, ἵν' ἐν ἀσφαλείᾳ γένηται. καὶ οὕτως ἀπελθόντος αὐτοῦ, τὸ φάρμακον νυκτὸς ἔπιε, καὶ ἀπέθανε. Γενομένου δὲ τούτου, ὁ Δεκέβαλος ἐξῄτησε παρὰ τοῦ Τραϊανοῦ τὸν ἀπελεύθερον, τότε σῶμα τοῦ Λογγίνου καὶ δέκα αἰχμαλώτους

DIONIS, E THEODOSIO.

D Misso Decebalus ad Traianum legato quodam petiit, vt ager ad Istrum vsque porrectus sibi cõcederetur, & expensæ in bellum pecuniæ soluerentur; quo nomine Longinum ei redditurus esset. Quum autem medium quiddam Traianus responderet, ex quo pariturũ esset, cum nec magnam, nec exiguã Longini rationem habere, quo nimirum ille nec periret, nec in redemtione magno Romanis constaret: secum ipse dispiciẽs Decebalus, quid potissimum ageret, cũctabatur. At Longinus interea venenum liberti nanctus opera, simul & Decebalo reconciliationem cum Traiano pollicebatur, E vt ille quam minime suspicaretur id, quod ipse facturus esset, nec custodias adhiberet accuratiores; & scriptas ad Traianum litteras, quæ supplicationem continebant, liberto tradidit perferendas, vt tutus esse posset Hoc modo quum libertus ab eo discessisset, hausto noctu pharmaco mortuus est. Id vbi contigisset, libertum Decebalus a Traiano repetiit, eiusque loco se tum Longini cadauer, cum captiuos decem

redditurum promisit: statimque centurionem, qui cum Longino captus fuerat, ablegauit qui res hasce conficeret. Ex eo cognita fuerunt omnia, quæ Longino accidissent. Nec tamen vel hunc remisit Traianus, vel libertum dedidit: quod potiorem tum salutis horum, tum maiestatis imperii, quam sepulturæ Longini, rationem habendam duxisset.

ἀποδώσειν ὑπισχνούμενος. καὶ εὐθὺς τὸν ἑκατόνταρχον τὸν ἁλόντα μετ' αὐτοῦ ἔπεμψεν, ὡς καὶ ταῦτα διαπραξόντα, παρ' οὗ πάντα τὰ κατὰ τὸν Λογγῖνον ἐγνώσθη. οὐ μέντοι οὔτε ἐκεῖνον ὁ Τραϊανὸς ἀπέπεμψεν, οὔτε τὸν ἐξελεύθερον ἐξέδωκε, περὶ πλείονος τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, † περὶ τὸ τῆς ἀρχῆς ἀξίωμα, τῆς τοῦ Λογγίνου ταφῆς ποιησάμενος.

† αὐτῶν, περὶ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματι.

DIONIS, EX XIPHILINO.

INterim Traianus pontem lapideum in Danubio faciendum curauit, quem ego quidem digne admirari non queo. nam etsi Traiani sunt alia opera magnifica, tamen is pons longe omnib. antecellit. Eius pontis pilæ sunt XX. ex lapide quadrato; singulæ, absque fundamentis, altitudine pedum CL, latitudine pedum LX. distant inter se interuallo CLXX. pedum, suntq; fornicib. coniunctæ. Cuius operis sumptus licet sit incredibilis, tamen plus admirationis habet, quod hæc † in fluuio gurgitib. pleno, limosoque alueo facta sunt, quodque fluxus eius fluminis aliò auerti non potuit. *Neque vero latitudo ipsius idcirco a me dicta est, quod permagna sit: (nonnunquã. n. duplo triploque maius inundat) sed quod tanta sit in eo loco angustissimo, quo tamen nullus erat ad faciendos pontes accõmodatior. Quo in loco quanto magis flumen ex lato in angustum fluit, rursumque ex angusto multo fit latius, tanto rapidius fertur, altiusque est, vt id pontis faciendi difficultatem maxime augeat. Ex quo Traiani magnitudo animi intelligi facile potest. Is pons nobis quidem nulli est vsui, (nec.n. transitur) sed extant pilæ eius [ostentationis causa,] quasi tantummodo factæ sint, vt cõstet ex iis, nihil esse, quod humano ingenio effici non possit. Hunc pontem Traianus fecit, metuens ne Danubio frigoribus conglaciato, Romanis, qui trans flumen essent, bellum inferretur: quod si eueniret, vt posset per eum copias facile traducere. Sed Adrianus contra metuens, ne barbari oppressis custodib. pontis, in Mysiam facile transirent, superiores partes eius disturbari iussit. Igitur Traianus eo põte facto, Danubium transiit: dein secure bellum gessit magis, quã celeriter, ac Dacos vix tãdem subegit. Multa in eo bello ipse strenui imperatoris, ac viri fortis facinora edidit: multaq; pericula milites ei adie-

† in fluuio magno, & aqua vorticosa, soloq; cœnoso.

*Latitudinẽ vero fluuii non dixi, non quod ibi tãto spatio fluat, (nam alicubi duplo triploque maior restagnat) sed quod angustissima, pontiq; faciundo sit in locis aptissima pars, tãta sit. Quanto autem magis illic e spatioso stagno descendens, ac rursus in stagnum maius procedẽs, in artum concluditur, tanto & rapidius fit, & profundius, vt id quoque ad difficultatẽ illustrandã pontis tendat.

ΔΙΩΝΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

Τραϊανὸς δὲ γέφυραν λιθίνην ἐπὶ τοῦ Ἴστρου κατεσκεύασε, περὶ ἧς οὐκ ἔχω πῶς ἂν ἀξίως αὐτὸν θαυμάσω. ἔστι μὲν γὰρ καὶ τἆλλα αὐτοῦ ἔργα διαπρεπέστατα, τοῦτο δὲ καὶ ὑπὲρ ἐκεῖνα. ὡς γὰρ κρηπῖδες εἰσὶ λίθου τετραπέδου εἴκοσι, τὸ μὲν ὕψος πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ποδῶν, πλὴν τῶν θεμελίων, τὸ δὲ πλάτος ἑξήκοντα· καὶ αὗται ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ἀπ' ἀλλήλων πόδας ἀπέχουσαι, ἁψῖσι συνῳκοδόμηνται. πῶς οὖν ἄν τις τὸ ἀνάλωμα τὸ ἐς αὐτὰς δαπανηθὲν, θαυμάσειε; πῶς δ' οὐκ ἄν τις τὸ τρόπον ὃν ἑκάστη αὐτῶν ἔν τε ποταμῷ πολλῷ καὶ ἐν ὕδατι δινώδει δαπέδῳ τε ἰλυώδει ἐτέθη; οὐ γὰρ δὴ καὶ παρατρέψαι ποι τὸ ῥεῦμα ἠδυνήθη. τὸ δὲ δὴ πλάτος τοῦ ποταμοῦ εἶπον, οὐχ ὅτι διὰ τοσούτου ῥεῖ, (καὶ γὰρ ἐπὶ διπλάσιον ἔστιν οὗ, καὶ ἐπὶ τριπλάσιον αὐτοῦ πελαγίζει) ἀλλ' ὅτι τό, τε στενώτατον καὶ τὸ ἐπιτηδειότατον ἐς τὸ γεφυρωθῆναι τῶν ἐκείνῃ χωρίων τοσοῦτόν ἐστιν. ὅσῳ δὲ δὴ ἐς στενὸν ταύτῃ ἐκ πλάτους μεγάλου καταβαίνων, καὶ ἐς πέλαγος αὖθις μεῖζον προχωρῶν συγκλείεται, τόσῳ που καὶ ῥοωδέστατος καὶ βαθύτατος γίγνεται, ὥστε καὶ τοῦτο ἐς τὴν χαλεπότητα τῆς κατασκευῆς τῆς γεφύρας τείνει. ἡ μὲν οὖν μεγαλόνοια τοῦ Τραϊανοῦ καὶ ἐκ τούτων δείκνυται· οὐ μέντοι καὶ [εἰ] ὠφέλειάν τινα ἡμῖν ἡ γέφυρα παρέχεται, ἀλλ' ἑστᾶσιν αἱ κρηπῖδες ἄλλως δίοδον οὐκ ἔχουσαι, καθάπερ ἐπ' αὐτὸ τοῦτο μόνον γεγονυῖαι, ἵν' ἐπιδείξωσι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν οὐδὲν ὅ,τι οὐ δυναμένην ἐξεργάσασθαι. ὁ μὲν γὰρ Τραϊανὸς, δείσας μή ποτε παγέντος τοῦ Ἴστρου, πόλεμος τοῖς πέραν Ῥωμαίοις γένηται, ἐποίησε τὴν γέφυραν, ἵνα αἱ ἐπιβασίαι ῥᾳδίως δι' αὐτῆς διεξίωσι. Ἀδριανὸς δὲ τοὐναντίον φοβηθεὶς, μὴ καὶ τοῖς βαρβάροις τοὺς φρουροὺς αὐτῆς βιαζομένοις ῥᾳδία διάβασις ἐς τὴν Μυσίαν ᾖ, ἀφεῖλε τὴν ἐπιπολῆς κατασκευήν. Τραϊανὸς δὲ διὰ ταύτης τῆς γεφύρας τὸν Ἴστρον περαιωθεὶς, καὶ δι' ἀσφαλείας μᾶλλον ἢ διὰ σπουδῆς τὸν πόλεμον ποιούμενος, σὺν χρόνῳ καὶ μόλις ἐκράτησε τῶν Δακῶν, πολλὰ μὲν αὐτὸς στρατηγίας ἔργα καὶ ἀνδρίας ἐπιδειξάμενος, πολλὰ δὲ καὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ κινδυνευσαί-

τῶν καὶ ἀριστευσάντων, ἔνθα δὴ καὶ ἱππεύς τις κακῶς A πληγείς, ἐξήχθη μὲν ἐκ τῆς μάχης ὡς καὶ θεραπευθῆναι δυνάμενος· αἰσθόμενος δὲ ὡς ἀνίατος εἴη, ἔκ τε τοῦ σκηνώματος ἐξεπήδησεν, (οὐ γάρ πω τὸ κακὸν αὐτοῦ καθίκετο) καὶ ἐς τάξιν αὖθις καταστὰς ἑαυτόν, ἀπέθανε, μεγάλα ἐπιδειξάμενος. Δεκέβαλος δὲ, ὡς καὶ τὸ βασίλειον αὐτοῦ, καὶ ἡ χώρα κατείληπτο σύμπασα, καὶ αὐτὸς ἐκινδύνευεν ἁλῶναι, διεχρήσατο ἑαυτόν, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐς τὴν Ῥώμην ἀπεκομίσθη· καὶ οὕτως ἡ Δακία Ῥωμαίων ὑπή- B κοος ἐγένετο, καὶ πόλεις ἐν αὐτῇ ὁ Τραϊανὸς κατῴκισεν. εὑρέθησαν δὲ καὶ οἱ τοῦ Δεκεβάλου θησαυροί, καίτοι ὑπὸ τὸν ποταμὸν τὸν Σαργετίαν τὸν παρὰ τοῖς βασιλείοις αὐτοῦ κεκρυμμένοι. διὰ γὰρ αἰχμαλώτων τινῶν τόν τε ποταμὸν ἐξέτρεψε, καὶ τὸ ἔδαφος αὐτοῦ ὤρυξε· καὶ ἐς αὐτὸ πολὺν μὲν ἄργυρον, πολὺν δὲ χρυσόν, τά τε ἄλλα τὰ τιμιώτατα καὶ ὑγρότητά τινα ἀνέχειν δυνάμενα ἐμβαλών, λίθους τε ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐπέθηκε, καὶ χοῦν ἐπεφόρησε· καὶ μετὰ τοῦτο τὸν ποταμὸν ἐπήγαγε. καὶ ἐς τὰ σπήλαια διὰ τῶν αὐτῶν C ἐκείνων τά τε ἱμάτια καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὁμοιότροπα κατέθετο. ποιήσας δὲ ταῦτα, διέφθειρεν αὐτούς, ἵνα μηδὲν ἐκλαλήσωσι. Βίκιλις δέ τις ἑταῖρος αὐτοῦ, τὸ γεγονὸς εἰδώς, ἑάλω τε καὶ κατεμήνυσε ταῦτα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον καὶ Πάλμας τῆς Συρίας ἄρχων, τὴν Ἀραβίαν τὴν πρὸς τῇ Πέτρᾳ ἐχειρώσατο, καὶ Ῥωμαίων ὑπήκοον ἐποιήσατο. παρὰ δὲ τὸν Τραϊανὸν ἐς τὴν Ῥώμην ἐλθόντα, † πλεῖσται πρεσβεῖαι ἄλλων τε βαρβάρων καὶ Ἰνδῶν ἀφίκοντο. καὶ θέας ἐν D τρισὶ καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἡμέραις ἐποίησεν· ἐν αἷς θηρία τε καὶ βοτὰ χίλια [πη] καὶ μύρια πη ἐσφάγη, καὶ μονομάχοι μύριοι ἠγωνίσαντο. καὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τά τε ἕλη τὰ † Γοντινὰ ὡδοποίησε, λίθοις, καὶ τὰς ὁδοὺς παροικοδομήσας καὶ γεφύραις μεγαλοπρεπεστάταις ἐξεποίησε. τό τε νόμισμα πᾶν τὸ ἐξίτηλον ἐξεχώνευσε. τῷ δὲ † Σύρρᾳ τῷ Λικινίῳ καὶ ταφὴν δημοσίαν καὶ ἀνδριάντα ἔδωκε τελευτήσαντι. ἐς τοῦτο καὶ πλούτου καὶ αὐχήματος ἀφίκετο, ὥστε καὶ γυμνάσιον Ῥωμαίοις οἰκοδομῆσαι. τοσαύτῃ δὲ φιλίᾳ καὶ πίστει πρὸς ἀλλήλους ἐκέχρηντο, ὥστε πολλάκις αὐτὸν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα διαβαλλόμενον, καὶ τῶν φθονούντων αὐτῷ ἐπὶ πολὺ ἐκκειμένων, ὁ Τραϊανὸς οἴκαδε πρὸς αὐτὸν ἄκλητος ἐπὶ δεῖπνον ἦλθε· καὶ πᾶσαν τὴν φρουρὰν ἀποπέμψας, ἐκάλεσε πρῶτον μὲν τὸν ἰατρὸν αὐτοῦ, καὶ δι᾽ ἐκείνου τοὺς ὀφθαλμούς, ἔπειτα τὸν κουρέα, καὶ δι᾽ ἐκείνου τὸ γένειον ἐξύρατο. τοῦτο γὰρ ἐκ παλαιοῦ πάντες οἱ ἄλλοι, καὶ αὐτοὶ οἱ αὐτοκράτορες ἐποίουν. Ἀδριανὸς γὰρ πρῶτος γενειᾶν κατέδειξε. πράξας δὲ ταῦτα, καὶ μετὰ ταῦτα

† Theod. πολλαὶ ἐσαν πρεσβεῖαι

† Γόντινα Dioni lib. 44. non procul ab initio

† Σούρᾳ

A runt, seq; viros forte pstiterunt. Ex quib. vnus eques grauiter saucius exportatus e plio ad sanãda vulnera, vbi desperatã esse salutẽ cognouit; ex tabernaculo (nõdũ. n. vis mali cũ oppresserat) iterũ in aciẽ processit, magnisq; reb. gestis, mortuus cõcidit. Decebalus, postq̃ regiam, regionẽq; suam omnẽ captam esse cognouit, imminereq; periculũ, ne ipse quoq; caperetur, manus sibi attulit. Eius caput Romã perlatũ est, & Dacia in potestatẽ populi Ro- B mani venit, in eamq; Traianus[a] coloniã deduxit. Thesauri Decebali, quãq̃ in Sargetia flumine, nõ procul à regia eius, repositi erant, inuenti sunt. Decebalus .n. flumine opera captiuorũ auerso, perfossoq;[b] alueo, magnã vim argenti aurique, tũ pretiosissimas quasq;[*] res atq; delicatissimas, q̃ conseruari poterant, eo cõgesserat; iisq; reb. magnis lapidib. aggeribusq; tectis, flumen pristino alueo restituerat. Præterea vestes, & alia, q̃ sunt eiusdẽ generis, abdiderat in speluncas p eosdẽ ser- C uos, eosq; peracto negotio iusserat occidi, ne q̃ actum erat, patefacerent. Sed Bicilis socius, & familiaris Decebali, cui res erat cognita, captus, hos thesauros indicauit. Per id tẽpus Palma pfect Syriæ, cepit eã Arabię partẽ, q̃ Petrã attingit, redegitq; in ditionẽ populi Romani. Ad Traianũ reuersum in vrbẽ quãplurimæ legationes à barbaris gẽtibus, & inprimis ab Indis, venerunt. Is spectacula edidit dierũ centum viginti triũ,[c] in quibus interdũ cæsæ sunt feræ mansuetæq; bestiæ mille, interdũ et- D iã ad decẽ millia: itemq; gladiatorũ decẽ millia [inter se] certauerũt. Iisdẽ tẽporib. strauit paludes Pontinas lapidibus, extruxitq; iuxta vias ædificia, pontesq; magnificentissimos fecit,[d] ac nummum omnẽ adulterinũ cõflauit. Liciniũ Suram, postq̃ decesserat, affecit publica sepultura, eiq; statuã collocari iussit. Hic adeo diues fuerat &[e] potẽs, vt gymnasiũ ædificauerit populo Romano [suis sumptibus]: tantaq; fide atq; amicitia fuerat cũ Traiano cõiũct°, vt quũ sæpe esset apud eũ ab inuidis & E inimicis p calũniã accusatus, Traian° nihilominus domũ eius inuocatus ad cœnã venerit;[f] dimissaq; custodia, medicũ Suræ primũ omniũ ad se vocauerit, eiq; pmiserit vt suos oculos, quo facto, tõsorẽ eiusdẽ venire iussit, isq; mentum imperatoris rasit. nam hæc vetus consuetudo ciuium Romanorũ, ac principũ quoq; fuit. Hadrianus .n. prim° barbã nutriuit. Post hæc

a coloniam

b solo,

* res quæ humiditatem ferre posset,

c in quib iugulata sunt ferarũ alterũq; pecudũ ad vndecim millia, itemque

d ac monetã omnem adtritã & deminutam

e adrogant

f tot oq; satel litio suo demisso primo Suræ medicũ ad se vocauerit, ac per eũ oculorũ supercilia: deinde tonsorem, ac per eũ barbã rasisset.

Traianus lotus cœnauit, posteroq; die amicis suis, qui Suræ maledicere semper, eumq; calumniari consueuerant, respondit; Si me Sura interficere voluisset, heri quidem certe interfecisset. Itaq; permagnum fuit, quod Traianus in homine accusato insidiarum, periclitari voluerit; sed multo profecto maius, quod nunquã timuerit, vt quicquam tale ab illo sibi accideret. [a] Cuidã etiam principio, quum præficeret eum prætorianis cohortibus, atque ipsum ob eam causam gladium accingere oporteret, Traianus nudũ porrexit, dixitq́; Accipe gladiũ, quẽ pro me, si bene atque ratione imperauero, distringes: sin minus, eo ad interitum meum vtêre. Sossio quoq;, & Palmæ, & Celso statuas posuit, quos viros habuit in honore præ cæteris omnibus. In eos vero, qui cõtra se coniurauerant, in quorum numero Crassus fuit, [b] causa cognita à senatu, animaduertit. Bibliothecas exstruxit, ac in foro [suo] columnam maximam collocauit, partim sepeliendi sui causa, partim vt opus, quod ipse circa forum fecerat, posteris ostenderet. nã eum locũ montosum, quanta est altitudo columnæ perfodit; forũq; eo pacto cõplanauit. Post hæc bellũ intulit Armeniis Parthisq; propterea, quod (vt ipse dicebat) rex Armeniorũ non ab se, sed à rege Parthorum diadema accepisset: sed reuera id bellum suscepit adductus gloriæ cupiditate.

[a] Quinctiã quũ prima vice præfecti prætorianorũ munere functuro gladiũ, quo cingendus is erat, præberet; eo nudato, sursumq́; porrecto: Accipe gladiũ hunc, ait, vt eo, si recte imperem, pro me: sin nequiter, cõtra me vtaris. [b] ... bre ad senatum delata,

A καὶ λουσάμενος καὶ δειπνήσας, ἔπειτα τοῖς φίλοις τοῖς εἰωθόσιν ἀεί τι περὶ αὐτοῦ φαῦλον λέγειν, ἔφη τῆς ὑστεραίας, ὅτι Εἰ ἤθελέ με † Σούρρας ἀποκτεῖναι, χθὲς ἂν ἀπεκτόνει. μέγα μὲν οὖν ἐποίησε καὶ τὸ † κινδυνεῦσαι πρὸς διαβεβλημένον ἄνθρωπον, πολὺ δὲ μεῖζον, ὅτι ἐπίστευσε μηδὲν ἄν ποτε ὑπ᾽ αὐτοῦ παθεῖν. ἀλλὰ καὶ ἔτι πρῶτον τῷ μέλλοντι τῶν δορυφόρων ἐπάρξειν, τὸ ξίφος, ὃ παραζώννυσθαι αὐτὸν ἐχρῆν, ὤρεξεν, ἐγύμνωσέ τε αὐτὸ, B καὶ ἀνατείνας ἔφη, Λάβε τοῦτο τὸ ξίφος, ἵνα, ἂν μὲν καλῶς ἄρχω, ὑπὲρ ἐμοῦ, ἂν δὲ κακῶς, κατ᾽ ἐμοῦ αὐτῷ χρήσῃ. ἔστησε δὲ καὶ τοῦ Σοσσίου τοῦ τε Πάλμου καὶ τοῦ Κέλσου εἰκόνας· οὕτω που αὐτοὺς τῶν ἄλλων προετίμησε. τοὺς μέντοι ἐπιβουλεύοντας αὐτῷ, ἐν οἷς ἦν καὶ Κράσσος, ἐπηγορεῖτο, εἰσάγων εἰς τὴν βουλήν. κατεσκεύασε δὲ καὶ βιβλίων ἀποθήκας· καὶ ἔστησεν ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ κίονα μέγιστον, ἅμα μὲν ἐς ταφὴν ἑαυτῷ, ἅμα δὲ εἰς ἐπίδειξιν τοῦ κατὰ C τὴν ἀγορὰν ἔργου. παντὸς γὰρ τοῦ χωρίου ἐκείνου ὀρεινοῦ ὄντος, κατέσκαψε τοσοῦτον ὅσον ὁ κίων ἀνίσχει, καὶ τὴν ἀγορὰν ἐκ τούτου πεδινὴν κατεσκεύασε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐστράτευσεν ἐπ᾽ Ἀρμενίους καὶ Πάρθους, πρόφασιν μὲν ὅτι μὴ τὸ διάδημα ὑπ᾽ αὐτοῦ εἰλήφει, ἀλλὰ παρὰ τοῦ Πάρθων βασιλέως, ὁ τῶν Ἀρμενίων βασιλεύς· τῇ δ᾽ ἀληθείᾳ, δόξης ἐπιθυμίᾳ.

† Σύρας

† διακινδυνεῦσαι

DIONIS, E THEODOSIO.

HAc vero expeditione cõtra Parthos instituta quũ Athenas adpelleret; legati quidam Hosrois illic cum cõuenere, qui & pacẽ petebant, & munera secũ adferebant. Nam quia de profectione Traiani Hosroës acceperat, quodq; factis ille fidẽ minis suis adstrueret, trepidare ceperat; remissaq; animi elatione, miserat oratũ suppliciter, ne bello inuaderetur; & Armeniã pro Parthamasiride, Pacori & ipso filio, petebat; vtque diadema illi mitteretur, rogabat. Etenim Exedarẽ, qui nec erga Romanos, nec erga Parthos ex officio se gereret, regno abdicatũ p se aiebat. Traianus aũt nec accepit illa munera, nec aliud quidq. vel respõdit, vel rescripsit; extra hoc solũ, amicitiã factis, nõ verbis probãdã: ideoq; se, postq̃ in Syriã venisset, facturũ omnia, q̃ fieri par esset. In hac sentẽtia persistens, Asiã Ciliciamq;, finitimis cum prouinciis, peragrauit, ac Seleuciam ad-

D ΔΙΩΝΟΣ, ἘΚ ΤΩ͂Ν ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

ΣΤρατεύσαντος δ᾽ αὐτοῦ ἐπὶ Πάρθους, καὶ ἐς Ἀθήνας ἀφικομένου, πρεσβεία αὐτῷ ἐνταῦθα παρὰ τοῦ Ὀσρόου ἐνέτυχε, τῆς εἰρήνης δεομένη, καὶ δῶρα φέρουσα. ἐπειδὴ γὰρ ἔγνω τήν τε ὁρμὴν αὐτοῦ, καὶ ὅτι τοῖς ἔργοις τὰς ἀπειλὰς ἐτεκμηρίου, κατέδεισε· καὶ ὑφεὶς τοῦ φρονήματος, ἔπεμψεν ἱκετεύων μὴ πολεμηθῆναι, τήν τε Ἀρμενίαν Παρθαμασίριδι Πακόρου καὶ αὐτῷ υἱεῖ ᾔτει, καὶ E ἐδεῖτο τὸ διάδημα αὐτῷ πεμφθῆναι. Τὸν γὰρ Ἐξηδάρην ὡς οὐκ ἐπιτήδειον οὔτε τοῖς Ῥωμαίοις οὔτε τοῖς Πάρθοις ὄντα, πεπαυκέναι ἔλεγε. καὶ ὃς οὔτε τὰ δῶρα ἔλαβεν, οὔτ᾽ ἄλλο τι ἀπεκρίνατο, ἢ καὶ ἐπέστειλε, πλὴν ὅτι ἡ φιλία ἔργοις καὶ οὐ λόγοις κρίνεται. καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐπειδὰν εἰς τὴν Συρίαν ἔλθῃ, πάντα τὰ προσήκοντα ποιήσει. καὶ οὕτω διανοίας ὤν, ἐπί τε τῆς Ἀσίας, καὶ ἐπὶ Κιλικίας τῶν τε ἐχομένων ἐθνῶν, ἐς Σελεύκειαν ἐκομίσθη.

μίσθη. ἀπήντησε δ' αὐτῷ ἐν Ἀντιοχείᾳ, Αὔγαρος ὁ Ὀσροηνὸς αὐτὸς μὲν οὐκ ἔφθη, δῶρα δὲ δὴ καὶ λόγους φιλίους ἔπεμψεν. ἐκεῖνόν τε γὰρ ὁμοίως, καὶ τοὺς Πάρθους φοβούμενος ἐπημφοτέριζε, καὶ διὰ τοῦτ' οὐκ ἠθέλησεν οἱ συμμῖξαι.

pulit. Antiochiæ quum esset, Augarus Orroënus ei non ille quidem occurrit; munera tamen, & legatos, cum mandatis ab amicitia non alienis, misit. Is enim pariter & Traianum, & Parthos metuens, vtrique parti studebat; ac propterea cum Traiano congredi noluit.

ΔΙΩΝΟΣ, ἘΚ ΤΩ͂Ν ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

Ἐπεὶ δ' ἐνέβαλεν εἰς τὴν πολεμίαν, ἀπήντων αὐτῷ οἱ τῇδε σατράπαι καὶ βασιλεῖς μετὰ δώρων· ἐν οἷς καὶ ἵππος ἦν δεδιδαγμένος προσκυνεῖν. τοῖς τε γὰρ ποσὶ τοῖς προσθίοις ὤκλαζε, καὶ τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τοὺς τοῦ πέλας πόδας ὑπετίθει. Τραϊανὸς δ', ἀμαχεὶ πάντα χειρούμενος, ἐς Σάταλα ἦλθε, καὶ ἐς Ἐλεγείαν, τῆς Ἀρμενίας ‡ χωρία. καὶ τὸν Ἡνιόχων βασιλέα ἐτίμησε, Παρθαμασίριν δὲ τὸν Ἀρμενίων ἐπεχειρήσατο. ἐπεὶ δὲ πᾶσαν τὴν Ἀρμενίων χώραν εἷλε, καὶ πολλοὺς τῶν βασιλέων τοὺς μὲν ὑποποιήσας ἐν τοῖς φίλοις ἦγε, τοὺς δέ τινας καὶ † ἀποθανόντας ἀμαχεὶ ἐχειροῦτο.

‡ χωρίον

† Sylb. ἀποκαμόντας

DIONIS, E XIPHILINO.

Postquam in fines hostium[a] peruenit, satrapæ, qui regionem tenebant, regesque cum magnis muneribus ei processerunt obuiam; inprimisque adduxerunt equum doctum hominē ita venerari, vt flecteret anteriora genua, & ceruicē pedibus eius, qui prope adesset, submitteret. Traianus cepit cuncta, nullo facto prœlio: dein Satala, & Elegiam,[b] quæ sunt vrbes Armeniæ, profectus, Heniochorum regem honore affecit, & Parthamasiritem regem Armeniorum puniuit: captaque Armenia tota, reges, qui deditionē fecerant, habuit in numero amicorum;[c] cæteros etiam mortuos absque pugna cepit.

[a] peruasit.

[b] quod oppidū est Armeniæ.

[c] cæteros verò exhaustos absque

ΔΙΩΝΟΣ ἘΚ ΤΩ͂Ν ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

Ὁ δὲ Παρθαμάσιρις βίαιόν τι ἐποίησε. γράψας δὴ τὰ πρῶτα τῷ Τραϊανῷ ὡς βασιλεύς, ἐπειδὴ μηδὲν ἀντεγράφη, ἐπέστειλέ τε αὖθις, τὸ ὄνομα τοῦτο περικόψας, καὶ ᾔτησε Μάρκον Ἰούνιον τὸν τῆς Καππαδοκίας ἄρχοντα πεμφθῆναί οἱ, ὡς καὶ δι' αὐτοῦ τι αἰτησόμενος. ὁ οὖν Τραϊανὸς ἐκείνῳ μὲν τὸν τοῦ Ἰουνίου υἱὸν ἔπεμψεν, αὐτὸς δὲ μέχρι Σαμοσάτων προχωρήσας, καὶ ἀμαχεὶ αὐτὰ παραλαβών, ἔς τε Σάτα ἦλθε, καὶ Ἀγχίαλον τὸν Ἡνιόχων τε καὶ Μαχελόνων βασιλέα δώροις ἠμείψατο. ἐν δὲ Ἐλεγείᾳ τῆς Ἀρμενίας τὸν Παρθαμάσιριν προσεδέξατο. καθῆστο δ' ἐπὶ βήματος ἐν τῷ ταφρεύματι. καὶ ὃς ἀσπασάμενος αὐτόν, τό τε διάδημα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀφεῖλε, καὶ πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔθηκε, σιγῇ τε εἱστήκει καὶ προσεδόκα αὐτὸ ἀπολήψεσθαι. συμβοησάντων δ' ἐπὶ τούτῳ τῶν στρατιωτῶν, καὶ αὐτοκράτορα τὸν Τραϊανὸν ὡς καὶ ἐπὶ νίκῃ τινὶ ἐπικαλεσάντων. (νίκην γὰρ † ἀσύλητον ἄναιμον ὠνόμαζον, ὅτι τὸν βασιλέα τὸν Ἀρσακίδην, τὸν Πακόρου παῖδα, τὸν Ὀσρόου ἀδελφιδοῦν, προσεστηκότα αὐτῷ ἄνευ διαδήματος, εἶδον ὥσπερ αἰχμάλωτον) ἐξεπλάγη τε, καὶ ἐνόμισεν ἐπὶ ὕβρει καὶ ὀλέθρῳ αὐτοῦ γεγο-

† ἀπόλεμον

DIONIS, E THEODOSIO.

Parthamasiritis autem, ceu vi cogente, huiusmodi quiddam fecit. Primum Traiano scripsit, tamquā rex: & quia nihil rescriptum esset, alias denuo litteras dedit, omisso nomine regio; Marcumque Iunium, Cappadociæ præsidem, ad se mitti postulauit, velut aliquid per eum petiturus. At Traianus Iunii filio ad eum ire iusso, Samosata progressus ipse, citra pugnā opido potitus est. Inde Sata peruenit, & Anchialum, Heniochorum Machelonumque regem donis mutuis cohonestauit. Ad opidum autem Armeniæ Elegiam Parthamasiridi copiam adeundi sui fecit. Intra munitionem castrorū ipse pro tribunali cōsederat. Parthamasiritis eo salutato, diadema capiti detraxit, eoque ad Traiani pedes posito, tacitus adstitit, dum id sibi redderetur, exspectans. Quum autem hoc facto, milites clamorem vna sustulissent, ac Traianum tamquam in victoria quadam imperatorē adpellassent: (quippe victoriam hanc sine bello partā, & incruentam vocabant propterea, quod regem Arsacidam, Pacori filium, Hosrois è fratre genitum, adstantem Traiano sine diademate videbant, veluti captiuum) perterritus Parthamasiritis, ad contumeliam perniciemque suam id factum pu-

tauit. Quamobrē se conuertit, quasi fugiturus. Vbi vero circumdatum se militum corona cōspexit, deprecatus est, ne quid in turba dicere cogeretur. Itaque deductus in Traiani tentorium, nihil eorum, quæ volebat, impetrauit. Exsiliente vero Parthamasiride præ iracundia, etiam inde medus e castris eum Traianus arcessiuit, iterumque conscenso tribunali, quæcumque volebat, audientibus vniuersis ei dici iussit: ne qui forte nescii rerum earum, quæ seorsum inter ipsos actæ prolatæque fuissent, diuersa quædam confictis fabellis spargerent. Id vero quum inaudisset Parthamasiris, non continere se potuit amplius, sed magna libertate quum alia protulit in medium; tum quod minime victus, nec bello captus, sed sponte sua venisset, in persuasione certa, futurum vti nec vlla sibi inferretur iniuria, & regnum perinde consequeretur, ac à Nerone Teridates id impetrasset. Ei Traianus præter alia vicissim respondit, ad rem quæ facerent; & Armeniam nemini se relicturum dixit, quod ea iuris Romani, præsidem Romanum habitura esset. Ipsi tamen abeundi, quo vellet, potestatem facturum. Hoc modo Parthamasirim cum iis Parthis, quos secum habebat, dimisit; quum equites quosdam ipsis duces dedisset, vti nec cum aliquo colloquerētur, nec noui quid moliri possent. Omnes autem Armenios, quotquot cum ipso venerant, tota regione iam veluti suæ subiectos iurisdictioni, manere iussit.

Quumque præsidia Traianus in locis opportunis reliquisset, Edessam venit, ibique primum Augarum vidit. Nam antea quidem ille tam legatos, quam munera, sæpius ad imperatorem miserat: sed ipse modo propter has, modo propter illas caussas non accesserat, vti nec Manus Arabiæ finitimæ, nec Anthemusiæ phylarchus siue rex Sporaces. Tunc vero partim persuasus ab Arbande filio, egregia forma præstante, ideoque Traiani familiaritatē adepto, partim eius iamiam præsentis metu percussus; aduentanti profectus est obuiam, seque purgato, veniam consecutus est. Nam filius ei splendidæ supplicationis instar aderat. Augarus quidem inde Traiani amicitiam meruit, eique tunc epulum præbuit, in quo filium barbaro quodam more saltantem produxit.

Quum autem venisset in Mesopota-

ἀνεῖναι. καὶ μετὰ τοῦτ' ἔφη μὲν ὡς καὶ φευξόμενος, ἰδὼν δὲ ὅτι περιεστοίχισται, ἐξῃτήσατο δὲ μὴ ἐν τῷ ὄχλῳ τι εἰπεῖν. καὶ οὕτως ἐς τὴν σκηνὴν ἐσαχθεὶς, οὐδενὸς ἔτυχεν ὧν ἐβούλετο. ἐκπηδήσαντος δὲ αὐτοῦ ὑπ' ὀργῆς, καὶ ἐκεῖθεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου μετεπέμψατο αὐτὸν ὁ Τραϊανός, καὶ ἀναβὰς αὖθις ἐπὶ τὸ βῆμα, ἐκέλευσεν αὐτῷ πάντων ἀκουόντων εἰπεῖν, ὅσα ἤθελεν· ἵνα μὴ ἀγνοήσαντες τινὲς τὰ κατὰ μόνας σφίσιν εἰρημένα, λογοποιήσωσί τινα διάφορα. Ἀκούσας τοῦτο ὁ Παρθαμάσιρις, οὐκέτι τὴν ἡσυχίαν ἦγεν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς παρρησίας ἄλλα τε τινὰ εἶπε, καὶ ὅτι οὐχ ἡττηθεὶς οὐδὲ ζωγρηθεὶς, ἀλλ' ἑκὼν ἀφίκετο, πιστεύσας ὅτι οὔτε τι ἀδικηθήσεται, καὶ τὴν βασιλείαν ἀπολήψεται, ὥσπερ καὶ ὁ Τηριδάτης παρὰ τοῦ Νέρωνος. Καὶ αὐτῷ ὁ Τραϊανὸς πρός τε τἄλλα ἀντέλεξεν ὅσα ἥρμοζε, καὶ Ἀρμενίαν μὲν οὐδενὶ προήσεσθαι ἔφη. Ῥωμαίων τε γὰρ εἶναι, καὶ ἄρχοντα Ῥωμαῖον ἕξειν. ἐκείνῳ μέντοι ἀπελθεῖν, ὅποι βούλεται, ἐπιτρέψειν. καὶ τὸν μὲν Παρθαμάσιριν μετὰ τῶν Πάρθων συνόντων οἱ ἀπέπεμψεν, ἀγωγοὺς σφίσιν ἱππέας, ὅπως μήτε τινὶ συγγένωνται, μήτε τι νεοχμώσωσι, δούς· τοὺς δὲ Ἀρμενίους πάντας τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐλθόντας, προσέταξε κατὰ χώραν, ὡς καὶ αὐτοῦ ἤδη ὄντας, μεῖναι.

Φρουρὰς δὲ ἐν ἐπικαίροις καταλιπὼν ὁ Τραϊανὸς, ἦλθεν ἐς Ἔδεσσαν, κἀνταῦθα πρῶτον Αὔγαρον εἶδε. πρότερον μὲν γὰρ καὶ πρέσβεις καὶ δῶρα τῷ βασιλεῖ πολλάκις ἔπεμψεν, αὐτὸς δὲ ἄλλοτε κατ' ἄλλας προφάσεις οὐ παρεγένετο, ὥσπερ οὔτε ὁ Μαίος ὁ τῆς Ἀραβίας τῆς πλησιοχώρου, οὔτε ὁ Σποράκης ὁ τῆς Ἀνθεμουσίας φύλαρχος. Τότε δὲ τὰ μὲν καὶ ὑπὸ τοῦ υἱέος Ἀρβάνδου, καλοῦ καὶ ὡραίου ὄντος, καὶ διὰ τοῦτο τῷ Τραϊανῷ ᾠκειωμένου, πεισθεὶς, τὰ δὲ καὶ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ φοβηθεὶς, ἀπήντησέ τε αὐτῷ προσιόντι, καὶ ἀπελογήσατο, συγγνώμης τε ἔτυχεν. ὁ γὰρ παῖς λαμπρόν οἱ ἱκέτευμα ἦν. καὶ ὁ μὲν φίλος τε ἐκ τούτου τῷ Τραϊανῷ ἐγένετο, καὶ εἱστίασεν αὐτόν. ἔν τε τῷ δείπνῳ παῖδα ἑαυτοῦ ὀρχησάμενον βαρβαρικῶς πως παρήγαγεν.

Τοῦ δὲ Τραϊανοῦ ἐς Μεσοποταμίαν ἐλθόντος

δόντος, καὶ τοῦ Μάνου ἐπικηρυκευσαμένου, καὶ τοῦ Μανισάρου πρέσβεις ὑπὲρ εἰρήνης, διὰ τὸ τὸν Ὀσρόην ἐπιστρατεύειν αὐτῷ, πέμψαντος, καὶ τῆς τε Ἀρμενίας καὶ τῆς Μεσοποταμίας ἑαλωκυίας ἀποστῆναι ἑτοίμως ἔχοντος· οὔτε ἐκείνῳ πιστεύσειν τι ἔφη, πρὶν ἂν ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν, ὥσπερ ὑπισχνεῖτο, τοῖς ἔργοις τὰς ἐπαγγελίας βεβαιώσῃ· καὶ τὸν Μάνον ὑπώπτευσεν, ἄλλως τε ὅτι καὶ συμμαχίαν † Μηβαρσάπῃ τῷ τῆς Ἀδιαβηνῆς βασιλεῖ πέμψας, πᾶσαν αὐτὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀποβεβλήκει. Διόπερ οὐδέ ποτε ἐπιόντας αὐτοὺς ὑπέμεινεν, ἀλλ᾽ ἐς τὴν Ἀδιαβηνὴν πρὸς ἐκείνους ἐξεχώρησεν. καὶ οὕτω τά τε Σίγγαρα, καὶ ἄλλα τινὰ ἀμαχεὶ, διὰ τοῦ ‡ Λουσίου κατελήφθη.

† Βηβαρσάπη
‡ Λουκίου

Ἀδηνύστραι τεῖχος ἦν ἰσχυρόν, πρὸς ὃ Σέντιός τις ἑκατόνταρχος πεμφθεὶς πρὸς τὸν † Μηβαρσάπην πρεσβευτής, καὶ δεθεὶς ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἔν τε τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ ὤν, ἐπειδὴ ἐπῆλθον οἱ Ῥωμαῖοι ἐπλησίασάν τε αὐτῷ, τῶν τε συνδεσμωτῶν τινὰς παρεσκεύασε, καὶ μετ᾽ αὐτῶν ἔκ τε τῶν δεσμῶν διεδρᾶς, καὶ τὸν φρούραρχον ἀποκτείνας, ἀνέῳξε τὰς πύλας τοῖς ὁμοφύλοις.

† Βηβαρσάπην

A
B
C

miam Traianus, iamque missi pacis componendæ præcones & legati essent tam à Mano, quã à Manisaro, cui bellum Hosroes inferebat, ideoque se hic Armenia Mesopotamiaq́, quam ceperat, vltro cessurum offerret: nec Manisaro se fidẽ prius habiturum respondit, quam profectus ad se, quemadmodum pollicebatur, ipsis factis promissa confirmasset; & quum aliis de causis Manum suspectum habuit, tum quod auxiliares ille copias Adiabenæ regi[a] Mebarsapi suppeditasset, ac totã à Romanis interceptã prorsus amisisset. Ideoque non amplius eos, vt ad se venirẽt, expectandos duxit; sed in Adiabenen ad ipsos deflexit Hoc modo tum Singara, tũ alia quædam opida citra pugnam vllam, opera * Lusii ducis in potestatem venerunt.

a al. Bebarsapi.
* al. Lucii.

Adenystræ, permunitum erat castellũ. Eo missus legati nomine fuit ad [b] Mebarsapem centurio quidam Sentius; & ab eo in vincula coniectus, in castello cõmorabatur. Quum autẽ Romani propius illuc accessissent, quosdã ex iis, quos vinculorum socios habebat, instruxit; & è vinculis vna cum ipsis elapsus, interfecto præsidii magistro, portas suç nationis militibus aperuit.

b Bebarsapẽ

ΔΙΩΝΟΣ, ἘΚ ΤΩ͂Ν ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

ΤΑ᾽ τε ἄλλα δὲ ἐψηφίζετο τῷ Τραϊανῷ πολλὰ ἡ βουλὴ, καὶ Ὄπτιμον, εἴτ᾽ οὖν ἄριστον, ἐπωνόμασεν. ἐβάδιζεν ἀεὶ μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ πεζῇ, διεκόσμει τε αὐτοὺς κατὰ πᾶσαν τὴν πορείαν, καὶ διέταττεν, ἄλλο τε ἄλλως ἄγων, τούς τε ποταμοὺς ὅσους γε καὶ ἐκεῖνοι, πεζῇ διέβαινε. καὶ ἔστιν ὅτε καὶ ἀγγελίας ψευδεῖς, καὶ τὰ τῶν προσκόπων ἐποίει, ἵν᾽ ἅμα τε τὰ τακτικὰ μελετῷεν, καὶ ἕτοιμοι πρὸς πάντα καὶ ἀνέκπληκτοι εἶεν. καὶ ὠνομάσθη μὲν, ἐπεὶ καὶ τὴν Νίσιβιν εἷλε καὶ τὰς Βάτνας, Παρθικός. πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐπὶ τῇ τοῦ Ὀπτίμου προσηγορίᾳ, ἢ ταῖς ἄλλαις ξυμπάσαις, ἅτε καὶ τῶν τρόπων αὐτοῦ μᾶλλον ἢ τῶν ὅπλων οὔσῃ, ἐσεμνύνετο. διατρίβοντος δὲ αὐτοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ, σεισμὸς ἐξαίσιος γίνεται· καὶ πολλαὶ μὲν ἔκαμον πόλεις, μάλιστα δὲ ἡ Ἀντιόχεια ἐδυστύχησεν. ἅτε γὰρ τοῦ Τραϊανοῦ ἐκεῖ χειμάζοντος, καὶ πολλῶν μὲν στρατιωτῶν, πολλῶν δὲ ἰδιωτῶν κατά τε δίκας καὶ κατὰ πρεσβείας, ἐμ

D
E

DIONIS, E XIPHILINO.

TVm vero multa Traiano decreta sũt à senatu, sed inprimis Optim[9] cognominatus est. Pedib. iter faciebat semp cũ exercitu, instruebatque milites, quoties proficisceretur, eosque variis modis ducebat. Pedibus non aliter, quam illi, transibat flumina. nõnunquam [c] falsos rumores pro veris, & maxime de iis rebus quas exploratores retulissent, spargebat, vt milites celeriter imperata facere assuescerẽt, prõptiq; ad omnia & intrepidi essent. Ad hæc Nisibi Batnisque captis, Parthicus cognominatus est. Sed cognomine Optimi multo magis quam ceteris omnib[9], gloriari videbatur; ex quo natura moresque eius suauissimi magis, quam arma cognoscerentur. Dum moraretur Antiochiæ, terræmotus ingens factus est, & multis ciuitatibus, sed Antiochiæ præsertim, magna clades allata. Nam quũ Traianus illic hiemaret, quumq; magn[9] eo numerus militũ, magnaq; priuatorum hominum multitudo, litiũ, legationũ, nego-

c Nonnunquam falsos nũtios aliaque speculatorib. visitata fingebat, vt milites se pariter & ordinib. seruãdis exercerent, & ad omnia parati atq. intrepidi essent.

a *spectandi*
b *prouinciis*

tiationis, & [a]spectaculorum causa vndiq; conuenisset: id damnum ad omnes [b]nationes populosq; ita pertinuit, vt in vrbe Antiochia omnis orbis terrarũ subiectus imperio Romano detrimentũ acceperit. Hunc terræmotũ multa præcessere fulmina, flauereq; vehementes venti, atq; insolentes: sed ex iis tanta calamitas nunquam sperabatur futura. Primum .n. de improuiso mugitus terræ[c] maximus, post fremitus horribilis auditus est. Terra sublimè tolli cœpit, ædificia sursum erigi, erecta partim ruere & conquassari, partim nutare huc atq; illuc cõmota: loca destituta ædificiis mirũ in modũ agitari, materies ædificiorũ frangi, lateres collidi, lapides conquassari, ac postremo eorũ omnium horribilis fragor esse. Tãtus vero puluis excitatus fuit, vt non videre, non alloqui, nõ audire quenquã per eum liceret. Multi mortales etiam extra ædes afflicti fuere, quod sursum agitati iactatiq;, tãdẽ velut [d] ex locis superioribus præcipitati colliderentur. Qua ex re alii mutilari, *alii interire, quod arbores etiã conuellerẽtur radicitus. Eorum vero, qui in [e]vrbe remanserãt, infinita multitudo periit. [f]Multi enim impetu hominũ cadentiũ aggerumve occiderũt: multi quoq; casu lapidum oppressi, extincti sunt. Qui parte aliqua corporis pressi lapidibus lignisve iacebã, miserrimi erant; quod neq; amplius viuere, neque mori possent subito. Et quanquã multi ex infinita scilicet eorum multitudine euaserunt, tamen eorũdem magna pars læsa & mutila fuit: quum alii fractis cruribus, alii priuati humeris, nonnulli fracta ceruice esse, cõplures sanguinem euomere viderentur. In eorum numero fuit Pedo consul, qui statim mortuus est. In summa, [g]nulla fuit grauis calamitas, quæ non sit illis hominib. tunc illata, propterea quod in hoc terræmotu facto diuinitus, homines inopes consilii nesciebant huic malo mederi, quod alii cadentib. ædificiis opprimerẽtur, alii fame interirẽt. id quod accidit iis, qui in vacuis locis, [h]lignis forte superstantibus, aut in fornicib. & peristyliis incolumes seruabãtur. Quũ tandẽ cessasset[i] terræmotus, fuit qui ruinas audacter cõscenderet: qui postquam in iis vocẽ viuæ mulieris intellexit, (ea secũ habebat infantẽ, eumq; ipsa seq; lacte suo sustentabat) loco, in quo erat, perfosso, vtrunque incolumem seruauit. Quo facto, indagare cœperunt cætera, neminem tamen amplius viuum inuenire po-

c *ingẽs edit* *fuit, vnde secuta (succussio violentissima, qua partim tellus ipsa tota sursum saltabatur, partim ædificia subsultabant: quorũ quadam in altũ elata, denuo collabentia deruebãtur; alia tamquã salo huc illuc iactata subuertebãtur, magnãque subdiua loca etiã spatii partẽ occupabant: dumq; tigna simul, & lateres, & saxa rũperentur, fragor maxime terribilis existebat.*
d *ex præcipitio delati*
* *alii interire Arbores etiã quadã cũ ipsis radicib. subsultarunt.*
e *ædibus*
f *Plurimos .n. ipse rerũ corruentiũ impetus extinxit, plurimos terra defossos suffocauit. Qui parte corporis aliqua detenti a lapidibus*
g *nulla fuit omnino violenta cladis species,*
h *Vbi ligna subsidissent, aut in aliquo fornicato interco-*
i *hoc malũ,*

ϖορείαν τε καὶ θεωρίας πανταχόθεν συμπεφοιτηκότων, οὔτε ἔθνος οὐδὲν, οὔτε δῆμος οὐδεὶς ἀβλαβὴς ἐγένετο. καὶ οὕτως ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ πᾶσα ἡ οἰκουμένη ἡ ὑπὸ τοῖς Ῥωμαίοις οὖσα, ἐσφάλη. ἐγένοντο μὲν οὖν καὶ κεραυνοὶ πολλοί, καὶ ἀλλόκοτοι ἄνεμοι· ἀλλ' οὔτι καὶ προσεδόκησεν ἄν τις ἐκ τούτων τοσαῦτα κακὰ γενήσεσθαι. πρῶτον μὲν γὰρ μύκημα ἐξαπίνης μέγα ἐβρυχήσατο, ἔπειτα βρασμὸς ἐπ' αὐτῷ βιαιότατος ἐπεγίνετο· καὶ ἄνω μὲν ἡ γῆ πᾶσα ἀνεβάλλετο, ἄνω δὲ καὶ τὰ οἰκοδομήματα ἀνεπήδα· καὶ τὰ μὲν, ἀνέκαθεν ἐπαιρόμενα συνέπιπτε καὶ κατερρήγνυτο, τὰ δὲ, καὶ δεῦρο καὶ ἐκεῖσε κλονούμενα ὥσπερ ἐν σάλῳ περιετρέπετο, καὶ ἐπὶ πολὺ καὶ τοῦ ὑπαίθρου προσκατελάμβανεν. ὅ, τε κτύπος θραυομένων καὶ καταγνυμένων ξύλων ὁμοῦ, κεράμων, λίθων, ἐκπληκτικώτατος ἐγίνετο· καὶ ἡ κόνις πλείστη ὅση ἠγείρετο, ὥστε μήτε ἰδεῖν τινα, μήτε εἰπεῖν, μήτ' ἀκοῦσαί τι δύνασθαι. τῶν δὲ δὴ ἀνθρώπων πολλοὶ μὲν καὶ ἐκτὸς τῶν οἰκιῶν ὄντες ἐπόνησαν. ἀναβαλλόμενοί τε καὶ ἀναρριπτούμενοι βιαίως, εἶθ' ὥσπερ ἀπὸ κρημνοῦ φερόμενοι, προσηράσσοντο· καὶ οἱ μὲν ἐπηροῦντο, οἱ δὲ ἐθνήσκον. καί τινα καὶ δένδρα αὐταῖς ῥίζαις ἀνέθορε. τῶν δὲ ἐν ταῖς οἰκίαις καταληφθέντων ἀνεξεύρετος ἀριθμὸς ἀπώλετο. παμπόλλους μὲν γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ τῶν συμπιπτόντων ῥύμη ἔφθειρε, παμπληθεῖς δὲ καὶ τὰ χώματα ἔπνιξεν. ὅσοι δὲ δὴ μέρους τοῦ σώματος σφῶν ὑπὸ λίθων ἢ ξύλων κρατούμενοι ἔκειντο, δεινῶς ἐταλαιπώρησαν, μήτε ζῆν ἔτι μήτ' ἀποθανεῖν αὐτίκα δυνάμενοι. καὶ ἐσώθησαν γὰρ ὅμως καὶ ἐκ τούτων, ἅτε καὶ ἐν ἀμυθήτῳ πλήθει, συχνοί· οὐδὲ ἐκεῖνοι πάντες ἀπαθεῖς ὑπεχώρησαν. συχνοὶ μὲν γὰρ σκελῶν, συχνοὶ δὲ ὤμων ἐστερήθησαν, ἄλλοι κεφαλῆς. ἄλλοι αἷμα ἤμεσαν· ὧν εἷς καὶ ὁ Πέδων ὁ ὕπατος ἐγένετο [καὶ] εὐθύς [τε] γὰρ ἀπέθανε. συνελόντι δὲ εἰπεῖν, οὐδὲν τὸ παράπαν βιαίου † πάθους τότε τοῖς ἀνθρώποις ἐκείνοις οὐ συνηνέχθη. καὶ ἐπὶ πολλὰς μὲν ἡμέρας καὶ νύκτας σείοντος τοῦ θεοῦ ἐν ἀπόροις καὶ ἀμηχάνοις ἦσαν οἱ ἄνθρωποι, οἱ μὲν ὑπὸ τῶν ἐρειπομένων οἰκοδομημάτων καταχωννύμενοι καὶ φθειρόμενοι, οἱ δὲ καὶ ‡ λιμῷ ἀπολλύμενοι, ὅσοις συνέβη ἐν διακένῳ τινὶ, τῶν ξύλων οὕτω † κλιθέντων, ἢ καὶ ἐν ἀψιδώδει τινὶ μεταστηλίῳ σωθῆναι. καταστάντος δέ ποτε τοῦ κακοῦ, θαρσήσας τις ἐπιβῆναι τῶν πεπτωκότων, γυναικὸς ζώσης ᾔσθετο. αὕτη δὲ ἦν οὐ μόνη, ἀλλὰ καὶ βρέφος εἶχε, καὶ τρέφουσα τῷ γάλακτι καὶ ἑαυτὴν καὶ τὸ παιδίον † ἀντήρκεσεν. ἐκείνην τε ἀνορύξαντες ἀνεσώσαντο μετὰ τοῦ τέκνου, κἀκ τούτου καὶ τἆλλα ἀνηρεύνων, ἐν οἷς ζῶντα μὲν οὐδένα

† *Stephi* *πάθους ἀδεῶς*
‡ *λιμῷ*
† *κλιθέν-* *των,*
† *ἀντήρκεσε.*

† μαστῷ

ἐπὶ, πλὴν παιδίου πρὸς † μαστοῖς τῆς μητρὸς καὶ τεθνηκυίας θηλάζοντος, εὑρεῖν ἠδυνήθησαν. τοὺς δὲ νεκροὺς ἐξέλκοντες, οὐκέτ' οὐδὲ ἐπὶ τῇ σφετέρᾳ σωτηρίᾳ ἔχαιρον. τοσαῦτα μὲν τότε πάθη τὴν Ἀντιόχειαν κατειλήφει. Τραϊανὸς δὲ διέφυγε μὲν διὰ θυρίδος ἐκ τοῦ οἰκήματος ἐν ᾧ ἦν, προσελθόντος αὐτῷ μείζονός τινος ἢ κατ' ἄνθρωπον, καὶ ἐξαγαγόντος αὐτὸν, ὥστε μικρὰ ἄττα πληγέντα περιγενέσθαι. ὡς δ' ἐπὶ πλείους ἡμέρας ὁ σεισμὸς ἐπεῖχεν, ὑπαίθριος ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ διῆγεν. ἐσείσθη δὲ καὶ αὐτὸ τὸ Κοράσιον οὕτως, ὥστε τὰ ἄκρα αὐτοῦ καὶ ἐπικλίνεσθαι καὶ ἀπορρήγνυσθαι, καὶ ἐς αὐτὴν τὴν πόλιν ἐσπίπτειν δοκεῖν. ὄρη τε ἄλλα ἱζήσει, καὶ ὕδωρ πολὺ οὐκ ὂν μὲν πρότερον ἀνεφάνη, πολὺ δὲ καὶ ῥέον ἐξέλιπε. Τραϊανὸς δὲ ἐς τὴν τῶν πολεμίων ὑπὸ τὸ ἔαρ ὑπῆρξεν. ἐπεὶ δ' ἡ χώρα ἡ πρὸς τῷ Τίγριδι ἄφορος ναυπηγησίμων ξύλων ἐστὶ, τὰ πλοῖα ἃ ἐν ταῖς ὕλαις ταῖς περὶ τὴν Νίσιβιν ἐπεποίητο, ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἤγαγεν ἐφ' ἁμάξαις. οὕτω γάρ πως κατεσκεύαστο ὥστε διαλύεσθαι καὶ συμπήγνυσθαι. καὶ ἔζευξεν αὐτὰ κατὰ τὸ Καρδυηνὸν ὄρος ἐπιπονώτατα. οἱ γὰρ βάρβαροι ἀντιπαραταξάμενοι ἐκώλυον. ἀλλ' (ἦν γὰρ πολλὴ τῷ Τραϊανῷ καὶ τῶν νεῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν περιουσία) αἱ μὲν ἐζεύγνυντο πολλῷ τάχει, αἱ δὲ πρὸ ἐκείνων ἀνακωχεύουσαι ὁπλίτας τε καὶ τοξότας ἔφερον, ἕτεραι δ' ἔνθεν καὶ ἔνθεν ὡς διαβησόμεναι ἐπείρων. ἔκ τε οὖν τούτων καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐκπλήξεως τοῦ τοσαύτας ἅμα ναῦς ἀθρόας ἐξ ἠπείρου ἀξύλου ἀναφανῆναι, ἐνέδοσαν οἱ βάρβαροι, καὶ ἐπεραιώθησαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τήν τε Ἀδιαβηνὴν ἅπασαν παρεστήσαντο, (ἔστι δὲ τῆς Ἀσσυρίας τῆς περὶ Νίνον μέρος αὕτη) καὶ τά τε Ἄρβηλα, καὶ τὰ Γαυγάμηλα, παρ' οἷς ὁ Ἀλέξανδρος τὸν Δαρεῖον ἐνίκησε. ταῦτα γὰρ δὴ ἐστὶ καὶ † Ἀτυρία [διὰ τοῦτο] βαρβαρικῶς, τοῦ Σίγμα ἐς τὸ Ταῦ μεταπεσόντος, ἐκλήθη. καὶ μέχρι ταύτης καὶ μέχρι τῆς Βαβυλῶνος αὐτῆς ἐχώρησε, κατὰ πολλὴν τῶν κωλυόντων αὐτοὺς ἐρημίαν, ἅτε καὶ τῆς τῶν Πάρθων δυνάμεως ἐκ τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἐφθαρμένης καὶ τότε ἔτι στασιαζούσης. ἔνθα μέντοι τήν τε ἄσφαλτον εἶδε Τραϊανὸς, ἐξ ἧς τὰ τείχη Βαβυλῶνος ᾠκοδόμητο. τοσαύτην γὰρ ἀσφάλειαν πλίνθοις ὀπταῖς ἢ καὶ λίθοις λεπτοῖς συμμιχθεῖσα παρέχεται, ὥστε καὶ πέτρας καὶ σιδήρου παντὸς ἰσχυρότερα αὐτὰ ποιεῖν. καὶ τὸ στόμιον ἐθεάσατο, ἐξ οὗ πνεῦμα δεινὸν ἀναδίδοται, ὥστε πᾶν μὲν ἐπίγειον ζῶον, πᾶν δὲ πετεινὸν ἀποφθείρειν, εἰ καὶ ἐφ' ὁποσονοῦν ὀσφραίνοιτό τι αὐτοῦ. καὶ εἴπερ ἐπὶ πολὺ ἄνω ἐχώρει, ἢ καὶ πέριξ ἐσκεδάννυτο, οὐδ' ἂν ᾠκεῖ-

† Ἀτυρία

A potuerunt, præter puerum alterum, qui matris mortuę vbera sugebat. Quumque inde mortuos eruerēt, nequaquam [præ dolore] saluos se esse lætabantur. Tanta calamitas Antiochiam inuaserat. Traianus autem per fenestram ex ædibus, in quibus erat, effugit. nam eū quidam inusitatæ, & plus quam humanæ magnitudinis, quum ad ipsum venisset, [a] eduxit foras. Quibus rebus omnibus magno est timore perterritus: quumque per multos dies terræmotus cessauisset, tamen sub dio vitam agebat in circo. Corasius quoque mons ita concussus est, vt eius culmina subsidere & cōquassari, atq; in ipsā B ciuitatem cadere viderentur. Subsedere pterea alii mōtes, & aquæ copiosæ, vbi antea visæ fuerant nunquam, extiterunt; contra nonnullæ, vbi fluxerant, defecerunt. Ineunte vere Traianus in hostilem terram ingreditur. Quumque ea regio, quæ ad Tigrim fluuium spectabat, materiam ad ædificandas naues non ferret; ea nauigia, quæ in siluis apud Nisibin fecerat, plaustris in flumen conuehi iussit. Sic enim comparata fuerant, vt dissolui & C coniungi possent. [b] ægreque ad radices Cardyni montis pontem fecit in flumine continuatis nauibus, quamuis hostes ex aduerso collocati prohiberent. Nam Traiano tanta erat nauium copia, tantaque multitudo militum; vt aliæ celerrime coniungerentur, al æ plenę grauis armaturæ militibus atque sagittatis, vim hostiū ante prohiberent; aliæ [c] huc & illuc ferrentur, quasi transituræ essent. His rebus perterriti barbari, simul quod tanta multitudo nauigiorum in regione arbo- D ribus vacua conspiceretur, ipsi terga dāt: Romani flumen transeunt, Adiabenemque omnem, quæ pars est Assyriæ ad Ninum pertinentis, in suam potestatem rediguntitemque Arbela, & Gaugamela, vbi Alexander [olim] Darium superauerat. [d] ea Atiyria nominatur, litera S. in T. a barbaris commutata. Pòst Babylonem vsq; veniunt, propter hostium, a quibus prohiberentur, solitudinem. Nā Parthorum vires comminutæ erant bellis ciuili- E bus, eratq; tunc inter eos adhuc seditio. Ibi Traianus vidit lacū bituminis, ex quo mœnia Babylonis ædificata fuerāt. Cuius tanta vis est, vt permixtum cum lateribus aut minutis lapidibus, [e] quouis saxo sit aut ferro potentius. Ostium quoq; eiusdē spectauit, vnde tam grauis halitus sursum manat; vt eū nulla animalia terrestria, nullę volucres perferāt, ei' q; solo olfactu intereāt. q; si is halit' se [f] alt' efferret

a eduxit foras, ita quodā vt paruumper alicubi vulneratum, superstes man ferit. Quumque plures ad dies terræmotus durarēt, in circo sub dio agebat.

b Inde naues hoc iunxit, & magna quidem cum molestia, ad mōtem Cardynum: quum barbari ex aduerso cōsistentes impederent. Sed tanta Traiano erat

c hinc & illinc periculum facerent,

d Et Assyria sunt hæc opida, quæ more barbarorum etiā dicta fuit Atyria, duob. S S. in T. transmutatis.

e quouis ea mœnia saxo ferroque validiora efficiat

f altius efferret, aut late circumfunderetur,

habitari certe loc⁹ is nō posset: nūc quasi in se reuolutus ille, suo loco cōtinetur. Ego quidē alterum huic consimilem vidi Hierapoli, quod est oppidū Asiæ, fecique periculū in auibus. [a] & procubui, vt inspicerem eum halitum, qui in cisterna quadam concluditur, vbi theatrum ædificatum fuerat. Is spiritus omnib. animātibus pestilens est, præterquā castratis hominibus: cuius rei causam equidē afferre nequeo: [b] ea tantū, vt vidi audiuiq;, refero. Constituerat Traianus Euphratem facta fossa in Tigrim deriuare, vt per eā naues ad pontē faciendum duceret. Sed vbi eū altiorē Tigri esse intellexit, mutauit consiliū, verit⁹ ne, si id faceret, Euphrates nauigari nō posset, [c] quod fluxus eius in decliuem partē ferretur. Itaq; conuectis nabus quod paruū spatiū inter vtrunq; flumen intercedebat (nā Euphrates totus in paludē fluit, indeq; cū Tigri coniūgitur) Tigrim traiicit, post Ctesiphontē ingreditur. Qua vrbe capta, imperator appellatus est, confirmato Parthici cognomine. Multa ei decreuit senat⁹, sed inprimis, vt triumphos festosq; dies ageret, quā plurimos vellet. Postquā Ctesiphontē cepit, [d] statuit mare rubrum traiicere. Sinus est maris Oceani, quem sinum Erythræum, ab Erythro, qui regnū illic tenuit, appellāt. Messanā quoq; insulā Tigridis, in qua Athambil⁹ regnabat, nullo labore cepit: atq; iis in locis propter vim hiemis, & rapidum Tigrim æstumq; maris, in magnū periculum venit. Sed & qui Spasinis vallū (vrbē ita dictā) habitabant, erantq; in ditione Athambili, Traianū amice receperūt. Inde venit ad Oceanū, cuius cognita natura, in eoq; viso nauigio, q cursum in Indiā tenebat, dixit; Ego quidē omnino, si iuuenis adhuc essē, in Indiā quoq; traiicerem. De Indis.n. cogitare cœpit, ac de reb. eius gentis curiose quærere. tū Alexādrū beatū dicere, nōnunquā tamen asserere, se longius progressum esse: idq; scripsit ad senatū, quum tamen ea, q ceperat, tueri non posset. Cuius rei causa senatus præter alia multa decreuit, vt triumphos [e] quotquot vellet, ageret. Nā quū Traian⁹ tot gentes ab se superatas esse numquam non scriberet, senatus eas neq; cognoscere, neq; nominare satis poterat. Itaq; cum alia multa, tū vero arcū triūphalē in foro ipsi⁹ ædificari iussit. Parabant etiam ciues redeunti longius obuiam procedere. sed

a quum ipse loco superiore transi halitum illum prospectasse. Quippe conclusus est in cisterna quadā, & supra ipsū extructum erat theatrum.

b Verum tamē audita, vt vidi.

c cum iis tempestiuiora fluxum in partē decliuem tenderet: nauibusq; per phalangas sine pulueris trāsportatis per intercedentem vtriusq; fluminis spatium, quod perexiguum est, (nā Euphrates

d inuasit eū cupiditas nauigādi secūdo flumine in mare rubrum.

e de quotcumq; prouinciis vellet.

A τὸ ὀχυρώτερον· νῦν δὲ αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ ἀνακεχώρηκεν. ἕτερον μέντοι τοιοῦτον εἶδον ἐγὼ ἐν Ἱεραπόλει τῆς Ἀσίας, καὶ ἐπειράθην αὐτοῦ δι' ὀρνίθων, αὐτός τε ὑπερκύψας, καὶ αὐτὸ ὑπεξιδὼν τὸ πνεῦμα. κατακέκλεισται γὰρ ἐν δεξαμενῇ τινι, καὶ θέατρον ὑπὲρ αὐτῆς ᾠκοδόμητο. φθείρει δὲ πάντα τὰ ἔμψυχα, πλὴν τῶν ἀνθρώπων τῶν τὰ αἰδοῖα ἀποτετμημένων. οὐ μὴν καὶ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ συννοῆσαι ἔχω. λέγω δὲ ἃ εἶδον ὡς εἶδον, καὶ ἃ ἤκουσα ὡς ἤκουσα. Τραϊανὸς δὲ ἐβουλεύσατο μὲν τὸν Εὐφράτην κατὰ διώρυχα εἰς τὸν B Τίγριν εἰσαγαγεῖν, ἵνα τὰ πλοῖα δι' αὐτοῦ κατελθόντα τὴν γέφυραν αὐτῷ ποιήσῃ παρέχῃ. μαθὼν δὲ, ὅτι πολὺ ὑψηλότερος τοῦ Τίγριδός ἐστι, τοῦτο μὲν οὐκ ἔπραξε, φοβηθεὶς μὴ καὶ ἄπλουν τὸν Εὐφράτην ἀπεργάσηται, ἀθρόου τοῦ ῥεύματος ἐς τὸ κάταντες φερομένου· ὑπερενεγκὼν δὴ τὰ πλοῖα ὁλκοῖς, διὰ τοῦ μέσου τῶν ποταμῶν ἐλαχίστου ὄντος (τὸ γὰρ ῥεῦμα τὸ τοῦ Εὐφράτου πᾶν ἐς θ' ἕλος ἐκπίπτει, καὶ ἐκεῖθέν πως τῷ Τίγριδι συμμίγνυται) τὸν Τίγριν ἐ- C περαιώθη, καὶ ἐς τὴν Κτησιφῶντα εἰσῆλθε. παραλαβών τε αὐτὴν, αὐτοκράτωρ ἐπωνομάσθη, καὶ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Παρθικοῦ ἐβεβαιώσατο. ἐψηφίσθη δὲ αὐτῷ παρὰ τῆς βουλῆς τά τε ἄλλα καὶ ἐπινίκια ὅσα ἐθελήσῃ διεορτάσαι. ἑλὼν δὲ τὴν Κτησιφῶντα, ἐπεθύμησεν ἐς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν καταπλεῦσαι· αὕτη δὲ τοῦ τε Ὠκεανοῦ μοῖρά ἐστι, καὶ ἀπό τινος ἐνδυναστεύσαντός ποτε ἐν αὐτῇ οὕτω κέκληται. καὶ τὴν μὲν νῆσον τὴν ἐν τῷ Τίγριδι τὴν Μεσσήνην, ἧς Ἀθάμβιλος ἐβασίλευεν, ἀπόνως ᾠκειώσατο· ὑπὸ δὲ δὴ D χειμῶνος, τῆς τε τοῦ Τίγριδος ὀξύτητος, καὶ τῆς τοῦ Ὠκεανοῦ ἀναρροίας ἐκινδύνευσε. καὶ οἱ τὸν χάρακα δὲ ‡ τὸν Τσαπασινου καλούμενον οἰκοῦντες (ἐν δὲ δὴ τῇ τοῦ Ἀθαμβίλου ἐπικρατείᾳ ἦσαν) φιλικῶς αὐτὸν ὑπεδέξαντο. κἀντεῦθεν ἐπ' αὐτὸν τὸν Ὠκεανὸν ἐλθὼν, τήν τε φύσιν αὐτοῦ καταμαθὼν, καὶ πλοῖόν τι ἐς Ἰνδίαν πλέον ἰδὼν, εἶπεν ὅτι, Πάντως ἂν καὶ ἐπὶ Ἰνδοὺς, εἰ νέος ἔτι ἦν, ἐπεραιώθην. Ἰνδούς τε γὰρ ἐνενόει, καὶ τὰ ἐκείνων πράγματα ἐπολυπραγμόνει. τόν τε Ἀ- E λέξανδρον ἐμακάριζε, καὶ ἔλεγε καὶ ἐκείνου περαιτέρω προκεχωρηκέναι. καὶ τοῦτο καὶ τῇ βουλῇ ἐπέστελλε, μὴ δυνηθεὶς μηδὲ ἃ κεχείρωτο σῶσαι. καὶ ἐπ' αὐτῷ ἄλλα τε ἔλαβε, καὶ ἐπινίκια ὅσων ἂν ἐθελήσῃ ἐθνῶν πέμψαι. διὰ γὰρ τὸ πλῆθος τῶν ἀεὶ σφίσι γραφομένων, οὔτε συνεῖναί τινα αὐτῶν, οὔτε ὀνομάσαι καλῶς ἐδύναντο. καὶ οἱ μὲν ἁψῖδα αὐτῷ τροπαιοφόρον πρὸς πολλοῖς ἄλλοις ἐν αὐτῇ τῇ ἀγορᾷ αὐτοῦ παρεσκεύαζον, καὶ ἡτοιμάζοντο ὡς πορρωτέρω ἀπαντήσοντες εἰ ἐπανῄοι. ἔμελλε δὲ

†† Σπασίνου

λέγει δ' ἄρα μήτε ἐς τὴν Ῥώμην ἐπαφίξεσθαι, μήτε ἄξιόν τι τῶν προκατειργασμένων πράξειν, καὶ προσέτι καὶ αὐτὰ ἐκεῖνα ἀπολέσειν. ἐν γὰρ τῷ χρόνῳ ἐν ᾧ ἐπὶ τὸν Ὠκεανὸν κατέπλει, καὶ ἐκεῖθεν αὖθις ἀνεκομίζετο, πάντα τὰ ἑαλωκότα ἐταράχθη καὶ ἀπέστη. καὶ τοὺς παρὰ σφίσιν ἕκαστοι φρουροὺς οἱ μὲν ἐξέβαλλον, οἱ δὲ ἀπεκτίννυσαν. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Τραϊανὸς ἐν πλοίῳ, (καὶ γὰρ ἐκεῖσε ἦλθε κατά τε τὴν φήμην, ἧς οὐδὲν ἄξιον εἶδεν, ὅτι μὴ χώματα καὶ μύθους καὶ ἐρείπια, καὶ διὰ τὸν Ἀλέξανδρον, ᾧ καὶ ἐνήγισεν ἐν τῷ οἰκήματι, ἐν ᾧ ἐτετελευτήκει) μαθὼν δὲ ταῦτα, τόν τε † Λούσιον καὶ τὸν Μάξιμον ἐπὶ τοὺς ἀφεστηκότας ἔπεμψε. καὶ οὗτος μὲν ἀπέθανεν, ἡττηθεὶς μάχῃ· † Λούσιος δὲ ἄλλα τε πολλὰ κατώρθωσε, καὶ τὴν Νίσιβιν ἀνέλαβε, τήν τε Ἔδεσσαν ἐξεπολιόρκησε, καὶ διέφθειρε καὶ ἐνέπρησε. ἑάλω δὲ καὶ ἡ Σελεύκεια πρός τε † Ἐρυκίου Κλάρου καὶ πρὸς Ἰουλίου Ἀλεξάνδρου ὑποστρατήγων, καὶ ἐκαύθη. Τραϊανὸς δὲ φοβηθείς, μὴ καὶ οἱ Πάρθοι τι νεοχμώσωσι, βασιλέα αὐτοῖς ἴδιον δοῦναι ἠθέλησε· καὶ ἐς Κτησιφῶντα ἐλθών, συνεκάλεσεν ἐς πεδίον τι μέγα πάντας μὲν τοὺς Ῥωμαίους, πάντας δὲ τοὺς Πάρθους τοὺς ἐκεῖ τότε ὄντας· καὶ ἐπὶ βῆμα ὑψηλὸν ἀναβάς, καὶ μεγαληγορήσας ὑπὲρ ὧν κατειργάσατο, Παρθαμασπάτην τοῖς Πάρθοις βασιλέα ἀπέδειξε, τὸ διάδημα αὐτῷ ἐπιθείς. μετὰ δὲ ταῦτα ἐς τὴν Ἀραβίαν ἦλθε, καὶ τοῖς Ἀγαρηνοῖς, ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ ἀφειστήκεσαν, ἐπεχείρησε. καὶ ἔστι μὲν οὔτε μεγάλη οὔτε εὐδαίμων ἡ πόλις· ἥ τε πέριξ χώρα ἔρημος ἐπὶ πλεῖστόν ἐστι, καὶ οὐθ' ὕδωρ, ὅτι μὴ βραχὺ καὶ τοῦτο δυσχερές, οὔτε ξύλον, οὔτε χιλὸν ἴσχει· καὶ πρός τε αὐτῶν τούτων ἀδύνατον τὴν προσεδρείαν πλήθει † ποιούντων, πρός τε τοῦ ἡλίου, ὥσπερ που καὶ ἀνάκειται, ῥύεται. οὔτε γὰρ ὑπὸ Τραϊανοῦ τότε, οὔτε ὑπὸ Σεβήρου ὕστερον ἥλω, καίτοι καὶ καταβαλόντων μέρη τινὰ τοῦ τείχους αὐτῆς. Τραϊανὸς δὲ τούς τε ἱππέας πρὸς τὸ τεῖχος προπέμψας, ἐσφάλη, ὥστε καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτοὺς ἐσαραχθῆναι· καὶ αὐτὸς παριππεύσας βραχὺ τοῦ ἐδέησε τρωθῆναι, καίπερ τὴν βασιλικὴν στολὴν ἀποθέμενος, ἵνα μὴ γνωρισθῇ· τὸ δὲ πολιὸν αὐτοῦ τὸ γαῦρον καὶ τὸ σεμνοπρεπὲς τοῦ προσώπου ἰδόντες, ὑπετόπησάν τε εἶναι ὅς ἦν, καὶ ἐπετόξευσαν αὐτῷ, καὶ ἱππέα τινὰ τῶν συνόντων οἱ ἀπέκτειναν. ἐγένοντο δὲ βρονταί, καὶ ἴριδες ὑπεφαίνοντο· ἀστραπαί τε καὶ ζάλη, χάλαζα καὶ κεραυνοὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἐνέπιπτον, ὁπότε προσβάλοιεν. καὶ ὁπότε σιτοποιοῖεν, μυῖαι τοῖς βρώμασι καὶ τοῖς πόμασι προσιζάνουσαι, δυσχερείας ἅπαντα ἐνεπίμπλων. καὶ Τρα-

† Λούκιον

† Λούκιος

† Ἐρυκίου

† Leuncl. [illegible] σῖτα,

A is nunquã in vrbem [a] reuersus est, neque, vt extrema principiis responderent, efficere potuit. ea enim quæ subegerat, amisit. Dum. n. nauigat versus Oceanum, atque inde reuehitur; ea, quæ ceperat, omnia maximo tumultu defecerunt; præsidiis, quæ apud eas gentes reliquerat, eiectis à singulis, aut cæsis. Atq; hæc ad Traianũ, dum esset in naui, perferuntur. nauigabat autẽ adductus fama eorũ, quæ illic esse ferebantur, (quæ tamen opinioni nõ responderunt. nihil. n. vidit præter aggeres, fabulas, ruinas:) itemq; propter Alexã- B drum, cui etiam parentauit in iis ædibus, in quib. mortẽ obierat. Igitur cognita defectione, Luciũ & Maximum contra rebelles mittit. Maximus prælio superatus, obiit; [b] Lucius præclare se gessit, recuperauitq; Nisibin: Edessã expugnauit, direptamq; incẽdit. Seleucia ab * Erycio Claro, & Iulio Alexandro legatis capta & incensa est. Traianus metuens, ne Parthi quoq; aliquid molirentur, regẽ eis dare constituit. Itaq; vt Ctesiphontẽ venit, cõuocatis in magnam planitiẽ Romanis omnibus Parthisq;, qui tum aderant, ex- C celsum tribunal conscendit. Ibi apud eos de reb. ab se gestis gloriatur, deinde Parthis regem Parthamaspaten designat, eiq; diadema imponit. Inde profectus in Arabiam, adoritur Agarenos, qui & ipsi defecerant: quorũ ciuitas neq; magna est, nec diues: finitimaq; regio magna ex parte deserta est, quod in ea aquæ raro inueniantur, atq; illæ parum salubres, quodq; in ea ligni pabuliq; magna sit penuria. [c] ex quo fit, vt ibi magna hominum multitudo diu esse non possit. tum vero ardẽtissimis caloribus, quibus exposita est, defenditur. D Itaque eam neq; Traianus tunc, neq; postea Seuerus cepit; quum tamen partem aliquam muri diruerint. Traianus quidẽ præmissis ad muros equitibus, qui graui damno affecti in castra reuerterunt, eosq; ipse [d] consequutus, quanquam vestẽ regiã deposuerat, ne ex ea agnosceretur, tamen vix vulnera effugit. Barbari enim canitiei dignitate, vultusque grauitate animaduersa, rati Traianũ esse, vt erat, non desinebant contra eum iaculari; equitemq;, qui erat ei proximus, occiderunt. Ibi cælum tonitru cõtremuit, irides visæ E sunt, fulgura, procellæ, [turbines,] grando, fulmina in Romanos cadebant, quoties in illos impetum facerent: [e] quumque cœnarent, muscæ in cibis & poculis omnem molestiam exhibere. Itaq; Traia-

a reuersurus erat. nec dignũ aliquid reb. ante gestis editurus, atq; etiã illa ipsa rursum amissurus.

b Lucius quũ alia præclare gessit, tũ Nisibin recuperauit,

* Erucio

c Nequit etiã fieri propter has ipsas causas, vt magnus ab aliquo copiis obsideatur; & a sole, cui sacra est, defenditur.

d comitatum equet,

e quotiesq; cenarẽt, muscæ tã esculentis, quam potulẽtis insidentes, cũcta nausea quadã complebant.

nus inde proficiscitur, nec multo tempore post in morbum incidit. Interim Iudæi, qui circum Cyrenē habitabant, Andrea quodam duce, Romanos pariter atq; Græcos concīdunt, vescunturq; eorum carnibus, eduntq; viscera, tum oblinuntur eorum sanguine, & pellibus induuntur. Multos à vertice serris discidêre medios, multos obiecere bestiis, multos etiam certare inter se coegerunt, ita vt interierint hominū ad ducenta viginti millia. Prꝫterea in Ægypto Cyproq;, Artemione duce, [Cypriorum]* cædes consimilis facta est, vbi desiderata sunt hominum ducenta quadraginta millia. Ex quo fit, vt Iudæo in Cyprum venire nō liceat. quod si forte vi tēpestatis in insulam appulerit, interficitur. Sed Iudæi & ab aliis, & maxime à Lucio, quē Traianus miserat, subacti sunt. Traianus cogitabat iterum exercitum in Mesopotamiam traducere, sed ingrauescentē morbo, iter in Italiam [a] cepit, P. Ælio Hadriano in Syria cum exercitu relicto. Itaq; Romani capta Armenia, ac magna parte Mesopotamiæ, superatisq; Parthis, frustra tot labores suscepisse, totque adiisse pericula visi sunt propterea, quod Parthi Parthamaspatē detestati, regi suis moribus cœperūt. Traianus morbi sui causam, venenum fuisse existimauit: alii sanguinē putant, qui dum ex inferioribus eius partibus quotannis profluere consueuisset, tum sisti cœpit. quin & apoplexia correptus est, vt parte aliqua corporis [b] sensum amiserit: sed omnino aqua intercute laborauit. Tandē perlatus Selinuntem, vrbē Ciliciꝫ, quam nos Traianopolin appellamus, mortē illico obiit. Regnauit annos decem & nouem, menses VI, dies XV.

* consimilia quadā perpetrarunt:

a nauigio cepit,

b eneruatus fuerat:

ϊανὸς μὲν ἐκεῖθεν οὕτως ἀπῆλθε, καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον ἀῤῥωστεῖν ἤρχετο. καὶ ἐν τούτῳ οἱ κατὰ Κυρήνην Ἰουδαῖοι Ἀνδρείαν τινὰ προεστησάμενοι σφῶν, τούς τε Ῥωμαίους καὶ τοὺς Ἕλληνας ἔφθειρον, καὶ τάς τε σάρκας αὐτῶν ἐσιτοῦντο, καὶ τὰ ἔντερα ἀνεδοῦντο, τῷ τε αἵματι ἠλείφοντο, καὶ τὰ ἀπολέμματα ἐνεδύοντο. πολλοὺς δὲ καὶ μέσους ἀπὸ κορυφῆς διέπριον· θηρίοις ἑτέρους ἐδίδοσαν, καὶ μονομαχεῖν ἄλλους ἠνάγκαζον· ὥστε τὰς πάσας δύο καὶ εἴκοσι μυριάδας ἀπολέσθαι. ἔν τε Αἰγύπτῳ πολλὰ ἔδρασαν ὅμοια, καὶ ἐν τῇ Κύπρῳ, ἡγουμένου σφίσιν Ἀρτεμίωνος· καὶ ἀπώλοντο καὶ ἐκεῖ μυριάδες τέσσαρες καὶ εἴκοσι. καὶ διὰ τοῦτ' † οὐδὲν Ἰουδαίῳ ἐπιβῆναι αὐτῆς † ἔξεστιν. ἀλλὰ, κἂν ἀνέμῳ τις βιασθεὶς εἰς τὴν νῆσον ἐμπέσῃ, θανατοῦται. ἀλλ' Ἰουδαίους μὲν ἄλλοι τε, καὶ † Λούσιος ὑπὸ Τραϊανοῦ πεμφθεὶς κατεστρέψατο. Τραϊανὸς δὲ, παρεσκευάζετο μὲν αὖθις ἐς τὴν Μεσοποταμίαν στρατεῦσαι· ὡς δὲ τῷ νοσήματι ἐπιέζετο, αὐτὸς μὲν ἐς τὴν Ἰταλίαν ὥρμησε πλεῖν, Πόπλιον δὲ Αἴλιον Ἀδριανὸν ἐν τῇ Συρίᾳ κατέλιπε μετὰ τοῦ στρατοῦ. οὕτω μὲν οἱ Ῥωμαῖοι τῆς τε Ἀρμενίας καὶ τῆς Μεσοποταμίας τῆς πλείονος τῶν τε Πάρθων κρατήσαντες, μάτην ἐπόνησαν καὶ μάτην ἐκινδύνευσαν. καὶ γὰρ καὶ οἱ Πάρθοι τὸν Παρθαμασπάτην ἀπαξιώσαντες, ἐν τῷ σφετέρῳ τρόπῳ ἤρξαντο βασιλεύεσθαι. ἐνόσησε δὲ ὁ Τραϊανὸς, ὡς μὲν αὐτὸς ὑπώπτευσεν, ἐκ φαρμάκου λήψεως· ὡς δέ τινες λέγουσιν, ἐπισχεθέντος αὐτῷ τοῦ αἵματος, ὃ κατ' ἔτος κάτω διεχώρει. ἐγένετο μὲν γὰρ καὶ ἀπόπληκτος, ὥστε καὶ τοῦ σώματός τι παρεθῆναι, τὸ δ' ὅλον ὑδρωπίασε. καὶ ἐς Σελινοῦντα τῆς Κιλικίας ἐλθὼν, ἣν δὴ καὶ Τραϊανούπολιν καλοῦμεν, ἐξαίφνης ἀπέψυξε, μοναρχήσας ἔτη δεκαεννέα, καὶ μῆνας ἕξ, ἡμέρας τε πέντε καὶ δέκα.

† οὐδενὶ

† Λούκιος

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXIX EXCERPTA PER IO. XIPHILINVM, ET Theodosium.

HÆC INSVNT LIBRO LXIX Dionis.

De Hadriano Aug.
De Plotina Aug.
De cædibus ab Hadriano perpetratis.
Vt Hadrianus exercitia disciplinamque militarem restituerit.
Vt Antinoum monumentis variis celebrauerit.
Vt ex Hierosolymis dirutis Ælia Capitolina, colonia Romana, condita sit.
Iudæorum motus & seditio.
Clades eorumdem grauissimæ.
De Pharasmane rege Iberorum.
Hadriani morbus, quo sanguinem euomuit, & mori non potuit.
Vt L. Commodus ab Hadriano Cæsar designatus, & mortuus fuerit.
Vt Aurelius Antoninus Imp. designatus, Commodi filium, & M. Antoninum Verũ adoptarit.
Vt Hadrianus vita excesserit.

TEMPORIS SPATIVM, RELIQVA CONSVLATVS Nigri & Aproniani, cum annis XX, & aliquot mensibus, quibus hi consules recensentur.

ANNO V.C		
871	Hadrianus Aug. II,	& Claudius Fuscus Salinator.
872	Hadrianus Aug. III,	& Q. Iunius Rusticus.
873	L. Catilius Seuerus,	& T. Aurelius Fuluus.
874	M. Annius Verus,	& …..Augur.
875	Manius Acilius Auiola,	& C. Corellius Pansa.
876	Q. Arrius Pætinus,	& C. Ventidius Apronianus.
877	Manius Acilius Glabrio,	& C. Bellicius Torquatus.
878	Scipio Asiaticus,	& Q. Vettius Aquilinus.
879	Vespronius Candidus Verus,	& Ambiguus Bibulus.
880	Gallicanus,	& Cælius Titianus.
881	L. Nonius Torquatus,	& M. Annius Libo.
882	P. Iuuentius Celsus,	& Q. Iulius Balbus.
883	Q. Fabius Catullinus,	& M. Flauius Aper.
884	Octauius Pontianus	& M. Antonius Rufus.
885	Sentius Augurinus,	& Arrius Seuerianus.
886	…..Hiberus,	& Iunius Silanus Sisenna.
887	Seruilius Seruianus,	& C. Vibius Iuuentius Verus.
888	Pompeianus Lupercus,	& L. Iulius Atticus Acilianus.
889	L. Ceionius Commodus Verus,	& Sex. Pompeianus.
890	L. Ælius Verus Cæsar,	& P. Cælius Balbinus.
891	Sulpicius Camerinus,	& Quinctius Niger Magnus.

Ἀδριανὸς δὲ, ὑπὸ μὲν Τραϊανοῦ οὐκ ἐσεποιήθη. ἦν μὲν γὰρ πολίτης αὐτοῦ, καὶ ἐπετροπεύθη ὑπ' αὐτοῦ, γένους θ' οἱ ἐκοινώνει, καὶ ἀδελφιδῆν αὐτοῦ ἐγεγαμήκει. τό, τε σύμπαν, συνῆν αὐτῷ καὶ συνδιητᾶτο, τῇ τε Συρίᾳ ἐπὶ τῷ Παρθικῷ πολέμῳ προσετάχθη.

HADRIANVS a Traiano adoptatus nõ est. erat autẽ municeps eius, [a] fueratque in eius curatione, ac cũ eo vinculis propinquitatis & affinitatis coniunctus erat. [b] neptem enim eius in vxorem duxerat, degebatque cum eo omne tempus ætatis, ab eoque Parthico bello Syriæ præfectus fuerat:

a Curatorem eum habuerat.
b Fratris n. ipsius filiam vxorem duxerat, & plerumque cum eo familiariter victitabat.

à quo tamen nihil aliud præcipuum vnquam obtinuit. neque enim [a] principio consul factus est, sed cum defuncto Traiano sine liberis, Attianus, qui municeps eius erat, curatorque fuerat, & [b] Plotina, quæ amore ipsius capta erat, imperatorẽ designauerunt, quod non procul abesset, quodque magnas copias haberet. Apronianus enim pater meus, qui Ciliciæ præfuit, quique res eius omnes certo cognouit, mihi singula recensuit, atque illud inprimis; mortem Traiani per aliquot dies in occulto fuisse, vt adoptio [c] procederet: idque ex literis eius ad senatum cognitum fuisse: quibus literis nõ ipse, sed Plotina subscripsit: [d] quod in alio factum fuerat nunquam. Erat Adrianus, quo die imperator designatus est, Antiochiæ, quæ vrbs est metropolis Syriæ, cui præerat: pridie vero eius diei, visum est ei in somnis ignem de cœlo, quod maxime serenum esset, in sinistram partem iuguli ipsius cadere, mox serpere in dexteram: quo igne neque perterritus, neq; læsus esse sibi videretur. Hadrianus à senatu petiit per literas, vt sibi imperium confirmaret: negauitque velle sibi vllos vnquam honores decerni, vt erat antea consuetudo, nisi eos ipse à senatu peteret. Traiani ossa in columna ipsius sepulta fuerunt, & spectacula, quæ Parthica nominabantur, per multos annos celebrata sunt: postea vero, vt alia multa, in vsu esse desierunt. Hadrianus quanquam fuit princeps humanissimus, tamen propter cædes quorundam [e] bonorũ ciuium, quas & initio principatus, & paulo ante, quã moreretur, fecit, culpa nõ caruit: parumq; abfuit, quin ob eã causam ne in heroum quidẽ numerum referretur. Ii, quos statim, vt adeptus est principatũ, interfici iussit; fuere Palma, Celsus, Nigrinus, & Lusius, quod insidias ei in venatione fecisse dicerentur; itẽq; alii potentissimi & præclarissimi viri ob alias causas occisi sunt: propter quos Hadrianus quũ vulgo murmurari intelligeret, non modo se purgare voluit, verũ etiã interposito iureiurando negauit, eos iussu suo fuisse interfectos. Paulo vero ante, quã discederet e vita, Seuerianum, Fuscumq; nepotẽ eius, necari iussit. Hadrianus, q. ad gentẽ pertinet, fuit Hadriani Aphri filius, sed ingenio ad studia bonarũ artiũ [f] & vtriusq; linguæ prõpto. Itaq; nonnullos libros [*] soluta oratione, & [g] cõplures versibus scriptos reliquit. erat enim gloriæ & honoris cupidissimus, ob eam-

[a] inter primos cõsulatũ obtinuit.

[b] Plotina ex adfectu amatorio, Cæsarẽ pariter & imperatorem

[c] primo emanaret.

[d] quod in alio nullo negotio ipsa fecerat.

[e] præstãtissimorũ virorũ

[f] eu vtraque lingua

[*] pedestri

[g] omnigena poemata versibus scripta

A οὐ μέντοι οὔτ' ἄλλο τι ἐξαίρετον παρ' αὐτοῦ ἔλαβεν, οὔθ' ὕπατος ἐν πρώτοις ἐγένετο· ἀλλὰ καὶ Καίσαρα αὐτὸν καὶ αὐτοκράτορα, τοῦ Τραϊανοῦ ἄπαιδος μεταλλάξαντος, ὅ, τε Ἀττιανὸς, πολίτης αὐτοῦ ὢν, καὶ ἐπίτροπος γεγονὼς, καὶ ἡ Πλωτίνα ἐξ ἐρωτικῆς φιλίας, πλησίον τε ὄντα, καὶ δύναμιν πολλὴν ἔχοντα, ἀπέδειξαν. ὁ γὰρ πατήρ μου Ἀπρωνιανὸς, τῆς Κιλικίας ἄρξας, πάντα τὰ κατ' αὐτὸν ἐμεμαθήκει σαφῶς. ἔλεγε δὲ τά τε ἄλλα ὡς ἕκαστα, καὶ ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Τραϊανοῦ ἡμέρας B τινὰς διὰ τοῦτο συνεκρύφθη, ἵν' ἡ ποίησις προεκφοιτήσοι. ἐδηλώθη δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν πρὸς τὴν βουλὴν γραμμάτων αὐτοῦ. ταῖς γὰρ ἐπιστολαῖς οὐχ αὐτὸς, ἀλλ' ἡ Πλωτίνα ὑπέγραψεν· ὅπερ ἐπ' οὐδενὸς ἄλλου ἐπεποιήκει. ἦν δὲ, ὅτε αὐτοκράτωρ ἀνηγορεύθη, Ἀδριανὸς ἐν τῇ μητροπόλει Συρίας Ἀντιοχείᾳ, ἧς ἦρχεν. ἐδόκει δὲ ὄναρ πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔν τε αἰθείᾳ καὶ ἐν εὐδίᾳ πολλῇ ἐς τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ σφα- C γὴν ἐμπεσεῖν, ἔπειτα καὶ ἐπὶ τὴν δεξιὰν παρελθεῖν, μήτε ἐκφοβῆσαι αὐτὸν, μήτε βλάψαι. ἔγραψε δὲ πρὸς τὴν βουλὴν ὁ Ἀδριανὸς ἀξιῶν βεβαιωθῆναι αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν καὶ παρ' ἐκείνης, καὶ ἀπαγορεύων μηδὲν αὐτῷ μήτε τότε μήτε ἄλλοτε τιμὴν δή τινα φέρον (οἷα εἰώθει γίγνεσθαι) ψηφισθῆναι, πλὴν ἂν τι αὐτός ποτε ἀξιώσῃ. τὰ δὲ τοῦ Τραϊανοῦ ὀστᾶ ἐν τῷ κίονι αὐτοῦ κατετέθη, καὶ αἱ θέαι αἱ Παρθικαὶ ὀνομασθεῖσαι ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐγίνοντο. ὕστερον γὰρ καὶ αὐτὴ, ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ, κατελύθη. Ἀδριανὸς δὲ, καίτοι φιλαν- D θρωπότατα ἄρξας, ὅμως διά τινας φόνους ἀρίστων ἀνδρῶν, οὓς ἐν ἀρχῇ τε τῆς ἡγεμονίας καὶ πρὸς τῇ τελευτῇ τοῦ βίου πεποίητο, διεβλήθη καὶ ὀλίγου διὰ ταῦτ' οὐδὲ εἰς τοὺς ἥρωας ἀνεγράφη. καὶ οἱ μὲν ἐν τῇ ἀρχῇ φονευθέντες, † Πάλμας τε καὶ Κέλσος, Νιγρῖνός τε καὶ Λούσιος ἦσαν, ὡς ἐν θήρᾳ δῆθεν ἐπιβεβουλευκότες αὐτῷ· οἱ δὲ, ἐφ' ἑτέροις δή τισιν ἐγκλήμασιν, οἷα μεγάλα δυνάμενοι, καὶ πλούτου καὶ δόξης εὖ ἥκοντες. ἐφ' οἷς Ἀδριανὸς οὕτω τῶν λογοποιουμένων ᾔσθετο, ὥστε καὶ ἀπελογήσατο καὶ ἐπώμοσε, μὴ κεκελευκέναι ἀποθανεῖν E αὐτούς. οἱ δὲ ἐν τῇ τελευτῇ, Σερουϊανός τε ὑπῆρχον, καὶ ὁ † ἔγγονος αὐτοῦ Φοῦσκος. ἦν δὲ Ἀδριανὸς γένος μὲν, Ἀδριανοῦ Ἄφρου υἱός, φύσει δὲ φιλολόγος ἐν ἑκατέρᾳ τῇ γλώσσῃ. καί τινα πεζὰ καὶ ἐν ἔπεσι ποιήματα παντοδαπὰ καταλέλοιπε. φιλοτιμία τε γὰρ ἄπληστος ἐχρῆτο, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ

† Πάλμας

† ἔκγονος

τοῦ καὶ τἆλλα πάντα καὶ τὰ βραχύτατα ἐπετήδευε. καὶ γὰρ ἔπλασσε καὶ ἔγραφε, καὶ οὐδὲν ὅ,τι οὐκ εἰρηνικὸν καὶ πολεμικὸν καὶ βασιλικὸν καὶ ἰδιωτικὸν εἰδέναι ἔλεγεν. ἐκ τούτου καὶ τῶν ἔν τινι προεχόντων πολλοὺς μὲν καθεῖλε, συχνοὺς δὲ καὶ ἀπώλεσε, βουλόμενος πάντων ἐν πᾶσι περιεῖναι. κἀκ τούτου καὶ τὸν Φαβωρῖνον τὸν Γαλάτην, τόν τε Διονύσιον τὸν Μιλήσιον, τοὺς σοφιστὰς καταλύειν ἐπεχείρει, τῷ τοὺς † ἀγωνιστὰς σφῶν ἐξαίρειν. ὅτι Διονύσιος πρὸς τὸν αὐτοῦ ἰ[illegible] Ἡλιόδωρον τὸν τὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ διαγράφοντα, εἰπεῖν λέγεται, ὅτι Καῖσαρ χρήματα μέν σοι καὶ τιμὴν δοῦναι δύναται, ῥήτορα δέ σε ποιῆσαι οὐ δύναται. καὶ ὁ Φαβωρῖνος μέλλων παρ' αὐτῷ περὶ τῆς ἀτελείας, ἣν ἐν τῇ πατρίδι ἔχειν ἠξίου, δικάσασθαι, ὑποτοπήσας καὶ ἐλαττωθήσεσθαι καὶ προσυβρισθήσεσθαι, ἐσῆλθε μὲν ἐς τὸ δικαστήριον, εἶπε δὲ οὐδὲν ἄλλο ἢ ὅτι ὁ διδάσκαλός μου ὄναρ τῆς νυκτὸς ταύτης ἐπιστάς μοι, ἐκέλευσε λειτουργεῖν τῇ πατρίδι, ὡς καὶ ἐν ἐκείνῃ γεγεννημένον. Ἀδριανὸς δὲ, τούτων μὲν, καίπερ ἀχθεσθεὶς σφίσιν, ἐφείσατο, μηδεμίαν εὔλογον ὀλέθρου κατ' αὐτῶν ἀφορμὴν λαβών· τὸν δὲ Ἀπολλόδωρον τὸν ἀρχιτέκτονα τὸν τὴν ἀγορὰν καὶ τὸ ᾠδεῖον, τό τε γυμνάσιον, τὰ τοῦ Τραϊανοῦ ποιήματα, ἐν τῇ Ῥώμῃ κατασκευάσαντα, τὸ μὲν πρῶτον ἐφυγάδευσεν, ἔπειτα δὲ καὶ ἀπέκτεινε, λόγῳ μὲν ὡς πλημμελήσαντά τι, τὸ δ' ἀληθὲς, ὅτι τοῦ Τραϊανοῦ κοινουμένου τι αὐτῷ περὶ τῶν ἔργων, εἶπε τῷ Ἀδριανῷ παραλαλήσαντί τι, ὅτι Ἄπελθε, καὶ τὰς κολοκύνθας γράφε· τούτων γὰρ οὐδὲν ἐπίστασαι. ἐτύγχανε δὲ ἄρα τότε ἐκεῖνος τοιούτῳ τινὶ γράμματι σεμνυνόμενος. αὐτοκρατορεύσας οὖν, τότε ἐμνησικάκησε, καὶ τὴν παρρησίαν αὐτοῦ οὐκ ἠνέσχετο. αὐτὸς μὲν γὰρ τὸ τοῦ τῆς Ἀφροδίτης τῆς τε Ῥώμης ναοῦ τὸ διάγραμμα αὐτῷ πέμψας, δι' ἔνδειξιν ὅτι καὶ ἄνευ ἐκείνου μέγα ἔργον γίγνεσθαι δύναται, ἤρετο εἰ εὖ ἔχοι τὸ κατασκεύασμα. ὁ δ' ἀντεπέστειλε περί τε τοῦ ναοῦ, καὶ ὅτι καὶ μετέωρον αὐτὸν καὶ ὑπεκκεκενωμένον γενέσθαι ἐχρῆν, ἵν' εἴς τε τὴν ἱερὰν ὁδὸν ἐκφανέστερος ἐξ ὑψηλοτέρου εἴη, καὶ ἐς τὸ κοῖλον τὰ μηχανήματα ἐσδέχοιτο, ὥστε καὶ ἀφανῶς συμπήγνυσθαι, καὶ ἐξ οὐ προειδότος εἰς τὸ θέατρον εἰσάγεσθαι· καὶ περὶ τῶν ἀγαλμάτων, ὅτι μείζονα ἢ κατὰ τὸ τοῦ ὕψους τοῦ μεγάλου λόγον ἐποιήθη. ἂν γὰρ αἱ θεαί, ἔφη, ἐξαναστῆναί τε καὶ ἐξελθεῖν ἐθελήσωσιν, οὐ δυνήσονται. ταῦτα γὰρ ἀντικρὺς αὐτοῦ γράψαντος, καὶ ἠγανάκτησε καὶ ὑπερήλγησεν, ὅτι καὶ ἐς ἀδιόρθωτον ἁμαρτίαν ἐπεπτώκει·

† Suid. ἀνταγωνιστάς

A que causam cæteris vel minimis rebus operã dedit. Nam & statuas fecit, & tabulas pinxit: tũ ea, quæ in pace belloq; gerãtur, quæq; ad regẽ priuatumve pertineant, se profitebatur scire: multosque propterea, quod in aliqua arte aut facultate excellerent, [a]oppressit, multosq; sustulit, cupiens scilicet in omnib. ipse omnibus antecellere. [b]Ea causa fuit, cur Fauorinũ Gallum, ac Dionysiũ Milesiũ sophistas tollere conatus sit, dũ sectatores eorum perderet. Dionysi⁹ quidẽ Heliodoro magistro epi- B stolarum Hadriani ita fertur dixisse; Cæsar tribuere tibi honores, & largiri pecuniam potest, oratorẽ vero facere non potest. Fauorinus aũt, quum causam immunitatis, quam habere patria volebat, apud Hadrianũ agere statuisset, veritusq; esset, [c]ne in eo iudicio superaretur, iniuriamq; acciperet; postquam in ius venit, nihil dixit, quam præceptorẽ suum ea nocte sibi in somnis astitisse, monuisseq; , ne in patria, in qua natus esset, obire publica munera grauaretur. Hadrianus vtriq; , quã- C uis grauiter iratus erat, tamen ignoscendum putauit, propterea quod [d] idoneam causam ad mortem eis afferendã non habebat. Apollodorum vero architectum, qui forum, & odæum, & gymnasium, opera Traiani, Romæ fecerat, primum exilio, deinde etiam morte mulctauit, [e]propter admissa scelera, sicuti dicebat: sed tamen vera causa fuit, ꝙ quũ Traianus cum illo quædã de his operibus cõmunicaret, atq; interim Hadrian⁹ inepte nescio quid diceret, ei Apollodorus ita respondit; A- D bi & cucurbitas pinge. nã tu hæc quidem certe ignoras. Hadrianus.n. tum forte tali pictura se iactabat. Itaq; postquam imperiũ adept⁹ est, memor veteris iniuriæ, [*]licentiã qua tũ ille vsus fuerat, nõ pertulit: sed formã [f]tẽpli Veneris, ꝙ Romæ fecit, ad eũ misit, vt magnũ opus absq; opera ei⁹ fieri posse ostenderet. Tũ quæsiuit ex eo, nũ id templũ bene & ratione ædificatum esse videretur. Is de tẽplo rescripsit, altius ampliusq; multo fieri oportuisse, quo ma- E gis & propter altitudinẽ ipsius [g] in viã sacrã emineret, & propter amplitudinẽ machinas reciperet, q̃ eĩã in eo cõpactæ, de improuiso in theatrũ perducerẽtur: [h]porro simulacra maiora facta esse dicebat, q̃ ratio altitudinis amplitudinisq; tẽpli pateretur. Etenim, inquit, si deæ surgere, atq; inde exire voluerint, nõ poterũt. Quę quũ Apollodor⁹ aperte rescripsisset, Hadrian⁹ ira incitatus, magnum animo dolorem cepit propterea, quod inciderat in eũ errorem, quem iam corrigere non poterat.

a loco suo deiecit,
b Hunc etiã professum, q Fauorinum Gallum & Dionysium Milesiũ sophistas compellere conabatur, dum aduersarios eorum extolleret.
c ne causa caderet, ac insuper contumelia adficeretur,
d causam
e propter aliquod delictum,
* libertatem etiam in dicendo non pertulit.
f templi Veneris, & ipsius Romæ, ad eum
g ad viã sacrã esset spectabile,
h & de simulacris, quod maiora facta essent quam ratio

[a] Itaque hæc res tantum ei cruciatũ dolorem que attulit, vt illum ob eam causã interfici iusserit. Quumque esset Hadrianus tali ingenio præditus, Homerum e medio tollere, atque Antimachum, cuius ne nomen quidem antea plerisque cognitum erat, pro eo introducere cogitabat. [b] Quæ quum in eo reprehenderẽtur, tum vero vitio ei dabatur quod nimis magnum studium in inuestigatione rerum poneret, quodque homo versutus & callidus esset. Hæc autem vitia [c] leuiora faciebat, & compẽsabat quodammodo sedulitate, prouidentia, & magnificentiã, solertia: tum quod non modo bellum nullum mouit, sed etiam mota composuit. neque vllius bona per iniuriam proscripsit, & multa populis, priuatisque hominibus, multa etiam senatoribus & equitibus largitus est. Nec enim exspectabat, quousque rogaretur; sed agebat omnia, vt cuiusque necessitas postulabat. [d] Rem militarem diligenter exercuit. quumque potens esset, nec pertinax, nec contumeliosus erat. Socias vrbes atque subditas imperio Romano, ex quibus multo plures quam vllus vnquã imperator vidit, magnifice iuuit, easque aquis, portubus, frumento, operibus publicis, pecunia, honoribus, cæterisq; rebus auxit atque ornauit. Populum vero Romanum seuere magis, quam blande tractabat: cui roganti aliquid vehementius in iis ludis, in quibus armis dimicabatur, non modo non concessit, sed etiã iussit imperari illud Domitiani, Silete: quod verbum tamen non est a præcone dictum. nam is quum manum [e] porrexisset, essetque ob eam causam silentiũ cõsequutum, vt est consuetudo; [f] (vox enim præconis audiri solet magno silentio) Hoc vero, inquit, vult princeps. Qua ex re Hadrianus non modo præconi iratus non est, sed etiam eum collaudauit propterea, quod iussus seuere imperata pronuntiare, noluisset. Etenim ea, quæ sunt eius generis, ferebat [æquissimo animo]: neque succensebat vnquam, si qua in re præter opinionem vel [g] a plebeiis hominibus iuuaretur. Nam quum ei mulier forte occurrisset in via, ab eoque, vt se audiret, contenderet: quanquam primo sibi esse otium negauit, tamen vbi mulier ita exclamare cœpit, Noli igitur regnare; conuersus, libenter eam audiuit. Res vero maximas & valde necessarias non gerebat, nisi interposita senatus autoritate: dicebatq; ius vna cum primis [ciuitatis] in palatio, foro, & pantheo: sæpe etiam in aliis locis, pro tribunali: vt quæ fierent, omnia diuulgarẽtur. Nonnunquã assidebat cõsulib. quũ ius redderẽt, [h] eosq; tanto afficiebat honore in ludis circensi-

[a] Itaque nec tã ira, nec animi molestiam continere quiuit, sed eum interfecit.

[b] Tum hac igitur ei vitio vertebatur, tum quod nimis exactum, & curiosum, & versutum esset.

[c] corrigebat.

[d] Ordines militares accuratissime excoluit, & ita quidem, vt quãuis eorum magnæ vires essent, tamẽ nec contumaciter nec insolenter se gererent. Vrbes tam socias, quam subditas, magnificentissime iuuit. Earum tot ipse coram vidit, quot nullus imperator alius: & omnibus subuenit, dum aliis aquam, aliis portum, annonam, opera quædam, pecunias, honores aliis alios præbuit & concessit.

[e] sustulisset.

[f] (nã præconis voce nũquam non silentiũ efficitur) populo tacẽte: Hoc

[g] a quibusuis vtilitatis aliquid caperet. Nã quũ eo quadam in via prætereunte, mulier preces offerret: quamquam

[h] eisq; bono rem in ludis circensibus habebat: & quum redibat domũ, lectica vehebatur, ne cui se comitanti negotium facesseret. Dieb. nec festis, nec publicis domi manebat, ac ne vnũ quidẽ vel ad salutãdum admittebat, nisi quid esset res necessaria, ne qui grauem hunc laborem molestiamq; caperent.

A καὶ οὔτε τὴν ὀργὴν οὔτε τὴν λύπην κατέσχεν, ἀλλ᾽ ἐφόνευσεν αὐτόν. καὶ οὕτω γε τοιοῦτος ἦν, ὥστε καὶ τὸν Ὅμηρον καταλύων, Ἀντίμαχον ἀντ᾽ αὐτοῦ εἰσάγειν, οὗ μηδὲ τὸ ὄνομα πολλοὶ πρότερον ἠπίσταντο. ἠτιῶντο μὲν δὴ ταῦτά τε αὐτοῦ, καὶ τὸ πάνυ ἀκριβές τό, τε περίεργον καὶ τὸ πολύτροπον. ἐθεράπευσε δὲ αὐτὰ καὶ ἀνελάμβανε τῇ τε ἄλλῃ ἐπιμελείᾳ, καὶ προνοίᾳ καὶ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ δεξιότητι, καὶ τῷ μήτε τινὰ πόλεμον ταράξαι, καὶ τοὺς ὄντας παῦσαι· μήτε τινὸς χρήματα ἀδίκως ἀφελέσθαι, καὶ πολλοῖς πολλὰ, καὶ δήμοις καὶ ἰδιώταις καὶ βουλευταῖς τε καὶ ἱππεῦσι χαρίσασθαι. B οὐδὲ γὰρ ἀνέμενεν αἰτηθῆναι, ἀλλὰ πάνυ πάντα πρὸς τὴν ἑκάστου χρείαν ἐποίει καὶ τά τε στρατιωτικὰ ἀκριβέστατα ἤσκησεν, ὥστ᾽ ἰσχύοντα μήτ᾽ ἀπειθεῖν, μήτε ὑβρίζειν· καὶ τὰς πόλεις, τάς τε συμμαχίδας καὶ τὰς ὑπηκόους μεγαλοπρεπέστατα ὠφέλησε. πολλὰς μὲν γὰρ εἶδεν αὐτῶν, ὅσας οὐδεὶς ἄλλος αὐτοκράτωρ, πάσαις δὲ ὡς εἰπεῖν ἐπεκούρησε, ταῖς μὲν ὕδωρ, ταῖς δὲ λιμένας, σῖτόν τε καὶ ἔργα, καὶ χρήματα, καὶ τιμὰς ἄλλαις ἄλλας διδούς. ἦγε δὲ καὶ τὸν δῆμον τῶν Ῥωμαίων ἐμβριθῶς μᾶλλον, ἢ θωπευτικῶς· καὶ ποτε C ἰσχυρῶς † αἰτοῦντί τι ἐν ὁπλομαχίᾳ, οὔτε ἔνευσε, καὶ προσέτι ἐκέλευσε τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Δομιτιανοῦ κηρυχθῆναι, Σιωπήσατε. οὐκ ἐλέχθη μὲν γάρ. ὁ γὰρ κῆρυξ, ἀνατείνας τὴν χεῖρα, καὶ ἐξ αὐτοῦ τούτου ἡσυχάσας, (ὥσπερ εἰώθασι ποιεῖν. οὐ γάρ ἐστιν ὁπότε ὑπὸ κηρύγματος ‡ σιγάζονται) ἐπεὶ ἐσιώπησαν, ἔφη, Τοῦτο θέλει. καὶ οὐχ ὅπως τινὰ ὀργὴν τῷ κήρυκι ἔσχεν, ἀλλὰ καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν, ὅτι τὴν δυσχέρειαν τοῦ κελεύσματος οὐκ ἐξέφηνεν. ἔφερε γὰρ τὰ τοιαῦτα, καὶ οὐκ ἠγανάκτει εἴ τι καὶ παρὰ D γνώμην καὶ πρὸς τῶν τυχόντων ὠφελοῖτο. ἀμέλει γυναικὸς παριόντος αὐτοῦ ὁδῷ τινὶ δεομένης, τὸ μὲν πρῶτον εἶπεν αὐτῇ ὅτι, Οὐ σχολάζω· ἔπειτα ὡς ἐκείνη ἀνακραγοῦσα ἔφη, Καὶ μὴ βασίλευε, ἐπεστράφη τε καὶ λόγον αὐτῇ ἔδωκεν. ἔπραττε δὲ καὶ διὰ τοῦ βουλευτηρίου πάντα τὰ μεγάλα καὶ ἀναγκαιότατα, καὶ ἐδίκαζε μετὰ τῶν πρώτων, τοτὲ μὲν ἐν τῷ παλατίῳ, τοτὲ δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ, τῷ τε Πανθείῳ, καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι ἀπὸ βήματος, ὥστε δημοσιεύεσθαι τὰ γιγνόμενα. καὶ τοῖς ὑπάτοις ἔστιν ὅτε δικάζουσι E συνεγίγνετο· ἔν τε ταῖς ἱπποδρομίαις αὐτοὺς

† αἰτοῦντί τι

‡ ἡ σιγάζονται)

ἐτίμα, καὶ οἴκαδε ἀνακομιζόμενος, ἐν φορείῳ ἐφέρετο, ὅπως μηδένα συνακολουθοῦντά οἱ ἐνοχλοίη. ἐν δὲ ταῖς μήτε ἱεραῖς μήτε δημοσίοις ἡμέραις οἴκοι ἔμενε, καὶ οὐδὲ ἕνα οὐδ' ὅσον ἀσπάσασθαι προσεδέχετο, εἰ μή τι ἀναγκαῖον εἴη, ἵνα μὴ πάνυ † ταλαιπωροῖτο. ἀεί τε περὶ ἑαυτὸν καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ ἔξω τοὺς ἀρίστους εἶχε, καὶ συνῆν σφίσι καὶ ἐν τοῖς συμποσίοις· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τέταρτος πολλάκις ὠχεῖτο. ἐθήρα καὶ ὁσάκις ἐνεδέχετο, καὶ ἠρίστα ἄνευ οἴνου. ἔπειτα μετὰ πάντων τῶν πρώτων καὶ ἀρίστων ἐδείπνει, καὶ ἦν αὐτοῦ τὸ συσσίτιον παντοδαπῶν λόγων πλῆρες. τούς τε πάνυ νοσοῦντας φίλους ἐπεσκέπτετο, καὶ ἑορτάζουσι σφίσι συνδιῃτᾶτο, τοῖς τε ἀγροῖς καὶ ταῖς οἰκίαις αὐτῶν ἡδέως ἐχρῆτο. ὅθεν καὶ εἰκόνας πολλοῖς μὲν ἀποθανοῦσι, πολλοῖς δὲ καὶ ζῶσιν ἐς τὴν ἀγορὰν ἔστησεν. οὐ μέντοι οὔτ' ἐξύβρισέ τις αὐτῶν, οὔτ' ἀπέδοτό τι οὐδὲν ὧν ἔλεγεν οὐδὲ ὧν ἔπραττεν, οἷα οἵ τε Καισάρειοι καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ τοὺς αὐτοκράτορας † ἔχοντες, ποιεῖν εἰώθασι. ταῦτα περὶ τοῦ ἤθους, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, προείρηκα. † λέγω δὲ καὶ τὰ καθ' ἕκαστον, ὅσα ἀναγκαῖον ἐστι μνημονεῦσαι. ἐλθὼν γὰρ ἐς τὴν Ῥώμην, ἀφῆκε τὰ ὀφειλόμενα τῷ τε βασιλικῷ καὶ τῷ δημοσίῳ τῶν Ῥωμαίων, ἑκκαιδεκαετῆ ὁρίσας χρόνον, ἀφ' οὗ τε καὶ μέχρις οὗ τηρηθήσεσθαι τοῦτ' ἔμελλεν. ἐν τε τοῖς ἑαυτοῦ γενεθλίοις προῖκα τῷ δήμῳ τὴν θέαν ἀπένειμε, καὶ θηρία πολλὰ ἀπέκτεινεν, ὥστε ἐφάπαξ καὶ λέοντας ἑκατὸν καὶ λεαίνας ἴσας πεσεῖν. καὶ δωρεὰ διὰ σφαιρίων καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ, χωρὶς μὲν τοῖς ἀνδράσι, χωρὶς δὲ ταῖς γυναιξὶ διέρριψε. καὶ γὰρ καὶ λοῦσθαι χωρὶς ἀλλήλων, αὐτοῖς προσέταξεν. ἐν μὲν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ταῦτά τε ἐγένετο, καὶ ὁ † Εὐφράτης ὁ φιλόσοφος ἀπέθανεν ἐθελοντής, ἐπιτρέψαντος αὐτῷ καὶ τοῦ Ἁδριανοῦ κώνειον καὶ διὰ τὸ γῆρας καὶ διὰ τὴν νόσον πιεῖν. Ἁδριανὸς δὲ, ἄλλην ἀπ' ἄλλης διαπορευόμενος ἐπαρχίαν, τάς τε χώρας καὶ τὰς πόλεις ἐπισκεπτόμενος, καὶ πάντα τὰ φρούρια καὶ τὰ τείχη περισκοπῶν, τὰ μὲν ἐς ἐπικαιροτέρους τόπους μετέστησε, τὰ δὲ ἔπαυσε, τὰ δὲ προσκαθίσατο αὐτός, πάντα ἁπλῶς οὐχ ὅπως τὰ κοινὰ τῶν στρατοπέδων, ὅπλα λέγω καὶ μηχανὰς καὶ τάφρους καὶ περιβόλους καὶ χαρακώματα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἴδια ἑνὸς ἑκάστου, καὶ τῶν ἐν τῷ τεταγμένῳ στρατευομένων, καὶ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν τοὺς βίους, τὰς οἰκήσεις, τοὺς τρόπους καὶ ἐφορῶν καὶ ἐξετάζων· καὶ πολλά γε ἐς τὸ ἁβρότερον ἐκδεδιῃτημένα † καὶ κατεσκευασμένα καὶ μετερρύθμισε καὶ † μετέσκαψεν. ἐγύμναζέ τε αὐτοὺς πρὸς πᾶν εἶδος μάχης, καὶ τοὺς μὲν ἐτίμα, τοὺς δὲ ἐνουθέτει, πάντας δὲ ἐδίδασκεν ἃ χρὴ ποιεῖν· καὶ ὅπως γε καὶ ὁρῶντες αὐτὸν ὠφελοῖντο.

A cẽsib⁹, vt ipsos domũ reduceret. Vehebatur lectica, ne ei molesti essent, q ipsũ comitarentur. Quũ autẽ populus dies festos ageret, neq; domi manebat, neq; quẽquã, ne familiarẽ quidẽ (nisi res accidisset necessaria) admittebat salutatum, vt ne perpetuis laborib. defatigaretur. Romæ pariter & foris habere solebat semper apud se viros optimos,[a] cum quib. versabatur, quos quũ conuiuas adhiberet, sæpe quartus discumbebat. Venabatur, quoties dabatur B occasio, prãdebat sine vino, cœnabat cum omnibus primis & optimatibus: neq; aberat inter cœnandũ varii sermonis delectatio. Familiares suos grauiter ægrotãtes inuisere, quumq; dies festos celebrarent, ipse interesse eorumq; prædiis ac domib. libenter vti consueuerat. Plerisq; eorum mortuis, nonnullis etiam viuis, statuas in foro posuit. Neque tamen hi ob eam causam iniuriam cuiquam facere visi sunt, aut ea, quæ ab ipso dicerentur fierentve, habere venalia; quod a Cæ- C sarianis libertis, cæterisque,[b] qui aliquid apud principes possunt, fieri solet. Quæ quũ in summa de moribus Hadriani dicta sint, nunc plenius singula, quæ mihi memoria digna esse videbuntur, attingã. Igitur vt primũ Romam venit, quidquid [c] fisco ærarioq; debebatur, remisit; definito tempore annorũ sedecim, * ex quo id beneficiũ collatum esse voluit. Præterea spectacula die suo natali populo gratis dedit, vbi ita magnus numerus bestiarũ cæsus est, vt simul leones centum, ac totidẽ D leænæ confectæ fuerint. Dona in theatro & circo viris atq; mulieribus separatim in [d] sphæris missilibus dedit: & ne mulieres cum viris lauarentur, vetuit. Quo anno hæc facta sunt, [e] Euphrates philosophus obiit mortẽ voluntariã, quũ ei Hadrianus propter senectutẽ & morbũ cicutã bibere cõcessisset. Post hæc Hadrianus in alias ex aliis prouincias, regionesq; & vrbes proficiscitur visendi causa. Hic inprimis cuiusq; arces & mœnia considerat, eorumq; partẽ transfert in loca magis idonea, partẽ diruit, ædificat; atq; in summa, omnia E nõ modo [f] q ad vniuersũ exercitũ ptinẽt, arma dico, machinas, fossas, muros, aggeres, sed etiã qualis esset cuiusq; & [g] militũ & ducum ipsorum vita, statio, & mores, * diligẽter animaduertit: ibi mores indulgẽtia deprauatos corrigit, & ædificia quæ bene extructa non erant, subuertit. Tum cœpit eos ad omne gen⁹ pugnæ exercere, atq; interim alios afficere honore, alios castigare verbis; postremo omnes ea, quæ se facere oporteret, docere: atq; vt milites [h] haberẽt vnde exẽplũ peterent, ipse

† Blanc. ταλαιπωρεῖτο.

† Leuncl. αὐτοὺς ὄντες,

† λέξω

† Leuncl. Εὐφράτης

† Leuncl. ἐκδεδιῃτημένα. ἐσκευασμένα

† μετεσκεύασεν

a & aderat vndẽ etiam vt communiter, ac propterea quart⁹ quoque sæpenumero vehebatur.

b qui principib. semper adsunt,

c aut fisco principis, aut publico pop. Rom. ærario debebatur.

* ex quo & quousque id

d globulis

e Euphrides

f quæ communiter ad vniuersum legiones militũ pertinebant ? & regionum, &

* inspiciebat & explorabat: ac pleraq; vitiata luxu, maleq; cõparata, ad vitæ rationẽ reuocabat, & in aliã formam commutabat.

h ipsum intuendo, fructum aliquid caperent,

duriter viuere, pedibus iter facere, aut in quæuis loca [admisso] equo proficisci: nunquã vehicula aut quadrigas conscẽdere: nulloq; calore, nullo frigore, vt capite operto esset, adduci. nec enim vnquã aut propter niues Celticas, aut calores Ægyptios opertum caput habuit. Itaq; vt vno verbo dicam, ita milites, quãdiu principatum tenuit, rebus ipsis exercuit, institutisq; præceptis; vt quæ tum ab illo constituta sunt, ad hæc tempora vim legis atque disciplinæ militaris obtineant. Quãobrem præsertim quum pax esset, [a] apud populos externos morabatur. Illi enim, qđ eius apparatum viderẽt, quodq; nõ modo nulla afficerentur iniuria, sed etiã ab eo pecuniã acciperent, nihil moliebãtur. *Quumq; ita milites exercuisset, equitatus, qui Batauus nominatus est, Danubium transiit armatus. Qua re animaduersa, ita barbari Romanos obstupescere cœperunt, vt in se inuicẽ conuersi, ad cõponendas controuersias, quæ inter ipsos erant, Hadriano arbitro vterentur. In hac peregrinatione ædificauit theatra in plerisq; ciuitatibus, instituitq; certamina sine regio apparatu aut magnificentia, quã nisi Romę nunquã adhibuit. Patriã vero, quanquã ei magnos honores tribuit, ornauitque maximis muneribus, nunquam tamen inuisit. Hadrianum studiosum venationis fuisse tradunt, in eaq; claviculã fregisse, & ob eandem crus pene mutilatũ habuisse. Quamobrem vrbem, quam [b] ædificauit in Mysia Hadriani venationes appellauit. Nunquã tamen huius rei causa ea, quæ ad principatũ spectabant, prætermisit. Magno autem argumẽto est, eum studio venandi delectatum fuisse, quod Borysthenі equo, quo libenter in venationibus vtebatur, mortuo monumentum ædificauit; erexitque [c] columnam, inscripto epigrammate. Ex quo mirandũ non est, si Plotinæ vita functæ, cuius opera, quod ab ea maxime amaretur, imperium adeptus erat, amplissimos honores tribuit. atratus. n. per nouẽ dies fuit, eiq; templũ exstruxit, & [d] carmina de laudibus eius fecit. Fuit aũt adeo agilis in venationibus, vt aprũ maximũ vno ictu cõfecit. Postquã venit in Græciã, spectauit mysteria. quũq; postea p Iudæã in Ægyptũ venisset, parentauit Pompeio, de quo hunc versum * fertur dixisse,

> † *Pene caret tumulo cui tot modo templa fuerunt.*

sepulchrumque eius pene collapsum restituit. In Ægypto quoque ciuitatem instaurauit Antinoi nomine. Erat Antinous or-

[a] *inter extraneos plerũque degebat.*

** Tã egregie vero miles eius exercitus erat, vt etiã equitatũ illic, quẽ Batauorum adpellant, armatus Istrũ natatu trãsmiserit. Quæ quum viderẽt barbari, ob virtutẽ Romanorũ obstupefacti, & inter se certãtes, Hadriano cõtrouersiarũ suarũ arbitro vtebãtur. Theatra quoq; condebat, & instituebat certamina, quum vrbes obibat: absq; regio tamen adparatu, quem nisi Romæ Ioniam cõdidit.*

[b] *...*

[c] *pilam*

[d] *hymnos in eũ cõposuit.*

** profudisse fertur.*

† Quã caret hic tumulo, templis olim tot abundãs.

A σκληρᾷ τε πανταχοῦ τῇ διαίτῃ ἐχρῆτο, καὶ ἐβάδιζεν, ἢ καὶ ἵππευε πάντα. οὐδ᾽ ἔστιν ὁπότε οὔτ᾽ ὀχήματος τότε γε, οὔτε τετρακύκλου ἐπέβη· οὔτε τὴν κεφαλὴν οὐκ ἐν θάλπει, οὐκ ἐν ῥίγει ἐκαλύφθη· ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς χιόσι ταῖς Κελτικαῖς καὶ ἐν τοῖς καύμασι τοῖς Αἰγυπτιακοῖς, γυμνὴν αὐτὴν περιῄει. συνελόντι τε εἰπεῖν, οὕτω καὶ τῷ ἔργῳ καὶ τοῖς παραγγέλμασι πᾶν τὸ στρατιωτικὸν δι᾽ ὅλης τῆς ἀρχῆς ἤσκησε καὶ κατεκόσμησεν, ὥστε καὶ νῦν τὰ τότε ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀχθέντα, νόμοι σφίσι τῆς στρατείας εἶναι·

B καὶ διὰ τοῦτο, καὶ μάλιστα ἐν εἰρήνῃ τὸ πλεῖστον πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους διεγένετο. τήν τε γὰρ παρασκευὴν αὐτοῦ ὁρῶντες, καὶ μήτε τι ἀδικούμενοι, καὶ προσέτι καὶ χρήματα λαμβάνοντες, οὐδὲν ἐνεόχμωσαν. οὕτω γὰρ καλῶς ἤσκητο τὸ στρατιωτικὸν αὐτῷ, ὥστε καὶ τὸ ἱππικὸν τῶν καλουμένων † Βατάων τὸν Ἴστρον μετὰ τῶν ὅπλων διενήξατο. ἃ ὁρῶντες οἱ βάρβαροι, τοὺς μὲν Ῥωμαίους κατεπλήττοντο, τρεπόμενοι δὲ ἐπὶ σφᾶς αὐτούς, ἐχρῶντο αὐτῷ διαιτητῇ τῶν πρὸς ἀλλήλους διαφορῶν. ἐποίει δὲ καὶ θέατρα καὶ ἀγῶνας περινοστῶν

C ρων τὰς πόλεις, ἄνευ τῆς βασιλικῆς μέντοι παρασκευῆς· οὐδὲ γὰρ ἔξω τῆς Ῥώμης ἐχρήσατό ποτε αὐτῇ. τὴν δὲ πατρίδα, καίπερ μεγάλα τιμήσας, καὶ πολλὰ καὶ ὑπερήφανα αὐτῇ δούς, ὅμως οὐκ εἶδε. περὶ μέντοι τὰς θήρας ἐσπουδακέναι λέγεται. καὶ γὰρ τὴν κλεῖν ἐν ταύταις κατέαξε, καὶ τὸ σκέλος μικροῦ ἐπηρώθη· καὶ πόλιν ἐν τῇ Μυσίᾳ οἰκίσας, Ἀδριανοῦ θήρας αὐτὴν ὠνόμασεν. οὐ μέντοι τι παρὰ τοῦτ᾽ ἄπρακτον τῶν τῇ ἀρχῇ προσηκόντων κατέλιπε. τῆς δὲ περὶ τὰς θήρας σπουδῆς

D αὐτοῦ καὶ ὁ Βορυσθένης ὁ ἵππος, ᾧ μάλιστα θηρῶν ἠρέσκετο, σημεῖόν ἐστιν. ἀποθανόντι γὰρ αὐτῷ καὶ τάφον κατεσκεύασε, καὶ στήλην ἔστησε, καὶ ἐπιγράμματα ἐπέγραψεν. ὅθεν οὐ θαυμαστόν, εἰ καὶ τὴν Πλωτῖναν ἀποθανοῦσαν, δι᾽ ἧς ἔτυχε τῆς ἀρχῆς, ἐρώσης αὐτοῦ διαφερόντως, ἐτίμησεν, ὡς καὶ ἐπὶ ἡμέρας ἐννέα μελανειμονῆσαι, καὶ ναὸν αὐτῇ οἰκοδομῆσαι, καὶ ὕμνους τινὰς ἐς αὐτὴν ποιῆσαι. οὕτω δὲ περὶ τὴν θήραν ἐπιδέξιος ἦν, ὥστε καὶ μέγαν ποτὲ σῦν μιᾷ πληγῇ καθελεῖν. ἀφικόμενος δὲ ἐς τὴν Ἑλλάδα, ἐπώπτευσε τὰ μυστήρια· διὰ δὲ τῆς Ἰουδαίας μετὰ

E ταῦτα εἰς Αἴγυπτον παριών, καὶ ἐνήγισε τῷ Πομπηΐῳ· πρὸς ὃν καὶ τουτὶ τὸ ἔπος ἀπορρῖψαι λέγεται·

> Τῷ ναοῖς βρίθοντι πόση σπάνις ἔπλετο τύμβου.

καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ διεφθαρμένον ἀνῳκοδόμησεν. ἐν δὲ τῇ Αἰγύπτῳ καὶ τὴν Ἀντινόου ὠνομασμένην ἀνῳκοδόμησε πόλιν. ὁ γὰρ Ἀντίνοος ἦν μὲν ἐκ

† Steph. Βαταυῶν. male. nã Βατάουοι rectius. vide Notas Leunclai.

μὲν ἐκ Βιθυνίου πόλεως Βιθυνιάδος, ἣν καὶ Κλαυδιούπολιν καλοῦμεν· παιδικά τε αὐτοῦ ἐγεγόνει, καὶ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἐτελεύτησεν, εἴτ' οὖν εἰς τὸν Νεῖλον ἐκπεσών, ὡς Ἀδριανὸς γράφει· εἴτε καὶ ἱερουργηθείς, ὡς ἡ ἀλήθεια ἔχει. τά τε γὰρ ἄλλα περιεργότατος Ἀδριανός, ὥσπερ εἶπον, ἐγένετο, καὶ μαντείαις μαγγανείαις τε παντοδαπαῖς ἐχρῆτο. καὶ οὕτω γε τὸν Ἀντίνοον, ἤτοι διὰ τὸν ἔρωτα αὐτοῦ, ἢ ὅτι ἐθελοντὴς ἐθανατώθη, (ἑκουσίου γὰρ ψυχῆς πρὸς ἃ ἔπραττεν, ἐδεῖτο) ἐτίμησεν· ὡς καὶ πόλιν ἐν τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ τοῦτ' ἔπαθε, συνοικίσαι, καὶ ὀνομάσαι ἀπ' αὐτοῦ· καὶ ἐκείνου ἀνδριάντας ἐν πάσῃ, ὡς εἰπεῖν, τῇ οἰκουμένῃ, μᾶλλον δὲ ἀγάλματα, ἀνέθηκε. καὶ τέλος ἀστέρα τινὰ αὐτός τε ὁρᾶν ὡς τοῦ Ἀντινόου ὄντα ἔλεγε, καὶ τῶν συνόντων αὐτῷ μυθολογούντων ἡδέως ἤκουεν, ἔκ τε τῆς ψυχῆς τοῦ Ἀντινόου ὄντως τὸν ἀστέρα γεγενῆσθαι, καὶ τότε πρῶτον ἀναπεφηνέναι. διὰ ταῦτα μὲν οὖν ἐσκώπτετο· ἐς δὲ τὰ Ἱεροσόλυμα πόλιν αὐτοῦ ἀντὶ τῆς κατασκαφείσης οἰκίσαντος, ἣν καὶ Αἰλίαν Καπιτωλίναν ὠνόμασε, καὶ ἐς τὸν τοῦ ναοῦ τοῦ θεοῦ τόπον, ναὸν τῷ Διῒ ἕτερον ἀντεγείραντος, πόλεμος οὔτε μικρὸς οὔτ' ὀλιγοχρόνιος ἐκινήθη. Ἰουδαῖοι γάρ, δεινόν τι ποιούμενοι τὸ ἀλλοφύλους τινὰς ἐς τὴν πόλιν σφῶν οἰκισθῆναι, καὶ τὸ ἱερὰ ἀλλότρια ἐν αὐτῇ ἱδρυθῆναι, παρόντος μὲν ἔν τε τῇ Αἰγύπτῳ καὶ αὖθις ἐν τῇ Συρίᾳ τοῦ Ἀδριανοῦ, ἡσύχαζον, πλὴν καθ' ὅσον τὰ ὅπλα τὰ ἐπιταχθέντα σφίσιν ἧττον ἐπιτήδεια ἐξεπίτηδες κατεσκεύασαν, ὡς ἀποδοκιμασθεῖσιν αὐτοῖς ὑπ' ἐκείνων χρήσασθαι· ἐπεὶ δὲ πόρρω ἐγένετο, φανερῶς ἀπέστησαν· καὶ παρατάξει μὲν φανερᾷ οὐκ ἐτόλμων διακινδυνεῦσαι πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, τὰ δὲ τῆς χώρας ἐπίκαιρα κατελάμβανον, καὶ ὑπονόμοις καὶ τείχεσιν ἐκρατύνοντο, ὅπως ἀναφυγάς τε, ὁπόταν βιασθῶσιν, ἔχωσι, καὶ παρ' ἀλλήλους ὑπὸ γῆν διαφοιτῶντες λανθάνωσι, † διαδιδράσκοντες ἄνω τὰς ὑπογείους ὁδούς, ἵνα καὶ ἄνεμον καὶ φέγγος εἰσδέχοιντο. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐν οὐδενὶ αὐτοὺς λόγῳ οἱ Ῥωμαῖοι ἐποιοῦντο· ἐπεὶ δὲ ἥ τε Ἰουδαία πᾶσα κεκίνητο, καὶ οἱ ἁπανταχοῦ γῆς Ἰουδαῖοι συνεταράττοντο καὶ συνῄεσαν, πολλὰ κακὰ ἐς τοὺς Ῥωμαίους, τὰ μὲν λάθρα, τὰ δὲ καὶ φανερῶς ἐνεδείκνυντο, πολλοί τε ἄλλοι καὶ τῶν ἀλλοφύλων ἐπιθυμίᾳ κέρδους σφίσι συνελαμβάνοντο, καὶ πάσης (ὡς εἰπεῖν) κινουμένης ἐπὶ τούτῳ τῆς οἰκουμένης, τότε δὴ τότε τοὺς κρατίστους τῶν στρατηγῶν ὁ Ἀδριανὸς ἐπ' αὐτοὺς ἔπεμψεν. ὧν πρῶτος Ἰούλιος Σεβῆρος ὑπῆρχεν, ἀπὸ Βρεττανίας, ἧς ἦρχεν, ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους σταλείς· ὃς ἄντικρυς μὲν οὐδαμόθεν ἐτόλμησε τοῖς ἐναντίοις συμβαλεῖν, τό, τε πλῆθος καὶ

† Sylb. [illegible]

A ortus Bithynio, ciuitate Bithyniæ, quam ciuitatem etiam Claudiopolin appellamus. Hic Antinous quum in delicijs eius fuisset, in Ægypto mortuus est, siue quod in Nilū ceciderit, vt Hadrianus scribit; siue quod immolatus, id q; verū est, fuerit. Nā quū Hadrianus maxime curiosus esset, vt supra dixi, tum vero diuinationibus vtebatur, & magicis artibus cuiusuis generis. Itaq; Antinoum, qui vel ob amorē ipsius, vel ob aliam causam voluntariam mortē obierat, (nam Hadriano ad ea, quæ parabat, opus erat anima voluntaria) tāto honore affecit; vt vrbē in eo loco, in quo B ille obiisset, [a] restitutā, ex eo nominari voluerit; statuasq; ei, vel poti⁹ simulachra, in omni fere orbe terrarum [b] collocauerit. Sidus etiā Antinoi ipse se videre dicebat, libenterq; auscultabat eos qui dicerent vere ex Antinoi animo stellam q̄ tum primum apparuisset, extitisse. Sed Hadrian⁹ ob hanc causam irridebatur. Quum autē in vrbē Hierosolymam, quæ euersa fuerat, quamq; Æliam Capitolinam appellauit, coloniam deduxisset, ac quo in loco tēplum dei fuerat, alterum Ioui ædificari C curauisset; magnum bellum, & diuturnū, moueri cœpit, Iudæis grauiter ferētibus, quod exteræ nationes in vrbē suā habitatum venissent, quodq; in ea fieri externa sacra viderentur. Tamen quū Hadrianus in Ægyptū, ac rursum in Syriā aduenisset, quiescēdum sibi esse putabāt. Interim vero arma, quæ ipsis erant à Romanis imperata, minus apta de industria fecerunt, vt si eá Romani reprobassent, ipsi eis vterētur. Post vbi Hadrianus lōge abesse visus est, palā defecerunt: vtq; aperto præ- D lio non audebant cū Romanis periclitari, ita capta loca suæ regionis opportuna, cuniculis muniebāt & mœnibus, vt ad ea, [c] si vrgeret necessitas, perfugerent: vtq; ad se mutuo sub terrā transeuntes laterēt, vias subterraneas desuper perforauerunt, quo ventū lumenq; reciperent. Hos Romani primo nihili faciebant. sed postquā totā Iudæam cōmotam esse, Iudæosq; omnes vbiq; gentium tumultuari, & conuētus facere in ellexerunt, ac multa dāna E occulte aperteq; Romanis inferre, cum iisq; cōplures [d] alias gentes lucri cupiditate coniungi, ac fere ob eā causam omnē orbē terrarum cōmoueri: Hadrianus optimos quosq; duces aduersū eos mittit, quorū primus fuit Iulius Seuerus; qui ex Britannia, cui pr̄erat, cōtra Iudæos missus est. Hic nulla ex parte ausus est aperte cū hostibus congredi, multitudine ipsorum

a coloniā adductā conditam.

b dedicauerit. Denique tū ipse quod dā se videre sidus aiebat, velut commentū fabulosi eos idē fabulose ingerentes libenter audiebat, quasi scilicet ex Antinoi anima vere sidus istud exortū esset, ac tunc primū apparuisset. Quū autem Hierosolymis deleta vrbe euersa loco cederet, quā Æliā Capitolinā appellauit, in quo in loco

c si vis vrgeret.

d aliis extraneis lucri

atq; desperatione cognita; sed eos [a] separatim magno militũ ac tribunorum numero adortus, commeatu prohibuit, atq; interclusos serius quidem, sed minore cũ periculo, * ita oppressit fregitq;, vt pauci admodũ euaserint, & quinquaginta eorum [b] arces munitissimæ, vicíq; celeberrimi atq; nobilissimi nongenti octoginta quinq; funditus euersi sint. Cæsa sunt in excursionibus præliisq; hominum quingenta octoginta millia: eorum autẽ, qui fame, morbo, & igni interierunt, [c] infinita fuit multitudo, ita vt omnis pene Iudæa deserta relicta fuerit. Id eis ante, quã bellum gereretur, fuerat denuntiatũ ex eo, quod monumentum Solomonis, [d] quod illi summa reuerentia colunt, sua sponte diuisum corruerat; quodq; lupi & hyænæ multæ in vrbes eorũ, rugientes atq; vlulantes, introierant. Periere quoque ex Romanis complures in eo bello. Quamobrem Hadrianus, quũ scriberet ad senatum, non est vsus illo exordio quo vti imperatores consueuerunt, SI VOS LIBERIQVE VESTRI VALETIS, BENE EST: EGO QVIDEM ET EXERCITVS VALEMVS. Post hæc Seuerum misit in Bithyniam, [e] vt ne prouincia prætore præfectóve iusto ac prudẽte dignitateq; prædito careret: nã hæc in illo erant omnia. Is quidem ita se gessit, resq; eorum priuatas atque publicas ita administrauit, vt nos ad hæc vsq; tempora memoriam eius crebris sermonibus vsurpemus. Cõfecto ad hunc modum bello Iudaico, bellum [f] Alanorum (hi sunt Massagetæ) Pharasmanes mouit; [g] Mediamque, vexata Armenia atque Cappadocia, vastauit: post Alani, partim adducti Vologæsi muneribus, partim timore Flauii Arriani, qui Cappadociæ præerat, conquieuerunt.

a singulatim militũ legatorumq; numero aliquo adoriens, & cõmeatu prohibẽs, & includens, sero * ita & adterere, & exhaurire, & exscindere potuit, b arces maximi momẽti, Vicique c indagari multitudo non potuit, d quem illi e quã nõ armis illa quidẽ sed prasidepræfecto, iusto, prudente, dignitate prædito carebat. f Albanorũ g ac Mediã quidem totis virib. infestauit, Armeniã vero Cappadociamq; tãtum attigit. Post Albanus partim muneribus à Vologæso persuasi partim metu Flauii Arriani præsidis Cappadociæ adducti, bellũ hoc finem habuit.

A τὴν ἀπόγνωσιν αὐτῶν ὁρῶν λαμβάνων δ' ὡς ἑκάστοις πλήθει τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ὑπάρχων, καὶ τροφῆς ἀπείργων καὶ κατακλείων, ἠδυνήθη βραδύτερον μὲν, ἀκινδυνώτερον δὲ κατατρίψαι καὶ ἐκτρυχῶσαι καὶ ἐκκόψαι αὐτούς. ὀλίγοι δ' οὖν κομιδῇ περιεγένοντο. καὶ φρούρια μὲν αὐτῶν πεντήκοντα τά γε ἀξιολογώτατα, κῶμαι δ' ἐνακόσιαι καὶ ὀγδοήκοντα καὶ πέντε ὀνομαστόταται κατεσκάφησαν· ἄνδρες δὲ ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα μυριάδες ἐσφάγησαν ἔν τε ταῖς καB ταδρομαῖς καὶ ταῖς μάχαις. τῶν τε γὰρ λιμῷ καὶ νόσῳ καὶ πυρὶ φθαρέντων τὸ πλῆθος ἀνεξερεύνητον ἦν, ὥστε πᾶσαν ὀλίγου δεῖν τὴν Ἰουδαίαν ἐρημωθῆναι, καθάπερ που καὶ πρὸ τοῦ πολέμου αὐτοῖς προεδείχθη. τὸ γὰρ μνημεῖον τοῦ Σολομῶντος, ὃν ἐν τοῖς σεβασμίοις οὗτοι ἄγουσι, ἀπὸ ταὐτομάτου διελύθη τε καὶ συνέπεσε, καὶ λύκοι ὕαιναί τε πολλαὶ ἐς τὰς πόλεις αὐτῶν ἐσεπίπτον ὠρυόμεναι. πολλοὶ μέντοι ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ καὶ C τῶν Ῥωμαίων ἀπώλοντο. διὸ καὶ ὁ Ἀδριανὸς γράφων πρὸς τὴν βουλὴν, οὐκ ἐχρήσατο τῷ προοιμίῳ τῷ συνήθει τοῖς αὐτοκράτορσιν, ὅτι, ΕἸ ΑΥΤΟῚ ΤΕ ΚΑῚ ΟἹ ΠΑῖΔΕΣ ὙΜΩ͂Ν ὙΓΙΑΊΝΕΤΕ, ΕΥ̓͂ ἊΝ ἜΧΟΙ· ἘΓΩ͂ ΚΑῚ ΤᾺ ΣΤΡΑΤΕΎΜΑΤΑ ὙΓΙΑΊΝΟΜΕΝ. τὸν δὲ Σεβῆρον ἐς Βιθυνίαν ἔπεμψεν, † ὅπως μὲν οὐδὲν, ἄρχοντος δὲ καὶ ἐπιστάτου δικαίου καὶ φρονίμου καὶ ἀξίωμα ἔχοντος δεομένων· ἃ πάντα ἐκεῖνος ἦν. καὶ ὁ μὲν διήγαγε καὶ διῴκησε καὶ τὰ ἴδια καὶ τὰ κοινὰ αὐτῶν οὕτως, ὥσθ' ἡμᾶς καὶ εἰς δεῦρο ἔτι D αὐτοῦ μνημονεύειν. ὁ μὲν οὖν τῶν Ἰουδαίων πόλεμος ἐς τοῦτο ἐτελεύτησεν. ἕτερος δὲ ἐξ † Ἀλανῶν (εἰσὶ δὲ Μασσαγέται) ἐκινήθη ὑπὸ Φαρασμάνου. καὶ τὴν μὲν Μηδίαν ἰσχυρῶς ἐλύπησε, τῆς δ' Ἀρμενίας τῆς τε Καππαδοκίας † ἁψάμενος, ἔπειτα τῶν Ἀλανῶν τὰ μὲν δώροις ὑπὸ τοῦ Οὐολογαίσου πεισθέντων, τὰ δὲ καὶ Φλάβιον Ἀρριανὸν τὸν τῆς Καππαδοκίας ἄρχοντα † φοβηθέντες, ἐπαύσαντο.

† Steph. ἵππων. † Zonar. Ἀλβανῶν † ἅψατο μέν † φοβηθέντων, ἐπαύσαντο.

DIONIS, E THEODOSIO.

CEterũ legatos missos cũ à Vologæso tum ab Iazygibus, quorũ ille Pharasmanem quempiã accusabat, hi pacẽ sancire volebant, in senatũ Hadrianus introduxit: qui umq; senatus ei negotiũ his respondendi cõmisisset, & scripto responsa complexus est & ipsis ea recitauit.

Pharasmani autem Ibero, cum vxore Romam profecto, imperium auxit, & in Capitolio sacrificare permisit, equestriq; statuam in æde Bellonæ posuit; ac tã ipsius, quã filii eius, aliorumq; primariorũ inter Iberos, exercitationem in armis, coram spectauit.

ΔΙΏΝΟΣ ἘΚ ΤΩ͂Ν ΘΕΟΔΟΣΊΟΥ.

ΠΡεσβείας δὲ πεμφθείσας παρά τε τοῦ Βολογαίσου, καὶ παρὰ τῶν Ἰαζύγων, ἐκείνου μὲν κατηγοροῦντος τινὰ Φαρασμάνου, τούτων δὲ τὴν εἰρήνην πιστουμένων, ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσήγαγεν Ἀδριανὸς καὶ παρ' αὐτῆς τὰς ἀποκρίσεις ποιήσασθαι ἐπιτραπεὶς, συνέγραψέ τε αὐτὰς, καὶ ἀνέγνω σφίσιν.

Φαρασμάνῃ δὲ τῷ Ἴβηρι ἐς τὴν Ῥώμην μετὰ τῆς γυναικὸς ἐλθόντι, τήν τε ἀρχὴν ἐπηύξησε, καὶ θῦσαι ἐν τῷ Καπιτωλίῳ ἐφῆκε ἀνδριάντα τε ἐφίππον ἐν τῷ Ἐνυείῳ ἔστησε, καὶ γυμνασίας αὐτοῦ τε καὶ υἱοῦ τῶν τε ἄλλων πρώτων Ἰβήρων ἐν ὅπλοις εἶδεν.

ΔΙΩΝΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

Ἀδριανὸς τό, τε Ὀλύμπιον τὸ ἐν ταῖς Ἀθήναις, ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς ἵδρυται, ἐξεποίησε, καὶ δράκοντα ἐς αὐτὸ ἀπὸ Ἰνδίας κομισθέντα ἀνέθηκε. τά τε Διονύσια, τὴν μεγίστην παρ᾽ αὐτοῖς ἀρχὴν ἄρξας, ἐν τῇ ἐσθῆτι τῇ ἐπιχωρίῳ λαμπρῶς ἐπετέλεσε. τόν τε σηκὸν τὸν ἑαυτοῦ, τὸ Πανελλήνιον ὠνομασμένον, οἰκοδομήσασθαι τοῖς Ἕλλησιν ἐπέτρεψε, καὶ ἀγῶνα ἐπ᾽ αὐτῷ κατεστήσατο, χρήματά τε πολλὰ καὶ σῖτον ἐτήσιον, τήν τε Κεφαληνίαν ὅλην τοῖς Ἀθηναίοις ἐχαρίσατο. ἐνομοθέτησε δ᾽ ἄλλα τε πολλά, καὶ ἵνα μηδεὶς βουλευτὴς μήτ᾽ αὐτὸς μήτε δι᾽ ἑτέρου τέλος τι μισθῶται. εἰς δὲ τὴν Ῥώμην ἐλθών, ἐπεὶ † ἔν τε θέᾳ βοῶν ὁ δῆμος ἁρματηλάτην τινὰ ἐλευθερωθῆναι ἐδεῖτο, ἀντεῖπε διὰ πινακίου γραφῆς, εἰπὼν ὅτι, „Οὐ προσήκει ὑμῖν οὔτε παρ᾽ ἐμοῦ αἰτεῖν ἵνα ἀλλότριον δοῦλον ἐλευθερώσω, οὔτε τὸν δεσπότην αὐτοῦ βιάζεσθαι τοῦτο ποιῆσαι. ἀρξάμενος δ᾽ νοσεῖν (αἷμα γὰρ εἰώθει μὲν αὐτῷ καὶ πρότερον διὰ τῆς ῥινὸς προχεῖσθαι, τότε δὲ ἰσχυρῶς ἐπλεόνασεν) ἀπεγνώσθη μὲν βιώσεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο Κόμμοδον μὲν Λούκιον, καίτοι αἷμα ἐμοῦντα, Καίσαρα Ῥωμαίοις ἀπέδειξε· Σεβηριανὸν δὲ καὶ Φοῦσκον τὸν † ἔγγονον αὐτοῦ, ὡς καὶ ἀγανακτήσαντας ἐπὶ τούτῳ, ἐφόνευσε, τὸν μὲν ἐνενηκοντούτην ὄντα, τὸν δὲ ὀκτωκαιδεκέτην. πρὶν δὲ ἀποσφαγῆναι, ὁ Σεβηριανὸς, πῦρ τ᾽ ᾔτησε, καὶ θυμιῶν ἅμα, „Ὅτι μὲν οὐδὲν ἀδικῶ, ἔφη, ὑμεῖς ὦ θεοὶ ἴστε· περὶ δὲ Ἀδριανοῦ τοσοῦτον μόνον εὔχομαι, ἵνα ἐπιθυμήσας ἀποθανεῖν, μὴ δυνηθῇ. καὶ μέντοι καὶ διετέλεσεν Ἀδριανὸς ἐπὶ πλεῖστον νοσῶν, πολλάκις μὲν ἀποσβῆναι εὐξάμενος, πολλάκις δὲ καὶ ἀποκτεῖναι ἑαυτὸν ἐθελήσας. ἔστι γε αὐτοῦ καὶ ἐπιστολὴ αὐτὸ τοῦτο ἐνδεικνυμένη, ὅσον κακόν ἐστιν, ἐπιθυμοῦντά τινα ἀποθανεῖν, μὴ δύνασθαι. τὸν δὲ Σεβηριανὸν τοῦτον ὁ Τραϊανὸς καὶ τῆς αὐταρχίας ἄξιον ἐνόμισεν εἶναι· εἰπὼν γοῦν ποτε ἐν συμποσίῳ τοῖς φίλοις, ἵνα αὐτῷ δέκα ἄνδρας μοναρχεῖν δυναμένους ὀνομάσωσιν, εἶτ᾽ ὀλίγον ἐπισχών, ἔφη ὅτι „Ἐννέα δέομαι μαθεῖν· τὸν γὰρ ἕνα, τουτέστι Σεβηριανὸν, ἔχω. γεγόνασι δ᾽ καὶ ἄλλοι τότε ἄριστοι ἄνδρες· ὧν ἐπιφανέστατοι Τούρβων τε καὶ Σίμιλις ἦσαν, οἳ καὶ † ἀνδριάσιν ἐτιμήθησαν· Τούρβων μὲν, στρατηγικώτατος ἀνήρ, ὃς καὶ ἔπαρχος γεγονὼς, εἴτ᾽ οὖν ἄρχων τῶν δορυφόρων, οὔτε τι ἁβρὸν οὔτε ὑπερήφανον ἔπραξεν, ἀλλ᾽ ὡς εἷς τῶν πολλῶν διεβίω. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τὴν ἡμέραν πᾶσαν πρὸς τὸ βασιλεῖον διετέλει, καὶ πολ-

† Sylb. ἔν τινι θέᾳ,

† ἔκγονον

† Sylb. ἀνδριάσιν

DIONIS, E XIPHILINO.

Eodem tempore Hadrianus tẽplum Iouis Olympii, in quo ipsius quoque statua posita fuit, Athenis ædificauit, iussitq; in eo dracone allatum ex India collocari; ac Dionysia, defunctus maximo apud eos magistratu, [a] patriaq; veste indutus, magnifice celebrauit. Templũ suum, quod Panhellenium [*] vocant, Græcis, vt ædificarent, permisit; propter q. instituit certamina, magnãq; pecuniã, & frumentum annuum, omnemq; Cephaleniã Atheniensibus dedit. Multas leges sanxit, sed præsertim, vt ne senator per se, neve per alium vectigalia cõduceret. Postquã Romam venit, ac forte in spectaculo populus ab eo magnis clamorib. contendit, vt [b] cuidã aurigæ libertatẽ daret; negauit se facturum, scripsitq; in tabella, non decere populum Romanũ ab se petere, vt alienum seruũ donaret libertate, aut dominum ad id faciendũ cõpelleret. Vt autẽ ægrotare cœpit quod sanguis, qui per nares eius effundi antea consueuerat, tũ vehementius effluxit, vitã desperauit: ob eamque causam Lucium Commodum, quamuis ipse quoq; sanguinẽ euomeret, Cęsarem Romanis designauit. Seuerianũ vero, eiusq; nepotem Fuscum, qui id factum grauiter ferebant, interfici iussit; illum nonaginta, hunc decẽ & octo annos natum. Seuerianus ante, quam iugularetur, ignem poposcit: deinde incenso thure, Vos (inquit) dii immortales, quos habeo innocẽtiæ meæ testes, hoc vnum rogo, vt Hadrianus, [c] quamuis mortẽ obire percupiat, tamen non possit. [d] Et sane Hadrianus quum sæpe mori optaret, ac sibi manus afferre vellet, diutissime ægrotauit: exstatq; eius epistola, in qua ostenditur, quam miserum sit cupientẽ mori, nõ posse. Hunc Seuerianum Traianus principatu dignũ existimauerat. Nam quum in conuiuio petiisset ab amicis, vt decem viros dignos principatu nominarent, paulum [e] substitit: deinde, Nouem, inquit, ex vobis audire cupio. ego enim vnum, nempe Seuerianum, habeo. Fuere autem illis temporibus alii quoque optimi viri, quorũ celeberrimi erant Turbo & Similis, [f] qui fortitudinis ergô magnos honores consequuti sunt. Turbo, vir rei militaris peritissimus, præfectus prætorio fuit; nihilque vnquam molliter facere, aut insolenter est visus. viuebat enim tanquam vnus e multis, quamuis totum diem moraretur cum principe, cumque

a & visitata illi regioni veste

* [veluti Græcis omnibus commune.]

b quemdam aurigã emãciparet;

c quũ mortẽ obire cupierit, nõ possit.

d At diu sane quũ Hadrianus morbus duraret, sæpius optauit extingui, sæpius ipse manum adferre sibi voluit: exstatq;

e semel inhibuit:

f qui & statuis honorati fuere. Turbo

A B C D E

sæpe adiret ante mediã noctem, quando A cæteri dormire inciperent.[a] Fuit & Cornelius Fronto magnæ autoritatis qui in agendis causis Romæ primũ locum obtinebat. Hic quũ vesperi à cœna sero domũ rediisset, intellexissetq; ex eo cui patrocinium pollicitus erat, principẽ ius reddere, veste cœnatoria indutus, vt erat, in ius venit, eumq; salutauit; non verbo Salue, q̃ matutina est salutatio, sed Vale, quæ vespertina est vsus. Turbo autem nunquam interdiu, ne ægrotus quidem, domi visus est. Nã & Hadriano cõsulenti sibi, vt quiesceret, respondit;[b] p̃fectum stantẽ mori B oportere. Similis vero, quum eos ætate & honore anteiret, nemini (vt ego quidẽ arbitror) moribus & virtute secundus erat: idq; licet ex re perexigua cognoscere. Nã quum centurio esset, eumq; Traianus ante præfectos intro aduocauisset; Turpe est, inquit, tibi Cęsar, cũ centurione, * remotis præfectis, disserere. Is deinde præfecturã prætorianorum inuitus obiit, qua postea se ipse abdicauit, ac vix tandẽ dimissus, ruri reliquos septẽ vitæ annos[c] cõquieuit, suoq; sepulchro moriẽs inscribi iussit hæc verba, HIC IACET SIMILIS, CV- C IVS ÆTAS * MVLTORVM ANNORVM FVIT, IPSE SEPTEM DVNTAXAT ANNOS VIXIT. Hadrianus autẽ ingenti effusione sanguinis contabuit, atq; ob eã causam aqua intercute laborauit. Itaq; postquã accidit Luciũ Commodum magna quoq; effusione sanguinis subito extingui, domum conuocauit principes senatorii ordinis, iisq; decumbens in lecto ait: Mihi quidẽ, carissimi viri, natura filium nõ dedit, vos vero lege dedistis.[d] Multum autẽ D interest, nascatur an adoptetur filius, propterea quod is qui nascitur talis est qualẽ eum fortuna dederit: cum vero qui adoptatur, vnusquisq; sibi suo arbitrio probatum deligit. ex quo fit vt ille sępe nascatur mutilus & demens, hic (quod certo iudicio fit) integer & sanæ mentis deligatur. Quamobrẽ ego antea Lucium Commodum vnum ex omnibus delegeram, qualem[e] ne nasci quidem mihi optare potui. Sed quũ eũ mortis fata peremerint, alterũ pro illo vobis inueni; eumq; vobis do, nobilẽ, mitẽ, mansuetũ, prudentẽ, q̃ nihil temere, p̃pter iuuentutẽ, nihil propter senectutem negligenter potest[f] facere. vi- E xit enim semper legibus, fuitque cum imperio moribus & institutis patriæ; vt neque ea, quæ ad imperium spectant, ignoret; & iis omnibus recte vti possit.

A λάκις καὶ περὶ μέσων νυκτῶν πρὸς αὐτὸν ᾔει, ὅτε τινὲς τῶν ἄλλων καθεύδειν ἤρχοντο. ἀμέλει καὶ Κορνήλιος Φρόντων, ὁ τὰ πρῶτα τῶν τότε Ῥωμαίων ἐν δίκαις φερόμενος, ἑσπέρας ποτὲ βαθείας ἀπὸ δείπνου οἴκαδε ἐπανιών, καὶ μαθὼν παρά τινος, ᾧ συναγορήσειν ὑπέσχετο, δικάζειν αὐτόν, ἔν τε τῇ στολῇ τῇ δειπνίτιδι ὥσπερ εἶχεν, ἐς τὸ δικαστήριον αὐτοῦ ἐσῆλθε, καὶ ἠσπάσατο, οὔτι γε τῷ ἑωθινῷ προσρήματι τῷ Χαῖρε, ἀλλὰ τῷ ἑσπερινῷ τῷ Ὑγίαινε χρησάμενος. οἴκοι δὲ ὁ Τούρβων οὔ- B ποτε ἡμέρας, οὐδὲ νοσήσας, ὤφθη· ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν Ἁδριανὸν συμβουλεύοντα αὐτῷ † ἀτρεμήσειν, εἶπεν ὅτι Τὸν ἔπαρχον ἑστῶτα ἀποθνήσκειν δεῖ. ὁ δὲ δὴ Σίμιλις ἡλικίᾳ μὲν καὶ τάξει προήκων αὐτῶν, ἐν τρόποις οὐδενὸς τῶν πάνυ, ὥς γε ἐγὼ νομίζω, δεύτερος ἦν. ἔξεστι δὲ καὶ ἐξ ὀλίγων τεκμήρασθαι. τῷ τε γὰρ Τραϊανῷ ἑκατονταρχοῦντα αὐτὸν ἐσκαλέσαντί ποτε εἴσω πρὸ τῶν ἐπάρχων, ἔφη· Αἰσχρόν ἐστι, Καῖσαρ, ἑκατοντάρχῳ σοι, τῶν ἐπάρχων ἔξω ἑστηκότων, διαλέγεσθαι. καὶ τὴν τῶν δορυφόρων ἀρχὴν ἄκων τότε ἔλαβε, καὶ λαβὼν ἐξίστατο· μόλις τε ἀφεθείς, ἐν ἀγρῷ ἥσυχος ἑπτὰ ἔτη τὰ λοι- C πὰ τοῦ βίου διήγαγε, καὶ ἐπί γε τὸ μνῆμα αὐτοῦ τοῦτο ἐπέγραψεν ὅτι, ΣΙΜΙΛΙΣ [ΜΕΝ] ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ, ΒΙΟΥΣ ΜΕΝ ΕΤΗ † ΤΟΣΑ, ΖΗΣΑΣ ΔΕ ΕΤΗ ΕΠΤΑ. Ἁδριανὸς δὲ φθόῃ τε καὶ τῆς πολλῆς τοῦ αἵματος ῥύσεως ἐξέκειτο, καὶ ἀπ' αὐτῆς καὶ ὑδρωπίασεν. ἐπεὶ δὲ συνέβη τὸν Λούκιον τὸν Κόμμοδον ἐξαίφνης ἐγκαταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ αἵματος πολλοῦ τε καὶ ἀθρόου ἐκπεσόντος, συνεκάλεσε τοὺς πρώτους καὶ ἀξιολόγους τῶν βουλευτῶν οἴκαδε· καὶ κατακείμενος εἶπεν αὐτοῖς τάδε· D " Ἐμοί, ὦ ἄνδρες φίλοι, γόνιον μὲν οὐκ ἔ- " δωκεν ἡ φύσις ποιήσασθαι, νόμῳ δὲ ὑμεῖς ἐδώκατε. " διαφέρει δὲ τοῦτο ἐκείνου, ὅτι τὸ μὲν γεννώμενον, " ὁποῖον ἂν δόξῃ τῷ δαιμονίῳ, γίγνεται· τὸ δὲ δὴ " ποιούμενον, αὐθαιρέτως τις αὐτὸς ἑαυτῷ προστί- " θεται· ὥστε παρὰ μὲν τῆς φύσεως ἀνάπηρον καὶ ἄ- " φρονα πολλάκις δίδοσθαί τινι, παρὰ δὲ τῆς κρίσεως " καὶ ἀρτιμελῆ καὶ ἀρτίνουν πάντως αἱρεῖσθαι. καὶ διὰ τοῦ- " το πρότερον μὲν τὸν Λούκιον ἐξ ἁπάντων ἐξελεξά- " μην, οἷον οὐδ' ἂν εὔξασθαι παῖδα ἠδυνήθην. ἐπεὶ δὲ ἐ- " κεῖνον τὸ δαιμόνιον † ἡμῶν ἀφείλετο, εὗρον ἀντ' ἐ- E " κείνου αὐτοκράτορα ἡμῖν, ὃν δίδωμι, εὐγενῆ, πρᾶον, " † εὐοίκτον, φρόνιμον, μήθ' ὑπὸ νεότητος προπετῆ, " μήθ' ὑπὸ γήρως ἀμελές τι ποιῆσαί τι δυνάμενον, τεθραμμέ- " νον κατὰ τοὺς νόμους, ἡγεμονευκότα κατὰ τὰ πάτρια· ὥστε " μήτε ἀγνοεῖν τι τῶν ἐς τὴν ἀρχὴν φερόντων, καὶ πᾶσιν αὐτοῖς καλῶς δύνασθαι χρήσασθαι. "

λέγω

a Cornelius etiã Fronto, qui causis agendis inter eius ætatis Romanos primas ferebat, quũ aliquando vespere profũdo à cœna domũ rediret, ac intellexisset à quodã, cuius patrociniũ promiserat, Hadrianum ius dicere; in amictu cœnatorio, quo tunc vtebatur, ad tribunal eĩ accessit, ac salutauit, nõ matutina voce, SALVE, sed vespertina, VALE, vsus.

b præfectum prætorio stantem

* præfectis foris stantibus, secolloqui. Idẽ prætorianorum præfecturã tunc inuitus accepit, & acceptam deposuit,

c exegit,

* LXXVI ANNORVM

d Id vero differt hoc ab illo, q̃ quidquid gignitur, tale nascitur, quale visum deo fuerit: quod aũt adoptatur, id delectu proprio sibi quis adsciscit. quo fit, vt à natura sæpenumero mãcus & insanus alicui detur; à iudicio tum mẽbris integer, tũ mente sanus omnino deligatur.

e ne filiũ quidẽ optare potui. Sed quũ deꝰ eũ nobis eripuerit,

f facere: qui vixit ex præscripto legũ, magistratus ex instituto maiorum gessit: vt neq;

† ἀτρεμῆσαι.

† τοσά.

† ὑμῶν

† Steph. εὐεικτον

λέγω δὲ Αὐρήλιον Ἀντωνῖνον τουτονί· ὃν εἰ καὶ τὰ μάλιστα οἶδα ἀπραγμονέστατόν τε ἀνδρῶν ὄντα, καὶ πόρρω τοιαύτης ἐπιθυμίας καθεστηκότα, ἀλλ' οὔτι γε καὶ ἀφροντιστήσειν οἴομαι οὔτε ἐμοῦ οὔτε ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ ἄκοντα τὴν ἀρχὴν ὑποδέξεσθαι. οὕτω μὲν ὁ Ἀντωνῖνος αὐτοκράτωρ ἐγένετο. ἐπεὶ δὲ ἦν ἄπαις ἀρρένων παίδων, τόν τε Κομμόδου υἱὸν Κόμμοδον εἰσεποίησεν αὐτῷ, καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ Μάρκον Ἀντωνῖνον Βῆρον, βουληθεὶς ἐπὶ πλεῖστον καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα αὐταρχήσοντας ἀποδεῖξαι. ἦν δὲ οὗτος ὁ Ἀντωνῖνος Μάρκος, ὁ Κατίλιος πρότερον ὀνομαζόμενος, Ἀννίου Βήρου τοῦ τρὶς ὑπατεύσαντος καὶ χιλιαρχήσαντος † ἔγγονος. καὶ ἀμφοτέρους μὲν εἰσποιήσασθαι τῷ Ἀντωνίνῳ ἐκέλευσε, προετίμησε δὲ τὸν Βῆρον διά τε τὴν συγγένειαν αὐτοῦ, τὸ διὰ τὴν ἡλικίαν, καὶ ὅτι φύσιν ψυχῆς ἐρρωμενεστάτην ἤδη ὑπέφαινεν· ἀφ' οὗ καὶ Οὐηρίσσιμον αὐτόν, πρὸς τὴν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ῥήματος ἔννοιαν κομψευόμενος, ἀπεκάλει. Ἁδριανὸς δὲ μαγγανείαις μέν τισι καὶ γοητείαις ἐκενοῦτό ποτε τοῦ ὑγροῦ, πάλιν δ' αὐτοῦ διὰ ταχέος ἐπίμπλατο. ἐπεὶ οὖν πρὸς τὸ χεῖρον ἀεὶ ἐπεδίδου, καὶ καθ' ἑκάστην ὥσπερ τινὰ ἡμέραν ἀπώλλυτο, ἀποθανεῖν ἐπεθύμησε· καὶ ᾔτει μὲν πολλάκις καὶ φάρμακον καὶ ξίφος, ἐδίδου δὲ οὐδείς. ὡς δ' οὖν οὐδεὶς αὐτῷ, καίτοι χρήματα καὶ ἄδειαν ὑπισχνουμένῳ, ὑπήκουε, μετεπέμψατο Μάστορα ἄνδρα βάρβαρον Ἰάζυγα, ᾧ αἰχμαλώτῳ γενομένῳ πρὸς τὰς θήρας διά τε ἰσχὺν καὶ δι' εὐτολμίαν ἐκέχρητο· καὶ τὰ μὲν ἀπειλῶν αὐτῷ, τὰ δὲ ὑπισχνούμενος, κατηνάγκασεν αὐτὸν ἐπαγγείλασθαι τὴν σφαγήν. καί τι καὶ χωρίον ὑπὸ τὸν μαστὸν πρὸς Ἑρμογένους ἰατροῦ ἀποδειχθὲν χρώματί τινι περιέγραψεν, ὅπως καιρίαν αὐτὸ πληγεὶς ἀλύπως τελευτήσῃ. ἐπεὶ δ' οὐδὲ τοῦτο αὐτῷ προεχώρησεν, (ὁ γὰρ Μάστωρ φοβηθεὶς τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐκπλαγεὶς, ὑπεχώρησε) πολλὰ μὲν ἑαυτὸν ἐπὶ τῇ νόσῳ ὠδύρετο, πολλὰ δὲ καὶ ἐπὶ τῇ ἐξουσίᾳ, ὅτι μὴ οἷός τε ἦν ἑαυτὸν διαχρήσασθαι, καίτοι τοὺς ἄλλους ἔτι καὶ τότε δυνάμενος. καὶ τέλος τῆς τε ἀκριβείας τῆς κατὰ τὴν δίαιταν ἀπέστη, καὶ τοῖς μὴ προσήκουσιν ἐδέσμασι καὶ ποτοῖς χρώμενος, ἐτελεύτησε, λέγων καὶ βοῶν τὸ δημῶδες, ὅτι πολλοὶ ἰατροὶ βασιλέα ἀπώλεσαν. ἔζησε δὲ ἔτη δύο μὲν καὶ ἑξήκοντα, μῆνας δὲ πέντε, καὶ ἡμέρας ἐννεακαίδεκα· καὶ ἐμονάρχησεν ἔτη εἴκοσι καὶ μῆνας ἕνδεκα. ἐτάφη δὲ πρὸς αὐτῷ τῷ ποταμῷ πρὸς τῇ γεφύρᾳ τῇ Αἰλίᾳ· ἐνταῦθα γὰρ τὸ μνῆμα κατεσκευάσατο. τὸ γὰρ τοῦ Αὐγούστου ἐπεπλήρωτο, καὶ οὐκέτ' οὐδεὶς ἐν αὐτῷ ἐτέθη. ἦν δὲ ἐμισήθη μὲν διὰ τοὺς πρώτους καὶ τελευταίους φόνους, ὡς ἀδίκως καὶ ἀνοσίως

† ἔγγονος

Dico aũt hunc Aurelium Antoninũ, quẽ etsi intelligo difficillime [molestis] negotiis implicari, abesseq; longissime ab hac imperandi cupiditate, tamen non diffido eundẽ curam habiturum mei vestriq;, & principatum vel inuitum recepturum. Ita Antoninus imperator factus est, q quũ liberos mares nõ suscepisset; Cõmodum, Commodi filium, ac Marcũ insuper Antoninũ Verũ sibi adoptauit: [a] quod vellet longo tẽpore ante futuros principes designare. Erat porro Marcus hic Antoninus, q Catili⁹ ante appellabatur, [*] filius Annii Veri, qui tertiũ consul, ac tribunus militum fuerat: [b] sed Antoninus iussus erat ab Hadriano vtrumq; adoptare. Verũ tamẽ maiore honore affecit, cũ propter ius sanguinis, tum quod cum iam florentem ætate & ingenio cognosceret: quem etiam ob eam causam facete Verissimũ nominabat. Interim Hadrianus aquam intercutem curauit magicis artibus, qua tamẽ iterum, nec ita multo post laborauit. quũque magis hæc & magis in peius augeretur, atq; ipse quotidie mortem quodammodo obiret; vehementer cupiebat e vita discedere, postulabatque sæpenumero venenũ, aut gladium, q tamen à nemine impetrabat. Itaq; postquam ei, licet pecuniam & [c] securitatem polliceeti, nemo pareret: accersi iubet Mastorẽ, hominem barbarum, Iazygẽ natione, [d] quo seruo in venationibus, propter eius vires & audaciã, vsus fuerat; cumq; partim minis, partim pollicitationibus [e] cogit promittere, vt se interficiat. deinde ei locũ sub mamma ab Hermogene medico cõmonstratum [f] designat oblinitq;, vt secundũ eum locũ accepto mortifero vulnere, minore suo dolore moreretur. Quod quũ ei minus successisset, (nã Mastor timore rei perterritus aufugit) tũ vero flere & lamẽtari cœpit, non tã morbi causa, quam q non posset mortẽ sibi consciscere, quã adhuc aliis afferre posset. [g] tandẽ contempta diæta, vsusq; cibo & potu minus idoneo, mortuus est, moriensque exclamauit illud peruulgatum, *Multi medici regem sustulerunt.* Vixit annos LXII, menses V, dies XIX. regnauit annos XX, menses XI. Sepultus est iuxta flumẽ, ad pontem Ælium, vbi monumentum fecerat. Nam Augusti Mausoleum plenum erat, in quo nemo amplius sepultus est. Hadrianus in odium venit propter nefarias & indignas cædes, quas initio & sub finem principatus

a designare volens, qui etiã post obitũ diutissime imperarent.

** nepos*

b Ac iussit quidẽ Hadrianus, vt ambos adoptaret: at nihilominus etiam Verũ prætulit, quod propter suam propinquitatem, tum propter ætatem, quodque ex indole animi robustissima specimẽ ederet. Vnde ad Romanæ vocis sensum facete alludens etiam Verissimum nominabat.

c impunitatem

d quo bello capto ad venationes,

e cogit, vt se promitteret ipsi necẽ allaturum

f colore quodã circumscripsit, vt illo ipso loco letaliter vulneratus,

g Tandem accurata diætæ obseruatione abstinuit, & esculentis potulentisq; non conuenientib. vtens, vitæ finẽ fecit.

a minime proclivus erat, adeo quidem ut quum eum

fecit. alioqui ad cædes [a] procliuis non erat. Magno argumento est, quod quum eum aliquando nonnulli offendissent, satis esse dixerit, si de iis in patriam ipsorum scriberetur, illos sibi nequaquam placere. tum quoties rei facti erant ii, qui liberos habebant, pœnam eorum minuebat pro numero liberorum.

γενομένους· ἐπεὶ οὕτως ἥκιστα φονικὸς ἐγένετο, ὥστε καὶ προσκρουσάντων αὐτῷ τινῶν, ἀρκεῖν ἐνόμιζεν τὸ ταῖς πατρίσιν αὐτῶν αὐτὸ τοῦτο γράψαι, ὅτι αὐτῷ οὐκ ἀρέσκουσιν. εἴ τινα τῶν τέκνα ἐχόντων ὀφλῆσαι πάντως τι ἔδει, ἀλλ' οὖν πρός γε τὸν ἀριθμὸν τῶν παίδων καὶ τὰς τιμωρίας αὐτῶν ἐπεκούφιζεν.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXX EXIGVÆ RELIQVIÆ, CVM XIPHILINI SVPPLEMENTO,

quo hæc continentur.

- De Antonino Pio, per adoptionem Aug.
- Vt Hadriano semideûm honores à senatu Antoninus impetrauerit.
- Vnde Pii cognomentum à senatu Antonio datum.
- Xiphilinus Antoninum Christianis minime grauem, nec infestum fuisse, probat.
- Mors Antonini, instar somni placidissimi.
- Vt Cyzicus euersa terræmotu, cum templo maximo & pulcherrimo.

TEMPORIS SPATIVM, RELIQVA CONSVLATVS Sulpicii Camerini, & Nigri, cum annis XX, & aliquot mensibus, quibus hi consules recensentur.

ANNO V.C.		
892	Antoninus Pius Aug. II,	& Bruttius Præsens.
893	Antoninus Pius Aug. III,	& M. Antoninus Verus Cæsar.
894	M. Pril. inus,	& T. Seuerus.
895	L. Rufinus,	& L. Quadratus.
896	C. Torquatus,	& Tib. Claudius Herodes.
897	Lollianus Auitus,	& C. Maximus.
898	Antoninus Pius Aug. IIII,	& M. Antoninus Verus Cæsar II,
899	Erucius Clarus,	& Claudius Seuerus.
900	M. Valerius Largus,	& M. Valerius Messallinus.
901	C. Torquatus II,	& M. Saluius Iulianus II.
902	Cornelius Scipio Orfitus,	& Q. Nonius Priscus.
903	Gallicanus,	& Antistius Veter.
904	Quinctilius Gordianus,	& Quinctilius Maximus.
905	Acilius Glabrio,	& Valerius Omollus.
906	Bruttius Præsens II,	& Antonius Rufinus.
907	L. Aurelius Cæsar,	& Sextilius Lateranus.
908	C. Iulius Seuerus,	& M. Sabinianus.
909	Plautius Siluanus,	& Sentius Augurinus.
910	Barbatus,	& Regulus.
911	Q. Flauius Tertullus,	& Licinius Sacerdos.
912	Plautius Quinctillus,	& Statius Priscus.
913	T. Vibius Barus,	& Annius Bradua.
914	M. Antoninus Verus Cæsar III,	& L. Aurelius Cæsar II.

† historiam

SCIENDVM est, † acta Antonini Pii non inueniri in exemplaribus Dionis; vt verisimile sit, aliquid ex eis periisse. Itaque omnis fere de Antonino historia ignoratur, tantum inuenitur, eum Lucio Commodo, quem Hadrianus adoptauerat, ante Hadrianum extincto, ab eodem Hadriano adopta-

ἸΣΤΕΌΝ ὅτι τὰ περὶ τοῦ Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τοῦ Δίωνος οὐχ εὑρίσκεται, παθόντων τι (ὡς εἰκὸς) τῶν βιβλίων. ὥστε ἀγνοεῖσθαι τὴν κατ' αὐτὸν ἱστορίαν σχεδὸν σύμπασαν, πλὴν ὅτι Λουκίου Κομμόδου, ὃν ὁ Ἀδριανὸς ἐποιήσατο, πρὸ τοῦ Ἀδριανοῦ τελευτήσαντος, τοῦτον πρὸς ἐκείνου

ἐκεῖνον ἐποιήθη, καὶ αὐτοκράτωρ ἐγένετο· καὶ ὅτι μὴ βουλομένης τῆς γερουσίας τὰς ἡρωικὰς τιμὰς δοῦναι τῷ Ἀδριανῷ τελευτήσαντι διά τινας φόνους ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, ὁ Ἀντωνῖνος ἄλλα τε πολλὰ δακρύων καὶ ὀδυρόμενος αὐτοῖς διελέχθη, καὶ τέλος εἶπεν, Οὐδ' ἐγὼ ὑμῶν ἄρξω, εἴγε ἐκεῖνος καὶ κακὸς καὶ ἐχθρὸς ὑμῖν καὶ πολέμιος ἐγένετο. πάντα γὰρ δηλονότι τὰ πραχθέντα ὑπ' αὐτοῦ, ὧν ἓν καὶ ἡ ἐμὴ ποίησίς ἐστι, καταλύσετε. ἀκούσασα δὲ τοῦτο ἡ γερουσία, καὶ αἰδεσθεῖσα τὸν ἄνδρα, τὸ δέ τι καὶ τοὺς στρατιώτας φοβηθεῖσα, ἀπέδωκε τῷ Ἀδριανῷ τὰς τιμάς. Ταῦτα μόνα περὶ τοῦ Ἀντωνίνου ἐν τῷ Δίωνι σώζεται. καὶ ὅτι Αὔγουστον αὐτὸν καὶ Εὐσεβῆ διὰ τοιαύτην αἰτίαν ἐπωνόμασεν ἡ βουλή· ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς αὐτοκρατείας αὐτοῦ πολλῶν αἰτιαθέντων, καί τινων καὶ ὀνομαστὶ ἐξαιτηθέντων, ὅμως οὐδένα ἐκόλασεν, εἰπὼν ὅτι, Οὐ δεῖ με ἀπὸ τοιούτων ἔργων τῆς προστασίας ὑμῶν ἄρξασθαι. οὐ σώζεται δὲ οὐδὲ τοῦ μετ' Ἀντωνῖνον ἄρξαντος Μάρκου Βήρου τὰ πρῶτα τῶν ἱστορουμένων, ὅσα περὶ τὸν Λούκιον τὸν τοῦ Κομμόδου υἱόν, ὃν ὁ Μάρκος γαμβρὸν ἐποιήσατο, ἔπραξεν αὐτός, καὶ ὅσα ἐν τῷ κατὰ Οὐολογαίσου πολέμῳ ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ πεμφθεὶς ἔδρασε. διὸ βραχέα περὶ τούτων ἐξ ἑτέρων ἀναλεξάμενος βιβλίων ἐρῶ, εἶθ' οὕτως ἐπὶ τὰ ἑξῆς τοῦ Δίωνος μεταβήσομαι. ὁ γὰρ Ἀντωνῖνος ὁμολογεῖται παρὰ πάντων καλός τε καὶ ἀγαθὸς γενέσθαι, καὶ οὔτε τῶν ἄλλων ὑπηκόων τισὶ βαρύς, οὔτε Χριστιανοῖς ἐπαχθής, ἀλλὰ πολλήν τινα τούτοις νέμων αἰδῶ, καὶ τῇ τοῦ Ἀδριανοῦ τιμῇ, ἣν ἐκεῖνος ἐτίμα Χριστιανούς, προστιθείς. ὁ γὰρ τοῦ Παμφίλου Εὐσέβιος καὶ ἐπιστολάς τινας τοῦ Ἀδριανοῦ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ παρατίθεται, ἐν αἷς ἐκεῖνος δείκνυται τοῖς λυποῦσί τι ἢ κατηγοροῦσι τῶν Χριστιανῶν δεινὰ ἀπειλῶν, καὶ τὸν Ἡρακλέα ἐπομνύμενος ὡς τεύξονται τιμωρίας. λέγεται δὲ ὁ Ἀντωνῖνος ζητητικὸς γενέσθαι, καὶ μηδὲ περὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ τυχόντα τῆς ἀκριβολογίας ἀφίστασθαι· ὅθεν αὐτὸν οἱ σκώπτοντες καὶ κυμινοπρίστην ἐκάλουν. Κουάδρατος δὲ γηραιὸν μέν φησιν αὐτὸν τελευτῆσαι, τὴν δὲ τελευτὴν ἡδίστην αὐτῷ καὶ ἴσον ὕπνῳ τῷ μαλακωτάτῳ γενέσθαι. ἐπὶ τοῦ Ἀντωνίνου λέγεται καὶ φοβερώτατος περὶ τὰ μέρη τῆς Βιθυνίας καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου σεισμὸς γενέσθαι, καὶ ἄλλας τε πόλεις καμεῖν ἰσχυρῶς καὶ πεσεῖν ὁλοσχερῶς, καὶ ἐξαιρέτως τὴν Κύζικον, καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν μέγιστόν τε καὶ κάλλιστον ναῶν ἁπάντων καταρριφῆναι· οὗ τετραόργυιοι μὲν πάχος οἱ κίονες ἦσαν, ὕψος δὲ πεντήκοντα πηχέων, ἕκαστος πέτρας μιᾶς· καὶ τἆλλα τὰ ἐν αὐτῷ, ἕκαστον θαυμάσαι πλέον ἢ ἐπαινέσαι.

A adoptatum & imperatorem factum esse: itemque nolente senatu[a] heroicos honores tribui Hadriano vita functo, propter aliquot cædes virorum illustrium, quas fecerat, multa flentem lamentantemq; in senatu disseruisse, atque ita ad extremum dixisse: Igitur nec ipse princeps vester ero, si ille improbus, inimicusq; vobis, atque hostis fuit: nimirum enim omnia acta eius, in quib. est adoptio mea, rescindetis. Itaque senatum, quum hæc audidisset, reuerentem Antoninum, metuentemque milites, Hadriano honores reddidisse. B Hæc quidem de Antonino apud Dionem tantummodo supersunt: tum etiam, eum Augustū Piumq; esse appellatum à senatu propterea, quod initio principatus sui multis reis factis, postulatisq; nonnullis nominatim ad supplicium, neminem puniuit. Non enim, inquit, oportet ab his me reb. principatus exordiū facere. Principio quoq; historiæ Marci Veri, qui post Antoninū imperator fuit, desunt ea, quæ hic erga Lucium Commodi filium, quē Marcus generum habuit, quæq; Lucius, C missus à socero in bellum, quod cum Vologæso gerebatur, fecit. Quocirca pauca ante dicā de iis rebus, quæ ex aliorum libris collegi: post ad ea, quæ in Dione sequuntur, transibo. Igitur constat inter omnes, Antoninum virum probum & bonum fuisse. nec enim cæteris subditis grauis, nec Christianis infensus fuit; quos vehementer obseruauit & coluit, ac honori, quo Hadrian[us] Christianos prosequebatur, accessionē fecit. Ponuntur. n. ab Eusebio [b]Pamphili F. in historia ecclesiastica epi- D stolæ quædā Hadriani, quibus ostēditur, illum grauiter minari iis, qui Christianis molestiam exhiberent, quive illos deferrent, iuratq; Herculem, se in eos esse animaduersurum. Fertur Antoninus[c] curiosus fuisse, posuisseq; maximam diligentiam in minimis quibusq; rebus indagandis: vnde qui eum irridebant, idcirco cuminisectorē appellabant. Eundem senem obiisse Quadrat[us] scribit, eiq; fuisse mortē dulcissimā, similēq; somno[d] iucūdissimo. Ferunt sub Antonino in Bithynia atq; in E Hellesponto valde horribilē terræmotū esse factū, eaq; de causa complures alias ciuitates laborasse vehemēter, &[d] Cyzicū fundit[us] cōcidisse, eiusq; vrbis tēplū maximū omniū, atq; pulcherrimū, corruisse. Erant columnæ eius templi crassitudine quatuor vlnarum, altitudine cubitorum quinquaginta, singulæ ex singulis lapidibus: cætera, quæ in eo tēplo erant, singula [*]plus admirationis, quā laudis habuerūt.

[a] semid. non honores

[b] Pāphilide

[c] cum quaerendo fuisse diligens, ac ne quidem in reb. minutis & vulgaribus ab exacta rimatione destitisse.

[d] placidissimo.

[d] ac penitus esse conlapsas, & præsertim Cyzicū. eiusq;

[*] magis admirari, quā laudare quis possit.

Præterea ferunt diducto montis vertice in continenti terra, maritimum fluctum erupisse, summamque puri & limpidi maris procul inde in terram proiectam fuisse. Ac de rebus quidem Antonini hæc habui, quæ dicerem. Regnauit annos quatuor & viginti.

περὶ δὲ τὴν μεσόγειον, ἄνω κορυφῆς ὄρους διαστάσης, θαλάσσας φασὶν ἐκχυθῆναι κῦμα, ἐπὶ πολύ τε τῆς γῆς ἐλθεῖν ῥιπισθὲν τὴν ἄχνην ἀκράτου καὶ διαφανοῦς θαλάσσης. περὶ μὲν οὖν τοῦ Ἀντωνίνου, τό γε νῦν ἔχον, τοσαῦτα. ἦρξε δὲ καὶ εἴκοσι καὶ τέσσαρα ἔτη.

DIONIS, EX SVIDA.

ΔΙΩΝΟΣ, ΕΚ ΤΩΝ ΣΟΥΙΔΑ.

Hic imperator Antoninus insignis & optimus erat, ac similitudine imperii maxime dignus qui Numæ conferretur, vt Traianus Romulo paruit exæquādu. Quippe tum vitam priuatam optime ac honestissime exegit Antoninus, tū in imperio melior ac modestior etiam esse visus fuit. Nulli acerbus, nec grauis, cunctis benignus & mitis erat. In re militari potius ex iustitia, quam emolumento gloriam quærens, magis incolumes seruandos, quam amplificandos imperii fines statuebat. Quantum eius fieri poterat, viros æquitatis maxime studiosos rei publicæ administrationi præficiebat; bene gerentibus imperium honorem habens, improbos sine acerbitate aliqua publicis a negotiis remouens. Itaque non tantum suis, verumetiam extraneis admirationi erat adeo, vt finitimi plerique barbari, depositis armis, ad hunc imperatorem controuersias litesque suas deferrent, eius sententia dirimendas. Dum vitam adhuc priuatam ageret, magnam pecuniæ copiam possidens, postquam ad imperium peruenit, opes omnes suas in stipendia militum, & amicis liberaliter munerandis absumsit; ærarium vero copiosum & opulentum reliquit.

Οὗτος ὁ βασιλεὺς Ἀντωνῖνος ἄριστος ἦν, καὶ μάλιστα Νουμᾷ κατὰ τὸ τῆς ἡγεμονίας ὁμοιότροπον ἄξιος παραβάλλεσθαι, καθάπερ δὴ Ῥωμύλῳ Τραϊανὸς ὤφθη παραπλήσιος. τόν τε γὰρ ἰδιωτικὸν ὁ Ἀντωνῖνος ἄριστα καὶ ἐντιμότατα διετέλεσε βίον, καὶ κατὰ τὴν ἡγεμονίαν ἀμείνων ἔδοξεν εἶναι, καὶ σωφρονέστερος. οὐδενὶ τραχὺς οὐδὲ
B φορτικὸς, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας χρηστός τε καὶ ἤπιος ἦν. ἔν γε μὴν τοῖς πολεμικοῖς ἀπὸ τοῦ δικαίου μᾶλλον, ἢ τοῦ κερδαλέου δόξαν θηρώμενος, φυλάττειν σώους, ἤπερ εἰς μέγεθος ἐκφέρειν τοὺς τῆς ἀρχῆς ἐγίνωσκεν ὅρους. ὡς ἐνὶ μάλιστα πλείστην τοῦ δικαίου ποιουμένους ἐπιμέλειαν ταῖς τῶν δημοσίων ἐφίστα διοικήσεσι, τοὺς μὲν ἀγαθοὺς τὴν ἡγεμονίαν, ταῖς παρ' αὐτοῦ τιμαῖς ἀμειβόμενος· τοὺς γε μὴν φαύλους δίχα τινὸς τραχύτητος τῶν κοινῶν ἀπελαύνων πραγμάτων.
C οὐχ οὕτως ὑπὸ τῶν οἰκείων μόνων, ἀλλ' ἤδη καὶ πρὸς τῶν ἀλλοφύλων ἐθαυμάζετο· ὥστε τῶν προσοίκων τινὰς βαρβάρων τὰ ὅπλα καταθεμένους ἐπιτρέπειν τῷ βασιλεῖ τὰς δίκας διαλύεσθαι ταῖς ἐκείνου ψήφοις. αὐτὸς δὲ παρὰ τὸν ἰδιώτην βίον πολύ τι πλῆθος χρημάτων κεκτημένος, ἐπεὶ παρῆλθεν ἐς τὴν ἡγεμονίαν, τὴν μὲν ἑαυτοῦ περιουσίαν ἔς τε τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν φίλων ἀπανάλωσε δωρεάς· τῷ δὲ δημοσίῳ θησαυρῷ πλῆθος παντοδαπῶν ἀπέλιπε χρημάτων.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXXI EXCERPTA PER IO. XIPHILINVM, & Theodosium.

HÆC INSVNT LIBRO LXXI Dionis.

TEMPORIS SPATIVM, ANNI XIX, quibus hi consules recensentur,

915	Iunius Rusticus,	& Vettius Aquilinus.
916	Papirius Ælianus,	& Iunius Pastor.
917	C. Iulius Macrinus,	& L. Cornelius Celsus.
918	Seruilius Pudens,	& Cornelius Scipio Orfitus.
919	Seruilius Pudens II,	& T. Pollio.
920	L. Aurelius Verus Aug. III,	& T. Quadratus.
921	T. Iunius Montanus,	& L. Vettius Paullus.
922	Sosius Priscus,	& Q. Cælius Apollinaris.
923	M. Cethegus,	& L. Iunius Clarus.
924	L. Septimius Seuerus II,	& Herennianus.
925	Claudius Maximus,	& Cornelius Scipio Orfitus.
926	Claudius Seuerus II,	& Claudius Pompeianus.
927	Annius Gallus,	& Flaccus.
928	Calpurnius Piso,	& M. Saluius Iulianus.
929	T. Pollio II,	& M. Flauius Aper.
930	L. Commodus Aug.	& Plautius Quinctillus.
931	Vettius Rufus,	& Cornelius Scipio Orfitus.
932	Commodus Aug. II,	& Vespronius Verus.
933	Bruttius Præsens,	& Quinctilius Gordianus.

ΜΆΡΚΟΣ δὲ Ἀντωνῖνος, ἐπειδὴ τοῦ ποιησαμένου αὐτὸν τελευτήσαντος Ἀντωνίνου τὴν ἀρχὴν ἔσχε, προσειλήφει ἐς κοινωνίαν

POSTEAQVAM Marcus Antoninus, mortuo Antonino, a quo fuerat adoptatus, principatum adeptus est; statim socium & parti-

cipem imperii cepit Lucium Verum, Lucii Cõmodi filium, eo quod ipse erat imbecillis, dedituſq; ſtudiis literarũ. Ferunt enim non erubuiſſe eum, quum eſſet imperator, neć puduiſſe vnquã[a] ad doctorē proficiſci, ſed adiiſſe crebro Sextum Bœotum philoſophum, &[b] ad audiēdos Hermogenis rhetoricorum libros libēter veniſſe; verum inprimis Stoicorum præcepta ſequutum eſſe. Lucius vero robuſtus & adoleſcens erat, tum etiam ad rē militarem aptior. Huic Marcus Lucillam filiam ſuam in matrimonium dedit, generumq; factum ad bellum cum Parthis gerendum miſit, quod Vologęſus prior bellum intulerat, quodq; totum exercitum Romanorum [c] collocatum à Seueriano ad Elegiam, quæ eſt in Armenia, atq; incluſum vndiq; vna cum ipſis ducibus, telis confecerat atq; perdiderat, ob eamque cauſam ciuitatibus Syriæ [d] valde formidoloſus erat. Luci⁹, vt venit Antiochiam comparato maximo militum numero, & optimis ducibus delectis, ipſe in oppido remanſit, vt inde cõſtitueret omnia, & commeatum militibus cõpararet, Caſſio exercitu permiſſo. Caſſius adorientē ſe Vologæſum fortiter ſuſtinuit, deſertumque tandem à ſociis, ac terga vertentem inſequutus, Seleuciam & Cteſiphõtem venit: deinde vaſtata Seleucia atque incēſa, regiã Vologæſi, quæ in vrbe Cteſiphonte erat, ſolo ęquauit. Quum autem reuerteretur, magnum numerum militum amiſit, qui partim famē enecti, partim morbo extincti ſunt; rediit tamen in Syriam cum reliquis militibus. His de rebus quanquam maxime [e] gloriabatur Lucius, tamen ei fortuna ad extremum non fauit, quod aliquãto tempore poſt, Marco ſocero ſuo inſidias paraſſe dicitur, eſſeque veneno ſublatus ante, quam negotium conficeret. Marcus Caſſium toti Aſiæ præeſſe iuſſit: ipſe barbaris, qui circũ Iſtrum ſunt, Iazygibus & Marcomanis, nunc his, nunc illis continenter, quamdiu vixit, bella intulit; in quibus [f] Pæonia fuit ei receptaculum. Eodem tempore Germani, qui trans Rhenum incolunt, venere vſque * in Italiam, attulereque Romanis maxima ac grauiſſima incommoda: quibus Marcus occurrit, Pompeiano atque Pertinace legatis exercitus [g] factis. quo in bello optime ſe geſſit Pertinax, qui poſtea imperator

[a] ad adeundos magiſtros ſe conferre,
[b] ad audiēdas Hermogenis diſſertationes rhetoricas haud ſegniter venisse;
[c] Seueriano commiſſum, ad Elegiam oppidũ Armenia quoddã, vndiq; concluſum, vna cũ ipſis ducibus ſagittarum ictibus confecerat
[d] magno numero formidoloſus terrebat.
[e] gloriabatur & elato erat animo Lucius, non tamen hac ſumma felicitas ei⁹ finē bonũ naſcta fuit; quod
[f] Pæoniã pro arce belli habebat.
* vſq; ad Italiam,
[g] oppoſitis.

τῖνακα τοῖς ὑποςρατήγοις αἰπκαθίση.

A τῷ κράτους εὐθὺς δὲ τοῦ Λουκίου Κομμόδου ὑὸν Λούκιον Βῆρον. αὐτὸς μὲν γὰρ ἀσθενὴς ἦν τῷ σώματι, καὶ τὰ πολλὰ λόγοις ἐσχόλαζε. λέγεται γὰρ, καὶ αὐτοκράτωρ ὢν, μὴ αἰδεῖσθαι μηδὲ ὀκνεῖν ἐς διδασκάλου φοιτᾶν, ἀλλὰ καὶ Σέξτῳ προσιέναι τῷ ἐκ Βοιωτῶν φιλοσόφῳ, καὶ ἐς ἀκρόασιν τῶν ῥητορικῶν Ἑρμογένους λόγων μὴ ὀκνῆσαι παραγενέσθαι· προσέκειτο δὲ τοῖς ἐκ τῆς στοᾶς μάλιστα δόγμασιν. ὁ δὲ Λούκιος, ἔρρωτό τε καὶ νεώτερος ἦν, τοῖς B στρατιωτικοῖς τε ἔργοις καταλληλότερος. ὅθεν καὶ γαμβρὸν αὐτὸν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Λουκίλλᾳ ὁ Μάρκος ποιήσας, εἰς τὸν πρὸς Πάρθους ἔπεμψε πόλεμον. ὁ γὰρ Οὐολόγαισος πολέμου ἦρξε, καὶ στρατόπεδόν τε ὅλον Ῥωμαϊκὸν τὸ ὑπὸ Σεβηριανῷ τεταγμένον ἐν τῇ Ἐλεγείᾳ, χωρίῳ τινὶ τῆς Ἀρμενίας, † ἐπισχὼν πάντοθεν, αὐτοῖς ἡγεμόσι κατετόξευσε καὶ διέφθειρε, καὶ τῆς Συρίας ταῖς πόλεσι πολὺς ἐπῄει καὶ φοβερός. ὁ οὖν Λούκιος, ἐλθὼν εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ πλείστους στρατιώτας C συλλέξας, καὶ τοὺς ἀρίστους τῶν ἡγεμόνων ὑφ᾽ ἑαυτὸν ἔχων, αὐτὸς μὲν ἐν τῇ πόλει ἐκάθητο διατάττων ἕκαστα, καὶ τὰς τοῦ πολέμου χορηγίας ἀθροίζων· Κασσίῳ δὲ τὰ στρατεύματα ἐπέτρεψε. καὶ ὃς ἐπιόντα τε τὸν Οὐολόγαισον γενναίως ὑπέμεινε, καὶ τέλος ἐγκαταλειφθέντα ὑπὸ τῶν συμμάχων καὶ ὀπίσω ἀναχωρήσαντα ἐπεδίωξε μέχρι τε Σελευκείας καὶ Κτησιφῶντος ἤλασε, καὶ τήν τε Σελεύκειαν διέφθειρεν ἐμπρήσας, καὶ τὰ τοῦ Οὐολογαίσου βασίλεια τὰ ἐν τῇ Κτησιφῶντι κατέσκαψεν. ἐν γε μὴν τῇ ὑποστροφῇ πλείD στους τῶν στρατιωτῶν ὑπὸ λιμοῦ καὶ νόσου ἀπέβαλεν· ἀπενόστησε δ᾽ ὅμως εἰς τὴν Συρίαν μετὰ τῶν λοιπῶν στρατιωτῶν. καὶ ὁ μὲν Λούκιος τούτοις ἐπεκυδαίνετο, καὶ μέγα ἐφρόνει· οὐ μὴν αὐτῷ καὶ τὰ τῆς ἄκρας εὐτυχίας ἐς ἀγαθόν τι ἀπέβη. λέγεται γὰρ μετὰ ταῦτα καὶ τῷ πενθερῷ Μάρκῳ ἐπιβεβουλευκώς, πρίν τι καὶ δρᾶσαι, φαρμάκῳ διαφθαρῆναι. τὸν μέντοι Κάσσιον ὁ Μάρκος τῆς Ἀσίας ἁπάσης E ἐπιτροπεύειν ἐκέλευσεν· αὐτὸς δὲ τοῖς περὶ τὸν Ἴστρον βαρβάροις, Ἰάζυξί τε καὶ Μαρκομάνοις, ἄλλοτε ἄλλοις χρόνον συχνὸν ὡς εἰπεῖν δι᾽ ὅλου τοῦ βίου τὴν Παιονίαν ἔχων ὁρμητήριον, ἐπολέμησε. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ὑπὲρ τὸν Ῥῆνον Κελτῶν μέχρι τῆς Ἰταλίας ἤλασαν, καὶ πολλὰ ἔδρασαν ἐς τοὺς Ῥωμαίους δεινά. οἷς ὁ Μάρκος ἀντεπιὼν, Πομπηϊανόν τε καὶ Περτίνακα τοὺς ὑποστρατήγους ἀντικαθίστη. καὶ ἠρίστευσεν ὁ Περτίναξ, ὅστις καὶ ὕστερον αὐτοκράτωρ ἐγέ-

† Sylb. περισχὼν
j. 839. ἐν πεδίῳ περισχών.

τωρ ἐγένετο. ἐν μέντοι τοῖς νεκροῖς τῶν βαρβάρων, καὶ γυναικῶν σώματα ὡπλισμένα εὑρέθη. καίτοι δὲ ἰσχυροτάτου ἀγῶνος καὶ λαμπρᾶς νίκης γεγενημένης, ὅμως ὁ αὐτοκράτωρ αἰτηθεὶς παρὰ τῶν στρατιωτῶν, οὐκ ἔδωκε χρήματα, αὐτὸ τοῦτο εἰπὼν ὅτι, Ὅσῳ ἂν πλεόν τι παρὰ τὸ καθεστηκὸς λάβωσι, τοῦτ' ἐκ τοῦ αἵματος τῶν τε γονέων σφῶν καὶ τῶν συγγενῶν εἰσπραχθήσεται. περὶ γάρ τοι τῆς αὐταρχίας ὁ θεὸς μόνος κρίνειν δύναται. οὕτω καὶ σωφρόνως καὶ ἐγκρατῶς αὐτῶν ἦρχεν, ὥστε καίπερ ἐν τοσούτοις καὶ τηλικούτοις πολέμοις ὤν, μηδὲν ἔξω τοῦ προσήκοντος μήτ' ἐκ κολακείας μήτ' ἐκ φόβου ποιῆσαι. τῶν δὲ Μαρκομάνων εὐτυχησάντων ἔν τινι μάχῃ, καὶ τὸν Βίνδικα τὸν Μάρκον ἔπαρχον ὄντα ἀποκτεινάντων, τούτῳ μὲν τρεῖς ἀνδριάντας ἔστησε· κρατήσας δὲ αὐτῶν, Γερμανικὸς ὠνομάσθη. Γερμανοὺς γὰρ τοὺς ἐν τοῖς ἄνω χωρίοις οἰκοῦντας ὀνομάζομεν. καὶ οἱ καλούμενοι δὲ Βουκόλοι κατὰ τὴν Αἴγυπτον κινηθέντες, καὶ τοὺς ἄλλους Αἰγυπτίους προσαποστήσαντες ὑπὸ ἱερεῖ τινὶ καὶ Ἰσιδώρῳ, πρῶτον μὲν ἐν γυναικείαις στολαῖς τὸν ἑκατόνταρχον τῶν Ῥωμαίων ἠπατηκότες, ὡς δὴ γυναῖκες τῶν Βουκόλων, καὶ χρυσία δώσουσαι αὐτῷ ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν, προσιόντα σφίσι κατέκοψαν· καὶ τὸν συνόντα αὐτῷ καταθύσαντες, ἐπί τε τῶν σπλάγχνων αὐτοῦ συνώμοσαν, καὶ ἐκεῖνα κατέφαγον. ἦν δὲ Ἰσίδωρος ἀνδρίᾳ πάντων τῶν καθ' ἑαυτὸν ἄριστος. τοὺς δ' ἐν Αἰγύπτῳ Ῥωμαίους νικήσαντες, μικροῦ καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν εἷλον, εἰ μὴ Κάσσιος ἐκ Συρίας πεμφθεὶς ἐπ' αὐτοὺς, καὶ στρατηγήσας, ὥστε τὴν πρὸς ἀλλήλους σφῶν ὁμόνοιαν λῦσαι, καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἀποχωρίσαι, (διὰ γὰρ τὴν ἀπόνοιαν καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν οὐκ ἐθάρρησαν συμβαλεῖν ἀθρόοις) οὕτω δὴ στασιάσαντας ἐχειρώσατο. ἐν δὲ τῷ πολέμῳ τοῦ Μάρκου τῷ πρὸς τοὺς Γερμανοὺς, ἵνα καὶ ταῦτα μνήμης ἀξιωθείη, μειράκιον μὲν αἰχμάλωτον ἐρωτηθέν τι ὑπ' αὐτοῦ, Οὐ δύναμαι, ἔφη, ἀποκρίνασθαί σοι ὑπὸ τοῦ ῥίγους· ὥστε εἴ τι μαθεῖν ἐθέλεις, κέλευσόν μοι ἱμάτιόν τι (εἴγε ἔχεις) δοθῆναι. στρατιώτης δέ τις νυκτὸς φυλακὴν τοῦ Ἴστρου ποιούμενος, καὶ τινὰ βοὴν ἐκ τῆς περαίας στρατιωτῶν ἑαλωκότων ἀκούσας, διενήξατο εὐθὺς ὥσπερ εἶχε, καὶ λύσας αὐτοὺς ἀνεκομίσθη. ἦν δὲ τῷ Μάρκῳ † ὁ Ῥοῦφος ὁ Βασσαῖος ἔπαρχος, τὰ μὲν ἄλλα ἀγαθὸς, ἀπαίδευτος δὲ ὑπ' ἀγροικίας, καὶ τά πρῶτά γε τοῦ βίου ἐν πενίᾳ

tor factus est. Inter cadauera barbarorum, corpora mulierum armata reperta sunt. Confecto maximo prælio, partaque insigni victoria; imperator, quum rogat[us] esset à militibus, pecuniam tamen nō dedit, quod diceret; Si quid plus, quam esset [a] constitutum, acciperent, id ex sanguine parentum ipsorum propinquorumq; exactum iri. Principis enim solum Deum iudicem esse posse. Adeo [enim] temperans & continens erat in imperio, vt quū tot tantaque bella gereret, nihil faceret contra, quam fas esset, assentationis aut timoris causa. Quum autem Marcomanis [b] in aliquo prælio bene successisset, ab iisque Marcus Vindex præfectus interfectus esset, tres ei statuas posuit: illis vero superatis, Germanic[us] appellatus est. Germanos enim eos qui in superioribus locis habitant, appellamus. Adhæc motus latronum in Ægypto, qui Bucoli, quasi pastores boum dicuntur, factus est; cæteris etiam Ægyptiis à sacerdote quodam & Isidoro ad defectionem sollicitatis. Hi enim primo ornati muliebri vestitu, simulantesq; se vxores Bucolorum esse, Romanoque cēturioni aurum pro viris suis daturas, eum accedētem ad se dolose interfecerunt; mact[a]toq; eius comite, coniurauerunt [c] in visceribus eius, quæ etiam ad extremum comederunt. Hic Isidorus fortitudine omnibus hominibus suæ ætatis antecelluit. Quumq; vicissent [d] Romanos in Ægypto, pene cepissent Alexādriam; nisi Cassius dux e Syria aduersum eos missus discordiam seditionemque ita [*] inter ipsos concitauisset, vt à se ipsi distraherentur. Nam propter eorum desperationem atque multitudinem, Romani non sunt ausi cum eis aperto prælio congredi, sed Cassius [e] eos tumultuantes oppressit. In bello autem, quod Marcus cum Germanis gerebat, [f] vt hæc quoq; memoria digna sint, quidam adolescentulus captiuus Marco, nescio quid interroganti, ait; Præ frigore non possum tibi respondere: quamobrem siquid ex me vis cognoscere, iube mihi vestem, si quam habes, dari. Præterea miles quidam quum esset noctu in Danubii custodia, audiretque trans flumen clamorem captorum militum; statim, vt erat, tranauit: & quum liberasset captos, reuertit. Erat Marco Rufus Bassæus præfectus prætorio, vir bonus, sed [g] propter rusticitatem ignarus literarū. puer enim in paupertate educa-

[a] statutum,
[b] prælio in quodam feliciter cessisset,
[c] super visceribus
[d] Romanos, qui erant in
[*] inter ipsos stratagemate quodam concitauisset,
[e] seditione distinctos
[f] Vt hæc quoque memoria digna sint,
[g] propter originem rusticam
† ὁ Ῥοῦφος

ἄνδρας καὶ τοὺς ἵππους. οὐ γάρ τοι τῆς βίας οὐκέτ' ἀντέχειν πρὸς τὸν ὄλισθον ἐδύναντο. ὠλίσθαινον μὲν γὰρ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι· ἀλλ' εἴθ' ὕπτιός τις αὐτῶν ἔπεσε, συνεφείλκετο τὸν ἀντίπαλον, καὶ τοῖς ποσὶν ἐς τοὐπίσω ἀνερρίπτει, ὥσπερ ἐν πάλῃ, καὶ οὕτως ἐπάνω αὐτοῦ ἐγίγνετο· εἴτε καὶ ἐπὶ στόμα, κατελάμβανεν αὐτὸν προκαταπίπτοντα αὐτῷ τῷ στόματι. οἱ γὰρ βάρβαροι καὶ ἄπειροι † τοιουτοτρόπως ἀγωνίας, κουφότεροι ὄντες, οὐχ οἷοί τε ἦσαν ἀντέχειν· ὥστε καὶ ἀπὸ πολλῶν ὀλίγοι διέφυγον. Μαρκομάννους μὲν οὖν καὶ Ἰάζυγας πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἀγῶσι καὶ κινδύνοις Μάρκος ὑπέταξεν. ἔπειτα ἐκ παρατάξεως † τοῖς καλουμένοις Κουάδοις καὶ πόλεμος αὐτῷ συνέστη μέγας, καὶ νίκη παράδοξος εὐτυχήθη, μᾶλλον δὲ παρὰ θεοῦ ἐδωρήθη. κινδυνεύσαντας γὰρ ἐν τῇ μάχῃ τοὺς Ῥωμαίους παραδοξότατα τὸ θεῖον ἐξέσωσε. κυκλωσάντων γὰρ αὐτοὺς τῶν Κουάδων ἐν τόποις ἐπιτηδείοις, συνασπίσαντες οἱ Ῥωμαῖοι προθύμως ἠγωνίζοντο· καὶ οἱ βάρβαροι τὴν μὲν μάχην ἐπέσχον, προσδοκήσαντες σφᾶς ῥᾳδίως ὑπό τε τοῦ καύματος καὶ ὑπὸ τοῦ δίψους αἱρήσειν· πάντα δὲ τὰ πέριξ διαλαβόντες ἀπέφραξαν, ὅπως μηδαμόθεν ὕδωρ λάβωσι. πολὺ γὰρ καὶ τῷ πλήθει περιῆσαν. τῶν οὖν Ῥωμαίων ἐν παντὶ κακοῦ καὶ ἐκ τοῦ καμάτου καὶ ἐκ τῶν τραυμάτων, τοῦ τε ἡλίου καὶ τοῦ δίψους γινομένων, καὶ μήτε μάχεσθαι διὰ ταῦτα μήτε χωρῆσαί πη δυναμένων, ἀλλ' ἔν τε τῇ τάξει καὶ τοῖς τόποις ἑστηκότων καὶ καταχαιομένων, νέφη πολλὰ ἐξαίφνης συνέδραμε, καὶ ὑετὸς πολὺς οὐκ ἀθεεὶ κατερράγη. καὶ γάρ τοι λόγος ἔχει, Ἀρνοῦφίν τινα μάγον Αἰγύπτιον, συνόντα τῷ Μάρκῳ, ἄλλους τε τινὰς δαίμονας, καὶ τὸν Ἑρμῆν τὸν ἀέριον ὅτι μάλιστα μαγγανείαις τισὶν ἐπικαλέσασθαι, καὶ δι' αὐτῶν τὸν ὄμβρον ἐπισπάσασθαι. ταῦτα μὲν περὶ τούτων ὁ Δίων φησίν· ἔοικε δὲ ψεύδεσθαι εἴτε ἑκὼν εἴτε ἄκων. οἶμαι δὲ τὸ πλέον ἑκών· καὶ πῶς γὰρ οὔ; ὅστις οὐκ ἠγνόει τὸ τάγμα τῶν στρατιωτῶν τὸ κεραυνοβόλον ἰδίως καλούμενον (ἐν γὰρ τῷ τῶν λοιπῶν καταλόγῳ καὶ αὐτοῦ μνημονεύει) ὅπερ ἀπ' οὐδεμιᾶς ἑτέρας αἰτίας, (οὐδὲ γὰρ ἄλλη τις λέγεται) ἢ ἀπὸ τοῦ κατὰ τόνδε συμβάντος τὸν πόλεμον οὕτω προσηγορεύθη· ὃ καὶ αἴτιον τότε τοῖς τε Ῥωμαίοις τῆς σωτηρίας ἐγένετο, καὶ τοῖς βαρβάροις τῆς ἀπωλείας· ἀλλ' οὐχ ὁ Ἀρνοῦφις ὁ μάγος. οὐδὲ γὰρ μάγων συνουσίαις καὶ γοητείαις ὁ Μάρκος χαίρειν ἱστόρηται· ἔστι δὲ ὃ λέγω, τοιοῦτον·

† τοιουτρόπου

† Leuncl. τοῖς καλουμένοις Κουάδοις ἐπολέμει

A quosque pariter deiiciunt. nec enim poterant in lubrico loco viribus nostrorum resistere. quamquam enim etiam Romani cadebant, tamen siue quis eorum caderet supinus, hostem pedibus trahebat, atque vt in lucta fieri solet, ita retro proiiciebat, vt eo superior esset: siue pronus caderet, hostem qui ante ceciderat, carpebat dentibus. Nam barbari ignari & rudes pugnæ huius generis, quodq; [a] leuioris erant armaturæ, resistere minus poterant. ex quo factum est, vt pauci de B multis effugerint. Igitur Marcus multis magnisque prœliis factis, aditisque periculis, Marcomanos & Iazygas subegit. Post hæc ei prœlium acre, bellumq; magnum cum iis, qui Quadi appellantur, fuit: quo ex bello victoria præter spem, vel potius dei beneficio feliciter consequuta est propterea, quod Romani, quũ essent in prœlio, atque in maximum periculum venissent, mirabiliter sane ac diuinitus conseruati sunt. Quum enim interclusi à Quadis in locis opportunis, [b] conferti pugnarent fortiter, atque inte- C rim barbari differrent prœlium, sperãtes [c] eos calore & siti perituros, quos circum occupatis locis omnibus sic concluserãt, (erant enim multo plures) vt aquam habere nullo pacto possent: quũq; Romani in tantas difficultates incurrissẽt, vt [d] morbo, vulnerib. ardore solis, ac siti vexarentur, nec ob eas res pugnare possent, aut alio secedere, sed in acie stantes, atque iis in locis constituti arderent: multæ nubes derepente ita coactæ sunt, vt maximus D imber [aquæ] ceciderit non sine dei beneficio. Fama est, Arnuphin magum Ægyptium, qui cum Marco erat, Mercuriũ præsertim illum, qui est in aere, aliosque dæmonas quibusdã artibus magicis inuocauisse, ac per eos pluuiam [e] extorsisse. Hæc quidem a Dione de his dicũtur, sed is mihi mentiri videtur, volens an inuitus, nescio; volentem magis arbitror: quum non ignoret, legionem militum, quæ fulminatrix appellatur proprio no- E mine, (eius enim mentionem facit in recensione cæterarum) ex nulla alia causa, (neque enim alia circumfertur) quam ex ea, quæ in isto bello accidit, id nomẽ accepisse: quæ causa tunc etiam Romanis salutis, barbaris exitii fuit; non Arnuphis ille magus, quum nusquam memoriæ proditum sit, Marcum magorum [f] societate aut præstigiis fuisse delectatum. Quod igitur in hac re dico, tale est.

a leuiores erant.

b constipati clypeis pugnarent

c eos facile tam ob æstũ quam sitim venturos in potestatem, quos

d labore

e elicuisse.

f congressib.

Quum Marcus legionem vnam haberet ex militibus Melitenis, (hi omnes Christum colunt) ad eum præfectus prætorianorum venit, nescientem in illo prælio, quid consilii caperet, timentemque toti exercitui, eique fertur dixisse; nihil esse, quod ii, qui Christiani nominantur, precibus impetrare non possint: esseque legionem ‡ vnam in exercitu hominũ huius generis. Quare cognita, Marcum ab iis petiisse, vt Deo suo supplicarẽt. Quod quum fecissent, Deum eos exaudisse subito, percussisseque hostes fulmine, ac Romanos pluuia recreasse. His rebus Marcum vehementer obstupefactum, edicto Christianos honore affecisse, ipsãque legionem fulminatricem appellasse. atque his de rebus epistola Marci extare dicitur. † Græci quidem sciunt eam legionem fulminatricem appellari, eiusque rei testes sunt: causam vero, cur ita appellata sit, non dicunt. Addit Dio, Romanos, quum primum pluuia caderet, omnes suspexisse in cœlum, eamque in ora recepisse: deinde scutis galeisque subiectis, inde sorbsisse largiter, equisque ad bibẽdum dedisse. quumque barbari in ipsos impetum facerent, eos simul bibisse & pugnasse; compluresque saucios sanguinem infusum in galeas, simul cum aqua absorbuisse. Hi propterea grauia damna accepissent, vrgentibus hostibus, quod magna ex parte in bibendo erant occupati; nisi vehemens grando, compluraque fulmina in hostes cecidissent. Itaque videre licebat in eodem loco aquam ignemque simul de cœlo cadere, atque ob eam causam * valere alios & bibere, exurique alios ac prorsus interire. non attingebat ignis Romanos, aut si forte [interdum] ‡ eum eis misceretur, extinguebatur subito: neque imber iuuabat barbaros, † sed eos nõ secus inflammabat atque oleum; vt aquam requirerent, pluuia perfusi; infligerentque pars sibi vulnera, quo ignem sanguine restinguerent; pars confugerent ad Romanos, quasi illis tantummodo aqua salutaris esset: ita vt eorum Marcus etiam misertus sit, eoq; facto a militib. septimum imperator appellatus. Quod etsi admittere nõ consueuerat prius, quam esset decretum à senatu, tamen non repudiauit, quasi id diuinitus acciperet: de quo etiam ad senatũ scripsit. Faustina quoque, * mater exercituum appellata est.

‡ integram

† Pagani

* humectari alios

‡ ad eos accessisset.

† sed im missas et flammas etiam magis, velut oleũ, excitabat: vt aquam

* mater legionum

τάγμα ἦν τῷ Μάρκῳ, (καλοῦσι δὲ τὸ τάγμα οἱ Ῥωμαῖοι λεγεῶνα) τῶν ἀπὸ Μελιτινῆς στρατιωτῶν. εἰσὶ δὲ τὸν Χριστὸν πρεσβεύοντες ἅπαντες. ἐν οὖν τῇ μάχῃ ἐκείνῃ προσιόντα τῷ Μάρκῳ τὸν ἔπαρχον, ἀμηχανοῦντι πρὸς τὴν περίστασιν, καὶ δεδιότι περὶ συμπάντι τῷ στρατῷ, εἰπεῖν λέγεται, ὡς οἱ καλούμενοι Χριστιανοὶ οὐκ ἔστιν ὅ, τι οὐ δύνανται ταῖς εὐχαῖς, καὶ ὅτι παρὰ σφίσι τάγμα ὅλον τυγχάνοι τούτου τοῦ γένους. τὸν οὖν Μάρκον ἀκούσαντα, παρακλήσει χρήσασθαι πρὸς αὐτούς, ὡς ἂν εὔξωνται τῷ σφετέρῳ Θεῷ. εὐξαμένων δὲ αὐτῶν, παραχρῆμα ἐπακούσαντα τὸν Θεὸν, τοὺς μὲν πολεμίους κεραυνῷ βαλεῖν, τοὺς δὲ Ῥωμαίους ὄμβρῳ παραμυθήσασθαι· ἐφ' οἷς καταπλαγέντα τὸν Μάρκον ἰσχυρῶς, τούς τε Χριστιανοὺς κατὰ δόγμα τιμῆσαι, καὶ τὸν λεγεῶνα κεραυνοβόλον προσαγορεῦσαι. λέγεται δὲ καὶ ἐπιστολήν τινα περὶ τούτων εἶναι τοῦ Μάρκου. ἀλλ' οἱ μὲν Ἕλληνες, ὅτι μὲν τὸ τάγμα κεραυνοβόλον λέγεται, ἴσασι, καὶ αὐτοὶ μαρτυροῦσι, τὴν δὲ αἰτίαν τῆς προσηγορίας ἥκιστα λέγουσι. προστίθησι δὲ ὁ Δίων, ὅτι τοῦ ὄμβρου καταρραγέντος, πρῶτον μὲν ἄνω πάντες ἀνέκυπτον, καὶ ἐς τὰ στόματα αὐτὸν ἐδέχοντο· ἔπειτα οἱ μὲν τὰς ἀσπίδας, οἱ δὲ καὶ τὰ κράνη ὑποβάλλοντες, αὐτοί τε χανδὸν ἔσπων, καὶ τοῖς ἵπποις πιεῖν ἐδίδοσαν. καὶ τῶν βαρβάρων σφίσιν ἐπιδραμόντων, ἔπινόν τε ὁμοῦ καὶ ἐμάχοντο· καὶ ἤδη γέ τινες τιτρωσκόμενοι, τό, τι αἷμα περιχεόμενοι ἐς τὰ κράνη καὶ τὸ ὕδωρ ἅμα ἀνερρόφουν. κἂν ἔπαθόν τι δεινὸν ὑπὸ τῆς τῶν πολεμίων ἐπικειμένων αὐτοῖς, περὶ τὸ πίνειν οἱ πλείους ἠσχολημένοι, εἰ μὴ χάλαζα ἰσχυρὰ καὶ κεραυνοὶ οὐκ ὀλίγοι τοῖς πολεμίοις ἐνέπεσον. ἦν οὖν ὁρᾶν ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ὕδωρ τε ἅμα καὶ πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φερόμενα· καὶ οἱ μὲν † ὑγραίνοντό τε καὶ ἔπινον, οἱ δὲ ἐπυροῦντο καὶ ἔθνησκον. καὶ οὔτε τῶν Ῥωμαίων τὸ πῦρ ἥπτετο, ἀλλ' εἴπου καὶ προσέμιξε σφίσιν, εὐθὺς ἐσβέννυτο· οὔτε τοὺς βαρβάρους ὁ ὑετὸς ὠφέλει, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μᾶλλον τὴν φλόγα αὐτῶν, ὥσπερ ἔλαιον, ἤγειρεν· ὕδωρ τε ὑόμενοι ἐζήτουν· καὶ οἱ μὲν, ἑαυτοὺς ἐτίτρωσκον, ὡς καὶ τῷ αἵματι τὸ πῦρ κατασβέσοντες, οἱ δὲ, καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους προσέτρεχον, ὡς καὶ μόνοις σωτήριον ὕδωρ ἔχοντας. ἠλέησε γοῦν αὐτοὺς καὶ ὁ Μάρκος· παρὰ δὲ τῶν στρατιωτῶν τὸ ἕβδομον αὐτοκράτωρ προσηγορεύθη. καίπερ δὲ οὐκ εἰωθὼς, πρὶν τὴν βουλὴν ψηφίσασθαι, τοιοῦτόν τι προσίεσθαι, ὅμως ἐδέξατό τε αὐτὸ, ὡς καὶ παρὰ θεοῦ λαμβάνων, καὶ τῇ γερουσίᾳ ἐπέστειλεν. ἡ μέντοι Φαυστῖνα μήτηρ τῶν στρατοπέδων ἐπεκλήθη.

† ἐγχαίνοντο legit Blancus, male ac barbare.

ΔΙΩ-

ΔΙΩΝΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

Ὁ δὲ Μάρκος Ἀντωνῖνος ἐν τῇ Παννονίᾳ κατέμεινεν, ἵνα καὶ ταῖς τῶν βαρβάρων πρεσβείαις χρηματίζῃ. πολλοὶ γὰρ καὶ τότε πρὸς αὐτὸν ἦλθον, οἱ μὲν συμμαχίας ὑπισχνούμενοι, ὧν ἡγεῖτο Βαττάριος παῖς ἐτῶν ιβ΄, καὶ χρήματά τε ἔλαβον, καὶ Τάρβον δυνάστην πλησιόχωρον σφῶν, ἔς τε τὴν Δακίαν ἐλθόντα, καὶ ἀργύριον αἰτοῦντα, ἀπειλοῦντά τε πολεμήσειν, εἰ μὴ λάβοι, ἀνεῖρξαν· οἱ δὲ εἰρήνην αἰτούμενοι, ὥσπερ οἱ Κούαδοι, καὶ ἔτυχόν γε αὐτῆς, ἵνά τε ἀπὸ τῶν Μαρκομάνων ἀποσπασθῶσι, καὶ ὅτι ἵππους καὶ βοῦς πολλὰς ἔδωκαν, τούς τε αὐτομόλους πάντας, καὶ τοὺς αἰχμαλώτας, πρότερον μὲν ἐς μυρίους καὶ τρισχιλίους, ὕστερον δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποδώσειν ὑπέσχοντο. οὐ μέντοι καὶ τῆς ἐπιμιξίας καὶ ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἔτυχον, ἵνα μὴ καὶ οἱ Μαρκομάνοι οἵ τε Ἰάζυγες, οὓς οὔτε δέξασθαι οὔτε διιέναι διὰ τῆς χώρας ὀμωμόκεσαν, ἅμα μιγνύωνταί σφισι, καὶ ὡς Κούαδοι καὶ αὐτοὶ ὄντες τά τε τῶν Ῥωμαίων κατασκέπτωνται, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἀγοράζωσιν. οὗτοί τε οὖν πρὸς τὸν Μάρκον ἀφίκοντο, καὶ ἕτεροι συχνοὶ παραδώσοντες ἑαυτούς, οἱ μὲν κατὰ γένη, οἱ δὲ καὶ κατὰ ἔθνη ἐπρεσβεύσαντο· καὶ αὐτῶν οἱ μὲν ἐστρατεύσαντο, ἄλλοσέ ποι πεμφθέντες, ὥσπερ καὶ τῶν ἁλισκομένων τῶν τε αὐτομολούντων οἱ δυνάμενοι· οἱ δὲ καὶ γῆν, οἱ μὲν ἐν Δακίᾳ, οἱ δὲ ἐν Παννονίᾳ, οἱ δὲ Μεσίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, τῇ τε Ἰταλίᾳ αὐτῇ ἔλαβον. καὶ αὐτῶν ἐν Ῥαβέννῃ τινὲς οἰκοῦντες ἐνεωτέρισαν, ὥστε καὶ τὴν πόλιν κατασχεῖν τολμῆσαι· καὶ διὰ τοῦτ᾽ οὐκέτ᾽ ἐς τὴν Ἰταλίαν οὐδένα τῶν βαρβάρων ἐσήγαγεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς προαφιγμένους ἐξῴκισεν.

Ἄστιγγοι δέ, ὧν Ῥᾶός τε καὶ Ῥάπτος ἡγοῦντο, ἦλθον μὲν ἐς τὴν Δακίαν οἰκῆσαι, ἐλπίδι τοῦ καὶ χρήματα καὶ χώραν ἐπὶ συμμαχίᾳ λήψεσθαι· μὴ τυχόντες δὲ αὐτῶν, παρεκατέθειντο τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας τῷ Κλήμεντι, ὡς καὶ τὴν τῶν Κοστουβώκων χώραν τοῖς ὅπλοις κτησόμενοι· νικήσαντες δὲ ἐκείνους, καὶ τὴν Δακίαν οὐδὲν ἧττον ἐλύπουν. δείσαντες δὲ οἱ Δάγκριγοι, μὴ καὶ ὁ Κλήμης φοβηθείς, σφᾶς ἐς τὴν γῆν, ἣν αὐτοὶ ἐνῴκουν, ἐσαγάγῃ, ἐπέθεντο αὐτοῖς μὴ προσδεχομένοις, καὶ πολὺ ἐκράτησαν· ὥστε μηδὲν ἔτι πολέμιον τοὺς Ἀστίγγους πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πρᾶξαι, πολλὰ δὲ δὴ τὸν Μάρκον ἱκετεύσαντας, χρήματά τε παρ᾽ αὐτοῦ λαβεῖν καὶ χώραν γε, ἀπαι-

A DIONIS, E THEODOSIO.

MArcus autem Antoninus in Pannonia mansit, vt barbarorum quoque legatis respōsa daret. Nam multi ad eum veniebant, societatem pollicentes, quorū dux erat Battarius, annorum XII puer; iique pecuniam accipiebant, quum Tarbū quemdam, regulum sibi finitimū, Daciam ingressum, & argentum postulantem, ac minantem bellū, nisi aliquam acciperet, coercuissent. Alii pacem petebant, vt Quadi, & obtinuerunt eam; quo videli- B cet à Marcomannis auellerentur: atq; etiam propterea, quod equos & boues multos dederant, ac transfugas omnes, & captiuos, primum ad tredecim millia, post etiam cæteros, se reddituros promitterēt. Non tamen & commerciorum cum ceteris, ac mercatuū adeundorum potestas eis facta fuit, ne pariter & Marcomanni, & Iazyges, quos nec recepturos se, nec per agrum suum vt iter facerent, permissuros iurauerant, eis se permiscerent, ac tamquam & ipsi Quadi, res Romanas specu- C larentur, & necessaria sibi compararent. Tum igitur hi veniebant ad Marcum, tū alii frequentes ipsius se fidei permissuri, partim secundum nationes, partim secū-dū prouincias legatos mittebant: eorumque alii ad militiam recepti fuerunt, alio quopiam missi, sicut & illi ex captiuis ac trāsfugis, quotquot hoc impetrare poterant; alii terrā & agros, partim in Dacia, partim in Pānonia, partim Mysia & Germania, & ipsa in Italia cōsecuti sunt: quorum aliqui Rauennam inhabitantes adeo D nouis studuere rebus, vt etiā ciuitatē illā occupare sint ausi: qua de causa nō modo non amplius in Italiā barbarorum quemquā immisit, sed eos etiam qui prius illuc venerant, in alias colonias eduxit.

Astingi vero qui Rhaum Rhaptumq; duces habebant, venere quidem & illi, vt Daciam incolerent, spe consequendi pecuniam & agros, sub cōdicione fœderis: at nihil horum adepti, vxores ac liberos suos apud Clementem deposuere, velut armis Costubocorum regionem occu- E paturi. Sed quum illos vicissent, Daciam quoque nihilo minus infestabant. Itaque metuentes Dancrigi, ne timore illorum adductus Clemēs, in agrū, quē incolebāt ipsi, eos immitteret: nihil tale exspectā es adorti sunt, & longe superiores eis facti; adeo quidē, vt Astingi nihil amplius hostile contra Romanos moliti sint, multisque Marcum precibus obtestati supplices, vt pecuniam & agrum ab eo acciperent,

hac conditione rogauerint, si nationibus A tunc bellum cum eo gerentibus cladem intulissent. Ac præstiterunt sane nõnihil eorum, quæ pollicebantur. Cotini vero, quum similia Marco nunciari iussissent, nacti Tarrunium Paternum, qui ei ab epistolis Latinis erat, tamquam in Marcomannos expeditionẽ cum eo suscepturi, non tantum id non fecere; sed etiam Paterno graue detrimentum intulerunt, ac deinceps ipsi quoque perierunt.

Miserunt & Iazyges ad Marcum legatos, pacem postulatum; qui tamen nihil impetrarunt. Quippe quum Marcus in- B fidum hoc hominum genus esse nosset, & à Quadis præterea deceptus esset; omnino prodire ad bellum voluit. Nã Quadi non tantum illis tunc opem in bello, ceu socii, tulerant; sed prius etiam Marcomannos, quum bellũ adhuc gereretur, suam in regionem confugientes, vbi vim Romanam sustinere non potuerant diutius, susceperant: ac neque quidquam aliud eorum, quæ legibus pacis continebantur, præstabant; neque captiuos omnes reddiderant, sed paucos tantum, & illos quidem, quibus nec distrahendis, C nec ad operas aliquas vsus vllus esse poterat. Quod si vegetæ quosdam ætatis restituerent, saltem propinquos eorum domi detinebant, vt & ipsi ad eos vltro trásfugerent. Eiecto quoq; rege suo Furtio, Ariogæsum ipsi auctoritate propria regẽ sibi constituerãt: & imperator eis propterea nec hunc, quasi legitime factum, confirmare voluit; nec cum eis fœdera, licet quinquaginta captiuorum millia se reddituros pollicerentur, renouauit.

Marcomannis denique, quum per D legatos ei significassent, omnia se imperata sibi, ægre illa quidem, ac vix, sed præstitisse tamen; tum dimidiam finitimæ ipsis regionis & agri partem concessit, vti scilicet ad trigesimum & octauum vsque stadium ab Istro sedes eorum ac domicilia distarent; tum loca quædam ac dies commerciorum adsignauit, (prius enim discrimen nullum habitum fuerat) facta etiam obsides permutandi potestate.

Adflicti tamdem & Iazyges, ad in- E eundas pacis leges venerunt, quum ipse Zanticus Antoninum suppliciter rogasset. Nam antea quidem Banadaspum, alterum regem suum, in vincula coniecerant, quod de pace legatos ad ipsum misisset: tunc vero cum Zantico proceres

τῆσαι, αἵ γέ τι κακὸν τοὺς τότε πολεμοῦντάς οἱ δράσωσι. καὶ οὗτοι μὲν ἔπραξάν τι ὧν ὑπέσχοντο. Κοτινοὶ δὲ ἐπηγγείλαντο αὖθις ὅμοια, Ταρρούνιον δὲ Πατέρνιον, τὸν τὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ τὰς Λατίνας διὰ χειρὸς ἔχοντα, παραλαβόντες, ὡς καὶ ἐπὶ τοὺς Μαρκομάνους αὐτῷ συστρατεύσοντες, οὐ μόνον οὐκ ἐποίησαν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον δεινῶς ἐκάκωσαν, καὶ μετὰ ταῦτα ἀπώλοντο.

Ἐπρεσβεύσαντο δὲ καὶ οἱ Ἰάζυγες εἰρήνης δεόμενοι πρὸς Μάρκον, οὐ μέντοι καὶ ἔτυχόν τινος. ἄπιστόν τε γὰρ τὸ φῦλον ὁ Μάρκος εἰδὼς ὄν, καὶ προσέτι καὶ ὑπὸ τῶν Κουάδων ἀπατηθεὶς, ἐπεῖπαν ἐξελθεῖν ἠθέλησεν. οἱ γὰρ Κούαδοι οὐχ ὅτι ἐκείνοις τότε συνεμάχησαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς Μαρκομάνους πρότερον, ὡς ἔτι ἐπολέμουν, καταφεύγοντας εἰς τὴν σφετέραν, ὅτε ἐβιάσθησαν, ἐσεδέχοντο· καὶ οὔτ᾽ ἄλλο τι ὧν ὡμολογήκεσαν ἐποίουν, οὔτε τοὺς αἰχμαλώτους πάντας ἀπέδοσαν, ἀλλ᾽ ὀλίγους, καὶ τούτους, οἷς οὔτε ἐς πρᾶσιν, οὔτε ἐς ὑπηρεσίαν τινὰ χρήσασθαι ἐδύναντο. εἰ δέ που τινὰς καὶ τῶν ἀκμαζόντων ἀπεδίδοσαν, ἀλλὰ τούς τε συγγενεῖς αὐτῶν οἴκοι κατεῖχον, ἵνα καὶ ἐκεῖνοι πρὸς αὐτοὺς αὐτομολῶσι. καὶ τὸν βασιλέα σφῶν Φούρτιον ἐκβαλόντες, Ἀριόγαισον αὐτοὶ ἀφ᾽ ἑαυτῶν βασιλέα σφίσιν ἐστήσαντο. καὶ τούτοις διὰ ταῦτα ὁ αὐτοκράτωρ οὔτε ἐκεῖνον, ὡς καὶ νόμῳ τινὶ γεγονότα, ἐβεβαίωσεν, οὔτε τὰς σπονδὰς, καίπερ πέντε μυριάδας αἰχμαλώτων ἀποδώσειν ὑπισχνουμένοις, ἀνενεώσατο.

Τοῖς δὲ Μαρκομάνοις πρεσβεύσασιν, ὅτι πάντα τὰ προσταχθέντα σφίσι, χαλεπῶς μὲν καὶ μόλις, ἐποίησαν δ᾽ οὖν, τό, τε ἥμισυ τῆς χώρας τῆς μεθορίας ἀνῆκεν, ὥστε αὐτοὺς ὀκτώ που καὶ τριάκοντα σταδίους ἀπὸ τοῦ Ἴστρου ἀποικεῖν, καὶ τὰ χωρία τάς τε ἡμέρας τῆς ἐπιμιξίας ἀφώρισε, (πρότερον γὰρ οὐ διεκέκριντο) τούς τε ὁμήρους ἠλλάξατο.

Κακωθέντες δὲ καὶ οἱ Ἰάζυγες, ἐς ὁμολογίαν ἦλθον, αὐτοῦ Ζαντικοῦ τὸν Ἀντωνῖνον ἱκετεύσαντος. πρότερον μὲν γὰρ τὸν Βανάδασπον τὸν δεύτερον σφῶν βασιλέα ἔδησαν, ὅτι διεκηρυκεύσατο αὐτῷ. τότε δὲ πάντες οἱ πρῶτοι μετὰ τοῦ Ζαντικοῦ ἦλθον

ἦλθον, καὶ συνέθεντο τὰ αὐτὰ τοῖς Κουάδοις καὶ τοῖς Μαρκομάνοις· πλὴν καθ' ὅσον τὸ διπλάσιον αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Ἴστρου ἀποικήσειν ἤθελεν. ὁ γὰρ αὐτοκράτωρ ἤθελε μὲν καὶ αὐτοὺς παντάπασιν ἐκκόψαι. ὅτι γὰρ καὶ τότε ἔτι ἔρρωντο, καὶ ὅτι μεγάλα τοὺς Ῥωμαίους αὖ κακὰ ἔδρασαν, ἐξ ἐκείνου κατεφάνη, ὅτι τῶν αἰχμαλώτων μυριάδας δέκα ἀπέδοσαν, οὓς πολλοὺς μὲν πραθέντας, πολλοὺς δὲ πλουτήσαντας, πολλοὺς δὲ καὶ φυγόντας εἶχον· καὶ ἱππέας εὐθὺς ὀκτακισχιλίους ἐς συμμαχίαν οἱ παρέσχον, ἀφ' ὧν πεντακισχιλίοις καὶ πεντακισχιλίοις ἐς Βρετανίαν ἔπεμψεν.

Ὁ δὲ Κάσσιος καὶ ἡ Συρία νεοχμώσαντες, ἠνάγκασαν καὶ παρὰ γνώμην τὸν Μάρκον Ἀντωνῖνον τοῖς Ἰάζυξι συμβῆναι· οὕτω γὰρ πρὸς τὰ ἀγγελθέντα ἐξεπλάγη, ὥστε μηδὲ ἐπιστεῖλαι τῷ συνεδρίῳ τὰς αἱρέσεις, ἐφ' αἷς αὐτοῖς συνηλλάγη, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐποίει.

Οἱ δ' Ἰάζυγες ἐπρεσβεύσαντο, καὶ ἤτησαν τινὰ ἀφεθῆναι σφίσιν ἐκ τῶν ὡμολογημένων· καὶ συνεχωρήθησαν τινὰ αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ παντελῶς ἀλλοτριωθῶσιν. οὐ μέντοι πρότερον οὔτε οὗτοι, οὔτε οἱ Βοῦροι συμμαχῆσαι τοῖς Ῥωμαίοις ἠθέλησαν, πρὶν πίστεις παρὰ Μάρκου λαβεῖν, ἦ μὴν μέχρι παντὸς τῷ πολέμῳ χρήσασθαι. ἐφοβοῦντο γὰρ, μὴ καταλλαγεὶς αὐτὸς τοῖς Κουάδοις, ὥσπερ καὶ πρότερον, πρόσοικος σφίσι πόλεμος ὑπολείπηται.

Ὁ Μάρκος δὲ τοὺς πρεσβευομένους τῶν ἐθνῶν ἐδέχετο, οὐκ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς πάντας, ἀλλ' ὥς που ἕκαστοι αὐτῶν ἢ πολιτείαν, ἢ ἀτέλειαν, ἢ ἀΐδιον, ἢ καὶ πρὸς χρόνον τινὰ ἄφεσιν τοῦ φόρου λαβεῖν, ἢ καὶ τὴν τροφὴν ἀθάνατον ἔχειν ἄξιοι ἦσαν. καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἰάζυγες χρησιμώτατοι αὐτῷ ἐγίγνοντο, πολλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐπιτεταγμένων σφίσιν ἀφῆκε, μᾶλλον δὲ πάντα, πλὴν τῶν κατά τε τὰς συνόδους αὐτῶν, καὶ κατὰ τὰς ἐπιμιξίας συγκειμένων, τό, τε μὴ ἰδίοις πλοίοις σφᾶς χρῆσθαι, καὶ τῶν νήσων τῶν ἐν τῷ Ἴστρῳ ἀπέχεσθαι. καὶ ἐφῆκεν αὐτοῖς πρὸς τοὺς Ῥοξολάνους διὰ τῆς Δακίας ἐπιμίγνυσθαι, ὁσάκις ἂν ὁ ἄρχων αὐτῶν ἐπιτρέψῃ σφίσιν.

Οἱ δὲ Κούαδοι καὶ οἱ Μαρκομάνοι ἐπρεσ-

res omnes accesserunt, & iisdem condicionibus, quibus Quadi ac Marcomanni, pacti sunt: extra quam, quod partem eorũ duplam ab Istro remoueri velut in alias colonias volebat. Quippe mens imperatoris hæc erat, vt penitus exscinderẽtur. Nam quod tunc etiã adhuc vires haberent, quodq; magnis Romanos detrimentis adficere possent, vel ex eo paruit; quod centum millia captiuorum restituerunt, ex quibus tamen complures etiam distracti fuerant, complures mortem obierant, complures denique aufugerant. Prӕterea statim ei nomine societatis octo equitum millia concedebant, ex quibus ad quinque millia quingentos in Britanniam misit.

Quia vero Cassius & Syria nouas res tentarant, coactus fuit Marcus Antoninus, vt etiam contra sententiam animi sui pacem cum Iazygibus componeret. Nã vsque adeo perterritus fuit ad eius motus nuntium, vt ne quidem senatui condiciones perscripserit, quib. in gratiam cum eis rediisset, quemadmodum alioqui facere consueuerat.

Iazyges autem, missis iterum legatis, è pactis conuentis quædam sibi remitti postularunt; concessaque fuerunt eis nonnulla, ne protinus animis alienarentur. Neque tamen vel hi, vel Buri societatem cum Romanis prius inire voluerunt; quã Marcus eis sancte cauisset, perpetuo se bellum cum hostibus gesturum. Metuebant enim, ne Quadis Marco reconciliatis, vt prius quoque factum fuerat, finitimum ipsis bellum relinqueretur.

Ceterum Marcus populos, qui cum ipso per legatos agebant, non omnes iisdem condicionibus admittebat: sed prout quilibet eorum digni erant, vti vel ius ciuitatis Romanæ, vel immunitatem, vel perpetuam temporalemue remissionem tributi, vel annonas perennes consequerentur. Et quoniam Iazyges erant ii, quos vtilissimos sibi experiebatur; multa de illis etiam, quæ ipsis imperata fuerant, vel omnia potius, remisit: exceptis iis pactis, quæ ad conuentus eorum, & commercia spectarent; vtque nauibus propriis non vterentur, & ab insulis, quæ in Istro sunt, abstinerent. Concessit etiam ipsis, vt per Daciam commerciorum causa Roxolanos adirent, quoties id princeps horum eis permitteret.

Quadi vero & Marcomanni per lega-

tos Marco significarunt, viginti militum A millia, quę in castellis degerent, nec securè pascendi, nec agros colendi, nec alterius rei faciundæ copiam sibi facere: sed tũ transfugas suos, tum captiuos ex suis cõplures suscipere, quum interim ipsi non admodum incõmode vitã agerent, quod tum balinea, tum res necessarias omnes affatim haberent. Vnde factum esset, vt Quadi, castellorum structuras minime ferentes, ad [a] Semnones tota cũ gente sua mutatis sedibus migrare conati fuerint. Antoninus autẽ, præcognito ipsorum in- B stituto, itinera, quibus eis trãseundum erat, obstruxit; & hoc modo eos impediuit. Quippe sic nõ tam ditionem ipsorum adquirere, quã homines vlcisci velle videbatur.

a al. Nasamones.

Etiam Naristæ vexati, hominũ ad tria millia, sponte ad Romanos transierunt, & agros in ditione nostra consecuti sunt.

βεύσαντο πρὸς Μάρκον, ὅτι δύο μυριάδες στρατιωτῶν ἐν τείχεσιν ὄντες, οὔτε νέμειν, οὔτε γεωργεῖν, οὔτ' ἄλλο τι μετ' ἀδείας ποιεῖν εἴων, ἀλλὰ καὶ αὐτομόλους παρ' αὐτῶν καὶ αἰχμαλώτους τῶν σφετέρων πολλοὺς ὑπεδέχοντο, μὴ πάνυ τι αὐτοὶ ταλαιπωρούμενοι, διά τε καὶ βαλανεῖα, καὶ πάντα ἀφθόνως ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια. ὥστε καὶ τοὺς Κουάδους μὴ φέροντας τὸν ἐπιτειχισμόν, μεταναστῆναι πανδημεὶ πρὸς † Σεμνόνας ἐπιχειρῆσαι. ὁ δὲ Ἀντωνῖνος προμαθὼν τὴν διάνοιαν αὐτῶν, τὰς διόδους ἀποφράξας, ἐκώλυσεν. οὕτως οὐ τὴν χώραν αὐτῶν προσκτήσασθαι, ἀλλὰ τοὺς ἀνθρώπους τιμωρήσασθαι ἐπεθύμει.

† al. Νασαμῶνας

Καὶ οἱ Ναρισταὶ ταλαιπωρήσαντες, τρισχίλιοι ἅμα ηὐτομόλησαν, καὶ γῆν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἔλαβον.

DIONIS, E XIPHILINO. C

Pertinax autem, ob res pręclare gestas, consul est factus: cuius causa multi indignati sunt, idq; propterea, q; erat obscuro loco nat[9]; [b] canebantq; tragicum illud,

| *Talia infelix bellum efficit:*

videlicet ignorantes, eumdẽ principem Romanum esse futurum. Quum autem Cassi[9] res nouas moliretur in Syria, Marcus vehementer perterritus, Commodũ D filium, [*] (is iam ephebus erat) accersiri ex vrbe iubet. Erat Cassius natione Syrus, ex Cyro ciuitate, vir optimus, qualẽ imperatorẽ habere esset optabile; nisi quod erat filius cuiusdã Heliodori, [c] q. propter multam rhetorices artis scientiã, ad pręfecturam Ægypti peruenerat. Id vero facinus graue Cassius fecit, deceptus à Faustina; quæ quum virũ suum imbecillum esse animaduerteret, (erat autẽ Antonini Pii filia) putaretq; breui tempore moriturum; timuit, ne si principatus ad aliũ de- E ueniret, (quod Commodus adhuc adolescens erat, [d] & stolidus quodãmodo) ipsa priuatã vitam agere cogeretur. Itaq; Cassio secreto persuasit, vt se cõpararet; quo, siquid Antonino accidisset, [e] ipsum simul cũ imperio caperet. Hæc dum secũ Cassius reputat, nuntius de interitu Marci perfertur, vt solẽt ista semp in deteriorẽ partẽ diuulgari. Quamobrẽ statim affectauit imperiũ, nulla adhibita maiore diligẽtia in veri indagatione: quasi qui etiã fuisset ante ab exercitu, qui tũ erat in Pannonia, imperator designatus. Et quanquam non

b subiiciebantq;
† Eiusmodi infelicem belli effecta sũt.
** Veluti qui iã posset inter puberes haberi.*
c cui res ex Syro cesserat, quod ob rhetorica peritiam ad Ægypti præfecturã peruenerat.
d & indole simplicior)
e & ipsa pariter, & imperio potiretur.

ΔΙΩΝΟΣ, ΕΚ ΤΩΝ ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

Τοῦ δὲ Περτίνακος ἐπὶ ταῖς ἀνδραγαθίαις ὑπατείαν λαβόντος, ὅμως ἦσαν, οἳ νεμεσῶντες ἐπὶ τῷ εἶναι αὐτὸν τὸ γένος ἐξ ἀφανῶν, τὸ τῆς τραγῳδίας ἐπέλεγον,

Τοιαῦθ' ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται,

οὐκ εἰδότες ὅτι καὶ μοναρχήσει. τοῦ δὲ Κασσίου κατὰ τὴν Συρίαν νεωτερίσαντος, σφόδρα ἐκπλαγεὶς ὁ Μάρκος, τὸν Κόμμοδον τὸν υἱὸν ἐκ τῆς Ῥώμης, ὡς καὶ ἐς ἐφήβους ἤδη τελεῖν δυνάμενον, μετεπέμψατο. ὁ δὲ δὴ Κάσσιος, Σύρος μὲν ἐκ τῆς Κύρου ἦν, ἀνὴρ δὲ ἄριστος ἐγένετο καὶ ὁποῖον ἄν τις αὐτοκράτορα ἔχειν εὔξαιτο· πλὴν καθ' ὅσον Ἡλιοδώρου τινός, ἀγαπητῶς εἰς τὴν τῆς Αἰγύπτου ἡγεμονίαν ἐξ ἐμπειρίας ῥητορικῆς προχωρήσαντος, υἱὸς ἦν. τοῦτο δὲ δὴ δεινῶς ἥμαρτεν, ὑπὸ Φαυστίνης ἀπατηθείς· αὕτη γὰρ τὸν ἄνδρα ἀρρωστήσαντα (ἦν δὲ τοῦ Εὐσεβοῦς Ἀντωνίνου θυγάτηρ) προσδοκήσασα ὅσον οὐκ ἤδη τελευτήσειν, ἐφοβήθη μὴ τῆς ἀρχῆς ἐς ἄλλον τινὰ (ἅτε τοῦ Κομμόδου καὶ νέου καὶ ἁπλοϊκωτέρου τοὺς τρόπους ὄντος) περιελθούσης, ἰδιωτεύσῃ· καὶ ἔπεισε τὸν Κάσσιον δι' ἀπορρήτων παρασκευάσασθαι, ἵν', ἄν τι ὁ Ἀντωνῖνος πάθοι, καὶ † αὐτὸν, καὶ τὴν αὐταρχίαν λάβῃ. ταῦτ' οὖν αὐτῷ διανοουμένῳ ἀγγελία ἦλθε, τὸν Μάρκον τεθνηκέναι, (οἷά που φιλεῖ τὰ τοιαῦτα ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀεὶ θρυλεῖσθαι) καὶ εὐθύς, οὐκ ἀναμείνας αὐτὴν ἀκριβῶσαι, ἔφεσιν τῆς ἀρχῆς ἐποιήσατο, ὡς καὶ πρὸς τῶν στρατιωτῶν τῶν ἐν τῇ Παννονίᾳ τότε ὄντων προκεχειρισμένος. καὶ ὁ μέν, εἰ καί τι μά-

† αὐτὴν

τὰ μάλιστα μὴ ἐς μακρὸν τἀληθὲς ἔμαθεν, ὅμως ἐπειδήπερ ἅπαξ ἐκεκινήκει, οὐ μετεβάλετο, ἀλλὰ τὰ ἐντὸς τοῦ Ταύρου πάντα διὰ βραχέος προσεποιήσατο, καὶ παρεσκευάζετο ὡς καὶ πολέμῳ τὸ κράτος ἕξων. ὁ δὲ δὴ Μάρκος παρὰ τοῦ Οὐήρου, τοῦ τῆς Καππαδοκίας ἄρχοντος, τὴν ἐπανάστασιν αὐτοῦ μαθὼν, τέως μὲν συνέκρυπτεν αὐτά· ἐπεὶ δὲ οἱ στρατιῶται τῇ τε φήμῃ ἰσχυρῶς ἐταράττοντο, καὶ ἐλογοποίουν πολλὰ, συνεκάλεσεν αὐτοὺς, καὶ ἀνέγνω τοιάδε·

† ὀδυρόμενος

ΟΥ'κ ἀγανακτήσων, ὦ συστρατιῶται, ἢ † ὀδυρόμενος παρελήλυθα. χαλεπαίνειν μὲν γὰρ τί δεῖ πρὸς τὸ δαιμόνιον, ᾧ πάντα ἔξεστιν; ὀλοφύρεσθαι δὲ ἴσως ἀνάγκη τοὺς ἀδίκως δυστυχοῦντας· ὃ καὶ ἐμοὶ νῦν συμβέβηκε. πῶς γὰρ οὐ δεινὸν, πολέμοις ἡμᾶς ἐκ πολέμων συμφέρεσθαι; πῶς δ' οὐκ ἄτοπον καὶ ἐμφυλίῳ συμπλακῆναι; πῶς δ' οὐκ ἀμφότερα καὶ δεινότητι καὶ ἀτοπίᾳ νικᾷ, τὸ μηδὲν πιστὸν ἐν ἀνθρώποις εἶναι, ἀλλ' ἐπιβεβουλεῦσθαί τε μὲ ὑπὸ τοῦ φιλτάτου, καὶ εἰς ἀγῶνα ἀκούσιον καθίστασθαι, μήτε τι ἠδικηκότα, μήτε τι πεπλημμεληκότα; τίς μὲν γὰρ ἀρετὴ ἀσφαλὴς, τίς δὲ φιλία ἔτι νομισθήσεται, ἐμοῦ ταῦτα πεπονθότος; πῶς δ' οὐκ ἀπόλωλε μὲν πίστις, ἀπόλωλε δὲ ἐλπὶς ἀγαθή; ἀλλ' εἰ μὲν μόνος ἐγὼ ἐκινδύνευον, παρ' οὐδὲν ἂν τὸ πρᾶγμα ἐποιησάμην· (οὐ γάρ που καὶ ἀθάνατος ἐγεννήθην) ἐπεὶ δὲ δημοσία τε ἀπόστασις, μᾶλλον δὲ ἐπανάστασις γέγονε, καὶ ὁ πόλεμος πάντων ὁμοίως ἡμῶν ἅπτεται· ἐβουλόμην, εἰ οἷόν τε ἦν, προσκαλέσασθαι τὸν Κάσσιον, καὶ δικαιολογήσασθαι πρὸς αὐτὸν παρ' ὑμῖν ἢ παρὰ τῇ γερουσίᾳ· καὶ ἡδέως ἂν ἀμαχεὶ παρεχώρησα αὐτῷ τῆς ἡγεμονίας, εἰ τοῦτο τῷ κοινῷ συμφέρειν ἐδόκει. ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ γὰρ καὶ πονῶν καὶ κινδυνεύων διατελῶ· τοσοῦτόν τε ἐνταυθοῖ χρόνον ἔξω τῆς Ἰταλίας πεποίηκα ἄνθρωπος καὶ γέρων ἤδη καὶ ἀσθενὴς, καὶ οὔτε τροφὴν ἄλυπον, οὔθ' ὕπνον ἀφρόντιστον λαβεῖν δυνάμενος. ἐπεὶ δ' οὐκ ἄν ποτε συγκαθῆναι εἰς τοῦτο ὁ Κάσσιος ἐθελήσειε, (πῶς γὰρ ἂν πιστεύσειέ μοι, ἄπιστος οὕτω περὶ ἐμὲ γεγενημένος;) ὑμᾶς γε ὦ συστρατιῶται χρὴ θαρρεῖν. οὐ γάρ που κρείττους Κίλικες, καὶ Σύροι, καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ Αἰγύπτιοι ὑμῶν οὔτε ἐγένοντο ποτὲ, οὔτ' ἔσονται, οὐδ' ἂν μυριάκις πλείους ὑμῶν, ὅσῳ νῦν ἐλάττους εἰσὶν, ἀθροισθῶσιν. οὐ μὴν οὐδ' αὐτὸς ὁ Κάσσιος, εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ στρατηγικὸς εἶναι καὶ πολλὰ κατωρθωκέναι δοκεῖ, λόγου τινὸς ἄξιος νῦν ἂν φανείη. οὔτε γὰρ ἀ-

A ita multo post verum resciuit, tamẽ quod semel motum fecerat, de sententia decedendum sibi esse non putauit; sed omnia, quæ intra Taurum erãt, cepit breui temporis spatio, & sibi imperiũ armis comparare statuit. Marcus cognita Cassii rebellione per Verum, qui Cappadociam obtinebat, primo rẽ dissimulat celatq;: post, vbi milites perlato rumore commoueri vehementer cœperũt, ac multa colloqui, [a] eos conuocari iubet, atque apud ipsos

B pauca in hanc sententiam exponit. ETSI non huc veni, commilitones, succensendi aut lamentandi causa; (cur enim Deo succẽsere oportet, in cuius potestate sunt omnia?) tamen eos, qui * merito infelices sunt, aduersam fortunam lamentari necesse est, quod mihi euenit hoc tempore. Quam enim graue est, & molestum, bella nobis ex bellis existere? quã porro [b] calamitosum, ciuili bello nos implicari? quã vero vtroque grauius est, atque [c] calamitosius, fidem in hominib. nullam esse, fie-

C riq; mihi insidias ab homine amicissimo, meque inuitum, nulla facta iniuria, nulloque commisso delicto, in certamen venire? Quæ virtus vnquam tuta, aut quæ amicitia firma existimabitur, si mihi hæc facta est iniuria? nonne fides, nonne bona spes omnis amissa est? Quod si meum tãtum esset periculum, nihili certe facerẽ: (nec enim natus sum immortalis:) nunc autem, quũ publica facta sit defectio, vel rebellio potius, bellumque ad nos omnes pariter pertineat: vellẽ, si fieri vllo modo

D posset, euocare Cassium, cum eoq; apud vos, aut apud senatum iure contendere. tum. n. ego nullo prælio facto imperiũ ei libenter cederem, si ita publicæ vtilitati conducere videretur. Etenim pro repub. perpetuos [d] labores sustineo, qui tam diu hic longe ab Italia cõmoratus sum, homo iam senex & imbecillis, vt neque [e] cibum suauem, neque somnum vacuum curis possim capere. Sed quoniam Cassius mecum nollet in hac causa conuenire, (quo pacto enim mihi credat is, qui mihi tam

E infidus fuerit?) vos oportet, commilitones, forti animo esse. nec enim Cilices, Syri, Iudæi, Ægyptii, vobis fuerunt vnquam, aut erunt potiores: non si millies, quanto nunc pauciores sunt, quam vos, tanto plures congregentur. Sed neque Cassii ipsius quanquam videtur esse bonus imperator, multaque prospere gessisse, ratio vlla haberi debet. Non enim a-

[a] conuocari eos, ac talia [de scripto] recitauit.

* præter meritum

[b] alienum a nobis,

[c] infelicius,

[d] labores & pericula sustineo,

[e] cibũ expertẽ dolorum ac molestia,

quila gracculorum dux, aut leo hinnulorum, aptus esse ab bellum gerendum potest. Iā vero illud Parthicum & Arabicū bellum non Cassius, sed vos confecistis. Quod si ille, præsertim ex rebus contra Parthos gestis, habet gloriam; vos quoq; Verū habetis, nō modo nō inferiorē illo, sed multo etiam potiorē, à quo longe plura bello victa & parta sunt. Quinetiam illum iā pœnitere fortasse cœpit, quod me viuere intelligit. [a] nunquā n. id, nisi mortuo me, fecisset. Quod si manet adhuc in proposito susceptoq; consilio, tamen quū profectionem nostram intellexerit, [b] omnino resipiscet. vos enim metuet, me reuerebitur. Itaq; tantum illud vereor, cōmilitones, (licet n. apud vos verū dicere) ne aut ipse manus sibi afferat, q; pudore scilicet adductus non audebit in conspectum nostrū venire; aut alius, cognito aduentu meo, quod contra illū proficiscar, id faciat. Mihi enim permagnum præmium belli atq; victoriæ, quantū vnquā accepit nemo, auferet. Quod vero præmimium, dicet aliquis? homini, qui iniuriā fecerit, ignoscere: eique, qui amicitiam fidemq; violauerit, amicum & fidelem permanere. Quæ etsi vobis fortasse videntur esse incredibilia, [c] tamē ea vobis oportet persuaderi. non. n. prorsus omnia bona ex hominibus exterminata sunt, sed sunt adhuc apud nos antiquæ virtutis reliquiæ. Quod si quis mihi fidē non habeat, tanto cupio vehementius ea quæ videntur fieri non posse, facta ante oculos omnium ponere. Hæc enim sola mihi ex malis præsentibus foret vtilitas, si possem [d] re optime confecta ostendere cunctis hominibus, [e] nos quoque bellis ciuilibus bene vti posse. Hæc Marcus & apud milites cōcionatus est, & ad senatum scripsit, nihil Cassium criminatus, nisi quod illum crebro ingratum vocabat. Cassius quoq; de Marco nihil vnquam dixit contumeliose, aut scripsit. Dum Marcus se ad bellum ciuile cōparat, multæ ei victoriæ ex diuersis barbaris nationibus, ac mors ipsius Cassii nuntiatur. [f] Nam Cassio iter facienti Antonius centurio occurrit, eumq; de improuiso secundum ceruicem vulnerauit: quanquam id vulnus non fuit mortiferum propterea, quod Antonius impetu equi [g] concitatus, facinus imperfectum reliquit; ita vt ille fere euasisset, nisi eum decurio interim confecisset. Hi abscisso eius capite, ad imperatorem proficiscuntur. Ita Cassius, qui hoc

a Non enim aliter, ac si ego mortuum essē, id fecit.
b omnino ambiguus erit animi.
c tamen vos eis fidē derogare non oportet.
d rebene cōposita
e licere cuilib. etiā bellis recte vti.
f Antonius enim centurio in Cassium pedib. iter facientem irruit,
g anellus.

Αετὸς κολοιῶν, ἢ καὶ λέων νεβρῶν ἡγησάμενος, ἀξιόμαχος γένηται· καὶ τὸν Ἀραβικὸν τόν τε Παρθικὸν ἐκεῖνον πόλεμον οὐ Κάσσιος, ἀλλ' ὑμεῖς κατειργάσασθε. ἄλλως τε εἰ καὶ ἐκεῖνος ἐκ τῶν πρὸς Πάρθους πραχθέντων εὐδόκιμός ἐστιν, ἔχετε καὶ ὑμεῖς Βῆρον, ὃς οὐδὲν ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον αὐτοῦ καὶ ἐνίκησε πλείω καὶ κατεκτήσατο. ἀλλὰ τάχα μὲν καὶ ἤδη μετανενόηκε ζῶντά με μεμαθηκώς. οὐ γάρ που καὶ ἄλλως ἢ ὡς τετελευτηκότος μου, τοῦτ' ἐποίησεν. ἂν δὲ καὶ ἐπὶ πλεῖον ἀντίσχῃ, ἀλλ' ὅταν γε καὶ προσιόντας ἡμᾶς πύθηται, πάντως γνωσιμαχήσει, καὶ ὑμᾶς φοβηθεὶς, καὶ ἐμὲ αἰδεσθείς. ἐγὼ γοῦν ἓν μόνον ὦ συστρατιῶται δέδοικα, (εἰρήσεται γὰρ πᾶσα πρὸς ὑμᾶς ἡ ἀλήθεια) μή ἤτοι αὐτὸς ἑαυτὸν ἀποκτείνῃ, αἰσχυνθεὶς ἐς τὴν ἡμετέραν ὄψιν ἐλθεῖν, ἢ ἕτερός τις μαθὼν ὅτι τε ἥξω καὶ ὅτι ἐπ' αὐτὸν ὁρμῶμαι, τοῦτο ποιήσῃ. μέγα γάρ μου ἆθλον καὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς νίκης, καὶ ἡλίκον οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἔλαβεν, ἀφαιρήσεται. τί δὲ τοῦτό ἐστιν; ἀδικήσαντά τε ἄνθρωπον ἀφεῖναι, πρὸς φιλίαν †παραβάντα φίλον μεῖναι, πίστιν καταλύσαντα πιστὸν διαμείνασθαι. παράδοξα μὲν ἴσως ταῦθ' ὑμῖν φαίνεται, ἀλλ' οὐκ ἀπιστεῖν ὑμᾶς αὐτοῖς δεῖ. οὐ γάρ που καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἀπόλωλεν, ἀλλ' ἔστι καὶ παρ' ἡμῖν ἔτι τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς λείψανον. ἂν δέ τις ἀπιστῇ, καὶ διὰ τοῦτο μεῖζόν ἐστί μοι τὸ ἐπιθύμημα, ἵνα ὃ μηδεὶς ἂν πιστεύσειε γενέσθαι δύνασθαι, τοῦτο ἴδῃ γιγνόμενον. ὡς ἔγωγε τοῦτ' ἂν μόνον ἐκ τῶν παρόντων κακῶν κερδάναιμι, εἰ δυνηθείην καλῶς θέσθαι τὸ πρᾶγμα, καὶ δεῖξαι πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅτι καὶ ἐμφυλίοις πολέμοις ἔστιν ὀρθῶς χρήσασθαι. ταῦτα μὲν ὁ Μάρκος καὶ πρὸς τοὺς στρατιώτας εἶπε, καὶ πρὸς τὴν γερουσίαν ἔγραψεν, οὐδὲν οὐδαμοῦ τὸν Κάσσιον κατηγορήσας, πλὴν ὅτι ἀχάριστον αὐτὸν συνεχῶς ἀνεκάλει. οὐ μὴν οὐδ' ἐκεῖνος ὑβριστικόν τι οὔτε εἶπέ ποτε ἐς τὸν Μάρκον, οὔτ' ἔγραψε. παρασκευαζομένῳ δὲ Μάρκῳ πρὸς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, ἅμα τε πολλαὶ νῖκαι κατὰ διαφόρων βαρβάρων ἐν ταὐτῷ, καὶ ὁ Κασσίου θάνατος ἀπηγγέλθη. προσπεσὼν γὰρ βαδίζοντι τῷ Κασσίῳ Ἀντώνιος ἑκατόνταρχος, ἐξαίφνης ἔτρωσε κατὰ τοῦ αὐχένος οὐ πάνυ πληγῇ καιρίᾳ. καὶ ὁ μὲν τῇ ῥύμῃ τοῦ ἵππου ἐξαχθεὶς, ἀτελὲς τὸ τόλμημα κατέλιπεν, ὥστ' ὀλίγου διαφυγεῖν αὐτόν· ὁ δὲ δέκαρχος ἐν τούτῳ τὸ λοιπὸν προσκατειργάσατο. καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀποτεμόντες, πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ὥρμησαν. καὶ ὁ μὲν οὕτω μη-

† παραβάντα

του μῆνάς τε τρεῖς καὶ ἡμέρας ἓξ ὀνειρώξας, ἐσφάγη, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἑτέρωθί που ἐφονεύθη. καὶ ὁ Μάρκος ἐπιὼν τὰ ἔθνη τὰ τῷ Κασσίῳ συνεξαναστάντα, πάνυ φιλανθρώπως πᾶσιν ἐχρήσατο, καὶ οὐδένα οὔτε τῶν ἐλαττόνων οὔτε τῶν ἐπιφανεστέρων διεχρήσατο. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον μετήλλαξε καὶ ἡ Φαυστῖνα, εἴτε ὑπὸ τῆς ποδάγρας ἣν εἶχεν, εἴτε ἄλλως, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ ἐφ' οἷς περὶ τὸν Κάσσιον συνετίθετο. καίτοι ὁ Μάρκος τὰ γράμματα διέφθειρε μηδὲ ἀναγνούς, ἵνα μὴ καὶ ἄκων ἀναγκασθῇ μισῆσαί τινα. λέγεται δὲ ὅτι καὶ Βῆρος εἰς τὴν Συρίαν, ἧς καὶ τὴν ἀρχὴν ἔλαβε, προπεμφθεὶς, καὶ εὑρὼν αὐτὰ ἐν τοῖς σκεύεσι τοῦ Κασσίου, ἠφάνισεν, εἰπὼν, ὅτι μάλιστα μὲν ἐκείνῳ τοῦτ' ἔσται κεχαρισμένον· ἂν δὲ καὶ χαλεπήνῃ τι, ἄμεινόν γε ἔσται ἕνα ἑαυτὸν ἀντὶ πολλῶν ἀπολέσθαι. Μάρκος γε μὴν οὕτω τι φόνοις οὐκ ἔχαιρεν, ὥστε καὶ τοὺς μονομάχους ἐν τῇ Ῥώμῃ ὥσπερ ἀθλητὰς ἀκινδύνως ἑώρα μαχομένους. σιδήρειον γὰρ οὐδέποτε οὐδενὶ αὐτῶν ὀξὺ ἔδωκεν, ἀλλὰ καὶ ἀμβλέσιν ὥσπερ ἐσφαιρωμένοις πάντες ἐμάχοντο. τὴν δὲ Φαυστῖναν ἀποθανοῦσαν ἰσχυρῶς πενθήσας, ἔγραψε τῇ βουλῇ μηδένα τῶν Κασσίῳ συναραμένων τεθνάναι, ὡς καὶ ἐκ μόνου τούτου, παραμυθίου τινὸς ἐπὶ τῇ Φαυστίνῃ τυχεῖν δυνησόμενος. Μὴ γὰρ γένοιτο, ἔφη, ἐπ' ἐμοῦ μηδένα ὑμῶν ǂ ὑπ' ἐμοί, μήτε τῇ ἐμῇ μήτε τῇ ὑμετέρᾳ ψήφῳ σφαγῆναι. καὶ τέλος ἔφη, ὅτι ἂν μὴ τούτου τύχω, σπεύσω πρὸς τὸν θάνατον. οὕτω τι καθαρὸς διὰ πάντων καὶ χρηστὸς καὶ εὐσεβὴς ἐγένετο. καὶ γὰρ πολλοὺς καὶ εὐηργέτησε τῶν σφαγέων, ὅσοι τὸ ἐπ' αὐτοῖς, αὐτοῦ τε καὶ τοῦ υἱέος αὐτοῦ. ἐνομοθετήθη δὲ τότε, μηδένα ἐν τῷ ἔθνει ὅθεν τὸ ἀρχαῖον ἐστὶν ἄρχειν, ὅτι ὁ Κάσσιος ἐν τῇ Συρίᾳ τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐχούσῃ ἡγεμονεύων ἐνεόχμωσε. τῷ δὲ Μάρκῳ καὶ τῇ Φαυστίνῃ ἐψηφίσατο ἡ βουλὴ ἔν τε τῷ Ἀφροδισίῳ τῷ Ῥωμαίῳ εἰκόνας ἀργυρᾶς ἀνατεθῆναι, καὶ βωμὸν ἱδρυθῆναι, καὶ ἐπ' αὐτοῦ πάσας τὰς κόρας τὰς ἐν τῷ ἄστει γαμουμένας μετὰ τῶν νυμφίων θύειν, καὶ ἐς τὸ θέατρον χρυσῆν εἰκόνα τῆς Φαυστίνης ἐπὶ δίφρου ἀεὶ, ὁσάκις γ' ἂν ἐκεῖνος θεωρῇ, ἐσφέρεσθαί τε, καὶ ἐν τῇ προεδρίᾳ ἐξ ἧς ζῶσα ἐθεᾶτο, τίθεσθαι, καὶ περὶ αὐτὴν τὰς γυναῖκας τὰς δυνάμει προεχούσας συγκαθίζεσθαι. ὁ δὲ Μάρκος, ἐλθὼν ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ μυηθεὶς,

pacto tres menses & dies sex [imperium] somniauerat, iugulatur; filiusq; item eius, qui tum erat absens, interfectus est. Marcus autem quum eo venisset, nationes omnes, quæ rebellionem fecerant, tractauit perhumaniter; neque quenquam ex obscuris hominibus, aut ex illustribus interfecit. Sub id tempus Faustina moritur, siue dolorib. podagræ, quibus laborabat, siue alia ex causa; ne ob ea, de quibus cũ Cassio conuenerat, argueretur: quanquã Marcus literas, antequam eas legeret, cõsciderat; ne cogeretur quenquam inuitus odisse. Ferunt nonnulli Verũ antea præmissum in Syriam, quam obtinuerat, literas in supellectili Cassii inuentas aboleuisse; * quod eas nihil ad Marcum pertinere diceret: quod si forte ob eam causam Marcus succenseret, longe fore melius, se vnum pro multis interire. Sed Marcus nõ delectabatur cædibus. idque ex eo licet animaduertere, quod Romæ spectabat gladiatores, tanquam athletas certantes sine periculo. Nec enim gladiatoribus concessit acuto ferro dimicare, sed obtusis gladiis & teretibus omnes dimicabant. Mortem Faustinæ vehementer luxit, scripsitque ad senatum, ne quis eorum, qui opem Cassio tulissent, morte afficeretur: tanquam in eo dolore, quem ceperat ex interitu Faustinæ, hoc vno solatio vti posset. Absit enim, inquit, vt me tenente principatum, vestrûm quisquã meo vestrove decreto capite damnetur. Ad extremum addidit; Quod si id à vobis non impetrabo, ad mortem ibo celeriter. vsqueadeo [a] à cædibus alienus, mitis, & bonus, & pius erat. Quinetiam in plerosque eorum beneficia contulit, [b] qui ipsi filioque necem machinati essent. Constituit autem, vt nemo cum imperio esset * apud eam gentem, ex qua ortus esset, propterea quod Cassius, quum in Syria patria sua imperium haberet, res nouas molitus fuerat. Senatus Marco & Faustinæ decreuit statuas argenteas Romæ in templo Veneris collocari, aramque [c] exstrui, in qua virgines omnes, quæ nuberent in vrbe, vna cum sponsis sacrificarent: præterea; vt [d] in theatro statua Faustinæ aurea in sella esset semper; quæ, quoties Marcus spectaret, * in principali loco, vnde ipsa spectare consueuerat viuens, poneretur; eique omnes præstantissimæ fœminæ assiderent. Marcus postquam Athenas venit, initiatusque fuit,

Marginal notes:

ǂ ὑπ' ἐμοῦ

* quũ diceret, id Marco gratũ impr. mum fore. siue ille rẽ moleste ferret, longe

[a] per omnia purus.

[b] qui (quantum in eis erat) ipsi

* in ea prouincia, vnde antiquitùs esset, idq;

[c] dedicari;

[d] in theatrũ aurea imago Faustinæ semper inferretur in sella iqua,

* in prima sede, vnde superstes ipsa spectare cõsueuerat, poneretur;

magnos honores tribuit Atheniensibus, A quorũ in vrbe ᵃ doctores omnis doctrinæ annua mercede conductos constituit ad omnium gentium vtilitatem. Quum autẽ Romam venisset, concionareturq; apud populum, ac subinde diceret inter cætera, se multos annos peregrinatum abfuisse, conclamaretque multitudo, Octo: idque significaret porrectis manibus, vt totidem aureos in cœnam acciperet, subrisit: tum ipse etiam Octo inquit, ac postea †octo aureos viritim dedit, quãtam summam nunquam ceperant antea. Quibus B peractis, remisit omnibus etiam id, quod fisco ærariove publico debebant ab annis sex & quadraginta, absq; sexdecim annis Hadriani, iussitq; syngraphas omnes scriptas de iis reb. in foro comburi. Pecuniam multis ciuitatibus largitus est, in quarum numero fuit Smyrna, quæ ingenti terræmotu conquassata fuer[a]t; eãque * senatori & prætorio viro, vt reficeret, mandauit. Ex quo fit, vt mirer eos, qui Marcum reprehendunt, negantque ᵇ magno animo fuisse. is enim etsi reuera fru- C galissimus erat, tamen nulla in re deerat sumptibus necessariis, licet in exigenda pecunia, vt supra dixi, nemini molestus esset; ᶜ atq; in rebus necessariis, præterquã in re familiari, maximos sumptus sustinebat. Postquam res Scythicæ præsentiam eius iterum postulare visæ sunt, Crispinã celerius, quam vellet, ob hanc causam filio in matrimonium collocauit. Nam Quintilii, etsi vterq; eorum valebat prudentia, & fortitudine, ac vsu maximarum rerum, tamen id bellũ conficere non po- D tuerunt. Quamobrem ipsi imperatores necessario profecti sunt. Tum Marcus pecuniam ex ærario petiuit a senatu, non q ea non esset in principis potestate; sed q diceret eam, cæteraque omnia, esse senatus populique Romani. Nos enim, inquit, *(id dicebat in senatu) vsq; adeo nihil habemus propriũ, vt etiã vestras ædes habitem*. Quũq; hæc dixisset, ᵈ hastã sanguinolẽtã, q in tẽplo Martis reposita erat, versus agrũ hostiũ (vt accepi ex iis, q aderãt p̃- E sentes) cõtorsit, deinde cõtra hostes p̃fecit. Paterno magnas copias dat, eũq; ad p̃liũ cõmittendũ mittit. Restitêre barbari totã diem: tandẽ vero oẽs à Romanis cæsi sunt. Marcus decimũ imperator appellatus est. qui si vixisset diutius, ea q in Scythia erãt, omnia in suam potestatem redegisset. sed decessit e vita * XVII Kal. April. nõ morbo, quo laborabat, sed (vt ego certo accepi) peremptus à medicis, q Com-

a magistros

† cc. drachmas.

* senatori praetura functo instaurandã mandauit.

b liberalem fuisse.

c ac praeter expẽsas vulgares, necessario sumtus longe maximos faceret.

* senatum alloquens.

d hastã cruentã iuxta Bellonæ tẽplum hosticũ, vt è fama accepi, contorsit;

* XVII Martii die,

ἔδωκε μὲν τοῖς Ἀθηναίοις τιμάς, ἔδωκε δὲ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις διδασκάλους ἐν ταῖς Ἀθήναις †ἐπὶ πάσης λόγων παιδείας μισθὸν ἐτήσιον φέροντας. ἐλθὼν δὲ ἐς τὴν Ῥώμην, καὶ πρὸς τὸν δῆμον διαλεγόμενος, ἐπεὶ μεταξὺ λέγοντος αὐτοῦ τά τε ἄλλα, καὶ ὅτι πολλοῖς ἔτεσιν ἀποδεδημηκὼς εἴη, ἀνεβόησαν, Ὀκτώ· καὶ τοῦτο καὶ ταῖς χερσὶν, ἵνα δὴ καὶ χρυσοῦς τοσούτους ἐς τὸ δεῖπνον λάβωσι, προσενεδείξαντο· διεμειδίασε, καὶ ἔφη καὶ αὐτὸς, Ὀκτώ. καὶ μετὰ ταῦτα ἀνὰ διακοσίας δραχμὰς αὐτοῖς κατένειμεν, ὅσον οὔπω πρότερον εἰλήφεσαν. ταῦτά τε ἔπραξε, καὶ τοῖς ὀφείλουσί τι τῷ βασιλικῷ καὶ τῷ δημοσίῳ, πᾶσι πάντα τὰ ὀφειλόμενα ἀφῆκεν, ἀπὸ ἐτῶν ἓξ καὶ τεσσαράκοντα, χωρὶς τῶν ἑκκαίδεκα τοῦ Ἀδριανοῦ· καὶ πάντα τὰ περὶ αὐτῶν γράμματα ἐν τῇ ἀγορᾷ καυθῆναι ἐκέλευσε. χρήματά τε πολλαῖς πόλεσιν ἔδωκεν, ἐν αἷς καὶ Σμύρνῃ δεινῶς ὑπὸ σεισμοῦ φθαρείσῃ· καὶ αὐτὴν καὶ βουλευτῇ ἐστρατηγηκότι ἀνοικοδομῆσαι προσέταξεν. ἀφ᾽ οὗπερ καὶ νῦν θαυμάζω τῶν αἰτιωμένων αὐτὸν ὡς οὐ μεγαλόφρονα γενόμενον. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα οἰκονομικώτατος ὡς ἀληθῶς ἦν, τῶν δὲ ἀναγκαίων ἀναλωμάτων οὐδὲν ἐξίστατο, καίπερ μήτε τινὰ εἰσπράξας χρημάτων, ὥσπερ εἶπον, λυπῶν, καὶ πλεῖστα ὅσα ἐξ ἀνάγκης ἔξω τῶν ἐγκυκλίων δαπανῶν. ἐπεὶ δὲ τὰ Σκυθικὰ αὖθις αὐτοῦ ἐδεήθη, γυναῖκα τῷ υἱεῖ θᾶττον δι᾽ αὐτὰ ἢ ἐβούλετο Κρισπῖναν συνῴκισεν. οἱ γὰρ Κυϊντίλιοι οὐκ ἠδυνήθησαν, καίπερ δύο τε ὄντες καὶ φρόνημα καὶ ἀνδρείαν ἐμπειρίαν τε πολλὴν ἔχοντες, τὸν πόλεμον παῦσαι· καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἀναγκαίως αὐτοὶ οἱ αὐτοκράτορες ἐξεστράτευσαν. ὁ δὲ Μάρκος καὶ χρήματα ἐκ τοῦ δημοσίου ᾔτησε τὴν βουλὴν, οὐχ ὅτι μὴ ἔκειντο ἐπὶ τῇ τοῦ κρατοῦντος ἐξουσίᾳ, ἀλλ᾽ ὅτι ὁ Μάρκος πάντα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου καὶ αὐτὰ καὶ τἄλλα ἔλεγεν εἶναι. Ἡμεῖς γὰρ, ἔφη, (πρὸς τὴν βουλὴν λέγων) οὕτως οὐδὲν ἴδιον ἔχομεν, ὥστε καὶ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ οἰκίᾳ οἰκοῦμεν. ταῦτά τε εἰπὼν, καὶ τὸ δόρυ τὸ αἱματῶδες τὸ παρὰ τῷ Ἐνυείῳ ἐς τὸ πολέμιον δὴ χωρίον (ὥς γε καὶ τῶν συγγενομένων αὐτῷ ἤκουσα) ἀκοντίσας, ἐξωρμήθη· καὶ τῷ Πατέρνῳ δοὺς χεῖρα μεγάλην, ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τὸν τῆς μάχης ἀγῶνα. καὶ οἱ βάρβαροι ἀντέτειναν μὲν διὰ τῆς ἡμέρας ἁπάσης, κατεκόπησαν δὲ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων πάντες. καὶ ὁ Μάρκος τὸ δέκατον αὐτοκράτωρ προσηγορεύθη. καὶ εἴγε πλέον ἐβεβιώκει, πάντα τὰ ἐκεῖ ἂν ἐκεχείρωτο· νῦν δὲ τῇ ἑπτακαιδεκάτῃ τοῦ Μαρτίου μετήλλαξεν, οὐχ ὑπὸ τῆς νόσου ἣν καὶ τότε ἐνόσησεν, ἀλλ᾽ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, ὡς ἐγὼ σαφῶς ἤκουσα, τῷ Κομμόδῳ

† ἐπὶ πάσης λόγων παιδείας

μόνῳ χαριζόμενοι. μέλλων δὲ ἀποθνήσκειν, τοῖς τε στρατιώταις τὸν Κόμμοδον παρακατέθετο, (οὐ γὰρ ἤθελε δοκεῖν ὑπ' αὐτοῦ θνήσκειν) καὶ τῷ χιλιάρχῳ τὸ σύνθημα αἰτοῦντι ἔφη, Ἄπελθε πρὸς τὸν ἀνατέλλοντα· ἐγὼ γὰρ ἤδη δύομαι. τελευτήσας δὲ, ἄλλα τε πολλὰ εἰς τιμὴν ἔλαβε, καὶ χρυσοῦς ἐς αὐτὸ τὸ συνέδριον ἐστάθη. ὁ μὲν οὖν Μάρκος † ἄριστα δὴ πάντων τῶν ἐν κράτει τινὶ γενομένων ἄρξας, οὕτω μετήλλαξεν. εἶχε μὲν γὰρ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς, πλεῖστον δ' ἐν εὐεργεσίᾳ διῆγε. ὅθεν που καὶ ναὸν αὐτῆς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ ἱδρύσατο, ὀνόματί τινι ἰδιωτάτῳ καὶ μήπω ἀκουσθέντι προσκαλέσας † αὐτήν. αὐτὸς μὲν γὰρ ἁπάντων τῶν ἁμαρτημάτων ἀπείχετο, [καὶ οὔτε ἑκὼν οὔτε ἄκων ἐπλημμέλει·] τὰ δὲ δὴ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα, καὶ μάλιστα τὰ τῆς γυναικὸς ἔφερε, καὶ οὔτε ἐπολυπραγμόνει, οὔτε ἐκόλαζε. εἰ μέν τις χρηστόν τι ἔπραττεν, ἐπῄνει, καὶ ἐχρῆτο εἰς ἐκεῖνο αὐτῷ, τῶν δὲ ἑτέρων οὐ προσεποιεῖτο· [λέγων, ὅτι ποιῆσαι μέν τινι ἀνθρώπους, ὁποίους βούλεται ἔχειν, ἀδύνατόν ἐστι· τοῖς δὲ δὴ οὖσι προσήκει, ἐς ὅ,τι ἄν τις αὐτῶν τῷ κοινῷ χρήσιμος ᾖ, χρῆσθαι·] καὶ ὅτι οὐ προσποιητῶς, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς πάντα ἔπραττε, πρόδηλον. ἔτη γὰρ ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα, καὶ μῆνας δέκα, ἡμέρας τε εἴκοσι καὶ δύο ζήσας, κἀν τούτοις † τῷ τε πρὶν Ἀντωνίνῳ συχνὸν χρόνον ὑπάρξας, καὶ αὐτὸς ἐννέα καὶ δέκα ἔτη, καὶ ἕνδεκα ἡμέρας αὐταρχήσας, ὅμοιος διὰ πάντων ἐγένετο, καὶ ἐν οὐδενὶ ἠλλοιώθη. οὕτως ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν, καὶ οὐδὲν προσποιητὸν εἶχε. πάμπολλα μὲν γὰρ καὶ ὑπὸ παιδείας ὠφελήθη, ἔν τε τοῖς ῥητορικοῖς, * ἔν τε τοῖς [ἐκ] φιλοσοφίας λόγοις ἀσκηθείς. τῶν μὲν γὰρ, τόν τε Φρόντωνα τὸν Κορνήλιον καὶ τὸν Ἡρώδην τὸν Κλαύδιον διδασκάλους εἶχε· τῶν δὲ, τόν τε Ῥούστικον τὸν Ἰούνιον, καὶ Ἀπολλώνιον τὸν Νικομηδέα, τοὺς Ζηνωνείους λόγους μελετῶντας. ἀφ' οὗ δὴ παμπληθεῖς φιλοσοφεῖν ἐπλάττοντο, ἵν' ὑπ' αὐτοῦ πλουτίζωνται. πλεῖστον δ' ὅμως ὑπὸ τῆς φύσεως ἐξήρθη. καὶ γὰρ πρὶν ἐκείνοις ὁμιλῆσαι, ἰσχυρῶς πρὸς ἀρετὴν ὥρμητο. τοῖς τε γὰρ συγγενέσι πᾶσι, πολλοῖς καὶ δυνατοῖς πλουσίοις τε οὖσιν, οὕτω τι ἔτι παῖς ὢν ἤρεσεν, ὥσθ' ὑπὸ πάντων αὐτὸν ἀγαπηθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ ὅτι μάλιστα εἰς τὸ γένος ποιηθεὶς, οὐχ ὑπερεφρόνησεν. Ἑλληνικῶν τε καὶ Λατίνων, ῥητορικῶν τε καὶ φιλοσόφων λόγων ἀεὶ διεπίμπλατο. καὶ πρὶν τὸν Καίσαρα ἀποδειχθῆναι, ὄναρ ἔδοξεν ὤμους τε καὶ χεῖρας ἐλεφαντίνους ἔχειν, καὶ αὐταῖς † πάντα ὅσα τοῖς ἀνθρώποις

† ἄριστα δὴ πάντων.
† αὐτήν.
† Leuncl. τῷ τε πατρί.
* Suid. ἐν τοῖς φιλοσοφίας
† Sylb. ἐν ταῖς αὐταῖς

modo gratificabantur. Quumque esset morti proximus, Commodum militibus commendauit, (nolebat enim videri, vt mors sibi ab illo afferretur:) tribunoque militum [a] signum postulanti respondit; Abi ad orientem. ego enim iam ad occasum commeo. Mortuus, cum aliis magnis honoribus afficitur, tum vero statuitur aureus in curia. Itaque Marcus [b] omniũ hominũ qui vnquam principatũ tenuerunt, optimus, mortuus est. multis enim & aliis virtutibus præditus fuit, sed præsertim beneficentia; cui etiam templum ædificauit in Capitolio, [c] eamque proprio atque inaudito antea nomine nuncupauit. Neq; vero se solum ab omnibus vitiis abstinuit, [quum nec spõte, nec imprudẽs delinqueret,] sed etiam aliorũ vitia, & maxime vxoris, tulit; dum ea nec inuestigaret curiosius, nec puniret. Siquis autẽ [d] rẽ vtilẽ faceret, eum collaudabat; eoq; homine ad eã rẽ vtebatur, [e] quũ interim aliena facta nunquam sibi vendicaret. [Dicebat enim, fieri non posse, vt homines aliquis tales efficiat, quales habere velit: iis vero, qui sint, prout aliquis eorũ prodesse reipublicæ possit, vtendum esse.] Ac Marcũ quidem nihil simulate, sed omnia [f] cum virtute egisse, perspicuum esse potest ex eo, quod quũ octo & quinquaginta annos, mensesq; decẽ, ac dies viginti & duos vixerit, in iisq; [g] cũ Antonino patre diu fuerit cũ imperio, ipseque decem ac nouẽ annos, & dies vndecim regnauerit; tamẽ [h] æquabilis in omni vita, nec vlla vnquã in re mutatus fuit. Itaque vere fuit vir bonus, [i] quũ in eo nihil fictũ, nihil simulatum esset. Magnũ ei adiumẽtum [k] attulerũt bonæ artes. nã rhetoricis & philosophiæ præceptis exercitatus fuit, habuitq; illorũ Cornelium Frontonẽ, & Claudiũ Herodem, † præceptores: horũ autẽ, Iunium Rusticũ, & Apollonium † Nicomediensem, homines in pręceptis Zenonis exercitatos. Ex quo factum est, vt magna hominũ multitudo se philosophari simulauerit, vt ab eo locupletarẽtur. * Multũ vero ei contulit natura. antequã.n. cum iis versaretur, magnopere cõtendebat ad studiũ virtutis: qua in re propinquis suis, qui multi erant, & potẽtes, & locupletes, ita satisfaciebat puer, vt omnib. maxime carus esset: atq; ob eã causam præsertim ab Hadriano adoptatus in familiam, nihilo magis insolens fuit. [l] Græco autem & Latino sermone, tum rhetoricis ac philosophiæ præceptis semper imbuebatur. Antequã Cæsar designaretur, humeros eburneos manusq; habere in somnis visus est, iisque [m] ad oẽs humanos

[a] tesseram.
[b] inter om. quicunque aliqua potentia fuerunt, optimo administrato imperio, sic decessit.
[c] quod maxime proprio
[d] boni quid faceret.
[e] ceterorum non curabat.
[g] sub Antonino patre diu socius imperii fuerit.
[h] sui similis in omnibus.
[i] nec quidquam simulatum habuit.
[k] adtulit eruditio.
† magistros
† aliis Chalcedonium.
* Plurimũ tamen ab ipsa natura excellens fuit.
[l] Tam Græcis, quam Latinis tam eloquentiæ, quam philosophiæ præceptis
[m] ad omnia, non secus atque ceteri homines, vti.

vsus vti. Sed ex illo vehementi studio atque exercitatione factum est, vt esset valde infirmo, & imbecilli corpore: etsi principio fuerat bona valetudine, ita vt armis certaret, aprosque ex equo in venatione conficeret. [a] sed ea, vt meritum erat ipsi [a], non successit. Nam homo æger toto fere tempore principatus, in plurimos morbos incidit. Quas ob res eũ magis equidẽ admirari soleo, & † quod superfuit alienissimis grauissimisque negotiis, & quod imperium conseruauit. [b] Id vnum fortunæ eius defuit atque felicitati, quod spe filii, quem optime, quoad eius fieri potuit, educari atque institui curauerat, frustratus est: † de quo deinceps dicendum est. Historia autem ex aureo regno in ferreum, (nam ea tum accidit rerum Romanorum mutatio) delabitur.

a Nec vsus est ea felicitate, qua dignus erat. Non enim recte valebat, & in mala plurima toto propemodum imperii tempore incidit.
† quod ipse durare potuit insolitis: portentosis grauissimisque
b Vnum quidem hoc quoque relatũ ad ipsius infelicitatem fuit,
† de quo iã dicendum, ab aureo ad ferreum, rubiginosumque regnum, vt rebus tunc populo Romano, ita nunc delapsa nobis historia.

χρῆσθαι. ἐκ δ' οὖν τῆς πολλῆς ἀσχολίας τε καὶ ἀσκήσεως ἀσθενέστατον τὸ σῶμα ἔσχε· καίτοι τοσαύτῃ δεξιᾳ ἀπ' ἀρχῆς χρησάμενος, ὥστε καὶ ὁπλομαχεῖν, καὶ σῦς ἀγρίους ἐν θήρᾳ καταβαλεῖν ἀπὸ ἵππου. οὐ μέντοι καὶ ἐπαξίως ἑαυτοῦ εὐδαιμόνησεν. οὔτε γὰρ ἔρρωτο, καὶ κακοῖς πλείστοις παρὰ πᾶσαν (ὡς εἰπεῖν) τὴν ἡγεμονίαν περιέπεσεν. ἀλλ' ἔγωγε δι' αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν τεθαύμακα, ὅτι ἔν τε ἀλλοκότοις καὶ ἐν ἐξαισίοις πράγμασιν αὐτός τε διεγένετο, καὶ τὴν ἀρχὴν διεσώσατο. ἓν δ' οὖν τοῦτο ἐς τὴν οὐκ εὐδαιμονίαν αὐτοῦ συνηνέχθη, ὅτι τὸν υἱὸν καὶ θρέψας καὶ παιδεύσας ὡς οἷόν τε ἦν ἄριστα, πλεῖστον αὐτοῦ ὅσον διήμαρτε· περὶ οὗ ἤδη ῥητέον, ἀπὸ χρυσῆς [τε] βασιλείας ἐς σιδηρᾶν † καὶ κατιωμένην τῶν [τε] πραγμάτων τοῖς τότε Ῥωμαίοις, καὶ ἡμῖν νῦν καταπεσούσης τῆς ἱστορίας.

† Sylb. κατιωμένων τῶν πραγμάτων

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXXII EXCERPTA PER IO. XIPHILINVM, & Theodosium.

HÆC INSVNT LIBRO LXXII Dionis.

TEMPORIS SPATIVM, ANNI XII, & aliquot menses, quibus hi consules recensentur,

Anno V.C		
934	Commodus Aug. III,	& Antistius Burrus.
935	Petronius Mamertinus,	& Trebellius Rufus.
936	Commodus Aug. IIII,	& Aufidius Victorinus.
937	Eggius Marullus,	& Papirius Ælianus.
938	Triarius Maternus,	& Metilius Bradua.
939	Commodus Aug. V,	& Acilius Glabrio.
940	Tullius Crispinus,	& Papirius Ælianus.
941	C. Allius Fuscianus,	& Dullius Silanus.
942	Iunius Silanus,	& Seruilius Silanus.
943	Commodus Aug. VI,	& Petronius Septimianus.
944	Cassius Apronianus,	& Metilius Bradua II.
945	Commodus Aug. VII,	& P. Heluius Pertinax.

COMMO-

Οὗτος πανοῦργος μὲν οὐκ ἔφυ, † ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἄλλος ἀνθρώπων, ἄκακος. ὑπὸ δὲ δὴ τῆς πολλῆς ἁπλότητος καὶ δειλίας ἐδούλευσε τοῖς συνοῦσι, καὶ ὑπ' αὐτῶν ἀγνοίᾳ τὸ πρῶτον τοῦ κρείττονος ἁμαρτὼν, ἐς ἔθος, καὶ ἐκ τούτου ἐς φύσιν ἀσελγῆ καὶ μιαιφόνον προήχθη. ἦν δ' ἐννεακαιδεκέτης, ὅτε μετήλλαξεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, πολλοὺς αὐτῷ καὶ τοὺς κρατίστους τῆς βουλῆς ἐπιτρόπους καταλιπών. ὧν ὁ Κόμμοδος ταῖς ὑποθήκαις καὶ συμβουλίαις χαίρειν εἰπὼν, καὶ τοῖς βαρβάροις σπεισάμενος, εἰς τὴν Ῥώμην ἠπείχθη μισόπονός τε ὢν καὶ τῆς ἀστικῆς ῥᾳστώνης ἐπιθυμῶν.

† l. eunct. ὡσεὶ εἴ τις ἀνθρώπων,

A

Commodvs [a] nec vafer, nec malitiosus erat, sed præter omnes homines aptus & simplex. Cuius rei causa, tum etiam quod timidus erat, seruiebat iis, cum quibus versabatur: [a] à quibus inductus ignorantia meliorũ, primo in malam cõsuetudinem, [b] post in immanem naturam & mores nefarios desciuit. Erat natus nouem & decem annos, quum pater eius mortuus est, multis ei senatoribus optimis viris curatoribus relictis, quorum consiliis & admonitionibus valere iussis, factaq; pace cum barbaris, Romam contendit, homo otii & vrbanæ tranquillitatis cupidissimus.

B

a minimè Vafer a natura, sed ipsum erat; sed simul admodum simplex. Ob nimiam vero simplicitatem hanc, & timiditatem, primò et re deduct' in errorē ex ignorantia breui ad flagitium & cruentā indolē prouectus fuit.

ΔΙΩΝΟΣ, ΕΚ ΤΩΝ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ

Οἱ Μαρκομάνοι οὔτε τροφὴν, οὔτ' ἄνδρας συχνοὺς, ὑπό τε τοῦ πλήθους τῶν ἀπολλυμένων, καὶ ὑπὸ τοῦ ἀεὶ τὴν χώραν κακοῦσθαι ἔτι εἶχον. δύο γοῦν μόνους τῶν πρώτων, καὶ δύο ἄλλους τῶν καταδεεστέρων, πρέσβεις πρὸς τὸν Κόμμοδον ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ἔπεμψαν. καὶ οὗτος ἐξεργάσασθαι αὐτοὺς δυνάμενος ῥᾳδίως, μισόπονος δὲ δὴ ὢν, καὶ πρὸς τὰς ἀστικὰς ῥᾳστώνας ἐπειγόμενος, ἐσπείσατο αὐτοῖς ἐπί τε τοῖς ἄλλοις, ἐφ' οἷς ὁ πατὴρ αὐτοῦ συνετέθειτο, καὶ ἵνα τούς τε αὐτομόλους καὶ τοὺς αἰχμαλώτους, οὓς μετὰ ταῦτα ἔλαβον, ἀποδῶσιν αὐτῷ, καὶ σῖτόν τινα κατ' ἔτος τακτὸν τελῶσιν, ὃν ὕστερον αὐτοῖς ἀφῆκεν. ὅπλα τέ τινα παρ' αὐτῶν ἔλαβε, καὶ στρατιώτας παρὰ μὲν τῶν Κουάδων μυρίους καὶ τρισχιλίους, παρὰ δὲ τῶν Μαρκομάνων ἐλάττους. ἀνθ' ὧν ἀνῆκεν αὐτοῖς τὸ κατ' ἔτος διδόναι τινάς. προσεπέταξε μέντοι σφίσιν, ἵνα μήτε πολλάκις, μήτε πολλαχοῦ τῆς χώρας ἀθροίζωνται, ἀλλ' ἅπαξ ἐν ἑκάστῳ μηνὶ, καὶ ἐς τόπον ἕνα, ἑκατοντάρχου τινὸς Ῥωμαίου παρόντος. πρὸς δὲ καὶ, ἵνα μήτε τοῖς Ἰάζυξι, μήτε τοῖς Βούροις, μήτε τοῖς Βανδήλοις πολεμῶσιν. ἐπὶ μὲν τούτοις συνηλλάγη, καὶ τὰ φρούρια πάντα τὰ ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ὑπὲρ τὴν μεθορίαν τὴν ἀποτετμημένην ὄντα, ἐξέλιπεν.

Καὶ τοῖς Βούροις δὲ ὁ Κόμμοδος εἰρήνην ἔδωκε πρεσβευσαμένοις. πρότερον μὲν γὰρ, καίτοι πολλάκις αὐτὴν αἰτηθεὶς, οὐκ ἐποιήσατο, ὅτι τε ἐρ-

DIONIS, E THEODOSIO.

C

Iam Marcomanni nec alimenta, nec virorum amplius copiam, ob multitudinem illorum, qui peribant, & ob agrorum vastationem perpetuam, habebant. Quamobrem duos dumtaxat e primoribus, & duos ordinis inferioris, legatos ad Commodum pro pace miserunt. Is vero, cum eos ad internicionem delere nullo negotio posset, homo fugiens laboris, & vrbanas ad tranquillitates properãs, quũ aliis condicionibus, quibus & pater eius pactus fuerat, tum his præterea pacem fecit: Vt transfugas & captiuos, quos ab illo tempore accepissent, Commodo restituerent; & frumentum quoddam certum quotannis penderent, quod eis postea remisit. Etiam ab ipsis arma quædam exegit, & XIII CIↃ militum à Quadis, pauciores a Marcomannis: pro quibus tamen permisit, vt singulis annis aliquos darent. Hoc etiã eis dedit in mandatis, vt neq; sæpius, neque pluribus in locis regionis suæ congregarentur: sed semel dũtaxat mense quolibet, ac vnum in locum, centurione quodã Romano præsente. Præter hæc, ne vel Iazygas, vel Buros, vel Vandilos bello peterent. His ergo legibus eis pacẽ dedit, & omnia castella, quæ erant in redione, vltra limites eis ademta, deseruit.

D

E

Buris quoque Commodus, quum legatos misissent, pacem concessit. Nam antea, sæpius licet rogatus, vt eam daret, id facere noluerat; tum quod vi-

res eis adhuc essent, tum quod non pacē, sed laxamentum ad faciundos adparatus, consequi volebant. Tunc autē, quod bello confecti & exhausti essent, reconciliationem admisit, acceptis obsidibus; & multos quidem captiuos à Buris, a ceteris vero XVCIↃ cōsecutus: coactis etiam aliis, vt sacramento promitterent, numquam se nec sedes, nec pascua quæsituros in regione sua, Daciæ vicina limitibus, ad [a] quintum milliarium. Sabinianus autem Dacorum finitimorum ad XIICIↃ, qui suo expulsi erant agro, & aliis opem laturi, suā in potestatem redegit; aliquam eis terræ partē in Dacia se concessurum pollicitus.

a ad XL stadia. Græc.

ρωντο, καὶ ὅτι οὐκ εἰρήνην, ἀλλὰ ἀνοχὴν ἐς τὸ παρασκευάσασθαι λαβεῖν ἤθελον. τότε δὲ, ἐπεὶ ἐξετρυχώθησαν, συνηλλάγη σφίσιν, ὁμήρους λαβὼν, καὶ αἰχμαλώτους παρά τε τῶν Βούρων πολλοὺς, καὶ παρὰ τῶν ἄλλων μυρίους καὶ πεντακισχιλίους κομισάμενος, καὶ ἀναγκάσας τοὺς ἄλλους ὀμόσαι, ὥστε μὴ ἐνοικήσειν ποτὲ, μήτε ἐννέμειν τετταράκοντα στάδια τῆς χώρας σφῶν, τῆς πρὸς τῇ Δακίᾳ οὔσης. ὁ δὲ Σαβινιανὸς καὶ Δακοὺς τῶν προσόρων μυρίους καὶ διχιλίους ἐκ τῆς οἰκείας ἐκπεσόντας, καὶ μέλλοντας τοῖς ἄλλοις βοηθήσειν, ὑπηγάγετο, γῆν τινὰ αὐτοῖς ἐν τῇ Δακίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ δοθήσεσθαι ὑποσχόμενος.

DIONIS, E XIPHILINO.

ΔΙΩΝΟΣ, ΕΚ ΤΩΝ ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

PAratæ sunt Commodo sæpius insidiæ à multis: ipse magnum numerū virorum & mulierum partim palam interfecit, partim clam veneno sustulit, & maxime eos omnes fere, qui & patris temporibus & suis florentes erant, præter Pompeianum, & Pertinacem, & Victorinū. Hos enim nescio quibus de causis non interfecit. Hæc autem ego, cæteraque omnia, quæ sequuntur, non ab aliis tradita, sed à me obseruata, notaui. Postquam Romam venit, orationem habuit in senatu, in eaq; meras nugas dixit. etenim præter cætera posuit in suis laudibus, [b] quod quū equitaret aliquando patrem, ex multo cœno, in quod ceciderat, liberauit. scilicet huius generis erat gloriosa ipsius oratio. Ingredienti in theatrum Claudius Pompeianus insidias parauit, atq; in angusto quodam introitu porrecto ei gladio; Ecce, inquit, hunc tibi mittit senatus. Hic quum vxorem duxisset filiam Lucillæ, & cum vtraque simul rem haberet, Commodo ita familiaris erat; vt vna epularentur, & [c] iuuentutem vna transigerent. Lucilla vero fœmina nihilo [d] melior aut continentior, quam Commodus frater, Pompeiano viro suo infensa suasit, vt Commodo [e] insidias faceret, eumque ita perdidit: mox tamen & ipsa patefacto scelere, interfecta est. Crispinam quoque Commodus iratus adulterii causa, occidit. [f] Harum vtraque ante Capreas relegata fuerat. Occisa fuit etiam Martia Quadrati, vnius ex iis qui tum inter-

b quod patrē in lutū profundū aliquādo prolapsum ipse adequitans liberasset.
c Vna cœnarentur.
d aequior
e insidias modo indicato faceret,
f Ambæ prius, quā necarētur, in insulā Capreas deportatæ fuerūt. Marcia vero quadā, Quadrati tūc interfectorū vnius cōcubina, & Electus eiusdē cubicularius, hic Cōmodi quoque cubicularius, illa concubina facta est, Electiq; postea fuit coniux, Cōmodo violēta morte sublato. Hāc studiose multa pro Christianis egisse, & quod

ΚΑὶ ἐπεβουλεύθη μὲν ὁ Κόμμοδος πολλάκις ὑπό τινων, πλείστους δ' ἐφόνευσε καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας, τοὺς μὲν φανερῶς, τοὺς δὲ λάθρα φαρμάκοις· καὶ, ὡς εἰπεῖν, πάντας τοὺς ἐπί τε τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐκείνου ἀνθήσαντας, πλὴν τοῦ τε Πομπηϊανοῦ καὶ τοῦ Περτίνακος καὶ τοῦ Βικτωρίνου. τούτους γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως οὐκ ἀπέκτεινε. λέγω δὲ ταῦτά τε καὶ τὰ λοιπὰ οὐκ ἐξ ἀλλοτρίας ἔτι παραδόσεως, ἀλλ' ἐξ οἰκείας ἤδη τηρήσεως. ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ πρὸς τὴν γερουσίαν διαλεχθεὶς, ἄλλα τέ τινα ἀπελήρησε, καί τι καὶ τοιοῦτον ἐν τοῖς αὐτοῦ ἐπαίνοις εἶπεν, ὅτι τὸν πατέρα ποτὲ ἐς πηλὸν βαθὺν ἐμπεσόντα ἱππεύων ἐρρύσατο. τοιαῦτα μὲν τὰ σεμνολογήματα αὐτοῦ ἦν. ἐσιόντι δ' αὐτῷ ἐς τὸ θέατρον τὸ κυνηγετικὸν Κλαύδιος Πομπηϊανὸς ἐπεβούλευσε. ξίφος γάρ τι ἐν αὐτῇ τῇ τῆς εἰσόδου στενοχωρίᾳ ἀνατείνας, Ἰδοὺ, ἔφη, τοῦτό σοι ἡ βουλὴ [οὐ] πέπομφεν. οὗτος ἐνεγγύητο μὲν τὴν θυγατέρα Λουκίλλης, ἐχρῆτο δὲ καὶ αὐτῇ ταύτῃ, καὶ τῇ τῆς κόρης μητρί· καὶ διὰ ταῦτα τῷ Κομμόδῳ ᾠκείωτο, ὡς καὶ συνεστιᾶσθαι καὶ συννεανιεύεσθαι αὐτῷ. ἡ γὰρ Λουκίλλα οὐδὲν ἐπιεικεστέρα οὐδὲ σωφρονεστέρα τοῦ ἀδελφοῦ Κομμόδου ὑπάρχουσα, ἤχθετο μὲν τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς τῷ Πομπηϊανῷ· ὅθεν καὶ ἀνέπεισε † τὸν εἰρημένον ἐπιθέσθαι τῷ Κομμόδῳ, καὶ αὐτόν τε ἀπώλεσε, καὶ αὐτὴ φωραθεῖσα ἐτιμωρήθη. ἀπέκτεινε δὲ καὶ τὴν Κρισπῖναν ὁ Κόμμοδος, ἐπὶ μοιχείᾳ δή τινι ὀργισθεὶς αὐτῇ. πρὸ δὲ τοῦ ἀναιρεθῆναι, καὶ ἀμφότεραι ἐς τὴν νῆσον τὴν Καπρίας ὑπερωρίσθησαν. Μαρκία δέ τις Κουαδράτου τῶν τότε φονευθέντων

† Leuncl. τὸν εἰρημένον φρίμ

C D E

θείτων ἑνὸς παλλακή, καὶ Ἔκλεκτος πρόκοιτος, ὃ μὲν καὶ τοῦ Κομμόδου προέκοιτος, ἡ δὲ, παλλακὴ ἐγένετο, καὶ τοῦ Ἐκλέκτου* μετὰ ταῦτα γυνή· καὶ ἔπειτα δὲ καὶ ἐκείνους βιαίως ἀποθνήσκοντας. ἱστορεῖται δ᾽ αὕτη πολλά τε ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν σπουδάσαι, καὶ πολλὰ αὐτοὺς εὐηργετηκέναι, ἅτε καὶ παρὰ τῷ Κομμόδῳ πολὺ δυναμένη. ἀπέκτεινε δ᾽ ὁ Κόμμοδος καὶ Ἰουλιανὸν τὸν Σερούϊον, καὶ τὸν Πάτερνον, καίτοι δυνηθέντας ἄν, εἴπερ ἠθέλησαν, ῥᾳδίως αὐτὸν καταλῦσαι. ὁ μὲν γὰρ, ἐλλογιμώτατος ἦν, καὶ στρατιᾶς μεγάλης ἐπιτέτραπτο, Πάτερνος δὲ τῶν δορυφόρων ἦρχεν. ἐφόνευσε δ᾽ καὶ τοὺς Κυϊντιλίους τόν τε Κονδιανὸν καὶ τὸν Μάξιμον. μεγάλην γὰρ εἶχον δόξαν ἐπί παιδείᾳ καὶ ἐπὶ στρατηγίᾳ καὶ ὁμοφροσύνῃ καὶ πλούτῳ. ἐκ γὰρ δὴ τῶν παρόντων σφίσιν ὑπωπτεύοντο καλῶν, εἰ καὶ μηδὲν νεώτερον ἐνενόουν, ἄχθεσθαι τοῖς παροῦσι. καὶ οὕτως αὐτοὶ, ὥσπερ ἔζησαν ἅμα, οὕτω καὶ ἀπέθανον μεθ᾽ ἑνὸς τέκνου· διαπρεπέστατα γὰρ τῶν πώποτε ἐφίλησαν ἀλλήλους, καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε οὐδὲ ἐν ταῖς ἀρχαῖς διεχωρίσθησαν. ἐγένοντο δὲ καὶ πολυκτήμονες καὶ παμπλούσιοι, καὶ ἦρχον ὁμοῦ καὶ παρήδρευον ἀλλήλοις. Κονδιανὸς δὲ Σέξτος ὁ τοῦ Μαξίμου υἱὸς, φύσει τε καὶ παιδείᾳ τῶν ἄλλων διαφέρων, ἐπειδὴ ᾔσθετο καὶ τῆς ἐς αὐτὸν φερούσης θανατηφόρου ψήφου, (διέτριβε δὲ ἐν Συρίᾳ) αἷμα λαγὼ ἔπιε, καὶ μετὰ τοῦτ᾽ ἐπί τε ἵππον ἀνέβη, καὶ κατέπεσεν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐπίτηδες· τό, τε αἷμα ἤμεσεν ὡς ἴδιον, καὶ ἀρθεὶς ὡς καὶ παραχρῆμα τελευτήσων ἐς οἴκημα ἐκομίσθη· καὶ αὐτὸς μὲν ἀφανὴς ἐγένετο, κριοῦ δὲ σῶμα ἐς λάρνακα ἀντ᾽ αὐτοῦ ἐμβληθὲν, ἐκαύθη. καὶ ἐκ τούτου ὁ μὲν ἀμείβων ἀεὶ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἐσθῆτα, ἄλλοτε ἄλλῃ ἐπλανᾶτο. διαδοθέντος δ᾽ τοῦ λόγου τούτου, (οὐ γὰρ οἷόν τε ἐστὶ τὰ τηλικαῦτα ἐπὶ πολὺν χρόνον λανθάνειν) ζήτησις αὐτοῦ μεγάλη πανταχοῦ ὁμοίως ἐγένετο, καὶ πολλοὶ μὲν ἀντ᾽ αὐτοῦ διὰ ὁμοιότητα, πολλοὶ δὲ καὶ ὡς συνεγνωκότες τι αὐτῷ, ἢ καὶ ὑποδεδεγμένοι πη αὐτὸν, ἐκολάσθησαν· ἔτι δ᾽ πλείους οὐδὲ ἑωρακότες ποτὲ ἴσως αὐτὸν, τῶν οὐσιῶν ἐστερήθησαν. καὶ ὁ μὲν εἴτε ὄντως ἐσφάγη, (πλεῖσται γὰρ κεφαλαὶ, ὡς ἐκείνου οὖσαι, ἐς τὴν Ῥώμην ἐκομίσθησαν) εἴτε καὶ ἀπέφυγεν, οὐδεὶς οἶδεν. ἕτερος δέ τις ἐτόλμησε μετὰ τὸν τοῦ Κομμόδου θάνατον Σέξτος τε εἶναι φῆσαι, καὶ πρὸς ἀνάληψιν τοῦ τε πλούτου καὶ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ ὁρμῆσαι· καὶ πολλά γε ὑπὸ πολλῶν ἀνακριθεὶς,

* Leuncl. μετὰ ταῦτα γυνὴ, ἐκείνου βιαίως ἀποθνήσκοντος.

A fecti sunt, pellex, & Electus, cubicularius Commodi: (quo officio Quadratus quoque fungebatur) cuius Commodi hæc pellex primo, post Electi vxor fuit. quorũ vtrunque postea morte acerba affecit. Hanc Christianorum studiosam fuisse, & quod esset apud Commodum magnæ autoritatis, multa in eos beneficia contulisse, memoriæ proditum est. Occidit præterea Commodus Seruium Iulianũ, & Paternum, à quibus (si quidem voluissent ipsi) facile poterat occidi; quod ille, B quum esset vir clarissimus, præerat magno exercitui: hic prætorio præfectus erat. Insuper occidi iussit Cardianum, & Maximum, Quintilios: qui & doctrina, & scientia rei militaris, concordiaque & opibus perecelebres erant. Hi enim, etsi nihil moliebantur noui, tamen existimabantur [a] propter multitudinem honorũ, quæ habebant, st:tum rerum, qui tunc erat, dolere: vtque vna vixerant semper, ita simul cum vno filio mortui sunt. [b] Fuere C enim maximo amore coniuncti inter se, neque dissensere vnquã in gerendis magistratibus, copiosi plane & locupletes. quumque simul magistratus gererent, sibi vicissim assidebant. Sextus vero Condianus, Maximi filius, qui & ingenio & eruditione præstabat cæteris, vt intellexit se quoque condemnatum iri; (erat autem in Syria) poto leporis sanguine, equum conscendit, ex eoque paulo post cecidit consulto, & sanguinem, quem biberat, euomere pro suo cœpit: [c] mox erectus à suis, quasi esset statim moriturus, D domum allatus delituit: tum aries pro eius corpore in arcam coniectus combustusque est. Ipse ex eo tempore vario semper habitu, mutataque veste, huc & illuc vagari cœpit. Hac de re quum essent rumores sparsi, (nec enim ea, quæ sunt huius generis, diu latere possunt) vbique gentium diligenter perquiritur, multique pro eo, partim propter similitudinem, partim quod conscii esse, eumque recepisse putabantur, supplicio affecti sunt: multo vero plures, qui fortassis eum ne viderant quidem vnquam, priuati sunt facultatibus. ipse quidem an E vere occisus fuerit, (multa enim capita pro eius capite Romam allata sunt) an effugerit, constat nemini. [d] Fuit, qui post mortem Commodi Sextum se esse diceret, ac proinde recuperare facultates eius & dignitatẽ niteretur. Qui, quanquam sæpe, quũ examinaretur à multis,

[a] propter ea, quæ ipsis aderant bona, statũ rerum

[b] Inter oẽs enim, qui vnquã extitere, mutuus amor horũ illustris fuit, neq; secuncti fuerunt vnquã in gerendis etiã magistratib. Erãt quoq; locupletes & prædiuites, ac præerãt simul prouinciis, & alter apud alterum adsessoris munere fungebatur.

[c] sublatusq; cum cõfestim moriturus, in cellulam deportatus est: ac ipse quidem non amplius cõspectus fuit, arietis vero corpus in loculum pro eo cõiectum, & igni traditum.

[d] Fuit tã audax quidã, vt post mortem

scite respondebat; tamen postquam eum Pertinax Graece, cuius linguæ ille peritus fuerat, interrogauit; [a] errauit maxime, dũ non posset intelligere id, quod à Pertinace quæreretur. idque ego præsens audiui. Est autem Malli, quod est oppidum Ciliciæ, oraculum Apollinis, & somniorum interpretatio, vbi Apollo Sexto responsum dedit, & pictura quid futurum esset significauit. Pictus erat in tabella puer, a quo duo serpentes suffocabantur, itemque leo hinnulum persequens. Quam rem ego, quum essem in Cilicia cum patre, qui ei prouinciæ præerat, non ante potui coniicere, quam fratres a Commodo, qui Herculem postea imitatus est, quodammodo suffocatos esse intelligerem, vt Herculem infantem adhuc memoriæ proditum est, serpentes a Iunone immissos suffocasse, (Quintilii enim strangulati sunt:) iamque Sextum fugere, [b] eumque potentiorem Commodum persequi cœpisse. Equidem confunderem & perturbarem historiam, si scriberem accurate de singulis, quos ille adductus non solum falsa calumnia, & suspicione non vera, verum etiam propter opes maximas, nobilitatemque generis, & excellentem præstantiam doctrinæ, atque ob alias virtutes, interfecit. Fuere Commodo etiam bella quædam cum barbaris, qui vltra Daciam incolunt; ex quibus Albinus & Niger, qui postea bellum gesserunt cum Seuero imperatore, magnam gloriam consequuti sunt. Sed bellum Britannicum, omnium longe maximum fuit. Quippe [c] quum Britanni essent eum murum transgressi, qui inter ipsos & Romanorum castra intercedebat, vastassentque multa, Romano duce, & militibus, quos secum habebat, cæsis; Commodus timore perterritus, contra eos Vlpium Marcellum misit. is erat homo modestus & frugi. nam quod ad cibum cæteraque pertinet, viuebat more cæterorum militum, [d] eratque fortis ac magnanimus, quoties bella gereret: pecunia quidem certe non corrumpebatur: minime tamen lenis aut humanus erat. * Dux fuit omniũ vigilantissimus. quũq; vellet cæteros, qui cũ ipso erant, vigilantes esse, duodecim tabellas, quales ex tilia fieri solent, fere quotidie pscribebat vesperi, mandabatq; vni ex suis vt alia aliis atq; aliis horis perferret ad diuersos milites, quo impatorẽ suũ vigilare semp rati, minus ipsi quoq; dormirẽt. Et quãq; sõno alioq; resisteret a natura, tamẽ quo

[a] plurimum impegit, quũ ne quidem intelligere posset quid diceretur. Id ipse præsens audiui. & aliud tale vidi. Est Malli, quod oppidum est Ciliciæ, Amphilochi oraculum, quod per somnia consulentib. respõdet. Id Sexto quoq; responsum dedit, quod ille pictura huiusmodi expressit.

[b] quẽ viribus potior Commodus persequeretur.

[c] quũ eius insulæ natio nes eũ transgressæ murum essent, qui inter

[d] eratq; sublimis & elati animi,

* Dux fuit, somni parcissimus.

A ἐκομψεύσατο· ὡς μή τι καὶ Ἑλληνικῶς τι αὐτῷ ὁ Περτίναξ, οὗ ἐκεῖνος διεπεφύκει, ἀνήρετο, πλεῖστον ἐσφάλη, μηδὲ συνεῖναι τὸ λεγόμενον δυνηθείς. τοῦτό τε οὕτως αὐτὸς ἤκουσα παρών, καὶ ἕτερον τοιόνδε εἶδον. ἔστιν ἐν † Μαλλῷ πόλει τῆς Κιλικίας Ἀμφιλόχου χρηστήριον, καὶ χρᾷ δι' ὀνειράτων. ἔχρησεν οὖν καὶ τῷ Σέξτῳ, ὃ διὰ γραφῆς ἐκεῖνος ἐδήλωσε. παιδίον γὰρ τῷ πίνακι ἐνεγέγραπτο δύο δράκοντας ἀποπνῖγον, καὶ λέων νεβρὸν διώκων. B οὐδὲ ἐγὼ † αὐτὰς συμβαλεῖν, τῷ πατρὶ συνὼν † ἄρχοντι τῆς Κιλικίας, πρὶν πυθέσθαι τούς τε ἀδελφοὺς ὑπὸ τοῦ Κομμόδου, ὃς μετὰ ταῦτα τὸν Ἡρακλέα ἐζήλωσε, τρόπον τινὰ πνιγέντας, ὥσπερ καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἔτι νήπιος ὢν ἱστόρηται τοὺς ὑπὸ τῆς Ἥρας ἐπιπεμφθέντας αὐτῷ δράκοντας ἀποπνῖξαι, (καὶ γὰρ οἱ Κυιντίλιοι ἀπηγχονίσθησαν) καὶ τὸν Σέξτον φεύγοντα καὶ διωκόμενον ὑπὸ τοῦ κρείττονος. πάμπολυν ἂν ὄχλον ἐν τῇ συγγραφῇ παράσχοιμι, εἰ ἀκριβῶς καθ' ἕκαστον τοὺς θανατωθέντας ὑπ' C αὐτοῦ γράφοιμι, ὁπόσους ἐκεῖνος ἢ διὰ συκοφαντίας ψευδεῖς, ἢ δι' ὑποψίας οὐκ ἀληθεῖς, ἢ διὰ πλοῦτον λαμπρόν, ἢ διὰ γένος εὐδόκιμον, ἢ διὰ παιδείας ὑπεροχήν, ἢ δι' ἄλλην τινὰ ἀρετὴν διεχρήσατο. ἐγένοντο δὲ καὶ πόλεμοί τινες αὐτῷ πρὸς τοὺς ὑπὲρ τὴν Δακίαν βαρβάρους· ἐν οἷς ὅ, τε Ἀλβῖνος καὶ ὁ Νίγρος, οἱ τῷ αὐτοκράτορι Σεβήρῳ μετὰ ταῦτα ἀντιπολεμήσαντες, εὐδοκίμησαν· μέγιστος δὲ ὁ Βρεττανικός. τῶν γὰρ ἐν τῇ νήσῳ ἐθνῶν ὑπερβεβηκότων τὸ τεῖχος τὸ D διορίζον αὐτούς τε καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατόπεδα, καὶ πολλὰ κακουργούντων, στρατηγόν τε τινὰ μετὰ τῶν στρατιωτῶν οὓς εἶχε κατακοψάντων, φοβηθεὶς ὁ Κόμμοδος, Μάρκελλον Οὔλπιον ἐπ' αὐτοὺς ἔπεμψεν. οὗτος δὲ ὁ ἀνήρ, μέτριος καὶ εὐτελὴς ὤν, στρατιωτικῶς τε ἀεὶ καὶ περὶ τὴν τροφὴν καὶ περὶ τἆλλα πάντα ζῶν, ὅτε ἐπολέμει, ὑψηλόφρων καὶ φρονηματώδης ἐγίγνετο, χρημάτων τε διαφανῶς ἀδωρότατος ἦν, οὐ μὴν καὶ ἡδὺ τὸ ἦθος ἢ φιλάνθρωπος· E ἀυπνότατος δὲ τῶν στρατηγῶν γενόμενος, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς συνόντας αὐτῷ ἐγρηγορέναι βουλόμενος, δώδεκα † γραμμάτια, οἷά γε ἐκ φιλύρας ποιεῖται, καθ' ἑκάστην ἑσπέραν [ὡς εἰπεῖν] συνέγραφε, καὶ προσέταττέ τινι ἄλλο ἄλλῃ ὥρᾳ κομίζειν τισίν, ἵν' ἐγρηγορέναι τὸν στρατηγὸν ἀεὶ νομίζοντες, μηδὲ αὐτοὶ ἀδεῶς καθεύδοιεν. ἦν μὲν γὰρ καὶ ἄλλως ὑπνομαχεῖν πεφυκώς, ἐπὶ

† Μενῷ

† αἰὰ

† γραμματεῖα.

πτ

πλέον δὲ τοῦτο ἐκ τῆς ἀσιτίας ἤσκηκε· [τά τε γὰρ ἄλλα ἥκιστα ἀδδηφάγος ἐστί, καὶ] ὅπως [γὰρ] μηδὲ τῶν ἄρτων διαπιμπλῆται, ἐκ τῆς Ῥώμης αὐτοὺς μετεπέμπετο, [οὐχ ὡς οὐ δυνάμενος τῶν ἐπιχωρίων ἐσθίειν, ἀλλ'] ἵν' ὑπὸ τῆς παλαιότητος αὐτῶν μὴ δύνηται μηδὲ μικρὰ πλέον τοῦ πάνυ ἀναγκαίου φαγεῖν. [τά τε γὰρ οὖλα αὐτοῦ κακῶς ἔχοντα ῥᾳδίως ὑπὸ τῆς τῶν ἄρτων ξηρότητος † ἡμάσσετο. ἐπετήδευε δὲ δὴ οὖν ἐπὶ μεῖζον αὐτὸ πλάττεσθαι ἵν' ὡς μάλιστα ἀγρυπνητικὸς δοκῇ.] Μάρκελλος μὲν δὴ τοιοῦτος ὤν, τούς τε βαρβάρους τοὺς ἐν Βρεττανίᾳ δεινῶς ἐκάκωσε· καὶ μικροῦ δεῖν ὑπὸ τοῦ Κομμόδου μετὰ ταῦτα διὰ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν ἀποθανεῖν μελλήσας, ὅμως ἀφείθη. Περέννιον δὲ τὸν δορυφόρων μετὰ τὸν Πάτερνον ἄρχοντα, συνέβη διὰ τοὺς στρατιώτας στασιάσαντας ἀναιρεθῆναι. ἐπειδὴ γὰρ ὁ Κόμμοδος ἁρματηλασίαις καὶ ἀσελγείαις ἐκδεδωκότος ἑαυτόν, οὐδὲ τῶν τῇ ἀρχῇ προσηκόντων οὐδὲν (ὡς εἰπεῖν) ἔπραττεν, ὁ Περέννιος ἠναγκάζετο οὐχ ὅτι τὰ στρατιωτικά, ἀλλὰ καὶ τἆλλα διὰ χειρὸς ἔχειν, καὶ τοῦ κοινοῦ προστατεῖν. οἱ οὖν στρατιῶται, ὁπότε τι σφίσι μὴ καταθύμιον † ἀπαντήσοι, τὴν αἰτίαν ἐπὶ τὸν Περέννιον ἀναφέροντες, ἐμηνίων αὐτῷ. καὶ οἱ ἐν Βρεττανίᾳ τοίνυν ὑπάρχοντες, ἐπειδὴ καὶ ἐπετιμήθησαν ἐφ' οἷς ἐστασίαζον, (οὐ γὰρ πρὶν ἡσύχασαν, ἢ αὐτοὺς τὸν Περτίνακα παῦσαι) χιλίους καὶ πεντακοσίους ἀκοντιστὰς ἀπὸ σφῶν ἀπολεξάντες, ἐς τὴν Ἰταλίαν ἔπεμψαν· ὧν μηδενὸς κωλύοντος τῇ Ῥώμῃ πλησιασάντων, ὁ Κόμμοδος ἀπήντησέ τε αὐτοῖς καὶ ἐπύθετο, "Τί ταῦτα ὦ συστρατιῶται; τί βουλόμενοι πάρεστε;" εἰπόντων δὲ αὐτῶν "Ἥκομεν· Περέννιος γάρ σοι ἐπιβουλεύει, ἵνα αὐτοκράτορα τὸν υἱὸν ἀποδείξῃ·" ἐπείσθη τε αὐτοῖς, ἄλλως τε καὶ τοῦ Κλεάνδρου ἐνάγοντος, (ὃς κωλυόμενος ὑπὸ τοῦ Περεννίου ποιεῖν ὅσα ἠβούλετο, δεινῶς αὐτὸν ἐμίσει) καὶ ἐξέδωκε τὸν † ὕπαρχον τοῖς στρατιώταις ὧν ἦρχεν· οὐδὲ ἐτόλμησε καταφρονῆσαι χιλίων καὶ πεντακοσίων, πολλαπλασίους αὐτῶν δορυφόρους ἔχων. καὶ αὐτὸν † ἐκεῖνοι καὶ ᾐκίσαντο καὶ κατέκοψαν, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ καὶ υἱεῖς δύο προσδιεφθάρησαν. ὁ μὲν οὖν οὕτως ἐσφάγη, ἥκιστα † δὲ τοῦτο παθεῖν, καὶ δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τὴν πᾶσαν τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν ὀφείλων, πλὴν καθ' ὅσον διὰ τὴν φιλαρχίαν αἰτιώτατος τῷ Πατέρνῳ τῷ συνάρχοντι τοῦ ὀλέθρου ἐγένετο. ἰδίᾳ μὲν γὰρ οὐδὲν πώποτε οὔτε πρὸς δόξαν οὔτε πρὸς πλοῦτον περιεβάλετο, ἀλλὰ καὶ ἀδωρότατα καὶ σωφρονέστατα διῆγε· τὰ δὲ Κομμόδου † τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ πᾶσαν ἀσφάλειαν ἐποιεῖτο. καὶ οἱ Καισάρειοι, τούτου ἀπαλλαγέντος, (ἦν δὲ αὐτῶν κορυφαῖος ὁ Κλέανδρος) οὐδὲν ὅ τι κακὸν οὐκ ἔδρων, † πωλοῦντες πάντα,

† ἡμάσσετο. † ἀπαντήσοι. † ὑπάρχου. † ἐκεῖνοι. † δι. † καὶ τῆς. † πωλοῦντες.

A quo magis id facere posset, inedia perfecerat. nā [vt alioqui minime cibis se plus æquo satiabat, ita] ne pane repleretur, eũ Roma ad se curabat exportari; [nō q̃ panibus eius regionis vesci non posset, sed] ne vel paulo plus, quã esset necesse, posset ꝑpter vetustatẽ cōedere. [Nã cũ ea ri..es etiam suas, necdum bene curatas, ipsa siccitate panũ eorũ facile purgabat. Studebat aũt magis ac magis huiusmodi quid ꝑ se ferre ac fingere, vt q̃ maxime vigilare videretur.] Igitur Marcell* tali ingenio ꝑdit*, maximis atq; grauissimis dãnis in Britãnia barbaros affecit; quo facto quãquã parũ abfuit, quin virtutis ipsius ergò Cōmodus eũ necaret, tamen ipsum dimisit. **B** Perenni vero, qui post Paternũ præfui. ꝑtorianis cohortibus, accidit, vt propter seditionẽ militũ necaretur. Quum.n. Cōmodus se studio agitandorũ curruũ, & libidinib. [cuiusuis generis] dedidisset, nec quidquã fere ageret eorũ, quæ ad principatũ spectarent; * Perenni non solũ cura **C** militũ, sed etiam reliquorum omniũ esse cœpit, & maxime publicæ vtilitatis. Sed milites, quoties eis aliquid parũ ex sententia eueniret, coniecta in Perennẽ culpa, eidẽ grauiter irascebantur. Idẽ fecẽre ii, q erant in Britannia; obiurgati, q seditionẽ fecissent (q̃ nec quidẽ sedati non sunt, quã eos Pertinax placauerit.) miserunt. n. in Italiã mille quingentos [a] milites, delectos ex ipsorũ numero: quibus quũ à nemine prohibiti iã Romam aduẽtarent, occurrit Cōmod*, eosq; ita interrogauit; Quid hoc **D** rei est, cōmilitones? quãobrẽ venistis? Illi respõdere; Propterea, q Perennis tibi insidias parat, vt filiũ suũ imperatorem designet. Quod vbi Cōmodus credidisset facile, instante potissimũ Cleandro, q Perẽnẽ grauiter oderat, à quo omnia agere ꝓ libidine vetabatur, ꝑfectũ prætorio militib*, quib. ipse ꝑerat, dedidit: nec est ausus mille quingentos milites contẽnere, quũ ipse multo plures ꝑtorianos haberet. Illi Perennẽ [b] cæsum verberib. obtruncant, eiusdemque vxorem, ac sororem, cum **E** filiis duobus interficiunt. Ita Perennis occisus est, indignus eo genere mortis, tum sua, tum Romani imperii causa; nisi quod, vt præesset solus prætorianis militibus, Paterno collegæ autor interitus fuerat: quum alioqui nunquam incumberet ad opes & gloriam, sed continẽtissimus ac modestissimus esset [c], tutumque imperium Commodi præstaret. Hoc mortuo, Cæsariani, quorum Cleander princeps fuit, nullum sceleris genus omittere, [d] omnia incendere,

* Perennis nō modo negotia militaria, sed etiã cetera tractare, atq; adeo reipublicæ præesse cogebatur. Itaq; milites,

a iaculatores.

b contumeliis grauib. adfectum obtruncant.

c tutumq; tam Commodum, quam imperium eius præstaret.

d omnia venalia haberent.

iniuria oẽs afficere, vexareq́ꝫ cõtumeliis cœperũt; quũ interim Cõmod⁹ indulgeret voluptatibus, equorũ studiosus esset, pugnas hominum ferarumq́ꝫ cõmitteret. Nam prę er ea quę faciebat domi, magnũ numerum hominum & belluarũ publice sępe interfecit. Quinq́ꝫ enim equos fluuiatiles simul, ac duos elephantos variis diebus solus ipse suis manib. confecit: præterea rhinocerotes, & camelopardalin occidit. Sed de his studiis Commodi hactenus. Mortuo autem Victorino, qui fuerat præfectus vrbis, statua posita est; etsi eum Cõmodus sæpenumero interficere voluerat. Quod quum differret, vereretur q́ꝫ facere, (nam Victorinus sua tempestate virtute animi, & sermonis elegantia nemini secundus erat) ipse ad Perennem accessit, aitque; Audio iam esse a vobis constitutum, me interficere. quid igitur cunctamini? aut quid prętereа, quũ id vobis hodierno die facere liceat, exspectandum putatis? Idem quum aliquando præesset Germaniæ, conatus est domi remotis arbitris persuadere legato suo, ne se pecunia corrumpi fineret: quumq́ꝫ ille nõ pareret, in tribunal cõscẽdit, iurauitq́ꝫ [in eo] se nunquam accepisse munera; neq́ꝫ, quamdiu viueret, accepturũ. mox præcepit illi, vt se eodẽ iureiurando obstringeret: quumq́ꝫ legatus peierare nollet, iussit, vt se abdicaret magistratu. Victorin⁹ quidem tali ingenio præditus erat. Cleander autem, cuius post mortẽ Perennis magna fuit autoritas, seru⁹ inter seruos venũdat⁹, vna cũ iis vt baiulus esset, Romam deductus fuerat. Progrediente vero tẽpore vsqueadeo est auctus,* vt cubicularius Cõmodi factus sit, pelliceq́ꝫ eius Damostratiã vxorẽ duxerit, & præter alios multos, Saoterũ Nicomediensem, qui ante ipsum eundẽ honorem habuerat, interfecerit: quanquã & ille potentissimus erat, & per eumdẽ Nicomedienses impetrauerant a senatu, vt certamina celebrarent, tẽplumque Cõmodo facerent. Hunc Cleandrũ fortuna ita euexerat, vt suo arbitratu dignitatẽ senatoriã daret, nec eã solũ haberet venalẽ, sed etiã officia militaria, ꝓcurationes, imperia, ac postremo res oẽs. Iãque multi absumptis omnib. suis facultatib. cooptabantur in ordinẽ senatoriũ, ita vt dictũ sit de Iulio Solone, homine ignobili; eũ spoliatũ facultatibus, in senatũ esse relegatũ. Neq́ꝫ vero Cleãder hæc solũ fecit, sed etiã cõsules XXV in annũ vnũ desi gnauit: q̃ neq́ꝫ ante id tẽp⁹, neq́ꝫ post vnq̃ factũ est. in quorũ numero Seuerus, qui postea factus est princeps, consulatũ gessit. Quamobrem colligebat vndiq́ꝫ grandem pecuniam,

* Vt ante cubiculũ Commodi excubaret, eiusq́ꝫ concubinam

A ὑβρίζοντες, ἀσελγαίνοντες. Κόμμοδος δὲ τὸ πλεῖστον τοῦ βίου περὶ τε τὰς ῥᾳστώνας καὶ τοὺς ἵππους, περί τε τὰς μάχας τῶν τε θηρίων καὶ τῶν ἀνδρῶν εἶχεν. ἄνευ γὰρ ὧν οἴκοι ἔδρα, πολλοὺς μὲν ἄνδρας ἐν τῷ δημοσίῳ, πολλὰ δὲ καὶ θηρία πολλάκις ἔφθειρε· καὶ πέντε γοῦν ἵππους ποταμίους ἅμα, καὶ δύο ἐλέφαντας ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ ἡμέρᾳ χωρὶς αὐτὸς ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶ κατεχρήσατο· καὶ προσέτι καὶ ῥινοκέρωτας ἀπέκτεινε καὶ καμηλοπάρδαλιν. ταῦτα μέν μοι κατὰ πάντος τοῦ περὶ αὐτὸν λόγου γέγραπται. Βικτωρίνῳ δὲ τῷ πολιαρχήσαντι τελευτήσαντι B ὁ ἀνδριὰς ἐδόθη. ἐκεῖνος, βουλομένου πολλάκις ἀνελεῖν αὐτὸν τοῦ Κομμόδου, ἀναβαλλομένου δὲ καὶ ὀκνοῦντος τὴν πρᾶξιν, (ὁ γὰρ Βικτωρῖνος τῇ τε τῆς ψυχῆς ἀρετῇ καὶ τῇ τῶν λόγων παρασκευῇ οὐδενὸς τῶν καθ' ἑαυτὸν δεύτερος ἐγένετο) προσελθὼν τῷ Περεννίῳ ποτὲ· Ἀκούω ἔφη, ὅτι με ἀποκτεῖναι ἐθέλετε· τί οὖν μέλλετε; τί δὲ ἀναβάλλεσθε, ἐξὸν ὑμῖν ἤδη καὶ τήμερον αὐτὸ δρᾶσαι; τῆς δὲ Γερμανίας ποτὲ ἄρχων, τὸ μὲν πρῶτον οἴκοι καθ' ἑαυτὸν ἐπειράθη τὸν ὑποστράτηγον πεῖσαι μὴ δωροδοκεῖν· ἐπεὶ δ' οὐκ εἰσήκουεν C αὐτοῦ, ἀνέβη τε ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ ὤμοσε μήτ' εἰληφέναι δῶρά ποτε, μήτε λήψεσθαι. ἔπειτα καὶ ἐκεῖνον ὀμόσαι ἐκέλευσεν. ὡς δ' οὐκ ἠθέλησεν ἐπιορκῆσαι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀρχῆς. τοιοῦτος μέν τις ὁ Βικτωρῖνος ἦν. ὁ δὲ δὴ Κλέανδρος ὁ μετὰ τὸν Περέννιον μέγιστον δυνηθεὶς, καὶ ἐπράθη μετὰ τῶν ὁμοδούλων, μεθ' ὧν καὶ ἀχθοφορήσων ἐς τὴν Ῥώμην ἐκεκόμιστο. χρόνου δὲ προϊόντος οὕτως ηὐξήθη, ὥστε καὶ τοῦ Κομμόδου προκοιτῆσαι, τήν τε παλλακίδα αὐτοῦ Δαμοστρατίαν γῆμαι, καὶ τὸν Σαώ- D τερον τὸν Νικομηδέα τὸν πρὸ αὐτοῦ τὴν τιμὴν ἔχοντα ταύτην, ἀποκτεῖναι πρὸς πολλοῖς καὶ ἄλλοις· καίτοι καὶ ἐκεῖνος μέγιστον ἠδυνήθη, καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ Νικομηδεῖς καὶ ἀγῶνα ἄγειν, καὶ νεὼν τοῦ Κομμόδου ποιήσασθαι παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβον. ὁ γοῦν Κλέανδρος μέγας ὑπὸ τῆς τύχης ἀρθεὶς, καὶ ἐχαρίσατο καὶ ἐπώλησε βουλείας, στρατείας, ἐπιτροπείας, ἡγεμονίας, πάντα τὰ πράγματα. καὶ ἤδη τινὲς πάντα τὰ ὑπάρχοντα σφίσιν ἀναλώσαντες, βουλευταὶ ἐγέ- E νοντο· ὥστε καὶ λεχθῆναι ἐπὶ Ἰουλίου Σόλωνος ἀνδρὸς ἀφανεστάτου, ὅτι εἰς τὸ συνέδριον, τῆς οὐσίας στερηθεὶς, ἐξωρίσθη. ταῦτά τε ὁ Κλέανδρος ἐποίει, καὶ ὑπάτους ἐς ἐνιαυτὸν πέντε καὶ εἴκοσιν ἀπέδειξεν· ὃ μὴ πρότερόν ποτε, μήτ' ὕστερον ἐγένετο. καὶ ἐν αὐτοῖς καὶ Σεβῆρος ὁ μετὰ ταῦτα αὐταρχήσας, ὑπάτευσεν. ἠργυρολόγει μὲν οὖν πανταχόθεν

ἦν, καὶ ἐκτήσατο πλεῖστα τῶν πώποτε ὀνομασθέντων προκοιτῶν, καὶ ἀπ' αὐτῶν πολλὰ μὲν τῷ Κομμόδῳ ταῖς τε παλλακαῖς αὐτοῦ ἐδίδου, πολλὰ δὲ καὶ ἐς οἰκίας, καὶ ἐς βαλανεῖα, ἄλλα τέ τινα χρήσιμα καὶ ἰδιώταις καὶ πόλεσιν, ἐδαπάνα. τοῦτον οὖν ὁ Κλέανδρος εἰς τοσοῦτον ὄγκον ἀρθείς, ἔπεσε καὶ αὐτὸς ἐξαίφνης, καὶ ἀπώλετο μετ' ἀτιμίας. ἀπέκτειναν δὲ αὐτὸν οὐχ οἱ στρατιῶται, ὥσπερ τὸν Περέννιον, ἀλλ' ὁ δῆμος. ἐγένετο μὲν γὰρ καὶ ἄλλως ἰσχυρὰ σιτοδεία, ἐπὶ πλεῖστον δὲ αὐτὴν Παπίριος Διονύσιος ἐπὶ τοῦ σίτου τεταγμένος ἐπηύξησεν, ἵν' ὡς αἰτιώτατον αὐτῆς τὸν Κλέανδρον ἀπὸ τῶν κλεμμάτων ὄντα, καὶ μισήσωσιν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ διαφθείρωσι· καὶ ἔσχεν οὕτως. ἱπποδρομία τις ἦν· μελλόντων δὲ τὸ ἕβδομον τῶν ἵππων ἀγωνίσασθαι, πλῆθός τι παιδίων εἰς τὸν ἱππόδρομον εἰσέδραμε, καὶ αὐτῶν παρθένος τις μεγάλη καὶ βλοσυρὰ ἡγεῖτο· ἣν δαίμονα ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβάντων ἐνόμισαν γεγονέναι. τά τε γὰρ παιδία συνεβόησαν πολλὰ καὶ δεινά, καὶ ὁ δῆμος παραλαβὼν αὐτὰ οὐδὲν ὅ,τι οὐκ ἐξέκραγε· καὶ τέλος καταπηδήσας, ὥρμησε πρὸς τὸν Κόμμοδον, ἐν τῷ Κυιντιλίῳ † ἀστείῳ ὄντα, πολλὰ μὲν ἐκείνῳ ἀγαθὰ ἐπευχόμενος, πολλὰ δὲ καὶ κατὰ τοῦ Κλεάνδρου καταρώμενος. καὶ ὅς, στρατιώτας τινὰς ἐπ' αὐτοὺς ἔπεμψε, καὶ ἔτρωσάν τινας καὶ ἀπέκτειναν· οὐ μέντοι καὶ ἀνείρχθη διὰ τοῦτο ὁ δῆμος, ἀλλὰ τῷ τε πλήθει σφῶν καὶ τῇ τῶν δορυφόρων ἰσχύι θαρρήσας, ἐπὶ μᾶλλον ἠπείχθη. πλησιαζόντων δὲ αὐτῶν τῷ Κομμόδῳ, καὶ μηδενὸς οἱ μηνύοντος τὸ γιγνόμενον, Μαρκία ἐκείνη ἡ τοῦ Κουαδράτου, ἐσήγγειλε τὸ πραττόμενον· καὶ ὁ Κόμμοδος οὕτως ἔδεισεν, ἄλλως τε καὶ δειλότατος ὤν, ὥστε αὐτίκα καὶ τὸν Κλέανδρον καὶ τὸ παιδίον αὐτοῦ, ὃ καὶ ἐν ταῖς τοῦ Κομμόδου χερσὶν ἐτρέφετο, σφαγῆναι κελεῦσαι. καὶ τὸ μὲν παιδίον προσουδισθὲν διεφθάρη, τὸ δὲ τοῦ Κλεάνδρου σῶμα παραλαβόντες οἱ Ῥωμαῖοι ἔσυραν καὶ ᾐκίσαντο, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διὰ πάσης τῆς πόλεως ἐπὶ κοντοῦ περιήνεγκαν, καί τινας καὶ ἄλλους τῶν μέγα ἐπ' αὐτοῦ δυναμένων ἐφόνευσαν. Κόμμοδος δέ, ἀπὸ τῶν εὐθυμιῶν καὶ παιδιῶν ἀναδύων, ἐφόνα, καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας διεχειρίζετο· ὧν ἦν καὶ Ἰουλιανὸς ὁ ἔπαρχος, ὃν καὶ δημοσίᾳ περιελάμβανέ τε καὶ κατεφίλει, καὶ πατέρα ὠνόμαζεν· Ἰούλιός τε Ἀλέξανδρος· οὗτος μὲν ‡ ὡς καὶ λέοντα ἀπὸ τοῦ ἵππου κατακοντίσας· ὅστις ἐπειδὴ καὶ τοὺς σφαγέας παρόντας ᾔσθετο, ἐκείνους τε τῆς νυκτὸς ἐφόνευσε, καὶ τῶν Ἐμεσηνῶν, ὅθεν ἦν, τοὺς ἐχθροὺς τοὺς ἑαυτοῦ πάντας προσκατεχρήσατο. ποιήσας δὲ ταῦτα, ἵππον τε ἀνέβη, καὶ πρὸς τοὺς βαρβάρους ὥρμησε· κἂν ἐξέφυγεν, εἰ μὴ παιδικά τινα συνεπήγετο. αὐτὸς μὲν γὰρ κρά-

† Leuncl. ἀστείῳ. sic enim paullo post, 825. pag.

‡ ὃ καὶ

A niam, multoq; plura quæsiuit, quam vnquam ab vllis cubicularijs factum sit. Ex his multa largiebatur Commodo, eiusq; pellicibus: multa in ædificationem ædium, & balneorum, cęteraq; res [a] priuatim publiceq; vtiles impēdebat. Sed vt eum fortuna [b] extulerat, ita celeriter depressit, eiq; mortem cum ignominia & dedecore attulit. Neq; enim à militibus, vt Perennis, sed à plebe interfectus est. Nam quum esset forte magna inopia rei frumentariæ, eamq; Dionysius Papirius, præfectus annonæ, fecisset maiorem, vt populus Ro-B manus culpā in Cleandrum propter furta, quæ faciebat, præcipue conijceret, haberetq; hominē odio, atq; etiā (id quod accidit) interficeret; ludis circensibus, equis septimo loco [c] certare cunctantibus, magna multitudo puerorum in circū accurrit. eos procera virgo, & [d] terribilis aspectu ducebat, quæ dea fuisse ex iis, quæ postea acciderūt, existimata est. hi pueri, quū primo maximos clamores edidissēt, eosq; statim populus excepisset, conclamassetq; vna, tandē exiēs vniuersus recta ad Commodum (is erat in suburbano C Quintilii) pficiscit: ibi Cōmodo, [e] vt bene atq; feliciter eueniat, precatur, Cleandrū execratur maxime. hic paucos milites cōtra illos mittit, a quib. pars vulnerata, pars interfecta est. Verū quū plebs ea re non modo nō prohiberetur, sed multo etiam magis contenderet; confisa multitudine sua & ptorianorū viribus; quumq; iā non lōge abesset a Cōmodo, quē hui⁹ rei certiorē faciebat nemo: Marcia, pellex Quadrati, ei rē omnē significauit; eaq; re Cōmodus adeo perterritus est. (quippe timidissimus erat) vt Cleandrū statim, eiusq; D filiū, qui in manib. Cōmodi educabatur, interfici iusserit. puer quidem solo allisus interiit, sed plebs corpore Cleandri tracto & lacerato, caput eius per totam vrbem gestauit in pilo, nonnullosque ex eorum numero, qui ipsius potentia nitebantur, interfecit. Commodus autem, vbi explenerat animum voluptatibus ludisque, tum demum cædes meditabatur, occidebatq; nobiles viros: in quorum numero fuit Iulianus præfectus, quē publice amplecti atq; osculari, patrēq; appellare cōsueuerat: itēq; Iulius Alexander, (is [f] confoderat leonem ex equo) qui postquam E interfectores adesse cognouit, eos de nocte trucidauit, Emesenosq; nonnullos, ex quorū gēte erat ipse, inimicos sibi [factos] interemit. Quo facto, [g] admisso equo cōtendit ad barbaros: effugissetq; omnino, nisi puerum, quē habebat in deliciis, comitem cepisset. Quū enim incitato equo

a à priuatis, quæ ciuitatibus vtiles,
b tantum ad fastigium extulerat,
c certamen cursus inituri, magnā
d trux
e Commodo multa fausta felicia[que] precatur,
f iaculis cōfecerat
g conscenso

iter sine vlla mora faceret, adolescentulū defessum labore atque itinere nō est passus à se relinqui, ac deprehensus ab insecutoribus, & illi & sibi mortem attulit. Dionysius quoque præfectus annonæ à Commodo occisus est. Per id tempus tāta pestilentia fuit, quantam nunquā fuisse cognoui. nā vno die moriebantur Romæ sæpenumero ad duo millia hominū. Multi non solùm in vrbe, sed etiam sub omni fere imperio Romano necabantur à maleficis hominibus; quod acus paruas oblinerent * venenis quibusdam, & pretio atque mercede adducti in alios [a] coniicerent, (quod malum extiterat etiam Domitiani temporibus) ob eamque caussam innumerabiles homines interibant. sed nulla vis morbi, aut maleficiorū, grauior erat populo Romano, quam Commodus, cum alias ob caussas; tū vero quod ea, quæ patri eius pro sua in ipsum beneuolentia decreuerat, eadem huic tribuere iussus cogebatur timoris caussa. Iussus est autem Romam ipsam Cōmodianam, & exercitus Cōmodianos, deniq; diem, quo hæc decernebantur, Commodianū appellare. Multa vero cognomina sibi sumpsit Commodus, sed præsertim Herculis: Romamque [b] immortalem, fortunatam coloniam, orbem terrarum appellauit. volebat enim omnino vrbem suam esse coloniam videri. Ad hæc ei statua aurea mille librarum cum tauro & vacca facta est, mensesque omnes ex eo nominati, atque ita numerati sunt; Amazonius, Inuictus, Felix, Pius, Lucius, Ælius, Aurelius, Commodus, Augustus, Herculeus, Romanus, Superās. Quæ nomina quū sibi sumeret, mutaretq; sæpenumero, tamen cognomen Amazonii & Superantis perpetuo retinebat, quasi omnes homines longe in rebus omnibus superaret. Vsq; adeo insaniebat scelus. Scribebat ad senatum his verbis. IMPERATOR Cæsar Lucius Ælius Aurelius Commodus Augustus, Pius, Felix, Sarmaticus, [c] Germanicus, Maximus, Britannicus, Pacator orbis terrarū Inuictus, Hercules Romanus, Pontifex Max. Tribuniciæ potestatis XVIII, Imperator VIII, Consul VII, Pater patriæ. Consulibus, Prætoribus, Tribunis plebis, Senatuiq; Cōmodiano felici salutem. Pleręq; statuæ habitu Herculis ei collocatę sunt, decretumque fuit, vt id [d] tempus, quo principatum teneret, nominaretur sæculum aureum, idq; in omnib. literis scriberetur. Hic vero aure[e], hic Hercules, hic deus, (iam. n. audiebat hęc nomina) aliquādo de improuiso post

* Venenis pestiferis a luce immitterent,

b aeternā felicē coloniā, orbem orbis terrarum

c Germanic' maximus,

d aeuum,

e (nam hoc quoq; nomine adpellabatur)

A πεζὸς ἐπορεύετο, ὁ δὲ μειράκιον ἡγεμὼν οὐχ ὑπέμεινε καταλιπεῖν, ἀλλ' ὡς κατελαμβάνετο, ἀπέκτεινε καὶ ἐκεῖνον καὶ ἑαυτόν. ἀνῃρέθη δὲ καὶ Διονύσιος πρὸς τοῦ Κομμόδου ὁ ἐπὶ τοῦ σίτου ταχθείς. ἐγένετο δὲ καὶ νόσος μεγάλη ὧν ἐγὼ οἶδα. δισχίλιοι γοῦν πολλάκις ἡμέρας μιᾶς ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐτελεύτησαν. πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλως οὐκ ἐν τῷ ἄστει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ὅλῃ ὡς εἰπεῖν τῇ ἀρχῇ ὑπ' ἀνδρῶν κακούργων ἀπέθανον. βελόνας γὰρ μικρὰς δηλη- B τηρίοις τισὶ φαρμάκοις ἐγχρίοντες, ἐνίεσαν δι' αὐτῶν ἐς ἑτέρους ἐπὶ μισθῷ τὸ δεινόν· ὅπερ που καὶ ἐπὶ τοῦ Δομιτιανοῦ ἐγεγόνει. καὶ οὗτοι μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἀπώλλυντο· τῶν δὲ ἁπάντων νοσημάτων καὶ ἁπάντων κακουργημάτων χαλεπώτερος Ῥωμαίοις ὁ Κόμμοδος, διά τε τἆλλα, καὶ ὅτι ἠναγκάζοντο ἃ τῷ πατρὶ αὐτοῦ κατ' εὔνοιαν ἐψηφίζοντο, ταῦτ' ἐκείνῳ διὰ φόβον ἀπονέμειν ἐξ ἐπιτάγματος. Κομμοδιανὴν γοῦν τήν τε Ῥώμην αὐτὴν, καὶ τὰ στρατόπεδα Κομμοδιανὰ, τήν τε ἡμέραν ἐν ᾗ ταῦτα ἐψηφί- C ζετο, † Κομμοδίαν καλεῖσθαι προσέταξεν. ἑαυτῷ δὲ ἄλλας τε παμπόλλας ἐπωνυμίας καὶ τὴν Ἡρακλέους ἀπήνεγκε. τὴν δὲ Ῥώμην ἀθάνατον εὐτυχῆ κολωνίαν, οἰκουμένην τῆς γῆς (καὶ γὰρ ἄποικον αὐτὴν ἑαυτοῦ δοκεῖν ἐβούλετο) ἐπωνόμασε. καὶ ἀνδριάς τε αὐτῷ χρυσοῦς χιλίων λιτρῶν μετά τε ταύρου καὶ βοὸς θηλείας ἐγένετο· καὶ τέλος καὶ οἱ μῆνες ἀπ' αὐτοῦ πάντες ἐπεκλήθησαν, ὥστε καταριθμεῖσθαι αὐτοὺς οὕτως, Ἀμαζόνιος, Ἀνίκητος, Εὐτυχὴς, Εὐσεβὴς, Λούκιος, Αἴλιος, Αὐρήλιος, Κόμ- D μοδος, Αὔγουστος, Ἡράκλειος, Ῥωμαῖος, Ὑπεραίρων. αὐτὸς μὲν γὰρ ἄλλοτε ἄλλα μετελάμβανε τῶν ὀνομάτων· τὸ δὲ Ἀμαζόνιον καὶ τὸ Ὑπεραίροντα παγίως ἑαυτῷ ἔθετο, ὡς καὶ ἐν πᾶσιν ἁπλῶς πάντας ἀνθρώπους καθ' ὑπερβολὴν νικῶν· οὕτω καθ' ὑπερβολὴν ἐμεμήνει τὸ κάθαρμα. καὶ τῇ βουλῇ οὕτως ἐπέστελλεν, ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ Καῖσαρ, Λούκιος Αἴλιος Αὐρήλιος Κόμμοδος Αὔγουστος, Εὐσεβὴς, Εὐτυχὴς, Σαρματικὸς, Γερμανικὸς μέγιστος, Βρετ- E τανικὸς, Εἰρηνοποιὸς τῆς οἰκουμένης, Ἀνίκητος, Ῥωμαῖος Ἡρακλῆς, Ἀρχιερεὺς, Δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ ὀκτωκαιδέκατον, Αὐτοκράτωρ τὸ ὄγδοον, Ὕπατος τὸ ἕβδομον, Πατὴρ πατρίδος· ὑπάτοις, στρατηγοῖς, † δημαρχικοῖς, γερουσίᾳ Κομμοδιανῇ εὐτυχεῖ, χαίρειν. καὶ ἀνδριάντες αὐτοῦ παμπληθεῖς ἐν Ἡρακλέους σχήματι ἔστησαν. καὶ τὸν αἰῶνα τὸν ἐπ' αὐτοῦ, χρυσοῦν τε ὀνομάζεσθαι, καὶ ἐς τὰ γράμματα πάντα ὁμοίως ἐσγράφεσθαι ἐψηφίσθη. οὗτος οὖν ὁ χρυσοῦς, οὗτος ὁ Ἡρακλῆς, οὗτος ὁ θεὸς († καὶ γὰρ τοῦτ' ἤκουεν) ἐξαίφνης ποτὲ μετὰ

μεσημ-

† Κομμοδιανὴν

† δημάρχοις

† καὶ γὰρ

μεσημβρείας ἐκ τοῦ προαστείου σπουδῇ ἐς τὴν Ῥώμην ἐλάσας, τριάκοντα ἵππων ἁμίλλας ἐν δυσὶν ὥραις ἐποίησεν. ὅθεν οὐχ ἥκιστα καὶ τὰ χρήματα αὐτὸν ἐπέλιπεν. ἦν μὲν γὰρ καὶ φιλόδωρος, καὶ πολλάκις τῷ δήμῳ κατ' ἄνδρα δραχμὰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ἔδωκεν· τὸ δὲ πλεῖστον εἰς ἐκεῖνα, ἃ εἶπον, ἐδαπάνα. ὅθεν καὶ ἐγκλήματα καὶ γυναιξὶ καὶ ἀνδράσιν ἐπέφερεν, οὓς μὲν ἐφόνευεν, οἷς δὲ τὴν σωτηρίαν τῆς οὐσίας αὐτῶν ἐπίπρασκε. καὶ τέλος ἐν τοῖς γενεθλίοις τοῖς ἑαυτοῦ, ἡμᾶς τε καὶ † γυναῖκας ἡμῶν καὶ τοὺς παῖδας, δύο χρυσοῦς ἕκαστον, ὥσπερ τινὰ ἀπαρχὴν, ἐκέλευσεν οἱ ἀποφέρειν· τοὺς τε ἐν ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις πόλεσι βουλευτάς, † καὶ ἀνὰ πέντε δραχμάς. καὶ ἐν μὲν τῷ δημοσίῳ οὐδαμόθεν ἅρματα ἤλασε, πλὴν εἰ μή που ἐν ἀσελήνῳ νυκτί· ἐπιθυμήσας μὲν καὶ δημοσίᾳ ἁρματηλατῆσαι, αἰσχυνθεὶς δὲ καὶ ὀφθῆναι τοῦτο ποιῶν· οἴκοι δὲ συνεχῶς τοῦτ' ἔπραττε, τῇ πρασίνῳ σκευῇ χρώμενος. θηρία μέντοι πολλὰ μὲν οἴκοι ἀπέσφαξε, πολλὰ δὲ καὶ ἐν τῷ δημοσίῳ. καὶ μέντοι καὶ ἐμονομάχει, οἴκοι μὲν, ὥστε καὶ φονεύειν τινά· ἐν ξυρῷ τε ἑτέρων, ὡς καὶ τὰς τρίχας ἀφαιρῶν, παρέτεμνε τῶν μὲν ῥῖνα, τῶν δὲ οὖς, τῶν δὲ ἄλλο τι· ἐν δὲ τῷ κοινῷ, ἄνευ σιδήρου καὶ ἄνευ αἵματος ἀνθρωπείου. ἐνέδυνε δὲ, πρὶν μὲν εἰς τὸ θέατρον εἰσιέναι, χιτῶνα χειριδωτὸν σηρικὸν, λευκὸν, διάχρυσον· καὶ ἐν τούτῳ τε αὐτὸν τῷ σχήματι ὄντα ἠσπαζόμεθα. ἐσιὼν δὲ, ὁλοπόρφυρον χρυσόπαστον, χλαμύδα τε ὁμοίαν Ἑλληνικὴν τότε λαμβάνων, καὶ στέφανον ἔκ τε λίθων Ἰνδικῶν καὶ ἐκ χρυσοῦ πεποιημένον, κηρύκειόν τε τοιοῦτον φέρων ὁποῖον ὁ Ἑρμῆς. ἡ γὰρ λεοντῆ, τό τε ῥόπαλον ἔν τε ταῖς ὁδοῖς προεφέρετο αὐτῷ, καὶ ἐν τοῖς θεάτροις ἐπὶ δίφρου ἐπιχρύσου, εἴτε παρείη, εἴτε καὶ ἀπείη, ἐτίθετο. αὐτὸς δὲ ἐν τῷ τοῦ Ἑρμοῦ σχήματι εἰσῄει τε ἐς τὸ θέατρον, καὶ ἀπορρίψας τὰ ἄλλα, οὕτως ἐν τῷ χιτῶνι ἀνυπόδετος ἔργου εἴχετο. καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἄρκτους τε ἑκατὸν αὐτὸς μόνος ἄνωθεν ἀπὸ τῆς περιβολῆς τῆς κρηπῖδος ἀκοντίζων, ἀπέκτεινε. διείληπτο γὰρ τὸ θέατρον πᾶν συμπήκτοις τισὶ διαμέτροις, τὴν τε στέγην περίδρομον ἐχούσαις, καὶ διχῇ τεμνούσαις ἀλλήλας, ἵν' ἐξ ὀλίγου πανταχόθεν τετραχῇ τὰ θηρία μεμερισμένα, ῥᾷον ἀκοντίζηται. καὶ ἔπιεν ἐν μέσῃ τῇ ἀγωνίᾳ καμὼν, κύλικι ῥοπαλωτῇ παρὰ γυναικὸς γλυκὺν οἶνον ἐψυγμένον λαβὼν, ἀμυστί· ἐφ' ᾧ καὶ ὁ δῆμος καὶ ἡμεῖς παραχρῆμα πάντες τοῦτο δὴ τὸ ἐν τοῖς συμποσίοις εἰωθὸς λέγεσθαι, ἐξεβοήσαμεν, Ζήσειας. καὶ μή με τις

† καὶ τὰς γυν.

† κατὰ τιν.

meridiem ex suburbio celeriter Romam venit, ac triginta equorum certamẽ duabus horis perfecit. Quibus ex rebus fiebat, vt ei pecunia deficeret. erat enim liberalis, nam & populo sæpe [a] aureos v, denariosque xv viritim dedit. Maximã vero partem impendebat in ea, quæ supra dixi: ob eamque causam inferebat crimina non solum viris, sed etiã mulieribus: quibus partim mortẽ afferebat, [b] partim seruabat incolumes, acceptis eorum facultatibus. Natali deniq; suo die nobis, vxoribusq; nostris, liberisque, singulis binos aureos, tanquam aliquas primitias imperauit, [idque tributum pendere coegit] * itemque ex senatoribus, qui in reliquis ciuitatibus erant, quinque denarios exegit. Currus nunquã agitauit publice, [c] nisi si quando nocte obscura id facere cupiuisset. pudebat enim eum multitudinis. Id vero domi faciebat assidue, prasino vtens ornatu. nam & domi magnũ numerum belluarum confecit, multas etiã interfecit publice. [d] Munus vero gladiatorium ita obibat domi, vt crebro aliquem occideret: nam & suis, quasi vellet eorum capillos radere, nasum, aut aurem, aut aliud quippiã nouacula præcidebat. Publice absque ferro aut humano sanguine non erat. Solebat ante, quam veniret in theatrum, amictus esse tunica manicata serica, [e] alba: eumque nos [f] ita ornatum salutabamus: quum autem ingressus esset, induebatur purpurea, auro intexta, & accepta pari chlamyde more Græco, & corona [g] aurea illuminata gemmis Indicis. Ferebat etiam caduceum, quale Mercurius solet. Pellis quidem leonis, clauaque gestabantur ante eum, quum iter faceret: in theatris autem, siue adesset ipse præsens, siue abesset, in sella aurea collocabantur. Itaque habitu Mercurii introibat in theatrum, abiectisque cæteris, quæ ferebat, præter tunicam, nudis pedibus ad rem gerendam aggrediebatur: ac primo quidem die centum [h] vrsos de superiore loco iaculis confecit. Erat enim diuisum theatrum omne, connexis quibusdam diametris tectum habentibus, circũ quod inambulari poterat, ac sese bifariam secãtibus; quo facilius vndique ex angusto loco belluæ diuisæ in partes quatuor iaculis traiicerentur. Bibebat defessus in medio certamine, [i] capiebatq; poculum vini dulcissimi, refrigerati de manibus mulieris. Quo exhausto, statim multitudo nosq; omnes, id quod in conuiuiis dici solet, dicebamus magno clamore, Viuas. Neque vero quisquam existimare de-

[a] drachmas CL

[b] partim salutem vendebat ipsorum bonis.

* itemque à decurionib. alterum pedarum omnium singulos quinq;

[c] nisi nocte fortassis illunari: nam quum publice currum agere haud concupierit, sed quodcunque hoc agentẽ puduerit cõspici. Domi vero faciebat hoc

[d] Et vero gladiatoriũ depugnabat, domi quidẽ ita, vt aliquẽ occideret. ac nouacula, tanquam si pilos adimeret, aliis nasum, aliis aurem, aliis aliud quid præcideret: in publico autem, sine ferro, & sine sanguine humano.

[e] alba auro interstincta,

[f] hoc habitu amictum

* inspersa, chlamydeq; simili, more Græco,

[g] ex gemmis Indicis & auro facta.

[h] centum vrsos ipse duntaxat de super ea ambitus crepidinis iaculis confecit.

[i] clamato è calice, vino dulci refrigerato mulieris è manu sumpto, vno haustu: vnde populus, & nos omnes, statim consuetũ illud cõuiuiis verbum exclamauimus, Viuas.

debet, me propterea [a] minuere grauitatē historiæ, quod hæc scribo. nam quū ea ab imperatore facta sint, affuerimq; ipse pręsens, viderimq; singula, audiuerim & colloquutus sim, [b] nihil reticendum putaui: sed ea perinde volui, atque si maxima essent, apprimeque necessaria, posteris memoriæ prodita relinquere. Itaq; cætera, q̄ hac ætate facta sunt, accuratius diligentiusque perscribam, quam superiora, partim quod ego eis interfui, partim [c] quod illa nemini eorum, qui aliquid memoria dignum possunt scribere, melius quam mihi cognita esse putem. His igitur rebus primo die confectis, reliquis diebus descendit de superiore loco in solum theatri, [d] mansuetasque bestias, quæcunque propius accederēt, aut ad eum adductæ, vel [e] retibus admotæ essent, occidit; tigrimq;, & equum fluuiatilem, & elephātum interfecit. His perfectis rebus, abiit. †Post prandii tempus fungebatur muneribus gladiatoriis, exercebatque se, dum vteretur armis secutoris teneretque scutum dextera, gladium ligneum sinistra; ob eamque causam maxime gloriabatur, quod scæua esset. Certabat cum eo ludimagister eius, vel etiam gladiator, cui ferula erat in manibus; [f] eumq; ipse prouocabat interdum, interdum deligebat populus. Id enim, cæteraque omnia, pariter cum reliquis gladiatorib. faciebat. quanquam hoc vno differebat, quod illi parua accepta pecunia descēdebāt in certamē: Cōmodo aūt numerabantur singulis dieb⁹ de pecunia gladiatorū, †decies sestertium. Assistebant pugnanti Æmilius Lætus, præfectus prætorio, & Electus cubicularius, quos pugnata ea [g] falsa pugna, victor scilicet osculabatur per galeā, quam gerebat. Post eū pugnabant cæteri, [h] quos omnes primo die coegerat de inferiore loco, ornatu Mercurii, caduceoq; aureo accepto, vbi in consimile tribunal ascēdisset, eorumq; pugnam commiserat. quā rem nos habuimus prodigii loco. Post reuertit in sellam, in qua sedere consueuerat; indeque vna nobiscum spectabat cætera, etsi nihil gerebatur, quod ludis conueniret, præsertim quod multi necarentur. Quin etiā nonnullos aliquādo, q cūctarentur aduersarios interficere, vna cū eis colligari, atque ita simul oēs pugnare iussit. Quo facto, vincti certauere [i] inter se, occidereq; nōnulli etiam illos [ex spectatoribus], cū quibus certamen nō erat; quod à multitudine, & angustiis loci cō-

a cōmaculare

b non abs re nihil reticendum

c quod neminē alium ex iis, qui aliquid dignū opera litteris mandare possunt, ea tā accurate, ac me, tractasse noui.

d altiles q;

e in retib. oblata essēt,

† Inde à prādio gladiatorū certamē subibat, in quo exercendo vtebatur eius armatura, qui secutor dicitur; clupeum dextra, gladiū ligneum sinistra tenens:

f interdum quidā, quē ipse prouocabat; interdū, quē populus deligebat.

† aureorum x.M.Bl.xxv. myriades drach Gr.

g Vmbratili

h ac primo die, sumto ipse Mercurii toto habitu cum inaurata Virga, conscensoq; simili suggesto, eos omnes inferius commisit: quod ostenti loco nos habuimus.

i inter se singuli contra singulos.

A κηλιδοῦν τὸν τῆς ἱστορίας ὄγκον, ὅτι καὶ τὰ τοιαῦτα συγγράφω, νομίσῃ. ἄλλως μὲν γὰρ οὐκ ἂν εἶπον αὐτά· ἐπεὶ δὲ πρός τε τοῦ αὐτοκράτορος ἐγένετο, καὶ παρὼν αὐτὸς ἐγὼ καὶ εἶδον ἕκαστα καὶ ἤκουσα καὶ ἐλάλησα, δίκαιον ἡγησάμην μηδὲν αὐτῶν ἀποκρύψασθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτά, ὥσπερ τι ἄλλο τῶν μεγίστων καὶ ἀναγκαιοτάτων, τῇ μνήμῃ τῶν εἰς ἔπειτα ἐσομένων παραδοῦναι. καὶ μέντοι καὶ τἆλλα πάντα τὰ ἐπ᾽ ἐμοῦ πραχθέντα καὶ λεπτουργήσω καὶ λεπτολογήσω μᾶλλον ἢ τὰ πρότερα, B ὅτι τε συνεγενόμην αὐτοῖς, καὶ ὅτι μηδένα ἄλλον οἶδα τῶν τι δυναμένων ἐς γραφὴν ἄξιον λόγου καταθέσθαι, διηκριβωκότα αὐτὰ ὁμοίως ἐμοί. ἐν μὲν οὖν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ταῦτ᾽ ἐγένετο· ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ποτὲ μὲν βοτά, κάτω ἐς τὸ τοῦ κύκλου ἔδαφος καταβαίνων ἄνωθεν, ὅσα ἐπλησίαζε, τὰ δὲ καὶ προσαγόμενα, ἢ καὶ ἐν δικτύοις αὐτῷ προσφερόμενα, κατέκοπτε, καὶ τίγριν ἔσφαξεν, ἵππον τε ποτάμιον καὶ ἐλέφαντα. C πράξας δὲ ταῦτα ἀπηλλάττετο· καὶ μετὰ τοῦτο ἐξ ἀρίστου ἐμονομάχει. ἤσκει δὲ καὶ ἐχρῆτο τῇ ὁπλίσει τῇ τῶν σεκουτόρων καλουμένου, τὴν μὲν ἀσπίδα ἐν τῇ δεξιᾷ, τὸ δὲ ξίφος τὸ ξύλινον ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἔχων. καὶ πάνυ καὶ ἐπὶ τούτῳ μέγα ἐφρόνει ὅτι ἦν ἐπαρίστερος. ἀντηγωνίζετο δὲ αὐτῷ γυμναστής τις, ἢ καὶ μονομάχος, νάρθηκα ἔχων· ἔστι μὲν ὅτε ὃν αὐτὸς προεκαλεῖτο, ἔστι δὲ ὅτε ὃν ὁ δῆμος ᾑρεῖτο. καὶ γὰρ τοῦτο καὶ τἆλλα ἐξ ἴσου τοῖς ἄλλοις μονομάχοις ἐ- D ποίει, πλὴν καθ᾽ ὅσον ἐκεῖνοι μὲν ὀλίγον τι λαμβάνοντες ἐσίασι, τῷ δὲ δὴ Κομμόδῳ πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδες καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐκ τῶν μονομαχικῶν χρημάτων ἐδίδοντο. παρειστήκεσαν δὲ αὐτῷ μαχομένῳ Αἰμίλιός τε Λαῖτος ὁ ἔπαρχος καὶ ὁ Ἔκλεκτος ὁ πρόκοιτος· καὶ σκιαμαχήσας καὶ νικήσας δηλονότι, ἐφίλει ὥσπερ εἶχε διὰ τοῦ κράνους. καὶ μετὰ τοῦτο καὶ οἱ ἄλλοι ἐμάχοντο. καὶ τῇ γε πρώτῃ ἡμέρᾳ αὐτὸς πάντας σφᾶς κάτωθεν, τό, τε τοῦ Ἑρμοῦ σχῆμα πᾶν μετ᾽ ἐπιχρύσου ῥάβδου λαβών, καὶ ἐπὶ E βῆμα ὅμοιον ἀναβάς, συνέβαλεν· ὅπερ που καὶ ἐν τέρατος λόγῳ ἔσχομεν. καὶ μετὰ τοῦτο ἐπί τε τὴν συνήθη ἕδραν ἀνῄει, καὶ ἐκεῖθεν τὰ λοιπὰ μεθ᾽ ἡμῶν ἐθεώρει· ἐπράττετο δὲ οὐδὲν ἔτι παιδιᾶς ἐχόμενον, ἀλλ᾽ ὥστε πάνυ πολλοὺς ἀποθνήσκειν. καὶ δή ποτε βραδυνάντων περὶ τὰς σφαγάς, τούς τε ἀντιπάλους συνέδησεν ἀλλήλοις, καὶ πάντας ἅμα μάχεσθαι ἐκέλευσε. κἀκ τούτου ἠγωνίζοντο μὲν εἷς πρὸς ἕνα οἱ συνδεδεμένοι, ἔσφαξαν δέ τινες καὶ τοὺς οὐδὲν προσήκοντας σφίσιν, ὑπό τε τοῦ ὄχλου καὶ τῆς στενο-

χωρίας

χωρείας ἐμπλησθέντες αὖθις. τοιαύτη μὲν ἡ σύμπασα ἡ θέα ἐκείνη τέσσαρσι καὶ δέκα ἡμέραις ἐγένετο. ἀγωνιζομένου δ' αὐτοῦ, ἡμεῖς μὲν οἱ βουλευταὶ ἀεὶ μετὰ τῶν ἱππέων συνεφοιτῶμεν, χωρὶς ἢ ὅτι Πομπηϊανὸς Κλαύδιος ὁ γέρων οὐκ ἔστιν ὅτε ἀπήντησεν, ἀλλὰ τοὺς μὲν υἱεῖς ἔπεμπεν, αὐτὸς δὲ οὐδέ ποτε ἀφίκετο, αἱρούμενος ἀποσφαγῆναι ἐπὶ τούτῳ μᾶλλον, ἢ τὸν αὐτοκράτορα τὸν τοῦ Μάρκου παῖδα ἐπιδεῖν τοιαῦτα ποιοῦντα. πρός γὰρ τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐπεβοῶμεν τά τε ἄλλα ὅσα ἐκελευόμεθα, καὶ αὐτὸ τοῦτο συνεχῶς, Καὶ κύριος εἶ, καὶ πρῶτος εἶ, καὶ πάντων † ἀτυχέστατος. νικᾷς νικήσεις ἀπ' αἰῶνος, Ἀμαζόνιε νικᾷς. τοῦ δὲ δὴ λοιποῦ δήμου πολλοὶ μὲν οὐδὲ ἐσῆλθον ἐς τὸ θέατρον, εἰσὶ δ' οἳ παρακύψαντες ἀπηλλάττοντο, τὸ μέν τι αἰσχυνόμενοι τοῖς ποιουμένοις, τὸ δὲ καὶ δεδιότες· ἐπειδὴ λόγος διῆλθεν ὅτι τοξεῦσαί τινας ἐθελήσει, ὥσπερ ὁ Ἡρακλῆς τὰς Στυμφαλίδας. καὶ ἐπιστεύθη γε οὗτος ὁ λόγος, ἐπειδή ποτε πάντας τοὺς τῶν ποδῶν ἐν τῇ πόλει ὑπὸ νόσου ἢ ἑτέρας τινὸς συμφορᾶς ἐστερημένους ἀθροίσας, δρακόντων τέ τινα αὐτοῖς εἴδη περὶ τὰ γόνατα περιέπλεξε, καὶ σπόγγους ἀντὶ λίθων βάλλειν δούς, ἀπέκτεινε σφᾶς ῥοπάλῳ παίων ὡς γίγαντας. οὗτος ὁ φόβος πᾶσι κοινὸς καὶ ἡμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις ἦν. ἔπραξε δὲ καὶ ἕτερον τοιόνδε πρὸς ἡμᾶς τοὺς βουλευτάς, ἐξ οὗ οὐχ ἥκιστα ἀπολεῖσθαι προσεδοκήσαμεν. στρουθὸν γὰρ ἀποκτείνας καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀποτεμών, προσῆλθεν ἔνθα ἐκαθήμεθα, τῇ τε ἀριστερᾷ χειρὶ ἐκείνην καὶ τῇ δεξιᾷ τὸ ξίφος ᾑματωμένον ἀνατείνας· καὶ εἶπε μὲν οὐδέν, τὴν δὲ κεφαλὴν τὴν ἑαυτοῦ σεσηρὼς ἐκίνησεν, ἐνδεικνύμενος ὅτι καὶ ἡμᾶς τὸ αὐτὸ τοῦτο δράσει. κἂν συχνοὶ παραχρῆμα ἐπ' αὐτῷ γελάσαντες ἀπηλλάγησαν τῷ ξίφει, (γέλως γὰρ ἡμᾶς ἀλλ' οὐ λύπη ἔλαβεν) εἰ μὴ δάφνης φύλλα, ἃ ἐκ τοῦ στεφάνου εἶχον, αὐτός τε διέφαγον, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς πλησίον μου καθημένους διαφαγεῖν ἔπεισα· ἵν' ἐν τῇ τοῦ στόματος συνεχεῖ κινήσει, τὸν τοῦ γελᾶν ἔλεγχον ἀποκρυψώμεθα. τοιούτων δ' ὄντων τούτων γενομένων παρεμυθήσατο ἡμᾶς, ὅτι μέλλων αὖθις μονομαχῆσαι, παρήγγελλεν ἡμῖν ἔν τε τῇ στολῇ τῇ ἱππάδι καὶ ἐν ταῖς μανδύαις εἰς τὸ θέατρον εἰσελθεῖν· ὅπερ οὐκ ἄλλως ποιοῦμεν εἰσιόντες εἰς τὸ θέατρον, εἰ μὴ τῶν αὐτοκρατόρων τις μεταλλάξειε. καὶ ὅτι ἐν τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ τὸ κράνος αὐτοῦ κατὰ τὰς πύλας καθ' ἃς οἱ τελευτῶντες ἐκφέρονται, ἐξεκομίσθη. ἐκ γὰρ τούτων καὶ πάνυ πᾶσι πάντως ἀπαλλαγή τις αὐτοῦ γενήσεσθαι ἐνομίζετο. ἀπέθανε γέ τοι, μᾶλλον δὲ ἀνῃρέθη οὐκ ἐς μακράν. ὅ γὰρ Λαῖτος καὶ ὁ Ἔκλεκτος ἀχθόμενοι αὐτῷ δι'

† Leuncl. ἀτυχέστατος, νικᾷς, νικήσεις ἀπ' αἰῶνος, Ἀμαζόνιε νικᾷς.

A pulsi, propius accessissent. [a] Quatuordecim dierum fuere spectacula huius generis, * eo que nos senatores conueniebam[us] cum equitibus separatim. Claudius tamē Pompeianus homo senex nunquā interfuit, licet filios suos ad spectandum mitteret; quod mallet ob eam causam occidi, quam eo venire, vbi imperatorem Marci filiū talia facientē spectaret. Tū nos magna voce dicebamus multa, vt iussi eramus: illud autē crebro, Dominus es, Primus es, [b] Vincis omnium felicissime, ex B æterno tempore Amazonie vincis. Multi ex reliqua plebe ne introibant quidem in theatrum: plerique, vbi paulum * spectassent, discedebant; partim pudore adducti, partim quod rumores sparsi erant, cōstituisse imperatorem tela in aliquot plebeios conijcere, vt Hercules olim in Stymphalidas fecerat: idque ex eo credebatur futurum, quod aliquando omnes, qui in vrbe morbo, aut alia de causa pedibus carebant, vnum in locū conduxerat: quibusque [c] eorum genua quibusdam rebus ser- C pētibus simillimis complicauisset, dedissetque eis spongias, quas iacerent pro lapidibus: omnes claua, ita vt si gigantes essent, percussit atque interfecit. Is timor [d] nobis erat cum cæteris communis. nam & nobis senatoribus id fecit. cuius causa certissimum interitū exspectauimus. Abscisso enim capite struthocameli quē occiderat, eo venit vbi sedebamus: quumq; id caput sinistra, dextera gladium cruentum porrigeret; nihil dixit; tantum caput suum [e] ferox mouit, vt ostenderet, idem se D nobis facturum. Quamobrem quū multi riderēt, gladio statim fuissent occisi, * (nā ea res primo nobis non modo non fecerat timorem, sed etiam risum mouerat) nisi ego folia lauri, quæ habebam ex corona, comedissem; persuasissemque cæteris, qui iuxta sedebant [f] vt idem facerent: videlicet vt facto oris motu continuo, indicium risus celaremus. His perfectis rebus, magnum nobis solatium dedit, quod quum esset rursus [g] obiturus munus gladiatorium, nos equestri [h] veste & penula indutos venire in theatrū ius- E sit: quo habitu nunquam ante theatrum ingredi consueueramus, nisi princeps è vita decessisset. Ad illud accessit etiam, quod postremo die ludorum galea eius elata fuit per portas, per quas efferri mortui solent. Quibus ex rebus opinio cunctis iniecta fuit, mortē eius instare. Ipse quidem certe nōn multo post obiit; vel potius occisus est. nam Lætus & Electus, qui ei infensi erāt, partim quod ver-

a Quatuordecim, ad summā, dierum

* Et quoties ipse certaret, ibabamus semper nos senatores vna cū equitibus extra quam quod Claudius Pompeianus ille senior nunquam accessit,

b omniū felicissime vincis, ab æuo vinces, Amazonie vincis.

E reliquo populo nemine

* intro spectassent, discedebant; partim eorū pudore, quæ perpetrabantur, partim metu, quod rumor sparsus esset, eū sagittis quosdā velle cōficere, vt Hercules Stymphalidas idque

c eorū genua draconū similitudine quibusdā circumdedisset, ac spongias eis obtulisset.

d omnib. erat communis, tā nobis, quā aliis. Fecit & aliud quiddā huiusmodi erga nos senatores vnde vel maxime interitū exspectauimus. Occiso namque struthocamelo, eiusque capite amputato, accessit ad locum, vbi

e renidēs vultu gestu mouens,

* (quippe nō mœror, sed risum nos inuaserat) vt & ipsi mādūcarēt

g gladiatorū more pugnaturus,

h amiculo & penula.

faretur in huiusmodi rebus, partim quod ipsum timerent, (quippe minabatur eis quod hæc se facere prohiberent) in eum coniurauerunt. Statuerat Commodus vtrumq; consulem, [a] Erycium Clarum, & [b] Syssium Flaccũ interficere, atq; ipse Kalendis ex eo loco, in quo gladiatores aluntur, vna & consul & secutor exire. [c] nõ longe enim a gladiatoribus, ita vt si esset vnus ex eorum numero, præcipuam domum habebat. Idque mihi omnes credẽt facilius, si intelligent, cum abscisso Colossi capite sui capitis imaginẽ reposuisse, data ei claua, leoneq; æneo subiecto, vt Herculi similis esset; atq; præter supradicta nomina, ita inscripsisse: Primus pugnator inter secutores, qui solus sinistra manu vicit hominum (vt opinor) duodecim millia. His permoti rebus Lętus & Electus, in eum coniurant, communicato cum Marcia consilio. Itaq; postremo die anni, quum homines [in eo] die festo [celebrando] essent occupati, venenum ei noctu per Marciam dant in carnibus bouinis: quumque non posset interire subito, propter vinum [quod largiter bibere] & balneas, quibus vti abunde semper cõsueuerat, iamq; vomere inciperet, ac suspicatus id quod erat, minaretur; Narcissum athletam [ad eum interficiendum] [d] mittunt, lauantemque eius opera suffocant. Hunc exitum Commodus habuit, quum regnasset annos XII, mẽses IX, dies XIIII. Vixit annos XXXI, menses IV, & in ipso domus vere Aureliorũ principatum amisit. Post eius mortem bella & seditiones maximæ extiterunt. Cæterum ad cõponendam historiam de his rebus, hæc me causa impulit. Quum librũ de somniis & prodigiis scripsissem, quorũ causa Seuerus principatum sperabat, eumq; editum in lucem misissem ad Seuerum, illeque legisset, & ad multa rescripsisset cõmode literis sub vesperum acceptis, [e] cubitum discessi. Tum dormienti mihi imperatum est diuinitus, vt historiam conficerem. quamobrem ea, de quibus nunc ago, scripsi. Quæ quũ ipsi Seuero & cæteris placerent maxime, statui illico cætera omnia, q̃ spectarent ad populũ Romanũ, perscribere: * neq; solum illa scripta relinquere, sed ita ad hanc historiam aggredi mihi visum est, vt a principio cũcta, quousque Fortuna sineret, vno opere [f] complecterer. Nam quũ ego grauate hanc cõfectionem historiæ reciperẽ, [g] omninoq; recusarẽ, dea me confirmauit in somnis,

a Erucium
b Sossium Falconem
c Nã primũ apud eas vel in ... habebat.
d summittunt.
e obdormiui.
* ac propterea non amplius illas ...

A ἀσεποίει, καὶ προσέτι καὶ φοβηθέντες, (ἠπείλει γὰρ σφίσιν, † ὅτι ἐκωλύετο ταῦτα ποιεῖν) ἐπεβούλευσαν αὐτῷ. ὁ γὰρ Κόμμοδος ἀμφοτέρους αἱρεῖσθαι ἐβούλετο τοὺς ὑπάτους, † Ἐρύκιόν τε Κλάρον καὶ † Σόσσιον Φάλκωνα, καὶ ὕπατός τε ἅμα καὶ σεκούτωρ ἐν τῇ νουμηνίᾳ ἐκ τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ οἱ μονομάχοι τρέφονται, προελθεῖν. καὶ γὰρ τὸν οἶκον τὸν πρῶτον παρ' αὐτοῖς, ὡς καὶ εἷς τῶν αὐτῶν ὤν, εἶχε. καὶ μηδεὶς ἀπιστήσῃ. καὶ γὰρ τοῦ Κολοσσοῦ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμών, καὶ ἑτέραν ἑαυτοῦ ἀντιθείς, B καὶ ῥόπαλον δούς, λέοντά τέ τινα χαλκοῦν ὑποθείς, ὡς Ἡρακλεῖ ἐοικέναι, ἐπέγραψε πρὸς τοῖς δηλωθεῖσιν αὐτοῦ ἐπωνύμοις καὶ τοῦτο, Πρωτόπαλος σεκουτόρων, ἀριστερὸς μόνος νικήσας δωδεκάκις, οἶμαι, χιλίους. διὰ μὲν δὴ ταῦτα ὅ, τε Λαῖτος καὶ ὁ Ἔκλεκτος ἐπέθεντο αὐτῷ, κοινωσάμενοι καὶ τῇ Μαρκίᾳ τὸ βούλευμα. ἐν γοῦν τῇ τελευταίᾳ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ, ἐν τῇ νυκτί, τῶν ἀνθρώπων ἀσχολίαν περὶ τὴν ἑορτὴν ἐχόντων, φάρμακον διὰ τῆς Μαρκίας ἐν C κρέασι βοείοις αὐτῷ ἔδωκαν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἠδυνήθη διαχρήσασθαι ὑπό τε τοῦ οἴνου, ὑπό τε τῶν λουτρῶν, οἷς ἀεὶ ἀπλήστως ἐχρῆτο, φθαρῆναι, ἀλλὰ καὶ ἐξήμεσέ τι, κἀκ τούτου ὑποτοπήσας αὐτό, ἠπείλει τινά, οὕτω δὴ Νάρκισσόν τινα γυμναστὴν † ἔπεμψαν αὐτῷ, καὶ δι' ἐκείνου λουόμενον αὐτὸν ἀπέπνιξαν. τῷ μὲν οὖν Κομμόδῳ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο, ἔτη δώδεκα, καὶ μῆνας ἐννέα, καὶ ἡμέρας τεσσαρεσκαίδεκα ἄρξαντι. ἐβίω δὲ ἔτη τριάκοντα ἕν, καὶ μῆνας τέσσαρας· καὶ ἐς αὐτὸν ἡ οἰκία ἡ τῶν ὡς ἀληθῶς Αὐρηλίων αὐταρχοῦσα ἐπαύσατο. πόλεμοι δὲ μετὰ τοῦτο καὶ D στάσεις μέγισται συνέβησαν. συνέθηκα δὲ ἐγὼ τούτων τὴν συγγραφὴν ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε. βιβλίον τι περὶ τῶν ὀνειράτων καὶ τῶν σημείων, δι' ὧν ὁ Σεβῆρος τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν ἤλπισε, γράψας ἐδημοσίευσα. καὶ αὐτῷ καὶ ἐκεῖνος πεμφθέντι παρ' ἐμοῦ ἐντυχών, πολλά μοι καὶ καλὰ ἀντεπέστειλε. ταῦτ' οὖν ἐγὼ τὰ γράμματα πρὸς ἑσπέραν ἤδη λαβών, κατέδαρθον· καί μοι καθεύδοντι προσέταξε τὸ δαιμόνιον ἱστορίαν γράφειν. καὶ E οὕτω δὴ ταῦτα † περὶ ὧν νῦν καθίσταμαι, ἔγραψα. καὶ ἐπειδή γε τοῖς τε ἄλλοις καὶ αὐτῷ τῷ Σεβήρῳ μάλιστα ἤρεσε, τότε δὴ καὶ τἆλλα πάντα τὰ τοῖς Ῥωμαίοις προσήκοντα συνθεῖναι ἐπεθύμησα. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐπὶ ἰδίᾳ † ἐκεῖνο ὑπολιπεῖν, ἀλλ' εἰς τήνδε τὴν συγγραφὴν ἐμβαλεῖν ἔδοξέ μοι, ἵν' ἐν μιᾷ πραγματείᾳ ἀπ' ἀρχῆς πάντα, μέχρις ἂν καὶ τύχῃ δόξῃ, γράψας καταλίπω. τὴν δὲ δὴ θεὸν ταύτην ἐπιρρωννύουσάν με πρὸς τὴν ἱστορίαν, εὐλαβῶς πρὸς αὐτὴν καὶ ὀκνηρῶς διακείμενον, καὶ ἀπαγορεύοντα τι ἀνακτωμένην δι' ὀνειράτων,

† ἐβούλετο
† Σόσσιον Φάλκωνα. Sic etius φάλκωνα, qd' infra legitur, pag. 834
† Sylb. ἐπέμψαν
† Steph. περὶ ὧν
† Steph. ἰδίᾳ

καὶ καλὰς ἐλπίδας περὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου διδοῦσαί μοι, ὡς † ὑπολειψόμενος τὴν ἱστορίαν, καὶ οὐδαμῶς ἀμαυρώσοντος, ἐπίσκοποι τῆς τοῦ βίου διαγωγῆς, ὡς ἔοικεν, εἴληχα, καὶ διὰ τοῦτο αὐτῇ ἀνάκειμαι. συνέλεξα δὲ πάντα ἀπ' ἀρχῆς τοῖς Ῥωμαίοις μέχρι τῆς Σεβήρου μεταλλαγῆς πραχθέντα, ἐν ἔτεσι δέκα, καὶ συνέγραψα ἐν ἄλλοις δώδεκα. τὰ γὰρ λοιπὰ ὅπου ἂν καὶ προχωρήσῃ, γεγράψεται. πρὸ δὲ τῆς τοῦ Κομμόδου τελευτῆς, σημεῖα τάδε ἐγένετο· ἀετοί τε γὰρ περὶ τὸ Καπιτώλιον πολλοὶ καὶ ἔξεδροι ἐπλανῶντο, προσεπιφθεγγόμενοι οὐδὲν εἰρηναῖον, καὶ βύας ἀπ' αὐτοῦ ἔβυζε. πῦρ τε νύκτωρ ἀρθὲν ἐξ οἰκίας τινὸς, καὶ εἰς τὸ εἰρηναῖον ἐμπεσὸν, τὰς ἀποθήκας τῶν τε Αἰγυπτίων καὶ τῶν Ἀῤῥαβίων φορτίων ἐπενείματο· ἔς τε τὸ παλάτιον μετεωρισθὲν εἰσῆλθε, καὶ πολλὰ πάνυ αὐτοῦ κατέκαυσεν. ὥστε καὶ τὰ γράμματα τὰ τῇ ἀρχῇ προσήκοντα ὀλίγου δεῖν πάντα φθαρῆναι. ἀφ' οὗ δὴ καὶ τὰ μάλιστα δῆλον ἐγένετο ὅτι οὐκ ἐν τῇ πόλει τὸ δεινὸν στήσεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην αὐτῆς ἀφίξεται. οὐδὲ γὰρ κατασβεσθῆναι ἀνθρωπίνῃ χειρὶ ἠδυνήθη, καίτοι παμπόλλων μὲν ἰδιωτῶν, παμπόλλων δὲ στρατιωτῶν ὑδροφορούντων, καὶ αὐτοῦ τοῦ Κομμόδου ἐπελθόντος ἐκ τοῦ προαστείου καὶ ἐπισπέρχοντος. ἀλλ' ἐπειδὴ πάντα, ὅσα κατέσχε, διέφθειρεν, ἐξαναλωθὲν ἐπαύσατο.

† Sylb. ὑπολείψομεν

A ac in spem bonam adduxit, hanc historiam quam relinquerem, nullo vnquam temporis spatio esse perituram. quã ego deam vitæ meæ curatricem esse censeo. Quod quum mihi videatur obtigisse, diligenter in hoc studium incumbo. Itaq; collegi omnia, quæ Pop. Romanus gessit ab vrbe condita vsq; ad mortem Seueri, eaq; collecta decem annorum spatio, postea duodecim annis composui. cætera enim, quemadmodum succedent, perscribam. Porro ante mortem Commodi huiuscemodi prodigia visa sunt. B Aquilæ circa Capitolium multæ & inauspicatæ errabant, pacẽ cantu suo nullam significantes fore. itemq; bubo in eodem Capitolio cecinit. Præterea incendium noctu excitatum quibusdam ædibus ad templum Pacis peruenit; consumptisque tabernis, in quibus merces Ægyptiorum & Arabũ erant, conscendit palatium, vbi adeo exusta multa sunt,[a] vt libelli qui ad principatũ pertinebant, omnes fere interierint. Ex quo præsertim cœpit esse perspicuum, C fore, vt id malũ non contineretur inclusum in vrbe; sed inde ad vniuersum orbẽ terrarum emanaret. Nec enim id incendium restingui potuit [b] humanis viribus, licet eo magna vis aquæ & à plerisq; priuatis hominib⁹, & ab ipsis militib. coportaretur, venissetq; Commodus ex suburbio, atque vt incendium restingueretur, instaret: quod tamen, nisi consumptis rebus omnibus, quibus adhæserat, finem non habuit.

[a] Vt tabulæ quæ ad imperium pertinebant,

[b] hominum manibus.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXXIII EXCERPTA PER IO. XIPHILINVM, & Theodosium.

HÆC INSVNT LIBRO LXXIII Dionis.

scite respondebat; tamen postquam eum Pertinax Græce, cuius linguæ ille peritus fuerat, interrogauit; [a] errauit maxime, dũ non posset intelligere id, quod à Pertinace quæreretur. idque ego præsens audiui. Est autem Malli, quod est oppidum Ciliciæ, oraculum Apollinis, & somniorum interpretatio, vbi Apollo Sexto responsum dedit, & pictura quid futurum esset significauit. Pictus erat in tabella puer, a quo duo serpentes suffocabantur, itemque leo hinnulum persequens. Quam rem ego, quum essem in Cilicia cum patre, qui ei prouinciæ præerat, non ante potui coniicere, quam fratres a Commodo, qui Herculem postea imitatus est, quodammodo suffocatos esse intelligerem, vt Herculem infantem adhuc memoriæ proditum est, serpentes a Iunone immissos suffocasse, (Quintilii enim strangulati sunt:) iamque Sextum fugere, [b] eumque potentiorem Commodum persequi cœpisse. Equidem confunderem & perturbarem historiam, si scriberem accurate de singulis, quos ille adductus non solum falsa calumnia, & suspicione non vera, verum etiam propter opes maximas, nobilitatemque generis, & excellentem præstantiam doctrinæ, atque ob alias virtutes, interfecit. Fuêre Commodo etiam bella quædam cum barbaris, qui vltra Daciam incolunt; ex quibus Albinus & Niger, qui postea bellum gesserunt cum Seuero imperatore, magnam gloriam consecuti sunt. Sed bellum Britannicum, omnium longe maximum fuit. Quippe [c] quum Britanni essent eum murum transgressi, qui inter ipsos & Romanorum castra intercedebat, vastassentque multa, Romano duce, & militibus, quos secum habebat, cæsis; Commodus timore perterritus, contra eos Vlpium Marcellum misit. is erat homo modestus & frugi. nam quod ad cibum cæteraque pertinet, viuebat more cæterorum militum, [d] eratque fortis ac magnanimus, quoties bella gereret: pecunia quidem certe non corrumpebatur: minime tamen lenis aut humanus erat. * Dux fuit omniũ vigilantissimus. quũq; vellet cæteros, qui cũ ipso erant, vigilantes esse, duodecim tabellas, quales ex tilia fieri solent, fere quotidie pscribebat vesperi, mandabatq; vni ex suis vt alia aliis atq; aliis horis perferret ad diuersos milites, quo impatorẽ suũ vigilare sẽp rati, minus ipsi quoq; dormirẽt. Et quãq̃ sõno alioq. resisteret a natura, tamẽ

quo

[a] plurimum impegit, quũ ne quidem intelligere posset, quod diceretur. Id ipse præsens audiui, & aliud tale vidi. Est Malli, quod opidum est Ciliciæ, Amphilochi oraculum, quod per somnia consulentib. respõdet. Id Sexto quoq; responsum dedit, quod ille pictura huiusmodi expressit.

[b] quẽ virib. potior Commodus persequeretur.

[c] quũ eius insulæ nationes eũ transgressæ murum essent, qui inter

[d] eratq; sublimis & elati animi,

* Dux fuit, somni parcissimus.

ἐκομψεύσατο· ὡς μέντοι καὶ Ἑλληνικῶς τι αὐτοῦ ὁ Περτίναξ, ὧν ἐκεῖνος διεπεφύκει, ἀνήρετο, πλεῖστον ἐσφάλη, μηδὲ συνεῖναι τὸ λεγόμενον δυνηθείς. τοῦτό τε οὖν αὐτὸς ἤκουσα παρών, καὶ ἕτερον τοιόνδε εἶδον. ἔστιν ἐν † Μαλλῷ πόλει τῆς Κιλικίας Ἀμφιλόχου χρηστήριον, καὶ χρᾷ δι' ὀνειράτων. ἔχρησεν οὖν καὶ τῷ Σέξτῳ, ὃ διὰ γραφῆς ἐκεῖνος ἐδήλωσε. παιδίον γὰρ τῷ πίνακι ἐνεγέγραπτο δύο δράκοντας ἀποπνῖγον, καὶ λέων νεβρὸν διώκων. οὐδ' ἐγὼ † αὐτὰ συμβαλεῖν, τῷ πατρὶ συνὼν ἄρχοντι τῆς Κιλικίας, πρὶν πυθέσθαι τούς τε ἀδελφοὺς ὑπὸ τοῦ Κομμόδου, ὃς μετὰ ταῦτα τὸν Ἡρακλέα ἐζήλωσε, τρόπον τινὰ πνιγέντας, ὥσπερ καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἔτι νήπιος ὢν ἱστόρηται τοὺς ὑπὸ τῆς Ἥρας ἐπιπεμφθέντας αὐτῷ δράκοντας ἀποπνῖξαι, (καὶ γὰρ οἱ Κυιντίλιοι ἀπηγχονίσθησαν) καὶ τὸν Σέξτον φεύγοντα καὶ διωκόμενον ὑπὸ τοῦ κρείττονος. πάμπολυν ἂν ὄχλον τῇ συγγραφῇ παράσχοιμι, εἰ ἀκριβῶς καθ' ἕκαστον τοὺς θανατωθέντας ὑπ' αὐτοῦ γράφοιμι, ὁπόσους ἐκεῖνος ἢ διὰ συκοφαντίας ψευδεῖς, ἢ δι' ὑποψίας οὐκ ἀληθεῖς, ἢ διὰ πλοῦτον λαμπρόν, ἢ διὰ γένος ἐνδόξιμον, ἢ διὰ παιδείας ὑπεροχήν, ἢ δι' ἄλλην τινὰ ἀρετὴν διεχρήσατο. ἐγένοντο δὲ καὶ πόλεμοί τινες αὐτῷ πρὸς τοὺς ὑπὲρ τὴν Δακίαν βαρβάρους· ἐν οἷς ὅ, τε Ἀλβῖνος καὶ ὁ Νίγερ, οἱ τῷ αὐτοκράτορι Σεβήρῳ μετὰ ταῦτα ἀντιπολεμήσαντες, εὐδοκίμησαν· μέγιστος δὲ ὁ Βρεττανικός. τῶν γὰρ ἐν τῇ νήσῳ ἐθνῶν ὑπερβεβηκότων τὸ τεῖχος τὸ διορίζον αὐτούς τε καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατόπεδα, καὶ πολλὰ κακουργούντων, στρατηγόν τέ τινα μετὰ τῶν στρατιωτῶν οὓς εἶχε κατακοψάντων, φοβηθεὶς ὁ Κόμμοδος, Μάρκελλον Οὔλπιον ἐπ' αὐτοὺς ἔπεμψεν. οὗτος δὲ ὁ ἀνήρ, μέτριος καὶ εὐτελὴς ὤν, στρατιωτικῶς τε ἀεὶ καὶ περὶ τὴν τροφὴν καὶ περὶ τὰ ἄλλα ζῶν, ὅτε ἐπολέμει, ὑψηλόφρων καὶ φρονηματώδης ἐγίγνετο, χρημάτων τε διαφανῶς ἀδωρότατος ἦν, οὐ μὴν καὶ ἡδὺ τὸ ἦθος ἢ φιλάνθρωπος· ἀϋπνότατος δὲ τῶν στρατηγῶν γενόμενος, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς συνόντας αὐτῷ ἐγρηγορέναι βουλόμενος, δώδεκα † γραμματεῖα, οἷά γε ἐκ φιλύρας ποιεῖται, καθ' ἑκάστην ἑσπέραν [ὡς εἰπεῖν] συνέγραφε, καὶ προσέταττέ τινι ἄλλο ἄλλῃ ὥρᾳ κομίζειν τισίν, ἵν' ἐγρηγορέναι τὸν στρατηγὸν ἀεὶ νομίζοντες, μηδὲ αὐτοὶ ἀδεῶς καθεύδοιεν. ἦν μὲν γὰρ καὶ ἄλλως ὑπομαχεῖν πεφυκὼς ὕπ-

πν...

† Μαλλῷ

† αὐτά

† γραμματεῖα.

πλέον δὲ τοῦτο ἐκ τῆς αἰτίας ἠσκήκει [πάντα γὰρ ἀλλὰ ἥκιστα ἂν δὴ ἐπετήδευσε] ὅπως [γὰρ] μηδὲ τῶν ἄρτων διαπιμπλῆται, ἐκ τῆς Ῥώμης αὐτοὺς μετεπέμπετο, [οὐχ ὡς οὐ δυνάμενος τὸν ἐπιχώριον ἐσθίειν, ἀλλ᾽] ἵν᾽ ὑπὸ τῆς παλαιότητος αὐτῶν, μὴ δύνηται μηδὲ μικρὰ πλέον τοῦ πάνυ ἀναγκαίου φαγεῖν. [τά τε γὰρ οὖλα αὐτοῦ κακῶς εἶχον, καὶ ῥᾳδίως ὑπὸ τῆς τῶν ἄρτων ξηρότητος † ᾑμάσσετο. ἐπετήδευε δὲ δὴ οὕτως ἐπὶ μεῖζον αὐτὸ πλάττεσθαι, ἵν᾽ ὡς μάλιστα διαγρυπνεῖν δοκῇ.] Μάρκελλος μὲν δὴ τοιοῦτος ὢν, τούς τε βαρβάρους τοὺς ἐν Βρεττανίᾳ δεινῶς ἐκάκωσε· καὶ μικροῦ δεῖν ὑπὸ τοῦ Κομμόδου μετὰ ταῦτα διὰ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν ἀποθανεῖν μελλήσας, ὅμως ἀφείθη. Περέννιον δὲ τὸν τῶν δορυφόρων μετὰ τὸν Πάτερνον ἄρχοντα, συνέβη διὰ τοὺς στρατιώτας στασιάσαντας ἀναιρεθῆναι. τοῦ γὰρ Κομμόδου ἁρματηλασίαις καὶ ἀσελγείαις ἐκδεδωκότος ἑαυτόν, καὶ τῶν τῇ ἀρχῇ προσηκόντων οὐδὲν (ὡς εἰπεῖν) πράττοντος, ὁ Περέννιος ἠναγκάζετο οὐχ ὅτι τὰ στρατιωτικά, ἀλλὰ καὶ τἆλλα διὰ χειρὸς ἔχειν, καὶ τοῦ κοινοῦ προστατεῖν. οἱ οὖν στρατιῶται, ὁπότε τι σφίσι μὴ καταθύμιον † ἀποβαίνοι, τὴν αἰτίαν ἐπὶ τὸν Περέννιον ἀναφέροντες, ἐμήνιον αὐτῷ. καὶ οἱ ἐν Βρεττανίᾳ τοίνυν ὑπάρχοντες, ἐπειδὴ καὶ ἐπετιμήθησαν ἐφ᾽ οἷς ἐστασίαζον, (οὐ γὰρ πρὶν ἡσύχασαν, ἢ αὐτοὺς τὸν Περτίνακα παῦσαι) χιλίους καὶ πεντακοσίους ἀκοντιστὰς ἀπὸ σφῶν ἀπολεξάμενοι, ἐς τὴν Ἰταλίαν ἔπεμψαν. ὧν μηδενὸς κωλύοντος τῇ Ῥώμῃ πλησιασάντων, ὁ Κόμμοδος ἀπήντησέ τε αὐτοῖς καὶ ἐπύθετο, Τί ταῦτα ὦ συστρατιῶται; τί βουλόμενοι πάρεστε; εἰπόντων δὲ αὐτῶν, Ἥκομεν· Περέννιος γάρ σοι ἐπιβουλεύει, ἵνα αὐτοκράτορα τὸν υἱὸν ἀποδείξῃ· ἐπείσθη τε αὐτοῖς, ἄλλως τε καὶ τοῦ Κλεάνδρου ἐνάγοντος, (ὃς κωλυόμενος ὑπὸ τοῦ Περεννίου ποιεῖν ὅσα ἐβούλετο, δεινῶς αὐτὸν ἐμίσει) καὶ ἐξέδωκε τὸν † ἵππαρχον τοῖς στρατιώταις ὧν ἦρχεν· οὐδὲ ἐτόλμησε καταφρονῆσαι χιλίων καὶ πεντακοσίων, πολλαπλασίους † αὐτῶν δορυφόρους ἔχων. καὶ αὐτὸν † ἐκεῖνοι καὶ ᾐκίσαντο καὶ κατέκοψαν, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ καὶ υἱεῖς δύο προσδιεφθάρησαν. ὁ μὲν οὖν οὕτως ἐσφάγη, ἥκιστα † δὲ τοῦτο παθεῖν, καὶ δι᾽ ἑαυτὸν καὶ διὰ τὴν πᾶσαν τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν ὀφείλων, πλὴν καθ᾽ ὅσον διὰ τὴν φιλαρχίαν αἰτιώτατος ἐγεγόνει Πατέρνῳ τῷ συνάρχοντι τοῦ ὀλέθρου. ἰδίᾳ μὲν γὰρ οὐδὲν πώποτε οὔτε πρὸς δόξαν οὔτε πρὸς πλοῦτον περιεβάλετο, ἀλλὰ καὶ ἀδωρότατα καὶ σωφρονέστατα διῆγε· τὴν δὲ τοῦ Κομμόδου † τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν ἀσφαλῆ ἐποίει. καὶ οἱ Καισάρειοι, τούτου ἀπαλλαγέντες, (ὧν δὲ αὐτῶν κορυφαῖος ὁ Κλέανδρος) οὐδὲν ὅ τι κακὸν οὐκ ἔδρων, † πυρπολοῦντες πάντα,

† ἡμάσσετο.

† ἀπαντώσι.

† ἵππαρχον

† ἑαυτῶν

† δεῖ

† καὶ τῆς

† πωλοῦντες

A quo magis id facere posset, inedia perferebat. nam [vt alioqui minime cibis se plus æquo satiabat, ita] ne pane repleretur, eum Roma ad se curabat exportari; [non quod panibus eius regionis vesci non posset, sed] ne vel paulo plus, quam esset necesse, posset propter vetustatem comedere. [Nam cicatrices etiam suas, necdum bene curatas, ipsa siccitate panum eorum facile purgabat. Studebat autem magis ac magis huiusmodi quid se ferre ac fingere, vt quam maxime vigilare videretur.] Igitur Marcellus tali ingenio præditus, B maximis atque grauissimis damnis in Britannia barbaros affecit: quo facto quanquam parum abfuit, quin virtutis ipsius ergo Commodus eum necaret, tamen ipsum dimisit. Perenni vero, qui post Paternum præfuit prætorianis cohortibus, accidit, vt propter seditionem militum necaretur. Quum enim Commodus se studio agitandorum curruum, & libidinibus [cuiusuis generis] dedidisset, nec quidquam fere ageret eorum, quæ ad principatum spectarent, * Perenni non solum cura C militum, sed etiam reliquorum omnium esse cœpit, & maxime publicæ vtilitatis. Sed milites, quoties eis aliquid parum ex sententia eueniret, coniecta in Perennem culpa, eidem grauiter irascebantur. Idem fecere ii, qui erant in Britannia; obiurgati, quod seditionem fecissent (quæ quidem sedati non sunt, quam eos Pertinax placauerit.) miserunt enim in Italiam mille quingentos [a] milites, delectos ex ipsorum numero: quibus, quum à nemine prohibiti iam Romam aductarent, occurrit Commodus, eosque ita interrogauit; Quid hoc D rei est, commilitones? quamobrem venistis? Illi respondere; Propterea, quod Perennis tibi insidias parat, vt filium suum imperatorem designet. Quod vbi Commodus credidisset facile, instante potissimum Cleandro, qui Perennem grauiter oderat, à quo omnia agere pro libidine vetabatur, præfectum prætorio militibus, quibus ipse præerat, dedidit: nec est ausus mille quingentos milites contemnere, quum ipse multo plures prætorianos haberet. Illi Perennem [b] cæsum verberibus obtruncant, eiusdemque vxorem, ac sororem, cum E filiis duobus interficiunt. Ita Perennis occisus est, indignus eo genere mortis, tum sua, tum Romani imperii causa; nisi quod, vt præesset solus prætorianis militibus, Paterno collegæ autor interitus fuerat: quum alioqui nunquam incumberet ad opes & gloriam, sed continentissimus ac modestissimus esset [c], tutumque imperium Commodi præstaret. Hoc mortuo, Cæsariani, quorum Cleander princeps fuit, nullum sceleris genus omittere, [d] omnia incendere,

* Perennis non modo negotia militaria, sed et cetera tractare, atque adeo rempublica præesse cogebatur. Itaque milites,

a iaculatores.

b contumeliis grauib. affectum obtruncant.

c tutumque tam Commodum, quam imperium eius præstaret.

d omnia venalia habere,

iniuria oēs afficere, vexareq; cōtumeliis cœperūt; quū interim Cōmod⁹ indulgeret voluptatibus, equorū studiosus esset, pugnas hominum ferarumq; cōmitteret. Nam præter ea quę faciebat domi, magnū numerum hominum & belluarū publice sępe interfecit. Quinq; enim equos fluuiatiles simul, ac duos elephantos variis diebus solus ipse suis manib. confecit: prætera rhinocerotes, & camelopardalin occidit. Sed de his studiis Commodi hactenus. Mortuo autem Victorino, qui fuerat præfectus vrbis, statua posita est; etsi eum Cōmodus sæpenumero interficere voluerat. Quod quum differret, vereretūrq; facere, (nam Victorinus sua tempestate virtute animi, & sermonis elegantia nemini secundus erat) ipse ad Perennem accessit, aitque; Audio iam esse a vobis constitutum, me interficere. quid igitur cunctamini? aut quid pręterea, quū id vobis hodierno die facere liceat, exspectandum putatis? Idem quum aliquando præesset Germaniæ, conatus est domi remotis arbitris persuadere legato suo, ne se pecunia corrumpi sineret: quumq; ille nō pareret, in tribunal cōscēdit, iurauitq; [in eo] se nunquam accepisse munera; neq;, quamdiu viueret, accepturū. mox præcepit illi, vt se eodē iureiurando obstringeret: quumq; legatus peierare nollet, iussit, vt se abdicaret magistratu. Victorin⁹ quidem tali ingenio præditus erat. Cleander autem, cuius post mortē Perennis magna fuit autoritas, seru⁹ inter seruos venūdat⁹, vna cū iis vt baiulus esset, Romam deductus fuerat. Progrediente vero tēpore vsqueadeo est auctus,* vt cubicularius Cōmodi factus sit, pelliceq; eius Damostratiā vxorē duxerit, & præter alios multos, Saoterū Nicomediensem, qui ante ipsum eundē honorem habuerat, interfecerit: quanquā & ille potentissimus erat, & per eumdē Nicomedienses impetrauerant a senatu, vt certamina celebrarent, tēplumque Cōmodo facerent. Hunc Cleandrū fortuna ita euexerat, vt suo arbitratu dignitatē senatoriā daret, nec eā solū haberet venalē, sed etiā officia militaria, ꝓcurationes, imperia, ac postremo res oēs. Iāque multi absumptis omnib. suis facultatib. cooptabantur in ordinē senatoriū, ita vt dictū sit de Iulio Solone, homine ignobili; cū spoliatū facultatibus, in senatū esse relegatū. Neq; vero Cleāder hæc solū fecit, sed etiā cōsules XXV in annū vnū designauit: q; neq; ante id tēp⁹, neq; post vnq factū est. in quorū numero Seuerus, qui postea factus est princeps, consulatū gessit. Quamobrem colligebat vndiq; grandem pecuniam,

* Vt ante cubiculū Commodi excubarit, eiusq; concubinam

A ὑβρίζοντες, ἀσελγαίνοντες. Κόμμοδος δὲ τὸ πλεῖστον τοῦ βίου περί τε τὰς ῥᾳστώνας καὶ τοὺς ἵππους, περί τε τὰς μάχας τῶν τε θηρίων καὶ τῶν ἀνδρῶν εἶχεν. ἄνευ γὰρ ὧν οἴκοι ἔδρα, πολλοὺς μὲν ἄνδρας ἐν τῷ δημοσίῳ, πολλὰ δὲ καὶ θηρία πολλάκις ἔφθειρε· καὶ πέντε γοῦν ἵππους ποταμίους ἅμα, καὶ δύο ἐλέφαντας ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ ἡμέρᾳ χωρὶς αὐτὸς ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶ κατεχρήσατο· καὶ προσέτι καὶ ῥινοκέρωτας ἀπέκτεινε, καὶ καμηλοπάρδαλιν. ταῦτα μέν μοι κατὰ πάντος τοῦ περὶ αὐτὸν λόγου γέγραπται. Βικτωρίνῳ δὲ τῷ πολιαρχήσαντι τελευτήσαντι B ὁ ἀνδριὰς ἐδόθη. οὗτος, βουλομένου πολλάκις ἀνελεῖν αὐτὸν τοῦ Κομμόδου, ἀναβαλλομένου δὲ καὶ ὀκνοῦντος τὴν πρᾶξιν, (ὁ γὰρ Βικτωρῖνος τῇ τε τῆς ψυχῆς ἀρετῇ καὶ τῇ τῶν λόγων παρασκευῇ οὐδενὸς τῶν καθ᾽ ἑαυτὸν δεύτερος ἐγένετο) προσελθὼν τῷ Περεννίῳ ποτέ· Ἀκούω, ἔφη, ὅτι με ἀποκτεῖναι ἐθέλετε· τί οὖν μέλλετε; τί δὲ ἀναβάλλεσθε, ἐξὸν ὑμῖν ἤδη καὶ τήμερον αὐτὸ δρᾶσαι; τῆς δὲ Γερμανίας ποτὲ ἄρχων, τὸ μὲν πρῶτον οἴκοι καθ᾽ ἑαυτὸν ἐπειράθη τὸν ὑποστράτηγον πεῖσαι μὴ δωροδοκεῖν· ἐπεὶ δ᾽ οὐκ εἰσήκουεν C αὐτοῦ, ἀνέβη τε ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ ὤμοσε μήτ᾽ εἰληφέναι δῶρά ποτε, μήτε λήψεσθαι. ἔπειτα καὶ ἐκεῖνον ὀμόσαι ἐκέλευσεν. ὡς δ᾽ οὐκ ἠθέλησεν ἐπιορκῆσαι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀρχῆς. τοιοῦτος μέν τις ὁ Βικτωρῖνος ἦν. ὁ δὲ δὴ Κλέανδρος ὁ μετὰ τὸν Πέρεννιν μέγιστον δυνηθεὶς, καὶ ἐπράθη μετὰ τῶν ὁμοδούλων, μεθ᾽ ὧν καὶ ἀχθοφορήσων ἐς τὴν Ῥώμην ἐκεκόμιστο. χρόνου δὲ προϊόντος οὕτως ηὐξήθη, ὥστε καὶ τοῦ Κομμόδου προκοιτῆσαι, τήν τε παλλακίδα αὐτοῦ Δαμοστρατίαν γῆμαι, καὶ τὸν Σαώ- D τηρον τὸν Νικομηδέα τὸν πρὸ αὐτοῦ τὴν τιμὴν ἔχοντα ταύτην, ἀποκτεῖναι πρὸς πολλοῖς καὶ ἄλλοις· καίτοι καὶ ἐκεῖνος μέγιστον ἠδυνήθη, καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ Νικομηδεῖς καὶ ἀγῶνα ἄγειν, καὶ νεὼν τοῦ Κομμόδου ποιήσασθαι παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβον. ὁ γοῦν Κλέανδρος μέγας ὑπὸ τῆς τύχης ἀρθεὶς, καὶ ἐχαρίσατο καὶ ἐπώλησε βουλείας, στρατείας, ἐπιτροπείας, ἡγεμονίας, πάντα πράγματα. καὶ ἤδη τινὲς πάντα τὰ ὑπάρχοντα σφίσιν ἀναλώσαντες, βουλευταὶ ἐγέ- E νοντο· ὥστε καὶ λεχθῆναι ἐπὶ Ἰουλίου Σόλωνος ἀνδρὸς ἀφανεστάτου, ὅτι εἰς τὸ συνέδριον, τῆς οὐσίας στερηθεὶς, ἐξωρίσθη. ταῦτά τε ὁ Κλέανδρος ἐποίει, καὶ ὑπάτους ἐς ἐνιαυτὸν πέντε καὶ εἴκοσιν ἀπέδειξεν· ὃ μὴ πρότερόν ποτε, μήτ᾽ ὕστερον ἐγένετο. καὶ ἐν αὐτοῖς καὶ Σεβῆρος ὁ μετὰ ταῦτα αὐταρχήσας, ὑπάτευσεν. ἠργυρολόγει μὲν οὖν πανταχό-

ἦν, καὶ ἐκτήσατο πλεῖστα τῶν πώποτε ὀνομασθέντων προκοίτων, καὶ ἀπ' αὐτῶν πολλὰ μὲν τῷ Κομμόδῳ ταῖς τε παλλακαῖς αὐτοῦ ἐδίδου, πολλὰ δὲ καὶ ἐς οἰκίας, καὶ ἐς βαλανεῖα, ἄλλα τέ τινα χρήσιμα καὶ ἰδιώταις καὶ πόλεσιν, ἐδαπάνα. οὗτος οὖν ὁ Κλέανδρος εἰς τοσοῦτον ὄγκον ἀρθεὶς, ἔπεσε καὶ αὐτὸς ἐξαίφνης, καὶ ἀπώλετο μετ' ἀτιμίας. ἀπέκτειναν δ' αὐτὸν οὐχ οἱ στρατιῶται, ὥσπερ τὸν Περέννιον, ἀλλ' ὁ δῆμος. ἐγένετο μὲν γὰρ καὶ ἄλλως ἰσχυρὰ σιτοδεία, ἐπὶ πλεῖστον δ' αὐτὴν Παπίριος Διονύσιος ἐπὶ τοῦ σίτου τεταγμένος ἐπηύξησεν, ἵν' ὡς αἰτιώτατον αὐτῆς τὸν Κλέανδρον ἀπὸ τῶν κλεμμάτων ὄντα, καὶ μισήσωσιν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ διαφθείρωσι, καὶ ἔσχεν οὕτως. ἱπποδρομία τις ἦν· μελλόντων δὲ τὸ ἕβδομον τῶν ἵππων ἀγωνίσασθαι, πλῆθός τι παιδίων εἰς τὸν ἱππόδρομον, εἰσέδραμε, καὶ αὐτῶν παρθένος τις μεγάλη καὶ βλοσυρὰ, ἡγεῖτο· ἣν δαίμονα ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβάντων ἐνομίσαμεν γεγονέναι. τά τε γὰρ παιδία συνεβόησε πολλὰ καὶ δεινὰ, καὶ ὁ δῆμος παραλαβὼν αὐτὰ οὐδὲν ὅ, τι οὐκ ἐξέκραγε· καὶ τέλος καταπηδήσας, ὥρμησε πρὸς τὸν Κόμμοδον, ἐν τῷ Κυιντιλίῳ † ἀστείῳ ὄντα, πολλὰ μὲν ἐκείνῳ ἀγαθὰ ἐπευχόμενος, πολλὰ δὲ καὶ κατὰ τοῦ Κλεάνδρου καταρώμενος. καὶ ὃς, στρατιώτας τινὰς ἐπ' αὐτοὺς ἔπεμψε, καὶ ἔτρωσάν τινας καὶ ἀπέκτειναν· οὐ μέντοι καὶ ἀνείρχθη διὰ τοῦτο ὁ δῆμος, ἀλλὰ τῷ τε πλήθει σφῶν καὶ τῇ τῶν δορυφόρων ἰσχύι θαρρήσας, ἐπὶ μᾶλλον ἠπείχθη. πλησιαζόντων δ' αὐτῶν τῷ Κομμόδῳ, καὶ μηδενὸς οἱ μηνύοντος τὸ γιγνόμενον, Μαρκία ἐκείνη ἡ τοῦ Κουαδράτου, ἐσήγγειλε τὸ πραττόμενον. καὶ ὁ Κόμμοδος οὕτως ἔδεισεν, ἄλλως τε καὶ δειλότατος ὢν, ὥστε αὐτίκα καὶ τὸν Κλέανδρον καὶ τὸ παιδίον αὐτοῦ, ὃ καὶ ἐν ταῖς τοῦ Κομμόδου χερσὶν ἐτρέφετο, σφαγῆναι κελεῦσαι. καὶ τὸ μὲν παιδίον προσουδισθὲν διεφθάρη, τὸ δὲ τοῦ Κλεάνδρου σῶμα παραλαβόντες οἱ Ῥωμαῖοι ἔσυραν καὶ ᾐκίσαντο, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διὰ πάσης τῆς πόλεως ἐπὶ τοῦ κοντοῦ περιήνεγκαν, καί τινας καὶ ἄλλους τῶν μέγα ἐπ' αὐτοῦ δυναμένων ἐφόνευσαν. Κόμμοδος δὲ, ἀπὸ τῶν εὐθυμιῶν καὶ παιδιῶν ἀναπνεύσας, ἐφόνα, καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας διεχειρίζετο· ὧν ἦν καὶ Ἰουλιανὸς ὁ ἔπαρχος· ὃν καὶ δημοσίᾳ περιελάμβανέ τε καὶ κατεφίλει, καὶ πατέρα ὠνόμαζεν· Ἰούλιός τε Ἀλέξανδρος· οὗτος μὲν ‡ ὡς καὶ λέοντα ἀπὸ τοῦ ἵππου κατακοντίσας· ὅστις ἐπειδὴ καὶ τοὺς σφαγέας παρόντας ᾔσθετο, ἐκείνους τε τῆς νυκτὸς ἐφόνευσε, καὶ τῶν Ἐμεσηνῶν, ὅθεν ἦν, τοὺς ἐχθρούς τοὺς ἑαυτοῦ πάντας προσκατεχρήσατο. ποιήσας δὲ ταῦτα, ἵππον τε ἀνέβη, καὶ πρὸς τοὺς βαρβάρους ὥρμησε· κἂν ἐξέφυγεν, εἰ μὴ παιδικά τινα συνεπῆκτο. αὐτὸς μὲν γὰρ κρά-

† Leuncl. ἀστείῳ. sic enim paullo post, 825. pag.

‡ ὁ καί

A niam, multoq; plura quæsiuit, quam vnquam ab vllis cubicularijs factum sit. Ex his multa largiebatur Commodo, eiusq; pellicibus: multa in ædificationem ædiu, & balneorum, cæteraq; res [a] priuatim publiceq; vtiles impēdebat. Sed vt eum fortuna [b] extulerat, ita celeriter depressit, eiq; mortem cum ignominia & dedecore attulit. Neq; enim à militibus, vt Perennis, sed à plebe interfectus est. Nam quum esset forte magna inopia rei frumentariæ, eamq; Dionysius Papirius, præfectus annonæ, fecisset maiorem, vt populus Ro-B manus culpā in Cleandrum propter furta, quæ faciebat, præcipue coniiceret, haberetq; hominē odio, atq; etiā (id quod accidit) interficeret; ludis circensibus, equis septimo loco [c] certare cunctantibus, magna multitudo puerorum in circū accurrit. eos procera virgo, & [d] terribilis aspectu ducebat, quæ dea fuisse ex iis, quæ postea acciderūt, existimata est. hi pueri, quū primo maximos clamores edidissēt, eosq; statim populus excepisset, conclamassetq; vna, tandē exiēs vniuersus recta ad Commodum (is erat in suburbano C Quintilij) pficiscit: ibi Cōmodo, [e] vt bene atq; feliciter eueniat, precatur, Cleandrū execratur maxime. hic paucos milites cōtra illos mittit, a quib. pars vulnerata, pars interfecta est. Verū quū plebs ea re non modo nō prohiberetur, sed multo etiam magis contenderet, confisa multitudine sua & ptorianorū viribus; quumq; iā non lōge abesset a Cōmodo, quē hui[9] rei certiorē faciebat nemo: Marcia, pellex Quadrati, ei rē omnē significauit; eaq; re Cōmodus adeo perterritus est (quippe timidissimus erat) vt Cleandrū statim, eiusq; D filiū, qui in manib. Cōmodi educabatur, interfici iusserit. puer quidem solo allisus interiit, sed plebs corpore Cleandri tracto & lacerato, caput eius per totam vrbem gestauit in pilo, nonnullosque ex eorum numero, qui ipsius potentia nitebantur, interfecit. Commodus autem, vbi expleuerat animum voluptatibus ludisque, tum demum cædes meditabatur, occidebatq; nobiles viros: in quorum numero fuit Iulianus præfectus, quē publice amplecti atq; osculari, patrēq; appellare cōsueuerat: itēq; Iulius Alexander, (is [f] confoderat leonem ex equo) qui postquam E interfectores adesse cognouit, eos de nocte trucidauit, Emesenosq; nonnullos, ex quorū gēte erat ipse, inimicos sibi [factos] interemit. Quo facto, [g] admisso equo cōtendit ad barbaros: effugissetq; omnino, nisi puerum, quē habebat in deliciis, comitem cepisset. Quū enim incitato equo

a eā priuatim, quā ciuitatibus vtiles.

b tātum ad fastum extulerat.

c certamē cursus inituros, magnā

d trux

e Commodo multa fausta felicia q; precatur.

f iaculis confoderat

g conscenso

iter sine vlla mora faceret, adolescentulū defessum labore atque itinere nō est passus à se relinqui, ac deprehensus ab insecutoribus, & illi & sibi mortem attulit. Dionysius quoque præfectus annonæ à Commodo occisus est. Per id tempus tāta pestilentia fuit, quantam nunquā fuisse cognoui. nā vno die moriebantur Romæ sæpenumero ad duo millia hominū. Multi non solûm in vrbe, sed etiam sub omni fere imperio Romano necabantur à maleficis hominibus; quod acus paruas oblinerent * venenis quibusdam, & pretio atque mercede adducti in alios [a] conjicerent, (quod malum extiterat etiam Domitiani temporibus) ob eamque causam innumerabiles homines interibant. sed nulla vis morbi, aut maleficiorū, grauior erat populo Romano, quam Commodus, cum alias ob causas, tū vero quod ea, quæ patri eius pro sua in ipsum beneuolentia decreuerat, eadem huic tribuere iussus cogebatur timoris causa. Iussus est autem Romam ipsam Cōmodianam, & exercitus Cōmodianos, deniq; diem, quo hæc decernebantur, Commodianū appellare. Multa vero cognomina sibi sumpsit Commodus, sed præsertim Herculis: Romamque [b] immortalem, fortunatam coloniam, orbem terrarum appellauit. volebat enim omnino vrbem suam esse coloniam videri. Ad hæc ei statua aurea mille librarum cum tauro & vacca facta est, mensesque omnes ex eo nominati, atque ita numerati sunt; Amazonius, Inuictus, Felix, Pius, Lucius, Ælius, Aurelius, Commodus, Augustus, Herculeus, Romanus, Superās. Quæ nomina quū sibi sumeret, mutaretq; sæpenumero, tamen cognomen Amazonii & Superantis perpetuo retinebat, quasi omnes homines longe in rebus omnibus superaret. Vsq; adeo insaniebat scelus. Scribebat ad senatum his verbis. IMPERATOR Cæsar Lucius Ælius Aurelius Commodus Augustus, Pius, Felix, Sarmaticus, [c] Germanicus, Maximus, Britannicus, Pacator orbis terrarū, Inuictus, Hercules Romanus, Pontifex Max. Tribuniciæ potestatis XVIII, Imperator VIII, Consul VII, Pater patriæ. Consulibus, Prætoribus, Tribunis plebis, Senatuiq; Cōmodiano felici salutem. Pleręq; statuæ habitu Herculis ei collocatę sunt, decretumque fuit, vt id [d] tempus, quo principatum teneret, nominaretur sæculum aureum, idq; in omnib. literis scriberetur. Hic vero aure*, hic Hercules, hic deus, [e] (iam. n. audiebat hęc nomina) aliquādo de improuiso post

* Veneno pestifero a luē immittere,

[b] æternā felicē coloniā, orbem orbis terrarum

[c] Germanic. maximum,

[d] æuum,

[e] (nam hoc quoq; nomine adpellabatur)

A πεσοῦ τοῦ ἵππου, τὸ δὲ μειράκιον κάμνον οὐχ ὑπέμεινε καταλιπεῖν, ἀλλ' ὡς κατελαμβάνετο, ἀπέκτεινε καὶ ἐκεῖνο καὶ ἑαυτόν. ἀνῃρέθη δὲ καὶ Διονύσιος πρὸς τοῦ Κομμόδου ὁ ἐπὶ τοῦ σίτου ταχθείς. γέγονε δὲ καὶ νόσος μεγάλη ὧν ἐγὼ οἶδα. δισχίλιοι γοῦν πολλάκις ἡμέρας μιᾶς ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐτελεύτησαν. πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλως οὐκ ἐν τῷ ἄστει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ὅλῃ ὡς εἰπεῖν τῇ ἀρχῇ ὑπ' ἀνδρῶν κακούργων ἀπέθανον. βελόνας γὰρ μικρὰς δηλη- B τηρίοις τισὶ φαρμάκοις ἐγχρίοντες, ἐνίεσαν δι' αὐτῶν ἐς ἑτέρους ἐπὶ μισθῷ τὸ δεινόν· ὅπερ που καὶ ἐπὶ τοῦ Δομιτιανοῦ ἐγεγόνει. καὶ οὗτοι μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἀπώλλυντο· ἦν δὲ ἁπάντων νοσημάτων καὶ ἁπάντων κακουργημάτων χαλεπώτερος Ῥωμαίοις ὁ Κόμμοδος, διά τε τἆλλα, καὶ ὅτι ἠναγκάζοντο ἃ περὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ κατ' εὔνοιαν ἐψηφίζοντο, ταῦτ' ἐκείνῳ διὰ φόβον ἀπονέμειν ἐξ ἐπιτάγματος. Κομμοδιανὴν γοῦν τήν τε Ῥώμην αὐτήν, καὶ τὰ στρατόπεδα Κομμοδιανά, τήν τε ἡμέραν ἐν ᾗ ταῦτα ἐψηφί- C ζετο, † Κομμοδίαν καλεῖσθαι προσετάξεν. ἑαυτῷ δὲ ἄλλας τε παμπόλλας ἐπωνυμίας καὶ τὴν Ἡρακλέους ἀπήνεγκε. τὴν δὲ Ῥώμην ἀθάνατον εὐτυχῆ κολωνίαν, οἰκουμένην τῆς γῆς (καὶ γὰρ ἄποικον αὐτὴν ἑαυτοῦ δοκεῖν ἐβούλετο) ἐπωνόμασε. καὶ ἀνδριάς τε αὐτῷ χρυσοῦς χιλίων λιτρῶν μετά τε ταύρου καὶ βοὸς θηλείας ἐγένετο· καὶ τέλος καὶ οἱ μῆνες ἀπ' αὐτοῦ πάντες ἐπεκλήθησαν, ὥστε καταριθμεῖσθαι οὕτως, Ἀμαζόνιος, Ἀνίκητος, Εὐτυχής, Εὐσεβής, Λούκιος, Αἴλιος, Αὐρήλιος, Κόμ- D μοδος, Αὔγουστος, Ἡράκλειος, Ῥωμαῖος, Ὑπεραίρων. αὐτὸς μὲν γὰρ ἄλλοτε ἄλλα μετελάμβανε τῶν ὀνομάτων· τὸ δὲ Ἀμαζόνιον καὶ τὸ Ὑπεραίροντα παγίως ἑαυτῷ ἔθετο, ὡς καὶ ἐν πᾶσιν ἁπλῶς πάντας ἀνθρώπους καθ' ὑπερβολὴν νικῶν· οὕτω καθ' ὑπερβολὴν ἐμεμήνει τὸ κάθαρμα. καὶ τῇ βουλῇ οὕτως ἐπέστελλεν, Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ, Λούκιος Αἴλιος Αὐρήλιος Κόμμοδος Αὔγουστος, Εὐσεβής, Εὐτυχής, Σαρματικός, Γερμανικὸς μέγιστος, Βρετ- E τανικός, Εἰρηνοποιὸς τῆς οἰκουμένης, Ἀνίκητος, Ῥωμαῖος Ἡρακλῆς, Ἀρχιερεύς, Δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ ὀκτωκαιδέκατον, Αὐτοκράτωρ τὸ ὄγδοον, Ὕπατος τὸ ἕβδομον, Πατὴρ πατρίδος ὑπάτοις, στρατηγοῖς, † δημάρχοις, γερουσίᾳ Κομμοδιανῇ εὐτυχεῖ, χαίρειν. καὶ ἀνδριάντες αὐτοῦ παμπληθεῖς ἐν Ἡρακλέους σχήματι ἔστησαν. καὶ τὸν αἰῶνα τὸν ἐπ' αὐτοῦ χρυσοῦν τε ὀνομάζεσθαι, καὶ ἐς τὰ γράμματα πάντα ὁμοίως ἐσγράφεσθαι ἐψηφίσθη. οὗτος οὖν ὁ χρυσοῦς, οὗτος ὁ Ἡρακλῆς, οὗτος ὁ θεός († καὶ γὰρ τοῦτ' ἤκουεν) ἐξαίφνης ποτὲ μετὰ μεσημ-

† Κομμοδιανὴν

† δημάρχοις

† καὶ ταῦτα

μεσημβρίας ἐκ τοῦ προαστείου σπουδῇ ἐς τὴν Ῥώμην ἐλάσας, τριάκοντα ἵππων ἁμίλλας ἐν δυσὶν ὥραις ἐποίησεν. ὅθεν οὐχ ἥκιστα καὶ τὰ χρήματα αὐτὸν ἐπέλιπεν. καὶ μὲν γὰρ καὶ φιλόδωρος, καὶ πολλάκις τῷ δήμῳ κατ' ἄνδρα δραχμὰς ἑκατὸν καὶ τετταράκοντα ἔδωκεν· τὸ δὲ πλεῖστον εἰς ἐκεῖνα, ἃ εἶπον, ἐδαπάνα. ὅθεν καὶ ἐγκλήματα καὶ γυναιξὶ καὶ ἀνδράσιν ἐπέφερεν, οὓς μὲν ἐφόνευεν, οἷς δὲ τὴν σωτηρίαν τῆς οὐσίας αὐτῶν ἐπίπρασκε. καὶ τέλος ἐν τοῖς γενεθλίοις τοῖς ἑαυτοῦ, ἡμᾶς τε καὶ ‡ γυναῖκας ἡμῶν καὶ τοὺς παῖδας, δύο χρυσοῦς ἕκαστον, ὥσπερ τινὰ ἀπαρχὴν, ἐκέλευσεν οἱ ἀποφέρειν· τούς τε ἐν ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις πόλεσι βουλευτὰς, † καὶ τὰς πέντε δραχμάς. καὶ ἐν μὲν τῷ δημοσίῳ οὐδαμόθεν ἅρματα ἤλασε, πλὴν εἰ μή που ἐν ἀσελήνῳ νυκτί· ἐπιθυμήσας μὲν καὶ δημοσίᾳ ἁρματηλατῆσαι, αἰσχυνθεὶς δὲ καὶ ὀφθῆναι τοῦτο ποιῶν. οἴκοι δὲ συνεχῶς τοῦτ' ἔπραττε, τῇ πρασίνῳ σκευῇ χρώμενος. θηρία μέντοι πολλὰ μὲν οἴκοι ἀπέσφαξε, πολλὰ δὲ καὶ ἐν τῷ δημοσίῳ. καὶ μέντοι καὶ ἐμονομάχει, οἴκοι μὲν, ὥστε καὶ φονεύειν τινά· ἐν ξυρῷ τε ἑτέρων, ὡς καὶ τὰς τρίχας ἀφαιρῶν, παρέτεμνε τῶν μὲν ῥῖνα, τῶν δὲ οὖς, τῶν δὲ ἄλλο τι· ἐν δὲ τῷ κοινῷ, ἄνευ σιδήρου καὶ ἄνευ αἵματος ἀνθρωπείου. ἐνέδυ δὲ, πρὶν μὲν εἰς τὸ θέατρον εἰσιέναι, χιτῶνα χειριδωτὸν σηρικὸν, λευκὸν, διάχρυσον· καὶ ἐν τούτῳ τε αὐτὸν τῷ σχήματι οὕτω ἠσπαζόμεθα. ἐσιὼν δὲ, ὁλοπόρφυρον χρυσόπαστον, χλαμύδα τε ὁμοίαν τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον λαμβάνων, καὶ στέφανον ἔκ τε λίθων Ἰνδικῶν καὶ ἐκ χρυσοῦ πεποιημένον, κηρύκειόν τε τοιοῦτον φέρων ὁποῖον ὁ Ἑρμῆς. ἡ γὰρ λεοντῆ τό τε ῥόπαλον ἔν τε ταῖς ὁδοῖς προεφέρετο αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς θεάτροις ἐπὶ δίφρου ἐπιχρύσου, εἴτε παρείη, εἴτε καὶ ἀπείη, ἐτίθετο. αὐτὸς δὲ ἐν τῷ τοῦ Ἑρμοῦ σχήματι ἐσῄει τε ἐς τὸ θέατρον, καὶ ἀπορρίψας τὰ ἄλλα, οὕτως ἐν τῷ χιτῶνι ἀνυπόδετος ἔργου εἴχετο. καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἄρκτους τε ἑκατὸν αὐτὸς μόνος ἄνωθεν ἀπὸ τῆς περιβολῆς τῆς κρηπῖδος ἀκοντίζων, ἀπέκτεινε. διείληπτο γὰρ τὸ θέατρον πᾶν συμπήκτοις τισὶ διαμέτροις, ἵνα τε στέγην περίδρομον ἔχοιεν, καὶ δίχῃ τέμνουσιν ἀλλήλας, ἵν' ἐξ ὀλίγου πανταχόθεν τετραχῇ τὰ θηρία μεμερισμένα, ῥᾷον ἀκοντίζηται· καὶ ἔπιεν ἐν μέσῃ τῇ ἀγωνίᾳ καμὼν, κύλικι ῥοπαλωτῇ παρὰ γυναικὸς γλυκὺν οἶνον ἐψυγμένον λαβὼν, ἀμυστί. ἐφ' ᾧ καὶ ὁ δῆμος καὶ ἡμεῖς παραχρῆμα πάντες τοῦτο δὴ τὸ ἐν τοῖς συμποσίοις εἰωθὸς λέγεσθαι, ἐξεβοήσαμεν, Ζήσειας. καὶ μή με τῆς

‡ καὶ τὰς γυν.

† κατὰ πέντε

meridiem ex suburbio celeriter Romam venit, ac triginta equorum certamē duabus horis perfecit. Quibus ex rebus fiebat, vt ei pecunia deficeret. erat enim liberalis, nam & populo sæpe[a] aureos v, denariosque xv viritim dedit. Maximā vero partem impendebat in ea, quæ supra dixi: ob eamque causam inferebat crimina non solum viris, sed etiā mulieribus: quibus partim mortē afferebat, [b] partim seruabat incolumes, acceptis eorum facultatibus. Natali deniq; suo die nobis, vxoribusq; nostris, liberisque, singulis binos aureos, tanquam aliquas primitias imperauit, [idque tributum pendere coegit] *itemque ex senatoribus, qui in reliquis ciuitatibus erant, quinque denarios exegit. Currus nunquā agitauit publice, [c] nisi quando nocte obscura id facere cupiuisset. pudebat enim eum multitudinis. Id vero domi faciebat assidue, prasino vtens ornatu. nam & domi magnū numerum belluarum confecit, multas etiā interfecit publice. [d] Munus vero gladiatorium ita obibat domi, vt crebro aliquem occideret: nam & suis, quasi vellet eorum capillos radere, nasum, aut aurem, aut aliud quippiā nouacula præcidebat. Publice absque ferro aut humano sanguine non erat. Solebat ante, quam veniret in theatrum, amictus esse tunica manicata serica, [e] alba: eumque nos [f] ita ornatum salutabamus: quum autem ingressus esset, induebatur purpurea, auro intexta, acceptapari chlamyde more Græco, & corona [g] aurea illuminata gemmis Indicis. Ferebat etiam caduceum, quale Mercurius solet. Pellis quidem leonis, clauaque gestabantur ante eum, quum iter faceret: in theatris autem, siue adesset ipse præsens, siue abesset, in sella aurea collocabantur. Itaque habitu Mercurii introibat in theatrum, abiectisque cæteris, quæ ferebat, pręter tunicam, nudis pedibus ad rem gerendam aggrediebatur: ac primo quidem die centum [h] vrsos de superiore loco iaculis confecit. Erat enim diuisum theatrum omne, connexis quibusdam diametris tectum habentibus, circū quod inambulari poterat, ac sese bifariam secātibus; quo facilius vndique ex angusto loco belluæ diuisæ in partes quatuor iaculis traiicerentur. Bibebat defessus in medio certamine, [i] capiebatq; poculum vini dulcissimi, * refrigerati de manibus mulieris. Quo exhausto, statim multitudo nosq; omnes, id q in conuiuiis dici solet, dicebamus magno clamore, Viuas. Neque vero quisquam existimare de-

a drachmas CXL

b partim salutem vendebat ipsorummet bonis.

* itemque à decurionib. aliorum oppidorum omnium singulos quinque

c nisi nocte forsitan illuni: noctu quam publicè currus agere haud concupiisset, sed quod eum hoc agentē puduerit cōspici. Domi vero faciebat hoc

d Ille vero gladiator: vtiq; depugnabat, domi quidē ita, vt aliquē occideret. ac nouacula, tanquam si pilos adimeret, aliis nasum, aliis aurem, aliis aliud quid pracideret: in publico autem, sinè ferro, & sine sanguine humano:

e alba auro interstincta,

f hoc habitu amictum

* inspersa, chlamydeq; simili, more Græco,

g ex gemmis Indicis & auro facta.

h centum vrsos ipse duntaxat de super ex ambitu crepidinis iaculis confecit.

i clamato à calore, vino dulci refrigerato mulieris è manu sumto, vno haustu: unde populus, & nos omnes, statim consuetū illud cōmune verbum exclamauimus, Viuas.

debet, me propterea [a] minuere grauitatē historiæ, quod hæc scribo. nam quũ ea ab imperatore facta sint, affuerimq; ipse præsens, viderimq; singula, audiuerim & colloquutus sim, [b] nihil reticendum putaui: sed ea perinde volui, atque si maxima essent, apprimeque necessaria, posteris memoriæ prodita relinquere. Itaq; cætera, q̃ hac ætate facta sunt, accuratius diligentiusque perscribam, quam superiora, partim quod ego eis interfui, partim [c] quod illa nemini eorum, qui aliquid memoria dignum possunt scribere, melius quam mihi cognita esse putem. His igitur rebus primo die confectis, reliquis diebus descendit de superiore loco in solum theatri, [d] mansuetasque bestias, quæcunque propius accederēt, aut ad eum adductæ, vel [e] retibus admotæ essent, occidit; tigrimq;, & equum fluuiatilem, & elephātum interfecit. His perfectis rebus, abiit. †Post prandii tempus fungebatur muneribus gladiatoriis, exercebatque se, dum vteretur armis secutoris teneretque scutum dextera, gladium ligneum sinistra; ob eamque causam maxime gloriabatur, quod scæua esset. Certabat cum eo ludimagister eius, vel etiam gladiator, cui ferula erat in manibus; [f] eumq; ipse prouocabat interdum, interdum deligebat populus. Id enim, cæteraque omnia, pariter cum reliquis gladiatorib. faciebat. quanquam hoc vno differebat, quod illi parua accepta pecunia descēdebāt in certamē: Cōmodo aũt numerabantur singulis dieb9 de pecunia gladiatorũ, †decies sestertium. Assistebant pugnanti Æmilius Lætus, præfectus prætorio, & Electus cubicularius, quos pugnata ea [g] falsa pugna, victor scilicet osculabatur per galeā, quam gerebat. Post eũ pugnabant cæteri, [h] quos omnes primo die coegerat de inferiore loco, ornatu Mercurii, caduceoq; aureo accepto, vbi in consimile tribunal ascēdisset, eorumq; pugnam commiserat. quā rem nos habuimus prodigii loco. Post reuertit in sellam, in qua sedere consueuerat; indeque vna nobiscum spectabat cætera, etsi nihil gerebatur, quod ludis conueniret, præsertim quod multi necarentur. Quinetiā nonnullos aliquādo, q̃ cūctarentur aduersarios interficere, vna cū eis colligari, atque ita simul oēs pugnare iussit. Quo facto, vincti certauere [i] inter se, occidereq; nōnulli etiam illos [ex spectatoribus], cū quibus certamen nō erat; quod à multitudine, & angustiis loci cō-

a cōmaculare

b non abs re nihil reticendum

c quod neminē aliorum extiu, qui aliquid dignū opera litteris mandare possunt, ea tā accurate, ac me, tractasse nouerim.

d altiles,

e in retib. oblata essēt,

† Inde à prādio gladiatorū certamē subibat, in quo exercendo vtebatur eius armatura, qui secutor dicitur; clypeum dextra, gladiū ligneum sinistra tenens:

f interdum quidā, quē ipse prouocabat; interdū, quē populus deligebat.

† taureorum x. M. Bl. xxv. myriades drach Gr.

g Vmbratili

h ac primo die, sumto ipse Mercurii toto habitu cum inaurata virga, conscensoq; simili suggestu, eos omnes inferius commisit; quod ostenti loco nos habuimus.

i inter se singulis contra singulos;

κηλιδοῦν δὲ τῆς ἱστορίας ὄγκον, ὅτι καὶ τὰ τοιαῦτα συγγράφω, νομίσῃ. ἄλλως μὲν γὰρ οὐκ ἂν εἶπον αὐτά· ἐπειδὴ δὲ πρός τε τοῦ αὐτοκράτορος ἐγένετο, καὶ παρὼν αὐτὸς ἐγὼ καὶ εἶδον ἕκαστα καὶ ἤκουσα καὶ ἐλάλησα, δίκαιον ἡγησάμην μηδὲν αὐτῶν ἀποκρύψασθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτά, ὥσπερ τι ἄλλο τῶν μεγίστων καὶ ἀναγκαιοτάτων, τῇ μνήμῃ τῶν εἰς ἔπειτα ἐσομένων παραδοῦναι. καὶ μέντοι καὶ τἆλλα πάντα τὰ ἐπ' ἐμοῦ πραχθέντα καὶ λεπτουργήσω καὶ λεπτολογήσω μᾶλλον ἢ τὰ πρότερα, ὅτι τε συνεγενόμην αὐτοῖς, καὶ ὅτι μηδένα ἄλλον οἶδα τῶν τι δυναμένων ἐς γραφὴν ἄξιον λόγου καταθέσθαι, διηκριβωκότα αὐτὰ ὁμοίως ἐμοί. ἐν μὲν οὖν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ταῦτ' ἐγένετο· ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις τοτὲ μὲν βοτά, κάτω ἐς τὸ τοῦ κύκλου ἔδαφος καταβαίνων ἄνωθεν, ὅσα ἐπλησίαζε, τὰ δὲ καὶ προσαγόμενα, ἢ καὶ ἐν δικτύοις αὐτῷ προσφερόμενα, κατέκοπτε, καὶ τίγριν ἔσφαξεν, ἵππον τε ποτάμιον καὶ ἐλέφαντα. πράξας δὲ ταῦτα ἀπηλλάττετο· καὶ μετὰ τοῦτο ἐξ ἀρίστου ἐμονομάχει. ἤσκει δὲ καὶ ἐχρῆτο τῇ ὁπλίσει τῇ τοῦ σεκούτορος καλουμένου, τὴν μὲν ἀσπίδα ἐν τῇ δεξιᾷ, τὸ δὲ ξίφος τὸ ξύλινον ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἔχων. καὶ πάνυ καὶ ἐπὶ τούτῳ μέγα ἐφρόνει ὅτι ἦν ἐπαρίστερος. ἀντηγωνίζετο δὲ αὐτῷ γυμναστής τις, ἢ καὶ μονομάχος, νάρθηκα ἔχων· ἔστι μὲν ὅτε ὃν αὐτὸς προεκαλεῖτο, ἔστι δὲ ὅτε ὃν ὁ δῆμος ᾑρεῖτο. καὶ γὰρ τοῦτο καὶ τἆλλα ἐξ ἴσου τοῖς ἄλλοις μονομάχοις ἐποίει, πλὴν καθ' ὅσον ἐκεῖνοι μὲν ὀλίγον τι λαμβάνοντες ἐσίασι, τῷ δὲ δὴ Κομμόδῳ πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδες καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκ τῶν μονομαχικῶν χρημάτων ἐδίδοντο. παρειστήκεσαν δὲ αὐτῷ μαχομένῳ Αἰμίλιός τε Λαῖτος ὁ ἔπαρχος καὶ ὁ Ἔκλεκτος ὁ πρόκοιτος· καὶ σκιαμαχήσας καὶ νικήσας δηλονότι, ἐφίλει ὥσπερ εἶχε διὰ τοῦ κράνους. καὶ μετὰ τοῦτο καὶ οἱ ἄλλοι ἐμάχοντο· καὶ τῇ γε πρώτῃ ἡμέρᾳ αὐτὸς πάντας σφᾶς κάτωθεν, τό, τε τοῦ Ἑρμοῦ σχῆμα πᾶν μετ' ἐπιχρύσου ῥάβδου λαβών, καὶ ἐπὶ βῆμα ὅμοιον ἀναβάς, συνέβαλεν· ὅπερ που καὶ ἐν τέρατος λόγῳ ἐθέμεθα. καὶ μετὰ τοῦτο ἐπί τε τὴν συνήθη ἕδραν ἀνῄει, κἀκεῖθεν τὰ λοιπὰ μεθ' ἡμῶν ἐθεώρει· ἐπράττετο δὲ οὐδὲν ἔτι παιδιᾶς ἐχόμενον, ἀλλ' ὥστε πάνυ πολλοὺς ἀποθνήσκειν. καὶ δή ποτε βραδυνόντων περὶ τὰς σφαγάς, τούς τε ἀντιπάλους συνέδησεν ἀλλήλοις, καὶ πάντας ἅμα μάχεσθαι ἐκέλευσε. κἀκ τούτου ἠγωνίζοντο μὲν εἷς πρὸς ἕνα οἱ συνδεδεμένοι, ἔσφαξαν δέ τινες καὶ τοὺς οὐδὲν προσήκοντας σφίσιν, ὑπό τε τοῦ ὄχλου καὶ τῆς στενο-

χωρίας

χρείας ἐμπλησθέντες αὖθις. τοιαύτη μὲν ἡ σύμπασα ἡ θέα ἐκείνη τέσσαρσι καὶ δέκα ἡμέραις ἐγένετο. ἀγωνιζομένου δ' αὐτοῦ, ἡμεῖς μὲν οἱ βουλευταὶ ἀεὶ μετὰ τῶν ἱππέων συνεφοιτῶμεν, χωρὶς ἢ ὅτι Πομπηιανὸς Κλαύδιος ὁ γέρων οὐκ ἔστιν ὅτε ἀπήντησεν, ἀλλὰ τοὺς μὲν υἱεῖς ἔπεμπεν, αὐτὸς δ' οὐδέποτε ἀφίκετο, αἱρούμενος ἀποσφαγῆναι ἐπὶ τούτῳ μᾶλλον, ἢ τὸν αὐτοκράτορα τὸν τοῦ Μάρκου παῖδα ἐπιδεῖν τοιαῦτα ποιοῦντα. πρός τε γὰρ τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐπεβοῶμεν τά τε ἄλλα ὅσα ἐκελευόμεθα, καὶ αὐτὸ τοῦτο συνεχῶς, Καὶ κύριος εἶ, καὶ πρῶτος εἶ, καὶ πάντων † εὐτυχέστατος. νικᾷς, νικήσεις ἀπ' αἰῶνος, Ἀμαζόνιε νικᾷς. τοῦ δὲ δὴ λοιποῦ δήμου πολλοὶ μὲν οὐδὲ ἐσῆλθον ἐς τὸ θέατρον, εἰσὶ δ' οἳ παρακύψαντες ἀπηλλάττοντο, τὸ μέν τι αἰσχυνόμενοι τοῖς ποιουμένοις, τὸ δὲ καὶ δεδιότες, ἐπειδὴ λόγος διῆλθεν ὅτι τοξεῦσαί τινας ἐθελήσει, ὥσπερ ὁ Ἡρακλῆς τὰς Στυμφαλίδας. καὶ ἐπιστεύθη γε οὗτος ὁ λόγος, ἐπειδή ποτε πάντας τοὺς τῶν ποδῶν ἐν τῇ πόλει ὑπὸ νόσου ἢ ἑτέρας τινὸς συμφορᾶς ἐστερημένους ἀθροίσας, δρακόντων τέ τινα αὐτοῖς εἴδη περὶ τὰ γόνατα περιέπλεξε, καὶ σπόγγους αὐτοῖς ἀντὶ λίθων βάλλειν δοὺς, ἀπέκτεινε σφᾶς ῥοπάλῳ παίων ὡς γίγαντας. οὗτος ὁ φόβος πᾶσι κοινὸς καὶ ἡμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις ἦν. ἔπραξε δὲ καὶ ἕτερον τοιόνδε πρὸς ἡμᾶς τοὺς βουλευτάς, ἐξ οὗ οὐχ ἥκιστα ἀπολεῖσθαι προσεδοκήσαμεν. στρουθὸν γὰρ ἀποκτείνας καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀποτεμὼν, προσῆλθεν ἔνθα ἐκαθήμεθα, τῇ τε ἀριστερᾷ χειρὶ ἐκείνην καὶ τῇ δεξιᾷ τὸ ξίφος ἡματωμένον ἀνατείνας, καὶ εἶπε μὲν οὐδέν, τὴν δὲ κεφαλὴν τὴν ἑαυτοῦ σεσηρὼς ἐκίνησεν, ἐνδεικνύμενος ὅτι καὶ ἡμᾶς τὸ αὐτὸ τοῦτο δράσει. κἂν συχνοὶ παραχρῆμα ἐπ' αὐτῷ γελάσαντες ἀπηλλάγησαν τῷ ξίφει, (γέλως γὰρ ἡμᾶς ἀλλ' οὐ λύπη ἔλαβεν) εἰ μὴ δάφνης φύλλα, ἃ ἐκ τοῦ στεφάνου εἶχον, αὐτός τε διέφαγον, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς πλησίον μου καθημένους διαφαγεῖν ἔπεισα, ἵν' ἐν τῇ τοῦ στόματος συνεχεῖ κινήσει, τὸν τοῦ γελᾶν ἔλεγχον ἀποκρυψώμεθα. τοιούτων δ' οὕτω τούτων γινομένων παρεμυθήσατο ἡμᾶς, ὅτι μέλλων αὖθις μονομαχήσειν, παρήγγειλεν ἡμῖν ἔν τε τῇ στολῇ τῇ ἱππάδι καὶ ἐν ταῖς μανδύαις εἰς τὸ θέατρον εἰσελθεῖν· ὅπερ οὐκ ἄλλως ποιοῦμεν εἰσιόντες εἰς τὸ θέατρον, εἰ μὴ τῶν αὐτοκρατόρων τις μεθηλλάχει· καὶ ὅτι ἐν τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ τὸ κράνος αὐτοῦ κατὰ τὰς πύλας καθ' ἃς οἱ τελευτῶντες ἐκφέρονται, ἐξεκομίσθη. ἐκ γὰρ τούτων καὶ πάνυ πᾶσι πάντως ἀπαλλαγή τις αὐτοῦ γενήσεσθαι ἐνομίζετο. ἀπέθανε γέ τοι, μᾶλλον δὲ ἀνῃρέθη οὐκ ἐς μακράν. ὅ γὰρ Λαῖτος καὶ ὁ Ἔκλεκτος ἀχθόμενοι αὐτῷ δι'

† Leuncl. εὐτυχέστατος, νικᾷς, νικήσεις ἀπ' αἰῶνος, Ἀμαζόνιε νικᾷς.

A pulsi, propius accessissent. [a]Quatuordecim dierum fuere spectacula huius generis,* eo que nos senatores conueniebam[*] cum equitibus separatim. Claudius tamẽ Pompeianus homo senex nunquã interfuit, licet filios suos ad spectandum mitteret; quod mallet ob eam causam occidi, quam eo venire, vbi imperatorem Marci filiũ talia facientẽ spectaret. Tũ nos magna voce dicebamus multa, vt iussi eramus: illud autẽ crebro, Dominus es, Primus es, [b]Vincis omnium felicissime, ex B æterno tempore Amazonie vincis. Multi ex reliqua plebe ne introibant quidem in theatrum: plerique, vbi paulum *spectassent, discedebant; partim pudore adducti, partim quod rumores sparsi erant, cõstituisse imperatorem tela in aliquot plebeios conicere, vt Hercules olim in Stymphalidas fecerat: idque ex eo credebatur futurum, quod aliquando omnes, qui in vrbe morbo, aut alia de causa pedibus carebant, vnum in locũ conduxerat: quisque[c] eorum genua quibusdam rebus serpẽtibus simillimis complicauisset, dedis- C setque eis spongias, quas iacerent pro lapidibus: omnes claua, ita vt si gigantes essent, percussit atque interfecit. Is timor [d]nobis erat cum cæteris communis. nam & nobis senatoribus id fecit. cuius causa certissimum interitũ exspectauimus. Abscisso enim capite struthocameli quẽ occiderat, eo venit vbi sedebamus: quumq; id caput sinistra, dextera gladium cruentum porrigeret, nihil dixit; tantum caput suum [e]ferox mouit, vt ostenderet, idem se D nobis facturum. Quamobrem quũ multi riderẽt, gladio statim fuissent occisi,* (nã ea res primo nobis non modo non fecerat timorem, sed etiam risum mouerat) nisi ego folia lauri, quæ habebam ex corona, comedissem; persuasissemque cæteris, qui iuxta sedebant [f] vt idem facerent: videlicet vt facto oris motu continuo, indicium risus celaremus. His perfectis rebus, magnum nobis solatium dedit, quod quum esset rursus [g] obiturus munus gladiatorium, nos equestri [h]veste & penula indutos venire in theatrũ ius- E sit: quo habitu nunquam ante theatrum ingredi consueueramus, nisi princeps è vita decessisset. Ad illud accessit etiam, quod postremo die ludorum galea eius elata fuit per portas, per quas efferri mortui solent. Quibus ex rebus opinio cunctis iniecta fuit, mortẽ eius instare. Ipse quidem certe non multo post obiit; vel potius occisus est. nam Lætus & Electus, qui ei infensi erãt, partim quod ver-

a Quatuordecim, ad summã, dierum

* & quoties ipse certaret, aderamus semper nos senatores vnà cũ equitibus, extra quam quod Claudius Pompeianus ille senex nunquam accessit,

b omnium felicissime vincis, ab æuo vinces, Amazonie vincis.

E reliquo populo multi ne

* intro spectassent, discedebant; partim eorũ pudore, quæ perpetrabantur, partim metu, quod rumor sparsus esset, eũ sagittis quosdã velle conficere, vt Hercules Stymphalidas

c eorũ genua draconũ formis quibusdã circumdedisset, ac spongias eis obtulisset,

d omnib. erat communis, tã nobis quã aliis. Fecit & aliud quiddã huiusmodi erga nos senatores vnde vel maxime interitũ exspectauimus. Occiso namque strutho camelo, eiusque capite amputato, accessit ad locum, vbi

e ridentes rictu gestu monuit,

*(quippe nõ metum, sed risum nobis mouerat)

f vt & ipsi manducarẽt;

g gladiatorum more pugnaturus,

h amictu & penulis

faretur in huiusmodi rebus, partim quod ipsum timerent, (quippe minabatur eis quod hæc se facere prohiberent) in eum coniurauerunt. Statuerat Commodus vtrumque consulem, [a] Erycium Clarum, & [b] Syssium Flaccū interficere, atque ipse Kalendis ex eo loco, in quo gladiatores aluntur, vna & consul & secutor exire. [c] nō longe enim a gladiatoribus, ita vt si esset vnus ex eorum numero, præcipuam domum habebat. Idque mihi omnes credēt facilius, si intelligent, eum abscisso Colossi capite sui capitis imaginē reposuisse, data ei claua, leoneque æneo subiecto, vt Herculi similis esset; atque præter supradicta nomina, ita inscripsisse: Primus pugnator inter secutores, qui solus sinistra manu vicit hominum (vt opinor) duodecim millia. His permoti rebus Lætus & Electus, in eum coniurant, communicato cum Marcia consilio. Itaque postremo die anni, quum homines [in eo] die festo [celebrando] essent occupati, venenum ei noctu per Marciam dant in carnibus bouinis: quumque non posset interire subito, propter vinum [quod largiter bibere] & balneas, quibus vti abunde semper cōsueuerat, iamque vomere inciperet, ac suspicatus id quod erat, minaretur; Narcissum athletam [ad eum interficiendum] [d] mittunt, lauantemque eius opera suffocant. Hunc exitum Commodus habuit, quum regnasset annos XII, mēses IX, dies XIIII. Vixit annos XXXI, menses IV, & in ipso domus vere Aureliorū principatum amisit. Post eius mortem bella & seditiones maximæ extiterunt. Cæterum ad cōponendam historiam de his rebus, hæc me causa impulit. Quum librū de somniis & prodigiis scripsissem, quorū causa Seuerus principatum sperabat, eumque editūm in lucem misissem ad Seuerum, illeque legisset, & ad multa rescripsisset cōmode literis sub vesperum acceptis, [e] cubitum discessi. Tum dormienti mihi imperatum est diuinitus, vt historiam conficerem. quamobrem ea, de quibus nunc ego, scripsi. Quæ quū ipsi Seuero & cæteris placerent maxime, statui illico cætera omnia, q̄ spectarent ad populū Romanū, perscribere: [*] neque solum illa scripta relinquere, sed ita ad hanc historiam aggredi mihi visum est, vt a principio cūcta, quousque Fortuna sineret, vno opere [f] complecterer. Nam quū ego grauate hanc cōfectionem historiæ reciperē, [g] omninoque recusarē, dea me confirmauit in somnis,

a Erycium
b Sosßium Falconem
c Nā primā apud eos cel la velut 9. mos ex ipsis, habebat.
d summittunt.
e obdormiui.
* ac propterea non amplius illa se ... in ... quenda, sed hunc ... in ... relinquere.
g omnimoque ... hac de ... in somnis, & ... bene de te ... si quod ... perfectio ... mea ... imperatricē, eique me propterea ... Collegi autem omnia,

A ἃ ἐποίει, καὶ προσέτι καὶ φοβηθέντες, (ἠπείλει γὰρ σφίσιν, † ὅτι ἐκώλυεν ταῦτα ποιεῖν) ἐπεβούλευσαν [c] αὐτῷ. ὁ γὰρ Κόμμοδος ἀμφοτέρους ἀνελεῖν ἐβούλετο τοὺς ὑπάτους, † Ἐρύκλιόν τε Κλάρον καὶ † Σύσσιον Φλάκκον, καὶ ὑπατός τε ἅμα καὶ σεκούτωρ ἐν τῇ νουμηνίᾳ ἐκ τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ οἱ μονομάχοι ἐτρέφοντο, προελθεῖν. καὶ γὰρ τὸν οἶκον τὸν πρῶτον παρ᾽ αὐτοῖς, ὡς καὶ εἷς ἐξ αὐτῶν ὤν, εἶχε. καὶ μηδεὶς ἀπιστήσῃ· καὶ γὰρ τοῦ Κολοσσοῦ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμὼν, καὶ ἑτέραν ἑαυτοῦ

B ἀντιθεὶς, καὶ ῥόπαλον δοὺς, λέοντά τε τινὰ χαλκοῦν ὑποθεὶς, ὡς Ἡρακλεῖ ἐοικέναι, ἐπέγραψε πρὸς τοῖς δηλωθεῖσιν αὐτοῦ ἐπωνύμοις καὶ τοῦτο, Πρωτόπαλος σεκουτόρων, ἀριστερὸς μόνος νικήσας δωδεκάκις οἶμαι χιλίους. διὰ μὲν δὴ ταῦτα ὅ, τε Λαῖτος καὶ ὁ Ἔκλεκτος ἐπέθεντο αὐτῷ, κοινωσάμενοι καὶ τῇ Μαρκίᾳ τὸ βούλευμα. ἐν γοῦν τῇ τελευταίᾳ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ, ἐν τῇ νυκτὶ, τῶν ἀνθρώπων ἀσχολίαν περὶ τὴν ἑορτὴν ἐχόντων, φάρμακον διὰ τῆς Μαρκίας ἐν

C κρέασι βοείοις αὐτῷ ἔδωκαν. ἐπεὶ δ᾽ οὐκ ἠδυνήθη παραχρῆμα ὑπό τε τοῦ οἴνου, ὑπό τε τῶν λουτρῶν, οἷς ἀεὶ ἀπλήστως ἐχρῆτο, φθαρῆναι, ἀλλὰ καὶ ἐξήμεσέ τι, κἀκ τούτου ὑποτοπήσας αὐτὸ, ἠπείλει τινὰ, οὕτω δὴ Νάρκισσόν τινα γυμναστὴν † ἔπεμψαν αὐτῷ, καὶ δι᾽ ἐκείνου λουόμενον αὐτὸν ἀπέπνιξαν. τῷ μὲν οὖν Κομμόδῳ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο, ἔτη δώδεκα, καὶ μῆνας ἐννέα, καὶ ἡμέρας τεσσαρεσκαίδεκα ἄρξαντι. ἐβίω δ᾽ ἔτη τριάκοντα ἓν, καὶ μῆνας τέσσαρας· καὶ ἐς αὐτὸν ἡ οἰκία ἡ τῶν ὡς ἀληθῶς Αὐρηλίων αὐταρχοῦσα ἐπαύσατο. πόλεμοι δὲ μετὰ τοῦτο καὶ

D στάσεις μέγισται συνέβησαν. συνέθηκα δ᾽ ἐγὼ τούτων τὴν συγγραφὴν ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε. βιβλίον τι περὶ τῶν ὀνειράτων καὶ τῶν σημείων, δι᾽ ὧν ὁ Σεβῆρος τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν ἤλπισε, γράψας ἐδημοσίευσα· καὶ αὐτῷ καὶ ἐκεῖνος πεμφθέντι παρ᾽ ἐμοῦ ἐντυχὼν, πολλά μοι καὶ καλὰ ἀντεπέστειλε. ταῦτ᾽ οὖν ἐγὼ τὰ γράμματα πρὸς ἑσπέραν ἤδη λαβὼν, κατέδαρθον· καί μοι καθεύδοντι προσέταξε τὸ δαιμόνιον ἱστορίαν γράφειν. καὶ

E οὕτω δὴ ταῦτα † περὶ ὧν νῦν καθίσταμαι, ἔγραψα. καὶ ἐπειδή γε τοῖς τε ἄλλοις καὶ αὐτῷ τῷ Σεβήρῳ μάλιστα ἤρεσε, τότε δὴ καὶ τἄλλα πάντα τὰ τοῖς Ῥωμαίοις προσήκοντα συνθεῖναι ἐπεθύμησα. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔτι ἰδίᾳ † ἐκεῖνο ὑπολιπεῖν, ἀλλ᾽ εἰς τήνδε τὴν συγγραφὴν ἐμβαλεῖν ἔδοξέ μοι, ἵν᾽ ἐν μιᾷ πραγματείᾳ ἀπ᾽ ἀρχῆς πάντα, μέχρις ἂν καὶ τύχῃ δόξῃ, γράψας καταλίπω. τὴν δὲ δὴ θεὸν ταύτην ἐπιρρωννύουσάν με πρὸς τὴν ἱστορίαν, εὐλαβῶς πρὸς

† ἐπ'
† Ἐρύκιον
† Σισσιον Φάλκωνα. sectius Φάλκωνα, q̄d infra legitur, pag. 834
† Sylb. ἐπέμψαν
† Steph. περὶ ὧν
† Steph. ἐκεῖνα

αὐτὴν καὶ ὀκνηρῶς διακειμένου, καὶ ποιουμένου, ἀπαγορεύοντά τε ἀνακτωμένην δι᾽ ἐνειράτων,

καὶ καλὰς ἐλπίδας περὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου διδοῦσαί μοι, ὡς † ὑπολειψόμενος τὴν ἱστορίαν, καὶ οὐδαμῶς ἀμαυρωσόντος, ἐπισκόπους τῆς τοῦ βίου διαγωγῆς, ὡς ἔοικεν, εἴληχα, καὶ διὰ τοῦτο αὐταῖς ἀνάκειμαι. συνέλεξα δὲ πάντα ἀπ' ἀρχῆς τοῖς Ῥωμαίοις μέχρι τῆς Σεβήρου μεταλλαγῆς πραχθέντα, ἐν ἔτεσι δέκα, καὶ συνέγραψα ἐν ἄλλοις δώδεκα. τὰ γὰρ λοιπὰ ὅπου ἂν καὶ προχωρήσῃ, γεγράψεται. πρὸ δὲ τῆς τοῦ Κομμόδου τελευτῆς, σημεῖα τάδε ἐγένετο· ἀετοί τε γὰρ περὶ τὸ Καπιτώλιον πολλοὶ καὶ ἔξεδροι ἐπλανῶντο, προσεπιφθεγγόμενοι οὐδὲν εἰρηναῖον, καὶ βύας ἀπ' αὐτοῦ ἔβυξε. πῦρ τε νύκτωρ ἀρθὲν ἐξ οἰκίας τινός, καὶ εἰς τὸ εἰρηναῖον ἐμπεσόν, τὰς ἀποθήκας τῶν τε Αἰγυπτίων καὶ τῶν Ἀρραβίων φορτίων ἐπενείματο· ἔς τε τὸ παλάτιον μετεωρισθὲν εἰσῆλθε, καὶ πολλὰ πάνυ αὐτοῦ κατέκαυσεν. ὥστε καὶ τὰ γράμματα τὰ τῇ ἀρχῇ προσήκοντα ὀλίγου δεῖν πάντα φθαρῆναι. ἀφ' οὗ δὴ καὶ τὰ μάλιστα δῆλον ἐγένετο ὅτι οὐκ ἐν τῇ πόλει τὸ δεινὸν στήσεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην αὐτῆς ἀφίξεται. οὐδὲ γὰρ κατασβεσθῆναι ἀνθρωπίνῃ χειρὶ ἠδυνήθη, καίτοι παμπόλλων μὲν ἰδιωτῶν, παμπόλλων δὲ στρατιωτῶν ὑδροφορούντων, καὶ αὐτοῦ τοῦ Κομμόδου ἐπελθόντος ἐκ τοῦ προαστείου καὶ ἐπισπέρχοντος. ἀλλ' ἐπειδὴ πάντα, ὅσα κατέσχε, διέφθειρεν, ἐξαναλωθὲν ἐπαύσατο.

† Sylb. ὑπολειψομένου

A ac in spem bonam adduxit, hanc historiam quam relinquerem, nullo vnquam temporis spatio esse perituram. quã ego deam vitæ meæ curatricem esse censeo. Quod quum mihi videatur obtigisse, diligenter in hoc studium incumbo. Itaq; collegi omnia, quæ Pop. Romanus gessit ab vrbe condita vsq; ad mortem Seueri, eaq; collecta decem annorum spatio, postea duodecim annis composui. cætera enim, quemadmodum succedent, perscribam. Porro ante mortem Commodi B huiuscemodi prodigia visa sunt. Aquilæ circa Capitolium multæ & inauspicatæ errabant, pacẽ cantu suo nullam significantes fore. itemq; bubo in eodem Capitolio cecinit. Præterea incendium noctu excitatum quibusdam ædibus ad templum Pacis peruenit; consumptisque tabernis, in quibus merces Ægyptiorum & Arabũ erant, conscendit palatium, vbi adeo exusta multa sunt,[a] vt libelli qui ad principatum pertinebant, omnes fere interierint. Ex quo præsertim cœpit esse perspicuum, C fore, vt id malũ non contineretur inclusum in vrbe; sed inde ad vniuersum orbẽ terrarum emanaret. Nec enim id incendium restingui potuit [b] humanis viribus, licet eo magna vis aquæ & à plerisq; priuatis hominib', & ab ipsis militib. cõportaretur, venissetq; Commodus ex suburbio, atque vt incendium restingueretur, instaret: quod tamen, nisi consumptis rebus omnibus, quibus adhæserat, finem non habuit.

[a] Vt tabulæ quæ ad imperium pertinebant,

[b] hominum manibus,

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXXIII EXCERPTA PER IO. XIPHILINVM, & Theodosium.

HÆC INSVNT LIBRO LXXIII Dionis.

Vt Seuerus imperator fuerit nominatus.
Iuliani Aug. interitus.

TEMPORIS SPATIVM, MENSES QVINQVE, vel paullo amplius, quibus hi consules à Dione recensentur.

ANNO V.C. 946. Q. Sossius Falco, & C. Erucius Clarus.
Silius Messalla, & . . . . .

PERTINAX vir bonus fuit, sed principatũ tenuit paruo tẽpore, propterea, quod est à militib. occisus. Quum autem nondũ diuulgata esset cędes Commodi, Electus Lætusq; ad Pertinacẽ veniunt, eiq; non solum quod factũ erat, significant, sed etiã propter virtutẽ & dignitatẽ ipsius, libenter ei principatũ deferunt. Hos ille vt vidit, statim cognita ipsorũ oratione, vnũ ex familiarib. suis, quẽ fidelissimũ habebat, misit ad inspiciendũ corpus Cõmodi: à quo postea quã res cõfirmata est, clã ad exercitũ venit, aduentuq; suo milites perterruit. Sed q. Lætus aderat, quodq; ipse multa pollicebatur, (singulis. n. daturũ se constituit† duodena sestertia) oẽs sibi facile deuinxit: acquieuissentq; penitus, nisi ille perorasset in hæc verba; Multa sunt, commilitones, in hoc statu, qui nunc est, peruersa & difficilia: sed ea aliquando vestra ope corrigentur. Qua ratione intellecta, suspicati sunt milites, ea sibi ablatũ iri, q̃ ipsis Cõmod⁹ cõtra morẽ dedisset. Itaq; tulere grauiter, licet tunc ira dissimulata quieuerint. Post egressus[a] ex castris, nocte in senatũ venit, salutatisq; nobis, vt quisq; in tanta turba atq;[b] multitudine ad eũ accedere potuit, pauca ex tẽpore in hãc sententiã dixit: Ego à militib. imperator appellatus sum, nõ tamẽ ego eo imperio, quo me hodierno die propter ætatẽ & imbecillitatẽ meã m, ac summã rerũ difficulta ẽ abdico. Hęc quũ dixisset, nos eũ collaudauimus ex animo, vereq; delegim⁹. Erat. n. optimo ingenio pd tu ̃, & robusto corpore, nisi q. paulum pedũ laborib. impediebatur. Itaq; Pertinax imperator; Cõmodus hostis appellatus est. Eundemq; senatus populusq; magnis editis clamoribus multis ac grauib. contumeliis insequuti sunt. Cupiebãt imprimis & corp⁹ eius, sicuti statuas, trahere & lacerare: sed quum dixisset Pertinax, iam terræ traditum cadauer, ac sepultum esse, à corpore se abstinuerunt. In cæteris[c] nihil prætermisere, quin iacerent in illum contumelias cuiusuis generis. Iamque Commodum, aut imperatorem ap-

† aureos cxx. Bl. III. m drach. Gr.

a extra murũ castrorũ.

b impetu

c nihil ad saturatẽ v[illegible] prætermisere.

A ΠΕΡΤΙ'ΝΑΞ δὲ ἦν μὲν τῶν καλῶν κἀγαθῶν, ἦρξε δὲ πάνυ βραχύν τινα χρόνον, εἶτα πρὸς τῶν στρατιωτῶν ἀνῃρέθη. λανθανόντων γὰρ ἔτι τῶν γιγνομένων περὶ τὸν Κόμμοδον, ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ περὶ τὸν Ἔκλεκτον καὶ Λαῖτον, καὶ τὸ πραχθὲν † ἐσήμηναν. διὰ γὰρ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ἡδέως αὐτὸν ἐπελέξαντο. ἰδὼν δὲ αὐτοὺς ἐκεῖνος, καὶ ἀκούσας ὧν ἔλεγον, ἔπεμψε τὸν πιστότατον τῶν ἑταίρων τὸ σῶμα τὸ τοῦ Κομμόδου ὀψόμενον. ὡς δὲ τὸ πραχθὲν ἐβεβαιώσατο, οὕτω δὴ ἐς B τὸ στρατόπεδον κρύφα ἐσεκομίσθη, καὶ ἐκ πλήξιν μὲν τοῖς στρατιώταις παρέσχε, τῇ δὲ δὴ παρουσίᾳ τῶν περὶ τὸν Λαῖτον, καὶ ἐξ ὧν ὑπέσχετο (τρισχιλίας γὰρ αὐτοῖς δραχμὰς κατ' ἄνδρα δώσειν ἐψηφίσατο) προσεποιήσατο αὐτούς. κἂν πάντως ἡσύχασαν, εἰ μὴ τελευτῶν τῶν λόγων ὧδέ πως εἶπε, Πολλὰ μέν, ὦ ἄνδρες συστρατιῶται, καὶ δυσχερῆ τῶν παρόντων ἐστίν, † ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα αὖθις σὺν ὑμῖν ἐπανορθώσεται. ἀκούσαντες γὰρ τοῦτο, ὑπετόπησαν πάντα τὰ ἑαυτοῖς C ὑπὸ τοῦ Κομμόδου παρὰ τὸ καθεστηκὸς δεδομένα καταλυθήσεσθαι. καὶ ἐδυσχέραναν μέν, ἡσύχασαν δὲ ὅμως, ἐπικρύπτοντες τὴν ὀργήν. ἐξελθὼν δὲ ἐκ τοῦ τείχους, πρὸς τὸ συνέδριον νυκτὸς ἔτι οὔσης ἀφίκετο, καὶ ἀσπασάμενος ἡμᾶς, ὅπως τις (οἷα ἐν ὁμίλῳ καὶ ἐν ὠθισμῷ τοσούτῳ) προσελθεῖν αὐτῷ ἠδυνήθη, ἔπειτα ἐκ τοῦ αὐτοσχεδίου εἶπεν ὅτι, Ὠνόμασμαι μὲν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν αὐτοκράτωρ, οὐδὲν μέντοι τῆς ἀρχῆς δέομαι, ἀλλ' ἐξίσταμαι ἤδη καὶ τήμερον αὐ- D τῆς, διά τε τὴν ἐμαυτοῦ ἡλικίαν καὶ ἀρρωστίαν, καὶ διὰ τὴν τῶν πραγμάτων δυσχέρειαν. λεχθέντων δὲ, καὶ ἐπῃνοῦμεν αὐτὸν ἀπὸ γνώμης, καὶ ὡς ἀληθῶς ᾑρούμεθα. τήν τε γὰρ ψυχὴν ἄριστος ἦν, καὶ τῷ σώματι ἔρρωτο, πλὴν καθ' ὅσον βραχύ τι ὑπὸ τῶν ποδῶν ἐνεποδίζετο. καὶ οὕτως ὅ, τε Περτίναξ αὐτοκράτωρ, καὶ Κόμμοδος πολέμιος ἀπεδείχθη, πολλά γε ἐς αὐτὸν καὶ δεινὰ καὶ τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου συμβοησάντων. ἠθέλησαν μὲν γὰρ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ σῦραι καὶ διασπάσαι, ὥσπερ καὶ τὰς εἰκόνας· εἰπόντος δὲ τοῦ E Περτίνακος ὅτι ἐν τῇ γῇ ἤδη τὸν νεκρὸν κεκρύφθαι, τοῦ μὲν σώματος ἀπέσχοντο, τῶν δ' ἄλλων ἐνεφοροῦντο, οὐδὲν ὅ, τι οὐκ ἐπιλέγοντες. Κόμμοδον μὲν γὰρ οὐδεὶς οὐδ' αὐτοκράτορα αὐτὸν ὠνόμαζεν,

† Sylburg. ἐσήμηναν.

† Leund. ἀντὶ τοῦ [illegible] αἰσθόμενοι

μάζων, ἀλιτήριον δέ τινα καὶ τύραννον ἀποκαλοῦντες, προσεπετίθεσαν ἐπισκώπτοντες, τὸν μονομάχον, τὸν ἁρματηλάτην, τὸν ἀριστερὸν, τὸν κηλήτην. τοῖς τε βουλευταῖς, ὅσοις καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ Κομμόδου φόβος ἐπήρτο, ὁ ὄχλος ἐπέλεγεν· Ἄγε, ἄγε, ἐσώθης, ἐνίκησας. ὅσα τε εἰώθεσαν ἐν τοῖς θεάτροις ἐπὶ τῇ τοῦ Κομμόδου θεραπείᾳ εὐρύθμως πως ἐκβοᾶν, ταῦτα τότε μετασχηματίζοντες ἐς τὸ γελοιότατον ἐξῆδον. τοῦ μὲν γὰρ ἀπηλλαγμένοι, τὸν δὲ οὐδέπω φοβούμενοι, τότε διὰ μέσου αὐτῶν ὡς ἐλεύθεροι ἐκαρποῦντο, καὶ ἀξίωμα παρρησίας ἐν τῇ ἀδείᾳ αὐτοῦ ἐλάμβανον. οὐ γὰρ ἐξήρκει σφίσι τὸ μηκέτι φοβεῖσθαι, ἀλλ᾽ ἐν τῷ θαρσοῦντι καὶ ἐξυβρίζειν ἤθελον. ἦν δὲ ὁ Περτίναξ Λίγυς ἐξ Ἄλβης Πομπηΐας, πατρὸς οὐκ εὐγενοῦς, γράμματα, ὅσον ἀποζῆν ἐξ αὐτῶν, ἠσκημένος. † καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῷ Πομπηϊανῷ τῷ Κλαυδίῳ συνεγεγόνει, καὶ † κατὰ τοῦτ᾽ ἐν τοῖς ἱππεῦσι χιλιαρχήσας, ἐς τοῦτο προεχώρησεν ὥστε καὶ ἐκείνου αὐτοῦ αὐταρχῆσαι. καὶ ἔγωγε τότε ἐπὶ τοῦ Περτίνακος καὶ πρῶτόν τι καὶ ἔσχατον τὸν Πομπηϊανὸν εἶδον. ἐν γὰρ τοῖς ἀγροῖς τὰ πλεῖστα διὰ τὸν Κόμμοδον διῆγε, τό, τε γῆρας καὶ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν νόσημα προβαλλόμενος. καὶ μέντοι καὶ μετὰ τὸν Περτίνακα πάλιν ἐνόσει, καὶ αὐτὸν ὁ Περτίναξ τά τε ἄλλα ἰσχυρῶς ἐτίμα, καὶ ἐπὶ τοῦ βάθρου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου παρεκαθίζεν. ἐχρῆτο δὲ καὶ ἡμῖν δημοτικώτατα· καὶ γὰρ εὐπροσήγορος ἦν. ἤκουέ τε ἑτοίμως ὅ,τι τις ἀξιοίη, καὶ ἀπεκρίνετο ἀνθρωπίνως ὅσα αὐτῷ δοκοίη· εἱστία τε ἡμᾶς σωφρόνως· καὶ ὁπότε μὴ τοῦτο ποιοίη, διέπεμπεν ἄλλοις ἄλλα καὶ τὰ εὐτελέστατα. καὶ αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ οἱ μὲν πλούσιοι καὶ μεγάλαυχοι, διεγέλων· οἱ δὲ ἄλλοι, οἷς ἀρετὴ ἀσελγείας προτιμοτέρα ἦν, ἐπῄνουν. ἔτι δὲ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βρεττανίᾳ, μετὰ τὴν μεγάλην ἐκείνην στάσιν ἣν ἔπαυσε, καὶ ἐπαίνων παρὰ πᾶσιν ἀξιουμένου, ἵππος τις ὄνομα Περτίναξ ἐνίκησεν ἐν τῇ Ῥώμῃ· ἦν δὲ τῶν † Γερασίων καὶ ὑπὸ τοῦ Κομμόδου ἐσπουδάζετο. τῶν οὖν στασιωτῶν αὐτοῦ μέγα ἀναβοησάντων, καὶ εἰπόντων τοῦτο, Περτίναξ ἐστίν, οἱ ἕτεροι οἱ ἀντιστασιασταὶ σφῶν, οἷά που ἀχθόμενοι τῷ Κομμόδῳ, προσεπηύξαντο, εἰπόντες οὐ πρὸς τὸν ἵππον, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἄνδρα, Εἰ γὰρ ὤφειλεν εἶναι. ὕστερον δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον ἵππον ἀπαλλαγέντα τε τῶν δρόμων ὑπὸ τοῦ γήρως, καὶ ἐν ἀγρῷ ὄντα, μετεπέμψατο ὁ Κόμμοδος, καὶ ἐσήγαγεν εἰς τὸν ἱππόδρομον, τάς τε ὁπλὰς αὐτοῦ καταχρυσώσας, καὶ τὰ νῶτα δέρματι ἐπιχρύσῳ κοσμήσας· καὶ αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι ἐξα-

† καὶ διὰ

† μετὰ τοῦτ᾽

† Πρασίνων

A pellabat nemo, sed *perniciē ac tyrānum: addebant etiā, illudētes ei, gladiatorē, aurigā, scæuā, herniosum. [b] senatoribus aūt, quib. Cōmod' magno timori erat, turba ita dicebat, Agedū, salui estis, vicistis. Tū, omnia, quæ in theatris dicere in honorē Commodi consueuerat concinnis quibusdam clamoribus, [b] ea versa in contumeliam canebant illudendi causa: quod morte eius omni metu liberati, perciperent ex his rebus fructum libertatis, ac secure liberam dignitatem recuperarent. B Nec enim satis erat, quod sibi non timerent amplius, nisi in hac licentia confidenter etiam maledicerent. Pertinax autem Ligur erat natione, ex ciuitate Alba Pompeia, patre ignobili, ita in studio literarum versatus, [d] vt ex iis parce ac tenuiter viueret. Qua de causa quum Claudio Pōpeiano familiaris fuisset, obtinuissetque postea tribunatum equitum, eo peruenit, vt eidem Pompeiano imperaret. Ego quidem Pertinacis temporibus Pompeianum & primum, & vltimum vidi: C quod propter timorem Commodi ruri vitam plurimum agebat, senectutis & morbi oculorum excusatione: (sane post mortem Pertinacis iterum ægrotauit:) apud Pertinacem autem maximo in honore fuit, cui in senatu locum sedendi in subselliis [e] dedit. Pertinax nobis vtebatur perquam familiariter. erat enim affabilis. [f] sententiam cuiusque audiebat libenter, suam ipse dicebat perhumaniter. agebat nobiscum moderata & honesta conuiuia. quod si id non faceret, alia ad D alios [g] mittebat, in quibus tamen erat frugalissimus. Quamobrem cum diuites & magnifici ridebant: cæteri, quibus virtus luxuria potior erat, laudabamus. Quum autem adhuc esset in Britannia, post illam magnam seditionem, quam sedauit, atque eius rei causa laude dignus ab omnibus iudicaretur: Romæ equus, nomine Pertinax, victor fuit, cuius equi Prasinæ factionis Commodus studiosus erat: quumque vicisset, statim conclamatum est ab iis, qui erant earundem partium, En Pertinax est. Quo E audito ii, qui erant alterius factionis, irati scilicet Commodo, Vtinam quidem esset, inquiunt. quæ verba ad hominem, non ad equum referebant. Post hæc equum eundem, quum non curreret amplius, essetque ruri, confectus senectute, Commodus accersiri iusserat, & introduxerat in circum inauratis vngulis, ac [h] super aurea pelle ornatum: qui vt primum de im-

a postem

b Adstos aūt senatores, quibus à Cōmodo terror impensus incūbebat, hac verba plebs acclamabat: Age vero, age, salui estis, vicistis.

c ea trāsformātes in voces maxime ridiculas, cantillabāt. Quippe Cōmodo liberati, & Pertinacē needū metuentes, tamquam id tēporis inter duos liberi, fructū hunc percipiebat; & libere loquendi ius, à Pertinace securi sibi sumebant.

d Vt ex iis etiā victitare posset.

e iuxta se dedit.

f Audiebat promte, si quis aliquid peteret; & clementer respōdebat, quidquid videretur. Epulis nos frugaliter excipiebat.

g mittebat, etiā vilissimi pretii.

h super terno

prouiso comparuit, rursum conclamatum est ab omnibus, Ecce Pertinax adest. Id per se dictum portendebat futura, præsertim quum illo anno contigerit postremis ludis circensibus. statim enim imperium ad Pertinacem peruenit. Eadem quoque de claua dicta sunt, quam Commodus * functurus muneribus gladiatoriis extrema die, Pertinaci dederat. [a] Itaque Pertinax imperium adeptus est, [a] sumpsitque cætera honesta cognomina, ac præter ea, quum vellet popularis esse, Princeps senatus vetere consuetudine cognominatus est. Tum vero statim corrigere cœpit omnia, quæ prius fierent sine ordine & modo. humanitas enim, & probitas, & optima administratio rei familiaris, ac prudentia in publicis rebus gerendis coniuncta pari diligentia, in hoc imperatore cernebantur. Quumque cuncta faceret Pertinax, quæ bonum principem decerent; etiam eos, qui contra ius fasque interfecti fuerant, [b] ignominiæ nota liberauit, iurauitq; se nunquam huiuscemodi [c] pœnam admissurum. Itaque cœpere multi, conuocatis propinquis amicisque, cum lacrimis simul & gaudio, (nam ne id quidem licebat antea) corpora mortuorum effodere, alii integra, alii partes tantummodo, vt mortis genus tulerat, aut tempus, eaq; ornata in monumentis maiorum sepelire. Per id tempus ærarium adeo exhaustum fuit, vt in eo tantum inuentum sit † decies sestertium. Quamobrē Pertinax [d] vix ex statuis, armisque, & equis, & supellectile Cōmodi, ac pueris, quos in deliciis habuerat, pecuniam redegit: vnde prętorianis, quantum promiserat, ac deinde populo viritim † cētū denarios daret: id quod fecit. Cuncta enim, quæ Commodus [e] ad delicias, & ludos, in quibus erat armorum exercitatio, & ad currus agitādos compararat, * vænalia proposuit; partim vendendi causa, partim vt ostenderet, quibus in rebus, & in quo genere vitæ Cōmodus versatus esset, atq; vt eos, qui illa emerent, cognosceret. Interea Lætus, qui nō solū Pertinacē afficiebat maximis laudibus, sed etiā Cōmodo maledicebat, quosdā barbaros, qui à Cōmodo, vt pacē seruarent, magnā vim auri acceperāt, domumq; reuertebātur, iussit ex itinere reuocari; repetitaq; ab eis pecunia, Referte (inquit) [f] domū, Pertinacē imperatorem esse. Erat. n. illis Pertinacis nomē inprimis cognitū ex iis, q̄ passi fuerāt, quū ipse in exercitu Marci militaret. Contra aūt in cōtumeliā Cōmodi id fecit. nam quū aliquot [g] † adulatores & scurras,

* more gladiatorum pugnaturus

a & quum alias appellationes cōuenientes accepit, tum præter eas, quod popularem esse vellet,

b infamia

c causam in iudicio admissurum.

† aureorum decē millia. Bl. viginti quinq; myriades drachm Gr.

d difficulter ex imaginibus,

† quatuor aureos. Bl. centū drachmas Gr.

e ad luxum, & ad ludos gladiatorios, & ad currus

* hasta subiecit, impremis vendēdi causa, tum etiā vt ostēderet,

f vestris, qui domi sunt,

g scurras & oculatores,

† κοπρίας, sic vocari adulatores scurrasve, ostēdit ipse Dio lib 50.

A πίνης ἰδόντες, ἀνεβόησαν αὖθις, Περτίναξ ἐστί. καὶ ἦν μέν που μαντικὸν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ λεχθέν, ἐπεὶ τῇ ὑστάτῃ ἐν τῷ ἔτει ἐκείνῳ ἱπποδρομίᾳ ἐλέγετο, καὶ εὐθὺς ἐπ' αὐτῇ τὸ κράτος ἐς τὸν Περτίνακα περιῆλθεν. ἐλογοποιήθη δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ῥοπάλου τὰ ὅμοια, ἐπειδὴ τῷ Περτίνακι αὐτὸ ὁ Κόμμοδος μονομαχήσειν τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ μέλλων ἔδωκεν. οὕτω μὲν ἐς τὴν ἀρχὴν ὁ Περτίναξ κατέστη, καὶ ἔλαβε τάς τε ἄλλας ἐπικλήσεις τὰς προσηκούσας, καὶ ἑτέραν ἐπὶ τῷ δημοτικὸς εἶναι βούλεσθαι. πρόκριτος γὰρ τῆς γερουσίας κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐπωνομάσθη. B καὶ εὐθὺς εἰς κόσμον, ὅσα πρὶν πλημμελῶς εἶχε καὶ ἀτάκτως, καθίστατο. φιλανθρωπία τε γὰρ καὶ χρηστότης, καὶ οἰκονομία βελτίστη, καὶ πρόνοια τοῦ κοινοῦ ἐπιμελεστάτη, περὶ τὸν αὐτοκράτορα διεδείκνυτο. τά τε γὰρ ἄλλα, ὅσα δὴ ἀγαθὸς αὐτοκράτωρ, ἔπραττεν ὁ Περτίναξ, καὶ τὴν ἀτιμίαν ἀφεῖλε τῶν ἀδίκως πεφονευμένων· καὶ προσέτι καὶ ἐπώμοσε μηδέποτε τοιαύτην δίκην προσδέξασθαι. καὶ αὐτίκα οἱ μὲν, τοὺς συγγενεῖς, οἱ δὲ, τοὺς φίλους ἀνεκάλουν μετὰ δακρύων ὁμοῦ καὶ χαρᾶς· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο πρὶν ἐξῆν ποιεῖν. C καὶ μετὰ ταῦτα ἀνορύττοντες τὰ σώματα, οἱ μὲν ὁλόκληρα, οἱ δὲ μέρη, ὥς που ἕκαστον αὐτῶν ἢ τοῦ ὀλέθρου ἢ τοῦ χρόνου εἶχεν, εὐθέτουν, καὶ ἐς τὰ προγονικὰ μνημεῖα ἀπετίθεντο. τοσαύτη δὲ ἄρα τότε τὸ βασίλειον εἶχεν ἀχρηματία, ὥστε πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδες δραχμῶν μόναι εὑρέθησαν. χαλεπῶς δ' οὖν ὁ Περτίναξ ἔκ τε τῶν εἰκόνων καὶ τῶν ὅπλων, τῶν τε ἵππων καὶ ἐπίπλων, καὶ τῶν παιδικῶν τῶν τοῦ Κομμόδου ἀγείρας ἀργύριον, τοῖς τε δορυφόροις ἔδωκεν ὅσα ὑπέσχετο, καὶ τῷ δήμῳ D καθ' ἕκαστον δραχμὰς ρ'. σύμπαντα γὰρ ὅσα ὁ Κόμμοδος ἐπί τε τῇ τρυφῇ, καὶ ἐς ὁπλομαχίαν, ἢ καὶ ἐς ἁρματηλασίαν ἐκέκτητο, ἐς τὸ πωλητήριον ἐξετέθη· τὸ μὲν πλεῖστον, πράσεως ἕνεκα, ἤδη δὲ καὶ ἐς ἐπίδειξιν τῶν τε ἔργων αὐτοῦ καὶ τῶν διαιτημάτων, καὶ προσέτι καὶ εἰς ἔλεγχον τῶν ὠνησομένων αὐτά. ὁ δὲ Λαῖτος τὸν Περτίνακα δι' εὐφημίας ἦγε, καὶ τὸν Κόμμοδον ὕβριζε. βαρβάρους γοῦν τινὰς χρυσίον παρ' αὐτοῦ πολὺ ἐπ' εἰρήνῃ εἰληφότας μεταπεμψάμενος, (ἔτι γὰρ ἐν ὁδῷ ἦσαν) E ἀπῄτησεν αὐτὸ, εἰπὼν ὅτι, Λέγετε τοῖς οἴκοι Περτίνακα ἄρχειν. ᾔδεσαν γὰρ καὶ πάνυ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐξ ὧν πεπόνθεσαν, ὅτε μετὰ τοῦ Μάρκου ἐστρατεύετο. καὶ ἕτερον δέ τι τοιόνδε ἐπὶ τῇ τοῦ Κομμόδου διαβολῇ ὁμοίως ἔπραξε. κοπρίας τινὰς καὶ γελωτοποι-

τοποιοὺς, αἴσχιστα μὲν τὰ εἴδη, αἴσχιω δὲ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ἔχοντας, καὶ διὰ τὴν ὕβριν τήν τε ἀσέλγειαν ὑπὸ τοῦ Κομμόδου ὑπερπλουτοῦντας ὁρῶν, ἐδημοσίευσε τάς τε προσηγορίας αὐτῶν, καὶ τὸ πλῆθος ὧν ἐκέκτηντο. καὶ ἦν ἐπὶ μὲν τοῖς γέλως, ἐπὶ δὲ τοῖς ὀργὴ καὶ λύπη. τοσαῦτα γάρ τινες αὐτῶν ἔχοντες ἦσαν, ἐφ᾽ ὅσοις ἐκεῖνος πολλοὺς καὶ τῶν βουλευτῶν ἐσφάκει. οὐ μέντοι γε καὶ διόλου ὁ Λαῖτος πιστὸς ἔμεινε τῷ Περτίνακι, μᾶλλον δὲ οὐδ᾽ ἐν ἀκαρεῖ. ὧν γὰρ ἤθελε μὴ τυγχάνων, προσπαρώξυνε τοὺς στρατιώτας (ὡς λελέξεται) κατ᾽ αὐτοῦ. τὸν μὲν οὖν πενθερὸν αὐτοῦ ὁ Περτίναξ τὸν Σουλπικιανὸν τὸν Φλάκκον πολιαρχεῖν ἔταξε, καὶ ἄλλως ἄξιον ὄντα τούτου τυχεῖν. οὔτε δὲ τὴν γυναῖκα Αὐγοῦσταν, οὔτε τὸν υἱὸν Καίσαρα, καίπερ ψηφισαμένων ἡμῶν, ποιῆσαι ἠθέλησεν, ἀλλ᾽ ἑκάτερον ἰσχυρῶς διεκρούσατο, εἴτ᾽ οὖν ὅτι μηδέπω τὴν ἀρχὴν ἐρριζώκει, εἴτε καὶ ὅτι ἐκείνην τε ἀκολασταίνουσαν οὐκ ἠβουλήθη τὸ τῆς Αὐγούστης ὄνομα μιᾶναι, καὶ τὸν υἱὸν, παιδίον ἔτι ὄντα, οὐκ ἠθέλησε, πρὶν παιδευθῆναι, τῷ τε ὄγκῳ καὶ τῇ ἐλπίδι τῇ ἐκ τοῦ ὀνόματος διαφθαρῆναι· ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐν τῷ παλατίῳ αὐτὸν ἔτρεφεν, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ πρότερον, ἐν τῇ πρώτῃ εὐθὺς ἡμέρᾳ ἀποθέμενος, ταῦτά τε τοῖς τέκνοις διένειμε, (καὶ γὰρ καὶ θυγατέρα εἶχε) καὶ παρὰ τῷ πάππῳ διαιτᾶσθαι αὐτὰ ἐκέλευσεν, ὀλίγα ἅττα αὐτοῖς, ὡς πατὴρ καὶ οὐχ ὡς αὐτοκράτωρ, συγγινόμενος. ἐπεὶ οὖν οὔτε τοῖς στρατιώταις ἁρπάζειν, οὔτε τοῖς Καισαρείοις ἀσελγαίνειν ἔτι ἐξῆν, δεινῶς οὗτοι ἐμίσουν αὐτόν. ἀλλ᾽ οἱ μὲν Καισάρειοι οὐδὲν, ἅτε καὶ † ἄπλοι ὄντες, ἐνεωτέριζον· οἱ δὲ δὴ στρατιῶται οἱ δορυφόροι καὶ ὁ Λαῖτος, ἐπεβούλευσαν αὐτῷ. καὶ πρῶτα μὲν τὸν ὕπατον Φάλκωνα, ὅτι καὶ γένει καὶ χρήμασιν ἤκμαζεν, εἰς αὐτοκράτορα ἐπιλέξαντες), καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτὸν ἐσάξειν, τοῦ Περτίνακος ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ τὴν τοῦ σίτου παρασκευὴν ἐξετάζοντος, ἤμελλον. μαθὼν δὲ τοῦτ᾽ ἐκεῖνος, σπουδῇ ἐς τὴν πόλιν ἦλθε· καὶ παρελθὼν εἰς τὴν

" γερουσίαν ἔφη, Οὐ χρὴ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ὦ πατέρες, ὅ-
" τι πέντε που καὶ εἴκοσι μυριάδας δραχμῶν εὑρὼν, τοσοῦτον τοῖς στρατιώταις διένειμα, † ὥσπερ Μάρκος τε καὶ Λούκιος, οἷς ἑξακισμύριαι καὶ ἑπτακισχίλιαι
" καὶ πεντακόσιαι μυριάδες καταλείφθησαν.
" ἀλλ᾽ αἴτιοι τῆς ἀχρηματίας ταύτης οἱ θαυμαστοὶ
" Καισάρειοι γεγόνασι. καὶ ἐψεύσατο μὲν ὁ Περτίναξ,
" ὅτι ἐπ᾽ ἴσης τῷ Λουκίῳ καὶ τῷ Μάρκῳ τοῖς στρατιώταις ἐδωρήσατο (ὁ μὲν γὰρ, ἐς πεντακισχιλίας, ὁ δὲ, ἐς δισχιλίας αὐτοῖς ἐδεδώκει.) οἱ δὲ δὴ στρατιῶται καὶ οἱ Καισάρειοι, παρέντες ἐν τῷ συνεδρίῳ, πάμ-

† ἁπαλοὶ

† Leuncl. ὥσπερ

A ras, quibus facies quidem deformes, sed nomina & instituta vitæ multo erant turpissima, impudicitiæ ac petulantiæ causa Cōmodus * locupletauisset; horum & nomina, & bona Lætus proscripsit: qui partim risum populo, partim stomachū mouerunt, ac molestiam. Eæ enim erant eorum facultates, quas habuerant plerique senatores, quarum causa Cōmodus mortē eis attulerat. Neq; vero Lętus perpetuā fidē seruauit Pertinaci, vel potius ne paulum quidem. Nam quum ea, quæ cuperet, non esset consequutus; milites, vt paulo post dicemus, contra eum concitauit. B Pertinax autem Flacco Sulpiciano, socero suo, præfecturam vrbis detulit, is dign* erat eam dignitatem consequi. Vxorem vero suam, Augustam, aut filiū, Cæsarem (licet nobis decernētibus) fieri noluit; sed vtrunq; repudiauit prorsus, vel ᵃ quod imperium nondū plane confirmauerat, vel quod nolebat petulantē feminā, Augustę nomen polluere: neque passus est filium, puerum adhuc, antequam erudiretur, sacramento * [obstringi,] aut spe nominis corrumpi. Non etiam educabat eum in C palatio, sed quo die principatum est adeptus, omnes facultates, ᵇ inter liberos distribuit: (erat enim ei & filia) eosque apud auum educari iussit, & cum eis vt pater, non vt imperator, idque perraro, erat. Quum autem non liceret amplius militibus rapere, aut Cæsarianis omnia pro libidine agere; vtrisq; in odium acerbissimū venit. Cæsariani, quod inermes sint, nihil moliuntur: prætoriani vero milites, Lætusq; contra eum coniurant: ac primū omnium Falconem consulem, qui nobi- D litate & opibus clarus erat, imperatorem deligunt: eumque, quod tum forte Pertinax esset in mari, vt rei frumentariæ prouideret, in castra ducere constituunt. Eo cognito, Pertinax Romā propere reuertitur, dein in senatū venit, ac pauca in hāc sententiam dicit: Nolo vos latere, Patres conscripti, me, quum in ærario duntaxat ad * decies sestertiûm inuenerim, nō minus, quam Marcus & Lucius, militib. dedisse; quibus principibus † relictum fue- E rat vicies septies millies sestertiûm. cuius egestatis causa fuerunt * boni Cæsariani. Sed Pertinax in eo mentiebatur, quod se militibus parem pecuniam cum Lucio & Marco dedisse diceret. ille enim † vigena sestertia viritim dederat, hic duo dena. Hanc ob causam milites simul & Cæsariani, quorum tum magnus nume

* nimium quantum ditasset.

ᵃ quod imperio nondū radices egerat.

* Inclusum abest à Græco.

b quæ prius possederat, statim dimissa, inter liberos (nam & filiā habebat) distribuit: eosq; apud auum agere iussit.

* x M. aureorū Bl. xxv. myriades drach. in Gr.

† Relicta su erāt aureorū ducenties septuagies centena millia Bl. hexagies septies mille & quingentæ myriades drach. Gr.

* illi egregii Cæsariani

† ducentos aureos, hic cxx Bl. ille ad v. M. hic ad II M. drach. Gr.

rus aderat in senatu, tulere ac murmurauere grauiter. Quum autem nos essemus Falconē damnaturi, surrexit Pertinax, atq; ita exclamauit: Absit, vt me tenente principatū, vllus senator vel iure interfici iubeatur. Lætus vero [a] occasionem nactus, simulata causa contra Falconem, magnum numerum militum, quasi id faceret iussu Falconis, corripit. Id vbi cæteri intelligunt, metuuntque, ne ipsi quoque intereant, tumultuantur. Ex iis ducenti audaciores cæteris, in palatium, [b] districtis gladiis, contendunt: quorum aduentum non ante cognouit Pertinax, quā illi cōscendissent, accurrissetq; vxor eius, eiq; rem omnē significauisset. Eo vero cognito, facinus siue forti [& magno] viro dignum, siue [c] stulto (vt quis volet appellare) fecit. Nam quum posset facillime irruentes interficere, * (quippe ei excubiæ nocturnæ, & equites in armis erant, magnusque numerus etiam aliorū hominum aderat tunc in palatio) vel saltem abdere se, & clausis portis palatii, cæterisque ianuis interiectis, aufugere, neutrum eorum fecit: sed ratus se aspectu eos esse perterrefacturum, & persuasurū oratione, [d] iis qui iam domi erant, processit obuiam. nec enim ab aliis militib. prohibiti sunt, ianitoresq; & reliqui Cæsariani, non modo non clauserunt portas, sed etiam aditus omnes patefecerunt. Vt primum videre Pertinacem milites, omnes pudere cœpit, præter vnum: [e] iamq; demissis capitibus terram intuebantur, & gladios in vaginas recondiderant, quum ille [impudens miles] prosiliens ad eum; Hunc tibi milites, inquit, gladiū mittunt. quo dicto, statim irruit, eumq; percussit. non enim prohibuerūt cæteri milites, sed imperatorē suum vna cū Electo occiderūt. Nā is solus neq; Pertinacē deseruit, & ei [semp.] quoad potuit, opē tulit, ac multos milites vulnerauit. Quē ego virū bonū cum antea semper existimaueram, tū vero id tēporis maxime sum admiratus. Milites abscisū Pertinacis caput hasta transfigunt, eoq; facto gloriantur. Ita Pertinax, dum conatus est emendare omnia breui tēporis spatio, moritur: neq; norat homo multarum rerum peritus, multa simul tuto corrigi non posse: sed siquid aliud in rebus humanis, tum inprimis [f] ciuilem statum tempore egere & consilio. Vixit annos LXVII, quatuor mensibus & tribus diebus exceptis. Regnauit dies LXXXVII.

a nanctus è negotio cōtra Falconē occasione, magnū numerū militū, quasi si faceret hoc iussu imperatoris, interfecit.

b sursum porrectis gladiis,

c inconsiderato

*(quod & vigilibus nocturnis et equitibus munitus erat,

d accedentibus eis, qui iā domum ipsi ingressi erāt, occurrit. Nec enim ab aliis cōmilitonibus

e tamq; oculos humi defixerant, & gladios

f reipublica constitutione & temp' & sapientiā requirere.

A πολλοὶ δὲ ἦσαν) δεινῶς ἠγανάκτησαν, καὶ φοβερόν τι διετονθόρυσαν. μελλόντων δὲ ἡμῶν καταψηφίζεσθαι τοῦ Φάλκωνος, ἀναστὰς ὁ Περτίναξ καὶ ἀνακραγών, Μὴ γένοιτο, ἔφη, μηδένα βουλευτὴν ἐμοῦ ἄρχοντος μηδὲ δικαίως θανατωθῆναι. ὁ δὲ Λαῖτος, παραλαβὼν τὴν κατὰ τὸν Φάλκωνα ἀφορμήν, πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν, ὡς καὶ ἐκείνου κελεύοντος, διέφθειρεν. οἱ δὲ λοιποί, τοῦτο αἰσθόμενοι, καὶ φοβηθέντες μὴ καὶ αὐτοὶ προσαπόλωνται, ἐθορύβησαν. B διακόσιοι δὲ οἱ τῶν ἄλλων θρασύτεροι, καὶ ἐς τὸ παλάτιον τὰ ξίφη ἀνατεταχότες ὥρμησαν. οὐδ' ἔγνω πρότερον προσιόντας ὁ Περτίναξ αὐτούς, πρὶν ἄνω γενέσθαι. τότε δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ εἰσδραμοῦσα ἐμήνυσεν αὐτῷ τὸ γενόμενον. μαθὼν οὖν ταῦτ' ἐκεῖνος, πρᾶγμα, εἴτ' οὖν γενναῖον, εἴτε ἀνόητον, εἴθ' ὅπως τις αὐτὸ ὀνομάσαι ἐθέλει, ἔπραξε. δυνηθεὶς γὰρ ἂν μάλιστα μὲν ἀποκτεῖναι τοὺς ἐπελθόντας, (τῇ τε γὰρ νυκτερινῇ φυλακῇ καὶ τοῖς ἱππεῦσιν ὥπλιστο, καὶ ἦσαν καὶ ἄλλοι ἐν τῷ παC λατίῳ τότε ἄνθρωποι πολλοί) εἰ δὲ μή, κατακρυφθῆναί γε καὶ διαφυγεῖν ποι, τάς τε πύλας τοῦ παλατίου καὶ τὰς ἄλλας διὰ μέσου θύρας κλείσας, τούτων μὲν οὐδέτερον ἐποίησεν, ἐλπίσας δὲ καταπλήξειν αὐτοὺς ὀφθείς, καὶ πείσειν ἀκουσθείς, ἀπήντησε τοῖς προσιοῦσιν, ἐν τῇ οἰκίᾳ ἤδη οὖσιν· οὔτε γὰρ τῶν συστρατιωτῶν τις αὐτοὺς εἶρξε, καὶ οἱ πυλωροὶ οἵ τε ἄλλοι Καισάρειοι οὐχ ὅτι συνέκλεισαν, ἀλλὰ καὶ πάντα ἁπλῶς προσανέῳξαν. ἰδόντες δὴ οὖν οἱ στρατιῶται, τὸ μὲν πρῶτον ᾐδέσθησαν, πλὴν ἑD νός, τούς τε ὀφθαλμοὺς καὶ ἐς τὸ δάπεδον † ἔρεισαν, καὶ τὰ ξίφη ἐς τοὺς κολεοὺς ἐναπέθεντο· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος προσπηδήσας, εἶπέ τε, ὅτι Τοῦτό σοι τὸ ξίφος οἱ στρατιῶται πεπόμφασι, καὶ προσπεσὼν εὐθὺς ἔπληξεν αὐτόν, οὐκ ἐπέσχον, ἀλλὰ τόν τε αὐτοκράτορα σφῶν κατέκοψαν, καὶ τὸν Ἔκλεκτον. μόνος γὰρ δὴ οὗτος οὔτ' ἐγκατέλιπεν αὐτόν, καὶ ἐπήμυνεν αὐτῷ ὅσον ἠδυνήθη, ὥστε καὶ τρῶσαί τινας. ὅθεν ἐγὼ καὶ πρὸ τοῦ ἄνδρα αὐτὸν ἀγαθὸν γεγονέναι νομίζων, τότε δὴ καὶ πάνυ ἐθαύμασα. ἀποE τεμόντες δὲ οἱ στρατιῶται τὴν κεφαλὴν τοῦ Περτίνακος, † περί τε δόρυ περιέπειραν, τῷ ἔργῳ ἐλλαμπρυνόμενοι. οὕτω μὲν ὁ Περτίναξ, ἐπιχειρήσας ἐν ὀλίγῳ πάντα ἀνακαλέσασθαι, ἐτελεύτησεν· οὐδὲ ἔγνω, καίπερ ἐμπειρότατος πραγμάτων ὤν, ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἀθρόα τινὰ ἀσφαλῶς ἐπανορθοῦσθαι, ἀλλ' εἴπερ τι ἄλλο, καὶ πολιτικὴ κατάστασις καὶ χρόνου καὶ σοφίας χρῄζει. † ἐπεβίω δὲ ἔτη ἑξήκοντα, τεσσάρων μηνῶν καὶ τριῶν ἡμερῶν δέοντα. ἦρξε δὲ ἡμέρας ὀγδοήκοντα καὶ ἑπτά.

† ἤρεισαν

† Leuncl. dei ...

† Zonar. ἰδίαι

Διαγ-

Διαγγελλομένου δὲ τοῦ κατὰ τὸν Περτίνακα πάθους, οἱ μὲν ἐς τὰς οἰκίας ἔτρεχον, οἱ δὲ ἐς τὰς τῶν στρατιωτῶν, καὶ τῆς ἑαυτῶν ἀσφαλείας πρόνοιαν ἐποιοῦντο. Σουλπικιανὸς δὲ (ἔτυχε γὰρ παρὰ τοῦ Περτίνακος ἀποσταλεὶς εἰς τὸ στρατόπεδον, ἵνα τὰ ἐκεῖ καταστήσηται) ἔμεινέ τε ἐν αὐτῷ, καὶ ἔπραττεν ὅπως αὐτοκράτωρ ἀποδειχθῇ. κἂν τούτῳ Ἰουλιανὸς ὁ Δίδιος, χρηματιστής τε ἄπληστος καὶ ἀναλωτὴς ἀσελγής, νεωτέρων τε ἀεὶ πραγμάτων ἐπιθυμῶν, (διὸ καὶ πρὸς τοῦ Κομμόδου εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα τὸ Μεδιόλανον ἐξελήλατο) οὗτος οὖν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Περτίνακος, σπουδῇ ἐς τὸ στρατόπεδον παρεγένετο, καὶ πρὸς ταῖς πύλαις τοῦ τείχους ἑστὼς, παρεκάλει τοὺς στρατιώτας ὑπὲρ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας. ὅτε δὴ καὶ πρᾶγμα αἴσχιστόν τε καὶ ἀνάξιον τῆς Ῥώμης ἐγένετο. ὥσπερ γὰρ ἐν ἀγορᾷ καὶ ἐν πωλητηρίῳ τινὶ, καὶ αὐτὴ καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς πᾶσα ἀπεκηρύχθη. καὶ αὐτὰς ἐπίπρασκον μὲν οἱ τὸν αὐτοκράτορα σφῶν ἀπεκτονότες, ὠνητιῶν δὲ ὅ, τε Σουλπικιανὸς καὶ ὁ Ἰουλιανὸς, ὑπερβάλλοντες ἀλλήλους, ὁ μὲν ἔνδοθεν, ὁ δὲ ἔξωθεν, καὶ μέχρι γε πεντακισχιλίων δραχμῶν κατ᾽ ἄνδρα κατὰ βραχὺ προστιθέντες προῆλθον· διαγγελλόντων † τινῶν καὶ λεγόντων τῷ τε Ἰουλιανῷ, ὅτι Σουλπικιανὸς τοσοῦτον δίδωσι. τί οὖν σὺ προστίθης; καὶ τῷ Σουλπικιανῷ, ὅτι Ἰουλιανὸς τοσοῦτον ἐπαγγέλλεται· τί οὖν σὺ προσυπισχνῇ; κἂν ἐπεκράτησεν ὁ Σουλπικιανὸς, ἔνδον τε ὢν καὶ πολιαρχῶν, τούς τε πεντακισχιλίους πρότερος ὀνομάσας, εἰ μὴ ὁ Ἰουλιανὸς οὐκέτι κατ᾽ ὀλίγον, ἀλλὰ χιλίαις καὶ διακοσίαις καὶ πεντήκοντα ἅμα δραχμαῖς ὑπερέβαλε, καὶ τῇ φωνῇ μέγα βοῶν, καὶ ταῖς χερσὶν ἐνδεικνύμενος. τῇ τε γὰρ ὑπερβολῇ αὐτοῦ δουλωθέντες, καὶ ἅμα καὶ τὸν Σουλπικιανὸν ὡς καὶ τιμωρήσοντα τῷ Περτίνακι φοβηθέντες, ὅπερ ὁ Ἰουλιανὸς αὐτοῖς ὑπέτεινεν, ἐσεδέξαντό τε αὐτὸν καὶ αὐτοκράτορα ἀπέδειξαν. καὶ ὁ μὲν οὕτω πρὸς ἑσπέραν ἔς τε τὴν ἀγορὰν καὶ πρὸς τὸ βουλευτήριον ἠπείχθη, παμπληθεῖς δορυφόρους μετὰ σημείων συχνῶν ὥσπερ ἐς πρᾶξίν τινα ἄγων, ἵνα καὶ ἡμᾶς καὶ τὸν δῆμον προκαταπλήξας προσθῆται). καὶ αὐτὸν οἱ στρατιῶται τά τε ἄλλα ἐμεγάλυνον, καὶ Κόμμοδον ἐπωνόμαζον. ἡμεῖς δὲ πυνθανόμενοι ταῦτα, ὥς που ἑκάστῳ διηγγέλλετο, ἐφοβούμεθα μὲν τὸν Ἰουλιανὸν καὶ τοὺς στρατιώτας. καὶ μάλιστα † ὅσοι τι οἱ πρὸς τὸν Περτίνακα ἐπιτήδειοι καὶ γὰρ ἐγὼ εἷς ἐξ αὐτῶν ἦν, ἐπειδὴ ὑπό τε τοῦ Περτίνακος τά τε ἄλλα † ἐτετιμήκειν, καὶ στρατηγὸς ἀπεδεδείγμην. καὶ ἐκεῖνον πολλὰ πολλάκις ἐν δίκαις συναγορεύων τισὶν ἀδικοῦντα ἐπεδεδείχειν. ὅμως δ᾽ οὖν καὶ διὰ ταῦτα (οὐ

† πωλητηρίῳ τινὶ, καὶ [Greek margin note beside the Greek text]

† Sylb. ὅσοι τι ἦσαν τὸν Περτίνακα ἐπιτήδειοι. [Greek margin note beside the Greek text]

† ἐτετιμημένος [Greek margin note beside the Greek text]

A Renuntiata cæde Pertinacis, alii domum ſuam ſe recipiunt, alii in ædes militum contendunt, inprimis quiſq; ſuæ ſaluti proſpicit. Sulpicianus autẽ, quẽ Pertinax ad ſedandos prætorianos milites in caſtra miſerat, in iis manebat interim; agebatq; vt à militibus ipſe imperator deſignaretur. Interea Didius Iulian[9], [a] homo pecunioſiſſimus, & profuſa luxuria, ac nouarum rerum cupidus, quibus etiã de cauſis Mediolanũ in patriam a Commodo relegatus fuerat, vt primum cædem B Pertinacis intellexit, propere ad exercitũ contendit. Quumq; [b] ad portas muri veniſſet, petere cœpit a militibus Romanũ imperiũ. Hic res vrbi turpiſſima, atq; indigniſſima [populo Romano] accidit. Roma enim, vna cum toto ſuo imperio, quaſi in foro aut mercatu venalis propoſita eſt: eamq; vendebãt ii, qui imperatorem ſuum [c] occiderant. Emebant autem Sulpician[9] & Iulianus, factis cõtra ſe mutuis licitationibus, (ille intus, hic foris erat) atq; auctione paulatim ab iis facta, eo C ventũ eſt, vt ſingulis militibus † vicena ſeſtertia daturos ſe promitterent. nam milites vtriq; [ſeparatim] renuntiabant, [quãtum alter eorum daret,] dicebantq; Iuliano, Sulpicianus nobis hanc ſummam dat, quid tu adiicis? item q; Sulpiciano, Iulian[9] nobis tantum promittit, quid tu præterea pollicreris? Potior fuiſſet Sulpician[9], (quippe intra caſtra, & præfectus vrbis erat, priorq; † vicena ſeſtertia promiſerat) niſi Iulianus non ſenſim amplius, * ſed ſimul ad ſuperiora vicena ſeſtertia, altera quina D adieciſſet, eamq; ſummam magno edito clamore in manibus oſtendiſſet. Tanta.n. acceſſione [d] permoti milites, metuẽteſq;, ne Sulpicianus [factus imperator] cædem Pertinacis vlciſceretur, quod Iulianus aiebat fore; hũc recipiunt, & imperatorẽ deſignant. Itaq; Iulian[9] in forũ atq; in ſenatum ſub veſperum deducitur, comitatus magno numero prætorianorum, quibus ſigna aderant multa, non ſecus quam ſi eos educeret ad aliquod facinus; idque faciebat, quo nos populumE que [e] perterrefaceret. Illum enim magni faciebant milites, & Cõmodum appellabãt. His cognitis rebus, nos, vt cuiq; nuntiatum eſt, in timorẽ Iuliani militumque venimus, & maxime ii, [f] qui fuerant Pertinaci familiares. Fui & ego ex eorum numero. me.n. Pertinax, præter alios honores, quos mihi tribuerat, etiã prætorem deſignauerat. Iulianũ vero ſæpe in cauſis agẽdis, quũ patrocinium aliquorum ſuſcepiſſem, oſtenderam iniuriã feciſſe. ta-

[a] pecunia corraſor inexplebilis, & flagitioſus diſſipator euſdem.

[b] ad portas caſtelli adhæret,

[c] occiderãt, emebãt autem

† ce. aureos Bl. v. m. drach. Gr.

† ce. aureos

* ſed ſimul mille ducẽtis quinquagin ta drachmas ſuperaſſet,

[d] mancipati

[e] perterritos ſibi adiungeret. Nõ & alia rebus cum milites efferebant,

[f] quibus aliquidẽ Pertinacem neceſſitudinis intercedebat.

[illegible] [illegible] [faint margin notes at right, partly cut off]

men q; tutum non videbatur esse, domi remanere, ne propterea in suspicionē veniremus, nō quidē seruilibus [a] animis, sed ante cœnati, per milites medios perrumpentes, introiuimus in senatū. Ibi Iulianū multa digna se dicentē audiuimus, atque illud inprimis, Video vos (inquit) imperatore carere, meq; imperio dignissimū esse. Dicerem autē apud vos de meis virtutibus, nisi eas perspectas atq; cognitas haberetis, meq; antea experti essetis. Quāobrē mihi non opus fuit multis militibus, solusq; ad vos veni; vt ea, q̄ mihi ab illis data sunt, confirmetis. Solum.n. se venisse dicebat is, qui [b] & foris armatis militibus septus & munitus erat, & in ipso senatu cōplures habebat. [c] odii quoq; nostri in ipsum & timoris, videlicet sibi conscius, mentionē fecit. Itaq; adeptus imperium, & confirmatus senatus autoritate, in palatiū proficiscitur. vbi quū inuenisset cœnam paratā Pertinaci, statim cœpit ei pluribus illudere; accersitisq;, vnde & quomodo tum potuit, pretiosissimis quibusq; rebus, mortuo adhuc intus iacente, [d] genio indulsit, lusit aleis, & Pyladem saltatorem cum aliis quibusdam admisit. Postridie eius diei nos ad eum venimus, simulantes & dissimulantes multa, ne mœrere videremur. Populus [e] erat in aperta mœstitia, ita vt diceret quidquid sibi collibuisset, comparabatq; se, [f] vt poterat. Tādem quū ille venisset [g] in senatum, essetq; Iano, qui erat ante fores curiæ, sacrificaturus; vno ore conclamatum est [h] ab omnibus, eum rapuisse imperiū, & parricidā esse. Hic ille dissimulat, ac ne videatur ferre grauiter, eis pecuniā promittit. Illi succensent vehementius, quod vellet ipsos pecunia corrūpere, exclamantq; omnes; Nolumus, [i] non accipimus. Quod vt audiuit Iulianus, diutius teneri non potuit, quin proximos quosq; interfici iuberet. Populus ea re multo grauius concitatus, non desinebat Pertinacē desiderare, Iuliano maledicere, deos inuocare, ac [k] milites exsecrari. Quinetiam multi in plerisq; locis vrbis saucii, ac pene interfecti resistebant. Ad extremum arma omnes capiunt, & in circum vndique concurrunt: ibi transigunt eam noctem, & posterum diem [l] ieiuni, [ita vt ne aquam quidem biberent.] Tum vero auxilium cæterorum militum, & præsertim Nigri Pescennii, eorumque qui cum ipso erant in Syria, implorant & flagitant. Tandem vero

a animis pro dimissum,

b & foris cum vniuersa militib. armatis circūsepserat, & in ipso

c Etiam nos conscientia de reb. suis admonebat, vnde tā odium, quā metus ipsius in nobis excitabatur. Hoc modo quū imperiū senatus etiā cōsulto stabilinisset,

d semet ingurgitauit,

e aperte tetricū vultū preferebat,

f vt faceret, qua possit.

g ad curiā.

h ab omnib. velut ex cōposito,

i nō accipimus. Simul quæ in ambitu curia sita erant ædificia, strepitū quemadmodum horribilē edidere. His Iulianus auditis,

k militibus imprecari

l sine cibo & potu, inclamantes quū ceteros milites, tū maxime Pescennium Nigrū, & eos, qui cū hoc erant in Syria. vtq; sibi opē ferrent, petentes. Tādem clamore, fame, vigiliis exhausti discesserunt, & quieuerunt, dum foris externas sibi statuūt expectandas. Iulian' raptum hunc modū imperio, illiberaliter res capessere cepit,

γὰρ ἐδόκει ἡμῖν ἀσφαλὲς εἶναι οἴκοι, μὴ καὶ ἐξ αὐτοῦ τούτου ὑποπτευθῶμεν, καταμεῖναι) * προσήλθομεν, οὐχ ὅτι δεδουλωμένοι, ἀλλὰ καὶ δεδειπνηκότες καὶ ὠσάμενοι διὰ τῶν στρατιωτῶν, ἐς τὸ βουλευτήριον εἰσήλθομεν, καὶ ἠκούσαμεν αὐτοῦ τά τε ἄλλα ἀξίως ἑαυτοῦ λέγοντος, καὶ ὅτι, Ὑμᾶς τε ὁρῶ ἄρχοντος δεομένους, καὶ αὐτὸς, εἰ καί τις ἄλλος, ἀξιώτατός εἰμι ὑμῶν ἡγεμονεῦσαι. καὶ εἶπον ἂν πάντα τὰ προσόντα μοι ἀγαθὰ, εἰ μὴ καὶ ᾔδειτε, καὶ πεπειραμένοι μου ἦτε. διὸ οὐδὲ ἐδεήθην πολλοὺς στρατιώτας ἐπάγεσθαι, ἀλλ' αὐτὸς μόνος πρὸς ὑμᾶς ἀφῖγμαι, ἵνα μοι τὰ ὑπ' ἐκείνων δοθέντα ἐπικυρώσητε. μόνος τε γὰρ ἥκω ἔλεγε, πᾶν μὲν ἔξωθεν τὸ βουλευτήριον ὁπλίταις περιεστοιχισμένος, πολλοὺς δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ συνεδρίῳ στρατιώτας ἔχων. καὶ τοῦ συνειδότος ἡμᾶς τοῦ περὶ αὐτὸν ἀνεμίμνησκεν, ἐξ οὗ καὶ ἐμισοῦμεν αὐτὸν καὶ ἐφοβούμεθα. καὶ ὁ μὲν, οὕτω τήν τε αὐταρχίαν καὶ ἐκ τοῦ τῆς βουλῆς † προσταγμάτων βεβαιωσάμενος, ἀνῆλθεν ἐς τὸ παλάτιον. καὶ εὑρὼν τὸ δεῖπνον τὸ τῷ Περτίνακι παρεσκευασμένον, πολλά τε αὐτοῦ κατεγέλασε, καὶ μεταπεμψάμενος ὅθεν τι καὶ ὅπως οὖν εὑρεθῆναι τότε ἠδυνήθη πολυτίμητον, διενεπίμπλατο, ἔνδον ἔτι τοῦ νεκροῦ κειμένου, καὶ ἐκύβευεν, ἄλλους τε καὶ Πυλάδην τὸν ὀρχηστὴν παραλαβών. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἡμεῖς μὲν ἀνήειμεν ὡς αὐτὸν πλαττόμενοι τρόπον τινὰ καὶ σχηματιζόμενοι, ὅπως μὴ καταφωροὶ ἐπὶ τῇ λύπῃ γενώμεθα. ὁ δὲ δῆμος ἐσκυθρώπαζε φανερῶς, καὶ διελάλουν ὅσα ἤθελον, καὶ παρεσκευάζοντο πρᾶξαι ὅσα ἐδύναντο. καὶ τέλος, ἐπειδὴ πρὸς τὸ συνέδριον ἦλθε, καὶ τῷ Ἰανῷ τῷ πρὸ τῶν θυρῶν αὐτοῦ θύσειν ἔμελλεν, ἐξέκραγον πάντες ὥσπερ ἐκ συγκειμένου τινὸς, τῆς τε ἀρχῆς ἅρπαγα αὐτὸν καὶ πατροφόνον ὀνομάζοντες. ὡς δὲ προσποιησάμενος μὴ χαλεπαίνειν, ἀργύριόν τι αὐτοῖς ὑπέσχετο, ἀγανακτήσαντες ὡς καὶ δεκαζόμενοι, ἀνεβόησαν ἅμα πάντες, ΟΥ θέλομεν, οὐ λαμβάνομεν. καὶ αὐτοῖς καὶ τὰ πέριξ οἰκοδομήματα φρικῶδές τι συνεπήχησεν. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰουλιανὸς οὐκέτ' ἐκαρτέρησεν, ἀλλὰ τοὺς ἐγγὺς προσεστηκότας κτείνεσθαι προσέταξε. καὶ ὁ δῆμος ἔτι καὶ μᾶλλον ἐπιπαρωξύνθη, καὶ οὐκ ἐπαύσατο οὔτε τὸν Περτίνακα ποθῶν, οὔτε τὸν Ἰουλιανὸν λοιδορῶν, οὔτε τοὺς θεοὺς ἐπιβοώμενος, οὔτε τοῖς στρατιώταις ἐπαρώμενος. ἀλλὰ καίτοι πολλοὶ καὶ πολλαχοῦ τῆς πόλεως καὶ τιτρωσκόμενοι καὶ φονευόμενοι, ἀνθίσταντο. καὶ τέλος ὅπλα ἁρπάσαντες συνέδραμον ἐς τὸν ἱππόδρομον, κἀνταῦθα διετέλεσαν τὴν νύκτα καὶ τὴν μετ' αὐτὴν ἡμέραν ἄσιτοι καὶ ἄποτοι, βοῶντες τούς τε λοιποὺς στρατιώτας, καὶ μάλιστα τὸν Νίγρον τὸν Πεσκέννιον καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ Συρίᾳ ὄντας, ἐπαμῦναι σφίσι δεόμενοι. καὶ

* ἀσιτημένοι,

† Leuncl. δογμάτων

μετ

μετὰ τοῦτο τῇ τε κραυγῇ καὶ τῷ λιμῷ τῇ τε ἀγρυπνίᾳ κακωθέντες, διελύθησαν, καὶ ἡσύχασαν, τὰς ἔξωθεν ἐλπίδας ἀναμένοντες. Ἰουλιανὸς δὲ, οὕτω τὴν ἀρχὴν ἁρπάσας, † ἀνελευθέροις τοῖς πράγμασιν ἐχρῆτο, θωπεύων τήν τε βουλὴν καὶ τοὺς τι δυναμένους· καὶ τὰ μὲν ἐπαγγελλόμενος, τὰ δὲ χαριζόμενος, προσγελῶν τε καὶ προσπαίζων πρὸς τοὺς τυχόντας· ἔς τε τὰ θέατρα συνεχῶς ἐφοίτα, καὶ συμπόσια πολλὰ συνεκρότει· τό τε σύμπαν, οὐδὲν ὅ τι οὐκ ἐπὶ θεραπείᾳ ἡμῶν ἐποίει. οὐ μέντοι καὶ πιθανὸς ἦν, ἀλλ' ὡς ἀκράτῳ τῇ θωπείᾳ χρώμενος ὑπωπτεύετο. πᾶν γὰρ τὸ ἔξωθεν τοῦ εἰκότος, κἂν χαρίζεσθαί τισι δοκῇ, δέλεαρ τοῖς νοῦν ἔχουσι νομίζεται. ἐν μὲν δὴ τῇ Ῥώμῃ ταῦτα ἐγίγνετο. περὶ δὲ τῶν ἔξω τούτων γενομένων καὶ νεωτερισθέντων ἤδη ἐρῶ. τρεῖς γὰρ δὴ τότε ἄνδρες, τριῶν ἕκαστος πολιτικῶν στρατοπέδων καὶ ἄλλων ξενικῶν συχνῶν ἄρχοντες, ἀντελάβοντο τῶν πραγμάτων, ὅ, τε Σεβῆρος καὶ ὁ Νίγερος καὶ ὁ Ἀλβῖνος· οὗτος μὲν, τῆς Βρετανίας ἄρχων. Σεβῆρος δὲ, τῆς Παιονίας, Νίγερος δὲ, τῆς Συρίας. καὶ τούτους ἄρα οἱ ἀστέρες οἱ τρεῖς οἱ ἐξαίφνης φανέντες, καὶ τὸν ἥλιον περισχόντες, ὅτε τὰ εἰσιτήρια πρὸ τοῦ βουλευτηρίου ἔθυεν Ἰουλιανὸς παρόντων ἡμῶν, ὑπῃνίττοντο. οὕτω γὰρ ἐκφανέστατοι ἦσαν, ὥστε καὶ τοὺς στρατιώτας συνεχῶς τε αὐτοὺς ὁρᾶν, καὶ ἀλλήλοις ἀντεπιδεικνύειν, καὶ προσέτι καὶ διαθροεῖν ὅτι δεινόν αὐτῷ συμβήσεται. ἡμεῖς γὰρ, εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ ηὐχόμεθα ταῦθ' οὕτω γενέσθαι καὶ ἠλπίζομεν, ἀλλ' ὑπό γε τοῦ παρόντος δέους οὐδ' ἀναβλέπειν ἐς αὐτοὺς, εἰ μὴ παρορῶντές πως, ἐτολμῶμεν. καὶ τοῦτο μὲν τοῦτο οἶδα γινόμενον. τῶν δὲ δὴ τριῶν ἡγεμόνων ὧν εἴρηκα, δεινότατος ὁ Σεβῆρος ὢν, καὶ προγνοὺς ὅτι μετὰ τὸ καταλῦσαι τὸν Ἰουλιανὸν, καὶ σφίσιν αὐτοῖς οἱ τρεῖς συρράξουσι καὶ ἀντιπολεμήσουσιν ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς, ἔγνω καὶ τὸν ἕνα τὸν ἐγγύτερον αὐτοῦ προσποιήσασθαι. καὶ γράμματά τινι τῶν πιστῶν δοὺς, τῷ Ἀλβίνῳ ἔπεμψε, Καίσαρα αὐτὸν ποιῶν. τὸν γὰρ δὴ Νίγερον, φρόνημα ἔχοντα ἐκ τοῦ ἐπίκλητον ὑπὸ τοῦ δήμου γεγενῆσθαι, ἀπέγνω. καὶ ὁ Ἀλβῖνος, ὡς καὶ κοινωνὸς τῆς ἀρχῆς τῷ Σεβήρῳ ἐσόμενος, κατὰ χώραν ἔμεινεν. ὁ δὲ Σεβῆρος τὰ ἐν τῇ Εὐρώπῃ πάντα πλὴν τοῦ Βυζαντίου προσαποιησάμενος, ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἠπείγετο, οὐδέποτε ἔξω τῶν ὅπλων γινόμενος, ἀλλ' ἑξακοσίους τοὺς ἀρίστους ἐπιλεξάμενος, ἐν μέσοις αὐτοῖς μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ διῆγεν· οὐδ' ἀπεδύσαντό ποτε ἐκεῖνοι τοὺς θώρακας, πρὶν ἐν τῇ Ῥώμῃ γενέσθαι. καὶ ὁ Ἰουλιανὸς ταῦτα μαθὼν, πολέμιόν τε τὸν Σεβῆρον διὰ τῆς βουλῆς ἐποιήσατο, καὶ παρεσκεύαζετο

† Sylb. ἀνελευθέρως

A fame coacti, defatigatique labore & vigilia abeunt, & ab armis discedunt, dum expectant externa auxilia. Iulianus occupato hoc modo imperio, res agere cœpit homine libero indignas, blandiri senatui, & potentissimis quibusque, multa eis promittere & largiri, arridere obuiis, frequentare theatra, multa conuiuia agere, [*]postremo nihil prætermittere, quod [a]ad nos fouendos deleniendosque spectaret. sed nemo nostrûm ei fidebat, eratque suspecta omnibus immoderata eius assentatio. B Nam quod extra modum fit, [b]licet putetur quibusdam esse gratum, tamen prudentibus fraude carere non videtur. Quæ quum Romæ facta sint, nunc quid foris [c]actum sit, dicendum est. Erant tres viri Seuer[*], Niger, Albinus: quorũ singulis suberãt [d]tres exercit[*] populi Romani, & complura externa auxilia. hi remp. capessunt. Albinus præerat Britanniæ: Seuerus, Pæoniæ: Niger, Syriæ. Hos viros stellæ tres significabãt, quæ visæ derepente circum solem fuerunt Kalendis Ianuarii, C quum Iulianus ante curiam [*]sacra faceret, nobis præsentibus. Erant enim adeo conspicuæ, vt eas milites perpetuo inspicerent, & inuicem commonstrarent, dicerentque; Iuliano magnum aliquod malum impendere. nos autẽ quanquam id optabamus, & sperabamus fore; tamen eas aperte intueri nõ audebamus; timoris præsentis causa: idque ego factũ esse certo scio. Ex tribus autem ducibus de quibus paulo ante dicebam, [e]Seuerus potentissimus & prudentissimus erat. D Is quum præcognouisset fore, sublato Iuliano, vt ipsi inter se de imperio contenderent, statuit propinquiorẽ sibi deuincire, deditque literas homini fideli ad Albinum, per quas eum Cæsarem faciebat. Nigrum enim noluit, qui se propterea efferebat, quod eius fidem atque auxilium populus implorauerat. Itaque Albinus, qui se Seueri socium in principatu sperabat fore, de loco non abiit. Seuerus autem deuincta sibi omni Europa, præter Byzantium, Romam contendit: E [f]nusquam discedit ab armis, sed delectis sexcentis optimis militibus, medius inter illos dies noctesq; versatur. nec .n. illi thoracem vnquam exuerunt, antequam Romam venissent. His cognitis rebus, Iulianus Seuerum hostem iudicat de autoritate senatus, comparatque se, vt

* ad summum.
a ad nos demerendos
b licet aliqua cũ gratificatione coniunctum putetur.
c actum sit, & quæ nouis motibus exstiterint.
d tres legiones ex ciuib. Romanis, & alii milites exteri quàmplurimi
* adstatalia sacra faceret
e Seuerus acerrimo vir erat ingenio.
f nunquam arma deposuit.

cum eo pugnet. Per eos dies Romæ, tanquam in hostili terra, nihil fuit aliud, quã castra. Nam magnus erat tumultus stabulantium exercẽtiumque se equorum, hominum, elephantorum. ab armatis ingens timor reliquis ciuibus iniectus est. Nos interdũ vix risum tenebamus, quod prætoriani nihil facerẽt dignum suo nomine, aut promissis; (quippe molliter & delicate viuere didicerant) & quod milites eius classis, quæ [a] apud Amisenum erat, accersiti, quemadmodum se exercerent, nescirent; nec elephanti, infensi equis, sessores suos ferrent. Præsertim vero ridebamus, quod [b] palatium circumdatum cancellis, & firmissimis ianuis clausum erat. Nam Iulianus, [c] quum videretur Pertinacem nunquam facile occisum fuisse à militibus, munito hoc modo, septoque palatio; credidit se, si forte vinceretur, conclusum in eo, superstitẽ esse victurum. Lætum & Marciam interfecit, ita vt omnes, qui contra Commodum coniurauerant, interierint. Narcissum enim Seuerus postea bestiis obiecit, præcone ita pronuntiante; Hic est, qui Commodum suffocauit. Complures etiam [d] pueros occidit causa magicarum artium, ita vt si forte quod futurum erat præcognouisset, id posset auertere. Crebro misit contra Seuerum, qui eum ex insidiis interficerent. sed postquam ille in Italiam venit, Rauennamque nullo labore cepit, atque ii, quos Iulianus contra eum miserat, vt vel ei persuaderent reuerti, vel prohiberent aditibus, ad ipsum defecerunt; ac prætoriani, quibus Iulianus magnopere confidebat, perpetuis laboribus defatigati, allatisque rumoribus de aduẽtu Seueri grauiter perterriti sunt: Iulianus nos conuocat, iubetque, vt Seuerum socium imperii decernamus. Interea prætoriani persuasi Seueri literis, se, si modo Pertinaci interfectores dederent, & ab armis discederent, nullum damnum passuros; interfectores comprehendunt, idque factum esse Silio Messalæ consuli significant. Hic consul nos conuocat in tẽplum Mineruæ, quod templum nomen traxit ab exercitatione eorum, qui in ipso erudiuntur; & quid factum sit a militibus, exponit. Nos Iuliano capite damnato, Seuerum imperatorem appellauimus, & Pertinaci heroicos honores reddidimus. Itaque Iulianus interfectus est, iacens in palatio, nihilq; dixit

[a] apud Misenum erat in statione,

[b] palatium cancellis & ianuis valida muniebat.

[c] quũ putaret milites non tã facile Pertinacem occisuros fuisse, munito septoq; palatio;

[d] pueros rerum magicarũ causa Iulianus occidit, quasi si quid eorum, quæ futura erant, auertẽdi potestatẽ habiturus esset, modo ea præcognouisset.

A κατ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἐγίνετο ἡ πόλις ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις οὐδὲν ἄλλο ἢ στρατόπεδον ὥσπερ ἐν πολεμίᾳ. πολλὴ μὲν γὰρ ταραχὴ αὐλιζομένων καὶ γυμναζομένων ἵππων, ἀνδρῶν, ἐλεφάντων. πολὺς δὲ καὶ φόβος ἐς τοὺς λοιποὺς ἐκ τῶν ὡπλισμένων ἐγίνετο. ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ γέλως ἡμᾶς ἐλάμβανεν. οὔτε γὰρ οἱ δορυφόροι ἄξιόν τι τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ἐπαγγελίας σφῶν, ἅτε καὶ ἁβρῶς διαιτᾶσθαι μεμαθηκότες, ἐποίουν. καὶ οἱ ἐκ τοῦ ναυτικοῦ τοῦ ἐν τῷ † Ἀμισηνῷ ναυλο-B χοῦντος μεταπεμφθέντες, οὐδ᾽ ὅπως γυμνάσωνται ᾔδεσαν· οἵτε ἐλέφαντες ἀχθόμενοι τοῖς ἵπποις, οὐδ᾽ αὐτοὺς ἔτι τοὺς ἐπιβάτας ἔφερον. μάλιστα δὲ ἐγελῶμεν, ὅτι τὸ παλάτιον κιγκλίσι καὶ θύραις ἰσχυραῖς ἐκρατύνατο. ἐπεὶ γὰρ τὸν Περτίνακα οὐκ ἄν ποτε οἱ στρατιῶται ῥᾳδίως οὕτως, εἴπερ συνεκέκλειστο, πεφονευκέναι ἐδόκει, ἐπίστευεν ὅτι δυνήσεται κατακλεισθεὶς ἐν αὐτῷ, ἂν ἡττηθῇ, περιγενέσθαι. ἔσφαξε μὲν οὖν καὶ τὸν C Λαῖτον, καὶ τὴν Μαρκίαν· ὥστε σύμπαντας τοὺς ἐπιβουλεύσαντας τῷ Κομμόδῳ φθαρῆναι. καὶ τὸν Νάρκισσον ὕστερον ὁ Σεβῆρος θηρίοις ἔδωκεν, αὐτὸ τοῦτο κηρύξας ὅτι, Οὗτός ἐστιν ὁ Κόμμοδον ἀποπνίξας. ἔκτεινε δὲ καὶ παῖδας συχνοὺς ἐπὶ μαγγανεύμασιν, ὡς καὶ ἀποστρέψαι τι τῶν μελλόντων, εἰ προμάθοι αὐτά, δυνησόμενος. ἐπί τε τὸν Σεβῆρον ἀεί τινας ὡς δολοφονήσοντας αὐτὸν ἀπέστελλεν. ἐπεὶ δ᾽ ἐκεῖνος ἐς τὴν Ἰταλίαν ἀφίκετο, καὶ τὴν Ῥάβενναν ἀκονιτὶ παρέλαβε, καὶ D οὓς ἐκεῖνος ἐπ᾽ αὐτὸν ἔπεμπεν ἢ πείσοντας ὑποστρέψαι, ἢ εἴρξοντας τῶν παρόδων, προσεχώρουν αὐτῷ· οἵ τε δορυφόροι οἷς μάλιστα ὁ Ἰουλιανὸς ἐθάρρει, τῇ τε συνεχείᾳ τῶν πόνων ἀπεκναίοντο, καὶ πρὸς τὴν φήμην τῆς τοῦ Σεβήρου παρουσίας δεινῶς ἐξεπλήττοντο· συγκαλέσας ἡμᾶς ὁ Ἰουλιανός, κοινωνὸν αὐτῷ τῆς ἀρχῆς ἐκέλευε τὸν Σεβῆρον ψηφίσασθαι. οἱ δὲ δὴ στρατιῶται, ἐκ γραμμάτων τοῦ Σεβήρου πεισθέντες ὅτι οὐδὲν κακὸν, ἂν τοὺς σφαγέας τοῦ Περτίνακος ἐκδῶσι, καὶ αὐτοὶ E τὴν ἡσυχίαν ἄγωσι, πείσονται, τούς τε ἀποκτείναντας τὸν Περτίνακα συνέλαβον, καὶ αὐτὸ τοῦτο Σιλίῳ Μεσσάλᾳ τῷ ὑπατεύοντι τότε ἐμήνυσαν· καὶ ὅς, συναγαγὼν ἡμᾶς ἐς τὸ Ἀθήναιον καλούμενον ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ τῶν παιδευομένων ἀσκήσεως, τὰ παρὰ τῶν στρατιωτῶν ἐδήλωσε· καὶ τοῦ τε Ἰουλιανοῦ θάνατον κατεψηφισάμεθα, καὶ τὸν Σεβῆρον αὐτοκράτορα ὠνομάσαμεν, τῷ τε Περτίνακι ἡρωϊκὰς τιμὰς ἀπεδώκαμεν. ὁ μὲν οὖν Ἰουλιανὸς οὕτως ἐν αὐτῷ τῷ παλατίῳ κατακείμενος ἐφονεύθη, τοσοῦτον μόνον εἰπών,

† Μισηνῷ

εἰπὼν, Καὶ τί δεινὸν ἐποίησα; τίνα ἀπέκτεινα; ἔζησε δὲ ἑξήκοντα τε ἔτη καὶ μῆνας τέσσαρας, καὶ ἡμέρας ἴσας, ἀφ' ὧν ἓξ καὶ ἑξήκοντα ἦρξεν ἡμέρας.

percusſoribus, niſi Quid ego [a] peccaui? quem interfeci? Vixit annos LX, menſes IV, dies totidem. ex quib. imperauit dies LXVI.

[a] res grauis admisit:

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXXIV EXCERTA, PER IO. XIPHILINVM.

HÆC INSVNT LIBRO LXXIV Dionis.

TEMPORIS SPATIVM, ANNI III, QVIBVS hi recenſentur conſules.

Anno v.c.

947. Septimius Seuerus Aug. II. & Albinus Cæſar.
948. Q. Flauius Tertullus, & T. Flauius Clemens.
949. C. Domitius Dexter, & L. Meſſalla Priſcus.

ΣΕΒΗΡΟΣ μὲν δὴ, αὐτοκράτωρ οὕτω γενόμενος, τοὺς μὲν χειρουργήσαντας τὸ κατὰ τὸν Περτίνακα ἔργον, θανάτῳ ἐζημίωσε· τοὺς δὲ ἄλλους, πρὶν ἐν τῇ Ῥώμῃ γενέσθαι, δορυφόρους μεταπεμψάμενος, καὶ ἐν πεδίῳ περισχὼν, οὐκ εἰδότας τὸ μέλλον σφίσι συμβήσεσθαι, πολλά τε καὶ πικρὰ ὑπὲρ τῆς εἰς τὸν αὐτοκράτορα σφῶν παρανομίας ὀνειδίσας αὐτοῖς, τῶν τε ὅπλων ἀπέλυσε, τούς τε ἵππους ἀφείλετο, καὶ τῆς Ῥώμης ἀπήλασεν. ἔνθα δὴ οἱ μὲν ἄλλοι καὶ ἄκοντες τά τε ὅπλα ἀπερρίπτουν, καὶ τοὺς ἵππους ἠφίεσαν, ἔν τε τοῖς χιτῶσιν ἀζώστοις ἐσκεδάννυντο. εἷς δέ τις, οὐκ ἐθελήσαντος τοῦ ἵππου ἀποστῆναι, ἀλλ' ἐπακολουθοῦντος αὐτῷ καὶ χρεμετίζοντος, καὶ ἐκεῖνον καὶ ἑαυτὸν κατεχρήσατο· καὶ ἐδόκει τοῖς ὁρῶσι καὶ ὁ ἵππος ἡδέως ἀποθνήσκειν. πράξας δὲ ὁ Σεβῆρος ταῦτα, ἐς τὴν Ῥώμην † ἐσῄει. [καὶ] μέχρι μὲν τῶν πυλῶν ἐπί τε τοῦ ἵππου † καὶ ἐσθῆτι ἱππικῇ ἐλθὼν, ἐντεῦθεν δὲ τήν τε πολιτικὴν ἀλλαξάμενος, καὶ βαδίσας· καὶ αὐτῷ καὶ ὁ στρατὸς πᾶς καὶ οἱ πεζοὶ καὶ οἱ ἱππῆς ὡπλισμένοι παρηκολούθησαν. καὶ ἐγένετο ἡ θέα πασῶν ὧν ἑώρακα λαμπροτάτη. ἥ τε γὰρ πόλις πᾶσα ἄνθεσί τε καὶ δάφναις ἐστεφάνωτο, καὶ ἱματίοις ποικίλοις ἐκεκόσμητο,

† ἐσῄει, μέχρι
† καὶ ἐσθῆτι

A SEVERVS poſtea, quã ita imperator factus eſt; eos, qui Pertinacẽ occiderant, morte multauit: cæteros prætorianos prius, quam ipſe Romam veniret, acceſſiri iuſſit; iiſque in planitie concluſis, ignariſq; eius, quod ſibi erat euenturum, ſcelus quod contra imperatorem ſuum admiſerant, acerbe & pluribus verbis exprobrauit: dein arma equoſque B abſtulit, ipſos ex vrbe eiecit. Hi inuiti abiectis armis, equiſque dimiſſis, ac diſcinctis ſagis, diſperſi ſunt. Vnus ex iis fuit, qui quum equus nollet ipſum deſerere, ſequereturque hinniens, & illum & ſeipſum interfecit: atque is equus ſpectantibus libenter mori viſus eſt. His confectis rebus, Seuerus in vrbẽ venit: quumque ſedisſet in equo vſq; ad portas vrbis, amictus veſte equeſtri: inde vrbana indutus, pedibus introiit. Comitabatur eũ omnis C exercitus, pedites equiteſq; armati conſequebantur: fuitq; illud ſpectaculum omnium, quæ vidi vnquam, magnificentiſſimum. Nã vrbe tota floribus & laureis coronata, ornataq; variis veſtibus, in ma-

> a igniū & suffimentis

gno splendore[a] luminum & suffimentorum populus acclamabat albatus lætusq; milites, vt in magno conuentu & pompa, cum magno decore incedebant armati: nos aderamus ornatu senatorio: multitudo contendebat illum videre, & audire loquentem, quasi a fortuna immutatus esset: attollebantq; se vicissim, vt ipsum de superiore loco intuerētur. Postquam sic ingressus est in vrbem, [b] nobis confirmauit ea, quæ superiores boni principes fecerant, videlicet nullum senatorem suo iussu interfectum iri; idq; non solum iurauit, sed præcepit etiam, vt publico decreto sanciretur; imperatoré, si senatori mortem afferret, eumque cuius opera ad eam rem vteretur, liberosque ipsorum, hostes reipublicæ futuros. Verum is primus omnium contra hanc legem fecit, quod ea minime obseruata, multos sustulit. In his fuit Iulius Solon, qui superius decretum iussu imperatoris conscripserat, nec ita multo pòst occisus est. Quūq; multa fierent ab eo, quæ nobis displicebant; tum inprimis accusabant eum multi, quod quū esset consuetudo, vt stipatores principis Itali, Hispani, Macedones, & Norici tantū essent, quorum[c] aspectus iucundus, & mores suaues erant; hūc ipse morē sustulit, vrbemq; multitudine [d] permixtorū militū, terribiliūq; aspectu, & auditu horribilium, ac feræ agrestisq; vitæ, repleuit. Cæterū prodigia, ex quib. principatū sperauerat, hæc fuerunt. Quū esset in ordinē senatoriū cooptatus, * visus est in somnis videre se tanquā Romulum lactentē, inhiantemq; vberib. lupinis. Quumq; Iuliā vxorē ductur⁹ esset, Faustina Marci vxor apparauit vtriq; [e] thalamū iuxta palatium in tēplo Veneris: eiq; dormienti aqua aliquando è manu, tanquā ex aliquo fonte, emanare visa. Itemq; Lugduni quū prætor esset, omnis exercitus pop. Romani eū venit salutatū in somnis. Præterea alio tēpore quidā cum in speculā adduxit, ex qua ipse perspexit vniuersam terrā, mareque vniuersum: q quū non secus, quā instrumētū musicum pulsauisset, in iis plurimus concentus erat. Ad hæc vidit in foro Romano equū deiecto Pertinace, qui in ipsum ascenderat, se libenter admisisse. Quæ omnia quum ex somniis intellexerit Seuerus, tū [f] id reuera euenit, q quū adhuc epheb⁹ esset, cōsedit in sella principis per imprudentiā. qua ex re, atq; cæteris omnib⁹, futurū imperiū ei denūtiatū est. Quod vbi obtinuit, [g] monumētū Pertinaci fecit, eiusq; nomē in votis & sacra-

> b nobis nostra renouauit quæ & superiores boni principes, videlicet

> c Vultu mitiores, & mores erāt simpliciores;

> d promiscuorum militū, & adspectu maxime ferorū, & auditu terribiliū, & vita conuersatione imprimis agrestium.

> * visus est sibi per somnū lupæ vbera sugere, ac Romulus olim fecerat.

> e thalamum in templo Veneris, quod in palatio est:

> f id vigilāti euenit,

> g monumētum heroicū

A φωτί τε καὶ θυμιάμασιν ἔλαμπε· καὶ οἱ ἄνθρωποι λευχειμονοῦντες καὶ γανύμενοι πολλὰ † ἐπεφήμουν. οἵ τε στρατιῶται ἐν τοῖς ὅπλοις, ὥσπερ ἐν πανηγύρει τινὶ πομπῆς, ἐκπρεπόντως ἀνεστρέφοντο· καὶ προσέτι ἡμεῖς ἐν κόσμῳ περιῄειμεν. ὁ δὲ ὅμιλος ἰδεῖν τε αὐτὸν, καί τι φθεγγομένου ἀκοῦσαι, ὥσπερ τι ὑπὸ τῆς τύχης ἠλλοιωμένου, ποθοῦντες, ἠρεθίζοντο. καί τινες καὶ ἐμετεώριζον ἀλλήλους, ὅπως ἐξ ὑψηλοτέρου αὐτὸν κατίδωσιν. εἰσελθὼν δὲ B οὕτως, † ἐνεανιεύσατο μὲν οἷα καὶ οἱ πρώην ἀγαθοὶ αὐτοκράτορες πρὸς ἡμᾶς, ὡς οὐδένα τῶν βουλευτῶν ἀποκτενεῖ· καὶ ὤμοσε περὶ τούτου, καὶ τό γε μεῖζον, ψηφίσματι κοινῷ αὐτὸ κυρωθῆναι προσετετάχει, πολέμιον καὶ τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν ὑπηρετήσοντα αὐτῷ ἔς τι τοιοῦτον, αὐτούς τε καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν, νομίζεσθαι δογματίσας. πρῶτος μέντοι αὐτὸς τὸν νόμον τουτονὶ παρέβη, καὶ οὐκ ἐφύλαξε, πολλοὺς ἀνελών. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ Σόλων ὁ Ἰούλιος, ὁ καὶ τὸ δόγμα τοῦτο κατὰ πρόσταξιν αὐτοῦ συγγράψας, οὐ πολλῷ ὕ- C στερον ἐσφάγη. καὶ πολλὰ μὲν ἡμῖν οὐ καταθύμια ἔπραττε· μάλιστα δ' ἐπεκάλουν αὐτῷ τινὲς, ὅτι καθεστηκότος ἔκ τε τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἰβηρίας τῆς τε Μακεδονίας καὶ τοῦ Νωρικοῦ μόνον τοὺς σωματοφύλακας εἶναι, κἀκ τούτου καὶ τοῖς εἴδεσιν ἐπιεικεστέρων, καὶ τοῖς ἤθεσιν ἁπλουστέρων ὄντων, τοῦτο μὲν κατέλυσε, τὸ δ' ἄστυ ὄχλου στρατιωτῶν συμμίκτων καὶ ἰδεῖν ἀγριωτάτων, καὶ ἀκοῦσαι φοβερωτάτων, ὁμιλῆσαί τε ἀγροικοτάτων ἐπλήρωσε. σημεῖα δ' αὐτῷ ἐξ ὧν τὴν ἡγεμονίαν ἤλπισε, ταῦτα ἐγένετο· ὅτε γὰρ ἐς τὸ D βουλευτήριον ἐσεγράφη, ὄναρ ἔδοξε λύκαιναν τινα κατὰ ταυτὰ τῷ Ῥωμύλῳ θηλάζειν· μέλλοντί τε αὐτῷ τὴν Ἰουλίαν ἄγεσθαι, ἡ Φαυστῖνα ἡ τοῦ Μάρκου γυνὴ τὸν θάλαμον σφίσιν ἐν τῷ Ἀφροδισίῳ τῷ κατὰ τὸ παλάτιον παρεσκεύασεν. ὕδωρ τε ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῷ καθεύδοντί ποτε, ὥσπερ ἐκ πηγῆς, ἀνεδόθη. καὶ ἐν Λουγδούνῳ ἄρχοντι πᾶσα αὐτῷ ἡ τῶν Ῥωμαίων δύναμις προσῆλθέ τε καὶ ἠσπάσατο, ὄναρ φημί. καὶ ἄλλοτε ἀναχθεὶς ἐς περιωπὴν ὑπό τινος, καὶ καθορῶν E ἀπ' αὐτῆς πᾶσαν μὲν τὴν γῆν, πᾶσαν δὲ τὴν θάλατταν, ἐφήπτετο αὐτῶν ὥσπερ πανάρμονίου τινὸς ὀργάνου, καὶ ἠχεῖα συνεφθέγγετο. καὶ αὖθις ἵππον ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ Ῥωμαίᾳ τὸν μὲν Περτίνακα καὶ ἀναβεβηκότα ἀπορρῖψαι, ἑαυτὸν δ' ἑκόντα ἀναλαβεῖν ἐνόμισε. ταῦτα μὲν ἐκ τῶν ὀνειράτων ἔμαθεν, ὕπαρ δὲ † ἔς τε τὸν βασιλικὸν δίφρον ἔφηβος ὢν ὑπ' ἀγνοίᾳ ἐνιδρύνθη. τὴν μὲν οὖν ἡγεμονίαν μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ταῦτα αὐτῷ προεδήλωσε. καταστὰς δὲ ἐς αὐτὴν, ἡρῷον Περτίνακι κατεσκεύασε, τό, τε ὄνομα αὐτοῦ ἐπί τε ταῖς εὐχαῖς ἁπάσαις καὶ ἐπὶ τοῖς ὅρ-

> † ἐπευφήμουν

> † Leuncl. ἀνινιέσατο

> † ὑπὸ

καὶ ἅπασιν προσέταξεν ἐπιλέγεσθαι· καὶ χρυσῆν εἰκόνα αὐτοῦ ἐφ' ἅρματος ἐλεφάντων ἐς τὸν ἱππόδρομον ἐσάγεσθαι, καὶ ἐς τὰ λοιπὰ ἐκεῖνα θέατρα † θρόνους [τε] τρεῖς καταχρύσους αὐτῷ ἐσκομίζεσθαι. ἡ δὲ δὴ ταφή, καίτοι πάλαι τεθνηκότος αὐτοῦ, τοιάδε ἐγένετο. ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ Ῥωμαίᾳ βῆμα ξύλινον ἐν χρῷ τοῦ λιθίνου κατεσκευάσθη, καὶ ἐπ' αὐτοῦ οἴκημα ἄτοιχον, περίστυλον, ἔκ τε ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ πεποικιλμένον ἐτέθη· καὶ ἐν αὐτῷ κλίνη ὁμοία, κεφαλὰς πέριξ θηρίων χερσαίων τε καὶ θαλασσίων ἔχουσα, ἐκομίσθη, στρώμασι πορφυροῖς καὶ διαχρύσοις κεκοσμημένη. καὶ ἐς αὐτὴν εἴδωλόν τι τοῦ Περτίνακος κήρινον, σκευῇ ἐπινικίῳ εὐθετημένον, ἀνετέθη· καὶ αὐτοῦ τὰς μυίας παῖς εὐπρεπής, ὡς δῆθεν καθεύδοντος, πτεροῖς ταῶνος ἀπεσόβει. προκειμένου δ' αὐτοῦ, ὅ, τε Σεβῆρος, καὶ ἡμεῖς οἱ βουλευταί, αἵ τε γυναῖκες ἡμῶν προσῄειμεν † μυθικῶς ἐσταλμένοι· καὶ ἐκεῖναι μὲν ἐν ταῖς στοαῖς, ἡμεῖς δὲ ὑπαίθριοι ἐκαθεζόμεθα. κἀκ τούτου παρῆλθον μὲν ἀνδριάντες πάντων τῶν ἐπιφανῶν Ῥωμαίων τῶν ἀρχαίων, ἔπειτα χοροὶ παίδων καὶ ἀνδρῶν, θρηνώδη τινὰ ὕμνον ἐς τὸν Περτίνακα ᾄδοντες παρῆλθον· καὶ μετὰ τοῦτο τὰ ἔθνη πάντα τὰ ὑπήκοα ἐν εἰκόσι χαλκαῖς, ἐπιχωρίως σφίσιν ἐσταλμένα· καὶ τὰ ἐν τῷ ἄστει αὐτῷ γένη, τό, τε τῶν ῥαβδούχων, καὶ τὸ τῶν γραμματέων, τῶν τε κηρύκων, καὶ ὅσα ἄλλα τοιουτότροπα, ἐφείπετο. εἶτ' εἰκόνες ἦσαν ἀνδρῶν ἄλλων, οἷς τι ἔργον, ἢ καὶ ἐξεύρημα, ἢ καὶ ἐπιτήδευμα λαμπρὸν ἐπέπρακτο. καὶ μετ' αὐτοὺς οἵ τε ἱππεῖς καὶ οἱ πεζοὶ ὡπλισμένοι, οἵ τε ἀθληταὶ ἵπποι, καὶ τὰ ἐντάφια, ὅσα ὅ, τε αὐτοκράτωρ, καὶ ἡμεῖς, αἵ τε γυναῖκες ἡμῶν, καὶ οἱ ἱππεῖς οἱ ἐλλόγιμοι, οἵ τε δῆμοι, καὶ τὰ ἐν τῇ πόλει συστήματα ἐπέμψαμεν· καὶ αὐτοῖς βωμὸς περίχρυσος ἐλέφαντί τε καὶ λίθοις Ἰνδικοῖς ἠσκημένος ἠκολούθει. ὡς δὲ παρεξῆλθε ταῦτα, ἀνέβη ὁ Σεβῆρος ἐπὶ τὸ βῆμα τὸ τῶν ἐμβόλων, καὶ ἀνέγνω ἐγκώμιον τοῦ Περτίνακος. ἡμεῖς δὲ πολλὰ μὲν καὶ διὰ μέσου τῶν λόγων αὐτοῦ ἐπεβοῶμεν, τὰ μὲν ἐπαινοῦντες, τὰ δὲ καὶ θρηνοῦντες τὸν Περτίνακα· πλεῖστα δέ, ἐπεὶ ἐπαύσατο. καὶ τέλος, μελλούσης τῆς κλίνης κινηθήσεσθαι, πάντες ἅμα ὠλοφυράμεθα καὶ πάντες ἐπεδακρύσαμεν. κατεκόμισαν δὲ αὐτὴν ἀπὸ τοῦ βήματος οἵ τε ἀρχιερεῖς, καὶ αἱ ἀρχαὶ αἵ τε ἐνεστῶσαι καὶ αἱ ἐς νέωτα ἀποδεδειγμέναι, καὶ ἱππεῦσί τισι φέρειν ἔδοσαν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πρὸ τῆς κλίνης προῇμεν, καί τινες ἐκόπτοντο, ἕτεροι δὲ θρῆνόν τινα ὑπαυλοῦντες· ὁ δ' αὐτοκράτωρ ἐφ' ἅπασιν εἵπετο, καὶ οὕτως ἐς τὸ Ἄρειον πεδίον ἀφικόμεθα. ἐπεσκεύαστο δὲ ἐν αὐτῷ πυρὰ πυργοειδής, † τρίβωλος, ἐλέφαντι καὶ χρυσῷ μετὰ ἀνδριάντων τινῶν κεκοσμη-

† θρόνους τρεῖς

† Sylb. πενθικῶς

† Leuncl. τρίγωνος, Herodiano τετράγωνος rectiº.

mentis omnibus iussit vsurpari; præcepitque, vt statua eius aurea curru ab elephantis veheretur in circum, vtque ei tres sellæ aureæ in reliqua theatra perferrentur. Huic funus, etsi dudum obierat, ita factum est. Exstructum erat in foro Romano tribunal ligneum pone tribunal lapideum: [a] fuit supra ædificium, quod columnæ vndique sustinebant: eratque ebore varie ornatum & auro. eo allatus fuerat lectus consimilis, cui stragulis purpureis atque auro intextis ornato, erant circum capita belluarum terræ ac maris; in eoque lecto posita erat* statua Pertinacis cerea, ornatu triumphali, à qua puer egregia forma, ita vt si dormiret Pertinax, pēnis pauonis muscas abigebat. [b] Eo ita iacente, Seuerus, nosque senatores, vxoresque nostræ, accessimus funebri vestitu: illæ in porticibus, nos sub dio sedebamus. Quibus ita dispositis, primo transierunt statuæ omnium veterum Romanorum illustrium, tum chori puerorum & virorum, qui lugubre de Pertinace carmen cantabant: deinde nationes omnes subiectæ imperio Romano in statuis æneis, sic ornatis, vt est cuiusq; gentis patria consuetudo. Sequebantur post varia genera ciuium, lictorum, scribarum, præconum, & qui sunt eiusdem generis. Veniebant deinceps statuæ multorum aliorum, quos præclare fecisse aliquid, aut excogitasse, aut in aliquo [c] studio floruisse constaret. Subsequebātur equites ac pedites armati, certatores equi, atq; ea quæ ad parentandum pertinebāt, quæ ab ipso principe, & à nobis vxoribusque nostris, & à clarissimis equitibus, ac populis, & [d] à congregationibus ciuium missa fuerant. Postremo ferebatur altare inauratum, ornatumq; ebore & lapillis Indicis. Quæ postquam transierūt, Seuerus adscendit in Rostra, & laudationem Pertinacis recitauit. quumq; oraret, crebro exclamatum est à nobis, partim laudantibus Pertinacem, partim lugentibus: sed oratione [e] habita, multo magis. Ac tandē quū lectū de loco, in quo erat, moueri oporteret; omnes simul lamētati sum*, ac fleuim*. Lectū tulere à tribunali pontifices, & magistratus, nō modo qui tū erant, sed etiā ii, qui fuerant in sequentē annū designati; eundēq; postea tradidere nōnullis equitibus, vt ferrent. Pars nostrûm lectū anteibat, [f] ex quib. multi frangebātur dolore, multi canebāt flebile carmē ad tibias. imperator postrem* sequebatur. ita in cāpum Martiū venim*. Hîc exstruct* erat rog* instar turris, [g] forma triāguli, ebore & auro,

a Super eo ædicula parietū expers, columnis innixa, ebore ac auro varie ornata. Et in eâ lectus cōsimilis. In illa [illegible] fuit, eius [illegible]

* imago

b vbi sic publice iacēb. t expositus,

c nobili studio

d à collegiis vrbis missa

e finita.

f & nōnulli plangebant. alii lugubre quoddā subtibicinibus accinebant.

g forma quadrangula,

ac nonnullis statuis ornatus. In summo eius, currus inauratus, [a] quo Pertinax olim vehebatur, [collocatus erat.] In hũc rogũ coniectis primo iis, quæ allata fuerant parentandi causa, lectus impositus est. Post Seuerus, & propinqui Pertinacis, [b] statuã eius osculãtur. Quo facto, imperator tribunal conscendit, nos senatores, exceptis magistratibus,* in tabulata conscendimus, vt tuto simul & cõmode spectaremus ea, quæ gererentur. [c] Magistratus & equestris ordo collocati sunt ex ordine, vt cuiusq; dignitas postulabat. Hic cõfecere milites equites, atq; pedites, circum rogum cursus vrbanos & confictos: iisq; peractis cursibus, consules rogum incenderunt. Quod quum esset factum, aquila ex rogo euolauit: itaque Pertinax [d] immortalitate donatus est. His confectis rebus, Nigro Seuerus bellũ intulit. Erat Niger, Italus, equestris ordinis, homo nec virtute clarus admodũ, nec vitiis admodum insignis,* ita vt ob eam causam nec laudari multum nec vituperari posset. Vtebatur legato exercitus Æmiliano, aliisque. Æmilianus præstare videbatur ceteris, qui tum consiliũ dabant, prudentia vsuq; maximarum rerum, quod in multis nationib. spectatus & probat[us] erat. Igitur Niger, quũ bellum motũ esset, venit Byzantiũ, inde Perinthum exercitum duxit. Sed quum nonnulla prodigia ei minus euenissent prospera, vehementer perturbari cœpit. Nam aquila, que [e] in statua militari consederat, in ea (licet abigeretur) constitit, quousq; capta est; apesque [f] in signis militaribus, & maxime in statuis ipsius fauos finxerunt. his de causis, ipse Byzantium reuertit. Æmilianus autem cõmisso prælio apud Cyzicum cũ quibusdã ducibus Seueri, ab eis victus & interfect[us] est. Post hæc in angustiis Nicææ & Cii prælium magnum variumq; factum est, dum Nigriani in planitie [g] pugnarent cõminus, & Seueriani occupatis collibus tela [h] ex locis difficillimis in hostes cõiicerent: illi contra nauigia, quæ in lacu proximo erant, conscenderent, atque inde iacularentur. Primo superiores erant Seueriani, [i] quos Candidus instruxerat, propter locorum, ex quibus pugnabant, difficultatẽ. sed postea quã Nigriani conspecto Nigro Seuerianos insequuti sunt, victoria apud ipsos fuit. Quod vbi animaduertit Candidus, signiferos acriter increpat, cõuerti cõtra hostes iubet, fugã militibus [k] obiicit. Hi pudore adducti, conuersiq; in hostes irruunt, eosq; pugnando vincũt: quos etiam perdidissent funditus, nisi prope adfuisset

a quo Pertinax agitabat. In hunc

b simulacrũ eius

* in foros

c Magistratus, & ordo equestris, habitu sibi conuenientes, & milites tam equites, quã pedites, confecere circũ rogũ in orbẽ decursationes Vrbanas & pyrrhicas: deinde consules ignẽ rogo iniecere. Quod

d indigetatus fuit.

* Vt vel laudari valde ab aliquo, vel vituperari valde posset. Vtebatur inter alios legato exercit[us] Æmiliano, tũ quod is oẽs sui tẽporis senatores & intelligentia & vsu rerũ excelleret, tũ etiam quod in præfecturis multarũ prouinciarũ spectat[us] probatusque fuisset.

e in signis militaris consederat, in eo

f circum vexilla militaria, & maxime circum imagines ipsius Nigri

g pugnarent prælio statario.

h ex locis superioribus

i sub Candido signa militantes; & eorũ propterea quoq; melior erat conditio, quod è locis eminentioribus dimicarent.

k exprobrat.

μένη· καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἄκρας ἅρμα ἐπίχρυσον, ὅπερ ὁ Περτίναξ ἤλαυνεν. ἐς οὖν ταύτην τὰ ἐντάφια ἐνεβλήθη, καὶ ἡ κλίνη ἐνετέθη· καὶ μετὰ τοῦτο τὸ εἴδωλον ὅ, τε Σεβῆρος καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ Περτίνακος ἐφίλησαν. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ βῆμα ἀνέβη, ἡμεῖς δὲ ἡ βουλή, πλὴν τῶν ἀρχόντων, ἐπὶ ἰκρία, ὅπως ἀσφαλῶς τε ἅμα καὶ ἐπιτηδείως τὰ γινόμενα θεωρήσωμεν. οἱ δὲ ἄρχοντες καὶ ἡ ἱππὰς τὸ τέλος προσφόρως σφίσιν ἐσκευασμένοι, οἵ τε ἱππεῖς οἱ στρατιῶται, καὶ οἱ πεζοί, περὶ τὴν πυρὰν, πολιτικάς τε ἅμα καὶ † ποιητικὰς διεξόδους διελίττοντες διεξῆλθον· εἶθ' οὕτως οἱ ὕπατοι πῦρ ἐπ' αὐτὴν ἐνέβαλον. γενομένου δὲ τούτου, ἀετός τις ἐξ αὐτῆς ἀνέπτατο. καὶ ὁ μὲν Περτίναξ οὕτως ἠθανατίσθη. ὁ δὲ Σεβῆρος ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Νίγρου. ἦν δὲ, Ἰταλὸς μὲν, ἐξ ἱππέων· οὔτε δὲ ἐς τὸ κρεῖττον, οὔτε δὲ ἐς τὸ χεῖρον ἐπίσημος, ὥστε τινὰ ἢ πάνυ αὐτὸν ἐπαινεῖν, ἢ πάνυ ψέγειν. ἐχρῆτο δὲ ὑποστρατήγῳ μετὰ καὶ τῶν ἄλλων τῷ Αἰμιλιανῷ· ὅτι τε πάντων τῶν τότε βουλευόντων καὶ συνέσει καὶ ἐμπειρίᾳ πραγμάτων προφέρειν ἐδόκει, καὶ ὅτι ἐπὶ πολλῶν ἐθνῶν ἐξήταστο. συνερρωγότος δὲ τοῦ πολέμου, ἦλθέ τε ἐς τὸ Βυζάντιον, καὶ ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν Πέρινθον ἐπεστράτευσε. γενομένων δὲ αὐτῷ σημείων οὐκ ἀγαθῶν, ἐταράχθη. ἀετός τε γὰρ ἐπ' ἄγαλμα στρατιωτικὸν ἱζήσας, ἐπὶ τοσοῦτον ἐπέμεινε, καίπερ ἀποσοβούμενος, ὥστε καὶ ἁλῶναι· καὶ μέλισσαι κηρία περὶ τὰ σημεῖα τὰ στρατιωτικά, τάς τε εἰκόνας αὐτοῦ μάλιστα περιέπλασσον. διὰ ταῦτα οὖν ἀπῆρεν εἰς τὸ Βυζάντιον. ὁ Αἰμιλιανὸς δὲ, περὶ Κύζικον συμβαλών τισι τῶν στρατηγῶν τῶν τοῦ Σεβήρου, ἡττήθη πρὸς αὐτῶν καὶ ἐσφάγη. καὶ μετὰ ταῦτα μεταξὺ τῶν στενῶν τῆς τε Νικαίας καὶ τῆς Κίου πόλεμος αὖθις μέγας γίνεται καὶ πολύτροπος. οἱ μὲν γὰρ, ἐν τῷ πεδίῳ σταδὴν ἐμάχοντο, οἱ δὲ, τοὺς λόφους καταλαβόντες, ἐξ ὑπερδεξίων ἔβαλλον, καὶ ἠκόντιζον ἐς τοὺς ἐναντίους· οἱ δὲ, καὶ ἀπὸ τῆς λίμνης εἰς πλοῖα ἐμβεβηκότες, τοῖς πολεμίοις ἐπετοξάζοντο. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ἐνίκων οἱ Σεβήρειοι, ὑπὸ τῷ Κανδίδῳ ταττόμενοι, καὶ τοῖς χωρίοις ὅθεν ἐμάχοντο, ὑπερδεξίοις οὖσι, πλεονεκτοῦντες. † μετὰ δὲ αὐτοῦ τοῦ Νίγρου ἐπιφανέντος, πάλιν δίωξις γίνεται, καὶ νίκη τῶν Νιγρείων. ἔπειτα τοῦ Κανδίδου τῶν σημειοφόρων ἐπιλαμβανομένου, καὶ στρέφοντος αὐτοὺς ἀντιπροσώπους τοῖς πολεμίοις, τοῖς τε στρατιώταις τὴν φυγὴν ὀνειδίζοντος, αἰσχυνθέντες οἱ περὶ αὐτὸν, ὑπέστρεψαν, καὶ τῶν ἐναντίων ἀντεπεκράτησαν· καὶ ἂν πανωλεθρίᾳ τούτους διέφθειραν, εἰ μὴ ἡ πόλις ἐγγὺς ἦν,

† Leund. πυρρίχιας

† Leund. μετὰ δὲ ἐκεῖνο αὐτό

ἐγένετο, καὶ νὺξ σκοτεινὴ ἐγένετο. μετὰ δὲ ταῦτα † ἐν Ἰσσῷ πρὸς ταῖς καλουμέναις Πύλαις μεγίστη γίγνεται μάχη, τῷ μὲν Σεβηρείῳ στρατεύματι Οὐαλεριανοῦ τε καὶ Ἀνυλλίνου ἐπιστατούντων, Νίγρου δὲ αὐτοῦ τοῖς οἰκείοις παρόντος τάγμασι, καὶ συντάσσοντος ἐς τὸν πόλεμον. ἡ δὲ εἰσβολὴ αὕτη, (αἱ Κιλίκιοι πύλαι, διὰ τὴν στενότητα οὕτω προσαγορεύονται). ἔνθεν μὲν γὰρ ὄρη ἀπότομα ἀνατείνει, ἔνθεν δὲ κρημνοὶ βαθεῖς εἰς τὴν θάλασσαν καθήκουσιν. ὁ οὖν Νίγρος στρατόπεδον ἐνταῦθα ἐπὶ λόφου τινὸς ἰσχυρὸν ἐποιήσατο, καὶ πρώτους μὲν τοὺς ὁπλίτας, ἔπειτα τοὺς ἀκοντιστὰς τούς τε λιθοβόλους καὶ τοξότας ἐπὶ πᾶσιν ἔταξεν· ἵν' οἱ μὲν ἐκ χειρὸς τοὺς προσμιγνύντας σφίσιν ἀμύνοιντο, οἱ δὲ ἐκ πολλοῦ τῇ ἰσχύϊ καὶ ὑπὲρ ἐκείνων χρῷντο. τό, τε γὰρ ἐπ' ἀριστερὰ καὶ τὸ ἐπὶ δεξιά, ὑπό τε τῶν κρημνῶν πρὸς τῇ θαλάσσῃ, ὑπό τε τῆς ὕλης ἀνεκβάτου οὔσης ἐπέφρακτο. τό, τε οὖν στράτευμα οὕτω διέταξε, καὶ τὰ σκευοφόρα ἐπ' αὐτῷ κατεχώρισεν, ὅπως, ἄν τις αὐτῶν φυγεῖν ἐθελήσῃ, μὴ δυνηθῇ. ὁ οὖν Ἀνυλῖνος, ἰδὼν τοῦτο, τὴν μὲν ἀσπίδα προεβάλετο, καὶ ἐπ' αὐτῇ τὸ κοῦφον πᾶν ἐπέταξεν, ἵν' οἱ μὲν πόρρωθεν ὑπὲρ αὐτῶν ἀνείργωσι τοὺς ἐναντίους, οἱ δὲ ἀσφαλῆ τὴν ἄνοδον σφίσιν αὐτοῖς παράσχωσι. τοὺς δὲ ἱππέας μετὰ Οὐαλεριανοῦ ἔπεμψε, τὴν τε ὕλην τρόπον τινὰ περιελθεῖν, καὶ κατὰ νώτου τοῖς Νιγρείοις ἀφνιδίως ἐπιπεσεῖν κελεύσας. ἐπεὶ δὲ εἰς χεῖρας ἤεσαν, τῶν Σεβηρείων τὰς ἀσπίδας τὰς μὲν προβαλλομένων, τὰς δὲ ἐπιβαλλομένων ἐς χελώνης τρόπον, καὶ οὕτω πλησιασάντων τοῖς ἐναντίοις, ἐγένετο μὲν ἰσόρροπος ἡ μάχη ἐπὶ μακρότατον· ἔπειτα οἱ τοῦ Νίγρου πολὺ τῷ πλήθει σφῶν καὶ τῇ τοῦ χωρίου φύσει προέχον. κἂν παντελῶς ἐκράτησαν, εἰ μὴ νέφη ἐξ αἰθρίας, καὶ ἄνεμος ἐκ νηνεμίας, βρονταί τε σκληραὶ καὶ ἀστραπαὶ ὀξεῖαι μεθ' ὑετοῦ λάβρου κατὰ πρόσωπον αὐτοῖς προσέπεσον. τοὺς μὲν γὰρ Σεβηρείους, ἅτε καὶ κατόπιν ὄντας, οὐκ ἐλύπει ταῦτα· τοὺς δὲ Νιγρείους ἐμπίπτοντα ἐξ ἐναντίας, ἰσχυρῶς ἐτάραττε. μέγιστον δὲ αὕτη ἡ συντυχία γενομένη τοῖς μὲν θάρσος, ὡς καὶ παρὰ τοῦ θείου βοηθουμένοις, τοῖς δὲ δέος, ὡς καὶ ὑπ' αὐτοῦ πολεμουμένοις ἐμβαλοῦσα, τοὺς μὲν καὶ ὑπὲρ τὴν ἰσχὺν ἐπέρρωσε. τοὺς δὲ καὶ παρὰ τὴν δύναμιν ἐξεφόβησε· καὶ σφίσι φεύγουσιν ἤδη Οὐαλεριανὸς ἐπεφάνη. ἰδόντες οὖν αὐτὸν, ἀνάπαλιν ἐτράποντο· καὶ μετὰ τοῦτο τοῦ Ἀνυλίνου σφᾶς ἀνακόψαντος ἀνέστρεψαν· εἶτ' ἄνω καὶ κάτω διατρέχοντες, ὅπῃ διαπεσοῖεν, ἐπλανῶντο. καὶ φθορὰ ἤδη τούτοις πλεῖστον ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ συνέβη γενέσθαι. δύο γὰρ μυριάδες τῶν μετὰ τοῦ

fuisset ciuitas, noxq; prohibuisset obscura, quominus id facerent. Hoc prælio facto, [a] rursum apud eas quæ Pylæ, hoc est, portæ nominantur, æqualis acrisque pugna commissa est. Præerant exercitui Seueriano Valerianus & Anulinus: Niger suas legiones ipse p̃sens instruxerat. [b] Locum, in quo pugnatum est, propter angustiã Cilicias Pylas nominant, quod ex altera parte impendent prærupti montes, ex altera magna præcipitia in mare porriguntur. Hic Niger collocato exercitu in colle natura sua munito, ante milites grauis armaturæ post iaculatores, funditoresq; & sagittarios instruxit, vt & illi irruentes hostes cominus arcerent, & hi eminus super illos viribus suis vterentur. a dextra læuaq; tutus erat, partim propter præcipitia, quæ ad mare spectabant: partim propter siluam, [c] quæ difficili ascensu atque arduo erat. Instructo in hunc modum exercitu, impedimenta a tergo collocat, vt siquis fugere cupiat, tamen non possit. Qua re animaduersa, Anulin' primum opponit scutatos, post eos instruit omnes milites leuis armaturæ: hos vt hostes eminus [d] pro illis arceant; illos, vt tutũ ascensum sibi præstẽt. Equites misit cum Valeriano, vt siluam, quoquo modo possent, circumirent; iussitque, vt Nigrianos a tergo de improuiso adorirentur. Posteaquam ventum est ad manus, Seuerianis scuta partim opponentibus, partim [e] obtendentibus in modũ testudinis, atque ita propius ad hostes accedẽtibus, pugna vtrinque diutissime æqualis fuit. Cœpere post Nigriani multitudine & natura loci superiores esse, vicissentque omnino; nisi cœlo sereno, & nulla vi ventorũ perturbato, nubes, venti, horribilia tonitrua, ac vehementes fulgores cũ maximo imbre [f] extitissent: ita vt his rebus ora atq; oculi ipsorũ magnopere læderẽtur. Quæ res vt molestiam non exhibebant Seuerianis, q̃ a tergo essent; ita Nigrianos, quod irruerent ex aduerso, maxime conturbabãt. Itaq; is casus animos addidit Seuerianis, quibus Deus opẽ ferre videbatur: hostib. timorẽ fecit, q̃ expugnarent̃ diuinit⁹: confirmauitq; illos supra, quã poterant; hos, quũ magnis essent viribus, perterrefecit. Quibus iã se fugæ mandantibus, Valerianus apparuit. hũc vt vidẽr, sese statim cõuertũt: sed quũ eos Anulin' ex altera parte arceret, rursũ terga vertũt, & sursum deorsum currentes, vt casus incidit, vagantur. In hoc prælio maxima cædes facta est. desiderata sunt enim Nigriano-

† Blanc. ἐν Ἰσσῷ male.

a rursum ad Issum iuxta [Cilicias] Portas, quas vocant, maxima pugna cõmittitur.

b Hic autem aditum propter angustiam, Ciliciarũ Portarũ nomẽ habet. Nã ab vna parte prærupti mõtes sur ũm tendunt, ex altera profunda præcipitia

c quæ imperuia erat.

d vltra illos

e in capita collocãtibus

f exstitissent, & in aduersos eorũ vultus incidissent.

rum viginti millia. quam cladē somnium [a]sacerdotis ante significauerat. Nam quū Seuerus esset in Pannonia, [b]sacerdos Iouis vidit in somnis nigrū quendam hominem, qui* irrueret in exercitum Seueri, ac postea manibus hominum conficeretur. Cuius somnii facta interpretatio ad Nigrum pertinuit, nominis causa. Capta nō multo post Antiochia, Niger ex ea ad Euphratem cōfugit, ratus hoc vnum sibi ad barbaros perfugium futurum: sed eum insequuti Seueriani capiunt, eique caput abscindunt. id Seuerus misit Byzantium, &[c] cruci affigi iussit, vt eo viso capite Byzantii ad se accederent. His rebus gestis, Seuerus eos, qui partes Nigri sequuti fuerant, damnare cœpit; ex quibus Cassius [d]Clena senator* quū ab eo damnaretur, non modo verum non celauit, sed etiā libere in hanc sententiam dixit; Ego te antè æque ac Nigrum ignorabam. [e] Quum autem casu factū esset, vt partes illius sustinerem, necessario quod mihi sors obtulerat, sum sequutus, non vt tibi bellum inferrē, sed vt Iulianū [f]opprimerē. Nihil igitur in hac re peccaui, quod principio iisdem rebus studui, quas tu agebas; & q; ad te postea, relicto eo, qui mihi datus erat diuinitus, non defeci. Neque enim tu quenquā eorum, qui nunc tibi in iudicio assident, voluisses * proditorē ad illū perfugere. Noli igitur nostra corpora aut nomina æstimare, sed res ipsas. Etenim omnia, quæ contra nos statues, ea cōtra te sociosq; tuos decernas necesse est. Quod si tu nullo iudicio aut sentētia damnaberis, tamen[g] opinione hominū, quā nulla vnquam delebit obliuio, videberis ea, quæ nobis acciderunt, in ceteris reprehendere. Seuerus hominis licētiam admiratus, libertatemq; loquendi, dimidiam ei partem bonorum concessit. Byzantii autem non solum Nigro viuo, sed etiā mortuo, multa eaq; admirabilia gesserunt. Eorum vrbs sita in opportuno loco, propter continentē, quā habet vtrinq;, & mare q; medium intercedit, loci Bosporique natura munitissima est. Nam quum ædificata sit in edito loco, * pertinet ad mare, q; veluti torrens fertur ex Ponto, [h]& in extremam vrbem labitur, flectiturq; aliqua ex parte ad dexterā, vbi sinum[i] & portū facit: * magna vero ex parte in Propontidem prope ipsā vrbē, ac celeri* multo, defluit. Habebant vero mœnia munitissima, [k] quorum dor-

a flaminis
b flamen Dialis
* per vim irrueret in castra
c summo palo præfixit,
d Clemens
* quū apud ipsum Seuerum causa eius ageretur,
e In ipsius aūt partibus deprehensus, necessario præsentibus studui, nō vt ſ imperio descicerem.
* te prodito
g fama & opinione
* eminet
h & [vrbis] promontorio adlabitur,
i & portus [geminos] efficit:
* maiori vero
k quorū lorica cōstructa crassis erat quadratisq; saxis per laminas ferreas colligatis:

Νίγρου διώλοιτο. καὶ τοῦτ' ἄρα ὁ τοῦ ἱερέως ὄναρ ἐδήλου· ἐν γὰρ τῇ Παννονίᾳ ὄντος τοῦ Σεβήρου, ὁ ἱερεὺς τοῦ Διὸς ὄναρ εἶδεν ἄνδρα τινὰ μέλανα ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἐσβιαζόμενον, καὶ ὑπὸ † χειρῶν ἀπολλύμενον. τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ Νίγρου ἐξελληνίζοντες οἱ ἄνθρωποι, τὸν μέλανα ἐκεῖνον εἶναι ἔγνωσαν. ἁλούσης δὲ τῆς Ἀντιοχείας οὐ πολλῷ ὕστερον, ἔφυγε μὲν ἀπ' αὐτῆς ὡς πρὸς τὸν Εὐφράτην ὁ Νίγρος, διανοούμενος ἐς τοὺς βαρβάρους φυγεῖν· ἑάλω δὲ ὑπὸ τῶν καταδιωξάντων, καὶ ἀπετμήθη τὴν κεφαλήν· καὶ ταύτην ὁ Σεβῆρος ἐς τὸ Βυζάντιον πέμψας, ἀνεσταύρωσεν, ἵν' ἰδόντες αὐτὴν οἱ Βυζάντιοι προσχωρήσωσι. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Σεβῆρος τοὺς τὰ τοῦ Νίγρου φρονήσαντας ἐδικαίου. Κάσσιος δὲ † Κλήμης βουλευτὴς παρ' αὐτῷ τῷ Σεβήρῳ κρινόμενος, οὐκ ἀπεκρύψατο τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὧδέ πως ἐπαρρησιάσατο, Ἐγώ, ἔφη, οὔτε σε οὔτε Νίγρον ἠπιστάμην· * καταληφθεὶς δὲ ἐν τῇ ἐκείνου μερίδι, τὸ παρὸν ἀναγκαίως ἐθεράπευσα, οὐχ ὡς σοὶ πολεμήσων, ἀλλ' ὡς Ἰουλιανὸν καταλύσων. οὔτ' οὖν ἐν τούτῳ τι ἠδίκησα, τὰ αὐτά σοι κατ' ἀρχὰς σπουδάσας, οὔτ' ἐπειτα μὴ πρὸς σὲ ὕστερον, ἐγκαταλιπὼν ἅπαξ ὃν ὑπὸ τοῦ δαιμονίου ἔλαβον, μετέστην. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ σὺ τῶν παρακαθημένων σοι καὶ συνδικαζόντων τουτωνὶ οὐδένα ἂν ἠθέλησας προδόντα σε πρὸς ἐκεῖνον αὐτομολῆσαι. σκέψαι οὖν μὴ τὰ σώματα ἡμῶν, μηδὲ τὰ ὀνόματα, ἀλλ' αὐτὰ τὰ πράγματα. πᾶν γὰρ ὅ,τι ἂν ἡμῶν καταγνῷς, τοῦτο καὶ σαυτοῦ καὶ τῶν σῶν ἑταίρων καταψηφιῇ. καὶ γὰρ εἰ τὰ μάλιστα μήτε δίκῃ μήτ' ἀποφάσει τινὶ ἁλώσῃ, ἀλλὰ τῇ γε παρὰ τοῖς ἀνθρώποις φήμῃ, ἧς ἐς ἀΐδιον μνήμη καταλείψεται, δόξεις ταῦτα ἐφ' οἷς συνέβη ἑτέροις ἐγκαλεῖν. τοῦτον μὲν οὖν ὁ Σεβῆρος τῆς παρρησίας θαυμάσας, τὴν ἡμίσειαν αὐτὸν τῆς οὐσίας ἔχειν συνεχώρησεν. οἱ δὲ δὴ Βυζάντιοι καὶ ζῶντος τοῦ Νίγρου καὶ τελευτήσαντος, πολλὰ καὶ θαυμαστὰ ἔδρασαν. ἡ δὲ πόλις αὐτῶν ἐγκαίρῳ πάνυ καὶ τῆς ἠπείρου καὶ τῆς διὰ μέσου σφῶν θαλάσσης κεῖται, τῇ τε τοῦ χωρίου ἅμα καὶ τῇ τοῦ Βοσπόρου φύσει ἰσχυρῶς παρεσκευασμένη· αὐτή τε γὰρ ἐπὶ μετεώρου πεπόλισται, προέχουσα ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκείνη χειμάρρου δίκην ἐκ τοῦ Πόντου καταθέουσα, τῇ τε ἄκρᾳ προσπίπτει, καὶ μέρει μέν τινι ἐς τὰ δεξιὰ ἀποτρέπεται), κἀνταῦθα τόν τε κόλπον καὶ τοὺς λιμένας ποιεῖ· τῷ δὲ δὴ πλείονι πρὸς τὴν Προποντίδα παρ' αὐτὴν τὴν πόλιν πολλῇ σπουδῇ χωρεῖ. καὶ μέντοι καὶ τὰ τείχη καρτερώτατα εἶχον. ὅ,τι

† χειρῶν ἀνθρώπου.
† Zonar. Κλήμης
* Leuncl. καταληφθεὶς

τὸ γὰρ θύραζε αὐτῶν λίθοις τετραπέδοις παχέσι συνῳκοδόμητο πλαξὶ χαλκαῖς συνδεδεμένοις, καὶ τὰ ἐντὸς αὐτοῦ καὶ χώμασι καὶ οἰκοδομήμασιν ὠχύρωτο· ὥστε καὶ ἓν τεῖχος παχὺ τὸ πᾶν εἶναι δοκεῖν, καὶ ἐπ᾽ αὐτοῦ περίδρομον καὶ στεγανὸν καὶ εὐφύλακτον ὑπάρχειν. πύργοι τε πολλοὶ καὶ μεγάλοι ἔξω τε ἐκκείμενοι, καὶ θυρίδας πέριξ ἐπαλλήλας ἔχοντες ἦσαν· ὥστε τοὺς προσβάλλοντας τῷ κύκλῳ ἐντὸς αὐτῶν ἀπολαμβάνεσθαι· δι᾽ ὀλίγου γὰρ καὶ οὐκ ἐπ᾽ εὐθύ, ἀλλ᾽ οἱ μὲν τῇ, οἱ δὲ τῇ σκολιώτεροι ᾠκοδομημένοι, πᾶν τὸ προσπίπτον σφίσιν ἐνεκυκλοῦντο. τοῦ δὲ δὴ περιβόλου τὰ μὲν πρὸς τὴν ἤπειρον, μέγα † ὕψος, ὥστε καὶ τοὺς τυχόντας ἀπ᾽ αὐτοῦ ἀμύνασθαι· τὰ δὲ πρὸς τῇ θαλάσσῃ, ἧττον. αἵ τε γὰρ πέτραι ἐφ᾽ ὧν ἐπῳκοδόμηντο, καὶ ἡ τοῦ Βοσπόρου δεινότης, θαυμαστῶς σφίσι συνεμάχουν. οἵ τε λιμένες ἐντὸς τείχους, ἀμφότεροι κλειστοὶ ἁλύσεσιν ἦσαν, καὶ αἱ χηλαὶ αὐτῶν πύργους ἐφ᾽ ἑκάτερα πολὺ προέχοντας ἔφερον, ὥστε ἄπορον τῷ πολεμίῳ τὸν πρόσπλουν ποιεῖν. τὸ δ᾽ ὅλον, ὁ Βόσπορος σφᾶς μάλιστα ὠφελεῖ. ἀνάγκη γὰρ πᾶσα, ἂν ἅπαξ τις ἐς τὸ ῥεῦμα ἐμπέσῃ, καὶ ἄκοντα αὐτὸν πρὸς τὴν γῆν ἐμπεσεῖν. τοῦτο δὲ τῷ μὲν φίλῳ ἥδιστόν ἐστι, τῷ δὲ ἐναντίῳ ἀπορώτατον. οὕτω μὲν οὖν τὸ Βυζάντιον ἐτετείχιστο, καὶ προσέτι καὶ μηχαναὶ κατὰ παντὸς τοῦ τείχους ποικιλώταται ἦσαν. τοῦτο μὲν γὰρ, ἐπὶ τοὺς πλησιάζοντας καὶ πέτρας καὶ δοκοὺς ἐνέβαλλον· τοῦτο δὲ, ἐπὶ τοὺς ἀφεστηκότας καὶ λίθους καὶ βέλη δόρατά τε ἠφίεσαν· ὥστε ἐντὸς πολλοῦ χωρίου μηδένα αὐτοῖς ἀκινδύνως πελάσαι δύνασθαι. ἁρπάγας τε ἕτεραι ἔχουσαι, καὶ καθίεντο ἐξαπιναίως, καὶ ἀνέσπων διὰ βραχέος καὶ πλοῖα καὶ μηχανήματα. Πρίσκος πολίτης ἐμὸς τὰ πλείω αὐτῶν ἐτεχνήσατο· καὶ διὰ τοῦτο θανάτου τε ἅμα ὦφλε καὶ ἐσώθη. ὁ γὰρ Σεβῆρος, τὴν τέχνην αὐτοῦ μαθὼν, ἐκώλυσεν αὐτὸν ἀποθανεῖν· κἀκ τούτου ἔς τε ἄλλα τινὰ αὐτῷ ἐχρήσατο, καὶ ἐς τὴν τῶν Ἀτρῶν πολιορκίαν· καὶ μόνα γε τὰ ἐκείνου μηχανήματα οὐκ ἐκαύθη ὑπὸ τῶν βαρβάρων. καὶ πλοῖα δὲ τοῖς Βυζαντίοις πεντακόσια, τὰ μὲν πλεῖστα μονήρη, ἔστι δ᾽ ἃ καὶ δίκροτα κατεσκεύαστο ἐμβόλους ἔχοντα· καί τινα αὐτῶν ἑκατέρωθεν καὶ ἐκ τῆς πρύμνης καὶ ἐκ τῆς πρῴρας πηδαλίοις ἤσκητο, καὶ κυβερνήτας ναύτας τε διπλοῦς εἶχεν, ὅπως αὐτοὶ μὴ ἀναστρεφόμενοι καὶ ἐπιπλέωσι καὶ ἀναχωρῶσι, καὶ τοὺς ἐναντίους καὶ ἐν τῷ προσπλῷ καὶ ἐν τῷ ἀπόπλῳ σφῶν σφάλλωσι. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἔδρασαν καὶ ἔπαθον οἱ Βυζάντιοι, ἅτε τοῖς ἐκ τῆς οἰκουμένης (ὡς εἰπεῖν) στόλοις ἐπὶ ὅλον τριετῆ χρόνον

† Leuncl. ὕψος εἶχον.

A dorsum exterius extructum erat magnis [a] & quadratis lapidibus, tabulis inter se ex ære coniunctis: interius aggeribus ædificiisq; ita fuerant munita, vt tantum vnus murus firmissimus esse videretur, super quem ambulari poterat, opertusq; erat, & ad custodiendũ facilis. Aderant & plures magnæ turres ædificatæ extrinsecus, quæ *circum fores habebãt, [per quas ad ipsas transiretur vicissim:] ita vt qui eas eircũirent, intus offenderent sese. non enim recta, sed paulo obliquius aliis atque aliis B locis ædificatæ, omnia quæ interessent, circuibant. Ingens erat propugnaculum atq; altum è regione cõtinentis, vt facile eos qui ipsum inuaderent, arceret. Ea quę mare spectabant, erãt minora, propterea quod scopuli, in quibus erant ædificata, & vehemens impetus Bosphori Byzantios tutos mirabiliter præstabat, & quod vterq; portus intra murum catenis conclusus erat. Habebat etiam portus promontoria, in quibus erant altæ turres, C quæ hostibus nauigationem difficilem efficerẽt: sed Bosphorus inprimis proderat Byzantiis, in cuius fluxũ si nauis semel venerit, ad terram appellat vel inuita necesse est. Quæ res vt est amicis gratissima, ita hostib. molestissima. Neq; vero Byzãtium ita solũmodo munitum fuerat, sed erant insuper in eo machinæ cuiusuis generis, ad quoslibet muros deiiciẽdos paratæ, quibus partim saxa grandia trabesq; coniiciebant in hostes, si quando propius accederent; partim emittebant lapides, D telaque, atq; hastas, si abessent longius: ita vt nemo [b] ad ea loca, quæ satis magno interuallo distarent ab vrbe, posset accedere sine periculo. Inerant nõnullis machinis harpagones,[c] quas emittebant retrahebantque celeriter. Harũ nauium, atq; machinarum magnam partẽ Priscus municeps meus fecerat: quã ob causam postea & reus capitis factus, & absolutus est. Nã Seuer⁹, cognita viri arte, vetuit ipsum morte multari, eiusq; opera deinceps cũ in multis aliis rebus, tũ in Atrorum oppu- E gnatione est vsus. Solæ quidẽ machinæ, quas ille fecerat, non sunt a barbaris exustæ. Byzantiis paratę naues erant quingẽtæ, magna ex parte vniremes, nõnullæ etiã biremes, & rostratæ. [d] quædam a prora puppiq; clauis & gubernatorib. instructę, vtrinq; nautas habebant, quo absq; mora nauigarẽt & retrocederẽt, & quo posſẽt, vtrũuis facerent, hostes offendere. Igitur Byzantii illis quidem tẽporibus multa egerunt, multa etiã passi sunt, dũ toto triũ annorũ spatio obsiderentur a cũctis fere orbis ter-

a fenestras undiq; alias super alias sibi respõdentes habebãt, eoq; fiebat, vt qui ambitũ murorũ inuaderent, intra turres ipsas interciperentur. Nã paullatim, ac non mox directo, sed alia turres hac, illae alia structa obliquius, quidquid ad muros accederet, intra se concludebãt. Ambientis vrbem muri partes obuersa continenti magnã altitudinẽ habebat, ita vt hostis inde reiici a quibusuis posset, at mari obuersa, minorẽ. Ab hac. n. parte scopuli, quib. hæc inædificata erant mœnia, cum ipso impetu Bosfori mirifice eos iuuabãt. Præter. a duo port' eorum intra murũ, catenis ambo claudebãtur, & procedentia in mare portuum saxea moles, ab vtraq; parte turres eminẽtes sustinebant; adeo quidẽ, vt accessum nauib. hostilib. difficilẽ efficerent: & ad summã, ipse Bosforus maximum Byzãtiis adfert adiumẽtũ. in cuius

b ad ea loca magno ex interuallo posset accedere

c & demittebãtur subito, & rapta celeriter sursũ trahebant. Nauiũ [Byzantin] machinarũ

d quadã & vtrimq;, tã à puppi quã prora gubernaculis erant instructa, duplicesq; gubernatores et nautas habebant, vt nulla cõuersione facta, & adnauigarent & recederent, hostesq; tam accessu, quam abscessu suo euerterent.

tæ exercitibus. Ego pauca ex iis referam, quæ nonnullam admirationem habent. Capiebant enim quædam nauigia, dum hostes in iis prꝛternauigarent, quos ipsi adoriebantur opportune. Capiebãt præterea triremes in ipsa statione hostium, quas præcisis ancoris [a] per submissos vrinatores, & affixas clauis ad seriem remigii ipsarũ, religatasq; funiculis trahebant, ita vt illę sua spontę cursum ad ipsos tenere viderentur, nullis remigibus aut vento incitatæ. Iam vero ab iis pleriq; mercatores volentes capiebantur, vt inuiti: qui postquam magno pretio vendidissent ea, quæ conuexerant, [b] aufugiebant. Cõsumptis vero rebus omnibus, quę intus erant, Byzantii in summas angustias adducti, ac iam rebus suis diffidentes, primo quidem licet afflicti vehementer, quod erãt vndiq; interclusi, tamen fortiter resistũt, vtuntur que [c] materia ædium ad naues, & funiculos ex mulierum capillis faciunt: quumque hostes murum inuaderent, lapides ex theatris, & equos ex ære, statuasque æneas integras iaculari cœperunt. Postquam cibus vsitatus eos defecit, comedère pelles animaliũ maceratas. quibus consumptis, magna pars abnauigat, obseruatis procellis cæterisq; tempestatibus, vt eis nemo posset occurrere: idque faciunt, vt vel intereant, vel commeatum comparent. Tum vero magno impetu & inopinato irruunt in agros, cunctaque eodẽ modo prædantur. Qui remanserant in vrbe, facinus grauissimum fecerunt. nã vt fuere debilitati, cœperunt mutuo contra se conuerti, seque inter sę comedere. [e] Dum hæc ab aliis geruntur, pars & quidem supra quam ferẽdo essent, oneratas naues cõscendit, soluitque explorata pariter magna tempestate: quæ res tamen nihil eis proderat. Nam Romani, vt videbant eos pondere pressos, ita vt parum supra aquam exstarent, contra ferebantur, irruebantque in eos dispersos, vt ventus & tẽpestas tulerat: ita vt nullo facto prælio nauali, [e] perpetuo eorum naues frangerent, earumque partẽ impellerent contis, partem rostris confringerent, nonnullas impetu suo subuerterent. Illi, si maxime voluissent, tamen nihil poterant efficere. quod si conabantur fugere, [*] aut submergebantur, quod ventus erat vehemens, aut capti ab hostibus peribant. Hæc dum intuerentur ii, qui erant in vrbe, [f] deos inuocabant magnis editis clamoribus, idque faciebant in variis locis, vt quisque in id spectaculum inciderat. Sed postquam

[a] per submissos sub aquam vrinatores, & clauos, quib. corticesfunes alligati erãt, in latera nauium defixos adtrahebãt ita vt
[b] nauigiis aufugientes auchebãtur.
[c] tignis
[d] Atq; horũ quidẽ ea res erant loco. Alii, quum naues etiam supra vires onerassent, tunc quoque magna tempestate obseruata soluerunt. quod tamen nihil eis profuit.
[e] citra intermissionẽ naues ipsorum tunderent,
[*] aut à vẽto, quo vtebantur nimio, submergebãtur: aut
[f] deorum opẽ implorabãt, & modo ad hos, modo ad illos casus exclamabãt, prout vel ista spectacula aliquod, vel clades oculis cuiusq; offerebatur.

A πολιορκούμενοι. λελέξεται δὲ ὀλίγα καὶ τὰ ἐχόμενα τινὸς θαύματος. ᾕρουν μὲν γὰρ πλοῖά τινα παραπλέοντα, εὐκαίρως ἐπιτιθέμενοι· ᾕρουν δὲ καὶ τριήρεις τῶν ἐν τῷ ὅρμῳ τῶν ἐναντίων οὐσῶν. τὰς γὰρ ἀγκύρας αὐτῶν ὑφύδροις κολυμβηταῖς ὑποτέμνοντες, καὶ [*] ἥλους ἐς τοὺς ταρσοὺς σφῶν καλῳδίοις ἐκ [†] τῆς φιλίας ἐκδεδεμένους ἐμπηγνύντες, ἐπεσπῶντο· ὥστ' αὐτὰς [†] ἐφ' ἑαυτῶν αὐτομάτας προσπλεούσας ὁρᾶσθαι, μήτ' ἐρέτου μήτ' ἀνέμου μηδενὸς ἐπισπερχοντος. ἤδη δὲ καὶ ἐθελονταί τινες ἔμποροι ὡς καὶ ἄκοντες, ὑπ' αὐτῶν ἡλίσκοντο· καὶ τὰ ἀγώγιμα μεγάλων χρημάτων πωλήσαντες, ἐξέπλεον ἐκδιδράσκοντες. ἐπεὶ δὲ πάντων αὖθις ἐκδαπανηθέντων τῶν ἔνδον, [†] ἐς τὸ στενὸν κομιδῇ τῆς τε παρασκευῆς καὶ τῆς ἐλπίδος τῆς ἐπ' αὐτοῖς κατηλύθεσαν, πρότερον μὲν, καίπερ πάνυ πιεζόμενοι, ἅτε καὶ τῶν ἔξω πάντων ἀποκεκλεισμένοι, ὅμως ἀντεῖχον, καὶ ἔς τε τὰς ναῦς τοῖς τε ξύλοις τοῖς ἐκ τῶν οἰκιῶν, καὶ ταῖς θριξὶ ταῖς ἐκ τῶν γυναικῶν, σχοινία ἀπ' αὐτῶν πλέκοντες, ἐχρῶντο· καὶ ὁπότε τινὲς τῷ τείχει προσβάλοιεν, τούς τε λίθους σφίσι τοὺς ἐκ τῶν θεάτρων, καὶ ἵππους χαλκοῦς καὶ ἀνδριάντας χαλκοῦς ὅλους ἐπερρίπτουν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ τροφὴ σφᾶς ἐπιλιποῦσα ἡ νενομισμένη, καὶ δέρματα διαβρέχοντες ἤσθιον. [†] εἶτα καὶ ταῦτα καταναλωθέντων, οἱ μὲν πλείους ἐξέπλευσαν, τηρήσαντες ζάλην καὶ καταιγίδα, ὥστε μηδένα ἀνταναχθῆναι σφίσιν, ἵν' ἢ ἀπόλωνται, ἢ ἐπισιτίσωνται. καὶ προσπεσόντες ἀπροσδοκήτως τοῖς ἀγροῖς, πάνθ' ὁμοίως ἐληΐζοντο. οἱ δὲ ὑπολειπόμενοι, δεινότατον ἔργον ἔδρασαν· ἐπεὶ γὰρ ἐν τῷ ἀθεωτάτῳ ἐγένοντο, ἐπ' ἀλλήλους ἐτράποντο καὶ ἀλλήλων ἐσιτοῦντο. οὗτοι μὲν οὖν ἐν τούτοις ἦσαν· οἱ δ' ἄλλοι ἐπεὶ τὰ σκάφη καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμιν αὐτῶν κατεγέμισαν, ἀνήχθησαν, χειμῶνα μέγαν καὶ τότε ἐπιτηρήσαντες. οὐ μὴν καὶ ὤναντό τι αὐτοῦ· οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι, καταβαρεῖς αὐτοὺς καὶ βραχὺ πάνυ τοῦ ὕδατος ὑπερέχοντας ἰδόντες, ἀντανήχθησαν· καὶ αὐτοῖς ἐσκεδασμένοις (ὥσπερ που καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ὁ κλύδων ἦγε) προσπίπτοντες, ναυμαχίας μὲν οὐδὲν ἔργον εἶχον, τὰ δὲ δὴ πλοῖα αὐτῶν ἀφειδῶς ἔκοπτον, πολλὰ μὲν τοῖς κοντοῖς ὠθοῦντες, πολλὰ δὲ καὶ τοῖς ἐμβόλοις ἀναρρηγνύντες· ἔστι δ' ἃ καὶ αὐτῇ τῇ προσβολῇ σφῶν ἀνατρέποντες. καὶ ἐκεῖνοι δρᾶσαι μὲν οὐδὲν, οὐδ' εἰ τὰ μάλιστα ἤθελον, ἠδύναντο· διαφυγεῖν δέ πῃ πειρώμενοι, οἱ μὲν ὑπὸ τοῦ πνεύματος, ἀπλήστως αὐτῷ χρώμενοι, ἐβαπτίζοντο· οἱ δ' ὑπὸ τῶν ἐναντίων καταλαμβανόμενοι, διώλλυντο. θεώμενοι δὲ ταῦτα οἱ ἐν τῷ Βυζαντίῳ, τέως μὲν ἐθεοκλύτουν καὶ ἐπεβόων ἄλλοτε ἄλλοις τοῖς γιγνομένοις, ὡς ἕκαστός τι τῆς θέας ἐκείνης ἢ τοῦ πάθους προσέπιπτεν. ἐπεὶ δὲ παν-

I eund. [*] ἥλοις
† Leuncl. ἐκλύει, ut potius ἐκ φιλίας
† ἀφ'
† Leuncl. ...
† ἐς τὸ στενὸν
† ...

δὲ πάντως δὲ αὐτοὺς ἀπολλυμένους εἶδον, τότε δὴ ἀθρόοι καὶ ᾤμωξαν καὶ ἀνεθρήνησαν· καὶ τοῦτο τό, τε λοιπὸν τῆς ἡμέρας καὶ τὴν νύκτα πᾶσαν ἐπένθουν. τοσαῦτα γὰρ τὰ πάντα ναυάγια ἐγένετο, ὥστε καὶ ἐς τὰς νήσους καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν ἐξενεχθῆναί τινα, καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ τὴν ἧτταν σφῶν, πρὶν ἀγγελθῆναι, γνωσθῆναι. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ τοῖς Βυζαντίοις ἐπὶ μεῖζον τὸ δεινὸν ηὐξήθη. ὡς γὰρ ὁ κλύδων ἐστόρεσε, πᾶσα ἡ θάλασσα ἡ πρὸς τῷ Βυζαντίῳ καὶ τῶν νεκρῶν καὶ τῶν ναυαγίων καὶ τοῦ αἵματος ἐπληρώθη, πολλὰ δὲ καὶ εἰς τὴν γῆν ἐξεβράσθη· ὥστε καὶ χαλεπώτερον ἐκ τῆς ὄψεως σφῶν τὸ δεινὸν αὐτοῦ τοῦ ἔργου φανῆναι. παρέδοσαν μὲν οὖν αὐτίκα τὴν πόλιν καὶ ἄκοντες οἱ Βυζάντιοι. Ῥωμαῖοι δὲ, τοὺς μὲν στρατιώτας καὶ τοὺς ἐν τέλει διεχρήσαντο πάντας, πλὴν τοῦ πύκτου, ὃς πολλὰ τοὺς Βυζαντίους ὠφελήκει, καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἔβλαψεν. οὗτος γὰρ παραχρῆμα πύξ τε παίσας τῶν στρατιωτῶν τινά, καὶ ἕτερον λακτίσας ἐνθορὼν, ὅπως ὀργισθέντες διαφθείρωσιν αὐτόν, προσαπώλετο. ὁ δὲ Σεβῆρος οὕτως ἥσθη ἐπὶ τῇ ἁλώσει τοῦ Βυζαντίου, ὥστε καὶ πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ τότε ὤν, αὐτὸ τοῦτο εἰπεῖν, Εἵλομεν δὲ καὶ τὸ Βυζάντιον. ἔπαυσε δὲ τὴν πόλιν τῆς τε ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ πολιτικοῦ. καὶ δασμοφόρον ἀποφήνας, τάς τε οὐσίας τῶν πολιτῶν δημεύσας, αὐτήν τε καὶ τὴν χώραν αὐτῆς Περινθίοις ἐχαρίσατο, καὶ αὐτῇ ἐκεῖνοι οἷα κώμῃ χρώμενοι οὐδὲν, ὅ,τι οὐχ ὕβριζον. ταῦτα μὲν οὖν δικαίως πως ποιῆσαι ἔδοξε· τὰ δὲ δὴ τείχη τῆς πόλεως διαλύσας, ἐκείνους μὲν οὐδὲν πλέον τῆς στερήσεως τῆς δόξης, ἣν ἐκ τῆς ἐπιδείξεως αὐτῶν ἐκαρποῦντο, ἐλύπησε· τῶν δὲ δὴ Ῥωμαίων μέγα καὶ φυλακτήριον καὶ ὁρμητήριον πρὸς τοὺς ἐκ τοῦ Πόντου καὶ τῆς Ἀσίας βαρβάρους καθεῖλε. καὶ εἶδον ἐγὼ τά τε τείχη πεπτωκότα, ὥσπερ ὑπὸ ἄλλων τινῶν, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ Ῥωμαίων ἑαλωκότα· ἐτεθεάμην δὲ αὐτὰ καὶ ἑστηκότα, καὶ ἠκηκόειν αὐτῶν καὶ λαλούντων. ἑπτὰ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν Θρᾳκίων πυλῶν πύργοι καθεστηκότες πρὸς τὴν θάλασσαν ἦσαν. τούτων δὲ εἰ μέν τις ἄλλῳ τῳ προσέμιξεν, ἥσυχος ἦν. εἰ δὲ δὴ τῷ πρώτῳ ἐνεβόησέ τινα, ἢ καὶ λίθον ἐνέρριψεν, αὐτός τε μηχανῇ τινι ἐλάλει, καὶ τῷ δευτέρῳ τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν παρεδίδου· καὶ οὕτω διὰ πάντων ὁμοίως ἐχώρει, οὐδὲ ἐπετάραττον ἀλλήλους, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει πάντες, τοῦ γε πρὸ αὐτοῦ ἕτερος, τήν τε †ἰσχὺν καὶ τὴν φωνὴν διεδέχοντό τε καὶ παρεπέμποντο. τοιαῦτα μὲν τὰ τῶν Βυζαντίων τείχη.

† ἠχὼ

quam [omnes] suos vident penitus interire, tum frequentes & gemitu cõplent omnia, & lamentatione; ex eoque tẽpore, quod erat reliquum diei, noctemq; totã flent atq; lamentantur. Tot. n. erant tabulæ fractarũ nauium, vt earum nõnullæ in insulas, & in Asiam perferrentur; ex quib. illæ gentes cladẽ Byzantiorum ante, quã eam audirent, cognoscerent. Postero die multo maior fuit calamitas. nã vbi tẽpestas cessauit, totum mare proximum Byzantio mortuis, fractisq; nauibus, & sanguine refertum erat, atq; horum partem in cõtinentẽ reiecerat.[b] Quib. perspectis rebus, accepta clades multo grauior est visa. Ita Byzãtii vel inuiti statim vrbis deditionẽ faciunt. Hac deditione facta, Romani Byzantiorum milites, eosq; omnes, qui magistratũ apud illos gerebant, occidunt: vno †pugile excepto, qui magnã opẽ tulerat Byzantiis, & Romanos magnis incõmodis affecerat. Is. n. confestim vnũ ex militibus pugno percussit, & alteri calcibus insultauit; vt ambo ea re cõmoti, ipsum interficerẽt, id quod factum est. Capto Byzantio, Seuerus tantã lætitiã percepit, (is tum erat in Mesopotamia) vt militib⁹, [quos secũ habebat,] dixerit: Tandem & Byzantium cepimus. Ciuitati abstulit libertatem, eamq; priuauit [c] suis dignitatibus, fecitq; tributariam, bonis ciuium publicatis. Vrbem, omnemq; regionẽ, quæ erat sub [eius] vrbis potestate, Perinthiis concessit. Hi Byzantio vsi sunt vt vico, & à nullo genere iniuriæ tẽperauerũt.[d] Quę quanquam iure facere quodammodo visus est Seuerus, tamen Byzantiis magno dolori fuit, quod mœnia vrbis euertit, propterea quod gloria priuarentur ea, quam ex magnifica ipsorum ostentatione consequebantur. Idq; quum faceret Seuerus, magnum præsidium Romanorũ arcemque contra barbaros Ponti & Asiæ, subuertit. Ego quidẽ mœnia ita diruta spectaui, ac si ea barbari cepissent, non Romani: videramq; ea, quum adhuc starent,[e] eorumq; sonitum, quem edunt, audiueram. In his septem turres à portis Thraciis ædificatæ spectabant ad mare, quarum reliquæ quidẽ per se vocales nõ sunt: quod si quis in prima turri vocem emisisset aut lapidem in eam coniecisset, tale erat in ea artificium ac machina vt is statim sonus ad secundam indeq; ad tertiam & omnes deinceps non interceptus perferretur.

a cadaueribus.

b quo factũ, vt grauior eis ex aspectu calamitas ipsa diei superioris opere videretur.

† Pyctæ Bl.

c dignitate municipali.

d Et hac quidẽ iure fecisse visus est. Muris autẽ oppidi dirutis, Byzãtios quidẽ nulla molestia maiori adfecit, nisi quod ipsos ea gloria spoliauit, quã ex eorũ ostentatione percipiebãt: at populo Romano insigne præsidiũ, & arcẽ illis contra Ponticos & Asiaticos barbaros, destruxit.

e Et loquentia quoq; audierã. A porta n. Thracia septem turres ad mare stabãt. Harum ad aliã quamdam si quis se cõtulisset; ea silebat. Sin autẽ in primã quis voces aliquas emisisset, aut lapidẽ iniecisset, tum ipsa per machinatio loquebatur, & idipsum alteri faciẽdũ tradebat: atq; ita per oẽs illud eodem modo tendebat, nec altera turbabant alteram, sed quæq; per vicem proximæ antecedentis sonum vocemq; acceptam ad sequentem transmittebant. Et huiusmodi quidẽ erant illa Byzantiorũ mœnia.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXXV EXCERPTA, PER IO. XIPHILINVM, ET THEODOSIVM.

HÆC INSVNT LIBRO LXXV Dionis.

TEMPORIS SPATIVM, ANNI VII, QVIBVS hi recensentur consules.

ANNO V.C.		
950.	Claudius Lateranus,	& Titius Rufinus.
951.	Haterius Saturninus,	& Trebonius Gallus.
952.	Cornelius Anullinus,	& Aufidius Fronto.
953.	Claudius Seuerus,	& Aufidius Victorinus.
954.	L. Annius Fabianus,	& Nonius Mucianus.
955.	Septimius Seuerus Aug. III,	& Antoninus Aug.
956.	Septimius Geta,	& L. Plautianus II.

DVM vero muri Byzantiorum obsiderētur, Seuerus gloriæ cupiditate inductus, exercitū cōtra barbaros Osroenos, Adiabenos, & Arabas duxit. A

ΣΕΒΗ͂ΡΟΣ δὲ, ἐν ᾧ ταῦτα ἐπολιορκεῖτο, κατὰ τῶν βαρβάρων ἐπιθυμίᾳ δόξης ἐστράτευσε, τῶν τε Ὀσροηνῶν καὶ τῶν Ἀδιαβηνῶν καὶ τῶν Ἀρράβων.

DIONIS, E THEODOSIO.

OSroeni & Adiabeni, qui defecerant, quum Nisibin obsiderēt, ac victi essent a Seuero; legatos ad eum post mortem Nigri miserunt, non excusatū, quod iniuste se gessissent: sed vt beneficiū quoque postularent, quod ea Seueri causa fecissent. Aiebant enim, se milites illos, qui a Nigri partibus stetissent, Seueri causa necasse. Miserunt & munera quædam ipsi, nec tantum captiuos, sed etiam spolia, quæ quidem essent residua, se reddituros polliciti sunt. Non tamen ea castella, quæ ceperant, deserere; nec impositionem tributi admittere volebant. Immo reliquos etiam milites Romanos extra regionem suam abduci postulabant. Has igitur ob causas bellum illud occeptum fuit. B

ΔΙΩ͂ΝΟΣ, ἘΚ ΤΩ͂Ν ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

Οἱ Ὀσροηνοὶ καὶ οἱ Ἀδιαβηνοὶ ἀποστάντες, καὶ Νίσιβιν πολιορκοῦντες, καὶ ἡττηθέντες ὑπὸ Σεβήρου, ἐπρεσβεύσαντο πρὸς αὐτὸν μετὰ τὸν τοῦ Νίγρου θάνατον, οὐχ ὅπως ὡς καὶ ἠδικηκότες τι παραιτούμενοι, ἀλλὰ καὶ εὐεργεσίας ἀπαιτοῦντες, ὡς καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦτο πεποιηκότες. τοὺς γὰρ στρατιώτας, τὰ τοῦ Νίγρου φρονήσαντας, ἔλεγον ἐκείνου ἕνεκα ἐφθαρκέναι· καί τινα καὶ δῶρα αὐτῷ ἔπεμψαν, τούς τε αἰχμαλώτους καὶ τὰ λάφυρα τὰ περιόντα ἀποδώσειν ὑπέσχοντο. οὐ μέντοι οὔτε τὰ τείχη, ἃ ᾑρήκεσαν, ἐκλιπεῖν, οὔτε φόρους λαβεῖν ἤθελον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς ἐξαχθῆναι ἐκ τῆς χώρας ἠξίουν. διὰ ταῦτα ὁ πόλεμος οὗτος συνέστη.

Οἱ δὲ

Οἱ δὲ Ἀράβιοι, ἐπεὶ μηδεὶς σφίσι τῶν πλησιοχώρων βοηθῆσαι ἠθέλησε, πρὸς Σεβῆρον αὖθις ἐπρεσβεύσαντο, ἐπιεικέστερά τινα προτεινόμενοι· οὐ μέντοι καὶ ἔτυχον ὧν ἠβούλοντο, ἐπεὶ μὴ καὶ αὐτοὶ ἦλθον.

A Arabes autem, quia nemo finitimorum ipsis opem ferre voluit, iterum legatos ad Seuerum miserunt, quędam æquiora mitioraque prætendentes. Non tamen impetrarunt, quæ cupiebant, idq; propter eam causam quod ipsimet non venissent.

ΔΙΩΝΟΣ, ἘΚ ΤΩ͂Ν ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

Ἐπεὶ δ' ὃν Εὐφράτην διαβὰς ἐς τὴν πολεμίαν ἐσέβαλεν, ἀνύδρου τῆς χώρας οὔσης, ἄλλως τε δὲ καὶ τότε πλεῖον ὑπὸ τοῦ θέρους ἐξικμασμένης, ἐκινδύνευσε παμπληθεῖς στρατιώτας ἀποβαλεῖν. κεκμηκόσι γὰρ αὐτοῖς ἐκ τῆς πορείας καὶ τοῦ ἡλίου καὶ κονιορτὸς ἐμπίπτων, ἰσχυρῶς ἐλύπησεν, ὥστε μήτε βαδίζειν μήτε λαλεῖν ἔτι δύνασθαι, τοῦτο δὲ μόνον φθέγγεσθαι, Ὕδωρ, ὕδωρ. ἐπεὶ δ' ἀνεφάνη μὲν ἰκμάς, ἐξ ἴσου ‡ δὲ τῷ μὴ † εὑρεθέντι ἦρχεν, ὑπὸ τῆς * ἀτοπίας ἦν ὁ Σεβῆρος, κύλικά τε ᾔτησε, καὶ τοῦ ὕδατος πληρώσας, ἁπάντων ὁρώντων ἐξέπιε. καὶ τότε μὲν οὕτω καὶ ἄλλοι τινὲς προσπιόντες ἀνεῤῥώσθησαν. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὴν Νίσιβιν ὁ Σεβῆρος ἐλθών, αὐτὸς μὲν ἐνταῦθα ὑπέμεινε· Λατερανὸν δὲ καὶ Κάνδιδον καὶ Λαῖτον εἰς τοὺς προειρημένους βαρβάρους ἄλλον ἄλλῃ ἀπέστειλε. καὶ ἐπεὶ ἐχώρουν οὗτοι, τήν τε χώραν τῶν βαρβάρων ἐδῄουν, καὶ τὰς πόλεις ἐλάμβανον. μέγα δὲ καὶ ἐπὶ τούτῳ τοῦ Σεβήρου φρονοῦντι, ὡς καὶ πάντας ἀνθρώπους καὶ συνέσει καὶ ἀνδρίᾳ ὑπερβεβηκότι, πρᾶγμα παραδοξότατον συνηνέχθη. Κλαύδιος γάρ τις λῃστής, καὶ τὴν Ἰουδαίαν καὶ τὴν Συρίαν κατατρέχων, καὶ πολλῇ διὰ τοῦτο σπουδῇ ζητούμενος, προσῆλθέ τε αὐτῷ ποτε μεθ' ἱππέων ὡς καὶ χιλίαρχός τις ὤν, καὶ ἠσπάσατο αὐτὸν καὶ ἐφίλησε· καὶ οὔτε εὐθὺς ἐφωράθη, οὔθ' ὕστερον συνελήφθη. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τούτῳ τοὺς Σκύθας πολεμησείοντας βρονταί τε καὶ ἀστραπαὶ μετ' ὄμβρου, καὶ κεραυνοὶ βουλευομένοις σφίσιν ἐξαίφνης ἐμπεσόντες, καὶ τοὺς πρώτους αὐτῶν τρεῖς ἄνδρας ἀποκτείναντες, ἐπέσχον. ὁ δὲ Σεβῆρος αὖθις τρία τέλη τοῦ στρατοῦ ποιήσας, καὶ τὸ μὲν τῷ Λαίτῳ, τὸ δὲ τῷ Ἀνυλλίνῳ, καὶ τῷ Πρόβῳ δούς, ἐπὶ τὴν † ἀρχὴν ἐξέπεμψε. καὶ οἱ μὲν ταύτην, τριχῇ εἰσβαλόντες, οὐκ ἀμογητὶ ἐχειρώσαντο· ὁ δὲ Σεβῆρος, ἀξίωμα τῇ Νισίβει δούς, ἱππεῖ ταύτην ἐπέτρεψεν· ἔλεγέ τε μεγάλην τέ τινα χώραν προσκεκτῆσθαι, καὶ πρόβολον αὐτὴν τῆς Συρίας πεποιῆσθαι. ἐλέγχεται δὲ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔργου καὶ πολέμων ἡμῖν συνεχῶν ὡς καὶ δαπανημάτων πολλῶν, αἰτία οὖσα.

‡ δὲ
† ἐυρεθεν [?]
* ἀπορίας
ἀνυλλίνῳ

DIONIS, E XIPHILINO.

SEd postquam transiit Euphratẽ, ac terram hostilẽ inuasit; factũ est, quum ea regio a natura sit in summa inopia aquæ, ac tũ magnis solis ardorib. exsiccata atq; arida esset, vt Seuerus in magnũ periculũ venerit, ne magnã partem militũ amitteret. Nã defessis de via, & calore solis vexatis, puluis tãtã molestiã exhibebat; vt nec iam iter facere possent, nec loqui. hoc vnum verbum poterant efferre, Aquam, aquam: [a] quæ vt inuẽta est, Seuerus initio, perinde ac si ea non reperta esset, anxius populũ postulauit, plenumq; aquę coram omnibus exhausit. post eum cæteri quoque biberunt, atq; ita recreati sunt. Postquam Nisibin venit, ibi substitit: Laternũ vero, Candidum, & Lætum cõtra barbaros, quos paulo ante dixi, [b] misit: qui quũ primo regiones illorum incendissent, cepissentq; vrbes, atque ob eam causam Seuerus magnifice se efferret, quasi prudẽtia & magnitudine animi præstaret reliquis hominibus, [c] maxime mirandũ fuit, quod Claudius latro qui Iudæã Syriamq; prædari cœperat, & ob eã causam studio se conquirebatur, ad Seuerũ quodã tempore pro tribuno militum venit cũ equitibus, eumq; complexus atq; exosculatus salutauit: neq; tamẽ ab eo statim agnitus, neq; captus [vnquã] est postea. Per id tẽpus Scythæ statuebant bellũ gerere, sed eos, quo minus id facerent, [d] deterruerũt tonitrua, atq; fulgores, cum imbri maximo. Quum.n. de bello deliberarent inter se, tres viri primarii, [e] fulmine percussi cõciderunt. Seuerus autẽ rursus exercitũ in tres partes distribuit, quarũ partium vni Lætum, alteri Anulinum, tertiæ Probum præfecit, [f] dein eos in diuersas partes imperii dimisit: quod illi quamuis tripartito sint agressi, tamen ægre tuebantur. Seuerus Nisibi magnã dignitatem dedit, camque vrbem commisit equiti Romano: quumq; dicere soleret, se magnam regionem adiunxisse imperio, eamque propugnaculum Syriæ effecisse; tamen [g] re vera ex frequentibus bellis constat, illam nobis causam esse multorum sumptuum,

a quumq; latere aliquid conspectum fuisset, perinde per [?] ob inopiã infectũ erat Seuerus, ac si nihil prorsus inuenisset: calicem deniq; postulatũ, & aqua repletũ, in oculis omnium ebibit.

b alium alia ra misit: [?] hostem aggredientes, & agris barbarorũ populabantur, & oppida capiebãt. Seuerus autẽ quũm . . . hanc etiã ob rẽ maiores animos sumeret, quasi

c maxime nouũ & insolẽs quiddã accidit; quod

d inhiberent e fulmine subito del. ipso percussi

f eosq; in orientẽ misit: quã illi tripertito ingressi tãpin & itineribus, in potestatẽ nõ absq; labore redegerunt.

g re verã . . . fuit eã nobis ob frequentiam bellorum, ita multorum quoq; sumptuum causam esse propterea, quod pauciss. fama pendit,

fossas tecta ipsarum superficie, ad eas vsque progressi, iaculabantur eminus, neq; longius progrediebantur, sed simulato [maximo] timore [statim] retrocedebāt, vt hostes ad insequendum se pellicerent, id quod euenit. [a] Irati enim Seueriani, [b] quod illi paruam irruptionem fecissent, ac contemnentes, quod subito fugissent; impetum fecerunt in ipsos, rati campum, qui inter vtramque aciem medius erat, peruium esse: quum'q; ad fossas venissent, B cladē grauissimam acceperunt. nam [c] primi fractis subito iis rebus, quæ fuerant in superficie positæ, in foueas incidunt: qui proximi sunt, offendūt, & super illos corruunt: cæteri dum retrocedunt timoris causa, [d] videlicet improuiso retrouersi, nō solum ipsi impingunt, sed etiam nouissimum agmen conturbant, ita vt [e] in maximam & confusam phalangem compellātur. Fuit horum, & eorum, qui in foueas inciderunt, magna cædes, equorum pariter atq; hominum. C Præterea in hoc tumultu, qui* inter vallē erāt & fossas, sagittis telisque transfixi concidebant. Quare animaduersa, Seuerus cum prætorianis cohortibus ad opem eis ferendam venit, tantumq; abfuit, vt illos auxilio iuuaret; vt etiam prætorianos fere perderet. ipse quidem Seuerus amisso equo, in periculum venit. Sed vt vidit suos omnes fugere, statim discissa clamyde, districtoq; gladio, in fugientes [f] contendit; vt vel affecti pudore reuerterentur, vel ipse vna cū eis occideretur. Itaq; multi viso Seuero constiterunt ac reuersi sunt, qui repente D conuersi, ratiq; suos, qui sequebantur, hostes esse, magnū numerum eorū pro Albinianis concidunt; post vero hostes, insequētes se, in fugam conuertunt: atq; ad extremum ii equites, qui cum Læto remanserant, reliquos à latere adorti, oēs conficiunt. Nā Lætus, quamdiu pugna æqualis fuit, substitit circumspiciens, atq; sperans vtrumq; periturum, sibiq; reliquos vtrinque milites imperiū daturos. sed posteaquam Seuerū iam superiorē esse cognouit, tandē ad rē agressus, Albinianos confecit. Itaq; Seuerus victoria potitus est. In E hoc prælio [g] exercit. populi Romani magnā cladem accepit, quod vtrinq; innumerabiles ceciderint, ita vt victores magna ex parte hanc calamitatē lamentarētur, dū campū totum hominibus equisq; mortuis plenū viderent. Pars etiā multis iacebat vulneribus cōcisa, multi nullis acceptis vulneribus, [h] coaceruabātur: tū arma

a Indignati

b quod illi parua manu erupissent,

c prostitos

d Scilicet qui subito se conuertissent,

e in confertā phalangem compellerētur.

* inter phalangem

f insiliit;

g Vires Romanorū admodum periere,

h acerui cadauerū cadauerum obruti manserant:

τάφρους ἔχοντες πρὸ αὑτῶν, καὶ ὀρύγματα γῇ ἐπιπολαίως κεκαλυμμένα, μέχρι μὲν ἐκείνων προῄεσαν καὶ ἠκόντιζον πόρρωθεν, περαιτέρω δ᾽ οὐ προεχώρουν. ἀλλὰ καὶ ὡς δεδιότες ἀνέστρεφον, ὅπως ἐπισπάσωνται τοὺς ἐναντίους εἰς δίωξιν· ὃ δὴ καὶ ἐγένετο. ἀγανακτήσαντες γὰρ οἱ Σεβήρειοι πρὸς τὴν δι᾽ ὀλίγου αὐτῶν ἐξόρμησιν, καὶ καταφρονήσαντες αὖ πρὸς τὴν ἐκ βραχέος ἀναφυγήν, ὥρμησαν ἐπ᾽ αὐτούς, ὡς καὶ παντὸς τοῦ μεταιχμίου σφῶν ἐμβατοῦ B ὄντος. καὶ γενόμενοι κατὰ τὰς τάφρους, πάθημα δεινὸν συνηνέχθησαν. οἵ τε γὰρ πρωτοστάται, καταρραγέντων εὐθὺς τῶν ἐπιπολῆς ἐπικειμένων, ἐς τὰ ὀρύγματα ἐνέπεσον, καὶ οἱ ἐπιτεταγμένοι σφίσιν ἐμπίπτοντες αὐτοῖς, ἐσφάλλοντο καὶ κατέπιπτον· καὶ οἱ λοιποὶ δείσαντες ἀνεχώρησαν ὀπίσω· καὶ ἅτε ἐξαίφνης ἀναστρεφόμενοι, αὐτοί τε ἔπταιον, καὶ τοὺς οὐραγοῦντας ἀνέτρεπον, ὥστε καὶ ἐς φάραγγα αὐτοὺς βαθεῖαν συνωσθῆναι. ἐγίγνετο δὴ τούτων τε καὶ τῶν C εἰς τὰς τάφρους πεσόντων φόνος πολὺς ἀναμὶξ ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν. ἐν δὲ τῷ θορύβῳ τούτῳ, καὶ οἱ μεταξὺ τῆς τε † φάραγγος καὶ τῶν τάφρων, βαλλόμενοί τε καὶ τοξευόμενοι διεφθείροντο. ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ Σεβῆρος, ἐπεκούρησε μὲν αὐτοῖς μετὰ τῶν δορυφόρων· τοσούτου δὲ ἐδέησεν αὐτοὺς ὠφελῆσαι, ὥστε καὶ τοὺς δορυφόρους ὀλίγου δεῖν προσαπώλεσε, καὶ αὐτὸς τὸν ἵππον ἀποβαλὼν ἐκινδύνευσεν. ὡς δὲ εἶδε φεύγοντας πάντας τοὺς ἑαυτοῦ, τὴν χλαμύδα περιρρηξάμενος, καὶ τὸ ξίφος σπασάμενος, ἐς τοὺς φεύγοντας εἰσεπήδησεν, ὅπως † οἱ αἰσχυνθέντες ὑποστρέ- D ψωσιν, ἢ καὶ αὐτὸς αὐτοῖς συναπόληται. ἔστησαν γοῦν τινὲς τοιοῦτον αὐτὸν ἰδόντες, καὶ ὑπέστρεψαν· καὶ τούτῳ τοῖς ἐφεπομένοις σφίσιν ἐναντίοι ἐξαίφνης φανέντες, συχνοὺς μὲν ἐκείνων, ὡς καὶ Ἀλβινείους, κατέκοψαν, πάντας δὲ τοὺς ἐπιδιώκοντας σφᾶς ἔτρεψαν. καὶ αὐτοῖς ἐνταῦθα ἱππῆς ἐκ πλαγίου μετὰ τοῦ Λαίτου ἐπιγενόμενοι τὸ λοιπὸν ἐξειργάσαντο. ὁ γὰρ Λαῖτος, ἕως μὲν ἀγχωμάλως ἠγωνίζοντο, περιεωρᾶτο, ἐλπίζων ἐκείνους τε ἀμφοτέρους ἀπολεῖσθαι, καὶ ἑαυτῷ τὸ κράτος τοὺς λοιποὺς στρατιώτας ἑκατέρωθεν δώσειν· ἐπεὶ δὲ εἶδεν ἐπικρατέστερα τὰ E τοῦ Σεβήρου γιγνόμενα, προσεπελάβετο τοῦ ἔργου. ὁ μὲν δὴ Σεβῆρος οὕτως ἐνίκησεν. ἡ δὲ δύναμις ἡ τῶν Ῥωμαίων ἰσχυρῶς ἔπταισεν, ἅτε ἀμφοτέρωθεν ἀναριθμήτων πεσόντων· καὶ πολλοὶ καὶ τῶν κρατησάντων ὠλοφύραντο τὸ πάθος. τό τε γὰρ πεδίον πᾶν, μεστὸν νεκρῶν καὶ ἀνδρῶν καὶ ἵππων ἑωρᾶτο· καὶ αὐτῶν οἱ μὲν τραύμασι πολλοῖς κατακεκομμένοι, οἱ δὲ κρεουργηθέντες ἔκειντο. οἱ δὲ, καὶ ἄτρωτοι ἐσεσώρευντο· τά τε ὅπλα ἔρρι-

† Leund. φάλαγγος

† ἢ

ἐῤῥιπτο, καὶ τὸ αἷμα πολὺ ἐῤῥύη, ὥστε καὶ εἰς τοὺς ποταμοὺς ἐσπεσεῖν. ὁ δ' Ἀλβῖνος καταφυγὼν εἰς οἰκίαν τινὰ πρὸς τῷ Ῥοδανῷ κειμένην, ἐπειδὴ πάντα τὰ πέριξ φρουρούμενα ᾔσθετο, ἑαυτὸν ἀπέκτεινε. λέγω γὰρ οὐχ ὅσα ὁ Σεβῆρος ἔγραψεν, ἀλλ' ὅσα ἀληθῶς ἐγένετο. ἰδὼν δ' οὖν τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ πολλὰ μὲν τοῖς ὀφθαλμοῖς, πολλὰ δὲ τῇ γλώττῃ χαρισάμενος, τὸ μὲν ἄλλο ῥιφῆναι ἐκέλευσε, τὴν δὲ κεφαλὴν ἐς τὴν Ῥώμην πέμψας ἀνεσταύρωσεν. ἐφ' οἷς δῆλος γενόμενος, ὡς οὐδὲν εἴη αὐτοκράτορος ἀγαθοῦ, ἔτι μᾶλλον ἡμᾶς τε καὶ τὸν δῆμον, οἷς ἐπέστειλεν, ἐξεφόβησεν. ἅτε γὰρ πάντως ἤδη τοῦ ὡπλισμένου κεκρατηκώς, ἐξέχεεν εἰς τοὺς ἀνόπλους πάνθ' ὅσα ὀργῆς ἐς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πρὶν χρόνου ἠθροίκει. μάλιστα δ' ἡμᾶς ἐξέπληξεν, † ὅτι τοῦ τε Μάρκου υἱὸν, καὶ τοῦ Κομμόδου ἀδελφὸν ἑαυτὸν ἔλεγε· τῷ τε Κομμόδῳ, ὃν πρῴην ὕβριζεν, ἡρωϊκὰς ἐδίδου τιμάς. πρός τε τὴν βουλὴν λόγον ἀναγινώσκων, καὶ τὴν μὲν Σύλλου καὶ Μαρίου καὶ Αὐγούστου αὐστηρίαν τε καὶ ὠμότητα ὡς ἀσφαλεστέραν ἐπαινῶν, τὴν δὲ Πομπηΐου καὶ Καίσαρος ἐπιείκειαν ὡς ὀλεθρίαν αὐτοῖς ἐκείνοις γεγενημένην κακίζων, ἀπολογίαν τινὰ ὑπὲρ τοῦ Κομμόδου ἐπήγαγε, καθαπτόμενος τῆς βουλῆς, ὡς οὐ δικαίως ἐκεῖνον ἀτιμαζούσης, εἴγε καὶ αὐτῆς οἱ πλείους αἴσχιον βιοτεύουσιν. Εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, ἔφη, δεινὸν, ὅτι αὐτοχειρίᾳ ἐφόνευεν ἐκεῖνος θηρία, ἀλλὰ καὶ ὑμῶν τις χθὲς καὶ πρῴην ἐν Ὠστίοις ὑπατευκὼς γέρων δημοσίᾳ μετὰ πόρνης πάρδαλιν μιμουμένης ἔπαιζεν. ἀλλ' ἐμονομάχει νὴ Δία, ὑμῶν δ' οὐδεὶς μονομαχεῖ; πῶς οὖν καὶ ἐπὶ τί τάς τε ἀσπίδας αὐτοῦ καὶ τὰ κράνη τὰ χρυσᾶ ἐκεῖνα ἐπρίαντό τινες; ἀναγνοὺς δὲ ταῦτα, πεντήκοντα μὲν καὶ πέντε ἀπέλυσε τῶν τὰ Ἀλβίνου φρονῆσαι αἰτιαθέντων, καὶ ὡς μηδεμίαν τοπαράπαν αἰτίαν ἐσχηκόσιν αὐτοῖς προσεφέρετο· ἦσαν δὲ ἐν τοῖς πρώτοις τῆς γερουσίας. ἐννέα δὲ καὶ εἴκοσιν ἀνδρῶν θάνατον κατεψηφίσατο, ἐν οἷς ἄρα καὶ Σουλπικιανὸς ὁ τοῦ Περτίνακος πενθερὸς ἠριθμεῖτο. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Σεβῆρος ἐκστρατεύει κατὰ τῶν Πάρθων· ἀσχολουμένου γὰρ αὐτοῦ ἐς τοὺς ἐμφυλίους πολέμους, ἐκεῖνοι ἀδείας λαβόμενοι, τήν τε Μεσοποταμίαν εἷλον, στρατεύσαντες παμπληθεῖ, καὶ μικροῦ καὶ τὴν Νίσιβιν ἐχειρώσαντο, εἰ μὴ Λαῖτος αὐτὴν, πολιορκούμενος ἐν αὐτῇ, διεσώσατο. καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐπὶ πλεῖον ἐδοξάσθη, ὢν καὶ ἐς τὰ ἄλλα τά τε πολιτικὰ καὶ τὰ ἴδια καὶ τὰ δημόσια, καὶ ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ ἄριστος. ἀφικόμενος δὲ ἐς τὴν προειρημένην Νίσιβιν ὁ Σεβῆρος, ἐνέτυχε συὶ με-

A dispersa atque abiecta conspiciebantur: tantaque copia erat effusi sanguinis, vt in fluuios influeret. Albin' in domũ quamdam ad Rhodanum confugerat, quam vt sensit septã vndiq; custodia teneri, mortem sibi consciuit. Non enim ea refero, quæ scripsit Seuerus; sed ea, quæ vere cõstat esse facta. [a] Is vt vidit corpus Albini, vehemẽter sibi gratulat' oculis linguaq; reliquum quidem iussit abiici: caput autẽ misit Romam & [b] cruci affixit. His ex rebus cum perspicuum fuit, [c] nihil esse in ipso boni principis; tum vero multo magis nos populũq; per literas perterruit: quippe qui[d] potit' omnib. armatis [militibus] euomebat apud inermes omnem iram, quam longo tempore ante in ipsos conceperat. sed & nobis timorem longe maximum fecit, quum se Marci filium, & Commodi fratrem diceret; & Commodo, in quem antea contumeliosus fuerat, heroicos honores daret. Nam quum haberet orationem in senatu, extolleretque Syllæ, Marii, & Augusti austeritatem ac crudelitatem, veluti rem tutissimã; [e] modestiam autem [*], & humanitatẽ Pompeii atque Cæsaris, vt rem illis ipsis perniciosam [f] deprimeret: ad defendẽdum Commodum processit, [g] increpans senatum, quod immerito eum notaret ignominia: Præsertim, inquit, quũ plerique ex vobis multo viuant turpius. Nam si graue fuit, inquit, quod ille sua manu feras occideret: nonne vnus ex vobis, vir consularis, & iam grandis natu, heri & aliquot dieb. ante Hostię cum meretrice imitante pardalin publice colludebat? at gladiator erat Commodus. quasi vero vestrûm gladiator sit nemo. Cur igitur nõnulli ex vobis scuta eius galeasque aureas [quas ille habuerat,] cõparauerunt? Hac oratione [h] habita, quanquam viros XXXV ex iis, qui ꝗ Albinum sequuti essent rei facti erant, absoluit, iisque vsus est non aliter, atque si omni culpa caruissent; (hi erant ex primis senatoribus) tamẽ viginti nouem viros capite damnauit, in quorum numero fuit Sulpicianus Pertinacis socer. Post hæc bellum intulit Parthis, qui occupato Seuero in bellis ciuilib', [i] securi Mesopotamiam ceperãt, magnis copiis cõductis; cepissentq; Nisibin, nisi Lætus eã, dũ ipsa obsideretur, cõseruasset: ex qua vrbe magnã gloriã est adeptus, ꝑsertim quũ in cæteris rebus ciuilibus, publicis, ac priuatis, belli pacisq; tẽporib. optim' vir esset. Post q̃ Seuerus Nisibin venit, aprũ reperit ma-

[a] Is vt cadauer Albini vidit, multum oculis suis, multum lingua gratificatus, reliquum
[b] summo palo praefixit.
[c] nihil tale boni esse principis:
[d] Victis omnibus, quot-quot arma sumserant, effundebat super inermes omnem iram, quam e primo adio in eos collegerat.
[e] recitaret
[*] clementiã
[f] reprehenderet:
[g] tangens
[h] recitata,
[i] arrepta licentia

ximum, [a] qui magno impetu equitem deiecerat ex equo, atque interfecerat, dum is suis viribus confisus conaretur ipsum conficere: tandem vero a triginta militibus captus cæsusq́; ad Seuerum perlatus est. Parthi aduentu Seueri minime exspectato, domum sunt reuersi. Præerat iis Vologæsus, cuius frater cum Seuero erat. Seuerus ædificatis nauibus in Euphrate, [b] in quibus nauigabat celeriter (erāt enim celeres naues, & optime instructæ propter copiā materiæ quā Euphrates & finitima loca suppeditāt) omnia quę ab illis parata fuerant, itemq́; Seleuciam & Babylonem desertas celeriter cepit, ac paulo post Ctesiphontem, quā vrbem diripiendam reliquit militibus, & in ea cædem maximam fecit, cepitq́; superstitum hominum ad centum millia. Vologæsum tamen non est insequutus, neq; Ctesiphontem retinuit; sed tanquam ob id solum [c] venisset, vt eam diriperet, discessit coactus ignorantia locorum, & inopia rerum necessariarum: reuersusque est alia via, quod fœnum lignaq; inuēta in superiore itinere, consumpta essent. [d] Pars pedestris exercitus iter fecit ad superiorē ripam Tigris, pars nauibus vecta est.

[a] qui equitē suis fretum viribus, & ipsum prosternere conantē, impetu suo necauerat: tādē

[b] fstis ad Euphratem, & alios eorum filuis, vberē es lignorum copiā suppeditantibus, pariterq́; tū nauigāt. tū propter amnem pedibus iter faciens, quod parata naues illa valde veloces essent, & egregie instructa, celeriter Seleuciā & Babylonem, ab hostib. desertas, occupauit. Post etiā Ctesiphōte potitus, eā militibus diripiendam concessit, & in ea

[c] hāc expeditionem suscepisset.

[d] Milites partim sursum iuxta Tigrim, partim nauigiis redierunt.

ἵςω· ἱππέα τε γὰρ ἐκ τινῶν ὁρμήσας κατέβαλεν αὐτὸν πειρώμενον, καὶ τῇ ἑαυτοῦ ἰσχύϊ θαῤῥήσαντα, μόλις δὲ ὑπὸ πολλῶν στρατιωτῶν συλληφθείς τε καὶ σφαγεὶς, τριάκοντα δὲ ἀριθμὸν οὖσι τῶν συλλαβόντων αὐτὸν, τῷ Σεβήρῳ προσεκομίσθη. τῶν δὲ Πάρθων οὐ μεινάντων αὐτὸν, ἀλλ' οἴκαδε ἀναχωρησάντων, (ἦρχε δὲ αὐτῶν Οὐολόγαισος, οὗ ἀδελφὸς συνῆν τῷ Σεβήρῳ) † πλοῖα κατασκευάσας ὁ Σεβῆρος ἐν τῷ Εὐφράτῃ, καὶ πλέων τε καὶ βαδίζων παρ' αὐτὸν, διὰ τὸ εἶναι λίαν εὔθετά τε καὶ ταχινὰ καὶ εὖ ἐξηλλαγμένα τὰ πλοῖα, τοῦ Εὐφράτου ὕλης, καὶ τῶν ἐκεῖσε χωρίων, ἄφθονον διδούσης αὐτοῖς τὴν τῶν ξύλων χορηγίαν, τὰ κατεσκευασμένα τε ταχέως, τήν τε Σελεύκειαν καὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐκλειφθείσας ἔλαβε. καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τὴν Κτησιφῶντα ἑλὼν, ἐκείνην τε πᾶσαν διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἐφῆκε, φόνον τε αὖ πλεῖστον εἰργάσατο, καὶ ζῶντας ἐς δέκα μυριάδας εἷλεν. οὐ μέντοι οὔτε τὸν Οὐολόγαισον ἐπεδίωξεν, οὔτε τὴν Κτησιφῶντα κατέσχεν, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τοῦτο μόνον ἐστρατευκὼς ἵνα αὐτὴν διαρπάσῃ, ᾤχετο, τὸ μὲν ἀγνωσίᾳ τῶν χωρίων, τὸ δὲ ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτηδείων. ὑπέστρεψε δὲ καθ' ἑτέραν ὁδὸν, τά τε γὰρ ξύλα καὶ ὁ χόρτος ὁ ἐν τῇ προτέρᾳ εὑρεθεὶς, κατανάλωτο. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν τῶν στρατιωτῶν πεζῇ ἄνω παρὰ τὸν Τίγριν, οἱ δὲ καὶ ἐπὶ πλοίων ἀνεπορεύθησαν.

† Consule de hoc loco notas Leunclauii.

DIONIS, E THEODOSIO.

QVum Vologæsus, Sanotruci filius, aciē Seuerianis opposuisset, ac prius, quam cum eis cōfligeret, inducias postulasset, & impetrasset: legatos Seuerus ad eum misit, eique partem Armeniæ pacis causa donauit.

ΔΙΩΝΟΣ, ἘΚ ΤΩΝ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

Τῷ δὲ Βολογαίσῳ τῷ Σανατρούκου παιδὶ, ἀντιπαραταξαμένῳ τοῖς περὶ Σεβῆρον καὶ ἐκεχειρίαν πρὶν συμμῖξαι σφίσιν αἰτήσαντι, καὶ λαβόντι, πρέσβεις τε ἀπέστειλε, καὶ μέρος τι τῆς Ἀρμενίας ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ ἐχαρίσατο.

DIONIS, E XIPHILINO.

POst hæc Seuerus, vt transiit Mesopotamiā; Atra, q non longe aberant, frustra adortus est. Quinetiā pleræq; machinæ ipsius exustæ sunt, magnoq́; numero militum interfecto, multi saucii fuerunt. quamobrē inde castra mouit. Dum autē bellū hoc gereret, iussit occidi duos clarissimos viros, Iulium Crispum tribunum prætorianorū militū, q defessus belli laboribus, ac ira incitat', [e] cecinerat carmē Maronis poetæ, quo carmine vn' ex militibus Turni, qui bellū cum Ænea gerebant, dolet † nulla ratione magnū numerum hominum perire, vt Turnus Lauiniam in vxorem ducat: Valeriumque mi-

[e] per allusionē recitarat

† lib. XI. Scilicet vt Turno cōtingat regia cōiux, Nos animæ viles, inhumata infletaque turba, Sternamur campis.

ΔΙΩΝΟΣ, ἘΚ ΤΩΝ ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

ΚΑὶ μετὰ τοῦτο ὁ Σεβῆρος τὴν Μεσοποταμίαν διαβὰς, ἐπειράθη μὲν καὶ τῶν Ἄτρων οὐ πόρρω ὄντων, ἐπέρανε δὲ οὐδὲν ἀλλὰ καὶ τὰ μηχανήματα κατεκαύθη, καὶ στρατιῶται συχνοὶ μὲν ἀπώλοντο, πάμπολλοι δὲ καὶ ἐτρώθησαν. ἀπανέστη οὖν ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀνέζευξεν ὁ Σεβῆρος. ἐν ᾧ δὲ ἐπολέμει, δύο ἄνδρας τῶν ἐπιφανῶν ἀπέκτεινεν, Ἰούλιον Κρίσπον χιλιαρχοῦντα δορυφόρων, ὅτι ἀχθεσθεὶς τῇ τοῦ πολέμου κακώσει, ἔπος τι τοῦ Μάρωνος ποιητοῦ παρεφθέγξατο, ἐν ᾧ ἐκεῖνος στρατιώτης τις τῶν μετὰ Τούρνου τῷ Αἰνείᾳ ἀντιπολεμούντων, ὀδύρεταί τε καὶ λέγει ὅτι, ἵνα δὴ τὴν Λαβινίαν ὁ Τοῦρνος ἀγάγηται, ἡμεῖς ἐν οὐδενὶ λόγῳ παραπολλύμεθα. καὶ τὸν κατηγορήσαντα αὐτοῦ στρατιώτην Οὐαλέριον,

λέριον, χιλίαρχον αὐτ' αὐτοῦ ὁ Σεβῆρος ἀπέδειξεν. ἀπέκτεινε δὲ καὶ τὸν Λαῖτον, ὅτι τε φρόνημα εἶχε, καὶ ὅτι ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἠγαπᾶτο καὶ οὐκ ἄλλως στρατεύσεσθαι ἔλεγον, εἰ μὴ Λαῖτος αὐτῶν ἡγοῖτο. καὶ τούτου τὸν φόνον, διότι οὐκ εἶχε φανερὰν αἰτίαν, εἰ μὴ τὸν φθόνον, τοῖς στρατιώταις προσῆπτεν, ὥσπερ παρὰ γνώμην αὐτοῦ τοῦτο τετολμηκόσιν. αὖθις δὲ πάλιν ἐπὶ τὰ Ἄτρα ἐστράτευσε, πολλὰ μὲν σιτία παρασκευάσας, πολλὰ δὲ καὶ μηχανήματα ἑτοιμασάμενος. καὶ γὰρ δεινὸν ἐποιεῖτο, τῶν ἄλλων κεχειρωμένων, μόνην ταύτην ἐν μέσῳ κειμένην ἀντέχειν. καὶ ἀπώλεσε καὶ χρήματα πλεῖστα, καὶ τὰ μηχανήματα πάντα, πλὴν τῶν Πρισκείων, ὡς ἀνωτέρω ἔφην· καὶ σὺν τούτοις καὶ στρατιώτας πολλούς. συχνοὶ μὲν γὰρ καὶ ἐν ταῖς προνομαῖς ἐφθείροντο, τῆς βαρβαρικῆς ἵππου (φημὶ δὴ τῆς τῶν Ἀῤῥάβων,) πανταχοῦ τι ὀξέως καὶ σφοδρῶς ἐπιπιπτούσης αὐτοῖς· καὶ οἱ Ἀτρηνοὶ ἐξικνοῦντο μὲν καὶ ταῖς τοξείαις ἐπὶ μακρότατον. καὶ γὰρ ἐκ μηχανῶν βέλη τινὰ ἐξέχρων, ὥστε πολλοὺς καὶ τῶν τοῦ Σεβήρου ὑπασπιστῶν βάλλειν, δύο τε ἅμα τῶν βελῶν ὑπὸ τῆς αὐτῆς ῥύμης ἱέντων, πολλαῖς τε ἅμα χερσὶ καὶ πολλοῖς τοξεύμασι βαλλόντων. πλεῖστον δ' ὅμως ἐκάκωσαν αὐτούς, ἐπεὶ τῷ τείχει προσέμιξαν, καὶ πολὺ πλεῖον ἐπεὶ καὶ διέῤῥηξάν τι αὐτοῦ. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ τὸ νάφθα τὸ ἀσφαλτῶδες ἐκεῖνο, περὶ οὗ ἄνω μοι γέγραπται, † ἀφιέντες σφίσι, τά τε μηχανήματα καὶ τοὺς στρατιώτας πάντας, οἷς ἐπεβλήθη, κατέπρησε· καὶ ταῦτα ὁ Σεβῆρος ἀπὸ βήματος ὑψηλοῦ ἐπεώρα. πεσόντος δέ πη τοῦ ἔξωθεν περιβόλου, καὶ τῶν στρατιωτῶν πάντων προθυμουμένων ἐς τὸ λοιπὸν ἐσβιάσασθαι, ἐκώλυσεν αὐτοὺς ὁ Σεβῆρος τοῦ πρᾶξαι, πρὸς πανταχόθεν τὸ ἀνακλητικὸν σημανθῆναι κελεύσας. δόξα τε γὰρ τοῦ χωρίου, ὡς καὶ πάμπολλα τά τε ἄλλα χρήματα καὶ τὰ τοῦ ἡλίου ἀναθήματα ἔχοντος, μεγάλη ἦν· καὶ προσεδόκησεν ἐθελοντὶ τοὺς Ἀῤῥαβίους, ἵνα μὴ βίᾳ ἁλόντες ἀνδραποδισθῶσιν, ὁμολογήσειν. μίαν γοῦν διαλιπὼν ἡμέραν, ὡς οὐδεὶς αὐτῷ ἐπεκηρυκεύσατο, προσέταξεν αὖθις τοῖς στρατιώταις τῷ τείχει, καίπερ ἀνοικοδομηθέντι νυκτός, προσβαλεῖν. καὶ αὐτῷ τῶν μὲν Εὐρωπαίων τῶν δυναμένων τι κατεργάσασθαι, οὐδεὶς ἔτ' ὀργῇ ὑπήκουσεν, ἕτεροι δὲ δὴ Σύροι, ἀναγκασθέντες ἀντ' αὐτῶν προσβαλεῖν, κακῶς ἐφθάρησαν. καὶ οὕτω θεὸς ὁ ῥυσάμενος τὴν πόλιν, τοὺς μὲν στρατιώτας δυνηθέντας ἂν εἰς αὐτὴν εἰσελθεῖν, διὰ τοῦ Σεβήρου ἀνεκάλεσε, καὶ τὸν Σεβῆρον αὖ βουληθέντα αὐτὴν μετὰ τοῦτο λαβεῖν, διὰ τῶν στρατιωτῶν ἐκώλυσεν. οὕτως γοῦν ὁ Σεβῆρος ἐπὶ τούτοις διηπορήθη, ὥστε τινὸς τῶν ἀμφ'

† Leuncl. ἀφιέντες

A litem, qui Crispum accusauerat, tribunum Seuerus in eius locum designauit. Occidit praeterea Laetum, [a]quod vir prudentissimus, & militibus carus erat. hi enim, nisi Laeto duce, se negabant militaturos. Cuius caedis [*]causam imputauit militibus, quasi contra voluntatem suam id facinus essent ausi: quippe [b] verã causam nullam, nisi inuidiam, habebat. Comparato magno commeatu, paratisque multis machinis, iterum Atra exercitum duxit. Graue enim esse statuebat, captis caeteris, eam vrbem solam, in medio positã, B resistere. Itaq; in eam rem magnos sumptus frustra fecit, amisitque machinas omnes; praeter eas, quas Priscum supra fecisse diximus. Amisit praeterea milites cõplures. quippe etiam dum pabularentur, caedebãtur, [c] impetũ faciente in ipsos celeriter barbaro equitatu Arabum, & Atrenis longissime iaculantibus, telaque ita coniicientibus machinis quibusdam, vt saepe satellites Seueri prosternerent. nã C vno impulsu bina tela emittebant, coniiciebanturque multa manibus & arcubus multorum. sed maximum damnum intulerunt Seuerianis, quum propius ad muros accederent: multo vero maius, quum aliquam eius partem diruissent. Tum enim naptha, quod ex genere bituminis esse supra dictum est, coniecerunt in eos: quo machinae, militesque omnes, quos attigit, conflagrauerunt. atque haec Seuerus spectabat [d] ex superiore loco. Quum autẽ pars aliqua muri corruisset [e] extrinsecus, vellentque cuncti milites promptis D animis reliquum murũ inuadere: Seuer⁹ prohibuit, ne id facerẽt, iussitque [*] palam vbique canere receptui propterea, quod magna erat opinio, grãdem pecuniam, & Solis donaria in eo oppido reposita esse: sperabatq; Arabas, ne vi capti redigerentur in seruitutem, [f] hunc thesaurum perfacile indicaturos. Sed vno intericcto die, postquã videt ad se legatos ab Atrenis non venire, vt deditionem facerent; imperauit militibus, vt in murum, quanquam noctu instauratus fuerat, irrum- E perent. Cui [g] dum nemo ex militibus Europae, qui poterant aliquid perficere, parere voluit; Syri coacti pro illis irruptionem facere, magnam cladem acceperunt. Itaque Deus vrbem liberauit, qui per Seuerum reuocauit milites, quum possent in ipsam ingredi; & Seuerum cupientem eandem postea capere, per milites prohibuit. Quamobrem Seuerus tam anxio fuit animo & haesitabundo, vt quum ab eo vnus ex ducibus

[a] quod vir animosus,
[*] culpam
[b] manifestã
[c] impetu ab omnib. latis
[d] de sublimi suggestu.
[e] exteriori,
[*] fono claro ab omni parte
[f] vltro pa- tionem in- ituros
[g] dum prae ira nemo

ipsius tantummodo peteret quingentos quinquaginta milites Europæos, seque sine reliquorum periculo vrbem capturum pollicceretur, ita cunctis audientibus responderit: Vnde tot milites habebo? Id ab eo propterea dictum est, quod milites dicto audientes non essent. Quum autem tenuisset illam vrbem obsessam spatio xx dierum, venit in Palæstinam, ac Pompeio parentauit: inde profectus in Ægyptum, totam regionem vidit, occultasque res in ea, & penitus abditas, [a] conquisiuit. Nihil enim fuit diuinarum aut humanarum rerum, quod ille non voluerit perscrutari. præterea libros omnes, in quibus arcana continentur, quotquot potuerunt inueniri, fere ex omnibus adytis substulit. Clausit & monumentum Alexandri, ne quisquam corpus eius videret in posterum, neve ea, quæ [b] in ipso scripta erant, legeret. [c] Quæ quum ab eo facta sint, mihi non est necesse scribere cætera, quæ ad Ægyptũ pertinent: quanquam ea, quæ de Nilo multis habeo rationibus perspecta atque cognita, iure possum referre. Is ex monte Atlante certo fluit, qui mons est in Macennitide, nõ longe ab Oceano, qua parte spectat ad occasum solis. Mons est longe omnium altissimus, quem poetæ ob eam causam columnam cæli esse dixerunt. nam ad summum eius verticem nemo ascendit vnquam, neque culmina videre potuit. quamobrem plenus est perpetuis niuib⁹, ex quibus æstate magnam copiam aquæ emittit, quum alioqui ad radices vndique paludes habeat, quæ tunc multo fiunt maiores, augeturque [d] Nilus propterea, quod fons eius est; vt ex crocodilis, cæterisque, quæ vtrobiq; similiter nascũtur, conijcitur. Neque vero mirari quisquam debet, si nos ea diximus, quæ sunt a veteribus Græcis ignorata. Nam Macẽnitæ propter Mauritaniam inferiorem habitant, multique ex iis, qui illic [e] bella gerunt, ad Atlantem perueniunt. sed de his hactenus. Interea Plautianus, cuius erat apud Seuerũ maxima autoritas, quiq; præfecti potestatem habebat, eratq; omnium hominũ potentissimus, morte affecit magnum numerũ [f] priuatorum hominum & optimatum. Is erat homo inexplebili cupiditate: omnia enim petebat ab omnibus, & capiebat omnia, nullamque gentem, nullam ciuitatem reliquit quam nõ prædaretur: quumq; cuncta diriperet vndiquaq;, ea cõgerebat domum suam, multoq; plura munera ab omnibus ad eum, quam ad Seuerum mittebantur. Postre-

a curiose perquisiuit.

b in libris illis

c Hac tum Seuerus agebat. Mihi vero non est

d Nilus æstiuo tempore propterea,

e illic militant,

f clarorum, & honore sibi parium Verorũ. Ad- petebat omnia, flagitabat ab omnibus omnia, capiebat omnia: nec vel prouinciã vllã, vel vllũ oppidum immolatũ relinquebat; sed vndecunq; omnia rapiebat & congerebat, multoque

A αὐτὸν ὑποσχομένου αὐτῷ, ἐάν γε αὐτῷ δώσῃ πεντακοσίους καὶ πεντήκοντα μόνους τῶν Εὐρωπαίων στρατιωτῶν, ἄνευ τοῦ τῶν ἄλλων κινδύνου τὴν πόλιν ἐξαιρήσειν, ἔφη πάντων ἀκουόντων, Καὶ πόθεν τοσούτους στρατιώτας ἔχω; πρὸς τὴν ἀπείθειαν τῶν στρατιωτῶν τοῦτο εἰπών. εἴκοσι δὴ οὖν ἡμέρας τῇ πολιορκίᾳ προσεδρεύσας, ἐς τὴν Παλαιστίνην μετὰ τοῦτο ἦλθε, καὶ τῷ Πομπηΐῳ ἐνήγισεν. ἐλθὼν δὲ καὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον, πᾶσάν τε εἶδε, καὶ ἐπολυπραγμόνησε πάντα καὶ B τὰ πάνυ κεκρυμμένα. ἦν γὰρ οἷος μηδὲν μήτε ἀνθρώπινον μήτε θεῖον ἀδιερεύνητον καταλιπεῖν. κἀκ τούτου τά τε βιβλία πάντα τὰ ἀπόρρητόν τι ἔχοντα, ὅσα καὶ εὑρεῖν ἠδυνήθη, ἐκ πάντων ὡς εἰπεῖν τῶν ἀδύτων ἀνεῖλε· καὶ τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου μνημεῖον συνέκλεισεν, ἵνα μηδεὶς ἔτι μήτε τὸ σῶμα τούτου ἴδῃ, μήτε τὰ ἐν ἐκείνοις γεγραμμένα ἀναλέξηται. καὶ ὁ μὲν ταῦτ᾽ ἐποίει. ἐγὼ δὲ τὰ μὲν ἄλλα τῆς Αἰγύπτου οὐδὲν δέομαι γράφειν· ὃ δὲ δὴ περὶ τοῦ Νείλου πολλαχόθεν ἀ- C κριβώσας ἔχω, δικαιότατός εἰμι εἰπεῖν. ἐκ γὰρ τοῦ Ἄτλαντος τοῦ ὄρους σαφῶς ἀναδίδοται· τοῦτο δέ ἐστιν ἐν τῇ Μακεννίτιδι παρ᾽ αὐτῷ τῷ Ὠκεανῷ πρὸς ἑσπέραν, καὶ ὑπεραίρει πολὺ πλεῖστον ἁπάντων ὀρῶν· ὅθεν οἱ ποιηταὶ κίονα αὐτὸν τοῦ οὐρανοῦ εἶναι ἔφησαν. οὔτε γὰρ ἀνέβη ποτέ τις ἐπ᾽ ἄκρον αὐτοῦ, οὔτε τὰς κορυφὰς αὐτοῦ εἶδε. χιόνος τε οὖν ἀεὶ διὰ ταῦτα πεπλήρωται, καὶ τὸ ὕδωρ ἐξ αὐτῆς παμπληθὲς ὑπὸ τὸ θέρος ἀφίησιν. ἔστι μὲν καὶ ἄλλως ἑλώδη πάντα τὰ περὶ τοὺς πρό- D δας αὐτοῦ, τότε δὲ ἔτι μᾶλλον πληθύνεται. καὶ ἐκ τούτου τὸν Νεῖλον τὴν ὡραίαν † ἐπαύξει. πηγὴ γάρ ἐστιν αὐτοῦ, ὥσπερ που καὶ τοῖς κροκοδείλοις, καὶ ἄλλοις ἑκατέρωθι ὁμοίως γιγνομένοις τεκμηριοῦται. καὶ θαυμάσῃ μηδείς, εἰ τὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἄγνωστα ἐξευρήκαμεν. πλησίον γὰρ οἱ Μακεννῖται τῇ Μαυριτανίᾳ τῇ κάτω οἰκοῦσι, καὶ πολλοὶ τῶν ἐκεῖ στρατευομένων καὶ πρὸς τὸν Ἄτλαντα ἀφικνοῦνται. τοῦτο μὲν οὕτως ἔ- E χει. Πλαυτιανὸς δὲ πλεῖστον δυνάμενος παρὰ τῷ Σεβήρῳ, καὶ τὴν ἐπαρχικὴν ἔχων ἐξουσίαν, πλεῖστά τε ἀνθρώπων καὶ μέγιστα δυνηθεὶς, πολλοὺς μὲν τῶν ἐλλογίμων ἀνδρῶν καὶ ὁμοτίμων αὐτῷ ἐθανάτωσε· πάντων δὲ ἐπεθύμει, καὶ πάντα παρὰ πάντων ᾔτει, καὶ πάντα ἐλάμβανε· καὶ οὔτε ἔθνος οὐδὲν οὔτε πόλιν οὐδεμίαν ἀσύλητον εἴασεν· ἀλλὰ πάντα δὴ καὶ πανταχόθεν ἥρπαζε, καὶ συνέφερε· καὶ πολὺ πλείονα αὐτῷ ἢ τῷ Σεβήρῳ πάντες ἔπεμπον. καὶ

† ἰσαύξει

καὶ τέλος, ἵππους ἡλίου τίγρισιν ἐοικότας ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ νήσων, πέμψας ἑκατοντάρχους, ἐξέκλεψεν. ἓν γὰρ τοῦτο εἰπὼν, πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιεργίαν καὶ τὴν ἀπληστίαν δεδηλωκέναι νομίζω. καίτοι καὶ ἐκεῖνο προσθήσω, ὅτι ἄνδρας ἑκατὸν εὐγενεῖς Ῥωμαίους ἐξέτεμεν οἴκοι. καὶ τοῦτο οὐδεὶς ἡμῶν πρὶν τοῦ τελευτῆσαι αὐτὸν ᾔδει. πᾶσαν γὰρ ἐκ τούτου τήν τε παρανομίαν αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν ἄν τις καταμάθοι. ἐξέτεμε δὲ οὐ παῖδας μόνον, εἴτε μειράκια, ἀλλὰ καὶ ἄνδρας, καὶ ἔστιν οὓς αὐτῶν καὶ γυναῖκας ἔχοντας, ὅπως ἡ Πλαυτίλλα ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ (ἣν ὁ Ἀντωνῖνος μετὰ ταῦτ' ἔγημε) † διευνούχων τήν τε ἄλλην θεραπείαν ἔχῃ. καὶ εἴδομεν τοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους εὐνούχους τε καὶ ἄνδρας, ‡ καὶ πατέρας ἀόρχεις, ἐκτομίας τε καὶ πωγωνίας. ἀφ' οὗ δὴ οὐκ ἀπεικότως ὑπὲρ πάντας τὸν Πλαυτιανὸν, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς αὐτοκράτορας ἰσχῦσαι ἄν τις εἴπῃ. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ ἀνδριάντες αὐτοῦ ‡ εἰκόνες οὐ μόνον πολλῷ πλείους, ἀλλὰ καὶ μείζους τῶν ἐκείνων, οὐδ' ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ, οὐδ' ὑπὸ ἰδιωτῶν † ἤδη μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς γερουσίας ἀνετίθεντο· τήν τε τύχην αὐτοῦ πάντες οἱ στρατιῶται καὶ οἱ βουλευταὶ ὤμνυσαν, καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ δημοσίᾳ ἅπαντες ηὔχοντο. αἴτιος δὲ τούτων αὐτὸς ὁ Σεβῆρος μάλιστ' ἐγένετο· ὃς οὕτως αὐτῷ ὑπεῖκεν ἐς πάντα, ὥστ' ἐκεῖνον μὲν ἐν αὐτοκράτορος, αὐτὸν δὲ ἐν ἐπάρχου μοίρᾳ εἶναι. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ὁ μὲν πάνθ' ἁπλῶς, ὅσα ὁ Σεβῆρος καὶ ἔλεγε καὶ ἔπραττε, ᾔδει· τῶν δὲ δὴ τοῦ Πλαυτιανοῦ ἀπορρήτων οὐδεὶς οὐδὲν ἠπίστατο. τήν τε θυγατέρα αὐτοῦ τῷ υἱεῖ ἐμνήστευσε, πολλὰς καὶ σεμνὰς κόρας παραλιπών· ὕπατόν τε ἀπέδειξε, καὶ διάδοχον τῆς αὐταρχίας, ὡς εἰπεῖν, „ ἔχειν ηὔξατο. καί ποτε καὶ ἐπέστειλε, Φιλῶ τὸν ἄν- „ δρα, ὥστε καὶ εὔχεσθαι προαποθανεῖν αὐτοῦ. ἠνείχετο γέ τοι ὁρῶν καὶ ἐν ταῖς καταλύσεσιν αὐτὸν ταῖς κρείττοσιν αὐλιζόμενον, καὶ τὰ ἐπιτήδεια καὶ ἀμείνω καὶ ἀφθονώτερα αὐτοῦ ἔχοντα· ὥστε δεηθείς ποτε ἐν τῇ Νικαίᾳ τῇ πατρίδι μου κεστρέως, οὓς ἡ λίμνη μεγάλους ἐκτρέφει, παρ' ἐκείνου μετεπέμψατο. ὅθεν εἰ καί τι ἐπὶ μειώσει τῆς δυναστείας αὐτοῦ ποιεῖν ἐδόκει, ἀλλ' ἔκ τε τῶν ἐναντίων πολὺ καὶ μειζόνων καὶ λαμπροτέρων ὄντων, καὶ ἐκεῖνο πάνυ ἀπημβλύνετο. ποτὲ γοῦν τοῦ Σεβήρου ἐν Τυάνοις νοσήσαντα αὐτὸν ἐπισκεπτομένου, οἱ στρατιῶται οἱ περὶ τὸν Πλαυτιανὸν ὄντες, οὐκ εἴασαν τοὺς ἀκο-

† Leuncl. τὴν τ' εὐνούχων, τήν τε
‡ πατέρας τε καὶ ἀόρχεις,
‡ καὶ εἰκόνες
† ἢ δήμου μόνον,

A Postremo equos solis, tigribus simillimos, ex insulis maris rubri, missis centurionibus, furatus est.[a] hoc enim vno infinitam eius cupiditatē videor ostendisse. Quanquam & illud addendum videtur, centum [b] ciues Romanos nobiles viros domi ab eo excisos esse; quod nemo nostrûm ante, quam ipse moreretur, intellexerat.* Quibus ex rebus percipi potest, quanta fuerit hominis peruersitas atque [c]potentia. Excidit autem non solum pueros & adolescentes, sed etiam viros, quorum nonnullis vxores erant: idque fecit, B vt Plautilla filia eius, quam postea Antoninus vxorem duxit, [d] haberet magnum eunuchorum famulatum. Nos quidem eosdem homines eunuchos, maritos, patres, priuatos testibus, exsectos, & barbatos, vidimus. Ex quo non iniuria dici potest; Plautianū omnibus hominibus, atq; adeo ipsis principibus Romanis potentiorem fuisse. Etenim præter cætera, *statuæ ei multo plures & maiores, quam illis, non solum in aliis ciuitatibus, sed etiam Romæ, neque tantum [e] à priuatis ciuibus, sed etiam ab ipso senatu collocatæ C sunt. Per fortunam eius iurabant cuncti milites ac senatores, proq; eius salute publice ab omnib. supplicabatur. Causa harum rerum fuerat potissimum Seuerus ipse, qui ei [f] ita permiserat omnia, vt ille imperatoris, ipse præfecti loco esset. quidquid .n. diceret aut ageret Seuerus, id ille perspectū habebat: arcana vero Plautiani sciebat nemo. Huius filiā Seuer⁹ filio suo in matrimoniū dedit, posthabitis multis D [g]virginib. nobilissimis atq; pulcherrimis, ipsumq; Plautianum designauit consulē, quem fere cupiebat successorem imperii relinquere. Nam ita de eo scripsit in epistola quadam; Virum diligo, vt cupiam eum mihi esse superstitem: patiebaturq; illum recipi in potiora diuersoria, resque ad victum necessarias meliores habere & copiosiores. Itaque quum aliquando Nicææ, quæ mea est patria, mugilē postularet, quos maximos ille fert lacus, misit qui à Plautiano peterent, acceptumque ab eo ad se perferrent. Quod si ad commi- E nuendam eius potentiam videbatur nōnulla facere, tamen his contrariis, multoque maioribus & clarioribus rebus, cætera omnia obscurabantur. Quocirca quum Tyanis Seuerus Plautianum ægrotantem visitaret, milites Plautiani non sunt passi eos, qui Seuerum seque-

a Nā vnum hoc quū dixero, me curiositatem ipsius callidītatē omnem, & insatiabilitatē videar assequuto.
b ciues Romanos ingenuos domi ab eo castratos:
* Ex quo quidem percipi
c licentia: Castrauit.
d vt eunuchos, quā alios famulos haberet, eadem.
Vidimus homines eosdem eunuchos & maritos & patres & extestes, exsectos & barbatos
* statuæ & imagines.
e a priuatis & à populo,
f sic in omnibus cedebat,
g virginibus honestis,

bantur, vna ingredi. *Et quidam quum actiones haberet, iussus à Seuero, quum esset otiosus, vt aliquam actionem intenderet; Non possum, inquit, nisi Plautianus mihi iusserit. adeo potentior erat Seuero etiam in rebus aliis omnibus, vt apud eum Iuliam quoque Augustam semper calumniatus sit, [b] & in eam ac de matronis nobilibus tormẽtis quæsiuerit: quæ dum ob eam causam philosopharetur, & tempus cum sophistis transigeret, Plautianus homo profusa luxurie vomebat in conuiuiis, quod nihil posset propter cibi vinique maximam copiam concoquere: puerisq; ac puellis non sine magno probro vtebatur, [c] quum tamen vetaret vxori suæ, vt neminem aspiceret, neque fineret vllo pacto, vt ab aliquo, ne ab ipso quidem Seuero aut Iulia, conspiceretur. Per id tempus factum est mulierum certamen, in quo coacta tanta conuenerat multitudo athletarum; vt miraremur omnes, quemadmodum eos stadium caperet. In hoc certamine quum mulieres [d] crudelissime pugnauissent, essentque ob eam causam cæteras nobilissimas feminas conuitiis cõsectatæ, cautũ est ne qua mulier vsquam in reliquum tempus muneribus gladiatoris fungeretur. Quũ vero statuæ complures factæ essent Plautiano,* (oportet enim res gestas exponere) Seuerus iniquo animo ferens tantam statuarum multitudinem, conflare quasdam ex iis cœpit. Qua de causa rumor fuit in plerisque ciuitatibus, ipsum Plautianum [e] oppressum esse & penitus interiisse; multique statuas eius cõciderunt, [f] de quibus postea supplicium est sumptum. Fuit in eorum numero Racius Constans, vir clarissimus, qui Sardiniæ præerat. [g] Quarum rerum ego mentionem feci propterea, quod quum orator, qui Constantem accusauit, multa dixisset, atque illud inprimis: Cælum ruere citius posse, quam Plautiano damnum a Seuero inferri; [h] quibus rebus, atque iis quæ sunt eiusdẽ generis, dicẽte illo, fides haberi poterat merito: quumq; Seuerus audacter nobis qui vna iudices eramus, confirmasset, non posse vllum malum ab se Plautiano accidere, non tamen perpetuo floruit Plautianus: sed intra annũ occisus est, cunctæq; statuæ ipsius dissipatæ sunt. Antequã aũt id fieret, cetus maxim' appulit in eũ portũ, qui Augusti cognomẽ habet, in eoq; captus est. Cui' ceti [i] figura introducta in amphitheatrũ, tanta

A λυθεῖσας αὐτῷ συνεισελθεῖν † ὅτι τὰς δίκας ἐπ' αὐτοῦ λεγομένας διατάττων, κελευσθείς ποτε ὑπὸ τοῦ Σεβήρου ἀργοῦντος δίκην τινὰ εἰσαγαγεῖν, οὐκ ἠθέλησεν, εἰπὼν ὅτι Οὐ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι, ἂν μὴ Πλαυτιανός μοι κελεύσῃ. καὶ οὕτω καὶ εἰς τὰ ἄλλα πάντα ὁ Πλαυτιανὸς αὐτοῦ κατεκράτει, ὥστε καὶ τὴν Ἰουλίαν τὴν Αὔγουσταν πρὸς τὸν Σεβῆρον ἀεὶ διέβαλλεν, ἐξετάσεις τε κατ' αὐτῆς, καὶ βασάνους κατ' εὐγενῶν γυναικῶν ποιούμενος. καὶ ἡ μὲν αὐτή τε φιλοσοφεῖν διὰ ταῦτ' ἤρξατο, καὶ σοφισταῖς συνημέρευεν· ὁ δὲ δὴ Πλαυτιανὸς ἀσωτότατός τε ἀν-

B θρώπων γενόμενος, ὥστε καὶ εὐωχεῖσθαι ἅμα καὶ ἐμεῖν, ἐπεὶ μηδὲν ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν τε σιτίων καὶ τοῦ οἴνου πέψαι ἠδύνατο· καὶ τοῖς μειρακίοις ταῖς τε κόραις οὐκ ἄνευ διαβολῆς χρώμενος, τῇ γυναικὶ τῇ ἑαυτοῦ οὔθ' ὁρᾶν τινὰ οὔθ' ὁρᾶσθαι τοπαράπαν, οὐδ' ὑπὸ τοῦ Σεβήρου ἢ τῆς Ἰουλίας ἐπέτρεπεν. ἐγένετο δὲ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις καὶ ἀγὼν † γυναικὸς ἐν ᾧ τοσοῦτον πλῆθος ἀθλητῶν ἀναγκασθὲν συνῆλθεν, ὥσθ' ἡμᾶς θαυμάσαι πῶς αὐτοὺς τὸ στάδιον ἐ-

C χώρησε. καὶ γυναῖκες δὲ ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἀγριώτατα † ἀλώμεναι ἐμαχέσαντο, ὥστε καὶ ἐς τὰς ἄλλας πάνυ ἐπιφανεῖς ἀπ' αὐτῶν ἀποσκώπτεσθαι· καὶ διὰ τοῦτ' ἐκωλύθη μηκέτι μηδεμίαν γυναῖκα μηδαμόθεν μονομαχεῖν. εἰκόνων δέ ποτε πολλῶν τῷ Πλαυτιανῷ γενομένων (ἄξιον γὰρ ἀφηγήσασθαι τὸ πραχθὲν) δυσχεράνας πρὸς τὸ πλῆθος ὁ Σεβῆρος, τινὰς αὐτῶν συνεχώνευσε. καὶ εἰς τὰς πόλεις ἐκ τούτου θροῦς διῆλθεν ὡς καὶ καθῄρηται καὶ διέφθαρται· καὶ τινὲς συνέτριψαν † εἰκόνας αὐτοῦ, ἐφ' ᾧ

D ὕστερον ἐκολάσθησαν. ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ τῆς Σαρδοῦς ἄρχων Ῥάκιος Κώνστας, ἀνὴρ † ἐλλογιμώτατος. ἀλλ' οὐ χάριν τούτου ἐμνήσθην, ὅτι ὁ ῥήτωρ, ὃς τοῦ Κώνσταντος κατηγόρησε, καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰπόντος, Θᾶσσον ἂν τὸν οὐρανὸν συμπεσεῖν ἢ Πλαυτιανόν τι ὑπὸ Σεβήρου παθεῖν, καὶ μᾶλλον ἂν εἰκότως ἐκείνῳ τῷ λόγῳ, εἴπερ τι τοιοῦτον ἐλέχθη, πιστεῦσαί τινα· ταῦτα τοῦ ῥήτορος εἰπόντος, καὶ προσέτι καὶ αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου καυχησαμένου πρὸς ἡμᾶς τοὺς συνδικάζοντας

E αὐτῷ καὶ φήσαντος, ὅτι ἀδύνατόν ἐστι κακόν τι ὑπ' ἐμοῦ Πλαυτιανῷ γενέσθαι, οὐδ' ἀπηνιαύτισεν αὐτὸς ἐκεῖ ὁ Πλαυτιανός, ἀλλ' ἐσφάγη, καὶ αἱ εἰκόνες αὐτοῦ σύμπασαι διεφθάρησαν. πρὸ δὲ τούτου κῆτος ὑπερμεγέθες ἐς τὸν τοῦ Αὐγούστου ἐπίκλην λιμένα ἐξώκειλε, καὶ ἑάλω, καὶ τὸ μίμημα αὐτοῦ εἰς τὸ κυνηγέσιον εἰσαχθὲν

† Sylb. γυναικῶν. † ἀλώμεναι. † ἐλλογιμώτατος.

a Et quidam causas ac lites corã Plautiano dicere solitus ordinabat, iussus aliquando a Seuero tunc otioso, vt aliquã intro duceret, inquit, quum duceret, id se nõ posse facere, nisi Plautian' iussisset.

b & sũ mecũ quæstiones, eũ in matronas nobiles torturas instituerit.

c Ac illa, quidẽ propterea philosophari cepit, & professorib. aliquid tẽporis tribuit. At Plautianus, inter omnes homines luxu maxime perditus, etiã comitem simul aderat, simulq; vomebat, quod nihil

c quũ interim vxori suæ nõ permitteret, vt aliquẽ intueretur, nec vt ab aliquo prorsus ne Seuero quidem ipso, vel Iulia, cõspiceretur.

d post agrestissimas saltationes ita pugnassent, vt etiam in ceteras matronas in oppido illustres ab ois desumta scõmata iacerẽtur, prohibitũ fuit, ne amplius vlla mulier, vndecumq; orta, more gladiatorio certaret.

* (dignũ nãque facinus hoc, quod recenseatur)

e dignitate deiectum

f eponemine postea pœnas dederunt.

g Et ego causa mentionẽ horum feci, quia quũ orator is, qui h potim q, verbis illis nõ abs re si quid eiusmodi dictũ esset, fidẽ habendã: hac ergo quũ orator ille protulisset, ac præterea Seuerus ipse innuendo more ludẽs ad nos, qui cũ eo iudices horum causa eramus, dixisset, Fieri nõ potest, vt a me Plautiano mali quid accidat, non tamen ob illo tempore completus annum hic ipse Plautianus sed occisus est. i effigies

πεντήκοντα ἄρκτους εἴσω ἐδέξατο. ὤφθη δὲ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ κομήτης ἀστὴρ ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ οὐκ αἴσιόν τι σημαίνειν ἐλέγετο.

A fuit, vt quinquaginta vrsos caperet. Præterea cometes Romæ per multos dies visus est, fuitq; opinio, eum magnũ aliquod malum portendere.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXXVI EXCERPTA, PER IO. XIPHILINVM.

HÆC INSVNT LIBRO LXXVI Dionis.

TEMPORIS SPATIVM, ANNI VII, MENSES VIII, QVIBVS hi consules recensentur.

957.	Fabius Cilo,	& Annius Libo.
958.	Antoninus Aug II,	& Geta Cæsar II.
959.	Annius Albinus,	& Fuluius Æmilianus.
960.	Flauius Aper,	& Q. Maximus.
961.	Antoninus Aug III,	& Geta Cæsar III.
962.	Claudius Pompeianus,	& Lollianus Auitus.
963.	Acilius Faustinus,	& Macer Rufinianus.
964.	Lollianus Gentianus,	& Pomponius Bassus.

Ὁ δὲ Σεβῆρος ἐπὶ τῆς δεκετηρίδος τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἐδωρήσατο τῷ τε ὁμίλῳ παντὶ τῷ σιτοδοτουμένῳ καὶ τοῖς στρατιώταις τοῖς δορυφόροις ἰσαρίθμους τοῖς τῆς ἡγεμονίας ἔτεσι χρυσοῦς. ἐφ᾽ ᾧ καὶ μέγιστον ἠγάλλετο. καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς οὐδεὶς πώποτε τοσοῦτον αὐτοῖς ἀθρόοις ἐδεδώκει. εἰς γὰρ τὴν δωρεὰν ταύτην πεντακισχίλιαι μυριάδες δραχμῶν ἀνηλώθησαν. ἐποιήθησαν δὲ καὶ οἱ γάμοι τοῦ τε Ἀντωνίνου τοῦ υἱοῦ τοῦ Σεβήρου καὶ τῆς Πλαυτίλλης τῆς τοῦ Πλαυτιανοῦ θυγατρός· καὶ τοσαῦτα τῇ θυγατρὶ οὗτος δεδώκει, ὅσα καὶ πεντήκοντα γυναιξὶ βασιλίσσαις ἤρκεσεν ἄν. εἴδομεν δὲ αὐτὰ διὰ τῆς ἀγορᾶς εἰς τὸ παλάτιον κομιζόμενα. εἱστιάθημεν δὲ † ἐν ταὐτῷ ἅμα, τὰ μὲν βασιλικῶς, τὰ δὲ βαρβαρικῶς, ἑφθά τε πάντα ὅσα νομίζεται,

† ἐν αὐτῷ

B

SEVERVS autem postquam attigit decennium principatus sui, [a] cōgiario populo prętorianisque militibus dato, eis tot aureos, quot annos imperauerat, dedit. Quā ob caussam sibi mirum in modũ placebat, quũ reuera nemo vmquam simul tantum eis dedisset. consumptum enim in ea largitione bis millies sestertium. † Eodem anno celebratæ sunt nuptiæ Antonini filii Seueri, & Plautillæ Plautiani filiæ. Is tantum filiæ suæ dedit, quantum reginis quinquaginta satis fuisset. quæ omnia per forũ vidimus cōportari in palatiũ, in quo nobis epulum datum est [b] regio & barbarico apparatu. Aderant enim epulæ rerum omnium quibus vesci homines solent, multaque in his co-

a tā Vniuersa plebe, quæ annonā accipiebat e publico, quā militib. prætorianis, tot aureos

† aureorum vicies centena millia Bl. quinquies mille myriades drachm. Gr.

b partim regio partim barbarico more: quibus nō cocta duntaxat omnia quæ adponi solent, sed etiā cruda, viuaq; fercula quædā, acciperemus.

propterea quod pauca reddit, insumitq; multa; quodque nos ad Medos finitimos, Parthosque progressi, pro iis semper quodammodo pugnamus. Seuero autẽ, nondum à bellis barbaricis respiranti, bellum ciuile cum Albino Cæsare coortum est; quod Seuerus ei, videlicet Nigro de medio sublato, cæterisq; rebus ex sententia constitutis, ne Cæsaris quidem honores tribuebat, quum interim Albinus [a] etiam imperatoriã dignitatẽ postularet. Quas ob causas toto orbe terrarum commoto, nos quidẽ [b] senatores quiescebamus; quique non erant aperte in hunc aut illum propensi, communicabant secum pericula, ac spes, quas habebant. Populus autem teneri nõn poterat, quin hoc malum [c] palam deploraret. Nam quum esset ante Saturnalia postremus dies ludorũ circensium, ad quos maxima hominũ multitudo confluxerat; cui spectaculo & ego interfui consulis, amici mei, causa, audiuique diligenter omnia, quæ tum dicta sunt, ita vt potuerim aliquid de iis certo scribere: quumque conuenissent innumerabiles homines, vt supra dixi, spectabant currus certantes inter se senos, vt factum fuerat Cleandri temporibus, atque interim neminem collaudabant, vt erat cõsuetudo. Sed postquam illi suos cursus confecerunt, ac aurigas ad alterũ cursum aggredi oportuit, * qui tacuerant ante, repẽte simul omnes maximo applausu manuum conclamant, populoq; felicitatem ac salutẽ precantur, vrbem Romam reginam & [d] immortalẽ vocant, atq; vno ore: Quousq; tandẽ, inquiunt, hæc patiemur? quousq; bello vexabimur? Quumq; dixissent alia quædã eiusdem generis, tãdem [e] exclamant hæc ita se habere: eoq; facto se ad certamen equorũ conuertunt. Id factũ est afflatu aliquo diuino. neque. n. aliter tot millia hominũ conclamare simul eadẽ cœpissent, quasi chorus quispiã edoctus diligentissime; neq; eadem verba integre, quasi multũ ac diu meditata, pnũtiauissent. Nos quidẽ * his rebus perturbari cœpimus, & maxime, q; ignis repẽtinus in aere, qua parte spectat ad septentrionẽ, est visus; vt eo pleriq; totam vrbẽ cõburi, multi cælũ ipsum ardere [f] existimarent, q; cælo sereno pluuia rori similis colorisque argẽtei, in forũ Augusti defluxit: quã ego etsi nõ vidi, quũ caderet: tamẽ, vt ceciderat, [g] inueni; eaq; ita, vt si esset argentũ, obliuit [h] monetã ex ære, mansitq; is color tres dies: quarto vero die, qcqd oblitũ fuerat,

a etiã culmẽ imperatorium quæreret.

b quiescebamus. quotquot necdũ alterutrum in partes discessione palã facta, cũ eis in periculorũ & spei societatẽ nõ veniebant.

c manifestissime

* tum vero mutire subito sibi silentio indicto, simul omnes complosione manuum facta cõclamant,

d æternam

e exclamãt, ita est.

* hæ res magis etiã turbabant. & quod ignis repentinus noctu tãtus in aere,

f existimarent. Quod deniq; mihi maxime fuit admirationi. cælo

g sensi.

h nũmulos aliquot æreos,

A δίδωσι μὲν γὰρ ἐλάχιστα, ἀναλίσκει δὲ παμπληθῆ· καὶ πρὸς ἐγγυτέρους καὶ τῶν Μήδων καὶ τῶν Πάρθων προσεληλυθότες, ἀεὶ ὑπὲρ τινὰ τρόπον αὐτῶν μαχόμεθα. τῷ δὲ Σεβήρῳ πόλεμος αὖθις, μήπω ἐκ τῶν βαρβαρικῶν ἀναπνεύσαντι, ἐμφύλιος πρὸς τὸν Ἀλβῖνον τὸν Καίσαρα συνηνέχθη. ὁ μὲν γὰρ οὐδὲ τὴν τοῦ Καίσαρος αὐτῷ ἔτι ἐδίδου τιμήν, ἐπειδὴ τὸν Νίγρον ἐκποδὼν ἐποιήσατο, τά τε ἄλλα τὰ ἐνταῦθα ὡς ἐβούλετο κατεστήσατο· ὁ δὲ καὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἐζήτει ὑπεροχήν. συγκινουμένης οὖν διὰ ταῦτα τῆς οἰκουμένης, B ἡμεῖς μὲν οἱ βουλευταὶ ἡσυχίαν ἤγομεν, ὅσοι μὴ πρὸς τοῦτον ἢ ἐκεῖνον φανερῶς ἀποκλίναντες, ἐκοινώνουν σφίσι καὶ τῶν κινδύνων καὶ τῶν ἐλπίδων. ὁ δὲ δῆμος οὐκ ἐκαρτέρησεν, ἀλλ᾿ ἐκφανέστατα κατωδύρατο. ἦν μὲν γὰρ ἡ τελευταία πρὸ τῶν Κρονίων ἱπποδρομία· καὶ συνέδραμον † ἐς αὐτὴν ἄπλετόν τι χρῆμα ἀνθρώπων. παρῆν δὲ καὶ ἐγὼ τῇ θέᾳ διὰ τὸν ὕπατον φίλον μου ὄντα, καὶ πάντα τὰ λεχθέντα ἀκριβῶς ἤκουσα· ὅθεν καὶ γράψαι τι περὶ αὐτῶν ἠδυνήθην. ἐγένετο δὲ ὧδε. C συνῆλθον μὲν (ὥσπερ εἶπον) ἀμύθητοι, καὶ τὰ ἅρματα ἑξαχῶς ἁμιλλώμενα ἐθεάσαντο, (ὥσπερ που καὶ ἐπὶ τοῦ Κλεάνδρου ἐγεγόνει) μηδὲν μηδένα τὸ παράπαν ἐπαινέσαντες, ὥσπερ εἰώθεσαν. ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνοί τε οἱ δρόμοι ἐπαύσαντο, καὶ ἔμελλον οἱ ἡνίοχοι ἑτέρου ἄρξασθαι, ἐνταῦθα σιγήσαντες ἀλλήλους ἐξαίφνης, τάς τε χεῖρας πάντες ἅμα συνεκρότησαν, καὶ προσεπεβόησαν, εὐτυχίαν τῇ τοῦ δήμου σωτηρίᾳ αἰτούμενοι. εἶπόν τε τοῦτο· καὶ μετὰ τοῦτο τὴν Ῥώμην καὶ βασιλίδα καὶ ἀθάνατον ὀνομάσαντες, D Μέχρι πότε τοιαῦτα πάσχομεν; ἔκραξαν, καὶ μέχρι ποῦ πολεμούμεθα; εἰπόντες δὲ ἄλλα τινὰ τοιουτότροπα, τέλος ἐξεβόησαν ὅτι ταῦτά ἐστι· καὶ πρὸς τὸν ἀγῶνα τὸν ἵππων ἐξετράποντο. οὕτω μὲν ἔκ τινος θείας ἐπιπνοίας ἐνεθουσίασαν· οὐ γὰρ ἂν ἄλλως τοσαῦται μυριάδες ἀνθρώπων οὔτε ἤρξαντο τὰ αὐτὰ ἅμα ἀναβοᾶν, ὥσπερ τις ἀκριβῶς χορὸς δεδιδαγμένος, οὔτ᾿ εἶπον αὐτὰ ἀπταίστως ὡς καὶ μεμελετημένα. ταῦτά τε οὖν ἔτι καὶ μᾶλλον ἡμᾶς ἐτάραττε, † καὶ πῦρ αἰφνίδιον νυ- E κτὸς ἐν τῷ ἀέρι τῷ πρὸς βορρᾶν τοσοῦτον ὤφθη, ὥστε τοὺς μὲν τὴν πόλιν ὅλην, τοὺς δὲ καὶ τὸν οὐρανὸν αὐτὸν καίεσθαι δοκεῖν. ὃ δὲ δὴ μάλιστα θαυμάσας ἔχω, ψεκὰς ἐν αἰθρίᾳ ἀργυροειδὴς ἐς τὴν τοῦ Αὐγούστου ἀγορὰν κατερρύη. φερομένην μὲν γὰρ αὐτὴν οὐκ εἶδον, πεσούσης δὲ αὐτῆς ᾐσθόμην, καὶ κέρματά τινα ἀπ᾿ αὐτῆς χαλκᾶ κατηργύρωσα· ἃ καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τὴν αὐτὴν ὄψιν εἶχε· τῇ γὰρ τετάρτῃ πᾶν τὸ ἐπαλειφθὲν αὐτοῖς ἠφανίσθη.

† ἐν αὐτῇ

† Leund. καὶ ἐπὶ τῇ

ἠφανίσθη. † Νουμεριανός τις γραμματιστὴς τῶν τὰ παιδία γράμματα διδασκόντων, ἐκ τῆς Ῥώμης ἐς τὴν Γαλατίαν, οὐκ οἶδ᾽ ὅ,τι δόξαν αὐτῷ, ἀφορμηθεὶς, βουλευτής τε εἶναι τῶν Ῥωμαίων πλασάμενος, καὶ ἐπὶ στρατιᾶς ἄθροισιν ὑπὸ τοῦ Σεβήρου πεμφθῆναι, συνήγαγέ τινα βραχεῖαν τὸ πρῶτον ἰσχὺν, καί τινας τῶν τοῦ Ἀλβίνου ἱππέων διέφθειρε, καὶ ἄλλα τινὰ ὑπὲρ τοῦ Σεβήρου ἀπεδείξατο. ἀκούσας δὲ ὁ Σεβῆρος, καὶ νομίσας ὄντως τινὰ τῶν βουλευτῶν εἶναι, ἐπέστελλεν ἐπαινῶν τε αὐτὸν, καὶ δύναμιν κελεύων πλείονα προσλαβεῖν. καὶ ὃς, λαβὼν πλείονα δύναμιν, ἄλλα τε θαυμαστὰ ἐπεδείξατο, καὶ χιλίας καὶ ἑπτακοσίας καὶ πεντήκοντα μυριάδας δραχμῶν ἑλὼν, τῷ Σεβήρῳ ἔπεμψε. νικήσαντος δὲ τοῦ Σεβήρου, πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν, οὔτ᾽ ἀπεκρύψατό τι, οὔτ᾽ ᾔτησεν ὡς ἀληθῶς βουλευτὴς γενέσθαι· καὶ τιμαῖς μεγάλαις πλούτῳ τε ἂν αὐξηθῆναι δυνηθεὶς, οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ᾽ ἐν ἀγρῷ τινι, σμικρόν τι ἐφ᾽ ἡμέραν λαμβάνων παρ᾽ αὐτοῦ, διεβίω.

† Steph. Νουμεριανός τις

euanuit. Iisdem temporibus quidam Numerianus grāmaticus, ex eorum numero, qui pueros literas docent, Roma, nescio [a] qua opinione adductus, in Galliam profectus est: vbi dum se senatorē esse simulat, missumq; ab Seuero ad cōparandum exercitum, primo paruas copias cogit, iisque conficit aliquot equites Albini, atq; alia multa pro Seuero [*] fortiter gerit. Quibus cognitis rebus, Seuerus vere senatorē esse ratus, ad eum scripsit, collaudauitq; per literas, & vt sibi maiores copias compararet, iussit. Is maiore facto exercitu, pter cętera, q̄ preclare ac mirabiliter gessit, misit ad Seuerum pecuniam, quā coegerat ad † [illegible] pingenties sestertium: post venit ad Seuerum potitū victoria, eumq; nihil celauit, neque petiit ab eo, vt se vere cooptaret in ordinem senatorium. Nam quum magnos honores opesq; consequi potuisset, tamen noluit, sed ruri, contentus paruo, quod a Seuero in diem accipiebat, vitam egit.

a quo consilio

* iuuenili alacritate gerit.

† aureorum septingenta millia Bl. mille septingentas quinquaginta myriades drach. Gr.

ΔΙΩΝΟΣ, ἘΚ ΤΩ͂Ν ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

Τότε δὴ καὶ ἐν Βρεττανίᾳ, διὰ τὸ τοὺς Καληδονίους μὴ ἐμμεῖναι ταῖς ὑποσχέσεσι, τοῖς Μαιάταις παρεσκευασμένους ἀμῦναι, καὶ διὰ τὸ τότε τὸν Σεβῆρον τῷ παροικίῳ πολέμῳ προσκεῖσθαι, κατηναγκάσθη ὁ Λοῦπος μεγάλων χρημάτων τὴν εἰρήνην παρὰ τῶν Μαιατῶν ἐκπρίασθαι, αἰχμαλώτους τινὰς ὀλίγους ἀπολαβών.

DIONIS, E THEODOSIO.

Tunc etiam in Britannia tam propter eam causam, quod Caledonii promissis non insisterent, parati ad defendēdos Mæatas, quam quod Seuerus id temporis finitimo bello intentus esset; coactus fuit Lupus a Mæatis magna pecunia pacē redimere, paucis quibusdam captiuis receptis.

ΔΙΩΝΟΣ, ἘΚ ΤΩ͂Ν ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

Ὁ δὲ δὴ ἀγὼν τοῦ τε Σεβήρου καὶ τοῦ Ἀλβίνου πρὸς τῷ Λουγδούνῳ τοιόσδε ἐγένετο. πεντεκαίδεκα μὲν μυριάδες στρατιωτῶν συναμφοτέροις ὑπῆρχον· παρῆσαν δὲ καὶ ἀμφότεροι τῷ πολέμῳ, ἅτε περὶ ψυχῆς θέοντες, καίτοι τοῦ Σεβήρου μηδεμιᾷ πω μάχῃ ἑτέρᾳ παραγεγονότος. ἦν δὲ ὁ μὲν Ἀλβῖνος καὶ τῷ γένει καὶ τῇ παιδείᾳ προέχων, ἅτερος δὲ τὰ πολέμια κρείττων καὶ δεινὸς στρατηγῆσαι. συνέβη δὲ τὸν Ἀλβῖνον προτέρᾳ μάχῃ νικῆσαι τὸν Λοῦπον τὸν τοῦ Σεβήρου στρατηγὸν ὄντα, καὶ πολλοὺς τῶν σὺν αὐτῷ διαφθεῖραι στρατιωτῶν. ὁ δὲ τότε ἀγὼν, πολλὰς ἔσχεν ἰδέας τε καὶ τροπάς. τὸ μὲν γὰρ λαιὸν κέρας τοῦ Ἀλβίνου ἡττήθη τε καὶ κατέφυγεν ἐς τὸ ἔρυμα· καὶ οἱ Σεβήρειοι στρατιῶται διώκοντες συνεισέπεσον, καὶ ἐκεῖ ἄνδρας τε ἐφόνευον, καὶ τὰς σκηνὰς διήρπαζον. ἐν δὲ τούτῳ οἱ περὶ τὸ δεξιὸν κέρας τεταγμένοι τοῦ Ἀλβίνου στρατιῶται, κρυπτὰς

DIONIS, E XIPHILINO.

Prœlium vero Seueri & Albini apud Lugdunum ita factum est. Erant vtrique militū quinquaginta millia, aderatque presens vterq; in bello, quasi de capite certaretur: etsi Seuerus ante nulli prœlio interfuerat. Albinus nobilitateq; & doctrina antecellebat: alter scientia rei militaris & peritia ducendi exercitus potior erat. Accidit priore pugna, vt Albinus Lupum vinceret, vnum ex ducibus Seueri, [b] eumq; cum magno militum numero interficeret. Sed genus alterius pugnæ varium fuit. nam quum primo sinistrum cornu Albini victum [c] profugisset, eosq; insequuti Seueriani [d] simul magno impetu facto trucidarent, atq; eorum tentoria diriperent, ii milites Albini qui dextrum cornu tenebant, habebantque ante se cæcas

b ac multos e copiis eius milites interficeret.

c in munitionem castrorum

d simul in castra cum ipsis irruerent, eosque trucidarent, & tentoria diriperent.

fossas tecta ipsarum superficie, ad eas vsque progressi, iaculabantur eminus, neque longius progrediebantur, sed simulato [maximo] timore [statim] retrocedebāt, vt hostes ad insequendum se pellicerent, id quod euenit. [a] Irati enim Seueriani, [b] quod illi paruam irruptionem fecissent, ac contemnentes, quod subito fugissent, impetum fecerunt in ipsos, rati campum, qui inter vtramque aciem medius erat, peruium esse: quumque ad fossas venissent, cladē grauissimam acceperunt. nam [c] primi fractis subito iis rebus, quæ fuerant in superficie positæ, in foueas incidunt: qui proximi sunt, offendūt, & super illos corruunt: cæteri dum retrocedunt timoris causa, [d] videlicet improuiso retrouersi, nō solum ipsi impingunt, sed etiam nouissimum agmen conturbant, ita vt [e] in maximam & confusam phalangem compellātur. Fuit horum, & eorum, qui in foueas inciderunt, magna cædes, equorum pariter atque hominum. Præterea in hoc tumultu, qui [*] inter vallē erāt & fossas, sagittis telisque transfixi concidebant. Quare animaduersa, Seuerus cum prætorianis cohortibus ad opem eis ferendam venit, tantumque abfuit, vt illos auxilio iuuaret; vt etiam prætorianos fere perderet. ipse quidem Seuerus amisso equo, in periculum venit. Sed vt vidit suos omnes fugere, statim discissa clamyde, districtoque gladio, in fugientes [f] contendit; vt vel affecti pudore reuerterentur, vel ipse vna cū eis occideretur. Itaque multi viso Seuero constiterunt ac reuersi sunt, qui repente conuersi, ratique suos, qui sequebantur, hostes esse, magnū numerum eorū pro Albinianis concidunt; post vero hostes, insequētes se, in fugam conuertunt: atque ad extremum ii equites, qui cum Læto remanserant, reliquos à latere adorti, oēs conficiunt. Nā Lætus, quamdiu pugna æqualis fuit, substitit circumspiciens, atque sperans vtrumque periturum, sibique reliquos vtrinque milites imperiū daturos. sed posteaquam Seuerū iam superiorē esse cognouit, tandē ad rē agressus, Albinianos confecit. Itaque Seuerus victoria potitus est. In hoc prælio [g] exercit[us] populi Romani magnā cladem accepit, quod vtrimque innumerabiles ceciderint, ita vt victores magna ex parte hanc calamitatē lamentarentur, dū campū totum hominibus equisque mortuis plenū viderent. Pars etiā multis iacebat vulnerib. cōcisa, multi nullis acceptis vulnerib. [h] coacervabātur: tū arma

[a] Indignati
[b] quod illi parua manu erupissent.
[c] præstites
[d] Velati qui subito se cōuertissent, e in confertā phalangem compellerētur.
[*] inter phalangem
[f] insilituit
[g] Vires Romanorū admodum perijsse.
[h] acervo cadaverū coacervati mutis obruti erant.

τάφρους ἔχοντες πρὸ αὐτῶν, καὶ ὀρύγματα γῇ ἐπιπολαίως κεκαλυμμένα, μέχρι μὲν ἐκείνων προῄεσαν καὶ ἠκόντιζον πόρρωθεν, περαιτέρω δὲ οὐ προεχώρουν. ἀλλὰ καὶ ὡς δεδιότες ἀνέστρεφον, ὅπως ἐπισπάσωνται τοὺς ἐναντίους εἰς δίωξιν· ὃ δὴ καὶ ἐγένετο. ἀγανακτήσαντες γὰρ οἱ Σεβήρειοι πρὸς τὴν δι' ὀλίγου αὐτῶν ἐξόρμησιν, καὶ καταφρονήσαντες αὖ πρὸς τὴν ἐκ βραχέος ἀναφυγήν, ὥρμησαν ἐπ' αὐτούς, ὡς καὶ παντὸς τοῦ μεταιχμίου σφῶν ἐμβατοῦ ὄντος. καὶ γενόμενοι κατὰ τὰς τάφρους, πάθημά τι δεινὸν συνηνέχθησαν. οἵ τε γὰρ προτοστάται, καταρραγέντων εὐθὺς τῶν ἐπιπολῆς ἐπικειμένων, ἐς τὰ ὀρύγματα ἐνέπεσον, καὶ οἱ ἐπιτεταγμένοι σφίσιν ἐμπίπτοντες αὐτοῖς, ἐσφάλλοντο καὶ κατέπιπτον· καὶ οἱ λοιποὶ δείσαντες ἀνεχώρουν ὀπίσω· καὶ ἅτε ἐξαίφνης ἀναστρεφόμενοι, αὐτοί τε ἔπταιον, καὶ τοὺς οὐραγοῦντας ἀνέτρεπον, ὥστε καὶ ἐς φάραγγα αὐτοὺς βαθεῖαν συνωσθῆναι. ἐγένετο δὴ τούτων τε καὶ τῶν εἰς τὰς τάφρους πεσόντων φόνος πολὺς ἀναμὶξ ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν. ἐν δὲ τῷ θορύβῳ τούτῳ, καὶ οἱ μεταξὺ τῆς τε †φάραγγος καὶ τῶν τάφρων, βαλλόμενοί τε καὶ τοξευόμενοι διεφθείροντο. ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ Σεβῆρος, ἐπεκούρησε μὲν αὐτοῖς μετὰ τῶν δορυφόρων· τοσοῦτον δὲ ἐδέησεν αὐτοὺς ὠφελῆσαι, ὥστε καὶ τοὺς δορυφόρους ὀλίγου δεῖν προσαπώλεσε, καὶ αὐτὸς τὸν ἵππον ἀποβαλὼν ἐκινδύνευσεν. ὡς δὲ εἶδε φεύγοντας πάντας τοὺς ἑαυτοῦ, τὴν χλαμύδα περιρρηξάμενος, καὶ τὸ ξίφος σπασάμενος, ἐς τοὺς φεύγοντας εἰσεπήδησεν, ὅπως †οἱ αἰσχυνθέντες ὑποστρέψωσιν, ἢ καὶ αὐτὸς αὐτοῖς συναπόληται. ἔστησαν γοῦν τινὲς τοιοῦτον αὐτὸν ἰδόντες, καὶ ὑπέστρεψαν· καὶ τούτῳ τοῖς ἐφεπομένοις σφίσιν ἐναντίοι ἐξαίφνης φανέντες, συχνοὺς μὲν ἐκείνων, ὡς καὶ Ἀλβινείους, κατέκοψαν, πάντας δὲ τοὺς ἐπιδιώκοντας σφᾶς ἔτρεψαν. καὶ αὐτοῖς ἐνταῦθα ἱππεῖς ἐκ πλαγίου μετὰ τοῦ Λαίτου ἐπιγενόμενοι, τὸ λοιπὸν ἐξειργάσαντο. ὁ γὰρ Λαῖτος, ἕως μὲν ἀγχωμάλως ἠγωνίζοντο, περιεωρᾶτο, ἐλπίζων ἐκείνους τε ἀμφοτέρους ἀπολεῖσθαι, καὶ ἑαυτῷ τὸ κράτος τοὺς λοιποὺς στρατιώτας ἑκατέρωθεν δώσειν· ἐπεὶ δὲ εἶδεν ἐπικρατέστερα τὰ τοῦ Σεβήρου γινόμενα, προσεπελάβετο τοῦ ἔργου. ὁ μὲν δὴ Σεβῆρος οὕτως ἐνίκησεν. ἡ δὲ δύναμις ἡ τῶν Ῥωμαίων ἰσχυρῶς ἔπταισεν, ἅτε ἀμφοτέρωθεν ἀναριθμήτων πεσόντων· καὶ πολλοὶ καὶ τῶν κρατησάντων ὠλοφύραντο τὸ πάθος. τό, τε γὰρ πεδίον πᾶν μεστὸν νεκρῶν καὶ ἀνδρῶν καὶ ἵππων ἑωρᾶτο· καὶ αὐτῶν οἱ μέν τε σώμασι πολλοῖς κατακεκομμένοι, καὶ οἱ κρεουργηθέντες, ἔκειντο· οἱ δέ, καὶ ἄτρωτοι ἐσεσώρευντο· τά τε ὅπλα

† Leunclauius φάλαγγος

† ἵ

ἐρρι-

ἐρρίπτο, καὶ τὸ αἷμα πολὺ ἐρρύη, ὥστε καὶ εἰς τοὺς ποταμοὺς εἰσπεσεῖν. ὁ δ᾽ Ἀλβῖνος καταφυγὼν εἰς οἰκίαν τινὰ πρὸς τῷ Ῥοδανῷ κειμένην, ἐπειδὴ πάντα τὰ πέριξ φρουρούμενα ᾔσθετο, ἑαυτὸν ἀπέκτεινε. λέγω γὰρ οὐχ ὅσα ὁ Σεβῆρος ἔγραψεν, ἀλλ᾽ ὅσα ἀληθῶς ἐγένετο. ἰδὼν δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ πολλὰ μὲν τοῖς ὀφθαλμοῖς, πολλὰ δὲ τῇ γλώττῃ χαρισάμενος, τὸ μὲν ἄλλο ῥιφῆναι ἐκέλευσε, τὴν δὲ κεφαλὴν ἐς τὴν Ῥώμην πέμψας ἀνεσταύρωσεν. ἐφ᾽ οἷς δῆλος γενόμενος, ὡς οὐδὲν εἴη αὐτοκράτορος ἀγαθοῦ, ἔτι μᾶλλον ἡμᾶς τε καὶ τὸν δῆμον, οἷς ἐπέστειλεν, ἐξεφόβησεν. ἅτε γὰρ παντὸς ἤδη τοῦ ὡπλισμένου κεκρατηκώς, ἐξέχεεν εἰς τοὺς ἀνόπλους πᾶν ὅσον ὀργῆς ἐς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πρὶν χρόνου ἠθροίκει. μάλιστα δ᾽ ἡμᾶς ἐξέπληξεν, † ὅτι τοῦ τε Μάρκου υἱὸν, καὶ τοῦ Κομμόδου ἀδελφὸν ἑαυτὸν ἔλεγε· τῷ τε Κομμόδῳ, ὃν πρώην ὕβριζεν, ἡρωικὰς ἐδίδου τιμάς. πρός τε τὴν βουλὴν λόγον ἀναγινώσκων, καὶ τὴν μὲν Σύλλου καὶ Μαρίου καὶ Αὐγούστου αὐστηρίαν τε καὶ ὠμότητα ὡς ἀσφαλεστέραν ἐπαινῶν, τὴν δὲ Πομπηίου καὶ Καίσαρος ἐπιείκειαν ὡς ὀλεθρίαν αὐτοῖς ἐκείνοις γεγενημένην κακίζων, ἀπολογίαν τινὰ ὑπὲρ τοῦ Κομμόδου ἐπήγαγε, καθαπτόμενος τῆς βουλῆς, ὡς οὐ δικαίως ἐκεῖνον ἀτιμαζούσης, εἴγε καὶ αὐτῆς οἱ πλείους αἴσχιον βιοτεύουσιν. Εἰ γὰρ τοῦτο μὲν,
" ἔφη, δεινόν, ὅτι αὐτοχειρίᾳ ἐφόνευεν ἐκεῖνος θηρία,
" ἀλλὰ καὶ ὑμῶν τις χθὲς καὶ πρώην ἐν Ὠστίοις ὑπα-
" τευκὼς γέρων δημοσίᾳ μετὰ πόρνης πάρδαλιν μι-
" μουμένης ἔπαιζεν. ἀλλ᾽ ἐμονομάχει νὴ Δία, ὑμῶν
" δ᾽ οὐδεὶς μονομαχεῖ; πῶς οὖν καὶ ἐπὶ τί τάς τε ἀ-
" σπίδας αὐτοῦ καὶ τὰ κράνη τὰ χρυσᾶ ἐκεῖνα ἐπρίαν-
" τό τινες; ἀναγνοὺς δὲ ταῦτα, πεντήκοντα μὲν καὶ πέντε ἀπέλυσε τῶν τὰ Ἀλβίνου φρονῆσαι αἰτιαθέντων, καὶ ὡς μηδεμίαν τοπαράπαν αἰτίαν ἐσχηκόσιν αὐτοῖς προσεφέρετο· ἦσαν δ᾽ ἐν τοῖς πρώτοις τῆς γερουσίας. ἐννέα δὲ καὶ εἴκοσιν ἀνδρῶν θάνατον κατεψηφίσατο, ἐν οἷς ἄρα καὶ Συλπικιανὸς ὁ τοῦ Περτίνακος πενθερὸς ἠριθμεῖτο. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Σεβῆρος ἐκστρατεύει κατὰ τῶν Πάρθων· ἀσχολουμένου γὰρ αὐτοῦ ἐς τοὺς ἐμφυλίους πολέμους, ἐκεῖνοι ἀδείας λαβόμενοι, τήν τε Μεσοποταμίαν εἷλον, στρατεύσαντες παμπληθεί, καὶ μικροῦ καὶ τὴν Νίσιβιν ἐχειρώσαντο, εἰ μὴ Λαῖτος αὐτὴν, πολιορκούμενος ἐν αὐτῇ, διεσώσατο. καὶ ἀπ᾽ αὐτῆς ἐπὶ πλεῖον ἐδοξάσθη, ὢν καὶ ἐς τὰ ἄλλα τά τε πολιτικὰ καὶ τὰ ἴδια καὶ τὰ δημόσια, καὶ ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ ἄριστος. ἀφικόμενος δὲ ἐς τὴν προειρημένην Νίσιβιν ὁ Σεβῆρος, ἐνέτυχε συὶ με-

A dispersa atque abiecta conspiciebantur: tantaque copia erat effusi sanguinis, vt in fluuios influeret. Albin' in domū quamdam ad Rhodanum confugerat, quam vt sensit septā vndiq; custodia teneri, mortem sibi consciuit. Non enim ea refero, quæ scripsit Seuerus; sed ea, quæ vere cōstat esse facta. [a] Is vt vidit corpus Albini, vehemēter sibi gratulat' oculis linguaq;, reliquum quidem iussit abiici: caput autē misit Romam & [b] cruci affixit. His ex rebus cum perspicuum fuit, [c] nihil esse in i- B pso boni principis; tum vero multo magis nos populúq; per literas perterruit: quippe qui [d] potit' omnib. armatis [militibus] euomebat apud inermes omnem iram, quam longo tempore ante in ipsos conceperat. sed & nobis timorem longe maximum fecit, quum se Marci filium, & Commodi fratrem diceret; & Commodo, in quem antea contumeliosus fuerat, heroicos honores daret. Nam quum [e] haberet orationem in senatu, extolleretque Syllæ, Marii, & Augusti austeritatem ac C crudelitatem, veluti rem tutissimā; * modestiam autem, & humanitatē Pompeii atque Cæsaris, vt rem illis ipsis perniciosam [f] deprimeret: ad defendēdum Commodum processit, [g] increpans senatum, quod immerito eum notaret ignominia: Præsertim, inquit, quū plerique ex vobis multo viuant turpius. Nam si graue fuit, inquit, quod ille sua manu feras occideret: nonne vnus ex vobis, vir consularis, & iam grandis natu, heri & aliquot dieb. ante Hostię cum meretrice imitante pardalin publice colludebat? at gladiator e- D rat Commodus. quasi vero vestrûm gladiator sit nemo. Cur igitur nōnulli ex vobis scuta eius galeasque aureas [quas ille habuerat,] cōparauerunt? Hac oratione [h] habita, quanquam viros XXXV ex iis, qui ꝙ Albinum sequuti essent, rei facti erant, absoluit, iisque vsus est non aliter, atque si omni culpa caruissent; (hi erant ex primis senatoribus) tamē viginti nouem viros capite damnauit, in quorum numero fuit Sulpicianus Pertinacis socer. Post E hæc bellum intulit Parthis, qui occupato Seuero in bellis ciuilib', [i] securi Mesopotamiam ceperāt, magnis copiis cōductis: cepissentq; Nisibin, nisi Lætus eā, dū ipsa obsideretur, cōseruasset: ex qua vrbe magnā gloriā est adeptus, pśertim quū in cæteris rebus ciuilibus, publicis, ac priuatis, belli pacisq; tēporib. optim' vir esset. Postq̄ Seuerus Nisibin venit, aprū reperit ma-

[a] Is vt cadauer Albini vidit, multum oculis suis, multum lingua gratificatus.
[b] reliquum in summo palo praefixit.
[c] nihil tale boni esse principis:
[d] Vt illa omnibus, quot quot armati fuerant, effundebat super inermes omnem iram, quam e primo ante in eos collegerat.
[e] recitaret
* clementiā
[f] reprehenderet:
[g] angens
[h] recitata,
[i] arrepta licentia

a qui equitē suis fretum viribus, & ipsum prosternere conantē, impetu suo necaverat: tādē b ssis ad Euphratem, & alios eorum filios, vbere et lignorum copiā suppeditantibus, pariterq; tū nauigātiū propter amnem pedibus iter facientes, quod paratae naues illa valde celeres essent, & egregie instructa, celeriter Seleuciā & Babylonem, ab hostib. desertas, occupauit. Post etiā Ctesiphōtem potitus, eā militibus diripiendam concessit, & in ea c hāc expeditionem suscepisset. d Milites eius partim sursum iuxta Tigrim, partim nauigiis redierunt.

ximum,* qui magno impetu equitem deiecerat ex equo, atque interfecerat, dum is suis viribus confisus conaretur ipsum conficere: tandem vero a triginta militibus captus cæsusq; ad Seuerum perlatus est. Parthi aduentu Seueri minime exspectato, domum sunt reuersi. Præerat iis Vologæsus, cuius frater cum Seuero erat. Seuerus ædificatis nauibus in Euphrate,[b] in quibus nauigabat celeriter (erāt enim celeres naues, & optime instructæ propter copiā materiæ quā Euphrates & finituma loca suppeditāt) omnia quę ab illis parata fuerant, itemq; Seleuciam & Babylonem desertas celeriter cepit, ac paulo post Ctesiphontem, quā vrbem diripiendam reliquit militibus, & in ea cædem maximam fecit, cepitq; superstitum hominum ad centum millia. Vologæsum tamen non est insequutus, neq; Ctesiphontem retinuit; sed tanquam ob id solum [c] venisset, vt eam diriperet, discessit coactus ignorantia locorum, & inopia rerum necessariarum: reuersusque est alia via, quod fœnum lignaq; inuēta in superiore itinere, consumpta essent. [d] Pars pedestris exercitus iter fecit ad superiorē ripam Tigris, pars nauibus vecta est.

A γίςῳ· ἱππέα τε γὰρ ἐκτείνει ὁρμήσας καταβαλεῖν αὐτὸν πειρώμενον, καὶ τῇ ἑαυτοῦ ἰσχύϊ θαῤῥήσαντα, μόλις δὲ ὑπὸ πολλῶν στρατιωτῶν συλληφθεὶς τε καὶ σφαγεὶς, τριάκοντα δὲ ἀριθμὸν ὄντων τῶν συλλαβόντων αὐτὸν, τῷ Σεβήρῳ προσεκομίσθη. τῶν δὲ Πάρθων οὐ μεινάντων αὐτὸν, ἀλλ' οἴκοι ἀναχωρησάντων, (ἦρχε δὲ αὐτῶν Οὐολόγαισος, οὗ ἀδελφὸς συνῆν τῷ Σεβήρῳ) † πλοῖα καὶ κατασκευάσας ὁ Σεβῆρος ἐν τῷ Εὐφράτῃ, καὶ πλέων

B τε καὶ βαδίζων παρ' αὐτὸν, διὰ τὸ εἶναι ὀξύτατα καὶ ταχινὰ καὶ εὖ ἐσταλμένα τὰ πλοῖα διὰ τὸν Εὐφράτην ὕλης, καὶ τῆς ἐκεῖσε χώρας, ἄφθονον διδούσης αὐτοῖς τὴν τῶν ξύλων χορηγίαν, τὰ κατασκευασθέντα ταχέως, τήν τε Σελεύκειαν καὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐκλειφθείσας ἔλαβε. καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τὴν Κτησιφῶντα εἷλεν, ἐκείνην τε πᾶσαν διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἐφῆκε, φόνον τε αὖ θεώρητον πλεῖστον εἰργάσατο, καὶ ζῶντας ἐς δέκα μυριάδας εἷλεν. οὐ μέν-

C τοι οὔτε τὸν Οὐολόγαισον ἐπεδίωξεν, οὔτε τὴν Κτησιφῶντα κατέσχεν, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τοῦτο μόνον ἐστρατευκὼς ἵνα αὐτὴν διαρπάσῃ, ᾤχετο, τὸ μὲν ἀγνωσίᾳ τῶν χωρίων, τὸ δὲ ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτηδείων. ὑπέστρεψε δὲ καθ' ἑτέραν ὁδὸν, τά τε γὰρ ξύλα καὶ ὁ χόρτος ὁ ἐν τῇ προτέρᾳ εὑρεθεὶς, κατανάλωτο. καὶ οἱ μὲν αὐτοῦ τῶν στρατιωτῶν πεζῇ ἄνω παρὰ τὸν Τίγριν, οἱ δὲ καὶ ἐπὶ πλοίων ἀνεπορεύθησαν.

† Consule de hoc loco notas Leunclauii.

DIONIS, E THEODOSIO.

QVum Vologæsus, Sanotruici filius, aciē Seuerianis opposuisset, ac prius, quam cum eis cōfligeret, inducias postulasset, & impetrasset: legatos Seuerus ad eum misit, eique partem Armeniæ pacis causa donauit.

ΔΙΩΝΟΣ, ΕΚ ΤΩΝ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ.

D ΤΩι δὲ Βολογαίσῳ τῷ Σανατρούκου παιδὶ, ἀντιπαραταξαμένῳ τοῖς περὶ Σεβῆρον καὶ διακωχὴν πρὶν συμμίξαι σφίσιν αἰτήσαντι, καὶ λαβόντι, πρέσβεις τε ἀπέστειλε, καὶ μέρος τι τῆς Ἀρμενίας ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ ἐχαρίσατο.

DIONIS, E XIPHILINO.

e per allusionē recutat

† lib. XI. Scilicet vt Turno cōtingat regia cōiux, Nos animæ viles, inhumata infletaque turba, Sternamur campis.

POst hæc Seuerus, vt transiit Mesopotamiā; Atra, qꝫ non longe aberant, frustra adortus est. Quin etiā pleræq; machinæ ipsius exustæ sunt, magnoq; numero militum interfecto, multi saucii fuerunt. quamobrē inde castra mouit. Dum autē bellū hoc gereret, iussit occidi duos clarissimos viros, Iulium Crispum tribunum prætorianorū militū, qꝫ defessus belli laboribus, ac ira incitat[e], * cecinerat carmē Maronis poetæ, quo carmine vn* ex militibus Turni, qui bellū cum Æneа gerebant, dolet † nulla ratione magnū numerum hominum perire, vt Turnus Lauiniam in vxorem ducat: Valeriumque mi-

ΔΙΩΝΟΣ, ΕΚ ΤΩΝ ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

ΚΑὶ μετὰ τοῦτο ὁ Σεβῆρος τὴν Μεσοποταμίαν διαβὰς, ἐπείραθη μὲν καὶ τῶν Ἀτρῶν οὐ πόῤῥω ὄντων, ἐπέρανε δ' οὐδὲν· ἀλλὰ καὶ τὰ μη-

E χανήματα κατεκαύθη, καὶ στρατιῶται συχνοὶ μὲν ἀπώλοντο, πάμπολλοι δὲ καὶ ἐτρώθησαν. ἀπανέστη οὖν ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀνέζευξεν ὁ Σεβῆρος. ὅτε δὲ ἐπολέμει, δύο ἄνδρας τῶν ἐπιφανῶν ἀπέκτεινεν, Ἰούλιον Κρίσπον χιλιαρχοῦντα δορυφόρων, ὅτι ἀχθεσθεὶς τῇ τοῦ πολέμου κακώσει, ἔπος τι τοῦ Μάρωνος ποιητοῦ παρενεθέγξατο, ἐν ᾧ ὁ ἐκεῖ στρατιώτης τις τῶν μετὰ Τύρνου τῷ Αἰνείᾳ ἀντιπολεμούντων, ὀδύρεται καὶ λέγει ὅτι, Ἵνα δὴ τὴν Λαβινίαν ὁ Τύρνος ἀγάγηται, ἡμεῖς ἐν οὐδενὶ λόγῳ παραπολλύμεθα. καὶ τὸν κατηγορήσαντα αὐτοῦ στρατιώτην Οὐαλέριον,

λέμοι, χιλίαρχον αὐτ' αὐτοῦ ὁ Σεβῆρος ἀπέδειξεν. ἀπέκτεινε δὲ καὶ τὸν Λαῖτον, ὅτι τε φρόνημα εἶχε, καὶ ὅτι ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἠγαπᾶτο καὶ οὐκ ἄλλως στρατεύσειν ἔλεγον, εἰ μὴ Λαῖτος αὐτῶν ἡγοῖτο. καὶ τούτου τὸν φόνον, διότι οὐκ εἶχε φανερὰν αἰτίαν, εἰ μὴ τὸν φθόνον, τοῖς στρατιώταις προσῆπτεν, ὥσπερ παρὰ γνώμην αὐτοῦ τοῦτο τετολμηκόσιν. αὖθις δὲ πάλιν ἐπὶ τὰ Ἄτρα ἐστράτευσε, πολλὰ μὲν σιτία παρασκευάσας, πολλὰ δὲ καὶ μηχανήματα ἑτοιμασάμενος. καὶ γὰρ δεινὸν ἐποιεῖτο, τῶν ἄλλων κεχειρωμένων, μόνην ταύτην ἐν μέσῳ κειμένην ἀντέχειν. καὶ ἀπώλεσε καὶ χρήματα πλεῖστα, καὶ τὰ μηχανήματα πάντα, πλὴν τῶν Πρισκείων, ὡς ἀνωτέρω ἔφην· καὶ σὺν τούτοις καὶ στρατιώτας πολλούς. συχνοὶ μὲν γὰρ καὶ ἐν ταῖς προνομαῖς ἐφθείροντο, τῆς βαρβαρικῆς ἵππου (φημὶ δὴ τῆς τῶν Ἀράβων,) πανταχοῦ τε ὀξέως καὶ σφοδρῶς ἐπιπιπτούσης αὐτοῖς· καὶ οἱ Ἀτρηνοὶ ἐξικνοῦντο μὲν καὶ ταῖς τοξείαις ἐπὶ μακρότατον. καὶ γὰρ ἐκ μηχανῶν βέλη τινὰ ἐξέχρων, ὥστε πολλοὺς καὶ τῶν τοῦ Σεβήρου ὑπασπιστῶν βάλλειν, συνδύο τε αὐτῶν βελῶν ὑπὸ τῆς αὐτῆς ῥύμης ἱέντων, πολλαῖς τε ἅμα χερσὶ καὶ πολλοῖς τοξεύμασι βαλλόντων. πλεῖστον δ' ὅμως ἐκάκωσαν αὐτοὺς, ἐπεὶ τῷ τείχει προσέμιξαν, καὶ πολὺ πλέον ἐπειδὴ καὶ διέρρηξάν τι αὐτοῦ. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ τὸν νάφθαν τὸν ἀσφαλτώδη ἐκεῖνον, περὶ οὗ ἄνω μοι γέγραπται, † ἀφιέντες σφίσι, τά τε μηχανήματα καὶ τοὺς στρατιώτας πάντας, οἷς ἐπιβληθείη, κατέφλεγον. καὶ ταῦτα ὁ Σεβῆρος ἀπὸ βήματος ὑψηλοῦ ἑώρα. πεσόντος δέ πη τοῦ ἔξωθεν περιβόλου, καὶ τῶν στρατιωτῶν πάντων προθυμουμένων ἐς τὸ λοιπὸν ἐσβιάσασθαι, ἐκώλυσεν αὐτοὺς ὁ Σεβῆρος τοῦτο πρᾶξαι, πανταχόθεν τὸ ἀνακλητικὸν σημανθῆναι κελεύσας. δόξα τε γὰρ τοῦ χωρίου, ὡς καὶ πάμπολλα τά τε ἄλλα χρήματα καὶ τὰ τοῦ Ἡλίου ἀναθήματα ἔχοντος, μεγάλη ἦν· καὶ προσδόκησιν εἶχεν ἐθελοντὶ τοὺς Ἀραβίους, ἵνα μὴ βίᾳ ἁλόντες ἀνδραποδισθῶσιν, ὁμολογήσειν. μίαν γοῦν διαλιπὼν ἡμέραν, ὡς οὐδεὶς αὐτῷ ἐπεκηρυκεύσατο, προσέταξεν αὖθις τοῖς στρατιώταις τῷ τείχει, καίτοι ἀνοικοδομηθέντι νυκτὸς, προσβαλεῖν. καὶ αὐτῷ τῶν μὲν Εὐρωπαίων τῶν δυναμένων τι καὶ κατεργάσασθαι, οὐδεὶς ἔτ' ὀργῇ ὑπήκουσεν, ἕτεροι δὲ δὴ Σύροι, ἀναγκασθέντες ἀντ' αὐτῶν προσβαλεῖν, κακῶς ἐφθάρησαν. καὶ οὕτω θεὸς ὁ ῥυσάμενος τὴν πόλιν, τοὺς μὲν στρατιώτας δυνηθέντας ἂν εἰς αὐτὴν εἰσελθεῖν, διὰ τοῦ Σεβήρου ἀνεκάλεσε, καὶ τὸν Σεβῆρον αὖ βουληθέντα αὐτὴν μετὰ τοῦτο λαβεῖν, διὰ τῶν στρατιωτῶν ἐκώλυσεν. οὕτως γοῦν ὁ Σεβῆρος ἐπὶ τούτοις διηπορήθη, ὥστε τινὸς τῶν ἀμφ'

† Leuncl. ἐφιέντες

A litem, qui Crispum accusauerat, tribunum Seuerus in eius locum designauit. Occidit prætereа Lætum, [a]quod vir prudentissimus, & militibus carus erat. hi enim, nisi Læto duce, se negabant militaturos. Cuius cędis [*]causam imputauit militibus, quasi contra voluntatem suam id facinus essent ausi: quippe [b] verā causam nullam, nisi inuidiam, habebat. Comparato magno commeatu, paratisque multis machinis, iterum Atra exercitum duxit. Graue enim esse statuebat, captis cæteris, eam vrbem solam, in medio positā, B resistere. Itaq; in eam rem magnos sumptus frustra fecit, amisitque machinas omnes; præter eas, quas Priscum supra fecisse diximus. Amisit prætereа milites cōplures. quippe etiam dum pabularentur, cædebātur, [c]impetū faciente in ipsos celeriter barbaro equitatu Arabum, & Atrenis longissime iaculantibus; telaque ita conicientibus machinis quibusdam, vt sæpe satellites Seueri prosternerent. nā C vno impulsu bina tela emittebant, conijciebanturque multa manibus & arcubus multorum. sed maximum damnum intulerunt Seuerianis, quum propius ad muros accederent: multo vero maius, quum aliquam eius partem diruissent. Tum enim naptha, quod ex genere bituminis esse supra dictum est, coniecerunt in eos: quo machinæ, militesque omnes, quos attigit, conflagrauerunt. atque hæc Seuerus spectabat [d]ex superiore loco. Quum autē pars aliqua muri corruisset [e]extrinD secus, vellentque cuncti milites promptis animis reliquum murū inuadere: Seuerus prohibuit, ne id facerēt, iussitque [*] palam vbique canere receptui propterea, quod magna erat opinio, grādem pecuniam, & Solis donaria in eo oppido reposita esse: sperabatq; Arabas, ne vi capti redigerentur in seruitutem, [f] hunc thēsaurum perfacile indicaturos. Sed vno interiecto die, postquā videt ad se legatos ab Atrenis non venire, vt deditionem facerent; imperauit militibus, vt in murum, quanE quam noctu instauratus fuerat, irrumperent. Cui [g] dum nemo ex militibus Europæ, qui poterant aliquid perficere, parere voluit; Syri coacti pro illis irruptionem facere, magnam cladem acceperunt. Itaque Deus vrbem liberauit, qui per Seuerum reuocauit milites, quum possent in ipsam ingredi; & Seuerum cupientem eandem postea capere, per milites prohibuit. Quamobrem Seuerus tam anxio fuit animo & hæsitabundo, vt quum ab eo vnus ex ducibus

[a] quod fuit animosus.
[*] culpam
[b] manifestā
[c] impetu ab omnib. locis
[d] de sublimi suggestu.
[e] exteriori.
[*] sono illato ab omni parte
[f] vltro pactionem in seruit.
[g] dum pro ira nemo

αὐ-

ipsius tantummodo peteret quingentos quinquaginta milites Europæos, seque sine reliquorum periculo vrbem capturum polliceretur, ita cunctis audientibus responderit: Vnde tot milites habebo? Id ab eo propterea dictum est, quod milites dicto audientes non essent. Quum autem tenuisset illam vrbem obsessam spatio xx dierum, venit in Palæstinam, ac Pompeio parentauit: inde profectus in Ægyptum, totam regionem vidit, occultasque res in ea, & penitus abditas, [a] conquisiuit. Nihil enim fuit diuinarum aut humanarum rerum, quod ille non voluerit perscrutari. præterea libros omnes, in quibus arcana continentur, quotquot potuerunt inueniri, fere ex omnibus adytis substulit. Clausit & monumentum Alexandri, ne quisquam corpus eius videret in posterum, neve ea, quæ [b] in ipso scripta erant, legeret. [c] Quæ quum ab eo facta sint, mihi non est necesse scribere cætera, quæ ad Ægyptũ pertinent: quanquam ea, quæ de Nilo multis habeo rationibus perspecta atque cognita, iure possum referre. Is ex monte Atlante certo fluit, qui mons est in Macennitide, nõ longe ab Oceano, qua parte spectat ad occasum solis. Mons est longe omnium altissimus, quem poetæ ob eam causam columnam cæli esse dixerunt. nam ad summum eius verticem nemo ascendit vnquam, neque culmina videre potuit. quamobrem plenus est perpetuis niuib9, ex quibus æstate magnam copiam aquæ emittit, quum alioqui ad radices vndique paludes habeat, quæ tunc multo fiunt maiores, augeturque [d] Nilus propterea, quod fons eius est; vt ex crocodilis, cæterisque, quæ vtrobiq; similiter nascũtur, conicitur. Neque vero mirari quisquam debet, si nos ea diximus, quæ sunt a veteribus Græcis ignorata. Nam Macẽnitæ propter Mauritaniam inferiorem habitant, multique ex iis, qui illic [e] bella gerunt, ad Atlantem perueniunt. sed de his hactenus. Interea Plautianus, cuius erat apud Seuerũ maxima autoritas, quiq; præfecti potestatem habebat, eratq; omnium hominũ potentissimus, morte afficit magnum numerũ [f] priuatorum hominum & optimatum. Is erat homo inexplebili cupiditate: omnia enim petebat ab omnibus, & capiebat omnia, nullamque gentem, nullam ciuitatem reliquit quam nõ prædaretur: quumq; cuncta diriperet vndiquaq;, ea cõgerebat domum suam, multoq; plura munera ab omnibus ad eum, quam ad Seuerum mittebantur.

Postre-

a curiose perquisiuit.

b in libris illis

c Hac tum Seuerus agebat. Mihi vero non est

d Nilus æstiuo tempore propterea,

e ibi bella militant,

f clam eruens, cum honore sibi parium Virorũ. Adpetebat omnia, flagitabat ab omnibus omnia, capiebat omnia: nec vel prouinciã vllã, vel vllũ oppidum immolatũ relinquebat; sed vndecunq; omnia rapiebat & congerebat multoque

A αὐτὸν ὑποστρατηγοῦ αὐτῷ, ἐάν γε αὐτῷ δώσῃ πεντακοσίους καὶ πεντήκοντα μόνους τῶν Εὐρωπαίων στρατιωτῶν, ἄνευ τοῦ τῶν ἄλλων κινδύνου τὴν πόλιν ἐξαιρήσειν, ἔφη πάντων ἀκουόντων, Καὶ πόθεν τοσούτους στρατιώτας ἔχω; πρὸς τὴν ἀπείθειαν τῶν στρατιωτῶν τοῦτο εἰπών. εἴκοσι δ᾽ οὖν ἡμέρας τῇ πολιορκίᾳ προσεδρεύσας, ἐς τὴν Παλαιστίνην μετὰ τοῦτο ἦλθε, καὶ τῷ Πομπηΐῳ ἐνήγισεν. ἐλθὼν δὲ καὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον, πᾶσάν τε εἶδε, καὶ ἐπολυπραγμόνησε πάντα καὶ B τὰ πάνυ κεκρυμμένα. ἦν γὰρ οἷος μηδὲν μήτε ἀνθρώπινον μήτε θεῖον ἀδιερεύνητον καταλιπεῖν. κἀκ τούτου τά τε βιβλία πάντα τὰ ἀπόρρητόν τι ἔχοντα, ὅσα καὶ εὑρεῖν ἠδυνήθη, ἐκ πάντων ὡς εἰπεῖν τῶν ἀδύτων ἀνεῖλε· καὶ τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου μνημεῖον συνέκλεισεν, ἵνα μηδεὶς ἔτι μήτε τὸ σῶμα τούτου ἴδῃ, μήτε τὰ ἐν ἐκείνοις γεγραμμένα ἀναλέξηται. καὶ ὁ μὲν ταῦτ᾽ ἐποίει. ἐγὼ δὲ τὰ μὲν ἄλλα τῆς Αἰγύπτου οὐδὲν δέομαι γράφειν· ὃ δὲ δὴ περὶ τοῦ Νείλου πολλαχόθεν ἀ- C κριβώσας ἔχω, δικαιότατός εἰμι εἰπεῖν. ἐκ γὰρ τοῦ Ἄτλαντος τοῦ ὄρους σαφῶς ἀναδίδοται· τοῦτο δὲ ἐστιν ἐν τῇ Μακεννίτιδι παρ᾽ αὐτῷ τῷ Ὠκεανῷ πρὸς ἑσπέραν, καὶ ὑπεραίρει πολὺ πλεῖστον ἁπάντων ὀρῶν· ὅθεν οἱ ποιηταὶ κίονα αὐτὸν τοῦ οὐρανοῦ εἶναι ἔφησαν. οὔτε γὰρ ἀνέβη ποτέ τις ἐπ᾽ ἄκρον αὐτοῦ, οὔτε τὰς κορυφὰς αὐτοῦ εἶδε. χιόνος τε οὖν ἀεὶ διὰ ταῦτα πεπλήρωται, καὶ τὸ ὕδωρ ἐξ αὐτῆς παμπληθὲς ὑπὸ τὸ θέρος ἀφίησιν. ἔστι μὲν καὶ ἄλλως ἑλώδη πάντα τὰ περὶ τοὺς πρόπο- D δας αὐτοῦ, τότε δὲ ἔτι μᾶλλον πληθύνεται, καὶ ἐκ τούτου τὸν Νεῖλον τὴν ὡραίαν † ἐπαύξει. πηγὴ γάρ ἐστιν αὐτοῦ, ὥσπερ που καὶ τοῖς κροκοδείλοις, καὶ ἄλλοις ἑκατέρωθι ὁμοίως γιγνομένοις τεκμηριοῦται. καὶ θαυμάσῃ μηδείς, εἰ τὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἄγνωστα ἐξευρήκαμεν. πλησίον γὰρ οἱ Μακεννῖται τῇ Μαυριτανίᾳ τῇ κάτω οἰκοῦσι, καὶ πολλοὶ τῶν ἐκεῖ στρατευομένων καὶ πρὸς τὸν Ἄτλαντα ἀφικνοῦνται. τοῦτο μὲν οὕτως ἔ- E χει. Πλαυτιανὸς δὲ παραδυναστεύων τῷ Σεβήρῳ, καὶ τὴν ἐπαρχικὴν ἔχων ἐξουσίαν, πλεῖστά τε ἀνθρώπων καὶ μέγιστα δυνηθείς, πολλοὺς μὲν τῶν ἐλλογίμων ἀνδρῶν καὶ ὁμοτίμων αὐτῷ ἐθανάτωσε· πάντων δὲ ἐπεθύμει, καὶ πάντα παρὰ πάντων ᾔτει, καὶ πάντα ἐλάμβανε· καὶ οὔτε ἔθνος οὐδὲν οὔτε πόλιν οὐδεμίαν ἀσύλητον εἴασεν· ἀλλὰ πάντα δὴ καὶ πανταχόθεν ἥρπαζε, καὶ συνεφόρει· καὶ πολὺ πλείονα αὐτῷ ἢ τῷ Σεβήρῳ πάντες ἔπεμπον.

καὶ

† ἰσάζει

καὶ τέλος, ἵππους ἡλίῳ τιγροειδεῖς ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ νήσων, πέμψας ἑκατοντάρχους, ἐξέκλεψεν. ἓν γὰρ τοῦτο εἰπών, πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιεργίαν καὶ τὴν ἀπληστίαν δεδηλωκέναι νομίζω. καίτοι καὶ ἐκεῖνο προσθήσω, ὅτι ἀνθρώπους ἑκατὸν εὐγενεῖς Ῥωμαίους ἐξέτεμεν οἴκοι. καὶ τοῦτο οὐδεὶς ἡμῶν πρὶν τοῦ τελευτῆσαι αὐτὸν ᾔσθετο. πᾶσαν γὰρ ἐκ τούτου τήν τε παρανομίαν αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν ἄν τις καταμάθοι. ἐξέτεμε δὲ οὐ παῖδας μόνον, εἴτε μειράκια, ἀλλὰ καὶ ἄνδρας, καὶ ἔστιν οὓς αὐτῶν καὶ γυναῖκας ἔχοντας, ὅπως ἡ Πλαυτίλλα ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ (ἣν ὁ Ἀντωνῖνος μετὰ ταῦτ᾽ ἔγημε) † δι᾽ εὐνούχων τήν τε ἄλλην θεραπείαν ἔχῃ. καὶ εἴδομεν τοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους εὐνούχους τε καὶ ἄνδρας, ‡ καὶ πατέρας ἀόρχεις, ἐκτομίας τε καὶ πωγωνίας. ἀφ᾽ οὗ δὴ οὐκ ἀπεικότως ὑπὲρ πάντας τὸν Πλαυτιανόν, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς αὐτοκράτορας ἰσχῦσαι ἄν τις εἴπῃ. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ ἀνδριάντες αὐτοῦ † εἰκόνες οὐ μόνον πολλῷ πλείους, ἀλλὰ καὶ μείζους τῶν ἐκείνων, οὐδ᾽ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ, οὐδ᾽ ὑπὸ ἰδιωτῶν † ἤδη μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς γερουσίας ἀνετίθεντο· τήν τε τύχην αὐτοῦ πάντες οἱ στρατιῶται καὶ οἱ βουλευταὶ ὤμνυσαν, καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ δημοσίᾳ ἅπαντες ηὔχοντο. αἴτιος δὲ τούτων αὐτὸς ὁ Σευῆρος μάλιστα ἐγένετο· ὃς οὕτως αὐτῷ ὑπεῖκεν ἐς πάντα, ὥστ᾽ ἐκεῖνον μὲν ἐν αὐτοκράτορος, αὐτὸν δὲ ἐν ἐπάρχου μοίρᾳ εἶναι. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ὁ μὲν πάνθ᾽ ἁπλῶς, ὅσα ὁ Σευῆρος καὶ ἔλεγε καὶ ἔπραττε, ᾔδει· τῶν δὲ δὴ τοῦ Πλαυτιανοῦ ἀπορρήτων οὐδεὶς οὐδὲν ἠπίστατο. τήν τε θυγατέρα αὐτοῦ τῷ υἱεῖ ἐμνήστευσε, πολλὰς καὶ σεμνὰς κόρας παραλιπών· ὕπατόν τε ἀπέδειξε, καὶ διάδοχον τῆς αὐταρχίας, ὡς εἰπεῖν, ἔχειν ηὔξατο. καί ποτε καὶ ἐπέστειλε, „Φιλῶ τὸν ἄνδρα, ὥστε καὶ εὔχεσθαι προαποθανεῖν αὐτοῦ. ἠνείχετο γέ τοι ὁρῶν καὶ ἐν ταῖς καταλύσεσιν αὐτὸν ταῖς κρείττοσιν αὐλιζόμενον, καὶ τὰ ἐπιτήδεια καὶ ἀμείνω καὶ ἀφθονώτερα αὐτοῦ ἔχοντα· ὥστε δεηθείς ποτε ἐν τῇ Νικαίᾳ τῇ πατρίδι μου κεστρέως, οὓς ἡ λίμνη μεγάλους ἐκτρέφει, παρ᾽ ἐκείνου μετεπέμψατο. ὅθεν εἰ καί τι ἐπὶ μειώσει τῆς δυναστείας αὐτοῦ ποιεῖν ἐδόκει, ἀλλ᾽ ἔκ τε τῶν ἐναντίων πολὺ καὶ μειζόνων καὶ λαμπροτέρων ὄντων, καὶ ἐκεῖνο πάνυ ἠμβλύνετο. ποτὲ γοῦν τοῦ Σευήρου ἐν Τυάνοις νοσήσαντα αὐτὸν ἐπισκεπτομένου, οἱ στρατιῶται οἱ περὶ τὸν Πλαυτιανὸν ὄντες, οὐκ εἴασαν τοὺς ἀκο-

† Leuncl. τήν τ᾽ εὐνούχων, τήν τε
‡ πατέρας τε καὶ ἀόρχεις,
† καὶ εἰκόνες
† ἢ δήμου μόνον,

A Postremo equos solis, tigribus simillimos, ex insulis maris rubri, missis centurionibus, furatus est.[a] hoc enim vno infinitam eius cupiditatē videor ostendisse. Quanquam & illud addendum videtur, centum [h] ciues Romanos nobiles viros domi ab eo excisos esse; quod nemo nostrûm ante, quam ipse moreretur, intellexeraț.[*] Quibus ex rebus percipi potest, quanta fuerit hominis peruersitas atque [c] potentia. Excidit autem non solum pueros & adolescentes, sed etiam viros, quorum B nonnullis vxores erant: idque fecit, vt Plautilla filia eius, quam postea Antoninus vxorem duxit, [d] haberet magnum eunuchorum famulatum. Nos quidem eosdem homines eunuchos, maritos, patres, priuatos testibus, exsectos, & barbatos vidimus. Ex quo non iniuria dici potest; Plautianū omnibus hominibus, atq; adeo ipsis principibus Romanis potentiorem fuisse. Etenim præter cætera, [*] statuæ ei multo plures & maiores, quam illis, non solum in aliis ciuitatibus, sed et- C iam Romæ, neque tantum [e] à priuatis ciuibus, sed etiam ab ipso senatu collocatæ sunt. Per fortunam eius iurabant cuncti milites ac senatores, proq; eius salute publice ab omnib. supplicabatur. Causa harum rerum fuerat potissimum Seuerus ipse, qui ei [f] ita permiserat omnia, vt ille imperatoris, ipse præfecti loco esset. quidquid.n. diceret aut ageret Seuerus, id ille perspectū habebat: arcana vero Plautiani sciebat nemo. Huius filiā Seuer⁹ filio suo in matrimoniū dedit, posthabitis multis D [g] virginib. nobilissimis atq; pulcherrimis, ipsumq; Plautianum designauit consolē, quem fere cupiebat successorem imperii relinquere. Nam ita de eo scripsit in epistola quadam; Virum diligo, vt cupiam eum mihi esse superstitem: patiebaturq; illum recipi in potiora diuersoria, resque ad victum necessarias meliores habere & copiosiores. Itaque quum aliquando Nicææ, quæ mea est patria, mugilē postularet, quos maximos ille fert lacus, misit qui à Plautiano peterent, acceptumque ab eo ad se perferrent. Quod si ad commi- E nuendam eius potentiam videbatur nōnulla facere, tamen his contrariis, multoque maioribus & clarioribus rebus, cætera omnia obscurabantur. Quocirca quum Tyanis Seuerus Plautianum ægrotantem visitaret, milites Plautiani non sunt passi eos, qui Seuerum seque-

[a] Nā vnum hoc quū dixero, me eius curiositatē ipsi calliditatē omnem, & insatiabilitatē videri ostendisse puto.
[h] ciues Romanos ingenuos domi ab eo castratos:
[*] Ex quo quidem percipi
[c] licentia.
[d] Castrauit, d eū eunuchos, quā alios famulos haberet ancillas.
[e] Vidimus homines eosdem eunuchos & maritos, patres & exsectos & barbatos
[*] statuæ & imagines,
[e] à priuatis, & à populo,
[f] sic in omnibus cedebat,
[g] Virginibus honestis,

bantur, vna ingredi. [a] Et quidam quum actiones haberet, iussus à Seuero, quum esset otiosus, vt aliquam actionem intenderet: Non possum, inquit, nisi Plautianus mihi iusserit. adeo potentior erat Seuero etiam in rebus aliis omnibus, vt apud eum Iuliam quoque Augustam semper calumniatus sit, [b] & in eam ac de matronis nobilibus tormētis quæsiuerit: quæ dum ob eam causam philosopharetur, & tempus cum sophistis transigeret, Plautianus homo profusa luxurie vomebat in conuiuiis, quod nihil posset propter cibi vinique maximam copiam concoquere: puerisq; ac puellis non sine magno probro vtebatur, [c] quum tamen vetaret vxori suæ, vt neminem aspiceret, neque fineret vllo pacto, vt ab aliquo, ne ab ipso quidem Seuero aut Iulia, conspiceretur. Per id tempus factum est mulierum certamen, in quo coacta tanta conuenerat multitudo athletarum; vt miraremur omnes, quemadmodum eos stadium caperet. In hoc certamine quum mulieres [d] crudelissime pugnauissent, essentque ob eam causam cæteras nobilissimas feminas conuitiis cōsectatæ, cautū est ne qua mulier vsquam in reliquum tempus muneribus gladiatoris fungeretur. Quū vero statuæ complures factæ essent Plautiano, * (oportet enim res gestas exponere) Seuerus iniquo animo ferens tantam statuarum multitudinem, conflare quasdam ex iis cœpit. Qua de causa rumor fuit in plerisque ciuitatibus, ipsum Plautianum [e] oppressum esse & penitus interiisse, multique statuas eius cōciderunt, [f] de quibus postea supplicium est sumptum. Fuit in eorum numero Racius Constans, vir clarissimus, qui Sardiniæ præerat. [g] Quarum rerum ego mentionem feci propterea, quod quum orator, qui Constantem accusauit, multa dixisset, atque illud inprimis: Cælum ruere citius posse, quam Plautiano damnum a Seuero inferri; [h] quibus rebus, atque iis quæ sunt eiusdē generis, dicēte illo, fides haberi poterat merito: quumq; Seuerus audacter nobis qui vna iudices eramus, confirmasset, non posse vllum malum ab se Plautiano accidere, non tamen perpetuo floruit Plautianus: sed intra annū occisus est, cunctæq; statuæ ipsius dissipatæ sunt. Antequā aūt id fieret, cetus maxim' appulit in eū portū, qui Augusti cognomē habet, in eoq; captus est. Cui' ceu [i] figura introducta in amphitheatrū, tanta

A λυθῦντας αὐτῷ συνδοκηθῆν· † ὅπι τὰς δίκας ἐπ᾽ αὐτοῦ λεγομένας διατάττων, κελευσθείς ποτε ὑπὸ τοῦ Σεβήρου ἀργοῦντος δίκην τινὰ εἰσαγαγεῖν, οὐκ ἠθέλησεν, εἰπὼν ὅτι Οὐ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι, ἂν μὴ Πλαυτιανός μοι κελεύσῃ. καὶ οὕτω καὶ εἰς τὰ ἄλλα πάντα ὁ Πλαυτιανὸς αὐτοῦ κατεκράτει, ὥστε καὶ τὴν Ἰουλίαν τὴν Αὔγουσταν πρὸς τὸν Σεβῆρον ἀεὶ διέβαλλεν, ἐξετάσεις τε κατ᾽ αὐτῆς, καὶ βασάνους κατ᾽ εὐγενῶν γυναικῶν ποιούμενος. καὶ ἡ μὲν αὐτή τε φιλοσοφεῖν διὰ ταῦτ᾽ ἤρξατο, καὶ σοφισταῖς συνημέρευεν· ὁ δὲ δὴ Πλαυτιανὸς ἀσωτότατός τε ἀν-
B θρώπων γενόμενος, ὥστε καὶ εὐωχεῖσθαι ἅμα καὶ ἐμεῖν, ἐπεὶ μηδὲν ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν τε σιτίων καὶ τοῦ οἴνου πέψαι ἠδύνατο· καὶ τοῖς μειρακίοις τοῖς τε κόραις οὐκ ἄνευ διαβολῆς χρώμενος, τῇ γυναικὶ τῇ ἑαυτοῦ οὔθ᾽ ὁρᾶν τινὰ οὔθ᾽ ὁρᾶσθαι τοπαράπαν, οὐδ᾽ ὑπὸ τοῦ Σεβήρου ἢ τῆς Ἰουλίας ἐπέτρεπεν. ἐγένετο δὲ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις καὶ ἀγὼν † γυμνικός· ἐν ᾧ τοσοῦτον πλῆθος ἀθλητῶν ἀναγκασθὲν συνῆλθεν, ὥσθ᾽ ἡμᾶς θαυμάσαι πῶς αὐτοὺς τὸ στάδιον ἐ-
C χώρησε. καὶ γυναῖκες δὲ ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἀγριώτατα † ἁλλόμεναι ἐμαχέσαντο, ὥστε καὶ ἐς τὰς ἄλλας πάνυ ἐπιφανεῖς ἀπ᾽ αὐτῶν ἀποσκώπτεσθαι· καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐκωλύθη μηκέτι μηδεμίαν γυναῖκα μηδαμόθεν μονομαχεῖν. εἰκόνων δέ ποτε πολλῶν τῷ Πλαυτιανῷ γενομένων (ἄξιον γὰρ ἀφηγήσασθαι τὸ πραχθέν) δυσχεράνας πρὸς τὸ πλῆθος ὁ Σεβῆρος, τινὰς αὐτῶν συνεχώνευσε. καὶ εἰς τὰς πόλεις ἐκ τούτου θροῦς διῆλθεν ὡς καὶ καθῄρηται καὶ διέφθαρται· καὶ τινὲς συνέτριψαν εἰκόνας αὐτοῦ, ἐφ᾽ ᾧ
D ὕστερον ἐκολάσθησαν. ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ τῆς Σαρδοῦς ἄρχων Ῥάκιος Κώνστας, ἀνὴρ † ἐλλογιμώτατος. ἀλλ᾽ οὐ χάριν τούτων ἐμνήσθην, ὅτι τοῦ ῥήτορος, ὃς τοῦ Κώνσταντος κατηγόρησε, καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰπόντος, Θᾶσσον ἂν τὸν οὐρανὸν συμπεσεῖν ἢ Πλαυτιανόν τι ὑπὸ Σεβήρου παθεῖν, καὶ μᾶλλον ἂν εἰκότως ἐκείνῳ τῷ λόγῳ, εἴπερ τι τοιοῦτον ἐλέχθη, πιστεῦσαί τινα· ταῦτα τοῦ ῥήτορος εἰπόντος, καὶ προσέτι καὶ αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου νεανιευσαμένου πρὸς ἡμᾶς τοὺς συνδικάζοντας
E αὐτῷ καὶ φήσαντος, ὅτι ἀδύνατόν ἐστι κακόν τι ὑπ᾽ ἐμοῦ Πλαυτιανῷ γενέσθαι, οὐδ᾽ ἀπεναύτισιν αὐτὸς ἐβίω ὁ Πλαυτιανὸς, ἀλλ᾽ ἐσφάγη, καὶ αἱ εἰκόνες αὐτοῦ σύμπασαι διεφθάρησαν. περὶ δὲ τούτου κῆτος ὑπερμέγεθες ἐς τὸν τοῦ Αὐγούστου ἐπίκλην λιμένα ἐξώκειλε, καὶ ἑάλω, καὶ τὸ μίμημα αὐτοῦ εἰς τὸ κυνηγέσιον εἰσαχθὲν;

† ἴσ. ἡ
† Syll. γυμνικός
† ἁλλόμεναι
† ἐλλογιμώτατος ἀλλ᾽ οὐ χάριν

[a] Et qui causas ac lites coram Plautiano dici solitas ordinabat, iussus aliquando a Seuero tunc otioso, litem aliquam introducere in iudicium, quum diceret, id se non posse facere, nisi Plautian' iussisset.

[b] & tum in eam quæstiones, tum in matronas nobiles torturas instituerit. Ac illa, quidē propterea philosophari cepit, & professorib. aliquid tēporis tribuit. At Plautianus, inter omnes homines luxu maxime perditus, et cum comessaretur simul aderat, simulq; vomebat, quod nihil

[c] quū interim vxori suæ nō permitteret, vt aliquē intueretur, nec vt ab aliquo prorsus, ne Seuero quidem ipso, vel Iulia, cōspiceretur.

[d] post agrestissimas saltationes ita pugnassent, vt etiā in ceteras matronas in opido illustres ab eis desumta scōmata iacerētur, prohibitū fuit, ne amplius vlla mulier, vndecumq; orta, more gladiatorio certaret.

* (dignū nāque facinus hoc, quod recenseatur)

[e] dignitate deiectum

[f] quo nomine postea pœnas dederunt.

[g] Et ego causa mentionē horum feci, quia quū orator is, qui [h] potius, verbis illis nō abs re si quid eiusmodi dictū esset, fidē habendā: hac ergo quū orator ille protulisset, ac præterea Seuerus ipse iuuenilis more ludēs ad nos, qui cū eo iudices huius causæ eramus, dixisset, Fieri nō potest, vt a me Plautiano mali quid accidat. non tamē ab illo tempore completum annum hic ipse Plautianus, sed occisus est. [i] effigies

πεντήκοντα ἄρκτους εἴσω ἐδέξατο. ὤφθη δὲ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ κομήτης ἀστὴρ ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ οὐκ αἴσιον τι σημαίνειν ἐλέγετο. A

fuit, vt quinquaginta vrsos caperet. Præterea cometes Romæ per multos dies visus est, fuitq; opinio, eum magnũ aliquod malum portendere.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXXVI EXCERPTA, PER IO. XIPHILINVM.

HÆC INSVNT LIBRO LXXVI Dionis.

TEMPORIS SPATIVM, ANNI VII, MENSES VIII, QVIBVS hi consules recensentur.

957.	Fabius Cilo,	& Annius Libo.
958.	Antoninus Aug II,	& Geta Cæsar II.
959.	Annius Albinus,	& Fuluius Æmilianus.
960.	Flauius Aper,	& Q. Maximus.
961.	Antoninus Aug III,	& Geta Cæsar III.
962.	Claudius Pompeianus,	& Lollianus Auitus.
963.	Acilius Faustinus,	& Macer Rufinianus.
964.	Lollianus Gentianus,	& Pomponius Bassus.

Ὁ δὲ Σεβῆρος ἐπὶ τῆς δεκετηρίδος τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἐδωρήσατο τῷ τε ὁμίλῳ παντὶ τῷ σιτοδοτουμένῳ καὶ τοῖς στρατιώταις τοῖς δορυφόροις ἰσαρίθμους τοῖς τῆς ἡγεμονίας ἔτεσι χρυσοῦς. ἐφ' ᾧ καὶ μέγιστον ἠγάλλετο. καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς οὐδεὶς πώποτε τοσοῦτον αὐτοῖς ἀθρόοις ἐδεδώκει. εἰς γὰρ τὴν δωρεὰν ταύτην πεντακισχίλιαι μυριάδες δραχμῶν ἀνηλώθησαν. ἐποιήθησαν δὲ καὶ οἱ γάμοι οἵ τε Ἀντωνίνου τοῦ υἱοῦ τοῦ Σεβήρου καὶ τῆς Πλαυτίλλης τῆς τοῦ Πλαυτιανοῦ θυγατρός· καὶ τοσαῦτα τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ δέδωκεν, ὅσα καὶ πεντήκοντα γυναιξὶ βασιλίσσαις ἤρκεσεν ἄν. εἴδομεν δὲ αὐτὰ διὰ τῆς ἀγορᾶς εἰς τὸ παλάτιον κομιζόμενα. εἱστιάθημεν δὲ † ἐν ταὐτῷ ἅμα, τὰ μὲν βασιλικῶς, τὰ δὲ βαρβαρικῶς, ἐφθά τε πάντα ὅσα νομίζεται, B

† ἀπαυτῷ

SEVERVS autem postquam attigit decennium principatus sui, [a] cõgiario populo prætorianisque militibus dato, eis tot aureos, quot annos imperauerat, dedit. Quã ob causam sibi mirum in modũ placebat, quũ reuera nemo vmquam simul tantum eis dedisset. consumptum enim in ea largitione bis millies sestertium. † Eodem anno celebratæ sunt nuptiæ Antonini filii Seueri, & Plautillæ Plautiani filiæ. Is tantum filiæ suæ dedit, quantum reginis quinquaginta satis fuisset. quæ omnia per forũ vidimus cõportari in palatiũ, in quo nobis epulum datum est [b] regio & barbatico apparatu. Aderant enim epulæ rerum omnium quibus vesci homines solent, multaque in his co-

a tã vniuersa plebi, quæ annonã accipiebat e publico, quã militib. prætorianis, tot aureos

† aureorum vicies centena millia Bl. quinquies mille myriades drachm. Gr.

b partim regio partim barbarico more: quibus nõ cocta dũtaxat omnia, quæ adponi solent, sed etiã cruda, vinaq; fercula quædã, acciperemus.

cta, multa cruda, nonnulla etiam viua A cepimus. Tum edita sunt varia quoque spectacula propter reditum Seueri, & decennium principatus eius, ac victorias [quas reportauerat:] in quibus spectaculis apri sexaginta Plautiani[a] inuicem certauerunt, vt erat mandatum: cæsæque sunt aliæ permultæ bestiæ, atque inprimis elephas & crocota. Id animal est Indicum, ac tum primum, quod sciam, Romam adiectum est. Color eius est leænæ, permixtæ cum tigri: figura quodammodo ex cane & vulpe[*] constat. Earum receptaculum in amphitheatro ædificatum erat instar nauis, ita vt reciperet quadringentas feras, easdemque simul omnes redderet: qua ex naui subito dissoluta exsilierunt vrsi, leænæ, pantheræ, leones, struthiones, onagri, [b] bissones: quod genus boum est, patria & aspectu barbarum. Itaque septingentæ feræ, [c] mansuetæque bestiæ simul concurrere, & postea confodi visæ sunt. Occisis enim singulis diebus centum, pro numero dierum festorum, qui septem fuerunt, septingentæ sunt occisæ. Per eos dies[*] resplenduit in monte Vesuuio ignis maximus, tantique mugitus extitere, vt Capuam vsque audirentur: in qua ciuitate ego, quoties moror in Italia, habitare soleo. nam cum locum mihi delegi certis de causis, sed præsertim, vt haberem otium, quod vacuus à curis molestiisque vrbanis, in scribenda hac historia consumerem. Videbatur igitur ex iis, quæ in Vesuuio acciderunt, quamdam rerum commutationem fore, quæ in Plautiano paulo post est facta. Vere enim Plautianus magnus, vel summus potius erat, ita vt populus aliquando diceret in circo: Quid tremis? cur palles? tu quidem certe plus, quam tres [viri,] possides. [d] Id ei scilicet non dicebatur, sed alteri. Significabant autem tres [viros], Seuerum cum duobus filiis, Antonino & Geta. Pallebat vero Plautianus, & tremebat semper, cum propter rationem victus, quam instituerat, tum propter spem metumque futurarum rerum, in quibus erat. At horum magna pars vel latebat Seuerum, vel si sciebat, ea se dissimulabat scire. Sed postquam Geta frater moriens significauit Seuero omnia, quæ Plautianus agebat (quippe illum oderat, nec metuebat amplius) Seuerus Getæ statuam ex ære in foro posuit, desiitque habere Plautianum in tanto honore, magnaque ex parte potentiam eius comminuere cœpit.

a ex præcepto inter se colluctati sunt:

*temperamento quodã constat. Quumq; lacus theatri factus esset in formã nauis, vt cccc feras & intra se caperet, & vna vice simul emitteret ea naui postea subito

b bisontes: c altilesq;

* lucem edidit

d Id aũt non ad illũ scilicet, sed alii quidicebãt.

καὶ ὠμὰ, ζῶντά τε ἄλλα λαβόντες. ἐγένοντο δὲ καὶ θέαι τοιαῦται παντοδαπαί, ἐπί τε τῇ ἀνακομιδῇ τοῦ Σεβήρου, καὶ ἐπὶ τῇ δεκετηρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ ταῖς νίκαις. ἐν ταύταις ταῖς θέαις καὶ σύες τοῦ Πλαυτιανοῦ ἑξήκοντα ἄγριοι ἐπάλαισαν ἀλλήλοις ὑπὸ παραγγέλματος. ἐσφαγήσαν δὲ ἄλλα τε πολλὰ θηρία, καὶ ἐλέφας, καὶ κροκόττας. ὃ δὲ ζῷον τοῦτο, Ἰνδικόν τέ ἐστι, καὶ τότε πρῶτον ἐς τὴν Ῥώμην, ὅσα καὶ ἐγὼ ἐπίσταμαι, εἰσήχθη. ἔχει δὲ χροιὰν μὲν λεαίνης τίγριδι μεμιγμένης, εἶδος δὲ ἐκείνων [τε] καὶ κυνὸς καὶ ἀλώπεκος ἰδίως

B πως συγκεκραμένον. τῆς δὲ δεξαμενῆς ἁπάσης τῆς ἐν τῷ θεάτρῳ εἰς πλοίου σχῆμα κατασκευασθείσης, ὡς τετρακόσια θηρία καὶ δέξασθαι καὶ ἀφεῖναι ἀθρόως, ἔπειτα ἐξαίφνης διαλυθείσης, ἀνέθορον ἄρκτοι, λέαιναι, πάνθηρες, λέοντες, στρουθοί, ὄναγροι, βίσωνες, (βοῶν τι τοῦτο εἶδος, βαρβαρικὸν τὸ γένος καὶ τὴν ὄψιν) ὥστε ἑπτακόσια τὰ πάντα καὶ θηρία καὶ βοτὰ ὁμοῦ καὶ διαθέοντα ὀφθῆναι καὶ σφαγῆναι. πρὸς γὰρ τὸν τῆς ἑορτῆς ἀριθμὸν ἑπταημέρου γενομένης, καὶ ἐκεῖνα ἑπτάκις ἑκατὸν ἐγένετο. ἐν δὲ τῷ † Βα-

C βίῳ τῷ ὄρει πῦρ τε πλεῖστον ἐξέλαμψε, καὶ μυκήματα μέγιστα ἐγένετο, ὥστε καὶ ἐς τὴν Καπύην (ἐν ᾗ, ὁσάκις ἂν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ οἰκῶ, διάγω) ἐξακουσθῆναι. τοῦτο γὰρ τὸ χωρίον ἐξειλόμην τῶν τε ἄλλων ἕνεκα, καὶ τῆς ἡσυχίας ὅτι μάλιστα, ἵνα σχολὴν ἀπὸ τῶν ἀστικῶν πραγμάτων ἄγων, ταῦτα γράψαιμι. ἐδόκει οὖν ἐκ τῶν περὶ τὸ Βάβιον γενομένων, † νεοχμόν τι ἔσεσθαι. καὶ μέντοι καὶ τὰ περὶ τὸν Πλαυτιανὸν αὐτίκα ἐνεοχμώθη. μέγας μὲν γὰρ ὡς ἀληθῶς ὁ Πλαυτιανὸς

D καὶ ὑπέρμεγας ἐγεγόνει, ὥστε καὶ τὸν δῆμον ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ποτὲ εἰπεῖν, "Τί τρέμεις, τί δὲ ὠχριᾷς; πλεῖον τῶν τριῶν κέκτησαι." ἔλεγον δὲ τοῦτο οὐ πρὸς ἐκεῖνον δῆθεν, ἀλλ' ἄλλως· τρεῖς δὲ ἐνέφαινον, τόν τε Σεβῆρον καὶ τοὺς υἱέας αὐτοῦ Ἀντωνῖνον καὶ Γέταν. ὠχρία δὲ ἀεὶ καὶ ἔτρεμεν, ἔκ τε τῆς διαίτης ἣν διῃτᾶτο, καὶ ἐκ τῶν ἐλπίδων ὧν ἤλπιζε, καὶ ἐκ τῶν φόβων ὧν ἐφοβεῖτο. οὐ μὴν ἀλλὰ τέως μὲν ἤτοι ἐλάνθανε τὰ πλείω αὐτὸν τὸν Σεβῆρον, ἢ καὶ εἰδὼς αὐτὰ οὐ προσεποιεῖτο. ἐπεὶ δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γέτας τελευτῶν

E πάντα τὰ κατὰ τὸν Πλαυτιανὸν, ἅτε καὶ μισῶν αὐτὸν, καὶ μηκέτι φοβούμενος, ἐμήνυσεν, ἐκεῖνόν τε χαλκοῦν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἔστησε, καὶ τοῦτον οὐκέθ' ὁμοίως ἐτίμησεν, ἀλλὰ καὶ τῆς δυνάμεως τῆς πολλῆς παρέλυσεν. ὅθεν ὁ Πλαυτιανὸς δεινῶς ἠγανάκτησε,

† Βισβίῳ

† νεοχμόν

Quas res moleste ferens Plautianus, Anto-

καὶ τὸν Ἀντωνῖνον καὶ περιοργὴν διὰ τὴν θυγατέρα ἀτιμαζομένην ὑπ' αὐτοῦ μισῶν, τότε δὴ καὶ μάλιστα ἤχθαιρεν, ὡς αἴτιον τῆς ἀτιμίας ἐκείνης αὐτῷ, καὶ τραχύτερον αὐτῷ προσφέρεσθαι ἤρξατο. διὸ οὖν ταῦτα ὁ Ἀντωνῖνος τῇ τε γυναικὶ ἀναιδεστάτῃ οὔσῃ ἀχθόμενος, καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ, ὅτι τε πάντα ὅσα ἔπραττεν ἐπολυπραγμόνει, καὶ ὅτι ἐπὶ πᾶσιν αὐτῷ ἐπετίμα, βαρυνόμενος, ἀπαλλαγῆναι τρόπον τινὰ αὐτοῦ ἐπεθύμησε. κἀκ τούτου δι' Εὐόδου τοῦ τροφέως αὐτοῦ, Σατορνῖνόν τινα ἑκατόνταρχον καὶ ἄλλους δύο ὁμοίους αὐτῷ ἔπεισεν ἐπαγγεῖλαί οἱ, ὅτι δέκα τισὶν ἑκατοντάρχοις, ἐξ ὧν καὶ αὐτοὶ ἦσαν, ὁ Πλαυτιανὸς κεκελευκὼς εἴη καὶ τὸν Σεβῆρον καὶ τὸν Ἀντωνῖνον κτεῖναι· καί τινα καὶ γραφὴν ὡς καὶ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ εἰληφότες, ἀνέγνωσαν. ἐξαίφνης δὲ ταῦτ' ἐν ταῖς θεωρίαις ταῖς ἐν τῷ παλατίῳ ἥρωσι πεποιημέναις, τῆς τε θέας ἀφειμένης, καὶ δείπνου μέλλοντος ἔσεσθαι, ἐγίνετο· ὅθεν οὐχ ἥκιστα τὸ σκευώρημα κατεφάνη. οὐ γὰρ ἂν οὔτε ἑκατοντάρχοις δέκα ἅμα, οὔτε ἐν τῇ Ῥώμῃ, οὔτε ἐν τῷ παλατίῳ, οὔτε ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, οὔτε ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τοιοῦτό τι ὁ Πλαυτιανὸς, ἄλλως τε καὶ γράψας, προστάξαι ἐτετολμήκει· ὅμως πιστὸν αὐτὸ ἔδοξε τῷ Σεβήρῳ, ὅτι τῇ νυκτὶ τῇ προτεραίᾳ τὸν Ἀλβῖνον ὄναρ ζῶντά τε καὶ ἐπιβουλεύοντα αὐτῷ ἑωράκει. σπουδῇ οὖν, ὡς καὶ ἐπ' ἄλλο τι τὸν Πλαυτιανὸν μετεπέμψατο. καὶ ὃς οὕτως ἠπείχθη, (μᾶλλον δὲ οὕτως αὐτῷ τὸν ὄλεθρον τὸ δαιμόνιον προεμήνυσε) ὥστε τὰς ἡμιόνους τὰς ἀγούσας αὐτὸν, πεσεῖν ἐν τῷ παλατίῳ. καὶ αὐτὸν εἰσιόντα οἱ θυρωροὶ οἱ ἐπὶ τῶν κιγκλίδων, μόνον εἰσεδέξαντο, οὐδ' εἴασαν οὐδένα αὐτῷ συνεσελθεῖν· ὅπερ ποτὲ αὐτὸς περὶ τὸν Σεβῆρον ἐν τοῖς Τυάνοις ἐπεποιήκει. καὶ ὑπώπτευσε μέν τι ἐκ τούτου, περίφοβός τε ἐγένετο· οὐ μέντοι ἔχων ὅπως ἀναχωρήσει, ἐσῆλθε. καὶ ὁ Σεβῆρος καὶ πάνυ πρᾴως αὐτῷ διελέχθη, Τί τε τοῦτο ἔδοξέ σοι ποιῆσαι, καὶ διὰ τί ἀποκτεῖναι ἡμᾶς ἠθέλησας; λέγειν τε αὐτῷ ἔδωκε, καὶ παρεσκευάζετο ὡς καὶ ἀπολογουμένου αὐτοῦ ἀκούσων. ἀλλ' ὁ Ἀντωνῖνος, ἀρνούμενόν τε αὐτὸν καὶ θαυμάζοντα τὰ λεγόμενα, τό τε ξίφος προσπηδήσας ἀφείλετο, καὶ πὺξ ἔπαισε· καὶ ἤθελησε μὲν καὶ αὐτοχειρίᾳ σφάξαι, εἰπόντα, ὅτι Ἔφθης με κτεῖναι· ὑπὸ δὲ τοῦ πατρὸς κωλυθεὶς, ἐκέλευσέ τινι τῶν ὑπηρετῶν φονεῦσαι αὐτόν. καὶ αὐτοῦ τις τῶν τριχῶν τοῦ γενείου ἐκτίλας, τῇ τε Ἰουλίᾳ καὶ τῇ Πλαυτίλλῃ προσήνεγκεν ὁμοῦ οὔσαις, πρὶν

A Antonino, quem ante propter filiã suam, quæ ab eo minus honorifice tractabatur, oderat, infensus atque inimicus fuit; quasi autori istius ignominiæ, seque cum eo gessit acerbius. His rebus permotus Antoninus, iratusque vxori, feminæ impudentissimæ, atque ipsi Plautiano, qui non curiose solum inquirebat omnia, quæ Antoninus ageret, sed etiam eum moleste increpabat in rebus omnibus; [a] ab eo se vindicare & liberare statuit. Itaque per Euhodum educatorem suum, Saturnino B centurioni, aliisque duobus itidem centurionibus persuasit, vt renuntiarent Seuero, iussisse Plautianum decem centurionibus, ex quorum numero essent & ipsi, Seuerum cum Antonino occidere. [Id centuriones faciunt,] recitantque literas Seuero, quas aiunt se ob hanc causam, à Plautiano accepisse. Hæc statim peractis spectaculis, quæ in palatio fiebãt heroibus, dimissoque [b] populo, quum esset cœnę tempus, acta sunt: [*] quibus ex re-C bus commentum argui facillime poterat. Neque enim Plautianus ausus fuisset decem centurionibus simul, neque Romæ, neq; in palatio, illo die aut hora quidquam tale præcipere, præsertim per literas: sed tamen visum est credibile Seuero propterea, quod superiore nocte viderat per quietem Albinum viuere, sibique insidias parare. Itaque Plautianum celeriter, tamquã ob alias causas, accersiri iussit. qui eo modo properauit, vel potius numen exitium ei ita prędignificauit; vt mulæ, quæ currum eius agebant, ceciderint D in palatio. quum ianitores, qui erant ad cancellos, eum solũ intrare permisissent, prohibitis iis, qui consequebantur, vt eũdem comitibus Seueri Tyanis fecisse supra diximus; cœpit quidem habere rem suspectam, & pertimescere: tamen quia nesciebat, quomodo retrocederet, ingreditur. Hic Seuerus eum eo loquitur perhumaniter. Quid enim, inquit, tibi venit in mentem? aut quamobrem nos voluisti interficere? dumque ei potestatem respondendi facit, & se parat, vt defensionem eius audiat; Antoninus Plautiano neganti, admirantique orationem Seueri, facto [c] impetu gladium abstulit, E eumque pugno percussit. Volebat Antoninus Plautianum sua manu occidere, quum is diceret, [*] Tu me præuenisti: sed prohibitus à patre, iussit vni ex famulis, vt ipsum interficeret. Interea quidam ex iis, qui aderant, pilos ex mento eius euulsos, Iuliæ Plautillæque, quæ tum simul erant, attulit an-

[a] hoc more ac molestia, qua grauabatur, liberare se quodam modo cupiuit.

[b] dimissisque spectatoribus.

[*] Vnde machinatio hæc non parum prodita fuit.

[c] subito

[*] Tu prius necare me voluisti.

min

te, quam aliquid audiuissent: Vos vero, inquiens, vestrū Plautianum videte. quæ res alteri fuit mœrori, alteri[a] solatio. Itaq; Plautianus nostra memoria omnium hominum potētissimus, quem magis, quam [b] ipsum principem, metuebant omnes, quique [c] spe multo maiori elatus fuerat, à genero interficitur, eque palatio proiicitur in viam: quamuis sublatus tamdē iussu Seueri, & sepultura affectus sit. Post hæc Seuerus senatum cōuocat in curiam, neque tamen Plautianum criminatur: tantummodo deplorat conditionem humani generis, * quod summos honores non ferat: accusatque se, quod illum tanto honore & beneuolentia prosequutus esset: dein eos, qui consilium & insidias Plautiani indicauerant, omnia referre ad nos iubet, eiectis è senatu iis, qui minus erant necessarii; vt dum nihil exponeret ipse, se non magnam fidem indicibus habere ostēderet. Venere multi in maximum periculum, Plautiani causa: nonnulli etiam morte affecti sunt. Cœranus quidem, [d] quum se amicū Plautiani esse semper diceret, vt pleriq; omnes solent fortunatis hominibus; eos, qui primi ante alios intro vocati Plautianum salutatum venirent, comitari solebat vsque ad postremas fores: quicum etsi Plautianus non communicabat secreta consilia, tamē quod medius intra vtrasque fores morari cōsueuerat, * licet Plautiano foris esset, cæteris intus esse videbatur, ob eamq; causam magis suspectus fuit. Augebat suspicionem, quod quum Plautianus aliquando vidisset in somnis [e] paucos pisces, dum è Tiberi exirent, ad pedes suos accidisse; responderat, eum terræ marisque imperium habiturum. Itaque relegatus in insulam septem annos fuit: deinde [f] restitutus, primusq; ex Ægyptiis hominibus cooptatus in ordinem senatorium, factus est consul, vt Pompeius; nullo ante gesto magistratu. Cæcilius autem Agricola, qui in primis assentatoribus Plautiani habebatur, quique nequitia ac libidine nemini secundus erat, capite damnatus domum venit; [g] plenusque vini refrigerati, poculum quod ducentis † millibus nummûm emptum fuerat, allisit: ipse secta vena super id mortuus est. Saturninus quoque, & Euhodus, licet tunc honore affecti, tamen ab Antonino postea occisi sunt. Quumque [h] nos Euhodum decreto ornaremus laudibus, Seuerus vetuit his verbis: Turpe est, * id de viro Cæsariano in vestris decretis scriptum inueniri. Neque enim

a gaudio.
b ipse principes.
c spes ad ampliores euectus fuerat.
* quod honores immēsos homo nō consulatis
d quū se familiarem Plautiani amicum esse diceret, vt pleramque plurimi talia fingere solent erga viuentes fortuna prospera.
* Plautiano quidē foris; foris autem constitutus, intus esse putabatur;
e pisces quosdā è Tiberi sursum egressos.
f reuocatus
g quumque se vino refrigerato implesset.
† duob. millibus aureorum. Bl. quinq; myriadibus drach. Gr.
h nos Euhodo laudes quasdā decerneremus,
* huiusmodi quid de viro Cæsariano in senatusconsulto vestro perscriptum esse.

A καὶ ὁποίου αὐτὰς ἀκοῦσαι· καὶ εἶπεν, Ἴδετε δὴ τὸν Πλαυτιανὸν ὑμῶν. κἀκ τούτου τῇ μὲν πένθος, τῇ δὲ χαρὰν ἐνέβαλεν. ἐκεῖνος μὲν καὶ μέγιστον τῶν † ἐπ' ἐμὲ ἀνθρώπων δυνηθείς, ὥστε καὶ αὐτῶν τῶν † αὐτοκρατόρων μᾶλλον πάντας καὶ φοβεῖσθαι αὐτὸν καὶ τρέμειν, καὶ ἐπὶ μειζόνων ἐλπίδων αἰωρηθείς, οὕτως ὑπό τε τοῦ γαμβροῦ ἐσφάγη, καὶ ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς ὁδόν τινα ἐρρίφη. μετὰ ταῦτα γὰρ καὶ ἀνῃρέθη καὶ ἐτάφη, τοῦ Σεβήρου κελεύσαντος. καὶ ὁ Σεβῆρος μετὰ ταῦτα συνήγαγε μὲν τὴν βουλὴν ἐς τὸ συνέδριον· οὐ μέντοι καὶ B κατηγόρησέ τι τοῦ Πλαυτιανοῦ, ἀλλ' αὐτὸς μὲν τὴν τε φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην, ὡς μὴ δυναμένην τιμὰς ὑπερόγκους στέγειν, ὠδύρετο, καὶ ἑαυτὸν ᾐτιάσατο, ὅτι οὕτως αὐτὸν ἐτετιμήκει καὶ ἐπεφιλήκει. τοὺς δὲ δὴ μηνύσαντάς οἱ τὴν βουλὴν αὐτοῦ, πάνθ' ἡμῖν εἰπεῖν ἐκέλευσεν, ἐκβαλὼν ἐκ τοῦ συνεδρίου τοὺς οὐκ ἀναγκαίους, ἵν' ἐκ τοῦ μηδὲν διηγήσασθαι ἐνδείξηται, ὅτι οὐ πάνυ σφίσιν πιστεύει. πολλοὶ μὲν οὖν διὰ τὸν Πλαυτιανὸν ἐκινδύνευσαν, καί τινες καὶ ἀπέθανον. ὁ μέντοι C Κοίρανος ἔλεγε μέν, οἷά που πλεῖστοι πρὸς τοὺς εὐτυχοῦντας πλάττονται ἀεί, ἑταῖρός τε αὐτοῦ εἶναι· καὶ ὁσάκις γε ἐκεῖνοι πρὸ τῶν ἄλλων τῶν ἀσπαζομένων αὐτὸν εἰσεκαλοῦντο, συνεφείπετο σφίσι μέχρι τῆς κιγκλίδος τῆς τελευταίας· οὐ μέντοι καὶ ἐκοινώνει τῶν ἀπορρήτων, ἀλλ' ἐν τῷ μεταιχμίῳ διατρίβων, Πλαυτιανῷ μὲν ἔξω, † τοῖς δὲ ἔσω, ἔνδον ἐδόκει εἶναι· καὶ διὰ τοῦτο πλέον ὑπωπτεύθη· καὶ διότι ὄναρ ποτὲ τοῦ Πλαυτιανοῦ ἰδόντος ἰχθῦς τινας ἐκ τοῦ Τιβέριδος ἀναβάντας D πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ προσπεπτωκέναι, ἔφη καὶ τῆς γῆς αὐτὸν καὶ τοῦ ὕδατος ἄρξειν. διὰ τοῦτ', ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη ἐν νήσῳ περιορισθείς, κατήχθη τε μετὰ τοῦτο, καὶ ἐς τὴν γερουσίαν πρῶτος Αἰγυπτίων κατελέχθη, καὶ ὑπάτευσε, μηδεμίαν ἄλλην ἀρχὴν προάξας, ὥσπερ ὁ Πομπήιος. Καικίλιος μέντοι Ἀγρικόλας ἐν τοῖς πρώτοις τῶν κολάκων αὐτοῦ ἀριθμούμενος, πονηρίᾳ δὲ καὶ ἀσελγείᾳ οὐδενὸς ἀνθρώπων δεύτερος ὤν, κατεψηφίσθη ἀποθανεῖν· E ἐλθὼν δὲ οἴκαδε, καὶ οἴνου ἐψυγμένου ἐμπλησθείς, τό, τι ποτήριον ὃ πέντε μυριάδων ἐώνητο, συνέτριψε, καὶ ἐπαπέθανεν αὐτοῖς, τὰς φλέβας τεμών. Σατορνῖνος μέντοι καὶ Εὔοδος τότε μὲν ἐτιμήθησαν, ὕστερον δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίνου ἐθανατώθησαν. ψηφιζομένων δὲ ἡμῶν ἐπαίνους τινὰς τῷ Εὐόδῳ, ὁ Σεβῆρος ἐκώλυσεν, εἰπών, Αἰσχρόν ἐστιν ἐν δόγματι ὑμῶν τοιοῦτό τι περὶ Καισαρείου ἀνδρὸς γεγράφθαι.

καὶ οὐ

† ἐν ἐμοί
† αὐτοκρατόρων
† τοῖς δ' ἔσω

καὶ οὐ τοῦτον μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἀπέπαυσε τοὺς βασιλικοὺς ἀπελευθέρους οὔθ' ὑβρίζειν, οὔθ' ὑπεραυχενεῖν· ἐφ' ᾧ καὶ καλῶς ἤκουεν. ἡ δὲ αὖ γερουσία, ὑμνοῦσά ποτε αὐτὸν, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἄντικρυς ἐξεβόησεν, ὅτι Πάντες πάντα καλῶς ποιοῦσιν, ἐπειδὴ σὺ καλῶς ἄρχεις. Πλαυτίλλα δὲ καὶ † Πλαῦτος, οἱ τοῦ Πλαυτιανοῦ υἱεῖς, τότε μὲν ἐσώθησαν εἰς Λιπάραν ἐξορισθέντες· ἐπὶ δὲ Ἀντωνίνου ἀπώλοντο, καίτοι καὶ ζῶντες ἔν τε δέει καὶ ταλαιπωρίᾳ πολλῇ, τῶν τε ἀναγκαίων οὐκ εὐπορίᾳ διῆγον. οἱ δὲ τοῦ Σεβήρου παῖδες, ὅ, τε Ἀντωνῖνος καὶ ὁ Γέτας, οἷον παιδαγωγοῦ τινος ἀπηλλαγμένοι τοῦ Πλαυτιανοῦ, οὐδὲν ὅ, τι οὐκ ἐποίουν. καὶ γὰρ καὶ γυναῖκας ᾔσχυνον, καὶ παῖδας ὕβριζον· χρήματά τε παρεξέλεγον, καὶ τοὺς μονομάχους τούς τε ἁρματηλάτας προσεποιοῦντο, τῇ μὲν ὁμοιότητι τῶν ἔργων ζηλοῦντες ἀλλήλους, τῷ δὲ ἀντισπουδάζειν στασιάζοντες. εἰ γάρ τῳ ὁ ἕτερος προσέθετο, πάντως ἂν τὸ ἐναντίον ὁ ἕτερος αὐθῃρεῖτο· καὶ τέλος συμβαλόντες ἐν γυμνασίᾳ τινὶ ἵππων σμικρῶν ζεύγεσιν, ἐς μεγάλην φιλονεικίαν ἤλασαν, ὥστε τὸν Ἀντωνῖνον πεσεῖν τε ἐκ τοῦ δικύκλου, καὶ τὸ σκέλος κατεᾶξαι. ὁ μέντοι Σεβῆρος ἐπὶ πολλοῖς † ἐπιφανέσι φόνοις, καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τῷ Κυιντίλλου τοῦ Πλαυτιανοῦ ‡ ἀρχὴ ἔσχεν. οὗτος γὰρ εὐγενέστατός τε ὢν, καὶ ἐν τοῖς πρώτοις τῆς βουλῆς ἀριθμούμενος, ἔν τε ταῖς τοῦ γήρως πύλαις ἑστὼς, καὶ ἐν ἀγρῷ ζῶν, καὶ οὔτε πολυπραγμονῶν τι, οὔτε † προστεταραγμένος, ὅμως καὶ ἐσυκοφαντήθη καὶ ἀνηρέθη. μέλλων δ' οὖν τελευτήσειν, ᾔτησε τὰ ἐντάφια, ἃ πρὸ πολλοῦ παρεσκεύαστο. " καὶ ἐπειδὴ διερρυηκότα αὐτὰ ὑπὸ τοῦ χρόνου εἶδε, Τί " τοῦτο, ἔφη, ἐβραδύναμεν; καὶ μετὰ τοῦτο θυμιάσας " εἶπεν ὅτι, Τὴν εὐχὴν ταύτην εὔχομαι, ἣν καὶ Σεβηριανὸς ἐφ' Ἀδριανοῦ ηὔξατο. ἐκεῖνός τε οὖν ἀπώλετο, καὶ μονομάχων ἀγῶνες ἐγένοντο· ἐν οἷς τά τε ἄλλα καὶ τίγριδες δέκα ἅμα ἐσφάγησαν. καὶ μετὰ τοῦτο τὰ περὶ τὸν Ἀπρωνιανὸν ἐπελέσθη, παράδοξα ὄντα καὶ ἀκουσθῆναι. ἔσχε γὰρ αἰτίαν, ὅτι ποτὲ ἡ τίτθη αὐτοῦ ὄναρ ἑωρακέναι ἐλέχθη ὡς βασιλεύσοι, καὶ ὅτι μαγείᾳ τινὶ ἐπὶ τούτῳ χρήσασθαι ἔδοξε· καὶ ἀπὼν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Ἀσίας κατεψηφίσθη. ἀναγινωσκομένων οὖν ἡμῖν τῶν βασάνων τῶν περὶ αὐτοῦ γενομένων, καὶ τοῦτ' ἐνεγέγραπτο, ὅτι ὁ μέν τις ἐπύθετο τῶν ἐπὶ τῆς ἐξετάσεως τεταγμένων, τίς τε διηγήσατο τὸ ὄναρ, τίς τε ἤκουσεν· ὁ δέ τις ἔφη τά τε ἄλλα, καὶ ὅτι φαλακρόν τινα βουλευτὴν

† Πλαύτιος. sic lib. seq.

† Blanc. ἐπιφανέσι. male.

‡ αἰτίαν

† προσταραχὼν,

A nim sinebat hunc Seuerus, neque reliquos Cæsarianos libertos iniuriam facere, aut insolentes esse. Quumque bene ob hanc causam audiret, ipsum aliquando collaudauit senatus, ac magno edito clamore; Omnes, inquit, recte faciunt omnia propterea, quod tu recte imperas. Plautilla autem, [a] Plautusque, filii Plautiani, tunc incolumes euaserunt, in Liparā relegati, licet sub Antonino postea interfecti sint: vixereque calamitose, atque in maximo metu, & inopia rerum necessariarum. B Tum filii Seueri, Antoninus & Geta, Plautiano tanquam pædagogo liberati, cœpere omnia pro libidine agere, mulieres [b] dedecore afficere, pueros violare, inique colligere pecuniam, gladiatores atque aurigas sibi societate deuincire, seque inuicem æmulari propter factorum similitudinem, & tamen inter se contrariis studiis dissidere. Nā si cui vnus eorum se addiceret, alter aduersariū eius prorsus eligebat: deniq; [c] quum exercēdi causa de curribus, quos agebāt, equi par- C ui certarent inter se, in tantam cōtentionem venerunt; vt Antoninus ex curru ceciderit, & crus fregerit. [d] Interea Seuerus aperte multas cędes fecit; atque inprimis Quintilli Plautiani viri nobilissimi, qui erat vnus ex primis senatoribus: quumque iam esset grandis natu, viueretque ruri, nec quidquam quæreret aut faceret curiosius; tamen nec calumniam effugit, & sublatus est. Paulo ante, quam moreretur, postulauit, vt ea, quæ ad sepulturam suam iamdudum cōparauerat, ad se perferren- D tur. Quæ postquam vidit vetustate consūpta, Quid hoc rei est? inquit, itane cunctati sumus? deinde facto * sacrificio: Idē, inquit, pero [a diis immortalibus], quod Hadriano Seuerianus optauit. itaque interiit. Post edita sunt certamina gladiatoria; in quibus præter alia, decem tigres simul confossæ sunt. Post hæc exitum habuerunt ea, quæ ad Apronianum pertinent, sane auditu perquam [e] admirabilia. Accusatus est enim, dictum olim fuisse, nutricem eius vidisse per quie- E tem eum regnaturum, ipsumque ob eam causam magicis artib. vsum esse. Quamobrem absens (præerat enim Asiæ) condemnatus est. Quumque legerentur in senatu quæstiones, quæ in ipsum essent habitæ; scriptum inuenimus, [f] interrogatos fuisse eos de quibus quæstio habebatur, quis narrauisset somnium, quisue audiuisset: [g] atque vnum ex iis respondisse cum alia multa, tum vero se præterea senatorem quemdam caluum quasi

[a] Plautiusque, liberi

[b] stupris polluere,

[c] equū in certamine quodā paruorū equorū curribus inter se congrederentur, &

[d] Seuerus aūt quū ob alias plures illustrū cædes, tū Quintilii Plautiani, culpatus fuit. Hic n. & nobilissimus erat, & vnus e primariis senatoribus habebatur: quumq; iam senectutis ad portas staret, ac viueret ruri, nihilq; vel curiose, vel nequiter agēret. tamen

* suffitu:

[e] noua & insolentia.

[f] quemdam habē. la quæstione adesse iussum interrogasse, quis

[g] tū vero illū interrogatum præter alia respondisse, vidisse ab se quēdā senatorē caluum, qui tūc introspiceret.

per transennam aspicientē vidisse. Id vbi nos audiuimus, valde conturbati fuimus. neque enim ille nomen cuiusquam dixerat, neq; Seuerus scripserat. Hoc autē metu correpti fuere etiam ii, qui nunquam Apronianū conuenerant; neq; solum calui, sed etiam recaluastri: nostrumq; satis confidebat nemo, nisi ii, qui valde comati erant. Quumque illos cuncti circumspiceremus, primo rumor erat, hunc esse, mox alium. Ego quidē, quanquā est perridiculum, tamen non reticebo id, quod mihi tum accidit. tantam mihi hæc res attulit perturbationem, vt statim capillos capitis mei requisiuerim, eosq; manu attrectauerim: idemq; ab aliis permultis factum est. Inprimis obseruabamus eos, qui calui esse videbantur, quasi in illos periculū nostrum reiiceremus. idq; fecimus ante, quam legeretur, illū senatorem caluum indutum fuisse veste purpurea. Nā postquam id recitatum est, omnes in Bæbium Marcellinum oculos coniecimus. is enim tum ædilis fuerat, ac maxime caluus erat. Marcellinus surrexit illico, & in medium progressus: Me vero, inquit, ille agnoscet, siquidē vidit. Quo facto a nobis collaudato, index introducitur, tacetque diu præsente Marcellino; circumspiciens, quem agnosceret. tādem obseruato nutu cuiusdam obscuro, Marcellinum respicit, ipsumque esse ait. Sic igitur Marcellinus, quod homo caluus [a] visus esset quasi per transennam aspicere, educitur e senatu, lamētaturque maxime. Quumque transiret per forum, noluit procedere longius; sed ibi filiis quatuor, quos habebat, salutatis, orationē habuit miserabilem: Hoc vnum, inquit, magno me dolore afficit, filii carissimi, quod vos superstites relinquo. dein capite truncatus est ante, quam esset renuntiatum Seuero, eū condemnatum esse. [b] Huic autor mortis fuit Pollenius Sebennus, cuius iniuria tā atrox non potuit impunita discedere. Quum enim deditus ad supplicium fuisset Noricis a Sabino, quorum præfecturam non bene administrasset, magno dedecore affectus est. Nos quidē ipsum abiectum [c] ad pedes & supplicem iacere vidimus, perissetq; misere, nisi veniam per Aspacē patruum suum impetrauisset. Hic mordacissimus omnium hominū ac dicacissim⁹ fuit, solebatq; oēs homines cōtēnere, gratificari amicis, vlcisci inimicos. Ferūt ei⁹ multa salsa & vrbana dicteria in multos, atq; adeo in ipsū Seuerū. ex quib. est illud q. quū Seuer⁹ adscript⁹ esset Marci familiæ, dixisse fertur: Gratulor tibi,

a Visum esset intro spectasse,

b Pollenio tamen Sebenno, qui mortis huius causam præbuit, vltrix vindicta tādem occurrit.

c ad terram,

παρακύψαντα ἰδεῖν. ἀκούσαντες δὲ τοῦθ' ἡμεῖς, ἐν δεινῷ πάθει ἐγενόμεθα. ὄνομα μὲν γὰρ οὐδενὸς οὔτε ἐκεῖνος εἰρήκει, οὔτε ὁ Σεβῆρος ἐγεγράφει. ὑπὸ δὲ ἐκπλήξεως καὶ οἱ μηδεπώποτε ἐς τοῦ Ἀπρωνιανοῦ προσφοιτηκότες, οὐχ ὅτι οἱ φαλακροί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλως ἀναφαλαντίαι ἐδείσαμεν. καὶ ἐθάρρει μὲν οὐδεὶς, πλὴν τῶν πάνυ κομώντων· πάντες δὲ τοὺς τοιούτους περιεβλεπόμεθα, καὶ ἦν θροῦς, Ὁ δεῖνά ἐστιν· οὐκ, ἀλλ' ὁ δεῖνα. οὐκ ἀποκρύψομαι δὲ ὅ τότε μοι συνέβη, εἰ καὶ γελοιότατόν ἐστι. τοσαύτῃ γὰρ ἀμηχανίᾳ συνεσχέθην, ὥστε καὶ τῆς κεφαλῆς τὰς τρίχας τῇ χειρὶ ζητῆσαι· ὃ δὴ καὶ ἕτεροι πολλοὶ ἔπαθον. καὶ πάνυ γε εἰς τοὺς φαλακροειδεῖς ἀφεωρῶμεν, ὡς καὶ εἰς ἐκείνους τὸν ἑαυτῶν κίνδυνον ἀπωθούμενοι, πρὶν δὴ προσανεγνώσθη, ὅτι ἄρα περιπόρφυρον ἱμάτιον ὁ φαλακρὸς ἐκεῖνος εἶχε. λεχθέντος γὰρ τούτου, πρὸς Βαίβιον Μάρκελλον ἀπείδομεν. ἠγορανομήκει γάρ ποτε, καὶ ἦν φαλακρότατος. ἀναστὰς γοῦν καὶ παρελθὼν ἐς μέσον, Πάντως που γνωριεῖ με, εἰ ἑώρακεν, ἔφη. ἐπαινεσάντων δὲ τοῦτο ἡμῶν, εἰσήχθη τε ὁ μηνυτής, καὶ χρόνον πολὺν ἐσιώπησε παρεστῶτος αὐτοῦ, περιβλέπων ὃν γνωρίσειε. τέλος δὲ, νεύματί τινος ἀφανεῖ προσχὼν, ἔφη, τοῦτον ἐκεῖνον εἶναι. καὶ οὕτω καὶ ὁ Μάρκελλος ἑάλω φαλακροῦ παρακύψεως, ἐξήχθη τε ἐκ τοῦ βουλευτηρίου ὀλοφυρόμενος· καὶ διὰ τῆς ἀγορᾶς διεξελθὼν, οὐκέτ' ἠθέλησε περαιτέρω προχωρῆσαι, ἀλλ' αὐτοῦ ταύτῃ τὰ τέκνα τέσσαρα ὄντα ἀσπασάμενος, λόγον εἶπε περιπαθέστατον. ἔφη γὰρ, Ἕν με τοῦτο λυπεῖ, τέκνα, ὅτι ὑμᾶς ζῶντας καταλείπω. καὶ ὁ μὲν οὕτω τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη, πρὶν τὸν Σεβῆρον μαθεῖν ὅτι καὶ κατεψηφίσθη. τοῦ μέντοι τὴν αἰτίαν αὐτῷ τοῦ θανάτου παρασχόντι Πολληνίῳ Σεβεννῷ δίκη τιμωρὸς ἀπήντησεν. ἐκδοθεὶς γὰρ ὑπὸ Σαβίνου τοῖς Νωρικοῖς, ὧν ἄρξας οὐδὲν χρηστὸν ἐπεποιήκει, αἴσχιστα πέπονθε, καὶ εἴδομεν αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς κείμενον, καὶ ἱκετεύοντα οἰκτρῶς· καὶ εἰ μὴ διὰ τὸν Ἀσπάκα τὸν θεῖον αὐτοῦ φειδοῦς ἔτυχε, κἂν ἀπολώλει οἰκτρῶς. † ἦν δ' ἅπαξ οὗτος δεινότατος ἀνθρώπων ἐγχλευάσαι σκῶψαι, πάντων ἀνθρώπων καταφρονῆσαι, φίλοις χαρίσασθαι, ἐχθρὸν ἀμύνασθαι. καὶ αὐτοῦ πολλὰ μὲν καὶ πρὸς ἄλλους πικρὰ καὶ ἀστεῖα ἀποφθέγματα φέρεται, πολλὰ δὲ καὶ πρὸς τὸν Σεβῆρον αὐτόν· ὧν ἓν καὶ τοῦτο. ἐς γὰρ τὸ γένος αὐτοῦ τὸ τοῦ Μάρκου ἐγγραφέντος, Συγχαίρω σοι Καῖ-

† Sylb. [illegible]

σοὶ Καῖσαρ, ἔφη, ὅτι πατέρα εὗρες· ὡς καὶ ἀπάτορος αὐτοῦ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ὑπ' ἀφανείας ὄντος. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τούτῳ † Βούλλας τις Ἰταλὸς ἀνήρ, λῃστήριον συστησάμενος ὡς ἑξακοσίων ἀνδρῶν, ἐλῄζετο τὴν Ἰταλίαν ἐπὶ ἔτη δύο, παρόντων μὲν τῶν αὐτοκρατόρων, παρόντων δὲ καὶ στρατιωτῶν τοσούτων. ἐδιώκετο μὲν γὰρ ὑπὸ συχνῶν ἀνδρῶν, φιλοτίμως αὐτὸν ἀνιχνεύοντος τοῦ Σεβήρου· οὔτε δὲ ἑωρᾶτο ὁρώμενος, οὔτε εὑρίσκετο εὑρισκόμενος, οὔτε κατελαμβάνετο ἁλισκόμενος. τοσαύτῃ καὶ μεγαλοδωρείᾳ καὶ σοφίᾳ ἐχρῆτο. ἐμάνθανε γὰρ πάντας τούς τε ἀπὸ τῆς Ῥώμης ἐξιόντας, καὶ τοὺς ἐς τὸ Βρεντέσιον καταίροντας, τίνες τε καὶ πόσοι εἰσί, καὶ τίνα καὶ ὁπόσα κέκτηνται. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους, μέρος ἄν τι παρ' αὐτῶν ὧν εἶχον λαβών, εὐθὺς ἠφίει· τοὺς δὲ δὴ τεχνίτας κατεῖχε χρόνον τινά, καὶ χρησάμενος σφίσιν, εἶτα καὶ προσδούς τι ἀπέλυε. καί ποτε δύο λῃστῶν αὐτοῦ ἁλόντων, καὶ θηρίοις δοθήσεσθαι μελλόντων, πρός τε τὸν δεσμοφύλακα κατῆλθε, πλασάμενος ὡς τῆς πατρίδος ἄρχων, καὶ τινῶν ἀνθρώπων τοιούτων δεόμενος· καὶ οὕτω λαβὼν αὐτοὺς ἔσωσε. τῷ δ' ἑκατοντάρχῳ τῷ τὸ λῃστικὸν καθαιροῦντι προσελθών, κατηγόρησεν αὐτὸς ἑαυτοῦ, ὥσπερ ἄλλος τις ὤν· καὶ ὑπέσχετο, εἰ ἀκολουθήσει αὐτῷ, παραδώσειν οἱ τὸν λῃστήν· καὶ οὕτως αὐτὸν εἰς κοῖλόν τινα καὶ † λοχμώδη τόπον, ὡς καὶ ἐπὶ τὸν † Φίλικα ἀνάγων, (καὶ τοῦτο γὰρ αὐτὸς προσωνόμαστο) ῥᾳδίως συνέλαβε· καὶ μετὰ τοῦτ' ἐπὶ τὸ βῆμα ἀνέβη, σχῆμα ἄρχοντος ἀναλαβών· καὶ καλέσας τὸν ἑκατόνταρχον, τῆς κεφαλῆς ἀπεξύρησε, καὶ ἔφη, Ἄγγελλε τοῖς δεσπόταις σου, ὅτι, Τοὺς δούλους ὑμῶν τρέφετε, ἵνα μὴ λῃστεύωσι. πλείστους γὰρ ὅσους τῶν Καισαρείων εἶχε, τοὺς μὲν ὀλιγομίσθους, τοὺς δὲ καὶ παντελῶς ἀμίσθους γεγονότας. ταῦτ' οὖν ὁ Σεβῆρος ὡς ἕκαστα πυνθανόμενος, ὀργῇ ἔφερεν, ὅτι ἐν τῇ Βρεττανίᾳ τοὺς πολέμους δι' ἑτέρων νικῶν, αὐτὸς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ λῃστοῦ ἥττων ἐγίγνετο· καὶ τέλος, χιλίαρχον ἐκ τῶν σωματοφυλάκων σὺν ἱππεῦσι πολλοῖς ἔστειλε, δεινὰ ἄττα αὐτῷ ἀπειλήσας, ἂν μὴ ζῶντα αὐτὸν ἀγάγῃ. καὶ οὕτως ἐκεῖνος μαθών, ὅτι γυναικί τινι ἀλλοτρίᾳ χρῷτο, ἀνέπεισεν αὐτὴν διὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐπ' ἀδείας συναίρεσθαι σφίσι· κἀκ τούτου ἐν σπηλαίῳ τινὶ καθεύδων συνελήφθη· καὶ αὐτὸν ὁ Παπινιανὸς ὁ ἔπαρχος ἀνήρετο, Διὰ τί ἐλῄστευσας; καὶ αὐτὸς ἀπεκρίνατο, Διὰ τί σὺ ἔπαρχος εἶ; καὶ θηρίοις μετὰ τοῦτο ὑπὸ κηρύγματος ἐδόθη, καὶ

tibi, Cæsar, quod patrem inueneris: quasi ante patrem non habuisset, propter ignobilitatem & obscuritatem generis. Sub id tempus [a] Bulas homo Italus, comparata manu sexcentorũ latronum, biennio in Italia maximas prędas fecit imperatorib. ipsis, totque militibus illic præsentibus: quumque illum persequerentur multi; Seuero ipsum studiose diligenterque inuestigante, visus non videbatur, non inueniebatur inuentus, deprehensus non capiebatur: idque maximis donis perficiebat, homo magna prudentia præditus. Intelligebat enim, non solum qui Roma exirent, & qui Brundusium [b] nauigarent; sed etiam qui, qualesve, & quot homines essent; & quantas facultates haberent. Ex quibus nonnullos dimittebat statim; accepta aliqua parte eorum, quæ habebant: artifices retinebat aliquanto tempore, vt eorum opera vteretur, eosque deinde datis muneribus dimittebat. Quumque duo ex prędonibus ipsius aliquãdo capti essent, eosque non multo tempore post ad bestias damnari oporteret; ipse ad custodem carceris venit, simulauitque se regionis præfecti esse, ac [paucis] eiuscemodi hominibus egere. itaque suos recepit ac liberauit. Dein accessit ad centurionem, cui mandatum erat a Seuero, vt ho prædones tolleret: apud eum, tamquam alius sit ipse, se accusat; promittitque ei, si sequi velit; se latronem in manus daturum. [c] post eundem in vallem concauam & saxosam ducit, tanquam ad Philicem capiendum, (nam id Bulæ cognomen erat) ibi hominem facile comprehendit; eoq; facto, conscendit in tribunal, accepta veste magistratus: tum ad se centurionẽ vocat, eiq; radi caput iubens; Nuntia (inquit) dominis tuis, vt ipsi seruos suos alant, ne latrocinentur. habebat enim cõplures Cæsarianos, [*] partim exigua mercede cõductos, partim nullo certo stipẽdio. Hæc dũ [d] sigillatim cognosceret Seuer⁹, stomachabatur, ꝙ quũ aliorũ opera hostes in Britãnia vinceret; ipse in Italia latrone inferior esset. [e] Ob hãc causã mittit tribunũ stipatorũ, cũ magno equitũ numero; eiq;, nisi latronem ad se viuũ adducat; grauiter minatur. Tribunus vbi intellexit, latronẽ cũ aliena vxore habere cõsuetudinẽ, mulieri ꝑvirũ ꝑsuadet, [*] vt se securo animo iuuare velit. Itaq; secũdũ hęc latro mulieris hui⁹ ope in spelunca quadã dormiẽs cõprehẽditur. Qui quũ postea interrogaretur à Papiniano ꝑfecto ꝑtorio, cur latrociniũ fecisset; respondit, Et tu cur ꝑfectus es? Tandẽ vero ad vocẽ præconis ipse bestiis obiectus, tur-

† βούλλας

† λοχμώδη

† Φήλικα

[a] Bulla quodam.

[b] adpelleret.

[c] Sic eum in quemdam concauum saltuosumq; locũ tanquam ad Felicem (nã id quoq; Bulla cognomen erat) adducens, facile comprehendit:

[*] quorum alii perexigua, prorsus alii nulla mercede promptissimi meruerunt.

[d] singulatim

[e] Tandem tribunũ ex corporis sui custodibus mittit,

[*] impunitate promissa, vt se iuuare velit.

baque reliquorum prædonū dispersa est. Adeo tota vis sexcentorum in ipso erat reposita. Post hæc Seuerus in Britanniam cum exercitu proficiscitur, dum filios intemperantes esse, & legiones nimio otio diffluentes corrumpi videt: idque fecit, quū sciret, se inde non esse reuersurum: quod maxime cognouerat ex stellis, sub quibus natus erat.* Id enim in laquearib. ædium, quæ erant in palatio, in quib. ius reddebat, 'scriptū reliquit, ita vt ab omnibus præter eam partem, quæ ad horam, qua nat* esset, spectabat, (ea dicitur Græcis horoscopus) videretur. Hunc enim vtrobique non eodē modo insculpsit. Idē etiam audiuerat ex vatibus. Nam fulmen in statuam ipsius, quæ ad eam portā collocata erat, qua exercitum erat eductur*, quæque spectabat in viam, qua illuc itur, cecidit; tresque literas de nomine eius deleuit. Itaque Seuerus, vt prædictū fuerat a vatibus, reuersus non est: sed tertio anno post, discessit [b] e vita, quum grandē pecuniam collegisset. Cæterum Britannorum *duo sunt præsertim genera, Caledonii & Mæatæ. nam cæterorum nomina ad hos fere referūtur. [c] Incolūt Mæatæ iuxta eum murū, qui insulam in duas partes diuidit: Caledonii post illos sunt. [d] Possident vterq; mōtes asperrimos, & sine aqua, itemq; campos desertos, plenosque paludibus: [e] quodq; mœnia non habent nec vrbes, agros nullos colunt: de præda & venatione, fructibusq; arborum viuunt. nam pisces, quorū ibi maxima est & innumerabilis copia, non gustant. Degūt in tentoriis nudi, & sine calceis: vtuntur [f] cōmunibus vxoribus, liberosq; omnes alunt. Apud hos populus magna ex parte principatū tenet: latrocinantur libētissime: militant in curribus: equos habent paruos & celeres: *pedites currūt celerrime: dū stant, firmissimi sunt. Horum arma sunt scutum, & hasta breuis, in cuius inferiore parte pomum est ex ære, vt dum concutitur, hostes sonitu perterrefaciāt. Pugiones quoque habent, & [inprimis] famem, frigusque, ac [g] labores omnes perferunt. nam merū in paludibus capite tenus, per multos dies [inediam] sustinent: in siluis autem, corticibus atq; radicibus arborum aluntur. Certum cibi genus parant ad omnia, quem si ceperint quanta est vnius fabæ magnitudo, minime esurire aut sitire solent. [h] Quū igitur Britannia insula talis sit, incolas huiusmodi habet. Est.n. insula, quod constitit illis temporibus, vt supra dictū est. Ea patet in lōgitudine in. †ad millia passuum DCCCXCII

* Illas.n.in laquearibus conclauium palatii, in quibus ius reddebat, ita pingi curauerat; vt ab

b e vita. Magnā quoq; pecuniā summā fecit amassit.

* duæ sunt nationes amplissimæ;

c Habitant

d Incolunt vtriq; montes asperos, & aquosos;

e nec habent castella, nec oppida, nec agrorū cultores, sed e pastura, & venatione, fructibusq; nōnullarum arborum viuunt.

f promiscuis vxoribus, & quidquid eis nascitur, alunt. Statu populari vt plurimum reguntur.

* pedites citā sunt, tam ad currendū velocissimi, quā ad consistendū vna, firmissimi.

g ærumnas oēs tolerare possunt. Nā & in paludes se mergunt, vbique plures ad dies perdurāt, caput extra aquā duntaxat habētes: & in siluis

h Talis est insula Britānia, & tales habet incolas, qua parte cum Romanis hosti le bellū gerit.

† septē millia centum triginta duo stadia:

A αὐτοῦ καὶ τὸ λῃστρικὸν διελύθη, οὕτω που ἐν ἐκείνῳ πᾶσα ἡ τῶν ἑξακοσίων ἰσχὺς ἦν. ὁ δὲ δὴ Σεβῆρος ἐπὶ Βρεττανίαν ἐστράτευσε, τούς τε παῖδας ἐκδιαιτωμένους ὁρῶν, καὶ τὰ στρατεύματα ὑπὸ ἀργίας ἐκλυόμενα, καίπερ εἰδὼς ὅτι οὐκ ἀνακομισθήσεται. ᾔδει δὲ τοῦτο μάλιστα μὲν ἐκ τῶν ἀστέρων †ὑφ' ὧν ἐγεγέννητο (καὶ γὰρ ἐς τὰς ὀροφὰς αὐτοὺς τῶν οἴκων τῶν ἐν τῷ παλατίῳ, ἐν οἷς ἐδίκαζεν, ἐνέγραψεν· ὥστε πᾶσι, πλὴν τοῦ μορίου τοῦ τὴν ὥραν ὥς φασιν ἐπισκοπήσαντος, ὅτε ἐς τὸ φῶς ἐξῄει,
B ὁρᾶσθαι. τοῦτο γὰρ οὐ τὸ αὐτὸ ἑκατέρωθι ἐνετύπωσεν) ᾔδει δὲ καὶ παρὰ μάντεων ἀκούσας. ἀνδριάντι γὰρ αὐτοῦ, πρὸς ταῖς πύλαις, δι' ὧν ἐκστρατεύσειν ἔμελλεν, ἑστῶτι, καὶ πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν ἐκεῖσε φέρουσαν ἀποβλέποντι, σκηπτὸς ἐμπεσὼν, τρία ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ γράμματα ἀπήλειψε. καὶ διὰ τοῦθ', ὡς οἱ μάντεις ἀπεφήναντο, οὐκ ἐπανῆκεν, ἀλλὰ καὶ τρίτῳ ἔτει μετὰ τοῦτο μετήλλαξε. καὶ χρήματα δὲ πάμπολλα συνεξήγαγε. δύο δὲ γένη τῶν Βρεττανῶν μέγιστά εἰσι, Καληδόνιοι καὶ Μαιάται·
C καὶ ἐς αὐτὰ καὶ τὰ τῶν ἄλλων προσρήματα (ὡς εἰπεῖν) συγκεχώρηκεν. οἰκοῦσι δὲ οἱ μὲν Μαιάται πρὸς αὐτῷ τῷ διατειχίσματι, ὃ τὴν νῆσον διχῇ τέμνει· Καληδόνιοι δὲ, μετ' ἐκείνους. καὶ νέμονται ἑκάτεροι ὄρη ἄγρια καὶ ἄνυδρα, καὶ πεδία ἔρημα καὶ ἑλώδη, μήτε τείχη μήτε πόλεις μήτε γεωργίας ἔχοντες, ἀλλ' ἔκ τε νομῆς καὶ θήρας ἀκροδρύων τέ τινων ζῶντες. τῶν γὰρ ἰχθύων, ἀπείρων καὶ ἀπλέτων ὄντων, οὐ γεύονται. διαιτῶνται δὲ ἐν σκηναῖς γυμνοὶ καὶ ἀνυπόδετοι, ταῖς γυναιξὶν ἐπικοίνοις χρώμενοι, καὶ τὰ γεννώ-
D μενα πάντα ἐκτρέφοντες. δημοκρατοῦνταί τε ὡς πλῆθος, καὶ λῃστεύουσιν ἥδιστα. στρατεύονται δὲ ἐπί τε ἁρμάτων, ἵππους ἔχοντες μικροὺς, ταχεῖς· καὶ πεζοὶ δὲ εἰσὶ, καὶ δραμεῖν ὀξύτατοι, καὶ συστῆναι παγιώτατοι. τὰ δὲ ὅπλα αὐτῶν, ἀσπὶς, καὶ δόρυ βραχὺ μῆλον χαλκοῦν ἐπ' ἄκρου τοῦ στύρακος ἔχον, ὥστε σειόμενον κτυπεῖν πρὸς κατάπληξιν τῶν ἐναντίων. εἰσὶ δ' αὐτοῖς καὶ ἐγχειρίδια· δύνανται δὲ καὶ λιμὸν καὶ ψῦχος καὶ ταλαιπωρίαν πᾶσαν ὑπομέ-
E νειν. ἔς τε γὰρ τὰ ἕλη καταδυόμενοι καρτεροῦσιν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, τὴν κεφαλὴν μόνον ἔξω τοῦ ὕδατος ἔχοντες, καὶ ἐν ταῖς ὕλαις τῷ τε φλοιῷ καὶ ταῖς ῥίζαις διατρέφονται, καὶ πρὸς πάντα σκευάζουσί τι βρῶμα, ἀφ' οὗ κυάμου τι μέγεθος ἐμφαγόντες οὔτε πεινῶσιν, οὔτε διψῶσι. τοιαύτη μέν τις ἡ νῆσος ἡ Βρεττανία ἐστὶ, καὶ τοιούτους οἰκήτορας ἥ γε πολεμία ἔχει. νῆσος γάρ ἐστι, καὶ τότε σαφῶς (ὥσπερ εἶπον) ἠλέγχθη. καὶ αὐτῆς τὸ μὲν μῆκος στάδιοι ἑπτακισχίλιοι καὶ ἑκατὸν τριάκοντα δύο εἰσί

† ἐφ' ὧν

A τὸ δὲ δὴ πλάτος τὸ μὲν πλεῖστον δέκα καὶ τριακόσιοι καὶ δισχίλιοι, τὸ δὲ ἐλάχιστον τριακόσιοι. καὶ τούτων ἡμεῖς οὐ πολλῷ τινι τῆς ἡμισείας ἔλαττον ἔχομεν. ὁ δ' οὖν Σεβῆρος, πᾶσαν αὐτὴν καταστρέψασθαι ἐθελήσας, ἐσέβαλεν ἐς τὴν Καληδονίαν. καὶ διιὼν αὐτὴν, ἀμύθητα πράγματα εἶχε, τάς τε ὕλας τέμνων, καὶ τὰ μετέωρα κατασκάπτων, τά τε ἕλη χωννύων, καὶ τοὺς ποταμοὺς ζευγνύων. οὔτε γὰρ μάχην τινὰ ἐμαχέσατο, οὔτε πολέμιόν τινα ἐν παρατάξει εἶδε. πρόβατα δὲ καὶ βοῦς προβαλλομένων αὐτῶν ἐξεπίτηδες, οἱ στρατιῶται ἥρπαζον, ὅπως ἐπὶ πλεῖον ἀπατώμενοι τρύχωνται. B καὶ γὰρ ὑπὸ τῶν ὑδάτων δεινῶς ἐκακοῦντο, καὶ ἀποσκεδαννύμενοι ἐπεβουλεύοντο. εἶτ' ἀδυνατοῦντες βαδίζειν, ὑπ' αὐτῶν τῶν οἰκείων ἐφονεύοντο, ἵνα μὴ ἁλίσκωνται· ὥστε ἐς πέντε μυριάδας ὅλας τελευτῆσαι. οὐ μέντοι ἀπέστη πρὶν τῷ ἐσχάτῳ τῆς νήσου πλησιάσαι· ὅπου γε τὰ μάλιστα τήν τε τοῦ ἡλίου παράλλαξιν, καὶ τὸ τῶν ἡμερῶν τό τε τῶν νυκτῶν καὶ τῶν θερινῶν καὶ τῶν χειμερινῶν μέγεθος ἀκριβέστατα κατεφώρασε. καὶ ὁ μὲν οὕτω C διὰ πάσης (ὡς εἰπεῖν) τῆς πολεμίας κομισθεὶς (ἐκομίσθη γὰρ ὡς ἀληθῶς ἐν σκιμποδίῳ καταστέγῳ τινὶ τὰ πολλὰ διὰ τὴν ἀσθένειαν) ἐς τὴν φιλίαν ἐπανῆλθεν, ἐς ὁμολογίαν τοὺς Βρεττανοὺς ἐπὶ τῷ χώρας οὐκ ὀλίγης ἐκστῆναι, ἀναγκάσας ἐλθεῖν. ἐξέπληττε δ' αὐτὸν ὁ Ἀντωνῖνος, καὶ ἐς φροντίδας ἀνηνύτους καθίστη, ὅτι τε ἀκολάστως ἔζη, καὶ ὅτι καὶ τὸν ἀδελφὸν δῆλος ἦν (εἰ συνθείη) φονεύσων, καὶ τὸ τελευταῖον, ὅτι καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ ἐπεβούλευσε. ποτὲ μὲν γὰρ ἐξεπήδησεν D ἐξαίφνης ἐκ τοῦ σκηνώματος, βοῶν καὶ κεκραγὼς, ὡς ὑπὸ τοῦ Κάστορος ἀδικούμενος. οὗτος δὲ ἀνήρ, ἄριστος τῶν περὶ τὸν Σεβῆρον Καισαρείων ἦν, καὶ ἐπεπίστευτο τήν τε γνώμην αὐτοῦ καὶ τὴν κοιτωνίαν. καὶ συνέστησάν τινες ἐπὶ τούτῳ στρατιῶται προπαρεσκευασμένοι, καὶ συνεβόησαν· κατελήφθησαν δὲ δι' ὀλίγου, αὐτοῦ τε τοῦ Σεβήρου ἐπιφανέντος σφίσι, καὶ τοὺς στασιωδεστέρους κολάσαντος. ἄλλοτε δὲ προσήλαυνον μὲν ἀμφότεροι πρὸς τοὺς E Καληδονίους, ἵνα τά τε ὅπλα παρ' αὐτῶν λάβωσι, καὶ περὶ τῆς ὁμολογίας διαλεχθῶσιν. ὁ δ' Ἀντωνῖνος, ἀποκτεῖναι αὐτὸν ἄντικρυς αὐτοχειρίᾳ ἐπεχείρησεν. ἤεσαν μὲν γὰρ ἐπὶ ἵππων, καὶ ὁ Σεβῆρος, καίπερ καὶ τοὺς ταρσοὺς ὑπὸ ἀσθενείας ὑποτετμημένος, ὅμως ἵππευε καὶ αὐτός, καὶ τὸ ἄλλο στράτευμα συνεφείπετο, τό τε τῶν πολεμίων καὶ αὐτὸ συνεωρᾶτο. καὶ τῷ καιρῷ τούτῳ, τῇ τε σιγῇ καὶ τῷ κόσμῳ τὸν ἵππον ὁ Ἀντωνῖνος ἀναχαιτί-

in latitudinem, qua parte latissima est, * CCLXXXIX: qua vero parte est angustissima, a XXXVII. Huius insulæ b pars paulo minus, quam dimidia, nostra est. quam Seuerus quum vellet omnem in suam potestatem redigere, ingressus est in Caledoniam; eamq; dum pertransiret, habuit c maxima negotia, quod siluas cæderet, & loca alta perfoderet, quodque paludes obrueret aggere, & pontes in fluminibus faceret. Nullum enim prœlium d gessit, neque copias hostium e instructas vidit; a quibus proponebantur consulto oues bouesque, vt quum ea milites nostri raperent, ac per fraudem hanc longe de via declinarent, facile opprimerentur. Ad hæc nostris aquæ valde oberant, dispersisque insidiæ parabantur: quumque non possent iter facere, occidebantur à suis, vt ne ab hostibus caperentur. Itaque mortui sunt è nostris ad quinquaginta millia. Neque tamen destitit Seuerus, quousque ad extremam partem insulæ venit; f vbi diuersum quam apud nos sit cursum solis, itemque noctium ac dierum tam æstiuorum, quam hibernorum magnitudinem g diligentissime cognouit. Tandem per omnem fere terram hostilem vectus, (nam h plurimum propter imbecillitatem i operta lectica vehebatur) reuertit ad socios, Britannis ad fœdus faciendum coactis ea conditione, vt non parua regionis parte cederent. Perturbabat eum Antonius; & † solicitabat maxime, non solum quod libidinose ac petulanter viueret; sed etiam quod perspicuum esset, ab eo, quum primum daretur potestas, fratrem interfectum iri, quodque iam ipsi Seuero insidias fecisset. Exiluerat enim aliquando e tabernaculo, exclamans sibi à Castore iniuriam afferri. Hic erat vir omnium Cæsarianorum, qui cum Seuero erant, optimus; cui consilia Seueri credita, & cura cubiculi mandata erat: præstoque fuere subito pauci milites, qui ante ob eam causam instructi fuerant, à quibus vna conclamatum est. alii, quod repente visus esset Seuerus, capti sunt, atque in seditiosiores est animaduersum. Præterea quum ambo k proficiscerentur ad Caledonios, vt arma ab iis caperent, & de fœderibus colloquerentur; Antoninus ipsum palam sua manu occidere est conatus: Nam quum forte equitarent vna, (Seuerus enim, licet ei plantæ pedum, quæ sanæ non erant, sectæ essent, tamen equo vehebatur) † equitaretque pariter reliquus exercitus, hostium copiæ viderentur: Antoninus equo * refrænato, ma-

* duo millia trecenta decē stadia. a ccc. stadia. b non multo minus, quam dimidia pars. c ineffabilia. d pugnauit, e instructas acie aduersa vidit. Oues autem, bouesque, data opera nostris hostes obiiciebant, vt quū f Vbi maxime cum solaris circuitus diuersitatem, g exactissime deprehendit. h verum i operto quodam grabato. † Et in solicitudines perpetuas coniiciebat, k equitârit alio tempore ad Caledonios, † Et sequeretur eos pariter * retrorsum inhibito,

gio silentio percommode gladium distrinxit, a vt tergum patris percuteret: quod vbi animaduerterunt ii, qui simul equitabāt, exclamauerunt protinus, eoq; clamore perterritus Antoninus, se abstinuit. Seuerus, etsi ad clamorē eorum cōuersus, gladium vidit; tamen nullū verbū fecit, sed peractis pro tribunali rebus necessariis reuertit in prætorium: ibi filium, & Papinianum, & Castorem ad se vocat: deinde gladium in medio collocari iubet. Hic illum increpat, b quod tantum facinus esset ausus committere, quodq; sociis & hostibus videntibus nefarium scelus facere constituisset: tandem, Si me cupis, inquit, interficere, hic me interfice. c nam vita iam functus sum & senex, & iaceo. quod si id recusas, aut times tua manu facere, adest tibi Papinianus præfectus, cui iubere potes, vt me interficiat. d nam is tibi quicquid præceperis, propterea quod sis imperator, efficiet. Hæc quum dixisset Seuerus, tamen nihil filio * nocuit; quanquam sæpe accusabat Marcum, q Commodū non sustulisset; ac crebro ipsi filio se id facturum minabatur. Sed ea Seuerus per iram dicebat. e erant enim ei filii multo clariores, quam ciues: quanquam hac re alterum ex filiis prodidit, dum certo sciret, quid ei esset euenturum. Post hæc facta est iterum defectio Britannorum. quamobrem Seuerus conuocatis militibus, iussit vt regionem eorū inuaderent, atque omnes, f quibus occurrissent, interficerent: idq; præcepit his versibus.

Nemo manus fugiat vestras, cædemque cruentam:
Non fœtus, grauida mater quem gestat in aluo,
Horrendam effugiat cædem.

Quo facto, quod Caledonii cum Mæatis defecerant, cōparabat se, vt ipsemet bellū illic gereret. Sed dum in iis rebus esset, morbo extinctus est pridie nonas Februarii: g traduntq; hunc morbū nonnihil ab Antonino esse auctum. Ante quam vero moreretur, fertur hæc liberis dixisse: (referā enim ea, quæ dicta sunt, sine vllo ornatu verborū) Facite, inquit, vt cōueniat inter vos, locupletate milites, cæteros omnes contemnite. Post hæc corpus eius h more militari effertur à militib⁹, imponiturque in rogum, honestatum militum & filiorum ipsius decursione. Coniecere in eum dona militaria, qui tum aliquid eorum habebant: filii ignem accenderunt: ossa in vrnam factam ex porphyto

a Vt à tergo patrem feriret.

b tum quod alio quoque tempore facinus eiusmodi fuisset ausus adgredi, tum quod in omnium sociorū & hostium conspectu tantū malū tunc admissum erat, tandem:

c Nā viribus tu quidē pol deses, ego vero senex sum, & iaceo. Quod si id detrectas, & manum inferre mihi reformidas: adstat tibi

d Omnino enim faciet, quidquid abs te quū imperator sis, mandatum fuerit.

* grauius fecit.

e Tunc vero magis amātem filiorū se declarauit, quam reipublicæ:

f in quos incidissent

g quū Antoninus etiam nonnihil operæ contulisset, vt perhibetur.

h militariter ornatū, & rogo fuit impositū, honestatumq;

A σας, ἐσπάσατο τὸ ξίφος, ὡς καὶ κατὰ νώτου τὸν πατέρα πατάξων. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ ἄλλοι οἱ συνιππεύοντες, ἐξεβόησαν. καὶ οὕτως ἐκεῖνός τε ἐκπλαγεὶς, οὐκέτι οὐδὲν ἔδρασε· καὶ ὁ Σεβῆρος μετεστράφη μὲν πρὸς τὴν βοὴν αὐτῶν, καὶ εἶδε τὸ ξίφος, οὐ μέντοι καὶ ἐφθέγξατό τι, ἀλλ' ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ τελέσας ὅσα ἐχρῆν, ἐς τὸ στρατήγιον ἐπανῆλθε· καὶ καλέσας τόν τε υἱὸν καὶ τὸν Παπινιανὸν καὶ τὸν Κάστορα, ξίφος τέ τι τεθῆναι ἐς τὸ μέσον ἐκέλευσε, καὶ ἐγκαλέσας αὐτῷ, ὅτι τε ἄλλως τοιοῦτόν B τι ἐτόλμησε, καὶ ὅτι πάντων ὁρώντων τῶν τε συμμάχων καὶ τῶν πολεμίων, τηλικοῦτον κακὸν δράσειν ἐμέλλεν, τέλος ἔφη, Ἀλλ' εἴγε ἀποσφάξαι με ἐπιθυμεῖς, ἐνταῦθά με κατάχρησαι. † ἔρρωσαι γὰρ ἔγωγε, καὶ γέρων εἰμὶ, καὶ κεῖμαι. ὡς εἴγε τοῦτο μὲν ἀναδύῃ, τὸ δὲ αὐτόχειρ μου γενέσθαι ὀκνεῖς, παρέστηκέ σοι Παπινιανὸς ὁ ἔπαρχος, ᾧ δύνασαι κελεῦσαι ἵνα με ἐξεργάσηται. πάντως γάρ που πᾶν τὸ κελευσθὲν ὑπὸ σοῦ, ἅτε καὶ αὐτοκράτορος ὄντος, ποιήσει. τοιαῦτα εἰπὼν, ὅμως οὐδὲν δεινὸν αὐτὸν ἔδρασε, καίτοι C πολλάκις μὲν τὸν Μάρκον αἰτιασάμενος, ὅτι τὸν Κόμμοδον οὐχ ὑπεξῆλε· πολλάκις δὲ καὶ αὐτὸς τῷ υἱῷ ἀπειλήσας τοῦτο ποιήσειν. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ὀργιζόμενος, ἀεί ποτε ἔλεγε· τότε δὲ φιλότεκνος μᾶλλον ἢ φιλόπολις ἐγένετο· καίτοι καὶ τὸν ἕτερον ἐν τούτῳ παῖδα προέδωκε, σαφῶς εἰδὼς τὰ γενησόμενα. ἀποστάντων δὲ τῶν ἐν τῇ νήσῳ αὖθις, καλέσας τοὺς στρατιώτας, ἐκέλευσεν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ἐμβαλεῖν, καὶ οἷς ἂν ἐντύχωσιν ἀποκτεῖναι, αὐτὸ τοῦτο εἰπὼν,

D —τῶν μή τις ὑπεκφύγοι αἰπὺν ὄλεθρον
Χεῖράς θ' ὑμετέρας· μηδ' ὅντινα γαστέρι μήτηρ
Κοῦρον ἐόντα φέροι, μηδ' ὃς φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον.

γενομένου δὲ τούτου, καὶ τῶν Καληδονίων προσαποστάντων τοῖς Μαιάταις, ἡτοιμάζετο μὲν ὡς καὶ αὐτὸς αὐτοῖς πολεμήσων. καὶ αὐτὸν περὶ τοῦτ' ἔχοντα ἡ νόσος τῇ τετάρτῃ τοῦ Φεβρουαρίου ἀπήνεγκε, συνεργασαμένου E τι πρὸς τοῦτο καὶ τοῦ Ἀντωνίνου, ὡς λέγεται. πρὶν γοῦν μεταλλάξαι, τάδε λέγεται τοῖς παισὶν εἰπεῖν (ἐρῶ γὰρ αὐτὰ τὰ λεχθέντα, μηδὲν ὅ,τι καλλωπίσας) Ὁμονοεῖτε, τοὺς στρατιώτας πλουτίζετε, τῶν ἄλλων πάντων καταφρονεῖτε. ἐκ δὲ τούτου τό, τε σῶμα αὐτοῦ στρατιωτικῶς κοσμηθὲν, ἐπὶ πυρὰν ἐτέθη, καὶ ἐτιμήθη τῇ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῇ τῶν παίδων περιδρομῇ· τά τε δῶρα τὰ στρατιωτικὰ, οἵ τι τῶν παρόντων εἶχοντες, εἰς αὐτὴν ἐνέβαλον, καὶ τὸ πῦρ οἱ υἱεῖς ἐνῆκαν· καὶ μετὰ τοῦτο τὰ ὀστᾶ ἐς ὑδρίαν πορφυροῦ λίθου

† Syl. ἔρρωσαι χείρ. ἐγὼ δὲ γέρων

λίθου ἐμβληθέντα, ἐς τὴν Ῥώμην ἐκομίσθη, καὶ ἐς τὸ Ἀντωνίνειον ἀπετέθη. λέγεται δὲ τὴν ὑδρίαν ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου μεταπέμψασθαί τε αὐτόν, καὶ ἐπιψηλαφήσαντα εἰπεῖν, Χωρήσεις ἄνδρα ὃν ἡ οἰκουμένη οὐκ ἐχώρησεν. ἦν δὲ τὸ σῶμα βραδὺς μὲν, ἰσχυρὸς δὲ, καίπερ ἀσθενέστατος ὑπὸ τῆς ποδάγρας γενόμενος· τὴν δὲ δὴ ψυχὴν δριμύτατος καὶ ἐρρωμενέστατος. παιδείας μὲν γὰρ ἐπεθύμει μᾶλλον, ἢ καὶ διὰ τοῦτο πολύγνωμος † [μᾶλλον] ἢ πολύλογος ἦν· φίλοις οὐκ ἀμνήμων, ἐχθροῖς βαρύτατος, ἐπιμελὴς τῶν πρακτέων, ἀμελὴς τῶν περὶ αὐτοῦ λογοποιουμένων· χρηματιστὴς ἐξ ἅπαντος τόπου, πλὴν καθότι οὐδένα τούτων χάριν ἀπέκτεινε· περὶ τὰς δαπάνας ἀφειδέστατος. καὶ πολλὰ μὲν ᾠκοδομήκως ἐκ καινῆς, πολλὰ δὲ καὶ ἐπεσκευακώς· ὅς γε καὶ τῷ Διονύσῳ καὶ τῷ Ἡρακλεῖ νεὼν ὑπερμεγέθη ᾠκοδομήσατο. καίτοι δὲ παμπληθῆ δαπανήσας, ὅμως οὐκ εὐαριθμήτους τινὰς μυριάδας δραχμῶν κατέλειπεν, ἀλλὰ καὶ πάνυ πολλάς. καὶ ἐνεκάλει μὲν τοῖς μὴ σωφρονοῦσιν, ὡς καὶ περὶ τῆς μοιχείας νομοθετῆσαί τινα· καὶ διὰ τοῦτο γραφαὶ αὐτῆς ὅσαι πλεῖσται ἐγένοντο. τρισχιλίας γοῦν ὑπατεύων εὗρον ἐν τῷ πίνακι ἐγγεγραμμένας. ἐπεὶ δὲ ὀλίγοι πάνυ αὐταῖς ἐπεξῄεσαν, οὐκέτι οὐδὲ αὐτὸς ἐπολυπραγμόνει. ὅθεν καὶ μάλα ἀστείως Ἀργεντοκόξου τινὸς γυνὴ Καληδονίου πρὸς τὴν Ἰουλίαν τὴν Αὔγουσταν ἀποσκώπτουσάν τι πρὸς αὐτὴν μετὰ τὰς σπονδὰς ἐπὶ τῇ ἀνέδην σφῶν πρὸς τοὺς ἄρρενας συνουσίᾳ, εἰπεῖν λέγεται, ὅτι „Πολλῷ ἄμεινον ἡμεῖς τὰ „τῆς φύσεως ἀναγκαῖα ἀποπληροῦμεν ὑμῶν τῶν „Ῥωμαικῶν. ἡμεῖς γὰρ φανερῶς τοῖς ἀρίστοις ὁ„μιλοῦμεν, ὑμεῖς δὲ λάθρα ὑπὸ τῶν κακίστων μοιχεύεσθε. τοῦτο μὲν ἡ Βρεττανὶς εἶπεν. ἐχρῆτο δὲ ὁ Σεβῆρος καταστάσει τοῦ βίου εἰρήνης οὔσης τοιᾷδε· ἔπραττέ τι πάντως νυκτὸς ὑπὸ τὸν ὄρθρον, καὶ μετὰ τοῦτ' ἐβάδιζε, καὶ λέγων καὶ ἀκούων τὰ τῇ ἀρχῇ πρόσφορα· εἶτ' ἐδίκαζε χωρὶς, εἰ μή τις ἑορτὴ μεγάλη εἴη. καὶ μέντοι καὶ ἄριστα † αὐτῷ ἔπραττε. καὶ γὰρ τοῖς δικαζομένοις ὕδωρ ἱκανὸν ἐνέχει, καὶ ἡμῖν τοῖς συνδικάζουσιν αὐτῷ παρρησίαν πολλὴν ἐδίδου. ἔκρινε δὲ μέχρι μεσημβρίας· καὶ μετὰ τοῦθ' ἵππευεν, ἐφ' ὅσον ἂν ἐδυνήθη· εἶτ' ἐλοῦτο, γυμνασάμενός τινα τρόπον. ἠρίστα δὲ ἢ καθ' ἑαυτὸν, ἢ μετὰ τῶν παίδων, οὐκ ἐνδεῶς. εἶτ' ἐκάθευδεν ὡς πλήθει· ἔπειτ' † ἐξαρθεὶς, τά τε λοιπὰ προσδιῴκει, καὶ λόγοις καὶ Ἑλληνικοῖς καὶ Λατίνοις συνεγίνετο ἐν περι-

† Leuncl. hoc μᾶλλον irrepsit e linea p̄cedenti.

† αὐτὸ

† ἐξαρθεὶς

A lapide cōiecta Romā perlata, & in Antoniniano reposita sunt. Fertur Seuerus hāc vrnam paulo ante, quam decederet e vita, iussisse ad se perferri: dein contrectasse atque ita dixisse; Tu virum capies, quē totus orbis terrarum non cepit. Seuerus erat tardo corpore, sed tamen [a] forti, quāquam podagra valde imbecillum fecerat: præterea acutissimo & [b] excellentissimo ingenio, studiosus bonarum artium: quarum scientiam quum esset consequutus, cōsilio plusquā verbis poterat: erga amicos gratus, inimicis grauissimu: diligens B in rebus gerendis, negligens in requirendo, quis sermo de ipso haberetur: auidus pecuniæ, quam omnibus modis colligebat, nisi quod eius causa nemini mortem attulit. In sumptu † parcissimus erat. ædificia noua exstruxit, vetera restituit. quippe [*] Baccho & Herculi templum maximum ædificauit. Et quanquam magnos sumptus fecit, tamen multa millia aureorum reliquit. Criminari solebat incontinentes, ob eamque causam leges de mœchis tulit, ex quibus quamplurimi in ius vocati sunt. Ego quidem, quum consul C essem, inueni scriptū in tabulis, tria millia mœchorum esse accusata. Sed quum iam pauci mortales ea iudicia exsequerentur, cœpit de iis quærere negligentius. Ex quo vrbane inprimis Argentocoxi Caledonii vxor, Iuliæ Augustæ, quæ ipsam mordebat [c] initis fœderibus, [d] quod ipsæ impudenter cum maribus versarentur, dixisse fertur: Nos multo melius explemus ea, quæ naturæ postulat necessitas, quam vos Romanæ. nam aperte cum optimis viris habemus cōsuetudinem: vos autem occulte pessimi homines [*] constu- D prant. id quidem ab illa muliere Britanna dictum fuit. Seuerus autem, quū pax esset, [e] ita vitam instituerat, vt hæc omnia faceret: Prima luce ius reddebat, post deambulabat, dicens audiensque, quæ ad imperii vtilitatem pertinerent: [f] dein iudicabat separatim, nisi celeberrimus dies festus esset: agebatq; in eo optime, quod & litigantibus aquam, quantum satis erat, suppeditaret; & nobis vna iudicantibus magnam libertatem in dicendis sententiis largiretur. Iudicabat autem ad meridiem vsq; post meridiē equitabat, quan- E tum poterat: post hanc exercitationem corporis lauabat: prandebat vel solus, vel cū liberis, [g] satis opipare & apparate. post prādii tēpus magna ex parte dormire cō sueuerat. Excitatus e somno, persequebatur reliquā: inprimis versabatur in studio Græci & Latini sermonis, quū interim de-

[a] robusto.

[b] Validissimo ingenio. Doctrina potius cupidi, quam quod inde magnū iudiciū aut magnā eloquentiam nactus esset. Erga amicos nō immemor.

† minime parcus erat.

[*] tā Baccho, quam Herculi

[c] post inita fœdera,

[d] quod libere cū marib. coirent,

[*] adulteriis polluunt.

[e] huiusmodi quada ratio ne vita agēdatvtebatur. Omnino quid noctu sub diluculū agebat, postea deambulabat,

[f] deinde ius reddebat, extra quam si magnum aliquod esset festū, idq; peragebat optime, quod &

[g] haud tenuiter. Inde plerumque dormiebat

bularet. Sub vesperum iterū lauabat, cœnabatq; cum suis domesticis & familiaribus. nam ex aliis conuiuā admittebat neminem, certisq; diebus tantum, iisq; maxime necessariis, sumptuosas cœnas faciebat. Vixit annos LXV, mēses IX, dies XXV: erat enim natus III Idus Aprilis. Regnauit annos decem & septem, menses octo, dies tres. In summa, adeo fuit in rebus gerendis acer & industrius, vt dixerit moriens; [a] Agedum, siquid nos oportet facere.

[a] Agite dum date, si quid peragendū habemus.

A πάτῳ, εἶθ' οὕτω πρὸς ἑσπέραν ἐλούετο αὖθις, καὶ ἐδείπνει μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτόν. ἥκιστά τε γὰρ ἄλλον τινὰ συνέστιον ἐποιεῖτο, καὶ ἐν μόναις ταῖς πάνυ ἀναγκαίαις ἡμέραις τὰ πολυτελῆ δεῖπνα συνεκρότει. ἐβίω δὲ ἔτη ἑξήκοντα πέντε, καὶ μῆνας ἐννέα, καὶ ἡμέρας πέντε καὶ εἴκοσι. τῇ γὰρ ἑνδεκάτῃ τοῦ Ἀπριλλίου † ἐγεγένητο· ἀφ' ὧν ἦρξεν ἔτη ἑπτακαίδεκα, καὶ μῆνας ὀκτὼ, καὶ ἡμέρας τρεῖς. τό, τε σύμπαν οὕτως ἐνεργὸς ἐγένετο, ὥστε καὶ ἀποψύχων διαφθέγξασθαι, Ἄγετε, δότε, εἴ τι πρᾶξαι ἔχομεν.

† ἐγεγόνει.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXXVII EXCERPTA, PER IO. XIPHILINVM.

HÆC INSVNT LIBRO LXXVII Dionis.

De Antonino Caracallo Aug.
Vt Getam fratrem Antoninus occiderit.
Antonini crudelitas in Papinianum, & alios.
Antoninus æmulator Alexandri Macedonis.
Antonini perfidia in Augarum Osroenum, & in Armenium regem.
Kenni Antoninum prœlio superant.
Bellum Antonini Parthicum.
Clades Alexandrinis ab Antonino illata.

TEMPORIS SPATIVM, ANNI V, QVIBVS HI consules recensentur.

ANNO V.C.

965. Pompeius Asper, & † Iulius Asper.
966. Antoninus Aug IV, & Cœlius Balbinus.
967. Silius Messalla, & Aquillius Sabinus.
968. Æmilius Lætus, & Anicius Cerealis.
969. Aquillius Sabinus II, & Sex. Cornelius Anullinus.

† Sic appellatur a Dione libro 79. Fasti nomen hoc nō habēt.

POST mortem Seueri Antoninus totū imperium obtinuit. nā etsi dicebat id sibi esse cum fratre cōmune, tamen reuera solus statim imperare cœpit, diremitq; bellum cū hostibus, ac regione cessit, & [b] munita loca deseruit. Domesticos suos partim dimisit, in quo- B rum numero fuit Papinianus præfectus prætorio: partim occidi iussit, in quibus fuit Euhodus educator ipsius, & Castor, vxorq; Plautilla cum [c] Plauto, fratre eius. In vrbe sustulit hominem minime quidem nobilem, sed tamen percelebrem in eo studio, cui se dediderat. [d] nam egregium aurigam, quod esset factionis contra-

[b] castella.

[c] Plautio

[d] Nam Europrepem aurigam.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα ὁ Ἀντωνῖνος πᾶσαν τὴν ἡγεμονίαν ἔλαβε. λόγῳ μὲν γὰρ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ, τῷ δὲ δὴ ἔργῳ μόνος εὐθὺς ἦρξε· καὶ πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους κατελύσατο, καὶ τῆς χώρας αὐτῆς ἐξέστη, καὶ τὰ φρούρια ἐξέλιπε. τοὺς δὲ δὴ οἰκείους τοὺς μὲν ἀπήλλαξεν, ὧν καὶ Παπινιανὸς ὁ ἔπαρχος ἦν· τοὺς δὲ καὶ ἀπέκτεινεν· ὧν ἦν καὶ Εὔοδος, ὁ τροφεὺς αὐτοῦ, ὁ Κάστωρ, ἥ τε γυνὴ αὐτοῦ ἡ Πλαυτίλλα, καὶ ὁ ταύτης ἀδελφὸς Πλαύτιος. καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ δὲ αὐτῇ ἄνδρα δῆθεν μὲν οὐκ ἐλλόγιμον, διὰ δὲ τὴν ἐπιτήδευσιν ἐπιφανέστατον ἐξεργάσατο. τὸν † γὰρ Εὐπρεπῆ τὸν ἁρματηλάτην, † ἐπειδὴ ἀντίθετα αὐτῷ ἐσπούδαζεν, ἀπο-

† γὰρ
† ἐσπού

ζει, ἀπέκτεινε. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐν γήρᾳ ἀπέθανε, πλείοσιν ἀγῶσιν ἵππων στεφανωθείς. δύο γὰρ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑπτακοσίους ἀνείλετο, ὅσους οὐδεὶς ἄλλος. τὸν γὰρ ἀδελφὸν ἠθέλησε μὲν καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς, φονεῦσαι, οὐκ ἠδυνήθη δὲ οὔτε τότε δι' ἐκεῖνον, οὔθ' ὕστερον ἐν τῇ ὁδῷ διὰ τὰ στρατεύματα. πάνυ γὰρ εὔνοιαν αὐτῷ εἶχον, † ἄλλως τε ὅτι καὶ τὸ εἶδος ὁμοιότατος τῷ πατρὶ ἦν. ἐπεὶ δὲ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀπῆλθε, καὶ τοῦτον κατειργάσατο. προσεποιοῦντο μὲν γὰρ καὶ φιλεῖν ἀλλήλους, καὶ ἐπαινεῖν· πάντα δὲ τὰ ἐναντιώτατα ἔδρων, καὶ ἦν οὐκ ἄδηλον ὅτι δεινόν τι παρ' αὐτῶν γενήσοιτο· ὅπερ που καὶ πρὶν πρὸς τὴν Ῥώμην αὐτοὺς ἐλθεῖν προεγνώσθη. θῦσαί τε γὰρ ὑπὲρ τῆς ὁμονοίας αὐτῶν τοῖς τε ἄλλοις θεοῖς, καὶ αὐτῇ Ὁμονοίᾳ ψηφισθὲν ὑπὸ τῆς βουλῆς, οἱ μὲν ὑπηρέται τὸ τῇ Ὁμονοίᾳ τυθησόμενον ἱερεῖον ἡτοίμασαν, καὶ ὁ ὕπατος ὡς καὶ βουθυτήσων ἀφίκετο· οὔτε δὲ οὗτος ἐκείνους οὔθ' οἱ ὑπηρέται τὸν ὕπατον εὑρεῖν ἠδυνήθησαν· ἀλλὰ διετέλεσαν πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, τὴν νύκτα ζητοῦντες ἀλλήλους, ὥστε μὴ δυνηθῆναι τότε τὴν θυσίαν γενέσθαι. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ δύο λύκοι ἐς τὸ Καπιτώλιον ἀναβάντες, ἐκεῖθεν ἐξεδιώχθησαν. καὶ ὁ μὲν ἐν τῇ ἀγορᾷ που καταληφθεὶς, ὁ δὲ μετὰ ταῦτα ἔξω τοῦ πωμηρίου, ἐσφάγη. καὶ τοῦτο καὶ περὶ ἐκείνους ἐγένετο. ἐβουλήθη μὲν οὖν ἐν τοῖς Κρονίοις τὸν ἀδελφὸν ὁ Ἀντωνῖνος φονεῦσαι, οὐκ ἠδυνήθη δέ. καὶ γὰρ ἐκφανέστερον ἤδη τὸ κακὸν ἢ ὥστε συγκρυβῆναι, ἐγεγόνει· καὶ ἐκ τούτου πολλαὶ μὲν μάχαι αὐτῶν, ὡς καὶ ἐπιβουλευόντων ἀλλήλοις, πολλαὶ δὲ καὶ ἀντιφυλακαὶ συνέβαινον. ἐπεὶ οὖν καὶ στρατιῶται καὶ γυμνασταὶ καὶ ἔξω καὶ οἴκοι, καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ συχνοὶ τὸν Γέταν ἐφρούρουν, ἔπεισε τὴν μητέρα μόνους σφᾶς ἐς τὸ δωμάτιον, † ἵνα δὴ καὶ συναλλάξῃ, μεταπέμψασθαι. καὶ οὕτω πιστεύσαντος τοῦ Γέτα, εἰσῆλθε μὲν μετ' αὐτοῦ· ἐπεὶ δὲ εἴσω ἐγένοντο, ἑκατόνταρχοί τινες εἰσπηδήσαντες ἀθρόοι παρὰ τοῦ Ἀντωνίνου προπαρεσκευασμένοι, καὶ τοῦτον πρός τε τὴν μητέρα, ὡς εἶδε σφᾶς, περικαταφυγόντα, καὶ ἀπό τε τοῦ αὐχένος αὐτῆς ἐξαρτηθέντα, καὶ τοῖς στήθεσι τοῖς τε μαστοῖς προσφύντα, κατέκοψαν, ὀλοφυρόμενον καὶ βοῶντα, Μῆτερ μῆτερ, τεκοῦσα τεκοῦσα, βοήθει, σφάζομαι. καὶ ἡ μὲν οὕτως ἀπατηθεῖσα, τόν τε υἱὸν ἐν τοῖς ἑαυτῆς κόλποις ἀνοσιώτατα ἀπολλύμενον ἐπεῖδε, καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐς αὐτὰ τὰ σπλάγχνα τρόπον τινὰ ἐξ ὧν ἐγεγέννητο, εἰσεδέξατο. καὶ γὰρ τοῦ αἵματος πᾶσα ἐπλήσθη, ὡς ἐν μηδενὶ λόγῳ τὸ τῆς χειρὸς τραῦμα ὃ ἐτρώθη ποιήσασθαι. οὔτε δὲ πενθῆσαι, οὔτε θρηνῆσαι τὸν υἱὸν, καίπερ

† ἄλλως τε καὶ ὅτι

δι' ὃ

A riæ, interfecit. Hic senex mortuus est, postea quam coronatus esset in plurimis equorum certaminibus. obtinuerat enim coronas DCCLXXXII. quod ante contigerat nemini. Fratrem quoque, vel patre viuo, voluit interficere: sed neque propter patrem tunc, neque post in itinere propter exercitum potuit, apud quem ille carissim[us] erat, præsertim quod facie patri simillimus esset. Sed postquam Romam venit, ipsum quoque sustulit. Simulabãt hi mutuam inter se beneuolentiam, collaudabantque se inuicem; quum tamen agerẽt

B omnia contraria. Nec erat obscurum, fore, vt aliquod magnum malum * ab ipsis existeret. Nam quum esset decretum a senatu, vt pro concordia vtriusque sacrificaretur diis immortalibus, ac præsertim ipsi Concordiæ; victima * a sacerdotibus [eius deæ] ad sacrificium comparata, consul profect[us] est, vt sacra faceret. [b] Sed nec is sacerdotes, nec illi inuenire consulem potuerunt, sed omnem fere noctem consumpserunt, dum se mutuo quærerent,

C adeo vt sacrificium fieri tunc non potuerit: postridieq; eius diei duo lupi ascendêre in Capitolium, * quos dum aliquot homines insequerentur, alterum comprehenderunt in foro, alterum postea extra pomeriũ occiderunt. Quæ res ad Antoninum & Getam pertinuit. Statuerat Antoninus fratrẽ occidere Saturnalibus, sed nequiuit propterea, [c] quod id facinus manifestius fuisset, quam vt potuisset occultari. Ex eo tẽpore complures eorum pugnæ factæ sunt, quasi mutuo si-

D bi insidiarentur, contrariis [d] præsidiis collocatis. Sed quum magnus numerus militũ atque gladiatorum, domi forisq; dies atque noctes Getam custodiret; persuasit matri, vt se ambos in thalamum vocaret, vt in eo reconciliarentur. [e] Eo Geta, qui matri confidebat, ingreditur cum Antonino. postquam intus fuere, aliquot centuriones, [f] qui fuerant in insidiis ab Antonino collocati, simul in Getam impetum faciunt; eumque, qui visis percusso-

E ribus ad matrem perfugerat, ac iam tum ex collo eius pendebat, adhærebatq; ipsius pectori atq; vberibus, occidunt lamẽtantem clamantemq; in hæc verba: Mater mater genitrix genitrix, fer opẽ, occidor. Itaque mater decepta, filiũ occisum nefarie in sinu suo conspexit, eiusq; cædẽ intra sua viscera quodãmodo, ex quibus ipsum pepererat, recepit. nã ita sanguine perfusa est, vt vulnus, quod ipsa accepit in manu, nihili faceret. [g] Neq; vero lamẽtata est, aut luxit interitum filii, quamuis

* ab ipsis existeret. quod quidem præ etiã cognitũ fuit, quam ipsi Romam venissent. Nam quum a ministris ad sacrificiũ Concordiæ parata,

b Sed nec ministri, nec ministri consulẽ inuenire potuerunt,

* indeq; fuerunt expulsi, & alter quidem in foro cõprehensus, alter postea extra pomerium occisus.

c q malũ hoc iã factũ esset manifestius, quam vt occultari posset.

d custodiis

e Hoc modo quũ Geta fidem habuisset, ingreditur

f quos Antoninus ante paratos habebat, vna insilire subito impetum eumque

g Neq; vero lamẽtari vel lugere

immaturum, oblatumque miserabiliter, (natus enim erat duos & xx annos, mensesq; IX) sed quasi foret in maxima felicitate, lætari & ridere coacta est. adeo verba eius omnia, nutusque, & color obseruabantur. Itaque huic soli, quum esset Augusta, imperatoris vxor, & imperatorum mater, ne priuatim quidẽ licuit flere casum acerbissimum. Antoninus statim, quanquam vesper erat, tamen ad milites proficiscitur; exclamatque perpetuo in itinere, contra se factam esse coniurationem, seq; in maximum periculum venisse. Post vbi murũ est ingressus; Saluete, inquit, cõmilitones. iam mihi quidem licet in vos maxima beneficia conferre. Simul ante, quam audirent omnia, os eis tot promissis [a] conclusit; vt quod piũ erat, intelligere non possent, aut loqui. Ego, inquit, sum vnus ex vobis, cupioque propter vos solos viuere, vt multa vobis largiar. Vestri enim sunt thesauri omnes, [b] optoq; inprimis vna vobiscum viuere: sin minus, saltem vobiscum mori.* nec enim aliter volo quam in bello ex hac vita discedere, quod vel in eo mortẽ oppetere virũ fortem, vel nusquam deceat. Postero die in senatu pauca dixit in eandẽ sententiã: quumque surrexisset e sede, adstaretque ad fores; Audite, inquit, rem maximam, vt totus orbis terrarum gaudeat. Omnes exsules rei facti cuiusvis sceleris, quomodocunq; damnati sint, restituantur. [c] Is quum exules hoc modo ex insulis deduxisset, præstitissetque securitatẽ nefariis & damnatis hominibus, easdẽ nõ ita multo post repleuit: interfecitq; subito ex Cæsarianis, militibusq;, qui cum Geta fuerãt, ad hominum mulierumve viginti millia, vt quisque in [d] palatio fuit. Cæsi sunt ex illustribus quoq; multi, & maxime Papinianus: cuius interfectorẽ increpauit, quod eum securi interfecisset, non gladio. Cilonem quoq;, qui ipsum educauerat, & à quo multa beneficia acceperat, quique præfectus vrbi fuerat patris temporibus, quem etiam patrẽ sæpenumero appellauerat, vita priuare voluit: sed milites, quos miserat, vt eũ interficerẽt direptis vasis argẽteis, veste, pecunia, cæterisque rebus eius omnibus, illum cũ sandaliis, (nam capt[us] erat in balneis) & amictũ [e] indusio ducunt via sacra, [f] vt perducant in palatium, eumq; ibi interficiãt: tum vestẽ eius discindunt, & faciẽ [g] percutiunt. Quod vbi plebs vidit cohortesq;

[a] obturauit:

[b] optoq;(nã hoc etiã addidit)

* Quippe nec alioqui mortẽ metuo, & in bello huiusmodi finem facere volo:

[c] Atq; hoc modo quum insulas exsulibus euacuasset, & sceleratissimis quibusquedamnatorũ impunitatem concessisset,

[d] regia

[e] tunicula

[f] Velut in palatiũ allaturi, & illic interfecturi:

[g] percutiũt. ita quidẽ, vt ipsa plebs & vrbani milites nonnihil tumultuarentur: quorum pudore

πρόωρον οὕτως οἰκτρῶς ἀπολωλότα, ὑπῆρξεν αὐτῇ, (δύο γὰρ καὶ εἴκοσι ἔτη καὶ μῆνας ἐννέα ἐβίω) ἀλλ' ἠναγκάζετο ὡς καὶ ἐν μεγάλῃ τινὶ εὐτυχίᾳ οὖσα, χαίρειν καὶ γελᾶν. οὕτω που πάντα ἀκριβῶς καὶ τὰ ῥήματα αὐτῆς καὶ τὰ νεύματα τά τε χρώματα ἐτηρεῖτο. καὶ μόνῃ ἐκείνῃ τῇ Αὐγούστῃ, τῇ τοῦ αὐτοκράτορος γυναικί, τῇ τῶν αὐτοκρατόρων μητρί, οὐδ' ἰδίᾳ που ἐπὶ τηλικούτῳ παθήματι δακρῦσαι ἐξῆν. ὁ δ' Ἀντωνῖνος, καίπερ ἑσπέρας οὔσης, τὰ στρατόπεδα κατέλαβε, διὰ πάσης τῆς ὁδοῦ κεκραγὼς ὡς ἐπιβεβουλευμένος καὶ κινδυνεύων. εἰσελθὼν δὲ εἰς τὸ τεῖχος, Χαίρετε, εἶπεν, ὦ ἄνδρες συστρατιῶται· καὶ γὰρ ἤδη ἔξεστί μοι εὐεργετεῖν ὑμᾶς. καὶ πρὶν πάντα ἀκοῦσαι, ἐνέφραξε σφῶν τὰ στόματα τοσαύταις καὶ τηλικαύταις ὑποσχέσεσιν, ὥστε μήτ' ἐννοῆσαι μήτε φθέγξασθαί τι αὐτοὺς εὐσεβὲς δυνηθῆναι. Εἷς γὰρ (ἔφησεν) ἐξ ὑμῶν εἰμι, καὶ δι' ὑμᾶς μόνους ζῆν ἐθέλω, ἵν' ὑμῖν πολλὰ χαρίζωμαι. ὑμέτεροι γὰρ οἱ θησαυροὶ πάντες εἰσί. καὶ δὴ καὶ τοῦτο εἶπεν ὅτι, Μάλιστα μὲν μεθ' ὑμῶν ζῆν, εἰ δὲ μή, ἀλλὰ μεθ' ὑμῶν γε ἀποθανεῖν εὔχομαι. οὔτε γὰρ ἄλλως δέδια τὸν θάνατον, καὶ ἐν πολέμῳ τελευτῆσαι βούλομαι. ἢ γὰρ ἐνταῦθα δεῖ τὸν ἄνδρα ἀποθνήσκειν, ἢ μηδαμοῦ. πρὸς δὲ τὴν σύγκλητον τῇ ὑστεραίᾳ ἄλλα τέ τινα διελέχθη, καὶ μετὰ τὸ ἐκ τοῦ βάθρου ἐξαναστῆναι, καὶ πρὸς τῇ θύρᾳ γενέσθαι, Ἀκούσατέ μου, εἶπε, μέγα πρᾶγμα, ἵνα πᾶσα ἡ οἰκουμένη χαρῇ. πάντες οἱ φυγάδες, οἱ καὶ ἐφ' ὁτῳοῦν ἐγκλήματι καὶ ὁπωσοῦν καταδεδικασμένοι κατελθέτωσαν. τὰς μὲν οὖν νήσους οὕτω τῶν φυγάδων κενώσας, καὶ τοῖς κακίστοις τῶν καταδεδικασμένων ἄδειαν δεδωκώς, εἶτ' οὐ πολλῷ ὕστερον αὖθις ἐπλήρωσε. τῶν δὲ δὴ Καισαρείων † τῶν στρατιωτῶν † τῶν μετὰ τοῦ Γέτα γενομένων, καὶ ἐς δύο μυριάδας παραχρῆμα ἀπέκτεινεν, ἄνδρας ἁπλῶς καὶ γυναῖκας, ὥς πού τις καὶ ἔτυχεν ἐν τῷ βασιλείῳ ὤν· ἐκ δὲ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἄλλους τε, καὶ τὸν Παπινιανόν. καὶ τῷ γε τὸν Παπινιανὸν φονεύσαντι ἐπετίμησεν, ὅτι ἀξίνῃ αὐτόν, καὶ οὐ ξίφει διεχρήσατο. τὸν δὲ δὴ Κίλωνα τὸν τροφέα, τὸν εὐεργέτην, τὸν ἐπὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πεπολιαρχηκότα, ὃν καὶ πατέρα πολλάκις ἐκεκλήκει, ἠβουλήθη μὲν ἀποστερῆσαι τοῦ ζῆν, καὶ οἱ στρατιῶται οἱ πεμφθέντες ἐπ' αὐτόν, τὰ μὲν ἀργυρώματα καὶ τὰ ἱμάτια, τά τε χρήματα καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ ἐκείνου διήρπασαν. αὐτὸν δὲ ἀνῆγον διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ, ὡς καὶ ἐς τὸ παλάτιον κομιοῦντες, βλαύτας ὑποδεδεμένον, (ἐν βαλανείῳ γὰρ ὢν ἔτυχε) καὶ χιτωνίσκον ἐνδεδυμένον, ὡς καὶ ἐκεῖ καταχρησόμενοι. καὶ τήν τε ἐσθῆτα αὐτοῦ περιέρρηξαν, καὶ τὸ πρόσωπον ᾐκίζοντο, ὥστε καὶ τὸν δῆμον καὶ τοὺς στρατιώτας τοὺς

† καί

ἀστικοὺς

ἀστικοὺς ὑποθορυβῆσαι· καὶ δὴ τοῦτο καὶ τὸν Ἀντωνῖνον, καὶ αἰδεσθέντα αὐτοὺς καὶ φοβηθέντα, ἀπαντῆσαι σφίσι, καὶ τῇ χλαμύδι (τὴν γὰρ στρατιωτικὴν ἐσθῆτα εἶχε) περιβαλόντα αὐτὸν εἰπεῖν, Μήτε τὸν πατέρα ὑβρίζετε, μήτε τὸν τροφέα παίετε. ὁ δ' δὴ χιλίαρχος ὁ κελευσθεὶς αὐτὸν φονεῦσαι, καὶ οἱ στρατιῶται οἱ συμπεμφθέντες αὐτῷ, ἀνῃρέθησαν, λόγῳ μὲν ὡς ἐπιβουλεύσαντές αὐτῷ, τὸ δ' ἀληθές, ὅτι μὴ κατέσφαξαν αὐτόν.

A vrbis, tumultuantur. horum pudore adductus Antoninus metuque, eis procedit obuiam, ipsumque Cilonem chlamyde cõtegit: (nam tum ei vestis militaris erat) Nolite, inquiēs, patrē meum iniuria afficere, nolite educatorem percutere. Dein tribunus, cui mādatum erat, vt illum occideret, cæterique milites, qui vna missi fuerant, morte affecti sunt propterea, quod, vt ipse dicebat, Ciloni fecissent insidias: sed reuera propterea, quod illum non sustulissent.[a]

Πάντας δ' οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήνω,

ὅσους τῶν ἐπιφανῶν οὐδεμιᾷ δίκῃ ἀπέκτεινεν. ὁ μὲν γὰρ Δίων, ἅτε γνωριμωτάτων κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς τῶν πεφονευμένων ὄντων, καὶ ἐξ ὀνόματος αὐτῶν ποιεῖται κατάλογον· ἐμοὶ δ' εἰπεῖν ἐξαρκεῖ, ὅτι πάντας † ὁμοίως, οὓς ἤθελε κατεχειρίζετο, ὅστ' αἴτιος, ὅς τε καὶ οὐκί· καὶ ὅτι τὴν Ῥώμην ἠκρωτηρίασεν, ἀγαθῶν ἀνδρῶν στερήσας αὐτήν. ἐκ δὲ τῶν φόνων ἐς τὰς παιδιὰς ἀποκλίνας, οὐδὲν ἧττον καὶ ἐν ταύταις ἐφόνα. ἐλέφαντα μὲν γὰρ, καὶ ῥινοκέρωτα, καὶ τίγριν, καὶ ἱππότιγριν ἐν οὐδενὶ λόγῳ θείη ἄν τις φονευομένους ἐν τῷ θεάτρῳ. ὁ δὲ καὶ μονομαχούντων ἀνδρῶν ὅτι πλεῖστον ἔχαιρεν αἵμασι· καὶ ἕνα γε αὐτῶν Βάτωνα τρισὶν ἐφεξῆς ἀνδράσιν ὁπλομαχῆσαι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀναγκάσας, ἔπειτα ἀποθανόντα ὑπὸ τῆς τελευταίου, περιφανεῖ ταφῇ ἐτίμησε. περὶ δὲ τὸν Ἀλέξανδρον οὕτω πέπληκτο, ὥστε καὶ ὅπλοις τισὶ καὶ ποτηρίοις, ὡς καὶ ἐκείνου γεγονόσι, χρῆσθαι, καὶ προσέτι καὶ εἰκόνας αὐτοῦ πολλὰς καὶ ἐν τοῖς στρατοπέδοις, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ στῆσαι· φάλαγγά τε τινὰ ἐκ μόνων τῶν Μακεδόνων ἐς μυρίους καὶ ἑξακισχιλίους συντάξαι, καὶ αὐτὴν Ἀλεξάνδρου τε ἐπονομάσαι, καὶ τοῖς ὅπλοις, οἷς ποτε ἐπ' ἐκείνου ἐκέχρηντο, ὁπλίσαι· ταῦτα δ' ἦν, κράνος ὠμοβόειον, θώραξ λινοῦς τρίμιτος, ἀσπὶς χαλκῆ, δόρυ μακρὸν, αἰχμὴ βραχεῖα, κρηπῖδες, ξίφος. καὶ οὐδὲ ταῦτα μέντοι αὐτῷ ἐξήρκεσεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον Ἑῷον Αὔγουστον ἐπεκαλεῖτο. καί ποτε καὶ τῇ βουλῇ ἔγραψεν, ὅτι ἐς τὸ σῶμα αὖθις τὸ τοῦ Αὐγούστου εἰσῆλθεν, ἵνα, ἐπειδὴ ὀλίγον τότε χρόνον ἐβίω, πλείονα αὖθις δι' ἐκείνου ζήσῃ. καὶ δὴ καὶ τοὺς φιλοσόφους τοὺς Ἀριστοτελείους ὠνομασμένους τά τε ἄλλα δεινῶς ἐμίσει, ὥστε καὶ τὰ βιβλία αὐτοῦ κατακαῦσαι ἐθελῆσαι, καὶ τὰ συσσίτια, ἃ ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ εἶχον, τάς τε λοιπὰς ὠφελείας, ὅσας ἐκαρποῦντο, ἀφείλετο, ἐγκαλέσας σφίσιν ὅτι συναίτιος τῷ Ἀλεξάνδρῳ τοῦ θανάτου Ἀριστοτέλης

Neque vero mihi nunc B est necesse percensere numerando omnes clarissimos viros, quibus ille nullam iustam ob causam mortem attulit. Quanquam enim Dion, quod essent celeberrimi viri atque notissimi illis temporibus, omnes persequitur nominatim: tamen mihi satis erit dicere,[b] eos omnes, quos ipsi collibitum fuit, quoquo iure, quaue iniuria morte affectos, vrbemque Romam priuatam bonis viris, communicam & quodamodo mutilatam fuisse. C Post hæc ex his cædibus animum ad ludos applicat, in quibus itidem multas cædes fecit:[c] Nam vt omittam elephantum, rhinocerotem, tigrim, hippotigrim, cæsos in amphitheatro: quod parui momenti sint, gladiatorum sanguine potissimum delectabatur: ex quorum numero vnum, Batonem nomine, coegit eodem die cum tribus certare continenter, eumque occisum a postremo affecit magnifica sepultura.* Cæterum erga Alexandrum ita erat affectus, vt armis poculisque similibus iis, quibus ille vsus fuerat, vteretur: eique D complures statuas in castris, atque adeo in ipsa vrbe collocauerit; comparauerit-que phalangem ex solis Macedonibus, in qua erāt hominum sedecim millia, eamque phalangem Alexandri[d] cognominarit. Hi vtebantur eodem armorum genere quo viuo Alexandro armati fuerant. Hęc erant, galea facta ex crudo bouis corio, thorax eo lino triplex, scutum ex ære,* lancea longa, hasta breuis, crepidæ, gladius. Quibus rebus minime cõ- E tentus, sese Alexandrum Orientalē Augustum appellauit: scripsitque aliquando ad senatum, animū Alexandri in corpus Augusti introisse: vt, quoniā tunc illi fuerat vita breuis, in hoc viueret diutius. [e]Philosophos qui sunt Aristotelici nominati, tam magno est odio prosequutus; vt etiam libros Aristotelis cōburere voluerit, atque Aristotelicis [f]sodalitates, & cætera commoda, quæ habebant in Alexandria, sustulerit; criminatus eos, quod Aristoteles cum aliis auctor fuisse mortis

a Aut nō cūctorum cōprendere nomina possum, quotquot ex illustribus nullo intercedente iudicio interfecit

b eos pariter omnes.

c Nam elephantū quidē, & rhinocerotem, & tigrim, & hippotigrim, cæsos in theatro, fortasse nullo quis loco duxerit: at hic etiam hominū gladiatorum pugnis fusū sanguine

* Alexādri autē adeo dementi ducebatur studio, vt etiā armis & poculis quibus ille vsus fuisset, vteretur:

d cognominarit: & iis armis, quib. olim Alexādri tēporib. vsi fuerant, eosdem instruxerit

* hasta longa, cuspis breuis, crepida gladi'.

Nec his contentus eum deīde illū etiā Orientalem Augustum adpellabat:

e Quin & philosophos, qui nominati sunt Aristotelici,

f Vna victitandi cōmoditates, quas habebant Alexādria, fructusque ceteros, quos illic percipiebant, ademerit:

Alexandro visus esset. Quumque hæc faceret, ducebat secum complures elephātos; vt in hac re Alexandrum, vel potius Dionysium imitari videretur. Igitur tanto amore prosequebatur propter Alexandrum Macedones, vt quum aliquando tribunum militum Macedonem collaudasset, quod insiluisset in equum celeriter, interrogassetque primò, cuias esset, ac intellexisset Macedonem esse, rogarit nomen: post vbi audiuit Antigonum esse, quæsiuerit ex eo, quod nomen fuisset patri: vtque ipsum inuenit esse Philippo patre natum: Cuncta, inquit, quæ cupiebam, habeo: eumque statim [a] clarum reddidit apud reliquas legiones, nec ita multo post in senatorium & prætorium ordinem cooptauit. Alterum quoque, cui nihil rei erat cum Macedonia, quique magna scelera commiserat, [b] ob eaque reus factus erat, postquam intellexit Alexandrum vocari, crebroque accusatorem ita dicere: Homicida Alexander, diis infestus Alexander: perinde iratus est, atque si ipse male audiret: † Nisi, inquiens, tibi satis erit de Alexandro dictum, periisti. Hic igitur Antoninus, Alexandri amantissimus, [c] militibus comis atque humanus erat: reliquos omnes spoliare, depeculari, & opprimere conabatur, atque inprimis senatores. nam præter cæteras exactiones pecuniæ, quæ erant innumerabiles, cogebamur, quum ipse Roma proficisceretur, † complures domos & sumptuosa diuersoria mediis in itineribus, atque iis breuissimis, ædificare nostris sumptibus; in quibus non modo habitauit nunquam, sed neque magnam eorum partem visurus erat. Præterea amphitheatra, & circos in omnibus locis, in quibus hiemauit, aut se sperauit hiematurum, gratis exstruximus, eaque diruebātur illico. adeo * id agebat, vt nos perderet. Ipse pecuniam erogabat in milites, supra diximus, & bestias, & equos; dum complures feras mansuetasque bestias, equosque interficeret, quorum partem capiebat à nobis, coactis ea dare necessario, partem emebat ipse. centum enim apros simul aliquando sua manu confecit. Agitabat currus ornatu veneto, & ad omnia ardentissimus atq; incitatissimus erat. Inerat ei fraus & malitia matris Syrorumque, ex quibus illa orta fuerat. Præficiebat autem certaminibus vnum ex libertis, cęterisve locupletibus, vt in ea magnos sumptus facerent, eosque [d] colebat sub flagello, atq; aureos ab iis quasi homo abiectissim[us] petebat. Dicebat se in agitādis curri-

[a] reliquis militia gradibus ornauit, nec multo post inter senatores prætorios rettulit.

[b] & propterea corā ipso reus agebatur in appellationis iudicio, postquam

† Actum iā de te, inquiens, nisi Alexander te tuebitur.

[c] in milites quidem largiter expendendi studio suo erat: at omnib[us] aliis hominibus exuendis, de spoliandis, exhauriendis, in primis senatoribus, totus occupabatur.

† omnigena,

* id hunc vnum ad finē agebat. vt nos adtereremur.

[d] Venerabatur inferiorem ipso cum flagello,

A γεγονέναι ἔδοξε. ταῦτα μὲν οὕτως ἐποίησε. καὶ ἐν Δία καὶ ἐλέφαντας πολλοὺς συμπεριήγετο, ὅπως καὶ ἐν τούτῳ τὸν Ἀλέξανδρον, μᾶλλον δὲ τὸν Διόνυσον μιμεῖσθαι δόξῃ. οὕτω δὴ οὖν διὰ τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τοὺς Μακεδόνας ἐφίλει, ὥστε ποτὲ χιλίαρχον Μακεδόνα ἐπαινέσας ὅτι κούφως ἐπὶ τὸν ἵππον ἀνεπήδησεν, ἐπύθετο αὐτοῦ τὸ μὲν πρῶτον, Πόθεν εἶ; ἔπειτα μαθὼν ὅτι Μακεδὼν εἴη, ἐπηρώτησε, Τίς δὲ ὀνομάζῃ; καὶ μετὰ τοῦτο ἀκούσας ὅτι Ἀντίγονος, προσεπηρώτησε, Τίς δέ σου B ὁ πατὴρ ἐκαλεῖτο; ὡς δὲ καὶ οὗτος Φίλιππος ὢν εὑρέθη, Πάντ᾽ ἔχω, φησὶν, ὅσα ἤθελον. καὶ εὐθύς τε αὐτὸν ταῖς λοιπαῖς στρατείαις ἐσέμνυνε, καὶ μετ᾽ οὐ πολὺ ἐς τοὺς βουλευτὰς τοὺς ἐστρατηγηκότας κατέταξεν. ἕτερον δέ τινα, τῇ μὲν Μακεδονίᾳ μηδὲν προσήκοντα, ‡ πολλὰ καὶ δεινὰ δεδρακότα, καὶ διὰ τοῦτο παρ᾽ αὐτῷ † ἐξ ἐκκλήτου δίκης κρινόμενον, ἐπειδὴ Ἀλέξανδρός τε ἐκαλεῖτο, καὶ ὁ κατηγορῶν αὐτοῦ ῥήτωρ συνεχῶς ἔλεγεν, Ὁ μιαιφόνος Ἀλέξανδρος, ὁ θεοῖς ἐχθρὸς Ἀλέξανδρος, ὠργίσθη τε ὡς καὶ αὐτὸς κακῶς ἀκούων, καὶ ἔφη, Εἰ μὴ C ἀρκέσει σοι ὁ Ἀλέξανδρος, ἀπολέλυσαι. οὗτος οὖν ὁ φιλαλεξανδρότατος Ἀντωνῖνος εἰς μὲν τοὺς στρατιώτας φιλαναλωτὴς ἦν, τοὺς δὲ λοιποὺς πάντας ἀνθρώπους ἔργον εἶχε περιδύειν, ἀποσυλᾶν, ἐκτρύχειν, οὐχ ἥκιστα τοὺς συγκλητικούς. ἔξω γὰρ τῶν δήμων εἰσπράξεων, καίπερ ἀναριθμήτων οὐσῶν, καὶ οἰκίας αὐτῷ πολυτελεῖς δαπανᾶς, ἐπειδὴ τῆς Ῥώμης ἐξώρμησε, καὶ καταλύσεις πολυτελεῖς ἐν μέσαις ταῖς ὁδοῖς καὶ ταῖς βραχυτάταις, D οἰκείοις δαπανήμασι κατασκευάζειν ἠναγκαζόμεθα· ἐν αἷς οὐχ ὅσον οὐκ ἐνῴκησέ ποτε, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἔμελλεν αὐτῶν τινα ἐμβλέψειν προσέτι καὶ θέατρα κυνηγετικὰ, καὶ ἱπποδρόμους πανταχοῦ, ὅπου περ καὶ ἐχείμασεν ἢ καὶ χειμάσειν ἤλπισε, κατεσκευάσαμεν, μηδὲν παρ᾽ αὐτοῦ λαβόντες· καὶ αὐτίκα πάντα κατεσκάφη. οὕτω πως διὰ τοῦτο μόνον ἐγίγνετο, ἵν᾽ ἡμεῖς ἐπιτριβώμεθα. αὐτὸς δὲ τὰ χρήματα ἔς τε τοὺς στρατιώτας, (ὡς ἔφαμεν) καὶ ἐς θηρία, ἵππους τε ἐδαπάνα. πάμπολλα γάρ τοι καὶ θηρία, ἵππους τε καὶ βοτὰ, τὰ μὲν πλεῖστα E παρ᾽ ἡμῶν καὶ ἀνάγκῃ λαμβάνων, ἤδη δέ τινα καὶ ὠνούμενος, ἀπεκτίννυε καί ποτε ἑκατὸν ὗς ἅμα αὐτοχειρίᾳ ἔσφαξεν. ἡρματηλάτει τε τῇ οὐενετίῳ στολῇ χρώμενος. ἦν γὰρ εἰς πάντα καὶ θερμότατος καὶ κουφότατος. προσῆν δὲ τούτοις εἶχε καὶ τὸ πανοῦργον τῆς μητρὸς, καὶ τῶν Σύρων, ὅθεν ἐκείνη ἦν. ἀγωνοθέτην δὲ ἢ τῶν ἐξελευθέρων τινὰ ἢ τῶν ἄλλων τῶν πλουσίων ἐκάθιζεν, ἵνα καὶ ἐν τούτῳ ἀναλίσκηται· προσεκύνει τε αὐτοὺς κάτωθεν τῇ μάστιγι· καὶ χρυσοῦς ὥσπερ τις τῶν ταπεινοτάτων ᾔτει. καὶ ἔλεγε κατὰ τὸν ἥλιον τῇ ἀρ-

‡ καὶ πολλὰ δεινὰ

† Leuncl. παρ᾽ αὐτῷ ἐξ ἐκκλήτου

ματηλασίᾳ χαίρειν, καὶ ἐσεμνύνετο ἐπ' αὐτῇ. οὕτω A δὲ παρὰ πάντα τὸν τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ χρόνον πᾶσα ἡ γῆ ἡ ὑπακούουσα αὐτῷ ἐπορθήθη, ὥστε τοὺς Ῥωμαίους ποτὲ ἐν ἱπποδρομίᾳ ἄλλα τε συμβοῆσαι, καὶ ὅτι τοὺς ζῶντας ἀπολοῦμεν, ἵνα τοὺς τεθνεῶτας θάψωμεν. καὶ γὰρ ἔλεγε πολλάκις ὅτι οὐδένα ἀνθρώπων πλὴν ἐμοῦ ἀργύριον ἔχειν δεῖ, ἵνα αὐτὸ τοῖς στρατιώταις χαρίζωμαι. καί ποτε τῆς Ἰουλίας ἐπιτιμώσης αὐτῷ, ὅτι πολλὰ ἐς αὐτοὺς ἀνήλισκε, καὶ εἰπούσης ὅτι οὐκέτ' ἡμῖν οὔτε δίκαιος οὔτ' ἄδικος πόρος ὑπολείπεται, ἀπεκρίνατο, τὸ ξίφος δείξας, ὅτι, Θάρσει μῆτερ· ἕως γὰρ ἂν τοῦτ' ἔχωμεν, † οὐδὲν ἡμᾶς ἐπιλείψει χρήματα. καὶ μέντοι καὶ τοῖς κολακεύουσιν αὐτὸν καὶ κτήματα καὶ χρήματα ἀπένεμεν. Ἰουνίῳ γοῦν * Παυλίνῳ πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας ἐχαρίσατο, ὅτι καὶ ἄκων διαχλευάσαι τι αὐτὸν σκωπτόλης ὢν, προήχθη. ἔφη γὰρ αὐτὸν ὀργιζομένῳ τινὶ ἐοικέναι, ἐπειδὴ πρὸς τὸ θυμοειδέστερόν πως ἑαυτὸν ἐσχημάτιζεν. οὐδὲν γὰρ τῶν καλῶν ἐλογίζετο· οὐδὲ γὰρ ἔμαθέ τι αὐτῶν, ὡς καὶ αὐτὸς ὡμολόγει. διὸ ἀμέλει καὶ ἐν ὀλιγωρίᾳ ἡμᾶς τοὺς τι παιδείας ἐχόμενον εἰδότας ἐποιεῖτο. ὁ μὲν γὰρ Σεβῆρος καὶ πάνυ πᾶσι τοῖς εἰς ἀρετὴν τείνουσι καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν ἤσκησεν αὐτὸν, ὥστε καὶ αὐτοκράτορα ἤδη ὄντα καὶ διδασκάλοις συνεῖναι, καὶ τὸ πολὺ τῆς ἡμέρας φιλοσοφεῖν· ἐξηραλοιφεῖ τε, καὶ ἵππευε καὶ ἐς πεντήκοντα καὶ ἑπτακοσίους σταδίους· καὶ προσέτι καὶ νήχεσθαι καὶ ἐν κλύδωνι ἤσκητο. ὁ δὲ ἐκ μὲν τούτων τρόπον τινὰ ἐρρώσθη, τῆς δὲ δὴ παιδεύσεως, ὡς οὐδὲ τοὔνομα αὐτῆς ποτε ἀκηκοὼς, ἐπελάθετο. οὐ μέντοι καὶ κακορρήμων ἢ κακογνώμων ἦν, ἀλλὰ καὶ συνίει τὰ πολλὰ ὀξύτατα, καὶ ἔφραζεν ἑτοιμότατα. τῇ τε γὰρ ἐξουσίᾳ καὶ τῇ προπετείᾳ, τὸ πᾶν μεθ' ὁμοίως τὰ ἐπελθόντα οἱ ἀπερισκέπτως ἐκλαλεῖν. [καὶ] σὺν ᾧ μηδὲν αὐτοῦ ἐκφαίνειν αἰσχύνεσθαι, καὶ ἐπιτυχίᾳ τινὶ πολλάκις περιέπιπτε. τὸ μὲν οὖν σύμπαν, τοιοῦτος ἦν· ἐν δὲ τοῖς πολέμοις ὁποῖος, ἐροῦμεν. ἠπατηκὼς γὰρ τὸν βασιλέα τῶν Ὀσροηνῶν Αὔγαρον, ὡς δὴ παρὰ φίλον αὐτὸν ἥκειν, ἔπειτα συλλαβὼν ἔδησε, καὶ τὴν Ὀσροηνὴν οὕτως ἀβασίλευτον οὖσαν λοιπὸν ἐχειρώσατο. τὸν δὲ τῶν Ἀρμενίων βα E σιλέα διαφερόμενον μετὰ τῶν ἰδίων παίδων, ἐκάλεσε μὲν φιλικοῖς γράμμασιν, ὡς δὴ εἰρηνεύσων αὐτοὺς· ἔδρασε δὲ καὶ περὶ τούτους ἃ καὶ περὶ τὸν Αὔγαρον, οὐ μὴν καὶ οἱ Ἀρμένιοι προσεχώρησαν αὐτῷ, ἀλλ' εἰς ὅπλα ἐχώρησαν, καὶ οὐκέτ' οὐδεὶς αὐτῷ τὸ παράπαν οὐδὲν ἐπίστευεν· ὥστε καὶ ἔργῳ αὐτὸν ἐκμαθεῖν ὅσον αὐτοκράτορι ζημίωμά ἐστι, τό τι ἀπατηλὸν πρὸς φίλους πρᾶξαι.

† οὐδ

* Γαυνίνῳ

A curribus solem imitari, eaque in re maxime gloriabatur. Igitur quamdiu principatum tenuit Antoninus, adeo omnis orbis terrarum, qui erat sub eius imperio, vastatus ac direptus est, vt ludis circensibus populus Romanus [a] ita conclamauerit; Nos viuos perdimus, vt mortuos sepeliamus. Crebro enim dicebat, pecuniam sibi soli esse oportere, præterea nemini, vt eam largiretur militibus. Quumque Iulia ipsum argueret aliquando, quod nimios sumptus faceret in milites; diceret- B que* iam sibi nullos reditus iure aut iniuria partos reliquos esse, gladium ostentans, respondit: Bono animo es, mater. nam nobis, quamdiu hunc habebimus, pecunia non deerit. Præterea possessiones & pecuniã largiebatur assentatoribus. Dedit enim Iunio [b] Paulino [c] decem millia aureorum; [d] quod ipsum quanquam minus ex animo (erat enim mordax) cauillatus esset, dixissetq; Eum, quoties iracundiam simularet, plane iratum videri. An- C toninus nihil cogitabat boni, (neque enim didicerat, id quod ipse fatebatur) & ob eam causam nos, quos nouerat studiosos esse bonarum artiũ, negligebat. Seuerus quidem rebus omnibus, quæ ad virtutem pertinent, & corpus & animum eius ita exercuerat, vt quum iam esset imperator, versaretur cum doctoribus, ac magnam diei partem philosopharetur, *vngereturq;, & equitaret ad millia passuum XCIIII, [e] seque turbida tẽpestate in natãdo exerceret. Quibus ex rebus quãquã valuit viribus corporis, tamen ipsum D doctrinæ cepit obliuio; non aliter, quam si nomẽ eius nunquam audiuisset. [f] Nec tamen erat hebete ingenio, sed acri & acuto ad intelligendum, promptaque ad dicendũ & parata celeritate: qua coniuncta pari licẽtia dum loqueretur quod in buccam venisset, nec puderet ipsum aperire omnia, sæpenumero voti compos erat. Quumq; tali ingenio præditus fuerit, nunc quẽadmodum se in bello gesserit, dicendum est. Quum ad ipsum, tanquam ad amicum, Augarus rex Osroenorum [g] venisset, [ei fidem fregit,] comprehensumque coniecit in vincula; & Os- E roenen rege destitutam cepit: itemq; regẽ Armeniorũ, qui cum filiis dissentiebat ad se amice per literas vocauit, [h] vt eos in concordiam reduceret: iisq; eodẽ modo quo Augaro, vsus est: atq; adeo Armenii arma capere, quam ad ipsum deficere maluerũt. [i] Quod quũ esset factum, ei nemo fidebat amplius; vt re ipsa cognosceret, quam graue dãnũ esset impatori, * fraudẽ amicis facere.

* fraudulentum aliquid in amicos admittere.

a quum ideo tum hoc
* nõ amplius modum pecunia conficiunda, nec iustum, nec iniustũ, ipsis reliquũ esse.
b Paullino
c ducenta quinquaginta millia drachmarum. Gr.
d quod quũ dicax esset, etiã se inuitum adductũ passum esset ad lacessendũ eum cauillis. dicebat enim, eũ irascenti similẽ esse: quoniã ad speciẽ vultus iracũdiorem quodammodo se cõponeret.
* & vnctionib. sicca vteretur.
e atq; etiam ad natandũ inter fluctus exercitatus esset.
f Nec in loquendo tamen, aut in dicendo ineptus, vel hebes erat: sed plerumq; tũ intelligebat celerrime, tũ exponebat promptissime. Nã ex ipsa licẽtia & temeritate, dũ omnia pariter, qua ad animũ accidissent, citra cõsiderationẽ diceret, nec eũ quidquã illorũ efferre puderet, sæpenumero voti cõpos fiebat.
g fraude pellectũ * venisse, comprehensum coniecit
h velut inter eos pacẽ facturus: verũ & inde non aliter ipsos, quã Augarũ, tractauit. Armenii tamẽ arma capere.
i Nec amplius quisquam ipsorũ ei vnquam fidebat, adeo quidẽ, vt re ipsa

Neque vero piguit eum scribere ad senatum de regibus Parthorum, quod quum fratres essent, & dissiderent inter se, respublica Parthorum ex eorum dissensione magnum detrimentum caperet: quasi vero ob eam causam posset res barbarorum interire, & respublica Romana salua esset, ac non quodammodo penitus euersa, non solum quod cū magno malo ciuium, maxima præmia pro cæde fratris dederat militibus, sed etiā quod plerique rei fiebant per calumniam, non modo ii, qui ad Getam aliquid scripserant, aut ei Cæsari designato, factove imperatori fuerāt in prætorianis cohortibus, sed etiam reliqui omnes, quibus nihil vnquam rei cum illo fuerat. Nam si quis vel solum nomen Getæ scripsisset aut pronuntiasset, statim morte mulctabatur; adeo, vt ne poetæ quidē in comœdiis eo nomine deinceps vterentur: fuereque proscripta bona eorum omnium, in quorum testamentis id nomen inuentum est scriptū. In necessitatibus vero, & vrgētibus bellis minime magnus & excellens erat, quanquam ita diligenter obibat munera seruilia pariter cum cæteris militibus, vt cum iis pedibus iter faceret, vna curreret; non vteretur balneo, non vestem mutaret,[a] sed eundem cibum cum illis caperet, atque ex hostibus eos, qui præstarent [viribus corporis], ad singulare certamen inuitaret: quum interim boni imperatoris officio, in quo ipsum esse potissimum oportebat; minime fungeretur; quasi victoria in illis[*] laboribus posita esset, non in hac disciplina rei militaris. Bellum gessit cum [b]Cennis, gente Celtica, quos ferunt tanta ira incitatos in Romanos irruisse; vt tela, quibus illi ab Osroenis vulnerati erant, dentibus euellerent ex corporibus, [c]ne manus in illis cædendis defatigarent, permiseruntque ei redempto libertatis nomine magna pecunia, vt saluus se in Germaniam reciperet. Horum captæ a Romanis vxores, interrogatæ ab Antonino, vtrum vendi, an occidi mallent; mori se malle, responderunt: quumque essent postea venditæ, omnes mortem sibi consciuerunt; nonnullæ vna filios interfecerunt. Antonino cum cætera omnia, tum [d] nummus adulterinus erat. nam pro argento aurove, quod nobis daret, plumbum argentatum, & æs inauratum parabat. Fuit ægra corporis valetu-

[a] sed quodlibet opus vna cum ipsis faceret, & quemuis cibum eumdē cum illis caperet, ut sæpenumero ex hostib. eos, qui præstarent cætera, ad

[*] famulorū operis

[b] Kennis

[c] ne interea manus a cædendis Romanis auerterēt. Quin etiā nomine victoriæ magna ei vēdita pecunia, vt saluum in Germaniā se reciperet, permiserūt.

[d] moneta adulterina

A οὐκ ὤκνησε δὲ γράψαι πρὸς τὸ συνέδριον καὶ περὶ τῶν ἐν Πάρθοις βασιλευόντων, ἀδελφῶν τε ὄντων καὶ πρὸς ἀλλήλους στασιαζόντων, ὅτι ἡ τῶν ἀδελφῶν διαφορὰ μέγα τι κακὸν τὸ κοινὸν τῶν Πάρθων ἐργάσεται· ὥσπερ που τῶν βαρβαρικῶν πραγμάτων φθαρῆναι διὰ τοῦτο δυναμένων, τῶν δὲ Ῥωμαϊκῶν σεσωσμένων, ἀλλ᾽ οὐκ ἄρδην τρόπον τινὰ ἀνατετραμμένων, οὐ κατ᾽ ἐκεῖνο μόνον, ὅτι ἐπὶ μεγάλῳ B τῶν ἀνθρώπων κακῷ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τῆς τοῦ ἀδελφοῦ σφαγῆς ὑποφόνια τοῖς στρατιώταις ἐδεδώκει, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ πάμπολλοι ἐσυκοφαντήθησαν, οὐχ ὅπως οἱ ἐπιστείλαντές τι ἢ δορυφορήσαντες αὐτῷ ἢ Καίσαρι ἔτ᾽ ὄντι, ἢ καὶ αὐτοκράτορι γενομένῳ, ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ οἷς μηδεπώποτε πρᾶγμα πρὸς αὐτὸν ἐγεγόνει. καὶ εἴ γέ τις ἔγραψε τὸ ὄνομα τὸ τοῦ Γέτα μόνον, ἢ εἶπε μόνον, εὐθὺς ἀπώλετο. ὅθεν οὐδ᾽ ἐν ταῖς κωμῳδίαις οἱ ποιηταὶ ἔτι αὐτῷ ἐχρῶντο. καὶ γὰρ καὶ οὐσίαι πάντων, ὧν ἐν ταῖς δια- C θήκαις αὐτοῦ τὸ ὄνομα γεγραμμένον εὑρέθη, ἐδημοσιώθησαν. ἐν μέντοι ταῖς ἀναγκαίαις καὶ κατεπειγούσαις στρατείαις λιτὸς ἦν καὶ ἀπέριττος, τὰ μὲν διακονικὰ ὑπηρετήματα καὶ πάνυ ἀκριβῶς ἐξ ἴσου τοῖς ἄλλοις διαπονούμενος. καὶ γὰρ συνεβάδιζε τοῖς στρατιώταις, καὶ συνέτρεχε, μὴ λουτρῷ χρώμενος, μὴ τὴν ἐσθῆτα ἀλλάσσων, ἀλλὰ καὶ πᾶν ἔργον συνεργαζόμενος, καὶ πᾶσαν τροφὴν τὴν αὐτὴν ἐκείνοις αἱρούμενος· καὶ πολλάκις καὶ πρὸς D τοὺς προέχοντας τῶν πολεμίων πέμπων, προεκαλεῖτο αὐτοὺς εἰς μονομαχίαν. τὰ δὲ δὴ στρατηγικά, ὧν ὥσπερ που καὶ μάλιστα διαπεφυκέναι αὐτὸν ἐχρῆν, ἥκιστα καλῶς μεταχειριζόμενος, ὡς ἂν τῆς νίκης ἐν ἐκείνοις τοῖς ὑπηρετήμασιν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστήμῃ οὔσης. ἐπολέμησε καὶ πρός τινας Κέννους, Κελτικὸν ἔθνος· οὗ λέγονται μετὰ τοσούτου θυμοῦ προσπεσεῖν τοῖς Ῥωμαίοις, ὥστε καὶ τὰ βέλη, οἷς ὑπὸ τῶν Ὀσροηνῶν ἐτιτρώσκοντο, τοῖς E στόμασιν ἐκ τῶν σαρκῶν ἀποσπᾶν, ἵνα μὴ τὰς χεῖρας ἀπὸ τῶν σφαγῶν αὐτῶν ἀποδιατρίβωσιν. οὐ μέντοι ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὸ τῆς ἥττης ὄνομα πολλῶν χρημάτων ἀποδόμενοι, συνεχώρησαν αὐτῷ ἐς τὴν Γερμανίαν ἀποσωθῆναι. τούτων γυναῖκες ἁλοῦσαι ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἐρωτήσαντος αὐτὰς τοῦ Ἀντωνίνου, πότερον πραθῆναι ἢ φονευθῆναι βούλοιντο, τοῦθ᾽ εἵλοντο· ἔπειτ᾽ ἀπεμποληθεῖσαι, πᾶσαι μὲν ἑαυτάς, εἰσὶ δ᾽ αἳ καὶ τὰ τέκνα ἀπέκτειναν. τῷ δ᾽ οὖν Ἀντωνίνῳ τά τε ἄλλα καὶ τὸ νόμισμα κίβδηλον ἦν. τό, τε ἀργύρειον καὶ τὸ χρυσίον ὃ παρεῖχεν ἡμῖν, τὸ μὲν ἐκ μολίβδου καταργυρούμενον, τὸ δὲ καὶ ἐκ χαλκοῦ καταχρυσούμενον ἐσκευάζετο. ἐνόσει δὲ καὶ τῷ σώματι,

σώματι, τὰ μὲν ἐμφανέσι, τὰ δὲ καὶ ἀρρήτοις ἀρρωστήμασιν. ἐνόσει δὲ καὶ τῇ ψυχῇ πικροῖς τισι φαντάσμασι· καὶ πολλάκις γε καὶ ἐλαύνεσθαι ὑπό τε τοῦ πατρὸς ὑπό τε τοῦ ἀδελφοῦ ξιφήρων ἐδόκει· καὶ διὰ ταῦτα ἐψυχαγώγησε μὲν, ὅπως τινὰ ἄκεσιν αὐτῶν λάβῃ, ἄλλας τέ τινας καὶ τὴν τοῦ πατρὸς τοῦ τε Κομμόδου ψυχήν· εἶπε δ' οὖν οὐδεὶς αὐτῷ οὐδὲν, πλὴν τοῦ Κομμόδου. ἔφη γὰρ ταῦτα, Στεῖχε δίκης ἆσσον. εἶθ' ἕτερον, καὶ ἐπὶ τελευτῆς,

--κρυφίοισι τόποισιν ἔχων δυσαλθέα νοῦσον.

τέσσαρας δὲ τῶν ἀειπαρθένων ἀπέκτεινεν, ὧν μίαν βίᾳ, ὅσα γε καὶ ἠδύνατο, ᾐσχύνκει. ὕστερον γὰρ ἐξησθενήκει αὐτῷ πᾶσα ἡ περὶ τὰ ἀφροδίσια ἰσχύς· ἀφ' οὗπερ καὶ ἑτέρῳ τινὰ τρόπον αἰσχρουργεῖν ἐλέγετο. ἡ δὲ δὴ κόρη αὕτη περὶ ἧς λέγω, Κλωδία Λαῖτα ὠνομάζετο· ἥτις καὶ μέγα βοῶσα, Οἶδεν αὐτὸς Ἀντωνῖνος ὅτι παρθένος εἰμὶ, ζῶσα κατωρύγη. ἐδίκαζε μὲν οὖν ἤ τι, ἢ οὐδέν. τὸ δὲ δὴ πλεῖστον τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῇ φιλοπραγμοσύνῃ ἐσχόλαζε. πάντα γὰρ δή οἱ πανταχόθεν καὶ τὰ βραχύτατα ἀπηγγέλλετο· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοὺς στρατιώτας τοὺς ὠτακουστοῦντάς τε καὶ διασκοπεύοντας αὐτὰ, προσέταξεν ὑπὸ μηδενὸς πλὴν ὑφ' ἑαυτοῦ κολάζεσθαι. καὶ ἐγένετο κατὰ τοῦτο οὐδὲν χρηστὸν, ἀλλ' ἐτυράννησαν ἡμῶν καὶ ἐκεῖνοι. καὶ ὅγε μάλιστα καὶ ἀσχημονέστατον καὶ ἀναξιώτατον καὶ τῆς γερουσίας καὶ τοῦ δήμου Ῥωμαίων ἐγένετο, καὶ εὐνοῦχος ἡμῶν ὁ γένος Ἴβηρ, τὸ δὲ ὄνομα Σεμπρώνιος Ῥοῦφος, τὸν δὲ δὴ τρόπον φαρμακεὺς καὶ γόης, (ἐφ' ᾧ δὴ καὶ ὑπὸ Σεβήρου ἐς νῆσον κατεκέκλειστο) κατεκράτησε· καὶ ὁ μὲν ἔμελλέν που δίκην ἐπὶ τούτῳ δώσειν, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐνδείξαντές τινας· ἐκεῖνος δὲ ἐπήγγελλε μὲν, ὡς καὶ μετὰ τὴν ἕω αὐτίκα δικάσων, ἢ καὶ ἄλλο τι δημόσιον πράξων· παρέτεινε δὲ ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ τὴν μεσημβρίαν, καὶ πολλάκις καὶ μέχρι τῆς ἑσπέρας, μηδὲ εἰς τὰ πρόθυρα ἐσδεχόμενος, ἀλλ' ἔξω που ἑστῶτας. ὀψὲ γάρ ποτε ἔδοξεν αὐτῷ μηκέτι μηδ' ἀσπάζεσθαι ἡμᾶς ὡς πλήθει. ἐν δὲ τούτῳ τά τε ἄλλα ἐφιλοπραγμόνει, ὥσπερ εἶπον, καὶ ἅρματα ἤλαυνε, θηρία τε ἔσφαζε, καὶ ἐμονομάχει, καὶ ἔπινε, καὶ ἐκραιπάλα, καὶ τοῖς † στασιώταις τοῖς τὴν ἔνδον αὐτοῦ φρουρὰν ἔχουσι, καὶ κρατῆρας πρὸς τῇ ἄλλῃ τροφῇ ἐκεράννυε, καὶ κύλικας, † παρόντων καὶ ἡμῶν καὶ ὁρώντων, διέπεμπε· καὶ μετὰ τοῦτο ἔστιν ὅτε καὶ ἐδίκαζε.

† Blanc. στρατιώταις. recte. † ἐμπαρόντων

A letudine, quod morbis partim euidentibus, partim occultis correptus esset: sed mente inprimis* insana. Nam acerbis quibusdam visis sæpenumero agitari a patre fratreque gladios gestantibus, videbatur. Quibus rebus vt medicinam faceret, multorum animas ex inferis euocauit, præsertim patris & Commodi. ex quibus nemo ei respondit, præter Commodum, qui ita ait; † *Perge ocyus ad supplicium.* Deinde alterum:* ac ad extremum,

Hunc occulta grauis vexat circum loca morbus.

B Vestales occidit quatuor, ex quibus vnam per vim, quantum in ipso fuit, vitiauit. nam eum ad extremũ vis in rebus Venereis defecerat. qua ex re dicebatur flagitia obscœna [b] alterius generis facere. Huic virgini Clodia Læta nomen fuit, eaque viua sepulta est: quum tamen altum exclamaret, scire ipsum Antoninum, se virginem esse. Antoninus raro ius reddebat, aut nunquam: sed præter studia cæterarum rerum, curiosus erat. nam ad C eum etiam minima quæque ex omnibus locis omnia perferebantur, vetabatq; ob eam causam, ne milites auscultatores & inspectores ab alio, quam ab ipso punirentur. Qua ex re omnia peruersa erant; quod ii etiam in nos tyrannidem exercerent. Id vero turpissimum fuit atque indignissimum senatu populoque Romano, quod eunuchus, natione Hispanus, nomine Sempronius Rufus, moribus veneficus & præstigiator, quique huius rei causa fuerat a Seuero in insulam deportatus, imperium in nos habuit: quamuis D esset huius rei pœnas daturus, vt cæteri, † qui indicum officio fungerentur. Antoninus mandabat nobis, velle se statim post ortum solis ius reddere, * tractareque ea quæ pertinerent ad publicam vtilitatem: quum tamen ad meridiem vsque nos protraheret, sæpe etiam ad vesperum, ne in vestibulum quidem admissos, sed foris alicubi stantes. tandem visum est ei nos plerunque ne salutare quidem amplius. Ipse interea curio- E se aliquid agere, vt supra dictum est, currus agitare, bestias cædere, [c] obire munus gladiatorium, potare, ebrius esse. Ad hæc præsentibus nobis ac videntibus, cũ alia ciborũ genera, tũ vinum in pateras, & calices infusum ad milites, qui intus erant ad custodiam ipsius, transmittere. Ita nonnunquam his confectis rebus ius redde-

* agra ex acerbis quibusdam visis. quod sæpenumero

† Ad pœnã propera.

* Et in fine

b quodam alio modo perpetrare.

† quotquot alios detulerant & indicarant. Solebat autem denuntiare nobis Antoninus, Velle

* Vel aliud quid negotii publici facere: quum tamen vltra meridiẽ nos

c more gladiatorum pugnare,

bat. Hæc fecit, quum hibernaret Nicomediæ; †exercuitque phalangem Macedonicam, & parauit duas ingentes machinas ad Armenicum & Parthicum bellum, vt eas dissolutas in naues imponeret, atque in Syriam veheret. Multas cædes aliaque multa faciebat contra ius fasque ac grandem denique pecuniam insumebat. Qua in re, cæterisque omnibus minime obtemperabat matri, iusta & vtilia monenti; licet ei curam libellorum atque epistolarum vtriusque generis, præter admodum necessarias, commisisset; eiusque nomen pariter cum suo & exercitus nomine poneret adiunctis multis laudibus in epistolis, quas mittebat ad senatum, dum omnes valere scriberet: nec opus est referre, ab hac omnes primarios viros publice salutari non secus, quam ab illo, consueuisse. Sed ea nihilominus philosophabatur. hic verò negabat quidē se egere vllis rebus necessariis, gloriabaturque maxime, quod tenuissimo victu cōtentus esse posset: quum tamen nihil esset in terra, marique, ac [a] cælo, quod non ei priuatim publiceque præstaremus. Magis & præstigiatoribus ita delectabatur, vt Apollonium Cappadocem, qui floruerat Domitiani temporibus, laude & honore affecerit; (hic præstigiator fuerat solers, & magus,) eique [b] monumentum faciēdum curauerit. Posthæc bellum intulit Parthis, cuius belli causa fuit, quod Vologæsus Teridatem & Antiochum quemdā, quos ille poscebat [ad supplicium,] non dederat. Erat Antiochus Cilix natione, qui primo philosophiam Cynicorum simulauerat, eaque re [c] magnam opem in bello tulerat militibus; quos, quum maximo frigore [d] obriguissent, propterea confirmauit, quod se ipse in niuem abiecerit, in eaque volutatus sit. Sed quum ei propterea Seuerus, atque ipse Antoninus pecuniam dedissent, affecissentque honore: his rebus elatus, cum Teridate se coniunxit, cum eoque ad Parthum defecit. Antoninus ante, quam excederet [ex] Nicomedia, ludos gladiatorios fecit suo natali die. nam ne illo quidem die abstinuit a cædibus: ferturque in his, quum vnus ex gladiatoribus victus supplicaret ei, vt se cōseruaret, ita respōdisse; Abi ad aduersarium & ab eo salutem pete: mihi .n. nō licet tibi ignoscere. Sic homo miser, cui fortasse aduersarius vitam dedisset, nisi eo modo respōsū esset ab Antonino, interiit. Non.n. est ausus aduersarius eū dimittere, ne [e] humanior esse impatore videretur. Quūq; talia faceret, *frueretur q; deliciis Antiochiæ, adeo vt

† armamenta
a aere,
b monumentum heroicū
c plurimū in bello profuerat
d defecissent,
e clementior
* luxuque diffluerct

ταῦτά τε ἐν τῇ Νικομηδείᾳ χειμάσας ἔπραξε, καὶ τὴν φάλαγγα τὴν Μακεδονικὴν ἤσκησε· καὶ μηχανήματά τε δύο μέγιστα πρός τε τὸν Ἀρμενικὸν καὶ πρὸς τὸν Παρθικὸν πόλεμον κατεσκεύασεν, ἵνα διαλύσας αὐτὰ ἐπὶ πλοίων ἐς τὴν Συρίαν ἀποκομίσῃ. τὰ δ᾽ ἄλλα ἐμιαιφόνει καὶ παρενόμει, καὶ τὰ χρήματα κατανήλισκεν. οὐδὲ ἐπείθετο οὔτε περὶ τούτων οὔτε περὶ τῶν ἄλλων τῇ μητρὶ πολλὰ καὶ χρηστὰ παραινούσῃ· καίτοι καὶ τὴν τῶν βιβλίων τῶν τε ἐπιστολῶν ἑκατέρων, πλὴν τῶν πάνυ ἀναγκαίων, διοίκησιν αὐτῇ ἐπιτρέψας, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐν ταῖς πρὸς τὴν βουλὴν ἐπιστολαῖς ὁμοίως τῷ τε ἰδίῳ καὶ τῷ τῶν στρατιωτῶν, ὅτι σώζεται, μετ᾽ ἐπαίνων πολλῶν ἐνέγραφεν. τί γὰρ δεῖ λέγειν, ὅτι καὶ ἠσπάζετο δημοσίᾳ πάντας τοὺς πρώτους, καθάπερ καὶ ἐκεῖνος; ἀλλ᾽ ἡ μὲν καὶ μετ᾽ ἐκείνων ἔτι μᾶλλον ἐφιλοσόφει· ὁ δὲ ἔλεγε μὲν μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων προσδεῖσθαι, καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐσεμνύνετο, ὡς ὅτι εὐτελεστάτῃ τῇ διαίτῃ χρῆσθαι δυνάμενος. ἦν δ᾽ οὐδὲν οὐκ ἐπίγειον, οὐ θαλάττιον, οὐκ ἀέριον, ὃ μὴ οὐκ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ αὐτῷ παρείχομεν. τοῖς δὲ μάγοις καὶ γόησιν οὕτως ἔχαιρεν, ὡς καὶ Ἀπολλώνιον τὸν Καππαδόκην, τὸν ἐπὶ τοῦ Δομιτιανοῦ ἀνθήσαντα, ἐπαινεῖν καὶ τιμᾶν, (ὅστις καὶ γόης καὶ μάγος ἀκριβὴς ἐγένετο) καὶ ἡρῷον αὐτῷ κατασκευάσαι. ἐκστρατεύσαντι δὲ αὐτῷ κατὰ τῶν Πάρθων πρόφασις τοῦ πολέμου ἦν, ὅτι Οὐολόγαισος τόν τε Τιριδάτην, καὶ Ἀντίοχόν τινα μετ᾽ αὐτοῦ, ἐξαιτήσαντι αὐτῷ οὐκ ἐξέδωκεν. ὁ δὲ Ἀντίοχος Κίλιξ μὲν ἦν, καὶ φιλοσοφεῖν κυνηδὸν τὰ πρῶτα ἐπλάττετο· καὶ πλεῖστά γε ἐκ τούτου τοὺς στρατιώτας ἐν τῷ πολέμῳ ὠφέλησεν· ἀπαλγοῦντας γὰρ αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ πολλοῦ ῥίγους ἐπερρώννυεν, ἔς τε τὴν χιόνα ῥίπτων ἑαυτόν, καὶ ἐν αὐτῇ καλινδούμενος. ὅθεν καὶ χρημάτων καὶ τιμῶν καὶ παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου καὶ παρὰ τοῦ Ἀντωνίνου ἔτυχεν. ἐπαρθεὶς δὲ ἐπὶ τούτοις, τῷ Τιριδάτῃ συνεξητάσθη, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ πρὸς τὸν Πάρθον ηὐτομόλησε. πρὶν δὲ ἀπᾶραι ἀπὸ Νικομηδείας, ἀγῶνα μονομαχίας ἐν αὐτῇ ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ γενεθλίοις ἐποίησεν. οὐδὲ γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῶν φόνων ἀπείχετο. ἔνθα λέγεται, ἡττηθέντος τινός, καὶ ἱκετεύοντος αὐτὸν ὅπως σωθῇ, τὸν Ἀντωνῖνον εἰπεῖν, Ἄπελθε, καὶ τοῦ ἀντιπάλου δεήθητι. ἐμοὶ γὰρ οὐκ ἔξεστί σου φείσασθαι. καὶ οὕτως ὁ ἄθλιος, τάχ᾽ ἂν ὑπὸ τοῦ ἀνταγωνιστοῦ σωθείς, εἰ μὴ τοῦτο εἴρητο, διεφθάρη. οὐ γὰρ ἐτόλμησεν αὐτὸν ἀφεῖναι, ἵνα μὴ καὶ φιλανθρωπότερος τοῦ αὐτοκράτορος εἶναι δόξῃ. καὶ μέντοι τοιαῦτα ποιῶν, καὶ ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ τρυφῶν,

† δεῖ ω ὥστε καὶ τὸ γένειον πάνυ ψιλίζεσθαι, αὐτός τε ὠδύρετο † ὡς μεγάλοις δή τισι καὶ πόνοις καὶ κινδύνοις ὤν· καὶ τῇ γερουσίᾳ ἐπετίμα τά τε ἄλλα, ῥᾳθυμεῖν σφᾶς λέγων, μήτε συνιέναι προθύμως, μήτε κατ᾽ ἄνδρα τὴν γνώμην διδόναι· καὶ τέλος ἔγραψεν ὅτι, Οἶδα μὲν ὅτι οὐκ † ἀρέσκει τὰ ἐμὰ ὑμῖν· † ἀρέσει διὰ τοῦτο μέντοι καὶ ὅπλα καὶ στρατιώτας ἔχω, ἵνα μηδὲν τῶν λογοποιουμένων ἐπιστρέφωμαι. τοῦ δὲ Πάρθου φοβηθέντος, καὶ τὸν Τιριδάτην καὶ τὸν Ἀντίοχον ἐκδόντος, ἀφῆκε τὴν στρατείαν εὐθὺς παραυτίκα. εἰς δὲ τοὺς Ἀρμενίους στείλας τὸν Θεόκριτον μετὰ στρατιᾶς, ἰσχυρῶς ἔπταισε παρ᾽ αὐτῶν ἡττηθείς. ἦν δὲ ὁ Θεόκριτος ἐκ δούλου γεγονώς, καὶ τῇ ὀρχήστρᾳ ἐμπαιδοτριβηθείς. εἰς τοσαύτην μέντοι ἦλθε δυναστείαν παρ᾽ Ἀντωνίνῳ, ὡς μηδὲν εἶναι ἄμφω πρὸς αὐτὸν τοὺς ἐπάρχους· τὰ ἴσα δὲ αὐτῷ καὶ Ἐπάγαθος, Καισάρειος καὶ αὐτὸς ὤν, καὶ ἠδύνατο καὶ παρῴνει. ὁ γοῦν Θεόκριτος (διεφοίτα γὰρ ἄνω καὶ κάτω, τῆς τῶν ἐπιτηδείων καὶ παρασκευῆς καὶ καπηλείας ἕνεκεν) συχνοὺς διά τε ταῦτα καὶ ἄλλως ἀπέκτεινε· μεθ᾽ ὧν καὶ Τιτιανὸς Φλάβιος ἐφονεύθη. ἐπιτροπεύων γὰρ ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ, προσέκρουσέ τι αὐτῷ· κἀκεῖνος ἀναπηδήσας ἐκ τοῦ βάθρου, τὸ ξίφος ἐσπάσατο· ἐφ᾽ ᾧ ὁ Τιτιανὸς καὶ τοῦτο εἶπεν, Ὡς ὀρχηστὴς ἐποίησας. ὅθεν ἐκεῖνος ὑπεραγανακτήσας, ἀποσφαγῆναι αὐτὸν ἐκέλευσεν. ὁ δ᾽ Ἀντωνῖνος, καίτοι τὸν Ἀλέξανδρον ὑπεραγαπᾶν φάσκων, τοὺς ἐκείνου πολίτας μικροῦ δεῖν πάντας ἄρδην ἀπώλεσεν. ἀκούων γὰρ ὅτι διαβάλλοιτο καὶ σκώπτοιτο παρ᾽ αὐτῶν ἐπί τε τοῖς ἄλλοις, καὶ οὐχ ἥκιστα τῇ ἀδελφοκτονίᾳ, ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἐπικρυπτόμενος τὴν ὀργήν, καὶ ποθεῖν αὐτοὺς προσποιούμενος. ἐπεὶ δὲ εἰς τὸ προάστειον ἦλθε, τοὺς μὲν πρώτους αὐτῶν μεθ᾽ ἱερῶν τινῶν ἀπορρήτων ἐλθόντας δεξιωσάμενος, ὡς καὶ συνεστίους ποιήσασθαι, ἀπέκτεινε. μετὰ δὲ τοῦτο πάντα τὸν στρατὸν ἐξοπλίσας, ἐς τὴν πόλιν ἐνέβαλε, πᾶσι μὲν τοῖσδε ἀνθρώποις προπαραγγείλας οἴκοι μένειν, πάσας δὲ τὰς ὁδοὺς καὶ προσέτι καὶ τὰ τέγη προκατασχών· καὶ, ἵνα τὰς κατὰ μέρος συμφορὰς τὰς τότε καταλαβούσας τὴν ἀθλίαν πόλιν, παρῶ, τοσούτους κατέσφαξεν, ὥστε μηδὲ εἰπεῖν περὶ τοῦ πλήθους αὐτῶν τολμῆσαι, ἀλλὰ καὶ τῇ βουλῇ γράψαι ὅτι οὐδὲν διαφέρει, πόσοι σφῶν, ἢ τίνες ἐτελεύτησαν· πάντες γὰρ τοῦτο παθεῖν ἄξιοι ἦσαν. τῶν δὲ χρημάτων τὰ μὲν διηρπάσθη, τὰ δὲ διεφθάρη.

A adeo vt etiam mentum nudarit pilis: tamē querebatur, se maximos labores perferre, & in grauissimis periculis versari; increpabatque senatū, quem dicebat otiosum esse, [a] nihilque intelligere subito, nec viritim sententias dicere. Quin etiam ad extremum scripsit in hanc sententiā: [b] Ego certo scio, vos rebus a me gestis minime contentos fore: propterea in armis sum, habeoque apud me milites, vt possim rumores qui de me perferuntur, contēnere. Postquam a Partho, metu perterrito Tiridatem & Antiochum recepit, statim à B bello destitit. Porro Theocritum misit cū exercitu in Armenios, a quib. victus magnam cladem accepit. Erat Theocritus natus ex seruo, & in orchestra [c] versatus, sed tantæ apud Antoninum autoritatis, vt plane ambobus præfectis superior esset. Æqualem potentiam adeptus erat Epagathus, homo itidem Cæsarianus, & pari scelere præditus. Theocrit⁹ autē [d] sursum deorsum ferebatur cōmeatus & suppellectilis comparandæ & mercaturæ faciendæ causa. quamobrem etiam complu- C res interfecit. Fuit in eorum numero Flauius Titianus, qui quum esset procurator Alexandriæ, [e] deliquissetque in Theocritum, ac Theocritus ob eam causam prosiluisset e sede, distrinxissetque gladium; Id, inquit, vt saltator fecisti. Hanc ob causam iratus Theocritus, eum interfici iussit. Antoninus autem, licet se maximo amore prosequi Alexandrum [f] ostenderet, tamen ciues eius pæne omnes funditus sustulit. quum enim ab iis se argui & illudi intelligeret multis de causis; sed præ- D sertim propter cædem fratris; dissimulata ira profectus est Alexandriam, fingens se magno eorum desiderio teneri. Post vbi in suburbium venit, primos eius ciuitatis, qui ipsi * cum sacris atque abditis rebus processerunt obuiam, excepit perhumaniter, eosque admissos in conuiuium interfecit. Post armauit omnem exercitū, inuasitque vrbem: mox imperauit omnibus Alexādrinis, vt domi manerent: ipse vias occupauit, & tecta: & vt ne sigillatim E calamitates persequar, in quas tum misera vrbs incidit, tantam in ea cædem fecit, vt nō sit ausus numerum interfectorum proferre, sed scripserit ad senatum; non referre qui & quot essent occisi, propterea quod oēs idem meriti fuissent. Pecunia partim direpta est, partim interiit. Peri-

[a] nec prōpte commentari,
[b] Scio vobis mea nō placere. Propterea & arma, & milites habeo. vt rumores qui spargūtur, non curem.
[c] exercitus à puero.
[d] sursum deorsumq́; discursabat ad annonā & commeatus comparandos, quam cauponandos.
[e] vel uerbis Theocritum offendisset.
[f] diceret.
* cū arcanis quibusdam sacris obuiā processerāt, excepit

Periere cum Alexãdrinis peregrini multi, cum iisq; magna multitudo eorum, qui cum Antonino venerant, eo quod ignorarentur. Nam quũ permagna esset ciuitas, in eaq; tota cædes fierent dies noctesque; nemo poterat (licet maxime cuperet) alterum discernere, sed moriebatur quisque vt sors ferebat, atque eorum corpora statim coniiciebantur in profundas fossas, vt cæteris incognita esset magnitudo calamitatis. Id vbi factum est in ciues, peregrini omnes ex vrbe expulsi, preter mercatores, eorumque facultates direptæ sunt, fanis etiam quibusdam expilatis. Horum magnam partem Antoninus præsens vidensque gerebat, imperabatq; multa e templo Serapidis, [*] in quo erat dies noctesq; homo tot cædibus pollutus. Sed quid hæc a me dicta sunt, quãdo gladium, quo fratrem interfecerat, deo consecrare est ausus? His confectis rebus, spectacula [a] & sodalitates Alexandrinorum sustulit. Ipsam [b] Alexandriam diuidi in duas partes & præsidiis muniri iussit, ne secure in reliquũ tempus ciues ad se mutuo accederent. Hæc igitur [c] in misera Alexandria fecit Ausonia fera. nam ita extremo oraculo quod de ea re petitũ fuerat, erat appellatus: proditumque est memoriæ, eum hoc nomine ferę delectatum esse, seque de eo iactauisse; quamuis huius oraculi [d] causa multos, a quibus id fuerat relatum, occiderit.

** in quo etiã eo ipsis diebus & noctibus agebat, quibus illa homicidia et perpetrabantur in publicaque eo iussu*

b Alexandriam muro duas in partes diuidi, & castellis muniri iussit.

c in miserã Alexandriã perpetrauit Ausonia fera. Sic enim nominauit eum clausula oraculi de ipso datæ.

d prætextu multos, quasi qui hoc in lucem primi protulisset, occiderit.

A συναπώλοντο δ' οὕτω αὖθις καὶ τῶν ξένων πολλοὶ καὶ συχνοί γε τῶν μετ' Ἀντωνίνου ἐλθόντων ἀγνοίᾳ συνδιεφθάρησαν. τῆς τε γὰρ πόλεως μεγάλης οὔσης, καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν πάσῃ ἅμα αὐτῇ καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν φονευομένων, οὐδ' ἐνῆν, οὐδ' εἰ πάνυ τις ἐβούλετο, διακρῖναι, ἠδύνατο· ἀλλὰ καὶ ἔθνησκον, ὥς που ἔτυχον, καὶ τὰ σώματα σφῶν αὐτίκα εἰς τάφρους βαθείας ἐνεβάλλοντο, ὅπως ἀφανὲς ᾖ τοῖς λοιποῖς τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς. Ταῦτα μὲν οἱ ἐπιχώριοι ἔπαθον· οἱ δὲ δὴ ξένοι B πάντες ἐξηλάθησαν, πλὴν τῶν ἐμπόρων· καὶ δηλονότι καὶ τὰ ἐκείνων πάντα διηρπάσθη. καὶ γὰρ ἱερά τινα ἐσυλήθη. καὶ τούτων τὰ μὲν πλείω αὐτὸς ὁ Ἀντωνῖνος παρὼν καὶ ὁρῶν ἐποίει, τὰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ Σεραπείου προσέταττέ τισιν. ἐν γὰρ τῷ τεμένει διῃτᾶτο κἀν ταῖς τῶν μιαιφονιῶν αὐτῶν νυξὶ καὶ ἡμέραις. καὶ τί τοῦτο εἶπον, ὁπότε καὶ τὸ ξίφος δι' οὗ τὸν ἀδελφὸν ἀπεκτόνει, ἀναθεῖναι τῷ θεῷ ἐτόλμησεν; ἐκ δὲ τούτου τάς τε θέας καὶ τὰ συσσίτια τῶν Ἀλεξανδρέων καταλύσας τὴν Ἀλεξάνδρειαν C διατειχισθῆναί τε καὶ φρουρίοις † διατειχισθῆναι ἐκέλευσεν, ὅπως μηκέτ' ἀδεῶς παρ' ἀλλήλους φοιτῷεν. τοιαῦτα περὶ τὴν ταλαίπωρον Ἀλεξάνδρειαν ἔδρασεν ὁ Αὐσόνιος θήρ, ὡς τὸ ἀκροτελεύτιον τοῦ † περὶ τοῦ χρησμοῦ, τῇ τοῦ θηρὸς κλήσει καλλωπιζόμενον· εἰ καὶ πολλοὺς προφάσει τοῦ χρησμοῦ ἐφόνευσεν, ὡς προενεγκαμένους αὐτόν.

† Leundi. [illegible]

† [illegible]

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXXVIII EXCERPTA PER IO. XIPHILINVM ET THEODOSIVM.

HÆC INSVNT LIBRO LXXVIII Dionis.

TEMPORIS SPATIVM, ANNI II, QVIBUS hi consules recensentur.

ANNO V.C. 970. Bruttius Præsens, & . . . . . Extricatus.
971. M. Opelius Macrinus Aug. & . . . . . Aduentus.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα ἐς τοὺς Πάρθους στρατεύσας, πρόφασιν ὅτι οὐκ ἠθέλησεν αὐτῷ ὁ Ἀρτάβανος τὴν θυγατέρα μνηστευσαμένῳ συνοικίσαι (εὖ γὰρ ἠπίστατο ὅτι λόγῳ μὲν ἐκείνην γῆμαι, ἔργῳ δὲ τὴν τῶν Πάρθων βασιλείαν σφετερίσασθαι ἐπεθύμει) πολλὰ μὲν τῆς χώρας τῆς περὶ τὴν Μηδίαν, ἅτε καὶ ἐξαπιναίως ἐμπεσὼν ἐς αὐτὴν, ἐκάκωσε, πολλὰ δὲ καὶ τείχη ἐπόρθησε. τά τε Ἄρβηλα παρεστήσατο· καὶ τὰ μνημεῖα τὰ βασιλικὰ τῶν Πάρθων ἀνορύξας, τὰ ὀστᾶ ἔρριψεν. οἱ γὰρ Πάρθοι οὐδ' ἐς χεῖρας αὐτῷ ἦλθον. οὔκουν οὐδὲ ἔχω τι ἐξαίρετον περὶ τῶν τότε πραχθέντων συγγράψαι, πλὴν ὅτι δύο στρατιῶται, ἀσκὸν οἴνου ἁρπάσαντες, προσῆλθον αὐτῷ, ἰδιούμενος ὅλον ἑκάτερος τὸ λάφυρον· καὶ κελευσθέντες ὑπ' αὐτοῦ νείμασθαι τὸν οἶνον, τά τε ξίφη ἐσπάσαντο, καὶ τὸν ἀσκὸν διέτεμον, ὡς καὶ ἐξ ἡμισείας αὐτὸν μετὰ τοῦ οἴνου ληψόμενοι. οὕτω γὰρ καὶ τὸν αὐτοκράτορα σφῶν ᾐδοῦντο, ὥστε αὐτῷ καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἐνοχλεῖν· καὶ φρονήσει ἐχρῶντο, ὥστε καὶ τὸν ἀσκὸν καὶ τὸν οἶνον ἀπολέσαι. οἱ μὲν οὖν βάρβαροι ἔς τε τὰ ὄρη καὶ ὑπὲρ τὸν Τίγριν ἀπέφυγον, ἵνα παρασκευάσωνται. ὁ δὲ δὴ Ἀντωνῖνος τοῦτο μὲν ἀπεκρύπτετο, ὡς δὲ δὴ καὶ παντελῶς αὐτῶν, οὓς μηδὲ ἑωράκει, κεκρατηκὼς ἐσεμνύνετο· καὶ μάλιστα ὅτι λέων τις ἐξαίφνης ἐξ ὄρους καταδραμὼν συνεμαχήσεν αὐτῷ, ὡς αὐτὸς ἐπέστειλεν. οὐ μόνον δὲ τὰ ἄλλα ἐκδιῃτᾶτο, καὶ παρηνόμει, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς στρατείαις, ἀλλὰ καί τινα ἰδίαν ἔνδυσιν βαρβαρικῶς πως κατακόπτων καὶ συρράπτων ἐς μανδύης τρόπον, προσεξεῦρε· καὶ αὐτός τε συνεχῶς αὐτὴν ἐνέδυνεν, ὥστε καὶ Καράκαλλος διὰ τοῦτ' ἐπικληθῆναι, καὶ τοὺς στρατιώτας μάλιστα ἀμφιέννυσθαι ἐκέλευσεν. αὐτόν τε οὖν τοιοῦτον οἱ βάρβαροι ὁρῶντες ὄντα, καὶ τοὺς στρατιώτας ἐκλελυμένους ὑπὸ τῆς τρυφῆς, (τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ † ἐν οἰκίαις ἐχείμαζον, πάντα τὰ τῶν † ξενοδοχούντων σφᾶς ὡς ἴδια ἀναλίσκοντες) ἐπήρθησαν, ὡς καὶ συναγωνιστὰς αὐτοὺς, ἀλλ' οὐ πολεμίους ἕξοντες. καὶ ὁ Ἀντωνῖνος ἀντιπαρεσκευάζετο· οὐ μέντοι καὶ πολεμῆσαι αὐτοῖς ἐξεγένετο, ἀλλ' ἐν μέσοις τοῖς στρατιώταις, οὓς μάλιστα ἐπι-

† ἐν οἰκίᾳ † ξενοδοχούντων

A POST hæc exercitum [a]duxit in Parthos, quod Artabanus ei filiã, quã ambiuerat, nollet vxorẽ dare; quod sciret Antoninũ verbo quidẽ postulare nuptias, re autẽ Parthorũ regnũ auferre cupere. Tũ regionẽ, quæ Mediam attingit, in quã de improuiso irruerat, magna ex parte vastauit: multa[b] mœnia diruit: Arbela subegit, B ac sepulchra regũ Parthorum abiectis ossibus subuertit. Verũ quia Parthi cum eo non venerunt ad manus, nihil de reb. tũc gestis scribi a me[c] præcipue potest; nisi quod duo milites, qui vtrẽ plenum vini rapuerant, ac vterq; totã prædam sibi vindicabant, quũ ad imperatorẽ venissent, iussique essent ab eo vinũ partiri; strictis gladiis vtrẽ secuerunt, ita vt si eo pacto quisque partẽ vini esset accepturus. scilicet adeo reuerebantur imperatorẽ suũ, vt ei in huiuscemodi quoq; rebus molestiam exhiberent; tantaq; prudentia præditi erant, C vt vtrem & vinum perderẽt. Barbari perfugerunt in montes, & trans Tigrim, vt se ad bellum compararent. id q; celabat Antoninus, & quasi omnino superior fuisset, quos ne viderat quidẽ, se vicisse gloriabatur: tum vero, quod leo, qui improuiso de monte descenderat, pro eo pugnasset. nã id in literis scripsit. Nec vero solum quod spectabat ad cætera,[d] viuebat in exercitu contra mores institutaq; maiorum; sed etiam proprium genus indumẽti, in modũ D penulæ, excogitauit. Id barbarum, discissumq; & consutũ erat ex multis partibus, eoq; indutus erat semper, ex quo & Caracallus cognominatus est: iussitque milites ibus, vt se eodem genere vestis induerent. Itaq; barbari postquam videre hũc, eiusque milites dissolutos[e] voluptatib[us]; quod præter cætera hiemarent in ædibus; in iisque omnes facultates hospitum non aliter, quam suas, consumerent; vehementer[f] excitati sunt, tanquã si essent illos socios pro hostibus habituri. Contra parabat etiam se Antoninus, cui tamen non E licuit[*] prælium committere propterea, quod in mediis militibus, quos habebat

a illo prætexto duxit
b castella
c eximium potest
d Viuebat in expeditionibus quoque contra
e pradium
f animum elati sunt.
* hoc bellum cõficere propterea, quod medius inter milites.

in maximo honore, & quib. potissimum confidebat, occisus est. Quum enim quidam vates dixisset in Aphrica, idque iam diuulgatum esset, oportere Macrinum quoq; præfectum prætorio, eiusq; filium Diadumenum regnare; missusq; Romã ob eam causam, id ipsum Flauio Materniano, qui præerat vrbanis militibus, aperuisset, isque statim ad Antoninum scripsisset: forte accidit, vt hæ literæ Antiochiã perferrẽtur ad Iuliã, cui mandatum erat, cuncta, quæ illuc peruenirẽt, discernere; ne ad Antoninum, occupatũ in terra hostili, frustra multitudo literarum [a] mitteretur. Itemque alteræ literæ ab Vlpio Iuliano, qui tum censor erat, recta per alios tabellarios ad Macrinum perferuntur, in quibus scripta erãt omnia, quæ gererentur. Itaque Macrinus, dum mora facta esset in mittendis ad imperatorem literis, cognouissetque aliquanto tempore ante, quæ essent ad illum perscripta; pertimuit, ne ob eam rem morte afficeretur. Ad hanc causam accedebat, quod Serapio quidam Ægyptius paucis ante diebus palam dixerat Antonino, ipsum breui tẽpore victurum, eique Macrinum successurum: ob eamque causam leoni primum obiectus, post, quum ei manum porrigẽti leo pepercisset, vt aiunt, occisus fuerat; quum posset sicuti dicebat, si vnum præterea diẽ vixisset, inuocatis nonnullis dæmonib. hoc malum effugere. His de causis perterritus Macrinus, ratusq; de se actum esse, non cunctatur amplius; præsertim quod Antoninus plerosque amicos & familiares eius variis de causis, [b] tãquam honore affecturus remouerat. Itaque [c] adhibet duos milites, qui et tribuni in prætorianis cohortibus, & Antonino priuatim irati erant, eiq; per ipsos insidias parat. Hæc res hoc modo gesta est. VI Idus Aprilis, quum Edess. Carras versus iter faceret, descendissetq; ex equo, vẽtris purgandi causa; vnus ex iis tribunis, qui * missi fuerant, ad eum accedit, simulata colloquendi causa: dein eum paruo pugione percutit, fugitq; subito, ita vt potuisset euadere, si pugionẽ abiecisset: [d] sed agnitus ab vno ex Scythis, quos secum habebat Antoninus, iaculo transfixus est. Illum autẽ tribuni, tanquã ei auxilio venissent, interfecerunt. Itaq; Antoninus hunc exitum habuit, vixitq; annos XXIX, regnauit annos sex, mẽses duos, dies duos. Incidunt hoc loco multa, q̃ magnã admirationẽ habẽt. nã quũ postremã profectionẽ

[a] mitteretur: itemq; [contigit], vt aliæ litteræ ab Vlpio Iuliano, cui tunc erãt cõmissæ censiones, recta per alios tabellarios Macrino redderentur, in quib. scripta erãt, quæ gerebãtur. Vtq; hoc modo scriptis ad imperatorẽ litteris mora quadam interueniente retardatis, Macrinus ad se datas, cito sibi redditas legeret, itaq; pertimuit,

[b] tanquam eos hoc ipso honorans.

[c] subornat duos quosdã milites,

† clam summissi

[d] sed per hũc agnitus, ab vno ex Germanis,

A ἐτίμα, καὶ οἷς ἰσχυρῶς ἐθάῤῥει, ἀνῃρέθη. ἐπεὶ γὰρ μάντις ἐν τῇ Ἀφρικῇ εἶπεν, ὥστε καὶ δημοσιευθῆναι, ὅτι καὶ τὸν Μακρῖνον τὸν ἔπαρχον, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Διαδουμενὸν αὐταρχῆσαι δεῖ, καὶ τοῦτο καὶ ἐς τὴν Ῥώμην πεμφθεὶς Φλαβίῳ Ματερνιανῷ τῷ ἐν αὐτῇ στρατιωτῶν ἄρχοντι ἐξέφηνε· καὶ ὃς, παραχρῆμα τῷ Ἀντωνίνῳ ἐπέστειλε· [καὶ] συνέβη ταῦτα μὲν τὰ γράμματα ἐς τὴν Ἀντιόχου πρὸς τὴν Ἰουλίαν παραπεμφθῆναι, ἐπειδὴ ἐκεκέλευστο αὐτῇ πάντα τὰ ἀφικνούμενα διαλέγειν, ἵνα μὴ μάτην αὐτῷ ὄχλος γραμμάτων ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντι πέμπηται· ἕτερα δὲ ὑπὸ Οὐλπίου Ἰουλιανοῦ τοῦ τότε τὰς τιμήσεις ἐγκεχειρισμένου, δι᾽ ἄλλων γραμματοφόρων ὀρθὴν πρὸς τὸν Μακρῖνον, δηλοῦντα τὰ γιγνόμενα, ἀφικέσθαι· καὶ κατὰ τοῦτο τοῖς μὲν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα γραφεῖσι διατριβὴν γενέσθαι, τὰ δὲ ἐκείνῳ ἐπισταλέντα φθῆναι † γνωσθέντα αὐτῷ· ἐφοβήθη ὁ Μακρῖνος μὴ καὶ διαφθαρῇ ὑπ᾽ αὐτοῦ διὰ τοῦτο, καὶ ὅτι Σεραπίων τις Αἰγύπτιος ἄντικρυς τῷ Ἀντωνίνῳ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰρήκει, ὅτι τε ὀλιγοχρόνιος ἔσοιτο, καὶ ὅτι ἐκεῖνος αὐτὸν διαδέξοιτο. ἐφ᾽ ᾧ καὶ παραυτίκα λέοντι παρεβλήθη· ἐπεὶ δ᾽ οὐχ ἥψατο αὐτοῦ, τὴν χεῖρα μόνον, ὥς φασι, προτείναντος, ἐφονεύθη, δυνηθεὶς ἂν (ὥς γε ἔφη) μηδὲ τοῦτο παθεῖν δαιμόνων τινῶν ἐπικλήσει, εἰ μίαν ἡμέραν ἐνεβεβιώκει. διὰ ταῦθ᾽ οὕτω ὁ Μακρῖνος φοβηθεὶς, καὶ ὑποτοπήσας ἀπολεῖσθαι, οὐκ ἀνεβάλετο, ἄλλως τε ἐπεὶ καὶ τοὺς ἑταίρους αὐτοῦ, ἄλλον κατ᾽ ἄλλην πρόφασιν ὁ Ἀντωνῖνος ὡς καὶ τιμῶν ἀπεώσατο. καὶ διὰ ταῦτα παρασκευάσας τῶν στρατιωτῶν τινὰς δύο, ἐν τῷ δορυφορικῷ χιλιαρχοῦντας, καὶ ὀργήν τινα ἰδίαν τῷ Ἀντωνίνῳ ἔχοντας, ἐπιβουλεύσαι αὐτῷ. ἐπράχθη δὲ ὧδε. τῇ ὀγδόῃ τοῦ Ἀπριλλίου ἐξορμήσαντα αὐτὸν ἐξ Ἐδέσσης ἐς † Κάῤῥας, καὶ καταβάντα ἐκ τοῦ ἵππου ὅπως ἀποπατήσῃ, προσελθών τις τῶν χιλιάρχων † ὑποπεμφθέντων, ὡς καὶ εἰπεῖν τι δεόμενος, ἐπάταξε ξιφιδίῳ μικρῷ. καὶ αὐτὸς μὲν αὐτίκα ἀπέφυγε, καὶ διέλαθεν ἂν εἰ τὸ ξίφος ἀπέῤῥιψε· νῦν δὲ γνωρισθεὶς † ὑπ᾽ αὐτοῦ, ὑπό τινος τῶν Σκυθῶν τῶν σὺν Ἀντωνίνῳ ὄντων, κατηκοντίσθη· ἐκεῖνον δὲ οἱ χιλίαρχοι ὡς καὶ βοηθοῦντες, κατέσφαξαν. τοιούτῳ μὲν τέλει Ἀντωνῖνος ἐχρήσατο, βιοὺς ἔτη ἐννέα καὶ εἴκοσι, καὶ αὐταρχήσας ἔτη ἕξ, καὶ μῆνας δύο, καὶ ἡμέρας δύο. καί μοι καὶ ἐνταῦθα τοῦ λόγου θαυμάσαι πάμπολλα ἐπέρχεται. μέλλοντι γὰρ αὐτῷ ἐκ τῆς Ἀντιοχείας τὴν τελευταίαν

† Leun. L. [illegible] γνωσθέντα

† Κάῤῥας

† Blanc. ὑποπεμφθέντων

† ὑπ᾽ αὐτοῦ. Κινδ.

ἐξόδον

ἔξοδον ποιήσασθαι, ὁ πατὴρ αὐτοῦ ξιφήρης ὄναρ ἐπέστη, λέγων, ὡς σὺ τὸν ἀδελφὸν ἀπέκτεινας, καὶ ἐγώ σε ἀποσφάξω. καὶ οἱ μάντεις εἶπον αὐτῷ, τὴν ἡμέραν ἐκείνην φυλάσσεσθαι, τούτῳ τῷ ῥήματι ἄντικρυς χρησάμενοι, ὅτι Αἱ τοῦ ἥπατος τοῦ ἱερείου πύλαι † κέκλεινται. ἀφ' οὗ καὶ διὰ θύρας τινὸς ἐξῆλθε, μηδὲν μηδὲ τοῦ λέοντος, ὃν Ἀκινάκην ὠνόμαζε, καὶ ὁμοτράπεζον ὁμόκλινόν τε ἐποιεῖτο, φροντίσας, ὅτι καὶ ἐκράτησεν αὐτὸν ἐξιόντα, καὶ τὴν ἐσθῆτα αὐτοῦ προσκατέρρηξεν. ἔτρεφε μὲν γὰρ καὶ ἄλλους λέοντας πολλούς, καὶ ἀεί τινας περὶ αὐτὸν εἶχεν, ἐκεῖνον δὲ καὶ δημοσίᾳ πολλάκις κατεφίλει. ταῦτα οὖν οὕτως ἔσχε· καὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἔν τε τῇ Ἀλεξανδρείᾳ πῦρ ἐξαίφνης πολὺ (ὥστε καὶ ἤκουσα) πάντα τὸν τοῦ † Σεράπιδος ναὸν ἔνδοθεν καταλαβόν, ἄλλο μὲν οὐδὲν † ἐλυμήνατο, τὸ δὲ δὴ ξίφος ἐκεῖνο ᾧ τὸν ἀδελφὸν ἀπεσφάκει, μόνον ἔφθειρεν. ἐν δὲ δὴ τῇ Ῥώμῃ † ἱπποδρομίας γιγνομένης, κατέπεσε τὸ τοῦ Ἄρεος ἄγαλμα πομπεῦον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἧττον ἄν τις θαυμάσειε· τὸ δὲ δὴ μέγιστον, οἱ πλημμέλιοι οἱ πράσινοι † στρατιῶται, ἐπειδὴ τὰ κολοιὸν ἐπ' ἄκρου τοῦ ὀβελίσκου πάνυ σφόδρα κρώζοντα ἰδόντες, πάντες τε πρὸς αὐτὸν ἀπέβλεψαν, καὶ πάντες ἐξαίφνης ὡς καὶ ἐκ συνθήματος τινὸς ἀνεβόησαν, Μαρτιάλιε χαῖρε, Μαρτιάλιε διὰ χρόνου σε ἑωράκαμεν· οὐχ ὅτι καὶ ὁ κολοιός ποτε οὕτως ὠνομάσθη, ἀλλ' ὅτι δι' ἐκείνου τὸν Μαρτιάλιον τὸν τοῦ Ἀντωνίνου φονέα, ὡς καὶ ἐξ ἐπιπνοίας τινὸς θείας, ἠσπάζοντο. ἤδη δέ τισι καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ ὁ Ἀντωνῖνος τὴν τελευτὴν προδηλῶσαι ἔδοξεν, ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ἣν τελευταίαν τῇ γερουσίᾳ ἔπεμψεν, ἔφη ὅτι, Παύσασθε εὐχόμενοί με ἑκατὸν ἔτεσι μοναρχῆσαι. τὸ μὲν γὰρ ἐπιβόημα τοῦτο ἀεὶ καὶ ἀπ' ἀρχῆς αὐτῷ ἐγίνετο· ἐκεῖνος δὲ τότε πρῶτον καὶ μόνον ᾐτιάσατο αὐτό, λόγῳ μὲν ἐγκαλῶν σφίσιν, ὡς καὶ ἀδύνατα εὐχομένοις, ἔργῳ δὲ προδηλῶν, ὅτι οὐκέτ' οὐδένα χρόνον ἄρξει. καὶ ἐπειδή γε ἅπαξ τοῦτό τινες ἐπεσημήναντο, καὶ ἐμοὶ ἐνθύμιον ἐγένετο, ὅτι ἐν τῇ Νικομηδείᾳ τοῖς Κρονίοις ἑστιῶν ἡμᾶς, καὶ πολλὰ ἄλλα, οἷα ἐν συμποσίῳ εἰκὸς ἦν, εἰπών, ἐπειτ' ἐξαναστάντων ἡμῶν προσκαλεσάμενός με ἔφη, Κάλλιστα ὦ Δίων καὶ ἀληθέστατα ὁ Εὐριπίδης εἴρηκεν, ὅτι

> Πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων,
> Πολλὰ δ' ἀέλπτως κραίνουσι θεοί,
> Καὶ τὰ δοκηθέντ' οὐκ ἐτελέσθη,
> Τῶν δ' ἀδοκήτων πόρον εὗρε θεός.
> Τοιόνδ' ἀπέβη † τόδε πρᾶγμα.

χρῆμα μὲν γὰρ ἄλλως ἀπολελήρηκέναι τοῦτο τὸ ἔπος

† κέκλεινται.

† ὁ Σεράπιδος

† παθόντων ἐλυμ.

† ἱπποδρομίας τῆς Σεβήρου ἀρχῆς ἕνεκα γιγνομένης,

† Leunc. στρατιῶται,

† καὶ τόδε πρᾶγμα.

A pararet ex Antiochia, pater ei cum gladio adſtitit in ſomnis, &; Vt tu, inquit, fratrem[a] tuum interfeciſti, ita ego te interficiam: Itemque[*] vates ei palam prædixere, vt illum diem caueret, his diſerte verbis; Fores iecoris victimæ clauſæ ſunt.[*] Adhæc quum per aliquam portam exiret, nullā habuit rationem leonis quem Acinacem nominabat, quemque in ſuam menſam recipiebat, & lectum, quum is ipſum retinuiſſet exeuntem, eiuſque veſtem fre-
B giſſet. alebat enim Antoninus complures leones, ſecumque nonnullos habebat ſemper: hunc vero publice ſæpe deoſculabatur. Quę quum ita ſe haberēt, factum eſt paulo ante, quam necaretur, vt Alexandriæ [b] magnum incendium, ſicut ego accepi, omnem interiorem partem templi Serapidis inuaſerit; [c] eoque ſolus gladius, quo fratrem interfecerat, conflagrauerit, cæteris omnibus ab iniuria ignis conſeruatis. Præterea Romæ factis ludis circenſibus, [d]ſimulachrum Martis, quod erat habitu triūphali, decidit. Quod etſi
C fortaſſe min⁹ admirationi habet, tamē id multo eſt maximū, †quod Praſini milites vidi, vt viderūt in ſummo obeliſco graculū maxime [e]garriētem, cum omnes ſpectare, ac repente† vno ore, quaſi præmeditati eſſent, ita conclamare cœperunt: Martialis aue, Martialis [f] opportune te vidimus. [Id enim factum eſt.] [g] non graculi cauſa, cui Martialis nomē aliquando fuit: ſed quod in eo, tanquam diuino quodam afflatu Martialem percuſſorem Antonini
D ſalutarēt. Ipſe quoque Antoninus mortē ſibi denuntiare nonnullis viſus eſt in literis, quas poſtremas ſcripſit ad ſenatum: Deſinite, inquiens, optare, centum vt annos imperem. Hæc enim acclamatio ei iā inde a principio fieri ſemper conſueuerat, eamque ille [h] tum primum repudiauit, incuſauitque eos, quod optarent ea, quæ fieri nullo pacto poſſent: ſed reuera ſe[i] paruo tempore regnaturum oſtendit. Quod [k] quum eſſet ſemel a nonnullis diuulgatum, mihi venit in mentem, eū nobis, quum eſſemus Nicomediæ, epulum
E dediſſe Saturnalibus, dixiſſeque multa, vt par erat in conuiuio: poſt vbi ſurrexiſſemus, vocaſſe me, ac dixiſſe; Rectiſſime vero, inquit, o Dion, ac veriſſime dixit Euripides, † Multas eſſe rerum fatalium formas, deoſque multa præter ſpem conficere, minimeque facta eſſe ab his ea, quæ ſperata fuerant, & tamen deum deſperatis & inopinatis reb. exitū inuenire.

Quæ res quum ita acciderit, mihi eo quidem tempore nugari viſus eſt his
hæc res euentum habuit. *Quippe ſtatim ab initio mihi viſus eſt alio quodam modo delirans hoc protuliſſe carmen. Sed quum non*

a arripere
** Exinde per quamdam aneq. portā egreſſus eſt, nihil ne leonē quidem morat', quē Acinacem ab eo nominatum, & ad menſa lectiq; conſortiū admitti ſolit*. exeuntē ita retentabat, vt etiā veſtē ei laceraret.*
b magnū ac repentinum
c & aliud quidē nihil omnino damni dederit, tantum gladium
d propter imperiū Seueri, ſignū Martis in ſolemni pōpa decidit.
** quod Praſina factiōis auriga vicit.*
e crocitantē,
† velut ex cōpoſito exclamare cœperū: Martialis aue,
f diu te non vidimus.
g non quod graculus ille nomē Martialis vnquā habuiſſet: ſed quod per eū diuino quaſi quodam
h tunc primum & ſolū reprehendit: verbo quidē eos incuſans, quod
i nullo amplius tēpore imperaturū, iam ante ſignificans.
k quum omnino ſit obſeruatum a nonnullis, mihi quoque venit

† Diuinorum multę formę ſunt. Multa pręter ſpē perficiunt dii. Quęq; viſa ſunt futura, non facta ſunt. Inexſpectatorū aūt exitum reperit deus. Talē &

veisibus. Sed quum non multo post occisus esset, atq; hunc sermonem mecum habuisset postremum; vaticinatū esse quodammodo, ac futura sibi prędixisse existimaui, nō aliter, quā Iouem, qui Belus cognominatur, coliturque Apameæ, ciuitate Syriæ. nam is Seuero, quum adhuc vitā priuatam ageret, hos versus dixerat;

Iliad. lib. λ.

Os oculosque Ioui similis, qui fulmina torquet,
Et Marti latus, & Neptuno pectora,

Eidemq; post imperatori facto, respondit consulenti:

† *At tibi tota domus madefiet sanguine.*

† Per sanguinē tibi vniuersa ibit domus.

Mortuo Antonino cognitum est, cū magnum numerum veneni cuiusuis generis ab iis, q superiorē Asiā incolūt, partim adduci curasse, partim emisse † prætio ducēties vicies sestertiū. vt quāplurimos, quos collibitum fuisset, variis modis * venenis tolleret, eaque omnia reperta, igni exusta sunt. Qua ex re odiū hominum in illum multo maius esse, ipse male apud omnes audire cœpit. Nec enim eum Antoninū vocabant amplius, sed Caracallū, vt supra dixi, & [a] Tarantē. id erat nomen gladiatoris deformissimi, perexiguiq; ac [b] nefarii hominis. Itaq; is, quocunq; nomine eum appellare placuerit, talis fuit. Mihi vero ante, quā imperium adipisceretur, * præscriptū est quodammodo a patre eius, [c] vt hæc conscriberem. Nam eo iam mortuo visus sum videre omnē exercitum populi Romani armatū in magna planitie, atq; ipsum Seuerū * sedentem in excelso tribunali, concionari apud milites, meq; stare ante conspectū eius, vt audirē quæ diceret. Quē quum ille vidisset; Huc ades, inquit, Dion: [d] vt omnia, quę dicūtur fiuntque, diligenter intelligere & perscribere possi. Igitur hæc Tarantis, vita, & hic interitus fuit. [Periere cū ipso etiam illi, qui participes insidiarū aduersus eum fuerāt, alii statim, alii non multo post. Præterea sunt interfecti eius socii & amicissimi, ac ipsi quoq; Cæsarei. Vsqueadeo sanguinariū geniū tam erga inimicos, quā amicos, sortitus erat.] Macrinus aūt natione Maurus, [e] ex ciuitate Sicelia Cæsarea, obscuris natus est parentibus: (habuit. n. præter cętera, alteram aurē perforatā, [f] vt est Maurorum cōsuetudo) sed probitate & æquitate sua [g] obscurabat ignobilitatem generis. * nec enim æquum bonumq; tam diligenter didicerat, quam tractabat fideliter. Creatus autē præfectus prætorio ab

† ad aureorū M. ccxx. Bl. circiter quingentis quinquaginta myriadibus drachm. Gr.
* per fraudē tolleret,
a Tarātem, ex adpellatione cuiusdā gladiatoris
b sanguinarii
* præsignificatum fuit
c futurum, vt hæc
* illic sedentem in colle, ac in excelso
d huc propius accede, vt omnia,
e è Cæsarea Sitifensi,
f vt est plerorumque Maurorum
g obūbrabat
* iuraque que non tā exacte nouat, quam

A ἔδοξεν· ἐπεὶ δ' οὐκ ἐς μακρὰν ἀπώλετο, καὶ τελευταίαν ταύτην φωνὴν πρὸς ἐμὲ ἔρρηξε, καὶ πάνυ κεχρησμῳδηκέναι τρόπον τινὰ τὰ συμβησόμενα αὐτῷ ἐνομίσθη· ὥσπερ καὶ ὁ Ζεὺς ὁ Βῆλος ὀνομαζόμενος, καὶ ἐν τῇ Ἀπαμείᾳ τῆς Συρίας τιμώμενος. καὶ γὰρ ἐκεῖνος τῷ Σεβήρῳ πρότερον, ἰδιωτεύοντι ἔτι, τὰ ἔπη ταῦτα εἰρήκει,

Ὄμματα καὶ κεφαλὴν ἴκελος Διὶ τερπικεραύνῳ,
Ἄρεϊ δὲ ζώνην, στέρνον δὲ Ποσειδάωνι.

Καὶ μετὰ ταῦτα αὐτοκράτορι γενομένῳ εἶπε χρωμένῳ, ὅτι,
B
Οἶκος δέ σοι πᾶς βήσεται δι' αἵματος.

τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἀντωνίνου, καὶ τὸ τῶν φαρμάκων διεγνώσθη. πολλὰ γὰρ καὶ ποικίλα παρὰ τῶν ἐν τῇ ἄνω Ἀσίᾳ ἀνθρώπων, τὰ μὲν μετεπέμψατο, τὰ δὲ καὶ ἐπρίατο, ὥστε πεντακοσίας καὶ πεντήκοντα μυριάδας ἐς αὐτὰ ἀριθμηθῆναι, ἵνα καὶ παμπόλλους, † οὓς ἂν ἐθελήσῃ, καὶ διαφόρως δολοφονήσῃ· ἅ τινα καὶ εὑρεθέντα σύμπαντα κατεκαύθη· καὶ διὰ ταῦτα μάλιστα τὸ τῶν ἀνθρώπων μῖσος ἐς αὐτὸν ἐπλεόνασε, καὶ πολλὰ καὶ κακὰ ἤκουε παρὰ πάντων. οὐδὲ γὰρ Ἀντωνῖνον ἔτ' αὐτὸν ἐκάλουν, ἀλλὰ Καράκαλλόν τε, ὥσπερ εἶπον, καὶ Ταράνταν † ἐκ μονομάχου προσηγορίας τινὸς εἰδεχθεστάτου καὶ σμικροτάτου καὶ μιαιφονωτάτου. καὶ τὰ μὲν ἐκείνου, ὅπως ποτ' ἄν καὶ ὀνομάσῃ τις αὐτὸν, οὕτως εἶχεν. ἐμοὶ δὲ, καὶ πρὶν ἐς τὴν μοναρχίαν καταστῆναι, προεδηλώθη τρόπον τινὰ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὅτι καὶ ταῦτα γράψοιμι. ἐν γὰρ πεδίῳ μεγάλῳ τινὶ πᾶσαν τὴν τῶν Ῥωμαίων δύναμιν ἐξωπλισμένην ὁρᾶν τεθνηκότος αὐτοῦ ἤδη ἔδοξα, † καὶ τὸν Σεβῆρον ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ καθήμενον διαλέγεσθαί τι αὐτοῖς. καὶ με προσστάντα ἰδὼν, ὅπως τῶν λεγομένων ἀκούσω, Δεῦρο, ἔφη, Δίων· ἐνταῦθα πλησίον πρόσελθε, ἵνα πάντα καὶ τὰ λεγόμενα καὶ τὰ γινόμενα καὶ μάθῃς ἀκριβῶς καὶ συγγράψῃς. τοιοῦτος μὲν ὁ τοῦ Ταράντος καὶ βίος καὶ ὄλεθρος ἐγένετο. [καὶ αὐτῷ ἐπαπώλοντο μὲν καὶ οἱ τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλῆς μετασχόντες, οἱ μὲν εὐθὺς, οἱ δ' οὐ πολλῷ ὕστερον. προσδιεφθάρησαν δὲ καὶ οἱ πάνυ ἑταῖροι αὐτοῦ, καὶ οἱ Καισάρειοι. οὕτω τινὶ φονικῷ δαίμονι καὶ ἐς τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἐς τοὺς φίλους συνεκεκλήρωτο.] ὁ δὲ δὴ Μακρῖνος τὸ μὲν γένος Μαῦρος ἀπὸ † Σικελίας Καισαρείας, γονέων ἀδοξοτάτων ἦν, (τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τὸ οὖς τὸ ἕτερον, κατὰ τὸ * τῶν Μαύρων ἐπιχώριον, διετέτρητο) τῇ δ' ἐπιεικείᾳ ἐκεῖνο συνεσκίαζεν. τά τε νόμιμα οὐχ οὕτως ἀκριβῶς ἠπίστατο, ὡς πιστῶς μετεχείριζεν. ἀποδειχθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίνου ἔπαρχος,

C D E

† ἵνα
† ἐκ μονομάχου προσηγορίας μονομάχου τινός
† ἐδόκει τὸν Σεβῆρον ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ
† Σιτιφινῆς
* τὸ πολλοῖς τῶν Μαύρων

ἐπάρχης, διῴκησε τὰ τῆς ἡγεμονίας ταύτης ἄριστα καὶ δικαιότατα. φονευθέντος δ' ἐκείνου, τοῖς στρατιώταις ἄλλα τε ἐπαγγειλάμενος, καὶ τοῦ πολέμου, ᾧ μάλιστα ἐβαρύνοντο, ἀπαλλάξειν † ἐλπίσας, ἔλαβε τὴν ἡγεμονίαν μετὰ τετάρτην ἡμέραν. γενόμενος δὲ αὐτοκράτωρ, ἄλλα τε πολλὰ ἐς τὸν ἐναντίον ζῆλον τοῦ Ἀντωνίνου διετάξατο καὶ καλῶς ἔπραξε, καὶ μηδεμίαν εἰκόνα αὐτοῦ μήτε ἀργυρᾶν ὑπὲρ πέντε λίτρας, μήτε χρυσῆν ὑπὲρ τρεῖς γίνεσθαι ἐκέλευσε. περὶ γε μὴν τὰς τῶν ἀρχόντων ἐκλογάς τε καὶ καταστάσεις οὐ μικρῶς ἠδόξησεν, ὡς ἀναξίοις τισὶ τὰς ἀρχὰς ἐγχειρίζων· ὅπερ μέγιστόν ἐστι μέρος τῆς αὐτοκρατορικῆς διοικήσεως καὶ τῆς ὅλων προνοίας. ἤρξατο δὲ καὶ τρυφερώτερον ζῆν, καὶ σοβαρώτερον χρῆσθαι τῇ ἐξουσίᾳ, τὰ τῆς δυσγενείας ἐντεῦθεν συγκαλύψειν οἰόμενος. ὅθεν καὶ τοὺς τὴν δυσγένειαν αὐτοῦ καὶ τὴν παράλογον τῆς μοναρχίας κτῆσιν δυσχεραίνειν ὑποπτευομένους, οὐκ ὀρθῶς ἐπεξῄει, ἐκποδὼν ποιούμενος. πᾶν γὰρ τοὐναντίον ἐχρῆν αὐτὸν ποιεῖν, εἰδότα ὅστις τε ἀρχὴν ἐπεφύκει, καὶ ὅστις τότε ἦν, μήθ' ὑπερφρονεῖν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῇ τε εὐεργεσίᾳ καὶ τῇ τῆς ἀρετῆς διὰ πάντων ὁμοίως ἐπιδείξει προσδημαγωγεῖν. ὅμως οἱ ἄνθρωποι, προκαταληφθέντες τῇ διὰ τὸν τοῦ τυράννου θάνατον χαρᾷ, οὐ δὲ ἐνενόησαν τι περὶ τῆς ταπεινότητος αὐτοῦ ἐφ' ὅλας, ἀλλ' ἀγαπητῶς αὐτὸν εἰς τὴν ἀρχὴν ἐδέξαντο· οὐχ οὕτως ὅτι τινὶ δουλεύσουσιν, ὡς οὗ † ἐστέρηντο ἐνθυμούμενοι, καὶ πάντα τινὰ καὶ τὸν τυχόντα αἱρετώτερον αὐτοῦ νομίζοντες ἔσεσθαι. Λούκιος δέ τις Πρισκιλλιανὸς, οὕτω περιβόητος ἐπί τε ἐπηρείαις γενόμενος, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῇ τῶν θηρίων σφαγαῖς, ὑπὸ μὲν τοῦ Καρακάλλου μεγάλως ἐτιμήθη, ὑπὸ δὲ αὐτοῦ δὲ ἐς νῆσόν τινα κατεκλείσθη. οὗτος ἄρκτῳ ποτὲ καὶ παρδάλει, λεαίνῃ τε καὶ λέοντι ἅμα μόνος συνηνέχθη, καὶ πλεῖστα ἄλλα θηρία ἀπέκτεινε· πολὺ δὲ μὴν πλείους ἄνδρας καὶ τῶν ἱππέων καὶ τῶν βουλευτῶν ἐκ τῶν διαβολῶν διώλεσεν. ἡ δὲ δὴ Ἰουλία ἡ τοῦ Ταράντου μήτηρ, ἔτυχε μὲν ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ οὖσα· καὶ οὕτω παραχρῆμα ἅμα τῇ † πύστει τοῦ θανάτου αὐτοῦ διετέθη, ὥστε καὶ πλήξασθαι ἰσχυρῶς, καὶ ἀποκαρτερῆσαι ἐπιχειρῆσαι. ὃν γὰρ ζῶντα ἐμίσει, τετελευτηκότα ἐπόθει, οὐχ ὅτι ἐκεῖνον ζῆν ἤθελεν, ἀλλ' ὅτι αὐτὴ ἰδιωτεύουσα ἤχθετο· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν Μακρῖνον πολλὰ καὶ δεινὰ ἐλοιδόρησεν· ἔπειθ' ὡς οὔτε τι τῆς βασιλικῆς θεραπείας καὶ τῆς τῶν δορυφόρων περὶ αὐτὴν φρουρᾶς ἠλλοιώθη, καὶ ἐκεῖνος χρηστά τινα αὐτῇ

† ἀπαλλάξας.

† ἰσέρχετο.

† πύστει.

A Antonino, quæ ad magistratum hūc pertinent, optime atque iustissime administrauit. Quo occiso, multa promisit militibus; sed inprimis, sperare se liberaturum eos bello, quo maxime [a] defatigabantur. Itaque quarto die post, imperium accepit. Factus imperator [b] nonnulla constituit contraria studiis Antonini, eaque præclare ac feliciter: vetuitque ne sibi fieret statua argentea vltra libras quinque; aut aurea, vltra tres. In deligendis autem, & creandis magistra-B tibus, notatus fuit: quod indignis quibusdam magistratus daret, *quod est maximum in tenendo principatu, summæque in omnibus rebus prudentiæ. Tum cœpit viuere delicatius; [c] licentiusque vti data potestate, ratus se hoc modo contegere ignobilitatem generis. atque ob hanc causam eos, quos moleste ferre suspicabatur aut ignobilitatem eius, aut inopinatam adeptionem imperii, [d] tractabat iniquius, eosque de medio tollebat, licet oportuisset eum contra facere, conscium sibi, quo loco natus es-C set, & qualis fuisset antea, neque efferre se insolenter, sed potius beneficio & specimine virtutis omnes sibi pariter deuincire. Tamen homines præoccupati lætitia ex cæde tyranni, nihil potuere de humilitate Macrini cogitare per otiū, sed ei promptis animis principatum detulerunt; non tā animaduertentes, cui se in seruitutem traderent, quā quo tyranno liberati essent: rati videlicet vel quencūque hominem illo potiorem fore. Per id tempus L. Priscillianus, cuius tam erat D percelebre nomen ob iniurias, quas multas fecerat, quam ob cædes belluarum, quique apud Caracallum in magno fuerat honore, a Macrino in insulam deportatus est. Hic aliquando cum vrso, pardali, leæna, & leone simul pugnauerat solus, aliasque quamplurimas bestias occiderat. sed multo plures equitum & senatorum per calumniam interemerat. Cæterum Iulia, Tarantis mater, quæ tum erat Antiochiæ, cognita filii cęde, ita statim affecta est; vt se grauiter percuteret, ac E [e] mortem sibi consciscere conaretur. Eū enim, quem viuum oderat, lugebat mortuum; non quod cuperet illum viuere, [f] sed quod ipsam priuatam vitam degere oporteret, ob eamque causam vexabat Macrinum omnibus contumeliis. Sed postquam ille non modo nihil de regio famulatu eius, aut de stipatoribus, quos secum habebat custodiæ causa, immutauit, verum etiam multa ad eam per-

a grauabātur.

b quum alia studiis Antonini cōtraria statuit, & egit praeclare tū etiam &c. ne sibi

* quam rei maxima pars administrationis augustalis, & cura prouidentiaque de tota summarerum, est sita.

c & fastosius vti

d non recte puntabat, dū eos e medio remoueret. Nam planè contrarium facere ipsum par erat, cōscium sibi, quo extitisset ab initio, & quis tunc esset, nec efferre

e mortem media sibi

f sed quod agendam sibi vitam priuatam grauiter ferret.

cõmode scripsit; cœpit bona spe iniecta, desideriũ mortis deponere. Post vbi Macrinus intellexit, quæ cõuitia sibi ab ea facta essent (quãquã illa nihil ad ipsum scripsera [contumeliose]) sensitq; eam nõnihil cum suis militibus moliri, ac regnũ affectare, vt Semiramis & Nitocris fecerãt, quarũ in patria quodam modo ipsa fere nata erat: mandauit, vt quã celerrime Antiochia, quo vellet, proficisceretur. Tum Iulia abiecto vitæ desiderio, inedia consumpta moritur. [a]Accelerauit ei mortem cancer, quẽ quũ iam multo tempore habuisset in mamma quiescentẽ, [b]percusso pectore irritauit, [atque is ei ad mortẽ fecit]. Quum aũt vidisset Macrinus Artabanum cum magnis copiis, infestoq; animo sibi bellum inferre; conatus est, missis ad eũ captiuis, quos habebat, [c]molliq; oratione placare eius animum, & a proposito abducere. * Sed quum ille nihilomin[us] incũberet in bellũ, velletq; vt Macrin[us] vrbes euersas ab Antonino restitueret, [d]decederetq; ex Mesopotamia, & damnũ, quod illatum erat monumentis regum, resarciret; nullum tempus ad deliberandum [e]sumpsit, sed ei, quod iam ad Nisibin venerat, occurrit; ibiq; vict[us] est, prælio a militibus, dũ contraria castra facerent, propter aquam facto. Quumq; iterum congressus esset, non successit ei ex sententia; sed legatos ad illũ de pace mittere, eamque magna pecunia redimere coactus est, quam in Artabanum, [f]atq; potentissimos viros qui cũ illo erant, erogauit. Fuit is sumptus ad †bis millies sestertium. Et hæc quidem in hoc erant statu.

a Cõtulit & cancer etenim nihil ad mortem.
b percusso inter plangendum pectore
c. mitique
* Sed quum ille non leue quid exigeret ac iuberet, vt Macrinus
d decederetque protin[us]
e habuit,
f & in eos, qui plurimũ apud illum poterant.
† aureorum vicies centena millia
Bl ad quinque millia myriadum Gr.

A ἐπέστελλε, θαρσήσασα, τὴν τοῦ θανάτου ἐπιθυμίαν κατέθετο. ἐπεὶ δὲ τὰ λεχθέντα ὑπ' αὐτῆς ὁ Μακρῖνος ἐπύθετο, καίτοι μηδὲν αὐτῷ ἀντιγραψάσης ἐκείνης, καί τι καὶ εἰς τοὺς συνόντας αὐτῇ στρατιώτας πράσσουσαν ᾔσθετο, καὶ τὴν αὐταρχίαν μεταδιώκουσαν παραπλησίως τῇ Σεμιράμιδι καὶ τῇ Νιτώκριδι, ἅτε καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν ἐξ ὧν ποτε τρόπον χωρίων ἐκείναις οὖσαν, καὶ ἐξελθεῖν ὅτι τάχιστα ἐκ τῆς Ἀντιοχείας, ὅποι βούλοιτο, αὐτὴν ἐκέλευσεν, οὐκέτ' ἐφιλοψύχησεν, ἀλλὰ διέφθειρεν ἑαυτὴν ἀποκαρτερήσασα. ἐπεὶ καὶ ὁ καρκῖνος, ὃν ἐκ πάνυ πολλοῦ χρόνου †ἡσυχάζοντα ἐν τῷ μαστῷ ἔχουσα, εἶτα κοψαμένη τὰ στέρνα, ταῖς πληγαῖς ἠρέθισεν, εἰς τὸν θάνατον αὐτῇ συνεβάλετο. ὁ δὲ Μακρῖνος, ἰδὼν τὸν Ἀρτάβανον δυνάμεσί τε μεγάλαις καὶ θυμῷ φερόμενον ἐς τὸν πόλεμον, ἐπειράθη μὲν, τούς τε αἰχμαλώτους καὶ λόγους ἐπιεικεῖς αὐτῷ πέμψας, καταπραῦναι καὶ ἀποστρέψαι· ὡς δ' ἐκεῖνος ἐπηγγέλλετο οὐδὲν ἐλαφρὸν, ἀλλὰ τάς τε πόλεις τὰς ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίνου κατασκαφείσας, αὐτὸν ἀναστῆσαι, τῆς τε Μεσοποταμίας παντελῶς ἐκστῆναι, καὶ ἐπὶ τῇ λύμῃ τῶν βασιλικῶν μνημάτων δίκας δοῦναι ἐκέλευεν, οὐδὲ καιρὸν οὐδένα διαβουλεύσασθαι ἔσχεν, ἀλλ' ἀπαντήσας αὐτῷ πρὸς τὴν Νίσιβιν ἤδη προσιόντι, ἡττήθη, μάχης περὶ τοῦ ὕδατος τοῖς στρατιώταις ἐν τῇ ἀντιστρατοπεδεύσει γινομένης. καὶ αὖθις συμβαλὼν, οὐχ ὡς ἤθελεν, ἀπήλλαξεν· ὥστε ἠναγκάσθη τελευτῶν ἐπικηρυκεύσασθαι, καὶ πολλῶν πάνυ χρημάτων τὴν εἰρήνην ὠνήσασθαι, ἃ ἔς τε αὐτὸν τὸν Ἀρτάβανον καὶ τοὺς παρὰ δυναστεύοντας αὐτοῦ ἐδαπάνησεν· ὡς ἐς πεντακισχιλίας μυριάδας τὸ σύμπαν ἀνάλωμα γενέσθαι. ταῦτα μὲν οὕτως ἔσχε.

† ἡσυχάζοντα ἐν τῷ μαστῷ

DIONIS, E THEODOSIO.

D

Quum vidisset Macrinus, Artabanum vehementer excandescentem ob ea, quæ passus fuerat, magnis cum copiis in Mesopotamiam irruisse: primum sponte sua captiuos ei misit, cum mãdatis beneuolentiæ plenis, quibus eum ad pacẽ inuitabat, & causam illorum quæ accidissent, in † Caracallum torquebat. Vbi vero ne hoc quidem Artabanus admitteret, ac præterea iuberet, vt castella & opida euersa restauraret, Mesopotamia protinus excederet, quũ aliqua deniq; tũ acceptũ e regiorũ monumẽtorũ vastatione damnũ resarciret: (copiis.n. fretus, quas

† al. Tarantam.

ΔΙΩ'ΝΟΣ, Ε'Κ ΤΩ'Ν ΘΕΟΔΟΣΙ'ΟΥ.

Ἰδὼν ὁ Μακρῖνος τὸν Ἀρτάβανον σφόδρα τι ἐφ' οἷς ἐπεπόνθει θυμούμενον, καὶ δυνάμει πολλῇ ἐς τὴν Μεσοποταμίαν ἐμβεβληκότα, τὸ μὲν πρῶτον τούς τε αἰχμαλώτους αὐτῷ αὐτεπάγγελτος, καὶ λόγους φιλίους ἔπεμψε, πρός τε τὴν εἰρήνην αὐτὸν προκαλούμενος, καὶ τὴν αἰτίαν τῶν γεγονότων ἐς †Κάρακαλλον τρέπων. ὡς δὲ ἐκεῖνος οὔτε τοῦτο προσεδέξατο, καὶ προσέτι καὶ τὰ φρούρια αὐτὸν, τάς τε πόλεις κατασκαφείσας ἀναστῆσαι, τῆς τε Μεσοποταμίας παντελῶς ἐκστῆναι, καὶ δίκας ἐπί τε τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐπὶ τῇ τῶν βασιλικῶν μνημάτων λύμῃ δοῦναι ἐκέλευε· (τῇ τε γὰρ δυνάμει, ἣν πολλὴν

E

† Ταράντ

πολλὴν ἠθροίκει, θαρρῶν, καὶ τοῦ Μακρίνου ὡς καὶ παρὰ τὴν ἀξίαν αὐταρχοῦντος καταφρονῶν, τῇ τε ὀργῇ ἀπλήστῳ ἐχρῆτο, καὶ ἤλπιζε καὶ ἄκοντος αὐτοῦ πάνθ᾽ ὅσα ἐβούλετο κατεργάσασθαι) οὐδὲ καιρὸν οὐδένα διαβουλεύσασθαι ἔσχεν.

Ἔπειτα διαπρεσβευόμενοι ὁ Μακρῖνος καὶ ὁ Ἀρτάβανος, καὶ διακηρυκευόμενοι, συνηλλάγησαν. ὁ γὰρ Μακρῖνος ὑπὸ δειλίας, καὶ ὑπὸ τῆς τῶν στρατιωτῶν ἀταξίας, οὐκ ἐτόλμησε πολεμῆσαι, ἀλλὰ καὶ πάνυ πολλὰ τῆς εἰρήνης ἕνεκα καὶ δῶρα, καὶ χρήματα, καὶ αὐτῷ τῷ Ἀρταβάνῳ, καὶ τοῖς παραδυναστεύουσι οἱ ἐδαπάνησεν· ὥστε καὶ ἐς πεντακισχιλίας μυριάδας τὸ σύμπαν ἀνάλωμα γενέσθαι· καὶ οἱ Πάρθοι τῇ τοῦ χρόνου τριβῇ, ὃν πολὺν ἀπ᾽ οἴκου, οὐκ εἰωθότες ἦσαν, καὶ τῇ τῆς τροφῆς σπάνει, ἣν οὐκ ἐκ παρασκευῆς ἑτοιμάζοντο, συνηλλάγησαν.

Κατέστη δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἀρμενίαν πολεμηθέντα, τοῦ Τηριδάτου τὸ πεμφθὲν αὐτῷ διάδημα παρὰ τοῦ Μακρίνου λαβόντος, καὶ τὴν μητέρα, ἣν ἕνδεκα μησὶν ὁ Καράκαλλος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ κατεσχήκει, τήν τε λείαν τὴν ἐκ τῆς Ἀρμενίας ἁλοῦσαν κομισαμένου, καὶ τὰ χωρία ὅσα ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ ἐκέκτητο. τὸ γὰρ ἀργύριον, ὃ κατ᾽ ἔτος παρὰ τῶν Ῥωμαίων εὑρίσκετο, ἐλπίσαντος [αὐτοῦ] λήψεσθαι, οἱ Δάκοι πολλὰ τῆς Δακίας λυμηνάμενοι ἀνέσχον, καὶ πολεμησείοντες ἐπὶ πλεῖον, τοὺς ὁμήρους, οὓς ὁ Καράκαλλος ἐν συμμαχίας λόγῳ παρ᾽ αὐτῶν εἰλήφει, κομισάμενοι.

numerosas collegerat, & Macrinum contemnens, qui præter dignitatem imperium gereret, iras animo concipiebat inexplebiles; & omnia, quæ vellet, etiam ipso inuito se perfecturum sperabat) ne tempus quidem deliberandi Macrino reliquum erat.

Secundum hæc missis vltro citroq; de pace legatis, res inter Macrinum & Artabanum mutuam ad reconciliationem deducta fuit. Quippe Macrin⁹ ob timiditatem, ac disciplinæ militaris apud suos cōfusionem, bellum gerere non est ausus; sed pacis causa tum plurima dona, tum pecuniæ vim magnam & in ipsum Artabanum, & in eos, qui secundum regem plurimum poterant, expendit; adeo quidem, vt omnis ille sumtus esset ad bis millies sestertium, Parthi vero moræ impatiētes, quod domo diu præter cōsuetudinem abfuissent, ac propter annonæ penuriam, quam paratam & instructam habere non solent, pacem admiserunt.

Fuit hoc quoque bellum compositum, quod in Armenia gestum erat; quum Teridates diadema sibi a Macrino missum accepisset, ac matrem, quā Caracallus vndecim mensibus in carcere detinuerat, vna cum præda, quæ capta fuerat ex Armenia, & iis cū agris, quos pater eius in Cappadocia possederat, impetrasset. Quo minus enim argentum id, quod annuum à Romanis consequi solebat, quodq; se accepturum sperauerat, apisceretur; per Dacorum motus impeditum fuit, qui magnam tunc Daciæ partem vastauerant, & belli gerendi magis ac magis auidi, hac ipsa de causa etiam obsides, qui nomine fœderis Caracallo fuerant ab eis dati, receperant.

ΔΙΩΝΟΣ, ἘΚ ΤΩΝ ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

Πόλεμος δὲ τοῖς Ῥωμαίοις ἕτερος οὐκέτ᾽ ὀθνεῖος, ἀλλ᾽ ἐμφύλιος συνερράγη. οἱ γὰρ στρατιῶται, ἐπεὶ οὐχ ἡδέως ἦν αὐτοῖς ὁ Μακρῖνος, οὐδὲ ἄπλετά τινα σφίσιν ἐδίδου, καὶ ὅσα ὁ Ἀντωνῖνος, ἐνεωτέρισαν. ὑπὸ δὲ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἀστὴρ ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς τὸ ἀκροφύσιον ἐπὶ πολλὰς νύκτας ἀνατείνων, δεινῶς ἡμᾶς ἐξετάραττεν· ὥστε τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Ὁμήρου διὰ στόματος ἀεὶ ποιεῖσθαι,

Ἀμφὶ δ᾽ ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανός, † ἄιε δὲ Ζεύς.

† ἄιε

ἐταράχθη δὲ ὧδε. ἡ Μαῖσα ἡ τῆς Ἰουλίας τῆς βασιλίδος ἀδελφή, δύο τε θυγατέρας Σοαιμίδα καὶ Μαμαίαν, καὶ δύο * ἐγγόνους ἄρσενας ἔχουσα ἦν. ὧν ἡ μὲν † Οὐάρῳ Μαρκέλλῳ Σύρῳ ἀνδρὶ, ἡ δὲ Γενεσίῳ Μαρκιανῷ Σύρῳ καὶ αὐτῷ ὄντι συνῴκησεν· οὓς καὶ ἀμφοτέρους τελευ

* ἐκγόνους

† Βαρίῳ

DIONIS, E XIPHILINO.

Aliud vero coortum est Romanis, hō cum barbaris nationibus, sed ciuile bellum. Nā milites [a] tumultuari cœperūt, quod Macrin⁹ erga ipsos min⁹ comis atq; humanus esset, quodq; non daret eis * innumerabilia; quę Antoninus [prę er aliorum consuetudinem] dederat. [b] Eo tempore stella p multas noctes visa est ab occidente ad orientem solem; nosq; ita grauiter conturbauit; vt illud Homeri in ore semper haberemus;

** Cornibus intonuit cælum & clamore Tonantis.*

Res ita acta est. Qū Mæsa, Iuliç Augustæ soror, duas filias haberet, Soęmidē & Mamęā, ex iisq; nepotes duos masculos: (harū altera [c] Varo Marcello nupserat, altera Genesio Marciano, Syris hominib. quos iā mor

a rebus nouis studuerunt, quod eis Macrinus suchādus nō esset.

** immensa quædam,*

b Sub eosdē dies quoddā sidus extremam caudā ab peccasu versus orientē ad noctes cōplures tendēs, vehementer nos perturbauit, vt illud

** Iupiter intonuit, clangor cælum occupat ingens.*

c Vario.

tuos esse contigerat. Eutychianus, libertus Cæsarianus, [a] homo ludicrus, nec ignarus eius odii, quod milites in Macrinum conceperant, persuasusque a Sole, quem vocant Heliogabalum, coluntque maxime, atque aliis vaticiniis adductus esset, statuit Macrinum occidere, & Lupum Mæsæ nepotem, licet puerum adhuc, pro eo imperatorem facere; ac vtrumque perfecit. Finxit enim, hunc esse Tarantis spurium filium: ornatumque veste, qua ille vsus fuerat puer, noctu matre auiaque inscientibus [b] ad exercitum duxit: & XVI kalend. Iunii, prima luce, militibus studiose quærentibus occasionem rebellandi persuasit, vt res nouas molirentur. Quo facto, milites statim hunc nominant Antoninum, & imperatorem designant. Macrinus scribit ad senatum de Pseudantonino, quem puerulum vocat, & [c] stolidum esse ait. Tum queritur de militibus, quod adducti infinita cupiditate pecuniæ, ab se defecerint. Ad extremum scribit, hoc vnum se habere solatium calamitatis, quod fratricidæ, qui conatus esset orbem terrarum perdere, ipse fuisset superstes. Adscripsit etiam † sibi exploratum esse, cupere multo plures imperatorem occidi quam viuere. nec tamen se de se ipso loqui, [d] cuius interitum cupiisset vel optasset nemo. Quod quum audiret Fuluius Diogenianus, exclamauit: Imo vero cuncti optauimus. Hic erat homo consularis, non magna prudentia præditus, ob eamque caussam nec cæteris placebat, nec ipse sibi. Igitur Macrinus has literas misit, in iisque se patrem crebro, ac Diadumenum, filium suum vocitabat; eumdemq; [e] designabat imperatorem, multo iuniorem Pseudantonino, cuius ætatem criminabatur. Quibus ex rebus ignobilitatem hominis, atque dementiam cuncti percepimus. Contra hunc Pseudantoninus tanta celeritate proficiscitur, vt difficile Macrinus in vico quodam Antiochenorum (is distabat a ciuitate ad† millia passuum XXII) cum eo conflixerit. Erat Macrinus & promptitudine, & alacritate prætorianorum militum superior. nam eis thoraces squamatos, † scuta quæ instar canalis facta erant, abstulerat, quo faceret ad pugnam expeditiores: sed propter timiditatem suam victus est, vt fuerat ei diuinitus denuntiatum; quod quum eius primæ literæ de imperio a nobis lectæ essent, columba ad statuam ipsius, quæ

[a] qui & in ludicris, & in gymnasiis aliquando placuerat animaduerso militum contra Macrinum odio, nonnihil etiam a sole, quem Heliogabalum vocant, & magnopere colunt, ac aliis quibusdam ab oraculis persuasus: Macrinum imperio deiicere conatus est, & Lupum

[b] in castra

[c] dementem

† multos se nosse. qui magis cupiant imperatorem occidi, quam seipsos viuere.

[d] quasi quispiam vel cupiuerit, vel optarit se perdere.

[e] proferebat vt

† millia passuum XXVI. Bl. stadia CLXXX.

† clupeos imbricatos ademerat,

A πᾶσαν ἤδη συμβαίνειν. Εὐτυχιανὸς δέ τις τῶν Καισαρείων, ἔν τε ἀθύρμασι καὶ γυμνασίοις ἀρέσας, εἰδώς τε τὴν τῶν στρατιωτῶν ἐς τὸν Μακρῖνον ἀπέχθειαν σπουδῶν, καί τι καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ὃν Ἐλεγάβαλον ἐπικαλοῦσι καὶ μεγάλως θρησκεύουσιν, ἄλλων τέ τινων μαντειῶν ἀναπεισθεὶς, ἐπεχείρησε τόν τε Μακρῖνον καταλῦσαι, καὶ τὸν Λοῦπον τὸν τῆς Μαίσης † ἔγγονον, αὐτοκράτορα, καίπερ παιδίον ἔτι ὄντα, ἀποδεῖξαι· καὶ κατειργάσατο ἑκάτερα. τοῦτον γὰρ Ταράντου υἱὸν αὐτὸν μοιχίδιον εἶναι πλασάμενος, καὶ τῇ ἐσθῆτι τῇ ἐκείνου, ᾗ ποτε ἐν παισὶν ἐκέχρητο, κοσμήσας, ἐς τὸ στρατόπεδον νυκτὸς, μήτε τῆς μητρὸς αὐτοῦ, μήτε τῆς τήθης ἐπισταμένης, εἰσήγαγε· καὶ τοὺς στρατιώτας ἅμα τῇ ἕῳ τῆς τοῦ Μαΐου ἑκκαιδεκάτης, γλιχομένους τινὰ ἀφορμὴν ἐπαναστάσεως λαβεῖν, ἀνέπεισε νεοχμῶσαι, ἐν καὶ Ἀντωνῖνον αὐτὸν ὀνομάσαντες, αὐτοκράτορα παραχρῆμα ἀπέδειξαν. ὁ δὲ δὴ Μακρῖνος ἔγραψε μὲν καὶ τῇ βουλῇ περὶ τοῦ Ψευδαντωνίνου, παιδίον τι ἀποκαλῶν αὐτὸν, καὶ ἔμπληκτον εἶναι λέγων, καὶ περὶ τῶν στρατιωτῶν ὀδυρόμενος, ὡς διὰ τὴν περὶ τὰ χρήματα ἀπληστίαν ἀφισταμένων αὐτοῦ· τελευτῶν δὲ ὅτι, ἓν παραμύθιον τῆς συμφορᾶς ἔχοι ἔφη, ὅτι ὡ ἀδελφοκτόνῳ τῷ τὴν οἰκουμένην καταλῦσαι ἐπιχειρήσαντι ἐπεβίω· καὶ τοιόνδε τι προσενέγραψεν, ὅτι Πολλοὺς οἶδα μᾶλλον ἐπιθυμοῦντας † αὐτοκράτορας σφαγῆναι, ἢ αὐτοὺς βιῶναι. τοῦτο δὲ οὐ περὶ ἐμαυτοῦ λέγω, ὅτι τις ἐπιθυμήσειεν ἂν ἢ εὔξαιτό με ἀπολέσθαι. ἐφ' ᾧ Φούλβιος Διογενιανὸς ἐξεβόησεν ὅτι, † Πάντα εὐξάμεθα. ἦν τε δὲ τῶν μὲν ἐκ τῶν ὑπα-

D τευκότων, σφόδρα δ' οὐ φρενήρης, καὶ κατὰ τοῦτο οὔτε τοῖς ἄλλοις ἤρεσκεν, οὔτ' αὐτὸς ἑαυτῷ. ταῦτά τε ἐπέστελλεν ὁ Μακρῖνος· καὶ ἑαυτὸν μὲν πατέρα, τὸν δὲ Διαδουμενὸν υἱὸν αὐτοῦ συνεχέστατα ἀπεκάλει, καὶ τὴν ἡλικίαν τοῦ Ψευδαντωνίνου διέβαλλε, πολὺ νεώτερον αὐτοῦ τὸν υἱὸν αὐτοκράτορα ἀποφήνας. ἐξ ὧν ἔτι καὶ μᾶλλον τὴν ταπεινότητα καὶ τὴν μωρίαν αὐτοῦ πάντες κατέγνωμεν. ὁ δὲ δὴ Ψευδαντωνῖνος οὕτω ταχέως ἐπ' αὐτὸν ἤλασεν, ὥστε χαλεπῶς τὸν Μακρῖνον ἐν κώμῃ τινὶ τῶν Ἀντιοχέων, ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα τῆς πό-

E λεως σταδίους ἀπεχούσῃ, συμβαλεῖν αὐτῷ. ἐν μὲν οὖν προθυμίᾳ ἐν τῶν δορυφόρων ἐκράτησε. τούς τε γὰρ θώρακας τοὺς λεπιδωτοὺς, καὶ τὰς ἀσπίδας τὰς σωληνοειδεῖς ἀφῃρήκει αὐτῶν, κουφοτέρους σφᾶς ἐν ταῖς μάχαις πεποιηκέναι. τῇ δὲ ἑαυτοῦ δειλίᾳ ἡττήθη, καθάπερ καὶ τὸ δαιμόνιον αὐτῷ προεδήλωσεν. ὅτε γὰρ τὰ πρῶτα αὐτοῦ περὶ τῆς ἀρχῆς γράμματα ἡμῖν ἀνεγνώσθη, περιστερά τις ἐπὶ εἰκόνα αὐτοῦ ἐν

τῷ

† Blanc. αὐτοκράτορα

* Πάντες

τῷ συνεδρίῳ ἀνακειμένην ἐπέπλατο. οὐδὲ τὰς γυναῖκας ζηλῶσαι τὰς περὶ τὸν Ψευδαντωνῖνον, τήν τε Μαῖσαν καὶ τὴν Σοαιμίδα μιμήσασθαι ἴσχυσεν. αὗται γὰρ συνοῦσαι τῷ παιδίῳ, ἐπειδὴ τοὺς ἑαυτῶν στρατιώτας ἀσθενέστατα ἑώρων ἀγωνιζομένους, ἀπὸ τῶν ὀχημάτων καταπηδήσασαι, καὶ ἐς τοὺς φεύγοντας εἰσπεσοῦσαι, ἐπέσχον αὐτοὺς τῆς φυγῆς ὀδυρόμεναι· καὶ τὸ παιδίον σπασάμενον τὸ ξιφίδιον ὃ παρέζωστο, ὤφθη σφίσιν ἐπὶ ἵππου θείᾳ τινὶ φορᾷ ὡς καὶ † ἐπὶ τοὺς ἐναντίους ἐλᾶον. οὔτ' ἂν γὰρ ἰδόντες ἔστησαν. ἐτράποντο δ' αὖ καὶ ὡς πάλιν, εἰ μὴ ὁ Μακρῖνος ἰδὼν αὐτοὺς ἀνθισταμένους, ἔφυγε. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἡττηθεὶς, τὸν μὲν υἱὸν πρὸς τὸν Ἀρτάβανον [τὸν τῶν Πάρθων βασιλέα διά τινος Ἐπαγάθου, καὶ δι' ἄλλων τινῶν] ἔπεμψεν· αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Ἀντιόχειαν, ὡς καὶ νενικηκὼς, ὅπως καταδεχθῇ, εἰσελθὼν, ἔπειτα διαγγελθείσης τῆς ἥττης αὐτοῦ, καὶ φόνων ἐκ τούτου πολλῶν κἂν τῇ ὁδῷ κἂν τῇ πόλει, ὥσπερ τις εὐνοίας ἑκατέρῳ αὐτῶν εἶχε γιγνομένων, ἀπέδρα ἐκεῖθεν νυκτὸς ἐπὶ ἵππου, τήν τε κεφαλὴν καὶ τὸ γένειον πᾶν ξυράμενος, καὶ ἐσθῆτα φαιὰν † κατὰ τὰς ἁλουργεῖς, ἵν' ὅτι μάλιστα ἰδιώτῃ τινὶ ἐοίκοι, λαβών· καὶ οὕτω μετ' ὀλίγων εἰς Αἰγὰς τῆς Κιλικίας ἐλθὼν, ὀχημάτων τε ἐνταῦθα, ὡς καὶ στρατιώτης τις τῶν ἀγγελιαφόρων ὤν, ἐπέβη· καὶ διεξήλασε διά τε τῆς Καππαδοκίας καὶ τῆς Γαλατίας, τῆς τε Βιθυνίας, μέχρις Ἐριβώλου τοῦ ἐπινείου, τοῦ κατ' ἀντικρὺ τῆς τῶν Νικομηδέων πόλεως ὄντος. καὶ ἐς μὲν τὴν Νικομήδειαν οὐκ ἐτόλμησεν εἰσελθεῖν· διαπλέων δὲ ἐς Χαλκηδόνα, ἔπεμψε πρός τινα τῶν ἐπιτρόπων ἀργύριον αἰτῶν, καὶ κατὰ τοῦτο ἐγνώσθη, † κατελήφθη τε ἐν τῇ Χαλκηδόνι· καὶ ἐπελθόντων τῶν ὑπὸ τοῦ Ψευδαντωνίνου πεμφθέντων, συνελήφθη, καὶ μέχρι τῆς Καππαδοκίας ἤχθη. ἐν ταῦθα δὲ μαθὼν, ὅτι καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἑαλώκει, ἔρριψέ τε αὑτὸν ἀπὸ τοῦ ὀχήματος, (οὐ γὰρ ἐδέδετο) καὶ τότε μὲν τὸν ὦμον συνέτριψε, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ἐσφάγη. ὁ μὲν οὖν Μακρῖνος οὕτω, καὶ γέρων ὤν, (πεντήκοντα γὰρ καὶ τέσσαρα ἔτη ἦγε) καὶ ἐμπειρίᾳ πραγμάτων προφέρων, ἀρετήν τε ὑποδεικνύων, καὶ τοσούτων στρατευμάτων ἄρχων, ὑπὸ παιδαρίου, οὗ μηδὲ τὸ ὄνομα πρότερον ἠπίστατο, κατελύθη· ὥσπερ καὶ τὸ μαντεῖον αὐτῷ προεμήνυσε· χρωμένῳ γὰρ αὐτῷ τοῦτο ἔφη,

Ὦ γέρον, ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχηταί,
Σὴ δὲ βίη λέλυται, χαλεπὸν δέ σε γῆρας ἱκάνει.

οὕτως οὐδεὶς οὐδὲ τῶν σφόδρα δοκούντων ἐρρῶσθαι, βεβαίαν τὴν ἰσχὺν ἔχει, ἀλλὰ καὶ οἱ πάνυ εὖ πεπραγότες ἐξ ἴσου τοῖς λοιποῖς αἰωροῦνται. ὁ δ' οὖν Μακρῖνος καὶ τάχιστα καὶ βαρυσυμφορώτατα τὴν ἀρ-

† ἤ που

† κατὰ τὰς ἀλουργοῦς,

† κατελείφθη τε

A quæ posita erat in curia, cōuolauerat. Neque potuit Macrinus Mæsam & Soæmidem feminas, quæ cum Antonino erant, imitari: quæ dum sunt vna cum puero, videntque suos pugnare molliter, de curribus exiliunt, irruuntque in fugientes, [a] eos, dum de fuga ipsorum queruntur, retinent. Itemque puer districto gladio, quo accinctus, equo diuino quodam impetu concitato, in eos tanquam in hostes
B irruere visus est. Qua re animaduersa constiterunt, fugissentque iterum; nisi Macrinus, postquam vidit illos resistere, fugæ se mandasset. Itaque victus, misso ad Artabanum filio, Antiochiam venit; victorem se esse simulans, vt in vrbem reciperetur. Sed clade eius per nūtios cognita, factisque propterea multis cædibus * in itinere, atq; in ipsa vrbe, vt propensa erat cuiusque erga alterum eorum beneuolentia, inde noctu equo admisso, rasoque penitus capite ac mento, pullaq; ve-
C ste indutus * supra purpuream, vt priuatus esse videretur; Ægas vrbem Ciliciæ peruenit cum paucis, ibique [b] vehicula conscendit, [c] ita vt si miles esset ex iis qui nuntios ferunt: vectusque per Cappadociā, Galatiam, & Bithyniam vsque ad Eribolum, * quæ statio est in conspectu Nicomediæ, Nicomediam ingredi non est ausus; sed Chalcedonem nauigauit, [d] mandauitque vni ex procuratoribus, vt ad se pecuniam mitteret. Qua ex re cognitus
D est, & Chalcedone remansit. Eo venere milites missi à Pseudantonino, à quibus comprehensus, perductus est in Cappadociam: vbi postquam intellexit, etiā filium suum captum esse; deiecit se ex vehiculo, (nec enim vinctus erat) fregitque humerum, nec ita multo post occisus est. Itaq; Macrinus grandis natu, (agebat annum quartum & quinquagesimum) vsuque & experientia rerum præstans, cum aliqua significatione virtutis, tantiq; im-
E perator exercitus, à puerulo, cuius ne nomen quidem cognouerat antea, oppressus est. Id ei [e] oraculo prædictum fuerat, his versibus:

† *O senior, bello iuuenum quem dextra fatigat,*
Iam tibi deficiunt vires, repitq́; senectus.

* Ex quo intelligi potest, eos, qui fortissimi esse videntur, & firmas vires habere, ornati amplissimis fortunæ muneribus, pariter cum cæteris suspensos & incertos esse. Macrinus vtique celerrime cum summa calamitate principatum

[a] ac ipsa lamentantes, fugam eorū inhibent.

* per viam.

* supra purpuream

[b] Veredā

[c] perinde ac si miles esset Veredarius;

* quod stabulum est, è regione municipii Nicomedēsium situm.

[d] missisq; ad Vnum ex procuratoribus, pecuniam petens.

[e] oraculo, quod consulebat, prædictum

† Est innumeros, miserande senex, tibi nota pugna Nec tibi sunt vires, senitque grauis dolor instat.

* Adeo nemo ne quoquem illorum, qui plurimum valere videntur, vires firmas & stabiles habet: sed etiam ii, qui prospero cupido rebus vtuntur, perinde ac reliqui, suspensi & incerti sunt.

amisit. regnauit enim annum vnum, menses duos, tribus diebu (si vsque ad pugnæ tempus numeres,) exceptis.

A χιλίω ἀπέβαλεν. ἐνιαυτὸν γὰρ, καὶ δύο μῆνας, τριῶν ἡμερῶν, ὥστε καὶ μέχρι τῆς μάχης λογιζομένοις συμβῆναι, δέουσιν, ἦρξεν.

DIONIS FRAGMENTA quædam, e vita Caracalli, versus finem.

Erat imbecillis maxime Caracallus ad tolerandos labores. Quippe nec æstū ampli*, nec arma ferre poterat; adeo quidem, vt tunicas manicatas, ad loricæ formam quodam modo factas, indueret: vt, quum absque pondere armorum, tamen esse videretur armatus; nec peteretur insidiis, & admirationi esset. Extra pugnam quoque sæpenumero his vtebatur. Chlamydem aliquando totam purpuream, aliquādo semialbam, aliquādo semipurpuream, sicut & rubram gestabat. In Syria quidem, ac Mesopotamia, tam vestibus, q iam subligaculis Germanicis vtebatur. Etiam præterea peculiare quoddā vestimentum, quod more barbaro instar penulæ scinderetur & consueretur, inuenit. Nec ipse dumtaxat hoc creberrime induebat, vt Caracallus quoque propterea cognominaretur; sed militibus etiam præcipiebat, vt inprimis eo se vestirent. Quum ergo barbari & ipsum talem conspicerent, & milites audirent esse dissolutos, tamque superioris ob luxū temporis, (quippe de aliis vt taceam, suos intra fines in hibernis erant, & hospitum suorum omnia, veluti si sua forent, absumebant) quam ob labores & ærumnas præsentes, adeo corporibus exhaustos, afflictos animis, vt iam ne quidem ex largitionibus, quibus in eos frequentib. vtebatur, [reficere se possent,] elati esse ceperunt.

ΔΙΩΝΟΣ ἈΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΤΙΝᾺ, ἐκ τοῦ βίου τοῦ Καρακάλλου, πρὸς τῷ τέλει.

B Καὶ ἀσθενέστατος ποιῆσαι ἦν ὁ Καράκαλλος. οὔτε γὰρ οὔτε τὸ καῦμα, οὔθ' ὅπλα φέρειν ἔτι ἐδύνατο· ὥστε καὶ τοὺς χειριδωτοὺς χιτῶνας ἐς θώρακος τρόπον τινὰ εἶδος πεποιημένους ἐνδύεσθαι, ἵνα καὶ τὴν τῶν ὅπλων δόξαν χωρὶς τοῦ βάρους αὐτῶν ἔχων, μήτε ἐπιβουλεύηται, καὶ θαυμάζηται. καὶ αὐτοῖς καὶ ἄνευ μάχης πολλάκις ἐχρῆτο. χλαμύδα τε τότε μὲν ὁλοπόρφυρον, τοτὲ δὲ μεσόλευκον, ἔστι δ' ὅτε καὶ μεσοπόρφυρον, ὥσπερ καὶ ἐρυθρὸν ἐφόρει. ἐν γὰρ C τῇ Συρίᾳ τῇ τε Μεσοποταμίᾳ Κελτικοῖς καὶ ἐσθήμασι καὶ ὑποδήμασιν ἐχρήσατο. καί τινα ἰδίαν ἔνδυσιν, βαρβαρικῶς πως καταχεόντων, καὶ συῤῥάπτων ἐς μανδύης τρόπον, προσεξεῦρε· καὶ αὐτός τε συνεχέστατα αὐτὴν ἐνέδυεν, ὥστε καὶ Καράκαλλος διὰ τοῦτο ἐπικληθῆναι, καὶ τοὺς στρατιώτας μάλιστα ἀμφιέννυσθαι ἐκέλευεν. αὐτόν τε οὖν τοιοῦτον οἱ βάρβαροι ὁρῶντες ὄντα, καὶ ἐκείνους ἐκλελυμένους ἀκούοντες εἶναι, ἔκ τε δὴ τῆς προτέρας τρυφῆς, (τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ἐν † οἰκίᾳ ἐχείμαζον, πάντα τὰ τῶν ξενοδοχούν- † οἰκείᾳ D των σφᾶς, ὡς καὶ ἴδια, ἀναλίσκοντες) καὶ ἐκ τῶν πόνων, τῆς τε ταλαιπωρίας τῆς τότε αὐτοῖς παρούσης, οὕτω καὶ τὰ σώματα τετρυχωμένους, καὶ τὰς ψυχὰς τεταλαιπωρημένους, ὥστε μηδ' ἐκ τῶν λημμάτων ἔτι, ἃ πολλὰ ἀεὶ παρ' αὐτοῦ ἐλάμβανον * ἐπήρθησαν.

ALIVD FRAGMENTVM.

Itaque Macrinus subornatis duobus tribunis, cohortes prætorianas ducentibus, Aurelio Nemesiano, & Aurelio Apollinari, fratribus, itemq; Iulio Martiali, qui Euocatorum in legione militabat, & peculiariter Antonino iratus erat, quod munus centurionis ab eo postulatū haud impetrasset; insidias ei struxit. Gesta res fuit in hunc modum. Quū vi eidus April. Carras profectur Edessa discessisset, ac vētris exonerādi causa descendisset ex equo; Martialis, velut aliquid rei necessariæ dicturus, accessit, eūq; pugione paruo percussit. Quūq; statim fugeret, haud depre-

ἌΛΛΟ ἈΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΟΝ.

Κἀκ τούτου δύο τε χιλιάρχους τῶν ἐν τῷ δορυφορικῷ τεταγμένων, Νεμεσιανόν τε καὶ Ἀπολλινάριον ἀδελφοὺς Αὐρηλίους, καὶ Ἰούλιον E Μαρτιάλιον, ἔν τε τοῖς ἀνακλήτοις στρατευόμενον, καὶ ὀργὴν οἰκείαν τῷ Ἀντωνίνῳ ἔχοντα, ὅτι ἑκατονταρχίαν αἰτήσαντι οὐκ ἐδεδώκει, παρασκευάσας, ἐπιβουλεύσει αὐτῷ. ἐπράχθη δὲ ὧδε. τῇ ὀγδόῃ τοῦ Ἀπριλίου ἐξορμήσαντά τε αὐτὸν ἐξ Ἐδέσσης ἐς Κάῤῥας, καὶ κατελθόντα ἀπὸ τοῦ ἵππου, ὅπως ἀποπατήσῃ, προσελθὼν ὁ Μαρτιάλιος ὥς γε εἰπεῖν τι δεόμενος, ἐπάταξε ξιφιδίῳ μικρῷ. καὶ αὐτὸς μὲν αὐτίκα ἀπέφυγε, καὶ διέλαθε

ἔλαθεν ἄν, εἰ τὸ ξίφος ἀπερρίφει. νῦν δὲ γνωρισθεὶς ἀπ' αὐτοῦ, ὑπό τινος τῶν Κελτῶν τῶν συνόντων Ἀντωνίνῳ, κατηκοντίσθη. ἐκεῖνον δὲ οἱ χιλίαρχοι, ὡς καὶ βοηθοῦντες, κατέσφαξαν. ὁ δὲ δὴ Κέλτης οὗτος οὐχ ὡς καὶ συμμαχῶν αὐτῷ μόνον, ἀλλ' ὡς καὶ φρουρὰν αὐτοῦ τρόπον τινὰ ἔχων, συνῆν. καὶ γὰρ Σκύθας καὶ Κελτοὺς, οὐ μόνον ἐλευθέρους, ἀλλὰ καὶ δούλους, καὶ παίδων καὶ γυναικῶν ἀφελόμενος ὥπλικει, καὶ περὶ αὐτὸν εἶχεν, ὡς καὶ μᾶλλον αὐτοῖς ἢ στρατιώταις θαρρῶν. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ἑκατονταρχίαις σφᾶς ἐτίμα, λέοντάς τε ἐκάλει. καὶ δὴ καὶ τοῖς πρέσβεσι τοῖς ἐκ τῶν ἐθνῶν αὐτῷ πεμπομένοις καὶ διελέγετο πολλάκις, μηδενὸς ἄλλου πλὴν τῶν ἑρμηνέων παρόντος, καὶ ἐνετέλλετο ὅπως ἄν τι πάθῃ, ἔς τε τὴν Ἰταλίαν ἐσβάλωσι, καὶ ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐλαύνωσιν, ὡς καὶ εὐαλωτοτάτην οὖσαν. καὶ ἵνα τε μηδὲν ἐξ αὐτῶν ἐς ἡμᾶς ἐκφοιτήσῃ, τοὺς ἑρμηνέας εὐθὺς ἐφόνευεν. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀπ' αὐτῶν τῶν βαρβάρων ὕστερον ἐμάθομεν, καὶ τὸ τῶν φαρμάκων παρὰ τοῦ Μακρίνου. πολλὰ γὰρ καὶ ποικίλα παρὰ τῶν ἐν τῇ ἄνω Ἀσίᾳ ἀνθρώπων, τὰ μὲν μετεπέμψατο, τὰ δὲ ἐπρίατο, ὥστε ἑπτακοσίας καὶ πεντήκοντα μυριάδας ἐς αὐτὰ ἀριθμηθῆναι, ἵνα καὶ παμπόλλους, ὅσους ἂν θελήσῃ, καὶ διαφόρως δολοφονήσῃ. καὶ ἐκεῖνα μὲν ἐν τῷ βασιλικῷ μετὰ ταῦτα εὑρεθέντα κατεκαύθη· τότε δὲ οἱ στρατιῶται καὶ διὰ τοῦτο, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις τῷ τοὺς βαρβάρους σφῶν προτετιμῆσθαι δυσχεραίνοντες, οὔτ' ἄλλως ἔτι ὁμοίως ἔχαιρον αὐτῷ, καὶ ἐπιβουλευθέντι οὐκ ἐβοήθησαν. τοιούτῳ μὲν τέλει ἐχρήσατο, βιοὺς τε ἔτη ἐννέα καὶ εἴκοσι, καὶ ἡμέρας τέσσαρας, (τῇ γὰρ τετάρτῃ τοῦ Ἀπριλίου ἐγεγένητο) καὶ αὐταρχήσας ἔτη τε ἕξ, καὶ μῆνας δύο, καὶ ἡμέρας δύο.

A prehenſus fuiſſet, ſiquidem abieciſſet pugionem: ex quo adgnitus, a Germano quodam, qui Antonino ad erat, iaculo tranſfixus fuit. Illum vero tribuni, velut opem ferentes, occiderunt. Habebat autem ſecum Antoninus hunc Germanum, non tantum vt militiæ ſocium, ſed etiam vt ſatellitem. Quippe Scythas & Germanos, non ingenuos modo, verumetiam ſeruos, a liberis & vxoribus abſtractos armauerat, & circum ſe habebat; quod magis illis, quam militibus, fideret. Eoſdem, præter alia, B centurionum officiis ornabat, & adpellare leones ſolebat. Quinetiam cum legatis, quotquot ab iis gentibus ad eum mitterentur, & colloquebatur ſæpius, alio nemine præſente, præter interpretes; & mandabat iiſdem, vt ſi quid ipſi accidiſſet, in Italiam irruerent, & ipſam Romam, ceu captu facillimam, peterent. Ne vero quidquam eiuſmodi ad nos emanaret, mox ipſos interpretes occidi curabat. Quod quidem deinceps e barbaris ipſis intelleximus, vti negotium de venenis, a Ma- C crino. Nam multa variaque partim adferri curauerat ab incolentibus Aſiam ſuperiorem, partim ipſe coemerat, iis quidem impenſis; vt ſeptingentæ, & quinquaginta myriades drachmarum, pro iis numeratæ fuerint; quibus complures, quotquot ſcilicet voluiſſet, fraudulente de medio tolleret. Ea vero ſecundum hæc in auguſtali reperta, igne concremata fuerunt. Tunc autem milites & hac de cauſa, & præterea, quod barbaros ſibi D prælatos moleſte ferrent, nec alioquin amplius eo delectabantur, vt prius; & inſidiis adpetito nullum auxilium tulere. Talem nanctus eſt vitæ finem, quum XXIX ætatis annos, & dies quatuor, (nam pridie Non. April. natus fuerat) exegiſſet; annos autem ſex, menſes duos, totidemque dies imperaſſet.

ἝΤΕΡΟΝ ΤΙ.

Καὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἔν τε τῇ Ἀλεξανδρείᾳ πῦρ ἐξαίφνης πολὺ, ὥστε καὶ ἤκουσα, πάντα τὸν τοῦ Σαράπιδος ναὸν ἔνδοθεν καταλαβὸν, ἄλλο μὲν οὐδὲν τὸ παράπαν ἐλυμήνατο· τὸ δὲ ξίφος ἐκεῖνο, ᾧ τὸν ἀδελφὸν ἀπεσφάκει, μόνον ἔφθειρε. καὶ μετὰ τοῦτο παυσαμένου αὐτοῦ, ἀστέρες πολλοὶ ἐφαίν-

ALIVD.

E Paullo ante mortem ipſius, ingens Alexandriæ ſubito coortus ignis, vt equidem audire memini, totum Serapidis fanum interius occupauit, & aliud tamen omnino nihil damni dedit; niſi quod gladius ille, quo fratrē iugulauerat, flāmis ſolus abſumtus fuit. Idē quū poſtea deſiiſſet ignis, multa ſidera fuere

in maximo honore, & quib. potissimum confidebat, occisus est. Quum enim quidam vates dixisset in Aphrica, idque iam diuulgatum esset, oportere Macrinum quoq; præfectum prætorio, eiusq; filium Diadumenum regnare; missusq; Romã ob eam causam, id ipsum Flauio Materniano, qui præerat vrbanis militibus, aperuisset, isque statim ad Antoninum scripsisset: forte accidit, vt hæ literæ Antiochiã perferrẽtur ad Iuliã, cui mandatum erat, cuncta, quæ illuc peruenirẽt, discernere; ne ad Antoninum, occupatũ in terra hostili, frustra multitudo literarum [a]mitteretur. Itemque alteræ literæ ab Vlpio Iuliano, qui tum censor erat, recta per alios tabellarios ad Macrinum perferuntur, in quibus scripta erãt omnia, quæ gererentur. Itaque Macrinus, dum mora facta esset in mittendis ad imperatorem literis, cognouissetque aliquanto tempore ante, quæ essent ad illum perscripta; pertimuit, ne ob eam rem morte afficeretur. Ad hanc causam accedebat, quod Serapio quidam Ægyptius paucis ante diebus palam dixerat Antonino, ipsum breui tẽpore victurum, eique Macrinum successurum: ob eamque causam leoni primum obiectus, post, quum ei manum porrigẽti leo pepercisset, vt aiunt, occisus fuerat; quum posset sicuti dicebat, si vnum præterea diẽ vixisset, inuocatis nonnullis dæmonib. hoc malum effugere. His de causis perterritus Macrinus, ratusq; de se actum esse, non cunctatur amplius; præsertim quod Antoninus pleroşque amicos & familiares eius variis de causis, [b]tãquam honore affecturus remouerat. Itaque [c]adhibet duos milites, qui et tribuni in prætorianis cohortibus, & Antonino priuatim irati erant, eiq; per ipsos insidias parat. Hæc res hoc modo gesta est. VI Idus Aprilis, quum Edess. Carras versus iter faceret, descendissetq; ex equo, vẽtris purgandi causa; vnus ex iis tribunis, qui * missi fuerant, ad eum accedit, simulata colloquendi causa: dein eum paruo pugione percutit, fugitq; subito, ita vt potuisset euadere, si pugionẽ abiecisset: [d]sed agnitus ab vno ex Scythis, quos secum habebat Antoninus, iaculo transfixus est. Illum autẽ tribuni, tanquã ei auxilio venissent, interfecerunt. Itaq; Antoninus hunc exitum habuit, vixitq; annos XXIX, regnauit annos sex, mẽses duos, dies duos. Incidunt hoc loco multa, q̃ magnã admirationẽ habẽt. nã quũ postremã profectionẽ

ἐτίμα, καὶ οἷς ἰσχυρῶς ἐθάῤῥει, ἀνῃρέθη. ἐπεὶ γὰρ μάντις ἐν τῇ Ἀφρικῇ εἶπεν, ὥστε καὶ δημοσιευθῆναι, ὅτι καὶ τὸν Μακρῖνον τὸν ἔπαρχον, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Διαδουμενὸν αὐταρχῆσαι δεῖ, καὶ τοῦτο καὶ ἐς τὴν Ῥώμην πεμφθεὶς Φλαβίῳ Ματερνιανῷ τῷ ἐν αὐτῇ στρατιωτῶν ἄρχοντι ἐξέφηνε· καὶ ὃς, παραχρῆμα τῷ Ἀντωνίνῳ ἐπέστειλε· [καὶ] συνέβη ταῦτα μὲν τὰ γράμματα ἐς τὴν Ἀντιόχου πρὸς τὴν Ἰουλίαν παραπεμφθῆναι, ἐπειδὴ ἐκεκέλευστο αὐτῇ πάντα τὰ ἀφικνούμενα διαλέγειν, ἵνα μὴ μάτην αὐτῷ ὄχλος γραμμάτων ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντι πέμπηται· ἕτερα δὲ ὑπὸ Οὐλπίου Ἰουλιανοῦ τοῦ τότε τὰς τιμήσεις ἐγκεχειρισμένου, δι' ἄλλων γραμματοφόρων ὀρθὴν πρὸς τὸν Μακρῖνον, δηλοῦντα τὰ γινόμενα, ἀφικέσθαι· καὶ κατὰ τοῦτο τοῖς μὲν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα γραφεῖσι διατριβὴν γενέσθαι, τὰ δὲ ἐκείνῳ ἐπισταλέντα φθῆναι † γνωσθέντα αὐτῷ· ἐφοβήθη ὁ Μακρῖνος μὴ καὶ διαφθαρῇ ὑπ' αὐτοῦ διὰ τοῦτο, καὶ ὅτι Σεραπίων τις Αἰγύπτιος ἄντικρυς τῷ Ἀντωνίνῳ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰρήκει, ὅτι τε ὀλιγοχρόνιος ἔσοιτο, καὶ ὅτι ἐκεῖνος αὐτὸν διαδέξοιτο. ἐφ' ᾧ καὶ παραυτίκα λέοντι παρεβλήθη· ἐπεὶ δ' οὐχ ἥψατο αὐτοῦ, τὴν χεῖρα μόνον, ὥς φασι, προτείναντος, ἐφονεύθη, δυνηθεὶς ἂν (ὥς γε ἔφη) μηδὲ τοῦτο παθεῖν δαιμόνων τινῶν ἐπικλήσει, εἰ μίαν ἡμέραν ἐβεβιώκει. διὰ ταῦτ' οὖν ὁ Μακρῖνος φοβηθεὶς, καὶ ὑποτοπήσας ἀπολεῖσθαι, οὐκ ἀνεβάλετο, ἄλλως τε ἐπεὶ καὶ τοὺς ἑταίρους αὐτοῦ, ἄλλον κατ' ἄλλην πρόφασιν ὁ Ἀντωνῖνος ὡς καὶ τιμῶν ἀπεώσατο. καὶ διὰ ταῦτα παρασκευάσας τῶν στρατιωτῶν τινὰς δύο, ἐν τῷ δορυφορικῷ χιλιαρχοῦντας, καὶ ὀργήν τινα ἰδίαν τῷ Ἀντωνίνῳ ἔχοντας, ἐπεβούλευσεν αὐτῷ. ἐπράχθη δὲ ὧδε. τῇ ὀγδόῃ τοῦ Ἀπριλλίου ἐξορμήσαντα αὐτὸν ἐξ Ἐδέσσης ἐς † Κάῤῥας, καὶ κατελθόντα ἐκ τοῦ ἵππου ὅπως ἀποπατήσῃ, προσελθών τις τῶν χιλιάρχων † ὑποπεμφθέντων, ὡς καὶ εἰπεῖν τι δεόμενος, ἐπάταξε ξιφιδίῳ μικρῷ. καὶ αὐτὸς μὲν αὐτίκα ἀπέφυγε, καὶ διέλαθεν ἂν εἰ τὸ ξίφος ἀπεῤῥίφει· νῦν δὲ γνωρισθεὶς † ὑπ' αὐτοῦ, ὑπό τινος τῶν Σκυθῶν τῶν σὺν Ἀντωνίνῳ ὄντων, κατηκοντίσθη· ἐκεῖνον δὲ οἱ χιλίαρχοι ὡς καὶ βοηθοῦντες, κατέσφαξαν. τοιούτῳ μὲν τέλει Ἀντωνῖνος ἐχρήσατο, βιοὺς ἔτη ἐννέα καὶ εἴκοσι, καὶ αὐταρχήσας ἔτη ἕξ, καὶ μῆνας δύο, καὶ ἡμέρας δύο. καί μοι καὶ ἐνταῦθα τοῦ λόγου θαυμάσαι πάμπολλα ἐπέρχεται. μέλλοντι γὰρ αὐτῷ ἐκ τῆς Ἀντιοχείας τὴν τελευταίαν

ἐξ όδ

a amitteretur: itemq; [contigit]. vt alia litera ab Vlpio Iuliano, cui tunc erãt cõmissæ censiones, recta per alios tabellarios Macrino redderentur, in quib. scripta erãt, quæ gerebãtur. Vtq; hoc modo scriptis ad imperatorẽ litteris mora quadam interueniente retardatis. Macrin* ad se datas, citi* sibi redditas legeret. itaq; pertimuit,

b tamquam eos hoc ipso honorans.

c subornat duos quosdã milites,

† clam summissi

d sed per hũc agnitus, ab vno ex Germanis,

† Leu. L. φθῆναι [illegible]

† κάῤῥας

† Blanc. ὑποπεμφθέντων

† [illegible]

ἔξοδον ποιήσασθαι, ὁ πατὴρ αὐτῷ ξιφήρης ὄναρ ἐπέστη, λέγων, ὡς σὺ τὸν ἀδελφὸν ἀπέκτεινας, καὶ ἐγώ σε ἀποσφάξω. καὶ οἱ μάντεις εἶπον αὐτῷ, τὴν ἡμέραν ἐκείνην φυλάξασθαι, τούτῳ τῷ ῥήματι ἄντικρυς χρησάμενοι, ὅτι αἱ τοῦ ἥπατος τοῦ ἱερείου πύλαι † κέκλεινται. ἀφ' οὗ καὶ διά θύρας τινὸς ἐξῆλθε, μηδὲν μηδὲ τοῦ λέοντος, ὃν Ἀκινάκην ὠνόμαζε, καὶ ὁμοτράπεζον ὁμόκλινόν τε ἐποιεῖτο, φροντίσας, ὅτι καὶ ἐκράτησεν αὐτὸν ἐξιόντα, καὶ τὴν ἐσθῆτα αὐτοῦ περιέσχε περιέρρηξεν. ἔτρεφε μὲν γὰρ καὶ ἄλλους λέοντας πολλούς, καὶ ἀεί τινας περὶ αὐτὸν εἶχεν, ἐκεῖνον δὲ καὶ δημοσίᾳ πολλάκις κατεφίλει. ταῦτα οὕτως ἔσχε. καὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἔν τε τῇ Ἀλεξανδρείᾳ πῦρ ἐξαίφνης πολὺ (ὥς γε καὶ ἤκουσα) πάντα τὸν τοῦ † Σεράπιδος ναὸν ἔνδοθεν κατασχὸν, ἄλλο μὲν οὐδὲν † ἐλυμήνατο, τὸ δὲ δὴ ξίφος ἐκεῖνο ᾧ τὸν ἀδελφὸν ἀπεσφάκει, μόνον ἔφθειρεν. ἐν δὲ δὴ τῇ Ῥώμῃ † ἱπποδρομίας ἀγομένης, κατέπεσε τὸ τοῦ Ἄρεος ἄγαλμα πομπεῦον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἧττον ἄν τις θαυμάσειε· τὸ δὲ δὴ μέγιστον, ἡττηθέντες οἱ πράσινοι † στρατιῶται, ἐπειδὴ κολοιὸν ἐπ' ἄκρου τοῦ ὀβελίσκου πάνυ σφόδρα κρώζοντα ἰδόντες, πάντες τε πρὸς αὐτὸν ἀπέβλεψαν, καὶ πάντες ἐξαίφνης ὡς καὶ ἐκ συνθήματος τινὸς ἀνεβόησαν, Μαρτιάλιε χαῖρε, Μαρτιάλιε διὰ χρόνου σε ἑωράκαμεν. οὐχ ὅτι καὶ ὁ κολοιός ποτε οὕτως ὠνομάσθη, ἀλλ' ὅτι δι' ἐκείνου τὸν Μαρτιάλιον τὸν τοῦ Ἀντωνίνου φονέα, ὡς καὶ ἐξ ἐπιπνοίας τινὸς θείας, ἠσπάζοντο. ἤδη δὲ λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ ὁ Ἀντωνῖνος τὴν τελευτὴν προδηλῶσαι ἔδοξεν, ὅτι ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ἣν τελευταίαν τῇ γερουσίᾳ ἔπεμψεν, ἔφη ὅτι, Παύσασθε εὐχόμενοί με ἑκατὸν ἔτεσι μοναρχῆσαι. τὸ μὲν γὰρ ἐπιβόημα τοῦτο ἀεὶ καὶ ἀπ' ἀρχῆς αὐτῷ ἐγίγνετο· ἐκεῖνος δὲ τότε πρῶτον καὶ μόνον ᾐτιάσατο αὐτὸ λόγῳ μὲν ἐξελέγχων σφίσιν, ὡς καὶ ἀδύνατα εὐχομένοις, ἔργῳ δὲ προδηλῶν, ὅτι οὐκέτ' οὐδένα χρόνον ἄρξει. καὶ ἐπειδή γε ἅπαξ τοῦτό τινες ἐπεσημήναντο, καὶ ἐμοί τι ἐνθύμιον ἐγένετο, ὅτι ἐν τῇ Νικομηδείᾳ τοῖς Κρονίοις ἑστιῶν ἡμᾶς, καὶ πολλὰ ἄλλα, οἷα ἐν συμποσίῳ εἰκὸς ἦν, εἰπὼν, ἔπειτ' ἐξαναστάντων ἡμῶν προσκαλεσάμενος ἔφη, Κάλλιστα ὦ Δίων καὶ ἀληθέστατα ὁ Εὐριπίδης εἴρηκεν, ὅτι

> Πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων,
> Πολλὰ δ' ἀέλπτως κραίνουσι θεοί,
> Καὶ τὰ δοκηθέντ' οὐκ ἐτελέσθη,
> Τῶν δ' ἀδοκήτων πόρον εὗρε θεός.
> Τοιόνδ' ἀπέβη † τόδε πρᾶγμα.

† καὶ τόδε πρᾶγμα.

χρῆμα μὲν γὰρ ἄλλως ἀποληρηκέναι τοῦτο τὸ ἔπος

Margin: † κέκλεινται. † κα Σεράπιδος † ἐλυμήνατο † ἱπποδρομίας τῶν Σεβήρου ἀρχῆς ἕνεκα ἀγομένης. † Leunc. ταγιῶται,

A pararet ex Antiochia, pater ei cum gladio adstitit in somnis, &; Vt tu, inquit, fratrem tuum interfecisti, ita ego te interficiam. Itemque[a] vates ei palam prædixere, vt illum diem caueret, his diserte verbis; Fores iecoris victimæ clausæ sunt.* Adhæc quum per aliquam portam exiret, nullã habuit rationem leonis quem Acinacem nominabat, quemque in suam mensam recipiebat, & lectum, quum is ipsum retinuisset exeuntem, eiusque vestem fregisset. B alebat enim Antoninus complures leones, secumque nonnullos habebat semper: hunc vero publice sæpe deosculabatur. Quę quum ita se haberẽt, factum est paulo ante, quam necaretur, vt Alexandriæ [b] magnum incendium, sicut ego accepi, omnem interiorem partem templi Serapidis inuaserit; [c] eoque solus gladius, quo fratrem interfecerat, conflagrauerit, cæteris omnibus ab iniuria ignis conseruatis. Præterea Romæ factis ludis circensibus, [d] simulachrum Martis, quod erat habitu triũphali, decidit. C Quod etsi fortasse min' admirationi habet, tamẽ id multo est maximũ, † q. Prasini milites victi, vt viderũt in summo obelisco graculũ maxime [e] garriẽtem, cum omnes spectare, ac repente † vno ore, quasi præmeditati essent, ita conclamare cœperunt: Martialis aue, Martialis [f] opportune te vidimus. [Id enim factum est.] [g] non graculi causa, cui Martialis nomẽ aliquando fuit: sed quod in eo, tanquam diuino quodam afflatu Martialem percussorem Antonini D salutarẽt. Ipse quoque Antoninus mortẽ sibi denuntiare nonnullis visus est in literis, quas postremas scripsit ad senatum: Desinite, inquiens, optare, centum vt annos imperem. Hæc enim acclamatio ei iã inde a principio fieri semper consueuerat, eamque ille [h] tum primum repudiauit, incusauitque eos, quod optarent ea, quæ fieri nullo pacto possent: sed reuera se [i] paruo tempore regnaturum ostendit. Quod [k] quum esset semel a nonnullis diuulgatum, mihi venit in mentem, cũ nobis, quum essemus Nicomediæ, epulum E dedisse Saturnalibus, dixisseque multa, vt par erat in conuiuio: post vbi surrexissemus, vocasse me, ac dixisse; Rectissime vero, inquit, o Dion, ac verissime dixit Euripides, † Multas esse rerum fatalium formas, deosque multa præter spem conficere, minimeque facta esse ab his ea, quæ sperata fuerant, & tamen deum desperatis & inopinatis reb. exitũ inuenire.

Margin: a auspicio. * Eaindeq; per quamdam aneg. portã egressus est, nihil ne leonẽ quidem morat'. quẽ Acinacem ab eo nominatum, & ad mẽsa lectũq; consortiũ admitti solit', exeuntẽ ita retentabat, vt etiã vestẽ ei laceraret. b magnũ ad repentinum c & aliud quidẽ nihil omnino adnedederit, tantum gladium propter impetũ Seueri, signũ Martis in solemni põpa decidit. * quod Prasina factiõn auriga victi, e crocitantẽ, † Velut ex cõposito exclamare cœperũt: Martialis aue, f diu te non vidimus. g non quod graculus ille nomẽ Martialis unquã habuisset: sed quod per eũ diuino quasi quodam h tunc primum et solũ reprehendit: verbo quidẽ eos incusans. quod i nullo amplius tẽpore imperaturũ, tam ante significans. k quum omnino sit ibseruatum a nonnullis, mihi quoque venit † Diuinorum multæ formæ sunt. Multa præter spẽ perficiunt dii. Quæq; visa sunt futura, non facta sunt. Inexspectatorũ aũt exitum reperit deus. Talẽ &

Quæ res quum ita acciderit, mihi eo quidem tempore nugari visus est his hæc res euentum habuit. *Quippe statim ab initio mihi visus est alio quodam modo delirauisse hoc pectulisse carmen. Sed quum non*

ἔπαρχος, διῴκησε τὰ τῆς ἡγεμονίας ταύτης ἄριστα καὶ δικαιότατα. φονευθέντος δ' ἐκείνου, τοῖς στρατιώταις ἄλλα τε ἐπαγγειλάμενος, καὶ τοῦ πολέμου, ᾧ μάλιστα ἐβαρύνοντο, ἀπαλλάξειν † ἐλπίσας, ἔλαβε τὴν ἡγεμονίαν μετὰ τεταρτην ἡμέραν. γενόμενος δ' αὐτοκράτωρ, ἄλλα τε πρὸς τὸν ἐναντίον ζῆλον τοῦ Ἀντωνίνου διετάξατο καὶ καλῶς ἔπραξε, καὶ μηδεμίαν εἰκόνα αὐτοῦ μήτε ἀργυρᾶν ὑπὲρ πέντε λίτρας, μήτε χρυσῆν ὑπὲρ τρεῖς γίνεσθαι ἐκέλευσε. περί γε μὴν τὰς τῶν ἀρχόντων ἐκλογάς τε καὶ καταστάσεις οὐ μικρῶς ἠδόξησεν, ὡς ἀναξίοις τισὶ τὰς ἀρχὰς ἐγχειρίζων· ὅπερ μέγιστόν ἐστι μέρος τῆς αὐτοκρατορικῆς διοικήσεως καὶ τῆς ὅλων προνοίας. ἤρξατο δὲ καὶ τρυφερώτερον ζῆν, καὶ σοβαρώτερον χρῆσθαι τῇ ἐξουσίᾳ, τὰ τῆς δυσγενείας ἐντεῦθεν συγκαλύψειν οἰόμενος. ὅθεν καὶ τοῖς τὴν δυσγένειαν αὐτοῦ καὶ τὸ παράλογον τῆς μοναρχίας κτήσεως δυσχεραίνειν ὑποπτευομένοις, οὐκ ὀρθῶς ἐπεξῄει, ἐκποδὼν ποιούμενος. πᾶν γὰρ τοὐναντίον ἐχρῆν αὐτὸν ποιεῖν, εἰδότα ὅστις τε ἀρχὴν ἐπεφύκει, καὶ ὅστις τότε ἦν, μηθ' ὑπερφρονεῖν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῇ τε εὐεργεσίᾳ καὶ τῇ τῆς ἀρετῆς διὰ πάντων ὁμοίως ἐπιδείξει παραμυθίας. ὅμως οἱ ἄνθρωποι, προκαταληφθέντες τῇ διὰ τὸν τοῦ τυράννου θάνατον χαρᾷ, οὐδὲ ἐννοῆσαί τι περὶ τῆς ταπεινότητος αὐτοῦ ἐσχόλασαν, ἀλλ' ἀγαπητῶς αὐτὸν εἰς τὴν ἀρχὴν ἐδέξαντο· οὐχ οὕτως ὅτι τινὶ δουλεύσουσιν, ὡς οὗ † ἐστέρηντο ἐνθυμούμενοι, καὶ πάντα τινὰ καὶ τὸν τυχόντα αἱρετώτερον αὐτοῦ νομίζοντες ἔσεσθαι. Λούκιος δέ τις Πρισκιλλιανός, οὕτω περιβόητος ἐπί τε ταῖς ἐπηρείαις γενόμενος, ὥσπερ καὶ ἐπὶ ταῖς τῶν θηρίων σφαγαῖς, ὑπὸ μὲν τοῦ Καρακάλλου μεγάλως ἐτιμήθη, ὑπ' αὐτοῦ δὲ ἐς νῆσόν τινα κατεκλείσθη. οὗτος ἄρκτῳ ποτὲ καὶ παρδάλει, λεαίνῃ τε καὶ λέοντι ἅμα μόνος συνηνέχθη, καὶ πλεῖστα ἄλλα θηρία ἀπέκτεινε· πολὺ δὲ μὴν πλείους ἄνδρας καὶ τῶν ἱππέων καὶ τῶν βουλευτῶν ἐκ τῶν διαβολῶν διώλεσεν. ἡ δὲ δὴ Ἰουλία ἡ τοῦ Ταραύτου μήτηρ, ἔτυχε μὲν ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ οὖσα· καὶ οὕτω παραχρῆμα ἅμα τῇ † πύστει τοῦ θανάτου αὐτοῦ διετέθη, ὥστε καὶ πλήξασθαι ἰσχυρῶς, καὶ ἀποκαρτερῆσαι ἐπιχειρῆσαι. ὃν γὰρ ζῶντα ἐμίσει, τετελευτηκότα ἐπένθει, οὐχ ὅτι ἐκεῖνον ζῆν ἤθελεν, ἀλλ' ὅτι αὐτὴ ἰδιωτεύουσα ἤχθετο· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν Μακρῖνον πολλὰ καὶ δεινὰ ἐλοιδόρησεν. ἔπειθ' ὡς οὔτε τι τῆς βασιλικῆς θεραπείας καὶ τῆς τῶν δορυφόρων περὶ αὐτὴν φρουρᾶς ἠλλοιώθη, καὶ ἐκεῖνος χρηστά τινα αὐτῇ

† ἐπελπίσας,

† ἐστέρηντο.

† πύστει.

A Antonino, quæ ad magistratum hũc pertinent, optime atque iustissime administrauit. Quo occiso, multa promisit militibus; sed inprimis, sperare se liberaturum eos bello, quo maxime [a] defatigabantur. Itaque quarto die post, imperium accepit. Factus imperator [b] nonnulla constituit contraria studiis Antonini, eaque præclare ac feliciter: vetuitque ne sibi fieret statua argentea vltra libras quinque; aut aurea, vltra tres. In deligendis autem, & creandis magistra-B tibus, notatus fuit: quod indignis quibusdam magistratus daret, *quod est maximum in tenendo principatu, summæque in omnibus rebus prudentiæ. Tum cœpit viuere delicatius, [c] licentiusque vti data potestate, ratus se hoc modo contegere ignobilitatem generis. atque ob hanc causam eos, quos moleste ferre suspicabatur aut ignobilitatem eius, aut inopinatam adeptionem imperii, [d] tractabat iniquius, eosque de medio tollebat, licet oportuisset eum contra facere, conscium sibi, quo loco natus es-C set, & qualis fuisset antea, neque efferre se insolenter, sed potius beneficio & specimine virtutis omnes sibi pariter deuincire. Tamen homines præoccupati lætitia ex cæde tyranni, nihil potuere de humilitate Macrini cogitare per otiũ, sed ei promptis animis principatum detulerunt; non tã animaduertentes, cui se in seruitutem traderent, quã quo tyranno liberati essent: rati videlicet vel quencũque hominem illo potiorem fore. Per id tempus L. Priscillianus, cuius tam erat D percelebre nomen ob iniurias, quas multas fecerat, quam ob cædes belluarum, quique apud Caracallum in magno fuerat honore, a Macrino in insulam deportatus est. Hic aliquando cum vrso, pardali, leæna, & leone simul pugnauerat solus, aliasque quamplurimas bestias occiderat. sed multo plures equitum & senatorum per calumniam interemerat. Cæterum Iulia, Tarantis mater, quæ tum erat Antiochiæ, cognita filii cæde, ita statim affecta est; vt se grauiter percuteret, ac E [e] mortem sibi consciscere conaretur. Eũ enim, quem viuum oderat, lugebat mortuum; non quod cuperet illum viuere, [f] sed quod ipsam priuatam vitam degere oporteret, ob eamque causam vexabat Macrinum omnibus contumeliis. Sed postquam ille non modo nihil de regio famulatu eius, aut de stipatoribus, quos secum habebat custodiæ causa, immutauit, verum etiam multa ad eam per-

a grauabantur

b quum aliis studiis Antonini cõtraria statuit, & egit praclare. tũ etiam vetuit, ne sibi

* qua in re maxima pars administrationis augustalis, & cura prouidentiaque de tota summa rerum, est sita.

c & fastosius vti

d non recte puniebat, dũ eos e medio remoueret. Nam plane contrarium facere ipsum par erat, cõscium sibi, quis extitisset ab initio, & quis tunc esset. nec efferre

e mortem media sibi

f sed quod agendam sibi vitam priuatam grauiter ferret.

cõmode scripsit; cœpit bona spe iniecta, desideriũ mortis deponere. Post vbi Macrinus intellexit, quæ cõuitia sibi ab ea facta essent (quãquã illa nihil ad ipsum scripserat [contumeliose]) sensitq; eam nõnihil cum suis militibus moliri, ac regnũ affectare, vt Semiramis & Nitocris fecerãt, quarũ in patria quodam modo ipsa fere nata erat: mandauit, vt quã celerrime Antiochia, quo vellet, proficisceretur. Tum Iulia abiecto vitæ desiderio, inedia consumpta moritur. [a]Accelerauit ei mortem cancer, quẽ quũ iam multo tempore habuisset in mamma quiescentẽ, [b]percusso B pectore irritauit, [atque is ei ad mortẽ fecit]. Quum aũt vidisset Macrinus Artabanum cum magnis copiis, infestoq; animo sibi bellum inferre; conatus est, missis ad eũ captiuis, quos habebat, [c]molliq; oratione placare eius animum, & a proposito abducere. * Sed quum ille nihilominꝰ incũberet in bellũ, velletq; vt Macrinꝰ vrbes euersas ab Antonino restitueret, [d]decederetq; ex Mesopotamia, & damnũ, quod illatum erat monumentis regum, resarciret; nullum tempus ad deliberandum C [e]sumpsit, sed ei, quòd iam ad Nisibin venerat, occurrit; ibiq; victꝰ est, prælio a militibus, dũ contraria castra facerent, propter aquam facto. Quumq; iterum congressus esset, non successit ei ex sententia; sed legatos ad illũ de pace mittere, eamque magna pecunia redimere coactus est, quam in Artabanum, [f]atq; potentissimos viros qui cũ illo erant, erogauit. Fuit is sumptus ad † bis millies sestertium. Et hæc quidem in hoc erant statu.

a Cõtulit & cancer etenon nihil ad mortem. b percusso inter plangendum pectore

c. mitique

* Sed quum ille non leue quid exigeret ac iuberet, vt Macrinus

d decederetque protinꝰ

e habuit,

f & in eos, qui plurimũ apud illum poterant.

† aureorum vicies centena millia Bl ad quinque millia myriadum Gr.

A ἐπέσ(ταλ)ε, θαρσήσασα, τὴν τοῦ θανάτου ἐπιθυμίαν κατέθετο. ἐπεὶ δὲ τὰ λεχθέντα ὑπὸ αὐτῆς ὁ Μακρῖνος ἐπύθετο, καίτοι μηδὲν αὐτῷ αὐτῆς γραψάσης ἐκείνης, καὶ τι καὶ εἰς τοὺς συνόντας αὐτῇ στρατιώτας πράσσουσαν ᾔσθετο, καὶ τὴν αὐταρχίαν μεταδιώκουσαν παραπλησίως τῇ Σεμιράμιδι καὶ τῇ Νιτώκριδι, ἅτε καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν ἔξ του τινὰ χωρίων ἐκείναις οὖσαν, καὶ ἐξελθεῖν ὅτι τάχιστα ἐκ τῆς Ἀντιοχείας, ὅποι βούλοιτο, αὐτὴν ἐκέλευσεν, οὐκέτ' ἐφιλοψύχησεν, ἀλλὰ διέφθειρεν ἑαυτὴν ἀποκαρτερήσασα. ἐπεὶ καὶ ὁ καρκῖνος, ὃν ἐκ πάνυ πολλοῦ χρόνου ‡ ἡσυχάζοντα ἐν τῷ B μαστῷ ἔχουσα, εἶτα κοψαμένη τὰ στέρνα, ταῖς πληγαῖς ἠρέθισεν, εἰς τὸν θάνατον αὐτῇ συνεβάλετο. ὁ δὲ Μακρῖνος, ἰδὼν τὸν Ἀρτάβανον δυνάμεσί τε μεγάλαις καὶ θυμῷ φερόμενον ἐς τὸν πόλεμον, ἐπεχείρησε μὲν, τούς τε αἰχμαλώτους καὶ λόγους ἐπιεικεῖς αὐτῷ πέμψας, καταπραῦναι καὶ ἀποστρέψαι· ὡς δ' ἐκεῖνος ἐπραττεν οὐδὲν ἐλαφρόν, ἀλλὰ τάς τε πόλεις τὰς ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίνου κατασκαφείσας, αὐτὸν ἀναστῆσαι, τῆς τε Μεσοποταμίας παντελῶς ἐκστῆναι, καὶ ἐπὶ τῇ λύμῃ C τῶν βασιλικῶν μνημάτων δίκας δοῦναι ἐκέλευσεν, οὐδὲ χρόνον οὐδένα διαβουλεύσασθαι ἔσχεν, ἀλλ' ἀπαντήσας αὐτῷ πρὸς τὴν Νίσιβιν ἤδη προσιόντι, ἡττήθη, μάχης περὶ τοῦ ὕδατος τοῖς στρατιώταις ἐν τῇ αὐτοστρατοπεδεύσει γινομένης. καὶ αὖθις συμβαλὼν, οὐχ ὡς ἤθελεν, ἀπήλλαξεν· ὥστε ἠναγκάσθη πέμψας ἐπικηρυκεύσασθαι, καὶ πολλῶν πάνυ χρημάτων τὴν εἰρήνην ὠνήσασθαι, ἃ ἔς τε αὐτὸν τὸν Ἀρτάβανον καὶ τοὺς παραδυναστεύοντας αὐτῷ ἐδαπάνησεν· ὡς ἐς πεντακισχιλίας μυριάδας τὸ σύμπαν ἀνάλωμα γενέσθαι. ταῦτα μὲν οὕτως ἔσχε.

‡ ἡσυχάζοντα ἐν τῷ μαστῷ

DIONIS, E THEODOSIO. D

ΔΙΩ'ΝΟΣ, Ε'Κ ΤΩ'Ν ΘΕΟΔΟΣΙ'ΟΥ.

QVum vidisset Macrinus, Artabanum vehementer excandescentem ob ea, quæ passus fuerat, magnis cum copiis in Mesopotamiam irruisse: primum sponte sua captiuos ei misit, cum mãdatis beneuolentiæ plenis, quibus eum ad pacẽ inuitabat, & causam illorum quæ accidissent, in † Caracallum torquebat. Vbi E vero ne hoc quidem Artabanus admitteret, ac præterea iuberet, vt castella & oppida euersa restauraret, Mesopotamia protinus excederet, quũ aliqua deniq; tũ acceptũ e regiorũ monumẽtorũ vastatione damnũ resarciret: (copiis.n. fretus, quas

*al. Tarautam.

Ἰδὼν ὁ Μακρῖνος τὸν Ἀρτάβανον σφόδρα τε ἐφ' οἷς ἐπεπόνθει θυμούμενον, καὶ δυνάμει πολλῇ ἐς τὴν Μεσοποταμίαν ἐμβεβληκότα, τὸ μὲν πρῶτον τούς τε αἰχμαλώτους αὐτῷ αὐτεπάγγελτος, καὶ λόγους φιλίους ἔπεμψε, πρός τε τὴν εἰρήνην αὐτὸν προσκαλούμενος, καὶ τὴν αἰτίαν τῶν γεγονότων ἐς ‡ Κάρακαλλον τρέπων. ὡς δὲ ἐκεῖνος οὔτε τοῦτο προσεδέξατο, καὶ προσέτι καὶ τὰ φρούρια αὐτὸν, τάς τε πόλεις κατασκαφείσας ἀναστῆσαι, τῆς τε Μεσοποταμίας παντελῶς ἐκστῆναι, καὶ δίκας ἐπί τε τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐπὶ τῇ τῶν βασιλικῶν μνημάτων λύμῃ δοῦναι ἐκέλευε (τῇ τε γὰρ δυνάμει, ἣν πολλὴν

‡ Ταραύταν

πολλῶν ἠθροίκει, θαῤῥῶν, καὶ τοῦ Μακρίνου ὡς καὶ παρὰ τὴν ἀξίαν αὐταρχοῦντος καταφρονῶν, τῇ τε ὀργῇ ἀπλήστῳ ἐχρῆτο, καὶ ἤλπιζε καὶ ἄκοντος αὐτοῦ πάνθ᾽ ὅσα ἐβούλετο κατεργάσασθαι) οὐδὲ χρόνον τινὰ διαβουλεύσασθαι ἔχεν.

Ἔπειτα διαπρεσβευόμενοι ὁ Μακρῖνος καὶ ὁ Ἀρτάβανος, καὶ διακηρυκευόμενοι, συνηλλάγησαν. ὁ γὰρ Μακρῖνος ὑπό δειλίας, καὶ ὑπὸ τῆς τῶν στρατιωτῶν ἀταξίας, οὐκ ἐτόλμησε πολεμῆσαι, ἀλλὰ καὶ πάνυ πολλὰ τῆς εἰρήνης ἕνεκα καὶ δῶρα, καὶ χρήματα, καὶ αὐτῷ τῷ Ἀρταβάνῳ, καὶ τοῖς παρ᾽ αὐτῷ δυναστεύουσι οἱ ἐδαπάνησε. ὥστε καὶ ἐς πεντακισχιλίας μυριάδας τὸ σύμπαν ἀνάλωμα ἀφεῖσθαι. καὶ οἱ Πάρθοι τῇ τοῦ χρόνου τριβῇ, ὃν πολὺν ἀπ᾽ οἴκου, οὐκ εἰωθότες ἦσαν, καὶ τῇ τῆς τροφῆς σπάνει, ἣν οὐκ ἐκ παρασκευῆς ἑτοιμάζον), συνηλλάγησαν.

Κατέστη δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἀρμενίαν πολεμηθέντα, τοῦ Τηριδάτου τὸ πεμφθὲν αὐτῷ διάδημα παρὰ τοῦ Μακρίνου λαβόντος, καὶ τὴν μητέρα, ἣν ἕνδεκα μησὶν ὁ Καράκαλλος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ κατεσχήκει, τήν τε λείαν τὴν ἐκ τῆς Ἀρμενίας ἁλοῦσαν κομισαμένου, καὶ τὰ χωρία ὅσα ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ ἐκέκτητο. τὸ γὰρ ἀργύριον, ὃ κατ᾽ ἔτος παρὰ τῶν Ῥωμαίων εὑρίσκετο, ἐλπίσαντος [αὐτοῦ] λήψεσθαι, οἱ Δάκοι πολλὰ τῆς Δακίας λυμηνάμενοι αἴσχον, καὶ πολεμησείοντες ἐπὶ πλεῖον, τοὺς ὁμήρους, οὓς ὁ Καράκαλλος ἐν συμμαχίας λόγῳ παρ᾽ αὐτῶν εἰλήφει, κομισάμενοι.

numerosas collegerat, & Macrinum contemnens, qui præter dignitatem imperium gereret, iras animo concipiebat inexplebiles; & omnia, quæ vellet, etiam ipso inuito se perfecturum sperabat) ne tempus quidem deliberandi Macrino reliquum erat.

Secundum hæc missis vltro citroq; de pace legatis, res inter Macrinum & Artabanum mutuam ad reconciliationem deducta fuit. Quippe Macrin⁹ ob timiditatem, ac disciplinæ militaris apud su⁹s cōfusionem, bellum gerere non est ausus: B sed pacis causa tum plurima dona, tum pecuniæ vim magnam & in ipsum Artabanum, & in eos, qui secundum regem plurimum poterant, expendit; adeo quidem, vt omnis ille sumtus esset ad bis millies sestertium. Parthi vero moræ impatiētes, quod domo diu præter cōsuetudinem abfuissent, ac propter annonæ penuriam, quam paratam & instructam habere non solent, pacem admiserunt.

Fuit hoc quoque bellum compositum, quod in Armenia gestum erat: quum Teridates diadema sibi à Macrino missum C accepisset, ac matrem, quā Caracallus vndecim mensibus in carcere detinuerat, vna cum præda, quæ capta fuerat ex Armenia, & iis cū agris, quos pater eius in Cappadocia possederat, impetrasset. Quo minus enim argentum id, quod annuum à Romanis consequi solebat, quodq; se accepturum sperauerat, apisceretur; per Dacorum motus impeditum fuit, qui magnam tunc Daciæ partem vastauerant, & belli gerendi magis ac magis auidi, hac ipsa de causa etiam obsides, qui nomine fœderis Caracallo fuerant ab eis dati, receperant.

ΔΙΩΝΟΣ, ἘΚ ΤΩΝ ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ.

Πόλεμος δὲ τοῖς Ῥωμαίοις ἕτερος οὐκέτ᾽ ὀθνεῖος, ἀλλ᾽ ἐμφύλιος συνεῤῥάγη. οἱ γὰρ στρατιῶται, ἐπεὶ οὐχ ἡδέως αὐτοῖς ὁ Μακρῖνος, οὐδὲ ἄπλετά τινα σφίσιν ἐδίδου, καὶ ὅσα ὁ Ἀντωνῖνος ἐνεωτέρισαν. ὑπὸ δὲ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἀστὴρ ὤφθη ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς τὸ ἀκροφύσιον ἐπὶ πολλὰς νύκτας ἀνατείνων, δεινῶς ἡμᾶς ἐξεπέραττεν, ὥστε τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Ὁμήρου διὰ στόματος ἀεὶ ποιεῖσθαι,

† ἀΐε Ἀμφὶ δ᾽ ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανός, † ἄϊε δὲ Ζεύς.

ἐπράχθη δὲ ὧδε. ἡ Μαῖσα ἡ τῆς Ἰουλίας τῆς βασιλίδος ἀδελφή, δύο τε θυγατέρας Σοαιμίδα καὶ Μαμαίαν, καὶ δύο *ἐγγόνους ἄῤῥενας ἔχουσα ἐκ αὐτῶν μὲν † Οὐάρῳ Μαρκέλλῳ Σύρῳ, ἀπὸ μὲν δὲ Γενεσίῳ Μαρκιανῷ Σύρῳ καὶ αὐτῷ ὄντι συνῳκήκει· οὓς καὶ ἀμφοτέρους ἤδη τελευ

* ἐγγόνους † χαρίῳ

D DIONIS, E XIPHILINO.

Aliud vero coortum est Romanis, hō cum barbaris nationibus, sed ciuile bellum. Nā milites * tumultuari cœperūt, quod Macrin⁹ erga ipsos min⁹ comis atq; humanus esset, quodq; non daret eis * Innumerabilia; quę Antoninus [pręter aliorum consuetudinem] dederat. ᵇ Eo tempore stella p multas noctes visa est ab occidente ad orientem solem; nosq; ita grauiter conturbauit; vt illud Homeri in ore E semper haberemus;

* *Cornibus intonuit cælum & clamore Tonantis.*

Res ita acta est. Quū Mæsa, Iulię Augustæ soror, duas filias haberet, Soęmidē & Mamęā, ex iisq; nepotes duos masculos: (harū altera ᶜ Varo Marcello nupserat, altera Genesio Marciano, Syris hominib. quos iā mor

a rebus nouis studuerunt, quod eis Macrinus suchdus nō esset. * *immensa quadam,* *ᵇ Sub eosdē dies quoddā sidus extremam caudā ab occasu versus orientē ad noctes cōplures tendēs, vehementer nos perturbauit, vt illud* * *Iuppiter intonuit, clangor cælum occupat ingens.* *ᶜ Vario.*

τῷ συνεδρίῳ ἀνακειμένην ἐπέπλατο. οὐδὲ τὰς γυναῖκας γοῦν τὰς περὶ τὸν Ψευδαντωνῖνον, τήν τε Μαῖσαν καὶ τὴν Σοαιμίδα μιμήσασθαι ἴσχυσεν. αὗται γὰρ συνοῦσαι τῷ παιδίῳ, ἐπεὶ τὸ ἑαυτῶν στράτευμα ἀσθενέστατα ἑώρων ἀγωνιζόμενον, ἀπὸ τῶν ὀχημάτων κατεπήδησαν, καὶ ἐς τοὺς φεύγοντας εἰσπεσοῦσαι, ἐπέσχον αὐτοὺς τῆς φυγῆς ὀδυρόμεναι· καὶ τὸ παιδίον σπασάμενον τὸ ξιφίδιον ὃ παρέζωστο, ὤφθη σφίσιν ἐπὶ ἵππου θείᾳ τινὶ φορᾷ ὡς καὶ † ἐπὶ τοὺς ἐναντίους ἐλάσον. τοῦτο γὰρ ἰδόντες ἔστησαν. ἐτράποντο δ᾽ ἂν καὶ ὣς πάλιν, εἰ μὴ ὁ Μακρῖνος ἰδὼν αὐτοὺς ἀνθισαμένους, ἔφυγε. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἡττηθείς, τὸν μὲν υἱὸν πρὸς τὸν Ἀρτάβανον [τὸν τῶν Πάρθων βασιλέα διὰ τοῦ Ἐπαγάθου, καὶ δι᾽ ἄλλων τινῶν] ἔπεμψεν· αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Ἀντιόχειαν, ὡς καὶ νενικηκώς, ὅπως καλῶς δεχθῇ, εἰσῆλθεν. ἔπειτα διαγγελθείσης τῆς ἥττης αὐτοῦ, καὶ φόνων ἐκ τούτου πολλῶν καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ ἐν τῇ πόλει, ὥς που τῆς εὐνοίας ἑκατέρῳ αὐτῶν εἶχε γιγνομένων, ἀπέδρα ἐκεῖθεν νυκτὸς ἐπὶ ἵππου, τήν τε κεφαλὴν καὶ τὸ γένειον πᾶν ξυράμενος, καὶ ἐσθῆτα φαιὰν † κατὰ τὰς ἁλουργεῖς, ἵν᾽ ὅτι μάλιστα ἰδιώτῃ τινὶ ἐοίκοι, λαβών. καὶ οὕτω μετ᾽ ὀλίγων εἰς Αἰγὰς τῆς Κιλικίας ἐλθών, ὀχήματός τι ἐνταῦθα, ὡς καὶ στρατιώτης τις τῶν ἀγγελιαφόρων ὤν, ἐπέβη, καὶ διεξήλασε διά τε τῆς Καππαδοκίας καὶ τῆς Γαλατίας, τῆς τε Βιθυνίας, μέχρις Ἐριβώλου τοῦ ἐπινείου, τοῦ κατ᾽ ἀντικρὺ τῆς τῶν Νικομηδέων πόλεως ὄντος. καὶ ἐς μὲν τὴν Νικομήδειαν οὐκ ἐτόλμησεν εἰσελθεῖν· διαπλέων δὲ ἐς Χαλκηδόνα, ἔπεμψε πρός τινα τῶν ἐπιτρόπων ἀργύριον αἰτῶν, καὶ κατὰ τοῦτο ἐγνώσθη. † καταληφθείς τε ἐν τῇ Χαλκηδόνι, καὶ ἐπελθόντων τῶν ὑπὸ τοῦ Ψευδαντωνίνου πεμφθέντων, συνελήφθη, καὶ μέχρι τῆς Καππαδοκίας ἤχθη. ἐνταῦθα δὲ μαθών, ὅτι καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἑαλώκει, ἔρριψέ τε αὑτὸν ἀπὸ τοῦ ὀχήματος, (οὐ γὰρ ἐδέδετο) καὶ τότε μὲν τὸν ὦμον συνέτριψε, μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ καὶ ἐσφάγη. ὁ μὲν οὖν Μακρῖνος οὕτω, καὶ γέρων ὤν, (πεντήκοντα γὰρ καὶ τέσσαρα ἔτη ἦγε) καὶ ἐμπειρίᾳ πραγμάτων προφέρων, ἀρετήν τε ὑποδεικνύων, καὶ τοσούτων στρατευμάτων ἄρχων, ὑπὸ παιδαρίου, οὗ μηδὲ τὸ ὄνομα πρότερον ἠπίστατο, κατελύθη· ὥς που καὶ τὸ μαντεῖον αὐτῷ προεμήνυσε. χρωμένῳ γὰρ αὐτῷ τοῦτο ἔφη,

Ὦ γέρον, ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχηταί,
Σὴ δὲ βίη λέλυται, χαλεπὸν δέ σε γῆρας ἱκάνει.

οὕτως οὐδεὶς οὐδὲ τῶν σφόδρα δοκούντων ἐρρῶσθαι, βεβαίαν τὴν ἰσχὺν ἔχει, ἀλλὰ καὶ οἱ πάνυ δὴ προέχοντες ἐξ ἴσου τοῖς λοιποῖς αἰωροῦνται. ὁ δ᾽ οὖν Μακρῖνος καὶ τάχιστα καὶ βαρυσυμφορώτατα τὴν ἀρ-

† ἐς τοὺς

† κατὰ τὰς ἁλουργεῖς,

† καταληφθείς τε

A quæ posita erat in curia, cōuolauerat. Neque potuit Macrinus Mæsam & Soæmidem feminas, quæ cum Antonino erant, imitari: quæ dum sunt vna cum puero, videntque suos pugnare molliter, de curribus exiliunt, irruuntque in fugientes, [a] eos, dum de fuga ipsorum queruntur, retinent. Itemque puer districto gladio, quo accinctus, equo diuino quodam impetu concitato, in eos tanquam in hostes B irruere visus est. Qua re animaduersa constiterunt, fugissentque iterum; nisi Macrinus, postquam vidit illos resistere, fugæ se mandasset. Itaque victus, misso ad Artabanum filio, Antiochiam venit; victorem se esse simulans, vt in vrbem reciperetur. Sed clade eius per nūtios cognita, factisque propterea multis cædibus * in itinere, atq; in ipsa vrbe, vt propensa erat cuiusque erga alterum eorum beneuolentia, inde noctu equo admisso, rasoque penitus capite ac mento, pullaq; ve- C ste indutus * supra purpureas, vt priuatus esse videretur; Ægas vrbem Ciliciæ peruenit cum paucis, ibique [b] vehicula conscendit, [c] ita vt si miles esset ex iis qui nuntios ferunt: vectusque per Cappadociā, Galatiam, & Bithyniam vsque ad Eribolum, * quæ statio est in conspectu Nicomediæ, Nicomediam ingredi non est ausus; sed Chalcedonem nauigauit, [d] mandauitque vni ex procuratoribus, vt ad se pecuniam mitteret. Qua ex re cognitus D est, & Chalcedone remansit. Eo venere milites missi à Pseudantonino, à quibus comprehensus, perductus est in Cappadociam: vbi postquam intellexit, etiā filium suum captum esse; deiecit se ex vehiculo, (nec enim vinctus erat) fregitque humerum, nec ita multo post occisus est. Itaq; Macrinus grandis natu, (agebat annum quartum & quinquagesimum) vsque & experientia rerum præstans, cum aliqua significatione virtutis, tantiq; im- E perator exercitus, à puerulo, cuius ne nomen quidem cognouerat antea, oppressus est. Id ei [e] oraculo prædictum fuerat, his versibus:

† *O senior, bello iuuenum quem dextra fatigat,*
Iam tibi deficiunt vires, repitq; senectus.

* Ex quo intelligi potest, eos, qui fortissimi esse videntur, & firmas vires habere, ornati amplissimis fortunæ muneribus, pariter cum cæteris suspensos & incertos esse. Macrinus vtique celerrime cum summa calamitate principatum

[a] ac ipsa lamentantes, fugam eorū inhibent.

* per viam.

* supra purpuream

[b] veredū

[c] perinde ac si miles esset veredarius;

* quod statio est, è regione municipii Nicomedēsis situm.

[d] missitq; ad vnum ex procuratoribus, pecuniam petens.

[e] oraculo. quod consulebat, prædictum

† Est iuuenum, miserande senex, tibi noxia pugna Nec tibi sunt vires, firmaque grauis dolor instat.

* Adeo nemo ne quidem illorum, qui plurimum valere videntur, vires firmas & stabiles habet: sed etiam ii, qui prosperis oppido rebus vtuntur, perinde ac reliqui, suspensi & incerti sunt.

amisit. regnauit enim annum vnum, méses duos, tribus diebu (si vsque ad pugnæ tempus numere.) exceptis.

A χὴν ἀπέβαλεν. ἐνιαυτῷ τε γὰρ, καὶ δύο μησὶ, δυοῖν ἡμέραιν, ὥστε καὶ μέχρι τῆς μάχης λογιζομένοις συμβῆναι, δέουσιν, ἦρξεν.

DIONIS FRAGMENTA quædam, e vita Caracalli, versus finem.

Erat imbecillis maxime Caracallus ad tolerandos labores. Quippe nec æstũ ampli*, nec arma ferre poterat; adeo quidem, vt tunicas manicatas, ad loricæ formam quodam modo factas, indueret: vt, quum absque pondere armorum, tamen esse videretur armatus; nec peteretur insidiis, & admirationi esset. Extra pugnam quoque sæpenumero his vtebatur. Chlamydem aliquando totam purpuream, aliquando semialbam, aliquãdo semipurpuream, sicut & rubram gestabat. In Syria quidem, ac Mesopotamia, tam vestibus, quam subligaculis Germanicis vtebatur. Etiam præterea peculiare quoddã vestimentum, quod more barbaro instar penulæ scinderetur & consueretur, inuenit. Nec ipse dumtaxat hoc creberrime induebat, vt Caracallus quoque propterea cognominaretur; sed militibus etiam præcipiebat, vt inprimis eo se vestirent. Quum ergo barbari & ipsum talem conspicerent, & milites audirent esse dissolutos, tamque superioris ob luxũ temporis, (quippe de aliis vt taceam, suos intra fines in hibernis erant, & hospitum suorum omnia, veluti si sua forent, absumebant) quam ob labores & ærumnas præsentes, adeo corporibus exhaustos, adflictos animis, vt iam ne quidem ex largitionibus, quibus in eos frequentib. vtebatur, [reficere se possent,] elati esse ceperunt.

ΔΙ'ΩΝΟΣ Α'ΠΟΣΠΑΣμάτιά τινά, ἐκ τοῦ βίου τοῦ Καρακάλλου, πρὸς τῷ τέλει.

B Καὶ ἀσθενέστατος ποιῆσαι ἦν ὁ Καράκαλλος. οὔτε γὰρ οὔτε τὸ καῦμα, οὔθ' ὅπλα φέρειν ἐπ' ἐδύνατο· ὥστε καὶ τοὺς χειριδωτοὺς χιτῶνας ἐς θώρακος τρόπον τινὰ εἴδος πεποιημένους ἐνδύεσθαι, ἵνα καὶ τὴν τῶν ὅπλων δόξαν χωρὶς τοῦ βάρους αὐτῶν ἔχων, μήτε ἐπιβουλεύηται, καὶ θαυμάζηται. καὶ αὐτοῖς καὶ ἄνευ μάχης πολλάκις ἐχρῆτο. χλαμύδα τε τότε μὲν ὁλοπόρφυρον, τότε δὲ μεσόλευκον, ἔστι δ' ὅτε καὶ μεσοπόρφυρον, ὥσπερ καὶ ἐρυθρὸν ἐφόρει. ἐν γὰρ C τῇ Συρίᾳ τῇ τε Μεσοποταμίᾳ Κελτικοῖς καὶ ἐσθήμασι καὶ ὑποδήμασιν ἐχρήσατο. καί τινα ἰδίαν ἔνδυσιν, βαρβαρικῶς πως καταχέστῳ, καὶ συρράπτων ἐς μανδύης τρόπον, προσεξεῦρε· καὶ αὐτός τε συνεχέστατα αὐτὴν ἐνέδυεν, ὥστε καὶ Καράκαλλος διὰ τοῦτο ἐπικληθῆναι, καὶ τοὺς στρατιώτας μάλιστα ἀμφιέννυσθαι ἐκέλευεν. αὐτόν τε οὖν τοιοῦτον οἱ βάρβαροι ὁρῶντες ὄντα, καὶ ἐκείνους ἐκλελυμένους ἀκούοντες εἶναι, ἔκ τε δὴ τῆς προτέρας τρυφῆς, (τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ἐν † οἰκίᾳ ἐχείμαζον, πάντα τὰ τῶν ξενοδοχούντων D σφᾶς, ὡς καὶ ἴδια, ἀναλίσκοντες) καὶ ἐκ τῶν πόνων, τῆς τε ταλαιπωρίας τῆς τότε αὐτοῖς παρούσης, οὕτω καὶ τὰ σώματα τετρυχωμένους, καὶ τὰς ψυχὰς τεταλαιπωρημένους, ὥστε μηδ' ἐκ τῶν λημμάτων ἔτι, ἃ πολλὰ ἀεὶ παρ' αὐτοῦ ἐλάμβανον * ἐπήρθησαν.

† οἰκίαις

ALIVD FRAGMENTVM.

Itaque Macrinus subornatis duobus tribunis, cohortes prætorianas ducentibus, Aurelio Nemesiano, & Aurelio Apollinari, fratribus, itemq; Iulio Martiali, qui Euocatorum in legione militabat, & peculiariter Antonino iratus erat, quod munus centurionis ab eo postulatũ haud impetrasset; insidias ei struxit. Gesta res fuit in hunc modum. Quũ vi eidus April. Carras profecturu Edessa discessisset, ac vẽtris exonerãdi causa descendisset ex equo; Martialis, velut aliquid rei necessariæ dicturus, accessit, eũq; pugione paruo percussit. Quũq; statim fugeret, haud depre-

ἌΛΛΟ ἈΠΟΣΠΑΣΜΆΤΙΟΝ.

Κἀκ τούτου δύο τε χιλιάρχους τῶν ἐν τῷ δορυφορικῷ τεταγμένων, Νεμεσιανόν τε καὶ Ἀπολλινάριον ἀδελφοὺς Αὐρηλίους, καὶ Ἰούλιον E Μαρτιάλιον, ἔν τε τοῖς ἀνακλήτοις στρατευόμενον, καὶ ὀργὴν οἰκείαν πρὸς Ἀντωνῖνον ἔχοντα, ὅτι ἑκατονταρχίαν αἰτήσαντι οὐκ ἐδεδώκει, παρασκευάσας, ἐπεβούλευσεν αὐτῷ. ἐπράχθη δὲ ὧδε. τῇ ὀγδόῃ τοῦ Ἀπριλίου ἐξορμήσαντά τε αὐτὸν ἐξ Ἐδέσσης ἐς Κάρρας, καὶ κατελθόντα ἀπὸ τοῦ ἵππου, ὅπως ἀποπατήσῃ, προσελθὼν ὁ Μαρτιάλιος ὥς γε εἰπεῖν τι δεόμενος, ἐπάταξε ξιφιδίῳ μικρῷ. καὶ αὐτὸς μὲν αὐτίκα ἀπέφυγε, καὶ διέλαθε

ἔλαθεν ἄν, εἰ τὸ ξίφος ἀπέρῥιψε. νῦν δὲ γνωρισθεὶς ἀπ' αὐτοῦ, ὑπό τινος τῶν Κελτῶν τῶν συνόντων Ἀντωνίνῳ, κατηκοντίσθη. ἐκεῖνον δὲ οἱ χιλίαρχοι, ὡς καὶ βοηθοῦντες, κατέσφαξαν. ὁ δὲ δὴ Κελτὴς οὗτος οὐχ ὡς καὶ συμμαχῶν αὐτῷ μόνον, ἀλλ' ὡς καὶ φρουρὰν αὐτοῦ τρόπον τινὰ ἔχων, συνῆν. καὶ γὰρ Σκύθας καὶ Κελτοὺς, οὐ μόνον ἐλευθέρους, ἀλλὰ καὶ δούλους, καὶ παίδων καὶ γυναικῶν ἀφελόμενος ὥπλιζε, καὶ περὶ αὐτὸν εἶχεν, ὡς καὶ μᾶλλον αὐτοῖς ἢ στρατιώταις θαῤῥῶν. πάντα γὰρ ἄλλα, καὶ ἑκατονταρχίαις σφᾶς ἐτίμα, λέοντάς τε ἐκάλει. καὶ δὴ καὶ τοῖς πρέσβεσι τοῖς ἐκ τῶν ἐθνῶν αὐτῷ πεμπομένοις καὶ διελέγετο πολλάκις, μηδενὸς ἄλλου πλὴν τῶν ἑρμηνέων παρόντος, καὶ ἐνετέλλετο ὅπως ἄν τι πάθη, ἔς τε τὴν Ἰταλίαν ἐσβάλωσι, καὶ ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐλαύνωσιν, ὡς καὶ εὐαλωτοτάτην οὖσαν. καὶ ἵνα γε μηδὲν ἐξ αὐτῶν ἐς ἡμᾶς ἐκφοιτήσῃ, τοὺς ἑρμηνέας εὐθὺς ἐφόνευεν. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀπ' αὐτῶν τῶν βαρβάρων ὕστερον ἐμάθομεν, καὶ τὸ τῶν φαρμάκων παρὰ τοῦ Μακρίνου. πολλὰ γὰρ καὶ ποικίλα παρὰ τῶν ἐν τῇ ἄνω Ἀσίᾳ ἀνθρώπων, τὰ μὲν μετεπέμψατο, τὰ δὲ ἐπρίατο, ὥστε ἑπτακοσίας καὶ πεντήκοντα μυριάδας ἐς αὐτὰ ἀριθμηθῆναι, ἵνα καὶ παμπόλλους, ὅσους ἂν θελήσῃ, καὶ διαφόροις δολοφονήσῃ. καὶ ἐκεῖνα μὲν ἐν τῷ βασιλικῷ μετὰ ταῦτα εὑρεθέντα κατεκαύθη· τότε δὲ οἱ στρατιῶται καὶ διὰ τοῦτο, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις τῷ τοὺς βαρβάρους σφῶν προτιμᾶσθαι δυσχεραίνοντες, οὔτ' ἄλλως ἔτι ὁμοίως ἔχαιρον αὐτῷ, καὶ ἐπιβουλευθέντι οὐκ ἐβοήθησαν. τοιούτῳ μὲν τέλει ἐχρήσατο, βιοὺς τε ἔτη ἐννέα καὶ εἴκοσι, καὶ ἡμέρας τέσσαρας, (τῇ γὰρ τετάρτῃ τοῦ Ἀπριλίου ἐγεγόνντο) καὶ αὐταρχήσας ἔτη τε ἕξ, καὶ μῆνας δύο, καὶ ἡμέρας δύο.

A prehensus fuisset, siquidem abiecisset pugionem: ex quo adgnitus, a Germano quodam, qui Antonino aderat, iaculo transfixus fuit. Illum vero tribuni, velut opem ferentes, occiderunt. Habebat autem secum Antoninus hunc Germanum, non tantum vt militiæ socium, sed etiam vt satellitem. Quippe Scythas & Germanos, non ingenuos modo, verumetiam seruos, a liberis & vxoribus abstractos armauerat, & circum se habebat; quod magis illis, quam militibus, fideret. Eosdem, præter alia, B centurionum officiis ornabat, & adpellare leones solebat. Quinetiam cum legatis, quotquot ab iis gentibus ad eum mitterentur, & colloquebatur sæpius, alio nemine præsente, præter interpretes; & mandabat iisdem, vt si quid ipsi accidisset, in Italiam irruerent, & ipsam Romam, ceu captu facillimam, peterent. Ne vero quidquam eiusmodi ad nos emanaret, mox ipsos interpretes occidi curabat. Quod quidem deinceps e barbaris ipsis intelleximus, C vti negotium de venenis, a Macrino. Nam multa variaque partim adferri curauerat ab incolentibus Asiam superiorem, partim ipse coemerat, iis quidem impensis; vt septingentæ, & quinquaginta myriades drachmatum, pro iis numeratæ fuerint; quibus complures, quotquot scilicet voluisset, fraudulente de medio tolleret. Ea vero secundum hæc in augustali reperta, igne concremata fuerunt. Tunc autem milites & hac de causa, & præterea, quod barbaros sibi prælatos moleste ferrent, nec alio- D quin amplius eo delectabantur, vt prius; & insidiis adpetito nullum auxilium tulere. Talem nanctus est vitæ finem, quum XXIX ætatis annos, & dies quatuor, (nam pridie Non. April. natus fuerat) exegisset; annos autem sex, menses duos, totidemque dies imperasset.

ἝΤΕΡΟΝ ΤΙ.

Καὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἔν τε τῇ Ἀλεξανδρείᾳ πῦρ ἐξαίφνης πολὺ, ὥστε καὶ ἤκουσα, πάντα τὸν τοῦ Σαράπιδος ναὸν ἔνδοθεν κατασχὸν, ἄλλο μὲν οὐδὲν τὸ παράπαν ἐλυμήνατο· τὸ δὲ ξίφος ἐκεῖνο, ᾧ τὸν ἀδελφὸν ἀπεσφάκει, μόνον ἔφθειρε. καὶ μετὰ τοῦτο παυσαμένου αὐτοῦ, ἀστέρες πολλοὶ ἐφαίν-

ALIVD.

E Paullo ante mortem ipsius, ingens Alexandriæ subito coortus ignis, vt equidem audire memini, totum Serapidis fanum interius occupauit, & aliud tamen omnino nihil damni dedit; nisi quod gladius ille, quo fratrē iugulauerat, flāmis solus absumtus fuit. Idē quū postea desiisset ignis, multa sidera fuere

conspecta. Genius etiã Romæ forma humana primum in Capitolium, deinde in Palatium, quendam asinum sursum egit, dominum eius quærens, vt aiebat; ac dominum quidem periisse, Iouem vero imperare referens: idq; dum faceret, comprehensus fuit, & a Materniano ad Antoninum missus: quum quidem diceret, abire se, sicut iussus esset; non tamen ad hũc imperatorem, sed ad alium iturum. Post vbi Capuam venisset, videri desiit. Et hoc quidem Antonino adhuc superstite contigit.

A σαι. καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ δαίμων τις, ἀνθρώπου σχῆμα ἔχων, ὄνον ἔς τε τὸ Καπιτώλιον, καὶ μετὰ τοῦτο ἔς τε τὸ Παλάτιον ἀνήγαγε, ζητῶν τὸν δεσπότην αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ ἔφασκε, καὶ λέγων ἐκεῖνον μὲν ἀπολωλέναι, τὸν δὲ Δία ἄρχειν· συλληφθείς τε ἐπὶ τούτῳ, καὶ πρὸς τὸν Ἀντωνῖνον ὑπὸ τοῦ Ματερνιανοῦ πεμφθεὶς, Ἀπέρχομαι μὲν, ἔφη, ὡς κελευσθεὶς, ἀφίξομαι δὲ οὐ πρὸς τοῦτον τὸν αὐτοκράτορα, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον. καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τὴν Καπύην ἐλθὼν, ἀφανὴς ἐγένετο. τοῦτο μὲν ζῶντος ἔτι αὐτοῦ συνηνέχθη.

B

RVRSVS ALIVD.

CAdauer Antonini tunc exustum fuit, & ossa in vrbem Romam inuecta noctu, clam illata fuere monumento Antoniniano. Nam vehementissime senatores omnes, & priuati, tam mares, quam feminæ, hominem oderant: adeo quidem, vt in eum, velut hostem maximum, & dicerent omnia, & facerent. Senatus sane consulto infamia nulla notatus fuit propterea, quod milites pacem, quam se recepturos a Macrino sperauerant, consecuti nõ essent; & amissis illis lucris, quæ ab Antonino tulerant, rursus eum desiderarent. Quinetiam militibus id euincentibus, inter semideos postea relatus fuit ex ipsius senatus consulto. Interim multa tamen, ac fœda semper ab omnib. audiebat. Non enim eum vocabant Antoninum, sed alii prisco nomine Bassianum, alii Caracallum, vt diximus, alii Tarãtam, a cognomine cuiusdã gladiatoris, & statura minimi, & forma fœdissimi, & animo tum ferocissimi, tum maxime sanguinarii.

ΑΥ̓͂ΘΙΣ ἝΤΕΡΟΝ.

ΤΟ δὲ Ἀντωνίνου τότε σῶμα ἐκαύθη, καὶ τὰ ὀστᾶ ἐν τῷ Ἀντωνινείῳ κρύφα, νυκτὸς ἐς τὴν Ῥώμην κομισθέντα, ἐτέθη. πάνυ γὰρ πάντες οἱ βουλευταὶ, καὶ οἱ ἰδιῶται, καὶ ἄνδρες, καὶ γυναῖκες, ἰσχυρότατα αὐτὸν ἐμίσησαν, ὥστε καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν πάντ᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ ὡς καὶ πολεμιωτάτῳ. δόγματι μὲν γὰρ οὐκ ἠτιμώθη, διὰ τοὺς στρατιώτας τῆς μὲν εἰρήνης, ἧς ἀντήλπισαν παρὰ τοῦ Μακρίνου
C λήψεσθαι, μὴ τυγχάνοντας· τῶν δὲ δὴ κερδῶν, ὧν παρ᾽ ἐκείνου ἐλάμβανον, στερομένους, πάλιν αὐτὸν ποθῆσαι. ἀλλὰ καὶ ἐς τοὺς ἥρωας μετὰ τοῦτο ἐκνικησάντων αὐτῶν ἐσεγράφη. καὶ τοῦτο καὶ τῇ βουλῇ δηλονότι ἐψηφίσθη. ἄλλως δὲ πολλὰ καὶ ὑπὸ κακὰ πάντων ἤκουεν ἀεί. οὐδὲ γὰρ Ἀντωνῖνον αὐτὸν ἐπεκάλουν, ἀλλ᾽ οἱ μὲν Βασιανὸν τὸ ἀρχαῖον ὄνομα, οἱ δὲ Καράκαλλον, ὥσπερ εἶπον, οἱ δὲ καὶ Ταράνταν, ἐκ μονομάχου τινὸς προσηγορίας, τό τ᾽ εἶδος καὶ σμικροτάτου, καὶ κακοειδεστάτου, καὶ τὴν ψυ-
D χὴν καὶ θρασυτάτου καὶ μιαιφονωτάτου.

DIONIS FRAGMENTA quædam, è vita Macrini.

MAcrinus natione Maurus erat, è ciuitate Cæsarea, parentum origine tã ignobili; vt longe aptissime illi asino, quẽ à genio deductum in Palatium diximus, adsimulatus fuerit. Nam præter cetera, pro consuetudine patria plerorumque Maurorũ, etiã ei pforata erat auris altera. Sed hominis æquanimitas hoc quoque poterat obumbrare. Iura non tam accurate norat, quam fideliter tractabat. Ex

eo

ΔΙΩΝΟΣ ἈΠΟΣΠΑΣμάτια τινὰ, ἐκ τοῦ βίου τοῦ Μακρίνου.

Ο δὲ δὴ Μακρῖνος τὸ μὲν γένος Μαῦρος ἀπὸ Καισαρείας, γονέων ἀδοξοτάτων ἦν, ὥστε καὶ σφόδρα εἰκότως αὐτοῦ τῷ ὄνῳ ἐς τὸ παλάτιον ὑπὸ τοῦ δαιμονίου ἐσαχθέντι εἰκασθῆναι. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ
E τὸ οὖς τὸ ἕτερον κατὰ τὸ τοῖς πολλοῖς τῶν Μαύρων ἐπιχώριον διετέτρητο. τῇ δὲ ἐπιεικείᾳ καὶ ἐκεῖνο συνεσκίαζε. τά τε νόμιμα οὐχ οὕτως ἀκριβῶς ἠπίστατο, ὡς πιστῶς μετεχειρίζετο. κἀκ

τούτου

τούτου τε καὶ τῷ Πλαυτιανῷ διὰ φίλου τινὸς συνηγόρημα γνωρισθείς, τὸ μὲν πρῶτον τῶν ἐκείνου χρημάτων ἐπιτροπεύειν, ἔπειτα συναπολέσθαι οἱ κινδυνεύσας, καὶ παρὰ δόξαν ὑπὸ τοῦ Κίλωνος ἐξαιτησαμένου αὐτὸν σωθείς, πρὸς μὲν τοῖς τοῦ Σεβήρου ὀχήμασι, τοῖς κατὰ τὴν Φλαμινίαν ὁδὸν διαθέουσιν ἐπετάχθη. παρὰ δὲ τοῦ Ἀντωνίνου ὀνόματά τινα ἐπιτροπείας ὀλιγοχρονίου λαβὼν, ἔπαρχος ἀπεδείχθη, καὶ διῴκησε τὰ τῆς ἡγεμονίας ταύτης ἄριστα καὶ δικαιότατα, ὅσα γε καὶ αὐτογνωμονήσας ἔπραξε. τοιοῦτος δή τις ὤν, καὶ οὕτως αὐξηθείς, ἔς τε τὸν νοῦν τὴν τῆς αὐταρχίας ἐλπίδα ζῶντος ἔτι τοῦ Ταράντου, δι' ὅπερ εἶπον, ἐνεβάλετο· καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ, φανερῶς μὲν οὔτ' ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, οὔτε ταῖς ἔπειτα ταῖς δύο ἐπιβατεύσειν αὐτῆς, ἵνα μὴ ἐπὶ τοῦτο αὐτὸν ἀπεκτονέναι δόξῃ· ἀλλ' ἀνάρκτα παντελῶς τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἀπ' αὐτοτελοῦς ἄρχοντος τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα, οὐδὲ εἰδότων αὐτῶν τοῦτο, διεγένετο. πέμψας δὲ ὡς ἑκασταχόσε πρὸς τοὺς στρατιώτας, τοὺς μὲν ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, μὴ μέντοι διὰ τὸν πόλεμον καθ' ἓν ὄντας, ἀλλ' ἄλλους ἄλλῃ διεσπαρμένους, προσεποιήσατο αὐτοὺς διὰ τῶν ἐπιτηδείων, ὥς τά τε ἄλλα ἐπαγγειλάμενος, καὶ τοῦ πολέμου, ᾧ μάλιστα ἐβαρύνοντο, ἀπαλλάξειν ἐπελπίσας. καὶ οὕτω τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ, ἣ τοῦ Σεβήρου γενέθλια ἦν, αὐτοκράτωρ τε ὑπ' αὐτῶν, ὡς καὶ καταβιασθεὶς, ᾑρέθη· καὶ πολλὰ μὲν καὶ χρηστὰ ἐκείνοις ἐδημηγόρησε, πολλὰ δὲ ἀγαθὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὑπετείνατο· τούς τε ἐπ' ἀσεβείᾳ τινὶ, οἵα γε ἡ ἀσέβεια αὕτη ἡ ἐς τοὺς αὐτοκράτορας λέγεται γίνεσθαι, τιμωρίαν τινὰ ἔνδιον ὠφληκότας ἀπαλλάξας τῆς καταδίκης, καὶ τοὺς ἐγκαλουμένους τι τοιοῦτον ἀπολύσας· τά τε περὶ τοὺς κλήρους, καὶ τὰ περὶ τὰς ἐλευθερίας καταδειχθέντα ὑπὸ τοῦ Καρακάλλου παύσας. * * *

ἰσοστάσιον δέ πως τούτοις αἰτίαμα παρὰ τῶν ἐμφρόνων ἔσχεν, ὅτι ἔς τε τοὺς ὑπατευκότας τινὰς ἐνέγραψε, καὶ εὐθὺς ἀρχαῖς ἐθνῶν προσέταξε, καίτοι μὴ θελήσας τὸ δεύτερον ὑπατεύειν δόξαι τὸν εἰπόντα, ὅτι τῶν ὑπατευκότων τιμὰς ἔσχηκε, ὅπερ ἐπὶ τοῦ Σεβήρου ἀρξάμενον, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐπεποιήκει. τοῦτο γὰρ δὴ νο-

eo quum Plautiano, per amici cuiusdam patrociniũ, quod susceperat, innotuisset primo procurator bonorum eius factus est. Inde constitutus in periculo pereundi cum Plautiano, præter opinionem a Cilone pro eo deprecante seruatus, Seueri vehiculis illis, quæ via Flaminia disposita erant ad cursum, præfectus fuit. Hinc ab Antonino procurationis exiguum ad tempus durantis adpellationes & nomina consecutus, præfectus denique prætorio creatus est; quem magistratum & optime gessit, & iustissime, in omnibus iis, quæ sui quidem ex animi sententia fecit. Talis quum esset, ac in hunc modum creuisset, adhuc viuente Taranta spem imperii de causa, quam indicauimus, animo cõcepit. At illo sublato, non aperte quidem, neq; ea die, nec duabus sequentibus, imperium inuasit, ne hanc ipsam ob causam illum occidisse videretur: sed illo toto tempore caruit omnino res Romana principis imperio, cuius absoluta potestas esset, etiam Romanis ipsis hoc ignorantibus. Interea Macrinus singulatim suis ad milites missis hominibus, quotquot eorum erant in Mesopotamia, non vno tamen in loco, sic belli ratione flagitãte, sed alii alibi dispersi, per idoneos quosdam sibi adiunxit; quod quum alia promitteret, tum eis spem faceret, se perfecturũ, vt a bello, quod eis in primis erat graue, liberarentur. Sic quarta demum die, quæ Seueri natalis erat, imperator ab eis, quasi vi coactus scilicet, creat' fuit, ad multa quidem ad milites egregia pro cõcione protulit, multorum non minus bonorũ spem ceteris quoque mortalibus ostendit: qui ex impietatis causa, cuiusmodi quidem impietas aduersus imperatores cõmitti dicitur, pœnam aliquam in omne tempus vitæ promeritos, ea condemnatione liberaret, ac si qui hoc nomine accusarentur, absolueret; atque etiam illa, quę Caracallus circa defunctorum hereditates, & circa libertates admiserat, cessare iuberet. * * * Sed parem his prope culpam in Macrinum contulere prudẽtes ob eam causam, quod inter consulares nonnullos retulit, statimque prouinciarũ administrationib. præfecit: licet eum videri nollet iterum fuisse consulem, qui honores se consulares adeptũ diceret; id quod imperante Seuero ceptũ, etiam filius Antoninus in vsu retinuerat. Et Macrinus quidem, vt hoc inprimis ex

legum præſcripto tam in ſe ipſo, quam Aduento ſeruauit; ita nullo iure Marcium Agrippam prius in Pannoniam, hinc in Daciam cum imperio miſit. Nam præſides earum, Sabinum & Caſtinum, verbo quidem, quaſi eorum ſibi conſuetudine opus eſſet; reabſe vero, quod & magnos ipſorum animos, & amicitiā erga Caracallum formidaret, ad ſe ſtatim venire iuſſerat. Itaq; Agrippā in Daciā, Decium Triccianū in Pannoniam ablegauit; quorum ille mancipium Cōmotę mulieris cuiuſdam, ac propterea vocatus in iudicium a Seuero fuerat; idemq; ſyndicus imperatorii fiſci, ob proditum quoddam negotium deportatus in inſulam, ac deinde cum aliis a Taranta reductus, & a cognitionibus, & ab epiſtolis fuerat ei; tamdem prætorios inter ſenatores propterea reiectus, quod in militiam pueros exoletos adduxiſſet: Triccianus autem Pannonicos inter milites meruerat, eiuſq; prouinciæ præſidi fuerat oſtiarius, & tūc *Albiniæ legionis dux erat. Hæc igitur in eo pleriq; reprehendebāt, & quod Aduētum, qui ſtipendia fecerat inter ſpeculatores & exploratores, eorumque deſertis ordinibus, inter tabellarios operam nauarat, & cubicularius deſignatus, inde procuratoris ad officium euectus fuerat, non modo ſenatorem, ſed etiam collegam in conſulatu, & præfectum vrbis creaſſet: quamuis nec præ ſenectute quidquā videre, nec præ ruditate quidquam legere, nec agere quidquā præ imperitia poſſet. Auſus quidem fuerat hic Aduentus poſt Caracalli mortē ad milites dicere, ſibi regnū deberi, qui Macrino ætatis dignitate præſtaret: ſed quod nimia ſenecta premeretur ipſe, Macrino libenter imperio cedere. Delirare profecto viſus eſt Macrinus, quod maximam in ſenatu dignitatē eiuſmodi viro daret, qui ne quidem adloqui recte quemquam in ſenatu, quum conſulatum gereret, potuit; eaque de cauſa calatorum comitiorum die morbum ſimularet. Vnde factum, vt nō multo poſt eius loco præfecturam vrbanam Mario Maximo tribueret; quaſi dūtaxat in hoc præfectū vrbi feciſſet, vt curiā pollueret, non ea tantū re, quod is inter gregarios militaſſet, & carnifex, & ſpeculator, & centurio fuiſſet; verum etiam quod præfecturam vrbanam prius,

* al. Albaniæ.

A μιμήσαντα καὶ περὶ ἑαυτοῦ, καὶ περὶ τοῦ Ἀδουέντου πράξας, ἀλογώτατα Μάρκιόν τε Ἀγρίππαν, πρότερον μὲν ἐς Παννονίαν, εἶτ᾽ ἐς Δακίαν ἡγεμονεύσοντα ἔπεμψε. τοὺς γὰρ ἄρχοντας αὐτῶν, τόν τε Σαβῖνον, καὶ τὸν Καστῖνον, λόγῳ μὲν ὡς καὶ τῆς συνουσίας αὐτῶν δεόμενος, ἔργῳ δὲ τό, τε πάνυ φρόνημα καὶ τὴν φιλίαν αὐτῶν τὴν πρὸς τὸν Καράκαλλον φοβηθείς, εὐθὺς μετεπέμψατο. B τόν τε οὖν Ἀγρίππαν ἐς τὴν Δακίαν, καὶ Δέκιον Τρικκιανὸν ἐς τὴν Παννονίαν ἔστειλεν, ἐκεῖνον μὲν δοῦλόν τε Κομμώτης γυναικός τινος γεγονότα, καὶ διά τε τοῦτο κριθέντα ὑπὸ τοῦ Σεβήρου, καί τοι καὶ τοῦ βασιλικοῦ συνδεδικηκότα, καὶ ἐπὶ προδοσίᾳ πράγματός τινος ἐς νῆσον ἐμπεσόντα, καὶ μετὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ταράντου σὺν τοῖς ἄλλοις κατα χθέντα, τάς τε διαγνώσεις αὐτοῦ καὶ τὰς ἐπιστολὰς διοικήσαντα, καὶ τελευταῖον ἐς τοὺς βουλευτὰς τοὺς ἐστρατηγηκότας ἀπωσθέντα, C ὅτι μειράκια ἔξωρα ἐς τὴν στρατιὰν ἐσῆκτο· τὸν δὲ δὴ Τρικκιανὸν ἔν τε τῷ πλήθει τῷ Παννονικῷ στρατευόμενον, καὶ θυρωρόν ποτε τοῦ ἄρχοντος αὐτῆς γεγονότα, καὶ τότε τοῦ Ἀλβανίου στρατοπέδου ἄρχοντα. ταῦτά τε οὖν αὐτοῦ πολλοὶ ᾐτιῶντο, καὶ ὅτι καὶ τὸν Ἀδουέντον, ἐν τοῖς διόπταις τε καὶ ἐρευνηταῖς μεμισθοφορηκότα, καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς τάξιν λελοιπότα, ἐς τε τοὺς γραμματοφόρους τελέσαντα, καὶ πρόκοιτον ἀποδειχθέντα, D καὶ μετὰ τοῦτο ἐς ἐπιτροπείαν προαχθέντα, καὶ βουλευτὴν, καὶ σύνυπατον, καὶ πολίαρχον, μήθ᾽ ὁρᾶν ὑπὸ γήρως, μήτ᾽ ἀναγινώσκειν ὑπ᾽ ἀπαιδευσίας, μήτε πράττειν ὑπ᾽ ἀπειρίας τι δυνάμενον, ἀπέφηνε. τετολμήκει μὲν γὰρ ὁ Ἀδουέντος τοῖς στρατιώταις μετὰ τὸν τοῦ Καρακάλλου θάνατον εἰπεῖν, ὅτι ἐμοὶ μὲν ἡ μοναρχία, ἅτε καὶ πρεσβεύοντι τοῦ Μακρίνου, προσήκει· ἐπεὶ δὲ ὑπεργήρως εἰμὶ, ἐκείνῳ αὐτῆς ἐξίσταμαι. E ληρεῖν δέ πως ἔδοξεν ὁ Μακρῖνος, τὸ μέγιστον τῆς γερουσίας ἀξίωμα τοιούτῳ ἀνδρὶ δοὺς, ὅστις οὐδὲ διαλεχθῆναί τινι ἐν τῷ συνεδρίῳ καλῶς, ὑπατεύων ἐδυνήθη. καὶ διὰ τοῦτο τῇ τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἡμέρᾳ νόσον προσεποιήσατο. ὅθεν οὐκ εἰς μακρὰν τῷ Μαξίμῳ τῷ Μαρίῳ τὴν τῆς πόλεως προστασίαν ἀντ᾽ αὐτοῦ προσέταξε, καθάπερ ἐπὶ τοῦτο μόνον πολίαρχον αὐτὸν ποιήσας, ἵνα μιάνῃ τὸ βουλευτήριον, οὐ κατ᾽ ἐκεῖνο μόνον, ὅτι ἐν τῷ μισθοφορικῷ ἐστράτευτο, καὶ τὰ τῶν δημίων ἔργα, καὶ προσκόπων, καὶ ἑκατοντάρχων ἐπεποιήκει, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ τὴν τῆς πόλεως προ-

χὴν περὶ τὰς τῆς στρατείας ἔργου εἰλήφει· τουτέστι, πολίαρχος πρότερον, ἢ βουλευτὴς ἐγεγόνει. ταῦτα γὰρ περὶ αὐτὸν, ὥσπερ τὰ καθ᾽ ἑαυτὸν, ὅτι τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν ἱππεύων ἔτι ἡρπάκει ἐπηλυγασάμενος ἔπραξεν. ἐκεῖνα δὲ οὖν τινὲς αὐτοῦ οὐκ ἀπεικότως ἐμέμφοντο, καὶ ὅτι ἐπάρχους, τόν τε Ἰουλιανὸν τὸν Οὔλπιον, καὶ Ἰουλιανὸν Νέστορα ἀπέδειξε, μήτ᾽ ἄλλην τινὰ ἀρετὴν ἔχοντας, μήτε ἐν πολλαῖς πράξεσιν ἐξητασμένους, ἀλλὰ καὶ πάνυ περιβοήτους ἐπὶ πονηρίᾳ ἐν τῇ τοῦ Καρακάλλου ἀρχῇ γενομένους, διὰ τὸ πολλὰ αὐτῷ τῶν ἀγγελιαφόρων σφᾶς ἡγουμένους παρὰ τὰς ἀνοσίους πολυπραγμοσύνας ὑπηρετῆσαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὀλίγοι ἐλογίζοντο, καὶ ἀπ᾽ αὐτῶν οὐ καθαρῶς ἐθάρσουν, οἱ δὲ δὴ πλείους τῶν ἰδιωτῶν πρός τε τὴν διὰ βραχέος παρ᾽ ἐλπίδα τοῦ Ταράντου ἀπαλλαγὴν, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου παραπλησίαν, ἐξ ὧν ὑποδεδείχει σφίσι, πρὸς πάντα καὶ τὰ λοιπὰ προσδοκίαν, οὐκ ἔσχον καιρὸν δι᾽ ὀλίγου οὕτως αὐτὸν καταγνῶναι· καὶ διὰ τοῦτο ἰσχυρῶς ἀποθανόντα ἐπόθησαν, ὃν πάντως ἄν, εἴπερ ἐπὶ πλεῖον ἐβεβιώκει, διὰ μίσους ἐσχήκεσαν. καὶ γὰρ τρυφερώτερόν πως ζῆν ἤρξατο, καὶ τοὺς διαμεμφομένους τι αὐτοῦ ἀπεστρέφετο. τὸν μὲν γὰρ Ματερνιανὸν, τόν τε Δάτον, οὐκ εὐλόγως μὲν, (τί γὰρ ἠδικήκεσαν τὸν αὐτοκράτορα σφῶν;) . . . .

A us, quam consulatum, accepisset: hoc est, quod ante præfectus vrbis, quam senator, fuisset. Id enim ab eo non aliter in hoc homine factum, ac si suo etiam facinori, quod imperium vir ordinis dumtaxat equestris rapuisset, offundere caliginem vellet. Non igitur abs re quidam illa culpabãt in Macrino, atq; hoc etiam, quod præfectos prætorio, Vipium Iulianum, & Nestorem Iulianum designasset, viros nec vlla virtute præstantes, nec rerum variarum vsu exercitatos: immo qui Caracallo potiente rerum oppido nobi- B litati nequitia fuerant, quod inter delatores ipsi loco principe, multum ei nefariis & curiosis in explorationibus operæ nauassent. Sed pauci erant, qui hæc expenderent; iidemque propterea puræ fiduciæ parum animis concipiebant. At vulgus hominum priuatorum propter inopinatum Tarantæ exitium, quod intra tã breue temporis spatium acciderat; & propter spem de Macrino in posterum conceptã ex iis, quorum specimen ediderat, otium tam cito cognoscendi de ipso non habe- C bant; eaque propter etiam mortuum vehementer luxerunt, quem dubio procul, si diutius vixisset, odio habituri fuerant. Nam & maiore nonnihil in luxu viuere cepit, & eos, qui aliquid in ipso reprehenderent, auersatus est. Quippe Maternianum & Datum non iure quidem, (quid enim iniustæ rei suum in imperatorem admiserant?) . . . .

ἝΤΕΡΌΝ ΤΙ.

ΚΑὶ στρατηγὸς δέ τις τὰ αὐτοῦ ποτε τοῦ Μακρίνου γράμματα, τῆς συγκλήτου τε τότε τὴν βουλὴν γενέσθαι, καὶ μηδένα τῶν ταμιῶν παρεῖναι, ἐπελέξατο. τῆς δ᾽ οὖν προτέρας ἐπιστολῆς ἀναγνωσθείσης, καὶ ἐκείνῳ, ὅσα εἰκὸς ἦν, καὶ τῷ υἱεῖ αὐτοῦ ἐπεψηφίσθη, εὐπατρίδης τε καὶ πρόκριτος τῆς νεότητος, καῖσάρ τε ἀπεδείχθη. καὶ ὃς τὰ μὲν ἄλλα προσεδέξατο, τὴν δὲ δὴ ἱπποδρομίαν, τὴν ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ ψηφισθεῖσαν, παρῃτήσατο εἰπὼν, αὐταρκῶς αὐτὴν τῇ τοῦ Σευήρου γενεσίων θέᾳ τετιμῆσθαι, τοῦ μὲν Ταράντου οὐδεμίαν μνείαν τότε γε οὔτ᾽ ἄτιμον, οὔτ᾽ ἔντιμον ἐποιήσατο, πλὴν καθόσον αὐτοκράτορα αὐτὸν ὠνόμασεν. οὔτε γὰρ ἥρωα, οὔτε πολέμιον ἀποδεῖξαι ἐτόλμησεν, ὡς μὲν ἐγὼ δοκῶ, ὅτι τὸ μὲν διά τε τὰ πραχθέντα αὐτῷ, καὶ διὰ τὸ πολλῶν ἀνθρώπων μῖσος, τὸ δὲ διὰ τοὺς στρατιώτας ὤκνησε πρᾶξαι· ὡς δέ τινες ὑποτόπησαν, ὅτι τῆς τε γερουσίας καὶ τοῦ δήμου, τὴν ἀτιμίαν αὐτοῦ, ἔργον γενέσθαι μᾶλλον ἢ ἑαυτοῦ, ἄλλως τε καὶ ἐν τοῖς στρατιώμα-

ALIVD.

D Etiam prætor aliquando quidam Macrini litteras, quod senatus id temporis haberetur, nec quæstorum quispiam adesset, legit. Prima quidem eius ad senatum epistola quum esset recitata, tam ipsi, quidquid par esset, quã filio eius decretũ fuit, isque patricius, & iuuẽtutis princeps est adpellatus. Macrinus autem cetera quidem admisit, at decretos initio imperii eius ludos circenses reiecit; quod diceret, satis imperio suo delatum honoris E in ipso natalis Seueri spectaculo. Nec Tarantę tunc vllã mentionẽ, vel cũ infamia, vel honore cõiunctã fecit; extraquam, quod eum imperatorẽ nominauit. Non enim aut semideum, aut hostem declarare ausus est; quod illud propter odiũ mortaliũ, hoc propter milites facere reformidaret; vt equidẽ opinor; vt alii suspicati sunt, quod eius infamiã potius à senatu populoq; Romano; quã à se, præsertim in castris con-

stituto, proficisci vellet. Ipsum namque præcipuum belli auctorem exstitisse mera quadam ex iniustitia, remque publicam & fiscum auctione pecuniæ, quæ barbaris dari soleret, oppido grauatum aiebat; quod ipsa stipendia militum æquaret. Interim non audebat quisquam in eum publice tam ferociter inuehi, vt hostem declarandum decerneret, idque præ metu, ne statim a militibus vrbanis interficeretur: sed alioqui tam conuiciis eum, quam probris, & quamtum quidem poterant, incessebant; dum & cædes eius nominatim recenserent, & eum omnibus eum, qui vmquam tyrannidem in ipsos improbam exercuissent, compararent; & abrogari circenses, qui natalibus ipsius haberi solebant, & statuas tam aureas, quam argenteas omnes simpliciter ipsius causa conflari, quique detulissent aliquid ad ipsum, magno studio tum edi, tum puniri peterent. Quippe complures non serui dumtaxat, & liberti, & milites, & Cæsarei; verumetiam equites, & senatores, & mulieres pleræque clarissimæ, secreta quædam indicia regnante Taranta fecisse, nec non calumniis aliquos circumuenisse putabantur. Non tamen vel hostis illi nomen indidere, licet Martialem, prætextu nominis cum Marte communis, & laudibus & signis ornandum, semper clamarent; vel in Macrino se quid ægre ferre prætulerunt. Id ex illa profectum causa, quod occupati gaudio e morte Tarantæ, ne vacare quidem cogitationi de humilitate Macrini poterant; sed eius imperium lubentibus animis admittebant, non tam secum expendentes, cuinam seruituri essent, quam quo tyranno essent liberati; & quemuis e vulgo putantes ipso futurum optabiliorem. Mouebat etiam nonnihil eos illarum rerum, quæ sub Tarantæ imperio, eiusque scelere patrata fuerant, abrogatio. Nam omnia, quæcumque aliquando præter morem non tantum ex ærario Romano, sed etiam propriis e facultatibus quorundam, ipsius iussu, nonnullis a populis expendebantur, in ordinem reuocata fuerunt; & ipsa spes, qua futurum sibi pollicebantur, vt nihil tale deinceps admitteretur, satis ad persuadendum efficax erat, vt præsentem rerum statum æqui boniq; facerent. At posteaquam extinctum Aurelianum, & Diadumenianum Macrini

ἐκεῖνος ἐθέλησε. τοῦ τε γὰρ πολέμου αἰτιώτατον αὐτὸν ἐξ ἀδικίας γεγονέναι, καὶ τὸ δημόσιον ἰσχυρῶς τῇ τῶν χρημάτων τοῖς βαρβάροις διδομένων αὐξήσει βεβαρηκέναι ἔφη. ἰσόσταθμα γὰρ αὐτὰ τῇ τῶν στρατευομένων μισθοφορᾷ εἶναι. οὐ μέντοι καὶ ἐτόλμησέ τις δημοσίᾳ τι τοιοῦτο κατ' αὐτοῦ θρασύνεσθαι, ὥστε καὶ πολέμιον αὐτὸν ψηφίσασθαι, δεδιὼς μὴ καὶ παραυτίκα ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πόλει στρατευομένων φθαρῇ· ἀλλ' ἄλλως μὲν καὶ ἐλοιδόρουν αὐτὸν καὶ ὕβριζον, ὅσα ἐδύναντο, τάς τε μιαιφονίας αὐτοῦ ὀνομαστὶ καταλέγοντες, καὶ πρὸς πάντας αὐτὸν τοὺς πώποτε κακῶς τυραννήσαντας σφῶν παραδεικνύντες· τήν τε ἱπποδρομίαν τὴν τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ τελουμένην καταλυθῆναι, καὶ τοὺς ἀνδριάντας τούς τε χρυσοῦς, καὶ τοὺς ἀργυροῦς πάντας ἁπλῶς δι' ἐκεῖνον συγχωνευθῆναι, τούς τε μεμηνυκότας τι αὐτῷ πολλῇ σπουδῇ καὶ φανερωθῆναι καὶ κολασθῆναι αἰτούμενοι. πολλοὶ γὰρ οὐχ ὅτι δοῦλοί γε καὶ ἐξελεύθεροι, καὶ στρατιῶται, καὶ Καισάρειοι, ἀλλὰ καὶ ἱππεῖς, βουλευταί τε, καὶ γυναῖκες, τῶν τε ἐπιφανεστάτων συχναί, καὶ ἐνδείξεις λαθραίους ἐπ' αὐτοῦ πεποιῆσθαι, καὶ συκοφαντηκέναι τινὰς ἐνομίζοντο· οὐ μὴν οὔτ' ἐκείνῳ τὸ τοῦ πολεμίου ὄνομα προσέθεσαν, καί τοι τὸν Μαρτιάλιον ἐπὶ τῷ προσχήματι τῆς πρὸς τὸν Ἄρεα αὐτοῦ ὁμωνυμίας καὶ ἐπαίνοις καὶ ἀγάλμασι τιμηθῆναι δεῖν ἀεί ποτε ἐπιβοῶντες· οὔτε τῷ Μακρίνῳ, ὡς καὶ ἀχθόμενοί τι, τότε ἐνεδείξαντο. αἴτιον δὲ, ὅτι προκαταληφθέντες τῇ διὰ τὸν τοῦ Ταράντου θάνατον χαρᾷ, οὐδ' ἐννοῆσαί τι περὶ τῆς ταπεινότητος αὐτοῦ ἴσχυσαν, ἀλλ' ἀγαπητῶς αὐτὸν ἐς τὴν ἀρχὴν ἐδέξαντο· οὐχ οὕτως ὅτι τίνι δουλεύσουσιν, ὡς οὗ ἐστέρηντο ἐνθυμούμενοι, καὶ πάντα τινὰ ἢ τὸν τυχόντα αἱρετώτερον αὐτοῦ νομίζοντες ἔσεσθαι. καί τι αὐτοὺς ἐκίνει καὶ ἡ τῶν ἐπί τε καὶ ὑπ' ἐκείνου καταδειχθέντων κατάλυσις. πάντα γὰρ, ὅσα ποτὲ παρὰ τὸ καθεστηκὸς οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ δημοσίου τοῦ τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ οἴκοθεν τισὶν ἐξ ἐπιτροπῆς αὐτοῦ πρός τινων δήμων ἀνηλίσκετο, ἀνετράπη· καὶ ἡ ἐς τὸ ἔπειτα μηδὲν ὅμοιον αὐτοῖς πραχθήσεσθαι ἐλπὶς, ἀνέπειθε στέργειν τοῖς παροῦσιν. ὡς μέντοι τόν τε Αὐρηλιανὸν τεθνηκότα, καὶ τὸν Διαδουμενιανὸν δι'

ἐν

υἱὸν αὐτοῦ Καίσαρος, λόγῳ μὲν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, δι᾽ ὧν ἀπὸ τῆς Ἀντιοχείας μεταπεμφθεὶς πρὸς αὐτὸν ἀνῆκε, ἔργῳ δὲ ὑπὸ τοῦ Μακρίνου, ὄνομα προσειληφότα ἔμαθον (ταῦτα γὰρ ἐπὶ τῇ τῶν στρατιωτῶν θεραπείᾳ, τὸ μὲν ἵνα μὴ δόξῃ τὴν τοῦ τεθνηκότος μνήμην παντάπασιν ἀτιμάζειν, καὶ μάλιστα, ὅτι τῶν ἀνδριάντων τινὰς τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὀνόματος αὐτῷ ἀνατεθέντων, καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ σταθέντων λάθρα καθῃρήκει, τὸ δὲ ἵνα ἄλλας ἑπτακοσίας καὶ πεντήκοντα αὖθις δραχμὰς προσυποσχῆται, ἐποίησεν) οὐκ ἔτι ὁμοίως φρονεῖν ἤρξαντο, ἀλλ᾽ ἐνθυμούμενοι, ὅτι πρότερον ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐπεποίηντο . . . . . .

filium nomen Cæsaris, verbo quidem, à militibus, per quos arcessitus a patre Antiochia trasierat, reabse vero ab ipso Macrino consecutum intellexerunt: (hæc enim militum demerendorum causa fecit, partim ne defuncti memoriam prorsus infamia proscindere videretur, præsertim quod Aurelianus plerasque statuas Romæ tam sub Alexandri, quam proprio nomine Antonino positas. clam demolitus fuerat; partim, vt alias militib. septingentas & quinquaginta drachmas de nouo polliceretur) tum vero non amplius idem, quod prius, sentire ceperunt; sed reuocantes ad animum, quod antea nullo nec in numero, nec loco fuissent habiti . . . .

ΑΥ̓ΘΙΣ ἝΤΕΡΟΝ.

Ῥωμαίων Αὔγουστος. τοῦτον ἔχοντες, πάντα ἔχομεν. οὕτως που πολὺ τοῖς ἀνθρώποις καὶ αἰδοῦς ἐς τὸ κρεῖττον, καὶ καταφρονήματος πρὸς τὸ χεῖρον ἐμπέφυκεν, ὥστε καὶ ἐκείνους μηδ᾽ ἀρχὴν ἔτι εἶναι τόν τε Μακρῖνον καὶ τὸν Διαδουμενιανὸν νομίζειν, ἀλλ᾽ ὡς καὶ τεθνηκότας αὐτοὺς ἤδη καταπατεῖν. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ οἱ στρατιῶται κατεφρόνησαν αὐτοῦ, ἐν οὐδενὶ λόγῳ τὰ ἐπὶ τῇ θεραπείᾳ σφῶν πραχθέντα τιθέμενοι· καὶ μάλιστα, ὅτι οἱ Περγαμηνοὶ στερηθέντες ὧν παρὰ τοῦ Ταραύτου πρότερον εἰλήφεσαν, πολλὰ καὶ ἄτοπα ἐς αὐτὸν ἐξύβρισαν, ἐφ᾽ ᾧ δὴ καὶ δημοσίᾳ ἀτιμίαν ὑπ᾽ αὐτοῦ ὦφλον. καὶ τὰ μὲν τῶν στρατιωτῶν αὐτίκα λελέξεται. τότε δὲ γράμμα μὲν οὐδὲν ὁ Μακρῖνος τῶν μηνυτικῶν οὔτ᾽ ἐσέπεμψεν ἐς τὴν γερουσίαν, ὥσπερ ἠξίουν, οὔτ᾽ ἄλλως ἐξέφηνε· φήσας, εἴτ᾽ οὖν ἀληθῶς, εἴτε καὶ ψευδῶς, ἵνα μὴ πολλὴ ταραχὴ γένηται, ὅτι μηδὲν ἐν τῷ βασιλικῷ τοιοῦτον εὑρέθη. ὁ γάρ τοι Ταράντας ἤτοι διέφερε τὰ πλείω τῶν ἔνδειξίν τινα ἐχόντων, ἢ καὶ αὐτοῖς αὐτὰ ἀντέπεμπεν, ὥσπερ εἶπον, ὡς μηδεὶς ἔλεγχος τῆς κακίας αὐτοῦ ὑπολείπηται. τρεῖς δὲ δὴ τῶν βουλευτῶν, οὓς μάλιστα καὶ αὐτὸς ἐξ ὧν ἐπεφωράκει, ἀξιομισεῖς ἐνόμιζεν εἶναι, ἐκδήλους ἐποίησε· τόν τε Μανίλιον, καὶ τὸν Ἰούλιον, καὶ προσέτι Σουλπίκιον Ἀρρηνιανόν, ὃς ἄλλους τέ τινας, καὶ τὸν Βάσσον τὸν τοῦ Πομπωνίου παῖδα, ᾧ τῆς Μυσίας ἄρξαντι ὑπεστρατήγει, ἐσεσυκοφαντήκει. καὶ οὗτοι δὲ ἐς νήσους ὑπερωρίσθησαν. ἀπεῖπε γὰρ ἄντικρυς μηδένα αὐτῶν θανατωθῆναι, αὐτὸ τοῦτο γράψας· ἵνα μὴ ἃ ἐκείνοις ἐγκαλοῦμεν, αὐτοὶ ποιοῦντες φαινώμεθα.

RVRSVS ALIVD.

Romanorum Augustū. Hunc quum habemus, omnia habemus. Sic nimirum mortalibus & multum a natura pudoris inest erga illos, qui reb. vtuntur prosperis; & contemtus in eos, quibus aduersæ res sunt: adeo quidem, vt illi quoque Macrinum & Diadumenianum plane non putarent amplius superesse, sed velut iam rebus humanis exemtos proculcarent. Nec parum milites ipsi contemnebant hominem, nullam eorum rationem habentes, quæ demulcendis ipsis fecerat: præsertim in eo, quod iis spoliati Pergameni, quæ a Taranta prius acceperant, multis & fœdis eum exagitarunt iniuriis ac probris, hanc ipsam ob causam ab eo infamia publica notati. Et a militibus quidem acta, statim expositurì sumus. Tunc vero nullas Macrinus tabulas, quæ indicia continerent, vel in senatum misit, vti postulatum fuerat, vel alio quo modo protulit: quum diceret, incertum vere, an falso, ne scilicet magnus tumultus existeret, in augustali eiusmodi nihil inuentum fuisse. Tarantas enim vel discerpere solebat ea, quæ indicia continerent; vel ipsis, vt dixi, delatoribus remittere: ne quod improbitatis eius documētū extaret. Tres vero senatores, quos ex iis maxime, quæ ipse deprehendisset, odio dignos arbitrabatur, edidit: Maniliū, & Iuliū, & præterea Sulpiciū Arrenianū; q. quū alios, tū Bassum, Pōponii filiū, cui᾽ legatus fuerat in prouincia Mysia, per calumniam detulerat. Igitur hi quoq; in insulas deportati fuerunt. Interdixit enim expresse, ne morte quis eorum adficeretur; his epistolæ verbis: Vt ne, quæ in illis reprehendimus, ipsi facere videamur.

Lucius etiam Priſcillianus ab ipſo ſenatu productus in medium, non minus ob ſua in alios facinora, quam propter confectas feras, famoſiſſimus fuit. Quippe Tuſculi cum multis ſæpius ita dimicarat, vt morſus ferarum ipſæ cicatrices oſtenderent. Solus quidem aliquando cum vrſo, & pardali, & leæna leoneque ſimul cõgreſſus fuerat. Sed idem multo plures tam equeſtris ordinis, quam ſenatorii viros, calumniis ſuis exitio dedit. Vtroq; nomine ſicut a Caracallo magnos honores adeptus fuerat, inter prætorios relatus, & Achaiæ præter rationem decori præfectus: ita grauiſſimum ſenatus odium incurrit, & accuſatus fuit, & in inſulam concluſus. Et hic quidem fuit horum exitus. Flaccus autem annonæ diſtributionem, quam Manilius ante curabat, ob hunc delatum, loco muneris accepit, eique præfectus fuit. Ac ab illo quidem tempore mos diſtribuendi quædam in ſpectaculis prætoriis, exceptis quæ Floræ fieri ſolent, a iuridicis Italiam adminiſtrãtibus, quique de cauſis vltra Marci Auguſti ſtatuta ſententias ferunt, abrogatus eſt. Domitius quoque Florus ſtudio demerendi circumcurſitans ad ambiendos magiſtratus, quum antea ſenatus aliquando tabulas & monumenta tractaret, indeque deſignari ædilis deberet, ſed ſpe ſua prius, quam ædilitatem gereret, obſtante Plautiano deiectus eſſet; tunc reſtitutus eſt, & tribunus plebis creatus: Aniciusque Feſtus, Aſpri loco prouinciam adminiſtraturus, in Aſiam miſſus fuit. Nam magnos ille primum honores a Macrino adeptus erat, vt qui recte res Aſiaticas conſtituere poſſet. At poſtea, quum iam eſſet in itinere, nec a prouincia procul abeſſet; (excuſationem enim ipſius, qua vſus erga Caracallum fuerat, Macrinus oblatam ſibi non admiſerat) graui cum iniuria reiectus eſt. Quippe renuntiatum Macrino fuerat, hunc quædam parum conuenientia protuliſſe. Quapropter illo prætextu; quaſi rurſus is ob ſenectutem & morbum miſſionem impetraſſet; Aſiã Feſto, licet a Seuero in prouinciarũ ſortitione prætérito, tradidit. Et quoniã exiguũ tempus adminiſtrationis habiturus erat, etiã vt in annũ ſequentẽ Aufidii Frontonis loco prouinciæ præeſſet, iuſſit. Nam illi nec Africam ſortito, conceſſit, Afris ipſis hominẽ recuſantibus; nec Aſiam, quamuis illuc antea traduxerat. Donum quidem; quod

καὶ Λούκιος. Πρισκιλλιανὸς ὑπ' αὐτῆς τῆς βουλῆς προβληθείς, οὕτω προβόντος ἐπὶ ταῖς ἐπηρείαις, ὥσπερ καὶ ἐπὶ ταῖς τῶν θηρίων σφαγαῖς ἐγένετο. ἔντε γὰρ τῷ Τουσκούλῳ πολλοῖς πολλάκις ἐμαχέσατο, ὥστε καὶ σημεῖα τῶν δηγμάτων αὐτῶν φέρειν· καί ποτε καὶ ἄρκτῳ, καὶ παρδάλει, λεαίνῃ τε καὶ λέοντι ἅμα μόνος συνηνέχθη· καὶ πολὺ πλείους ἄνδρας καὶ τῶν ἱππέων καὶ τῶν βουλευτῶν ἐκ τῶν διαβολῶν ἐξώλεσεν. ἐφ' οἷς ἀμφοτέροις ὑπὸ μὲν τοῦ Καρακάλλου μεγάλως ἐτιμήθη, καὶ ἐς τοὺς ἐστρατηγηκότας ἐσεγράφη, καὶ τῆς Ἀχαΐας καὶ παρὰ τὸ καθῆκον ἦρξε, καὶ ὑπὸ τῆς γερουσίας ἰσχυρῶς ἐμισήθη, καὶ ἐπίκλητός τε ἐγένετο, καὶ ἐς νῆσον κατεκλείσθη. οὗτοί τε οὕτως ἀπήλλαξαν, καὶ ὁ Φλάκκος τὴν τῶν τροφῶν διάδοσιν, ἣν ὁ Μανίλιος πρότερον εἶχε, τῆς κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας γέρας εἰλήφει, καὶ ἐπετετράπη αὐτήν. καὶ μετὰ τοῦτο τό, τι διαδίδοσθαι τινὰ ἐν ταῖς τῶν στρατηγούντων θέαις, πλὴν τῶν τῇ Φλώρᾳ τελουμένων, δικαιονόμοι οἱ τὴν Ἰταλίαν διοικοῦντες ἐπαύσαντο, ὑπὲρ τὰ νομισθέντα ὑπὸ τοῦ Μάρκου δικάζοντες. Δομίτιός τέ τις Φλῶρος περιδρομῇ θεραπείας πρὸς σπουδαρχίαν, καί τοι πρότερόν ποτε τὰ τῆς βουλῆς ὑπομνήματα διὰ χειρὸς ἔχων, καὶ ἀγορανόμος ἐπ' αὐτοῖς ἀποδειχθῆναι ὀφείλων, εἶτα πρὶν ἄρξαι, τῆς ἐλπίδος διὰ Πλαυτιανὸν ἐκπεσών, ἀποκατέστη, καὶ δήμαρχος ἀπεδείχθη· ὅ, τε Φῆστος ὁ Ἀνίκιος ἐς τὴν Ἀσίαν ἀντὶ τοῦ Ἄσπρου ἄρξων ἐπέμφθη. ἐκεῖνος μὲν γὰρ τὸ μὲν πρῶτον καὶ πάνυ πολλῆς παρὰ τοῦ Μακρίνου τιμῆς, ὡς καὶ καταστῆσαι τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ δυνησόμενος, ἔτυχεν· ἔπειτ' ἐν ὁδῷ ὄντα αὐτὸν ἤδη, καὶ πλησιάζοντα τῷ ἔθνει, (τὴν γὰρ παραίτησιν, ἣ παρὰ τῷ Καρακάλλῳ παρῄτητο, ἐς αὐτὸν ἐλθοῦσαν οὐκ ἐδέξατο) δεινῶς περιύβρισεν ἀπωσάμενος. καὶ γάρ τινα καὶ διηγγέλλετο αὐτῷ λελαληκὼς οὐκ ἐπιτήδεια. καὶ δῆθεν ὡς καὶ αὖθις αὐτοῦ παρειμένου διά τε γῆρας καὶ νόσον, τῷ Φήστῳ τὴν Ἀσίαν, καίπερ παροφθέντι [κατὰ] τὴν τοῦ κλήρου τάξιν ὑπὸ τοῦ Σεβήρου, ἐνεχείρισε· καὶ ἐπειδή γε βραχὺς ὁ χρόνος τῆς ἡγεμονίας αὐτῷ ἐγίνετο, καὶ ἐς τὸ ἐπιὸν ἔτος ἄρξαι αὐτὸν ἀντ' Αὐφιδίου Φρόντωνος ἐκέλευσε. τούτῳ γὰρ οὔτε τὴν Ἀφρικὴν κατακληρωσαμένῳ ἐπέτρεψε, τῶν Ἀφρῶν αὐτὸν παραιτησαμένων, οὔτε τὴν Ἀσίαν, καίτοι μεταθεὶς αὐτὸν ἐκεῖσε πρότερον. τότε μὴν ἱκνούμενοι

γέροντι καὶ οἴκοι μένοντι αὐτῷ, τὰς πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας, δοθῆναι ἐσηγήσατο. οὐ μέντοι καὶ ἐκεῖνος αὐτὰς ἔλαβεν, εἰπών, οὐκ ἀργυρίου, ἀλλ' ἡγεμονίας δεῖσθαι.

ei debebatur, etiam domi manenti, nimirum vigintiquinq; drachmarum myriades, vt daretur, auctor fuit. Neque tamen has accepit ille, quod diceret; non argento, sed imperio prouinciæ sibi opus esse.

ΑΥ̓ΘΙΣ ἝΤΕΡΟΝ.

Ἐπεὶ δὲ ἡ Ἰουλία τὰ ἐν τῇ Ῥώμῃ περὶ τοῦ υἱέος αὐτῆς λεχθέντα ἤκουσεν, οὐκ ἔτ' ἐφιλοψύχησεν, ἀλλ' ἤδη τρόπον τινὰ καὶ ὑπὸ τοῦ καρκίνου, ὃν ἐν τῷ μαστῷ ἐκ πάνυ πολλοῦ χρόνου ἡσυχάζοντά πως ἔχουσα, τότε ἠρέθισεν ἐκ τῆς πληγῆς, ἣν ἐπὶ τῷ τοῦ παιδὸς θανάτῳ κοψαμένη κατὰ τῶν στέρνων ἐπέπληκτο, συναιρομένη, προσδιέφθειρεν ἑαυτὴν ἀποκαρτερήσασα. καὶ ἡ μὲν οὕτω τε ἐκ δημοτικοῦ γένους ἐπὶ μέγα ἀρθεῖσα, καὶ ἐν τῇ τοῦ ἀνδρὸς ἡγεμονίᾳ περιαλγῶς πάνυ διὰ τὸν Πλαυτιανὸν ζήσασα, τόν τε υἱέων τὸν νεώτερον ἐν τοῖς αὐτῆς κόλποις κατασφαγέντα ἐπιδοῦσα, καὶ τὸν πρεσβύτερον ζῶντά τε ἀεὶ διὰ φθόνου ἔχουσα, καὶ φονευθέντα οὕτω μαθοῦσα, τῆς ἀρχῆς ζῶσα ἐξέπεσε, καὶ ἑαυτὴν προσκατειργάσατο· ὥστε τινὰ ἐς αὐτὴν ἀποβλέψαντα μὴ πάνυ πάντας τοὺς ἐν ταῖς μεγάλαις ἐξουσίαις γενομένους μακαρίζειν, ἂν μὴ καὶ ἡδονή τις αὐτοῖς τοῦ βίου ἀληθής, καὶ ἀκήρατος, καὶ εὐτυχία καὶ ἀκραιφνὴς καὶ διαρκὴς ὑπάρχῃ. καὶ τὰ μὲν τῆς Ἰουλίας οὕτως ἔσχε· τό, τε σῶμα αὐτῆς ἐς τὴν Ῥώμην ἀναχθὲν ἐν τῷ τοῦ Γαΐου τοῦ τε Λουκίου μνήματι κατετέθη. ὕστερον μέντοι καὶ ἐκεῖνο, ὥσπερ καὶ τὰ τοῦ Γέτου ὀστᾶ, πρὸς τῆς Μαίσης τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς ἐς τὸ τοῦ Ἀντωνίνου τεμένισμα μετεκομίσθη.

Ἔμελλε δ' οὐδ' ὁ Μακρῖνος ἐπὶ πολὺ περιέσεσθαι, ὥς που καὶ προεδηλώθη αὐτῷ. ἡμίονός τε γὰρ ἡμίονον ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ χοῖρος χοιρίδιον ὦτα τέσσαρα, καὶ γλώσσας δύο, πόδας τε ὀκτὼ ἔχον, ἔτεκε· καὶ σεισμὸς ἰσχυρὸς ἐγένετο, αἷμά τε ἐκ σωλῆνος ἐρρύη, καὶ μέλισσαι κηρία ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ βοαρίᾳ ἐνέπλασαν· τό, τε θέατρον τὸ κυνηγετικὸν κεραυνῷ ἐν αὐτῇ τῇ τῶν Ἡφαιστείων ἡμέρᾳ βληθὲν οὕτω κατεφλέχθη, ὥστε τήν τε ἄνω περιβολὴν αὐτοῦ πᾶσαν, καὶ τὰ ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ κύκλου ἐδάφη πάντα κατακαυθῆναι, κἀκ τούτου τὰ λοιπὰ πυρωθέντα θραυσθῆναι· οὐδὲ ἐπήρκεσεν αὐτῷ οὔτε ἀνθρωπίνη ἐπικουρία, καίτοι πάμπολυ (ὡς εἰπεῖν) ὕδατος ῥέοντος, οὔθ' ἡ τοῦ οὐρανίου ἐπίρροια, πλείστη τε καὶ σφοδροτάτη

RVRSVS ALIVD.

QVum inaudisset Iulia, quæ de ipsius filio fuissent dicta; vitæ diutius prorogandæ studium abiecit. Quumque nonnihil & a cancro, quem in mammilla longo iam a tempore quiescentem, iis tūc iritauit verberibus, quibus planctu propter obitum filii, sibimet ipsa pectus percusserat, adiuuaretur; accedente tamdem inedia, viuendi finem fecit. Ac illa quidem in hūc modum e genere plebeio in altum euecta, posteaquam imperāte marito vitam in dolore graui, propter iniurias Plautiani, exegisset; alterumque filiorum suorum, natu minorē, in sinu suo cæsum vidisset; maiorem, dum viueret, odio semper habuisset; & ita, vt diximus, interfectū accepisset: imperii de culmine viua deiecta fuit, ac præterea se ipsam cōfecit. Quo fit, vt in eam quis intuens, non admodum omnes, qui magnam ad potestatem peruenere, pro beatis habere debeat; nisi etiam vera quædam, & sincera voluptas, & constans ac perpetua felicitas accedat. Hæc rerum Iuliæ condicio fuit. Cadauer eius Romam auectum, & Caii Luciique monumento fuit illatum: secundum hæc vero, sicut & ossa Getæ, in Antonini fanum a Mæsa, ipsius sorore, transportatum.

Ceterum ne Macrinus quidem diu superstes futurus erat, quemadmodū hoc ei certis ante prodigiis denuntiatum fuit. Nam mula Romæ mulum, & porca porcellum, qui aures quatuor, linguas duas, octo pedes habebat, peperit: itemque terræ motus ingens accidit, & sanguis e tubulo quodam profluxit, & apes fauos in foro Boario finxerunt. Theatrum etiam arenarium fulmine tactum ipsa Vulcanalium die, sic deflagrauit; vt omnis eius superior ambitus, & quidquid esset in solo interioris circuli, exustum fuerit; indeq; cetera, non minus igni correpta, in nihilū redigerentur. Nec extinguendis flammis auxiliū sufficiebat humanum, licet nulla non adflueret aqua. Immo ne cælestis quidem aquæ adfusio, quamuis maxima & vehementissima,

quidquam in restinguendo potuit. Sic aquæ nimirum vtriusque copia vi fulminum absumebatur. Aliquid tamen ex ea parte mansit integrum, vnde spectacula gladiatorũ multis in stadio deinceps annis edita fuerunt. Hoc igitur ostento futura portendebantur. Præterea sæpius incendiis vastata perierunt augustalia prædia, dum reb. maxime Macrinus præfuit; quod ipsum quoque prodigiosum semper habitum fuit. Et aperte tendebat hoc in ipsum propterea quod ludos Vulcani circenses aboleuisse visus esset. Quapropter & hinc sumtæ fuerunt coniecturæ de rebus nouis, quæ imminerẽt; & quod illa ipsa die Tiberis aquarum auctus illuuie, tam in forum, quam in vicinos ei vicos tanto impetu irrupit; vt homines etiam nonnullos secum abriperet. Mulier etiam quædam, vt audire memini, trux adspectu, & grandis, nonnullis adparuit, ac dixit; hęc esse minima prę illis, quę Romanis alioquin essent euentura. quod quidem verum fuit. Non enim hoc malum intra vrbem se tantummodo continuit, sed omnem eius orbem, vnde compleri theatrum solebat, inuasit. Nam & bellum aduersus barbaros compositum uit, deuictis licet Romanis; & acceptæ niuriæ, damnaque grauia, militum ex auaritia & seditione.

ἀνηλωμένην ἠδυνήθη τι. οὕτω που καὶ τὸ ὕδωρ ἑκάτερον ὑπὸ τῆς τῶν σκηπτῶν δυνάμεως ἀνηλίσκετο. καὶ ἐν μέρει καὶ αὐτὸ τοῦτο περιελείπετο, ὅθεν ἡ θέα τῶν μονομαχιῶν ἐν τῷ σταδίῳ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐτελέσθη. τοῦτό τε οὖν τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι προεσήμηνεν. ἐνεπρήσθη μὲν γὰρ καὶ ἄλλα τινὰ τῶν βασιλικῶν κτημάτων, μάλιστ' ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ, πολλάκις· ὅπερ που καὶ αὐτὸ ἐξαίσιον ἀεί ποτε νενόμισται. ἐκεῖνο δὲ δὴ ἄντικρυς ἐς αὐτὸν ἔφερεν, ὅτι καὶ τὴν ἱπποδρομίαν τοῦ Ἡφαίστου καταλελυκέναι ἔδοξεν. ἔκ τε οὖν τούτου νεόν τι γενέσθαι ὑπετοπάσθη, καὶ ὅτι ὁ Τίβερις ἐν τῇ αὐτῇ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ πληθύσας, ἔς τε τὴν ἀγορὰν, καὶ ἐς τὰς περὶ αὐτὴν ὁδοὺς τοσαύτῃ ῥύμῃ ἐσέβαλεν, ὥστε καὶ ἀνθρώπους παρασυρῆναι· γυνή τε τὶς, ὥς γε ἤκουσα, βλοσυρὰ καὶ ὑπέρογκος ὀφθεῖσα τισὶν ἔφη, ὅτι ἐλάχιστα ταῦτα πρὸς τὰ μέλλοντα αὐτοῖς συμβήσεσθαι, ἐστί· καὶ εἶχεν οὕτως. οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ πόλει μόνῃ τὸ δεινὸν ἔμεινεν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην αὐτῆς, ὑφ' ἧς τὸ θέατρον ἀεί ποτε ἐπληροῦτο, ἐπέσχε. τὸν μὲν γὰρ πρὸς τοὺς βαρβάρους πόλεμον, καὶ ἐλαττωθέντες κατέθεντο· τῇ δὲ ἐκ τῶν στρατιωτῶν πλεονεξίᾳ καὶ στάσει δεινῶς ἐκακώθησαν.

ALIVD QVODDAM.

ET quoniam abundabat commeatu, quidquid in castellis erat: grauiter tingebatur Artabanus, & tamdem non inuitus pacem fecit. Neq; tamen omnia Macrinus, quæ inter ipsos acta sunt, accurate senatui perscripsit. Propterea decreta fuerũt ei sacrificia, victoriæ ergo; datumque Parthici nomen. Sed hoc ipse nõ accepit, quod eum puderet, (vti quidem consentaneum est) ab iis hostibus sumere cognomentum, à quibus fuisset superatus.

ἝΤΕΡΟΝ ΤΙ.

ΚΑὶ διὰ τὸ τὰ ἐν τοῖς τείχεσιν ὄντα εὐπορεῖν, δεινῶς ἤχθετο ὁ Ἀρτάβανος, καὶ οὐκ ἀκουσίως κατηλλάγη. οὐ μέντοι καὶ πάντα τὰ πραχθέντα αὐτοῖς ἀκριβῶς ὁ Μακρῖνος τῇ βουλῇ ἐπέστειλε. καὶ διὰ τοῦτο καὶ θυσίαι αὐτῷ ἐπινίκιοι ἐψηφίσθησαν, καὶ τὸ ὄνομα τὸ Παρθικὸν ἐδόθη. οὐ μὴν ἐδέξατο αὐτὸ, αἰσχυνθεὶς (ὡς ἔοικεν) ἐπίκλησιν ἀπὸ πολεμίων λαβεῖν, ὑφ' ὧν ἥττητο.

ALIVD.

ALiud vero bellum Romanis coortum fuit, non amplius extraneum, sed ciuile. Milites .n, grauiter ac moleste ferentes eos casus, qui Romanis aduersi acciderãt; quodq; maius, nullũ amplius sua sponte laborem sustinentes, sed in omnibus omnino dissoluti; quum nec vllum imperatorem, qui continenter eis præesset, tolerare diutius vellent, & immensa quædam accipere cuperent, nihilque se dignum agere, tumultuari cœperunt.

Ac-

ἝΤΕΡΟΝ.

ΠΟλεμος δὲ δὴ τοῖς Ῥωμαίοις ἕτερος, οὐκ ἔτι ὀθνεῖος, ἀλλ' ἐμφύλιος συνερράγη. οἱ γὰρ στρατιῶται τὸ μέν τι τοῖς πταίσμασιν ἀχθόμενοι, τὸ δὲ πλεῖον οὔτε πόνον οὐδένα ἔτι ἑκούσιοι ὑπομένοντες, ἀλλ' ἐς πάντα δὴ πάντως ἐκδεδιῃτημένοι, οὔτ' αὐτοκράτορα οὐδένα ἐγκρατῶς σφῶν ἄρχοντα ἔχειν ἐθέλοντες, ἀλλὰ λαμβάνειν μὲν ἄπλετά τινα ἀξιοῦντες, ἔργον δ' οὐδὲν ἄξιον αὐτῶν ποιεῖν δικαιοῦντες, ἐταράσσοντο.

καὶ

καὶ σφᾶς ἥ τε τῆς μισθοφορᾶς συντομὴ, καὶ ἡ τῶν γερῶν τῶν τε ἀτελειῶν τῶν ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς ὑπηρετήμασιν, ἃ παρὰ τοῦ Ταράντου εὕρηντο, στέρησις, καίπερ μηδὲν αὐτοὺς μέλλοντας σφῶν ἀπολαύσειν ἐπιπαρώξυνεν· ἥ τε ἐν ταυτῷ τρόπον τινὰ διατριβὴ, ἐν ᾧ τοῦ πολέμου ἕνεκα χειμάζοντες ἐν τῇ Συρίᾳ ἐπεποίηντο, προσεπηύξησεν. ἔδοξε μὲν γὰρ στρατηγικῶς πως καὶ νουνεχόντως ὁ Μακρῖνος πεποιηκέναι, τῶν μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις ὄντων μηδὲν παρελόμενος, ἀλλὰ ἀκέραια αὐτοῖς πάντα τὰ παρ' ἐκείνου νομισθέντα τηρήσας· τοῖς δ' αὖθις στρατευσομένοις προειπὼν, ὅτι τοῖς ἀρχαίοις τοῖς ὑπὸ Σεβήρου καταδειχθεῖσι καταλεχθήσοιντο. τούτους τε γὰρ, ἅτε κατ' ὀλίγους ἐς τὴν στρατιὰν ἥξοντας, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὑπό τε τοῦ ἀμάχου καὶ ὑπὸ δέους, ἔπειτα δὲ ὑπό τε τοῦ χρόνου, καὶ ὑπὸ τοῦ ἔθους οὐδὲν νεοχμώσειν, καὶ τοὺς ἑτέρους ἅτε μηδὲν ἀπολλύντας αὐτοὺς ἡσυχάζειν ἤλπιζε. τοῦτο δὴ, εἰ μὲν ἀναχωρησάντων τι αὐτῶν εἰς τὰ οἰκεῖα τείχη, καὶ κατὰ τοῦτο διασπαρέντων ἐγεγόνει, ὀρθῶς ἂν ἐπέπρακτο. ἴσως μὲν γὰρ οὐδ' ἂν ἠγανάκτησάν τινες αὐτῶν, πιστεύσαντες ὄντως μηδὲν αὐτοὶ ζημιωθήσεσθαι, τῷ μὴ παραχρῆμα αὐτὸ πεπονθέναι. εἰ δὲ δὴ ἐχαλέπηναν, ἀλλ' ὀλίγοι πως ἕκαστοι ὄντες, καὶ τοῖς ἐκ τῆς βουλῆς ἄρχουσιν ὑποτεταγμένοι, οὐδὲν ἂν μέγα κακὸν δρᾶσαι ἠδυνήθησαν. οἱ δὲ δὴ ἐν τῇ Συρίᾳ συνεστραμμένοι, καὶ τὸ μέν τι καὶ περὶ αὐτοὺς, εἰ σκεδασθεῖεν, ὑποπτεύσαντες καινοτομηθήσεσθαι, (τότε γὰρ διὰ τὴν τοῦ πολέμου χρείαν κολακεύεσθαι ἐδόκουν) τὸ δὲ, καὶ ὅτι ἐκεῖνο μὲν καὶ στρατιώτας τινὰς ἀπέκτεινεν, καὶ τῆς Μεσοποταμίας τινὰ ἐλυμήνατο· οὗτοι δὴ καὶ ἀλλήλων συχνοὺς κατέκοψαν, καὶ τὸν αὐτοκράτορα σφῶν κατέλυσαν, καὶ ὃ τούτου δεινότερόν ἐστι, τοιοῦτον ἕτερον ἐστήσαντο, ὑφ' οὗ οὐδὲν ὅτι οὐ κακὸν καὶ αἰσχρὸν ἐγένετο. καί μοι δοκεῖ ἐναργέστατα καὶ τοῦτο, εἴπερ τι ἄλλο τῶν πώποτε, προδειχθῆναι. ἡλίου τε γὰρ ἔκλειψις περιφανεστάτη ὑπὸ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐγένετο, καὶ ὁ ἀστὴρ ὁ κομήτης ἐπὶ πλεῖον ὤφθη, ἕτερόν τε τι ἄστρον ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς τὸ ἀκροφύσιον ἐπὶ πολλὰς νύκτας ἀνατεῖνον, δεινῶς ἡμᾶς ἐξετάραττεν· ὥστε τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Ὁμήρου διὰ στόματος ἀεὶ ποιεῖσθαι,

A Accessit ad exacerbandos eorum animos, quod salario detractum aliquid esset, & quod eis adimerentur ea tum donatiua, tum immunitates onerum militarium, quæ vtraq; a Taranta consecuti fuerant, licet horum fructum non amplius erant percepturi. Confirmauit eos in cõtumacia, quod eodẽ in loco quodã modo commorarentur, belli causa per Syriam in hibernis hærentes. Nã Macrinus haud alienũ quid ab imperatoria sollertia, planeq; prudenter egisse visus est; quod B nihil iis ademisset, qui iam armati militabant, sed ipsis omnia prius vsitata seruasset: at aliis in posterum militaturis fore prædixisset, vt priscis illis stipẽdiis, quæ Seuerus constituisset, militiæ adscriberẽtur. Vt enim hos, paullatim legionib. adscribendos, ac primum præ imperitia rei militaris, & metu, deinde progressu temporis, & vsu accedẽte, nihil rei nouæ molituros: sic & illos alios, veluti quibus nihil decederet, quieturos sperabat. Id vero si factum fuisset, militibus in castella sua dimissis, & hoc modo passim disper- C sis: omnino recte res fuisset curata. Nam fortassis eorum plerique ne quidem indignati fuissent, quod reabse credidissent, nihil damni se laturos, quia non statim id paterentur. Ac si maxime rem ægre tulissent; tamen propterea quod non magno numero singulis essent in locis constituti, & fidei præfectorum ex consilio datorum commissi, nullum admodum magnum malum facere potuissent. Nunc illi per Syriam in vnum collecti, partimque suspicati futurum, vt a- D liquid noui de ipsis statueretur, siquidẽ dispersi essent, (tunc enim sibi propter necessitatem belli palpum obtrudi putabant) partim ex ea causa, quod Macrino milites quosdam interfecissent; Syriaci ergo milites illi, complures e numero suorum mutuis armis conciderunt, & imperatorem suum loco mouerunt; & (quod illo grauius est) alium talem ei substituerunt, quo rerum potiente nihil non scelerate turpiterque E gestum fuit. Ac mihi sane videtur, si quid aliud vmquam, hoc quoque denũtiatum fuisse signis euidentissimis. Nam & solis defectus iis diebus insignis accidit, & sidus comatum diu conspectũ fuit, aliudque sidus quoddam ab occidente versus ortum multis noctibus caudam porrigens, adeo grauem nobis perturbationem adtulit; vt illud Homeri semper in ore haberemus,

quidquam in restinguendo potuit. Sic aquæ nimirum vtriusque copia vi fulminum absumebatur. Aliquid tamen ex ea parte mansit integrum, vnde spectacula gladiatorũ multis in stadio deinceps annis edita fuerunt. Hoc igitur ostento futura portendebantur. Præterea sæpius incendiis vastata perierunt augustalia prædia, dum reb. maxime Macrinus præfuit; quod ipsum quoque prodigiosum semper habitum fuit. Et aperte tendebat hoc in ipsum propterea quod ludos Vulcani circenses aboleuisse visus esset. Quapropter & hinc sumtæ fuerunt coniecturæ de rebus nouis, quæ imminerẽt; & quod illa ipsa die Tiberis aquarum auctus illuuie, tam in forum, quam in vicinos ei vicos tanto impetu irrupit; vt homines etiam nonnullos secum abriperet. Mulier etiam quædam, vt audire memini, trux adspectu, & grandis, nonnullis adparuit, ac dixit; hęc esse minima prę illis, quę Romanis alioquin essent euentura. quod quidem verum fuit. Non enim hoc malum intra vrbem se tantummodo continuit, sed omnem eius orbem, vnde compleri theatrum solebat, inuasit. Nam & bellum aduersus barbaros compositum uit, deuictis licet Romanis; & acceptæ niuriæ, damnaque grauia, militum ex auaritia & seditione.

A γωνοθέτην ἠδυνήθη τι. οὕτω που καὶ τὸ ὕδωρ ἐκράτει ὑπὸ τῆς τῶν σκηπτῶν δυνάμεως ἀνηλίσκετο. καὶ ἐν μέρει καὶ αὐτὸ τοῦτο περιελείπετο, ὅθεν ἡ θέα τῶν μονομαχιῶν ἐν τῷ σταδίῳ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐτελέσθη. τοῦτό τε οὖν τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι προεσήμηνεν. ἐνεπρήσθη μὲν γὰρ καὶ ἄλλα τινὰ τῶν βασιλικῶν κτημάτων, μάλιστ' ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ, πολλάκις, ὅπερ που καὶ αὐτὸ ἐξαίσιον ἀεί ποτε νενόμισται. ἐκεῖνο δὲ δὴ ἄντικρυς ἐς αὐτὸν ἔφερεν, ὅτι καὶ τὴν ἱπποδρομίαν τοῦ Ἡφαίστου καταλελυκέναι ἔδοξεν. ἔκ τε οὖν τούτου νεόν τι γίνεσθαι ὑπετοπάσθη, καὶ ὅτι ὁ Τίβερις ἐν τῇ αὐτῇ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ πληθύσας, ἔς τε τὴν ἀγορὰν, καὶ ἐς τὰς περὶ αὐτὴν ὁδοὺς τοσαύτῃ ῥύμῃ ἐσέβαλεν, ὥστε καὶ ἀνθρώπους παρασυρῆναι. γυνή τε τὶς, ὥς γε ἤκουσα, βλοσυρὰ καὶ ὑπέρογκος ὀφθεῖσά τισιν ἔφη, ὅτι ἐλάχιστα ταῦτα πρὸς τὰ μέλλοντα αὐτοῖς συμβήσεσθαι, ἐστὶ καὶ εἶχεν οὕτως. οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ πόλει μόνῃ τὸ δεινὸν ἔμεινεν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην αὐτῆς, ὑφ' ἧς τὸ θέατρον ἀεί ποτε ἐπληροῦτο, ἐπέσχε. τὸν μὲν γὰρ πρὸς τοὺς βαρβάρους πόλεμον, καὶ ἐλαττωθέντες κατέθεντο· τῇ δὲ ἐκ τῶν στρατιωτῶν πλεονεξίᾳ καὶ στάσει δεινῶς ἐκακώθησαν.

ALIVD QVODDAM.

ET quoniam abundabat commeatu, quidquid in castellis erat: grauiter ringebatur Artabanus, & tamdem non inuitus pacem fecit. Neq; tamen omnia Macrinus, quæ inter ipsos acta sunt, accurate senatui perscripsit. Propterea decreta fuerũt ei sacrificia, victoriæ ergo; datumque Parthici nomen. Sed hoc ipse nõ accepit, quod eum puderet, (vti quidem consentaneum est) ab iis hostibus sumere cognomentum, à quibus fuisset superatus.

ἝΤΕΡΟ'Ν ΤΙ.

ΚΑὶ διὰ τὸ τὰ ἐν τοῖς τείχεσιν ὄντα εὐπορεῖν, δεινῶς ἤσχαλλεν ὁ Ἀρτάβανος, καὶ οὐκ ἀκουσίως κατηλλάγη. οὐ μέντοι καὶ πάντα τὰ πραχθέντα αὐθις ἀκριβῶς ὁ Μακρῖνος τῇ βουλῇ ἐπέστειλε. καὶ διὰ τοῦτο καὶ θυσίαι αὐτῷ ἐπινίκιοι ἐψηφίσθησαν, καὶ τὸ ὄνομα τὸ Παρθικὸν ἐδόθη. οὐ μὴν ἐδέξατο αὐτὸ, αἰσχυνθεὶς (ὡς ἔοικεν) ἐπίκλησιν ἀπὸ πολεμίων λαβεῖν, ὑφ' ὧν ἥττητο.

ALIVD.

ALiud vero bellum Romanis coortum fuit, non amplius extraneum, sed ciuile. Milites.n, grauiter ac moleste ferentes eos casus, qui Romanis aduersi acciderãt; quodq; maius, nullũ ampl⁹ suã sponte laborem sustinentes, sed in omnibus omnino dissoluti; quum nec vllum imperatorem, qui continenter eis præesset, tolerare diutius vellent, & immensa quædam accipere cuperent, nihilque se dignum agere, tumultuari ceperunt. Ac-

ἝΤΕΡΟΝ.

ΠΟ'λεμος δὲ δὴ τοῖς Ῥωμαίοις ἕτερος, οὐκ ἔτι ὀθνεῖος, ἀλλ' ἐμφύλιος συνερράγη. οἱ γὰρ στρατιῶται τὸ μέν τι τοῖς προσπταίσμασιν ἀχθόμενοι, τὸ δὲ πλέον οὔτε πόνον οὐδένα ἔτι ἑκούσιοι ὑπομένοντες, ἀλλ' ἐς πάντα δὴ πάντως ἐκδεδιῃτημένοι, οὔτ' αὐτοκράτορα οὐδένα ἐγκρατῶς σφῶν ἄρχοντα ἔχειν ἐθέλοντες, ἀλλὰ λαμβάνειν μὲν ἄπλετά τινα ἀξιοῦντες, ἔργον δὲ οὐδὲν ἄξιον αὐτῶν ποιεῖν δικαιοῦντες, ἐστασίαζον.

καὶ

καί σφας ἥ τε τῆς μισθοφορᾶς συντομὴ, καὶ ἡ τῶν γερῶν τῶν τε ἀτελειῶν τῶν ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς ὑπηρετήμασιν, ἃ παρὰ τοῦ Ταράντου εὕρηντο, στέρησις, καὶ τὸ μηδὲν αὐτοὺς μέλλοντας σφῶν ἀπολαύσειν ἐπιπαρώξυνεν· ἥ τε ἐν ταὐτῷ τρόπον τινὰ διατριβὴ, ἣν τοῦ πολέμου ἕνεκα χειμάζοντες ἐν τῇ Συρίᾳ ἐποιοῦντο, προσεπισχύεισεν. ἔδοξε μὲν γὰρ στρατηγικῶς πως καὶ νουνεχόντως ὁ Μακρῖνος πεποιηκέναι, τῶν μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις ὄντων μηδὲν παρελόμενος, ἀλλὰ ἀκέραια αὐτοῖς πάντα τὰ παρ' ἐκείνου νομισθέντα τηρήσας· τοῖς δ' αὖθις στρατευσομένοις προειπὼν, ὅτι τοῖς ἀρχαίοις τοῖς ὑπὸ Σεβήρου καταδειχθεῖσι καταλεχθήσοιντο. τούτους τε γὰρ, ἅτε καὶ κατ' ὀλίγους ἐς τὴν στρατιὰν ἥξοντας, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὑπό τε τοῦ ἀμάχου καὶ ὑπὸ δέους, ἔπειτα δὲ ὑπό τε τοῦ χρόνου, καὶ ὑπὸ τοῦ ἔθους οὐδὲν νεοχμώσειν, καὶ τοὺς ἑτέρους ἅτε μηδὲν ἀπολλύντας αὐτοὺς ἡσυχάζειν ἤλπιζε· τοῦτο δὲ, εἰ μὲν ἀναχωρησάντων τῶν αὐτῶν εἰς τὰ οἰκεῖα τείχη, καὶ κατὰ τοῦτο διασπαρέντων ἐγεγόνει, ὀρθῶς ἂν ἐπέπρακτο. ἴσως μὲν γὰρ οὐδ' ἂν ἠγανάκτησάν τινες αὐτῶν, πιστεύσαντες ὄντως μηδὲν αὐτοὶ ζημιωθήσεσθαι, τῷ μὴ παραχρῆμα αὐτὸ πεπονθέναι. εἰ δὲ δὴ ἐχαλέπηναν, ἀλλ' ὀλίγοι πως ἕκαστοι ὄντες, καὶ τοῖς ἐκ τῆς βουλῆς ἄρχουσιν ὑποτεταγμένοι, οὐδὲν ἂν μέγα κακὸν δρᾶσαι ἠδυνήθησαν. οἱ δὲ δὴ ἐν τῇ Συρίᾳ συνεστραμμένοι, καὶ τὸ μέν τι καὶ περὶ αὐτοῖς, εἰ σκεδασθεῖεν, ὑποπτεύσαντες καινοτομηθήσεσθαι, (τότε γὰρ διὰ τὴν τοῦ πολέμου χρείαν κολακεύεσθαι ἐδόκουν) τὸ δὲ, καὶ ὅτι ἐκεῖνος μὲν καὶ στρατιώτας τινὰς ἀπέκτειναν, καὶ τῆς Μεσοποταμίας τινὰ ἐλυμήναντο· οὗτοι δὴ καὶ ἀλλήλων συχνοὺς κατέκοψαν, καὶ τὸν αὐτοκράτορα σφῶν κατέλυσαν, καὶ ὃ τούτου δεινότερόν ἐστι, τοιοῦτον ἕτερον ἐστήσαντο, ὑφ' οὗ οὐδὲν ὅτι οὐ κακὸν καὶ αἰσχρὸν ἐγένετο· καί μοι δοκεῖ ἐναργέστατα καὶ τοῦτο, εἴπερ τι ἄλλο τῶν πώποτε, προδειχθῆναι. ἡλίου τε γὰρ ἔκλειψις περιφανεστάτη ὑπὸ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐγένετο, καὶ ὁ ἀστὴρ ὁ κομήτης ἐπὶ πλεῖον ὤφθη, ἕτερόν τε τι ἄστρον ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς τὸ ἀκροφύσιον ἐπὶ πολλὰς νύκτας ἀνατεῖνον, δεινῶς ἡμᾶς ἐξετάραττεν· ὥστε τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Ὁμήρου διὰ στόματος ἀεὶ ποιεῖσθαι,

Accessit ad exacerbandos eorum animos, quod salario detractum aliquid esset, & quod eis adimerentur ea tum donatiua, tum immunitates onerum militarium, quæ vtraq; a Taranta consecuti fuerant, licet horum fructum non amplius erant percepturi. Confirmauit eos in cōtumacia, quod eodē in loco quodā modo commorarentur, belli causa per Syriam in hibernis hærentes. Nā Macrinus haud alienū quid ab imperatoria sollertia, planeq; prudenter egisse visus est; quod nihil iis ademisset, qui iam armati militabant, sed ipsis omnia prius vsitata seruasset: at aliis in posterum militaturis fore prædixisset, vt priscis illis stipēdiis, quæ Seuerus constituisset, militiæ adscriberētur. Vt enim hos, paull. tim legionib. adscribendos, ac primum præ imperitia rei militaris, & metu, deinde progressu temporis, & vsu accedēte, nihil rei nouæ molituros; sic & illos alios, veluti quibus nihil decederet, quieturos sperabat. Id vero si factum fuisset, militibus in castella sua dimissis, & hoc modo passim dispersis: omnino recte res fuisset curata. Nam fortassis eorum plerique ne quidem indignati fuissent, quod reabse credidissent, nihil damni se laturos, quia non statim id paterentur. Ac si maxime rem ægre tulissent, tamen propterea quod non magno numero singulis essent in locis constituti, & fidei præfectorum ex consilio datorum commissi, nullum admodum magnum malum facere potuissent. Nunc illi per Syriam in vnum collecti, partimque suspicati futurum, vt aliquid noui de ipsis statueretur, siquidē dispersi essent, (tunc enim sibi propter necessitatem belli palpum obtrudi putabant) partim ex ea causa, quod Macrino milites quosdam interfecissent; Syriaci ergo milites illi, complures e numero suorum mutuis armis conciderunt, & imperatorem suum loco mouerunt; & (quod illo grauius est) alium talem ei substituerunt, quo rerum potiente nihil non scelerate turpiterque gestum fuit. Ac mihi sane videtur, si quid aliud vmquam, hoc quoque denūtiatum fuisse signis euidentissimis. Nam & solis defectus iis diebus insignis accidit, & sidus comatum diu cōspectū fuit, aliudque sidus quoddam ab occidente versus ortum multis noctibus caudam porrigens, adeo grauem nobis perturbationem adtulit; vt illud Homeri semper in ore haberemus,

Iuppiter intonuit, clagor cælum occupat ingẽs. Res autem gesta fuit in hunc modũ. Mæsa, soror Iuliæ Augustæ, filias duas, Soæmidem & Mamæam, ex Iulio marito suo, viro consulari, & nepotes itidem mares duos, e Soæmide Varioq; Marcello, municipe suo, (nam Apamea Mæsæ, sicut & Marcello, patria erat) Cæsarisq; negotiorum procuratore, ac in senatum adlecto, & secundum ea rebus humanis exemto, Auitum habebat . . . . . .

Quum autem [Iulianus illuc a Macrino ire iussus] munitionẽ castrorum illo ipso die capere potuisset, quod Mauri, sociis a populis Tarantæ missi, pro Macrino populari suo tã alacriter dimicarent, vt etiã portas quasdam perfregerint, non tamen id facere voluit: siue quod ab hac irruptione sibi metueret, siue quod speraret eos, qui essẽt in castris, vltro se dedituros. Sed quũ nemo per legatos ageret, ac præterea noctu portas omnes, vt essent tutiores, obstruxissent: rursus quidẽ milites eis admouit, sed nihil effecit. Nam Auitum illi, quem Marcum Aureliũ Antoninum iam nominabant, supra munitionẽ efferẽtes, & imagines quasdã Caracalli pueri, velut huic adsimiles, Macrinianis ostendentes; reuera filium eius, & imperii successorẽ adserebant. Simul has voces exclamãtes, Quid agitis cõmilitones? Cur ita bene de vobis meriti filiũ oppugnatis? vsq; adeo milites, qui aderant cũ Iuliano, rerumq; nouarũ percupidi erant, cõmouerunt; vt præfectos sibi, præter Iulianũ, occiderint; & arma Pseudantonino tradiderint. Nã quũ inhiberentur a centurionibus, aliisq; pfectis minoribus, ac propterea cunctarẽtur: Eutychianus Festũ, Tarãtæ cubicu lariũ, misit, eisq; suasit, vt illos oẽs iugularent; cuiuis in donũ concessis necandorũ facultatib⁹, & loco quẽ in militia tenebãt. Simul ipse puer ad eos e munitione castrorũ, alio verba subiiciẽte, conciõnẽ habuit; qua patrem laudabat, & Macrinum tamquam . . . . . Et Macrinus Apameam ad milites Albinios, per ipsa mœnia venit, ac filiũ imperatorẽ, licet annũ decimũ agentẽ, designauit: vt per hãc occasionẽ quũ aliis reb. milites, tũ promissis quinquies mille drachmis mitigaret: ac statim eis mille viritim tribuit, & annonã reliquis itidẽ integram, & alia, q̃ ipsis ademerat, restituit; quod eos se p hæc placaturũ speraret. Eadẽ ex causa populo quoq;

A Ἀμφὶ δ' ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανός, ἀμφὶ δὲ Ζεύς. ἐπράχθη δὲ ὧδε. ἡ Μαῖσα ἡ τῆς Ἰουλίας τῆς Αὐγούστης ἀδελφή, δύο τε θυγατέρας, Σοαιμίδα καὶ Μαμαίαν, ἐξ Ἰουλίου τοῦ ἀνδρὸς ὑπατευκότος, καὶ δύο ἐκγόνους ἄρσενας, ἐκ μὲν τῆς Σοαιμίδος Οὐαρίου τε Μαρκέλλου ἀνδρὸς ὁμοεθνοῦς, (ἐξ Ἀπαμείας γάρ, ἧς καὶ ἐκεῖνος, ἦν) καὶ ἔν τε ἐπιτροπαῖς ἐξετασθέντος, καὶ ἐς τὸ συνέδριον ἐσγραφέντος, καὶ μετὰ τοῦτο τελευτήσαντος, Ἄουιτον ἔχε . . . . . .

B Δυνηθεὶς δ' ἂν [ὁ Ἰουλιανός, πεμφθεὶς παρὰ Μακρίνου,] αὐθημερὸν λαβεῖν, (οἱ γὰρ Μαῦροι οἱ τῷ Ταραύτᾳ κατὰ τὸ συμμαχικὸν πεμφθέντες, προθυμότατα ὑπὲρ τοῦ Μακρίνου, ἅτε καὶ ὁμοεθνοῦς σφίσιν ὄντος, ἠγωνίζοντο, ὥστε καὶ πύλας τινὰς διαρρῆξαι) οὐκ ἠθέλησεν· εἴτ' οὖν φοβηθεὶς ἐσδραμεῖν, εἴτε καὶ ἐλπίσας ἑκόντας τοὺς ἔνδον παραστήσεσθαι. ὡς δ' οὐδέ τις αὐτῷ ἐπεκηρυκεύετο, καὶ προσέτι τὰς πύλας πάσας τῆς νυκτὸς ἐπῳκοδόμησαν, ὥστε ἐν ἀσφαλεστέρῳ εἶναι, C προσέβαλε μὲν αὖθις αὐτοῖς, ἐπέρανε δ' οὐδέν. τόν τε γὰρ Ἀουῖτον, ὃν Μάρκον Αὐρήλιον Ἀντωνῖνον ἤδη προσηγόρευον, ἐπιφέροντες ὑπὲρ τοῦ τείχους, καὶ εἰκόνας τινὰς Καρακάλλου παιδικάς, ὡς καὶ προσφερεῖς αὐτῷ, ἀποδεικνύντες, παῖδά τε ὄντως αὐτὸν ἐκείνου, καὶ διάδοχον τῆς ἀρχῆς εἶναι ἔλεγον. καί, Τί ταῦτα, ὦ συστρατιῶται, ποιεῖτε; τί δὲ οὕτω τοῦ εὐεργέτου ὑμῶν υἱεῖ μάχεσθε; ἐκβοῶντες, τοὺς σὺν τῷ Ἰουλιανῷ στρατιώτας, ἄλλως τε καὶ προθύμως D νεωτεροποιοῦντας, ἐκίνησαν· ὥστε τοὺς ἐπιτεταγμένους σφίσι, πλὴν τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἀποκτεῖναι αὐτούς, τά τε ὅπλα τῷ Ψευδαντωνίνῳ παραδοῦναι. κατεχομένους γὰρ αὐτοὺς ὑπό τε τῶν ἑκατοντάρχων καὶ τῶν ἄλλων ὑπομειόνων, κἀκ τούτου διαμέλλοντας, ὁ Εὐτυχιανὸς τὸν Φῆστον τὸν τοῦ Ταραύτου πρόσκοιτον πέμψας, ἔπεισεν ἀποσφάξαι πάντας ἐκείνους, δῶρον σφίσι τὴν τοῦ τεθνήξοντος ἑκάστῳ οὐσίαν τε καὶ χώραν ἐν τῇ στρατείᾳ προθείς. καὶ αὐτοῖς καὶ τὸ παιδίον ἀπὸ τοῦ τείχους ἐδημη- E γόρησεν ὑπόβλητα, τόν τε πατέρα ἤδη ἐπαινῶν, καὶ τὸν Μακρῖνον ὡς . . . . .

Καὶ ὁ Μακρῖνος ἐς τὴν Ἀπάμειαν ἐς τοὺς † Ἀλβανίους στρατιώτας διὰ τῶν ἰσχύων ἦλθε, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοκράτορα, καίπερ τὸ δέκατον ἔτος ἄγοντα, ἀπέδειξεν ὅπως ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ τοὺς στρατιώτας τοῖς τε ἄλλοις, καὶ πεντακισχιλίων δραχμῶν ὑποσχέσει θεραπεύσῃ· καὶ παραυτίκα τε αὐτοῖς κατὰ χιλίας ἔνειμε, τήν τε τροφὴν καὶ τοῖς λοιποῖς ἐντελῆ, καὶ τὰ ἄλλα, ἃ ἀφῄρητο αὐτούς, ἀποκατέστησεν, ἐλπίζων σφᾶς διὰ τούτων ἱλεώσασθαι. κἀκ τῆς αὐτῆς ταύτης αἰτίας καὶ τῷ δήμῳ

† [illegible]

δεῖπνον

δεῖπνον κατὰ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν δραχμὰς ἔνειμε, πρὶν καὶ ὁποιοῦν περὶ τῆς αἰτίας αὐτοῖς διαδηλῶσαι, ἵνα μὴ δι' ἐκείνην, ἀλλ' ἐς τὴν τοῦ υἱέος τιμὴν ἑστιᾶν αὐτοὺς νομισθείη. καὶ αὐτῷ τότε πρῶτον στρατιώτης ἀπὸ τῶν ἀφεστηκότων προσῆλθε, τὴν τοῦ Ἰουλιανοῦ κεφαλὴν (εὑρέθη γὰρ κεκρυμμένος που, καὶ ἐσφάγη) κομίζων ἐν ὀθονίοις πολλοῖς ἰσχυρῶς σφόδρα σχοινίοις καταδεδεμένην, ὡς καὶ τοῦ Ψευδαντωνίνου οὖσαν. καὶ γὰρ τῷ τοῦ Ἰουλιανοῦ δακτυλίῳ ἐσεσήμαντο. καὶ ὁ μὲν τοῦτο ποιήσας ἐξέδραμεν, ὡς ἐκείνη ἐξεκαλύπτετο. B γνοὺς δὲ ὁ Μακρῖνος τὸ πεπραγμένον, οὐκέτ' ἐτόλμησεν οὔτε κατὰ χώραν μεῖναι, οὔτε πρὸς τὸ τεῖχος προσπλάσαι, ἀλλ' εἰς τὴν Ἀντιόχειαν κατὰ τάχος ἀνεκομίσθη, καὶ οὕτως οἵ τε Ἀλβῖνοι, οἵ τε ἄλλοι οἱ παρ' ἐκεῖνα τὰ χωρία χειμάζοντες προσαπέστησαν. καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἄλλα ἀντιπαρεσκευάζοντο, καὶ ἀντέπεμπον ἐς τὰ ἔθνη καὶ ἐς τὰ στρατόπεδα ἀγγέλους καὶ γράμματα, C ἀφ' ὧν πολλαχόθι πρός τε τὴν πρώτην ἑκατέρου περὶ τοῦ ἑτέρου πέμψιν, καὶ πρὸς τὰς συνεχεῖς καὶ διαφόρους ἀλλήλαις ἀγγελίας ἐταράχθησαν. κἀκ τούτου συχνοὶ μὲν καὶ τῶν γραμματοφόρων ἀμφοτέρωθεν ἐφθάρησαν, οὐδεὶς δὲ τῶν θανατωσάντων τοὺς Ἀντωνινείους αἰτίαν ἔσχε. καὶ οἱ μὲν καὶ ἀπώλοντο διὰ τοῦτο, οἱ δὲ ἄλλοι τι ὦφλον. ὥστ' ἐγὼ τὰ μὲν ἄλλα (ὅμοιά τε ὄντα, τὰ γὰρ ὅσα, καὶ οὐδὲν μέγα λεπτολογηθέντα ἔχει) παρήσω, τὰ δὲ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ γενόμενα κεφαλαιώσας ἐρῶ. D ἦρχε μὲν αὐτῆς ὁ Βασιλιανός, ὃν καὶ ἐς τὴν τοῦ Ἰουλιανοῦ χώραν ἔπαρχον ὁ Μακρῖνος ἐπεποιήκει. διῆγε δέ τινα καὶ Μάριος Σεκοῦνδος, καὶ βουλευτὴς ὑπὸ τοῦ Μακρίνου γεγονώς, καὶ τῆς Φοινίκης προστατῶν· καὶ ἦσαν κατὰ ταὐτὰ ἀμφότεροι αὐτῷ προσκείμενοι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοὺς τοῦ Ψευδαντωνίνου δρομοκήρυκας ἀπέκτεινον. μέχρι μὲν δὴ οὖν ἐν ἀμφιβόλῳ τὰ πράγματα ἦν, μετέωροι καὶ αὐτοί, καὶ οἱ στρατιῶται, οἵ τε ἰδιῶται ἦσαν, οἱ μέν τινες αὐτῶν ταῦτα, οἱ δὲ ἐκεῖνα, κατὰ τὸ στασιωτικόν, καὶ βουλόμενοι, καὶ εὐχόμενοι, E καὶ διαθρυλλοῦντες. ἐπεὶ δ' ἡ τῆς ἥττης τοῦ Μακρίνου ἀγγελία ἀφίκετο, στάσις ἰσχυρὰ ἐγένετο, καὶ τοῦ τε δήμου πολλοί, καὶ τῶν στρατιωτῶν οὐκ ὀλίγοι διώλοντο· ὅ τε Σεκοῦνδος ἐν ἀμηχανίᾳ ἔπεσε, καὶ ὁ Βασιλιανὸς φοβηθείς, μὴ καὶ ἐν χερσὶν ἀπόληται, ἔκ τε τῆς Αἰγύπτου ἐξέδρα, καὶ ἐς τὴν Ἰταλίαν τὴν περὶ τὸ Βρεντέσιον ἐλθὼν ἐφωράθη, προδοθεὶς ὑπὸ φίλου τινός, ᾧ ἐν τῇ Ῥώμῃ

tribuit epuli nomine, centum quinquaginta drachmas viritim, & ante quidem, quam de seditione militum quidquam eis significatum esset; ne propter illã, sed in honorem filii potius, epulum eis dare putaretur. Tunc primũ miles ad eum venit ex eorum numero, qui defecerant, Iuliani caput (nam is alicubi latitans, inuentus & occisus fuerat) multis linteaminib. inuolutum, & valide funiculis illigatum, adferens; quasi si Pseudantonini caput esset. Quippe Iuliani anulo id obsignauerat. Et hic quidem, quum rem perfecisset, iamque caput euoluendum & aperiendum esset, celeri cursu se subduxit. Macrinus eo, quod actum esset, cognito; non amplius vel illo manere loco, vel ad murum accedere fuit ausus; sed Antiochiam festinanter se contulit, atque ita tum milites Albini, tum ceteri, qui locis iis hibernabant, ab eo defecerunt. Quapropter iam quum alii fiebant adparatus vtrimque, tum in prouincias, & ad legiones, nuntii litteræque mittebantur: vnde multipliciter omnes ad primam vtriusque de altero missionem, & ad continuos ac diuersos inter se nuntios, perturbati fuerunt. Hinc factum, vt complures, qui litteras perferebant, vtrimque trucidati sint; ac eorum nemo, qui Antoninianos interfecissent, culpam vllam sustineret. Ac alii quidem propterea vel vicissim peribãt, vel reorum in numerum referebantur. Quamobrem ego cetera, quum valde sibi similia sint, nec habeant aliquod operæ pretiũ, si maxime minutim recenseantur, omittam; & summatim, quæ in Ægypto contigerunt, exponam. Erat præfectus augustalis Ægypti Basilianus, quem Macrinus etiam loco Iuliani præfectum prætorio creauerat. Administrabat & Marius Secundus quædam, tum inter senatores a Macrino relatus, tum Phœniciæ præfectus: quorũ vterque Macrini partes fouebat, ideoque publico vtentes cursu præcones Pseudãtonini necabant. Ac dum res adhuc erãt in ambiguo statu, & ipsi, & milites, & homines priuati, suspẽsi animis hęrebãt; aliis hæc, aliis illa, veluti in seditionib. fieri solet, & volentib. & optãtibus, & spargẽtib. At postq̃ adlati de Macrino superato fuere nũtii, vehemẽs coorta seditio est, in qua multi e plebe, nec e militib. pauci perierũt. In magnã cõsilii Secũdus inopiã incidit, & verit' Basilianus ne inter suorũ manus occideretur, ex Ægypto profugit, & in Italiã circa Brũdisiũ veniẽs deprehẽsus est, ab amico quodã ꝓdit', ad quẽ Romæ

degentem, alimenta petens, clam miserat. Et hic quidem Nicomediam reuectus, non multo post iugulatus fuit. At Macrinus etiam senatui de Pseudantonino perscripsit eadem, quæ datis ad quorumuis locorum præsides litteris exposuerat; puerum vocans, & amentem esse dicens. Scripsit & vrbis præfecto Maximo tum alia, quæ ad rem pertinerent, tum quod recens adlecti milites omnia, quæ prius habebãt, dari sibi velint; & quod indignentur etiam ceteri, quibus nihil detractum sit, ob ea, q̃ nõ numerentur. Et vt alia quis, ait, quæ a Seuero, eiusque filio, ad corruptelam accuratæ rei militaris inuenta sunt, omittat: ne repræsentari quidem salaria militibus integra possunt iis cum erogationibus, quæ ab iis vltra stipẽdiorum modum facta sunt. Horum enim auctionem, à Taranta introductam, ad septies mille myriadas drachmarum annuas tendere confirmabãt.

A ὅτι κρύφα προσέπεμψε, ἐσφάλη αὐτήν. καὶ ὁ μὲν οὕτως ὕστερον ἐς τὴν Νικομήδειαν ἀναχθεὶς ἐσφάγη. ὁ δὲ δὴ Μακρῖνος ἔγραψε μὲν καὶ τῇ βουλῇ περὶ τοῦ Ψευδαντωνίνου ὅσα καὶ τοῖς ἑκασταχόσε ἄρχουσι, παιδίον τε ἀποκαλῶν αὐτὸν, καὶ ἔμπληκτον εἶναι λέγων. ἔγραψε δὲ καὶ τῷ Μαξίμῳ τῷ πολιάρχῳ τά τε ἄλλα, οἷα εἰκὸς ἦν, καὶ ὅτι οἱ στρατιῶται οἱ νεωστὶ κατειλεγμένοι, πάνθ' ὅσα καὶ πρὶν εἶχον, λαμβάνειν ἀξιοῦσι, καὶ χαλεπαίνουσιν ἐπὶ τοῖς οὐ διδομένοις σφίσιν ὀργὴν καὶ οἱ ἄλλοι, οἱ μηδενὸς ἐστερημένοι, ποιοῦνται. B καὶ ἵνα γέ τις ἄλλα, ὅσα παρά τε τοῦ Σεβήρου, καὶ τοῦ υἱέος αὐτοῦ πρὸς διαφθορὰν τῆς ἀκριβοῦς στρατείας εὕρηντο, παραλείπῃ, οὔτε δίδοσθαι σφίσι τὴν μισθοφορὰν τὴν ἐντελῆ πρὸς τῇ ἐπιμισθοφορᾷ, ἃς ἐλάμβανον, οἷόν τε εἶναι ἔφη. ἐς γὰρ ἑπτακισχιλίας μυριάδας ἐτησίους τὴν αὔξησιν αὐτῆς, τὴν ὑπὸ τοῦ Ταραύτου γενομένην, τείνειν.

ALIVD.

C Victus est ob timidatem suam Macrinus, quemadmodum & diuinitus ei demonstratum fuerat. Nam quo die nobis primæ de ipsius imperio recitatæ fuere litteræ, columba quædam supra imaginem Seueri, cuius ipse sibi nomen imposuerat, in curia positam, volauit: ac deinceps, quum litteras de filio misisset, nec à consulibus, nec à prætoribus vocati cõuenimus, quoniam illi tum forte non aderant, sed à tribunis; quod diuturnitate temporis quodam modo iam in desuetudinem abierat. D Immo ne quidem filii nomen epistolæ proœmio, licet eum Cæsarem & Imperatorẽ dixisset, ac prius indicasset, eas ab vtroque datas litteras, adscripsit: & in narratione rerum gestarum nominis quidẽ Diadumeniani mentionẽ fecit, sed alterũ Antonini, quamuis id etiã inditũ ei foret, omisit. Nec tantũ hæc ita cõtigere, sed ꝓfecto & illud accidit. Quũ litteras ad nos de Pseudantonini perduellione dedisset, dixere quidem aliqua tum E consules in Pseudantoninũ sicut in huius modi rebus fieri solet, tũ prætorũ quispiã, & tribunorũ: ac Pseudã onino, eiusq; cõsobrino, & matribus amborũ, & auiæ bellũ indictũ denuntiatũq; fuit; at iis, qui cũ his defecerãt, si resipuissẽt, proposita fuit impunitas, quã & Macrin' eis promiserat. Quippe recitata fuere, quæ ad milites is protulisset; è quibus ipsis etiam magis abiectionem animi, & stoliditatem eius, omnes perspeximus. Nam præter alia, se patrẽ, ꝑ Diadumenianũ filiũ suũ, frequẽtissime nominabat; & ætatẽ Pseudãtonini taxa-

ΑΛΛΟ ΤΙ.

Τῇ ἑαυτοῦ δειλίᾳ ἡττήθη ὁ Μακρῖνος, καθάπερ καὶ τὸ δαιμόνιον αὐτῷ προεδήλωσεν. ἐν γὰρ δὴ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἐν ᾗ τὰ πρῶτα αὐτοῦ περὶ τῆς ἀρχῆς γράμματα ἡμῖν ἀνεγνώσθη, περιστερά τις ἐπὶ εἰκόνα Σεβήρου, οὗ τὸ ὄνομα αὐτὸς ἑαυτῷ ἐπέθετο, ἐν τῷ συνεδρίῳ ἀνακειμένην ἐπέπτατο. καὶ μετὰ τοῦτο, ὅτε τὰ περὶ τοῦ αὐτοῦ υἱέος ἔπεμψεν, οὔτε ὑπὸ τῶν ὑπάτων, οὔθ' ὑπὸ τῶν στρατηγῶν συνήλθομεν, (οὐ γὰρ ἔτυχον παρόντες) ἀλλ' ὑπὸ τῶν δημάρχων, ὅπερ [ἐν] τῷ χρόνῳ ἤδη πως τινὰ ἤδη καταλέλυτο. οὐ μὴν οὐδὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῷ τῆς ἐπιστολῆς προοιμίῳ, καίτοι καὶ Καίσαρα καὶ αὐτοκράτορα αὐτὸν ὀνομάσας, καὶ τὰ γραφέντα ὡς καὶ παρ' ἀμφοτέρων ἐπεσταλέντα προδηλώσας, ἐνέγραψεν· ἔν τε τῇ διηγήσει τῶν πεπραγμένων τῆς μὲν τοῦ Διαδουμενιανοῦ προσηγορίας ἐμνήσθη, τὴν δὲ τοῦ Ἀντωνίνου, καίπερ ἔχοντος αὐτοῦ καὶ ταύτην, παρέλειπε. ταῦτα μὲν οὕτως ἔσχε. καὶ ἐν Δίᾳ καὶ ὅτε περὶ τοῦ Ψευδαντωνίνου ἐπιδημασιώσεως ἐπέστελλεν, εἶπον μὲν ἴδια οἱ ὕπατοι κατ' αὐτοῦ, ὥσπερ εἰώθει ἐν τοῖς τοιούτοις γίνεσθαι, εἶπε δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν τις, τῶν τε δημάρχων ἕτερος· καὶ ἐκείνῳ μὲν, καὶ τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ, καὶ ταῖς μητράσι, τῇ τε τήθῃ πόλεμός τε ἐπηγγέλθη καὶ ἐπεκηρύχθη, τοῖς δὲ συνεπιθεμένοις αὐτῷ ἄδεια, ἂν μεταγνῶσιν, ὥσπερ καὶ ὁ Μακρῖνος αὐτοῖς ὑπέσχητο, ἐδόθη. καὶ γὰρ ἀναλεχθέντα τοῖς στρατιώταις ἀνεγνώσθη, ἐξ ὧν ἔτι καὶ μᾶλλον τὴν ταπεινότητα καὶ τὴν μωρίαν αὐτοῦ πάντες κατέγνωμεν. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ἑαυτὸν μὲν πατέρα, τὸν δὲ Διαδουμενιανὸν υἱὸν αὐτοῦ συνεχέστατα ἀπεκάλει, καὶ τὴν ἡλικίαν τοῦ Ψευδαντωνίνου

διέβαλλε, πολὺ νεώτερον αὑτοῦ τὸν υἱὸν αὐτοκράτορα ἀποφήνας. ἐν δ' οὖν τῇ μάχῃ ὁ μὲν Γάννυς καὶ τὰ στενὰ τὰ πρὸ τῆς κώμης σπουδῇ προκατέλαβε, καὶ τοὺς στρατιώτας εὐπολέμως διέταξε, καίτοι καὶ ἀπειρότατος τῶν στρατιωτικῶν ὢν, καὶ ἐν τρυφῇ βεβιωκώς. οὕτω που μεγάλη τύχη πρὸς πάντα ἁπλῶς διαφέρει, ὥστε καὶ ἐπιστήμην τοῖς ἀγνοοῦσιν αὐτὴν χαρίζεσθαι.

A taxabat is, qui multo minore natu filium imperatorem designauerat. In pugna vero, tum angusta loca Gannys ante pagum festinanter occupauit, tum milites ex disciplina bellica recte instruxit, licet homo rerum militarium maxime rudis, quique vitam in luxu traduxerat. Adeo scilicet ad res omnes magnæ fortunæ præcipuum momentum est; vt peritiam rerum iis quoque tribuat, qui ab ea destituuntur.

ἌΛΛΟ.

Διεξήλασε διά τε τῆς Καππαδοκίας, καὶ τῆς Γαλατίας, τῆς τε Βιθυνίας, μέχρι Ἐριβώλου ἐπινείου καταντιπέρας τῆς τῶν Νικομηδέων πόλεως ὄντος· γνώμην ἔχων ἐς τὴν Ῥώμην ἀποδραμεῖν, ὡς καὶ ἐκεῖ παρά τε τῆς βουλῆς, καὶ παρὰ τοῦ δήμου βοηθείας τινὸς τευξόμενος. καὶ εἴπερ ἐπεφεύγει, πάντως ἄν τι κατείργαστο. ἡ γὰρ εὔνοια σφῶν παραπολὺ ἐς αὐτὸν πρός τε τὸ τῶν Σύρων τόλμημα, καὶ πρὸς τὴν τοῦ Ψευδαντωνίνου ἡλικίαν, τό, τε τοῦ Γάννυος καὶ τοῦ Κωμάζοντος ἀνεπίτακτον σκοπούντων ἐπῆν· ὥστε καὶ τοὺς στρατιώτας θνήσκοντας μετανοῆσαι, καὶ ἄκοντας καταδαμασθῆναι.

ALIVD.

B Prouectus celeriter est Macrinus per Cappadociam, & Galatiam, & Bithyniam, Eribolum vsque, quod est e regione Nicomediēsis opidi nauale; Romam excurrere cogitans, velut illic a senatu & populo nonnihil opis impetraturus. Ac siquidem illuc fuga celeri se contulisset, omnino quidpiā fuisset effectum. Nam eorum studia non parum in ipsum, dum ad Syrorum audaciam, & Pseudantonini ætatem, ac Gannys & Comazontis ineptā ad imperium indolē respicerent, pro- C pendebant; adeo quidem, vt etiā moribundos milites actorum pœnituerit, ac domiti fuerint etiam inuiti.

ΤΈΛΟΣ ΤΩ͂Ν ΠΕΡΙ Μακρίνου.

Καὶ ὁ μὲν ἐπῃνέθη ἂν παρὰ πάντας ἀνθρώπους, εἴγε μὴ αὐτὸς αὐταρχῆσαι ἐπεπιθυμήκει, ἀλλ' ἐπιλεξάμενός τινα τῶν εἰς τὴν γερουσίαν τελούντων, τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς προστατῆσαι, αὐτοκράτορα αὐτὸν ἀποδεδείχει· μόνως ἂν οὕτως τὸ αἰτίαμα τῆς ἐπὶ τὸν Καράκαλλον ἐπιβουλῆς, ὡς καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν τῆς ἡγεμονίας ἐπιθυμίαν ποιησάμενος αὐτὴν, ἐκφυγών. νῦν δὲ καὶ διέβαλεν ἅμα ἑαυτὸν, καὶ διέφθειρεν, ὥς γε καὶ ἐν ὀνείδει καὶ ἐν παθήματι ἀξιωτάτως αὐτὸν γενέσθαι. τῆς γὰρ μοναρχίας μηδ' ὄνομα βουλευτοῦ ἔχων ὀριγνηθεὶς, καὶ τάχιστα καὶ βαρυσυμφορώτατα αὐτὴν ἀπέβαλε. ἐνιαυτόν τε γὰρ, καὶ δύο μησὶ τριῶν ἡμερῶν, ὥστε καὶ μέχρι τῆς μάχης λογιζομένοις συμβῆναι, δέουσιν, ἦρξεν.

FINIS HISTORIÆ Macrini.

Laudem Macrinus supra mortales alios inuenisset, si nō pro se adpetiuisset imperium; sed aliquem e senatu dele- D ctum, qui Romanis præesset rebus, imperatorem designasset. Hac nimirum sola ratione culpam paratarum Caracallo insidiarum, veluti qui suæ tantummodo salutis causa, non imperii cupiditate adductus, earum fuisset auctor, euitasset. Nunc autem & infamiæ notam sibimet ipse inussit, & se ipsum ita perdidit; vt illa tam contumelia, quā calamitate, dignissimus fuerit. Nam qui regnum adfectauit id temporis quo ne senatoris quidem E nomen adhuc habebat; idem & celerrime pariter; & nō sine grauissimis ærumnis amisit. Anno etenim dumtaxat vno, duobus mensibus, tribus demtis diebus, siquidem ad pugnam vsque cogitationes nostras referamus, imperio præfuit.

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBER LXXIX.

ΔΙΩΝΟΣ ῬΩΜΑΙΚΗΣ ἹΣΤΟΡΙΑΣ τὸ ἑβδομηκοστὸν ἔνατον βιβλίον.

HÆC INSVNT LIBRO LXXIX.

ΤΑΔΕ ἘΝΕΣΤΙΝ ἘΝ ΤΩ͂ ἑβδομηκοστῷ ἐνάτῳ βιβλίῳ.

ΧΡΟΝΟΥ ΠΛΗΘΟΣ, ΤΑ ΛΟΙΠΑ ΤΗΣ ΜΑΚΡΙΝΟΥ καὶ Ἀδβέντου ὑπατείας, καὶ ἄλλα ἔτη δ', ἐν οἷς ἄρχοντες οἱ ἀριθμούμενοι οἵδε ἐγένοντο.

Ψευδαντωνῖνος τὸ β, καὶ Λικίνιος Σακέρδως.
Ψευδαντωνῖνος τὸ γ, καὶ Κομάζων.
Γρᾶτος Σαβινιανός, καὶ Κλαύδιος Σέλευκος.
Ψευδαντωνῖνος τὸ δ, καὶ Αὐρήλιος Σεβῆρος Ἀλέξανδρος.

TEMPORIS SPATIVM, RELIQVA CONSVLATVS MACRINI & Adventi, cum annis IV aliis, quibus hi consules recensentur.

Pseudantoninus II, & Licinnius Sacerdos.
Pseudantoninus III, & Eutychianus Comazon.
Gratus Sabinianus, & Claudius Seleucus.
Pseudantoninus IIII, & Aurelius Seuerus Alexander.

A AVITVS siue Pseudantoninus, vel etiā Assyrius, aut Sardanapalus, & Tiberinus, (nam hoc quoq; nomen, in Tiberim abiecto iugulati corpore, cōsecutus est) tunc quidē a victoria postridie Antiochiam ingressus est, quingentas militibus suis drachmas, ne illam diriperent, quod inprimis facere cupiebant, pollicitus: & has ipsas tamē a populo Antiocheno exegit. Romā litteras misit quū aliis de rebus, quas par erat adtingere; tū etiā Macrinū B ob generis ignobilitatē, & structas Antonino insidias, inuisum reddēs. Inter cetera, scriptū hoc quoq; legebatur: Cui non fas erat ingredi curiā post illā pconis vocē, qua pter senatores alii arceri solent; is ausus est trucidato p fraudē impatore, cuius ei custodia cōmissa fuerat, imperium ad se rapere; ac prius imperator, quam senator fieri. Multa quoq; de seipso non tāntum militibus, sed etiā senatui populoque

A Ὁ δὲ δὴ Ἄουιτος, εἴτε Ψευδαντωνῖνος, εἴτε καὶ Ἀσσύριος, ἢ καὶ Σαρδανάπαλος, Τιβερῖνός τε, (καὶ γὰρ ταύτην τὴν προσηγορίαν, ἐπειδὴ τὸ σῶμα σφαγέντος αὐτοῦ ἐς τὸν Τίβεριν ἐνεβλήθη, ἔλαβε) τότε μὲν μετὰ τὴν νίκην ἔς τε τὴν Ἀντιόχειαν τῇ ὑστεραίᾳ εἰσῆλθε, πεντακοσίας τοῖς ἀμφ' αὐτὸν στρατιώταις δραχμὰς, ὅπως μὴ διαρπάσωσιν αὐτὴν, οὗπερ τὰ μάλιστα ἐπεθύμουν, προϋποσχόμενος· B ἃς που καὶ παρὰ τοῦ δήμου εἰσέπραξε. καὶ ἐς τὴν Ῥώμην ἄλλα τε (οἷα εἰκὸς ἦν) ἐπέστειλε, πολλὰ μὲν τὸν Μακρῖνον ἄλλως τε, καὶ ἐς τὴν δυσγένειαν, τήν τε ἐπὶ τὸν Ἀντωνῖνον ἐπιβουλὴν διαβάλλων. Πρὸς γοῦν τοῖς ἄλλοις τοῦτο ἔφη, ὅτι ᾧ μηδ' ἐσελθεῖν ἐς τὸ συνέδριον μετὰ τὸ κήρυγμα τὸ χωρὶς τῆς βουλῆς πάντας τοὺς λοιποὺς εἶργον, ἐξῆν, οὗτος ἐτόλμησε τὸν αὐτοκράτορα, οὗ τὴν φρουρὰν ἐπεπίστευτο, δολοφονήσας, τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἁρπάσαι, καὶ αὐτοκράτωρ πρότερον, ἢ βουλευτὴς γενέσθαι. πολλὰ δὲ καὶ περὶ ἑαυτοῦ οὐχ ὅτι τοῖς στρατιώταις, ἀλλὰ καὶ τῇ βουλῇ, τῷ τε δήμῳ καθυπισχνούμενος.

μένος. κατά τε γὰρ τὸν τοῦ Αὐγούστου, ᾧ καὶ τὴν ἡλικίαν τὴν ἑαυτοῦ ἀφομοίου, καὶ κατὰ τὸν τοῦ Ἀντωνίνου τοῦ Μάρκου ζῆλον, ἅπαντα ἅπαξ πράξειν ἐπηγγείλατο. καὶ δῆτα καὶ αὐτὸς τοῦτο ἔπραξεν, (ἀντιλεγόμενος πρὸς τὰς διαβολὰς, τὰς ἐς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Μακρίνου θρυλληθείσας) ὅτι τὴν ἡλικίαν τὴν ἐμὴν διαβάλλειν ἐπιχείρησεν, αὐτὸς πενταετῆ υἱὸν ἀποδείξας αὐτοκράτορα. ταῦτά τε οὖν τῇ βουλῇ ἐπέστειλε, καὶ τὰ ὑπομνήματα τὰ παρὰ τοῖς στρατιώταις γενόμενα, τά τε γράμματα τοῦ Μακρίνου τὰ Μαξίμῳ γραφέντα, ἔπεμψε μὲν καὶ τῇ γερουσίᾳ· ἔπεμψε δὲ καὶ τοῖς στρατεύμασιν, ὡς ἐξ αὐτῶν ἔτι μᾶλλον τήν τε ἐκείνου μνήμην μισήσωσι, καὶ ἑαυτὸν ἀγαπήσωσι. καὶ ἐν μὲν τῇ πρὸς τὴν βουλὴν ἐπιστολῇ, τῷ τε πρὸς τὸν δῆμον γράμματι, καὶ αὐτοκράτορα καὶ Καίσαρα, τοῦ τε Ἀντωνίνου υἱὸν, καὶ τοῦ Σεβήρου ἔκγονον, εὐσεβῆ τε καὶ εὐτυχῆ, καὶ Αὔγουστον, καὶ ἀνθύπατον, τήν τε ἐξουσίαν τὴν δημαρχικὴν ἔχοντα αὐτὸν ἐνέγραψε, προλαμβάνων αὐτὰ τῆς τε βουλῆς καὶ τῶν ἑτέρων πάντων καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ ἔς τε τὸν Καράκαλλον καὶ ἑαυτὸν ἐκ τῶν τοῦ Μακρίνου γραμμάτων καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ὑβρισάντων, οὐδὲν τοπαράπαν οὔτι ἐπεξελθεῖν ἔφη, οὔτε ἐπεξῆλθεν. ἐς δὲ δὴ τἆλλα πάντα καὶ αἴσχιστα, καὶ παρανομώτατα, καὶ μιαιφονώτατα ἐξώκειλεν· ὥστε τὰ μέν τινα αὐτῶν μηδ᾽ ἀρχὴν πώποτ᾽ ἐν τῇ Ῥώμῃ γενόμενα, ὡς καὶ ἐν πατρίδι ἀκμάσαι, τὰ δὲ καὶ τολμηθέντα ἄλλα τε ἄλλοις ὡς ἑκάστοις, ἔτεσι τρισὶ, καὶ μησὶν ἐννέα, καὶ ἡμέραις τέτρασιν, ἐν αἷς ἦρξεν, ὡς ἄν τις ἀπὸ τῆς μάχης, ἐν ᾗ τὸ παντελὲς κράτος ἔσχεν, ἀριθμήσειεν, ἀνθῆσαι. ἐφόνευσε μὲν γὰρ ἐν τῇ Συρίᾳ τόν τε Νέστορα, καὶ τὸν Φάβιον Ἀγριππῖνον τὸν ἄρχοντα αὐτῆς, τῶν τε ἱππέων τῶν ἀμφὶ τὸν Μακρῖνον τοὺς πρώτους· ὅσπερ που καὶ τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ τοὺς μάλιστα οἰκειωθέντας αὐτῷ εἰργάσατο, κἀν τῇ Ἀραβίᾳ Πῖκαν, καὶ Ῥεανὸν τὸν ἐπιτετραμμένον αὐτήν, ὅτι μὴ παραχρῆμα αὐτῷ προσθέοιντο· ἔν τε τῇ Κύπρῳ Κλαύδιον Ἄτταλον, τὸν τῆς Θρᾴκης ποτὲ ἄρξαντα, καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ Σεβήρου ἐκ τοῦ συνεδρίου ἐν τῷ τοῦ Νίγρου πολέμῳ ἐκπεσόντα, ὑπὸ δὲ τοῦ Ταραντος αὖθις ἐπαναχθέντα, καὶ τότε ἐκ τοῦ κλήρου τῇ Κύπρῳ προσαχθέντα, ὅτι τῷ Κωμάζοντι προσκεκρούκει· στρατευόμενον γάρ ποτε αὐτὸν ἐν Θρᾴκῃ, καὶ κακουργήσαντα ἐς τοὺς Τελαρείτας ἀπεώσατο.

A Romano promittebat. Nam ad imitationem Augusti, cum quo suam comparabat ætatem, & Marci Antonini, facturum se pollicebatur omnia. Criminationes etiã innuens, quas in ipsũ Macrinus sparserat; Id quoque profectum, inquit, ab ipso est; quod ætatem meam per calumnias inuisam reddere conatus fuit, quũ ipse quinquennem filium imperatorem declarauerit. Hæc ergo senatui scripsit, & acta rerum apud milites tractatarum, Macrinique literas ad Maximum datas, & sena- B tui misit, & legionibus; vt inde magis adhuc memoriam ipsius odio prosequerentur, & se diligerent. In epistola, quam ad senatum, & scripto, quod ad populum misit, & imperatorem, & Cæsarem se, filiumque Antonini, Seueri nepotẽ, pium, felicem, augustum, proconsulem, tribunitiæ potestatis, inscripsit; hæc nomina, necdum sibi decreta, prior occupans. Et quamuis tum ipse senatus, tum cæteri omnes, priuatim publiceque, de Macrini literis, & Caracallum & se verbis ac fa- C cto læsissent; nihil horum tamen omnino se vindicaturum aiebat, vti nec vindicauit. At in alias omnes turpissimas, maximeque flagitiosas, & sanguinarias actiones vsque adeo exorbitauit: vt pleraque nunquam admissa Romæ, non aliter illic, atque in patria, viguerint; alia sceleratio ausu ab aliis atque aliis tentata, totos ad tres annos, & nouem menses, & dies quatuor, quod in imperio tempus exegit, numerandum a prœlio, quo potestatem prorsus omnem adsecutus est, floruerint. In Syria Nestorem interfecit, & D Fabium Agrippinum, qui Syriæ cum imperio præerat, vna cum primariis equitibus, quos penes se Macrinus habuerat. Idem & in illos perpetrauit, qui Romæ partibus eius inprimis addicti fuerant; itemque apud Arabes in Picam, & in Reanum, cui commissa erat Arabia: quod hi duo non statim ad ipsum se contulissent. In Cypro Claudium Attalũ occidit, qui Thraciæ præses aliquando fuerat, & a Seuero tempore belli Ni- E grini senatu motus, a Taranta dignitati pristinæ restitutus, Cyprum sortis beneficio tũc tenebat; & periit propterea, quod Comazontem offendisset. Hunc enim militantem aliquando in Thracia, quum maleficiis Triaritas infestasset, expulerat.

Et Co-

Et Comazon quidem, qui talis erat, idq; nomen ab arte histrionum & ioculatorum habebat, præfectus prætorii factus est; in nulla omnino procuratione, vel præfectura, præterquam castrensi, versatus. Idem & consulares honores adeptus est, & postea consulatum, vrbanamque præturam gessit, non modo semel, sed iterum, sed tertium; quod nemini vmquã alii contigit, ideoque inter maxime nefaria referetur. Et Attalus quidem propter hunc periit, Triccianus propter Albinios, quibus continenter imperante Macrino præfuerat; atq; etiam propterea, quod rebus gerendis efficax, & multis militibus ex iis, quæ gesserat, imperiis notus esset. Vnde non frustra . . . . . præmissus, in Bithynia degebat. Hunc igitur occidit, quamuis ad senatũ de eo perscripserat, se Roma exclusum a Macrino, sicut & Iulium Asprum, in integrum restituisse: itemque Syllam, qui cum imperio Cappadociæ præfuerat, & prouinciam tunc abierat, quod in plerisque curiosus esset, & Roma iussu eius arcessitus, Germanicis militibus occurrisset qui domum post hiberna; quæ in Bithynia habuerant, turbis illic non nullis excitatis, redibant. Propter has igitur hi periere causas, quum nihil ad senatum de iis perscriptum esset. Seius autem Carus, vrbis præfecti Fusciani nepos, quod opulẽtus esset, quod magnus, quod mente præditus, sub eo prætextu, quasi milites quosdam ex iis coegisset, qui stipendia faciebant in Albano, solum Pseudantoninum in palatio quadã probantem audiit, & ibidem iugulatus fuit: itemque Pætus Valerianus, quod imagines quasdam suas aureas ad concubinarum ornamenta finxisset. Nam hinc in eum collata culpa fuit, quasi rerũ nouandarum causa in Cappadociã, patriæ suæ finitimam (erat enim Gallogræcus) abire cogitaret; ac illũ in vsum aureos, suam ferentes imaginem, signaret. Secũdum hæc senatus quoq; iudicio damnati fuere capitis; Silius Messala, & Pomponius Bassus, illatis criminibus, quasi non probarent, quæ ab ipso fierent. Id enim ne senatui quidem de his scribere verit⁹ est, vitæ suę examinatores, & eorũ, quæ in Palatio gererentur, censores appellãs. Insidiarum quidem, aiebat, ab eis mihi structarum probationes vobis non misi; quod eas frustra lecturi essetis,

A τοιοῦτος γάρ τις ὁ Κωμάζων ὤν, καὶ τοῦτό γε ὄνομα ἐκ τῶν μίμων καὶ γελωτοποιίας ἔχων, τῶν τε δορυφόρων ἦρξεν, ἐν μηδεμιᾷ τὸ παράπαν ἐπιτροπείᾳ, ἢ καὶ προστασίᾳ τινί, πλὴν τῆς τοῦ στρατοπέδου ἐξετασθείς, καὶ τὰς τιμὰς τὰς ὑπατικὰς ἔλαβε, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ὑπάτευσε, καὶ ἐπολιάρχησεν, οὐχ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δεύτερον, καὶ τρίτον, ὃ μηδενὶ πώποτε ἄλλῳ ὑπῆρξεν· ὅθεν που καὶ τοῦτο ἐν τοῖς παρανομωτάτοις ἐξαριθμήσεται. ὁ μὲν οὖν Ἄτταλος δι' ἐκεῖνον ἀπέ-

B θανεν· ὁ δὲ δὴ Τρικκιανὸς διὰ τοὺς Ἀλβανίους, ὧν ἐγκρατῶς ἐπὶ τοῦ Μακρίνου ἡγεῖτο, καὶ ὅτι δραστήριός τε ἦν, καὶ πολλοῖς στρατιώταις ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἧς ἦρξε, καὶ ἐκ τῆς πρὸς τὸν Ἀντωνῖνον συνουσίας ἔγνωστο. διὰ γὰρ * οὐ τὴν ἄλλως προπεμφθείς, ἐν Βιθυνίᾳ τὴν δίαιταν ἐποιεῖτο. τοῦτόν τε οὖν ἀπέκτεινε, καίτοι τῇ γερουσίᾳ περὶ αὐτοῦ γράψας, ὅτι αὐτὸν εἰρχθέντα τῆς Ῥώμης, ὥσπερ καὶ τὸν Ἄσπρον τὸν Ἰούλιον, ὑπὸ τοῦ Μακρίνου, ἀποκατέστησε·

C καὶ Σύλλαν τὸν τῆς Καππαδοκίας ἄρξαντα, καίπερ ἀπηλλαγμένον ἐξ αὐτῆς, ὅτι τέ ἐπολυπραγμόνει τινά, καὶ ὅτι μεταπεμφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τῆς Ῥώμης, ἀπήντησε τοῖς στρατιώταις τοῖς Κελτικοῖς, οἴκαδε μετὰ τὴν ἐν τῇ Βιθυνίᾳ χειμασίαν, ἐν ᾗ τινα ὑπεταράξαν, ἀπιοῦσιν. οὗτοι μὲν δὴ διὰ ταῦτα ἀπώλοντο, καὶ οὐδὲ ἐπεστάλη τι περὶ αὐτῶν τῇ γερουσίᾳ. Σεῖος δὲ δὴ Κάρος, ὁ τοῦ Φουσκιανοῦ τοῦ πολιαρχήσαντος ἔγγονος, ὅτι τε ἐπλούτει, καὶ ὅτι μέ-

D γας, καὶ νοῦν ἔχων ἦν, προφάσει ὡς καὶ συνιστάς τινας τῶν ἐν τῷ Ἀλβανῷ στρατευομένων, καὶ μόνου ἐκείνου ἀποδεικνύντος τι ἀκούσειεν ἐν τῷ παλατίῳ, ἐν ᾧ καὶ ἐσφάγη· Οὐαλέριός τε Παῖτος, ὅτι εἰκόνας τινὰς αὐτοῦ ἐπιχρύσους πρὸς παλλακίδων κοσμήματα ἐξετύπωσεν. ἐκ γὰρ τούτου καὶ αἰτίαν ἔσχεν, ὡς καὶ ἐς Καππαδοκίαν ὅμορον τῇ πατρίδι αὐτοῦ οὖσαν (Γαλάτης γὰρ ἦν) ἀπελθεῖν ἐπὶ νεωτερισμῷ διανοούμενος,

E καὶ κατὰ τοῦτο χρυσοῦς ἑαυτοῦ γλύμμα φέροντας ποιούμενος. καὶ ἐπὶ τούτοις καὶ ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐθανατώθη Μεσσάλας ὁ Σίλιος, ὅ, τε Βάσσος Πομπώνιος, ἐγκλήματα λαβόντες, ὅτι ἐπὶ τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτοῦ οὐκ ἠρέσκοντο. τοῦτο γὰρ οὐδὲ τῇ βουλῇ γράψαι περὶ αὐτῶν ὤκνησεν, ἐξεταστὰς αὐτοὺς τοῦ ἑαυτοῦ βίου, καὶ ἐπιτιμητὰς τῶν ἐν τῷ παλατίῳ δρωμένων εἰπὼν εἶναι. τὰς γάρ τοι τῆς ἐπιβουλῆς δῆθεν αὐτῶν ἀποδείξεις οὐκ ἔπεμψα ὑμῖν, ἔφη, ὅτι μάτην αὐτὰς ἀναγνωσθήσεσθαι ἔμελλεν

ἤδη

ἤδη σφῶν τεθνηκότων. ἐνῆν δέ τι καὶ ἕτερον αἰτίαμα πρὸς Μεσσάλαν, ὅτι πολλὰ ἐρρωμένως ἐν τῷ συνεδρίῳ ἀπεφαίνετο. διό περ καὶ κατ' ἀρχὰς αὐτὸν ἐς τὴν Συρίαν, ὡς καὶ πάνυ τι αὐτοῦ δεόμενος μετεπέμψατο, ὅπως μὴ καὶ καθηγεμὼν αὐτῇ ἀλλοδοξίας γένηται· τῷ δὲ δὴ Βάσσῳ, ὅτι γυναῖκα καὶ εὐπρεπῆ καὶ εὐγενῆ εἶχε. * * ὁ δὲ Σεβῆρος ἐπιτολμήσας καὶ αὐτὸς τῇ μοναρχίᾳ ἐν τῷ τρίτῳ στρατοπέδῳ τῷ Γαλλικῷ, οὗ ἦρχε, καὶ Γέλλιος Μάξιμος ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας, καίτοι ὑποστρατηγῶν ἐν τῇ Συρίᾳ, τῇ ἑτέρᾳ, τοῦ τετάρτου τοῦ Σκυθικοῦ † τείχους, ἐδικαιώθησαν. οὕτω γάρ που πάντα ἄνω κάτω συνεχύθη, ὥστε ἐκείνους τὴν ἔφεσιν τῆς ἀρχῆς, τὸν μὲν ἐξ ἑκατοντάρχων ἐς τὴν γερουσίαν ἐσγεγραφέντα, τὸν δὲ ἰατροῦ υἱὸν ὄντα, ἐς τὸν νοῦν ἐμβαλέσθαι. τούτους δὲ δὴ μόνους ὠνόμασα, οὐχ ὅτι καὶ μόνοι ἐξεφρόνησαν, ἀλλ' ὅτι τῆς βουλῆς ἦσαν. ἐπεί τοι καὶ ἕτερός τις ἑκατοντάρχου υἱὸς ἐπεχείρησε τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο στρατόπεδον τὸ Γαλλικὸν συνταράξαι, καὶ μάλα ἄλλος τις ἐριουργὸς τὸ τέταρτον, ἕτερός τε ἰδιώτης τὸν στόλον τὸν ἐν τῇ Κυζίκῳ ναυλοχοῦντα, ὅτε καὶ ὁ Ψευδαντωνῖνος ἐν τῇ Νικομηδείᾳ ἐχείμαζε· καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ ἄλλοθι, καὶ ἀλλαχόθι. ὥστε καὶ ἑτοιμότατον ἐν τοῖς βουλομένοις ἄρξαι, τῷ καὶ παρ' ἐλπίδα καὶ παρὰ τὴν ἀξίαν πολλοὺς τῆς ἡγεμονίας ἐπιβεβηκέναι, καὶ νεωτερίσαι τολμῆσαι. καὶ μηδεὶς ἀπιστήσῃ τῷ λεχθησομένῳ * * * παρ' ἀνδρῶν ἀξιοπίστων μαθόμενος. τὸ δὲ δὴ κατὰ τὸν στόλον, αὐτὸς ἐγγύθεν ἐκ τῆς Περγάμου ἀκριβώσας ἔγραψα, ἧς ὥσπερ καὶ τῆς Σμύρνης προσταχθεὶς ὑπὸ τοῦ Μακρίνου, ἐπεστάτησα· ἀφ' οὗπερ οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἄπιστόν μοι κατεφάνη. φόνων μὲν οὖν ἐχόμενα ταῦτα αὐτῷ ἐπράχθη. ἔξω δὲ δὴ τῶν πατρίων ἁπλᾶ μὲν, καὶ μηδὲν μέγα κακὸν ἡμῖν φέροντα, πλὴν καθ' ὅσον παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἐκαινοτομήθη· ὅτι τε τῶν ὀνομάτων τινὰ τῶν ἐς τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ τεινόντων, πρὶν ψηφισθῆναι, ὥσπερ εἶπον, αὐτὸς ἑαυτῷ ἔθετο· καὶ ὅτι τῇ τοῦ Μακρίνου ὑπατείᾳ, μήτε χειροτονηθεὶς ὑπ' αὐτὴν, μήτε

† πάλαι

A ipsis iam de medio sublatis. Suberat & aliud crimen in Messalam, quod pleraque in senatu cum efficacia & vigore quodã decerneret; & hanc ipsam ob causam eum ab initio in Syriam, quasi præsentiam eius admodum desideraret, arcessiuerat; ne senatui diuersæ sententiæ dux & auctor fieret: in Bassũ vero, quod vxorem & formosam & nobilem haberet.

* * Seuerus autem, & ipse regnum B adfectare ausus in legione Gallica tertia, cuius dux erat, itemque Gellius Maximus eadem ex causa, licet quartæ Scythicæ legionis in Syria secunda dumtaxat legatus, supplicijs adfecti fuerunt. Nam vsque adeo sursum deorsum confusa fuerunt omnia, vt etiam hi regni adfectationem in animum admiserint; quorum alter ex ordine centurionum in senatum peruenerat, alter medicum patrem habebat. Hos autem solos nomi- C natim indicaui, non quod insanierint soli, sed quod senatores essent. Nam & alius quidam centurionis filius in eadem legione Gallica turbas excitare conatus est, & in quarta rursus quidam alius lanifex, itemque alius homo plebeius classem, quæ ad Cyzicum erat in statione, adgressus est illo ipso tempore, quo Nicomediæ Pseudantoninus in hibernis agebat: & aliis atque aliis in locis denique multi alii talia tentarunt. Quo factum, vt inter senatores loco esse prin- D cipe facillimum fuerit, quando præter spem, præterque dignitatem multi tunc imperium ipsum inuaserunt, resque moliri nouas ausi sunt. Neque vero quis ei, quod dicetur, fidem deroget * * * à viris fide dignis edoctus. Quod autem de classe dictum est, ipsemet e loco propinquo, nimirum Pergamo, cognitũ accurate, perscripsi: cui oppidi, sicut & Smyrnæ, præfecturã auctoritate Macrini gessi. Vnde mihi ne cetera quidem fide destitui visa sunt. Ad cædes ergo quæ pertinẽt, E hæc ab eo perpetrata sunt. Aduersus instituta patria sane non magni quædã momẽti, nec insigne malũ aliquod nobis adferentia, nisi quatenus a recepta consuetudine aliena erant, innouata fuerunt ab ipso hæc: quod ex iis pleraq; nominibus, quæ spectabant ad imperiũ, ipse sibi prius, quã essent a senatu decreta, sicut dixi, sumsit: quod cõsulatus Macrini loco, qui iam ante gestus erat, nomẽ suũ substituit, quũ nec consulatũ a nobis accepisset, nec

prorsus eum attigisset: quod initio tribus A in litteris annum indicauit per Aduenti consulatum, quasi qui solus eum gessisset, ac nihilominus alterum sibi consulatum adrogare conatus est, quum nullum antea nec magistratum, nec titulum magistratus honorarium accepisset: quod habitu deniq; triumphali consul Nicomediæ votiuorum ludorum die fuit visus.

ὅλως ἐφαψάμενος αὐτῆς, (προεδεδήλωτο γάρ) ἀλλ' αὐτὸ τε ἐνέγραψε· καὶ ὅτι τὸν κατ' ἀρχὰς ἀπὸ τοῦ Ἀδουέντου μὲν, ὡς καὶ μόνου ὑπατευκότος, τὸν ἐνιαυτὸν ἐν τρισὶ γράμμασι διαδηλώσας, δεύτερον δὴ ὑπατεῦσαι ἐπεχείρησε, μηδεμίαν πρότερον μήτε ἀρχὴν λαβὼν, μήτε τιμὴν ἀρχῆς· καὶ ὅτι τῇ ἐπινικίῳ στολῇ ὑπατεύων ἐν τῇ Νικομηδείᾳ ἐν τῇ τῶν εὐχῶν ἡμέρᾳ ἐχρήσατο.

XIPHILINI EXCERPta è Dione, de Auito.

AVitus, siue Pseudantoninus, siue Assyrius, vel Sardanapalus, vel Tiberinus, (nam id quoque cognomen habuit, postquam corpus eius occisum in Tiberim proiectum est) vbi confirmato principatu Romam venit; præclarum facinus, & bono principe dignum fecit, quod quum ab omnibus priuatim publiceque ex literis Macrini, verbis ac factis iniuriã accepisset, de nullo suppliciũ sumpsit. in cæteris autem rebus homo turpissim*, & nequissimus; ac [a] contaminatissimus est visus; quamuis tres annos tantummodo, mensesque nouem, & dies quatuor principatum tenuerit. Quod tempus ego numero, ex quo, prælio facto, omnem potentiam adeptus est. Eutychianus, qui Comazon quoque dictus est, (id nomen ei ex histrionum & scurrili ioco fuit) præesse cœpit prætorianis cohortibus, quum ante in nulla procuratione, aut præfectura, præterquam castrorum, [b] cognitus fuisset. deinde non semel tantum, sed iterum ac tertium consul factus est; quod ante acciderat nemini. Ex quo fit, vt id quoque rebus iniquissimis iure adnumeretur. Cæteri clari viri, quibus [ea res] non placebat, reperta aliqua causa occidebantur, aut etiam nulla causa allatã. Pætus quidem Valerianus morte affectus est, quod * imagines aureas ad concubinatum ornaméta finxerat. Silius autem Messala, & Pomponius Bassus rei facti sunt, quod rebus, quas ille faceret, minime oblectarentur: nec piguit eum de iis ad senatum scribere, quum ab iis mores suos examinari diceret, eosque reprehensores esse omnium, quæ in palatio gererentur: quanquam erat alterum crimen in Basso, quod pulcherrimam vxorem, atque nobilissimam habebat. Ea erat Claudii Seueri & Marci Antonini neptis, quam ipse postea vxorem

[a] ac maxime sanguinarius

[b] spectatus probatusue fuisset.

* imagines suas aureas

ΞΙΦΙΛΙΝΟΥ ΕΚ ΤΩΝ Δίωνος, περὶ Ἀβίτου.

Ὁ Δὲ δὴ Ἄβιτος, εἴτε ὁ ψευδαντωνῖνος, εἴτε καὶ Ἀσσύριος, ἢ καὶ Σαρδανάπαλος, Τιβερῖνός τε († καὶ γὰρ ταύτην τὴν προσηγορίαν, ἐπειδὴ τὸ σῶμα σφαγέντος αὐτοῦ ἐς τὸν Τίβεριν ἐνεβλήθη, ἔλαβεν) ἐπειδὴ τὸ κράτος ἐβεβαιώθη, ἐς τὴν Ῥώμην ἐλθὼν, ἓν μέν τι καὶ σφόδρα ἀγαθοῦ αὐτοκράτορος ἔργον ἐποίησε. πολλὰ γὰρ παρὰ πάντων καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ ἐκ τῶν τοῦ Μακρίνου γραμμάτων καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ὑβρισθεὶς, οὐδενὶ τοπαράπαν ἐπεξῆλθεν. ἐς δὲ δὴ τἆλλα πάντα καὶ αἴσχιστος καὶ παρανομώτατος καὶ μιαιφονώτατος ὤφθη, καίτοι τρισὶν ἔτεσιν, ἐννέα μησὶν, ἡμέραις τέσσαρσιν ἄρξας, ὡς ἄν τις ἀπὸ τῆς μάχης, ἐν ᾗ τὸ παντελὲς κράτος ἔσχηκεν, ἀριθμήσειεν. ὁ μὲν γὰρ Εὐτυχιανὸς, ὁ καὶ Κωμάζων, (καὶ τοῦτο γὰρ τοὔνομα ἔκ τε μίμων καὶ γελωτοποιίας ἔσχε) τῶν τε δορυφόρων ἦρξεν, ἐν μηδεμιᾷ τοπαράπαν ἐπιτροπείᾳ ἢ καὶ προστασίᾳ πλὴν τοῦ στρατοπέδου ἐξετασθείς· καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ὑπάτευσεν, οὐχ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δεύτερον καὶ τρίτον ὃ μηδενὶ πώποτε ἄλλῳ ὑπῆρξεν. ἔδει που καὶ τοῦτ' ἐν τοῖς παρανομωτάτοις † ἀριθμηθῆναι. οἱ δὲ δὴ ἄλλοι, ὅσοις οὐκ ἤρεσκετο τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, εἴτε μετὰ προφάσεως τινος, ἢ καὶ χωρὶς προφάσεως ἐφονεύοντο. Οὐαλεριανὸς γὰρ Παῖτος, ὅτι εἰκόνας † τινὰς ἐπιχρύσους πρὸς παλλακίδων κοσμήματα ἐξετύπωσε, διεφθάρη. Μεσσάλας δὲ Σίλιος καὶ Βάσσος Πομπώνιος ἐγκλήματα ἔλαβον, ὅτι τοῖς πραττομένοις παρ' αὐτοῦ οὐκ ἠρέσκοντο. τοῦτο γὰρ οὐδὲ τῇ βουλῇ γράψαι περὶ αὐτῶν ὤκνησεν, ἐξεταστὰς αὐτοὺς τοῦ ἑαυτοῦ βίου, καὶ ἐπιτιμητὰς τῶν ἐν τῷ παλατίῳ δρωμένων εἰπὼν εἶναι. † ὑπῆν δέ τι καὶ ἕτερον αἰτίαμα τῷ Βάσσῳ, ὅτι γυναῖκα εὐπρεπῆ καὶ εὐγενῆ εἶχε. τοῦ τε γὰρ Σεβήρου Κλαυδίου καὶ τοῦ Ἀντωνίνου τοῦ Μάρκου ἀπόγονος ἦν. ἀμέλει καὶ ἐγη-

† καὶ γὰρ καὶ ταύτην

† Leuncl. ἀριθμεῖν

† τινὰς αὐτοῦ

† ἐνῆν

μὴν αὐτὴν, μηδὲ θρηνῆσαι τὴν συμφορὰν ἐπιτρέψας. καὶ περὶ μὲν τῶν γάμων αὐτοῦ, ὧν τε ἐγάμει, ὧν τε ἐγήματο, αὐτίκα λελέξεται. καὶ γὰρ ἠνδρίζετο καὶ ἐθηλύνετο, καὶ ἔπραττε καὶ ἔπασχεν ἑκάτερα ἀσελγέστατα. καὶ τί λέγω τοὺς ἄλλους, οὓς οὐδενὶ λόγῳ ἐφόνευσε; καὶ τῶν πάνυ γὰρ αὐτῷ φιλτάτων τινὰς, ἐπειδὴ σωφρόνως τε καὶ εὐφρόνως ζῆν αὐτὸν ἐνουθέτουν, θανάτῳ ἐζημίωσε. τῶν δὲ δὴ παρανομημάτων αὐτοῦ καὶ τὸ κατὰ τὸν Ἐλιογάβαλον ἔχεται, οὐχ ὅτι θεόν τινα ξενικὸν εἰς τὴν Ῥώμην εἰσήγαγεν, οὐδ' ὅτι καινοπρεπέστατα αὐτὸν ἐμεγάλυνεν, ἀλλ' ὅτι καὶ πρὸ τοῦ Διὸς αὐτοῦ ἤγαγεν αὐτὸν, καὶ ὅτι καὶ ἱερέα αὐτοῦ ἑαυτὸν ψηφισθῆναι ἐποίησεν· ὅτι τὸ αἰδοῖον περιέτεμε, καὶ ὅτι χοιρείων κρεῶν ἀπείχετο· καὶ μέντοι καὶ ὅτι τὴν ἐσθῆτα τὴν βαρβαρικὴν, ᾗ τῶν Σύρων ἱερεῖς χρῶνται, καὶ δημοσίᾳ πολλάκις ἑωρᾶτο ἐνδεδυμένος· ἀφ' οὗπερ οὐχ ἥκιστα καὶ τὴν τοῦ Ἀσσυρίου ἐπωνυμίαν ἔλαβεν. ἔγημε δὲ Κορνηλίαν Παῦλαν, ἵνα δὴ θᾶσσον (ὥσπερ ἔφη) πατὴρ γένηται, ὁ μηδ' ἀνὴρ εἶναι δυνάμενος. ἐν δὲ τοῖς γάμοις οὐχ ὅπως ἡ γερουσία, ἢ τε ἱππὰς, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες αἱ τῶν βουλευτῶν διανομήν τινα ἔλαβον· ὅ, τε δῆμος πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν δραχμὰς, καὶ οἱ στρατιῶται ἕκαστον πλείοσιν εἱστιάθησαν. μονομάχων τε ἀγῶνες ἐγένοντο, ἱμάτιον αὐτοῦ περιπόρφυρον ἐνδεδυκότος, ὃ καὶ ἐν ταῖς εὐχωλιμαίαις θέαις ἐπεποιήκει· καὶ θηρία ἄλλα τε πολλὰ, καὶ ἐλέφας, τίγριδές τε μία καὶ πεντήκοντα ἐσφάγησαν· ὃ μηδεπώποτε ἀθρόον ἐγεγόνει. εἶτα τὴν Παῦλαν, ὡς καὶ κηλῖδά τινα περὶ τὸ σῶμα † ἔχουσαν, ἀποπέμψας, Ἀκυλίᾳ Σεβήρᾳ συνῴκησεν, ἐκφανέστατα παρανομήσας. ἱερωμένην γὰρ αὐτὴν τῇ Ἑστίᾳ, ἀσεβέστατα ἤσχυνε. ἐτόλμησε δὲ καὶ εἰπεῖν ὅτι, ἵνα δὴ καὶ θεοπρεπεῖς παῖδές ἔκ τε ἐμοῦ τοῦ ἀρχιερέως, ἔκ τε ταύτης τῆς ἀρχιερείας γεννῶνται), τοῦτ' ἐποίησα. καὶ ἐφ' οἷς αὐτὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ αἰκισθέντα, εἶτα ἐς τὸ δεσμωτήριον ἐμβληθῆναι, κἀνταῦθα θανατωθῆναι ἔδει, ἐπὶ τούτοις ἐκαλλωπίζετο. καὶ οὐδὲ ἐκείνην μέντοι ἐπὶ πολὺ κατέσχεν, ἀλλὰ ἑτέραν, εἶθ' ἑτέραν, καὶ μάλα ἄλλην ἔγημε· καὶ μετὰ τοῦτο πρὸς τὴν Σεβήραν ἐπανῆλθεν. ἐγεγόνει δὲ καὶ τέρατα ἐν τῇ Ῥώμῃ ἄλλα τε, καὶ ἐκ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἴσιδος, ὃ ὑπὲρ τὸ αἔτωμα τοῦ ναοῦ αὐτῆς ἐπὶ κυνὸς ὀχεῖται. τὸ γὰρ πρόσωπον ἐς τὸ εἴσω μετέστρεψεν. ὁ δὲ Σαρδανάπαλος καὶ ἀγῶνας ἐποίει, καὶ θέας συχνὰς, ἐν αἷς Αὐρήλιος Αἶλιξ ὁ ἀθλητὴς εὐδοκίμησεν· ὃς τοσοῦτον τοὺς ἀνταγωνιστὰς ὑπερῆρεν, ὥστε

† Blanc. ἔχουσαν, ὡς ἔλεγεν,

A rem duxit, nec ei, vt mariti mortem lugeret, permisit. Verum de nuptiis eius, id est, quas ipse habuerit vxores, & quibus viris nupserit, paulo post dicemus. nam [a] & viri & mulieris fungebatur officio, eaque patiebatur, quæ faciebat; vtrumq; sane libidinose & nefarie. Quid autem ego nunc cõmemorem eos; quos nulla ratione interfecit? quum morte multauerit homines sibi amicissimos propterea, quod ipsum hortabantur, vt modeste & temperanter viueret. Inter eius scelera

B est illud de Heliogabalo, non solum quod deum peregrinum introduxit in vrbem, aut quod eum nouis & magnis honoribus affecit; sed quod Ioui eundem anteposuit, seque [b] sacerdotem eius fieri decreto senatus iussit; quod circuncidit sese, & a porcinis carnibus abstinuit; itaque indutus veste barbara, quali Syri sacerdotes vtuntur, sæpe publice visus est, ex quo potissimum Assyrii cognomen cepit. Corneliam Paulam duxit in matrimonium, quo fieret pater, sicuti dicebat, celerius, qui ne vir quidem esse

C poterat: in quibus nuptiis nonnulla largitus est non solum senatorio & equestri ordini, sed etiam senatorum vxoribus. Plebs aureis sex epulata est viritim, milites hoc amplius quatuor. Præterea facti sunt ludi gladiatorii, in quibus ipse indutus erat veste purpurea, [c] vt in spectaculis supplicationum fecerat. Ibi multæ bestiæ cæsæ sunt, sed præsertim elephas, & tigres ad quinquaginta vnam: quod nunquam ante simul factum erat. Post hæc repudiata Paula, quod macu-

D lam haberet in corpore, [sicuti dicebat,] Aquilam Seueram duxit aperte contra fas fasque. eam enim * habuit cum probro atque dedecore, quum esset virgo Vestalis: idque se fecisse ausus est dicere, vt ex ipso pontifice, & ea [d] sacerdote Vestali, liberi diuini nascerentur. Ita quibus ex rebus oportebat illum cæsum verberibus in foro, coniici in carcerem, ac morte multari, de iis maxime gloriabatur. ne-

E que tamen hanc diu retinuit, sed aliam post, deinde aliam, atque aliam duxit: dein iterum ad Seueram rediit. Tum Romæ prodigia extiterunt multa, atque inprimis illud simulacri Isidis, [e] cuius altare cane sustinetur. nam faciem intro conuertit. Interea Sardanapalus certamina præbebat, & crebra spectacula, in quib. Aurelius Ælix athleta [f] gloriosus fuit; qui tãtũ [g] cæteris antecelluit, vt vo-

[a] & pro viro, & pro femina se gerebat. & vtraque faciebat ac patiebatur flagitiosissime.

[b] flaminem.

[c] quod idem ludis quoq; votiuis fecerat.

* stupro polluit impurissime, quũ esset

[d] Vestali ...maxima.

[e] quod cani supra templo eius pinnaculũ insidet.

[f] palmam tulit;

[g] aduersariis

luerit in Olympia simul & lucta certare, & pancratio, victorque vtriusque in Capitolinis fuerit: cui quum inuiderent Elæi, ne foret (quod dici solet) octauus ab Hercule, neminem ad luctam aduocauerunt, quamuis in albo id quoq; certaminis gen⁹ adscripsissent. Romæ vero vtrũque vicit, quod ante fecerat nemo. Vt autem prætermittam barbaras cantilenas, quas Sardanapalus canebat Heliogabalo, vna cum matre & auia; & [a] nefaria sacrificia, quæ ei faciebat, mactatis pueris, adhibitisq; magicis artibus; & leonem, simiam, ac serpentem, quos viuos in templum eius conclusit; [b] & testes hominis quos eodem coniecit; aliaque, quæ faciebat contra ius fasque, * quum interim sexcentis monilibus vteretur: vxorem, quod perridiculum est, Heliogabalo in matrimonium dedit, tamquam deo nuptiis atque liberis opus esset. Quumq; vxorem nec inopem esse, nec ignobilem oporteret; Vraniam Carthaginensium delegit, eamque inde exportatam collocauit in palatio, donaque nuptialia, vt suis vxoribus, [c] exegit ex omnib. gentibus q̃ erant sub imperio Romano, quę quũ fuissent eo viuo data, postea exacta sunt. Dotem vero se negauit accepturũ, præter duos leones aureos, qui conflati fuerũt. Hic vero Sardanapalus, qui deos etiam iure matrimonii [d] coniunxit, libidinose viuebat & intemperanter. Coibat enim cum plurimis mulieribus, non quod iis egeret ipse, sed vt tali concubitu amatores suos, eorumque facta imitaretur. Multa nefaria, quæ nemo referat libẽter, aut audiat, suo corpore passus est, fecitq;. Quæ vero sunt [e] in promptu, quęque celari non possunt, hęc sunt. Noctu introibat in popinas, vsusque comis appositis, * cauponarum fungebatur officio: frequentabat lupanaria celeberrima, in iisque meretricibus eiectis scortabatur: [f] ad extremum habuit cubiculum in palatio in quo libidinem expleret, stabatque nudus semper ante fores eius, vt scorta solent, concutiebatque sindonium, connexum annulis aureis, ac molli & fracta voce prætereuntes alliciebat: erantque de industria nonnulli, quibus imperatum erat, vt id facerent; ita vt in hac re, quemadmodum in ceteris, haberet multos exploratores, per quos inuestigabat eos curiose, qui sibi satisfacere maxime in his spurcissimis rebus possent: ex quibus exigebat pecuniam, ac de eo quæstu gloriabatur, [g] iactabatque

[a] arcana

[b] & pudenda viri, quæ

* quũ etiam plerumq; amoletis innumeris vteretur: vt hac, inquã, silentio prætereã: vxorẽ quoq; quod

[c] collegit ab omnib. subditis: quæ dona, quotquot eo viuo data fuere, postea

[d] coniungendos æquũ censebat, lasciuissime vitã ipse exigebat. Quippe cum mulieribus plurimis concludebatur, non quod eas egeret ipse; sed vt ex hãrũ concubitũ cũ amasiis, eorũ facta imitaretur.

[e] euidentissima.

* stabulariarum

[f] demũ, cellam in palatio quamdam habuit, in qua

[g] & contentiones suscipiebat aduersum socios

πάλην τε ἅμα καὶ παγκράτιον ἐν τῇ Ὀλυμπίᾳ ἀγωνίσασθαι ἐθελήσας, καὶ τοῖς † Καπιτωλίοις καὶ ἀμφω νικήσας. οἱ μὲν γὰρ Ἠλεῖοι, φθονήσαντες αὐτῷ, μὴ (τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο) ἀφ' Ἡρακλέους ὄγδοος γένηται, οὐδὲ ἐκάλεσαν ἐς τὸ στάδιον παλαιστὴν οὐδένα, καίπερ ἐν τῷ λευκώματι καὶ τοῦτο ἄθλημα προσγράψαντες. ἐν δὲ δὴ τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐνίκησεν ἑκάτερον· ὃ μηδεὶς ἄλλος ἐπεποιήκει. ἵνα δὲ παρῶ τάς τε βαρβαρικὰς ᾠδάς, ἃς ὁ Σαρδανάπαλος τῷ Ἐλιογαβάλῳ † ᾖδε, τῇ μητρὶ ἅμα καὶ τῇ τήθῃ, τάς τε ἀπορρήτους θυσίας ἃς αὐτῷ ἔθυε, παῖδας σφαγιαζόμενος, καὶ μαγγανεύμασι χρώμενος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ λέοντα καὶ πίθηκον καὶ ὄφιν τινὰ ζῶντα ἐγκατακλείσας, αἰδοῖά τε ἀνθρώπου ἐμβαλών, καὶ ἄλλ' ἄττα ἀνοσιουργῶν, περιάπτοις τέ τισι μυρίοις ἀεί ποτε χρώμενος· ἵνα ταῦτα παραδράμω, καὶ γυναῖκα (τὸ γελοιότατον) Ἐλιογαβάλῳ ἐμνήστευσε, καθάπερ καὶ γάμου παίδων τε δεομένῳ. καὶ (ἔδει γὰρ μήτε πενιχρὰν μήτε δυσγενῆ τινα εἶναι αὐτήν,) τὴν Οὐρανίαν τὴν τῶν Καρχηδονίων ἐπελέξατο, καὶ ἐκεῖθεν τε αὐτὴν μετεπέμψατο, καὶ ἐς τὸ παλάτιον καθίδρυσεν, ἕδνα τε αὐτῇ παρὰ πάντων τῶν ὑπηκόων, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ γυναικῶν, ἤθροισε. τὰ μὲν δὴ οὖν ἕδνα ὅσα ἐδόθη ζῶντος αὐτοῦ, μετὰ ταῦτα εἰσεπράχθη. τὴν δὲ δὴ προῖκα οὐκ ἔφη ‡ κομίσασθαι, πλὴν δύο λεόντων χρυσῶν, οἳ καὶ συνεχωνεύθησαν. ἀλλ' οὗτος ὁ Σαρδανάπαλος, ὁ καὶ τοὺς θεοὺς γάμου νόμῳ συνοικίζειν ἀξιῶν, ἀσελγέστατα αὐτὸς διεβίω. γυναιξὶ μὲν γὰρ καὶ πλείοσι συνείργνυτο, οὐ μέντοι ὡς καὶ αὐτός τι αὐτῶν δεόμενος, ἀλλ' ἵνα τῇ συγχρωμένῃ τῇ μετὰ τῶν ἐραστῶν, τὰ ἔργα αὐτῶν μιμῆται. πολλὰ δὲ καὶ ἄττα, ἃ μήτε λέγων μήτε ἀκούων τις καρτερήσειεν, ἔδρασε τῷ σώματι καὶ ἔπαθε· τὰ δὲ δὴ περιφανέστατα, καὶ ἃ μηδ' ἂν ἀποκρύψαιτό τις, τάδε ἐστίν. ἐς καπηλεῖα εἰσῄει νύκτωρ, περιθέτοις κόμαις χρώμενος, καὶ τὰ τῶν καπηλίδων εἰργάζετο. ἐς τὰ πορνεῖα τὰ περιβόητα εἰσεφοίτα, καὶ τὰς ἑταίρας ἐξελαύνων, ἐπόρνευε. καὶ τέλος, ἐν τῷ παλατίῳ οἴκημά τι ἀποδείξας, ἐν ταῦθα ἠσέλγαινε, γυμνός τε ἀεὶ ἐπὶ τῆς θύρας αὐτοῦ ἑστώς, ὥσπερ αἱ πόρναι, καὶ τὸ σινδόνιον χρυσοῖς κρίκοις ἐξηρτημένον διασείων, τούς τε παριόντας ἁβρᾷ τε καὶ κεκλασμένῃ τῇ φωνῇ προσεταιριζόμενος. ἦσαν γὰρ οἱ ἐξεπίτηδες τοῦτο ποιεῖν προστεταγμένοι. ὥσπερ γὰρ καὶ ἐς τὰ ἄλλα, καὶ ἐς ἐκεῖνο διερευνητὰς συχνοὺς εἶχε, δι' ὧν ἐπολυπραγμόνει τοὺς μάλιστα αὐτῷ ἀρέσαι τῇ ἀκαθαρσίᾳ δυναμένους· χρήματά τε παρ' αὐτῶν συνέλεγε, καὶ ἐγαυροῦτο ταῖς ἐμπολαῖς· πρός τε τοὺς

† Leuncl. Καπιτωλίοις

† Leuncl. ᾖδεν ὁμοῦ τῇ μητρί, θ

‡ κομίσαι

τοὺς συνασχημονοῦντας οἱ διέφερε, πλείους τε ἐραστὰς αὐτῶν ἔχειν, καὶ πλεῖον ἐργάζεσθαι λέγων. καὶ ταῦτα μὲν πρὸς πάντας ὁμοίως τοὺς χρωμένους αὐτῷ ἔδρα· ἤδη δὲ καὶ ἐξαίρετόν τινα ἄνδρα εἶχεν, ὃν Καίσαρα διὰ τοῦτ' ἀποδεῖξαι ἠθέλησεν. ἤλαυνε μὲν γὰρ ἅρμα τῇ πρασίνῃ στολῇ χρώμενος ἰδίᾳ τε καὶ οἴκοι † ἔνι φαίαι τοῦτ' εἴη· ἔνθα ἠγωνοθέτουν οἵ τε ἄλλοι οἱ περὶ αὐτὸν πρῶτοι, καὶ οἱ ἔπαρχοι αὐτοί, ἥ τε τήθη καὶ ἡ μήτηρ, καὶ αἱ γυναῖκες, καὶ προσέτι καὶ τῶν ἐκ τῆς βουλῆς ἄλλοι τε, καὶ ὁ Λέων ὁ πολίαρχος· καὶ ἐθεῶντο αὐτὸν καὶ ἁρματηλατοῦντα, καὶ χρυσοῦς, ὥσπερ τινὰ τῶν τυχόντων, αἰτοῦντα, τούς τε ἀγωνοθέτας καὶ τοὺς στασιώτας προσκυνοῦντα. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ὠρχεῖτο, οὔτι γε ἐν ὀρχήστρᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκβαδίζων τρόπον τινά, καὶ θύων, ἀσπαζόμενός τε καὶ δημηγορῶν. καὶ τέλος (ἵν' ἤδη ἐπὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον ἐπανέλθω) καὶ ἐγαμεῖτο, γυνή τε καὶ δέσποινα, βασιλίς τε ὠνομάζετο· καὶ ἐταλασιούργει, κεκρύφαλόν τε ἔστιν ὅτε ἐφόρει, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐνηλείφετο. ἅπαξ μὲν γὰρ ἀπεκείρατο τὸ γένειον, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἑορτὴν ἤγαγε. μετὰ δὲ τοῦτ' ἐψιλίζετο, ὥστε καὶ ἐκ τούτου γυναικίζειν. καὶ πολλάκις καὶ κατακείμενος, τοὺς βουλευτὰς ἠσπάζετο. ὁ δὲ δὴ ἀνὴρ αὐτῆς, Ἱεροκλῆς ἦν, Καρικὸν ἀνδράποδον, καὶ ἁρματηλάτης ἐγένετο. κἀκ τούτου καὶ παραδοξότατα αὐτῷ ἠρέσθη. ἐν γάρ τοι ἱπποδρομίᾳ τινὶ ἐκπεσὼν τοῦ ἅρματος κατ' αὐτὴν τὴν τοῦ Σαρδαναπάλου ἕδραν, τό τε κράνος ἐν τῇ πτώσει ἀπέρριψε, καὶ ἐκφανεὶς αὐτῷ (λειογένειος ‡ δέ τι ἦν, καὶ κόμῃ ξανθῇ ἐκεκόσμητο) ἀνηρπάσθη τε εὐθὺς ἐς τὸ παλάτιον, κἀν τοῖς νυκτερινοῖς ἔργοις καὶ μᾶλλον ἑλὼν αὐτόν, ὑπερηυξήθη, ὥστε καὶ ὑπὲρ αὐτὸν ἐκεῖνον ἰσχῦσαι, καὶ βραχὺ νομισθῆναι, τὸ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἔτι δούλην οὖσαν, ἔς τε τὴν Ῥώμην ὑπὸ στρατιωτῶν ἀχθῆναι, κἀν ταῖς τῶν ὑπατευκότων γυναιξὶ συναριθμηθῆναι. πολλάκις μὲν γὰρ καὶ ἄλλοι ἐτιμήθησαν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ † ἐδυνήθησαν, οἱ μὲν ὅτι συνεπανέστησαν, οἱ δ' ὅτι ἐμοίχευον αὐτόν. καὶ γὰρ μοιχεύεσθαι δοκεῖν (ἵνα καὶ τοῦτο τὰς ἀσελγεστάτας γυναῖκας μιμῆται) ἤθελε, καὶ πολλάκις ἑκὼν καὶ ἐπ' αὐτοφώρῳ ἡλίσκετο. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐλοιδορεῖτο ἀσελγῶς πρὸς τοῦ ἀνδρός, καὶ ὥστε καὶ ὑπώπια ἔχειν, πληγὰς ἐλάμβανε. ἐκεῖνον δ' οὖν οὕτως οὐ κούφῃ τινὶ φορᾷ, ἀλλὰ ‡ ποίᾳ καὶ διαρκεῖ τινι ἔρωτι ἠγάπα, ὥστε μὴ ὅτι ἐπὶ τοιούτῳ τινὶ ἀγανακτῆσαι, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἐπ' αὐτοῖς ἐκείνοις

† Sylb. εἴ γε οἶκος τοῦτ' ἦν.

‡ δ' ἔτι ἦν.

† Sylb. ἰσχυρώθησαν.

‡ Sylb. στερρᾷ.

A barque se apud socios eiusdem turpitudinis, quod se habere plures amatores diceret, & vberiorem quæstũ facere. Quũque se eodem modo gereret erga omnes, qui ipso abutebantur: virum habuit immensæ magnitudinis, quem voluit ob eã rem Cæsarem designare. Currus agitabat prasino vestitu, [a] idq; domi intra priuatos parietes facere videbatur. Ibi erant præfecti certaminis omnes qui primi apud ipsum erant; sed præsertim præfecti prætorio, auia, mater, & vxores. Hunc viri B ordinis senatorii, atque adeo Leo præfectus vrbis spectabant currus agitãtem, petentemque aureos, vt plebeium hominem, ac præfectos certaminum militesque ipsos* colentem. Neque vero his cõtentus erat, sed etiam saltabat, non modo in orchestra, verum etiam quodammodo dum incederet, faceretque sacrificia, atque interim dum salutaretur, & concionem haberet. Postremo, vt iam ad id, vnde digressus sum, reuertar, nupsit: appellabaturque mulier, & domina, & regi- C na: versabatur in lanificio: nonnunquam ferebat reticulum, obliniebatque oculos. semel enim mentum rasit; ob eamq; causam dies festos egit: [b] post curabat, vt prorsus sine pilis esset: ita mulieri simillimus erat, iacensque sæpenumero salutabat senatores. Erat vir eius Hierocles, Caricum mancipium, & auriga: qua ex re ei præter opinionem placuit. Nam quũ ludis circensibus decidisset ex curru ante sellam Sardanapali, atque in eo casu galeã abiecisset, visusque ab illo esset, (nulla ei barba, flaua coma erat) statim raptus est D in palatium: nocturnisque facinoribus; præsertim quum eum duxisset, ita auctus est, vt breui tempore plus, quam ille ipse posset; ac parum esse videretur, quod mater eius, [c] ancilla adhuc, Romam cum militibus adducta; & in numerum matronarum consularium relata sit. Nam & alii multi sæpe affecti sunt ab illo magnis honoribus, * fuereque maximæ autoritatis, partim [d] quod seditionem fecissent, partim quod ipsum E constuprarent. Volebat enim videri constupratus, vt etiam in hac re imitaretur mulieres petulantissimas: volesque sæpenumero in manifesto facinore deprehendebatur. Quamobrem à viro iactabatur conuitiis petulanter; ab eoque plagas accipiebat, ita vt liuor [oculis] subesset. Neque tamen diligebat illum leui quodam impetu animi: [e] sed amore stabili & firmo; ita vt non modo grauiter non ferret ob has cau-

a idq; primarium & domi licebat aperte videre & ubi quũ alii, quos circum sæpsimus habebat, muneratis erant, tum etiã ipsi præfecti, & auia, mater, & vxores, ac præter ea plerique senatores, & Leo præfecti* vrbis spectabant, cum currus agitantem, * venerantem.

b postea pilis se nudabat, vt baccium re mulierem agerer.

c seruilis adhuc cõditionis, a militibus in vrbẽ deducta, & in numerũ

* ac muneribus donati.

d quod cum eo contra Macrinum insurrexissent, partim quod adulterium cum eo commisissent. Volebat n. videri per adulterum pollui,

e sed adeo intenso & profundo amore, vt non modo non indignaretur ob aliquid tale, sed

ſas, ſed contra amaret ardentius, ſtatueretque reuera eum Cæſarem deſignare; † atque auiæ, quæ huic rei fuerat impedimento, minaretur, licet militibus ob eundem hominem maxime inuiſus eſſet, eaque res cauſa necis eius eſſet futura. Erat Aurelius Zoticus, homo Smyrnæus, quem Cocum ex arte patris cognominabant. Is quum a Pſeudantonino vehementer amatus fuiſſet, eidem [aliquanto tempore poſt] in odium venit, ob eamque rem [ſaluus] conſeruatus eſt. nam quum eſſet toto corpore pulchro, * vt viribus ad luctandum valeret, longeque præſtaret omnibus [a] mentulæ magnitudine, idque eſſet imperatori ſignificatum ab iis, qui iſta perquirebant; ſtatim raptus ex certaminibus, Romam maxima pompa perductus eſt, quanta non venit Augarus Seueri, aut Teridates Neronis temporibus; deſignatuſque cubicularius ante, quam videretur, lucernis quamplurimis relucentibus ingreſſus eſt in palatium. Hunc ille vt conſpexit, accurrit rubore perfuſus, quumque ab eo ita ſalutatus eſſet, vt par erat, Domine imperator ſalue: † collo mirabiliter effeminato, innuenſque oculis reſpondit, nulla interiecta mora: Ne me dominum voces. nam ego domina ſum. [b] mox vna cum eo lotus, paſſuſque obſcœna, quod ille nudus opinioni maxime reſpondiſſet, in eius pectore recubuit, atque in ſinu velut amica cœnam cœpit. At Hierocles veritus, ne Zoticus illum plus, quam ipſe fecerat, * redigeret in ſuam poteſtatem, ac ne ſibi propter eum, vt fit inter riuales, grauius aliquid accideret; veneno per pincernas dato, quos habebat amicos, vires eius eneruauit. Ita ille, quum tota nocte non poſſet arrigere, priuatus eſt iis rebus omnibus, quas ante conſequutus fuerat, eiectuſque e palatio & Roma, poſt ex cætera Italia expulſus eſt: id quod eum conſeruauit. At Sardanapulum † pœnas ſui ſceleris, quas meritus fuerat, perſoluere non multo poſt oportebat. Nam quod iſta faceret atque pateretur, venit in odium populi ac militum, quos maxime colebat; ab iiſque tandem in caſtris occiſus eſt, re in hunc modum geſta. Baſſianum, conſobrinum ſuum, introduxit in ſenatum: quumque vtrinque Mæſam & Soæmidem ſtitiſſet, [c] puerum adoptauit; ſeque, [d] quum eſſet eo multo minor natu, ſtatim efferre vt tanti pueri patrem cœpit; dixitque, ſe nihil aliis liberis egere, vt domus ſua moleſtia

† atq; auia, qua obſtiterat, hac ipſa de cauſa minaretur; & milites propter eumdē non parum offenderet, eaque res

* Vt quiritiam athleticā daret operam,
a pudendorum

† mite muliebrē in modum inflexa ceruice, atq; oculis intortis, reſpondit
b Mox, quū vna lauiſſet, atq; illum magis etiā nudato corpore famæ reſpondentem inueniſſet, coeundi deſiderio inflammatus, in pectus eī.
* ſibi mancipare,

† mercedem impuritate ſua digniſſimam reportare

c filium
d Vt tanti filii patrem extemplo factum, eoque ætate longe ſuperiorem, beatum prædicaret; dixitque,

μᾶλλον αὐτὸν φιλῆσαι, καὶ Καίσαρα ὄντως ἀποφῆναι θελῆσαι, καὶ τῇ τε τήθῃ διὰ τοῦτο, ἐμποδὼν γιγνομένῃ, ἀπειλῆσαι, καὶ τοῖς στρατιώταις οὐχ ἥκιστα δι᾽ αὐτὸν προσκρούσαι. καὶ ὁ μὲν ἔμελλέ που καὶ διὰ ταῦτα ἀπολεῖσθαι. Αὐρήλιος δὲ δὴ Ζωτικὸς ἀνὴρ Σμυρναῖος, ὃν καὶ Μάγειρον ἀπὸ τῆς τοῦ πατρὸς τέχνης ἐκάλουν, καὶ ἐφιλήθη πάνυ ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ ἐμισήθη· καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐσώθη. οὗτος γὰρ δὴ, καλὸν μὲν καὶ τὸ πᾶν σῶμα, ὥστε καὶ ἐν ἀθλήσει, ἔχων, πολὺ δὲ δὴ πάντας τῷ τῶν αἰδοίων μεγέθει ὑπεραίρων, ἐμηνύθη τε αὐτῷ ὑπὸ τῶν ταῦτα ἐξεταζόντων, καὶ ἐξαίφνης ἐκ τῶν ἀγώνων ἀναρπασθεὶς, ἀνήχθη τε εἰς τὴν Ῥώμην ὑπὸ πομπῆς ἀπλέτου, καὶ ὅσην οὔτε Αὔγαρος ἐπὶ τοῦ Σεβήρου, οὔτε Τηριδάτης ἐπὶ τοῦ Νέρωνος ἔσχε. πρόκοιτός τε καὶ πρὶν ὀφθῆναι ἀποδειχθεὶς, ἐς τὸ παλάτιον λυχνοκαΐᾳ πολλῇ λαμπόμενος εἰσῆλθε. καὶ ὃς ἰδὼν, ἀνέθορέ τε ἐρυθριασμένως, καὶ προσειπόντα, οἷον εἰκὸς ἦν, Κύριε αὐτοκράτωρ χαῖρε, θαυμαστῶς τόν τε αὐχένα γυναικίσας, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπεγκλάσας, ἠμείψατο, καὶ ἔφη οὐδὲν διστάσας, Μή με λέγε κύριον· ἐγὼ γὰρ κυρία εἰμί. καὶ ὁ μὲν, συλλουσάμενός τε αὐτῷ παραχρῆμα, καὶ ἐπὶ πλεῖον ἐκ τῆς γυμνώσεως, ἅτε καὶ ἰσόρροπον τῇ φήμῃ εὑρὼν αὐτὸν ὄντα, παρακνίσας, ἔν τε τοῖς στέρνοις αὐτοῦ κατεκλίθη, καὶ τοῖς κόλποις ὥσπερ ἐρωμένη δεῖπνον εἵλετο. ὁ δὲ Ἱεροκλῆς, φοβηθεὶς μὴ καὶ μᾶλλον αὐτὸν ἑαυτοῦ δουλώσηται, καί τι δι᾽ αὐτοῦ δεινὸν, οἷα ἐν ἀντεραστὰις εἴωθε γίνεσθαι, πάθῃ, φαρμάκῳ τινὶ αὐτὸν διὰ τῶν οἰνοχόων, προσφιλῶν που ἑαυτῷ ὄντων, ἐξεθήλυνε. καὶ οὕτως ἐκεῖνος † ἀστασίᾳ περὶ πᾶσαν τὴν νύκτα συσχεθεὶς, ἀφῃρέθη τε πάντων ὧν τετύχηκε, καὶ ἐξηλάθη ἔκ τε τοῦ παλατίου καὶ ἐκ τῆς Ῥώμης, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἰταλίας· ὃ καὶ ἔσωσεν αὐτόν. ἔμελλε δέ που καὶ αὐτὸς ὁ Σαρδανάπαλος ἀξιώτατον τῆς μιαρίας τῆς ἑαυτοῦ μισθὸν οὐ πολὺ ὕστερον κομιεῖσθαι. ἅτε γὰρ ταῦτα ποιῶν καὶ ταῦτα πάσχων, ἐμισήθη ὑπό τε τοῦ δήμου καὶ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, οἷς μάλιστα προσέκειτο· καὶ τελευταῖον καὶ ἐν αὐτῷ τῷ στρατοπέδῳ ὑπ᾽ αὐτῶν ἐσφάγη. ἔσχε δὲ οὕτως. τὸν Βασσιανὸν τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ ἐς τὸ συνέδριον εἰσαγαγὼν, καὶ τὴν Μαῖσαν καὶ τὴν Σοαιμίδα ἑκατέρωθεν παραστησάμενος, παῖδα ἔθετο· ἑαυτὸν δὲ, ὡς καὶ πατέρα ἐξαίφνης τηλικούτου παιδίου, † ὃς καὶ πολὺ τῇ ἡλικίᾳ αὐτοῦ προέχοντα, ἐμακάρισε, καὶ μηδὲν ἄλλου τέκνου δεῖσθαι ἔφησεν, ἵν᾽ ἡ οἰκία αὐτοῦ αἰεὶ ἀθυμεῖσθαι

† ἐσιωπ

† καί

διαγω-

διαγγεῖλαι. καὶ γὰρ τὸν Ἐλιογάβαλον τοῦτό τι οἱ ποιῆσαι, καὶ Ἀλέξανδρον αὐτὸν προσονομάσαι κεκελευκέναι. καὶ ἔγωγε πείθομαι ἐκ θείας τινὸς παρασκευῆς ὡς ἀληθῶς αὐτὰ γεγενῆσθαι, τεκμαιρόμενος οὐχ οἷς ἐκεῖνος εἶπεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ λεχθέντος αὐτῷ ὑπό τινος, ὅτι ἄρα † ὡς Ἀλέξανδρος ἐξ Ἐμέσης ἐλθὼν αὐτὸν διαδέξεται, καὶ ἐκ τοῦ συμβεβηκότος ἔν τε τῇ Μυσίᾳ τῇ ἄνω, καὶ τῇ Θρᾴκῃ. ὀλίγον γὰρ τούτων πρότερον, δαίμων τις, Ἀλέξανδρός τε ὁ Μακεδὼν ἐκεῖνος εἶναι λέγων, καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ τήν τε σκευὴν ἅπασαν φέρων, ὡρμήθη τε ἐκ τῶν περὶ τὸν Ἴστρον χωρίων, οὐκ οἶδ' ὅπως ἐκεῖσε ἐκφανείς· καὶ διά τε τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Θρᾴκης διεξῆλθε βακχεύων μετ' ἀνδρῶν τετρακοσίων, θύρσους τε καὶ νεβρίδας ἐνεσκευασμένων, κακὸν οὐδὲν δρώντων. ὡμολογεῖτο δὲ παρὰ πάντων τῶν ἐν τῇ Θρᾴκῃ τότε γενομένων, ὅτι καὶ καταγωγαὶ καὶ τὰ ἐπιτήδεια αὐτῷ πάντα δημοσίᾳ παρεσκευάσθη. καὶ οὐδεὶς ἐτόλμησεν οὔτ' ἀντειπεῖν οἱ οὔτ' ἀντᾶραι, οὐκ ἄρχων, οὐ στρατιώτης, οὐκ ἐπίτροπος, οὐχ οἱ τῶν ἐθνῶν ἡγούμενοι, ἀλλ' ὥσπερ ἐν πομπῇ τινι μεθ' ἡμέραν ἐκ προρρήσεως ἐκομίσθη μέχρι τοῦ Βυζαντίου. ἐντεῦθεν γὰρ ἐξαναχθεὶς προσέσχε μὲν τῇ ‡ Καρχηδονίᾳ γῇ· ἐκεῖ δὲ δὴ νυκτὸς † ἱερά τινα ποιήσας, καὶ ἵππον ξύλινον καταχώσας, ἀφανὴς ἐγένετο. ταῦτα μὲν, ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔτι, ὡς εἶπον, ὤν, πρὶν καὶ ὁτιοῦν περὶ τὸν Βασσιανὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ γενέσθαι, ἔμαθον. ἕως μὲν οὖν ὁ Σαρδανάπαλος τὸν ἀνεψιὸν ἐφίλει, ἐσῴζετο· ἐπεὶ δὲ πάντας πάντα ἤδη, καὶ ἐμάνθανε πρὸς ἐκεῖνον ῥέποντας ὁλοσχερῶς τῆς εὐνοίας, ἐτόλμησε μεταγνῶναι, καὶ πάντα ἐπὶ καθαιρέσει αὐτοῦ ἔπραττεν. ὡς δέ ποτε καὶ ἀνελεῖν αὐτὸν ἐπεχείρησεν, οὐ μόνον οὐδὲν ἤνυσεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀποθανεῖν ἐκινδύνευσεν. ὅ τε γὰρ Ἀλέξανδρος ὑπό τε τῆς μητρὸς, καὶ τῆς τήθης, ὑπό τε τῶν στρατιωτῶν ἰσχυρῶς ἐφυλάττετο· καὶ οἱ δορυφόροι αἰσθόμενοι τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ Σαρδαναπάλου, δεινῶς ἐθορύβησαν, οὐ πρίν τε ἐπαύσαντο στασιάζοντες ἢ τὸν Σαρδανάπαλον τὸ στρατόπεδον σὺν τῷ Ἀλεξάνδρῳ καταλαβόντα, πολλά τε ἱκετεύσαντα, καὶ τοὺς ἐξαιτηθέντας παρ' αὐτῶν συνασελγαινόντων αὐτῷ ἐκδοῦναι ἀναγκασθέντα, ὑπέρ τε τοῦ Ἱεροκλέους οἰκτρὰ λαλήσαντα, καὶ δάκρυσι κλαύσαντα, τήν τε σφαγὴν τὴν ἑαυτοῦ προδείξαντα, καὶ ἐπειπόντα, Ἕνα μοι τοῦτον χαρίσασθε, ὅ τι βούλεσθε περὶ αὐτοῦ ὑποτοπήσαντες, ἢ ἐμὲ ἀποκτείνατε, μόλις αὐτοὺς ἐκμειλίξασθαι. τότε μὲν οὖν μόλις ἐσώθη· καὶ γὰρ καὶ ἡ τήθη αὐτοῦ

† ὁ Ἀλέξανδρος

‡ Xyl. Χαλκηδονία

† Blanc. ἱερά τινα

A vacaret: nec id solum vt faceret, præceptum sibi esse ab Heliogabalo, sed etiam vt eum Alexandrum nominaret. Id ego adducor, vt credam, factum esse diuina quadam [a] prouidentia, non propter ea quæ dixit ipse; sed quod ei prædictum fuisset, Alexandrum, qui esset Emesa profectus, ipsi successurum: itemque ex eo, quod accidit in Mysia superiori, & Thracia. nam paulo ante genius aliquis, quum se Alexandrum Macedonem esse diceret, haberetque formam eius, atque omnem ipsius [b] ferret apparatum, pro-

B fectus ex iis locis, quæ ad Istrum sunt, (vbi quemadmodum extiterit; mihi quidem non constat) Asiam atque Thraciam pertransit bacchantium more; cum quadringentis hominibus; [c] qui thyrsis ornati erant neruisque, faciebantque iniuriam nemini. Huic, vt vno ore asseruerunt omnes, qui tum fuerunt in Thracia, diuersoria cæteræque res necessariæ publice suppeditatæ sunt: nec ei cõtradicere quisquã est ausus, aut resistere, nõ ptor, nõ mi-

C les, non procurator, non præsides prouinciarum: sed interdiu, tanquam in pompa, vt edixerat, Byzantium vsque venit: post inde [d] profectus, appulit ad regionem Chalcedonentium; vbi de nocte [e] creato quodam sacerdote, obrutoque equo ligneo, euanuit. Hæc ego; [f] quum essem in Asia, accepi ante, quam intelligerem ea, quæ Romæ de Bassiano facta sunt. Igitur Sardanapalus hic, quoad dilexit cõsobrinum, saluus fuit: † sed postquam suspicatus est, cognouitque omnium bene-

D uolentiam in illum propensam esse; ausus est, mutata sententia, omnia ad perniciem eius moliri. Sed vt conatus est aliquando eum interficere; non modo nihil egit; sed ipse quoque in periculum mortis venit. [g] propterea quod Alexander diligenter custodiebatur a matre, & auia, ac militibus: & prætoriani, quum intelligerent conatum Sardanapali, vehementer tumultuati sunt, neque prius destiterunt, quam Sardanapalus eos vix tandem

E placauit. Quum enim [h] castra occupauisset cum Alexandro, supplicassetque multum, ac coactus dedere ad supplicium eos, qui secum turpiter viuebant, quosque ipsi postulauerant, pro Hierocle † misericordiam quum precibus & lacrymis captaret; iugulum dedit: Vos, inquit, hunc mihi gratificamini, quamcunque de eo opinionem habeatis, vel me occidite. ita tum vix incolumis conseruatus est. Nam & auia eum propter

[a] dispositione,

[b] gestaret habitum.

[c] qui thyrsis & pellibus hinnuleis erant instructi.

[d] nam pronectus,

[e] sacris quibusdam peractis, & equo ligneo defosso, disparuit.

[f] quum adhuc essem in Asia, vt dictum, accepi

† sed postquam suspicatus est omnes habere cœpit, & eorum studia penitus in illum propensa deduxit (?):

[g] Nam & Alexander summopere custodiebatur

[h] in castra venisset

† miserabilem in modũ quadam dixisset, cùm lacrymis plorasset, cædẽ suam prius indicasset, & hæc deniq; verba subiecisset: Vnũ hunc mihi condonate, quidquid de eo tandem suspicemini, vel me occidite: vix denique sic eos mitigauit, vt ægre tunc incolumis euaseret. Nã & auia eum oderat, tũ ob facinora sua, tum quod Antonini filius non esset, & in Alexandrum, tanquam ex illo vere ortum, propensior erat.

ea quæ faciebat, oderat, quod neque esset Antonini filius, quodque esset in Alexandrum, vt vere profectum ex Antonino, propensior. Sed postquam iterum insidias fecit Alexandro, milites ob eam causam tumultuati sunt: quumque vna cũ eo introisset in castra, cognouissetque [a] milites necem sibi machinari, quod eos matres horum quæ apertius quam ante dissidebant inter se, concitarent, fugæ se mãdare quodammodo conatus est, effugissetque coniectus in capsam; nisi deprehensus, occisus fuisset, quum esset decem & octo annos natus. Cum eo mater eius, quæ [b] ipsum mordicus tenebat, interficitur. Vtriusque capita abscissa, denudataque corpora, primo per totam vrbem trahuntur: dein mulieris corpus alio, istius vero cadauer in flumen abiectum est. [c] Cum his alii, atque in primis præfecti prætorio occisi sunt. Itemque Aurelius Eubulus Emesenus, qui † quum præesset rationum libris, bona multorum publicauerat, à plebe atque à militibus laceratus & distractus est, & cum eo Fuluius præfectus vrbis; cui Comazon, vt etiam ei, qui ante ipsum fuerat, successit. * nam vt persona quædam inferebatur in theatra, quo in loco actores comœdiarum nõ erant, ita hic in loco destituto a præfectis vrbis colloc.batur. Ipse quoque Heliogabalus Roma expulsus est. Hæc igitur sunt, quæ ad Tiberinum pertinent; neq quisquam eorum, qui cum eo seditionem fecerant, quique potuerant apud eum plurimum, vno duntaxat excepto, saluus euasit.

a se obseruari, vt è medio tolleretur, quando matres etiã ipsorum apertius inter se dissidẽtes, quã antea, milites concitabant: fuga

b ipsum amplexa mordicus

c Periere cũ eo præter alios, & Hierocles, & præfecti: itemq;

† quum in vniuersum præesset rationibus,

* Nam vt persona quædam in theatra immitti solet eo tempore, quod vacuum est a comœdorum actionibus: sic & ille vacuũ in locum eorũ, qui vrbi præfecti fuerãt, collocabatur.

A ἐμίσει τι αὐτὸν ἐφ' οἷς ἔπραττεν, ὡς οὐδὲ τοῦ Ἀντωνίνου υἱὸν ὄντα, καὶ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ὡς ἐντελῶς καὶ ἐξ αὐτοῦ γεγονότα ἀπέκλινε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιβεβουλευκὼς πάλιν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, καὶ θορυβησάντων ἐπὶ τούτῳ τῶν δορυφόρων, σὺν αὐτῷ ἐς τὸ στρατόπεδον εἰσελθών, ὡς ᾔσθετο φυλαττομένους † ἑαυτοῦ ἐπὶ ἀναιρέσει, ἐπεὶ καὶ αἱ μητέρες αὐτῶν ἐκφανέστερον ἢ πρὶν ἀλλήλαις μαχόμεναι τοὺς στρατιώτας ἠρέθιζον, φεύγειν πως ἐπεχείρησε· καὶ ἔμελλεν ἐς τύλλον ἐμβληθεὶς ἐκδρᾶναί ποι· φωραθεὶς δὲ ἀπεσφάγη, ὀκτωκαίδεκα ἔτη γεγονώς. B καὶ αὐτῷ καὶ ἡ μήτηρ (περιπλακεῖσα γὰρ ἀπρὶξ εἴχετο) συναπώλετο· καὶ αἵ τε κεφαλαὶ αὐτῶν ἀπεκόπησαν, καὶ τὰ σώματα γυμνωθέντα, τὸ μὲν πρῶτον διὰ πάσης τῆς πόλεως ἐσύρη, ἔπειτα τὸ μὲν τῆς γυναικὸς ἄλλως πως ἐρρίφη, τὸ δὲ ἐκείνου ἐς τὸν ποταμὸν ἐνεβλήθη· καὶ αὐτῷ ἄλλοι τε καὶ ὁ Ἱεροκλῆς οἵ τε ἔπαρχοι συναπώλοντο· καὶ Αὐρήλιος Εὔβουλος ὃς Ἐμεσηνὸς μὲν τὸ γένος ἦν, οὐδὲ δὴ καθόλου λόγους ἐπιτετραμμένος, οὐδὲν ὅ,τι οὐκ ἐδήμευσε· τότε δὲ οὖν ὑπό τε τοῦ δήμου καὶ τῶν στρατιωτῶν C διεσπάσθη, καὶ Φούλβιος σὺν αὐτῷ ὁ πολίαρχος· καὶ αὐτὸν ὁ Κωμάζων, ὡς καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ, διεδέξατο. ὥσπερ γὰρ προσωπεῖόν τι ἐς τὰ θέατρα ἐν τῷ διακένῳ τῆς τῶν κωμῳδῶν ὑποκρίσεως † εἰσεφέρετο, [καὶ] οὕτω ἐκεῖνος τῇ τῶν πολιαρχησάντων ἐπ' αὐτῷ κενῇ χώρᾳ προσεπετέθετο. ὅ, τε Ἐλεγάβαλος αὐτὸς ἐκ τῆς Ῥώμης παντάπασιν ἐξέπεσε. τὰ μὲν τοῦ Τιβερίνου οὕτως ἔσχε, καὶ οὐδεὶς οὐδὲ τῶν συγκατασκευασάντων αὐτῷ τὴν ἐπανάστασιν, καὶ D μέγα ἐπ' αὐτῷ δυνηθέντων, πλὴν ἑνός τινος, ἐσώθη.

† ἑαυτὸν

† Leond. εἰσεφέρετο, οὕτω ἐκεῖνος ἐν τῇ τῶν πολιαρχησάντων αὐτῷ

DIONIS HISTORIÆ ROMANÆ LIBRI LXXX ET VLTIMI EXCERPTA PER IO. XIPHILINVM.

HÆC INSVNT LIBRO LXXX Dionis.

TEMPORIS SPATIUM, ANNI VII, QUIBUS hi consules recensentur.

ANNO V.C.		
976.	. . . Maximus,	& Papirius Ælianus.
977.	Claudius Iulianus,	& Claudius Crispinus.
978.	Turpilius Dexter,	& Mæcius Rufus.
979.	Alexander Aug. II,	& Quinctilius Marcellus.
980.	Cœlius Balbinus II,	& Pupienus Maximus.
981.	Vettius Modestus,	& . . . Probus.
982.	Alexander Aug. III,	& Cassius, Aproniani F. Dio, II.

Ἀλέξανδρος δὲ μετ' ἐκεῖνον εὐθὺς αὐταρχήσας, Δομιτίῳ Οὐλπιανῷ τήν τε τῶν δορυφόρων προστασίαν καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἀρχῆς ἐπέτρεψε πράγματα. ταῦτα μὲν ἀκριβώσας, ὡς ἕκαστα ἠδυνήθην, συνέγραψα· τὰ δὲ δὴ λοιπὰ ἀκριβῶς ἐπεξελθεῖν οὐχ οἷός τε ἐγενόμην, διὰ τὸ μὴ ἐπὶ πολὺ χρόνον ἐν τῇ Ῥώμῃ διατρῖψαι. ἔκ τε γὰρ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Βιθυνίαν ἐλθὼν, ἠρρώστησα· κἀκεῖθεν πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἀφρικῇ ἡγεμονίαν ἠπείχθην· ἐπανελθών τε εἰς τὴν Ἰταλίαν, εὐθέως (ὡς εἰπεῖν) ἔς τε τὴν Δαλματίαν, κἀντεῦθεν ἐς τὴν Παννονίαν τὴν ἄνω ἄρξων ἐπέμφθην· καὶ μετὰ τοῦτ' εἰς τὴν Ῥώμην καὶ ἐς τὴν Καμπανίαν ἀφικόμενος, παραχρῆμα οἴκαδε ἐξωρμήθην. διὰ μὲν οὖν ταῦτα οὐκ ἠδυνήθην ὁμοίως τοῖς πρόσθεν καὶ τὰ λοιπὰ συνθεῖναι. κεφαλαιώσας μέντοι ταῦτα, ὅσα γε καὶ μέχρι τῆς δευτέρας μου ὑπατείας ἐπράχθη, διηγήσομαι. ὁ Οὐλπιανὸς πολλὰ μὲν τῶν οὐκ ὀρθῶς ὑπὸ τοῦ Σαρδαναπάλου πραχθέντων ἐπηνώρθωσε· τὸν δὲ δὴ Φλαουιανὸν τόν τε Χρῆστον ἀποκτείνας, ἵνα αὐτοὺς διαδέξηται, καὶ αὐτὸς οὐ πολλῷ ὕστερον ὑπὸ τῶν δορυφόρων ἐπιθεμένων οἱ νυκτὸς κατεσφάγη, καίτοι καὶ πρὸς τὸ παλάτιον ἀναδραμὼν, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν αὐτοκράτορα, τήν τε μητέρα αὐτοῦ καταφυγών. ζῶντος δ' οὖν ἔτι αὐτοῦ, † στάσις μεγάλη πρὸς τοὺς δορυφόρους ἐκ βραχείας τινὸς αἰτίας ἐγένετο, ὥστε καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας μάχεσθαί τε ἀλλήλοις, καὶ πολλοὺς ὑπ' ἀμφοτέρων ἀπολέσθαι· ἡττώμενοι δὲ οἱ στρατιῶται, πρὸς ἐμπρησμὸν τῶν οἰκοδομημάτων ἐτράποντο· κἀκ τούτου δείσας ὁ δῆμος μὴ καὶ πᾶσα ἡ πόλις φθαρῇ, καὶ ἄκων σφίσι συνηλλάγη. ταῦτά τε οὖν ἐγένετο, καὶ ὁ Ἐπάγαθος, ὡς καὶ αἴτιος τῷ Οὐλπιανῷ τοῦ ὀλέθρου πλεῖον γενόμενος, εἴς τε Αἴγυπτον ὡς ἄρξων αὐτῆς ἐπέμφθη, ἵνα μή τις ἐν τῇ Ῥώμῃ κολασθέντος αὐτοῦ ταραχὴ γένηται· κἀκεῖθεν εἰς Κρήτην ἀπαχθεὶς, ἐδικαιώθη. πολλαὶ δὲ καὶ παρὰ πολλῶν ἐπαια-

† Blanc. στάσις μεγάλη τοῦ δήμου πρὸς

A POST illũ statim imperauit Alexander, qui Domitio Vlpiano præfecturam prætorianorum dedit, eique permisit cætera, quæ pertinent ad administrationem imperii. Cæterum ea, quæ supra dicta sunt, ego quidem accurate diligenterque conscripsi, vt potui: quæ vero restant, mihi B non licuit persequi pari diligentia; quod Romæ non sum diu commoratus, quodque in morbum incidi, quum ex Asia in Bithyniam venissem: ex qua profectus sum [a] ad præfecturam Ægypti. post vbi reuerti in Italiam, pæne recta in Dalmatiam, atque inde in Pannoniam superiorem missus sum, vt eis præessem. Quod quum fecissem, atque in vrbem Romam & deinde in Campaniam reuertissem; statim domum redii. Quibus ex rebus C factum est, * vt ea, quæ sequuntur, non potuerim pariter cum iis, quæ præcesserunt, intelligere. dicam tamen in summa ea, quæ vsque ad secundum consulatum meum gesta sunt. Igitur Vlpianus multa, quæ non recte a Sardanapalo facta erant, emẽdauit. Flauianum vero & Chrestum interfecit, vt eis succederet; ipseque non multo post a prætorianis, qui de nocte eum inuaserunt, interfectus est: quanquam accurrerat in palatium, atque ad ipsum imperatorem, matremque eius cõ-D fugerat. Sed quum adhuc viueret Vlpianus, tanta [b] contentio ex parua causa populo cum prætorianis fuit, vt tres dies pugnauerint inter se, magnusque numerus hominum vtrinque interierit. Post vbi milites, quod victi erant, cœperunt ædificia incendere; populus metuens, ne tota vrbs conflagraret, inuitus cum eis reconciliatus est. His confectis rebus, Epagathus, qui Vlpiano magna ex parte causa necis fuerat, missus est in Ægyptum, vt præfectus eius prouinciæ, ne forte, si E de eo Romæ supplicium sumptum esset, tumultus aliquis concitaretur: atque inde [c] reductus in Cretam, condemnatus est. Per id tempus multæ rebellio-

a ad imperium Africæ.

* Ut pari accuratione cũ prioribus etiam reliqua componere non potuerim.

b seditio populi ex parua causa cõtra prætorianos fuit.

c abductus in Cretam, supplicio affectus est.

nes factæ sunt a multis, quarum aliquot quum fuissent formidolosæ, repressæ ac restinctæ sunt. Quæ vero acciderunt in Mesopotamia, multo certe horribiliora, non solum Romanis, sed etiam cæteris omnibus timorem longe maximum fecerunt. Artaxerxes n. Persa, quum Parthos tribus prœliis superasset, atq; Artabanum regem eorũ interfecisset, irruit in Armeniam, ex qua pulsus ab incolis, Medisque nonnullis, & filiis Artabani, in fugam se coniecit, vt quidam putant. nã alii recessisse aiũt, vt maiores copias cõpararet. Hic igitur nobis formidolosus fuit, quod maximis copiis non modo Mesopotamiam inuaderet, sed etiam Syriam: minareturque, se recuperaturum omnia, quæ Persæ olim tenuissent vsq; ad mare Græcũ, quæq; ad se propter maiores suos pertinerent. Neq; vero nobis timor iniectus est propterea, quod ipse videretur esse inexpugnabilis; sed quod nostri ita affecti essent milites, vt pars ad eũ transiret, pars nobis nollet opẽ ferre: quorum [a] tanta est mollities, licẽtia, impunitas; vt hi, qui sunt in Mesopotamia, interficere sint ausi Flauium Heracleonem, qui ipsis præerat: & prætoriani, post Vlpianum, me quoq; criminati sint; quod quum in Pannonia militibus præfuissem continenter, metuerent, [ne postularẽ,] vt & ipsos aliquis institutis Pannoniorum viuere cogeret. At Alexander horum rationem habuit nullam, sed contra, me magis honestauit, secumq; vna designauit [b] secundum consulem, & sumptus, quos ea dignitas postulat, se facturum recepit. Quamobrẽ quũ moleste ferrẽt prætoriani, [c] timui, ne me, vt vidissent cum insignib. imperii, interficerent. Itaque [mihi] iussit Alexander, vt alicubi extra vrbem cõmorarer in Italia, tẽpore huius consulatus mei. Quod quũ fecissem, Romã veni: dein profectus sum ad ipsum in Campaniam, versatusq; cum eo per aliquot dies, visusque a militibus cum magna securitate, domum redii: dimissus, quod laborarem ex pedibus, vt omne reliquũ vitæ tempus in patria degerem: sicut mihi apertissime genius, quum iam essem in Bithynia, significauit: qui mihi visus est aliquando præcipere in somnis, vt hos versus ad finem huius historiæ adderem,

† Iuppiter è multis crudelibus Hectora telis,
Puluereq; & cæde exemit, belliq; tumultu.

[a] *tãtum erat luxum, licentia, reprehẽsionũ contẽtus; vt qui tunc erant in Mesopotamia.*
[b] *iterum futurum consulem,*
[c] *timuit,*
† Iliad. λ.

στάσεις γενόμεναι, καί τινες καὶ ἰσχυρῶς ἐκφοβήσασαι, κατεπαύθησαν. τὰ δὲ ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ καὶ φοβερώτερα καὶ ἀληθέστερον δέος σύμπασιν, οὐχ ὅτι τοῖς ἐν Ῥώμῃ, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις παρέσχεν. Ἀρταξέρξης γάρ τις Πέρσης, τούς τε Πάρθους τρισὶ μάχαις νικήσας, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν Ἀρτάβανον ἀποκτείνας, ἐπὶ τὴν Ἀρμενίαν ἤλασε· κἀνταῦθα πρός τε τῶν ἐπιχωρίων καὶ πρὸς Μήδων τινῶν, τῶν τε τοῦ Ἀρταβάνου παίδων πταίσας, ὡς μέν τινες λέγουσιν, ἔφυγεν· ὡς δ᾽ ἕτεροι, ἀνεχώρησε πρὸς παρασκευὴν δυνάμεως μείζονος. οὗτός τε οὖν φοβερὸς ἡμῖν ἐγένετο, στρατεύματι πολλῷ οὐ μόνον τῇ Μεσοποταμίᾳ, ἀλλὰ καὶ τῇ Συρίᾳ ἐφεδρεύσας, καὶ ἀπειλῶν ἀνακτήσασθαι πάντα, ὡς καὶ προσήκοντά οἱ ἐκ προγόνων, ὅσα ποτὲ οἱ πάλαι Πέρσαι μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς θαλάσσης ἔσχον· οὐχ ὅτι αὐτός τις ἄμαχος εἶναι δοκεῖ, ἀλλ᾽ ὅτι οὕτω τὰ στρατιωτικὰ ἡμῖν † διάκειται, ὥστε τοὺς μὲν καὶ προστίθεσθαι αὐτῷ, τοὺς δ᾽ οὐκ ἐθέλειν ἀμύνεσθαι. τοσαύτῃ γὰρ ἅμα τρυφῇ καὶ ἐξουσίᾳ, ἀνεπιπληξίᾳ ‡ τε χρῶνται, ὥστε τολμῆσαι Φλάβιον Ἡρακλέωνα τοὺς ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, τὸν ἄρχοντα σφῶν, ἀποκτεῖναι, καὶ τοὺς δορυφόρους πρὸς τῷ Οὐλπιανῷ καὶ ἐμὲ αἰτιάσασθαι, ὅτι τῶν ἐν τῇ Παννονίᾳ στρατιωτῶν ἐγκρατῶς ἦρξα, καὶ ἐξαιτῆσαι, φοβηθέντας μὴ καὶ ἐκείνους τις ὁμοίως τοῖς Παννονικοῖς ἄρχεσθαι καταναγκάσῃ. οὐ μέντοι προσεποιήσατό τι αὐτῶν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἄλλως τε ἐσέμνυνέ με, καὶ δεύτερον † ὑπατεύσαντα σὺν αὐτῷ ἀπέδειξε, τό, τε ἀνάλωμα τὸ τῆς ἀρχῆς ‡ [αὐτῷ] αὐτὸς ἀναλώσειν ὑπεδέξατο. ἀχθεσθέντων δ᾽ αὐτῶν ἐπὶ τούτοις, * ἐφοβήθην μὴ καὶ ἀποκτείνωσί με, ἐν τῷ τῆς ἀρχῆς σχήματι ἰδόντες· καὶ ἐκέλευσεν ἔξω τῆς Ῥώμης ἐν τῇ Ἰταλίᾳ που διατρίψαι τὸν τῆς ὑπατείας χρόνον. καὶ οὕτω μετὰ ταῦτα ἐς τε τὴν Ῥώμην, καὶ ἐς τὴν Καμπανίαν πρὸς αὐτὸν ἦλθον· καὶ συνδιατρίψας τινὰς ἡμέρας αὐτῷ, τοῖς τε στρατιώταις μετὰ πάσης ἀδείας ὀφθείς, ἀπῆρα οἴκαδε, παρεμένος ἐπὶ τῇ τῶν ποδῶν ἀρρωστίᾳ· ὥστε πάντα τὸν λοιπὸν τοῦ βίου χρόνον ἐν τῇ πατρίδι ζῆσαι, ὥσπερ που καὶ τὸ δαιμόνιον ἐν τῇ Βιθυνίᾳ ἤδη μοι ὄντι σαφέστατα ἐδήλωσεν. ὄναρ γάρ ποτε ἔδοξα προστάσσεσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ προσγράψαι τῷ ἀκροτελευτίῳ τὰ ἔπη τάδε,

Ἕκτορα δ᾽ ἐκ βελέων ὕπαγε Ζεύς, ἔκ τε κονίης,
Ἔκ τ᾽ ἀνδροκτασίης, ἔκ θ᾽ αἵματος, ἔκ τε κυδοιμοῦ.

[a] Leuncl. διάκειτο,
† Leuncl. τ᾽ ἰχρῶνται,
† ὑπατεύοντα
‡ Sylb. αὐτὸ.
* ἐφοβήθη

ΔΙΩΝΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ

λδ' βιβλίων, τῶν οὐχ εὑρισκομένων, λείψανά τινα περὶ πρεσβειῶν διαφόρων.

α'.

ΟΙ Αἴκουοί τε, τὸ Τουσκοῦλον λαβόντες, καὶ Μάρκον Μινούκιον νικήσαντες, ἐν φρονήματι ἐγένοντο, ὥστε καὶ τοῖς πρέσβεσι τοῖς τῶν Ῥωμαίων, οὓς ἐπὶ τῇ τοῦ χωρίου καταλήψει αἰτιώμενοι σφᾶς, ἔπεμψαν, πρὸς μὲν τὸ ἐπίκλημα μηδὲν ἀποκρίνασθαι, δρῦν δέ τινα διὰ τοῦ στρατηγοῦ σφῶν Κοιλίου Γράκχου δείξαντας, πρὸς ἐκείνην, εἴ τι βούλοιντο, λέγειν αὐτοὺς κελεῦσαι.

β'.

Τῆς στρατείας τῶν Γαλατῶν αἰτία αὕτη ἐγένετο· οἱ Κλούσιοι πολέμῳ ὑπ' αὐτῶν κακωθέντες, πρὸς τοὺς Ῥωμαίους κατέφυγον, ἐλπίδα οὐκ ἐλαχίστην ἔχοντες· ὅτι τοῖς Βηιένταις, καίτοι ὁμοφύλοις οὖσιν, οὐ συνήραντο, πάντως τινὰ ὠφέλειαν παρ' αὐτῶν εὑρήσεσθαι. ὡς δ' ἐκεῖνοι τὴν ἐπικουρίαν οὐκ ἐψηφίσαντο, πρέσβεις δὲ πρὸς τοὺς Γαλάτας πέμψαντες, εἰρήνην αὐτοῖς ἔπραττον, ταύτην παρὰ μικρὸν (ἐπὶ γὰρ μέρει τῆς χώρας προετείνετο) σφίσιν ἐποιήσαντο. συμπεσόντας δὲ τοῖς βαρβάροις ἐκ τῶν λόγων ἐς μάχην τοὺς τῶν Ῥωμαίων πρέσβεις † προσπαρέλαβον. οἱ οὖν Γαλάται χαλεπῶς ἐπὶ τῇ ἀντιτάξει αὐτῶν ἐνεγκόντες, τὸ μὲν πρῶτον ἀπέστειλάν τινας ἐς τὴν Ῥώμην, αἰτιώμενοι τοὺς πρέσβεις. εἶτ' ἐπειδὴ μήτε τιμωρία σφίσιν ἐγένετο, καὶ χιλίαρχοι πάντες ἀπεδείχθησαν, θυμοῦ τε ἐπληρώθησαν, ὄντες καὶ ἄλλως ὀργὴν ἄκροι, καὶ τοὺς Κλουσίνους ἐν ὀλιγωρίᾳ θέμενοι, πρὸς τὴν Ῥώμην ὥρμησαν.

† περιέλαβον.

γ'.

Ἀγυλλαῖοι ἐπειδὴ ᾔσθοντο τοὺς Ῥωμαίους σφίσι πολεμῆσαι βουλομένους, πρέσβεις τε ἐς τὴν Ῥώμην ἀπέστειλαν, πρὶν καὶ ὁτιοῦν ψηφισθῆναι, καὶ εἰρήνης ἐπὶ τῷ ἡμίσει τῆς χώρας ἔτυχον.

DIONIS E PRIORIBVS XXXIV

libris, qui non exstant, reliquiæ quædam de diuersis legationibus.

I.

QVVM Tusculum Æqui cepissent, victo M. Minucio, tantos sibi sumserunt animos; vt legatis Romanis, qui de opido intercepto expostulatum missi erant, nihil facti sui purgandi causa responderint; sed quercu quadam per imperatorem suum Cœlium Gracchum monstrata, quæ vellent, ad eam dicere iusserint.

II.

Expeditionis Gallorum hæc causa fuit. Clusii bello a Gallis vexati ad Romanos confugerunt, quod spem non minimam haberent; quando quidem Veientes, licet gentiles suos, aduersus Romanos non defendissent; opem ab eis aliquam se consecuturos. Romani nullo decreto auxilio; saltim legatis ad Gallos missis, pacem Clusiis per eos cōficiebant; iamque propemodum eam sub cōdicione, parte regionis vt aliqua cederetur, impetrauerant. At quum legati populi Romani a verbis ad pugnam cum barbaris venissent, excepti fuerunt a Clusiis. Itaque Galli grauiter ac moleste ferentes, quod ipsis semet opposuissent; primum quosdam e suis vicissim Romam misere qui legatos accusarent. Deinde, quum illis supplicium nullum irrogaretur; & omnes tribuni crearentur; toti furore succensi, quod alioquin etiam maxime proni essent ad iram, neglectis Clusiis Romā contenderunt.

III.

Quū Agyllæi [qui & Cærites] Romanos sibi bellū illaturos animaduerterēt, legatos Romā misere prius, quam aliquid decretum esset; ac sub condicione tradēdi agri dimidii, pacem impetrarunt.

A

IV.

Victi Samnites a Romanis, legatos ad eos, qui erant in vrbe Romani, miserũt: & captiuis, quotquot eorum habebant, remissis, etiam Papii cuiusdam, viri apud se dignitate principis, in quẽ præcipue belli causa conferebatur, tam patrimonium ac bona quam ossa, quod ipse sibi præcepta morte manus adtulisset, dissiparunt. Non tamen hoc facto pacem impetrarunt. Existimati namque homines infidi, qui ad casus parum prosperos, vt a se victores auerterent, pacem facere soliti essent; nõ modo nullam inuenere componẽdi belli viam, sed bellum etiam sibi perpetuum arcessiuerunt. Quippe Romani, receptis licet captiuis, bellũ implacabile cum eis gerendum decreuerunt.

δ'.

Νικηθέντες οἱ Σαμνῖται ὑπὸ Ῥωμαίων, ἐπεκηρυκεύσαντο τοῖς ἐν τῇ πόλει Ῥωμαίοις, τούς τε αἰχμαλώτους, ὅσους εἶχον αὐτῶν, πέμψαντες σφίσι, καί τινος † Παπιείου, ἀνδρὸς ἐς τὰ πρῶτα τῶν παρ' αὐτοῖς ἀξιουμένων, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου πᾶσαν φερομένου, τήν τε οὐσίαν καὶ τὰ ὀστᾶ, ἐπειδὴ φθάσας ἑαυτὸν προκατεχρήσατο, διέρριψαν. οὐ μέντοι καὶ ἔτυχον τῆς εἰρήνης. ἄπιστοί τε γὰρ δόξαντες εἶναι, καὶ πρὸς τὰς συμφορὰς ἐς παράκρουσιν τοῦ ἀεὶ κρατοῦντος σφῶν σπένδεσθαι, οὐχ ὅσον οὐχ εὕροντό τι συμβατικὸν, ἀλλὰ καὶ ἄσπονδον σφίσι τὸν πόλεμον παρεσκεύασαν. οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι καί τοι τοὺς αἰχμαλώτους λαβόντες, ἀκήρυκτον πόλεμον αὐτοῖς ἐψηφίσαντο.

† al. Ποντ

B

V.

Quum Romani Tarentinos, & alios quosdam, bellũ in se moliri intelligerent, Fabricium ad ciuitates socias, ne quis ab eis motus nouus excitaretur, legatum miserunt. At illi hunc comprehenderũt, ac suis ad Thuscos, & Vmbros, & Gallos ablegatis; cõplures horum partim mox, partim non multo post, secum vt deficerent, impulerunt.

ε'.

Πυθόμενοι τῶν Ῥωμαίων, ὡς Ταραντῖνοι, καὶ ἄλλοι τινὲς, πόλεμον ἀρτύουσι κατ' αὐτῶν, πρεσβευτὴν Φαβρίκιον ἐς τὰς πόλεις τὰς συμμαχίδας, ὅπως μηδὲν νεωτερίσωσιν, ἔστειλαν. οἱ δὲ ἐκεῖνόν τε συνέλαβον, καὶ πέμψαντες πρὸς τοὺς Τυρσηνοὺς, καὶ Ὀμβρικοὺς, καὶ Γαλάτας, συχνοὺς αὐτῶν, τοὺς μὲν παραχρῆμα, τοὺς δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον, προσαπέστησαν.

C

VI.

Lucius [Cornelius] a Romanis Tarentum missus fuit. Tarentini vero Bacchanalia tunc agentes, & in theatro hesterno vino satiati sedentes, eum contra se nauigare suspicati sunt. Itaque statim ex iracundia, nonnihil & ipsa eos impellẽte temulentia, prouecti sunt ei obuiam; & suis in eum adactis impulsisque nauigiis, nec manus tollentem ad defensionem sui, nec omnino quidquam hostile suspicantem, cum pluribus aliis, demerserunt. Ea quum audissent Romani, grauiter (vti par erat) ferebant; sic tamen, vt statim eis bellum inferre nollent. Itaque legatos, ne rem silentio præteriisse viderentur, eoque Tarentinos ferociores redderẽt, miserunt. Hos Tarentini non modo nõ exceperunt honeste, nec cum idoneo quodam responso dimiserunt; sed confestim, & prius quidem, quam eis dicendi copiam facerent, tum alia, tum vestem eorum irriserunt. Erat autem vrbana, qua in foro vtimur. Hanc enim legati, siue grauitatis ac decori causa, siue Tarentinis vt metum inii cerent, quo vel hinc in eos

ς'.

Λούκιος ἀπεστάλη παρὰ Ῥωμαίων ἐς Τάραντα. οἱ δὲ Ταραντῖνοι Διονύσια ἄγοντες, καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ διακορεῖς οἴνου † ἐκ δείλης καθήμενοι, πλεῖν ἐπὶ σφᾶς αὐτὸν ὑπετόπησαν. καὶ παραχρῆμα δι' ὀργῆς, καί τι καὶ τῆς μέθης αὐτοὺς ἀναπειθούσης, ἀντανήχθησαν· καὶ προσπεσόντες αὐτῷ μήτε χεῖρας ἀνταιρομένῳ, μήθ' ὅλως πολέμιόν τι ὑποτοπουμένῳ, κατέδυσαν κἀκεῖνον καὶ ἄλλους πολλούς. πυθόμενοι δὲ ταῦθ' οἱ Ῥωμαῖοι, χαλεπῶς μὲν (ὥσπερ οὖν εἰκὸς) ἔφερον, οὐ μὴν καὶ στρατεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς εὐθὺς ἠθέλησαν. πρέσβεις μέντοι, τοῦ μὴ καθεστηκέναι δόξαι, κἀκ τούτου θρασυτέρους αὐτοὺς ποιῆσαι, ἔστειλαν. καὶ αὐτοὺς οἱ Ταραντῖνοι οὐχ ὅπως καλῶς ἐδέξαντο, ἢ τρόπον γέ τινα ἐπιτήδειον ἀποκεκριμένοι ἀπέπεμψαν, ἀλλ' εὐθὺς πρὶν καὶ λόγον σφίσι δοῦναι, γέλωτα τά τε ἄλλα, καὶ τὴν στολὴν αὐτῶν ἐποιοῦντο. ἦν δὲ ἡ ἀστικὴ, ᾗ κατ' ἀγορὰν χρώμεθα. ταύτην γὰρ ἐκεῖνοι, εἴτ' οὖν σεμνότητος εἵνεκα, εἴτε καὶ διὰ δέος, ἵν' ἔκ γε τούτου

† ὑπὸ λύπης

D

E

ἤδη ὅσοι αὐτοὺς, ἐσταλμένοι ἦσαν. κατὰ συστάσεις τε οὖν κωμάζοντες, ἐτώθαζον. καὶ γὰρ καὶ τότε ἑορτὴν ἦγον, ὑφ' ἧς, καί τοι μηδένα χρόνον σωφρονοῦντες, ἔτι καὶ μᾶλλον ὕβριζον. καὶ τέλος, προστάς τις τῷ Ποστουμίῳ, καὶ κύψας ἑαυτὸν, ἐξέβαλε· καὶ τὴν ἐσθῆτα αὐτοῦ ἐκηλίδωσε. θορύβου δὲ ἐπὶ τούτῳ παρὰ πάντων τῶν ἄλλων γενομένου, καὶ τῶν μὲν ἐπαινούντων ὥσπερ τι θαυμαστὸν εἰργασμένον, † ἐς δὲ δὴ τοὺς Ῥωμαίους πολλὰ καὶ ἀσελγῆ ἀνάπαιστα ἐν ῥυθμῷ τινι κρότου καὶ τῆς βαδίσεως ᾀδόντων, ὁ Ποστούμιος· Γελᾶτε, ἔφη, γελᾶτε ἕως ἔξεστιν ὑμῖν. κλαύσεσθε γὰρ ἐπὶ μακρότατον, ὅταν τὴν ἐσθῆτα ταύτην τῷ αἵματι ὑμῶν ἀποπλύνητε.

† ἄλλοι δὲ αὐτοῖς

A eos verecunda corriperentur, induerāt. Itaque Tarentini dum comessarentur in conuenticulis suis, legatos cauillis explodebant. Quippe tunc quoque ferias agebant, quibus etiam magis ad probra exstimulabantur, licet nullo tempore modesti esse solerent. Quidam denique propter Postumium adstans, semet inclinauit, & excreuit, ac vestem eius commaculauit. Eam ob rem quum a ceteris omnibus quidam strepitus exstitisset, aliique B facinus hoc velut admiratione dignū laudarent, alii multa, & flagitiosa quidem per ludum iocumq; numeroso cum plausu & incessu canerent, Postumius ad eos: Ridete, inquit, ridete dum ridere vobis licet. Nam diutissime plorabitis, quum sanguine vestro vestem hanc eluetis.

ζ'.

Ὁ Πύρρος πρέσβεις περὶ τῶν αἰχμαλώτων ἄλλους τε, καὶ τὸν Φαβρίκιον προσιέναι πυθόμενος, φρουρὰν τε σφίσι πρὸς τὰ μεθόρια, μὴ καὶ βιαιόν τι ὑπὸ τῶν Ταραντίνων πάθωσιν, ἔπεμψε· καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἀπήντησεν. ἔς τε τὴν πόλιν αὐτοὺς εἰσαγαγὼν, καὶ ἐξένισε λαμπρῶς καὶ τἆλλα ἐδεξιώσατο· ἐλπίσας σπονδῶν τε † δεῖσθαι, καὶ ὁμολογίας, οἵας ἡττηθέντας εἰκὸς ἦν, ποιήσασθαι.

† λείψεσθαι

VII.

C Pyrrhus quum alios legatos, tum Fabricum venire pro liberandis captiuis audiens, & præsidium eis obuiam ad limites vsque, ne vis eis a Tarentinis fieret, misit, & ipse quoque postea prodidit, vt eis occurreret. Quumque deduxisset eos in vrbem, tam hospitio splendido, quam rebus aliis excepit amice; quod pacem petituros, & eas pacis leges, quas victos par esset, accepturos speraret.

η'.

Ὁ Πτολεμαῖος ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς, ὁ Φιλάδελφος ἐπικληθεὶς, ὡς τόν τε Πύρρον κακῶς ἀπαλλαχθέντα, καὶ τοὺς Ῥωμαίους αὐξανομένους ἔμαθε, δῶρά τε αὐτοῖς ἔπεμψε, καὶ ὁμολογίαν ἐποιήσατο. οἱ οὖν Ῥωμαῖοι ἡσθέντες, ὅτι καί τις διὰ πλείστου ὢν, περὶ πολλοῦ σφᾶς ἐπεποίητο, πρέσβεις πρὸς αὐτὸν ἀντεπέστειλαν. ἐπειδή τε ἐκεῖνοι δῶρα παρ' αὐτοῦ μεγαλοπρεπῆ λαβόντες, εἰς τὸ δημόσιον † σφᾶς ἀπέδειξαν, οὐκ ἐδέξατο αὐτά.

† σφῶν

VIII.

D Quum Ptolemæus Ægypti rex, cognomento Philadelphus, rem a Pyrrho male gestam, & incrementa, quæ imperio populi Romani accederent, inaudisset: missis donis fœdus cum eo pepigit. Quapropter & Romani hac de re delectati, quod summæ rex auctoritatis magni eos fecisset: vicissim legatos ad eum miserunt. Illi quum munera, quæ a regē magnifica tulerant, ad ærarium retulissēt, nequaquam accepta fuerunt.

E

θ'.

Οἱ Καρχηδόνιοι φοβηθέντες μὴ ἁλῶσι, προεκηρυκεύσαντο πρὸς τὸν ὕπατον, ὅπως ὁμολογίᾳ τινὶ ἐπιεικεῖ ἀποπέμψαντες αὐτὸν, τὸ παραχρῆμα δεινὸν ὑπεκφύγωσιν.

IX.

Carthaginienses in metu constituti, ne hostis in potestatem venirent; ipsi priores ad consulem legatos miserunt, vt eo pacis aliqua tolerabili & æqua condicione dimisso, malum præsens effugerent. Quia vero Sicilia tota, Sardiniaque cedere noluerunt; nec gratuito capti-

ἐπειδή τε οὐκ ἠθέλησαν Σικελίας τε πάσης καὶ Σαρδοῦς ἀποστῆναι, καὶ τοὺς μὲν τῶν Ῥωμαίων

captiuos Romanos dimittere, suos pretio redimere; nec omnem belli sumtum, quem populus Romanus fecerat, refundere; nec præter hunc, alia quædam in annos singulos soluere: nihil ab eis perfectum fuit. Nam præterea, quæ indicata sunt, hoc quoque molestum eis erat; quod neque bellum aliquod gerere, neque pacem facere sine Romanis; & ipsi non pluribus vna longis nauibus vti, Romanis auxilium L triremibus ferre, quoties denuntiatum ipsis esset; quædam alia denique non æquis legibus facere iuberentur. His ergo de causis arbitrati, pacem hanc reabse futuram ipsorum interitum; bellum aduersus Romanos prosequi maluerunt.

X.

Litteris proditum est, Carthaginienses quum ob alia quædam, tum propter captiuorum multitudinem legatos ad populum Rom. misisse; inprimis quidem, vt pacem mediocriter æquis legibus obtinerent: sin autem, vt captiuos saltim reciperent. Hos inter legatos Regulum quoque tum ob dignitatem, tum virtutem viri, missum fuisse aiūt. Quippe futurum putabant, vt quiduis Romani spe illius recipiendi facerent; adeoque vel solum cum pace, vel omnino cum captiuis vniuersis commutaturos. Itaque iureiurando graui eum obstrinxerunt, quo sancte reuersurum se promitteret, tametsi neutrum perfecisset. Atque hoc modo cum aliis eum legatis dimiserunt. Regulus quum alia, tamquam si Carthaginiensis, non Romanus esset, faciebat; tum nec vxorem ad colloquium admisit, nec in vrbem, velut in exsilium eiectus, introiuit: sed senatu extra mœnia conuocato, qui mos respondendi legatis hostium erat, perinde atq; alii, sicut accepimus, vt accedere sibi liceret, petiit.

XI.

Quum Romani pecuniam a Carthaginiensibus exegissent, fœdus pacis renouarunt. Ac primum quidem venientibus Romam Carthaginiensium legatis propterea; quod adparatum facere Romanos animaduerterent, quum ipsi adhuc finitimo bello distinerentur; nihil moderati responderunt. Postea misso Hannone quodam, annis iuuene, ac

αἰχμαλώτους προῖκα ἀφεῖναι, τοὺς δὲ σφετέρους λύσασθαι, τά τε δαπανηθέντα τοῖς Ῥωμαίοις ἐς τὸν πόλεμον πάντα διαλῦσαι, καὶ χωρὶς ἄλλα καθ' ἕκαστον ἔτος συντελεῖν, οὐδὲν ἤνυσαν. πρὸς γὰρ δὴ τοῖς εἰρημένοις καὶ ἐκεῖνα αὐτοὺς ἐλύπει, ὅτι μήτε πολεμεῖν, μήτε συμβαίνειν ἄνευ Ῥωμαίων, καὶ αὐτοὶ μὴ πλείοσι μιᾶς ναυσὶ μακραῖς χρῆσθαι, ἐκείνοις δὲ πεντήκοντα τριήρεσιν ἐπικουρεῖν, ὁσάκις ἂν ἐπαγγελθῇ σφίσιν, ἄλλα τέ τινα οὐκ ἐκ τοῦ ὁμοίου ποιεῖν ἐκελεύοντο. ἐξ οὖν τούτων ἄλωσιν σφῶν ἀκριβῆ τὰς σπονδὰς νομίσαντες ἔσεσθαι, πολεμεῖν αὖθις μᾶλλον εἵλοντο.

ι'.

Φασὶ τοὺς Καρχηδονίους ἐπικηρυκεύσασθαι τοῖς Ῥωμαίοις, διά τε τἆλλα, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν αἰχμαλώτων· μάλιστα μὲν, εἴπως καὶ τὴν εἰρήνην ἐπὶ μετρίοις τισὶ ποιήσαιντο· εἰ δὲ μὴ, ἵνα τούς γε ἑαλωκότας κομίσαιντο. Φασὶ δὲ καὶ τὸν Ῥήγουλον ἐν τοῖς πρέσβεσι πεμφθῆναι, διά τε τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀρετήν. ὑπέλαβον γὰρ πᾶν ὁτιοῦν τοὺς Ῥωμαίους ἐπὶ τῷ κομίσασθαι αὐτὸν ἐλπίσαι σφᾶς πρᾶξαι, ὥστε μόνον ἀντὶ τῆς εἰρήνης, ἢ πάντως γε ἀντὶ τῶν αἰχμαλώτων ἀνταποδοθῆναι. ὁρκώσαντές τε οὖν αὐτὸν πίστεσι μεγάλαις, ἦ μὴν ἐπανήξειν, ἂν καὶ μηδέτερον αὐτῶν διαπράξηται, καὶ πρεσβευτὴν μεθ' ἑτέρων ἔστειλαν. καὶ ὃς τά τ' ἄλλα καθάπερ τις Καρχηδόνιος, ἀλλ' οὐ Ῥωμαῖος ὢν ἔπραττε, καὶ οὔτε τὴν γυναῖκα ἐς λόγους ἐδέξατο, οὔτε εἰς τὴν πόλιν, καθάπερ ἐκβληθεὶς, ἐσῆλθεν· ἀλλ' ἔξω τοῦ τείχους τῆς βουλῆς ἀθροισθείσης, ὥσπερ τοῖς τῶν πολεμίων πρέσβεσιν ἔθος εἶχον χρηματίζειν, τὴν τε πρόσοδον μετὰ τῶν ἄλλων, ὥς γε καὶ ὁ λόγος ἔχει, ᾐτήσατο.

ια'.

Οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς Καρχηδονίους χρήματα ἐπιπραξάμενοι, τὰς σπονδὰς ἀνενεώσαντο. καὶ τὸ μὲν πρῶτον πρεσβείας αὐτῶν ἐλθούσης, ὅτι τε τῆς σφετέρας παρασκευῆς ᾔσθοντο, καὶ ὅτι αὐτοὶ τῷ πρὸς τοὺς ὁμόρους πολέμῳ ἔτι καὶ τότε κατείχοντο, μέτριον οὐδὲν ἀπεκρίναντο. μετὰ δὲ ὑπὸ Ἄννωνος τινὸς νέου τῇ ἡλικίᾳ, καὶ

ἐκείνου δὲ τῇ παρρησίᾳ πεμφθέντος, καὶ ἄλλα τε πολλὰ ἀπαρακαλύπτως, καὶ τέλος εἶπε, εἰ μὴ βούλεσθε εἰρήνην, ἀπόδοτε ἡμῖν καὶ Σαρδὼ καὶ Σικελίαν· οὐ γὰρ πρὸς καιρόν τινα αἰσχρὰν, ἀλλ' ἀΐδιον φιλίαν ἀπ' αὐτῶν ἐπριάμεθα, εἰπόντος· ἠπιώτεροί τε αἰσχυνθέντες ἐγένοντο.

A mira libertate dicendi vtente, quum is & alia plura, & hæc tamdem proferret: Si pacem colere non vultis, reddite nobis Sardiniam & Siciliam; quibus non duraturas ad aliquod tempus indutias, sed amicitiam perpetuam redemimus: tum vero præ pudore facti fuere mitiores.

ιβ'.

XII.

Οἱ Ῥωμαῖοι τοῖς Ἰσσαίοις προσχωρήσασιν αὐτοῖς, αὐτουργεῖν τι εὐθὺς προθύμως, ὡς τοῖς πρὸς ἑαυτοὺς ἐσπουδακόσι βοηθεῖν δοκεῖν, καὶ τοὺς Σαρδιαίους ἀμύνεσθαι, διότι τοὺς ἐκ τοῦ Βρεντεσίου ἐκπλέοντας ἐκακούργουν, ἐθελήσαντες· ἔπεμψαν πρὸς Ἄγρωνα, τοὺς μὲν παραιτούμενοι, τῷ δὲ, ὅτι μηδὲν προπαθὼν ἀδικοίη σφᾶς, αἰτιώμενοι. καὶ ἐκεῖνον μὲν οὐκ ἔτι περιόντα εὗρον, ἀλλὰ παιδίον τι, Πίννην ὄνομα, καταλιπὼν ἐτεθνήκει. Τεύτα δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, μητρυιὰ δὲ τοῦ Πίννου οὖσα, ἐκράτει τῶν Σαρδιαίων, καὶ οὐδὲν μέτριον ὑπὸ θρασύτητος αὐτοῖς ἀπεκρίνατο· ἀλλ' οἷα γυνὴ, πρὸς τῇ ἐμφύτῳ προπετείᾳ καὶ ὑπὸ τῆς δυνάμεως, ἣν εἶχε, χαυνουμένη, τοὺς μὲν ἔδησε τῶν πρέσβεων, τοὺς δὲ καὶ ἀπέκτεινεν, ὅτι ἐπαρρησιάσαντο. καὶ τότε μὲν ταῦτα ἔπραξε, καὶ φρόνημα ἀπ' αὐτῶν, ὥσπερ τινὰ ἰσχὺν ἐν τῷ προχείρῳ τῆς ὠμότητος ἐπιδεδειγμένη, ἔλαβε· διήλεγξε δὲ δι' ἐλαχίστου τὴν τοῦ γυναικείου γένους ἀσθένειαν, ταχὺ μὲν ὑπὸ βραχύτητος γνώμης ὀργιζομένην, ταχὺ δὲ καὶ ὑπὸ δειλίας φοβουμένην. ἐπειδὴ γὰρ τάχιστα τὸν πόλεμον τοὺς Ῥωμαίους ἐψηφίσθαι οἱ ἐπύθετο, κατεπλάγη· καὶ τούς τε ἄνδρας οὓς εἶχεν αὐτῶν, ἀποδώσειν ὑπέσχετο· καὶ ἐπὶ τοῖς τετελευτηκόσιν ἀπελογεῖτο λέγουσα, ὑπὸ λῃστῶν τινων αὐτοὺς πεφονεῦσθαι. τῶν δὲ Ῥωμαίων τὰ τῆς στρατείας διὰ τοῦτο ἐπισχόντων, καὶ τούς τε αὐτόχειρας ἐξαιτησάντων, κατεφρόνησέ τε αὐτῶν, ὅτι μηδέπω τὰ δεινὰ αὐτῇ παρῆν, καὶ οὔτε τινὰ ἐκδώσειν ἔφη, καὶ ἐπὶ τὴν Ἴσσαν στράτευμα ἀπέστειλεν. ἐπειδὴ δὲ ὑπάτους παρόντας ᾔσθετο, κατέδεισεν αὖ, καὶ τοῦ θυμοῦ ὑφῆκε, καὶ ἐς πᾶν ὁποῖον ἐπακούσαι σφῶν ἑτοίμη ἐγένετο. οὐ μέντοι καὶ παντάπασιν ἐσωφρονίσθη. τῶν γὰρ ὑπάτων πρὸς Κέρκυραν ἀφορμηθέντων ἀνεθάρσησε, καὶ ἀποστᾶσα, ἐπὶ

Quum Issæis Romani, qui ad se defecerant, vicissim rem gratam alacri mox animo facere vellent, vt iis opem ferre, quorum egregia in se studia fuissent; ac Sardianos eo nomine, quod nauigantes e portu Brundisino maleficiis infestarent, vlcisci viderentur: misere legatos ad Agronem, deprecatum pro Issæis, & cum eo, qui nulla iniuria prouocatus ipsos læderet, expostulatum. Agronem legati non amplius superstitem reperere, quod relicto filio puero, cui nomen Pinnes, diem obiisset. At vxor eius Teuta, quæ nouerca Pinnis erat, iam Sardianis imperabat, nec præ ferocia quidquam eis moderati respondebat: sed vt mulier, quæ præter insitam a natura temeritatem, etiam a potestate, quam obtinebat, diffluerct; e legatis alios vinxit, alios occidit, quod liberius locuti essent. Ac tunc quidem hæc fecit & animos inde, quasi quæ vires suas expromta crudelitate demonstrasset, sumsit. Sed paullo post feminei generis imbecillitatem redarguit, quod celeri momẽto præ iudicii tenuitate prolabitur in iram, nec minori celeritate præ formidine sibi metuit. Quum primum enim bellum contra se decretum a Romanis accepit, timore correpta trepidauit; ac tum Romanos, quos adhuc habebat, redditurum se promisit; tum de iis, qui fuerant interfecti, sic se purgauit, vt a latronibus occisos diceret. Itaque quum Romani expeditionem suam inhiberent, & cædis auctores sibi dedi poscerent: rursus eos contempsit, quod pericula necdum adessent, ac neque se dedituram illorum aliquem dixit, & exercitum in Issam insulam misit. Post vbi consules adesse sensit, iterum sibi metuit; ac remisit animos, & ad parendum eis in omnibus rebus paratam semet ostendit. Non tamen ad modestiam penitus reuocata fuit. Nam vbi consules ad Corcyram transmisissent, resumsit animum: & a Romanis desciscens, aduer-

ſus Epidamnum copias miſit. Romanis autem ciuitates illas liberantibus, eiuſque nauigia cum pecuniis intercipientibus, rurſum dicto audiens futura videbatur: ſed quod iidem mare traiicientes, propter collem Atyrium damnum accepiſſent, rem diſtulit; eos, quod hiems iam adpetiiſſet, diſceſſuros concepta ſpe quadam arbitrata. Verum vbi ſenſit Albinum loco ſe non mouere, ac Demetrium ob ſtoliditatem & amentiam Teutæ, populique Romani metum tranſiiſſe ad hoſtes, aliosque nonnullos perſuaſiſſe, vti transfugerent: tota formidine percuſſa, regno ceſſit.

Ἐπίδαμνον στράτευμα ἀπέστειλε. τῶν δὲ Ῥωμαίων τὰς πόλεις ῥυσαμένων, καὶ τὰ πλοῖα αὐτῆς μετὰ χρημάτων λαμβανόντων, ἐμέλλησεν αὖθις πειθαρχῆσαι σφίσιν· ἐπεὶ δὲ ἀναβάντες ὑπὲρ τῆς θαλάσσης, κακῶς περὶ τὸν Ἀτύειον λόφον ἀπήλλαξαν, ἐπέσχεν ἐλπίσασα αὐτοὺς (ἤδη γὰρ καὶ χειμὼν ἦν) ἀπαναστήσεσθαι. αἰσθομένη δὲ τὸν Ἀλβῖνον κατὰ χώραν μένειν, καὶ τὸν Δημήτριον ἔκ τε τῆς ἐμπληξίας ἐκείνης, καὶ ἐκ τοῦ τῶν Ῥωμαίων φόβου μεθεστηκότα, καί τινας ἄλλους αὐτομολῆσαι πεπεικότα, παντελῶς κατέδεισε, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀφῆκεν.

XIII.

Romani per internuntios apud Hannibalem egere, petentes, vt captiui vtrimque redderentur. Non tamen hæc permutatio facta fuit, quamuis & ipſe Carthalonem ad eos hoc nomine viciſſim miſiſſet. Quippe quod, tamquam hoſtis, intra mœnia non exceptus fuiſſet: nec ipſe venire voluit, ſed iratus illico reuertit.

ιγ'.

Οἱ Ῥωμαῖοι διεκηρυκεύσαντο τῷ Ἀννίβᾳ, ἀνταπόδοσιν τῶν αἰχμαλώτων ἀξιοῦντες γενέσθαι. οὐ κατηλλάξαντο δὲ αὐτοῖς, καίτοι καὶ ἐκείνου Καρθάλωνα ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἀντιπέμψαντος. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἐδέξαντο αὐτὸν εἴσω τοῦ τείχους, † ὡς πολέμιον, οὐδὲ ἐς λόγους αὖθις ἐλθεῖν ἠθέλησεν, ἀλλ' εὐθὺς δι' ὀργῆς ἀνέστρεψεν.

† κ' ἐπι-δημον

XIV.

Carthaginienſes miſſis ad Scipionem legatis, quum omnia, quæ imperaſſet, facturos ſe pollicerentur, nihilque non præſtaturi eſſent; pecuniam quidem ei ſtatim numerarunt, & captiuos omnes reddiderunt: cetera vero quod adtineret, eorum nomine Romam ſuos ablegarunt. at hos Romani tunc non admiſere, quod alienum eſſe dicerent a conſuetudine patria, dum exercitus aliquorum eſſent in Italia, de pace reſpondere. Poſtea vero, quã Hannibal & Mago Italiæ finibus exceſſiſſent; dicendi copiam eius fecerunt. Ac diſceptatum quidem inter eos fuit, ſententiis in vtramque partem propendentibus: ſed iis deniq; legibus pacem decreuere, quas Scipio tuliſſet.

ιδ'.

Ἐπικηρυκευσάμενοι οἱ Καρχηδόνιοι τῷ Σκιπίωνι, τῶν τε ἐπιταχθέντων σφίσιν ὑπ' αὐτοῦ οὐδὲν ὁτιοῦν ὑπαρχόμενοι, οἷα μηδὲν αὐτῷ οὐ παρέξειν μέλλοντες, χρήματα μὲν αὐτῷ εὐθὺς ἔδωσαν, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους πάντας ἀπέδωκαν· ὑπὲρ δὲ τῶν ἄλλων ἐς τὴν Ῥώμην ἐπρεσβεύσαντο. καὶ αὐτοὺς ἐκεῖνοι τότε οὐ προσεδέξαντο, λέγοντες οὐκ εἶναι σφίσι πάτριον, στρατοπέδων τινῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὄντων ὑπὲρ εἰρήνης χρηματίζειν. ὕστερον δὲ ἀπάραντος τότε Ἀννίβου καὶ τοῦ Μάγωνος, λόγον αὐτοῖς ἔδωκαν· καὶ ἦλθον μὲν εἰς ἀμφισβήτησιν πρὸς ἀλλήλους, ἐπ' ἀμφότερα ταῖς γνώμαις γενόμενοι· τέλος δὲ ἐψηφίσαντο τὰς σπονδὰς, ἐφ' οἷς ὁ Σκιπίων συνέθετο.

XV.

Scipionem terra marique Carthaginienſes inuadebant. At quum eam ob rem indignatus Scipio, de iniuria per internuntios quereretur: neq; moderatum aliquid legatis reſponderunt; atq; etiam nauigio diſcedentib. inſidias ſtruxerunt.

ιε'.

Οἱ Καρχηδόνιοι τῷ Σκιπίωνι ἐπέθεντο καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. τοῦ δὲ Σκιπίωνος ἀγανακτήσαντος ἐπὶ τούτῳ, καὶ ἔγκλημα ποιησαμένου, οὔτε τι μέτριον τοῖς πρέσβεσιν ἀπεκρίναντο καὶ προσέτι καὶ ἐπεβούλευσαν αὐτοῖς ἀποπλεύσασιν

καὶ εἴγε μὴ ἄνεμος σφίσι κατὰ τύχην ἐπιγενόμενος ἐβοήθησεν, ἥλωσαν ἄν, ἢ ἀπώλοντο. καὶ διὰ τοῦτο ὁ Σκιπίων, καίπερ ἐπελθόντων ἐν τούτῳ τῶν τὴν εἰρήνην αὐθις φερόντων, οὐκ ἔτι αὐτὴν ἐποιήσατο.

A Quod si ventus idoneus eos forte fortuna non iuuisset, aut capti fuissent, aut periissent. Propter hâc causam Scipio, licet interea superuenissent, qui pacem eis ferebant, non tamen amplius eam fecit.

ις'.

Διεκηρυκεύσαντο οἱ Καρχηδόνιοι τῷ Σκιπίωνι. ἦν δὲ τὰ διωμολογημένα, ὁμήρους τε σφᾶς δοῦναι, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τούς τε αὐτομόλους ἤτοι τῶν Ῥωμαίων ἢ τῶν συμμάχων, ὧν εἶχον, ἀποδοῦναι· καὶ τοὺς ἐλέφαντας πάντας, καὶ τὰς τριήρεις, πλὴν δέκα, παραδοῦναι· καὶ τὸ λοιπὸν μὴ κεκτῆσθαι μήτε ἐλέφαντας, μήτε ναῦς· καὶ τῷ Μασινίσσᾳ πάντων, ὧν εἶχον αὐτοῦ, ἀποστῆναι καὶ ἐκείνῳ δοῦναι· τήν τε χώραν, καὶ τὰς πόλεις, τὰς ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτοῦ οὔσας, ἀφεῖναι· καὶ μήτε καταλόγους ποιεῖσθαι, μήτε μισθοφόροις χρῆσθαι, μήτε πόλεμον πρός μηδένα παρὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων γνώμην αἱρεῖσθαι.

XVI.

Misere legatos ad Scipionem Carthaginienses. Pacta vero conuenta huiusmodi erant: Vt obsides darent, & captiuos ac transfugas siue Romanorum, siue sociorum, quos haberent, restituerent: vt elephantos omnes, & triremes, exceptis B decem, traderent: vt in posterũ nec elephantos, nec naues possiderent: vt Masinissæ cederent iis omnibus, quæ ipsi adẽpta tenerent, restitutione facta: vt regionẽ, & opida, quæ is sua in potestate haberet dimitterent: vt neq; delectus facerent, neq; stipendio conductis militibus exteris vterentur, neq; bellum aduersus quẽquam præter voluntatem populi Rom. susciperent.

ιζ'.

C

Ἡ Καρχηδὼν πολλοῖς Ῥωμαίων ἐξαιρετέα ἐδόκει εἶναι, καὶ Κορνηλίῳ στρατηγῷ· ὃς ἔλεγεν, ὅτι ἀδύνατόν ἐστι, συνεστώσης αὐτῆς ἀδεεῖς σφᾶς εἶναι.

XVII.

Quum aliis plerisque Romanis Carthaginem euertendã, tum Cornelio consuli videbatur: quod fieri non posse diceret; vt ea incolumi & salua, Romani metus expertes essent.

ιη'.

Φίλιππος ὁ βασιλεὺς ἡττηθεὶς ἐπεκηρυκεύσατο τῷ Φλαμινίνῳ. καὶ ὃς, εἰ καὶ τὰ μάλιστα τῆς Μακεδονίας ἐγλίχετο, καὶ τῇ παρούσῃ οἱ εὐτυχίᾳ ἐπὶ πᾶν ἐπεξελθεῖν ἐπεθύμει, ὅμως ἐσπείσατο. αἴτιον δὲ, ὅτι ἐφοβήθη, μή οἵ τε Ἕλληνες ἐξαιρεθέντος αὐτοῦ τό, τε φρόνημα τὸ παλαιὸν ἀναλάβωσι, καὶ σφᾶς οὐκ ἔτι θεραπεύσωσι· καὶ οἱ Αἰτωλοὶ ἐν μεγάλῳ ἤ τότε αὐχήματι, ὅτι τὸ πλεῖστον τῆς νίκης κατειργάσαντο, ὄντες, ἐπαχθέστεροι σφίσι γένωνται· ὅ, τε Ἀντίοχος ἐς τε τὴν Εὐρώπην, ὥσπερ ἠγγέλλετο, ἔλθῃ, καὶ τῷ Φιλίππῳ συμμαχήσῃ.

XVIII.

Philippus rex prælio victus legatos ad Flamininum misit. Is vero, tametsi Macedoniæ maxime inhiaret, ac prẹsentem rerum D successum omnino prosequi cuperet, nihilominus tamen pacem fecit. Eius rei causam habebat, quod vereretur, ne Græci euerso Philippo veteres animos resumerent, ac populum Rom. non amplius colerent: neve qui tunc magnopere se iactabant Ætoli, quod opera sua maiorem victoriẹ partem ipsi confecissent, infestiores Romanis redderẽtur: neve Antiochus in Europam, vti nuntiabatur, veniret; & auxilium Philippo ferret.

E

ιθ'.

Νεανίσκοι τινὲς Καρχηδονίων πρέσβεις ἐς τὴν Ῥώμην ἐλθόντες, ὑβρίσαντες, ἐπέμφθησαν μὲν ἐς τὴν Καρχηδόνα, καὶ ἐξεδόθησαν σφίσιν· οὐκ ἔπαθον δὲ ὑπ᾽ αὐτῶν

XIX.

Quum iuuenes quidam à Carthaginiensibus ablegati Romam venissent, ac petulanter se gessissent: missi quidem fuere Carthaginem, ac rursum Romanis dediti; sed nullo penitus eis

illato malo, domum reuerterunt.

Α δεινὸν οὐδὲν, ἀλλ' ἀφείθησαν.

XX.

Pacem à Romanis petebat rex Perseus, eamque obtinuisset, ni Rhodii metuentes, ne Romani aduersarium amitterent, cum Persei legatis suos quoque legatos coniunxissent. Nam nihil ab his moderati, qualia par erat eos dicere, qui pacem rogarent, prolatum fuit. adeoq; veluti si non tam Perseo pacem peterent, quam darent; quum alia superbe dixere, tum ad extremum minati sunt; eos se, quorum culpa pax non coisset, bello cum ceteris adgressuros. Vnde factum, vt quum ne prius quidem extra suspicionem Romanis essent, magis inuisos se reddiderint; & quominus pacem Perseus impetraret, præpedierint.

κ'.

Ὁ Περσεὺς σπονδῶν ἐδεήθη παρὰ Ῥωμαίοις, κἂν ἔτυχεν αὐτῶν, εἰ μὴ οἱ Ῥόδιοι συνεπρέσβευσαν αὐτῷ, δέει τοῦ μὴ Ῥωμαίοις τὸν ἀντίπαλον ὑπεξαιρεθῆναι. μέτριον μὲν γὰρ οὐδὲν, οἷα δεομένοις εἰκὸς ἦν εἰπεῖν, ἔλεξαν· καὶ τῆς εἰρήνης οὐκ αἰτηταὶ μᾶλλον τῷ Περσεῖ, ἢ δόται ὄντες, ἄλλα τε πολλὰ ὑπερήφανα διελέχθησαν, καὶ τέλος ἠπείλησαν, τοῖς αἰτίοις τοῦ μὴ συμβῆναι σφᾶς γενομένοις, μετὰ τῶν ἑτέρων πολεμήσειν. κἀκ τούτου οὐδὲ τὸ πρὶν ἀνύποπτοι τοῖς Ῥωμαίοις ὄντες, μᾶλλον διεβλήθησαν, καὶ τὸν Περσέα τῶν σπονδῶν τυχεῖν ἐκώλυσαν.

XXI.

Rhodii, qui prius magnos gerebant spiritus, quasi tam Philippum, quam Antiochum vicissent, ac viribus potiores ipsis Romanis essent, in tantam adacti fuere trepidationem: vt etiam ad se Publium, qui legatus ad Syriæ regem Antiochum missus fuerat, arcessiuerint; eoque præsente decretum fecerint aduersus omnes, qui partes Romanis contrarias essent amplexi; & quotquot eorum comprehensi fuissent, ad supplicium mittendos statuerint.

κα'.

Οἱ Ῥόδιοι φρόνημα πολὺ πρότερον ἔχοντες, ὡς καὶ αὐτοὶ τόν τε Φίλιππον καὶ τὸν Ἀντίοχον νενικηκότες, τῶν τε Ῥωμαίων κρείττους ὄντες, ἐς τοσοῦτον δέους ἀφίκοντο, ὥστε καὶ πρεσβευτὴν πρὸς Ἀντίοχον τὸν τῆς Συρίας βασιλέα σταλέντα Πόπλιον μεταπέμψασθαι, καὶ παρόντος αὐτοῦ καταψηφίσασθαι πάντων τῶν τἀναντία τοῖς Ῥωμαίοις φρονησάντων, τούς τε συλληφθέντας αὐτῶν, ἐπὶ τιμωρείαι πέμψαι.

XXII.

Iidem Rhodii frequenter suos ad eosdem Romanos mittentes internuntios, prout aliquid ab eis petendum esset, non amplius ita cum eis, vt prius, agebant; sed ea dumtaxat, quæ vtilia sibi ad deprecandum, ne præteritorum Romani recordarentur, ex suis in eos officiis adducere poterant: & adpellationem societatis cum populo Romano suę, quam prius non admiserant, (vti scilicet propterea, quod nullam cum eis amicitiam sacramenti religione adstrictam haberent, ideoque se disiungere ab eis aliquando possent, tanto magis ipsis terrori essent, & ab aliis bella cum Romanis gerentibus tanto magis colerentur) tunc maiorem in modum sibi vindicare studebant; & hoc ipso pariter Romanorum erga se beneuolentiam stabiliebant, & ab aliis honorem aucupabantur.

Quum

κβ'.

Οἱ αὐτοὶ πρεσβευσάμενοι πρὸς τοὺς αὐτοὺς πολλάκις, ὥς που καὶ ἐδέοντό τινος, οὐδὲν ἔτ' αὐτοῖς προσέφερον, ὥσπερ καὶ πρότερον· ἀλλ' ὅσα ἐς τὸ παραιτήσασθαι, μὴ μνησικακεῖν σφίσιν αὐτούς, χρήσιμα δὲ ὧν ὑπουργῆσαι ποτὲ αὐτοῖς, λαβεῖν ἐδύναντο, μόνα ἔλεγον, καὶ τήν γε πρόσρησιν τῆς συμμαχίας τῆς πρὸς αὐτούς, μὴ προσδεχόμενοι πρόσθεν, (ἵνα καὶ ὡς μεταπάξασθαί ποτε ἀπ' αὐτῶν, ἐκ τοῦ μηδεμίαν ἔνορκον ἀνάγκην φιλίας ἔχειν, δυνάμενοι, φοβεροί τε αὐτοῖς ὦσι, καὶ πρὸς τῶν ἀεὶ πολεμούντων σφίσιν ἐπιθεραπεύωνται) τότε καὶ πάνυ προσθέσθαι ἐσπούδαζον, τιώ τε παρὰ τῶν Ῥωμαίων εὔνοιαν ἅμα βεβαιούμενοι, καὶ τιμὴν ἐκ τούτου καὶ παρὰ τῶν ἄλλων θηρώμενοι.

Ὁ Γρυ-

A

κγ'.

Ὁ Προυσίας αὐτός τε ἐς τὴν Ῥώμην καὶ ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσελθών, τόν τε οὐδὸν αὐτοῦ κατεφίλησε, καὶ τοὺς βουλευτὰς θεοὺς ἐπωνόμασε καὶ προσεκύνησεν· ἐξ οὗπερ καὶ ἠλεήθη ὅτι μάλιστα, καίτοι καὶ τῷ Ἀττάλῳ παρὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων γνώμην πολεμήσας. ἐλέγετο γὰρ καὶ οἴκοι τοὺς πρέσβεις αὐτῶν, ὁσάκις ἀφίκοιντό τινες, προσκυνεῖν· ἀπελεύθερόν τε ἑαυτὸν τοῦ δήμου ἐπεκάλει, καὶ πίλιον πολλάκις ἐπετίθετο·

XXIII.

Quum rex Prusias Romam & curiam ingressus esset, osculo curiæ limen contigit, ac senatores deos suos adpellauit, & summisse veneratus est. Vnde factum inprimis, vt venia dignus habitus sit, quamquam Attalo contra voluntatem populi Romani bellum intulisset. Ferebatur enim domi quoque legatos eorum, quoties aliqui venissent, summisse B venerari: seque libertum populi Romani vocabat, & sæpenumero pileatus incedebat.

κδ'.

Ὁ Ποπίλλιος οὕτω κατεφόβησε τὸν Οὐΐριαθον, ὥστε καὶ ὑπὲρ σπονδῶν οἱ ἐλθεῖν, πρίν καὶ μάχης τινὸς πειραθῆναι, προσπέμψαι· τούς τε κορυφαίους τῶν ἀποστάντων ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐξαιτηθέντα, τοὺς μὲν ἀποκτεῖναι, ἐν οἷς καὶ ὁ κηδεστὴς αὐτοῦ, καίπερ ἰδίαν δύναμιν ἔχων, ἐφονεύθη· τοὺς δὲ καὶ ἐκδοῦναι. ὧν πάντων ὁ ὕπατος τὰς χεῖρας ἀπέκοψε. κἂν παντελῶς κατελύσατο, εἰ μὴ καὶ τὰ ὅπλα ᾐτήθη. τοῦτο γὰρ οὔτ' αὐτὸν, οὔτε τὸ λοιπὸν πλῆθος ὑπομεῖναι ἐποίησεν.

XXIV.

Popillius tantum Viriatho terroris incussit, vt prius etiam, quam pugna cum eo cõgressus esset, de pace mox ad ipsum miserit: quumque præcipuos eorum, qui à Romanis defecerant, dedere iussus esset, alios occiderit, in quibus & gener eC ius, licet suas & ipse copias habens, erat; aliorum deditionem fecerit, quibus consul vniuersis manus amputauit. Resque adeo transacta protinus fuisset, nisi Viriathum & arma tradere iussisset. Eo namque factum, vt illud nec ipse, nec reliqua multitudo sustinere voluerit.

κε'.

Ἐλθόντων Νουμαντίνων πρέσβεων, οἱ Ῥωμαῖοι ἔξω τοῦ τείχους ἐδέξαντο αὐτοὺς, ἵνα μὴ καὶ βεβαιοῦν ἐκ τούτου τὰς σπονδὰς δόξωσι. ξένια μέντοι σφίσι καὶ ὣς ἐξέπεμψαν, μὴ βουληθέντες πω τὴν ἐλπίδα αὐτῶν, ὡς καὶ συναλλαγησομένων, ἀφελέσθαι. ἔλεγον δὲ οἱ μὲν περὶ τὸν Μαγκῖνον τήν τε ἀνάγκην τῶν ὁμολογησάντων, καὶ τὸ πλῆθος τῶν σεσωσμένων· ὅτι τε πάνθ', ὅσα καὶ πρότερον ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ ἐκέκτηντο, εἶχον· ἠξίουν τ' αὐτοὺς μὴ πρὸς τὴν παροῦσαν σφῶν ἄδειαν, ἀλλὰ πρὸς τὸν τότε περιστάντα τοὺς στρατιώτας κίνδυνον ἐκλογίζεσθαι, οὐχ ὅσα ἔδει γεγονέναι, ἀλλ' ὅσα ἐνεδέχετο πραχθῆναι. Οἱ δὲ Νουμαντῖνοι πολλὰ μὲν περὶ τῆς προτέρας σφῶν εἰς αὐτοὺς εὐνοίας, πολλὰ δὲ καὶ περὶ τῆς ἐκείνων μετὰ ταῦτα ἀδικίας, ὑφ' ἧς τὸν πόλεμον κατέστησαν, τήν τε Πομπηίου ψευδορκίαν προέφερον, καὶ τῆς τοῦ Μαγκίνου,

XXV.

Romani legatos Numantinorum, qui Romam adpulerant, extra murum D vrbis excepere; ne iis in vrbem admissis, pacta conuenta & ipsi rata habere viderentur. Nihilo tamen minus eis misere lautia, quod nollent ipsis omnem componendæ pacis spem adimere. Qui stabant à Mancino, necessitatem exponebant, ob quam inita fuissent pacta, & conseruatorum multitudinem; quodque retinerent adhuc omnia, quæ prius in Hispania possedissent. Simul petebant, vt patres non ad rerum præsentem staE tum, metus omnis vacuum, sed ad periculum, quod tunc militibus imminebat, respicientes; non quid fieri debuerit, sed quid agi potuerit, cum animis suis expenderent. Numantini multa de pristinis suis in eos studiis, multa de illatis sibi deinceps iniuriis, quæ belli gerendi causam sibi præbuissent, deque Pompeii periurio proferebant in medium; vtque

collati tam in Mancinum, quam alios, quibus ipsi salutem dedissent, beneficii ratio haberetur, petebant. Romani, auditis vtrisque, pacta fecerunt irrita; Mancinumque Numantinis dedendum statuerunt.

καὶ τῆς ἄλλων σωτηρίας εὐεργεσίαν ἀντῄτουν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι καὶ τὰς σπονδὰς ἔλυσαν, καὶ τὸν Μαγκῖνον ἐκδοθῆναι τοῖς Νουμαντίνοις ἔγνωσαν.

XXVI.

Primi auctores dissensionis Achiui fuere, culpam in Lacedæmonios conferentes. Nam mutuum inter ambos discidium exstitit, quasi alteris alteri causa fuissent illorum, quæ acciderant, Diogene imperatore præsertim eos instigante. Quumque Romani sæpius misissent, qui eos inter se reconciliarent, persuaderi non potuere. Quinetiam hos ipsos legatos, quos illi distrahendorum, vt imbecilliores efficerentur, Græcorum causa miserant, sub prætextu, quod vrbes antea Philippi comprehensæ imperio, quas inter & Corinthus erat, quum aliis rebus florens, tum præcipuum in Græcorum concilio locum obtinens, minime concilii participes esse deberēt, parum abfuit quo minus interfectum venirent, aut profligarunt: vti sane prius illi, quam hoc fieret, ex Acrocorintho, vbi tunc erant, discesserunt. Suos tamen Romam miserunt Achiui, qui factum hoc purgarent. Non enim se contra legato, sed Lacedæmonios, qui legatis aderant, venisse aiebant. Romani, dissimulato consilio suo quod bellum adhuc cum Carthaginiensibus gererent, ac necdum eis bene firmæ res Macedonum essent, legatos suos ad ipsos miserunt; & impunitatem eis, si nihil amplius rei nouæ moliti essent, proposuerunt. At his legatis concilii copiam non fecere, sed eos in alium conuentum, qui post semestre spatium futurus esset, reiecerunt.

κϛ.

Ἦρξαν τῆς διαφορᾶς οἱ Ἀχαιοί, τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐγκαλοῦντες. διηνέχθησαν γὰρ ἀλλήλοις, ὡς τῶν συμβεβηκότων σφίσιν αἰτίοις γεγονόσι, Διογένους μάλιστα τοῦ στρατηγοῦ αὐτοὺς ἐνάγοντος. Καὶ τῶν γε Ῥωμαίων καταλλάκτας αὐτοῖς πολλάκις πεμψάντων, οὐκ ἐπείσθησαν. ἀλλὰ καὶ τοὺς πρέσβεις, οὓς ἐκεῖνοι, διασπάσαι πῃ τὸ ἑλληνικὸν (ὅπως ἀσθενέστεροι ὦσιν) ἐθελήσαντες ἔπεμψαν, προφάσει τοῦ μὴ δεῖν τὰς πόλεις τὰς τοῦ Φιλίππου δουλωθείσας, ὧν καὶ Κόρινθος ἦν, ἔς τε τὰ ἄλλα αἰθοῦσα, καὶ ἐν τῷ συνεδρίῳ κρατιστεύουσα, μετέχειν αὐτοῦ, ποιησάμενοι, παρ' ὀλίγον ἦλθον ἀποκτεῖναι, ἢ φυγῇ δοῦναι, αὐτῶν ἐκ τοῦ Ἀκροκορίνθου ἐν ᾧ ἦσαν, προϋποχωρησάντων. ἐπρεσβεύσαντο μέντοι ἐς τὴν Ῥώμην, ἀπολογούμενοι ὑπὲρ τῶν γεγονότων. οὐ γὰρ ἐπ' ἐκείνους, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, τοὺς μετ' αὐτῶν ὄντας, ὡρμῆσθαι ἔφασκον. Τῶν δὲ Ῥωμαίων τὴν μὲν σκῆψιν αὐτῶν οὐκ ἐλεγξάντων, (τοῖς τε γὰρ Καρχηδονίοις ἔτι ἐπολέμουν, καὶ τὰ τῶν Μακεδόνων οὐδέπω καλῶς βεβαίως εἶχον) ἄνδρας δὲ στειλάντων, καὶ τὴν ἄδειαν αὐτοῖς, ἂν μηδὲν ἔτι νεωτερίσωσι, δώσειν ὑπισχνουμένων, τὸ συνέδριον αὐτοῖς οὐ παρέσχον, ἀλλ' εἰς ἑτέρον σφᾶς σύλλογον, ὃς μεθ' ἑξάμηνον ἔμελλεν ἔσεσθαι, ἀνεβάλλοντο.

XXVII.

Exorta inter Romanos seditione intestina, Metellus arcessitus fuit, iussusque cum Samnitibus, quibus posset legibus, pacem facere. Nam hi tunc adhuc soli Campaniam, & regionem vltra Campaniam se porrigentem, maleficiis infestabant. At Metellus cum his pacem facere noluit. Quippe ius ciuitatis Romanę non sibi dūtaxat, sed iis etiā, qui ad ipsos transfugerant, dari petebant: ac neq; prædam, quā habebāt ipsi, reddere volebāt; & capti-

κζ.

Οἱ Ῥωμαῖοι στασιάσαντες πρὸς ἀλλήλους, τὸν Μέτελλον μετεπέμψαντο, κελεύσαντες αὐτῷ πρὸς τοὺς Σαμνίτας, ὅπως ποτ' ἂν δύνηται, συμβῆναι. οὗτοι γὰρ ἔτι τότε μόνοι τήν τε Καμπανίαν καὶ τὴν ἐπέκεινα αὐτῆς ἐκακούργουν. ὁ δὲ τούτοις οὐκ ἐσπείσατο. τήν τε γὰρ πολιτείαν ἠξίουν οὐχ ἑαυτοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτομολήσασι πρὸς σφᾶς, δοθῆναι· καὶ οὔτι τι τῆς λείας, ἣν εἶχον, ἀποδοθῆναι ἤθελον, καὶ τοὺς αἰχμαλώ-

αἰχμαλώτους τούς τε αὐτομόλους σφῶν πάντας ἀπῄτουν. ὥστε μηδὲ τοὺς βουλευτὰς τὴν εἰρήνην ἔτι τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τούτοις ἑλέσθαι.

κη'.

Τῷ Γουγούρθᾳ ὁ Μέτελλος, προσπέμψαντί οἱ περὶ τῆς εἰρήνης, πολλὰ καθ' ἓν ἕκαστον, ὡς καὶ μόνον, ἐπέταξε. καὶ οὕτως ὁμήρους τε παρ' αὐτοῦ, καὶ ὅπλα, τούς τε ἐλέφαντας, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους, τούς τε αὐτομόλους ἔλαβε· καὶ τούτους μὲν πάντας ἀπέκτεινεν. οὐ κατελύσατο δὲ, ὅτι ὁ Γουγούρθας οὐκ ἠβουλήθη πρὸς αὐτὸν, ἵνα μὴ συλληφθῇ, ἐλθεῖν· καὶ ὁ Μάριος, ὅ τε Γναῖος, ἐνεπόδισαν.

κθ'.

Τῆς Κίρτας καθ' ὁμολογίαν ἁλούσης, ὁ Βόκχος ἐπεκηρυκεύσατο τῷ Μαρίῳ. καὶ τὰ μὲν πρῶτα τὴν τοῦ Γουγούρθου ἀρχὴν, μισθὸν τῆς μεταστάσεως, ᾔτει· ἔπειτα μὴ τυχὼν αὐτῆς, ἁπλῶς ἠξίωσε συμβῆναι. καὶ ὁ μὲν πρέσβεις ἐς τὴν Ῥώμην ἔπεμψεν· ὁ δὲ Γουγούρθας τούτων γιγνομένων, ἀπεχώρησεν ἐς τὰ ἐρημότατα τῆς ἑαυτοῦ γῆς.

λ'.

Ὁ Μάριος πρέσβεις τοῦ Βόκχου κομισάμενος, οὐκ ἔφη αὐτῷ συνθήσεσθαι, εἰ μὴ τὸν Γουγούρθαν ἔκδοτον παρ' αὐτοῦ λάβοι. ὃ καὶ γέγονεν.

λα'.

Ὁ Μιθραδάτης, πρέσβεων παρόντων Ῥωμαίων, οὐδὲν ἐκίνησεν, ἀλλ' αἰτιασάμενός τινα, καὶ προσαποδείξας τοῖς πρέσβεσι τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων, ὧν τότε κοινῇ, καὶ ἰδίᾳ τισὶν ἀναλώκει, ἡσυχίαν ἦγεν. ὁ δὲ Νικομήδης τῇ συμμαχίᾳ αὐτῶν ἐπαρθεὶς, καὶ χρημάτων δεηθεὶς, ἐσέβαλεν ἐς τὴν χώραν αὐτοῦ.

λβ'.

Ὁ Μιθραδάτης πρέσβεις ἀπέστειλεν ἐς τὴν Ῥώμην, ἀξιῶν, εἰ μὲν φίλον τὸν Νικομήδην νομίζουσι, πεῖσαι αὐτὸν, ἢ καταναγκάσαι, τὰ δίκαιά οἱ ποιῆσαι· εἰ δὲ μὴ, αὐτῷ γε ἐπιτρέψαι τὸν ἐχθρὸν ἀμύνασθαι. οἱ δὲ οὐχ ὅπως τι ἔπραξαν ὧν ἤθελεν, ἀλλὰ καὶ

A uos transfugasque suos omnes à Romanis repetebant. Vnde factum, vt nec Senatus pacem cum eis amplius his facere condicionibus cupiuerit.

XXVIII.

Metellus Iugurthæ, qui de pace legatos miserat, multa singulatim, quasi solum hoc quiddam vellet, imperauit. Hoc modo & obsides ab eo, & arma, & elephantos, & captiuos, & transfugas accepit, quos ipsos transfugas omnes interfecit. Non tamē bellum pace finitum fuit, B quod ad eum Iugurtha, ne comprehēderetur, venire recusasset. Idem ne fieret, tū Marius, tum Cnæus impediebant.

XXIX.

Cirta per compositionem capta, legatos Bocchus ad Marium misit. Per hos primum postulabat, vt Iugurthæ regnum sibi, ceu præmium transitionis ad Romanos, concederetur. Id quum non impetrasset, simpliciter pacem fieri petiit. Ita- C que Marius legatos Romam misit. Hoc verò quum fieret, ad maximè solitaria desertaque regionis suæ Iugurtha secessit.

XXX.

Quum Bocchi legatos accepisset Marius, pacturum se cum ipso negauit, nisi Iugurtha deditus sibi fuisset. quod etiam factum est.

XXXI.

D

Mithradates, quum legati populi Romani adessent, nihil mouit; sed suis etiam querellis quibusdam oppositis, & ostensa legatis pecuniæ magnitudine; quam publice priuatimque tunc expendisset, quieuit. Nicomedes autem societate Romanorum elatus, & egēs pecunię, regionem ipsius inuasit.

XXXII.

E

Romam legatos Mithradates misit, petens à Romanis; vt, si Nicomedem pro amico haberent, vel persuaderent, vel cogerent hominem ex æqui iustique ratione secum agere: sin autem, hostis vlciscendi potestatem sibi facerent. Romani non modo nihil eorum egere, quæ volebat; sed etiam

minas addidere, ni Cappadociam Ario- A barzani restituisset, pacemque cum Nicomede coleret. Simul legatos ipsius eo die discedere iusserunt, ac præterea prohibuerunt, nisi paruisset imperio, nullum vt amplius legatum mitteret.

ἐπηπείλησαν αὐτῷ, ἂν μὴ τῷ Ἀριοβαρζάνῃ τὴν Καππαδοκίαν ἀποδῷ, καὶ πρὸς τὸν Νικομήδην εἰρήνην ἄγῃ. τούς τε πρέσβεις αὐτοῦ αὐθημερὸν ἀπέπεμψαν, καὶ προσαπηγόρευσαν αὐτῷ, μηκέτι μηδένα ἄλλον, ἂν μὴ πειθαρχῇ σφίσι, πέμψαι.

XXXIII.

Quum ciuile Romanis bellum immineret, misere qui Metellum arcesserent; eumque sibi auxilium ferre iusserunt. B

λγ΄.

Οἱ Ῥωμαῖοι τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἐνεστηκότος, τὸν Μέτελλον μετεπέμψαντο, κελεύσαντες βοηθεῖν.

XXXIV.

Rogabat Syllam Archelaus, vt pacem cum Mithradate componeret. Quũ Sylla exhortationem hanc admitteret, conuentum in has pacis leges: Vt Asiam Mithradates cum Paphlagonia dimitteret; Nicomedi Bithynia, Cappadocia cederet Ariobarzani: vt bis mille talenta Romanis solueret, naues septuaginta rostratas suis armamentis instru- C ctas daret: Sylla Mithradati reliquum imperium confirmaret, sociumque populi Romani declararet. His in hunc modum pactis & conuentis, Sylla per Thessaliam & Macedoniam versus Hellespontum pergebat, quum Archelaum honorifice secum haberet. Atque is vbi propter Larissam periculosum in morbum incidisset, inhibita profectione, non aliter ac si quispiam suis è ducibus & prætoribus fuisset, curam eius habuit. Mithradates circa Cherronesum cauillabatur, veluti quidpiam non sincere factum; ac præterea, quod ceteros Mithradatis amicos Sylla, quos captiuos D habebat, restituisset: Aristionem solum interfecisset, aduersarium Archelai præcipue propter donatum Cappadoci agrum mille iugerum in Eubœa; quodque populi Romani amicis & sociis adscriptus is fuisset.

λδ΄.

Ὁ Ἀρχέλαος παρεκάλει τὸν Σύλλαν, διαλλαγῆναι πρὸς τὸν Μιθραδάτην. δεξαμένου δὲ τούτου τὴν πρόκλησιν, ἐγένοντο συνθῆκαι· Μιθραδάτην μὲν τὴν Ἀσίαν ἀφεῖναι καὶ Παφλαγονίαν, ἐκστῆναι δὲ Βιθυνίας Νικομήδει, καὶ Καππαδοκίας Ἀριοβαρζάνῃ· καταβαλεῖν δὲ Ῥωμαίοις δισχίλια τάλαντα, καὶ δοῦναι ναῦς ἑβδομήκοντα χαλκήρεις μετὰ τῆς οἰκείας παρασκευῆς· Σύλλαν δὲ ἐκείνῳ τήν τε ἄλλην ἀρχὴν βεβαιῶσαι, καὶ σύμμαχον Ῥωμαίων ψηφίσασθαι. Ταῦτα οὕτως ὡμολογήθη. καὶ ἐβάδιζεν ὁ Σύλλας διὰ Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Ἀρχέλαον ἐν τιμῇ. καὶ νοσήσαντος [αὐτοῦ] ἐπισφαλῶς περὶ Λάρισσαν, ἐπιστήσας τὴν πορείαν, ὡς ἑνὸς τῶν ὑφ' αὐτὸν ἡγεμόνων καὶ στρατηγῶν ἐπεμελήθη. ταῦτα δὲ διεβάλλετο περὶ Χερρόνησον, ὡς ἔργον οὐχὶ καθαρῶς ἀγωνισθέν· καὶ ὅτι τοὺς ἄλλους Μιθραδάτου φίλους, οὓς εἶχεν αἰχμαλώτους, ἀποδοὺς ὁ Σύλλας, Ἀριστίωνα μόνον ἀνεῖλεν, Ἀρχελάῳ διάφορον ὄντα, μάλιστα διὰ τὴν δοθεῖσαν γῆν τῷ Καππάδοκι μυρίων πλέθρων ἐν Εὐβοίᾳ, καὶ διὰ τὸ Ῥωμαίων φίλον αὐτὸν καὶ σύμμαχον ἀπογραφῆναι.

XXXV.

Quum à Mithradate legati ad Syllam venissent, atque ii cetera Mithradatẽ admittere dicerent, sed ne Paphlagonia ipsi adimeretur, neve pactis vllo modo E naues vllæ comprehenderentur, peterent; indignatus Sylla, Quid dicitis? inquit. Mithradates Paphlagoniam sibi vindicat, pactumq; de nauibus inficiatur? quem

λε΄.

Πρεσβευτῶν διαλεγομένων παρὰ τοῦ Μιθραδάτου πρὸς Σύλλαν, καὶ τὰ μὲν ἄλλα φασκόντων δέχεσθαι, Παφλαγονίαν δ' ἀξιούντων μὴ ἀφαιρεθῆναι, τάς τε ναῦς οὐδὲ ὅλως ὁμολογηθῆναι· χαλεπήνας ὁ Σύλλας, Τί φατέ; εἶπεν. ὁ Μιθραδάτης Παφλαγονίας ἀντιποιεῖται, καὶ περὶ τῶν νεῶν ἔξαρνός ἐστιν; ὃν ἐγὼ

ὃν ἐγὼ προσκυνήσειν ἐνόμιζον, εἰ τὴν δεξιὰν αὐτῷ καταλείποιμι χεῖρα, δι' ἧς τοσούτους Ῥωμαίων ἀνεῖλεν. ἑτέρας μέν τοι φωνὰς ἀφήσει, διαβαίνοντός μου ἐς τὴν Ἀσίαν. νῦν δὲ ἐν Περγάμῳ καθήμενος, ὃν οὐχ ἑώρακε διαστρατηγεῖ πόλεμον. οἱ μὲν οὖν φοβηθέντες, ἡσύχαζον. ὁ δὲ Ἀρχέλαος ἐδεῖτο τοῦ Σύλλου, καὶ κατεπράϋνε τὴν ὀργὴν, ἁπτόμενος τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ, καὶ δακρύων· καὶ ἔπεισεν ἀποσταλῆναι πρὸς Μιθραδάτην. διαπράξεσθαι γὰρ, ἐφ' οἷς βούλεται, τὴν εἰρήνην· εἰ δὲ μὴ πείσοι, κτενεῖν αὐτὸς αὐτὸν ἐπὶ τούτοις. B

quem iam mille me veneraturum putabam, si vel dextram ei relinquerem manum, qua tot ciues Romanos interfecit. Alias voces proferet, vbi equidem in Asiam traiecero. Nunc Pergami sedens, bellum atte gerit imperatoria, quod needum vidit. Tum correpti formidine legati, siluerunt. Archelaus vero Syllam obsecrabat, eiusque prehensa dextra, lacrumans iram ipsius mitigabat. Tamdem persuasit, vt ipsemet ad Mithradatem ablegaretur: quod pacem condicionibus iis, quas Sylla vellet, confecturum se diceret. Sin illum non persuasisset, sua se manu hominem trucidaturum.

λϛ'.

Συνεισῆλθεν ὁ Σύλλας τῷ Μιθραδάτῃ ἐν Δαρδάνῳ τῆς Τρωάδος, ἔχοντι ναῦς διακοσίας ἐνήρεις, καὶ τῆς πεζῆς δυνάμεως ὁπλίτας μὲν δισμυρίους, ἱππεῖς δὲ ἑξακισχιλίους· Σύλλας δὲ τέσσαρας σπείρας, καὶ διακοσίους ἱππεῖς. ἀπαντήσαντος δὲ τοῦ Μιθραδάτου, καὶ τὴν δεξιὰν προτείνοντος, ἠρώτησεν αὐτὸν, εἰ καταλύσει τὸν πόλεμον, ἐφ' οἷς ὡμολόγησεν Ἀρχέλαος.

XXXVI.

Congressus est Sylla cum Mithradate ad opidum Troadis Dardanum, quum naues is ducentas vniremes, & ex equestribus copiis armaturæ grauis vicies mille milites, equitum millia sex haberet; Sylla cohortes quatuor, equites C ducētos. Quum autem Mithradates huic obuiam venisset, ac dextram porrexisset: interrogauit eum, an condicionibus iis, quas Archelaus tulisset, bello finem imponi vellet.

λζ'.

Τὰς συνθήκας ποιήσαντες Σύλλας καὶ Μιθραδάτης, Ἀριοβαρζάνην καὶ Νικομήδην τοὺς βασιλεῖς διήλλαξαν. καὶ ὁ μὲν Μιθραδάτης ἑβδομήκοντα ναῦς παραδοὺς, καὶ τοξότας ὡς πλείστους, ἐν ταῖς λοιπαῖς εἰς τὸν Πόντον ἀποπλεῖν ἔμελλεν. ὁ δὲ Σύλλας ἀχθομένους ἰδὼν τοὺς στρατιώτας τῇ διαλύσει, (τὸν γὰρ ἔχθιστον τῶν βασιλέων, καὶ πεντεκαίδεκα μυριάδας ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ῥωμαίων ἀποσφαγῆναι παρασκευάσαντα, δεινὸν ἡγοῦντο μετὰ πλούτου καὶ λαφύρων ὁρᾶν ἐκπλέοντα τῆς Ἀσίας, ἣν ἔτη τέσσαρα λεηλατῶν καὶ φορολογῶν διετέλεσεν) ἀπελογεῖτο, ὡς οὐκ ἂν Φλάκκῳ καὶ Μιθραδάτῃ πολεμεῖν, εἰ συστραῖεν, δυνατός.

XXXVII.

Vbi iam pacem Sylla & Mithradates inter se fecissent, etiam inter reges, Ariobarzanem & Nicomedem, transegerunt. Ac Mithradates quidem, traditis Syllæ septuaginta nauibus, plurimisque sagittariis; reliquis nauigiis in Pon- D tum discessurus erat. Ibi quum Sylla milites hanc pacē ægre ferre sentiret, quod graue quiddam esse ducerent, videre regem omnium infestissimum, qui CL millia ciuium Romanorum in Asia degentium vno die trucidari curasset, cum opibus & spoliis abnauigantem ex Asia, quā totis annis quatuor prædis ac tributis colligendis exhausisset; hac se ratione purgabat, quod bello simul & cum Flacco, & cum Mithradate, siquidem ii se coniunxissent, gerendo viribus impar esset.

λη'. E

Τῶν Κρητῶν πρεσβευσαμένων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ ἐλπιζόντων τάς τε παλαιὰς σπονδὰς ἀνανεώσασθαι, καὶ προσέτι καὶ εὐεργεσίαν τοῦ ταμίου

XXXVIII.

Quum Cretenses legatos ad Romanos misissent, ac se pactiones antiquas reuocaturos, & præterea pro beneficio suo gratiam, quod eorum quæstorem

militesq; seruassent, inuenturos sperarẽt: Romani magis ira commoti, quod capti non fuissen, quam eis gratiam habentes, quod illos non occidissent, nec alioquin moderati quidquam responderunt, & omnes captiuos, omnesq; transfugas, cum obsidibus, flagitarunt; pariterque postulata magna pecuniæ summa, cum deditione virorum principum, non aliquod à Cretensibus, qui essent domi, responsum exspectarunt; sed alterum e cõsulibus statim misere, qui hęc reciperet, ac nisi darent, (daturi vero non erant) bellum eis inferret. Nam qui ab initio, & prius quidem, quam huiusmodi quid ab eis exigeretur, & quam potiti essent victoria, pacem facere noluerant; quo nam modo post victoriam sibi tot ac talia simul imperari sustinuissent? Id ergo quum certo Romani scirent, & suspicione futurũ pręcepissent, vt legati nonnullos adgrederẽtur pecunia corrumpere, quo bellum hoc impedirent: senatusconsulto prohibuere, ne quis eis quidquam mutuo daret.

τῶν τε στρατιωτῶν αὐτῶν σωτηρίας εὑρήσεσθαι, οὗτοι ὀργὴν μᾶλλον ὅτι μὴ ἑάλωσαν, λαβόντες ἢ χάριν αὐτοῖς, ὅτι μὴ ἐκείνους ἔφθειραν, νέμοντες, οὔτ' ἄλλως μέτριόν τι ἀπεκρίναντο, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τούς τε αὐτομόλους ἅπαντας, καὶ ὁμήρους παρ' αὐτῶν ἀπῄτησαν χρήματά τε πολλὰ αἰτήσαντες, τάς τε ναῦς τὰς μείζους, καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς κορυφαίους ἐξαιτήσαντες, οὐκ ἀνέμειναν τὴν οἴκοθεν αὐτῶν ἀπόκρισιν· ἀλλὰ τῶν ὑπάτων αὐτίκα ὃν ἕτερον ταῦτά τε ληψόμενοι, καὶ πολεμήσοντα σφίσιν, ἂν μὴ διδῶσιν, ὥσπερ οὐκ ἔμελλον, ἐξέπεμψαν. οἱ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς, πρὶν αἰτηθῆναί τι τοῦτο, καὶ κρατῆσαι, μὴ θελήσαντες ὁμολογῆσαι, πῶς ἂν μετὰ τὴν νίκην τοσαῦτά τε ἅμα καὶ τοιαῦτα προσταττόμενοι ἐνέγκαι; τοῦτό τε οὖν σαφῶς εἰδότες, καὶ προσυποπτεύσαντες τοὺς πρέσβεις ἐπιχειρήσειν τινάς, ὡς καὶ κωλῦσαι τὴν στρατείαν, διαφθαρῆναι χρήμασιν, ἐψηφίσαντο ἐν τῇ βουλῇ, μηδένα αὐτοῖς μηδὲν δανεῖσαι.

VIRO-

VIRORVM DOCTISS.

NOTÆ,

Quibus DIO quà illustratur, quà emendatur; & primum

CASTIGATIONES ROBERTI STEPHANI.

LECTORI.

CVm vnico exemplari, eoq; valde mendoso vsi essemus, de iis locis te admonere, quos adhibita coniectura, similiumve locorũ collatione emendatũ iri speraremus, non incommodum fore putauimus: reliquos autem, in quibus apertiora menda haberentur, quàm vt ea probatione aliqua indigerent, seorsum annotare. Tu igitur LECTOR, pro tuo animi candore conatus nostros æqui bonique facito.

Pagina 8, principio. Desideratur hic belli Cretici (ex quo Metellus Creticus cognomen inuenit) initium: cuius mentionem faciunt Plutarchus in Pompeio, & Lucius Florus in gestis Romanorum.

Pagina 10, medio. οὐ μέντοι ἐς μεγάλην, ὅτι γε ἰσχυρῶν, φορτίδα αὐτῶν ἐπεπόνθει.] *Constat* φορτίδα ναῦν, *seu* φορτηγὸν *a Græcis appellari, quæ alio nomine* ὁλκὰς, *a Latinis autem* onecaria *vocatur: quod cum ita sit, non video quis ex hac lectione sensus elici possit, crediderimque legendum potius,* φθονῆσαι αὐτῶν ἐπεπόνθει: *quod genus loquendi vt vsitatissimum, ita huic loco aptissimum est, præsertim cum eodem pertineat quod paulo ante dixit,* ὡς οὐδεμία σφίσιν ἐπιφορὰ ἐγένετο. *Denique vt hanc lectionem audacius tuear, facit quod in nostro exemplari reliqua quædam animaduerterim huius lectionis vestigia, adeo vt altera supposititia videatur. Ib.* ἐν παντὶ ἐγένετο. *Eodem modo dixit pagina 109, f.* ὥστε ἐν παντὶ τὸν Καίσαρα γενέσθαι, *id est,* adeo vt in summas angustias ad luctus sit Cæsar. *Quanquam frequentius ita loqui solet, genitiuo* κινδύνου, *aut* κακοῦ *addito, vt pagina 67. f.* ὡς δὲ ταῦτα ἐπήλπιστο, καὶ ἄλλο οὐχ εὑρίσκετο, ἐν παντὶ κακοῦ ἐγένετο. *Mendo igitur vtraque lectio caret.*

12, *princ.* μηδ' ὅτι τὸ σῶμα καὶ πόσα γέγονε ἀριθμεῖσθαι] *Deprauatus esse videt hic locus, & vox hæc* σῶμα *a scriba non satis ad negotium suum intento ex superioribus repetita, ac loco alterius posita.*

13, *fine.* νῦν ἐς ἀκμάζον] *Commodius legitur* νῦν δὲ, *vt respondeat particula* δὲ *præcedenti* μέν.

14. *f.* ἰδὼν δὲ τοῦτο ὁ Γαβίνιος· φθέγξασθαι μὲν οὐδὲν ἐτόλμησεν, &c.] *Plutarchus in Pompeio hanc rem ita narrat,* Γαβινίου δὲ προσελθόντος οὐδεὶς ἤκουσεν. ὁ δὲ ταῖς δακτύλοις διεσήμαινε, μὴ μόνον, ἀλλὰ δεύτερον αἱρεῖσθαι Πομπήϊον. ἐπὶ τούτῳ λέγεται δυσχεράναντα τὸν δῆμον τηλικοῦτον ἀνακραγεῖν, ὥστε ὑπερπετόμενον κόρακα τῆς ἀγορᾶς τυφλωθῆναι, καὶ καταπεσεῖν εἰς τὸν ὄχλον. *Locum tibi expendendum relinquo.*

15. *f.* στρατηγοῦ ἐκπρέποντα] *Exigit sententia vt* ἐκπρέπουσαν *legamus.*

16, *med.* ἐφ' ᾧ μήτε πλείω τοῦ τεταγμένου χρόνου, &c.] *Sic est hic locus legendus: nam alibi etiam ita loquitur,* ἐφ' ᾧ μηδὲν ἀδικήσωσι, *id est* ὅπως, *vel* ἵνα. *Ib. f.* περὶ νόμοις φιλαρχίας] *Legendum est sine dubio,* περὶ νόμοις φιλαρχίας: *vt alibi Pompeium* φιλοτιμότατον καὶ φιλαρχότατον *vocat.*

18 *pr.* προσφορὰ ἐς αὐτὰ ἔτι ἦν, &c.] *Expungendum videtur* ἦν, *vt superuacaneum: aut certe mutandum in pronomen* οἱ, *quo sæpissime vtitur pro* αὐτοῦ. *Ib.* καταλόγους ποιήσασθαι] *Sic legendum, hoc est* στρατιὰν καταλέξασθαι, delectũ habere: *vt alio loco dixit,* καταλόγους τε αὐτῷ χρημάτων ποιήσασθαι ἐπιτρέψαι. *Ib. m.* πολλῇ δὲ ἐς φιλανθρωπίᾳ τῇ πρὸς τοὺς ὁμολογοῦντάς οἱ, ὥστε καὶ ὑπὸ τοῦ τοιούτου παμπόλλους προσποιήσασθαι] *Ita legendum esse aperte ipsa sententia docet, quæ est huiusmodi,* Magna etiam eos qui se illi dederent, humanitate comprehendebat, adeo vt quam plurimos ea sibi conciliatos adiunxerit. *Est enim repetendum a superioribus verbum* ἐχρῆτο.

19, *m.* τότε μὲν, πρὶν ἐπιψηφίσαι, &c.] *Hanc veram esse huius loci lectionem affirmare non dubitarim, præsertim cum sequatur particula* δὲ *illi* μὲν *respondens.*

20, *m.* καὶ ἔπαινον ἐπ' αὐτοῖς ἔλαβεν] *Dicere solet* ἔπαινον λαβεῖν, *aut* ἔχειν ἐπί τινι, *vt pagina 189, m.* καὶ ἐπὶ μὲν τούτῳ ἔπαινον ἔσχεν, ἐπὶ δὲ δὴ τῇ προσποιήσει γέλωτα ὤφλισκεν. *Quo sensu autem hic dictum sit* ἐπ' αὐτοῖς, *tu videris: mihi certe magis placeret, vt* ἐπ' αὐτοῦ *legeretur.*

Ib. f. καὶ διότι ὅ, τι Μάρκιος καὶ ὁ Ἀκίλιος, πρὶν τὸν χρόνον σφίσι τῆς ἀρχῆς ἐξήκειν, κατελύθη] *Si lectionem hanc sequamur, paucis immutatis, concinnam sententiam efficiemus, quæ talis esse videt̃:* quia etiã Marco & Acilio ante exactũ tẽpus, magistratus abrogabatur. *Sed nomen* Μάρκου *in* Μαρκίου *(meo quidem iudicio) mutandum est: quod tu vbi longius in huius lectione progressus fueris, comprobabis.*

21, *p.* τό τι τῶν ἱερῶν, &c.] *In nostro exemplari apposita est huic loco nota ea, qua locus deprauatus significari solet.*

Ib. ἵν' ἐπ' ἀμφοτέρων σπουδάζηται προσέθετο] *Hæc paucis immutatis sic restitui posse videntur,* ἵν' ὑπ' ἀμφοτέρων σπουδάζηται, ἐπεκράτει. *hoc sensu:* & modo horum, modo illorum partes, vt gratiam ab vtrisque iniret, defendebat. *Sæpe enim solet hoc* ἵν' *pro* ἵνα *integro vti.*

23, *m.* ἐς ὃ ἐβουλεύετο] *Dum scripturam hanc in nostro exemplari propius inspicerem, animaduerti vestigia veteris lectionis* ἐβούλετο, *quam cum indoctus quispiã nõ probaret, mutauit in* ἐβουλεύετο. *Quod etsi parum interest, satius tamen fuerit lectionem antiquã retinere.*

Ibid.f. χωρίῳ καίνῳ] *legendum videtur, vt paulo post sequitur. Siquidem altera lectio huic loco non congruit.*

26,*m.* ἥ τε φοινίκη καὶ ἡ σωφανηνὴ χώρα] *Plutarchus in Pompeio rem eandem tractans σωφηνὴν appellat, cum ait,* ἀλλ' ὁ πομπήϊος ἔφη τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ λαβόμενος προσαγαγέσθαι, καὶ πλησίον ἱδρύσασθαι ἑαυτοῦ, τῶν δ' υἱὸν ἐπὶ θάτερα· τῶν μὲν ἄλλων ἔφησε δεῖν αὐτὸν ἀπαλλάξαι λύκουλλον. ὑπ' ἐκείνου γὰρ ἀφῃρῆσθαι συρίαν, φοινίκην, κιλικίαν, γαλατίαν, σωφηνήν· ἃ δ' ἄχρι ἑαυτοῦ διατετήρηκεν, ἕξειν, ἐκτίσαντα ποινὴν ἑξακισχίλια τάλαντα ῥωμαίοις τῆς ἀδικίας. σωφηνῆς δὲ βασιλεύσειν τὸν υἱόν. *Eam regionem Strabo lib.*11. τῶν χωρογραφικῶν, σωφηνὴν *vocatam ait. Plinius quoque* Sophenem *appellat. At Stephanus ab Arriano* σωφανηνὴν *etiam nominatam scribit, sed διὰ τοῦ ι. Quare nostra lectio reiicienda non est.*

28,*p.* λ. αὐρήλιος μ. υ. κόττας ὕπ.] *Integra horum nominum scriptura est huiusmodi,* λεύκιος αὐρήλιος μάρκου υἱὸς κόττας ὕπατος. *Nos autem in his prænominibus eam rationem decurtandæ scripturæ secuti sumus, quam & in exemplari nostro reperimus, & ipsum quoque auctorem secutum esse arbitramur, præsertim cum eum morem Romanis in vsu fuisse doceat etiam Plutarchus in quæstionibus Romanis his verbis,* ἀλλ' ἔτι σώζεται τῶν προτέρων ὀνομάτων, ὡς ὁ σέξτος, καὶ ὁ δέκιμος. καὶ ὁ γάϊος. τὰ δὲ πρῶτα τῶν ὀνομάτων οὐχ ὁλογραφοῦσιν, ἀλλ' ἢ δι' ἑνὸς γράμματος, ὡς τὸν τίτον καὶ τὸν λεύκιον καὶ τὸν μάρκον· ἢ διὰ δυοῖν, ὡς τὸν βέρριον, καὶ τὸν γναῖον· ἢ διὰ τριῶν, ὡς τὸν σέξτον καὶ τὸν σερουίον, *&c. Hoc etiam quod hic ait Plutarchus, in vetustissimis codicibus videre est. Quod autem ad* ὀρθογραφίαν, *id est, rectam scripturam nominum propriorum attinet, nos quoque scito religioni habuisse, a nostro exemplari ea in re dissentire. quare mirum videri tibi non debet si idem nomen non vno modo excusum a nobis vbique reperias, quale est* πίσων. *nam scriptum etiam inuenimus* πείσων: *sic* σκιπίων, & σκηπίων, *quorum posterius apud Polybium, ac Suidã etiam reperitur, apud Plutarchum autem vtrumque:* πείσων *vero non* πίσων *idem Plutarchus scribit. Sunt præterea sæpenumero in huiusmodi consulum enumeratione, quæ singulis libris præfigitur, deprauata nomina, sæpe etiam præpostero ordine collocata, idque non nostro, sed ipsius exẽplaris vitio. Quare officio nostro satisfecisse nobis videmur, quod te admonuerimus: tu, si videatur, exemplaris culpam hac in re facile præstabis.*

36,*f.* ἐν τῷ διακένῳ τούτῳ] *sic in nostro exemplari legitur: ausim tamen contra eius fidem affirmare,* διακένῳ *legendum esse, suppresso nomine* χρόνῳ, *quod alibi expressit, cum ait,* καὶ οἱ σπουδαρχιῶντες πολλὰ καὶ κακὰ ἐν τῷ διακένῳ χρόνῳ τούτῳ ἐποίουν, *id est* ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ, Interea, *seu* interea loci, *vt Comicus loquitur.*

38,*m.* τὴν ἑλλάδα, τήν τε ἰταλίαν, *&c.*] *Aliquid tale desideratur ad explendum locum.*

48,*p.* καίτοι τῷ ἀριθμῷ τῶν προειρημένων ἐλάττονες παρὰ τὸ νενομισμένον ὄντες] *id est,* quanuis minor esset eorum qui interfecti erant numerus, quam qui lege definitus esset, *&c. Nisi hæc vera sit huius loci lectio, non video quæ alia esse possit. Ibid.* οἱ κατέχοντες τῷ καπνίνᾳ τῶν πραγμάτων] *Reponendum videtur* μετέχοντες. *sic enim Plutarchus quoq; sæpe loqui solet,* μετέχειν τινὶ τῆς συνωμοσίας, *pro eo quod est,* συγκατανοεῖν, participem & socium esse coniurationis, & consilia vna agitare. *At* κατέχειν *longe diuersum sensum habet, & plane huic loco alienum.*

49, *f.* ἡ μὲν οὕτω γε χαρίζεσθαι αὐτῷ ἤθελεν, ὥστε καὶ ἐφ' ἑαυτοῦ διὰ τοῦτο ψηφισθῆναί τι ἐβούλετο, *&c.*] *Ita emendo: nam sic quoq; pagina precedẽte vsus est his particulis, & alibi sæpe vtitur,* μὰν *autem pro* μὴν *soli poetæ dicere consueuerunt.*

62,*m.* καὶ μάρκος τις δ' αὐτὸ φαυώνιος ζηλωτὴς ἐς τὰ μάλιστα αὐτοῦ ὤν] *Hunc eundem pagina* 98, φαώνιον *nominat: at pagina* 106, φαυώνιον: *Plutarchus autem in Catone* φαώνιον *eum appellat, vbi ipse quoque Catonis æmulum fuisse narrat.* ἦν δὲ (*inquit*) μάλιστα φαώνιος ἑταῖρος αὐτοῦ καὶ ζηλωτὴς, οἷος ὁ φαληρεὺς ἀπολλόδωρος ἱστορεῖται περὶ σωκράτην γενέσθαι τὸν παλαιόν. *Idem in Cæsare,* φαώνιος δὲ, ὁ ζηλωτὴς κάτωνος, ὡς οὐδὲν ἐπέραινεν αὐτὸς λέγων, ἐξεδραμεν διὰ θυρῶν, *& cat. Cicero autem in oratione pro Milone* M. Fauonium *nominat. Quare de tribus his scripturis eligere quam velis, tibi per me liberum est.*

63,*pr.* καὶ τὰ ἀβεβαιότερα ἐς ἑτέρους ἀπωθοῦντες] *Si ita legerimus, plana erit huius loci sententia: nisi forte quis alteram lectionem tueri malit, deriuatumque ἀπώτερα ab ἀπωτέρω credat: sed si ita legatur, quis tandem esse possit huius loci sensus, ei perpendendum relinquo.*

68,*pr.* μόνος ἢ καὶ μάλιστα, ὡς ἔοικεν, ἔλαβε. καὶ διὰ τοῦτο, *& cat.*] *Sic commode hæc sententia perfici posse videtur, nisi malis pro* ἔλαβε, *legere* ἔσχε. *Nam apud hunc authorem frequens est,* αἰτίαν λαβεῖν ἐπί τινι, & αἰτίαν ἔχειν: *pro quo alii sæpius* αἰτίαν ὑπέχειν *dicunt. Fortasse etiam pro* ἔοικε *legendum est* ἔσχε.

69,*princ.* τῶν ἐχθρῶν ὑπερειρίσαν] *Si a verbo* ὑπερείρω *hoc participium esse dicamus,* ὑπερείραν *legendum erit, vt pagina* 163, περιοίσοντες *dixit: si ab* ὑπερείημι (*pro quo frequentius* περίειμι *dicitur*) ὑπεριόμενος *legamus oportet. Vnicum verbum est* ὑπερείδω *a quo huiusmodi participium formari possit, sed huic loco minime conueniens, præsertim cum alibi in eadem locutione verbo* περίειμι *vtatur, cum ait,* τῷ γὰρ πλήθει πολὺ τῶν ἐναντίων περιῆσαν. *Vnde facile adducor vt credam, auctorem hunc vt alibi sæpe, ita hic quoque nouitate delectatum, & communi vsu neglecto, hoc participium ab* ὑπερείημι, *nouo quodam modo formare voluisse.*

69,*fin. Post verbum* ἐποιήσατο *claudenda est parenthesis non post* κλώδιος. *sic enim relicta parenthesi, sententia hæc continuanda esset,* ὁ μέντοι καίσαρ τὴν μὲν γὰρ παρανομίαν τὴν περὶ τὸν λεντούλου πραχθέντων κατεψηφίσατο, τὴν μέντοι, *& cat.*] *Particula autem* γὰρ *magis impedimento sensui esse videtur, quam adiumento: quod alibi quoque obseruaui, pagina* 411. *versu* 42. *Sed in vtroque loco otiosa sit hæc particula, necne, tuum esto, Lector, iudicium.*

74,*f.* οὐδ' αὐτῶν ἐσμὲν] *Omnino sic legendum est, vt sit* αὐτῶν *pro* ἑαυτῶν. *hoc enim dicit,* Nostri iuris non sumus, neque ad arbitrium nostrum libidinemque vitæ modum deligere nobis licet, sed ex fortuna pendemus.

75,*pr.* μηδὲν ἀδικήσαντί σοι ἐγκατάξαι] *Sic legendum est, vt sit sensus*: tibi qui neminem læseris, facessi negotium, teque multis conflictari molestiis.

77,*prin.* παραθαλάσσιον] *legit P. Victorius, locum hunc citans, atque ita sine dubio est legendum.*

79,*pr.* ἔχοντες ποτε ῥοδανὸν διαβῆναι, *& cat.*] *Videtur desiderari accusatiuus* γνώμην *ante* ἔχοντες, *aut aliquid simile: vt sit* γνώμην ἔχοντες τὸν ῥοδανὸν διαβῆναι, in animo habentes Rhodanum traiicere. *Sic alibi loquitur,* καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ γνώμην ἔχω περὶ πάντων τῶν πεπραγμένων αὐτῷ τὰ λεγόμενα συγγράψαι. *Pro eodem etiam dicit* γνώμην ποιοῦμαι. *Ibidem fin.* καὶ διὰ τῶν ἀιδούων] *Emendare tuto hic possumus* αἰδούων, *& paulo post pro* αἰδούοισι, αἰδουοί, *vt pagina* 81. *habetur. Nam & Cæsar Commentariorum de bello Gallico lib. primo, hac de re verba faciens, Heduos nominauit:* Heluetii (*inquit*) iam per angustias & fines

Sequa-

Sequanorum suas copias traduxerant, & in Heduorum fines peruenerant, eorumque agros populabantur. Hedui cum se suaque ab his defendere non possent, legatos ad Cæsarem mittunt rogatum auxiliũ. *Quæ verba a Dione expressa videtur. Plutarchus autẽ in Cæsare, non ἀδούους, sed ἐδύας nominat, & ἐλβηττίους, ἐλβηττίους.*

80,p. ὥστε ἐς ὁμολογίας ἐπιχωρεῖα τινὶ ἐθελῆσαι ἐλθεῖν] *Conflatæ sunt duæ dictiones in vnam. Legendum enim videtur* ἐπὶ χώρᾳ τινὶ, *expuncto etiam* ι. *aut certe* ἐπὶ χωρίῳ τινὶ, *id est*, adeo vt cum Cæsare pacisci ea conditione voluerint, vt regionem aliquam illis assignaret. *Malo tamen legere* ἐπὶ χώρᾳ τινὶ, *ea motus ratione, quod pagina precedente dixerit*, καὶ χώρας ἐκ αὐτάρκη τῆ πολυανθρωπίᾳ σφῶν ἔχοντες: *quod Cæsar dixit*, & pro gloria belli atque fortitudinis angustos se fines habere arbitrabantur. *Hæc autem vt tibi certius constet, ipsius Cæsaris verba afferam, quibus rem totam exponit: sunt autem huiusmodi*, Heluetii repentino eius aduentu cõmoti, cum id quod ipsi diebus xx. ægerrime confecerant, vt flumen transirent, illum vno die fecisse intelligerent, legatos ad eum mittunt. *Dion autem dixit*, ἐς πονδιοῦν ὃν τῇ τῇ ἡμέρᾳ καὶ ἐκ τῆς τάχους τῆς διαβάσεως αὐτοῦ ἐξεπλάγησαν. *Quod vero hic breuiter dixit*, ὥστε ἐς ὁμολογίας ἐπὶ χώρᾳ τινὶ ἐθελῆσαι ἐλθεῖν, *ille pluribus exposuit*: si (*inquit*) pacem populus Romanus cum Heluetiis faceret, in eam partem ituros, atque ibi futuros Heluetios, vbi eos Cæsar constituisset, atq; esse voluisset. *Porro quod sequitur de dandis obsidibus, non multo post etiam a Cæsare commemoratur.*

84.f. ἐπιθυμοῦσιν αὐτῷ] *Postulat sermonis Græci consuetudo vt ita legamus.*

95,m. συνωμόσαντο ἀρὰς προσπεποιημένοι] *Sic emendari posse videtur hic locus, detracta vnica littera, atque ita alibi animaduerti eum esse locutum. Cæsar tamen initio libri secundi de bello Gallico hanc rem tractans, non addit hæc verba*, ἀρὰς προσποιούμενοι. *Sic enim illum orditur.* Cum esset Cæsar in citeriore Gallia in hibernis, crebri ad eum rumores afferebantur, literisq; item Labieni certior fiebat, omnes Belgas (quam tertiã esse Galliæ partem dixeramus) contra populum Romanum coniurare, obsidesq; inter se dare. *Solitos tamen esse Romanos in huiusmodi rebus frequenter imprecationes & diras adhibere, ex multis tum huius auctoris, tum Plutarchi locis constat. Ibid.* πρὸς τῷ αὐξουέννᾳ ποταμῷ στρατοπεδευσάμενος.] Ad Axonam flumen castra se posuisse *dicit Cæsar in suis Commentariis.*

94.p. καὶ τούτῳ ἀτουατικοὶ πλησιόχωροί τε αὐτοῖς ὄντες, καὶ τὸ γένος, τό τε φρόνημα τὸ τῶν κίμβρων ἔχοντες, &c.] *Cæsar* Aduaticos *hos nominat, vbi idem quod hic Dion narrat, his verbis commemorat*, Aduatici cum omnibus copiis auxilio Neruiis venirent, hac pugna nuntiata, ex itinere domum reuerterunt: cunctis oppidis, castellisque desertis, sua omnia in vnum oppidũ egregie natura munitum contulerunt. *Paucis etiam interiectis, quod hic breuiter perstringit dicens*, καὶ τὸ γένος, τό τε φρόνημα τὸ τῶν κίμβρων ἔχοντες, *ille pluribus explicat. Possit tamen aliquis hanc nostram lectionem, Eutropii auctoritate tueri, a quo lib. 6. rerum Romanarũ* Atuatici *constanter nominantur. Ib.m.* ἀλλὰ πάντες ἐπεσχέθησαν] *Legendum potius videtur* ἐπράθησαν. *Est enim a* περάω τὸ πιπράσκω: *vt apparet ex Commentariis ipsius Cæsaris, quo loco* sectionem eius oppidi vniuersam se vendidisse ait. *Ib.f.* γαρβαροπορίους ὑποστρατηγὸν αὐτοῦ] *Legendum est*, γάλβας ὁ σερούιος. *Nam Cæsar initio lib. 3. de bello Gallico* Seruium Galbã *hunc appellat, vbi sic ait*, Cum in Italiam proficisceretur Cæsar, Seruium Galbam cũ legione duodecima, & parte equitatus in Antuates, Veragros, Sedunosque misit, qui à finibus Allobrogum, & lacu Lemano & flumine Rhodano ad summas Alpes pertinent. *Idcirco autem inde totum hunc locum tibi descripsi, vt cum verbis Dionis conferre liceat. Nam* οὐεράγρους, Veragros, ἀλλόβριγας, Allobrogas, λίμνην λημάνην, lacum Lemanũ *vocat. Quæ enim a Dione de his bellis Gallicis dicuntur, omnia propemodum apud Cæsarem, sed sparsa legũtur: quare labori tuo consulens, quæ huc pertinere mihi visa sunt, inde desumpsi.*

103,m. τὸν γάιον ἐνιέντες] *Legendum est sine dubio* ἐνιέντες, *ab* ἐνίημι. *id est*, Gaium immittentes & subornãtes.

105,f. ἄναρχος ἐκείνων] *Post hoc verbum claudenda est parenthesis, non post* ἄρχειν. *De hac autem eadem re Plutarchus in Catone hũc in modum scriptum reliquit*, μετὰ δὲ ταῦτα τρεβώνιος ἔγραψε νόμον ὑπὲρ νομῶν ἐπαρχιῶν τοῖς ὑπάτοις, ὥστε τὸν μὲν ἰβηρίαν ἔχοντα καὶ λιβύην ὑπ' αὐτῷ, τὸν δὲ συρίαν καὶ αἴγυπτον, οἷς βούλοιντο πολεμεῖν καὶ καταστρέφεσθαι ναυτικαῖς καὶ πεζικαῖς δυνάμεσιν ἐπιόντας, οἱ μὲν ἄλλοι τὴν ἀντίπραξιν καὶ κώλυσιν ἀπογνόντες, ἐξέλιπον καὶ τὸ ἀντειπεῖν, *&c. Tu cum verbis Dionis confer.*

106,m. κατασχεῖν ἐλπίζων καιρὸν, πρὶν καὶ ὁμοίου τῶν ἐρρωμένων] *Hæc postrema dictio deprauata est in nostro codice: at in eo quo N. Leonicenus vsus est dum auctorem hunc in sermonem Italicum transferret, integra remanserat, quantum ex eius interpretatione coniicio. Plutarchus autem in Catone hoc quoque cõmemorat his verbis*, κάτωνι δὲ ἀναβαίνοντι πρὸς τὴν ψηφοφορίαν ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ βουλομένῳ λέγειν, μόλις ὥραν δυεῖν λόγου ἔδωκαν. ὡς δὲ πολλὰ λέγων καὶ διδάσκων καὶ προθεσπίζων, κατανάλωσε τὸν χρόνον, οὐκέτι λέγειν αὐτὸν εἴων, ἀλλ' ἐπιμένοντα κατέσπασεν ὑπηρέτης προσελθών, *&c. Vide nunc ex his verbis cõiicere possis quomodo sit emendandus ille Dionis locus.*

110,m. ἐπεὶ δὲ ὅ, τε ἄνεμος ἐξαπιναίως ἐπέσχε, καὶ τὸ κῦμα ἐστορέσθη, τά τε πλοῖα οὐκέθ' ὁμοίως ὑπὸ τῶν σκοπῶν ὠκεῖτο] *Veram huius loci lectionem esse existimo* ὑπὸ τῶν κωπῶν ὠκεῖτο: *vt sit hic sensus*, cumq; non iam eodem modo nauigia remis incitarentur. *Hic autem expressa sunt verba hæc Cæsaris*, Ac iam conuersis in eam partem nauibus quo ventus ferebat, tanta subito μαλακία ac tranquillitas extitit, vt se loco mouere non possent.

111,p. δορυδρέπανα προήρτητο σφίσιν οἱ ῥωμαῖοι ἐπὶ δόρατος, καὶ τούτοις τὰ σχοινία αὐτῶν διέτεμνον, καὶ τὰ ἱστία διέσχιζον] *Cæsaris verba in commentariis ad hanc rem pertinentia sunt hæc*, Vna erat magno vsui res præparata à nostris, falces præacutæ insertæ affixæque longuriis, non absimili forma ruraliũ falcium: his cum funes qui antennas ad malos distinebant, comprehensi, adductiq; erãt, nauigio remis incitato prærumpebãtur. *Inepte autem nõnulli eo in loco pro* ruralium falcium, muralium legunt. *Ibid.* καὶ αὐτῶν τοὺς λογιμωτάτους ὁ καῖσαρ ἀποσφάξας, τοὺς ἄλλους ἐπώλησε] *Sic Cæsar hac de re*, Itaq; omni Senatu necato, reliquos sub corona vendidit. *Ib.m.* ἐν δ' αὐτῷ ἐν τῷ κεινῷ ἔτει, κοΐντος τιτούριος σαβῖνος ὑποστράτηγός τε ἐστάλη, ἐπὶ οὐνέλλους, ὧν ἡγεῖτο ἰδουίξ, καὶ τὰ μὲν πρῶτα, *&c.] Neque* οὐνέλλοι *hi a Cæsare vocantur, neque eorum dux* Idouix, *sed* Viridouix, *adeo vt mutilum ac imminutum videatur nomen* ἰδουίξ. *Vt autem horum nominum emendationem, & huius loci explicationem ex eius Commentariis petas, ea adscribam, quæ hac de re lib. 3. de bello Gallico reperi.* Dum hæc (*inquit*) in Venetis geruntur, Q. Titurius Sabinus cum his copiis quas à Cæsare acceperat, in fines Vnellorum peruenit: his præerat Viridouix, ac summam imperii tenebat earum omnium ciuitatum quæ defecerant, ex quibus exercitum magnasque copias coegerat. *Cum ergo aperte videamus, historiam hanc a nostro authore ex ipsis etiam Cæsaris verbis hinc inde desumptis contextam, nulli dubium esse debet, quin hæc quoque nomina propria ad illius exemplar sint corrigenda. Nisi forte quispiam integram lectionem in nostro hoc*

authore conseruatā putet, in illo autem Cæsaris loco vitiatam: quod mihi non sit verisimile.

112,*m.* ὁ κράσσος ὁ πλούσιος τὸ κράσσου τοῦ μάρκου παῖς] *Supra quodam loco pro* μάρκου, *legebatur* μάρκου: *at hic pro* μάρκου, *legitur* μάρκον. *Tanta est horum nebulonum, qui libros quæstus solum gratia perfunctoriè describendos sibi sumunt negligentia. Nec est quod pluribus lectionē hanc nitar confirmare, cum ex Plutarcho, Cæsare & Cicerone hunc* μάρκον κράσσον *appellatum, omnibus constet. Sed Dion prænomina nominibus vt in aliis quamplurimis locis, ita hic quoque postponit: sic enim dicendum fuerat,* ὁ πέπλιος κράσσος τοῦ μάρκου κράσσου παῖς. *Ibidem* ὁ στρατιώτας ἐκ τῆς ἰβηρίας σερτωρείους ἔχοντας] *Aut* σερτωρείους *στρατιώτας,* Sertorianos milites *intelligamus oportet, vt nomen sit adiectiuum, vti* καισάρειοι, *vel potius* καισαρειανοὶ *στρατιῶται dicuntur* milites Cæsariani: *aut (quod mihi magis probatur)* σερτωρίου *in genitiuo casu legamus. sed hoc leue est. Hac autem de re apud Cæsarem sic reperio,* Duces vero hi deliguntur, qui vna cum Q. Sertorio omnes annos fuerant, summamque scientiam rei militaris habere existimabantur. *Ibidem f.* χιμάζοντων δὲ τῶν ῥωμαίων ἐν τῇ φιλίᾳ, πάγκοινοί τε ἐκ ἄσκηνοι, καὶ κελτικῶν, τὸ μέν τι ἐκ σφῶν ὑπὸ σουήβων ἐκβιασθέντες δὲ, ἐκ σφῶν τῶν γαλατῶν ἐπικληθέντες, τόν τε ῥῆνον διέβησαν, ἐκ ἐς τὴν τῶν τρηβήρων ἐσέβαλον] *Cogimur hic quoque loci huius emendationē simul & explicationem è Commentariis Cæsaris petere. Sic igitur ille librum IIII. Comment. de bello Gallico orditur,* Ea quæ sequuta est hyeme (qui fuit annus Cn. Pompeio & M. Crasso consulibus) Vsipetes Germani, & item Tenchteri magna cum multitudine hominum flumen Rhenum transierunt, non longe à mari quo Rhenus influit. Causa transeundi fuit, quod ab Sueuis complures annos exagitati bello premebantur, & agricultura prohibebantur. *Audacter igitur pro* ὑπὸ σουήβων, *emendo* σουήβων, *vt paulo post legitur: & pro* τρηβήρων, *τεγκτήρων: sic enim pag. 125, m. dicuntur quos Cæsar* Treuiros *nominat. Alibi etiam eosdem* τεγκτῆρας *vocauit.*

113, *f.* ὑβίοι] *à Cæsare* Vbii, σύγαμβροι *autem* Sicambri *vocantur.*

115. *f.* τῷ γὰρ πλήθει πολὺ τῶν ἐναντίων προεῖχον] *Non dubito quin hic legendum sit* πολύ: *id est,* Nam quod ad multitudinem attinebat, erant hostibus multis partibus superiores. *Sic antea dixit,* ὡς ἐκ πολὺ τῶν ἐχθρῶν ὑπερέχων.

118, *f.* αἴτι αὐτῷ (ἐκ πάντων γὰρ &c.] *Sic videtur explendus hic locus,* αἴτι οὐ οἰκίαι, *cum sequatur paulo post,* ἐκ γὰρ αἱ λοιπαὶ οἰκίαι.

120, *m.* συνήρπασεν, ἐπεὶ δὲ πάχιστα τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐπαίνων ἔτυχε] *Sine dubio legendum* ἐπαίνων, *id est,* simul atque pro rostris funebris laudatio pronunciata est. *P. Victorius quoque locum hunc citans ita legit. Ibidem.* καὶ τούτῳ ἐκ ὁ πομπτῖνος ὁ γάϊος τὰ ἐπινίκια τὰ τῶν γαλατῶν ἔπεμψε] *Audacter* πομπτῖνος *emendabo, cum eundem antea hoc nomine appellarit, & M. Tullius quoque in epistola quadā ad Q. fratrem eum* Pomptinū *vocet: vbi de eodem negotio agens, hunc in modum scribit:* ea re non longius quam vellem, quod Pomptino ad triumphum ad IV. Non. Nouemb. volebam adesse: etenim erit nescio quid negotioli. Nam Cato & Seruilius Prætores prohibituros se minantur, nec quid possint, scio. Ille enim & Appium Cos. secum habebit, & Prætt. & Tribb. pl. sed minantur tamen, in primisque ἄρης πνέων Q. Scæuola. *Quæ Ciceronis verba multum conducent castigando & explicando huic Dionis loco. Eadem de re ad Atticum scribit libro quarto epistolarum. Ibidem f.* ἐν γρῷ τῷ πομπτῖνου χάμματα αὐτοῖς παρέσχεν, ὥστε ἐς στάσεις συμβῆναι] *Me diu torsit hæc vox* χάμματα, *donec in eum locum Ciceronis incidi, quem proximè attuli, ex quo* πράγματα *legendum esse intellexi: ait enim illic,* etenim erit nescio quid negotioli. *Dion quoque hic scribit, illos Pomptino negotium exhibuisse, adeo vt res ad manus atque ad pugnam venerit, eamque non incruentam. Tandem vero animaduerti hanc meam coniecturam etiam à P. Victorio confirmari, qui ex suo exemplari* πράγματα *παρέχειν describserit.*

121, *m.* ἐν μὲν δὴ τῇ ῥώμῃ ταῦτα τότε ἐπράχθη ἐπὶ ἀγρίπ-] *Eadem hæc verba quæ in fine libri huius habentur, principio sequentis repetuntur: quod tibi fortasse mirum, mihi certe nouum non videtur, præsertim cum idē in Dionysii Halicarnassei de antiquitatibus Romanorū libris (qui iampridem è nostra officina exierūt) obseruarim, & nominatim IV, V, & VI: nec in hoc duntaxat, sed etiam aliis antiquis scriptoribus. Ibidem.* τὸ δομοῦν αὐτοῦ χειλεῖ] *Sic legendum videtur.*

122, *m.* σωρηδὸν ἐπισωρεύονται] *Vtitur & alibi hoc verbo,* καί τὰ ἐκ πάλαι σωρηδὸν συνειλεγμένα αὐτοῖς ἔλαβε. *Sic apud Herodotum,* σωρεύεται, cumulata & coaceruata *sunt.* σωρεύω *etiam apud Homerum* σωρηδὸν *significat, quia nendo agglomeramus. Ib.* περὶ τε τὸν τάμεσον ποταμόν] *Flumen hoc a Cæsare in Commentariis* Thamesis *appellatur.*

123, *f.* ἦρξαν δὲ τοῦ πολέμου τούτου ἐβούρων οἱ ἡγούμενοι σφίσιν ἀμβιόριγος] *Lectio hæc sine dubio est imperfecta: quare legendū puto (quo modo etiam Leonicenus legisse videtur)* ἐβούρωνες αἰχμάλωτοι, ἡγουμένου σφίσιν ἀμβιόριγος. *vt pagina 79 dixit,* ἡγουμένου σφίσιν ἡγεμόνος. *Porro hic non* Ambriorix *sed* Ambiorix *à Cæsare nominatur.*

124, *p.* ἐ μὴν ἀλλὰ αὐτοὶ μὲν ὑπὸ τῆς ἀπειρίας τῆς στρατιᾶς, οὐδὲ ἐν αἰσθήσει τοῦ φθειρομένου ἦσαν] *Pro* ὑπὸ *crediderim legendū* ὑπὸ, *id est,* præ. *erit autem aperta huius loci sententia,* Veruntamen præ multitudine militum, non animaduertebant eorū partem aliquam internecione deleti. *vel,* Tanta erat militum multitudo, vt nō animaduerterent, *&c. Eodem modo alibi dixit,* ὑπὸ τοῦ πλήθους σφῶν. *Ib. m.* δοῦλόν τινα ἑαυτοῦ δι' ἀγγέλου αὐτοῖς παρέσχε] *Malim legere coniunctè,* διάγγελον, *id est,* internunciū, *à verbo* διαγγέλλω, *quo non semel vtitur. Sic* διάγγελος *vocatur* nuntius qui quæ intus fiunt foras perfert & prodit, *vt scribit in suo Lexico Budæus.*

125, *m.* ἰνδουτιομάρου σφᾶς αἰτιωμένου] *Hunc Cæsar in Comment.* Induciomarū *appellat.* Treuiri *(inquit)* Induciomari nunciis impulsi. *Legendum igitur hic* ἰνδουτιομάρου, *vt pagina 134 legitur. Quos autem versu sequente* ῥημοὺς *appellat, & Cæsar* Rhemos, ῥήμους *antea vocauit.*

127, *p.* καίτοι μήτε τῶν ῥωμαίων τι παρηνωχλεῖτο, ἐκ πρὸς ἄν ἐκ τῆς ἑαυτῶν ἀπεσχημένου] *Debent hæc verba includi notis parentheseos. Ante ἃ autem desiderari videtur* ἔστιν, *vt sit,* ἐκ τῆς ἑαυτῶν ἔστιν ἃ προσιέμενοι, *i.* τινὰ προσιέμενοι. *Sic enim sæpenumero loquuntur Græci,* ἔστιν οἱ, *vel* ἔστιν οἵτινες, sunt qui, *pro, aliqui:* ἔστιν ἃ, sunt quæ, *id est, aliqua.*

130, *f.* ἄλλοι τοῖς κοντοῖς αὐτοὺς ἐπῆγον, ἐκ αἱ ἀκροβολισμοὶ ἐφέροντο] *Sic legendū est: intelligit enim eos fuisse trāsfixos.*

131, *f.* γυμνώσεως σφῶν προσίεσαν] *In hoc sensu* προσίεσαν *potius dici solet, atque ita (opinor) autor scriptū reliquerat.*

133, *f.* ἀφ' ὧν ὁ κράσσος ῥᾳδίως αὐτοὺς, ἅτε μὴ πολλοὺς ὄντας, ἀπώσατο] *Pro* κράσσος *emendo* κάσσιος. *Quibus autem adductus rationibus ita emendem, intelliges ex ea quæ proximè sequitur annotatione.*

134, *p.* ὅ, τε γὰρ κράσσος ἐφθαρὼς αὐτοὺς ἀπεκρούσατο] *Iam ei qui præcedentia legerit, satis constat de morte Crassi vtriusque, id est, tam M. Crassi patris, quam ipsius P. Crassi filii. Quocirca cum hic locum non habeat nomen* κράσσος, *contendo legendum esse hic, & supra p. 133. f.* κάσσιος, *eamque lectionem, Ciceronis & Plutarchi, ac sequentium locorum testimonio confirmabo. Nam Cicero libro v. epistolarum ad Atticum ita scribit,* Rumore aduentus nostri & Cassio qui Antiochia tenebatur

tenebatur, animus accessit, & Parthis timor iniectus est. Itaq; eos cedêtes ab oppido Cassius insecutus, rê bene gessit: qua in fuga magna authoritate Osaces dux Parthorum vulnus accepit, eoq; interiit paucis post diebus. Erat in Syria nostrû nomê in gratia. Venit interim Bibulus, credo voluit appellatione hac inani nobis esse par. *Vides quam pulcre conueniat hic locus Ciceronis cum verbis Dionis: nam & quod de Bibulo hic dicit Cicero, à Dione memoratur,* ἅμα δὲ ἐπὶ πολλαῖς ... ὁ Βίβουλος ἄρξων τῆς συρίας ἀφίκετο. *Idê Cicero eodem libro scribit in hunc modum,* Parthi Euphratem transierunt, duce Pacoro Orodis Parthorû regis filio, cunctis referto copiis. Bibulus nondum audiebatur esse in Syria. Cassius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu. *Plutarchi locum, qui habetur in Antonio, ne longior sim, prætermittam cum sequentia etiam* κάκοις *legendum esse probent. Ibidem f.* χαλεπῶς ἐπὶ τε τὸ τῷ τὸ ἰσδυνάμεως θανάτω ἔχοντας] *Sic legendum existimo. Nisi quis malit ex* ἐπὶ *facere* ἔτι.

135.p. σεμινιζαντες τῆς τῶν τρεβήρων χώρας] *Miris modis fuit nomen hoc Treuirorum peruersum & deprauatum in nostro exemplari. Nam antea* τρῆροι *&* τρηνίεροι, *hic vero etiam* τελύροι *&* τελύροι *vocantur. Tu ex his scripturis quam maxime probabis sequere. Nos enim nullam aliam ob causam omnes has scripturas, quanuis deprauatas, in nostrum contextum recepimus, quam vt suo iudicio postea permitteremus. Ib.f.* ὑπ' μόνοις δὲ ἀπεχώρησε τοῖς συλλαμβροις τὰ ἐκείνων ἀνίσασθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς ῥωμαίοις ἐπέθεντο] *Quis non videt de verbo* ἀπεχώρησε *expungendum esse* ω, *vt legatur* ἀπέχρησε, *id est* ἐξήρκεσε, *ab* ἀπέχρη. *sicq; horum verborum sensus huiusmodi,* Nô tamen satis fuit Sicambris eorum bona diripere, sed etiam in ipsos Romanos inuaserunt. *vel sic potius,* Veruntamê Sicambris parum esse visum est quod prædas egissent, nisi etiam in castra Romanorum irruptionê facerent. *At si legatur* ἀπεχώρησε, *sententia (meo quidem iudicio) ex hoc loco elici nulla poterit. Ib.f.* καὶ τούτω σφισι βοηθησάντων σφῶν] *Inserenda est huic participio syllaba* πα, *legendumque* σφισι βοηθησάντων, *id est,* Cum autem suppetias interim illi venissent.

136.p. ἡγεμόνα σφῶν οὐερκιγγετόριγα] *Ita legendum esse patet ex sequentibus, vbi* οὐερκιγγετόριξ *nominatur,* Vercingetorix: *a Plutarcho vero* οὐεργεντόριξ *dicitur. Ib.m.* καὶ καταλαβὼν αὐτοὺς ἐς ἀβριτούριγας ἐμβάλλοντας] *Qui à Dione* ἀβριτούριγες *appellantur,* Bituriges *à Cæsare vocantur: & oppidum* Auaricum, *quod erat maximum munitissimumq; in finibus Biturigum, atque agri fertilissima regione,* ἀουαρικὸν *continuo post ab eodem Dione nominatur. Ib.f.* καὶ τοὺς ἀνθρώπους ταύτης ὀργῇ τε καὶ τῇ ... τῆς ἀλώσεως ... ἔσφαξαν] *Cæsar hac de re ita scribit,* Sic & Genabensi cæde, & labore operis incitati, non ætate confectis, non mulieribus non infantibus pepercerunt.

137.p. μακρὰ δὲ ἐπὶ τῇ μάχη ... αὐτοὺς ...] *Commodius, (meo quidem iudicio) legetur* μακρὰ καὶ ... *Sic enim hæc verba Cæsaris reddidit:* iis quam longissime possent progredi iussis. *Sed vt totum locû intelligas, verba Cæsaris huc afferam, quæ expressisse videtur Dion: sunt autem hæc,* Itaque ne id accideret, siluestri loco positis castris, è regione vnius eorû pontiû quos Vercingetorix rescindendos curauerat, postridie cum duabus legionib. in occulto restitit: reliquas copias cum omnibus impedimentis, vt consueuerat, misit, demptis quibusdam cohortibus, vti numerus legionum constare videretur. His quam longissime possent progredi iussis, cum iam ex diei tempore coniecturam caperet in castra peruentum, iisdem sublicis, quarum pars inferior integra remanebat, pontem reficere cœpit. *Quem locû in pauca verba contraxit Dion. Ib m.* ἐς γεργοβίαν συνέφυγον] *Hoc oppidum Cæsar* Gergouiam *appellat in Commentariis, vbi ipse quoque de eius expugnatione se desperasse ait. A Suetonio etiam* Gergouia *nominatur. Ib. f.* καὶ ... οἱ καταληφθέντες ἀπώλοντο] *Mihi dubium non est quin legendum sit* καταλειφθέντες: *id est,* perlime cum iis qui remanserant actum est. Nam C. Fabium legatû cû legionibus duabus castris præsidio reliquerat Cæsar: quûq; inde mouisset, medio fere itinere equites à Fabio missi, quanto res in periculo fuerit exponût, summis copiis castra oppugnata demonstrant, cum crebro integri defessis succederent, ac suos assiduo labore defatigarent. *Sed Dion, more suo, rem totam paucis verbis perstrinxit.*

139.m. τὸ ἄλλο τὰς ἀχρειοτάτας ἐξέβαλεν] *Particula* καὶ *videtur ante articulum* τὸ *desiderari.*

140.p. πολλοὶ δὲ ἐς γόνυ, τῷ τε χεῖρε πρήνεις ἰδεῖν] *Facile est, quis sit huius loci sensus coniicere, sed quæ recta sit lectio, non item. Nam Commentariis Cæsaris adiici nihil sumus, vtpote qui hoc tantum dixerit,* Vercingetorix deditur, arma proiiciuntur. *Plutarchus vero hæc in re cum Dione propemodum cõsentit: scribit enim in Cæsare,* ὁ δὲ τῶν σύμπαντος ἡγεμὼν πολέμου οὐεργεντόριξ ἀναλαβὼν τῶν ὅπλων τὰ κάλλιστα καὶ κοσμήσας τὸν ἵππον ἐξίππευσε διὰ τῶν πυλῶν, καὶ κύκλῳ περὶ τὸν καίσαρα καθεζόμενον ἐλάσας, εἶτα ἀφαλόμενος τοῦ ἵππου, τὴν μὲν πανοπλίαν ἀπέρριψεν, αὐτὸς δὲ καθίσας ὑπὸ πόδας τοῦ καίσαρος, ἡσυχίαν ἦγεν, ἄχρις οὗ παρεδόθη φρουρησόμενος ἐπὶ τὸν θρίαμβον. *Quod enim dixit Dion,* πολλοὶ ἐς γόνυ, *Plutarchus significat cû ait,* καθίσας ὑπὸ πόδας τοῦ καίσαρος. *sed hoc amplius addit hic author,* τὼ χεῖρε πρήνεις: *quibus verbis habitum supplicis misericordiam implorantis exprimit.* Solebant enim supplices *(vt scribit Plinius)* genua attingere, & ad ea manus tendere: *quod etiam patet ex illo Quintiliani loco,* Tendit ad vestra genua supplices manus: *& ex illo Ciceronis,* Supplex manus tendit patria communis. *Significat igitur Dion sine dubio, Vercingetorigem genibus Cæsaris aduolutum, manus tetendisse. Atque id eo audacius affirmo, quod videam N. Leonicenum hanc sententiam esse secutum: sed haud scio an in eius exemplari deprauate legeretur, vt in nostro,* τὼ χεῖρε πρήνεις. *Ib. m.* οἱ τε ... οἱ πλανητικώτεροι κομμίου ... ἀτρεβάτας ... ὠνομασμένοι σφῶν] *Legendum est* ἀτρεβάτας, *vt paulo post habetur, & à Cæsare quoque* Comius Atrebas *vocatur. Ib. f.* καὶ χαλεπῶς αὐτῶν αὐτοῦ ἐκράτησε] *Sic legendum: id est,* & iis plurimû exhibuit negotii. *Eodem sensu alibi dixit,* βαρὺς ἐγένετο.

141.p. ἐπεὶ τε γὰρ ἐς ἔξοδον, καὶ ὁ πόλεμος ἐπέπαυτο] *Libenter mutarem illud* ἐπεὶ *in* ἤδη: *est enim hic sensus,* Nã & annus iam erat in exitu, *vel,* Iam totus propemodum annus exactus, & à bello cessatum erat. *Nec est quod vereamur ita emendare, cum pagina sequente eodem modo locutus sit. Ib.m.* κἀπὶ χαὶ τε καὶ τὸ πλεονεκτικὸς] *Asterisci nota ante particulam* καὶ *apponenda fuit, quæ indicaret locum imperfectum esse: quod facile perspicies si ordine verborum commutato, ita legas,* ἄλλως τε καὶ τὸ πλεονεκτικὸς, ὅπερ που καὶ μόνον ἐν τῇ φιλίᾳ αὐτοῦ κατεῖχέ τι καὶ. *Pro* αὐτοῦ *autem dubium mihi non est quin* αὐτοῖς *legendum sit.*

143.p. ὕστερον δὲ φοβηθεὶς μὴ ἐξέλθῃ τῆς γυναικὸς καταφύγαξη] *Mihi non videtur locum hic habere verbum* ἐξέλθῃ, *sed reponendum* ἐπεξέλθῃ. *hoc sensu,* Deinde veritus ne iniuriam sibi factam Clodius vlcisceretur, cum interfecit. *Eodem modo dixit Herodianus,* ἐπεξελθεῖν τῷ τοῦ βασιλέως αἵματι, *pro* Persequi & vlcisci mortem regis. *Sic etiam alibi ipsum Dionem locutum memini. Ibidem m.* καὶ μετὰ τῶν πυρὰν ἐκ τῶν βάθρων ἀνοικοδομήσαντες] *Expungendum est* ἀ *de principio huius participii. Dicitur enim* πυρὰν ποιῆσαι, rogum extruere.

145,m. τῶν γὰρ δὲ τελῶν δωρυφορηκότων] *Exemplaris nostri scripturam retinui, nec δωρυφορηκότων emendaui, quod scirē in hoc verbo, vt in aliquot aliis, nullam a scribis seruatam esse constantiā. Siquidem in vetustis codicibus legi δωρυφορεῖν & δορυφορεῖν, vt δαδουχεῖν & δαδουφορεῖν, ψηφοφορεῖν & ψαφηφορεῖν: sic etiā χαμμαπφόρος & χαμμαπηφόρος. Hoc quamuis leue, non indignum tamen admonitione putaui.*

160,m. ἐπειδὴ τῆς γαμβρικῆς φιλίας πολὺς θεραπεύων.] *Pro φιλίας legitur etiā χάρις, eodem sensu. Ib. f* ἐπὶ συνείδα μὲν ἐν ἐμαυτῷ τά τε ἄριστα & τὰ συμφέροντα τῇ πατρίδι προτεθέντα] *Legendum est,* συνείδα ἐμαυτῷ προθέμενα. *Hoc enim dicit,* Mihi conscius sum, semper me commodis vtilitatiq; patriæ seruiire. *Sic dicitur,* συνείδα ἐμαυτῷ δεινὰ εἰργασμένῳ, *vel* εἰργασμένος.

158,m. αὐτίκα τε ἐπὶ πόλεις ἐς τὸ βρεντέσιον ἀφωρμήθη, & τὸ δομέτιον ἐκλιπόντα τὸ κορφίνιον, ἀπολυθῆναι ἐκέλευσεν] *Hoc oppidum à Stephano & Plutarcho* βρεντέσιον *appellatur: Latinè* Brundusium *siue* Brundisium. Κορφίνιον *autem nomen viri proprium esse credidit scriba noster, ideoq; ex articulo τὸ nimis imprudenter fecit τόν.*

159,m. τότε ἐξ αὐτῆς ἐπέσπεσε ὁκέλμαν] *De hac lectione nemini dubium esse potest.*

160,m. τότε δὲ & ὁ σφαιρίας ὁ μετὰ φιλίππου τινὶ πρυτανεύσας ἀπέθανεν] *Emendo* πέντε δέ: *præcessit enim,* ἐν τῷ ὑστέρῳ ἔτει. *Qui autem* σφαιρίας *hic dicitur, a Plutarcho* σφηνίτας *nominatur, & à Plinio quoq; atq; ita, vt opinor, scriptum reliquerat Dion.*

162,m. τῷ τε βρούτῳ τῷ δικίῳ] *Hunc antea* δέκιμον βροῦτον *vbiq; vocauit, atq; ita Plutarchus quoq; eum nominat. Apud Suetonium quoq;,* Decimum Brutum, *nō* Decium *legi. In sequentibus tamen à Dione modò* δέκιος βροῦτος, *modò* δέκιμος *vocatur. Ibidem f.* & τῷ μὲν φαβίῳ τὴν τε ὄπισθε τῆς πυρήνης φρουρὰς πεποιημένῳ] *Hic* πυρήνης ὄρος *vnico p scribit: at pagina 165* πυῤῥήνης: *rectè vtroq; modo. Nam & in Commentariis Eustathii in Dionysii Periegesim (quos his paucis diebus diuulgauimus) vtrāq; scripturam reperio.*

164,pag. ὡς γὰρ πολλαχῇ τειχίζοντες, οὐδαμῇ διαφυγεῖν ἐδυνήθησαν] *Non video quis esse possit huius loci sensus, nisi* πειράζοντες *legatur.*

166,p. αἰσχρὸν μὲν γὰρ, τὸ δ' ἀρχαῖμά τε ἡσσῶντας, ὅστερον μαχησώμεθα.] *Dicere solet,* ἡσσῶσθαί τινι, *vt pagina 11. f.* οὐκ ἴχε πῶς κατ' ἀξίαν ἡσσῶ τοῖς παροῦσι. *Eodem modo hic quoq; postulare sensus videtur, vt* τινὶ ἡσσῶντας *legamus.*

170,p. ὦ, τί αὖ ὑμᾶς ὀνομάσαιμι] *Sic locutus est pagina 574, versu 38.*

171,f. λύκιος σκελλώνιος λίβων] *Audacter ita emendo, ex alio loco qui habetur pagina 366*

174,p. τό, τε κοινὸν τὸ πολίμου ἤρτητο] *Legendum mihi videtur,* τό τε κρεῖον τὸ πελίων ἤρτητο: *quo modo N. Leonicenum in suo exemplari legisse arbitror.*

175,p. πεποιθὸς μὲν δὴ φρόνημα & πιστὸν τὴν ἐλπίδα, ἢ πιστότην] *Aut abundant, suntq; perperam a scriba repetita postrema haec verba* ἢ πιστότην: *aut (quod mihi probabilius videtur) deest vox aliqua post* πιστότην.

176,m. περὶ τὴν τῆς ῥαχὶ δυσχέρειαν] *Non video quomodo* ῥαχὶ *in genitiuo dici possit, ideoq;* τῆς ῥάχεως *reponendum puto, a nominatiuo* ῥάχις: *aut* ῥαχίας, *a recto* ῥαχία.

180,p. & αὐτοὺς ἐλευθερωτὰς αὐτῶν ὀνομάζοντες] *Cum* αὐτοὺς *hic accipiatur pro* ἑαυτοὺς, *si regulas grammaticorum sequamur, aspirandum est. Ea tamen differentia in vetustis codicibus raro obseruatur.*

181,m. ὥσπερ τινὰ ὑπὸ τῆς σφετέρας ἐλευθερίας, ὑπὲρ & τινὰ κατὰ τῆς σφετέρας ἐλευθερίας ποιούμενοι] *Pro* ὑπὸ *legendum esse* ὑπὲρ, *vel ex eo liquet quod illi opponat* κατὰ. *Siquidem iis particulis vt contrariis vtuntur Graci, cum dicunt,* μάχεσθαι ὑπέρ τινος, *vel* ὑπερμαχεῖν, *aut* ὑπερμαχεῖν τινος, pro aliquo pugnare: & μάχεσθαι κατά τινος, καταμαχεῖν τινος, contra aliquem pugnare.

182 p. διά τε τὸ ἀπαλοῦς, & διὰ τὸ ἀπαλῶσαι] *Crediderim scripsisse Dionem* ἀπαλοῦς, *idq; ex alio loco coniicio: interim tamen non ignoro* ἀπαλοῦς *ab* ἴδεα *formari posse, vt* ἀπαλοῦς *ab* ἴδεα.

183,m. ἐρυθρόδημον τι ἐν μέρει μὲν τοῦ τῆς χιλιάδος δυναστεύοντος] *Emēdo* ἐρυθρόδημον, *ex alio tum huius authoris, tum etiam Ciceronis loco. Ibidem f.* καὶ ἐγκαλεῖν & αὐτῷ τὸ ἀνακαλεῖν, ὅτι & πατρὸς καὶ αἰδοῖος περὶ τὸ εὐεργέτην ἐγένετο] *Dicimus* ἐγκαλεῖν τινι τινὸς, *vel* τί, Crimini dare, aut obiicere alicui aliquid: *vt pagina 385, p.* ὅ δὲ δὴ μάλιστα ἐπεί τι τῷ καίσαρι ἐγκαλεῖν. *Dicimus etiam* ἐπικαλεῖν τινί τι, *vt pagina 207, m.* τότε ἄλλα ἐπεκάλεσεν αὐτῷ, καὶ ὅτι τὸ παιδίον τὸ εὐεργέτην ἐκάλεσεν. *Quocirca hic legendum esse* τὸ ἐγκαλεῖν *aut* ἐπικαλεῖν, *& simplex* καλεῖν *hoc in sensu nouū & inauditum esse existimo.*

184,f. *Pro* καλῶνος *emendandum* καλώνος, *& pro* αἰπῖτες, ἰαῖνοι. *Quod si qua sint alia errata in hac Consulum enumeratione, ea hic quoq; (vt antea dixi) tibi emendanda relinquam.*

187,f. καὶ νίκας πολλὰς μὲν ἐν τῇ ἀφρικῇ, πολλὰς δὲ καὶ ἐν τῇ ἀσίᾳ, τῇ τε εὐρώπῃ παραδόξως & κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἐκ μεγάλων αἰτιλόμενος] *Locus hic miserè deprauatus est, & quāmuis primo aspectu sensum aliquem præ se ferat, si tamen penitus inspicias, aliter iudicabis: nam quo referetur* αἰτιλόμενος? *Sic igitur emendo,* καὶ νίκας πολλὰς μὲν ἐν τῇ ἀφρικῇ, πολλὰς δὲ καὶ ἐν τῇ ἀσίᾳ τῇ τε εὐρώπῃ παραδόξως ἀνελόμενος. *vt pagina 234 p. & 235 f.* ὅτε νίκην τινὰ ἐπ' αὐτὴν ἀνεῖλεν). *Nam cum imperitus scriba* νίκας παραδόξους *dici posse non crederet, ex nomine, insertis duabus litteris, fecit participium, & ex* πολλαί, πολλάς. *Hanc autem meam castigationem confirmabit, vt spero, exemplar N. Leoniceni.*

189,f. χρονίσαι τε γὰρ αὐτοὺς ἐν τῇ συνόδῳ] *Sic legēdum est, à verbo* χρονίζω.

193,m. τοῖς μὲν δὴ ἰδιώταις, τοῖς δὲ θαρσοῦσι τοῖς ἐχρῆτο] *Ita malim legere, alium locum secutus.*

195,p. καλῖνος ὁ μάρκος] *Hic animaduertis eam scribæ inconstantiam, cuius te prius admonui: nam cum antea* καλῖνος *vbiq; scriptum sit, hic* καλῖνος, *quam scripturam apud Plutarchum etiam reperio.*

196,f. ἐψηφισμένων δὲ τούτων, & ἐνίοτε λαθὼν ἱερὸν τῶν παρακαλουμένων] *Locum hunc ita emendandum arbitror,* & ἐνυοῦς τε λαθὼν ἱερὸν παρακαθῃρέθη. *hoc sensu,* Cum autem hoc accidisset, Bellonæ quoque templū quoddam illis incognitum corruit. *Repetendum autem a superioribus erit* τεμένισμα. *Nam sic alibi etiam* ἐνυὼ *vocat,* τὸ τῆς ἐνυοῦς τεμένισμα. Bellonæ deæ (*quæ* ἐνυὼ *vocatur*) templum: *sic* ὁμονόειον, τὸ τῆς ὁμονοίας, templum Concordię deæ, *cuius Cicero quoque meminit: sic* διοσκούρειον *&* ἡρακλεῖον.

204,f. ἀχθεσθεὶς δὲ ἐπὶ τῇ τῆς τύχης & τῆς γυναικὸς ἀρχῇ] *Hic* ἀχθεσθεὶς *legamus necesse est, id est,* λυπηθείς.

209 p. στρατηγός τε δίκα ἐς τὸ ἐπιὸν ἔτος ἀποδεῖξαι, & ἑτέρους ὑπὲρ τὸ νενομισμένον] *Pro* ἀποδεῖξαι, *aperte docet ipsa sententia legendum esse* ἀποδεῖξαι: *&* ὑπὲρ τὸ νενομισμένον, *id est,* præter morem: *vt pagina 4 dixit* παρὰ τὸ νενομισμένον, *& alibi,* ἔξω τοῦ νενομισμένου: *nisi quis malit nostram lectionem retinere, vt intelligat accusatiuum* ἀεδίλης.

215,m. καὶ πέτρων τὸν χειλέα τὸ τὸ περιεχόμενον αὐτῷ] *Scribendum* χειλῶνι, *vel potius* χαίνωνι. *vt pagina 510 versu 34.* χαιτωνίας, *διὰ τῆς* αι *διφθόγγου. In nostro autem exēplari male cohærebant inter se syllabæ: legebatur enim* ἐν χε τὸ λοιπό.

220,p. μετὰ χιλίας δίκας] *Emendo,* χιλὲς δίδυ, *idque ex alio loco. Ibidem f.* πολλὰ τοιαῦτα ὀκνεῖν & λέγων καὶ ἰπεράξαι] *Omnino legendum puto,* καὶ ἐλέξων καὶ ἐπράξαι. *Quod autem hic de Mario atque Sylla dicit, idem pagina 161, & 289 dictum reperies, poterisque conferre.*

213,f. ἄλλοι δὲ & ὁ ἐξῆς ἐπίεσε θανατωθῆναι] *Reponendum*

dum est ὑπομνήσειεν, *ex eo loco qui habetur pagina* 140. *vbi post alia multa, tandem de hoc Vercingetorige dicit Dion*, καὶ διὰ τοῦτο ὅτι ἐν τῷ πρὸς ἔχθρα αὐτοῦ ἐλπίσαν ἐχρῆτο, οὐκ εὐθὺς ἐν δεσμοῖς ἐδέθη, καὶ ἐς τὰ ἐπινίκια μετὰ τοῦτο πέμψας ἀπέκτεινε. τοῦτο μὲν οὖν ὕστερον ἐγένετο. *Quæ postrema verba cum illic addit, ostendit hæc non eo tempore facta fuisse, sed aliquanto post: hic vero quodnam fuerit illud tempus, docet: quo fit vt audacter* ὑπομνήσειεν *reponam.*

226, *f.* τὴν πολυπαιδίας ἆθλα ἐτίθησι] *Conturbat sententiam articulus* τὴν, *ideoque aut expungendus, aut in* τὰ *mutandus videtur. Horum autem* τῆς πολυπαιδίας ἄθλων *meminit etiam pagina* 549.

234, *m.* ἄλλοις τε πολλοῖς πομπικοῖς ἐχρήσατο] *Dicti sunt antea* πομπήϊοι Pompeiani, *vt* καισάρειοι Cæsariani: *at hic locum non habet hæc lectio. Lege igitur* πομπείοις, *qua voce significantur* pompæ fercula, τὰ εἰς τὰς πομπὰς κατεσκευασμένα σκεύη. *Sic vsus est pagina* 223.

236, *p.* περὶ τοὺς βασιλεύσοντάς ποτε ἐν ῥώμῃ] *Quis non videt hic legendum esse* βασιλεύσαντας?

257, *m.* ἵνα καὶ τοὺς ἰσχυροὺς τοὺς δημοσίους, οὐχ ὅτι τοὺς βουλευτὰς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱερεῖς πάντας τι προστίθεσθαι, καὶ ἀπεκήρυξε τὰς κλίνας] *Locus hic sine dubio est deprauatus: sed cū mihi non constet quomodo sit corrigendus, satius duco tacere, quam aliquid ἀπροσδιόνυσον afferre. Nisi forte legēdum sit,* πάντας τι ἐς τὸ προστίθεσθαι ἐσελώσης, *vt pag.* 681. *aut* ἐς τὸ προστίθεσθαι ἐξέθηκεν, *vt pagina* 301. *Sed illud quoque* ἰσχυροὺς *suspectum mihi est.*

243, *p.* ἱερωμένους τε ἐς τοὺς τῶν παιδὸς γυμνοπαιδίας, τρίτην τινὰ ἑταιρείαν, τὴν ἰουλίαν ὀνομάσαντες] *Primum hic lego* παιδὸς *γυμνοπαιδίας: siquidem* γυμνοπαιδίας παιδὸς, *vt pagina* 245 λυκαίων γυμνοπαιδία, *vocantur à Dione* Lupercalia, *quæ sacra a nudis sacerdotibus in honorē Panis celebrabātur. Quod apparet ex Suetonio Trāquillo: nam is quoq; vbi honores oēs Cæsari decretos recenset,* Lupercos *eis annumerat.* Sed & ampliora etiā (*inquit*) humano fastigio decerni sibi passus est: sedem auream in curia & pro tribunali, thensam & ferculum Circensi pompa, templa, aras, simulacra, iuxta deos puluinar, flaminem, Lupercos, appellationem mēsis è suo nomine, ac nonnullos honores ad libidinē cepit & dedit. *Iam igitur de hac lectione constat. Verum articulus* τὴν *hic quoque sententiam conturbat, nisi quis ex participio verbum faciat, vt legatur,* τὴν ἰουλίαν ὠνόμασαν. *Ib. f.* ἀλλ' ἔτι μεῖζον ἄλλο καθ' ὑπερβολὴν ἐσέφερον] *Si relicta parenthesi cum præcedentibus hæc connectas, intelliges legendū esse* ἀεί τι μεῖζον.

244, *f.* λυκίου καισίου φλαύιου] *Hic à Suetonio* Cæsetius Flauius, *non* Flaccus *nominatur: vter rectius, ipse videris.*

249, *f.* ἀλλ' οὐκ ἐπ' ἐλευθερώσει τῆς πόλεως, προσβαλόμενοι τὴν καὶ πρᾶξιν πεποιηκότες] *Antea duobus in locis inuenimus particulam* τὴν *otiosam & supernacaneam: quare ex alterutro eorum locorum huc transferatur oportet, vbi ea maxime opus est: vt legamus* τὴν προσβαλόμενοι, *id est,* quā liberationem reipublicæ facto suo prætendebant.

255, *m.* οὐ γάρ τι καὶ ἀγνοῆσαι αὐτὰ πεποιήκασι] *Sic Aristoteles in* 7. *Ethicorum locutus est,* μόνα γὰρ αὐτὰ ὁ θεὸς στερίσκεται, ἀγένητα ποιεῖν ὅσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα.

262, *p.* παρελθὼν ἐς τὴν πέμψιν τῶν νικητηρίων] *Conatur Leonicenus in sua Italica interpretatione sensum aliquē ex hac lectione elicere, perinde ac si dixisset Dion,* παρελθὼν σὺν τοῖς παμφορμένοις τὰ νικητήρια: *sed repugnant sequētia ac plane ostendunt legendum esse* τὴν πέμψιν τῶν νικητηρίων, *id est,* τὴν πομπὴν τῶν ἐπινικίων, τὸν θρίαμβον. *vt pagina* 359. τὸ γὰρ δοθῆναί τινι ἐξουσίαν τὴν τῶν νικητηρίων πέμψεως, μεῖζον τοῦ στρατηγίας αἰτεῖν παρ' ἑτέρου λαβεῖν. *Sic & alibi:*

266, *p.* τιμαῖς τε οἵαις οὐδένα ἄλλον ἠγγέλκατε] *Nullo modo congruit huic loco* ἠγγέλκατε, *ab* ἀγγέλλω: *ideo repono* ἠγάλατε, *quod præteritum est a verbo* ἀγάλλω, *quo sæpe vtitur pro* κοσμῶ, *vt pagina* 574. καὶ ὑμεῖς ἐξ τῶν ἄθλων ἀγάλλω, *id est,* & vos propositis à me præmiis orno. *Itidem & hic,* τιμαῖς ἠγάλατε, honoribus decorastis.

268, *pagina* γνοὺς γάρ τις * περὶ τὸν στρατηγὸν ὁμωνυμίας ἀπώλετο, ἐφοβήθη μὴ καὶ αὐτὸς ἀποθάνῃ] *Sensus huius loci est huiusmodi.* Nam cum quidam Gaius Cascas intellexisset, Cinnæ causam mortis attulisse quod ipsi duci exercitus esset cognominis, timuit ne sibi idem contingeret. *Atque ita integra erit sententia: sed ipsa verba quæ hic desunt, aliunde supplere non ausim, quam ex aliquo emendatiore exemplari, quod mihi ad manum non est.*

279, *m.* ὅτ' αὖ παρέσται δέον τι πρᾶξαι, καθυφήσομαι αὖ καὶ μετὰ κινδύνου τοῦ ποιῆσαι] *Locus hic ita sine dubio est emēdandus,* ὅτ' αὖ παρὸν τῶν δεόντων τι πρᾶξαι, *&c. vt sit hic sensus,* neque vero si quid sit in quo officium meum præstare possim, vllius periculi metu ab eo deterreri queam. *Sic pag.* 282. μηδὲν τῶν δεόντων δρᾶσαι. *Illud autem* παρὸν *impersonaliter dicitur, vt* ἐξόν. *Sic pag.* 287. παρὸν αὐτῷ ἀκινδύνως εἶναι μόνον.

281, *p.* οὐ μέμνησθε προστησάμενοι ὑμᾶς ἐπὶ τῷ τὸ καίσαρος τελευτῇ λαβεῖν, *&c.*] *Post verbum* μέμνησθε *desiderari videtur particula* ὅπως, *vel* ὅτι, *vt pagina* 85, οὐ μέμνησθε ὅτι *&c.*

287, *m.* ἀλλ' ἁμαρτεῖν ὅτι καὶ τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τοῦτό τι ἀκούσας, *&c.*] *Non erit (meo quidem iudicio) bona consecutio, nisi pro* ἁμαρτεῖν *legamus* ἥμαρτεν.

302, *p.* πρὸς τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ τῶν δεόντων τι εἶπεν] *Lege* πρὸς τῷ. *Est enim idem loquēdi genus cum eo quo pagina* 19. *vsus est, cum dixit,* ὥστε πρὸς τῷ τοὺς ἐλεγχομένους κολάζειν, καὶ τοὺς κατηγοροῦντας αὐτῶν ἐτίμα.

303, *m.* ἵνα καρπανίαν ἐπ' ἀδείας ἔχῃς] *Scribendum est* κερωνίαν. *Hoc enim nomine vocata fuit mulier illa, cuius abusus consuetudine & familiaritate Cicero iam senex, multa dignitate sua aliena & fecit & dixit: vt ne ipse quidem eam quam tantopere nobis commendatam esse voluerat, grauitatem seruare potuerit. Hanc autem in quadam epistola ipse P. Seruilio collegæ intime commendans,* necessariam suam *appellat.*

30-, *p.* τοῦ μὲν γὰρ ἐξ ὧν ἀδικοῦσιν ἑαυτοὺς συνίσασιν οὐ πιστεύουσι] *Omnino legendum censeo* ἀδικοῦσιν ἑαυτοῖς συνίσασιν, *vt Isocrates loquitur.* συνίσασι γὰρ οἱ μὲν δι' ἡμᾶς φιλοπραγμοσύνην ἠμελημένοι τῶν ἀρχόντων γεγενημένοις.

325, *p.* ὡς καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης δεδωκὼς συνεβάλλοντο] *Legendum puto* ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης: *vt pagina* 96. *dixit,* ἐκεῖνος γὰρ τοῦτο τε οὐκ ἀπὸ γνώμης σφᾶς πεποιηκότας εἰδώς. *id est,* cū sciret eos non de suo consilio id fecisse: *vel,* authores non fuisse vt id fieret. *Quo in loco cauendum ne pro* ἀπὸ *scribas* ἄπο: *esset enim cōtrarius sensus, vt apud Pausaniam initio τῶν ἀχαϊκῶν,* Καὶ πως ἐδόκει τῷ ἰωνι ἐγένετο οὐκ ἄπο γνώμης. *id est,* ex animi sententia, vt optabat. *Sic Sophocles in Trachiniis,* κ' οὐ κ' εἰμὶ καὶ γὰρ νῦν ἄπο γνώμης λέγεις.

346, *m.* καὶ τοὺς ἄλλους συναποστήσωσι] *Audacter emendo* συναποστήσωσι, *id est,* vna secum ad rebellionem impellerent. *Est enim* ἀποστῆσαι, ἀποστάσιν προτρέπειν, ad defectionem, siue rebellionem sollicitare & perpellere, *vt pagina* 443. ὅτι τοὺς τε μορίους ἐν τῇ ἀσίᾳ ἀπὸ τοῦ ἀντωνίου πρὸς τὴν ῥωμαίων ἀπέστησε, *&c. At significatio verbi* ἀποστῆσαι *plane abhorret ab hoc loco.*

353, *m.* τὸ γὰρ ἄλγημα ὁ θάνατος προσελάμβανεν] *Expungēdum est* σ *de hoc verbo, vt* προελάμβανε *legamus: hoc sensu,* siquidē dolorē mors anteuertebat, adeo subita erat & repentina. *At vero* προσλαμβάνω, *idem est quod* assumo, ascisco, suscipio: adiuuo *apud Strabonem:* cōfirmo *apud Polybium. Has enim omnes huius verbi significationes enumerat in suo Lexico Budæus, quarum tamen nulla huic loco quadrare mihi videtur: ideoque lego* προελάμβανεν, *cuius verbi vim explicat idem in suis linguæ Græcæ Commentariis.*

357,p. Οἱ μὲν οὖν βρῦτοι, ὅ, τι κάσιος ὕπως ἀπώλοντο, ... ξίφεσιν οἷς τὸν καίσαρα ἀπεχρήσαντο σφαγέντες, οἱ ἄλλοι οἱ &c.] *Eadem prope Suetonius quoque scribit*, Percussorum autem fere neque triennio quisquam amplius superuixit, neque sua morte defunctus est: damnati omnes: alius alio casu periit pars naufragio, pars prælio, nonnulli semet eodem illo pugione, quo Cæsarem violauerant, interemerunt.

360,p. διὰ γὰρ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν εὐσέβειαν, ὃ ἐπωνυμίαν ἑαυτῷ πίσταν ἐπέθετο] *Hic cognomento* Pius *vocatus est, ob eam quam fratri præstiterat pietatem: vt* Metellus Pius, *ob eam quam patri. Quare nomen hoc* πίσταν *tibi emendandum relinquo.* Pietas enim *Græce sonat* εὐσέβεια: *&* Pius εὐσεβής: *siquidem antea* Metellum Pium, μέτελλον εὐσεβῆ *nominauit.*

369,m. ἀφανισθείσαι οἱ δόξαι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀμαλῦναι] *Crediderim pro* ἀμαλῦναι *legendum esse* ἀφελεῖν. *Quanquam Leonicenus aliam lectionem secutus videtur.*

375,f. συμπλείους τοῖς τοὺς δούλους ἔχουσι προσπαρέχειν] *Significatio verbi* προσπαρέχειν *huic loco nullo modo conuenit, idcirco inserta litera c lego* προσεπιτάττειν. *Sic enim Xenophōn dixit,* προστάττειν εἰσφοράς, imperare tributum: *idem quod* συντελείας προστάττειν.

379,p. ταῦτα ὅ οὖν συνῄρηκεν] *Nemo (opinor) ibit inficias quin hæc vera sit huius loci lectio.*

380 p. ὃ αὐτοθεσίων ὃ αὐτὸ ἐκεῖνο] *Lege* αὐθαιρετον, *vt paulo post* αὐθαιρέτως: *siquidem in* αὐτοθεσίων *geminata est præpositio* αὐτὸ, *idque perperam.*

383,p. ὃ προσέταξεν ... δουλευτικὴν μονομαχίαν] *Dormitabat scriba cum pro* βουλευτικὴν *scripsit* δουλευτικὴν.

391,f. πέπτει, σίξηνυός] *Recte emendare potes pro* πέπτει, πομπήιος.

412,m. ὃ τοὺς ἄλλους ἐκ τόπου ὃ ἐλπίσας καὶ κατέστησε] ἐλπίζειν *sperare significat: at* ἐπελπίζειν τινὰ, aliquem in spē adducere, facere vt aliquis bene speret, nec animū despondeat. *Quare non dubito quin hic Dion scripserit* τοὺς ἄλλους ἐπελπίσας, *vt pagina* 220, παραμυθήσατο τε αὐτοὺς, καὶ ἐπήλπισεν, consolatus est eos, ac eorum animos cōfirmauit, *vel* eos bene sperare bonoque animo esse iussit.

416.p. ἐκείνην τὴν βασιλίδα βασιλείον] *Scripserat, vt opinor, Dion,* βασιλίδα βασιλίδων: *sed scriba genitiuum* βασιλείων *qui ad sequentem locum pertinebat, vtrique accommodare voluit.*

424,p. ἤδη γὰρ ἐκ μαντείου ἦν] *Eodem modo locutus est, pagina* 158, *m.*

426,m. καὶ ἔτι καὶ αὐτὴ καὶ τὰ περὶ αὐτὴν πάντα καὶ ἐνεργήσασθαι καὶ ἐναυλοχίσασθαι] *Post verbum* ἀναυλοχίσασθαι *videbam deesse aliquid, ideoque asterisci notam apposui: perfici tamen posse videtur sententia si legamus,* ἐναυλοχίσασθαι ἐπιτήδεια, *vt paulo post dixit,* ἐμμαχέσασθαι δὲ ἐν σαρακοσίοις ἐπιτηδειοτέροις.

431,m. οἱ καὶ πρὶν κρατῆσαί τι πεποιηκότες] *Subest (meo quidem iudicio) huic loco mendum aliquod, atque alium lectionem secutus est N. Leonicenus.*

440 f. οἱ δὲ ἐδόκει τι ὡς ἕκαστοι διεκρίθησαν] *Ita legit Lazarus Baysius, totum hunc locum citans in libro de re nauali.*

442,p. ὑπὸ τῆς φλογὸς καὶ ὑπὸ τῶν δρακόντων] *Baysius legit* ὑπὸ τῶν δρομάδων. *Hunc autem locum e quodam exēplari descripsit, quod habetur Venetiis.*

446,m. ἐπεὶ δὲ οὔτε προσεδέξατο αὐτὸν ἡ δύναμις, καὶ τὰς περιτειχίσεις. &c.] *Sic videtur perfici posse sententia.*

449,f. καὶ αὐτὴ ἐν τῷ ἡρῴῳ ἐξαίφνης ἐνεδύσατο] *Pro* ἡρῴῳ *legitur etiam* ἡραίῳ, *id est,* τῆς ἥρας ναόν, Iunonis templū. *Verior tamen est altera lectio, quippe quæ cum Plutarcho consentiat: siquidem ille in Antonio hanc Cleopatræ vere Ægyptiacam fallaciam commemorans, quod hic Dion dicit, ἐν τῷ ἡρῴῳ ἐνεδύσατο, ibi dixit, εἰς τὸ ... καταφυγ. Adde etiā quod Dion* μνημεῖον *&* μνῆμα *vocat paulo post, quod antea* ἡρῷον *dixerat. Denique altera lectio cum ipso sensu auctoris, imo vero cum ratione pugnare mihi videtur.*

451,m. αἰσχυνθεῖσα τι ἐρυθελομένη] ἐρυθελάω *vel* ἐρυθελιάζω, erubesco *significat, a quo formari poterit* ἐρυθελομένη, rubore & pudore suffusa.

458,m. ἀλλά τι ἰσόθεοι τιμαὶ δ' ὄντως, καὶ δι' ὃ ἡρῷα τιμῶντα] ἡρῷα *hoc accentu accusatiuus est ab* ἥρως, *vt versu* 20. *huius paginæ. At hic* ἡρῷα *legendum est. Dicitur enim* ἡρῷον, templum *vel* simulacrum Herois, *vt antea* ἡρῷον ... *dixit. Ibid.* ... ὁ δημοσίᾳ καὶ αὐτοῖς, &c.] *Non videtur hic locum habere articulus* ὁ.

46 p. καὶ μετὰ τοῦ καὶ τριβαλλοὺς ὁμόρους αὐτοῖς ὄντας, ... τε δαρδάνους ἐν τῇ χώρᾳ τῇ ἐκείνων οἰκοῦντας ἐχρήσατο] *Malim* τριβαλλοὺς *scribere, Strabonem & Stephanum, ac reliquos secutus. Qui autem hic δαρδάνοι dicuntur, in calce huius libri* δαρδάνιοι *vocantur, idque rectius.*

46:p. ἀλλ' ἵνα ἑαυτοῖς δουλωσώμεθα] *Aperte ipsa sententia ostendit legendum esse* αὐτούς.

467,p. τὸ τῆς ὁμίλου ... ἐλευθερίᾳ βιβιώσειν] *Hic quoque legendum puto* ἐν ἐλευθερίᾳ, *vt alibi locutus est.*

473,p. *Spatium inane (quam vulgo lacunam vocare solemus) ideo reliquimus, vt hic nonnulla desiderari significaremus, nimirum finem orationis habitæ ab Agrippa & principium eius quam Mæcenas habuit. Id autem spatii Leonicenus quoque in suo exemplari vacuum reperit.*

475,f. ὥσπερ τι αἴτημα αὐτῷ ὄν, &c.] *Particulæ duæ mutilatæ in vnam dictionem conflatæ sunt: siquidem ex* ὥστε ἅπερ *factum est* ὥσπερ, *huic loco minime congruens Quod autem hic legendum sit* ὥστ' ἅπερ, *constat ex aliis multis locis, in quibus particulis his vtitur, sententiam concludens, vt pagina* 74. *&* 167, *p.* ὥστ' ἅπερ ... ἀσκεῖτε, μισεῖτε μὲν τοὺς ὡς πολεμίους.

477,p. ὅποσοι ποτ' ἂν εὐρήσωσί σε] *Reponendum arbitror* εὐαρεστήσωσί σε, *id est*, quotquot tibi placuerint: *vel*, grati acceptique tibi fuerint. *Non ignoro tamen, apud reliquos scriptores verbum hoc in ea significatione raro fere inueniri: ac proinde mallet fortasse aliquis legere* ἀρέσωσί σε, *vt dixit pagina* 60, εἴ τι μὴ ἀρέσειεν ὑμᾶς.

478,p. φρονήματι χρώμενοι] *Post hoc participium asterisci notam apposui, non quod locum deprauatum aut imperfectum esse iudicarem, sed quod spatium aliquod vacuum nostrum exemplar haberet.*

483 p ὃ ἐκκλησίας μάλιστα ζῆν ἀναγκαζόμενον] *Pro* ἐκκλησίας, *lego* ἐκ λείας, *id est*, ex præda: *vel*, quod ex rapto viuere cogitur, *vt locutus est Naso. Nemo autem, opinor, qui sensum expenderit, huic mea castigationi reclamabit.*

485,p. ἀλλ' ἐγένετο ἔξω τι τῶν πατρίδων ἀναγκαίως διαμεῖναι] *N. Leonicenus legit* συλλεγέντι, *quomodo Dionem scripsisse arbitror.*

488,f. καὶ ῥᾷον ... μιμεῖται τὰ κρείττω, τὰ δὲ ἔργα ...] *Ita legēdum arbitror, cum sequatur,* ... κωλυμένα.

49:p. τὸ μὲν οὖν γνώμη, καὶ τὸ μηδὲν πλείονος τῶν ὑπαρχόντων ἐπιθυμεῖν] *Nemini dubium esse potest quin ita legendum sit.*

49 pag. ... μηδέποτε συγχωρήσας τι] *Potior mihi videtur hæc lecti o: nisi forte particulas has traiecerit, vt alibi.*

499,m. ἐκεῖ οὔπως τινὰ ἄλλον καὶ ... ἀλλ' ... σε] *Non dubito quin hic legendum sit, ... vt superius dixit,* καὶ μάλα ... *Ibidem* ... τὴν μοναρχίαν, &c.] *Nisi inseratur* parti-

particula ἢ ante ὅτι, imperfecta erit huius loci sententia.

507.f. αἱ μὲν γὰρ ἀρχαὶ αἱ ἐκ τῶν δήμων αἱ πάνθ' ἡμῖν γενόμεναι, ἐκ νῦν δὲ τῆς τιμῆς καθέστηκε] *Integram sententiam habebimus, si τιμὴν δὲ τῶν τιμητῶν legamus: atque ita pagina 509 hac particula vtitur.*

517.p. ἐπεί τι γε καὶ προσμίξειαν αὐτοῖς] *Sermonis Græci consuetudo exigit vt ita legamus. Nam προσμιγνύναι datiuo iunctum significat idem quod συμμιγνύναι,* manum conserere, *vel potius,* collato pede præliari: *quod & προσμίξαι μάχῃ à Thucydide dicitur.*

520.p. μάρκος κλ. μ. υ. μάρκελλος αἰσερνῖνος, ὑπ.] *Hæc Consulum nomina ita negligentes scribæ partim deprauarant, partim etiam perturbarant, & confuderant, vt ea aut omnino nobis prætermittenda, aut certe prius emendanda esse & in ordinem digerenda putauerimus: quod tum pro tempore ita præstitimus, vt nulla, aut pauca aliunde quam ex ipso contextu emendare visum sit: nunc autem non abs re fuerit, quæ aliunde etiam corrigenda nobis visa sunt hic annotare. Ib.* ἰγγ. αἰλιόβαρβος] *Tribus his litteris* ἰγγενοι *significari puto. Ib.* λύκιος καλπούρνιος λ. υ. πίσων φύρηος. *Deinde.* μ. λικίνιος. μ. υ. κράσσος. *Ita hæc lego: sed* φύρηος *deprauatum puto. dictus est enim hic* L. Calphurnius Piso Frugi, *quem citat Dionysius Halicarn. lib. 4. Antiquit. Romanarũ. pagina* 158. λεύκιον πίσωνα τὸν φρυγὶ enim *appellans. Ib.* πόπλιος κύιντιος, σέξτου υ. ν αυ π. γαρουκάειος μάρκου υ. μάσαλος ἄρβατος ὑπ.] *Emẽdo* κουίντιλιος σέξτου υ. οὔαρος. *Nam hic* P. Quintilius Varus *vocabatur. Deinde,* μάρκος οὐαλέριος μάρκου υ. μέσαλος βάρβατος. *Ib.* ἰούλιος αἰτουΐκος μ. υ. ἀφρικανὸς. κ. φάβιος. κ. υ.] *Legendum puto,* κ. φάβιος. κ. υ. μάξιμος ἀφρικανός.

522.f. ἐρήμην μὲν οὖν ἐκ φυγῆς μακρὰν ἥλωσαν] *Emẽdo* ἐρήμην ἥλωσαν, *quomodo locutus est pagina* 322. *Quid autem sit* ἐρήμην ἁλίσκεσθαι, *siue* ἁλῶναι, *docet Budæus in suis Græcæ linguæ Commentariis.*

523.p. οἱ γὰρ τὰς συνοικίας νύκτωρ φυλάσσοντες, ὅπως σημαίνωσι σφίσιν ὁπόταν βουληθῶσι, δυνάμενοι] *Sẽsus est imperfectus, qui tamen coniectura sic perfici poterit:* οἱ γὰρ τὰς συνοικίας νύκτωρ φυλάσσοντες, κώδωνα ἔχουσιν, *aut* κώδωνι χρῶνται, ὅπως *&c. Aliquid tale deesse hic videtur.*

529.f. καὶ διεμίσεις οὐχ ὅτι τῆς κακίας τοῖ ἐπιῤῥήτοις, ἀλλὰ καὶ τῆς κολακείας ἐκφανῶς ἐποιεῖτο] *Hic lego,* διὰ μίσους ἐποιεῖτο, *id est,* ἐμίσει. *Vt enim dicitur,* δι' ὀργῆς ποιεῖσθαί τινα, *pro* ὀργίζεσθαί τινι, succẽsere alicui: *ita* διὰ μίσους ποιεῖσθαι, *est* μισεῖν, odio prosequi quempiam. *Quas locutiones non necesse habeo exẽplis confirmare, cũ sint passim legẽtibus obuiæ.*

530.f. κἂν ὅτι μάλιστα δικαιότατος συμβῇ] *Non video quis esse possit huius loci sensus, nisi* δικαιότατα *aduerbialiter legamus, aut* δικαιοτάτως, *quod tamẽ raro est in vsu.*

531.m. ἐν σοὶ ὀρχήστραν ἐπὶ καὶ νῦν προτέρας ὅλας] *Hic* ὀρχήστραν *dixit pro* ὀρχηστρίαν: *nec est quod locum deprauatum quis suspicetur, cum in sequentibus hoc eodem nomine subinde vtatur.*

534.f. μάρκελλος λέντλος ῥουματάλκην θεῖόν τι τῶν τοῦ κότυος παίδων] *Lege* ῥυμητάλκης, *vt alibi sæpe à Dione vocatur. Nisi forte malis cũ Plutarcho eum* ῥυμητάλκην *appellare.*

535.p. σύγαμβροί τε γὰρ καὶ οὐσιπέται καὶ τέγκρηνοι] *Pro* τέγκρηνοι *repono* τέγκτηροι, *iisdem litteris seruatis, sed alio ordine collocatis. Sic pag.* 112, τέγκτηροί τε καὶ οὐσιπέται κελτικὰ γένη. *At vero Cæsar in Comment.* Tẽchtheros *eos nominat, mutatis tenuibus in aspiratas,* τεγχθηρούς.

542.m. καὶ αὐτὸς τὰς μοναρχίας διετίθει] *Locum hic nõ habet* μοναρχίας, *proinde repono* μονομαχίας, *id est,* τοὺς μονομαχίας ἀγῶνας, certamina gladiatoria exhibuit.

545.m. βουλευταί ὅσοι βραχὺ βεστὶ ἱερὸς τῷ παρ' αὐτοῖς διονύσου] *In nostro exemplari habetur adscripta margini altera lectio* βωμός. *Ib.* καὶ προσαναχωροῦσι τοὺ οἴκαδε τῶν βίσων] *Hic quoque adscriptam habet alteram lectionem nostrum exẽplar,* βησσῶν, *quorum antea mentionem fecit.*

547.f. γ. καίσαρ αὔγουστος τὸ. ιγ.] *Paulo ante legitur,* αὔγουστος τὸ ιβ, *&* τὸ ιγ ὕπατος: *hic igitur legendum puto* τὸ ιδ, *loco harum literarum* τὸ ιγ.

550.f. καὶ δὲ τῶν δημάρχων προτετιμημένοι] *Legendum puto,* καίτοι τῶν δημάρχων προτετιμημένοι, *id est,* quãuis Tribunos dignitate anteirent.

560.f. καθάπερ καὶ ὅτι τῶν πάλαι, οὐδὲ μείζοσι, *&c.*] *Videtur extrinsecus subaudiendum participium* ἀμφοτέρων, *aut aliquod huius modi post* πάλαι, *atq; ita sensus fore perfectus.*

572.m. γ. πομπαῖος υ. σαβῖνος ὑπ.] *Lege* πομπαῖος, *vt pagina* 637.

575.f. οὐ πείσεσθαι ἔτι νόμοις] *Vbi sensum expenderis, intelliges legendum esse* πείθεσθαι.

577.p. ἀπελαύνει τὸ κόρας καὶ μηδέπω γάμων ὡραῖας] *Emẽdo* γάμων ὡραίας. *Dicitur enim* κόρη γάμων ὡραία, *ἡ ἐν ἀκμῇ γάμου,* puella iam matura viro, iã plenis nubilis annis, *vt loquitur Virgilius: quæ* ὡραία αἰδοῖ *etiã dicitur. Cui opponitur* κόρη μηδέπω γάμων ὡραία, virgo nondum aptà coniugio.

595.f. τίς δ' αἱ ἄμεινον τῷ αὐγούστῳ τῆς ἰδίας μόνης, μᾶλλον καὶ ἄλλων ἀνθρώπων, οὐδὲν ἔρξειν] *Non video quis sit horum verborum sensus, nisi pro* μόνης *accẽtu retracto legamus* μονῆς. *Significat autem* μονὴ *nonnunquam* τὸ οἴκημα, *vel* τὴν οἰκίαν, *à verbo* μένω: *quo modo si hic intelligamus, plana erit huius loci sententia.*

607.p. τό, τε τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος πρόσρημα παντελῶς διώσατο] *Sẽtentiam perturbat particula* καὶ, *ideoque expungenda. Nihil enim aliud dicit, quàm* eum appellationem patris patriæ reiecisse, *id est, patrem patriæ vocari noluisse. Cuius autem nominis supra meminit. Ib.* m. ὅτι κἂν προσθῶνται τι, *&c.*] *Si ita legerimus, optime cohærebunt sequentia. Ib.* παρῆσαν τὴν ὑπερβολὴν, καὶ ὅτι ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσῆλθον, *&c.*] *Legendum mihi videtur* παρεὶς αὖ: *siquidem alteram lectionem* παρῆσαν *non video quomodo quis tueri possit.*

611.f. ἀλλὰ καὶ ἐς αὐτὸ ἐκεῖνο, πλήν τι ὑπὸ τῆς αὐτοῦ πράξας τι οὐ καὶ εἰπὼν ἀνεπιτήδειον ἐπικλήθη] *Sentẽtia est imperfecta, quæ, perfici posse videtur, si ante* πράξας *addamus* εἴ τις, *hoc modo,* καὶ δεινῶς ἐπεξῄει τῆς ἀσεβείας δίκαις, εἴ τις ἐπικληθείη πράξας τι, ἢ καὶ εἰπὼν ἀνεπιτήδειον οὐχ ὅσον ἐς τὸν αὔγουστον, ἀλλὰ καὶ, *&c. Crebro enim contortis & implicatis sententiis vtitur hic author.*

631.p. τέλος τε διεχειροτόνησεν ἔχον] *Aliter dixit pagina* 647, καὶ τὸ τέλος τῆς ἱκανότητος κατέλυσε. *Ib.* οὔτ' ἄλλου βεβαιότερον φίλον οὐδένα, ἀλλ' ἐν τῷ ἴσῳ, *&c.*] *Credo post* οὐδένα *desiderari verbum* εἶχεν: *nec vllum huic loco aptius mihi venit in mentem.*

635.p. καίπερ καὶ ἐπιτήδειοι καὶ βουλευταῖς ἐπίτροπον αὐτὸν προσάγειν] *Sic puto hic legendum, atque ita semper eum locutum memini.*

642.f. καὶ τοῖς συστᾶσιν ἐπί τε τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, τούς τε ἀδελφοὺς αὐτοῦ, πλήν τι ὀργὴν ἀφείς, *&c.*] *Credo post* αὐτοῦ *desiderari participium* πεποιημένοις, *id est,* iis qui in patrem suum coitionem fecissent, *vel* coniurassent & conspirassent. *Id enim significat* σύστασιν ποιεῖσθαι.

648.m. καὶ ἱερεῖς εἰκόσιν οὐχ ὅτι ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες ἐχρῶντο] *Pro* ἐχρῶντο *commode (meo quidem iudicio) legetur* ἐχειροτονοῦντο: *quo verbo alibi in hac significatione vsus est.*

652.m. ἔργῳ δὲ δόξαν πολλὴν λαβών] *Lege* λόγῳ δέ: *præcessit enim* ἔργῳ μέν. *Hoc autem genus loquendi in vsu frequentissimo est apud hunc auctorem.*

673.m. εἰ δὲ ὅσοι τῇ χαλκῇ τῇ ἀναιδῶς δοκοῦσιν ὁρᾶν οὐκ ἔξω, τούτων αὐτοὺς διετίμησαν] *Ita legendum puto.*

Sed hæc hactenus.

IN DIONIS HISTORIAM ROMANAM A' SE CONVERSAM, ANNOTATIONES GVILIELMI XYLANDRI *Augustani, quibus plurimi loci deprauati emendantur, vel obscuri explanantur.*

Lectori candido S.

Veritur haud iniuria ROBERTVS STEPHANVS, vir doctissimus, optimeque de literis meritus, exemplari se in edendo Dione vsum non satis castigato. Plurimi enim loci huius (neq; aliã ego vidi) editionis, mutili, deprauatiq; sunt: eorumq; partẽ aliquã Robertus emendandam sibi sumpsit. Cuius etsi magnifacio studium, tamen intelligent omnes æqui, infinitas ac grauissimas mendas ab eo prætéritas, quas nos, quantum eius ingenio, diligentia, laboreq; nostro potuit fieri, sustulimus, eiusq; nostrę emendationis ratiõẽ in gratiam imperitorum bona fide attulimus. Non sum nescius, ad tam arduum negotium, & iudicium acutissimum, & maturam ætatem, summã præterea peritiam, multorum autorum notitiam, exemplaria etiam diuersa, & consilii tui cum aliis communicationem, aliaq; multa requiri: verum ego, etsi ab his omnibus eram hoc tempore imparatissimus, tamen cum semel aggressus essem Dionis interpretationẽ, mearumque partium esse intelligerem, vt in eo illustrando omni conatu elaborarẽ: feci sanè quod potui: quid potuerim, æquorũ lectorum iudiciũ esto. Proinde ita à nobis accipi nostræ hæ annotationes debent, vt intelligatur, liberum per nos fore vnicuique plura vel meliora afferre: ita tamẽ nos existimare, haud mediocrem gratiam ab omnibus humanioris literaturæ amatoribus nobis deberi. Itaq; ad rem.

Folio 1. FRAGMENTVM LIBRI XXXV.] *Priores in Dionis historia paginas, librum trigesimumsextũ præcedentes, esse fragmentum libri* XXXV, *dubium mihi nequaquam est: neq; verò esse dubium apud quenquã debet. Cum enim quæ libro* XXXVI (*quanquam huius principium ad nos non peruenit*) *Dio scribit, acta sint Consulibus C. Calpurnio Pisone, M'. Acilio Glabrione, qui annus Romæ fuit* DCLXXXVII. *in hoc autem fragmento & eorundem pars exponatur, & prius quæ Q. Marcio Consule gesta sunt, qui sane anno proximè priori, id est, V. C.* DCLXXXVI *Consulatum gessit: satis iam ex ipsa serie temporis liquet, quo de libro fragmentum hoc superstes manserit. Quod autem de Consulibus dixi, id ex Dionis ipsius verbis dixi. Cæterùm cum à Lucullo gestas res in bello Mithridatico hic descripserit Dio, qui Historiam integram desiderant, ex Plutarchi Lucullo, Appianiq; Mithridatico petant.* Et quia fortuna in vtramq; partem] ἐν ἰσορροπῇ τῆς τύχης. *Loquitur de Mithridate, cui Arsaces summam belli gerendi obtulit, quod cum aduerso euentu iam eruditum esse arbitraretur. ita habet Appianus.*

2 Subrogatus fuerat] ἀφηρωθείς. *Ea vox Græca, puto, non est.* τρωθεὶς vulneratum *significat. Fortassis inter* ἀφ *&* τρωθεὶς *aliqua verba & prioris reliquæ syllabæ intercesserant, quæ nunc perierunt. Ego quum certi nihil de hoc haberem, sententiam integram esse volui. Asteriscus est merito adiectus.*

3 Cum barbari vicisse se] ἀθυμότεροι, ἅτε ἐπικρατήσαντες. *Puto scripsisse Dionem,* ῥᾳθυμότεροι, ἅτε ἐπικρατήσαντες. *Ita si legas, locus constabit, asteriscumq; tolles. Porro hanc Nisibin, Antiocheam Mygdoniæ alio nomine vocant. Testis Plutarch. Lucullo, Plinius libro 6. cap.*

Nisibis. Antiochea Mygdoniæ, & Mesopotamiæ. Mygdonia.

13. *Stephanus de vrbibus* Antiocheam Mesopotamiæ *nominat. Et huius in τῇ μυγδονίᾳ* Antiocheæ *meminit quoque Polybius libro 5. Paulo post, pro* προσκατέῤῥηξαν, *lege* προσκατέῤῥηξαν.

4 Itemq; seruorum qui in castris Romanorum] *Appianus contra hos a Fabio libertate promissa ad pugnam euocatos, suis saluti fuisse tradit.* Pons abruptus.] ῥαγείσης. *deest participium in Græco.*

5 Cæterum Comana] *Haud dubiè ante hæc verba aliquid deest. neq; enim cum reliquis vlla ratione coheret, ideo notam apposui.* M'. Acilio.] *hoc est,* Manio Acilio, *M. enim litera cum virgula adiecta, Manii prænomen antiqui signabãt: vt doctè Sigonius annotauit.*

Manii prænomen.

6 Nam Valeriani milites] *De his omnino legendus in vita Luculli Plutarch*[9]*, Epitomeq; Liuiana* LXXXII, LXXXIII. *& nonagesimaoctaua.* Cum à Marcio] *In Græco erat* Μάρκου *pro* Μαρκίου *perperam scriptum. Facile id deprehendi ex eo quod additur, ipsum ante Acilium fuisse Consulem: id enim supra Dio ostenderat. & sub finem fragmenti huius* Μάρκιος *expresse dicitur. Sæpe in hoc autore, & aliis Græcis, incuria librariorum, Marco pro Marcio, aut contra, scribuntur, non sine cõfusione rerum. idemq; in aliis etiam similibus vocabulis accidit, vt suis locis monebimus. Enim verò Plutarchus quoq; in Cicerone, Marcio sororem Clodii matrimonio iunctam fuisse his verbis testatur:* καὶ δόξαν ἔσχε ταῖς ἀδελφαῖς δυσὶν ἀδελφαῖς πλησιάζειν τὸν Κλώδιον, ὧν Τερτίαν μὲν Μάρκιος ὁ Ῥὴξ, Κλωδίαν δὲ Μέτελλος ὁ Κέλερ εἶχεν.

IN LIBRVM DIONIS XXXVI. GVILIELMI XYLANDRI AVGVSTANI ANNOTATIONES.

8 *Huius libri initium deest, belli nimirũ Cretici cuius aliqua pars tãtum in Dione superest, historia. Quæ desiderantur, ex Flori lib. 3. cap. 7. Plutarchi Pompeio, Epitomisque Liuianis nonagesimaoctaua, & duabus sequentibus peti possunt. Porro hic liber bellum contra Piratas, Mithridatem, Tigranemq; & Albanos gestum continet.* Neque Panarem, neq; Lasthenẽ] *Flori* Λασθένην. *Ergo apud Florum non rectè* Iasthenem *legitur.*

Flori locus.

10 Non magnam eius rei curam] φροντίδα αὐτῷ ἐποιήσατο. φροντίδα *est scribendum: quod & Robertus Stephanus vidit.*

12 Aut corpus meum ponderetis] μηδ' ὅτι τὸ σῶμα, & πόσα γέγονα ἐριθμεῖσθε. *Locus est, eodem quoq; teste, deprauatus. Ego sententiam extuli, ac si scripsisset Dio:* μηδ' ὅτι τὸ σῶμα εὕρωστε, & πόσα ἔτη γέγονα, ἀριθμεῖσθε. *Verum, quod initio testatus sum, quia nullius codicis adminiculo iuuamur, diuinare possumus, affirmare quicquam non possumus.*

13 In rebus agendis damnum adfert] *Verborum ordo in græco est perturbatus, suntq; ita collocanda:* τὸ μὲν γὰρ περιττὸν ἐν ταῖς ὑπερβολαῖς, ἔξω τῆς χρείας φαινόμενον, & ἐν ταῖς πράξεσιν ἐλάττωμά ἐστιν. *Paullo post:* καὶ τὸ χαλεπὸν τὸ πρᾶγμα *malim* τὸ χαλεπόν.

15 Ad bellum contra Sert. dux nobis defuit] στρατηγοῦ ἠπορήσαμεν, ὅτι πρὸς τοῦτο χεῖρον ἐν τοῖς αὐτοῖς: *scribendum* ἠπορήσαμεν, *&* ἐν *omittendum. Et inde,* ἵνα ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, *&c. legendum,* οὐχ ἵνα ἐν τοῖς *&c. neq; tamen hæc interrogat, sed subiicit sibi ipsi respondens. Paullo inferius,* ἐφ' ὧν μὴ ἐκεῖνο πάσχει. *scribe,* ἐφ' ὧ, *&c. ita*

ita enim Graeci moris est. Iam quod ad dictatorem in Siciliam missum attinet, Attilium Calatinum intelligo de quo sic in decimanona Liuii Epitoma scribitur: Attilius Calatinus primus Dictator extra Italiam exercitum duxit. *Id autem in Siciliam factum fuisse, post amissam Appii Claudii Pulcri (qui fuit Consul anno Vrbis conditae quingentesimoquarto) temeritate classem, satis ipse historiae ordo docet. Polybius certe, autor grauissimus, cum libro primo id bellum Punicum primum diligentissime perscripserit, ne vnico quidem verbo huius Dictaturae meminit: maximo sane argumento, nihil ea Dictatura gestum fuisse: quod hic Catulus refert.*

16. Qui ob illegitimam imperãdi cupiditatem.] *δέ τις παρανόμους φυλαρχίας. scribendo per ιῶτα, φιλαρχίας, siue παρὰ νόμους (vt nos) siue παρανόμου (ὑφὲν, vt vult Robertus,) legas, nihil interest.*

17. Subterfugere possint] *αὐτὰς τὰς αἰκφυγὰς, vitiose: repono, αὖ τὰς αἰαφυγάς.*

18. Ad hoc negotium conducere] *πρόσφορα εἰς αὐτὸ* [illegible] *vox abundat. Statim, κατ λόγους, vna dictio esse debuit καταλόγους. Post*: Erga dedentes se ei] *πρὸς τὰς ὁμολογοῦντας οἵσ π. scribendum, ὁμολογοῦντας οἱ, ἀεί. Robertus etiam hoc notauit.* Postea enim quam Tribb.] *Ius eis a Sylla ademptum, a Pompeio in primo suo Consulatu restitutum, anno V. C.* DCLXXXIIII, *ex historicis patet. In Graeco sunt aliquot mendae. ὑπὸ τῶν π-μιῶν τῶν ἐξαγγ. Ordo ita habere debet. τῶν ὑπὸ τῶν τιμη-τῶν ἐξαγγ. Inde, ἀντὶ αἰνιγμάτων: fit αἰνικῶν. quo vocabulo* extrema & immedicabilia *Graeci nominãt. Et post* [illegible] *verbum, colon est. Hac quidem leniuscula. Sed οἱ γὰρ αἰτίαι* [illegible]*, contrarium huic loco sensum habent verba, emendanda, vt fit, ἐ γὰρ αἰτίαι* [illegible]*: sicut & τῇ μὴ* [illegible] *falso est, pro τῇ μὲ* [illegible]*, quod posterius etiam Robertus animaduertit.*

Plutarchi, Horatii & Iuuenalis locus.

20. Tulit & Roscius legem] *Plutarchus in vita Ciceronis hanc de gradibus equitum a plebeiorum separandis legem M. Othoni praetori adscribit, eundem (puto) secutus autorem, cum Horatio, qui in Menam libertum Pompeii ita scribit.*

4 Epod.

> Sedilibusque magnus inprimis eques
> Othone contempto sedet.

Cum quibus & Iuuenalis Satyra 3 ait.

> Sic libitum vano, qui nos distinxit, Othoni.

& Satyra 14.

> —effice summam,
> Bis septem ordinibus quam lex dignatur Othonis.

Dio Liuium secutus videtur, qui Roscio idem tribuit, vt est in Epitoma eius vndecentesima. Caeterum, ἰταῦτον ἐπ' αὐτῷ non αὐτ. lego cum Roberto. Extrema enim anni die.] *τῇ ἐσχάτῃ τῆς ἔτους, non ἔτους. Id quidem in promptu. Sed locus est perobscurus: de quo quid statuam, non succurrit.* Tum quod Marcius & Acilius] *ἐδίκων ὅτι Μάρκος ἐ ὁ Ἀκίλιος, ὡς* [illegible] *&c. Μάρκιος scribendum satis ex praecedentis libri fragmento, vsque quae ibi diximus, patet. Vocabulum ὡς ipsa sententia excludit.* Vt aliquando pro se quoque simile] *ἐ ἰσαυτῷ τι π τῶν ὁμοίων. Hic, vt ait Robertus, asterisco notatus fuit locus, cum sit tamen planissimus. quasi dicat τὸ* [illegible] *τι.*

21. Et vtriusque fauorem sibi concilians] *ἐν τῷ τὴν ἀμφοτέρων σπουδὴν* [illegible]*. Ingeniose Robertus restituit hunc locum: τὸ τὴν ἀμφοτέρων σπουδὴν,* [illegible]. Quod hi in suum locum essent elati] *καὶ ἐνταῦθα αὐτοὶ ἀσερίθησαν. Non dubito, scriptum fuisse a Dione αἰθερίθησαν. Hic locus non parum lucis lucis adfert Sallustio, & Tranquillo, quorum vterque huius coniurationis meminit: his in aedilitate Caesaris, ille in Catilinario.* *Meminit & abbreuiator Liuii, libro centesimoprimo, omisit tamen conspiratorum nominibus.*

22. Vbi quae acta essent] *ἀδραγμένα, scribe πεπραγμένα. prior enim vox nihil ad rem.* Arsace Parthorum rege] *Arsaces commune regibus Parthorum omnibus nomen est, vt Ptolemaeus Aegyptiis: itaque hunc* Sintricen *Appianus appellat.*

23. Hostemque hinc inde circumducere] *ἐπάγειν τι* [illegible] *scribo.* Locum inter tumulos apte positum] *χωρίον καλὸν μεταξὺ γηλόφων. Robertus κοιλὸν pro καλὸν legit, cui Xiphilinus, eadem ad verbum habens, accedit. καλὸν non minus commode legitur, pro* apto & commodo. *nam locum inter tumulos positum*, cauum, *κοιλὸν esse, per se constat. Paulo superius erat, ἐπαγαγὼν εἰς ὁ ἰ-ϛ* [illegible]*, non minus quam ἰδόντα, quod malle se, tamquam antiquioris scripturae, Robertus ait, commoda vox.*

25. Ad Maeotin & Bosporum] *Inuenio promiscuè scribi Βόσπορον & Βόσφορον. prius rectius est, etiã vsitatius. alterum scribendum est προξόνιον, Βοσφόρον,* mare quod bouem tulerit. Milites sui haberent] *τῶν στρατιωτῶν αὐτὴν δύναμιν. Postrema vox nihil hic sonat. forte ἐξαιτίμας fuit.* Tigranis imperio offensis] *ἐπὶ καθ' ἡδονήν. Omnino scribendum, ἐπεὶ ὁ καθ' ἡδονήν.* Fil o Tigranis partem copiarum] *τῷ παιδὶ αὐτοῦ* [illegible]*, non αὐτῷ, patet ex sequẽtibus, vbi filium suum pater Tigranes profligat.*

26. Sopheneque regio] *Σωφηνὴν Plutarchus in Lucullo & Pompeio vocat, & noster etiam. Stephanus Σωφανηνὴν ab Arriano dictam testatur, vt Robertus etiã monuit. Lucanus contra graecorum authoritatem primã breuem extulit libro 2.*

> —mollesque Sophenae

Eam diuersitatem notent rudiores. Caeterum τῷ δ' ἰῶ τὴν Σωφανὴν [illegible] *lego, reiectis verbis τῷ ἰπ-* [illegible]*, ipsam sententiam & Plutarchum secutus.*

27. Is nonnihil etiam vt Tigrani] *τῷ μέν τι καὶ τῷ Τιγ. scribe τι μέν τι, &c. cuius redditiuum sequitur, τὸ δ'* [illegible]*.*

In Librvm Dionis XXXVII. Gvilielmi Xylandri Augustani annotationes.

28. *Quod Robertus monet, Consulum nomina hic & alibi deprauata esse, euidens est. Nos emendabimus, quantum eius ex ipso Dione, aliis autoribus, aut certis rationibus licebit.* L. Caesar] *In Graeco male, ἐ Καίσαρ, pro Λ. Καίσαρ. Patet hoc ex verbis Dionis sequentibus suo loco. Sallustius in Catilin.* Igitur circiter Calendas Iunias, L. Caesare, C. Figulo Consulibus, &c. M. Pupius] *Μ. Πούπλιος, scribe Πούπιος. Caeterum quod Afranium* L. filium *vocat, nescio an librariis sit culpa. Cicero quidem libro ad Atticum primo, frequenter* filium Auli *vocat.*

29. Pompeius autem praesidio vrbis] *καὶ οἱ ἐν τῷ τείχει. Locus mutilus.*

31. Subinde acclamante Romano] *πρὸς τὴν ἐπιδεικνύμενος* [illegible] *ἐπιλέγοντας, scribendum ἐπιλέγοντος.* Corduenem] *Κορδυηνὴν Cordueno Plinius lib. 6. cap. 18. ad Tigrin Adiabenis proximos ponit. Plutarchus de eadem re loquens, Γορδυηνὴν scribit. Strabo libro 16. Γορδυηνὴν ἀπὸ τῆς Γορδύους.*

32. De limitibus quibusdam] *φύσις ἢ ὑπὸ ὁροθεσίων. scribendum duabus vocibus, ὑπὲρ ὁρίων.*

33. Etsi filio eius] *καὶ τι παιδὸς αὐτῆς. Ante haec verba in Graeco nota est, locum mutilum esse monens: ego & ante & post Asteriscum ponendũ censeo. Quae de Stra-*

tonica, eiusque filio Xiphare (de eo enim hæc verba, Et si filio eius, *intelligo) scripserat Dio, quia interciderunt, ex Appiani* μιθριδατικῷ, *& Plutarchi Pompeio petenda sunt. Proinde multa hic deesse facile constat, præsertim ex Xiphilino, qui multa hoc loco refert, de quibus apud Dionem ne punctum quidem superest. Iam quæ in Dione sequuntur verba:* Ob hoc solum cum Ædilis esset, *de Aedilitate Cæsaris scripta sunt. Itaq; Suetonii locum appbnam, vt quæ hic mutilata sunt, aliquo modo tamen inde constent.* Ædilis *(inquit)* Cæsar, præter comitium, & forum, Basilicasque, etiam Capitolium ornauit, porticibus ad tempus extructis, in quibus, abundante rerum copia, pars apparatus exponeretur. Venationes autem, ludosque, & cum Collega, & separatim edidit: quo factum est, vt communiũ quoque impensarum solus gratiam caperet: neque dissimularet collega eius M. Bibulus, euenisse sibi quod Polluci: Vt enim geminis fratribus ædes in foro cõstituta, tantum Castoris vocaretur, ita suam Cæsarisque munificentiam vnius Cæsaris dici. Procurata sunt] καὶ μὲν οὖν ἄλλα ἐξεδόθη, *male pro* ἐξεδόθη.

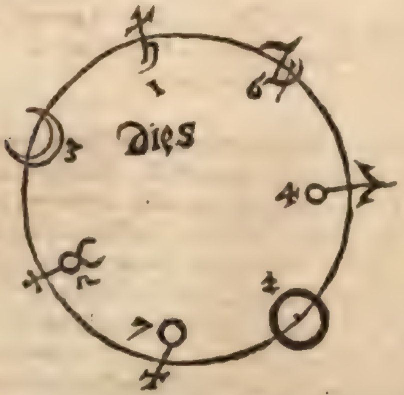
34. Lucretium] *Q. Lucretium nempe* Ofellam, *de quo meminerunt Plutarchus in Sylla, Appianus lib. 1. bell. ciuil. Abbreuiator Liuii lib. 89. vbi perperam legitur* Asella.

Liuii locus.

36. Romanis eo libero spatio] ἐν τῷ διαλείπει πίτυ τὸ πῆγας δίδωσιν. *Emendandum* δ[illegible], *vt sit* δ[illegible] *sic enim & Xiphilinus legit, & Dio supra loquutus est. Monuit etiam Robertus.*

37. Quod autem dies ad septem sidera] *Huius loci sensum explanare rudiorum causa, si qui forte per se non assequantur, paucis volo. Circulari, hoc est, in orbem redeunte numeratione instituta planetarum, suo ordine collocatorum, ita tamen, vt semper duo in medio omittantur: (nam in Diatessaron etiam interuallo, quæ Musicis vulgo* Quarta *dicitur, in cithara a primo neruo ad quartam, duobus prateritis in medio, itemque in vocibus a prima quaque ad quartam fit transitus.) si prima dies Saturno adscribatur, secunda Soli, tertia Lunæ cedet. & sic de reliquis. quod ex adiecta figura intelligi perfacile potest. Ceterum Diatessaron consonantiam in Musicis principatum obtinere (quod hic Dio asserit) cum aliis ex caussis, tum ex hac potissimum constat, quod Symphonia (quæ est Musicis quasi animus & vita) genera huius interualli ratione distinguuntur. nam alio atque modo conflata* διὰ τεσσάρων *distantia, modo Chromaticum, modo Enharmonicum, modo Diatonicum concentum constituit. qua de re disputandi hic non est locus. Ex eadem figura etiam altera ratio intelligi potest. Esto prima diei naturalis (hoc est, spatio horarum viginti quatuor constantis) hora prima Saturno adscripta: vt iam ab hoc auspicio totius diei dominium sibi vendicet. Ergo singulis horis ad singulos planetas relatis, quorum numerum septenarium esse liquet: septima porro deinceps hora quaque, hoc est octaua, decimaquinta, & tandem vigesima secunda Saturni erunt. Proinde vicesimatertia Iouis, vicesimaquarta, quæ est nimirum vltima, Marti cedet. Quo fit, vt insequentis diei hora prima, eiusque item diei dominium iterum ad Solem redeat. Huicque itidem cum octaua etiam, decimaquinta, & vicesimasecunda hora adsignentur, prima insequentis diei hora Lunæ imputabitur. & sic deinceps. Inde efficitur, vt, cum quis planeta primam diei horam obtinet, vigesimasecunda etiam præsit, duaque horæ adhuc inter hanc & sequentis diei primam (cuius domino totius diei dominium deferri monuimus) intercedant: semper duobus in ordine planetarum omissis, proximus insequentis diei gubernator reperiatur. quod eadem, quam in priori ratione docuimus, numeratione conficitur. Ita quas duas Dio rationes affert, cum diuersa inter se sint, periucunda tamen contemplatione in idem recidere inueniuntur: quod in gratiam imperitiorum a me explicatum, doctos, ne ægre id ferant, oratos volo. In Græco porro mendose est* αὐτὸς τι [illegible], *scribendumque* αὐτὸς τι [illegible]. *Et mox,* [illegible] *legendum* [illegible]. *Xiphilinus vtriusque castigationis testis.*

Diatessaron harmoniæ præstantia.

38. Per Græciam in Italiam] εἰς τὴν ἰταλίαν τῆς Ἰταλίας. *Robertus vt loco huic succurreret,* τῆς Ἰταλίας *legendum annotauit, non male quidem aut incommode. Ego quidem (quod citra reprehensionem aut insuriam eius a me dictum sciat)* τῆς Ἰταλίας, *secundo casu malim, vt magna Græcia intelligatur: in ea enim fuit Brũdusium, quo appulisse Pompeium Dio narrat.*

40. Augurium salutis repeterent] *Salutis Augurii rationem qui tibi explicet præter hunc Dionis locum, non temere inuenies alium. In Græco est* οἰώνισμα τῆς ὑγιείας, *sicut & infra lib. quinquagesimo primo, folio 457. quum* ὑγιεία *alias* sanitatem, *alias* salutem *in genere apud Græcos significet. Suetonius sæpius meminit huius augurii: vt in Augusti vita, capite trigesimo primo:* Nonnulla etiam ex antiquissimis cærimoniis paulatim abolita restituit, vt salutis augurium, *&c. Et Cornelius Tacitus libro duodecimo in vita Claudii:* Salutis augurium quinque & viginti annis omissum repeti, ac deinde continuari placitum. *Sed de his alias.*

41. P. Pæto] Παίτῳ τῷ Γουναίῳ *legendum non* Γουναίου. *Est autem is P. Antronius Pætus, cuius supra quoque pagina 21. mentio facta fuit.* T. autem Labienus] *L. Saturnini seditio, vtque occisus fuerit, describitur copiose ab Appiano Alexandrino libro primo. quanquam neque is, neque Plutarchus in Mario, neque Florus libro tertio, capite decimoseptimo, Rabirio cædem eam adscribant. Periit anno Vrbis Condita 655. vt recte Dio dixerit, annis ante triginta sex id euenisse. Extat de hac ipsa re oratio Ciceronis pro C. Rabirio perduellionis reo, quam Consul habuit: multum lucis huic loco allatura, si conferatur, multum acceptura.* Bellumque aduersus eum] Bellum *vocat arma iussu Senatus contra seditiosos vsurpata. Sic in Epitoma Liuiana sexagesimanona,* bello quodam interfectus *his ipse dicitur.* Bella *autem huiusmodi res dicuntur, quia (vt de cæde Tiberii Gracchi Tullius ait)* non solum ex domestica sunt ratione, sed attingunt etiam bellicam, quoniam vi manuque conficiuntur.

Bellum.

42. Quod de vexillo dixi] *Mentio huius rei fit apud Liuium libro tricesimonono in oratione Sp. Posthumii Consulis:* Maiores vestri, ne vos quidem, nisi aut vexillo in arce posito comitiorum caussa, *&c. quem locum sine hoc non facile intelliges. Enimuero verbis meis hoc loco non est opus, quum extent de Comitiis Romanorum libri tres, Nicolai Gruchii Rotomagensis.*

Nicolai Gruchii laus.

gensi: quibus non modo vniuersam Comitiorum rationem, sed antiquæ illius Romanæ reipublicæ totam formam ac consuetudinem ita diligenter, exacte, copioseque descripsit, vt eo quidem in genere doctius accuratiusque, & omnibus numeris absolutius viderim nihil. Eum consulent studiosi, si quid huiusmodi inciderit.

43 Eos nouarum tabularum] χρεῶν τε καὶ ἀποκοπάς. *καὶ delendum. &* περὶ τῆς δυνατωτάτης, περὶ τῆς καὶ δυνατωτάτης *lege.* P. Lentulum, qui post gestum consulatum] *Mos hic recuperandæ Senatoriæ dignitatis obseruandus est, cuius etiam aliis locis meminit Dio. Consul autem fuit hic Lentulus anno sexcentesimo octuagesimo tertio. videturque Senatu esse electus à Censoribus Cn. Lentulo, & L. Gellio: quorum Censura meminit Epitoma Liuii nonagesimaoctaua. Incidit autem in annum* DCLXXXVI. *si quidem, vt Dio supra paulo ostendit, Consulibus L. Cæsare, & C. Figulo proximi Censores fuerunt; anno Vrbis conditæ* 690.

45 Compræhensisque his qui ad eum] καὶ συλλαβόντες ἐπ' αὐτῷ. *Ante hac verba Asteriscis interiectis lacunam reliqui, quo indicarem, deesse non pauca hic, nimirum totam cum Allobrogum legatis actionem Lentuli, & Ciceronis in ea re inuestiganda, coercendaque industriam. Historia est apud Sallustium, Plutarchum in Cic. & Appianum, &c.*

46 Contra Syllæ legem, Domitii legem] Cn. Domitius, atauus Neronis Cæsaris, in Tribunatu Pontificibus offensior, quod alium quam se in patris sui locum cooptassent, ius sacerdotum subrogandorum à collegiis ad populum transtulit. *Hæc Suetonius in Nerone, capite secundo. Syllam vero collegiis sacerdotum suum honorem reddidisse, auxisseque, ex historiis notum est.*

47 His sese vltro insinuabat] τούτοις δὲ καὶ κρείττων ὑπῆρχεν. *Videtur* ὑπῄει αὐτοῖς κρείττων, *aut aliquid tale fuisse.* ὑπελθεῖν *autem posuit pro* demereri, gratiam captare: *vt sub finem quoque libri* ὑπῆρχεν ἀμφοτέροις ἰσχυρῶς. Iunius Silanus] *Ita scribendum, non Syllanus. In Græco vitiose est* Ἰούνιος *pro* Ἰούνιος.

ὑπελθεῖν.

48 Quamquam cæsorum numerus] καὶ τῷ τῶν ἀριθμῷ τῶν νε. *scribo* καίτοι. *Cicero Philippica vltima, si quis vnum aut duo millia hostium deleuisset, Imperatorem à Senatu nominatum fuisse scribit. Appianus libro 2. de Curione loquens, ait suo tempore millibus decem cæsorum hostium constitisse.*

Imperator quomodo quis dictus.

49 M. Cato, & Quintus Minucius] *In Græco est simpliciter* κάτων, *ego prænomen addidi perspicuitatis caussa: quod euidens est ex historia ipsa, & Plutarcho.* Hoc autem agebat, vt nomen Catuli] *De hac re, vt intelligatur hic locus, legendus Suetonius Cæsare, capite decimoquinto, & ipse Dio infrà libro quadragesimo tertio, folio 220.* Neque vero tantopere] οὐ μὲν οὕτω γε χαλεπῶς. οὐ μὴν *scribe: &* ψηφιεῖσθαι τε, *non* ἴτε.

54 Vltra Dorium transtulerunt] *Fluuii nomen puto. nam Dio nihil præter τὸν articulum addidit, vt nomen possit intelligi. Sic supra dixit,* πρὸς τὸν Καμβύσην. *& libro 41.* περὶ τὸν ...*, quos fluuios esse patet.* Brigantiam Calæciæ vrbem] Καλαικίας. *forte* Καλλαικίας. Callaicos *enim populum à Cæsare subactum Plutarchus nominat.* Calæciam *autem in Hispania nullam inuenio.* Satis sibi iam aditus] ἱκανὴν ἀπ' αὐτῶν ὁδὸν βασιλικὰς. *Ineptissima lectio: emendo* ἐπιβῆναι.

55 In petitione Consulatus] ἐπαγγελλόμενος τὴν ἀρχὴν. *Omisit præpositionem* εἰς, *quam requirit vsus loquendi. Et tamen sic lib. quadragesimo etiā locutus est,* νόμῳ τὸν κελεύοντα τὴν ἀρχὴν τινὰ ἐπαγγέλλοντας. Maiori studio inimicis] σφοδροτέρας ταῖς σπουδαῖς, *imo* σπουδαῖς.

ἐπαγγέλλεσθαι εἰς ἀρχήν.

57 Ludos de Syris] παναγύριν τινὰ ἐκ σύρων. *quæ verba quid sibi velint, siquidem sunt integra, non satis certus sum. Forte loquitur de theatro ex Syriacis manubiis ædificato: sed certi nihil habeo.*

IN DIONIS LIBRVM XXXVIII. GVILIELMI XYLANDRI AUGUSTANI ANNOTATIONES.

58 Et Ariouistum] Ἀριουιστῳ, *scribo* Ἀριουίστῳ, *ex ipso Dione. Consulum nomina in Græco sic legenda sunt:*

Γ. Ἰούλιος. Γ. υ. Καῖσαρ. Μ. Καλπούρνιος Βίβουλος ὑπ'.
Λ. Πείσων Λ. υἱός. Α. Γαβίνιος Αὐ. υἱός.

Calpurnii nomē Bibulo cum Pisonibus commune est, quæ caussa erroris forte fuit librario. Pisoni autem L. prænomen fuisse, ex Cic. etiam multis locis, & oratione contra eum habita liquet. Quæ etsi iamdudum mihi minime fuerunt obscura, nescio tamen quo pacto acciderit, vt neque in vertendo, neque in emendando, neque tum adeo, cum ad prælum ea relegerē, animaduerterim. Etenim homines sumus omnes, estque nobis procliuis ad errorem lapsus: ingenuum contra est, fateri te dormitasse aliquandiu, præsertim Quando opere in longo fas est obrepere somnum. *Facitque ad excusationem etiam festinatio. Emendet itaque candidus Lector ita:*

Interpres de erroribus suis.

Anno V.C. 695. C. Iulius C.F. Cæsar. M. Calpurnius Bibulus.
696. L. Piso, L.F. A. Gabinius A.F.

Sunt & alia leuiora, quæ impressis demum paginis notauimus, vt cum idem vocabulum diuersis modis scriptum inuenietur. Exempli caussa cepit, cœpit: ceptum, cœptum, deprehendo, *& id genus,* depræhendo. *Item* Licinius, Licinnius, *& similia. Ego vbique* cepi, ceptum, depræhēdo, Licinius, *scribendum censeo. sed aliquando varie per incogitantiam, & in quibusdam vitio Græci exemplaris scripsimus, citra tamen sententiæ aut rei detrimentum. Quorum lapsuum, & quod non vbique Lyncei fuimus, gratiam nobis fieri à candidis Lectoribus confidimus.*

60 M. quidam Petreius] *Apud Xiphilinum hic* Μάρκος Πετρώνιος *dicitur,* M. Petronius.

62 M. Fauonius] φαώνιος. *Monet Robertus Stephanus triplicem huius nominis lectionem in Dione extare quæ varietas librarii vtique est. ego* φαώνιον *malim vbique legi.* Remissionem à Senatu flagitauerant] ἀδειας τινός. *Quæ vox an genuina sit, compertum non habeo. videtur tamen priuilegium, quod vocant, significare, cum quis legibus soluitur. Res huius meminit Suetonius, ac Cicero ad Atticum libro primo. Ex iisdem locis, ac Ciceronis pro Domo sua oratione, itemque Appiani Alexandrini libro secundo* ἐμφυλίων *satis patet, equites publicanos fuisse.* Omnia Pompeii acta] *Quod in Græco legitur* προσεχθέντα, *ego* πραχθέντα *lego.*

63 Ridicule omnino suppressit] γελοῖον *enim aduerbialiter accipio. quasi diceret,* Cato ridicule egit, quod legibus Iuliis vtens in iudiciis, nomen earum aspernatus est. Q. autem Fufius] *Constanter hic Q. Fufius à Dione nostro etiam sequentibus locis dicitur, cum apud Ciceronem multis locis* Fusius *dicatur. Sed & Carolus Sigonius, vir longe doctissimus, diligentiaque exactissima, in suis Liuianis annotationibus, etiam in Capitolinis monumentis* Fufium *legi, atque ita vbique scribendum esse testatur. Ceterum totius*

Carolus Sigonius.

bius satis obscurus est. Quod Robertus pro ἀπώνεα legit ἀπηύνεα, probo. Per quendam L. Vectium] *In Graeco deprauate οὐεσθίου pro οὐεττίου legitur. Cicero epistola penultima libri secundi ad Atticum*, Vectium *hunc nominat. Plutarchus in fine Luculli Βρέττιον mendose nisi fallor. nam & Appianus οὔετιον appellat, libro secundo bell. ciuil.*

64 *Quod verti*, Nihil certi cognoscebatur] *in Graeco οὐ χάριν του καὶ διηλέγχθη, credo scriptum fuisse διηλέγχθη, ἀπὸ τοῦ διελέγχεσθαι, hoc est*, à conuincēdo, & certo depræhendendo. In defensione Antonii] *C. Antonii, qui Consul fuerat cum Cicerone. Frequens mentio fit huius rei apud ipsum Ciceronem: præsertim epistola ad Atticum sexta, in oratione pro L. Flacco, & M. Cælio, qui Antonium in ius vocauit. Damnatum autem exilio fuisse Antonium, ex secunda Philippica patet, & fine libri Dionis* 45.

65 Quam vt in posterum tutus esset] *In Graeco ἵνα καὶ λυθῆ, quod integrum mihi non videtur: sensum volui exprimere. sicut & in eo quod sequitur*, Ab eo quod infectum fieri: *quæ verba mutila sunt in Graeco.*

66 Ad gratias defensoribus suis] *Sensus enim & αἰτιᾶται ipsum videtur ostendere, pro ἀμυνόντων, ἀμυνόντων scribendum.* Ita inuidiæ vitandæ causa dicta] *ἐπιχειρῶν. forte ἐπιχειρεῖται. De his collegiis a Clodio instauratis, Cicero in oratione in L. Pisonem. vt & ibidem de Censoria potestate abrogata, & pro Domo sua.* Apud vtrumque ordinem] *παρ' ἀμφοτέροις σφίσι, nempe apud Senatum & equites. nam ad hos iam tum iudicia erant translata a L. Aurelio Cotta prætore, vt Liuiana Epitoma nonagesimaseptima habet, & Velleius Paterculus apertius:* Per idem tempus, *inquit*, L. Cotta iudicandi munus, quod C. Gracchus ereptum Senatui ad equites, Sylla ab illis ad Senatum transtulerant, æqualiter inter vtrumque ordinem partitus est. *&c.*

68 Equitis habitu] *ἱππάδι, forte ἱππάδι, aut ἱππικῇ.* Clodium Pompeio affinitate quondam iunctum] *Nimirum propter Q. Metellum, qui altero ante anno fuerat Consul: cuius sororem in matrimonio Pompeius habuerat, quem Metellum Dio supra libro tricesimoseptimo, folio* 53 *testatus est, Clodii propinquum fuisse.* Fugæ indicta causa faciendæ] *ὥσπερ αἰτίξαντος. φύγειν aut similis vox hoc loco in Graeco desideratur.*

69 Longe superiorem se inimicis futurum] *ὡς καὶ πολὺ τῶν ἐχθρῶν ὑπερέσων. Id participium vnde formatum sit, mihi cum doctissimo Roberto dubitare subit: neque scio mendose ne, an noue dictum sit. Certe ὑπερφέρειν cum accusatiuo construitur, vt ne ὑπερβίσων quidem legendum sit, cuius vnum exemplum addam, quod nunc in promptu fuit, ex Appiani libro secundo belli ciuilis: καὶ ἐπί τῶν μάλιστα ὅτι ὑπέβη ὁ γνώμην ὑπὸ Δίου ὁ Φθόνος, ὡς τῶν αἰδρῶν καὶ τὰ ἄλλα αὐτοὺς ὑπερφρονούντων ἐν τῇ πολιτείᾳ.* Idque multi etiam senatores fecerunt] *καὶ πολλοὶ τοῦτο καὶ τῶν βουλευτῶν, deest textui ἐποίησαν.* Criminatus est] *ὑπεκάλει. Haud scio an male, pro ἐπεκάλει, vt sæpe loquitur.* Interrogatusque à Clodio] *πυθομένου omnino scribendum est, non πυθόμενος. & pro οὕτω μόνον. satis patet ex ipsa sententia, οὕτω μόνον scripsisse Dionem, aut potius οὔτ' ὤμον. Patet hoc satis ex oratione etiam Ciceronis in hunc ipsum Pisonem, vbi id ipsum ei exprobrat his verbis:* Idem illo fere biduo productus in concionem ab eo, cui sic æquatum præbebas Cōsulatum tuum, cum esses interrogatus quid sentires de Consulatu meo, grauis autor, Calatinus credo aliquis, aut Africanus, aut Maximus, & non Cæsonius Semiplacentinus Caluentius, respondes altero ad frontem sublato, altero ad mentum depresso supercilio, Crudelitatem tibi non placere, *Et quæ sequuntur, plurimum lucis huc allatura. Sequitur paulo post in Graeco parenthesis, ante vocem ἰξω inchoanda, & post ἐποίησαν claudenda. Et quod sequitur, τὴν μὲν γὰρ, γὰρ est inducendum: quæ recte sunt a Roberto Stephano annotata.*

ὑπερφέρειν verbi constructio.

70 Iussusque est abesse Roma vltra quadringēta & sexaginta octo millia passuum] *In Graeco sunt* stadia ter millia, septingenta ac quinquaginta, *quæ tot, quod ego posui millia passuum (nam Latini fere vsus, non stadiis vtuntur in distantiis indicandis) ac præterea passus septingentos & quinquaginta faciunt. Cicero libro tertio ad Atticum:* Allata est enim mihi rogatio de pernitie mea, in qua quod confectum esse audieramus, erat huiusmodi, vt mihi vltra quadringenta millia liceret esse. *Plutarchus iterum aliter paulo, qui edictum ait, ne quis hospitium daret Ciceronis intra quingentesimum ab Italia miliare, ἐντὸς μιλίων πεντακοσίων Ἰταλίας. Itaque autoris nostri summa præcise posita mihi videtur. Quod autem dixi*, Impune à quouis occidi possent: *lego in Graeco non αἰάτι quod locum non habet, sed vna dictione ἀνατί quod est ἄνευ ἄτης καὶ ζημίας.*

Miliare verum Italicū octo stadiis constat, stadium 125. passibus.

ἀνατί.

73 Oberrareque nomen exteris ferentem] *ἀλᾶσθαι, non aspirate ἁλᾶσθαι.* Cum enim duo sint] *δυοῖν τῶν ὄντων, ἐξ τῶν tolle τῶν.* Hominum arbitrio atque opinione] *νόμῳ τε καὶ δοκήσει τινί. Philosophice enim Dio voce νόμου hoc loco vsus est, φύσει eam opponens, cum sanitatem corporis & mentis reuera ac suapte natura, vel simpliciter bona vocat, eorumque contraria, mala. Reliqua tantum iudicio hominum bona aut mala vocari. Hoc modo νόμον τῇ φύσει opponit multis locis cum Plato, tum Aristoteles. Aristoteles primo Ethicorum Nicom. libro ait tantam versari circa eorum bonorum, quorum cognitio moralis est philosophia, opinionum diuersitatem, ac errorem, vt multis ea non per se, ac suapte natura, sed tantum hominum iudicio & instituto bona esse videantur: ὥστε δοκεῖν νόμῳ μόνον εἶναι, φύσει δὲ μή. Sic in secundo Physicæ auscultationis libro eadem voce vsus est, in recitanda Antiphontis de Natura sententia. Plato in Gorgia ait νόμον in plerisque τῇ φύσει contrarium esse: id est, fere aliter vulgo de rebus iudicari quam natura earum fert. Idem νόμος alio vocabulo θέσις ab iisdem dicitur. Sed hæc alio pertinent, monere tamen rudiorem lectorem volui.*

θέσις.

74 Iam nec honores nec ignominiæ, &c. *In Graeco ante ἐπιτιμίας videtur deesse οὔτ': vt sit, νομίζοιτο, οὔτ' ἐπιτιμίας, &c.* Neque in nostra potestate] *αὐτῶν pro αὐτῶν legendum cum Roberto Stephano.* Vt visum fuerit fortunæ] *Platonico, adeoque Aristotelico more fortunam vocat fatum: hoc est, res ita contingentes, vt earum caussæ nos lateant.*

75 In hanc deueneris calamitatem] *ἐνεπεσάξεσθαι. legendum pro ἐνεπέσω. Robert.* Quam cum officio tuo satisfecisses] *ἂν ante κατορθώσαις deest. & συνομόσαις scribendum superius.*

76 Quid Annium. *Quis is Annius fuerit, fateor me nescire. Certe de Graeco loqui videtur homine, vt mendosam vocem existimem.* In omnes partes abripiuntur] *Deest in Graeco βιαζόντες, aut φέροντες, aut aliquid tale.* Ac ne tibi vel Drusi] *Exempla adducit eorum, qui in seditionibus ad magnam dignitatem elati, post subitam perniciem inuenerunt. De Druso hæc Appianus, Florus, & alii videndi sunt. Scipionem autem quem dicere voluerit, ambiguum est: ego Nasicam intelligo eum, qui cum Tiberium Gracchum occidisset, post ipse in exilio periit. In Graeco præterea mendose bis*

μόμιον

μίμνηθι pro μέμνηνται legitur. Et hæc verba, ἄμυνον τῷ Καπιτωλίου, mendosissime habent. Aut igitur ἀμύνων τῷ Καπιτωλίῳ legendum, quod ego in vertendo secutus sum: aut ὁμιλῶν τῷ Λ'πουλνίου, cum Apuleio (erat enim a L. Apuleio Trib pleb. furti postulatus) potior iterū habitus esset.

77 Prædium maritimum] Robertus ex P. Victorio legit παραθαλάσσιον, pro παραθαλασσίδιον: cum tamen hæc vox etiam infra lib. 54. legatur. Qui oblatū tibi repudiaris] Quod nimirum inter viginti viros diuidendo agro Campano esse noluerat. Velleius. Potiorem cognoueris] In Græco post καὶ δῆτα, deest verbum, puta ειπεῖν, aut simile.

78 Per Ninnium] Cicero libro ad Atticum tertio Numii cuiusdam meminit, qui caussam suam adiuuerit. ac nescio is ne sit, quem hic & supra Dio Ninnium vocat. Hoc quidem loco Α'ννίῳ malim, ut de T. Annio Milone intelligatur, cuius studio ac contentione Ciceroni reditum confectum, omnia monumenta testantur. Pro ἐξουσία, τῇ ἐξουσίᾳ scribendum est. Et post, pro ἐπανῆλθεν, scribe ἐπανῆλθε.

79 Inuicem diuulsi] διαλλαγέντες scribe. Rhodanum transire] ἐχοντες τόν τε Ρ'οδανὸν, ad ἐχοντες, γνώμην addendum cum Roberto censeo. Heduos] Pro Αἰδούοις, Αἰδούων. & mox, Αἰδοῦοι legendum: ut infra folio 93, Roberto etiam docuit.

80 De regione aliqua] Pro ἐπὶ χωρίῳ τινὶ, lego cum Stephano, ἐπὶ χώρᾳ τινι.

81 Partemque regionis] Lacuna est hoc loco, asterisco notata. Ex Commentariis Cæsaris sensus facile suppleri potest. Verba autem hæc sunt de Germanis. Germanis illis Ariouistus] Adnotandum hoc duxi, Celtas constanter Κελτοὺς Dionem dicere, cum de Germanis loquitur, cum hoc, tum sequentibus in libris, & infra libro quadragesimoquarto, in funebri oratione Antonii de Cæsare, Germaniam Κελτικὴν, Celticæ, nomine appellat. Proximo libro, Belgas iisdem Celticos nominat, ut ex Cæsare patet. Enimuero infra folio 113. Rhenum Celtas a Gallis diuidere cum dicit, haud dubium est quos Celtas dicat.

83 Samnitas] In Græco malim Σαυνίτας, quàm Σαυνίτας, noto errore, & in aliis etiam frequenti.

84 Asiam minorem] In Græco est, τὴν Α'σίαν τὴν περὶ τὴν Ι'ωνίαν, Asiam quæ est circa Ioniam. quibus verbis circumloquitur Asiam minorem, ut patet. Iberiam in istis locis positam] τὴν Α'λβανίας τὴν ἐκεῖ. Id ad discrimen Hispaniæ, quæ Ι'βηρία ipsa etiam dicitur, additum. Nam verba in Græco transposita affirmo: atque has voces certe, τὴν ἐκεῖ, ad Ι'βηρίας adiungendas. Cui multi sunt intenti] ἐπιθυμοῦσιν αὐτῆς, non αὐτῇ Rob. Steph.

85 Hostibus ut subinde aliquid] πολεμίων repono, pro πολίμων. Etiam absque hac nostra opera essent] μὴ πολέμων legendum, pro πολέμων. Aliena quoq; bello inuadant] Luculento vitio ἀπολείπειν pro ἀπολείπειν textus habet.

88 Barbarus autem Romanum] ἀπίθεις, haud dubie falso. neque enim Allobrox fuit Arionistus, (& iam sub Romanis erant Allobroges) sed Germanus. ἀπίστως, aut aliquid aliud scripsisse Dionem censeo.

91 Ex chalybe factos] χαλυβδικὰ scribendum, non χαλυβδικας. Neque inuadi] ἀπερίσμικτοι emendo, pro περίσμικτοι.

92 Quod omnes neci erant expositi] ἅτε καὶ μιᾶς ἐπικουρίας [illegible], scribendum ἐπικουρίας. quod simul & eodem loco omnes cædi possent. Sic locutus est infra lib. 49. folio 409. ubi scripsi: Ac iam simul omnes posse concidi. In genitiuo est, καὶ μιᾶς ἐπικουρίας [illegible]: quod genus dicendi obseruent studiosi.

In Dionis Librvm xxxix. Gvilielmi Xylandri Augustani annotationes.

92 Quomodo Cæsar bellum cōtra Belgas gess.] Quos Cæsar (quem nos potissimum autorem secuti sumus) Belgas vocat lib. 2. Comment. eos Κελτικοὺς hic & alibi Dio vocat, quasi Germanicos, quod (ut ait Cæsar) plerique essent orti à Germanis: quos Κελτοὺς, Celtas noster subinde vocat. Decimus Brutus] Δέκιμος falso. Δέκιμος hic & alias ubique scribendum est. Prænomen hoc Latini litera D indicant.

93 L. Marcius] Λ. Μάρκιος, scribe Μάρκιος. Ænobarbus] Α'ινόβαρβος vitiose, pro Α'ηνόβαρβος. sic enim & alii scribunt, & ipse autor infra libro 48. Adra summæ rerum præfecto. Α'δρὰν προστησάμενοι. Hunc Adram, siquidem non (quod suspicor) menda est in Dione, Galbam Cæsar vocat lib. 2. Nunc esse regem Galbam, ad hunc propter iustitiam prudentiamque, summam totius belli omnium voluntate deferri. Quod enim Robertus ἀρὰν legit, quasi dixerit Dio, execrationem coniurationi ab iis adhibitam; non probo. προΐστασθαι enim præficere ac præponere significat, (quomodo etiam cum aliis author noster frequenter usus est, ut infra sub initium libri 45. de Batone, & alibi) non addere aut adiicere. nisi προσθέμενοι pro voce προστησάμενοι supponere velimus. quod cur faciendum sit, non video: præsertim cum nullius deuotionis à Cæsare (cuius Commentaria quasi in compendium autor noster redegit) mentio facta sit, neque verisimile videatur, nomen ducis huius belli a Dione omissum. Quæ mea sententia non in hoc proponitur a me, quod detractum honori Roberti Stephani, a quo dissentio, velim: (quid enim impudentius, quam me iuuenem, ac vixdum eruditulum, viris doctrina & usu literarum præstantibus, reprehendendi studio velle obgannire?) sed ut salua eius existimatione, meam tamen fidem præstem, quā in hoc labore studiosis obstrinxi. quod cur non liceat mihi in tanta iudiciorum libertate, non video. Idque in posterum etiam, si res ferat, ingenue sum facturus: neque me tam eorum autoritas, qui luminibus meis officere possunt, deterrebit, quam eorum ipsorum candor, propositique mei tenendi necessitas consolabuntur. Quos autem ego Rhemos verti, hi vitiose hoc loco Ρ'ωνοὶ, cum sint Ρ'ημοι, facile imperito librario errore, vocantur. Ρ'ημοὺς ipse etiam infra dixit. Neque vero oblitus fui Dio eosdem Ρ'ωνοὺς & Ρ'ημοὺς vocasse credendus est.

94 Ab hoc facto in subigendis] In Græco οὐδὲν ἔτι μέγα ἔργον, non ὅτι ponendum. Aduatici] Α'τουατικοί. Nos cum nihil in id genus nominibus Græcis mutare temere vellemus, Cæsarem in vertendo secuti sumus. Sub hastam missi sunt] id est, venditi, ἐπράθησαν, non ἐπαράχθησαν, Roberto etiam teste. His ita gestis Cæsar] ἐπὶ δ' οὖν ἐπράθη. Nisi mendum insit in his verbis, deesse aliquid videri potest. Ego sensum aliquem exprimere malui, cum ex Cæsaris libro 2. fine pateat, nihil deesse. Sergius Galba] Γάλβας ὁ Σέργιος legendum, Robertus docuit. Ego Σέργιος malim, Galbarum enim hoc nomen fuit.

95 Præter hos Spinther] ὅ, τι Σπινθὴρ, non ὁ χάρ. Et pro Μίλων, Μίλων.

97 Legis Curiatæ] τὴν γὰρ εἰσφορὰν τῷ φρατριακοῦ νόμου Frequens est huius legis Curiatæ, cuius in adoptionibus fuit summus in repub. Rom usus, mentio apud

optimos quosque autores. ac præsertim quod ad hanc ipsã causã attinet, apud Ciceronẽ in orationibus pro Domo sua, de Arusp. responsis, & de prouincijs Coss. Meminit & Dio alijs in locis, vt lib. 45. vbi ostendit adoptionem Octauii in stirpem Cæsaris Antonium prohibere cupientem, lationem legis Curiatæ impediisse. Rem explicat etiam Gellius lib. 5. cap. 18. Omnium tamen apertissime Appianus Alex. lib. bell. ciuil. 3. de C. Octauiano Cæsare, Consule cum Qu. Pedio facto, in hæc verba scribens: Sacris peractis, lege Curiata patris adoptionem (*scilicet Iulii Cæsaris*) stabiliuit. Hoc enim modo populus adoptionem confirmat: legique à curiis, in quas tribus diuisæ sunt, nomen est. Estque hic modus adoptionis omnium maxime legitimus, quo ei qui adoptatur, in cognatos & libertos adoptantis idem quod veris filiis ius datur. *Quæ vis legis Curiatæ in iudiciis fuerit, Dio sequenti pagina 99. ostendit.* Petiitque vt à Spinthere] ἱκετεύσαι ... *lego autem* ... *Hæc Historia plurimum facit ad Ciceronis epistolas, quas P. Lentulo Spintheri scripsit, intelligendas: itemque ad orationem pro Rabirio Posthumo, & alia loca.*

98 Magnopere ei studebat] ... *legendum omnino* ... *: qua vox etiam in Xiphilino hoc loco habetur.* Quanto enim minus id eis] *Diuinandum fuit de sensu, loco admodum deprauato in his verbis,* ... A. Plautius] ... *cum esset,* ... *legi, latinitate nominis adductus: nihil enim hoc de Tribuno pleb. mihi constat.*

100 Hæc cum vates expiare] ... *emendo pro* ... M. Cato reuersus ad vrbem eum restituit] ... *non* ... *legendum, sententia ipsa docet.*

102 In petendo autem consulatu] ... *mendose nimirum. Itaq; emenda:* ... Magnopere ornatum] *sensum secutus sum, non vocem* ... *haud dubie vitiosam: nec tamen subit, qua ratione emendari possit.*

103 Atque ex sociis quidam] *Haud parua lacuna hoc loco acta est, quæ sequentibus etiam non parum tenebrarum offundat. Historia ipsa ex Plutarcho & Appiano Alexandrino suppleri potest. Nam locus omnino mirum in modum est deprauatus, aut perditus verius. Ego verba vtcunque secutus sum, ex quibus tamen sententiam me certam nullam elicere potuisse ingenue confiteor.* Summisso in hoc] κάτωνα τὸ Γαΐον ... *pro* ... *legendum, Steph. monet.* Eos enim occurrentes] *Deest haud dubie nonnihil ante hæc verba, igitur asteriscum præposui.*

105 Soli duo Tribb. pl. C. Attius Capito] *Ex sequentibus liquet, hic* δήμαρχοι *pro* δημοσίᾳ *esse emendandum.* Nam ibi quoque nuper] *In Græco post* ... *parenthesis claudenda est, quod etiam Robertus vidit. sed* ἀρχῆς *vocabulum abundat.* Quod in manibus erat] ... *deprauate legitur, & mutilata periodo.*

106 Nam in omnibus concionibus] *Videtur hic locus ita emendandus, sublatis* καὶ *&* πρὸς *particulis:* ... *&c.*

107 Haud palam essent] ... *legendum est, pro* ... *&* ... *Et in voce* ... *inest obscura ambiguitas.* Vt à proposito discederent] ... *pro* ... *scribo. sicut supra libro 37. folio 52. à petitione destitit,* ... *Et paulo ante. ante* ... *præpositio* περὶ *addenda est.* Aliis inuid.] ... *non* ... *De elephantorum pugna quæ sequitur, lege Plin. lib. 8. Nat. hist. cap. 7.*

108 Ad aquam perennem] ὕδωρ ἀέναον. *Xiphil.* φανερὸν, *id est*, perspicuam, limpidam.

109 Vt & Hispanicas res] *Menda insignis,* ... *ego ratione historiæ ipsius ductus, vt authorum testimonia preteream in re non dubia,* ... *corrigo.* Quasi vero non in Rempub.] ... *Lego autem ipse:* ... *ita enim Plutarch. in Crasso:* ... *Qui enim* Atius *Dioni est, eum Plutarchus vocat* Ateium. Per Ligerim fluuium] ... *habet textus hic & alibi, deprauata voce, vt existimo. Cæsar lib. 3. hac de re loquens:* Naues interim longas ædificari in flumine Ligeri, quod influit in Oceanum, *&c. Ea verba secutus sum.* λέγειν *scripsisse Dio videtur, vt infra libro 44. folio 262.* Decimus Brutus] ... *vbique scribendum supra etiam monui.*

110 Ne remis quidem] ... *pro* ... *scribendum, recte id Roberto monente.* Vbi se superiorem] ... *&c. Mancus est hic locus in Græco.*

111 In Vnellos miserat, quibus præerat Viridouix] *Cæsarem sequor, frequenter in hoc & aliis Græcis autoribus deprauata nomina huiusmodi esse compertũ habens.* Ita vt sua castra defendere] *Verba sunt hoc loco vitiata.* ... *enim in* ... *vertendum fuit: quamquam ne sic cæteris saluis.*

112 P. Crassus M. filius] ... *Et quos* ... *Dio vocat, modo sic ille scripserit, ii* Sontiates *Cæsari dicuntur.* In quodam colloquio] *Cæsar non meminit. Et* ... *scribo* ... Sertorianos] ... *Forte* ... *Robertus etiã monet.* Tenchteri] *Probo Roberti Steph. iudicium, mecum hæc ex Cæsare nomina restituentis.* ... *& Tencteridas Plutarchus quoque vitiose vocat in Cæsare. Lego autem hic;* ... *&c.*

113 Omissaque profectione] ... *Coniector scriptum ab autore ita esse:* ... *Eleganter dum plerique ductre literas & contrahere in vnam multas laborauerunt, multos in bonos libros errores inuexisse constat: cuiusmodi in præpositionum & articulorum ac syllabarum finalium peruersione sunt plurimi.* Rhenus ex alpibus Germaniæ] *Egregie, scilicet, Dio Rhenum descripsisset, si ex Celtibericis (est enim* ... *in Græco) alpibus ortum eius duceret, quo quid imperitius? Scripsit autem* ... *hoc est,* Germanicis. *Atque hic locus ostendit id quod supra diximus, Germanis* Celtarum *nomen à Dione tribui.* Celtar.

114 Britannia millibus passuum ad minimum quinquaginta sex] CCCCL *stadia enim tot millia passuum, insuperq; quartam miliaris partem efficiunt. Cæterum in Græco mendose* ἔχει *pro* ἀπέχει *(quod est distare) legi, Xiphilinus etiam testimonio esse potest, qui ad verbum hæc describens,* ἀπέχει *habet. Porro, idem ex Dione in Tito ostendit, Cn. Iulium Agricolam bellũ Britannicum gessisse: itemque Tacitus in Agricola. De his autem quæ sub Seuero in Britannia acta sunt, Herodianus consulendus in 3.* ... *expungendum: idque Xiphilinus etiam omisit.*

115 Romanis longe præstabant] ... *non* ... *Robert.*

116 Quater millies sestertiũm] ... *hoc est,* centena millia drachmarum *(neque enim de sestertiis, sed de drachmis loquuntur Græci autores) seu denario-*

denariorum. Qui modus loquendi cum sit in lingua Latina insolens, eo utendum mihi hic & alibi iudicaui, quem Latini scriptores usurpassent. Animum adiecit] *ἐπὶ τὸ παρασκευάζειν, non ἐπὶ τῷ. Ita Appianus etiam in Syriaco, & Parthici initio.*

117 Berenice] *Βερενίκην scribendum, ut ante. Porrò quod sequitur, πρὸς τὸ, καί τι. deest vox πολέμου aut πολεμίων, ante καίτοι.* Eo modo Gabinius] *Asteriscum praeposui: nam deest haud dubie Gabinii contra Aegyptios praelium, ac victoria.* Ne ipse suorum delictorum delator] *αὐτάγγελος corrigo, cum legatur αὐτὰ γίλως.*

118 Affinis Pompeii esset] *Frater nimirum P. Clodii: de qua re supra dictum. Paulo superius, αὐτοῖς ὑπὸ Δομίτιος, scribo αὐτοὺς, &c.* Gabinium hoc in summam inuidiam vocauit] *ἐς αὐτὸ ἐς ἐκεῖνο δεινὸν ἴχνος, nullo sensu: forte ἤνεγκεν, aut tale aliquid. Totus locus satis confusus est, nec (ut opinor) integer.* Quamuis reclamante Pompeio] *Deest aliquid huic orationi & pro αὐτοῖς τε, ἀντιλέγοντος legendum videtur.* Inde aedes] *αὐτὸ οἶκον, οἰκίας addendum docuit Robertus.*

119 Ex non modo absens] *Locus in Graeco mendosus, si tamen pro μόνον, ἀπόντα ponatur, & ante οὐδὲ ἐπελθόντας, ἀλλὰ addatur, constabit aliquo modo.* Cic. pro Gabinio diceret] *συναγορεύσεις, pro ἀγορεύοντος scribo.* C. Pomptinus] *ita enim libro priore vocatus est. & pro γεάμματα, πράγματα legendum, Robertus erudite vidit.*

Verticoni nomen fuisse, Caesar prodit. *Βερτίκωνα autem una voce scribendum, assipulor Roberto.*

125 Ab Induciomaro] *Ἰνδουτιομάρου recte emendat Stephanus, pro Ἰνδιοτιμάρους.*

126 Talymenus Ilaces] *Fortassis Σιλάκης, ut a Plutarcho & Appiano dicitur.* Ut urbs euerteretur] *ἐς ἐξ ὧν τὸ ἀνίστησιν, est in Graeco. deest igitur, αὐτὴν οἱ Ῥωμαῖοι. ita enim habet Plutarchus in Marci Crassi vita, & Appianus Alex. in Parthico.*

127 Nonnihil concesserunt] *ἐς τῆς ἑαυτῶν ἴσον ὡς ἀσφαλεστέρου, lego cum Roberto. & ἰχνῶν quod subsequitur, ad ὄνομα praecedens refero, ut post ὄνομα comma, non punctum ponatur.*

128 Bubo enim] *ἐς ὁ βύας. βύας lego: ita enim nominandi casu dicitur, aut pluraliter βύαι. Quod autem dicit, κύνες ὠρύοντο,* Vlulauerunt vertendum duxi, *quod omini habebatur.*

> Obscaenique canes, importunaeque volucres
> Signa dabant.— *inquit Maro.*

& pro οἰωνίας, nisi quid deest, οἰωνισμοῖς dandi casu legendum.

129 Augarus Osroenus] *Ὀρρόηνος est in Graeco perperam, pro Ὀσροηνός, quo modo alibi apud Dionem legitur. Esse autem Osroenem Asiae regionem, Armeniae finitimam, ex Geographis liquet. Verum hic* Augarus *a Plutarcho* Ἀριάμνης *nominatur*, Ariamnes, *ab Appiano* Ἀκβαρος, Acbarus. *Cum tamen tota narratio de Crassi bello Parthico, interstitque, ad verbum ferme Appiani Parthico libro sit inserta, non minor ea septem paginis. Quod cum demirarer animaduersum a me utriusque lectione, in eum veni cogitationem, primam ac maiorem partem eius libri, qui fuit de rebus Parthicis ab Appiano conditus intercidisse, ac a quodam alio ex Plutarcho, quantum eius potuit fieri suppletum fuisse. Nam profecto etiam haec quae post finem verborum Plutarchi Appiano intextorum sequuntur, minime cum prioribus cohaerent: deest enim omnis Parthica historia, à morte Crassi usque ad Ventidii contra Labienum bello: quam haud dubie diligenter Appianus persecutus fuerat, sed cum antecedentibus periit. Quinimo reliqua etiam pars istius Parthici fere tota ex Antonio Plutarchi est descripta. Id etsi nonnihil alienum ab hoc loco, tamen obiter commemorare volui: ut si qui haec nostra legentes fortassis eandem rem animaduertissent, quid nos senseremus, intelligerent, rudioresque dubitatione aliquantum soluerentur. Ego tamen cum Dione* Augarum *hic legere malo, cum etiam Xiphilinus ex Dione in Caracalla, & Herodianus libro tertio Augari cuiusdam Osroenorum regis meminerit, ut id nomen omnibus Osroenes dominis commune, sicut* Arsacis *Parthorum, fuerit. Sed haec fatis.*

130 A suorum acie subductus] *ὑπὸ τῆς φάλαγγος, non ὑπό.*

131. Letali vulnere] *καιρία, lego καιρίᾳ. Et paulo supra, ἐς ἀντιπεφόμενοι, cum Roberto legerim.* Aduersus hostes aperte congressos] *pro ἐς ὁδὸν προσμένους, scribatur, ἐς ἐν προσμίσαντας. & post ἐπαγαγόντα, aducendum προσιόν. Paulo post, pro προσιόντων, legit προσιόντων Robertus, & recte, mea sententia.* Undique circumequitando] *πάντων pro παντὶ malim.*

132 In tenebris] *ἐν τῷ σκότει, non σκότῳ. & post αὐτὸ, pro αὐτὸ scribo.* Carras sese receperunt] *Insignis menda, ἄκρας pro Κάρρας subrepente: neque opus est multis in ea castiganda verbis. Quis enim nescit quod Crassus*

> Assyrias Latio maculauit sanguine Carras:

In Librum Dionis XL. Guilielmi Xylandri Augustani annotationes.

121 *In Consulum nominibus sunt multi errores, ex ipsius autoris verbis tamen haud difficulter castigandi. Καλούινος) scribo Καλουῖνος: sic omnes alii, sic infra ipse Dio. M. Οὐαλέριος] Adde Μεσσάλας. Porro scribo, Γν. Πομπήιος, Γν. υ. Μάγνος τὸ γ. Κ. Καικίλιος Μέτελλος Σκιπίων, Νασικᾶ υἱός. (fuit enim a Metello adoptatus) Iam pro Ξίφιος, Σερούιος scribo: sic enim alias semper Dio, ad eumque et hoc κ.υ. Ρ'ῦφος pertinet. Quae sequuntur, ita scribe: M. Κλαύδιος, M. υ. Μάρκελλος. Λ. Αἰμίλιος, M. υ. (puto n. M. υ. ad hunc pertinere, non satis certo scio, neque admodum refert) Παῦλος. Huius collega omissus est, sed addatur ex Dione, Γ. Κλαύδιος Μάρκελλος.* Anno ab u. c. septingentesimo] *Notandus hic locus est qui fide dignum enumerationi annorum ab Roma cõdita testimonium fert, qua nos cum multis aliis utimur. Quod sequitur:* Iisdẽ L. Domitio, &c.] *in Graeco τῷ Δομιτίου αὐτῷ Λουκίου. quod αὐτῷ adiectum est a Dione, nisi fallor ad discrimen eius Domitii Cnei, qui statim sequenti anno Consul factus est. Itaque nihil muto: quanquam αὐ τῷ diuisim legi Roberto placeat.*

122 Undiquaque terrae accedebant] *ἀμαχεὶ ἅμα αὐτοῖς κατεχώρουν, non αὐτοῖς.* Ad Suellam] Cassiuelaunum *Caesar nuncupat.*

123 Ab Eburonibus] *Robertus ex Leoniceno αἰχμαλώτοις addendum censet: quod ego plane non probo. fierique omnino potuit, ut hic quoque usus non emendato exemplari, illud* (captiui) *de suo dimanans addiderit. Certe Caesar nihil habet huiusmodi, neque congruit huc: Populus enim, non captiui, praesidium impositum sibi moleste nimirum tulerunt. Ego aut ἐξοδεύσαντες, aut οἱ ἐξοδεύσαντες lego. nam quin Dio ἠγνομένου (non ἠγρύωσαν) scripserit dubium non est.* Eos nocte proxima adorirj] *ἐς ὀκνηροὺς (non ὀκνίους) μένειν lege.*

124 Ob abundantiam suorum] *πλεῖον τῆς πλεονεξίας. ὑπὸ pro πλεῖ lego cum Roberto.* Neruius quidam]

atque ipse Dio folio sequenti Cattas *nominat*. Vt interdiu discedens lateret] *καταδύοιτο reponendum est, pro καταφύγοι*. Cassio Longino Quæst.] *τῶ τεθμίου monstroso: ego τοῦ ταμίου lego. Fuit enim is C. Cassius Longinus Quæstor M. Crassi eo bello, ut & Epitome Liuiana 108. & Velleius Paterculus produnt. estque is, qui C. Cæsaris cum Bruto necem peregit. Facitque in sequentibus libris Dio huius Quæsturæ ipse mentionem.* Ad insaniam] *καί τι ἐς ἀνοίας lego.*

133 In equum impositus] *ἐπὶ τὸν ἵππον ἀναβαλών lege, non ἀναλαβών. Hinc ἀναβολεὺς dictus Græcis.* Vt quasi pauperem eum miseraretur] *ὡς ἐς ὡς πένητας οἰκτίζειν legit Xiphil.* Itaque Cassius eos] *Docte annotauit ex Cic. & aliis Robertus, hic & deinde* Cassium, *Κάσσιον, non Κράσσον legendum. quo accedit etiam Xiphilini testimonium: quamquam statim ipse etiam Dio* Cassium *nominat.*

134 Quamquam Senatusconsulto] *De hoc infra folio 142 lege.* M. Marcello] *Μαρκέλλῳ vitiose, pro Μαρκέλλου legitur.*

135 Molestè etiamnum] *ἔτι ἐς τότε lego, ut vult Robertus.* Quia hostibus terroris esse] *ἀφ' ὧν πῃ τι φοβεροί εἰσι. Misere hic locus in Græco est deprauatus, quãtumuis integer in speciem videatur. Porro, quæ Robertus de nominis Treuirorum & aliorum varietate annotat, accipio: iis tamen qui Græcum codicem recudent, autor fuerim unius omnino scriptionis obtinendæ, qualis hic sit Τρηουήρων. Idem de reliquis nominibus existimo.* Sicambris non satis fuit] *οὐκ ἀπέχρησε. & post, pro προσβοηθοῦσι, προσεβοήθησαν. itemque κερων πεισθεὶς scribendum, rectè Stephanus tradidit.*

136 Iis pepercerunt] *ἀφείσαντο, malim certe ἀφεῖσαν. Ceterum Cæsarem hic quoque in nominibus secuti sumus propriis.*

137 In longum quam maxime explicato] *μακρὰν ἐς ἐκτεταμένην Robertus legit, & rectè. fluuio autem nomen* Elauer *fuit: Cæsar l. b. 7. belli Gallici.* Oppugnandi ne cogitationem quidem ullam hab.] *οὐκ προσεπήγνυσαν. Credo hunc locum ita scriptum fuisse: ἐς αὐτὸς μὲν οὔτι ἐγίγνωσκε προσβάλλειν, αὐτὸ ἐκεῖνο λίαν πιστεύων. Deinde, ὡς ἐς τὸ ὑποδέξασθαι scribendum est. & vox αἰτιολογεῖν genuina non est, sed legendum puto, αἰτιᾶσθαι.* Sine fructu] *ἐν χρόνῳ ἄλλως. ἄλλως pro ἄλλοις lego.* Ad Gergobiam relictus exercitus] *καὶ ὡς οἱ καταλειφθέντες legendum esse, ex Cæsare Robertus ostendit, non καταλειφθέντες.*

138 Ne pœnas admissorum penderent] *χαλάζοντες πείσονται. Asteriscus in Græco est. nam sensus quidẽ planus, verba autem salebrosa sunt.*

139 Hostes Alexiam profugientes] *ἀπ' ἐς Σαλεσίαν, scribendum Ἀλεσίαν* Alexiam *nominat*. Atque reliquos bello inutiles] *ἐς τὸ ἄλλον, πῇ, &c. legendum. Rob.* Maxime Germanis auxiliaribus] *Ita lego hunc locum, alias mutilum: ἐν τῇ μάχῃ ἡ δὲ τῶν Ῥωμαίων, τῇ βοηθείᾳ μάλιστα τῶν Κελτῶν, ἐνικήθησαν. & pro ἰσχυροῖς ἐπίπονοι, ἰσχυροῖς ἐνίκησαν. Veram esse hanc emendationem, Cæsaris verba in Comment. testantur.* Integro etiamnum corpore] *Parenthesis in Græco post ἀκρωτηρίων demum claudenda est.*

140 Comium Atrebatem] *Ἀτρέβιον reponendum, pro Ἀτρίβιον, Robertus ostendit. Hoc bellum descriptum a Cæsare non est, sed ab Oppio (siue Hirtio) adiectum tamen Cæs. Comment.* Per insidias aggredi] *ἐνεδρεύσαι scribo, pro ἐνεδρεύσαι.* Molestus fuit] *χαλεπῶς lego, cum Roberto, non χαλεπός.*

141 Etenim cum id exiisset] *εἰκός τι γὰρ ἐξῆλθεν. Non video cur εἰκὸς hoc loco in Lat. sit vertendum, quod Roberto placuit. quinimo hæc verba, εἰκός τι γὰρ ἐξῆλθον, quasi rationem eius reddunt, quod dixeras Cæsari redeundum Romam fuisse:* Nam, *inquit*, sic conueniebat, cum tempus imperii eius exiisset: *neque vero annus, sed totum imperii tempus iam exiisse significatur hoc quidem loco. Itaque nihil ego mutari velim.* Mortua iam prę ertim filia] *Locus hic & deprauatus est, & ut mihi videtur, obscurus. Emendatior erit, mea sententia si ita legatur: ἐς αὐτῷ οἰκεῖοι (ut repetatur verbum ἐγίγνοντο) ἄλλως τι, ἐς τὸ παιδίον, ὅπερ που ἐς μόνον τὸ φιλίᾳ αὐτῆς κατεῖχε, τετελευτηκὸς. Iam illud παιδίον incertus sum, ad Iuliam ne, an ad filiolam ex ea natam referatur, quod posterius vox παιδίον innuere videtur: prius tamen magis placet, potissimũ quia filiola ista (Velleius filiũ fuisse tradit) paucos matri dies superuixit, Plutarcho etiam teste.*

142 Acriter contendebant] *ἀπ' ἴσου ἀντιλαβόντες παρέπλευσαν. scribe παρέπλευσαν* Inter prodigia non extrema] *ψηφισθὲν, πέρας οὐδὲν ἧττον γενόμενον. sic interpungenda est hæc oratio.*

143 Eam rem vindicaret] *Probo iudicium Stephani, ἐπεξέλθοι pro ἐξέλθοι, & infra pro ὠνήσατο, ὠνοῦντο scribentis.*

144 Neméque Curiæ mutaretur] *Locus hic quoque obscurus est, nec integer, si quid iudico. Ei tamen illustrando nonnihil proderunt, quæ infra lib. 44. haud procul ab initio de eadem Curia scribuntur. Ceterum pro τοῦ αὐτοῖς, τοῦ αὐτοῦ lego.* Vt Cæsari permitteretur] *ὅπως ἂν μὴ, non ὅπως.*

145 Id quoque quod plerunque] *Parenthesis ante vocem καὶ in Græco est inchoanda, & post ἐξαρκέσειν finienda.*

147 Exteras prouincias] *ἐς τὰς ἔξω ἡγεμονίας. ἐς præpositio abundat* Qui potentiam obtinerent] *οἱ ἐν δυνάμει legendum, non ἐν.* Cum enim & in equestri] *ὑπό γὰρ τῷ ππικῷ, & φιλαίτερος legendum.*

148 Coss. creati sunt] *ἀπεδείχθησαν legendum. sublata syllaba δι, & videtur scriptum deinde fuisse a Dione, ἐς χειρωθέντες itaque verti. non εἰ.* C. Marcellum sobrinum] *Suetonius in Cæsare :* Insequenti anno, C. Marcello (qui fratri patrueli suo Marco in Consulatu successerat) eadem tentante. *& Appianus ἀνεψιὸν, hoc est,* sobrinum Marcelli, eius qui priori anno Consul fuerat, *dicit. Quod refertur a me, ancipitis obscuritatis ex hoc loco tollendæ caussa. Quod autem dicitur affinitatem ei cum Cæsare intercessisse, hinc est, quod C. Claudio Marcello Octauia sororis Cæsaris neptis nupta fuit, eodem Tranquillo teste, quam eo defuncto Antonius uxorem accepit. qua de re sub finem Annot. indicabimus.*

149 Nulli omnino pecuniæ] *γὰρ abundat ante ἀργυρίου, perturbatque sententiam.* Inter eos primas] *Locus mancus in Græco, καὶ οὐκ αἰεὶ προέχεις.* Pompeio maxime studebant] *Sensus enim ipse demonstrat legendum, οὕσπερ που καὶ τὰ τοῦ Πομπηΐου, &c.* Ad eas leges tandem perferendas] *πρὸς τὰς αὐτοῦ δὴ, particula ἀπ' expuncta lego. Ceterum de tota hac re Cælii ad Ciceronem epistolæ sunt videndæ, quæ insunt lib. 8. Famil. Post, pro οὐ μέν τοι καὶ ὅκνῳ, scribatur καὶ ὄκνῳ. Et dein : ἔμελλε δὲ οὐδὲν δεῖν τι, deest aliquid post οὐδὲν : forte legendum, οὐδενὸς ἧττον δεῖν τι, &c.*

150 Ita se sibi conscium] *συνειδὼς μὲν ἐμαυτῷ, non ἐν αὐτῷ, legit Robertus, recte profecto.*

151 Legionem ex suis] *αὐτοῦ στρατευομένων. Ceterum hæc verba: οἱ δ' ἐς στρατεύονται, & quæ sequuntur, inepte & perperam parenthesi inclusa sunt, quia nulla esse debet.*

IN DIONIS LIBRVM XLI. Guilielmi Xylandri Augustani annotationes.

152 Ad ipsas Calend.] *nimirum Ianuarias: vt patet ex eorum temporum consuetudine, & Appianus lib. 2. τῇ νουμηνίᾳ τοῦ ἔτους habet, de eodem loquens.*

153 De Tribunis.n.plebis] *Si cui hec minus recte conuertisse videbor, is sciat diuinare me potius, quā vertere opus hoc loco habuisse, qui (nisi admodum fallor) integer non est.*

155 Pro incolumitate eius] *σωτηρίας αὐτοῦ δημοσίᾳ. σωτηρία lego, non σωτηρίας. ita Plutarchus etiam in vita Pompeii. Meminit rei huius Cicero primo Tusculanarum quaestionum, & Iuuenalis Satyra decima, ac alibi.* Et ad maleficium om.] *Ante κακουργήσειν copula ἢ abundat, nisi qua dictio desit.* Macedoniam, Thraciamve] *ἐς τε τὴν Μακεδονίαν non ἐς καὶ.*

156 Cum ad sese defendendos] *ἐπαμύνειν αὐτοῖς legendum asperate. & ἢ ante τῶν ὕβρεων videtur, vt alias saepe, superfluere* Ea imprecabantur] *τὰ αὐτὰ ἐπειρῶντο. Vox ἐπειρῶντο vitiosa, sententiam hanc mira obscuritate inuoluit. Mihi, quin ἐπηρῶντο sit à Dione scriptum, dubium non est, ac sic conuerti.* Eorum qui Romam petebant] *ἐπιόντων, ἢ πρὸς τὴν. Mutila est oratio, &, sicut complures aliae sine melioris exemplaris fide non sananda: ego sententia vt cohaereret, potissimum curaui.*

157 Nemineque hanc rem securo animo accipiente] *ἐν ἐλαφρῷ τὸ πρᾶγμα ποιουμένου legendum est, vt participium ad μηδενὸς referatur.* Totam noctem obambulantes] *πλὴν τι γὰρ νύκτα πᾶσαν αἰωρούμενοι. non in loco posita hac vox.*

158 Corfinio relicto] *τὸ Κορφίνιον, pro τὸ scribendum. Rob.*

159 Inaedificata vrbe] *οἰκοδομήσαι δὲ ἐν τούτῳ ἐκπλέοντι. Videtur aliqua dictio deesse.* Alio asportauit] *ἐπόρισε pro ἐπόρισε, recte Stephanus emendat.*

160 Illud quidem denuo quoque] *ἢ ὅπως μὲν καὶ αὖθις ἐψηφίσθη, &c. Tota haec periodus mihi mendosissima videtur. & qui inquam Robertus pro τοῦτο δή, ὅπως δή legit, tamen id exiguum ad intelligendam sententiam momentum affert. De Censura quidem Perpenna, quicunque is fuerit, nihil memini legisse.*

162 Ipse in Hispaniam] *Euidenti errore Ἰταλίας vox obrepsit huic loco. Ἰβηρίας autem scribendum fuisse, manifestius est, quam vt verbis opus sit. Mox pro καθιστάντας, καθιστάς emenda.* Sin bello veniant] *Ante ἐπὶ πολέμῳ δὲ, non periodi, sed commatis signum ponatur. Et mox legendum est, ἢ ἐκεῖνα... ἐς πολιορκίαν.* Hispaniae ea tempestate] *Synecdochicè dixit, τὰ περὶ τὴν Ἰβηρίαν, pro tota Hispania.* Deiecto Pyrenaei saltus praesidio] *πλήν τι ἔπι τὰ Πυρηναίου φρουρὰς προλαμβάνων. Vel ἐπικρατούμενος, vel simile legendum, non πιεσθείς. Porro, quod saepius monui, hic quoque affirmo, non varie eandem vocem scribendam esse, sed constanter vno modo. Nec probo eos, qui Πυρρηναῖον scribunt, litera ρ geminata, cum sit prima syllaba breuis, aut certe anceps: quod ratione & testimonio Latinorum Graecorumque poetarum demonstrare possem, nisi aliud agerem.*

163 Eos statim intercipiebant] *Asteriscus appositus ostendit deesse aliquid. Si legas, προσιόντας τοῖς ἔξω (aut simile quid) τὰ ἐπιτήδεια, constabit omnino locus, & licebit asteriscum tollere.* Acceptosque perdidit] *Notam defectae orationis praeposui: desunt enim nonnulla.*

164 Saepius conati perrumpere] *πειράσαντες, aoristo: non πειράσοντες futuro tempore legendum, recte Robert. indicauit.* Neque contra Pompeium] *μήτε ἐπὶ τὸ Πομπήιον, non μήποτε.* Q. Cassium Longinum] *Praenomen desideratur in Graeco: id (ne Cassiorum nomine obscurior res fieret) ex Caesare & Appiano adieci.*

166 Modo ea voluptate duci] *ἐλάχιστα τι ἡδόμενος. Robert. τινι emendat: non male quidem, non tamen necessario, cum id pronominis aduerbialiter poni consueuerit.*

167 Ex aequo maleficiis vos prohibent] *In Graeco, ἢ ὁμοίως ὑμῖν κακουργεῖν, supplendum ἀπείργουσι, aut simile.*

168 Cum id alioquin licitum non sit] *ὅ γὰρ ἔστ' ἔθιν, mendose. ὃ γὰρ ἔξεστιν emendo.*

171 Alterique Pompeianorum] *Supra monui cum Roberto, pro Σερτωρείοις, Σερτωριανοῖς legendum. ita hic quoque Πομπηιανοῖς legerim, non Ρωμαίοις. Xiphilinus certe Πομπηιανοῖς habet.* L. Scribonius Libo] *Σκριβώνιος, non Κελβώνιος, vt recte Robert. monuit.*

172 Insula relicta ad Pompeium contenderat] *In Graeco legendum προσεξεχώρησεν, non προσεξεχώρει. Particula μὲν etiam expungenda. quae enim sequuntur, ad Curionem pertinent. Est autem quae sequitur de Attio Varo clausula, manca in Graeco: ego sententiam extuli.*

173 Bocchus & Bogud, quod hostes Pompeii essent, reges dicti sunt] *Locum deprauatum sic castigo: Βόκχος ἢ Βόγουας βασιλεῖς, ὅτι ἐχθροὶ αὐτῷ ἦσαν, ὠνομάσθησαν. αὐτῷ ante ad Pompeianos refertur. Regem autem a S.P.Qu. Romano vocari, magni fuit honoris, & à* Romanis (*vt ait Caes. lib. 1. belli Gall.*) pro maximis hominum officiis tribui consueuit.

174 Occasione belli gerendi arrepta] *πρόφασιν τοῦ πολέμου, Rob. Steph. pro ἐπὶ χρόνον recte restituit.*

175 Siue ea aliunde, siue ex oraculo] *Si legas in Graeco, ἢ τοιαύτην ἐλπίδα, ἢ ἄλλως, ἢ ἐκ μαντείας &c. locus erit planissimus, & (vt sentio) integer, asteriscusq; delendus.*

176 Quod accessione ad suum exercitum] *προσγενομένου scribe, non προσγενόμενον.* A' Dyrrhacho quodam Heroe.] *Δυρράχιον legitur. Sed ego sequutus alios omnes autores, Δύρραχος tribus syllabis lego. Qui plura volet de hac re, Appianum Alex. legat, lib. 2. bell. ciuil. vbi copiose haec tractantur. Porro autem ἰαχὶ vocabulum est deprauatum, quod Robertus etiam sensit, legendumq; ῥαχίας: ita & Xiphilinus habet. Et ante pro κτίσει, meo periculo lege κτίσιν.*

177 Sadalo Thrace] *Σαδάλου, expuncto ν. non Σαρδάλου legendum: sic enim hunc & sub finem huius libri, & infra lib. 47. nominat: etsi mendum ibi sit. Apud Iulium Caesarem* Sasalem *legitur, fortassis vitio, pro* Sadalem, *initio lib. 3. de bello ciuili. Lucanus certe in quinto Pharsaliae* Sadalem *edit:* Tunc Sadalen, fortemque Cotyn, *&c. Post paulo, ὀλίγον vox mendosa est.* Omnia diripuit] *καὶ τὰ διήρπασε, non ταῦτα.*

179 Neuter tamen neutri quicquam remitt.] *καὶ διὰ τὸ ὑφέντο τινος. Ipsa sententia docet ita legendū, vt ego conuerti: ἢ διὰ τὸ οὐδὲ ὑφιέντο τινος. Deinde, ἀλλὰ ἢ τῶν ἄλλων τῶν τι αἰθρώπων. Satis scio, pro τῶν τι scribi debere τῶν ὄντι, vna syllaba incuria librarii elisa.*

180 Se vindicem libertatis] *αὐτοὺς ἐλευθερωτάς, non αὐτοῖς. Robertus.*

181 Olim pro sua libertate] *ὑπὲρ τῆς σφετέρας ἐλευθερίας, non ὑπό. Ac infra pro ἀκοαῖς, lego ἀμοιβαῖς, cum Roberto vtrumque.*

182 Reliqui in potestatem Caesaris post pugnā ven.] *οἱ δὲ ἢ μετὰ τοῦ. ἢ αὐτῶν, &c. Deesse verbum aliquod ad finem huius coli, in prōptu est. Ego audacter ita scribo: οἱ δὲ ἢ μετὰ τοῦτο ἑάλωσαν. Id enim & sequentia comprobāt, & locupletissimus testis est Caesar in Cōm. qui demōstrat, quomodo hi se eius potestati postridie cōmiserint.*

183 Ac Tarcondimoto] *Astipuler hic quoque Roberto, cum & infra lib. 47. Dio sic eum nominet, & Cic. in ea epistola qua libri. 15 Familiarium prima est. Caesar* Tarcondarium Castorem *hunc appellat. Ac deinde, vbi ego transtuli*, Sed id quoque ei vitio dedit] καὶ ἐγκεῖται ... *legendum, non* ..., *docte annotauit idem Robertus.*

In Dionis Librvm xlii. Gvilielmi Xylandri Augustani annotationes.

184 *Nomina Magistratuum huius libri sic lege*: Γ. Ἰούλιος, Γ. υ. Καῖσαρ, Δικτάτωρ τὸ β. Μ. Ἀντώνιος, Μ. υ. ἵππαρχος. ὕπατοι δὲ Κ. Φούφιος Καλῆνος, καὶ Γ. Οὐατίνιος Γ. υ. *Hac emendatio ex ipso est petita Dione.*

185 Cumque rem extrahere] πέμψας δὲ ... *Est autem* πέμψαι *hoc significatu inusitata vox, ac pro ea reponenda* τεῖναι: *ita enim Xiphilinus habet, hunc locum ad verbum adducens.*

186 Tamquam Crassi necessarium] *Intelligo id eo, quod Cornelia vxor Pompeii, coniux prius P. Crassi fuit. Plutarchus Pompeio.*

187 Multis per Africam &c.] *Robertus hunc locum eruditissime sic restituit:* ... *& quae sequuntur.*

188 Ea ipsa die qua] ἐν τῇ ἡμέρᾳ ... *Xiphilinus habet,* ἐν αὐτῇ τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ: Ipsa octaua die. *quae lectio si vera sit, nomen mensis intercidit.* Quaenam loca is petiisset, inquirendo] ... *non* ... Inque classem ibi Pompeianā, cui C. Cassius praeerat] *In Graeco est* μετὰ τοῦ Κασσίου τοῦ Λουκίου, Cum L. Cassio: *non negligenda menda. Tres omnino Cassii Longini hoc tempore fuerunt, quorum & Dio & reliqui historici mentionem faciunt.* Q. Cassius, *qui cum Antonio Trib. plebis, deinde Hispaniae à Caesare praefectus fuit: eo quidem ipso tempore eam gerens praefecturam, quo Caesar ad Dyrrachium, Palaeopharsalum, & Alexādriae rem gessit: praeter Dionem, teste eo qui librum de bello Alexandrino scripsit. de quo & supra, & post suo loco plura.* L. Cassius, *qui hoc ipso bello ciuili Caesaris fuit legatus, ac Macedoniam ei occupauit: de quo superiore libro ipse Dio. Caesar autem in tertio bell. ciuil. Comment. scribunt. Is autem L. Cassius quinam fuerit classis Pōpeianae praefectus? Restat* C. Cassius, *quem quidem praefectum nauium Pompeii fuisse ipse eodem libro Caesar testatur. Caeterum Appianus Alex. aperte prodit, Caesari ab eo C. Cassio naues Pompeii esse traditas, a quo deinde Romae sit interfectus. Itaque quin* C. Cassius *recte ego scripserim, dubitare nemo debet. Volui autem id pluribus demonstrare, ne quis mihi ex Suetonii loco iuxta mendoso, negotium facesseret: vbi ita legitur in vita Caesaris, de hac ipsa re:* Post aciem Pharsalicā, cum praemissis in Asiam copiis per angustias Hellesponti victor nauicula traiiceret, L. Cassium (*sic enim est in iis quae ego viderim exemplaribus.*) partis aduersae cum decem rostratis nauibus, *&c.* C. Cassium *legendum est etiam apud Suetonium, ut satis demonstraui. In Graeco autem hic* Γαΐου, *aut certe* Λογγίνου *est scribendum, nequaquam* Λουκίου.

Suetonii locus emēdatur.

189 Fore hoc ciuile bellum diuturnum] χρόνιόν τι γὰρ αὐτῷ ἐν τῇ οὐσίᾳ ... *Robertus recte* χρόνιον. *Ego autem etiam illud* οὐσίᾳ *non admitto, sed* ... *lego: est enim* ... *longe aliud.*

190 Quorum neuter spem salutis] οὐδέτεροι ἐν τῷ Καίσαρι ἐλπίδα. *vox* ἔχοντες *abundat, & ab homine quodam indocto intercalata est. Inferius, pro* αὐτοῖς ... *legendum.* M. Acilius] *Sic eum Caesar vocat. In Graeco* Ἀκύλιον, *forte* Ἀκίλιον. *Caeterum bis hoc loco* Ν... *pro* Ο... *scriptum est: quae menda est etiam apud Plutarchum in vita Caesaris. Deinde pro* χώματι, *emenda* χώμασι. *& pro* ... *lego* ...: *vrinatores enim describit.*

191 Ipse intro nauigauit] *Insigne mendum, obscurum locum de planissimo reddidit,* ... *Certe* ... *est scribendum, nisi ego omnino nihil video.* Faustum Cn. Pompeii generum] *Fuisse Faustū Syllā Pompeii generum, omnes historiae loquuntur. Itaque in loco corrupto* Πομπηΐου τὸν Φαῦστον, *hoc diuinare: emendare certe verba non possum.*

192 Permulti Cordubenses] Κορδουβήνιοι *legendū, non* Κορδυνήνιοι. *Patet ex ipsa historia, quam copiose descripsit totam is, qui bellum Alexandrinum composuit.* Cumque Caesar ei succens.] εἰς ὀργὴν αὐτῷ ἦλθε, *non* ...

193 Proe t noui nuncii acciderant] ... *quid sit, nisi mendosa dictio, non video. Opinor legendum* καὶ τούτων τὰ ἀγγελλόμενα. *Deinde pro* ..., ... *reponit Rob.* Satisfactum eo modo] ... *non* ... *scribi debet.*

194 Ne negotium mihi ab aliis exhibeatur, &c.] *Imposuit mihi falsa huius lectio,* εἰ μὰ ... *nam* ... *vox est omnino expungenda.* δι' ὄχλου γίνεσθαι *Dio saepe habet pro eo quod est,* molestum alicui esse. *Itaque sic vertendum fuit:* Ne molestus sim lectori singulos percensendo. Quae vel inuitis ipsis] *Ante* ... *deest virgula, & articulus* ... *Deinde falso* ... *pro* ...

δι' ὄχλου γίν.

195 At M. Caecilius] *Sic etiam in Epitome libri* CXI. *apud Liuium nominatur. Certe Caesar lib.* 3. *bell. ciuil.* M. Caelium Rufum, *cum hanc ipsam rem tractaret, nominauit: atq. ita Velleius quoque Paterculus volumine posteriori, ideoque Sigonius etiam apud Liuium,* Caelius *emendat. Ego nihil mutare ausus fui: praesertim quia infra lib.* 47. *Consul legitur quidam* C. Caecilius Rufus, *apud Dionem & in indice, & in ipso libro, quē itidem alii* Caelium *scribunt. Indicare varietatem satis habui.* Praeturam vrbanam sibi non obrigisse] *Eam enim reliquis dignitate praestare, praeter alios, etiam in Bruto testis est Plutarchus.* Tabulaeque nouae proponebantur] ... *scilicet corrupte.* ... *emenda.*

Praetura vrbana.

196 In Tifata] εἰς τὰ Τιφατῖνα ὄρη. *Legendum haud dubie,* Τιφατινά. *Sic Liuius libro 7.* Tifata imminentes Capuae colles. *& alibi:* In valle occulta post Tifata montem imminentem Capuae consedit. *lib.* 26. In Brutios se contulit] εἰς τὴν Βρεττανίαν. *Praecipiti librarii lapsu, aut potius volatu ex Italia in Britanniam. Ego* Βρεττίους *vtique scribendum, satis compertum habeo. Caesar lib.* 3. *Comment. bell. ciuil.* Caelius profectus, vt ipse tunc dictitabat, ad Caesarem, peruenit Thurios. *Porro autem in Bruttiis esse Thurios, locupletissimus testis est Liuius, his adeo verbis initio lib.* 25 ab v.c. Eodem tempore in Brutiis ex duodecim populis, qui anno priore ad Poenos defecerant, Consentini & Thurini in fidem P.R. redierunt. *Brutios autem* Βρεττίους *etiam Graece dici, vt alios grauiores autores taceam, vel ex Stephani* περὶ πόλεων *libro liquet. Addam hoc etiam apud Plinium lib.* 2. *cap.* 27. *legi*, apud Castellum Carissanum periisse Milonem, anno post Consulatum L. Paulli, & C. Marcelli. *Videat diligens Lector, Dioni ne potius, & Caesari ac Liuio fides habenda sit, qui anno secundo post eorum, quos Plinius nominat, Consulatum hoc tradunt factum, locusque Plinii hinc emendandus, an Plinius dissensisse ab his putandus. quod ego certe non credo.*

Tifata.

Thurii.

Plinii locus animaduersus.

Bellonae

Bellonæ quoque ædes] ὠνιόν. *Roberti coniecturam sequor, ὠνιόν τι scribentis, quæ vox est etiam lib. 10. folio 421. Sed & λαφῦρον in λάφυρον neutro genere vertendum est.*

197 Primigeniam vocant] *Equidem fateor ingenue, me diuinasse hoc loco, nec scire, si quam aliam, nisi Primigeniam, Dio Fortunam circumlocutus sit, quãnis eam Plutarchus πρωτογένειαν Græce extulit.* Antonius quidem veste] ἐσθῆτι δὲ Ἀντώνιος ἰσθῆτι μὲν, &c. lego. *οὐδέπω enim perperam repetitum, locum conturbauit.* Tamen quod diuersos esse] ἀλλ' οὕτως καὶ ὅτι &c. *legendum: non οὕτως.*

198 Hilaremque sese] εὐθυμαῖζε, *non* ἀθυμαῖζε *scribendum.*

200 Per totam vrbem plurimus sermo haberetur] λόγος τι ἐν' αὐτοῖς. *Excidit huic colo verbum ἦν, aut ἐρρύη, aut simile.*

202 Quod ne à sacris] ἵνα μηδὲ τῶν ἱερῶν ποι. ἱερῶν τινὶς *lege.* Cum hic recta Alexandriam] *Vox ἤμυνεν admodum suspecta: videturque deesse huic loco aliquid.*

203 Onerariis nauibus lapidum plenis] *In Græco haud dubium est mihi, quin προσκατέπρεξαν, & προσκαταποντώσαντες, ab indocto librario, qui sensum non assequeretur, sint summisse. Restituo autem pro iis προσκατέπρεξεν & προσκαταποντώσας singulari numero. loquitur enim de Cæsare, vt sequentia ostendunt.* Ptolemæum quoque furtim auferret] τὸν Πτολεμαῖον ὑπεκλέψῃ. *Pro ὑπεκλέψῃ, videtur legendum ὑπεξέλῃ.* Interimendique Achillæ] *Locum hunc ambiguum accusatiui vtrinque infinitiuo iuncti faciunt: sed id peius, quod προδιδόναι falso, pro προδοῦναι legitur: vt ex libro de bello Alexandrino liquet.* Nauibus suis in statione locatis] ναυλοχῶν. *quid enim est ναυλομαχῶν?*

204 Præcipitarent] ἐκβιαζομένων. *Gignendi, non accusandi casu.* Mulierisque imperium moleste ferebant] *Pro ἀχθόντες, Robertus etiam vidit scribendum esse ἀχθόμενοι.*

206 Amisumque vrbem] Ἀ' μοῖν *scribẽdum: & infra* Ἀ' μοίνως, *expuncto υ post ι, id est vtrobique. id satis est manifestum.*

207 A' cuius discessu bellum renouare] ἀπελθόντος αὐτοῦ ῥᾳδίως, &c. *non* ἐπελθόντος, *quod habet sensum cõtrarium.*

208 Quæ Pomp. prius promissa fuerat, exigebat] ἐπράξατο *male scriptum est, pro singulari* ἐπράξατο. *Ac deinde:* καὶ παρὰ τῶν δυναστῶν τῶν Βασιλέων. *emendo,* καὶ παρὰ τῶν δυναστῶν, καὶ τῶν βασιλέων. *Sed hæc obuia sunt.* Etsi Cæsar nihili faciebat] ἀλλὰ τούτους ἐν οὐδενὶ λόγῳ, *non* μὲν.

209 Decem prætores ad insequentem annum designauit] *Hic assentior Roberto, pro* ἀπέδειξαν, ἀπέδειξε. *& pro* τὸ νενομισμένον, τῷ *scribenti.*

210 Missionem sibi militiæ] ἀφεθῆναί τε τῆς στρατείας ἤδη πάντες.

211 Inde parabant &c.] οὐ παρ' ὧν τε μόνον ἐχρήζον. *Hic verbum ἔλαβον, aut simile aliquod excidit.*

In Dionis Librum XLIII. Guilielmi Xylandri Augustani annotationes.

214 His rebus Lepido cum gratiam retulisset] ἤγειρεν *in Græco est. sed nimirum vitio, pro* ἦγεν *fortassis,* ἀντὶ τοῦ ἠγάλλεν.

215 Ordinibus legionum] τὰς ἀσπίδας, *eos enim intelligo, quos alias σπείρας dicit. Post* Γαιβουλία, *& deinde* Γαιτοῦλοι *vbique scribendo, Roberto etiam monente.*

216 Vt relictis locis munitis] ἀπὸ τῶν χωρίων. *Ego autem* ὑπὸ τῶν χωρίων *lego.*

217 Summam infamiam] αἰσχύνην ἀρχίαν ὠφλήσει. *Præponenda hic copula καί.*

219 Ipsum quoque Catonem] καὶ οἱ καὶ τὸν Κάτωνα ἐσώσεν δέ. *Error est librarii perspicuus.* καὶ τοι καὶ τὸν Κάτωνα *repono: id enim sensus exigit. Vox autem* ἐπεθαυμάκει *vitiosa est forte,* τὸ αἰδέσα ἐπεθαυμάκει. Cum C. Didio] *Robertus recte pro* Γαΐου διαγίου, Γαΐου Διδίου *emendat: sic enim & alii autores hunc vocant, & Dio infra non semel.*

220 Vtque deleto Catuli nomine] αὐτὸ τοῦ Κατούλου γεγράφθαι. *Hic vocabulum γεγράφθαι inscienter aberrante librario est ex sequentibus insertum, quod deleri iubeo.* Longe è à prioribus diuersum & sermone] καὶ λόγῳ καὶ ἐπεπράξατο. *Robertus castigat,* καὶ ἔλεγε, καὶ ἔπραξε.

222 Nihil enim grauius dicendum censeo] *Coactus sum hic quoque diuinare de sensu horum, quæ mihi vitiosa admodum videntur, verborum:* τοῦτο γὰρ μόνον οὐ βλέπω καλὸν εἶναι νομίζω. *Paulo inferius pro* ἐς ἅπαξ, *satis patet ex sensu loci huius, & historia, Dionem* ἐς ἅπαξ *scripsisse. Et post,* μήτι γεγράψαμεν: *fortassis* μήτε ἀντεγράψαμεν.

223 Arsinoe quondam regina] βασιλίς ποτε, *scribo* ποτε. *Deinde, pro* Οὐιγγιγετορίξ, Οὐερκιγγετόριξ *scribi debet, Roberto etiam teste.*

224 Bina in singulos sestertia] *In Græco est πεντακισχιλίας ἑκάστῳ: quod est,* quinque millia drachmarũ, *hoc est, vicena sestertia. Verum ego πεντακοσίας legendum contenderim, potissimum Tranquilli fretus testimonio, qui ipse etiam* bina sestertia *habet.* Post cœnam soleis indutus] ἐκ τοῦ δείπνου. *In Xiphilino vitiose δῆμου. qui locus, & alii complures, ex Dione nostro emendari poterunt.*

225 Hoc vero longe maiorem] καὶ δὲ δὴ νομίζω. *emendandum μείζω. & dein pro* πανοπλίας, πανοπλίας *scribendum. Hæc (sicut pleraque) cum ita emendare me ingenium iussisset, Xiphilinus ita confirmauit, vt dubitationi nullis locus relinquatur.*

226 Leges præterea] *Hic labes subest Græco codici,* ἐπεράττετο *pro* ἐπεράττετο *habenti.* Iis qui multos liberos] ἐπήγγειλε, ἦν πολυπαιδίας ἆθλα. *Articulus* ἦν *est in verbum* ἦν *mutandus, ita vt ad nominatiuum* ὀλιγανθρωπία *referatur: ideoque duabus virgulis includenda ea dicto. alioquin mutilus erit locus. Mihi enim Robertus minime satisfecit, aut tollendum illud* ἦν, *aut in* τῆς *mutandum tradens.*

227 Intercalatis septem ac sexaginta] ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα. *Xiphilinus legit,* ἑπτὰ ταῖς ἑξήκοντα. *Sed nostra lectio vera est, cum etiam Suetonius duos menses ab eo intercalatos esse ostendat. Rectius etiam infra* διὰ τεσσάρων καὶ αὐτὸς ἐτῶν, *quam apud Xiphilinũ* διὰ πέντε *legitur.* Quinque dies adduntur] τὰς πέντε ἡμέρας ἐξάγουσιν. *Xiphilinus emendatius legit,* ἐπάγουσιν. Vt iam vtriusque rei nomine] ὥστε καὶ ἐπ' ἐκείνοις ἐπ' ἀμφοτέροις. *Legendum est,* ὥστε καὶ ἐκεῖνον ἐπ' ἀμφοτέροις. Superatu haud facilem] *nam pro* δυσκίνητον, δυσνίκητον *scribo.* Vel quod magis creditum est] μὴ ἐξ, ὡς μᾶλλον πιστ. *emendo* ἢ ἐξ.

228 Sed multi etiam contrariæ partis] *nam Scapulæ milites Cæsariani fuerant, igitur Pompeianos etiam ad eos tum se adiunxisse Dio inquit. Porro is* Scapula *in Græco paulo supra* Τίτος Κόϊντος *vocatur. sed ego posterius prænomen (neque enim duo vnus ferre pronomina solebat.) omisi, temere, vt opinor, ab* Aponio *repetitum.*

229 Excepta Vlla vrbe] Οὐλίας. Vllam *cum Hircio (seu Oppio) & aliis, dixi.* Relicta ad Vllam parte exercitus] μέρος τοῦ στρατοῦ, *non* μέρει τε.

230 Vrbem defendendam sibi primum] *non* ... Munatium Flaccum] *Is nisi fallor, L. Minutius legitur apud autorem libri de hoc bello.*

231 Multi animalium monst. part.] ... *&c. legendum est.*

232 Toties iam bello congressi] ... *&c. sic scribendus est hic locus.*

233 Partim in vrbem Mundam] *Vrbis nomen ipse adieci, perspicuitatis caussa, ex libro de bello Hisp. quã-uis Cordubam Appianus habeat, lib. 2. & ipsam cadaueribus circumuallatam tradens. Sed Florus quoque libro 4. cap. 2. de Munda hoc scribit. & Lucanus:* Vltima funesta concurrant prælia Munda. Ante eius aduentum excess.] ... *quo quid absurdius dici potuit? Emendo igitur confidenter,* ... Effugiendi spem] ... *legendum, datiuo casu, non accusatiuo.* Quæ Carteiæ] *In Græco est* ... *mendose, vt opinor. Certe Appianus* ... *habet, Autor belli Hisp.* Carteiam.

234 Ferculisque nonnullis] ... *Legendum esse* ... *satis est euidens: Roberto etiam id annotante.* Laurea corona] ... *legẽdum, & ratio & Xiphil. monstrant.* Cum à Iulo] ... *Malim,* ...

235 Venerem colebat] *Lego,* ... *pro* ... Laxam eius cinct. ram] *Perspicuum est, male hic, & apud Xiphilinum etiam,* ... *legi pro* ... *locus autem hic Syllæ satis est notus. Inferius,* ... *inducatur illud* ... *: nam abundat.*

237 Initio anni magistratum gesserunt] ... *Subest omnino labes. Ego opinor Dionem scripsisse,* ... Quod loca pub.] *His locus misere fœdatus est in Græco, de cuius ego sensu (quod potui) coniecturam meam sum secutus. Ad* ... *adiectiuum,* ... *aut* ... *desideratur. & apud* ... *verbum deest, quod Robert. substituit,* ... *vel* ... *vt legatur,* ... *sic vtcũque cohærebit.*

239 Ne hi quidem secundum instituta maiorũ] *Hic quoque locus misere est vitiatus.* ... *Mihi satis fuit in hoc & aliis consimilibus sensum vtcunque aptum in vertendo sequi, vbi sanare vulnus impositum autori nequirem. Cæterũ huius P. Ventidii fortuna, vt ex abiectissima sortis homine ad summam dignitatem enaserit, ab omnibus historicis, & poetis etiam, prædicatur.*

In Librvm Dionis xliv. Gvilielmi Xylandri Augustani annotationes.

241 Longeque minus rerum aduers.] ... *Nisi hic addas dictionem* ... *non constabit oratio.*

242 Quamquam non omnes eodem tempore] *Locus mutilus. Sic (ni fallor) restituetur sua integritati,* ... Tum enim sessio] ... *&c. Vna dictione* ... *nõ diuisim fuit scribendum. Infra virgula non post,* ... *sed post* ... *ponenda est.*

243 Qui Lupercalia celebrarent] *Docte ostendit Robertus,* ... *(non* ... *) legendum. &* ... *pro* ... Iouis ipsi cognom.] ... *(non* ... *)* ... *lego. cum Xiphil.* Identidem alios] ... *pro* ... *Robert. recte reponit.*

244 Cum enim quadam die] *Qui attente hunc locum expenderit, aut cum aliis scriptoribus contulerit, facile videbit, non temere à me asterisco proposito esse significatum, haud pauca hic verba desiderari. Loquitur autem iam de præcipua causa, ob quam in offensa a senatu habitus est Cæsar. Porro deinde hæc verba,* ... *vsque post* ... *si parenthesi includantur, planior erit periodus.* Quod paulo post] ... *scribe* ...

245 Sed post, cum ab Albano] *Ita lege,* ... Cum pro rostris] ... *hic mendose est: forte,* ... Brutumque & priuatim] *Cur signum manci loci & defecti hic posuerim, satis ex ipsis verbis patet.*

247 Quem Iunium quoque & Albinum] ... *Hoc posterius cognomen etiã Plut. & alii (etsi sæpe, sicut hic etiam, mendose descriptum a librariis) D. Bruto tribuunt.* ... *scribatur.*

248 Præterea arma Martis] ... *Illud* ... *mendosum est.* ... *legendum, aut* ... *est enim (vt sæpe)* ... *aduerbialiter posita.* Etenim erat omnino Cæs.] *Hæc verba,* ... *parenthesi includi debent.*

249 Quod præ se ferebant] ... *legendum est, suppleto articulo* ... *Robert.*

250 Vereor autem ne] *Asteriscum præposui: est enim locus mutilus.*

251 Aliquid aliud esse existimem] ... *emendo* ...

252 Glauciam] *In Græco etiam* ... *quã* ... *legi malim. De his diserte Appianus lib. 1. bell. ciuil.* Sed ne reminisci quidem] *In Græco lege,* ... *Historiam hunc qui cupit scire, legat Xenophontis librum de reb. Græcorum. 2.*

253 Neque enim qui rebus aduersis premuntur] *Ipsa oppositio partium ostendit,* ... *non* ... *esse legendum.* Catilinam] *Scribe in Græco* ... *non* ...

254 Ipsam interim Rẽpub.] *Emaculari locus elegantissimus potest, si pro* ... *legas,* ... *&c.* Samnites] ... *non* ... *vt supra, & alibi.*

255 Sine sensu mortis occubuerunt] ... *haud dubie,* ... Ad id enim solum recordatio] ... *&c. male. Lego autem,* ... *&c.* Prisquã alteri sperantes] ... *&c. Sensus huius loci non est vsquequaque obscurus: verba misere corrupta, & notanda asterisco.* Neque enim de caussa nunc] ... *&c. Pro* ... *pro* ... *scribi debet, vt constet hæc oratio.*

257 Vniuersasque Cæsaris actiones] ... *non* ...

258 Quod si apud ignaros] ... *legendum* ...

260 Cuius rei certum est signum] *Asteriscũ lacunam hic esse actam ostendi, post hæc verba,* ...

261 Cum triumpho omisso] ... *male, pro* ... *quod & Robertus monet: & ex libro 37. vbi hæc tractatur historia, abunde liquet. Mox ita distinguendum est:* ... Ambrones] *Pro* ... *lego: vt Plutarchus habet in Mario, & alii scriptores.*

264 Ipsum quidem Pompeium, siquidem] ... *Signum loci mutili addendum. Ego, ni fallor, verba Dionis amissa Latine posui. quasi dixisset:* ...

Quos

Quos non ante quoque captos, misericordia prosecutus fuerat] *ὃν αὐτοὶ ἐκλιπεν. Tuto licet hac verba sic corrigere, ὃν αὐτοὶ ἐκλιπον.*

265 Vnius horum capt.] *ἵνα ἑκάστῳ τῶν ἁλόντων. Incongrue, nisi legas, ἵνα ἑκάστῳ τῶν ἁλόντων ἕνα.* Ipseque qui eos saluos fecit] *Mendose hic est, καὶ ὅτι αὐτοὶ ὑπὲρ τούτου. Ego restituo, ὃ τι αὐτοὶ σέσωκεν.*

266 *Deinde ante verbum ἐκλωσόμενοι (malim certe ἐκλωσόμενοι, nisi dupliciter auctum quis dicat verbum hoc, quod non probo) ἡ coniunctio deest. Patet hoc etiam ex historia supra de eius statutis exposita a Dione.* Iisque honoribus exornastis] *τιμαῖς τε οἵαις ἄλλον ἄλλον ὑπῆλθεν. Hic post ἄλλον si ponas virgulam, facilius intelligetur locus, sed vox ὑπῆλθεν huc plane non congruit. Ego Roberti opinionem laudo, ἠγάλλετε legentis: idque tanto libentius, quod supra quoque initio libri 42. pro ἠγάλλετο eodem significatu posito, ἠγάλλε emendauerim.*

267 In foro rogum] *Vbi in Graeco ὥσπερ εἶπεν habetur, ὥσπερ εἶχεν emenda. Et paulo post pro ἐξεργασάμενοι, emenda περιεργασάμενοι.* In monumento eius] *ἐς τὸ τούτου μνημεῖον. quod sit, fateor mihi in mentem non venire.*

268 C quidem Calca] *Locus in Graeco mancus est, obidque notatus, cum ex Xiphilino sic restituemus: Γάϊον γάρ τινα Κάσκαν δημαρχοῦντα, καὶ ἰδὼν ὅτι Κάσκας ὢν τὸ φαιὸν, &c.* Etsi initio statuerat] *καὶ τι μὴ φοβηθεὶς falso, βουληθεὶς scribo.*

In Librvm Dionis xlv. Gvilielmi Xylandri Augustani annotationes.

Quod in libri inscriptione legitur, τὰ λοιπὰ ἔτι τέλη Γαΐου, insulse admodum legitur pro τὰ λοιπὰ ἐκ τοῦ Γαΐου. Dein dictiones transpositae sunt, Μάρκου μγ΄, pro μγ΄ Μάρκου. Sed quae sequuntur verba, πατὴρ Αὐγούστου Ὀκτάβιος, &c. neque Dionis sunt, & (vt statim demonstrabo) minime vera, ab indocto aliquo annotata, vt existimo, & dein pro Dionianis supposita. Ego omittenda duxi.

269 Quae sororis Caesaris filia erat] *Attiam* (Acciam *alii scribunt, vt Suetonius, Plutarchus autem* Atiam) *quam Dio hic nominat, Iuliae filiam: Iuliam autem C. Iulii Caesaris sororem fuisse, diserte Suetonius in Augusto testatur:* At Accia M. Accio Balbo, & Iulia sorore C. Caesaris genita est. *Velleius quoque Paterculus posteriori volumine, Iulia genitam Acciam tradit, eam quae C. Octauii vxor, huius autem Octauii, de quo hic agimus, quique deinde est Augustus nominatus, mater fuit. Ergo sororis Caesaris nepos hic fuit, vt ipse etiam Dio supra lib. 43. scripsit folio. 234. Itaque hic locus mende manifestus est, eius quae etiam Plutarchi Antonio insedit, vbi sic legitur: ἐνίοις ἀφικνεῖται Καίσαρ εἰς Ῥώμην ἀδελφῆς μὲν ὢν τῷ πλουσίῳ υἱός, &c. Nam sic etiam nos legi hoc loco videmus: ὕπω γὰρ ὁ τῆς Ἀτίας τῆς τοῦ Καίσαρος ἀδελφῆς υἱὸς ὀνομαζόμ. Turpis profecto labe librarii, &, quod miror, apud Xiphilinum etiam recepta. Nam cum Dio supra (vt modo demonstrauimus) nepotem sororis Caesaris Octauium dixerit, qui filium sororis Caesaris eundem dicat? Itaque etiam si Suetonii & Vellei autoritas nos non moneret, ipse certe Dio satisfaceret. Emendanda igitur vox ἀδελφῆς in ἀδελφιδῆς est, & hic, & apud Plutarchum etiam, qui in M. Bruti vita de eodem Octauio loquens, emendate sic habet: ἦν μὲν ἐξ ἀδελφιδῆς Καίσαρος. Porro Appianus quoque lib. 2. & iterum lib. 3. bellorum intest. Octauium hunc ipsum vocat, θυγατριδοῦν τῆς ἀδελφῆς τοῦ Καίσαρος: id est,* filium filiae sororis Caesaris. *Caeterum ἀδελφιδῆν Graecis esse sororis filiam, demonstrarem exemplis, nisi esset per se manifestum. Enimuero de tota genealogia Caesarum, quantum ad Dionem & alios intelligendos autores satis est: dicam sub finem harum Annotationum fusius, & fideliter. Praeterea apud nostrum Dionem hoc ipso libri initio inepte Οὐαλλήϊερον legitur, pro Οὐελλήϊερον. Iam quod L. Philippus* vitricus *Attiae dicitur, haud scio mendose ne id, an studio Dionis factum sit. Certe Suetonius & Velleius, vitricum eum Octauii, maritum Attiae faciunt, quos audacter secutus sum.*

Plutarchi locus emendatur & explicatur.

271 Vt in buccam veneat] *ἐπελθὸν δὲ lege, cum Xiphil. non ἐπελθεῖν.* Stultitiae culpentur] *μωρίαν, ὅτι μὴ κρίνοιεν αὐτῶν, ὀφλεῖν. sic lege, non ὠφελεῖν. Eadem sententia est apud Cic. initio orationis pro Rab. Posth.* Hoc plerunque facimus, vt consilia euentis ponderemus, & cui bene quid processerit, multum illum prouidisse: cui secus, nihil sensisse dicamus.

274 In paludibus Pontinis] *Πομπτίνοις. malim Πωντίνοις, vt supra.*

275 Asinius Pollio] *Πωλίων scribi debet, non Πολλίων.* Incomposita ac confusa] *ἐν τῇ ἀκρασίᾳ ταύτῃ ἦν. Xiphilinus legit ἀκρισίᾳ, vtrumque recte. Sed vbi est, ὃν μὲν τῷ ἀφανεῖ ὁ ἀπάντων, legendum esse ἐν μὲν τῷ ἐμφανεῖ, idem, & ratio ipsa huius orationis testantur.*

276 Legio Euocatorum] *ἠνικα τῶν. Posteriores duae voces (meo indicatu) abundant. Pro ἐκομίσθη deinde, malim ὠκειώθη.* Per se id populo exponerent] *δι᾽ ἑαυτῶν τοῖς ἐν τῷ δήμῳ δηλοῦν. nimirum δηλοῦντας legendum est.*

277 Decretae sunt laudes Mutinensibus, &c.] *Nomen vrbis a me perspicuitatis adiuuandae caussa additum est.* Praeterea Seruilius Isauricus, &c] *ἡ ὁ Σουλπίκιος ὁ Ἰσαυρικός. Nemo vel vixisse, vel mortuum esse his temporibus Sulpicium aliquem Isauricum ostendet, opinor. Tu Σερουίλιος repone, non modo quia is Isauricus dictus fuit, collega Caesaris in primo Consulatu, etiam Dione teste, sed locupletissimo Ciceronis etiam testimonio, qui Philippica 2, huius P. Seruilii Isaurici Consularis, tanquam nuperrime mortui, meminit:* Non placet, inquit, M. Antonio Consulatus meus: at placuit P. Seruilio, vt eum primum nominem ex illius temporis Consularibus, qui proxime est mortuus. *Sequens autem periodus est corrupta, praesertim in vocibus ἐγκέλευσαί τι, & ποιῆσαι.*

278 A. Hirtio, C. Pansa] *In Graeco, μετὰ Γαΐου ἰοῦ, deprauata scriptura. Nomen huius Cos. est Γ. Οὐίβιος (vel vt alibi scriptum in Dione est, Οὐιούιος.) Παύσας. Igitur hic Γ Οὐίβιον scribe.*

279 Quinetiam altero consulum sacra Calend.) *καὶ ἐπειδὴ τῷ Ἰουλίου τὰ ἱεπίεια. Voces Ἰουλίου & ἱεπίεια sunt deprauatae. Neutri consulum nomen* Iulio *fuit. Itaque cum mihi non constet, de vtro loquatur, & Αὔλου ne an Οὐιβίου scripserit Dio, ambiguum relinquere coactus sum. Pro ἱεπίεια autem, εἰσιτήρια scribendum (sacra quae Consules initio magistratus faciebant) vel ἱερεῖα.* Si quid in rem vestram efficere poss.m] *οὔτ᾽ αὖ παρόντων δίειν τι. Recte Robertus sic corrigit: οὔτ᾽ αὖ παρὸν τῶν δεόντων τι.* Quasi vero opus sit] *Desunt aliquod versus ante hunc locum.*

280 Legitime ac recte] *καὶ κατὰ καλόν. Malim ταῦτα, vel πάντα.*

281 An non meministis quemad.] *ἢ οὐ μέμνησθε ἐξεληλυθμένους. Legendum cum Roberto ἢ οὐ μέμνησθε ὅπως ἐξεληλυθμένους.*

283 Ac non potius ab ipso poena] *ἀλλὰ μὴ ἐκ τούτου. Emenda ἀλλὰ μὴ ἐκ.*

285 Et cum minime decebat] *Locus mendosus, ἐπὶ ἥκιστά σοι. Ego nonnihil posse emendari puto, si legas, ἐπὶ μὴ ἐπιτρεπτὰ σοι. ac deinde pro τῇ ἀγορᾷ, ἐν τῇ ἀγορᾷ.*

Nisi tu totam vrbem.] *Scribo* ... Clœliam] Κλωλίας. *Corrige & scribe* Κλοιλίας. *sic enim & alii Græci, Latinique, & Dionysius præsertim Halicarnass. vocat lib. 5. Ant. Rom. Paulo post,* ... *Videntur mihi transposita esse dictiones, & sic ordinanda,* ...

286 Per legem Porcii.] ... Πορκίου. *Mihi non satis constat, quam dicat, nisi eam intelligamus, de qua Liu. lib.* 10. Porcia inde lex sola pro tergo ciuiũ lata videtur, quod graui pœna, si quis verberasset, necassétve ciuem Rom. sanxit. *Meminit huius legis Cic. pro Rabirio perduell.*

287 Equidem ne id quidem Cæsaris factum.] *Locus hic male interpunctus, speciem quandam mutilati præ se fert. Quod si hæc verba,* ... *per parenthesin legatur, ac deinde verbum* ... *intelligatur ad sensum repeti debere, asteriscus tolli potest : constabitque oratio, quemadmodum nos eam conuertimus.* Quæ omnia alio consilio nullo.] ... *Ante hæc verba colon est signandum, & ipsa verba sic legenda:* ... *&c.* Cuius tamen multa in nos] ... *superfluum est.*

289 Torrentis instar] ... *pro* ... *lege.*

290 Cur non quos] ... *expungatur.* Qui Brundusii] ... Βρεντησίῳ. *lege* ... Βρεντησίῳ.

291 Lentulum Antonii huius necess.] *Nempe vitricum, vt ex Cic. Philippicis, & Plutarcho liquet.*

292 Oppido speciosam verbis] ... *non dandi, sed accusandi casu scribi debet.* Animaduertendumq; in eorum insolentiam] ... *Præpositionem* ... *vt putà superuacaneam, tollo.*

294 In vrbem reduxerit] ... *Corrigendum, & scribendum* ... *Auunculum autem Antonii intelligit C. Antonium, suum in Consulatu collegam. Cicero Philippica 2. videndus de his.* Hæres successit] ... *Deest verbum* ... *aut simile aliquod, ad absolutionem sententiæ.*

In Librum Dionis XLVI. Guilielmi Xylandri Augustani annotationes.

Consulum nomina sic legenda sunt: Γ. ... *(is & Οὐΐβιος hoc libro sæpe, &* Βίβιος ... *dicitur: sed vno modo semper* ... *scribi, aut* ... *debet)* ὁ Παῦσας Καπρωνιανός, ὁ Αὖλος Ἵρτιος Αὔλου υ.

295 Q. Fufius] *in Græco* ... *facili labe librariis, pro* Φουφίου *legitur.*

296 Potissimum constitutis.] ... *Emenda* ...

298 Excellentioribus æmulari] ... *Non arbitror sic scripsisse Dionem, sed* ... *quo sæpius vtitur vocabulo.*

299 Ita temere omnibus nobis] ... *scribe* ... *in prima, non tertia persona.*

300 Salute ab eo donata] ... *non,* ...

302 Externarum rerum vituperatione] ... *lege* ... *Cæterum vbi supra eadem pagina legitur,* ... *ego genuinam lectionem eam esse censeo: neque necessum vt* ... *in* ... *vertatur, sicuti Rob. voluit.*

303 Vt libere Cerelliam] ... Κερελλίας *legendum esse Robertus ostendit. Meminit Cicero huius Cerelliæ in epistola ad P. Seruilium, lib. Fam.* 13. *quæ sic incipit:* Cerelliæ necessariæ meæ rem, *&c. Item libro* 13. *ad Atticum.*

304 Conscientia suæ iniustitiæ] ... *Roberti correcturam laudo,* ...

305 Tullius & Tullianum] *Hæ voces duobus λ. scribendæ sunt,* Τύλλιος & Τυλλιανόν.

306 Qui ea scribis ac præcipis] ... *Sensus arguit,* ... *esse legendũ.* Qui neq; per ætatem adhuc] ... *scribendum est,* ... *vt coniector.*

307 Quippe cum Cæsar legiones] ... *Addendum hoc loco,* ὁ Καῖσαρ.

308 Sola dicendi arte] *Non satis intelligo, quid sibi hæc, (modo Dionis vt sint) verba velint,* ... *nisi fortassis Oratoriã artem, vsumque contentionis partium inter se diuersarum Rhetoricæ nimium aliquem ei videatur obiicere. Viderint sane doctiores.*

309 Supplicium esse subeundum] ... *Imperitiorum causa monere volui, verbum* ... *ad sequens, non ad præcedens pertinere, & ante id esse virgulam ponendam.* Qui iniquis nos sermonibus, &c.] ... *lege* ...

310 Rem aliquam magnam tentaturos] ... *Profecto* ... *malim.*

312 Paucis quibusdam exceptis] ... *verte* ... *in* ... Vibio Pansæ] ... *Harum dictionum alterutra superest. ego priorem malim, vel certe* ... *etsi posteriore frequẽter vsus est librarius.*

313 Siquidem iniurias sibi illatas] ... *lego* ... *diuisim, non* ...

314 Donec Decimo metuens] ... *malim sane* ... *: quanquam illud quoque aliquo modo stare potest.*

315 Leges Antonii] τοῦ Ἀντωνίου. *Legendum est (nisi quid desit)* τὰ Ἀντωνίου.

317 Iisdemque Bruti militibus] ... *legendum* ... *nisi* ... *malis pronomen* ... *cum dictione coniungere, posita post id virgula, vt sit* ... *sed prius verius est.* Ipsi ademisse.] ... *mendose est, pro* ...

319 Id vero ad Lepidi Antoniiq; exercitus pertinebat] ... *omnino* ... *scribi debet.* Vt negandi honestam excusationem] *In Græco parenthesis post verbum* ... *demum claudẽda est. Quod sequitur de militis spem Consulatus in gladio ponente, id Plutarchus de Iulio Cæsare scribit. Suetonius autem Augusto, capite 26 vitæ eius, hoc tribuit, quem secutus est Dio.*

320 Vltra XCIII millia passuum] ... DCCL stadia. *Hæc autem millia tot, quot dixi, passuum, cum miliaris dodrante efficiunt.* Duo proconsules] ... *scribendum* ... *Notum est autem apud Latinos iuxta, ac Græcos,* Proconsulis *nomen modo vna dictione scribi, modo duabus. dicimus enim &* Proconsulem aliquam prouinciam tenuisse, & pro Consule. *Porro autem Interregem non nisi ex Patriciis creari posse, notum est ex Romanæ historiæ monumentis, ac loco etiam isto Ciceronis pro Domo sua* : Si magistratus ... patricii creati non sunt, intereat necesse est. cum Interrex nullus sit: quod & ipsum patricium esse, & à patricio prodi necesse est.

Interregis creatio.

321 Cum Plautiano honores] *In Græco* ... *est vitiose, reponendumque* Πλαυτιανόν. *sic enim eum & Dio infra lib.* 58, *folio* 630. *& Xiphilinus in Seuero. ex Dione nostro, & Herodianus lib.* 3, *& Ælius Spartianus vnanimiter dicunt.* *Inde hæc, quæ hoc loco obiter Dio tangit, petenda sunt.* Dena illa sestertia] *hoc est,* bis mille ac quingentos singulis denarios, *vt supra verti.* Peracto Consulatu] ... *Scribe,*

μετὰ τῶν ὄχλων.sed hoc euidens per se est. Aliquot post lineas.in τῷ νόμῳ τοῦτο perperam scriptum est,pro ἐκτὸς τῷ νόμῳ τοῦτο.

322 Sibi conciliata] *κατελλάσσετο.scribo κατηλλάσσετο.*

323 Sicilius Coronas] *Hunc in Bruto Plutarchus* P.Siliciū *vocat, Appianus* Ιλίκιον. *vbi de proscriptis ait.* L.Plancum] Πλάγκον *& τὸ Λέπιδον. Coniunctio & omittenda.*

324 M.Iuuentius autem] *Μ.Ουίβιος. Menda & facili, & multum obscuritatis adferenti. Ego M.Iuuentium Laterensem intelligo,meamque sententiam tueor, primum testimonio epistola Planci ad Ciceronem, qua extat in libro 10. Familiarium, vbi hac verba habentur:* Laterensis nostri & fidem & animum singularem in Remp.semper fatebor: sed certe nimia eius indulgentia in Lepidum ad hæc pericula perspicienda fecit eum minus sagacem. Qui quidem cum in fraudem se deductum videret,manus quas iustius in Lepidi perniciem armasset, sibi afferre conatus est; in quo casu tamen interpellatus,adhuc viuit, & dicitur victurus. *Deinde Velleius Paterculus, volumine posteriori, diserte ostendit, huic Laterensi, nomen Iuuentio fuisse* .Iuuentius,*inquit*, Laterensis,vir vita ac morte consentaneus, cum acerrime suasisset Lepido, ne se cum Antonio hoste iudicato iungeret, irritus consilii gladio seipse transfixit. *Denique Appianus quoque,etsi nonnihil secius, Λατερησίου meminit, rem hanc ipsam tractans (certe qui librum Epistolarum (quod studioribus dico) decimum,ac duos proxime sequentes attente legerit,hunc & sequentem Dionis librum facilius intelliget. multa quoque hic habet,qua ad eos libros percipiendos conducant. Proinde autem* Μάρκος Ιουβέντιος *scribendum.* De his quæ inter ipsos] *γενόμενα.scribe γενόμενα. Item pro ἐφ' ἑαυτῷ,ἀφ' ἑαυτῷ,vt docet Robertus.*

325 *Pro κατασκευάζ,κατεσκεύαζ.* Dum cæteras res,&c.] *τῇ ἐν χερσὶ κατεσκευάζ. scribe.*

In Librvm Dionis xlvii. Gvilielmi Xylandri Augustani annotationes.

327 *Consulum nomina sic legenda sunt:* Μ. Αἰμίλιος Λέπιδος τὸ β. Λούκιος Μουνάτιος, Λ. υ. Πλάγκος,ὕπατοι.

Mensam euerterat] *& τὴν τράπεζαν καταλαβών. Ego καταβαλὼν scribo, Xiphilino etiam adstipulante. Post, συμφορα cum ι δὲ sub ω scripto.*

328 Conuellere] *πάλλειν τι,pro πάλλει τι repone. Xiphil.* Genii P.R.] *Γενναίου τοῦ δήμου.Certus sum, Γενίου esse legendum:sicut etiam vocauit libro 50.fol.423.* Falsum enim fuerit,si quis] *ἡ γάρ τοι μόνον αὐ τις,λόγος ἐλέγθη, &c. Hic locus,si quisquam alius,mire est & perplexus,& obscurus,atque haud scio an vehementer depravatus. Pro τό γε quidem,credo τῷ γε legendum esse. Ego ingenue fateor,me coniecturis potius meis,quam verbis institisse:puto tamen sententiam me loci explicasse.*

330 L.Cæsar] Λ. Α'ντώνιος Καῖσαρ: *Media dictio inepte inserta est. Fuit autem hic L.Cæsar,matris Antonii frater. Qui,& L.Paulus,quomodo proscripti, & erepti neci sint,imo totam proscriptionis huius tragœdiam, Appianus lib.4. initio copiose & facunde exponit.*

332 A suo domino vectus est] *& οὐδὲν διφορεῖν ἐποίησε. διφορεῖν vitiosa vox est hoc loco. Restituo igitur ex Xiphilino διαφορεῖν.*

333 Horum quidem nomina non extant] *Apud Appianum certe Alexandrinum ea inuenient, qui desiderant:* Popilius contra Lænas] Πόπλιος *δὲ ὁ Λαιναῖς. Scribendum* Πόπιλλιος *sic enim & a Valerio Maximo lib.5 cap.3.& in Epitoma Liuii 120. vocatur.& apud Plutarchum* Πίλιος, *pro* Ποπίλλιος *(duobus enim ll Plutarchi locum scribunt nonnulli)impressum est vitiose in Cicerone.*

Plutarchi locus.

335 Quæ licitati esset] *καθαιρεῖν legitur hic: sed haud dubie perperam*

337 Neq; auctariis] *αἱ ἐξωθεν ὅπηροις legendum,non ὕπηρεσίαι.* Publicaque sepultura] *ἐπιθαλούσης,τότε δὲ δημοσία τι τάφη. Sic scribe: ἐπιθανούσης τότε, δημοσία τε τάφη, &c.*

338 Inde eiiceretur] *ἐξηλατοῦσιν non ἐξελατέσθαι.* Erat quidem tum Prætor vrbanus Cassius] *ἀστυνόμον esse pratorem vrbanum,cum alias satis est perspicuū, tum ex verbis ipsius Dionis supra de M.Cacilio habitis, libro 42. At Plutarch⁹, atq; Appianus etiam cōtra scribunt, Brutum in pratura vrbana petitione Cassio esse à Cæsare pralatum,Indosque absentem Brutum dedisse, idem Plutarchus scribit. Vehementer igitur suspicor hic pro Cassio* Brutum,*pro Bruto* Cassium *esse scriptum,nō Dionis (vix enim adducar vt id credam) sed librarii manu. Mutare quidem ausus sum nihil.*

340 Quanquam prætoriis quidem, *&c. καί τοι ὑπὸ τῶν στρατηγικῶν. Interciderunt hic aliquæ dictiones. Ego sic lego: καί τοι ὑπὸ τοῦ Βρούτου οὐδὲ τῶν στρατηγικῶν. Id & verba Dionis mox sequentia, & Plutarchus in Bruto verum esse demonstrant.* Quæstorem) *ταμίας etiam libro sequenti constanter scriptum inuenio. Alii ταμίαν vocant, & ταμίας.*

341 Itaq; C.Antoniū Clodi⁹] *ὁ τοῦτον μὲν ὁ Κλώδιος,μετὰ τοῦτο.* Regioneq; Sadali] *Α'δάλου. scribendum (vt supra libro 41. sub finem) Σαδάλου.* Rascipolide] *Ρ'ασκυπόλιδος. forte Ρ'ασκυπόλιδος. Cæsar sub initium libri tertii de bello ciuili* Rhascipolin *vocat. & Lucanus in 5. Pharsaliæ,* gelidæ dominum Rhascipolin *(sic enim habēt quotquot ego vidi exēplaria) etc. Appianus libro quarto ciuil.bell.* Ρ'ασκούπολιν *constanter habet. Porro* Βόσου *vbi est, malim* Βέσσους.*sicut scribitur infra lib.54.*

342 Cæcilius Bassus] *Κεκίλιος scribe, vt supra dixi. Quod sequitur:* Nam tum Syriæ Sextus Iulius præerat. *Nomen ego, quo melius res intelligeretur, ex Appiani libro tertio & quarto, Liuiana 114. Epitoma,& libro de bello Alexandrino addidi;cum in Græco sit tantū* Σέξτος*:ac non facile dixerim,nomen* Ιούλιος *an is addiderit.*

344. Anno fere circumacto] *τὸ ἔτος κομιδῆς. Legēdum τὶ ἔτος, vt ad nomen χρόνος referatur.* Præsidia Cassii quæ Ægis erant] *ἐν Α'ἰγαῖς. Credo, ἐν Αἰγαῖς. Sic Stephanus de Vrbibus,sic Plinius libro 5. capite 27. sic alii.*

345 Tullium Cimbrum] *Τούλλιον,non Τίλλιον scribēdum est.* Tullium *autem vocant & Cicero Philippica secunda, & Cassius in epistola ad Ciceronem, & Suetonius in Cæsare. Appianus etiam libro quarto recte Τύλλιον dicit. Apud Plutarchum autē fere semper deprauate legitur.*

346 Ad mutandam fidem concitarent] *συναπόσωσι,non συναπόσουσι, recte corrigit Robertus.*

347 In Macedoniam festinauere] *ἐπείγοντο. aut ἠπείγοντο, aut ἐπείγοντο reponendū est.* Decidius Saxa] *Δικίδιος Σίξας,vitiose. Emēndate autem habebit, si Δεκίδιος Σάξας hic & vbique restituatur.* Saxam *autem ex Antonianis administris fuisse,vel ex Ciceronis Philippica decimaquarta liquet:* Saxam vero, *inquit,* Decidium præterire qui possum, hominem deductum ex vltimis gentibus. *Fit etiam apud Liuium in Epitoma libri 127. mentio* Saxæ, *Antonii contra Parthos legati: quamuis* Didius *mendose legatur.*

348 Eis Symbolo deiectis] *τὸ Σύμβολον, ἐκκρούσαντες αὐτούς, κατέλαβον. Sic interpungi debent haec verba.*

349 Id agebant, vt sine periculo] *ἀνεξάμενοι ὅπως. forte, ἐπεξάμενοι.*

351 Fore eam pugnam omnino ipsi prosperam] *ὅτι τι ἐς ἐν ἡ σφίσι μάχη γένοιτο. Non video quid possint haec verba.*

352 Priores quidē ii, qui loco in rotundo quodam] *πρῶτοι μὲν οἱ ἐπὶ σαίσιμοι. σαίσιμον legendum, & τι, τι in duas distinguendum dictiones. Ante σαλπίγγων verò, praepositio διὰ scribenda, teste id Xiphilino. Caeterum quid σαίσιμον sit, non est adeo obuium. In argumento Persarum Aeschyli, chorus in tria genera diuiduntur, in παρόδιον, σαίσιμον, & κομματικόν: definiturque σαίσιμον esse, ὅτι ἵσταται, ἐν ἀρχῇ τῆς συμφορᾶς τὸ δέχεσθαι. Et Phauorinus: σαίσιμον τὸ μέλος τοῦ χοροῦ. ὅταν γὰρ ὁ χορὸς μετὰ τὴν πάροδον ἀρχῆται τῇ μόνον ἀκίνητος πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, σαίσιμον εἰκότως ἂν λέγοιτο. Caeterum πάροδος καλεῖται ἡ πρώτη τοῦ χοροῦ εἰς τὸ σκηνικὸν εἴσοδος. ita enim ab interprete Hephaestionis περὶ ποιημάτων describitur. Quibus e verbis liquet, σαίσιμον id fuisse carmen, quod Chorus, postquam in scenam progressus, certo quodam loco constitisset, cantaret: ita quidem, vt eo fabula, quae ageretur, casus aliquis & calamitas quae accidisset, exponeretur. Hinc intelligi potest, qua ratione Dio noster prius classicum, quo milites ad obseruanda signa, & arma expedienda admonerentur, σαίσιμον dixerit, μέλος φοβερόν videlicet. Posterius fuit classicum, quod vbi cecinit, congrediendum, & irruendum in hostes fuit. Atque haud scio hunc morem classici canendi, & pugnae conserendae, an apud alios autores ita diserte expressum liceat inuenire. Lucanus certe libro 7. vbi pugnam Pharsalicam describit, innuere idem voluisse videtur his verbis:*

> —tunc stridulus aer
> Elisus lituis, conceptaque classica cornu:
> Tunc ausae dare signa tubae. ---

353 Eos tanquam inermes confodere] *τὰ σφίσι ἐς ὡς ἀόπλοις σφᾶς ἰόντων. Deest aliquid, forte legendum, τὰ σφίσι ἐς ὡς ἐς ἀόπλοις &c.* Morte vtrumque praeueniente] *ὁ θάνατος προκαταλάμβανεν. Robertus recte castigat hunc locum, & legit προκαταλάμβανεν.*

355 Rhascipolis] *Θεσκύπολις. Scribendum, vt supra, Ῥασκύπολις.* Eos fugientes in diuersas partes] *φεύγοντας αὐτοὺς ἄλλος ἄλλη Scribe ἄλλους ἄλλη.*

356 Herculis isto dicto] *Equidem ex quo autore aut poeta id dictum desumptum sit, non facile dixerim, nec legisse memini. Videntur fuisse duo senarii Iambici, quorum certe posterior integer est, ille:*

> ὡς ἔργον ἤσκουν, σὺ δ' ἄρ' ἐδούλευες τύχῃ.

prior corruptus vt apparet. Quanquam Io. Zonaras paulo aliter eos citet. Apud Plutarchum initio libelli de superstitione sic legitur: ὦ τλῆμον ἀρετὴ λόγος ἄρ' ἦσθα, ἐγὼ δέ σε ὡς ἔργον ἤσκουν: vbi quidem vocabulum ἄλλως omittitur. Suspicor itaque priorem versum sic legendum: ὦ τλῆμον ἀρετή, λόγος ἄρ' ἦσθ'; ἐγὼ δέ σε. Ita vterque constabit. Sed haec sunt coniecturae. Alciatus hoc dictum expressit in Emblematis, iis versibus, quos non puto intempestiue me adscripturum:

> Caesareo postquam superatus milite, vidit
> Ciuili vndantem sanguine Pharsaliam,
> Iamiā stricturus moribunda in pectora ferrū,
> Audaci hos Brutus protulit ore sonos:
> Infelix virtus, & solis prouida verbis,
> Fortunam in rebus cur sequeris dominā?

IN LIBRVM DIONIS XLVIII. GVILIELMI XYLANDRI AVGVSTANI ANNOTATIONES.

Consulum nomina mire sunt deprauata, vt ostēdam. Primo Α. Ἀντώνιος Μ. υἱ. Πιίγας legitur: quod Πιίγας vitiosum est. Equidem non sum nescius, L. huius Antonii cognomen apud alios esse, neque Pius, *neque* Pietas, *sed* Paetas: *quia tamen infra Dio ipse a pietate in fratrem eum cognomē sibi sumpsisse autumat, incertus sum quid statuam. nam neque Πιίγας cognomēto ei respondere videtur, & Dionem hallucinatum esse in hoc haud facili dixerim: res ipsa non est maximi momenti, certe si Dionem (id quod debemus) sequimur, Πίετας pro Πιίγας scribemus. Illud grauius oscitantis librarii peccatum, quod Seruilio Isaurico huius collega, ὕπατος τὸ β. adscripsit, a Caluino (opinor) huc etiam translatum. Qui enim Seruilius Isauricus hic II. Consul fuerit, quem ante vita decessisse Dio supra libro 45. & nos ibidem ex Cicerone ostendimus? Iam quod etiam Glareanus & alii in suis Chronologiis hunc Isauricum II. Consulem scribunt, facile conicio, eos secutos esse mendosum Cassiodori (ex eo enim, opinor, Consules descripsere) exemplar, aut demōstrabo potius. Proxime sequenti anno Cn. Domitius Cōsul fuit iterum, vt & hic, & infra in hoc ipso libro diserte Dio indicat huic II. addendum fuit, signum secundi Consulatus: quod librariorum incuria loco motum, Seruilio Isaurico (quem ego cum Dione superioris P. Isaurici, qui Iulio Caesari in Consulatu collega fuit, filium statuo) perperam est adiectum. Neque vero Dio obticuisset in ipso libro secundi huius Consulatus, si gestus a Seruilio fuisset. quod in eos dico, qui fortasse Sulpicium aliquem Isauricum, hac menda Indicis decepti, apud librū Dionis 45. somniabunt, vbi nos Seruilium legi debere docuimus. Sed satis verborum in re aperta. Porro legendum, Γ. Ἀσίνιος, Γ. υἱ. Πωλίων. Deinde, Γ. Καλουίσιος Σαβῖνος scriptum fuit, ni fallor. huic enim Sabino* Caluisii *nomen omnes autores tradunt fuisse. ac ita hoc in libro Dio ipse nominat. Verum collega eius omissus est, Λ. Μάρκιος. sic enim infra Dio eum nominat. Λ. ἀπτιος κ. λ. legendum* Κλ. *coniunctim, quod Κλαύδιος significat. Et pro γ. Μ. Ω ρβανὸς, scribo Γ. Νωρβανὸς γ. υἱ. Φλάκκος.*

357 Eius victoriae socius] *ἂν μὴ συνενίκησε: legendū est συνενίκησε.* Si quid is moueret] *ἀνασφαλίζοι. Haec dictio in tres est discerpenda, vt sit, ἄν τι σφαλίζοι, aut potius σφάλλοι.*

358 Omnia in praesentiarum] *κατὰ τὸ παρόν. aut τὸ παρόν legendum est, aut vox χωρὶς addenda.*

363 Gabios venirent] *ἐς Γαΐους ἐν μέσῳ τινὶ, &c. legendum est ἐς Γαβίους. nam Gaii quidem quid sint? Gabios autem iussos esse venire litis disceptandae caussa, Appianus Alexandrinus diserte ostendit libro 5. de eadem re loquens: χωρίον τε ὥρισαν τῇ δίκῃ Γαβίους, πόλιν ἐν μέσῳ Ῥώμης τε & Πραινεστοῦ. Id est:* Locus autem iudicio destinatus est Gabii, oppidum inter Romam & Praeneste medio loco situm. Caligam] *Simplici λ scribendum καλίγαν. est enim prima syllaba breuis.*

365 T. etiā Cannutius] *Supra lib. 45. p. 272.* Tiberium *legimus. vtrum rectius, mihi non constat.* Non totum miliare explens] *nempe vna sedecima parte minus. hoc est enim septem stadiorum cum semisse. ἡμισυ, non ἡμισυ scribendum esse, per se liquet.*

367 Ita paruo tempore] *κἀν τούτῳ οὐκ ὀλίγῳ. scribe ἐν ὀλίγῳ.* Mylasque & Tyndaridem] *Τυρρηνίδα scriptum est absurde: eam enim qui tibi in Sicilia commonstret, haud facile reperias: neque id mirum est, cum nulla sit. Ego Τυνδαρίδα repono, fretus Geographorum, & Polybii etiam testimonio, qui omnes Tyndaridem Peloro, qua insulae parte Messana est, & Mylae, hisque ipsis vrbibus vicinam tradunt. Polybius libro primo, Τυνδαρίδος in Sicilia & istis quos dixi locis non semel meminit, quamuis mendose ibi quoque sit τὴν Δυνδαρίδα pro Τυνδαρίδα*

daeida scriptum. Et Appianus in 5. ἐμφανῶς crebro τὴν Πελωριάδα, Μύλας, & Τυνδαρίδα coniungit. Strabo lib. 6. Ἐκ δὲ Πελωριάδος εἰς Μύλας κε. καὶ ἔξῆς, ποιοῦντα δὲ ἐκ Μυλῶν εἰς τὴν Τυνδαρίδα. Ptolemaus etiam libro 3, capite quarto in explicatione tabula septima Europa, Tyndaridem Mylis vicinam ponit. & Plinius libro tertio, capite octauo, & lib. 2, cap. 92. Ipse etiam Dio libro sequenti Mylarum simul & Tyndaridis meminit.

368 Tum Statius etiam Murcus, *&c.*] *Asteriscus hoc loco indicat, verba Dionis aliquot interuersa esse: quorum loco ego mea supposui, nota tamē adiecta. Quia enim Graeca verba restituere mihi non datur, at certe sententiam hanc de plane obscura propter defectum nominis huius, qui ad Pomp. venerit, & ab eo occisus fuerit, luculentissimam feci. Quod Velleio potissimum Paterculo debemus, in hac verba libro secundo scribenti:* Statius Murcus (*sic enim scribi debet, non Staius*) qui classi & custodiæ maris (*scilicet à parte Cassii & Bruti*) præfuerat, cum omni commissa sibi parte exercitus nauiumque, Sextum Pompeium Cn. Magni filium, qui ex Hispania reuertens, armis Siciliam occupauerat, petiit. *Postea de pace apud Misenum facta scribens:* Statium (*inquit*) Murcum, qui aduentu suo classisque celeberrimæ vires eius duplicauerat, insimulatum falsis criminationibus, quia talem virum collegam officii Menas & Menecrates fastidierant, Pompeius in Sicilia interfecerat. *Appianus quoque Alexandrinus, diligentissimus harum rerum scriptor, initio libri quinti, Murcum Sexto Pompeio se coniunxisse testatur.* Ludosque inter cætera equestres] *ἐν τῇ ἱπποδρομίᾳ* Circenses ludi *alias vocantur.*

369 T. Sestius, alteri Cornificius] *Τίτος Σέξτος est in Graeco. ac constanter ita scriptum hoc nomen inuenitur, non quidem à Dione, sed ab indocto librario qui Sexti Pompeii praenomen nimis etiam sibi ipsi inculcauerat. Appianus libro quarto & quinto, vbi eandem historiam explicat, recte Σέξτιον scripsit. In epitomà autem Liuiana centesima & vicesimatertia, idem* T. Sestius *nominatur. Quem locum deprauatissimum obiter mihi emendare libet, quod est hactenus ab omnibus (quos ego viderim) neglectus. Sic igitur habet:* Q. Cornificius in Africa T. Sestium Cassianarum partium prælio vicit. *Enimuero T. Sestius neque Cassii partes vnquam secutus fuisse legitur, neque a Cornificio ipse victus, sed (Dione & Appiano testibus fide dignissimis quidem iis) eum vicit & occidit. Legendum igitur in illa Liuiana Epitoma,* Q. Cornificium in Africa Cæsarianarum partium ducem, T. Sestius prælio vicit. *Et quoniam digressi sumus aliquantulum ab instituto, (non ab re tamen, nisi fallimur) obiter duas alias mendas eiusdem opusculi, ab aliis neglectas, eluemus. quarum altera est libri precedentis, hoc est 122, in his verbis:* M. Brutus aduersus Thracas parum prospere rem gessit. *Dictio (parum) tollenda est, quae contrarium veritati sensum gignit: cum ex libro quadragesimoseptimo Dionis nostri constet, Brutum Rhascipolidis auxilio adiutum, Bessis feliciter debellatis, nomen Imperatorium retulisse. Altera haud paulo fœdior est Epitoma 111. vbi sic legitur:* Propter Q. Catuli prætoris auaritiam crudelitatemque Cordubenses in Hispania cum duabus Varianis legionibus à partibus Cæsaris desciuerunt. *Pro Q. Catuli, legendum est omnino* Q. Cassii: *vt non tantum ex quadragesimosecundo Dionis libro, vbi tota res copiose describitur, sed ex libro etiam de bello Alexandrino liquet, prolixe idem tractante. Sed haec in transcursu satis. Porro apud Dionem, οἱ δὲ τὰ τοῦ Καίσαρος, euidens est vitiū, pro οἱ δὲ. nam de Cornificio simul & Laelio dicitur. Iterū, ὡς ἐκ ..., perperam legitur: & reponendum, ὡς ἐκ ... Deinde aliquanto inferius, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀμελήσας.*

Epitomes Liuianæ aliquot loci emendantur.

emendo ... Roberto quidem ... corrigente. Paulo post, ... scribi debet ...
Opinione Lælii iam capti deceptum] *... Ex ipso loci huius sensu manifestum est, ... esse scribendum, omissa litera ν.*

370 Circensibusque ipsum spernentibus] *καταφρονοῦντας, scribe καταφρονοῦντος. Et supra pro ..., repone ...*

371 Amore correptus] *ἐρασθεὶς οἱ ..., ... scribe.* Saxa in Syria] *Σέξαν, malim Σάξαν. de hoc Saxa dixi libro praecedenti. Hoc obiter addendum, posse ex his quae dixi, locum emendari apud L. Florum libro quarto, capite nono, vbi* Casca *pro* Saxa *mendose legitur.* Quorum hic Orodis] *Pro Ἡρώδου, scribe Ὀρώδου. Sic mox scribit ipse Dio, & supra libro 40. Paulo post ... scribe, non genitiuo casu ...*

Flori locus emendatur.

372 Ex ea militibus] *... Hac verba vsque ad ea, καὶ τὸν Σάξαν τὸν ἄρχοντα, parenthesi nisi includas, inuoluta erit tota periodus.*

374 Vbi morbo correpta, *&c.*] *In Graeco desunt haec verba, quae ego ex Plutarcho & aliis autoribus subieci.*

375 Pensionesque iis qui mancipia haberent impositæ] *..., non .... Robert. Linea autem priori, pro λιμὸς, λιμὸς scribendum.*

376 Cumque id per aliquot dies] *ἐπὶ τινας ἡμέρας ..., scribe ....*

377 L. Marcio, C. Sabino] *Prioris Consulis nomen (quod supra etiam monui) omissum est in huius libri Indice: quo loco solet hic autor perscribere nomen Consulis cuiusque cum prenomine, & cognomine. Certe alii Chronographi non L. Marcium, sed* L. Porcium Censorinum *habet. quod annotare volui, quia mutare nihil ausim.* Præstitutum sumptib. modum] *... Profecto sensus loci ... non ..., requirit.*

378 In Consulatu substituti fuerant] *ἄρξαι male est, pro ἦρξαν.*

379 His compositis] *... scribendū ..., Roberto etiam monente. Paulo inferius, ... Dictiones transposita sunt, ... Et pro ..., ... scribendum. Et inferius, pro ..., ...*

380 Conuiuiis se mutuo] *..., emenda .... Robert.*

381 Pharnapate] *Φαρναπάτου perperam, pro Φαρναπάτην.* Syriam à Parthis relictam] *... repone, ...*

382 Se non dediderunt] *Satis constat ex ipsa sententia, vbi legitur, ..., restituendum esse, ...* Apud Epidaurios] *... (Coniecturam secutus sum meam hoc loco: quam (nisi fallor) satis perspicue dedit Plinius libro tertio, capite vicesimosecundo. Scripsisse autem Dionem puto, ... Pro ... autem, ... lego.* M. Crassi nomen inuenerit] *Nam, vt scribit in vita huius Plutarchus,* Crassus ex quingentis suis militibus, qui Spartacum fugerant, decimum quemque sorte delectum supplicio affecit. *De modo vero huius decimationis, & aliis suppliciis militaribus, doctissime Polybius lib. 6. Notandum est obiter hoc loco esse in Xiphilino defectum, & stellula merito notandum. Quae enim Dio de triumpho Domitii & Palatii refectione scribit, Ventidio apud Xiphilinum tribuuntur. quod ego quidem non Xiphilino, sed defectui exemplaris, in quo ex ea Epitoma linea vna vel altera intercidit, cum Domitii mentione, imputo.*

383 Plebs seditionem contra publ.] *... est insigne mendū in Graeco: castigatius ... legimus. Paulò post item pro ..., ...*

384 Qui Nero paulo post moriens] *παιδίου τοῦ ὕστερον. lego ὁ παῖς, ut Xiphilinus etiam habet.* Deficientibus ab eo Tingitanis] *τῶν περὶ τὴν ἰτιγγιτανῶν αὐτῷ. Ego τὴν ἰτιν cur arbitrer vitiose scriptum, duas caussas habeo. Vnam, quod Ittin in Africa nullam inuenio: alteram, quod mox sequitur, ciuitatem Tingitanis datam: nimirum propterea, quod Bogudi rebellassent, Romanorum prouinciam inuaderi. Igitur τὴν Τίγγιν lego. Facile autem librarius imperitus ex duobus ἰ duo ν fecit.*

390 Ac ignominia quadam tanquam damnati] *ὡς ἐπ' αἰσχύνῃ δίκην δὴ τινα. Dictio δίκην absurde est intercalata. Caeterum si, qua sequitur Oppii historia, integra est, (quod vix credo) miror equidem, Dionem caussam huius populi erga eum fauoris ac studii omisisse, quam Appianus lib. 4. euidenter exposuit: nempe obseruatum ab eo patrem proscriptum, tantum populi studium eius extitisse.* Ad belli societatem contra Sex. Pomp.] *Σεξτίου πολέμου. Scribendum Σέξτου, per ε, diphthongum: sic & Xiphilinus.*

In Librvm Dionis XLIX. Gvilielmi Xylandri Augustani annotationes.

391 Vt Antonius Artauasdem] *In Graeco vitiose Ἀρταυάσδην est: scribendum Ἀρταουάσδην, vt infra, & alii autores. In Consulum porro nominibus legendum, Σέξτος Πομπήϊος, Σέξτου υἱ.*

394 Naues appellere] *ἐξοκεῖλαι. scribe ἐξοκεῖλαι, vt est etiam apud Xiphilinum.* Periculum à principibus suis] *τῆς μὲν δυσχερείας αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Ego autem Xiphilini lectionem non minus quoque commodam censeo, qui habet, τῆς μὲν δυσχερείας αὐτοὺς, ἐκ τῶν πραγμάτων. id est:* Vt rei difficultate principes liberet.

395 Cornificius] *Κορνιφίκιος. Xiphilinus scribit Κορνουφίκιος, melius quidem.* In summis difficultatibus] *ἄποροι δεινῶς ἐγίγνοντο. Enimuero hoc membrum in Graeco plane non cohaeret, nisi hic ἄποροι actiue significat eos, qui molestiam & anxietatem aliis afferunt. quod non probo.*

396 Insolenter admodum] *ὑπεροπτικώτατα. Legendum docet ipsa sententia, ὑπεροπτικώτατα.* Gallus Tisienus] *Is est, nisi fallor, qui libro praecedenti fol. 364.* Titisienus Gallus *nominabatur. vtrum rectius, nescio.*

397 Alacriores enim] *ὅτι γὰρ ἐν ταῖς ναυσίν. mendum est. scribe igitur, ἔτι γὰρ, &c.*

398 Et hostes suorum vocem] *τῶν τοὺς ἐναντίους. τῶν repone, pro τῶν.* Laetum clamorem] *ἐπαιάνιζον, a verbo παιανίζω, quod idem παιανίζω dicitur. Deinde post διάλλων claudenda est parenthesis.*

399 Ipse Caesar suis properato] *ἐκεῖνοι ἐν τάχει. Aptior est Xiphilini lectio, ἐκεῖνος γὰρ ἐν τάχει. &c.*

401 Aream enim in Palatino emptam] *τὸ γὰρ τόπον, ὃν ἐν τῷ παλατίῳ. quae extrema vox cum sit vitiosa, magnam obscuritatem adfert. Scribendum autem est Παλατίῳ. Sic enim Suetonius in Augusto, c. 29.* Templum Augusti ea parte Palatinae domus excitauit, quam fulmine ictam desiderari à Deo aruspices pronunciarunt. Quem ante inter proscriptos] *ὃν πρότερον ἐν τῷ. legendum, ὃν πρότερον ὁ Ἀντώνιος ἐν τῷ &c. Porro autem vocem Ἀντώνιος hic requiri, facile constat. Non enim Caesar, sed Antonius Messalam proscripserat: vt ipse Dio supra lib. 47. ostendit.*

404 In Syria Cyrrestica vicit] *Κυρηστικῇ. scribe Κυρρηστικῇ. sic enim Graeci omnes habent. Porro haec verba, τὸ γὰρ πεζὸν, vsque ad ἐν τῷ ἐν τῇ Συρίᾳ, per parenthesin nisi legas, obscurus erit locus, & ambiguus. Vbi sequitur, ὃν αὖ ἐξέλεξεν, legendum, ὃν αὖ ἐκ τῆς ἐξέλεξεν.*

406 Metu inuidiae itaque eius] *ἐς τὸν ἐκ τοῦ φθόνου. scribe τοῦ φθόνου.*

407 Ad bellum Artauasdi] *Potest etiam Artabazo dici: sicut Graecorum alii Ἀρταουάσδην, alii Ἀρτάβαζον habent. In Graeco, ἐπεὶ δὲ τὸν Μῆδον, ὅτι scribendum est. & post, τὸ Μῆδον πολὺ ἀπό, πολὺ lege. ac deinde ἀπορεῖν subscripto iota. Sed haec obuia. Sicut & eadem pagina ἐρμίνιος, & ὑστέραν vbi orthographia requirit ἐρμίνιος, & ὑστεραῖος: quanquam libro sequenti etiam ὑστεραῖος dixerit.*

412 Liburnique & Iapodes] *Γάπυδες (non Γιάπυδες) legendum esse, cum ex Geographorum monimentis, tum ex Illyrico Appiani libro (quem manuscriptum nobis amplissima inclytissimae nostrae patriae bibliotheca Graeca suppeditauit) abunde constat. & sane ipse paulo post Dio Ἰάπυδας vocat. Deinde statim ἐσώθησαν, & mox ἐσάλωσαν, dictiones sunt mendosae: pro ἐσώθησαν, & ἑαλώκασιν, nisi hic ὑπὸ subintelligere quis velit. quod non probo.* Idem sperantes] *ἐκ τούτου ἐλπίσαντες. Lego cum Roberto ἐπελπίσαντες.*

413 Primum à rapinis] *τὰ μὲν πρῶτον ὕλην ἥρπαζε. forte ὕλην.* Ad Sisciam] *Τοσκίαν. Sed Plinius Sisciam, & fluuium qui Dioni est Κόλωψ,* Calapim *vocat lib. 3. cap. 25.* Praeterea, *inquit*, amnes memorandi, Calapis in Saum influens iuxta Sisciam &c. *Legitur etiam infra libro 55.* Siscia, *quamuis per υ ψιλὸν in prima syllaba, vbi Velleius quoque* Sisciam *habet. ergo sic legatur.*

416 Cleopatram reginam regum] *βασιλίδα βασιλέων. Robert. Steph. βασιλίδων legendum putat: cui nequaquam (pace viri doctiss. dixerim) hoc in loco adstipulor. Videtur enim voluisse ostendere Antonius, Cleopatram, vt Caesaris superioris, ac suam exinde coniugem, in omnes reges orbis terrarum ius habere, omnesque eos maiestate superare, non vt eam reginis modo praeferret omnibus. Caeterum haec quidem coniectura est. Verum enimuero cum hunc ipsum locum tractarem, commodum accessi visendi caussa clarissimum, ac historiarum & antiquitatis peritiss. virum, D. Adolphum Occonem, seniorem, medicum Augustanum, idque tecum* Hervvarte *vir ornatissime. Hic inter alia antiquitatis monimenta, nummum quoque argenteum vidi, cuius haec erat inscriptio:* M. Antonivs Devicta Armenia, *ab altera vero parte:* Cleopatrae Reginae Regvm, Regvm Filiorvm. *Is nummus cum meam sententiam certissime & indubitanter confirmet, adducere eum in testimonium vtique volui, ne quid dubii relinquerem.*

Adolphus Occo medicus.

417 Et tonsores] *ἐς τοὺς κυρίας. Post κυρίας ego colon signandum censeo, vt nouum deinde membrum incat: quanquam mihi videtur loco hoc aliquid deesse. Xiphilinus legit, ἐς τὰς κυρίας ἐν τῇ πανηγύρει ἡμέρας: deprauate nimirum ipse quoque.* Collega L. Tullo] *μετ' Αὐλου τοῦ ἄλλου. scite nimirum. Repone, μετ' Λευκίου τοῦ Τύλλου. sic initio libri ipse autor, sic alii omnes.*

418 Armenia, vt supra ostendi, minore] *τῆς μικρὰς Ἀρμενίας, inepte. μικροτέρας emenda ex superioribus, & sensu ipso. In fine pro ἀντεπῆλθεν, scribe ἀνῆλθεν.*

In Dionis Librvm L. Gvilielmi Xylandri Augustani annotationes.

Messala Coruino] *Consulum nomina deprauata: nam illud quidem γαίου. γ. & γ. γ. omnino abundat. Pro Ἀλκουρουίνιος, Κορουΐνος legendum, vt infra initio libri sequentis.*

423 In potestate victoris forent] *καὶ ὅτι τῷ κεκρατηκότι. Corrigendum ita: καὶ ὅτι τῷ, &c.*

424 Quae

424 Quæ ad speculandum præmissæ] *καὶ τὰ προσκοπῆσαι. Nescio quam recte προσκοπῆσαι: malim sane προσκοπῆσαι.* Etsi prius Perusiæ quoque] *Est enim in Græco scribendum, haud dubie quidem id, καὶ ἐν τῇ ἐν τῇ Περυσίᾳ, non Γερυσίᾳ. Γ & Π sunt simillimæ literæ, hæ errorem librario obtulerunt.*

425 Methona expugnata] *τήν τε Μεθώνην. Μεθώνην scribendum liquido apparet. est vrbs in Messeniaca Peloponnesi regione.*

426 Stationique sunt com.] *τὸ ἐναυλοχῆσαι δ. Addendam vocem ὑπήνιδια cum Rob. sentio.*

429 Et timoris & audaciæ modum] *τῶν δ᾽, τὸ μὲν προχείρως. Intercidit hic verbum aliquod, siue id θαρρῆσαι, siue ἐξαπατηθέντος, siue aliud fuit.*

431 Qui Lepidum nulla eis iniuria] *τὸ Λέπιδον μηδὲ ἀδικήσαντα, non μικῶν, legendũ est.* Qui etiam ante victoriam] *φιλανθρωπεύσασθαι. Forte καὶ legendum. sed in verbis sequentibus, eoque πεπεικότι, mendum inesse suspicatur Robertus, non iniuria mehercle. Puto autem tolli posse si legas, εἰ ἐς πρὶν κρατῆσαι, ὃ πεποιηκότες: vt ᾗ sit interrogatiuum. alioquin vocabulum aliquod deerit, vt ἐκπλαγέντα, vel simile.*

432 Neque enim ignorat] *οὐ γὰρ ἀγνοεῖ. Legendum profecto ἀγνοῶ: nam rationem eius quod dixit subiicere vult.*

434 Neque quod sororem meam] *οὐδ᾽ ὅτι μὴ τὴν ἀδελφήν μου. Lectio hæc vitiosa est, & sensui contraria, quam sic emendabis: οὐδ᾽ ὅτι τὴν, &c.*

436 Iapydas] *Ἰάπυγας falsò: scribe Ἰάποδας, vt supra.*

438 Omisso suo proposito] *τοῦτο μὲν ἔπαυσε. lege ἀπῆγε.* Itaque aut submergebant] *τὰ μὲν κατέδυσαν. Xiphilinus habet, τὰ οἱ μὲν, & vtrumque recte.*

439 *Deinde, pro καὶ τὰ κατὰ τοῦτο, melius legitur apud eundem, καὶ τὰ τότε. Mox, pro αὐτῷ ἄκλῳ, idem rectius αὐτῶν ἄκλῳ legit.* Coortus ventus secundus] *αἰέμου πρὸς τὸ τεῖχος φοβεροῦ. Multo libentius legerim pro φοβεροῦ, φορεοῦ, idque cum Xiphilino.*

440 Antoniani hæc singula] *οἱ δ᾽ ἄλλοι τι ἕκαστα. Monet Robertus, Baysium de re nauali hunc locum citantẽ, habere, οἱ δὲ ἄλλοι τι ὡς ἕκαστα. quod malim.*

442 Harpagonibus hostiũ] *τῶν τῶν ἁρπαγῶν. Harpagonis, qui ἅρπαξ Græcis est, instrumenti nautici, quo hostiles scaphæ arripiebantur & attrahebantur, descriptio est satis copiosa & perspicua apud Alexandrinum Appianum, libro quinto bellorum ciuilium: quo loco nauale certamen id exponit, quo victus Sextus Pompeius Sicilia cessit. Sed pro ἁρπαγῶν hic Baysius legit ἁρμάτων, Roberto etiam monente: quo nimirum* armamenta nauis *significãtur vocabulo. Ego nostram lectionem retinendam duco, sensui & præcedentibus magis consentaneam.*

In Dionis Librvm LI. Gvilielmi Xylandri Augustani annotationes.

442 Sic enim hi qui annonæ sunt præfecti] *Quod Asteriscum apposui huic loco, factum est non alia de caussa, quam quod ea verba (ὅτω γὰρ τοῖς τὸ σῖτον ἔχοντας ὀνομάζουσι) cum præcedentibus non cohærentia, palam arguunt aliquid deesse.*

443 Præcipuus fuit Sossius] *Atqui supra libro præcedenti eum nauali pugna vna cum Tarcondimoto oppetisse Dio scripsit. Igitur aut hoc nomen vitiosum est, aut alius vtique Sossius hic notatur ab illo.*

444 At qui victoriæ socii] *οἱ δὲ δὴ συννικήσαντες. legendum συννικήσαντες. vt ante quoque notauimus.*

445 Duorum diuorum sacris initiatus est] *τὸ δὲ τοῖν θεοῖν μυστηρίων μετέλαβε. neque tamen expressit quorum. Apparet ex Suetonio, cap. 93. in vita Augusti,* Mineruam & Cererẽ *notari.* Promissionis tamen ea ratione] *τῷ δὲ δὴ ἀπαγγελίας. legendum ἐπαγγελίας; supra enim dixerat, τὸ δὲ ὑπέσχετο.*

446 Cum neque reciperetur ab eo] *ἵνα προσδέξασθαι αὐτὸ. Verbum ἤθελεν si addas, asteriscum demas licebit: quod recte monuit Stephanus.*

447 A Messala decepti] *ὑπὸ Μεσσάλα ἀπατηθέντες. legendũ ἀπατηθέντες.*

448 Verum antequam hæc acta] *πρὶν δὲ τὰ δὴ ταῦτα. Pro ἤδη, ἃ δὴ legendum. Paulo inferius, γαμεῖν βοιοῦς, γαμοῦς legendum.*

449 Antonius cum ad nuncium eorum] *πρὸς τὴν τῶν Πηλουσίου τύσιν. Sic corrigo, πρὸς τὴν περὶ τοῦ Πηλουσίου πύσιν. Idem error supra quoque notatus est a nobis.* Confestim in monumentum insiluit] *ἐς τὸ νεῖον ἐξαίφνης ἐσπήδησε. Docte & vere Robertus demonstrat, ἡρῷον, non vt alias habetur, νεῷον legendum. Paulo infra est, ἐν αὐτῷ τῷ). lege αὐτῷ).*

451 Pudore suffusa] *ἐρυθριῶσα. Legendum esse ἐρυθριασάσης, non ratio modo Grammatica, & Robertus docent, sed ita Xiphilinus quoque habet. Idem linea sequenti 4. pro ἐκεῖ τὸν rectius habet τὸν.*

454 Iulio Antonii & Fuluiæ filio] *τῷ τε Ἰούλλῳ τῷ τῷ Ἀντωνίου, legendum est Ἰούλλῳ. Velleius sane Paterculus* Iulium Antonium *vocat. Plutarchus in fine Antonii simpliciter Ἀντώνιον. Infra quoque lib. 54. Ἰούλιος idem falsò dicitur, cum libro 55. recte Ἰοῦλλος scriptum habeas.*

455 A filio huius Antonino] *ἀπ᾽ Ἀντωνίου τῷ υἱέος αὐτοῦ, legendum Ἀντωνίνου. Nam Seueri filius & successor fuit Antoninus Caracalla, quod notissimum est. Mox ἐγγεγραφυῖαι, emendandum necessario, & scribendum ἐγγεγραφότος.*

456 Quandiu res Antonii adhuc] *Desunt deinceps quædam. Videtur autem hic fuisse sensus:* esse à Parthis legatos ad Cæsarem subinde missos, petentibus vt eam ipsorum seditionem & bellum ciuile componeret. De Cleopatra triumphus] *ὡς τὰ τῆς Κλεοπάτρας. Sane malim ὡς κατὰ τῆς Κλεοπάτρας legere: sed vsus est eodem modo loquendi paulo post, ὡς τῶν Αἰγυπτίων. Equidem vtrobique κατὰ pro τὰ legerim, facili errore librarii ex compendiorum (quibus & vtuntur & abutuntur plurimum) affinitate.*

457 Socii eius victoriæ] *συννικήσουσι, iterum perperam, pro συννικήσασι.*

458 Tum templum Romæ] *In Græco Ῥώμη est, incertum an vrbis nomen, an vero appellatiuum. Vrbis nomẽ esse ex Tacito patet. lib. 4. verba sunt Tiberii:* Cum D. Augustus sibi atque vrbi Romæ templum apud Pergamum sisti non prohibuisset. *& alibi etiam fit mentio eius.* Tum sacraria tribuuntur] *τὰ δὲ καὶ ἡρῷα ποιοῦντας. Esse scribendum ἡρῷα, palam est, & monuit etiam Robertus.* Is igitur potitus publice] *ἐκεῖνος οὖν ὁ δημοσίᾳ. Idem scite noster articulum ὁ expungendum esse. In prioribus verbis non punctus post προσῆκεν, sed virgula post ὑπάτων signanda est, vt constet sententia perspicuitas.*

459 Iapydis] *Ἰαπυγίας, scribe Ἰαποδίας. Deinde pro Μωρίνους, malim Μορίνους. nam prima syllaba est breuis:* Extremique hominum Morini, *&c. Vergilius lib. 8. Inferius χαλκεχία, χαλκεχίτια lege.*

461 Finitimos eis Triballos, Dardanosque] *Non improbo, quo hic Robert. περὶ Τριβαλλοὺς habet.*

IN DIONIS LIBRVM LII. GVIlielmi Xylandri Augustani annotationes.

465 Sed vt ipsos in seruitutem] ἀλλ᾽ ἵνα ἑαυτοὺς δουλωσώμεθα. *lege* αὐτοὺς *cum Rob.*

467 In qua tot annos vixit] τοσοῦτος ἔτεσιν ἐλευθερίᾳ βεβιωκότα. *Lego cum Roberto;* ἐν ἐλευθερίᾳ.

468 Quibus si alios iudices] τίνας δ᾽ ἂν μετ᾽ ἑτέρους. *scribe* τίνας. Qui forte lecti sententias ferant] ἐκ τῶν ὁμοίων ὄντων, ὁ κλῆρος ἀποδείξῃ. *Hic locus plus obscuritatis præ se fert, quam insit. est enim sic castigandus:* ἐκ τῶν ὁμοίων, οὓς ἂν ὁ, *&c.*

469 Quomodo iis vtaris] ὡς ἂν ῥᾳδίως αἰτιᾷ διαθῆσθαι. *Ratio Grammatica* διαθέσθαι *legendum esse arguit, vt sit* ἀόρ. β. *à medio verbo* διατίθημαι.

470 Cum & milites strenui] ὅτι στρατευσάμενοι προσπημαίνη *legendum censeo* προθυμοῖεν.

472 Pompeius initio] Πομπήϊος τὸ πρῶτον. *sic enim est distinguendum, vt* τὸ πρῶτον *ad Pompeium adiungatur, cui deinde respondet illud:* ὁ, τε Πομπήϊος αὐτὸς μετὰ ταῦτα. Carbo] Στράβων, *inepte. Legendum esse* Κάρβων, *ex historiis bellorum ciuilium est sole meridiano clarius. Iterum* Σερτώριος ὁ ἕτερος. *Insipide* ὁ ἕτερος *est repetitum à Mario, & Sertorio etiam additum. Igitur expunge.* Seruire alicui dignabitur] δουλεύσαι τινα. τινὶ *lege.*

474 Neque iis qui vltro se obtrudunt] μήτε ἐν τοῖς παρακαλοῦσι. *Liquet præpositionem* ἐν *abundare. Sed qui sint* παρακέλευσοι, *nihil habeo quod dicam. Sane apud nostrum Dionē libro tricesimosexto est* παρακελευσμὸς coitio, & conspiratio ambitus, & potiundi magistratus causa: *quod idem libro sequenti* παρακέλευσις *nominatur. Inde forsitan* παρακελεύστας *intelligemus*, qui ambiendo ad magistratum, non virtute peruenerint: *nisi quod passiua significatio videtur contra stare.*

475 Naui onerariæ magnæ &c.] ὁλκάς τε μεγάλη. τε *abundat.* Non est ab hominis natura alienus] ὅτι ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἐστί. *Hic sensum veræ autoris sententiæ contrarium gignit præpositio* ἀπὸ, *perperam cum accentu graui in posteriore syllaba ab indocto librario scripta. Legendū est,* ὅτ᾽ ἄπο τῆς ἀνθ. *quod est dicere:* Non est inconueniens aut incōsentaneum humano ingenio. *Quo modo (vt aliorum autorum testimonia præteream, ab aliis notata quædam) ipse Dio infra locutus est libro 54.* Ἀντίστιος μὲν οὖν τότε οὐκ ἀπὸ καιροῦ εἰπεῖν ἔδοξε. Antistius igitur tum haud intempestiue videtur dixisse. *Paulo post:* ὥσπερ τι αἴτημα. *Lego* ὥσπερ εἴ τι αἰτ. *Roberto etiam notante. Et iterum,* ἀπεκτόνεσαν. *scribendum* ἀπεκτόνεσαν.

477 Quotquot tibi digni visi fuerint] ὁπόσοι ποτ᾽ ἂν εὑρήσωσί σε. *Vox* εὑρήσωσι *deprauata est, & legerim sane* ἀρέσωσί σε.

478 Et mitiores eo] καὶ χρόνον τινὰ ἰδιωτεύσαντες. *Recte videtur monuisse Robertus, asteriscum ante hæc verba tollendum.* Per absentiam magistratuum] τῶν ἐκδήμων ἀρχῶν. *quod videtur vitiosum esse, & fortasse* ὑπάτων *legendum, vel* ὑπὸ ἀρχῶν. *Ego generali vocabulo vti malui.* LXXXI millia pass.] μέχρι χν. σταδίων. *650 stadia, miliaria 81, & vnum quadrantem conficiunt.*

479 Italiam in tot partes] ἐς τε τὴν Ἰταλίαν διαδέκα μέρη. *Legendum,* ἐς τοιαῦτα μέρη. *Inferius,* καὶ τοῖς ἄρχουσι τοῖς δυνατοῖς. *sensus* ἀρχομένοις *postulat.*

480 *Rursum.* πρίν τε αὐτῶν ἀποδέχθηναι. *lego* ἀποδειχθῆναι. Ac de senatoribus quidem] τοὺς μὲν δὴ συμβουλευτάς, *scribe* βουλευτάς. *iam enim expositis senatorum officiis, ad equitum munera transit.*

483 Ab armis & re bellica] ἄνευ τε ὅπλων, καὶ ἄνευ τειχῶν ζῶν. *Vox* τειχῶν *aperte mendosa est: quid tamen substituam, incertus sum.* Rapto viuere potiùs cogitur] καὶ ἐκκλησίας μᾶλλον ζῶν. *Robertus hunc locum castigauit, pro* ἐκκλησίας, ἐκ λῃστείας *reponens. Ego* ἐκ λῃστείας *malim. est enim affinior vitiosæ, iuxtaque commodior lectio.*

485 Nam rationi consentaneum non est] τοῖς τε γὰρ εὐπόροις ἄλογόν ἐστι. *Nihil mutandum hic censeo: quamquam Robertus Leonicenum rectius* εὔλογον *legisse putet.*

487 Consuetudine habita tuorū morum] προσυγγιγνόμενοι τοῖς τε ἤθεσι. *scribendum,* προσεγγιγνόμενοι.

488 Cū ea in re ipsa conspiciant] ὁρῶν ἔργῳ γιγνόμενα. *Rob. Steph. malle se* ἔργῳ *legere inquit. Ego qui decreuerim nihil mutare, nisi quod omnino ferri non possit, nostram lectionem,* ἔργα, *retineo. Dicitur enim etiā apud alios autores aliquid* ἔργον γίνεσθαι, cum res in actum & effectum (*vt aiunt*) perducitur. *Exemplum adscribā, quod nunc succurrit, & est apud Plutarchum de Cæsaris interitu, casi apud statuam Pompeii:* δαίμονός τινος ὑφηγουμένου, καὶ καλοῦντος ἐκεῖ τὴν πρᾶξιν ἔργον γεγονέναι. In quodam orbis terrarum theatro] καθάπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ τῆς ὅλης. *lego* ἔν τινι.

491 Nihilque præter ea quæ possides] καὶ τὸ μηδὲν πλείονος τῶν *&c.* καὶ τῶν *&c. scribendum. Robert.*

492 Si nihil horum vlli præter alios permiseris] συγχωρήσῃς τι. *Robertum laudo, qui* τινὶ *emendat.*

IN DIONIS LIBRVM LIII. GVIlielmi Xylandri Augustani annotationes.

In ipso Indice libri, hæc verba, ὡς τὸ τῆς μοναρχίας ἀφίε. *&c. sunt præcedentibus adiungenda, & legendum:* Ὡς Καῖσαρ ἐδημηγόρησεν ἐν τῇ γερουσίᾳ, ὡς τῆς μοναρχ. *&c. Porro in Consulum nominibus, & enumeratione, primum vbi est* Μυιψάνιος, *legendum est* Μ. Οὐιψάνιος Λ. υ. Ἀγρίπ. *Præterea autem mendosum est, quod Agrippa hic* γ. *& deinde* δ. *ὕπατος scribitur, cum priori loco* τὸ β. *posteriori* τὸ γ. *sit scribendum. vnicum enim tantum iam ante Consulatum gesserat Agrippa vel ipso Dione teste. Item ante hæc verba,* Γ. Νωρβανὸς. γ υ. Φλάκκος, *sunt interserenda quædam: nempe collega Augusti in nono ipsius Consulatu. Is fuit M. Iunius Silanus. quod non modo omnes Chronographi habent, sed aperte ipse Dio infra in hoc libro testatur. Deinde addendus decimus Augusti Consulatus, in quo habuit collegam, C. Norbanum Flaccum, ipso etiam Dione hoc docente. Quoniam vero non est apud Dionē, ac ne apud reliquos quidem, Statilium Taurum antea temporis, quam collega Augusti fuit, Consulem egisse, Norbanus autem Consul etiam anno DCCXVI, iisdem prænomine & cognomine reperitur, libro Dionis nostri 48. existimo illud* τὸ β. ὕπατος *non ad Taurum, sed ad Norbanum pertinere. Denique vbi est* Αὔγουστος τὸ ι, *legendum est* τὸ ια. *sic enim præter alios ipse quoque Dio hoc libro habet. Ex quo loco patet,* Καλπούρνιος, *non* Καλπουρνιανὸς, *hic in Indice legendum esse. Enim vero haud incommode (opinor) subiunxerim, quomodo totum hunc Catalogum scribi velim.*

Καῖσαρ τὸ ϛ.	Μ. Οὐιψάνιος Λ. υ. τὸ β. ὕπ.
Καῖσαρ τὸ ζ.	Μ. Οὐιψάνιος Λ. υ. τὸ γ. ὕπ.
Καῖσαρ Αὔγουστος τὸ η.	Σταπίλιος Ταῦρος. ὕπ.
Αὔγουστος τὸ θ.	Μ. Ἰούνιος Σιλανὸς. ὕπ.
Αὔγουστος τὸ ι.	Γ. Νωρβανὸς Γ. υ. Φλάκκος. τὸ β. ὕπ.
Αὔγουστος τὸ ια.	Γη. Καλπούρνιος Πίσων. Γη. υ. ὕπ.

496 Cui etiam sororis suæ filiam] *Marcellam nimirum, Octauiæ & Marcelli filiã, eius Marcelli sororem, qui Iuliam, Cæsaris ex Scribonia filiam, in matrimonio habuit: quam ipsam postmodo Agrippa, marito defuncto, vxorẽ duxit, Marcella demissa. Vide Suet. Augusto, cap. 63. Plutarchum in fine Antonii, &c. Hoc annotandum duxi propterea etiam, quod hic Xiphilini exemplum deprauatum est: legitur enim ibi* ἀδελφιδῶ *falso, pro* ἀδελφιδῆν.

497 Prætoribus, vt fit] τοῖς στρατιώταις, καθὰ τῷ ἔθει. *Satis liquet*, στρατηγοῖς *esse legendum, non* στρατιώταις.

499 Tantum continentiæ esse] τοσοῦτον ἄλλον θ σωφρονοῦσι δεῖ ἀληθείας. *Pro* σωφρονοῦσι *legere vult Robertus* φρονοῦσι. *Ego quia necessitas nulla incumbit mutandi, retineo* σωφρονοῦσι. *Paulo post*, συνεγνώμην, ὅτι ἂν, *legendum* συγγνώμην ὅτι ἂν, *cum Stephano.*

502 Deinde quæ legib. præcipiuntur] ἔπειτα δὲ ὅσα προστάττεται ὑμῖν ὑπό. *Scribe* ὑμῖν: *non enim cum accusatiuo, sed datiuo construitur hoc verbum.*

505 Vt plus quam annum] πλείω θ ἐνιαυτῶ. *Lege*, πλείω ἢ ἐνιαυτῶ. *Et mox pro* φρουροῦντας, *repone* φερομένας. Sex vtuntur lictoribus] ῥαβδούχοις δὲ ἓξ τινες. *Audacter hic* ἕξ, *non* τινὲς *lego. Prætorum enim fuisse sex lictores, vt Consulum duodecim, vel pueri sciunt: habentque inde (vt Dio hic ait) apud Græcos autores nomen. Vocantur quippe* ἑξαπέλεκεις. *Quo vocabulo vsus est Polybius, doctissimus & facundissimus historicus, lib. . . vbi de Boiis, Romanos colonias Placentiam & Cremonam condentes, inuadentibus disserit. Mox*, ἐπ' αὐτῶ πλείω *lego*, *& pro* αὐτοῦ *lego*. Istæ quoque prouinciæ] τὰ ἀνηκέστατα θ ἐκείνοις προστίθεται. *Emendo*, ἐκεῖνα. *scilicet* ἔθνη.

507 Ac diuidendis prouinciis] καὶ τὰ αὖ τὰ τῶ διαιρεθέντων. *Διαιρ vox est corruptissima, cum debeat esse* ἰδιῶν. Ab eoque perfecta] *Lacuna hic est. Videtur autem hic fuisse contextus*: Ab eoque perfecta monarchia initium sumpsit. Vnius enim, *&c.* Plerunque nunc etiam] ὡς πλεῖστα γίγνονται, καὶ νῦν τῶν πλεονεκτῶν. *Robertus sententiam staturam putat, si pro* νῦν πλεῖω *legatur. Ego* πλεῖω *potius post* νῦν *addendum iudico, & tamen haud dubito, quin aliquid desit adhuc.*

510 More Hispanorum se consecrans] *Non memini me de hoc Hispanorum more quippiam legere. Apud Cæsarem lib. 4. bell. Gallici haud dissimile quippiam de Soldurtis refertur; vsitatum apud Gallos Sontiates.*

511 Ex senatoribus sorte quindecim delegit] πεντεκαίδεκα τοῖς κλήροις λαχόντας. *Corrupta lectio. eam sic emendandã certus sum*: πεντεκαίδεκα τοὺς κλήρῳ *&c sic etiã Xiphilinus.* Per coitiones aut ambitũ] ἐκ συνωμοσιῶν, ἢ καὶ δικασμοῦ *scribe* δεκασμοῦ. *id. n. est* largitio propter magistratũ adipiscendum. *& sic scriptum est apud Xiphilinum.*

512 Et alia id genus] τὰ τοιαῦτα καὶ λόγοι. *Verba sunt transposita. Scribe*, καὶ τὰ τοιαῦτα λόγοι. Sed in Augusti] ἀλλ' ἐς τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ. *Emendatius* αὐτοῦ *leges.*

513 M. Egnatius Rufus] Μ. ῥῆνος ὁ Γνάτιος. *Legendum* Μ. ὁ Ἐγνάτιος. *sic enim Suetonius, sic Paterculus.*

515 Porticũ Neptuni] τὴν τῶ Ποσειδῶνος ἐπονομασθεῖσαν. *Adde vocem* στοὰν, *quæ intercidit.* Vrsos trecentos] ἄρκτους τε τετρακοσίας. τετρακοσίους *Xiphilinus.*

516 Cuius tum rex erat Sabos, Aelius Largus] ἧς Σαβὼς ἐβασίλευεν, Αἴλιος Γάλλος. *Apud Xiphilinum non* Σαβὼς, *sed* Σαμὼς *legitur. Porro autem non* Γάλλος, *sed* Λάργος *est scribendum. sic enim & Xiphilinus habet, & Gallo Largum successisse in Aegypti præfectura, Dio supra innuit, vbi quidem* Valerius Largus *dicitur.*

517 Si quando prælium commisissent] συμμίξειαν αὐτοῖς. *Quod* αὐτοῖς *recte docet legendum Robertus, etiam Xiphil. habet.* Athlulorum enim tenus] Ἀθλούλων. *Apud Xiphilinum sane habetur non ita, sed* Ἐ πιδαλων. Sepulcrum ab ipso factum] ᾠκοδομήτο. *ὁ scribe.*

IN DIONIS LIBRVM LIV. GVIlielmi Xylandri Augustani annotationes.

520 *In nominibus Consulum, vbi legitur*, Λ. Ἀῤῥούντιος Λ. υ. Αἴμιλιος, *notandum est, Cõsules vnius anni intercedisse: & est ita legendum*, Λ. Ἀῤῥούντιος Λ. υ. Μ. Λόλλιος. Κ. Αἴμιλιος *sic enim hi & a Dione hoc in libro nominantur, & à Cassiodoro, ac reliquis Chronographis. & Horatius lib. 1. epistola vltima:*

Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

Deinde, vbi est Γ. Σεντ. *lege* Γ. Σίλιος, *ex Dione. Rursum, pro* Παῦλος Γούνιος, *&c.* Γάϊος Γούνιος *scribe.* nam Caium Iunium *Dio inferius scribit: sicut reliqui etiam. Post* Μ. Λ. Γούνιος Λ. υ. *scribendum* Μ. Γούνιος, *&c. Vbi est* Φύρου Μ. Λικίνιος. *Illud* Φύρου *cum Roberto in* Φρυγὶ *esse mutandũ censeo, vt sit Pisonis cognomentum. prætereaque scribo*, Μ. Λικίνιος Μ. υ. Κράσσος. *Deinde pro* Παῦλος Κοΐντιος, *&c. scribo*, Γ. Κοΐντιλιος Σεξ. υ. Οὔαρος. *Et deinceps*, Μ. Οὐαλέριος Μ. υ. Μεσσάλας Βάρβατος. Barbatum *autem eo libentius lego, quod sciam* Messalæ Barbati *etiam Suetonium meminisse in Claudio, cap. 26. Itaque qui hic Messalam iterum Consulem scribunt, confundunt Coruinum cum Barbato: non recte quidem ii, nisi alios autores secuti videantur. Porro pro* Παῦλος Φα. Γαῦλος Φάβιος: *scribendũ, ex Dione. Denique* Ἀφρικανὸς *vox loco mota est, & subdenda post hæc demum verba*, Κ. Φάβιος Κ. υ. Ἀφρικανός: *vt etiam Suetonius habet in Claudio, cap. 2. vbi tamen, sicut & apud alios,* Iulius Antonius, *non* Antoninus *legitur. est ã, n M. Antonii filius. qui anno V. C. 741 prætor fuit, vt tradit Dio: præsertim cum hic quoque* Μ. υ. *scribatur. vt dubiũ esse nequeat illud* Ἀφρικανὸς *ad Fabium pertinere: & pro* Ἀντωνῖνος, *scribendum* Ἀντώνιος.

521 Fratrem hunc eius] ἀδελφὸν τῶ Πλάγκῳ. *Lege* Πλάγκου.

522 Absentes exilio damnati sunt] φυγὴν μὲν ὡς καὶ φεύγ... ἐρήμην μὲν ὡς καὶ *&c. scribe, vt recte docuit Robertus.*

523 Quod nisi in iudicio quodam] εἰ μὴ καὶ ἐπὶ δίκη *lego. Sed ingenue fateor, me hunc locum non intelligere: ita tamen, vt negem esse integrum.* His enim tintinnabulis] *Laudo Robertum, qui sensit deesse hoc loco ea verba*, κώδωσι χρῶνται, *inserenda ante hæc*: ὅπως σημαίνειν ... *&c.* Rebellionem fecerunt] ἐπανέστησαν αὐτοῖς: *lego* αὖθις. In seruitutem redigeret] ἐδούλωσεν. *Corrige*, ἐδουλώσατο.

524 Egregie gesta] ... *scribe* ἀριστεύματα. L. Silanus] Σιλανὸς *legi, non* Σιλουανός.

526 Vti maiorum suorum institutis permisit] τῷ πατρίῳ σφίσι ... *Addendum verbũ* συγχωρεῖν, *aut simile, vt constet sententia.*

527 Vnus ex Indis Zarmarus] *Apud Xiphilinum* Zamarco *nomen est*, Ζάμαρος. Q. Lucretium] *Supra in Catalogo erat*, L. Lucretius, *falso, vt arbitror: Cassiodorus quoq; & alii*, Q. *vocant.* Per quinque annos] ἐς πέντε ... *Adde* ἔτη.

528 Velle se iuramento obstringere] καὶ ὁμνύναι σφίσι ... *Legẽdum*, ... ἄλλον.

529 Infensus esset] καὶ ... ἐτύγχανε, *&c. Scite Robertus deprahendit*, ... *esse legendum.*

530 Etiam si id iustissime fiat] καὶ ὅτι μάλιστα δικαιώματος συμβῇ. *Non improbo coniecturam Roberti,* δικαιώματα *legentis.*

534 Camuni & Vennonetes] *Cur sic verterim, & rectene id fecerim (nam in Graeco est,* Καμμούνιοι & Οὐέννιοι*) ex Plinii libro tertio, capite vicesimo, lector intelliget.* M. Lollius Rhymetalci] Μάρκιος Λόλλιος Ῥυμητάλκη *Legendum vtique,* Μάρκος & Ῥυμητάλκην.

535 *Paulo post, pro* Τιγκρηνη, *repone* Τίγρανη. *Porro vbi est,* τήν τε Γερμανίαν & τὴν Γαλατίαν, *omnino hae voces inducendae sunt & remouendae,* τήν τε Γερμανίαν. *nam trans Rhenum Germaniam nullam tum fuisse, sed Galliam, euidentissimum est.* Decembrem] Δεκέμβριον *scribe, non* Δεκέβριον.

536 Vedius Pollio] Οὐήδιος Πωλίων. *Lego* Πωλίων, & *deinde* Πωλίωνα, &c. *Vide de hoc Plinium libro nono, capite vicesimotertio. Meminit & Tacitus libro primo.*

537 Pausilypum] τὸ Παυσίλυπον. τὸ *legerim, vt sit generis neutrius, sic Plinius libro nono, capite quinquagesimotertio.* Quasi non aliis quoque, &c.] οὐχ ὅτι & ἄλλαις. *Lego,* οὐχ ὅτι μὴ & ἄλλαις.

539 Iulius Antonii F.] Ἰούνιος. Ἰούλιος, *vt supra ostendi.*

541 Quoniā earum aedibus contigua erat] ἵδρυντο ἐπεὶ δ' ὁμότοιχος, &c. *Ita lege,* ἵδρυνται, ἐπεὶ ὁμότοιχος, &c. ἡ ὧ. Κορνηλ.

542 Tamen ipse gladiatorios ludos] & αὐτὸς ταῖς μοναρχίαις διετέλεσε. μονομαχίας *lego cum Roberto.* Vt senatores quoties in curiam conuenirent] *Locus hic mirum in modum est & corruptus & mutilatus:* ὅπως αἰεὶ ἕδρα κοινή, ἢ & τῷ, &c. *Equidem non me fugit,* ἕδραν *apud Dionem vocari* consessum Senatus. *vt libro sequenti:* ὁ δὲ Αὔγουστος ταῖς τε τῆς γερουσίας ἕδρας ἐν ῥηταῖς ἡμέραις γίγνεσθαι ἐκέλευσεν, &c. *vt haud dubie hic quoque* ἕδρα *aspirate sit scribendum. Sed tamen reliqua verba esse & deprauata, & manca, sensus ipse docet. Faciā autē quod possum, id est, apponā Suetonii hac de re verba si quid ea lectorem possint adiuuare, in promptu vt habeat.* Quo autem (*inquit ille capite tricesimo quinto vita Augusti*) lecti probatique & religiosius, & minore molestia, Senatoria munera fungerentur: sanxit, vt priusquā consideret, quisque thure ac mero supplicaret apud aram eius Dei, in cuius templo coiretur: & ne plus quam bis in mense legitimus senatus ageretur, scilicet Calendis, & Idibus, &c. *Quibus ex verbis, & illis Dionis,* τὸ δ', ἵνα ἀπειπεῖν συνίωσιν, *apparet alterum membrū hoc loco intercidisse.*

544 In Cheruscorum] Χερυονίδα. *Legendum* Χερουσκίδα, *vt ante* Χαυκίδα. Lupiae & Alisonis fluuiorum] & ὁ Ἐλίσων. Alisonē *dicit Tacitus libro secundo, his verbis:* Cuncta inter Castellum, Alisonem, ac Rhenum nouis limitibus aggeribusque permunita. *Quo in loco Tacitus loquitur de discussa obsidione castelli ad Luppiam positi: vbi tamen (quod obiter monere visum) imperite quidam* Castellum Alisonem *legerunt, vt* Aliso *sit nomen castelli: quod falsum esse Dio nos docet.*

Taciti locus animaduersus.

545 Bessus natione] θεάς Βεσσός. *Supra ostendi* Βεσσοὺς, & Βεσσῶν *scribi oportere: quam lectionem hic annotatam Robertus Stephanus testatur.* Pecuniam ad imagines faciendas S.P.Q.R. conferrent] εἰς εἰκόνας ἑαυτῶ & ἐκείνῃ & ὁ δῆμος, *vitiose. Sic emenda,* εἰς εἰκόνας αὐτοῦ & ἐκεῖνοι, &c. *Deinde post paulo* ἔσησεν, *non* ἔσησαν. *Ac pro* τὸ τέλους, τὸ ἔπος *lego.*

546 Id si quis reddendum non putet] & τότε μὲ, εἰ γὰρ τις τε ὑπαποδίδοσθαι. *Puto sic scriptum ab autore:* εἰ γάρ τις τε ὑπαποδίδοσθαι. *Mox,* Γαΐου ἥρων, *legendum vtique* Γαΐου.

IN DIONIS LIBRVM LV. GVILIELMI XYLANDRI AVGVSTANI ANNOTATIONES.

547 *Consulum nomina in annos septemdecim cum annotauerit Dio, tamen hic tantum sedecim annorum exponuntur: ita quidem, vt collega etiam Augusti* XII. *Consulatus desideretur. Ac tametsi nouerim, esse qui a Drusi Consulatu vsque ad M. Furii, & Sexti Nonii Consulatum inclusiue tantum sedecim annos numerent: tamen certum est, Dionem hoc loco ab iis dissensisse, ac septendecim numerasse, quemadmodum & Cassiodorus habet. Caussam differentiae mox indicabo.* Αὔγουστος τὸ ιβ. &c.] *His adde, (vt ex reliquis Chronologis habetur)* Α. Σύλλας. *Deinde anni* DCCL. *Consules hos possumus ponere:* Γ. Καλουίσιος Σαβῖνος τὸ β. Α. Παοπλιοὺς Ῥοῦφος. *Cogimur autem eos aliunde mutuari, quoniam inter Laliū Balbum ac C. Antistium Consules, & L. Valerium ac Cn. Cornelium Cinnam, nullius mentio fit Consulis in Dione, vt mea quidem fert sententia: quia multa ex hoc libro interciderunt.* Μ. Οὐαλέριος. Μ. ψ. Μεσσαλᾶς ἢ Μεσσαλῖνος] *Probo posterius.* Γ. Καῖσαρ Αὔγουστος τὸ ψ.] *Legendum vtique (Roberto etiam annuente)* τὸ ιδ. *id est* XIV. *Nec me fugit, Suetoniū Augusti tredecim tantum Consulatus numerare, totidemque etiam Tacitum, qui* Augustum numero suorū Consulatuum Valerium Coruinū, & C. Marium simul aequasse, *libro primo scripsit. Veruntamen quia tredecim Augusti Consulatus diserte sunt ab autore nostro iam ante recitati: quatuordecim vtique legendum est, idque etiam apud Cassiodorum. Cur enim Tacitus & Suetonius omiserint, facilius puto intelligeremus, si Dionis ea de re verba haberemus: nunc id coniicere tamen possumus, non gestum fortassis eum ab Augusto, sed omnino aut repudiatum, aut statim alii traditum, sicut & alias fecerat. Illud magis mirum, cur alii hunc totum annum omiserint, cum eum Cassiodorus habeat, eundemque quem Dio collegam Augusto* XIV. *Consuli assignet L. Paulum. Nobis is annus praetereundus nullo modo visus est. idque tanto minus, quod infra libro sexagesimo, quem annum Dio octingentesimum Vrbis condita habet, is apud alios* DCCXCIX. *dicitur. Vnde patet, vno anno nostram alias praecedere rationem, vt ibi quoque dicemus.* Γ. Οὐινίκιος ἢ Μινίκιος] Οὐινίκιος Vinicius *legendum Velleius docet. & pro* Ν. υἱὸς, *reponendum* Μ. υἱὸς. *Scribens enim ad M. Vinicium, patrem eius* P. Vinicium *aperte nominat: quo Cōsule Tiberius Rhodo redierit. Deinde auum M. Vinicii, ipsum etiam* M. Vinicium *appellat.* Οὐάλλαισος] *forte* Οὐόλαισος: *quod cognomen Valeriorum fuit.* Κ. Καίλιος] *scribe* Κ. Καικίλιος. Μ. Φύριος] *Vtique* Φούριος *est scribendum, v omisso.* Furius *enim Camillorum nomen est, non* Furnius.

548 Inde in Cheruscos conuerso itinere, Visurgin transgressus] ἐς τε τὴν Χερσονησίαν μετῆσι, & τὸ Οὐίσουργον, &c. *Legendum* Χερουσκίαν, & Οὐίσουργιν, *id est,* Visurgim: *quem supra falso scriptum habuimus* Οὐίσουργον. *Mox, pro* Ἀλβίν, *lego* Ἀλβιν, *vt est apud Xiphilinum.* Et non modo homines] *Ante haec verba deesse aliquid satis patet: mihi tamen restituendi facultas (fateor) abest. Certe videtur Augusti lex aliqua de iis quae mortis caussa legantur, intercidisse: vtcunq; eodem modo apud Xiphilinum legatur.*

550 Quae deinde more Romano] & αὐτῇ μεθ' ἑαυτῆς ἐν ἥρωσιν. *Legendum,* & αὐτῇ. Cum honore tamen Tribb. pleb. anteirent] & τῶν δημάρχων φεροντο προτιμώμενοι. *Vitia tolles, si legeris,* καὶ τῇ τῶν δημάρχων φεροντι προτιμώμενοι. *quod etiam Robertus Stephanus deprehendit.*

551 Pi-

551 Pignoris loco] ἀντὶ τοῦ ἐνέχυρον. scribe ἐνέχυρον. Infra pro ἀφιεὶς, ἀφεὶς. Exceptis Cantabris] πλὴν τῶν Κανταβρῶν. Certe adduci non possum vt credam, hoc Cantabrorum nomen non esse falsum. Quid enim Cantabris cum Germanis commercii, aut cur Cantabros debellaturus Rhenum transiret, aut cur tandem illi eam expeditionem metuerent, tam longe ab ipsis auerso bello? Id monere volui, vt qui possint, corrigant hunc locum: me sane hic ingenium & autoritas scriptorū, aut certe memoria destituit.

552 Pro πιστὰ autem, legendum scio ἄπιστα.

554 D. Lælium Balbum] ὁ Αὐλιος Βάλβος. Ipsius Dionis in Indice libri, & reliquorum autorum testimonio, Λαίλιος, non Αὔλιος est scribendum.

556 Corpora porro Caii & Lucii] τὰ δὲ Λουκίου τε Γαΐου, &c. Non possum mihi persuadere, non intercidisse hoc ex loco permulta, quibus inter alia Caii & Lucii interitum Dio descripserit, cum quod in ipso indice libri ea historia promittitur, tum quod leniora multa consectatum autorem nostrum, eorum mortem silentio inuoluisse non sit consentaneum. Iam Zonaras etiam (quem nuper editum magnificentia viri vere magnifici ac generosi Domini ANTONII FVGGERI, laboribus autem honestissimi ac doctissimi viri Domini Hieronimi Wolfii, meriti de me optime amici debemus) cum permulta in historia horum temporum ad verbum è Dione transcripserit, vestigiaque eius diligentissime (nec id dissimulanter) consectatus sit, de Cæsarum horum exitu ea habet, quæ ipsis vocabulis esse a nostro autore cum mutuatum, contendere ausim. Quid quod inscriptio præsentis libri etiam de Augusti templi dedicatione, fanoq; Martis in eo pollicetur, de quibus sane ne vllam literam nos habemus? Quid, quod Consulum ab anno 748. vsque ad 758, nulla ne vllo verbo sit mentio? Ea igitur quoque amissa sunt. Quoniam quidem vero sine exemplaris alicuius auxilio restitui nequeunt, mihi satis fuit ad præsens indicasse, lacunā hic esse relinquendā. In Germaniam ablegauit] εἰς τὴν Κελτικ. Deest verbum ἐξέπεμψε, aut simile. Mox: αὐτοῦ ἐκεῖνο, legendū ἐκεῖνον, scilicet Tiberiū.

557 A curis vacet] ἀπομερμηρίσῃ. scribe ἀπομερμηρίσῃ.

559 Te incolumi ipsa quoque hodie regnans] Ante δεινὸν δὲ τι παθόντος, Xiphilinus hec quæ inserui verba habet: ὃ σωζομένου μὲν σοῦ, ἡ αὐτὴ τὸ τήμερον ἄρχουσα.

560 Lenibus corporis exercitiis] αἰωρήμασι. De his alii multa. Xiphilinus habet αἰονήμασι. Hinc suspicor αἰονήμασι legendum, id est, perfusionibus, rigationibus liquorum, ἀπὸ τῶν αἰονῶν. Paulo supra: ὑπὸ φοβουμένου. Xiphilinus rectius, ὑπὸ τοῦ φοβουμένου. Vtque in aliis rebus modo grauiores] καθάπερ ἐν ἄλλῳ τῷ πάνυ. Excidit aliquod participium, vt πλημμελούντων, aut simile. Quo intelligitur pœnas non faciliores] ἐξ οὗ τοῖς τότε ἐκείνοις μὲν ῥᾴω. Sensus postulat, vt legamus ἐκείνοις μὲν οὐδὲν ῥάω: vt est etiam apud Xiphilinum. Versu proximo, ἐπηρείαν, scribe ἐπηρείαν.

562 Vt in officio maneant] ὅπως σωφρονῶσι, ὃ προσέτι μὴ ἀνιαθῶσιν. Deest aliquid: puto ἀμάρτωσιν. Facinoris alicuius causa capite plectas] θανάτῳ μὲν μηδένα ἐπὶ δεινόν δρᾶν σωφρονίζειν. Liquet mendose ita legi. Possunt autem omnia ex Xiphilino restitui, qui sic legit: θανάτῳ μὲν μηδένα τῶν ὑπὸ τῶν τιμωρεῖσθαι, ἵνα ἄμεινον δὲ τινας αὐτοὺς, ὥστε μηδὲν ἐπὶ δεινὸν δρᾶσαι, σωφρονίζειν. Paulo post: ὃ τεῖχη ὅπλα. scribe, ὃ τεῖχη ὃ ὅπλα. Idem.

563 Quia tantam vrbem] πόλιν τηλικαύτην τ. Abūdat τήν.

564 Decima Gemella] δεκάτης. scribe δεκάτη. Infra: ὃ τῇ Γερμανίᾳ τῇ ἄνω. scribe, ὃ ἐν τῇ Γερμανίᾳ. Ipse acceptos adseruauit] Obscurus est locus, nec vt credo, integer. Quo enim id verbum referendum est?

565 Tot sunt legiones] τοσοῦ μὲν δὴ ποσάδε τείχη, inepte pro τέλη. Supra, 564. Ἀντώνιος ὁ Μᾶρκος. repone Ἀντωνίνος.

567 Munus gladiatorium præbuerunt] μονομαχίας ἀγῶνας. Xiphilinus aliter hic habet: nempe, ludos Circenses editos, in iis rhinocerotem ab elephanto victum, & diuitem quendam olim equitem depugnasse. Progressusque est primo ad Erygrum] τὸν Ἐρύγρον. Non inuenio vllum fluuium aut hoc, aut simili nomine apud antiquos aut recētes Germaniæ descriptores. Ex Velleio Paterculo (qui hanc rem fuse tractauit) τὸν Ἄλβιν legendum videretur, vbi ita scripsit: Denique quod numquam ante spe conceptum, nedum opere tentatum erat, ad quadringentesimum miliarium à Rheno vsque ad fluuium Albim, qui Senonū Hermundurorumque fines præterfluit, Romanus cū signis perductus exercitus &c. nisi Ἐρύγρον vocabulum alicui nimis differre a Ἄλβιν putare posset: cum tamen multa sint apud Dionem mire alio detorta.

568 Bato eorum aduentu] αἰσθόμενος δὲ τὸ προσόδου αὐτῶν ὁ Κάτων, inepte: pro Βάτων. Montem Almam] Ἀλμαὶ. Sane Velleius Claudium montem vocat.

569 Sisciæ commorarentur] ἐν Συσκίᾳ ἴσχον. Malim Σισκίᾳ. Velleius: Ipse asperrimæ hyemis initio regressus Sisciam. Dixi de hoc oppido supra ad librum 49. Ludosque magnos vouit] κατὰ τῶν παναγύρεις τῶν μεγάλας εὔξατο. Recte me sententiam expressisse confido, vtcunque locus sit corruptus.

570 Planasiam] Perperam Πλανασίαν habetur, pro Πλανασίας. M. deinde Furio Camillo] Μ. δὲ ἐν Φουρίῳ. Φουρίου legendum, vt dixi.

IN DIONIS LIBRVM LVI. GVILIELMI XYLANDRI AUGUSTANI ANNOTATIONES.

572 In Consulum nominibus hæc sunt emendanda. Pro Πομπαῖος scribendum Ποππαῖος, vt Robertus Steph. etiam monet. Γ. Φλώνιος] Scribo Φονντήιος. ὁ Κατιλάιος.] Nescio quid hoc sit.

575 Legibus non obtemperantes, &c.] ἀπειθοῦντας τοῖς νόμοις. Lego πειθόντας cum Roberto.

577 Viris immaturas] ὁ μηδέπω γάμων ὥρας. Legit ὡραίας idem, quod non improbandum plane est. malim tamen γάμων ὥραν ἐχούσας, quo modo Plutarchus in Theseo de Helena est locutus.

578 Lex Pappia Poppæa] ὅ τε Πάππιος ὁ ὁ Πόππαιος νόμος. Apparet ex Cornelio Tacito, Pappiam Poppæam legendum esse, & pro Πάππιος, & Πόππαιος iterum, Ποππαῖος scribendum. Sic enim ille libro tertio: Relatum deinde de moderanda Pappia Poppæa, quam senior Augustus post Iulias rogationes incitandis cœlibū pœnis, & augendo ærario sanxerat, &c. Atque eo magis lectionem Taciti probo, quod Publius nomen non est, sed prænomen, Poppæus autem nomen est. Suetonius quoque in Claudio meminit huius legis, capitibus 19. & 23.

579 In diuersa loca discurrente] ἄλλοτε ὁ ἄλλῃ περιπολοῦντος. scribe περιπολοῦντος.

580 Multis conuallibus abruptus erat] πολλαχῇ κατατετμημένη. scribe κατατετμημένη.

582 Post administratam Syriam] μετὰ τὴν τῆς Συρίας ἀρχήν. Hæc verba ex Xiphilino inserui.

583 Ad flumen Visurgin.] Οὐείσυργον. scribe Οὐίσουργιν. Non modo fidem omnibus iis qui, &c.] ὃ πᾶσι τοῖς τοῖς τότε γιγνομένοις ἠπιστῶσθαι. Deprauata est lectio, quam sic corriges: ὃ πᾶσι τοῖς τότε γιγνομένοις ἠπιστῶσθαι. Quæ iam in promptu certo quodam loco] ἐν ἰδίῳ μὲν τῆς ὥρας. Lege; ἐν ἰδίῳ μὲν τῆς ὥρας. Paulo inferius malim τοὺς ὕφεια, quam ὑφορεῖα.

585 Robustissimus quisque euaderet] ἐῤῥωμενέστατοι πολλοὶ ἀπίασαν. *Postrema hæc dictio vitiosa aperte est: scribendum censeo ἀπίασιν.* Ac quoniam iï, qui militari] καὶ ἐπειδὴ τῶν στρατευομένων. *Scribendum vtique,* καὶ ἐπεὶ μαθεῖς τῶν &c. *cum Xiphilino.*

588 Cum antea in senos menses] πρότερον γὰρ καθ' ἕκαστον μῆνα. *Sed hæc vitiosa est lectio, cum supra Dio ostenderit libro* 53 (511) *singulis sex mensibus semel eum consiliarios mutasse. Ergo pro* ἕκαστον μῆνα, ἑξάμηνον *repone, aut* ἑξάμηνον, *vt habetur hic in Xiphilino.*

589 Ideo vates eum centesima post die] ὅθεν οἱ μάντεις τῇ ρ' ἐπὶ αὐτ. ἡμέρᾳ. *Legendum est,* τῇ ρ' ἐπὶ αὐτὸν ἱκανοῦ ἡμέρᾳ. *id enim & ratio huius interpretationis factæ a vatibus desiderat, & Suetonius aperte ita habet capite* 97. Sergii Sulpicii Galbæ] *Falsum est hic* Σερουΐου, *pro* Σεργίου.

591 Suis subditis potiora, vt Rempublicam] πολὺ τὸ διάφορον αὐτῆς δυναμένοις. *Inter duo postrema vocabula hæc interserenda sunt:* πρὸς τὸ ὑπήκοον ἦ, τότε κοινὰ πᾶσι Ῥωμαίοις. *Ea cum hic desint, asterisco notatus est locus: sed ex Xiphilino ita, vt dixi, restituitur integritati.*

592 De diuo Augusto] καὶ ἐπὶ τῷ θείῳ ἐκείνῳ. καὶ *dele, nam abundat.*

593 Metuens ne multis simul] καὶ μὴ φοβηθεὶς μὴ πολλοῖς. *Legendum,* καὶ φοβηθεὶς, *&c. Et post,* δημωφελέστατα, *non* δημοφ.

595 Quis autem fuit, qui suam vnicam domum] τῆς ἰδίας μόνης. *Si sic legas,* ἔμφασις *erit, Græcis familiarissima. neque oportet* μόνης *in* μόνος *conuertere, quod Robertus vult: non inepte quidem, non tamen necessario.*

597 Semper vel in curia] εἴ ποτε ἢ ἐν τῷ συνεδρίῳ. *Scripserat Dio* ἀεί ποτε. Adepti fuissemus] ἀναγκαίως κεκτῆσθαι. *Lego* κτήσασθαι.

598 Iussu senatus] ὥς που τῇ βουλῇ ἐδεδόκει. *Hæc verba non intelligere me, libere confiteor: nisi forte* ἡ βουλὴ *legas, aut* τῇ βουλῇ ἔδοξε.

In Dionis Librvm lvii. Gvilielmi Xylandri Augustani annotationes.

Passum fuisse hunc librum & sequentes maximam cladem ac detrimentum, cum multis aliis rationibus deprahendi potest, tum vero his inprimis. Primo, cum inscriptio huius libri tantum vsque ad mortem Drusi, (qui fuit filius Tiberii) ostendat historiam porrectam fuisse, quæ hoc libro comprahenderetur: cum is mortuus sit (teste Cornelio Tacito lib. 4 quẽ quidẽ Dio diligẽter secutus est autorẽ) C. Asinio & C. Antistio Consulibus. Tiberius vero obierit decimoquarto post anno, satis equidem perspicuum est, Tiberii mortem nequaquam hoc in libro narratam fuisse, sed in sequenti. Idem deinde ostendit ratio temporum per Consules enumerata. Quia enim in titulo est, historiam vndecim annorum hoc libro exponi, cum amplius vigintiduobus annis Tiberius summæ rerum præfuerit, liquet libro demum 58. *reliquam eius vitæ partem a Dione expositam, videlicet rebus sub Tiberio gestis amplioribus quam quæ vnico possent libro includi. Accedit huc firmissimum argumentum, quod in titulo eius libri, qui huic, quem præ manibus habemus, proxime subiungitur in Parisiensi exemplari, &* 58. *vocatur, aperte mentio fit libri sexagesimi, qui ipsum proxime sequatur. Quippe in eo quem dixi libro non modo C. Caligulæ vita, quam Index pollicetur, nec quadriennii modo historia, cuius ibi Consules recensentur, sed Claudii insuper vita comprahenditur. Ex quibus omnibus relinquitur, hũc quem inscriptio nostri codicis quinquagesimumseptimum dicit, esse in vnum ex duobus libris, quinquagesimoseptimo & octauo nimirum, conflatum, qui Tiberii imperium enarrarẽt; mutilis sane illis, & non exigua parte sui mulctatis. Idemque eum qui quinquagesimusoctauus inscribitur, esse compositum ex aliis Dionis duobus libris, quinquagesimonono scilicet, in quo Caligulæ, & sexagesimo, in quo Claudii Monarchia describeretur. Ita fit, vt cum codex noster vigintitres solum libros profiteatur, nos vigintiquinque habeamus; ita tamen, vt hi quatuor postremi non integri, sed lacunosi, & multis in locis cum interpolati interruptiq;, tum vitiati intelligantur. Cui rei documento esse præter alia potest vel hoc, quod pene totidem verbis eadem apud Xiphilinum (qui Epitomen tantum scripsit) leguntur: ac nisi in quibusdam locis nostra quam ipsius essent vberiora, verisimile poterat esse, inde Dioni hæc edicta fuisse. Nos, quantum eius fieri commode poterit, Suetonii & Taciti, ac nostri etiam quandoque ingenioli beneficio freti, nonnihil tamen huic malo medebimur. Quod ad Consulum nomina attinet, nunc agamus.* Γ. Καιλίου] *Tacitus libro secundo* C. Cælium *vocat.* Rufi *cognomẽ habent alii. Sed de* Cæcilii *ac* Cælii *nominibus, quæ eidem apud diuersos autores tribuuntur, diximus supra ad librum* 42. *Porro, nõ* Πομπωνιανὸς *sed* Πομπώνιος *scribendum, si Tacitũ & alios sequimur.* Γ. Νωρβανοῦ] *Scribendum* Λ. Νωρβανοῦ. *sic & ipse Dio infra, & Tacitus, & reliqui.* Μ. Αὐρήλιος] *Cornelius initio tertii libri* Caium *nominat.* Συλπίκιος] Γ. *prænomen adde, quod omnes habẽt.* Γ. Ἀντίστιος γ. υ. Γ'ουέτος] Vetus, *cognomẽ ei apud Chronographos est. & supra quoque libro* 55. *Cornelio Cethego prænomen* Sexti, *non* Sergii. *Pro* Κυιντίλιος, *scribe* Λ. Οὐιτέλλιος.

606 Diuersum ab his quæ egisset consilium] ἐγὼ γάρ που καὶ φρονεῖν ὅπως ἐδόκει. *Postremum vocabulum omittẽdum est: abundat enim, cum mox sequatur* ὑπελάμβανεν.

607 Patris patriæ nomen] τὸ πρὸς καὶ τὸ πατρίδος. καὶ *elidendum. Robert.* Neque si quis eam iurasset] ὅτι καὶ ὀμόσας τις αὐτῷ. *Robertus putat legendum,* ὅτι κἂν ὀμόσαι. *quod cur non probem facit repetitio negationis, (* οὐκ ἐπέξῄει *) dura omnino, & inepta futura. Itaque sic emendo, secutus cum rationem, tum Xiphilini testimonium:* ὅτι οὐ καὶ ὀμόσας, *&c tunc omnia erunt planissima. Paulo inferius,* παρῄνεσε τῆς γερουσίας. *probo ipsius iudicium, legoq;* παρῄνεσεν, *&c.*

610 Pulla ipse penula] φαιὰν μανδύην ἐπενέδυ. *Malim legere cum Xiphilino* μανδύαν.

611 Septuagenis quinis denariis] καὶ πέντε καὶ ἑξήκοντα δραχμάς. *Scribendum est* ἑβδομήκοντα, *ex libro præcedenti.* Reliquosque hortans] καὶ τοὺς λοιποὺς καθίζων. *quod participium hic locum non habet.*

612 Hominem interemit] καὶ τὸν ἄνθρωπον ἀπέκτεινε πάντας. *Lego,* καὶ πάντας.

613 Quoties vsus esset, factum] ὁσάκις ἐχρῆτο ἐδίδου. *Lege,* ὁσάκις ἐδίδου, ἐχρῆτο. Marcellus quidã] Πομπήιος τις ὑπολαβών. *Secutus sũ Xiph. qui* Μάρκελλός τις *habet.*

615 Perdetur seditione] ὀλεῖ σάλος. *Malim* ὀλεῖ στάσις, *sicut est apud Xiph. in Nerone.* Cn. Pisonis] *Prænomen addidi ex Suetonio, & Tacito, qui lib. 2. rem totam copiose & summo artificio descripsit. Mihi quidem multa ante hunc locum desiderari videntur: qui enim tam abrupte Germanici victoriis Germanicis, mortem in Syria Dio contexuisset, intermediis, & Consulatu Tiberii tertio, ac secundo Germani præteritis?* Non modo qui contra Augustum] καὶ τοὺς τῆς ἀσεβείας δίκας οὐχ ἧττον, *&c. Locum esse mutilum, ex apposito asterisco patet. Xiphilinus reuinuit veram lectionem:* δίκας, ὡς τις οὐχ ἧττον, *&c.*

616 Seii Strabonis] τοῦ Στράβωνος. *Et hic nomen apposui ex Taciti quarto. q tamen hic scripsisse Dionẽ existimo. Cæterũ, vbiq; malim scribere* Σηΐου, *quã sine* ι, Σηου.

M.Ga:

M.Gabio] *Apud Xiphilinum* Sabio, Σαβίῳ *legitur: vtrũ rectius, iudicare non possum.* C. Lutorius Priscus] *Apud Cornelium Tacitum lib.* 3. Clutorius Priscus *scriptum est: atque haud scio an mendose, sane quam proclius ad mendam gradu. Quod autem ibi legitur,* Igitur factum S.C. ne decreta patrum ante diem ad ærarium deferrentur, *&c locus vnius vocabuli elisione deprauatus est: potest autem commodissime restitui ex Dione nostro, si ita legas:* Igitur factum S.C. ne decreta patrum ante decimum diem, *&c.*

Taciti locus restitutus.

617 Mirum in modum] θαυμαστὸν δή τινα. *Scribe cũ Xiphilino,* δή τινα.

618 Liuillæ nomen fuisse] Λιβίλλα. *scribe* Λιουίλλα. Liuilla *hæc, vt à Dione ac Suetonio vbique dicitur, in Tiberio, Caligula, & Claudio, (Tacitus enim constanter* Liuiam *nominat lib.* 4. *nisi codex fallat) filia fuit Drusi, ex Antonia minore, soror Germanici & Claudii, C. primum Cæsari, deinde Druso nupta fuit. Sed de his suo loco.*

619 Cremutius Cordus] *In Græco est* Κλαμούτιος, *apud Xiphilinum* Κρεμούτιος. *Tacitus* Cremutium *nominat, quem sequendum duxi. Porro autem ait hoc accidisse Cornelio Cosso, & Agrippa Asinio Consulibus, qui postremi sunt inter eos Consules, qui in huius libri Indice continentur, ad annum scilicet* 778.

In Dionis Librvm LVIII. Gvilielmi Xylandri Augustani annotationes.

610 Sub id tempus Roma discessit] *Constat ex Cor. Tacito, discessisse Roma Tiberium, Cn. Lentulo Gætulico, C. Caluisio Sabino Coss. hoc est, anno v.c.* 779. *Atque hi quidem Consules primi sunt inter eos vndecim horum proxime sequentium annorum Consules, quos annos Tiberius ad mortem vsque suam ab vrbe abfuit. Itaque satis constat, hæc quæ sequuntur omnia, esse fragmenta libri* 58. *apud Dionem: quo scilicet libro historiam eius temporis quo Tiberius Roma abfuit, vsque ad istius mortem, prosecutus est. Nomina Consulum in hunc librum, id est, proximorum vndecim annorum, non annotassem, cum extent in Chronologiis: nisi ab iis Dionem, Tacitumque nonnihil aliquando dissentire, atque ipsos quoque inter se discrepare animaduertissem: quanquam alioquin etiam non alienum id à nostro erat instituto. Sic igitur habent*

Anno v.c. 779. Cn. Lentulus Gætulicus. C. Caluisius Gabinus.

Annum hunc alii numerant 778. *Sed nos propter decimumquartum Augusti Consulatum (Dionem enim sequi conuenit) vno amplius, cum Cassiodoro etiam, numeramus: quod repetendum duxi.*

Anno v.c. 780. M. Licinius Crassus. L. Calpurnius Piso.

781. App. Iunius Silanus. P. Silius Nerua.

782. C. Rubellius Geminus. C. Fusius Geminus.

C. Fusius Geminus *scriberem: sic enim Dio alibi, vt diximus.*

783. M. Vinicius Quartinus. C. Cassius Longinus. I.C.

784. Claudi⁹ Tiberius Cæsar, V. L. Aelius Seianus.

Horum duorum annorum Consules & historia apud Tacitum desiderantur, est enim liber quintus eius initio magna ex parte mutilatus. Id quidem constat ex eodem autore, neque Tiberium, neque Seianum gessisse posterioris horum anni Consulatum: sed Fulcinium Trionem, atque Memmium Regulum, quorum hunc Dio aperte testatur anno antequã Cn. Domitius & Camillus Scribonianus Consules fuerunt, Consulatum tenuisse, priorẽ etsi non nominatim recenset, (loquor de his fragmentis, quæ ad manus nostras peruenerunt: nam si totum Dionis librum haberemus, minus laboraremus) tamen Seiani partibus fauisse innuit. Eo sane anno Seianum occidisse idem docet, diserte quidem. Cornelius Tacitus, vbi res gestas Camillo & Domitio Consulibus exponit, aperte testatur, superiori anno Regulum & Trionem Consules fuisse, quos tum Haterius Agrippa incesseret, quia mutuam accusationem quam intenderant, omitterent. Suetonius in Caio huius Memmii prænomen Caium habet, capite vicesimoquinto.

Anno v.c. 785. Cn Domitius Aenobarbus. Camillus Scribonianus.

786. Sergius Sulpitius Galba. L. Cornelius Sylla.

787. L. Vitellius. Paulus Fabius Priscus.

788. P. Gallus Camerinus. Q. Nonianus.

Hos equidem in Chronologiis inuenio: sed apud Tacitũ sunt alii scilicet C. Cestius, & M. Seruilius. *Dio non* C. Cestium, *(nam in altero conuenit cum Cornelio) sed* C. Gallum *habet: vnde mihi subit coniectari,* C. Gallũ Cestium Camerinum *nominatum fuisse M. Seruilii collegam.*

789. Sex. Papirius. Q. Plautius.

Hos Dio habet: quanquam apud eum falso Πλάντιος *legatur, pro* Πλαύτιος. *Tacitus non* Q. Plautium, *sed* Quintium Plautium *scribit. Chronologi* Q. Plautianũ *memorant.*

790. Cn. Proculus. C. Pontius Nigrinus.

Acerronius *priori nomen est apud Tacitũ & Chronographos, & Suetonium etiam: prænomen tamen* Caii *Chronographi habent, falso nimirum, si Tacito, Suetonio ac Dioni credimus.* Pontiu[illegible] Nigrum *idem Suetonius scripsit. Porro autem hoc loco post vocabulum* ἀνεψιάδη, *Xiphilinus hæc verba habet, quæ sunt omnino inserenda:* καὶ τι μέμνηται ἀεὶ ὁ ἐπιγενόμενος. Iam Latiari quidã] ἐπὶ δὲ ὁ Λατιάριος τις. *Xiphilinus,* Λατιάριος δέ τις. *Tacitus* Latinium Latiarem *nominat, quem secutus sum. Actũ Iunio Silano, Silio Nerua consulibus, V.C. septingẽtesimo octuagesimoprimo, initio anni.*

621 Liuia quoque morti concessit] *Tacitus hoc ait fuisse Rubellio & Fusio Geminis Consulibus,* 782. *Vrbis condita.*

621 Non profecto ne effugeret] ἵνα μὴ φύγῃ. *Lege vt est in Xiphilino,* οὐχ ἵνα μὴ φύγῃ.

614 Id tamen agitabat qua ratione] βουλόμενος ὅπως, *&c. scribe* βουλευόμενος, *&* ὅπως. *Xiphilinus.*

625 Cum adhuc in honore haberetur] [illegible] *Insere iam ex Xiphilino (* [illegible] *)* Ac deinde a'ii] *Asteriscis ostendi (quid enim aliud possum?) locum hunc mutilum esse. Sane apud Tacitum quoque tota hæc historia desideratur.* Quod Tib. cum eo] *Illud,* cum eo, *nescio quo spectet, quoniam præcedentia amisimus. Quod autem loquatur de Caio Caligula, satis ex sequentibus patet.*

626 De morte Neronis] *Is Nero filius fuit Germanici, Agrippinæque a Tiberio necatus. vide Suetonium, capite quinquagesimoquarto, in vita Tiberii. hæc enim historia, & multa alia interciderunt in nostro codice.* Rumore sparso] [illegible] *Rectius Xiphilinus,* [illegible]. Næuio Sertorio] Ναιβίῳ *habet Xiphilinus, non* Νευίῳ. *&* Σερτωρίῳ, *non* Σεχτωρίῳ. *Post,* Α'ππωνίῳ, *scribe* Α'πωνίῳ.

617 Quasi sola & leuia] ὅπως ὁ χαδροῖς, *lege, cũ Xiphilino. Et mox pro* μὴ ἢ γι, μὴ τι γι.

628 Is vero casus,&c.] τοῦτο δὴ ὃ μάλιστα τῶν,*&c. Xiphilinus rectius,* μάλιστα αὖ τι ἦ, *&c.* Et ipsam Liuillam] Λιουίαν. Λιουίλλαν *scribe,vt supra.* Sed propter gratiam Seiani suspectos] ἀγανακτοῦντες ὅτι ὃ τῷ Σειανῷ. *Emenda e Xiphilino,* ἀγανακτοῦντες, ὅτι αὐτοί τι ἐς τὴν τοῦ Σειανοῦ. *Et pro* νυκτοφύλακες *scribe* νυκτοφύλακας.

629 Metuebant sibi ne] ἵνα φίλοι ὑποπτεύωσι. *Deest aliquid, nisi legas,* ἵνα φίλοι ὑποπτεύωσι: *quod probo.*

631 Pro ducentesima pensione centesimam instituit] *Quod Robertus hoc loco videtur suspectam habere hanc lectionem,locumque ex libro sequenti citat,vbi de centesima abrogatione traditur, non equidem ei adsentior. Is enim ipse locus satis præsentem lectionem confirmat.nam qui aboleuisset Caligula centesimas, nisi eas ante Tiberius constituisset?* Neminem amicum constanter,&c.] οὔτ' ἄλλον βέβαιον φίλον οὐδένα. *Addo* ἔχε, *vt Roberto placuit.* Camillo Scriboniano] Καμίλιος. *scribe* Κάμιλλος. *Hic multa sunt quæ apud Xiphilinum non habentur, quæ ostendunt vestigium aliquod libri à Dione scripti.*

632 Iunium Galenum Gallionem] Γούνιον Γαλλίωνα. *quæ posterior vox haud scio an vitio librarii obrepserit.Tacitus lib.5.* Iunium Gallionem *simpliciter nominauit.* Euidentius ostenderet] ὃ ἔναργέστερον μᾶλλον. *Pro* ὅτι *scribe* ἔτι.

633 L.Seiano prætori] ἐφείσατο δὲ ὃ Λουκίου ὃ Σειανοῦ. *Alia lectio est apud Xiphilinum:* ὅτι καίπερ τοῦ ἐφείσατο, Λουκίου τε Σειανοῦ στρατηγοῦ. *Et inferius:* καίπερ ὃ Σειανοῦ. *Xiphil.*καίπερ Σειανοῦ *quod secutus sum.* Idem L. Pisonem vrbis præfectum] τόν τε Πείσωνα ὃ τὸν πολίαρχον τελευτήσαντας. *Ego ex Cornelio Tacito prænomen addidi, &* Πείσωνα τὸν πολίαρχον τελευτήσαντα *scribo.*

634 Sergius Galba] Σερούϊος. *scribo(vt supra docui)* Σέργιος. *Porro,* Syllæ *nomen alteri Consulum ex Tacito addidimus.* Filias quoque Germanici reliquas] *Drusillam scilicet,& Iuliam,siue Liuillam. hanc M. Vinicio,illam L.Cassio. Filiam vero Drusi,Iuliam, Rubellio Blando.Tacitus.* Ita vt præter condemn.] ὥστε μηδένι τι' αὐτοῖς. *scribe* μηδέν. Vibulenus Agrippa] Οὐιβύλλιος. *scribo* Οὐιβουλλῆνος, *ex Tacito.*

635 Eam concessisset] ὅτι προτείνειν αὐτῷ ἐφέστιν. *Ego* ὅτι προτείνων *corrigo.* Vnum exemplum ref.] ὁ γοῦν Μάρκος. *Ante hæc sunt in Xiphilino ista:* ἂν ἴδοι δόγμα ἱερόν. *Porro male apud Xiphilinum est* Μάρκος, *pro* Μάριος, *cum Tacitus etiam* Marium *vocet.*

636 Fabius Priscus] Φάβιος Περσικός. *scribe* Πείσκος: *hoc enim nominis habet apud Cornelium, & alios. &* Οὐιτίλλιος, *duobus* λλ. *Paulo post.pro* σχήματων, *scribe* γραμμάτων.

637 Adulterio Liuillæ] ἀλλ' ὡς ἦ Λιουίλλαν. *Xiphilinus hic* Λιουίλλαν *habet: quo modo scribendum esse supra docui.* Tiberius Phraatem] τόν τε Φεράτην. *scribe* Φραάτην, *vt conspicuum est,& Tacitus habet.*

638 Q.Plautio] μετὰ Κ.Πλαυτίου. Πλαυτίου *lege: sic enim Tacitus,& alii. Mox,* ὃ ἐπεὶ πολὺ πάνυ. *Lege,* ὃ πυρὶ, *&c.* L. Arruntius] Λ.Α'ρύντιος. *scribendum* Λ.Α'ρρούντιος. *De hoc quoque Cornelius. Post,* ἐν Μισηνῷ, *legendum* Μισηνῷ. *Nam mortuus est Tiberius apud promontorium Misenum in villa Lucilliana. Suetonius & Tacitus.*

IN LIBRVM DIONIS LIX. GVILIELMI XYLANDRI AVGVSTANI ANNOTATIONES.

Cur hunc librum quinquagesimumnonum inscripserim,satis iam ante declaratum est. Describitur hoc libro Monarchia C. Caligulæ, videlicet historia quatuor annorum fere. Quod ad Consulum nomina attinet, L. Apronius, Λ.Α'χώνιος *falso legitur,pro* Α'πρώνιος. *sic enim ipse Dio eum nominat, vbi etiam Sabinum Maximum suffectum fuisse Caio tradit. Quod autem hic Caius Consul II. dicitur,eo fit,quia ante in parte eius anni, quo Tiberius periit , cum Claudio patruo Consulatum gessit: vt satis aperte Dio tradit.* Γ.Καῖσαρ τὸ γ.] C. Cæsar III. *Addidi,* Solus. *nullum enim habuit collegam.cuius rei caussam Dio & Suetonius exponunt. Chronographi in nominibus nonnihil variant, sed nos nostrum autorem sequi maluimus.*

641 Quippe vicies ter millies sestertium] πάντη γὰρ μυριάδες μυριάδων, ὃ πεντακοσίας ὃ ἑπτακισχιλίας. *Xiphil. pro* πεντακοσίας *habet* ἑπτακοσίας, *quam lectionem si sequaris, summa erit amplius octogies sestertium quam nostra. Sed neque hæc , neque Dionis alterutra summa cum Suet. congruunt, qui in vita huius Caii, cap. 37, habet, eam summam fuisse* vicies ac septies millies sestertium. *quæ summa Græce fuisset* ἓξ μυριάδες μυριάδων, καὶ πεντακοσίας ὃ ἑπτακισχιλίας μυριάδας δραχμῶν. *Itaque subit mihi coniectari Dionem (nimirum solitum alias summas fere easdem cum Tranquillo concipere) non* πάντη γὰρ, *sed* ἓξ γὰρ *scripsisse. mutare tamen nolui,sed annotare. Quod si illud* ὀκτώ τε *non pro myriadibus sed μυριάδες μυριάδων, quasi non pars posterior summæ prioris, sed tota illa summa aliter tradatur (id tamen mihi vix probatur) accipias, erunt* trici s semel millies sestertium.

642 Qui contra patrem,matrem,fratresque suos conspirassent] ὃ τοῖς σύνιον ὅτι τι τὸ πατέρα,*&c. Asteriscum appositum habet codex Græcus: nam videbatur aliquid deesse: vt quidem Robertus putat, participium* συνομοσαμένοις. *Ego autem non* σύνιον *sed* συνιόντας *lego: atque ita sensus est absolutissimus.*

643 Apellem quidem] τὸν γοῦν Α'πελλῆν. Α'πελλῆν *scribe.*

644 Congestos exussit] συνθέντας. *Lege* συνθείς. τὰ παρὰ τινας, ὑπὸ, τὸ ἀγχίρα, ἡ γρῶν σορεῖαν. Senator vna Consulque factus est] ὃ ὑπάτευσεν ἅμα ὃ ἐβουλευσεν. *nimirum mendose* ἐβασίλευσεν. *scribe* ἐβούλευσεν. P. Afranius] Πύπλιος Α'φράνιος. *scribe* Πόπλιος.

646 Corneliam Orestillam] Ο'ρεστίναν. Liuiam Orestillam *vocat Suetonius.* In acta Tiberii non iurauere] ὃ οἱ ἔνορκοι. *Paulo post:* οὐδενὶ γίνονται. *Omnino legendum est,* ὃ οἱ ὅρκοι, *& ὡς* οὐδενὶ γίνονται. Machaon] *Apud Xiphilinum est* Μάχων, Macho.

647 Maxima ædificia demolitus] μέγιστα οἰκοδομήματα ὃ. *Sequor hic Xiphilinum, qui* οἰκοδομήματα καθελὼν, ὃ.*&c. habet.*

648 Mulieres etiam venerarentur] ἀλλὰ ὃ γυναῖκες χρῶνται. *Lego cum Stephano,* χειρίζονται.

650 Has igitur quasi plane inops] τοῦτο τε ἅμα. *Deesse multa ante hæc verba , satis contextus orationis & sententiarum indicat. Itaque & hic asteriscum posui, & deinceps, quotiescunque opus esse indicaui. sunt enim pleraque mutilata & interpolata.* Ac prasinus à colore] *Locus videtur mutilus. Sane quatuor genera aurigatorum fuisse, distincta coloribus, albo, rufo, prasino seu viridi, veneto, ex Nerone Xiphilini constat. Idemque à Domitiano duo genera addita fuisse, aureum & argenteum, memoriæ tradidit.*

Aurigarum colores & genera.

651 At ipsos iniuste] ὑμᾶς δὲ δὴ οὐ μόνον ἀδικεῖτε. *Nisi* οὐ *hic abundat, deest aliquid huic periodo.*

652 Tantum verbis inani gloria] ἔργῳ δὲ δόξαν κενήν. *Lege(vt vult Robertus)* λόγῳ δὲ,*&c.* Canentibus eam] παίδων ᾀδομένων. *Lego* ᾀδόμενον.

661 Sed & inter præcipuos posthac amicos haberetur] ὅτι μὴ μόνον ἀφεῖσθαι. *Adde ex Xiphilino,* ἀλλὰ ὃ ἐν τοῖς πάνυ φίλοις αὐτὸν νομισθῆναι.

In Dionis Librum LX. Guilielmi Xylandri Augustani annotationes.

664 Caio, ita vt dixi, mortuo] τοῦ δὲ Γαΐου ὡς εἴρηται, &c. *Cur hic librum sexagesimum ceperim, satis supra exposui. Continetur autem hoc libro vita Claudii: estque hic liber expertus eandem quam tres praecedentes fortunam, lacer, ac mutilatus, non tamen negligendus, vtcunque fragmenta haec male cohaereant.*

666 Non modo verbis omnium ante actorum] [illegible] *Locus mendosus.*

667 Agrippinam & Iuliam] *Hanc Suetonius in Claudio* Iuliam, *in Caio* Liuillam *vocat: de qua re dicam paulo infra.*

668 Cum [illegible] ratum esset, vt ludi] [illegible], &c. *Sensum non dubito quin retulerim, verba mendosissima emendare non potui.*

670 Ac P. Gabinius Marsos] καὶ Π. Γαβίνιος Μαυρουσίους νικήσας. *Maurusios si vicisset (id quod textus habet) Gabinius, quanam ratione amissam Vari clade aquilam recuperasset, aut qui tandem ea ad Maurusios peruenisset. Ego neque hoc, neque Suetonium etiam secutus sum:* Gabinio, *inquit cap 42. Claudii,* Secundo Chaucis gente Germanica superatis, Chaucius cognomen vsurpare concessit. *Verum ego reputans inter* Μαυρουσίους *ac* Χαύκους *voces nihil admodum esse affinitatis: contra,* Μάρσους *&* Μαυρουσίους *haud dissonas inter se sentiens,* Marsos *verti: coniecturam quoque secutus, ex 1. Taciti libro oblatam, vbi de Marsis ille scribit. Nisi quis forte* Χαύκους *scripsisse Dionem in eiusque vocis elisae locum a librario inepte* Μαυρουσίους *subiectum opinatur. Quod sequitur,* [illegible] Μαύρους, *nihil me mouet: nam fortassis interciderit prior aliqua hoc loco Maurorum defectio. Paulo post* [illegible], *scribo* [illegible].

673 Quae aeneam, omnique sensu cassam] [illegible] *Robert. Steph.* [illegible] *legit, & recte, mea quidem sententia.*

674 Annius Vinicianus] [illegible], *scribo* [illegible]. Copias multas, vrbanas ac peregrinas] καὶ δύναμιν [illegible] καὶ ξενικὴν ἔχοντες. *Lego,* δύναμιν πολιτικὴν [illegible] καὶ ξενικὴν ἔχοντες. *vt ex sequentibus apparet scriptum fuisse. Paulo post interciderunt aliquot versus, apparatum belli Scriboniani & res actas complexi.*

676 Hunc vos vlcisci, &c.] *Xiphilinus rectius hoc loco,* ἀνδρ' ἀπαμύνασθαι. *sic enim est apud Homerum Odyss. Φ.*

677 Ac alteram Iuliam, Germanici filiam] [illegible] *Scribendum est* ἑτέραν, alteram: *duae enim fuerunt Iuliae. Altera Drusi filia, Tiberii neptis, Neronis primum, qui Germanici F. Drusi Germanici nepos, Liuiae pronepos fuit: deinde Rubellii Blandi vxor, vt habet Tacitus libro quinto. Altera Germanici filia, Caligulae soror, quam is M. Vinicio coniunxit. Hanc posteriorem Iuliam, Suetonius in Caio, capite septimo,* Liuillam *nominat. Et idem in Claudio, capite vicesimonono, idem quod Dio noster hic, asserit, duas Iulias, Drusi alteram, alteram Germanici filiam, a Claudio necatas: vbi tamen nonnulli perperam* Liuias *habent. Dio non hoc modo loco, sed & aliis supra & infra,* Iuliam *scripsit; itemque Tacitus. Paulo supra,* [illegible]. *Xiphilinus,* [illegible], *rectius.*

678 Quae firma & perpetua essent] καὶ τὰ στερεὰ, τὰ [illegible] *lego.*

684 Anno Romae octingentesimo] *Hic locus euidentissime demonstrat ea, quae ad initium libri quinquagesimiquinti a nobis sunt de ratione temporum annotata, vere esse disputata. Etenim nisi is annus, quo Dio, & Cassiodorus, nosque eos secuti, Augustum Consulem* XIIII *fuisse tradunt, collega Paulo, interseratur: fiet omnino, vt hic annus, quo Claudius* IIII. *Consulatum gessit, non octingentesimus, sed septingentesimus nonagesimusnonus sit dicendus. Enimuero cum nostro Dione consentit etiam Cornelius Tacitus, cuius autoritatem Annalibus omnibus aliis praefero. Quo enim loco gesta Claudio* IIII. *L. Vitellio* III. *Consulibus describit, haec eius verba inuenias:* Iisdem Consulibus ludi seculares, octingentesimo post Romam conditam sexagesimo quarto, quam Augustus ediderat, spectati sunt. *Loqui autem eum de Consulatu Claudii & Vitellii, ex sequentibus liquet. libri enim vndecimi initium cum prioribus quinque libris periit.* Propter egestatem excideruntI [illegible], [illegible] *scribo.* Surdinius Gallus] [illegible]. *Xiphilinus & Zonaras, qui haec ad verbum e Dione transcripserunt,* Σουρδίνιος [illegible] Γάλλος *legunt.*

685 Fossam a Rheno ad Mosam] [illegible] Ῥήνου καὶ [illegible] Μόσου. Μόσου *scribe. Meminit Tacitus libro vndecimo* XXIII. M passuum spatio productam *dicens: noster* stadiis centum & septuaginta, *quae sunt miliaria viginti vnum, & vnus quadrans.* Triumphauit tamen nihilominus] [illegible], *Malim quidem* [illegible] μέντοι. *sic enim Tacitus:* Insignia tamen triumphi indulsit Caesar.

686 Vtque carpento] καρπεντῷ. *Supra dixit* καρπέντῳ: *quod malim.*

687 Iulio Galico] *Secutus sum Zonaram: nam apud Dionem & Xiphilinum non* Γαλλικῷ, *sed* [illegible] *legitur.*

688 In castris congregato] ἐν τῷ στρατοπέδῳ [illegible] *scribe, sicut Xiphilinus.*

689 De immortalitate fungo parta] ἀπαθανάτισιν, *melius* ἀθανάτισιν. *Xiphilinus. Sane extat hodieque lusus Senecae in mortem Claudii Caesaris, verum tamen eum Dio hic notet, non facile dixerim.*

LECTORI S.

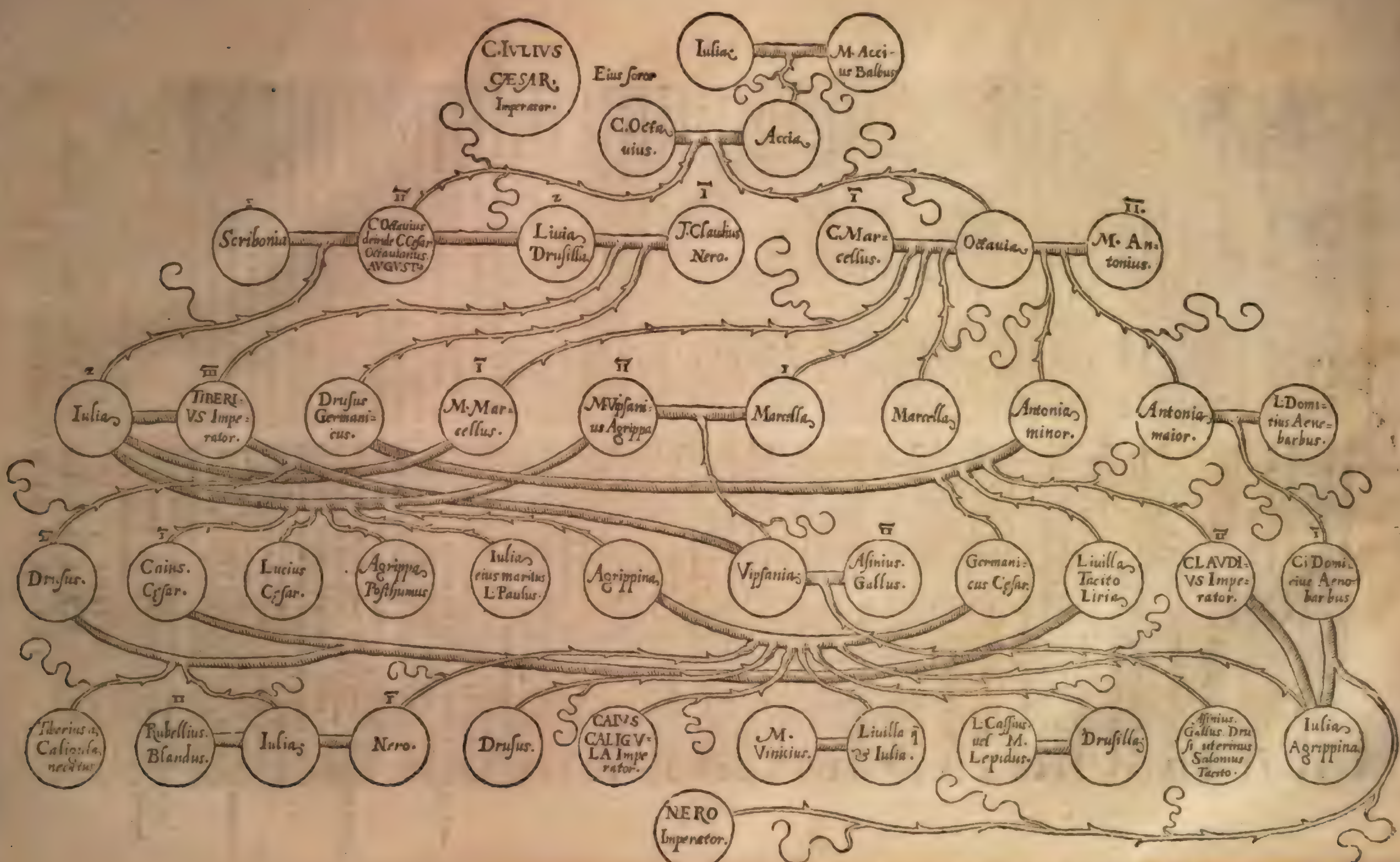
HACTENVS qua potui cum fide, tum breuitate, Lector cādide, coniecturas & sententiam meam de multis Dionis locis restituendis, aliquando etiam rectius intelligendis protuli, finemque iam facturus fuissem, nisi recordarer, pollicitum me quidam familiæ ac stemmatis Cæsarum delineationem. Ipse enim sensi, & plerosque experiri puto eam rem non intellectam probè, multas historiæ tenebras offundere. Ne quid igitur, mearum partium quod esset, desiderari posset, en tibi nunc promissum repræsento. Rem per se copiosam, variam, ac labyrinthorum nonnihil habentem, quam potui, in arctissimum coegi, & quæ non facerent ad Dionem præsertim intelligendum, omisi breuitatis ac perspicuitatis causa. Autores secutus sum inprimis Dionem, tum Plutarchum, Velleium Paterculum, Suetonium, Corneliumque Tacitum: quorum verba singulis locis adduxissem, si commentarios scribere, non indicem instituissem. Proinde res ita habet.

Genealogia Cæsarū a Iulio vsque ad Neronem breuis & fidelis descriptio.

Caio Iulio Cæsari (ei qui primus optimatib. deuictis Rempublicā in suam potestatē redegit, Imperatorque factus est) soror fuit, Iulia nomine. Ea nupsit M. Accio Balbo, quo ex coniugio nata Accia, C. Octauii vxor, C. Octauii (eius qui à Iulio adoptatus, C. Cæsar Octauianus, ac posteriorib. tēporibus Augustus nominatus est,) mater, ac præterea Octauiæ Augustus (vtar enim deinceps illis præsertim nominibus, quibus potissimum vnaquælibet persona nota fuit) e Scribonia coniuge filiam sustulit, Iuliam nomine. Scribonia repudiata, in matrimonio habuit Liuiam Drusillam, Tiberii Claudii Neronis coniugem: quam vterū ferentem, ac iam ante matrem è Claudio factam Tiberii eius qui Augusti imperiū excepit, abduxit, concedente marito. Hæc tertio mense apud Augustum edidit partu Drusum, qui in Germania rem præclarissime gessit, ibique morbo absumptus est. Ex Augusto nulla proles Liuiæ fuit. Iam Octauia primum C. Marcello nupsit, ex eoque filias duas, Marcellarum nomine, & filium M. Marcellum peperit. M. Marcellum hunc sororis suæ filium Augustus generum in matrimonium ei locata Iulia, suum fecit. Verum is iuuenis admodum decessit. Marcellarum alteram M. Vipsanius Agrippa vxorem habuit, & ex ea sustulit Vipsaniam filiam: isq; M. Marcello, vt dixi, defuncto, Iuliā Augusti iussu duxit: quo è coiugio nati sunt Caius & Lucius Cæsares (nam ita illos adoptauit eos Augustus, sicut etiam eorū germanum fratrem Agrippam Posthumum) itemq; filiæ duæ, Iulia & Agrippina. Caius & Lucius Cæsares immatura morte erepti sunt Augusto: Agrippa Posthumus ob morum peruersitatem relegatus: ac Augusto recens mortuo, à Tiberio occisus est. Cæterum Octauia, marito suo vita functo, M. Antonio in pacificatione à fratre Augusto nuptum data est: eumq; duarum filiarum patrem effecit, Antoniarum maioris ac minoris, seu iunioris nomine. Mortuo Agrippa, Tiberius, qui ante Vipsaniam eius filiam coniugio iunctam habuerat, ea missa facta, Iuliam Augusti filiam, adoptatus à socero, duxit, suscepto iam è Vipsania filio Druso. Ea Vipsania deinde nupsit Asinio Gallo, C. Asinii Pollionis filio: ex his natus Asinius Gallus, Drusi Tib. F. vterinus: quem sub finem lib. 3. Tacitus *Salonium* appellat. Porro Drusus, Liuiæ filius, Tiberii frater qui Germanici nomen meruit, Antoniam minorem seu *iuniorem* (sic enim Suetonius habet, capite primo, in vita Claudii: & sic Plutarchus in vita Antonii sentire videtur: quanquam apud Tacitum lib. 4. legatur: *Ipse* (loquitur de Cn. Domitio Aenobarbo) *electus, cui minor Antonia, Octauia genita, in matrimonium daretur.* falso nimirum, pro *maior*) matrimonio sibi cōiunctam habuit, & ex ea sustulit Germanicum Cæsarem, Claudium, (qui Imperator postea temporis fuit,) ac filiam Liuillam. De Antonia altera post dicemus ac de Claudii coniugiis. Liuilla Drusi Tiberii filia, coniunx fuit post mortem Caii Cæsaris, eius quem Agrippa genitum Augustus adoptauerat, (huic enim prius nupta fuit) Druso edidit Tiberium qui iuuenis a Caligula est occisus & Iuliam. Hanc Liuillam Tacitus libro quarto Liuiam constanter nominat. Germanicus adoptatus a Tiberio, iussu Augusti, eaque re nepos huius factus, Agrippinam in matrimonio habuit, M. Agrippæ e Iulia filiam, Augusti neptem; ex eaque reliquit sex liberos: filias tres, Agrippinam Drusillam & Liuillam, quam & Iuliam vocari superius annotaui: filios totidem, Neronem, Drusum, ac Caium Caligulam, qui post Tiberium imperauit. De huius coniugiis nihil est quod dicamus, neque enim prolem reliquit. Neroni nupta fuit Iulia, Drusi filia, Tiberii neptis: & marito mortuo nupsit Rubellio Blando equiti: (nam Nero & frater per insidias Tiberii hostes iudicati, misere perierunt.) interfecta deinde a Messalina Claudii vxore, sicut & Iulia Germanici filia. Hæc M. Vinicio coniuncta fuit stuprata a fratre Caligula, & relegata, sicut & soror Agrippina. Drusilla vxor fuit L. Cassii iureconsulti, siquidem Suetonium & Tacitum sequimur nam Dio M. Lepidum eius maritum dicit. Agrippina autem, harum soror, coniugio copulata fuit Cneo Domitio, filio L. Domitii & maioris Antoniæ, nepoti eius Cn. Domitii, qui victis Bruto & Cassio aliquandiu mare infestum classe sua victoribus reddidit, ac tandem se cum Antonio coniunxit. Hanc Agrippinam post coniugia trium vxorum tandem Claudius, patruus sane eius, Imperator vxorem duxit, filiumque eius è Cneo Domitio, adoptauit: qui Nero Claudius Cæsar, Imperator patri ac vitrico & socero suo (nam filiam suam Octauiam, ex Messalina genitā, Claudius Neroni collocauit) successit: atq; in eo defecit genus Cæsarum. Hoc obiter monendi sunt rudiores, in legendis scriptoribus harum historiarum, sæpenumero etiam respiciendum esse ad adoptionem: vt cū Germanicus nepos Augusti dicitur, vel Agrippina (Neronis mater) neptis Tiberii. Sed quoniam omnino hoc laboris in gratiam studiosorum suscepimus, typum quoque subiungam, in quo hæc quę recensui ob oculos posita facilius memoriæ hæreant. In quo typo id curaui, quod ab aliis neglectum, multum obscuritatis rei adferre intellexeram, vt totum genus per suos gradus accurate distinguerem: ita, vt si velis duas personas aliquas inter se comparare, statim videre liceat, quot inter se gradibus distent.

Ductus linearum duplicium, coniugia: simplicium, liberos indicat. & numeri coniugiis additi, maiusculi maritorum, minores vxorum indicant ordinem.

GENE-

C. IVLIVS CÆSAR. Imperator.
Eius soror
Iulia.
M. Accius Balbus.
C. Octauius.
Accia.
Scribonia.
C. Octauius deinde C. Cæsar Octauianus. AVGVSTus
Liuia Drusilla.
T. Claudius Nero.
C. Marcellus.
Octauia.
M. Antonius.
Iulia.
TIBERIVS Imperator.
Drusus Germanicus.
M. Marcellus.
M. Vipsanius Agrippa.
Marcella.
Marcella.
Antonia minor.
Antonia maior.
L. Domitius Aenobarbus.
Drusus.
Caius Cæsar.
Lucius Cæsar.
Agrippa Posthumus.
Iulia eius maritus L. Paulus.
Agrippina.
Vipsania.
Asinius Gallus.
Germanicus Cæsar.
Liuilla Tacito Liria.
CLAVDIVS Imperator.
Cn. Domitius Aenobarbus.
Drusus.
CAIVS CALIGVLA Imperator.
M. Vinicius.
Liuilla vel Iulia.
L. Cassius vel M. Lepidus.
Drusilla.
Iulia Agrippina.
NERO Imperator.

GVILIELMI XYLANDRI AVGVSTANI IN IOANNIS XIPHILINI

Epitomen è Dionis historia, Annotationes.

LECTORI candido S.

QVOD emédaui multis in locis translationem huius Epitomæ, nemo debet existimare, factum à me eo consilio, quod in aliorum lucubrationes curiosius inquirere, aut alienæ laudi detrahere studeam: non enim is sum qui reprehendendis aliis me oblectare aut velim, aut debeam neque tantum mihi à meis rebus est ocii, vt superuacaneis id laboribus impendédum habeam. Sed cum librum hunc cum Græco exéplari contulissem, quod erat mei (vt qui mihi Dionem, quantum possem, illustrandum sumpsissem) officii, offendissemq; compluribus in locis aliter à Xiphilino & ipso Dione, quam ab interprete scriptum: putaui me cum bona eius venia id posse efficere, vt Xiphilini genuina verba lectores haberent. Itaque vt castigaui versionem eius, ita hic nonulla loca, equidem de plurimis perpauca, annotare opus habui. quibus euidens fieret, nec curiose, nec maligne; sed optima fide me hoc negotium tractasse. Quod omne ita accipiendú est, vt non voluisse me de existimatione interpretis diminutionem facere: sed potius ea, in quibus ope a ipsius potuisset requiri, cádide adiicere intelligatur.

Folio 17. fine. Quasi fulmine consternati] ἐμβεβροντημένοι *in Græco scribe non* ἐμβεβροντημ. *Vox est à* βροντή, *à tonitru deducta, ideò aduerbium similitudinis* ὥσπερ *additum.*

21, v. 9 Principatum in rep. affect.] τὴν πολιτείαν ἄγειν ἠξίου. ἀξιοῦν postulare sibi aliquid crebro *significat.* ἄγειν τὴν πολιτείαν *est*, primas in republica gerere partes.

24. v. 17 Qui erant ad alas] οἱ ἐπὶ τοῖς κέρασι, *mendose.* ... *nisi* ... *malis. Sed prior lectio est Dionis, ideoq; eè vertor.*

36 Sed Hyrcanum nihili facit, Aristobulum in vinculis habet, postquam] *Hic locus vnus est ex iis, qui maxime emendationem desiderabant: quia contrarium Xiphilini verbis sensum continebat. Interpres ita habuit:* Sed vt Hyrcanum nihili facit, ita Aristobulú vereatur. Verú postquam *&c. In Græco etiam legitur incommode:* ... *abundat. Sed* δῆσαι *non est vereri* ... *verú ligare, à verbo* δέω, *à quo* δεσμὸς vinculum *deducitur.* ... *autem per* ει, *est* φοβηθῆναι. *Porro, in Græco,* ταῦτα ... *ita scribe:* ταῦτα τὰ δ' ... *Sed hæc, & totam hanc periodum male extulit interpres: hoc mendo, vt opinor, seductus At Dionem legenti, non est obscura.*

δῆσαι. δείσας.

37, v. 5 Aristobulus captiuus abducitur] αἰχμάλωτος. *Interpres,* sublatus est. ... *dixit, quod Romã abductus sit Aristobulus.*

70 Quid ingenta septuaginta] *Interpres*, sexagintaseptem *Cæterum numero stadiorú, qui est* 3750, *denarius deest, quo minus per* 8 *diuisus*, 470 *exhibeat.*

114, v. 13 Et Hispaniam fere omnem] Iberniam *interpres, cum sit in Græco* Ἰβηρίαν, *quod est nomen Hispaniæ à flumine* Ibero. *Itaq; Dio etiam quodã loco* ... *Ἴβηρα dixit pro* Hispania. *Et per* Celticam, *intellige Germaniam.*

Lib. XI. Populi ... fauorem captat] τὸν δῆμον ἐδημαγώγει. δημαγωγεῖν *non esse idem quod* Remp. administrare. (*vt vertit Blancus*) *satis notum est. Hinc* δημαγωγοὶ *dicti. Ib.* Memoriæ hominum com ... &c.] ... *scribo* ...

176, v. 8 *af.* Nullo magno momento] βεβαίως μάχαι *sunt, non quę leue (vt erat hic versum) committuntur. sed quæ non statim victoriam alteri parti, & finem bello adferunt.*

βεβαίως μάχη.

177, v. 3 Itaque permultis suorum amissis] *Blancus:* Ipse cos confertim trucidat. συχνοὺς ἀπέβαλεν. *Est ante* ἀποβάλλειν amittere, ἀποβάλλεσθαι abiicere: *quam differentiã possem sexcentis scriptorum locis cõfirmare, nisi ante nos id alii docuissent. Itaq; male interpres contrarium sensum posuit, cum ex ipsa historia constet, Cæsari tum cladem fuisse illatam. Ib. v. 6 af.* Tanquã confecto in bello] ὡς ἐκ διαπεπολεμημένων. *Est autẽ* διαπολεμεῖν *non* prælio aliquo vincere, *sed* totum bellũ conficere, & (*vt Liuius loquitur*) debellare. *Ita Dio sæpe vsurpauit, ita alii.*

ἀποβάλλειν. διαπολεμεῖν.

205 Cleopatræ imperio subiecti sunt] se dediderũt. *Interpres. Atqui* προσέθηκεν *est passiuũ. & sic sensus ipse docet. Post:* Vindictã] τὰ ἐπίχειρα *Interpres,* Ea quę in promptu sunt. *Non rectè.* ἐπίχειρα præmiũ *significat*, & id quod propter aliquod factũ tribuitur alicui. *est q; μέσον vocabulũ, hoc est, è numero eorum quæ in bonum & malam partem sumuntur. In malam hic accipitur, vt & apud alios, & in hoc Aeschyli eleganti dicto:*

ἐπίχειρα.

Τοιαῦτα μέντοι σ' ἄγαν ὑψηγόρου
γλώσσης, Προμηθεῦ, τἀπίχειρα γίγνεται.

188, v. 8 In ipsa octaua die] *Erat* Is intra illos octo dies. *Sed est in Græco,* ἐν αὐτῇ τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ. *Asteriscum adieci, quia mensis nomen deest. Ib v.* 34 In suam potestatẽ redegit] *ἐσεμνύνετο. Interpres,* Gloriatus est. *quasi vero* σεμνύνεσθαι *tantum* simulare *significet, & non sæpius Dio ita vsurparit, vt ego verti.*

191, f. Nam ex vltro] *Interpres hæc verba ad Dominium Caluinum incõmode retulit, cũ de Athenis sint accipienda. Sed error Græci libri eũ fefellit, vbi est falsò* ... *scribendumq;* ...

208, v. 14 *af.* Nemini obuio parcentes] μηδενὸς φεισάμενοι *falsò: pro* μηδενί ... *posuit ipsum etiã interpreti.*

217, v. 22 Satis infamauerit] *Interpres,* Magnis laudibus extulerit. *In Græco est vitiose* ... *pro qua voce è Dione restituo* ... *quod* infamare *significat.*

224. v. 18 Magis irrideb.] γλῶττα* ... *Tolle asteriscũ, & lege, vt habet Dio:* γλῶττα ... *Et mox: pro* ... *repone* ...

230, v. 7 *af.* Bogud.] Βαγώας *male est in Græco, quod secutus est Blancus. Corrige vt sit* Βογούας.

234 Sororis nepote] ἀδελφοῦς *scribe* ἀδελφιδοῦς. *quo de re apud Dionem dixi.*

235, v. 6 Cincturæ laxitatem] *Interpres,* Mollicié corporis *male. n legebatur hic* σώματος, *pro* ζώματος. *Post ib v.* 11. Reb fractis. *Idẽ,* Imprudẽs. ... *in Græco.*

245, v. 8 *af.* Suspicionem attulit] ... *scribe, non* ...

258, v. 7 Septuaginta quinque denarios] ... *addendum è Dione. Post:* ... *pro* ... *pone* καί.

208 v. 10 P. Seruilius] Πλαύτιος Σερουΐλιος. *scribe* Πούπλιος. *Dio.*

316, v. 5 Deinde Vibium venientem] *In Græco mendose fuit* Ἰβιον *pro* Οὐίβιον.

333, v. 27 Edito scripto eam rem] ἐξέθηκε γράμμα. *Interpres incommodè, & historiæ inconuenienter,* Literam de suo nomine detraxit.

347, v. 5 *af.* Ionium mare] Ganium flumen *erat hoc loco, sed vitio Græci codicis, vbi male* Γάνιον *pro* Ἰόνιον *legebatur; quod patet etiam ex Dione.*

355, v. 1

355,v.1 Inundatione repleuit] *κατίκλυσε est hic etiam apud Dionem, & id sensus requirit. κατέκλυσε legisse videtur Blancus.*

374,v.14 Eorum copiæ atque spes contrariæ erant] *ἀντιπάλοι est in Græco: quod significat, ἰσοι δὲ ταῖς ἡγωνισμένοις*, æquales viribus.

394,v.10 Tum quod imperiti vadorum] *Totus hic locus parum apte fuit ante conuersus. In Græco est πρὸς γῆν βράχη ἔχουσαν, omissum ab interprete. Hic autem verbo vada intelliguntur, &* ea loca, vbi aqua minus alta, impingere naues fundo, & subsidere possunt. *Hæc enim sunt βράχη Græcis, quo modo frequenter omnes loquuntur, ut Polybius lib.1. de Romanis, Annibalis Rhodio exitum in portu obstruentibus: κατὰ δὲ τινα τόπον, ἔχοντα βραχέα, συνίστη χῶμα. Vergilius eleganter & vocabulum hoc, & significationem 1. Æneid. extulit, scribens:*

βράχη.

Vergilii locus.

---tres Eurus ab alto
In breuia & Syrtes vrget, (miserabile visu)
Illiditq; vadis, atq. aggere cingit arenæ.

Idem in 10. Æneid.

—multi seruare recursus
Languentis pelagi, & breuibus se credere saltu.

397,v.5 Agitareq; cum cum Sexto occulta colloquia] *hoc enim est κατολογῆσαι, refertur q, ad Lepidū.*

399,v.22 Visiq; in Italia non sine custodia] *ἄνευ φυλακῆς: idq, secutus est Blancus. Scribendum autem ἐν αὐτῷ φυλακῇ, id & historia requirit & habet Dio.*

496,26 Sororis suæ filiam] *ἀδελφὴν est in Græco, & Blancus id non recte secutus est. Scribendum ἀδελφιδῆν: fuit enim Agrippæ uxor Marcella, Octauiæ filia.*

508,v.10 Profligata è republica] *ἐξῆκον non ad Romanos, sed ad regium & dictatorium nomen referri oportet.* Non dico Dionis nomine] *οὐκέτι ὡς ὁ Δίων ὁ Προυσαεύς. Si ita scripsit Xiphilinus, (quod non puto certe) turpiter errauit, Diones confundens. Dio enim noster longe fuit alius a Prusæo Dione, qui Chrysostomi nomen gessit: vt etiam Suidas demonstrat. Itaq; ὁ Προυσαεύς aut dele, aut ὁ Νικαεύς scribe.*

Diones duo

515,v.5 *af.* Quibusdam ludis] *ἐν πανηγύρει τινί. Blancus non recte hic, & sæpe alias, mercatum vertit.*

517,v.16 *af.* Sed oportebat nimirū] *Hic vnus est è numero eorum locus, quos mutasse me non temere, sed necessario, facile quiuis eruditus intelliget.*

522,v.19. *af.* Multa in Cæsare maledicta iaceret] Vt res postulabat, diceret. *Sic Blancus, falsam lectionem secutus quæ hic est ἐπιτήδεια, pro ἐκ ἐπιτήδεια. Sic autem habet Dio, estque χλευάζειν τινα ἐκ ἐπιτήδεια*, ob rectare, maledictis incessere. *Mox in Græco etiam* Elephantina regio, *χώρα dicitur, cum sit apud Dionem πόλεως, vrbis nomen: idq, recte esse, testantur Geographi.*

536.f. De Vedio vero Pollione] *Οὐιδίου Πωλίωνος, male. scribendum Οὐηδίου Πωλίωνος. Sic Dio, sic Plinius, Tacitusque.*

550,v.21 Neque tamen vim S.C.] *Locus hic fuerat peruersus, estque in Græco vitiosè ἐ αὐκτωρ, pro αὐκτωρίτας scriptum. Si recte intelligatur, plurimum lucis adfert bonis autoribus, apud quos non perinde, vt hic, perspicuè inuenies, Senatusconsultum ab authoritate quid differat.* Cæterum id factum eo recidit] *Locus necessario emendatus.*

555,v.15 Iram domi suæ] *οἴκοι αὐτῷ καθεῖρξε. αὐτῷ ad θυμὸν refero, propter verbum κατεῖρξεν. Ib.v.7 af.* Tamen in gratiā red.] *Confusè hæc prius habebant.*

582. Nam Germani quantisper paulatim] *κατὰ Germanos, κελτικὴν Germaniam esse, monuimus ante. κατὰ βραχὺ & idē, significat non breui temporis spatio: sed paulatim, sensim, & quasi furtiue. Et μετὰ φυλακῆς, caute significat. Totus hic locus desiderabat emendationem.*

588,v.8 *af.* Vtrique ne sententiam diceret] *μηδέτεροι αὐτῶν εἴπη. Locus deprauatus Blancum seduxit. μηδὲ πρὸς scribe, cum Dione.*

602,v.8 Quod si id in Tiberio] *Locus hic totus contra quàm est in Græco, erat in Latino.*

606,v.17 Interdum palam] *αὐτικρυς. quod non* contrà, *vt habet Blancus, sed apertè est.*

609 v.18 Sæpius ad spectacula] *Σωσίας. sed Dio habet Σίας.*

611,v.12 Hic enim illud ... dicebat] *Blancus:* De quibus mordere se atque ... pr ... videbatur. *Non recte sed & in Græco perperam legitur: ἵνα αἱ πύγγαι ... Rectius apud Dionem est: ἵνα αἱ πύγγαι αὐτῶν, ὡς που ... ἀποκόπτονται, ... Similis est sarcasmus Pyrrhi apud Vergilium in 2. Æneidos, qui Priamum obtrectantem sibi, & exemplum patris Achillis obiicientem, occisurus:*

—referes ergo (inquit) hæc, & nuncius ibis
Pelidæ genitori.

Ib.v.14 Trecentis nummis] *κατὰ πέντε ἢ ἑξήκοντα. & sic etiam apud Dionem, cum ex superioribus liqueat, ... scribendum.*

613,v.25 Magnam hominum manum] *Pecuniā Blancus. Sed ... hic est, vt intelligi ... sit ἀνθρώπους, id quod historia vult.*

619,v.11 *af.* Nec templum quod Augusto] *ἡρῷον non* sepulcrum *(vt vertit Blancus) est, sed* templū, quod deo Indigeti seu Heroi poneretur: *hoc est, hominis in Deorum numerum relati, ... τῷ ἥρωι.*

622,v.21 Nactus occasionem, adortus est] *καιρὸν λαβὼν ἐπέθετο. Est autem ἐπιτίθεσθαι, adoriri aliquem.* *Post v.28* Missusq; prætor qui eum] *Verba in Græco deprauata secutus fuit interpres: quæ si è Dione, vt & multa alia, emendasset, melius Xiphilino consuluisset. Scribi autem debet pro στρατηγοῦντι ... στρατηγὸν τὸν ... & proximeias ... deinde ad καὶ ... adiiciendum ...*

628,v.26 Prius à carnifice vitiata] *... δημίου lege, non δήμου: quod imposuit Blanco.*

644,v.30 Ac senator factus est, &c.] *... scribe ...*

659,v.6 *af.* In littore instructis militibus] *ἐν τῷ Οὐίῳ ... est in Græco: quod secutus est Blancus. Atqui scribendum, ἐν τῷ ὕδει.*

660,v.12 Cassium Becillinum] *Blancus* Melinū. *In Græco est Βετιλῖνον, apud Dionem etiam. Ego Βεκιλῖνον scriberem: hoc enim est cognomentum Cassiæ familiæ. Et Sp. Cassius, qui propter affectati regni suspicionem periit, (quæ historia est apud Liuium libro secundo ab vrbe condita) diserte* Becillinus *a Cicerone in Lælio nominatur.* Num Becillinum (*inquit*) mici regnum appetentem, num Sp. Melium iuuare debuerunt? *Supra autem dixeras:* Quis autem est, qui Tarquinium Superbum, qui Sp. Cassium, Sp. Meliū non oderit?

Ciceronis locus. Becillinus.

684,v.11 Cæterum Messalina apud se Mnesterē habebat] *Μεσσαλίνα ... Μνηστῆρα ... Blancus μνηστῆρα commune nomen putauit, ideoq, amatorem vertit. quasi vero procus & amator idem sint: quorum prior Græcis est μνηστήρ.*

685,v.18 Quod cum Claudius audiuisset] *Peruersus fuit hic totus locus ante.*

694 Non ergo percussor Neronis seipsum iam vita spoliauit?] *Οὐκοῦν ... Νέρωνα ... αὐτὸν κατεχρήσατο. αὐτὸν scriberetur melius: est enim ad Montanū referendum: quod non sensit Blancus. Hoc autem responso effecit Nero, vt Montanus sibi ipsi manus afferret.*

Addam Taciti verba de libro decimotertio: Iulius quidem Montanus senatorii ordinis, sed qui nondũ honorẽ capessisset, congressus forte per tenebras cũ principe, quia vim tentantem acriter repulerat, deinde agnitum orauerat, quasi exprobrasset, mori adactus est.

701 Nactionem tentare periculosum esse ostendimus] *Blancus:* Contra eos magna & metuenda classe contendimus. *Atqui neque in Graeco est tale quicquam, neque in historia.*

707 Tigellinumque Sophronium, &c.] *Is apud Tacitum libro decimo septimo* Ophonius Tigillinus *legitur, mendose nimirum pro* Sophonius. *Et fortassis hic* Σωφόνιον *scribendum.*

Taciti locus.

714 Quanquã Patauii in patria] *Interpres* Quanquam in Potamia patria: *secutus mendam Graeci codicis, ubi pro* Παταβίῳ, *legitur* Ποταμίᾳ. *Pro* Quanquã *autem, scribendum docet sensus,* Et quod. *Liquet ex his Taciti verbis, lib.16.* Eaque offensa altius penetrabat, quia idem Thrasea Patauii, vnde ortus erat, ludis Cesticis à Troiano Antenore institutis, habitu Tragico cecinerat.

718 Nero cum rum agitans, acu pictus erat] Plagam accepit, *absurde hic erat positum.* ὡπισμένον *est in textu.*

720 Et Sabinae nomen iam gerente Sporo] μετὰ τῆς Σαβίνης τῆς Σπόρου. *non.* Sabina & Sporo.

ἐπιπολάζειν.

729 Qui sub Nerone valuerant] ἐπιπολασάντων. *At* ἐπιπολάζειν *non est (vt vertit Blancus) ex obscuro clarum euadere: sed valere, esse in aliqua autoritate & notitia. Hinc apud Aristotelem etiam non vno in loco* δόξαι αἱ ἐπιπολάζουσαι *dicuntur,* eae opiniones siue sententiae, quae prae reliquis valent, & in aliquo numero habentur.

743 Nam ventre obeso] *Hic enim est* γαστρίων, *non* immensae gulae.

749 Ita hi maledicẽdi libidinem suam, quasemper laborarunt, abunde explebant] *Addendum est hic:* Etiam vitae periculum temere subeuntes. *quo verbum* ἐμφορούμενοι *exprimatur: quod inter emendandum festinantem latuit. Nam Blancus mirifice hunc locum extulit:* Quae enim temere dicerent, eadem pestilentia, qua decedebant è vita, in eros explebant. *In Graeco est:* Οἱ μὲν οὕτω πῶς ἐμφορούμενοι, ὧν ἐπεθύμουν, ἐφ' ἃς αεὶ τὸ κακῶς ἀπαλλάττουσιν, ἄδην ἐνεφοροῦντο. *κακῶς ἀπαλλάττειν, est id quidem modo apud Graecos, sed vocabula* ἀπὸ τοῦ κακῶς, *hanc significationem non admittunt, ne dicã sensum ab ea abhorrere. Porro autem* κακῶς ἀπαλλάττειν, *est* male habere, laborare, *vt apud Polybium:* οἱ ἀθρόοι ... τῶν Τελαμῶν ... κακῶς ἤδη ἀπαλλάττοντες. *Et in Apologo de cauda, draconem totum ducere volente, apud Plutarchum initio Agidis:* αὐτὴν τὲ κακῶς ἀπαλλάττειν, ... *vtor enim exemplis quae potissimum succurrunt.* ἄδην *autem, &* ἅδην *(quod inferi significat) diuersa significare vel pueri sciunt. Et* ἐμφορεῖσθαι, *significat* seipsum explere, *a cibo & potu sumpta metaphora hoc loco. dicimus enim,* ἐμφορεῖσθαι χρημάτων, οἴνου, *&c.*

κακῶς ἀπαλλάττειν.

750 Cum Vespasianus videns Imperatorem] *Peruersa haec fuere antea.*

754 Manifestato, eum feliciorem quam virtuosiorem fuisse. ἐλεγχθεὶς, *&c.* ἐπὶ εὐτυχίᾳ μᾶλλον ἢ ἀρετῇ ἐλεγχθείς. *quae incommodè erant reddita.*

755 Dum in se coit] συνιζων *est, non* vicinum esse, *sed* coire in se. *Hinc* συνίζησις *figura apud Grammaticos.*

763 Postremo puer ille, qui ante daemonem repraesentauerat, &c. oblatus est] Ὁ τέλος ὁ παῖς ὁ κατὰ τὸν δαίμονα. *Eadem est locutio, quae supra 720.* μετὰ τῆς Σαβίνης τῆς Σπόρου. *quod fefellit interpretem. Caeterum, in Graeco post* ... *deest aliquid, vt* ... , *aut* ...

766 Etsi nepos ius erat] *Hic locus peruersus est: quem quia inter emendandum non animaduerti, nunc tamen scias ita legendum:* Etsi propinquum suũ, quique Flauiam Domitillam, Domitiani consanguineã, vxorem habebat, morte, &c.

768 Et à Domitiano ad terram] *Peruersa haec erãt mirum in modum.*

769 Sed as Philosophus] *Merula, qui haec ante verterat,* ... *legit.*

775 Sed Decibalus Lõgino] *Locus ante contrario sensu editus.* Quod forte nactus erat] ... *Blancus:* Cuius ei magna copia erat.

783 Quod si is habitus] *Hic locus est eorũ è numero, quos emendare opus habui.*

786 Aelio Adriano] *Scribe cum Xiphilino,* P. Aelio Adriano.

793 Claudianopolim] *Scribe,* Claudiopolim, Κλαυδιόπολιν. Cuniculis muniebant, & moenibus] *pro* cuniculis *inepte erat.* pabulis. *neq; est cur demonstrẽ,* ὑπονόμους *esse* cuniculos.

800 Praeterea ferunt diducto montis] *Hic locus pessime habebat ante. quod intelligent statim, qui conferent.*

804 Idq; etsi propterea visus est dicere] *Et haec cõtrario, aut nullo vertius sensu ante legebantur. In Graeco quoq; non satis constant.* ... *quidem legendum,* ...

816 Nam ei tum accidit rerũ] καταμεμψάμενον, *in Graeco est, vox suspecta mendi. Interpres reliqua non expressit.*

819 Cardianũ] *Mox* Cordianũ *dicit, alterutrum falso.*

831 Pertinax autẽ Afer natione] *Et hoc mẽdũ hic emẽdabo, quod properantè me fefellit:* ... Πέρτιναξ ... ἐξ Ἄλβης Πομπηίας. *Pro* Αἴγυς *scribe* Λίγυς. *& pro* Afer, Ligur. *Alba.n. Pompeia, vrbs est Liguriae, teste Plinio lib.3.cap.5. Et Herodianus Pertinacem diserte Italum nominat.*

835 Dicebãtq; Iuliano] λεγόντων ὅτι τι Γυλιανῷ, *&c. Ita scribe,* λεγόντων τῷ τι Γυλιανῷ, ... *did.* ... σφαγήν;

836 Non equidẽ seruilib. animis] Sub iugum seruitutis missi, *vertit Blancus: neq; animaduertit particulae* οὐχ ὅτι *vim, cũ significet* non modo nõ, *& reddatur ei* ἀλλὰ. *Idem* ἐσφάλησαν *passiue vertit, cũ sit medium, & actiue significet.*

847 In his septem turres à portis Thraciis] *Totũ hunc locum longe elegantissimum, ita peruersum inueni, vt non potuerim non denuo vertere.*

855 Cuius caedis causam imputauit militib.] καὶ ... φόβον. *Legendum* φόνον, *nõ* φόβον: *quae falsa vox interpretem decepit.*

869 Criminari solebat incontinentes] Ὁ ... τοῖς μὴ φρονοῦσι. σωφρονοῦσιν *scribe. & pro* ... *reliqua male erant versa. Neque enim* χ... *sunt caedes sed* accusationes, *&* ... *non est* incidere in accusationem, *sed* persequi iudicio crimen.

883 Opportune te vidimus] ... Diu te non vidimus.

885 Sed multo plures equitum] *Blancus haec male ad Macrinum retulit.* Accelerauit ei mortẽ cãcer. ὁ καρκῖνος. *non est proprium nomen.*

915 Ad regionẽ Chalcedonensium] ... τῇ Καρχηδονίᾳ, *legendum* Χαλκηδονίᾳ: *est. n. Chalcedo Byzanteo propinqua, Carthagine remotissima.*

918 Iuppiter è multis] *Versus sunt Iliadis libro vndecimo.*

LECTO-

LECTORI.

AMICE Lector, Notas Sylburgianas in Xiphilinum sequi iam vides. Et quidem in totum Xiphilinum, nō in ea tantum, quæ Leunclaius Dioni addiderat ἐν μετώπῳ illius ὡς ὁλοκλήρου supplendi. Scilicet nos viri opt. Notationes mutilare noluisse, & proponere ἀκρωτηριάζειν: præsertim, quum quæ in priores Xiphilini libros quos Dionianis exstantibus Leunclaius adponi noluit, notauerit, pleraq;, continuata serie, pro Dione faciunt. Quid quod Xiphilinus ipsis Dionis verbis vti sollemniter solet? Norat vtique ille Iohannis filius, nec rectius nec melius illa se posse eloqui; quamuis sæpius conetur concinnius, non vbiq; quamuis id feliciter. Quid multis? Patet, Dioni non posse non inseruire quod in eius Sectorem meditatum fuit. Relicta itaque illa priora, vt erant, præter quod vbi Dionem laudant, huius nouæ editionis paginis accommodauimus: reliqua, vbi in nostra incipit Xiphilinianus Dio, quod linea interposita notauimus, ad nostrarum paginarum numeros reformauimus. Versus ipsos adnumerare non licuit, quod exemplaris ratio talis non inita erat. Gladiatorem aiunt in arena consilium capere: sic typographus sæpe in nundinis demum. Idem hic accidit, quum principium, medium & finem paginæ præterpropter signare coacti sumus, quo Catone contentus vt esse velis hac quidem vice, magnopere debes esse rogatus. Indicem, quē Sylburgius aliquoties nominat, editum vna cum Græcis illis Rom. historię scriptoribus, forte iam nosti. Cogitatum & apud Dionem fuit, de Indice Græco Sylburgianum in modum conscribendo quoniam id is autor propter τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα & rariss. verborum elegantem copiam, si quis alius, valde merebatur. Impediit id tamen omne occupationum multitudo & varietas; fietque alio tempore, ἂν θεὸς θέλῃ, otiosius fortasse & rectius. Hæc te monitum volumus, & valere.

IN DIONIS EPITOMEN XIPHILINIANAM NOTATIONES FRID. SYLBVRGII.

IN Dionis Epitome, præter vulgatas editiones vsus sum primum manuscripto libro bibliothecę Palatinę, ex Italia quondam empto: deinde duobus impressis exemplaribus, quæ clarissimorum virorum manu aliquot in locis emendata, vel adnotatione aliqua illustrata erant; nempe Ioachimi Camerarii, & Guilielmi Xylandri. Præterea Dauid Hœschelius, pro suo erga me ac remp. studio, vltro communicauit quæ vel ab Hieronymo Wolfio, vel ab ipso fuerant obiter adnotata. Demum ex Hispaniis diligentissimus vetustatis scrutator Andreas Schottus, dittographias misit, quas è m. s. libro (is Georgii Merulæ olim fuit, post Iac. Hurtadi Mendozæ, & tandem Franc. Mendozæ, Cardinalis Burgensis) depromptas habebat; additis etiam suis nonnusquam adnotationibus. Ad has suppetias adsciui ego primum Dionem ipsum, & excerptas è Dione legationes; deinde vtrumque Latinum interpretem, Xylandrum & Blancum: tū quę à doctissimis nostri seculi criticis, Brodæo, Turnebo, Leopardo, Stephano, Lipsio, aliisve animaduersa reperiebam. Adhæc de meo quoque contuli nonnulla; vt deinceps suo loco indicabitur. Sicut autem in Eutropio, ita hic quoque generalia in Indicē referentur; vt non vni tantum, sed pluribus etiam locis, atque adeo pluribus auctoribus inseruire possint.

Vt ergo in Notationum instituto curriculo pergam, vulgatam huius Epitomes inscriptionem confirmant etiam sequentia. primum enim 148, 2, Ἐπιτομῆς *vocabulum iteratur: deinde* 196, 2, *& nomen suumque suum auctor iterum exprimit, & tempus quo Epitomen istam confecerit, designat. Lipsius Epistolicarum quæstionem libro* 4, *epist.* 9, *vocat* Dionis Epitomen à Xiphilino; *& lib.* 5, *epist.* 22, Dionis abbreuiatorem Xiphilinum. *Inclusa quæ titulum sequuntur, absunt à Pal. c. m. s. Contra, inclusa* μὲ, *v.* 12, *addita ex Pal. & Merulæ c. Rursum inclusa ὑγροῦ ῥαδίως, v.* 34, *absunt à P. Ammianus Marcellin.* 418, 17, *puluere tantum naphtham incensam exstingui posse tradit. V,* 37, *inclusa* ᾳ *abest à P. at sequens* ὡς *addita è Xyland. & Stephano. V.* 39, ἐκεῖ *pro vulg.* ἐκεῖσε *repositum è P. V.* 43, *pro* ἰδόντας *P. habet* ἰδόντες, *nullo prorsus significationis discrimine. In Lat. vers. v.* 16, *pro* missus *interpres aptius fortasse dixisset* profectus, *seu* expeditione suscepta. *nam* στέλλεσθαι *non tantum* mitti *significat, sed etiam* proficisci, *vt cum alibi sæpe, tum* 205, 31.

138, *v.* 8, *pro* ζεύγλαις *malim* ἐ αὐτῷ, & ipsum: *vel saltem* ἐ ζεύγλαν. *V.* 29, *fort. l.* αὐξηθεισῶν νεῶν ἐ στόλον, auctum nauium etiam classe. *i. tanta nauium copia, vt etiam iustam classem sibi compararint. Lat. t. v.* 14, infidis] *Gr.* immorigeris, refractariis. *Et mox,* acer in rer. gest. rat. exposc.] *Gr.* in operibus seu officiis exigendis.

139, *v.* 3, ἐν γε πάντη] *P.* ἐκ γε πάντων, saltem ista ratione. *V,* 9, *μαχ... pro vulg.* ἀφῆ *repositum e P. & M. V.* 34, *P. & M.* ἐν αὐξήσει. *Seq. v. pro* ἄνα *idem P. habet* τὸν ἄλλον, quem alium. *Lat. t. v.* 9, *rectius Gr. sic vertentur:* Quod si ille à vobis ad hæc emissus offenderit, (vt cum in aliis multis, tum præsertim in maritimis certaminibus fieri assolet) quemnam pro eo ad res magis necessarias inuenietis? *Et mox;* vniuersa multitudo, velut ex composito, excl. Te. *Paulo post,* à mari sursum versus; *qua de re supra quoque,* 137, 22. *V.* 36, temp. enim gerere cupiebat; ostend.

140, *v* 6, ἐπ' αὐτοῖς *legitur etiam apud Dionem pag.* 24. *sed aptius fortassis* ἐπ' αὐτῷ. *V.* 20, ὡς *ante* ἰδίου *habet etiam P. sed tollendum potius videtur. Lat. t. v.* 18, *si* ὑπουργῶν *legas, locum ita vertes;* sub Cappadociæ præfectura censentur, *seu,* ad Cappadociæ præfecturam pertinent.

141, *v.* 8, καλαίνωπας *respicit non* τὴν Παλαιστίνην, *sed incolas eius; per syllepsin: vt infra quoque cum alibi, tum* 803, 11. *V.* 21, *inclusa* τῶν *expungitur à Xyl. velut ex præcedenti membro perperam repetita. Com-*

tra, inclusa v. 16, *ex eodem X. & Dione addita. V. 40, inclusa abest a P. c sed exstat ea etiam apud Dionē pag. 37. Lat. t. v. 5, fortasse interpres scripsit*, qui ipsum adiuerant: *vt in Gr. est* ὅτι προσιόντα αὐτῷ, eum adeuntibus. *Paulo post etiam pro* coniunxit *rectius dixisset* (*vt in Græco est*) constituit, *i. composuit, ordinauit. V. 44, Blancus verterat*, vt legis confidentia superior esset *possis etiam sic reddere*, vt etiam ad legis suæ libertatem omni virium contentione eniterentur. *i. vt etiam legem ac religionem suam magna libertate profiteri auderent, totisque viribus asserere niterentur.*

142, v. 29 καὶ *legitur etiam apud Dionem p. 38 sed aptius vel* καί, *id est* & ὡς: *vel simpliciter* ὡς. *V. 30, ad* τὴν διὰ τεσσάρων καλουμένην ἁρμονίαν, *hæc adnotat Schottus; Immo dies, vt nunc nominātur, procedunt proportione* διὰ τεσσάρων, & διὰ πέντε: *si primum diem tribuimus Soli, secundum Lunæ, tertium Marti, & sic deinceps. Idem mox ad v. 32, de duplici dierum ratione hæc adnotat; Prima ratio est hæc,*

III	*Luna*	II
V	*Mercurius*	IIII
VII	*Venus*	VI
II	*Sol*	I
IV	*Mars*	III
VI	*Iupiter*	V
I	*Saturnus*	VII.

Secunda ratio est hæc;

Saturnus	I
Iupiter	II
Mars	III
Sol	IV
Venus	V
Mercurius	VI
Luna	VII
Saturnus	IIX
Iupiter	IX
Mars	X
Sol	XI
Venus	XII
Mercurius	XIII
Luna	XIV
Saturnus	XV
Iupiter	XVI
Mars	XVII
Sol	XIIX
Venus	XIX
Mercurius	XX
Luna	XXI
Saturnus	XXII
Iupiter	XXIII
Mars	XXIIII
Sol.	*ab hoc habet nomen dies*

secundus. Hæc ibi Schottus. V. 41, P. & M ἀφιστάμενον, *præs. tempore: itemque Dio p. 38*

143, v. 1, ἀνέψατο *pro vulg.* ἀνέψατο *repositum e P. c. & Dione, p. 38. Paragraphi nota v. 15, addita e P. c quæ ideo fortasse apposita est, quia post longiorem veluti παρέκβασιν nunc demum ad primarium huius Epitomes scopum acceditur, Cæsaream videlicet historiam. V. 45 rectius* ἐμέμνητο. *Paulo ante quoque, v. 43, si malis* διωκόμενον τῶν λόγων *per me licet.*

144, v. 38, P. ἐπιπέμψας: *non inconuenienter. locus est apud Dionem p. 97*

145, v. 31, *Græca sic potius videntur reddenda*; longitudineque adæquat Galliam reliquam & Hispaniā fere omnem, in pelagus protenta. *Sed & paulo ante, v. 20, rectius legi* ad aquam perennem, *ex Indice cognosces, in voce* ἀέναον. *V. 35*, παραιρούμενοι *præsenti tempore legitur etiam apud Dionem, p. 114 fortasse tamen conuenientius aoristum* παρελόμενοι.

146, v. 18, *P.* χρηματίζεσθαι, *errore ambiguo pro* χρηματίζεσθαι *sic vel* χρηματίσασθαι. *V. 21, pro* ἀνεῖναι *apud Dionem est* καὶ, *pag. 128 V. 25, i.* ἔξω *legitur etiam apud Dionem. itaque cum sequenti accusatiuo* τὸν νεὼν *subaudienda est præpositio* κατὰ. *V. 34. inclusum* ... *omitt: P. c. & mox diuersa præpositione habet* ἐπὶ *sed vulgata lectio exstat etiam apud Dionem p. 129. Lat. t. v. 19, Græca ita fere sonant.*; Nam quæ Aquila nominatur, est autem parua ædicula, in eaque collocata est aquila aurea, erigiturque in omnibus per delectum conscriptis exercitibus; & ab vno viro gestatur super hasta procera cuius ima pars in acutam cuspidē coacta est, vt in terra defigi possit) ex his igitur aquilis vna tunc Euphraten cum eo transire noluit. *Eius ædiculæ siue sacelli meminit etiam Herodianus infra in Antonino Caracalla 544, 6.*

147, v 6, *lacunula est etiam in P. c. sed quid omissum sit incertum est. Locus apud Dionem exstat p. 26. V. 8. pro* ἐδέδοικεν *P. habet* ἐδεδίει *significatione propius eadem. sed sono duriore. V. 10, pro* ... *idem habet* ...: *& v. 21*, καὶ Ῥωμαίους, etiam Romanos. *sed & illa lectio vitiosa est, & hæc minus vera.*

148, v. 5 *pro* ... *in prima Xiphilini editione scriptum* ... *vnde W. legit* ... , *quia in sequenti membro mentio sit* τῶν ἔργων. *atq; adeo apud Dionem quoque, p. 170, legitur*, τὸ ὄνομα τῆς δικτατορείας ἀπεῖπε, dictaturæ nomen abdicauit. *potest tamen & vulgata retineri. V. 19*, Καισάρειος ὀνομάζονται] *P.* Καισαρείους ὀνομάζονται. *V. 25, inclusum* Λαμπονία, *additum e P. & M. V. 28* τῷ αὐτῷ ποταμῷ, *agnoscit etiam interpres sed procul dubio legendum* τῷ Ἀνίᾳ, ad Anam fluuiū: *vt & P. ac M. c. habent, & Dio 174*

149, v 25, *inclusa* οὖν *addita e D 114. sed concinnior W. lectio*, καὶ πολλοὶ μὲν μαχόμενοι: *quoniam hic proxime antecedit* οὖν, *apud Dionem vero inter hanc & superiorē periodum alia sunt interiecta. V. 41, Stephan manus* ... τὰ πολεμικά *sed* πολέμια *infra quoq; aliquoties hac significatione vsurpatur, & apud Dionys. Halic. frequētissime.*

150 v 2 γὰρ *pro vulg.* καὶ *reposita ex W. Apud Dionem 181, alia est membrorum connexio: ideoq; ibi hæc particula non exstat. V. 25, inclusa absunt a P. sed agnoscit ea etiam D. V. 28, W. passiue legit* ... *Sed actiuum* ... *& apud D. p. 182. ipsum legitur, & narrationi magis conuenit significare namque auctor vult, multos etiam semimortuos aduersariis cædem intulisse. Lat. t. v. 29, interpres rectius dixisset* pæanem canebant: *vt Virg. quoque*, lætum pæana canentes.

151, v. 24, *in P. c. titulus est hic*, Καῖσαρ Ἰούλιος: *omisso scilicet prænomine & præposito cognomine: vt supra 143, 16. V. 31 post* εἰδοῖς *Xylander mensis nomen omissum putat. sed fortasse potius expungendum hoc vocabulum, vt suppositiuum. fieri enim potuit vt vocalis primum* ... *præcedentis nominis fine a librario perperam sit repetita, deinde ab alio per incuriam in vocabulum eius numeri quem alioqui significat, conuersa. Apud Dionem certe nulla numeri mentione legitur, p. 188*, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ ποτε ... τοῦ Μιθριδάτου ... τῶν καταποντιστῶν ἐπινίκια ἔπεμψε. *Plutarchus Pompeium interfectum scribit* μιᾷ ὕστερον ἡμέρᾳ τῆς γενεθλίου, vno die post natalem suum. *Sequenti versu pro* ... *rectius legi* ἐπινίκια, *vt apud Dionem est loco iam citato viderat etiā W. Lat. t. v. 21, Græca sic potius sonant*: Consentaneum est. n. scelestorū facinorum præmia, etiam in historiæ contextu citius & proxime secundum ipsa facinora, subiungi. *Woisius secundum huius periodi comma mancum esse putat, atque ita legit*, τῶν ἀγαθῶν ἔργων ... καὶ ἐπιχειρεῖν. *sed vulgata lectio eo sensu quo exposui,*

non

nō male consistit. eandemque confirmat auctor ipse, dū & hic statim facinori pœnam attexit. & infra eandem repetit, 153,4. *Et v.* 40, eos quoque insuper exterrefactos in suas partes traduxit.

152, *v.* 11, *P,* ἀπεχώρει *quod cum praced.* ἐπιμψε *belle congruit. V.*19, *idem P.* προδιδόναι, *praeterito prafecto: mox tamen v* 27. *praes. temp.* προδίδωσι. *Lat. t. v.* 45, *Graca sic magis ad verbū expresseris;* Et alii ergo multi in mare deciderunt, & Cæsar ipse male periisset, partim vestimentorum pondere, partim Ægyptiorū iaculis; (cum enim purpurea essent vestimenta, facilius in ea dirigebantur ictus) nisi & illa abiecisset, & post natatu aliquousque prouectus, nauiculam conscendisset.

153, *v.* 18, προεκπλευσόμενοι, prænauigaturi, *est etiam apud D.* 209, *in P autem* προεκπλευσούμενοι: *minus conuenienter. Mox etiam rectius apud Dionem est* μηδενὸς φειδόμενος: *& seq. v.* ἐπ' αὐτοῖς: *illic genitiuo, hic accusatiuo casu. V.*23, *aptius* προσέπεμψε *P. & Dio* 209. *V.* 28, *pro* ἄπιν *in P. est* ἄπαν: *nihil ad rem. V.*44, *postremum periodi membrum procul dubio è duobus in vnum librarii vitio est contractum. videtur enim Xiphilinus scripsisse,* τοὺς τε ἐναντίους δι' αὐτῶν, καὶ αὐτοὺς δι' ἐναντίων κατεργαζόμενος, & hostes ipsorum manibus, & ipsos manu hostiū conficiens. *Dicommaton autem esse debere hoc membrum, indicat primum particula* τε *absq; reddito ne posita: deinde confirmat Dio* 211. τούς τε γὰρ ἐναντίους ἅμα δι' αὐτῶν κατειργάζετο, καὶ ἐκείνους ἀπὸ ματηῦ. *Lat. t. v.* 57 *interpres diuise legit* ἐν τέλει: *verior sensus est;* assignatoq; integro stipendio, promisit se daturum quæ stato militiæ tempore completo, dari consueuerunt. *Post etiam, v.* 42, *malim* promptos gnauosqu: fore milites. *Gr. sonant;* absque tergiuersatione cum ipso militaturos.

154, *v.* 17, *inter* ὅτι & ἀπογένοιτο *in P. c interiecta est prapositio* μετ': *qua locum ibi habere nequit, nisi absolute accipiatur pro* μετὰ ταῦτα. *V.* 27. *pro* ἐσίνωσεν *apud D.* 217 *contrario & luculento sensu est* ἐστηλίτευσε, notauit, infamauit, *velut facinore suo publice in columnam infamium inciso. V.* 31, ταῖς αἰχμαλώτοις *fœm. genere habet etiam P. c. Interpres masc. gen. vertit* inter captiuos. *V.* 46, ἀπέδωκεν *indicatiuo modo appositum coniunctioni* ἄν, *quia subiunctiuum eius verbi aoristum non est in vsu. Lat. t. v.* 19, *rectius interpres dixisset* in singulare certamen *seu* in duellum. *vel sic potius,* singulari certamine concurrerit, cum eoque mortuus sit. *qua de re & Florus* 418, 43.

155, *v.* 1, *P. & M.* καὶ κεκλήσεται: *itemque Dio* 224, *id est,* & reum futurum & pœnas luiturum eorum quæ contra leges fecisset: *vel,* & accusatum & damnatum iri ob ea q. *V,*6. προσυνεληλύθεσαν *P. & M. c. scriptura est: apud D. geminata prapositione scriptum* προσυνεληλύθεσαν. *V.*7, *apud D. est* ἐκ τοῦ δειπνητηρίου, à cœna discesserant. *Lat. t. v.* 35, *sic magis ad verbum reddideris Graca,* Equestri etiam ludo, qui Troia nominatur, vetere instituto decurrebant patriciigeneris pueri: & curuli certamine adolescentes honore illis pares concertabant. *Meminit & Sueton.* 28,17: *& Dionys. Halicarn.* 475. 29.

156, *v.* 10, *apud D.* 227. *est,* ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα ἡμέρας ἐμβαλών: *itemque in Xylandri versione,* intercalatis septem ac sexaginta diebus. *Eandemque lectionem confirmant qua de anno* XV. *mensium refert Sueton.* 8, 37. *V.* 39, ἀδελφιδοῦς *legitur etiam in P. & apud D.* 234: *ac rursum infra initio Octauii,* 161, 7: *& apud D.* 269: *immo etiam apud Eutropium supra* 104, 18, *Octauius Casaris* ἀδελφιδοῦς *nominatur. sed Xylander probat* ἀδελφιδῆς, *ex Sueton.* 18, 47. *Lat. t. v,* 48, *malim* laxiore veste, *aut* fluxiore veste, *vt Suet.* 9 46.

157. *v.* 2 σώματι *est etiam apud D.* 235 *sed conuenientius Xyl. legit* ζώματι: *vt mox v.* 5. τὸ χαλᾶν ζώννυσθαι. *Suet quoque* 9 46. *fluxiore cinctura vsum scribit Casarem. V.* 6. *inclusa* δὲ *addita ex P. V.* 20, *de Bruti ortu quod refert Dio* 246, *affirmat etiam Eutropius* 103, 41: *sed negat Dionysius Hal.* 192, 6. *V.* 25 *in vulg. ed. est* κατεσκεύασαι, *quod etsi ferri aliquo modo potest, rectius tamen P* κατασκευάσαι, *signif. actiua; vt etiam apud Dionem p.* 236 *est* αἰδεῖσθαι. *V.* 28, *inclusa* δὲ, *addita e P. V.* 46. *M. c.* ἐσχημένα. *qui casus si placeat, vt placere potest in causali significatione, mox eodem casu legendum fuerit* ὑποδεδεμένα. *V.* 27, *articulus* τὸ, *additus e P. & M. Lat t. v.* 1, *sunt qui* ὑπόδησιν calciatum *interpretari malint. sed Blancum recte vertisse* caligas, *auctor ipse infra declarat* 175, 11. *vide, & Sueton.* 9, 45.

158, *v.* 16. ἐγράφη *vno r scriptum etiam in P. rectius. at v.* 18, *pro nomine* Δία *vt in vulg. ed. & P sic etiam apud D.* 243 *supposita prapositio* διὰ: *nullo sensu. nam per* Δία *Iuliū alludit Dio ad* Dium Iulium, *seu* Diuum Iulium; *quasi Dione prognatum. V.* 22. γράμματα *repositū e P. vulg.* γενόμενα *legitur etiam apud D.* 243 *que scriptura si Dionis est, facti celeritatem designat; vt in illo,* dictum, factum. *V.* 27, *inclusa,* δὲ πάγχυ, *addita e P. & M. & Dione ipso. p* 243. *f. V.* 35, *pro* ὑπουλίου δή *omnino vel cum W. legendum* ὑπουλοτάτου *vel* ὑπουλοτάτη *cum X. vel saltem* ὑπουλότατον. *V.* 38, *malim,* τὸ Μάρκου Βρούτου βῆμα: *vt apud D* 246, τὸ τοῦ βῆμα. *Lat. t. v.* 3, *Graca sic magis ad verbum expresseris:* Ait enim, vrbem tantæ magnitudinis, quæque orbis nostro aspectui patentis maximam pulcherrimamq; partē tenet, & vt multas magnasque opes possidet, ita etiā hominum in se multos variosque mores habet, tum actiones pariter fortunasque varias publice ac priuatim experitur, nullo modo posse sub populari regimine moderatione vti; faciliusque vnum aliquem bonum quam multos inueniri; pluraque ac maiora incommoda à multis malis quam ab vno manare necessario. *V.* 9, *Blancus verterat,* Deum & dominatorem rerum omnium Iouem coram nominare. *Ego sic mallem;* Ac tādem supra cetera omnia, Deum quoque communibus suffragiis creantes, & Diuum Iulium (*vel* Diiouem Iulium) aperte appellarunt, & templum ei cum area dedicarunt, eiusque sacerdotē Antonium, vt Dialem aliquem flaminem, designarunt.

159. *v.* 3, ἐξιδίσειν *legitur etiam apud D.* 244. *sed procul dubio scribendum* ἐξιδίσειν, exsudaret, *i. excerneret in illo alui fluore. V.* 32, *P.* εὐνοίας *pro* εὐνοίαις: *quod probat etiam interpres. Mox quoque rectius* προσλαβεῖν *quā* προσλαβεῖν. *Dio aliis verbis vtitur* 169. *V.* 41, *apud D.* 258, *est* πέντε καὶ ἑβδομήκοντα, LXXV. *Sueton.* 17, 1, *populo viritim trecenos sestertios a Casare legatos scribit. V.* 46, *pro* τε, *antecedens* μὲν *postulat* δὲ. *Lat. t. v.* 35, *Graca sic magis ad verbum sonant;* Cum porro inter eos conuenisset, ac Brutus ad Lepidum, velut cognatum suum; Cassius vero ad Antonium se contulisset; atque vna cœnantibus cum alia (vt in talibus consentaneum est) dicerentur multa, tum Antonius Cassium interrog.

160, *v.* 14. *P. & M* αἰάξιον. *V.* 17, *pro prenomine* Πούπλιος *in vulg. exempl. scriptum* πλέκιος: *vt Blancus quoq; verterat,* quod Seruilius Casca, homo locuples. *sed* Πούπλιος *est etiam apud Dionem* 268, *& rursum infra* 176, 30: 196, 35. *V.* 26, *pro* βασιλείων *P. habet* βασιλικῶν, regnis. *Lat. t. v.* 24, *Graca ita sonant:* cum ei rerum à Cæsare ordinatarum examen commissū esset; *seu,* cum ei demandatum esset vt res à Cæsare ordinatas examinaret. *videtur enim* διοίκησιν *ibi potius*

esse ordinatio & dispositio vltimæ voluntatis, quam administratio.

161,v.17, ἀδελφοῦ: *pro* ἀδελφιδοῦς *supra quoque legitur* 156,39. *ac fortasse ita scriptum ab ipso auctore: præsertim cum idem Eutropius quoque scripserit* 104,16. *Suetonius tamen & alij, Cæsaris pronepotem faciunt Octauianum. vnde Xylander vtrobique legit* ἀδελφιδοῦς. *V.1, inclusa*, τὸ πρᾶον μ., *addita ex P. & M. & ipso Dione p.269.f. V.11*, ἀδελφῷ *est etiã apud D.269, f. sed X. d. legit* ἀνδρὶ, viro, marito *secundo scilicet: vt Suetonius quoque* 19, 38, *L. Philippum Octauii vitricum facit. V.15. pro* τῆς οὐσίας *rectius apud D.269.f. legitur* τῆς οὐσίας: *itidemque apud Eutropii metaphrasten supra* 104,18. *Sequentis v. & vulgati libri & P.c. habent* ἐπὶ καὶ, *ordine inuerso. nostra lectio* ὅτι, *exstat etiam apud D.p.269.f. V.17, P.* ἐκ τῷ Ἀπόλλωνος αὐτῷ, ex ipso Apolline. *sed* αὐτῷ *legitur etiam apud D.270 p. Ibidem M.* κεκινημένη. *V.35. inclusum* ἰδὼν, *additum e P.c. V.44. Dio* 270 *pluraliter habet* μάστιγας, flagra. *Lat.t.v.40, Græca ita sonant*; rapto è manibus eius pane, in altum subuolauit; mox volatu delapsa, cum illi reddidit. *Suetonius paulo exactius* 39,17. *A Dionysio & Liuio simile quid narratur de Tarquinio Prisco; itemque in Viris illustr.*

162.v.15, *&* περισημαίνειν *ferri potest, &* περισημαίνειν *substitui. apud D.270.f est* περισημαίνει. *V.20. pro* μέγα *Dio* 271 *habet* μεγάλα: *& mox P. & M.* ἱκετεία *pro* ἱκετείας. *V.35, apud D.271.p. est* τῷ κλήρῳ αὐτὴν διεδέξατο, *per hypallagen aut ellipsin. X. & W. legunt* τὸν κλῆρον αὐτῆς διεδέξατο: *vt infra* 175,40; 201.42, *& alibi. V.42, inclusa* ἐ *abest a P. Lat.t.v.20, rectius interpres vertisset.* cumque ad patricios introduceret: *vt Suet. quoque* 18, 24, *Octauiam gentem per d. Iulium ad patriciatum reductam scribit. V.38, Gr.* quam vllus vir. *V.48*, de sublimi loco, *superfluum est.*

163,v.16. *pro* ἐγκαλεῖν *apud D.274, f. est* ἐγκαλεῖν: *quod melius congruit cum præcedenti* ἰσοβαρεῖ. *sed ferri tamen etiam* ἐγκαλεῖ *potest, si ad senatum & proceres referatur. V 28, M.c.* ἔπειτα *pro* ἐπεὶ: *quæ scriptura notata etiam alibi.*

164.v.3. *locus apud D.278 eodem plane modo scriptus est. sed congruentior videtur hæc lectio:* τὸ τε φῶς τὸ ἥλιου, τὸ μὲν ἐκλιπούσης τὸ ἐξαίφνης, τὸ δ' ἐκ [illegible] *V.43, ὁμοῖον pro vulg.* ὅμοιον *repet. e P. & M. V.37, inclusum* λογίσασθαι *abest a P.c. Apud D.316, pro eo legitur* ἀνεψεῦσθαι, *eadem signif.*

165,v.19, λήψεται *est etiam in P. & apud D.319, nec male, si ad Cæsarem Octauianum referatur.*

166,v.4, *aoristia* καταστήσασθαι *&* χρήσασθαι *posita pro futuris; vt supra* 149,4. *V.7, rectius apud D.321.f.* παρὰ τῆς Βονωνίαν, præter Bononiam. *V.30, pro* καταβαλεῖν *apud D.327.f est* καταλαβεῖν: *minus conuenienter. V.33*, τις *legitur etiam apud D.327, f. sed aduerbialis genitiuus* τινὸς *ibi omissus est. Lat.t.v.34. Gr. ita sonant*; lupus in castra & in tentorium eius, cœnam ibi adornantis, ingressus, mensam deiecit; vires simul & difficultatem inde subsecuturam præsignans.

167,v.7, *inclusum* αὐτῷ *nec Dio 329, f. agnoscit nec fert sententia. Contra inclusum* ποὺς *v.18, a P. omissum idem D.ib.330, p. agnoscit. V.20, rectius apud D. ib.* ἀπώλλυον, *præterito imperf. V.29, apud D.330 inter* ἄλλως *&* αἰσχύνην *interiecta est particula* ἄν: *minus tamẽ necessaria. V.40, pro* ἐκπηδήσας *idem D.331 habet* ἐκπηδήσας, exsiliens.

168,v.7, *P.* ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς, pro marito suo: *quod etsi aliquo modo videtur ferri posse, conuenientius tamen* αὐτοῖ, *vt declarant sequentia. atque ita est etiam apud D. 331.V.23*, τοῦτο μὲν γὰρ *apud D. quoque 332 elliptice legitur, subaudito ex preced.* ἀξιῶ μνημονεύειν οὐδεν: *atque adeo* γὰρ *ibi posita pro* γοῦν. *Lat.t.v.36*, sellam pro lecticam *reponit Lipsius Elect. lib.1, c.19: sicut & Glossæ vet.* δίφρος *est* sella: *&* διφροφόρος, sellarius. *V.49, Gr. ita sonant*; cumque finxisset se herum fugientem occidisse, fuisse ei partim è spoliis, partim e stigmatum notis est habita.

169,v.11, *P.* φρόνιμον *pro* γε μένων: *& v 32*, ἐκείνου *pro* ἐκεῖνοι. *V.43.* τοὺς ὠνητιῶντας ἀπελαύνοντες *etsi ferri aliquo modo potest, vt sit*, à venalib. depellebant, *i.e. venalium emptione: tamen verior fortassis est hæc loci scriptura*; τοὺς μὲν ἄλλους τοὺς ὠνησείοντας ἀπήλαυνον, ceteros quidem qui emere cuperent, depellebant. *Eius certe lectionis vestigia sunt apud D.33. Lat.t.v.3, ita sonant*; atque ita & illum simul conseruauit, & ipse honore est affectus. *Paulo post, v.7, Blancus ita verterat*; In eadem causa etiam is est qui, quo patri f. *appellatiue scilicet accipiens* οἰκείου *vocabulum: pro quo in P. & M c. scriptum* οἰκείας, *dempto fine. sed eo modo & sententiæ & structuræ vis inferretur; immo ipsi etiam auctori; qui superiorum exemplorum nomina interisse, sequentium exstare significat quamobrem etiam Xylander in sua versione pro quoque rectius dixisset* autem: *sic*; Ossius auté Geta. *V.31, Gr. ita sonant*; Clathius enim imperator creatus, mariisque imperio aliquamdiu feliciter successu vsus, postquam & ipse proscriptus est, Siciliam occupauit. Is liæque ex propinquo incubans, cum & iis qui proscriptorum aliquem ex percussorum manibus seruauissent, duplam pecuniæ summam promitteret & illis ipsis receptacula honoresque deferret, multos conseruauit.

170,v.40, *W. legit* τὰς περὶ τὸν Βρούτου & τὸν Κάσσιον: *nõ male; vt patet ex D.339. V.42, inclusa, in vulg. lib. omissa, agnoscit idem D. ibidem, sed repetita præpositione atque articulo, sic*, περὶ τε τὴν τοῦ Ἀφροδίτης & περὶ τὸ τοῦ Ἀεισογείτονος *Lat.t.v.13, Gr. vox* ἡρῷον *non* sepulcrum *significat, sed* monumentum heroicum; *seu fanum id fuerit, siue sepulcrum. Paulo post, v.15, Blancus verterat*, ædibus in quibus fuerat occisus, ad aluum purgandam relictis *Sed Xylandri versionem probat quod apud D.338. legitur*, τό τε οἴκημα ἐν ᾧ ἐσφάγη, τὸ βούλευμα ἐκάλουν, & conclaue in quo fuerat iugulatus, confestim occluserunt.

171,v.2. *P.* ἐχρῆτό τε, vtebaturque. *V.31, P.* ἔπι τινι: *sed* ἔπι τινι *legitur etiam apud D.350*

172,v.6, *inclusa* ἐ, *addita e P. & D.352, f. Ibidem mox vulg. l. atque adeo ipse D. habet* τὴν ἄσιτον. *nostram scr. e. P. c. desumptam, probat ipsa etiam sententia. V.19, P.* ἐχρῶντο *plur. num. quod per syllepsin seu synthesin excusari potest. Mox v 21, idem P. habet* πρώσσει, *indic. modo. V 38, sunt qui malint per trãspositionem* τῷ τε τὸ ταφρ. *sed vulg. lectio est etiam apud D.354. V.45. pro* ἐσφάλθαι *apud D p.354. est* ἐσφάλθαι, offendisse, cecidisse.

173,v.3, κατορθώσεσθαι *supra quoque pro futuro vsurpatum* 149,4: 166,4. *sed apud D. hic diserte scriptum* κατορθώσεσθαι, 354.f. *V.5 q.c.* κατέκλεισε: *vt Blancus quoque verterat*, intra munitiones conclusit. *sed* κατέκλεισε *est etiam apud D.355. V.13, X. mauult* μάχῃ κρῖναι τὰ ὅλα, prœlio de summa rerum decernere. *V.23, Bruti exclamatio iisdem plane verbis apud D. est* 356. *Ad verbũ Latine ita sonat*; O misera virtus; fabula vtique eras alias: ego vero te vt rem colebam. sed enim tu fortunæ iugum subiisti. *Eius exclamationis priorem partem Florus innertit*; 42 1,27: non in re sed in verbo tãtum esse virtutem: *posteriorem Plutarchus sic interpretatur.* τὴν τύχην ἐγκαλεῖν τῷ θεῷ τὸν ποσειδεῖ: *& Florus sic*, fortunam esse aciorem esse quam virtutem. *De eadem visu & Petri Victorii adnotationem Var. lect. lib. 23, c.8*

174.v.30, *P.* ἐν δὲ τινι, *sing. num. itemque Dio* 361, *p. Lat.t.v.12, ita potius sonant Græca*; quod Cæsar initio to-

rio totam Italiã (nisi si quis emeritorũ aliquid aut dono acce pisse t, aut ex publico emptum teneret) vna cum se uitiis & ceter is instrumento, dominis ademerat, militibusque dederat *Sic v.*17, agrum quem aliqui eorum tenebant. *Et v.*46, Et quid hæc mi ter ir aliquis, cum & ensem accingeret, & tesseras militibus daret?

175, *v.*18, *vacuum spatium in P.c. aliquid deesse indicat; ac suspicionem auget quod in altero periodi membro est singulare verbum* ἐδίδου, *in altero plurale* ... *attamen & apud D.*364.*p. totus locus ita legitur, absque vlla defectus nota: tantum post* ... *v.*17. *apud D. inserta est* ... *pro* τῷ *vero, v.* 19, *in vulg. ed. est* τὸ, *perperam. Ibidem v.*18, *pro* ἐδίδου *M.c. habet* ... *V.*32, *nota præposterum nominum ordinem; & mox v.*36, *rectum. Lat. t. v.*1, *ita sonant Gr.* vt se diremptores (seu pacificatores) iudices e præberent controuersiarum quæ inter ipsos essent. *V.*49, interius quidem leuibus eas virgis distinguens, exterius autem crudum bouis corium, orbiculati clypei in morem, obducens.

176, *v.*40, *pro* τότε *P. habet* τότε, tunc; *hoc sensu*, cetera omnia quæ trans Ionium sinum tunc in Europa & Asia Romanis pareba t. *Vulgata scriptura exstat etiam apud D.*374.

177, *v.*3. *pro* λιμοῦ *apud D.*375 *scriptum* λοιμοῦ, pestilentia: *minus recte. V.* 11, *inclusa* ... *abest a P. Lat. t. v.*45, *ita sonant Gr.* in eoque & consalutabant se mutuo natantes, & inter amplexand m aquis mergebantur; *præ lætitia scilicet facta tam desiderata pace.*

178, *v.*4, *P.* ἀδελφῷ fratri: *falso: recte D.*380, *m.* ἀδελφιδῷ, nepoti ex sorore. *V.*19, *lacuna est etiam in P.c ac sequentia de Domitio Caluino, non de Ventidio a Dione scribi, notauit X. Locus apud D. est p.*381. *Lat. t. v.*16, *ita potius sonant Gr.* atque is Parthos munito loco castra metatos, præter Labieni voluntatem ob superiorum victoriarum successus sese adortos, magna vi in fugam vertit. *Et v.*47, quem Cæsar sustulit, & ad patrem misit. ille autem non multo post moriens, & Druso huic & Tiberio Cæsarem curatorem reliquit.

179, *v.* 24, *pro* ... *quidam legunt* ... *quod apud D. quoque legitur* 387, *m. sed cum additamento vulgatam lectionem exæquante. V.*29, ... *exstat ibidem. sed Xyl. datiuo casu maluit* ... *V.* 42, ... *pro vulg.* ... *repositum ex eodem D. p.*388.

180, *v.*13. *pro* ... *D.*388. *habet* ..., medicationem: *rectius. Ibidem pro* ... *scriptum* ... *non male; si ad* ... *referas. V.*24, ... *legitur apud D. quoque ibidem; p.*389.*p. at P. & M. & alii c. habent* ...: *vt infra* 325, 35. *sed vel* ... *vel* ... *huic loco videtur conuenire melius. V.*40, *post* ... *addendum e D. p.*389.*m. commation hoc;* ..., quæ & radicibus actis creuit.

181, *Lat. t. v.*28, *ita sonant Gr.* & ad terram breuia habentem, quorum imperiti erant, allabi (*seu* impingere) reformidabant.

182, *v.*1, *M.c.* συμμαχίᾳ: *quod tamen pro conflictu non est vsitatum. V.*42, *rectius cum W. legimus* ..., *accus. casu. Lat. t. v.*6, *aptius ita verteris Gr.* nec tamen feliciter ea occasione est vsus.

183. *v.*21 *inclusum* ἐκ, *additũ ex D.*399.*m. Lat. t.* 19 *rectius*, ad Cæsarem se contulerunt; *i. in Cæsaris partes transierunt. V.*35 quod cladem Crassi ductu superiore anno acceptam, ipse anno sequenti eodem die Parthis rependisset.

184, *v.*20, *inclusum* ..., *non habet P. sed agnoscit D.*406 *V.*26, ... *aliquo modo corruptum videtur sed si ante* ... *subaudiatur* ..., *recte & sensus constabit & structura.*

185, *v.*26. *pro* ... *apud D.*416.*f legitur aoristũ* ...: *nec male ante hoc ipsum participium ex eodem D. addetur* ...: *vt non generaliter aqua sed specialiter aqua Marcia intelligatur. V.*38 *locum mutilum esse, notat X. Videntur tamen quæ apud D. interiecta sunt,* ... *Xiphilino velut parenthetica, data opera omissa esse. V.*43, *inclusum articulum* ... *nec P. agnoscit, nec Dio. Lat. t. v* 18, *Gr. ita sonant:* Armeniorũ regem, dolo ac fraude cap um, quod sibi in bello contra Parthos non tulisset auxilia, a genteis catenis circumduxit, post & aureis catenis vinctum ad Cleop. adduxit.

186, *v.*13, *apud D.*421, *plurali numero est* ... *rectius nec enim ad Cæsare Octauiũ, sed ad* S. P. Q. R. *id verbum refertur.*

187, *v.*11, *inclusum commation* ..., *non agnoscit P. nec Blancus interpres: Dio* 433 *hoc ipsum* ... *habet pro* ...: *atque alterum abesse debere, res ipsa satis declarat. V.*21, ... *sine redditione vsus* ... *tum subaudiendũ* ..., *vel simile quid. plena structura est paulo post. v.* 35. *V.*26. *inclusa,* ... *absunt a P.c. sed agnoscit ea Dio quoq;*, 439. *ac similis vsurpatio particulæ* ... *est etiam infra* 189. 34.

P. 188. *v.* 29. *P.* ... *sed singulare* ... *legitur etiã apud D.*443. *Lat. t. v.* 24. *ita sonant Gr.* cũ tu ita velis confestim sublatis in æquor euecti, ventum secundum forte fortuna essent nacti. Antonius ea re visa, & ipse subsecutus est. *V.* 28. lapide quadra o à fundamento exstruxir. *V.* 48, capite inclinato (*seu* incuruato) prospectantem.

189 *v.*6 ... *legitur etiam apud D.* 446. *alioqui maluerit fortasse aliquis* ..., aduersus eum venit. *V.*24, *pro* ... *Dio* 451 *habet* ...: *& mox P.* ... *pro* ... *sed vulgata lectio proba est. V.*36, *D.*451, *f. melius cum articulo haberet* ... *Lat. t. v.*9, *ita sonant Gr.* Cum porro Cæsar Alexandriam iam teneret, ipsamque Cleopatram intra regiam in libera custodia seruare, tup, licebat ea Cæs. *Et mox v.*15, negligentius se se ornans, (nam è lugubri habitu mi ificus ei decor accedebat) in lecto considebat. *Paulo post pro* Statuis *mallem* Imaginibus, Simulacris, Signis. *V.* 28, Hæc cum diceret, palpebris oculisque in Cæsarem leniter intortis, modulatos quosdam edeb t eiulatus, delicataque cum voce alloquebatur.

191, *v.*11, *inclusũ* ..., *abest a P.c sed agnoscit illud etiam D* 460 *V* 39, *plusquamperf.* ... *legitur etiam apud D.*494, *p. habita ratione non temporis potioris, sed personæ. Lat. t. v.*15, *malim*, in ipso naso affixum habet. *V.* 25 *ita sonant Gr.* Atq; hæc partim sub regum, partim sub populi, partim sub principum imperio, septingen i & vigintiquinq; annis Romani vel fecerunt vel passi sunt. Exinde rursum mero vnius imperio regi cœperunt. *Et v.*35, vt imperium deponeret, efficeretque vt æquo iterum iure omnes essent.

192, *v.*9 *pro* ἀδελφῆς *Dio* 496, *habet* ἀδελφιδῆς, sororis suæ filiam: *quam Xylander Marcellam vocat in Annotationibus & Stemmate Cæsaris. Post eidem Agrippa idem Augustus, Marcello defuncto, Iuliam filiã vxorẽ dat,* 199, 21. *V.*11, ... *legitur etiã apud D. p.*496 *at P. habet* ... *V.*37, *P.* ... *sed* ... *agnoscit etiã D.*502 *f V.*44, *apud D.*503, *m. scriptũ* ..., etiam sic, *id est etiã in absoluta imperii maiestate. Lat. t. v.* 34, *Græca vox* ... *sonat*, velut insigni ornamento iis se venditans seu iactitans. *V.* 42, vt accurato septus esset præsidio.

193, v. 6, *καρπῶσ. & tamen insequenti membro* ... *qualis modi diuersitas est etiam pag. seq. v. 34. Dio 503, m. vtrobique optatiuo verbi modo habet καρπῶσ. & ἔχοι. V. 12. inclusa ... e P. & M. addita, si retinenda videntur, commation istud coniungendum erit cum verbo* ... *Lat. t. v. 15, interpres legit* ... *si* ... *cum vulg. libris retineamus, sensus est;* quin & gētes forte sibi assignatas redditurū senatui po ... deceñ ū. *Sic v. 33, Gr. sonāt;* atq; ibi prætoriū habeb t.

194, v. 3 *pro* ... *malet fortasse aliquis* ... *inquit Stephanus. sed sine præpositione hac vox apud Dionē p 509 quoque legitur, & pag. seq. v. 1 eodē modo repetitur, quamquam cum articulo; aduerbiali videlicet significatione pro* plane, omnino: *itidemque alibi sæpe. V. 34,* ... *& sequenti membro* ... *leguntur etiam apud D. 509, m. cum syntaxeos regula postulet* ... *subiunctiuo verbi modo. Lat. t. v. 1* ... *malim,* vt piaculi reus, *seu* vt piacularis. *Et mox ita sonant Gr.* Atque hæc isto modo & per appellationes istas accep runt: vt nihil, nisi datum sibi, habere videantur. Sed insuper etiam aliud, quod nulli veterum Romanorum tributum fuit, sunt adepti. legibus enim soluti sunt, vt Latina verba sonant.

195, v. 20 *particula* ... *ante* ... *etsi pro intensiua etiam accipi potest, rectius tamen potest omitti, vt apud D. 510, m. V. 22,* ... *leguntur etiam apud D. ib. at in P. c* ... *V. 38, D. 511* ... *communi more. V. 43.* ... *habet idem D. ib. at P & M.* ... *structura minus vsitata. Seq. v.* ... *habet etiam D. ib. & P. at q. ed.* ... *signif. plane diuersa.*

196, v. 36, ... *habet D. quoque 515, s genere tamen fœminino,* ... *at P. c.* ... vrs s quadringent s.

197, v. 4 *interpres legit* ... , processit. *V. 15, aptius præteritū,* ... *Dio 517 p. habet* ... *V. 38, inclusum* ... *in P. c præteritum, exstat etiā apud D. 517. m. V. 43.* ... *habet idem Dio 517: at P* ... , animi, ingenii *minus conuenienter. Lat. t. v 6 ita sonant Gr.* ita vt maior exercitus pa s interierit Non erat aūt morbus iste similis cōsuetis morbis; sed in caput ingruens, exarefaciebat illud, ægrosque confestim perimebat. si qui vero e uctaren tur, eis in crura descend bat, transcensisque ceteris corporis partibus vniuersis, eti m i la infestaban

198, v. 5, ... *est etiam apud D. 517, alioqui mallet fortasse aliquis* ... , ab eodē Musa. *V. 33 inclusa,* ... *addita ex D.* ... *22, m. itidemq; in v. 41. V. 45, pro* ... *Dio 524 habet* ... vsq; ad vrbē Elephantinen: *cuius Herodotus quoq; aliquoties meminit lib. 2.*

199, v. 18, *mutilum esse locum, notat X. Apud D. sane plenius ac dilucidius ita hæc leguntur 524:* ... *id est*, vt inde quoque manifestum fieret, fieri non potuisse vt sub populi imperio salua maneret resp. quippe qu d populus, etsi parum iuris ac potestatis ei erat reliquum, in comitiis scilicet atque ipsis magistratibus; tamen in iis ipsis turb s ciebat *Epitomes verba melius constabūt si legamus,* ... qppe qui, cu n exigua adhuc iuris parte potirentur, tamen tumultuarentur. *V. 21 in vacuo spatio deesse* ... *filiā, patet ex seq. 201, 44: 205, 18: 206, 4. V. 27, inclusus articulus* ... *abest a P. V. 39, pro vulg.* ... *Camerarius reposuerat* ... , Mœcenas. *sed* ... *cū Xyl. legendum esse ex D. 525 f. manifestum est etiam ex seq. 235, 4. V. 41 pro* ... *P. habet* ... *e quibus compositione facta legendum videtur* ... , quibusdam.

200, v. 13 *pro* ... *legendum videtur* ... egressu ex vrbe: *vt ex seq. colligitur. V. 19, interpres legit* ... *apud D. 530. aliter hac leguntur, tam quod ad subiectum quam quod ad prædicatum attinet. Seq. v. pro* ... *apud eundem D p. 531. est* ... *vt pag preced v. 42 Lat. t. v. 30, Gr. sonant;* vt propter potentiæ dignit tisque co mutatio em plus ludibrii probrique incurreret. *V. 38* erat enim ex generosioribus; *non ortu duntaxat, sed etiam animo. Et 41,* cum à domesticis laribus liberam de his loquēdi copiam afferre non posset; vt qui & c ū plurib. mulieribus coiret, & Liuiæ (vt perhibetur) subiectus esset; quā & ipsam, iuo eius marito priore, vxorē duxer t.

201, v. 5, *P.* ... *Ibidem mox liquidior erit structura, si præposita cōtinuatiua legamus,* ... *V. 20 post* ... *ex D. 535, inserendum* ... singu is mensibus. *V. 30,* ... *legitur etiam in P. c. & apud D. 536 p. ac ferri aliquomodo potest, hoc sensu;* cetera quoque magno numero aceruatim congesta seu constructa. *alioqui simplicior esset lectio,* ...

202 v. 2. *pro* ... *apud D 533, m. est* ... *subiunctiuo verbi modo. V. 19* ... *agnoscit etiam interpres; apud D. 541, non legitur hoc commation: nec video quid huc faciat: nisi forte Cornelium istum ab Augusto censore notatum ob vxoris mores intelligamus. Lat. t. v. 6, ita sonant Gr.* quamquam Romani nummos argenteos, alii plures, alii pauciores, ei, primo anni die adeūtes, ob beneuolentiam donabant. *qua de re & Suet. 31, 17.*

203, v. 11, *pro* ... *vulg. lectioni patrocinatur quod apud D. est, 534, p* ... *V. 17, omnino contra exemplarium consensum legendum* ... *ex D. 548. V. 38, inclusus articulus* ... *abest a P. c. sed exstat etiam apud D. 550, p. Lat. t. v. 12, ita sonant Græca:* id non forte fortuna, sed studio & prænotione quadam ab eo factū esse. *V. 44* qui sine p ob bili aliqua caussa è senatu emanerent.

204, v. 1, *mutilata vox apud D. quidem integra legitur, 550: sed precedens* ... *ibi non exstat. forsan etiam articulum versa legendum.* ... fiebat ea quæ dicebatur Senatus Auctoritas: *id est, declarabatur quid patribus auctoribus decretum esset. Blancus ita locum verterat*, quamquam sine effectu erat; quod rata non esset sine Cæ aris auctoritate: *h. e.* nisi certa e us ac manifest accessisset voluntas. *nam ea est verbi signif.* V. 13, *pro* ... *apud D. est* ... *551, p. V. 21,* ... *legitur etiam apud D. 551. p. at P.* ... , cum d mino; *perperam. Hic vero Dionem a Tacito dissentire, notat Lipsius Comment. in Taciti Annal. lib. 2. V. 25,* ... *pro vulg.* ... *repositum e P c sed versus fortasse* ... *Mox sane v. 27 pro* ... *rectius apud D ib. est* ... , id. *Idem D ib. pro* ... *habet* ... , propter hoc. *V. 41, in P c. duplex est scriptura: primum* ... *deinde finali syllabæ insuper scriptum* ...

205, v 7, *inclusa* ... , *addita e P. V. 21,* ... *est etiā apud D. 553, P. & M. habēt* ... *etiāsi veritas in adiectiuū* ... *tamē vulgata scriptura melior est. V. 15, rectius D 554,* ... *geminato articulo. Lat t. v. 15, vt Blācus* ... *interpretatur* curatores angiportuū, *ita in Vrbis descriptione apud Aureliū Victore legūtur* Curatores, *bini fere in quahbet vrbis regione. videtur tamē* ... *esse potius* Vicorū m gistri, *seu* Vicoma istri, *vt ide Victor nominat, & Sueton. in Augusto indicat, c. 30. V. 39, ita sonant Gr.* vt & conspectu & f ctis e medio eis cederet: *id est, vt e medio digressus, nec conspe-*

ctus eos

ita eos nec factis offenderet. V. 48, singulis sexaginta drachmas dedit: *eorum scilicet quibus frumentum è publico dabatur.*

206, v. 46, *[illegible] habet etiam D. 555. f. P. pro eo habet* ἱερὰν, *& in marg.* [illegible] *nihil ad rem.*

207, v. 5, [illegible] *exstat apud D p. 556, p. in P. est tantum præpositio* [illegible]*: ceterarum syllabarum relictum est spatium vacuum. V. 33, rectius apud D. 556. f.* [illegible] *V. 40, rectius apud D. & in M. c.* [illegible] *Lat. t. v. 35, ita sonant Gr.* vel etiã quod pontificis erat, *sc. ea domus.*

208, v. 14, *inclusa* [illegible]*, add ta ex D. 557. f. V. 558.* [illegible] *inclusa* [illegible]*, abest a P. c. Apud D. expressa quidem est ea præpositio, sed omissum participium:* [illegible]*, ellipsi vsitata & eleganti. V. 33 inclusa* [illegible]*, addita ex D. 558, m. itidemque* [illegible] *& v. 45. Lat. t. v. 33, ita sonãt Gr.* nec persuadendo nec cogendo possis exstirp.

209, v. 2, *P.* [illegible]*, accus. casu: minus conuenienter. V. 10, inclusa* [illegible]*, abest a D. 558. f. contra, eadem ex eodem addita, v. 24. Idem D. statim pro* [illegible] *multo rectius habet* ψυχῇ, *i.* puro curarumque ac suspicionum vacuo animo. *V. 29, inclusa,* [illegible]*, addita ex D. 559. Sic mox* [illegible] *& v. 36, & contracte* [illegible] *pro* [illegible]*. V. 39, P. c.* [illegible]*: nullo sensu idoneo. vulg. ita lectio exstat etiã apud D 559. m. ac ferri aliquo modo posse videtur, si priore membro* [illegible] *accipiatur pro* [illegible]*, & membro posteriore* [illegible] *redditiue capiatur pro* etiam. *tamen multo verisimilior est Stephani coniectura, vel* [illegible] *scribendum; vel pendere sententiam vsque ad* [illegible]*. Schottus è M. c. adnotat* [illegible]*: quod plane corruptum est. V. 45,* [illegible] *habet etiam P. c. at D. 559,* [illegible]*: rectius W.* [illegible]*, datiuo casu.*

210, v. 4, *inclusa* [illegible]*, addita ex D. 559. f. V. 12, D. 559. f.* [illegible]*: minus conuenienter. V. 28, inclusa,* [illegible]*, &* [illegible]*, addita ex D. 560. V. 36, pro* [illegible] *P. c. habet etiam alteram lectionem,* [illegible]*. Inclusa quæ sequuntur, addita sunt è D. V. 38, D. ib.* [illegible]*. V. 43, inclusa* [illegible] *addita e D. ib.*

211, v. 2, *pro articulo* [illegible] *P. c. habet* [illegible], aliquid: *valde conuenienter. Seq. v. inclusa* [illegible]*, addita e D. ib. V. 7, cum* [illegible] *subaudiendum participium* [illegible]*. V. 8, inclusa* [illegible]*, addita e D. ib. V. 20, D. 561,* [illegible]*. V. 26, inclusa* [illegible] *&* [illegible]*, addita e D. itemque* [illegible] *v. 30. V. 31, pro* [illegible] *Dio habet* [illegible]*. V. 39, post* [illegible] *defectus signum est in P. c. at non item apud D. V. 41, P. c.* [illegible]*, plur. num. Seq. v. inclusum* [illegible] *additum e D. Lat. t. v. 31, ita sonãt Gr.* eos qui talia speculantur & auscultant: *seu, talia oculis & auribus insidiose consectantur, vt ad principem deferant.*

212, v. 4, *inclusa* [illegible]*, addita e D. 561. V. 8, apud D. est* [illegible]*: cum quo verbi modo* [illegible] *frequentius construitur. V. 11, inclusa,* [illegible]*, addita ex D. Ibidem idem D. habet* [illegible]*: & tamen in seq. membro* [illegible]*. V. 16, inclusa* [illegible]*, addita e P. & M. at* [illegible] *v. 18, ex D. ib. f. V. 25, D. 562,* [illegible], & hæc. *Idem mox* [illegible] *&* [illegible]*, temp. aor. Seq. v. rectius apud eundem est* [illegible]*. alioqui legendum foret* [illegible], horum aliquid. *V. 29, rectius D. ib.* [illegible] à se inuicem. *V. 32, D. ib.* [illegible], omnes homines, si fieri queat, conseruare posse. *V. 34, D. ib. in fin.* [illegible]*. V. 37 inclusa* [illegible]*, addita e D. Lat. t. v. 31, ita rectius sonant Gr.* vt nihil neque à se inuicem, neque ab exteris hominibus damni capiant.

213, v. 12 *inclusa,* [illegible]*, addita sunt e D. 562, Sic v. 24,* [illegible] *&* [illegible]*: & rursum* [illegible] *v. 39, V. 18, congruentius fortassis,* [illegible]*: subiunctiuo scilicet modo. V. 30 pro articulo* [illegible] *P. habet coniunctionem* [illegible]*: itemque Bl. interpres: minus congruenter. V. 35, inclusum* [illegible] *additum e D. 563, Lat. t. v. 33, ita sonant Gr.* Qui autem veniam sunt consecuti, eos & delicti pœnitet, & iniuriæ aliquid benefactoribus suis deinceps facere pudet: quin immo, ad referendã eis gratiam, in multis gnaua præstãt officia, vberiorem obsequii remunerationem inde sperantes.

214, v. 6. *post* [illegible] *apud D. 564, p. addita hæc parenthesis,* [illegible]*. id est,* vel vt alii dicunt, quinque & viginti *V. 16, P.* [illegible]*,* etiamsi. *Ibid. mox vulg. l.* [illegible] *pro* [illegible]*. V. 18, D. 564,* [illegible] *sicut etiam in Golzii Antiq. est* Legio x Gemina, & Legio x Suriaca. *V. 22, inclusum commation* [illegible] *Κλαυδίῳ, additum e D. ibidemque mox v. 26,* [illegible] *V. 33,* [illegible]*, additum e D. 565. In P. & M. c. pro eo vocabulo relictum erat spatium vacuum; haud scio an per dubitationẽ. V. 46, pro* [illegible] *Dio 566. habet* [illegible]*,* sexcẽtos. *Lat. t. v. 31, ita sonãt Gr.* Insuper & Prætoriani milites ad tutandum Augusti corpus decem milia, in decem ordines tributa: tum ad vrbis præsidium, sex milia, quadrifariam diuisa.

215, v. 1, *inclusus articulus* [illegible] *additus e P. & M. Sequentia vero inclusa, non leguntur apud D. 566, f. & 567, p. V. 10,* [illegible] *addita e P. V. 42, eadem* [illegible] *addita e D. 582, f. V. 45, P.* [illegible]*: minus recte.*

216, v. 17, D. 585, [illegible], neque ex vrbana iuuentute quidquam quod quidem alicuius esset momenti, supererat. *V. 38,* [illegible], sub quibus, *legitur etiam apud D. 586, & repetitur infra in Vita Seueri 866, p. alioqui malueris fortasse aliquis* [illegible], sub qua. *Lat. t. v. 39, ita sonant Gr.* vatibus interdictum est ne de morte vel seorsum cuiquam, vel aliis cum eo colloquentibus, vlla responsa darẽt. *V. 47,* & senatum Tiberio commendauit. recitauit autem eum libellum nõ ipse (neque enim clara voce loqui poterat) sed Germanicus vt consueuerat.

217, v. 7, *inclusum articulum* [illegible] *non agnoscit P. nec D. 588, V. 9,* [illegible] *repositum ex P. c. In vulg. l. est* [illegible]*: itemque apud D. ib. atque adeo simile structuræ genus est apud Pausaniam supra 93, 16. sed P. c. lectio & clarior est, & vsitatior. V. 11, pro* [illegible] *P. & D. ib. habent* [illegible], amplius: *recte. V. 13, D. ib* [illegible] singulis mensibus *Xyl.* [illegible], in sem estre: *recte, vt patet ex 195, 32. vbi diserte scriptum is* [illegible]*. V. 26, pro* [illegible] *apud D. est* [illegible]*: minus congruenter. V. 33, P.* [illegible] *sed* [illegible] *agnoscit etiam D. 588. Lat. t. v 1, ita sonant Gr.* si non amplius cũm eis epularetur. nam vt plurimum, præsertim autẽ quoties esset comessus, alias in foro interdũ etiam in ipsa curia, cum intrantem eum, tum rursus abeuntem salutabant.

218, v. 8, *locus apud D. iisdem plane verbis legitur 589, m. sed post* [illegible] *desiderari vel numeralem notam* [illegible]*, vel numerale nomen* [illegible] centesima, *perspicuum est cum ex sequentibus, tum ex Suet. 40, 11. vbi ostentum, hoc eisdem prope verbis recensetur. V. 14. Augusti dictũ alludere videtur ad Græcã historiã. nã eode prope modo Themistocles apud Aristoph. Equitibus, Athenensium vrbem* [illegible]*. V. 17, vulg. l. & D. 590, p.* [illegible]*. ego cum P.* [illegible] *malui: quia id loquendi genus & melius sonat, & apud Dionys. Halicarn. aliquot in locis a me obseruatum est: immo hac ipsa p. v. 17, itidem habemus* [illegible]*.*

220, v. 6, [illegible]*, legitur etiam apud D. 591 at P. c.* [illegible], tyrannidem reip. imponeret. *Lat. t. v. 26, Lipsius manult curru pompali: vt notatum in* [illegible]*. V. 30, ita sonant Gr.* tum ceterorum Romanorum, qui quacumque re primatũ

Oooo

obtinuerant, imagines ferebantur, facto ab ipso vsq; Romulo exordio. V.48, deinde equites, partim ii qui ex equestri erant ordine, partim ceteri omnes; tum reliqui ad præsidium vrbis armati milites, in orbem cursitarunt.

221, v.2, pro ἐπιβάλλοντα ex D.598, m. reponendũ ἐπιβάλλοντες si constare structuram velis. V.30, τῷ ἀργυρίῳ signate dictum, nẽpe τῷ ἐπικεκηρυγμένῳ: vt interpres vertere debuerit, atque insuper pecuniæ illa summa cum ditauit; ea nimirum qua capiti eius publico praeconio erat imposita.

222, v.22, ψηφιδίον pro vulg. ἐψηφίσθη repositum ex D.600. V.26, inclusa ἓ aut tollenda est, aut mutanda in pronomen οἱ, ei. V.29, pro δήμῳ legendum esse δημάρχῳ, & res ipsa dictat, & confirmat Dio ib.

223, v.5. ἀφύλακτος cum W. legendum esse pro vulg. ἐφύλακτος, res ipsa satis arguit. V.7, ἀναλαμβάνοντες, P.c. lectio est: vulg. l. & D.602, ἀναλαμβάνοντες, minus recte. Paulo post, v.8 cum eodem P. accus. casu scriptum τὸ πάντα ποιεῖν, & seq. membro τὸ μὴ ἐφιέναι: quæ apud D. ib. legũtur datiuo casu, τῷ: nullo tamen sensus discrimine. V.14, pro ὅτι W. in suo cod. scripserat οἴτε. sed vulg. ὅτι legitur etiam apud D.602, V.18, pro Ῥώμης apud D ib. est Νώλης. vt intelligatur id statim post obitum Augusti factum, antequam corpus eius Romam ad sepulturam esset translatum. Lat. t. v.8, ita sonant Gr. Ac si ea tantum habuisset Tiberius, facile sibi ab eo cauere potuissent qui morum eius experientiam ceperant.

224, v.34, ἤ τι legitur etiam apud D.605. cum sensus requirat ἢ ὀλίγον τι, vel parum aliquid. Lat. t. v.29. Græca vox sonat subligaculis. sed & caligas eo nomine significari, supra quoque notatum ad 157, 1.

225, v.16, inclusũ ἓ, abest a P.c. sed exstat ea etiam apud D.607. V.18, M.c. ὀκχαμένου: corrupte. fortasse librarius scribere voluit ὀκ καινῆς γε. vulgata lectio ἐκ καινῆς, exstat etiam apud D.608. V.39, αὐτοῦ legitur & ipsum apud D. ibidem: at P.h. αὐτῷ ἰδιώσατο, sibi vt proprium adscribebat. Ibid τῶν πρώτων οἰκοδομησάντων habent omnia exemplaria, id est, eorum qui primi ædificauerant. quod moneo ne quis forte malit aduerb. πρώτως. Lat. t. v.6, Græca vox sonat Preses.

226, v.26. P. ἐπὶ τὰς θύρας, ad fores: nihil ad rem: D.609, m. ἐπὶ τὰς θέας, ad ludorũ spectacula. Blanc. interpres θυσίας maluit. quod cum mox v.32. repetatur, Dionis lectio videtur esse verior. Ib σπουδὴν est etiam apud D. ib. at in P. corrupte σπουδῶν. V.39, inclusus articulus τ, abest a P.c. Apud D.609. breuius est, ἐξ οἰκίας τῶν ἀπελευθέρων πρός. V.40, P. ἐπιτηδείως: congruentius. Ibidem mox W. legit συμπροπέμπειν: germana lectio est συμπροπέμπων apud D.609. V.44, W. ἐγχώου: D.609 f. ἐγχώρου. Lat. t. v.16 ita sonant Gr. Atque in summa, tantum studebat moderationi, vt, cum aliquando Rhodii magistratus, datis ad eum litteris, non subscripsissent quod subscribi de more solet, vota ei facientes. Moderationis autem vocabulo vtitur in hac ipsa narratione Suet. quoq; 49, 32. V.32, sed etiam vt plebs (ob suam præsentiam) modestior esset.

227, v.10, P. ἐψηφίζοντο: D.610 p. ἐψηφίσαντο. V.12, de vtraque nominandi ratione meminit etiam Pausanias in Achaicis, 213, 3. & copiosissime Sigonius in lib. De nomin. Rom. V.15, ἀπήλλαξε legitur apud D.610. quoque: haud scio tamen an verius sit ἀπήλασε, submouit, depulit. V.44, pro inclusis αὐτῷ εἶπεν in P. est spatium vacuum. aptior hæc lectio, αἰτιασάμενος ἐκεῖνον αὐτός, ὥς που ἓ ἐπιθυμίαν εἴπη, ἤγετο: vel, vt apud D. est 611, αἰτιασάμενος αὐτῷ, ὥς που ἓ ἐπιτηδείως εἴπη, ἤγετο.

228, v.2, pro ἑξήκοντα X. legit ἑβδομήκοντα. V.19, calidã ardentibus infundi iubet Drusus: quasi conuiuii res esset, non incendii, vt copiose Lipsius explicat Elect. lib.1, c.4. V.23, inclusum χεῖ ἐς, abest a D.612, m. & mox pro νομίζειν apud eundem est νομίζων: itemque in P.c. V.33, πολλὰ habent etiam P. & D.612. m. alioquis maluerit fortasse aliquis πολλά, multa. V.38, inclusum σωθὲν additum ex D. ib. f. V.44, P. μαντείας D. ib. f. μαντείαν τινι. V.46, P. & D. ib. f. δοῦναί τινι, dare alicui. Lat. t. v.1, Blacus verterat; hominibus ardentibus, eosdem aquam postulantes feruenti aqua iusserit perfundi perperã, vt Lipsius declarat loco iam citato.

229, v.8, Suet. in Tiberio, cap.71, de duobus vocabulis Græcis meminit. scribit enim monopolium enim cũ veniæ deprecatione vsurpasse: emblema vero in quodã decreto senatus commutari iussisse. V.15, M. Pomponius Marcellus, sermonis Latini exactor modestissimus, cũ ex oratione Tiberium reprehendisset, affirmante Atteio Capitone, & esse illud Latinum, & si non esset, futurum certe, Iam inde mentitur, inquit, Capito. Tu enim Cæsar ciuitatem dare potes hominibus, verbis non potes: vt ex Suetonii Grammaticis illustribus adnotauit Schottus. V.18, inclusa δὴ, addita e P. & D.614, p. Sic τὸ, v.43.

230, v.19, ἐλεεῖ est etiam apud D.615. at infra in Nerone 287, 2, ἐλεεῖ, perdet. Ad hæc coniunctio τι post Σιβυλλείης, abest a D. ed. Pro ἀφροσύνῃ vero W. mauult ἁβροσύνῃ, deliciæ, luxuria. V.33, de insidiarum modo meminit etiam Cornelius Tacitus; teste Schotto. Lat. t. v.16, ita sonant Gr. & oraculum quoddam, velut Sibyllinum, quod alias quidem ad tẽpus (i. annos) vrbis nõ congruebat, sed ad præsentia accinebatur, haud leuiter eos commouebat. V.27, librosque omnes qui vaticiniorum aliquid continerent, inspexit: eorumque alios, vt nullius momenti, reprobauit, alios, in probatorum numerum recepit.

231, v.9, mathematicorum studiis ob hoc remp. tunc vexatam fuisse, ex Tacito adnotat Schottus. Lat. t. v.29, ita sonant Gr. cum alia in ea præfectura instituit, tum cohortes quæ ante, vt nocturnorum vigilum, disparatæ erant, in vnum murũ coegit; vt imperata & omnes simul, & cito acciperent, omnibusque, velut intra vnum murum degentes, essent formidabiles.

233, v.1, de Lutorio Prisco meminit etiam Tacitus; teste Schotto. V.15, Dionem 618, & Zonaram a Tacito hic dissentire, notat Lips. Comm. ad lib.4. Annalium Taciti: ac verisimilius esse, palma quam pugno Drusi os percussum a Seiano. Sed cum Dio supra 612, Druso Castoris agnomen a nonnullis tributum scribat, quod exemplo Castoris & Pollucis, qui πὺξ ἀγαθοὶ celebrantur a poëtis, equiti plagas inflixisset, non absurde suspicetur aliquis, Seianum ad euertendum id Drusi agnomen pugnũ ei ipsi voluisse impingere, nõ palmã. Bl. vero. L. t. v.28, vertere debuisset, vt ei etiam pugnũ aliquãdo impegerit.

234, v.4, καὶ τοῦτο, pro vulg. ἓ τοῦτο repositũ e P. & M. & ex Dione ipso 618, f. At v.14, pro ἀξίαν P. minus conuenienter habet ἰδίαν. Lat. t. v.25 ita sonant Gr. Decennio imperii elapso, etsi ad resumẽdum imperium nullo ei senatuscõsulto fuit opus: (nec enim necesse habebat intercisio principatu, vt Augustus, imperare) tamen decennalis celebritatis solennia sunt peracta.

235, v.41, de Sabini cane meminit etiam Plin. lib.8, c.40, teste Sch. Lat. t. v.3, ita sonant Gr. Illo igitur tempore, cum hæc memoratu digna contigerunt, tum Cyzicenis iterum libertas est erepta, quod ciues quosdam Rom. in vincula coniecissent, & heroicũ Augusti fanum, quod inchoarant, non absoluissent: V.16, accusatus principi insidias fecisse, (aderat. n. coram) magnos cachinnos sustulisset: Tiberius, admurmurante nonnihil super ea re senatu, Ne viuere quidem amplius mereor, inquit, si & Lentulus me odit.

236. v.1, ἐσείσθη legendum esse pro vulg. ἐσείσατο, & Lipsius e Luciano docet Elect. libr.1. c.6. & confirmat

mat similis huius Epitomes locus supra 159,43. & infra 397.26. itidemque Herodiani 540,15.34. Itaque & Blan. us vertere debuisset; neque defunctam ipse proposuit. *Et v.5,* eamque inter diuos referri di erte vetuit. *Rursum Gr.s.v.6, αὐτῇ, pro τῇ αὐτῇ, legitur etiam apud D.621,m. V.25, interpres post μὲν inserit: quæ ellipsis alibi quoque haud infrequenter occurrit, præsertim apud Herodianum.*

237,*v.4, locus & in vulg.l. & in P. corruptus est. primum enim P. habet* ... *vulg. l.* ... *corruptius: deinde mox,* ... *Tū paulo post, v.7. pro* ... *vulg. l. habent* ... *P. autem pro eodem est spatium vacuum. Nostra lectio petita est ex D.622,m. V.8, malet fortasse aliquis* ... *Præterea coniunctio* τε *deesse membrum aliquod innuit. vt talis quæpiam loci requiratur lectio;* ... *V. 21, ἀθυμία legitur etiam apud D. ib. alioqui conuenientius fortassis ἀθυμία,* mœrore. *cui paulo infra oppositum* ... *v.18. V.15,* ... *e P. repositum est. in vulg. ed. & D. ib. legitur* ... alius. *Lat.s.v.2, ita sonant Gr.* nam vno eodemq; die, & apud Tiberium conuiuio exceptus, de amicitiæ poculo bibit, & in senatu condemnatus est.

238, *Lat.s.v.8,* sedes aureas *mauult Lipsius Comment. in lib. 2. Annalium Taciti. In præcedenti mébro, si* γραφὰς *pro picturis accipere malis, sensus est;* & in picturis ambos simul pingebant. *V.8, ita sonant Gr.* moleste ferunt, quasi calumniis infamentur, irascunturq;, quasi grauibus afficiantur iniuriis.

239,*v.37,* ... *legitur etiam apud D. 624 f. ad sequēs tamen* καθῄρει *melius per antithesin quadrare videtur* ... attollebat. *V.43, inclusa* ... *addita e P. & D. 625,p. Lat.s. v. 25, ita sonant Gr.* non consulatus, sed imperii collegam significantes.

240,*v.4, rectius D.625,p.* ... *V. 7, τε post* ... *vel tollenda, vt otiosa; vel in* ... *mutanda. Seq. v. inclusa* ... *addita e D. ib. Lat.s.v.8, ita sonant Gr.* & alia enim sibi, & sacra quoq; faciebat. *V.32,* Macro prætorianos, quibus partim ipse, partim senatorum cōsessus erat stipatus, sua eis potestate patefacta, litteras quoque se a Tiberio ferre dictitans quibus eis donatiuum aliquod tribueretur, in castra dimisit: vigilumque excubiis pro illis circum ædem dispositis, intrat; redditaque consulibus epistola, iterum exit, antequam quidquam recitaretur.

241,*v.27, pro* εἰ δὴ, *apud D. 627,m. legitur* εἰ δὲ μή, *repetita negatiua. Ex eodem D. ib. & P. additum inclusum* τε. *V.22, D.627,m.* ... *P.c.* ... *quidem agnoscit, sed omissa particula* τε. *V.26, inclusa* ... *addita e P. & D. sed D. ibidem f. mox rectius* ... *V.38, inclusa, addita ex eodem D.628 p. Lat.s.v. 8, ita sonant Gr.* acclamationibusq; vtebantur, præcipientes ea quæ sperabant, *i. inter acclamandum talibus honorum titulis eum ornabant, quales ei obuenturos esse animo præcipiebant. V.12,* hæsitare admodum, vultumque deiicere. *V.18,* iam vero ea quæ hucusque lecta fuerant, quasi leuia essent ac sola, cōtemnebat; sperabatque vel nihil prætere a, vel, si omnino, nihil saltem grauius de se mandatum esse. *V.26,* cum ergo tandem aliquando surrexisset, interea & Laco in cōsessum ingressus, ei adsistit: ac demum perlecta epistola, cœp. omn. *V.42,* & quem ante coronis dignabantur.

242,*v.7,* ... *pro* ... *repositum e D.628,m. V.30, inclusus articulus* τῶ, *additus e P. & M. & D.630. Lat. s.v 46, rectius ita verteris Gr.* sed etiam plane se intellexisse dissimulauit.

243,*v.8, vulg.l. & D.633,m. habent* ...

... *noster rum* ... *e P.c. repositum, melius quadrat cum præced. datiuo* ...

244,*Lat.s.v.14, possis etiam vertere,* condemnatus ob tragœd. *vt supra 233.36.*

245.*v.15, pro* ... *Dio 641. [vbi in marg. pone:* aureorum ducenties tricies centena milia, quinq; myriades myriadum, & septem milia septingentasq; drachmas, *Gr.] habet* ... quingentas. *Vide Suet. 67,22. V.41, P.c.* ... *itidemq, Bl. interpres: cum tamen & temporum discrepantia, & antithesεos ratio, mendi eam scripturam arguant. V.45. Suid. infra 858, 29, in cit huius loci habet* ... *Lat.s.v.36, ita sonant Gr.* resque alias maxima celeritate aggrediebatur, alias persequebatur lentissime; pecunias & profusissime cōsumebat, & sordidissime colligebat: blāditibus & libere loquentib. æque nunc delectabatur, nunc offendebatur: multos ob grandia delicta non puniuit; multos contra, qui nihil commisissent, trucidauit: sodalium alios vltra modum adulabatur, alios extremis afficiebat contumeliis.

246,*v..5, inclusum* ... *abest a P. sed exstat etiam apud D.644,p. V.21,* ... *legitur apud eūdē, & confirmatur a Suet.74,7, V.23,* ... *pro vulg.* ... *cum Xyl. repositum ex eodem Suet. 74,11,19, contra exemplarium consensum. Vide infra 257, v. 31, V.37, P. & M.* ... *corrupte.*

247,*v.8,* ... *legitur etiam apud D 646,p. sed haud scio an verius* ..., generis nobilitate. *V. 21, D.646,* ... *vt interpres quoque,* ipsis kalendis Ianuariis. *V.30,* ... *habet idem D.647,m. at P.* ... *temp. aor. Seq. v. idem P. cōposite habet* ... *Lat.s.v.13, sic ad verbum sonāt Gr.* vt nullum vmquam qui ab eo prouocasset, iudicare vellet; sed ipsi rursus talia committeret omnia.

248,*v.29. P.* ... *fœm. gen. V.45,* ... *legitur etiam apud D.650 f. & quidem præmisso articulo* ... *at P.c.* ...

249,*v.18,* ... *legitur etiam in P.c. apud D. vero 652,m.* ... *At paulo post, v.22. P. minus apte habet* ... *V.42,* ... *agnoscit etiā D.653. at P.* ... *perperam Lat.s.v.47, ita sonant Gr.* equi certatores victoria dignissimi.

250,*v.4, inclusa* τε, *addita e P. & M. & D. 652,m. Lat.s.v.15, ita sonant Gr.* natura lunæ eam figuram habeat. *Et mox,* cibo meroque vltra satietatem differtus *V.33,* nihil dignum supplicio possedisse, *id est, nō possedisse tantas opes ob quas interfici debuisset;* admirādum adiecit elogium; Decepit me, inquit, & frustra interiit, viuere enim potuisset. *V.47,* quo significabat, Caium ag.

251,*v.18, αὐτῇ pro vulg.* ... *repos. e P. V.22, inclusa* δὴ, *abest a P. sed exstat etiam apud D.655. V.35,* ... *legitur apud D. quoque 45. P. coniuncte habet* ... *sed rectius fortasse particula* ... *vel tollemus. vel in* ... *mutabimus. V 40,* ... *pro vulg.* ... *repos. ex Steph in adnot. Paulo post, v. 43,* ... *post* μὲν, *non agnoscit D.656,m. Lat.s.v.35, ita sonant Gr.* motis iis qui tunc erant magistratibus: *consulibus sc.*

252,*v.1, P.* ... *parum ad rem. V.12, leg.* ... *ex D.656, f. V.43,* ... *repositum ex D.659 f. vulg.* ... *quod in P. quoq; legitur, aliquomodo alludit ad Albionem, Britanniæ insulam Ptolemæo. Lat.s v. 12 ita sonant Gr.* sed cum in alia de more absumebat, tum in exercitus. nam ducenta quinquaginta militum milia collegerat. *V. 22,* poposcit Gallicanas descriptiones; *i. rationarium Galliæ, in quo quātus cuiusque census esset perscriptum erat)* ex iisque ditissimorum quorumq; nece imperata, ad collus. reu. *Ibidem mox pro drachmis Latinus dixisset denarios. V.*

30, propter cognomen. *V.* 33, nisi contempsisset hominem: quippe qui & natura & de industria magnã præ se ferret segnitiem. *Et mox,* Ad Oceanum porro cum venisset, quasi etiam in Britanniam ducturus exercitum, omnibus militibus in litore dispositis, triremem conscendit: paulumque a terra soluens, mox remeauit. post, conscenso excelso tribunali (*seu suggestu*) signoque militibus velut ad pugnam dato, ac tubarum clangore concitatis animis, derepente cõchylia eos legere iussit. Sumptisque his spoliis, (nam exuuiis scilicet ad triumphalem pompam erat opus) magnos tollebat spiritus, quasi ipso etiam Oceano subacto, militibusque largiebatur multa.

253, *v.* 1, *μηδεμιᾷ pro vulg. μιᾷ repos. e P. & M. & D. 660, p. V.* 16, *προτιθέναι agnoscit etiam D. 660, m. at P. προτιθέναι*, præferre. *V.* 20, *inclusum τι addit nunc P. & D. 660, m. Lat. t. v.* 28, *ita potius sonant Gr.* ne quis ad eum pertingeret. *V.* 48, Ita & vestitus ceu numerosa compositione, & appositiitiis circumpositiitiisque ornamentis, exquisite se variegabat; omniaque potius quam homo videri volebat.

254, *v.* 9, *αὐτῷ legitur etiã in P. & apud D.* 661, *p. sed omnino cum Steph. legendum αὐτῷ*, ipsi. *Mox etiam rectius, ἢ θυσίας ἢ*, atque adeo etiam sacrificia. *V.* 17, *melius δοκοῦντος τι*, *expuncta particula τι, apud D.* 661. *V.* 31, *P. pro posteriore ὑπὸ habet ἀπὸ V.* 19, *ante τὸν ex D.* 661, *f. inserere potes ἐ. V.* 43, *idem D. ib. ἀμύλους ὁρᾶν, accus. casu. Lat. t. v.* 39. *ita potius sonant Gr.* atque interim subinde & Deum appellare, & adorare; tandẽ etiam vouere, si seruaretur incolumis, se illi sacra facturũ. *V.* 48, exilique ac submissa voce, Vobis diis, inquit, solis licet vos mutuo videre.

255, *v.* 1, *pro ἰσχύσεις P. & D.* 661, *f. habent ἐξαχθεὶς. possemus etiam legere ἐπαρθεὶς, vel ἐξαρθεὶς. V.* 6 *participium προσηγγελμένως, pro infin. προσηγγέλθαι repositum ex eodem D.* 661, *f. V.* 28, *Homeri locus exstat Il.* ↓. *Lat. t. v.* 17, *ita sonant Gr.* ædeque Castoris ac Pollucis, quæ est in foro Romano, dissecta, inter media simulacra eorum ad. *Qua de re Sueton quoque* 63, 19. *V.* 20, Iouem Latialem se nominabat. *V.* 24, ipse sibi sacerdos erat, equumque sacerdotii collegam sibi designarat. *V.* 27, Tonitribus per machinam quandam tonitrua opponebat, & fulguribus fulgura.

256, *v.* 27, *P. c. τῶν ῥάσσοντος: forsan pro τούτου ῥάσσοντος*, hoc percutiente. *apud D.* 661, *m. legitur αὐτῷ συμπεσόντος*, obuiam facto *f. Caio. Lat. t. v.* 2, *ita potius sonãt Gr.* quoties ordo eum tangeret. *V.* 13, dilatusque, vt breui post daturus pœnas, seruatus est incolumis. *V.* 18, simul cibum capiebat, ad pedes eius assidens, & identidem eos inclinato capite deosculabatur.

257, *v.* 43, *Schottus legendum putat κομίζονται*, portantur. *sed νομίζεσθαι ferri posse, alia in Indice loca declarant. V.* 45, *inclusum οἰκίαν nec P. agnoscit, nec D.* 665, *m. Suidas vero, in citatione huius loci, etiam præcedens τὸ ἑαυτῶν omittit,* 859, 8. *Lat. t. v.* 36, *ita potius sonant Gr.* nullo vmquam in imperio suam reip. probasset operam. *V.* 43, sed & sella operta primus Romanorũ est vsus: atque exinde nunc quoq; nõ Imperatores modo, sed etiam nos consulares sella vehimur; ante vero & Augustus & Tiberi⁹ lecticulis, (*seu* grabatis) quibus matronæ etiamnum vti solent, interdum vehebãtur. *qua de re vise Lips. Elect. lib.* 1, *c.* 19.

258, *v.* 34, *pro τοῖς in vtroq; mẽbro apud D.* 669 *legitur τῷ, & πρώτῃ pro πρώτῳ relate scilicet articulo ad substãtiuũ ἀφθονίας. Lat. t. v.* 47, *τῇ ὥρᾳ significat potius* æstiuo tẽpore *quã* opportunis temporib *vt patet ex seq.*

259, *v.* 3, *αὐτῷ legitur etiam apud D.* 672, *p. ac referri ad τὸ νόμισμα potest. siquis tamen αὐτῷ malit, relatione ad ἀνάλωμα facta, nõ refragabor. V.* 6, *rectius apud D.* 672, *p. τὸ ὄνομα ἄξιον. V.* 17, *q. e. χαλκωματωμένους: nihil ad rem. καθεζομένους*, considentes se, *agnoscit etiam D.* 673, *f. & confirmat Sueton.* 81, 23. *V.* 37, *συνίστασαν habet etiam D.* 674, *at P. c. συνίστασαν, sep. ἀκριβῶς. Lat. t. v.* 28. *ita fere sonant Gr.* nam & alios eius generis, magna cum voluptate spectabat, & eos in primis qui horis inter spectacula interiectis circa prandii tempus sese cõcidebant. *qua de re vise Sueton. loco paulo ante indicato.*

260, *v.* 12, *D.* 676, *πρήνης χαλκεῖον: itemq. Homer. Odyss. ν, & alibi. Seq. v. P. & D. ib. τοῖς Σύγγεν. prat. imperf. V.* 20 *inclusã τι nec P. agnoscit, nec D.* 676, *m. Pro seq. αὐτῷ apud D. est αὐτοῖ conuenientius αὐτῷ, vel αὐτοῖς, f. τῆς πολιτείας*, ius ciuitatis. *V.* 25, *pro τις Stephanus mauult τις. apud D. ibid. exstat vtrumque, sic, κἂν ὑαλᾶ τις σκεύη συντετριμμένα δῷ τινι*, etiam si aliquis alicui vitrea vasa confracta dedisset. *alicui nempe vel Cæsariano, vel alii cuicumque Romano. vt significetur, cuiuscumque, etiam vilissimi homuncionis, intercessione ius ciuitatis tũc impetrari potuisse.*

261, *v.* 21, *τὴν P. c. scriptura est. sed vulg. ἰσὴν, etiam apud D.* 682, *melius congruit cum præced. in & seq. ἰσόν. V.* 26 *ex eodem D. ib. f. legendum, ἔχειν, κατὰ τοὺς κοινοὺς μ. V.* 27, *inclusum ἴσως, abest a P. c. sed agnoscit illud etiam D. Seq. v. D. ib. ἐν παντὶ, sine articulo; vt in præced. membris κατὰ μῆνας, & κατὰ ἔθος. V.* 34, *ἰδὲ legitur apud D. ib. f. quoque. sed fortasse in τοῖς ἢ mutandum; vel potius τοῖς ἢ ante ἰδὲ inserendum. Lat. t. v.* 32, *ita sonant Gr.* tunc splendorem eius, quem in terram demittit, aliis magis, aliis minus obtegit; quibusdam ne minimum quidem occulit. nam sol suum perpetuo proprium splend. hab. *V.* 47, per media; *seu*, per intermedia. *V.* 49, qualis est ipsa per se.

262, *v.* 4, *τι expungenda, vel ex D.* 684, *m. huic mẽbro attexendum istud, ἢ ἀπολογίαν. nisi forte malis θαῦμά τι: vt sit*, miraculi cuiusdam loco habebat. *V.* 21, *inclusum ὑ addidit Xylander. sed idem cum vulg. editionibus, cumque P. & D.* 684, *f. omitti potest, si περιῆσαν accipiamus pro* emanebant. *Lat. t. v.* 46, *ita potius sonãt Gr.* apud eum reus factus est.

263, *v.* 36, *Μέσον habet cum vulg. ed. etiam Blancus interpr. itemque P. c. & D.* 685, *f. Xyland. Μόσαν reponit: itidemque Paul. Leopard. Emend. lib.* 9, *c.* 18. *& Lips. Comment. ad Annal. Taciti lib.* XI. *sic enim ibi Tacitus;* Inter Mosam Rhenumque, trium & xx milium spatio, fossam produxit. *Vbi etiam nota* XXIII *milia pro* CLXX stadiis *Dionis; quamquam (vt ibidem ex Plutarcho, Suida, & aliis, idem Lips. docet) stadia* CLXX *conficiunt miliaria* XXIII, *duobus stadiis & semiminus; septem sc. stadiis & dimidio pro vno miliari captis. V.* 43, *P. c. ἢ: sed δὴ etiam Dio.* 686, *p. Lat. t. v.* 28, *ita sonãt Gr.* hoc tantum exclamans, O beatos duces veteres! vt significaret, illis quidem sine periculo licuisse fortitudinis specimina edere; se vero ab Imperatore per inuidiam fuisse impeditum. *V.* 38, *pro* XXI *Tacitũ habere* XXIII, *adnotatum paulo ante. V.* 41 *rectius*, cellam habebat; *ex vet. Gloss. V.* 44, secundum leges scilicet, *id est, idque per legitimam copulationem, seu, eo ritu quo leges matrimonia volunt contrahi.*

264, *v.* 15, *interpres nomin. casu legit ἀδικοῦσι: cõtra exemplarium consensum illud quidem, sed tamen congruentius. V.* 35, *τὸ pro datiuo τῷ repositum ex P. c.*

265, *v.* 5, *inclusam δὴ sunt qui expungendam putent, velut superuacuam: sed agnoscit eam D. quoque* 687, *p. pro* scilicet. *V.* 7, *συγγραφεῖς apud eundem D. ib. legitur: P. habet συγγραφέντος, minus apte. Narrat autem ista & Sueton.* 78, 20. *V.* 28, *rectius apud D.* 687, *f. πλησίον αὐτοῦ*, prope ipsum, *f. Tiberium. Lat. t. v.* 8, *Gr. participium sonat* perituri, *seu* mox interituri. *V.* 25, *f.* Iulio Gallico oratori: *ex Zonara* 187.

266, v.

266,v.20.*fortasse rectius legemus* ἂν, tunc; *contra exemplarium consensum. V.42.pro* γὰρ *rectius* δὲ *P.* & *D.* 689 *p. Lat. t. v. 31 post* apertum est, *inserendum hoc ostentum ab interprete omissum*, & apum examen in castris sese conglobauit.

689, *Hucusq; Dionis editiones vulgatæ. sequentium Imperatorum vita in eis desiderantur. Lat. t. ib. f. ita sonant Gr.* Corporisque vigore etiam supra annorū numerum florebat. 690 *p.* quid enim aliquis & ceterorum casus queritetur? *Mox.* radii enim, eum, dum partu ederetur, sub auroram, ex nulla solis affulsione manifesta, circumdederunt. *paullo aliter Suet.* 81, 13. *Ib. m.* quia senium serpētes, ꝑpterea exuere putātur.

690. *f. P.* ἰδυνήθησαν, *temp. aor.* 691, *p.* ἐπὶ δεξιοῖς *pro vulg.* ἐπιδεξίοις *repositum e Legationum volum.* 59 c. & *mox* ἐνδανείσαι *pro vulg.* ἐκδυῆναι. *quamquam* & ἐκ... *ibi retinere potest, si accipiatur signif. neutrali, aut neutro passiua. Ib. m. P.* ...

692, *p.* αὐτὴ *pro vulg.* αὐτὸς *repositum e P. Statim in cōmatre isto,* ... δὲ ἄλλων, *subaudiendum aduerbium* μᾶλλον, *ellipsi sat frequente. Sequenti versu defectus signum est etiam in P. Lat. t. 691, f. ita sonant Gr.* am...iosius contēdere ne vel matre, tamquam præst...tiore, inf...rior haberetur; vel a Seneca & Burro, tamquam prudentioribus superaretur. *id est, ne vel a matre dignitatis gloria, vel a Seneca & Burro prudentiæ laudibus superari videretur.* 691, *m.* grauius & petulantius insultarent. *Mox,* quiq; russo cultu erant: *vt in quadā inscriptione Prænest.* AGITATORI PRIMO FACT. RVSSAT.

692, *v. vlt. P. & M. compos.* ... 693, *m.* ... *pro* ... *perperam in P. scriptum* ..., *cum spatio vacuo, defectus indicio. nihil tamen deesse videtur, nec* ... *pro* ... *cur quis substituere malit, liquido apparet. Lat. t. 693, p. ita sonant Gr.* nō tamen etiam diuulgabantur omnia; sed ex coniecturis al i de aliis spargebantur rumores. nam pro ipsorum improbitate ac nequitia, & ea quæ contigisse poterant, contigisse sparg. bantur; & quæ dictu erant probabilia, tamquam vera credebantur.

693, *f. pro* ἐν τῷ συντυχίᾳ *in P. est* ἐν τῷ τ . . . *vt fortasse scriptum fuerit* ἐν τῷ ταράχῳ, in tumultu, *V. vlt.* ... *positum pro* ... 694, *p. P. diuise habet* ... *in ceteris nihil discrepat. verior esse videtur hæc lectio;* ... Νέρωνα τύπτων, αὐτὸς κατεχρήσατο; Nondum ergo, qui Neronem verberat, se interfecit? *Mox pro* ... *si* ... *malis, non refragabor. Lat. t. 693. f. ita sonāt Gr.* Nec quiquam inde mali ad eum redundasset; (Nero enim, vt qui forte fortuna in tumultu se læsum putabat nihil irarum gerebat) nisi ille per epistolam veniam ab eo petiuisset. 694, *p.* accusatus etiam Seneca, cum de aliis, tum quod cum Agrippina consueuisset. *Ib. m.* & super iis conuiuia agitabat. id enim cum dixero, cetera quoque quę huic sunt consequentia, significauero. libidines scilicet quas admisit.

694, *v. vlt.* ἐκεῖνο *pro vulg.* ἐκείνῳ *repos. e P. c.* 695, *p. interpres singulariter & fœm gen. legit* αὐτὴ. *Ib. m rectius P.* ..., demulsa erat. *Lat. t* 694, *f. Gr. sonant,* Sic me Cæsarem videas. *vt sc. apud Horat.* Sic te diua potens Cypri, Ventorumque regat pater. 695, *p.* meretricem quandam Agrippinæ similem Nero hanc ipsam ob causam summopere dilexit: & dum v...l ipse cum ea luderet, vel aliis eam ostenderet, dicebat se cum matre habere consuetudinem.

695, *p. P.* ... *sensus requirit,* ... *aut aliquid huiusmodi. V. pen. pro singulari* ... *idem P pluraliter habet* ..., hæc. *Lat. t. ib. m. ita sonant Gr.* Mater, inquit, vale mihi, ac salua esto. nam & in te viuo, & per te regno. 696, *m.* vt scilicet multa eiusmodi fieri optarent: datisque ad senatum litteris, enumerauit cum alia quorum sibi fuisset conscia, tū etiam quod ipsi struxisset insidias.

696, *m. rectius* ἐπέσχε, *vt paullo ante. Ib. f. malet fortasse aliquis,* ... *Ib. vulg. l.* ... Νέρων ... *P. vtrobique habet* μὲν. *Vera lectio procul dubio hæc est;* ..., Εἰ μὲ Νέρων ἀποκτῆναι μὲν δύναται, ... *cuius generis structuræ cū alibi passim exstant, tū in hoc ipso Nerone* 692, *p.* & *ib. f.* & *hac pag. supra.* 697, *p. P.* ... *quæ scriptura si mēdo caret,* ... *accipiendū erit pro aduerbio* ... *Lat. t. ib. m. Bl. vertit;* vnde ille nullā eiusmodi actionem admisit.

697, *m.* ... *agnoscit etiam Blanci versio,* tropæa *sed procul dubio verior lectio est* ..., *hoc sensu;* in quibus etiam mox habitationes magnificas ædificauit. *Mox,* ... *inclusa* ... *abest a P. Deīn,* ... *legitur etiam in P. c. Aptius* ... *sed longius paulo a vulgatis vestigiis remotum:* & ... *in significatione* ... *non est receptum.* 698 *p.* Μυμμίου *vulg. l.* ... *itemque P. c.* & *hic,* & *infra* 723. *p. perperam; vt cum ex aliis historicis clarum est, tum ex Eutropio supra,* 89, 30. *In sequentibus, nominandi ratione insolentiore obscurata est nonnihil sententia. itaque paucis ea explicetur. Siculi ergo M. Claudium Marcellum ostendebāt; Eutrop.* 82, 30, *Epirotæ, Appium Claudium Pulchrum,* 96.36. (*vel potius L. Aemilium Paullum,* 88, 15) *Asiani, L. Scipionem Asiaticum,* 86, 20. 87, 3, *Hispani, P. Cornelium Scipionem, cum Cnæo fratre,* 81, 26. 82, 27. *Carthaginienses, P. Cornelium Scipionem Africanum,* 89, 9. *Lat. t. ib. p. ita sonant Gr.* ac digitis eos alter alteri monstrabant, & dicebant, Macedones quidem, Hic est n.

698, *m. haud scio an rectius* ... *Lat. t. ib. p.* ... *sonant Gr.* per notas quasdam (*seu tesseras*) dabat. (*sic enim apud Sueton. tesseras nummarias & frumentarias legimus: Lampridius Sortes vocat* 203, 31, 36. *Ib. m.* qui propter senectutem aut morbum separatim (*i. soli ac per se*) nihil facere poterant, in choro can: bant. *Ib. f.* Et quoniam dignum actui colophonem imponi oportebat, ipse quoque Nero in theatrum prodiit, Gallionis præconis voce nominatim citatus: Cæsarq; primum in scena constitit, citharœdico indutus cultu: mox, Domini mei, inquit, fauentibus animis me audite: citharaque Attin quendam aut Bacchas cecinit Augustus.

699, *m* ὡς εἰ Πύθιος, *agnoscit cum m. s. c. etiam Blancus interpres. Infra* 724, *p.* ὡς *præponitur nomini* εἶ. *quā lectionem si hoc etiam loco sequi velis, sensus est,* Quam vnus es Pythius, *seu Pythionices!* 700, *f. Bl. interpres legit* οἰκίας τινὰς, ædes quædam: & *mox* ... *Simile quid in Albano etiā lacu visi narrat Dionys. Halic.* 57, 29. *Lat. t.* 699, *p.* ... *interpres plausus signif. accipit. tu vise an hic potius verborum sit sensus;* ac cum loqui aliquid vellet, & ipsi manus vesteq; attollebant, & alios ad idem faciendum pertrahebant. *vt scilicet intelligatur non applausus post habitam orationem, sed silentii attentionisque præparatio ante orationem; qualis infra* 790, *m. nam futuro temp. auctor ait* ..., *non præterito* ... *Ib. ita sonant Gr.* Nam & peculiare quoddam sibiagmen comparauerat, ad quinque milia militum, qui Augustales nominabantur. Ii laudes incipiebant: cogebanturque illis acclamare ceteri quoqu... omn es vel inuiti, Thrasea excepto. is enim numquā ei est obsecutus: ceteri vero, in primis autē nobilitas, magno studio, non tamen sine gemitu, cōfluebant, & omnia quæ Augustales præirent, etiam cum lætitiæ quadam significatione conclamabant.

Ib.f. omnibus vt indignis victoria euocatis, *seu prouocatis*. 700, *p.* cum tamen nemo hominum nec loqueretur nec gemeret. *Et mox*, in Tamesa fluuio sub aquis visebantur.

701, *p.* Σπ. [χιλίας] κ.τ.] *inclusum* χιλίας, *abest a P.c. Ib. m. rectius forsan* κτάται: *& infra*, παρ᾽ ἑαυτοῖς. *Lat.t.ib. p. ita sonant Gr.* quæ Claudius primariis eorum donauerat; & oportebat etiam ipsa, vt quidem Decianus Catus insulæ procurator dicebat, nunc mitti denuo. *Ib f.* nonne præter pascendi arandique labores, & cetera quæ ipsorum causa exantlamus omnia, etiã corporum ipsorum annua tributa pendimus? *(id est, etiam tirones e nostro corpore annui tributi loco dare cogimur)* Ac quanto erat melius, semel aliquibus esse venditos *(ac mancipatos)* quam sub inani libertatis vocabulo quotannis se redimere? *Et mox*, cũ ne mori quidem apud illos absque mulcta liceat.

702, *m. aptius* ὑμᾶς, nos. *Statim*, ὅτι *pro vulg.* ὡς *repositum e P.c. Infra*, τὸ [αὐτῶν σῶμα] *interpr. l.* αὐτῶν *secunda pers. Lat.t.*702, *m. ita sonant Gr.* peculiaremque terrarum orbem habitantes.

703, *p. rectius* καταφεύγουσι, *indicatiuo modo. Ib. m.* ἐξ, [ἐκ Ἀνδράσης] *&. inclusa absunt a P.c. eorumque loco relictum spatium vacuum. Mox*, ἔργῳ, *si mendo caret, ellipsin habet præpositionis* κατ᾽: *vsitatius enim dicitur*, ἔργῳ δὲ γυνὴ ὤν. *Dein, pro* τῆς αὐτῶν *perperam in vulg. ed. scriptũ* τῶν ἐς τῆς. *Nostra lectionis vestigia erant in P. & M. Ib. pro* αὐτῶν *Pal.c. habet* αὐτοῖς: *verior lectio est*, αἰτῶ, peto.

704, *f. Lat.t. Græcum* καθ᾽ ἕνα *rectius verteris* vno agmine, *seu* coniunctis copiis. *Seq. v. interpres participium* πλημμύσας, *præcedenti membro tribuendum, attribuit sequenti. ita enim sonant Gr.* neque rursum vno agmine, ne circumdatus concideretur, confligere ausus; trifariam distribuit copias; vt pluribus e locis simul pugnarent.

705 *p. P.* οἱ πατέρες ἡμῶν, patres nostri. *itidemq. v.* τοῦ, ἡμᾶς, nos: *Dein*, αὐδ. ἀγ. ζῶμεν] *P.* ζῶμεν, *subiunctiuo modo: & statim* ὑμῶν, nobis. *Ib. rectius* μετὰ ταύτης μάχ. *Mox*, αὐτοὶ *pro vulg.* αὐτοί *repositum e P. Seq. v. non male cum interprete legemus* πάντων αὐτῶν. *At pro seq. commatio* ἐλευθέρων, *sensus requirit* ἀγωνιζόμενοι, *vel tale quidpiam. ac fortassis* ἐλευθέρων *exegema fuit sequentis clausulæ*, τἀναντία αὐτῶν παθεῖν, *& e margine in vacantem locum per librarii inscitiam intrusum est. Quin & Latina ita potius sonare debent*; Itaque cum in manibus vestris sit vel omnibus hominibus secure imperare, quos partim maiores vestri vobis reliquerunt, partim ipsi vos adquisiuistis; vel omnibus illis priuari; eligite potius strenue dimicando imperium, opes, felicitatemque vobis parare, quam per ignauiam cõtraria illis subire. *Infra P.* ἡμᾶς, nos: *itemque mox* ἡμῶν: *rectius, opinor. sequitur enim prima persona verbum* κεχειρώμεθα. *Ib.* ἐπίδοσιν *legitur etiam in P.c. sed procul dubio corruptum.* ἀντίδοσιν *non multum a vestigiis discedit: at verius fortasse* ἥλιος γε ὅτι, *aut simile quid. Adhæc, vt primum periodi membrum, ita & sequentia suas quæq. habent parentheses, atq. ita distinguenda esse videntur*: νικήσειν ἡμᾶς ἐλπίζω, & τῇ παρὰ τῶν θεῶν συμμαχίᾳ, *(* τοῖς γὰρ ἀδικουμένοις οἱ τὸ πολὺ συναίροντες *)* & τῇ πατρῴᾳ ἡμῶν ἀνδρίᾳ, *(* Ῥωμαῖοί τε ὄντες, & τῇ ἀρετῇ ἁπάντων ἀνθρώπων κεκρατηκότες *)* & τῇ ἐμπειρίᾳ, *(* & γὰρ αὐτοὺς τούτους τοὺς νῦν ἀνθισταμένους, καίπερ πλείους ὄντας, κεχειρώμεθα *)* τῷ τι ἀξίωμα. *vt Latina quoq. versio talis esse debeat*: victuros nos spero; fretus & deorum ope atque auxilio, *(* quippe qui iniuriam patientibus plerumque opitulentur *)* & patria fortitudine nostra, (Romani enim sumus; virtutibusq; nostris omnes homines imperio nostro subiecimus) tum crebra experientia, *(* nam hos ipsos qui nobis nunc obsistunt, etiam ante, licet numero inferiores, subiugauimus) & postremo dignitate. *Ib f.* αὐτονομίας *P. & M.* αὐτονομίας: *perperam.* 706 *p. P.* τῆς τὸ ἄνω *actiua scilicet forma. Mox, P.* δὲ . . . τῶν *relicto scilicet spatio vacuo pro syllaba* δύω. *vulgati libri post isto aduerbio habent &* ὁμῶς, *nullo sensu. Seq. v. pro* συνεχέσι *P. habet* ἐξεχέσι: *sed verius fortassis* ἐπαλαλάξαντες, *vt supra* 24 *p. Lat.t.ib. ita potius sonant Gr.* atque exinde sunt congressi: barbari quidẽ, multo clamore minacibusque cantilenis vtentes; Romani autem, silentio & decenti ordine, quousq; ad teli iactum peruenissent. ibi enim, hoste pedetentim in eos procedente, vnanimi barritu per signum sublato tota virium contentione in barbaros incurrerunt. *Infra, Bunduica* morbo exstincta, illam quidem vehementer luxerunt, magnificeque sepelierunt: ipsi autem, vt vere tunc superati, sese huc illuc disperserunt.

706, *f.* τὰ παιδικά *pro vulg.* αὐτῶν *repos. ex P.c. margine: eandemq. lectionem e Merulæ codice notauit etiam Schottus.* 707, *p. nescio an rectius* σὺν ἑταίρῳ ἑνὶ, cum vno e sodalibus. *Ib. conuenientius* οἱ ἄλλοι πάντες, ceteri omnes. *Infra*, [&] πίλους, *inclusa &, addita e P.c. V.* 45, *rectius opinor*, ἀθροισθέντων πάντων. *Lat.t ib. m. Græcum vocabulum* ἔτνος pultem *seu* pulmenta *potius significat quam* legumina. *Ib. sunt qui malint*, publice sumptuosa cœna epulatus est. *quia scilicet Tigellinus, non ipse Nero*, ἑστιάτωρ *eo epulo fuisse dicitur: & P.c. ibi neutraliter habet* ἐδείπνησε, *non actiue* ἐδείπνισε.

707, *f. rectius* προκαλίσαντες & ἐκφαρισάμεναι, *fœm. fine, vt mox* αἱ ἐνεβοῶντο, *contra exemplarium consensum. Lat.t.* 708, *p. ita sonant Gr.* Itaque, velut promiscuã vulgi multitudo, simul & potabant citra satiritatem, & petulanter lasciuiebant.

708, *f. Lat.t. ita sonant Gr.* interea multi, pars sua exportantes, pars etiam aliena rapientes, palabundi inter se cõfundebantur, & in supellectilibus fallebãtur. *id est, palantes inter se cõcurrebant, & supellectilibus ea concursatione confusis, in suis dignoscendis partim errabant, partim disceptabant.*

710, *p. perperam vulg. l.* ἐπειδὰν . . . μένα, *itemque P.c.*

712, *f. rectius cum interprete legemus* πάντων θαυμαζόντων. *Lat.t.* 710, *p. ita potius sonant Gr.* is enim, vt quiuis alius e primariis Romanis, non tantum genere clarus & corpore robustus, sed animo etiam vegetus erat. magnaq; erat & fortitud. 712, *f.* ita enim eum pro illo Imperatorem habere cupiebant, vt etiam malum esse ista dumtaxat in parte vellent. *id est, probitatis leges tantum in Nerone tollendo transilire; cetera, probitatis studium persequi.*

713, *p. pro* ἐκαλέσθη *sententia requirit potius* ἐτύφθη, *vel aliud eiusmodi verbum. Ib. m. malet fortasse aliquis* ἀήθειαν, insolentiam: *sed* ἀλήθειαν *tamen explodere nolim. sensus enim est, nihil a quoquam confingi potuisse criminis, quod non in Neronis factis esset verum, seu, quod non re vera in Neronis factis deprehenderetur. Infra paullo conuenientius fœm. genere legemus* τῆς ἑαυτοῦ γυναικός, *vxoris suæ. Postea, in P.c. legitur tantum* ἀρ: *pro altera compositionis parte*, φερόμενος, *relictum spatium vacuum. Lat.t.ib. p. ita sonant Gr.* Sulpicius Aper centurio, & Subius Flauius tribunus, e stipatorum *(seu prætorianorum)* numero, etiam coram ipso Nerone sunt confessi. *Ib f.* quam & librum, quẽ cõscribebat, correxisset, & cetera apud aliquos deposuisset: metuens scilicet ne, si Neronis in manus venissent, interirent.

714, *m. pro incluso* αὐτῷ *in P.c. relictum spatium vacuum. nec sane huc congruit pronomen, sed potius verbũ*, ἐργάσαι, *aut aliud consimile. Lat.t.ib. ita potius sonãt Gr.* neque vllum ludicri specimen exhibuerat. *sic enim* ἐπιδείξασθαι *accipiendum esse hoc loco, patet ex superioribus*, 698, *m. Dein*, tabernas elocare, *seu mercede locaret.*

ret. Et mox, imaginem Cassii. *Ib. f.* inauratis resticulis (*aut soleis*) calciatas.

715, *P. γνήμενον, temp. aor. Statim, γεγαμημένος legendum, nomin. casu, i.* nuptus: *vt e seq. clarum est*, 721, *p. & 724. f. sensus enim est, Neronem in Sabina defunctae locum duxisse Sporum, puerum exsectum; licet Pythagorae cuidam liberto (vel, vt Lipsius mauult, libertino) nuptus esset: atque ita eum Sporo fuisse maritum, Pythagorae vxorem. Ibid. m.* ἐκεῖ γὰρ] *ἐκεῖ legendum esse pro vulg. καὶ ἐφ', monuit etiam Stephanus, & confirmat infra loquendi genus simile, 729, m. ὡς ἐν συνέδριον ἐκεῖ τέ. ποστ illa vulg. l. τεγραμμένων βιβλίων: cũ quibus etsi subaudiri potest accusatorius ἐκεῖ, ego tamen Pal. c. lectionem vt simpliciorem sequi malui.* 716. *p. mutilus est locus: ac talis quapiam requiri videtur lectio;* ἐν ἡνιόχεια αὐτῷ (*vel aduerb.* αὐτοῦ, ibi) μὲ ἐκρότουν, τὸ δὲ κιθαρῳδίας διδασκάλου αὐτὸν στεφανοῦντος μετὰ δὲ ἀγῶνα τοῦτον, τὸ Παλαῖον Δίας ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ποιοῦντος, ἡνιόχησε. *id est*, & ceu victor plausu excipiebatur, citharœdorum magistro coronam ei imponente: post, cum in circo Tigellinus adornasset spectacula, currus etiam agitauit. *Diuise autem initio periodi legendum esse ὅ τε, declarat in sequentibus redditiuum* ὁ. *Vise infra* 718, *m.* *Lat. s.* 715, *m. ita sonat genuina Gr. lectio & versio*; ac de librorum conscribendorum numero, antequam quidquã eorum composuisset, deliberabat, assumptis cum aliis, tum Annæo Cornuto.

717, *p.* pro integ.] *Lat. s. rectius*, pro velo. *Mox*, vehiculis à Nerone missis. *Ib.* alternatisque manibus; *seu manu manui superposita: quod vulgo* cruciatis brachiis *dicitur, i. crucis in modum iunctio. Ib.* Munerarius fuit Patrobius. *Dein*, &c, cum Patrobio aliquis ob hæc esset habendus honor, Teridates desuper e sua sede sagittis feras iaculatus est.

717 *f. aor.* φθέγξαιτο *& πνίξαιτο pro fut.* φθέγξοιτο, πνίξοιτο. 718, βασιλεῖς] *P. c.* βασιλείας, reges. *Ib. m.* ἀπηρύ... *pro vulg.* ἀπηρύ... *repositum e Xyl. c. infra aptius, opinor*, ... , eam ad rem. *Lat. s.* 718, *p. ita sonant Gr.* & ero quod tui fusi fila mihi attribuerint: tu enim mihi & Parca es & Fortuna. *Infra*, Bonum, Domine, mancipium habes Corbulonem; *seu, Bonum tibi, Domine, Corbulo est mancipium.*

719, *p. particula* ὅτι *vel expungenda est, vel in aliam conuenientiorem mutanda*, ὅλως *scilicet*, ἅπαξ, *aut similem. Ib. m. inclusum* ὡς *abest a P. c.* *Lat. s. ib. p. ita potius sonant Gr.* ac tandem, cum ei Nero molestiam instando facesseret, rescripsi. *Et mox*, Si ergo in Asiam veneris, tunc de congressu inter nos conueniet.

720, ἂν νικῴη] *P.* νικῷ, *optatiuo modo. alioqui* νικᾷ *&* νικήσῃ *absolute quoq; possunt accipi, vt in formali verborum alienorũ allegatione. Mox*, ἵν' ἐν *&c.* ἐν *pro vulg.* ἂν *repos. ex Steph. adnot.* *Lat. s.* 719, *f. ita potius sonant Gr.* vt in citharœdorum certamine vinceret, in Cæsarum certamine vinceretur. Ac quid sola ista in eo queritetur aliquis, cum etiam embatis conscensis de Imperatoria maiestate deciderit; personaque induta, principatus dignitatem abiecerit; vinciri se vt fugitiuum passus sit; ducendum se vt cęcum præbuerit, prægnans fuerit, pepererit, insanierit? 720 *p. cum adiectiuis istis* Pythicum, Olympicum, Periodicũ, *subaudiendum est e sequentibus substantiuum* victorem. *Ib. m.* Ac si sola ea ita fuissent pudori tantum ludibrioque citra periculum res fuisset: nunc aut.

721, ἐν δὲ τοῖς ὀλ.] *P.* ὀλυμπιονίκαις, *allusione ad* ὀλυμπιονίκας *facta: perperam.* *Lat. s.* 720, *f. ita sonant Gr.* etsi erat mulier, eaque nobilis. 721, *p.* præter cætera, etiam Domina, & Imperatrix, & Hera nominabatur. *Ib.* Et tales igitur turpitudines admittebat Nero, & senatores quoque in florea tunicula, sindoneq; collo circumposita, salutauit. *infra*, Cirrhæum agrũ abstulit.

721, *f.* ἐν [τῇ βουλῇ.] *inclusus articulus* τῇ, *additus e P. c.* 722 *p. vulg.* Λαβιηνὸν: *nostrum* αἰ ... *e P. repositũ, longe conuenientius.* *Lat. s.* 721, *f. ita sonant Gr.* e quo sacer spiritus ascendebat. *Ib.* senatorius es, *i. senatus studiosior. Ib.* studioseque auscultabant, & clara voce exclamabant, laudabantur & honorabantur. 722, *m.* quippe qui pariter & magnas res inceptaret, & grandes largitiones faceret.

722, *m.* τῷ τι οἰκίᾳ συμπ.] *suspectum est* οἰκίᾳ: *conuenientius* οὐσίᾳ, ἰδιωτικῇ *vel simile quid. Statim*, ἐγκλήματα λαβόντι *participio dictum videri potest. sequens tamẽ relatiuum* οἷα, *videtur potius postulare* ἐγκλήματα. *Ib. f. sunt qui malint*, ὅτι γὰρ δὴ, ... *723, ib. p.* Καισίου *reponendum esse pro vulg.* ἐν Καίσαρι, *docuit Lipsf. Coment. in* XIII *Annal. Taciti. Post illa pro Sulpicii ... cognomine* Πετικοὶ, *vt hic idem hoc loco est scriptum, in Latinis fastis est* Peticus, *per e simplex sine aspiratione: eademq; scriptura exstat etiam in Græcis Fastis; nisi quod, extrema syllaba variata, ibi primum* Πέτικος, *mox* Πετίκου *legitur. Lipsius Commẽt. ad lib.* XIII *Annal. Taciti, mediam inter has scripturam mauult* Παιτικοὶ; *quia scilicet diphthongus* αι *ad vocalem* ε *propius accedit. Ib. m.* ἐπιβουλεύων *pro simplici* βουλεύων *repositum e P. c. vt supra quoque* 665, *v. vlt. pro vulg.* ... *idem P. habet* ... *: idemque cõpositum repetitur etiam* 673, *f. Inferius, rectius fortassis*, ἐν αὐτῷ, *quos retulerat f. Neros ...*

724 *p. si post posterius* ..., *& seq. v. post* ... *punctum suspensum colloces, maior apparebit membrorũ similitudo. post* ... *autem subauditur verbum* ἦν, es. *Mox, Blancus interpres singulariter legit* ... *. Deinde paullo inferius* ... *pro vulg.* ... *repos. e P. & X.* *Lat. s. ib. ita sonant Gr.* In theatrũ tamen nihilominus ingressus, & citharam cecinit, & tragœdias egit. equis vtique non modo non certabat aliquoties, sed nonnumquam etiam volẽs se vinci patiebatur.

Ib. [ἐν τῷ ...] ... *pro inclusis* ... *relictũ in P. spatium vacuum.* 725, *p.* ἐπωνυμίαν *agnoscit etiam interpretis versio: sed conuenientius esse videtur* ἐπωνυμίας appellationes. *Lat. s. ib. p.* vidi cum vinciri, vidi trahi: vidi deniq; vterum ferro, ac parere. *Ib.* horum enim personas agit; & horum pro illis (*patris scilicet atque auus*) appellationes sibi imponit.

725, *m. P.* τῷ Βινδίκι, *omisso participio* ... *: vt supra* 334, *v.* 8. *Zonaras* 189, *vulgatã scripturam confirmat, cum ait*, ... *Ib. infra* ἐν [μηδενὸς] ... *pro incluso* μηδενὸς *relictum in P. spatium vacuum.* 726, *p. inclusum* ἄλλοι *additum e P. c. sed ita potius instituenda videtur lectio*, ... οἱ ἄλλοι ... *: vt legit etiam interpres.* *Lat. s. ib. ita sonant Gr.* nam & efficax gnauusque erat, & copias magnas pariter promptasque habebat, ac milites, detractis confractisque Neronis imaginibus, ipsum Cæsarem Augustumque nominarant: cumque refragaretur, militum quidam vni e signis ista celeriter inscripserat sed ipse, & deleuit illa; & vix tandem sedatis persuasit vt penes senatum populumque rem esse paterentur.

726, *m. structura non constat, nisi pro infin.* μεταπέμψασθαι *reponatur participium* μεταπεμψάμενος. *Ib. statim*, ... *non absurde suspicetur aliquis e marginali adnotatione in textum irrepsisse. si tamen iustum habet locum, significabit* ... *: & Latina ita reddenda erunt*; Talia tunc quoque ludebat portentum, *seu monstrum illud hominis*; neccurabat quod ambæ fores, & Augusti monumenti, & sui cubili, eadem

nocte sua sponte paruissent. Ib. τῷ[αὐτῷ]ν.] inclusum αὐτῷ, abest a P.c. Ib pro Λυκίας sunt qui malint Κιλικίας. Ib. τίς[τι]τόν] inclusa τι addita e P.c. sed proxime sequēs aduerbium τότε, nec interpres agnoscit, nec Zonar. 189. Infra, δέ τις] pro τις rectius cum interprete & Xyl. legemus τινί, quibusdam. 727, p. rectius fortasse τὸ παρὸν. Latina quoque ibidem ita potius sonant; omnesque qui præterirent, quasi aduersum se venirēt, suspectabat: & ad quamcumque vocem, quasi ab ea requireretur, trepidabat: ac, si vel catulus latrasset, vel auicula cantasset, virgultumve aut ramulus ab aura quassatus strepuisset, vehementer consternabatur.

Ib. m. apud Sueton. 96, 5, plenius est, Θανεῖν μ' ἄνωγε σύγγαμος, μήτηρ, πατήρ: matrisque vmbram ei præ ceteris obuersatam fuisse verisimile est. Mox, τὸ ἄφθονον, si Dionis est scriptura, alludit ad metaphoricam bonorum decoctionem seu profusionem. alioqui legendum fuerit potius ἄφιλον. sic enim Suet. 96, 40. Hæc est Neronis decocta. Paullo post περισιώντων αὐτῶν αἰδόμενοι, in margine P. scriptum est; in contextu autem, περισιώντας αὐτοὺς αἰδόμενοι: vt supra 725. f περισιῶντας αἰδούμενοι. & apud Zonar. 190. Ib. P.c. ἑαυτὸν ἀποκτεῖναι: Zonar. ἑαυτὸν καὶ σφᾶς ἀποκτεῖναι. Mox, iambus erit si legamus Ὦ Ζεῦ, θεοί, οἷος τεχνίτης ὄλλυμαι! Apud Suet. 96, 50, absque metro est, Qualis artifex pereo. Ib f. pro καὶ τῷ sensus requirit ὑπὸ τῷ, κατὰ τὸ, vel simile quid. De Iuliorum autem in Nerone defectu hæc adnot. Camerarius: Antonii & Octauiæ maioris filia fuit Antonia maior & minor. maior, nubsit Domitio Aenobarbo, & peperit filium Domitium; qui ex Agrippina Germanici filia suscepit Neronē. Minor Antonia, nubsit Druso, Tiberii Neronis & Liuiæ filio, ac peperit Germanicum & Claudium. Germanici filia fuit Agrippina, Domitii vxor, Neronis mater, & filius Caius. habuit igitur Nero auunculum Caium. & ita Iulia gens, quos Æneadas vocarunt, in Nerone defecit. Hac ille, & plenius Xylander in stemmate Iuliorum Cæsarum.

729. μὴ δ' ἄλλως P.c. margo. μὴ δὲ ἄλλως: perperā. Mox, ἐπ' αὐτῷ si mendo caret, significabit eo nomine, ea de causa. sed possis etiam legere ἐπ' αὐτῷ, eo tenente imperium. Lat. t. 728 f. ita sonant Gr. Ipse porro, cetera quidem, moderate gerebat imperium, neque onerosus erat; ratus scilicet non captum a se, sed datum sibi esse imperium: quod etiam idētidem dictitabat. verum erat in coac. p. 729, p. iam dementi eo principe fuerunt insolentia: vel, ob eius indulgentiam eo insaniæ ac dementiæ processerunt.

729. f. ἐν τ. [αὐτῷ] ὑπὸ] inclusum αὐτῷ, abest a P.c.

730. P. distinguit post ὑπὸ: sed conuenientius forsan ἐπὶ, hic. Mox, sensus postulat, ἀγανακτοῦντας ὅτι μὴ αὐτ. atque adeo ita est apud Zonar. 190. Sic statim, & ὑπὸ ἐπ' αὐ pro & sensus requirit compositū καίτοι, seu καὶ ὑπό. Lat. t. 729 f. possis etiam vertere sub Rufo, sub Rufi ducatu. & mox, sub alio, sub alius principatu. Ib. antea, sub Nerone emerserant seu eminuerant. Blancus verterat, ex obscuris clari euaserant.

731, ὅτω δὲ[τι] ἐστ.] inclusum τι additum e P.c. Paulo ante dictum Othonis a Sueton. 105, 11, ita refertur, τί γάρ μοι & μακρ. ἐν αὐλοῖς; elliptica orationis forma. vel enim subaudiri potest αὐλεῖν ἔδει. vt hoc loco: vel, κοινόν ἐστιν, vt in euang. Ioann τί ἐμοὶ & σοὶ γύναι; quid mihi & tibi communionis est? De prouerbio antē illo vise Turneb. Aduers. lib. 5. c. 1.

Mox, ἄν τι[ἐπὶ]τὸ δρ.] pro inclusa ἐπὶ relictū in P. spatium v. cuum. Io f. ἐκδιαιτᾶσθαι pro simplici διαιτᾶσθαι repositum e P.c. Seq. v. pro inclusis [ἕτοιμοι οὖν] vacuum est spatium in eodem c. P. 732, p. ὅπω τι ο]rectius forsan ὅπως. Lat. t. 732, f. ipsius amore, seu, pro sua erga ipsum beneuolentia.

732, m. rectius ἐπιμιξίας: Zonaras 191, nec τι habet, nec τις. Ib. ἵνα μὴ[μὲ]τι] inclusum με, add. e P.

734, m. Lat. t. ita sonant Gr de nocte scripto proposito denuntiant vt e vita excedat intra eum diem quo mortuus est.

735. p. Lat. t. ita sonant Gr. vt Vitelliana etiamnūc ex eo & liba, & alia quædam edulia nominentur. Ib. m. pauco & exili (seu vili) instrumento. Inferius, alii pocœnia, id est, postcœnia: quæ Germani nostri vocant hypnoposia: pocula scilicet ante somnum, ne anima hæreat in sicco. Et statim, paucorum dierum interuallo.

736. ἐπ' αὐτῶν retineri potest: sed potest tamen & singulariter legi ἐπ' αὐτῷ, s. τῷ τοῖς διαδόχοις ἐπιφθόνῳ. Lat. t. v. 10, rectius, adorari ab omnibus.

736, p. fortasse leg. καί οἱ ὁ κυκ. ἰσχυρῶς προσέκειτο, eique valde instabat, seu eumque valde instigabat. Seq. v. ἐκεῖνον pro vulg. ἐκεῖ repos. e St. & Xyl.

737, m. τοῖς[τι]τῶν στρ.] inclusa τι, addita e P.c. Ibid. πεσὸν σφᾶς] pro σφᾶς P.c. habet aduerb. σαφῶς, manifeste.

738, m. P.c. ἀπήλλαξεν, præterito aoristo: itemque Legationum volumen pag. 395. Lat. t. 739, m. ita sonant Gr. vel etiam hastis incumbentes, (circumfusis scilicet brachiis: vt infra in Herodiani Commodo, 489, 15) aut sedentes. Ib. prouocare se mutuo.

740. p. pro ὄντες structura & sensus postulant ὄντας: & mox ἀσπαζομένων pro ἀσπαζόμενοι. Ib. m. τότε ἀπώλλοντο] congruentius ἀπώλλυον P.c. ὅτι [δ] τ.] inclusa δ abest a P.c. Lat. t. ib. p. ita sonant Gr. Orto sole, cum milites tertiæ legionis quæ Gallica nominatur, (ea in Syria hibernat, tunc autem forte fortuna in Vespasiani partib. erat) ipsum derepente salutassent, vt consueuerant, suspicati Vitelliani adesse Mucianum, mutati sunt animis: clamoreque victi, fugæ se mandarunt: (vt sæpe vel leuissima, præoccupatos lassitudine animos grauissime consternant) regressique intra mœnia, protensis manibus supplices orabant.

740. f. commation istud εἰς Ταρρακίναν, abest a P.c. sed repetitur infra 743, p. 741, p. ἐδημηγόρει pro vulg. ἐδημήγορει repos. e P.c. Mox, conuenientius περιέβαλον αὐτοὺς: vel περιέβαλον αὐτό: vel etiam aduerb. αὐτοῦ, ibi. Et mox, τούς τε δορυφ. Lat. t. 740. f. sacra (seu victimas) dispeserunt 741, p. male accepti discedunt.

742, p. ἔθει pro vulg. ἐθεῖ cum St. & X. legendum esse, structuræ norma ostendit. Infra Legationum volumen 396, τὸ τῶν Τιβερίνων χωρίον ῥᾳδίως διεληφότες. Ib. f. vulg. τὸ πυρὸν τῶν παρόντων: perperam. nostra lectio petita est ex Legat. vol. 396. Ib. f. ὥστε[εἰς]τ. μ.] inclusa εἰς, addita ex eod. vol. Lat. t p. ita sonant Gr. Illi enim primum per internuntios quosdam, nunc in defunctorum loculos, nunc in corbes fructuum plenos, nunc in aucupum arundines iniectis litteris, omnia quæ in vrbe fierent, edocebantur. Ib. f. prætendebant. Sed multi ēt ipsorū, tegulis ex ædiū tectis impetiti, & in vicorū angustiis obsistentium multitudine trusi, periērūt.

743, m. rectius ὡς μόνως δύναμαι, qua sola ratione possum. quamquam μόνος, solus, apud Zonar. quoque legitur 194, 2. Lat. t. ib. m. ita sonant Gr. sed trahebatur in carcerem, sicut etiam ipsius statuæ, multis cum ridiculis tum probrosis adiectis dicteriis.

745, p. aptius ὑγιάνατε: vel, vt Xyl. legit, ἠγάλλετο. Mox, ἐπιγραφόμενοι legitur etiam apud Zonar. 194, 8. alioqui mallet fortasse aliquis ὑπογραφόμενοι, subscribens. cuius subscriptionis crebra mentio apud Suetonium & ceteros Augustæ historiæ scriptores Latinos. Lat. t. ib. p. ita sonant Gr atque ipse Nero visus aliquando in somnis Iouis currum in Vespasiani ædes inuehere. Mox, vt & alii nonnulli, ad princ. Ib. magnopere namque se iactabat. vt qui & ipse Vespasiano principatum contulisset, & frater ab eodem appellaretur, hab.

748, m. τὸ μὲν [τῶ] αὐτ.] inclusus articulus τῶ, additus e P.c. Lat.t.745, f. Gr. sonant, primus Lingonum, seu vir inter Lingones primarius.

748, f. P. c. πηλὸν περιχρίσας. vera lectio fortasse, τῷ ἐς ὀφθαλμοὺς πηλὸν περιχρίσας, inspuito in oculos luto; seu, luto sputo subacto, caecique oculis illito: ad imitationem sc. Christi, Ioann. 9, 6. Lat. t. ib rectius, manu alterius calcata. Mox, nam cum aliis multis rationib. pecunias ab eis exegit, nullo quęstus genere praetermisso, etiamsi medicus aliquis foret, tum praeter cetera ex ipsis etiam sacris pecunias collegit. Ib. Pro quibus cum Titus deprecatus esset. Ib. neque enim nouit Caesarem agere.

749. f. αὐτὸς τι τῶ] pro τι non minus apte legas τι. Et statim τὸ αὐτὸ τῦτο, conuenientius quam plur. τὰ αὐτὰ ταῦτα. Mox, διὰ τῦτο] Xyl. mauult παρὰ τῦτο. 750, m. fort. cum praepos. leg. ἐν τῷ ἀγ. vel contracte κἀν. Ib. m. τοῖ [αὐτ.] ὅτι] inclusum αὐτ. add. e P. & M. Lat. t. ib. p. portę palatii seu portae Imperatoriae domus. Mox, ib. Quaeque ipse prae senectute legere non poterat, aut quae senatui absens per litteras mandabat, per filios suos plerumque recitari iubebat: hac quoque in re senatui honorem deferens. Conuiuasque cum ex hoc ipso senatu, tum ex aliis quotidie multos adsciscebat. Ib. m. ac, si scripta quaepiam (vt assolet) incerto auctore in Imperatores, quę probrum ipsi afferrent, proponerentur ip.

750. f. Ἀρσάκης vsurpatum videtur pro Οὐολόγαισος ὁ Ἀρσακίδης, Vologaesus Arsacides. nisi Arsacis nomen commune fuit omnibus Parthiae regibus, aut cognominis loco vsurpatum, vt apud Latinos Caesar Augustus. 751. τὸ δ' [δὴ] Δημ.] inclusa δὴ, e P.c. addita est: contra τοί, quod paullo post sequitur, ab eodem abest. Ib. m. P. c. ἐπὶ αὐ ἐπαγγελόμενος μοι: rectius.

Ib. f. ὃ καὶ αὐτοῦ] αὐτὸ pro vulg. αὐτοῦ repos. e P. c. 752, κωνωδὸν ἐξήλασεν] P. ἐξήλασεν, extrusit. Lat. t. ibid. p. in theatris. infra, eam dimisit. nam cum ab aliis multa spargebantur, tum rursum cynici quidam sophistae in vrbem irrepserant: ex quibus Diogenes quidem, prior in theatrum magna hominum multitudine refertum, ingressus, post multa in eos iactata conuicia, flagris caesus fuit.

753. p. ὡς μὲν [ὁ] ἀλ. ἦ.] inclusus artic. ὁ abest a P. c. Contra, mox inclusa [ὁ αὐτοκράτωρ] ex eodem P. addita. Dein pro δεῖ vulg. l. hab. δὴ, omisso etiam articulo ante αὐτοκράτορα: perperam. Ib. γενομένας ἀρ.] fortasse conuenientius γενομένας, temp. aor. Ib. ἄλλοτε τ.] rectius ἄλλω, vel pluraliter ἄλλοις. Ib. f. ὂν ἐπανυδάνει, pro περὶ ὂν, vel ᾧ, alibi quoque inuenitur, vt cognosces ex Indice. Ib. ὑχ ἥμ. [ὅτι] ἔτ.] inclusum ὅτι, abest a P. c. At seq. v. pro αὐτ in eodem est αὐτῶ: minus conuenienter. 754, p. P. c. ab impressis nihil variat: sed rectius ex Zon. 195, ita legemus, δύο τε γὰρ ἔτη μετὰ τὴν αὐταρχίαν, καὶ μῆνας δύο, ἡμέρας τε εἴκοσιν ἔζησεν, ἐπ' ἐννέα καὶ τρ. id est, nā ex quo imperiū iniuit, bienniū vixit, mensesque duos, & dies viginti; supra aetatis annum nonum & trig. Lat. t. 753, f. ita sonant Gr. qui iuxta principes cum potentia sunt; id est, qui secundā principes potentia & auctoritate pollent; vt Caesares scilicet, praefecti praetorio, & similes.

754, m. pro βεβαιώσεις ex Zonara 195, repone δωρεὰς. sic enim & Sueton. 118, 21, beneficia a superioribus concessa principibus. Sequenti etiam versu congruentius fortasse, ὥστε μὴ, καθ' ἑκάστους σφᾶς αἰτουμένους, αὐτοὺς πράγματα ἔχειν: vel, αὐτοῖς τε ἅμα καὶ αὐτ. πρ. ἔχειν. i. ne, dū singulatim peterentur, & ipsis pariter & sibi facesseretur negotium. 755, p. διὰ ταῦτα] P. c. δι' αὐτὰ ταῦτα, propter haec ipsa. Ib. post illa, Zonar. τὸ δὲ μέσον, δαπανηθὲν τῷ πυρὶ, κοῖλον ὑπὸ τοῦ συνιζάνειν ἐγένετο: medium vero, dum igni consumptum, magis ac magis subsedit, concauū est redditum. In vulgata sane lectione praepositio ὑπὸ perperā e praecedētis participii fine videtur repetita. Lat.

t. 754, p. centurionibus suis ac tribuno. Et paulo post, atque ex vlteriori parte ad castra quae illic erant, non animaduertentes (seu praeter opinionem) appulerunt. (i. non considerato nauigationis cursu, praeter opinionem, ex vlteriori parte quam petiuerant, in orbem reuerterūt ad castra quae deseruerāt) vnde Agricola, aliis quoque ad nauigationis orbem experiundum emissis, etiam ex illis insulam esse comperit. 755, p. ea parte tantum igni obnoxius est, seu igni exaestuat. Ib. m. ambitus vero, igni est dicatus: atque interdiu fumū, noctu flammā emittit. Ib. m. nec sēper eod.] pro nec puto interpretem scripsisse ac.

755, m. πολλάκις δὲ [καὶ] πυρ. inclusa καὶ, addita e P. & M. Mox, ἔχων masc. sine legitur etiam in P. c. Refertur igitur nō ad τὸ ὄρος, sed ad ὁ κύκλος, ὁ τῷ πυρὶ ἀνειμένος, quae pcedunt. 756, p. Stephanus cum interprete legit ἐξ ἡμέρας, vt mox sequitur ἐν φωτί. In sequentibus, τε [βοῆ] ἠχοῦντο) οἱ δὲ [καὶ] ἐς χάος] inclusa βοῆ & καὶ. absunt a P. c. itidē q; illa infra [καὶ ἐς Ἀφρικὴν καὶ Συρίαν καὶ ἐς Αἴγυπτον,] τοῦ δὲ δὴ] Ad illustrationem autem praecedentium pertinent haec Plinii lib. 3, c. 5. Litore autem hoc Neapolis, Herculanium, Pompeii; haud procul aspectante monte Vesuuio, alluente vero Sarno amne. de quib. & Dionys. Hal. 35, 15. L. t. 755, f. ita sonāt Gr. Sic enim res habuit. Viri multi & magni, omnem naturam humanam excedentes, quales scribuntur pinguntur q; gigantes, partim in monte partim in agro circumiacente atq; oppidis, interdiu & noctu, cum terram obeuntes tū aerem percursantes visebantur. Post haec cōsecuta siccitas horrēda, vehementesque derepente terraemotus; vt etiam totus ille campus quasi feruore quodā vibraretur, summaq; cacumina subsultarent. tum sonitus, partim sub terra, tonitrib similes; partim super terrā, mugituū quadam imitatione edebantur. Mare cōfremebat; caelumq; & ipsū vna insonabat: indeq; fragor immanis derepēte exaudiebatur, perinde ac si mōtes corruerent; vel, quasi mōtes inter se colliderētur.

756, f. ὕστερον γὰρ] pro γὰρ malet fortasse aliquis δὲ sed potest tamen haec periodus etiā parentheticῶς accipi: vt praecedenti μὲν respondeat δὲ periodi sequētis. 757 p. Zon. 196, 14, πολλὰ δὲ τῶν δημοσίων ἔργων αὐτὸς ᾠκοδόμησε. multa etiam e publicis operib (incendio scilicet consumptis) priuato sumptu instaurauit. vt hic talis quaepiā requiri videatur lectio; αἴτιον δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ πόλει ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἄπαντα. Lat. t. 756, m ita sonant Gr. Cinis ergo iste nihil magnopere tunc eis incōmodauit: (post enim, grauem eis pestilentiam inuexit) sed alius ignis super terra coortus anno insequenti magnam admodum Romae partē depopulatus est, interea dum Titus ad Campanię calamitatem visendam profectus erat: nā Serap. Ib f. Titus ergo Campanis quidem duos e cōsularib. misit conditores (seu opidorum & aedificiorum instauratores duumuiros consulares) pecuniasque eam ad rem cum alias donauit, tum eorum qui sine herede essent mortui. Et 757, p. Omnia etiam (quae in vrbe deflagrarāt) ex iis quae suppetebant (s. partim suis partim publicis pecuniis) restituit. Et in ceteris quidē (dedicandis) nihil singulare praestitit: at cū theatrum venatorium & denominatum a se balneum dedicaret, multa fecit, & mirabilia. Mox, quae mulieres quoq;, non tamen nobiles, vna confecerunt. s. ad quas conficiendas mulieres quoque praeter viros accesserunt.

758, p. αἱ ἔγνω] forsā aptius diuise αἵ ἔγνω. Lat. t. 757 m. Gr. son. primo die gladiatorius ludus, caedesq; bestiarum f. Interpres ναυμαχίαν p πεζομαχίαν maluisse videtur, quia id innuūt praecedētia. sed si sequentia cōsideremus, mutatione haud opus est. Monumentum autem paullo post dicere videtur Caii & Lucii, eo in luco exstructum.

759. p. δεῖν μὲν γὰρ] δεῖν p vulg. δεῖν repos. e P. c. Mox, ὅς τι [τὸ] δεινόν.] inclusum τὸ, add. e P. & M. c. Contra, inclusum οἷα, [ὄντα] πρ.] abest a P. c.

Inferius P. καὶ τοι *pro* καὶ τι: *& mox* αὐτὴς γε *pro* αὐ. τι. *Lat.t.ib.m.Gr.son.* maximã pecuniam acquisiuissent. *Mox*, superauit in paternorum fraternorumque amicorum ignominiosa & exitiosa tractatione.

760,*m.P.c.* παρακατισχέσθαι:*minus apte. Mox*, αἰτία *excusari potest:sed congruentius tamen* αἴτια. *Lat.t.759.f. Gr.son.*& floribus & vnguentis honorari.

762, νικητ. [δῆθεν] ὅθεν.] δῆθεν *additum e P.& M. Contra* τι, 763,*p.a P.abest. Statim ante, interpres singulariter* παιδικὸν *legit:sed plurale agnoscit etiam Zon.197 Dein*, ὁμοίας ἰτομ.] *P.c.* ὁμοίας, similes. *Lat.t.761,m. Gr.son.* sed & cladi apte mederi,*seu*, *cladem probe sarcire.* 761.*f.* imagines statuæq; cũ argẽteæ tum aureæ.

763,*m.vulg.l.* ἀφροσύνη.*sed* φρονῶν *cum P.& X.legẽdum esse,satis declarant sequentia. Mox etiam congruentius* οἷς,*masc.gen.Ib.f.* τοιαῦτα *pro vulg.* τοιαῦτα *repos.e P.& M.Mox*,ἐν [τῇ] Ῥώμῃ *inclusu artic.* τῇ *abest a P.c. Lat.t,763,m.Gr.f.* prius abire iussis ipsorum famulis. *Ib.f.* Domitianus igitur eiusmodi triumphalia, vel (vt vulg⁹ quidẽ appellabat) parẽtalia,ob eos qui partim in Dacia partim Romæ interierant, celebrauit.

764,*m.* τὰ ἴσα αὐτοῖς] *P.c.* ἐν αὐτῷ. *Inferius post* ἀφαιρεῖν *deesse videtur* ἐγὼ δὲ, *vt declarat in præcedenti membro* ὁ μὲν. *Lat.t.ib.p.rectius*,in regiam eius,*sing.num.765, p.* sese exuerat.

765.*p.* ὅτι δὲ ἐγ.] *pro* ὅτι *sententia postulat* ἀλλ' ἵνα. *Paullo post*,*P.* συναχθῆναι δὲ αὐτοῖς δὲ τοῖς κατ. *In qua lectione vt* δὲ *aptiore loco posita est, ita minus apte aoristum pro imperfecto substitutum. Ib.* καὶ [τοῖς] κατ. τοῖς *insertum ex eodẽ P.c.& ὡς. Ib.* καὶ [ὡς] πμ.] *atque adeo aduerbium istud ibi requiri declarat paulo post simile commation*, ὡς αὐτοκράτωρ. *Dein P.& M.* Κλαυδίου τινὸς καὶ Παχάτου: *cũ tamen de vno eodemque agi sit perspicuum. Lat.t.ib.m. Gr.son.* excerpsisset, & lectitaret. *Mox*, sæpenumero & vinctis solus loquebatur, vincula eorum manibus suis tenens;(nec.n.aliis credebat quæ illi essent dicturi)& illos ipsos, etiam vinctos, metuebat. *Ib.f.Bl. verterat*, post censoriam dignitatem. *sed primum honorum gradum fuisse* ταμιείαν, *non* ἀγορανομίαν, *complurium testimonio clarum est. Ib* qui inter primos cum quibusdam aduersus eum coniurauerat. *Ib.* multosque & indicabo tibi,& coarguam.

766,*p.* ἄλλα, καὶ οἷα] καὶ *post* ἄλλα *vel tollenda videtur, vel post sequens* οἷα *collocanda. Ib.m.* τῷ Νέρωνος] *malim* τὸ Νέρωνος.*f.* ἐξελεύθερον. *Lat.t.ib.p.ita sonãt Gr.* quo crimine alii quoque multi, qui ad Iudaicos ritus defecerant, cõdemnati sunt. *Ib.m.* quos etiam in ipsa præfectura curabat reos agi. *Ib.m.* quas cum pusio quidã, ex eo genere qui nudi ad garriendum ali solent, eo interdiu (*i.meridie,infra 767.f.*) dormiente subreptas teneret manibus, nescius quid ferret. *Quæ iisdem prope verbis de Commodo infra narrantur ab Herodiano,486,38.Suetonius hac de re nihil: Zonaras Dionem nostrum sequitur.*

766,*f.* εἶχε *pro vulg.* ἄλλων *repositum e P.c.*

767.*p.* ἐκ τούτων ἰατ.] ἐκ τούτων *defendi potest, si referamus ad geneseos dies & horas. possumus tamen etiam cũ interprete legere* ἐκ τῶν ἐλπιζόντων. *Ib.m.* Α.τ.Π.δ. εἰκών] *pro* εἰκών *P.& M.& Zon.habent* προσηκόντων, *congruẽtius. Lat.t.ib.p.Gr.s.* nõ paucos qui ea ex re ne sperauerãt quidem se cum aliqua fore potentia. *Ib.m.* Et, cum tantarum rerum nihil improuisum accidere soleat; ipsi quoque cum alia euenerunt signa, tum ipse per somnum vidit & Rusticum ad se cum gladio accedere. & Mineruam, quam in cubiculo stantẽ habebat, armaturam abiecisse;& [se] super nigrorum equorũ curru in vastum hiatum incidere. *postremum.n.hoc membrum potius ad ipsum Domitianum quam ad Mineruam pertinere videtur.*

767.*f.* τὸ μεσημβρινὸν *legitur etiam in Suida collectaneis infra 864,16 itidemque pag.præced.f.* μεθ' ἡμέραν interdiu:*apud Zon.autẽ 197,59*, τὸ μεσημβρινὸν, meridie.

768 *p.aptius forsan* ὅτε δὴ, ita demũ.*seu* tunc demũ,

769,*f. interpres passiue legit* ἀναιρουμένων. *Lat. t.767.f. ita sonant Gr* primum Parthenius ferrũ gladii, qui semper sub eius ceruicali iacebat exemit, ne eo vteretur. *id est ferrum gladii exemit, vaginam duntaxat reliquit. 769.f.* sed & delatorum multi adiudicati sunt morti: inter quos fuit etiam Seras philosophus. Cum ergo turbæ exstitissent haud vulgares, ex eo quod omnes omnib. accusare permitteretur, aiunt Front. cons.

770,*p.malim cum articulo* τὸ δικαίωμα. *Mox, Rufi epitaphium Latinum Camerarius & Schottus e Plinii minoris epistolis citãt sic*, Hic situs est Rufus, pulso qui Vindice quondam Imperium asseruit, non sibi, sed patriæ. *de Vindicis autem interitu Dio ipse paulo aliter supra 725. Ib.m.* αὐτὶ [πατὶ] τιμῆν.*inclusum* πατὶ, *add.e P. c. Mox de Calp.Cr. Neruæ quod tribuitur, Victor tribuit Tito Cæsari 513,52.Sequentia confer cum Victoris Epitome 536,34.*

770,*ib.non male ex Zonara legemus*, διά τε γῆρας βαθὺ καὶ ἐπιεικῆ χρηστότητα καταφρονούμενος, cum & ob grandẽ senectutem & ob morum bonitatem contemneretur. *alioqui pro* ὅτι *reponẽdum foret* ἤδη, *aut simile quid.*

771,*p.versus qui citatur, desũptus est ex oratione Chrysis sacerdotis ad Apollinem, Il.α. Lat.t.ib.p.* tunica & toga purpurea. *Ib.m.* multa faciebat quibus partim rẽp. corrigeret, partim bonis gratificaretur. nam & illam diligenter procurabat; adeo vt ciuitatib. Italicis ad liberorum sustentationẽ multa largiretur,& his multa conferebat beneficia.

772,*m.pro* μὲν *γὰρ rectius leges* μόνου, *ex Zon. 199, 60. Lat.t.ib.m.ita sonant Gr.* Venationum nãque, conuiuiorũ, dicteriorũ,(*seu* iocorũ) quin & cõsiliorũ operumq; socium se illis præbebat: ac sæpenumero etiam quatuus vehebatur: domosque nonnullorũ vel absq; custodia ingress⁹, hilaritati cũ eis sese dabat.

772.*f.vulg.l.* τοῖς τόποις. *ego cum P.* τῇ τάφρῳ *malui, vt supra 764.*

773,*p.aptius* καταστρέψαι *legemus ex Suida collectaneis infra,864,45. Ib.* ἐκ δὲ καὶ ἐς [αὐτὰ] τὰ ἄ.] *inclusum* αὐτὰ, *abest a P.c. Ibid.supernacua est præpositio* ἐπὶ, *vt declarant hac Zonaræ,200,15*, ἐπεὶ δὲ τὰ ἄκρα κατέλαβε, postquam summa cacumina occupauit. *Ib.* τῶν προσταχθ.] *P.c.* τῶν προταθέντων, eorum quæ proposita fuerant. *cum vulgata lectione congruunt hæc in Legat. volum. 401*, πρὸς τὰ καλινδηθέντα πανέντα *idemq; loquendi genus repetitur 341,26. Lat.t.772,f.Gr.son.* sociorum cum alios tum Burros Traianum hortari, vt retro versus itinere pacẽ colat. 773, *p.* sed in fascias eam ac turũdas concidisse. 774,*m.* captiuorumque ritu iunctis manibus, supplices quædam proloquebãtur: deinde pace solenniter firmata, arma receperunt. Traianus porro, triũpho ob victoriam acto, acceptoq; Dacici cognomine, in theatro gladiatores commisit; quibus delectabatur: & saltatores quoque in theatrum reduxit, quod vnum ex iis Pyladem amaret.

774,τοτὶ [δὲ] ἐν τῇ] *inclusa* δὲ, *additae P.c. Lat.t.ib. f.ita sonãt Gr.*& iis qui ante aduersati ei fuerant, clades inferre. 775,*m.* Traianus mediũ quoddã responsum dedit, e quo appareret, neq; magnam admodũ, neq; prorsus exiguam Longini rationẽ haberi cur eũ aut perire aut magno redimi vellet. Vbi cum Decebalus aliquantum cunctatus dispiceret quid facto opus esset, Longinus interea, facta sibi veneni copia, eo epoto mortem oppetiit.

776,*m.* Πετ. [πολλῷ] δὲ ὡς] *inclusũ* πολλῷ *abest a P.c Infra*, δὲ εἰ φιλ.] εἰ *supernacua est,& forsan e sine præcedentis copulatiua* δὲ *repetita.*

Lat.t.ib.m.Gr.f. in fluuio magno, & aqua vorticosa, soloque limoso. *Mox,* Latitudinem porro fluuii dixi, non quod tanto ibi spatio fluat (nam alicubi duplo & triplo maior restagnat) sed quod angustissima pontique faciédo iis in locis aptissima pars, tanta sit: quanto auté magis ibi e spatioso stagno descendens, rursumq; in maius inde stagnum procedés, in angustum cócluditur, tanto & rapidior fit & profundior. vt id quoque pontis fac.

777, ὑπὲρ [δ] τ Τι.] *inclusa δ, addita ex Steph. adnot. Infra,* ἐξεχώννυον] *rectius* συνεχώννυον, conflauit. *Inf.* ὀφθαλμοὺς ..... ἔτ.] *in P.c. nullū est defectus indiciū; itidemque Zon. habet,* τ ἰατρῷ τῶ Σύρα ὀφθαλμοὺς, ἢ δὲ ὀφθαλμοὺς, διὰ δὲ τῶ κυρίας οἰκείου τ ὑπογένειον ἐξύρησεν. *vt ipse quoque verbum* ἐξύρησεν *ad vtriusque membri accusatiuos retulisse videatur: quasi videlicet Traianus per Suræ medicum oculos, (h.e. oculorum supercilia) per tonsoré vero mentum radi iusserit. alioqui post* ὀφθαλμοὺς *deesse videtur* ὑπογραφῆναι, ἰᾶσθαι, *vel aliud consimile verbū.*

778 *p.P. & M.* διηγούμενοι δῆλον *significantius. Ib.* ταῦτά τε τῷ] *pro* τῷ *B. legerat* αὐτῷ, *& ad Surā retulerat. Xyl. vulgatam lectionem exprimere maluit. cum qua facere videntur etiam hæc Zonaræ, 101,4,* ὕπαρχον μέν τι τ δορυφόρων προχειριζόμενος, ἐ ὀρέγων αὐτῷ τὸ ξίφος. *Et Victoris breuiarium 515,1, post mentionem de Sura,* Præfectum prætorio, *inquit,* Saburanum nomine, cum insigne potestatis, vti mos erat, pugionem daret, crebro monuit. *Vbi Suranū fortasse aliquis malit, vt in Cōsularib. fastis Panuinii p.35. Lat.t.777, m. Gr.f.* in quib. ferarum pecudumque altilium ad vndecim milia iugulata sunt, & gladiatorū x milia decertarunt. *Mox,* nummosq; monetæ exsolescentis (*seu fugientis*) conflauit omnes. 788, *p. Bl. verterat,* huic etiam principio -- *cū ita sonet vulgata Græcorū lectio;* Quin & cum primum ei qui prætorianis erat præfuturus, gladium porrigeret, quo eum accingi oportebat.

779, *m.* ὑποπτεύοντας *suspectum videri queat. nec certū tamē an verius sit* ὑποχωρήσαντας. *Lat.t.778, m. Gr.f.* re ad senatum delata. 781, *f.* nonnumquam falsos disseminabat nuntios & prospeculatorem ag. bat: vt milites & ordines seruare studerent, & ad omnia parati atque impauidi essent.

782 *f.* κλινόντων *pro vulg.* κλινῶν, *repositum e P.c. Paullo ante,* τε *post* εὐθὺς *vel superfluū est, vel aliud post se membrum postulat. Lat.t.ib.p. ita sonant Gr* post, consecuta terræ quasi bulliētis violētissima subsultatio; & partim tellus ipsa tota sursum eiectabatur, partim ædificia subsiliebant: eorumq; alia in altum elata, rursum e sublimi collabētia frangebantur; alia, huc illuc velut salo iactata, subuertebātur, magnamque etiam subdialis spatii partē præoccupabant. & dum ligna, lateres, ac lapides confringebantur, crepitus fragorque terribilissimus exsistebat. *Ib.f.* aut in fornicato aliquo intercolumnio incol. seru. *Cum hac porro terræ motus descriptione cōfer Ammian. Marcell. 347,41.*

783, *p.P.c.* πρὸς μακρὸν, *sing. num. Ib. m.* ἐς τ [τ] πολ.] *inclusus articulus* τόν, *additus e P. & M. Ib.m. P.* ἔζευξεν αὐτ, *s. τ* ποταμὸν ponte illū iunxit, pontē in eo fecit. *Infra,* δόξαν] *fort.* ἐ δόξα δὲ ἢ εἶναι: *vt significet, eas quoq; vrbes esse Assyriæ. Lat.t.ib.p. Gr.f.* ita vt leuiter admodum ictus, e periculo euaderet. cum vero ad cōplures dies terræmotus duraret, in circo sub diuo agitabat. *Ib f.* Adiabenenque omnem in suam potestatē redegerunt; (ea Assyriæ circa Ninum pars est) Arbelaque item, & Gaugamela; ad quæ Darium vicit Alexander. ea quoque sunt Assyriæ: eaque ipsa, etiam Atyria propterea barbarico more appellata est, duob. ss in t transmutatis. *Sed quorsum feratur commation istud* διὰ τὸ, propterea, *obscurum est.*

784, *p.* περιέχειν] *malet fortasse aliquis* περιέχον. *sed ista modi enallage, passim obuia est. Ib. m. vera lectio est,* τ Σπαθίνη καλούμενον, *expuncta syllaba* τό: *vt cum Pintiano legit Paulus Leopard. Emend. l.8, c.2, ex Plinio, Iosepho, Stephano Byzantio, & aliis. Lat.t.783, f. Gr. sonant,* ferro validius, *seu* firmius. *Ib.m.* itaque tractoriis machinis (ὄλκοὺς Græci vocant) transportatis nauibus. *Infra, Blancus verterat,* qui vallum Tospatini habitabant. (nam ita ab incolis appellatur) erantque in d. *Merula rectius aliquanto* Vallum Spatinum.

784, κεχείρωτο] *aptius fortasse plusquamperf.* κεχειρωτο.

785, *p.* ἐξέβαινε] ἐξέβαινε *pro præs. imperf. Ib.m.* πρός τε αὐτ.τ.] *si pro* τε *substituas copulatiuam* τε, *& pro* πείθονται *reponas* πείθεται *vel* πειθόμ. *paulo melius & structura constabit, & sententia. Latina quoque sic melius sonabunt;* & cū propter hęc ipsa diu a magna multitudine obsideri nequit, tum a sole, cui etiam sacra est, defēditur.

786, *m pro* ἰδεῖν *procul dubio legendum* ἰδεῖν, nulli. *Ib. f.* κατ' ἔτ.] *existimarit fortasse aliquis legendū potius* κατ' ἔθος, de more. *sed vulgatam lectionem cōfirmat hæc Zonaræ metaphrasis 202,2,* δι' ἐπίσχεσιν αἵματος ὅπερ αὐτῷ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐκκενοῦσθαι *διὰ γαστρός,* ob retentionem sanguinis qui ei quotannis per ventrem excernebatur. *b.f.* μ. [τε] τ. κ.] *inclusa* τε, *addita e P.c. Lat.t.ib.p. Græca ista,* τὰ ἔντερα αὐτοῦ, *si mendo carent, non significant* edunt viscera, *vt Blancus vertit; sed,* intestinis eorum se redimiebant; *id est, intestinis eorum ceu fasciis quibus dam sese coronabant. Ib.f.* vt etiam parte aliqua corporis enerruatus atque exsolutus fuerit. *vbi discrepat a medicis Dio.* ἀποπληξίαν *enim medici totius corporis,* παράλυσιν *autem seu* πάρεσιν, *partis dumtaxat* νέκρωσιν *atque* ἀκινησίαν *definiunt, i. cum pars tātum corporis, vitiatis neruis motuque amisso, quadam tenus emoritur.*

788, *m.* ἐπεποίηκει] *interpres passiue legit* ἐπεποίητο. *sed actiuum verbum retineri potest, si præcedens* ὅτι *accipiatur pro* ὅ, *hoc sensu;* quod in nullo alio (*i. alia nulla in re*) Plotina fecerat. *alioqui passiuæ lectionis sensus foret;* quod sub nullo alio Imperatore factum fuerat, *vt sc. Augusta pro Augusto subscriberet. Ib.f.* ἐ αὐτ, ἄσπ.] *pro singulari* αὐτῇ *antecedens plurale* αἱ ἡλικίαι *requirere videtur* αὐταῖς. *si tamē* αὐτῇ *germana auctoris scriptura est, referetur ad* τ κατ' ἔτος θέαν, *s. ad spectaculum quod singulis annis exhibebatur. Mox,* ὡς ἐν θ.] *pro* ὡς *P.c. habet* οἱ μὲ. *sed cum idem* οἱ μὲ *paulo ante præcedat, hic repeti nequit: nisi forte membra quæpiam loco desint. Lat.t. ib.p. Gr.* ἐν πρώτοις (*i.* in primis) *ambiguum est. nam &* primis annis *significare potest, vt interpres accepit; &* inter primos consules: *vt primi consules intelligantur ordinarii, quique in annorum notatione nominantur; ad differentiam sc. suffectorum & honorariorum consulū. Ib. Gr. son.* & Plotina ex fauore amatorio, Cæsarem pariter & Imperatorem creauerunt. *sicut & Spartianus 127,27,* nec desunt qui factione Plotinæ, mortuo iā Traiano, Adrianum in adoptionem adscitum esse prodiderint, supposito qui pro Traiano fessa voce loqueretur.

789, *p rectius* τὰς αἰνιγματώδεις *infra in Suide collectaneis, 865,23 Lat.t.788, p. Gr. son.* & quædam pedestri oratione, necnon versib. poemata omne genus reliquit. 789, *p.* Inde etiam Fauorinum Gallum ac Dionysium Milesium sophistas, conuellere aggressus est, æmulos atque aduersarios eorum extollendo. *Ib.m.* veritusque esset ne & causa caderet, & insuper contumelia afficeretur. *Infra,* libertatem qua ille tum in dicendo vsus fuerat.

789 *f.* ἐμφανίσειν, *si neutro genere ab auctore scriptū; referendum erit ad* τὸ καινότερον μᾶ. *alioqui propinquius* ταῖς *postulat masc.* ἐμφανίσειν.

790, τὸ [πάνυ] ἀκρ.] inclusũ πάνυ, add. e P.c. ib.m. τύτυς ἐπιχάσας. mallem, ἐξ αὐτῶ τύτυ ἐπιχάσας αὐτύς.

Lat.s.ib.p.Gr.son. Hæc ergo ei vitio vertebantur, & nimis exacta omnium rimatio, curiositasq; & versipelle ingenium: (*seu* morumq; & ingenii varietas) quæ tamen corrigebat ac compens. *Ib.m.* militares ordines accuratissime excoluit, atque ita, vt quantũnis pollentes, nec immorigeri essent, nec iniuriosi. Vrbes socias pariter ac subditas, magnificentissime iuuit. ex quib. multas vidit, ac plures quam vllus alius Imperator: omnesq; ferme adiuuit; aliis aquas, aliis portus, frumentum, operaue aliqua vel pecunias, aliis alios honores conferens. *Inferius*, nec enim vmquam ad præconis vocem conticescunt.

790, f. ἀφελεῖν] P.c. ἀφελῶν, indic. modo. 791, p. ἴσω ἄεω.] ἴσω pro vulg. ἴσω repos. e P.c. Ib.m. λέγω] aptius fut. λέξω. *Lat.s.790 f. Gr.son.* consulibusq; cũ in iudiciis non numquam aderat, tum in circensib. honorem habebat. Domum cum rediret, lectica ferebatur, ne cui, si forte comitari vellet, molestia facessere ur. Diebus qui nec festi essent, nec publici, domi manebat: nec quemquam vel ad salutandum admittebat, nisi forte aliquid incidisset necessarium; ne omnino vllum cuipiam facesseretur negotium. Semperque, Romæ pariter ac foris, optimos quosque circum se habebat, & cum iisdem etiam conuiuabatur: ac propterea etiam quartus sæpe vectabatur: *sicut scilicet apud Ammianum Marcell. legimus a Constantio Iulianum, & a Iuliano rectorem prouinciæ in consessum vehiculi fuisse adscitũ. Interpres ad cõiuncta respiciens, legit τετάρχειν, i.* quartus sæpe epulabat. 791, *m.* quidquid vel imperatorio vel publico populi Ro. fisco deberetur. *seu*, qdquid vel principis fisco, vel populi ærario deb.

791, f. aptius μετεσκεύασε, vt Zon. quoque 203, 17, dicit, μετεσκεύαζεν ἕκαστα πρὸς τὸ βέλτιον.

792, p. ἐπτ. πάντα] conuenientius πάντη. Sic mox cõcinnius γυμνῇ αὐτῇ, datiuo casu. Et paulo post, si pro ἀχθεῖσα malis ἐχθεῖσα, non multum refragabor. Ib.m. ἃ ὁρ.οι] plurale ἃ confirmant ista Zonaræ, ὅσα ἑώρα. interpres cũ Suida maluit singulare ὃ. *Lat.s.791 f. Gr.son.* diligẽter inspexit & inquisiuit: multaq; vel in vita vel in structuris delicatius instituta, ad cõcinni cultus normam reuocauit. 792, ideoq;, maxime aũt pacis tẽpore, plerũq; inter exteros degebat. *Ib.m.* sine imperatorio tamẽ apparatu. *Ib.* in ea.n. & clauiculam fregit, & crure propemodum mutilatus est.

793 p. ὡς [τὸ] ἰδ. ἃ.] inclusus articulus ὁ, abest a P.c. itemque mox inclusa πρὸς. ψυχ. [πρὸς] ἃ: belle quidẽ hac, ille autem parum concinne.

Lat.s.ib.m. Gr.s. ac demum cum ipse dicebat stellã se quandam velut Antinoi videre, tum familiares sibi ea de re fabulantes libenter audiebat; quasi videlicet ex Antinoi anima vere stella ista exorta esset, ac tum primum apparere cœpisset.

Io f. geminatũ τότε agnoscit etiam P.c. & vehemẽtiã quandã habet ea geminatio: Xyl. tamẽ posterius expũgit.

794, m. ἐφχ. [ὃ] ἐπ'. inclusa ὃ, addita e P.c. *Lat.s. ibidem princ. Gr.s.* eos singulatim militum legatorũque numero aliquo adoriens, claudensque & commeatu prohibẽs serius quid. *Ib.* indagari multitudo non potuit. *Et mox*, Solomonis, quem illi s.

794, infra pro ἀψάμενοι apud Zonar. 204. 12, legitur ἅψασθαι. vera lectio procul dubio est. ἥψατο μόνον, tantum attigit. *In fine periodi, ex eodem Zonara, ipsaq; adeo structura ratione, leges, συνεσθέντων. & ἐπαύσατο. quod Stephanus quoque in suis Notationibus animaduertit. Rursum ante, aulio, pro Ἀλανῶν q.c. habent Ἀλαμανῶν: quem errorem satis arguit nationum distantia.*

795, ἅμα τι [πολλὰ] inclusum πολλὰ, abest a P.c. Statim congruentius ἐν τῇ δίκῃ: vel ἐν τινι δίκῃ. Simile porro factum Tiberii narratur supra 6..9, m.

Lat.s ib. malim patriaque ipsis veste, *seu* vernacula ipsis veste. *ad verbũ*, veste regioni vsitata. *Ib. infra*, vt Adrianus, cum mortẽ obire cupiet, non posset.

796 p. ἀπεπιμαν. legitur apud Zon. quoque 204, 35. cum aptius esse videatur ἀπεπιμάσαι vel ἀπεπιμίζειν. Ib m. vel αὐτῷ legendum, retinendo ἐπιγράψαι, quod sit Inscripsit, *pro* Inscribi iussit; *vt docte vertit interpres: vel ἐπιγράψας legendum, retinendo αὐτῷ. sed a tera lectio mihi quidem magis placet: inquit Steph.*

Lat.s.795 f. rectius, qui & statuis honorati sunt. *796 p.* vtique & Cornelius Frõto, qui tunc inter Romanos in caussis dicendis primas ferebat, profunda nocte aliquando domum a cœna reuersus, cũ e quodam, cui patrocinium erat pollicitus, intellexisset, eũ (*Adrianum sc*) ius dicere, in cœnatoria veste, ita vt [tunc] indutus erat, in dicasterium eius ingressus est, ac salutauit; non matutina compellatione SALVE, sed vespertina, VALE, vsus. *Ib.m.* Turpe est Cæsar, te, præfectis foris stantibus, loqui centurioni. Idemque prætorianorum præfecturam & inuitus tunc accepit, & mox acceptam deposuit.

796, f. ἐπὶ [αὐ] τ.π. π. [ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνον] τὸ δ inclusa, add. e P.c. Ex eodem P. ibidem ἡμῶν repositum pro vulg. ἡμῶν.

797 p. P.c. Μάρκον Ἄννιον Βῆρον: (itemq; Zon. 204, 57) at mox v. 21, ὁ Ἄννιος Μάρκος. E quib. conicere licet, verã scripturam esse Μάρκον Ἄννιον Βῆρον: sicut idem mox Ἄννιος Βῆρος ἔγγονος appellatur etiam in P.c. necnõ apud Spartianum 133, 36, & 149, 47. adstipulãtibus etiam mẽbranis veteribus. Verum hic incidit scrupulus. nam, qui Commodus a Dione nominatur, Spartiano est Annius Verus: & qui Dioni est M. Annius Verus, Spartiano est Marcus Antoninus. Sed eam discrepantiam explicat idem Spartianus 140, 45. dũ scribit Marco Antonino & patrem, & auum, immo & proauum, fuisse Annium Verum: & rursum 149, 47, collegam eius fratremque adoptiuum, L. Ceionium Commodum, ex Adriani voluntate Aelium appellatũ esse, ex Antonini coniunctione, Verum & Antoninum. Vnde intelligimus, natiua & primitiua eorum nomina fuisse L. Ceionium Commodum, & M. Annium Verum. post, illum partim ex Adriani voluntate, partim ex fratris coniunctione, appellatũ esse L. Aelium Verum; vtrumq; autẽ, ex Antonini Pii adoptione, Antoninum esse dictum. cuius commutationis argumentum etiam in Eutropio supra 115, 29, 33. Ib.m. ἀφ' ὃ [ἐ] Οὐηρίσσιμον] inclusa ἐ, abest a P.c. Idem P. seq. v. Ῥωμαϊκῶν pro Ῥωμαϊκῶν: præpostere. Infra, ἀπεδεχθεὶς] P.c. ἀποδειχθείς. *Lat.s.ib.p.Gr.sonant*; Cõmodum Commodi filium sibi adoptauit; atq; insuper M. Annium Verum; designare scilicet volens, qui quã diutissime post se imperatet. Erat porro hic M. Annius, qui Catilius ante nominabatur [*ex auo materno*] nepos Annii Veri, qui ter consul & tribunus militum fuerat.

797. f. Π.i. βασιλία] P.c. τὴ βασιλεία. ego plur. βασίλεια malim. vt sit iãbus prouerbialis ab Adriano vsurpatus.

798 p. ἀ πνα] cũ coniunctione legendũ videtur, ἀλλ' ἐπειδὴ τ. *Lat.s.797 f. Gr.sonant*, tandem omisso accurato diætæ regimine, sumptisq; esculentis & poculentis minime cõuenientibus vitam finiit. 798 *f.* historiam Antonini Pii: *ad verbum*, quæ de Antonino Pio, *s. memoria sunt prodita.*

799, m ἐπεί. [ἐστὶν] αὐ.] inclusum ἐστὶν, abest a P.c. Contra, τῶ, ex eodem P. huc insertum est.

800, p. τῇ [τῶ] Λ δ.] ὀχλῆσαι pro vulg. ὀχλῆσαι, repositũ e P. & M. Diluuii huius nõ meminit Capitolinus inter aduersa quæ Pii temporibus prouenerunt, 139. 21.

Lat.s.799 f. Gr sonant, Fertur Antoninus diligens fuisse in quærẽdo, ac ne in paruis quidem & triuialibus

bus ab exacta rimatione destitisse: vnde & Cuminisectorem cum derisores vocitabant. *vt infra in Iuliani Cæs. 836, 3.*

802, *p. inclusa, ibi αὐτος μὲν* [γὰρ] *ἀ... δεῖν,* [ὃν ...] *... absunt a P. c. Inferius interpres legit ... gē. casu. Mox conuenientius ... Ib. f. ...*] *P, ...,* vocauit: *minus apte. Lat. t. ib. p. Gr. s.* & ad audiendas Hermogenis dissertationes rhetoricas studiose venisse: maxime autem Stoicorum decretis addictus fuit. *Ib. m.* totumq; Romanum exercitū, Seueriano cōmissum, ad Elegiā (Armeniæ locum) vndiq; concluserat, & vna cū ipsis ducib. assidua sagittarū immissione confecerat, Syriæq; vrbes subinde magno numero magnoque terrore incursarat.

803 *p. cum Blanco leges ..., vel saltem ... passiua signif. accipies. Mox Μάρκου accus. casu agno. etiā m. s. etiā Blancus: alioqui mallet fortasse aliquis ... τ̄ Μαρκίου ὑπαρχον ..., * Vindicem Marci legatū. *Infra ... agnoscit etiam Blancus interpres: Xyl. mauult ..., numero singulari. Lat. t. ib. m. Gr. son.* super visceribus eius. *Dein,* vt hęc quoque memoria dignemur.

804, *p. aptius Camerarius legit ... Ib. ... ὑπαρχε: & tamen mox ὑπαρχεν. Ib. m. P. ἐν δέκα ... ἐν δώδεκα ἡμέραις,* decem sæpenumero & duodecim diebus. *Mox aptius fortasse, ... Lat. t. p. Gr. s.* Hunc vitē arbustiuā aliquando frondantē inclamauit quidā: & cū ad primā postulationē non statim descenderet, increpans eū, Saltē ergo præfecte, inquit, descende. quo dicterio ille quidē superbum eū in humili cōditione notauit: fortuna tamen istā ei dignitatē postea contulit. *Sensus autē dicterii est; Si proprio nomine rogatus descendere dedignaris, saltē præfecti honoratiore titulo cōpellatus, descedere ne grauare.*

805, *p. ... retineri potest. admitti tamen potest etiā ... Paulo post congruentius ... Deinde, P. cū vulg. l. post ... habet ... regregrediens scilicet ad 793 m. vnde aberrarat. Ibid. malit fortasse aliquis ..., inquit Steph. Lat. t. 804, f.* atque exinde confertis manib. sessores pariter & equos deiiciebant. præ violentia. n. d. pfationi non amplius obniti poterant. *i. propter vim Romani irruentis, a lapsu tueri se non poterant.* 805, *m.* vt labore, (*seu lassitudine*) vulnerib. ard.

806 *m. ... ei* [μὲ] *inclusa μὲ, abest a P. c. Pro αὐτ̄ antē mox Stephanus vel αὐτῶν legendū censet, vel αὐτῷ. Et statim pro αὐτοί etiā P. c. cū vulg. l. habet αὐτ̄, errore manifesto. Ib. f. ... e P. c. ... posita pro vulg. ... Lat. t. 805, f. Gr. s.* atq; hæc tūc & Romanis saluti, & barbaris exitii fuit causa; nō Arnuphis magus. neque. n. magorū consuetudine præstigiisq; Marcum delectatū fuisse, vllis historiis est proditum. 806 *m.* Græci, *Christianis peculiari more, intelligendi hoc loco sunt pagani. Ib. f.* & hi quidem humectabantur ac bibebant; illi autem igni exurebantur & interibāt: nec vel Romanos ignis contingebat, sed, sicubi forte ad eos appropinquasset, statim extinguebatur; vel barbaros iuuabat pluuia, sed magis etiam immissas eis flammas, velut oleum, excitabat.

810, *m. ... δὲ* [δὲ] *inclusa δὲ, addita e P. c. Lat. t. ib. Gr. s.* qui sibi gratulabatur [*seu magni beneficii loco ducebat*] ob rhetorices peritiā ad Ægypti præfecturam peruenisse. *Ib. f.* quippe quod Commodus iuuenis adhuc & simpliciori esse indole.

811, *p. Lat. Gr. s.* conuocauit eos, ac talia recitauit; *i. atque in hanc sententiam e scripto verba fecit.*

812, *m. ... γὰρ*] *Xyl. mauult neutro gen. ...: quia sc. ... nomine hic nō labor significatur, sed laboris præmiū. Mox omnino præpositione repetita legendum, περὶ ... περὶ ... In P. c. non tantum præpositio hic omissa, sed etiā adiectiuum περὶ. Lat. t. ib. f. Gr. s.* nā in Cassiū ambulantem irruit Antonius centurio.

813, *m. ... vulg. l. & P. in ... ego Camerarium sequi malui. Statim P. ...: alii ..., ipsorum: sed ... vnum se, probat etiam interpres. Ib. f. ...*] *P. ... præs. temp. Mox, τότε*] *P. τόν,* tūc.

814, *p. vulg. ..., augmento parum vsitato. Lat. t. ib. Gr. s.* in ea gente vnde antiquitus esset: *i. e qua per maiores ortum duceret.*

814. *f. χρήματα ... plurali vtrumq; numero, etiam P. c. Lat. t. ib. Gr. s.* Quib. peractis, etiā iis qui vel imperatorio vel publico fisco aliquid deberent, omnibus omnia remisit debita, à quadraginta sex annis, absq; sexdecim annis Adriani. *Ib.* eamq; & senatori prætorio (*seu pretura functo*) instaurandam demandauit. *Ib. f.* inquit, senatum alloquens, *seu, ad senatum verba faciēs. Ib.* in templo Bellonæ. *Ritum autem istum hasta iaculandæ, a Persis quoque vsurpatum tradit Ammian. Marcell. 365, 18.*

815 *p. nescio an rectius ... Suidæ sane collectanea talem quampiā lectionem innuūt, 867, 10. vbi tamen Pio Antonino hæc, non Antonino philosopho tribuuntur. ... vero q peculiare nomen a Marco datum fuerit nondum comperi. nisi forte sit Æquanimitas, cuius signū tribuno a Pio moriente datum refert Capitolinus 140, 22: & 142, 59. Ib. f. ... τοῦτ.* [αὐτ̄] *inclusum αὐτῶ, additū e P & M. Ib. f. mallet fortasse aliquis, ... ἀνθρώποις χρῆσθαι,* eis ad omnia, non secus atque ceteri homines, vti.

816, *... [ὅτι] inclusum ὅτι, abest a P. Mox, pro ... aptius (opinor) legemus ..., * rubiginosam. *Præcedenti etiā versu rectius fortasse, ... τ̄ βασιλείας. nam τε nullā in seq. redditionem habet.*

817. *p. Steph. legēdū cēset ... aut ... illā tamē quā hāc lectionē mauult.* 818, *f. inclusū ... nec P. c. aut Zonaras agnoscit, nec Herodianus 473, 11: nec etiā Lāpridius 158, 3. atq; adeo similis infra locus ostendit abesse negatione debere, 834. L. t. 816. Blācus verterat,* in ferreū, & in ea facta q Romanos q tū fuere, nosq; ipsos arguunt, delab. *Xylāder eā versionē paulo melius interpolauit. ego hanc sinceriorem puto:* de quo iā dicendū, ab aureo ad ferreū rubiginosumq; imperiū, vt reb. tunc populo Romano, ita nunc nobis delapsa historia. *significare namq; auctor vult, vt tunc resp. R. ex aureo Marci principatu ad ferreū, eumq; rubiginosum, Cōmodi dominatū fuit deuoluta, ita sua quoq; nunc historia eandem esse ....* 817, *p. Latinius,* admonitionib valere iussis, facta cum barb. pace. 818, *m.* quod patrem aliquando profundo luto impactum, equo adacto liberasset. *Sequentia paulo aliter narrat Herodianus 472, 21. nec consistere videtur Dionis historia, nisi de Pompeiani filio hic intelligantur quæ ab Herodiano tribuuntur Quadrato. Dionem tamen Zonaras quoque sequitur 209, 33.*

819, *p. P. c. .... quæ lectio cum sequentibus quidem congruit; sed cum antecedentibus nequaquam cohæret. si locus non est mancus, paulo melius hæc lectio quadrat; ... Ib. m. possis etiā transposita καὶ non minus apte legere, ... καὶ ... Lat. t. ib. Gr. son.* vt etiam cum eo conuiuaretur, & iuueniliter colluderet. *V.* 10 Sed & Marcia quædam, vnius ex tunc interfectis pellex, & Electus cubicularius; hic quidem Cōmodi quoque factus cubicularius; illa vero, Commodi primum pellex, dein Electi vxor: post & ipsi violenta morte perierunt. *Vereor tamen ne mutilus aut deprauatus sit locus. Commodo sane hos superuixisse,*

immo eos necem ei struxisse, declarant sequentia ut fortasse post γυνή, ΥΧΟΤ, *hoc sensu desideretur commation,* ... *τις αἴτιος*, mo te illi conciliata. *Ib m.* Inter omnes e... im qui vmquam memorantur, horum amor mutuus, fuit egregius; adeo vt ne in magistratibus quidem à se inuicem seiuncti fuerint. Sed & locupletes fuerunt ac prædiuites; magistratusque simul gesserunt, & alter alteri assessorem se præbuit. *cuiusmodi par supra quoq; narratum in Nerone, 296, 44. Ib* subla usque, vt confestim moriturus, in cellu... m dep... rta us ... st: atque ipse quidem è conspectu se subduxit; victis vero corpus, in loculum côiectũ, pro eo crematum est. *quam rem & Lampridius attingit, sed admodũ breuiter 158, 16. de verucis pelle cremata, diuersa historia est apud eundem 157, 23.*

820. *p.* ... [...] *in lusum* ... *adde P. Lat. t. Gr. son. ib.* plurimum impegit, cum, quid diceretur, ne intelligere quidem posset. Id ergo tunc præsens audiui: post vero & aliud huiusmodi vidi. Est Malli, Cilicix opido, Amphilochi oraculum, per somnia responsa d... ns.

Ib. f. locus hic a Suida citatur in Μάξιμος, *& quidẽ plenius ac luculentius. quare illum inde huc transscribã totum* Μάξιμος, στρατηγὸς ἐπὶ Κομόδου. ὁ διαπρέπων ... [illegible Greek passage] ... ἐπὶ μάλιστα διαχυτικὸν δοκεῖ.

821 ... *P.* ... *fut. tempore: minus apte. Ib. m. idem P.* ... *sed verisimilius est, Commodium in ista trepidatione* ... *quàm simpliciter* ... *appellare maluisse. Ib. P* ... *vnde* ... *verior scriptura* ... præf prætorio: *vt patet ex superioribus. Ib. pro* ... *rectius fortaße legemus* ..., illi.

Ib. ... [...] *cum coniunctione legendum vel,* ... *vel,* ... *aut asyndeton hic statuendũ. Ib. f. W. interserit copulatiua legit,* ... *aliequi sane supervacuum esset pronomen* αὐτῷ. *Mox, non minus apte legas* ..., liberati. *Statim in P c. omissum est* ...; *vnde suspicetur aliquis, veriorem lectionem esse* ..., vendentes: *vt p. seq.* [...] *Lat. t. ead. p. m. malim plusquamperf. temp.* deductus fuerat.

Ib f. Wolf. legit ..., in annos xxv. *sed vulg. lectionem & tuentur & explanant hac Zonaræ 210, 16.* ... *& hac Elii Lampridii 158, 55*, tuncque primum vigintiquinq; consul in vnum annum, vendiretque omnes prouinciæ. 823, *m* ... *P.* ... *fut. Att. Lat t. mox ib. aptius*, toruũ visu: *vel*, trux aspectu.

Ib. ... [...] *inclusa* ... *abest à P. at non item supra 821, m. Contra, inclusum* ... [...] *ex eodem P additum. Mox, rectius* ... *sine articulo: vt apud Zon. 210, 38.* ... *Ib. f forsan inserta copula legendum* ..., *vel* ... *Ib.* ... [...] *inclusa* ..., *addita e P c.* 824, *p.* ... *P.* ..., *masc. gen. per synthesin. Ib. commation istud* ... *Wolfius vt suspectum asterisco notarat. si ad* ... *referas, nihil* suspicionis videtur subesse: *vt declarat sup. 764 p. Lat. t. p. 823 f. Gr f.* atque is quidem, quod & leonem ex equo confecisset iaculis. qui etiam, postquam percussores adesse sensit, & illos noctu interemit, & Emesenorum (vnde oriundus erat) inimicos, suosque insuper interfecit omnes. *pag. 824. p.* acus enim parui ... (*haud scio an rectius* ..., longas) venenis illinebant; eumque per illas in alios merce de inducti immittebant. *Ib. m.* Romamq; æternam felicem coloniam, & orbem orbis terrarum (quippe qui suam eam videri vel et coloniam) appellauit.

824. *p. mensium appellationes Commodianæ leguntur etiam apud Zonaram 210, 47; & quidem eodem ordine: in Suida autem collectaneis 869, 6, ordine paulum mutato. Cum eisdem confer Lamprid. 160, 19. ib. f.* ... *apud Zon. quoq; distinctione separata sunt: apud Lampridiũ autem 159, 51*, Romanus Hercules *absq; distinctione. Ib* ... tribuniciis *legitur etiam apud Zon. 210, 55. Interpres maluit* ..., tribunis pl. *Ib. malim,* ... *vel,* ... hoc quoq; appellabatur nomine. 825, *p. P. c. in margine habet vulg. scripturam, in textu autem,* ... *omisso nomine* ... *Ib. P. c.* ... *vnde coniecto, scribendum* ... singulos quinas drachmas. *sicut alibi quoq, apud hunc ipsum auctorem,* ... *pro* ... *in hoc loquendi genere positum legitur, & quide hac ipsa pagina, versu modo citato. Ib m.* ... [...] ... [...] *inclusa* ... *& n, addita e P* ... W. *manult* ... *plur. num Pleonasmũ præpositionis in seq. commatio,* ... *notauit idem W. & vsurpatũ præter Euripidem ac Lucianum, etiã sacris scriptoribus aliquoties. Lat. t. ita sonam Gr* Bellis q ... cete multas & domi trucidauit & in pub ico Quin & gladi torio more depugnabat: ac domi quidem ita, vt etiam nõ nullos interficeret, (nouaculaq;, velut pilos ademptur*, aliis nasum, aliis aurem, a...s aliud præcideret) in publico autem, sine ferro, & sine sanguine humano Induebat autem, priusquam in theatrũ intr... ret, tunicã manicat m sericam, alb m, auro intertinctam: eoq; ipsum habitu amictum salutabamus. cum vero ingressus esset, sumebat purpuram auro conspersam, chlamydemque simi em more Græc nico.

Ib m. ... *pro vulg.* ... *repos. e P. Ib. f. vulg.* ... *P. c perperam vtrique. Lat t. Gr. f.* & in medio certamine lassatus bibebat calice in clauã formato vino dulci refrigerato è mulieris manu sumpto, vno haustu. *& 26, p* partim quod nemi n m alium ex iis qui aliquid memoria dignum litteris mandare possunt, ea tam exacte, vt nos, rimatos esse noui. *Ib. m* post, à prandio gladiatoriũ certamen subibat. in quo exercendo, vtebatur armatura eius quem Secutorem appellant; clypeum dextrã, gladium ligneum sinistra tenens.

827, *p.* ... *pro vulg.* ..., *repos. e P. Ib. m. in P. c* ... *geminatum est. quæ scriptura si vera est,* ... *erit* felicissimus in pugnis. *apud Zon. 211, 12, ita legitur hoc exclamationis membrum;* ... *quæ lectio aptior erit, si clausula ex epitome nostra sic legatur,* ... *vt hæc efficiatur sententia;* Et omnium felicissimas vinces victorias; ab æterno vincis Amazonie. *Lat. t. pag. 826. m. Gr. son.* pugnata ista vmbratili pugna. *Et mox*, ac primo die ipse omnes e superiore loco, toto Mercurii habitu cum inaurata virga sumpto, conscensoque simili suggestu, commisit. *Ibid.* ostẽti loco *p. 827. m.* E reliquo autem populo multi ne intrabãt quidẽ in theatrũ: nonnulli obiter introspectantes discedebãt; partim pudore eorũ quæ gerebãtur; partim etiã metu: quippe quod rumor perce-

tribuisset, cum sagittis quosdam conficere velle, vt Hercules Stymphalid s.

Ib. m. [illegible]] *P. c.* [illegible], *opt. modo. Lat. t. paulo ante Gr. f.* Fecit insuper & aliud tale apud nos senatores: è quo præsentissimũ exspectabamus interitũ. occiso enim struthocamelo, amputatoq; eius capite, acc debat eo vbi sed *Statim*, caput subsidens mouit. 828. *p.* primam enimapud eos cellam, velut vnus ex ipsorum numero, habebat. *Inscriptionem porro quæ sequitur, confer cum Herodianica* 481, 17.

828, *m. rectius* [illegible] *seu* [illegible], *vt in Domitiano supra* 768, *p. Ib.* [illegible] *pro vulg.* [illegible] *repos. e P.*

829, *p. legendum videtur*, [illegible], *vt* quod superstitem esset relicturum meam historiam. *Lat. t.* [inauspicatæ] *fortasse rectius*, sedibus suis ex. itæ; *vel*, inauspicatis sedibus. *diras autes dicit Lamprid.* 161, 25.

830, *pro* [illegible] *si reponatur* [illegible], *fuerit* [illegible] *perinde ac si diceretur* [illegible] *seu* [illegible] *inquit Stephanus alioqui legendum fuerit* [illegible], indicarunt. *Ib. P. c.* [illegible], nobiscum *Dein*, [illegible] *inclusa a addita e P. Lat. t.* 829, *m. Gr. f.* scripta quæ ad Imperium pertineb. nt. *i. quibus rationes Imperii R. continebantur* breuiarium Imperii *dicit Sueton. in fine Augusti*, 42, 2.

Ib f. [illegible] *vel tollẽdum, vel in sequens membrũ transferendum esse videatur, sed si pro præpositiue accusatiuo accipiatur, nulla erit opus transpositione. hic enim erit sensus*, nemo enim eũ appellabat Cõmodum neque Imperatorem. 831, *p. fortasse transposita* [illegible] *rectius legerimus*, [illegible] *K.* [illegible] *vel* [illegible] *mutanda. Ib. m. vulg. l.* [illegible] *(itemq; Zon.* 212, 21) *P. c.* [illegible] *sed verã scripturã esse* [illegible], *tum sequẽtia hic declarant, tum Iulius Capitol.* 163, 41. *Statim*, [illegible] *in alterutro membro vitiosum esse videtur*, [illegible] *pro* [illegible] *supposituum. Interpres in priori membro legit* [illegible], eamque ob rẽ, *ob literarũ sc. cognitione* [illegible] *in posteriori omittit* [illegible]. *Mox*, [illegible] *p vulg.* [illegible] *repos. e P. Paullo post, duplicata prapos.* [illegible] *legitur etiam in P. c.*

832, *p* [illegible] *pro vulg.* [illegible] *repos. e P. c. vbi* [illegible] *per ellipsin præpositionis ita vsurpatũ, vt paulo post* [illegible] *Ib. m. inclusa nota numeralis, abest a P. c. Lat. t. pag.* 831. *f Gr. f.* ac superiores partes (*id est terga*) inauratas pelle ornatum. 832, *p.* ceterasque conuenientes appellationes accepit.

Ib. 832 *f. vulg. l* & *P.* [illegible] *perperam.*

833, *p.* [illegible]] [illegible] *retineri potest, si* [illegible] *pass. accipiatur pro* supra modum ditatos. *alioqui legendum fuerit* [illegible] sub C imperio. *Mox*, [illegible]] *vel* [illegible] *cum P. legendum, vel* [illegible], *vt* [illegible] 719, *m. Ib. m.* [illegible]] *pro* [illegible], *sententia requirit vel* [illegible], *vel* [illegible], *vel aliud quod consimile. Dein*, [illegible] [illegible]] *inclusum* [illegible], *abest a P. Mox, non male interpres legit* [illegible], inermes. *Lat. t. Gr. f.* immo ne in Palatio quidem cum educabat; sed omnib. supellectilib. facultatibus primo statim die depositis, eas inter liberos distribuit; (nam & filiam habebat) & apud auum eos degere iussit, ac raro admodum cum eis fuit; idque vt pater, non vt Imp.

Ibid. f. Lat. t. Gr. son. præclari illi Cæsariani.

834, *p.* Lætus vero, è Falconis negotio nactus occasionẽ, multos militum, quasi ille (*Imperator sc.*) iuberet, interfecit. Quo animaduerso, ceteri, veriti ne & ipsi insuper interirent, tumultuati sunt. *Blancus quoque verterat*, quasi id faceret iussu principis, occidi iussit. *Xylander ad Falconem hæc referre maluit, cum verius ad inuidiam Pertinaci conciliandam a Læto facta sint. Ib. m.* siue inconsiderato.

Ib. f. membrum deesse, declarat [illegible] *ergo quæpiã requiritur lectio*; [illegible] *vt supra quoq;* 823, *m apud Zon.* 215, 5, *breuius est*, [illegible]. *Ib Zon.* [illegible], *sine præpositione: rectius.*

835, *m.* [illegible] [illegible]] [illegible] *inclusum* [illegible], *add. e P. Ibid. mox* & *vulg. l.* & *P. c.* [illegible]: *loco e sequentibus corrupto. nostrã* & *Xyl. lectionem probant etiam hæc Zõ.* 215, 23, [illegible]. *Lat t. princ. pag. Gr son.* pecuniarum & coaceruator insatiabili, & dilapidator prodigus.

Ib. m. congruentius fœm. gen. [illegible], *si* [illegible] *vt patet ex iis quæ modo præcess. Ib. f. rectius fortasse* [illegible]. *Ib. nihil hic discrepat P. c. nisi quod pro* [illegible] *habet* [illegible], *vnde conicio verã scripturam esse*, [illegible], quib. aliquid erat cum Pertinace necessitudinis. *Ib. conuenientius pass.* [illegible].

836, *p.* [illegible], prodiuimus. *Lat t. p.* 835, *Gr. son.* tantum prom. ttit. 836, *m.* & conscientiæ nos de reb. suis admonebat; vnde & odiũ aduersus eum & metus nobis oboriebatur. *i.* & *dũ nos conscientia de suis rebus admonebat odii contra, e metusq; ansam præbebat.*

837, *p. legendum videtur* [illegible]: *vel aduerbialiter* [illegible]. *Ib.* [illegible], *pro* [illegible] *in P. c. scriptum* [illegible]: *ita tamẽ vt* [illegible] *factum videatur.* [illegible] *legit* [illegible], *sed non minus aptum fortasse* [illegible], aliquibus. *Lat. t.* 836, *m. Gr. f.* ficto quodammodo & figurato vultu. *s. vultu ad fictitium quendam habitum composito. Et mox*, populus vero tetricum vultum aperte præferente. *Dein*, velut ex composito conclam. *Postea*, militibus imperari. *Et*, ibiq; totam noctem, diemq; sequentẽ, sine cibo & potu perseuerarũt, clamore accersentes cum ceteros milites, (*vel duces*; *si* [illegible] *legas*) tum in primis Nigrum Pescennium & eos qui cum eo erant in Syria; opem ab eis & auxilium petentes 837, *p.* illiberaliter res capessabat.

Ib. m. [illegible]. *Lat t.* 838. *p. Gr. f.* quod palatium cancellis & ianuis validis munierat.

838, *f. post* [illegible], & *mox post* [illegible] *vacat in P. c. spatiũ vnius vocabuli capax: cũ tamen integra sit sententia. Mox* [illegible] *pro vulg.* [illegible] *repos. e P. Lat. ib. m. Gr. f.* perinde ac si aliquid eorum quæ futura erant si ea præsciuisset, auertere potuisset.

840, *m. Lat. t. Gr. f* vitæq; cõuersatione agrestiũ.

Ib. f. Lat t. Gr. son. monumentũ heroicum; *quale sc. heroibus seu diuis solet fieri* 841, *p. Blancus verterat*, tribunal ligneum coloris lapidei. *cum* [illegible], *non coloris, sed cutis significationem habeat: significans, ligneũ illud tribunal seu suggestum, contigue super lapideo structum fuisse, ita vt eius ceu cutis insideret. Et mox*, Super eo, cella, quam col *Eadem fere apud Herodianum est descriptio, in Seueri* [illegible], 541, 1.

Ib. m. Lat. t. Gr. f. & à collegiis quæ in vrbe erant. *Ib. f.* & nonnulli plangebant, (*i. pectora palmis percutiebant*) alii lugubre quid submisse canebant tibiis. 842, *p.* quem Pertinax agitabat: *sine aduerbio temporis Ib. m* gistratus & equester ordo, conuenienter ubi cultu: militesque cum equestres tum pedestres, circum rogum vrbanos pariter & bellicos (*seu* bellicos pariter & poeticos; *si legamus* [illegible]) numerosis voluminibus peragebant cursus. post, consil. rog. *Ibid. m.* vtebatur belli legato inter ceteros Æmiliano. quod is omnibus eo tempore senatoribus intelligentia & rerum experientia præstare videbatur, & in multarum gentium præfecturis spectatus ac probatus erat.

Ibidem Lat. t. Gr. sonant. nam aquila militare signum insederat, &, licet abigeretur, tamẽ ita pa ma-

nebat, vt eri m caperetur: apesque, & circum signa militaria, & m ximae circum eius imagi es, finos tin x-r nt. ib inter Nicæ Cuque angustias. *Et mox*, è superioribus dextramque iuuantibus locis. *Et*, Initio igitur vin ebant Seueriani, ducente Cadido, locisq. è quibus pugn bant, velut ad dextram eminentibus, non parum adiuuantibus.

845, p. maxima & acerrima committitur pugna. *Ib.m.* propter siluam quæ imperuia erat.

Ib.f. [Greek] *P.* [Greek] *pro* [Greek]. *Ibidem mox legere possimus etiam* [Greek] horum.

844, *f. Lat. t. Gr. son.* & promontorio allabitur.

845 *f. Lat. t.* nonnullæ etiam dicrotæ (*seu* biremes) erant ac rost atæ: & quædam ex eis vtrimq; à puppi pariter & prora, gubernaculis erant instructæ, duplices q; gub rnatores ac nautas habebant; vt ii, nulla conuersione facta, & adnauigarent & recederent, hostesque tam abnauigando quam adnauigando subuer erent.

846, *f.* [Greek]] *q.c.* [Greek], perforantes; *teste Schotto.* *Lat. t. paulo ante Gr. f.* Atque horũ quidam ros eo l co erant, alteri vero, postquam naues, etsi supra ipsarũ vires, oner assent, f luerũt, magna etiã tũc obseruata tẽpestate, q tamẽ nihil eis profuit.

847, *f. vulg.* [Greek] *secutus fuerat etiam Blancus, dum verterat*, vocẽ ma. hinamq; *sed conuenientius P. c. habet* [Greek] *Praeterea versionẽ loci admodum contraxit Xylander. Graeca enim ita sonant, Lat t* Quod si quis in primã turrim aut voces aliquas emisisset, aut lapidẽ iniecisset, cum ipsa per machi am quandã loquebatur, tũ sequenti idipsum tradebat faciendũ: atque ita illud per omnes eodem modo peruadebat: nec alteræ turbabant alteras, s d per vices quæque à proxime antecedente sonũ vocemque acceptam ad sequentem transmittebant.

849, *m.* [Greek] [[Greek]] *inclusus articulus* [Greek], *abest à P. Ac sequentis vocabuli duplex in eo scriptura est*, [Greek] *&* [Greek] *Et fortassis vtrumq; in versione potest exprimi, hoc modo*, postquã vero se conspectui ob ulit aliquid lati is, nec multo plus qu n nih l omnino inuentum esset ad rei nouitatem hæsitans Seuer' potu abstinuit: tandẽ postulato calice, & aq a repleto, omnib. vid ntib. ebibit *Ib. f.* [Greek] *fortasse legendum* [Greek] *& in Lat. vers.* exercitus tri faciens agmina, & vnum Læto, alterum Anulino, tertiũ Probo tradẽs aduersus Arcam ea emisit; quam illi t ib. locis adorti, non absq; labore subeg runt. *Arcæ autẽ, siue Arcenæ vrbis meminit præter ceteros etiam Lampridius in Alexandro Rursũ Lat. t supra m. Gr. f.* cõtra supradict s barbaros aliũ alia misit via: itq; hostes adorti & agros eorũ populati sunt, & v b s cep rũt. Cumq; hanc etiam ob rem m gnos Seuerus animos sume et, q.

850 *p.* [Greek] *vulg. l. & P. c.* [Greek] *praepostere Ib. m.* [Greek] cõgruentius [Greek], In vnũ. *Mox*, [Greek] [[Greek]] *inclusum* [Greek], *abest à P. c. Ib.* [Greek] *hoc etiam in loco est pleonasticã, vt passim in dictorũ citatione.* Wolfius diuise legit [Greek]. *Statim P. sine praepositione habet* [Greek]. *Lat. t. ib. m. Gr. f.* amici mei ope (*leandri autem circenses, cũ quib. hi cõparantur, supra expositi sunt* 823. *Deinde de Roma pro Immortalẽ Ammianus Marcellinus passim Æternã dicit. Mox*, tãdẽ exclamãt, Pa est. *Ib. f.* obliui æreos aliquot nummulos. *pag.* 851, *p.* nescio quo consilio.

851, *m.* [Greek] [[Greek]] *inclusus articulus* [Greek] *additus e P. c.*

852, *m.* [Greek]] *aptiꝰ cũ Hesychio pro* [Greek] *legemus* [Greek] *itemq; in Lat. t.* in profundam conuallem, *seu* profundum barathrum. *In eodem textu L. pro irati malim* indignati.

Ib. m. [Greek] *v.* 12, [Greek] *pro vulg.* [Greek] *reposſ. e P.*

853 *p.* W. *legit* [Greek], *quod cũ propinquiore quidem* [Greek] *sat bene cogruit, sed non item cum remotiore*, [Greek]. *itaq;* [Greek] *accipiemus pro* gratificatus, *seu* largitus: *sensus enim est, Seuerum ad Albini cadauer multa & oculis indulsisse, in eo contemplando: & lingua, in eo conuitiis ac dicteriis incessendo. Mox*, [Greek] *legendum videtur* [Greek], *vel* [Greek]. *Lat. t. paulo ante Gr. f.* multa & oculis & linguæ gratificatus *seu* largitus; *eo sensu quo paulo ante exposui.*

Ib. m. Lat. t. modestiam] *malim* moderationem *seu* clementiam. *Ib. f.* is enim equitem virib. suis fretum, ipsumque prosternere aggressum, impetu suo interemerat; ac vix tandem à multis militib comprehensus & iugulatus, (triginta enim numero fuerãt qui eum comprehenderant) ad Seu. perlatus erat.

854, *p. verba ista*, [Greek], *vt structura sibi constet, iungenda erunt cum superiorib.* [Greek] *Zonaras* 216, 19. *breuius dicit*, [Greek]. *Deinde cũ* [Greek] *parum cõmode subaudiri potest* [Greek]. *quamobrem interpres, eo vocabulo in duo dirempto, legit* [Greek], *seu* [Greek].

855, *p.* [Greek] *pro vulg.* [Greek]: *& statim* [Greek], *p plur.* [Greek], *reposſ. e X. & W. Deinde m. si in post* [Greek] *collocetur, melius constabit structura. Lat. t.* 854, *f. aptius vertas* per allusionem recitarat Maronis poetæ carmen *nam* [Greek] *significat ita sonare seu recitare, vt id aliquo detorqueas. Exstat autem Virgilii locus Æn.* 11, *his verbis*; Scilicet vt Turno contingat regia coniux, Nos animæ viles, inhleta inhumat que turb , Sternamur campis.

855, *m. Lat. t. Gr. son.* ex alto suggestu. *Deinde* conuentionem (*seu pactionem*) facturos.

856, *m.* [Greek] *pro* [Greek] *reponẽdũ* [Greek]: *velin fine periodi finite legendũ* [Greek]. *Mox* [Greek] *P.* [Greek] *indic. modo. Lat t. ib. f. Gr. f.* qui secundũ Seuerũ plurimũ poterat. 857. *p.* id. n. vnũ cũ dixero, omnẽ me illiꝰ curiositatẽ atq; insatiabi itatẽ significasse puto. *Statim*, ciues Romanos ingenuos: *vt Lips. vertẽdũ cẽset. Mox* atq; licẽtia. *Deinde legẽdũ videt* [Greek]: *Latinaq; ad Gr. sic conformãda*, Eosdẽq; homines vidimꝰ eunuchos & maritos, patres & exsestes, exsectos & barbatos. *sunt enim in hac triplici syzygia copulata inter se contraria.*

Ib. m copula interiecta legẽdũ videtur, [Greek], statuæ ipsius atq; imagines. *Mox, P. & M.* [Greek], nec solũ à pri atis, & populi ordinib. 858 *p.* [Greek]] *pro* [Greek] *procul dubio rectius legemus* [Greek], *id est* [Greek] *itẽq; in Lat. t.* Quiq; lites sub eo dici solitas ordinabat, iussus aliquãdo à Seuero otioso litẽ aliquã intro ducere, noluit, dicẽs, Nõ possũ id facere, nisi mihi Plautianꝰ iusserit. *Ib.* & qstiones aduet sus eã tortur , sq; aduersꝰ nobiles matronas institit.

Ib. m leg. videt [Greek], *vel* [Greek] *plures enim certasse mulieres, declarant sequentia. Ib. pro* [Greek] palantes *P. habet* [Greek], saltantes. *Ib.* [Greek] *pro vulg.* [Greek] *reposſ. e P. c. Et malim cum articulo*, [Greek]. *Mox pro relatiuo*, [Greek] *vulg. l. hab. negatiuum* [Greek] *perperam subaudiendum autem cum relatiuo hoc commatio, redditiuum istud*, [Greek]. *Lat. t.* 858, *m. Gr. f.* in quo athletarum tanta conuenire multitudo coacta est, vt miraretur omnes queadmodũ eos stadium caperet. Atque adeo & mulieres in eo certamine post agrestissimas saltationes pugnarunt; ita vt etiam in ceteras matronas nobilissimas ab eis desũpta iacerentur scommata; eamque ob rẽ vetitũ sit ne vlla vmquam mulier, vndecumque orta, gladiatorium

rium certamen subiret. *Ib.f.* ceti effigies.

859 *f.* ἐν τῷ] *Xyl.* ἐν αὐτῷ, *sicut etiam interpres*, in quo.

860. ἐν τῷ πολέμῳ] *P. & M.* τῶν πολέμων. *Ib.* ὁ πρώτῃ] *P.* ... *& εἶναι ...*, *persona tertia: & tamen ἀρχιᾶς, persona secunda.* 860. *p. Lat. Gr.f.* ex præcepto inter se collu ctati sunt: *vel etiam* ex inhortatione cõmitũ ium. *Ib. m.* ... autem non ad illum, sed alias (*inter se*) dicebant.

861 *m.* ἀπέσχεθη] *P.* ἀπέχθη: *corrupte. Blancus legerat* ..., venit.

862. *p Lat. & Gr. fen* magis quam ipsos principes; *inferiores præsertim. Mox*, sublatus tandem. *Ib. m.* non plenam fidem. *Deni* cum Plautianus aliquando pisces quosdam, è Tiberi egressos, ad pedes sibi accidisse per somnum vidisset. *Ib.f.* cum vino ref igerato se impleisset, *seu* ingurgitasset.

863, *m. non male cũ Stephano legemus* αἰτίαν ἔχειν, *vt mox* ἔχει γὰρ αἰτίαν. *Wolfius maiori mutatione legit*, ὅτι τὸ ... *Lat. t. Ib. m. Gr. fen.* facto suffitu.

864. *p.* ...] *fortasse leg.* ..., haud vtiq. celabo *In P.c. duo hic cola omissa sunt. Ib. m. Lat. t. Gr. fen.* orationem habui: affectib. plenissimã.

Ib. f. structura paulo constabit melius, si pro εἰ δὲ δὴ *reponamus* ... : *vel saltem* ... δὲ.

865, *m.* ὅτι τισὶ δὲ, *pro* ὅτι *W. cum interprete reponit* ... *sed* ὅτι *hoc etiam in loco est pleonastica, vt supra* 850, *m. & alibi passim. Ib Lat. t. Gr f.* plurimos enim Cæsarianorum habebat: quorum alii exigua, alii etiam nulla prorsus mercede meruerant. *Intelligit autem stipendium non a Felice latrone sed ab Imperatore datum, declarat Felicis responsum paulo ante.*

Ib f. ὁ Παπινιαν *P est* ὀπαπίν, *articuli & nominis vitiosa compositione ac truncatione.*

866, *m.* μέγιστα οἶει, *post* οἶει *distinguit etiam P. cum tamen id verbum potius ad sequentia feratur quam ad præcedentia. Lat. t.* 865, *f. Gr. fen.* tribunum ex corporis sui custodib. *Ib.* v t, si impunitatem vellet consequi, se adiuuaret 866. *p. si* cõcl uiũ *seu* cellarũ *malis pro* ædium; *& mox* pictũ *pro* scrip: ũ *per me licet. Ib. m.* pe multas etiã cum *ad id bellum* seduxit pecuui s. *Ib. m.* è pastui a venatione.

867. ... [τῆς] ... *inclusus articulus* τῆς *abest a P. c. Statim, pro* ... *procul dubio reponendum* ... *ante ab* ... *per tmesin alibi quoq, sæpe dirimi, ostēdet Index. Lat. t.* 866, *m. Gr. f.* Sunt vero & pedites; (*i. colunt vero & pedestrem militiam*) & vt cursu pernicissimi, ita in stataria pugna c nstantissimi. *deinde*, frigusque, & ærumnas omnes.

868. *vulg.* ... *sensu plane corrupto: quem ego e P. restitui. E sequenti etiam membro tollenda negatiua* οὐ. *Et Lat. t. locus ita interpolandus*: virib enim poll s, ego autem s nex sum, & iaceo. Quod si id de trectas, manusque mihi inferre tim s, adstat tibi Papinianus præf *Et mox*, Omnino enim omnia quæ abs te, tamquam Imp. ratore, mandata fuerint perficie.

Ib m. [τῆς] ... *inclusus articulus* τῆς, *additus ex Homeri editionib. in quibus locus hic exstat Il* ζ, *in Agamēnonis ad Menelaum oratione de Troianis. Pro* φύγοι *autem &* ... *P.c habet* ... *&* ... *qui verbi modus cum prohibitiuo* μὴ *bene quadrat. Primam perf.* ... *agnoscit cum Homeri editionib idem P c. Ib.* αὐτοῖς αὐτοῖ] *vulg.* αὐτοῦ, istic, *probat etiam Blanci versio: P.c. habet* αὐτοῖ, eis *seu* ipsis *itemq, Zon.* 218, 10. *Ib.* ...] *singulare* ... *ex eodē P. repositũ pro plurali* ... .

869, *p. P. & M.* τὸ σῶμα βραχύ, corpore breuis. *Quibus cum refragetur ista Spartiani* 175, 45. ipse decor; ipse ingēs, p. omissa barba, cano capite, *nō reuicēda videt lectio vulgata* ..., *quā interpres quoq, sequitur: procera. n. corpora, tardiora sunt quā breuiora.*

Ib. διεζευγμένα ... *W. expungit, sed fortasse potius post eã omissũ est* ... *aut simile quodpiã verbũ. vt sententia sit*; eruditionis. n. studio maiore quā excellentia fuit præditus ideoq; sententiosus erat magis quam verbosus: *vel, ideoq, consilii magis abūdabat quam verbis. Deinde*, ...] ..., *pro vulg.* φρονεῖ *reposite Xyl. & Stephano. Et statim* ... *pro* ... . *Ib.* ...] ..., *e P. pro vulg.* ... *repositum, agnoscit etiam Zonar.* 218. 29. *Mox, aptius ac cuj.* ... , *nempe* τὸ δίκαιον. *Et contractum* ... *pro vulg.* ... *reposite P. Ib. f.* ... *excusari potest, si ad pedum imbecillitatem respiciatur, qua laborauit Seuerus. alioqui conuenientius cũ interpr. legimus* ... : *vt apud Zonaram quoque* ... .

870, *f.* τῆς χώρας αὐτῆς. αὐτοῖς *pro vulg.* αὐτῆς *reposite P. & Zon.* 219, 60. *Ib.* ... *pro* ... *congruentius cũ interpr. legemus* ... . *Lat. t.* 860 *f. Gr. f.* eo vtebatur vitæ ordine: omnino aliquid noctu sub diluculum agebat: post deambulabat, vel disserens vel audiens quæ ad Imperii vtilitatem pertinerent. deinde ius dicebat; nisi cum magnum aliquod esset festum. idq. peragebat optime. *Ib.* post, aliquo exercitii modo vsus, lauabat: prãdebat autē vel ipse per se, vel cum liberis; non tenuiter. Inde plerũq; dormiebat. 870, *p.* Agite dũ; date, si quid facere possumus. *Ib. f.* nam Euprep e n aur g m, q.

871, *p.* ... *tatius traspositã copula legemus* ... *Et statim* ... *Sed ordinis illa inuersio repetitur etiã infra* 882, *m. Ib. m. rectius cũ prepos. legemus* ... *significatione caussali* (*vt Zon.* 220, 7. ...) *vel cum Stephano*, ... *signif. locali. Mox non minus apte cũ W. legas* ... *nisi forte significare vult, Getã ante ad matre confugisse, quã à percussorib apprehenderetur. Ib m. Lat. t. Gr. f.* nec ministri consulem inueni e potue unt.

872 *p.* ...] *articulus* ... *rectius expungetur: vt scilicet non regnãtis, sed defuncti Imperatoris vxor intelligatur. Mox*, ...] *legere possis etiã* ... *Dein*, ...] *vulg. l. & P.* ... *nihil ad rem.*

873 ὁμοίως] *congruẽtius fortasse aduerb.* ὁμοίως. *Lat. t Homeri versus in Græco vsurpatus, Virgilianis verbis ita possit exprimi*. At non cunctorum cõprehendere nomina possim qu tquot è cla iss. vi is i le nullo iure interfecit. *Ib. m.* Alexandri porro adeo demēti ducebatur studio, vt etiã armis quibusdam & poculis, quasi illius fuissent, vteretur. *Ib. f.* hasta longa, cuspis breuis. *Et mox*, Neq; his contentus, eũdem illũ etiã Orientalē Augustũ appellabat. *Ib.* Quin & philosq.

874, *p.* ... *pro vulg.* ... *reposite P. & M. ideq, agnoscit etiã interpres. Ab eodē P. ibidē abest inclusum* ... *Mox W. mauult* ... *Dein, P.* ... , *terminatione præteriti, accentu futuri tēporis. interpres legit* ... : periisti. *Ib.* ...] *P.* παρ' ἡμῖν, apud nos *minus apte. Lat. t. ib. p. Gr. f.* eumq; sta im reliquis militarib. officiis decorauit: nec multo post inter proprios senatores retulit; *seu inter senatores prætura functos Ib. m.* Nisi tu bitur te Alexander, absolutus es *seu actum est de te.*

Ib. f. P.c. ... *sed vulg* ... *probat similis infra locus* 913, *vt fortasse significetur, eum, aurigarum exemplo, munerariam ceterosque spectatores opulentos flagelli submissione quadam ex inferiori loco veneratũ esse; eaque submissione aureos ab eis, velut unum ex abiectissimis agitatoribus, emendicasse.*

875. ...] ... *pro vulg.* ... *ex P. repositũ agnoscit etiã Zon* 220, 38. *sed omisso sequente accus.* ... : *recte. alioqui enim, si* ... *retineamus, pro* ... *legendum fuerit:* ..., *id est*, numquam nos deficient pecuniæ. *Ibidem, m.* ...] ...

νυ pro vulg. ἐχομένας repos. e P. sed pro τι perperam in eodem scriptum π. Mox, κα[τὰ] σωμα] inclusus articulus τὸ, additus e Suida collect. 871, 39. *itemque mox, ὁ μὲν* ε[χαριέστατος ὢν] εἶναι. *Lat. t. ib. m Gr. son.* quod, cũ dicax esset, etiam inuitum se ad iaciendum in eum cauillum adduci passus esset. aiebat enim eum irascenti similem esse: quoniam ad iracundiorẽ quendã vultus habitum sese cõponebat. *Ib.* seq; natando etiã inter fluct⁹ exerceret. *i. in mari fluctib agitato. Ib.* Sed nec infacundus aut heb. ingenio erat. *Ib.* sæpenumero scopum attingebat.

Ib. f. περὶ τίνος] *P.* περὶ τίνος: *parum apte.* 876. *e* ... [ε] ... *&c. m* δὲ [δὴ] ... *Inclusa e & δὴ, addita e P. Lat. t. ib. f. Gr. s.* ne interea m nus ab illis cædendis auerterent; *i. ne interea manus eorum ab illis cædendis distinerentur.* Quin & victoriæ nomine magnis ei pecuniis vendito , permiserunt vt in Germaniam saluus se reciperet.

Ib f. τί τ'[ὕττης] *inclusum* ὕττης *repositum e P. & M.c. Wolfius* νίκης *in suo libro substituerat: interpres* ... *Mox P. & M.* τὸ νομισμα κίβδηλον ἦν, τί π ἀργύριον ε τί χρυσίον, ὃ πλεῖστον ἡμῖν. τί ...

877. καὶ ... [γ] *inclusa* γ *addita e P.c. Mox post* ... *deesse aliquid putat W. Fortasse nihil deest: sed hæc est sententia;* Post, aliud ei datum responsum; & in ei⁹ fine illud hemistichium, ... *In eodem autem versu melius constabit metrum si transpositione facta legas,* ... *Ib.* ἢ δὲ [δὴ] ... *inclusa* δὴ *addita e P. & M. Mox, legendũ videt* ...

Ib f. rectius fortassis, ... καὶ ...

878. ... [δημοσίᾳ] ... *inclusum* δημοσίᾳ, *additum e P. & M. In præced. periodo respicitur ad epistolarũ exordium, cuius formula in Adriano supra legitur* 803. *L. t. ib. p. Gr. son* quid enim referre opus: st, eum perinde atque illum, omnes primarios publice salutare consueuiss? *Dein,* heroicum monumẽtum (*vt dixi*, fac. *Ib.* eaque ex re milites in bello plurimum adiuuerat: quippe qui eos præ vehementi frigore deficientes confirmarit dum in niues se coniiciens, in eisdem vltro ci ... voluta ...

879, *p. vel hæc cum præpos. legendum* ἐν μεγάλοις: *vel mox composite* ... *Zonar.* 221, 13, *dicit* ἐν μεγάλοις πόνοις ἐγκινδυνεύσαντα καὶ καρτερήσαντα. *Ib. pro* ... W. *legit* ..., *Camerarius* ... *vt Zonar.* 221, 13. *malim cum articulo* τοῖς ... *Ib f.* ... φάσκων] ... *pro vulg.* φάσκων *repos. e P.c. Lat. t. ib. p. Gr. s.* otiosum esse, nec proptere conuenire, nec v. *Et mox,* Scio, inquit, mea vobis non placere. propterea & arma & milites habeo, vt rumores qui sparguntur, minime curẽ. *Ib. m.* sursũ deorsũq; discursab ... victui necessaria partim cõparanda, partim cauponanda. *Et mox,* Theocritũq; nescio qua re offendisset. *deinde,* cum arcanis quibusdam f... cis.

880. *p,* ε ... *pro* ... *aptius legemus* ε: *vel hãc ipsã particulã* καὶ *post* ... *eremus. Ib.* καὶ πᾶς μ.] καὶ *pro vul.* ε *repos. e. P.c. Mox, pro posteriore* ... *substituẽdũ* ... *vel simile quid. Dein,* περὶ ...] *pro* ... *cũ Stephano legendũ,* αὐτὸ *vel saltẽ* ... *Lat. t. ib. p. Gr. s.* Atq; horũ maiorẽ partẽ Antoninus ipse præsens atq. inspectans gerebat; nõnulla etiã è tẽplo Serapidis al quib. mãdabat. In eo. n. fano degebat etiã ipsorũ homicidiorũ noctib. ac dieb. *Ib. m.* Alexãdriã muro in duas partes diuidi. *Et mox,* in miserã Alexandriã perpetrauit Ausonia fera, sic. n. clausula oraculi de ipso dati, eũ nominauit. *Ib.* quamquã multos prætextu illius oraculi, velut ab ipsis prolati, interfecit.

881. *f. pro* ... *P. habet* ...: *Legationũ volumẽ* 416, ... *cũ sequ. aoristo* ... *nõ male cõgruat alterũ aoristũ* ... *prius enim aor.* ..., *activa magis quam neutra signif. vsitatum est. Ib.* αὐτὸ π[ερὶ] *inclusa* ... *addita e P. Ib.* ... *pro vulg.* ... *repos. e P.c. Wolf in suo libro reposuerat* ... *Ib.* ...] *vulg. l. & P.* ... , *vastari ũt: minus apte. Statim, malim* ... debellare, bellum conficere.

882. *p. concinnius duplicato articulo legerimus,* τῷ ἐν αὐτῇ στρατ. ἄρχοντι. *Statim,* τὴν Ἀντιόχου *periphrastica ellipsi dictum pro* τὴν Ἀντιόχειαν, *i.e.* Ἀντιόχου πόλιν: *vt in Herodiano* 596, 40. ἡ Ἀλεξάνδρου πόλις, Alexandriam. *Postea, pro* ... W *reponit* ...: *& mox* ... *notat asterisco. Sed si* ... *referas ad antecedens* γράμμα, *& cum* ... *subaudias* ..., *nihil hic erit scrupuli. Lat. t.* 881, *m Gr. s.* Nec vero ceteras solũ vitæ disciplinaq; leges trãsiliebat, etiã in ipsis expeditionibus; sed &c.

882. *p.* qui tũ Censor] *Blancus verterat;* qui tũ mulctis exigendis præer. *ad verbũ sonat;* cui tũ cẽsiones erãt cõmissæ. *vt intelligẽda inde itur cẽsio nes facultatũ: quæ veteris cẽsura parserat.; vt in Valeriano docet Trebellius Pollio* 247, 35 *vise & in Zosimo* 817, 9.

Ib. m. ε ὅτι ... *malet fortasse aliquis* ὅτι ε: *& contra paullo post,* ... ε, ε ... *inuerso ordine scilicet vtrobique inuerso. Statim,* ... *prima frõte otiosa videtur; sicut Blãcusquoq; verterat,* variis de caussis honore priuatus erat *sed si parenthetice* ... *accipias cõmation hoc,* ... ε τιμῆς, velut e ... honorãs; *rectè sibi cõstabit & structura, & sententia Ib. f.* ... [ἀπ' αὐτοῦ] *inclusa* ἀπ' αὐτοῦ, *absunt a P.c. recte. aut enim tollendum hoc cumatiõ, aut* ἀπ' αὐτοῦ *id est ex eo, legendum. Paullo post, Legationum volumen* 418 *habet* ... δύο, dies duos *Zonaras indefinite,* 221, 57, ... ε ἡμέραις τισί, supra duos menses & dies aliquot.

883. *p* ... *P.* ...: *Legat. vol.* ...: *verbi quidem forma congruentiore, sed minus conueniente sententia. clausæ nãque portæ hic significantur, non inclinatæ; vt ex aliis historiarũ locis est perspicuum. Lat. s.* 882, *p. Gr. s.* Quæ e Macrinus, cũ litteris ad sup scriptis moram inte uenisse, quæ vero ad se perscripta erant, mature ad cognitionem suam venisse: consideran... timuit ne hanc ipsam ob rem ab illo necaretur; præsertim quia etiam Se api... quidã Æg. 883, *p.* Exinde & per po... quandam exiit, nihil mora usne ... onem quidem, qui, Acinaces ab eo dictu, in mensa q; ac lecti c... nsortium ab eo adsciscii solitus, exeuntem ira retentabat, vt etiam vestem ei dilaceraret.

883, *m.* ἀπέσταλη] *P.* ἀπέσταλη: *sed rectius fortassis* ἀποσπάσαι, *præterito actiuo. Ib.* καὶ [ὁ] ...] *inclusus articulus* ὁ *additus e P. Ib f Euripidis loc⁹ exstat in fine Alcestidis & Medeæ. Immo Euripidis est etiam istud coli,* τοιοῦδ' ἀπέβη τόδε πρᾶγμα: *quod Dionis esse putauit etiam interpres.*

884. *p.* ... τὴν] τὴν *additum e P. Mox Homeri locus est, Il. ß. Ib. P.* ... *contra metrum.* 883, *m. Gr. son.* Martis signũ in solenni põpa de idit. *Mox,* quasi ex composito. *Ib f.* Multæ sunt formæ diuinorũ consiliorum: Multa cõtra spem perficiũt dii; Ac, quæ futura videbantur, non sunt effecta; Quæ vero non videbantur euentura, iis exitum reperit Deus. Atq; hic rei fuit euentus. Tunc enim quasi alioquo pacto modo nugã, carmẽ illud recitare videbat. Sed cũ n.

884, *m* ...] *P.* ... DCC; *itemq; Legationum volumen* 418. *Mox Legat. vol.* 420. ... *ad est,* & Tarautam, è gladiatoris cuiusdam appellatione; qui vt corporis specie breuissimus erat & deformissimus ita etiam animo audacissimus ac sanguinolentissimus. *Zon. breuius* 221, 4, ... à gladiatore quodã defor-

deformissimo & sanguinol nt ssimo. *Ib.* τὸ [ιδ...] *id.*] *in Legat. vol. nulla est defectus nota: neque deesse quidquam videtur: Palatini tamen codicis vestigia sequi libuit. Mox, interpunctio post* ὥλιδα *videtur aptiorem habere locum quam ante. Ib. f.* ἀπὸ [Σικελίας] *inclusum* Σικελίας *non agnoscit Legat. vol. 421, 1. Zon. 221, 51.* Σικελίας *quidem agnoscit, sed non item* Καισαρείας. *sic. n.* ἦν, ὁ μὲν γένος Μαῦρος τυγχάνων ἐκ Σικελίας, ἐγγυτέρω ἀπογόνων *quasi videlicet parentes eius. aut maiores, è Mauritania in Siciliā commigrarint, ibiq̀ ipsum genuerint. sed quid si verior fortasse lectio,* Μαῦρος ἀπὸ τῆς ἐν Σιτιφίᾳ Καισαρείας, Maurus e Cæsarea Sitif. nsi? *nam Cæsareā in Sitifensi Mauritania, non in Sicilia agnoscunt Geographi. Lat. 885, m. Gr son.* quæ maxima pars est Imperatoriæ functionis, summæque rerum prouisionis.

885, *m. pro* ὅλα *ἀνὰ legendum opinor* ὦνα, cui. *Ib. f. pro* Ταράντου *Xyl. reponit* Ταράντας, *vt pag praeced. sed pars syllabam quoq̀ huius nominis flexionem inueniri, ostēdet Index. Statim,* τῷ πίστει] *conuenientius cum Xyl. leg.* πίστει, auditione: *vt Zon. dicit.* ἢ δαίμων ἢ τί μαθὼν.

886, *m.* αὐτὸ *αἰτίσας*] *vulg. l & P.* αἰτιῶν: *ego cum W. malui act.* αἰτήσας. *Ib.* ἀείσας [ἀείσας] *id. inclusum* ἀείσας *additum è Legat. vol. 415.*

887, *plasculum a f pluraliter legendum esse* ἐπινίκια, *non singulariter* ἐπινίκιον, *vt habes cū vulg. l. etiam P. codex: satis arguit ipsa structura ratio. Mox, vulg.* ἦν *secutus erat etiam Blancus, dum verteret,* audiit Iupiter *sed aptius cū Xyl. legemus* ἄϊε, sonuit *seu* tonuit. *Ib. f.* συνεγνωσαν, *P.* συνέγνωσαν, *plur. sine per syllepsin. 887, f. Lat. s. v. Gr. son.* Sub eosdem dies sidus quoddam, extremam caudam ab occasu orientem versus per multas noctes tendens, vehementer nos exterruit. 888, *p.* Eutychianus, vnus è Cæsarianis, qui ludicris gymn. siisq. fauorem sibi con ili uerat, visomi li ū aduersus Macrinum odio, insuper etiam partim à sole, quē Heliogabalum vocant & magnopere colunt, partim ab aliis quibusdam or cu is persuasus; aggressus est & Macrinum conuellere, & Lup.

888, *m. pro* πάνυ *vel* πάντως *legēdū idest,* omnino. *vel* πάντες, omnes: *quā posteriorē lectione probāt similes exclamationes in Latinis Augustæ historiæ scriptorib. 285 & 529, 533. Mox,* τῆς δὲ Διαδουμενιανοῦ] *Diadumeni vocabulū e prioribus huc irrepsit: ac vel* Διαδουμενοῦ *pro eo reponendum, vt supra 882. vel* Διαδουμενιανοῦ, *vt Leg vol. 438. Ib. f. vulg. l.* διαφεύγοντες ἀνε. *perperam. nostra scriptura petita e P. & M. c. atq̀ adeo ex ipsa sententia.*

889, ἀπὸ τι τῆς χειρ.] *n post* ἀπὸ *addita ex iisdem cod. Mox P.* ... *sed* ... *probat etiā Leg vol. 439. Lat. t. 888 m. Gr f.* puerulum & perculsum; *seu dementem, vecordem. Ib.* Adscripsi etiam in eis literis tale quiddā, Scio multos qui iugulari magis quā viuere Imperatores cupiunt. *Ib. f.* clypeos imbricatos; *seu clypeos imbricis forma factos. Ib.* nobis excitarētur. *V. 889, p.* que itantesq, ac lamentantes, à fuga eos retentant.

889. *ἰδὼν αὐτὸς αἰδώ*] *αὐτὸ. pro vulg.* αὐτῷ *reposuīe P. & M. c. & ex Leg. vol. 439. Ib* [τῷ] *καλιπικρῷ*] *inclusus articulus τῷ abest a P. c. & Zon. 222, 31. Mox P.* κατεσχέθη *itemq̀ Blancus,* remansi; *vel* derelictus est. *Ib. f. Homeri locus est, Il. 8. Lat. t. ib. m. Gr. son.* cædibus per vias. *Ibidem,* Chalcedone deprehensus, *seu comprehensus.*

910 *p. de Anito rectius* καὶ γὰρ δὴ *καὶ τὸν* ... : *vel saltem* καὶ ἑαυτὸν γὰρ τὸν πρ. *vt mox inferius Ibidem, de annis Pseudantonini, deq̀ eiusde & Comazontis facinorib. plenior narratio est in Leg. vol. 443. De Comazonte autem narratum etiam supra 888. p. Ib. f. pro* ἐπ' αὐτῷ *Legat. vol. 441. habet* ἐπ' αὐτῷ.

911. ἢ [οἱ] τῆς ἀρχ.] *inclusus articulus οἱ, additus e P. c. Ib. f. pro* ἀκριβὲς *vulg. l. vitiosa contractione habent* ἀκρ, *sicut etiam paulo post, pro* ὅτι κοινῇ *in P. & M. c. scriptum* ὅτι κοινῇ: *&* ἀέτωμα *pro* αἴτωμα. *De huius aūt loci emendatione atq̀ explicatione agit etiam Paul. Leop. Emend. lib. 7, c. 2. vbi* ἀέτωμα *pinnaculū interpretari mauult.*

912. *p. &* προσεχάλεσαν *retineri potest, &* προσεκάλεσαν *pro eodem reponi. Lat. t. 911. m. Gr. f.* & illa Vestaliū maxima, lib. d. *Sed & ante, pro* spectaculis supplicationum *rectius fortasse reposuerimus* ludis votiuis.

912, *m.* κωμικῶς] *interpres* κωμικῶς *legit, fut. tempore.*

913. *p.* οἱ δεσπόται] οἱ, *pro vulg.* ᾗ *reposui e P. & Zon. 223, 21: vbi hæc pene ad verbū leguntur Lat. t. 912. ib. m. reddere possis etiā* amuletis innumeris. *Inferius. pro* cubiculo, cellam *mauult Brissonius in li De iure cōnubiorū. De nudatione autē meretriciā, tradit idem Briss. eodem tractatu, paulo post.*

913. *p.* ὅλ. μὲν γὰρ] *v. 1, pro* γὰρ *paulo aptius leges* γοῦν: *vel saltem* γὰρ *pro* γοῦν *accipies, s.* quidem certe. *Ib. talem quāpiam lectionem postulat. sententia,* ἐν φανερῷ δὲ ἰδεῖν, licebat hæc palam videre. *Ib. m.* ... δ' ἦν] *vulg. l. & P. c.* ... *sententia minus apta. Ib. f.* ἐδωροῦ.] *conuenientius* ἰδωρήθησαν, muneribus ornati sunt. *Pro sequenti* συνεπανίστησαν *malet fortassis aliquis* συνεπήρτησαν, *aut simile quid: vt infra, 915. f.* τῶν συνεξεγηγερμένων αὐτῷ. *sed nulla mutatione opus esse ostendit clausula historiæ, 916. f significat enim eos qui cum ipso aduersus Matrinum insurrexerant, vt Eutychianus Comazon, & alii. Ib. f. pro* τίνω *requiritur potius adiectiuū* πρῷ συντίνω, *vel aliud consimile: aut certe aduerbiū* πάνυ. *Lat. t. ib. m Gr son.* ipsos venerantem, *seu adorantem. Ib.* postea pilis se nudabat: vt hac etiam re mulierem ageret. *Dein,* mater eius, serua adhuc Romā per milites deducta. *Ib. f.* illā ergo non leui aliquo impetu, sed adeo intenso profundoq; amore diligeb t, vt non solum talia non ęgre ferret, sed contra, ob ea ipsā magis eū diligeret, ac reuera Cæsarem declarare vellet, auiæq; eo nomine sibi obstanti minaretur, & milites propter eundem haud leuiter offenderet.

914. *m.* ἀσεβείᾳ συγχύσεις *secutus erat etiam Blancus in sua versione,* quietem non cepisset. *Sed melius vidit Xylander legendum esse* ἀτονίᾳ: *nam ob veretri* ἀτονίαν, *non ob animi* ἀσεβείαν, *honoribus orbatus & plane relegatus fuit Zoticus. est autem vt* τείνω, attigere, *ita* ἄτονος, attigere non valens: *&* ἀτονία, arrigendi impotentia. *Eam porro esse genuinam lectione, probat hæc Zonaræ paraphrasis 223, 55.* ὡς ὅτι ... *μόνον* ... *Ib. f. pro* ὡς καὶ *structura ac sententia ratio postulat* καὶ ὡς, & quasi. *vel relatiuum* ὡς *plane tollendū. Lat. t. ib p. Gr. f* vt qui etiam athleticæ daret operam. *Ib. m.* mire partim collo muliebriter inflexo, partim oculis pellaciter intortis. *Et,* mox, cū vna lauissent, atq; illum nudo corpore famæ respondentem inuenisset, mar m pati ardēs, in eius pect. *Ib. f.* Sed erat Sardanapalus etiam ipse dignissimum impuritate sua non multo post reportaturus præmium. *Et,* seque, vt tan i filii exemplo factum patrem, eoque ætate longe superiorem, beatum prædicaui; dix. *Et mox;* 915, nam Heliogabalum id sibi præstitisse, Alexandrumque eum agnominari iussisse.

915, *ἀλλ' οἱ Ἀλεξ. ὡς vel pleonastica est, vel pro* τι *substituta. Ib. m.* ... [ὡς] *w.*] *inclusa ὡς abest a P. c. Mox rectius cū Xyl. l.* Χαλκηδόνι *γε.* ... *vicina est Byzantio: Καρχηδὼν autem, nimis longo inde spatio dissita. Ib.* περὶ [τὰ] τ.] *inclusum* τὰ *abest a P.*

916. *p. rectius fortasse transposita copula leg.* ὡς ... ἐξ αὐτοῦ γγ. *Lat. t. 915. p. Gr. f.* ferret cultum, *seu habitum. Ib.* thyrsis hinnulinisque pellib. instructi erāt.

Ib.m. sed velut in pompa quadam, interdiu, præmissis aduectas sui nuntiis, (*vel*, indicta suis in dies profectione) Byzantium vsque peruenit. *Et mox*, vbi nocte sacris quibusdam peractis, ligneoque defosso equo, disparuit. *Ib.f.* nam & auia eum oderat, qui talia patraret, ac ne Antonini quidem esset filius: atque in Alexandrum, quasi vere ex illo ortum, erat propensior.

916.*p.* *rectius* φυλαττόμενον ἑαυτόν, se obseruari. *Ib.* φευγ. [πως] *it. inclusum* πως *abest a P.c. Ib.m.* ὥστε· τὸ ἀρχ. [π] *it. pro* π *P. habet articulũ* τό. *sed ei locus esse nõ potest nisi subaudiatur ex sequentibus* ἀεὶ φέρεσθαι εἰωθός. *Ib.* ἐπ' αὐτῷ] *aptius fortassis* ἐπ' αὐτοῦ, sub eo principe, eo rerum potiente.

917.*m post* μεγάλη *deest* τοῦ δήμου: *vel genitiuus* τῶν ἐν τῇ πόλει *aut similis. id & sequentia indicant, & hæc Zonaræ* 224, 45, στάσις μέσον τοῦ δήμου καὶ τῶν δορυφόρων ἐγένετο, seditio inter populum & prætorianos exorta est. *Ib. f.* πλεῖον, *si mendo caret, accipiendum erit aduerbialiter pro* μᾶλλον, maiori ex parte.

918,*p.* φοβ. [καὶ] ἀληθ. *inclusa* καὶ, *abest a P. Ib.m.* εἶναι δοκεῖ] *positum pro* ἰδόκει: *quæ temporis enallage facta etiam in sequentib. Lat.* 2. 917.*m. Gr. fin.* non potuerim ea accuratione, qua præcedentia, componere. *i.* conscribere. *Ib f.* in Cretam abductus, supplicio affectus est. 918,*m* licentia, reprehensionum impatientia, *vel*, reprehensionum contemptus.

918,*m. congruentius fut. temp.* ὑπανήλωμα. *Statim pro* αὐτοῦ *rectius legemus* αὐτό: *vt relatione ad* τὸ ἀνάλωμα *facta, intelligatur* sumptus ipse, *seu* impensæ ipsæ. *cuius modi humanitas M. Antonini erga Proculum narratur à Capitolino* 141, 13. *Ibidem, conuenientius* ἐφοβήθη, *tertia persona itemque in Lat.* & timuit: *vt ad Alexandrum de Dionis salute sollicitum feratur: quod declarant etiam sequentia. Ib f. Homeri locus est ex Il.* λ. *In fine P.c. additur hæc periocha:* Τὰ ὀνόματα τῶν καισάρων τῶν περιεχομένων τῇ βίβλῳ ταύτῃ· Ἰούλιος Καῖσαρ, Αὔγουστος Καῖσαρ, Τιβέριος, Γάϊος, Κλαύδιος, Νέρων, Γάλβας, Ὄθων, Οὐιτέλλιος, Οὐεσπασιανός, Τίτος, Δομετιανός, Νερούας, Τραϊανός, Ἀδριανός, Ἀντωνῖνος ὁ εὐσεβής, Μάρκος Ἀντωνῖνος, Κόμμοδος, Περτίναξ, Ἰουλιανός, Σευῆρος, Ἀντωνῖνος ὁ καὶ Καράκαλλος, Μακρῖνος, Ἄβιτος, Ἀλέξανδρος.

HENRICI STEPHANI IN DIONEM
PRÆFATIO AD LECTOREM.

HENRICVS STEPHANVS
lectori lectionis Dionis studioso.

HISTORICVS *ille longè celeberrimus,* DIO CASSIVS, *qui &* COCCEIVS, *siue* COCCEIANVS, ἐπονομαζόμενος *(ita enim loqui cogor, si quidem vocabulum* CASSIVS *iam* ἀπηρχαιωμένον *est) quum ad suas ædes vel potius suam officinam reuersus, meum & ad secundam editionem auxilium implorasset, ac sibi spẽ eius factam videret, sibi magnopere gratulari de illo postliminii iure cœpit: & eo quidem magis quod Dionysium Halicarnasseum de iure eodem sibi denegato valde conquerentem audisset. Verum secundam etiam simulque postremam suis vulneribus manum a me adhiberi postulauit. (ad illa enim membra quod attinet quibus est mutilatus nullam sibi de iis restituendis superesse spẽ videt. Afferat ipse li et sacr s Epidaurius herbas.) Meã ego illi operã libenter quidẽ, sed timide tamẽ, initio sum pollicitus. Timebam enim ne præter ea medicamenta quæ Parisiis partim a patre meo, partim a me, & aliquot post annis a Guilielmo Xylãdro interprete adhibita eius vulneribus fuissent, valde pauca inueniri a me possent: ad grauia præsertim vulnera quod attinet. Sed quum annotationes Xylandri, quas interpretationi suæ subiunxit, in manus sumpsissem, & sæpe quidem illas Parisienses laudare (veluti quum in quendam locum quem habes pagina* 21. *huius editionis annotat;* Ingeniose Robertus Stephanus restituit hunc locum, ἐν ἀμφοτέροις ἐπικινδυνεύειν, ἐν ἀμφοτέροις. *Nec non in quendam pagina* 187. Robertus hunc locum eruditissime sic restituit, καὶ νίκας, πολλὰς μὲν ἐν τῇ Ἀφρικῇ, πολλὰς δὲ καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ *&c. Sic etiam in paginam* 166. Ego Roberti opinionem laudo, ἐγγύς που legentis. *Denique & in paginam* 304. Roberti correcturam laudo, ἀδύνατον ἑαυτοῖς ποιοῦσιν: *(nisi potius* correctionem *ipse, quam* correcturam *dixit) vt de aliis propemodum infinitis locis taceam, in quos emendationem nostram afferens, dicit,* Robertus Stephanus recte hoc castigauit: *vel,* hoc vidit *vel,* animaduertit; *vel,* docuit, *vel,* notauit. *aut etiam,* Roberto assentior, ita legenti, *vel,* Ita lego cum Roberto. *Aut vbi annotationem suam velut nostro sigillo obsignans ei subiungit,* Steph. *quum, inquam, annotationes illius in manus sumpsissem, & nostram quidem operam in curandis vel potius sanandis plerisque Dionis vulneribus commendari abeo, sed nequaquam eandem in aliis præstari animaduertissem, (quod ab eo tamen factum esse credebam) ac viderem superesse tamen multa quibus ita opem ferre me posse sperarem, vt non minus in his quam in illis medicam nostram manum Xylander laudaturus esset: & bono esse animo cœpi. & Dionem esse pariter iussi: qui cum somnio, in quo mihi apparuerat, repente euanuit. Nec mea me spes (vt opinor) frustrata est. nam & eorum nonnulla quæ insanabilia existimabãtur, à me sanata esse, & ne ipsam quidem inuidiam hoc negaturam persuasum habeo. Ac quemadmodum illi qui arcem valde munitam & expugnatu difficilem non frustra oppugnauit, sed ita vt expugnauerit, magnam spem de aliarum, præsertimque earũ quæ minus munitæ sunt, expugnatione, concipit: ita & mihi contigit, vt quum nunc, postquam Dio in officinam nostram postliminio rediit, magnam quæ aliquot Dionis suberat locis deprauationem profligassem, ad minorem quæ alios inuasisset profligandam, non parua cum fiducia accederem. In eorum autem numero qui valde erant deprauati, poni poterat hic, qui non procul a fine libri* LIV. *[pag. 546.] legitur,* καὶ τοῦτο μὲν, εἰ καὶ τὰ πάντα, οὐ παραδίδοται. *Quis enim locum hunc valde esse deprauatum non dicat, quum quod eo dicitur (vt quidem scriptum est) omnino absurdum vel potius ænigmaticum sit? At vide quam paucis & non magnæ molis machinis expugnatus à me error ille fuerit, quum pro illis hæc substitui,* καὶ τοῦτο μὲν, ὅτι τῷ πατρὶ ἦν, οὐ παραδίδοται. *Quoniam autem mihi videor iam audire multos interrogantes de vitiato quodam loco qui tibi occurret in ipso fere Dionis historiarum principio, (id est, eorum quæ nobis è Dionis historiis supersunt) nimirum initio paginæ secundæ editionis Parisiensis (vbi & asterisco notatus est) in fine autem paginæ secundæ huius editionis: quoniam mihi videor, inquam, audire non paucos sciscitantes an nihil noui noua hæc editio afferat in locum istum,* καὶ ἀφιερωθεὶς, ὡς ἐν ἐδόκει τῆς ἀρχῆς, μετέλαβε, *&c. iam nunc quicquid in locum illum habeo, libenter cum illis communicabo. Di-*

coi-

*to igitur me in margine mei exemplaris adscriptum, (& quidem manu mea) reperisse, ἀΐδιοι τροφαὶ, pro illo monstroso vocabulo, ἀφιτροφαίς. Fuisse autem facilem lapsum ex ἀΐδιοι τροφαὶς, in ἀφιτροφαίς, nemo non vides. Neque tamen negauerim fieri etiam posse ut plura verba sint omissa & ἀΐδιοι ὁ ὑπ' αὐτοῦ αἱρεθεὶς, τροφαὶς scriptum fuerit. Ceterum cum in editione illa Parisiensi non magno interuallo adscriptus sit margini alius asteriscus, istum illum quoq; expungendi causam tibi indicabo. Veram enim lectionem te docebo, quæ in locum alterius substituta, quid opus illo erit? Quum igitur ita ibi scriptum sit, [pag. 5.] ἐπεὶ οἱ βάρβαροι ἀθυμότεροι, ἅτε ἐπικρα-τοῦντες, tu pro ἀθυμότεροι scribe ῥαθυμότεροι, & ἐπικρατοῦντες pro ἐπικρατοῦντας. atq; hanc emendationem scito multorum locorum, non Dionis tantum sed aliorum etiam historicorum, auctoritate niti. hanc enim omnes naturam esse militum ostendunt vt κρατοῦντες siue ἐπικρατοῦντες sint ῥαθυμότεροι, id est, vt victoria negligentiores illos reddat. Contra autem illorum naturæ omnino esset contrarium post victoriam esse ἀθυμοτέρους, siue ἀθυμότερον διάγειν (quod loquendi genus habes hic) quum contra victoria vel summam ἀθυμίαν in summam εὐθυμίαν repente mutet. Quid? lacunam illam quæ non longo sequitur interuallo, nimirum quam habet pagina quarta, & cui appositi sunt asterisci nō audebo adoriri? Imo audebo, & quidem (vt spero) feliciter. Vbi igitur vides scriptum esse, συνεπιλαβόντο τοῦ ἔργου * * ἀνάλωτοι αἰ, εἰ μὴ ὁ Μιθρ. ego verisimile & plusquam verisimile esse dico, scriptum fuisse συνεπιλάβοντο τοῦ ἔργου. ἐπεὶ πάντως τοὺς Ῥωμαίους ἀνάλωτοι αἰ, εἰ μὴ ὁ Μιθρ. Pro quo accusatiuo posset & nominatiuus poni, πάντως οἱ Ῥωμαῖοι: sed ex ἀνάλωτοι faciendum esset ἀναλώτησαν. At vero p. 5. inter verbū ἰσοχάζειν, (post quod asterisci notā habes) & illa τῷ ῥῆ δὲ Κ' μάνε, quū non pauca desint, externo certe auxilio opus est. Nulla autē externa ope aduersus aliam quæ paulo post occurrit deprauationē egebo, sed eā meo Marte profligabo. Nā vbi legis, ἐπὶ τ' αὐτῷ πολύχνει, hoc verbo neq; istam constructionem admittēte neq; vllā significationē quæ huic conuenire loco possit habente, scribe, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς περὶ αὐχοῦσι, id est*, & de iisdem rebus gloriantur. vel se iactant. *Quænam autem illa sit gloriatio, continuo adiicit: adeo vt hæc mea lectio optime cum sequentib. cohereat: preterquam quod hæc duo verba περὶ αὐχοῦσι in vnum περιήχει a minus attento librario facile mutari potuerunt. Nec verò nihil in eadē pagina inueni quod emendatione opus haberet. nam circa eius finem non dubium est quin scribendum sit, τὰς στρατηγοὺς διὰ γυμνασίας ἐκτήσατο. Pauca hæc esse tibi velut specimen volui emendationum mearum, quæ annotationibus reseruantur. Posteriorum inquam emendationum, ad Parisienses illas, id est Parisiensi editioni adiunctas, respiciendo: quarum facta mentio ante fuit. Quamuis autem magnam harum partem a Xylandro approbari & laudari dixerim, haud tamen omnes in ipsum contextū (vt vulgo loquimur) recipere ausus sum: easque præsertim in quibus aliquot vocabula aut etiam vnum tantum ad explendum lacunam quampiam adieci. Exempli gratia, quum pagina 523. ita scriptum sit, οἱ γὰρ τὰς συνοικίας νύκτωρ φυλάσσοντες * ὅπως σημαίνοιεν ἐν ἑαυτοῖς τὰς βουληθεῖσι δύναιντο, in illis nostris Parisiensibus castigationibus annotatur*, Sententia est imperfecta, quæ tamen ex coniectura sic perfici poterit, οἱ γὰρ τὰς συνοικίας νύκτωρ φυλάσσοντες κώδωνα ἔχουσιν, ὅπως σημαίνοιεν. *& c. aut ita, κώδωνι χρῶνται ὅπως &c. ac Xylander in suis annotationibus*, Laudo Robertum *(inquit)* qui sensit deesse hoc loco ea verba κώδωνι χρῶνται, inserenda ante hæc, ὅπως σημαίνοιεν &c. *ego tamen illi nostræ coniecturæ haud tantum tribuere ausus sum vt verba illa cæteris insererem.*

At in ipsa interpretatione nihil mutandum censui, licet locos animaduerterem multos quorum sensum interpres (vir alioqui in hoc munere & apud hunc scriptorem & apud alios non infeliciter circa valde difficiles etiam locos versatus) minime assequutus esset. Quorum e numero est quidam pag. 48, de Catilina. nam quum Dionis verba sonent, Atque is maius quam pro dignitate eorum quæ gessit nomen consequutus est, propter Ciceronis gloriam, ac propter orationes quæ in eum habitæ fuerunt. *Nisi quis malit principium ita reddi, eodem alioqui sensu*, Atq; is maius nomē quam quo res ab eo gestæ dignæ erant, consequutus est *&c. quum, inquam, Græca Dionis verba hoc sonent, quiddam valde diuersum Latina Xylandri sonant. De hoc etiam mihi monendus es lector, nonnulla te in hac interpretatione lecturum vbi sermonem vitiosum esse putabis, sed eū & aliquot aliis locis eodē loqui modo comperies. Eius autē quod dico exempla in meis annotationibus proferam, vbi & alias emendationes plurimorum Dionis locorum & quarumdam interpretationem habebis: simulque Xiphilini ex Dione eclogas, necnon alia huius ipsius (Dionis inquam) Deo fauente accipies. Hæc enim eı prælo quod nunc operam Appiano præstat, committere decretum est. Vale & deum opt. max. ora vt nostris adspirare laboribus dignetur.*

HENRICI STEPHANI IN XIPHILINI EX DIONE ECLOGAS ANNOTATIONES.

Quas cur SPICILEGIVM *vocauerit, sequens præfatio indicat.*

Lectori.

NVLLA de re minus cogitaueram quam de hoc post duos tam strenuos messores, Guilielmum Xylandrum & Fridericum Sylburgium, Spicilegio: partim quod longa peregrinatio animum a Xiphilini quoque historia auocauerat, partim quod nihil illos ne oculatissimo quidem spicilegæ reliquum fecisse existimabam. Nam etsi mihi Guilielmus Xylander quodam me ex æmulationis radicibus pullulante odio prosequutus sit, cum tamē absit vt sua laude fraudare velim: (præsertim quū illud odiū literis paulo antē mortem ad me scriptis velut eiurauerit) ad Sylburgium autem quod attinet, si eum laudare non ausim, quoniam cum eius laude mea coniuncta esse, itque adeo in me, quem habuit, nouo quodam more, dominum simul & præceptorem (quod ille beneficium pro sua ingenuitate agnoscit) redundare videtur: haud illaudatus manserit tamen, sed sua cum erudita diligentia, vel omnibus mecum tacentibus, laudauerit. Nulla inquam de re minus, quam

de ea cogitaueram: sed quum grāmatolectes typographicus vnicam superesse chartā diceret (quā typographi folium vocat) eamque nihilominus ternionis esse loco oportere, nisi quid à me adijceretur: & re vera aliquid vel de meo vel de alieno esse adijciendum viderem, vt hoc non seruati decori typographici peccatum vitari posset; ac quidpiam de meo non de alieno dare, & honestius mihi & lectori vtilius fore (quippe qui illud meum, velut quoddam ἐπίμετρον, habiturus esset) non ignorarem: venit in mentem, talia quædam qualia sequi vides, in scriptorē istum annotare. Sic tamen vt in ea quæ prima occurrunt, è libro XXXV excerpta, plus quàm in cætera consulto præstiterim.

Verum est etiam aliquid quod statui lectori προχειρίζειν, id autem est, eū de cautione quam ad lectionem huius scriptoris adhibere debet admonere. Neque tamen prius id fiet, quam finem huic ὑπομνήματι imposuero.

P. 1. p. [*Xiphilini verba sunt, circa init. li. 35.* ἑλὼν δὲ τὰ Τιγρανόκερτα μετὰ τοῦτο, τὰ μὲν ἄλλα διήρπ.] *Hæc verba* μετὰ τοῦτο (*quæ interpres non debuit omittere*) *non videntur referenda ad illud quod proxime præcedentibus verbis narratur Tigranes fecisse: quasi statim post capta a Lucullo Tigranocerta fuerint: sed perinde esse ac si diceretur* aliquanto post: *vt de paruo potius quam magno temporis internallo intelligatur. Cæterum hoc ex loco apparet, Dionem in his verbis,* τὰ δὲ ἐν Τιγρανοκέρτοις, στασιασάντων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους τῶν ξένων τῶν συνοικούντων αὐτοῖς, εἷλε, *non inchoare historiam de Tigranocertis, sed ad eam reuerti. Ac quum dicit paulo ante,* Λούκουλλος δὲ Τιγράνην μὲν οὐκ ἐπεδίωξεν, *hoc intelligendum esse de ista quam Xiphilinus commemorat fuga: quæ certe non debuit istud ad eam pertinens omittere. Proinde est ac si diceretur*, Lucullū fugam hanc haud difficilem illi reddidisse. *Ib.* τὰς δὲ γυναῖκας τῶν δυν.] *Omittit Xiphilinus post* γυναῖκας *genitiuum* τῶν δυνατωτάτων, *omnino necessarium, & quem prætermittere non debuit. Alioqui vix credibile esset quod dicitur. nam mulieres omnes ab iniuria militum in tali vrbis expugnatione fuisse conseruatas, cui fiat verisimile? At non & hoc fuerit incredibile, Lucullum τὰς γυναῖκας τῶν δυνατωτάτων, & quidem πολλάς, id est*, multas Optimatum vxores, *ab iniuria tutatum esse? Quum autem dicat Dio* ἄνευ ὕβρεως οὐ ἐφύλαξε, *maluit dicere Xiphilinus, eodem alioqui sensu* ἀνυβρίστους ἐφύλαξεν. *Nisi forte apud Dionem aliquis illas duas voces* ἄνευ ὕβρεως *pro expositione vocis illius* ἀνυβρίστους (*alioqui tamen haud obscuræ*) *margini adscripserat: quæ deinde in locum huius irrepserint.*

Ib. Xiphil. τὰς μ. τ. φ. προσεποιήσατο] *Aptior est media vox* προσεποιήσατο, *quæ apud Dionem legitur. Xiphil. ib. circa init.* ἀλλ' εὐθὺς ἐξέμαθεν ὅσον ἡ τε ἀρετὴ καὶ ἡ τέχνη παντὸς ὁμίλου κρατεῖ.] *In huius pulchræ sententiæ interpretatione non fuit omittenda vox* παντός: *sed dicendum*: Statim enim intellexit, quantum virtus (*vel* fortitudo) & ars quantumuis magnæ multitudini antecellat, *siue* præpolleat. *Nam* παντὸς *ita intelligendum censeo. Xiphil. ib.* καὶ τῷ Ἀρμενίῳ βοήθειαν οὐκ ἀπίστευσεν] *Expuncta negante particula legendum suspicor,* βοήθειαν ἀπίστευσεν, *pro illis* βοήθειαν οὐκ ἀπίστευσεν. *Ac ignorationem vsus vocula* οὖν *sequente* καὶ (*quamuis alioqui & aliis plerisque in locis ita vtatur Dio, post Thucydidem*) *huic loco deprauationem attulisse existimo: si quidem sit deprauatus. Apud ipsum autem Dionem nequaquam Pacoro sed Arsaci Lucullum* ἀπειλῆσαι (id est, minatum esse) *legimus, si Tigrani & Mithridati suppetias ferret: & simul quedam esse pollicitum si suis partibus fauere mallet: Arsacem antē cum eo tum iniisse societatem, postea tamen ob quandam suspicionem (quam & describit) nulla auxilia illi suppeditasse, sed nec quidquam aduersatum esse. verum neutrum seruasse. Quid? an quod de Arsace dictum a · sone fuit, Xiphilinum de Pacoro narrasse suspicabimur. ita quia nimirum omnia quæ in medio sunt omiserit (etiam facta τῶν ἀπειλῶν mentionem, non item τῶν ὑποσχέσεων, mentione) & sensum non etiam ipsa Dionis verba proposuerit. Hoc ego vix suspicare ausim: quod si tamen huic suspicioni dandus locus esset retineri lectio illa deberet,* βοήθειαν οὐκ ἀπίστευσεν. *Sed obiter & de quodam mendo, quod huic Dionis loco subest, monere te libet. Nam vbi legis* καὶ ὑπομείνας ἐπ' αὐτῷ βοήθειαν ἐπεμψεν, *ego pro his* ἐπ' αὐτῷ (*quæ ferri non possunt*) *substituendum esse dico,* ἐπ' αὐτῷ. *Xiphil.* τοῦ Τιγράνου ταύτην οὕτως] *Non placet hic pronomen* ταύτην: *sed vereor ne in* αὐλὴν *aut aliam quampiam vocem mutare oporteat, quæ tale quid significet, simulque ad illud vocabulum* ταύτην *accedat, quod ad scripturam attinet.*

Xiph. ib. στρατηγικώτατος] *Ita & apud Dionem p. 7. init. scribendum, non* στρατηγικώτερος. *Ceterum hæc verba,* ἀλλ' ὅμως, *Dionis non sunt, sed Xiphilini, ad ea quæ sequuntur transire volentis, & ita quidem vt quodam cen vinculo cum præcedentibus cohereant. At Dio,* καὶ θαυμάσῃ μηδεὶς, *inquit,* ὅτι στρατηγικώτερος αὐτὸς ὁ Λούκουλλος γενόμενος, *&c. Sed scribendum* στρατηγικώτατος. *Non solum autem aptius dicitur istud,* καὶ θαυμάσῃ μηδεὶς *&c. quam illud,* ἀλλ' ὅμως; *sed etiam hic ad quem transit sermo melius cum præcedentibus cohæret, quam cum iis quæ apud hunc precedunt cohærere vides: apud quem ideo suspicetur quispiam fortasse nonnulla ante* ἀλλ' ὅμως *desiderari. Ib. apud Dionem p. 7, legimus* πάντη στρατῷ καὶ ἐπὶ πλεῖον: *sed vel horum alterum esse supernacaneum, Xiphilinus, cuius verba,* τῷ στρατῷ ἐπὶ πλεῖον, *mecum indicant, vel in suo exemplari alterum tantum inuenit. Ibidem quos Dio dixerat οὐκ ἀφανεῖς non debuit Xiphilinus* μεγίστους *appellare: quum aliqui possint esse* οὐκ ἀφανεῖς, *& tamē* μεγίστων *titulo indigni. Verum & hoc obiter addo, quum apud Dionem legamus δύο βασιλίδας ἐπικρατήσας, ab illo dici,* δύο βασιλείας κρατήσας; *quod malo, licet* ἐπικρατήσας *& in aliis Dionis locis legatur. Ib. Quid an hæc,* τῆς τε Ἀσίας ἐπὶ πλεῖστον κρατήσας, *Xiphilinum de suo addidisse, an deesse nostris exemplaribus credemus? Hoc magis quam illud mihi sit verisimile. Sed hoc addo, Xiphilinum non debuisse post* κρατήσας *ista prætermittere,* ἑλὼν τ' ἄν, εἴπερ ταχὺ ἐπολέμησεν ἐβεβούλητο. *longe enim plus est hoc quam illud: quum multi superentur principes qui tamen capi nequeunt. Ac non debere hæc, tanquam supposititia suspecta esse, quoniam à Xiphilino prætermissa sunt, inde apparet quod ista εἴπερ ταχὺ ἐπολέμησεν ἐβεβούλητο, optime conueniunt cum iis quæ pagina prima tradit (postquam dixit Lucullum Tigranem fugientem insequutum non esse, sed omnino otium euadendi illi concessisse)* καὶ ἐπ' αὐτῷ καὶ αἰτίαν ὡς οὐκ ἐθελήσας τὸν πόλεμον ἐπὶ πλεῖον ἄρχων καταλῦσαι, *ἔσχε. Xiph. ib.* ἀπειθεῖν ὕστερον καὶ πάντα τοὺς στρατιώτας ἐχρῆσαν] *Aliquanto plus esse videtur, quod dicit Xiphilinus, quam, quod Dio. Possint enim aliqui milites subinde (nam hic* ἀεὶ *accipi ita debet) tumultuari seu seditiones mouere, & tandem suum ducem deserere qui tamen ad omnia non sunt immorigeri, siue inobsequentes. nam hoc sonat* ἀπειθεῖς, *non* infidi, *vt tamen hic reddi vides quum alioqui possit quis esse immoriger, qui non item infidus esse & perfidia vti sustineat. Credibile est autem Xiphilinum à Dionis verbis discedentem, dixisse* ἀπειθεῖν τοὺς στρατιώτας ἐχρῆσαν, *ad illud respicientem, quod sequi solet, ex iis quæ à Dione de Luculli militib. scribuntur: aut etiam ad alios vel eius vel aliorū historicorum locos, vbi* ἀπειθεῖς *siue* δυσπειθεῖς *milites dicuntur: itidemque de illis* ἀπει-

ἀσπίδεια siue διχοστασία. sic apud Appianum libro de bellis ciuilibus secundo, in quadam Cæsaris ad milites suos concione, legimus διχοστασίαν τῶ στρατηγῶ (qui genitiuus obseruatione dignus est, pro ἐν τῷ στρατηγῷ) verum ibi Candidus dissidentiam *male interpretatur, & quidem peius etiam quam Xylander ἀσπίδεια vertit in*-tidis *in illo nostri Xiphilini loco. Neque vero pigebit hoc addere, illam διχοστασίαν tanquam maximum in Pompeianis militibus malum a Cæsare ita proponi, vt contra τὸ εὐσταθὲς suorum pro summo se habere bono ostendit. Huc autem pertinet illud de Scipione apud eundem historicum, in commentario de bellis Punicis in fine pag. 70. meæ editionis, θεραπεύων (quæ vox suspecta est) οὕτω κατασκευὴν τὸ πολιτικὸν οἱ μὴ τὸ ἴδιον κρατίνειν. Itidemque in historia de bellis Hispanicis idem de eodem scribit (pag. 303.) οὐ ταχέως ἐς μισθοφορίαν πλησίον πρὶν καταχρῆν τὸ ἴδιον στρατιωτῶν. Hæc in istam è Dionis* XXXV *libro eclogen visum est annotare: ea potissimum de causa vt aliquot exemplis ostenderem, quomodo Xiphilinus in iis quæ è Dione excerpsit, se gesserit. Quæ de re quæ amplius dicenda videbuntur, his notis subiungam. Quum autem ea quæ apud Xiphilinum leguntur vsque ad Neronis vitã, salua nobis apud Dionem remanserint, & in hunc quam in illum (Xiphilinum inquam) lectori operam meam in quibusdam locis partim emendandis partim exponendis præstare malim: hinc ad illam Neronis vitam transitum faciam, quum ibi principium sit eorum de quibus non iam ipsius Dionis libros, sed tantum ipsius Xiphilini eclogas habemus. Non deerant alioqui quæ iam nunc quosdam in locos afferrem. Exempli gratia, quum circa principium sequentis eclogæ è libro* XXXVI *scriptum sit, καὶ ἐπερχομένη αὐξηθεῖσα νεῦρα καὶ τόλμαν; &, quod hanc scripturam ferri non posse, manifestum est, hæc emendatio afferatur, αὐξηθεῖσα νεῦρα ἐς τόλμαν: alia mihi in promptu erat, αὐξηθεῖσα νεῦρα ἐς τόλμαν ἀφ' ὁρμῆς. Sic etiam in quosdam locos eorum quæ è libro sequente (qui est* XXXVII*) excerpta sunt, habebam quæ afferrem. Exempli gratia, quum legamus, τοῖς μὲν ἄλλοις τὸ ἀντίον ἀπήντησεν, hic ἀντίον non esse mutandum in ἐναντίον, sed in ἐναντιώτατον, ex alio Dionis loco probare poteram. Ac quum paruo interuallo sequatur hic locus, ἐκέλευσεν πᾶσι διὰ προγραφῆς εὐθυμεῖσθαι. [Dio pag. 334] in cuius interpretatione turpiter lapsus est Blancus, & de ea tamen, vtpote non animaduersa, cæteri tacuerint, ego contra eius emendationem paratam habebam. Nam quum hæc Dionis verba, ἐκέλευσεν πᾶσι διὰ προγραφῆς εὐθυμεῖσθαι, Blancus ita reddiderit,* iusserunt enim ciuibus vt ista proscriptione lætarentur: *consideraueram primum quidem, Græcos dicturos potius esse εὐθυμοῦμαι τούτῳ, quam εὐθυμοῦμαι διὰ τοῦτο (si tamen aliter quam absolute hoc verbo vtuntur, ac non potius ἥδομαι τούτῳ vel τέρπομαι τούτῳ dicunt) Deinde vero parum esse verisimile, illos lætitiam quam imperabant, ad rem illam restrinxisse. Simul verò & illud animaduerteram, quod ab interprete animaduersum haud erat, προγραφὴν inter alia eundem etiam quem πρόγραμμα vsum obtinere, atque id quod & Latinis* programma *significare. Tandem igitur mihi persuaseram, illam interpretationem in hanc mutari debere,* programmate omnibus imperarunt, vt lætarentur. *vel,* vt se lætitiæ darent. *Quod imperium Dio iure optimo tyrannicum & ridiculum appellat. Cæterum quod mihi antea persuaseram; nunc quoque persuasum habeo, nec dubito, quin aliis persuadeam. In alios etiam nonnulla habebam locos, quæ iam nunc exhibuissem, nisi Dioni reseruare quam ius hanc Xiphilini editionem participare maluissem. Ad eam autem quam solus hic requirit operam, circa ea videlicet, quæ sumpsit ex iis Dionis libris, qui interciderunt, veniendum nunc est.*

In Xiphilini Eclogas e Dione, de Vitis imperatorum, quæ apud ipsum Dionem non exstant.

Pag. 689. f. διηγούμενος αὐτῇ] Posset etiam legi, διηγούμενος καὶ λέγων καὶ ποιοῦντος δεινά. At seruando quam habemus lectionem, intelligendum esset, κατὰ τὸ λέγειν & κατὰ τὸ ποιεῖν.

690, p. τί γὰρ ἄν τις] Debuit interpres dicere potius, Quid enim attinet aliquem cæterorum quoque calamitates deplorare? *ἐκ τῆς τοῦ ἡλ.] Non sonant verba Dionis quod dicit interpres,* antequam sol ortus esse videretur: *sed perinde est ac si quis dicat,* ex nulla manifesta solis appulsione, *siue,* ex nullo manifesto solis appulsu: *vt quidem dicitur* sol eius appellere *quo radios suos immittit. Ibid. παρανοήσαντα μὲν οὖν τὸν ἐξέδρ.] Intelligendum apud interpretem,* demens facta. *Atque is locum hunc rectius vertisset hoc modo;* Adeo ea potestate mente is exiit, vt etiam hoc ipsum exclamauerit. *Statim post;* Cuius quidem vt ei futurum erat vt eam postea valde pœniteret. *Ib. hi. παρέδωκε τ. μ.] Magis potuisset Græcis verbis insistere, sic interpretando* occasionem præbuit vatibus dicendi. *Ib. ὥσπερ τὸ γῆρ.] Scribo ὥσπερ αὐτοὶ τὸ γῆρας de quo scriptura lege annot. quæ hanc excipit. Ib. ἵνα τὴν γνώμην διὰ τ.] Verum quidem hoc est, quod de serpentibus ab interprete dicitur,* Serpentes enim positis exuuiis vna exuere senectutem existimantur: *(quod & à Tibullo scribitur* Serpens nouus exuit annos*) sed aliud tamen sonant Dionis verba, hoc videlicet,* quoniam serpentes hac de causa exuere senium existimantur. *Intellige autem* hac de causa, *vt vires accipiant, referendo ad id quod proxime præcessit. Sed quomodo rationi consentaneum hoc est, vt vates ex serpente, qui senectutem exuerat ad sumendas vires, coniecerint, Neronem ab homine illo sene magnam potentiam accepturum? Vt enim comparatio hæc locum habeat, dicere oportet sicut serpentem, ita & hominem in senectute viribus destitui. At quomodo magnas vires aliquis ab eo accipiet qui iis destituitur? Contendo igitur articulum τὴν desiderari, & hoc ante eum quem habemus articulum, videlicet τὸ posito, alium sensum, & quidem cum hoc quod proponitur serpentis exemplo conuenientem, esse futurum. Nam ita scribendo; ὅτι ἰσχὺν παρὰ τοῦ γέροντος μεγάλην λήψεται. ita locum illũ interpretabimur,* occasionem præbuit vatibus dicendi, fore vt magnam potentiam vltra eam quam senex præditus esset, acciperet: *tanquam Domitio suam itidem senectutem exeunte, per Neronis principatum. Ib. τοσαῦτα δ' ἐ] Pro τοσαῦτα scribendum puto, τοιαῦτα.* Talia autem *(inquit)* fuerunt quæ senatui legit, & ipsa à Seneca scripta, vt decreto senatus insculpta sint columnæ argẽteæ. *At si τοσαῦτα retineamus, haud possunt illi apte respondere quæ sequuntur. exponendus enim hic locus ita fuerit.* Tam multa autem fuerunt, quæ senatui legit, & ipsa *(&c.)* vt, inscripta sint col. arg. *Sed quum videret interpres non apte subiungi hæc voci, τοσαῦτα, ipsam ita reddidit,* tantã vim habuerunt, *noua interpretatione: perinde ac si ista τοσαῦτα ἴσχυσαν idem valere possent quod τοσοῦτον ἴσχυσεν ἃ εἶπεν, vel τοσαύτην ἰσχὺν εἶχε. Antea autem ex coniectura, quæ non eodem modo parua mutatione contenta erat, sed videri audax (contra meum alioqui morem,) poterat, & ante & post τοσαῦτα (hoc enim nomen retinebam quadam ad-*

debam: hoc modo, ἵνα ὁ Κλαύδιος ἰδὼν ... καὶ ἄλλα πᾶσι τε, οὕτω δ' ... τὴν βουλ. *Sic tamen vt vel hæc verba* ... *vel alia quæ eundem aut similem sensum efficerent, deesse suspicarer. Ib.* κατὰ συγγραφὴν *] Non dubium est, quin vocabulum* συγγραφὴ *eũ hic vsum habeat, quem latini dant suo* syngrapha, *quod ex illo fecerũt. Ideoque debuit interpres dicere potius,* ad certam quandam syngrapham, *quam,* ad certum quoddam præscriptum. *Verum nec in ceteris mihi satis placet periodi huius interpretatio. Quum enim ista Dionis verba,* ὥ εἰ μὴ ἐκ τούτων ὡς καὶ κατὰ συγγραφὴν τινα καλῶς ἄρχειν ... παρεσκευάζοντο, *ita reddantur,* Quibus rebus omnibus id agebant; vt tanquam ad certum quoddam præscriptum optimè res gererentur: *ego ita reddenda censeo,* Atque hi quidem ex his, ad accipiendum, tanquam ad certam quandam syngrapham, bonum regimen, sese comparabant. *Hunc autem vocis huius* συγγραφὴ *vsum & in alio huius operis loco habemus. Ibid. f.* φρονιμώτ. *] Ita Dio,* φρονιμώτατοι τε ἅμα καὶ δυνατώτατοι τῶν περὶ τὸν Νέρωνα ὄντες, *quæ ita reddita sunt ab interprete,* hominis sapientissimi & apud Neronem summæ autoritatis. *At ego illa sic debuisse verti dico;* homines omnium quos Nero circa se habebat prudentissimi & maximæ autoritatis.

Pag. 691. Apud Interpr. Et ad matrem excip. *Nõ omittenda erat particula* ὡς, *sed dicendum* tanquam ad matrem excipiendam: *siue*, ad matrem comiter excipiendam, *vel* accipiendam. *Nisi quis malit*, tanquam ad dextram matri porrigendam. *Ib. m. Hæc verba,* καὶ διώκησαν ἐφ' ὅσον ἐδυνήθησαν ἄριστα καὶ δικαιότατα. *interpres male ita vertit*, quam potentiam quousque obtinere potuerunt, omnia sunt ab iis optime & iustissime administrata. *Nam ad hoc significandum oportuisset ita scribi: καὶ διώκησαν, ἐφ' ὅσον ἐδυνήθησαν αὐτὴν κατέχειν (vel ἴσχυσαν, aut tale quid) ἄριστα καὶ δικαιότατα. At sequendo quam habemus lectionem,* ἐφ' ὅσον *cum his superlatiuis iungitur, hoc sensu,* Et ipsam quam potuerunt optime & iustissime administrarunt. *Sed ne hoc quidem probo quod* ἀρχὴν *vertat* potentiam. *aptius enim* τὴν ἀρχὴν διοικεῖν *redderetur*, imperium administrare, *vel* gubernare; *quam* potentiam administrare. *Ibid.* τρυφῇ ἀκαταπλήκτω *] Considerandа fuit interpreti vis huius vocabuli* ἀκαταπλήκτω: *& animaduertendum, sequi paulo post ipsum etiam verbum ex quo nomen illud originem habet. Mox pro his Græcis,* περὶ κώμους ὠκώμαζε, *habes hæc latina,* cum libidinosis luxuriosè viuebat: *quum tamen proprio vocabulo & Latinis valde vsitato (licet ex illo Græco factum sit) vtendum fuerit: ac dicendũ*, commessationes obibat: *vel, vno verbo*, commessabatur. *Vt autem hic verbis istis* περὶ κώμους ὠκώμαζε *subiungitur* ἐμέθυε, *sic pag. 735. p. copulantur* μέθαι *&* κῶμοι. *Vide pagina 160. m. Statim ne hoc quidem recte*, iisdem in posterum vti. *Nam* ἔτι μᾶλλον *non sonat*, in posterum, *sed* largius; *vel*, magis ac magis. *Ibidem* τὰ δὲ καὶ φιλονεικ. *] Locus hic ita reddendus fuit*, partim cum magna contentione operam dare vt neque matre, tanquam potentiore (*vel* maiore dignitate prædita) inferiorem locum teneret, neque à Seneca & Burro, tanquam prudentioribus, superaretur. Tandemque illum depuduit, & omnibus eorum præceptis confusis & calcatis, tendere ad Caium cœpit. *id est*, Caii vestigiis insistere, *siue* Caium æmulari. *sicut sequitur,* ὡς δ' ἅπαξ ζηλῶσαι αὐτὸν ἐπεθύμησε. *Ibid. f.* ἀπὸ δὲ τούτου *m.] Vel,* Ab hoc tempore. *siue*, Quo ex tempore cœpit. *Non oportuit autem* ὡς εἰκὸς *(hoc quidem loco) vertere*, vt par est: *sed*, vt verisimile est. *Neque enim de eo loquitur, quod fieri par est, sed quod fieri solet.*

692. p. Particip. τὸ κείμενον *non sonat* numeratum; *sed* positum, *ac propriè* iacens; *si hac de re dici posset. Id est,* Pecunia quæ ibi congesta erat quantam summam efficeret. *Cæterum (hoc enim obiter in gratiam quorundam lectorum commemorabo) quod hic narratur factum ad deterrendum Neronem a liberalitate tam prodiga (si ita loqui licet) idem factum fuit erga Franciscum Galliæ regem, hoc nomine primum. quum enim adamantem immenso pretio a mercatore emisset, quidam dederunt operam vt antequam illa ingens summa mercatori numeraretur, magnum eius aceruum rex cerneret: tanquam futurum esset fortasse, vt eum pœniteret, ac sententiam mutaret: ideoque eam super mensam coacervarunt quæ erat in quodam cubiculo, per quod transire regem oportebat. Ille transiens miratus quidem est, quum in vsum congesta tanta summa esset: sed quum intellexisset esse quod promiserat adamantis pretium, in sententia perstitit. Verum Neronis non solum eandem voluntatem mansisse, sed ita creuisse, vt prodigentiam suam duplicaret, legimus. Statim, rectius* αὐτὸ, *vt in quondam exempl. Ibidem scribendum est,* πολὺ δὲ μᾶλλον. *vel* πολὺ δὲ μᾶλλον ... *Neque enim aduerbii* μᾶλλον *ellipsin talibus in locis habere possumus, quin suspecti sint: quamuis alioqui in certis quibusdam ...constet. Ideo autem dicit,* πολὺ δὲ μᾶλλον ..., *quoniam præcesserat,* παμπόλλην, *tanquam hic secundam* παμπόλλην *velit adducere. Mox ibid. perperam interpres* πόρους καινοὺς *vertit* reditus nouos: *quum tyrannica pecuniarum exactiones postea describantur: pecunias autem ita comparatas redituum nomine sciamus haud censeri. Debuit igitur ita vertere:* Statim igitur nouis quærendæ pecuniæ artibus illi opus fuit. *Ibid. Aliud est, inhiare locupletum facultatibus, aliud in eas inquirere. Prius quidem iis inhiatur, postea vero in eas inquiritur. Verba igitur ista,* ἐ αἱ οὐσίαι τῶν ἐχόντων τι ἐπολυπραγμονοῦντο, *erant ita reddenda*, & in facultates eorum, quibus aliquid bonorum erat, inquirebatur. *Nam ita loquitur Seneca. Nec vero* οἱ ἔχοντες *non sunt aliquam locupletes: sed magis etiam propriè ii quibus mediocria saltem bona sunt, siue mediocres facultates. (quamuis non ignorem,* ἔχοντα *absque vllius vocula adiectione, de locuplete etiam dici) Quod si in eos inquirebatur, quanto magis in locupletes inquisitum fuisse putandum est. Præterea animaduertendum erat, non dici* τὰς οὐσίας ἐπολυπραγμόνει, *sed* αἱ οὐσίαι ἐπολυπραγμονοῦντο. *eodemque intelligendum est modo illud* ἐξελέγετο. *Vide annot. in ista verba (quæ sunt in fine pag. præcedentis)* αἰκίζεσθαι, ἐπορίζετο, ἠρπάζετο. *Ib.* ἐξ ἐπηρείας *] Si vllo in loco* ἐπήρεια calumniam *significat*, (*vt Bud. Demosthenem ita vsum esse hac voce existimat.*) *de hoc certe maxime & de similibus id dicendum crediderim. Ib. statim verbi huius* προσαπώλοντο *vis non exprimitur ab interprete, quum dicit*, eorumque nonnullos occidit: *potuisset autem exprimi si dixisset*, alii præter ipsas facultates & ipsi perierunt. *Ibid. m.* τὰ ἅρματα ἰθὺς καθεῖκαν *] Si* dimiserunt, *significare voluisset,* ἀφῆκαν, *non* καθεῖκαν, *dicere debuisset. Ego* καθεῖκαν *dictum puto tanquam è loco superiore in inferiorem. Sic autem Alcib. apud Thucyd. cum eodem nomine vtitur hoc verbo, dicens,* ἅρματα μὲν ἑπτὰ καθῆκα.

693 ἄλλα ἄλλοις *] Non dubito quin scribendum sit* ἄλλοι ἄλλως. *Ibid. f. Videtur deesse particula* ἂν *ante* ἐμιμεῖτο *quod nunc dictum erit pro* ἐμιμήσατο. *Sic tamen vt magis nonum futurum sit* ἐμιμεῖτο, *pro* ἐμιμήσατο ἄν. *Ibidem vel* αἰνιγμοῖς τοῦ, *vel* ὡς τοῦ αἰνίγμα *dicendum fuit. Sed fortasse litera hæ* ὡς *sunt vltima alicuius quod particulam* τοῦ *præcedebat aduerbii. Nec absimile est id fuisse* εἰδὼς ὡς αἰνίγμα.

694, m. Male interpretatur vocem καταστρέχων. *non*

non enim insultabat. Seneca iis qui cum principibus versabantur, sed tantum eos insectabatur, siue in eos inuehebatur. Dicendum igitur erat, quumque veheretur in eos: vel, insectaretur eos. *Idem scriptor* καθάπερ μιᾷ πληγῇ *pro eodem dicit, editionis meæ pag. 71. Statim, aliud sonat* διαβάλλειν, *quam* detestans; *ac potest quis aliquem* διαβάλλειν *quem tamen in animo nō detesteteur. Debuit ergo dicere*, cū obtrectaret assentatorib. *Ib. Ne hoc quidē verbum* ἐθεράπευε *recte vertit, non n. est* colere *(quod significare volentes dicunt sæpe* θεραπεύειν*) sed idem valet, quod* κολακεύειν, *quo vsu modo est.* Quum *(inquit)* assentationem in aliis accusaret, ipsemet reginis & libertis adulabatur. *Sed plus est* θωπεύειν *quam* κολακεύειν, *(quod augens pag. 696, f dicit,* ὑπερκολακεύων*)* & *turpius quiddam ac magis* δουλοπρεπὲς *significat. ita vt perinde sit ac si diceret, ipsemet non solum* ἐκολάκευε, *sed etiam* ἐθώπευε. *Sic autem* Adulari *plus esse quam* Assentari *existimatur. Ibid. paullo post* Τὸ γὰρ εἰπεῖν, ἃ πάντα τὰ ἀκόλ.] *Fortasse scripsit ita Dio,* &*(* Τὸ γὰρ εἰπεῖν, ἃ πάντα τὰ ἀκόλουθα αὐτῷ διδόασιν*)* τοὺς ἀπελέγχειν παρέχει τινα ... *Neque enim altera fieri potest lectio. Ibid. f. Addo particulam* ἂν *post vocem* ἱκανὸν: *vt sit pro* ἄν ... ἱκανὸς ὄντος. *Ibid. f.* ἠράσθη αὐτῆς] *Quum de amore Agrippinæ intelligendum sit tutius fuerit* αὐτῆς *scribere. Ib.* ἐκείνην] *Assentior veteri exemplo in quo* ἐκεῖνο *legitur.*

695, p. προσπαίζων. *Malim* cum eo iocans. *Sic enim* & *alibi hoc verbo vtitur. Ib. Proprium verbi* ἐπαναφέρειν *vsum (pro quo vsitatius est* ἐπιφέρεσθαι*) nō assequitur, quum dicit*, siue crimen à se deriuare cuperet. *Sonant enim Dionis verba*, siue crimen cui affinis erat *(aut, reddendo verbum verbo,* crimen quod aduersus se erat*)* obtegere. *Sed quodnam hoc crimen erat? nimirum quod ipsemet Neronis vitæ insidiaretur: vt apparet ex his, quæ valde paruo interuallo sequuntur,* ἵν' ὡς τάχιστα ἃ περὶ δεδὸ ἃ περὶ αὐθρώπων ... *Mox,* ἐφ' ἑαυτῆς) *Contendo scribendum esse* ἀφ' ἑαυτῆς. *Deinde non dubium est quin, vt præcedit* ἐλογίζετο, *ita sequi debeat,* ἐνεθυμεῖτο, *præsertim quum accedat* & *vnius exemplaris authoritas. Ib. paullo post verba hæc* ὡς καὶ ἐπιθυμίας αὐτῇ ἐμβ. *non solum accipi possent in hunc sensum,* vt etiam cupiditatem ei iniceret vtendi semper illo nauigio *(non secus quam si dictum esset* ἵνα ἃ ἐπιθυμίαν αὐτῇ ἐμβάλῃ*) quem interpres sensum sequutus est: sed sic etiam intelligi, ita, vt (vel adeo vt)* cupiditatem ei iniecerit. *perinde ac si scripsisset,* ὥστε ἃ ἐπιθυμίαν αὐτῇ ἐμβαλεῖν. *Sed non minus prior illa interpretatio arridet. Ib. mox, pro his,* ἐπεὶ ἦλθεν, *affertur ex quodam manuscripto libro* ἐπεὶ δ' ... ταῦτ, *ita vt manifeste mendosa sit vtraque lectio. Cogitandum ergo an ex* δ' ... *fieri possit* ἤδη. *Alioqui videri possit scribendum,* ἐπεὶ ἤδη ἐκεῖ ... ταῦθ', *aut* ἐπεὶ ἤδη ... ταῦτ'. *Ibidem* ... *) Parenthesis nota posterior seruanda est vsque ad verbum* διαδέξασθαι. *nam* & *hoc ea includitur. Miretur autem aliquis quomodo* ἀλλ', *ac plane* ἀλλὰ *scriptum sit, quum relictis iis quæ per parenthesin interiecta sunt, sequatur,* διελόντες: *hoc modo* ἀλλὰ, *non illud* ἀλλ' διελόμενοι ταῖς: & *tamen* ἀλλὰ, *non illud* ἀλλ' *cum apostrophi nota, præcedere debeat. sed obseruaui idem* & *in aliis vsuuenire locis, non apud hunc scriptorem tantum, sed apud alios etiam: quoniam ratio habeatur vocabulo quod proxime sequitur in parenthesi (id est, primum ex iis est, quæ parenthesi includuntur)* & *à vocali habet initium: non autem eius ad quod illa fertur particula, si omittantur τὰ παρενθέντα. De hoc etiam moneo, alicubi inueniri* ἀλλ' οὐ γὰρ, *sequente aliquanto post verbo, vbi quum primo aspectu videri possit locum habere itidem parenthesis nota ante* οὐ γὰρ, *non habet tamen. Sed hæc verba,* πλὴν ... λογίας τῆς ... *γίας, interpres non recte reddit. ita enim ille, neque celare diutius potuit mare* fraudem nefarii sceleris. *Intelligit enim Dio mendacium, quod Nero de illo nefario facinore post quam patratum esset, spargi volebat: dicens* τῆς ψευδολογίας τῆς αἰσιουργίας, *pro his* τῆς ψευδολογίας τῆς περὶ τῆς αἰσιουργίας. *(nec absimile vero fuerit ita eum scripsisse, sed librarium hasce voculas* τῆς περὶ *ante* τῆς *omisisse) siue* τῆς περὶ τῆς αἰσιουργίας ψευδολογίας. *Ib. f. Quum præcedat* ἔλεγε, *videri possit scribendum* εὐηγγελίζετο. *Alioqui si quis scribi velit* ἔλεξε, *conueniet cum præcedente* ἔπεμψε, & *sequi oportebit itidem,* εὐηγγελίσατο. *Nisi quis malit* εὐηγγέλιζε. *Sed* εὐηγγελίζετο *scribentes, illud loquendi genus, quo interpres vtitur, retineamus, ita reddere poterimus,* & euangelia de sua incolumitate ad eū mittebat. *Alioqui* & *licebit ita interpretari,* lætum de sua incolumitate nuntium mittebat. *Verum particula* δῆθεν *nequaquam a nobis, sicut ab illo prætermittenda fuerit: sed dicendum,* lætum scilicet de sua incolumitate nuntium mittebat. & *intelligendum, lætum illi futurum scilicet. Ironicum autem erit hoc* scilicet, *quo redditur Græcum illud* δῆθεν, *ab isto interprete non hic tantum, sed aliis plerisque locis prætermissum.*

696, δι' ἐν ἄλλαις τι] *Tanquam legens* ἄλλας τε πολλὰς, *vertit*, præter alios mu[l]tos: *sed cum de suo potius hanc vocem* multos *adiecisse arbitror. Mox pro his,* ἀπιστία αὐτῇ ... *videtur dici potuisse*, diffidentia ei suborta: *n.* & *intelligi debere de ea quæ diu non durauerit. Ibid.* ... αὐτῆ] *Legit hic interpres* αὐτῇ, *(quod sit pro* ἑαυτῇ *sibiipsi) vt nominatiuus verbi* συνῄδει *sit Agrippina, nō Nero. Sed non video cur lectio nostra mutari debeat, quum dici possit* ... *Ib. f.* ... ἐκείνων] *Dicitur hic de Nerone, (sequendo horum verborum interpretationem) quod nec ab eo nec a quoquam fieri alio potest. Quomodo n. de vllis vere hoc dici potest*, Neronē eos sustulisse & sublaturū esse? *Substitue igitur hanc interpretationē in locū illius*, at si illorū etiāqui summis eum laudibus efficiebant multos partim perdidit, partim perditurus est. *Ib. Aduerb.* δουλοπρεπῶς *cū verbo* ... *iungitur, at* μᾶλλον *cum participio* ἀσχημονοῦντα: *sed interpres hoc quoque aduerbium cum* ... *iungit:* & *perinde locum hunc reddit ac si non* ἀσχημονοῦντα, *sed* ἀσχημόνως *scriptū esset, hoc modo:* ... μᾶλλον ἀσχημόνως ... *At scripturā nostram seruando, ita vertendus hic fuit locus*, quid attinet frustra se gerentem turpiter, seruili quadam morte perire? *Vt autem hic* ἀσχημονοῦντα, *sic pag. seq. 698.* ἀσχημοσύνης *habemus. At ne hæc quidem quæ proxime sequuntur* ... ἀποδοῦναι τῇ φύσει τὸ ὀφειλόμενον, *mihi videntur recte esse reddita: sed malim ita vertere*, cum liceat eo quo decet ingenuos modo debitum naturæ reddere? *Ac præterea illud* ἐλευθερίως, *cuius interpretatio mihi non satisfacit, miror cur* ἀποδοῦναι τῇ φύσει τὸ ὀφειλόμενον, m[u]nus naturæ explere, *verterit, ac non* debitum naturæ redd[ere].

697, ...] *Adiuuanda est verbi huius* ... *interpretatio, hoc modo;* Te expositum non tollo. *Alioqui enim ambigua verbi huius* tollo *significatio aliquem posset in errorem inducere. Ibid.* ...] *Satis fuisset pro* ... *dicere* vilissimi atque abiectissimi, *vel potius hoc posteriore tantū vti. Ib.* ...] *Immo dicēdum fuit*, cæteris eq; omnes, *referendo ad* familias.

698, p. *Metaphoricum hoc vocabulum* ... *videtur potuisse melius reddi Latina voce* tyrocinia. *Mox ib. ita scribendum censeo,* & *ita scriptum fuisse puto hinc locum;* ... *(vel potius* ...*)* ... *γεγραμμένων ὡς* ... *ac, quum interpres hic ita eū vertat;* faciebat en[i]m ad plebē paruos glo-

bos inscriptos, tanquam in singulis eorum aliquid inesset: ergo ita vertendum existimo, Iaciebat enim plebi paruos globos, quorum vnusquisque aliquid eorum inscriptum habebat. *Hoc autem inter alia imposuit huic interpreti, quod particulam ὡς cum participio ἔχοντα iungendam putauit, quum nomini ἕκαστα præfigatur* ... *Intellige autem* aliquid eorum *quæ paulo ante recensuit. Horum autem σφαιρίων & alibi mentionem facit: vt in Domitiano pag. 760, m.* ... *Pag. autem 7* · *7. eadē fere de illis, quæ hic. Et in Adriano pag 791.* ... *&c. Sed in eo in quem hæc annotatio scribitur loco videmus & σύμβολα nominari: quod conuenit cum* tesserarum *appellatione, quæ apud Suetoniū inuenitur,* tesseras nummarias & frumentarias *dicentem. At Lampridius* sortes *etiam vocat. Ib. statim videri posset aliquid hic deesse ante ista verba* ... *&c. Nihil tamen desiderari puto, sed his verbis rationem reddi horum, quæ non procul antea dicūtur,* ... *&c. tanquam ea quæ interiecta sint per parenthesin sint inserta. Debuit itaq. interpres dicere,* sic enim cogitabant: *non autem,* quamobrem sic cogitabant.

Ib mox recipi non potest hæc scriptura ... *&c. Veram autem esse scripturam puto (licet coniectura mea iudicari possit audacula)* ... *Ib. inferius,* ... *Fortasse vera lectio est* ... *Sed verbum* ... *proxime sequens, male redditum fuit: quum pro his græcis,* ... *hæc latina habeamus,* his ludis interfuerunt. *Pro hoc autem verbo* interfuerunt, *quid substitui debeat, meus thesaurus Græcæ linguæ docebit.*

699 *m. Apud interpretem satius fuerit hæc verba,* per Cæsarem, *parenthesis notis includi, ne aliter intelligantur, quam iureiurando adhibita. Ib. infra scribendum puto* ...

700. [*circa lib. init.*] *Potius dicere debuit interpres,* quæ omnes clades à muliere illatæ sunt, vt maxima ignom. *In qua tamen interpretatione accipit,* ... *pro* ... *quum potius dicendum fuerit,* ideo vt hac etiam de causa (*quod videlicet a muliere illatæ clades illæ essent*) maxima ignominia affectus sit. *Ib. Quum* ... *scriptum sit, non* ... *& ἐν τῷ θεάτρῳ. debuit interpres vertere,* ex curia & ex theatro, *non* in curia & in theatro. *Possunt enim in curia & in theatro audiri sonitus, qui tamen aliunde ad aures nostras ferantur. Ib. Recte interpres vertit, tanquam* ... *scriptum esset. Nec minus de* ... *pro* ... *assentiendum illi esse puto.*

701, *p. Non video quomodo hæc interpretatio vocabuli* ... *tolerari possit. Ac in præcedentibus etiam falli videtur interpres: ideoq. hanc totius loci interpretationem pro illa substituo:* Causa belli fuit, publicatio pecuniarum quas Claudius primariis eorum dederat. Ac oportebat illas etiam (vt quid m Decianus Catus eius insulæ præfectus dicebat) emitti *Ib. m. Quum hic* ... *reddat* forma honestissima, *pagina 823* ... *interpretatur;* terribilis aspectu: *vbi legimus* ... *Sed hoc vocabulum in bonā etiam partē accipi, & de vultu dici quandam grauitatem aut etiā maiestatē præ se ferente, cū ex his duobus locis, tum vero ex iis quæ à me alibi scribuntur, cōiicere est. Hoc autem inter alia ibi leges,* videri dici de aspectu, qui terribilis sit, cum quadam tamen grauitate. *Ib f. Non solum* ... *in* ... *mutandum existimo, sed etiam (liceat enim loqui quod audet mea coniectura sibi permittere)* ... *vel in* ...

702, ... [*Non debuit inseri particula* ac *inter* continentem & quodammodo. *Quæ sequuntur autem* nob specularem terrarum orbem habitantes, (*quæ omisit verba interpres*) & *ista*, ab omnibus aliis hominibus separati, *cum illis Virgilii conueniunt,*

—& toto diuisos orbe Britannos.

Ib. inferius, ...] *Ita reddendus fuit hic locus;* Nam si nos felicitatis in qua educati fuimus (*vel* nobiscum educatæ, *si verbum verbo reddere hic liceat*) prorsus obliuiscamur. *Ib. minime assentiendum puto interpreti, ista verba,* ... *cum præcedentibus continuanti: quasi ante hæc subaudienda sint illa,* ... *repetita è superioribus, non secus quam si scriptum esset,* ... *Contra enim* ... *imperandi modo dicitur. In horum igitur locum* quodque vobis Romanos metuendos esse non putetis, *ista subiicienda sunt,* minime autem Romanos m tuite. *Ibid. f.* ...] *Magnum hic mendum mihi subolet, quo fieri arbitror vt contraria hic dicantur iis quæ ipsa Bunduica apud suos loquuta est: & quidem quæ sibi sint repugnantia. Non audere enim in aciem prodire nisi variis armorum generibus instructos, atq. adeo* ... *(vt paulo post appellat) gestantes, quomodo* ... *id est,* fortitudinis argumentum, *esse dicemus? quod igitur hic ait Bunduica, ab ea negatum fuisse existimo, ideoque negantem particulam præfigo verbo* ... *nec non verbo* ... *Verum & has voces* ... *ante illam particulam pono: hunc locum ita legēs,* ... *&c. Deinde* ... *Quum ergo ita redditum hunc locum habeamus,* Idque (*illos videlicet non esse vobis fortiores*) intelligi potest ex galeis, thoracibus, ocreis, quibus muniti estis: præterea ex aggeribus & muris & fossis *quum itaq. ab isto interprete ita redditus sit hic locus, ego meam emendationem sequens, ita eum verto:* Argumento est hoc, quod galeis, thoracib. ocreis, sicut illi, tecti non estis: præterea valli, & muris & fossis muniti non estis. *pro mea autem emēdatione (quā sequens, vti dixi, ita locum hunc verto) faciunt aperte ista, quæ paulo post ab eadem Bunduica dicuntur.* ... *Atque vt alia omittam quæ pro ea faciunt, legimus & in Paulini ad suum exercitum concione, quæ huic velut opponitur, (pag. 705)* ... *Ibid statim ex vna voce* ... *tres voculas* ... *facio. Vertit autem interpres,* præterea (*repetendum fuerit è præcedentibus,* intelligi potest) ex aggeribus & muris & fossis, quas fecistis ad propellendas excursiones hostium: *quum hoc contrarium sit illi meæ lectioni,* ... *Cæterum illi nec de aduerbii* ... *interpretatione assentior.*

703, *f.* ... *Nullo ferri posse modo existimo vocem* ... *sed mutandum in* ... *: vt perinde sit ac si diceret per antithesin vsitatissimā,* ... *Mox,* ...] *Pro hoc* ... *legitur etiam* ... *nec non* ... *: sed non dubium est quin* ... *scribi debeat.*

704, ...] *Scribendum suspicor* ... *Neque tamen huic lectioni prorsus acquiesco. Paullo post non recte* ... *vertit* vecordiam: *quum hic agatur de hominibus non tam vecordibus quam ad desperationem adductis, aduersus quos non sine magno periculo posse pugnari, omnes historiæ clamant.*

705.m. καὶ ἐχθροὶ] *Malim καὶ οἱ ἐχθροὶ φοβ. Statim ib. suspectus est mihi genitiuus ἀνθρώπων qui nam sunt enim, qui queunt omnib. hominibus quos maiores ipsis reliquerunt imperare? Ac videtur interpres, hoc considerans, aliud effugium quaesiuisse. quippe qui verterit,* an tuti ab omnibus hominib. retinere veluti ea quae à maioribus vestr. *Mirabuntur autem multi quam viam sequutus se inde fugere existimauerit. Eam ego animaduertisse mihi videor. minime enim dubito, quin ἀδεῶς hic genitiuus iunxerit, perinde ac si παίντων ἀνθρώπων ἀδεῶς idem valeret quod ἐν τῷ ἀρχῇ παντων ἀνθρώπων ἀδεῶς. Sed quo exemplo talem illius aduerbii probare vsum possit, ipse viderit: ego, vt iam dixi, suspectum habeo illum genitiuum ἀνθρώπων ita quidem vt irreptitium esse suspicer: praesertim cum praecesserit, καὶ τὸ ἐπάρχοντα βεβαιοῦσθαι. Ibidem non πάντως, sed πάντων scriptum fuisse existimo: vt πάντων ἀδεῶς ἄρχειν & παντων ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν sibi opponantur. Scio tamen & πάντως admitti posse. Ibidem multum diuque quosdam torsit hic locus, ἀλλ' ὀλέθρου τι]. quoniam contrarium dicitur ei quod rationi consentaneum est dici. Et ipse certe vulnus huic loco esse illatum fateor, sed ita vt addam, multo id esse sanatu facilius quam crediderint. Neq; enim tanta mutatione opus esse dico quanta haec fuerit, vt ex ὀλέθρου τι faciamus φρονίμως ἐγχειρήσαντες, aut alia quae idem valeant verba substituamus. Quid igitur? hic quoque debere illam regulam valere aio, qua dicuntur contraria contrariorum esse remedia: & hanc sequens, particulam μὴ, quae contrarium sensum efficiat, ante ὀλέθρου pono: ita vt pro ἀλλὰ ὀλέθρου τι, scribatur ἀλλὰ μὴ ὀλέθρου τι. Tantum abest enim, vt vox ista ὀλέθρου suspecta hic esse debeat, vt contra huic longe sit aptissima: praesertim quum praecesserit fine praeced. paginae de hostibus dicta, δόξαν τοῖς ὀλέθροις τοῖς ὅσον καὶ δυστυχ. Perinde igitur est ac si diceretur,* Nolite committere, vt sicut hostes vestros merito vocaueritis ὀλέθρους, ita & vos hoc nomine dignos ostendatis. *Ac quum subiungit ἢ τοὐναντίον αὐτῶν ῥᾳθυμήσαντες παθεῖν, hoc ῥᾳθυμήσαντες non secus accipiendum est quam si dictum esset ὀλέθροι γεγονότες: etiamsi haec verba multo sint illo significantiora, & latius extendantur. Placeret autē & particula ἀλλὰ inter haec verba μὴ ὀλέθρου τι & illud ἄρχειν: sed ne haec quidem scriptura displicet. Ib. mox, τί ποτε καὶ] aut post hanc vocem πότε deesse arbitror verbum δεῖ, siue δεῖται, aut πότε mutari in ἐπιτρέπω debere. Ib. f. immerito suspecta est atq; adeo reiicitur omnino vox ἀθάνατος, quum & apud alios scriptores inueniatur, sed qui & ipsi è numero sunt recentiorum. Fateor alioqui videri ἄλογον talem huius verbi vsum posse.*

707.p. *Non debuit interpres his verbis vti,* licet acerrimis tormentis coacta. *Neque enim dici potest acerrimis tormentis coacta aduersus dominam mentiri; quae narratur ne propter illa quidem esse quidquam in eam mentita. Satis igitur erat dicere,* licet acerrimis tormētis cruciata, *aut aliis huiusmodi verbis vti. Ib. infra, τὸ ὕδωρ ἀφεῖς] Scribendum censeo ἰφεῖς. Mox circa f. αἰδὼν] malim αἰδῶν.*

708. ἱμαχέσειν] *Malim cum interprete scribere ἱμαχέσειν. Mox magis placeret ἄλλο quam ἄλλως. Paullo inferius post ἀκούων deesse crediderim nomen ἀνὴρ, sicut id subiunctum habemus verbo διέσωσε.*

713.f. *scribo ἀρετὰς ἐς τὰ περὶ τὸ αὐλεῖν. De qua emendatione mea dubitare non permittit hic eiusdem Dionis locus, pag. 73. init. (vbi Philiscus Ciceronem alloquitur) ὁμοφρονῶν ἐς τὰ περὶ τὸ αὐλεῖν.*

714.p. Θεασίας γὰρ] *Huic nominatiuo deerit suū verbum, nisi subaudiamus proximè praecedens ἐσφάγη. Et tamen vt apparet ex iis quae subiungit, non ἐσφάγη: sed ita loquitur quod coactus sit mortem sibi consciscere, alioqui ἐσφαγμένος. tanquam illud pro eodem habendum sit. Ib. m. εἰ παιδὸς αὐτὸς ἐν.] Non dubito quin eadem illa praepositio ἐς (siue ἐν) quam paulo ante alii deesse loco ostendi, huic quoq; desit, ac scribi debeat, παιδὸς ἐς αὐτὸν ἐν ὄχλῳ. Mox ibid. fallitur interpres in participii ἐξετασθεῖσα interpretatione, quum hunc locum, αἱ τῇ γὰρ τῇ συνωμοσίᾳ ἐξετασθεῖσα καὶ τὰ σὺν αὐτῇ ἀκριβῶς ἐπιδεῖξασα, ita vertit,* de qua quum quaestio haberetur de coniuratione, cuius ipsa tympani conscia fuerat. *Atqui participium illud eum verbi ἐξετάζω vsum sequitur, quo dici soles ἐξετάζεσθαι ἐν τοῖς, pro* esse de numero horum, annumerari his: *adeo vt ἐν τῇ συνωμοσίᾳ ἐξετασθεῖσα nō sit aliud, quam quod magis vsitate diceretur, ἐν τοῖς συνομόταις ἐξετασθεῖσα. Debuit autem considerare interpres, si illud quod putabat, significaretur eo vocabulo, fore vt id de his diceretur: quum sequatur βασανισθεῖσα περὶ ea de re dicti. Ib. v. vlt. verba haec, ἐξ ἐσχάτου τελευτῆσαι πρὶν γηρᾶσαι, non sonant,* mori prius quā senesceret optauit: *sed* priusquam florem aetatis egressa esset; *vel* florentes annos. *Nam etiamsi* Consenescere *quoque significaretur hoc verbo (de qua significatione vix asseruit Budaeo possum, praesertim quum propriè non aliud sit, quam* Pubertatis annos egredi) *tamen huic loco ista interpretatio minime conueniret.*

715.m. περὶ γε τῶν κτ. τῶν βιβλ.] *In mea maneo sententia de huius loci emendatione, qua καὶ περὶ pro καίπερ reposui: praesertim cum & alibi ita loquatur: in Galba videlicet [p. 729.] καὶ ἐς τὰ τῶν πρῶτα αἰσθάνεται, οἱ καὶ ἐκπέμψαντες περὶ τούτου. Ibid. f. ὑπὸ τῇ τοι.] Repono ἔθει τῇ ποιῆσαι.*

716. circa f. καὶ φρόνημα ἦλθε] *Perperam φρόνημα pro* prudentia *accepit: quum ei in mentem non veniret, dicturum potius φρόνησιν quam φρόνημα.* animus elatus, *siue* elatio animi *Ideoq; Latinis interdum* magnos spiritus *vocant. Ne autem quis de hac mea interpretatione dubitare possit, vetant etiam verba haec in fine pag. sequentis, ἀξιοσάμενος τὸ φρόνημα.*

717.f. ἐπιθάρρησέ τι] *Magis aptum huic loco esset αἰσθάρρησε. Sequentia autem verba, ἐπιδεικνυσάμενος τὸ φρόνημα, praetermisit Blancus: quum alioqui sint interpretatione dignissima. sonant enim,* quum suo elato alioqui animo vim attulisset, *vel* suae magnitudini animae. *Iam autem illi inter alia φρόνημα etiam tribuerat pag. quae hanc praecedit: vbi idem interpres hanc vocem male vertit.*

719.p. *Male Blancus haec verba, τὸ τε γὰρ ἄλλα ἐκ κατασκοπὰς ἐκπέμψας ἔπεμψε, ad sequentia pertinere existimauit: quum alioqui, vt eo pertinerent, pleraq; aliter scribi oporteret hoc modo videlicet, ἀλλὰ κατασκόπους πέμψας ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπεραιώθη. Nec animaduertit, his verbis τό τε γὰρ ἄλλα ἐκ κατασκόπους &c. rationem reddi illorum, ὥσπερ ἐπενόει. perinde enim est ac si diceret,* quod exploratores miserit, argumento esse eum illud in animo habuisse. *Totum ergo locum afferam, vt ab eo versus est, deinde vt vertendum censeo: quum & quaedam verba in priore parte omiserit. Ita igitur ille;* Nero tamen nec aduersus eum, nec contra Aethiopas & Pylas Caspias, vti cogitabat, nauigauit; sed missis vtroque exploratoribus, in Graeciam transiit. *At ego ita vertendum fuisse dico,* Nero autem nec ad eum (*vel* aduersus eum) nauigauit, quanuis ei succensens, nec ad Aethiopes, aut Pylas Caspias, vt in animo habebat. nam cum alia fecit, tum exploratores vtroque misit. Sed in Graeciam traiecit *Ib. v. vlt. non animaduertit interpres haec verba τὰ τῶν γυναικῶν referri ad σπόρον, (quod pro Σπορον ponitur) ideoque male vertit,* in muliebri quidem ornatu Sabinam imitabatur. *in eo etiam peccans quod putat ἐμιμεῖτο de Nerone intelligi: quū nominatiu⁹ huius verbi ἐμιμεῖτο sit illud Σπόρος.*

720, p. παντοίαν] *Malim* καὶ παντοίαν. *Ibidem m.* τὸ σχ. ἀκίνδυνον] *Non minus placeret* ἀκινδύνως: *vt cum* χλευασίᾳ *iungeretur. hoc modo* τὸ σχῆμα *fuisset* χλευασίᾳ ἀκινδύνως. *Alioqui videtur dicturus fuisse potius* τὸ ἀκίνδυνον σχῆμα.

722 p. *Magis placeret legi*, ἐπιμένειν, τὸ τὸν ἰσθμὸν τῆς Πελοποννήσου διορύξαι, ἐπεθύμησε. *Facile autem potuit articulus* τὸ *ab vltima syllaba verbi* ἐπιμένειν, *quæ iisdem literis scribitur, absorberi. Sed interpres nec vim nec gratiã Græci vocabuli assequitur, atque adeo nec proprium eius vsum exprimit quum* πάρεργον *ita vertit* [præter institutum] *Perinde est enim ac si diceret Dio, ille voluit esse sibi* πάρεργον *tantum, & tanquam obiter a se id præstari, quo vix maius* ἔργον, *& magis humanas vires superans, esse vllum poterat. Præterea non recte* τῆς ἐπιδημίας *vertit*, susceptæ peregrinationis: *quum non tantum suscepta esset peregrinatio seu profectio in Græciam, sed eo venisset. Posset autem legi fortasse* καὶ τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα. *Ib. statim*, τῶν αἰθρ.] *Suspicor Dionem scripsisse* παρὰ τῶν ἀνθρώπων. *Ib. inferius*, ὅτι αὐτοῦ τὸ Ν. [*Scribo*, ὅ γε *Ib.* λαβόντες] *Manifeste mẽdosus est hic locus, sed nõ manifesta & emendatio, vt in quibusdam aliis. Nam venit quidẽ in mentem* λαχόντες *pro* λαβόντες, *minima cum mutatione, sed exẽplũ huius generis loquendi requiro. Quid si igitur* δίκην λαχόντες *scribẽdũ dicamus? Atqui hoc de eo tantũ qui lite intendit, dici existimatur. Videat interim lector an pro illa coniectura facere hæc possint, quæ ex nescio quo Isocratis loco afferuntur*, τὰς δίκας ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἐγκλημάτων λαγχάνειν. *Si cui autem hanc siquis emendationẽ placeret, illa*, οἷα ὁ καιρὸς ἐκεῖνος ἔφερε, *vt per parenthesin posita, accipienda essent. Ib. f.* ἄξιον *Possit etiã legi* ἀξίως.

724. p. *Immo* ἀποσιωπᾶν *longe aliud est quam* silentio inuoluere, *vt vel meus Græcæ linguæ thesaurus docebit. Vt autem hic legis*, καὶ αὐτὰ τὰ λεχθέντα δηλώσω, *sic etiam fine pag. 721. dixit* ... αὐτοῖς τοῖς λεχθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ ῥήμασι. *Sic vero & pag. 726, m.* ... γεγράφθαι.

725, p. *Non minus placeret distingui post* μηδαμῶς, *& quidem τελείας stigmen poni, subaudiendo* ὀνομαζέτω, *factum ex illo* ὀνομάζει. *Sed quid si* τις *pro* aliquis, *non vt interrogatiue scriberetur? Huic etiam scripturæ assentirer, & ita verterem istum locum*, Itane ergo aliquis eum qui talis est, Cæsarem & imperatorem & Augustum nominabit? Absit. *Non oblitus sum alioqui duas negationes a Græcis pro vna poni.*

726, m. *Scribendum censeo* τὸ τέρας. *nec puto in dubium vocandam loci huius scripturam, si tantum illa vocula adiiciatur? Nam quod ad illud contumeliosum alioqui vocabulum attinet, tam multa a Dione aduersus Neronem iactantur quæ eiusdem farinæ sunt, vt omnis de hoc dubitatio ab illis tolli videatur. Sed operæpretium est videre quã περιπέτειαν interpretationis causa fuerit illud* τέρας *non intellectum. Ita enim interpres*, Hæc, etsi prodigiis ante declarata sunt, tamen ille nihil curabat; *quum Dionis verba sonent*, Talia tunc quoque iocabatur illud monstrum. *vel* illud monstrum hominis.

727, m. πέπαικεν] *Scribo* ἐπεπαίκει.

729, m. ἐπεξῆλθεν] *Fortasse contrarium scripsit Dio*, οὐκ ἐπεξῆλθεν.

730, p. ἀγανακτήσας μὲν αὐτὸς] *Etiamsi particulam in Zonaras non interiiceret, minime dubitandum esset eam inserere. Ib. suspectum mihi est hoc* θυμῶσαι, *nec suspicione caret paulo post* συναιτιασάμενος. *Inferius*, τὸν γέρ. τὸν ἀρχ.] *Vt hic* τὸν γέροντα, τὸν ἀρχιερέα, τὸν αὐτοκράτορα *dicit, haud interiecta copula, sic & alibi loquitur. Sed debuit interpres dicere itidem*, Illum senem, illum pontificem, illum imperatorem.

731, p. ὀκολάκευον] *Malo* ἐκολάκευον.

732, m. παῖδας οἰχ.] *Scribo* παῖδας οἰχομένους.

734 *circa f.* ἐπαινεῖ παρ' ἐκεῖνο] *Potius* εἰδὼς *quam* ἐπαινεῖ *talibus solet locis adhiberi. Mox* αἱ ἀρχαὶ] *Hoc* αἱ ἀρχαὶ *mutandum in* αἱ ἐπαρχίαι *censeo Vide annot. in p. 782.*

735, *non ita procul a f. longe aliud sonat vox ista* σεμνοπροσωπῶ *quam putauit noster Blancus. non enim significat*, Grauitas vultui meo inest, *sed* grauitatem vultus meus præ se fert: *aut etiam*, Vultum ad grauitatem compono. (*quæ grauitas videtur esse id quod alibi vocat* τὸ σεμνοπρεπὲς τοῦ προσώπου) *ac liceat, vt opinor, verbum illud* σεμνοπροσωπεῖν *hoc modo*, τὸ πρόσωπον ... *imitando locum hunc Appiani, in historia de bellis Hispanicis pag. 269, meæ editionis*, καὶ τὸ βλέμμα καὶ τὸ σχῆμα ... *Cuius etiam loci sensus a suo interprete non bene expressus est. Est certe hoc* σεμνοπροσωπῶ *vnum ex pulcherrimis Græcæ linguæ verbis compositis, quibus Latini respondentia non habent: & ego ad eius exemplum finxi* ἀνδροπροσωπῶ *&* γυναικοπροσωπῶ *in quodam epigrammate. Sed ad Dionem, vel potius ad Vitellium, vt reuertar, Blancus quidem (falsus vt dixi) hæc de eo scribit*, Quũ enim viderent grauitatem & maiestatem eius in publicis conuentibus: *at vero a Dione (si quis locum recte interpretetur) hæc dicuntur*; Quum enim viderent eum vultu grauitatem præ se ferentem: *vel ita, (eodem alioqui sensu)* quum enim viderent eum componentem vultum ad grauitatem. *contentus autem sum* grauitatem *dicere, ac minime addo* maiestatem, *cum Blanco: qui & in hac adiectione peccauit.*

736, ἐκπλαγέντας ἀποψύξαι] *Ambiguo vtitur vocabulo hic interpres. quum* exanimatos *dicit: at minime ambiguum Græcum* ἀποψύξαι: *sicut etiam ostendit* ἀποψύχων, *pag. 758. Mox parenthesis notis include quæ sunt a pronomine* αὐτ. *vsque ad hæc* καὶ ὁ Μουκ. *nam particula* τε *quam habes in* ὅτε, *redditur ista* καί, *quam habes ante* ὁ Μουκ.

737, p. ... αὐτ.] *Paulo magis placeret* οὕτως. *Mox, malim.* ... ὁ Β.

739. m. ... ἐκάτεροι] *Non minus recte legeretur* ἑκάτεροι, *vnum videlicet laudantes, alterum conuitiis insectantes. At si* ἑκάτεροι *retineamus, intelligendum erit, non iisdem vtrunq; laud. & conuit. insectantes: sed quem hi laudabant, illi ei conuitiabantur, & vice versa. Ib. circa f.* ταῦτα αὐτ.] *scribo* ταῦτα ἄρα ... πρ.

741. p. αὐτὸς ὡς ἰλ.] *Pro* αὐτὸς *legendum puto* αὐτίκα. *Posset tamen &* αὐτῷ *legi, at vero* αὐτὸ *non placet. Talem porro verbi* περιβάλλειν *vsum, vel potius eundem, habemus pag. 752. circa finem.*

742. f. καὶ τὴν τε φυλακὴν] *Vel partic.* τε *post* τὴν *mutanda est in* γε. *vel quæ sunt a verbo* ... *vsq; ad* καὶ μετ' ... *accipienda sunt tanquam* παρενθέντα.

745, p. τὰ τῆς ἀρχῆς] *Fallitur interpres, vertens* summa potestate, *perinde ac si scriptum esset* μετ' ἀρχῆς: *tu verte*, res omnes imperii administrabat. *Mox reponendum* ἠγάπησε. *Ac de hac emendatione dubitare nos haud sinunt multi huius scriptoris loci, in quibus illud verbum huius occupasse locum videmus. Sic autem* ἠγάπησε *& in sequentibus, pag. 859, p.* ἐφ' ᾧ καὶ μέγιστα ἠγάπησε.

748. f. τὸ μὲν θ.] *Scriptum fuisse puto*, καὶ τὸ μὲν ...

749, ... ἐφ.] *Malim* ... *Statim pro* καισαρεύειν *debuit potius dicere* Cæsaris munus obire, *vel* Cæsaris officio fungi, *aut etiam* Cæsarem agere. *Sed illorum verborum alterum malo. Sic autem* καισαρεύειν, *vt* αὐτοκρατορεύειν *apud eundem. Atque huic simile est* δικτατορεύειν. *Ibid. non intellexit hoc loquendi genus*, ἐφ' ᾧ καὶ ... *alioqui non vertis-*

vertisset, qua semper laborarunt: *sed his verbis usus esset*, [illegible]uius malum semper exitum habent: *aut alius similibus. Paullo post scribo* Βιωσάντων. *Alioqui mutanda literam υ in β scribendum esset* Βιωσάντων. *vt apud Steph. legitur* Βιωσάντες, *nisi potius* Βιωσάντες *scripsisse putandus est. Ib. inferius*, ἰδίζοντι] *Scribo* ἰδίζοντι, *&* ὡς. *Ib. in f.* συνήλισκε δὲ τῶν] *Post* ὅτι *non dubito quin desit* ἴδιον, *vel* ἴσα, *aut etiam* ἔτι. *Sed & μή τῶν malim quam* δὲ τῶν.

750.*p.* ὀλίγα μὲν] *Vel* ὀλιγάκις *scribendum, vel* ὀλίγα *pro* ὀλιγάκις *accipiendum, vt dicitur pag. sequente* συχνὰ *pro* πυκνάκις. *Mox*, τὸ ἄγ] *Malim* ἐν τῇ ἄγρᾳ.

751,*m.* Σκαῦ.] *Rectius scribetur* Σκαῦ. *Ib. f. debuit (meo quidem iudicio) ita interpretari*, Hæc enim fundamentum eius est, *videlicet hae manus, dum pecuniam accipit.*

752, *paullum à f.* διεσῶσε] *Non patitur Græca lingua cõsuetudo vt* διεσῶσε *pro* διασώζειν *ponat, vt credidit interpres. Aut igitur aliquid deesse arbitror inter* διεσῶσε *&* αὐτ, *aut Dionẽ aliud quã* διεσῶσε *scripsisse. Quomodo aũt hic vna cum vxore in quodã monumento subterraneo per annos nouẽ delituerit, vide supra pag.* 745.

753,*f.* μεταβάλλει, οὐ γὰρ] *Inter* μεταβάλλει *&* οὐ γὰρ *non dubito quin nonnulla desiderentur.*

756,*m.* ὅτι πολλαῖς ἡμ.] *Malim* ὅτι πολλαὶ ἡμέραι. *Sic & in medio pag. sequentis*, ἐφ' ἑκατὸν ἡμέρας.

757.*p.* συγκατηγ.] *Debuit considerare interpres, non dici*, κατηγοράσαντο, *sed* συγκατηγοράσαντο; *ideoq; non esse dicendum*, confecerunt, *sed* adiuuerunt in iis conficiẽdis. *Mox interpungere malim ante* τῆς γῆς *hoc modo*. διδαχμέναι ποιεῖν ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς, *προσῆλθον* ἐν τῷ ὕδατι. *id est*, ποιεῖν ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς εἰσῆλθον. *vel* εἰώθεσαν, *subaudi* ποιεῖν. *At interpres male hæc verba* ἐν τῷ ὕδατι *cum sequentibus iungit, totum hunc locum ita reddens*, Nam amphitheatro derepente aqua impleto, in ipsum equos taurosque aliaq; mansueta animalia introduxit, quæ facere didicerant ea quæ in terra consueuerant. In hanc aquam introducti sunt homines in nauibus: *cum ita vertere hunc locum debuerit.* Nam amphitheatro (*nisi quis malit* theatro) derepente aqua impleto, in ipsum equos taurosque aliaq; m. an. introduxit, quæ edocta fuerant in aqua eadem omnia facere, quæ in terra consueuerant. Introduxit etiã homines in nauib. *&c. Ib. f. Ambigue loquutus est interpres vt autẽ tollatur ambiguitas, ita dici poterit*, præsertim quod ipse insidiis ab eo appetitus ante fuerat. *vel ita*, præsertim, quod fratri insidias ante parauerat.

759,ἐκ τῶν διω.] *Scribo* ἐκ τῶν τῆς τῶν δεινῶν [illegible]. *Ib. circa f.* συντιθέμενοι ἐν.] *Repone* ἰδιωτικῶς *quinetiam in locum eius quam habes interpretationis hanc substitue*, atq; aliquid tale fiebat quale in iis quæ in scena aguntur fabulis, *aut breuius*, atq; aliquid tale quale in scena fi. bat: *vtor autem præterito imperfecto, perinde ac si legeretur* ἐγίνετο; *quod etiam magis placet, præsertim cum sequatur*, προσεπιπόντε.

760.*p.* ἀποψύξαι] *Vide pag.* 736. ἐκπλαγέντας ἀποψύξαι; *& quæ in eum locum dixi.*

761,*m. Verba hæc*, ἔπειτα δεδυνῆσθαι καλῶς, *non videntur sonare quod ab interprete dicitur*, acceptam cladem ferre moderate: *sed* accepta clade recte se gerere: *siue* recte suis rebus prospicere.

763,*m.* οἷονεὶ τοῖς μν. κρ.] *Rectius fortasse*, instar earum quæ sepulcris adhibentur. *Inferius*, παραπλοκὰς] *Malim* παραπλοκὰς *vertere* prius dimissis.

765,*f. vlt. verbum* διῆγαγε *sonare potius existimo* in vita mansit.

767.*p. Horum verborum*, ἐν ἄλλοις δεδιωκομένοις, *interpretationem omittit Blancus. hunc igitur locum ita redde:* Hinc factum est vt insidias de quibus iam alio- qui cogitabant, accelerauerint.

768,*f. Elegantis & festiua hyperbole hoc dicitur*, καὶ μυριάκις τις ἀπιστεῖ, *quorũ verborũ sensũ interpres assecutus non est. Sonant. n* etiãsi quis centies fidem deroget. *id est, etiã si quis centies dicat se fide derogare: siue, se minime fidẽ adhibere, aut se minime credere. Quãuis aũt* μυριάκις *cum multo maiore hyperbole dicatur, quippe quod sonat* decies millies: *dicere* centies *more Latino satis esse putaui.*

769, *princ. libri. Hæc verba* πάντα δὲ οὐ αἰδεῖ ποιήματα, *non intellecta ab interprete, sonant*, quæ tot erant vt plures vni viro fieri non possint. *vel*, quibus plures vni viro fieri haud possunt.

770.*f. Scribo* ὅτω καταφρονουμένοι.

773,*v.* 1. *Non dubium est quin ex Suida in voce* καμπαδῆς *scribendum hic sit* κατὰ πηδᾶν *pro* καταδήσειν. *Sed librario errãdi occasionem præbuisse arbitror illud* ὅπηδήσειν. *Mox non displiceret omnino* τὰ ὄχεα.

775,*v.* 1 ἐν ᾧ δ.] *In mo hoc sensu Dio*, Ac Decebali res dum quidem vi agere volebat (*vel*, si quidem vi agere voluisset, *aut etiam ita*, vi quidem agendo) male se habebant: sed fraude & impostura parum abfuit, quin eum interficeret. *Ib. m.* τὸ μὴτ' ἀπολέσθαι] *Sensus potius est*, neq; perire illum voluisse, neq; eius salutẽ magno sibi constare.

777.*f. Quid si post* ἐψηφίσατο *deesse* ἐψήφιστο *dicamus?*

781,*circa f.* καὶ τὰ τῆς πεζοῦ.] *Suspicor Dionem scripsisse* κατὰ τὰ τῆς πεζικοῦ.

782 *f* καὶ εὐθὺς τι] *Non immerito quis suspicetur scriptum fuisse* καὶ (εὐθὺς τι γὰρ ἀπέθανε. καὶ *sequente alio verbo cum aliis vocibus quibus parenthesis clauderetur. Nam* εὐθὺς γὰρ *nimis dure auribus sonat. Ib. statim deesse puto* οὐδεὶς *post* πάθος. *Nisi forte putandus est* βιαιοπαθεῖς *scripsisse. Ib f. Hic vnum vetus exemplar habet* αὐτίκα *pro* αὐτίκα. *quod pro quadam mea emendatione in paginam* 734 *facit. Tolerabilius tamen hic fore videtur* αὐτίκα, *quam illic* ἀνδρείου.

785,*v.* 1. ἀφίξεσθ] *Non animaduertit interpres futuro tempore & sibi vtendum esse.*

789,*longiuscule à f.* *sic interpungo*, αὐτοκράτορος τοῦ ποτε ἠμελημένου. *id est*, tum demum veteris iniuriæ memorem se ostendit.

790.*p.* ἀλλὰ παῖν τ.] *Deesse post* παῖν *videtur aduerbium* ἄδηλος. *Ib. m. Suspicor deesse* η *post* ἀρχαίων. *Statim*, ἐκ ἐλέγχου] *Loci huius emendationem haud sine cautione, coniectura mihi assequutus videor: vt videlicet pro* ἐκ ἐλέγχου *scribatur*, οὐκ ἐλέγχου γὰρ. *Mox*, προσίζοντα] *Falsum est quod hic dicitur: vt autem verum sit, particulam negantem præfige verbo* στιάζοντα.

791,*v.* 1. φορησ] *Hæc verba sequentibus iungenda; non præcedentibus. Ib f. Fortasse* καθαλκευομένα *scriptum fuit. Neque enim* μετεχομένα (*pro quo male hic* μετεχομένοις) *illis* κατασκευασμένα *opponere voluisse credibile est.*

792.β. κασάτα] *Scribo* Βασάνων, *& interpretem valde aberrasse dico. Ib f. De hoc versu dixi in præfatione ad lectorem Appiano præfixa.*

794,*m.* ὅπως μή] *aduerb.* ὅπως *in* ὅπως *mutandum suspicor.*

796,*f. Non* ἐσώσατο, *sed* σώσατο *scriptum fuisse arbitror.*

802,*m.* ὅτι ἐχθρὸν παῖτ.] *Ne dubitari possit quin hic scribendum sit* πεζὸν, *obstant cum alii loci, tum vero hic pagina* 839. ἐν πεδίῳ πεζόν.

803, καὶ χευσία δίοντως.] χυσία *non dici pro* χευσία, *vt putauit interpres, docebit meus Thesaurus Græcæ linguæ.*

804 *p.* κατέλαβε *n.*] *Scribo* κατέλαβε *uc. Ib. m.* ὁ γὰρ ὅτι ἦν μ.] *Ex* ὅτι *facio* ὅ, *n.*

811 p. ὀδυρόμενος.] Scribo ὀδυρόμενος.

813,m. ἐν ἐμοὶ.] Muto ἐμοὶ in ἐμὴν.

814,p. Magis placeret ποικίλην παιδιάν.

815,p. ἄξια δὲ π.] Ne suspectus sit hic locus, facit similis iste pag.76, ὡς μάλιστα δὲ mutandum in δὴ.

816,m. καὶ κ.] Pro καὶ κατανενομένων scribendum reor, κατανενεμημένων, i. quũ res Romanis ex aureo regno in ferreum mutatæ essent. Sed libenter etiam expungerem voculam τι post ἐκ.

817 p. ἀλλὰ καὶ τις] Hic quoq; in eadem sententia de huius loci emẽdatione maneo, qua scribebã, ἀλλ' ὡς ἄλλος ἀνθρώπων. Afferebam quidem & aliam ὡς καὶ τις, sed magis mihi placere illam dicebam. Quod nunc etiam magis audacter quam antea dico, quia pag. 836. idem loquendi genus exstat, καὶ αὐτὸς εἰ καί τις ἄλλος ἀξιώματι τιμῶ.

818,f. Συνηνωμένος non est tantum iuuentutem vna transigere, sed iuuentutẽ vna hilariter trãsigere. Huc pertinet quod a Plutarcho scribitur in Antonio loquente de ipso, μειρακίων χορὸν ἄγοντος διατριβαῖς καὶ παιδιαῖς χρωμένου. Non male fortasse verbo iuuenari simplex νεανιεύεσθαι redderetur, ex Horatio: itidemq; pro συννεανιεύεσθαι diceretur coniuuenari.

821,f. Nimium fortasse hanc φιλαρχίαν restringit interpres.

824,p. νόσος μεγάλη] Muto μεγάλη in μεγίστη.

825,p. τὴν σωτηρίαν ἐπιφέρεσθαι] Tale est pag. 715, τὴν σωτηρίαν ὀνειρώττειν.

827,f. στιλπνὸς ὢν] Immo στιλπνὸς est renidens, non ferox.

828,f. περὶ ὧν νῦν κ.] Scribo, περὶ ἃ νῦν καθίσταμαι.

830,p. Si ἐκίμισαν in ὠκίμισαν mutetur, non secus intelligetur ὠκίμισαν τι περὶ χθὸν, quam si diceretur ὠκίμισαν χάμματα seu ἀγγεῖα περὶ τὸ περιχθὸς. Alioqui scribendum fuerit ἐμίλησαν. Ita ego olim de hoc loco: ac ne hic quidem sententiam muto.

835,m. ὠνητιῶν, verte, emendi cupidi erant, vno verbo, emptuiiebant.

837,p. ἀθέλευθέρως] Scribendum esse ἀνελευθέρως, ex alio loco apparet.

839,f. Scribo καὶ ἐν ἰσθμῷ.

840,p. ἐμφήνωσιν] Muto in ἐμφυσήσωσιν.

844,p. Quidni χειρῶν ἀνθρώπων, vt interpres legit?

845,m. ἀρπαγὰς τε τ.] Non ἄρπαγας ab ἄρπαξ, nec ἁρπαγὰς ab ἁρπαγὴ scribendum est, sed ἁρπάγας ab ἁρπάγη.

851,p. Scribo Νουμεντανὸς δέ τις.

857,p. ἄλλην δὲ στρατείαν ἔχη.] Post ἔχη videtur fuisse aliud membrum a particula καὶ incipiens, quæ illi τε responderet: & propter sequentem periodum, quæ ab eadem vocula initium habet, intercidisse.

860,m. νεοχμὸν τι ἐς.] An νεοχμόν τι, an νεοχμὸν aut νεοχμίαν τινὰ scribendum est? Primum illud malo.

86. p. ἐν ἐμοὶ] Alibi quidem pag. videlicet 8.. male hic præpositio datiuum pro genitiuo habet cum vsurpatur ἐν ἐμοὶ pro ἐν ἐμῷ: hic autem eundem vsum præstans, male accusatiuum pro eodem genitiuo habet. Nisi quis ἐν ἐμοὶ posse exponi credat, Ad mea vsque tempora. Sed quomodo a Dione affirmari hoc possit? Ib. statim τὸν ἀνακτορα] Apud Appianũ in Parthica historia pag. 15. meæ edit. Crassũ Surena irrides vocat Romanorũ αὐτοκράτορα. Verum apud Plut. (ex quo illa sumsit) non αὐτοκράτωρ, sed αὐτοκράτωρ legitur.

863 m. περὶ ἔχει] Sicut olim, & nunc αἰτίαν ἔχειν scribendum esse contendo: præsertim cum non longo interuallo illud loquendi genus sequatur. At Wolfius ita ἐπὶ Γλαυκίαν τὴν ἀρχὴν ἔχειν Ib. mox muto ἀποσφαγέντα in ἀποσφαγέντος, præsertim cum & alius loci autoritate nisi possim Ib. m. Muto λογάδην in λοχηδόν.

866 p. ἐφ' ὧν] Scribo ἐφ' ὧ.

867,m. μέγεθος ὄντα κατ] Scribo τὸ μέγεθος.

869,m. τοῦ μὴ σωφρονεῖν] Sic tamen pro ε σώφρονεῖν repositum σωφρονεῖν, quod in contextum relatum fuit. Ib. f. ἄξια αὐτὸ] Scribo αὐτό.

872,m. τῶν γερ.] Scribo καὶ τὸ γεραιόν.

875 p. Παύλλου] Scribo Παύλλου.

880,f. διατειχισθῆναί τι ἐφ δια τ.] Priore loco scribendum cẽseo τειχισθῆναι. Ib. τὰ περὶ τὸ χ.] Posteriorem τὸ in αὐτὸ mutandum iam olim monui.

888.m. αὐτοχειρίστορας σφαγῆναι] Scribo αὐτοχειρίστας, & longe aliter locum hunc interpretor: ita videlicet, Multos noui qui magis cupiunt imperatorem occidi quã se viuere. Tale quid autem & alius huius scriptoris locus habet.

890,p. λογιζομένοις συμβῆναι] Expungo verbum συμβῆναι.

912. Male interpres περίαπτα vertit monilia, non hoc tãtum sed & alio (si bene memini) loco: quũ amuleta reddere debuerit. Eadem vocabant & περίαμμα. vnde est illud Anthol. epig. lib. 2.

Ἑρμογένη τὸν ἰατρὸν ἰδὼν Διόφαντος ἐν ὕπνοις,
Οὐκέτ' ἀνηγέρθη, καὶ περίαμμα φέρων.

Ita enim scribendum καὶ περίαμμα, non καὶ σφίγμα, vt in quibusdam editionibus.

Hæc sunt quæ ex hoc meo Spicilegio potes expilare. De cautione autem quam ad lectionem huius scriptoris, vel potius excerptoris (nam de Xiphilino loquor) debes adhibere, pauca hæc dicam, in iis historiis super quibus ad ipsum fontem, id est, ad ipsum Dionem, potes recurrere, id a te sedulo faciendum esse: quod Xiphilinus quædam e necessariis etiam omittat, alicubi Dionis verba in alia minus apta mutet: sed & nonnulla alio ordine collocet.

IO. LEVNCLAVII

NOTÆ BREVES, QVIBVS PRÆCIPVA DIONIS AVCTI ET EMENDATI LOCA PAVcis indicantur; & priscæ lectionis, post varias plurium messes ac spicilegia, passim restitutæ ratio redditur.

AD LECTOREM,

De Xiphilini reliquis eclogis Dioniis.

HACTENVS, amice lector exhibuimus tibi Dionis historiæ Romanæ promissos in titulo libros triplices, integros, mutilos, excerptos: adiectis etiam fragmentis, quæ quidem à nobis ad hanc editionem colligi potuerunt. Habes itaque Dionem & integriorem, quam nostro sæculo prodierit, & ad prisci operis ideam propius accedentem. Non igitur est, cur heic exspectes, quæ Xiphilinus è libro XXXV, & sequentibus vsque ad LXI, excerpsit. Ipsos Dionis libros quum legeris, epitomas illas hoc quidem loco non requires. Reperto fonte, non opus est riuulis. Tota qui arbore potiri potest, decerptos ex eâ ramos haud desiderat. Si tamen ob illa quis Xiphilini laborem haud aspernetur, quæ passim de suo Dioniis adspersit; à Sylburgio pridem typis Wechelianis, à Stephano nuper editum petat. Dioni quidem vel locupletando, vel corrigendo, qui fructus inde percipi potest, is omnis in notas sequentes à nobis est congestus. Lector vale, ac fruere.

AD LIBRVM XXXV DIONIS.

FRAGMENTVM *aliud huius XXXV libri Dionis, ponendum ante id, quod heic legimus, in excerptis Xiphilini paucis expositum verbis hisce, reperitur.* ἀλλὰ κληρουμένων δὲ τῶν ὑπάτων, ὁ μὲν Ὁρτήσιος τὸν πρὸς Κρῆτας ἔλαχε πόλεμον· ἀλλ' ἐκεῖνος ὑπό τε τῆς ἐν τῷ ἄστει φιλοχωρίας, καὶ ὑπὸ τῶν δικαστηρίων, ἐν οἷς πλεῖστον τῶν κατ' αὐτὸν ἀνθρώπων μετά γε τὸν Κικέρωνα ἐδύνατο, τῷ τε συνάρχοντι* τῆς στρατείας ἐθελοντὴς ἐξέστη, καὶ αὐτὸς κατὰ χώραν ἔμεινεν. ὁ δὲ δὴ Μέτελλος ἐστάλη τε ἐς Κρήτην, καὶ τὴν νῆσον ἅπασαν ἐχειρώσατο μετὰ τοῦτο. *Quorum hæc sententia.* Quum consules sortirentur, Hortensio bellum aduersus Cretenses gerendum obuenit. Sed is in vrbe commorandi, iudiciorumq; studio, in quib plurimum inter omnes eius ætatis secundum Ciceronem valuit, vltro collegæ cessit hanc expeditionem, & ipse Romæ mansit, Metellus in Cretam classe prouectus, insulam totam postea cepit. *Hactenus è Dione Xiphilinus. Sequuntur autem alia, minime Dionia, sed Xiphilinia sicut ex ipsa compositionis negligentioris forma paret; quibus Cretici belli summam, cuius exstant reliquiæ libri sequentis initio, comprehendit. Libro XXXV, tametsi non integer est, hoc tamen præfigi, quemadmodum in libris ceteris factum videmus, argumentum potest.*

* ἐστρατευ... in editis. male.

HÆC INSVNT LIBRO XXXV historiæ Romanæ Dionis.

- Vt Q. Metello bellum Creticum Hortensii loco mandatum.
- Vt Lucullus victoria potitus, Tigranem non persecutus sit.
- Vt Tigranocerta Lucullus ceperit.
- Vt Nisibin Lucullus obsiderit & occuparit.
- Vt Mithradatem Triarius vicerit, ab eodem vicissim victus.
- Vt Mithradates regnum suum receperit.

TEMPORIS SPATIVM, ANNI III, quibus hi consules recensentur.

685	Q. Hortensius,	& Q. Metellus.	ANNO V.C.
686	L. Metellus, mortuus,	& Q. Marcius, solus.	
687	Manius Acilius	& C. Piso.	

Pag. 1. p. Pro οὐχ ἥκιστα καὶ στρατηγικώτερος ἀπ' αὐτῶν ἐπιτήδειον γεγονέναι, *dico legendum*, οὐχ ἥκιστα: *quo significatur*, Mithradatem, *de quo Dio loquitur* diuersis agitatum fortunæ vicibus, nihilominus etiã ducem rei militaris peritiorem (*hoc enim est fieri* στρατηγικώτερον) euasisse. *Quod statim sequitur*, ἰσχυρὸν αὐτόν, *mutandum in* ἰσχυρὸν αὐτῶν, *videlicet* Tigranis & Mithradatis, *de quibus est sermo.* *Quod* Mithradatem *scribo, nummi veteres me mouent, quos* Mithradatis *complures & aureos, & argenteos, apud illustrem virum, Lazarum Suendium, Alta Landisperga Baronem vidi; collectos ab eo, quum Maximiliani Aug dux, in Transsiluania finibus subnixo Turcicis auxiliis eius regionis principi bellum faceret. Et erant in his nummi regum Persicorum, Macedonum, Syriacorum, Ægyptiorum, Ponticorum Asiæ minoris. & aliorum pulcherrimi ac rarissimi; quos reliquo cum thesauro Græcæ Romanæque rei nummariæ, tandem ab eo serenissimus archidux Ferdinandus Austrius impetrauit. Nominis etymon, à Persico* Mithra *deriuati, scripturam veterem confirmat.*

2, m. Pro his verbis, καὶ οὐδεμίαν ἐπ' αὐτῷ βοήθειαν ἐποίησεν, *colligitur è Xiphilino, qui hac vsus est paraphrasi*, καὶ τῷ Ἀρμενίῳ βοήθειαν οὐκ ἀπέστειλεν, *a Dione scriptum fuisse*, καὶ οὐδεμίαν ἐπ' αὐτῷ βοήθειαν ἐποίησεν, Et nullum ei tulit amplius auxilium. *Xylander reddidit*, Romanis auxilia nulla suppeditauit *Respicit hoc ad priorem lectionem. Ego ne Xiphilino quidem adsentior*, Armenium *intelligenti; sed velle Dionem arbitror*, nullum ab Arsace latum fuisse Lucullo auxilium. *Ib. f. Pro* καὶ ὁ ἀφιστηθείς, *H. Stephanus existimat reponendum*, καὶ ὁ Αὐφίδιος στραθείς, *vel* καὶ ὁ Αὐφίδιος ὁ ἐπ' αὐτῷ

[Greek] & cetera. Nimirum consul nobis datur Aufidius *ignotus hoc quidem loco Fastis consularib. ignotus reliquis historiis Romanis. Equidem scripsisse Dionem aio,* καὶ ὁ αὖθις αἱρεθείς, *hoc est,* qui denuo lectus erat consul. *Et* αὖθις *Graeci pronuntiant* αὖφις, *unde natus ex ore dictantis error.*

3, *m. Multa profert idem Stephanus de voce* ἀθυμότερον *in* ῥαθυμότερον *heic commutanda. Notarat hoc iam ante Xylander, cuius labor alicubi tangitur, & suspecta quadam ex caussa versioni non adiungitur; quum tamen in contextum, quem vocant, Dionis à Stephano recepta sint plurima, quae Xylandri diligentiae iudicioque debentur, eius dissimulato nomine, quod ipse ne videretur imitari, nomen vtriusque correctionib. suis adiiciendum in exemplaris Graeci marginib. censui. De voce* ἀθυμότερον *addo, videri Dionem ea sic vsum & alibi*, vt languidius aliquid & remissius *significet. Exempli gratia, li. 41 pag. 166, f. legitur in oratione Caesaris ad milites seditiosos:* καὶ τοὺς ἀγαθοὺς προσδιαφθείρουσιν, ἀθυμοτέρους ποιοῦντες, etiam praeterea bonos corrumpunt, dum remissiores eos efficiunt. *Item li. 45 pa. 292, f. in Ciceronis in Antonium inuectiua:* [Greek] , vt vobis moras nectentib*, sociorum vestrorum res remissiores ac languidiores fiant. *Aut si vocis hoc significatum Stephanus haud admittit, etiam libro 41 reponendum* ῥαθυμοτέρους ποιοῦντες, *& l. 45* ῥαθυμότερα ᾖ. *Dubito tamen, an id recte facturi simus.*

5, *m. pro* καὶ τοὺς στρατηγοὺς γυμνασίας ἐπιμελῶν, *indicat Stephanus legendum* διὰ γυμνασίας ἐπιμελῶν. *Genus hoc loquendi.* στρατηγοὺς διὰ γυμνασίας ποιεῖν *quasi si dicere voluerit Dio*, duces suos exercuisse Mithradatem: *(nam Xylander quidem dormitabat, quum redderet,* Milites suos seq; in armis exercendo) *Graecis ignotum est, aut aliud significat,* duces nimirum per exercitationem facere; *quod huc non quadrat, quum praecedat,* αὐτός τι ἤσκει, & exercebat ipse. *Quapropter aio, scripsisse Dionem,* αὐτός τι ἤσκει, καὶ τοὺς στρατηγοὺς γυμνάζειν ἐπῄει, *i.* tum ipse milites exercebat, tum duces curabat exercere.

7, *m. Quod legitur heic,* στρατηγηκότος ἀνδρὸς ὁ Λούκουλλος, *emendandum è Xiphilino, qui descripsit è Dione,* στρατηγηκότος ἀνδρὸς ὁ Λούκουλλος.

AD LIBRVM XXXVI DIONIS.

Equidem initio libri huius multa deesse vix crediderim. Ne periocha desit, hanc lector accipiat.

HÆC INSVNT LIBRO XXXVI historiae Romanae Dionis.

TEMPORIS SPATIVM, RELIQVA consulatus Acilii & Pisonis, cum anno vno, quo recensentur hi consules.

ANNO V.C 688, L. Tullus & Æmilius Lepidus.

9, *p. Pro his,* [Greek] *scribe* [Greek]. *Quippe non vnum aliquid, sed plurima de Pompeio deinceps narrantur.*

10, *m. Pro* μέχρις οὗ *lego* μέχρις οὗ [Greek].

11, *p.* ἢν μὴ ἐξεχωρίσωσι. *Xiphilino,* ἐγκεχειρισμένας. *an rectius* ἐξεχωρίσωσι*?*

11, *m. pro* [Greek] *, repono* [Greek] *. exclusa voce* [Greek]. *Quippe verbis precedentibus* [Greek] *, respondet hoc* [Greek]. *Pertisticum id Graecagnaris.*

12, *p. Quod heic dicitur,* μηδ' ὅτι τὸ σῶμα καὶ τὰ γέγονα, ἐξαριθμεῖσθε: *Xylander reddidit*, Aut corpus meum ponderetis, annorumque numerum meorum ineatis. *Ea verba sensum idoneum non habent. Graecis etiam vocem infercit absque ratione; dum legit,* μηδ' ὅτι τὸ σῶμα εἴρηκας, καὶ πόσα ἔτη γέγονα, ἐξαριθμεῖσθε. *Dionem ego scripsisse non dubito,* μηδ' ὅτι τῷ σώματι καὶ πόσα γέγονα, ἐξαριθμεῖσθε. *hoc est*, neque numerum ineatis, quot corpore natus sim annos. *Ita constat sententia, verbis ad lectionem priorem quam proxime accedentibus. Nam quod* τὸ σῶμα *pro* κατὰ τὸ σῶμα *dixit; Graecis haud infrequens est, vt Latinis etiam*, Quod corpore natus sim annos *pro*, ratione corporis.

16, *p. Pro* οὐ ἵνα τὸ ὄνομα; *legendum* ἢ πως ἵνα τὸ ὄνομα. *Non enim heic negatio locum habet, quum sit interrogatio. Nec aliter reddidit Xylander*, An eo creantur; *quod aliequi debebat dici*, Non eo creantur.

17, *m. pro* ἄλλων τῶν ὑποκειμένων, *restituendum* ἄλλως τῶν ὑποκειμένων, *qua verba reliquis aptum dant sensum; quum alioqui Xylandrea Dionis menti minime respondeant, vt intelligere poterit, qui ad marginem a me notata cum eis conferet.*

17, *f. Deest orationi Catuli finis hoc loco, quibusdam forte cum aliis, quae fere de Xiphilini verbis hisce restitui possunt.* Κατούλου δὲ εἰρηκότος πρὸς τὸν δῆμον, [Greek] *(scilicet ὁ Πομπήιος)* [Greek] *hoc est*, Quum autem Catulus ad populum dixisset, siquidem ad haec missus Pompeius periret, vti multis in certaminibus, & maritimis praesertim accidere solet, quem eius loco res ad alias magis necessarias inuenturi essent? plebs vniuersa, velut ex composito, sic clamauit, Te. Sic Pompeius imperium maris, & insularum, & terrae continentis, ad interuallum CCCC à mari stadiorum, accepit. *Quibus adtexenda sunt, quae in editis sequuntur*, Et in Italia proconsule *&c. Notandum vero scriptura vitium in fine verborum expositorum. Nam pro* [Greek] *reponendum* ἀνέλαβεν. *Deinde* stadiorum heic CCCC *mentio fit, quod antea Xiphilinus è libro Dionis precedente dixerat,* [Greek] *, id est*, ad iter dierum à mari trium. *E quo colligitur iter vnius diei definitum fuisse, stadiis* CXXXIII, *aut* XVICIↃ *passuum.*

18, *p. In his verbis,* [Greek] *: tollendum illud* τῶν *, ceu supervacaneum, vel Xiphilino auctore. Paullo post ibidem, m. pro* ἐκ τούτου συνῳκίσθησαν, *Xiphilinus habet* ἐν τούτων *(scilicet* τῶν πειρατῶν*)* συνῳκίσθησαν *: vt intelligatur*, in colonias opidorum deductos fuisse piratas.

20, *f. Haec verba,* [Greek] *, non tam corrupta sunt, quam calligraphi negligentia transposita, & inter se confusa.* Sic

Sic enim scribi debent: καὶ πολλοὶ τῶν διαγεγραμμένων ὑπὸ τῆς τιμητείας, πρὸς τὸ ἀναλαβεῖν πως τὴν βουλείαν, ἀπεδείχθησαν. *quorum sententia perspicua est. Vocem* βουλείας *interpretatur Xylander* senatoriam dignitatem. *Dionis locus etiã alius simpliciter* senatum *significat, hoc est,* βουλήν, *aut* γερουσίαν, *quibus alias vtitur. Locus vnus est libro 44. p. 245, m* ἐς τὴν βουλείαν ἐσῆλθε, venit in senatum. *Nequit ibi certe reddi,* Veni in senatoriam dignitatem *quamquam illic vocabulum hoc corruptum hactenus, a me restituitur, vti deinceps parebit, quum eo peruentum erit. Aliud exemplũ reperitur lib. 54. pag. 532, m.* προεξιχωρῆσαι τῆς βουλείας ἀξιῶν, senatu cedere cupiens. *At* senatoriæ dignitatis *significatum inesse videtur his verbis, in Domitiano Dionis, 764. m.* κεχιλιαρχηκὼς ἐς βουλείας ἐλπίδα, in munere tribuni functus in spem dignitatis senatoriæ.

20, p. Manca sunt hec verba, ἐπεὶ δὲ ἡ βουλὴ εὐθὺς τῇ ὑστεραίᾳ ἐν αὐτῷ τῷ νυμφείῳ ἐκάθητο, Λεύκιός τε Τύλλιος καὶ Αἰμίλιος Λέπιδος ὑπατεύσειν ἤρξαντο, τὸν νόμον αὐτοῦ ἀπεψηφίσαντο· φοβηθεὶς, *&c. quæ sic redintegrari poterunt,* ἐπεὶ δὲ ἡ βουλὴ εὐθὺς τῇ ὑστεραίᾳ ἐν αὐτῷ τῷ νυμφείῳ ἐκάθητο τότε, ὅ, τε Λεύκιος τε Τύλλιος *(rectius* Τοῦλλος*)* καὶ Αἰμίλιος Λέπιδος ὑπατεύειν ἤρξαντο, καὶ τὸν νόμον αὐτοῦ ἀπεψηφίσαντο· φοβηθεὶς, ἐπειδή. *Eadẽ pagina, sub finem illa vitiata,* τά τε ἄλλα κατ' αὐτοῦ ἐψηφίσαντο, καὶ μόλις αὐτίκα τῇ ὑστεραίᾳ ἀπέβαινεν. *sic restitue,* τά τε ἄλλα κατ' αὐτοῦ ἐψηφίσθη, καὶ μόλις αὐτὸ *&c.* κατ' αὐτοῦ *refertur ad* τὸ δῆμον, *quod præcessit:* αὐτὸ *refertur ad* δίκην *vocem, antea positam.*

20, m. In his verbis, ὅτι Μάρκιος καὶ ὁ Ἀκίλιος ὡς πρὶν τὸν χρόνον, *&c. redundat illa vocula* ὡς, *post* Ἀκίλιος.

22, m. Pro τὴν τε Τιγράνου προσβαλεῖν, *scribe* προσμαβαλεῖν.

23, f. Vbi legitur, ἐντυχὼν ἐπὶ χωρίῳ καλῷ, *quod* locũ apte positum *Xylander interpretatur, lege* χωρίῳ κοίλῳ, loco concauo, *auctore Xiphilino. Inter tumulos certe concaua loca sunt.*

24. m. Corrupta sunt illa ἐπεὶ δὲ *(cum interiectis)* ἔπειτα κατέδραμον. *Nam alterutrum ex* ἐπεὶ *&* ἔπειτα *superfluum est. Adeoq; pro* ἔπειτα κατέδραμον ὁρίον *reponendum* ἐπικατέδραμον ὁρίον, *verum Dionis hoc loco verbũ. Sequitur,* ἐφονεύετο μὲν τὰ περιέχοντα, *vbi vocem vltimam Xylander reddens,* extremorum cædes facta est, *inquit: Blancus autem,* Qui erant ad alas. *Apud Xiphilinum est,* ἐφονεύετο τὰ περιέχοντα, *sed vitiose. Dioni pars* hostiũ *intelligitur,* quæ suos in medio cõstitutos cõplectebatur. *Id enim significant* τὰ περιέχοντα, *quibus mox opponuntur* τὰ μέσα.

25, m. τοῖς ἀφηλικεστέροις τὴν στρατοῦ αὐτοῦ δύναμιν, *vltima vox corrupte legitur, pro qua reponatur* διανέμων. *Nam ea propior est illi priori, quam* διανείμας, *quæ Xylandro ad animum accidit.*

AD LIBRVM XXXVII DIONIS.

29, p. Loc⁹ hic, καὶ οἱ ἐν τῷ τείχει, πρός τε τὴν φυλακὴν αὐτοῦ, καὶ ἅμα καὶ μάχῃ νικηθέντες, ἐνέδοσαν· *Xylandro mutilus est. Vitiatum rectius dixisset, cuius vocis vnius mutatio remedium adfert. Quippe scribendum,* πρός τε τὴν φυγὴν αὐτοῦ, tum propter fugam eius, *videlicet* Artocis. *Ita constat vera reliquorum etiam sententia, quam ad marginem posui.*

Ib. m. Pro his, τὸν Πέλωρον διαβατὸν τῷ τοῦ θέρους γενομένου χαλεπῶς, *duobus in ms. s. de legationibus legitur,* τὸν Πέλωρον διαβατὸν ὄντα τοῦ θέρους γενόμενον, οὐ χαλεπῶς, *&c. hoc est,* quum Romani Pelorum. qui tunc æstiuo tempore vado transiri poterat, haud difficulter, nullo præsertim obstante, transiuissent.

31, m. Pro illis, quæ leguntur heic verba, καὶ ἐκ ἐβούλετο, μὴ τάς ἐσεν ὀργιζόμενος, καὶ περὶ ἐκείνου, ὥσπερ τε καὶ ὁ Λούκουλλος ἐποίησεν· *dico germana verba Dionis hæc reponenda,* καὶ οὐκ ἐβούλετο, πλείονα ὀργιζόμενος, καὶ περὶ ἐκείνους, ὥσπερ τι καὶ ὁ Λούκουλλος, πταῖσαι. *Probatione res haud indiget. Eadẽ pagina f. pro* εὐχερόσποις *dubio procul scripsit Dio* εὐχερέστεροις. *Simile vocabulum est* εὐεπιβουλευτότεροι, *quo Dio lib. 38. pag. 79 p. vsus est. Sensus loci verior expressus in margine.*

33, p. Deesse quedam, indicatum tribus asteriscis. Eorum pars aliqua reperitur apud Xiphilinum, hæc Dionis verba recitantem: ὑποστρέψας δὲ *(scilicet ὁ Πομπήϊος)* ἐξ Ἀρμενίας, καὶ τοῖς βασιλεῦσι καὶ τοῖς δυνάσταις, τοῖς προσιοῦσιν αὐτῷ, δικαιώσας καὶ χρηματίσας, καὶ τοῖς μὲν τὰς βασιλείας βεβαιώσας, τοῖς δὲ τὰς δυναστείας ἐπαυξήσας, τῶν δὲ καὶ τὰς ὑπεροχὰς κολούσας καὶ ταπεινώσας, τήν τε κοίλην Συρίαν, καὶ τὴν Φοινίκην, ἄρτι γε βασιλέων ἀπηλλαγμένας, καὶ ὑπό τε τῶν Ἀράβων καὶ ὑπὸ τοῦ Τιγράνου κεκακωμένας, συνεστήσατο. ἐτόλμησε μὲν γὰρ ὁ Ἀντίοχος ἀπαιτῆσαι αὐτάς, οὐκ ἀπέλαβε δέ· ἀλλ' ἔς τε ἀρχὴν μίαν συνετάχθησαν, καὶ νόμους ἔλαβον, ὥστε τὸν τῶν Ῥωμαίων τρόπον πολιτεύεσθαι. *hoc est,* Reuersus ex Armenia Pompeius quum adeuntibus se regibus & principibus ius arbitrarium dixisset, ac responsa dedisset, aliisque regna confirmasset, aliis principatus auxisset, aliorum eminentiam imminuisset ac depressisset: Cœlesyriam & Phœnicẽ, nuper regib. liberatas, & ab Arabib. ac Tigrane vexatas, cõstituit. Licet.n. Antiochus eas ausus est repetere, non tamen obtinuit: sed in vnã redactæ coniunctæque prouinciam, leges acceperunt, & ita quidem, vt more populi Romani administrarentur. *Ib. f pro* μηδεμιᾶς δ' οὖν ὀξέα πρός τὰς τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων παραλόγους συνήχθη, *reponendum* πρὸς τοὺς τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων παραλόγους. *Et quæ sint* τὰ παράλογα τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων, *(non* οἱ παράλογοι*) verbis ad marginem non interpretationis Xylandreæ adiectis, expositum.*

Pag. seq. 34, m. scribendum potius ὅτι ὁ Μιθριδάτης, *quam vt hactenus,* ὅ, τι Μιθριδάτης *si periodum integram esse volumus, vti quiuis è sequentibus perspicit.*

37, m. Hæc verba de Iudæis, ὥστε καὶ ἐς παρρησίαν τῆς νομίσεως ἐνικῆσαι, *sic interpres noster reddidit:* Vt legum quoque potestatem vicerit. *absurde profecto, quum hæc Latina Græcis haud respondeant. Ego primum aio legendum,* ὥστε καὶ παρρησίαν τῆς νομίσεως ἐκνικῆσαι, *reiecta* ἐς *vocula, quæ temere irrepsit: deinde facilem hinc erui sensum huiusmodi,* vt etiam condendarum legum licentiam sibi vindicarit Iudæorum natio. *Id dicere Dio voluit, nõ* Iudæos in republica Romana degẽtes legum potestatẽ vicisse; *quod suis Romani non permittebant, nedum peregrinis. Ibidem statim sequuntur interpretis hæc verba de Iudæis eisdem:* Tum quoq; temporis nullum Hierosolymis simulacrum exstabat. *Nimirum legit* ἐν αὐτοῖς ποτὲ τοῖς Ἱεροσολύμοις. *At in editis, & apud Xiphilinum est,* ἐν αὐτοῖς ποτὲ τοῖς Ἱεροσολύμοις, *quo significatur,* nullum Iudæos simulacrum Hierosolymis vmquam habuisse. *Verum hoc omnino. Ibidem pro* καὶ ἄλλα ἐν αὐτῇ ἰδιαίτατα οὐ ποιοῦσι *proculdubio reponenda verior lectio. Cur enim diceret Dio,* Iudæos die sabbathi sui non facere opera maxime illi diei propria? *Nequit hoc admitti. Scribe igitur,* καὶ ἄλλα ἐν αὐτῇ, ἰδιαίτατοί εἰσι, ποιοῦσι. *& cetera quorum sententiam in margine vides. Illud autem* εἰ *fœmineo quoque poni genere, patet ex his de Cleopatra, libro 51. pag. 451, m.* ἐπισφαλῶς παρ' ἑκά-

τι οἱ (Cleopatra) ημεδιώκει. Xiph. lini lectio est, ἐ ἄλλαν ἐν αὐτῷ διόμενα πολλὰ ποιεῖν, a ia sibi maxime peculiaria in ea fecit.

46.f. Si pro δεῖ γὰρ δὴ τὸ ὅνπερ τότε τῆς συνεδρίου & cetera, scribas vnica μόνον mutata voce, δεῖ γὰρ δὴ τὸ πρὸ τῆς συνεδρίου & cet. vt δεῖ τὸ verbo sequenti ... adiungatur, difficilem alioqui locum, & ab interprete minus commode redditum, restitueris in eam sententiam auctoris, quam margini adscripsimus.

47,m. Pro ὑπεραιρόντων δὲ αὐτῶν, repone ὑπεραιρόντων αὐτῶν.

48,m. Rectius huc quadrat ἐπειδὴ, quod expressi ad marginem; quam ἐπειδὴ quod interpretando Xylander reddidit. Paullo post, scribe ... τῷ τό τε πόλει, vocula ὡς post συν deleta.

50,p. Pro ἀγαθοῦ ἐν τῇ πατρίδι ... scribe ἀγαθὸς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ... Ita scripsisse Dionem, nemo negabit. Paullo post, 5.pro ... τῷ Τιβερίῳ ..., repone ... τῷ Τιβερίῳ.

53,p. pro ... scribe ... τὸ ἐ ... ut τὸ μεταδίδοσθαι continuentur, quod fieri nequit in ἐ, velut nulla ratione priori verbo heic adherente.

56.p. pro ... ἰσχύων, legendum ... ἰσχύει & ea verborum sequenda sententia, quam margini adiecimus.

57.m. Xylandri theatrum ad ludos de Syris exstructum, plane locum habere nequit. Nego scriptum a Dione, ... ἐκ τῶν ... sed ἐκ λαφύρων, ex manubiis. Vide quid possit vna viciata dictio caliginis secum inuehere.

AD LIBRVM XXXVIII DIONIS.

61,m. Videat acutus lector, an non locus hic mutilus, ὡς εἰ ... μὴ ἤρεσκεν,...... εἰ ἄλλως τι αἱ δροσι ἀγαθοὶ νομίζ ... hoc modo restitui possit, εἰ ... μὴ ἤρεσκεν, ὅμως ... & c. Quippe si totam periodum adtente legas, huiusmodi deesse deprehendes. Alii hæc pede sicco transeunt, quasi lacuna nulla sit.

Pag. seq. 63,p. pro ... scribo ... & quidē vt sit adverbium, more Græco. vt infra, lib 42, p. 193, m. χαλεπῶς ...

64,m. Confero locum hunc cum alio, qui rem tractat eamdem, lib. 39 sub finem, pag. 463, p. & illinc summo legendum heic, ... πρὸς τὸ τῆς Γεργοβίας ..., adiecta præpositione πρὸς, quæ heic desideratur: illic vero non Γεργοβίαν, sed Γεργοβίας πόλει scribendū. Eadem p. 64.f verbum iisdem aliud deest, vbi dicitur, τὰς γὰρ πολλὰς...... λέγειν ... καὶ μάταια ἐξετάζειν ἐς τοὺς κρείττονας, ἐς φιλονεικίαν αὐτοὺς ... Quis enim hiulcam orationem esse non animaduertit? Ego sic a Dione scriptum arbitror, τὰς γὰρ πολλὰς λέγειν ... καὶ μάταια ἐξετάζειν ἐς τοὺς κρείττονας. Calligraphi vero factum inepto iudicio, vt alterutrum abundare creditum, omitteretur.

65,p. in ... muto mediam vocem αὐτῷ in αὐτῆς, scilicet ..., quæ præcessit.

Eadem 65,m. Reliquit inemendatum hunc locum Xylander, ... ἵνα ... λυθείη, seque sensum aut exprimere voluisse verbis his: Neque tam præteritorum curam gerebat, quam vt in posterum tutus esset. Nimirum ei λυθείη tantumdem significare videbatur, ac securum & tutum esse: verum latens in eo verbo vitium non perspiciebat. Legendum enim, ἵνα μὴ λυπηθείη. cuius vltimi verbi mediæ syllabæ forte perierat, ob exemplaris vetustatem, ideoque ... reliquum librarius retinuit. Sensus integer est, atque Catilinam non cum alle præterit ... quam ne offenderetur amplius. Iisdem ne illa quidem verba mutila, ... Xylander adtingere voluit, contentus interpretatione quæ sensum auctoris redderet. Ego sic recte locum restitui posse iudico, nisi quidem fallor: ... id est, infectum quidem fieri non posse, quod factū sit; at omnino se supplicii acerbitate perfecturum, ne quid in posterum sibi grauius accidat. Indoctus nimirum calligraphus & ... post ... abūdare putabat, & ex iis alterutrum quoque credebat esse superfluum. Iudicium vero meum & heic, & in aliis, lubens eruditorum iudiciis summitto.

66,m. Nomē ... Xylandro mutandum videtur in ..., nulla sane ratione, quum ... & ... sibi opponantur. Eadem ex caussa Dionis sensum non est adsecutus, quem ad marginem lectori dedimus in periodo sane longa, quā interpres non recte distraxit. Ib. in his verbis, ... τὰ ἑταιρικὰ κολλήγια ἐπιχώρια καλούμενα, nec ἐπιχώρια interpres recte mutat in ἐπιχάριτα, & nullo sensu dixit apto, Collegia sociorū ita inuidiæ vitādæ caussa dicta. Quid nullud est, nudiæ vitandæ caussa fuisse dicta collegia? Primum recte distinguantur voces, inde mendum vnius tollatur, hoc modo: ... τὰ ἑταιρικά, κολλήγια ἐπιχώρια καλούμενα. Iam enim videmus dicere velle Dionem societates, quæ lingua Roma indigenarum collegia vocentur. Ita locus est planissimus.

67,p. Videtur pro ... legendum ..., vel potius ... & c. Nam alioquin infinitiuus ..., reliquorum verborum, quæ præcessere, temporibus non respondet. Paullo post ... mutandum in ...

68,p. Non recte scriptum hoc legitur, ... Quid enim significat, ... Dicimus ἔχειν αἰτίας pro sustinere culpam: ideoque reponendum, ... Ibidem m. pro ... restitue ... videlicet ... hoc est, Clodium etiam de impetu remissurum, si ad vrbem Cicero maneat. ... nullum heic locum habet, ideoque Xylander hæc verba prorsus omisit, veluti sensum nullum reddentia.

68,f. ... & c. Tota periodus hæc ab interprete non satis dextre exponitur, nec vsquam ... desideratur, vt ipse quidem existimauit. Mentem vero verborum Dionis in margine lectori exhibuimus.

69,p. Vbi dicitur, ... sequuntur se Xylander & Stephanus in isto ... Negat etiam ille, posse legi ..., quoniam ... cum accusandi casu construatur, & Appiani locum adducit, ... Relinquitur ergo locus sine remedio. Quapropter vt ipse Dioni opem feram, dico scribendum ... ut ἐχθρὸς numero singulari, sit hostis ille Ciceronis Clodius. Quid adferri possit expeditius? quid magis è Dionis nostri sententia? Paullo post, pro ... haud dubie reponendum τῷ Νινίῳ ...

70,m.

70, m. *Quidquid dicat Xylander de* ἀνατὶ, *quasi significet* ἄνευ τιμωρίας, sine pœna, *vel* impune; *tamen scripsisse Dio videtur* ἀναιτίως διάγοντες, sine culpa; errent, *vt accusari scilicet auctores cædis haud possent. Quippe si alterum illud a* ἄτη *haberet originem, accedente priuatione, non* ἀνατὶ, *sed* ἀτὶ *dicendum videretur: aut formandum esset ex* ἀτὶ, *& a priuatione, mediante v littera, propter concursum duarum a vocalium, vt in* ἀναιτίως; *quod fit ex* α *&* αἰτία, *interueniente v, ob indicatam causam. At vero* ἀτὶ *quid commune cum voce* ἄτη *habet? immo Græcumne dici potest? Duplex etiam priuatio in vna voce locum habere nequit. Alterum vero* ἀναιτίως *scriptum fuisse cum abbreuiatura videtur, hoc modo,* ἀναιτ: *ductuque illo supra vocem ipsam exolescente, reliquum fuisse* ἀνατὶ, *quod librarius expresserit. Sequemur igitur hanc rationem, nisi malimus* ἀνατὶ *recipere, quod aliis placet dictum veint* ἄνευ ἄτης. *Rectius hoc quidem illo Xylandreo.*

Pag. seq. 71, *m. pro* σοφίᾳ τινὶ κατηχημένους, *repone* κατηχημένους. *Et inest huic verbo* iuuandi, *non* imbuendi, *significatio.*

72, *m. In his verbis,* ἐπέχει τι γὰρ ἀνθρώπου, *vitium inest, quum* νομίζει *sequatur. Itaque legendum,* ἐπέχει γὰρ ἀνθρώπου *(adde intericcta)* νομίζει.

73, *m.* ἀγαθῶν καὶ κακῶν δεδεμένων, *scribe* διδομένων.

Pag. seq. 74, *p.* τὴν ἀπιμίαν οὐκ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς καταλαβοῦσι ἀνθρώποις νομίζουσιν ἐπιτιμίας, *repone* νομίζουσιν, ἢ ἐπιτιμίας. *eo quidem sensu, quem ad marginem expressi. Ib. m. Scio, cur recte legi possit* προσπεσόντων, *& tamen scripsisse Dio videtur* προσπεσόντος. *Ibidem pro* ἐπὶ τὴν γε ἄλλως *necessario reponendum* ἐπί τι γε ἄλλως. *Nequit enim dici, per diuisionem quamdam factum* τὴν γε ἄλλως *ex* τηνάλλως γε: *quum huius significatum vix huc quadret. Est enim Dioni tantumdem alibi* τηνάλλως, *ac* frustra. *Fortasse tamen huic lectioni quis patrocinari velit per illum Dionis locum, qui libro 60. exstat, pag. 673, m.* ἐς τε τηνάλλως συκοφαντήσαντας τινάς, *quasi dicere verbis iis Dio voluerit,* Qui delationibus suis alioqui vel alias quosdam circumuenissent. *Ego vero sic potius reddiderim, vt* τηνάλλως συκοφαντῆσαι *sit* temere calumniari, *vel* deferre, *hoc est, temerario conatu, sine veritatis fundamento. Rursus eadem pag. 73, m. pro* τὰ δὲ ἐθελονταὶ ἐποίησαν, *legendum* ὅτι τὰ μὲν ἐθελονταί. *Nam absque hoc, periodus integra non erit.*

76, *p. Dum Philiscus plerosque recenset, quorum aucta fuerit exsilio gloria; primum Romanos illustres viros duos commemorat,* Camillum *&* Scipionem: *deinde Græcos itidem duos adfert,* Aristidem *&* Themistoclem: *tertio par aliud producit,* Annium *&* Solonem. *Iam vero nec obscurum aliquem cum Solone claro coniungere voluit, cuiusmodi legitur heic* Annius, *nomine Romanus, at historiis Romanis ignotus, Græcis ne nomine quidem adsinis: & Aristide Themistocleque recentioribus, priore loco positis, Solonem ex antiquitate remotiori depromens, haud alium videtur eidem addituros fuisse, quam qui Soloni hac etiam in parte responderet. Ergo pro* ὁ τοῦ Ἀννίου, *reponendum puto,* ὁ τοῦ Αἰνείου; *vt* Æneam *Soloni Philiscus adiunxerit, priscum prisco, illustrem illustri; cuius gloria quomodo creuerit exsilio, nemo non nouit.* Annius *quidem* Milo *nequit intelligi, cuius exsilium libro post hunc tertio primum recitatur. Ibid. pro* μετὰ τοῦ σώματος, *scribendum* μετὰ τῶν τοῦ σώματος. *sequitur enim,* φύσει. *Ib. m. pro* πάντα καὶ τοῖς ἑκάστοτε δοκοῦν τοι ποιοῦσιν, *repone* πάντα καὶ ἐνίοτε ἑκάστοτε δοκοῦν τοι ποιοῦσιν, *idque necessario faciundum ex sensu verborum Dionis. Rursus paullo post,* κοῦφαι μὲν γὰρ, *emenda* κοῦφαι. Leues, *inquit,* sunt hominum res secundæ. *Ibid.* ποτὲ μὲν δεῦρο, ποτὲ δὲ ἐκεῖσε...... καὶ ἄγει τί *&c. Deest verbum, quod antecedentibus respondeat. Xylandri primum* βιάζονται, *haud placet. Quis enim dixerit,* ἄνω τε καὶ κάτω δεῦρο κἀκεῖσε βιάζονται; *Nec alterum eiusdem* φέρονται *probo, ne bis eadem in periodo verbum idem repetatur,* ἐν ἀκαταστάτοις πράγμασι φερόμενοι *(adde cetera intermedia)* φέρονται. *Quid igitur, inquiet aliquis, adfers ipse? Purum putum profecto Dionis verbum* στρέφονται, *quo nihil huic loco fingi possit aptius. Sic enim Dio scripsit,* ἀλλ' ἄνω τε καὶ κάτω, ποτὲ μὲν δεῦρο, ποτὲ δὲ ἐκεῖσε στρέφονται· καὶ ἄγει τί *&c.*

77, *m. Sic Græci non loquuntur,* ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐστιν, opus iis est necessario. *Quapropter aliquid intercidit, omissum incuria librarii. Scripsit enim Dio,* οὐχ ὅτι τι καὶ ἀναγκαῖον αὐτοῖς πρὸς εὐδαιμονίαν ἐστίν. *Sic iungi debere videmus, non* ἀναγκαῖον αὐτοῖς, *sed* αὐτοῖς τι. *Nota vero negligentia huius hominum generis in minutiis hisce frequenter omittendis, præsertim si voces aut syllabæ similes concurrant, vt heic* ὅτι τι, *quorum alterum otiosum esse crediderunt. Exemplum simile post lineas paucissimas sequitur,* καὶ δεῖν .... ὅσον ὅτι ἡσυχία τῆς ταραχῆς, καὶ ἡ εὐφροσύνη τῶν θορύβων, ὅτι ἐλευθερία τῆς δουλείας, καὶ ἡ ἀσφάλεια τῶν κινδύνων διαφέρει. *Cuius oculi non perspiciunt, non sentiunt aures, eruditi quidem hominis, imperfectam hanc orationem esse? Videbat Xylander, ideoque supplendam hoc modo putabat,* καὶ δεῖν σε σκοπεῖν. *Hoc* σκοπεῖν *non longe quidem abest a scopo: sed reabse quærendum aliquod magis iis simile verbum, quæ heic legimus, quodque a librario propterea omissum fuit. Nimirum scripsit Dio,* καὶ δεῖν σε ἰδεῖν, *vel potius* καὶ δεῖ ἰδεῖν σε, ὅσον *&c.*

79, *p. Pro* μὴ καὶ διασπασθέντες, *ex quo Xylander faciundum putauit* διασπαρέντες, *ego reponere malim* διασπασθέντες, *quod* diuulsorū *significationē habet, Dionis aptam sententiæ. Ib. En aliud exemplū eius, quod modo de vocum similitudine, librariis sæpius imponente, dicebam. Vidit Stephanus aliquid hisce verbis deesse,* Ὁ γὰρ ἀρχιέραξ σφίσιν ἡγουμένου ἔχοντες πρὸς τὸν Ῥοδανὸν διαβῆναι, καὶ πρὸς τοὺς Ἀλπεις που κατοικισθῆναι. *Propterea legendum ait* ἔχοντες γνώμην. *Adsirgit sententiā Dionis, qui tamen vsus erat voce, quæ alicui positarum hoc loco similior erat, quam* γνώμην. *Dico igitur, vel hoc modo fuisse scriptum a Dione,* Ὁ γὰρ ἀρχιέραξ σφίσιν ἡγουμένου· νοῦν ἔχοντες, πρὸς τὸν Ῥοδανὸν διαβῆναι, *vel* Ὁ γὰρ ἀρχιέραξ σφίσιν ἡγουμένου ἐν νῷ ἔχοντες, *&c. Similitudo vltimæ syllabæ in* ἡγουμένου, *cum sequenti voce* νοῦν, *vel* ἐν νῷ *fecit; vt alteram ex negligentia calligraphus relinqueret. Hæc ratio corrigendi libros veteres tutissima est.*

81, *p. Locum hunc totum, asteriscis notatum, seu mutilum, vt integrum efficias è libris m. s. de legationibus; primum ex* τήν τε ἐπιθυμίαν, *fac* τήν τε προθυμίαν αὐτοῦ ἰδόντες, quum Cæsaris alacritatem perspexissent; *(nota* claritatem *scripsisse per negligentiam typographicas operas in margine) deinde sequentia sic ordine scribito:* καὶ τὰ ἔργα *(scilicet* Cæsaris*)* ὁμολογοῦντα ταῖς ἐλπίσιν *(scilicet* Hæduorum & Sequanorum, *non* spei Cæsaris, *vt Xylander putauit)* αἰσθόμενοι, ἐκεῖνόν τε εὐεργεσίαν ἅμα καταθέσθαι, καὶ τοὺς Κελτὰς τοὺς ὁμοχώρους σφίσι πορθεῖσθαι ἤθελον. Διαβαίνοντες γὰρ ὑπὲρ τὸν Ῥῆνον, τῆς τε χώρας αὐτῶν τινὰ παρετέμνοντο, καὶ ἐκείνους ὑποτελεῖς ἐπεποίηντο, ὁμήρους σφῶν ἔχοντες. *Quorum omnium hæc sententia est.* Quum Sequani & Hædui Cæsaris alacritatem perspexissent, & eiusdem facta spei suæ respondere animaduerterent: simul & in ipsum conferre beneficium, & accolas suos

Germanos vlcisci voluerunt. Illi enim transmisso Rheno, quamdam regionis partem Sequanis & Hæduis ademerant, eosque sibi tributarios, acceptis obsidibus fecerant. *Hinc scilicet asteriscos illos tres, loco iam integritati suæ restituto, tolli debere videmus. Ib. m. ante τ χρείας ἕνεκα ponè copulam, & τ χρείας ἕνεκα. Hoc enim requirunt hæc Ariouisti verba præcedentia, ... ut sequatur, & τ χρείαν τινὰ ἔχοντα &c. Ibid. f. pro ... scribe rectius, ... Ibid. in his verbis, ... θηρία ἄπεχα & ἄγρια ..., nec Stephanus, nec Xylander, aliquod vitium notarunt. Et hic quidem θηρία ἄπεχα dixit* immanes belluas, *θηρία ἄγρια*, sæuas belluas. *Nihil dicam, an vox ἄπεχα significationem immanitatis habeat. Omisisse potius eam in reddendo videtur interpres, quod etiam alibi fecit, & ἄγρια dixisse* feras immanes ac sæuas. *Ego vero non θηρία ἄπεχα, sed ἄμεχα scripsisse Dionem aio, quæ magis est apta vox, &* feras insatiabiles *significat.*

85. m. *pro τί τοῦτο λέγεις τις, reponendum τί τοῦτο, ὁ λέγει τις. Verior enim, & plenior hæc scriptura.*

87. p. *ἐφ' ἡμῖν τὸ ... καταλιπόντας, vnico dumtaxat verbo mutato scribe: τὸ, ... καταλιπόντας.*

90. p. *In fine orationis Cæsaris, pro τὴν τε ... restituendum, τήν τε ... &c.*

91. m. *Interpres lectionem vulgatam hanc sequitur, ... ἀπεσχάτησε. Vertit enim,* Aduersarios arreptos calcitrantesque dentibus impetebant. *Hæc tamen frigida satis, vt cuius perspicuum. Aduersarios ... reddidit* calcitrantes. *Et quinam intelliguntur heic Germanorum aduersarii, nisi Romani? qui tamen neque calcitrabant, neque mordebant. Ergo mutandum exiguum aliquid, & ita distinguendum: ... Germ*anos *nimirum ait* aduersarios suos arreptos prostrauisse, (*Romanos inquam*) & eosdem tum mordendo latis, tum discerpsisse. *Eosdem ... χαλυβδικὰς Xylander ait dicendas χαλυβδικάς. Ego rectius χαλυβικὰς scribo. Non enim inest ἄ quoddam voci χάλυβος, vt est in μόλυβδος. Ac mihi quidem idoneus auctor est Eustathius, qui χαλυβικὸν στόμωμα vocat* aciem ferri, *vt Plinius loquitur.*

AD LIBRVM XXXIX. DIONIS.

Initio libri Κελτικὴν Xylander heic & paullo ante in periocha libri, Belgas *reddidit, ac vere lectionis respectu recte id quidem: alibi vero Κελτικὴν vertit* Germaniam *partim male, velut pag. 162. m. in Antonii de Cæsare maiori orationis funebris hisce verbis, ... (τῆς Γαλατίας) & τὴν Κελτικὴν & τὴν Βρεττανίαν ..., quod ipse reddidit,* vt in posterum in Germaniam, adeoque Britanniam, per Galliam transitus pateret: *itidem pag. ead. f. τὴν Κελτικὴν πᾶσαν μέχρι τοῦ ἀρκτῴου Ὠκεανοῦ ὑπεχείρωσε, quod interpretatus est,* Omnemque Germaniam ad Oceanum vsque septemtrionalem subegit. *Partim vero vocem Κελτικὴν ita reliquit, vt* Celticam regionem *diceret: veluti lib. 53. pag. 503. f. vbi totum locum hunc lector consideret.* Quidam è Celtis, *inquit Dio*, quos Celtas vocamus Germanos, quum omnem Celticam, quæ ad Rhenum est, occupassent; effecerunt, vt ea Germania vocaretur, partim superior, quæ à Rheni fontibus incipit; partim inferior, quæ ad Oceanum Britannicum vsque porrigitur. *Hoc posteriore loco recte Κελτικὴ scribitur. At in prioribus orationis Antonianæ, dico videri vitiatam ab imperitis librariis Græcis scripturam Dionis, qui non Κελτικὴν, sed Βελγικὴν scripserit. Nam alioqui falso memoriæ prodidisset, omnem Germaniam ad Oceanum vsque septemtrionalem à C. Cæsare subactam; quem certum est, etiam ex ipso Dione, Rhenum tantummodo transisse, nec in Germania quidquam occupasse, quod de Belgica dici non potest. Quapropter illic restituenda Dionis vera scriptura, τὴν Βελγικὴν πᾶσαν μέχρι τοῦ ἀρκτῴου ὠκεανοῦ. Idem heic initio libri 39. faciendum. Οἱ γὰρ Βελγικοὶ non Κελτικοί. Nam quomodo ceteroqui verum esse dicemus, quod ait Dio populos hosce Κελτικοὺς superioribus temporibus ex aliqua parte Romanis fœdere fuisse iunctos, & Rhemis Galliæ finitimos, si Κελτικοὺς legamus, quos ex Dione Germanos esse probauimus, ante Cæsarem Romanis haudquaquam fœderatos, & a Rhemis remotissimos? Ergo Βελγικοὺς & Βελγικὴν apud Dionem suis locis restituamus. Origo confusionis harum vocum Κελτικὴ & Βελγικὴ meo quidem auctore referatur ad similitudinem literarum κ & β, quæ in manuscriptis ita pingitur, vt u latinæ simillima sit. Nam si comparemus vocem κελτικὴ (sic enim proprias cum imposita virgula scribere Græci solent) cum βελγικὴ, perexiguum discrimen inueniemus. Sed satis hæc de vna voce, quæ tamen sæpius apud Dionem occurrit. Nec ignoro, quid adferri contra meam opinionem in medium possit, etiam ex eo, quod apud Zosimum, & alios quoque vox Κελτικὴ reperiatur.*

94. m. *Reliquit hæc verba, ... Xylander inemendata; seque maluisse dicit aliquem sensum exprimere, quod tamen ex scriptura vitiosa vix consequi potuit. Legendum enim, ... quod tantumdem est, ac si dixisset, ... Sensus ad marginem expressus est. Paullo post pro τῷ Λιμβαίῳ λίμνῃ scribe Λιμμαίῳ. Nam vt β litera sic u more Græco scripta, ceu diximus, litera κ ita etiam litteræ μ similis, calligraphum negligentiorem in λιμμαίῳ decepit, vt scriberet λιμβαίῳ.*

96. m. *Pro τὸ ἔτι τῷ ... scribendum necessario ... &c. Ibidem f. de libro Ciceronis quum dicitur, & ... delendum illud ..., quod ex initio sequentis verbi per incuriam librarii temere irrepsit, & simpliciter legendum & ... Rursus ibidem, & ... repone ..., quod co*ntrariam *significationem habet.*

97. p. *Locus ille valde corruptus, de solo ædium Ciceronis, ... scilicet τοῦ Κλωδίου, sic restituetur è meo quidem ingenio, & ... vt intelligatur,* solum illud ædium Ciceronis à Clodio per suffitū fuisse religioni obligatū, vel consecratum. *Ib. pro ... quinis perspicit; licet id neque Xylander, neque alius quis notarit. Ibidem, m. pro ... non cum Xylandro scribendum ... sed ... quibus in verbis origo corruptæ scripturæ perspicitur. Rursus ibidem ... mutandum in ..., quod etiam verbis ex hisce perspicitur libri 49, pagina 407. p. ... τῷ Πάρθῳ συμμαχίᾳ ...*

98. p. *Pro καθ' ἡμᾶς scribe καθ' ἕκαστον, quum alterum illud nihil omnino significet, ac propterea sit etiam omissum ab interprete. Ibidem, pro καὶ ἰσχυρῶς ..., repone καὶ ἰσχυρῶς αὐτοῦ ἀντείχετο,* & enixe ei obstabat eū. *Sic etiam locutus est Dio superius pag. 69. p.*

καὶ ὁ Νίνιος τά, τε ἄλλα αὐτῷ συνήρετο, καὶ τὴν ἐσθῆτα &c. *Quem locum eo lubentius indicaui, quod interpres hunc totum non restituerit. Ibidem f. quum dicitur,* ἔσω γάρ τι μᾶλλον οὐκ ἐδόκει σφίσιν ἐξεῖναι, τόσῳ τὸ πλῆθος ἦγε, *locum Xylander admodum deprauatum fatetur, nec ullam tamē ei fert opem. Ego confidenter aio; sic a Dione fuisse scriptum,* ὅσῳ γάρ τι μᾶλλον οὐκ ἐδόκει σφίσιν ἐξεῖναι, τοσούτῳ πλεῖον τὸ πλῆθος ἤχθετο. *Sententia vero huiusmodi est,* Quanto minus pontificibus videbatur, id sibi licere; *(nimirum ut populo carmen Sibyllinum enuntiarent)* tanto plebs ægrius rem ferebat. *Adsensuros mihi viros eruditos, haud dubito.*

99, p. quo loco legitur, μηδένα δύο ἅμα ἐκ τῆς αὐτῆς συγγενείας τὴν αὐτὴν ἱερωσύνην ἔχειν, *omnino vitiata sunt illa* μηδένα δύο, *quasi si dicas Latine,* neminem duos idem habere sacerdotium. *Repono citra dubitationem,* μὴ δεῖν δύο ἅμα *(adde intermedia)* τὴν αὐτὴν ἱερωσύνην ἔχειν, Non debere duos ex eadem gente idem habere sacerdotium. *Ibidem mox,* ἐκ τοῦ τῶν Κορνηλίων φύλου ὤν, *lege* ἐκ τοῦ τῶν Κορνηλίων φύλου. *quamquam hoc leuiusculum, notandum tamen videbatur, ab aliis præteritum. Ibidem m. pro* γραφὴν καὶ τοῦ Μίλωνος *(adde interiiciendi)* ἀπηλλάγησαν, *scribe* γραφὴν κατὰ τοῦ Μίλωνος ἀπηλλάγησαν. *Rursum ibidem non* οὐχ ὅτι τὸν Μίλωνα προσδοκῶν αἱρήσειν, *scriptum a Dione; sed* οὐχ ὡς τὸν Μίλωνα προσδοκῶν αἱρήσειν. *Quippe si quis illud* ὅτι *retinendum dicat, etiam scribendum erit,* οὐχ ὅτι τὸν Μίλωνα προσεδόκα αἱρήσειν. *Restat eadem pagina, mox locus paullo mendosior, nec ab aliis tamen vel indicatus, vel correctus. Nam ubi dicitur de astu Clodii, Pompeium volentis exagitare, amicos eum suos instruxisse, ut quando plebis in conciliis interrogaturus esset ipse,* τίς ποιῶν ἢ καταλέγων τί ἐσθ' ὅς τις ὤν, *(sic enim legitur) exclamarent simul,* Pompeius: *hæc verba Græca vitio non carent, sensumque vix habere possunt idoneum, ob illud* καταλέγων. *Quapropter ita potius scribi debent,* τίς ποιῶν, ἢ καὶ λέγων, ποῖός τις ὤν;

Pagina quoque sequenti 100. m. in his verbis, τοὺς σύνδικας ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ φυγῇ ἐπὶ τοῦ Κλωδίου παρόντας, *reponendum* ὑπὸ τοῦ Κλωδίου.

101, p. Siue heic αἰσχυντηλῶς, *siue* ἀνεγκλήτως *legatur, sententia constat; ita tamen, ut posterius de Catone potiorem habere locum videatur, cuius actiones eiusmodi erant, ut a iudiciis ei metuendum non esset; (illuc autem pertinet hoc* αἰσχυντηλῶς*) in hominum tamen reprehensiones incurrere posset, a quibus nihil adeo tutum est, ut omnino sit* ἀνέγκλητον. *Quod autem statim sequitur* ἰδίᾳ ἄλλον, ἢ πολέμῳ τινὶ ἐνευκαίκει, μεταπεισθῆ· *vocula quidem exigua caret, sed sine qua non integra est oratio. Scribendum enim,* ἢ ἐν πολέμῳ τινὶ ἐνευκαίκει. *Ibidem f. pro* ἐθελούσιοι παρήσαν, *reponendum* ἐθελονταὶ παρῆσαν. *Periodus autem ipsa nec intellecta fuit ab interprete, nec bene reddita; quod videre licet ex iis, quæ margini adiecimus.*

102, p. Paullo post, locus est corruptior, & intricatior, quem ut repurgemus, & intellectu facilem cuius reddamus; non ita legendum aio, τὴν δὲ δὴ ὑποτοπίαν τῶν πραγμάτων ἔσχε, *quæ verba sensum omnino nullum habent, nec de interpretis opinione mutari debent in huiusmodi,* τὴν δὲ δὴ ὑποτοπίαν αὐτῶν, πράγματα ἔσχε· *sed alia quadam ratione sananda; nimirum ut hæc scriptura sit,* τὰ δὲ δὴ ὑποψίας τῶν πραγμάτων ἔσχε. *Non enim statim heic de petitione consulatus agitur, sed ait* suspecta pleraque fuisse Pompeio in republica, quæ molestiam ei adtulerint, *ut ipse Dio mox subiicit. Illa ipsa vero posteaquam ordine recensuit, tandem ὑποψίας hanc explicans, & causarum eius enumeratione concludens inquit,* δι' οὖν ταῦτα δυσχεραίνων, hæc ægre Pompeius ferens, & *cetera. Vt autem molestiis hisce liberaretur, cogitare denique de rationibus ineundis statuit, quibus potentiam suam fulciret, & in his de consulatu, sicut ordine Dio rem omnem exposuit. Ibidem m. In hisce verbis,* μέχρις ἂν αὐτόματος ἡ δόξα τῶν πραττομένων ἐκεῖσε ἐκπέσῃ, *non legisse Xylandrum* ἐκεῖσε, *sed* ἱκανῶς, *paret ex ipsius hac interpretatione,* Donec ipsa rerum gestarum fama eodem pertingeret. *Ego retinendam lectionem usitatam censeo, cuius sententiam ad marginem posui. Verbum quidem illud alterum, minime probum est. Mox ibidem suspecta Xylandro vox est* μεγάλως ἠγαπημένων, *nec abs re. Si cui* ἠγαπημένων *restitui non placet, aliud nobis indicet, magis Dionium.*

103, f. Hoc loco transposita negatio Dionis orationem confusam reddit, & interpretem in errorem impulit. Non enim scribendum, εἰ γάρ τις τῶν μὴ βουλομένων ἐνδοίη, *sed potius* εἰ γάρ τις τῶν βουλομένων μὴ ἐνδοίη, ὁ δῆμος ἄφθονος αὐτοῖς ἐδίδου. *Quæ verba quomodo proxime antecedentibus respondeant, videt e textu lector, & iis, quæ margini adscripsimus.*

104, m. In his verbis, πρὶν δὲ δὴ τὸ συνέδριον ἀρξάμενος, *si ultimo loco, quod vitiatum videtur,* ὁρμήσας *scribas; interpretis sensum habebis. An vero vox alia magis idonea reponi debeat, viderint sapientiores. Si retineatur* ἄρξας, exorsum *reddemus, ut infra,* ἦρξαν τοῦ πολέμου, Bellum exorsi sunt.

105, p. ὁ τῆ λύχνου οἱ προσφέρων, *scribe* προσφέρων. *Rursus inferius pro* ἐπὶ ἐκείνοις μὲν, *reponendum* ἐκεῖνοι μὲν, & *intelligendi* Crassus ac Pompeius. *Et nota significatum vocis* προστρόπαιοι σφίσιν, *quod interpres incogitanter* supplices *reddidit, ad marginem expositum. Nam vertit ac si* προστροπαίους *Dio scripsisset. Aliud autem* προστρόπαιος, *quam* προστρόπαιος. *Idem absque causa idonea voces statim sequentes,* δύο δὲ δημαρχία, *suspectas habet, ac postremam in* δημάρχοι *mutat. quod ex ipsa refutatur auctoris sententia, margini adscripta; & ex eo, quod certum est, hæc coniungi debere,* συχνὰ ὁμολογήσαντι αὐτοῖς δημαρχία. *Ceterum non* Ἄππιος Καπίτων, *sed* Ἀτήιος *scribendum e monumentis veteribus,* gentem Ateiam *nominantibus. Familiariter notus mihi fuit insignis tribunus militum,* Nicolaus Atestadius, *sic ab Ateia villa vel potius opidulo dictus, quod est in Alsatia. Referebat ille sui generis originem, omnium confessione ceteroquin antiquissimi, Romanos ad hos Ateios, idque se maiorum e monumentis hausisse dicebat. Obiit sine liberis ante paucos annos, dignus qui gentem adeo priscam ad posteros propagaret, si fata concessissent. Sequitur ibidem f.* τῷ δὲ τῆς Γναΐας *(adde per parenthesin inclusa)* ἄρχειν ἔτι πάντη ἐπιθυμοῦσι. *ubi Xylander abundare putat illud* ἄρχειν. *Ego contra, minime delendum aio, sed ita tamen loco consulendum; ut pro* τῆς Γναΐας, *scribatur* τῆς Γναΐας ἄρχειν, *quemadmodū scripsisse Dionem, haud dubito.*

106, m. Xylander & periodum mutilatam indicat ad hæc verba, πρὶν καὶ ὁποιοῦν τῶν ἱστορουμένων, *& postremū deprauate legi dicit. Vere quidem utrumque. Sed nullam quum opem loco ferat, saltim nos aliquid præstemus. Sane si prodigiosum illud* ἱστορουμένων *pristinæ formæ restituatur, nihil requiremus amplius. Itaque sic integer erit locus,* καταλάβοιεν καιρὸν, πρὶν ὁποιοῦν τῶν εἰκότων λέγειν, ἔχοντι &c. *quorum margini sensus adscriptus.*

107, p. pro τὸ τοῦ συλλόγου χωρίον ἐξεῖργον, *vel scribendum* ἐκτὸς τοῦ συλλόγου, *vel illud* τὸ *prorsus inducendum. Ibidem f. ante* τὴν δίαιταν, *restituendam ait Xylander præpositionem,* περὶ τὴν δίαιταν. *Ego periisse*

præpositionem aliam dico, vltima syllaba dictionis præcedentis similem, vt Dio scripserit, τὰ ἀναλώματα κατὰ τὴν δίαιταν. *atq; hoc rectum est, sicut & illud* ἐπὶ μακρότατον προηγμένα, *mutandum in* προηγμένα. *Ibidem in his verbis,* ἐπειδὰν αὐτοῖς, τὸ μέγιστον τῶν ἄλλων ἰσχύων, καὶ . . . ἐπί τε τῷ οἴκοι πολυτελεία, καὶ ἐπὶ τῇ ἐς τοὺς ἄλλους μεγαλοφροσύνῃ ἐπαρθῶν, *omnino deest aliquid loco punctis notato. Vix equidem dubito, id esse vocem* αὐτοῦ, *vt scribatur,* καὶ αὐτοῦ *(adde intermedia)* ἐπαρθῶν. *Hanc vero librarius otiosam putauit, quod etiam paullo ante reperiretur.*

108, *m. Ibidem indicat Xylander, Xiphilinum, qui Dionem epitomauit, hoc loco non habere,* πρὸς τὸ ὕδωρ ἄμινον, *sed* φανόν, *quæ fuerit* aqua limpida. *si tamen altera videatur alterius retinenda lectio, non* ἄμινον ὕδωρ *scribendum, sed vel* ἀμινὸν *vel* ἄμινον.

109, *p. Pro* ἵνα τὰ Τιβέρια, *Xylander reponit,* ἵνα τὰ τὴν Ἰβηρίαν: *ego minori mutatione,* τὰ τ' Ἰβηρικὰ *scribo. Ibidem mox hæc verba,* ὥσπερ οὐκ ἐν τῷ δημοσίῳ, *Xylander emendat,* ὥσπερ οὐ καὶ τῷ δημοσίῳ: *ego rectius opinor,* ὥσπερ ἐν τῷ δημοσίῳ δι' ἐκείνου καταπρόμενοι, *propius hoc vera sententiæ. Paullo post, in his verbis,* τύχας αὐτοῦ τὰς νομιζομένας ἐπὶ τῷ σεαυτοῦ πεπιέσμενοι, *repono* μεμψάμενοι, *quod coniungendum cum* αὐτοῦ, *quiuis perspicit.*

110, *f. Locum hunc, cuius verba sunt,* ὅπου μὲν γὰρ κρεῖττον αὐτοῦ, ἐν τῇ προσόδῳ ἐφίει *Xylander in Græco mancum fatetur. Ego sic redintegrandum arbitror,* ὅπου μὴ κρεῖττον αὐτοῦ ἦν, ἐκεῖ προσῄεσθαι ἐφίει, *quam minima vocum mutatione facta. Paullo post, pro* καὶ οἱ μηδὲ ἀμυνεῖσθαί τινα δυνάμενοι, *lege* καὶ εἴ τι μηδέ.

111, *p. pro* δι' ἐκείνης οἱ περὶ τῶν πολεμίων τινὰς ἐπιβουλευόμενοι, *lege* ἤδη, *quia sequitur,* ἢ πάντως. *Ibidem infra hæc verba,* οἱ τὰ πάντα ἔρημα ἀφανισθέντα, *pro deploratis habita Xylandro sic emendo equidem, vt ab ipso Dione scripta fuisse indico: nimirum quo legatur,* ὡς ἀγαπᾶν, εἴ τι ἔρυμα διασωθείη. *Neminem contradicturum emēdationi tam eleganti, sane mihi persuadeo.*

112, *m. Corruptus est Dionis hic locus, vbi refert, Aquitanos esse Gallos, & Celticæ finitimos, ac iuxta ipsos montes Pyrenæos ad Oceanum pertingere. Nam Aquitani, modo Vascones, a finibus Celticæ, quam huius initio libri Germaniam esse Dioni docuimus, longissime remoti sunt: sicut & Celtica plurimum distat a Pyreneis, propter quos ait Aquitanos ad Oceanum vsq; se porrigere. Quamobrem pro* Κελτικῇ, *restituendum heic,* τῇ τε Κελτιβηρίᾳ προσοικοῦσι, Celtiberiæ fines adtingunt. *Vt enim cis Pyrenæos Aquitani sunt, Galliam versus: ita trans eosdem in Hispania Celtiberi, solis hisce montibus ab alteris alteri diremti. Licet etiam ex eo colligere, de Celtiberis loqui Dionem: quia statim heic subiicit, quosdam ex Aquitanis, Sertorianos milites ex Hispania, nimirum vicina sibi, arcessiuisse. Denique paullo post, pagina 113, f. contrarium quiddam his ipsis dictionibus accidit. Legitur enim, Rhenum oriri ἐκ τῶν Ἄλπεων τῶν Κελτιβήρων*, ex Alpibus Celtiberorum. *Nimirum vt heic* Celtica *pro* Celtiberia *scribitur: sic illic pro* Κελτιβήρων *reponendum* Κελτικῶν. *Et illo quidem loco Xylāder hoc adnotat, heic vitii nihil deprehendit.*

113, *m. pro* καὶ ἀπὸ τῶν ἁμαξῶν, *rectius scribetur,* καὶ ἀπὸ τῶν ἁμαξῶν. *Paullo post, pro* καὶ ἐς τὴν οἰκείαν αὐτῶν ἐσβαλεῖν, *necessario reponendum est* ἐσβαλών, *scilicet* Cæsar, *vt quiuis animaduertit, præcedētia cum his, & sequentibus, conferens.*

114, *p. vbi dicitur,* ἔχει μὲν, *rectius* ἀπέχει *cum Xiphilino)* τῆς ἠπείρου τῆς Κελτικῆς κατὰ Μορίνους, Distat a continenti Celticæ Britannia, qua Morini degunt; *iterum videtur* Κελτικῆς *loco scribendum* Βελγικῆς. *Hæc enim reabse Morinos complectitur, in aduerso Britanniæ litore degentes. Nec probanda Xylandri oblitio, cui Κελτικὴ hoc loco* Gallia *est, alioqui semper* Germania, *& paucis quidem hinc lineis, vbi de Rheni fontibus, ex Celticis Alpibus profluentis, e Dione disserit. Versu post hunc quinto pro* ἐπὶ μὲν πάνυ πρεσβύτοις, *scribe cum Xiphilino* παλαιοῖς, *proque* primis Græcorum, *dic* admodum priscis Græcis & Romanis.

115, *p. pro* τοῦ τι πολὺ ὀλίγου ἐνδεῖν, *reponendum* αὐτοῖς τι πολὺ &c. *Ibidem pro* μηδὲν μάτην ἐκ τῆς Βρεττανίας, *omisso illo* μάτην *scribendum,* μηδὲν ἐκ τῆς Βρεττανίας μάτην αὐτῷ μάτην τῷ πλὴν &c. *quodq; mox sequitur,* πλὴν ἐπὶ στρατευσαι αὐτοῖς, *in eo mutandum* ἐπ' αὐτοῖς *in* ἐπ' αὐτὴν, *scilicet* Βρεττανίαν: *aut in* ἐπ' αὐτούς, *nimirum* Βρεττανούς, *ex sensu.*

116, *f. vbi dicitur,* τὴν μὲν ἀρχὴν, ἐν ᾗ ἐπιτετάχει, *corruptum est vltimum hoc verbum, ex* ἐπιτεύχει, *vt reddatur,* Prouincia cui præfectus fuerat. *Hoc vitium fugit & Xylandrum nostrum, quoniā interpretatur,* Prouincia quæ sibi obtigerat: *quasi si non* ἐφ' ᾗς ἐπέτυχε, *sed* ᾗς ἐπέτυχε, *scripsisset Cassius; quo tamen ille modo locutus non fuisset, sed* ᾗς ἐπέτυχε.

117, *p. in his verbis,* ἐπειδὴ μὲν οὐδὲν πρὸς τῷ, καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπεδήλου *ab illo* πρὸς τῷ, *Xylander abesse putat aliquid, & supplendum vel* πρὸς τὸ πατέρα, *vel* πρὸς τῷ Πτολεμαίῳ. *Minime vero gentium, mea quidem sententia: sed tantum* πρὸς τὸ, *mutandum in* πρὸς αὐτὸν, *vt Dio scripsit, non patrem Berenicæ, non Ptolemæum intelligens, sed Gabinium.*

Ib. m. ὁ γὰρ Γαβίνιος, *rectius scribetur* ὁ γοῦν Γαβίνιος. *Ibidem vocabulum alienum legitur a loci sententia,* τὸ γὰρ Ἀρχέλαον προσωποποιήσας σωίλαβε, *pro quo restituendum* προσποιησάμενος, *eo quidem sensu, quem margo interpretationis habet.*

118, *p. pro* συχνὰ ἐπαφίλησεν, *lege* συχνὰ ἐπωφέλησεν. *Illud enim* iuuandi, *hoc debendi significationem habet, quæ huc quadrat. Ibidem* ὅτι περιβάλη *mutandum in* ὅτι περιβάληθη. *Et pro* ἑαυτῷ βοηθεῖν, *scribendum* αὐτῷ βοηθεῖν. *Ibidem, m. pro* καὶ αὐτὸ τοῦτο δεινὸν ἐπῆλθεν, *non reponendum* ἐπῆγεν, *secundum Xylandrum, sensu verbi huius alieno ab auctoris instituto: sed* ἐπῆλθεν, *quod illi literis est simillimum, & heic a Dione proculdubio positum fuit. Rursus ibidem, hæc verba,* τὰ τῆς Σιβύλλης ἔπη αἰτιωθῆναι· διὸ καὶ ἀπὸ αἰτιῶντος τοῦ Πομπηίου, *hoc modo corrigenda sunt, & scribenda:* τὰ τῆς Σιβύλλης ἔπη αἰτιωθῆναι, καὶ ἀπὸ αἰτιῶντος τοῦ Πομπηίου. *Rursum ibidem f. pro* ἀπὸ τοῦ *scribendum* αὐτοῦ οἰκίαν, *sine* τοῦ, *quod Stephanus retinet, quum id corruptum sit ex* οἰκίας. *Rursus pro* οἱ μὲν ἐν ταῖς πύλαις, *restituendum* οἱ μὲν ἐν ταῖς στήλαις. *quamquam vtrumque in vsu esse constat. Vbi denique legitur* παλαιοῖς μὲν εἰδώς, *reponito* πάλαι. *Refertur enim ad positū superius* οἰκίας.

119, *p. Quod Xylander existimauit his verbis,* οὐχ ὅπως λάθοι, ὅ, τι ἐπὶ δόξῃ δεινὸν τι πάθοι, *ante illud* ἐπιμαθεῖ *deesse* ἄνευ, *non probo: quum integra sit absque hoc sententia, peritis quidem auribus.* πάνυ *tamen recte mutatur in* ἐπάνω. *At tertia secundum hoc linea nec Stephanus, nec Xylander insigne mendum animaduerterunt, vbi de Gabinio dicitur,* eum sero in Italiam e prouincia sua venisse, & noctu in vrbem inuectum, multis diebus extra Italiam se conspici, ferre nō potuisse. *Sic enim loquitur interpres. At quidnam est illud,* extra Italiam Romæ conspici? *An non absurdum dicemus, qui Romam ingressus iam fuisset, eum moleste tulisse, tunc extra Italiam se conspici? Vitiatæ nimirum illæ vocis sunt,* ἔξω τε τῆς Ἰταλίας συχνὰς ἡμέρας ὤφθη μὴ τολμήσειν φανῆναι, *quas integritati suæ restitutas quiuis fatebitur, si pro* ἔξω τῆς Ἰταλίας *reponamus* ἔξω τῆς οἰκίας. *Sic enim scripsit Dio, sensu planissimo;* Gabinium *scilicet in*

vrbem

orbem noctu inuectum, multis admodum diebus non fuisse ausum extra domum suam prodire. *Paullo post, pro οἱ γὰρ λαχόντες, commodius scribetur οἱ μὲν λαχόντες, quas particulas apud Dionem inter se confusas sæpissime negligentia librariorum, obseruaui.*

110, m. *Vt ante ἐπειδὴ deest coniunctio* καὶ, *sic eadem ante ἐν τῷ ἀρχαίῳ locum non habet. Transposita nimirum fuit, & suo restituta loco reddit orationem hanc integrã,* καὶ ἐπειδὴ τείχεσι τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἑταίρων ἔτυχεν, ἐν τῷ ἀρχαίῳ πεδίῳ ἐθάφθη.

AD LIBRVM XL. DIONIS.

122, m. *Nomen* Suellæ *corruptum est, ex eorum disiunctione, quæ coniunctè scribi debuerant. Ex his enim tribus,* καὶ σουέλλας τε, *vnicum ego Κασουελλαυνὸν Dionis restituo, qui Cæsari quoque* Cassiuellaunus *est: vt locus integer hoc modo reddatur,* καὶ ἐπ' αὐτὸν τὸν Κασουελλαυνὸν, τὰ πρῶτα τῶν ἐν τῇ νήσῳ δυναστῶν φερόμενον, προχωρήσας.

123, p. *Vitiata verborum illorum scriptura est,* ἐπεὶ γὰρ ἐς Ἰταλίαν ὥρμησεν, ὡς καὶ ἐκεῖ παραχειμάσων, *hoc est,* postquam Cæsar in Italiam proficisci, vt ibi in hibernis esset, instituit. *Præcedit enim,* minime visum Cæsari consultum, vt in Britannia manens, a Gallia diutius abesset. *An igitur Galli per absentiam Cæsaris in Britannia, tumultus excitaturi erant, eodem in Italia hibernante quieturi? Minime quidem certe. atque hac de causa dico scribendum,* ἐπεὶ γὰρ ἐς τὴν Γαλατίαν ὥρμησεν. *vt eum ex Britannia discessisse statuamus, in Gallia cum exercitu hiematurum. quod ipsum consilium Dio rectum fuisse iudicat, ob secutos Gallorum motus, etiam præsente Cæsare. Paullo post, pro* τῶν Ῥωμαίων, ὅτι Σαβῖνοι, *scribe* τῶν Ῥωμαίων, ὧν ὁ Σαβῖνος. *Puto librarium, quum ei verba dictarentur, alterum ω per imprudentiã omisisse.*

124. p. *In his verbis,* περὶ τῆς προνοίας τοῦ στρατοῦ, *Stephanus & Xylander* ὑπὸ τῆς προνοίας *scribendum putant. Ego quærendam aio præpositionem, quæ illi* περὶ *similior sit. Ea vero fuerit* παρὰ, *qua dubio procul vsus Dio,* παρὰ τῆς προνοίας *scripsit.*

126, p. *In his,* αὐτοῦ ἄγγελοι τοῦ βασιλέως τῆς ἐπιστρατείας αὐτοῦ πυνθανόμενοι, *primas voces duas coniungens,* αὐτάγγελοι *scribo. Ibidem m.* πολὺ τι οἱ τε Ζηνοδότιον οἰκήτορες, *lege* πολὺ οἱ τὸ Ζηνοδότιον. *Ibidem locus emendatu difficilior, vbi legitur,* καὶ διὰ τοῦτο καὶ αἴτιοι. *Xylander reddidit,* Quæ ipsis causa fuit, *vt vrbs euerteretur. sensu quidem id probo, sed verbis non respondente. Rem paucis vt explicem, dico scripsisse Dionem,* καὶ διὰ τοῦτο αὐτοὺς ἀνίστησιν. *hoc est,* & propterea Crassus eos euertit. *Ibidem f. pro* βασιλεία *scribe* βασίλεια, *vt regia Ctesiphontis intelligatur, & mox pro* ἐπειδὴ ὅ τι τῶν Περσῶν ἀρχὴ *lege* ἐπεὶ δ' ὅτι.

127, f. *Pro* ἀποτολμῶντες σφίσι τοὺς πεζοὺς περίεχεται, *scribe cum Xiphilino,* ἀπονοσφίσαντες σφίσι τοὺς πεζούς.

128, p. ἔπεμψε περί τι ἰσλανικὸν, τότε μαθητικόν, *sic integrum efficiemus;* ἔπεμψε δὲ (*quia præcessit* ἔπεμψε μὲν περί τι τὰ ἰσλανικά, τότε *&c. Ibidem m. pro* καὶ ἐπειδὴ ὁ χειμὼν, ἐν ᾧ *&c. repono* καὶ ἐπειδὴ χειμὼν ἦν, ἐν ᾧ. *Ibidem statim,* οἵ τε κύνες περιφοιτῶντες ὠρύοντο, *notat Xylander, verbum ὠρύοντο data se opera vertisse,* vlulauerunt; *quod canum vlulatus omen habebatur. At vero nihil tale significat* ὠρύεσθαι. *sed potius hoc dicere Dio voluit,* canes oberrãtes damna intulisse. *Nimirum hoc rabiosorum est canum, ideoque rectius huc quadrat.*

131, p. παρεῖα πηγῇ ἀπέβαινε, *scribendum* κατέβαινε, *permutatis inter se præpositionibus* ἀπὸ *&* κατὰ: *quum in-*

ferius, lib. 42. *pag.* 211. *f. contrarium quiddam huic exemplo acciderit. Nam vt heic* ἀπέβαινεν *positum est, pro* κατέβαινεν: *ita pro* ἀπῆγεν *illic* κατῆγεν *irrepsit. Ceterum hoc ipso loco, mox pro* καὶ γυμνοῖς τι σφᾶς, *repono* γυμνοῦσθαι σφᾶς, *quum sequatur* ἠνάγκασεν, *quod ad* γυμνοῦσθαι *respicit. Item paullo post* ἐμφανέσι πολεμίοις *in* πολεμίοις *muto. Rursus his verbis,* αὐτοί τε ὑπῆλθον ἐς τὰ ἐπεστραμμένας αὐτοῖς ἵππῳ, *inseri debere* πρόσω *putauit Xylander,* ἐς τὰ πρόσω ἐπεστραμμένοις: *ego simplicius restituo, sic legens,* ὑπῆλθον ἐς τὰ ἀπεστραμμένα αὐτοῖς ἵππων, *quorum sententia multo planior est, vt lectio priori similior.*

133, m. *Pro* ὡς πίπτοντας, *scribendum* ὥστε ὡς πίπτοντας, *vel cum Xiphilino,* ὡς καὶ εἰκότερον ὡς πίπτοντας. *Linea sequenti* στρατόπεδον κατὰ λόγου εἰκόσι ... *rectius* στρατόπεδον ἐκ καταλόγου, *sicut & superius pag.* 128. *f.* τοῖς ἐκ τοῦ καταλόγου στρατιώταις *dixit. Idem confirmat Xiphilini scriptura.*

135 p. *Locum hunc, quem Xylander in Græco misere deprauatum queritur, quantumuis integer in speciem videatur,* ἀφ' ὧν τοὺς τε σφετέρους καταπλήξειν, καὶ ἐκείνους ἔμελλε: *sic equidem a Dione scriptum fuisse adfirmo,* ἀφ' ὧν τοὺς τε σφετέρους καταπλήξειν, καὶ ἐκείνους θαρσήσειν ἔμελλε. *Sensus autem huiusmodi est,* habuisse Labienum orationem, qua suis metum, hostibus ferociam additurus esset. *Quod* θαρσήσειν, *verbum a me repositum adtinet; Dionium esse, nemo dubitet. Sic enim hoc & alibi videmus vsum. Verbi gratia, lib.* 51. *pag.* 450, *m. de Cleopatra,* ἐκείνη δὲ ἐθάρσει μὲν πως τὸν Καίσαρα.

136, p. *In his verbis,* τὰς μὲν συναπελθούσας σφίσιν ἐθελοντὰς, περιεῖδον· *Xylander vltimum absque ratione mutandum censet in* περιείδον, *ideoque reddidit,* his pepercerunt. *At vix in hoc posteriori verbo talis inest significatio, sed* negligentiæ *potius, &* contemtus, *testimonio loci, qui lib.* 54 *pag.* 513, *p. legitur, & alterum* περιεῖπεν *huc recte conuenit, quum Dio tradat,* Aruernos fouisse defectionis socios maleficiis ceteros infestasse. *Sic eodem vsus est & alibi Dio, l.* 45, *pag.* 269, *f.* ἠγάπα τε καὶ περιεῖπεν αὐτὸν, amabat & fouebat Octauium Cæsar.

137, m. *His verbis emendandis,* καὶ αὐτὸς μὲν οὔτι προσεγίγνετο. οἱ δὲ δὴ βάρβαροι, ὡς καὶ ὑψηλότεροι ὄντες, τό τε στρατόπεδον αὐτοῦ κατεθεῶντο. *Xylandri coniectura non sufficiunt, dum ita fuisse scriptum putat,* καὶ αὐτὸς μὲν οὔτι ἐγίγνωσκε προσβάλλειν, *aut* προσβαλεῖν ποιῶν. *Numquam ita certe locutus esset Dio, nec leuis audaciæ, sic infercire verba pro libitu. Ego quam minima mutatione facta, sic restituo:* καὶ αὐτὸς μὲν οὔτι τι προεγίγνωσκεν· οἱ δὲ δὴ βάρβαροι, ὡς καὶ ἐφ' ὑψηλοτέρου ὄντες, τό, τε στρατόπεδον αὐτοῦ κατεθεῶντο, καὶ ταῖς καταδρομαῖς ἐπικαίροις ἐχρῶντο. *id est,* Ipse quidẽ Cæsar nihil hostile præuidebat. Contra barbari, qui sublimioribus in locis essent, in eius castra despectabant, & decursionibus opportunis vtebantur. *Sic omnia nimirum plana sunt, & perspicua. Nec verbum* αἰτιασθεὶς *interpres idem recte intellexit, de quo ad marginem notata.*

138, m. *Opidi Gergobiæ nomen in his verbis intercidit,* τῶν Ῥωμαίων πρός τε τοῦ Καίσαρος ἀπουσίᾳ. *Legendum enim,* τῶν Ῥωμαίων πρὸς τῇ Γεργοβίᾳ τοῦ Καίσαρος ἀπουσίᾳ πταισάντων. *Paulo post, vbi positus est asteriscus, cum verbo vitiato, in hunc modum,* * ... *dumtaxat vnico Dionis verbo restituto, licebit asteriscum tollas. Scribẽdum enim,* μὴ κολασθήσονται, *quod posito superius* φοβηθέντες, *respondet.*

139, f. *Xylander & corrigit, & vertit hunc locum, quasi Dio scripsisset:* ἐν τῇ μάχῃ δὲ δὴ τῶν Ῥωμαίων, τῇ βοηθείᾳ μάλιστα τῶν Κελτῶν, νικηθέντες. *Quæ si cum pristina loci scriptura conferas,* ἐν τῇ μάχῃ δὲ δὴ τῶν Ῥωμαίων τῇ βοηθείᾳ,

vides, quam audacter adiecerit verba non pauca, contra leges emendandi scriptores veteres ex ingenio. Ne diu lectorem detineam, dico totidem prope syllabis ita restitui locum posse, sensus vt idem maneat, qui tam multis ab illo verbis exprimitur: idque si legas, ἐν τῇ μάχῃ δὲ ἐπεμίγη, τῶν Γερμανῶν τῇ βοηθείᾳ. Si liceat, ausim eiurare, germanam hanc esse Dionis scripturam, suffragantibus etiam literis.

140, p. τότε χῶρι πεῖσας, *mutandum in* προτρέψας. *Ibidem m. Rursus occurrit illud* Κελτικοὶ, *quum intelligantur* Βελγικοὶ, *etiam interprete consentiente, qui* Belgas dixit. *Ibidem f. vbi legitur,* τοῖς μὲν ἄλλοις τοῖς συνοῦσιν οἱ, *licet haud ignorem, defendi scripturam posse, quam Xylander quoque secutus est; tamen verius puto,* τοῖς συνεδρεύουσι, quos secum habebat.

141, p. *Nec Stephano, nec Xylandro, hæc verba tractantibus,* εἰκός τε γὰρ ἦν ἐξόδῳ, καὶ ὁ πόλεμος ἐπὶ ταυτό· *adsentior. Nam prior* εἰκὸς *in* ἔτος *non recte mutat, quum imperii non vnus annus Cæsari concessus fuerit; alter illud* εἰκὸς, *vt dicam quod sentio, plane* ἀπεικότως *defendit, quum locum habere nequeat. Si meam requiris sententiam, Dionem scripsisse scias,* ἐκεῖνός τε γὰρ ἦν ἐν ἐξόδῳ, καὶ ὁ πόλεμος ἐπὶ ταυτό. *Refertur autem* ἐκεῖνος, *ad vocem* χρόνος, *quæ præcessit.*

143, p. *Pro* ἐλευθερίᾳ *reponendum* ἐλευθέρων. *Verior autem sensus est is quem margini adscripsi, quam sit interpretis.*

146 m. *Pro* ὑπὸ αὐτοῦ *scribendum* ὑπὲρ αὐτοῦ. *Ibidem linea proxime sequenti,* δυνάμεις *mutandum in* δυναμένοις, *quia voci* λόγους, *superius positæ, respondet.*

149, f. *Xylander hæc,* ὅμως δ' οὐδὲν δεῖν τι αὐτὸν ψηφίσασθαι, *mutanda putat in* ὅμως δ' οὐδενὸς ἄλλου δεῖν τι, *quæ vitiose redundant, quum alterutrum, vel* ὅμως, *vel* οὐδενὸς ἄλλου *otiosum sit. Ego simpliciter restituo,* ὅμως δὲ δεῖν τι αὐτὸν ψηφίσασθαι.

150, p. *Pro* μηδ' ἐκεῖνον φιλοῦντας αὐτὸν τῆς δυνάμεως τῆς αἰτήσεως τῆς ὑπατείας, *repone* μηδ' ἐκεῖνον φιλοῦντας αὐτόν, *scilicet* τὸν Πομπήιον, *quod præcessit.*

151, p. *Illud* οὐδέ τι ἐπί τῳ, *mutandum in* ἐπί τῳ τῶν δὲ συνειλεγμένων. *Nec interpres scripturam vitiosam recte sequitur,* quum incerti cuiusdam negotii causa collectos ait. *Quippe contrarium intelligitur ex præcedentibus. Ibidem f. corruptum verbum legitur* ἀπῆλθον πρὸς τὸν Πομπήιον, *quum Dio referat,* a Marcello consules designatos ad Pompeium deductos. *Eius igitur loco reponendum* ἀπήγαγε. *Rursus ibidem,* καὶ τότε κύριοι ἐνομίζοντο, *rectius scribetur,* καὶ τότε κυρίως ἐνομίζοντο. *Locus autem non bene redditus ab interprete, rectius ad marginem expositus est.*

AD LIBRVM XLI. DIONIS.

155, m. *pro* Καίσαρα μηδὲν εἰρηναῖον ἐν τοῖς πρέσβεσιν ὑποσχεῖν, *scribendum* μηδὲν εἰρηναῖον τοῖς πρέσβεσιν, *quia sequitur* καὶ προσηγγελμένα σφίσι.

156, f. *Locus hic & mutilus, & absque auxilio codicis melioris Xylandro quidem inemendabilis videtur, vbi leguntur hæc verba:* καὶ τὰς ὀργὰς τάς τε ἐπιθυμίας τῶν ἐπιόντων, καὶ προστιθέντων προτέρων πραγμάτων μνήμας οἱ μὲν αὐτοὶ πεπονθότες, *&c. Sed experiamur sane, quid eo corrigendo possimus ipsi. Non dubium est, illa duo* καὶ προστ. *vitiata: quibus antiqua sinceritati restitutis, toti periodo consultum erit, hoc modo:* καὶ τὰς ὀργὰς τάς τε ἐπιθυμίας τῶν ἐπιόντων καθαιροῦντες, τὰς τῶν προτέρων παθημάτων μνήμας οἱ μὲν αὐτοὶ πεπονθότες. *Ita nimirum omnia salua.*

157, p. *Vidit Xylander hoc,* τὰς νύκτας ἀλαλάζομενοι, *corruptum esse, nec restituit. Apte reponetur* ἀλαλαζόμενοι, *vt intelligantur* edidisse clamores tota nocte lugubres, *cuiusmodi est* ἀλαλαγμὸς, *Varroni* quiritatus; *nec dissimilis vel* ὀλολυγμὸς, *vel* ὀλολυγὴ, *voci paullo post hæc subiecta.*

159, p. *Hæc verba,* διοικοδομήσας δὲ ἐν τούτῳ ἀσφαλέστερον ἔπειτα νυκτὸς ἐξανεχώρησε *nec emendauit interpres, & nescio quomodo contorsit in eum sensum, qui nullus est sensus. Quid enim est illud?* inædificata vrbe, quo tutius auehi posset, *quamquam hæc etiam posteriora Græcis adfinxit. Tollatur scripturæ vitium, & aperta verborum erit ac plana sententia. Quippe sic Dio scripsit,* διοικησάμενος δὲ ἐν τούτῳ τὸν ἔκπλουν, ἔπειτα νυκτὸς ἐξανεχώρησε *hoc est,* interea compositis ad discessum rebus, deinceps noctu soluit.

160, p. *Hæc periodus,* τούτῳ δὲ ὁ Πετρήιος, *cum verbis ceteris, Xylandro suspecta ceu tota mendosissima, mihi prorsus integra est. Solum* τοῦτο *perturbauit eum, quod recte Stephanus in* τούτῳ *mutauit, quum respondeat præcedentibus illis,* τῷ ὑστέρῳ ἔτει. *Sensus autem margini adscriptus aptissimus.*

161, f. *Plenius hunc locum,* εἶχον δὲ τότε τὰ πράγματα τὰ περὶ τὴν Ἰβηρίαν, *restitues mecum legendo,* τὰ περὶ τὴν Ἰβηρίαν, *quam si cum Xylandro verba iam indicata retineas. Nam vt illa res Hispanas vniuersas complectuntur, ita synecdoche Xylandrea quasi ad amnem Iberum sita locatotam Hispaniam significent, vix meo quidem iudicio potest admitti. At intellecta simpliciter verba, nimis artis imperium Afranii Petreique finibus includunt.*

163, m. *In his,* οὔτε τῶν συμμάχων τις ἐπεκούρει οἱ ἐνδεχόμενοι γὰρ αὐτὸν οἱ στρατιῶται, ὡς ἐκ πάντων ἀπόντων περιεῖναι. *&* τὰ ἐπιτήδειά τι *&c. Xylander* ἐξέφερον *ad integrum sensum deesse putat post* περιεῖναι. *Ego duplicem corrigendi rationem ostendam. Aut enim scribi poterit,* ἐπεκούρει οἱ, ἐνδεχόμενοι αὐτὸν τῶν στρατιωτῶν, ὡς ἐκ πάντων ἀπόντων περιεῖναι· τά τε ἐπιτήδεια *cum reliquis: aut vnicum illud* ἐνδεχόμενοι *mutatur in verbum* ἐξεδέχοντο. *quippe sic integer sensus horum erit.* ἐξεδέχοντο γὰρ αὐτὸν οἱ στρατιῶται, *&c. Vix, optione data, scire possim, vtrum alteri sit præferendum. posterius tamen minori fit mutatione vocum. Ibidem paullo post,* οὐκέτι πλείω χρόνον περιέσεσθαι, *nullius vitii suspectum Xylandro, ceteros inter locos notatos silentio præteritur, his etiam verbis redditum,* Quem haud diutius superstitem futurum existimabant; *quasi si Græce scriptum reperisset* οὐκέτι πλείω χρόνον περιέσεσθαι. *At vero Græci non ita loquuntur, sed hoc sensu* περιγενήσεσθαι *reponendum esset. Ego* περιέσεσθαι *corruptum arbitror ex* ὑπερέξοντος, *quod ipsum etiam superius integritati suæ restituimus pag. 69, p. Nec sensus inueniri commodior possit,* existimasse nimirum eos, qui Romæ degebant, Cæsarem haud diutius hoste superiorem futurum. *hoc enim est* ὑπερφέρειν τῶν ἐχθρῶν.

166, f. *Hic ille locus est, indicatus initio notarum post videlicet etiam* ἀθυμοτέρως *in* ῥαθυμοτέρως *commutari; me tamen nonnihil adhuc hæsitante.*

167, p. *Non* εἰ μηδὲν ἔτι κακὸν δράσει, *sed vltimo verbo mutato,* εἰ μηδὲν ἔτι κακὸν εὕρωσι, *legisse Xylandrum, ex eius verbis hisce colligitur;* Si nullum hi malum inuenirant. *Ego retinere lectionem vsitatam malo, cum sensu, quem ad marginem expressi. Ibidem f. Animaduertit Xylander his verbis,* ὁμοίως ὑμῖν κακουργῆσαι, *aliquid deesse; idque putauit esse verbum* ἀπῄτησαν. *Ego restituerim potius hoc modo;* ὁμοίως οὐκ ἐξέστιν ὑμῖν κακουργῆσαι.

168, p. *Inclusa parenthesi* (οὐ γὰρ ἐπ' ἐκεῖνο) *aut ita scribendas;* (οὐδὲ ἐπ' ἐκεῖνο) *aut cum Xylandro,* (οὐ γὰρ ἐξεῖεν)

170, m. *Pro* τὰ καί τινας ἀρχὰς ἀπέδειξε, *scribe* τὰ καὶ τὰς ἀρχάς.

171,p. Pro καὶ δικασὰς αὐτὸ τοῖς ἀμφιεβ. repone αὐτοῖς. Ibidem m. pro τὰ ἐκ τοῦ Καπιτωλίου πάντα αἰχμάλωτα, rectius apud Xiphilinum, τὰ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ πάντα ἀφελόμενος.

172,p. Non ὁ μὲν γὰρ Καῖσαρ, sed ὁ μὲν οὖν scribendum. Paullo post non Λ. ἤλιος Οὐᾶρος, ὅτι ἐκεῖ πράγματά τινα εἶχεν, sed ὅτι τὰ ἐκεῖ πράγματα lege. Rursum ibidem m. illud ἐφίεσθαι τῆς σοφίας, verbum poeticum vix Dioni usurpatum, qui ἐφίεσθαι dicere solet.

173,p. Hæc verba, ὅ, τε Βίκχος καὶ ὁ Βογούας βασιλῆς, ὅτι ἐχθροὶ αὐτῶν ἐπωνομάσθησαν, non prorsus ita cum Xylandro legenda, βασιλεῖς, ὅτι ἐχθροὶ αὐτῶν ἦσαν, ἐπεμάσθησαν· sed βασιλεῖς, ὅτι ἐχθροὶ αὐτῶν, ἐπωνομάσθησαν.

174,m. pro ἄλλα τε τῶν ἐκείνῃ χωρίων, restitue τῶν ἐκεῖ χωρίων. Xiphilinus simpliciter ἐκεῖ. Ibidem mox pro illis, ἐκπυροῖ ἡ καὶ ξηροτέρας τὰς ποιεῖ, leguntur hæc apud Xiphilinum, ἐκπυροῖ ἡ καὶ κραυροτέρας ποιεῖ. recte. Nam apud Dionē ξηροτέρας irrepsit e margine, quum esset glossa rarioris illius κραυροτέρας.

175,p. pro ἐπανιέναι ἐπεχείρησεν, rectius apud Xiphilinum, ἐπανιέναι ἐπιχειρήσειεν. Ibidem de verbis hisce mutilis, & asterisco notatis, ἢ τοιαύτην * ἄλλως, licet efficias integra, si legas ἢ τε γνώμῃ καὶ ἄλλως, ἢ καὶ ἐκ μαντείας τινός. atque ita non amplius asterisco locus erit. Ne Xiphilini quidem lectio placet, ἤτοι τὴν ἄλλως, ἢ ἐκ μαντείας. Cur enim frustra vel temere spem vanam concepisset? Ibidem m. pro δυνάμει ποι ἔλασεν, habet Xiphilinus μετὰ τῆς δυνάμεως ἤλασεν. Ego de utroque Dionem scripsisse colligo, vel μετά τινος δυνάμεως, vel μετὰ δυνάμεως ποι ἤλασεν. Ibid. infra pro ὅτι πρῶτον τῶν τοῦ πολέμου ἔργων ἁπτόμενος, Xiphilinus idem, ὅτι πρῶτον (cum interiectis) ἁπτόμενος. Item pro τίνος μὲν γὰρ, idem ἴσως μὲν γάρ. recte.

176,m. Nonnihil hæc νῦν δὲ, καὶ τότε γε, ἤδη Μακεδονία νενομισμένη κεῖται, vitiata sunt, & in hunc modum corrigenda: νῦν δὲ, καὶ τότε γε ἤδη, Μακεδονίᾳ (præcessit ἐν τῇ γῇ) νενομισμένη, κεῖται. Sententia quoque loci verior adscripta margini. Ibidem statim, pro ἡ Ἐπίδαμνος, καὶ ἡ τῶν Κερκυραίων, rectius idem Xiphilinus, ἡ Ἐπίδαμνος ἡ τῶν Κερκυραίων. Et in Latino sic emendandus locus, Siue ea Epidamnus Corcyrensium sit.

177,m. ubi legitur, ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ τὸ Δυρράχιον ἐπολιορκεῖτο, repone τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ, ᾧ τὸ Δυρράχιον, ut liquet ex sequentibus. Paullo post, καὶ τὸ Σκιπίωνα μάχαις, τῇ μὲν λοχισθεὶς, τῇ δὲ ἀντενεδρεύσας ἐνίδρευσε, corruptum est verbum hoc postremum, Xylandro fatente, non opem ferente. Mihi vero scriptum a Dione, τῇ δὲ ἀντενεδρεύσας ἐνίκησε, nullum sane dubium est, ut sententia sit hæc: Quorum altero insidiis petitus fuerat, altero vicissim structis insidiis vicerat, urbes &c.

179,p. pro καὶ διὰ τοῦθ᾽ ὑφίενται πρὸς ἀλλήλους, repone καὶ διὰ τοῦτ᾽ οὐχ ὑφίεντο.

180 f. pro ἐς τὰς πρόσω προσῄει, scribendum ἐς τὰ πρόσω προῄει, bis abundante ς littera.

182,p. pro φευγόντων ἑτέρων, διωκόντων ἑτέρων, elegantius idem Xiphilinus, φευγόντων ἑτέρων, διωκόντων ἄλλων. Rursus ibidem, lin. tertia post hanc, παρὰ δόξαν τι συχνὰ συνέβαινε, Xiphilinus τι post δόξαν omisit, ac recte quidem. Ibidem mox pro ἐπαμφότεριζεν legi potest etiam ἐπημφοτέριζεν. Paullo post, πολλαπλάσιον τὸ κακὸν συμβῆναι postremam vocem corruptam habet, ut ex antecedentibus aperte paret, proque illa necessario συνέβαινε scribendum. Ibidem f. ubi legitur vitiose, οἱ μὲν ἐφυγον ὅπῃ ποτὲ ἠδυνήθησαν, οἱ δὲ καὶ μετὰ τοῦτο. καὶ αὐτῶν ὁ Καῖσαρ τοὺς μὲν & cetera. Xylander ait, se post illa μετὰ τοῦτο, audacter adiicere, ἑάλωσαν. Ea vero audacia, quum nulla probatione nitatur, admitti non potest. Nam quod locum Cæsaris adducit, qui demonstret, quomodo hi se eius potestati postridie commiserint; id contra Xylandrum facit. Non enim prorsus idem est capi, (ἁλῶναι) & alterius se potestati ultro permittere. Quapropter alia quærenda lectio, verbis hisce similior, & non nimis audacter obtrusa. Colligo igitur e vestigiis illius μετὰ τοῦτο, non ita scripsisse Dionem, sed οἱ δὲ καὶ μετέστησαν. Hoc modo genuinum Dionis verbum sic recipimus, ut minime sit opus, aliud quoddam excogitare, quod absit a scriptura contextus. Nec sensus aptior esse posset, quum dicatur, alios fuga dilapsos, alios ad hostem transiisse. Nam hoc est μεταστῆναι· ut infra, lib. 53. pag. 507. f. τὸ κράτος πᾶν μετέστη ἐς τὸν Αὔγουστον, uniuersum imperium ad Augustum transiit. Item, lib. 43. pag. 231. m. αὐτοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα μεθίσταντο, ad Cæsarem ipsi transibant.

183 f. Minime προσβαλλομένῳ ἔτι μὴ προσιεμένας τῷ Πομπηίῳ, legi salvis Græcæ litteraturæ legibus potest. itaque rectius erit, προσβαλλομένῳ ἔτι, μὴ προσιεμένας τῷ Πομπηίῳ.

184 Sub finem libri, legitur ὁ Καπίων Bruti cognomen Capio, quod haud scio, an non fuerit Cæpio, Καιπίων, cum gente Fanniorum ei commune, ac libro 54, pag. 523, p. expressum.

AD LIBRVM XLII. DIONIS.

187,p. Pro ἐναγκαλίσαντο legitur apud Xiphilinum ἐνεχείρησαν, quod recte respondet præcedenti παρεδόθησαν. Ibidem mox pro ἔπειτα σφᾶς ἴνιοι κελεύσαντες, in unum contractis hisce duobus, reponi debet σφᾶς ἐγκελεύσαντες.

188,m. κατὰ πίστιν αὐτοῦ προσιόν recte mutata vox a Xylandro πίστι, in πίστιν. sed addere debuit, non προσιόν, sed προσιὼν quoque rectius scribi. Ibidem pro Κασσίου τοῦ Λευκίου, repone Κασσίῳ τῷ Λογγίνῳ. Et C. Cassium heic recte Xylander adserit.

189,m. Rectius hæc, ἐς Αἴγυπτον οὐ δι᾽ ἄλλο τι ἐπειχθείς, apud Xiphilinum ita leguntur, ἐς Αἴγυπτον οὐ δι᾽ ἄλλο τι ἐπειχθείς, in Ægyptum aliam nullam ob rem festinasset.

190,p. Non recte scriptum in his, ὡς γὰρ ποτε τὸν Γάιον περιέπλευσεν, verbum hoc postremum, sicut animaduertere quivis eruditus potest. Itaque τὸν Γάιον παρέπλευσεν restituo, & sensu quidem eo loci, quem veriorem margini adscripsi.

191,m. hæc verba, καὶ τοῦ Πετρίου Πομπηίου τοῦ Φαύστου προσέλαβεν, Xylander ingenue negat, emendare se potuisse. Non animum ipse propterea despondi, sed legendum deprehendi, καὶ τὸν Πετρήιον, τόν τε Πομπηίου γαμβρὸν τὸν Φαῦστον προσέλαβεν. idque probaturos viros doctos existimo.

192,p. Pro τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ προσπεφευγότας, rectius scribetur προσπεφευγότας.

194,p. pro ἐκεῖνα μὲν, καὶ τότε ἐσπουδάσθη πρῶτον δὴ, repone καὶ ἃ τότε. Paullo post pro εἰ μὴ πάντα αὐτὰ ἐπεξίοιμι, rectius leges, ἄγε πάντα αὐτὰ ἐπεξίοιμι. Sententia margini adiecta est.

194,f. Illud ἵππαρχον sæpius occurrit in libris Dionis ita scriptum, licet melius esse videatur ἵππαρχον, quod itidem alicubi apud hunc reperitur, & sequente quidem pagina, τὸ ἱππαρχίων χρόνον. Loca marginibus semper adnotavi. Deinceps leuis articuli mutatio, non leuis est momenti. Legitur enim, καὶ εἵπετο τούτῳ ὁ ὕπατος, quod erit, si reddas, Et sequebatur hunc consul. At Dio scripsit, καὶ εἵπετο τούτῳ ἡ ὕπατος. Et sequebatur hanc dignitatem [magistri equitum] dignitas consularis. Nimirum ἐλλειπτικὴ oratio est, ἡ ὕπατος, scilicet ἀξία vel ἀρχή. Nam integre quidem locutus est lib. sequentis pag. 236. m. τὴν ἀρχὴν τὴν ὕπατον ἀνέλαβεν. Item in Antoniana

funebri de C. Cæsare, lib. 44. pag. 262, p. τ̃ αἰχλῶ τ̃ ὑπάτυ εἰδὼς ἰδέκαπι.

197, *m.* *Putat hæc verba,* οὐδὲ ϛρατηγὸς οὐδέπω λῶ. ἢ δὴ Ἀντώνιος οὐδέπω μ̃, ἐαθῆπι ἴσινα, *& cetera, restitui posse Xylander, si posterius* οὐδέπω *reiiciatur, quasi perperam repetitum id, locum conturbet. Ego vero nō temere quid explodere soleo. & hic videndum arbitror, an non vitiatum sit aliquid. Recte vero. Nam duo hæc* οὐδέπω *uiv corrupta sunt ex tribus,* οὐδὲ ὕπατος ὤν. *Sic enim Dio scripserat,* ἢ δὴ Ἀντώνιος οὐδὲ ὕπατος ὤν, ἐαθῆπος *& cet. Sensus in margine notatus apte quadrat.*

202, *m. pro* ἐς ἀπάγελω ἀπονδέω πολέμου κατασεδει, *legitur in manuscriptis Sylburgii de legationibus,* ἀπονίετω πολέμου, *significatu licet eodem.*

203, *f. Hæc verba,* ἐς τ̃ Φάρον ἀπέβη, *Xylander reddidit.* In Pharum naues suas eiecit. *rectius*, In Pharum exscendit, *videlicet in insulam, ubi* Pharus *sine* Φαράελον, *ut nunc Græci vocant, (quod Italorum* fanaro *dedit originem) erat, non* in vrbem Pharum, *ut Blancus scripsit.*

205, *m.* Χεῤῥόνησον, *ceu proprium nomen, & scripsit, & reddidit interpres, his verbis;* Ad Cherronesum qui locus ad Africam pertinet: *quum Dio de Africæ adhærente peninsula loquatur. Simile quiddam ei supra quoque contigit, lib. 41. pag. 174 p. ubi* τὴν κατανπικρὺ ἤπειρον ἀμελῶς τηρουμένην *scripsit, & interpretatus est vere* ἀμελῶς *parumque accurate,* oppositam continētem; *quum opposita Brundisio* Epirus *illa regio nobilis intelligatur.*

207. *p. pro* ἐπελθόντος αὐτῷ *scribendum* ἀπελθόντος αὐτῷ. vbi [*Cæsar*] discessisset.

208, *p. pro* περὶ τῆς δυναςείας τῆς βασιλείαν, *scribe* τῆς δυναςείας τῆς τε βασιλείαν. *Quæ paullo post sequitur periodus, ab interprete negligentius traducta, verum ad sensum a nobis est reuocata, verbis margini adscriptis.*

210, *m. Locus hic & vitiatas voces habet, & transpositas, ubi legitur;* καὶ τι τῆς ϛρατιαρχῶν ἀποσιτω, ἢ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμην χαριζόμενοι τῷ Καίσαρι. *Neque tamen ante me quisquam id vidit. Sensus etiam verborum mutilus est, quum nusquam adpareat, cui nam illud ἢ respondeat præcedenti. Sed breuibus res indicator. Hoc modo recte habebunt omnia,* καί τι τῆς ϛρατιωτῶν ἢ πάντων γνώμη, *(Cæsaris milites intelligit tumultuantes)* ἢ καὶ ἀφ' ἑαυτῆς χαριζόμενοι τῷ Καίσαρι. *Vel etiam ita,* ἢ ὑπὸ πάντων, ἢ καὶ ἀφ' ἑαυτῆς γνώμης χαριζόμενοι τῷ Καίσαρι. *quod magis probo. Sic & alibi loquitur, lib. 46. pag. 325. p.* ὡς καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης, δεδιέναι συμβούλευσιν.

211, *f. Similiter hæc quoque non parum corrupta sunt,* καὶ τάς τε πόλεις ἐλύπησε, καὶ τὰ πλοῖα κατῆγον, καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ ὅπλα, πάντι σίδηρον τ̃ ἄλλον, οὐ πω που καὶ μόνον ἔχρηζον. *Xylander addi vult in fine verbum* ἔλαβον, *velut omissum a librariis; & vitium in* κατῆγον *nullum adgnoscit. At supra docuimus, ad pag. 131, p. pro* κατῆγον *reponendum* ἀπῆγον, *quod quidem fieri necessario debet. Nunc de verbo, quod abesse putat, videamus an non inter hæc alicubi vitiatum lateat. Nimirum nobis esse suspectum debet, quod ad* πάντι σίδηρον, *adiicitur* τ̃ ἄλλον. *Id enim nihil significat, adeoque superfluum est. Ergo per incuriam* σίδηρον τ̃ ἄλλον *scripsit calligraphus; quum scribere deberet* σίδηρον ἔλαβον. *Sic erit integra loci scriptura huiusmodi,* τάς τε πόλεις ἐλύπησε, καὶ τὰ πλοῖα ἀπῆγον, καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ ὅπλα (nauium armamenta, *non interpretis* arma *intelliguntur*) πάντα τε σίδηρον ἔλαβον, οὐδ' ἄρ που καὶ μόνον ἔχρηζον.

212, *p. pro* καὶ τῷ Λίβυι τῇ νίκῃ ἐπαιρόμενος, *reponendum* ἐπαιρομένου, *sicut etiam sequitur* ἀξιοῦντος, *utrumque ad Iubam referendum, neutrum ad Varum; contra opinionem interpretis, qui prius ad Varum retulit. Inspice, quæ margini adposuimus. Ibidem statim subiicitur,* συμφρονήσαντες γὰρ ὁ, τε Σκιπίων καὶ ὁ Κάτων, *ubi recte leges,* συμφρονήσαντος γοῦν. *Et hæ particulæ plurimis in locis apud Dionem inter se permutatæ reperiuntur.*

AD LIBRVM XLIII. DIONIS.

214, *f. Transposita sunt istæc non parum hoc loco verba,* περαιωθεὶς ἐς Μαυριτανίαν χώραν τε ἤπειρε, καὶ περὶ τῷ Βίκχω ϛρατηγήσας, ἐπεχείρησε τῷ Καίσαρι, *& cetera; quæ hoc modo priscum in ordinem redigentur,* περαιωθεὶς ἐς Μαυριτανίαν, καὶ περὶ τῷ Βίκχω ϛρατηγήσας, χώραν τε ἤπειρε, καὶ ἐπεχείρησε, *cum reliquis.*

215, *p. Inest hisce,* ἔτι γὰρ ὅτι καὶ τῷ Σκιπίωνι ἀπ' αὐτοῦ συνεπήμυνε, *mendum non negligendum, quod hoc elui modo poterit:* ἔτι γὰρ ὄντι καὶ τῷ Σκιπίωνι ἀπ' αὐτοῦ *(præcessit* ϛρατοῦ*)* συνεπήμυνε. *Nec interpres mentem Dionis adsecutus, ea scripsit, quæ corrigenda, & omnino ad marginem collocanda duximus.*

217 *p.* τοὺς ἐλέφαντας προεντάξας, *muto in* προτάξας: *ut dicatur,* ante loca quæ nondum erant obstructa, cōstitutos fuisse elephantos. *Retineri tamen & alterum potest, alio sensu.*

219, *f. His verbis,* οὕτω γὰρ αἰαπεθυμάχει, *non abesse dico de Xylandri opinione vocem* τ̃ αἰδεῖα, *quum ex scriptura nihil tale colligatur; sed* αἰαπεθυμάχει *diuidendum arbitror in duo, Dionis ut scripturam hanc habeamus,* οὕτω γὰρ αὐτ' ἐπεθυμάχει. *Ibidem paullo post, pro* βιβλίον ὁ καὶ Ἀπνκάτων ἐκάλεσι, *grammaticorum causa scribendum,* Ἀντικάτωνα ἐκάλεσι.

220, *f. Ubi legitur in excusis,* πολλὰ ταῖς αὐταῖς ἡμέραις καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πράξας, *existimauit Stephanus illud* λόγῳ *mutandum in* λέγων. *Sed ut aliud nihil dicam, saltim illa dissimilitudo temporum in* λέγων *&* πράξας *nos monet, ita scriptum a Dione vix putandum. Quippe dixisset vel* λέγων καὶ πράττων, *vel* λέξας καὶ πράξας, *siquidem ita loqui voluisset, quod mihi nemo persuaserit. Sane religiosius alioquin in admittendis vocibus, absque amissarum aliquo vestigio, non hic quamdam periisse dubito; vestigiique loco mihi est vocabulum* λόγῳ, *quod præcedit, ut plane Dionem scripsisse adseram,* πολλὰ ἐκείναις καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πράξας, *uti frequentissime loqui solet.*

221. *m. pro* ὅτι γὰρ ἄλλως ἢ δίκαιον, *reponendum* οὔτε γὰρ ἄλλως εἶν δίκαιον.

222, *p. Quæ Xylander admodum vitiosa dicit verba,* τὸ γὰρ μόνον οὐ ῥᾳθῦμαι καλὸν τι νομίζω *saltim unica vocula restitutu corrigi possunt, ita scribendo,* τοῦτο γὰρ μόνον ἐνθῦμαι καλόν τι νομίζω. *Ibidem f. pro* εἴρω *restitue* εἶναι, *ut respondeat proximo sibi,* τὰ κάλλιστα γίγνεσθαι ἐς ὑμῶν εὔχομαι, εἶναι δὲ ἀναγκαῖα τὰ ἀνθρώπινα. *Quin & integra loci adponenda interpretatio, quo reddendo nonnulla Xylandrum omisisse, nunc demum animaduerti. Sic enim Græca efferri debuerant:* Id quidem in votis habens, vt omnia semper optima vobis eueniant, & necessario casus humanos ferens; itidemque bonos honoribus debitis ornans, & quantum fieri potest, ceteros corrigens. *hæc enim postrema,* καὶ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ταῖς προσηκούσαις τιμαῖς ἀγάλλων, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐπανορθῶν καθόσον ἐνδέχεται, *tam vertenti Xylandro, quam mihi versionem eius relegenti se non obiulerant: quamquam alibi ab eo prætermissa diligenter suis locis adiecerim.*

223.f. In iis, quæ de Arsinoe, Cæsaris in triumpho producta, traduntur; elegans est amplificatio rei, quæ Romanis insitata tunc accidit. Sed vno solo vocabulo δήμοις vitiato, plurimum Dionis exaggerationi detrahitur. Quid enim rei magnæ, quasi quæ numquam Romæ contigisset, reginam ἐν δήμοις ὀφθῆναι, in hominum turba conspici? *Non enim hoc est*, in captiuorum turba cerni, *quod imprudens Xylander scripsit, sensu loci vrgente, sic vt scriberet, quamuis ita Græce non legeretur. nisi dicere velimus, eum hoc inuenisse priorem apud interpretem, qui vsus codice correctiori fuerit. Ne lectorem diu suspensum teneam, nego scripsisse Dionem, καὶ ἡ Ἀρσινόη γυνή τε οὖσα, καὶ βασιλίς ποτε νομισθεῖσα, ἔν τε δήμοις (ὃ μή ποτε ἔν γε τῇ Ῥώμῃ ἐγεγόνει) ὀφθεῖσα, τὸ μάλιστα οἶκτον ἐκίνησε. sed ἐν πεπεδημένοις ὀφθεῖσα, verborum huiusmodi sensu*: Et Arsinoe, sexus ipsa muliebris, & habita tunc pro regina, & inter vinctos (quod numquam Romæ contigerat) consp ecta, plurimum commiserationis iniecit. *Nimirum quod antea Dio dixerat, ἐκείνην ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις περιήγαγεν*, Cæsar inter captiuos eam produxit; *testimonio nobis est, ab eodem postea scriptum fuisse vocabulo priori adfine, ἐν πεπεδημένοις ὀφθεῖσα*, inter vinctos conspecta.

224.f. pro ἡμίσεις ὑμῶν τι αὐτῶν παρεσπάλευσε, vel ἡμίσεις ὑμῶν τ. τούτων, vel simplicius ἡμίσεις ὑμῶν αὐτῶν παρεσπάλευσε scribendum, non παρεσπάλευσε hoc sensu: Recensionem instituit & præterea dimidiam eorum partē expunxit. *Ibidem statim versu tertio sequitur, ἐκ τοῦ δήμου ἐγένετο, pro quo vltimo Xiphilinus recte habet ἐγένετο. sed vitiose pro τοῦ δήμου legit τοῦ δήμου, sicut & Blancus interpres dixit*, Relicta plebe.

225, p. pro πολλοί γε ὑπ' αὐτοῖς καὶ παρὰ δαπάνας αἰσθόμενοι ἔθνη. Xiphilinus habet ἐπ' αὐτῷ, scilicet τῷ ἀγῶνι. recte. Ibidem f. pro ὕδωρ τε ἐς αὐτὸ ἐσῆκε, καὶ ναῦς ἐσήγαγεν, Xiphilinus ἐς αὐτὸ εἰσῆκε, (an ἀνῆκε rectius?) καὶ ναῦς ἐσήγαγεν. Ibidem f. apud Dionem ὅτι μήτ' αὐτοῖς διαφορὰς ἐφθὴν ἐγεγόνει, Xiphilino διαφορὰς αἱμάτων.

227, p. ὡς ἐνὶ μόνῳ ἀπεῖχεν, Xiphilinus ὡς ἀφ' ἑνὸς μηνὸς ἀφῆκεν. Item versu hinc tertio, διὰ τεσσάρων καὶ αὐτοῖς ἐτῶν, recte. Xiphilinus autem, διὰ πέντε καὶ αὐτοῖς ἐτῶν. male. Quippe temporis intelligitur idem spatium, quod est lustri; cuius τελεσθέντος quatuor, horæ sex, non annis quinque, sed annis quatuor vnum diem absoluunt.

228.f. *Quæ leguntur heic verba, καὶ ἐδόκει καὶ ὑπὲρ τὸν πατέρα ἰσχύειν, Xylander sic vertit, ac si locum ita scriptum reperisset, καὶ ἐδόκει καὶ ὑπὲρ τὸν Καίσαρα ἰσχύειν. quum ea efferat*, Vt iam plus ipso Cæsare posse videretur. *Loquitur Dio de Sexto Pompeio, qui pares Cæsari vires tunc non habebat. Itaque lectionem alteram, hoc sensu, retinere præstat*: Vt iam maiores ipso etiam patre [Cn. Pompeio] vires habere videretur. *De opido Hispaniæ, cuius infra mentio fit, quod que Οὐλία Græce heic scribitur*, Vlla *Hirtio, tantum hoc addo; Græce scribendum Οὐλλίας, Latine vel* Vlliam *etiam apud Hirtium, vel docendum; id quoque temporis Hispanos itidem, vt nunc*, Vllam *scripsisse*, Vlliam *syllabis duabus enuntiasse, more suo, quod Italis & Vglia scriberetur, & eodem cum Hispanis modo pronuntiaretur. Græcis quidem etiam hodiernis molles eiusmodi quarumdam litterarum enuntiationes cum Hispanis & Italis esse communes, in ipsamet deprehendi Græcia.*

229, m. *Vbi legitur, ἐκεῖνος δὲ ἵνα τε αὐδρὸς ἑνὸς πολὺ διαφέρειν νομίζων, vitiosus sane sensus est tam in Græcis, quam hisce Xylandri verbis*, Pompeius virum viro longe præstantiorem esse existimans, fretusque suis viribus, nihil eius aduentu consternatus fuit. *Quippe dici non potest, Sex. Pompeium longe se Cæsare præstantiorem existimasse, quod absque singularis arrogantiæ nota facere non potuisset. Itaque vitium hoc eruendum. Si præcedentia respicias, inuenies periisse negationem. Narrat enim Dio, Cæsarem cum paucis admodum in Hispaniam properasse, seque sperasse necopinata illa celeritate sua, soloque sui vnius aduentu, & præsentia, Pompeio terrorem incussurum, vt vrbis obsidionem relinqueret.* At Pompeius vnius hominis aduentum, sine militum copiis, haud magni faciundum existimabat. *Hæc vera Dionis est sententia, & per quidem idonea. Quapropter & Græca verba, saltim addita negatione, sua restituemus integritati, ἐκεῖνος δὲ ἵνα τε αὐδρὸς ἑνὸς οὐ πολὺ διαφέρειν νομίζων. quorū margini adiecimus interpretationem. Ibidem mox, Xylander pro μέρος τι τοῦ στρατοῦ reposuit μόνος τοῦ στρατοῦ, ego μέρος τι τοῦ στρατοῦ melius puto.*

230, p. *Pro ἔστι γὰρ ἐκλωνίδιος, rectius ἔστι γὰρ οὐ ἐκλωνίδιος.*

232, p. *pro μετά τε τοῦ Ἀφρανίου καὶ μετὰ τοῦ Οὐάρρωνος, legendum μετὰ τοῦ Οὐάρου, de quo multa superius. Ibidem m. Non heic συνῆσαν ἤλεγχον scribendum, sed συνῆσαν ἤλεγχον.*

234 p. *ἐγγόνῳ rectius scribetur ἐκγόνῳ*, pro nepote. *Sæpius hoc semet offert. Ibidem inferius, in illis verbis, τά, τε γὰρ Παρίλια ἱπποδρόμια ἀθανάτων, quod inest vitium, vtrosque Dionis castigatores, Stephanum & Xylandrum fugit; atque huic etiam causam præbuit locī sequius interpretandi, ac debebat. Sic enim Græca corrigenda sunt, τά, τε γὰρ Παλίλια ἱπποδρόμια ἀθανάτῳ (adde intermedia) ἐτιμήθη. Sunt enim a* Pale *dicta* Palilia, *cen med ocriter eruditis notum: & Παλίλια ἱπποδρόμια ἀθανάτῳ ἐτιμήθη, quidnis aliud potius esse videmus; quam*, Palilibus institutum, (*quo festo aie equorum certamen celebrabatur*) vt diis immortalibus sacra fierent, qu madmodum interpres loquitur. *Verus sensus lectori datus in libri margine. Ceterum ἱπποδρομία* ludi Circenses *sunt, etiam Ecloge librorum Basilicorum de iure Romano nostra: ἀθάνατα ἱπποδρόμια*, ludi Circenses perennes & immortales, *hoc est, perpetuo celebrandi. Sic etiam ἀθάνατος πρόσοδος Dioni nostro, 52. pag. 483, f.* reditus est immortalis *hoc est, perpetuus & perennis. Alibi dixit ἱερομηνίαν αἰώνιον; eodē sensu, quo ἀθάνατον ἱερομηνίαν, pro* supplicatione perenni, *lib. 49, pag. 400 f. quo loco Xylander* anniuersariam *reddidit. Item βουθυσία αἰδιος lib. 54. pag. [illegible] p. Recentiori denique historico Græco non ineleganti Cedrino, quem ipsum quoque Xylander interpretatus est, quidam Græcorum Imperatorum στρατιῶται sunt ἀθάνατοι*, milites immortales; *quos ego, quinam essent, quū ex interprete non adgnoscerem, interrogare Constantinopoli* Theodosium Zygomalam, *Patriarchicū Protonotarium memini, virum inter huius æui Græcos facile doctrina principem: isque mihi sic eos interpretabatur quibus decedentibus alii semper ita sufficerentur, vt numerus idem maneret atque ipsi eadem ratione viderentur esse immortales; vti fieret in Turcicis legionibus* Genitzarorum, *qui vere propterea dici possent ἀθάνατοι. Hæc eo cōmemoranda duxi, quod etiam apud Dionem nostrū, lib. 52. pag. 482. f. in cōsultatione Mæcenatis ad Augustū, & lib. 56. pag. 595. lin. vlt. στρατιῶται ἀθάνατοι reperiatur, prorsus eadem ex causa sic adpellati. Referebat etiā Zygomalas idem, Turcos instituisse στρατιώτας ἀθανάτους, exemplo Macedonis illius Alexandri magni: sed ipse potius eos in hoc Romanos & Græcos imperatores sub Romanorum nomine, velut decessores in eodē imperio suos, cre-*

diderim æmulator, vt etiam in aliis rebus plurimis, quas sparsim Pandectes Turcicus *noster indicat. Ibid.* 234, *f. hæc verba,* καὶ τότε ἔτι, καὶ ὡς παρῄνηκώς, *&* *trāspoſita sunt, & nonnihil mutata. scribendum enim,* ἔτι καὶ τότε, καὶ ὡς παρῄνηκώς.

235, *m. pro* ὥσπερ ἄλλοι τε καὶ ἐκεῖνος ὡς πολλάκις, *repone transpositum illud* ὡς *in suum locum,* ὥσπερ ἄλλοι τε, καὶ ὡς ἐκεῖνος πολλάκις *& cet. Rursus ibidem restituenda necessario verba hæc,* ἐπὶ πάντας τοὺς μετ᾽ αὐτὸν αὐτοκράτορας τῇ ἐπικλήσει αὐτῇ, *vt legamus,* ἡ ἐπίκλησις αὐτῇ: *quia sequitur,* ὥσπερ τις ἰδία σφ᾽ ἀρχῆς ἀπὸ τοῦ ὄνο, *& tamdem* ἀφίκετο *peruenit hæc adpellatio.*

237, *p.* τοὺς πρώτους ἄρξαντας *retineo, Xylandri* πρῶτον *haud probo. Quippe primos anni cuiusque consules intelligit Dio, Kalendis Ianuariis scilicet ineuntes; quibus alii plurimi deinde substituebantur, numerati in difficiles ac molesti, prolixa quidem in historia. Ibidem m.* ἰσχυρίους τοὺς δημοσίους, *in* ἐγχωρίους τόπους δημοσίους *muto.* τοὺς ἱεροὺς πάντας τι * προστίθεσθαι, *restituo* τοὺς ἱεροὺς πάντας τιθέναι ἐπὶ τὸ προστίθεσθαι, *quum ne vestigium sit amissi verbi* τιθέναι *non* ἐσενεγκεῖν, *aut* ἐξεῖναι, *ex opinione Stephani.*

238, *p. Pro* τὰ Ἀπολλώνια *scribendum* Ἀπολλώνεια, *qui ludi sunt* Apollinares. *Ibidem m.* τῷ Ἀντωνίῳ καὶ τῆς δόξης τὸ ἔργον, *restituendum* τῷ Ἀντωνίῳ καὶ τῆς δόξης τοῦ ἔργου *(adde intermedia)* παρεχώρησε. *Rursus ibidem* προκαταβάλετο μὲν *(præcedit* διάπερ*)* οὐκ ἐξετέλεσε δέ, *mutandum prius illud in* προκατεβάλετο μέν. *Eius enim verbi significatum eiusmodi est, vt iacere* fundamenta *denotet, quum in altero nihil insit tale.*

239, *p. corrupte legitur,* ἡ μὲν ἀποικίας Ῥωμαίων ὀνόμασι δεῖν, ἀπῴκισαν: *quum Dio scripserit,* ἡ μὲν ἀποικίας Ῥωμαίων ὀνόμασι δεῖν εἶναι. *Periit illud* εἶναι, *propter similitudinem cum verbo* δεῖν *præcedente. Dionis etiam a sensu aberrauit interpres, vti paret e notatis ad marginem. Ibidem m. loco illorum,* πρότερον καὶ ἀγορανόμοι, *scribe* πρότερον ἐξ ἀγορανόμων. *Sententiam vero in margine reperies. Ibidem his verbis,* ἀλλ᾽ οὐ τοῦτο γράφω. καὶ προσέθην ἐγγενέσθαι, *his inquam corrigendis torquere se desiisset Xylander, si tantum ita scripsisset:* ἀλλ᾽ οὐ τοῦτο γράφω, ὅτι καὶ προσῆλθεν ἐγγενέσθαι. *Rursus ibidem f. pro* οἱ μὲν οὖν τῷ προτέρῳ μετ᾽ ἐκεῖνο ἔτει ἄρξαντες, *reponendum* ἄρξοντες, *& futurum tempus etiam in traductione obseruandum. Ibidem f. Male scriptus ille locus est in extremo hoc libro,* τοὺς τε ἐπαρχήσοντας ἄλλον τινὰ καὶ τὸν Ὀκτάουιον, *quem sic equidem restituo,* τούς τε ἐπαρχήσοντας, καὶ ἄλλον τινά, καὶ τὸν Ὀκτάουιον *(adde intermedia)* προεχειρίσατο. *quod vltimum verbum illi vitiato* τοὺς ἐπαρχήσοντας *respondere non potest. Nec interpres sententiam Dionis adsecutus est, vti lector e notatis ad marginem videt. Obiter addo, tam supra, quam hoc etiam loco, & deinceps, nomen* Δολοβέλλας *rectius debuisse scribi* Δολαβέλλας, Dolabe la. *Notum enim, hac voce significari runcinam paruam, a qua cognomen hoc Dolabellis venit.*

240, *p.* πολλοῖς εὐεργεσίαις ὀφείλων, *sic exposuit interpres, ac si scriptum reperisset,* πολλοῖς εὐεργεσίας ὀφείλων *quod probo.*

AD LIBRVM XLIV. DIONIS.

240, *f. pro* φθόνῳ τε τοῦ προσήκοντος, *repone* προέχοντος, *sensu marginis adscripto. Significat enim* τὸ προέχον, quidquid aliis antecellit. *Et sæpius in Dionis historia corrupte scriptum occurrit, exempli gratia, lib. 46. in oratione Fusii Caleni aduersus Ciceronem pagina 298, m.* βασκαίνων ἀεὶ τὸ προσήκοντα. *Et antea, lib 45, pag. 278, p.* τοὺς ἀξιώματι προσήκοντας. *Vtrobique mutandum, heic in* προέχοντας, *illic in* προέχοντα.

241, *m. pro* πολλὰ μὲν αἰθρώπων ὕλη καὶ διάφορα κατεπιμένην. *(scilicet* πόλιν, *ex præcedentibus) restitue* αἰθρώπων ἔθνη.

242, *f.* καὶ πανήγυριν αὐτῇ ἱεροίας ἄγειν, *emenda* πανήγυριν αὐτῇ *(præcessit* Ὁμονοίᾳ*)* ἐτησίαν ἄγειν.

243, *p.* τὰ προσχήματα αὐτοῦ πάντα, κύρια ἄξειν, *scribe* κύρια ἕξειν.

244, *p.* τῷ πρὸς τι τῶν βουλευτῶν, *corrige* τὸ πρὸς τι τῶν βουλευτῶν *(cum ceteris intermediis)* πρᾶξαι.

245, *p. Non carent hæc verba vitio,* καί τι καὶ τούτῳ τινὲς τιμωρεῖν τινες σφίσι, *siquidem eorum illa debet esse sententia, quam interpres indicat,* fuisse tribunis hisce pœnam capitis a nonnullis senatoribus irrogatam. *Quis enim vmquam ita Græce locutus est,* τιμᾶν τινὶ τὸ θανάτου, *pro,* statuere mortis alicui pœnam? *Ergo sic potius scripsisse Dionem existimo* καί τι καὶ τότε τινὲς ἐπιτιμωρεῖν τινες σφίσι, licet hanc eis pœnam nonnulli statuissent: *vt* ἐπιτιμᾶν *sit* ἐπίτιμον, *siue* pœnam irrogare. *Paullo post, pro* διὰ Ἑλουίου Κίννου συνάρχοντος αὐτοῖ, *reponendum* συνάρχοντος αὐτῶν, *scilicet* τῶν δημάρχων. *Quippe non Cæsaris Heluius hic Cinna, sed tribunorum collega erat. Alucinatus in hoc & interpres. Ibidem interius,* ἐς τε τὴν βασιλείαν εἰσῆλθε *quum sine dubio corrupte legatur, & omni absque idoneo sensu, Xylander in* ἐς τε τὴν ἀγορὰν ἐσῆλθε, *mutandum putauit; quo saltem reliquis hæc verba vtcumque responderent. Sed nimis dissimilia sunt vocabula,* βασιλεία *&* ἀγορά, *nullis sibi litteris aut syllabis adfinia: quam ego similitudinem in emendationibus huiusmodi non abs re spectandam censeo. Quærēdū igitur aliud quidpiam, quod ad τὴν βασιλείαν propius accedat. Et id quidem habebimus, si* ἐς τε τὴν βουλείαν ἐσῆλθε, *legamus: quam vocem vere Dionæam esse, colligimus e loco libri 36. pag. 181. f. quem superius in hisce notis adsignauimus; simul alibi quoque Dionem* [illegible] *indicantes. Rursus ibidem f. locus alius est etiam mutilus, & asterisco notatus vbi legitur:* καὶ τοῦτο τότε τι ἄλλοις τοὺς φρονηματώδεις * ἰδίᾳ προσιόντες αἰτεῖσθαι, καὶ δημοσίᾳ προσπαραβάλλειν. *Ego solius* Bruti *nomen omissum aio, quod si reponas, hoc modo locus erit integer:* καὶ τότε τούς τε ἄλλους τοὺς φρονηματώδεις, καὶ τὸν Βροῦτον ἰδίᾳ προσιόντες αἰτιᾶσθαι, *& cetera.*

246, *p.* καὶ ἔφη προσῆκεν αὐτοῦ, *lege* προσῄει. *Item paullo post,* καὶ τῷ τούτου βήματι ἐπέρριψαν, *mutandum hoc postremum in* ἐπέγραψαν. *Sunt autem complures intricati loci passim ante hunc, quos ab interprete minus dextre redditos, aliter ipsi tractauimus, veris eorum sententiis in margine collocatis.*

248, *p. Locus est mutilus, vbi legitur,* ἐν γὰρ τῇ νυκτὶ, ἐν ᾗ ἐσφάγη. *Non enim noctu Cæsar, sed interdiu fuit interfectus. Suppleri posset hoc modo,* ἐν γὰρ τῇ νυκτὶ πρὸ τῆς ἡμέρας, ἐν ᾗ ἐσφάγη, *si liceret absque vestigiis amissæ scripturæ aliquid restituere. Paullo post, ibidem pro* καὶ βιβλίον τι παρ᾽ αὐτοῦ λαβεῖν, *omnino legendum aio* παρά του λαβεῖν, *quod dicere Græci solent* αἰτί του, παρά τινος, *quoties de quodam incerto loquuntur, vt hoc fieri loco videmus. Iterum ibidem pro* εἰπεῖν ἐπισκοπῶν, *rectius videtur* εἰπεῖν ἐπισκοπεῖν. *Sed alibi quoque talia reperiuntur apud Dionem. Exempli gratia, in Tito, qui nobis est liber* LXVI, ἐς ἐπίδαξιν τοῦ θανεῖν αὐτῷ μέλλοντος ἴχνη *[pag. 747, m.]*

250,p. *In his verbis,* οἱ ἐπιβουλεύσαντες σφίσι, *reponenda Dionis vera scriptura* συνεπιβουλεύσαντες, *quod recte cum* σφίσι *coniungitur, & sensu apto; quum alterum illud eidem iunctum plane diuersam sententiam efficiat, & a mente auctoris alienam.*

252,p. *Transposita sunt hæ voces,* πρὸς οὐδὲν ἄλλο ὑμᾶς εἰδότας, *& sic reponenda,* πρὸς οὐδὲν ἄλλο εἰδότας ὑμᾶς. *Nec temere quidem id puto, quum ostendere possim, alibi sic a Dione collocatas. Verbi gratia, in oratione Ciceronis in Antonium, lib. seq. pag. 283, m.* πρὸς οὐδὲν ἄλλο εἰδότας ὑμᾶς, *prorsus vt heic. Nam quod pagina precedenti, 251, p. legitur,* οὐκ ὀλίγοι ἐξ οὗ χρόνου, *mutare non debeo, quum sic etiam infra legatur lib. 45. pag. 289, m.* καὶ πολὺ ἐξ οὗ χρόνου ἐς τοὺς ἐφήβους ἐνεγέγραπτο, *nec aliter alibi locutum Dionem, inueniam.*

253,p. *In his,* διὸ καὶ προσῆκε, *reponendum esse* προσῆκε, *tum sensus ipse verborum, margini adiectus, tum ea docent, quæ huius initio libri, ad pag. 240 notauimus.*

254,m. *pro* χαίρει τὸ πῶν δεινὸν... *scribe* χαίρει, ὃ πῶν δεινὸν ... *Paullo post, linea sequenti, pro* καὶ τίς αἰσθάνεσθαι δύναται, *reponendum* καὶ τίς ἂν αἰσθάνεσθαι δύναιτο.

255,m. *Locus non parum deprauatus est, in his verbis,* καὶ οὔτε πολλοί που συνεστήκασιν, οἵ τε κεκινημένοι ὡς τῇ ἐλπίδι τῶν κρειττόνων, ὀργῇ τοῦ καταδεεστέρου, καὶ παρὰ τὸ συμφέρον σφίσιν ἀπαρασκεύως κινδυνεύσουσι προσαχθῆναι. *Quorsum enim referemus hoc vltimum* προσαχθῆναι? *quum nulli precedentium respondeat. Ego priora nonnihil corrupta video, præsertim hæc,* οἵ τε κεκινημένοι ὡς, *pro quibus scribendum* οὔτε τοὺς κεκινημένους: *in posterioribus deest vnicum verbum, a quo illud* προσαχθῆναι *depēdet, idque omissum propterea, quod* σφίσι *proximum, aliquid cum eo similitudinis ex ore dictantis haberet, nimirum* συμβῆναι: *quo reposito cum antea repurgatis, integer erit sensus hic,* καὶ οὔτε πολλοί τινες συνεστήκασιν, οὔτε τοὺς κεκινημένους τῇ ἐλπίδι τῶν κρειττόνων, ὀργῇ τοῦ καταδεεστέρου, καὶ παρὰ τὸ συμφέρον σφίσι συμβῆναι ἀπαρασκεύως κινδυνεύσουσι προσαχθῆναι. *Sententiam ad marginem expressimus.*

256,m. *pro* βούλεσθε ἐν τῷ ὑμῖν ἱερῷ, *scribendum* βούλεσθαι· ἐν τῷ ὑμῶν ἱερῷ καὶ γάρ ἐστι. *Et illud* βούλεσθαι, *refertur ad precedentia,* ὑπομεῖναί με χαρίσασθαί τι βούλεσθαι. *& cet.*

260,m. *pro* ὅτι τις αὐτὸ κηροῦ ῥοπή, *reponendum* ὅτι τις αὐτὸ κηροῦ ῥοπῇ *(adde intermedia)* προκατέλαβεν. *Ibid. pro* τί, τι λανθάνειν, οἴδατε προσποιήσασθε, *rectius* τί, τι λανθάνειν, οἴδατε προσποιήσασθε.

262,m. *Hic vnus ex iis est locis, quibus non* Κελτικὴν, *sed* Βελγικὴν *scribendum videri, supra notauimus; idemque faciundum pagina hac in fine.*

264,p. *His restituendis,* πάντως δ᾽ ἂν καὶ ζῶντα εἴληφε, *admitto quidem illa,* πάντως δ᾽ ἂν καὶ ζῶντα τὸν Πομπήιον εἰλήφει, *sed nihil amplius. Quippe non opus his est,* ἀλλ᾽ ἐπειλήφει, *quæ Xylander & ipsa putat desiderari.*

265,p. *pro* δεῖ *(adde intermedia)* ἵνα ἑκάστῳ τῶν ἁλόντων προσποιήσηται, *non recte reponit Xylander,* δεῖ ὅτι τοῖς ἑταίροις *(adde cetera)* ἵνα ἑκάστῳ τῶν ἁλόντων ἵνα προσποιήσηται. *Nam vt de* ἑκάστῳ *taceam, certum est etiam propter illud* δεῖ τοῖς ἑταίροις *sequi debere,* ἵνα τῶν ἁλόντων ἵνα προσποιήσηται, *non* προσποιήσηται. *Veriorem ego, procliuioremque corrigendi rationem sequor; simpliciter,* δεῖ *(cum intermediis)* ἵνα ἑκάστῳ τῶν ἁλόντων προσποιήσασθαι, *scribendum adfirmans. Paullo post,* ... τινά, *rectius* τινάς. *Ibidem f. Ex his verbis vitiatis,* συγκομισθεῖσαι οὔτ᾽ εἶδεν οὐδεὶς τοὺς ἐξ αὐτῶν περισωθέντας, πλὴν αὐτῶν ἐκείνων· *Xylander auctoris sententiam eruturum se putauit, si* περισωθέντας *prorsus omitteret, eorumque loco reponeret alia, nusquam hæc a Dione scripta. Vertit enim. Ac nemo cognouit, quidnam iis in literis contineretur præter hos ipsos, qui scripsissent. Nusquam in Græcis hæc video, Quid iis in litteris contineretur: &, Qui scripsissent. Ego retinendum ex parte illud* περισωθέντας *aio, sed emendandum. Scripsit enim Dio,* συνεσώθησαν οὔτ᾽ εἶδεν οὐδεὶς τοὺς ἐξ αὐτῶν *(τῶν γραμμάτων scilicet κατακαυθέντων)* περισωθέντας, πλὴν αὐτῶν ἐκείνων. *Nemo, inquit,* nouit eos qui per has *[literas crematas]* incolumes euaserunt, præter illos ipsos incolumitatem adeptos. *Hæc nimirum est Antonii sententia.*

266 p. παρὰ μικρὸν δ᾽ ἂν πρὸς ἐκεῖνα, *commutandum in* παρὰ μικρὸν δ᾽ ἦλθεν πρὸς ἐκεῖνα.

267,m. *pro* τὰ γὰρ αὐτοῦ οἱ ἐξελεύθεροι προσαγαγόντες, καὶ ἐς τὸ μνημεῖον κατέθεντο, *scribendum haud dubie,* τὰ γὰρ ὀστᾶ αὐτοῦ. *Sic lib. 56 pag. 598, m. de Liuia,* τά τε ὀστᾶ αὐτοῦ συνελέξατο, καὶ ἐς τὸ μνημεῖον κατέθετο. *Ibid f.* καὶ τὰ *(adde intersecta)* περιέργως διαβαλόντων· *Xiphilino* καὶ τοῖς περιέργως διαβαλόντων.

AD LIBRVM XLV. DIONIS.

269,f. *In his verbis,* ἐτράφη μὲν παρά τε τῇ μητρὶ καὶ παρὰ τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς Λευκίῳ Φιλίππῳ, *vitiata leguntur illa,* παρὰ τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς. *Quippe Lucius hic Philippus Octauii iunioris vitricus erat, non* matris eius frater, *hoc est auunculus. Ergo vera Dionis hæc scriptura postliminio quasi reuocanda,* ἐτράφη μὲν παρά τε τῇ μητρὶ, καὶ παρὰ τῷ ἀνδρὶ δευτέρῳ αὐτῆς Λευκίῳ Φιλίππῳ. Apud matris alterum maritum. *Nec vocabulo* ἀδελφοῦ *obscura insunt illius veræ scripturæ,* ἀνδρὶ δευτέρῳ, *vestigia.*

270,m. *Pro* ἀπαιτήσας αὐτὸ, *reponendum* ἀπαιτήσαντα *(scilicet* Ὀκτάουιον*)* αὐτὸ. *Figulus is, qui supra. Sic animaduerti postea, Xiphilinum quoque legisse. Ib. paullo ante, pro* ὥριστο γὰρ καθ᾽ ἑαυτὸ, *rectius apud Xiphilinum* τῶν καθ᾽ ἑαυτὸν.

271,m. προτιμηθῆναι, *rectius Xiphilino* προτιμηθῆναι. *Ib.* καὶ τοῦ κλήρου αὐτοῦ διαδέξασθαι. *Xiphilinus* καὶ τὸν κλῆρον αὐτοῦ διαδ.

274 f. τῶν γὰρ χρειῶν αὐτῆς τὰ πλείω, *Xiphilinus* τῶν γὰρ χρειῶν αὐτοῦ *(scilicet* τοῦ Πομπηίου*)* τὰ πλείω. *Et mox,* οὐδεμίαν ἀπόδοσιν ἐποιήσατο, *Xiphilinus idem plenius* οὐδεμίας αὐτῶν *(scilicet τῶν χρειῶν)* ἀπόδοσιν ἐποιήσατο.

276 f. *Pro* σφαγιάσαι ἄλλως τε ἱκανῶς ὑπῆρχεν, *scribendum* ἄλλως τε, καὶ ἱκανῶς ὑπῆρχεν *& cet. Rursus ibidem vult.* ἐς τὴν Γαλατίαν ἐφώρμησε, *restituendum* ἀφώρμησε.

277,m. *Non* ἐκεῖνοι, *nec* αὖθις, *sed* ἐκείνου δὲ *(scilicet* Antonii*)* ἰσχυρὸν εὐθὺς πόλεμον σχόντι: *vel,* ἐκείνῳ δὲ ἰσχυρὸς εὐθὺς πόλεμος σχεθείς. *quod posterius equidem magis probo. Ibidem m. vbi legitur,* καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστει τὴν χάριν τὴν τοῦ Καίσαρος συνῄροντο· *& Græcis verbis inest menda nobilis, & interpretationi Xylandreæ non vnus error. Nam etiamsi recte legeretur illud,* οἱ ἐν ἄστει, *non* opidanos *dicere debebat, sed* vrbanos: *nec* τὴν χάριν τὴν τοῦ Καίσαρος συνῄροντο; *significat,* eos Cæsaris rebus studuisse. *Tertius accedit error, ex eodem fonte, quod paullo post, vbi dicitur,* decretas in senatu laudes αὐτοῖς ἐκείνοις; illis ipsis; *nō iam amplius* opidanis *id euenisse tradit in genere, sed in specie* Mutinēsibus. *At nusquā in precedentibus vlla mētio vllius opidi, nedum Mutinæ. Nimirū inde tota istæc alucinatio, quod nō expedebat, et quid in hisce verbis vitii latitaret. Laudas aūt ...*

Rursus ibidem non πρὸς αὐτίκα συμφορὰς , *sed* πρὸς τὰς αὐτίκα συμφορὰς *scribendum.*

334,p. *Pro* ἐπειδ' ὡς ϗ ἐκείνῳ ἐπικηρύχθη, *reponendum* ὡς ϗ ἐκεῖνος ἐπικηρύχθη.

Ibid. τοῖς τὰ προσιοῦσι διπλάσια, *cum ceteris, ante vocem vltimam ponenda copula ,* ϗ διπλάσια , *sensu eo, qui margini adiectus.*

335,m. *Pro* ϗ οἰκείοις αὐτὰς προσεπιδεῖξαι, *scribendum* αὐτοῖς προσεπιδεῖξαι. *Ibid. mox* καταφορὰς *perperam legi putat Xylander, absque causa. Locus quidem ipse, cum praecedentibus, nõ recte traductus ab eo fuit, uti de meis, ad marginem adscriptis, lectores perspiciunt. Ibid. pro* τὰς τε ἀρχὰς, *quum periodi sit initium , integrius scribetur,* τὰς δὲ ἀρχάς. *Ib. f. pro* ἔτι ἄρχοντας παύσαντες, *haud dubie futuro efferendum tempore,* ἔτι ἄρξοντας παύσοντες.

336,p. *Pro* χρυσοῦν τὴν τῷ Καίσαρος μοναρχίαν φανῆναι, *reponendum* χρυσοῦν. *Et mox ,* προσοφειλήσοντες *melius* προσοφειλήσαντες, *sensu margini adscripto.*

338 m. *In his,* ἐκεῖνο τὸ χωρίον ὄνομα τι τῆς ἀσυλίας, *ita scribẽdum,* ἐκεῖνο τὸ χωρίον ὄνομά τι τῆς ἀσυλίας, *(adde intermedia)* ἀπὸ τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ἔσχεν: *vel* ὄνομά τι τῆς ἀσυλίας , *quod elegantius.*

339,p. *Pro* ἀλλ' ὅτι τῷ καιρῷ, *restituendum* ἀλλ' ὅτι τῷ τότε καιρῷ.

340,p. *Non caret hic vitio locus ,* ὅθεν ἡ γερουσία μετέπεμψεν αὐτοῦ: *cuius hanc emendationem,* ὅτ' ἂν ἡ γερουσία μεταπέμψῃ αὐτοῦ, *eruditi probabunt. Ibidem m. Heic etiam tum deest aliquid hisce verbis, tum inest vitii.* καίτοι ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ κόσμου στερηθείς. *Vtrique remedium , si legas ,* καίτοι ὑπὸ τοῦ Βρούτου τοῦ στρατηγικοῦ κόσμου οὐ στερηθείς. *Nam* οὐ *negatio fuit omissa, propter eius duplicationem, ex vltima praecedentis* κόσμου *syllaba.*

341,m. *Pro* οὐδὲν δ' τότε κακὸν ἔπαθεν, *scribendum* οὐδὲν δ' ϗ τότε κακὸν ἔπαθεν.

342,f. περὶ τὰ τοῦ Σέξτου στρατόπεδα προσχωρῶν , *scribi posse* προσχωρῶν *videtur : sed alterum quoque defendi potest.*

349,m. *Pro* ϗ μὴ χρονισάντων αὐτῶν , *reponendum necessario* ἵνα μὴ χρονισάντων. *Ibidem mox , vitiose legitur* ἐπιβάλλοντα, *cui Xylander vt opem ferret ,* ἐπιβάλλοντα *scribendum opinabatur. Id vero minus est simile verbo* ἐπιβάλλοντα. *Quapropter* αἰσβάλλοντα *rectissime reponetur, & sensu idoneo, quem margini adnotauimus. Ibidem pro* ἐκείνων τι οὐδὲν ἦλθον , *rectius scribes,* τὰ ἐκείνων οὐδὲν ἦλθον *(cum ceteris)* διακόπτων.

350,p. *Pro* τὸ ἀριθμῷ τῶν μαχεσαμένων διελέγξαι αὐτῶν, *praestat reponere* διελέγξαι. *Refertur enim ad nomen* ἀγὼν, *quod praecessit.*

351,p. παρ' αὐτὰς αἰσχὰς , *rectius* παρ' αὐτὰς τὰς αἰσχάς. *E geminis enim* τὰς *calligraphus alteram omisit , quod frequens manu exaratis. Ibidem mox.* τὰ Λαπάρεια *potius scribenda* Λαπάλια. *Simile quiddam accidisse voci* Palilia, *superius ostensum, ad pag. 234, lib. 43. Dionis, vbi scriptum* Παρίλια. *Rursus heic mendum quoddam insigne occurrit, & ab aliis intactum, vbi verba leguntur haec,* ἐν μὲν οὖν τῇ Ῥώμῃ ταῦτ' ἐγίγνετο. καὶ τινὰ καὶ λοιπὰ *(cum ceteris sequentibus)* ᾖδετο. *Quippe vitiosum illud* τινὰ καὶ λοιπὰ, *quum Dio scripserit* τινὰ καὶ λόγια *(adde intermedia)* ᾖδετο. *Nimirum dicere voluit ,* oracula quoque nonnulla tum ante, tum post hæc, ad euersionem popularis imperii & ipsa tendentia , vulgo fuisse decantata. *Loquitur & alibi eodem modo , & verbis iisdem vtitur. Ibid. f. Ait hoc loco Xylander, quo verba reperiuntur huiusmodi ,* εἰπεῖν τῷ Καίσαρι, ὅτι τι ἐς ἓν ἡ τῆς μάχης φθάσειεν, *non videre se , quid ea possint, hoc est significent. Nimirum prius erant emendanda, quam sensus eorum quaereretur. Ita vero scriptum a Dione paret,* ἔδοξεν *(cum ceteris)* εἰπεῖν τῷ Καίσαρι. ὅτι τι ἐς νίκην οἱ ἡ μάχη φθάσειεν, ϗ ἵνα ἀναλάβῃ *&c. Sic planissima sententia, quam margo nobis exhibet.*

354,m. *Pro* τῆς Βρούτου ἐσφάλθαι, *quod Xylander reddidit* Succubuisse; *Xiphilinus habet* ἐσφάχθαι, iugulatum esse. *melius omnino. Ibidem vitiata sunt haec verba,* ὡς οὐδενὸς ἐπιγνόντος (ἅτε μηδενὸς δεινοῦ ὄντος) ἦν , ὑπώπτευσέ τι αὐτοῖς. *Non enim admittunt aures eruditae repetitionẽ vocularum* ὡς *&* ἅτε , *prorsus idem significantium. Itaque Dionis hanc scripturam probabimus.* ὡς οὐδενὸς ἐπιγνόντος, ὅτι δὴ τοῖς δεινοῦ ὄντος, ἦν· ὑπώπτευσέ τι αὐτοῖς, *&c.*

355,f. *Pro* ὑφ' ἑτοίμων *legitur apud Xiphil.* ὑφ' ἑτοίμου.

AD LIBRVM XLVIII. DIONIS.

357,p. *Quo loco post libri periochen de consulibus eorum annorum agitur,* Λούκιος Ἀντώνιος Μ. υἱὸς Πιέγας *scribitur. Id* Piegas *Xylander omisit in recensione consulum Latina. Dubitat etiam , quid eo de vocabulo statuendum , quum is L. Antonius apud alios cognomen* Pætas *habuisse legatur. Equidem omni remota dubitatione, tum apud Dionem* Πίετας, *tum apud alios* Pietas *scribendum adfirmo, de causa, quam paullo post ex ipso Dione, me commonstrante, lector intelliget. Ibidem f. Haec verba,* Καὶ τοῦτο δ' τότε τι Λέπιδον, ἃ τὸ πρότερον, κολοῦσαι *(praecessit* αἰσδέξασθαι,*) non ignoro equidem posse retineri, quum illud* κολοῦσαι *Dionis esse , de locis aliis pareat. Nihilominus etiam alicui Dio videri possit vsus verbo* κολοῦσαι, *quod aeque idoneam sententiam reddit , & a Xiphilino heic positum est.*

360,p. *Hic ille locus est, de quo citra dubitationem colligitur, L. Antonio, Marci fratri, cognomen fuisse* Pietas; *non* Piegas, *nec* Pætas. *At enim expresse Dio,* διὰ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν εὐσέβειαν , καὶ ἐπωνυμίαν ἑαυτῷ Πίεταν *(repono* Πίετας*)* ἐπέθετο. Propter pietatem , *inquit,* erga Marcum fratrem, indiderat sibi cognomen, vt Pietas diceretur. *Itaque causam non habuit interpres, cur ita potius haec efferret:* Pii quoque cognomen sibi propter suam in fratrem pietatem sumserat. *Ibidem paullo post, pro* τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνη διέχοντα, *scribendum* διέποντα, prouincias Asianas administrantem: *non* populos Asianos sub se habentem, *vt interpres vertit ex lectione vitiosa. Rursus ibidem , loco illius,* πλὴν εἴ τις τῶν ἐστρατευμένων ἐν δωρεᾶς μέρει λαβών, *reponendum initio,* πλὴν εἴ τις τι τῶν ἐστρατευμένων *(& cetera)* λαβών.

362,p. *Pro* ϗ ἄκων ὑποκατέκλινε , *dico scripsisse Dionem* ὑποκατέκλινε, *quod e triplici praepositione compositum est verbum. Et omnino pertinet huc illud* ἐκκλίνειν, *vt quiuis facile perspicit.*

363,m. *Contra leges sermonis Graeci legitur heic scriptum illud ,* τὴν γοῦν αἰτίαν τῆς διαφορᾶς οὐκ αὐτοὺς , ἀλλ' ἐκείνους ἔξειν ἐνόμιζον. *Etenim casu dissident inter se* αὐτοὺς *&* ἐκείνους, *quum conuenire deberent. Ergo fortasse reponendum,* αἰτίαν τῆς διαφορᾶς οὐχ αὐτοὶ, ἀλλ' ἐκείνους ἕξειν ἐνόμιζον. *Retineri tamen etiam potest , obtenta velut ineptia quadam,* οὐκ αὐτοὺς ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐκείνους ἕξειν ἐνόμιζον. *Ibidem f. sine vllo sensu legimus heic* Βουλὴν καλίγαν , *aut* καλίγαν, *(quod solum Xylander adtigit) itemque* senatum caligam, *etiam apud Xiphilinum , in versione Latina. Quis enim hoc intelligat , nisi coacta quadam interpretatione? Quapropter reuocanda germana Dionis scriptura,* βουλὴν καλιγῶν *(adde intersecta)* ἀποκαλοῦντες: *vnde sponte sua manat sensus facilis & verus ,* milites illos,

illos, quibus arbitrium causæ commiserat Cæsar, adpellatos fuisse ab aduersariis, senatum caligatum, ab vsu caligarum vel subligaculorum militarium. Subligacula *namque Dioni sunt* ὑποδήματα, *non* calcei, *nec* militare vestimentum, *vti Xylander reddidit. Ibidem legitur*, ὥστε μηδένα ἄλλον *(adde intermedia)* τεχνίτας τρέφειν, *vbi præstat scribi*, ὥστε μηδένα ἄλλον *(& cetera)* τεχνίτας τρέφειν.

364 *f. Pro τῶ* πεφραγμένων *reponendum* πεφασμένων, *ex causa per se manifesta.*

367, *m. Minime quidem integra est in hisce verbis oratio*, πόλεις ὑπηγάγετο, καὶ τεχνίτας τινὰ ἀπ' αὐτῶν *(τῆς Σικελίας πόλεως scilicet)* πλοίοις, καὶ Κόϊντος Κορνουφίκιος ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἔπεμψε. *Ne prolixus sim, videtur ita scripsisse Dio*: πόλεις ὑπηγάγετο, *(nimirum Siculas)* καὶ τεχνίτας τινὰ ἀπ' αὐτῶν πλοίοις ἔλαβε, καὶ ἄλλους Κόϊντος Κορνουφίκιος ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἔπεμψε. *Subiungendum obiter, videri* Κόϊντος *rectius scribi, quam* Κόϊντος: *&* Cornuficium *potius dicendum, quam* Cornificium, *ex orthographia neglecta quidem a nostris, at a Græcis obseruata; quibus in hoc genere plurima debemus, vt* Ahenobarbos, Fufios, Mæcenates, Fetiales, Munatios, Calpurnios, Sulpicios, Hirtios, Poplicolas, Cornuficios, *& alios; pro quibus vitiose librarii nostri* Ænobarbos, Fusios, Mecœnates, Fæciales, Munacios, Calphurnios, Sulpitios, Hircios, Publicolas, Cornificios, *scripsere.*

369. *p. Pro* καὶ πάντα τὸν Λέπιδον, *scribendum* καὶ πάντα. *Ibidem m.* τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀμαλδῦναι, *mutandum in* τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀφελέσθαι. *Nam melius hoc, quam Xylandri* αἰκίσασθαι, *quod* effossum *vertit, aliena quadam significatione. Nostrum illud* ἀφελέσθαι, caput ademptū *denotat. Sic inferius, lib. 49. pag. 401.* ἱερωσύνην ἀφελέσθαι, de sacerdotio ademto dixit. *Linea sequente*, ὡς καὶ ἐκ πάντων πικρότητι, *retineri quidem id posse videtur, sed cōtinnius, meo sane indicio, foret* κάμακος, ὡς καὶ ἐκ πάντων πικρότητα, πεφρίκειν.

373, *f. Pro* τοῦ πρὸς ἐκείνους βελτίστου, *scribe* τοῦ πρὸς ἐκεῖνον, *scilicet* Sextum Pompeium: *rursus ex* ἐστὶ τῇ Ἰβηρίᾳ τοῖς ἐκείνοις ἐπικουρήσειν *faciundum* δι' ἐκείνους, *videlicet* τοὺς Πάρθους.

374. *p.* ὥστε καὶ αἰπόλους, *Xiphilino* ἄν καὶ αἰπόλους, *recte.*

375. *p.* κοσμήσαντες, ἔς τι τὰς πανηγύρεις, *mutandum in* κοσμήσαντες, τάς τε πανηγύρεις *(cū ceteris intermediis)* διαπρέπως ποιήσαντες.

377. *p. Pro* πλὴν τὰ ὑπ' αὐτῶν πεπραγμένα, *scribendum* προσεχεῖς. *Nam dicere vult*, præter vectigalia priora, fuisse noua quædam adhuc instituta. *Sequens autem periodus aliter a me reddita, quam ab interprete, qui temere mutandum* παρὰ *in* κατὰ τὸ καθεστηκὸς *adfirmat.*

378, *p. Notandum obiter*, πρὸς τὰ τοῦ χρόνου μέρη, *tantumdem Dioni significare, ac si dixisset*, πρὸς τὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ μέρη, *vel* πρὸς τὰ τῆς ὥρας μέρη, ad partes anni. *Quod quidem nominis* χρόνου *significatum, Græcis recentioribus vsitatissimum est.*

379 *p. Non hæc integra est oratio*, ἰδιῶται παρῆσαν ἀθρόοι, *(sic enim mutandum prius illud*, ἀθρόοι*)* καὶ ἀχθόμενοι . . . . καὶ τῆς εἰρήνης ἐπιθυμοῦντες ἰσχυρῶς. *Quiuis sane videt, vocem* εἰρήνης *vestigium quasi quoddam exhibere nobis alterius, quæ periit: vt hęc plena Dionis scriptura sit*, καὶ ἀχθόμενοι τῷ πολέμῳ, καὶ τῆς εἰρήνης ἐπιθυμοῦντες.

380, *m. Pro* οὗτοι μὲν οὖν ὁ πόλεμος, *scribendum* οὕτως μὲν οὖν ὁ πόλεμος αἰσχύνη. *Ibidem f. pro* μηδὲ ἐς χεῖρας οἱ ὑπομείναντες εὐθὺς ἐξίεσαν, *vel restituendum illius* εὐθὺς *loco*;

verbum ἐλθεῖν: *vel ita scribendum*, ἐς χεῖρας οἱ ὑπομείναντες ἐλθεῖν, εὐθὺς ἐξῄεσαν.

383, *m. Pro* ταὐτὰ τι ἐποίησεν, *scribe* ταὐτά τι ἐποίησεν, *vt significes* eadem.

384. *p. quod apud Dionem legitur*, συνῴκει δὲ ἡ γυνὴ τῷ Καίσαρι, *rectius apud Xiphilinum est*, συνῴκει δὲ ἤδη τῷ Καίσαρι, quum iam Cæsaris vxor esset. *Ibidem f. in his verbis*, τῶν περὶ τὸν Γ... ἐπιπεσόντων αὐτοῦ, *non de Xylandri sententia dumtaxat illud* περὶ τὸν Γ... *mutandum in* περὶ τὸν Τίγγιν: *sed potius &* περὶ τὸν Τίγγιν *scribendum, & pro sequentibus* ἐπιπεσόντων αὐτοῦ, *reponendum* ἐπαναστάντων αὐτῷ, *quemadmodum, scripsisse Dionem, liquido paret. Quinetiam interpres ipse sic Dionis verba reddidit imprudens. Nam alioqui dicere debuisset, lectione priori salua*: Interimque consurgentibus in eum Tingitanis.

387, *m.* χρήματα παρά τι τῶν πολιτικῶν, καὶ παρὰ τῶν συμμάχων, *potius scribendum* παρά τε τῶν πολιτῶν, *& cet. Rursus ibidem f. pro* καὶ ὀκτώ ναῦς ἐξασκῆσαι τι τὸ ναυτικόν, *rectius fuerit* ὀκτώ, *nisi fallor.*

389, *p. Pro* πυρὸς ὁμοφυοῦς ὄντος, *legitur apud Xiphilinum* ὁμοφυοῦς οἷον ὄντος. *Vnde vera lectio colligitur*, ὁμοφυοῦς οἱ ὄντος.

390, *p. Hæc verba*, λόγος γὰρ ἔχει, καὶ τῶν κακούργων τινὰς ἐς αὐτὸ τὸ θέατρον προσωπεῖοις, ὡς καὶ ὑποκεκρυμμένους τι, ἐπελθόντας συγκαταβάλλειν τὰ χρήματα, *sine dubio vitiata sunt in vocabulo* κακούργων, *& in extremo quid amiserunt. Nec enim ita Græci loquuntur*, λόγος ἔχει τινὰς συγκαταβάλλειν τὰ χρήματα, *sed* τινὰς συγκαταβεβλήκεναι τὰ χρήματα. *Et quid eis opus erat, vt in theatro personati pecuniam conferrent? Si nesciri volebant hoc, sane pecuniam conferre clā poterant, extra theatrum, omni absque periculo. Prorsus etiam absurdum, homines flagitiosos tantam virtutis in Oppio rationem habuisse, cui flagitiosos videmus infestos esse solere. Quapropter equidem primum puto, pro* κακούργων, *vocabulum* πανούργων, *reponendum: posteriora vero sic emendanda, vt scribamus*, ἐπελθόντας πῶσαι συγκαταβάλλειν τὰ χρήματα. *Sic integritati sua verba cum sensu restituta videmus, quem tibi margo versionis exhibet. Addo pro voce* πανούργων *heic retinenda, nonnunquā ea significari* γελωτοποιούς, *cuiusmodi erant histriones & illi personati, quorum heic mentio. Eodem & illa Aeschylea videntur adludere*: Ναύταις σκωμμα καὶ πανουργία τινί. *Noti namque sales & iocularia nautarū. Ibidem linea penultima, pro* ... αὐτῆς, *repone* ... αὐτόν, *scilicet* Antonium, *vt ipsa loci verba manifeste testantur.*

AD LIBRVM XLIX. DIONIS.

393, *f. In hisce verbis*, διά τε τὸν χρόνον καὶ ἀχθόμενα ἐπὶ πλεῖστον ἠγωνίσαντο, *scio defendi* χρόνον *posse; sed caueri nequit tamen, quin duriuscula sit oratio. Præstabit igitur ita scribi*, διά τε τὸν χρόνον καὶ ἀχθόμενα ἐπὶ πλεῖστον ἠγωνίσαντο, *vel etiam ingrata vocum traiectione mutata*, διά τε καὶ ἀχθόμενα χρόνον ἐπὶ πλεῖστον ἠγωνίσαντο, *quod aures delicata libentius admittent.*

394, *m. pro* δυοῖν οὖν παρῆσαν, *rectius apud Xiphilinum legitur*, δύο οὖν παρῆσαν.

395, *m. Membrum hoc*, ἄπορα δεινὰ ἐγίγνετο, *Xylander omnino cum præcedentibus cohærere negat. Id equidem verum esse non infitior, si præcedentia relinquantur inemendata: nimirum hæc*, καὶ αὐτοὶ προσβαλόντες καὶ ἱππεῦσι καὶ ψιλοῖς περιῆσαν, *(adde intermedia)* ἄπορα δεινὰ ἐγίγνετο. *At vero si scriptura vitiosa suam ad integritatem hoc modo reducatur*, καὶ ἐν αὐτοῖς προσέβαλεν καὶ ἱππεῦσι

ὁ ψιλοὶ πόῤῥωθεν, ἅπερ οἱ δυοῖν ἐγίγνετο: nihil amplius auctoris sententia deest, & significatū proprium vox ἅπερ retinet, ad ipsum Cornuficium, & milites eius simul referenda; non ad hostes, vti putabat Xylander.

398,m. Illud μάλιστα τοῖς προσχοῦσί τι, vitiatum est dubio procul in προσέχουσί τι: quod equidem fuisse scriptum a Dione puto, προσχοῦσί τι, sensu aperto.

399,p. Pro ὁ προσπεσὼν, ἐς αὐτὸ ἐσπλεύσας, rectius scribetur, προσπεσὼν ἐς αὐτὸ & cet.

400,m. In hisce verbis, τὸ σίφωνι τὸ δύσφορον * ἐκείνης &c. quo tollere possis asteriscum, scribe τὸ σίφωνι τὸ δύσφορον φέρειν, ὅπως ἐκείνης τούτῳ τῷ ναυτικῷ χρῶτο. Sic enim locus integer erit. Ibidem f. pro ὁ τὸ ἐφ' ἵππους ἱππεύων, reponendum ἐφ' ἵππου ἱππεύων.

401.m. Quum Xylander Σπηλαίῳ mutandum ait in Παλατίῳ, dicit aliquid. Dissimulare tamen non debeo, magis adhuc integram fore lectionem, si ἐν τῷ Παλατίνῳ scribatur, videlicet ὄρει, quæ vox subintelligi solet, ac elegantis ἐλλείψεως causa non exprimi. Loca Dionis huic similia lector hæc habeat. Libro 53 pag. 507. ἐν τῷ Παλατίῳ ὁ Καῖσαρ ᾤκει. Non dubito, scripsisse Dionem, ἐν τῷ Παλατίνῳ (vel Παλατίνῳ) ὁ Καῖσαρ ᾤκει. Rursus eodem libro, pag. 515.f. quum legitur, ἡ οἰκία ἡ ἐν τῷ Παλατίῳ ὄρει, magis euidenter etiam paret, ἐν τῷ Παλατίνῳ ὄρει scribendum. Quippe nemo Παλάτιον ὄρος vmquam dixit. At Παλατῖνον ὄρος σύμπαν expresse legitur in Nerone Dionis, lib. 62. pag. 709, m. Alibi etiā Παλατῖνον reperitur. Ceterum magis heic corruptus est locus alius, ibidem p. 401, in hisce verbis, Μεσσαλᾶς τὸ Οὐαλέριον, ὃν πρῶτον ἐν ταῖς προγραφαῖς ἐπ θανατώσει. Xylander πρῶτον mutandum censet in πρότερον, ego potius in πρὸς τῶ. Antonii vero nomen siue de sententia Xylandri quis addat ex superioribus, lib. 47. pag. 333, f. vbi dicitur ab Antonio Messala morti addictus, siue non addat, parum refert: quandoquidem proscriptus ab vno de tribus illis viris, etiam a reliquis duobus consensu tacito neci destinatus videbatur.

402, p. Pro διαλαβὼν ἐπὶ Κίρκυραν, scribendum διαβαλών. Id enim est traiicere.

404, p. Quod inest hisce verbis vitium, οὔτ' αὖ διαβαίνουσιν αὐτοῖς ἐπέθετο, sic emendandum putat Xylander, vt κατὰ præpositionem, & articulum τὴν addat, οὔτ' αὖ κατὰ τὴν διάβασιν. Mihi simplicior ratio corrigendi videtur, si nihil inseratur, absque causa euidenti. Fiet autem illud hoc modo: οὔτ' αὖ διαβαίνουσιν αὐτοῖς ἐπέθετο. Quilibet ista recte coniungi videt, οὔτε διαβαίνουσιν, οὔτε διαβᾶσιν ἐπέθετο, nec traiicientes, nec traiectos inuasit. At alterū ταυτολογίαν quamdam habet, non prohibere transitu, & in transitu non adoriri.

406, m. Non recte scripta leguntur ista, τήν τε ἐπὶ τῷ Ἀγρίππου ὁ ἐπὶ τῷ Γάμου ὑπατευόντος ἐψηφίσθη. Triplex autem modus emendandi, vel vt scribatur, τήν τε τοῦ Ἀγρίππου ὁ τοῦ Γάμου ὑπατευόντος ἐψηφίσθη: vel, τήν τε τοῦ Ἀγρίππου ὁ τοῦ Γάμου ὑπατευόντων ἐψηφίσθη: vel denique, τήν τε ἐπὶ τοῦ Ἀγρίππου ὁ ἐπὶ τοῦ Γάμου ὑπάτων ἐψηφίσθη: quod equidem ceteris præfero. Paullo post, pro ἀλλά τε ὁ πρεῖς, reponendum ὁ ἄλλα τε, ὁ πρὸς τῶν Ῥωμαίων πίστεις...

408, m. Pro τὸ νεανικὸν τοῦ πάγου φάναν, rectius legitur in manuscriptis Sylburgii, de legationibus, τὴν νεανικὸν τοῦ πάγου φάναν. Ibidem f. Hæc inclusa parenthesi verba, ὁ ἐπέρατο πρὸ ὅσον (ἐπὶ γὰρ ἄλλον ἀποκεκλεῖσθαι σφίσι παντελῶς νομίζοντες) διεχείμαζον, nemo non animaduertit a Dione sic non fuisse scripta. Quippe Græci sermonis proprietas requirebat, vt diceretur, ἐπὶ γὰρ ἄλλον ἀποκεκλεῖσθαι σφίσι παντελῶς ἐνόμιζον. Ego vero ne temere quid mutem, sic scripsisse Dionem arbitror: ὁ ἐπέρατο πρὸ ὅσον, ἐπὶ γὰρ ἄλλον ἀποκεκλεῖσθαι σφίσι παντελῶς νομίζοντες, διεχείμαζον & cetera.

412 p. Pro τοῖς δὲ ἀφισταμένοις τι ἐκκλησίαις, ὁ μηδὲν κακὸν ἔχουσιν, rectius scribes, τοῖς δὲ ἀφισταμένοις, ἐν ἐκκλησίαις, ὁ μηδὲν & cetera. Qua quidem exigua mutatione facta, consultum sententiæ loci, quam Xylander non est adsecutus, vti colliges ex notatis ad marginem.

AD LIBRVM L DIONIS.

421, f. Non sine mutatione scriptura Dionis legi arbitror, ἐκ μαγγανείας τινὸς γεγονέναι ἔδοξεν, idque sic restituendum, vt scribas, ἐκ μαγείας τινὸς γεγονέναι. Atque hoc a me non abs re dici, vel hinc probo. Paullo post, in oratione Cæsaris ad milites suos, pag. 435, p. eiusdem rei mentionem fieri videmus, his verbis: ὑπ' ἐκείνης τῆς γοητείας μεμάγευται, Antonius detestabilis illius mulieris incantamentis est circumuentus. μεμάγευται dicit, non μεμαγγάνευται: quo sane quum Dio non vsus sit, μαγγανείας etiam vox admitti pro Dionea vix poterit. Nec id tantum hoc loco irrepsit, sed etiam lib. 60. pag. 661. Scio, quid ex Hesychio, Suida, & aliis, in contrarium adferri possit: sed Dionis ego voces ex ipso Dione adgnosco.

424, p. Monet quidem Xylander, τὰς ναῦς τὰς πεντηκοντόρους videri potius adpellandas πεντηκοντέρους, sed in ipsa interpretatione sua vocabulum omittit. Ego πεντηκοντέρους, naues actuarias esse, notaui ad marginem. Dicitur enim πεζικόν, & ἱππικόν, eiusmodi nauis; quæ simul & remis, & velis vtitur. Cuiusmodi sunt actuariæ, quæ speculādi & explorandi causa nauis alias præcedere solent, unde dicta πεντηκόντοροι.

429, m. Hæc verba nonnihil etiam Xylandri confessione mutila sunt, ἐξ ὧν τὰ μὲν, τὰ ῥᾳδίως τὰ μὴ δεδιέναι, τὰ δέ, τὰ μὴ προχείρως .... δέδιμεν. Putat autem vel ita suppleri posse, τὰ μὴ προχείρως θαρσεῖν: quod repetitum statim e præcedentibus, habere locum nequit. Dixerat enim, ἐφοβεῖτο, ἐθάρσει. Nec Dio scripsisset, ἐκ τῶν θαρσεῖν δέδιμεν μὴ προχείρως θαῤῥεῖν. Vel διχοστασίαν abesse coniicit, quod itidem neque præcedentibus, neque subiectis respondet, adeoque nihil habet simile cum vllo heic posito verbo. Dum vero proxime sequentia considero, εὐτυχεῖν, ἐπταισε: & quæ his opponuntur, μὴ ἀπογνῶναι, & μὴ ὑπερφρονεῖν: animaduertere videor in hoc ὑπερφρονεῖν vestigium aliquod amissi superius verbi, quod ei significatu sit adfine, sicut ἀπογνώσεσι illi prius posito δεδιέναι quodam modo respondet. Id vero fuerit reabse, meo quidem iudicio, ἐπαίρεσθαι: quod cum ὑπερφρονεῖσθαι prope geminum est, & huc quam aptissime videtur quadrare, modo recte singula ponderentur: ἐξ ὧν τὰ μὲν, τὰ ῥᾳδίως τὰ μὴ δεδιέναι τὰ δέ, τὰ μὴ προχείρως ἐπαίρεσθαι, δέδιμεν. ne dicam, verbis his inesse similitudinis aliquid, quæ plane nulla Xylandreis prius indicatis est cum δέδιμεν. Dixi, quod sentio. scopum adtigerim, nec ne, iudicent acutiores.

431, m. Nec interpres, nec Stephanus hunc locum, φιλανθρωπεύονται πάντα νικῶσι τε, οἱ ὁ πρὸς κρατηθέντα πανταχῆ, integritati sua restituerunt, quam habiturus est si legatur, φιλανθρωπεύονται πάντα νικήσαντες, οἱ ὁ πρὸς κρατηθέντας πανταχῆ ἐντάττοντες.

433, p. Pro his, ταπέρους δὲ ὁ δεινέρους, plenius apud Xiphilinum legitur, ταπεινότερους δὲ καὶ πονηρότερους, καὶ δειλότερους.

438, p. Quo loco legitur in Græco χάλαζα πολλή, Xylander multam grandinem vertit. Hoc si non fecit incogitanter,

gitanter, aut si veterem secutus est interpretem, vtrique Dio scripsisse videtur χαλεπὰ ποιῶ.

439,p. Pro καὶ ἡ κἀκ τῶτου οἱ ἐξ βεραχέος ἰσχυσάμενοι, *melius legi ex epitome Xiphilini,* καὶ ἡ καὶ τότε *(adde intermedia)* ἰσχυσάμενοι, *existimauit interpres. At quis horum sensus obsecro? nequit is certe de verbis interpretis percipi, quæ diuersum aliquid sonant. Ergo sic corrigenda potius hæc,* καὶ ἡ κατὰ τούτων οἱ ἐκ βεραχέος ἰσχυσάμενοι, *de quibus iam sententia margini adscripta erat.*

AD LIBRVM LI DIONIS.

444,m. Nullum vidit Xylander in his e verbis vitium, εἰ τὸ ἐν τῷ τιθεγμένῳ ἔτι καὶ τότε ὄντες, *& tamen ea quoque non ita reddidit, vt sonant. Scribe sane* ... ἐν τῷ τιθεγμένῳ ἔτι καὶ τότε ὄντες, *ac Dionis sententiam cum scriptura dubio procul assequeris. Ait enim*, milites etiam illos, quotquot inter gregarios tūc adhuc mereb nt, partim a ducibus inhibitos, potissimum vero spe diuitiarum illectos Ægyptiacarum, a rebus nouis abstinuisse. *Addendum obiter,* ἐν τῷ τεθεγμένῳ *significare* milites gregarios, *tam heic, quam alibi, quod interpres haud animaduertit. Exempli lector alia hæc habeat. Libro 41. pag. 182, v. vlt.* τῷ μὲν ἐν τῷ τεθεγμένῳ στρατευομένους, *vbi reddit Xylander,* ex delectu militantes. *At gregarios dicere debuit. Item lib. 45, pag. 481, m.* πολὺν τῶν ἐν τῷ τεθεγμένῳ ἐστρατευμένων, *vbi prorsus illa,* ἐν τῷ τεθεγμένῳ, *preterit; tantum* stipendia merentes *exponens, quum dicere debuerit* milites, qui meruerint inter gregarios. *Dicunt etiam simpliciter Græci quidam* ἐπιτεθεγμένοι, *pro* gregariis, *qui & ταγματικοί. Ibidem inferius proxime* ... *apud Xiphilinum legitur,* κἀκ τούτου*, scilicet* ... *, quod præcessit.*

447,m. Adpositum vides asteriscum hisce verbis, ... οὔτε προσδέξασθαι αὐτ * καὶ ..., *&c. Stephanus & Xylander adiecto* ..., *locum supplent. Ego simplicius,* οὔτε προσδέξασθαι *(non vt illi,* ... *)* ... *, cum reliquis. Sic asterisco non amplius erit locus.*

458,m. Existimauit Xylander in his verbis, ... *& Κλεοπάτρᾳ, scribi rectius* ... *& Κλεοπάτρας: itidemque faciundum pag. seq. princ. vt pro* οἱ καὶ τῶν Αἰγυπτίων, *reponatur* ... τῶν Αἰγυπτίων. *Sed ita superius etiam locutum Dionem, haud obseruarat. Vnus nobis locus sufficiat e libro 43. pag. 22 ..., m.* Τὰ ἐπινίκια τῶν τε Γαλατῶν, καὶ τῆς Αἰγύπτου, τῆς τε Φαρνάκου, καὶ τῆς Ἰόβα, *cum ceteris interiectis similibus. Nullum heic* τῶν *reperitur ante* τῆς Γαλατῶν, *vel* τῆς Φαρνάκου, *quod in* τῶν *mutari possit.*

459,m. Pro τῆς τε Κλεοπάτρας καὶ τῆς Σελήνης, *scribendum necessario,* τῆς τε Κλεοπάτρας, τῆς καὶ Σελήνης, *quum diuersus sit horum sensus.*

460,p. Vltimum in his de Rhinocerote, ... *mutandum in* ... *, sensu manifesto.*

461,m. Vitium non leue relictum heic ab aliis ante nos, in illis: καὶ ... τοῦ Κέδρου τοῦ ... *Scribendum enim* ... *, qui fluuius nobilis hodie* ... *dictus in regionibus illis reperitur,* Cedrus *autem nullus. Hoc* ... *ipse regionum earum, adfirmare pro certo possum. Ibidemque. Legitur heic Bastarnarum regis* Del ... *onis nomen, corruptum ex* D... ddone. *Non enim* Δίλδωνα, *sed* Δάδδωνα *scribendum aio. Prebuit occasionem voci corrumpendæ similitudo literæ* Λ *cum* Δ, *quæ hac figura pingitur a Græcis etiam in literis non capitalibus, vt vocant, sed minutis. Idē factū lib. 56, pag.*

580,m. in verbo ..., *quod illic vitiatum ex* ... *reperitur: & libro 47 pag. 54 ..., legebatur antea* ... Σέξαι, *qui verius* Δουδίοι Σέξαι *adpellandus est. Et hi Bastarnæ natio quadam erant Germanica, quod nomen ipsum prodit, sicut &* Getæ, *postea Gothi nominati.* Deddonis *siue* Dedonis *nomen adgnoscunt Germani, quemadmodum &* Ρ...*, quod statim heic sequitur, quod tantum regis triuntum. Est enim illud* Rolo, *quod Francorum in historiis toties inuenitur, contractum ex* Rodolfo, *Gallis hodieque* Raoul, *Saxonibus* Roleu, *siue* Rolef.

AD LIBRVM LII DIONIS.

468,f. Pro τῷ δὲ δὴ θεραπείᾳ τῷ τῆς μοναρχίας ... *legendum vel* τῷ δὲ θεράποντι τῇ μοναρχίᾳ ... *vel* τῷ θεραπεύοντι τῆς μοναρχίας ..., *&c.*

469,p. Xylander & Stephanus in hisce verbis, ... *, retinuerunt illud* ... *, cuius causa Dionis sententiam alio detorsit interpres quæ planissima est statim offert, si reponas* ... *, idque referas ad ipsum Augustum,* ...

47 .p. Pro ... *, scribendum* ... *scilicet* ... *, ex superioribus* ... *&c.*

475,p. ... καὶ μεγάλων ... ὄχλων, *mutandum in* ... *Melius hoc, quam si* καὶ *deleatur ante* μεγάλων *& oratio reddatur* ...

478,f. Pro καὶ τῆς ἄλλης πάσης δυναστείας, *repone* τῆς ἄλλης πάσης δυναστείας.

479,p. ... *, scribendum integri-* ... καὶ ... τὰς πόλεις.

48 ,p. Vbi legitur, ... *, Xylander vocem* ... *aperte mendosam dicit; quod pro ea substituat, incertum. Reddidit etiam pro ea rem,* rem bellicam: *nulla sane, meo quidem iudicio, ratione. Nam Dio* ... *scripsit, & castella munita intelligit, in quibus militum præsidia collocantur: quæque nunc* ... *dicit, paullo ante* χειμάδια *vocauit,* hiberna *scilicet* militum, *quæ munitionibus suis numquam carent.*

487,p. Illa verba, ... τῶν στρατιωτῶν, *ἢ καὶ* ... τῶν στρατιωτῶν, *sic in medio mutanda sunt, vt scribatur,* ἢ καὶ ... τῶν στρατιωτῶν. *Vt* ἐκείνους *(videlicet* στρατηγήσαντας*)* ... *, (hoc enim præcessit) coniungantur. Licebit etiam,* ἢ καὶ ἐκείνους *scribas eodem sensu.*

49 ,p. Non recte scriptum hoc, ... γνώμην, καὶ τὸ μηδὲν *&c mutari debet in* καὶ τοῦ μηδὲν. *Coniungenda namque,* τῇ γνώμῃ, καὶ τοῦ μηδὲν ..., ...

492,p. Pro ... πάντα τὰ τῆς ἀρχῆς, καὶ τὴν εὐτυχίαν, τότε τύχῃ *scribendum in extremo* τῇ τε ... τύχῃ: *vt fortuna non generatim, sed ipsius intelligatur Augusti.*

494,p. Illa verba, ... καὶ ... αὐτοκράτορα ..., *ita reddidit interpres,* Vicies quidem imperator dictus. *Præter* ... *hoc extra ideas. Non enim ea mens Dionis, sed ait* Augustum ita n... men imperatoris accepisse, vt etiam ipsius imagines nomen imperatoris præferant. *Nam quod interpres nobis ait, sic Græce Dio extulisset:* ... *quod tamen ipsum vix equidem verum de Augusto crediderim.*

AD LIBRVM LIII DIONIS.

Quæ legebantur initio libri verba, τότε μὲν ...

φῦντο, quum libri precedentis conclusio sint, suo loco restitui. Xylander autem ea prorsus & in fine precedentis & huius initio reliquit suo quodam modo. Solet enim plurimis in locis ab auctore scripta quædam omittere, quasi superuacanea, & indigna, quæ interpretetur: uti toto lector opere perspiciet eadem a me adiecta, qui vix eiusmodi licentiam probare possum; licet haud ignorem, quibus rationibus nitatur & excusetur.

500, m. Loco illius οὐδ' ἀναγκαζόμενοι πεσοίμεθα, repone ϖροΐεμεθα. Id enim est, non coactum dimittere: quum alterum illud sit admittere vel adpetere, sensu plane contrario.

506, m Pro καὶ γὰρ τὸν, repone κατὰ γὰρ τὸν. sic exigente loci sententia.

507. p. Pro Διαπτείαν διαδοχῆ rectius apud Xiphilinū διεκπεσείδαν διαδοχῆ. Ibidem pro ἐν τε τῷ παλατίῳ ὁ Καῖσαρ ᾤκει, rectius scribi ἐν τε τῷ Παλατίνῳ, vel Παλατίῳ, superius ostensum. Rursus pagina hac inferius, quo loco leguntur hæc ὥσπερ τινα αὐτὸ, ἀντὶ τοῦ σιδάζεσθαι, desunt posteriora, ἀντὶ τοῦ σιάζεσθαι, in libro Xiphilini. recte. Nam irrepserunt e glossa cuiusdam. Ibidem aliquot asterisci sunt, qui denotant, aliquid abesse. Priorem locum ita posse suppleri, arbitror equidem: καὶ ἀπ' αὐτῆς καὶ ἀκριβὲς μοναρχία τῶν ῥωμαίων ἀρχὴν ἔχ. μοναρχία γὰρ & cetera. Nec dubito sic a Dione scriptum fuisse. Sequitur, τὸ μὲν γὰρ ὄνομα αὐτὸ, in quo potius τὸ μὲν γοῦν ὄνομα αὐτὸ legemus. Et frequenter illa γὰρ & γοῦν, apud Dionem inter se permutata, sæpius indicatum. Rursus ibidem statim, ἐς αὐτὸ ἀιαχειμένου, existimem rectius scribi, ἐς αὐτὸ νῦν ἀιαχειμένου. Quippe νῦν præteritum videtur, ob similitudinē cum syllaba prima in sequenti ἀιαχειμένου. Accedamus ad alterum locum mutilum, sic notatum asterisco, καὶ νῦν * τὸ τῶν πμητῶν καθίσανται. Quid ab aliis dictum, omitto. Mea quidem opinione sic restitui possit: καὶ νῦν ἔτι, πλὴν τὸ τῶν τιμητῶν, καθίσανται· διάγεται δὲ, cum ceteris. Sunt autem hæ coniecturæ, quæ manu scriptorum auctoritatem desiderant.

509. p. In his verbis, πᾶσαν τὸ τῆς πολιτείας ἰσχὺν σφετερίζωνται, apud Xiphilinum pro τὸ πολιτείας reperitur scriptum τὸ βασιλείας ἰσχύν. Sensus autem huiusmodi fuerit. Ad hunc modum ex his reipublicæ popularis nominibus omnem regni potestatem accipiunt: adeoque regibus etiam propria, si quæ sunt, extra ipsius adpellationis inuidiam habent. Ibidem m. pro πολιτεία οὐ πω πω, Xiphilinus recte legit πολιτεία ἔτι πω πω. Rursus ib. f. pro δι' ὑπερόπτων γέγονεν ἄρξαι, rectius δι' ὑπερόπτου apud eumdem.

510. p. Hæc verba, ἐν τε γὰρ τῇ Ῥώμῃ συχνὰ, καὶ ἔξω τῆς ὑπηκόῳ αὐτῆς πολλὰ, plenius scripta reperiuntur apud Xiphilinum; ἔν τε γὰρ τῇ Ῥώμῃ συχνὰ, καὶ ἔξω ταύτης ϖολλὰ τῇ ὑπηκόῳ. hoc est, Etenim permulta cottidie Romæ (vel in vrbe) multa extra Romam, & cet. Ibidem mox, ἐς ἴσον ἐνδίχεται, melius apud eumdem, ἴσον ἐνδέχεται.

510, m. pro illis, ὃ μὴ καὶ ὀκνῶ εὑρίσκει, scripsit Xiphilinus, ὃ μὴ καὶ ὀκνεῖ. οὐχ εὑρίσκει. Sæpius quidem ita Dio loquitur.

515 f. Etiam his, τῷ μὲν Μεσσάλᾳ ἀργύριον ἐχαρίσατο, Messalam argento donauit, præferenda videtur Xiphilini lectio, τῷ μὲν Μεσσάλᾳ ἄλλην οἰκίαν ἐχαρίσατο, Messalæ domum aliam dedit. Ibidem statim sequitur, τὸν δὲ Ἀγρίππαν [ὁ Αὔγουστος] συνῴκισεν ἑαυτῷ, quod sic reddidit interpres; Agrippam [Augustus] in suam domum ad se recepit. Non ea mens Dionis erat, sed dicere volebat, Augustum communem Agrippæ cum Messala domum, a Messala redemisse; quo solus eam incolens Agrippa, vicinus Augusti efficeretur, ob ædium coniunctionem. quæ propriè συνοικία est, vt en paret ex sequenti libro, pag. 515, m. vbi verba leguntur istæc. οἱ τὰς συνοικίας νύκτωρ φυλάσσοντες, qui noctu vicinas inuicem domos custodiunt. Itaque τὸ Ἀγρίππαν συνῴκισεν ἑαυτῷ, nihil est aliud, quam; Agrippam sibi vicinū fecit.

516, f. Loco mutilo remedium de manu exaratis petendum. Quod autem statim sequitur, καὶ ἄλλη τις στρατιὰ καινή, rectius scribetur ἄλλη τις στρατεία καινή. Non enim exercitum nouum, qui στρατιὰ καινή est, sed nouam expeditionem, quæ καινὴ στρατεία est, narrat instituisse Dio. Sæpissime vero voces hæ permutatæ vetustis in libris reperiuntur. Ibidem pro πᾶσι τὰ μέρη τοῦ σώματος, legitur apud Xiphilinum πᾶσι τὰ ἄλλα μέρη τοῦ σώματος, per omnes alias corporis partes. Incertum, ita ne scriptum inuenerit; an Dionem voluerit explanare.

AD LIBRVM LIV DIONIS.

523, p. Hunc locum fatetur Xylander se non intelligere; ὡς μὴ καὶ ἐπὶ δίκη τινὶ καὶ ψηφισθείσης ἀποδειχθῇ καὶ ἐψηφισμένῃ, & integrum esse negat, vere quidem hoc dicens. Nec reddi poterat, nisi prius emendatus. Sic autem corrigetur, ὅτι καὶ ἐπὶ δίκῃ τινὰ καὶ ψηφισθέντα ἀποδειχθῇ, καὶ ἐψήφισμα. Sensus autem commodissimus ad libri marginem adiectus.

524 p. pro τὸ βασιλεῦσιν ἀπήλασε, plenius aliquantulum Xiphilinus, τὸ βασιλεῦσιν αὐτῶν ἐς αὐτάς.

525, m. Hæc Dionis, Λακεδαιμονίοις τά τε Κύθηρα (malim Κυθήροις) καὶ τῇ συσσιτίᾳ ἐτίμησεν, ita reddidit interpres: Lacedæmonios Cytheris donauit, conuictuque suo honorauit. Pro συσσιτίᾳ dixit conuictum suum, hoc est Augusti; quasi Lacedæmonios conuiuiis & mensa sua adhibuerit, dum illic ageret. Exiguum vero beneficium id fuisset, & exigui temporis. Itaque rectius dicemus, Augustum instituisse pro Lacedæmoniis epulas publicas, & ad eas sumtum contulisse; quod vere dignum erat opus Augusti magnificentia. Nimirum hoc reabse συσσιτία vocabatur, vt etiam de Polluce colligitur. Simile quiddam est συσσίτιον, sed potius ea voce Dioni conuiuia denotantur. exempli gratia, statim ab initio libri huius ait, pag. 522, p. τῶν συσσιτίων τὰ μὲν κατέλυσε, τὰ δὲ ἐς τὸ σωφρονέστερον μετέστησε, Conuiuia quædam protinus sustulit, quædam ad frugalitatē contraxit. Vbi tamen si quis accipere conuiuia publica velit, non admodum refragabor. Xylandri quidem interpretatio non admittenda, qui dixit, alia collegia sublata prorsus, alia correcta. Ibidem f. pro his, τὸ τε μνημεῖα αὐτῶν, scripsit eclogarum auctor, τό τε μνημεῖα τοῦ Κεστίου.

526, m. His verbis, τῷ πατρίῳ σφίσι τρόπῳ διῳκήθη, deesse quiddam putat interpres, ad exprimendam integram sententiam; idque dicit esse συγχωρηθέν, aut aliud tale. Considerandum vero prius erat, an non id verbū, quod abesse iudicabat, inter hæc alicubi vitiatum lateret. Quod si fecisset accurate, reperisset ἐπ., quod illi est transpositis literis inest: vt omnino fuisse scriptum a Dione fateamur, τῷ πατρίῳ σφίσι τρόπῳ ἐπ' ἀρχῇ ἐδόθη. Sic illo συγχωρηθεὶς non opus esse videmus.

527. m. Corrupte legitur, ὑπατεῦσαι μὲν δὴ ἐν τῷ ἔτει ὁ Γάϊος Σίλιος. Nullus enim in his sensus integer. Itaque si pro ἐν τῷ ἔτει ὁ, scribas ἐν τῷ ἔτει ἐσχημένῳ, salua erunt omnia. nisi quis ὑπατευμένῳ malit, quod ego non probo.

528 p. pro τὰ μὲν ἄλλα ὡς ἀπ' τῇ ἀναγκαίᾳ ἰδίξαν, quærenda

renda scriptura integrior, quum illud ὡς ἂν tolerari nequeat, ob tautologiam. Erit autem hæc, ὡς μὴ ἄλλα, ὅσοι γε ὃ ἀναγνῶναι ἰδεῖν.

531, m. Illac, ὅτι ἰδίᾳ γνώμῃ οὐδεὶς ἐγένετο, præstat ita scribi, ὅτι ἰδίᾳ γνώμῃ οὐδενὶ ἐγένετο, sensu margini adiecto. Ibidem legitur, ἄνδρα ὃς οὐ τῶν ἀρχιερέων ἦν ὃ τῶν ἱερέων ὄντα. non recte quidem. Nam aut, ὃς οὐ τῶν ἀρχιερέων (cum interiectis) ἱερέων ἦν, reponendum: aut potius, ὃς οὐ ἀρχιερεὺς ἱερέων ὢν, quod mihi probatur. Quippe Græcis ἱερέως vel ἀρχιέρεως, pro ἱερεὺς vel ἀρχιερεύς, dici non puto.

534, p. Paret e versione, non legisse Xylandrum, αὖθις ἐσέλαμ, rursus miserat; *sed αὐθις ἐσέλαμ, quum interpretetur,* statim miserat. *Itidem paullo post, δὲ τάμα τὰ προγινόμενα,* quæ tum præterea accidere, *dixit. Atqui προγινόμενα sunt ea, quæ iam ante acciderunt. Itaque vertit, ac si scriptum reperisset προσγινόμενα. Sequitur ibidem, interiecta linea dumtaxat una, ὃ μήρμηκες πόρρω τῆς ἀγορᾶς συνεστράφησαν, vbi negatio deest, ὃ πόρρω τῆς ἀγορᾶς,* non procul a foro.

535. p. Quum ait Dio, ὃ τὸν Ῥῆνον διαβάντες, ἀπό τε Γερμανίας ὃ τῆς Γαλατίας ἐλεηλάτησαν, Rheno transmisso ex Germania Galliaque prædas egerant: *male τῶν τε Γερμανίας Xylander insertum putat, & inducendum omnino indicauit ex ea causa, quod trans Rhenum Germania tum nulla fuerit. Habere locum id quidem videtur, si Augusti tempora consideres. At vero dixerit hoc fortassis auctor noster, sui respectu temporis; quo iam se trans Rhenum Germania procul dubio porrigebat, præsertim inferior. Quis Agrippinam coloniam ignorat trans Rhenum semper fuisse sitam, non in ripa citeriore Germanica? De hac tamen audi, quid Paulus iurisconsultus in titulo Pandectarũ de censibus [l. vlt.] memoriæ prodat, plane coætaneus Dionis. Verba sunt eius hæc,* In Germania inferiore Agrippinenses Italici sunt iuris. *Relinquamus igitur hoc loco scripturam, non temere reiiciendam, absque veterum codicum auctoritate. Ibidem f. Male scriptum apud Dionem, παραρρηχθεῖσα αὐτῆς μὴ ποιεῖν, atque omnino reponendum e Xiphilino, παραρρηχθεῖσα τῆς μὴ ποιεῖν. Ibidem τὰ μὲν ἀγανακτοῦσα σφίσι, rectius apud eumdẽ, τὰ μὲν συναχθεσθεῖσα σφίσι,* partim communem cum ipsis indignationem *& cetera.*

536. p. Pro σωφρονεῖν συνεγνωσμένα, scribendum συνεγνωσμένα. Nam prius illud est a νόμου, posterius a νόω, sæpiusque Dio quũ alibi hoc verbo est vsus, tum libro 39. pag. 96. f. vbi quomodo itidem corrupte legatur, & emendandum sit, ostendimus.

541. p. Occurrit heic rursus id vitium, quod paullo ante adtigimus. Quippe non scribendum, ὅτι τὸ ἀρχιέρεων, sed ὅτι τὸ ἀρχιερέα ἐν κοινῷ πάντων οἰκεῖν ἐχρῆν. & pag. hac ipsa inferius pro τῷ ἀρχιέρεω, potius τῷ ἀρχιερεῖ. Sic alibi semper Dio loquitur. Nec dici potest, Atticum esse ἀρχιέρεως, pro ἀρχιερεύς. Non enim ἀρχιέρεως Græcum est, vt quemadmodum Μενέλαος Atticis est Μενέλεως, etiam iisdem ἀρχιέρεως fiat ex ἀρχιέρεος. Sequitur ibidem statim mentio τοῦ βασιλέως τῶν ἱερέων. Sic enim scribitur, & interpres eamdem scripturam sequens, regem sacrificulum *dixit, ceu* regem sacrificulorum. *Atqui scribendum erat, τοῦ βασιλέως τῶν ἱερῶν, & pro eo reddendus* rex sacrorum, *notus Romanis,* regem sacrificulum *ignorantibus.*

542. f. De his verbis, δεισιδαιμονῶν τε τοὺς βουλευτὰς ἐν τῷ συνεδρίῳ ὡς ὅσον ἂν ἰδεῖν αὐτῷ, ὃ τὴν ἀξίαν περὶ ἑαυτοῦ ποιῶν, (adde cetera interiecta) ἐκέλευσεν. Xylander ait, locum mirum in modum & corruptum, & mutilum esse. Prius admitto, posterius nego. Nam si tantum illa restituas, ὅπως ἂν ἴδοι αὐτὸν, proque iis scribas, ὅπως ἂν ἴδοι αὐτῷ; (scilicet τὸ συνεδρεύειν) toto loco plane consultum fuerit: vt hæc coniungantur, ὅπως ἂν ἴδοι αὐτῷ (τὸ συνεδρεύειν) ποιῶν, ὃ τὴν & cetera. Sic autem cum Suetonii verbis hæc consentiunt, vt ex eo descripta videantur. Ait enim, Quo lecti probatique & religiosius, & minore molestia senatorio munere fungerentur; sanxit, vt prius, quam considerent, quisque thure ac mero supplicaret apud aram eius Dei, in cuius templo coiretur.

544. p. Non Χαυκίδα, nec Chaucos; *sed Καυχίδα, &* Cauchos, *adpellandos aio, libri 60 testimonio pag. 685. f. Insequentibus v. hac pag. pro ἐς τὴν Χερσονήσου προσχώρησιν, repono προσχώρησιν: ac ibidem ex Οἰνοπίωνι placet Οἰνοπόργον nomen labis expers facere. Rursus ibidem f. traiecta voces, ὃ τῷ Τιβερίῳ, οὐ περιῄει μόνον παρὰ τοῦ Αὐγούστου ἰδεῖν, sic suo reponenda loco, ὃ τῷ Τιβερίῳ περιῄει, ὃ μὴν ὅτι & cet.*

545. f. Quod heic legitur, Αὔγουστος ἀπογραφάς τε ἐποιήσατο, mutandum in Αὔγουστος ἀπογραφάς τε ἐποιήσατο. Dicit enim Augustum egisse censum, quo suas quoque facultates perinde, ac si priuatus quispiam foret, descripserit. *Vix interpretis* index *locum habere potest, ac si Græcis* index *ἀπογραφὴ dicatur.*

AD LIBRVM LV DIONIS.

549. p. Facile quiuis intelligit, hæc verba, ὃ οὐκ ἦν οἱ ὅσοι μὴ οὐ τε καθήκοντα, & cetera, vitio non carere; propter trium negatiuarum, οὐκ & μὴ & οὐ concursum. Quapropter aio pro μὴ οὐ, scribendum μηδὲ. Ibidem f. interpretatio Xylandri non respondet hisce verbis, τὸ τῶν γεγεννηκότων δικαίωμα χαρίζεται, hoc est, ius eorum, qui liberos procrearunt, largitur. *Nam ipse reddidit,* Ius trium liberorum largitur: *quasi scriptum reperisset, τὸ τῶν τρὶς γεγεννηκότων δικαίωμα χαρίζεσθαι. Ego sequi repertam in textu lectionem malui. Sed quum postea Xiphilinum consulerem, inueni scripturam, quam vere iudico esse Dioniam, videlicet hanc: τὸ τῶν ποσάκις γεγεννηκότων δικαίωμα,* ius toties parentum, *sine qui* liberos toties procrearunt.

550. f. Pro ὃ τὸ τῶν στρατηγῶν, scribe ὃ τὸ περὶ τῶν στρατηγῶν. Ibidem pro ἀνομοδίκτων reponendum ἀνομοθέτων, videlicet Augustus. *Et linea sequente γεγραμμένα προεῖδεν, mutandum in προεῖπεν.*

551. f. Pro illis, ὅτι δὴ οὐκ ἐξὸν ἦν, Xiphilinus scripsit, ὅτι δὴ οὐκ ἐξὸν ἦν. Statim ibidem pro ὅπως ἀπότεκες ὦν, rectius apud Xiphilinum, ὅπως ὡς ἀπότεκες ὦν. Ibidem f. πλὴν τῶν Καντάβρων, omnino vitiosum est. Non enim ad Rhenum, aut in Germania quærendi Cantabri, longissime a Germanis ad Pyrenæos remoti. Vidit hoc Xylander, at mendum haud sustulit: quod heic se dicat & ingenium, & auctoritatem scriptorum, aut certe memoriam destituere. Præstemus igitur hoc nos, quorum natale solum hæc ipsa tangit loca. Dico igitur illud πλὴν τῶν Καντάβρων, mutandum in πλὴν τῶν Καττουαρῶν, & versu secundum hunc tertio, pro οἱ Κάνταβροι, reponendũ οἱ Καττουαροί: (nisi quis Sylburgii manu scriptos, de legationibus, sequi malit; qui posteriore loco Σίγαμβροι, pro Cantabris *habent) idemq; faciundum etiam in versione, vt pro,* exceptis Cãtabris; *scribamus,* exceptis Cattuaris: *iterũq;,* Cãtabri *cum* Cattuaris *cõmutentur. Qui vero fuerint hi* Cattuari, *quæve sedes eorum, e Tacito, & aliis quærẽ-*

funebri de C. Cæsare, lib. 44. pag. 262. p. τὸ αἶσχος τὸ ὕπαιθρον ἰδεῖν ἐδόκει.

197. *m. Putat hac verba*, οὐδὲ στρατηγὸς οὐδέπω ἦν. ἐπειδὴ δὲ Ἀντώνιος οὐδέπω μὲν, ἰσθι πως ἴσχυε, *& cetera, restitui posse Xylander, si posterius* οὐδέπω *restituatur, quasi perperam repetitum id, locum conturbet. Ego vero nō temere quid explodere soleo. & heic videndum arbitror, an non vitiatum sit aliquid. Recte vero. Nam duo hac* οὐδέπω μὲν *corrupta sunt ex tribus*, οὐδὲ ὕπατος ὤν. *Sic enim Dio scripserat*, ἐπειδὴ δὲ Ἀντώνιος οὐδὲ ὕπατος ὤν, ἰσθι πως *& cet. Sensus in margine notatus, apte quadrat.*

202, *m. pro* ἐς ἀσάγχλω ἀσπόνδου πολέμου καταστάσει, *legitur in manuscriptis Sylburgii de legationibus*, ἀσπόνδου πολέμου, *significatu licet eodem.*

203. *f. Hac verba*, ἐς τε τὴν Φάρον ἀπῆρε, *Xylander reddidit*, In Pharum naues suas eiecit. *rectius*, In Pharum exscendit, *videlicet in insulam, ubi* Pharus *siue* Φανάριον, *ut nunc Græci vocant, (quod Italorum* fanaro *dedit originem) erat; non* in vrbem Pharum, *ut Blancus scripsit.*

205, *m.* Χερρόνησον, *ceu proprium nomen, & scripsit, & reddidit interpres, his verbis*; Ad Cherronesum qui locus ad Africam pertinet: *quum Dio de Africæ adherente peninsula loquatur. Simile quiddam et supra quoque contigit, lib. 41. pag. 174. p. ubi* τὴν καταντικρὺ ἤπειρον ἀμελῶς τηρουμένην *scripsit, & interpretatus est vere* ἀμελῶς *parumque accurate,* oppositam continentem; *quum opposita Brundisio* Epirus *illa regio nobilis intelligatur.*

207. *p. pro* ἐπιλαθόντες αὐτοῦ *scribendum* ἀπελθόντος αὐτοῦ. vbi [*Cæsar*] discessisset.

208, *p. pro* πρὸς τὸν δυνάστην τὸν βασιλέων, *scribe* τῶν δυναστῶν τῶν τε βασιλέων. *Quæ paullo post sequitur periodus, ab interprete negligentius traducta, verum ad sensum a nobis est reuocata, verbis margini adscriptis.*

210, *m. Locus hic & vitiatas voces habet, & transpositas, ubi legitur*, καί τι τῶν στρατάρχων ἐποιεῖτο, ἢ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμη χαριζόμενοι τῷ Καίσαρι. *Neque tamen ante me quisquam id vidit. Sensus etiam verborum mutilus est, quum nusquam adpareat, cuinam illud* ἢ *respondeat præcedenti. Sed breuibus res indicator. Hoc modo recte habebunt omnia*, καί τι τῶν στρατιωτῶν ἢ πάντων γνώμη, (*Cæsaris milites intelligit tumultuantes*) ἢ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν χαριζόμενοι τῷ Καίσαρι. *Vel etiam ita*, ἢ ὑπὸ πάντων, ἢ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης χαριζόμενος τῷ Καίσαρι. *quod magis probo. Sic & alibi loquitur, lib. 46. pag. 325. p.* ὡς καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμης, δεδιέναι συμβουλεύων.

211, *f. Similiter hac quoque non parum corrupta sunt*, καὶ τῆς τε πόλεως ἐλύπησε, καὶ τὰ πλοῖα κατῆγε, καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ ὅπλα, τὴν σίδηρον τὸ ἄλλον, οὐδέπω καὶ μόνον ἔχρηζον. *Xylander addi vult in fine verbum* ἔλαβον, *velut omissum a librariis; & vitium in* κατῆγε *nullum adgnoscit. At supra docuimus, ad pag. 131, p. pro* κατῆγε *reponendum* ἀπῆγε, *quod quidem fieri necessario debet. Nunc de verbo, quod abesse putat, videamus an non inter hæc alicubi vitiatum lateat. Nimirum nobis esse suspectum debet quod ad* τὸν σίδηρον, *adiicitur* τὸ ἄλλον. *Id enim nihil significat, adeoque superfluum est. Ergo per incuriam* σίδηρον τὸ ἄλλον *scripsit calligraphus; quum scribere deberet* σίδηρον ἔλαβον. *Sic erit integra loci scriptura huiusmodi*, τῆς τε πόλεως ἐλύπησε, καὶ τὰ πλοῖα ἀπῆγεν, καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ ὅπλα (nauium armamenta, *non interpretis* arma *intelliguntur*) τόν τε σίδηρον ἔλαβον, οὐδέπω καὶ μόνον ἔχρηζον.

212, *p. pro* καὶ τὸ ἴσον τῷ νίκῃ ἐπαιρόμενος, *reponendum* ἐπαιρομένου, *sicut etiam sequitur* ἀξιοῦντος, *utrumque ad Iubam referendum, neutrum ad Varum; contra opinionem interpretis, qui prius ad Varum retulit. Inspice, quæ margini adposuimus. Ibidem statim subiicitur*, συμφρονήσαντες γὰρ ὁ, τε Σκιπίων καὶ ὁ Κάτων, *ubi rectius leges*, συμφρονοῦντος γοῦν. *Et hæ particulæ plurimis in locis apud Dionem inter se permutatæ reperiuntur.*

AD LIBRUM XLIII. DIONIS.

214. *f. Transposita sunt istæc non parum hoc loco verba*, περαιωθεὶς ἐς Μαυριτανίαν χεῖρά τε ἤπειρε, καὶ πρὸς τὸν Βόκχον στρατηγήσας, ἐπιχείρησε τῷ Καίσαρι, *& cetera; quæ hoc modo priscum in ordinem redigentur*, περαιωθεὶς ἐς Μαυριτανίαν, καὶ πρὸς τὸν Βόκχον στρατηγήσας, χεῖρά τε ἤπειρε, καὶ ἐπεχείρησε, *cum reliquis.*

215. *p. Inest hisce*, ἔτι γὰρ ὅτι καὶ τῷ Σκιπίωνι αὐτοῦ συνεστράτευσαν, *mendum non negligendum, quod hoc eluimodo poterit*: ἔτι γὰρ ὄντι καὶ τῷ Σκιπίωνι ἀπ' αὐτοῦ (*præcessit* τὸ στρατοῦ) *συνέπεμψαν. Nec interpres mentem Dionis adsecutus, ea scripsit; quæ corrigenda, & omnino ad marginem collocanda duximus.*

217 *p.* τοὺς ἐλέφαντας προσέταξαν, *muto in* προετάξαν: *vt dicatur*, ante loca quæ nondum erant obstructa. cōstitutos fuisse elephantos. *Retineri tamen & alterum potest, alio sensu.*

219. *f. His verbis*, οὕτω γὰρ ἀπαθανάτισε, *non abesse dico de Xylandri opinione vocem τὸ ἀίδιον, quum ex scriptura nihil tale colligatur; sed* ἀπαθανατίσει *diuidendum arbitror in duo, Dionis ut scripturam hanc habeamus*, οὕτω γὰρ αὐτὸ ἐπιθαυμάσει. *Ibidem paullo post, pro* βιβλίον ἢ καὶ ἀνυπέρβατον ἐκάλεσε, *grammaticorum causa scribendum*, ἀνυπέρβατόν τινα ἐκάλεσε.

220, *f. Vbi legitur in excusis*, πολλὰ ταῖς αὐταῖς ἡμέραις καὶ λέγων καὶ ἐργάζεσθαι, *existimauit Stephanus illud* λέγω *mutandum in* ἔλεγον. *Sed ut aliud nihil dicam, saltim illa dissimilitudo temporum in* ἔλεγον *&* ἐργάζεσθαι *nos monet, ita scriptum a Dione vix putandum. Quippe dixisset vel* ἔλεγεν καὶ ἐπεράττε, *vel* λέξαι καὶ ἐργάζεσθαι, *si quidem ita loqui voluisset quod mihi nemo persuaserit. Sane religiosius alioquin in admittendis vocibus, absque amissarum aliquo vestigio, non heic quamdam periisse dubito; vestigiique loco mihi est vocabulum* λέγω, *quod præcedit, vt plane Dionem scripsisse adseram*, ταῖς αὐταῖς ἡμέραις καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐργάζεσθαι, *vti frequentissime loqui solet.*

221. *m. pro* ὅτι γὰρ ἄλλως ἢ δίκαιον, *reponendum* οὔτε γὰρ ἄλλως εἶναι δίκαιον.

222. *p. Quæ Xylander admodum vitiosa dicit verba*, τὸ γὰρ μόνον οὐ ῥᾳθυμεῖν καλὸν [τι] νομίζω *saltim vnica vocula restituta corrigi possunt, ita scribendo*, τὸ γὰρ μόνον ἐκθυμεῖσθαι καλὸν [τι] νομίζω. *Ibidem f. pro* φέρω *restitue* φέρων; *vt respondeat proximo sibi*, τὰ κάλλιστα γίγνεσθαι ὑμῖν εὐχόμενος, φέρων δὲ ἀναγκαίως τὰ ἀνθρώπινα. *Quin & integra loci adponenda interpretatio, quo reddendo nonnulla Xylandrum omisisse, nunc demum animaduerti. Sic enim Græca efferri debuerant*: Id quidem in votis habens, vt omnia semper optima vobis eueniant, & necessario casus humanos ferens; itidemque bonos honoribus debitis ornans, & quantum fieri potest, ceteros corrigens. *hæc enim postrema*, καὶ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς ταῖς προσηκούσαις τιμαῖς ἀγάλλων, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐπανορθοῦν καθόσον οἷόν τέ ἐστι, *tam vertenti Xylandro, quam mihi versionem eius relegenti, se non obtulerant: quamquam alibi ab eo prætermissa diligenter suis locis adiecerim.*

223,f. In iis, quæ de Arsinoe, Cæsaris in triumpho producta, traduntur; elegans est amplificatio rei, quæ Romanis inusitata tunc accidit. Sed vno solo vocabulo δημοις vitiato, plurimum Dionis exaggerationi detrahitur. Quid enim rei magnæ, quasi quæ numquam Romæ contigisset, reginam ἐν δήμοις ὀφθῆναι, in hominum turba conspici? Non enim hoc est, in captiuorum turba cerni, quod imprudens Xylander scripsit, sensu loci vrgente, sic vt scriberet, quamuis ita Græce non legeretur. nisi dicere velimus, eum hoc inuenisse priorem apud interpretem, qui vsus codice correctiori fuerit. Ne lectorem diu suspensum teneam, nego scripsisse Dionem, καὶ ἡ Ἀρσινόη γυνή τε οὖσα, καὶ βασιλὶς ποτὲ νομισθεῖσα, ἔν τε δήμοις (ὃ μὴ πώποτε ἔν γε τῇ Ῥώμῃ ἐγεγόνει) ὀφθεῖσα, πάμπολυν οἶκτον ἐποίησε. sed ἐν πεπεδημένοις ὀφθεῖσα, verborum huiusmodi sensu Et Arsinoe, sexus ipsa mulieris, & habita tunc pro regina, & inter vinctos (quod numquam Romæ contigerat) conspecta, plurimum commiserationis iniecit. Nimirum quod antea Dio dixerat, ἐκείνην ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις παρήγαγεν, Cæsar inter captiuos eam produxit; testimonio nobis est, ab eodem postea scriptum fuisse vocabulo priori adfine, ἐν πεπεδημένοις ὀφθεῖσα, inter vinctos conspecta.

224,f. pro ἡμίσεας ὁμοῦ τι αὐτῶν προσαπήλειψε, vel ἡμίσεις ὁμοῦ τι αὐτῶν, vel simplicius ἡμίσεις ὁμοῦ αὐτῶν προσαπήλειψε scribendum, non προσαπήλειψε hoc sensu: Recensionem instituit & præterea dimidiam eorum partē expunxit. Ibidem statim versu tertio sequitur, ἐκ τοῦ δήμου ἐξῄρητο, pro quo vltimo Xiphilinus recte habet ἐξῄρητο. sed vitiose pro τοῦ δήμου legit τοῦ δήμου, sicut & Blancus interpres dixit, Relicta plebe.

225,p. pro πολλούς γε ἐπ' αὐτοῖς καὶ παιδεραστὰς ἀλῶναι ἔφη. Xiphilinus habet ἐπ' αὐτῇ, scilicet τῇ ἀγορᾷ. recte. Ibidem f. pro ὕδωρ τι ἐς αὐτὸ ἐσῆκε, καὶ ναῦς ἐπήγαγεν, Xiphilinus ἐς αὐτὸ εἰσῆκε, (an εἰσῆκε rectius?) καὶ ναῦς ἐσήγαγεν. Ibidem f. apud Dionem ὅτι μὴ τοῦ αὐτοῦ διαφορὰς ἐφόδου ἐγεγόνει, Xiphilino διαφορὰς αἱμάτων.

227,p. ὡς ἐνὸς μόνου ἀπεῖπεν, Xiphilinus ὡς ἀφ' ἑνὸς μηνὸς ἐφῆκεν. Item versu hinc tertio, διὰ τεσσάρων καὶ αὐτῆς ἐτῶν, recte. Xiphilinus autem, διὰ πέντε καὶ αὐτῆς ἐτῶν. male. Quippe temporis intelligitur idem spatium, quod est lustri; cuius τὸ δ' ὑπερ ὑπὲρ quatuor, hora sex, non annis quinque, sed annis quatuor vnum diem absoluunt.

228,f. Quæ leguntur heic verba, καὶ ἐδόκει καὶ ὑπὲρ τὸν πατέρα ἰσχύειν, Xylander sic vertit, ac si locum ita scriptum reperisset, καὶ ἐδόκει καὶ ὑπὲρ τὸν Καίσαρα ἰσχύειν. quum ea efferat, Vt iam plus ipso Cæsare posse videretur. Loquitur Dio de Sexto Pompeio, qui pares Cæsari vires tunc non habebat. Itaque lectionem alteram, hoc sensu, retinere præstat: Vt iam maiores ipso etiam patre [Cn. Pompeio] vires habere videretur. De opido Hispaniæ, cuius infra mentio fit, quodque Οὐλία Græce heic scribitur, Vlla Hirtio, tantum hoc addo; Græce scribendum Οὐλλίαν, Latine vel Vlliam etiam apud Hirtium; vel docendum, id quoque temporis Hispanos itidem, vt nunc, Vllam scripsisse, Vlliam syllabis duabus enuntiasse, more suo; quod Italis & Vglia scriberetur, & eodem cum Hispanis modo pronuntiaretur. Græcis quidem etiam hodiernis molles eiusmodi quarumdam litterarum enuntiationes cum Hispanis & Italis esse communes, in ipsamet deprehendi Græcia.

229,m. Vbi legitur, ἐκεῖνος δὲ ἵνα τε αὐδέσεχ ἑνὸς πολὺ διαφέρειν νομίζων, vitiosus sane sensus est tam in Græcis, quam hisce Xylandri verbis, Pompeius virum viro longe præstantiorem esse existimans, fretusque suis viribus, nihil eius aduentu consternatus fuit. Quippe dici non potest, Sex. Pompeium longe se Cæsare præstantiorem existimasse, quod absque singularis arrogantiæ nota facere non potuisset. Itaque vitium hoc eruendum. Si præcedentia respicias, inuenies periisse negationem. Narrat enim Dio, Cæsarem cum paucis admodum in Hispaniam properasse, seque sperasse necopinata illa celeritate sua, soloque sui vnius aduentu, & præsentia, Pompeio terrorem incussurum, vt vrbis obsidionem relinqueret. At Pompeius vnius hominis aduentum, sine militum copiis, haud magni faciundum existimabat. Hæc vera Dionis est sententia, & per quidem idonea. Quapropter & Græca verba, saltim ad ecta negatione, suæ restituemus integritati, ἐκεῖνος δὲ ἵνα τε ἀνδρὸς ἑνὸς οὐ πολὺ διαφέρειν νομίζων. quorū margini adiecimus interpretationem. Ibidem mox, Xylander pro μέρος τι τοῦ στρατοῦ reposuit μέρος τοῦ στρατ., ego μέρος τι τοῦ στρατοῦ melius puto.

230,p. Pro ἔστι γὰρ ὁ ἐκλωδίκες, rectius ἔστι γοῦν ἐκλωδίκος.

232,p. pro μετά τε τοῦ Λαφρανίου καὶ μετὰ τοῦ Οὐάρρωνος, legendum μετὰ τοῦ Οὐάρου, de quo multa superius. Ibidem m. Non heic συνιέναι ἑαυτὸ scribendum, sed συνιέναι αὐτό.

234,p. ἐγγόνῳ rectius scribetur ἐκγόνῳ, pro nepote. Sæpius hoc semet offert. Ibidem inferius, in illis verbis, τά, τε γὰρ Παρίλια ἱπποδρόμια ἀθανάτων, quod inest vitium, vtrosque Dionis castigatores, Stephanum & Xylandrum fugit; atque huic etiam causam præbuit lotisequius interpretandi, ac debebat. Sic enim Græca corrigenda sunt, τά, τε γοῦν Παλίλια ἱπποδρόμια ἀθανάτω (adde intermedia) ἐτιμήθη. Sunt enim a Pale dicta Palilia, cum mediocriter eruditis notum: & Παλίλια ἱπποδρόμια ἀθανάτῳ ἐτιμήθη, quid aliud potius esse videmus; quam, Palilibus institutum, (quo festo die equorum certamen celebrabatur) vt diis immortalibus sacra fierent, quemadmodum interpres loquitur. Verus sensus lectori datus in libri margine. Cæterum ἱπποδρομία ludi Circenses sunt, etiam Eclogæ librorum Basilicorum de iure Romano nostra: ἀθάνατοι ἱπποδρομία, ludi Circenses perennes & immortales, hoc est, perpetuo celebrandi. Sic etiam ἀθάνατος περίοδος Dioni nostro, 52. pag. 483, f. reditus est immortalis, hoc est, perpetuus & perennis. Alibi dixit ἱερομηνίας αἰδίους eodē sensu, quo ἀθανάτους ἱερομηνίας, pro supplicatione perenni, lib. 49, pag. 400 f. quo loco Xylander anniuersariam reddidit. Item βουθυσία αἰδίος lib. 54. pag. 5.0, p. Recentiori denique historico Græco non ineleganti Cedreno, quem ipsum quoque Xylander interpretatus est, quidam Græcorum Imperatorum στρατιῶται sunt ἀθάνατοι, milites immortales; quos ego, quinam essent, quū ex interprete non adgnoscerem, interrogare Constantinopoli Theodosium Zygomalam, Patriarchicū Protonotarium memini, virum inter huius æui Græcos facile doctrina principem: isque mihi sic eos interpretabatur quibus decedentibus alii semper ita sufficerentur, vt numerus idem maneret, atque ipsi eadem ratione viderentur esse immortales; vti fieret in Turcicis legionibus Genitzarorum, qui vere propterea dici possent ἀθάνατοι. Hæc eo commemoranda duxi, quod etiam apud Dionem nostrū, lib. 52. pag. 482, f. in cōsultatione Mæcenatis ad Augustū, & lib. 56. pag. 595, lin. vlt. στρατιῶται ἀθάνατοι reperiatur, prorsus eadem ex causa sic adpellati. Referebat etiā Zygomalas idem, Turcos instituisse στρατιώτας ἀθανάτους, exemplo Macedonis illius Alexandri magni: sed ipse potius eos in hoc Romanos & Græcos imperatores sub Romanorum nomine, velut decessores in eodē imperio suos, cre-

250. p. *In his verbis,* ὡς ἐπιβουλεύσαντές σφισι, *reponenda Dionis vera scriptura* συνεπιβουλεύσαντες, *quod recte cum* σφίσι *coniungitur, & sensu apto; quum alterum illud eidem iunctum plane diuersam sententiam efficiat, & a mente auctoris alienam.*

252. p. *Transpositæ sunt hæ voces,* περὶ οὐδὲν ἔτ' ἂν ὑμᾶς εἰδότας, *& sic reponendæ,* περὶ οὐδὲν ἔτι εἰδότας ὑμᾶς. *Nec temere quidem id puto, quum ostendere possim, alibi sic a Dione collocatas. Verbi gratia, in oratione Ciceronis in Antonium, lib. seq. pag. 283, m.* περὶ οὐδὲν ἔτι εἰδότας ὑμᾶς, *prorsus vt heic. Nam quod pagina præcedenti, 251, p. legitur,* οὐκ ὀλίγος ἐξ οὗ χρόνος, *mutare non debeo, quum sic etiam infra legatur lib. 45. pag. 289, m.* καὶ πολύς ἐξ οὗ χρόνος ἐς τὰς ἐφήβους ἐνεγέγραπτο, *nec aliter alibi locutum Dionem, inueniam.*

253. p. *In his,* διότι καὶ περιοίκει, *reponendum esse* περιοίκει, *suum sensus ipse verborum, margini adiectus, tum ea docent, quæ huius initio libri, ad pag. 240 notauimus.*

254, m. *pro* καί τοι τὸ τούτου δυνατόν ἐστι, *scribe* καίτοι, ὃ τούτου δυνατώτερον ἐστι. *Paullo post linea sequenti, pro* καὶ τὰς αἰτιαθείσας δυνάμεις, *reponendum* καὶ τὰς αἰ ἀριθμηθείσας δυνάμεις.

255, m. *Locus non parum deprauatus est, in his verbis,* καὶ οὔτε πολλοί που συνεστήκασιν, οὔτε κεκινημένοι ὡς τῇ ἐλπίδι τοῦ κρείττονος, ὀργῇ τοῦ καταδεεστέρου, καὶ παρὰ τὸ συμφέρον σφίσιν ἀπερισκέπτως κινδυνεύσειν προαχθῆναι. *Quorsum enim referemus hoc vltimum* προαχθῆναι*? quum nulli præcedentium respondeat. Ego priora nonnihil corrupta video, præsertim hæc,* οὔτε κεκινημένοι ὡς, *pro quibus scribendum* οὔτε τοὺς κεκινημένους*: in posterioribus deest vnicum verbum, a quo illud* προαχθῆναι *depēdet, idque omissum propterea, quod* σφίσι *proximum, aliquid cum eo similitudinis ex ore dictantis haberet, nimirum* συνέβη*: quo reposito cum antea repurgatis, integer erit sensus hic,* καὶ οὔτε πολλοί τινες συνεστήκασιν, οὔτε τοὺς κεκινημένους τῇ ἐλπίδι τοῦ κρείττονος, ὀργῇ τοῦ καταδεεστέρου, καὶ παρὰ τὸ συμφέρον σφίσι συνέβη ἀπερισκέπτως κινδυνεύσειν προαχθῆναι. *Sententiam ad marginem expressimus.*

256, m. *pro* βούλεσθε ἐν τι ὑμῶν ἱερὸν, *scribendum* βούλεσθε· ἐν τι ὑμῖν ἱερὸν καὶ γάρ ἐστι. *Et illud* βούλεσθε, *refertur ad præcedentia,* ἐπιτρέψατέ μοι χαρίσασθαί τι βούλεσθε. *& cet.*

260, m. *pro* ὅτι τις αὐτοῦ καιροῦ ῥοπὴ, *reponendum* ὅτι τις αὐτὸν καιροῦ ῥοπὴ *(adde intermedia)* προκαταλάβοι. *Ibid. pro* τί, τι λανθάνειν, εἰδέναι προσποιήσομαι, *rectius* τί, τι λανθάνειν, εἰδέναι προσποιήσομαι.

262, m. *Hic vnus ex iis est locis, quibus non* Κελτικὴν, *sed* Βελγικὴν *scribendum videri, supra notauimus; idemque faciundum pagina hac in fine.*

264. p. *His restituendis,* ταύτας δὴ αὖ καὶ ζώνας εἰλήφει, *admitto quidem illa,* ταύτας δὴ αὖ καὶ ζώνας τὰ Πομπηΐου εἰλήφει, *sed nihil amplius. Quippe non opus his est,* ὥσπερ ἠθέλησε, *quæ Xylander & ipsa putat desiderari.*

265. p. *pro* δοὺς *(adde intermedia)* ἵνα ἑκάστῳ τῶν ἀλόντων προσποιήσηται, *non recte reponit Xylander,* δοὺς δὲ τοῖς ἑταίροις *(adde cetera)* ἵνα ἑκάστῳ τῶν ἀλόντων ἵνα προσποιήσηται. *Nam ut de* ἑκάστῳ *taceam, certum est etiam propter illud* δοὺς τοῖς ἑταίροις *sequi debere,* ἵνα τῶν ἀλόντων ἵνα προσποιήσηται, *non* προσποιήσηται. *Veriorem ego, procliuioremque corrigendi rationem sequor; simpliciter,* δοὺς *(cum intermediis)* ἵνα ἑκάστῳ τῶν ἀλόντων προσποιήσασθαι, *scribendum adfirmans. Paullo post,* ἐφιλανθρωπεύσατο τινὰ, *rectius* τινάς. *Ibidem f. Ex his verbis vitiatis,* συχνοὺς οὔτ' εἶδεν οὐδεὶς τοὺς ἐξ αὐτῶν περισωθέντας, πλὴν αὐτῶν ἐκείνων· *Xylander auctoris sententiam eruturum*

se putauit, si περισωθέντας *prorsus omitteret, eorumque loco reponeret alia, nusquam hæc a Dione scripta. Vertit enim.* Ac nemo cognouit, quidnam iis in litteris contineretur præter hos ipsos, qui scripsissent. *Nusquam in Græcis hæc video,* Quid iis in litteris contineretur: *&,* Qui scripsissent. *Ego retinendum ex parte illud* περισωθέντας *aio, sed emendandum. Scripsit enim Dio.* συχνοὺς οὔτ' εἶδεν οὐδεὶς τοὺς ἐξ αὐτῶν *(τῶν γραμμάτων scilicet κατακαυθέντων)* περισωθέντας, πλὴν αὐτῶν ἐκείνων. Nemo, *inquit,* nouit eos qui per has [*literas crematas*] incolumes euaserunt, præter illos ipsos incolumitatem adeptos. *Hæc nimirum est Antonii sententia.*

266 p. παρὰ μικρὸν δὴ αὖ πρὸς ἐκεῖνον, *commutandum in* παρὰ μικρὸν δὴ ὑδὸν πρὸς ἐκεῖνα.

267, m. *pro* τὰ γὰρ αὐτοῦ οἱ ἐξελεύθεροι περιαγγέλλοντες, καὶ ἐς τὸ μνημεῖον κατέθεντο, *scribendum haud dubie,* τὰ γὰρ ὀστᾶ αὐτοῦ. *Sic lib. 56. pag. 598, m. de Liuia.* τά τε ὀστᾶ αὐτοῦ συνελέξατο, καὶ ἐς τὸ μνημεῖον κατέθετο. *Ibid f.* καὶ τοῖς *(adde interiecta)* προσηκόντως διαβαλλόντων· *Xiphilino* καὶ τοῖς προσηκόντως διαβαλλόντων.

AD LIBRVM XLV. DIONIS.

269. f. *In his verbis,* ἐτρέφετο μὲν παρά τε τῇ μητρὶ καὶ παρὰ τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς Λουκίῳ Φιλίππῳ, *vitiata leguntur illa,* παρὰ τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς. *Quippe Lucius hic Philippus Octauii iunioris vitricus erat, non* matris eius frater, *hoc est auunculus. Ergo vera Dionis hæc scriptura postliminio quasi reuocanda,* ἐτρέφετο μὲν παρά τε τῇ μητρὶ, καὶ παρὰ τῷ ἀνδρὶ δευτέρῳ αὐτῆς Λουκίῳ Φιλίππῳ. Apud matris alterum maritum. *Nec vocabulo* ἀδελφῷ *obscura insunt illius veræ scripturæ,* ἀνδρὶ δευτέρῳ, *vestigia.*

270, m. *Pro* ἀπαιτήσας αὐτοῦ, *reponendum* ἀπαιτήσαντος *(scilicet* Νιγιδίου*)* αὐτοῦ. *Figulus is, qui supra. Sic animaduerti postea, Xiphilinum quoque legisse. Ib. paullo ante, pro* ὥριστο γὰρ καθ' ἑαυτὸν, *rectius apud Xiphilinum,* τῶν καθ' ἑαυτὸν.

271, m. προσηνέμωσε. *rectius Xiphilino* προσηνέμωσε. *Ib.* καὶ τὸν κλῆρον αὐτοῦ διεδέξατο. *Xiphilinus* καὶ τὸν κλῆρον αὐτοῦ διεδ.

274 f. τῶν γὰρ χωρίων αὐτῆς τὰ πλείω, *Xiphilinus* τῶν γὰρ χωρίων αὐτοῦ *(scilicet* τοῦ Πομπηΐου*)* τὰ πλείω. *Et mox,* εὐδοξίας ἀπόδοσιν ἐποιήσατο, *Xiphilinus idem plenius* εὐδημίας αὐτῶν *(scilicet* τῶν χωρίων*)* ἀπόδοσιν ἐποιήσατο.

276 f. *Pro* στρατεύσαι ἄλλοις τι ἱκανὸν ὑπῆρχεν, *scribendum* ἄλλοις τι, καὶ ἱκανὸν ὑπῆρχεν *& cet. Rursus ibidem v. vlt.* ἐς τὴν Γαλατίαν ἐφώρμησεν, *restituendum* ἐφώρμησεν.

277, m. *Non* ἐκεῖνον, *nec* αὖθις, *sed* ἐκείνῳ δὲ *(scilicet* Antonii*)* ἰσχυρὸν εὐθὺς πόλεμον σχεῖν: *vel,* ἐκείνῳ δὲ ἰσχυρῶς εὐθὺς πόλεμον σχεῖν. *quod posterius equidem magis probo. Ibidem m. vbi legitur,* καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστει τὴν χώραν τὴν τοῦ Καίσαρος συνῄροντο· *& Græcis verbis inest menda nobilis, & interpretationi Xylandreæ non vnus error. Nam etiamsi recte legeretur illud,* οἱ ἐν ἄστει, *non* opidanos *dicere debebat, sed* vrbanos: *nec* τὴν χώραν τὴν τοῦ Καίσαρος συνῄροντο, *significat,* eos Cæsaris rebus studuisse. *Tertius accedit error, ex eodem fonte, quod paullo post, vbi dicitur,* decretas in senatu laudes αὐτοῖς ἐκείνοις, illis ipsis; *nō iam amplius* opidanis *id euenisse tradit in genere, sed in specie* Mutinēsibus. *At nusquā in præcedentibus vlla mētio vllius opidi, nedum Mutinæ. Nimirū inde tota istæc alucinatio, q̄ nō expedebat, & quod in hisce verbis vitiū latitaret. Latitat aūt in-*

signe vitium, quum Dio scripserit, καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐν τῇ Ἄστῃ τὴν χάριν τὴν τοῦ Καίσαρος συνῄροντο, hoc est, Et propterea etiam ii, qui erant Hastæ, Cæsaris gratia communem causam suscipiebant. Hoc vero longe quid aliud est, quam quod interpres nobis obtruserat, idemque cum illorum temporum historia consentit. Indidem quoque iam intelligere licet, dicere Dionem, Hastensibus laudes a senatu decretas. Ita Dioni sua hoc loco restituta scriptura, nec minus facti sui laus Hastensi apud Insubres municipio, atque etiam Romana quondam coloniæ; cuius absque hac emendatione nomen vel negligentia, vel inscitia calligraphi oblitteratum, ex Dionis historia periisset.

278, p. De τῷ ἀξιώματι προσήκοντας ἰδεῖν, faciundum, προσήκοντας quod antea quoque tactum. Item mox verba ista, ἰσχυρῶς προσεξελάσαντα, ἐγχειρίσαι τι μετὰ τοῦτο ἐν δικαστηρίῳ κειμένων· καὶ εἰπόντας τοῖς δικασταῖς τὰ γιγνόμενα· non parum contaminata sunt, citraque dubitationem hoc modo repurganda: ἰσχυρῶς προσεξελάσαντα, ἐγχειρίσαι τι μετὰ τοῦτο ἐν δικαστηρίῳ κειμένων, καὶ αὐτὸ εἰπεῖν τοῖς δικασταῖς τὰ γιγνόμενα. Ibidem m. pro ταῦτα δὲ εἰς τί πε τοιαῦτά τε δι' αὐτῶν, scribendum τοιαῦτα δι' αὐτά. Propter ipsa, scilicet τέρατα, prodigia. nam ea vox præcessit.

281, p. Pro καὶ τοῦτο θαυμάσειεν ἄν τις, legendum adiecta negatione, καὶ οὐ τοῦτο θαυμάσειεν ἄν τις. Ibidem pro φήσειε τις, repone φήσειεν τις. Rursum καίτοι ταῦτα μὲν, ὅσα γε ἐψηφίσασθε, δοκεῖ τε καὶ βραχέα, καὶ οὐ πάνυ ἔξω τοῦ καθεστηκότος ὄντα εὑρίσκετε, non recte legitur, sed mutatis aliquibus, ita restitue: καίτοι ταῦτα μὲν, ὅσα γε ψηφίσασθαι δοκεῖτε, καὶ βραχέα, καὶ οὐ πάνυ ἔξω τοῦ καθεστηκότος ὄντα εὑρήσετε. Rursus ἃ μήτε ἐψηφίσασθε, μήτε ἐμελλήσατε, ultimo in verbo corrigendum, μήτε ἐμελετήσατε. Dixerat enim Cicero, Nihil a vobis vmquam decretum, nihil cogitatum.

282, m. pro τῶν ἐν τοῖς γράμμασι τοῖς τοῦ Καίσαρος εὑρεθέντων, repone γράμμασι τοῖς τοῦ Καίσαρος. Nam Cicero dixerat, In libellis Cæsaris. At prius illud aliam significationem habet. Ibidem inf. Non πρύτανιν αὐτὸν ἐκ τῆς ὁμονοίας ἀπεδείξατε legendum, sed πρύτανιν αὐτὸν τῆς ὁμονοίας, quem Cicero concordiæ præfectum dixerat.

283, p. ὑμεῖς γὰρ, an ὑμεῖς γοῦν?

284, m. Pro καὶ ποτὲ μεθ' ὑμῶν, rectius καὶ ποτὲ, Ciceroni deinceps, aut aliquando.

285, m. Vidit Xylander in his, καὶ ὅτι ἔπρεπέ σοι, deesse negationem; ideoque scribendum indicauit, καὶ ὅτι μήτε ἔπρεπέ σοι, parum concinne. Nimirum ita Dio scripserat, ἀλλὰ καὶ ὑπατεύων, ὦ χρηστὲ, (cum ceteris intermediis) καὶ οὔτε ἔπρεπέ σοι, οὔτε ἐξῆν πολιτῶν ὄντι, ἐν τῇ ἀγορᾷ, πρὸς τῷ βήματι, & cet. quorum sensus in margine reperitur. ὅτι quidem prorsus excludendum est, non retinendum ex opinione Xylandri, quum corruptum sit ex οὔτε. Paullo post, non σῶμα καὶ εὔσαρκον καὶ βδελυρὸν coniungenda, (nihil enim cognatum inter hæc) sed σῶμα καὶ εὔσαρκον καὶ τρυφερὸν vti Cicero quoque dixerat obesum & delicatum corpus, non βδελυρὸν, quod esset exsecrandum, vel abominabile. Rursus in hisce verbis, τὰ Λουκαῖα καὶ ἄλλας αἳ τῆς προσηκούσης θρησκείας οὐκ ἔτυχε, οὐ ταύτῃ ὁμοῦ τὴν πόλιν κατῄσχυνας· non tantum ante τὸ ταύτῃ deest εἰ μὴ, quod Xylander indicauit: sed etiam vocabulum aliud periit, ad quod illa sequentia respiciunt, ἵνα μηδὲν μηδέπω περὶ τῶν τότε λεχθέντων εἴπω. Nimirum dixerat Cicero, Nisi tu totam vrbem eo gestu, ne quid dicam de oratione, dedecorasses: idque Dionem reddidisse non dubito, τὰ Λουκαῖα καὶ ἄλλας αἳ τῆς προσηκούσης θρησκείας οὐκ ἔτυχον, εἰ μὴ σὺ ταύτῃ ὁμοῦ τὴν πόλιν κατῄσχυνας τῷ σχήματι τούτῳ. Et alibi quoque Dio voce σχήματος hoc sensu est vsus. Quapropter vestigium eius amissæ Cicero nobis exhibet, eaque Dionis ipsius verba, quæ sequuntur. Ne dicam potuisse calligraphum etiam decipi per κατῄσχυνας, vt σχήματι relinqueret obliuiosius inter scribendum, quod cum illo similitudinis aliquid habet. Ibidem linea vltima, corrupte legitur, ἄξιόν γε οὐ γὰρ καὶ τούτου τινὰ εἰκόνα στῆσαι, videturque sic Dio scripsisse, ἀξιῶ γ' οὖν ἄρα καὶ τούτου τινὰ εἰκόνα στῆσαι. Nam Xylandri quidem correctio hæc, οὐ γὰρ ἄξιόν γε minus placet.

286, f. Hæc tota periodus, καὶ ὡς ἀνθρώπων ἄλλῳ τῳ συμπρᾶξαι, τῆς φωνῆς τῆς αὐτοῦ μόνης κυρίων, ἐπιχειρήσει, ταῦτ' οὐκ ἂν αὐτὸς ἑαυτῷ δυνηθεὶς κατεργάσασθαι; sic emendanda, καὶ πῶς ἀνθρώπων ἂν ἄλλῳ τῳ συμπρᾶξαι, τῆς φωνῆς τῆς αὐτοῦ μόνης κυριεύων, ἐπιχειρήσειε, ταῦτα οὐκ ἂν αὐτὸς ἑαυτῷ δυνηθεὶς κατεργάσασθαι;

287, p. hæc verba, καὶ γὰρ δή τι καὶ φήσειεν ἄν τις rectius ita scribentur, καὶ γὰρ δή τι καὶ φήσειεν ἄν τις. Ac periodi sensus explicatus ad marginem.

289, m. pro Καίσαρα μὲν, ἄρτι δὲ ἐκ παίδων, reponendum Καίσαρα μὲν ἄρτι τι ἐκ παίδων; quia sequitur, καὶ ὁ παῖς δὲ οὐ χρήσιμος, & cetera.

292, f. In his quoque verbis, καὶ τὰ τῶν συμμαχησάντων ὑμῖν ἀργότερα καὶ ἀθυμότερα γίγνεται, reponendum ῥαθυμότερα videtur; præsertim ob illud ἀργότερα, quod alteri iunctum, significationis adfinis. Sed prius etiam locum habere potest, vti superius ostensum.

293, f. pro ἰσοτελείαν ἀθανασίας ἄγειν, rectius scribetur, ἰσοτέλειαν ἀθανασίας ἄγειν.

294, m. pro ἐκ τῶν γραμμάτων δι' ὧν ἐκείνου ἀναγαγὼν, vel reponendum ἀνάγων cum Xylandro, vel quod malim, ἀναγαγὼν. Ibidem non recte scriptum hoc, ἄλλους δὲ δὴ καὶ πάνυ πολλοὺς, (præcessit ἐκληρονόμησεν) etiam Xylander animaduertit. ideoque putauit abesse verbum ἀπέδειξε. quod si verum esset, dicendum foret, deesse ἀπέδειξε, tempore cum ἐκληρονόμησεν eodem. Sed equidem arbitror scripsisse Dionem, ἄλλων δὲ δὴ καὶ πάνυ πολλῶν, scilicet ἐκληρονόμησεν. Nam quod accusandi casu sequitur, τοὺς δὲ καὶ νῦν ἔτι ζῶντας, ita relictum fuit a Dione propter illud proxime interiectum, τοὺς μὲν μήτ' ἰδὼν μήτ' ἀκούσας πώποτε. Nam absque hoc foret, omnino dicendum erat, τῶν δὲ καὶ νῦν ἔτι ζώντων.

AD LIBRVM XLVI. DIONIS.

299, p. Verba corrupta sunt, τὴν ἐκ τοῦ θρασέως παρρησιάζεσθαι δεινὴν δύναμιν περὶ πλείονος τι τῶν δικαίων εἰπεῖν ποιούμενος, ἔργῳ δὲ & cet. quæ simul ita corrige. τὴν τε θρασέως παρρησιάζεσθαι δεινὴν δύναμιν περὶ πλείονος, ἤ τι τῶν δικαίων εἰπεῖν, ποιούμενος ἔργῳ δέ. Sensus integrior ad marginem quærendus.

300, m. Mutila sunt ista, οὐ μόνον οὐκ ἀγαπᾷς, ὅτι ἰσότητος ὑπ' αὐτοῦ, ... ἀγανακτεῖς, ὅτι μὴ καὶ ἱπποτρόφοις, hoc modo supplenda, ἀλλὰ καὶ ἀγανακτεῖς, & cet.

301, m. pro καὶ παρ' ὃν ἐβούλετο καταπεπαλαίσας, restitue καὶ παρ' ὡς ἐβούλετο. Paullo post, in his verbis, ἐν μόνοις τούτοις οὕτω τὰ ἐναντιώτατα, Xylander pro οὕτω legit οὔτε. Confer ipsius interpretationem cum ea, quæ margini est adscripta.

302, f. pro οὐχ ὅτι τι προσεῖδεν νῦν αὐτοῦ, scribendum αὐτῶν, scilicet μύδρον, quod præcessit. Statim post, in hisce verbis, τοῖς ἔξωθεν ψόφοις συσκιάζειν, Xylander existimauit recte se facturum, si pro ψόφοις reponeret ψόγοις, idque secutus est in versione, quum ait: Vt externarum rerum vituperatione luminibus cõsulatus ipsi⁹ obstrueret.

Ego vero ψόγοις admitto ; nec ψόφοις : quum neque ψόγοις συσκιάσαι, vituperiis obſcurare, *neque ψόφοις συσκιάσαι*, clamoribus & ſtrepitu obſcurare, *tam proprie dicatur, ac ζόφοις συσκιάσαι*, nebulis obſcurare. *Quapropter reſtituenda genuina lectio, τοῖς ζόφοις συσκιάσαι. Senſus autem loci quaeritur in margine.*

303, *vbi legitur illud ex Cicerone deminuta forma Κικερίνος, dixiſſe puto Calenum, ſcripſiſſe Dionem, non Κικερίνος, ſed Κικερῶνος. Nam & Itali hodieque Cicero deminutus non eſſet* Ciceraccius, *ſed* Ciceroccius, *aut ipſorum more*, Ciceroccio.

304, *f. Pro καὶ τάχα αὖ τὸ ἐξάδημα, repone καὶ τάχα αὖ τὸ ἐξάδημα (cum ceteris) βαλών. Rurſus ibidem, pro ἐπειδὴ δ' ἐκεῖνα καὶ ἐκεῖνα, ſcribe δ' ἐκεῖνο. refertur enim ad τὸ ἐξάδημα, quod praeceſſit.*

306, *p. Quae leguntur heic, λέγε πάνυ παιδία γεγράφθαι καὶ παιδία περιῆθον, ceteroqui vitio carent, modo ſcribas ab initio, λέγε τοίνυν ὅτι παιδία γεγράφθαι. Nam Xylandri quidem περιῆθον, loco illius germani περιῆθον, non admitto. Paret ex iis, quae margini ſunt adſcripta, cur locum habere nequeat. Ibidem inf. γυῖνι ſcriptum legitur, pro ζυῖνι: quod exile quiddam quum ſit, & leniculum, non indicaſſem, niſi ſcirem apud Dionem alibi quoque ſic vitiatum, lib. 59. pag. 662. f. Ibidem f. non cum Xylandro μηδ' ἡλικίαν ἄρχειν (cum ceteris) ἔχοντα, corrigendum πρὸς τὸ ἄρχειν, ſed vel εἰς τὸ ἄρχειν, vel τοῦ ἄρχειν; quod probius.*

307, *f. Xylander ad haec verba, ἐπειδὴ γὰρ προσῆπτεν τὰ στρατεύματα, putauit adiiciendum, ἐπειδὴ γὰρ προσῆπτεν ὁ Καῖσαρ τὰ στρατεύματα, nullam ob cauſam neceſſariam. Potius exiſtimandum, προσῆπτεν τὰ στρατεύματα, negligenti a librario corruptum ex προσήπτετο τὰ στρατεύματα: nimirum extrema ſyllaba το, verbi praecedentis, omiſſa propter ſimilitudinem cum ſequenti τὰ. quod ego verum arbitror, quum frequenter lapſos in hoc librarios videamus.*

308, *f. pro τῶν ἐπιτηδευόντων σου neceſſario ſcribendum τῶν ἐπιτηδευόντων σοι, niſi dicere velimus, alicubi Dionem σολοικίζειν, & in leges ſermonis Graeci peccare, quod vix aliquis audebit, opinor, facere. Ceterum hoc ſolo mutato, verbiſque ſequentibus, quae tranſpoſita nonnihil, ſuo loco repoſitis in hunc modum, πράξαι ἐκ τῶν ἐπιτηδευόντων σοι, ὧν μόνων εἰς κύριος, τούτων (τῶν ὅπλων ſcilicet) αἰτιᾶσθαι: locus erit & integer, & perſpicuus, quem interpres ſe non intelligere fatebatur. Inſpice margini adſcripta.*

309, *m. In hiſce verbis, ἀδικεῖ εἰς ὑμᾶς λόγων ἐπῆρξεν, recte monuit interpres, ſcribendum ἀδίκων: ſed in ἐπῆρξεν nullum vitium animaduertit. At vero non dubium eſt, ita ſcripſiſſe Dionem, ἀδίκων εἰς ὑμᾶς λόγων ὑπῆρξεν. Id verbum hoc ſignificato toties apud Dionem & alios reperitur, vt exempla colligi minime ſit opus.*

310, *m. Hoc loco tempora bis mutata ſunt, in exiguo verborum ambitu; quum & τολμήσοντας reponi pro τολμήσαντας, & ἄξιον θανάτου ποιήσαντας, itidem mutari debeat in ποιήσοντας. Ibidem f. pro καὶ τοῖς στρατιώταις καὶ ἐκείνοις, καὶ τοῖς τοῦ Ἀντωνίου ἐγκαταλιπεῖν, rectius ſcribetur, καὶ τοῖς στρατιώταις ἐκείνου, ſcilicet* Caeſaris, *eo verborum etiam aliorum ſenſu, quem ad marginem indicauimus.*

311, *f. pro τῇ συνωμοσίᾳ αὐτοῦ, legendum συνωμοσίᾳ αὐτῶν, videlicet* Caſſii & Bruti.

314, *p. In his, πρόσχημα τοῦ πολέμου προεβάλετο, poſtremum in προεβάλλετο mutandum, ſenſu ac ratione cuiuis perſpicua. Ibidem f. Nulla de cauſa Xylander hoc loco verbum ἐφοβήθη ſuſpectum habet, quaſi praeſtaret ἐβούλετο legere. Sequitur enim paullo poſt, 315, p. δείσας τὸν ὁ Καῖσαρ, quod quidem δείσας, (veritus) illi prius poſito ἐφοβήθη manifeſte reſpondet. Idem interpres infercsit pleraque verſioni ſuae, non neceſſaria.*

317, *f. Corruptum illud ἀεὶ eſt in his verbis, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐκεῖνον ἀεὶ ἐφοβήθη: pro quo recte nos repoſituros αὖθις, intelliges facile, qui praecedentia diligentius inſpiciet.*

318, *f. κατ' ἐπαναβολὰς ἐπιέσαντο, poſſe quidem tolerari fateor, ſed vſitatius Graecis eſt ἐπαναβολαῖς.*

321, *p. vbi legitur, καὶ περὶ τὸ οἴκημα τὸ ἐκείνου χρήματα ἀναφέρον, ſcriptura rectior erit, καὶ περὶ τὸ οἴκημα ἐκείνου* (Romuli *ſcilicet*) *τὸ χρήματα ἀναφέρον. Alio tamen ſenſu prior etiam lectio tolerabilis. Paullo poſt προσδέοντα mutandum in προσδέοιεν quod etiam apud Xiphilinum deinceps inueni. Ibidem f. pro τὴν τε φυλακὴν τὴν πόλεων, ὅτι παιδ' ὅτι βούλοιτο, & cet. ſcribendum καὶ ὅτι παιδ', ὅτι. Quod autem id, quod ſequitur, καὶ ἐκ τῶν νόμων τὸ ἐνέχειν, perperam ſcriptum exiſtimat Xylander, & mutandum ait in ἐκτὸς τῶν νόμων: in eo proculdubio fallitur ipſe, ſicut intelligi de notatis ad marginem poterit.*

324, *p. pro ἰδιωτικὴν αἰσθάνεσθαι, reponendum ἰδιωτεύοντας αἰσθάνεσθαι. Ibidem m. pro ἡμέραις τοῖς συνόδοις αὐτοῦ παρεῖναι, ſcribe poſtremum hoc παρεῖναι, quamquam & alterum ferri poteſt. Simul heic obiter addo lectoris Graecae linguae ſtudioſi cauſa τὴν ἀστικὴν ἐσθῆτα non videri a Xylandro ſatis expreſſam recte, licet pluribus vnam vocem reddas. Nimirum* veſtem, quam laeto rerum ſtatu gerunt, *inquit. Potius enim dicere debuit*, vſitatam, *cuiuſmodi veſtis etiam Dioni deinceps, lib. 48. pag. 359, m. nominatur ἀγοραῖος στολή, eodem ſignificato, ab vſu forenſi & cottidiano. Ibidem f. Pro καὶ ὅλως, Xiphilinus ἐπάλλως, quod verbum vere Dionium eſt.*

AD LIBRVM XLVII. DIONIS.

327, *f. περὶ τὸ πίστευμα, rectius περὶ τὸ πίστευμα ſcribetur, quod & Xiphilinus habet. Idem paullo poſt, συνῳδία τις νυκτὸς ἐξηκούσθη, interiecta voce νυκτὸς, quae a noſtris abeſt recte, vt* concentus noctu exauditus *intelligatur; ipſo noctis ſilentio vim concentus augente.*

328, *m. Pro ὅτι τὸ βῆμα αὐτῶν αἰσθάνεσθαι, penultima vocula mutanda in αὐτοῖς. Ibidem paullo poſt, corrupte legitur, ἐκείνων, hoc verbo praecedentibus haud reſpondente. Non enim ita Graeci loquuntur, ὁ μόνον αἱ πεντήκοντα ἐκείνων, ſed ὁ μὲν αὐτῆς ἐκείνων: atque ita reſtituendum. Hic autem locus, vt Xylander exiſtimat, & perplexus eſt, & obſcurus; & eiuſdem iudicio, vehementer deprauatus. Ego vero ſic eum ad marginem explicaui, nihil vt horum amplius dici de eo ſit neceſſe. Ibid. f. Pro τοῖς τε ἐκ τῶν ὁμοίων, repone τοῖς γε.*

329, *p. τοῖς τε τόλμαις πρόσχημα, ſine dubio mutandum in τῆς τε τόλμης πρόσχημα. Rurſus ibidem m. in his verbis, καὶ δεῖν τότε μὲν μόνοι οἱ τοῦ Σύλλου, τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων οὐδεὶς, ἐκείνου γε κελεύσαντος, ἐψηφίσθη: facile quis animaduertit orationem hiulcam, minimeque integram, cui licebit vnico dumtaxat adiecto vocabulo mederi, ſi ſcribas, ἢ πρὶν ἀπήλλακτο, δεῖν καὶ τότε μὲν μόνοι οἱ τοῦ Σύλλου ἐχθροί, quibus adde cetera. Senſus ad marginem poſitus.*

332, *f. προείδους τὸ σῖξαιτα, Xiphilino plenius προείδους τὸ διακόσιον τὸ σῖξαιτα.*

333, *f. Haec verba, Μεσσαλᾶς ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου θανατωθεὶς αὖ, vitiata ſunt, & hoc emendari modo debent: Μεσσαλᾶς ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου θανατωθεῖσιν ὤν.*

Rursus ibidem non πρὸς αὐτίκα συμφορὰς, *sed* πρὸς τὰς αὐτίκα συμφορὰς *scribendum.*

334, *p. Pro* ἐπειδὴ ὡς καὶ ἐκείνῳ ἐπεκηρύχθη, *reponendum* ὡς καὶ ἐκείνοις ἐπεκηρύχθη.

Ibid. τοῖς τινὰ προσκομίσασι διπλάσια, *cum ceteris, ante vocem vltimam ponenda copula,* καὶ διπλάσια, *sensu eo, qui margini adiectus.*

335, *m. Pro* καὶ εἰπεῖν αὐτοὺς προσαπέδειξαν, *scribendum* αὐτοῖς προσαπέδειξαν. *Ibid. mox* κατεφορεῖν *perperam legi putat Xylander, absque causa. Locus quidem ipse, cum praecedentibus, nō recte traductus ab eo fuit, vti de notis, ad marginem adscriptis, lectores perspiciunt. Ibid. pro* τὰς τε ἀρχὰς, *quum periodi sit initium, integrius scribetur,* τάς δὲ ἀρχάς. *Ib. f. pro* ἐπ' ἄρχοντας παύσοντες, *haud dubie futuro efferendum tempore,* ἐπ' ἄρξοντας παύσοντες.

336, *p. Pro* χρυσοῦν τὴν τοῦ Καίσαρος μοναρχίαν φανεῖσαν, *reponendum* χρυσῆν. *Et mox,* προσοφειλήσοντες *melius* προσοφειλήσαντες, *sensu margini adscripto.*

338, *m. In his,* ἐκεῖνο τὸ χρεῖον ὀνόματι τῆς ἀσυλίας, *ita scribēdum,* ἐκεῖνο τὸ χρεῖον ὄνομά τι τῆς ἀσυλίας, *(adde intermedia)* αὖ ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ, ἔσχεν: *vel* ὄνομά τι τῆς ἀσυλίας, *quod elegantius.*

339, *p. Pro* ἀλλ' ἐν τῷ καιρῷ, *restituendum* ἀλλ' ἐν τῷ τότε καιρῷ.

340, *p. Non caret hic vitio locus,* ἤδη ἡ γερουσία μετέπεμψεν αὐτῆς: *cuius hanc emendationem,* τότε ἄν ἡ γερουσία μετέπεμψεν αὐτὴν, *eruditi probabunt. Ibidem m. Heic etiam tum deest aliquid hisce verbis, tum inest vitii,* καὶ μὴ ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ κόσμου στερηθεὶς. *Vtrique remedium, si legas,* καὶ οὐδ' ὑπὸ τοῦ Βρούτου τοῦ στρατηγικοῦ κόσμου οὐ στερηθεὶς. *Nam* οὐ *negatio fuit omissa, propter eius duplicationem, ex vltima praecedentis* κόσμου *syllaba.*

341, *m. Pro* ἰδὼν δὲ τότε τι καλὸν ἐπαθον, *scribendum* ἰδὼν δὲ καὶ τότε τι καλὸν ἐπαθον.

342, *f.* πρὸς τὰ τοῦ Σέξτου στρατόπεδα προσχωρεῖν, *scribi posse* προσχωρῶν *videtur: sed alterum quoque defendi potest.*

349, *m. Pro* καὶ μὴ χρονισάντων αὐτῶν, *reponendum necessario* καὶ μὴ χρονισάντων. *Ibidem mox, vitiose legitur* ἀπελάμβανον, *cui Xylander vt opem ferret,* ἐπελάμβανον *scribendum opinabatur. Id vero minus est simile verbo* ἀπελάμβανον. *Quapropter* αἰτελάμβανον *rectissime reponetur, & sensu idoneo, quem margini adnotauimus. Ibidem pro* ἐκείνων τι ἰδὼν ἄλλον, *rectius scribes,* τὰ ἐκείνων ἰδὼν ἄλλον *(cum ceteris) διανέμων.*

350, *p. Pro* τῆς ἀρξάσης τῶν μαχεσαμένων διελέγχεως αὐτῶν, *praestat reponere* διελέγχειν. *Refertur enim ad nomen* ἀρχῶν, *quod praecessit.*

351, *p.* παρ' αὐτοῖς αἰσχρὰς, *rectius* παρ' αὐτοῖς τὰς αἰσχράς. *E geminis enim* τὰς *calligraphus alteram omisit, quod frequens manu exaratis. Ibidem mox.* τὰ Λαπάελα *potius scribenda* Λαπάλια. *Simile quiddam accidisse voci* Palilia, *superius ostensum, ad pag. 234, lib. 43. Dionis, vbi scriptum* Παείλια. *Rursus heic mendum quoddam insigne occurrit, & ab aliis intactum, vbi verba leguntur haec,* ἐν μὲν οὖν τῇ Ῥώμῃ ταῦτ' ἐγίγνετο. καὶ τινὰ καὶ λοιπὰ *(cum ceteris sequentibus)* ᾔδετο. *Quippe vitiosum illud* τινὰ καὶ λοιπὰ, *quum Dio scripserit* τινὰ καὶ λόγια *(adde intermedia)* ᾔδετο. *Nimirum dicere voluit,* oracula quoque nonnulla tum ante, tum post haec, ad euersionem popularis imperii & ipsa tendentia, vulgo fuisse decantata. *Loquitur & alibi eodem modo, & verbis iisdem vtitur. Ibid. f. Ait hoc loco Xylander, quo verba reperiuntur huiusmodi,* εἰπεῖν τῷ Καίσαρι, ὅτι τε εἰς ἐν ἐνὶ μάχῃ κρινοῦσιν, *non videre se, quid ea possint, hoc est significent. Nimirum prius erant emendanda, quam sensus eorum quaereretur. Ita vero scriptum a Dione paret,* ἔδοξεν *(cum ceteris)* εἰπεῖν τῷ Καίσαρι, ὅτι τε ἐς νίκην τοι ἡ μάχη κρινοῦνται, καὶ ἵνα ἀναλάβῃ *&c. Sic planissima sententia, quam margo nobis exhibet.*

354, *m. Pro* τῷ Βρούτῳ ἐσφάλθαι, *quod Xylander reddidit* Succubuisse; *Xiphilinus habet* ἐσφάχθαι, iugulatum esse. *melius omnino. Ibidem vitiata sunt haec verba,* ὡς οὐδενὸς ἐπείγοντος (ἄτε μηδενὸς δεινοῦ ὄντος) ὄν, ὑπωπτεῦσθαί τι αὐτοῦ. *Non enim admittunt aures eruditae repetitionē vocularum* ὡς *&* ἄτε, *prorsus idem significantium. Itaque Dionis hanc scripturam probabimus,* ὡς οὐδενὸς ἐπείγοντος, ἄτε δὴ μηδενὸς δεινοῦ ὄντος, ὅπως ὑποπτεύσῃ τι αὐτοῖς, *&c.*

355, *f. Pro* ὑπερπτάμενοι *legitur apud Xiphil.* ὑπερπτάμενοι.

AD LIBRVM XLVIII. DIONIS.

357, *p. Quo loco post libri periochen de consulibus eorum annorum agitur,* Λούκιος Ἀντώνιος Μ. υἱὸς Πιέγας *scribitur. Id* Piegas *Xylander omisit in recensione consulum Latina. Dubitat etiam, quid eo de vocabulo statuendum, quum is L. Antonius apud alios cognomen* Paetas *habuisse legatur. Equidem omni remota dubitatione, tum apud Dionem* Πίετας, *tum apud alios* Pietas *scribendum adfirmo, de causa, quam paullo post ex ipso Dione, me commonstrante, lector intelliget. Ibidem f. Haec verba,* Καίσαρα δὲ τότε τι Λέπιδον, αὐτὸν τε προσοικοῦσαι, *(praecessit* ἀπελέξατο,) *non ignoro equidem posse retineri, quum illud* καλεῖν *Dionium esse, de locis aliis pareat. Nihilominus etiam alicui Dio videri possit vsus verbo* κελεύειν, *quod eque idoneam sententiam reddit, & a Xiphilino heic positum est.*

360, *p. Hic ille locus est, de quo citra dubitationem colligitur, L. Antonio, Marci fratri, cognomen fuisse* Pietas; *non* Piegas, *nec* Paetas. *Ait enim expresse Dio,* διὰ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν εὐσέβειαν, καὶ ἐπωνυμίαν ἑαυτῷ Πίετας *(repono* Πίετας) ἐπέθετο. Propter pietatem, *inquit,* erga Marcum fratrem, indiderat sibi cognomen, vt Pietas diceretur. *Itaque causam non habuit interpres, cur ita potius haec efferret:* Pii quoque cognomen sibi propter suam in fratrem pietatem sumserat. *Ibidem paullo post, pro* τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνη διέχοντα, *scribendum* διέποντα, prouincias Asianas administrantem: *non* populos Asianos sub se habentem, *vt interpres vertit ex lectione vitiosa. Rursus ibidem, loco illius,* πλὴν εἴ τις τῶν ἐστρατευμένων ἐν δωρεᾶς μέρει λαβὼν, *reponendum initio,* πλὴν εἴ τι τῶν ἐστρατευμένων *(& cetera)* λαβὼν.

362, *p. Pro* καὶ ἄκων ὑποκατέκλινε, *dico scripsisse Dionem* ὑποκατέκλινε, *quod e triplici praepositione compositum est verbum. Et omnino pertinet huc illud* ἄκων, *vt quiuis facile perspicit.*

363, *m. Contra leges sermonis Graeci legitur heic scriptum illud,* πλὴν γνοὺς αἰτίαν τῆς διαφορᾶς οὐκ αὐτὸς, ἀλλ' ἐκείνοις ἔξειν ἐνόμιζε. *Etenim casu dissident inter se* αὐτὸς *&* ἐκείνοις, *quum conuenire deberent. Ergo fortasse reponendum,* αἰτίαν τῆς διαφορᾶς οὐχ αὑτῷ, ἀλλ' ἐκείνοις ἔξειν ἐνόμιζε. *Retineri tamen etiam potest, obtenta velut inuidia quadam,* οὐκ αὐτὸς ἑαυτῷ, ἀλλ' ἐκείνοις ἔξειν ἐνόμιζε. *Ibidem f. sine vllo sensu legimus heic* βουλὴν καλίγας, *aut* καλίγας, *(quod solum Xylander adtigit) itemque* senatum caligam, *etiam apud Xiphilinum, in versione Latina. Quis enim hoc intelligat, nisi coacta quadam interpretatione? Quapropter reuocanda germana Dionis scriptura,* βουλὴν καλίγων *(adde intersecta)* ὑποκαλοῦντες: *vnde sponte sua manat sensus facilis & verus,* milites illos,

illos, quibus arbitrium causæ commiserat Cæsar, appellatos fuisse ab aduersariis, senatum caligatum, ab vsu caligarum vel subligaculorum militarium. Subligacula *namque Dionis sunt* ὑποδήματα, *non calcei, nec militare vestimentum, vti Xylander reddidit. Ibidem legitur*, ὅτι μηδένα ἄλλον (*adde intermedia*) στρατιώτας τρέφειν, *vbi praestat scribi*, ὅτι μηδένα ἄλλον (& *cetera*) στρατιώτας τρέφειν.

364.f. *Pro* τῶν προσεσφιγμένων *reponendum* προσεψηφισμένων, *ex causa per se manifesta.*

367.m. *Minime quidem integra est in hisce verbis oratio*, πόλεις ὑπηγάγετο, καὶ στρατιώτας τε ἀπ' αὐτῶν (*τῆς Σικελίας πόλεις scilicet*) πλείους, καὶ Κόιντος Κορνουφίκιος ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἔπεμψε. *Ne prolixus sim, videtur ita scripsisse Dio:* πόλεις ὑπηγάγετο, (*nimirum Siculas*) καὶ στρατιώτας τε ἀπ' αὐτῶν πλείους ἔλαβε, καὶ ἄλλους Κόιντος Κορνουφίκιος ἐκ τῆς Ἀφρικῆς ἔπεμψε. *Subiungendum obiter, videri* Κόιντος *rectius scribi, quam* Κόιντος: & Cornuficium *potius dicendum, quam* Cornificium, *ex orthographia neglecta quidem a nostris, at a Græcis obseruata; quibus in hoc genere plurima debemus, vt* Ahenobarbos, Fufios, Mæcenates, Fetiales, Munatios, Calpurnios, Sulpicios, Hirtios, Poplicolas, Cornuficios, & *alios; pro quibus vitiose librarii nostri* Ænobarbos, Fusios, Mecœnates, Faciales, Munacios, Calphurnios, Sulpitios, Hircios, Publicolas, Cornificios, *scripsere.*

369.p. *Pro* καὶ πάντα Λέπιδον, *scribendum* κἂν πάντα. *Ibidem m.* τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀμαλδῦναι, *mutandum in* τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀφελέσθαι. *Nam melius hoc, quam Xylandri* ἀπαλεῖσθαι, *quod* effossum *vertit, aliena quadam significatione. Nostrum illud* ἀφελέσθαι, caput ademptū *denotat. Sic inferius, lib.* 49. *pag.* 401. ἱερωσύνην ἀφελέσθαι, *de* sacerdotio ademto *dixit. Linea sequente*, ὡς καὶ ἐκ πάντα πικάσοντι, *retineri quidem id posse videtur, sed concinnius, meo sane indicio, erit* κάμακας, ὡς καὶ ἐκ πάντα πικάσοντα, προσφέρειν.

373.f. *Pro* τῆς πρὸς ἐκείνους βεβαιώσεως, *scribe* τῆς πρὸς ἐκεῖνον, *scilicet* Sextum Pompeium: *rursus ex* οὔτε τῇ Ἰταλίᾳ ἐπ' ἐκείνοις ἐπικουρησεν *faciundum* δι' ἐκείνους, *videlicet* τοὺς Πάρθους.

374.p. ὅτι καὶ αἰπόλους, *Xiphilino* ἄν τε καὶ αἰπόλους, *recte.*

375.p. κοσμήσαντες, ἔς τε τὰς πανηγύρεις, *mutandum in* κοσμήσαντες, πρός τε πανηγύρεις (*cū ceteris intermediis*) διαφόρους ποιήσαντες.

377.p. *Pro* πλὴν πρὸς ὑπ' αὐτῶν προκαταστ. *scribendum* προσκατέστησε. *Nam dicere vult*, præter vectigalia priora, fuisse noua quædam adhuc instituta. *Sequens autem periodus aliter a me reddita, quam ab interprete, qui temere mutandum* παρ' *in* κατὰ τὸ καθεστηκὸς *adfirmat.*

378.p. *Notandum obiter*, πρὸς τὰ τοῦ χρόνου μέρη, *tantumdem Dioni significare, ac si dixisset*, πρὸς τὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ μέρη, *vel* πρὸς τὰ τῆς ὥρας μέρη, *ad partes anni. Quod quidem nominis* χρόνου *significatum, Græcis recentioribus vsitatissimum est.*

379.p. *Non hæc integra est oratio*, ἰδιῶται παρῆσαν ἀθρόοι, (*sic enim mutandum prius illud*, ἀθρόοι) καὶ ἀχθόμενοι . . . . καὶ τῆς εἰρήνης ἐπιθυμοῦντες ἰσχυρῶς. *Quiuis sane videt, vocem* εἰρήνης *vestigium quasi quoddam exhibere nobis alterius, quæ periit: vt hæc plena Dionis scriptura sit*, καὶ ἀχθόμενοι τῷ πολέμῳ, καὶ τῆς εἰρήνης ἐπιθυμοῦντες.

380.m. *Pro* οὕτω μὲν οὖν ὁ πόλεμος, *scribendum* οὕτως μὲν αὐτοῖς ὁ πόλεμος ἀπεβλήθη. *Ibidem f. pro* μηδὲ ἐς χεῖρας οἱ ὑπομείναντες τὸ ἴδιον ἐξιέναι, *vel restituendum illius* τοῦδε *loco*, *verbum* ἐλθεῖν: *vel ita scribendum*, ἐς χεῖρας οἱ ὑπομείναντες ἐλθεῖν, τοῦδε ἐξιέναι.

383.m. *Pro* ταῦτά τε εἰπόντων, *scribe* ταῦτά τι εἰπόντων, *vt significes* eadem.

384.p. *quod apud Dionem legitur*, συνοικοῦσα γὰρ ἡ γυνὴ τῷ Καίσαρι, *rectius apud Xiphilinum est*, συνοικοῦσα γὰρ ἤδη τῷ Καίσαρι, quum iam Cæsaris vxor esset. *Ibidem f. in his verbis*, τῶν ἀεὶ τὴν Γῆν ἐπικαταστάντων αὐτῷ, *non de Xylandri sententia dumtaxat illud* ἀεὶ τὴν Γῆν *mutandum in* ἀεὶ τὴν Τίγγιν: *sed potius &* ἀεὶ τὴν Τίγγιν *scribendum, & pro sequentibus* ἐπικαταστάντων αὐτῷ, *reponendum* ἐπαναστάντων αὐτῷ, *quemadmodum scripsisse Dionem, liquido paret. Quinetiam interpres ipse sic Dionis verba reddidit imprudens. Nam alioqui dicere debuisset, lectione priori salua*: Interimque consurgentibus in eum Tingitanis.

387.m. χρήματα παρά τε τῶν πολιτικῶν, καὶ παρὰ τῶν συμμάχων, *potius scribendum* παρά τε τῶν πολιτῶν, & *cet. Rursus ibidem f. pro* καὶ ἐκποιῆσαι ἐξαρκέσαι τε τὸ ναυτικόν, *rectius fuerit* ἐκποιῆσαι, *nisi fallor.*

389.p. *Pro* πυρὸς ἐμφερὴς ὤν, *legitur apud Xiphilinum* ἐμφερὴς οἷον ὤν. *Vnde vera lectio colligitur*, ἐμφερὴς οἷον ὤν.

390.p. *Hæc verba*, λόγος γε ἔχει, καὶ τῶν κακούργων τινὰς ἐς αὐτὸ τὸ θέατρον προσωπεῖοις, ὡς καὶ ὑποκειμένους τι, ἐπελθόντας συγκαταβάλλειν τὰ χρήματα, *sine dubio vitiata sunt in vocabulo* κακούργων, & *in extremo quid amiserunt. Nec enim ita Græci loquuntur*, λόγος ἔχει τινὰς συγκαταβάλλειν τὰ χρήματα, *sed* τινὰς συγκαταβεβληκέναι τὰ χρήματα. *Et quid eis opus erat, vt in theatro personati pecuniam conferrent? Si nesciri volebant hoc, sane pecuniam conferre clā poterant, extra theatrum, omni absque periculo. Prorsus etiam absurdum, homines flagitiosos tantam virtutis in* Oppio *rationem habuisse, cui flagitiosos videmus infestos esse solere. Quapropter equidem primum puto, pro* κακούργων, *vocabulum* πανούργων, *reponendum: posteriora vero sic emendanda; vt scribamus*, ἐπελθόντας πᾶσαν συγκαταβάλλειν τὰ χρήματα. *Sic integritati sua verba cum sensu restituta videmus, quem tibi margo versionis exhibet. Addo pro voce* πανούργων *heic retinenda, nonnunquā ea significari* γελωτοποιούς, *cuiusmodi erant histriones & illi personati, quorum heic mentio. Eodem & illa Aeschylea videntur adludere:* Ναῦται δὲ σιγῶσι καὶ πανουργία τι. *Noti namque sales & iocularia nautarū. Ibidem linea penultima, pro* ἀπολαῦσαι αὐτῆς, *repone* ἀπολαῦσαι αὐτόν, *scilicet* Antonium, *vt ipsa loci verba manifeste testantur.*

AD LIBRVM XLIX. DIONIS.

393.f. *In hisce verbis*, διὰ τὸ τὸν χρόνον καὶ αἰχμάλωτα ἐπὶ πλεῖστον ἠγωνίσαντο, *scio defendi* χρόνον *posse; sed caueri nequit tamen, quin durinscula sit oratio. Præstabit igitur ita scribi*, διὰ τὸ τὸν χρόνον καὶ αἰχμάλωτα ἐπὶ πλεῖστον ἠγωνίσαντο, *vel etiam ingrata vocum traiectione mutata*, διὰ τὸ καὶ αἰχμάλωτα χρόνον ἐπὶ πλεῖστον ἠγωνίσαντο, *quod aures delicata libentius admittent.*

394.m. *pro* δυοῖν οὖν παρῆσαν, *rectius apud Xiphilinum legitur*, δύο οὖν παρῆσαν.

395.m. *Membrum hoc*, ἄποροι δεινῶς ἐγίγνοντο, *Xylander omnino cum præcedentibus cohærere negat. Id equidem verum esse non infitior, si præcedentia relinquantur inemendata, nimirum hæc*, καὶ αὐτῷ προσβαλόντες καὶ ἐπὶ τοὺς καὶ ψιλοὶ πέμψαντες, (*adde intermedia*) ἄποροι δεινῶς ἐγίγνοντο. *At vero si scriptura vitiosa suam ad integritatem hoc modo reducatur*, καὶ οἱ αὐτῷ προσέβαλον καὶ ἱππεῖς

καὶ ψιλοὶ πόρρωθεν, ἄπορος δεινῶς ἐγένοντο· *nihil amplius auctoris sententiae deest, & significatū proprium vox ἄπορος retinet, ad ipsum Cornuficium, & milites eius simul referenda; non ad hostes, vti putabat Xylander.*

398, m. *Illud* μάτι τοῖς προσχωροῦσί τι, *vitiatum est dubio procul in* προσχωροῦσί τι: *quod equidem fuisse scriptum a Dione puto,* προσχεδοῖ τι, *sensu aperto.*

399, p. *Pro* καὶ προσόντας ἐς αὐτὸν ἐκκαλοῦντα, *rectius scribetur,* προσιόντας ἐς αὐτὸν *& cet.*

400, m. *In hisce verbis,* τὸ σίφωνα τὸ διάφραγμα * ἐκείνοις *&c. quo tollere possis asteriscum, scribe* τὸ σίφωνα τὸ διάφραγμα φέροντα, ὅκ... πάντη τοῦ ναυτικοῦ χρῶσι. *Sic enim locus integer erit. Ibidem f. pro* καὶ τὰ ἐφ' ἵππους ἐπιλάσαι, *reponendum* ἐφ' ἵππου ἐπιλάσαι.

401. m. *Quum Xylander* Σπηλαίῳ *mutandum ait in* Παλατίῳ, *dicit aliquid. Dissimulare tamen non debeo, magis adhuc integram fore lectionem, si* ἐν τῷ Παλατίῳ *scribatur, videlicet* ὄρει, *qua vox subintelligi solet, ac elegantis* ἐλλείψεως *causa non exprimi. Loca Dionis huic similia lector hec habeat. Libro 53 pag. 507.* ἐν τῷ Παλατίῳ ὁ Καῖσαρ ᾤκει. *Non dubito, scripsisse Dionem,* ἐν τῷ Παλατίῳ *(vel* Παλατίνῳ*)* ὁ Καῖσαρ ᾤκει. *Rursus eodem libro, pag. 515. f. quum legitur,* ἡ οἰκία ἡ ἐν τῷ Παλατίῳ ὄρει, *magis euidenter etiam paret,* ἐν τῷ Παλατίῳ ὄρει *scribendum. Quippe nemo* Παλάτιον ὄρος *vmquam dixit. At* Παλατῖνον ὄρος σύμπαν *expresse legitur in Nerone Dionis, lib. 62. pag. 709, m. Alibi etiā* Παλατῖνον *reperitur. Ceterum magis heic corruptus est locus alius, ibidem p. 401, in hisce verbis,* Μεσσάλας τε Οὐαλέριος, ὃς πρότερον ἐν ταῖς προγραφαῖς ἐπὶ θανάτῳ ἦν. *Xylander* πρότερον *mutandum censet in* πρόσθεν, *ego potius in* πρὸ τοῦ. Antonii *vero nomen siue de sententia Xylandri quis addat ex superioribus lib. 47. pag. 333, f. vbi dicitur* ab Antonio Messala morti addictus, *siue non addat, parum refert: quandoquidem proscriptus ab vno de tribus illis viris, etiam a reliquis duobus consensu tacito neci destinatus videbatur.*

402, p. *Pro* διαβαλὼν ἐπὶ Κίρκηνον, *scribendum* διαβαλὼν. *Id enim est* traiicere.

404, p. *Quod inest hisce verbis vitium,* οὔτ' αὖ διάβασιν αὐτοῖς ἐπέθετο, *sic emendandum putat Xylander, vt* κατὰ *praepositionem, & articulum* τὴν *addat,* οὔτ' αὖ κατὰ τὴν διάβασιν. *Mihi simplicior ratio corrigendi videtur, si nihil inferatur, absque causa euidenti. Fiet autem illud hoc modo:* οὔτ' αὖ διαβᾶσιν αὐτοῖς ἐπέθετο. *Quilibet ista recte coniungi videt,* οὔτε διαβαίνουσιν, οὔτε διαβᾶσιν ἐπέθετο, nec traiicientes, nec traiectos inuasit. *At alterū* ταυτολογίαν *quamdam habet,* non prohibere transitu, & in transitu non adoriri.

406, m. *Non recte scripta leguntur ista,* τῶν μὲν ἐπὶ τῷ Λαγείτου καὶ ἐπὶ τῷ Γάλλου ἐπιστατησάντων ἐγένετο. *Triplex autem modus emendandi, vel vt scribatur,* τῶν μὲν τοῦ Λαγείτου καὶ τοῦ Γάλλου ἐπιστατησάντων ἐγένετο: *vel,* τῶν μὲν τοῦ Λαγείτου καὶ τοῦ Γάλλου ἐπιστατησάντων ἐγένετο: *vel denique,* τῶν μὲν ἐπὶ τοῦ Λαγείτου καὶ ἐπὶ τοῦ Γάλλου ἐπιστάτου ἐγένετο: *quod equidem ceteris praefero. Paullo post, pro* ἅμα τε καὶ πρὸς, *reponendum* καὶ ἅμα τε, καὶ πρὸς Ῥωμαίων πόλεις.

408, m. *Pro* τὸ νεωρὸν τοῦ τείχου φάναι, *rectius legitur in manuscriptis Sylburgii, de legationibus,* τὴν νεωρὸν τοῦ τείχου φάναι. *Ibidem f. Haec inclusa parenthesi verba,* καὶ ἐπεὶ μηδὲ ὁδὸν (ἐπὶ γὰρ ἄλλου ὑποχειρίῳ σφίσι πανταχοῦ νομίζοντες) διεχρήσαντο, *nemo non animaduertit a Dione sic non fuisse scripta. Quippe Graeci sermonis proprietas requirebat, vt diceretur,* ἐπὶ γὰρ ἄλλου ὑποχειρίους σφίσι πανταχοῦ νομίζοντες. *Ego vero ne temere quid mutem, sic scripsisse Dionem arbitror:* καὶ ἐπεὶ μηδὲ ὁδὸν, ἐπὶ γὰρ ἄλλου ὑποχειρίους σφίσι πανταχοῦ νομίζοντες, διεχρήσαντο *& cetera.*

412 p. *Pro* τοῖς τῶν ἀφικομένων τι ἐκεῖσε, καὶ μηδὲν λαμβάνων, *rectius scribes,* τοῖς τῶν ἀφικομένων, ὅτι ἐκεῖσε, καὶ μηδὲν *& cetera. Quaquidem exigua mutatione saluū consultum sententiae loci, quam Xylander non est adsecutus, vti colliges ex notatis ad marginem.*

AD LIBRVM L DIONIS.

421, f. *Non sine mutatione scriptura Dionis legi arbitror,* ἐκ μαγγανείας τινὸς γεγονέναι ἔδοξεν, *idque sic restituendum, vt scribas,* ἐκ μαγείας τινὸς γεγονέναι. *Atque hoc a me non abs re dici, vel hinc probo. Paullo post, in oratione Caesaris ad milites suos, pag. 435, p. eiusdem rei mentionem fieri videmus, his verbis:* ὑπ' ἐκείνης τῆς γυναικὸς μεμαγγάνευται, Antonius detestabilis illius mulieris incantamentis est circumuentus. μεμάγευται *dicit, non* μεμαγγάνευται· *quo sane quum Dio non vsus sit,* μαγγανείας *etiam vox admitti pro Dionia vix poterit. Nec id tantum hoc loco irrepsit, sed etiam lib. 60. pag. 661. Scio, quid ex Hesychio, Suida, & aliis, in contrarium adferri possit: sed Dionis ego voces ex ipso Dione adgnosco.*

424, p. *Mouet quidem Xylander,* τὰς ναῦς τὰς προπλωτικὰς *videri potius adpellandas* προπλωτικάς, *sed in ipsa interpretatione sua vocabulum omittit. Ego* προπλωτικάς, naues actuarias *esse, notaui ad marginem. Dicitur enim* πρόπλοος, *&* ἐπακτρίς, eiusmodi nauis; quae simul & remis, & velis vtitur. *Cuiusmodi sunt* actuariae, *quae speculādi & explorandi causa naues alias praecedere solent, vnde dicta* προπλωτικαί.

429, m. *Haec verba nonnihil etiam Xylandri confessione mutila sunt,* ἐξ ὧν τὸ μὲν, τὸ ῥαδίως τὸ μὴ δεδιέναι, τὸ δὲ, τὸ μὴ προχείρως .... ἐθέλομαι. *Putat autem vel ita suppleri posse,* τὸ μὴ προχείρως θαρρεῖν: *quod repetitum statim e praecedentibus, habere locum nequit. Dixerat enim,* ἐφοβήθην, ἐθάρρησα. *Nec Dio scripsisset,* ἐκ τοῦ παρόντος ἐθέλομαι μὴ προχείρως θαρρεῖν. *Vel* διακινδυνεύειν *abesse coniicit, quod itidem neque praecedentibus, neque subiectis respondet, adeoque nihil habet simile cum vllo heic posito verbo. Dum vero proxime sequentia considero,* τὸ πάσχειν, ἐθέλω· *& quae his opponuntur,* μὴ ὑπομένειν, *& μὴ* ἀφρονεῖν: *animaduertere videor in hoc* ἀφρονεῖν *vestigium aliquod amissi superius verbi, quod et significatu sit adfine, sicut* ὑπομένειν *illi prius posito* δεδιέναι *quodam modo respondet. Id vero fuerit reabse, meo quidem iudicio,* ἐπαίρεσθαι: *quod cum* ἀφρονεῖν *propemodum est, & huc quam aptissime videtur quadrare, modo recte singula ponderentur:* ἐξ ὧν τὸ μὲν, τὸ ῥαδίως τὸ μὴ δεδιέναι· τὸ δὲ, τὸ μὴ προχείρως ἐπαίρεσθαι, ἐθέλομαι. *ne dicam, verbis his inesse similitudinis aliquid, quae plane nulla Xylandreis prius indicatū est cum* ἐθέλομαι. *Dixi, quod sentio. scopum adtigerim, nec ne, iudicent acutiores.*

431, m. *Nec interpres, nec Stephanus hunc locum,* φιλανθρωπεύσονται τοῖς νικήσασι, οἱ καὶ πρὶν κεκρατηκότες *integritati suae restituerunt, quam habiturus est, si legatur,* φιλανθρωπεύσονταί τε νικήσαντες, οἱ καὶ πρὶν κεκρατηκότες.

433, p. *Pro his,* πεζήρεις δὲ καὶ διήρεις, *plenius apud Xiphilinum legitur,* τριήρεις δὲ καὶ πεντήρεις, καὶ διήρεις.

438, p. *Quo loco legitur in Graeco* χάλαζαν πολλὴν, *Xylander* multam grandinem *vertit. Hoc si non fecit incogitanter,*

gitanter, aut si veterem secutus est interpretem, utrique Dio scripsisse videtur χάλαζα πυκνή.

419, p. *Pro* καὶ τὰ πλείω τούτων ... *melius legis ex epitome Xiphilini*, καὶ τὰ ... *(adde intermedia)* ἐργασάμενοι, *existimauit interpres. At quis horum sensus obsecro? nequit is certe de verbis interpretis percipi, quæ diuersum aliquid sonant. Ergo sic corrigenda potius hæc*, καὶ τὰ ... τούτων ... *de quibus iam sententia marginis adscripta erat.*

AD LIBRVM LI DIONIS.

444, m. *Nullum vidit Xylander in hisce verbis vitium*, ... ἐν τῷ τεταγμένῳ ... *quoque non ita reddidit, vt sonant. Scribe sal* ... ἐν τῷ τεταγμένῳ ... *ac Dionis sententiam cum scriptura dubio procul adsequeris. Ait enim,* milites etiam illos, quotquot inter gregarios esse adhuc merebant, partim a ducibus inhibitos, potissimum vero spe diuitiarum illectos Ægyptiacarum, a rebus nouis abstinuisse. *Addendum obiter*, ἐν τῷ τεταγμένῳ ... *significare* milites gregarios, *tam heic, quam alibi; quod interpres haud animaduertit. Exempla lector alia hæc habeat. Libro 41, pag. 82, v. vlt.* ... *vbi reddit Xylander*, ex delectu militantes. *At* gregarios *dicere debuit. Item lib. 42, pag. 481, m.* ... ἐν τῷ τεταγμένῳ ... *vbi prorsus illa*, ἐν τῷ τεταγμένῳ, *præterit; tantum* stipendia merentes *exponens; quum dicere debuerit* milites, qui meruerint inter gregarios. *Dicunt etiam* ... *Græci quidam* ... *pro* gregariis, *qui & ... Ibidem inferius proxime* ... *rectius apud Xiphilinum legitur*, ... *scilicet* ... *quod præcessit.*

447, m. *Adpositum vides asteriscum hisce verbis*, ... *Stephanus & Xylander adiecto* ... *locum supplent. Ego simplicius*, ... *(non vt illi* ... *) cum reliquis. Sic asterisco non amplius erit locus.*

456, m. *Existimauit Xylander in his verbis*, ... Κλεοπάτρας ... *scribi rectius* ... *idemque faciundum pag. seq. princ. Vt pro* ... Αἰγυπτίων, *reponatur* ... *Sed ita superius etiam locutum Dionem, haud obseruarat. Vnus nobis locus sufficiat e libro 43. pag. 221, m.* ... Γαλατῶν, καὶ ... Αἰγύπτου ... *(cum ceteris interiectis)* ... *Nullum heic* ... *reperitur ante* ... Γαλατῶν, *vel* ... *quod in* ... *mutari possit.*

459, m. *Pro* ... Κλεοπάτρας καὶ ... Σελήνης, *scribendum necessario* ... Κλεοπάτρας, ... καὶ Σελήνης, *quum diuersus sit horum sensus.*

460, p. *Vltimum in his de Rhinocerote* ... *mutandum in* ... *sensu manifesto.*

461, m. *Vitium non leue relictum heic ab aliis ante nos, in illis;* καὶ περὶ τοῦ Κέδρου τοῦ ... *Scribendum enim* ... *quo fluuius nobilis hodie* ... *dictus in regionibus illis reperitur,* Cedrus *autem nullus. Hoc* ... *ipse regionum earum, adfirmare pro certo possum. Ibidem f. Legitur heic Bastarnarum regis* Deldonis *nomen, corruptum ex* Daddone. *Non enim* Δίλδωνα, *sed* Δάδδωνα *scribendum aio. Præbuit occasionem voci corrumpendæ similitudo litteræ* Λ *cum* Δ, *quæ hac figura pinguntur a Græcis etiam in litteris non capitalibus, vt vocant, sed minutis. Idē factū lib. 56, pag. 580, m. in verbo* ..., *quod illic vitiatum ex* ... *reperitur: & libro 47. pag. 347. legebatur antea* Δ... Σίξαι, *qui verius* ... Σάξαι *adpellandus est. Et his* Bastarnæ *natio quadam erant Germanica: quod nomen ipsum prodit, sicut &* Getæ, *postea* Gothi *nominati.* Deddonis *siue* Dedonis *nomen adgnoscunt Germani, quemadmodum &* ... *quod statim heic sequitur, Cj* ... *regi tributum. Est enim illud* Rolo, *quod Francorum in historiis toties inuenitur, contractum ex* Rodolfo, *Gallis hodieque* Raoul, *Saxonibus* Roleu, *siue* Rolef.

AD LIBRVM LII DIONIS.

468, f. *Pro* τῷ δὲ ... τῆς μοναρχίας ... *legendum vel* ... μοναρχ... *vel* ... μοναρχίας ... *&c.*

469, p. *Xylander & Stephanus in hisce verbis*, ... *retinuerunt illud* ... *cum* ... *se tentarum alio detorsit interpres quæ planissima est atque offert*, ... *idque referas ad* ... *Augustum*, ...

47 , p. *Pro* ... καλὰ καὶ χρήσιμα, *scribendum* ... *(scilicet* ... *ex superioribus)* ... καὶ καλὰ *&c.*

475, p. ... καὶ μεγάλην ... ὄχλον, *mutandum in* ... *Melius hoc, quam si* καὶ *deleatur ante* μεγάλην *& oratio reddatur* ...

478, f. *Pro* καὶ ... *repone* ... δυναστείαν.

479, p. ... *scribendum integrius* ... τὰς πόλεις.

48 , p. *Vbi legitur*, ... *Xylander vocem* ... *aperte mendosam* ... *incertum. Reddidit etiam pro ea* lem, rem bellicam: *nullo iam, meo quidem indicio, ratione. Nam Dio* ... *scripsit, &* castella munita *intelligit, in quibus militum præsidia collocantur: quæ quæ nunc* ... *dicit, paullo ante* χειμάδια *vocauit,* hiberna *scilicet* militum, *quæ munitionibus suis numquam carent.*

487, p. *Illa verba*, ... *sic in medio mutanda sunt, vt scribatur*, ... *Vt* ... *(verba* ... *) præcedit) coniunguntur. Licebit etiam*, ... *scribas eodem sensu.*

49 , p. *Non recte scriptum hoc*, ... *&c mutari debet in* ... *Coniungenda namque*, ...

492, p. *Pro* ... *scribendum in extremo* ... *vt fortuna non generaliter, sed ipsius intelligatur Augusti.*

494, p. *Illa verba*, ... *ita reddidit interpres*, Vicies quidem imperator dictus. *Pror sus hoc extra* ... *Non enim ea mens Dionis, sed ait* Augustum ita nomen imperatoris accepisse, vt etiam ipsius imagines nomen imperatoris præferant. *Nam quod interpres reddit, sic Græce Dio extulisset:* ... *quod tamen ipsum vix equidem verum de Augusto crediderim.*

AD LIBRVM LIII DIONIS.

Quæ legebantur initio libri verba, τότε μὲν ...

τῷ ἔτει, quum libri præcedentis conclusio sint, suo loco restitui. Xylander autem ea prorsus & in fine præcedentis & huius initio reliquit suo quodam modo. Solet enim plurimis in locis ab auctore scripta quædam omittere, quasi superuacanea, & indigna, quæ interpretetur: vti toto lector opere perspiciet eadem a me adiecta, qui vix eiusmodi licentiam probare possum; licet haud ignorem, quibus rationibus nitatur & excusetur.

500, m. Loco illius οὐδ' ἀναγκαζόμενοι προσείμεθα, repone προσίεμεθα. Id enim est, non coactum dimittere: quum alterum illud sit admittere vel adpetere, sensu plane contrario.

506, m Pro ἐς γὰρ τὸ, repone καὶ γὰρ τὸ. sic exigente loci sententia.

507. p. Pro διαιτητείαν διαδοχῆ rectius apud Xiphilinũ διαιτητειδῶν διαδοχῆ. Ibidem pro ἐν τῷ τῷ παλατίῳ ὁ Καῖσαρ ᾤκει, rectius scribi ἐν τῷ Παλατίνῳ, vel Παλατίῳ, superius ostensum. Rursus pagina hac inferius, quo loco leguntur hæc ὥσπερ τινα αὐτὸν, καὶ τὸ σκιάζεσθαι, desunt posteriora, καὶ τὸ σκιάζεσθαι, in libro Xiphilini. recte. Nam irrepserunt e glossa cuiusdam. Ibidem aliquot asterisci sunt, qui denotant, aliquid abesse. Priorem locum ita posse suppleri, arbitror equidem: ἐκ δὲ αὐτῶν ἡ ἀκριβὴς μοναρχία τῶν ῥωμαίων ἀρχὴν ἔσχε. μοναρχία γὰρ & cetera. Nec dubito sic a Dione scriptum fuisse. Sequitur, τὸ μὲν γὰρ ὄνομα αὐτὸ, in quo potius τὸ μὲν γοῦν ὄνομα αὐτὸ legemus. Et frequenter illa γὰρ & γοῦν, apud Dionem inter se permutata, sæpius indicatum. Rursus ibidem statim, ἐς αὐτὰς αἰχμαλώτων, existimem rectius scribi, ἐς αὐτὰς νῦν αἰχμαλώτων. Quippe νῦν præteritum videtur, ob similitudinẽ cum syllaba prima in sequenti αἰχμαλώτων. Accedamus ad alterum locum mutilum, sic notatum asterisco, ἐν νῦν * τὰ τῶν τιμητῶν καθίστανται. Quid ab aliis dictum, omitto. Mea quidem opinione sic restitui possit: ἐν νῦν ἔτι, πλὴν τὰ τῶν τιμητῶν, καθίστανται· διάγεται δὲ, cum ceteris. Sunt autem hæ coniecturæ, quæ manuscriptorum auctoritatem desiderant.

509. p. In his verbis, πάσας δὲ τὰς πολιτείας ἰσχὺν μεταβεβλήκασι, apud Xiphilinum pro τὰς πολιτείας reperitur scriptum τῆς βασιλείας ἰσχύν. Sensus autem huiusmodi fuerit. Ad hunc modum ex his reipublicæ popularis nominibus omnem regni potestatem accipiunt: adeoque regibus etiam propria, si quæ sunt, extra ipsius adpellationis inuidiam habent. Ibidem m. pro πολιτεία οὕτω ποτὲ, Xiphilinus recte legit πολιτεία οὔτε ποτέ. Rursus ib. f. pro δι' ἀπορρήτων γίγνεσθαι ἤρξατο, rectius δι' ἀπορρήτου apud eumdem.

510. p. Hæc verba, ἐν τε γὰρ τῇ Ῥώμῃ συχνὰ, ἐ δὲ ἔξω τῆς ὑπηκόου αὐτῆς πολλά, plenius scripta reperiuntur apud Xiphilinum; ἔν τε γὰρ τῇ Ῥώμῃ συχνὰ, ἐ ἔξω ταύτης πολλὰ τῇ ὑπηκόῳ. hoc est, Etenim permulta cottidie Romæ (vel in vrbe) multa extra Romam, & cet. Ibidem mox, ὡς ἴσον ἐνδέχεται, melius apud eumdem, ἴσον ἐνδέχεται.

510, m. pro illis, ὃ μὴ ἐ ὀκνήσω εὑρίσκει, scripsit Xiphilinus, ὃ μὴ ἐ ὀκνήσω εὑρίσκει. Sæpius quidem ita Dio loquitur.

515 f. Etiam his, τῷ μὲν Μεσσάλᾳ ἀργύριον ἐχαρίσατο, Messalam argento donauit, præferenda videtur Xiphilini lectio, τῷ μὲν Μεσσάλᾳ ἄλλην οἰκίαν ἐχαρίσατο. Messalæ domum aliam dedit. Ibidem statim sequitur, τὸν δὲ Ἀγρίππαν [ὁ Αὔγουστος] συνῴκισεν ἑαυτῷ, quod sic reddidit interpres; Agrippam [Augustus] in suam domum ad se recepit. Non ea mens Dionis erat, sed dicere volebat, Augustum communem Agrippæ cum Messala domum, a Messala redemisse; quo solus eam incolens Agrippa, vicinus Augusti efficeretur, ob ædium coniunctionem. quæ proprie συνοικία est, ceu paret ex sequenti libro, pag. 515, m. vbi verba leguntur istæc. οἱ τὰς συνοικίας νύκτωρ φυλάσσοντες, qui noctu vicinas inuicem domos custodiunt. Itaque τὸ Ἀγρίππαν συνοικεῖν ἑαυτῷ, nihil est aliud, quam; Agrippam sibi vicinũ fecit.

516, f. Loco mutilo remedium de manu exdraũ petendum. Quod autem statim sequitur, ἐ ἄλλη τις στρατιὰ καινή, rectius scribetur ἄλλη τις στρατεία καινή. Non enim exercitum nouum, qui στρατιὰ καινή est, sed nouam expeditionem, quæ καινὴ στρατεία est, narrat instituturum Dio. Sæpissime vero voces hæ permutatæ vetustis in libris reperiuntur. Ibidem pro πᾶν τὸ μεταξὺ τοῦ σώματος, legitur apud Xiphilinum, τὰ ἄλλα μέρη τοῦ σώματος, pẽr omnes alias corporis partes. Incertum, ita ne scriptum inuenerit; an Dionem voluerit explanare.

AD LIBRVM LIV DIONIS.

523, p. Hunc locum fatetur Xylander se non intelligere; ei μὴ ἐ ὅτι δίκη τις ἐ ψηφισθεῖσα ἐδέδοτο ἐ ἐψηφισμένη, & integrum esse negat, vere quidem hoc dicens. Nec reddi poterat, nisi prius emendatum. Sic autem corrigetur, ἄχρι ἐ ὅτι δίκη τινὰ καὶ ψηφισθεῖσαν ἐδέδοτο, ἐ ἐψήφισμα. Sensus autem commodissimus ad libri marginem adiectus.

524 p. pro τὸ βασίλειον ἀπήλαυε, plenius aliquantulum Xiphilinus, τὸ βασίλειον αὐτὸ ἀπήλαυε.

525, m. Hæc Dionis. Λακεδαιμονίους τῇ τε Κυθήροις (malim Κυθήροις) καὶ τῇ συσσιτίᾳ ἐτίμησεν, ita reddidit interpres: Lacedæmonios Cytheris donauit, conuictuque suo honorauit. Pro συσσιτία dixit conuictum suum, hoc est Augusti; quasi Lacedæmonios conuiuiis & mensa sua adhibuerit, dum illic ageret. Exiguum vero beneficium id fuisset, & exigui temporis. Itaque rectius dicemus, Augustum instituisse pro Lacedæmoniis epulas publicas, & ad eas sumtum contulisse; quod vere dignum erat opus Augusti magnificentia. Nimirum hoc reabse συσσιτία vocabatur, vt etiam de Polluce colligitur. Simile quiddam est συσσίτιον, sed potius ea voce Dioni conuiuia denotantur. exempli gratia, statim ab initio libri huius ait, pag. 522. p. τῶν συσσιτίων τὰ μὲν παντελῶς κατέλυσε, τὰ δὲ ἐς τὸ σωφρονέστερον προσήγαγε, Conuiuia quædam protinus sustulit, quædam ad frugalitatẽ contraxit. Vbi tamen si quis accipere conuiuia publica velit, non admodum refragabor. Xylandri quidem interpretatio non admittenda, qui dixit, alia collegia sublata prorsus, alia correcta. Ibidem f. pro his, τὰ τε μνημεῖα αὐτοῦ, scripsit eclogarum auctor, τὰ τε μνημεῖα τοῦ Καίσαρος.

526, m. His verbis, τῷ πατρίῳ σφίσι τρόπῳ διώκεσθαι, deesse quiddam putat interpres, ad exprimendam integram sententiam; idque dicit esse συγχώρημα, aut aliud tale. Considerandum vero prius erat, an non id verbũ, quod abesse indicabat, inter hæc alicubi vitiatum lateret. Quod si fecisset accurate, reperisset εἴα, quod illi διώκεσθαι transpositis literis inest: vt omnino fuisse scriptum a Dione fateamur, τῷ πατρίῳ σφίσι τρόπῳ εἴα ἄρχεσθαι. Sic illo συγχώρημα non opus esse videmus.

527, m. Corrupte legitur, ὑπάτευε μὲν δὴ ἐν τῷ ἔτει ὁ Γαῖος Σίλανος. Nullus enim in his sensus integer. Itaque si pro ἐν τῷ ἔτει ὁ scribas ἐν τῷ ἔτει ἐχομένῳ, salua erunt omnia. nisi quis ἑπομένῳ malit, quod ego non probo.

528, p. pro τὰ μὲν ἄλλα ὡς ἄν τι καὶ ὡς ἀναγκαῖα ἔδειξαν, quærenda

renda scriptura integrior, quum illud ὡς ἂν tolerari nequeat, ob tautologiam. Erit autem hæc, τὰ μὲν ἄλλα, ὅσοί γε ἀναγκαῖαι ἔδοξαν.

531,m. Illac, ὅτι ἰδία γνώμη ἐκείνη ἐγίγνετο; præstat ita scribi, ὅτι ἰδία γνώμη ἐκείνου ἐγίγνετο, sensu margini adiecto. Ibidem legitur, ἀνδρὶ ὅς ἐν σοὶ ἀρχιερίων ἐν τῷ νῦν ἱερωσύνας ὄντα. non recte quidem. Nam aut, ὅς ἐν τῷ ἀρχιερίων (cum interiectis) ἱερωσύνας ὄντα, reponendum: aut potius, ὅς ἐν ἀρχιερία ἱερωσύνας ὄντα, quod mihi probatur. Quippe Græcis ἱερεῖς vel ἀρχίερεις, pro ἱερεὺς vel ἀρχιερεύς, dici non puto.

534,p. Paret e versione, non legisse Xylandrum, αὖθις ἐπέλεσε, rursus miserat; sed αὐθὶς ἐπέλεσε, quum interpretetur, statim miserat. Itidem paullo post, διὰ τὰ ἄλλα τὰ προγενόμενα, quæ tum præterea accidere, dixit. Atqui προγενόμενα sunt ea, quæ iam ante acciderunt. Itaque vertit, ac si scriptum reperisset προσγενόμενα. Sequitur ibidem, interiecta linea duntaxat vna, ἐν μόρμηκες πέρρω τῆς ἀγορᾶς συνετράφησαν, vbi negatio deest, οὐ πόρρω τῆς ἀγορᾶς, non procul a foro.

535,p. Quum ait Dio, ἐκ τῆς Ῥήνου διαβάντες, τήν τε Γερμανίαν ἐκ τῆς Γαλατίας ἐλεηλάτησαν, Rheno transmisso ex Germania Galliaque prædas egerant: male τήν τε Γερμανίαν Xylander insertum putat, & inducendum omnino indicauit ex ea causa, quod trans Rhenum Germania tum nulla fuerit. Habere locum id quidem videtur, si Augusti tempora consideres. At vero dixerit hoc fortassis auctor noster, sui respectu temporis; quo iam se trans Rhenum Germania procul dubio porrigebat, præsertim inferior. Quis Agrippinam coloniam ignorat trans Rhenum semper fuisse sitam, non in ripa citeriore Germanica? De hac tamen audi, quid Paulus iurisconsultus in titulo Pandectarū de cēsibus [l. vlt.] memoriæ prodat, plane coætaneus Dionis. Verba sunt eius hæc, In Germania inferiore Agrippinenses Italici sunt iuris. Relinquamus igitur hoc loco scripturam, non temere reiiciendam, absque veterum codicum auctoritate. Ibidem f. Male scriptum apud Dionem, παραγενομένη αὐτοῖς ποινῆς, atque omnino reponendum e Xiphilino, παραγαγόντα τοῖς μιλῶσι ποινῆς. Ibidem τὰ μὲν ἀγανακτήσεις, rectius apud eundē, τὰ μὲν συναγανακτήσει, partim communem cum ipsis indignationem & cetera.

536,p. Pro συμνεῖν πεποιημένα, scribendum συμπεπονημένα. Nam prius illud est a νέμω, posterius a νέω, sæpiusque Dio quū alibi hoc verbo est vsus, tum libro 39, pag. 96, f. vbi quomodo itidem corrupte legatur, & emendandum sit, ostendimus.

541,p. Occurrit heic rursus id vitium, quod paullo ante adtigimus. Quippe non scribendum, ὅτι τὴν ἀρχίερεων, sed ὅτι τὴν ἀρχιερία ἐς κοινὸν πάντας οἰκεῖν ἐχρῆν. & pag. hac ipsa inferius pro τῷ ἀρχιερέω, potius τῷ ἀρχιερεῖ. Sic alibi semper Dio loquitur. Nec dici potest, Atticum esse ἀρχίερεως, pro ἀρχιερεύς. Non enim ἀρχίερεως Græcum est, vt quemadmodum Μενέλαος Atticis est Μενέλεως, etiam iisdem ἀρχίερεως fiat ex ἀρχίερεος. Sequitur ibidem statim mentio τοῦ βασιλέως τῶν ἱερέων. Sic enim scribitur, & interpres eamdem scripturam sequens, regem sacrificulum dixit, seu regem sacrificulorum. Atqui scribendum erat, τοῦ βασιλέως τῶν ἱερῶν, & pro eo reddendus rex sacrorum, notus Romanis, regem sacrificulum ignorantibus.

542,f. De his verbis, ἐξιμαῦσαι τε τοὺς βουλευτὰς ἐν τῷ συνεδρίῳ ὅπως ἂν ἴδοι αὐτὸ, ἐν τῷ τὴν ἄτιξιν πρὸς ἑαυτὸν ποιεῖσθαι, (adde cetera interiecta) ἐκέλευσε. Xylander ait, locum mirum in modum & corruptum, & mutilum esse. Prius admitto, posterius nego. Nam si tantum illa restituas, ὅπως ἂν ἴδοι αὐτὸ, proque iis scribas, ὅπως ἂν ἴδει αὐτῷ, (scilicet τὸ συνέδριον) toti loco plane consultum fuerit: vt hæc coniungantur, ὅπως ἂν ἴδοι αὐτῷ (τὸ συνέδριον) ποιῆσαι, ἐν τῷ τὴν & cetera. Sic autem cum Suetonii verbis hæc consentiunt, vt ex eo descripta videantur. Ait enim, Quo lecti probatique & religiosius, & minore molestia senatorio munere fungerentur; sanxit, vt prius, quam considerent, quisque thure ac mero supplicaret apud aram eius Dei, in cuius templo coiretur.

544,p. Non Χαυκίδας, nec Chaucos; sed Καυχίδας, & Cauchos, adpellandos aio, libri 60 testimonio pag. 685, f. Insequentibus v. hac pag. pro ἐς τὴν Χερρονήσου προεχώρησαν, repono προσεχώρησαν: ac ibidem ex Οὐισσούργου placet Οὐισούργου nomen labis expers facere. Rursus ibidem f. traiectæ voces, ἐν τῷ Τιβερίῳ οὐ παρῆσαν μένειν περὶ τοῦ Αὐγούστου ἰδόντι, sic suo reponendæ loco, ἐν τῷ Τιβερίῳ παρῆσαν, οὐ μένειν & cet.

545,f. Quod heic legitur, Αὔγουστος ἀπογραφάς τε ἐποιήσατο, mutandum in Αὔγουστος ἀπογραφὰς τε ἐποιήσατο. Dicit enim Augustum egisse censum, quo suas quoque facultates perinde, ac si priuatus quispiam foret, descripserit. Vix interpretis index locum habere potest, ac si Græcis index ἀπογραφή dicatur.

AD LIBRVM LV DIONIS.

549,p. Facile quiuis intelligit, hæc verba, ἐν οὐκ ἦν οἱ ὅσιοι μὴ οὐ τε καὶ ἐπήνεσαν, & cetera, vitio non carere, propter trium negatiuarum, οὐκ & μὴ & οὐ concursum. Quapropter aio pro μὴ οὐ, scribendum μηδὲ. Ibidem f. interpretatio Xylandri non respondet hisce verbis, τὰ τῶν γεγεννηκότων δικαιώματα χαρίζεται, hoc est, ius eorum, qui liberos procrearunt, largitur. Nam ipse reddidit, Ius trium liberorum largitur: quasi scriptum reperisset, τὰ τῶν τρὶς γεγεννηκότων δικαιώματα χαρίζεται. Ego sequi repertam in textu lectionem malui. Sed quum postea Xiphilinum consulerem, inueni scripturam, quam vere indico esse Dioniam, videlicet hanc: τὰ τῶν πολλάκις γεγεννηκότων δικαιώματα, ius toties parentum, siue qui liberos toties procrearunt.

550,f. Pro ἐν τῇ τῶν στρατηγῶν, scribe ἐν τῇ περὶ τῶν στρατηγῶν. Ibidem pro ἀσπασθῆναι reponendum ἀσμενισθῆναι, videlicet Augustus. Et linea sequente γεγραμμένα προεῖθηκε, mutandum in προεθήκε.

551,f. Pro illis, ἐν ᾧ οὐκ ἐξὸν ἦν, Xiphilinus scripsit, ἐν ᾧ οὐκ ἐξὸν ἦν. Statim ibidem pro ὅπως ἀνέπεισε ἂν, rectius apud Xiphilinum, ὅπως ὡς ἀνέπεισεν ἄν. Ibidem f. πλὴν τῶν Κανταβρῶν, omnino vitiosum est. Non enim ad Rhenum, aut in Germania quærendi Cantabri, longissime a Germanis ad Pyrenæos remoti. Vidit hoc Xylander, at mendum haud sustulit: quod heic se dicat & ingenium, & auctoritatem scriptorum, aut certe memoriam destituere. Præstemus igitur hoc nos, quorum natale solum hæc ipsa tangit loca. Dico igitur illud πλὴν τῶν Κανταβρῶν, mutandum in πλὴν τῶν Καττουαρῶν, & versu secundum hunc tertio, pro οἱ Κανταβροὶ, reponendū οἱ Καττουαροὶ: (nisi quis Sylburgii manu scriptos, de legationibus, sequi malit; qui posteriore loco Σίγαμβροι, pro Cantabris habent) idemq; faciundum etiam in versione, vt pro, exceptis Cātabris; scribamus, exceptis Cattuaris: iterūq; Cātabri cum Cattuaris cōmutentur. Qui vero fuerint hi Cattuari, quave sedes eorum, e Tacito, & aliis quærē-

dum censeo: quum Notarum opusculo prolixiores eiusmodi expositiones haud conueniant. Rursus ibidem ante paulo pro αὐτῆς μὲ ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπὸ ἰμμενῶν,*habent m.s. Sylburgii de legationibus*, ἐν τῇ οἰκίᾳ. *recte.* suos (*id est Romanos*) intra fines substitit.

552, *p. Pro* αὐτὴ τῶ Δρούσου προσαγαγὼν, *repone* προσαγαγών. *Ibidem f. pro* ἀπιόντο *scribe rectius* ἀπιόντι, *quod etiam Xiphilinus retinuit.*

555, *m. Illud* τινὶ *in his verbis*, ὅτι καὶ τινὶ αὐτῆ κατέλαβε, *mihi fateor imposuisse; sensum vt alium quaererem, margini adscriptum. Sed pro* τινὶ *legendum omnino* ποτί, *cum Xiphilino, quem Xylander secutus est; & hac potius ad marginem collocanda verba:* Ne vmquam inciderent eiusinodi tempora, in quæ olim ipse incidisset; vt minor 20 annis consul fieret. *Ibidem pro* εἰκοσιν τῆς *apud Xiphilinum rectius* εἰκοσαετής. *Ibid. f. Quæ heic leguntur apud Dionem & Xiphilinum verba*, ἐκ τούτου δὲ τῶ τῶν Πάρθων βασιλέως, *cum ceteris, vsque ad illa*, καὶ τὰ οἰκεῖα πεπτόμενα μίαν αὐτῷ ὑποστόμαι, *conferat cum iis, quæ Fuluii Vrsini liber de legationibus habet excerpta de Dionis hoc loco, qui volet. Diuersitas, meo quidem iudicio, proficiscitur a legationum operis auctoribus, qui Dionis verba retinere noluerunt, vt obscuriusculs: sed Dionis sententiam potius, mutatis & adiectis quibusdam, explicandam duxerunt. Quæ vero sequuntur in opere indicato, arbitror esse γνήσια Dionia; sed nostris e libris iniuria temporum, vel incuria calligraphorum amissa. Loquor autem de his.* ὁ δὲ δὴ Τιγράνης εὐθὺς μὲν οὐκ ἐπρεσβεύσατο, τῶ δὲ Ἀρταβάζου νόσῳ ὕστερον τελευτήσαντος, δῶρά τε τῷ Αὐγούστῳ, ὡς καὶ τοῦ ἀντιπάλου ὑπεξῃρημένου, ἔπεμψε, τὸ τῶ βασιλέως ὄνομα εἰς τὴν ἐπιστολὴν μὴ ἐγγράψας, καὶ τὴν βασιλείαν δῆθεν παρ' αὐτῶ ᾔτησε. τούτοις οὖν ὑπαχθεὶς, καὶ τὸν πόλεμον ἅμα τῶν Πάρθων φοβηθεὶς, τά τε δῶρα ἐδέξατο, καὶ μετ' ἐλπίδων αὐτὸν χρηστῶν ἐς τὴν Συρίαν πρὸς τὸν Γάϊον ἐλθεῖν ἐκέλευσεν. *hoc est.* Tigranes vero statim legatos non misit, sed quum deinceps Artabazus morbo extinctus esset, dona misit Augusto, velut aduersario de medio sublato: tituloque regio literis haud inscripto, regnū ab eo petiit. Augustus his adductus, & bellum præterea Parthicum veritus, tum ea munera accepit, tum bona cum spe Tigranem in Syriam ad Caium proficisci iussit. *Ceterum post hæc verba, quæ heic modo adscripsimus, arbitror in contextu Dionis statim collocandos illos asteriscos tres, qui post decem & octo lineas a Xylandro fuere positi; vel vtrobique locum iis dandum, vt constet, aliqua deesse.*

556. *f. Tolle rursus vitiosum vocabulum*, ὅτι ἀρχιέρεως ἦν, *&* ἀρχιερέως *pro eo substitue: cuius emendationis rationes supertus bis exposita. Si Xiphilinum sequamur, qui* ἀρχιερεὺς *scripsit, subaudiendum* οἰκία, Siue quod pontificis quum esset domus, *& cetera.*

557, *m. Traiectas hasce voces & verba*, πολλοῖς τε πολλοὺς ἀκριβῶς ἐλευθερωσάντων, διέταξε τὴν τε ἡλικίαν, *ita suo quælibet loco restitue:* πολλῶν τε πολλοὺς ἐλευθερούντων, ἀκριβῶς διέταξε τὴν τε ἡλικίαν, *& cet.*

558, *nō longe a pr. In his verbis*, ὅτι γε καὶ σοὶ, ἀλλὰ καὶ τῇ ἡγεμονίᾳ, *bis abundare & copulam, paret e Xiphilino, qui scripsit* ὅτι γε σοὶ ἀλλὰ τῇ ἡγεμονίᾳ.

559, *m. vbi legitur*, Λίγ', ἦ δ' ὅς, ὁ Αὔγουστος, ὦ, τί δή ποτε *& cetera, redundat* ὁ Αὔγουστος, *per illud* ὅς *iam ante denotatus. Itaque scribi debet:* Λέγε, ἦ δ' ὅς, ὦ, τί δή ποτε τοῦτό ἐστιν. *Irrepsit autem* ὁ Αὔγουστος *in textum, vel quod ad marginem explicandi illius* ὅς *causa id esset adscriptum, vel supra ipsum* ὅς *notatum: vt sciri posset, quis per hoc intelligeretur. Ibidem f. pro illis*, οὐκ ὀκνοῦσιν εἴ τι φοβοῦμεν *μενδεν*, *apud Xiphilinum legitur*, οὐκ ὀκνοῦσιν μὲν; εἴ τι φοβούμεθα, *quod plenius.*

560, *f. Putat Xylander hisce verbis*, καὶ τὰ καὶ ἔστι τὰ πάνυ. τοὺς μὲν μείζους, *& cetera, hiulcum quiddam inesse, quod supplendum sit hoc modo*, καὶ ταῦτα καὶ ἔστι τὰ πάνυ πλημμελούντων. *Ego tantum vnica vocula* πάνυ *nonnihil repurgata, scripturam auctoris & sensum, etiam absque illo* πλημμελούντων, *hoc modo restituo:* καὶ ταῦτα καὶ ἔστι τῶν ἄλλων, τοὺς μὲν μείζους *& cet.*

561, *p. Hæc verba*, οἱ νῦν γε πολλοὺς μὲν φθόνῳ, πολλοὺς δ' ἐπιθυμίᾳ χρημάτων, ἄλλους αἰδεῖ φίλων καὶ μάλα, ἄλλους δὲ φρονίμας δόξαν κτείνειν δοκοῦμεν *& hæc corrupta leguntur, & apud Xiphilinum mutila sunt. Ex vtrisque lectionem hanc integram conficiundam aio.* οἱ νῦν γε πολλοὺς μὲν ἐπιθυμίᾳ χρημάτων, ἄλλους αἰδοῖ φόβου, καὶ μάλα ἄλλους ἀρετῆς τινὸς φθόνῳ, ἄλλους δ' εὐγενείας δόξης κτείνειν δοκοῦμεν *hoc est*, Quis nunc ex opum cupiditate multos, alios metu fortitudinis, rursusque alios ex inuidia virtutis alicuius, alios ob gloriam nobilitatis necare existimamur.

562 *p. Vitiatus hic locus est*, οὐχ ὅπως ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων τι λυπῶνται, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς, ἀλλὰ τὸ πάντας, ἂν οἷόν τε ᾖ, σώζειν δύνασθαι. *Nam, vt omittam priora, perspicuum cuiuis est*, ὅπως αἱ προσταῖοι δύνασθαι, *nequaquam iuxta sermonis Græci leges recte dici; quæ requirunt, vt hoc modo loquamur:* ὅπως αἱ προσταῖοι ἀπολλύωσι καὶ σώζειν δύνωνται. *Quapropter ita locus redintegrator:* οὐ μὰ Δί', οὐχ ὅπως, ἂν ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων τι λυπῶνται, ἀπολλύωσιν· ἀλλὰ καὶ πάντας, ἂν οἷόν τε ᾖ, σώζειν δύνωνται. *Atque ita legisse Xylander ab initio videtur. Nam sequentia quidem, incertum quam ob causam, omisit. Ceterum quum his ita scriptis, Xiphilinum denique consulerem; inueni quidem eius clariora quædam & pleniora verba, sed quæ paraphrasis esse Dioniorum ab initio videantur.* οὐ μὰ Δία, *inquit*, οὐχ ὅπως ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων τι λυπῶνται. καὶ κάλλιστόν ἐστιν, οὐ τὸ πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἀναιρεῖν (*pro quo est apud Dionem* ἀπολλύωσιν) ἀλλὰ τὸ πολλοὺς (*Dioni* πάντας) τῶν πολιτῶν σώζειν δύνασθαι. *hoc est*, Non profecto, non vt ab illis ipsis offendantur. Adeoque gloriosum in primis est, non multos ciues e medio tollere: sed multos ciues seruare posse. *Si tamen sequenda scriptura Xiphilini, videri possit is e Dione sic locum in opus suum transtulisse:* οὐ μὰ Δία, οὐχ ὅπως ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων τι λυπῶνται. καὶ κάλλιστόν ἐστιν, οὐ τὸ πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἀπολλύωσι, ἀλλὰ τὸ πάντας, εἰ οἷόν τε ᾖ, σώζειν δύνασθαι. *id est*, Non profecto, non vt ab illis ipsis offendantur. Adeoque gloriosum inprimis est, non multos ciues perdere, sed omnes, si fieri queat, seruare posse. *Quæ sane lectio mihi quidem maxime probatur eam præsertim ob causam, quod integre colloquium hoc Xiphilinus exscripserit; non, vt in aliis factum, excerpserit. Rursus ibidem, vno dumtaxat interiecto post vltima versu, legitur*, ὅπως σωφρονῶσι, καὶ προσέτι μὴ ἁμαρτάνωσι. *Xylander* ἁμαρτάνειν *abesse putat, vt Dio dixerit*, καὶ προσέτι μὴ ἁμαρτάνωσι. *Ego vero non arbitror ita temere quid in contextum adsciscendum, sed prius considerandum, an veteris scripturæ vestigium aliquod exstet. Id percommode se nobis heic offerre videtur in illo* προσέτι, *cuius vltima syllaba repeti debuerat a calligrapho, vt integre scilicet scriberetur;* καὶ προσέτι τι μὴ δυνηθῶσιν. *Nam ita verbo adscititio non erit opus. Et facit ad confirmandam hanc scripturam, quod statim sequitur vltima linea*, ὥστε μηδὲν ἐπιδεῖν δεῖσθαι, *quod idem est cum* προσέτι τι μὴ δύνασθαι. *Horum vero, sicut & præcedentium, sensus adscriptus est margini. Quum autem ista quoque prius exarassem, ac deinde Xiphilinum, qui peregrinaturi ad* ma-

manum non erat, cum Dione contulissem: reperi locum ab eo plenissime Dionis e libris exscriptum, adiectis verbis non paucis, quæ nostro in Dione desiderantur, hunc quidem in modum. Παιδεύειν μὲν γὰρ αὐτοὺς καὶ νόμοις καὶ εὐεργεσίαις, καὶ νουθεσίαις δεῖ, ὅπως σωφρονῶσι· καὶ φρουρεῖν καὶ τηρεῖν καὶ φυλάττειν, ἵνα κἂν ἀδικεῖν ἐθελήσωσι, μὴ δυνηθῶσιν. *hoc est*, Ac legibus quidem, & beneficiis, & admonitionibus eos instituere debet princeps, vt in officio maneant: prætereaque tum eos obseruare, tum cauere; vt, tametsi lædere velint, non possint. *Hæc nimirum vere Dionia sunt, nō aliqua Xiphilini paraphrasis, quum is descripserit hec omnia, ceu dictum, non excerpserit; nec liberius addit is quibusdā suis, vt alibi, suas in eclogas retulerit.*

563, p. *Pro* ἐλπίζοντι πάντα ἐνθυμηθῆναι, *Xiphilinus habet* ἀναπεπεισθῆναι.

565, *Obiter monere lectores hoc loco volui, esse Dionis ista de militibus Euocatis*, οἳ καὶ νῦν σύστημα ἴδιον, ῥάβδους φέροντες, *verbis his ab interprete non recte reddita;* Sunt vna adhuc legio peculiaris, suos habens fasces. *Nimirum ait auctor*, Euocatos adhuc suo tempore fuisse peculiare militum corpus, & auctoritatis causa, qua præstabant supra ceteros milites, baculos gestasse singulos, instar centurionum. *Noti sunt illi baculi centurionum hodieque* regiminis *vulgo dicti, a fascibus diuersi, qui nullis vmquam centurionibus fuere concessi. Hos autem baculos siue* ῥάβδους, *a Græcis etiam* σκῆπτρα *fuisse nominata, luculente Pandectes Turcicus noster ostendit. Addito hoc etiam pag. præcedente 564, f. legi* τὸ πρῶτον στρατόπεδον Ἀθηναῖον. *Id Xylander* legionem Atheniensem primam *interpretatur, itidem sinistre. Nam* Mineruiam *dicere debuit*, παρὰ τῆς Ἀθηνᾶς, *siue a* Minerua *sic adpellatam; vt eadem pagina*, τὸ στρατόπεδον Ἀπολλώνιον, *ab* Apolline legio *dicitur* Apollinaris. *Et consimili ratione Diocletianus ille Iouius, & Maximianus Herculius, legiones* Iouianorum *&* Herculianorum *a se denominarunt.* Athenienses *vero* legiones *vllas apud Romanos Imperatores vmquam fuisse, qui doceat, arbitror fore neminem.*

566, f. *Post hæc verba*, οἱ μονομαχίας ἀγῶνες ἐπὶ τοῦ Δρούσου πρός τε τοῦ Γερμανικοῦ τοῦ Καίσαρος, καὶ πρὸς Τιβερίου Κλαυδίου Νέρωνος, τῶν υἱέων αὐτοῦ, ἐγένοντο (*id est*, certamina gladiatorum, Drusi causa, eius a filiis, Germanico Cæsare Tiberioque Claudio Nerone, fuerunt exhibita) *post hæc igitur apud Xiphilinum sequuntur huiusmodi quædam:* καὶ ἐν αὐτοῖς (*scilicet* τοῖς ἀγῶσιν) ἐλέφας τε ῥινοκέρωτα κατεμαχέσατο, καὶ ἀνὴρ ἱππεὺς πλούτῳ ποτὲ ἐπισήμως, ἐμονομάχησεν. *Hæc ego Dionia prorsus esse iudico, locumque sic omnino restituendum, vt integer factus, hanc sententiam contineat.* Iis in certaminibus ludisve gladiatoriis, elephantus rhinocerotem pugna superauit, & vir ordinis equestris, qui olim fuerat opulentus, gladiatorio more dimicauit. *Nam quod Xiphilinus pro* μονομαχίας ἀγῶνες, *supposuit* ἱπποδρομίας: *per oscitantiam, vel errorem, factum. Quippe dici nequit, in circensibus vel elephantum cū rhinocerote commissum, vel equitem cum gladiatoribus cōgressum fuisse.*

567, m. *Vbi spatium relictum ante illa verba*, Eodem tempore multa bella exstiterunt, *arbitror inserendum Dionis fragmentum, a Xiphilino conseruatum; quum nusquam id vel hoc, vel sequenti libro, quod equidem sciam, reperiatur.* Καὶ ἐπειδὴ καὶ τῷ γήρᾳ καὶ τῇ τοῦ σώματος ἀσθενείᾳ ἔκαμνεν ὁ Αὔγουστος, ὥστε μὴ δύνασθαι πᾶσι τοῖς δεομένοις τι αὐτοῦ χρηματίζειν, τὰ μὲν ἄλλα αὐτὸς μετὰ τῶν συνέδρων καὶ διεσκόπει καὶ ἐδίκαζεν, ἐν τῷ Παλατίῳ ἐπὶ βήματος προκαθήμενος· τὰς δὲ πρεσβείας τάς τε παρὰ τῶν δήμων, καὶ τὰς παρὰ τῶν βασιλέων ἀφικνουμένας, τρισὶ τῶν ὑπατευκότων ἐπέτρεψεν, ὥστ' αὐτοὺς χωρὶς ἕκαστον καὶ διακούειν τινῶν, καὶ ἀποκρίσεις αὐτοῖς διδόναι, πλὴν τῶν ὅσα ἀναγκαῖον ἦν τήν τε βουλὴν καὶ ἐκεῖνον ἐπιδιακρῖναι. *hoc est*. Quum autem Augustus tam propter senium, quam propter imbecillitatem corporis, omnibus aliquid ab eo flagitantibus respondere non posset: cetera quidem ipse cum adsessoribus, in palatio pro tribunali sedens, & cognouit, & iudicauit: at legatos, quotquot a populis, & a regibus venirent, tribus consularibus commisit, qui singuli separatim eos audirēt, & auditis responsa darent: exceptis iis rebus, de quibus & ipsius & senatus decreto, post illorum cognitionem, opus esset. *Nihil, inquam, tale reperitur heic apud Dionem, nisi quod sub finem libri, pagina 571, p. pars horum aliqua rursus adiungitur, & amplius adiicitur;* Augustum, data senatui potestate, vt etiam absque se de plerisque caussis cognoscerent, progressu in publicū deinceps abstinuisse. *Sequenti autem libro pag. 586, f. leguntur hæc verba:* ταῖς τε πρεσβείαις τρεῖς καὶ τότε βουλευταὶ ἐχρημάτιζον, *hoc est*, Legatis tunc etiam tres senatores responsa dederunt. *Sed alibi non legitur, antea constitutum fuisse, vt hoc fieret, extra quam in his verbis; quæ ipse quum non reperiam in edito Dione, cedo, me quis oculatior, vbi nam exstent, si pote, nobis indicet.*

567, f. *Nomen fluminis* Ἔρυγρον *Xylander ex coniectura mutandum in* Ἄλβιν *putat, & hisce Paterculi verbis opinionem suam confirmat:* Ad quadringentesimum miliarium a Rheno, vsque ad flumen Albim, qui Senonum Hermundurorumque fines præterfluit, Romanus cum signis perductus exercitus. *Ea tamen verba si diligentius considerasset, facile deprehendisset, sua illa refragari sententia. Nam ad Rhenum castra Romani habebant. Itaque profecturus e castris illis in Germanos Tiberius, dici nequit ad Rhenum vsque progressus: sed potius existimari debet a Rheno ad Erygrum prius, inde ad Albim copias duxisse, quod Velleius ait* ante numquam spe conceptum, nedum opere tentatum fuisse. *Quapropter* Ἔρυγρον *nomen expurgemus, vt detersa labe, famosi illius nostri* Οὐισούργου *vocabulum heic a Dione positum adgnoscamus, superius etiam corruptum a librariis. Ita locum videmus explicatum. Licet enim supra* Visurgis *&* Οὐίσουργος *scriptum legamus, heic* Οὐίσουργος*: nihil tamen hoc mouere nos debet, quum hodieque nonnulli e vulgo* Viseram, *alii* Veseram *proferant.*

568, p. *Facile perspici potest aliquod in hisce verbis esse vitium*, καὶ τὴν ἡλικίαν ἐσφῶν ἀνθοῦσαν εἶδον ἐκεῖ διεμέλλησαν. *Id vero tolletur hoc modo*, καὶ τὴν ἡλικίαν σφῶν ἀνθοῦσαν ἰδόντες, ἐκεῖ διεμέλλησαν. *Sic constat oratio.*

569, m. *Quo loco leguntur hæc verba*, κατά τε τὴν πανήγυριν τὴν μεγάλην ηὔξατο, *vitium scripturæ Xylander animaduertit, sed remedium non adhibuit. Fuerit autem hoc, si scribas*, καὶ τὰ τῆς πανηγύρεως τῆς μεγάλης ηὔξατο.

570. m. *Pro* ῥίζαις χρώμεναι πεπλημμυρηκυίαις, *requirunt Græcæ linguæ rationes, vt scribatur*, ῥίζαις χρωμένοις πεπλημμυρηκυίαις.

AD LIBRVM LVI DIONIS.

578, f. *Pro* ἐπὶ Κοΐντου Πετιλίου Σεκούνδου, *scribendum* Κοΐντου Ποππαίου Σαβίνου.

580,m. Hic tactus ille supra locus est, ubi pro οὐδὲν τι τῆς χρείου προσεῖδεν, reponendum προσῆκεν. Paullo post, inter illa, οἱ πολέμιοι ἐπ' αὐτῆς μὲν, copula ἐπ' locum non habet.

581.f. Pro ἐπὶ βήματος αὐτῷ καθημένῳ προσαχθεὶς, omnino scribendum προσαχθεὶς.

582,f. Pro τέως μὲν κατὰ βραχὺ, Xiphilinus habet ἕως μὲν κατὰ βραχὺ. recte. Sententia verborum hæc, Dum paullatim, & via quadam, adhibita cautione, [Germani] ea dedisce ent. Nam μετὰ φυλακῆς, non a Xylandro reddi debuit, In custodia habiti.

584,m. Ubi legitur, τότε γὰρ ἡμέρα προειρημένοις σφίσιν ἐγένετο, vix dubitem reponere, τότε γὰρ ἡ ἡμέρα προειρημένοις σφίσιν ἐξεγένετο, sensu margini adscripto. Ut enim heic de die dixit, ἡ ἡμέρα ἐξεγένετο, sic pagina sequẽti princ. vicissim de nocte ait, νὺξ ἐπεγένετο. Pag. ead. in f. pro λογιμωτάτοις ponemus ἐλλογιμωτάτους, auctore Xiphilino.

586.p. Pro μάλιστα περὶ τὸν βωμοῦ κνεῖα αἰ ἐπλασαν, scribendum ἐνέπλασαν, ut alibi Dio loquitur in Macrino.

588,m. προστασίας τῆς κοινῆς τῆς δεκάτην, τὴν τιμὴν, Xiphilinus τὸ τίμημα (adde interiecta) ἔλαβε. quinta vice accepit. recte. Ibidem infra pro κελεύσαν ἄλλους τινὰς αὐτῶν πόρους ἐπιζητῆσαι, Xiphilinus scripsit ἄλλους τινὰς αὐτὴν πόρους ζητῆσαι: ut vocem αὐτὴν referamus ad τὴν βουλὴν præcedentem. Ibidem m. in his verbis, πρότερον γὰρ καθ' ἑκάστην, prius legebatur καθ' ἕκαστον μῆνα, pro quo Xylander aut καθ' ἑξάμηνον, aut καθ' ἑκάστην ex edito Xiphilino reponendum existimabat. Licet autem posterius hoc H. Stephanus non modo probarit, sed etiam in contextum admiserit: ego tamen in ea sum opinione, ut ex καθ' ἕκαστον μῆνα, indicem colligi veram Dionis scripturam posse, nimirum καθ' ἕκτον μῆνα. Quod ἑκάστην adtinet, tametsi sæpius ita scriptum occurrat apud Dionem; tamen arbitror, ἑξάμηνον magis esse probandum.

589,m. Vitiose scriptum illud, τό, τε στοιχεῖον ἐκεῖνο τὸ τῆς ἑκατὸν ἀριθμὸν, ita corrigendum; τό, τε στοιχεῖον ἐκεῖνο τὸ ἑκατοστὸν ἀριθμὸν & cet. Rursus ibidem f. pro ἔδοξεν οἱ ἐπ' πᾶσι πάντα καταμαγγανεῦσαι, reponendum ἔδοξεν οἱ ἐπ' πᾶσι, πάντα καταμαγγανεῦσαι. quorum sensus ad marginem notatus.

590.f. δύο μέρη τοῦ κλήρου exposuit Xylander bessem hereditatis, qui Suetonio sextans est, cum parte media. Sic igitur in margine libri nostri scribendum. Idem faciundum pagina 455.f. huius editionis nostræ.

591,m. Mendum minime silentio prætereundum his inest verbis, ἐπ' ἐς μηδένα αἰωρτᾶν αὐτὰ παρήσει σφίσιν. Etenim scripsisse Dionem haud dubito, ἐπ' μή ἐς ἕνα ἀναρτᾶν αὐτὰ παρήσει.

594,m. En iterum corruptam vocem ἀρχιέρεως, & in ἀρχιερέως commutandam, ut ostensum aliquoties.

595.f. In hisce verbis, τίς δ' ἂν ἄμεινον τοῦ Αὐγούστου τῆς ἰδίας μόνης, μηδέ γε ἐπ' ἄλλων ἀνθρώπων τοσούτων ἦρξεν; Stephanus μόνης putauit in μόνος mutandum. quod minime potest admitti. Xylander existimat ellipsi quadam Græca μόνης dici, ut οἰκίας quasi subaudiatur. Ego μόνης aio respicere ad vocem πολιτείας, quæ præcessit; & pro ἄλλων ἀνθρώπων τοσούτων ἦρξεν, dico reponendum, ἄλλων ἀνθρώπων τοσούτων ἦρξεν. Sententiam margo lectori exhibet.

596,f. Pro οἶδα γὰρ ἄλλους, necessario scribendum οἶδα γὰρ ἐγὼ ἄλλους, colligitur ex ὑμεῖς, quod statim subiicitur, & illi ἐγὼ respondet.

597.f. Requirunt Græcæ linguæ leges, ut pro ἐπ' ὥστε ἀπωλέσαμεν, scribamus ἀπωλέσαμεν: idque propter illud ἂν, quod præcessit.

599.p. τὸν κρᾶτος εἰαμφίλογον, Xiphilino est κρᾶτος ἀναμφίβολον.

AD LIBRUM LVII DIONIS.

603,m. Traiecta voces sunt. τὸ Γερμανικὸν τῆς τότε Γερμανίας ἄρχοντα, quæ sic reponendæ, Γερμανικὸν τότε τῆς Γερμανίας ἄρχοντα.

604.f. In his, ἀφίκετο δ' αὖθις περὶ τὴν Τιβέριον, scribo potius, ἀφίκετο δ' εὐθύς. & cet.

605,m. Pro ἀπεκπεμφθέντα pone ἀπεκπεμφθέντας. Ibidem f. in his verbis, οὐ γάρ που ἐπ' φρονῶν ὄντως ἐδόκει, ἐξ ὧν ἑαυτῷ συνῄδει, ἄλλα μὲν λέγειν, ἄλλα δὲ ποιεῖν, ὑπελάμβανεν: abundare Xylandro prius illud ἐδόκει videtur, quum sequatur eiusdem significati ὑπελάμβανεν. Ego tam facile nihil ausim explodere, sed potius existimem abesse copulã, ut integra sit hoc modo oratio: οὐ γάρ που ἐπ' φρονῶν ὄντως ἐδόκει, ἐπ' ἐξ ὧν ἑαυτῷ συνῄδει, (cum ceteris interiectu) ὑπελάμβανεν.

608,p. Pro πάντι οἰκοδομήματα (cum interiectis) ποιῶν, rectius apud Xiphilinum ἐκποιῶν, cui perficiendi significatus inest.

609,m. ἐπιποδεῖ συνιαύρηξε, Xiphilino rectius ἐπὶ πολὺ συνέρρηξε.

610.p. Usitatæ sunt calligraphis oscitantibus vocum traiectiones, qualis & hæc est, ὅτι τὶς τότε ἄνδρας δικάσαι. rectius enim legemus, οὔτι τότε τοὺς ἄνδρας δικάσαι.

611.p. αὐτάγγελος αὐτῷ (cum interiectis) γένηται, planius apud Xiphilinum, αὐτάγγελος ἐκεῖ αὐτῷ γένηται, cum nuntium illuc perferret. Ibidem f. Vitiose legitur heic, ἐπ' τοὺς λοιποὺς καθίζων, μὴ δὲ τοὺς οἰχομένους καὶ τὰ τῶν ζώντων περιεῖδε. Nequit enim, vel ipsius Xylandri confessione, (qui & , Reliquos hortans, reddidit) illud καθίζων locum habere. Quod quum ipse non emendauerit, dico recte nos facturos, si pro καθίζων restituamus Dioni καὶ τοὺς λοιποὺς ἐθίζων, quod cõdoce faciendi significationem habet, & idoneum loco verbum est, ut e margine patet.

612,m. Pro πολλὰς δὲ καὶ αὐτὸς ἐπηρώτα, scribendum vel πολλὰς δὲ καὶ αὐτὸς ἐπηρώτα, multos ipse Græce interrogans, vel πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς ἐπηρώτα, multa Græce interrogans. Nam πολλὰς imperitus librarius fecit, respectu vocis δίκας, quæ præcessit, & ad quam πολλὰς referri nequit. Haud enim moris est τὰς δίκας ἐπερωτᾶν, causas ipsas, quæ aguntur, interrogare: sed rei potius, & actores interrogantur.

615,f. Illud, ἀναβολὴν τινὰ ἐποιήσατο, hoc est, dilationẽ fecit, locum habere non potest: ideoque germanam ait Dionis scripturam esse, ἀναβολὴν τινα ᾐτήσατο, dilationẽ petiit.

616,m. Non heic legendum, τά τε ἄλλα συνίστω αὐτῶν, quasi posterius hoc ad προστασίας, quæ vox præcedit, referendum esset: (quippe nemo sic loquitur, συνίστω προστασίας) sed τά τε ἄλλα συνίστων αὐτῶν, quod respicit ad præmissam δορυφόρων vocem, satis claro sensu, quem ad marginem coniecimus.

618,m. Pro οἴκοι διεχειμάσθη, rectius apud Xiphilinum οἴκαδε ἐκομίσθη.

AD LIBRUM LVIII DIONIS.

620, In ipso libri initio Λατιάρεις legitur, interpreti Xiphilini Retiarius, quasi scriptum is reperisset ῥητιάριος. Xylander nonnihil emendauit, sed non integre, dum Latiarem vocat. Ego Λατιάλιον scribendum dico, & Latialem adpellandũ. Hic enim est Latinus Latialis ille Taciti. Corruptam & superius vocem Λατιάρεια ostendimus, ex Λατιάλια, ad p. 351 itemq; reliqua vitiata, quæ Latialia sunt.

621.p.

621 p. Pro καὶ τῶν ἀναβαθμῶν ἐρρίφη, Xiphilinus ἀναβαθμῶν scripsit recte. Sæpius hoc & alibi (vt 624, m. item 628, m.) reperitur apud Dionem vocabulum, ex littera β pronunciatione Græcis hodieque vsitata, sic vitiatum, quod semel indicandum putaui. Ibidem m. Nec illa Græca recte adfecta, οὔτ' ἀπεθανοῦσαν *(videlicet* Liuiam matrem*)* αὐτῆς προέθηκεν: *nec Xylandrea probanda, quibus redduntur,* Neque defunctæ exsequias celebrauit. *Exigua mutatio locum illustrat, ita si scribatur;* οὔτ' ἀποθανοῦσαν αὐτὴν προέθηκε, nec mortuam ipse in publico exposuit. *Sic & supra videmus libro 56. pag. 592, p. dici a Dione,* προτεθεὶς ἐπὶ κλίνης, *de Augusto, cuius extincti corpus in lectum collocatum & expositum publice fuerit.*

622, f. Pro οὔτε ἑταῖρός τις, οὔτ' οἰκέτης, *verior Xiphilini scriptura,* οὔτε ἑταῖρός τις, οὔτ' οἰκέτης, nec amicus, nec seruus.

624, f. Pro συνδέχεσθαι *(cum interiectis)* ἐπιμεμαρτυρηκότες ἰδίῳ *Xiphilinus* ἐπιμεμαρτυρηκότες ἐπεχείρουν. *quod rectius esse videtur.*

627, m. Ex προσενδεικνύμενοι, *faciendum* προσενδεικνύμενοι *sensu eo, quem ad marginem notauimus.*

629 p. Xylander hæc verba, διὰ φίλων ὑποψίας *(cum interiectis)* ἐγίγνετο. *sic putat emendanda:* διὰ φίλον δὲ ὑποψίας ἐγίγνετο. *Mihi vero insolens illud esse dicendi genus,* διὰ τοῦτο γίγνεσθαι, *videtur. Itaque scripsisse Dionem potius arbitror,* διὰ φόβον δ' ὑποψίαν *(cum ceteris)* ἐγίγνετο. *quod eleganter a Græcis ita dici solet. Ibidem m. pro* ἀγανακτεῖ *habet Xiphilinus aliud verbum* ἀγανακτεῖ, *& aptum ad quidem huic loco. Sunt etiam prioribus in libris hæc inter se verba sæpius permutata. Ibidem f. pro* καὶ αὐτοῦ καὶ συνδιαλλάξαι, *reponendum* καὶ αὐτοῖς καὶ συνδιαλλάξαι, *vt de ambobus, Macrone Lacone que, intelligatur. Sequutus idem & Xylander.*

630, p. Pro οἱ μὲν αὐτὸν κολακεύοντες, *necessario scribendum,* οἵ τε αὐτὸν κολακεύοντες, *quia statim subiicitur,* καὶ οἱ λοιποὶ ταῦτα *& cet.*

631, p. τέλος τι ἐξαιρετικὸν ἔχον, ἱκανὴν ὕλην, *integrum erit, si scribas* ἱκανὴν ὕλην.

633, p. Pro ἐφείσατο δὲ καὶ Λουκίου καὶ Σηιανοῦ στρατηγοῦ, *scriptum reperitur apud Xiphilinum,* ἐφείσατο δὲ καὶ Κασσιανοῦ, καὶ Λουκίου Σηιανοῦ στρατηγοῦ. Pepercit & Cassiano, & L. Seiano prætori. *Ibidem m. pro* μὴ πολυπραγμονοῦντας *habet Xiphilinus* πολυπραγμονοῦσιν, *vt respondeat* ὑμῖν, *quod præcessit. Et linea sequenti similiter* μιμούμενος, *pro* μιμούμενοι.

634, p. Interpres heic de verbis prius haud emendatis sententiam non bonam reddidit, vt ex iis deprehenditur, quæ margini adscripsimus. Vitiosa vero sunt hæc καὶ μετὰ τοῦ ἐς τι τὸ δῆμον καὶ ἐς τὸ πλῆθος οἱ προσήκοντες ἑκατέρῳ *(cum interiectis)* ἰσιόντες ἀπεδέχοντο. *quibus sanandis in hunc modum consulemus,* καὶ μετὰ τῶν ἔς τε τὸ δῆμον καὶ ἐς τὸ πλῆθος αὐτὸ καὶ οἱ προσήκοντες ἑκάστῳ *(cum intermediis)* ἰσιόντες, ἀπεδέχοντο. *Sic restitutis verbis, etiam sensus dicitur idoneus, quem in margine vides expressum. Ibidem paullo post,* ἵνα πῶς προσεγχειρίζειν *mutandum in* προσεγχειρίζειν, *scilicet Tiberius, de quo superius etiam dixerat* ἤρξατο προσεγχειρίζομαι. *Rursus eadem pag. m. pro* ἰσαίτης ἂν καταδίκη *restituendum* ἰσαίτης ἂν δικαιώσει. *Nam hoc verbum* officii rationem *continet, quod est* τὸ καθῆκον.

635, p. Licet ἀναίδην *non ignorem posse defendi, scripsisse tamen puto Dionem* ἀναίδην, *cum significatione profusa libidinis. Ibidem m. pro* τὸ ἐσθ' αὐτῷ μόνον οὐκ ἐς τὸ βασιλικὸν μόνιμον κατέστη. *scribendum* τὸ ἐσθ' αὐτῷ ὁ μόνον οὐκ ἐς τὸ *& cetera. Ibidem ante paullo, pro* τῷ θυγατέρα ὁμώνυμον αὐτῇ οὖσαν, *plenius & integrius apud Xiphilinum,* ἐπεὶ ἦν τῷ θυγατέρα συνώνυμον οὖσαν.

637, f. Pro ἀπὸ τῆς οἰκίας ἀπαρὴν *melius reponetur* ἀπὸ τῆς οἰκίας, *scilicet* χώρας, *ellipsi Græcis familiari.*

AD LIBRVM LIX DIONIS.

644, f. Pro καὶ ἐς τὰς ἀδελφὰς *scribendum* ἐς τὰς ἀδελφάς, *ne sibimet contradicere Dio videatur. Ibidem pro* πάνυ τι *præstat ponere* πάνυ τι: *ac versu ab hoc tertio, pro* ἐν τῇ αὐτῇ προεδρίᾳ, *dubio procul* προεδρίᾳ *præferendum.*

642, p. τούς τε φεύγοντας δι' αὐτοὺς κατήγαγε, *verior scriptura,* τούς τε φυγόντας.

643, p. Locus insigniter mutilus est, in hisce verbis, καὶ πολλοὺς μὲν μεγάλα ἀδικήσαντας ἀπέσφαξε, *quæ sic redintegranda sunt e Xiphilino:* καὶ πολλοὺς μὲν μεγάλα ἀδικήσαντας οὐκ ἐκόλασε, πολλοὺς δὲ καὶ μηδὲν ἀδικήσαντας ἀπέσφαξε. *Reddita vero sunt ad libri nostri marginem. Ibidem m. pro* ἐν τῷ δημοσίῳ συνιόντες οἱ, *rectius apud Xiphilinum,* δημοσίᾳ συνιόντες οἱ.

647, f. Pro ὥστε ἰσιόντα δὴ ἐπὶ τὰ ἀνάγκην, *legendum* ὥς τι ἰσιόντα *& cetera. quia sequitur,* δὲ ἐς ἀγχοῦ *(cum interiectis)* καταστήσαι.

648, f. Vitiata ista, αἰτίας τι ποιεῖσθαι ὁμοίως ἔχειν, οὐδὲ ἔθελον ἐπὶ τινὶ, ὡς λυπούμενοι, ὅτι δὲ ὡς χαίροντες ἐπέδειξαν. *Nec minus aberrat a sententia Dionis interpres. Emendanda prius hoc modo scriptura,* αἰτίας τι ποιεῖσθαι ὁμοίως ἔχειν, εἴτε μὴ ἔθελον ἐπὶ τινὶ, ὡς λυπούμενοι, εἴτε τι δὲ ὡς χαίροντες ἐπέδειξαν. *Inde verus ad marginem quærendus verborum sensus.*

650, m. πάντας ἐπιπομπῶν *aut mutandum in* πάντας ἐπιπομπῶν, *aut* παντοίως ἐπιπομπῶν, *vt infra, pag. 656, f.* ἐναγκάζοντο παντοίως τι *(cum interiectis)* ὀνειδίζει. *quamquam illud ipsum vix probem, vt illic indicabitur.*

650, f. Nihil heic deest, ideoque tollendi tres asterisci, quos Xylander adposuit. Pro nobis est & Xiphilinus.

651, p. Vel δεῖγμα, *vel etiam* δόγμα *recipi potest, quod interpres maluit. Ibidem f. Illud* ὡς οὐκ ὀρθῶς αὐτοῦ ψηφίσαντο, *vix dubitem a Dione scriptum.* ὡς οὐκ ὀρθῶς αὐτῶν *(scilicet* τῶν βουλευτῶν*)* ψηφισάντων. *Subiicit enim statim,* ὑμεῖς μὲν γὰρ, *quod quidem ad illud* αὐτῶν, *in hac Cæsis senatorumque comparatione, respicit. Ibidem statim sequitur,* ὑμεῖς δὲ δὴ οἱ μόνοι ἀδικεῖτε. πρὸς τὴν ἀρχὴν τι ὑμῶν οὕτω διεβάλλετε· *de quo Xylander ait, siquidem* ὁ *ante* μόνοι *non abundet, aliquid periodo deesse. Sed aliud in promptu remedium, quo Dionis scriptura sua restituatur integritati, si reponamus,* ὑμεῖς δὲ δὴ οἱ μόνοι ἀδικεῖτε. Vos soli estis in eum iniusti.

652, p. In hisce, δεῖ δὲ ἐμὲ μηδὲν χρεῖν παρ' ὑμῶν προσδέχεσθαι, *scribendum* παρ' ὑμῶν προσδέχεσθαι. *Ibidem m. pro* τοὺς ἐγγεγραφέναι ἱκέτευον, *puto potius* αὐτὸς ἐγγεγράφθαι *reponendum. Rursus ibidem, pro* τῶν τι κακηγορειῶν ἅμα, *nō dubito scribendum,* τῶν τι κακηγορειῶν ἕνεκα. *Secundū hac, eadem pagina, tam Græci textus, quam interpretationis tollendum satis insigne vitium, in hisce verbis:* τὸ γὰρ χωρίον τοῦτο κατ' ἀντιπέραν τῆς πόλεως ἐστί, *quod Xylander exposuit,* Is locus est e regione vrbis situs. *De Baulis est sermo, remotissimis ab vrbe, hoc est Roma, non* vrbi e regione sitis, *nec* XXVI stadiis, *hoc est paullo vltra* III CIↃ *passuum dumtaxat ab ea distātibus. De hoc n. interuallo Cassi⁹ loqui, nō de mutua Baulorū & Puteolorū inter se distātia. Itaq. legam⁹ in Græco Dione,* κατ' ἀντιπέραν τῶν δε

πέλαγος δεῖ, quo significetur, Baulos e regione Neapolitanæ vrbis esse sitos, & distare ab ea 26 stadiis. *Id verum esse, norunt omnes, quotquot illac adierunt loca, Baiarum vicina thermis.*

655.p. *pro* ὡς ἢ τῆς ῥώμης αὐτοῦ μᾶλλον, ἢ τῆς Καίσαρος θεώμενος, *scribe* τῆς ῥώμης αὐτοῦ μᾶλλον, ἢ τῆς Καίσαρος. *Ibidem m. pro* ἱπποδρομίαι ἐν αὐτοῖς ποιουμένων, *fac* ἱπποδρομίαι ἐν αὐτοῖς ποιούντων, *scilicet* τοῖς γενεθλίοις, *quod repetendum e superioribus. Rursus ibidem,* ἢ προσοῦσι γε, *mutandum in* προσοῦσι γε.

656.f. *pro* ἄλλους νεωτερίζοντας, *repone* ἄλλους ὡς νεωτερίζοντας *quia sequitur,* ἄλλους ὡς ἐπιβουλεύοντας. *Iterum ibidem,* ἀναγκάζων πατρίους τι *(cum interiectis)* ἀσεβεῖς. *locus paullo ante tactus, vbi malim pro* πατρίους τι *legere* πατρίους τι ἀσεβείας.

658.p. *Locus hic,* ὡς ἢ πλοῦν ἔχοντα τὸ δυναμένου, *corruptus est, & sic restituendus,* ὡς ἢ πλοῦν σφισὶν τὸ δυναμένου, ἐστί. *Referendum autẽ hoc* δυναμένου *ad ipsum Caium. Deinde linea vltima,* ἢ πολλὰ τὰ ἰσχυρίας, *corrigendum* ἢ πολλὰ τινὰ ἰσχυρίας.

661.p. ἢ αὐτὸν ἢ ἱκετείαις *(cum interiectis)* προσάγουσιν, *mutandum in* ἢ αὐτοῖς ἢ ἱκετείαις προσάγουσιν.

663.p *pro* ἢ αἰκαλλιδίοις *legisse Xylandrum* ὡς ἀλλιδίοις, *ex ipsius hac interpretatione colligitur;* Dilatusque, vt de quo paullo post supplicium esset sumendum. *Sed causa non erat, cur vsitata lectio mutaretur, cuius sententia margini adscripta.*

AD LIBRVM LX DIONIS.

667.m. *pro* τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐς ἀσφάλειαν προορώμενος, *apud Xiphilinum est,* τὸ καθ' ἑαυτὸν ἀσφαλὲς προορώμενος. *elegantius haud dubie. Rursus ibidem versu post hunc tertio pro* ὡς ἑαυτῷ ἐπιβουλεύοντα, *reperitur apud Xiphilinum* ὡς ἑαυτῷ ἐπιβουλεύοντας τούτους λαβών, *vbi si* ἐπιβουλεύοντας *mutes in* ἐπιβουλεύσοντας, *hic erit sensus :* Veluti nanctus hos homines, qui sibi quoque insidias structuri essent. *Atque ita ita ponendum in margine. Intelliguntur autem tum ipse Chærea, tum cædis socii. Xylander quidem heic* Thraseam *infercit, cuius nomen in Græco non inuenitur. Ibidem f. Adgnoscit interpres hunc locum mendosum, in his verbis;* ἐκδηλότατα γὰρ ἢ ἐν τοῖς πάντων . . . πάντα . . . . . οὐ τῷ λόγῳ μόνον τὴν ἄδειαν ἔδωκε *(cum interiectis)* ἐπέσχε. *Sed opem nullam adhibuit. Ego sic Dionem scripsisse iudico,* ἐκδηλότατα γὰρ ἢ ἐν τοῖς πάντων τῶν πώποτε συμβεβηκότων οὐ τῷ λόγῳ μόνον τὴν ἄδειαν ἔδωκεν *(cum ceteris)* ἐπέσχε. *Sic & sublata menda, & reposita, quæ deerant. Ac verum vt fatear, occasionem supplendi, quæ deerant, ex hisce Dionis ipsius verbis cepi quæ supra, lib. 44. pagina 252. m. pagina de Atheniensium hac ipsa leguntur* ἀμνηστία, *in oratione Ciceronis ad senatum:* τῶν τι συμβεβηκότων ἔφησι, παντελῶς ἢ δεινῶν ὄντων, ἐπιλαθέσθαι.

669.f. *Vbi legitur,* εἰ μὴ, οὐ τι ἢ ὅπου ἔδει τὰς πανηγύρεις ἔξω τῆς νενομισμένου ἀρχῆθεν, αὖθις αὐτὰς καθάπερ εἴρηταί μοι, γίγνεσθαι· ἢ πολλάκις τοῦτο, *cum ceteris, adnotat interpres non dubitare se quin sensum retulerit; verba tamen mendosissima emendare non potuisse. Præstemus igitur hoc nos, in hunc modum Dionis scripturam restituentes:* εἰ μὴ, ὅτι ἢ ὅπου ἔδει τὰς πανηγύρεις ἔξω τῆς νενομισμένου ἀρχῆθεν, αὖθις αὐτὰς, καθάπερ εἴρηταί μοι, γίγνεσθαι ἢ πολλάκις τούτου *(cum intersectis)* συμβαίνοντος, *& cet.*

670.f. *pro* Μαυρουσίους νικήσας, *restituendum* Καύχους νικήσας, *non* Μάρσους *quod Xylandro nomen heic reponere placuit. Intelligit autem Dio* Cauchos minores, *ad ostium Visurgis nostri, cis amnem illum. Nam qui ad ripam vlteriorem, Saxoniam versus habitabant,* Cauchi maiores *adpellabantur, Romanis indomiti. Consecutus est autem P. Gabinius, Cauchis hisce deuictis, vt concessu Claudii Augusti* Cauchius *cognominaretur, quemadmodum Suetonius refert.* Marsi *vero, Batauorum (qui & hodie* Betauienses *vocantur) vicini, non tunc primum fuere sub iugum missi, sed citius imperium Romanorum adgnouere, quam hi populi Visurgici.*

674.m. *Mutila sunt ista hæc,* ἐν τῷ οἴκῳ εἰ ἦν ὅτι ἐπιτρόπους διηγήσατο, *sic e Xiphilino supplenda:* ἐν τῷ οἴκῳ εἰ ἦν ὅτι ὄναρ ἑωρακέναι διηγήσατο. *Fuit autem omissum* ὄναρ, *ob similitudinem cum præcedenti* ἦν, *calligrapho negligentius voces has inspiciente.*

676.p. *pro* ἐν τῇ ἀνδραποδωδεῖ παρεληλυθότων, *reponito* ἐν τῇ δημ. παρεληλυθότων *Rursus ibidem m. pro* αἰδῶ *haud dubie* αἰδῶν. *& f. non* ποιοι αὐτοὺς *(cum interiectis)* εἶναι *legendum sed* ποιοῖ αὐτὸν *(nimirum τὸν* πολιτείαν, *ex præcedentibus)* εἶναι.

677.m. βουλευτὰς δογματίζοντος, *si Dionis loquendi morem sequi volemus, in* βουλευτὰς ἐψηφισμένους *commutabimus.*

678.p. *pro* ἀλλ' ἄλλοις βασιλεῦσι προσετετάγμένοι, *reponendum* ἀλλ' ἄλλοις ἄλλοι βασιλεῦσι προσετετάγμενοι. *Ibidem m. traiectæ sunt hæ voces,* τῆς ἢ τῆς μὲν ταῦτα αὐθεντοῦσαι αἰχμαλωτίδα, *sic suo reponenda loco,* τῆς ἢ μὲν ταῦτα τῆς αὐθεντούσης *& cet.*

680.f. *pro* ζημίαις οὕτως *(cum intermediis)* ἐπιφέρειν, *scribendum* ζημίαις αὐτὸν *(scilicet* τὸν δῆμον, *quod præcessit)* ἐπιφέρειν.

682.p. *pro* ἵνα ἀπροφασίστως τὰς αὐτοῦ *(cum intermediis)* λάχοιεν, *legi præstat,* ἵνα ἀπροφασίστως τὰς αὐτῆς *(scilicet* τῆς ἀρχῆς, *quod præcessit)* λάχοιεν. *Rursus ibid. statim sequitur,* τὰς ἐκδημίας εἰς τοὺς ἐπιτρέπειν το, *quod mutandum in* τὰς ἐκδημίας τοῖς ἐπιτρέπειν.

684.p. *pro* μηδὲ τοῖς ὄντως χρῆναι τῶν δικαστευόντων αὐτοῖς βοηθεῖν. *scribe* μηδὲ ποιεῖν οὕτως *(cum interiectis)* βοηθεῖν.

686.m *pro* δεινότατά τινα πράγματα χρήσασθαι, *Xiphilinus* πράγματι *rectius.*

687.m. *pro* ἐπὶ δίαιτας ἐπιδημοῦσι, *plenius apud Xiphilinum,* ἐπὶ δίαιτας ἐν ἐπιδημοῦσι.

AD LIBRVM LXI DIONIS.

690.m. *Vbi legitur* παρά τε γέροντος, *scribendum* παρά τινος γέροντος, ab aliquo sene. *Ibidem sequitur statim,* διὰ ταῦτα οἴεσθε, *quod rectius erit* διὰ ταῦτά τις οἴεσθε *& cetera: vt referatur ad vocem* λιβερεῖς, *quæ præcessit. Sensum margo exhibet, diuersum ab eo, quem Stephanus expressit, sed omnino veriorem. Ibidem f. secutus sum in margine lectionem Theodosii, cuius hæc e Dione verba sunt:* ἢ τὸ μὲν πρῶτον ἡ Ἀγριππῖνα Πάλλαντι συνῴδει, ὑπερηφανῶς ἢ ἐπαχθῆ, ταῦτα αὐτῷ *& cet.*

691 p. *sic apud Theodosium legitur,* (ὁ μὲν γὰρ ἔπαρχος τῶν δορυφορικῶν ἦν, ὁ δὲ διδάσκαλος αὐτοῦ) ἢ ἴσχυον *& cet. commodius aliquanto, quam in editis Xiphilini.*

692.p. *In his verbis,* πολὺ δὲ δῆλον ἢ ἐκ τοῦ πολλοῖς τῶν δεδιδαγμένον * χὼ μὲν τις *& cetera. primum admitto* ἀληθὲς *pro* δῆλον, *cum H. Stephano; post ea scribendum aio,* τῶν δεδιδαγμένων αὐτῷ. χὼ μὲν τις *& cetera. Sic integer locus est, & asteriscus tolli potest.*

693.f. *H. Stephanus in his,* ὡς γὰρ ἀνάγκης Νέρων, *illud* ὡς *mutilatum putat ex* ὥσπερ *ego ex vltima syllaba præcedentis* αἰτούμενος *irrepsisse iudico, & expungendum. vt hoc modo legatur:* πρὸς ἡμῶν αἰτούμενος. ἀνάγκη γὰρ ἡ Νέρων *& cet. quæ iam sane perspicua sunt.*

697, m. pro ἀσίγας ὀκνῶντας, rectius arbitror, ἀσίγας ὀκνήσαντας, saluis aliorum iudiciis.

AD LIBRVM LXII DIONIS.

701, f. pro φερόμενοι, melius φέρομαι collocabitur.

705, f. Non dubito equidem in his verbis, τοὺς τοῦ ἀνηκέστους, ἐπεὶ ἤνεγκαν ἐγχειρούμεθα, vitiosum illud ἐπήνεσαν ita mutare, vt ἐπειδὴ ὄντας ἐγχειρούμεθα legendum adfirmem. Non enim ἐπῆν potest idem esse, quod νικᾶν, quũ contrarium eius significatum sit.

707, f. Pro σφόδρα τοι πάνυ πολλὰ dico legendum σφόδρα μάλα πολλὰ, quod etiam aures ipsa libentius admittunt, & ita scriptum a Dione indicant.

714, m. Stephanus hæc verba, & ἤ ἄν τις θαυμάσειεν εἰ παιδεία αὐτῷ ἐπέλθῃ, sic emendanda putat, & ᾗ ἄν τις θαυμάσειεν, εἰ παιδεία ἐς αὐτὸν ἐπῆλθεν. Ego minori mutatione, propiusque priorem ad scripturam accedente corrigo, & εἴ ἄν τις θαυμάσειεν εἰ παιδεία αὐτῷ ἐπέχθαι, quorum sensus ad marginem reperitur. Quod verbum ἐπέχθαι adtinet, legitur hoc eodem significato praced. pagina, 713, m. περὶ τὸ ὄλεθρον τινὰ τῶν στρατιωτῶν ἐπεχθεῖς. vnde paret, hæc aliud a Dione non fuisse positum.

AD LIBRVM LXIII DIONIS.

716, princ. libri. Quomodo mederi huic loco voluerint alii, non dicam. Sylburgius noster voces non paucas desiderat. Ego pro & ηκιστέια αὐτῷ μὴ ὀκρόνου, τῶ τὸ & cetera, simpliciter repono veram Dionis scripturam, & ηκιστέια αὐτῷ μὴ χρόνου, & cet. vt coniungantur hæc, ηκιστέια αὐτῷ μὴ χρόνου πολλοῦ, quæ sensum aptissimum efficiunt, in margine redditum.

719, p. pro illis ἐν ἐλθὼν πρὸς τὸν Νέρωνα & cet. rectius legitur apud Theodosium, οὗτος ἐλθὼν πρὸς τὸν Νέρωνα, καὶ δὶς πολλάκις μετὰ τιμῆς ἤδη ἐλθὼν, & τέλος & cet. Plenius etiam illa, τί τε συμβησόμεθα συμβαλεῖν ἀλλήλοις, apud eumdem his verbis scribuntur, τί τε συμβησόμεθα, πῶς δυνησόμεθα συμβαλεῖν ἀλλήλοις. παιδεία τὸ τελευταῖον ὁ Γάφης ἔγραψε. Νέρωνα & cet. quorum sententia margini adscripta. Sylburgius illud ἐν putabat expungendum, aut in ὅλως mutandum.

722, f. In his, τὰς φλέβας αὐτοῦ χάσαντες, relinqui posse fateor illud χάσαντες. sed ita, vt aptius arbitrer σχάσαντες, quemadmodum libro præcedente de Paullina Seneca coniuge legitur, ἔχειν & τὰς ἐκείνης φλέβας. Plus est enim omnino σχάζειν, quam χάζειν.

723, f. pro & τῶν πυλῶν σεισθείσης, legendum aio, τῶν πυλῶν τι σεισθείσης.

726, p. pro οἱ ἄλλοι πάντες ἐσφάγησαν, & αὐτὸς δεόμενος, rectius putem οἱ ἄλλοι παῖδα ἐσφάγησαν, αὐτὸς δεόμενος. Mecum Blancus interpres facit.

727, m. Corruptum illud ἄρθρον haud dubie, Sylburgius mutandum existimat in ἀρνίον, vt decocta Suetonii respondeat. Sed ἀρνίον non placet, parum (ni fallor) Græcum. Potius ἐκεῖνο τί ποτε τὸ ὕδωρ τὸ ἑφθὸν dicemus scripsisse Dionem, qui & in Vespasiano, pag. 749, f. hoc vocabulo vsus est. Ibidem vltimum huius libri verbum ἰσίμαραν haud dubie vitiatum, & in ἰσίμαραι mutandum, vt præcedentibus αἱ δάφναι, & proximo προσδιατριβούσι respondeat. Nam ad τὸ ῥῆμα torqueri nequit.

AD LIBRVM LXIV DIONIS.

730, p. Vbi legitur vitiose, δυνάμενοι ἃ αὐτῷ, dico syllabas a librariis esse transpositas, omissis etiam literis quibusdam, & hoc modo locum restituendum, δύνη μόνῳ αὐτῷ μόνος τῶν βουλευτῶν & cet. Sic omnis de vsu illius δυνάμενοι sublata disputatio. Rursus ibidem paullo post, versu tertio post hunc, verbum συνετύγχανεν non abs re suspectum, adeoque corruptum. & pro eo scribendum arbitror, τῆς ἀρχῆς ἐνέτυχεν. in quo mecum facit & interpres.

731, f. Pro πνευτείαν ἀπεδίδου, scribendum meo iudicio μαντείαν ἐδίδου. Sic enim & alibi Dio noster locutus est, vt libro 60, p. 676, m. Geminata nimirum syllaba fuit, e fine vocis præcedentis.

AD LIBRVM LXV DIONIS.

737, p. Pro ἀπὸ Ἀντώνιος Πρίμος repono Ἀντώνιος Πρίμος, & recte quidem, vt ex sequentibus adparebit loco suo.

738, m. Pro ἐν τῇ ἡμέρᾳ μόνῃ, scribo vocem vltimam μόνον, ex Theodosio: cuius & illa paullo post, Xiphilinianis his, οὐ τὰ λείψανα τῶν νεκρῶν, longe pleniora; nimirum οὐ τὰ λείψανα τῶν σφετέρων νεκρῶν, οὐχ ὁ μνῆμα τοῦ πλήθους, οὐ τὸ πλῆθος τῶν μάτην ἀπολομένων ἐσκέψατο. quæ sic a Dione fuisse scripta, nemo dubitet. Reddita sunt autem in margine.

739, m. Illa verba, (νίκη γὰρ αὐτοῖς ἰδεῖν ὅτι συνίχουσιν) perfectius apud Theodosium leguntur, hoc modo: (νίκη γὰρ αὐτῶν πολλὰ & πολλὰ δεδήλωκε, συνεχῶς συνίκρουσαν) & sic potius ipse Dio scripsit. Ibidem rursus illa paullo post, ἄν τε σὺ ἀποκτείνῃς ἐμὲ, ἄν τε & ἐγώ σε, sic apud Theodosium reperio, ἄν τε ἀποκτείνῃς με, ἄν τε & ἀποθάνῃς. Rursus in his paullo post, τὰ ἐναγίσματα (cum interiectis) διεμάχοντο, necessario verbum hoc postremum ex Theodosio mutandum in διέδοσαν. Hæc scriptura vitium impulit interpretem, vt auctoris sensum mirifice torqueret.

742, p. Pro ἐκ φρυκτωρίας ἐρώμενον scribendum plane cum Theodosio, ἐκ φρυκτωρίας αἱρόμενον.

AD LIBRVM LXVI DIONIS.

749, f. Locus hic vitiosus est, ἐντελεῖ πάνυ δὲ τοῦτο, & οὐδὲν ἦν & cet. Vt autem corrigatur, ita scribendum existimo: ἐντελεῖσθαι πάλαι δίαιτα, & οὐδὲν & cet. Vox πάλαι, dimidia ex parte hæret in extrema illius ἐντελεῖσθαι præcedentis syllaba: δὲ τοῦτο partim ex δίαιτα corruptũ, partim ex δὲ τοῦτο linea sequentis irrepsit.

751, p. Illa verba, τὰς πάντας ἐκ τῆς πόλεως ἐκβαλεῖν, εἰπὼν ὀργῇ μᾶλλον (cum interiectis) κατ' αὐτῶν, sic scribenda: εἰπόντος ὀργῇ μᾶλλον (cum interiectis) κατ' αὐτοῦ. Sensus autem is, quem margini adiecimus.

757, p. Ex illis corruptis, αἰτίαν τοι & ἐκ τῶν ὑπάρχόντων παῖδα, faciunda hæc integra: αἰτίαν δὲ οἴκοθεν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων παῖδα. Nimirum ex οἴκοθεν, profluxit illud τοι &. Ibidem f. Pro ὅτι τε τὸν Φλάβιον, scribo ὅτι τε τὸν Πλαυτίον, quod verum huic consuli nomen fuit: itemque pro ἵμπτουν γὰρ δὲ αὐτὸ, rectius ἱμάτιον γὰρ ἦν.

758, p. pro ἀκεχθὲς ἀνίγνω simplicius ἔγνω.

AD LIBRVM LXVII DIONIS.

763, p. Pro & νάνας (quod vocabulum interpres quoque retinuit inexplicatum) & γυναῖκας συνέβαλε, repono νάνους & γυναῖκας: vt intelligantur commissi nani cum mulieribus.

AD LIBRVM LXVIII DIONIS.

769, m. Pro συνδειπνητῶν, probo Blanci συνθεμένου.

πλήσαντες. Et hinc colligere licet, supra quoque non abs re mutatum a me libro 62 ὑπέσωσε in ἀπήλθον.

770.f. In his verbis, ἐξ ᾧ γῆρας ὑπὸ καταφρονήματος, animaduertit & Stephanus οὕτι vitiosum esse, ac reponendum οὕτω indicat. Sed melius e Zonara de οὕτι facRemus βαθὺ, quod recte cum voce γῆρας coniungitur. Origo corruptelæ de similitudine litteræ ϐ cum u Latina profecta est, quam & superius adtigimus, & litteræ α cum o, & ι cum υ.

771.f. Pro ὅτι πῇ ἀναβαθμοῖς καὶ πρὸς τὸ πλῆθος &c. scribo ὅτι πῆς ἀναβαθμοῖς πρὸς τὸ πλῆθος ωπογραφέντα.

772.f. Non Βῦρροι, sed Βῦροι nominantur hi populi apud Theodosium.

773.f. Quæ autem paullo post ex eodem Theodosio inserui Latinæ interpretationi, Græce sonant post ὑπὸ Ῥωμαίων hoc modo: καὶ μηδ' αὐτὸ ὅλως πολεμεῖν, μήτε στρατιώτη τινὶ ἐκ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς χρῆσθαι, (τοὺς γὰρ πλείους τούς τε ἀρίστους ἐκεῖθεν αναπείθων προσεποιεῖτο.)

774.p. In iis, quæ hoc inseruimus loco ex Dionis Theodosii reliquiis, notandum Zermizegethusæ nomē, quod toties & antiquis in nummis, & aliis monumentis reperitur, sed non integre scriptum, SARMIS, aut rectius paullo SARMIZ. Exempla lubet adscribere. Ruinæ supersunt adhuc apud Dacos opidi veteris, quod Vngari nunc lingua sua Warhel nominant, id est, locum castrorum. Vides heic quoque dici de Traiano, τὸ στρατόπεδον ἐν Ζιρμιζεγεθούσῃ καταλιπών, castris ad Zermizegethusā relictis. Ergo Traiani castra per illud Warhel per illū locum castrorum intelliguntur. Illo loco Traiani castrorum, vel ad Zermizegethusam, monumentum hoc reperitur:

DEO HERCVLI
PRO SALVTE IMP
DIVI TRAIANI
AVGVSTI ET
MARCIANÆ
SORORIS AVG.
COLONIA DAC
SARMIZ.

Item aliud huiusmodi, sed tempore posterius.

DIVO
SEVERO PIO
COLONIA
VLPIA TRA
IANA AVG.
DACICA SAR-
MIZ.

Addamus & alia quædam, indidem petita, nec ingrata lectori futura, præsertim quum Dioni lucem adferāt, & testimonium eius historia perhibeant. Ait enim paullo post Dio, summissos a Decebalo transfugas qui Traianum occiderent. Huc spectat illud ibidem positum monumentum:

FORTVNÆ
AVG.
OMNIPOTENT
VBI ERAS
RHAMNV
SIA
VBI ERAS
QVANTVM ABFVIT
NE ROMA LVGERET
SED VIVIT TRAIANVS
VE TIBI DECEBALE
MILSS LEG. VI. ET XIII. G.
DEVOTIS CAPITIBVS

Additur rudiorum causa, sic legendum: Fortunæ Augustæ omnipotenti. Vbi eras Rhamnusia? vbi eras? Quantum abfuit, ne Roma lugeret. (scilicet occiso a transfugis Traiano.) Sed viuit Traianus. Ve tibi Decebale. Milites legionis sextæ & decimæ tertiæ Geminæ. Sic enim vltimum hoc G. legendum, vel ex hac inscriptione constat, quæ iisdem in locis reperitur & expressum integre legionis nomen continet:

C. IAVOLENVS MODESTVS
LEG. XIII GEMINÆ
MERCVRIO AVG. SACR.
V. S. L. M.

Libentius autem hoc etiam adtuli, quia legionis Geminæ huius in Dacia, Dio quoque mentionem fecit libro 55, δίδυμον vocans, non recte reddente Xylandro & Blanco gemellam, sicut ibidem & Fulminiferam vertit ille Κεραυνοφόρον, quæ Fulminatrix est, vti parebit inferius, in M. Antonini vita. Xiphilinus indicato loco caussam adiicit, cur gemina dicta fuerit. Δίδυμοι ἐπικαλοῦνται, ὅτι ἐκ δύο τῶν στρατοπέδων αὐτῶν μίξαντες ἀλλήλοις ὑπῆρχον, quod ex duabus inter se permistis legionib. cōstaret. Id ipsum tamen e Dione Xiphilinus hausit. Pertinet ad hoc ipsum bellum, & eandem victoriam Traiani Dacicam, & hæc inscriptio:

IOVI STATORI
HERCVLI VICTORI
M. VLP. NERVA TRA
IANVS CAESAR
VICTO DECEBALO
DOMITA DACIA
VOTVM SOLVIT
ADSPICE ROMVLE PATER
GAVDETE QVI
RITES
VESTRA ISTA
EST GLORIA

Item aliud ibidem monumentum, non minus memorandum:

VICTORIÆ AVG.
NONNE DIXIT TIBI
DECEBALE
FVNESTVM EST
HERCVLEM
LACESSERE
NON RECTE FECISTI
TVA IPSE QVOD IACES
MANV
SED TVA VTCVNQVE
CAESAR VICIT
TVLIT
T. SEMPR. AVGVR
AVGVSTALIS.

Non enim multo post narrat Dio, Decebalum, regia regionemque capta, ne ipse quoque caperetur, manus sibi adtulisse: quod scilicet hoc quoque monumentum, ita fuisse factum, innuit.

776.p. Ad descriptionem pontis Traiani supra Danubium in Dacia, cuius pilarum reliquiæ cernūtur hodieque sub aquis, omnino adiiciēda vetus hæc inscriptio. Locus est ad illa Traiani castra, quibus nunc esse nomen Warhel apud Vngaros, iam ante dictum.

PROVIDENTIA
AVG.
VERE PONTIFICIS
VIRTVS ROMANA
QVID NON DOMET
SVB IVGVM ECCE
RAPITVR ET
DANVVIVS

Conueniunt cum hac inscriptione Dionis ipsius hæc verba: κρηπῖδες καθεῖται ἐν αὐτῷ τούτῳ ἄρχειμοι, ὃ δεδήλωκε,

ἐπιδείξωσι, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἰδὲν ὅ, τι οὐ δυναμένην ἐξεργάσασθαι. hoc est pilæ velut in hoc ipsum factæ, vt ostendant, naturam humanam (virtutem Romanam *dixit inscriptio*) nihil non efficere posse. *Non multo deinceps post sequitur apud Dionem, thesauros quoq; Decebali, defossos sub amnem Sargetiam, a Traiano fuisse inuentos. Et rei monumentum hoc positum.*

IOVI INVENTORI
DITI PATRI
TERRAE MATRI
DETECTIS DAC
THESAVRIS
CAESAR NER
VA TRAIANVS
AVG.
SAC. F.

777, *m. Pro* πάνυ ἀναιροῦσι, *Theodosius aliquanto elegantius habet*, πάνυ σαφῶς ἀναιροῦσι.

785 *f. Corrupta dubio procul hac*, ἀδικίαν τὴν ... *sic emendabis*, ἀδικίαν τὴν ... *quorum sensus ad marginem expressus.*

AD LIBRVM LXIX DIONIS.

791, *m. Inest vitium his*, οἱ περὶ τὰς αὐτοκράτορας ἐχόντες. *Loquitur enim de* Cæsareis, & aliis, qui adsunt imperatoribus. *Ergo sic repurgator*: οἱ περὶ τὰς αὐτοκράτορας ἀεὶ ὄντες. qui circa principes semper sunt. *Versu ab hoc tertio*, *pro* ... *malim* ... *Item pag. eadem*, ὁ Εὐφράτης ὁ φιλόσοφος, *mihi quidem esto potius* Εὐφράδης, *ab* orationis elegantia *formato nomine*; *quod deinceps etiam Themistio prefecto vrbis Romæ nouæ, tributum*; *ad quem Nazianzeni epistola quadam exstans*, & *reliquæ sunt aliquot orationes, in quarum titulo cognomentes datur* Εὐφράδης, *idem cum hoc* Εὐφράδης. *Dabit has breui latinas* Georgius Remus *patricius Augustanus*, & *I. C. tus* Marquardus Freher, *Palatino septemuiro principi a consiliis, nouum illud in disciplina iuris ciuilis accessum a sole Cuiaciano fidus, auctor fuit*; *vt intactum ab aliis opus ipse sollerter expediens, dignam eruditæ diligentiæ laureā promereretur. Rursus ibidem f. non recte scripta sunt illa*, καὶ κατασκευασμένα καὶ ... *quibus vltimum hoc* & *alii mutant in* ... *in priori non præstant opera pretium. Scribendū enim* καὶ καλῶς ... *Quorsum namque illud H. Stephani*, καὶ ...?

792 *m. Quod legitur ex Dione*, ... *Blancus hoc modo reddiderat*; Quum ita milites exercuisset, equitatus, qui Batauus nominatus est, Danubium transiit armatus: *in ceteris non optime id quidem (nam dicere debuit*, Tā egregie miles eius exercitus erat, vt etiam equitatus ille, quem Batauorum adpellant, armatus Istrum natatu transmiserit) *at in nominis* Βατάων *correctione, satis bene profecto, quum sine dubio de Batauorum equitatu hac Dio scripserit. At H. Stephanus*, Pro Βατάων, *inquit*, scribo Βαστερνῶν, & interpretem valde aberrasse dico. *Nihil tamen adducit in medium, quo fidem iudicio suo de Blanci errore illo insigni faciat. Ego vero criticum hunc errare, non Blancum aio. Nam quod Bastarnas attinet, meminisse debuit, hos Probo imperatori se subiecisse*, CLX *post Hadrianum, de cuius imperio nunc agitur, plus minus annis*; & *eosdem ab illo primum tempore, donatos agris a Probo in Thracia, secundum leges* & *instituta populi Romani vixisse. Hoc scire potuit ex Zosimo meo, cuius libros duos priores, a me sibi cū quatuor reliquis missos, vt nomine meo ederet, Herodiano adiunxit*, & *pro suo Philippo Sidnæo dedicauit, nulla mei nominis mentione facta, non Græcum exemplar, non ipsam quod interpretationem attineret, ac ne quidem in hunc diem remissis post erroribus quatuor, toties a me repetitis. vt de Xenophonte meo, iam decem* & *sex annis detento, nihil querar. Fraus quidem in vsurpatis duobus illis Zosimeis adeo quum alius, tum optimo viro, Friderico Sylburgio, imposuit, vt eos alicubi Stephano in solidum acceptos retulerit. Hinc igitur scire potuit, Bastarnas id temporis needum Romanis militasse; multoque minus cogitare debuit, hos contra Dacos Danubium tranasse armatos, quum eis Dacos adgressuris, nequaquam opus esset, vt Danubium transmitterent, cuius eamdem cum Dacis ripam tunc tenebāt. At Batauis iam toto amplius sæculo moribus Romanis viuebant*, & *in castris Romanis non infimo loco militabant, etiam fratres* & *amici populi Romani nominati, quod ex hac inscriptione paret; inter schedas Ludouici Viuis reperta.*

FORTVNÆ. AVG. SAC.
PRO. SALVTE. ITV. AC
REDITV. DD. NN
M. AVR. ANTONINI. PII
AVG. ET. P. SEPTIMII
GETÆ. NOBILISS. CAES.
CIV. BATAVI
FRATRES. ET. AMICI P. R.
V. S. L. M.

Eosdem Batauos, qui hodieque Betauienses *adpellantur ab insula* Betauia, *priscis* Batauia, ... *quam di*uisus Rhenus insulam efficit, quauis insula fluminea maiorem, *vt libro tertio Zosimus idem noster loquitur*; *Batauos igitur, sæculo quoque nostro laudem equestris rei feliciter adhuc tuentes, non tantum Hadriani Augusti, sed superioribus etiam temporibus inter equites selectos a Romanis fuisse habitos; vel ex ipso Dione nostro constat, qui libro 55 legiones Romanas, omnemque militiam ordine recensens, de Batauis inquit expresse*: ξένοι ἱππεῖς ἐπίλεκτοι, οἷς τὸ τῶν Βατάων, ἀπὸ τῆς Βαταυίας τῆς ἐν τῷ Ῥήνῳ νήσου, ὄνομα, ὅτι δὴ κράτιστοι ἱππεύειν εἰσί, κεῖται. Sunt, *ait*, inter alios & selecti equites peregrini, quibus inditum Batauorum nomen ab insula, quæ in Rheno est, Batauia; quod isthic equitandi arte præstantissimi sint. *Eodem pertinet, quod imperatores Romani quosdam equites singulares e Batauis hisce legere solebant, vti colligitur ex inscriptione gemina vnius* & *eiusdem marmoris Romani, quod in Exquilino ad Eusebii visitur.*

CANDIDINIVS SPECTATVS
EQ. SING. IMP. N. NAT
BADAVS. VIXIT. ANNIS. XXX
STIP. XI. TVR. PROCLINI
CVR. GENIALI . . . . .
VINDICE . . . . .

CANDIDINIVS. VERAX
EQ. SING. IMP. N
N. BADAVS. VIXIT. ANN
XX. STIP. IV. T. PROCLINI
CVR. CANDIDINIO. SPEC
TATO. FRATRE. IPSIVS

Quod denique huc in primis spectat, etiam in Pannoniis, ad amnem Danubium, quem armati tranasse narrātur a Dione, Batauos equites militasse, satis erit vel vnico marmoris antiqui docuisse testimonio;

quod in Pannonia superiori repertum, sæpius adspicere licuit inter alia non pauca, vetusti sane operis, in arce nobilis & magnifici domini HIERONYMI BECKA LEOPOLSTORF, *Cæs. Ma. a consiliis, amici bene meriti, & perpetua obseruantia colendi, quæ ad quartum a Vienna lapidem distat. Eo marmore verba leguntur hæc.*

ALBANVS. BALVI F.
DEC. ALA. AVGVSTA. ITVRAEO
RVM. DOMO BETAVOS. AN
NOR. XLII. STIPENDIORVM
XX. HIC SITVS EST. TITVLVM
MEMORIAE POSVERVNT
TIB. IVLIVS REITVGENVS ET
LVCANVS DEC. ALAE AVG.
ITVRAEORVM.

Nec est, quod quemquam moueat, heic dici, Albanum hunc Betauum inter equites alæ augustæ Ituræorum meruisse. *Nam frequens hoc illis temporibus erat, factumque ab eo putandum propterea, quod etiam* Ituræi *parem pene cum Batauis equestris rei laudem obtinerent. Et adiectum non sine caussa* DOMO BETAVOS, *quũ extet ibidem lapis alius de* Barchate Recebali filio, *eiusdem Ituræorum alæ milite, qui* DOMO ITVRAEVS *fuisse indicatur. Hoc etiam memorabile, quod in illa corruptione nominum propriorum, exteris vsitata, qua factum, vt Romanum marmor* Badaos *pro* Batauis *vocet, heic purum putum gentis nomen* BETAVI, *quod hodieque vulgo in vsu est, reperiatur. Verum satis, opinor, multis argumentis ostensum, non* Bastarnas *pro* Bastais *heic substituendos; sed nobiles illos equitandi arte Batauos. Itaque finem faciam, vbi lectores ad epitaphium* Sorani Batavi, *qui tunc hos ipsos inter Batauos Hadriano militasse, fluminque Danubium cum aliis popularibus suis armatus tranasse perhibetur, remisero. Licet autem id integrum legant in historia Batauica Gerardi Noviomagi. Nam heic quidem sufficit, initium dumtaxat, recitasse, quod huiusmodi est.*

Ille ego Pannoniis quondam notissimus oris,
Inter mille viros primus fortisque Batauos,
Hadriano potui qui iudice vasta profundi
Æquora Danubii cũctis tranare sub armis *&c.*

Hinc enim iam liquet, non Bastarnis, *sed* Batauis *nobile facinus hoc transmissi natatu in armis Danubii vindicandum: ad quod obstupefacti barbari, non tantum pacem cum Hadriano fecerunt, verumetiam hostem ipsum suis in controuersiis arbitrum legerunt. Et carmen hoc omnem contradicendi materiem tollit, quũ pro* Batauis *in fine* Bastarnas *non admittat.*

796, *m. Quod legitur heic in epitaphio Similis*, βιὺς μὲν ἔτη τόσα, ζήσας δὲ ἔτη ἑπτά, *traductum his a Blanco verbis*; Cuius ætas multorum annorum fuit, ipse septem dumtaxat annos vixit: *omnino vitium scriptura quoddam habet, quod in voce* ΤΌΣΑ *latitat. Memini de hoc monitum aliquando me Constantinopoli, quum forte Cedrinum in manibus haberemus, a* Theodosio Zygomala, *doctissimo Græcorum omniũ, quos equidẽ cognoui, & optimo viro, notario Patriarchico. Nam repertsse cõfirmabat antiquis in libris eius, quem dixi, Cedrini verum hanc scripturam:* Σίμιλις ἐνταῦθα κεῖται, βιοὺς μὲν ἔτη ο΄ς΄, ζήσας δὲ ἔτη ἑπτά. *hoc est.* Hic iacet Similis, cuius ætas 76 annorum fuit, ipse septem dumtaxat annos vixit. *Recitat autem hæc ipsa Dionis verba Cedrinus, quæ post Cedrinum Zonaras quoque sua in historia repetiuit. Et hoc modo licet hoc vitium tribus simul ex historicis tollas.*

AD LIBRVM LXX DIONIS.

800. *Hoc Antonini Pii Aug. encomium verbis his apud Suidam Græcis legitur.* Ἀντωνῖνος ὁ βασιλεὺς *&c. quæ edidimus. Liceat autem nobis hæc habere pro Dioniis, quum alioquin Dioniam principis huius historiam desideremus; tametsi non ignorem, quid contra me possit in medium adferri. Cur vero Suidam dicamus iam præcedentium, quam sequentium Augustorum elogia, Dionis e libris, vt ipsa res ostendit, hoc tantum excepto, descripsisse? In Marco quidem laudando, qui proximus hunc sequitur, Dionis ipse mentionem expressam facit. Nam Eutropium quidem quod adtinet, etiam illum pleraque transcribendo mutatum e Dione, tum in aliis imperatoribus constat, tum in hoc vero consentaneum est. Correcta vero non pauca sunt a nobis, in tam paucis verbis. Nam ista,* τὰς δὲ ἀρχὰς ἀνδρεῖ *ex Eutropii sententia, qui* prouincias imperii *dixit, in* τὰς δὲ ἀρχὰς ἱερῶς, *non abs re mutaui. Similiter & illa vitiosa.* ὡς ἐπὶ μάλιστα παῖς ἦν τοῦ δικαίου ποιούμενος ἐπιμέλειαν· ταῖς τῶν δημοσίων ἱεραῖς διοικήσεσι, *sic emendanda non dubito:* ὡς ἐπὶ μάλιστα πάσῃ τὴν τοῦ δικαίου ποιουμένους ἐπιμέλειαν. ταῖς τῶν δημοσίων ἱερῶς διωκήσαι. *Vel Eutropius ita scribendum ostendit. Ex eodem manifestum, pro illis.* ὡς τῶν περιοίκων τινὰς βαρβάρων, τὰ ὅπλα καταθεμένους ἐπιτρέποντας τῷ βασιλεῖ τὰς δίκας, *omnino reponendum,* ὥστε τῶν περιοίκων τινὰς βαρβάρων, τὰ ὅπλα καταθεμένους, ἐπιτρέπειν τῷ βασιλεῖ, *&c. Ex eodem denique, pro* τῶν δὲ δημοσίων θησαυρῶν, *legendum colligitur,* τῷ δὲ δημοσίῳ θησαυρῷ, *quod Sylburgius quoque notarat; & in iis, quæ statim sequuntur,* πλῆθος παραδοῦναι ἀπείρων χρημάτων, *plenius scribetur,* πλῆθος ἄλλο παραδοῦναι ἀπείρων χρημάτων, *vt hæc opposita scilicet sint illis præcedentibus,* πολύ τι πλῆθος χρημάτων κατειλημμένος, *quibus respondeat* πλῆθος ἄλλο.

AD LIBRVM LXXI DIONIS.

805. *p. Mendum insigne relictum ab aliis, qui Dionem Xiphilinianum ante me castigarunt, in hisce verbis:* ἔπειτα ἐκ προτάξεως τοὺς καλουμένους Κουάδους. ἐ πόλεμος αὐτῷ συνέστη μέγας, ἐ νίκη παράδοξος εὐτυχήθη. *Referunt enim illa priora* ἔπειτα ἐκ προτάξεως τοὺς καλουμένους Κουάδους, *ad verbum* ὑποτάξαι, *quod præcessit. Ego vero sic scribendum & distinguendum aio,* ἔπειτα ἐκ προτάξεως τοῖς καλουμένοις Κουάδοις καὶ πόλεμος αὐτῷ συνέστη μέγας, καὶ νίκη παράδοξος εὐτυχήθη. *Qua quidem exigua mutatione, sua Dioni scriptura, cum sensu facili, restituitur. Nam prius illud non etiam propterea locum habere potest, quod M. Antoninus dici nequit reabse Quados* subegisse, *quod Græcis est* ὑποτάξαι.

806 *f. Quo loco Dionis hæc leguntur verba,* ὡς μὴ ὑγραίνοντι τι καὶ ἔπιον, *Blancus interpres hanc sententiam reddidit:* Atq; ob eam caussam valere alios, & bibere. *Non igitur* ὑγραίνοντι *suis in libris reperit, quod haud dubie significationẽ* humectãdi *habet; sed* ὑγιαίνοντι, *quod videtur esse illud* valere, *quo ipse verbo est vsus. Verum nequit admitti, quum* ὑγραίνειν *Græci dumtaxat adgnoscant.*

815. *Quæ textui a me inserta verba sunt, notis tamen his* [ ] *inclusa*; Quum nec sponte nec imprudens delinquerem, *a Xiphilino licet omissa, vere tamen sunt Dionia, sicut e Suida manifesto paret. Græce vero sic sonãt.* καὶ ὅτι ἑκὼν οὔτε ἄκων ἐπλημμέλησε. *Rursus ib. post versus paucos & alia cũ iisdẽ* [ ] *notis inserta, eodẽ ex Suida, Dionis hæc recitante verba:* λέγων, ὅτι πάντα μὲν ἦν αὐτῷ ἀνθρώπινα,

ἐπι-

ὅπως βούλεται ἔχειν, ἀδύνατόν ἐστι· τοῖς δὲ δὴ οὖσι προσήκει, ἐς ὅ, τι ἄν τις αὐτῶν τῷ κοινῷ χρήσιμος ᾖ, χρῆσθαι. Paulo post, vbi legitur, τῷ τε πρὶν Ἀντωνίνῳ, *reponendum equidem haud dubito,* τῷ τε πατρὶ Ἀντωνίνῳ, *& intelligendus pater adoptiuus. Orta scripturæ mutatio ex abbreuiatura Græcorum, qui πατρὶ contrahere hoc modo πρὶ solent, ex quo non recte factum πρὶν. A me stat in hoc & Blancus interpres. Rursus ibidem, vbi scriptum,* ἔν τε τοῖς ἐν φιλοσοφίᾳ λόγοις ἀσκηθείς, *reponendum e Suida,* καὶ ἐν τοῖς φιλοσοφίας λόγοις ἀσκηθείς.

AD LIBRVM LXXII DIONIS.

817, p. *Initio libri de Commodo hæc verba,* πανοῦργος μὲν οὐκ ἔφυ, ἀλλ᾽ ἄλλως καί τις ἀνθρώπων ἄκακος, *sic aio scribenda,* ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἀνθρώπων, ἄκακος. *Nihil aliorum correctiones moror. hæc simplicissima est.*

818, f. *Non possunt hæc,* ἀνέπεισε τὸν εἰρημένον ἐπιθέσθαι τῷ Κομμόδῳ, *hæc inquam,* τὸν εἰρημένον, *referri non possunt ad Pompeianum, quod nomen statim præcessit. Animaduertit hoc quilibet, cui non dicam erudita, sed mediocriter delicatæ sunt aures. Itaque deesse aliquid iudico, idque fuerit, mea sententia tale quiddam; vt integre Dio scripsisse putetur,* ἀνέπεισε τὸν εἰρημένον τρόπον ἐπιθέσθαι τῷ Κομμόδῳ, persuasit vt Cõmodo insidias indicato modo faceret. *Ac reuera modus antea legitur expositus.*

819, p. *restat paullo post difficilis locus, & a nemine hactenus vel erutus, vel emendatus, vti debebat, vbi legimus hæc:* καὶ τῆς Ἐκλέκτου μετὰ ταῦτα γυνή· καὶ ἔπειτα δὲ καὶ ἐκεῖνος βιαίως ἀποθανόντος. *Carent enim hæc posteriora sensu idoneo. Dico paucis, hoc modo scribendum:* καὶ τῆς Ἐκλέκτου μετὰ ταῦτα γυνή, ἐκείνου βιαίως ἀποθανόντος: *hoc est,* Et Electi postea coniux, illo (*scilicet* Commodo) violenta morte sublato. *Nihil his iam clarius, ideoq; sic a Dione scripta fuisse, non est cur dubitem. Ex illis antẽ duobus,* μετὰ ταῦτα, *&* ἔπειτα, *alterutrum otiosum est, & tamquam irrepticium expungi debet.*

820, f. *Pro* γραμμάτια, *scribendum e Suida, qui locũ citat,* γραμματεῖα. *Deinde versu sequente, plenius idem,* καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν (ὡς εἰπεῖν) συνέγραφε.

821. *Notis his* [ ] *inclusa Suidas nobis e Dione dat. primum hæc.* τότε γὰρ ἄλλα ἥκιστα ἄδηλον ἐποίησε, *& cum ceteris, exstantibus heic in editis. Deinde linea secundum hanc tertia, rursus hæc.* οὐχ ὡς ὁ δυνάμενος τῶν ἐπιχωρίων ἰδίων, ἀλλ᾽ *& cetera in editis. Iterum linea post hanc tertia.* τὸ γὰρ οὖλα αὐτῆς, καλῶς ἔχοντα, ῥᾳδίως ὑπὸ τοῦ ἄρτου ξηρότητος ἱμάσσει. ἐπιτήδειον δὲ οὐδὲν ἐπὶ μείζον αὐτὸ πλάσασθαι, ἵν᾽ ὡς μάλιστα διαχωρεῖν δοκῇ. *Quibus in verbis repurgatum illud* ἱμάσσει, *quod in editis passim vitiose legitur* ἱμάσσειν. *Nam aliud est* αἱμάσσειν, cruentare; *aliud* μάσσειν, purgare, *vel* καθαρίζειν, *vt Græci exponunt. Licet autem Xiphilinus hæc omiserit, nobis tamen postliminio quasi reuocare licet, quum Dionia sint. Addendũ denique, non multo post, pro* ὅπότε ὁ σφίσι μὴ καταθύμιον ἀπαντήσαι, *scribendum videri* ἀπαντήσαι.

823, m. *Pro* ἀστεῖον *reponendum necessario putem* προαστείου, *quandoquidem in suburbio Commodus erat, vnde rediens in vrbem,* μετὰ μεσημβρίαν ἐκ τοῦ προαστείου σπουδῇ ἐς τὴν Ῥώμην ἐλάσαι *dicitur, pag.* 825. p. v. 1.

827, p. *Hæc verba,* καὶ πρῶτον τῶν τύχῃ ἐνίκησεν, νίκαις νικήσαντα ἀπ᾽ αἰῶνος, ἀμαζόνιε νικᾷς. *hæc igitur in hunc modum potius & scribenda sunt, & interpungenda:* καὶ πρῶτον εὐτυχέστατος νικᾷς, νικήσεις ἀπ᾽ αἰῶνος, Ἀμαζόνιε νικᾷς. *quorum sententia margini adiecta.*

828, p. *Nomina consulum vitiata sunt,* Εὐρυκλέους τε Κλάρου καὶ Σόσσιον Φλάκον. *Recte enim priorem scribemus* Ἐρούκιον, Erucium non Erycium, *quod sæpius apud Blancum occurrit: posteriorem* Σόσσιον. Sossium, nõ Sylsium; *itemque non* Φλάκον, *sed* Φάλκωνα, *quod infra legitur, pag.* 833. *f.*

AD LIBRVM LXXIII DIONIS.

830, m. *In his verbis,* ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα αὖθις σὺν ἡμῖν ἐπανορθώσεται, *secundo loco repetitum illud* ἄλλα, *licet alio significato, quam prius, per oscitantiam calligraphi temere irrepsisse, ac abundare, mihi persuadeo. Satis enim hæc,* ἀλλὰ τὰ μὲν αὖθις σὺν ἡμῖν ἐπανορθώσεται, *ad integram Pertinacis exprimendam sententiam.*

833, f. *Si quis adtentius hæc consideret,* πολλῶν τοῖς στρατιώταις δίνεμα, ὅτι Μάρκος τε καὶ Λούκιος, *facile animaduertit, posterius hoc* ὅτι, *non respondere præcedenti* πολλῶν. *Ergo sic restituenda Dionis lectio,* πολλῶν τοῖς στρατιώταις δίνεμα, ὅσον Μάρκος τε καὶ Λούκιος.

835, f. *Corruptum hoc,* περί τε δόρυ περιέπτησεν, *sic corrige,* περὶ τὸ δόρυ περιέπτησεν.

836, m. *Irrepsit & in hæc,* ἐκ τῶν τῆς βουλῆς πραγμάτων βεβαιωσάμενος, *vitiosum vocabulum illud* πραγμάτων, *ex negligentia librarii: pro quo confidenter aio reponendum* δογμάτων. *Nam τὰ τῆς βουλῆς δόγματα, sunt* senatusconsulta: *quibus imperia principibus designatis sanciri & confirmari solebant.*

AD LIBRVM LXXIV DIONIS.

840, p. *Vbi de solitis senatui ab imperatore nouo cõfirmari primo in vrbis ingressu dicitur,* ἀνανιώσατο μὲν οἷα καὶ οἱ πάλαι ἀγαθοὶ αὐτοκράτορες πρὸς ἡμᾶς, *mire insolens verbum illud* ἀνανιώσατο, *non obseruatum, vel notatum potius ab aliis ante nos, miror. Non enim ita scripsit Dio, quemadmodum existimare licet ex verbi νανιοῦσθαι vero notoque significato. Quapropter germane Dionium in eius locum reponi debet,* ἀνενεώσατο μὲν οἷα καὶ οἱ πάλαι ἀγαθοὶ αὐτοκράτορες πρὸς ἡμᾶς, *hoc est,* nobis nostra renouauit, quæ & superiores boni principes. *Sic & alibi loquitur Dio, videlicet lib.* 37. *non procul ab initio, pag.* 31. ἀνανεώσασθαι τὰς συνθήκας ἐθέλων. *& in excerptis Theodosianis, ad M. Antonini vitam pertinentibus,* οὔτε τὰς σπονδὰς (*cum ceteris interiectis*) ἀνενεώσατο, neque fœdera cum eis renouauit.

841, f. *Nec scribendum heic* πυρὰ πυργοειδὴς τρίβωλος, *nec* πυρὰ τρίγωνος, *quod aliis placet, sed* τετράγωνος, *vt est apud Herodianum. Nam alioqui nec currus huic* rogo triãgulari, *nec* κλίνη *siue lectus imponi potuisset. Ibidem post aliquammultos versus, verbis in hisce,* πολεμικάς τε ἅμα καὶ πυρρικὰς διεξόδους διελίττοντες διεξῆλθον, *vitiosum est illud* πυρρικὰς διεξόδους, *ideoque Blancus pæne ridicule reddidit,* cursus vrbanos & confictos. *Quinam sunt enim dicendi* cursus illi confictι? *Sylburgius noster pro* πυρρικὰς *substituit* πολεμικὰς, cursus bellicos. *verum ne id quidem admitti potest. Ego scribendum non dubito,* πολιτικάς τε ἅμα καὶ πυρριχίους διεξόδους· *vt intelligantur* vrbanæ pyrrichiæque dećursationes, *quas in funeribus vsitatas fuisse, vel ex ipso Dione probari potest.*

842, f. *In his,* μετὰ δὲ αὐτοῦ τοῦ Νίγρου ἐπαναστάντος, *haud abs re suspectum est illud* μετὰ, *quod solum ita collocari nequit, vt tempus posterius significet. Quamobrẽ scribẽ-*

dum, μετὰ δὲ ταῦτα αὐτὸ τὸ Νίγρου ἐπιφανέντος. Periit enim illud ταῦτα propter similitudinem cum αὐτὸ sequente. Simile quiddam reperitur libro 39 Dionis, pag. 108. vbi legitur, μετὰ δὲ δὴ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως ἕνεκα αὖθις ὀκνήθησαν. vbi μετὰ δὲ δὴ, vel tantumdem est, ac μετὰ δὲ ταῦτα, vel ita scribendum. Paullo post autem 843, p. quo loco leguntur hæc verba, μετὰ δὲ ταῦτα ἐν Ἰσσῷ, πρὸς ταῖς καλουμέναις πύλαις μεγίστη γίνεται μάχη· scripturam secutus est aliam Blancus, nimirum hanc, μετὰ δὲ ταῦτα ἐν ἴσῳ. Vertit enim, Æqualis acrisque pugna commissa est. *Sed altera lectio verior est, qua traditur;* ad Issum, iuxta portas (*quas vocant*) Ciliciæ, maximam pugnam commissam.

844, m. *Pro καταληφθεὶς, scribendum esse καταληφθεὶς, ex interpretatione margini adiecta intelligitur.*

845, m. *Nemo non perspicit, in his aliquid deesse: τὸ τειχίον τὸ μὲν πρὸς τῇ ἠπείρῳ, μέγα ὕψος . . . . . τὸ δὲ πρὸς τῇ θαλάσσῃ, ἧττον. Nam verbum aliquod aut post ὕψος, aut post ἧττον collocandum, desideratur. Id equidem abitror esse, εἶχεν: vt scripsisse Dionem dicamus, μέγα ὕψος εἶχεν, aut ἧττον εἶχεν.*

846, p. *Locus hic, intactus ab aliis, insigniter corruptus est, & ἤλοις ἐς τοὺς ἄρρους ἐφέλκοντες καλωδίοις ἐκ τῆς φιλίας ἐκδεδεμένοις ἐμπεπηγμένοις, ἐπανεῖσαν. ὥς αὐτοὺς ἐφ' ἑαυτῶν & cetera. Nam pro ἤλοις ἐμπεπηγμένοις, non dubito scribendum, ἤλοις ἐμπεπηγμένους. & pro ἐφ' ἑαυτῶν, potius reponendum ἀφ' ἑαυτῶν ἀφεστηκότας. At quod in medio vitium latet, in his verbis, καλωδίοις ἐκ τῆς φιλίας, animaduersu cor rectuque difficilius est. Quid enim sunt* funiculi ex amicitia, qui clauis alligari possint? *Vidit hoc Blãcus interpres, & in reddendo, illud ἐκ τῆς φιλίας, prorsus omisit. Ego paucis, quod emendando loco remedium inueni, ostendam. Dico scripsisse Dionem, vel καλωδίοις ἐκ τῆς φλοιᾶς, vel καλωδίοις ἐκ τοῦ φλοιοῦ· vt intelligantur funes e corticibus arborum facti, quos Byzantii nectebãt ex ea materie, propter inopiam rerum aliarum, magis idonearũ; vti paullo post refertur, e mulierum quoque capillis factos ab eis fuisse funes. Quod φλοιᾶς adtinet, femineo genere, fortassis ita factum a Dione videri possit, vti non multo post, pag. 847, f. vbi describitur echo turrium Byzantinarum, ἠχὼ dixit, pro ἦχον, permutato genere: licet illic etiam τὴν ἰχὼ & τὴν φωνὴν corrupte scriptum ab imperitis, qui putarent ἠχὼ non recte dici: quum tamen & alibi Dio, videlicet libro 36, pag. 24, p. eadem voce sit vsus in descriptione prelii nocturni Pompeiani aduersus Mithradatem. τῆς ἠχῶ, inquit, τὰ ὄρη ἀντεδέξατο. Rursus heic eadem pagina, post quinque vel sex versus, ἐς οὐ σιν' ἐκομίσθη, non recte inserta negatione, legitur: quum potius arbitrer, ἐς τὸ σιν' ἐκομίσθη τῶν πραγμάτων (cum interiectis) ἐληλύθεσαν. Denique post decem versus, necessario pro εἴη & ταῦτα καταπαλαίσθη, scribendum εἴη ἐπεὶ & ταῦτα καταπαλαίσθη, manifestum e sequentibus.*

AD LIBRVM LXXV DIONIS.

849, p. *Pro corruptis hisce, ἐξ ἴσου δὲ τῇ μὴ εὑρίσκειν ἀρχὴν, ὑπὸ τῆς ἀτοπίας ἦν, reponendam indico scripturam veriorem, ἐξ ἴσου δὴ τῷ μὴ εὑρόντι ἀρχὴν, ὑπὸ τῆς ἀπορίας ἦν. in quibus ἀπορίας vox Palatino codici debetur. Sensum margo libri exhibet. Ibidem f. propter vocem ἀρχὴν deprauatam in his verbis, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἐξέπεμψε, notatum in omnibus editis, vitiosum in Græco locum esse, Blancumque propterea non potuisse rectam elicere sententiam, ne quidem in sequentibus, constat. Nam cum prioribus illa, & οἱ μὲν ταύτην, τείχη ἰσβαλόντες, οὐκ ἀμυντὶ εἶχον τοῦτο, non respondent his Latinis;* Eos in diuersas partes imperii dimisit, quod illi quamuis tripartito sint adgressi, tamen ægre tuebantur. *Sylburgius noster ἄρχην reponit pro ἀρχὴν, quod oppidum vires eas non habebat, vt exercitu triplici ad eius expugnationem opus esset. Deinde quivis perspicit, ἐς τὴν Ἄρχην τείχη ἐσβαλόντες, non recte dici: planeque potius illud ἐσβαλόντες ad regionem, quam ad aliquod oppidum pertinere. Quapropter aio, pro illis ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, scripsisse Dionem, ἐπὶ τὴν ἀνατολὴν ἐξέπεμψε,* misit eos in oriẽtem. *Nam hoc & historia Dionis, & Herodiani de rebus iisdem per orientem gestis expositioni conuenit.*

851, m. *Qui putant in his verbis, ἐς φάλαγγα αὐτοὺς βαθεῖαν συνέλασαι, propterea vocis φάλαγγα loco reponendam φάραγγα, quia versu quinto φάραγξ vocabulum reperiatur; non satis acute verba Dionis considerant. Nam recte dicitur, ἐς φάλαγγα βαθεῖαν συνέλασαι,* confertã in phalangẽ compellere: *potiusque vox φάραγγος, quæ sequitur, in hanc ipsam φάλαγγος mutanda. Non enim profunda conualles sunt, aut profunda barathra locis iis, quæ commissuri pugnas exercitus occupant: sed planicies potius, aptissima præliis. At phalanx instrui solet, paulloque longius ab hoste collocari, quum id agitur, quo per aliquam militum partem ad pugnam is eliciatur: vt eo se recipiant, qui velitatum prodeunt, aut alioquin hostis irritandi causa excurrunt. Dio quidem ipse paullo post ait pugnatum ἐν πεδίῳ* in cãpo vel planicie. *τὸ πεδίον, inquit, πᾶν μεστὸν ἀνδρῶν & ἵππων ἑωρᾶτο,* campus omnis refertus viris & equis conspiciebatur.

854, p. *Calligraphorum negligentia totus hic locus, ab his verbis incipiens, πλοῖα κατασκευάσας ὁ Σεβῆρος, mirifice corruptus est; non vocibus tantum, sed integris etiam commatis traiectis, & confuse transpositis. Ego vitiata non repetens, germanum verborum Dionis ordinem heic collocabo. πλοῖα κατασκευάσας ὁ Σεβῆρος ἐν τῷ Εὐφράτῃ, τῇ παρὰ τὸν Εὐφράτην, & τῆς ἐκεῖ χωρίων ὕλης, ἀφθονον διδούσης αὐτῷ τὴν τῶν ξύλων χορηγίαν, καὶ πλεῖν τι καὶ βαδίζειν παρ' αὐτὸν, διὰ τὸ τῇ νίας ὀξύτατα, καὶ ταχινὰ, καὶ εὐσταλμένα τὰ κατασκευασθέντα, ταχέως τήν τε Σελεύκειαν, καὶ τὴν Βαβυλῶνα, ἐκλειφθείσας εἷλε. Nec minus confusa loci Latina versio, commutata cum integriori, & margini adscripta.*

857, p. *Pro δι' ὀλίγου τὴν τι ἄλλην θεραπείαν εἶχε, necessario scribendum, τήν τ' ὀλίγου τὴν τ' ἄλλην θεραπείαν εἶχε. & versu ab hoc tertio, pro καὶ πατέρας ἄρχοντας, potius πατέρας τε καὶ ἄρχοντας, vti Dio tam in antecedentibus hæc, quam sequentibus, loquitur.*

858, f. *Non equidem dubito locum hunc, alioqui non integrum, si legatur vt hactenus, αὐτὴ ἐπεχομένοις καὶ οὐ χάριν τούτου ἐμνήσθην, ita debere restitui: αὐτὸ ἐπεχομένοις ἄλλως, οὐ χάριν τούτου ἐμνήσθην: vel illud ἄλλως, prorsus omittendum. Ita sensus erit perspicuus is, quem habes in margine.*

AD LIBRVM LXXVI DIONIS.

863, p. *Filius Plautiani rectius Πλαύτιος quam Πλαύτης scribetur, e libro sequenti. Verba vero ibidem m. Σεβῆρος ἐπὶ πολλοῖς ἐπιφανῶς φόνους, Blancus ita reddens,* Seuer' aperte multas cędes fecit; *legit ἐπιφανῶς, & vitiose quidem; non tamen in hoc tantum alucinans, vt ex adiectis ad marginem videre licet.*

865, p. *Ex Βύλας τις Ἰταλὸς, mihi quidem Βύλλας faciundus videtur, & Italico nomine* Bulla, *non* Bulas: *itidemque nomen alterum huius φῆλιξ, quod sequitur, non fuisse* Philix *putabitur; sed φῆλιξ a fortuna, quam sui in latrociniis felicem expertus esset. Ibidem m.*

λογγώδη τοῦτο existimat H. Stephanus non recte dictum, qui potius sit λοχμώδης. Ego nihil mutandum aio, praeter unicam litteram, ut λογχώδη scribamus. Nec priscis tantum λόγχαι & λογχώδης erant in usu, quod ex historia Prætoris Græciæ *mea docere possem, si mecum eam haberem in hac peregrinatione, sed etiam hodieque Graecis utrumque frequens, nisi quod λάγκαι fere pronuntiant, & λαγκώδη.*

869, p. *In his verbis,* παιδείας μὲν γὰρ ἐπεθύμει μᾶλλον, ἢ διὰ τοῦτο πολύγνωμος μᾶλλον ἢ πολύλογος ἦν, *si demas alterum illud* μᾶλλον, *quod irrepsit e linea praecedenti; sustuleris omnem de integritate loci suspicionem, cuius sensum margini adnotavimus.*

AD LIBRVM LXXVII DIONIS.

874, p. πολλὰ καὶ δεινὰ δεδρακότα, *transposita dumtaxat copula, rectius erit,* καὶ πολλὰ δεινὰ δεδρακότα. *Maioris autem momenti, quod statim sequitur, haud dubie vitiatum,* καὶ διὰ τοῦτο παρ' αὐτοῦ ἐξ ἐγκλήτου δίκης κρινόμενον. *Scribendum enim,* καὶ διὰ τοῦτο παρ' αὐτῷ ἐξ ἐκκλήτου δίκης κρινόμενον, *ut vera verborum Dionis sententia sit,* Et propterea coram ipso (*vel* apud ipsum) reus agebatur in appellationis iudicio. *Vidit interpres, aliquod inesse loco vitium: ideoque maluit illa,* ἐξ ἐγκλήτου δίκης, *omittere.*

877, f. *Quod heic legitur,* καὶ τοῖς σκιαίταις τοῖς τὸ ἐνδον αὐτοῦ φρουρὰν ἔχουσι, *corruptam vocem* σκιαίταις *habet; pro qua reponi debet* στρατιώταις, *uti suis in libris interpres scriptum reperit.*

880, m. *Repetitio verbi* διατειχισθῆναι, *in his,* τὴν Ἀλεξάνδρειαν διατειχισθῆναί τε, καὶ φρουρίοις διατειχισθῆναι ἐκέλευσεν, *haud dubie vitiosa censeri debet, ac posteriore loco reponi simplex verbum, hoc modo;* καὶ φρουρίοις τειχισθῆναι ἐκέλευσεν. *Non ignoro, quid alii de hoc. sed nequit illud simplex poni priore loco,* τὴν Ἀλεξάνδρειαν τειχισθῆναι (*cum interiectis*) ἐκέλευσεν, *quum muros haud dubie prius habuerit Alexandria, sed castellis munita non fuerit.*

AD LIBRVM LXXVIII DIONIS.

882, *non ita procul a principio pro* φθῆναι γνωσθέντα αὐτῷ *scribendum arbitror equidem,* φθῆναι ἀναγνωσθέντα αὐτῷ *sic tamen, ut contendendum non putem, si quis aliter censeat. Ibidem f. Haec verba,* γυμνωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, (*scilicet* τοῦ ξίφους, *quod praecessit*) ὑπό τινος τῶν Σκυθῶν (*cum interiectis*) κατεκόπη, *sic corrigi debent, ut pro* ὑπ' αὐτοῦ *reponatur* ἀπ' αὐτοῦ, *sicut in fragmento Fulvii Ursini V.C. legitur; & pro* ὑπό τινος τῶν Σκυθῶν, *rectius existimetur* ὑπό τινος τῶν Κελτῶν, *idque posterius propterea, quod* Γερμανοὺς *dixerit Herodianus.*

883, p. *Plenius hoc,* ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐλυμήνατο, *in fragmentis Ursini,* ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐπιφανὲς τι ἐλυμήνατο: *sicut & quod linea statim ab hac tertia legitur,* ἱπποδρομίας ἀγομένης, *auctius in iisdem,* ἱπποδρομίας τοῦ Σεβήρου ἀρχῆς ἕνεκα ἀγομένης: *quod expositum ad marginem. Paullo post quod scriptum,* οἱ πράσινοι στρατιῶται; *permutatio vocum est, illi contraria, quam paullo ante de libro 77 indicavimus. Nam ut illic diximus pro* τοῖς σκιαίταις *reponendum adsentiente Blanco,* τοῖς στρατιώταις: *ita non dubitamus heic a Dione scriptum fuisse,* οἱ πράσινοι σκιαῖται, *licet* milites Prasinos *habeat idem Blancus, qui potius reddendi* Prasinæ factionis aurigæ. *Versus autem Euripidei, qui sub finem huius paginae leguntur, in extremo non recte scripti sunt. Nam illa quoque,* τοιόνδ' ἀπέβη τὸ πρᾶγμα, *non minus Euripidea sunt, quam priora: sed ista tamen emendanda,* τοιόνδ' ἀπέβη τόδε πρᾶγμα, *versus ut integer sit. Adiecimus autem margini commodiorem horum interpretationem oratione prorsa, quam sit Blanciana. Si quis autem pro ea versus desiderat, per me quidem hos quales quales, si volet, accipiat.*

> Formæ consilii sunt variæ dei.
> Præter spem peragunt plurima cælites.
> Nec sunt facta ea, quæ confore spes erat.
>   At quæ non aliquis putet
> Euentura, Deus repperit his viam.
> Talem istæc etiam res tulit exitum.

884, m. *Sunt haec quoque,* ἐκ μονομάχου προσηγορίας, *meliora in Ursini fragmentis,* ἐκ προσηγορίας μονομάχου τινός. *Item illa non multo post,* καὶ τὸ Σεβήρου ἐπὶ βῆμα, *ibidem non paullo pleniora, hoc modo.* καὶ ἀνέβη ἐπὶ τὸ Σεβήρου ἐπὶ τε ζηλόφου, καὶ ἐπὶ βήματος. *Denique post illa, f.* καὶ βίος καὶ ὄλεθρος ἐγένετο, hæc Tarantis vita, & hic interitus fuit; *adiecta quae sunt, & hisce notis [ ] inclusa, Dionia sunt, ex eiusdem Ursini fragmentis, & hoc modo Graece sonant.* καὶ αὐτῷ ἐπαπώλετο μὲν καὶ οἱ κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλῆς μετασχόντες, οἱ μὲν εὐθύς, οἱ δ' ὕστερον. προσεδιεφθάρησαν δὲ καὶ οἱ πάνυ ἑταῖροι αὐτοῦ, καὶ οἱ Καισαρεῖς. οὕτω που φονικῷ δαίμονι καὶ ἐς τοὺς ἐχθρούς, καὶ ἐς τοὺς φίλους συνεκληρώθη. *Ibidem pro* ἀπὸ Σικελίας Καισαρείας, *scribendum* ἀπὸ Σιτιφείας Καισαρείας e Cæsarea Sitifensi *Non enim otiosum putari debet omnino illud* Σικελίας, *licet in Fulvii fragmentis non inveniatur. Rursum post quatuor versus,* κατὰ τὸ τῶν Μαύρων ἐπιχώριον, *habent indicata fragmenta plenius quiddam,* κατὰ τὸ τοῖς πολλοῖς τῶν Μαύρων.

885, p. *rectius* ἀπαλλάξειν ἐπελπίσας, *quam* ἀπαλλάξειν ἐλπίδας.

889, p. *Quae notis [ ] inclusa leguntur, e Fulvii petita sunt fragmentis, & Graece sic sonant:* πρὸς τὸν Ἀρτάβανον [τὸν τῶν Πάρθων βασιλέα διά τε τοῦ Ἐπαγάθου, καὶ δι' ἄλλων πολλῶν] ἔπεμψεν. *Paullo post pro* κατὰ τὰς ἀλυργεῖς *rectius ibidem* κατὰ τὸ ἁλουργές. *Item inferius pro* κατελείφθη *legit interpres* κατελείφθη, *quod rectius. Ait enim, Chalcedone Macrinum remansisse, quod quidem ei fuit exitio.*

AD LIBRVM LXXIX DIONIS.

910. *paullo longius a f. Pro* ἐξαιθμίσεται *vel scribendum* ἀριθμήσεται, *vel ex auctoritate fragmenti Fulviani,* ἐξαριθμήσεται. *Mox pro* εἰκόνας εἶναι ἐπιχρύσους *integrius in Ursini fragmentis,* εἰκόνας τινὰς αὐτοῦ ἐπιχρύσους. *Nam maiestatis crimine se Paetus obligasse videbatur eo ipso, quod imperatorum more suas imagines tum sibi, tum concubinis finxisset. Alioqui posset illa de imperatoris imaginibus aliquis accipere.*

911, m *plenius haec,* κηλῖδα τινὰ περὶ τὸ σῶμα ἔχουσαν ἀποτίμψας, *suis in libris scripta reperit interpres Blancus, hoc quodam modo:* κηλῖδα τινὰ περὶ τὸ σῶμα ἔχουσαν, ὡς ἔλεγεν, ἀποτίμψας. *Hoc enim colligi facile potest ex his eius verbis:* Quod maculam haberet in corpore, sicuti dicebat.

912 p. *non recte scriptum,* κἀν τοῖς Καπιτωλίοις, *neque mutandum auctore in* Καπιτωλίοις, *ut antea quoque monui. Denique transposita sunt illa:* ᾖδε, τῇ μαντείᾳ ἅμα, καὶ τῷ πάθει, *quae sic in ordinem priscum redigo,* ᾖδεν ἅμα τῇ μαντείᾳ. *Ibidem m. pro* κομίσασθαι *praestabit scribere* κομίσασθαι, *alio quidem, & magis idoneo tempore.*

915, p. *Pro* ὅτι ἄρα ὡς Ἀλέξανδρος ἐξ Ἐμέσης ἐλθών, *non tam* ὅτι ἄρα τις Ἀλέξανδρος *scribendum puto,*

quam ἱερὰ ὁ Ἀλέξανδρος. *Ibidem m. non* ἱερά τινα *legit Blancus, sed* ἱερεία τινὰ *. Vertit enim,* Creato quodam sacerdote. *Sed vero est similius, cum sacra quædam peregisse, quod altera lectione significatur.*

916, m. *Partim corrupta, partim transposita sunt hæc verba,* ἐν τῷ ἀγῶνι τῷ τῶν κωμῳδῶν ὑποκείσεως εἰσφέρειν, καὶ οὕτω καὶ ἐκεῖνος τῇ τῶν πολιάρχων ... ἐν αὐτῇ κενῇ χώρᾳ ... *Ego, ne diutius lectores detineam, sic aio locum restituendum,* ἐν τῷ ἀγῶνι τῷ τῶν κωμῳδῶν ὑποκείσεως εἰσφέρεται, ὥστε καὶ ἐκεῖνος ἐν αὐτῇ τῶν πολιαρχησάντων κενῇ χώρᾳ ... *Sententia quoque vera verborum, quam interpres non adsecutus est, ad marginem posita.*

AD LIBRVM LXXX ET VLTIMVM Dionis.

917, f. *Sæpius animaduertere licet, interpretem Blancum suis in libris quædam integriora reperisse, quā ea sint, quæ in nostris leguntur. Id adeo nobis hoc ipso visu venit loco. Nam illa verba,* στάσις μεγάλη πρὸς τοὺς δορυφόρους *(cum ceteris interiectis)* ἐγένετο, *quum sic ab eo reddita sint;* Tanta contentio *(rectius dixisset, seditio)* ex parua causa populo cum prætorianis fuit: *satis perspicitur, eius exemplaria lectionem habuisse pleniorem huiusmodi,* στάσις μεγάλη τῷ δήμῳ πρὸς τοὺς δορυφόρους ἐγένετο. *quam equidem vocis* τῷ δήμῳ *accessionem, necessario recipiendam aio.*

918, m. *Vbi legitur,* οὕτω τὰ στρατιωτικὰ ἡμῶν ἀγάγηται, *reponenda Dionis vera scriptura,* ὅτι τὰ στρατιωτικὰ ἡμῶν δίκην ... *Similiter haud multo post hoc quoque,* ἀνεπιπληξίᾳ τε χρῶνται, *sic emendandum,* ἀνεπιπληξίᾳ τ' ἐχρῶντο: *licet* χρῶνται *Blancus etiam legerit, quum reddat,* Quorum tanta est mollicies, licentia, impunitas. *Rectius enim dixisset,* Quorum tantus erat luxus, licentia, reprehensionum contemtus.

AD INSERTA VITELLIO.

738. p. *Pro* τῷ Πελάμῳ, *quod erat in Vrsini libro, reperitur in aliis* τῷ Πείμῳ. *sed rectius in tertiis,* τῷ Πείσκῳ. Antonius *enim* Priscus *adpellabatur.*

739, p. *Vrsini liber habet,* καὶ ἐκ λόγου ἀλλήλοις ἰόντες, *Sylburgii* ἐκ λόγου. *Propius hoc vera scriptura,* ἐς λόγον ἀλλήλοις ἰόντες. *Inferius, pro* τοῦ δὲ τοῦ Τιβέρεως γεφύρας ῥᾳδίως διελθόντες, *scripsi,* τὰ δὲ τοῦ Τιβέριδος γεφύρας φυλακὴν ῥᾳδίως λύσαντες.

AD INSERTA VESPASIANO.

746, f. *Pro* ἀπεκτόνησαν *repositum* ἀπεκτόνησαν. *Ibidem mox sequebatur locus hic mutilus,* ὑπὸ τὸ τεῖχος ὑφῆλον τοὺς δὲ ἁρπαγαῖς ἀνίασαν. *Is hoc modo redintegratus,* ὑπὸ τὸ τεῖχος ὑφῆλον, καὶ τοὺς κελεῖς τοὺς μὲν βρόχοις ἀνῆλκον, τοὺς δὲ ἁρπάγαις *&c.*

747 *in medio, vbi legebatur,* ἐκ βραχυτέρας τῆς τοῦ κόσμου περιβολῆς, *restitui,* τῆς τοῦ κύκλου περιβολῆς. *Non multo post,* ὡς ἐπίδειξιν τοῦ καὶ αὐτῇ, *mutatū in* ἐς ἐπίδειξιν τοῦ καὶ αὐτὺς ἀσπασμένας ἔχειν. *quamquam* αὐτοὶ *retineri posse certo respectu, non inficiar.*

AD INSERTA DOMITIANO.

761, p. *Fragmento quarto legit Vrsinus,* καὶ Γάννα παρθένος ἦν μετὰ τὴν Βελλήδα ἐν Κελτικῇ θειάζουσα. *Ego scribendum aio:* καὶ Γαῖνα παρθένος, (ἦν δὲ μετὰ τὴν Βελήδαν ἐν τῇ Κελτικῇ θειάζουσα) ἦλθεν *&c. sensu iam facili. De Velleda nota pleraque.*

AD INSERTA TRAIANO.

773, m. *Fragmento primo vides apud Vrsinum adpictum haud procul ab initio verbis his asteriscum,* ἐπεμψε δὲ καὶ πότε * ὁ δὲ Τραϊανὸς *&c. Sed induximus asteriscum, vera scriptura restituta,* ἔπεμψε δὲ τότε πρὸς ὁ δὲ Τραϊανός. *Non multo post, pro* τῶν προσταχθέντων, *reperitur etiam* τῶν προσταχθέντων.

779 f. *Ibidem in fragmento, cuius initium,* ὁ Γαλ... Σαρμάτας βιαίως τε *& cet. pro* μάχας ... *scripsi correctius,* μάχας Σαρματῶν ... *Nec multo post,* ... *feci* ... *licet in Sylburgii m. f.* ... *reperirem, loco illius vitiosi* ...

780. f. *Post illud sequenti fragmento pro* ὁ ἄπω: Νάνος, *reposui necessario* ὁ ἄπειρος ὅτε ὁ Μάνος. *cuius integritas ex subiectis perspicitur.*

781, p. *In duobus proxime sequentibus habent m. f. nō* Βηβαρσάτην, *sed* μηβαρσάτην, *quod expressi. Nota similitudo litteræ* Β *cum* μ, *vel potius* μ *cum* μ. *si more Græcorum instar* μ *Latinæ pingatur, quod alibi quoque monstrauimus in Dionis.*

AD INSERTA M. ANTONINO.

8. 7, m. *Fragmento primo medio Fuluii liber habebat,* οὐ μέντοι καὶ ἐν τῇ ἐπιμιξίας καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐνεχω, *Sylburgicus* καὶ τῆς ἐπιμιξίας. *Ex his duabus veram eruī scripturam,* οὐ μέντοι καὶ τῆς ἐπιμιξίας καὶ ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐνεχεν.

808 m. *In fragmento, cuius initium,* ἐπρεσβεύσαντο οἱ Ἰάζυγες εἰρήνην *&c. pro* καταφεύγοντας εἰς τὴν ... *restitui de m. f.* ... *quod rectius.*

808. f. *In fragmento, quod incipit,* οἱ Ἰάζυγες κακωθέντες, *nomen illud corruptum,* τὸν Βαναδάσπον, *de m. f. emendatum,* τὸν Βανάδασπον, τὸν δεύτερον σφῶν βασιλέα. *Rursus ibidem* 809 p. *Pro* τῶν αἰχμαλώτων μυριάδας ἀπέδοσαν, *rectius & plenius a me repositū e m. f.* ὅτι τῶν αἰχμαλώτων μυριάδας δέκα ἀπέδοσαν. *Item mox illa,* πολλοὺς δὲ τελευτήσαντας, πολλοὺς δὲ καὶ ὑπὸ πλάς εὐθύς, *sic ex iisdem redintegrata,* πολλοὺς δὲ τελευτήσαντας, πολλοὺς δὲ καὶ φυγόντας εἶχον. καὶ ἱππέας εὐθὺς *&c. Statim post* πεντακισχιλίους *in m. f. aditur* καὶ πεντακοσίους.

809, m. *In fragmēto, cuius initium,* Οἱ Ἰάζυγες ἐπρεσβεύσαντο, καὶ ἤτησαν *&c. sub finem illa,* ... σφίσι πολεμίους ὑπολείποιτο, *vitiosa quum sint, e m. f. ita correxi,* ... σφίσι πολέμιος ὑπολείπηται.

810, p. *Ibidem in fragmento, cuius initium,* τοῖς Κουάδοις καὶ τοῖς Μαρκομάνοις *&c. pro* δύο μυριάδες ἑκατέρων στρατιωτῶν, *verior scriptura reposita,* ὅτι δύο μυριάδες στρατιωτῶν. *Paullo post,* μετὰ ἀδείας ποιεῖν, *auctum hoc modo,* μετ' ἀδείας ποιεῖσθαι. *Rursum non multo post, Vrsino sunt* Ναρισταί, *qui m. f. aliis* Σεμνόνες: *incertum, vtro nomine veriore.*

AD INSERTA SEVERO.

851, m. *In fragmento, cuius initium,* διὰ τὸ τοὺς Καληδονίους, *statim sequitur ex Vrsini libro,* μὴ ἐμμεῖναι ταῖς ὑποσχέσεσι, καὶ τοῖς Μαιάταις *&c. quod ita scribere malui,* μὴ ἐμμεῖναι ταῖς ὑποσχέσεσι, τοῖς Μαιάταις *&c.*

AD FRAGMENTA EX VRSINI MEMbranis descripta, de Caracallo, Macrino, & Auito.

890, p. *Vbi legebatur,* καὶ τὴν τῶν ἄλλων δόξαν, *equidem audacter reposui,* ἵνα καὶ τὴν τῶν ὅπλων δόξαν, *& quod statim sequitur*

sequitur, βαρὺς αὐτ῀, *mutaui in* βαρεῖς αὐτῶν, *vt respondeat illi voci* ἔχοντες *precedenti.*

Non multo post, vitiosum hoc sequitur, * ἠγανάκτησαν, καὶ συῤῥάξαντες μαθόντες ὅτι, *pro quo restitui* κατανεῖσθαι, *non ex testimonio Xiphilini dumtaxat, verumetiã Dionis ipsius auctoritate, qui libro 49 verbis similibus vtitur*, κατατιμῶντες συῤῥάξαντες. *Nam quod heic* καταχέσθαι, *illic est* κατατιμᾶν.

Rursus ibidem statim sequitur in Fuluii libro. καὶ ἐκείνω τε πολλοὺς μὲν ἀπολέσαντες ἦσαν, ἐκ δὲ δή, *quod ex his aio corruptum*, καὶ ἐκείνους ἀπολλυμένους ἀκούσαντες ἦσαν, ἐκ τε δή, *cum ceteris sequentibus.*

891. p. *Non multo post, in descriptione necis Caracalli, quum* ὑπό τινος τῶν Σκυθῶν *legeretur, reposui* Κελτῶν, *ex auctoritate coætanei scriptoris Dioni nostro Herodiani, qui* Γερμανὸν *expressius scripsit. Notum vero, Dioni quoque* Κελτοὺς *&* Γερμανοὺς *eosdem esse. Rursus ibidem male scriptum erat,* Κελτοὺς *(cum interiectis)* καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἀφελόμενος. *Nam quo modo potuit abstrahere Caracallus viros a viris & feminis? Ergo reposita scriptura verior,* καὶ παίδων καὶ γυναικῶν ἀφελόμενος: *vt intelligantur viri a liberis & vxoribus abstracti.*

894. p. *In fragmento, quod Agrippæ & Triccíani mentionem facit, vitiose legebatur,* ὑπὸ τοῦ Τακίτου σὺν τοῖς ἄλλοις καταλεχθέντα, *pro quo confidenter scripsi* καταχθέντα, *quum intelligatur ab exsilio reductio.*

897. m. *In fragmento, cuius initium,* Ῥωμαίων αὐτοῦ, *pro* ἄλλους καὶ τεθνηκότας, *reposui* ἀπιόντας καὶ τεθνηκότας. *Non multo post, ex* τῆς βάσσης τοῦ Πομπωνίου παιδὸς, *feci* τοῦ Βάσσου, *quod verum erat Pomponiorum cognomen, vti vel e fastis consularibus paret.*

898 f. *Rursus vbi Festo traditur Asia data prouincia, non recte scriptum hoc,* ἐπειδὴ μακρὸς ὁ χρόνος, *recte mutatum in* βραχὺς ὁ χρόνος, *quod ipse verborum sensus probat.*

899. f. *Rursus in fragmento de prodigiis, quod incipit ab his verbis,* Ἔμελλε δὲ οὐδ᾽ ὁ Μακρῖνος, *scriptum perperam legebatur:* καὶ μέλισσαι κηρία ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ Βιθυνίᾳ ἐνέπλασαν. *pro quo reposui vel ipso auctore Dione,* ἢ μέλισσαι κηρία *(cum ceteris interiectis)* ἐνέπλασαν. *Sic enim & 56 libro loquutus est,* μέλισσαι περὶ τοὺς βωμοὺς κηρία ἀνέπλασαν, *quæ verba suo loco ex his emendauimus, vt hæc nunc ex illorum aliqua parte.*

902. f. *In fragmento, cuius initium,* Καὶ ὁ Μακρῖνος ἐς τὴν Ἀπάμειαν, *mentio fit* Albaniorum militum *quos equidem* Albinios *vbique scripsi, ex m.s. librorum auctoritate. Nam Albino quondam militantium hæ reliquiæ scilicet erant. Ibidem statim a principio legebatur,* καὶ τὴν αὐτοκράτορα *(cum interiectis)* ἀπόδειξιν, *quod ipse plenius,* καὶ τὴν ὡς αὐτοκράτορα ἀπόδειξιν, *reddidi.*

903. p. *Non multo post vitium his inerat,* ἢ αὐτοῦ τοῦ προσόντος στρατιώτης, *quod expurgatum scribendo* ὅτι προσόντος. *Quod postea sequitur nomen* Basiliani, *præfecti Augustalis Ægypti, Fuluius absq; causa suspectũ habere videtur, ex historia Zonaræ, quasi* Basilianũ *hunc dixerit is* Eutychianum. *Ego nihil inesse vitii arbitror, & aliũ putandum* Basilianum, *alium* Eutychianum.

905. p. *In fragmento quo Gannys aciem struxisse legitur, hæc verba,* ὥστε καὶ ἐπιτιμίας τοῖς προδοῦσιν αὐτὸν χαρίζεσθαι, *vel ita scribenda,* ὥστε καὶ ἐπιτιμίας τοῖς ἀγροῦσιν αὐτοὺς χαρίζεσθαι, *vel saltim hoc modo,* ὥστε ἢ ἐπιτιμίαν τοῖς ἀγροῦσιν αὐτὸν χαρίζεσθαι.

Ib. m. In fragmento penultimo de Macrino, sub finẽ, pro ἀντεπίλαβον σκοπούντων ἐποίει, *recte collocatum a nobis,* ἀντεπίλαβον σκοπούντων ἐτίθει, *quiuis perspicit.*

In vltimi fragmenti principio ibidem, *viti*um *non contemnẽdum hisce verbis inerat* καὶ εἰ μὲν ἐπεμείνατο ὑφ᾽ πάντας ἀνθρώπους, *quod hac scriptura sublatum*, καὶ ὅμως ἐπειδὴ ἂν ὑφ᾽ πάντας ἀνθρώπους. *Iisdem paullo post; ante* καὶ διέβαλλε, *non abs re posui*, νῦν δὲ καὶ διέβαλλε, *vti Dio scripserat. Et quod statim sequitur*, ἀξιωτάτου αὐτοῦ φρόνημα, *necessario mutandum vel in* ἀξιωτάτους αὐτ῀, *vel in* πάθημα ἀξιωτάτῳ αὐτοῦ, *quod magis probo.*

909 p. *In fragmentis de Auito quo loco Seueri mẽtio fit, inuasoris imperii, pro* τοῦ πατρὸς τοῦ Σκυθικοῦ τείχους, *indubitanter reponendum existimaui,* τοῦ Σκυθικοῦ τέλους. *Intelligitur enim* legio, *quæ Dioni etiam aliis in locis* τέλος *dicitur. Locus memoriæ occurrit vnus, libro 55. Dionis, vbi Rom. legiones recensentur.*

Ibid. f. Non multo post, πάλιν παρ᾽ ὅσον περὶ τὸ καθιστικός, *rectius a me scriptum,* πάλιν καθ᾽ ὅσον περί τι &c.

910. p. *Post paucos versus legebatur,* αὐτ῀ ἀντιγράψαι, *pro quo rectius* αὐτ῀ ἀντιγράψαι, καὶ ὅτι τὸ καταρχὰς &c.

Locus ille mutilus, qui statim sequitur, ἐν τῇ τῶν εὐχῶν ἡμέρᾳ.. * ..*sic visus est mihi supplendus,* ἐν τῇ τῶν εὐχῶν ἡμέρᾳ ἐχρήσατο *nec facile quis contradicet.*

Sub finẽ [pag. 902] deniq; legebatur, δῶρον σφίσι, *pro quo reposui* δῶρον σφίσι *(cum interiectis)* πρόσθεν. *Ipse verborum Dionis sensus exigit, vt ita scribatur.*

AD FRAGMENTA DIONIS.

[Pag. 919]

AD frag. 1. *de legationibus. Vbi legitur ex Fuluii Vrsini V. C. libro,* αἰτούμενοι πρὸς σφᾶς ἔπεμψαν, *reposui ex manuscripto Sylburgii,* αἰτούμενοι σφᾶς, *hæc enim coniungi debent, non* σφᾶς ἔπεμψαν.

Ad 2. Pro ἐγχέοντες *male Fuluius* ἐγχέοντων.

Ad 3. Non Ἀγύλλαι, *quod Vrsinus & m.s. Sylburgii habent, sed* Ἀγυλλαῖοι *scribendi, qui & Cærites. Quod de Ptolemæo Philadelpho sequitur hoc ipso fragmento, non pertinet huc sed in m.s. post septimum collocatur.*

Ad 4. Manca sunt hæc e Fuluii libris & emendatione, ἐπειδὴ φθάσας ἑαυτ῀ διεχειρίσατο, ἔτυχον τῆς εἰρήνης. *Redintegrari vero debent e m.s. hoc modo:* ἐπειδὴ φθάσας ἑαυτ῀ προκατεχρήσατο, διῤῥίψαν· οὐ μέντοι καὶ ἔτυχον τῆς εἰρήνης.

Ad 5. Asteriscum ad illa, στειλάντων * ἐκεῖνόν τε συνέλαβον, *posuit Vrsinus. At si scribas,* πρεσβευτὴν *(cum interiectis)* ἔστειλαν. οἱ δὲ ἐκεῖνόν τε συνέλαβον &c. *licet asteriscum tollas.*

Ad 6. Pro τὸ δείλης, *non abs re substitui,* ἀπὸ δείλης. *Ibidem* ὥσπερ τι θαυμαστὸν εἰργασμένοι, ἐς δὲ δὴ τοὺς Ῥωμαίους, *quæ Vrsini lectio est, ita scribi præstat:* ὥσπερ τι θαυμαστὸν εἰργασμένοι, τῶν δὲ δὴ ἐς τοὺς &c.

Ad 10. Quod in fine verbũ legitur, τήν τε πρόσοδον *(cũ interiectis)* ἐποιήσατο, *ab Vrsino positum fuit, pro* ᾐτήσατο; *quod erat in libro m.s. Sed alii m.s. rectius* τήν τε πρόσοδον ᾐτήσατο.

Ad 11. Vitiose liber Vrsini, πρεσβεία αἱ τῶν ἐλθοῦσα. *rectius m.s.* πρεσβεῖαι αἱ τῶν ἐλθοῦσαι.

Ad 12. Hæc verba libri Fuluiani, τοὺς Ῥωμαίους *(cum interiectis)* αὐθυπουργεῖν τι εὐθὺ. τούτοις προθύμως, τοῖς πρὸς ἑαυτοὺς σπουδάζουσι, *sic emendanda censeo,* τοῖς Ῥωμαίοις *(adde intermedia)* αὐθυπουργεῖν τι εὐθὺς προθύμους, ὡς τοῖς πρὸς ἑαυτοὺς σπουδάζουσι βοηθεῖν δοκεῖν. *Quæ scriptura non admittit, vt ex opinione Fuluii* δοκεῖν *excludatur. Ibidem positus asteriscus ab Vrsino, tolli potest, verbis hoc modo collocatis:* μαντεῖα δὲ τοῦ Πίσσου ὄντα, ὁρῶντες τῶν Σαρδιανῶν, *(rectius* Σαρδώων*)* καὶ οὐδὲν μέτριον ὑπὸ θεραπόντων αὐτοῖς ἀπεκείσατο. *Paullo post ibidem,* δυνάμεως ἧς ἦρχε, *mutaui ex m.s. in* ἧς εἶχε.

πόλεως ὄντι, *quo significetur*, Baulos e regione Neapolitanæ vrbis esse sitos, & distare ab ea 26 stadiis. *Id verum esse, norant omnes, quotquot illac adierunt loca, Baiarum vicina thermis.*

655.*p.* *pro* ὡς ἐς τὴν ῥώμην αὐτοῦ μᾶλλον, ὅτι τὸν Καίσαρα φοβούμενος, *scribe* τὴν ῥώμην αὐτοῦ μᾶλλον, ἢ τὸν Καίσαρα. *Ibidem m. pro* ἱπποδρομίας ἐν αὐτοῖς ποιούντων, *fac* ἱπποδρομίας ἐν αὐτοῖς ποιούντων, *scilicet* τοῖς ἐφήβοις, *quod repetendum e superioribus. Rursus ibidem,* ἐς προσηκει γε, *mutandum in* προσῆκε γε.

656.*f.* *pro* ἄλλοις νεωτερίζοντας, *repone* ἄλλοις ὡς νεωτερίζοντας *quia sequitur,* ἄλλους ὡς ἐπιβουλεύοντας. *Iterum ibidem,* ἐναγκάζοντο παντοίως τι (*cum interiectis*) αἰτιᾶσθαι. *locus paullo ante tactus, vbi malim pro* παντοίως τι *legere* πάντως τι αἰτιᾶσθαι.

658.*p.* *Locus hic,* ὡς ἐς τὸ τὸν σφᾶς τι δυναμένοις, &c. *corruptus est, & sic restituendus,* ὡς ἐς τὸ τὸν σφᾶς τι δυνάμενον, &c. *Referendum autē hoc* δυνάμενον *ad ipsum Caium. Deinde linea vltima,* ἐς πολλὰ τὰ ἐψηφίζετο, *corrigendum* ἐς πολλὰ πολλὰ ἐψηφίζετο.

661.*p.* ἐς αὐτῶν ἐς ἱκετείαν (*cum interiectis*) προσήγαγεν, *mutandum in* ἐς αὐτῶν ἱκετείαν προσήγαγεν.

663.*p* *pro* ἐς αἰκαλῆσαι, *legisse Xylandrum* ἀναβληθῆναι, *ex ipsius hac interpretatione colligitur;* Dilatusque, vt de quo paullo post supplicium esset sumendum. *Sed causa non erat, cur vsitata lectio mutaretur, cuius sententia margini adscripta.*

AD LIBRVM LX DIONIS.

667.*m.* *pro* τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐς ἀσφάλειαν προορώμενος, *apud Xiphilinum est,* τὸ καθ' ἑαυτὸν ἀσφαλὲς προορώμενος. *elegantius haud dubie. Rursus ibidem versu post hunc tertio, pro* ὡς ἑαυτῷ ἐπιβουλεύσαντα, *reperitur apud Xiphilinum* ὡς ἑαυτῷ ἐπιβουλεύοντας τούτου λαβὼν, *vbi si* ἐπιβουλεύοντας *mutes in* ἐπιβουλεύσοντας, *hic erit sensus:* Veluti nanctus hos homines, qui sibi quoque insidias structuri essent. *Atque ita ita ponendum in margine. Intelliguntur autem tum ipse Charea, tum cadis socii. Xylander quidem heic Thraseam infercit, cuius nomen in Græco non inuenitur. Ibidem f. Adgnoscit interpres hunc locum mendosum, in his verbis;* ἐκδηλότατα γὰρ ἐς ἐν τοῖς πάντων . . . πάντη . . . . . οὐ τῷ λόγῳ μόνον τὴν ἄδειαν σφίσι (*cum interiectis*) ἐπιτάξας. *Sed opem nullam adhibuit. Ego sic Dionem scripsisse iudico,* ἐκδηλότατα γὰρ ἐς ὧν ἐδεδίεσαν πάντων τῶν πάντη συμβεβηκότων οὐ τῷ λόγῳ μόνον τὴν ἄδειαν σφίσι (*cum ceteris*) ἐπιτάξας. *Sic & sublata menda, & reposita, quæ deerant. Ac verum vt fatear, occasionem supplendi, quæ deerant, ex hisce Dionis ipsius verbis cepi quæ supra, lib. 44. pagina 252.m. pagina de Atheniensium hac ipsa leguntur* ἀμνηστία, *in oratione Ciceronis ad senatum:* τῶν τι συμβεβηκότων σφισι, πολλῶν ἐς δεινῶν ὄντων, ἐπιλήσασθαι.

669.*f.* *Vbi legitur,* εἰς μὲν οὖν τι ἐς ἐποιοῦν περὶ τὰς πανηγύρεις ἔξω τῆς νενομισμένου παραχθὲν, αὖθις αὐτὰς, καθάπερ ἤρηταί μοι, γίγνεσθαι· ἐς πολλάκις τοῦτο, *cum ceteris, adnotat interpres non dubitare se quin sensum retulerit; verba tamen mendosissima emendare non potuisse. Præstemus igitur hoc nos, in hunc modum Dionis scripturam restituentes:* Εἰ μὲν οὖν τι ἐς ὁποιοῦν περὶ τὰς πανηγύρεις ἔξω τῆς νενομισμένου παραχθείη, αὖθις αὐτὰς, καθάπερ ἤρηταί μοι, γίγνεσθαι· ἐς πολλάκις τοῦτο (*cum interiectis*) συμβαίνοντος, *& cet.*

670.*f.* *pro* Μαυρουσίους νικήσας, *restituendum* Καύχους νικήσας, *non* Μάρσους *quod Xylandro nomen heic reponere placuit. Intelligit autem Dio* Cauchos minores, *ad ostium Visurgis nostri, cis amnem illum. Nam qui ad ripam vlteriorem, Saxoniam versus habitabant,* Cauchi maiores *adpellabantur, Romanis indomiti. Consecutus est autem P. Gabinius, Cauchis hisce deuictis, vt concessu Claudii Augusti* Cauchius *cognominaretur, quemadmodum Suetonius refert.* Marsi *vero, Batauorum (qui & hodie* Betauienses *vocantur) vicini, non tunc primum fuere sub iugum missi, sed citius imperium Romanorum adgnouere, quam hi populi Visurgici.*

674.*m.* *Mutila sunt illa hæc,* ἐν τῷ εἶναι ἐς τὸ ὑπὸ προσούσης διηγήσασθαι, *sic e Xiphilino supplenda:* ἐν τῷ εἶναι ἐς τὸ ἐνὶ ἐπ' ἐνίοις ὑπὸ προσήσαντος διηγήσασθαι. *Fuit autem omissum* ἐνίων, *ob similitudinem cum præcedenti* ἐπὶ, *calligrapho negligentius voces has inspiciente.*

676.*p.* *pro* ἐν τῷ δημαρχοῦντα ἐς ταλαιπωρίαν, *reponendum* ἐν τῷ δημ. ταλαιπωρίαν. *Rursus ibidem m. pro* αἰδῶ *haud dubie* αἰδῶ. *& f. non* πάνυ αὐτοὶ (*cum interiectis*) *probandum legendum sed* πολλοὶ αὐτῶν (*nimirum* τῶν πολιτῶν, *ex præcedentibus*) ἐβοῶντο.

677.*m.* βουλευτὰς λογισμώτατος, *si Dionis loquendi morem sequi volemus, in* βουλευτὰς ἐλλογιμωτάτους *commutabimus.*

678.*p.* *pro* ἀπ' ἄλλοις βασιλεῦσι προσεπεπομφότων, *reponendum* ἀπ' ἄλλοις ἄλλοι βασιλεῦσι προσεπεμψαν. *Ibidem m. traiecta sunt hæ voces,* τὸ ἐς τὸ μὲν ταῦτα αὐθέκαστον αἰχμαλωτίσας, *sic suo reponenda loco,* τὸ ἐς μὲν ταῦτα τὸν αὐθέκαστον *& cet.*

680.*f.* *pro* ἐς ζημίαις οἱ πάς (*cum intermediis*) ἐπέτρεψε, *scribendum* ζημίαις αὐτὸν (*scilicet* τὸν Δίωνα, *quod præcessit*) ἐπέτρεψε.

682.*p.* *pro* ἐπὶ ἀρχῇ προφάσεως ὡς αὐτῶν (*cum intermediis*) αἰχμαλωσίας, *legi præstat,* ἵνα ἀπὸ προφάσεως ὡς αὐτῷ (*scilicet* τὸ ἀρχῆς, *quod præcessit*) αἰχμαλωσίαν. *Rursus ibid. statim sequitur,* τὰς ἐκδημίας ὡς τι ἐπιτρέπεσθαι, *quod mutandum in* τὰς ἐκδημίας τι ἐπιτρέπεσθαι.

684.*p.* *pro* μηδὲ τοῖς ὅτι τῶν τῆς διατριβῆς αὐτῶν βουλῆς, *scribe* μηδὲ ποιοῦντι (*cum interiectis*) βουλῇ.

686.*m* *pro* δεινότατα τινα τοῦ πράγματος χρήσεως, *Xiphilinus* πράγματι *rectius.*

687.*m.* *pro* ἐπὶ Δίωνι ἐπιδημεῖν, *planius apud Xiphilinum,* ὅτι Δίωνι ἐν ἐπιδημεῖ.

AD LIBRVM LXI DIONIS.

690.*m.* *Vbi legitur* πρὸ τῆς γήρως, *scribendum* πρὸς τὴν γέροντος, ab aliquo sene. *Ibidem sequitur statim,* διὰ ταῦτα οἱ ἐσεῖ, *quod rectius erit* διὰ ταῖς σαῖς *& cetera: vt referatur ad vocem* λιβέρεις, *quæ præcessit. Sensum margo exhibet, diuersum ab eo, quem Stephanus expressit, sed omnino veriorem. Ibidem f. secutus sum in margine lectionem Theodosii, cuius hæc e Dione verba sunt:* ἐς τὸ μὲν πρῶτον ἡ Ἀγριππῖνα πάντα αὐτῷ διῴκει, ἐς πρὸς ἐς τὸ ἐπιχεῖν, τοῦ ταῦτα αὐτῷ *& cet.*

691 *p. sic apud Theodosium legitur,* (ὁ μὲν γὰρ ἀνὴρ τῆς δορυφορικῆς ἦν, ὁ δὲ διδάσκαλος αὐτοῦ) ἐς ἐπαινῶν *& cet. commodius aliquanto, quam in editis Xiphilini.*

692.*p.* *In his verbis,* τῶν δὲ δῆλον ἐς ἐκ τῆς πίστεως τῶν δαπανωμένων, χρὴ μὲν τις *& cetera, primum admitto* δῆλος *pro* δῆλον, *cum H. Stephano; postea scribendo* τῶν δὲ δαπανωμένων αὐτῷ, χρὴ μὲν τις *& cetera. Sic integer locus est, & asteriscus tolli potest.*

693.*f.* *H. Stephanus in his,* ὡς γὰρ ἐκείνης Νέρων, *illud* ὡς *mutilatum putat ex* ὡσπερ; *ego ex vltima syllaba præcedentis* ἀλγούμενος *irrepsisse iudico, & expungendum, vt hoc modo legatur:* ὡς τὴν ἡμέραν αἰτιώμενος. ἐκείνης γὰρ ὁ Νέρων *& cet. quæ iam sane perspicua sunt.*

697,m. pro ἀσίας ὑμνᾶναι, rectius arbitror, ἀσίας ἐκφαυλῶσαι, saluis aliorum iudiciis.

AD LIBRVM LXII DIONIS.

701,f. pro φερόμενοι, melius φέρομαι collocabitur.

705,f. Non dubito equidem in his verbis, τοὺς τῶν ἀντικαθεστῶτας, ὑπῆκουσαν κεχειρώμεθα, vitiosum illud ὑπήκουσαν ita mutare, ut ὑπηκόοντας κεχειρώμεθα legendum adfirmem. Non enim ὑπῆκον potest idem esse, quod νικᾶν, quũ contrarium eius significatum sit.

707,f. Pro ἀξιονικότατα πολλὰ dico legendum περιεσπασμένα πολλά, quod etiam aures ipsæ lubentius admittunt, & ita scriptum a Dione indicant.

714,m. Stephanus hæc verba, ἢ τί ἄν τις θαυμάσῃ εἰ παιδία αὐτῷ ἐπέχθη, sic emendanda putat, ἢ τί ἄν τις θαυμάσειε, εἰ παιδία εἰς αὐτὸ ἐπῆλθεν. Ego minori mutatione, propiusque priorem ad scripturam accedente corrigo, ἢ τί ἄν τις θαυμάσειε εἰ παιδία αὐτῷ ἐπήχθη, quorum sensus ad marginem reperitur. Quod verbum ἐπήχθη adtinet, legitur hoc eodem significato praced. pagina, 713,m. πρὸς τὸ ἔλεγχον ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐπεχθεὶς. vnde paret, hoc aliud a Dione non fuisse positum.

AD LIBRVM LXIII DIONIS.

716, princ. libri. Quomodo mederi huic loco voluerint alii, non dicam. Sylburgius noster voces non paucas desiderat. Ego pro ἡ νικητήρια αὐτῷ μὲ ὀκτώ μιν, τῶ τ & cetera, simpliciter repono veram Dionis scripturam, ἡ νικητήρια αὐτῷ μὲ χρόνου, & cet. vt coniungantur hæc, νικητήρια αὐτῷ μὲ χρόνον ποιῆσαι, quæ sensum aptissimum efficiunt, in margine redditum.

719,p. pro illis ὅτι ἐλθὼν πρὸς τὸν Νέρωνα & cet. rectius legitur apud Theodosium, οὕτε ἐλθὼν πρὸς τὸν Νέρωνα, καὶ δι πολλάκις μεθ' τιμηθεὶς ἠθέλησε, ὁ πλοῦς & cet. Plenius etiam illa, τί τε συνθησόμεθα συμβαλεῖν ἀλλήλοις, apud eumdem his verbis scribuntur, τί τε συμβησόμεθα, τοῦ δυνησόμεθα συμβαλεῖν ἀλλήλοις. παιδία τὸ τελευταῖον ὁ Πάρθος ἔγραψε. Νέρων δὲ & cet. quorum sententia marginis adscripta. Sylburgius illud ὅτι putabat expungendum, aut in ὅλως mutandum.

722,f. In his, τὰς φλέβας αὐτῶν χάσαντες, relinqui posse fateor illud χάσαντες. sed ita, vt aptius arbitrer σχίσαντες, quemadmodum libro præcedente de Paullina Seneca coniuge legitur, ἔχει ἡ τὰς ἑαυτῆς φλέβας. Plus est enim omnino σχίζειν, quam χάζειν.

723,f. pro ἡ τῶν πυλῶν περιρρήγη, legendum aio, τ πυλῶν τι περιρρήγη.

726,p. pro οἱ ἄλλοι πάντες ἐκεχείλον, ἡ αὐτὸς δεόμενος, rectius putem οἱ ἄλλοι παῖδα ἐκεχείλον, αὐτὸς δεόμενος. Mecum Blancus interpres facit.

727,m. Corruptum illud ἄφθονον haud dubie, Sylburgius mutandum existimat in ἄφριδον, vt decoctæ Suetonii respondeat. Sed ἄφριδον non placet, parum (ni fallor) Græcum. Potius ὅταν τὸ ποτὲ τὸ ἑψὸν τὸ ἑφθὸν dicemus scripsisse Dionem, qui & in Vespasiano, pag. 749, f. hoc vocabulo vsus est. Ibidem vltimum huius libri verbum ἰσόμαι haud dubie vitiatum, & in ἰσόμεναι mutandum, vt præcedentibus αἱ δάφναι, & proximo περιδέρραια respondeat. Nam ad τὸ ἦρος torqueri nequit.

AD LIBRVM LXIV DIONIS.

730,p. Vbi legitur vitiose, δυομένου ἡ αὐτῷ, dico syllabas a librariis esse transpositas, omissis etiam literis quibusdam, & hoc modo locum restituendum, δυνη μόνου αὐτῷ μόνος τῶν βουλευτῶν & cet. Sic omnis de vsu illius δυομένου sublata disputatio. Rursus ibidem paullo post, versu tertio post hunc, verbum συντυγχάνειν non abs re suspectum, adeoque corruptum, & pro eo scribendum arbitror, τὰς ἀρχὰς ἐντυγχάνειν. in quo metum facit & interpres.

731,f. Pro πανταία ἀνεδίδου, scribendum meo iudicio πανταίαν ἐδίδου. Sic enim & alibi Dio noster locutus est, vt libro 60, p. 676, m. Geminata nimirum syllaba fuit, e fine vocis præcedentis.

AD LIBRVM LXV DIONIS.

737,p. Pro ἀπ' Ἀντωνίου Πείσωνα repono Ἀντώνιον Πείσωνα, & recte quidem, vt ex sequentibus adparebit loco suo.

738,m. Pro ἐν τῇ ἡμέρᾳ μόνῃ, scribo vocem vltimam μόνον ex Theodosio: cuius & illa paullo post, Xiphilinianis his, οὐ τὰ λείψανα τῶν νεκρῶν, longe pleniora; nimirum οὐ τὰ λείψανα τῶν σωτήρων νεκρῶν, οὐχ ἡ μνήμη τῶν πάθους, οὐ τὸ πλῆθος τῶν μάτην ἀπολομένων ἐσχάτων. quæ sic a Dione fuisse scripta, nemo dubitet. Reddita sunt autem in margine.

739,m. Illa verba, (νίφη γὰρ αὐτοῦ ἐδεῖ ὅτε συνίκρυπτεν) perfectius apud Theodosium leguntur, hoc modo: (νίφη γὰρ αὐτῶν πολλὰ ἡ παλίνα ἐβρόντα, συνεχὲς συνίκρυπτεν) & sic potius ipse Dio scripsit. Ibidem rursus illa paullo post, ἄν τε οἱ ἀποκτείνῃς ἐμέ, ἄν τε ἢ ἐγὼ σε, sic apud Theodosium reperio, αἴ τε ἀποκτείνῃς με, αἴ τε ἢ ἀποθάνῃς. Rursus in his paullo post, τὰ ἀναγίσματα (cum interiectis) ἐξημάχοντο, necessario verbum hoc postremum ex Theodosio mutandum in διδόσεν. Hoc scriptura vitium impulit interpretem, vt auctoris sensum mirifice torqueret.

742,p. Pro ἐν φρυκτωρείαις ὁρώμενοι scribendum plane cum Theodosio, ἐκ φρυκτωρείας αἰρόμενοι.

AD LIBRVM LXVI DIONIS.

749,f. Locus hic vitiosus est, ἐντελίσαντο ἐξ ῖπτο, ἡ οὐδ' ἦξω & cet. Vt autem corrigatur, ita scribendum existimo: ἐντελίσαντο πάντα δίκης, ἡ οὐδὲν & cet. Vox πάντα, dimidia ex parte hæret in extrema illius ἐντελίσαντο præcedentis syllaba: ἐξ ῖπτο partim ex δίκης corruptũ, partim ex ἐξ ῖπτο lineæ sequentis irrepsit.

751,p. Illa verba, τὰς πάντας ἐκ τῆς πόλεως ἐκβαλεῖν, εἰπὼν ὀργῇ μᾶλλον (cum interiectis) κατ' αὐτῶν. sic scribenda: εἰπόντος ὀργῇ μᾶλλον (cum interiectis) κατ' αὐτῷ. Sensus autem is, quem margini adiecimus.

757,p. Ex illis corruptis, αἰσχοί τοι ἡ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων παῖδα, facienda hæc integra: αἰσχιον δ' οἶκοθεν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων παῖδα. Nimirum ex οἴκοθεν, profluxit illud τοι ἡ. Ibidem f. Pro ἐπί τε τ Φλαβίου, scribo ἐπί τε τ Πλαυτίου, quod verum huic consuli nomen fuit: itemque pro ἤμπιουν γὰρ δι αὐτ, rectius ἡμπιουν γὰρ ἔτι.

758,p. pro ἀκριβῶς ἀνίγεν, simplicius ἦγεν.

AD LIBRVM LXVII DIONIS.

763,p. Pro ἡ νάνους (quod vocabulum interpres quoque retinuit inexplicatum) ἡ γυναῖκας συνέβαλε, repono νάνους ἡ γυναῖκας: vt intelligantur commissi nani cum mulieribus.

AD LIBRVM LXVIII DIONIS.

769,m. Pro ὑπερφάνειαι, probe Blanci συγγει-

ἐπιδείξωσι, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἰδεῖν ὅ,τι οὐ δυναμένην ἐξεργάσασθαι. *hoc est* pilæ velut in hoc ipsum factæ, vt ostendant, naturam humanam (virtutem Romanam *dixit inscriptio*) nihil non efficere posse. *Non multo denique post sequitur apud Dionem, thesauros quoq; Decebali, defossos sub amnem Sargetiam, a Traiano fuisse inuentos. Ei rei monumentum hoc positum.*

IOVI INVENTORI
DITI PATRI
TERRAE MATRI
DETECTIS DAC
THESAVRIS
CAESAR NER
VA TRAIANVS
AVG.
SAC. F.

777, *m. Pro* πλείους πρεσβείας, *Theodosius aliquanto elegantius habet,* πλεῖσται αἱ πρεσβεῖαι.

785, *f. Corrupta dubio procul hæc,* ὁ δυνάστης τῆς πρεσβείας πάντων πεισώντων, *sic emendabis,* ὁ δυνάστης τὴν πρεσβείαν πάντων πειθόντων: *quorum sensus ad marginem expressus.*

AD LIBRVM LXIX DIONIS.

791, *m. Inest vitium his,* οἱ περὶ τὸς αὐτοκράτορας ἔχοντες. *Loquitur enim de* Cæsareis, & aliis, qui adsunt imperatoribus. *Ergo sic repurgator:* οἱ περὶ τὸς αὐτοκράτορας ἀεὶ ὄντες. qui circa principes semper sunt. *Versu ab hoc tertio pro* λίγω *malim* λέξω. *Item pag. eadem,* ὁ Εὐφράτης ὁ φιλόσοφος, *mihi quidem est potius* Εὐφράδης, *ab* orationis elegantia *formato nomine; quod deinceps etiam Themistio præfecto vrbis Romæ nouæ, tributum; ad quem Nazianzeni epistolæ quædam exstant, & reliqua sunt aliquot orationes, in quarum titulo cognomentum datur* Εὐφράδης, *idem cum hoc* Εὐφράδης. *Dabit has breui latinas* Georgius Remus *patricius Augustanus, & I.C. cui* Marquardus Freherus, *Palatino septemuiro principi a consiliis, nouum illud in disciplina iuris ciuilis accensum a sole Cuiaciano sidus, auctor fuit; vt intactum ab aliis opus ipse sollerter expediens, dignam erudita diligentia lauream promereretur. Rursus ibidem f. non recte scripta sunt illa,* καὶ κατεσκευασμένα καὶ μετεῤῥυθμισμένα καὶ μετεσκευασμένα: *in quibus vltimum hoc & alii mutant in* μετεσκευασμένα, *in priori non præstant operæ pretium. Scribendũ enim* καὶ καλῶς ἐσκευασμένα. *Quorsum namque illud H. Stephani,* καὶ καταλελυμένα?

792 *m. Quod legitur ex Dione,* οὕτω καλῶς ἤσκητο τὸ στρατιωτικὸν αὐτῷ, ὥστε καὶ τὸ ἱππικὸν τῶν καλουμένων Βασιῶν τὸν Ἴστρον μετὰ τῶν ὅπλων διενήξατο, *Blancus hoc modo reddiderat;* Quum ita milites exercuisset, equitatus, qui Batauus nominatus est, Danubium transiit armatus: *in ceteris non optime id quidem (nam dicere debuit,* Tã egregie miles eius exercitus erat, vt etiam equitatus ille, quem Batauorum adpellant, armatus Istrum natatu transmiserit)*at in nominis* Βασιῶν *correctione, satis bene profecto, quum sine dubio de Batauorum equitatu hæc Dio scripserit. At H. Stephanus,* Pro Βασιῶν, *inquit,* scribo Βασταρνῶν, & interpretem valde aberrasse dico. *Nihil tamen adducit in medium, quo fidem iudicio suo de Blanci errore illo insigni faciat. Ego vero criticum hunc errare, non Blancum aio. Nam quod Bastarnas attinet, meminisse debuit, hos Probo imperatori sese subiecisse, CLX post Hadrianum, de cuius imperio nunc agitur, plus minus annis; & eosdem ab illo primum tempore, donatos agris a Probo in Thracia, secundum leges & instituta populi Rom. vixisse. Hoc scire potuit ex Zosimo meo, cuius libros duos priores, a me sibi cũ quatuor reliquis missos, vt nomine meo ederet, Herodiano adiunxit, & pro suis Philippo Sidnæo dedicauit, nulla mei nominis mentione facta, non Græcum exemplar, non ipsam quod interpretationem adtineret: ac ne quidem in hunc diem remissis posterioribus quatuor, toties a me repetitis. vt de Xenophonte meo, iam decem & sex annis detento, nihil querar. Fraus quidem in vsurpatis duobus illis Zosimeis adeo quum aliis, tum optimo viro, Friderico Sylburgio, imposuit, vt eos alicubi Stephano in solidum acceptos retulerit. Hinc igitur scire potuit, Bastarnas id temporis necdum Romanis militasse; multoque minus cogitare debuit, hos contra Dacos Danubium tranasse armatos, quum eis Dacos adgressurus, nequaquam opus esset, vt Danubium transmitterent, cuius eamdem cum Dacis ripam tunc tenebãt. At Batavi iam toto amplius sæculo moribus Romanis viuebant, & in castris Romanis non infimo loco militabant, etiam fratres & amici populi Romani nominati, quod ex hac inscriptione paret; inter schedas Ludouici Viuis reperta.*

FORTVNÆ. AVG. SAC.
PRO. SALVTE. ITV. AC
REDITV. DD. NN
M. AVR. ANTONINI. PII
AVG. ET. P. SEPTIMII
GETÆ. NOBILISS. CAES.
CIV. BATAVI
FRATRES. ET. AMICI P. R.
V. S. L. M.

Eosdem Batauos, qui hodieque Betauienses *adpellantur ab insula* Betauia, *priscis* Batauia, ἣν δίχα σχιζόμενος ὁ Ῥῆνος νῆσον ποιεῖ, πάσης ποταμίας μείζονα νήσου, quam diuisus Rhenus insulam efficit, quauis insula fluminea maiorem, *vt libro tertio Zosimus idem noster loquitur; Batauos igitur, sæculo quoque nostro laudem equestris rei feliciter adhuc tuentes, non tantum Hadriani Augusti, sed superioribus etiam temporibus inter equites selectos a Romanis fuisse habitos, vel ex ipso Dione nostro constat, qui libro 55 legiones Romanas, omnemque militiam ordine recensens, de Batauis inquit expresse:* ξένοι ἱππεῖς ἐπίλεκτοι, οἷς τὸ τῶν Βατάβων, ἀπὸ τῆς Βαταβίας τῆς ἐν τῷ Ῥήνῳ νήσου, ὄνομα, ὅτι δὴ κράτιστοι ἱππεύειν εἰσί, κεῖται. Sunt, *ait,* inter alios & selecti equites peregrini, quibus inditum Batauorum nomen ab insula, quæ in Rheno est, Batauia; quod isthic equitandi arte præstantissimi sint. *Eodem pertinet, quod imperatores Romani quosdam equites singulares e Batauis hisce legere solebant, vti colligitur ex inscriptione gemina vnius & eiusdem marmoris Romani, quod in Exquilino ad Eusebii visitur.*

CANDIDINIVS SPECTATVS
EQ. SING. IMP. N. NAT
BADAVS. VIXIT. ANNIS. XXX
STIP. XI. TVR. PROCLINI
CVR. GENIALI .....
VINDICE ....

CANDIDINIVS. VERAX
EQ. SING. IMP. N
N. BADAVS. VIXIT. ANN
XX. STIP. IV. T. PROCLINI
CVR. CANDIDINIO. SPEC
TATO. FRATRE. IPSIVS

Quod denique huc in primis spectat, etiam in Pannoniis, ad amnem Danubium, quem armati tranasse narrãtur a Dione, Batauos equites militasse, satis erit vel vnico marmoris antiqui docuisse testimonio;

quod in Pannonia superiori repertum, sæpius adspicere licuit inter alia non pauca, vetusti sane operis, in arce nobilis & magnifici domini HIERONYMI BECKA LEOPOLSTORF, Cæs. Ma. a consiliis, amici bene meriti, & perpetua obseruantia colendi, quæ ad quartum a Vienna lapidem distat. Eo marmore verba leguntur hæc.

ALBANVS. BALVI F.
DEC. ALA. AVGVSTA. ITVRAEO
RVM. DOMO BETAVOS. AN
NOR. XLII. STIPENDIORVM
XX. HIC SITVS EST. TITVLVM
MEMORIAE POSVERVNT
TIB. IVLIVS REITVGENVS ET
LVCANVS DEC. ALAE AVG.
ITVRAEORVM.

Nec est, quod quemquam moueat, heic dici, Albanum hunc Betauum inter equites alæ augustæ Ituræorum meruisse. Nam frequens hoc illis temporibus erat, factumque ab eo putandum propterea, quod etiam Ituræi parem pene cum Batauis equestris rei laudem obtinerent. Et adiectum non sine causa DOMO BETAVOS, quum exstet ibidem lapis alius de Barchate Recebali filio, eiusdem Ituræorum alæ milite, qui DOMO ITVRAEVS fuisse indicatur. Hoc etiam memorabile, quod in illa corruptione nominum propriorum, exteris vsitata, qua factum, vt Romanum marmor Badaos pro Batauis vocet, heic purum putum gentis nomen BETAVI, quod hodieque vulgo in vsu est, reperiatur. Verum satis, opinor, multis argumentis ostensum, non Bastarnas pro Bastais heic substituendos; sed nobiles illos equitandi arte Batauos. Itaque finem faciam, vbi lectores ad epitaphium Sorani Bataui, qui tunc hos ipsos inter Batauos Hadriano militasse, flumenque Danubium cum aliis popularibus suis armatus tranasse perhibetur, remisero. Licet autem id integrum legant in historia Batauica Gerardi Nouiomagi. Nam heic quidem sufficit, initium dumtaxat, recitasse, quod huiusmodi est.

Ille ego Pannoniis quondam notissimus oris,
Inter mille viros primus fortisque Batauos,
Hadriano potui qui iudice vasta profundi
Æquora Danubii cūctis tranare sub armis &c.

Hinc enim iam liquet, non Bastarnis, sed Batauis nobile facinus hoc transmissi natatu in armis Danubii vindicandum: ad quod obstupefacti barbari, non tantum pacem cum Hadriano fecerunt, verumetiam hostem ipsum suis in controuersiis arbitrum legerunt. Et carmen hoc omnem contradicendi materiem tollit, quum pro Batauis in fine Bastarnas non admittat.

796, m. Quod legitur heic in epitaphio Similis, βιοὺς μὲν ἔτη τόσα, ζήσας δὲ ἔτη ἑπτά, traductum his a Blanco verbis; Cuius ætas multorum annorum fuit, ipse septem duntaxat annos vixit: omnino vitium scripturæ quoddam habet, quod in voce ΤΟ'ΣΑ latitat. Memini de hoc monitum aliquando me Constantinopoli, quum forte Cedrinum in manibus haberemus, a Theodosio Zygomala, doctissimo Græcorum omniū, quos equidē cognoui, & optimo viro, notario Patriarchico. Nam repertisse cōfirmabat antiquis in libris eius, quem dixi, Cedrini verum hanc scripturam: Σίμιλις ἐνταῦθα κεῖται, βιοὺς μὲν ἔτη ος', ζήσας δὲ ἔτη ἑπτά. hoc est. Hic iacet Similis, cuius ætas 76 annorum fuit, ipse septem dumtaxat annos vixit. Recitat autem hæc ipsa Dionis verba Cedrinus, quæ post Cedrinum Zonaras quoque sua in historia repetiuit. Et hoc modo licet hoc vitium tribus simul ex historicis tollas.

AD LIBRVM LXX DIONIS.

800. Hoc Antonini Pii Aug. encomium verbis his apud Suidam Græcis legitur. Ἀντωνῖνος ὁ βασιλεὺς &c. quæ edidimus. Liceat autem nobis hæc habere pro Dionis, quum alioqui Dioneam principis huius historiam desideremus; tametsi non ignorem, quid contra me possit in medium adferri. Cur vero Suidam dicamus tam præcedentium, quam sequentium Augustorum elogia, Dionis e libris, vt ipsa res ostendit, hoc tantum excepto, descripsisse? In Marco quidem laudando, qui proximus hunc sequitur, Dionis ipse mentionem expressam facit. Nam Eutropium quidem quod adtinet, etiam illum pleraque transcribendo mutatum e Dione, tum in aliis imperatoribus constat, tum in hoc vero consentaneum est. Correcta vero non pauca sunt a nobis, in tam paucis verbis. Nam ista, τοὺς τῆς ἀρχῆς διῳκει ex Eutropii sententia, qui prouincias imperii dixit, in τοὺς τῆς ἀρχῆς ὅρους, non abs re mutans. Similiter & illa vitiosa, ὡς ἐν μάλιστα πάντων τοῦ δικαίου πειρώμενος ἐπιμέλεσθαι· τοὺς τῶν δημοσίων ἐργῶν διοικοῦσι, sic emendanda non dubito: ὡς ἐν μάλιστα πάντων τοῦ δικαίου πειρώμενος ἐπιμέλεσθαι. τοῖς τῶν δημοσίων ἔργων διοικηταῖς. Vel Eutropius ita scribendum ostendit. Ex eodem manifestum, pro illis, ὡς τῶν προσοίκων τινὰς βαρβάρων, τὰ ὅπλα καταπεθημένους ἐπιτρέποντας τῷ βασιλεῖ τὰς δίκας, omnino reponendum, ὥστε τῶν προσοίκων τινὰς βαρβάρων, τὰ ὅπλα καταθεμένους, ἐπιτρέπειν τῷ βασιλεῖ, &c. Ex eodem denique, pro τῶν δὲ δημοσίων θησαυρῶν, legendum colligitur, τῷ δὲ δημοσίῳ θησαυρῷ. quod Sylburgius quoque notarat; & in iis, quæ statim sequuntur, πλῆθος παμπόλλων ἀπέλιπε χρημάτων, plenius scribetur, πλῆθος ἄπειρον παμπόλλων ἀπέλιπε χρημάτων, vt hæc opposita scilicet sint illis præcedentibus, πολύ τι πλῆθος χρημάτων κατειλημμένος, quibus respondeat πλῆθος ἄπειρον.

AD LIBRVM LXXI DIONIS.

805 p. Mendum insigne relictum ab aliis, qui Dionem Xiphilinianum ante me castigarunt, in hisce verbis: ἔπειτα ἐκ προσταγμάτων τοὺς καλουμένους Κουάδους· ὁ πόλεμος αὐτῷ συνέστη μέγας, ὁ νίκη παράδοξος εὐτυχήθη. Referunt enim illa priora ἔπειτα ἐκ προσταγμάτων, τοὺς καλουμένους Κουάδους, ad verbum ὑπέταξεν, quod præcessit. Ego vero sic scribendum & distinguendum aio, ἔπειτα ἐκ προστάξεως τοῖς καλουμένοις Κουάδοις καὶ πόλεμος αὐτῷ συνέστη μέγας, καὶ νίκη παράδοξος εὐτυχήθη. Qua quidem exigua mutatione, sua Dioni scriptura, cum sensu facili, restituitur. Nam prius illud non etiam propterea locum habere potest, quod M. Antoninus dici nequit reabse Quados subegisse, quod Græcis est ὑποτάξαι.

806 f. Quo loco Dionis hæc leguntur verba, καὶ οἱ μὲν ὑγραίνοντό τε καὶ ἔπινον, Blancus interpres hanc sententiam reddidit: Atq; ob eam causam valere alios, & bibere. Non igitur ὑγραίνοντο suis in libris reperit, quod haud dubie significationē humectādi habet; sed ὑγιαίνοντο, quod videtur esse illud valere, quo ipse verbo est vsus. Verum nequit admitti, quum ὑγιαίνειν Græci dumtaxat adgnoscant.

815. Quæ textui a me inserta verba sunt, notis tamen his [ ] inclusa, Quum nec sponte nec imprudens delinqueret; a Xiphilino licet omissa, vere tamen sunt Dionea, sicut e Suida manifesto paret. Græce vero sic sonat. καὶ ὅτι ἑκὼν ὅτι ἄκων ἐπλημμέλησε. Rursus ib. post versus paucos & alia cū iisdē [ ] notis inserta, eodē ex Suida, Dionis hæc recitante verba: λέγει, ὅτι πολλοὶ μὲν καὶ ἄνθρωποι, ἐπι-

ἰδίοις βούλεται ἔχειν, ἀδιάφορόν ἐστι· τοῖς δὲ δὴ οὕτως προσοίκει, ἐς ὅ, τι ἄν τις αὐτῶν τῷ κοινῷ χρήσιμος ᾖ, χρῆσθαι. *Paulo post, vbi legitur*, τῷ τε πρὸ Ἀντωνίνῳ, *reponendum equidem haud dubito*, τῷ τε πατρὶ Ἀντωνίνῳ, *& intelligendus pater adoptiuus. Orta scriptura mutatio ex abbreuiatura Græcorum, qui* πατρὶ *contrahere hoc modo* π̄ρὶ *solent, ex quo non recte factum* πρὸ. *A me stat in hoc & Blancus interpres. Rursus ibidem, vbi scriptum*, ἔν τε τοῖς ἐκ φιλοσοφίας λόγοις ἀσκηθείς, *reponendum e Suida*, καὶ ἐν τοῖς φιλοσοφίας λόγοις ἀσκηθείς.

AD LIBRVM LXXII DIONIS.

817,p. *Initio libri de Commodo hæc verba*, πανοῦργος μὲν οὐκ ἔφυ, ἀλλὰ καὶ τις ἀνθρώπων ἄκακος, *sic aio scribenda*, ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἀνθρώπων, ἄκακος. *Nihil aliorum correctiones moror. hæc simplicissima est.*

818,f. *Non possunt hæc*, ἀνέπεισε τῶν εἰρημένων ἐπιθέσθαι τῷ Κομμόδῳ, *hæc inquam*, τῶν εἰρημένων, *referri non possunt ad Pompeianum, quod nomen statim præcessit. Animaduertit hoc quilibet, cui non dicam erudita, sed mediocriter delicatæ sunt aures. Itaque deesse aliquid iudico, idque fuerit, mea sententia tale quiddam; vt integre Dio scripsisse putetur*, ἀνέπεισε τῷ εἰρημένῳ τρόπῳ ἐπιθέσθαι τῷ Κομμόδῳ, persuasit vt Cōmodo insidias indicato modo faceret. *Ac reuera modus antea legitur expositus.*

819,p. *restat paullo post difficilis locus, & a nemine hactenus vel erutus, vel emendatus, vti debebat, vbi legimus hæc*: καὶ τοῦ Ἐκλέκτου μετὰ ταῦτα γυνή· καὶ ἔπειτα δὲ καὶ ἐκεῖνος βιαίως ἀποθανόντος. *Carent enim hæc posteriora sensu idoneo. Dico paucis, hoc modo scribendum*: καὶ τοῦ Ἐκλέκτου μετὰ ταῦτα γυνή, ἐκείνου βιαίως ἀποθανόντος. *hoc est*, Et Electi postea coniux, illo (*scilicet* Commodo) violenta morte sublato. *Nihil his tam clarum, ideoq; sic a Dione scripta fuisse, non est cur dubitem. Ex illis autē duobus*, μετὰ ταῦτα, *&* ἔπειτα, *alterutrum otiosum est, & tamquam irrepticium expungi debet.*

820,f. *Pro* γραμμάτια, *scribendum e Suida, qui locū citat*, γραμματεῖα. *Deinde versu sequente, plenius idem*, καθ' ἑκάστην ἡμέραν (ὡς εἶπον) συνέγραφε.

821. *Notis his* [ ] *inclusa Suidas nobis e Dione dat. primum hæc*. τότε γὰρ ἄλλα ἤκιστα ἄλλην ἐποίησε, καὶ *cum ceteris, exstantibus heic in editis. Deinde linea secundum hanc tertia, rursus hæc*. οὐχ ὡς οὐ δυνάμενος τῶν ἐπιχωρίων ἰδεῖν, ἀλλ' *& cetera in editis. Iterum linea post hanc tertia*. τὰ γὰρ ξύλα αὐτοῦ, κακῶς ἔχοντα, ῥᾳδίως ὑπὸ τῆς τοῦ ἄρτου ξηρότητος ἱμάσσετο. ἐπιπόθουν δ' οὖν ἐπὶ μεῖζον αὐτὸ πλατύνεσθαι, ἵν' ὡς μάλιστα διακεχυμένον δοκῇ. *Quibus in verbis repurgatum illud* ἱμάσσετο, *quod in editis passim vitiose legitur* ἡμάσσετο. *Nam aliud est* αἱμάσσειν, cruentare; *aliud* μάσσειν, purgare, *vel* καθαρίζειν, *vt Græci exponunt. Licet autem Xiphilinus hæc omiserit, nobis tamen postliminio quasi reuocare licet, quum Dionia sint. Addendū denique, non multo post, pro* ὅπως τε σφίσι μὴ καταθύμιον ἀπαντήσῃ, *scribendum videri* ἀπαντήσαιμι.

823,m. *Pro* ἀστείῳ *reponendum necessario putem* προαστείῳ, *quandoquidem in suburbio Commodus erat, vnde rediens in vrbem*, μετὰ μονομαχίας ἐκ τοῦ προαστείου σπουδῇ ἐς τὴν Ῥώμην ἐλάσαι *dicitur, pag.* 825.*p.v.*1.

827,p. *Hæc verba*, καὶ πάντων εὐτυχέστατος, νίκας νικήσεις ἀπ' αἰῶνος, Ἀμαζόνιε νικᾷς. *hæc igitur in hunc modum potius & scribenda sunt, & interpungenda*: καὶ πάντων εὐτυχέστατος νικᾷς, νικήσεις ἀπ' αἰῶνος, Ἀμαζόνιε νικᾷς. *quorum sententia margini adiecta.*

828,p. *Nomina consulum vitiata sunt*, Ἐρύκιόν τε Κλάρον καὶ Σύσσιον Φλάκον. *Rectius enim priorem scribemus* Ἐρούκιον, Erucium *non* Eycium, *quod sæpius apud Blancum occurrit: posteriorem* Σόσσιον, Sossium, *nō* Syssium; *itemque non* Φλάκον, *sed* Φάλκωνα, *quod infra legitur, pag.* 833.*f.*

AD LIBRVM LXXIII DIONIS.

830,m. *In his verbis*, ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα αὖθις σὺν ἡμῖν ἐπανορθώσεται, *secundo loco repetitum illud* ἄλλα, *licet alio significato, quam prius, per oscitantiam calligraphi temere irrepsisse, ac abundare, mihi persuadeo. Satis enim hæc*, ἀλλὰ τὰ μὲν αὖθις σὺν ἡμῖν ἐπανορθώσεται, *ad integram Pertinacis exprimendam sententiam.*

833,f. *Si quis adtentius hæc consideret*, ποσάκις τοῖς στρατιώταις δέδωκα, ὅσα Μάρκος τε καὶ Λούκιος, *facile animaduertit, posterius hoc* ὅσα, *non respondere præcedenti* ποσάκις. *Ergo sic restituenda Dionis lectio*, ποσάκις τοῖς στρατιώταις δέδωκα, ὅσον Μάρκος τε καὶ Λούκιος.

835,f. *Corruptum hoc*, περί τε δόρυ περιεῖπεν, *sic corrige*, περὶ τὸ δόρυ περιεῖπεν.

836,m. *Irrepsit & in hæc*, ἐκ τῶν τῆς βουλῆς πραγμάτων βεβαιωσάμενος, *vitiosum vocabulum illud* πραγμάτων, *ex negligentia librarii: pro quo confidenter aio reponendum* δογμάτων. *Nam* τὰ τῆς βουλῆς δόγματα, *sunt* senatusconsulta: *quibus imperia principibus designatis sanciri & confirmari solebant.*

AD LIBRVM LXXIV DIONIS.

840,p. *Vbi de solitis senatui ab imperatore nouo cōfirmari primo in vrbis ingressu dicitur*, ἀνανεώσατο μὲν οἷα καὶ οἱ πρόσθεν ἀγαθοὶ αὐτοκράτορες πρὸς ἡμᾶς, *mire insolens verbum illud* ἀνανεώσατο, *non obseruatum, vel notatum potius ab aliis ante nos, miror. Non enim ita scripsit Dio, quemadmodum existimare licet ex verbi* ἀνανεοῦσθαι *vero notoque significato. Quapropter germane Dionium in eius locum reponi debet*, ἀνενεώσατο μὲν οἷα καὶ οἱ πρόσθεν ἀγαθοὶ αὐτοκράτορες πρὸς ἡμᾶς, *hoc est*, nobis nostra renouauit, quæ & superiores boni principes. *Sic & alibi loquitur Dio, videlicet lib.* 37. *non procul ab initio, pag.* 31. ἀνανεώσασθαι τὰς συνθήκας ἐθέλειν. *& in excerptis Theodosianis, ad M. Antonini vitam pertinentibus*, οὔτε τὰς σπονδὰς (*cum ceteris interiectis*) ἀνενεώσατο, neque fœdera cum eis renouauit.

841,f. *Nec scribendum heic* πυρὰ πυργοειδὴς τρίβολος, *nec* πυρὰ τρίγωνος, *quod aliis placet, sed* τετράγωνος, *vt est apud Herodianum. Nam alioqui nec currus huic* rogo triāgulari, *nec* κλίνη *siue lectus imponi potuisset. Ibidem post aliquammultos versus, verbis in hisce*, πολιτικάς τε ἅμα καὶ πολιτικὰς διεξόδους διελίττοντες διεξῆλθον, *vitiosum est illud* πολιτικὰς διεξόδους, *ideoque Blancus pene ridicule reddidit*, cursus vrbanos & confictos. *Quinam sunt enim dicendi* cursus *illi* conficti? *Sylburgius noster pro* πολιτικὰς *substituit* πολεμικάς, cursus bellicos. *verum ne id quidem admitti potest. Ego scribendum non dubito*, πολιτικάς τε ἅμα καὶ πυρριχίας διεξόδους· *vt intelligantur* vrbanæ pyrrichiæque decursationes, *quas in funeribus vsitatas fuisse, vel ex ipso Dione probari potest.*

842,f. *In his*, μετὰ δὲ αὐτὸ τὸ Νίγρου ἐπιφανέντες, *haud abs re suspectum est illud* μετὰ, *quod solum ita collocari nequit, vt tempus posterius significet. Quamobrē scribē*

dum, μετὰ δὲ ταῦτα αὐτοῦ τοῦ Νίγρου ἐπιφανέντος. Periit enim illud ταῦτα propter similitudinem cum αὐτοῦ sequente. Simile quiddam reperitur libro 39 Dionis, pag. 108. vbi legitur. μετὰ δὲ δὴ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως ἕνεκα αὖθις ἐκινήθησαν. vbi μετὰ δὲ δὴ, vel tantumdem est, ac μετὰ δὲ ταῦτα, vel ita scribendum. Paullo post autem 843, p. quo loco leguntur hæc verba, μετὰ δὲ ταῦτα ἐν Ἰσσῷ, πρὸς ταῖς καλουμέναις πύλαις μεγίστη γίνεται μάχη· scripturam secutus est aliam Blancus, nimirum hanc, μετὰ δὲ ταῦτα ἐν ἴσῳ. Vertit enim, Æqualis acrisque pugna commissa est. Sed altera lectio verior est, qua traditur; ad Issum, iuxta portas (quas vocant) Ciliciæ, maximam pugnam commissam.

844, m. Pro καταληφθεὶς, scribendum esse καταληφθεὶς, ex interpretatione margini adiecta intelligitur.

845, m. Nemo non perspicit, in his aliquid deesse: τὸ περίβολον τὸ μὲν πρὸς τῇ ἠπείρῳ, μέγα ὕψος ..... τὸ δὲ πρὸς τῇ θαλάττῃ, ἧττον. Nam verbum aliquod aut post ὕψος, aut post ἧττον collocandum, desideratur. Id equidem abitror esse, εἶχον: vt scripsisse Dionem dicamus, μέγα ὕψος εἶχον, aut ἧττον εἶχον.

846, p. Locus hic, intactus ab aliis, insigniter corruptus est, καὶ ἥλοις ἐς τοὺς ταρσοὺς σφῶν καλωδίοις ἐκ τῆς φιλίας ἐνδεδεμένοις ἐμπεπηγμώτες, ἐπεσπῶντο. ὥστ' αὐτὰς ἐφ' ἑαυτῶν & cetera. Nam pro ἥλοις ἐμπεπηγμώτες, non dubito scribendum, ἥλους ἐμπεπηγμώτες. & pro ἐφ' ἑαυτῶν, potius reponendum ἀφ' ἑαυτῶν παραπλεούσας. At quod in medio vitium latet, in his verbis, καλωδίοις ἐκ τῆς φιλίας, animaduersu correctuque difficilius est. Quid enim sunt funiculi ex amicitia, qui clauis alligari possint? Vidit hoc Blācus interpres, & in reddendo, illud ἐκ τῆς φιλίας, prorsus omisit. Ego paucis. quod emendando loco remedium inueni, ostendam. Dico scripsisse Dionem, vel καλωδίοις ἐκ τῆς φλοιᾶς, vel καλωδίοις ἐκ τοῦ φλοιοῦ· vt intelligantur funes e corticibus arborum facti, quos Byzantii nectebāt ex ea materie, propter inopiam rerum aliarum, magis idonearū; vti paullo post refertur, e mulierum quoque capillis factos ab eis fuisse funes. Quod φλοιᾶς adtinet, femineo genere, fortassis ita factum a Dione videri possit, vti non multo post, pag. 847, f. vbi describitur echo turrium Byzantinarum, ἠχὼ dixit, pro ἦχον permutato genere: licet illic etiam τὴν ἰχὼ καὶ τὴν φωνὴν corrupte scriptum ab imperitis, qui putarent ἠχὼ non recte dici: quum tamen & alibi Dio, videlicet libro 36 pag. 24, p. eadem voce sit vsus in descriptione prælii nocturni Pompeiani aduersus Mithradatem. τὴν ἠχὼ, inquit, τὰ ὄρη ὑπεδέξατο. Rursus heic eadem pagina, post quinque vel sex versus, ἐς οὐ σύν τε κομιδῇ, non recte inserta negatione, legitur: quum potius arbitrer, ἐς τὸ σύν τε κομιδῇ τῶν πραγμάτων (cum interiectis) ἐληλύθεσαν. Denique post decem versus, necessario pro εἶτα καὶ ταῦτα κατεσκελάσθη, scribendum εἶτα ἐπεὶ καὶ ταῦτα κατεσκελάσθη, manifestum e sequentibus.

tes imperii dimisit, quod illi quamuis tripartito sint adgressi, tamen ægre tuebantur. Sylburgius noster ἄγραν reponit pro ἀρχὴν. quod opidum vires eas non habebat, vt exercitu triplici ad eius expugnationem opus esset. Deinde quiuis perspicit, ἐς τὴν ἄγραν τεῖχος ἐσβαλόντες, non recte dici: planeque potius illud ἐσβαλόντες ad regionem, quam ad aliquod opidum pertinere. Quapropter aio, pro illis ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, scripsisse Dionem, ἐπὶ τὴν ἀνατολὴν ἐξέπεμψε, misit eos in oriētem. Nam hoc & historia Dionis, & Herodiani de rebus iisdem per orientem gestis expositioni conuenit.

852, m. Qui putant in his verbis, ἐς φάλαγγα αὐτοὺς βαθεῖαν συνώσαι, propterea vocis φάλαγγα loco reponendam φάραγγα, quia versu quinto φάραγγος vocabulum reperiatur; non satis acute verba Dionis considerant. Nam recte dicitur, ἐς φάλαγγα βαθεῖαν συνώσαι, confertā in phalangē compellere: potiusque vox φάραγγος, quæ sequitur, in hanc ipsam φάλαγγος mutanda. Non enim profunda conualles sunt, aut profunda barathra locis iis, quæ commissuri pugnas exercitus occupant: sed planicies potius, aptissima præliis. At phalanx instrui solet, paulloque longius ab hoste collocari, quum id agitur, quo per aliquam militum partem ad pugnam is eliciatur: vt eo se recipiant, qui velitatum prodeunt, aut alioquin hostis iritandi caussa excurrunt. Dio quidem ipse paullo post ait pugnatum ἐν πεδίῳ in cāpo vel planicie. τὸ πεδίον, inquit, πᾶν μεστὸν ἀνδρῶν καὶ ἵππων ἑωρᾶτο, campus omnis refertus viris & equis conspiciebatur.

854, p. Calligraphorum negligentia totus hic locus, ab his verbis incipiens, πλοῖα κατασκευάσας ὁ Σεβῆρος, mirifice corruptus est; non vocibus tantum, sed integris etiam commatis traiectis, & confuse transpositis. Ego viciata non repetens, germanum verborum Dionis ordinem heic collocabo. πλοῖα κατασκευάσας ὁ Σεβῆρος ἐν τῷ Εὐφράτῃ, τὰ παρὰ τὸν Εὐφράτην, καὶ τῆς ἐκεῖ ἐπιχωρίου ὕλης, ἄφθονον διδούσης αὐτῷ τὴν τῶν ξύλων χορηγίαν, καὶ πλέων τε καὶ βαδίζων παρ' αὐτὸν, διὰ τὸ ταῦτα ναῦς ὀξύτατα, καὶ ταχινὰ, καὶ εὖ ἐσταλμένα τὰ κατασκευασθέντα, ταχέως τήν τε Σελεύκειαν, καὶ τὴν Βαβυλῶνα, ἐκλειφθείσας εἷλε. Nec minus confusa loci Latina versio, commutata cum integriori, & marginis adscripta.

857, p. Pro δι' εὐνόχων τὴν τε ἄλλην θεραπείαν ἔχειν, necessario scribendum, τήν τ' εὐνόχων τήν τ' ἄλλην θεραπείαν ἔχειν. & versu ab hoc tertio, pro καὶ πατέρας ἀόρχεις, potius πατέρας τε καὶ ἀόρχεις, vti Dio tam in antecedentibus hac, quam sequentibus, loquitur.

858, f. Non equidem dubito locum hunc, alioqui non integrum, si legatur vt hactenus, αὐτὸρ ἐκτομίζοντες ἀλλ' οὐ χάριν τούτων ἐμνήσθην, ita debere restitui: αὐτὸρ ἐκτομίζοντες ἄλλους, οὐ χάριν τούτων ἐμνήσθην: vel illud ἀλλὰ, prorsus omittendum. Ita sensus erit perspicuus is, quem habes in margine.

AD LIBRVM LXXV DIONIS.

849, p. Pro corruptis hisce, ἐξ ἴσου δὲ τῷ μὴ εὑρεθέντα ἀρχὴν, ὑπὸ τῆς ἀτοπίας ἦν, reponendam iudico scripturam veriorem, ἐξ ἴσου δὴ τῷ μὴ εὑρόντι ἀρχὴν, ὑπὸ τῆς ἀπορίας ἦν. in quibus ἀπορίας vox Palatino codici debetur. Sensum margo libri exhibet. Ibidem f. propter vocem ἀρχὴν deprauatam in his verbis, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἐξέπεμψε, notatum in omnibus editis, vitiosum in Græco locum esse, Blancumque propterea non potuisse rectam elicere sententiam, ne quidem in sequentibus, constat. Nam cum prioribus illa, καὶ οἱ μὲν ταύτην, τριχῇ ἐσβαλόντες, οὐκ ἀμογητὶ ἐχειροῦντο, non respondent his Latinis; Eos in diuersas par-

AD LIBRVM LXXVI DIONIS.

863, p. Filius Plautiani rectius Πλαυτίλλης quam Πλαυτίας scribetur, e libro sequenti. Verba vero ibidem m. Σεβῆρος ἐπὶ πολλοῖς ἐπιφανῶς φόνοις, Blancus ita reddens, Seuer⁹ aperte multas cędes fecit; legit ἐπιφανῶς, & vitiose quidem; non tamen in hoc tantum alucinans, vt ex adiectis ad marginem videre licet.

865, p. Ex Βύλλας τις Ἰταλὸς, mihi quidem Βύλλας faciundus videtur, & Italico nomine Bulla, non Bulas: itidemque nomen alterum huius Φῆλιξ, quod sequitur, non fuisse Philix putabitur; sed Φῆλιξ a fortuna, quam sibi in latrociniis felicem expertus esset. Ibidem m.

λῃστεύων

λογγάδι τινες existimat H. Stephanus non recte dictum, qui potius sit λογχιάδες. Ego nihil mutandum aio, praeter vnicam litteram, vt λογγάδι scribamus. Nec priscis tantum λόγγαι & λογγάδες erant in vsu, quod ex historia Praetoris Graeciae mea docere possem, si mecum eam haberem in hac peregrinatione, sed etiam hodieque Graecis vtrumque frequens, nisi quod λάγγαι fere pronuntiant, & λαγκάδες.

869, p. In his verbis, παιδείας μὲν γὰρ ἐπεθύμει μᾶλλον, ἢ δὲ ἄλλο τι πολύγνωμος μᾶλλον ἢ πολύλογος ἦν, si demas alterum illud μᾶλλον, quod irrepsit e linea praecedenti; sustuleris omnem de integritate loci suspicionem, cuius sensum margini adnotauimus.

AD LIBRVM LXXVII DIONIS.

874, p. πολλὰ καὶ δεινὰ δεδρακότα, transposita dumtaxat copula, rectius erit, καὶ πολλὰ δεινὰ δεδρακότα. Maioris autem momenti, quod statim sequitur, haud dubie vitiatum, καὶ διὰ τοῦτο παρ' αὐτῷ ἐξ ἐγκλήτου δίκας κρινόμενον. Scribendum enim, καὶ διὰ τοῦτο παρ' αὐτῷ ἐξ ἐκκλήτου δίκας κρινόμενον, vt vera verborum Dionis sententia sit, Et propterea coram ipso (vel apud ipsum) reus agebatur in adpellationis iudicio. Vidit interpres, aliquod inesse loco vitium: ideoque maluit illa, ἐξ ἐγκλήτου δίκας, omittere.

877, f. Quod heic legitur, καὶ τοῖς στασιώταις τοῖς τὴν ἰνδον αὐτοῦ φρενὰν ἔχουσι, corruptam vocem στασιώταις habet; pro qua reponi debet στρατιώταις, vti suis in libris interpres scriptum reperit.

880, m. Repetitio verbi διατειχισθῆναι, in his, τὴν Ἀλεξάνδρειαν διατειχισθῆναί τε, καὶ φρουρίοις διατειχισθῆναι οἰκίζεσθαι, haud dubie vitiosa censeri debet, ac posteriore loco reponi simplex verbum, hoc modo; καὶ φρουρίοις τειχισθῆναι οἰκίζεσθαι. Non ignoro, quid alii de hoc. sed nequit illud simplex poni priore loco, τὴν Ἀλεξάνδρειαν τειχισθῆναι (cum interiectis) οἰκίζεσθαι, quum muros haud dubie prius habuerit Alexandria, sed castellis munita non fuerit.

AD LIBRVM LXXVIII DIONIS.

882, non ita procul a principio pro φθῆναι γνωσθέντα αὐτῷ scribendum arbitror equidem, φθῆναι ἀγνωσθέντα αὐτῷ sic tamen, vt contendendum non putem, si quis aliter censeat. Ibidem f. Hac verba, γνωσθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, (scilicet τοῦ ξίφους, quod praecessit) ὑπό τινος τῶν Σκυθῶν (cum interiectis) κατεσφάγη, sic corrigi debent, vt pro ὑπ' αὐτοῦ reponatur ἀπ' αὐτοῦ, sicut in fragmento Fuluii Vrsini V.C. legitur, & pro ὑπό τινος τῶν Σκυθῶν, rectius existimetur ὑπό τινος τῶν Κελτῶν, idque posterius propterea, quod Γερμανοὺς dixerit Herodianus.

883, p. Plenius hoc, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐλυμήνατο, in fragmentis Vrsini, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐπαχθὲς τοῖς ἐλυμήνατο: sicut & quod linea statim ab hac tertia legitur, ἱπποδρομίας φρυνομένης, auctius in iisdem, ἱπποδρομίας τοῦ Σεβήρου ἀρχῆς ἕνεκα φρουμένης quod expositum ad marginem. Paullo post quod scriptum: οἱ πράσινοι στασιῶται; permutatio vocum est, illi contraria, quam paullo ante de libro 77 indicauimus. Nam vt illic diximus pro τοῖς στασιώταις reponendum adsentiente Blanco, τοῖς στρατιώταις: ita non dubitamus heic a Dione scriptum fuisse, οἱ πράσινοι στασιῶται, licet milites Prasinos habeat idem Blancus, qui potius reddedi Prasinae factionis aurigae. Versus autem Euripidei, qui sub finem huius paginae leguntur, in extremo non recte scripti sunt. Nam illa quoque, τοιόνδ' ἀπέβη τὸ πρᾶγμα, non minus Euripidea sunt, quam priora: sed ita tamen emendanda, Τοιόνδ' ἀπέβη τόδε πρᾶγμα, versus vt integer sit. Adiecimus autem margini commodiorem horum interpretationem oratione prorsa, quam sit Blanciana. Si quis autem pro ea versus desiderat, per me quidem hos quales quales, si volet, accipiat.

> Formae consilii sunt variae dei.
> Praeter spem peragunt plurima caelites.
> Nec sunt facta ea, quae confore spes erat.
> At quae non aliquis putet
> Euentura, Deus repperit his viam.
> Talem istaec etiam res tulit exitum.

884, m. Sunt haec quoque, ἐκ μονομάχου θεοσεβείας τινός, meliora in Vrsini fragmentis, ἐκ θεοσεβείας μονομάχου τινός. Item illa non multo post, καὶ τὸ Σεβήρου ἐπὶ βήματος, ibidem non paullo pleniora, hoc modo. καὶ αὐτὸς τὸ Σεβήρου ἐπὶ τε ζηλόφρου, καὶ ἐπὶ βήματος. Denique post illa, f. καὶ βίος καὶ ὄλεθρος ἐχένετο, haec Tarantis vita, & hic interitus fuit; adiecta quae sunt, & hisce notis [] inclusa, Dionis sunt, ex eiusdem Vrsini fragmentis, & hoc modo Graece sonant. καὶ αὐτὸς ἐπαινοῦντο μὲν καὶ οἱ κατ' αὐτὸν ἐπιβουλῆς μαθόντες, οἱ μὲν εὐθύς, οἱ δ' ὕστερον ἐς ὕστερον. περιεδίδη παρ' αὐτῷ καὶ οἱ πάνυ ἐπιφοροι αὐτοῦ, καὶ οἱ Καισάρειοι. οὕτω που φανερὸς δαίμονι καὶ ἐς τοὺς ἐχθρούς, καὶ ἐς τοὺς φίλους συνεκληρώθη. Ibidem pro ἀπὸ Σικελίας Καισαρείας, scribendum ἀπὸ Σιτιφείας Καισαρείας e Caesarea Sitifensi. Non enim otiosum putari debet omnino illud Σικελ ας, licet in Fuluii fragmentis non inueniatur. Rursum post quatuor versus, κατὰ τῶν Μαύρων ἐπιχάλλων, habent inarcata fragmenta plenius quiddam, κατὰ τοῖς πολλοῖς τῶν Μαύρων.

885, p. rectius ἀπαλλάξειν ἐπελπίσας, quam ἀπαλλάξειν ἐλπίσας.

889, p. Quae notis [] inclusa leguntur, e Fuluii petita sunt fragmentis, & Graece sic sonant: περὶ τὴν Ἀρτάβανον [τὴν τῶν Πάρθων βασιλεία διά τε τὴν Ἐπαγάθου, καὶ δι' ἄλλων πολλῶν] ἔπεμψε. Paullo post pro κατὰ τὰς ἀλλυργεῖς rectius ibidem κατὰ τὰς ἀλουργεῖς. Item inferius pro κατελήφθη legit interpres κατελείφθη, quod rectius. Ait enim, Chalcedone Macrinum remansisse, quod quidem et fuit exitio.

AD LIBRVM LXXIX DIONIS.

910. paullo longius a f. Pro ἐνθυμηθήσεται vel scribendum ἐφθυμήσεται, vel ex auctoritate fragmenti Fuluiani, ἐξαριθμήσεται. Mox pro εἰκόνας ἑαυτοῦ ἐπιχρύσους integrius in Vrsini fragmentis, εἰκόνας τινὰς αὐτοῦ ἐπιχρύσους. Nam maiestatis crimine se Paetus obligasse videbatur eo ipso, quod imperatorum more suas imagines tum sibi, tum concubinis finxisset. Alioqui posset illa de imperatoris imaginibus aliquis accipere.

911, m plenius hoc, κηλίδα τινὰ περὶ τὸ σῶμα ἔχουσαν ἀπέπεμψας, suis in libris scripta reperit interpres Blancus, hoc quodam modo: κηλῖδα τινὰ περὶ τὸ σῶμα ἔχουσαν, ὡς ἔλεγεν, ἀπέπεμψας. Hoc enim colligi facile potest ex his eius verbis: Quod maculam haberet in corpore, sicuti dicebat.

912 p. non recte scriptum, καὶ τοῖς Καπιτωλίοις, neque mutandum auctore in Καπιτωλείοις, vt antea quoque monui. Denique transposita sunt illa: ἥδε, τῇ μητρὶ ἅμα, καὶ τῷ τέθνη, quae sic in ordinem priscum redigo, ἥδε ἅμα τῇ μητρί. Ibidem m. pro κομίσασθαι praestabit scribere κομίσεσθαι, alio quidem, & magis idoneo tempore.

915, p. Pro ὅτι ἄρα ὡς Ἀλέξανδρος ἐξ Ἐμέσης ἐλθών, non tam ὅτι ἄρα τις Ἀλέξανδρος scribendum puto,

quam ἐν ἀρχῇ ὁ Ἀλέξανδρος. Ibidem m, non ἱερεῖ τινὰ πώσας legit Blancus sed ἱερεῖα τινὰ πώσας. Vertit enim, Creato quodam sacerdote. *Sed vero est similius, cum sacra quadam peregisse, quod altera lectione significatur.*

916, *m. Partim corrupta, partim transposita sunt hæc verba, ἐν τῷ θεάτρῳ τὸ τῶν κωμῳδῶν ὑποκείμενον εἰσφέρειν, καὶ οὕτω καὶ ἐκεῖνος τῇ τῶν πολιαρχούντων ἐπ' αὐτῇ καὶ χώρᾳ προσπαίζειν. Ego, ne diutius lectores detineam, sic aio locum restituendum, ἐν τῷ θεάτρῳ τὸ τῶν κωμῳδῶν ὑποκείμενον εἰσφέρεται, οὕτω καὶ ἐκεῖνος ἐπ' αὐτῇ τῶν πολιαρχούντων καὶ χώρᾳ προσπαίζειν. Sententia quoque vera verborum, quam interpres non adsecutus est, ad marginem posita.*

AD LIBRVM LXXX ET VLTIMVM Dionis.

917. *f. Sæpius animaduertere licet, interpretem Blancum suis in libris quædam integriora reperisse, quam ea sint, quæ in nostris leguntur. Id adeo nobis hoc ipso usu venit loco. Nam illa verba, στάσις μεγάλη πρὸς τοὺς δορυφόρους (cum ceteris interiectis) ἐγένετο, quum sic ab eo reddita sint;* Tanta contentio (*rectius dixisset*, seditio) ex parua causa populo cum prætorianis fuit: *satis perspicitur, eius exemplaria lectionem habuisse pleniorem huiusmodi, στάσις μεγάλη τοῦ δήμου πρὸς τοὺς δορυφόρους ἐγένετο. quam equidem vocis τοῦ δήμου accessionem, necessario recipiendam aio.*

918, *m. Vbi legitur, οὕτω τὰ στρατιωτικὰ ὑμῶν θάλπεται, reponenda Dionis vera scriptura, οὕτω τὰ στρατιωτικὰ ὑμῶν δίκαια. Similiter haud multo post hoc quoque, ἀναπληξία τε χρῶνται, sic emendandum, ἀναπληξία τε ἐχρῶντο: licet χρῶνται Blancus etiam legerit, quum reddat,* Quorum tanta est mollicies, licentia, impunitas. *Rectius enim dixisset,* Quorum tantus erat luxus, licentia, reprehensionum contemtus.

AD INSERTA VITELLIO.

738. *p. Pro τῷ Πελάμῳ, quod erat in Vrsini libro, reperitur in aliis τῷ Πελμῳ. sed rectius in tertiis, τῷ Πείσκῳ.* Antonius enim Priscus adpellabatur.

739. *p. Vrsini liber habet, καὶ ἐν λόγῳ ἀλλήλοις ἰόντες, Sylburgii ἐν λόγου. Propius hoc veræ scripturæ, ἐς λόγους ἀλλήλοις ἰόντες. Inferius, pro τῇ δὲ τοῦ Τιβέρεως γεφύρας ῥαδίως διελθόντες, scripsi, τῇ δὲ τοῦ Τιβέρεως γεφύρας φυλακὴν ῥαδίως λύσαντες.*

AD INSERTA VESPASIANO.

746. *f. Pro ἀπεκτόνουσι repositum ἀπεκτόνουν. Ibidem mox sequebatur locus hic mutilus, ὑπὸ τὸ τεῖχος ὑφεῖλκον. τοὺς δὲ ἁρπαγαῖς ἀνίσπων. Is hoc modo redintegratus, ὑπὸ τὸ τεῖχος ὑφεῖλκον, καὶ τοὺς μὲν τοῖς βρόχοις ἀνῆλκον, τοὺς δὲ ἁρπάγαις &c.*

747 *in medio, vbi legebatur, ὡς βραχυτέρας τῆς τοῦ κόσμου περιβολῆς, restituit, τῆς τοῦ κύκλου περιβολῆς. Non multo post, ὡς ἐπίδειξιν τοῦ καὶ αὐτοί, mutatum in ἐς ἐπίδειξιν τοῦ καὶ αὐτοὺς αὐτονομίαν ἔχειν. quamquam αὐτοὶ retineri posse certo respectu, non infitiar.*

AD INSERTA DOMITIANO.

761, *p. Fragmento quarto legit Vrsinus, καὶ Γάννα παρθένος μετὰ τὴν Βελήδαν ἐν Κελτικῇ θειάζουσα. Ego scribendum aio: καὶ Γαίνα παρθένος, (μετὰ δὲ τὴν Βελήδαν ἐν τῇ Κελτικῇ θειάζουσα) ἦλθον &c. sensu iam facili. De Velleda nota pleraque.*

AD INSERTA TRAIANO.

773, *m. Fragmento primo vides apud Vrsinum adpictum haud procul ab initio verbis his asteriscum, ἐπεμφθη καὶ πότε * ὁ δὲ Τραιανὸς &c. Sed induximus asteriscum, vera scriptura restituta, ἐπέμφθη καὶ τότε παῖς. ὁ δὲ Τραιανός. Non multo post, pro τῶν προσταχθέντων, reperitur etiam τῶν προσταχθέντων.*

779. *f. Ibidem in fragmento, cuius initium, ὁ Γνδοσμάσιεν βιαίων τι &c. pro μάχεσθαι διαστάσεις scripsi correctius, μάχεσθαι διαστάσεις προχωρεῖν. Nec multo post, νικᾶν ἀπολιμπάνων, feci νικᾶν ἀπολειπομένων, licet in Sylburgiis m. s. ἀπολείπων reperitum, loco illius vitiosi ἀπολιπών.*

780. *f. Post illud sequenti fragmento pro ὥσπερ ὁ Μάνιος, reposui necessario ὥσπερ οὗτος ὁ Μάνιος. cuius integritas ex subiectis perspicitur.*

781. *p. In duobus proxime sequentibus habent m. s. non Βεσσαροῦσαν, sed μεσσαροῦσαν, quod expressi. Nota similitudo litteræ B cum M, vel potius μ cum μ. si more Græcorum instar u Latina pingatur, quod alibi quoque monstrauimus in Dionis.*

AD INSERTA M. ANTONINO.

807, *m. Fragmento primo medio Fului liber habebat, οὐ μέντοι καὶ ἐν τῇ ἐπιμιξίαις καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐπεχεῖν, Sylburgicus καὶ τῆς ἐπιμιξίας. Ex his duabus veram eruis scripturam, οὐ μέντοι καὶ τῆς ἐπιμιξίας καὶ ἐν ταῖς ἀγορᾶς ἐπιχεῖν.*

808 *m. In fragmento, cuius initium, Ἐπρεσβεύσαντο οἱ Ἰάζυγες εἰρήνην &c. pro καταφρονοῦντες εἰς τὴν αἰτίαν, ἐπιβιᾶσθαι, restitui de m. s. ὅτι ἐβιάσθησαν, quod rectius.*

808. *f. In fragmento, quod incipit, Οἱ Ἰάζυγες κακωθέντες, nomen illud corruptum, τὸ καταλυσάμενον, δεύτερον φῶν βασιλέα, de m. s. emendatum, τὸ Βανάδασπον, τὸν δεύτερον αὐτῶν βασιλέα. Rursus ibidem* 809 *p. Pro τὰ τὰ αἰχμαλώτων μυριάδας ἀπέδωσαν, rectius & plenius a me repositum e m. s. ὅτι τῶν αἰχμαλώτων μυριάδας δέκα ἀπέδωσαν. Item mox illa, πολλοὺς δὲ τελευτήσαντας, πολλοὺς δὲ καὶ ἰδίᾳ εὐθύς, sic ex iisdem redintegrata, πολλοὺς δὲ τελευτήσαντας, πολλοὺς δὲ καὶ φυγόντας ἔχειν. καὶ ἰδίᾳ εὐθὺς &c. Statim post πεντακισχιλίους in m. s. additur καὶ πεντακοσίους.*

809, *m. In fragmento, cuius initium, Οἱ Ἰάζυγες ἐπρεσβεύσαντο, καὶ ἤτουν &c. sub finem illa, προσοικοῦσι σφίσι πολεμίους ὑπολείπητε, vitiosa quum sint, e m. s. ita correxi, προσοίκους σφίσι πολεμίους ὑπολείπηται.*

810, *p. Ibidem in fragmento, cuius initium, Τοῖς Κυάδοις καὶ τοῖς Μαρκομάνοις &c. pro δύο μυριάδας ἑκατέροις στρατιωτῶν, verior scriptura reposita, δύο μυριάδας στρατιωτῶν. Paullo post, μετὰ ἀδείας πάσης, auctum hoc modo, μετὰ ἀδείας πάσης ὄντα. Rursum non multo post, Vrsino sunt Ναρισκοί, qui m. s. aliis Σιμωνίνοι: incertum, utro nomine veriore.*

AD INSERTA SEVERO.

851, *m. In fragmento, cuius initium, Διὰ τὸ τοὺς Μακεδόνας, statim sequitur ex Vrsini libro, μὴ ἐμμαίνεσθαι τῇ ὑπεροχῇ σου, καὶ τοῖς ματαίοις &c. quod ita scribere malui, μὴ ἐμμαίνεσθαι τῇ ὑπεροχῇ σου, τοῖς ματαίοις &c.*

AD FRAGMENTA EX VRSINI MEMbranis descripta, de Caracallo, Macrino, & Auito.

890. *p. Vbi legebatur, καὶ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ δόξαν, equidem audacter reposui, ἵνα καὶ τὴν τῶν ἴσων δόξαν, & quod statim sequitur,*

sequitur, βάρυς αὐτ, *mutaui in* βάρυς αὐτῶ, *vt respondeat illi voci* ἐκεῖνον *præcedenti.*

Non multo post, vitiosum hoc sequitur, * ἐγκαχλάσαν, καὶ συρράψαν ἐν μαλθακῆ ἔσθητι, *pro quo restitui* καταγλάσαν, *non ex testimonio Xiphilini dumtaxat, verumetiã Dionis ipsius auctoritate, qui libro 49 verbis similibus vtitur,* καταπίμπραντες συρράψαντες. *Nam quod heic* καταχλάσαν, *illic est* καταπίμπρασιν.

Rursus ibidem statim sequitur in Fuluii libro. καὶ ἐκείνο τε πολλοὺς μὲ ἀκούοντες ἦν, ὀκ ἦ δὴ, *quod ex his aio corruptum,* καὶ ἐκείνους ὀκλαδαμένους ἀκούοντες ἦν, ἐκ τε δὴ, *cum ceteris sequentibus.*

891, *p. Non multo post, in descriptione necis Caracalli, quum* ὑπὸ τινὸς τῶν Σκυθῶν *legeretur, reposui* Κελτῶν, *ex auctoritate coætanei scriptoris Dioni nostro Herodiani, qui* Γερμανὸν *expressius scripsit. Notum vero, Dioni quoque* Κελτοὺς *&* Γερμανοὺς *eosdem esse. Rursus ibidem male scriptum erat,* Κελτοὺς *(cum interiectis)* καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἀφελόμενος. *Nam quo modo potuit abstrahere Caracallus viros a viris & feminis? Ergo reposita scriptura verior,* καὶ παίδων καὶ γυναικῶν ἀφελόμενος: *vt intelligantur viri a liberis & vxoribus abstracti.*

894, *p. In fragmento, quod Agrippa & Tricciani mentionem facit, vitiose legebatur,* ὑπὸ τῶ Ταρσέντα σὺν τοῖς ἄλλοις καταλειχθέντα, *pro quo confidenter scripsi* καταχθέντα, *quum intelligatur ab exsilio reductio.*

897, *m. In fragmento, cuius initium,* Ῥωμαίων αὐγουστος, *pro* ἄλλοις καὶ τεθνηκότας, *reposui* ἀπ' ὧν καὶ τεθνηκότας. *Non multo post, ex* τ' βάλαισ τ' τῶ Πομπωνίου παῖδα, *feci* τ' Βάσσον, *quod verum erat Pomponiorum cognomen, vti vel e fastis consularibus paret.*

898 *f. Rursus vbi Festo traditur Asia data prouincia, non recte scriptum hoc,* ἐπειδὴ μὲ βαρύς ὁ χρόνος, *recte mutatum in* βραχὺς ὁ χρόνος, *quod ipse verborum sensus probat.*

899, *f. Rursus in fragmento de prodigiis, quod incipit ab his verbis,* Ἔμελλε δὲ οὐδ' ὁ Μακρῖνος, *scriptum perperam legebatur:* καὶ μάλιστα κηρία ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ βοαρία ἐνεπλήσθη. *pro quo reposui vel ipso auctore Dione,* ἐ μέλισσαι κηρία *(cum ceteris interiectis)* ἀνέπλασαν. *Sic enim & 56 libro loquutus est,* μέλισσαι περὶ τοὺς βωμοὺς κηρία ἀνέπλασαν, *quæ verba suo loco ex his emendauimus, vt hæc nunc ex illorum aliqua parte.*

902, *f. In fragmento, cuius initium,* Καὶ ὁ Μακρῖνος ἐς τ' Ἀπάμειαν, *mentio fit* Albaniorum militum *quos equidem* Albinios *vbique scripsi, ex m.s. librorum auctoritate. Nam Albino quondam militantium hæ reliquiæ scilicet erant. Ibidem statim a principio legebatur,* καὶ τ' αὐτοκράτορα *(cum interiectis)* ἀπόδειξιν, *quod ipse plenius,* καὶ τ' ὑὸν αὐτοκράτορα ἀπέδειξεν, *reddidi.*

903, *p. Non multo post vitium his inerat,* ἐ αὐτῷ ταῦτα προσῆτοι στρατιώτας, *quod expurgatum, scribendo* τότε προσῆτος. *Quod postea sequitur nomen* Basiliani, *præfecti Augustalis Aegypti, Fuluius absq; causa suspectũ habere videtur, ex historia Zonaræ, quasi* Basilianũ *hunc dixerit is* Eutychianum. *Ego nihil inesse vitii arbitror, & aliũ putandum* Basilianum, *alium* Eutychianum.

905, *p. In fragmento quo Gannys aciem struxisse legitur, hæc verba,* ὥστε καὶ ἐπιστήμας τοῖς γνοδεῖν αὐτ' χαρίζεσθαι, *vel ita scribenda,* ὥστε καὶ ἐπιστήμας τοῖς ἀγνοοῦσιν αὐτὰς χαρίζεσθαι, *vel saltim hoc modo,* ὥστε ἐ ἐπιστήμην τοῖς ἀγνοοῦσιν αὐτ' χαρίζεσθαι.

Ib. m. In fragmento penultimo de Macrino, sub finẽ, pro ἀντεπίβαλον σκηνωμάτων ἐπιεν, *recte collocatum a nobis,* ἀντεπίβαλον σκηνωμάτων ἐπῇει, *quiuis perspicit.*

In vltimi fragmenti principio ibidem, vitium non contemnẽdum hisce verbis inerat καὶ εἰ ὦ ἐπαισθῆναι ὑπὸ πάντας ἀνθρώπους, *quod hæc scriptura sublatum,* καὶ εἰ μὴ ἐπαχθὴς ἂν ὑπὸ πάντας ἀνθρώπους. *Ibidem paullo post, ante* καὶ διέβαλεν, *non abs re posui* νῦν ἢ καὶ διέβαλεν, *vti Dio scripserat. Et quod statim sequitur,* ἀξιωσάντων αὐτῶ στρατιωτῶν, *necessario mutandum vel in* ἀξιωσάντων αὐτ', *vel in* παθήματα ἀξιώσαντα αὐτῷ, *quod magis probo.*

909 *p. In fragmentis de Auito quo loco Seueri mẽtio fit, inuasoris imperii, pro* τῶ ταγμάτων τῶ Σκυθικοῦ τείχους, *indubitanter reponendum existimaui,* τῶ Σκυθικοῦ τέλους. *Intelligitur enim* legio, *quæ Dioni etiam aliis in locis* τέλος *dicitur. Locus memoriæ occurrit vnus, libro 55. Dionis, vbi Rom. legiones recensentur.*

Ibid. f. Non multo post, πλὴν παρ' ὅσον παρὰ τὸ καθεστηκός, *rectius a me scriptum,* πλὴν καθ' ὅσον παρὰ τὸ *&c.*

910, *p. Post paucos versus legebatur,* αὐτ' ἀντεγράψε· κρίνει, *pro quo rectius* αὐτ' ἀντενέγραψε, καὶ ὅτι τὸ κατ' ἀρχὰς *&c.*

Locus ille mutilus, qui statim sequitur, ἐν τῇ τῶν εὐχῶν ἡμέρᾳ..*..*sic visus est mihi supplendus;* ἐν τῇ τῶν εὐχῶν ἡμέρᾳ ἐχρήσατο. *nec facile quis contradicet.*

Sub finẽ [pag. 902] deniq; legebatur, δῶρον σφίσι, *pro quo reposui* δώρων σφίσι *(cum interiectis)* περιῆλθε. *Ipse verborum Dionis sensus exigit, vt ita scribatur.*

AD FRAGMENTA DIONIS.

[Pag. 919]

A*D frag. 1. de legationibus. Vbi legitur ex Fuluii Vrsini, V.C. libro,* αἰτούμενοι περὶ σφᾶς ἔπεμψαν, *reposui ex manuscripto Sylburgii,* αἰτούμενοι σφᾶς, *hæc enim coniungi debent, non* σφᾶς ἔπεμψαν.

Ad 2. Pro ἐγχρίοντες *male Fuluius* ἐγχρίοντων.

Ad 3. Non Ἀγύλλαι, *quod Vrsinus & m.s. Sylburgii habent, sed* Ἀγυλλαῖοι *scribendi, qui & Cærites. Quod de Ptolemæo Philadelpho sequitur hoc ipso fragmento, non pertinet huc sed in m.s. post septimum collocatur.*

Ad 4. Manca sunt hæc e Fuluii libris & emendatione, ἐπειδὴ φθάσας ἑαυτ' διεχειρίσατο, ἔτυχον τ' εἰρήνης. *Redintegrari vero debent e m.s. hoc modo:* ἐπειδὴ φθάσας ἑαυτ' προκατεχρήσατο, διέρριψαν· οὐ μέντοι καὶ ἔτυχον τ' εἰρήνης.

Ad 5. Asteriscum ad illa, στειλάντων * ὀκνηρόν τε συνέλαβον, *posuit Vrsinus. At si scribas,* πρεσβευτὴν *(cum interiectis)* ἔστειλαν. οἱ δ' ὀκνηρόν τε συνέλαβον *&c. licet asteriscum tollas.*

Ad 6. Pro τὸ δείλης, *non abs re substitui,* ἀπὸ δείλης. *Ibidem* ὥσπερ τι θαυμαστὸν εἰργασμένων, ἐς ἢ δὴ τοὺς Ῥωμαίους, *quæ Vrsini lectio est, ita scribi præstat:* ὥσπερ τι θαυμαστὸν εἰργασμένοι, τῶν δὲ δὴ ἐς τοὺς *&c.*

Ad 10. Quod in fine verbũ legitur, τήν τε πρόσοδον *(cũ interiectis)* ἐπινήσατο, *ab Vrsino positum fuit, pro* ἠτήσατο; *quod erat in libro m.s. Sed alii m.s. rectius* τήν τε πρόσοδον ᾐτήσατο.

Ad 11. Vitiose liber Vrsini, πρεσβεία αἰτῶν ἐλθοῦσα. *rectius m.s.* πρεσβείας αἰτῶν ἐλθούσης.

Ad 12. Hæc verba libri Fuluiani, τοὺς Γαλάτας *(cum interiectis)* αὐθωμολογεῖν τι εὐθὺς τότε προθύμους, τοῖς πρὸς ἑαυτοὺς σπουδάζουσι, *sic emendanda censeo,* τοῖς Γαλάταις *(adde intermedia)* αὐθομολογεῖν τι εὐθὺς προθύμους, ὡς τοῖς πρὸς ἑαυτοὺς σπουδάζουσι βοηθεῖν δεῖν. *Quæ scriptura non admittit, vt ex opinione Fuluii deuiũ excludatur. Ibidem positus asteriscus ab Vrsino, tolli potest, verbis hoc modo collocatis:* μάτρῳα δ' τῶ Πίννου ὄντα, ὀκράτει τῶν Σαρδιανῶν, *(rectius* Σαρδιαίων*)* καὶ οὐδὲν μεῖον ὑπὸ δημοτῶν, αὐτοῖς ἀπεκρίνατο. *Paullo post ibidem,* δυνάμεως ἐς ἀρχὴ, *mutaui ex m.s. in* ἐς ἀρχὴν.

Ad 16. Pro τούς τε αὐτομόλους οὓς ἤτοι τῶν Ῥωμαίων ἢ τῶν συμμάχων, ἐφ' ὧν εἶχον, *reposui lectionem integriorem* τούς τε αὐτομόλους ἤτοι τῶν Ῥωμαίων ἢ τῶν συμμάχων, ὧν εἶχον.

Ad 26 finem. Vrsinus hac, ὡς μαθήγμασιν ἔμελλεν ὅπαδεῖν, *mutandum putat in* μαθήγμασιν, *vocem translatam. Ego scribendum,* ὡς μαθ' ἱππέων ἔμελλεν ἔπεσθαι, *minime dubito. Nam hoc illud est Polybii,* μετ' ἱππέων ἕξ, *hoc Pausaniæ,* συνίστει εἰς ἱππέα ἑσπομένην ἕκτην.

Ad 32. In aliquibus scriptum reperitur, πείσαι αὐτὸν ἢ καταναγκάσαι, *in aliis,* πείσαι αὐτὸν μὴ καταναγκάσαι, *quæ duo reperiuntur etiam apud Vrsinum. Ego ex posteriori facio* πείσαι αὐτὸν, ἢ ἀναγκάσαι. vel persuaderent, vel cogerent.

Ad 34. Momenti non leuis errata reperiuntur in hoc fragmento apud Ursinum. Nam pro οἰκείως *(adde intermedia)* Νικομηδείας Ἀριοβαρζάνει *scribendum* Καππαδοκίας Ἀριοβαρζάνει: *non multo post pro* περὶ χειρώνειαν ἔργον ὡς εἶχε, *rectius* περὶ Χερρόνησον, ὡς ἔργον *&c. Denique* μάλιστα δὲ ἡ δοθεῖσα γῆ, *mutandum in* μάλιστα διὰ τῆς δοθείσης γῆς.

Ad 35 finem. pro κτείνειν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπὶ τούτοις, *repono* κτείνειν αὐτὸς αὐτὸν ἐπὶ τούτοις. *Non enim seipsum Archelaus, sed Mithradatem interfecturus erat, ni pacem fecisset. Hostis Mithradatis mors, vtilis; Archelai, amici & socii regis, noxia Romanis fuisset.*

Ad 36. Pro illo Fuluii, τοῦ Μιθριδάτου *(adde intermedia)* ἔχων τάδε, *necessario repositum* τοῦ Μιθριδάτου *(cum interiectis)* ἔχοντα τάδε *& cet.*

Ad 37. Pro ἐν αὐτῷ εἰς τὸ πόντον, *restitui veram scripturam,* ἐν τῷ λοιπῷ εἰς τὸ *&c.*

Ad 38. sub finem. Pro ἅπαντι τε σὺν σοφῷ εἰδότες, *Sylburgii m. s. habet* ἅπαντι τε σὺν σαφῶς εἰδότες, *quod sequendum duximus.*

Et hæc quidem habui, quæ Dionianum augendo, tum repurgando notis hisce, breuibus quidem illis, at luculentis, includenda ducerem. Quod adtinet eorum emendationem, quæ passim e libro legationum, & fragmentis Dionis Fuluii Vrsini, viri magni, & præclare meriti de litteris, interuimus: hoc tantum dicam, maluisse me veras lectiones, e codicibus manuscriptis Frid. Sylburgii viri cum primis eruditi & industrii, quos vtilitatis publicæ caussa lubenter communicauit, nō perfunctorio collationis erutas studio, & ab ingenio quoque nostro profectas exprimere; quam adnotandis omnibus non libi dumtaxat molem sed etiam lectoris molestiam augere.

Immortali & Opt. Max. Deo gloria.

Et hæc quidem LEVNCLAVIVS ὁ μακαρίτης suis Notis cum minore editione Latini Dionis editis subiecerat. Iis tamen si integras Vrsinianas notas in hac maiore Græcolatini editione adiungeremus, quemadmodum & cum Sylburgianis factum fuit, neminem, qui modo rem cum æquitate putare velit, nostrum cōsilium reprehensurum autumauimus. Eas itaque hic habe pariter, vt a Plantino illas olim eximius ille Fuluius cum Var. suis Legat. Eclog. edi voluit.

FVLVI VRSINI NOTÆ IN DIONEM.

I.

[*Ad pag. 919.*]

Αἰ πέμψαντες πρὸς σφᾶς ἔπεμψαν. *Aduerbium* πρὸς *deest in exemplari. videtur tamen necessarium.* δρυῶ δέ τινα διὰ τὸ στρατηγοῦ σφῶν κοίλου γεγονέναι δείξαντος, πρὸς ἐκείνην εἶπε βούλεσθαι, λέγειν κελεύσαι. *De hac re ita Liuius libro 3.* Eos Æquorum imperator, quæ mandata habeant ab Senatu Romano, ad quercum iubet dicere, *&c. Aequorū imperator a Liuio nominatur* Cluilius Gracchus. *Alii tamen habent* κοίλιος, *vt Dio.*

II.

Ἐλπίδα οὐκ ἐλαχίστην ἔχοντες, ἐπειδὴ τοῖς Βηϊένταις, καίπερ ὁμοφύλοις οὖσιν οὐ συνήραντο· ταύτης τῆς ὠφελείας παρ' αὐτῶν εὐρήσεσθαι. *Ita legendus hic locus ex Liuio, apud quem in libro 5. ita scriptum est*: quod Veientes cōsanguineos aduersus populum Romanum nō defendissent, *&c. manuscriptus liber præter alia menda,* Βέντας; *pro* Βηϊέντας *habebat.* ὡς δὲ ἐκεῖνοι τῆς ἐπικουρίας οὐκ ἐψηφίσαντο· πρέσβεις δὲ πρὸς τοὺς Γαλάτας πέμψαντες. *Liuius ibidem*: de auxilio nihil impetratum. legati tres, *&c.* συμπέμψαντες. *Ita emendauimus, cum* συμπέμψας *corrupte sit in exemplari.*

III.

Ὅτι ἀγύλλαιοι ἐπειδὴ ᾔσθοντο τοὺς Ῥωμαίους σφίσι πολεμῆσαι βουλομένους, πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην ἔστειλαν, πρίν τε ὅτιοῦν ψηφισθῆναι. *Ita legendus hic locus, cum in exemplari mendose scriptus sit.* ἄγυλλα, *inquit Stephanus,* πόλις τυρρηνίας, κτίσμα τῶν ἐν Θετταλίᾳ πελασγῶν, μετωνομάσθη δὲ καίρη. *de hac re ita Liuius libro 7.* itaque pax populo Cæriti data: induciasque in centum annos factas in Senatusconsulta referri placuit. οὐκ ἐδέξαντο αὐτούς. *Aliter Zonaras libro 2.* ἐς τὸ δημόσιον, *inquit,* ἐνεγράψαντο. *quod tamen miror, cum Dionem non tantum sequatur, sed de verbo ad verbum fere exscribat.*

IV.

Καὶ τινες πεμπειν, ἀνδρὸς ἐς τὰ πρόσωπα τῶν παρ' αὐτοῖς ἀρχόντων. καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου πᾶσαν φερομένου, τὴν τε οὐσίαν, καὶ τὰ ὀστᾶ, ἐπειδὴ φθάσας ἑαυτὸν προαπεχρήσατο, διέρριψαν. *Ita emendauimus, cum mendose legeretur in exemplari* ἑαυτὸν *&* ἑαυτοῦ. *Opinor autem verbum* διέρριψαν *abundare. nam de hac re ita scribit Liuius libro 8.* De eo coacti referre Prætores decretum fecerūt, vt Brutulus Papius Romanis dederetur: & cum eo præda omnis Romana, captiuique vt Romam mitterentur: quæque res per Fetiales ex fœdere repetitæ essent, secundū ius, fasque restituerentur. Fetiales Romam vt censuerunt, missi: & corpus Brutuli exanime; ipse morte voluntaria, ignominiæ se, ac supplicio subtraxit: placuit cum corpore bona quoque eius dedi, *&c. apud Zonaram* Rutulus, *pro.* Brutulus *scriptum est; vt videtur, mendose.* καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου ῥουτούλῳ ἀνδρὶ δυνατῷ παρ' αὐτοῖς ἐπιγράφοντες, *&c. & pro* προαπεχρήσατο, *habet* ἐγχειρήσαντα, *quod magis placet.*

V.

Ἐπαινέσαντές τι συνίχασιν. *Locus est, vt videtur, corruptus, & in quo multa desunt, itaque asterisco notandum curauimus.*

VI.

Ὅτι Λεύκιος ἀπεστάλη παρὰ ῥωμαίων ἐς τὰ Γάδειρα. *Videndus Dionysius Halicarnassensis, & Appianus Alexandrinus in fragmentis: ubi de L. Cornelio Duumuiro navali habetur mentio.*

VII.

Ἐλπίσας συνδιοίσειν τι δι᾽ αὐτῶν, ἢ ὁμολογίαν, οἷα ᾐσθηθέντας σφᾶς αὐτῶν, ποιήσασθαι. *Hic locus corrupte legebatur in exemplari. Videndus Dionysius in fragmentis.*

VIII.

Ὅτι μήτε πολεμοῦσί τι, μήτε συμβαίνειν ἄνευ τῶν ῥωμαίων, καὶ αὐτοὶ μὴ πλείοσι μιᾶς ναυσὶ μακραῖς χρῆσθαι. *Mendose hic locus in exemplari scriptus erat. Videndus Appianus in fragmentis.*

IX.

Ὥρμησαν τε ἐν αὐτῷ, πίστει τε μεγάλαις, ἣν μὴν ἐπανήξειν, οὐ τι μηδέτερον αὐτῶν διαπράξηται. *Ita hunc locum emendauimus partim ex Zonara, partim ex coniectura: cum in exemplari corrupte legeretur*, ὥρμησαν τε ἐν αὐτῷ, πίστει τε μεγάλαις ἣν μὴν ἐπανήξειν, εἰ δὲ μηδὲν ἕτερον διαπράξηται. *paulo post, pro* καθάπερ ἐνεβλήθη, *male scriptũ erat*, καὶ ὑπερ ἐμβληθείς. *& mox, pro* ἐποίησεν, *manuscriptus liber habebat* ἠθέλησεν.

X.

Ἠπιώτεροί τε αἰσχυνθέντες ἐγένοντο. *Ita legendus hic locus: & videndus Appianus in fragmentis.*

XI.

Τοῖς πρὸς ἑαυτοὺς ἐσπουδακόσι βοηθεῖν δοκεῖν. *Ita emendauimus, cum in exemplari corrupte scriptum esset* ἐσπουδακώς. *Videndum etiam, an sine verbo* δοκεῖν *legi possit*, ἀλλά τι παιδίον νήπιον ὄνομα καταλιπὼν ἐτεθνήκει. *Hunc, vt opinor, Liuius appellat* Pineum *in libro 22. cum inquit:* Ad Pineum quoque regem in Illyricos legati missi ad stipendium, cuius dies exierat, poscendum, &c. ὀκερῆ τῷ ἀρραβῶνι * ὑπὸ θρασύτητος ἔσω, οὐδὲν μέτριον αὐτοῖς ἀπεκρίνατο. *Sensus huius loci patet, licet mutilus sit, & a nobis stellula notatus. Videndus Polybius, & Zonaras libro 2, in quo ita, ex Dione, vt apparet, scriptum est.* τὴν τε τῶν ἀρραβῶνι διεῖπεν ἀρχήν. ἣ τοῖς πρέσβεσιν οὐδὲν μέτριον ἐχρημάτισεν, &c. ἐπιχώριον. *Ita legẽdum, cum in manuscripto sit* ἐπιχώριος. *& paulo post*, πρὸς κληρούχων, *emendauimus ex Zonara.*

XII.

Καί περ ὁ ἐκείνου καρθάλωνα ἐπ᾽ αὐτὸ τοῦτο ἀντιπέμψαντος· ἐπειδὴ δ᾽ οὐκ ἐδέξατο αὐτὸν εἴσω τοῦ τείχους ὡς πολέμιον. *Ita videtur legendum ex Zonara, cum in exẽplari* κατὰ τὸ πολέμιον *scriptum sit. de hac re ita Liuius libro 22.* Carthaloni obuiam lictor missus, qui Dictatoris verbis nuntiaret, vt ante noctem excederet finibus Romanis.

XIII.

Ὅτι ἐπικηρυκευσάμενοι οἱ καρχηδόνιοι τῷ σκιπίωνι. *Ad intelligentiam huius fragmenti, & XIV, & XV, quæ sequũtur, in quibus multa sunt a nobis emendata, videndus Polybius in fragmentis historiarum.*

XVI.

Ὅτι ὁ καρχηδὼν πολλοῖς ῥωμαίων ἐξαιρετία ἐδόκει εἶναι. *Ita emendauimus ex Suida, qui Dionis locum citat in voce* ἐξαιρετία, *cum in nostro exemplari legeretur* πολλοῖς ῥωμαίοις, *&c. & paulo post, pro* ἀδεῶς σφᾶς εἶναι, *Suidas habet* ἀδεῶς σφᾶς ἔχειν.

XVII.

Ὑπεξαιρεθέντος αὐτοῦ. *Ita videtur legendum, vt ad Philippum referatur. in exemplari autem est* ὑπεξαιρεθέντες.

XX.

Καταψηφίσασθαι πάντων τῶν τἀναντία τοῖς ῥωμαίοις φρονησάντων. *In exemplari erat* πάντων τῶν κατὰ τἀναντία τοῖς ῥωμαίοις φρονησάντων.

XXI.

Ἀλλ᾽ ὅσα εἰς τὸ προσχωρίσασθαι μὴ μνησικακεῖν σφίσιν αὐτοῖς χρήσιμα ἐξ ὧν ὑπεσχημένοι ποτὲ αὐτοῖς, λαβεῖν ἰδίᾳ καὶ τὰ μόνα ἔλεγον. *Ita legendus hic locus, & interpungendus. eadem habet Zonaras libro 2.* οἱ δ᾽ ῥόδιοι, *inquit*, μετὰ φρονήματος πρώην τοῖς ῥωμαίοις προσφερόμενοι, τότε μὴ μνησικακεῖν αὐτοῖς ἠξίουν, *&c.*

XXII.

Ὅτι ὁ προυσίας αὐτός τε εἰς τὴν ῥώμην ἦλθε καὶ τὸ βουλευτήριον εἰσελθὼν, τόν τε οὐδὸν αὐτοῦ κατεφίλησε. *Hæc ex Polybio pene ad verbum sumpsit Dio.*

XXIII.

Ὑπομαίνεσθαι ἐποίησεν. *Verbum ἐποίησεν mihi suspectum est. itaque pro eo aliud substituere, cum sententia pateat, vnicuique facile erit. de hac re videndus Appianus in fragmentis.*

XXIV.

Περὶ τῆς περιουσίας σφῶν εἰς αὐτὰς εὐνοίας. *Mendose hæc, & alia multa in exemplari, cum in hoc fragmento, tum in aliis Dionis legebantur: quæ nos ita edidimus, vt emẽdari oportere existimauimus.*

XXV.

Ὅτι ἦρξαν τῆς διαφορᾶς οἱ ἀχαιοί. διαφθορᾶς *erat in exẽplari sed nos* διαφορᾶς *emendauimus, & ita habet Zonaras.* διοργίσας μάλιστα τοῦ στρατηγοῦ αὐτοὺς ἐπάγοντος. *In exẽplari*, διοργίσας μάλιστα τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ ἐπάγοντος, *scriptũ erat mendose.* φυγῇ δουλεύειν. *Sententia patet: locus tamen non caret mendo. videndus Pausanias in Achaicis: & Iustinus libro 14. qui ita de hac re scribit:* legatos quoque ipsos Romanorum violassent, nisi audito tumultu, trepidi fugissent. ἀλλ᾽ εἰς ἕτεροι σφᾶς σύλλογον, ὡς μαθὼν μὴν ἔμελλον ἐπιθέσθαι, ἐξεβάλλοντο. *Videtur legendum* μεταίχμιον, *vt sit verbum translatum, pro quo Polybius habet* κατὰ μέσας ἐξ. *& Pausanias*, ἐσιόντα ἐς μέσα ἐσομένην ἔκτοσ.

XXVI.

Ὁ δὲ τούτοις οὐκ ἐπιστεύσατο. *Ita videtur legendum, cum in exemplari sit* ἐπίστευσατο.

XXVII.

Ὅτι ἐγχειρῆσαι οὐκ ἐβουλήθη πρὸς αὐτὸν, μὴ συλληφθῇ, ἐλθεῖν. *Corrupte legebatur hic locus in exemplari. & in fragmento sequenti, mendose*, τούτων οὐ γενομένων *scriptum erat. omnino enim reiicit aduerbium* οὐ, *eius loci sententia.*

XXX.

Ὧν τότε κοινῇ καὶ ἰδίᾳ πεῖν ἀναλώσῃ. *Ita legendum, cum in exemplari sit*, καὶ νῦν. καὶ ἰδίᾳ. *& in fragmẽto, quod sequitur, scribendum est*, πεῖσαι αὐτοὺς μὴ καταναγκάσαι τὰ δίκαια οἱ ποιῆσαι, εἰ δὲ μὴ, αὐτῷ γε ἐπιτρέψαι τὸν ἐχθρὸν ἀμύνασθαι, *non vt est in manuscripto*, ἐπιστρέψαι, *& ἀεὶ καταναγκάσαι.*

XXXIII.

Καὶ νεωτερίσαντος ἐπιφανῶς περὶ λάφυρα. *In exẽplari corrupte legitur* λαφύρων. *& in fragmento sequenti scriptum erat*, ἐπιτρέψας μέν τοι φόνους ἀφεῖναι, *pro* ἀφῆναι, *vt nos emendauimus.*

XXXVI.

Ὡς οὐκ ἦν φλαύρως καὶ μετέλαβε τῷ πολεμεῖν, εἰ συστήσονται, δυνατός. *Ita legendum, cum male in exemplari sit* δυνηθείς. *& in fragmento, quod sequitur*, ἐποίκησεν, *pro* ἀπῴκισεν, *corrupte scriptũ erat. mendose item* ὥσπερ ἔμελλεν: *&*, ὥσπερ γὰρ ἀπ᾽ ἀρχῆς, *pro* ὥσπερ οὐκ ἔμελλεν *siue* ἔμελλον: *&*, οἱ γὰρ ἀπ᾽ ἀρχῆς, *&c.*

XXXVIII.

Φοβηθέντες οὖν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι. *Placeret* αὐτὸν, *vt ad Tiberium tantum referatur. Fragmenta quæ sequuntur, XXXIX, & XL, emendatiora sunt in nostro exemplari, quam in vulgatis codicibus Dionis, & Xiphilini. itaque operæpretium nos facturos existimauimus, si ea, vt legũtur in manuscripto, ederemus.*

XLI.

Καὶ ἐκεφάλαιον ἀκριβῶς φρουρὰν τῆς συνουσίας ἐποιήσατο * ἐγκεχειρισμένην, καὶ τὴν προσδοκωμένην ἀφῖκεν. *Locus est mutilus, & sine ope veteris codicis sanari non potest. itaq. stellula no-*

tandum curauimus. νῦν δὲ ἐκείνῳ μὲν οὐδὲ τότε, οὐδὲ ταχὺ, οὐδὲ σαφὲς ἀπεκρίνατο. Verba οὐδὲ ταχὺ opinor abundare. εἰς τὴν μακεδονίαν, ὅπως μηδὲν περὶ τὴν ἀρμενίαν νεοχμωθῇ, ἀπέστειλεν. Ita legebatur in exemplari, pro καππαδοκίαν, vt nos emendauimus.

XLIII.

Τήν τε πρεσβείαν αὐτοῦ. In exemplari erat αὐτῷ: & paulo post, ὤμοσεν αὐτοὺς τε, pro αὐτός τε & mox, ἀφῆκεν αὐτοὺς, pro αὐτὸν, vt nos emendauimus. ὅτι δ᾽ οὐ συνήγειραν ἀλλήλοις. ita legendum, & συνείγειραν, valet, πλησιάσαιεν. paulo post legebatur in exemplari, τούτους μὲν ἀπεκρίνατο τὴν ἀρμενίαν ὑπεικ-δώσειν, &c. sine verbo δώσειν, quod nos restituimus. & πάσας item, pro πάντας, male scriptum erat. ἄλλοσε τοι πέμψας, τὸν κορβούλωνα αὖθις τὸν κατ᾽ αὐτῶν πόλεμον, προσέταξεν· ἐβουλεύσαντο μὲν γὰρ αὐτοὺς συστρατεύσαι. ita emendauimus, cum in exemplari esset ἄλλο δέ τοι, &, κατ᾽ αὐτόν, & εὐστρατεύσαι, vt apparet, corrupte.

XLIV.

Σφᾶς δι᾽ ἀγγέλων ὁμολογῆσαι. Ita legendum. corruptus enim est hoc loco liber manuscriptus, quem tamen, cum multa habeat, ex quibus Xiphilini codex suppleri, & emendari possit, edendum curauimus. ὁ γὰρ ἀπηλιώτης ἐν κρεμώνῃ ἐδίδου. Ita videtur legendum. ἐν τῷ πλήθει τῶν μάτην ἀπολομένων ἐπεξιόντι. In exemplari erat, τῶν μάτην δ᾽ ... ογουμένων: quid si τῶν κατὰ μάχην ἀπολομένων legatur? καὶ ἐκ λόχου ἀλλήλοις ἰόντες. ἐκ λόγου, male habebat liber manuscriptus. ταῦτα γὰρ ἡμῖν ζῶσιν ἔτι τὰ ἀναγίσματα, &c. Citat hunc locum Suidas in voce ἀναγίσματα.

XLV.

Τούς τε ἀποθνήσκοντας ὁμόσε ἰόντες ἀνίστησαν. In exemplari, τούς τε ἀποθνήσκοντας ὁμοῦ τε ἰόντες ἀνίστησαν, scriptum erat mendose. ἑάλωσαν δ᾽ οὖν καὶ ὡς, ἄλλοι τε καὶ ὁ βασσόρης. Videndus hoc loco Xiphilinus, qui habet βαρπορᾶς, pro βασσόρης, &c.

XLVI.

Ὅτι ὁ δομετιανὸς κλάδος καὶ μάρκου μαίνης ὁμώνυμος. δομετιανὸς, habet liber manuscriptus: sed, vt apparet, corrupte, pro δομίτιος.

XLVIII.

Ἑκατὸν γὰρ ἱππεῦσι μόνοις αὐτοῖς ἰδόντων. In exemplari mendose ἑαυτὸν, pro ἑκατὸν scriptum est. & in fragmento, quod sequitur, corrupte etiam σημεῖον, pro eo, quod nos restituimus, νασαμώνων, exaratum erat. ἦν μετὰ τοῦ βελλίδα. suspicor hæc verba non carere mendo.

L.

Ὅτι ὁ δομετιανὸς ἠπειλήθη ὑπὸ μάρκου μαίνων, καὶ φυγόν. Et hic, & paulo post δομέτιος in exemplari scriptum erat. sed δομετιανὸς, sine aliqua cōtrouersia scribendū videtur. διάδημα ἐπέθηκε, καθάπερ ὡς ἀληθῶς κεκρατηκὼς, καὶ βασιλέα τινὰ τοῖς δακοῖς δεῖξαι δυνάμενος. Hæc in exemplari mendose legebantur. & paulo post, αὐτὸ καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ δεδουλωμένος, pro eo quod nos reposuimus, ἅτε καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ δεδουλωμένος.

LII.

Ὅτι ὁ δεκέβαλος. Extat hoc fragmentum apud Xiphilinum. sed adeo mendosum, & aliquibus locis mutilum, vt operæpretium duxerimus, studiosis illud ita communicare, vt in nostro exemplari scriptum reperitur. οὐδὲ ἐκείνοις ἐτόλμησε συμμίξαι. ἔπεμψε δὲ καὶ τότε. Hic videtur aliquid deesse. pro συμμίξαι, in manuscripto erat συμμίξαι, aliaque menda multa, quæ nos coniectura ducti emendauimus.

LIII.

Καὶ δι᾽ ἄλλα τινά. Ita legendum, non vt est in exemplari, δι᾽ ἄλλην τινὰ, nisi forte desit verbum αἰτίαν, quod non placet. ἵνα ἐάν αὐτῷ πιστεύωσι, καὶ αὐτοὶ κινδυνεύσωσι. In exemplari αὐτῶν, & κινδυνεύσει, corrupte legitur.

LIV.

Ὅτι ὁ δεκέβαλος ὁ τῶν δακῶν βασιλεύς. Extant hæc apud Xiphilinum, sed corrupta nimis, & mutila multis locis. ἵνα ὡς ἥκιστα ὑποπτεύσῃ τὰ βουλευόμενα. ὑποπτεύσει scriptum est in exemplari.

LVI.

Γενομένῳ δ᾽ αὐτῷ ἐν ἀντιοχείᾳ, αὔγαρος ὁ ὀσρόηνος. Ita legendum ex antiquo æreo numismate, in quo Augari huius effigies impressa est.

LVII.

Ἐν δὲ ἐλεγείᾳ τῆς ἀρμενίας. Videndus Xiphilinus in Traiano. τὸν πακόρου παῖδα, τὸν ὀσρόου ἀδελφιδοῦν. Ita legendum, non ὀρρόου, vt est in manuscripto. καὶ ἄρχοντα ῥωμαῖον ἕξειν. & paulo post μετὰ τῶν πάρθων συνόντων οἱ ἀποπεμφθέν. Ita nos emendauimus, cum in exemplari mendosa essent verba ῥωμαῖον, & ἀπέπεμψεν. in fine etiam fragmenti corrupte legebatur ὄντως μλῶαι, pro ὄντως μαίνεσθαι, vt nos restituimus.

LVIII.

Ἦλθεν ἐς ἔδεσσαν, κἀνταῦθα πρῶτον, αὔγαρον εἶδεν. Ita scribendum ex antiquis numismatibus ἔδεσσαν, & αὔγαρος βασιλεύς, vt supra admonuimus. αὐτὸς δὲ ἄλλοτε κατ᾽ ἄλλας προφάσεις. In exemplari male scriptū erat ἀλλ᾽ ἐπὶ. & mox, διά τε τῷ τραϊανῷ, &c. pro διά τι τοῦτο.

LIX.

Ἄλλως τε καὶ ὅτι συμμαχίαν βιβαρσάτῃ. Ita legendum ex loco superiore. in exemplari erat μιβαρσάτῃ.

LXI.

Παρὰ τοῦ βολογαίσου, καὶ παρὰ τῶν ἰαζύγων. Videndus Xiphilinus in Hadriano.

LXII.

Τήν τε ἀρχὴν ἐπηύξησε, καὶ θῦσαι ἐν τῷ καπιτωλίῳ ἠξίωσε. Ita legendum, pro ἀπηύξησε, & θῦσαι, vt est in exemplari corrupte.

LXIII.

Οὐ μέντοι καὶ τὰς ἐπιμιξίας, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐνέχειν. Ita legebatur in exemplari, pro, ἐν ταῖς ἐπιμιξίαις, vt nos legi debere existimamus. paulo post, pro ἄλλοσέ τοι πεμφθέντας, corrupte scriptum erat in manuscripto codice, ἄλλως ἔπειτα.

LXIV.

Ταρρούντιον δὲ πατέρνον, τὸν τὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ τὰς λατίνας διὰ χειρὸς ἔχοντα, παραλαβόντες. Tarrunti Paterni huius mentio est, nisi fallor, in quadam antiqua inscriptione, in qua M. AVRELII. ANTONINI. AVG. AB. EPISTVLIS. LATINIS describitur.

LXV.

Οὔτ᾽ ἄλλο τι ὧν ὡμολογήκεσαν ἐποίουν. Ita scribendum. & paulo post videndum an pro ἐφ᾽ ἑαυτῷ, rectius sit ἀφ᾽ ἑαυτῶν.

LXVII.

Ὅτι οἱ ἰάζυγες. Ita legendum ex loco superiore, & ex iis, quæ sequuntur. paulo post, ἴδησαν placeret, pro ἴδησαν, vt ad ἰάζυγες vocem referatur.

LXX.

Καὶ ἐπειδὴ οἱ ἰάζυγες χρησιμώτατοι αὐτῷ ἐγένοντο. In exemplari scriptum est αὐτοῖς: sed, vt opinor, male.

LXXI.

Πρὸς σημνώνας ἐπιχειρῆσαι. Suspicor scribi debere νασαμώνας, pro σημνώνας. supra etiam νασαμώνων, pro σημνώνων, vt erat in manuscripto, restituimus.

LXXIII.

Μισθώτους δὲ ὅσον, καὶ περὶ τὰς ἀττικὰς ῥαστώνας ἐκπεμψάμενος, ἐποιήσατο αὐτοῖς. Hæc nisi fallor, ad Commodum Imperatorem pertinent.

LXXIV.

Ὅτι τοῖς βύρροις ὁ κόμμοδος εἰρήνην ἔδωκε πρεσβεύσασι. Ita videtur sine dubio legendum, κόμμοδος autem in Græcis æreis numismatibus, modo duplici μμ, modo vnico, κόμοδος scriptum animaduerte. cum tamen κόμμοδος, sine aliqua controuersia scribendum videatur.

LXXV.

Μετὰ τὸν νίγρου θάνατον. Conueniunt Græci scriptores, in Pescennii cognomine, cum æris numismatibus, in quibus inscriptum est, ΑΥΤ. Κ. Γ. ΠΕΣΚ. ΝΙΓΡΟϹ. ΙΟΥϹΤΟϹ.

ΙΟΥϹΤΟϹ. ϹΕΒ. *Miror autem Onuphrium Pãuinium, hominem alioqui diligentem, adulterina quędam secutum numismata, in suis commentariis edidisse,* C. PESCENNIVS. NIGERIVS. ἔλεγον οὖτοις ἱκετεία προσῳδοῦμεν. *in exemplari pro* ἔλεγον. *scriptum erat* ἔλεγον, *vt videtur corrupte.*

LXXVIII.

Ὅτι τῶν ἀλβανῶν. *Ita scribendum ex Zonara, cum in manuscripto nostro sit* ἀλανῶν. *paulo post legendum,* καὶ τὴν ἀλβανίδα, καὶ τὴν μηδίαν, *non,* μαμίδα, *vt est in exemplari. Et mox,* διὰ φλαβίου ἀρριανοῦ, *cum in manuscripto desit aduerbium* διά.

LXXIX.

Κατεσφαγιάσθη ὁ λαός. *Ita legendum ex Xiphilino, pro* λοιπός, *vt est in exemplari.*

LXXX.

Τῇ τε ὀργῇ ἀπλήστῳ ἐχρῆτο, καὶ ἐλπίζε καὶ ἄκοντος αὐτοῦ, ταῦθ' ὅσα ἐβούλετο κατειργάσατο. *Ita legendus hic locus, & interpungendus. ad eius autem intelligentiam videndus Xiphilinus in Macrino.*

LXXXI.

Καὶ οἱ πάρθοι τό τε χρόνου τελοῦν, ὃν πάλαι ἀπ' οἴκου, ἐκ τίνος ᾔσαν. *In exemplari erat ὁ πάρθος. sed, vt videtur, mendose. Et in fragmento sequenti, mendose item,* τὸ δημιώνιον, *pro* τὸ δημόσιον *vt nos emendauimus, scriptum erat placeret autem,* τὸ πεισθῆναι τὸ πεμφθὲν αὐτῷ δῶρημα λαβόντας.

LXXXII.

[Pag. 890]

Hoc fragmentum libri, vt ex inscriptione apparet, LXXIX. *&* LXXX, *qui fuit vltimus Dionis, extat apud me in membranis, scriptum litteris, quas maiores, & vere antiquas appellant: quasque supra mille ab hinc annos, hoc est, ipsa fere Dionis ætate, stilo exaratas fuisse, ex ipsa litterarum forma, qua temporibus illis vtebantur, intelligere facile possumus. Vtinam vero, qualecumque est, integrum ad nos peruenisset. nam inter alias iniurias, quas a vetustate multas & graues accepit, insignis maxime vel vna illa est, qua propior ora paginarum scriptura, ita ab imperito quodam dimidiata fuit, vt ex eo, quod reliquum est, nulla integra sententia percipi possit. quam ne ita mutilatam proferremus, loca trunca asteriscо notanda curauimus.*

890, m. Καρακάλλας τοῖς . . τρακάλλιον] *Voci* . . τρας, *duarum tantum litterarum in exemplari spatium relictum est, sed vetustate pene fugientium atque adeo obsoletarum, vt nullum fere appareat earum vestigium, ex quo liceat aliquid diuinare. De Caracalla autem veste ita scribit Sex. Aurelius Victor in Caracalla.* At cum e Gallia vestem plurimam deuexisset, talaresque Caracallas fecisset, coegissetque plebem ad se salutandũ indutam talibus introire, de nomine huiusce vestis Caracalla cognominatus est. *& Spartianus:* Caracalli nomen accepit a vestimento, quod populo dederat, demisso vsque ad talos, quod ante nõ fuerat. vnde hodieque Antoninianæ dicuntur Caracallæ huiusmodi in vsu maxime Romanæ plebis frequentatæ. *&c.* πεμψας τινὰ καὶ ἀπελαύνειν ἀδελφὸς, αὐρηλιανός. *Ita legendum opinor, cum in exemplari sit,* ἀδελφὸς αὐρηλίου. *Spartianus habet* Reanum, *sed mendose, vt videtur. Ibid. f.* τε ἐγένετο τῆς ἀφρικῆς ἐξορμώμενος αὐτῷ ἐξ ἰδίοις ἐς χεῖρας, καὶ κατεσκεύασε ἀπὸ τοῦ ἵππου, ὅπως ἀποστατεῖεν. *Ita scribendũ ex numismate* ΕΔΕϹϹΕΩΝ. *hanc autẽ rem ita narrat Spartianus.* Deinde cum iterũ vellet Parthis bellum inferre, atque hibernare Edessæ, atq; inde Carras Luni dei gratia venisset, die natalis sui VIII. Id. Apr. ipsis Megalensibus, cum ad requisita naturæ discessisset, *&c.*

891, f. βιώσας τε ἔτη ἐννέα καὶ εἴκοσι, καὶ ἡμέρας πέντε. τῶν δὲ τεττάρων τῆς ἀρχῆς ἐγγεγραμμένων, καὶ αὐταρχήσας ἔτη τε ἕξ, καὶ μῆνας δύο, καὶ ἡμέρας δύο *Ita fere Victor de Caracallæ ætate:* Cũ Carris, *inquit,* iter faceret, apud Edessam secedens ad officia naturalia, a milite, qui quasi ad custodiam sequebatur, interfectus est. vixit annis fere XXX. corpus eius Romam relatum est. *Spartianus autem aliter* Bassianus vixit, *inquit,* annis XLIII. imperauit annis VI *Zonaras Dionem, vt in aliis, sequutus est. Ib. f.* καὶ ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐν τε τῇ ἀλεξανδρείᾳ πῦρ ἐξαίφνης . . *In exemplari* ἐξεφάνη, *&* πρὸς *corrupte scriptũ erat.*

892, m. καὶ τοῖς ἐν τῷ ἀντωνινείῳ. *Ita emendauimus, cum in exemplari sit* ἐν τῷ ἀντωνίνῳ, *vel* ἐν τῷ ἀντωνίνου τεμένει μᾶλλον, *vt infra, scribendum erit. Ib.* ἀλλὰ καὶ ἐς τοὺς ἥρωας ὀνομαστὶ τὸν αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι] ὀνομασθέντων *mendose habet liber manuscriptus.* a Macrino, *inquit Spartianus,* qui eum occiderat, timore militum ac maxime Prætorianorum, inter deos relatus est *&c. Ib. f.* τὸ μὲν γένος μαυροῦ ἀπὸ καισαρείας γονέων ἀδοξοτάτων ἦν. *Videtur aliquid deesse quod ad Macrini ædes referatur: nam de eo ita scribit Capitolinus:* humili loco natus, & animi atque oris inuerecundi, *&c. vox* καισαρείας, *quæ in Xiphilini Macrinum temere irrepsit, tollenda.*

893, p. διὰ φίλον τινὸς συνηγόρημα. *Capitolinus de Macrino:* egisse causulas, declamasse, *&c. &* ὕπαρχος, *reddit,* præfectus Prætorio *&c. Ib. m.* ὡς καὶ κατάβιασθεὶς ὁρίσῃ *Capitolinus de Macrino:* quod raptum ierat, sed quasi inuitus acceperat:

894, m. καὶ συνύπατον. *Aduentus cum Macrino consul fuit anno vrbis conditæ* DCCCCLXX. *Videndus Herodianus de Aduento.*

895, m. καὶ τὴν διαμαρτυρομένων τι αὐτῷ ἐπισφίγγε. *Vide nũ* ἀπεσφίγγετο *rectius sit. Ib.* τὸ δὲ οὐδ' ἀπορεῖν ὅπως ἀναγνωσθείη, καὶ ἐκεῖνο ἔστιν εἰκὸς ἦν, καὶ τῷ υἱεῖ αὐτοῦ ἐπιψηφισθῆ, συγχαίρειν τι καὶ περιχαρὴς τῆς πόλεως, καὶ ἄλλο τι ἀπελεύχθη. *Capitolinus in Macrino.* Lectis igitur in senatu litteris, contra opinionem omnium, & mortẽ Antonini senatus gratanter accepit, & Opelium Macrinum libertatem publicam curaturum sperans, primum in patricios adlegit nouum hominem, & qui paulo ante procurator priuatæ rei fuisset, *&c. Diadumenianus in argenteis numismatibus* PRINCEPS IVVENTVTIS, *&,* CÆSAR, *descriptus est: cum tamen* Herodianus (*vt ipsa Capitolini verba proferã*) Græcus scriptor hæc prætereũs, Diadumenianum tantum Cæsarem dicit puerum a militibus nuncupatum, & cum patre occisum, *&c. integrã Latinorum numismatũ inscriptio est:* M. OPEL. ANTONINVS. DIADVMENIANVS. CÆS. PRINC. IVVENTVTIS. *Græcorum autem,* M. OΠ. ANT. ΔΙΑΔΟΥΜΕΝΟϹ. K.

897, m. πάντα ἔχοντες, πάντα ἔχομεν. *Similis illa apud Capitolinum acclamatio:* Antoninum habemus, omnia habemus.

888, p. αὐτὸ ἐπιβούλευε ὀκίλιον. *Locus in exemplari mutilus potest ex Zonara suppleri Vide antẽ legendũ,* [889, p.] καὶ ἐπὶ τοῖς ἐν τῇ ῥώμῃ καὶ τῷ υἱεῖ αὐτοῦ λιχθέντα ἐκεῖνον, *&c. quæ lectio eliciitur e Xiphilini etiam epitome.*

888, f. ὁ δὲ μακεδὼν ἰδὼν τὸ στράτευμα ἐρρωμένον τι ἐφ' οἷς ἐπαινέσθη δυνάμενον. *Capitolinus in Macrino fere ad verbum e Dione, vt videtur, transtulit cum inquit:* Sane cũ esset inferior in eo bello, quod Antoninus gesserat, Artabano grauiter necem suorum ciuium vindicãte, primo Macrinus repugnauit: postea vero missis legatis petiit pacem; quam liberati animo, interfecto Antonino Parthus concessit, *&c.*

902, p. ὁ μαίσα ἡ τῆς ἰουλίας τῆς αὐγούστης ἀδελφὴ, δύο τε θυγατέρας σοαιμίδα, καὶ μαμαίαν ἐξ ἰουλίου τοῦ ἀνδρὸς ἀβίτου ἀσιατικοῦ, καὶ δύο ἐγγόνους ἄρρενας. *Capitolinus ita:* Fuit quędã mulier Mæsa, siue Varia, ex Emisena vrbe, soror Iuliæ v-

xoris Seueri Pertinacis Afri, quæ post mortem Antonini Bassiani ex aulica domo fuerat expulsa per Macrini superbiam, cui quidem omnia concesserat Macrinus, quæ diu illa collegerat. huic erant duæ filiæ, Semiamira, & Mamæa, quarum maiori filius erat Elagabalus, *&c. numismata vetera ex argento consentiũt cum Herodiani & Dionis Græca scriptura, quæ habet μαῖσα, & σοαιμὶς, cum apud Capitolinum sit,* Mæsa, *&* Semiamira. *numismatũ inscriptio est,* IVLIA. MAESA. AVG. & IVLIA SOAEMIAS AVGVSTA, *vt ex hoc titulo, quin emendari Capitolinus debeat, dubitandum non sit.*

903, p. τῷ Ἰουλιανῷ κεφαλὴν. *Capitolinus:* occiso Iulia no præfecto, *&c. lib.* ἦρχεν μὲ αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἐς εὐτυχιανὸς *habet Zonaras, ex alio, vt videtur, historico: nam constanter vbique εὐτυχιανὸν appellat: quomodo in Fastis nominatur.*

904, m. περιεπεφθέν τε ἔτι ἐκεῖνα σεβήρα, ὃ τὸ ὄνομα αὐτὸς ἑαυτῷ ἐπέθετο. *Sunt enim Macrini numismata ex argento inscripta,* IMP. C. M. OPEL. SEV. MACRINVS. AVG. *& ex ære,* AVT. K. M. O. Σ. MAKPINOC CEB. *Capitolinus in Macrino:* nam & Seuerum se, & Pertinacem voluerat nuncupari.

905, f. ἐνιαυτοῦ τε γὰρ καὶ δύο μησὶν, τριῶν ἡμερῶν, ὥστε καὶ μέχρι τῆς μάχης λογιζομένοις συμβαίνειν, δέουσιν, ἦρξεν. *Ita legendus hic locus, & interpungendus:* Sex. etiam Aurelius Victor XIIII menses Macrinum imperasse cum Diadumeniano filio scribit.

906, p. φουλούιος τὸ β. καὶ κλήνιος σαλβῖνος. *Ita emendauimus, cum in nostro exemplari esset* κλῆνα σαλβῖνος. *sequentium autem consulum nomina in exemplari adeo corrupta sunt, vt ex iis, quæ apparent vestigiis,* λεκιλιος κομάζων, *&* μ. φλαβιος σίλλυκος, *videtur potius scribendum, quam* αὐρήλιος κομάζων, *&* κλαύδιος σίλλυκος, *vt nos emendauimus, Fastos Consulares sequuti.* Grati *nomen extat in exemplari, sed in litura. & pro* σαλβιανὸς, *opinor* σαλβιανὸς *scribendum, vt sit cognomen adoptionis a Saluia gẽte.*

907, m. ἐπειδὴ καὶ τι ἐκ τοῦ ... καὶ ... τὴν τε ἐξουσίαν ἡ δημαρχικὴν ἐγνώρισαν αὐτῷ ἀρίστῳ ... *Capitolinus in Macrino inquit:* Denique statim Macrino & proconsulare imperium, & potestatem Tribuniciam detulerunt, filium sane suum, cum ipse Felicis nomẽ recepisset, vt suspicionem occisi a se Antonini remoueret, Antoninum vocauit, Diadumenianum antea dictum, *&c. in argenteo Macrini numismate Græco,* δημαρχικῆς ἐξουσίας *inscriptum est. & in alio,* FELICITAS TEMPORVM *fortasse ad* Felicis *cognomen indicandum. lib.* ἐν τῷ τῇ νίκῃ ... *Non dubito quin* νίγρ *sit legendum quod est* Pescennii *cognomen in Græcis etiam numismatibus ex ære.*

908, m. δι' ὧν ... *In exemplari relictum est spatium vnius versus.*

909, m. καὶ μηδεὶς ἀπιστήσῃ τῷ λεχθησομένῳ. *Hic quoque dimidium versus desideratur in exemplari.* ὥστε καὶ παμμόνιά τινα τείχη.

902, p. δυνηθῆς δ' ἂν αὐτῷ αὐθημερὸν λαβεῖν. *Hoc fragmẽtum, quod postremo loco in exemplari agglutinatore librario positum, alia manu, & non æque antiqua, licet maioribus litteris scriptum est, superius erat collocandũ, in imperio Macrini extremo.*

906, p. *Quod autem in tertio capite huius libri habetur,* περὶ τοῦ ἐλεγαβάλου, καὶ ὡς τὴν ἱερωσύνην ἐς τὸν ἱερὸν ... τοῦ ἐλεγαβάλου ..., *videtur* Elagabali *nomen quod secundo loco positum est, propius accedere ad antiquam scripturam, quæ in M. Aurelii huius Antonini numismatibus reperitur, cum ex ære, tum ex argento, in quibus ita inscriptum est,* SACERDOS. DEI. SOLIS. ELAGAB. *&,* SANCTO. DEO. SOLI. ELAGABAL. *neque satis possum mirari, quid impulerit hominem alioqui diligentem, & in veterum numismatum tractatione versatum, Onuphrium Panuinium, vt* Alagabalum *in suis commentariis vbique edendum curauerit, cum vt ipse testatur, in antiquis numismatibus* ELAGABAL. *incisum obseruauerit.*

INDEX

INDEX LOCVPLETISSIMVS EORVM QVÆ IN DIONIS HISTORIA VISA SVNT MEMOrabilia, præter magistratuum nomina.

Ad 16. Pro τοῖς τε αὐτομόλοις ὡς ὄντες τῶν Ῥωμαίων ἢ τῶν συμμάχων, ἐφ' ὧν εἶχον, *reposui lectionem integriorem* τοῖς τε αὐτομόλοις ὅσοι τῶν Ῥωμαίων ἢ τῶν συμμάχων, ὧν εἶχον.

Ad 26 finem. Vrsinus hac, ὡς μεθ' ἡμῶν ἱμάτιον ἐνέδυ, *mutandum putat in* μεταίχμιον, *vocem translatam. Ego scribendum,* ὡς μεθ' ἱμάτιον ἱμάτιον ἐνέδυ, *minime dubito. Nam hoc illud est Polybii,* μεθ' μίαν ἐξ, *hoc Pausania,* ἐπὶ μίαν ἱσταμένην ἔχειν.

Ad 32. In aliquibus scriptum reperitur, πίστεις αὐτ. καὶ καταναγκάσαι, *in aliis,* πίστεις αὐτ. μὴ καταναγκάσαι, *quæ duo reperiuntur etiam apud Vrsinum. Ego ex posteriori facio* πίστεις αὐτ. , ἢ ἀναγκάσαι. vel persuaderent, vel cogerent.

Ad 34. Momenti non leuis errata reperiuntur in hoc fragmento apud Vrsinum. Nam pro ἐκελεύσαν (*adde intermedia*) Νικομήδην Ἀ' ελυβαρζάνη *scribendum* Καππαδοκίας Ἀ' ελυβαρζάνη: *non multo post pro* περὶ χειρώνων ἔργον ὡς ἔχει, *rectius* περὶ χειρόνων, ὡς ἔργον *&c. Denique* μάλιστα δ' ἡ δοθεῖσα γῆ, *mutandum in* μάλιστα δ' ἐκ τῆς δοθείσης γῆς.

Ad 35 finem. pro κτενεῖν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπὶ τούτῳ, *repono* κτενεῖν αὐτὸς αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ. *Non enim seipsum Archelaus, sed Mithradatem interfecturus erat, ni pacem fecisset. Hostis Mithradatis mors, vtilis; Archelai, amici & socii regis, noxia Romanis fuisset.*

Ad 36. Pro illo Fuluii, τῷ Μιθριδάτῃ (*adde intermedia*) ἔχων ναῦς, *necessario repositum* τῷ Μιθριδάτῃ (*cum intersectu*) ἔχοντα ναῦς *& cet.*

Ad 37. Pro ἐν αὐτῷ εἰς τὸ πόντον, *restitui veram scripturam,* ἐν τῷ λιμένι εἰς τὸ *&c.*

Ad 38. sub finem. Pro ὅτι τι σοῦ σαφὲς εἰδότες, *Sylburgii m.s. habet* ὅτι τι σοῦ σαφὲς εἰδότες, *quod sequendum duximus.*

ET hæc quidem habui, quæ Dioni um augendo, tum repurgando notis hisce, breuibus quidem illis, at luculentis, includenda ducerem. Quod adtinet eorum emendationem, quæ passim e libro legationum, & fragmentis Dionis Fuluii Vrsini, viri magni, & præclare meriti de litteris, inseruimus: hoc tantum dicam, maluisse me veras lectiones, e codicibus manuscriptis Frid. Sylburgii viri cum primis eruditi & industrii, quos vtilitatis publicæ causa lubenter communicauit, nō perfunctorio collationis erutas studio, & ab ingenio quoque nostro profectas exprimere; quam adnotandis omnibus non libri dumtaxat molem sed etiam lectoris molestiam augere.

Immortali & Opt. Max. Deo gloria.

Et hæc quidem LEVNCLAVIVS ὁ μακαρίτης suis Notis cum minore editione Latini Dionis editis subiecerat. Is tamen si integras Vrsinianas notas in hac maiore Græcolatini editione adiungeremus, quemadmodum & cum Sylburgianis factum fuit, neminem, qui modo rem cum æquitate putare velit, nostrum cōsilium reprehensurum autumauimus. Eas itaque hic habe pariter, vt a Plantino illas olim eximius ille Fuluius cum Var. suis Legat. Eclog. edi voluit.

FVLVI VRSINI NOTÆ IN DIONEM.

I.

[*Ad pag. 919.*]

Α' πέμψαντες περὶ σφᾶς ἔπεμψαν. *Aduerbiū* περὶ *deest in exemplari. videtur tamen necessarium.* δρυῦ δέ τινα δεῖ τὸ στρατηγὸ σφῶν κοιλίαν μεγάλην ἔχον δείξαντος, περὶ ἐκείνην ὅτι βούλοιντο, λέγειν ἐκέλευσε. *De hac re ita Liuius libro 3.* Eos Æquorum imperator, quæ mandata habeant ab Senatu Romano, ad quercum iubet dicere, *&c. Aequorū imperator a Liuio nominatur* Cluilius Gracchus. *Alii tamen habent* κοίλιος, *vt Dio.*

II.

Ε' λπίδα ἐκ ἐλαχίστην ἔχοντες, ἐπειδὴ τοῖς βοῦ ἔταις, καίπερ ὁμοφύλοις οὖσιν ἡ συνήρξαντο. πάντως καὶ ἀφίλειαν παρ' αὐτῶν εὑρήσειν. *Ita legendus hic locus ex Liuio, apud quem in libro 5. ita scriptum est*: quod Veientes cōsanguineos aduersus populum Romanum nō defendissent, *&c. manuscriptus liber præter alia menda,* βιοῦ ταις; *pro* βιοῦ ταις *habebat* ὡς δ' ἐκεῖνοι τὴν ἐπικουρίαν οὐκ ἐψηφίσαντο περὶ σφᾶς δ' περὶ τὰς γνώμας πέμψαντες. *Liuius ibidem*: de auxilio nihil impetratum. legati tres, *&c.* συμπεσόντας. *Ita emendauimus, cum* συμπεσόντες *corrupte sit in exemplari.*

III.

Ο' τι ἄγυμνα ἐπειδὴ ἐδόντο τὰς ῥωμαίας σφίσι πολεμῆσαι βυλομένους περὶ σφᾶς εἰς τὴν ῥώμην ἔπεμψαν, περὶ τε τὸν σοῦ ψηφισθῆναι. *Ita legendus hic locus, cum in exemplari mendose scriptus sit.* ἄγυμνα, *inquit Stephanus,* πόλις τυρρηνίας, *κτῆμα* δὲ ἐν Σικελίᾳ πλησίον. μετωνομάσθη δ' καίρη. *de hac re ita Liuius libro 7.* itaque pax populo Cæriti data: induciasque in centum annos factas in Senatusconsulta referri placuit. ἐκ ἐδέξαντο αὐτοῖ. *Aliter Zonaras libro 2.* ἐς τὸ δημόσιον, *inquit,* τῶν πολιτῶν. *quod tamen miror, cum Dionem non tantum sequatur, sed de verbo ad verbum fere exscribat.*

IV.

Καί τινες πεμφθέντες, ἄνδρες ἐς τὰ περὶ τῶν παρ' αὐτοῖς ἐξιόντων, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου πάντως φερομένων, τοῦ τε νικίας, καὶ ἐπεὶ, ἐπειδὴ φθάσας ἑαυτὸν προσαπεχρήσατο, διέφθειραν. *Ita emēdauimus, cum mendose legeretur in exemplari* ἐπεὶ & ἑαυτοῦ *Opinor autem verbum* διέφθειραν *abundare. nam de hac re ita scribit Liuius libro 8* De eo coacti referre Prætores decretum fecerūt, vt Brutulus Papius Romanis dederetur: & cum eo præda omnis Romana, captiuique vt Romam mitterentur: quæque res per Fetiales ex fœdere repetitæ essent, secundū ius, falque restituerentur. Fetiales Romam vt censuerunt, missi: & corpus Brutuli exanime; ipse morte voluntaria, ignominiæ se, ac supplicio subtraxit placuit et in corpore bona quoque eius dedi, *&c. apud Zonaram Rutulus, pro Brutulus scriptum est; vt videtur, mendose.* καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου ῥουτίλῳ ἀνδρὶ δυνατῷ παρ' αὐτοῖς ἐπιγράψαντες, *&c. & pro* προσαπεχρήσατο, *habet* διεχειρίσατο, *quod magis placet.*

V.

Ε' ταῖρόν τι σωίλαβε. *Locus est, vt videtur, corruptus, & in quo multa desunt itaque asterisco notandum curauimus.*

Ο' τι

VI.

Ὅτι Λεύκιος ἀπεστάλη παρὰ Ῥωμαίων ἐς Τάραντα. *Videndus Dionysius Halicarnasseus, & Appianus Alexandrinus in fragmentis: ubi de L. Cornelio Duumviro navali habetur mentio.*

VII.

Ἐλπίσας ἀποδώσειν τι δίκης, ἢ ὁμολογίαν, οἵαν πληθύντας εἰκὸς ἦν, ποιήσασθαι. *Hic locus corrupte legebatur in exemplari. Videndus Dionysius in fragmentis.*

VIII.

Ὅτι μήτε πολεμεῖν τι, μήτε συμβαίνειν ἄνευ τῶν Ῥωμαίων, καὶ αὐτοὶ μὴ πλείοσι μιᾶς ναυσὶ μακραῖς χρῆσθαι. *Mendose hic locus in exemplari scriptus erat. Videndus Appianus in fragmentis.*

IX.

Ὡρκωσαί τε ἐν αὐτῷ, πίστεσί τε μεγάλαις, ἣν μὴν ἐπανήξειν, καὶ τι μηδέτερον αὐτῶν διαπράξηται. *Ita hunc locum emendauimus partim ex Zonara, partim ex coniectura: cum in exemplari corrupte legeretur*, ὥρκωσαι τε ἐν αὐτῷ, πίστεσί τε μεγάλαις ἣ μὴν ἐπανήξειν, οὐδὲ μηδὲν ἕτερον διαπράξηται. *paulo post, pro* καθάπερ ἐκβληθεὶς, *male scriptū erat,* καὶ ὑπὲρ ἐμβληθείς. *& mox, pro* ἐπανῆλθε, *manuscriptus liber habebat* ἐπλήσατο.

X.

Ἠπιώτεροί τε αἰχμαλωτίσαντες ἐγένοντο. *Ita legendus hic locus: & videndus Appianus in fragmentis.*

XI.

Τοῖς πρὸς ἑαυτοὺς ἐσπουδακόσι βοηθεῖν ἐδόκει. *Ita emendauimus, cum in exemplari corrupte scriptum esset* ἐσπουδακώς. *Videndum etiam, an sine verbo* ἐδόκει *legi possit,* ἀλλά τι παιδίον Πίννην ὄνομα καταλιπὼν ἐτεθνήκει. *Hunc, ut opinor, Liuius appellat* Pineum *in libro 22. cum inquit:* Ad Pineum quoque regem in Illyricos legati missi ad stipendium, cuius dies exierat, poscendum, *&c.* ἐκεράτει τῶν ὁρισμῶν * ὑπὸ θρασύτητος ὑπο, οὐδὲν μάτην αὐτοῖς ἀπεκρίνατο. *Sensus huius loci patet, licet mutilus sit, & a nobis stellula notatus. Videndus Polybius, & Zonaras libro 2, in quo ita, ex Dione, ut apparet, scriptum est.* τὴν τε τῶν ὁρισμῶν διῴκει ἀρχήν. ἣ τοῖς πρέσβεσιν οὐδὲν μάτην ἐχρημάτισεν, *&c.* ἐπισχόντων. *Ita legēdum, cum in manuscripto sit* ἐπισχόντες. *& paulo post,* πρὸς κηρύκειον, *emendauimus ex Zonara.*

XII.

Καί πρὸς τὸν Καρθάλωνα ἐπ' αὐτῷ τοῦτο ἀντιπέμψαντος· ἐπειδὴ δὲ ἐκ ἐδέξαντο αὐτὸν εἴσω τοῦ τείχους ὡς πολέμιον. *Ita videtur legendum ex Zonara, cum in exēplari* κατὰ τὸ πολέμιον *scriptum sit. de hac re ita Liuius libro 22.* Carthaloni obuiam lictor missus, qui Dictatoris verbis nuntiaret, ut ante noctem excederet finibus Romanis.

XIII.

Ὅτι ἐπικηρυκευσάμενοι οἱ Καρχηδόνιοι περὶ σπονδῶν. *Ad intelligentiam huius fragmenti, & XIV, & XV, quæ sequuntur, in quibus multa sunt a nobis emendata, videndus Polybius in fragmentis historiarum.*

XVI.

Ὅτι ὁ Καρχηδὼν πολλοῖς Ῥωμαίων ἐξαίρετα ἐδίδου εἶναι. *Ita emendauimus ex Suida, qui Dionis locum citat in voce* ἐξαίρετα, *cum in nostro exemplari legeretur* πολλοῖς Ῥωμαίοις, *&c. & paulo post, pro* αἰδεῖς σφᾶς εἶναι, *Suidas habet* αἰδεῖσθαι σφᾶς ἔχειν.

XVII.

Ὑπεξαιρεθέντος αὐτοῦ. *Ita videtur legendum, ut ad Philippum referatur. in exemplari autem est* ὑπεξαιρεθέντες.

XX.

Καταψηφίσασθαι πάντων τῶν τἀναντία τοῖς Ῥωμαίοις φρονησάντων. *In exemplari erat* πάντων τῶν κατὰ τὰ ἀναντία τοῖς Ῥωμαίοις φρονησάντων.

XXI.

Ἀλλ' ἔστι εἰς τὸ παραστήσασθαι μὴ μνησικακεῖν σφίσιν αὐτοῖς χρήσιμα ἐξ ὧν ὑπεύργησαν ποτὲ αὐτοῖς, λαβεῖν ἰδίᾳ ἐχέτω μόνα ἔλεγον. *Ita legendus hic locus, & interpungendus. eadem habet Zonaras libro 2.* οἱ δὲ Ῥόδιοι, *inquit,* μετὰ φρονήματος πρὸς τοὺς Ῥωμαίους προσφερόμενοι, τότε μὴ μνησικακεῖν αὐτοῖς ἠξίουν, *&c.*

XXII.

Ὅτι ὁ περουσίας αὐτῆς τε εἰς τὴν Ῥώμην καὶ τὸ βουλευτήριον εἰσελθὼν, πάντα ὅσα αὐτῶν κατεφίλησεν. *Hæc ex Polybio pene ad verbum sumpsit Dio.*

XXIII.

Ὑπομεῖναι ἐποίησεν. *Verbum* ἐποίησεν *mihi suspectum est. itaque pro eo aliud substituere, cum sententia pateat, vnicuique facile erit. de hac re videndus Appianus in fragmentis.*

XXIV.

Περὶ τῆς προστάξεως σφῶν εἰς αὐτοὺς εὐνοίας. *Mendose hæc, & alia multa in exemplari, cum in hoc fragmento, tum in aliis Dionis legebantur: quæ nos ita edidimus, ut emēdari oportere existimauimus.*

XXV.

Ὅτι ἦρξαν τῆς διαφορᾶς οἱ Ἀχαιοί. διαφθορᾶς *erat in exēplari sed nos* διαφορᾶς *emendauimus. & ita habet Zonaras.* διωρισμένοις μάλιστα τοῦ στρατηγοῦ αὐτοὺς ἐνάγοντος. *In exēplari,* διωρισμένοι μάλιστα τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν ἐνάγοντες, *scriptū erat mendose.* φυγῇ ἐσώθησαν. *Sententia patet: locus tamen non caret mendo. videndus Pausanias in Achaicis: & Iustinus libro 24. qui ita de hac re scribit:* legatos quoque ipsos Romanorum violassent, nisi audito tumultu, trepidi fugissent. ἀλλ' εἰς ἕτεροι σφᾶς σύλλογον, ὅς μεθ' ἡμῶν ἔμελλεν ἔσεσθαι, ἀνεβάλλοντο. *Videtur legendum* μεταίχμιον, *ut sit verbum translatum, pro quo Polybius habet* κατὰ μέσον ἐξ. *& Pausanias,* εἰσόδου ἐς μέσα ἐσημάνθη ἔχειν.

XXVI.

Ὁ δὲ τούτοις οὐκ ἐπιστεύσατο. *Ita videtur legendum, cum in exemplari sit* ἐπιστεύσατο.

XXVII.

Ὅτι ἐγγένηται οὐκ ἐβουλήθη περὶ αὐτῶν, μὴ συλληφθῆναι, ἐλθεῖν. *Corrupte legebatur hic locus in exemplari. & in fragmento sequenti, mendose,* τούτων οὐ γινομένων *scriptum erat. omnino enim reiicit aduerbium* οὐ, *eius loci sententia.*

XXX.

Ὢν τότε κοινῶς καὶ ἰδίᾳ πρὶν ἀναλώσει. *Ita legendum, cum in exemplari sit,* καὶ κοινῶς καὶ ἰδίᾳ. *& in fragmēto, quod sequitur, scribendum est,* πεῖσαι αὐτῶν μὴ καταναγκάσαι τὸ δίκαια οἱ ποιῆσαι, εἰ δὲ μὴ, αὐτοῖς γε ἐπιτρέψαι τῶν ἐχθρῶν ἀμύνασθαι, *non ut est in manuscripto,* ἐπιτρέψαι, *&* ἂν καταναγκάσαι.

XXXIII.

Καὶ νεωτερίσαντες ἐπιφανῶς περιλαβόντες. *In exēplari corrupte legitur* λαβόντες. *& in fragmento sequenti scriptum erat,* ἐπειδὴ μέν τοι φόνους ἀφίησι, *pro* ἀφῆσι, *ut nos emendauimus.*

XXXVI.

Ὡς οὐκ ἦν φλάκκος, καὶ μὴ θελοντὴς πολεμεῖν, εἰ συστείνουσι, δυνατός. *Ita legendum, cum male in exemplari sit* δυνηθείς. *& in fragmento, quod sequitur,* ὑπέκελσεν, *pro* ἀπέκελσεν, *corrupte scriptū erat. mendose item* ὥσπερ ἔμελλεν: *&,* ὥσπερ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς, *pro* ὥσπερ οὐκ ἔμελλεν *sine* ἔμελλεν: *&,* οἱ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς, *&c.*

XXXVIII.

Φοβηθέντες οὖν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι *Placeret* αὐτὸν, *ut ad Tiberium tantum referatur. Fragmenta quæ sequuntur, XXXIX, & XL, emendatiora sunt in nostro exemplari, quam in vulgatis codicibus Dionis, & Xiphilini. itaque operepretium nos facturos existimauimus, si ea, ut legūtur in manuscripto, ederemus.*

XLI.

Καὶ ὁ Κεφάλων ἀκελεύστῳ φρονήσει τῆς συνείας ἐπιμόσατο * ἐγνωσιμάχησε, καὶ τὴν παρασκευὴν ἀφῆκεν. *Locus est mutilus, & sine ope veteris codicis sanari non potest. itaq; stellula no-*

Ad 16. Pro τὶς τι αὐτομόλους ὡς ὄντα τῶν Ῥωμαίων ἢ τῶν συμμάχων, ἐφ' ὧν εἶχον, *repoſui lectionem integriorem* τῶν τι αὐτομόλους ὅσοι τῶν Ῥωμαίων ἢ τῶν συμμάχων, ὧν εἶχε.

Ad 26 finem. Vrſinus hac, ὡς μεθ' ἡμῶν ἐμέλλον ἰέναι, *mutandum putat in* μεταίχμιον, *vocem translatam. Ego ſcribendum,* ὡς μεθ' ἱππέων ἐμέλλον ἰέναι, *minime dubito. Nam hoc illud eſt Polybii,* μετ' ἱππέων ἐξ, *hoc Pauſaniæ,* ... εἰς μέσα ... .

Ad 32. In aliquibus ſcriptum reperitur, πεῖσαι αὐτὸν καταναγκάσαι, *in aliis,* πεῖσαι αὐτὸν μὴ καταναγκάσαι, *quæ duo reperiuntur etiam apud Vrſinum. Ego ex poſteriori facio* πεῖσαι αὐτὸν, ἢ ἀναγκάσαι. vel perſuaderent, vel cogerent.

Ad 34. Momenti non leuis errata reperiuntur in hoc fragmento apud Vrſinum. Nam pro ὅπλων (*adde intermedia*) Νικομηδείας Ἀ'ελεαζάρου *ſcribendum* Καππαδοκίας Ἀ'ελεαζάρου: *non multo poſt pro* τῷ χειρώματι ἔργον ὡς εἶχε, *rectius* τῷ χειρώματι, ὡς ἔργον *&c. Denique* μάλιστα δὲ ἡ δόσις αὐτῇ, *mutandum in* μάλιστα διὰ τὴν δόσιν αὐτῇ.

Ad 35 finem. pro κτείνειν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπί τινι, *repono* κτενεῖν αὐτὸν αὐτὸς ἐπί τινι. *Non enim ſeipſum Archelaus, ſed Mithradatem interfecturus erat, ni pacem feciſſet. Hoſtis Mithradatis mors, vtilis; Archelai, amici & ſocii regis, noxia Romanis fuiſſet.*

Ad 36. Pro illo Fuluii, τῷ Μιθριδάτῃ (*adde intermedia*) ἔχειν ναῦς, *neceſſario repoſitum* τῷ Μιθριδάτῃ (*cum interiectu*) ἔχειν ναῦς *& cet.*

Ad 37. Pro ἐν αὐτῷ εἰς τὴν πόλιν, *reſtitui veram ſcripturam,* ἐν τῷ κοινῷ εἰς τὴν *&c.*

Ad 38. ſub ſinem. Pro τινὶ τι σιωπῇ, εἰδότες, *Sylburgii m.ſ. habet* τινὶ τι σιωπῇ, εἰδότες, *quod ſequendum duximus.*

Et hæc quidem habui, quæ Dionianum augendo, tum repurgando notis hiſce, breuibus quidem illis, at luculentis, includenda ducerem. Quod adtinet eorum emendationem, quæ paſſim e libro legationum, & fragmentis Dionis Fuluii Vrſini, viri magni, & præclare meriti de litteris, inſeruimus: hoc tantum dicam, maluiſſe me veras lectiones, e codicibus manuſcriptis Frid. Sylburgii viri cum primis eruditi & induſtrii, quos vtilitatis publicæ cauſa lubenter communicauit, nó perfunctorio collationis erutas ſtudio, & ab ingenio quoque noſtro profectas exprimere; quam adnotandis omnibus non libri duntaxat molem ſed etiam lectoris moleſtiam augere.

Immortali & Opt. Max. Deo gloria.

Et hæc quidem LEVNCLAVIVS ὁ μακαρίτης ſuis Notis cum minore editione Latini Dionis editis ſubiecerat. Is tamen ſi integras Vrſinianas notas in hac maiore Græcolatini editione adiungeremus, quemadmodum & cum Sylburgianis factum fuit, neminem, qui modo rem cum æquitate putare velit, noſtrum cóſilium reprehenſurum autumauimus. Eas itaque hic habe pariter, vt a Plantino illas olim eximius ille Fuluius cum Var. ſuis Legat. Eclog. edi voluit.

FVLVI VRSINI NOTÆ IN DIONEM.

I.

[*Ad pag. 919.*]

Ἀπιόντας αὐτοὺς πρὸς σφᾶς ἔπεμψαν. *Aduerbiũ* πρὸς *deeſt in exemplari. videtur tamen neceſſarium.* δρῶν δέ τινα διὰ τῶν στρατηγῶν σφῶν καὶ ... δυνάμεις, πρὸς ... ἐπὶ βουλὴν, λέγειν ἐκέλευσε. *De hac re ita Liuius libro 3.* Eos Æquorum imperator, quæ mandata habeant ab Senatu Romano, ad quercum iubet dicere, *&c. Aequorũ imperator a Liuio nominatur* Cluilius Gracchus. *Alii tamen habent* κλίνας, *vt Dio.*

II.

Ἐλπίδα οὐκ ἐλαχίστην ἔχοντες, ἐπειδὴ τοὺς Βηϊέντας, καίπερ ὁμοφύλους ὄντας, οὐ συνῄρεσαν· πάντως τὰ φίλια παρ' αὐτῶν εὑρήσειν. *Ita legendus hic locus ex Liuio, apud quem in libro 5. ita ſcriptum eſt*: quod Veientes cóſanguineos aduerſus populum Romanum nó defendiſſent, *&c. manuſcriptus liber præter alia menda,* Βιέντας; *pro* Βηϊέντας *habebat.* ὡς δὲ ἐκεῖνοι τὴν ἐπικουρίαν οὐκ ἐψηφίσαντο πρὸς ... δὲ πρὸς τοὺς γαλάτας πεμψαντες. *Liuius ibidem*: de auxilio nihil impetratum. legati tres, *&c.* συμπέμψαντες. *Ita emendauimus, cum* συμπέμψαντες *corrupte ſit in exemplari.*

III.

Ὅτι ἀγῶνας ἐπεὶ δὲ ἤδη τοὺς ῥωμαίους ... πολεμοῦσι βουλομένους ... εἰς τὴν ῥώμην ... *Ita legendus hic locus, cum in exemplari mendoſe ſcriptus ſit.* ἀγῶνα, *inquit Stephanus,* πόλις τυρρηνίας, ... δὲ ἐν Σικελίᾳ ... *de hac re ita*

Liuius libro 7. itaque pax populo Cæriti data: induciaſque in centum annos factas in Senatusconſulta referri placuit. οὐκ ἐδέξαντο αὐτούς. *Aliter Zonaras libro 2.* εἰς τὸ δημόσιον, *inquit,* ... *quod tamen miror, cum Dionem non tantum ſequatur, ſed de verbo ad verbum fere exſcribat.*

IV.

Καὶ πρὸς τούτοις ἄνδρας ἐς τὸ ... τῶν παρ' αὐτοῖς ... μόνον, καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου τῷ ... φερομένην, ... ἐπειδὴ φθάσας ἑαυτὸν ... διέφθειραν. *Ita emendauimus, cum mendoſe legeretur in exemplari* ... ἑαυτοῦ. *Opinor autem verbum* διέφθειραν *abundare. nam de hac re ita ſcribit Liuius libro 8* De eo coacti referre Prætores decretum fecerũt, vt Brutulus Papius Romanis dederetur: & cum eo præda omnis Romana, captiuique vt Romam mitterentur: quæque res per Fetiales ex fœdere repetitæ eſſent, ſecundũ ius, faſque reſtituerentur. Fetiales Romam vt cenſuerunt, miſſi: & corpus Brutuli exanime; ipſe morte voluntaria, ignominiæ ſe, ac ſupplicio ſubtraxit. placuit cũ corpore bona quoque eius dedi, *&c. apud Zonaram* Rutulus, *pro* Brutulus *ſcriptum eſt; vt videtur, mendoſe.* καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου ῥουτίλῳ ... *&c. & pro* ... *habet* ... *quod magis placet.*

V.

Ἐκείνοις τι συνείλαβεν. *Locus eſt, vt videtur, corruptus, & in quo multa deſunt itaque aſteriſco notandum curauimus.*

Ὅτι

VI.

Ὅτι Λεύκιος ἀπεστάλη παρὰ Ῥωμαίων ἐς Τάραντα. *Videndus Dionysius Halicarnasseus, & Appianus Alexandrinus in fragmentis: vbi de L. Cornelio Duumviro natali habetur mentio.*

VII.

Ἐλπίσας σπονδάς τε δέξασθαι, καὶ ὁμολογίαν, οἷα νενικηκότας εἰκὸς ἦν, ποιήσασθαι. *Hic locus corrupte legebatur in exemplari. Videndus Dionysius in fragmentis.*

VIII.

Ὅτι μήτε πολεμεῖν τι, μήτε συμβαίνειν ἄνευ τῶν Ῥωμαίων, καὶ αὐτοὶ μὴ πλείοσι μιᾶς ναυσὶ μακραῖς χρῆσθαι. *Mendose hic locus in exemplari scriptus erat. Videndus Appianus in fragmentis.*

IX.

Ὅρκωσαί τε οὖν αὐτὸν, πίστει τε μεγάλαις, ἣν μὴν ἐπανήξειν, καὶ τι μηδέτερον αὐτῶν διαπράξηται. *Ita hunc locum emendauimus partim ex Zonara, partim ex coniectura: cum in exemplari corrupte legeretur*, ὅρκωσαν τε οὖν αὐτὸν, πίστει τε μεγάλαις ἣ μὴν ἐπανήξειν, εἰ δὲ μηδὲν ἕτερον διαπράξηται. *paulo post, pro* καθάπερ ἐμβληθείς, *male scriptũ erat,* καὶ ὑπὸ ἐμβληθείς. *& mox, pro* ἐποίησε, *manuscriptus liber habebat* ἤθησαν.

X.

Ἡ πατέρες τι αἰσχυνθέντες ἐγένοντο. *Ita legendus hic locus: & videndus Appianus in fragmentis.*

XI.

Τοῖς πρὸς ἑαυτοὺς ἐσπουδακόσι βοηθεῖν δοκεῖν. *Ita emendauimus, cum in exemplari corrupte scriptum esset* ἐσπουδακώς. *Videndum etiam, an sine verbo* δοκεῖν *legi possit,* ἀλλά τι παιδίον πίνην ὄνομα καταλιπὼν ἐτεθνήκει. *Hunc, vt opinor, Liuius appellat* Pineum *in libro 22. cum inquit:* Ad Pineum quoque regem in Illyricos legati missi ad stipendium, cuius dies exierat, poscendum, &c. ὀκνεῖ τι τῶν ἀρδιαίων * ὑπὸ θρασύτητος ὄντα, οὐδὲν μέτριον αὐτοῖς ἀπεκρίνατο. *Sensus huius loci patet, licet mutilus sit, & a nobis stellula notatus. Videndus Polybius, & Zonaras libro 2, in quo ita, ex Dione, vt apparet, scriptum est.* τινὰ τε τῶν ἀρδιαίων διέπειν ἀρχήν. ἣ τοῖς πρέσβεσιν οὐδὲν μέτριον ἐχρημάτισεν, &c. ὑπεχόντων. *Ita legẽdum, cum in manuscripto sit* ὑπεχόντος. *& paulo post,* πρὸς κηρύκεια, *emendauimus ex Zonara.*

XII.

Καί οἱ ὁ ἐκείνῳ Καρθάλωνα ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἀναπέμψαντος· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐδέξατο αὐτὸν εἴσω τοῦ τείχους εἰς πόλεμον. *Ita videtur legendum ex Zonara, cum in exẽplari* κατὰ τὸ πολέμιον *scriptum sit. de hac re ita Liuius libro 22.* Carthaloni obuiam lictor missus, qui Dictatoris verbis nuntiaret, vt ante noctem excederet finibus Romanis.

XIII.

Ὅτι ἐπικηρυκευσάμενοι οἱ Καρχηδόνιοι τοῖς Σικελιώταις. *Ad intelligentiam huius fragmenti, & XIV, & XV, quæ sequuntur, in quibus multa sunt a nobis emendata, videndus Polybius in fragmentis historiarum.*

XVI.

Ὅτι ὁ Καρχηδὼν πολλοῖς Ῥωμαίων ἐξαιρετικὰ ἐδόκει εἶναι. *Ita emendauimus ex Suida, qui Dionis locum citat in voce* ἐξαιρετικά, *cum in nostro exemplari legeretur* πολλοῖς Ῥωμαίοις, *&c. & paulo post, pro* αἰδεῖς σφᾶς εἶναι, *Suidas habet* αἰδοῖς σφᾶς ἔχειν.

XVII.

Ὑπεξαιρεθέντος αὐτοῦ. *Ita videtur legendum, vt ad Philippum referatur. in exemplari autem est* ὑπεξαιρεθέντες.

XX.

Καταψηφίσασθαι πάντων τῶν τὴν αἰτίαν τοῖς Ῥωμαίοις φρονησάντων. *In exemplari erat* πάντων τῶν κατὰ τὴν αἰτίαν τοῖς Ῥωμαίοις φρονησάντων.

XXI.

Ἀλλ' ἔστι εἰς τὸ παρασκευάσασθαι μὴ μνησικακεῖν σφίσιν αὐτοὺς χρήσιμα ἐξ ὧν ὑπεύργησαν ποτὲ αὐτοῖς, λαβεῖν ἰδίων τι μόνα ἔλεγεν. *Ita legendus hic locus, & interpungendus. eadem habet Zonaras libro 2.* οἱ δὲ Ῥόδιοι, *inquit,* μετὰ φρονήματος πρότερον τοῖς Ῥωμαίοις προσφερόμενοι, τότε μὴ μνησικακεῖν αὐτοῖς ἠξίουν, *&c.*

XXII.

Ὅτι ὁ Προυσίας αὐτός τε εἰς τὴν Ῥώμην καὶ τὸ βουλευτήριον εἰσελθὼν, τόν τε οὐδὸν αὐτοῦ κατεφίλησε. *Hæc ex Polybio pene ad verbum sumpsit Dio.*

XXIII.

Ὑπομεῖναι ἐποίησεν. *Verbum* ἐποίησεν *mihi suspectum est. itaque pro eo aliud substituere, cum sententia pateat, vnicuique facile erit. de hac re videndus Appianus in fragmentis.*

XXIV.

Περὶ τῆς περιέχειν σφᾶς εἰς αὐτοὺς εὐνοίας. *Mendose hæc, & alia multa in exemplari, cum in hoc fragmento, tum in aliis Dionis legebantur: quæ nos ita edidimus, vt emẽdari oportere existimauimus.*

XXV.

Ὅτι ἦρξαν τῆς διαφορᾶς οἱ Ἀχαιοί. διαφθορᾶς *erat in exẽplari. sed nos* διαφορᾶς *emendauimus, & ita habet Zonaras.* διοχλοῦντος μάλιστα τοῦ στρατηγοῦ αὐτοὺς ἀνάγοντος. *In exẽplari,* διοχλοῦντι μάλιστα τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ ἀνάγοντος, *scriptũ erat mendose.* φυγῇ σωθῆναι. *Sententia patet: locus tamen non caret mendo. videndus Pausanias in Achaicis: & Iustinus libro 24. qui ita de hac re scribit:* legatos quoque ipsos Romanorum violassent, nisi audito tumultu, trepidi fugissent. ἀλλ' εἰς ἕτερον σφᾶς σύλλογον, ὃς μεθήμερον ἐμελλεν ἔσεσθαι, ἀνεβάλλοντο. *Videtur legendum* μεταίχμιον, *vt sit verbum translatum, pro quo Polybius habet* κατὰ μέσας ἐξ. *& Pausanias,* ἐπιόδῳ ἐς μέσα ἱσταμένην ἔχτιν.

XXVI.

Ὁ δὲ τούτοις οὐκ ἐπιστεύσατο. *Ita videtur legendum, cum in exemplari sit* ἐπίσατο.

XXVII.

Ὅτι ἐγγύς δὲ οὐκ ἐβουλήθη πρὸς αὐτὸν, μὴ συλληφθῇ, ἐλθεῖν. *Corrupte legebatur hic locus in exemplari. & in fragmento sequenti, mendose* τούτων οὐ γινομένων *scriptum erat. omnino enim reiicit aduerbium* οὐ, *eius loci sententia.*

XXX.

Ὧν τότε κοινῶς καὶ ἰδίᾳ πρὶν ἀναλώκει. *Ita legendum, cum in exemplari sit,* καὶ νῦν, καὶ ἰδίᾳ. *& in fragmẽto, quod sequitur, scribendum est,* πεῖσαι αὐτὸν μὲν καταναγκάσαι τὰ δόγματα εἰ πείσειε, εἰ δὲ μὴ, αὐτῷ γε ἐπιτρέψαι τὸν ἐχθρὸν ἀμύνασθαι, *non vt est in manuscripto,* ἐπιτρέψαι, *&* ἀεὶ καταναγκάσαι.

XXXIII.

Καὶ νοσήσαντος ἐπιστρατεύσας περὶ λάφυρα. *In exẽplari corrupte legitur* λάφυρον. *& in fragmento sequenti scriptum erat,* ἐπὶ ἔργοις μέν τοι φόνοις ἀφῆκε, *pro* ἀφῆκε, *vt nos emendauimus.*

XXXVI.

Ὡς οὐκ ἦν φλάκκῳ, καὶ μετελθόντι πολεμεῖν, εἰ συστήσειεν, δυνατός. *Ita legendum, cum male in exemplari sit* δυνηθείς. *& in fragmento, quod sequitur,* ἀπέκελον, *pro* ἀπήκελον, *corrupte scriptũ erat. mendose item* ὥσπερ ἔμελλεν: *&,* οὐ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς, *pro* ὥσπερ οὐκ ἔμελλεν, *siue* ἔμελλεν: *&,* οἱ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς, *&c.*

XXXVIII.

Φοβηθέντες οὖν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι. *Placeret* αὐτὸν, *vt ad Tiberium tantum referatur. Fragmenta quæ sequuntur, XXXIX, & XL, emendatiora sunt in nostro exemplari, quam in vulgatis codicibus Dionis, & Xiphilini. itaque operæpretium nos facturos existimauimus, si ea, vt legũtur in manuscripto, ederemus.*

XLI.

Καὶ ἐκεφάλαιον ἀχθεσθεὶς φρουρὰν τῆς οὐσίας ἐποιήσατο * ἐγκατασκεύασε μάχην, καὶ τῆς παρασκευῆς ἀφῆκεν. *Locus est mutilus, & sine ope veteris codicis sanari non potest. itaq; stellula no-*

ΙΟΥCΤΟC. CΕΒ. *Miror autem Onuphrium Panuinium, hominem alioqui diligentem, adulterina quadam secutum numismata, in suis commentariis edidisse,* C. PESCENNIVS. NIGERIVS. ὄλιγον ὄκτινε ἰνκα ἐφθηρκίναι *in exemplari pro* ὄλιγον *scriptum erat* ὄλατον, *vt videtur corrupte.*

LXXVIII.

Ὅτι τῷ ἀλβανῶν. *Ita scribendum ex Zonara, cum in manuscripto nostro sit* ἀλανῶν *paulo post legendum,* & τὴν ἀλβανίδα, & τὴν μηδίαν, *non,* μαμίδα, *vt est in exemplari.* & *mox,* διὰ φλαβίου ἀρριανοῦ, *cum in manuscripto desit aduerbium* διὰ.

LXXIX.

Κατηναγκάσθη ὁ λαδικος. *Ita legendum ex Xiphilino, pro* λάτιος, *vt est in exemplari.*

LXXX.

Τὸ πόρρω ἀπλάσω ἔχρῆτο. & ἄλλως & ἄλυτος αὐτοῦ, παιδ' ὄντι τέλειτι καταργάσασθαι. *Ita legendus hic locus, & interpungendus. ad eius autem intelligentiam videndus Xiphilinus in Macrino.*

LXXXI.

Καὶ οἱ πάρθοι τὸ τῶ χρόνε τελεῖ, ἐν πολλῷ ἀπ' οἴκου, ἐκ εἰκόσιν ἦσαν. *In exemplari erat* ὁ πάρθος. *sed, vt videtur, mendose.* & *in fragmento sequenti, mendose item,* τὴν ἀρμίαν, *pro* τὴν ἀρμενίαν *vt nos emendauimus scriptum erat placeret autem,* τῷ πελδάτῳ τὸ πεμφθὲν αὐτῷ διάδημα λαβόντι.

LXXXII.

[*Pag.*890]

Hoc fragmentum libri, vt ex inscriptione apparet, LXXIX, & LXXX, *qui fuit vltimus Dionis, extat apud me in membranis, scriptum litteris, quas maiores,* & *vetere antiquas appellant: quasque supra mille ab hinc annos, hoc est, ipsa fere Dionis ætate, stilo exaratas fuisse, ex ipsa litterarum forma, qua temporibus illis vtebantur, intelligere facile possumus. Vtinam vero, qualecumque est, integrum ad nos peruenisset. nam inter alias iniurias, quas a vetustate multas & graues accepit, insignis maxime vel vna illa est, qua propior ora paginarum scriptura, ita ab imperito quodam dimidiata fuit, vt ex eo, quod reliquum est, nulla integra sententia percipi possit. quam ne ita mutilatam proferremus, loca trunca asterisco notanda curauimus.*

890, *m.* βαρβαρικὸς πως . . τεγκούθον] *Voci .. τγας, duarum tantum litterarum in exemplari spatium relictum est, sed vetustate pene fugientium atque adeo obsoletarum, vt nullum fere appareat earum vestigium, ex quo liceat aliquid diuinare. De Caracalla autem veste ita scribit Sex. Aurelius Victor in Caracalla.* At cum e Gallia vestem plurimam deuexisset, talaresque Caracallas fecisset, coegissetque plebem ad se salutandũ indutam talibus introire, de nomine huiusce vestis Caracalla cognominatus est. & *Spartianus:* Caracalli nomen accepit a vestimento, quod populo dederat, demisso vsque ad talos, quod ante nõ fuerat. vnde hodieque Antoninianæ dicuntur Caracallæ huiusmodi in vsu maxime Romanæ plebis frequentatæ. &c. πως . . . τι & ἀποπωκελον ἀδιαφές, αὐρηλιανόν. *Ita legendum opinor, cum in exemplari sit,* ἀδιαφὲς αὐρηλιᾶν. *Spartianus habet* Reanum, *sed mendose, vt videtur. Ibid. f.* τῇ ὀγδόῃ τῶ ἀπριλίε ἐξορμήσαντα αὐτὸν ἐξ ἐδέσσης ἐς κάρρας, & κατα . . ὄντα ἀπὸ τῶ ἵππου, ὅπως ἀποπατήσῃ. *Ita scribendũ ex numismate* ΕΔΕCCΕΩΝ. *hanc autẽ rem ita narrat Spartianus.* Deinde cum iterũ vellet Parthis bellum inferre, atque hibernare Edessæ, atq; inde Carras Luni d . i gratia venisset, die natalis sui VIII. Id. Apr. ipsis Megalensibus, cum ad requisita naturæ discessisset, &c.

891, *f.* βιοὺς τὰ ἔτη ἐννέα & εἴκοσι, & ἡμίσεας πουκεχ. τῷ δ' τινὰ τῶ ἀπριλίε ἐγεγόνει, & αὐταρχήσας ἔτη τινὲς & μῆνας δύο, & ἡμέρας δύο *Ita fere Victor de Caracallæ ætate:* Cũ Carris, *inquit,* iter faceret, apud Edessam secedens ad officia naturalia, a milite, qui quasi ad custodiam sequebatur, interfectus est. vixit annis fere XXX. corpus eius Romam relatum est. *Spartianus autem aliter* Bassianus vixit, *inquit,* annis XLIII. imperauit annis VI *Zonaras Dionem, vt in aliis, sequutus est. Ib. f.* & ὀλίγον πρὸ τῶ θανάτου αὐτῶ ὄντι τῷ ἀλεξανδρείᾳ πῦρ ἐξαίφνης . . *In exemplari* ἐξαίφνη, & πρὸς *corrupte scriptũ erat.*

892, *m.* & τὸ ἐσὲ ἐν τῷ ἀντωνίνῳ. *Ita emendauimus, cum in exemplari sit* ἐν τῷ ἀντωνίνῳ, *vel* ἐν τῷ ἀ . τωνίνῳ τομ . . ι . μαη, *vt infra, scribendum erit. Ib.* ἅμα & ἐς τοὺς ἥρωας ὁ . . . . . . αὐτὸν ἐξεγεγράφη] ὁμηνοσάντων *mendose habet liber manuscriptus.* a Macrino, *inquit Spartianus,* qui eum occiderat, timore militum ac maxime Prætorianorum, inter deos relatus est. &c. *Ib. f.* τὸ μὲ ἦρος μαδρός . . . . . . γυνίαν ἀδοξοτάτην ἦν. *Videtur aliquid deesse quod ad Macrini* εἶδος *referatur: nam de eo ita scribit Capitolinus:* humili loco natus, & animi atque oris inuerecundi, &c. *vox* ὀνομασίας, *quæ in Xiphilini Macrinum temere irrepsit, tollenda.*

893, *p.* διὰ φίλου ποις συνηγόρημα. *Capitolinus de Macrino:* egisse causulas, declamasse, &c. & ἔπαρχος, *reddit,* præfectus Prætorio &c. *Ib. m.* ὡς & καταδεδῶσθαι . . . *Capitolinus de Macrino:* quod raptum ierat, sed quasi inuitus acceperat:

894, *m.* καὶ συνύπατον. *Aduentus cum Macrino consul fuit anno vrbis conditæ* DCCCCLXX. *Videndus Herodianus de Aduento.*

895, *m.* καὶ τὸ διαμνημονεύειν τὸ αὐτὸ . . . *Vide nũ* ἀπρεπῶς *rectius sit. Ib.* τὸ οὐ . . . . ἀναγνωσθείσης, καὶ ὀλίγον ἔσεσθαι ἦν, καὶ τῷ . . . . , ... τι καὶ . . . . . . τὸ πόθος, καὶ . . . τι . . . . . *Capitolinus in Macrino.* Lectis igitur in senatu litteris, contra opinionem omnium, & morte Antonini senatus gratanter accepit, & Opelium Macrinum libertatem publicam curaturum sperans, primum in patricios adlegit nouum hominem, & qui paulo ante procurator priuatæ rei fuisset, &c. *Diadumenianus in argenteis numismatibus* PRINCEPS IVVENTVTIS, & CÆSAR, *descriptus est: cum tamen* Herodianus (*vt ipsa Capitolini verba proferã*) Græcus scriptor hæc prætériẽs, Diadumenianum tantum Cæsarem dicit puerum a militibus nuncupatum, & cum patre occisum, &c. *integrã Latinorum numismatũ inscriptio est:* M. OPEL. ANTONINVS. DIADVMENIANVS. CÆS. PRINC. IVVENTVTIS. *Græcorum autem,* M. ΟΠ. ΑΝΤ. ΔΙΑΔΟΥΜΕΝΟC. Κ.

897, *m.* πάντα ἔχοντες, πάντα ἔχομεν. *Similis illa apud Capitolinum acclamatio:* Antoninum habemus, omnia habemus.

888, *p.* αὐτὸν ἐπιβουλεύοιτο ἐκέλευσεν. *Locus in exemplari mutilus potest ex Zonara suppleri Vide᷑ autẽ legendũ,* [889, *p.*] καὶ ἐπὶ τὰ ἐν τῇ ῥώμῃ . . τῷ . . . αὐτὸ . . . . . . κουσιν, &c. *quæ lectio elicitur e Xiphilini etiam epitome.*

888, *f.* εἰ δὲ . . . ἰδὼν τὸν . . . . ἐφ' οἷς . . . . *Capitolinus in Macrino fere ad verbum e Dione, vt videtur, transtulit cum inquit:* Sane cũ esset inferior in eo bello, quod Antoninus gesserat, Artabano grauiter necem suorum ciuium vindicãte, primo Macrinus repugnauit: postea vero missis legatis petiit pacem; quam liberati animo, interfecto Antonino Parthus concessit, &c.

902, *p.* ἡ μαῖσα ἡ τὴν ἰουλίας τῆς αὐγούστης ἀδελφή, δύο τε θυγατέρας σοαιμίδα, καὶ μαμαίαν ἐξ ἰουλίου τῶ ἀνδρὸς ὑπατευκότος, καὶ δύο ἐγγόνους ἄρσενας. *Capitolinus ita:* Fuit quædã mulier Mæsa, siue Varia, ex Emisena vrbe, soror Iuliæ v-

INDEX LOCVPLETISSIMVS EORVM QVÆ IN DIONIS HISTORIA VISA SVNT MEMOrabilia, præter magistratuum nomina.

à Ve-

CENSORES.

CLAV-

CONSVLES.

Consulum, qui in librorum Dionis indicibus non numerantur, Catalogus.

D

E

Elegia

M

Monæsis

Yyyy 3

R

S

V

¶ Vrania

FINIS.

Lector Bone,

Quæ inter excudendum exerrationes accidêre, operarum potissimum operâ, (vt solet esse συνετικὸν μᾶλλον ἢ σπουδαστικὸν ἔπει τὸ ἦθος τὸ ἀμφὶ τούτους ἔχειν) tumultuario hic tibi enotare voluimus. Leges scilicet pag. 7.*v.*14 *a f.* Marcius, 12, In Cil. 8, *in marg.* L. Basso. 9, 10 μόνη. 14, ἐγγ. 10, 15 *a f.* ἰδίᾳ. 11, 3 ὅτω. 12, 24 χρόνου. 21 *a f.* libi adm. 14, 6 πιθεσθαι. 15, 15 ἡ. 24, ἰδ. 31, τούτω. 6, *in m. a*, careant. *e*, quonam. *f*, accidant. *add. g*, vtile. 17, 3 ἡ. 18. *fine*, ὑπ. 21, 7 σπορ. 4 *a f.* ἰφιδ. 23, *pen.* φόντες. 24, 15 *a f.* & mo. 25, 3 *a f* dedidit. 26, 21 *a f.* οἱ δ. *in L.* Sophenen. 28, τὸ τελευταῖον ἔδ. 13 *a f. in m.* 689. 29, 14 κηρυκ. 30, 6 κέλευσιν. 7, ἐκπέδωσι 31, *in m. a*, succ. speq; f. 35, 14 *a f.* ἐμφα. 37, 16 τὰς ἀσίας τὰς ἰ. 38, 26 referes. 39, 17 αὐ. 12, πως 40, 8 *a f.* ἢ δὴ μ. 41, 19 νῦν 43, 1 προσνομ. 17, ἀμυνῶσι. 37, ἀπάγχεσθαι. 47, 8 ἦν. 21, ἀρχῆ. 34, νιον. 45, νίγκη. 48, 23 ind. 65, 3 *a f.* buit: & Ciceroni perniciem machinatus est. Sed 73, 2 *a f.* ἐγὼ μὲν γὰρ 74, 2 *a f.* neq; in. 75, 25 p. & n. 8 *a f.* παρὰ. 77, 1 δὴ ἔτ. 5 *a f.* σιν. 79, 11 *a f.* διδόντες. 81, 35 auxilia acc. 83, 15 θρυλοῦντ. 84, 19 q. haud ign. 88, 19 Romanus. 93, *vlt.* ἐρη. 94, 20 Ῥωμαίους *f.* τῶν, οἱ μὲν παρέμενον, οἷα μὴ π. 96, 25 ἀπειλ. *f.* αὖθις αἰ. κ. πλὴν τι ἄλλων ὑ. 108, 5 δημ. 111, 10 χεῖρ. 29, ἰδιῷ. 113, 11 p. constratum t. 119, 11 supplic. 120 *in m. b* a pop. 121, 22 ἐπι δὲ *f. add. in m. b*, eo quidem obtentu. 122, 26 ὁ Ρ. 124, 2 *a f.* ἀσω. 125, 1 ἀντεγγρ. 132, 16 *a f.* ἰσχιδ. 136, 11 *a f.* πεδμα. 137, 10 *a f.* καὶ πολλάκις καὶ πρὸς α. 6, ἐκείνης. 139, 22 ταῖς. 141, 23 τετελ. 142, 18 *a f. dele* τι. 143, 2 *a f.* ἐψηφ. 146, 5 τὸ λόγον τὸν. 148, 3 δ. τὸ τῷ. 152, τιος. προσῆτω. XLI. 153, 25 ἀγανακτησάντων. 163, 10 πρεσβαλ. 168, 26, καθορθ. 169, 17 *a f.* καθαπθ. 170, 5 *a f.* λῶ 171, 25 ἀγορᾷ 173, 12 *a f.* ἰμελλ. 174, 7 ἤσαν. 177, 2 παραγενομένου. 178, 17 *a f.* ἰδυνῶντο. 179, *in m.* ὑπίστο. 14 *a f.* ἀλλήλοις. 181, 18 Ῥωμαῖοι. 26, ἰλαπ. 186, 2 *a f.* καταλελειμμένος. 195, 21 *a f.* ἐπηγγέλλετο. 199, 2 ἐψηφισμένος. 201, 6 εἶχε, καὶ προσημ. 28, Καισάρειοι. 204, 12 *a f.* Διοσκουρίδην. 205, 14 ὥστε. 21, κατορθώσοντες. 9 *a f.* ἡ μέντοι καὶ ὑπήκοοι αὐτῷ τῶν Ῥωμαίων ἐποιήσατο, ἀλλά. 206, 17 *a f.* ὁ μὲν. 208, 15 φυλακῶν. καὶ ἑπτάξοντα, cęαr. 19, ὑποτιμῶν. 211, 6 *a f.* σκευῆς. 215, 27 ἡσύχασαν. 31, Οὐζίτα. 216, *f.* χίσσι. 220, 17 πρῶτον. 231, 11 αὐτῷ. 232, 17 ἐπαγωνίζετο. 234, 1 αὐτοῦ. 235, 25 νῦν. 239 καθεστ. αὐτοῦ πολλῶν ἐπ. *Reliqua quæ restant παροράματα, leuia, vt speramus, & quæ te non adeo remorabuntur, lector docte & candide, per te animaduertes. obruunt enim nos nundinæ, & relegendis paginis vlteriorem operam dare prorsus vetant. Tu si vis haud iniquus rei esse æstimator, nobis veniam dabis, qui aliis laboribus περὶ τὰ ἐκτυπωθέντα καὶ ἐκτυπωθησόμενα mille modis sumus distracti. Id quidem vt facias maximopere te rogamus atq; obtestamur, precamurq; vt ex animi tui sententia valeas.*